2.379

438

438

No tiene que expurgar segun el expurg.º de 1640

Opera p̄clarissima beati Alphonsi Thostati ep̄i Abulēsis/ summi ⁊ incōparabilis theologi/ hebraici/ greciqꝫ sermonis instructissimi: multis retro annis a doctis oībus/ sacrarū litterarꝫ pariter et iuris pontificij ꝓfessoribus desideratissime expectata: ac iam demū cura et emēdatione nō mediocri: apostillis decoramētisqꝫ marginalibꝰ annotata: ⁊ arte imp̄ssionis mirifica/ dextris syderibus elaborata: in lucem edita.

Cū Gratia ⁊ Priuilegio.

BIBLIOTECA PROV. PALENCIA

Es de la libreria de este Conv.to de Impudia

Estas obras del Abulense expurgaron en tiempo conforme del expurgatorio nuevo ... especial que consejo de inquisicion en Valencia a 19 de jun ... El D.r ...

¶ Carolo Maximo Romanoꝝ Imperatori ac hispa
niaruꝫ, Neapolis, Sicilie, Africe, ⁊ hierusalē, vtriusqꝫ
Indie, ac insularum terreqꝫ firme maris oceani Catho
lico Inuictissimoqꝫ Regi omni euo incōparabili ⁊ sem-
per Augusto. Deuotissimus cliens Alphonsus a Polo.
Canonicus Concbēn Salutem ⁊ triumphātis victorie
continuum incrementum.

Allantur plurimū Inuicti^me Cesar,
qui gloriam Romani Imperij Gal
lis aut Hermanis attribuunt. Hispa
nie est hec gloria. Hispanie hic bo-
noꝝ est proprius. Ab hispania enim
Traianus. Ab hispania Adrianus.
Ab hispania itē Antonin^o ⁊ Mar
cus. Ab hispania Theodosius. Ab hispania Arcbadi^o ⁊
Honorius. Ab hispania Theodosi^o alter Imperatores
Romanorum fuere. vt non minus vere qꝫ eleganter a
Claudiano poeta scriptum sit, Prouinciarum alias fru
mentum: alias ferrum, alias aliud quiddam mittere cō-
suesse, solam vero hispaniam Imperatores imperio
Romano dare. At quales Impatores: nā in hoc totū
consistit. ¶ Nempe equidem reor Traianuꝫ solū longe
plus in suo imperio posse^d terraꝝ ac puinciarum, qꝫ
oēs Caroli, oēs Ottones, oēs Federici ⁊ Henrici simul
in vnum collecti possederunt. Siquidē Traianuꝫ, a Ba
bylonia ⁊ Tesiphonte, vsqꝫ ad gades ⁊ Oceanum cun-
cta possedit, ⁊ in rubro mari solus Romanoꝝ principuꝫ
classem habuit per quā Indie fines vastaret. Armis to
taꝫ Mesopotamiā supauit. Parthis ⁊ Persis bello sub
actis (quod nulli antea Romanoꝝ acciderat) regna eo
rum in prouincie formam redegit. Egyptum ⁊ Africam
totam sub imperio tenuit. Gallia vero ⁊ Hermania,
⁊ Dacia, vsqꝫ ad Scythiam ⁊ caspium mare illi paruit.
Ad hec autē si comparet oēs potestaꝫ Galloꝝ Hermano
rumqꝫ principuꝫ q vnqꝫ fuerunt, vir vnius prouinciole
locum obtinere videbunt. Quāobrez plus ille solus, qꝫ
hi oēs simul in vnum coacernati, terraꝝ puinciarumqꝫ
possedit. Quippe q optimos principes rex gestarū ma
gnificētia ⁊ gloria, ⁊ in omni virtutū genere superauit.
sic vt vsqꝫ ad Justiniani magni tēpora, in creatione pn-
cipuꝫ semper fit acclamatū. felicior sis Augusto: ⁊ melior
Traiano. Cuius aia, Romani senat^o snia relata est in ce
lum. ⁊ nōnulli testent precibus gregorij (quāuis gētilis
extitisset) a penis inferi liberatū ¶ Idē dico de Adria
no, qui fuit princeps maximus, ⁊ nō armoꝝ dūtaxat, sed
religionis Irarūqꝫ scientissimus. qui nihil vnqꝫ in vita
egit: quod nō ad oium vtilitatez pertineret. sic vt a pplo
Romano, nō ambitiōe vlla vel metu, sed vo iudicio, Pr
patrie fit appellatus. Leges athenienſib^o dedit. Pontez
sup tyberim in vaticano fecit. Sepulchꝝ suū in mole cō
struxit, quo nunc pontifices, p arce vtunt. Hierosolymā
a Tito euersam reedificauit, ⁊ adeo menibus amplia-
uit, vt passionis Xpi locū intra menia concluserit. prece
pitqꝫ vt xpiano tū nō iudeo itroeūdi facultas daret. nā
cū pmū xpianis aduersaret, postea cognita eoꝝ religiōe
eis fauit ⁊ beneficus fuit. ¶ Quid de Antonino pio?
q tanto religionis, clementie, iustitieqꝫ munere preditus
fuit, vt cum Numa pompilio merito comparari possit.
Quē hoc verbū psepe dixisse ferunt. malle se vnuꝫ ciuez
seruare, qꝫ mille hostes pdere. qre pmulti reges, permul
teqꝫ nationes positis eius iussu armis, ad eū controuer-
sias cunctasqꝫ lites deferebāt. ¶ Quid insup de Mar-
co q antonino fratri successit? ita liberalitate clarissim^o,
vt cum ad bellum iturus vnde stipendia militibus solue
ret nō haberet, ne tributū pplo imponeret, vasa prciosa,
⁊ oēm imperatoziam supellectilez ⁊ vxoris ornatū ven-
didit, ⁊ precia benemerentibus dedit. quapropter ab oi
bus ita colebat, vt sacrilegi nomē incurreret q eius ima
ginem oīm nō bret. ¶ Post hos pstantissimos Impe
ratores, satis longo interuallo imperauit xpianissimus
Theodosius. fide, humilitate, ⁊ religione oibus longe su-
perior. q auxilio Christi fretus in quo maxime confidebat,
hereticos oēs ⁊ tyrānos sustulit. cuius egregias victorias
admirabilesqꝫ res gestas, Ambrosius ⁊ Augustinus sti-
lo mirabili maximisqꝫ laudibus extollunt. Hic postqꝫ or
bem terraꝝ possedit, ⁊ pacem ecclesie reddidit, mediola
ni e vita discedēs filios reliquit duos, quoꝝ orientē Ar
chadio assignauit, ⁊ apō Cōstātinopoli sedē iperij tene
re iussit. Honorio aūt Romā ⁊ Italiā, cū Gallia ⁊ Her
mānia Africaqꝫ tota ⁊ hispāijs attribuit. Hos secut^o ē alē
Theodosi^o archadij filius, q pri patruoqꝫ successit. Di
ergo Imperatores hispani eo tēpore fuerūt, quādo ve
re Romanū erat imperium. Nunc autem vt iampridez
ad te vsqꝫ fuerit nō ignoram^o. Sola igitur hispānia est,
Cum ppter excellentiam maximoruꝫ principum, Tum
propter imperij nō vmbratilem sed veram possessionē,
cui hec gloria sit pre ceteris tribuēda. ¶ Nec mirꝫ itaqꝫ.
Si enim hispanie situ. Patrie opulentiā, hētis religio
nem. Ingenij veniqꝫ acumē ⁊ vinacitatē, ceterarūqꝫ vir
tutum magnitudinem contempleris, multas orbis regio
nes facile videt excellere. Hispania nāqꝫ tāqꝫ precipua
orbis porta (cuꝝ mundi machina marino circunfusa sit
pelago) illa est que ad ipsum orbem aditum prebet. ve
luti ex cuius oris atblantico monti oppositis, pelagus il
le oceanus Asiam, Africaqꝫ, Europāqꝫ disterminans, p-
fluit. Tota pene insularis, oceano internoqꝫ mari circū
fusa. preter angustuꝫ montium pyreneoꝝ ingressum, qui
diuino quodā mysterio, angustas portas difficilēqꝫ adi
tum hispanie naturaliter prebent. Sitaqꝫ inter africam
⁊ galliaꝫ. sicut media vtraqꝫ terra, ita vtraqꝫ salubrioꝝ.
nam neqꝫ vt africa violento sole torretur. nec vt gallia
assiduis ventis fatigat. ¶ Hispāia pterea velut Para
disus oīm, quattuoꝝ pcipuis fluminibus irrigat ⁊ fecun
dat. Hybero. Dorio. Ana. Tago. Ibi non aquaꝝ cursus
veloces. nō torrētes rapidi vt noceāt, veluti lōgobardo
rum laudata puincia patit, sed leues. pro magnaqꝫ par
te rivis fōtibusqꝫ dulcissimis irrigat. Leli salubritas tē
periesqꝫ eius tam a prisci seculis est laudata, vt quidaꝫ
eliseos campos non pcul ab ea posuerint. Ibi mites Se
phyri flāt. Nulla illuc paludū gravis aeris nebula, nulle
marine aure accedunt. ibi vita ducit facillima. ¶ Ipsa
rursus pre ceteris puincijs propriis bonis abūdat. Rex
enim oium ad mortalem vitaꝫ spectantium vbertas ibi
tanta est, vt oēs alie regiones illa fere indigeant, ipsa ve
ro nihil ab aliis mutuet. Nascitur nāqꝫ ibi, nō solum fru
menti, ⁊ olei, ingens copia, verum mellis, ⁊ sacbari, cū
ctorūqꝫ ligdoꝝ, cereqꝫ, ⁊ salis, picis, ⁊ grane, purpur, lini
⁊ spti, ⁊ mini copia alibi rara. Serico vo, cetere buic vni
cedūt puicie, Lanaꝝ Tellarūqꝫ abūdātia. Quid de vini
copia, varietate, ⁊ bonitate dici pōt? Halloꝝ littora ma
ritima, flādrēsiū, āgloꝝ. scotorūqꝫ āplissima sitis, testimo
niuꝫ pbibet. Pisciū quoqꝫ tāta ē magnitudo ⁊ bonitas
vt incredibile videat, centuꝫ nāqꝫ ⁊ viginti pisciuꝫ spēs
in mari hispano capi, marinosqꝫ boies ibi olim visos
fuisse fama testat. Et ppe gaditanū fretum (res visu mi
rabilis) Tynnoꝝ innumera multitudo, cateruatim ad lit
tora quoquo anno infallibiliter accedit. tātaqꝫ capitur il
lorum copia, quantā piscatores volunt. salibusqꝫ appositis
per totum orbē deferuntur. Sed ⁊ pecudum ingens
adeo abundantia, vt plerumqꝫ ob vellez corioruꝫqꝫ gra
tiam multa milia occidant. Equoꝝ vero quoꝝ ibi ma
xima copia est, tanta velocitas, vt potius volare qꝫ cur-
rere credantur. Tātaqꝫ eoꝝ fides, vt cum se percussos in
bello sentiūt, sessores suos incolumes inter hostes mira
probitate extra preliū reponant. Ibidēqꝫ equas verno
tēpore vento flatuqꝫ cōcipere scriptores clarissimi pdi-
dere. quod aeris terreqꝫ salubritate, celiqꝫ peculiari iflu
entia, cōcipiēdiqꝫ desiderio id effici posse phyſici nō ne
gant. ¶ Hispania etiaꝫ metalloꝝ ex quibus artificiales
opes officiūt ditissima est. Ibi nāqꝫ plūbum ⁊ es. ibi stā-
num. ibi salarmoniacum. ibi vitriolum. ibi auri pigmen
tuꝫ. Ferro vo, calibe ac sulphure plures mūdi puincias
vitat. Ibi tuchia ceteraqꝫ attramēta. ibi boliarmeniaci,

alaminis, ſpodij. mercuriſq; quod argentū viuū appellant tanta fit effoſſio, vt nulla in orbis parte tam abundāter colligat. Auri vero ⁊ argēti vſq; adeo ditiſſima, vt etiam aratro frequenter glebas aureas ⁊ argenteas excitent ruſtici. qppe ⁊ hodie in arenis Tagi aſſidue viros feminaſq; cōſpicimus noctis tempore arenulas aureas ſplendentes colligere. Taceo de mōte appellato ſacro cuius Juſtinus meminit ſi ferro violet nephas grā de reputandū. ſed ſiquādo fulgure terra preciſa ē, detectū auruz velut dei munus colligere pmittitur. Et apud ppios Carthaginiſ noue tanta auri ⁊ argenti copia ē, vt Strab. teſte in ea puincia quattuor hominum centurie populj, Romani noie. 25. drachmaz p dies ſinguloz retulerint. Adeo vt ex nulla orbis plaga tam ingentes diuitiarum copiaz aſportarent. quod diuina ſcriptura in Machabeoz libro etiaz meminit. etiaſq; rei ſtant hodie ſigna patentia. Fatemur tñ nr̄is temporibus hominum incuria nulla ibi metallozuz vtilitas capitur. nō q̄ deſit nobis minor veteribus auri cupiditas, ſed illud inquirēdi inferior ſagacitas. ¶ Sz vt virtutes corporeas nō omittamus. habent etiam hiſpani corpora ad inediam ⁊ laborez aptiſſima. Duram obſeruāt parſimoniam. vigilias, ſolem, ⁊ hyemē. famem quoq; ac ſitim pati, ⁊ queuis pericula p patria, pro honore adire paratiſſimi ſūt. Cuz hoſtibus congreſſi, aut cum victoria redeunt: aut in prelio fortiter cadunt. malunt̄q; ſemper glorioſe mori q̄ turpiter viuere. Illudq; aduertim⁹ hiſpanoz fere nemi nem, nec in ſua nec in aliena patria e mēdicato vitā (vt plures aliſ facere ſolent) agere. niſi aut corpore mancus, aut oibus viribus deſtitut⁹ nullis rebus poſſit incūbere. Nulle p̄terea apud eoſ balneoz aut vnguentoz delicie q̄ virorum animos effeminatos reddunt. nullus infeſtus dies. nullus epularuz apparatus. aqua calida lauari poſt ſcōm bellū punicuz a Romanis didicere. femine ⁊ pueri bachum vt venenum fugiunt. Hiſpanieq; gentes belluz potius q̄ ocium preoptant. ⁊ ſi deeſt homi, extra hoſtez querunt. Velocitas atq; lacertorum agilitas eis ineſt, ⁊ fortitudo ſaltandi luctādi quoq; ac natandi arte plurimū callēt. Hinc Roman⁹ Vegetius hiſpanos inquit nō tñ numero, ſed viribus corporum, lacertorūq; agilitate nr̄is p̄ſtitiſſe manifeſtū eſt. Et Liuius id non negabit cū ait. Clariſſima viris ⁊ armis Hiſpania, q̄ ſi vires ſuas cognouiſſet, facile in impriū euaſiſſet. ¶ Nec miz itaq; ſi tātū ſanguinis Carthaginēſes, ſi tantū Romani in ſubiugāda hiſpania fudere. Quotiēs ceſi illic Romani exercitus ⁊ duces? Quotiens ſub haſta trāſiere? Quoties ad pudēda federa coacti? Quoties prope ad deſperationem redacti fuere? Adeo vt aſſerente Liuio, āno ab vrbe condita. 600. oēs romanos tam ingens Celtiberoz metus inuaſit: vt ex oibus nō eſſet qui in Hiſpaniam vel miles vel legat⁹ ire auderet. ſic vt tūc Senatuſ res hiſpanas deſerere cogitaret. Teſtes ſunt. L. Metellus. Q. Pōpeius. Q. Scipio, Uitellius pretor. L. Plautius, ⁊ Claudius minaius Romanoruz potentiſſimi duces. qui multis prelijs ab vno Uiriato paſtore bellum cōtra Romanos gerēte ſuperati, exercitibus ceſis, vix fuga elapſi euaſerūt. Dicāt etiaz Romani qui bello Numantino interfuere, quanta hiſpanoz fortitudo fuerit? qui publice faſſi ſunt vt refert Emilt. Prob. ſe magis euaſiſſe Numātinos q̄ viciſſe. nihilq; ex eo bello aliud q̄ ſecuritatē adeptos. ac potius ſe victos q̄ victores Romā rediſſe. Sigdē vnū numantinū victoris catena nō tenuit. Predā vllaz italicus miles nō habuit. Unde triūphū dederit Roma nō vidit. ¶ Hiſpāie p̄terea gēs oēnq; amicitiaſ querit: ⁊ maxime ad oēs conſuetudinis comitatem obſeruat. Urbanitas illis adeſt ⁊ manſuetudo perhumilis. Et neminē, nec inimicum quidem per inſidias ledūt. qppe qui virtute magiſ q̄ dolo vincere malūt. Obedire āt diſis nā illiſ eſt. nō qdē violētia, ſed amore. Et cui ſemel dedere fidem preſtitere ſimul ⁊ vitā. Teſtiſ eſt illa ſagūtinorum populi Ro. amiciſſima ⁊ fidiſſima vrbiſ. que (vt Auguſtinus ⁊ Liuius referunt) cum vim punicam Hannibalis nequiret amplius arcere, collatis in forum que charioza cuiq; erant ⁊ igne ſuccenſis, ne a fide ⁊ ſocietate Romanoruz diſcederent cōmuni rogo ſemetipſos iniecerunt. Teſtis eſt etiam (vt cetera taceamus) Calagu ritanoz illa rara ab antiquis ſatis laudata fides. q̄ quo perſeuerantius interempti ſertorij ſineribus fidem pre ſtarent, obſidionē magni Pompei fruſtrantes, qz nulluz iam aliud in vrbe eoz ſupererat alia, cum iuſte pugne facultatē vt tanq; viri mori liceret eis nō daretur, vrores ſuas filioſq; ad vſum eſcarum verterunt. vtq; diutius armata iuuentus viſcera ſua viſceribus ſuis aleret, infelices cadauerum reliquias ſalire nō dubitauit. tutius ratiſic ſe miſeros mori q̄ perfidos viuere. Tanta etiam huius gentis ad dominoſ amicitia ⁊ fides eſt, vt Ualer. teſte, tormentis ſepe pro fide dominorum, pro ſilentio rerum creditarum afflicti quippe ⁊ mortui, potius illis fidei ⁊ taciturnitatiſ cura q̄ vite fuerit. Quare non imerito apud Sueto. Julium Ceſarem Hiſpanorum cuſtodiaz apud ſeſe ſemper habuiſſe, eiſq; magis q̄ aliſ atq; tutius ſalutemq; ſuam credidiſſe, oiumq; rex fidē cōſeruaſſe legimus. ¶ Ceterū hiſpanica lingua, greca qdem ⁊ latina exceptis, alias fine dubio, oēs ⁊ vocabulorū copia, ⁊ pronunciationis ſuauitate longiſſime preſtat. vtpote q̄ minus a latino ſermone ⁊ loquendi arte diſcedit. Et hz ibi maxima linguarum varietas prout ⁊ prouinciaz fit, illa tamen hiſpanie pars quā vulgus modo caſtellā vocat, tantū ceteras lingue preſtantia ⁊ pronūciationis dulcedine antecedit, quantuz attici reliquos omnes grecos. ¶ Habent inſuper hiſpani ingenia preclara ſi ea colere velint, ⁊ ad omnia diſciplinarum genera apta. qō clariſſimi viri in omni ſcientiarum genere facile principes quos ſemper produxit lucide manifeſtant. Et recentioribus omiſſis ne antiquoz nomina obliuioni tradere patiamur. hūit inter poetas Martialē. Luciū. Lucanū. Lucianū. Lanium. Silium. Juliuz poetam. Claudianū. Junium columellam. Senecam tragicum. Inter oratores Julium ſignium. Lucium cornelium. Datianum. Quintilianum. Senecam ſtoicum Pauli amiciſſimum. Inter phos Attilium ſenez. Socionē peripatheticū. Aſclepiadem merlianum. Moyſen cordubeñ. Hebenacem regē. Auerroim cōmentatorē. Inter hiſtoriographos. Trogū pōpeiū. Juſtinū. Pomponiū. Lucium florum. ⁊ Maximum. Mauricium. Oroſium. Inter Aſtrologos. Abenragel. Alpharabium. Albumaſarem. Auenazar. ⁊ regem Alphonſum. Inter medicos Auicennam. Albuazem. Raſiſ. Napacen. Algazel. Zoarben. ⁊ complures ſapientes alios quorū prolixa eſſet narratio. ¶ Religionis inſuper fideiq; xp̄iane cultuz maxime obſeruāt hiſpani, ⁊ pro ea mori appzime delectātur. Cuius rei teſtes ſunt innumera Martyrum ⁊ ſanctoruz vtriuſq; ſexus multitudo pre ceteris clarioribus fidei p̄conijs coruſcantes quos hiſpania procreauit, ⁊ ſacrorum cultuſ ⁊ reditus quos magnifice inſtituit. Genuit namq; inter martyres qui eodē martyrij genere ceteros ſuperarūt, Laurentium. Uincentium. Lambertum. Eugeniū. Demergildū regē ⁊ infinitos fere alios quorum ſanguine ⁊ fide vbiq; xp̄i eccleſia roboratur. Inter virgines Eulaliam. Leocadiam. Juſtam. Rufinam. Engratiaz. nec nō Theodoſiaz. Sanctiam. Therefiam. Cōſtantiā. Uerengariam, hiſpaniarum regū filias. Inter cōfeſſores Leādrum. Julianum. Dominicuz. Antoniū. Uincentium, ac Alphonſos caſtuz ⁊ notum, ⁊ Ferdinandum tertiū regeſ, plureſq; alios quoruz fama ⁊ ſanctitate fulget hiſpania. Inter doctores Iſidor. Prudētiū. Illefonſuz. Fulgentium. Damaſuz. ac vt reliquos taceam (permulti n. ſunt) Alphonſum cui thoſtado agnomē eſt. Quem deus nō ſolum vite ſanctimonia, ſed doctrine fulgoreue rutilantem mirifico, ſuper eccleſie ſue candelabrum venuſtiſſime collocauit, ad oandam ſciam ſalutis plebi eius. vtq; exultaret ſicut gigas ad currēdam ſcripturaz ſacrarum viam. cuius oēnq; fieret lingua velut electus calamus ſcribe velociter ſcribentis, ⁊ doctrine eius vbertas

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - PALENCIA -

ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. Nempe legimus pleroſq; ſūmos viros, eximia ingenij magnitudine floruiſſe. ſed ea tamen z nō nero rerum, z proprietate quadam fuiſſe finitam. Qui nō in omnibus ſed in quibuſdaz tñ artibus excellere potuerunt. Nunc autez prozſus neſcio ad quem primum ingenij vſum natura genuerit. cū ſingulis in facultatibus nō verſatus, ſed genitus eſſe videat. Ex cuius libris deprehendere licet dono quodā prouidentie ad ſacras illuſtrandas lras natū. z ſi ita dicere fas eſt, quaſi muſarum alūnum ex elicone profectum ad ſtudioz gloziam ꝓpagandaz. Quid.n. de admirabili ſapientia ſua dici poteſt pro dignitate, qui a teneris ānis, liberales oēs artes ferme abſq; doctore penitus calluit? Jaz omne pontificium ac Leſareum tenere voluit. Nullam omiſit lrarum genus, quod nō ſolum ediderit, ſed etiaz auidiſſime hauſerit. Sic vt tanq; ſapiens ille antiquioz de ſeipſo loquēs gloziari poſſit. Ipſe mihi dedit dozum que ſunt ſcientiam veram, vt ſciam diſpoſitionē orbis terrarum, virtutes elementoruz, initium z cōſummationem ſeculoruz, viciſſitudines rerum, mutationes morum, anni curſus, diſpoſitiones ſtellarum, naturas animantiuz z berbarum. Nec mirum ſane. conſeruans nāq; ſine macula virginitatis lilium, lectioneq; z oratione in celum ſemper intenta, orando merebatur addiſcere que oportuiſſet ſcribere vel dictare. ſic vt videret in eius aia continue fieri ſcientie habitus, quē ſic collectum habebat in aio, quaſi exemplatum haberet in libro. Sz quid ego bec pauca cōmemoro? cuz de antiſtite abulen. ſicut de Carthagine, melius ſit ſilere, q; parū dicere. Illius nāq; diuini ingenij acumen, doctrine ſplēdorē, memorie vim, euidenter oſtendunt, z ſniaz nouitates quas inuenit, ſenſuſq; ſacre ſcripture abſconditi quos produxit in lucē, z opera q̄plurima z p̄clariſſima que edidit. ſic vt a ſeculis non ſit auditum alium in tam paruo vite ſpatio tot ſacroz libroruz volumina ſcripſiſſe. Quos tu Religioſiſſime Leſar cupiens eccleſie ſacroſancte z toti orbi prodeſſe, ſepultos z pene deperditos, ſitu ſqualore prope amittendos, inueniri ac publicari iuſſiſti, theſauri abſconditi venam volens ſtudioſis aperire. Meritoria quippe regia actio nullos moritura per annos z celſtibus proculdubio digna triumphis. Pro quo etiā taz ingēti munere abs te ſuſcepto, omnis etas tibi laudes. tibi gras, tibi bonoꝛem, nō minus q; Ptolemeo philadelpho ſecundo Alexādrie Regi decātabit z perſoluet. qui diuinaruz ſecreta ſcripturarū per. 70. interpretes et hebrea lingua cōuertenda curauit, z ante incarnati verbi myſterium annis ducentis z octuaginta in lucem eduxit z poſteris manifeſta reliquit atq; legauit. Nulle.n. ſunt, triumphales ſtatue, nulla ampliſſima ſepulchra, nulla clariſſima imperia, que ita p̄ncipis nomen ſempiternum reddant, q; lraz monumenta. nā illa ſtatua fragilia ſunt. hec vero firma ſtabilia ꝓpetuaq;. ¶ Tandē vt vñ eſt oratio illic terminetur epla noſtra. Genera biſpania tua, ſiue clemētia celi, aut benignitate ſoli, ſiue natura aut inſtituto ingenio, viros inter fortes fortiſſimos, inter ſanctos ſanctiſſimos, inter doctos doctiſſimos, omni ciuilitate aptiſſimos, moribus eloquio ſed z facilitate peroratos. Quare gothoz prudētiſſima ac inuictiſſima gens, poſtq; tam vrbem q; orbem domuerūt. Biſpanice gentis humanitate ac dulcedie freti, illoruq; ſtrēnuas vires experti. derelictis ceteris orbis quas obtinuerūt regionibus ad biſpanias ſe contulere. putantes totius orbis Monarchia potiri facile poſſe, ſi gētis Biſpanie aut imperiū, aut amicitiā nāciſcerēt. Sz quoꝛſuz bec inges tā lōgo repetita p̄ncipio? Ut ſi tibi nota ſūt gratuler ſciēti. Si nō ſunt nota vt faciā. Teq; regē maxime opulentiſſimiq; regni, Juuenem, Sūme ſpei, per exemplaz tantoz Principuz ac clariſſimoruū viroz in oi genere quos Biſpania genuit, ad excellentiaz virtutis, ac maximaz rez auiditatem, ad Chriſticz vexilla ſuper Saramantas z Indos exaltanda cohorter. Uale p̄ncipum decus z ſeculi noſtri lumen.

P. F. Modeſti Arimineñ. de Alphonſi Epiſcopi Abuleñ laudibus, ad Biſpaniam.

¶ Da plauſum, duc leta choꝛos Biſpania, celo
Tolle caput, duplex heſperus ecce tibi eſt.
Alter ab excelſo radiis te illuſtrat Olympo,
Alter eo flammas explicat ipſe ſuas.
Hic, quem tu gignis, ſtabili ſtat lampade, at alter
Nunc abiturus adeſt, nunc rediturus abeſt,
Alphonſus tua progenies qui palladis omnem
Flozem hauſit, quod habet lucis, id omne tuum eſt.
Is te felicem gignendis indicat vnam
Ingenijs, quam ſis diis bene amica probat.
Dat, que olim heſperia es dicta vltima, prima voceris,
Dat tellus titulis nulla ſit equa tuis.
Que priſciq;, nouiq; patres oracula quondam
Nubibus inuoluunt, hoc duce aperta micant.
Hic procul expulſa celum caligine monſtrat,
Dat ſpretis terris, que via in aſtra vehat.
Unde ſub Alphonſi vos O iam pectora ductum
Ite huc, que viuas rite fitis aquas.
Nectareum preſul cunctos Abulenſis ad amnem
En vocat, ambroſias datq; ſubinde dapes.

Aurea docto
ris eximij sacriq3 pre-
sulis Diui Alphonsi
Abulensis in Gene-
sim explanatio litte-
ralis amplissima.

Liber Octo
rio ecclesiasticus pro
rubis Zehi diebus
Tabulenis in Sene.
Hin explanatio litte
ralis amplissima.

¶ Reuerendissimi Domini. D. Alphonsi Tostati de Madrigal Hispani Epi Abulensis sacre Theologie professoris: ac olim collegij scti Bartholomei Salamatine ciuitatis collegialis: necnō ciusdē ciuitatis Cathedralis scholastici in cō mentaria totius sacre scripture Prologus Feliciter incipit.

Ltissimū enim negocium est: z maioris indigens speculationis q̄ possit mea tarda puaq̄ capacitas: z vehemēs ingenij hebetudo: memorie velox: z prompta labilitas: z cunctarum virium ineptitudo: circa sacram scripturam rauco gutture z voce tremula balbutire. ¶ Jure sacra scriptura veritasq̄ catholica altissima dicitur: quia omne humanum negociū dignitatis z difficultatis altitudine antecellit. Quid enim difficultatis cetera humanaꝝ ceterarūq̄ rez studia hr̄e pn̄t? sacre scripture inextricabili altitudini cōparata? Nihil inq̄: vnde circa alia studia hūano ingenio nāli subtilitate suffulto: se aliqualr extollere lz: in hoc autē nihil. Quia accedet hō ad cor altum: z exaltabit deus. Et ideo defecerunt scrutantes scrutinio. Quāobrem hereticoꝝ magna caterua: circa sacrā scripturam prophanis viribus innitendo a sensu catholico delirauit. Quid enim difficultatis lr̄atoria illa grāmaticoꝝ ars continet? cuius solidissima fundamenta a voluntate humana initiū habuerunt? Quid etiā obscuritatis hz illa dialecticoꝝ nodosis intricationibus implicata congeries? que diserēdi ratio dr̄: que lz ab ipsa naturali variaꝝ rerū habitudine: inferendi originē trahat: tñ eius vniuersalia principia a qbus ars dicit ab humanis inuentionibus stabilita sunt. Unde nō modicū gl̄iatur noster ille Arist. in fine. 2. elēchoꝝ: ante tempora sua nihil fuisse de syllogismis dialecticis: pter id q̄ ipse labore querēdo z attritione querētis addiderit. Quid etiam magni oratoria illa facultas ptinet? que plerisq̄ ex sola nā inest: vt pauca vel nulla studioꝝ exercitatione indigeant: vtraq̄ eiz suppradictaꝝ: z si nō totaliter oibus: tñ pro modulo nāliter iest: vt ait phs in pncipio rheto. Rhetorica eniz dialectice assecutiua est: q̄ ambe de qbusdā cōibus tractant: quibus oēs pticipāt. Oēs enim aliq̄liter opponere z defendere sciunt. Quid eiz postremo intricate difficultatis totū quadriuiū ptinet: cuius veritas ab ipsa rerū natura: tanta euidentie luce prodit: vt nulli granū intellectus hn̄ti de hoc liceat dubitare? hūs testimonia phibet magnus ille Aug. qui de ingenij luculentia congratulans asserit se cathegorias: z qcqd ad quadriuiū pertinebat: sine magro pfecte intellexisse: pncipia tñ Jsaie (Que si alioꝝ pphaꝝ scripture ptuleris plana videbunt) nūq̄ intelligere potuit: quousq̄ a doctore catholico eruditus ē. Accedit z ad hoc nālis rō quaꝝ ponit phs. 2. metha. s. (Sicut se hz oculus noctue ad lumē solis: ita se hz intellectus nr̄ ad ea que sunt notissima in nā.) Et vocant notissima in nā: non ea que intelligēdi pma pncipia sunt: z dicunt prime animi conceptiones: q̄ de hūs nullus dubitat: nec dr̄ notissima in nā ea que sensibus nālr cognita sunt: q̄ per se nota apud quēlibet accipiunt: sz vocant notissima in nā: prime: z vniuersalissime cause effectiue: que. s. sunt sube motrices celestiū orbiū: que cū prime sint in ordine agendi z mouēdi pmo note esse deberēt. Si ergo iste sube intelligētes: a nr̄a cognitione valde separate sunt: q̄ sensus nr̄os: z sensuaz appenditia excedunt: q̄to magis illa diuina imensaq̄ suba cognitionē nr̄az excedet: que ab oi motu passiue z actiue: per vtutis applicationē sequestrata est? Sacra aūt scriptura de hac sup celesti supq̄ subali suba negociat: q̄re oiuz studioꝝ difficillima est. Quis. n. prophaꝝ secretissima dicta digne exponere valeat? personas mutāt: nūeros nō tenēt. In tpibus aūt difficultas maxima est. Cuz. n. de tpe xp̄i sepe loquunt: subito ad futurū iudiciū sermonē puertunt. Et cū de vno tpe te sensum nosse putaueris velociter ad aliud distantissimuz relabunt. Quis eniz sacraꝝ nuptiaꝝ in canticis canticoꝝ: dulce valebit epithalamiū interpr̄tari? De apocalypsi. n. qd dicam nescio. Tot hz sacra: quot verba: imo tot sacra quot lr̄as: z parū dixi: q̄ pro merito voluminis: ois laus inferior est. Accedit z ad hoc pabolaꝝ frequētium multiplicitas: z lr̄e difficultas: que interdū ad allegoricū: vel historicū: nonnūq̄ ad tropologicū: z anagogicū: exponi desideret. Adeo. n. sacra scriptura difficilis est q̄ in qbusdā locis: vsq̄ hodie plene nō pateat intellectus. ¶ Sacra etiā scriptura oēs artes z negocia dignitatis altitudie antecellit. Est. n. oiuz certissima. Quid. n. grāmatice facultati certitudo inest: cuius pncipia z regule: tpe mutato mutant: vt pz antiquoꝝ libros si relegas: z ipse significatiue voces: de qbus eius totalis negociatio est: a varijs varie imponunt. Quid etiā dialecticoꝝ facultas firmitudinis obtinet que nō semp necessarijs: sz etiā pbabilibus locis innitit z ipsi q necessarij vident si nō deficiunt: deficere tñ pn̄t: q̄ res a qbus eoꝝ soliditas est: aliter etiā possunt pter conditiones nature: z in ipsis necessarijs ex hūani itellectus defectu aliqñ pclusio falsa inducit. De rhetorica aūt dicere nō refert: qua nihil in humanis negocijs mutabilius est. Accedat z q̄driuiū qō maxime est certitudinis: q̄ hz cōmentatorez. 2. meth. co. 16. scie mathe. obtinēt pmū gradū certitudinis. Sz in hoc plena certitudo nō est: q̄ ortus z occasus sol̄ z alioꝝ planetaꝝ ad mathesim ptinent: quos simpl̄r necessarios dicimus: z in qbus oiuz astrologicaꝝ veritatū regula stabilita est: sz z hi quottidie intercipi pn̄t: z iam intercepti fuerūt: pugnante Josue ptra quinq̄ reges vt Josue. c. x. confirmat: z Ysai. 28. c. Uerba aūt sacraꝝ scripturarū deficere non pn̄t: q̄ sup imobiles vitatē inixa sunt. Ueritas aūt aliaꝝ artiū in nā mutabili stabilit̄ vt ipsa veritas. M. 24. c. attestat: (Celum z terra trāsibunt: ꝓba aūt mea nō trāsient.) De scijs autem nālibus dicere nihil interest: q̄ magis mutabiles sunt. Et in tñ sacre scripture firmitas: aliaꝝ sciaꝝ firmitatez excellit: vt hanc firmiter tenentes: aliaꝝ veritatē sola fide destruere valeant: rez cōmutando nās. s. montes trāsferendo: z arbores in mari trāsplantādo: que xp̄s vere credētibus facere promisit. Ab hac certitudine z altitudine: sacra scriptura intellect⁹ z sapia dr̄: vt hr̄ deutero. 4. (Hec est sapia vra z intellectus coram ppl̄is.) Intellectus qdē: q̄ sicut intellectus de pncipijs z per se notis est: ita sacra scriptura de certissimis est z per se notis: nō lumine nr̄o. s. nāli: sz supnāli. Sapia qdez dr̄: q̄ sapientia de altissimis cāis est. Nihil aūt altius z nobilius est obo sacre scripture. s. diuina essentia vel ipso deo simpl̄r: siue sub rōne alicuius attributi vel pprietatis. ¶ Est et sacra scriptura oibus alijs in honore z vtilitate altior: qō est ptra nāz aliaꝝ artiū: q̄ q̄ i alijs vtiles sunt honorabiles nō sunt: que aūt honorabiles: vtiliū nomē nō cōicant. Sacra aūt scriptura vtrūq̄ pfectissime possidet. Est. n. vtilis vt hr̄. 2. ad thimo. 3. c. (Ois scriptura diuinitus inspirata. Utilis est ad docēdū: ad arguendū: ad corripiēduz: ad erudiēdū: in iustitia.) Honorabilis aūt est: q̄ hōtes facit nimis honorabiles vt pz deute. 4. c. (Hec est sapia vra: z intellectus cora ppl̄is: vt audiētes vniuersi pcepta h̄ dicant. En ppl̄s sapiēs z intelligēs: gens

Lauꝺ sacre scripture ex difficultatis altitudine

in tex. cō. i.

Difficultas sacre scrip hoibus arꝺua: z eius ratio.

p metha. in phemio.

an. in. c. cir. pn̄. c.

po. in. c.

in. f. c.

in prin. c.

magna.) ¶ Utilitas autē huius doctrine maxime pz: qz oīa que hoi dirigēdo vtilia sunt: hic inueniunt. Hic. n. oīs sex⁹: oīsq; etas instruit. Hic hz infans qd lactet: puer qd laudet: adolescens qd corrigat: iuuenis qd sequat: senior qd precet. Hic discet femina pudicitiā: pupilli inueniēt pietatem: vidue iudicē: paupes ptectorē: aduene custodez. Hic inuenient reges qd audiant: iudices qd timeant. Hec tristē ꝓsolat. Letuz tempat: iratū mitigat: pauperē recreat: diuites vt se agnoscat increpat: oībus se suscipientibus apta medicamenta tribuit: nec pctōrez despiciat: sz remediū ei per pniaz iūgit. Post per hāc deus oñdit: simulacra irridet: fides asserit: perfidia destruit: iustitia ingredit: phibet iniqtas: mja laudat: crudelitas abdicat: veritas regnit mendaciuz dānat: dolus accusat ꝑdicat pnia: pax sequēda ꝓmittit: spes certa nutrit: ⁊ q⁹ in hīs oībus est excellētius: xpi sacra laudant. hec hieronym⁹ hec sacratissima scriptura oiuz difficillima: certissima ⁊ nobilissima: se elucidātibus vitā eternā ꝓmittit: vt pz. ecc. 24. c. Qui me illucidāt vitā eternā possidebūt. ¶ Hanc multi doctorez florētissimi a pn⁹ eccle pmitie: vsq; hodie modis varijs elucidauerūt: vnusqz sicut ei spūs scūs gratuitā mēsurā cō cessit. Ego aūt oium minimus: q etiā me eoz minimū dici indignū existimo: cū in ꝟ gradu nihil me hre crediderim: Os mutū mouere conabor: rauco gutture timens: voce tremula ꝓsonabo: maiorez vestigia semp adorans: ꝓut mihi spūs scī larga benignitas eloq ꝓtulerit. Inde. n. cognitū est: q⁹ nō humane laudis affectio: nec nouaz rez volumina: me ad hui⁹ opis sarcinā iportabilē ipulerint: sz charitas xpi ⁊ ꝓficiendi desideriū me inuitū ac renitentē trahūt: ⁊ retinent fugiētez. Si q̄ in hui⁹ opis latitudine aliqñ me errare ꝓtigerit: qō maxime pertimesco: beniuolū ⁊ prudentē correctorē hre desidero: scientē: q⁹ nō studio ab alīs deuiādi nouaqz supinducendi hec effecerim: sz vt ea q̄ alīq altissime: multisq; ingenijs q̄si intelligibilr posuerunt: Ego ad maternā: vulgarēq; linguā: stilo rudi ⁊ apto deducā. In quo talez tenebo formā: vt cuilz libro phemiolū intētionis libri succinte ꝓtentiuū ꝓponā: deinde eidē libro plogū hieron⁹. rabani: al' remigij: cū aliquali expōne ꝓiungā: lz in hoc qdā aliuz plenissime egerit. Ego tñ non studio repetēdi que ab alīs in hac pte dicta sunt: vt magne frōtis volumina videant: sz vt modulū teneā aliqd dicā: ꝑcipue cū aliqui plogi qui aliqlez difficultatē ꝓtinēt: adhuc sine expōne pmaneant. Sz ne diutius oro ꝓtēdat: qō instat agendū est. ¶ Sacratissima scriptura q̄ spū sctō dictante cō posita est: in oib⁹ ptib⁹ suis ita pfectissime ꝓstat: q⁹ nec ei subtrahi: nec additio veniat: vt pz deutero. ⁊ apocalypsis vlti. c. in f. c.

Eius aūt vltimata intētio est: hoies ad vite eterne expectationē attollere: vt ait apls ad ro. 15. c. (Quecūq; scripta sūt: ad nram doctrinā scripta sunt: vt per patiaz ⁊ ꝓsolationē scripturarū: spem hēamus.) Continet autez sacra scriptura duo opa. s. opus creationis ⁊ redēptionis. primū per qō ad eē nāle pducimur. scōz per qō ad eē btificuz puenimus. Scōz aūt principale est: qz nihil nobis nasci ꝓderat: nisi redimi ꝓfuisset. Un de pditissimo iuda qui redēptionis bñficiū pticipaturus nō erat xpūs dixit. Bonū essz ei si natus⁹ nō fuisset hō ille. Principalr g̃ in sacra scriptura redēptionis opus ꝓtinetur: q̄re de creatiōe vnicus liber est: de redēptōe aūt oēs alij. Sz triplr: qz qdā eaz factā ꝓtinent: vt libri euāgelioz: qdaz futuram esse pdicant: vt libri pphaz. Quidā ad eam pticipandā per bonā vitā nos dirigunt: vt libri oēs historici ⁊ morales: tam noui q̄z veteris testi: sz hij qdez pcepta dādo vt morales. alij aūt vt pcedentiuz exēplis mouēdo vt historici. Primus ergo liber qui de creationis ope agit creati hois ꝓtinuaz successionē: vsq; ad legē datā per q̄s ad opus redēptionis dispo nimur ꝓtinet. s. a pncipio geneseos: vsq; ad pncipiū exodi. hūc aūt scriptura ceteris anteponit ordine: tpis: ⁊ nāe: qz primus homo fuit q̄z redemptione indigeret. De quo immediate cuz dei adiutorio incohabimus.

¶ Explicit plogus in commendationem totius sacre scripture.

¶ In epistolā beati Hieronymi ad paulinuz pre ſbyterum de oībus sacre historie libris Reuerendissimi Dñi. D. Alphōsi Tostati de Madrigal Hispani Abulensis episcopi.

¶ Expositio Feliciter Incipit.

Rater Ambrosius tua mihi munuscula pferēs: detulit simul ⁊ suauissimas litteras: q̄ a principio amicitiarū fidem probate iam fidei: ⁊ veteris amicitie noua pferebāt. Vera enim illa necessitudo est ⁊ christi glutino copulata: quā non vtilitas rei familiaris: non pñtia tm̄ corpoz: non subdola ⁊ palpans adulatio: sed dei timor ⁊ diuinaz scripturaz studia conciliant.

Rater. ¶ Iste plogus beati hyeronymi q̄i in oībus biblīs antepo nit: nō est spāl'r alicuius libri phemiū: sz quedaz epla ad Paulinū amicū suū destinata: in qua: qz de oib⁹ sacre scripture libris aliqd dr: toti biblie q̄si pro argumēto pponit. Et est sūma epla: q⁹ Paulinus hō excellētis igenij qui bti hiero. amicissimus fuit: vt hec epla attestat: desiderio sciēdi sacram scripturā vehemēter ardebat. cura tm̄ cuiusdā sororis sue tenebat: ne ad huius rei doctrinā: ex patria: domūq; sororia: longe discederet. Quapropt scripsit btō hieron⁹. vtrū sine magro (qō intēdebat) cognoscere posset. addiditq; q⁹ si magrm hre necesse erat. eū magrm suū fieri vehemētius exoptabat: vt ⁊ scia ⁊ quersatione ꝓficeret. Cui btūs hiero. magrm inquirere psuadens: rescribit. de epla Paulini mētionē faciēs: s. Frater ambrosius. ¶ Et ista epla diuiditur in tres ptes fm cōem modū eplaz. s. in salutationē. vel exordialez. ppositionē: ⁊ narrationē: ⁊ pclonē. pmo pmittit ⁊ captat benivolentiā. 2° intētionē explicat. 3° ppositū paulini nō differēduz esse determinat. 2ª ibi. Legimus in veterib⁹. 3ª ibi. Festina queso. Circa mediū. 8. c. Prima in duas: qz pmo dicit se recepisse eius scripturā. fo ei⁹ comēdat amicitiā. ibi. Vera eiz. Circa pmuz. Frater Ambrosius. Ista lra multiplr scribit: ideo multiplicem sensuz facit. In lib. aūt omniuz eplaz hieron. vbi hec epla ponit: nō dr (noua pferebāt) ⁊ tunc ē sensus q⁹ frater Ambro. detulit. lras Pauli. btō hiero. in. quibus demōstrabat amicitia q̄ ab antiq̄ fuerat inter eos. Et ostruit sic. Frater ambrosius. i. qdā frater noie ambrosius: q fuit portator istaz lrāz: nec fuit iste btūs Ambro. qui epūs Mediolanē. erat. Tua munuscula pferens. i. ducēs munera que mihi mittebas: que autē munuscula fuerint nō legit: sed credit q⁹ fuerūt aliq̄ dona gratis missa a paulino ad ꝓsolationē hiero. Detulit ēt. i. etiā. snauissimas lras. i. cuz quibus valde letatus sum: qz cū amicoz pñtia delectabil' sit: vt pz. ix. ethi. si tm̄ hri nō possit: vel non expedit lra pro amico recipit. Que pferebāt. i. demōstrabāt. Fidē. i. certitudinē. Fidei. i. fidelitatis. pbate. i. q̄s ego exptus sum in opis exhibitione: ⁊ pferebāt. Fidē. i. certitudinez. veteris amicitie. i. in istis lris patebat qūo me ab antiq̄ dilexeris. Sz ad istuz sensum melius diceret pferebāt q̄s pferebant: qz pferre cōpare est. pferre aūt ducere est. In biblīs aūt hr noua pferebāt ⁊ est sensus q⁹ ille lre paulini demōstrabant amicitiā veterē ⁊ nouā fuisse augmētatā. Et ostruit sic. que pferebant. i. demōstrabāt. Fidē. i. certitudinē. fidei. i. fidelitatis. Jā probate. i. q̄s ia expimēto cognouerā. amicitiaz a pncipio. i. captaz a pncipio: ita q⁹ ex quo me diligē incepisti semp vere dilexisti. Et veteris amicitie noua pferebāt. i. demōstrabāt q̄daz nouitatē factā in amicitia veteri. s. q⁹ nunc maior ⁊ feruentior erat q̄s ante: ex nouo desiderio sciēdi sacrā scripturā. Et iste sensus pz p ea q̄ subdūtur: qz hiero. laudat immediate amicitiā q̄ fit: nō ex aliq̄ bono tpali: sz pp amorē dei: ⁊ studiū sacre scrip. Posset ēt dici. q⁹ li (noua) poneret in actō singulari ⁊ (amicitie) poneret in dtō. vt dicerem⁹. Et veteri amicitie nouā pferebāt. i. demōstrabāt amicitiā nouā cē maiorē q̄s antiquā. Sz ad supradictū sensuz redit. Vera. n. necessitudo. Hic ponit fz i q̄ comēdat paulini amicitiā. Vera ne cessitudo. i. ver⁹ amor q dr necessitudo. i. colligatio a nectoctis. i. ꝑiūgo. Nullū enim mai⁹ vinculū ē q̄s amor. qz fortis est vt mors dilectio vt pz canti. 8. ⁊ aq̄ multe nō poterūt extinguere charitatē. Qui. n. amat amato idētificat. q⁹ amicus ē alter ipe: vt pz. ix. ethi. ⁊ amor trāsformat amantē in amatū. q⁹ aīa veri⁹ ē vbi amat q̄s vbi aīat. Et xpi glutino copulata. i. fundata sum

po. in.c. data sup̄ charitatē que xp̄i glutinum dr̄. Dr̄ (glutinus) q: ita vnit vt glutinū. Dr̄ ⌊xp̄i ⌋q: xp̄s nullū aliuz amoꝛez p̄cipit nisi charitatē: q: solus meritoꝛi⁹ est: ideo ap'l's .2. ad coꝛin. 5. c. (Neminē ſm carnem cognouimus. i. amauim⁹: z si cognouimus xp̄m ſm carnem: sed iam non nouimus) ⌊q̄ non vtilitas rei familiaris ⌋i. rei domestice. s. pecunie vel equiualentis: supple p̄ciliat: z in hoc excludit amicitiaz pp vtile ⌊Non subdola ⌋i. ficta ⌊Et palpans ⌋i. blandicēs ⌊Adulatio ⌋z in hoc excludit amicitia delectabil': q: aliqui amici alioꝛ efficiū tur pp p̄ñtiaz coꝛpoꝛ. i. q: vnus delectaf̄ in p̄ñtia alterius: siue ex solo grato aſpectu: siue ex fruitione libidinoſa: alīq autē q: verbis iocosis vel adulatoꝛibꝫ alioꝛ delectātur: z neutra haꝛ est bona: q: ptinet ad hoies vitioſos. Tertia ē honesta amicitia quā hic tanq̄ optimā statuit: de qbus Aristo. in. 7. ethi. ⌊Sed dei timoꝛ ⌋Qui facit hoies se recte amare ad vitam eternaz: z non loq̄f de timoꝛe seruili: sed de timoꝛe casto qui pmanet i seculū seculi ⌊Et diuinaꝛ scripturarū studia: ⌋q: honestus amoꝛ est: q: discipulus magr̄m diligat: vt in sacra scriptura ab eo doceaf: z magr̄ discipulū: vñ ap'l's Paul. 13 oēs hoies ex charitate diligeret: spā'r tñ eos qui disciplinā ab eo suſcipiebant: iō dicebat eis (Filioli mei q̄s ego iteꝛ ptu rio donec foꝛmef̄ in vobis xp̄s) ⌊Conciliāt. i. coniungunt z z ptinet ad maioꝛes q̄ minoꝛibus per amicitiā p̄iūgunt: vt ait Ugutio: z inde est reconcilio. as.

EGimus i veterib⁹ hiſtoꝛijs: quoſdam luſtraſſe puincias: nouos adijſſe populos: maria tranſijſſe: vt eos quos ex libꝛis nouerāt coꝛā quoq; viderent. Sic Pythagoꝛas mēphiticos vates: sic plato egyptū z Archytā tarentinū: eāq; oꝛā Italie que quondā magna grecia dicebatur: laboꝛioſiſſime pagrauit: vt qui athenis magr̄ erat z potēs: cuiuſq; doctrinaz achademie gymnaſia p̄ſonabant: fieret pegrinus atq; diſcipulus malēs aliena verecūde diſcere: q̄s sua impudenter ingerere. Deniq; cū litteras quaſi toto oꝛbe fugientes p̄ſequitur captus a piratis z venundatus: etiam tyrāno crudeliſſimio paruit: ductus captiuus: vinctus z ſeruus: tamen q: philoſophus maioꝛ emente ſe fuit.

¶ Capitulum primum.

EGimus ¶ Hic põit ſcōm p̄ncipale ſ. epl'e narratio: p̄tinens intētionem totalē: z diuidit in duas ptes. Primo inducit eū ad q̄renduz magr̄m ex⁰ pboꝛ. 2° ex⁰ ſctoꝛ ap'loꝛ: ibi ⌊Quid loq̄r de seculi ⌋in p̄n⁰ ſequētis ca. Prīa diuidit in. 4. ptes: ꝫ q̄ ponunt q̄ttuoꝛ p̄ſone: de qbus trahit ex⁰. ſ. Pytagoꝛas: Plato: Titus liui. Apolloni⁹. 2ª ibi ⌊Sic plato ⌋3ª ibi ⌊Ad Titū liuiū. 4ª ibi ⌊Apollonius. ⌋¶ Circa p̄mū ⌊Legim⁹ in veterib⁹. ⌋Hiſtoꝛia narratio reꝛ geſtarū. ē: dicta a po tu iſtoꝛin: qō'est videre: q: antiqtus nullus hiſtoꝛiaz ſcribebat: niſi qui res fieri p̄ſpexiſſet: vt ait Yſidoꝛus. i. ethi. Dicūt veteres: q: de antiqs tpibus faciūt narratiōes: ſicut erat tp̄s Pythagoꝛe z Pl'onis: reſpectu tpiſ bti Hiero. ⌊Quoſdā luſtraſſe ⌋i. circuiſſe ⌊puincias. ſ. q: p multas terras diſcurrebāt: vt sapientes videret. Luſtrare. n. multa signat. ſ. circuire: purgare: illumīnare: circūdare: de qb⁹ in ebꝛardo. Luſtro: circūdo ⁊c. Et inde luſtrū veniens multa signat ⌊nouos ⌋i. ignotos q̄s nunq̄s viderāt ⌊adijſſe pp'los. i. iuiſſe ad pp'os. Adeo. cōponit de. ad. z eo. is: z ideꝫ ē adire: q: ad aliq̄d ire ⌊Maria trā ſijſſe ⌋q: neceſſe erat maria trāſire ad lōginquos pp'os viſitandos ⌊Ut eos q̄s ex libꝛis nouerāt ⌋ſ. cognoſcēdo ſciētie magnitudinē in legēdo libꝛos eoꝛ ⌊coꝛā ⌋i. p̄ñtial'r viderēt. Est h̄ coꝛā aduerbiū: q: ſine caſuali ponit ⌊Sic pythagoꝛas memphiticos vates ⌋i. pithagoꝛas iuit ad memphiticos vates. Ut ait Ualerius maxi. lib. 8. Pithagoꝛas cupiditate honeſtatis p̄cipiēde: egyptū petijt: vbi ſris illi⁹ gētis aſſuefact⁹: p̄teriti eui ſacerdotū p̄mētarios ſcrutat⁹: inumerabiliū suoꝛ seculoꝛ: obſeruatiōes cognouit: pithagoꝛas de samo inſula oꝛiūdus: tpe cābyſis regis floꝛuit ſub anno ab oꝛbe p̄dito q̄

c. 40. in p̄n. c.

ter mille dēptis. 58. iuxta Euſebiū lib. cronicoꝛ: ſed B est iuxta annos interp̄tuz: ſz iuxta vitatē hebꝛaicā: erāt multo pautioꝛes. i. tres mille q̄ngenti ſexaginta fere. De quo Ualerius maximus ſic ait Pithagoꝛe tāta reuerētia ab auditoꝛibuſ at tributa est: vt que ab ipſo audijſſent in diſputationē deduce re: nephas putarēt: interpellati aūt: vt cām redderēt: h̄ solum rñdebant. ſ. pithagoꝛā dixiſſe. De hoc etiā Augu. de ciuitate dei lib. 8. Duo gña phoꝛ tradunt: vnū italicuz ex ea pte italie: que olim magna grecia dicebat: alterū ionicuz: in eis terris: vbi nūc grecia nūcupaf̄. Italicū genus auctoꝛem habuit pithagoꝛā ſamiū: qui interrogatus ſe'q̄d ſe p̄fiteref̄: p̄h̄m se eſſe rñdit. i. ſapie amatoꝛē: q̄m ſapientē p̄fiteri arrogantiſſim⁹ videbaf̄. De quo Seneca in epl'is ad Lucillū: z Lactantius de nā deoꝛ lib. 3. c. 18. Dicunt: q: intm̄ frugalitatez dilexit: q: carniū eſum abhoꝛruit. Credidit. n. aiaſ hoiuz migraſſe i coꝛpoꝛa beſtiaꝛ. De h̄ Ouidi. methamoꝛ. 15. loquēſ ex auctoꝛita te pithagoꝛe sic ait Parcite moꝛtales: dapibus temerare nephandis Coꝛpoꝛa: ſunt fruges: ſunt deducētia ramos pōdere poma ſuo: tumideq; in vitib⁹ vue. Dixit ēt pithagoꝛas nō eē infernū nec penas poſt moꝛtē: ſz iſta eſſe a poetis p̄ficta: aias vero migrare de coꝛpe in coꝛpuſ ppetua ſucceſſione. De hoc Ouidi. methamoꝛ. 15. Loquēs ſm doctrinā pithagoꝛe: recitādo eius dicta: sic ait. (O gen⁹ attonitū gelide foꝛmidine moꝛtis. Quid ſtiga: q̄d vmbꝛas: q̄d numina vana timetis. Materie vatū z falſi picul⁓ūdi. Moꝛte carēt aie ſempq; p̄ioꝛe relicta. Sede nouiſ hitant domib⁹ manētq; recepte) Dixit etiā pithagoꝛaſ: ſe fuiſſe militē euforbū in bello troiano moꝛtuū: a rege menelao. De quo Ouidi. vbi' sup̄. (Ipſe ego: nam memini troyani tpe belli. Pātholides euforb⁹ erā: cui pectoꝛe quōdā. hesit i aduerſo gnāſ haſta mioꝛis atride.) ⌊mēphiticos vates ⌋i. ſapiētes egypti. Uates dñr a vi mentiſ. i. quia mente excellētes sunt. Et dñr vates poete: vel p̄phē: ſacerdotes: ſiue ſapiētes. In egypto. n. p̄ius ſapia inuēta est in aſtris poſt nēbꝛoth: mercurijū z athlātē: q: abꝛaā i deſcēſu ſuo illuc egyptios docuit vt nſi doctoꝛes volūt. Ariſto. aūt p̄ metha. vult q: ſacerdotes egypti: p ptinuā iueſtigationē: aſtrologiā inuenerūt. vñ ait (pp nimiū admirari ſacerdotes in egypto: incepunt p̄hari.) ⌊memphiticos ⌋Dñr mēphitici a memphi ciuitate egypti: quā fundauit epafus iouis fili⁹: vt ait yſidoꝛus. 15. li. ethimo. In hac p̄m⁹ studiū toti⁹ oꝛbis fuit: q̄ in multis dr̄ floꝛuiſſe: p̄cipue in aſtrologia: pp loci p̄foꝛmitatē. Luz eni tellus illa ſaluberrima multas metheoꝛologicas impſſiones ſm expientiā nō cognoſcat: cuz nec nubis denſitas: nec turbinis obſcuritas: nec moꝛboꝛ tēpeſtuoſa p̄cella nullate nus ipediāt intuitū: ſydereos curſus lumie p̄eplanē. ⌊Sic plato egyptū ⌋i. ēt plato adiuit egyptū z architā tarentinū. ¶ De h̄ Ualerius ma. li. 8. ait. Pl'o aūt p̄iaz athenas: p̄ecepꝛoꝛē Socratē ſoꝛtitus: z locū: z hoiez doctrina foꝛtiſſimuz. Ingenū q̄q; diuina inſtruct⁹ abūdātia: cū oīuz moꝛtalū iam ſapiētiſſim⁹ h̄ꝛef̄: eo qdē vſq; vt ſi ipſe iuppiter e celo deſcēderet: nec elegātioꝛe: nec beatioꝛe ſacūdia vſurus videref̄ egyptuz pagrauit: dū a ſacerdotib⁹ ei⁹ gētis: geometrie multiplices nūeros celeſtiū obſeruatiōe rōnuz p̄cepit.) De h̄ ēt Juſtinus in chꝛonicis) Pl'o ſocratis diſcipulus fuit. 4i. ānis poſt eum natus. De h̄ Ualeri⁹ ma. li. i. Doꝛmienti pl'oni in cunis: apes mel pueri labꝫ iſerebāt: q̄ eliconios mōtes oīs doctrine floꝛe virētes z ſingulare eloquz demōſtrabāt.) De h̄ Apuleius in lib. de moꝛib⁹ pl'onis. (Pl'o p̄us Ariſtocl. dict⁹ est: p̄nāq; ei⁹ ariſton: ſz poſtea pp pectoꝛis latitudinē: plato nūcupatus est: iſte etatis ſue āno. 81. vita defunct⁹ est.) Quapp ait Seneca epl'aꝛ li. i. epl'a. 84. (Magi q tūc fortе erāt athenis defūcto pl'one imolarūt: oī hoie eū felicioꝛē eē putātes: q: cō ſumaſſz p̄fectiſſimū nūeꝛ ānoꝛ: quē nouē nouies multiplicatis cōponūt ⌊Egyptuz ⌋egyptū ab egypto rege danao expulſo inhabitatā ferūt: q̄ añ aeria dicebaf̄: ſz ipſo regnāte egypti nomē accepit. De cui⁹ gētib⁹ z ritib⁹ ſacroꝛ: ſcia: locis mirabilia dicit ſolinus i poliſtoꝛ. c. 41. ⌊Architā tarētinū. ſ. adiuit (De archita ait Ualer⁹ li. 4.) Tarētin⁹ architas: dū ſe pithagoꝛe p̄ceptis metapōti penit⁹ imergit: magno laboꝛe lōgoq; tpe ſolidū opus doctrine cōplexuſ. poſtq̄z in p̄riaz reuertitur ac rura ſua reuiſere cepit aiaduertitq; negligētia ruſtici coꝛrupta z pdita: intuēſq; male meritū. Sūpſiſſez ingt a te ſupliciū niſi tibi iratus eſſez. Maluit. n. ipunitū relinquere: pp irā iuſto grauj⁹ punire ⌊Tarētinū. ⌋Tarētin⁹ a tarento dr̄: Tarētū ciuitas est, in extremis finib⁹ italie: vbi ſe italia in

Ru. de ſtu. z indu.

in phemio

Ru. de moderatiōe ai.

duo cornua fundit geminū spectans equor. s. ionium: et siculus iuxta illā ptē in q̄ sycilaceū eminet promontoriū et caribdis vorago ex pte quintie siculor vt ait solinus in polistor. c. 2. Hanc taras neptuni filius ꝺdidit: a q̄ tarentū dicta fuit. De q̄ Oratius in lib. sermonū (Pectinib⁹ patulis iactet se molle tarentū.) Pectines pisces sunt q vocant lenguados vulgariter. Eaq̄ ora italie .i. italicā regionē. Laboriosissime pagrauit .i. cū magno labore trāsiuit: q. forte bella erāt: et latronū picula: et pecuniar defectus. Ora sine aspiratiōe signat regionē vt ve stis extremitatē: cū aspiratione sigt tps. Un Ebrardus aspires horā: tibi tps significabit si nō aspires: limbū. dabit et regionē. Que quōdā magna grecia dicebaf .i. que italia: dicebaf olim magna grecia. Quare aūt sic dicebaf rō est: q. vt ait Ysidorus. 14. ethimo. Italia a grecis pplis occupata: magna grecia nūcupata est. Deinde a regis noie saturnia mox et latium appellata est: eo q̄ saturnus a ioue sedibus suis pulsus ibi latuerit. De quo Ouidi. i. fast. ait (Et bona posteritas. puppē formauit in ere. Hospitiq̄ aduentū testificata dei.) Postremo ab Italo siculor rege ibi regnāte: Italia nūcupata est. Solinus in palistor. c. 2. dicit q̄ italiā primū aborigines arūci: pelasgi: archades: siculi: totius postremo grecie aduene ꝺciderunt. Ut qui athenis .i. in ciuitate atheniēsi. magister erat .q̄tū ad sapiaz. Et potēs .q. magn⁹ fauor. ei dabaf in regie ciuitatis: q. multa de politico regie disseruit. De hoc Aug. 2. de ciui. dei dicit: q̄ Plato ꝓpetas censuit ex vrbe pellēdos. ¶ Athene dīr q̄si litторales: q. in litторe maris cō stitute sunt: vel dr athene. ab. a. qō est sine et thanatos qō est mors: q̄si sine morte: q. ibi sapia legebaf que imortalis est: vel de imortalibus tractās: vel hoiēs p famā imortalē faciēs: siue q. p eā mortales hoies in ꝓtēplatione imortaliū eleuāf: vt hr. x. ethi. vel dr athene a minerua: q̄ grece athena dr. De quo Aug. 18. de ciui. dei. Scōz doctrinā Marci varronis regnāte Decrope qui ciuitatē illā ꝺdidit: dū filū israel in captiuitate egyptiaca tenerenf: que cū nōduz nomen hāret: accidit q̄ oliua ibi apperet et de alio loco aqua subito erupuisset. Decrops his ꝓdigīs territus ꝓsuluit apollinē: qui rndit aquaz figere neptunū: oliua minerua: eē aūt in electiōe ciuiū a quo eor ciuitati nomē ponēret. Quo audito decrops oēs ciues viros siue feminas ꝺuocauit: q. mos tūc tpis erat: vt femine publicis ꝓsultationib⁹ interēnt. Oēs mares ꝓ neptuno: femine aūt ꝓ minerua tulere sniās: et q. vna femina viroz numerū supauit a minerua nomē ipositū est. Ouidius aūt methamor. li. 6. dicit: q̄ cū minerua: et neptunus cōtra duodeciz dīs ꝓtenderēt: qs eor vrbi nomē ponēret: neptunus fridē te saxa dura pcussit: a qbus equ⁹ exilīt: minerua terrā pcussit: et oliua baccis plena appuit: ex q̄ ꝓ minerua snia lata est. Luiusq̄ .i. platonis. Doctrinas .q. de multis rebus scripsit. gymnasia achademie ꝓsonabāt .i. laudabāt: est sensus q̄ plō q multas doctrinas luculētissime scripserat q̄ in achademicis studīs legebanf: magis volebat pegrinādo ab alīs discere: q̄s sua tactāter extollē. gymnasia. Dr ginasiū exercitiū corpale qō corpe nudo fit vt lucta: vl ludi antiq gladiator: vel ginasiū locus in quo ista fiūt: Un balneū gymnasiū dr: q. balneātes nudi sunt. Hinc et trāsferē vt ait ysidorus. 18 ethimo. (Ut oiuz ppe artiū exercitia ginasia dicanf) Inde et ginasia studior loca dīr: vt p3. 2. macha. ca. 4. Achademica dīr ab achademia villa apō athenas: quā plato ad studū vacationē elegit desertā et pestilentē: vt libidinosi motus metu mortis in discipulis frāgerenf: et nihil aliud desiderarēt nisi qō adiscebāt. malēs .i. magis volēs. Aliena verecūde discere .i. adiscere verecūde qdē: q. ad hoc ex pziaz exulabat i hitu paupe et despecto: multas iniurias et ꝓtumelias pferēs .q̄s sua ipudēter ingerere .i. s. volēdo de B gliari. Deniq̄ .i. postq̄ pagrata italia audiuit architā tarētinū. Cū lras toto orbe fugiētes psequaf .i. q̄ ab hoie recedē vīr dū eaf inqrit: q. cū qs plura sciuerit multo plura nōdū scita cognoscit: et sp vr ab eo lōgius scia recedē vt dr ecc. 7. Dixi sapiens effici ar: et illa lōgius recessit a me multo magis q̄s erat. Uel dīr toto orbe fugiētes: q. in paucis locis tot⁹ orbis et distātissimis repiebanf. Et hūc sensū intēdit tex. dicēs: platonē diuersas ꝓuincias ingrēdo lras pagrasse. Capt⁹ a piratis. Dīr pyrate: latrones marini: q pugnā faciūt et mercator naues rapiūt vel trāsfretantiū: pirate a pir qō est ignis et ratis: q. in rate ignē deferat. De q̄ Luca. in. 3. Oē fretū metuens pelagi pirata religit. Uenūdatus .q. dū plato diuersas ꝓuincias pagraret: et mare siculū pagata italia trāsiisset: a piratis siculanis captus: dionysio vēditus est. tyranno crudelissimo fuit .i. dyonisio. tyrāno .doño siracusanor: et pene toti⁹ Sicilie. Fuit. n. crudelissimus: q. in diuersis hoiuz cruciatib⁹ lacerabaf. Un in quodā lacu magno murenas horrēdos pisces nutriri fecit: qbus viuos hoies tradebat deuorandos. ¶ De hoc Ualerius ma. li. 6. dionysius cū hērditatis noie a pre siracusanor ac pene toti⁹ sicilie tyrānidē accepisset: maximar opū dns: exercituū dux: et rector: classiū: eqtatuū potēs: a patria pp tirānidē pulsus: coact⁹ inopia lras pueros corinthi docuit. captus .i. a piratis. vinctus .i. ligatus. s. a dionisio. Et seruus .i. ꝺditione fuili vēditus. q. tn phs: maior emēte fuit .i. ls vēderef plato dionisio tirāno: tn q. plō phs erat suus exīs maioris dignitatis erat q̄s dionisius q eum emerat. Aliq̄ lre hūt. maior emēte se fuit. et tūc ē snia clara. Alie aūt hūt maior emēte: vt ponaf maior in recto: et tūc est snia que s. ponebaf alie hūt maiore mēte fuit: ita q̄ ponaf maiore in ablō: et in his duob⁹ facil corruptio est. Et est sensus in ista lra: q. ls plato fuerit in suū vēditus: q. tn phs erat maiore mēte fuit. i. pstantiorē aliuz hūit in ista aduersitate q̄s si nō fuisset phs: q. status sui amaritudinez maturitate ꝓsilū tēpabat equo aio tollerādo. De B ait Ualerius ma. lib. 4. Plato pria pulsus a dionisio tirāno megarā petierat: vbi cū ad theodor pncipē eius vrbis domi cōuenire vellet: nec admitterēf multū diuq̄ añ fores retētus comiti suo ait. Patienter hoc ferēdū est. Forsitā. n. nos cuz in gradu dignitatis nre essem⁹: aliq̄d tale fecim⁹: trāglitate ꝓsilū: ipse sibi ꝺditionem exilū placidior ē fecit. De platone Seneca ait: q̄ postq̄ dionisio tirāno vēditus extitit qdā cognoscens esse tn phm octo sustertīs emit: vt libez pmitteret. Contra quē Seneca magna ira moueī q̄ tantum phm tam puo pcio cōpasset.

Ad Titū Liuiū lacteo eloquētie fōte manātē: de vltimis hispanie galliarūq̄z finib⁹ quosdā venisse nobiles legim⁹: et quos ad ꝓtemplatōez sui roma nō traxerat: vnius hois fama pduxit: Habuit illa etas inauditū oībus seculis celebrādūq̄z miraculū: vt vrbē tātā ingressi aliud extra vrbē quererēt.

¶ Ad Titū liuiū. Multi de hispania et francia venerunt romā vt titū liuiū viderēt: qui maxim⁹ eloquētia hēbaf. Duo fuerunt titi liuij: vnus fuit tragedias scriptor: rome florens regnāte ptolemeo epyfane añ natiuitatē xpi: āno fere ducētesimo. alius fuit Titus liuius q gesta ab vrbe ꝺdita vsq̄ ad sua tpa sub decē decadib⁹ cōpilauit: ls qdā plures dñt: et iste paulo añ xpi aduentū floruit: et de hoc dr h. Lacteo eloquētie fonte manātē. rhetorica trāsformatio est: q. ille vt fons i eloquētia abūdabat: et q. nō solū in vbis abūdās erat: sed ēt vba illa dulcia erāt: vt lac vel mel: nō lacteo fonte manare dr. De vltimis hispanie galliarūq̄z finib⁹. i. de vltia pte hispanie et francie: q. fines haz .quintiaz satis distāt ab vrbe roma. ¶ hispania .quintia est in fine europe sita: q̄ ab occidēte et septētrioe: occeano claudīf ab austro mediterraneo tirreno: vel poti⁹ hiberico: et balearico: iuxta Ysido. li. 13. ethimo. ꝓcludīf: ab oriēte pireneis mōtibus terminaf: ls gothor tpe ab austro vltra tirrenū mare tigitana .quintia cū multis vrbibus ad hispaniā ptinuerit: ab oriēte vo vsq̄ ad narbonā vltra mōtes pireneos dilatata fuerit. ¶ Hec terra multas appellationes et ppl̄os tubal hūit: q. ꝑmo hespia nūcupata est. Naz tubal quintus filius iaphet fuit a q̄ hiberi et hispani: vt dñt hiero. et Isido. ꝓcesserunt. Filū aūt tubal: diuersis .quintis pagratis: curiositate puigili: occidētis vltima petierūt: q in terrā q̄ nūc hispania dr veniētes: et pirenei mōtis iuga ꝑmitus hitantes: in ppl̄os excreuerūt: et ꝑmo cetubales sunt vocati q̄si cetus tubal. Et attēdentes stellam q̄ ibi post solis cubitū occultaf occasūq̄z ei⁹ vesperē. stellā hesperūq̄z noiari: et pziaz a stelle noie hespiaz vocauerunt: et B noie vtunf oēs poete cū hispaniā noiare volūt. Durauit aūt ista ꝑma appellatio vsq̄ ad aduentū hercul in terrā illā. a destructione linguaz in babilonia qō fuit tpe phalech: vt p3 gen. xi. c. Cōputando q̄ a tpe phalech vsq̄ ad tps iepte iudicis israel p lib. gen. iudicū. et Jesue. variasq̄ historias inuenienf ānī ferme mille et cētuor cēti. ꝑm eusebiū et interptes: s3 f3 lraz hebraicaz erunt q̄si mille. Hercules aūt in hispaniā venit vbi expugnato et mortuo gerione: in pharo gallecie: qui tunc trib⁹ regnis

F Seneca Ualer⁹

H duo fuerunt titi liuij

h hispāia

ysidor⁹

Augu. c. 8. cir. pn. c. et ca. 9. in prin. c.

c. 4. po. i. c.

c. 14. i pn. c. E

c. 17. i. m. c.

an. m. c.

Lucanus

gnis.s.gallecie lusitanie.z betice.ꝑerat.terrā suo dño subiugauit:quā grecis quos secū adduxerat: cū alijs incolis q ibi erant populauit:relicto ibi hispalo viro illustri.de comitibus hercul' quē ipse ꝓposuit ꝓuincie illi:z ab eius noie terra hispania dicta est.Durauit aūt hec appellatio 2ª.a tpe herculis vsq; ad tps theodorici regis gothoꝝ:qui sunt ānī ferme mille septingenti:z.40.ls ante gotthos sueui:z alani:z silingi: sedes in gallecia tenuerint:ſ paucum tps fuit:q: gotthi eos deleuerunt z hispaniā repleuerunt.Et durauit hoc vsq; ad rodericū vltimū regē gotthoꝝ:z sunt anni isti ferme tres cēti z octaginta.Deinde arabes expulsis z deletis populariꝫ gotthoꝝ terrā tenuerūt: z post vsa vice gotthi arabes expulerunt:nūc aūt gotthi admixti arabibus terrā istā incolunt.

Solinꝰ De hispanie laudibus Solinus auctor certissimus mirabilia dicit in'polistor.c.24.⌊Galliarūq; finibus ⌋Gallia frācia dr ſ plura cōprehendit gallia.s.aqtaniā.vasconiā.z alias ꝓuincias.Gallia.n.ab oriēte finibus germanie applicatur ab occidente hispanie:in montibus pireneis ꝓiungit:ab austro hz italiam:a septēptrione freto britānico terminatur.Frācia aūt que minoribus terminis claudit:hz ab oriente flumē rhenū a meridie narbonensem ꝓuinciā: ab occasu lugdonēsem apud rodanū ab'aquilone freto britānico terminat.De hac

Solinꝰ Solinus in polistor.c.22.z de ꝓꝓrietatibus rerū lib.15.⌊Et quos ad ꝓtemplationē sui roma nō traxerat.⌋Multi enī de longinqs ptibus vt romā viderent veniebant:isti aūt vt Titum liuiū.⌊Hūit illa etas ⌋.s.in qua vixit titus liuius⌊Jnauditum olbus seculis celebrandūq; miraculū ⌋Magnū miraculuꝫ erat q aliq venirent de ptibus remotis ad videndum vnum hominem romanum z non ad videndum romam: que tunc florentissima erat.Et est hoc aliqualiter contra argumentuꝫ qō agit Boetius.2.de ꝓso.ꝓsa.7. q in tpe Marci

Boetius Licero.roma florētissima erat: z tn fama eius vltra caucasuꝫ montē non trāscēderat:q̄to magis fama vnius hois trāscēdere ꝑt.Vult.n.Boetius ibi ꝓbare:q fama hoiuꝫ modicū dilatari pōt.⌊Aliud extra vrbē quererēt ⌋.i.ꝑter vrbē: q: Titus liuius in vrbe erat:ideo nō querebāt eū extra vrbē: ſ in vrbe.Dicitur tn extra vrbem.i. ꝓeter vrbem: q: non vrbem videre querebant:sed Titum Liuium.

¶Apollonius siue ille magus vt vulgus loquitur:siue phs:vt pythagorici tradūt:intrauit ꝓsas: pertransiuit caucasum:albanos:scythas:massagethas:opulentissima indie regna penetrauit: z ad extremū latissimo phison amne transmisso peruenit ad brachmanas vt hiarchā in trhono sedētem aureo:z de tantali fonte potantē:inter paucos discipulos de natura:de moribus:ac de cursu dierū z syderū audiret docentē.Jnde p clamitas:babylonios:chaldeos:medos:assyrios:pthos:syros: phenices:arabes:palestinos.reuersus alexādriā prexit ad ethiopiā: vt gymnosophistas z famosissimā solis mensam videret in sabulo.Jnuenit ille vir vbiq; quod disceret z semper ꝓficiens.semper se melioꝝ fieret.Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus.

J ¶Apollonius.⌋¶Jste multas ptransiuit ꝓuincias vt ꝓ in lra.Quattuor legimꝰ apollonios sapiētes:ꝑter apollonū qui rex tyri fuit.Duo gentiles quos Plinius in li. de nāli historia cōmemorat:vnus pgamenus siue troianus fuit quez Plini.segf in tractādo de aialibus: alius fuit tarētinus quē ipse in tractādo de herbis z arboribꝰ segtur.Alij duo apollonij xpiani fuerunt:sub impatoribus comodo z seuero: anno a natiuitate xpi.clxxxv.Unus eoruꝫ senator fuit:qui a seruo suo ꝓditus q xpianus essꝫ:de rone fidei sue a senatu fuit petitus sup quo magnū volūm defensiuū:z aliqual'r psuasiuū fidei xpi cōposuit:qō corā senatu ostēdit:ad vltimū tn capite truncatus est.alius valde sapiens fuit qui ꝓ hereſim montani:z prisillā:z maximillaꝫ:magna volumina edidit.De his Hieron'y.in lib.de illu.viris.c.40.z.42. De q aūt hoꝝ apollonioꝝ loquaf:nō plene ꝓ.Quidā qui cōmentauit istū ꝓlogum:voluit q diceret de isto vltimo:ſ nō vr ꝓsonare verbis textus:q: ista historia antiqssima est.Duo aūt apollonij xpiani:non erant multū antiqui.Jtez q: iste apollonius audiuit hiarchā:ſ ille de antiqs phis est.Jtez q: ō tot ꝓuincias iste apollonius pagrauit:q: sapientissimos rarissimos inueniebat:ſ tpe duoꝝ apollonioꝝ xpianoꝝ: tota italia in qua ipſ veniebāt: z europa:sapiētibus plena erat:q: magnoꝝ phoꝝ pipatheticoꝝ z stoicoꝝ liꝛi:vbiq; hēbātur.Uidet ḡ q iste apollonius fuerit aliqs de duobus ꝑmis:q fuerunt antiqui: tpe quo pauci sapiētes erāt⌊Siue magus vt vulgus loqf⌋ Ulgares vocant sapiētes magos.Sic vocanf magi tres reges:qui ad adorandū xp̄m venerunt de ptibus orientis:de qbus dicit Chriſo.sup Mat.q: magi sapiētes z nō incantatores erant.⌊Siue phs vt pythagorici tradunt⌋.i.iste apollonius:q: sapiēs erat ſm modū loquēdi pythagoricoꝝ phus dr:q: pythagoras:oēm sapientē:phm vocat.Ab ipso.n.phie nomē exortū est:q: vt ait Aug.de ciui.dei li.8.Interrogatus quē se ꝓfiterer:phm.i.sapie amatorē se esse dixit:q: sapientē se dicē arrogantissimū videbaf.Et nō intelligas: q: iste apollonius a pithagora appellatus fuerit phus:ſ q iste apollonius vocari poterat.vel vocabaf phs ſm modū loquēdi pythagore.Non.n.potuit esse iste apollonius post pithagoraz: q: vt.j.dr iste apollonius iuit alexandriā:ſ alexandria p annos:q̄si.c.z.lx.a tpe pithagore ꝓdita fuit:q: pithagoras fuit sub cambyse rege ꝑsaꝝ:anno ab orbe ꝓdito ferme q̄ter.M. ccccclxxx.Alexandri⸗ aūt alexāder ꝓdidit qui regnauit ab orbe ꝓdito anno ferme q̄ter.M. octingētesimo trigesimo vt ponit Eusebius z Pau.orosi.li.3.de ormesta mūdi⌊Persas intrauit ⌋hic ponunf per ordinē terre q̄s apollonius pagrauit.¶Et vr ex hoc ordine locoꝝ q dicaf de apollonio troiano:q: regnū ꝑsaꝝ ꝓpe regnū est troianoꝝ.Un exiēs de terra sua:intrauit ꝑsas:z deinde ad alias terras directe per latus septētrionale:donec deueniret ad indiā: que in extremo orientis est.Deinde declinauit versus ptē australē aliq̄l'r donec puenit in ethiopiā:que ſm latitudinē multū austral' est: z ſm longitudinē magis occidētal'quā supra dicte regiones Si aūt intelligeret de apollonio tarētino qui ēt antiquus ē: nō poneref eade via:ſ alia loca z ꝓuincie ponerenf in ascē su septētrionali:cū tarentū multū distet a terra ꝑsaꝝ:exns in termino italie ꝺ sicilia:vt.s.diximus.¶Et si dicas:q nō ꝑt intelligi de apollonio troiano:q: troia ante edificationē alexandrie p annos octingētos octoginta z vno ōstructa fuit: vt ꝑz p solinū in polistor.cōputando ea que dñr.i.c.de destructione troie z de olympiadib⁹: z ea q̄ dñr.c.41.de ꝓstructiōe alexandrie:Rndef q filij hectoris qui manebant ꝓuli post excidiū troie:post mortē astianactis filij ꝓmogeniti hectoris: recupauerunt troiā de ptāte quorūdā grecoꝝ qui in ea manserāt:vt ꝑz in.i.li. chronicoꝝ luce tude. z fuit valde ppl'ata: durauitq; ppl'atio vsq; ad bellū ciuile scille z marij ducū romanoꝝ:i quo fimbria dux marian⁹ troiā deleuit:igne apposito vsq; ad interuētionē crudelius q̄s ante greci deleuissēt. De hoc Aug.ō ciui.dei.li.3.c.8.valde deplorat. Fuit aūt hoc ante xpi natiuitatē per.70.annos:vt ꝑz per Paul.orosiuꝫ.li. 6.de ormesta mūdi: z plenius in romuleone⌊Persas intrauit ⌋ipse gentes sunt in latere septētrionali:q̄s pseus sic noiauit.Fuit.n.pseus iouis z danaes filius: qui ex grecia i terrā illā veniens:barbaras gētes graui z diuturno bello perdomuit.Nouissime victor exns:nomē gēti subdite dedit: vt ait ysidorus.9.ethimo.De his magis Paul.oros.in ormesta mūdi lib.i.⌊Pertrāsiuit caucasuꝫ.⌋Caucasus mōs est qui p lōgum tendif ab indo flumine in ptē orietis:vsq; ad flumen tygrin.Jn parte occidentali asie est a parte septētrionali contra meridiem.Habet iste mons mare rubrum z sinum persicum.Et inter hec duo scilicet caucasnz z mare rubrū: sunt iste ꝓuincie.Aracusa.pthia.assyria.psida.z media.situ terra ruꝫ montuoso z aspo.Jn medio sui hnt flumina ꝑcipua yda spen z arben.z in his ꝓuincijs sunt.32.gentes vt ait Paul. oros.i.de ormesta mūdi.Hee gentes generaliter pthi vocanf:ſ sacra scriptura vniuersos sepe medos vocat. Dr caucasus a cādore niuiū:q: niuibus densissimis:est cāditatus. Nā caucasum lingua orietali candidū sonat:vt ait ysido.14.ethimo. ⌊Albanos ⌋albani ab alba nūcupati sunt. Est aūt alba duplex:quedā apud ciuitatē romanā i qua ꝓmo regnauit ascanius Enee filius:quā z ipse ꝓdidit:q̄ sic dr ab albula flumine.i.a tiberi qui ꝓus albula dicebaf: alia est alba que ē vltra caucasum montē:circa mare caspiū.Et accipit mons caucasus duplr.Uno mō ꝓ o quodā iugo vel colle ptinuato alter-

Yſidorus Lap.2.

Paul.oros.

Paul.oros.

Lap.8.

Caucasus mōs capit duplr.

ta colchoꝝ iuxta flumẽ tigrin: directe: tẽdẽte per latus septẽ
trionale vsq; fluuiũ induz orientalẽ: vt accipiebaꝯ supẽ. Alio
mõ accipiẽ caucasus: pro pª pte illius montis a p̃n° vsq; ad
mare caspiũ: ꝛ deinde diuerse ptes illius montis diuersa no
mina sortiunt vsq; in orientem vbi finiẽ. Itaq; a mari caspio
qõ est ab oriente per ozã occeani septẽtrionalis: vsq; ad tha
naim fluuiũ: ꝛ meothidas paludes: que sunt ad occasum p
littus cimerici maris: qõ est ab affrico vsq; ad caput ꝛ portaꝯ
caucasi que sunt a meridie: gẽtes sunt. 34. Sed gñal̃r regio
ꝓxima alba: vlterioꝛ sub mari ꝛ monte caspio terra amazo
num noiaꝯ. Et dñr sic ab assiduis niuibus pp appꝛopinqua
tionẽ ad polũ: vel qz albo crine nascunt. Hoꝝ glauca ocul'. i.
picta pupilla inest: adeo vt nocte plusq; die cernãt: vt ait ysi
doꝛus. 9. ethi. |Scy as |antiqssimi ppli sunt: laudateq; vꝛtu
tis: vt ponit Halterus alexãdreidis li. 8. Et sunt inter montẽ
caucasum ꝛ taurũ: vt ait Paul. ozo. i. de ozmesta mũdi: apud
quos sunt vngui: ꝛ gangaride |Massagetas |Isti de ozigi
ne scithaꝝ sunt: ꝛ dñr massagete q̃si fortes gethe: hi inter sci
tas: ꝛ albanos septẽtrionalibus iugis inhabitant: de qbus ysi
doꝛus vbi supꝛ. |Opulẽtissima indie regna. |Qz multe indie
ponunt. Quedã india est que i pꝛtentis ꝛ mirabilibus re-
bus abundat. alia aũt que reꝝ neẽciaruz ad vsus humanos
opulẽtissima est. Hz. n. india ab occidente fluuiũ indũ qui ru
bꝛo mari finiẽ a septẽtrione monte caucasum: relique ptes
orientali ꝛ indico occeano terminãtur. Hec terra hz gentes
44. absq; famosissima insula taꝓbane que decẽ hz ciuita-
tes: ꝛ absq; alĳs plurimis insulis habitabilibus. De hac Pau.
ozoꝰ. i. li. de ozmesta mũdi: ꝛ Solinus in polistoꝛ. c. 41. |Ad
extremũ phison amne trãsmisso |i. ptransito. i. postq; pam-
bulauit apollonius regna indie: trãsiuit flumẽ phison: q gã-
ges dr̃ a gẽtilibus: ꝛ fluit de padiso terrestri. Et dr̃ transijsse
apollonius phison postq; pambulauit regna indie: qz ascen
dit ad indiaz per septẽtrionale latus montis caucasi: phison
aũt est in media fronte orientis: in hostũ occeani indici: ve-
niens de padiso terrestri: iõ ꝑmo ptransiuit oĩa regna indie
que declinabant ad septẽtrionẽ: añq; trãsiret phison: latissi-
mus amnis dr̃: qz multã hz aquã. Est. n. quasi p mediã leucã
latus: vt pz alexandreidis. lib. 9. in bello ꝓtra poꝝ. Hz enim
phison decẽ magna flumina ꝓiuncta: ex qbus q̃si mare ma-
gnus vr̃. |Peruenit ad bꝛagmanas. |Hĳ sunt ad ptem me-
ridianã idie post flumẽ phison. ¶ De vita istoꝝ scribit btus
Ambꝛo. lib. qui intitulaꝯ de vita ꝛ moꝛibus bꝛagmanoꝝ. Et
dñr bꝛagmani: siue bꝛagmane a rege suo qui bꝛagma dictus
est. Hec gens pura ꝛ sincera vita viuit: nullis reꝝ capiẽ ille-
cebꝛis nihil appetit amplius q̃s nãe rõ flagitat: sola viuit ali
monia q̃: tellus sine cultura ꝓducit: hinc est q nulla moꝛbo
rum genera: nullus apud illos medicine vsus est: sz lõga sa-
nitas vsq; ad mortẽ q̃q̃s meta sanitatis poꝛtauerit. Uñ nul-
lus parẽs filĳ comitaꝯ exequas. Nullus altero supĳoꝛ: nullus
vitioꝛ: nulla iudicia: qz nulla coꝛrigenda: sz vna genti lex est:
ꝓtra ius nõ ire nature. Nulli intẽdunt coꝛpali operi: qz non
terraz colunt: nec venant: nec aucupant: nec piscant: nec la-
uant sua coꝛpoꝛa: qz immũdis ꝓtactibus nõ sordescunt sitiz
riuo sedant: edificia non ꝓstruunt: sz in fossis telluris: aut in
spẽluncis: aut in ꝓcuis montiũ latebꝛis hitant. Idez locus
dum viuũt: mansioni ꝓficit: duz moꝛiunt sepulture. Nõ hñt
amictuz p̃ciosum: nec coloꝛe fucatũ: sz papiri tegmine mẽbꝛa
velant: nec in augẽda pulchꝛitudine plus affectant ipsi vel
vxoꝛes eoꝝ: q̃s nati sunt: intelligẽtes q nullus eoꝝ ꝑt opus
nature coꝛrigere. Uñ oꝛnamentoꝝ cultũ magis deputãt o-
neri q̃s honoꝛi. Nõ sunt apud eos foꝛnicatio: incestus: adul-
terium: nec aliqs ꝓcubitus nisi gignẽde ꝓlis amoꝛe. Arma
non sumunt: bella nõ gerunt: sz pacẽ moꝛibus nõ viriꝫ con
firmant nõ sunt apud eos ludicra spectacula: nec egna cer-
tamina nõ ludi circenses: nec theatrales: sz solũ mũdi oꝛnatũ
hñt delectabile spectaculũ: nec exercent mercãdi vsuz: nec pe
grinari cupiunt: vt spẽs pegrinas ꝓtẽplent. Simplex apud
eos eloquẽtia nõ fallerata rhetoꝝ facũdia: sz cõis: etiã oĩbus
solum p̃cipiens nõ mentiri. Uaria ꝛ discoꝛdantia pꝺoꝝ do-
gmata nõ sequunt: sz eoꝝ pꝺia est que iuuare non nisi iuste
nouit: nocere nec iuste. Templa nõ oꝛnant: nec altaria: nec
honoꝛe dei pecudes mactant: ꝓfitentes ꝛ dicẽtes: q deus
verbo ꝑpiciaꝯ oꝛantibus: qõ solũ ei cũ hoie est: suaq; nimis
similitudine delectaꝯ. Nam vbũ (vt aiunt) deus est. Hoc mũ
dum creauit: hoc regit ꝛ alit oĩa: hoc ipsi fatent se venerari:
hoc ipm diligere: ex hoc spũm trahere: si qdem aiunt. Deus
spũs ac mens est: atq; ideo nõ diuitĳs terrenis: ꝛ reꝝ largi-
tate munifica: sz religionis opibus ꝛ gr̃aꝝ actione placatur.
Hec de moꝛibus bꝛagmanoꝝ de exẽplo didimi ad alexãdrũ
excerpta sunt. Itez greci scribũt de eis q lõgeui sunt. Uiuũt
eniz centũ ꝛ. xo. ãnis: pp munditiã ꝛ bonã cõplexionẽ aeriꝭ.
Apud quos nõ est ales: nec q̃drupes: nec ferrũ: nõ ignis: nõ
aurũ: nõ argentũ: nõ panis nõ vinũ. Hi veneranꝯ familiari-
ter deum: ꝛ indeficiẽter oꝛant. Mulieres vero eoꝝ seoꝛsum
manent: inter fluente gangetico fluuio: vbi decidit in occea
num. Uiri aũt transfretãt ad vxoꝛes suas: mense iulio: ꝛ au-
gusto: ꝛ manẽtq; cũ vxoꝛibus suis: per. 40. dies: ꝛ iteruz re-
meant. Cum aũt vxoꝛ duos genuerit pueros: non amplius
accedit ad eã vir eius: nec illa viro alteri appꝛopinq̃t pp eoꝝ
multã religionẽ. Si vo ꝓtingat sterilem inter ipsas esse: vsq;
ad qnq; annos trãsit ad eam vir eius cognoscẽs vsq; ad qn
quẽniũ: ꝛ si non parit nõ amplius accedit ad eam. Propter
hoc: nec multitudinẽ hominũ habz regio eoꝝ. |Ut audiret
hiarcaz |Nomen phi est: qui hiarcas dicebaꝯ: qui habitabat
in vicino terre bꝛagmanoꝝ: vel forte: inter bꝛagmanas: sz nõ
multũ concoꝛdat his que. s̃. diximus. s. q non sequũr doctri-
nas pꝺoꝝ: nec aurũ vel argẽtum hñt. |In throno sedentem
aureo |i. deaurato: affixis laminis aureis: ad honoꝛez sapiẽ
tie: maxime qz in terra illa nõ est aurũ raꝝ sicut i ista: sz sunt
ibi ꝓtra orientẽ vt ait Solinus in polistoꝛ. c. xli. crisia ꝛ argi
ria insule: que pp multitudinẽ auri ꝛ argenti: solum aurũ ꝛ
argẽtum dicunt hr̃e. Est etiã ibi terra ophir in qua sunt mõ
tes auri ad quos mittebat naues salomon ad depoꝛtanduz
auꝝ. vt hr̃. 3. reg. 9. c. De hoc etiã de ꝓprietatibus reꝝ lib. 15.
Uel dr̃ thronus aureus: qz ibi sapia legebaꝯ q̃ auro cõpaꝯ.
vt pz sapie. 7. c. ꝛ in multis locis scripture. Sed primus sen-
sus ꝓsonantioꝛ est. |De tantali fonte potantẽ |i. dantem po
tum. s. q ille hiarchas pꝺo lectoꝛ dabat potum auditoꝛibus
suis de fonte tantali. i. de sapientia mundana: que curiose
accipitur qz cum plus acgritur amplius desideraꝯ. Et est sil'i
tudo de tãtalo qui fuit filius iouis: rex in grecia: qui dĳs ve-
nientibus in domũ suam carnes vnius pueri ad comedẽdũ
apposuit: q̃ obꝛem dĳ toꝛqueri in inferno mandauerunt: vt
esset in aq̃ vsq; ad labiũ inferius: ꝛ valde sitiret: nunq̃ tñ bi
bere posset: sed cũ vellet bibere oẽs aque efugerent: ꝛ q̃ pul
cherrima poma penderẽt vsq; ad labium eius supius: ꝛ val
de famelicus nunq̃ degustare valeret: ideoq; duz magis ap
ꝓpinquãt magis famescit ꝛ sitit in eternũ non saturãdus.
De quo Seneca in tragedia thiestis. ꝛ Ouidius methamoꝛ.
lib. 4. Tibi tantale mille. Deꝓhenduntur aque. queq; im-
minet effugit arboꝛ: sic scientia que curiose desideratur in-
flat: sed non saciat. Iõ semp vltra ꝛ vltra desideratur. vt ait
apl's. 2. ad thi. 3. c. Semp adiscentes ꝛ nunq̃ ad sciaz verita
tis pueniẽtes. Et sicut auris nõ saciatur auditu: nec oculus
visu: ita nec intellectus saciabiꝫ sapia. Et est rõ: qz nunq̃ ces
sat desiderium nãle: donec adipiscaꝯ bonũ suũ completũ. oĩa
aũt que intelligimus minoꝛa sũt intellectu: qz spũalis est: iõ
nunq̃ saciabiꝫ donec adipiscaꝯ illud sũmũ itelligibile. s. diui-
naz essentiã que illũ repleat: ꝛ sic dicit Dauid. ps. 16. saciaboꝛ
cuz apuerit gl'ia tua. Et. ps. 35. An ebꝛiabunt ab vbertate do
mus tue. |De nã |i. de nãlibus rebus. |De moꝛibus |i. de
moꝛali phia. |De cursu dierũ |i. de varietate que accidit in
diebus pp motuz solis. |Et siderũ. |De motibꝰ ꝛ figuratio-
nibus motuũ: ꝛ aspectibus ꝛ alĳs: que ad astronomiã perti
nent. Magnus sapiens erat hiarchas: qz de omni genere ar
tis docebat. |Inde per elamitas |i. elamite gens sunt in ter-
ra ysidis dicti ab elam ꝑmogenito sem. Persia. n. multas gẽ
tes ꝓtinet: vt. s̃. diximus. Et sunt elamite magis meridiona-
les quã per se de qbus. s̃. diximus: qui habitãt apud montez
caucasum |Babilonios. |Dupl'r babilonia est: quedã in cal
dea que est caput terre caldaice: que olim pene totius oꝛbis
orientalis dña fuit: regnãte Nabuchodonoſoꝛ: in qua iudei
captiui ducti sũt: p nabuchodonoſoꝛ ꝛ nabuzardã. pz. 4. re.
ꝛ. 25. c. Hec ciuitas a Nẽbꝛoth gigãte ꝛ comitibus suis ince
pta fuit. vt pz gen̄. xi. c. sz post annos pluſq; ducẽtos a regina
semirami vxoꝛe nini instaurata est. De hĳ Pau. ozo. lib. 2. õ oꝛ
mesta mũdi. Fuit aũt destructa per Dariũ ꝛ Cyrũ reges me-
doꝝ ꝛ persaꝝ. vt pz danielis. 5. ꝛ abachuc. 3. ꝛ ysa. 13. c. ꝛ mã
sit babilonia deserta facta habitatio volucris imũde. ꝛ spũs
imundi iuxta vaticiniũ ysaie. De magnitudine edificioꝛuz ꝛ

ysidoꝛus Scythe
Halterus
Paul. ozoſ.
ysidoꝛus k
Solinus
l
Qõ. 5.
Ambꝛoſi' Bragmani
Didim' ad alexã drum
hiarcas
Tanta-
Seneca ouidius
apl's
m
Duplex babilõia
Elamite

dispõne huius ciuitatis Solinus ī polistor.circa finē: ꝛ paulus oros.2.de ormesta mūdi.Alia est babilon que noua dr: qꝫ cambyses in egypto pdidit:pp desideriuꝫ prime babilonis:ſꝫ non fuit alteri in aliquo cōparabilis.Et in hac babilonia mortuuſ fuit alexander:qz alia tpe suo non stabat.Et hoc est a q̄ princeps sarracenoꝝ dr soldanus babilonis.Et ꝑma babilō magis septētrionalis est qꝫ noua:qz latitudinē.33. graduum ab eqnoctiali hꝫ.Noua aūt babilon.30.gradus:ꝛ.30. minuta latitudinis hꝫ.

Caldei N Ysidor⁹

⁊ Caldeos ⁊ babilonij sunt:sed babilonij dicunt ab vrbe,ꝛ imediato territorio:caldea dr tota illa gens. Et dñr caldei:qsi casdei a caseth filio fratris abrae:vt ait ysidorus.ix.ethimo.Sed verius vr qꝫ caldei fuerint de ꝓgenie arphaxat filij sem:vt dicit glo.ordi.ꝛ pꝫ:qz abraam dr caldeus:sed non fuit de stirpe fratris sui nachoꝝ: ꝛ sic dr gen̄.xi.c. qꝫ ara qui erat frater abrae mortuus est in terra natiuitatis sue in hur caldeoꝝ:ꝛ postea subdit qꝫ abraā ꝛ nachor acceperunt vxores: ergo anteqꝫ nachor hret filiū vel vxorem vocabat terra caldeoꝝ:sed filij iacob nō erant de stirpe nachor ergo nō fuit ipse ꝑncipiū caldeoꝝ: maxime qz de abrahams ꝛ suis pribus demōstrat ibi qꝫ nō fuerit caldei⁊ assyrios. ⁊ Assyrij dñr ab assur filio sem.Est.n.assyria ꝓuincia in qua ciuitas niniue est:in qua regnauit salmanasar:qui captiuū duxit israel in terrā suā. Ista terra caucasum montes a septētrione hꝫ.a meridie aūt ꝑsic⁹ sin⁹ excludit ab oriente parthiā ꝛ aracusiam:ab occidente finibus ꝑsidis ꝛ medie applicat. Inter oia regna mundi post diluuiū:regnū assyrioꝝ primū fuit:incipiens ab assur filio sem ꝛ durauit vsqꝫ ad Sardanapallus qui flāmis se iniecit.De successione istius regni ꝛ de q̄titate tpis eius Aug.late de ciui.dei.19.lib.

Assyrij Assyria

Aug⁹.

⁊ Parthos ⁊ Parthi fꝫ ysido.9.ethimo.de origine,scithaꝝ sunt.Fuerunt.n. eoꝝ exules:qō eoꝝ vocabulo manifestat. Nam scitico sermone exules pthi dñr. Parthia assyrie coniuncta est:magis orientalis exñs. Unde ab australi pte:mare rubrū hꝫ a septētrione:hyrcano mari ꝓcludit. In ea.22.due gentes sunt:siue regna vndecim que dñr supiora:incipiūt ab armenico limite ꝛ caspio littore:porrecta ad terras scithaꝝ:reliqua regna iferiora hñt ab ortu solis varios arrianosqꝫ carmaniā. A meridie medos. ab occidente ꝛ septētrione hyrcanos. Ipsa aūt media ab occasu trāsuersa:vtraqꝫ pthie regna amplectit:a septētrione armenia,circundat.

parthia

⁊ Siros ⁊ sirij differunt ab assirijs: ꝛ aliqñ sacra scriptura:syriā p ro assiriā:ꝛ siros ꝓ assyrios dicat. Est enim syria:regnū ꝓpinquū hierusalē:qz caput syrie est damascus:vt pꝫ ysa.7.c.De hoc magis gen̄.24.Et ista terra aduersaria fuit semp regibus iuda ꝛ israel:vt pꝫ i lib.reg.ꝛ palipo. Hec magna ꝓuincia est: ꝛ est magis meridiana quā assiria: ꝛ minus orientalis. Habet syria accipiendo pro syria genera liter non vt accipit sacra scriptura magnas prouincias: comagenam phenicem:vel pheniciam:ꝛ palestinam absqꝫ sarracenis:ꝛ nabatheis:quorum gentes duodecim sunt. In capite syrie,capadocia est: q̄ hꝫ ab oriente armeniam:ab occasu asiam minorē:a septēptrione treuisanios campos: ꝛ mare canericū:a meridie taurū montē:cui subiacet cilicia ꝛ hysunria vsqꝫ ad siricū sinum:qui spectat ꝓtra insulā cyprum: ꝛ generaliter a flumine eufrate:qui est ab oriente vsqꝫ ad mare nostruꝫ:qō est ab occasu:deinde a septētrione.i.a ciuitate datusa:q̄ in ꝓfinio capadocie ꝛ armenie sita est:non ꝓcul a loco: vbi eufrates nascit vsqꝫ ad egyptū: ꝛ extremū sinū arabicū: qui ad meridiē longo angustoqꝫ sulco saxis insulis creberrimo mari occeano versus occasum extendit.tota ista terra syria noiat.

Sirij Assyrij O

⁊ Phenices ⁊ Phenicia terra est: que ꝑm supiores computationē Pauli oroſij intra siriam continet:ſꝫ hic spāli noie vocat. Est aūt terra in pte occidētali: ꝛ in pte septētrionali iudee in maris littore sita:in q̄ sunt tirus ꝛ sidon:ad qs xp̄s ad predicandū iuit:vt pꝫ Mat.15.c. huic terre cōiungebat sors tribus zabulon:vt pꝫ gen̄.49.ca. Et dr terra phenicia a phenice rege. Phenix.n.agenoris filius conditoris tiri: ꝛ cadmi ꝓditoris grecaꝝ thebarū frater:post mortes patris Agenoris in illa terra regnauit:a quo phenicia dicta ē.De q̄ ysidorus.9.ethimo.

Phenicia

⁊ Arabes. ⁊ Arabia.n.ab oriente terre,ꝓmissionis est:que iudee ꝛ syrie ꝓiungit. Nam declinando a monte caucaso ꝛ tauro septētrionalibus ad meridiē succedit babilonia:deide caldea:nouissime arabia: postqꝫ syria vel iudea.De quo lib.i.de ormesta mūdi ꝑm Pau.oroſ. ¶ De hac terra multa ꝛ notabilia Solinus in polistor in.c.43.De ista terra est orientalis tangēs in angulo orientis ꝛ meridiei terrā ꝓmissionis:qz lacus asphaltitis.i.mare mortuū: vel sodomiticum:diuidit inter arabiaꝫ ꝛ iudeam. Hec terra qñ venerunt filij israel in terrā ꝓmissionis:nōdum habitata erat:sed post habitari cepit. Erat aūt desertū terra inuia ꝛ inaquosa: ꝛ incipit post mare rubrū:qō dr sinus arabicus: venientibus de egypto:in terrā promissionis. In ea ptinetur mons synai: ꝛ helim vbi erant septuaginta palme: ꝛ duodecim fontes:vt pꝫ exo.15.c. In ea est raphidim: vbi Moyses pcussit silices ꝛ dedit aquas abundātissimas:vt hr exo.15. In ea desertū sin: in quo habuerunt israelite primo mānā:de quo exo.16.c. In arabia data fuit lex Moysi:in qua nunc requescit corpus brē chatherine. In arabia mons abarī:in quo Moyses mortuuſ fuit.vt pꝫ deutero.32.c. In tota arabia ꝓcedebat israelitas columna nubis per diez: ꝛ columna ignis per noctē. In arabia cōes mansiones israelitaꝝ a mari rubro:vsqꝫ ad introitū terre promissionis. In hac etiā ꝓiungit hec terra idumee: in finib⁹ bethoron supioris. De his in lib.de diuisione terre sancte⁊ Palestinos. ⁊ Terra palestine terra iudeoꝝ dr: vt pꝫ per ouidiū primo lib.de arte amādi. Terra palestine septio culta viro.i. a iudeo:qui dr septimus vir.i.vir colens:vel honorans septimum diem.s.sabbatum.qz iudei sabbatum obseruāt. ysidorus 9.ethimo.palestina terra philistinoꝝ dr. Et dr palestia quasi philistina.qz iudei nō ponentes.f.in ꝓncipio dictionū.p. pro f.ponunt. Et tunc palestina:signat quādam terrā que est ad occidentalem ꝛ meridianā ptem iudee: iuxta sortem zabulō: ꝛ est sita sup littus maris hns ab occidente mare mediterraneum:ꝛ ab aglone phenicia.s.tirum ꝛ sidonem ciuitates. Et sunt in terra ista quinq̄ ciuitates ꝓncipales.s.gaza. azotus. acaron.ascalon.geth.vt pꝫ primo reg.6.c. ꝛ gerara de q̄ gen̄. 20.ꝛ.26.c. Sed ꝑm Solinū in polistor: ꝛ Paul.oroſ. primo de ormesta mūdi.nō est distinctio inter iudeā ꝛ palestinaꝫ: ꝛ sic cōiter accipit. ⁊ Reuersus alexandriā. ⁊ Alexādria ab alexādro magno in honorē nois ꝓdita ē.añ xp̄i natiuitatē.ꝑ annos plures quā quadringētos ꝛ viginti: vt pꝫ ex cōputatione olympiadum vsqꝫ ad tps illud: qz centesima duodecima olimpiade alexandria ꝓdita est: vt pꝫ ꝑ solinū in polistor.3.c. de egypto. Est autē alexandria in egypto:in littore maris in hostio canopico. ¶ Est aūt duplex egyptus: vna superior ꝛ alia inferior: superior egyptus in orientē per longū extēdit: cui est a septētrione sin⁹ arabicus:a meridie,occeanus. Naz ab occasu ab inferiori egypto incipit: ab oriente mari rubro terminat. Ibi sunt gentes.24. Egyptus inferior ab oriente hꝫ siriam ꝛ palestinā:a septētrione mare nr̄m mediterraneū a meridie montē:qui appellat climax: ꝛ egyptum supiorem fluuiūqꝫ nilum:qui de littore incipiētis maris rubri videtur emergere. De egypto ꝛ de ortu ꝛ augmento nili multa ponit solinus in polistor.c. de egypto. ¶ Est ergo supior egyptus magis australis qꝫ inferior egyptus: qz superior tangit inferiores in latere meridiano. De his Paulus oroſius vbi sup̄.

Alexādria

Q. Ouidius

R

Q.6. Duplex egyptus

¶ Egyptus supior est in qua fuerunt captiui israelite pꝫ qz qñ moyses misit exploratores recto tramite de deserto in terram promissionis:ipsi ascenderunt per plagā meridianā terre ꝓmissionis:vt pꝫ numeri.13.c.ꝛ ibi de hoc diximus. Si autem de inferiori egypto:recta via aliqui ascenderēt in terraꝫ promissionis:oportebat ascendere per ptem occidentalez:qz palestina.i.iudea hꝫ a parte occidentali inferiorē egyptum: vt supra,dictū est. Item qz cades barne:vsqꝫ ad quā recta via venerunt israelite per desertū:est in latere meridiano terre promissionis:vt pꝫ numeri.34.c. Deinde inceperunt retrocedere ꝛ circundare montem seyr:multo tpe:de quo deutero.i. ꝛ 2.c. Ideo intrauerunt in terrā ꝓmissionis per partē orientalem:iuxta angulū meridiei.s.apō Jericho:de quo numeri.32. ca. Alexandria autē non est in ista egypto:sed in inferiori:qz alexandria multū est occidētalis: declinans ad libiā ꝛ ethiopiam:in hostio maris canopico siue eracleotico:vt alij dicūt. Egyptus autez supior ab occidente mare non hꝫ:sed inferiorem egyptum. Sunt autē superior egyptus: ꝛ iudea: ꝛ egyptus inferior:quasi in triangulo. Egyptus inferior est in angulo declinante ad occidentē.egyptus autem superior: ꝛ iudea:eqliter q̄si sunt orientales:sed egiptus est in angulo meridiano:Judea in angulo septētrionali⁊ Perrexit ad ethiopiam. ⁊ Post alexandria procedendo scōm latitudinē ad meridiem: ꝛ ꝑm longitudinem ad occidentem ethiopia est:licet alique terre intermedie sunt:sed sunt directe contra occidentem: ꝛ non contra meridiem:vt libia:cirenaica: ꝛ pētapolis:

ꝛ tripolitana cum subuectana regione. Ad meridiem autem ethiopes sunt: qui a ceteris gentibus affricanis distinguunt: qꝛ oēs alīꝫ lꝫ in terra calida cōmorant: tñ terra est: ethiopes autez: in viuis arenis cōmorant: qꝛ magna solis directio ad
Qō.7. ppendicularem sup terram illā: in viuas resoluit arenas. In hac terra barbaraꝝ gentium multiplicitas est sunt ibi garamantes: qui matrimonio nō vtunt: ſꝫ q̄libꝫ qlꝫ licite accipit Ideo filīꝫ matres solas cognoscunt: patres aūt in tāta varietate cōmixtionis cognosci impossibile est. Quare inter ceteros orbis ppl'os garamātes ignobiliores ꝛ degeneres sunt. Hi autem antra excauāt: in qbus morant: ꝛ solem estu candentem, quottidie maledicunt. Sunt ibi serbete gentes: duo decim pedum longitudine. Sunt ꝛ azachei: qui captos elephantes venatione deuorant. Sunt ꝛ sanebares apud q̄s nullum aial, quadrupes aures hꝫ. Sunt ꝛ ne elephanti: qui canē inter se regē faciunt. Maritū ethiopes: quaternos' oculos hꝫe dñr. Ad occidentē ethiopie: agriofagi cōmorant: qui solas carnes leonū: ꝛ pantheraꝝ in cibuꝫ sumunt. Sunt ꝛ arthabathithe hoies p;oni: quattuor pedibus gradiētes: certas terraꝝ sedes non hñtes. Hi certo tpe anni: locustas congregant: ꝛ desiccatas salsugine conditas solas ad cibos sumunt. Sunt ibi macrobij in oriente ethiopie: quoꝝ vita duopla ad nostrā est. De diuersitate gentium ꝛ morꝝ: ꝛ de bestijs ceterisq̄ mirabilibus ethiopie Solinus in polistor. c. ō ethiopia: ꝛ ysido. xi. ethimo. ꝛ de ꝓprietatibus rerū lib. xo. is. |Ut gimnosophistas.] Gimnosophista: idem est sapiēs nudus: a gimnos qō est nudus: ꝛ sophos qō est sapiens. Jsti p opacas indic: atq̄ ethiopie solitudines: vagari pibentur: adhibētes tm̄ genitalibus tegmina. Hi a generando se cohibent: vt
ca.3. ysido. ait ysidorus. 8. ethimo. Hi tanta oculoꝝ bonitate: ceteros homines excellunt: vt arenis iunctis pedibus insidentes: tota die irreflexis oculis: solē in rota contēplant: quedam secreta motus ꝛ figure eius speculantes: vt hr̄ de ꝓprietatibus rerū lib. is. c. de ethiopia |Famosissimā mensam solis J. i. mensam cōsecratā apollini: vel phebo: vel soli: qō idem est. |Uideret in sabulo]Jn littore arenoso: Sabulū eni arena dr̄. ¶Jsta
Qō.8. mensa famosissima: vt aliqui volūt: erat quedā mensa aurea consecrata apollini. De qua Ualerius ma. lib. 4. A piscatoribus in milesia ciuitate: quidā iactuꝫ rhetis emerat: extracta deinde magni ponderis delphica aurea mensa: orta controuersia est: illis piscū se capturam vendidisse affirmantibus: hoc fortune ductus emisse dicente. Qua ꝓtentione ꝓpter rei nouitatē: ꝛ pecunie magnitudinē: ad vniuersum eius ciuitatis ppl'm delata placuit apollinē delphicuꝫ ꝓsuli: cui nā adiudicari mensa deberet. Qui rñdit illi esse dandum qui sapientia ceteris ꝓstaret. Tunc milesio taleti mensam dederūt ille cessit eam bianti: bias pittaco: is ꝓtinus alij: deincepsq̄ per oium septē sapientū orbem: ad solonem puenit: qui titulum amplissime prudentie: ꝛ p̄miuꝫ ad ipsum apollinez transtulit. Sed non vr̄ hoc ꝓbabile: q̄ vir tam cupidus sapiētie: tam vastas regiones lustraret: vt mēsaꝫ auri videret: qꝛ hoc ad curiosos hoies pecunie ꝛ non sapientie amatores ptinet. Jtez qꝛ mensa illa aurea: delphico apollini ꝓsecrata est: apollo autez in grecie insula: delphos colebaꝫ: ista autē mensa de qua hic dr̄ in ethiopia erat: vt ꝑ in lra: qꝛ apollonius in ethiopiam venerat vt mensam videret. Si autem mensam aureaꝫ videre voluisset: non venisset in ethiopiā: sed in greciaꝫ: que
De mēsa solis ab ethiopia multaꝝ terraꝝ interiectu diuiditur. ¶Dicēduꝫ q̄ ista mensa solis erat quoddā sabulum magnū: disposituꝫ quasi mēsa in quo astrologice ꝛ geometrice figure a phis describebant: per quas multa demōstrabant: de motu corporū celestium: ꝛ de qualibet magnitudine. Et vocabatur mensa solis: qꝛ sapientia phebo attribuitur inter ceteros deos gentium. Et hoc valde puenit: qꝛ gimnosophiste descriptiones astrologicas facerēt in arenis: qꝛ ipsi per arenosa loca ethiopicarum solitudinū nudi ꝛ soli vagant: ꝛ soleꝫ irreflexis oculis intuentur: de quo plurima cognoscere possunt: que in sabulo describuntur. Jdeo cuꝫ hic gimnosophistas posuit immediate de aurea mensa subiunxit. Si aūt mensa aurea essꝫ non in sabulo: sed in loco absconditio poneretur |inuenit ille vir vbiq̄ quid differret. |quia in q̄libet terra videbat hominum diuersos mores ꝛ ab aliquibus sapientibus verbis edocebatur ab alīs autem per ipsaꝫ rerū varietatez: ad prudentiam humane vite ꝓficiebat |semp se melior fuit. |qꝛ in quolibet loco adiscebat per quod ꝓtinue melior fiebat |scripsit sup hoc.]Hic expedit se Hiero. de exēplis antiquoꝝ remittēs ad philostratū: q plenissime de ꝫ narrauit: fuit. n. philostra. pbs: ꝛ magnus historiogꝝphus circa gesta viroꝝ illustriū.

¶ Capitulum secundum.

QUid loquar de seculi hominibus cuꝫ apostolus Paulus vas electionis ꝛ magister gentium: qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicēs An experimentuꝫ queritis eius qui in me loquitur christus: post damascū arabiāq̄ lustratam: ascendit hierosolymam vt videret petrū: ꝛ mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdoadis ꝛ ogdoadis: futurus gentiū predicator instruendus erat. Rursumq̄ post annos quattuordecim assumpto barnaba ꝛ tito exposuit cum apostolis euangelium: ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie viua vox: ꝛ in aures discipuli de auctoris ore trāsfusa fortius sonat. Unde ꝛ eschines cuꝫ rhodi exularet ꝛ legeretur illa demosthenis oratio quā aduersus eū habuerat: mirantibus cunctis atq̄ laudantibus suspirans ait. Quid si ipsam audissetis: bestiā sua verba resonantem.

QUid. ¶Hic ponit 2m̄ capl'm huius prologi: in quo postq̄ btūs Hiero. induxit paulinū ad querēdum magistrū exemplo phoꝝ antiquoꝝ: hic inducit euꝫ per exēpluꝫ beati Pauli: ꝛ agit duo. Primo agit qō diximus. Scōo probat q̄ audire magistrum multum proficit. 2ª ibi |Habet enim nescio qd.]Hec in duas. primo ponit rōnez deinde subdit exemplum. 2ª ibi |Unde ꝛ eschines.]|Quid loquar de seculi hoibus J. i. ad quez persuadebo tibi per exēpla hominuꝫ secularium. i. phoꝝ qui seculares dicuntur: qꝛ extra fidei cognitionem erant: qꝛ etiam Paulus apl'us hoc egit: ideo melius ꝛ rōnabilius exemplo pauli q̄s phoꝝ persuadere tibi possuꝫ |vas electionis.]Sic dicitur actuum. 9. c. vas electionis iste mihi est vt portet nomen meū coram gentibus ꝛ regibus. Dicit vas a continendo: qꝛ vas intra se alicuius ꝓtentiuum est: ideo ois homo vocatur vas: qꝛ intra ꝓscientie sue cōdita bona vel mala continet: sic loquitur apl's. 2. ad timothe. c. 2. Jn magna autem domo non solum sunt vasa aurea ꝛ argentea: sꝫ ꝛ linea ꝛ fictilia: ꝛ quedā quidem in honorem: alia autem in ꝓtumeliam. Si quis autem emūdauerit se ab istis: erit vas in honorem sanctificatum ꝛ vtile dño ad omne opus bonū paratuꝫ. Tā tum est vas electionis dicere: q̄tum dicere hō electus. Fuit autem paulus spāliter electus: lꝫ alīꝫ apostoli electi dicūtur: vt ꝑ Jo. is. c. f. Non vos me elegistis: sꝫ ego elegi vos. qꝛ cuꝫ ceteri singuli tm̄ gentibus p̄dicauerunt: paulus oibus gentibus: ideo doctor gentium vocatus est. Sic enim seipsuꝫ in quibusdam epl'is noīat. s. prima ad thimo. 2. c. ꝛ. 2. ad thi. i. c. |Qui de ꝓscientia tanti in se hospitis loquebaꝫ J. i. qui conscius erat se habere intra se tantum hospitē. s. deum mouentem ꝛ dictantez verba eius. Jdeo nō erat necesse q̄ addisceret: qꝛ dixerat dñs omnibus apostolis. Et cū duxerit vos tradentes: nolite precogitare quid loquamini: sed quod datum fuerit vobis in illa hora: non enim estis vos loquētes: sꝫ spiritus sanctus: vt habet Matth. iꝫ. c. |an experimētum queritis eius qui loquitur in me christus.]Hoc habet. 2. corint. iꝫ. c. ꝛ inducitur ad probandū q̄ paulus sciebat spiritū sanctum loqui per eum. |Post damascum Jest sententia suspensiua per interpositionem est sensus q̄ paulus qui sciebat in se christum loqui: postq̄ predicauit in damasco ꝛ arabia iuit hierosolimā ad beatū petruꝫ. Damascus ciuitas metropolis est in regno sirie vt ꝑ ysa. 6. c. caput sirie damascus i hac pse sequebatur xp̄ianos paulus vt vinctos perduceret hierusalem: vt patet actuum. 9. c. magna ciuitas ista est in parte meridionali terre ꝓmissionis ꝛ habitauit in ea Esau filius ysaach ꝛ est in monte seir ꝛ caput idumee: qꝛ idumea sub syria cōprehenditur: ideo damascus siue sirie siue idumee caput di
ci pōt

A

Apl's

Damascus B

ſi poteſt vt quibuſdam placet: hanc ciuitatem condidit eliezer procurator domus abrae qui etiaz damaſcus appellatus eſt: vt patet geñ. 15. c. de hoc veritatez vide geñ. 15. c. Idumea enim erat phenicea que meridionales ſunt terre promiſſionis monte libano diuiduntur: nam phenicea infra montem libanum ad occidentem eſt: idumea autem ſupra montez libanum ad meridiem. ⁊ Arabiaqz luſtratam ⁊ i. circūdatam: quia cum Paulus apoſtolus ⁊ cōuerſus fuit ad chriſtuz ⁊ in ciuitate damaſco baptizatus publice in ſinagogis chriſtum predicare incepit. Deinde aſcendit in arabiaz: qz arabia oriē talis eſt reſpectu terre promiſſionis: ⁊ aliqualiter declinans ad auſtrum. Deinde luſtrata arabia non imediate iuit ad ciuitatem hieroſolymaz: ſed reuerſus eſt damaſcū: ⁊ inde aſcē dit hieroſolymam de his patet ad gala. primo. c. ⁊ in hoc trā ſierunt tres anni vt ibidem patet ⁊ videre petrum. ⁊ Loquiē de petro: qz ipſe caput erat aliorum: ſibi eniz conceſſe fuerāt claues ſpecialiter ⁊ eminenter vt patet Mat. 16. c. ⁊ nullum alium apoſtolum vidit niſi petrū ⁊ Jacobū fratrē domini. ſ. epiſcopum vel patriarchā hieroſolimitanū. Et non aſcendit Paulus vt ibi a petro doceret: ſed vt eum videndo letaretur deſiderabat enim videre oēs fratres ſuos coapl'os: patet ratio: qz quindecim diebus ſtetit paulus apud petruz: vt pz in littera: ⁊ ad gala. primo: ſed in iſtiſ non multum poterat adiſcere. ¶ Item qz non indigebat doctrina: qz deus ei ſecreta demōſtrauerat: vt pz. 2. ad corin. 12. c. ¶ Et ſi dicatur quo ergo facit ad intentionē beati Hieronymi: qz ipſe vult perſuadere paulinum qz querat magiſtrum ſicut paulus queſiuit. ¶ Reſpondetur qz licet non queſiuerit magiſtrū ad doctrinam dictoz ſuorum: qz de his certiſſimus erat: tamen queſiuit ad examinationez eoz vt nota fieret veritas ⁊ pateret qz paulus non p̄dicauerat falſum: vt. j. dicitur ⁊ Et māſit apud eum diebus quindecim. ⁊ Ut pz ad gala. primo. c. Deinde reuerſus fuit in ſiriam: non ſiriam damaſci: ſed ſiriam meſopotamie que eſt ſeptētrionalis ⁊ orientalis partim ⁊ ciliciaz: vltra meſopotamiā cilicia eſt in latere ſeptētrionis de qua ſolinus in poliſtor. 39. c. in hac tharſon ciuitas de qua Paulus oriundus fuit vt actuum. 21. c. Ratio autem quare ſtetit per quindecim dies ſubditur: hoc enim ⁊ Myſterio ebdoadis ⁊ ogdoadis futurus gentium predicator inſtruendus erat ⁊ i. quia paulus debebat eſſe predicator gentiū: ideo conueniebat ei inſtrui ſignificatione ebdoadis ⁊ ogdoadis. i. ſeptem ⁊ octo qui faciunt quindecim. Ebdoas nomen grecū eſt ſignificans ſeptem: iude venit ebdomada. ſ. ſeptem dierū continentia: ogdoas: octo ſignificat ⁊ inde nomen octo ſumptū eſt. ¶ Per ebdoadē. i. ſeptenariū ſigtur vetus teſtm̄ in quo dies ſeptima colebaī: vt pz exo. 20. c. ⁊ in q̄ fiebat iubileus. i. remiſſio vl'is in ſeptimo meſe: vt pz leui. 25. c. ¶ Per ogdoa ſigtur nouuz teſtm̄ i quo octaua dies. i. dñica coleī ⁊ octaua reſurrectionis rememoraī. ⁊ Miſterio ergo ebdoadis ⁊ ogdoadis: inſtruendus ergo futurus p̄dicator gentium ⁊ i. ille qui gentibus predicare debebat inſtruendus erat in nouo ⁊ veteri teſtō que ſignantur per ebdoadē ⁊ ogdoadē: ideo eēi qui apl'oz locum tenent nouū ⁊ vetus teſtm̄ in ſua inſtōne ſe ſcire debent ꝓfiteri ⁊ nō eſt intelligendū qz in nouo ⁊ veteri teſtō: paulus edoctus fuerit a petro vel Jacobo quos ſolum repit tunc in hieruſalē: qz vetus teſtm̄ paulus ad pedes gamalielis audierat: nouum aūt a xp̄o reuelante acceperat: ideo ipſe ſepe dicit qz predicat euangeliuz quod non accepit ab hoie ſed a xp̄o vt hr̄ ad gala. i. c. ſed eſt ſenſus qz per illos quindecim dies qbus apud petrum ſtetit ſignificanē nouuz ⁊ vetus teſtm̄ que paulus ſciebat: vel ſcire debebat ſi nō ſciret vt eſſet doctor gentium ⁊ Futurus gentium predicator. ⁊ Paulus gentiū doctor vel predicator dr̄: vt pz 2. ad thimo. i. ca. qz oibus gentibus p̄dicabat: vt hr̄ ad ro. i. c. grecis ⁊ barbaris ſapiētibus ⁊ inſipiētibus debitor ſum. ⁊ Rurſum poſt annos ⁊ i. poſtqz ſtetit cum petro ⁊ Jacobo in hieruſalem: ⁊ deſcendit in ſiliciē ⁊ ſiriam tranſierunt quattuordecim anni ⁊ accepit reuelationē a ſpū ſancto qz veniret in hieruſalē ad exponendū euangelium qō predicauerat vt hr̄ ad gala. 2. c. ⁊ ſic tranſierant iam a tpe ſue cōuerſionis decem ⁊ ſeptē anni. ⁊ Aſſumpto barnaba. ⁊ Barnabas aūt dilectiſſimꝰ ſocius pauli fuit: qz ipſe primo pītauit paulum ante apl'os in hieruſalem: vt pz actuū. 9. c. ⁊ poſt ſpūs dixit eccleſie congregate in anthiochia: ſegregate mihi paulū ⁊ barnabā in miniſterium ad qō aſſumpſi eos ⁊ tito. ⁊ Titus. n. pauli diſcipulus erat quē de gentilitate aſſumpſerat: vt hr̄ ad gala. ij. c. ⁊ Expoſuit cum apl'is euangeliū ⁊ i. ptulit recitando euangeliū qō predicauerat: ⁊ audiuit ab eiſ qual'r ipſi p̄dicabant ⁊ ne forte in vacuuz curreret. ⁊ Falſum p̄dicando tunc ⁊ aut cucurriſſet ⁊ predicando falſum tpe p̄terito: qz eandē doctrinā ſemper tenuerat. ⁊ Dz eniz neſcio. ⁊ Dic ponit̄ 2ᵐ. ſ. Probatio qz audire magr̄m multum ꝓdeſt: cuz. n. aliqs per ſe legit ſz ſuſcipiat interiores figurationes: tñ fortior impreſſio eſt qñ audit ab alio q̄z qñ legit ideo dicit. ⁊ Dz neſcio qd energie latentis vi ue vocis actus ⁊ i. viua vox ſonanſ in auribus hz q̄daz opa tionem latentem intra aiaz nr̄am quā exprimere nō poſſuz: illa eſt fortior imutatio intellectus nr̄i ad faciliores ⁊ verioꝝ figurationē. Dr̄ energia interior operatio. ab. en. qō eſt in. ⁊ er ge qō eſt labor quaſi interior labor. ſ. impſſio interior. ⁊ Et in aures diſcipuli ⁊ auctoris ore trāſfuſa fortius ſonat ⁊ i. vox que trāſſundit in aures diſcipuli ⁊ de ore auctoris ⁊ i. de ore magr̄i ⁊ Fortius ſonat ⁊ i. imprimit̄ non accipit̄ ſonare ꝓprie: qz vox ſcripta ⁊ nō ꝓlata que dictio noiaī non ſonat aliquo mō tñ impримit̄ per ſenſum viſus: fortior tñ impreſſio eſt ad intelligēdū vox ꝓlata: ideo dr̄ qz auditus eſt ianua intellectus: alique lr̄e tñ hñt ſonant p̄r: ⁊ eſt ſenſus ⁊ qz trāſfuſius ⁊ i. ea que tranſſundunt ab ore auctoris tē. ⁊ Un ⁊ eſchines ⁊ Dic ꝓbat qō dixit per exᵐ: eſchines dr̄ vel eſchineus ſiue eſchinus. Eſchines ⁊ demoſthe. ſub ko xerſe rege pſaruz anno a creatiōe orbiſ q̄ter. M. dccc. xl. in arte oratoria claruerunt lb fm interptes: qz ſz lraz nraz ſunt tres mille ſexcēti ⁊ q̄ttuor. De qbus Valerius ma. li. 8. ⁊ Tul. in lib. tuſcu. qōnuz: cum Demoſthe. ⁊ eſchines apud athenas in oratoria facultate ſit cās iudiciarias aduocaret eſchines p̄ theſiphōte demoſthenes ꝓ theſiphōte cām ſuſcepit: quoz cum oēs in foro le gerent: ⁊ oro demoſthe. aliqual'r eloquētior videret: eſchinꝰ verecūdia p̄ſſus ex p̄ria exulauit. Dicit poſt Valerius qz cū eſchines relictis athenis: rhodū petiſſet: atqz ibi rogatu ciuitatis ſuā ꝓpus in theſiphontē: deinde demoſthe. pro eodē ore ne clariſſima ⁊ ſuauiſſima voce recitaſſet admiratibus cunctis vtriuſqz culminis eloquētia: ſz aliquanto magis demoſthenis: qd ingt ſi ipſuz audiſſetis. Iſti duo oratores erāt in ciuitate athenieſi qñ alexāder incepit eaz oppugnare: ⁊ diſputabāt vtrū cōmitteret bellū ꝓtra alexandruz demoſthene aſſerente bellum eſſe ſuſcipiendū eſchines clariſſime ꝓbauit pacē eſſe tenēdā. De quo galterus alexādreidos lib. i. Interea ſenibus palladis in arce receptis. Eſchines loqr̄ ceptez demoſthena litis Arguit: ⁊ pace ꝓbat nil tutius eē. ⁊ rhodi exularet ⁊ i. maneret exul apud rhodū: nō qz depoꝛtatuſ vel relegatus eſſz: ſz qz ipſe verecūdia p̄ſſus p̄ria tūc reliqt: rhodus nomē ciuitatis eſt ⁊ inſule quā cecropſ ꝓdidit ⁊ eſt p̄ria de cicladibus ab oriēte que cū ꝓderet roſe capt'm inuētuz eſt a qua rhodos nūcupata eſt: de q̄ yſido. 14. ethi. ⁊ legeret illa demoſthenis oro ⁊ i. qz ipſe eſchines legeret eā p̄cibus ciuitatis vt dicit Valerius ma. li. 8. ⁊ mirātibꝰ cūctis atqz laudātibꝰ ⁊ nō ſolū oronē demoſthenis: ſz et eſchinis: ſz aliqual'r magiſ de oro ne demoſt. q̄z eſchinis ⁊ ſuſpirās ait ⁊ ſuſpirabat qz in lb renouaī miſeria ſue infelicis depſſionis ⁊ verecūdie: ⁊ qd ſi ipſaz audiſſetis beſtiā ⁊ quare eū vocat beſtiā: cū eum tm̄ laudauerit dicit Vale. ma. li. 8. tātus orator ⁊ mō taz infeſtus aduerſarius ſic inimici viz ardoreq̄z dicēdi ſuſpexit vt ſe ſcriptoz eius paz idoneū lectorē eē p̄dicaret: exptus acerrimuz vigorē oculoz: terribile vultuſ pōdus accōmodatum ſingulis ꝓbis ſonū vocis: efficaciſſimos corpis motus. ⁊ ſua verba reſonantes ⁊ i. ſz pulchre videaī oro eius qñ ego lego eaz: ſz valde melius apperet ſi legentē audiretis.

Obiectō

Rñſio

Qō. j. Eſchines Demnſthenes

D

Galterus

E

Rhodus

¶ Capitulum tertium.

Ec hoc dico qz ſit aliqd i me tale: qō vel poſſis a me audire: vl velis diſcere: ſz quo ardor tuus ⁊ diſcēdi ſtudiū etiā abſqz nobis ꝓ ſe ꝓbari ōbeat. Ingeniū docile ⁊ ſine doctore laudabile ē. Nō qd inueniaſ ſz qd q̄ras deſideramus. Mollis cera ⁊ ad formandū facilis: etiam ſi artificis ⁊ plaſte ceſſent manus: tñ virtutis totū eſt qcquid eſſe pōt. Paulus apl'us ad pedes gamalielis legē moyſi ⁊ prophetas didiciſſe ſe gloriaī: vt armatus ſpūalibꝰ telis: poſtea

lis: postea doceret confidenter. Arma enim nostre malitie non carnalia sunt: sed potentia deo: ad destructionem munitionū et cogitationes destruētes. et omnem altitudinē extollentem se aduersus sciaz dei et captiuantes oēm intellectū ad obediendū christo. et pati subiugare oēz inobedientiā. Timo theum scribit ab infantia sacris litteris eruditus et hortatur ad studiū lectionis ne negligat grām que data sit ei per impositionem manus presbyterij. Tito pcipit vt inter ceteras virtutes epi quas breui sermone depinxit. sciam quoq; non negligat scripturarum obtinentē ingt eum qui fm doctrinam est fidelē sermonē vt potēs sit exhortari in doctria sana. et contradicentes reuincere.

¶ Capitulum tertium.

A

Hec hoc. ¶ Supra hortabat in ca. 2. hiero. Paulinū vt doctores quereret. In isto tertio ca. vitat arrogantiam ne intelligat pro se dictū: et tangunt duo. prio ponit suaz excusationē. 2°, corroborat pfatam exhortationē. ibi |_ Paulus apl'us. |_ Ista. 2. in tres fz q̄ iducit tres psonas in ex^m. s. paulū: thimoteū: et titum. 2ª ibi |_ Thimoteū scribit |_ tertia ibi |_ Tito pcipit |_ Nec hoc dico |_ i. nō cōmoneo te querere magistrū |_ q̄ sit aliqd tale in me q̄ possis a me audire vel discere. |_ Manifestū est q̄ aliquid erat in btō hiero. qō Paulinus audire vel adiscere posset: fz ex humilitate illud supprimit: q. humilis est psiderare suū defectum et non respicere suā altitudinē: fz nec in hmentif: q. sic ex hūilitate iudicat suā pfectionem nō respiciēs: sed solū suum defectū. |_ Sz q̄ ardor tuus |_ i. feruor adiscendi. |_ Et studium discendi |_ i. intentio applicata ad sciendum. |_ Absq; nobis pro se pbari debeat |_ i. nō dixi ista exēpla: vt tu venires ad audiendū me fz ad probandū q̄ desiderium tuū adiscendi per se sine doctrina mea laudabile est |_ ingenium docile et sine doctore laudabile est |_ i. in illis qui per se scire non pñt laudabile est q̄ magros inquirunt. In hūtibus aūt ingenia acuta que vocant docilia. i. que facil'r doceri pñt: ita q̄ ipsa pñt faciliter se ipsa reducere in actū sciendi sine opere magrom talia ingenia laudabilia sunt sine docēte et tale asserit btūs hiero. esse in paulino |_ nō qd inuenias |_ supra laudauit paulinū de ingenij subtilitate. Hic cōmendat de ppositi rectitudine. s. q. nimis desiderabat scire sacrā scripturam |_ nō qd inuenias |_ i. non psideramus: qd inuenias. i. qd adiscas p te ipsum: studendo fz te sup̄ de ingenij bonitate laudauerim^9 |_ Sed quid queras |_ i. que est intētio tua. s. sacrā scripturam cognoscere. Jō fz ingeniū tuum laudemus: magis tñ desideriū |_ mollis cera. |_ Hic reducit se ad pmū. s. q̄ ingeniū docile laudabile est. exēplo cere in qua aliq̄ figura induci dz: si mollis est in potentia' ppinquissima est vt figura fiat |_ Et si artificis plaste |_ i. formatoris: artifex enim habitū artis dicit plastes actum noiat. s. formationē |_ manus cesset |_ i. non disponat tñ virtute totū |_ est quicqd eē pōt |_ i. in virtute hz oēs dispōnes ad figuras quascūq; artifex inducere pōt: et dr plastes de plasmo. as. i. formo: vel cōpono vel fingo: et nō intelligit hoc de actualitate figure vl' imaginis: ita q̄ cera mollis habeat aliquā figurā vel imaginem sine opatione manus artificis: q. nullā hēbit q̄tūcūq; mollis sit. si aut intelligas de potentialitate ad formā supfluū est: q. ois mā q̄litercūq; sit ad oēm formā dum exītem nec corruptā in potentia est: q. potētia absoluta est pma et ppria passio māe prime etiā in qualibet mā sunt infinite potentie pticulares reu^e ad pticulares et determinatas formas. Non g̃ differt q̄tum ad hoc cera mollis et durissima: q. quecūq; alia est in potētia ad oēs figuras quas artifex inducere potest: fz intelligit de dispōne ad figurā vel formā que regrit in mā: et hoc mediuz est inter esse simpl'r in actu et inter esse in potentia sola: aliqua enim sunt que in potentia sunt ad aliquā formā vel figuram: et tñ nullā dispōnem hñt ad illā vt mā ferri est in potentia ad recipiendū formā hois: vel mā ignis sed nullā hñt dispōnem: et in hoc differt cera mollis a cera dura: q. cera dura fz in potētia sit ad oēm formā vel figurā artificialem: tñ non hz aliquā

B

dispōnem. cera aūt mollis ppinquas hz ad q̄libz figurā dispōnes: sic de intellectu docili et nō docili: q. intellectus docilis in dispōne ppinqua est ad omne esse cognitum qō fieri pōt per doctrinā. intellectus aūt non docilis fz in potētia sit tñ non hz aliquā dispōnē nisi docens pmo disponat deinde deducat in cognitionē. Sed in lra bene hoc distinguitur: q. dicit |_ q̄ cera mollis est in virtute |_ i. in dispōne, propinqua |_ totum qcqd esse pōt |_ i. ois forma in dispōne ppinqua: est in illa quecūq; esse pōt fm potentiā cuiuslibet māe. Sed nō est totalis similitudo inter cerā mollē et intelligentē docilez: q. cera q̄tūcūq; mollis sit nō pōt se in actuz alicuius figure reducere nisi reducat' per artificē. intellectus aūt si multum docilis est reducit se in' cognitionē multaz veritatū sine docente ad q̄s in potētia erat. Rō diuersitatis ē: q. cera mollis hz intra se pn^m passiuum per qō bene receptiua sit: non tñ hz pncipiū aliqō actiuū per' qō' in actū figure reducat'. Jn intellectu aūt docili sunt duo pncipia. s. actiuū quo est oia facere: et pncipiū passiuū quo est oia fieri. s. intellectus possibilis et agens et nō denoiatur ingeniū docile ab intellectu possibili: fz ab intellectu agente: et rō est q. intellectus agens est q reducit intellectū possibilē ad esse actū intelligētez. Doctor aūt est tanq̄ remouens, phibens vel disponens: vt obiectū facilius intelligat'. Sicut est in medicando opatrix sanitatis nā est: medicus aūt solum minister est: cum aūt natura in se deficit quātūcunq; medicus agat nihil prodest: si autem sanitas a causa extrinseca. s. a sapiente medico cāretur totaliter etiaz nā deficiēte medicus curaret. Sic pz in intellectu q. si intellectus possibilis reduceret in actū a magistro total'r in quocūq; reduci posset: sed falsum est. q. eos aliqd scire etiā si oēs hoies eos docerent impossibile est. Hoc aūt est ex defectu intellectus agentis nullo modo reducentis intellectū possibilem ad actuz: nō q̄ nō habeat intellectū agentez: sed q. ipse intellectus nō iuuatur ad dispōnē fantasie et quod plus est: q. puum lumen hz nāliter talis intellectus. Sic etiam est in rebus mobilibus: quoz pncipia mouēdi intra sunt: nō et motus ab ipsis: cā autem remouens, phibens est extrinseca. Si autem res non hēret pncipiū sui motus: etiā si impediēs tolleretur nullo mō moueret. Quilibet g̃ intellectus siue docilis siue nō: si aliqd intelligit seipsum in' actū reducit: sed intellectus docilis sine disponēte exteriori. Intellectus aūt nō docilis nūq; sine agente exteriori. Et eodē modo indiget intellectus docente: sicut mobile indiget remouente, prohibens. Sūt enim duo in qbus mobile indiget remouēte, phibēs. s. qñ impediens magne resistentie est: vel qñ mobile pue virtutis est q. tunc cā extrinseca. s. remouens, phibens per accīs occurrit ad motū. Sic in intellectu. si intelligibile valde ardu um et difficile sit: ēt si intellectus subtilis sit doctore indiget: vel qñ intellectus puus est: q. male dispositus est: vel q. est pui luminis nāliter vt in qbusdam intellectus agens nō valet aliquo mō reducere intellectū possibilez ad actū, intellige re sine cōicatōe doctoris. ¶ Quedā aūt sunt media ita carētia oi impedimēto q̄ quodcūq; mobile pōt sine aliq̄ cā extrinseca re mouēte, phibēs moueri per illa. Sicut apud itellectū sunt quedā cognoscibilia: ita facilia: q̄ non indigemus aliq̄ doctore: sicut sunt prime ai pceptiones que sunt cognite sine aliquo discursu: q. sunt subdite lumini intellectus agentis. Paulus apl's. |_ Hic ponitur^2^m in quo' corroborat primam exhortationē: probando q̄ sapia et doctor necessaria sunt in quolz statu ecclesiastico siue plationis siue pdicatiōis: et ponitur imediate qūo paulus magr̃m hūit ne paulinus eleuaret se ex laudibus sup̄ positis et magr̃m non quereret. |_ Ad pedes gamalie'. |_ Gamaliel scūs vir fuit de cuius inuentiōe festū celebrat ecclesia cū iuentōe sancti Stephi tertia die augusti: et iste audiuit apl'os in seditiōe pcitata ptra eos in hierusalē, a sacerdotibus et phariseis: vt hr actuum. s. c. |_ Legē Moysi |_ que ptinet qnq; libros: alij aūt libri fz vocentur lex q. ptinent documenta moralia: pceptiua tñ non vocant lex Moysi q. nō scripsit illos Moyses. et pphetas. s. maiores et minores: vel verius accipiunt hic pphete. i. libri qui vocant prophetales: fm heb:eos et isti sunt. Josue. iudicū. ruth. lib regū. Ysaias Jeremias Ezechiel. et duodeciz minores, pphe: isti sunt in scō ordine librorum canonicorum: et sunt magne auctoritatis post libros legales |_ Didicisse se gl'iat' |_ i. gaudet non dicas gl'iatur. i. iactat q. non est fas tale qd in apl'is sanctis ponere. De hoc pz actuū. 22. c. |_ Ut armatus spūalibus

telis |_

Gamaliel

Libri pphales

telis ⁊ auctoritates sacre scripture tela sunt q; hostiu3 iniquitatē ꝓfodiunt: ⁊ ꝓdicunt tela. s. arma' inuasiua vl' offensiua q; arma defensiua fidē eē ponimus qua cōtra malas machinationes resistimus: iō dicimus scutū fidei loicā fidei. i. fide3 eē scutū vel loicā que defensiua sunt: ⁊ non est fides offensiua q; per solā fidem hostes nō vincimus: l3 resistamus Auctoritates sacre scripture sunt arma offensiua: q; per ea' inuadimus hostes fidei nr̄e: ⁊ superamus q̄re tela vocant. ⁊ Postea doceret cōfidēt. ⁊ i. sine dubitatione aliqua: qui aūt eruditus nō est ꝓfidenter erudire nō pōt: q; q̄d dicat ignorat: ⁊ si ver̄ dicat) tm̄ ver̄ eē nō' cognoscit: quare ꝓfidenter dicere nō pōt: ⁊ arma enī nr̄e militie. ⁊ hic probat q; ꝑdicator ad expugnandos hostes' fidei d3 eē instructus in doctrina sacre scripture: ⁊ inducit sic q; vita ꝑdicatoris quedā militia est. i. impugnatio cōtra hostes fidei ꝑter cōem militiā quā h3 oīs hō viuens super terrā: vt habet iob: vij. s. cōtra mundu3: carnem ⁊ demonia. In oi aūt militia arma requiruntr̄: sed nō eadē in oibus: q; differūt fm genus militie: corporalis corporal' enī militia corporalib⁹ armis exercet militia aūt spūalis. s. ꝑdicatoris solis spūalibus indiget: ⁊ sic dicit apl'us. ij. ad corinthi. x. c. ⁊ arma militie nr̄e ⁊ i. militie ꝑdicatoris. i. sapientia ⁊ miracula: q; Judei signa q̄runt: greci vero sapiētiā vt hētur. i⁹ ad corinthi. j. c. vtrunq3 aūt dispensabant doctores fidei in tē pore oportuno ⁊ non sunt carnalia ⁊ i. corporalia vt ensis: ⁊ asta. Non accipe proprie carnalia: q; nullius militie arma sunt facta de carne: sed sunt corporalia. s. de ferro vel ligno. ⁊ sed sunt potētia deo ⁊ i. potentia per deū: li potētia adiectiuum pr̄is Num̄. est. i. q; arma nr̄a sunt spūalia hñtia potestatem per deū: qm̄ miracula ⁊ perfecta doctrina scripture a deo sunt ⁊ ad destructionē munitionū. ⁊ Similitudo est de armis corporalib⁹: q; sicut per ea munitiones. i. muri defensui hostiu3 destruuntur: ita per arma spūal'r destruūtur oēs defensiones aduersariox fidei. ⁊ cogitationes destruētes ⁊ i. q; nos destruamus per ista arma spūalia oia consilia mala hostium. i. falsas allegatiōes vel rōnes quib⁹ nituntr̄ subuertere sacrā scripturā: ⁊ per hec arma destruunt mordaces phorum rōnes cōtra q̄s apl'us ad colo. ij. ait. Videte ne quis vos seducat per phiam inanez fallaciā: fm traditionē hoium: fm elementa huius mūdi: ⁊ non fm xp̄m: ⁊ oēm altitudinem extollētē se ⁊ i. oēm hoiem ex superbia repugnantē. ⁊ aduersus scientia3 dei ⁊ q; phi confisi sapia sua fm elemēta huius mundi repugnabāt scie dei qua sciuit mūdū creare: ⁊ xp̄m a mortuis suscitare. ¶ Et sic phi epicurei irridebāt paulū ꝑdicantē athēis mortuox resurrectionē vocātes eū seminiuerbium vt hētur actuū. vij. c. sed placuit deo per stultitiā prędicatiōis destruere sapiam phox q; qō stultū est dei: sapienti⁹ est illis: vt hētur. j. ad corinthi. j. c. ⁊ captiuātes oēm intellectū ad obediendū xp̄o. ⁊ Intellectus enī captiuari dī cū renitens subdit alicui veritati que euidēt ꝓbat siue per scripturas siue per miraculū. Et p ista duo oīs intellect⁹ captiuatur. s. iudei per suas scripturas: gentes aūt p miracula: ſ3 magis nos captiuamus itellectū nr̄m: qñ libere mandam⁹ intellectui vt assentiat veritati: quā in pñti nullo mō cognoscere: pōt: imo aliqua'r vr̄ repugnare ꝓncipijs eox q̄ nos nā'r cognoscimus ⁊ ad obediēdū xp̄o ⁊ i. ad credēdū oia que xp̄s fecit: passus est: ⁊ ꝑdicauit: ⁊ pati subiugare oēm inobedientiam ⁊ i. q; per sacrā scripturā: simus prōpti ad subiugandu3 rebelles ad fidē q̄uersos qui non ambulāt fm euangelium. ¶ Timotheū scribit. ⁊ hic ponit alia ꝑsona per quā exēplū inducit. s. timotheus qui erat in gradu pontificali ꝓstitutus ab apl'o ⁊ timotheū scribit ⁊ i. apl'us scribit timotheum esse eruditū in sacris lr̄is ab infantia sua. Hoc nō ponit clare i alia epl'a: ſ3 hētur ex glo. ordinaria: sup illā partē comēdo tibi fili timothee hoc ꝑceptu3 fm ꝑcedentes vite ꝓphias glo. j. sup scientiā ꝓphax q̄s hēbas ante q̄s eēs ep̄us ordinat⁹ sic vult ille qui prius cōmētauit istū ꝓlogum: sed nō ꝓbat p illam gloſa3 intētio bti Hieronymi q; hic dr̄ q; timotheus ab infantia erat eruditus in litteris sacris: glo. autez dicit q; 'ante q̄s eēt ep̄us ordinat⁹: poterat ergo fm h eē q; non fuerit timothe⁹ eruditus ab infantia: sed postq̄s fuit vir eruditus fuit a paulo: ⁊ deinde ep̄s ordinatus. Dōm ergo q; id qō ponit h beatus Hieronymus habet. ij. ad thimo. iij. c. ⁊ q; ab infantia sacras litteras nosti que te pñt ad salutem instruere per fidem que est in xp̄o. Iste timotheus erat filius mulieris 'fidelis: ⁊ patris gentilis: vt ꝑ3 actuū. xvj. c. quē assumpsit paulus ad suam societatem ⁊ sacris litteris eruditum ⁊ i. litteris 'ebraycis que sacre dicunt q; de diuinis ꝓceptis tractāt: littere aūt seculares non vocant sacre: q; non sunt de deo sed de elemētis huius mūdi fm traditionē hominū: ⁊ non fm xp̄m vt patet ad colo. ij. c. ⁊ hortatur ad studiū lectōis. ⁊ Jvt hētur. j. ad timo. c. iij. attende lectiōi ⁊ exhortatiōi ⁊ doctrine ⁊ ne negligat gr̄am que data est ei ⁊ i. gratiā gratis datā: que est gratia administrationis in ordine episcopali dato vl' in officio ꝓdicatiōis susceptо: negligitur aūte gratia ista si lectiōi ⁊ doctrine que requiruntur ad eaz vacare nō curamus ⁊ per prophetiā ⁊ i. q; ordinatio timothei fuit facta per sanctos viros sc3 per paulū ⁊ alios qui de eo bonū futurum q̄si ꝓphice pnunciauerunt vel vocat ꝓphia: reuelatio spūs sancti qua cognouit paulus timotheu3 esse dignum honore epali ⁊ p impositionez manus p̄sbyteri ⁊ alie littere habent. p̄sbyterij ⁊ fz ista3 fa3 litterā est sensus ⁊ fm suppositionē manus p̄sbyterij ⁊ idest impositionez manus p̄sbyterox: q; p̄sbyteriū ꝓsbyterorum cōiunctionē significat: qm̄ pauciores tribus esse non pñt in consecratione epi: ⁊ l3 episcopus per epos consecret tamē vocantur hic p̄sbyteri: q; in primitiua eccl'ia epi p̄sbyteri dicebant: si dicatur ⁊ fm impositionē manus p̄sbyteri ⁊ refertur ad illū episcopū qui in consecratione manus ponit: ceteris enim consentientibus vn⁹ man⁹ iponit ⁊ Tito precipit ⁊ h ponit scām' psonā a qua exemplum inducit sc3 titus qui erat in dignitate epali: q; p̄sidebat eccl'ie cretensium in grecia: quos mandat ei corrigere vt habetur ad titum j. c. ⁊ vt inter ceteras virtutes episcopi ⁊ que multe sunt ⁊ q̄s breui sermone depinxit ⁊ ad titum in tribus. ca. maxime in p̄ c. ⁊ scientiam non negligat scripturarū ⁊ l3 tota mente circa eam inuigilet alia littera habet ⁊ scientiā quoq3 in eo eligat scripturarum ⁊ ista littera refert ad' ordinatorem: ita q; ordinator debet inquirere in epo vel presbytero scientiam scripturax ⁊ obtinentē inquit eum' qui fm doctrina3 est fidelem sermonē ⁊ i. oportet epm esse obtinentē. i. tenentem eum sermonem fidelem qui est fm doctrinā sc3 sacre scripture in epistola ad titum habet ⁊ amplectentem ⁊ sed idem est: ⁊ vt potens sit exhortari in doctrina ⁊ ab habitu quē aliquis habet de doctrina sacre scripture est potens exhortari quia habitus est per quē habens potest faciliter ⁊ delectabiliter exire in actum quandocunq3 voluerit ⁊ denominatur hic potens hñs potentia3 ꝓpiquā ⁊ actualem: potentiam autē remotam ⁊ essentialem quilibet h3 quātūcunq3 ignorās ⁊ in doctrina sana ⁊ scilicet catholica: vt distinguitur contra insanias hereticorum ⁊ contradicentes reuincere ⁊ quia sapientis est non mentiri de quibus nouit ⁊ mentientem posse cōprehendere.

Capitulum quartum.

Sancta qppe rusticitas solū sibi prodest: ⁊ quātu3 edificat ex vite merito ecclia3 christi: tātum nocet si destruētib⁹ nō resistat. Malachias ꝓpheta: imo per malachiā dñs interrogauit sacerdotes legē. Intātum sacerdotis offm̄ est: interrogatum rñdere de lege. Et in deuteronomio legimus. Interroga patrē tuu3 ⁊ annūciabit tibi: seniores tuos ⁊ dicet tibi. In psalmo quoq3 centesimo decimooctauo: Cātabiles mihi erāt iustificationes tue: in loco pegrinatiōis mee. Et in descriptione iusti viri cum euz arbori vite dauid que est in paradiso cōpararet: inter ceteras vtutes hoc ēt itulit. In lege dñi volūtas ei⁹: ⁊ in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel i fine sacratissime visionis ait iustos fulgere quasi stellas: ⁊ itelligentes. i. doctos q̄si firmamētum. Vides quātū inter se distant iusta rusticitas ⁊ docta iustitia. Alij stellis alij celo cōparātur. Quāq3 iuxta hebraicā veritatem vtrūq3 de eruditis possit itelligi: ita enim apud eos legim⁹. Qui aūt docti fuerint fulgebūt q̄si splēdor firmamēti ⁊ q; ad iustitiā eruditi multos: q̄si stelle i ꝑpetuas eternitates. Cur paul⁹ apl'us

vas

vas electionis. Nempe quia vas legis ⁊ scripturarum sanctarum erat armariū. Pharisei stupent in doctrina domini ⁊ mirantur in Petro ⁊ Joanne, quo legem sciant cum litteras non didicerint. Quicquid eni alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege meditatio tribuere solet: illis hoc spūssanctus suggerebat. Et erāt iuxta qđ scriptum est docibiles deo. Duodecim annos saluator impleuerat: ⁊ in tēplo sedēs de qōnib⁹ legis interrogās: magis docet dū prudēter iterrogat. Nisi forte rusticū petrū rusticū Joānē dicimus: quor vterq; dicere poterat. Et si impit⁹ sermone non tñ scia. Joānes rustic⁹: piscator indoct⁹ ⁊ vnde illa vox obsecro. In principio erat v̄bū ⁊ v̄bū erat apud deū ⁊ de⁹ erat v̄bum. Logos grece multa significat. Nā ⁊ v̄bū est ⁊ ratio ⁊ supputatio ⁊ causa vniuscuiusq; rei p quam sunt singula que subsistunt: que vniuersa recte intelligimus in christo.

Capitulum quartum.

Sancta In p̄cedēti ca. demōstrauit scientiā scripturaꝝ sacraꝝ ee necessariā in statu ep̄ali. hic p̄sequēter oñdit de alijs statibus: ⁊ ptinet duo: q: p̄mo ponit dāna que sequūt nr̄ ex ignorātia. Scō ꝓbat necessitatē sciēdi: ibi| Malachias ꝓpha. | ⁊ b in duas: q: p̄mo ponit necitatē sciendi in gradu sacerdotali secūdo in officio p̄dicatoris doctrinali: ibi| cur paulus |: ⁊ b scōa in duas: p̄ ponit qđ dictū est. Scō rñdet ad argumentum qđ pōt suboriri: ibi| pharisei stupent. Scā quippe rusticitas |i. ignorantia sacraꝝ scripturaꝝ qñ est cū sctitate vite | sibi soli prodest. |iuste viuēdo ⁊ nō alios docendo: hoc intelligas q̄ztus ad hostes fidei: q: ad illos nihil agit vite sanctitas quā ⁊ ipsi fingūt: sapiētes aūt valde ꝓficiūt. Si q̄ztus ad fideles attēdamus scā rusticitas non ꝓdest sibi soli: ſ etiā multis: q: vita p̄dicat nō ornata eloquētia: cuius eni vita despicitur restat vt eius p̄dicatio contēnat: vt ait Grego. in pastorali: ⁊ sic dicebat xp̄s apl'is Matth. v. c. Sic luceat lux vestra coram hoib⁹ vt videant bona opa vr̄a: ⁊ glorificēt patrez vr̄um qui in celis est: opa eni bona que agit scta rusticitas. multū mouent vidētes ad bonū: qm̄ in moralib⁹ magis credit factis q̄z verbis ⁊ cū ea que dicunt repugnāt ijs q̄ fiunt ꝓtenit doctrina: vt p̄z in p̄n⁹. v. ethi. ⁊ licet sermo magis agat ad psuersionē pctoꝝ: q: ad plures extendit ⁊ pluriū circūstantiaꝝ: ⁊ rex explicatiuus est: tñ vita intensius mouet: q: sermo iterdū est nūcius fallax: vite aūt scē semp creditur habita certitudine q̄ nō sit hypocrisis: si aūt ꝓstet aliquē veros sermones ō sacra scriptura ꝓferre si tñ male viuat publice nihil vel modicū imutabit. Si aūt ꝓstet bene viuere valida imutatio fit: iō plures psuertebant de gentilib⁹ in p̄mitiua eccl'ia qñ vnus vir p̄o xp̄i ꝓfessiōe moriebat q̄si multi p̄dicatores xp̄m annūciarēt mortē tñ fugerent iō btūs hieronymus solū ponit rusticitatē scāz nō ꝓficere q̄ztus ad hereticos fidē ipugnātes: ⁊ p̄z q: subdit: | si destruētibus non resistat: ⁊ q̄ztū edificat ex vite merito eccl'iā xp̄i |. ſ. q̄ p bona opera sua que alij vident ad bonū cōuertunt. Ex qb⁹ eccl'ia christi ꝓstruit: vel q̄ referat ad se ipm viuentē scē cum rusticitate: qui eni scē viuit ⁊ rustical'r eccl'iaz edificat: q: se ipm membruz eccl'ie facit: q: eccl'ia xp̄i solū fundata est in existētib⁹ in charitate: qui aūt a caritate cadit: ab vnitate eccl'iastica quātum ad meritū: lz nō q̄ztū ad numeꝝ: cadit lz inuisibil'r: visibiliter ät cū p excōicatiōe ab eccl'ia p̄cisus eē denūciat: ⁊ maxime p hereſim qui total'r p̄scindit q: tollit fundamētū vnitatis eccl'ie. ſ. fidem sine qua deo placere impossibile est: ⁊ que in'spūali edificio p̄ma est. Qui aūt scē viuūt cū rusticitate in caritate sunt: ideo q̄ztū ad se ipsos eccl'iaz edificāt. Dicuntur etiā merito vite edificare q: oīones iustoꝝ exaudiuntur adeo iō oīonib⁹ hoꝝ alijs deus illuminat vt ad agnitionez vere fidei veniāt ex qb⁹ eccl'ia ꝓstruit vel merito vite ꝓstruūt eccl'iaz xp̄i: q: isti scē viuētes faciūt multa opa superogatiōis q̄ nō fūt eis necia ad remissionē penaꝝ debitaꝝ ⁊ ista reſuātur in thesauro eccl'ie quā ministrāt p̄lati sicut merita christi infinita ⁊ merita scoꝝ: ⁊ de illis destribuit p papā vel alios p̄latos eccl'ie. mēbris exñtib⁹ in vnitate corpis mistici xp̄i: ⁊ qđ p se nō p̄nt q̄ztū ad euasionē penaꝝ hñt a meritis istoruz ſ pp hoc nō minuit aliqđ istis scē viuētibus de eo qđ meruerunt: imo habūdātius daf eis in vita eterna q̄z in p̄nti meruerint. Sed est sciendū q̄ in actu meritorio sunt duo. ſ. caritas ⁊ labor vel penalitas: per caritatē mereri vitā eternaz: ⁊ p̄m maiorē caritatē maiorē gradū in vita eterna. Est etiaz penalitas vel labor qdā in actu qui iō q: charitati iūct⁹ est efficitur satisfactorius pene debite in purgatorio: vel in vita p̄senti p̄o pctō: ⁊ q: cōtingit q̄ aliq̄ aliqs egit pctā de quib⁹ penituit ⁊ debebat puniri p̄o illis decez annis in purgatorio ⁊ post agit act⁹ meritorios laboriosos: qui sunt satisfactorij p̄o cētū annis pene tūc manebūt nonaginta anni qbus iste nō indiget: ⁊ seruant in thesauro eccl'ie ad distribuendū alijs indigētibus. Sic aūt si aliq̄s faciat opa in charitate: ⁊ sint multū laboriosa si nūq̄z peccauit oēs penalitates ei⁹ satisfactorie recondunt in thesauro ecclesie. Et isto mō itelligitur cū dr̄ q̄ merita vnius sunt satisfactoria p̄o altero vel p̄sciunt ei. De p̄mo aūt merito qđ est mereri vitā eternaz ex gradu charitatis qui est cū opatiōe nihil cōicat alicui alteri iō si aliquis p intensaz valde charitatē magnū gradū merea tur in vita eterna de illo nihil sibi diminuit nec alt̄i dare p̄t eccl'ia: q: faceret illi iniuriā ſ totū integral'r recepit in vita eterna: ⁊ habundātius q̄z egit: ⁊ hoc est qđ dr̄: q̄ sci in p̄ria recipiunt mercedē laborū suoꝝ supp id qđ fecerunt: iuxta illō luce. vj. c. mensurā bonā cōfertam ⁊ coagitatā: ⁊ sup effluētem dabunt in sinū vr̄m. | tantū nocet si destruentib⁹ nō resistat hoc solū itelligit de p̄latis ⁊ p̄dicatoribus vel tenētibus ecclesiastica officia vel curas aiaꝝ: q: nō obligant oēs scire sacram scripturā ita q̄ arguere ⁊ defendere sciāt per eā: ⁊ tūc est sensus si sit aliqs p̄latus scē psuersatiōis tamen sacre scripture inscius ex bona cōuersatiōe multos ad deū psuertet in quo eccl'iaz edificat: ſ si veniāt heretici vel infideles ⁊ ōfendere nesciat illi qui p bonā psuersationē ad vnitatē eccl'ie venerant p defectū doctrine a fide recedēt. | Si destruentibus non resistat. | Dñr destruētes heretici: qui rectū intellectum sacre scripture per quasdā extorsiones deprauant. | Malachias ꝓpha. | hic ponit 2m. ſ. necessitas addiscēdi in gradu sacerdotali. | imo dñs per malachiā. | sit hic color rhetoricus qui est correctio: ⁊ rōnabiliter: q: lz ꝓphe loqui dicant: q: labia sua mouent ⁊ verba ꝓferunt: tñ deus p̄cipal'r loquē q intellectū mouet ꝓphicū. | interrogat sacerdotes legē. | mala. c. j. in quo ꝓtra eos arguit q̄ sacrificia dñi contēpserunt: ⁊ dicunt mensaz eē polutaz. | in tantū sacerdotis officiū est interrogatuz rñdere de lege | vnde dr̄ Mala. ij. c. Sup illū textum | labia sacerdotis custodiēt sciētiam. | Dicit glo. si sacerdos de lege interrogeſ doceat ⁊ resistētes de lege cōuincat: aliogn frustra iactat dignitatē: cuius nō hz operationē ⁊ super illud agei. ij. c. interroga sacerdotes legē. glo. dicit sacerdotum est scire legem domini: ⁊ ad interrogationem de lege respondere si sacerdos est sciat legē domini. si ignorat legem ipse se arguit non esse domini sacerdotem. | ⁊ in deuteronomio legimus. c. xxxij. interroga patrem tuum. | hic ponit debere esse sapientiam in antiquis popularibus qm̄ non sunt sacerdotes q: deus mandabat filijs q̄ interrogarent patres suos: ergo p̄supponebat patres eoꝝ scire. ⁊ loquitur ibi de q busdam mirabilibus dei que fecit p̄o israel assumēdo sibi in peculiarē populū. ⁊ ista sciebant maiores q: aliqui eoꝝ viderant. alijs aūt a p̄decessoribus narratū fuerat ⁊ patres tenebantur ista scire ⁊ narrare filijs suis. vt nunq̄z caderet a mētibus eoꝝ diuinoꝝ memoria beneficioꝝ obligabant etiā in dei scire māda ⁊ meditari in eis: vt p̄z deutero. vj. c. alia autem que in lege erant non obligabantur scire: q: pp hoc ponebantur sacerdotes a quibus lex requireref vt patet Mala. ij. c. labia sacerdotis custodient sapientiam ⁊ legem de ore eius exquirent qm̄ angelus domini exercituum est. Sic nunc tenentur laici scire aliquos articulos fidei de quibus fit mentio vt cōmuniter vt de creatione mundi: q: continue dicitur ⁊ de natiuitate passione: ⁊ morte christi: ⁊ similibus que in ecclesia per festiuitates p̄incipales recoluntur alios autem articulos fidei tenētur scire implicite scilicet sub clausula generali dicendo sic: credo vt tenet tota orthodoxoruz ecclesia: simplices autem clerici omnes articulos scire debent explicite: ⁊ multa de lege que ad eorum officium

ptinent

ptinent: sed nō totā legē: prelati autem totam legem scire debent quia in sua consecratione profitentur se scire vtrunq; testamentū: tenētur etiam scire illi qui publice p̄dicant: & ad hoc officiū approbati sunt ne loco doctrine sane dānatū errorem ꝓponāt. ⌊ In. ps. quoq; cxviij. ⌋ qui incipit memor esto nō est eni ille ps. ſ3 octonariū. ps. n. cxviij. icipit. ⌊ Beati immaculati. ⌋ Usq; ⌊ ad dñz cū tribularer ⌋ & diuidit p octonarios xxij. quoꝝ qlz cōtinet octo versus. ⌊ Cantabiles mihi erant iustificatiōes tue ⌋ i. ego cātabaz iustificatōes vel iudicia tua ⌊ in loco peregrinatiōis mee ⌋ i. in terra in qua exulabā: ex q̄ inuit q̄ dauid cum exularet: cogitatiōes suas vertebat circa legē dei: q; eam sciebat ⌊ & in descriptiōe viri iusti. ⌋ De hoc egit dauid p̄m psalmū in quo ponit cōditiones viri boni ⌊ cū eū arbori vite cōparat ⌋ cū dicit in eodē psalmo & erit tanq; lignū qđ plantatū est sec⁹ decursus aquaꝝ ⌊ que est in paradiso cōpet. Quare dz cōparare arbori vite que est in paradiso. cū hoc nō appareat ex p̄. ¶ Rñdet q̄ hētur in ps. illo q̄ foliū arboris nō defluet: qđ ꝓuenit arbori⁹ terrestris paradisi: & nō arboribꝰ que sunt inter nos ⌊ hoc etiā intulit ⌋ cuz dixit ⌊ sed in lege dñi fuit volūtas eius ⌋ i. q̄ elegit ambulare in lege dei: & nō in cōsilio impioꝝ nec sedere in cathedra pestilentie: ⌊ & in lege eius meditabor die ac nocte ⌋ q; q̄ ꝓponit fm dei legē viuere dz in ea frequenter meditari: vt sciat qđ agere ꝓuenit: vel cauere. ⌊ Daniel quoq;. ⌋ hic oñdit vltrius q̄ melius est eē multū eruditū: q̄ iustū rusticū: q; eruditis: & eruditib⁹ fulgor stellaꝝ: & firmamēti ꝓmittit. ⌊ in fine sacratissime visionis ⌋ in daniele multe visiones fm q̄ multotiēs vidit: & multa vidit: sed ista visio fuit vltima in q̄ mandatū fuit ei q̄ clauderet librū suū: & signaret sermones suos Daniel. xij. c. ⌊ Justos ⌋ .s.q docti nō sunt. ⌊ Fulgē q̄si stellas q; lumē cuiuslibet stelle paucū est. ⌊ & itelligētes. i. doctos q̄si firmamētū. ⌉ Ut eni multū differt lumē firmamēti. i. totius celi stellati a lumine vnius stelle: sic lumen doctoꝝ a lumine simpliciū iustoꝝ: q; etiā stelle inter se differunt in claritate vt hētur: p̄ma ad Corin. xv. c. ⌊ q̄tū inter se distēt. ⌉ .s. q̄tū differant firmamētū & vna stella ⌊ alij stellis ⌉ .s. rusticani iusti alij celo. ⌉ .s. iusti eruditi ⌊ q̄q̄ fm hebraȝcā veritatez ⌉ ista lra q̄ nūc posuit est lra. lxx. interptum nec hētur in biblijs modernis sed lra sequēs que est fm veritatē hebraycam: q; ista biblia moderna fm veritatē hebraicā trāslata est vt ait hiero. in plogo sup Geñ. qui incipit ⌊ Desiderij mei. Qui docti fuerint fulgebūt sicut splēdor. ⌉ fm istā lram maior lux attribuitur doctis q̄ docentib⁹ q; docti fulgēt vt fulgur firmamenti qui aūt docēt alios sicut stelle que minorē lucē hñt: ſ3 ad diuersa referē: q; tam doctores q̄ docti fulgebūt sicut sol vel sicut splendor firmamēti: ſ3 q̄tū ad p̄miū actuale ipsi qui alios eruditū insup gaudebūt quodā gaudio actuali. s. de bono alioꝝ quos lucrofecerunt ad vitā eternam: & hoc vocat fulgor stelle: q; maius est p̄miū eēntiale docti: q̄ p̄mium actuale doctoris: ſ3 maius est p̄miū essentiale doctoris q̄ docti fm gradum officij: & charitatis: & laboris ⌊ In ꝑpetuas etnitates: ⌉ q; stelle in eternū manēt nec adueniat peregrina impssio corpoꝝ celestib⁹ vt hētur in. ij. de celo: & mūdo. ⌊ ¶ Cur paulus apl'us. ⌉ hic ponit necitas sciēdi in statu p̄dicatoris doctrinali. ⌊ Dicit vas electiōis. ⌋ gñal'r oīs hō vas dr̄ q; intra thesauꝝ cordis sui bona vel mala ꝓtinet: vt ps. ij. ad Thim. ij. c. ideo qui ab imūdicijs ꝓtinet vas in honorē dr̄: qui aūt sordib⁹ adheret vas in ꝓtumelia vel ignominiā dr̄. Paulus autez spāli rōne vas electiōis dr̄ q; scripturas sacras intra se: tā q̄ vas siue armariū ꝓtinebat: & sic dr̄ actū. ix. c. vas electionis iste mihi est vt portet nomē meū coram gētibus & regibus & filijs israel. ¶ Textus iste vr̄ innuere q̄ iō de⁹ elegit paulum ad p̄dicationē: q; vas scripturaꝝ erat ita q̄ scia scripturaꝝ fuit cā electiōis dei: & qūo arguit q̄ electio dei gratuita est: & nō hz cām in nobis. Rñdent alīq̄ electio p̄destinationis pauli: vel alioꝝ gratuita est: ſ3 electio ad p̄dicationē non sed requirit idoneitatē in misso. ¶ Sed nō multū vr̄ hoc valere q; si ꝑf sciam legis: & ꝑphaꝝ paulū ad p̄dicationē elegit magis debuisset eligere multos de sacerdotib⁹ iudeoꝝ: q; tunc sapientiores erāt in p̄dictis q̄ paulus. Sed rñdebis q̄ hoc nō ꝓcedit q; deus illū debebat eligere ad tantū officiuz p̄dicatiōis quē elegisset electiōe p̄destinatiōis: sed illi nō fuerunt p̄destinati: sed in nequitijs suis reprobati. iō eligi ad p̄dicationē nō debuerūt. ¶ Sed adhuc non stat ista rñsio q; gamaliel sapiētior erat in lege & ꝑphis q̄ paulus q; gamaliel legis doctor erat p̄cipuus inter iudeos vt p̄z actū. v. c. a q̄ Paulus eruditus fuit vt p̄z actū. xxij. c. & p̄ce. c. & iste p̄destinat⁹ fuit: q; etiā celebrat eius festū in die inuētionis sancti stephani. Augusti die tertia. Itē q; paulus nō erat magnus p̄dicator in virtute illoꝝ que didicerat cū hebreus eēt: ſ3 eorum que didicit: q̄n raptus fuit vsq; ad tertiū celū & audiuit archana verba q̄ non licet hoi dicere: vt p̄z. ij. ad corin. xij. c. Item q; magis erat qđ petrus vel qlibet ali⁹ apl'us ꝑ spūm scm̄ acceperat q̄ qđ paulus inter hebreos didicerat: poterat ē ad hoc petrū vel aliū eligere & eū sapientiorē paulo efficere. Itē quia actuū. ix. vbi ponit approbatio & electio pauli in vas electiōis nō dr̄ q; sapientior erat sed subdit rō: q; iō vas electiōis dr̄ nō a sapia: sed q; xp̄s illū elegit vt portaret nomē suū coram gētib⁹ & regib⁹: sed hoc qlibet aliorꝝ apl'orꝝ efficere poterat. ¶ Ideo sine p̄iudicio maiorꝝ fortevr̄ dicendū q; non fuit paulus elect⁹ q; sapiens erat: sed ideo sapiens fuit q; elect⁹ erat. Et q̄n dicit btūs hiero. q; paulus vas electionis dr̄: q; vas legis & scripturaꝝ scāꝝ erat armariū. pōt esse sensus q; deus elegerat ab eterno paulum ad vitam eternam & eū assumpsit & elegit ad p̄dicationē oium gentiū & q; hoc cōgrue fieri nō poterat sine legis & ꝓphetaꝝ scia vt de⁹ noluerat. iō eū in istis instructū eē voluit. Deinde eū ad p̄dicandum misit q; istruct⁹ erat: & hoc est eē vas electiōis ꝓpe scire scripturas. Hec aūt sic sentio. siquis aūt melius sentiat non dissentio. ⌊ phariſei mirañ ⌋ ista lra pōt dupl'r induci ad superiora vnomō q̄n supius dixerat q; ad officiū p̄sidēdi vel p̄dicandi requirit studiū: & doctrina in sacris scripturis. si arguat de petro & Joāne qui lras nō didicerant & tñ legē & ꝓphetas sciebāt. Rñdet q; hoc fuit ex spāli gra dei que nō cōcatur oib⁹. ¶ Uel aliter q; paulinus cū eēt eruditꝰ circa seculares disciplinas crederet se posse studio suo scripturas intelligere: & rñdet q; nō: q; pharisei mirabañ quo petrus: & ioānes qui legē non didicerant legē scirēt: & vere miranduz erat: nec hoc aliqs hō facere poterat nisi spū reuelante sicut factū fuit in illis. ⌊ phariſei mirañ in doctrina dñi ⌋ i. in doctrina xp̄i: q; in parua etate docebat: & q; nō didicerat: iō q̄n xp̄s cū phariseis disputauit p̄mo mirabañ in etate & respōsis & prudētia eius: vt p̄z. Luc. ij. c. Sed nobis nō est mirandum: q; hō xp̄s sine mensura de gratia dei accepit: ceteri aūt ad mensurā. Et in ipso hītat tota plenitudo diuinitatis corꝑaliter. i. real'r & solide magis q̄ in alijs: vt hētur ad colo. ij. c. ⌊ mirañ in petro & ioāne q; legē sciant cū lras nō didicerint. ⌉ Ut p̄z actuū. iiij. c. videntes petri ꝓstantiā & ioannis cōperto q; homines eēnt sine lris & idiote admirabantur & ista admiratio erat q; xp̄m nō credebāt eē deū nec ex pte dei nos autē qui credimus & fatemur nihil miramur q; qdqd volebat poterat: sicut nec miramur deū mūdum potuisse creare. ¶ Et docet q; nō sit admirandū: q; nō admiramur si aliqs per studiū legis & quottidianā solicitudinē legis perit⁹ efficiebat: ita non est mirandū si de⁹ voluerit aliquē docere, q; subito efficiat sapiens. ¶ Et ponunt hic duo que faciūt eē scientem. s. exercitatio & quottidiana meditatio: exercitatio dicitur continuatio doctrine ante acquisitionē habitus: & est exercitatio: & meditatio idem actus in spē: q; ex eisdē actib⁹ gignitur habitus: & genit⁹ ꝓseruat vel postquā genit⁹ est eosdem habet vt habeb̄ in. ij. ethi. Sicut aliqs acquirit habitum fortitudinis exponēdo se terribilibus: postq̄ aūt habuerit fortitudinem exponet se terribilibus. sicut in speculatiuis efficitur aliquis geometra recipiēdo doctrinā vel cōsiderādo circa triāgulum vel quadrangulū postq̄ vero habuerit habitū geometricū cōsiderabit de triangulo vel q̄drangulo vt p̄z ꝑ pbum. ij. ethi. ⌊ illis spūs scūs suggerebat ⌉ .i. occulte dicebat replendo intellectuz eoꝝ gra multiplici: scie sapie: & intellectus sic habetur io. xiij. c. de spiritu sancto & suggeret vobis oia que cunq; dixero vobis. Suggere tamen ad minorem est respectu maiorꝝ: & est suggere: q̄si ad aurem tacite vel occulte dicere: hic autem non seruatur vocabuli proprietas. ⌊ & erunt iuxta id quod dictum est didasti theu. ⌉ probat hic de doctrina ioannis & Petri: q; fuit ⌈ supernaturalis: quia a domino solo docti erant: iuxta illud quod dicitur: & erunt homines docibiles dei idest docti a deo per se ipsos. Et hoc ponit hieronymus sub verbis grecis, scilicet didasti theu. idest docibiles dei: & magis proprie, docti idest a deo didasti est nomen formatuz fm grecam formā de didasco verbo. quod significat docere. & ide didascalos. idest doctor vel magister. & didascalicus

Obiectio
Rñ. vera
Rñ. ꝑma
Rñ. scōa.
Duo faciūt hoiez sciētē
Qō. ii. Dubiū Cur deꝰ elegit paulum q; vas scripturarum erat.
Rñ. ꝑa obiectio
obiectio

licus sermo. doctrinatiuus qui est magistri ad discipulu: z inde dicit didascalicon. i. liber qui fecit hugo de doctria scholariū z mō sciaz theu. gtūs grecus est: de theos z eadē littera seruat apud nos. cū dicimus docibiles dei in gtō. Et quā do dicit Jo. vi. c. z erit sicut dictū est in pphis: erant hoies docibiles dei. dr̄ in pphis: qz cū oēs pphe vno spiritu sancto locuti sunt: oēs ad idem tendebant: diuersis vocibus Joelis ij. c. quedam lra hz: z erunt hoies docibiles dei. vbi nra littera dicit letamini in dño deo vr̄o: qui dedit vobis doctorez iusticie z Jsaie. 54. c. dicit ponā iaspidē ppugnacula tua z vniuersos filios tuos doctos a dño z hiere. ca. 31. post hos dies dicit dñs dabo legem meā in cordibus eoz: z in visceribus eoz scribam eā. ⁊ duodecim annos. ⁊ Dictū fuerat q mirabā tur phisei in doctrina xpi z petri z Joānis. ¶ Duo eni sunt que doctrinā faciunt admirabilē. Primū est etas tenera. Secūdū est: si ille qui docet lras nō didicit: sed ante idiota erat ista duo erant in xpo. pmū qz parue etatis erat qñ docere z fortissime disputare incepit inter doctores templi. vt p3. luc. ij. c. z hoc innuit hic cū dicit. ⁊ Duodeciz annos saluator. ⁊ Fuit etiā in eo 2m scz q ante lras nō didicerat ab aliquo homine. vñ z iudei eū idiotā vocare possent. in petro aūt z ioāne erūt fm legē q ante idiota erant nec vnquā lras didicerant. pmū aūt nō qz qñ docere inceperūt puecte etatis erant ⁊ De questionibus legis iterrogās. ⁊ quā aūt questionē pre posuerit nō p3 ex textu: sed aliqui volunt q proposuit qnē. vtrū messias in lege promissus venisset. Et satis est verisile: qz ista q̄stio pprijssima legis cū tota lex z oēs pphe dirigantur ad messiaz. Item qz ista q̄stio erat multū vulgata tēpore quo xps natus est: qz videbant sapientes hebreoz signa messie nati. s. ablationez. sceptri q ptās regalis tpe quo xps natus est nouiter fuerat deuoluta: ad herodē ascalonitā: qui fuit de idumeis. z ideo multū soliciti erant circa istā inquisitionē. z sic multi alij cōsiderātes tps messie adesse: qz messiā nō videbant finxerunt se esse messias vt theodas magus. z accesserunt doctrine eius quasi quattuorcēti viri. sed occisus fuit. z qui credebant in eū dissipati sunt. post. Nec surrexit iudas galileus dicens se esse messiam: z tñ ipse suis fautoribus perijt vt p3 actuū. v. c. Itē quia ista questio erat multū ogruēs xpo qui volebat se demōstrare esse messiā z ad hoc predicabat. s. vt pcederēt in eum vt habetur Jo. vi. c. ⁊ Et magis docet cū prudēter interrogat. ⁊ xps eni qui erat magr̄ humilitatis for mā discipuli prius assumpsit interrogās seniores sed qñ sua argumenta erant ita efficassima q doctores legis multū erudirent in eis. sicut videmus cōiter si arguens sapiens est arguendo instruet respondentē proferēs veritates incognitas rñdenti argumēta fulciēdo. ⁊ nisi rusticū dicamus petrum. ⁊ hic probat q doctrina petri z ioānis erat admirāda. ¶ Cōmētator huius prologi inducit sic lram. forte presumendum eēt q petrus z ioannes qui ita mirabilr docebat aliqd ante scirent: nisi nos dicamus rusticū. i. nos dicamus rusticum. i. nos dicamus q petrus z ioānes: z ideo cū nos dicamus q rustici erāt vt hētur actuū. 4. c. excludimus illā presumptionē. Jsta satis bona inductio est: sed nō multū cōsonat lre sequēti. in qua petrus z ioānes se excusant de rusticitate. Jō inducit alr q verū est q mirari debemus de doctrina petri z ioānis. nisi nos dicamus q petrus z ioānes rustici erant. ideſt rusticana dicebant: qz posset aliquis dicere q non erat admirandū de eo quod dicebant petrus z ioānes: qz nō est mirandū si aliquis rusticus rusticana dicat. sic ea que dixerit petrus z ioānes rusticana sunt. ideo de eis mirandū nō est: tūc applicat inferior lra q̄ est rñsiua. Rñdent eni si videt nobis q rustici sumus in verbis. nō tñ in sapia. iō rusticos vos appellare non debetis. ¶ Est ergo sensus q mirandum est de doctrina petri z ioānis. nisi nos dicamus q petrus z Joannis rustici erant, rusticana dicebant de quibus miranduz. sed nō possumus dicere eos rusticos qz sapiētes erant corde ideo mirādū est de doctrina eoz. ⁊ quoz vterq dicere poterat. ⁊ neuter eorū tale quid dixit: qz nō dictū fuit eis q erant rustici. sed si diceret eis q erant rustici poterant rñdere ista que sequunt. ⁊ z si imperiti sermone non tñ scia. ⁊ Jsta rñsio sumitur de. c. xi. epistole. ij. ad corin. ¶ Qñ eniz apls venit ad predicandū corinthijs nō venit in sublimitate sermonis aut humane sapie. qñ nihil se scire indicauit nisi xpm z hūc crucifixum. vt p3. i. corin. ij. c. ex quo aliq corinthij eū neglexerunt dicentes esse insipientē: qz eis solas historias predicabat: q̄obrez excusat se de hoc. ij. ad corin. xi. c. dicens extimo me nihil minus fecisse a magnis aplis. nā si imperitus sum sermone sed nō scia. Nec āt magis dicere poterat petrus z iohannes q̄z paulus qz doctrina pauli ornata magis est in fmone: q̄z doctrina istoz duoz: in sensu aūt quilibet satis habūdat: qz spūs scūs quo dictante locuti sunt sci dei. vt p3. ij. petri c. p. pphis sensuz rerū quas dicere debebant inspirabat. ipsi aūt intelligentes que reuelata erant post fm consuetudinez locutionis sue reuelata dicebant. vnde accidit q quidam pphe ornatius quā alij loquerent. amos. ieni q rusticus erat nutrit⁹ in pastoralibus thecue rustice z impolite pastoz more affat⁹ est. vt ait hiero. in quodā plogo super amos. Jsay. autē qui de gñe regali erat ornatissime inter oēs pphas loquutus est. De quo hiero. in plogo sup Jsa. ait. sciendus q isaias i sermone suo disertus fuit: quippe vt vir nobilis z vr bane eloquētie. ceteri aūt pphe z sacri scriptores sic differūt in stilo dicendi sicut differebat inf cōuersatiōe loquēdi. Paulus āt q iter phiseos enutritus z doctus fuerat. vt p3 actuū. 22. c. disertior erat sermone q̄z petrus z paulus qui erant rustici piscatores. Paulus tñ qui altius loquit a seneca in quadam epla reprehendit. q cū tantā sapiaz scribat cur eā coloribus rethoricis nō exornat. Sed hoc nō indiget sacra scriptura. fabulose eni narrationes vel humane scie fucato mere tricioq colore tegunt vt que in se veritatē vel auctoritatem nō hēbāt ex ornatib⁹ assequāt. sacra āt scriptura que solidissime veritatis est a se pondus auctoritatis hz nec fucatis coloribus persuadet sed suapte nā z magnitudie alios audientiū allicit. Itē quia sicut femina que ornatibus tegit peregrinis. natiuo nō pfidit decori. z vbi fucus est ibi turpitudinis forme presumptio est. qz nāliter pulcra p se placere ōsiderāt si scriptura sacra meretricio ornatu pcederet de falsitate presumptionē nō efugeret. Jdeo saluator nr̄ cui ad nutuz res z verba supetebant cū luculētissimo z ornatissimo stilo doctrinā suā tradere potuisset. modū tñ mediocrē elegit. ita q dcā nec pp pegrinos ornatuū fucos de falsitate suspecta habeā tur nec rursus inepta rusticitate torpescant. ⁊ Joānes rusticus piscator indoctus. ⁊ s. anteq vocaret a dño. qz semel ioānes z iacobus erant cum patre suo zebedeo piscantes z reficientes retia z vocauit eos dñs z saluator vt p3 mat. ca. 4. ⁊ z vnde illa vox. ⁊ Hoc inducit ad probandū q sapia imperiti non erāt. ⁊ In principio erat verbū. ⁊ que habet. io. p. ca. ista vox nō est rustici sed sapientū sapientissimi: qz vt ait Augustinus si altius intonuisset totus mundus capere non potuisset Quapropter in designatione quattuor animaliū que vidit ezechiel. vt patet. capi. p. z. x. ioannes volanti aquile similat. ⁊ logos grece. ⁊ Dixit sup q illa vox ioānis fuit admiranda in qua dicit de verbo z qz in greco dicitur logos vbi nos dicimus vbū iō ponit ogruētia signatoz per hoc nomē ad xpm. qñ vniuersa de xpo dñr. lz eni logos equiuocuz sit tñ oia eius signata cōgrue ad xpm referunt vt dicit in littera. Dicit xps verbū qz piem dicentē manifestat. sicut verbū nostrū nosipsos manifestat. qz sunt ea que in voce eoz que in aia passionū note vt habet p periermenias. Dicit ratio: qz ratio discursum z relationē dicit: xps aūt vniuersa ad se ordinauit: vt in fine btificū iuxta illud io. 12. c. si exaltata fuero a terra oia traham ad me ipm. Dicitur etiā supputatio. i. numerus qz vniuersa in certo numero cōstituit. z distinguit: dicitur cā qz res producit ad esse cū oia per ipsum facta sint vt p3 io. p. c. ⁊ per quē sunt singula que subsistunt. ⁊ qz de⁹ nō est cā determinata ad vnū genus sed oium rerū z pōt dicere li sunt duplicem habitudinē vel cause efficientis vel cause cōseruantis. z vtrūq conuenit deo quia oia a primordio ad esse de nihilo produxit. z deinde res creatas cōtinue conseruat ne in nihilum cadant sicut sunt. Cap. v.

Hoc doctus plato nesciuit: hoc demosthenes eloquens ignorauit. Perdā inquit sapientiam sapientiū z prudentiam prudentiuz reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiaz: z q̄z quā stulticia predicationis in cruce sit: tamē Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non seculi huius: nec principum seculi istius qui destruuntur sed loquitur dei sapiaz in

mysterio

mysterio absconditaz quã predestinauit deus ante secula. Dei sapientia xps est. Christus enim dei virtus t dei sapia. Hec sapia in mysterio absconditа est de qua t noni psalmi titulus p̃notat pro occultis filij. In quo sunt oēs thesauri sapie t sciētie dei absc̃diti. Et qui in misterio absconditus erat p̃destinatus est ante secula: p̃destinatus autē t p̃figurat' in lege t pphis: Uñ t pphe appellabant videtes q: videbāt eū quē ceteri nō videbāt. Abraā vidit diē ei' t letatus ē. Apiebant celi Ezechielis qui a pplo pctōri clausi erant. Reuela inqt dauid oculos meos t cōsiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritalis est t reuelatione opus est vt intelligatur: ac reuelata facie dei gloriaz contemplemur. Liber in apocalypsi septē sigillis signatus oñditur: quē si dederis homini scienti lr̃as vt legat. Rñdebit tibi: Nō possum: signatus ē eniz.

¶ Capitulum quintum.

a

Hoc doctus. Precedēti capl'o demonstrauit btūs hieronym⁹ necessitatē sacre scripture. Hic demōstrat q sapia mūdana ad eā ptingere nō valz q: paulinus qui erat secularib⁹ lr̃is eruditus putaret se posse illas p se itelligere t agit duo: p̃ ponit q magni phi eas nō cognouerūt. 2° phat q ad intelligēdū magro indigent. Fa ibi| Liber est in apocalypsi |Quelz ista ptinz multas aūcates ptinet.| Hoc doctus Pl'o nesciuit |.s. ista q dixit btūs Jo.s.in p̃n° erat v̄bū. ¶ Aliq tñ dñt q plato dixerit totū illud p̃mū ca^m Jo. vsq ad illaz ptez fuit hō missus a deo: t dñt hoc dicē btūs Aug. sz nō reperi tale in lib. Augu. de ciui. dei. nā in lib. de ciui. dei: in qbus maxime cōmemorat de phoz t gentiū sectis Pl'onē quē maxime seq̃ inducit in 7. libro de quo dicit q in lib. eius qui thime⁹ dr̃: hñr illa v̄ba que recitant geñ. i.s. in p̃n° creauit deus: t quedā alia de exo. s. ego sum qui sum. lz aliql'r differant. De v̄bis tñ bti Joā. nullaz facit mētionē: t Hiero. manifeste vult h̄ q Pl'o ista ignorauit. Et vocat Pl'o doctus: q: inter phos ipse optinet p̃ncipatuz Arist. nāq viginti annis ab ipso didicit. Aug. aūt solū Pl'onē inter phos seq̃ t oēs doctores scti eū maxie venerā tur. Arist. n. oēs in nālibus excedit: sz Pl'o in diuinis nulluz parē hz qui itaq altissime t sub tegmētis loquut⁹ ē: vt aliq̃ eū nec Aris. intelligat. Pl'ima aūt opez suoz desuetudine t scriptoz inopia pierūt. Uel vocat doctus. i. sapiens ad dīaz rhetoricoz qui eloquētes t nō sapiētes dñr: vt demostenes: sz nec ex h̄ negat Pl'onē eloq̃ntē fuisse: q: vt ait Ualeri⁹ maximus lib. 7. Pl'o oiuz mortaliū sapiētissim⁹ hēbat| eo qdē |i. intm̄: vt si iuppiter ipse celo descēderet: nec elegantioze nec beatioze facūdia vsurus videret. ¶ Si aūt regras Aug. i. 7. pfessionū inuenies q ipse in lib. Pl'onicoz nō qdez ȳs v̄bis sz multis hoc rōnib⁹ psuadentibus: dicit se legisse: q in p̃n° erat verbū: vsq ad illā ptez: t tenebre eā nō p̃hēderunt. ¶ Jtē q oiȳ aia lz testimoniū phibeat ō lumie: tñ nō est ipsa lumen: sz v̄bū dei. Deus. n. est lumē verū qō illuminat oēz venientē in hunc mūdū: t q in mūdo erat: t mūdus p ipm factus est: t mūdus eū nō cognouit. Jtē dicit ibi legisse q verbū deus: nō ex carne nō ex sanguine nō ex volūtate viri nec ex volūtate carnis: sz ex deo natus est. ¶ Rñdebit ḡ ad ista pro pte Hiero. q lz Pl'o ista cognouit valde tñ cōfuse nec ad eundē intellectū total'r ad quē Joā. loq̃bat. Rō: q: ista soluz nāl'r cognosci nō p̃t: sz op3 esse ppha3. ḡ nec hūit intelligētiā hoz verboz q̃ faceret eū esse ppha3: t sic aliq̃ supnāl'r qbusdam demōstrata sunt: quoz cognitio eis tradita nō fuit: q̃re non fuerunt ppe: vt Pharao cui reuelate sunt vace t spice: vt p3 gen̄. 41. c. t Balthasar vidit tres digitos scribentes in pariete: sz nō cognouit significationē vt p3 Dañ. 5. c.| Hoc Demosthenes eloq̃ns |.i. rethoricus de isto Demosthene. 5. 3. c. dictum fuit q fuit clarus in arte oratoria t ponit h̄ vnū princi pem sapientū: t aliū p̃ncipē eloquētiū: vt negādo de ȳs intelligentiā sacraz scripturaz neget de oibus alȳs sapientibus

Dubi⁹ ꝯ dcā hie rony.

A pl'o cur doct⁹ sit appellatus.

Augus.

Solutō dubitationis ꝯ hiero.

t eloq̃ntibus.| Perdā sapiaz sapiētū. |Hic demōstrat sapiētiam phoz t oīum mūdanoz pitoz non attingere ad cognitionē vere sapie sacraz scripturaz. Jō asseruerūt multa q̃rū falsitas per sacrā scripturā cōprobata est: t isto mō p̃ditur. i. destruit sapia sapientū. i. cognitio vel assertio eoz qui se putabant esse sapiētes. Si. n isti verā sapiaz nālem vel quantū cūq̃ hr̃ent nunq̃ illa falsa essz: q: opus nāe opuȳ diuinū est: ideo nō repugnat opi diuino: sz isti nō cognoscētes occulta prin[a] nāe statuerunt q̃sdā falsitates pro magnis veritatib⁹: t sic putātes se esse sapiētes stulti facti sunt: q: euanuerūt in cogitationibus suis. Jsti. n. ponētes p̃ncipiū p̃mū regiminis totius vniuersi opari nāl'r t necio t nō volūtarie dixerunt: q celuz nō posset aliter moueri q̃z mouet: sz falsum apuit tpe Josue vt p3 eiusdē. x. c. q: sol stetit p̃ gabaon: t tpe ezechie vt hr̃. 4. reg. 20. c. q: sol retrocessit in motu p decez lineaȳ horologiū. ¶ Et ponētes p̃n^m primū finite potentie t essentie negant mortuos posse resurgere: t creationem rez q̃ ambo ad oipotentiā ptinēt. Hoc aūt mani^m est qm̄ non p̃ncipia phie: sz maximi erroris dicēda sunt. ¶ Aliqui tñ de nr̃is impite loquentes dñt q p̃m phiam impol'e est mortuos resurgere nec aliqd creari: sz bñ p̃m theologiā. Hoc ridiculū est: q: phia nomen scie t nō erroris nec opionis est: qōcūq̃ ḡ p̃m vnā sciaz vez est: necesse est vez esse in alia: q: vo oia psonant vt hr̃ p ethi. impol'e est. n. veritatē vnius artis repugnare veritati alterius. Jn phia. n. nāli agit de corpe mobili reducēdo ad p̃ncipia sui motus. Si ḡ aliqs erret in ꝓditionibus p̃ncipiȳ motiui neče est q erret in enūciando aliqd de corpe mobili: q: ꝓditiones effectuū sunt p̃m ꝓditiones p̃ncipioz motiuoz: t q: in phia non solū ꝓsideraf p̃ncipiū imediatū: sz etiā oia alia subordinata vsq ad primū: q: ponit coordinatio cāz magis vl'iuz t minus vl'iuz: q: dicit phs q sol t hō generant hoiez in. 2. phico t q p̃m accessum t recessum solis in circulo obliquo. i. zodiaco fiunt gnōnes t corruptōes in terra in ro de gnōne t corrup. Jtem q necesse est hūc mūdū inferiorē continuari supioribus lationibus. i. motibus corpoz celestiū: vt oīs virtus eius inde gubernet: vt p3 p̃ meteo. ¶ Sicut ḡ si aliquis erraret circa p̃n^m imediatū alicuius effectus vt puta dicens q p̃ est p̃n^m volūtariuz natoz suoz: iste non diceret loqui p̃m phiam: sz magis p̃ phiaz: q: multa absurda ex h̄ sequerent ita si aliquis erraret circa aliqō p̃n^m vel cāz mediaz: siue circa p̃mā. s. circa ipsuz deū quē phus in. 8. metha. ponit primū motorē orbis in rōne amati t desiderati: necesse erat q erraret maxime circa ꝓditiones effectuū: q: p̃ma cā magis influit in suū cātum q̃z cā secūdaria vt p3 in p̃ma ꝓpone lib. de causis. ¶ Sz isti errant circa primū p̃n^m ponentes illud esse nečio agens t non volūtario: iō necesse est q errent. s. dicentes q p̃t mūdus esse aliter q̃z est vt p3 in fine. 7. metha. t sic de multis alȳs. s. q nō p̃t sol stare vel retrocedere: cū ḡ talia dicunt: nō est dōm q p̃m phiaz non sunt possibiles creatio t resurrectio t solis retrogradatio: sed q non sunt possibiles p̃m errorem Aristo. t alioz mendatiū phoz: qui quātum ad hoc phi non sunt: sz vocant.| Perdā sapiam. |Jsta auctoritas hr̃ prima corinthi. primo. c. aliqui exponunt eam |Perdā sapiaz sapientū |.i. sapientiā vel prudentiā mundanam eliminabo de cordibus predicatoz: sz inferiori lr̃e magis congruit prima expositio. Jsta auctoritas etiā habet abdie: vnico. c. per alia verba. s. pdā sapientes de ydumea: t prudentiā de monte esau.| Uera sapiētia |.i. sapientia sacre scripture| Perdet falsam sapientiā |.i. sapientiaz erroneā phorum: demonstrando contrariū eoz: que ipsi asserebāt: t hoc erat vere in primitiua ecclesia: q: phi negabant possibilitatē resurgendi: sancti christiani ꝓtrariuz probabāt mortuos orationibus suscitando. Et ideo illa opinio erronea erat t nō sapientia: sz q: isti habebāt illā assertionez sine formidine alterius partis: ideo sapientiā illam vocabant. Opinio autē licet sit adhesio vni parti ꝓtradictionis est tamen cum formidine alterius.| Et q̃z stultitiam predicationis in cruce sit |.i. lz predicatio de cruce videatur stulta: q: gentiles audiētes predicationem apostoloz dicentium: q christus crucifixus resurrexit: t q adorari dz t q erat deus. reputabant hoc esse maximam stultitiam: sicut habetur prima ad corinthios primo ca. nos predicamus christum crucifixum: iudeis scandalum: gentibus autem stulticiam: tamē Paulus| Sapientiā loquet inter prophas perfectos |.i. lz videat gētibus q p̃dicatio de cruce stulta sit: tñ Paul. loquēs de crucifixo sapiam

loquetur

loquek inter pfectos. Ad qō est videndū q paulus aliqñ putabat se p̄dicare sapiētiā aliqñ nō: cū enīz p̄dicabat xp̄i passionē: z resurrectionē: z alia gesta saluatoris non putabat se p̄dicare sapiētiaz: qz ista cū historica sint plana sunt cū āt p̄dicabat q̄dam occulta misteria p̄destinationis xp̄i z p̄figurationis ꝑm q latebat in medulla legis sub cortice: sapientiam se p̄dicare putat: qz ista altissima sūt nec capiūt ea simplices. Et qz ipe cum venit ꝑmo Corin. nō p̄dicauit sapiētiā: sz sola gesta saluatoris vt p3 ꝑma Corin. ǐ. c. nihil me scire iudicaui nisi xp̄m z hūc crucifixū: arguebāt eum Corin. cōtēnētes eum. Jō ipse rñdet q sapiētiaz loquek inter perfectos. i. misteria scripture nō debebant poni: nisi corā pfectis. i. capacibus Corinthȳ aūt in ꝑmo aduentu pauli erant adhuc rudes qa nihil de xp̄o audierant: iō sapiētia eis ꝓponi nō debebat: vocank aūt hic pfecti non qui pfecte cognoscūt: vel eruditi sunt qz tales doctore nō indigent sed dicunk pfecti. i. qui perfecte dispositi sunt ad capiendum ista. ⌊ sapiētiā aūt nō seculi isti⁹ ⌋ idest nō sapiētiā de rebus mūdanis: qz lz aliqua vera sapientia sit seculi huius: vt vera p̄hia vel vera geometria: tñ apostoli non p̄dicabant istaz qz nihil ꝓficit ad vite emēdationez cum sciētia vel opinio: in speculatiuis ab opinione in practicis totaliter distincta sit. Jō recta opinio in speculatiuis non tollit falsaz opinionē in practicis: vt p3. vj. Ethi. c. de prudentia. ⌊ nec p̄ncipū ei⁹ ⌋ .i. nec etiā p̄dicamus sapiētiā traditā a p̄ncipibus seculi huius. ſ. a p̄his qui errauerūt: z vocank isti p̄ncipes huius seculi: qz in tali reputatiōe tenebāt eos ignorantes: qz cōscīz sibi ignorantie eos qui supra se aliquid magnum dicūt admirātur: z felices dicūt vt ait Phus. j. Ethi. ⌊ qui destruunt ⌋ .i. quoz sapiētia destruit qz vera non erat negans dei oipotentiam z alia que supra diximus: sz loquemur dei sapiētiā. i. loq̄mur de dei sapiētia. ſ. de xp̄o ipm autez xp̄m loqui nō possumus: qz nō est ꝓpō: sed ſbm alicuius sapientie: si aūt acciperek hic sapiētia p̄o cognitiōe de deo quā ab ipo deo reuelāte accepimus tūc verū est: q illā sapiētiam dei loq̄mur: z sic p̄phe sapiētiaz dei loquebank. i. reuelata misteria: sed hic p̄o ipo xp̄o accipitur. ⌊ in mysterio absconditam ⌋ .i. xp̄m absconditū sub cortice legis in secreto ⌊ quē p̄destinauit deus ante secula ⌋ .i. quā p̄ordinauit ad salutē gñis humani vt carnē susciperet z mortē subiret: ad ro. j. c. ⌊ ante secula: ⌋ qz oia que deus disposuit ab eīno disposuit: cum enī in eo motus nō sit nō est dare aliquā nouā dispositionez vel volitionē nec vult nouiter aliquē hoiez: nasci. lz vult q aliq̄s hō nascak nouiter: sp enīz ista aduerbia que notāt dras tpis in talibus ꝓpositiōibus debēt determinare ỽba que se tenēt ex pte creature: z nō verbū qō se tenet ex pte dei ad hoc q ꝓpositio vera sit. ⌊ Dei enī sapiētiia est xp̄s ⌋ de qua apl's semp loqtur de quo. j. Corin. j. c. xp̄m dei ỽtutē: z dei sapiētiā. Dicit enī xp̄s sapiētia dei. i. sapiētia p̄ris: nō sapiētia dei. i. diuine essentie: sicut dr xp̄s filius dei. i. filiuſ p̄ris z nō eēntie: que nec gignit nec gignit: est enī duplex siue dupl'r dicta sapiētia i diuinis. ſ. sapiētia eēntialis: z notionalis: sapiētia eēntialis nō est xp̄s qz eadē est sapiētia p̄ris: filī: z spūs sancti: est enim q̄dam atributū sicut bonitas. Sapiētia aūt notionalis est xp̄s siue filius in diuinis: qō idē est: z tūc nō est sapiētia oiuz trium personaꝝ. ſ. qz nō est sapiētia sui ipsius: nec sapia spirit⁹ sancti: cū spūs non sit p̄n^m filī: sed solū est sapia p̄ris sicut solum est verbū p̄ris q: a solo p̄re gignit z solius p̄ris imago est. ⌊ xp̄s dei virtus z sapia est. ⌋ dr sapia dei patris qz in ipo tanq̄z per p̄n^m artis directiuū oia ꝓduxit de nihilo. Dr virt⁹ qñ virtus ꝑm ꝑhm dicit vltimū de potētia vt p3 in. ǐ. de celo tota aūt ptās p̄ris ei cōicata est: z oēs perfectioneſ que sunt in p̄re ꝑter sacrm gñationis: qō ei nō cōicatur vt ait hylari⁹ in libris de trini. ⌊ h sapia in ministerijs abscondita est ⌋ .i. xp̄s latet in figuris veteris testamēti: que dñr misteria. i. absconditā secreta. ⌊ de qua noui psalmi titulus p̄notak. ⌋ qui p̄s incipit ꝓfitebor tibi ⌊ p̄o occultis filī. ⌋ iste est titulus psalmi: z inuik q in illo psalmo dicunk aliq̄ secreta de filio sc̄z xp̄o. ſ. de ptāte eccl'ie: z de aduētu antixp̄i: z de finali iudicio. ⌊ in quo sunt oēs thesauri sapie z scientie dei absconditi. ⌋ qz in christo ois scia vel sapia patris erat: qz ipse hō erat z deus. Nobis aūt aliqd z minutatiz distribuik ꝑm dei benignitatē: sz in nullo nr̄m dicik eē thesaurus scie vel sapiētie qz nulli cōicak totalis cognitio z pōt distingui scia z sapiētia in deo nō quidē per id per qō cognoscit: qz per se ipm: z in seipso: seipsuz z alios cognoscit: nec cognoscit ista inferiora per ipsa: qz imperfectio magna eēt q indigeret spē alicuius rei ad cognoscēdaz eam: iō p̄hi multi posuerūt q deus nō cognoscebat ista inferiora ne vilescceret intellectus eius: distinguik tñ per id qō cognituz est: ita q dicamus q deus vt seipsuz cognoscit: z cōphendit: sapientiā hz qz cognoscit cām altissimā: p̄o vt autē cognoscit creaturas dicak hr̄e sciētiaz: z vtrūq̄z pfecte cōicatur xp̄o: iō oēs thesauros scie z sapie hz: vt dr ad Colo. ǔ. ca. ⌊ z qui in ministerio absconditus erat ⌋ .i. xp̄s qui latebat sub figuris legis. ⌊ p̄destinat⁹ erat ante secula ⌋ .i. ante mūdi constitutionē p̄ordinatus erat vt in assumpta nā operarek redēptionem humani gñis ad roma. j. c. ⌊ p̄destinat⁹ aūt z p̄figuratus in lege z ꝑphis. ⌋ cum aūt ista ꝓponit p̄dicator audientib⁹ sapiam loquik ideo inter pfectos solū ꝓponi dr: aliter tñ ponik p̄destinatio xp̄i in lege aliter p̄figuratio: qz p̄destinatio a deo est z ante secula: sed in lege vel ꝑphis ex tpe signatur eē ab eterno. ¶ Prefiguratio aūt nō fuit ab eterno: sz a scriptura sacra in tpe facta est: xp̄s aūt denunciak p̄destinatus in ꝑphis qui de futuro eum aperiturū iudicabāt. Prefiguratio aūt in lege est ex eo q in mādatis legalibus sub quibusdā methaphoris p̄figurabak: lz aliqñ in lege p̄destinatus denunciak vt habet deu. xviǧ. c. ꝑphām inquit suscitabo eis de medio fratrū suoz similē tui: que auctoritas de xp̄o ꝓncipaliter itelligik: vt hētur actuū. iǧ. c. sed hec accidit qñ lex assumit modū ꝑphie: p̄dicere enīz modus ꝑphicus est: mandare aūt vel p̄hibere ad legē ptinet: testimonia aūt ꝑphetaria q bus xp̄s denūciak p̄destinatus vt veniat multa sunt: qz ꝓncipalis intētio ꝑphetaꝝ imo dei in ꝑphis erat p̄nūciare messiaz vt etiā ipsi iudei dñt. ſ. q oēs ꝑophe ꝑphauerūt ad dies messie. ¶ Fuit autem p̄figuratus xp̄s in abel occiso a chayn vt p3 Gen. iǧ. c. Et in Jsaac quē pr̄ immolare voluit baiulantem ligna ad incendiū: sicut xp̄s crucē sibi baiulauit. Gene. xxǧ. c. Et in ioseph vendito a frib⁹ vt p3 Gen. xxxvǧ. ¶ Et in agno paschali. Exo. xǧ. Et in oibus fere legalib⁹ immolationibus: de quibus per totū leuiticū. ¶ Et in sūmo sacerdote vsq̄ ad cuius mortē nō redibant homicide exules in trā suā vt hētur Num. xxxv. c. ¶ Et in lapide angulari: vt p3 Jsa. xxviǧ. c. Et in lapide stagneo septē oculoz vt hētur zacha. ȝ. c. ⌊ Un̄ z ꝑphe appellabank videntes. ⌋ vt hētur. j. reg. ix. c. vbi Samuel qui ꝑpha erat: videns vocabak est sensus q qz xp̄s in ꝑphis denunciabak futurus: qō z ipi itelligebāt qz i ꝑphia intelligētia opus est vt p3 Dan. x. c. z alij h non itelligebant. Jō isti: videntes vocabank. Et accipit videns cōe ad visuz: z intellectū: qz intellectus equinoce oculus dicit: Vel notak hic q sacra misteria scripture sine reuelatiōe videri nō possunt. Jō illi quibus ista a deo reuelabank videntes dicebank. ⌊ Abraā vidit. ⌋ Dictū fuit gñaliter q sacra misteria sine reuelatiōe nō sciebank. ¶ Hic demonstrak in particulari de illis que aliqui cognouerūt q deo reuelāte cognouerunt. Et ꝑmo de abraaz qz ante eum lz deus dilexerit aliquos spāliter vt enoch quē trāstulit in paradisuz qz ambulabat in viis dñi: vt hētur. Gen. v. c. Et dilexit noe qz erat vir iust⁹ in cūctis gñatiōibus suis: vt p3 Gen. vj. c. Sed non legitur q alicui istoz misteria reuelauerit. ¶ Incepit aūt in abraam cui xp̄s de suo semine futuruz nūciauit. ſ. q in semine suo bñdicerentur oēs gentes vt hētur Gen. xxǧ. c. Et hoc est qō dicit ⌊ abraā vidit diem eius ⌋ .i. cognouit per reuelationē dei tp̄s quo xp̄s nasci debebat. Et iō videns siue ꝑpha dictus ē: vt p3 gen. xx. c. nunc redde vxorez ei: qz vir ꝑpha est orabit pro te: z viues. ⌊ z letatus est. ⌋ qz ex diuina reuelatiōe magnuz gaudiū cōcepit sciens q ille qui eū saluū facere debebat. De semine suo futurus erat: sic hētur ioānis. viǧ. c. abraaz pater vester exultauit vt vidēt diez meuz: vidit z gauisus est ⌊ aperiebank celi ezechieli. ⌋ ponit reuelationē factaz alteri ꝑphete. ſ. ezechieli: qz cum eēt in medio captiuoz iuxta fluuiū chobar apti sunt sibi celi visione immaginaria: vt hētur Eze. primo. c. ⌊ qui populo peccatori ⌋ .i. iudeis qui vocank peccatores vt p3 Jsa. j. ca. veh genti peccatrici ppl'o graui iniquitate. ⌊ clausi erāt. ⌋ qz lz ezechiel eēt inter eos dum ista videbat ipi tñ nihil videbant. ⌊ reuela ingt oculos meos ⌋ habek in ps. cxviǧ. Dauid enim desiderabat cognitionē misterioz dei sed quia sciebat per se intelligere nō posse ideo petebat a deo supernaturaliter illuminare ⌊ reucla oculos meos ⌋ .i. mentales quia corporalibus oculis ista misteria non capiunt ⌊ z considerabo mirabilia de lege tua. ⌋ idest secreta abscondita in lege tua que mirabilia sunt. ⌊ Lex enim spūalis est ⌋ .i. spiritua

liter

liter intelligenda: vt habet̄ ꝓma ad Corin. 3.c. qz lra occidit: spūs autem vivificat. ¶ Sed qūo valet ista consequentia: lex spiritualis est: ergo indiget revelatione vt intelligatur: quia omnis cognitio speculativa sive practica spiritualis est: quia a virtute non corporea fit: tamē naturali habetur. ¶ Respondetur q̄ omnis cognitio in se spūalis est cum sit actus intellectus: sed quātum ad principia veniendi in cognitionem: quedam cognitiones sunt corporales quedā spūales. ¶ Corporales cognitiones dici possunt cognitiones intellectus que presupponunt corporeā cognitionē. ⁊ tunc dr̄ q̄ omnis cognitio naturalis corporalis est: quia intellectus ly non operetur per organum: tñ presupponit actum organoꝝ: ideo illa scientia caremus cuius potentia ad obiectū illius caremus: vt inducit phūs primo posterioꝝ. s. ideo cecus scientiā de coloribus non hz. Si autē oibus sensibus careremus: oibus scientijs careremus: ⁊ ideo dicitur q̄ nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu. Dicit autem ⁊ substas separatas quas non videmus cognoscimus non quidem directe: sed indirecte: prout habēt quandam cōnexionem cum substantijs nālibus motis ⁊ moventibus: ideo oēs phī devenerunt in cognitionem dei sive prime cause per motū in causis motus subordinatis vt pz in. 7. et. 8. phisicoꝝ. sicut enim res sensibiles sunt: ita nobis cognoscibiles. s. n. per se sensibiles sunt ⁊ per se cognoscibiles sunt. si autem per se sentiri non possunt nec per se cognosci: ⁊ sic necesse est minus cognosci: ideo se hz intellectus noster ad ea q̄ sunt notissima in natura. i. ad deum ⁊ angelos: sicut oculus noctue ad lumē solis: vt pz. 2. meta. ¶ Cognitio spiritualis est: que nullo modo p̄supponit cognitionē de corpore: ita q̄ nihil magis habebimus eam si cognitionē sensitivam habeamus q̄m si nō habemus: ⁊ scire vtrum sortes sit p̄destinatus vel prescitus. non. n. possumus cognoscere hoc arguēdo ab aliquo sensibili: cognitio ergo ista pure supnaturalis est ⁊ spūalis: ⁊ sic cognitio oiuz mysterioꝝ legis: ideo nullus ea sine revelatione cognoscere pōt. (Ac revelata facie dei gliam contēplemur.) Et hoc habet̄. 2. Corin. 3.c. ⁊ dicimur contemplari gloziam revelata facie. non pro gloria beatifice visionis: que est in vita eterna in qua dicimur facie ad faciem videre cum hic per enigma cōtemplemur: qz aplūs in illo cap. loquit̄ de intellectu sacre scripture: ⁊ dr̄ gloria bonoꝝ vel claritas intellect⁹ legis. ⁊ sic lex Moysi sm lraz habuit gloziaz. i. bonorē quia Moysi ferentis legez faciē splendoribus cornuta erat: vt habetur Exo. 34.c. maioꝝ aūt gloria. i. bonoꝝ est legis intellecte sm spiritum. Est ergo sensus q̄ indigemus revelatione (vt contemplemur). i. videamus (gloriā). i. bonorem legis (revelata facie. i. ablata oium nubilositate figuraꝝ: ad differentiā iudeoꝝ qui cōtemplabantur Moysen velata facie ꝓpter splendorē. (Liber est in apocalypsi.) Hic ponit scōm. i. q̄ ad intelligendum sacrā scripturā indigemus magistro ꝓpter difficultatē: ⁊ divisit in duas partes. Primo ponit difficultaz in gñali secundo subditur in spāli tractando de quolibet libro: ibi c. 7. (videlicet manifestissima.) Prima in duas. p̄mo ponit difficultatem absolute. Scōo comparādo ad alias artes ibi (Taceo de grāmaticis.) Et ponit hic i spāli de libro apocalypsis qz nulla scriptura ita difficilis est intellectui: nec aliquo modo intelligi posset nisi ponerent in textu quedā particule declarative: ⁊ quedā pars eius vsq̄ hodie quibusdā ignota permanet. (Liber in apocalypsi). i. liber apocalypsis. Apocalypsis enim revelatio est. i. dr̄ (Liber in apocalypsi). i. iste liber qui est biblia. (in apocalypsi). quantum ad illaz partē in qua continet revelatio que vocatur apocalypsis grece (signatus est). i. sigillatus vel clausus. sicut dicimus istud capitulum est obscurū in isto parapho. (septē sigillis.) vel pōt dici q̄ i apocalypsi. i. in libro apocalypsis ostendit quidam liber signatus septem sigillis quē nullus aperire poterat in celo nec in terra vel subtus terrā: vt hr̄ apocaly. 5.c. ⁊ idem sensus est: qz ille liber clausus de quo dicit in apocalypsi: nihil aliud cōtinebat nisi id quod dr̄ in apocalypsi. c. 5. vsq̄ ad finem: vt pz ex apertione sigillorum: ⁊ iste est verior sensus (septem sigillis.) Ista septem sigilla sm quosdaz sunt septē mysteria pertinētia ad Christū. s. cōceptio: nativitas: passio: descensio ad inferos: resurrectio: ascensio: aduentus ad iudicium. Sed hoc nihil est: qz illa que continebant sub septē sigillis postea aperta sunt: sed nihil de hoc continebant: vt pz per totā apocalypsim. ¶ Dicendum ergo q̄ sub istis septem sigillis continebat totus status gratie a tpe xp̄i vsq̄ ad post iudicium in gloria beatoꝝ: ⁊ iste status fuit revelatus btō Joāni distinctus per septem revelationes: qz distincta secreta continebant. De his que continebant sub quinq̄ sigillis: habet̄ apoca. 6. de his que continebantur in sexto sigillo hr̄ apoca. 7.c. De his autem que cōtinebantur sub septimo sigillo hr̄ a principio. 8. vsq̄ ad finē apoca. (quē videris homini scienti lras.) Facit metaphoraz vel transumptionem de legere ad intelligere: qz sicut in libro sigto sigillis nullus legere pōt et si lras sciat: ita in libro revelationum nō poterit aliquis quicq̄ intelligere etiam si habeat intelligentiā in lris secularibus: vbi revelet ei. (sigtus ē. n.). i. clausus. istū modū loquēdi accepit Hiero. d. c. 29. Esa. vbi dr̄. ⁊ erit vobis visio oiuz sicut vba libri sigti: quē cū dederint sciēti lras dicētes lege istū: ⁊ rñdebit nō possuz: sigtus ē. n.

Cognitio corporalis.

Cognitio spūalis.

Apocalipsis qd

nota

¶ Quanti hodie putant se nosse lras: tenent signatū librū nec aperire pñt: nisi ille reserauerit q hz clauē dauid: q aperit ⁊ nemo claudit: claudit ⁊ nemo aperit. In actibus apl̄oꝝ quūdam eunuchus īmo vir: sic. n. euz scriptura cognominat: cū legeret Esaiā ꝓphaz: interrogatus a philippo. Putas ne intelligis q̄ legis? Rñditq̄. Quō possum nisi aliqs me docuerit? Ego vt de me loquar interim nec sanctioꝝ suz hoc eunucho: nec studioꝝ: q̄ de ethiopia id est de extremis finibus mundi venit ad templū: reliqt aulā regiā: ⁊ tātus amatoꝝ legis divineq̄ scie fuit: vt et in vehiculo lras legeret sacras. Et tñ cū librū teneret ⁊ verba dñi cogitatione cōcipet: lingua volueret: labijs psonaret: ignorabat eū quē in libro nesciens venerabat. Venit philippus oñdit ei Jesuz q̄ clausus latebat in lra. O mira doctoris virtus: eadem hora credidit eunuchus: baptizat̄: fidelis ⁊ sanctus ac magister de discipulo. Plus in deserto fonte eccl̄ie q̄m i aurato synagoge tēplo repit.

¶ Quāti hodie putant se nosse lras. Ponit̄ p̄sumptio illoꝝ qui ingenio suo volunt intelligere sacram scripturā ⁊ putant se intelligere. (tenent signatum librum). i. intellectus scripture est ita obscurus eis quasi si liber signatus eēt. (nisi ille reserauerit qui habet clauem dauid). i. Christus qui dicitur habere clauē David. i. ptātem aperiendi sacrā scripturā: vt pz apoca. 4.c. ⁊ vocat̄ ista ptās clauis dauid: qz plura mysteria de Christo cognouit ⁊ predixit dauid q̄m alij ꝓphē: quare vocare antonomastice ꝓpha. (qui aperit ⁊ nemo claudit). i. si deus intellectum scripturaꝝ nobis concedat nemo potest illum claudere vel obfuscare quātacūq̄ argumentoꝝ violentia. (Claudit ⁊ nemo aperit). i. si deus intellectuz nostrū turbet: nullus est qui eum ad intelligendū eleuare possit. vel si ipse nos specialiter illuminare dimittat supernaturales veritates demōstrādo nō poterimus nos quantūcunq̄ conemur lumen illud altissimū cōtemplari: qz deus lumen habitat inaccessibile vt pz. 1. ad Timo. 6.c. De ista clave dauid apiente: fundamentū est Esai. 22.c. ⁊ ibi dicam deo dante. (In actibus apostoloꝝ) Reprobauit supra presumentes de sensu suo: hic demonstrat q̄ ad intellectum sacre scripture per se non veniunt fortiter studentes. ⁊ inducit exemplum de eunucho de quo dicitur actuū. 8.c. (Sanctus eunuchus.) Eunuchus dicitur vir custos dominarum. ⁊ erant isti castrati ne libidine dominas custodiendas deturparent. ⁊ erat iste vir potens in domo Landacis regine ethiopum: ⁊ prepositus super omnes gazas eius: vt patet actuū. 8.c. ¶ Et fiūt eunuchi tribus modis. Primi sunt q̄ a nā frigidi sunt ⁊ impotentes coire. ⁊ dicuntur castrati: q̄si caste nati. Alij sunt q̄ ad custodiā oñaꝝ castrati fuerūt. ⁊ vocātur spadones de spata: qz gladio eis virilia amputant̄. Alij aūt pp impatientiā libidinis sibi virilia amputauerūt. sz hoc illicitū ē: vt pz ex de corpe vitiatis p totū. s. in. c. ex parte bar

tholomei

tholomei: ꝛ in.c. significauit: ꝛ in.c. ex parte. Alij aũt sunt qui ꝫ fortes sibi stimulos carnis sentiant: tamen resistendo illicitos motus a se reijciunt: ꝛ ita a cõtagione carnali continent: quasi sibi virilia abscidissent. Et isti tres modi ponunt. M. 19. vbi dr. Sunt aũt eunuchi q de matris vtero sic nati sunt: ꝛ sunt eunuchi q facti sunt ab hoibus: ꝛ sunt eunuchi q seipsos eunuchizauerunt ꝓpter regnũ celoꝝ. ꝛ de istis dr in Esai. c. 56. eunuchis meis dabo optimũ locum. (immo vir scũs.) Alique lre nõ hñt scũs: sed solũ vir. ꝛ vtiq; hic Hieron. correctione qz vocauerat eũ eunuchũ: qđ sonat defectũ vel molliciem ꝓpter absciſionẽ genitaliũ ꝛ custodiã feminaꝝ. ꝛ qz vir tutibus plenus erat: ideo virũ eũ vocat: qđ robur virtutis sonat. (Sic. n. sacra scriptura eũ cognominat). i. sacra scriptura noſat eũ virũ vt habeat actuũ. 8. c. vbi dr. ecce vir ethiops eunuchꝰ. (interrogat a philippo.) Nõ est iste philippꝰ eplus q dixit Christo dne unde nobis patrẽ ꝛ sufficit nobis vt pz Johannis. 14. c. Sed philippus vnus de septẽ diaconibus q ministrabant in ministerio quottidiano mensaꝝ: de quo actu. 6. c. ꝛ pz qz iste philippus cõuertit multos ad christũ ꝛ baptizauit: sed nemini manũ imposuit vt reciperet spũm scũm: donec venerunt duo de aplis in samariã. s. Petrus ꝛ Joãnes: vt pz actu. 8. c. (putas ne intelligis q̃ legis:) q. d. nõ intelligis. Scio bat. n. philippus q̃ ille nõ intelligebat. (qũo possum nisi aliq̃s me docuerit:) Putabat. n. iste eunuchꝰ impossibile eẽ q̃ aliq̃s ꝓphias sine magro intelligeret. ꝛ in hoc fundat argumentũ Hieron. ꝛ reuera ipse terminos qdem intelligebat: complexionẽ aũt minime. aliud est. n. terminos intelligere: qđ grãmatici in q̃libet arte facere possunt. aliud intelligere cõplexiones aliud intelligere habitudinẽ ꝛ ordinẽ complexoꝝ. nihil enim ad intellectionẽ vnũ vel duo ꝑficiunt nisi etiã tertiũ habeat. In hoc aũt multi fallunt: qz cũ se cognouerint terminos sacre scripture scire qd grãmaticaliter significẽt: totã scripturã sibi cessisse ꝑsumunt: vnde seipsos illudunt. (Ego vt de me.) Hic cõmendat eunuchũ demonstrans nobis magnã esse difficultatẽ in intellectu scripture. (Ut de me interim loquar.) Humiliat se btũs Hier. nõ ascribendo sibi intellectũ sacre scripture: ꝫ ipse mirabiliter eaz ex spãli gra ꝛ studioꝝ magnitudine intellexerit. (nec sanctior suz hoc eunucho.) ita q̃ merito sanctitatis cõcederetur mihi perfectus intellectus scripturaꝝ: qz purgatis animis multa abscondita reuelantur que nõ reuelãtur pollutis. qm̃ in maliuolã aiaz nõ intrabit sapiẽtia: nec habitabit in corpe subdito pctis: vt pz sapientie. 1. c. (nec studiosoz.) Studio enim dubia scinuntur. ꝛ ꝫ nullus ꝑ se studendo possit immediate ptingere intellectũ sacre scripture: tm̃ studẽdo in doctrina sctoꝝ qui spũsancto docẽte eaz elucidauerunt scire pñt mysteria scripture. (Qui de ethiopia.) Hic ꝓbat studiositatem eunuchi qui de tam remotis partibus mũdi ad tẽplum venerat: ꝛ qz etiam in itinere sup currum lras sacras legebat. (De extremis mũdi finibus.) Dicit ethiopia respectu hierusalẽ in extremis finibus orbis: qm̃ multũ distãt iste due terre fm longitudinẽ ꝛ latitudinẽ. fm longitudinẽ: qz hierusalem multum orientalis est respectu ethiopie: qz hierusalem est circa fines asie a parte occidentali: deinde descẽdẽdo magis contra occidentem in latere australi incipit africa: cuius caput minoꝝ vel inferior egyptus: deinde libia cirenaica ꝛ pẽtapolis vsq; ad aras philenozum apud quos incipit ethiopia iuxta oceanuz. ¶ Distant aũt iste terre magis fm latitudinẽ: qz ethiopia multũ meridiana est: Hierusalem autem multum septẽtrionalis. Est enim ethiopia in ꝓncipio terre habitabilis a parte extremitatis meridiane: qz meridiano oceano attingitur vltra quos nulla gens est. nõ. n. dicimus esse aliquas gentes vltra equinoctialẽ lineã: ethiopes aũt circa equinoctialez sunt: qz egnoctialis tranſit per mediũ arietis: ipſi autem sunt sub vngula tauri: vt ponit Lucanus. 3. libro ethiopũ solũ qđ nõ premat ab vlla figniferi regione poli ꝛc. Hierusalẽ autez cum ponat in medio terre habitabilis ponit in media latitudine quarti climatiſ. ꝛ cũ sint septẽ climata terre habitabilis distabit ethiopia a hierusalẽ per tria climata ꝛ dimidiũ: que terra est medietas spatij totius terre habitabilis considerate a meridie versus septentrionẽ. Si aũt addat distantia ꝫ longitudinẽ isti distantie fm latitudinẽ efficiet maior: sicut diameter est longior i quadrato q̃libet costaꝝ: qz mẽsurat lõgitudinẽ totã cũ latitudine: costa autẽ solã longitudinem vel latitudinẽ mẽsurat. ¶ Ista sunt vera accipiẽdo ethiopiã spãliter ꝓ quadã terra existente in africa vt cõiter logmur: sed accipiendo eam extẽsius vt ait Solinus in polistor. c. ꝛ 6. cõtinet ethiopia totã longitudinẽ asie ꝛ africe platus meridianum. s. q̃ accipiendo extremitatẽ meridianaz asie ab oriente eius: vsq; vbi cõiungit africe versus occidentẽ: ꝛ deinde extremitatẽ africe meridianã vsq; ad finẽ veri occidentis tota illa longitudo est terra ethiopie: ꝫ aliq̃n magis subintret contra terrã nostrã. Sed de ista ethiopia magis dicemus actu. 8. c. nã putant aliqui esse eam statim post egyptum versus meridiem ꝛ est regio nubianoꝝ (Uenit ad templũ hierusalẽ). s. vt adorazet ibi deum vt ꝓ actu. 8. c. qm̃ multi de gentilibus ꝫ ritus ꝛ iudicia iudeoꝝ non seruarẽt: tm̃ ascendebant ad templum ad adorandum sicut adorauit alexander macedo vt ait Galterus alexandreidis libro. Et multi de gentilibus ex deuotione dabant reditus ꝓ expensis templi: vt pz de seleuco rege asie qui de reditibus suis ꝑstaret oẽs sumptus ad ministerium sacrificioꝝ ptinentes: de quo scõdo macha. 3. c. (reliquit aulã regiã.) Ex hoc mõstrat q̃ deũ amabat ꝛ erat sacre scripture studiosus scrutator: qz gaudia ꝛ honores postposuit vt de taz lõginqua terra in templũ veniret relicta aula dñe sue. (candacis regine.) Sic hñt hic aliqui libri alij aũt nõ: sed in actibus aplorꝝ sic habet. ꝛ est nomẽ cõe cãdar oĩum reginaꝝ ethiopie: sicut pharao regum egypti: qz qñ abrahã descendit in egyptũ vocabat rex pharao: vt pz gen. 12. c. ꝛ qñ descẽdit ioseph post quasi per cẽtum ꝛ octoginta annos vocabatur rex pharao: vt pz Gen. 41. c. Et qñ filij israel exierunt de egypto post quasi per ducentos ꝛ viginti annos vt patz in ꝓncipio Exo. vsq;. 16. c. deinde qñ regnabat salomon: qz ipse duxit filiam pharaonis regis egypti vt hr. 3. reg. 11. c. ꝛ post tempore captiuitatiſ babylonice. ꝛ maxime pz qz hoc nomẽ pharao apponebat nomini ꝓprio regis vt vocaret pharao necbeo: vel aliter vt pz. 4. reg. 22. c. de pharaone necbao qui cõprehẽdit ioachã. sic ẽt reges iudeoꝝ quõdã vocabant herodes cuz adiectione nomiũ ꝓprioꝝ. Sic ẽt romani imperatores cesares vel augusti dicebant (Et cuz libũ teneret). s. cotã se. (Et verba dñi). s. Esaie que legebat que a deo dicta fuerant: qz nũq̃ voluntate humana allata est ꝓphia: sed spũsctõ docente locuti sunt sancti vt pz. 2. petri. 1. c. (cogitatione cõciperet). i. voluerit intra se: vt si forte sensum aliquẽ de eis deus ei dare vellet. vel alr. (cogitatione conciperet). i. q̃ ipse legebat ista verba nõ solũ intra se: sed ꝓferẽdo. ideo necesse erat q̃ vis interpretatiua que est vis anime fm quã verba disponunt ad formationẽ prius sup lras apphẽsas se cõuerteret: vt sciret qualiter vel q̃liter ꝓferendũ foret: ꝛ hoc est cogitatione voluere. (Lingua volueret). s. ista verba frequẽter ꝓferẽdo qz delectabilia erant sibi ꝫ nõ intelligeret: qz verba dñi erant. (Labiis resonaret.) aperte ꝛ alte legẽdo. (Ignorabat euz quẽ in libro nesciens venerabat.) qz in loco illo quẽ legebat tractabatur de passione xpi ad salutem generis humani. Ille eunuchus venerabat eum de quo tanta bona dicebant: sed nesciebat vtruz xps esset vel aliquis alius siue ꝓteritus siue adhuc futurus. (Et ostẽdit ei Jesuz). i. demõstrauit qõo illa de xpo dicebantur. (qui clausus latebat in lra.) nõ est q̃ ista lra in se obscura esset: qz nullus locus forte clarior est in Esaia q̃ iste quẽ legebat de. c. 53. ꝓpter quẽ dicit de eo q̃ Esaias nõ tam ꝓphẽta q̃ euangelista dicendus est. ita enim vniuersa xpi ecclesieq; mysteria ad liquidum prosecutus est: vt non eum putes de futuris vaticinari sed de preteritis historiam texere vt ait Hieronymus in prologo sup Esaiaz. sed dicitur latere: qz non erat manifesta persona de qua locus ille intelligebatur. (O mira doctoris virtus.) Hic cõmendat doctrinã magistri: qz multa bona inde ꝓuenerunt. s. q̃ iste eunuchus credidit ꝛ baptizatus fuerit. (Eadem hora). s. qua philippus docuit euz. (Credit eunuchus.) Ponit gradus perfectionis quos inuenit eunuchus per doctrinam. Primo q̃ credidit ꝛ anteq̃ crederet solum erat eunuchus. (Fidelis baptizatur.) Postq̃ credidit acquisiuit vnum gradum perfectionis spiritualis. s. q̃ erat fidelis etiaz anteq̃ baptizaretur: ideo dicitur fidelis baptizatur. i. iaz factus fidelis baptizat. (Et sanctus). i. per ista duo sanctificatus fuit. s. per fidem ꝛ baptismũ. s. applicatus domino. sicut dicitur Exo. 13. sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam: idest applica mihi siue de bobus: siue capris ꝛ cetera. (Ac magister de discipulo.) Quia antequam philippum docentem audiuisset discipulus erat: Immo nec vere discipulus: quia nihil intelligebat. post autem ita intellexit q̃ alios docere posset: ꝛ ita efficeretur

Lucanus

Situs hierusalem.

Alexander. Seleucꝰ

Candar ꝓpharao.

pharao necbao

rex magister eorū. plus inuenit in dexto fonte ecclesie. i. iste eunuch⁹ magis inuenit in fonte ecclesie. i. in fonte i quo baptizatus fuit ꝑm mandatum xp̄i ⁊ ecclesie cōsuetudinem q̄ in templo iudeorū. ⁊ vocat iste fons desert⁹. vt dicit actuū viij. c. angelus loquutus est contra philippum dicens. vade cōtra meridianū ad viā que descendit ab hierusalē in gazā. hec est dexta. vel accipit mistice. q̄ fons ecclesie dicit doctrina euangelica que ecclesia possidet ⁊ irrigat oēs recipe volētes. dicitur tamē desert⁹ q̄ tūc a paucis recepta erat fides. sed deserebat vt aliquid stultū. sed prima expositio melior ē. q̄ in aurato synagoge tēplo. Dicit auratū q̄ nihil erat in templo quod nō auro tegeret. vt habet. iij. regū. vj. c. inuenit autem plus in fonte deserto ecclesie. qm̄ in eo misteria ꝓphetarum ei reuelata sunt ⁊ fidelis ac sanctus effectus est. in tēplo autem sola enigmata respiciebat. Cap. VI

HEc a me ꝓstricta sunt breuiter. Ne q̄s eni epistolaris angustia euagari longius patiebatur vt intelligeres te i scripturis sacris sine ꝓuio ⁊ mōstrāte semitā nō posse ingredi. Taceo de grāmaticis: rethoribꝫ: ꝓhis geometris: dyalecticis: musicis: astronomis: astrologis: medicis: quorū sciētia mortalibus satis vel vtilissima est ⁊ in tres ꝑtes scinditur in doctrinaz: rōnē ⁊ vsum. Ad minores artes veniam ⁊ que nō tam lingua q̄m manu administrātur. Agricole: cementarij: fabri metallorum: lignorūq̄ cesores: lanarij quoq̄ ⁊ fullones ⁊ ceteri qui variam suppellectilē ⁊ vilia opuscula fabricāt: absq̄ doctore ēe nou possunt quod cupiūt. Q̄ medicorū est promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quā sibi passim omnes vendicāt Scribim⁹ indocti: doctiq̄ poemata passim. Hāc garrula anus: hanc delir⁹ senex: hanc sophista verbosus: hanc vniuersi p̄sumunt: lacerant: docent: antequā discant. Alij abducto supercilio grandia verba trutinantes: inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt ꝓh pudor a feminis q̄ viros doceant: ⁊ ne parū hoc sit quadam facilitate verborum: immo audacia edisserūt alijs: quod ipsi non intelligunt.

A HEc a me Superiori cap'lo demonstrata fuit difficultas sacre scripture absolute. Hic demonstrat cōparando ad alias artes seculares Et diuidit in duas partes ꝑmo ponit difficultatem in artibus liberalibus. Secundo in mechanicis ibi ad mineroꝛes. ⁊ hec secunda in duas. primo agit quod dictum est. Secundo ip̄robat p̄sumptionē in doctorum docere volentiū ibi. sola scripturarū ars. ⁊ hec in q̄ttuor. q̄ ista p̄sumptio inepta est. supba est. ꝓbrosa est. erronea ē. ꝑma ibi. hanc garrula an⁹. Scōa ibi. alij abducto. Tertia ibi. alij discūt. Quarta ibi. taceo de mei similib⁹. Hec a me. ista est quedā interpositio. q̄ cū ipe Supra intenderit q̄ nemo sine magro sacrā scripturā intelligere pōt. hic idem ꝓbat. ⁊ q̄ incipit ꝓbare alio mō facit istā interpositionē. Hec a me pscripta sunt breuit. i. ꝓbatōes sup facte de difficultate sacre scripture breuit facte fuerūt. qm̄ si ꝑm materie exigētiā fuissent dilatate multū fuissent extense q̄ multa dici poterāt. nec eni ep'laris angustia. i. breuitas ep'le. euagari lōgius patiebat. nō ꝑmittebat me multa dicē que dici potuissent. nō dicit q̄ ista ep'la breuis sit q̄ valde magna est. sz intendit dicē. q̄ angustia ep'laris. i. breuitas quā requirit ep'la. qm̄ ep'la angusta siue breuis esse debet ⁊ vt fuaret natura ep'larū arctabat verba sub breuitate q̄tū poterat. sed ad vltimū nō potuit q̄ necesse fuit multa dicer vt ꝑz ifra. viij. c. vbi dicit cernis me scripturarū amore raptū excessisse epistole modū ⁊ tam nō ipleſſe q̄ volui. vt itelligeres te in scripturis sacris. s. in canone biblie. sine ꝓuio ⁊ mōstrāte. facit methaforam de doctore ad mōstrātē viam. q̄ mōstrans viā p̄cedit iō p̄cedit⁹ vocat ⁊ mōstrās q̄ indicat viam tenere ⁊ quā vitare debeam⁹. Sic doctor ꝓui⁹ est q̄ ꝓius ipse exponit q̄ auditor itelligat. semitā nō posse ingredi. intelligētia sacre scripture semita dicit q̄ via larga est ⁊ multi possunt intrare per eā. semita aūt stricta ⁊ rari per eā sine errore incedūt. Et sic sacre scripture intelligētia angusta est nec deuiare licet. quelibet enim deuiatio mortis iducit piculum. q̄ qui male exponit ad heresim ꝓmpt⁹ est. taceo de grāmaticis. hic demōstrat difficultatē in oibus artibus siue liberalib⁹ vel mechanicis que sūt minores sacra scriptura. ⁊ arguit a minori sic. Si artes methanice q̄ minimū gradū difficultatis, tenent sine magro sciri nō pnt q̄to magis liberales. ⁊ si liberales sine doctore sciri ñ pnt q̄to magis sacra scriptura. iō dicit. taceo de grāmaticis. i. nō est necessariū q̄ dicam⁹ de difficultate in grāmaticis ⁊ alijs liberalib⁹. q̄ etiā mechanice sine doctore nō sciunt grāmatici sunt artifices de ꝓprietatib⁹ lrarū ⁊ vocū lrat. q̄ siderātes aliq tñ nō solū grāmaticā sz dialeticā ⁊ rhetoricā vocales vel lrales dicūt ⁊ sūt qdē aliqualr. sed nō vt grāmatic⁹. sed dialetic⁹ magis rōnalis q̄ vocalis dici debet cū sit dialetica q̄dā rō differēdi. i. regula inueniēdi ⁊ cōprobādi flm ⁊ vez. q̄ tñ nō determinat sibi aliq̄ obm reale ex aiam sicut scie mathematice ⁊ nāles eā vocalem ip̄rie dicunt. est enim magis modus sciēdi q̄ scia. Rethorica aūt que ad psuasionem vt ad finē est. vocalis est magis q̄ dialetica. q̄ in solis mētalib⁹ terminis tota dialetice rō cōsistere pōt. rethorica aūt ꝟbis indiget vt alteri psuadeat. Differt tñ multū rethorica a grāmatica q̄ grāmatica de solis vocū ꝓprietatib⁹ agit. rethoric⁹ aūt lz verbis vtat vt organis. sed de psuasione que passiōalis vel rōnalis act⁹ est intēdit. Itē q̄ rethorica nō solis vocib⁹ vtit sed oculorū vigorē. vult⁹ cōueniēs pōdus accomodatū singulis ꝟbis sonū. efficatissimos corpis mot⁹ hz. vt ait valeri⁹ li⁰. viij. de psuasiōe demōstēis. Ité dato q̄ rethorica in solis vocibus psisteret. tñ vtit eis vt instrumēto dirigēs ad psuasionē. grāmatica aūt tractat de vocib⁹ vt de obo iō de earū singulis cōditiōibus tractatū agit. Rethorica aūt nō de vocū cōditionib⁹. sed de effectu qui p voces cōditiōatas iducit. s. de psuasione tractat. Et iō rethorica grāmaticā ꝑsupponit q̄ pulchrū nō fit sine recto. De grāmatica ait quintilian⁹ li⁰. ij. de orato rꝭ institutiōib⁹ nō sūt ferendi qui artē grāmaticā tenuē ⁊ ieiunā cauilātur. que nisi ceteris fideli⁹ fundamēta iecerit qcqd supstruxeris corruet: inuenib⁹ necia. senib⁹ iocūda. dulcis secretor⁹ comes que otium studior⁹ opis plus hz. ostētatiōis vero min⁹. sed q̄ quidā quorū nōdū i lacteo humore iuuenilia labia maduerunt in sophistice vanitatis auraꝭ effugiunt sic adheret lingua lactātis ad palatū ⁊ puuli nri siti exarent Thanc in quattuor tm̄modo liguis accepimus. s. latina ⁊ greca hebrayca ⁊ caldea que pp hec inter ceteras eminēt dignitate vt ait vincenti⁹ in ꝑmo libro speculi doctrinalis. in q̄ libz tñ lingua grāmatica hri pōt oi alteri grāmatice in formalibus eadē. ⁊ ab omni alia in sola illius gētis voce distincta. Thuius artis apud grecos apoloni⁹ ⁊ herodianus sūt p̄cipui p̄ceptores vt ait p̄scian⁹ in ꝓlogo. apud nos aūt donatus ⁊ p̄scian⁹. rethoricis. rethoricā grāmatice cōiungit. q̄ affinitatē magnā hñt magis q̄ alie artes vt supra diximus. nec eni ars magis coloribus q̄ rebus insistit. Est tñ in negocijs ciuilibus copiosa ⁊ iocunda de qua alanus in anticlaudiano li⁰. iij. Thec hyemē nescit frigus natale relinquens: vsurpat sibi risus ⁊ gaudia veris. Et faciem prati mentit imagine florum in hac quattuor p̄cipuos p̄ceptores habem⁹ gorgiā. Aristotelez. tullium ⁊ quintianū. philosophis. phi grece amatores sapiētie nuncupant hoc nomen a pitagora ortum habuit. vt ait augu. viij. de ciui. dei. ⁊ vtraq̄ phia hic cōprehenditur. s. naturalis ⁊ moralis. Naturalis eni que de rerū corpearū mouentiū vel mobilium solum origine motu ⁊ cōditiōibus agit. vsq̄ orbes celestes attingens. de ꝟbis aūt separatis nihil agens. q̄ de mouentibus non motis non est phica cōsideratio vt patet primo phisicorum. Hec in multas partes scindit multosq̄ habet p̄ceptores quorū precipu⁹ aristoteles est qui flm cōmētatore dicitur regula i natura. moralis aūt phia ad directiōes humanas suū conuertit tractatū. hec mores dirigit. vicia corrigit. aiam ornat. virtutes predicat. vitia reprobat. bonū informat de qua sapientie. vij. so-

laus grammatice

brietatem ⁊ prudentiã docet iustitiã ⁊ virtutem qbus nihil vtilius in vita mortalibus. ¶ Huius autẽ quot phi fore tot sunt pceptores: sed excellentiores: Socrates ⁊ Plato: Ari. ⁊ Seneca. Primus tñ Socrates: qui oẽm phiaꝫ ad corrigẽ dos mores humanos puertit: vt ait Aug. 8. de ciui. dei. ⌊ geometricꝭ ⌋ per geometras etiã arithmeticos itelligit qm̃ geometria arithmetice assequutiua ẽ: qꝫ pportio ⁊ diuisio geometricaꝫ magnitudinũ nũeroꝝ qui arithmetrici sunt habitudinem psupponũt: qꝫ omniũ discretoꝝ numerus pma regula ⁊ mensura est. ¶ In hac duo maximi pceptores sunt. s. pithagoras samius: ⁊ nichomachus Aristo. filius: vt ait alanus in anticlaudiano lib. 3. De quo etiã ibidem: agmina disponit numeroꝝ: prelia fingit. Judicat insultus varios numerosqꝫ rebelles. Tandez subtili pcludit bella triũpho: geometria aũt a mensuris terre nomẽ accepit. ge. n. terrã signat: metron aũt mensuram. hãc primo excogitasse ferũt egyptus: nam nilo flumine egypti, vltra soliti cursus alueꝫ irrupente pfusisqꝫ limitibus pdioꝝ agrũ ab agro prius per lineaꝭ dimiserunt: vt ait ysidorus eth imo. li. 3. de hac ait alanus in anticlaudiano lib. 3. Hec mensurandi artẽ pfundit ⁊ vsum. Edocet imensum claudit: spaciosa refrenat. Paruaqꝫ psequit̃ metitur magna pfundũ. Scrutat̃ valles habitat ascendit in altum. Huius artis tres maximos pceptores legimus. s. thalẽ: archimenidẽ ⁊ euclidẽ. ⌊ Dialecticis. ⌋ Dialectici nõ sũt artifices reales: sꝫ rõnales qꝫ disserendi rõnez edocent huius artis maximus pceptor Arist. est qui inuidiosa voce disceptãs se solũ inuenisse ptendit in fine. 2. elenc. sic ingens: de rhetoricis qdem erant multa ⁊ antiq̃ dicta. De sillogismis aũt nihil aliud pus habuerim⁹ q̃ꝫ qõ atritione querẽte per multuꝫ tp̃s laborauimus. Est aũt ⁊ quidã alius pfidus pceptor qui veste vestitus sophistica sub porphirij noie platonicos labores appropriat: de hac ait alanus in anticlaudiano li. 3. Illic arte noua pictor nouus histrio veri. Monstrat elenchorum pugnas logiceqꝫ duellũ. Cur pseudo logicus artis fur artis adulter. Falsus ⁊ ypocrita furtiuus pdo sophista. Mentitur logice vultũ fretusqꝫ quibusdaꝫ. Prodigijs tentat pro vero vendere falsum: sꝫ quidã huius artis laborẽ supuacuuꝫ esse putãtes nolũt laborare in vanitate sensus sui in dialectica facultate: quoꝝ q̃ꝫ stulta sit cogitatio stricti tpis monstrat examen: vt refert de quodã Boetius in lib. de scolastica disciplina qui cũ dialecticoꝝ fallacias ptempsisset in die honorationis sue leui sophismate pfusus obiuit ⌊ musicis ⌋ musica eni armonicis vocibus tubaꝫ flatibus ⁊ pulsatilibus cõcrepat organis. De hac ait Aug. a terra vsqꝫ ad celũ mensura celestis musica mensuratur: est namqꝫ in terra: gamaut: in luna are: in mercurio: b mi: in venere. c. in sole. d. in marte. e. in ioue. f. in saturno. g. Sunt nãqꝫ a terra vsqꝫ ad firmamentũ septem tonica terra vsqꝫ ad lunaꝫ est vnus tonus: a luna vsqꝫ ad mercuriũ ẽ semitoniũ. a mercurio vsqꝫ ad venerẽ est semitoniũ. A venere vsqꝫ ad solẽ sunt tria semitonia. A sole vsqꝫ ad martẽ est vnus tonuꝭ. A marte vsqꝫ ad iouẽ ẽ semitoniũ. A ioue vsqꝫ ad saturnũ est semitoniuꝫ. A saturno vsqꝫ ad firmamentũ sunt tria semitonia: que vniuersa piuncta septẽ tonos efficiunt: tonus aũt ẽm quosdam ptinet quindecim milia miliaria ⌊ Astronomis astrologis ⌋ astronomia: siue astrologia dicat̃: ad celestia corpa ptinet: hec sui dignitate ceteras liberales excedit: qꝫ de subo altioꝝ ⁊ nobiliori ptemplat̃: ⁊ cõi noie pro eodẽ ista accipimus. Ysidorus tñ in. 3. ethimo. differe dicit astronomiã ⁊ astrologiã: astronomia. n. celi querionem: ortus ⁊ obitus motusqꝫ siderũ ptinet: vel qua cã ita no tenẽt. Astrologia vo ptim nãlis ptim supsticiosa est nãlis duꝝ exeqꝫ solis ⁊ lune cursus vel stellaꝝ certasqꝫ ipsarũ statiões: supsticiosa est illa quã mathematici sequũt qui stellis auguranẽt: qui etiam duodecim celi signa p singula aie vel corpis mẽbra disponunt siderũqꝫ cursu natiuitates hoiuꝫ moresqꝫ p̃dicare conãt: qõ nõ solũ orthodoxoꝝ fideꝭ abhorret: sꝫ etiã phi detestanẽt: vt p3. 3. de aia. ⁊ 3. ethi. in qbus negatur mala vel bona natiuitas: sꝫ asserit aiam virtutẽ esse incorpoream: nec in opatione organo alligatã: patiqꝫ nõ posse a corpe: qꝫ nulla res agit vltra suũ genus ⌊ medicis. ⌋ medici aũt artifices nãles sunt multũ pticulares: qꝫ vbi definit phus ibi incipit medicus: vt p3 in p̃n⁹ primi de sensu ⁊ sensato. Hanc quidem inter mechanicas ponunt qꝫ manu odoratu: visu ⁊ gustu exercẽt. Hec. n. qꝫ de pticularibus expientijs est deductis ab aliqbus vlibus rõnibus: in deductione ⁊ applicatiõe nimis ꝓtingit errare: pp̃ pticulariũ conditionũ multiplicitateꝭ quas ẽm vniuersum ꝓsiderare cuilibet medico valde difficile est: ⁊ si cõsiderare ois vellit: cognoscere tñ non semp pol'e est ⌊ quoꝝ scia mortalibus satis vtilissima est ⌋ scie speculatiue honorabiles sunt: ⁊ non vtiles practice aũt vtileꝭ sunt:: ⁊ nõ honorabiles: ꝫ secuꝭ sit de sacra scriptura que; practica est ⁊ honorabilissima. ¶ Iste aũt artes oẽs, speculatiue, sunt pter medicinã que ad factionẽ ordinat̃: ideo factiua dici põt: ⁊ h vtilissima est: qꝫ de sanitate restauranda ⁊ conseruanda agit quo nihil melius ⁊ vtilius viuenti est. Alie aũt p̃prie sumpte nullo mõ sunt vtiles nisi qꝫ actus cuiuslibet illarum retorqueri põt ad hoium vtilitates. ¶ Grãmatica vt per eaꝫ nos intelligamus. qõ valde ꝑdest ad cõicationes multaruꝫ gentiũ. Dialectica qdem: vt sciamus nos a rõnũ impetu ipugnantiũ defensare. Rhetorica autẽ: qꝫ in negocijs ciuilibus copiosa est: ⁊ qꝫ per eam persuademus vt aliqõ bonũ asseqũmur. Arithmetica qdez ad cões numeratões. Geometria autem ad edificioꝝ mensuras extendit̃. Musica aũt ad cõdelectationes ⁊ moꝝ melioratiões. De quo multa phs in. 8. politicoꝝ. Astrologia. n. vt cõsiderata ex astris nã tẽporis sciamus ⁊tra imbres: vel siccitates siue ardores de remedio⁹ vitualibus ꝓuidere: ⁊ hec oium vtilissima est ⌊ vt in tres partes distinguit̃. ⌋ Posuit scias speculatiuas sub enarratione singulari. hic ponit eas sub quadã cõiore diuisione: ⁊ distinguit in tres ptes. s. doctrinã: rõnez: ⁊ vsum: ⁊ ponit noia grec a: corrũdentia istis de qbus non multũ ad nos: iste ptes sepius ⁊ a multis assignant̃: tractat de eis Aug. de ci. dei. li. 8. c. 4. ysidorus. 8. ethimo. c. 6. ¶ Sub doctrina oẽs mathematice ⁊ nãles: ⁊ mechanice cõprehendunt̃: sꝫ pp̃rie mathematice sunt doctrinales: qꝫ per demõstrationẽ ꝓcedunt de quo ysidorus. 3. ethimo. Ratio aũt oẽs artes ptinet que ō aliquo fabricato per rõnẽ ꝓsiderant: sicut sunt grãmatica: dialectica ⁊ rhetorica: grãmatica. n. q̃ de vocibus tractat inter eas intẽdit cõgruitatem ⁊ incõgruitatez que per rõnez fabricantur. Dialectica que inter voces illationẽ facit in eis bonaꝫ ⁊ malam habitudinẽ vel vt pp̃rius dicamus: verã ⁊ falsaꝫ dissonam vel ꝓsonã vnionẽ: hec aũt habitudo ab aia fabricatur: Rhetorica aũt ornatis eloquijs cũ alijs obseruatiõibus persuasionẽ conficit que ab aia est. Nec vox est nec aliqd rei existentis: sꝫ qõ ab aia artificiose ꝓficitur: vsus ō moralis phia qꝫ vsus. i. mores humanos dirigit ⌊ Ad minores. ⌋ hic ponitur scõm. s. cõpatio ad artes mechanicas. ⌊ Ad minores artes. ⌋ Vocant̃ mechanice minores: qꝫ nõ sunt de obo ita pfecto sicut liberales que sunt spẽuc. ¶ Item qꝫ iste ptinent ad potentias executiuas: liberales aũt ad solam potentiã intellectiuaꝫ. ¶ Itez qꝫ mechanice ordinant̃ ad aliud ⁊ sunt vtiles. Speculatiue aũt sunt honorabiles ⁊ pp̃ se ⌊ que nõ tam ligua q̃ꝫ manu administrãt̃ ⌋ . i. qꝫ mechanice artes magis indigent opatione manuali q̃ꝫ vocali: liberales aũt in sermone administrant̃. Artes aũt siue speculatiue vt liberales siue factione vt mechanice in intellectu sunt cũ sint quidam habitus. Ars aũt mechanica est habitus cuꝫ recta rõne factiuꝰ. ideo ponit̃ in intellectu practico: vel pp̃rius in factiuo. Ars aũt liberalis: est in intellectu speculatiuo ꝫ hñt quãdã similitudinẽ inter se pp̃ quã liberales artes vocant̃: administratio aũt istaꝝ est ad extra: mechanice. n. ad extra per manũ exercentur. Liberales aũt in lingua: vt grãmatica: rhetorica ⁊ sic de alijs: nec aliquo mõ ista hñt administrationẽ manualem. ¶ Alique lre hñt hic ⌊ que non tam logo q̃ꝫ manu ⌋ ⁊ eadem sñia est: qꝫ logos sermo est: vel lingua ⌊ Agricole ⌋ Qui agros colunt: ista ars p̃cipaliꝫ in iconomia est: qꝫ principalius hoies viuunt de agricultura: q̃ꝫ de venatiua vel piscatiua siue pastorali: vt p3 p̃mo politi. ⌊ cementarij. ⌋ qui cemẽta faciũt ⁊ ista ars subalternat̃ domificatiue: qꝫ sicut pars subalternatur toti: ita scia de pte subordinat̃ sciẽtie que de toto: ⁊ qꝫ edificatiua est ad totã domum ⁊ cementuꝫ est pars domuꝭ: ideo cementaria ars sub edificatiua est ⌊ Fabri, metallorum ⌋ Faber nomẽ generale est ad oẽs artifices disponentes mãmdurã: ⁊ ideo ponit̃ illud nomẽ cum adiectione. s. faber lignarius: vel faber ferrarius. faber metalloꝝ duo significat sc̃z illũ qui de aliquo metallo aliquid agit vt aurifex: argentarius: ferrarius ⁊ sic de alijs metallis vel fabri metallorũ qui metalla effodiunt de mineris ⁊ cauernis terre. ⌊ Lignoruꝫ cesores ⌋ . i. cisores: qꝫ cedo. dis. significat scindere: percutere occidere ambulare: locuꝫ dare: sic dr̃: cedebant ramos de arboribus

arboꝛibꝫ: vt pꝫ. M. xi. c. ⁊ in ſcindendo ligna ars q̄dā eſt: nō enim ſciunt oēs ligna qualiter opꝫ ſecare. ars autem ⁊ habitus circa difficilia ſunt: vt pꝫ. 2. ethi. ⌊ Lanarū ⌋ i. textoꝛes lanarum vel alīj diſponentes lanaꝫ ad texendum: ſicut multa ſiunt i lana ita ſunt multe artes ſubarchitectonice arti textorie ⌊ Et fullones. ⌋ Dicunt fullones qui pānos candificant lauando eos in aquis vt pꝫ yſa. 7. c. ad extremū aque ductus piſcine ſuperioꝛis in via agri fulloniſ: erat enim ibi piſcina. i. lacus in qua lauabant pāni ⁊ ibi ager fullonis in quo panni loti arefiebant: vel dr̄ fullo qui pānos de textrinio adductos expurgat quibuſdā tribuł ⁊ parat. De hoc habeť mala. 3. ca. ipſe eſt enim quaſi ignis conflans: ⁊ quaſi herba fullonum. Dicit illa herba cum qua puluerē: ⁊ alias imūdicias a veſtibus excutiunt ⁊ emundant ⌊ ⁊ ceteri qui variā ſupellectilē ⌋ Supellex dī a ſupplendo q̄ neceſſitatē noſtrā ſuppler: ⁊ eſt nomen cōe ad oia vaſa vtenſilia: ſiue oꝛnamenta domuſ quibus ad neceſſitatē noſtraꝫ vtimur: ⁊ ſicut ſunt multa ſuppellectilia: ita ſunt varie artes p quas fabꝛicanť. ⌊ ⁊ villia opuſcula ⌋ vt macellarij: cerdones: piliparij coꝛioꝛ tēperatoꝛes: ⁊ alia officia que vanauſa. i. coꝛporis comaculatiua vocanť a pho ſepe in libꝛis politicoꝛ: ⁊ ſunt iſta que coꝛpus maculant vt predicte ⁊ ſimiles ⌊ absq; doctoꝛe eſſe nō poſſunt qō cupiunt ⌋ i. non poſſunt fieri periti in arte q̄ ipſi deſiderant. ⌊ quod medicoꝛ eſt pꝛomittunt medici. ⌋ Hic repꝛobat pꝛeſumptionem eoꝛ qui docti non ſunt: ⁊ docere volunt ⁊ exponere ſcripturas: ⁊ ponunť iſti verſus in epiſtolis Oꝛatij. ⌊ quod medicoꝛ eſt pꝛomittunt medici ⌋ i. ſoli medici pmittunt ſanitatem ad quos ptinet. ⌊ Et tractāt fabꝛilia fabꝛi ⌋ i. ſoli fabꝛi tractāt de rebus fabꝛilibus vtrū ſint bene vel male facte: vel qualiter fieri debent. ⌊ Sola ars ſcripturarū ⌋ i. ſola ars docendi vel intelligendi ſacram ſcripturā ⌊ quā oēs paſſim ⌋ i. indifferenter vel cōmuniter ⌊ vendicant ⌋ vel vſurpant ſiue appꝛopꝛiant: ita q̄ in alīj officijs quilibet iudicat de ſuo officio. Hic autez nulla facta differentia oēs iudicant de intellectu ſcripture. ⌊ Scribimus indocti ⌋ Iſte eſt verſus Oꝛatij. ⌊ Omnes indocti ⌋ ſ. in arte poetica. ⌊ Uel docti ſcribimus paſſim ⌋ indifferenter ⌊ poemata ⌋ i. vſus: ars eſt poetria: poema eſt id q̄ pponiť: vnde ait ebꝛardus: arte poetria fungoꝛ: ſed fingo poema: ⁊ ponit Oꝛatius quoſdam verſus de iſta materia in eadez epiſtola ante iſtū. ſ. Mutauit mētez populuſ leuis ⁊ calet vno ſcribendi ſtudio. Pueriq; ſeneſq; ſeueri: fronde comas nitidi oꝛnāt ⁊ carmina dictant. ⌊ hāc garrula. ⌋ Hic demōſtratur q̄ iſta doctrina eſt inepta: q: iſti qui docent ad docendum inepti ſunt: ⁊ referuntur oia iſta ad illa verba lacerant ⁊ docēt. ⌊ hanc garrula anus ⌋ i. vetuſta burlatiua. ⌊ Lacerant hanc ⌋ i. ſacram ſcripturā: q: dicit aſſerendo aliquid de ſacra ſcriptura: ⁊ quod deteriꝰ eſt: q: que dicunt defendere volūt tanq; illa vt veritates firmiſſime cōſtarent ⌊ hanc delirus ſenex ⌋ i. ſenex qui rectū iudicium pp ſenectutem pdidit: ⁊ dicit delirus: quaſi diſcoꝛdans. ſ. a rōne vel veritate: ⁊ dicit de lirima dictione greca que deuiationez vel erroꝛē notat. Et ſic dr̄ origenis lirimata. i. quidam liber in quo ponūť erroꝛes in quibus deuiat oꝛigenes ab eis que tenet oꝛthodoxoꝛ eccleſia. ⌊ hanc ſophiſta verboſus. ⌋ Dicitur ſophiſta: quaſi appens ſapiēs: ⁊ iſti verboſi ſunt ex quo ſapientes appent. Unde ait pho pꝛio elenc. q̄ ſophiſta eſt copioſus ab appenti ſapientia ⌊ hanc vniuerſi pſumūt ⌋ i. vſurpant accipientes ⁊ dicentes ſe recte intelligere. ⌊ Lacerāt ⌋ q: ſenſus pꝛiunctos diſiungunt ⁊ in diuerſas ptes ad libitū ſuum ſcripturā renitentē trahunt. ⌊ Et docēt antēq; diſcāt ⌋ quod valde pſumptuoſum eſt. ⌊ Alīj abducto. ⌊ Hic pꝛobat eſſe doctrinā ſupbam: abductio ſupcilij eſt quidā geſtus qui demonſtrat ſuperbā inflationem. Supcilium dicit deſuper ⁊ cilium: cilium aūt de celo. as q: oculos celat: vel de cileo. es. i. moueo. ues. q: in aptione oculoꝛum frequenter mouentur: vt ait yſidoꝛus. xi. ethimo. ⌊ grādia verba trutinantes ⌋ i. pōderantes: q: cum pondere verba loquūtur: dicitur eniz trutina pondus vel ſtatera. ⌊ grandia vba ⌋ i. inflata ⁊ obſcura quā Oꝛatius tum ipſi poſſunt: lz ea non intelligant: ⁊ ſic dicit Oꝛatius in poetria: telephus ⁊ peleus cum pauper ⁊ exul vterq; pꝛoiicit ampullas: ⁊ ſeſquipedalia verba. Ampulle dicunť veſice turgentes que dilatanť ⁊ ſunt verba inflata ⁊ ſeſquipedalia verba. i. verba implentia totū pedem. i. facientia perfectā pꝛolationez ⁊ magnaz: q: iſti cum ſolēnitate verboꝛ ⁊ geſtus a patu loquunť. Aliqua. n. verba faciunt dimidiū pedem: que imperfecte pꝛolationis ⁊ ſine ſolēnitate ſunt. ⌊ Inter mulierculas de ſacris litteris pharisantur ⌋ i. diſputant vt videanť ſapientes: nec audent coꝛā ſapiētibus: ne eoꝛ ſtultitia cognoſcatur. ⌊ alīj diſcunt. ⌋ Hic demōſtrať q̄ iſta doctrina eſt pꝛobroſa. ⌊ pꝛoh pudoꝛ ⌋ magnā confuſionem ⁊ horroꝛem ſignificat ⁊ cōponitur de pꝛoh. interiectione deteſtandi vel abhoꝛrendi: ⁊ pudoꝛ. Et ponit pudoꝛ abſolute ⁊ eſt ſenſus. ⌊ pꝛoh pudoꝛ ⌋ i. valde magna verecūdia: ⁊ abhominatio eſt q̄ aliqui de iſtis diſcunt a feminis aliquid q̄ poſt doceant viros ⁊ iſti amentiores ſunt q̄ pꝛimi: q: pꝛimi inflate loquuntur: ſed inter mulierculas: non audentes coꝛam viris dicere de quo ꝛfundantur. Iſti autem a feminis diſcunt que imperite ſunt ⁊ inſtabilis vel imperfecte rationis. Uiri autem a natura ſtabilioꝛes ſunt ⁊ ſapientioꝛes: ⁊ tamen non verenť docere viros velle: ſcientes coꝛam quibus cōfundentur: iſti ſtulti ſunt ⁊ ſeipſos ſtultos nō videnť. ⌊ ⁊ ne parum ſit hoc. ⌋ Iſti nolunt accedere ad pꝛofundū ſtulticiaꝫ: ⁊ q: parum videretur ſi hoc malum ſolū cōmitteretur: ideo addunt aliud ⌊ quadam facilitate verboꝛ ⌋ i. faciliter ⁊ ſine timoꝛe vel ſtudio loquentes quaſi ſi bꝛutis aīalibus loquerenť ⌊ imo audacia ⌋ quia quicquid eis in mentē veniat dicere non formidant ediſerunt alīs. i. declarant vel exponunt.

¶ Taceo de mei ſimilibus: q ſi forte ad ſcripturas ſanctas poſt ſeculares litteras venerint: ⁊ ſermone compoſito aures populi mulſerint: quicqd dixerint: hoc legem dei putant. Nec ſcire dignantur quid prophete quid apoſtoli ſenſerint: ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit ⁊ non vicioſiſſimum dicendi genus deprauare ſententias ⁊ ad voluntatem ſuam ſacram ſcripturam trahere repugnantem: quaſi non legerimus homerocentonas ⁊ virgiliocētonas: ac nō ſic etiam ⁊ maronem ſine chriſto poſſimus dicere chriſtianum: quia ſcripſerit. Jam redit ⁊ virgo: redeunt ſaturnia regna. Jam noua progenies celo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium. Nate mee vires mea magna potentia ſolus. Et poſt verba ſaluatoꝛis in cruce. Talia pſtabat memoꝛās: fixuſq; manebat. Puerilia ſunt hec: ⁊ circulatoꝛum ludo ſimilia: docere quod ignoꝛes: immo vt cum ſtomacho loquar nec hoc quidem ſcire quod neſcias.

¶ Taceo de mei ſimilibus. ⌋ Hic demōſtrat q̄ ſit doctrina iſta erronea. ⌊ Taceo de mei ſimilibus. ⌋ Hic ē coloꝛ rhetoꝛicus qui dicitur occupatio: quando aliquis dicit ſe nō dicere: ⁊ dicit: ⁊ dicit ſe dimittere ⁊ non dimittit ⌊ taceo ⌋ quaſi dicat iſta que dicta ſunt multū grauia ſunt: ſed alia ſunt grauioꝛa que taceo: ⁊ tamen imediate illa explicat. ⌊ De mei ſimilibus. ⌋ Hieronymus miſcet ſe hic malis: ne videať alios moꝛdaciter redarguer ⌊ qui ſi forte ad ſcripturas ſacras poſt ſeculares lras ⌋ i. ſcientias phoꝛ ⁊ artes liberales. ⌊ Uenerunt. ⌋ Iſti enim ſolēt ſuo ingenio conſiderantes pꝛopter ſecularium lraꝫ pitiaz oia: ad libitū iudicare: quā in ſacra ſcriptura appꝛobandi poteſtatez aſſumpſerūt ⌊ ⁊ ſermone cōpoſito aures populi mulſerunt ⌋ i. ſi potuerunt per dulcia verba captare ppli attentionem: ⁊ fauoꝛem vel applauſum ⌊ qc quā dixerint hoc legem dei putat ⌋ i. iſta firmiter aſſerentes quicquid dixerint ſicut ſi lex dei eſſz: que immutabilis eſt: ⁊ iſte peſſimus erroꝛ eſt ⌊ Nec ſcire dignanť ⌋ i. non curāt ſcire ⌊ quid pꝛophe quid apli ſenſerint. ⌋ Hec faciunt: q: nimis ingenio ſuo ⁊ pꝛeſumptione confidunt: ⌊ ſed ad ſenſum ſuū incongrua aptant teſtimonia. ⌋ Conformant enim intellectū ſcripturarū ſuo pꝛauo intellectui: ſed in omnibus que fiunt ſemper opꝫ dare regulam per quā ea que fiunt menſurētur: ⁊ ſicut regula dꝫ eſſe certiſſima ita dꝫ cōformari operatio illi inquantum poſſibile eſt. Cum ergo in omni veritate veritas diuina ſit certioꝛ ⁊ imutabilioꝛ: ergo omnes alie debent regulari per illam ⁊ inquantum conformanť illi ſunt ře. In quātum aūtē deuiant ab illa deuiant a natura veritatiſ. Sacra autem ſcriptura veritas diuina eſt: ideo iudicium noſtrū

debemus regulare: per illam applicando ad eam: nõn autez applicare legem dei ad intellectũ nostrum: q; sic pibit omnis cognitio veritatis cessante certo modo cognoscendi.⌊ quasi grandesit ⌋.i. Isti ita ista faciunt: quasi gliantes se facere magna reducendo distorte legem dei ad suã intentionem: ⁊ nõ vident viciosum dicendi genus deprauare sentẽtias: Immo nullũ genus dicendi magis viciosum est q̃z deprauare sentẽtias.⌊ Scripturã trahere repugnantem.⌋ Scriptura repugnat istis: q; non vult nisi vere intelligi. Isti autem p varias falsitates distorquent. Et iste modus tollit omne scire: q; cũ voluntates hoĩum sint infinite ⁊ quilibet vellet scripturam ad suaz intentionẽ retorquere: nihil certũ vnq̃z haberemus: Et sic aliqui legentes libros poetaz nituntur retorquere ea que ipsi genti licite dixerunt ad fidei nostre conformitatẽ: ⁊ maxime fuit factũ in Virgilio ⁊ homero: tñ fieri non deberet: q; valde a vobis eoz distat intentio⌊ quasi non legerimus in homero centonas.⌋ Homerus auctor antiqssimus qui fuit anno a creatione mundi q̃ter mille ducẽti sexaginta regnante Josaphat apud iudeos vt a pluribus tenetur: licet de eius tpe varie ferant opiniones. De quo Valerius maximus lib. ix. c. de moribus non vulgaribus Homerus cuz in quadã insula cõnem sibi factam a piscatoribus: soluere non valeret pre tedio mortuus est. De hoc ait euforbius historicus in cronicis Homerus yliadã librum de bello troiano cõposuit qui laudes continet achiuoz. Hunc postea Tullius in metrũ latinũ conuertit. Fecit quoq; libruz de piculis Ulixis qui odisea intitulatur: ⁊ istos duos libros patricius Hierosolymitanoz presul optimus cosmas: atq; simplicius: nec non ⁊ eudoxia theodosij Junioris impatoris vxor:: plegentes aliqua que facere videbant ad honorem x̃pi ⁊ btẽ virginis inde descripserunt in vnũ librum cõpilantes: qui vocat homerocento vel homerocentona. ¶ Et dr̃ homerocẽto: de homerus ⁊ cento, tis. i. puntator: q; isti totũ libruz legebant ⁊ cum aliqué versum inuenirent qui suo proposito consonare videret vbi centonem. i. punctuz colocabant: vt postq̃z totum opus perlegissent: facilius versus quos nolebant inuenirent ⁊ sic dicit homerocento. i. liber collectus de versibus punctatis in homero. ¶ Uel fm ysidorum pmo ethimo. dicitur cento qui de multis alioz carminibus ad propria more centenario ex multis non inde compositis: vnum corpus farcit. Et sic dicetur homerocento: de homero ⁊ centum: qa quasi de centuz versibus vnus sumebatur. Sic dicit de Virgilio centona que de libris Virgilij excerpta est proba vxor adelphi de continentia noui ⁊ veteris testamenti: ⁊ continet illa copilatio septingentos ⁊ quinq̃z versus. Fuit autem Virgilius de ciuitate Mantua oriundus poetarum latinorum flos ⁊ caput: totius eloquẽtie decus. Floruit sub Octauiano Impatore mortuusq̃z fuit paulo ante natiuitatẽ x̃pi. s. annis sexdecim vt ait Eusebius: q; sub illo impatore x̃ps natus est vt p̃z Luc. 2. c. Fuit iste virgilius in nigromãtica arte potentissimus ⁊ in alijs deceptorijs artibus. ¶ Refert enim belinandus cronicoz lib. 16. q; fecerit muscam Eneã in porta Neapol' que ceteras muscas a predicta ciuitate pellebat: fecit quoq; macellũ in quo carnes nulle putrescerent: fecit ⁊ alia mirabilia opa que pene incredibilia videntur:. ⁊ tñ vsq; hodie extant. s. in terra neapolis per mõtiuz viscera iter latẽs ⁊ subterraneũ: pontes quoq; altissimos: qui a montiuz summis verticibus vsq; ad alioz montium capita protendũtur: ⁊ euboicas balneas ad totius corpis sanitatem in quibus erant domũcule: ⁊ facte imagines demonstrantes digito partes corpis quibus illa aqua ꝓficiat. Sed hec a salernitanis medicis post per Jnuidiaz destructa sunt: sed aliqd de illis vsq; hodie supest: fecit libros eneiduz bucolicoz ⁊ georgicoz: de quibus virgiliocentone excepte sunt quasi nõ legerimus homerocentonas ⁊ ⌊.i. isti ita distorquent auctoritates. quasi nos nesciamus quid est deprauare sententias: vel non legerimus homerocentonas in quibus deprauant sententie. ¶ Uel aliter vt respondeat supiori ſre: in qua dicebatur q; isti putabant magnũ esse deprauare sentẽtias. hoc nõ est magnũ: ⁊ putant q; nos non possumus facere quasi nõ legerimus homerocentonas. i. versus extractos de homero. ⌊ ⁊ virgiliocentonas ⌋. i. versus extractos a Virgilio: ⁊ putent q; nos non possumus dicere⌊ Maronem ⌋. i. virgilium ⌊ sine x̃po esse christianuz ⌋. i. non aduertendo ad x̃pm scripsisse auctoritates de x̃po: q; hoc implicatio contradictionis est. s. q; scribendo nõ intellexerit de x̃po: ea que dixit: ⁊ tamẽ ad x̃pm ea retulerit.⌊ q; scripserit: iam redit ⁊ virgo ⌋. i. propter ista que dixit volunt q; de x̃po intellexerit. Et notandũ q; isti primi versus assumunt de libro bucolicorum de egloga quarta: que intitulatur de interpretatione nouisculi ⁊ incipit ficelides muse: in qua agit õ polione duce exercitus romani: qui tempore Virgilij sub Octauiano cõtra salonã dalmatie ciuitatem pugnauit: ⁊ capta ciuitate factus fuit Consul. eodem anno filiuz habuit quem a salona deuicta in laudem triũphi salonininuz vocauit: qui natus mox pentibus risisse dicit: qd erat malum omne: in ipsis enim vite pmordijs vita defunctus est. Virgilius autem volens consolari polionez de predicto omine anteq̃z salonininus morere fecit istos versus dicens: q; in diebus salonini essent dies magne iustitie: ⁊ tranquilitatis: ideo dicitur⌊ iam redit ⁊ virgo ⌋. i. virgo que dicebatur astrea vel iustitia que recesserat olim a terra propter multa mala que fiebant in terris redibit ad terrã tẽpore salonini: q; tanta erat futura iustitia vt dicebat Virgilius in tempore salonini q; videretur redisse illa virgo que propter iniustitiã terras relinquerat. ¶ Dicitur enim in fabulis de astreo rege q; filiã habuerit que tantũ iusticiam diligebat q; quãdo vidit tot mala ⁊ iniusticias i terra rogauit deos q; eã tollerent de terra ad celum: ⁊ dicũt q; translata fuit in celuz de qua Ouidius methamor. lib. i. ait. Victa iacet pietas ⁊ virgo cede madentes. Ultima celestũ terras astrea reliquit. ¶ Dicitur ista iusticia virgo ꝓpter incorruptiones: qa iusticia fauore: vel munere corrũpitur. Et dicit q; ista virgo astrea reliquit terras madẽtes cede. i. sanguine: q; multi iniuste occidebantur: vltima celestuz. i. post omnes deos celestes: q; ponunt poete q; oẽs dij cuz aliqñ fuerint inter homines q; postea deificationẽ suam inter astra colocati sunt. Sz oẽs dij eoz in prima etate que cõputatur sub saturno vel in 2ª que incipit cõputari a Joue stelificati sunt: astrea autẽ virgo in tertia etate Enea cõputat cum inceperũt mala ad perfectionem ⁊ cumulũ puenire⌊ redeunt saturnia regna ⌋. i. in tpe Salononi erit tanta rez habundantia ⁊ tranquilitas sicut tpe saturni. ¶ Ouidius in. i. methamor. distinguit tres etates. Primã ponit fuisse a principio rez: vsq; ad finez regni saturni: qui regnauit in grecia in ysula creten. que nũc candia dr̃: ⁊ hanc etatem vocat aureã: q; fuit melior alijs etatibus sicut aurum cetera metalla precellit: in hac non erant vrbes: non domus non arma: non bella: non dominia, nec regna non erat agricultura: sed terra libenter producebat pertinentia ad victum: aqua autem fontane ⁊ fluuialis potus erat. Nullus nauigare sciebat: nec ibat in terras incognitas: ista describuntur a versu qui incipit. Aurea prima sata est vsq; ad versum qui incipit postquam saturno: ⁊ hanc scribit Boetius de consolatione libro. 2. metro. 5. quod incipit felix nimium. ¶ Secundã etatem dicit incepisse inciente regno iouis: ⁊ tũc nouiter incepit distingui tẽpus in quattuor tempora. ver. estatẽ. hyemẽ. ⁊. autũnũ. q; ante vt dicit ipse: ver erat eternũ placidiq; tepẽtibus euris: mulcebãt zephyri natos sine semine flores: ⁊ hoc nos dicim⁹ fuisse in prima etate ab adam vsq; noe: ⁊ hoc accidit illis ꝓpter duo: vel q; erant oẽs coniuncti in terra tẽperatissima. s. in quarto climate in quo est hierusalem: ⁊ illa est terra valde temperata: sicut dicim⁹ de egypto in qua nõ pluit nec ningit nec alie similes impressiones fiunt ⁊ tunc idem tempus erat omnibus: quare non habebant tẽporis intemperiez. Uel propter mutationẽ aspectus siderum: q; in tempore illo respiciebant quedã sidera terram nostram habitabilem que nunc non respiciunt a quibus tẽpus illud temperabatur: ⁊ iste aspectus erat fm motũ proprium octaue spere que mouetur in centum annis gradu vno: ⁊ ideo non redibit ides aspectus quo usq; consumentur triginta sex mille anni. Si tãdiu mundus duraturus foret. Si autem ille motus foret fm alium orbez vel planetam: iam multotiens redijsset idem aspectus: quia cuiuslibet alterius orbis motus breui tẽpore fit. ¶ Et ista ẽt est⁹ causa q̃re hoẽs non tãdiu viuunt nec sunt tante stature nec roboris: ⁊ hoc manifeste patet: quia aliquo tempore aliqua terra erat vberrima: nunc autem redacta est totaliter sterilis: aliquando erat aliqua telus habitabilis nunc autez inhabitabilis: ⁊ mare intrat aliq̃z partez terre habitabilis quã alijs tẽporibus non intrabat vt patet in gadibus herculis q̃ sunt in ciuitate cadicen. vltra hispaliz in littore tyrreni maris: qdam

o

Qõ. 6.

Astrea

Qõ. iij.

Belinãdus

ris quidã vocant istas gades herculis: ſz non sunt ſm veritatem: qz iste sunt apud montẽ athlantem in fine occidis contra occidentẽ apud locũ vbi occeanus faucibus tozoni maris absoꝛbeꝫ apud montẽ athlantẽ famosissimuz in confinio affrice ⁊ europe: vt pz per paulũ oꝛosiuz primo li. de oꝛmesta mundi. Sed alĩ dicunt gades hercul' esse montes ipsos inter hispaniã ⁊ affricã per quoꝝ rapturã absoꝛbeꝫ estus maris occeani athlantici. Et est mõs athlas ex pte affrice ⁊ calpe ex pte hispanie: accipiẽdo aũt gades primo modo vt vulgo dicit: ſz cõtra Solinũ ⁊ Paulũ oꝛosiuz. fuerunt facte ille gades. i. colũne tpe quo apud Judeos iepte ⁊ thola iudices erant: qz tunc venit hercules in hispaniã a quo tpe vſq nũc fluxerunt anni fere termille septingẽti ⁊ quinquaginta: vt pz colligendo cronica tempoꝝ. Fuerunt autẽ facte colũne in littoꝛe maris: nũc aũt multũ vltra eas transiuit vnda maris vt vix colũnaꝝ sumitates appareãt. Opoꝛtet ergo si mũdus multũ durauerit fieri alias nãles diſpõnes in terra ⁊ populis. Inceperunt ergo in ista secũda etate domos facere: vel caueas pro domibus hre ⁊ terrã ad victũ seminare. ¶ Tertia etas cõputaꝫ a tpe quo inceperunt arma: bella ⁊ dñia: nauigationes: vrbium murataꝝ edificationes: libidines: furta: ⁊ piuria: ⁊ omne genus sceleris: qõ describit Ouidius: vbi incipit vſus: tertia post istã: vbi varia pctõꝝ sceleꝝ: atqꝫ facinorum posita sunt. Et ad vltimũ ait. Effodiunt opes: irritamẽta maloꝝ. Jamqꝫ nocens ferrũ ⁊ ferro nocentius aurũ. Prodierat: prodit bellũ qõ pugnat vtroqꝫ. Sanguineaqꝫ manu crepitantia concutit arma. Uiuitur ex rapto: nec hospes ab hospite tutus. Non socer a genero: fratrũ quoqꝫ gra rara est. Imminet exitio vir coniugis: illa mariti. Lurida terribiles miscent aconita nouerce. Filius ante diem primos: inquirit in annos. Uicta iacet pietas ⁊ virgo cede madẽtes. Ultima celestũ: terras astrea reliquit. ¶ Hec tertia etas erat qñ Virgilius scribebat ista de salonino filio polionis: quasi annuncians magnũ gaudiũ. ſ. qꝫ in tpe salonini terra rediret ad dispositionẽ beati tpis: quod fuit in etate aurea ſub saturno regnante. ⌊ Jam noua ꝓgenies ⌋ i. saloninus qui dr noua progenies: qz illo anno natus est quo ista dicta sunt: vel magis dr noua ꝓgenies: qz ipso viuente inouari debebat mũdus. ſ. qꝫ rediret saturnia regna: ⁊ iustitia que ante terras reliquerat. ⌊ Celo dimittitur alto ⌋ i. venit ab alto celo. q. d. qꝫ dñi miserunt de celo saloninũ vt faceret ista bona in terra. i. qꝫ non natus fuit saloninus a casu: vel sine deoꝝ dispositione: sicut alĩ hoies ignobiles vt poete volũt: ſz magnũ consilium fuit deoꝝ ⁊ deliberatio vt eum ad inouandas terras nasci facerent. Jsti tñ virgilĩ centone dicũt virgiliũ de xpo ista dixisse qui de celo ad nos venit. ¶ Et in hoc multũ deficit quidam de oꝛdine minoꝝ dictus vitalis qui volens ꝓbare beatã virginem sine originali macula ꝓceptaꝫ fuisse quod qdez nullo modo nego ſz toto animo ꝓfiteoꝛ: ſz oppositũ dicere nõ videt magnus erroꝛ nisi ptinaciter dicatur volẽdo aliquid de pfectione beate vginis detrũcare: induxit ista testimonia ⁊ quedam alia de libris Ouidĩ que multũ pegrina sunt. ⌊ Et prez loquentẽ ad filiũ. ⌋ Jsti coꝛruptoꝛes sententiaꝝ dicebant qꝫ ista pdicta dicebat de xpo virgilius in psona hoiuz existẽtiũ in terra tpe natiuitatis xpi: hec aũt que sequunt dicunt esse verba patris ad filiũ. ⌊ Nate mee vires ⌋ que sic exponunt. i. o filĩ in quo sunt vires mee ⁊ tota põ mea: qz tota patris pfectio cõicatur filio ⌊ mea magna potentia solus ⌋ i. ſz alĩ ego dem potentiã esse ⁊ bonitatem: tibi tñ soli dedi meaz magnã potentiaz ⁊ ita totam potentiã ⌊ Et post hec ⌋ i. interpositis quibusdam versibus virgilĩ. ⌊ verba saluatoꝛis in cruce ⌋ i. dicunt qꝫ ista que sequunt pertinent ad xpm loquentem in cruce. ⌊ Talia pstabat memoꝛans. ⌋ Jstabat dicendo quedam q̃ ibi nõ ponunt ⌊ Fixusqꝫ manebat ⌋ i. manebat crucifixus. ¶ Sed ista nullo mõ possunt de xpo intelligi: vt pz ex ꝓxtu littere: qz isti versus ponunt in fine primi eneidos ⁊ sunt verba veneris loquẽtis ad cupidinem filiũ suum vt assumeret imaginẽ Julĩ ascanĩ filij enee ⁊ nepotis veneris ⁊ inflãmaret Didonem reginã carthagineñ. ad amoꝛẽ enee. Destructa nãqꝫ troia monitu deoꝝ eneas assumptis nauib⁹ veniebat noua menia in italia conditurus: qui sustinens in maris fluctibus magna naufragia inuidia Junonis dee: que troianis infesta erat ꝓditis multis de suis ad oꝛas maris libyci appulsus est: venit aũt ad ciuitatẽ carthaginem quã tunc dido regina phenicũ ꝓstruebat. Dea aũt venus mater enee voluit eum exaltare coniungendo eum didoni regine ⁊ vt ipsa moueret in amoꝛem eius: venus loquuta est ad filium suum cupidinem: vt eam inflãmaret: ⁊ dicit ⌊ nate ⌋ i. o cupido qui es natus meus ⌊ mee vires ⌋ i. in te sunt tote vires mee ad inflãmandum in amoꝛez ⌊ mea magna potentia solus ⌋ i. tu habes solus meã magnã potentiaz. ſ. mouendi pueros iuuenes ⁊ senes: virgines: ⁊ coꝛruptas. ¶ De potentia istius loquit Seneca tragedia q̃rta: que dr hipolytus: diua nõ mitti generata ponto. Quã vocat matrẽ geminus cupido. Nulla paꝫ isti puero per oꝛbẽ: spargit effusaſ agilis sagittas: Tela q̃ certa iaculaꝫ arcu. Non hz latam data plaga frontem: mouet hic estus iuuenũ feroces. Concitat flãmas senibusqꝫ fessis. ⌊ Et post ỽba saluatoꝛis ⌋ i. isti versus ponunt post: qz alĩ ponunt in fine primi eneidos. Jsti aũt ponunt in. 2. eneidos: ⁊ sunt verba enee loquẽtis de pre suo anchisa. ¶ Unde sciendũ qꝫ postq̃ eneas venit in ciuitatẽ carthaginẽsem: Dido regina inuitauit eum: ⁊ rogauit qꝫ narraret historiam troiani belli: qõ valde famosuz erat: qui incepit in 2° eneidos enarrare totum vtriusqꝫ ptis ꝙflictũ dulcissimis ỽbis: donec venit ad ꝙbustionẽ: ⁊ totale troie excidium: in quo monitus fuit nocte qua arsit troia vt recederet inde ⁊ adduceret secũ patrẽ suũ anchisem. Anchises aũt nolebat recedere sed mori patria peunte. Unde dicit de eo ibidem. Abnegat abscissa vitam ꝓducere troia: exiliũqꝫ pati: ⁊ multa alia: ⁊ eneas rñdebat ei: erãtqꝫ sic ꝓtendentes: ⁊ ad vltimuz ait eneas didoni. ⌊ Talia pstabat memoꝛans ⌋ i. pater meus anchises stabat dicendo ista que tibi dixi ⁊ multa alia similia ⌊ fixusqꝫ manebat. ⌋ Et in oibus his manebat fixus. i. imotus nolens a patria troia recedere. Jsti libꝛi duo. ſ. 2. ⁊. 3. eneidos tanta ỽboꝝ ⁊ sententiaꝝ quoda admirabili oꝛdine ꝓiũctaꝝ repleti sunt vt dicat Aug. 8. lib. confessionum qꝫ dum quintũ eneidos libꝛum legeret se sepe ad lachꝛymas fuisse cõpulsuz: me quoqꝫ puulum quẽ in tanti doctoꝛis pñtia minime noiare deberez confiteoꝛ: in lectione secũdi: ⁊ quinti fuisse sepius lachꝛymatum: tanta enim verboꝝ dulcedo tenera pꝛecoꝛdia intrat: vt nemo qui eoꝝ dulcissimuz sentiat gustum valeat coꝛdis atqꝫ oculoꝝ lachꝛymas ꝓtinere. De homerocentonis aũt nihil dicit hic Hieroñ. ⌊ Puerilia sunt hec. ⌋ Demonstrat hanc doctrinam esse ridiculosam: qz isti docent ea q̃ nesciunt quẽadmodũ pueri balbutientes nec gcẽqꝫ intelligentes nec ad plenũ ỽba foꝛmare valẽtes. ⌊ Et circulatoꝝ ludo silia ⌋ i. doctrina istoꝝ vi silis ludo circulari ⁊ volũt aliq qꝫ intelligaꝫ ſz de ludo circensi. De quo ysido. 18. ethio. circẽses ludi ideo dicti a circuendo: qz vbi nunc mete sunt olim gladĩ ponebantur quos quadrige circuibant: ⁊ inde dicti circenses ab ensibuſ circa quos currebant: siquidem ⁊ in littoꝛe circa ripas fluminum currus agitantes gladios in oꝛdinem ripe littoꝛe ponebant. Et erat artis equum circa pericula toꝛquere: vnde circenses dicti: quasi circuz enses: ⁊ sicut isti ludi difficiles erãt ⁊ infructuosi: ita ista depꝛauatio ⁊ mutatio sententiarum. Sed ista expositio non cõuenit: qz ludi isti erant difficiles: ⁊ tñ valde vtiles erant. Jsta aũt depꝛauatio sentẽtiaꝝ erat valde facilis: sed valde inutilis ⁊ nociua. Patet autem qz dixit supꝛa Hieroñ. qꝫ nõ erat aliquid magnũ mutare istas sentẽtias: sed erat vitiosissimũ dicendi genus. Ludus autem circẽsis erat difficilis valde: qz magne artis erat equum circa picula toꝛquere. Erat aũt valde vtilis: qz in hoc exercitabanr homines ad mouendũ equos inter hostes armatos qõ valde pꝛoderat. ¶ Sed dicitur ludus circulatoꝝ. i. ludus puerorum positoꝝ in circulo: fiebat eniz circulus magnus ⁊ in extremitatibus illius ponebanr pueri multi quoꝝ vnus accipebat aliquã rem: ⁊ currens latenter ponebat apud aliuꝝ ⁊ si iste appꝛehendatur ab illo apud quem deponit ante q̃z deponat iterum cogitur circuire quouscqꝫ apud aliquẽ latenter deponat: ⁊ tunc ille apud quez deponitur surgit: ⁊ simili conditione surgit circuit. Huic ludo compatur ista depꝛauatio sententiarũ: qz sicut iste ludus inutilis est: ita depꝛauatio ⁊ mutatio sententiaꝝ. ¶ Item magis pꝛopꝛie: qz sicut pueri circulatoꝛes non habẽt aliquem certum apud quem deponant id quod manu gerunt: sed nunc apud istum: aliquãdo apud alium deponunt: sic isti non dant sensum suum certum scripture sacre: sed aliquãdo dant hunc sensum: aliquando alium sicut eis placet applicare. ⌊ Docere qõ ignoꝛes. ⌋ Hoc refertur ad supꝛa. ſ. ⌊ puerilia sunt hec. ⌋ qz sic pueri faciũt: qz sepe dicunt qꝫ non intelligunt. ⌊ Immo vt cum stomacho

loquar]. i. cum indignatione. [Nec hoc quidem scire quod nescias]. i. non solum isti docent quod nesciunt qđ aliquando fieri potest: vt si aliq inanis glorie cupidi sciant se nescire aliquã sententiã vel scripturã: ⁊ tñ vt glorientur volunt illã coram simplicibus exponere: sed etiam ignorant se ignorare que dicunt: ⁊ hoc vitupabilius est: qz primũ sola malitia est: Secundũ autem malitia ⁊ stultitia est: qz tantum presumit qꝫ non auertit se nescire: que nescit ⁊ talibus cũ stomacho. i. cum magna indignatione improperandum est.

¶ Capitulum septimum.

Idelicet manifestissima est genesis in qua de creatura mũdi: de exordio generis hũani: de diuisione terre: de confusione linguarũ: de descensione vsqꝫ ad egyptum scribitur hebreorum.

¶ Capitulum septimum.

Idelicet. ¶ Supra posuit difficultatem sacre scripture compando eam ad artes seculares. Hic demonstrat per libros singulos scripture discurrendo: ⁊ diuidi tur in tres partes primo ponitur difficultas librorum veteris testamenti. Secundo demonstrat affectionem suam ad scripturas istas. ibi [cernis me.] Tertio indicat difficultatẽ in libris noui testamẽti. ibi [tangam ⁊ nouũ.] Circa primum. [Videlicet manifestissima ⁊ gen̄.] Ista sententia dependet ex pcedenti. c. dixerat enim qꝫ illi qui litteras seculares sciebant: si venirent ad sacram scripturam nõ putabant eam difficilem. Ideo non curabãt scire quid ꝓphete vel apostoli senserint: istoꝝ intentioni cõsonat Hieron̄y. loquens ironice: ⁊ ꝓponit ipse vnam propositionez vniuersalem sicut ipsi ponũt. s. tota sacra scriptura est manifesta: ⁊ inducit in particulari. s. manifesta: est gen̄. manifestus est exodus: manifestus est leuiticus: ⁊ sic de omnibus alijs. Ergo tota sacra scriptura est manifesta: ⁊ ponitur hic videlicet pro scilicet: qz sunt quidam coniunctiones expositiue: dicitur gen̄. i. natura ſm grecos: qz de rerum creatarum speciebus agit in sui exordio: iudei autem hunc librum bresith. nominant. i. in principio: qz sic incipit. [De creatura mundi]. i. in qua agit de mundo creato ⁊ ptibus eius. gen̄. i. ca. [De exordio generis humani]. i. quo incepit esse homo p creationẽ: ⁊ de multiplicatione eius ⁊ successione in prima etate a secũdo capi. vsqꝫ ad. x. De diuisione terre]. i. in prima etate terra non fuit diuisa: ꝫ erat quasi populus vnus: ꝫ chaim a ceteris hominibus recederit ⁊ habitauerit ptra orientẽ: vt ꝑ gen̄. c. 4. tñ in ꝑncipio secunde etatis post noe multiplicatis hominibus incepit terra diuidi ſm diuersos populos: ⁊ cognationes: de quo gen̄. x. c. [De confusione linguaꝝ] in edificatione babylonice turris: de quo gen̄. xi. c. [De descensione vsqꝫ ad egyptũ scribitur hebreoꝝ.] Duplex descensio fuit hebreoꝝ in egyptum. Prima fuit cum inualescente fame in terra chanaam Abraã cum familia sua descendit in egyptum: De quo gen̄. 12. c. Deinde ipse ⁊ semen suũ pegrinati sunt in terra chanaã: de quo a principio ca. 13. vsqꝫ ad. 39. agitur. Secundus descensus hebreoꝝ in egyptum fuit quando iacob cum filijs suis ⁊ vniuersa domo ⁊ familia descendit fame ingrauescente: ⁊ mandante dño. De ꝟ agit in ꝑncipio. 39. c. vsqꝫ ad finez gen̄.

¶ Patet exodus cum decem plagis: cum decalogo: cum mysticis diuinisqꝫ preceptis.

¶ Patet. Hic ponit de 2° libro legis que dr exodus: ⁊ ꝫ isto rum intentionem: exodus patet. i. clara est: sed non est sic in veritate: qz multa mysteria continet ⁊ difficiles litterales assignationes maxime in fabricatura templi ⁊ vasoꝝ totius tabernaculi [cum decem plagis.] De quibus tractatur a ca. 7. vsqꝫ ad. 12. [Cum decalogo]. i. cum decalogo. i. decem preceptis. Dicunt autem decalogꝰ a decas qđ est decẽ ⁊ logos qđ est sermo. i. sermo tractans de decem preceptis que ponunt exo. 20. capi. [Cum misticis diuinisqꝫ preceptis.] misticus quat tuor signat. s. sanctus: occultus: diuinus figuratiuꝰ. Et hic accipitur pro duobus. s. pro occulto: qz ꝑcepta occulta erant. qz in multis eoꝝ difficilis est intellectus litteralis. Uel accipitur pro figuratiuo: quia ista precepta data de tabernaculo ⁊ vestibus ⁊ multa cerimonialia ad spiritualem intellectum principaliter referebantur: ꝫ ſm ſra impleri debebant. Iste liber vocatur exodus grece. i. exitus latine: qz in eo principaliter de exitu hebreoꝝ de egypto agitur: ⁊ de his que in exitu contingebant: hebraice vocatur elesemoth qꝫ latine sonat hec nomina: qz ele significat ista siue hec: semoth: nomia: singulare autem huius est sem ⁊ intelligitur ibi sunt. i. hec sunt nomina: sic enim incipit exodus: hebrei. n. omnes libros nominãt a principio sicut nos psalmos: qz dicitur apud nos in psal. beatus vir vel in psal. quare fremuerunt.

¶ In promptu est leuiticus liber i quo singula sacrificia: imo singule pene syllabe ⁊ vestes aarõ: ⁊ totus ordo leuiticus spirant celestia sacra.

¶ In promptu est leuiticus.] Hic agitur ō tertio libro legis qui dicitur leuiticus grece: qz de ministerio leuitarus ⁊ sacerdotum agit latine offertorius siue sacrificatorius dicitur: qz in eo agitur de oblationibus ⁊ de sacrificijs hebraice dicitur vaytra: ꝫ nostri corrupte dicũt vaietra: qz raro vel nunqꝫ nomina hebrea apud latinos bene scripta sunt: ⁊ dr vaitra. i. ⁊ vocauit: qz sic incipit liber ille ſm hebreos: nos autẽ non habemus ꝓiunctionem ante verbum: sed post: ⁊ dicimus vocauitqꝫ. [In promptu est leuiticus]. i. isti dicunt qꝫ leuiticus est clarus: ita qꝫ cuilibet est pr̄optum vt illum intelligat. Sꝫ non est sic: qz valde obscurus est [in quo singula sacrificia] qz multa genera sunt sacrificiorum. s. holocaustuꝫ: ⁊ pro pec cato: ⁊ pacifica hostia: ⁊ quodlibet istoꝝ habet diuersas cerimonias: vt patet ꝑ totuꝫ leuiticũ principaliter a principio vsqꝫ ad. xm [imo singule pene syllabe.] Hoc dicit ad significãdum magnitudinem misteriorum: ita qꝫ non solum oratiões ⁊ dictiones: sed etiam syllabe significãt [⁊ vestes Aaron.] De vestibus aaron quãtum ad fabricaturam earuꝫ habetur exo. 28. c. sed quãtum ad vsum earum habetur in leuitico in multis locis principaliter in. 8. c. ⁊. 16. [⁊ totus ordo leuiticus.] Non vocat ordinem leuiticum solum in leuitis qui erãt caathite vel gersonite siue merarite sed etiam de sacerdotibus: qz omnes erant de tribu leui: ponuntur enim in leuitico aliq̄ que pertinẽt ad aaron solũ: alia que pertinẽt ad araõ ⁊ filios suos: alia autem que ad leuitas pertinẽt qui sunt inferioris gradus [Inspirant celestia sacramenta]. i. qꝫ omnia ista significant aliquid spirituale: qz omnia in figura continebant eis: vt patet prima ad corinthi. x. c.

¶ Numeri vo non ne totius arithmethice: ⁊ prophetie balaam: ⁊ quadraginta duarum mansionũ per heremum mysteria continent.

¶ Numeri vero ⁊c.] Hic ponit quartus liber legis qui dicitur liber numeri: siue numeroꝝ. ¶ In omnibus autẽ alijs libris ponitur nomen grecum hic autẽ nõ: grece arithmoꝰ. i. numeri. In hebreo autem vocetur vaydaber. i. ⁊ locutꝰ est: ꝫ nos postponimus coniunctionez ⁊ dicimus locutusqꝫ: ⁊ vocatur liber numeroꝝ pluraliter: qz quattuor hic principaliter numerantur. s. viri bellatores primo. c. primogeniti. 2. c. leuite. 3. c. ⁊. 4. mansiones. 33. c. [Numeri vero nõne totius arithmethice.] Non est intelligendum qꝫ in libro numeroꝝ sit aliqua ars numerandi vel cognoscendi proprietates numeroꝝ quod ad arithmethicã pertinet: sed dicit ibi esse arithmethica: qz ponuntur quattuor numerationes quas supra diximus. [⁊ prophetie balaam.] Jn. c. 22. 23. ⁊. 24. [Et q̄draginta duarum mansionum per heremum misteria ptinent] Iste mansiones numerant numeri. 33. ⁊ fuerunt ex quo exierũt de rameſſe ciuitate egypti vsqꝫ ad loca planiora moab super iordanẽ: vbi mortuus est moyses: vt ꝑ deute. 32. c. ⁊. 34.

¶ Deuteronomium vero secunda lex: ⁊ euangelice legis prefiguratio: nonne sic ea ꝫ que priora sunt: vt tñ noua sint omnia ō veteribus. Hucusqꝫ moyses: hucusqꝫ pẽtateuchus quibꝰ quinqꝫ verbis loqui se velle apls in ecclesia gloriatur.

¶ Deuteronomium vero.] Hic ponitur quintus ⁊ vltimus liber legis mosayce: ⁊ iste liber grece vocatur deuteronomiũ i. secunda lex vel regula: dicitur enim a deuteron quod est nouum: ⁊ noma quod est regula. i. noua lex: qz ibi repetuntur multa que dicta sunt in alijs libris ⁊ declarãtur ⁊ multa superadduntur. Quare autem illic repetunt in alijs libris ita dicta: posita fuit ratio in prohemiolo breui quod fecimus super deuteronomium: ⁊ vtrum deuteronomiuꝫ sit alia lex ab

illa

illa q̄ in alīs libris posita est diximus. p̄. c. Deut. t. xxix. vocat liber iste hebrayce eleadebarin. i. hec verba. t intelligit ibi sunt. Sic. n. incipit liber noua lex: q: sic interptat in latino. ¶ Euangelice legis p̄figuratio ¶. i. q̄ in illo lib. sig̃tur lex euāgelica. q: sicut lex data in alīs libris ibi fuit suppleta t declarata: ita in lege euāgelica fuit reuelata lex mosayca q̄liter intelligi t seruari deberet t fuit ꝓpleta: q: ante ad cōplementū neminē lex deducere poterat: Et in signū hui⁹ in xp̄i passione vellū tēpli q̄ pandebat ante sctā sctō⁹ scissum est in duas partes reuelatis oibus q̄ intra erant: vt intelligeret q̄ in morte xp̄i subintrabat noua lex q̄ legis veteris enigmata reuelatura erat. ¶ nōne sic h3 ea que prioza sunt ¶. i. sic cōtinet ea q̄ in alīs q̄ttuo: libris dicta sunt ¶ vt noua sint oīa de veteribus ¶. i. vt de veteribus fiant noua: mutādo in aliū ordinē vel modū: vel pōt ū. veteribus ordinari cū subsequētibus: t est sensus ¶ de veterib⁹ vsq̄ huc moyses ¶. i. ista sūt q̄ dixit moyses de veteri lege. huc vsq̄ pentatheucus. i. qnq̄ libri moysi. dr̄ pentatheucus. a pentha. q̄ est qnq̄. t theucos q̄ ē volumē. quasi qnq̄ volumina moysi. ¶ qbus qnq̄ verbis ¶. i. qnq̄ libris: t sic aliq̄n vocamus vnaz oronē vel magnū lr̄e cōtextū vnū vbū. ¶ loqui se velle apl's in eccl'ia gl'iat ¶. i. valde gaudet apl's vel in magna auctoritate habet in eccl'ia loqui per istos qnq̄ libros. Rō aūt q: in toto cano ne veteris testamēti nihil tā autēticū est sicut isti qnq̄ libri. q: de eis spēcial'r dicitur deut. iiij. c. q̄ nihil adderent ad hoc nec minuerēt nec declinarent ad dextram nec ad sinistrā. t ista vba sumunt de p̄. co. in. xiij. c. vbi dr̄. Sz in eccl'ia volo magis qnq̄ vba sensu meo loq q̄ decē millia vbo⁹ i lingua

¶ Job exēplar patiētie q̄ nō mīsteria suo sermone cōplectit. Prosa incipit: vsu labit: pedestri sermone finit. oēsq̄ leges dialectice: ꝑpōne assūptione: cōfirmatione: cūclusione determinat. Singula in eo vba plena sūt sensibus: t vt de ceteris sileaz resurrectionē corpoz sic ꝓphetat: vt nullus de ea manifestius t cautius scripserit. Scio inqt q̄ redēptor meus viuit t in nouissimo die de terra resurrecturus sum: t rursum circūdabor pelle mea: t in carne mea videbo deū quem visurus sum ego ipse: t oculi mei conspecturi sunt t nō alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo.

iob. 19. d

¶ Job exēplar patiētie. ¶ Nō seruat hic Hiero. ordinē librorū scōm ordinem canonis sacre scripture in legales ꝓphales t agiographos. Job enim p̄mus est in ordine tertio. s. agiographoz. hic aūt seruat ordinez tpis. q: dicit q̄ moyses scripsit librum Job. ideo ponitur hic post libros suos. ¶ Lomentator huius ꝓlogi ait q̄ nō pōt esse q̄ moyses libz̄ Job scripserit. q: tanta que iob passus est t ipse cū amicis suis disputauit nemo scire posset nec scriberet nisi qui passus ē. ¶ Sz ista rō nō valet q: hesdras scriba velocissimus: totā legem a caldeis cōbustā reparauit qō maximū t minutissimuz opus est. ¶ Et probat q̄ nullo modo iob scripserit: q: iob de gentilibus erat quomodo scriptum iudei libz̄ ab extraneo hoie in suaz scripturaz canonem recepissent. nullo modo verisimile est. q: t quasdā scripturas a suis viris sanctis factas in canonem non recipiunt. vt iudith. thobiam. machabeos. ¶ Et si arguas q̄ si moyses libz̄ iob scripsisset poneret in primo ordine. cū libris moysi. q: tante esset auctoritatis sicut alī. ¶ Rādet q̄ nō debuit poni in primo ordine cū alīs libris moysi. q: illi legales sūt t p̄ceptoriī. liber aūt iob nō est p̄ceptorius. sed exēplaris ad patiētiam t alia moralia documenta. ¶ Item 'quia nō est tante auctoritatis sicut alī libri moysi. q: verba alioz a deo dicta sūt. verba aūt libri iob dicta fuerūt a iob t amicis eius. ¶ Aliqui aūt iudei dixerunt q̄ iob nō fuit vere passus ista. sed est parabola moralis cōficta ad correctionē moz t dant rōnem: q: nullus hō posset talia pati. ¶ Sed hoc falsum est: t valde erroneū: q: tollit auctoritatē sacre scripture. q: tunc q̄n aliquod magnū in scriptura reperiamus dicemus illud nō sic esse: sed fictū ad morum correctiones: t sic tolleret oīs certitudo histoziaz sacre scripture: qō detestabile est. Itē q: cū moralia documenta moueant audientiū aios ꝑz qō cōparant ad opationē: q: moralia in operatione t nō in speculatione cōsistunt. Si illud qō dī

Qō p⁹. An moyses lib^m qui Job inscribitur ꝓposuerit.

p⁹ opio obiectio

Qō 2⁹. Falsa opio hebreoruz habita ō Job.

esset aliquid impossibile nullo modo moueret aios audiētiū cū habeat rōnem nō entis. ¶ Itē q: ea que scribunt de iob licet satis difficilia sint: tñ si respiciant nulla videt in eis impossibilitas. ¶ De iob aliq dicūt q̄ fuit de chananeis: quos deus expulit de terra promissionis ad ingressum iudeoz. Et ista est positio ra. sa. vt diximus numeri. xiij. vbi dicit ¶ recessit ab eis omne p̄sidium ¶. dicit littera hebraica. ¶ recessit ab eis vmbra ¶. quod exponit. ra. sa. de Job qui mortuus est q̄n intrauerūt exploratores iudeoz in terrā chanaā. t vocabat iob vmbra: q: pp ipsum deus alios pmittebat viuere. t ad h3 pt adiuuare q̄ pyramis in qua corp⁹ beati iob requescit vsq̄ hodie demonstrat in planicie iordanis in terra ꝓmissionis q̄ in magno honore a grecis t gentibus tenet. Sed cōius dicit q̄ iob fuerit de terra ydumee de genere esau t fuerit vn⁹ de regibus ydumeoz qui vocat iob ab filīs sare de bosra. de quo gen. xxxvj. t sic consonat: q̄ fuerit ante moysen. ex quo ipse agit de eo mētionē in genesi. ¶ Itē cōsonat q̄ noia triū amicoz suoz qui ad eū cōsolandū venerunt dicunt a ciuitatibus q̄ sunt in terra ydumeoz q: ibi est quedam terra que dicit sue a qua noiat vnus de amicis baldach suites. Est et ibi themā. ciuitas magna ydumee a quo eliphas themanites. Est ibi t oppidū noie naamā. a quo sophar naamanites ¶ Cōsonat etiam q: in ydumea est q̄dā pars terre que dicit hus a qua iob oriūdus erat. ideo dicit iob p̄. c. vir fuit in terra hus noie iob. ¶ Et q̄n dicebat q̄ piramis beati iob est in terra chanaam rñdetur q̄ ydumea est ad meridiem terre ꝓmissionis. iordanis aūt nascitur ad radices libani ad septentrionē terre iudee. Deinde fluit versus orientē t rursus vergit in austrum t diuidit ydumeā t galileā: q̄ ē ō terra iudee. t sic Job fuit sepultus in planicie iordanis in finibus ydumee t iudee t potuit esse q̄ Job habebat aliqua p̄dia vltra iordanē. ideo ibi sepultus est. vel q: forte illa terra tunc ꝓtinebat ad ydumeā. licet postea ptinuerit ad chananeos t cōsequenter ad iudeos. De istis habentur multa in libro de diuisione terre sancte t ista positio tenenda est. de hoc magis gen. xxij. c. ¶ Job exēplar patiētie ¶: q: plura passus fuit t patiēter q̄z aliquis ante eū passus fuerit. a quo omnes tāq̄z ab exēplari vel imagine adiscere debent. ¶ que misteria suo sermone nō cōplectit ¶: quasi dicat nulla sūt que nō contineat q: multa continet. Et debet legi ista lr̄a interrogatiue. ¶ prosa incipit ¶ a primo. c. vsq̄ ad. iij. ¶ versu labit ¶. s. a tertio vsq̄ ad principium. xlj. pedestri sermone finitur. i. sermone plano t vulgato qui pedestris dicit q: nō ē in alto stilo. ¶ Quid autē sit in prosa: t quid in metro: plene patere nō pōt in lr̄a latina: patet aūtē in hebrayca. licet scōm diuisiones t reductiones sniarum aliqual'r patet in tertio. cap. t in sequētib⁹ stilus metricus est. De hoc ait Hiero. in prologo sup iob qui incipit cogor per singulos. a principio itaq̄ voluminis vsq̄ ad verba iob. p̄saica oratio est apud hebreos. porro a verbis iob in quibus ait pereat dies in qua natus fuz t nox in qua dictū est natus est homo. vsq̄ ad eū locū in quo ante finē voluminis scriptū est. Iccirco ipse me reprehendo: t ago penitentiā in fauilla: t cinē exametri. versus sūt dactilo spōdeoq̄ cōstantes. t pp lingue ydioma crebro recipiendo alios pedes. nō earūdem syllabaz̄: sed eorūdē tēpoz̄. Interdū quoq̄ rhitmis ipse dulcis t titulus ferttur numeri lege solutus: qō metrici magis q̄z simplex lector intelligit. A supra dicto autē versu vsq̄ ad finem libri paruū coma quod remanet prosa oratione cōtexit ¶ oēs leges dialectice ¶. Dicit q̄ in libro iob obseruat valde modos arguendi logicoz. q: ibi disputat iob cū amicis suis de ꝓsperitate t aduersitate: Et de malicia hominū: t bonitate: statuendo destruendoq̄ sinias Ideo oportet fortiter arguere. pbando quicqd dicat vt maneat firma cōclusio. ¶ ꝓpositione assumptione. cōfirmatione cōclusiōe determinat ¶. i. in p̄dicto modo arguēdi iob: t amicorum obseruanē ista quattuor que nos alio nomine vocamus. s. maiorem propositionem t minorē t probationez maioris t. minoris ad vltimum q̄. vocatur maior p̄missa propositio: minor vocatur assumptio. q: assumitur: vt cum maiori inferat cōclusionē. pfirmatio vocat pbō maioris vl' minoris. Iste modus dicēdi nō obseruatur in alio scripture sacre ita expresse sicut ibi: q: in alīs veritas narratur p̄dicitur vel consulitur siue mandat. Hic autem inter Job t amicos suos dialeticorum more veritas inquiritur. ¶ Singula in eo verba plena sunt sensu ¶. i. nō est in eo aliquid superfluū. sed to-

tus liber cum magno pondere sententiaꝝ est.⌊ Et vt de cetꝛis fileam ⌋.quia multa dixit que nō conuenit hic memoꝛare ⌊ resurrectionem coꝛpoꝛ sic ꝓphetat vt nullus de ea manifestius ⌋. Si querak totum vetus testamentuꝫ tam in legē q̄ꝫ pꝛophis.nullus locus ita clarus ō resurrectione inuenietur sicut.xxi.c.Job.vbi ponit ea que sequunt.In nouo autez testamento sepissime z euidentissime resurrectio ponit tam in euangelio q̄ꝫ apostolicis actibus epl'is z apocalypsi . ⌊ vel aptius ⌋ qꝛ multum explicat vt caueret erroꝛ dicēdo q̄ idez homo qui moꝛtuus fuerat in eadē substantia coꝛpoꝛis z aie nō resurgebat.Scio inquit q̄ redēptoꝛ meus viuit ⌋ In hoc denotat dei eternitatem in essendo qꝛ semper viuit.Et pōt dici redemptoꝛ deus q nos de moꝛtalitate ista redimit faciens beatos: z immoꝛtales.Uel potest accipi redemptoꝛ pꝛo xp̄o. qꝛ sicut Job fidem habebat de resurrectione que solū super naturaliter cognosci pōt.ita etiam habebat fidem de redemptoꝛe nostro xp̄o:qui despositurus erat quomodo ad resurrectionē beatoꝝ peruenire possemus.z de hoc vere poterat dici tpe Job q̄ viuebat qꝛ xp̄s denominat supositū diuinum z nō humanuꝫ.Jdeo semper vixit ab eterno z sic ait apostolus ad hebꝛeos.xiij.Jesus Christus est heri z hodie z ipse vsq̄ in seculū.⌊ z in nouissimo die ⌋.i.in die iudicij q̄ nouissimus dicitur.qꝛ post eum nō erit dies alius. ¶ Ratio qꝛ dies z noꝛ causant ex motu solis.post diem autez iudicij cessabit omnis motus celestis:qꝛ nō erit necessarius ad generationē z coꝛruptionem sicut ante erat.sed stabit sol in oꝛiente.luna autem in occidente z ceteri planete ſm dispositionem a deo pꝛeoꝛdinatam in locis suis in perpetuas eternitates.immo vt pꝛopꝛie loquamur tempus in quo iudicij fiet nec erit dies nec noꝛ qꝛ iam motus celi cessabit:facta omnij rerum cōflagratione.De hoc zacha.vlti.c.z veniet dominus deus oēsq̄ sancti cum eo:z erit in die illa nō luꝛ:sꝫ frigus z gelu:z erit dies vna que nota est domino:nō dies nec noꝛ z in tempoꝛe vesperi erit luꝛ.⌊ de terra surrecturus sum ⌋.resurrectio fit p reunitionem anime z coꝛpoꝛis.anima autem eadē manet in viuente z iam moꝛtuo.sed quantū ad coꝛpus qō incineraꝝ dicit homo de terra resurgere:qꝛ licet coꝛpus humanū partim in auras effugiat partim in aquā vel ignē dissoluaꝝ:pꝛecipua tñ pars ſm quātitatē terra est.Jō de terra resurgere dicitur.Uel dicitur resurgere de terra.i.de sepulcro qō in terra est.⌊ z rursus circūdaboꝛ pelle mea ⌋.i.habebo iteruꝫ pellez meā quā ante habueram ex eadē materia:nec erit aliqua pellis nouiter creata:z idem intelligitur de carnibus z ossibus qꝛ eadem erunt omnia.De hꝫs ponuntur q̄dam eze.xxvij.c. ⌊ z in carne mea videbo deum ⌋.i.ego existens in carne mea z spiritu meo videbo deum iudicantez.⌊ quem visurus sum ego ipse ⌋.i.q̄ necesse est q̄ ego qui nunc sum videam deum in iudicio:z quilibet alius:qꝛ a deo sic pꝛefixuꝫ est.⌊ z oculi mei conspecturi sunt z nō alius ⌋:qꝛ oculis coꝛpoꝛalibus eum in iudicio existentē videbimus.qꝛ xp̄s qui homo z visibilis est iudicabit:⌊ z non alius ⌋ista est q̄daꝫ limitatio.q.d. ego videbo deum z nō alius.i.non ero tunc alius ab eo qui nunc sum licet ero alter qꝛ sortes sedens est alter a seipso nō sedente.Alius enim differentiā facit essentialez vel specificā. Alius aūt personarum vel suppositoꝛum:z nō essentie differentiaꝫ dicit.Alter differentiam quācūq̄ aliam denominat. ⌊ reposita hec est spes mea in sinu meo ⌋.i.istā spem resurrectionis ego habeo repositā.i.custoditā in coꝛde meo.qꝛ nihil magis amabat q̄ꝫ istam spem.cum per hoc sciret se fieri beatum.Alia autem eum beatum minime faciebant.

¶ Uenia ad Jesum naue:qui typū dñi nō solū in gestis:verūetiā in numine p̄fert.Trāsit iordanem hostiū regna subuertit.diuidit terrā victoꝛi populoꝛ:z p singulas vrbes:viculos:montes: flumina: toꝛrentes atq̄ꝫ confinia ecclesie:celestisq̄ hierusalem spiritualia regna descripsit.

¶ Uenia ad Jesum naue.Hic dicit de libꝛo iosue q est pꝛimꝰ in oꝛdine scꝛō libꝛoꝝ ꝓphaliū.vt patet in ꝓlogo galeato sup libꝛos regū.z vocatur tribus noibus iosue.s.osee.yosue. Jesus.pꝛimū nomen fuit osee vt pꝛ numeri.xiij.c.sed hoc nomen mutauit ei moyses qñ misit eū cum explοꝛatoꝛibꝰ de cades barne in terram chanaā z hoc fit in lra hebꝛaica.p additionē vnius lre solum.s.yod.q̄ pꝛima est in noie dñi tetra grāmaton.z ista mutatio fuit vt deus spāl'r custodiret.facta aūt fuit qꝛ moyses diligebat nimis Josue vt declarabimus ibi.s. numeri.xiij.c.Tertiū nomē fuit Jesus naue.est enim Jesus nomē suū:naue significat nomē cuius filius erat iosue vt sepe dicit in numero.z deuteronomio.z ponit ista additio ad dꝛiaꝫ Jesu filij sirach.pnepotis Jesuꝫ sacerdotis magni.z sic vocat Josue ecclesiastici.xlvj.c.Fortis in bello Jesus naue successoꝛ moysi.Sic ēt habet pꝛimo macha.ij.c.vbi dꝛ Jesus dum impleuit verbum factus est dux in isrl'.Sic ēt vocat ad hebꝛe.iiij.c.vbi dꝛ.nam si eis Jesus requiē pꝛestitisset.nūquā de alia loquerent post hanc diem.⌊ qui typū ⌋.i.sil'itudinem. ⌊ dñi ⌋.i.Jesu xp̄i.⌊ nō solū in gestis:sed in noie pꝛefert ⌋.q̄ similatus fuerit iosue xp̄o in gestis pꝛ:qꝛ transito iordane z deuictis hostibus dedit eis terraꝫ ꝓmissionis.sic xp̄s postq̄ꝫ nos baptismate rigauit.potestates aereas.s.demones deuincit ne nobis nocere valeant.z ad vltimū expugnatis vicꝫs ad eternā vitam transmittit.⌊ transit iordanez ⌋.De hoc patet iosue.ij.z.iij.c.hostium regna subuertit.vt patet a ca. vij.vsq̄ ad.xiij.Sed nō oia destruxit qꝛ maserunt alique de gentibus illis:vt erudirent ad pugnaꝫ cum eis filij isrl'.z vt castigarent ab eis qñ peccarent contra dñm:de quo iosue.c. xxiij.z clarius.iudi.ij.c.⌊ diuidit terrā victoꝛi populo ⌋.s.no uē tribubus z dimidie.qꝛ iam due tribus z dimidia susceperat possessionē suam ante iordanem vt patet numeri.xxxij.z deuk.iij.z.iiij.Et licet iosue alꝫs nouem tribubus z dimidie diuiserit sortes.sed nō fuit acquisita tota terra tpe illius.qꝛ tribui iuda z efraym.z dimidie tribui manasse dedit possessionē vt patet iosue.xvj.z.xvij.c.Alij autē septē tribus dimisse fuerunt sortes:sed nō date.vt pꝛ iosue.xviij.z.xix.c.⌊ z p singulas vrbes viculos montes:atq̄ cōfinia ⌋.In qualibꝫ diuisione sortis ponunt ista.s.noiank vrbes:que sunt in illa sorte.z q̄ vicule.i.ville nō murate ponunt etiam confinia.i. in quibus partibus vna sors alteri sorti cōiungit.z exitus sortiū contra maria vel sollitudines.⌊ ecclesie ⌋.i.eccl'ie militantis q̄ nūc in terris est z cōtra hostes pugnat.⌊ celestisq̄ hierusalem ⌋.i.triumphātis ecclesie:que dicitur celestis hierusalem de qua apl's ad gala.iij.c.Illa autem que sursum ē hierusalez libera est:que mater ē nostra.i.q̄ iste diuisiones sortium signant aliquid spiritualiter in ecclesia militanti:siue triumphanti.

¶ In iudicum libꝛo quot pꝛincipes populi tot figure sūt.

¶ In iudicum libꝛo ⌋.libꝛum iudicū samuel scripsit vt diximus in fine cap.vltimi deuk.Et vocat liber iste hebꝛaice.sophtim.i.iudicum.quidam tñ dicunt q̄ quilibet de iudicibus gesta sui tempoꝛis cōscripserit.Sed q̄ samuel vel esdras in vnum volumen cōpegit.Pꝛimū tñ verisimilius est.patet manifeste qꝛ sanson nō potuit scribere gesta tempoꝛis sui.quia ipse moꝛtem suam z alia pꝛopinqua facta moꝛti nullatenus scripsisse poterat.⌊ quot pꝛincipes populi tot figure sunt ⌋. patet quia intelligendo litteraliter sic factum fuit vt dicitur exponendo ante allegoꝛice.tropologice.vel anagogice nece est esse tot figuratiuas expositiones quot sunt pꝛincipes:qꝛ quilibet pꝛinceps alios z alios hostes habuit z diuerso modo bella gessit.ergo alia sigbuntur.

¶ Ruth moabitis esaie explet vaticiniū dicētis Emitte agnum dñe dñatoꝛem terre: de petra deserti ad montem filie syon.

¶ Ruth moabitis ⌋.libꝛum ruth partem libꝛi iudicū esse dicunt quia in diebus vnius iudicis illa facta narrat historia. Alij volunt q̄ liber ruth per apocopē de libꝛo iudicum deciſus sit.alij autē eū nō in oꝛdine secundo.s.pꝛophetali.sed in tertio.s.inter agiographa scriptitant.de quo habetur in pꝛologo galeato super libꝛos regum.Dunc libꝛū samuel scripsit añq̄ꝫ historia facta fuit.⌊ Ruth moabitis ⌋.i.ō terra moab. Fuit enim vxoꝛ maalon filij noemi z elimelech z moꝛtuo viro venit in bethleem iude cum socru sua noemi vt habetur ruth pꝛimo.c.⌊ ysaye explet vaticinium ⌋.i.in ipsa completa fuit pꝛophetia ysaye.que sequet in textu.z dicitur vaticiniū De vates z cano.is.z vocātur vaticinia ea que cantant vates.i.pꝛophete.z sic vaticinium.idem est q̄ pꝛophetia.⌊ dicētis ⌋.s.ysa.xvj.c.⌊ emitte domine agnum ⌋.i.messiam qui mitis erat:vt agnus:vt dicitur ysaye.lij.c.tāquaꝫ ouis ad occisionem ductus est z tanquā agnus coꝛam tondente se obmutuit.⌊ dominatoꝛem terre ⌋.quia debebat toti terre dominari.s.

Joſue habꝫ tria noia

Quō fiat resurrectio.

Quis scripserit lib. iudicum. pª opio vera. 2ª opio falsa.

nari scilicet a mari vsq3 ad mare: vt patet. ps. lxxj. qui intitulatur de salomone ⁊ conuenit messie soli. Sic etiam dicitur dani. ix. c. vbi ponitur regnum messie comparatum lapidi abciſſo de monte ſiue manibus ⁊ confringenti omnia regna que ſignabantur in ſtatua. ⌊ de petra deſerti ⌋. i. ō terra gentilium deſerta a cultu veri dei ⁊ obſtinata in malis iuxta duriciem lapidis. Uel dicitur petra deſerti aliquis locus ſic nominatus in terra moab: de quo ruth oziunda erat: ⁊ hoc verius putant. ſed eodem capitulo declarabitur. ⌊ ad montem filie ſyon ⌋. i. ad terram promiſſionis ſcilicet in bethleem iuda qui locus diſtat a hieruſalez per duas leucas. ideſt ideo veniendo ad locum illum dicebatur venire ad montem filie ſyon. ideſt in hieruſalem que dicitur filia ſyon: que eſt ſita ad radices montis ſyon. eſt tamen ille mons intra ciuitatem ⁊ in aſcenſu illius eſt templum ſalomonis vt diximus deutorono. xxxiij. cap°.

¶ Samuel in heli mortuo: ⁊ in occiſione Saul veterem legem abolitam monſtrat porro in Sadoch: atq3 Dauid noui ſacerdotij nouiq3 imperij ſacramenta teſtatur. Malachim ideſt tertius ⁊ quartus regum liber a ſalomone vſq3 ad ieconiaz ⁊ a hieroboam filio Nabath vſq3 ad Oſee qui ductus eſt in aſſyrios regnum iuda ⁊ regnum deſcribit iſrael. Si hiſtoriam reſpicias verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris: eccleſie paucitas ⁊ hereticorum contra eccleſiam bella narrantur.

¶ Samuel ⌋. ſequitur liber regum. qui in ordine prophetali tertius eſt. Et iſte liber diuiſus eſt. quia duo primi libri vocantur samuelis: quia samuel illos conſcripſerit: vt vult Hieronymus ⁊ Judei. licet aliqui dicunt q⁹ ſecundum librum regum Dauid conſcripſerit: ſed non eſt verum. duo ſequentes libri ſcilicet tertius ⁊ quartus dicuntur libri reguz. ⁊ hebraice malachim. ideſt regum. aliqui autem vocant eos libros malacoth. ideſt regnorum. Sed melius eſt malachin. ideſt regum. quam malachot: ideſt regnorum dicere: quia non multarum gentium regna deſcribit. ſed vnius iſraeliticī populi qui tribubus. xij. continetur: vt patet in plogo galeato. ⁊ iſtos duos libros ſcripſit Jeremias prophetа: ⁊ ratio veriſimilitudinis. quia in eadem hiſtoria quart⁹ liber regum ⁊ liber Jeremie terminantur: ſcilicet in babilonicam irruptionem ciuitatis ſancte: ⁊ captiuitatem. ⌊ Samuel ⌋. non eſt hic nomen viri: ſed nomen duorum librorum ſcriptorum a samuele: ſicut vocatur yſayas liber. Sed quis ſcripſerit primos duos libros regum magis declarabim⁹ in prologo auctoris ſuper primum regum. ⌊ in hely mortuo ⌋. De quo primo regum. c. iij. i. qui ſignat legem veterem fuiſſe abolitam: ideſt deſtructam ſiue euacuatam: vel ab vſu recedentem: quia ſacerdos moriebatur qui erat miniſter legis. ⌊ ⁊ occiſione Saul ⌋. De qua primo regum. xxxj. c. moz3 etiam ſaulis ſignabatur delectionem veteris legis: quia reges erant cuſtodes: ⁊ deffenſores legis. ¶ Item quia ſicut Saul primo inter Judeos ad regnandum aſſumptus eſt. ⁊ poſt fuit reprobatus. Dauid electo. Sic lex vetus quam prius deus obnixe cuſtodiri mandauit. expirauit: introducta noua lege. ⌊ Porro in sadoch ⌋ qui fuit poſt aſſumptus in ſacerdotem magnum. ⌊ ⁊ Dauid ⌋. qui fuit aſſumptus in regem. De ſadoch dicuntur ea que habentur p⁹. reg. ix. c. in maledictione heli. Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelez: qui iuxta cor meum ⁊ animam meam faciet. ⁊ edificabo ei domuz fidelem: ⁊ ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus. ⌊ noui ſacerdocij ⌋. ſcilicet in ſadoch. De quo ſecundo reguz vij. c. ⌊ nouiq3 imperij ⌋. ſcilicet in dauid. De quo ix. reg. iij. c. quando vnctus fuit in regem ſuper totum iſrael. Et iſte due mutationes: ſcilicet regni ⁊ ſacerdocij. ſignificant ſacerdocium nouum Chriſti: qui fuit ſacerdos ſm ordinez melchiſadech. relinquēs leuiticas cerimonias ſm ordinē ſacerdocij aaron Signatur etiam mutatio temporalis vel regalis dominij. quando principes ⁊ magni reges eccleſie poteſtati ſe ſubiecerunt ⁊ imperium romanum in eccleſiaſticam tranſijt iuriſdictionem: tradente conſtantino beato Siluestro pape: vt habetur in decretis. xcvj. di. c. Beato ſiluestro. ⁊. c. Conſtantinus. ⌊ Malachin ⌋. quod interpretatur hebraice regum ideſt tertius ⁊ quartus liber regum. ⌊ a ſalomone ⌋ Jn hoc incipit tertius regum. ſcilicet quomodo viuente Dauid factus fuerit salomon rex. ⌊ vſq3 ad ieconiam ⌋ qui ductus eſt in babilonem. Ubi genuit zorobabel vt patet Matthe. j. c. Jſte ieconias erat minor filius ioſie regis qm̄ maior erat ioacham quem duxit pharao nechao in egyptum. vt patet. iij. regum. xxiij. poſt quē pharao conſtituit regem eliachim: qui mutato nomie vocat⁹ fuit ioachim. Deinde mortuo iſto ioachim alius ioachim filius eius fuit rex: qui poſt ductus eſt in babilonē: Sed de ordine etatis in hijs ⁊ ſucceſſiōe regni magis dicemus lib. iij. Reg. xxiij. c. Et non dicas quod ieconias erat ſedechias: quia ſedechias patruus erat iſtius ioachin qui regnauit poſt ioachin. ō quo. iij. reg. xxiij. c. ⁊ a hieroboam. inter illos duos reges. ſcilicet ſalomonem ⁊ ieconiam clauditur tota ſucceſſio regum iuda in illis duobus libris. hic pōit alios duos reges iter quos tota ſucceſſio regū iſrael concludit. ſcilicet iter ieroboam ⁊ oſee. Jerobam enim fuit prefectus tributorum in domo ſalomonis. eratq3 de tribu efrain. ut patet. ij. reg. c. xj Cum autem mortuus fuit ſalomon qui toti iſraeli ⁊ iude dominabatur incipiente regno filij ſui roboam diuiſum eſt regnum ita quod ſola tribus. iuda ⁊ omnis leuite ⁊ tribus beniamim manerent cuz roboā cetere autem tribus receſſerunt a roboam. ⁊ conſtituerunt ſuper ſe regem hieroboam. Et ab hoc conſequenter ceterorum regum iſrael linea texitur. de quo. ij. reg. xj. c. filio nabat ad differentiā aliox qui vocabantur hoc noīe. ⌊ vſq3 ad oſee qui ductus eſt in aſſyrios ⌋ Nō eſt iſte oſee qui primus ponitur in numero. xij. prophetarum minorum: ſcilicet fuit vltimus rex iſrahitarum. ⁊ patet quia pater oſee prophete vocabatur vocri. pater autem oſee regis vocabatur hela. Jtez quia oſee propheta preceſſit tempora oſee regis: quia oſee incepit prophetare ſub rege ioathan: ⁊ ozia: ⁊ deinde⁹ ſub acham: oſee autem rex incepit regnare ſuper iſrael ſeptimo anno regni acham ſuper iudam de hijs omnibus. iij. regum xvj. ⁊ xvij. c. ⁊ oſee primo. c. ⌊ qui ductus eſt in aſſyrios ⌋ ſcilicet rex cum toto populo ſuo: quia repugnare volebat: ſalmanaſar regi aſſyriorum: ⁊ colocauit eos in ciuitabus medorum apud gozam flumen medorum: ⁊ haylam. vt patet. iij. reg. xvij. c. Eſt autez aſſyria terra ſatis remota a terra promiſſionis vltra babiloniam: caldeam: ⁊ meſopotamiam babē ab oriente parthiam: ab occidente perſidem a ſeptemtrione. caucaſum montem a meridie autem. mari rubro: ⁊ ſinu perſico terminatur: De qua magis diximus ſupra. ij. c. regnum iuda: ⁊ regnum deſcribit iſrael. non eſt accipiendum quod iſta ſint regum duarum gentium. ſcilicet regnum vnum vnius gentis fuit: tamen diuiſio inter duos reges ideo vt habetur in prologo galeato: non bene vocatur iſte liber malachot ideſt regnorum. ſed malachin ideſt regum. Si hiſtoriam reſpicias verba ſimplicia ſunt. quia non videntur aliquam obſcuritatem intelligentie in litterali ſenſu continere: licet ex intricatione regum iuda: ⁊ iſrael ⁊ nominū Diuerſitate: ⁊ geſtorum ſatis magna nobis difficultas ſit. ⌊ ſi in lra ſenſū latentē ⌋. i. ſi reſpicias ſenſuz allegoricū. Nec poteſt intelligi de anagogico uel tropologico: qz ꝓparat illuz ſtatū regnox ad ſtatū eccleſie militātis: ⁊ nō alicuius ſingularis perſone: nec vite eterne: quod ſemper neceſſarium eſt fieri in ſenſu alegorico ⌊ eccleſie paucitas ⌋. Quod intelligit per regnum iuda quod ſolum erat in vna tribu. ſcilicet iuda: ⁊ computantur beniamin: ⁊ iuda hic pro vna tribu: vt patet. iij. reg. xvij. c. ⌊ Et hereticorum contra eccleſiam bella narrantur ⌋. Hereticī dicuntur qui ab vnitate eccleſie per fidei abiectionem vel ſcripturarum deprauationem recedunt. Sic autem totus iſrael ad regnum domus iuda pertinebat: ſed omnes receſſerunt a domo iuda manente illa tribu ſola ⁊ poſt iſti reges inter ſe mutuo confligebāt. ſic habetur. iij. regum. c. xiij. ut eccleſia cum hereticis.

¶ Duodecim prophete in vnius voluminis angustias coartati: multo aliud q3 ſonant in littera prefigurant. Oſee crebro nominat effraim: ſamariam: ioſeph: iezrael: ⁊ vxorem fornicariam ⁊ fornicationis filios: ⁊ adulteram cubiculo clauſam mariti: multo tempore ſedere viduam. ⁊ ſub veſte

Qui ſcripſerint libros regum

Oz hereticī nūcupent.

lugubri mariti ad se reditum prestolari.

¶ Duodecim prophete ⌊ Duodecim prophete.in 2° ordine
ff libroꝝ canonis sacre scripture ponunt post maiores ꝑphaſ
tres:vt pz in ꝓlogo galeato.⌊ in vnius voluminis angustias coartati ⌋.i.licet quilibet de minoribus ꝑphis suū libruꝫ singulꝰ faciat.qꝛ tñ pui sūt ab ordinatoribus canonis biblie ꝑ vno libro ꝙputant:qꝛ in scdo canone ponunt octo libri.s. iosue.Scōs iudicū cū ruth.tertius duo libri primi reg.q dicunt samuel.quartus alū duo sequētes q vocant malachin. qntus ysayas.sextus Jeremias.septimus ezechiel.octauus
ff liber duodecim minoꝝ ꝑphaꝝ:q vocat thareasra:vt pz in ꝓlo galeato.⌊ multo aliud q̄ sonant in lra p̄figurant ⌋.i.sen sus quē ipsi facere intēdūt multū distat a supficie lre:qꝛ lra pabolica ē.sensus aūt lralis multū a pabolico distat.⌊ Osee creb2o noiat ⌋.Dic dicit de quolibꝫ ipsoꝝ in spāli qd intēdat ⌊ osee creb2o noiat samariā ⌋.Nō dicit hic btūs Jero.de mō scribēdi istoꝝ.sed de materia.s.de q̄ re ꝑphabant vel ad quā gentē dirigit ꝑphia.Osee aliq̄n logt ꝓtra iudā aliq̄n ꝓ regnū isrl'.ſz regno iude p̄dicit misericoniā liberatiōis a babilonica captiuitate:regno aūt isrl' p̄dicit captiuitatē interminabilē.De ꝫ Jero.in ꝓlogo sup osee.⌊ creb2o noiat samariā z ef frain ⌋.hoc est inquātū logt ꝓ regnū isrl'in quo reges erant
O.5.IIII. de tribu efrayn:qꝛ ieroboā ꝑmus rex isrl' fuit de tribu efrayn z deinde oēs successores.¶ Samaria erat metropolis re-
Samaria gni isrl':vt pz in ꝓcessu tertij z q̄rti reg.loq̄ndo ḡ ꝓ regez z cōtra ꝑncipalē ciuitatē intelligit ꝓ totū regnū.Samaria ꝫ Jsidoꝝ.xvj.ethi.interptat custos:qꝛ rex senacherib assyriorū dño trāstulit medos:z in eadem ciuitate custodes posuit quā z ipse edificauit.Nō est intelligēdū q̄ senacherib edificauerit samariaꝫ.qꝛ multo tpe añ edificata erat:vt dr̄.iij.reg. xvj.c.s.q̄ samaria erat in mōte somer ēt pz q̄m salmanasar q regnauit ante senacherib pugnauit ꝓ samariā tribus annis vt habet.iiij.reg.xvij.c.Sz potuit esse q̄ illa obsidione magna ps muroꝝ corruisset.quam post senacherib restaurauit ad tutiorē custodiā z dicit q̄ senacherib vocauit eā samariā
Dubiū qs dedit nomē Samarie .i.custodē:sed ꝫ ēt videt falsuꝫ qꝛ anteq̄ veniret senacherib vocabat samaria:vt pz in.iij.z.iiij.reg.rñdet q̄ illud ꝑ anticipationē dcm̄ est:qꝛ ieremias q scripsit illos libros fuit post regē senacherib.s.tpe captionis hirlm a caldeis z cū scripsit libros potuit vocare ciuitatē illā noie quo eā senacherib an te vocauerat:z sic sūt mlte anticipatiōes i sacra scriptura sic iosue vocat iosue.exo.xxiiij.xxxij.z.xxxiij.c.ſz nūq̄ vocatus fuit iosue q̄ vsq̄ fuit mutatū nomē eius osee:vt pz nūeri.xiij. c.Sed dōm qcqd sit q̄ samaria nō accepit nomē a senacherib:sed qꝛ edificata fuit in monte somer dicta est semron hebraice qō in latino dz scribi samaria:z ista est veritas:vt pz
noia samarie de edificatione sua.iij.reg.xvj.c.qō aūt dicit Jsidoꝝ interpretari custodē posteriꝰ est.¶ Samaria.n.nomē vrbis est aliq̄n:vt pz i.iij.reg.xvij.c.z multis locis aliq̄n nomē patrie ptinētis vrbes.vt pz.io.iiij.c.vbi dicit de xp̄o.oportebat eum transire per samariam.venit ergo Jesus in ciuitatem samarie que dicit sichar.Sic habet mathe.x.c.In viā gentiuꝫ ne abieritis in ciuitates samaritanoꝝ ne intraueritis.Jsta autē ciuitas postea sebaste dicta ē:z deinde ab augusto cesare cesarea dicta est:vt pz in libro diuisionis terre sancte.¶ Juxta
Ubi sepultus Jo.baptista. hanc ciuitatē q̄siuit xp̄s ab apostolis quē vocarēt eum hoies z dedit claues petro.vt patet matthe.xvj.c.vbi dicitur venit autem Jesus in partes cesaree.¶ In hac ciuitate sepultum fuit corpus beati Joānis Baptiste inter heliseum z abdiam prophetā:sed post a iuliano apostata imperatore cōbustum preter caput z digitū:quo xp̄m venientē iudicauit dicens. ecce agnus dei.vt pz.io.ꝑ.c.⌊ Joseph ⌋ nō loquit aliqd osee contra iosaphat.sed contra tribum effrayn qui erant de semine ioseph.⌊ Jezrael ⌋ non est iezrael iezabel.qꝛ iezabel fuit regina vxoꝛ achab:vt patet.iij.regū.xxj.cap.que fecit occidi nabaoth propter vineā.Jezrael est metropolis in terra samarie iuxta quā sunt campi latissimi z vallis vasta plusquā decē millibus passuum:vt ait hieron̄y.super osee.⌊ z vxorem fornicariam ⌋.Intendebat enim significare terram recedentem a cultu veri dei: z fornicantez cū ydolis.Jdeo subiungit
Qō.v. An deꝰ mādauit osee fornicari fornicans fornicabit terra a dño.z ⌊ fornicationis filios ⌋ qꝛ dicitur in lra osee ꝑmo.c.z fac filios fornicationis.¶ In hȳs autem filȳs fornicationis multi valde imperiti sentiunt dicentes:q̄ sicut deus mandauit israelitis accipe bona egyptioꝝ z nō peccauerunt:ita mandauit hic osee fornicari ideo licitum erat fornicari.Sed hoc valde dissonum rōni vi det q̄ deus mandauerit alicui fornicari.¶ Nec est simile ō furto israelitaꝝ:qꝛ illud nō est furtū cum egyptij deberent il la iudeis quos quottidie depauperabant z premebant operibus duris:nihil ꝑ laboꝛe soluentes.ideo deus mandauit accipere vasa z vestes egyptioꝝ:non tanq̄ aliena:sed tāq̄ sua que violenter apud egyptios detinebantur:qꝛ etiaꝫ deo non mandante ipsi israelite ꝓpria auctoꝛitate potuissent ab egyptijs repetere iudicantes iustum bellū:cū non haberent iudicē cōm quo contenderent cū egyptijs:z qꝛ egyptij rōni stare nolebant.¶ Fornicatio aūt de se illicita est.nec pōt aliquis coitus iustificari nisi cum illa:cū qua precesserit cōsensus faciens matrimoniū.Si tñ deus mādaret cum illa q̄ nō est vxoꝛ coitum habere liceret ad obediendum deo.sicut licebat abrae occidere filiū suū inocentem ex mandato dei.vt pz gen̄.xxij.c.in quo tñ alias maius peccatum erat q̄ in coitu illicito.sed nunq̄ talia deus mandauit nec credo ipsum mandaturū:qꝛ nō subest aliqua honesta causa mandādi sicut in rapiēdo bona.vel in occidendo patrē vel filiū:qm̄ in aliquo casu licebat patri occidere filium z econeurso.s.in casu ydolatrie:vt pz deut.xij.c.¶ Jtem qꝛ hoc nō obstante lra repugnat q̄ intelligatur de fornicatione:qꝛ licet illa mulier quaꝫ accipiebat osee esset fornicaria vel nō.s.meretrix.tñ ipse non poterat fornicari cū ea.quia eam in vxoꝛē accipiebat:qꝛ dicitur in lra vade sume tibi vxoꝛem fornicationum.vxoꝛē enim dixit z nō mulierē:cū ea autem quā aliquis sumpsit in vxorem fornicari nō pōt.¶ Jtem cum dicitur z fac filios fornicationū.impossibile est q̄ filij nati de osee cuꝫ vxoꝛe legitima essent filij fornicationum.Sic litteraliter assumendo.cessat ergo istoꝝ vana intentio:de modo tñ intelligendi illam litteram magis dicetur deo dante cuꝫ accesserimus ad osee:⌊ z adulteram cubiculo clausam mariti ⌋.De hac dicitur osee.iij. c.vbi mandauit deus osee q̄ diligeret vxoꝛem dilectā ab alio
ff viro.z adulteram z dixit ad eaꝫ dies multos expectabis me nō fornicaberis z nō eris cū alio viro multo tempoꝛe sedere viduam.i.viduatam.s.carentem cōsoꝛtio viri nō per moꝛtem sed per distantiā z recessum viri ab ea:quia dixerat osee mul
ff tos dies expectabis me z eris sine viro ⌊ sub veste lugubri viri peditum prestolari ⌋.i.expectare.cum enim mulier virum suum expectat habitum lugubrem habet:qꝛ delectationes z gaudia suscipere renuit:z hoc significabat q̄ diebus multis starent filij israel sine rege sine principe:sine sacrificio.sine altari sine ephoth.z sine theraphin:vt pz eo.c.iij.

¶ Jobel filius Fatuel describit terrā duodecim tribuum:eruca:bruco locusta rubigine vastante consumptam : z post euersionem prioris populi effusum iri spiritumsanctuꝫ super seruos dei z ancillas.idest super centum viginti credentium nomina:z effusum iri in cenaculo syon.Qui centum viginti ab vno vsq̄ ad quindeciꝫ paulatim z p incrementa surgentes quindecim graduum numeruꝫ efficiunt qui in psalterio mystice continentur.

¶ Joel filius fatuel ⌋.Joel ꝓphauit eisdē tpibus z sub eisdē regibus sub qbus osee ꝓphauit.Jō post eū ordinat z i pncipio libri sui ānotationes tpoꝝ nō bz quasi eisdē tpib⁹ loquutus fuisset:vt ait hieron̄y.in ꝓlogo ꝑmo sup ioelē.⌊ filius fa
ff tuel ⌋ ponit ad dr̄iam alioꝝ q̄ vocabant ioel.⌊ describit terram duaꝝ tribuū ⌋.i.iude z beniamin:qꝛ hier'm in sorte be
Dubiuꝫ lrale. niamin cecidit z erat cōiuncta sors istoꝝ sorti iude iō simul sibi cōsentiebāt:quare de ambabus hic loquit ioel.alique tñ biblie hñt.⌊ terrā duodecim tribuū. ⌋ sed ista littera est ꝓ illā q̄ habet ꝑ hieronymū in ꝓlogo sup ioelē q incipit sanctum ioelē:vbi dicit in hūc ꝓphetā oē qō dicit ad tribū iuda z hierusalē ptinere credendū est:z nullā oio israēlis.i.decē tribuuꝫ in hoc fieri mētionē aliq volētes ꝙcordare istas lras dñt q̄ intelligit ꝫ.s.q̄ nulla mentio fiat de decē tribubus q̄stū ad punitionē qꝛ nihil fuerūt punite:sed q̄stū ad exēplificationē:qꝛ ꝓphā dicebat de decē tribubus:vt iuda z beniamin ꝙuerterent ad deū ne efficerent sicut alie tribus.sed ista solutio siue cōcordia repugnat lre quā ipsi deffendere volūt:qꝛ in ea dr̄
ff ⌊ Joel filius fatuel describit terrā duodecim tribuū bruco z locusta ⌋.z.c.In quo innit punitio.lra ēt in se falsa est:qꝛ nō fit mētio in toto ioele nisi de iuda z hirlm.Jō dōm q̄ ista lra

corrupta

corrupta est. dz enim scribi. ⌊terraz duarum tribuuz ⌋ potuit enim propter similitudinē lrarum corrūpi vel propter additionē lrax in numeris. s. si duo pexistentibus apponeret decē. ⌊eruca bruco ⌋. Hic ponit quattuor plagas in terre nascē tibus. Prima est eruca. que est qdā vermis qui nascit in oleribus z arboribus z desicat folia z cōsumit vniuersa cōburendo. vñ dicit eruca. quasi vruca. de vro. is. ⌊brucus ⌋. brucus sigt duo: vno mō sigt quasdaz paruas z minutissimas auiculas ad quantitatē muscax z minores: colore nigerrimas que vineas demoliunt: Et vocat vulgariter plgon. siue brugo. alio mō brucus significat fetū locustax. Sed differt qz ante quā habet alas vocat brucas cum autē alas hz sed parū volat acelabus dicit: deinde cū fortis est locusta dr ⌊rubigine ⌋. est rubigo cū tenere fruges nocio rore pfundūtur z vertunt spice z calami in ruborē: z deinde marcescentibus radicibus putrefiunt: z ista impressio vocat vredo. sic habet infra. xlj. c. vbi vidit pharaon spicas pcussas vredine. ⌊Vastante fuisse cōsumptā. ⌋ Utrū aūt iste quattuor plage venerunt in eodē āno vel diuersis non plene pz. Sz vr dom qz in diuersis: qz ioel. ij. c. dr z reddā vobis ānos quos comedit locusta. brucus. rubigo. z eruca. ¶ Aliq referūt istas qttuor plagas ad qttuor gentes q vastauerunt iudeos. s. assyrij per erucā: z caldei p locustā pse z medi: p brucū Macedones z oēs successores alexandri. p rubiginē romani. Sz nō multum conuenit hoc: quia certum est ex contextu litere in ioele qz terra vastata sit in terre nascentibus istis quattuor plagis. ¶ Jtē nō cōsonat littere: qz presupponit ista expositio qz ioel loquatur ad oēs duodeciz tribus. quia assyrij non destruxerunt iudā: sed alias decem tribus. ¶ Jtez quia post captiuitatem romanorum nunquā iudei redierunt nec prosperati sūt. Sed ioel. ij. dicitur qz post istas quattuor plagas deus restitueret eis quod per plagas demolitum fuerat ¶ Etiā qz in littera ioel ponitur post istas plagas de inuasione hostili facta: per caldeos: qz nō esset si intelligeretur per erucā. ¶ Et hieronymus facit hic differentiā in littera: quia post istas quattuor plagas ponit euersionē illarum duarum tribuum dicens ⌊post euersionem priorz ppli ⌋. i. ppli duarū tribuū factā p caldeos. Grego. aūt p erucā libidinē notat: locustā inanē gliam: per brucū: ventris ingluuiē: p rubiginē iram. hieron. mozalr exponēdo dicit has plagas quattuor esse qttuor animi passiones q si nimis increscant oē spūale robur eneruant. s. gaudiū de pnti bono. doloꝛem de pnti malo. spem de futuro bono. timorē ō futuro malo. ⌊effusuz iri spm sctm ⌋. i. effundēdū esse. est eni futux infinitiui vocis passiue ⌊Sup seruos dei z ancillas ⌋. i. sup hoies z mulieres credētes: sup quos venit spūs scūs post xpi ascēsionē. z ⅁ pnūcia tur ioel. ij. c. vbi dr z erit post hoc effundā post ⅁ spūm meū sup oēm carnē v. ppbabunt filij vri z filie vre hoc aūt factuz esse demōstrat actuū. ij. c. ⌊ideſt sup centū z viginti credenciū noia ⌋. Jsti centū z viginti credentes erant tpe quo xps in celū ascenderat z manebāt in orone z ieiunio expectātes spm scm. pmissum: vt pz actuū p. c. ⌊ z effusum in cenaculo syon ⌋. i. iste spiritus sanctus fuit effusus in cenaculo syon. i. in quadam domo magna q erat in mōte syon. s. in alto loco ciuitatis. Et ibi cenauit dominus cū apostolis z est nunc ibi domus illa a qua incipit ordo qui dicitur hospitalariorum. z nō vult dicere Jeronymus qz ioel. pphetauerit esse effundē duz in syon: quia nihil dixit de loco. sed hieronymus cognoscens rem gestā hoc posuit. ¶ Ysayas tamen de loco in quo superuenit spiritus sanctus in. c. iij. pphetat dicens: Et creauit dominus sup omnē locum montis syon z vbi inuocatus est nuben p diem z fumū: z splendorem ignis flāmantis: in nocte. ⌊qui centuz z viginti ⌋. Hic ponit btūs hieronymus significationē huius nūi sm figuram suam in qua describi potest. ⌊paulatim z per incrementa surgentes qndecim graduum numerum efficiunt ⌋. ideſt qz si ista centum z viginti disponantur sic qz crescant paulatiz inuenientur quindeciz linee siue quindecim gradus. ¶ Et sic fiet. accipiatur triangulus equilaterus z ab vno angulorum incipiamus ponere puncta sm lineas z ponatur vnus punctus primo. deinde ponatur alia linea in qua sunt duo deinde tria. deinde qttuor. z consequēter z vltima linea que est vnum latus trianguli habebit quindeciz puncta z sic in quolibet latere quindecim erunt. que si numerentur: erunt centum z viginti: vt patet in figura ista ⌊qui in psalterio mystice continetur ⌋. i.

Utrum qttor plage venerit eodē āno vel in diuersis

Centū z viginti credentes.

Qō. vij.

qui continentur in psalterio scōm quandam figurationem.

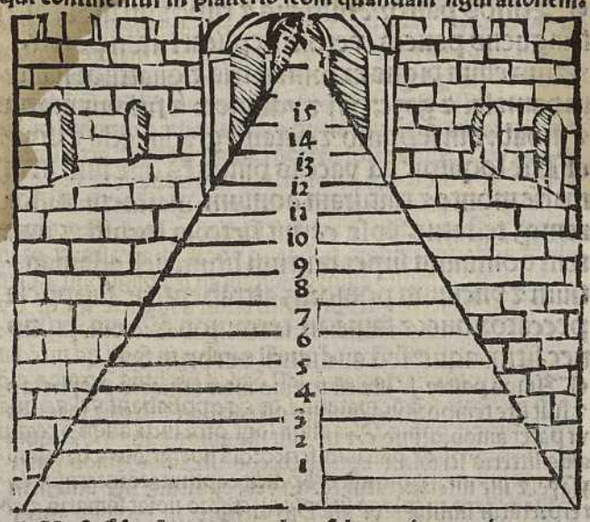

¶ Unde sciendum qz templum salomonis erat altum z antequā accederet aliquis ad portaz z porticum templi erant quindecim gradus: per quos ascendebant z quando erant magne festiuitates ascendebant cantores per illos gradus: z in quolibet gradu cantabant vnum psalmum de istis: z sic cantabant quindecim psalmos: qui vocantur canticum graduum: quia in gradibus cantabantur: mysterium autem in istis psalmis multiplex est: Sunt enim ibi tres quinarij. primus pertinet ad incipientes. Secundus ad perficientes. Tertius ad perfectos. Primus consistit in declinatione a malo. Jdeo primus gradus primi quinarij est clamor pro liberatione a malo huius seculi z miseria. in quo est psalmus ⌊Ad dominum cuz tribularer ⌋. Secundus gradus est fiducia liberationis: quia qui petit debet petere in fide nihil hesitans. vt patet Jaco. primo. c. z in isto gradu est psalmus. Leuaui oculos meos. Tertius gradus est letitia ex consideratione finis tribulationis: quia sicut qui liberatur a tribulatione gaudet: ita qui certe sperat se liberandum gaudet: z in hoc gradu est psalmus. ⌊Letatus sum ⌋. Quartus gradus est cōtinuatio supplicationis: quia licet certi simus semper orare debemus: quia sic deus bona nobis preordinauit vt illa sanctorum orationibus z nostris attingamus. oportet ergo ab oratione non deficere. vt patet Matthe. xviij. c. z in hoc gradu est quartus psalmus. scilicet ⌊Ad te leuaui ⌋. Quintus est pro liberatione gratiarum actio. in psalmus scilicet. ⌊Nisi dominus ⌋. Secundus quinarius graduum z psalmox pertinet ad pficiētes: z iste quinarius est ad crescēdū in bono. ¶ Et primus gradus est pfidētia xpiani pro quo est ps. ⌊qui cōfidunt in dño ⌋. Secundus gradus ē cōsolatio seminantis misericordie opa. p quo est psalmus. ⌊In cōuertendo ⌋. Tertius gradus est oiuz bonox deo attributio pro quo est psalmus ⌊Nisi dñs ⌋ Quartus est beatitudo timentiū qm qui deo cuncta attribuunt ipm timent z amant p. quo est ps. ⌊Bti oēs ⌋. Quintus est firmitas patiētie. pro quo est ps. ⌊Sepe expugnauerūt me. ⌋ Tertius graduum quinarius est ad iam pfectos z in hoc pmus gradus est confidentia supplicationis: p quo est ps. ⌊De profundis ⌋. Secundus gradus est humilitas pfidentis: ne in pfidentia aliqd meritis suis ascribat p quo est ps. ⌊Dñe nō ē exaltatū ⌋ Tertius est gradus desideriū edificationis domus dei q̄ est corpus xpi mysticū. p quo est ps. ⌊Memēto dñe ⌋. Quartꝰ gradus est caritas proximi: pro quo est ps. ⌊Ecce qꝫ bonū ⌋ Quintus gradus est caritas dei a qua incipiūt oia bona taquā a motiuo pncipio ad amandū z agendū z in quē oia tēdunt tāqꝫ in finē oia cōplentē: pro quo est ps. ⌊Ecce nūc bn dicite. ⌋ Signat ēt iste ascensus gradualis ascensum caritatis in deū sm quā eleuamur donec deo pfecte fruamur. Caritas aūt qndecim actus hz: quos ponit apl's ad cor. p. c. xiij. z ascendūt ita qz actus posteriores sunt actibus prioribus pfectiores. Sigt ēt iste nūerus impletionē mādatox noue: z veteris legis: q̄ sigñt p qndeciz. s. lex noua p octo z lex vetus p septē: vt dictū fuit supra. ij. c. de paulo doctore gentiuz q misterio ebdoadis z ogdoadis instruendus erat: h z mul a similia sunt que mistice significat canticum graduum.

¶ Amos

Mysteriuz .15. psalmorum apud veteres.

Ad dñz cuz tribularer.

Leuaui oculos meos in monte.

Letatus sū

Ad te leuaui.

Nisi dñs

Qui pfidūt in dño.

In conuertendo

Nisi dñs

Beati oēs

Sepe expugnauerunt

De profundis

Dñe nō est exaltatum.

Memento dñe dauid.

Ecce qꝫ bonum

Ecce nunc bñdicite

Actus caritatis.

¶ Amos pastor ⁊ rusticus ⁊ ruborum mora dis-
stinguens paucis verbis explicari non potest.
Quis enim digne exprimat tria ⁊ quattuor scele-
ra damasci ⁊ gaze: tyri ⁊ ydumee: ⁊ filiorum amon
⁊ moab: ⁊ in septimo ⁊ octauo gradu iude ⁊ isra-
el. Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in sa
marie monte ⁊ rituram domum maiorem mino-
remq; testatur. Ipse cernit fictores locuste: ⁊ stan
tem dominum super murum litum vel adaman-
tium ⁊ uncinum pomorum attrahentem supplicia
peccatoribus: ⁊ famē in terra: non famem panis
nec sitim aque: sed audiendi verbum dei.

¶ Amos pastor J. Iste est tertius inter minores prophetas
⁊ fuit iste temporibus quibus osee. scilicet sub ozia ioachaz
vt patet amos. primo. c. ⁊ nō fuit iste amos pater ysaye: quia
alīs litteris scribitur apud hebreos iste: alīs amos pater
ysaye. ⁊ ille interpretatur fortis vel robustus: iste autem in
terpretatur auulsus: vt ait Hieronymus in prologo super
amos qui incipit hic amos. ⌊ pastor ⌋. quia fuit de pastora-
libus thecue: vt patet amos primo. c. distat autem terra illa
a hierusalez contra meridiem per quinq; leucas a bethlee
autem per tres leucas siue sex milliaria: vt ait Hieronymus
in prologo supradicto super amos. ⁊ erat amos pastor ar-
mentorum. scilicet vacarum ⁊ bouum. vt patet amos. c. vij.
⌊ ⁊ rusticus ⌋. ideſt qui in ruribus siue in campis morabatur: scilicet in pastoralibus thecue. ⁊ ideo rustico modo loquitur licet alta secreta contineat. ⌊ ruborum mora distringens ⌋. ideſt decerpens vel capiens ⁊ dicitur destringere. ideſt percutere: scilicet cum quis fructus ab arbore capiens humiliat ramos: deinde capto vel decerpto fructu per violentiam resilit ramus se ad superiora eleuans. Aliqui libri habent. ⌊ distinguens ⌋. ideſt eligens: quia meliora mora comedebat relinquens alia. pastores enim in pastoralibus illis in vīs mora comedunt: quia habundant ibi. ⌊ paucis verbis explicari non potest ⌋. quia multa continet secreta ⁊ multis verbis indiget ad declarationem. ⌊ quis enim digne exprimat ⌋. hic ponit difficultatem intelligentie istius prophete. ⁊ dicit in omnibus istis populis ⁊ tribubus hic nominatis: q̄ super tribus sceleribus conuertetur. sed non in quarto. ¶ Sed in sensu mistico exponit ista quattuor peccata Hieronymus. ¶ Primum peccatum est cogitasse que mala sunt. ¶ Secundum cogitationibus acquieuisse perversis. ¶ Tertium quod mente decreueris opere cōplere ¶ Quartum peccatum est non agere penitentiaz ⁊ in suo sibi complacere delicto. tria autem prima peccata medicabilia sunt. quartum autem insanabile est. ideo dicit q̄ super illo non conuertetur. ⌊ Damasci ⌋. oportet intelligi etiam istam litteram secundū alium sensum litteralem quia prophета non loquebatur istis populis isto sensu: sed in alio ⁊ primo loquitur ad damascum que est ciuitas metropolis ⁊ caput syrie. accipiendo specialiter syriam pro syria australi non autem pro tota syria. vel pro syria mesopotamie: vt patet ysa. vij. c. quaz condidit eliezer damascus procurator domus abrae: vt diximus supra. ij. c. ¶ Est intentio amos loquentis contra istos populos prenunciare eis mala super ventura quantum ad penalitates: quia frequenter peccauerant: ⁊ cum denominat hic in quolibet populo tria ⁊ quattuor peccata. non est intelligendum q̄ quilibet populus istorum quattuor peccata egerit ⁊ q̄ propter tria cōuertatur: ⁊ non in quarto. Sed est sensus q̄ quilibet istorum populorum totiens peccata sua iterauit: q̄ deus non conuertetur a punitione: sed puniet: ⁊ si illa peccata nō fuissent totiens iterata vel tantum multiplicata: ita q̄ essent vt tria ⁊ non accederent ad quattuor non puniret deus: sed auerteretur. Sed iam sunt tantum multiplicata q̄ nō conuertetur. ¶ Quantum autem sit peccata esse vt duo vel tria ita q̄ deus nō puniat: vel esse vt quattuor ita q̄ deus non conuertatur nulli hominum notum est. ⁊ quomodo dicit non conuertat. non est intelligendum de pena eterna: quia non datur in hoc aliquis terminus: quia etiam si aliquis cencies millesies peccauerit ⁊ conuertatur: deus conuertetur ad parcendum de

Q. ō. VII.

Que sint q̄ttuor scelera damasci.

morte eterna ſm regulas quas dat ezechiel. xviij. c. In punitione autem temporali non est necesse q̄ deus semper conuertatur: quia moyses orauit sibi dimittere penam de morendo ante iordanem: sed non obtinuit. stat enim corporalis ⁊ temporalis punitio cum magno amore dei ad creaturam: quia filij quos deus non castigat adulterini sūt: vt patet ad hebreos. c. Et sic deus puniebat paulum quem valde diligebat dans ei stimulum carnis sue: vt habetur. ij. corinthi. xi. c. Et cuilibet istarum gentium vnum peccatum ponitur quod ceteris grauius erat ⁊ propter quod magis a deo puniebatur. ⌊ Damasci ⌋. tria ⁊ quattuor scelera damasci dicūtur multa peccata: que non ponuntur sub certo numero propter que deus flagellat damascum. ¶ Et ponitur ei vnum. scilicet quia triturauerunt in plaustris ferreis galaad: ideſt rex syrie azael de quo fit mentio in littera amos pugnauit contra israel ⁊ deuicto acab: regionem galaad valde destruxit. q. triturans in trituris ferreis: vt patet. iij. reg. c. xij. ⌊ gaze ⌋. gaza metropolitana ciuitas est in terra philistinorum: vt patet primo reg. vj. c. peccatum horum fuit: quia conclauserunt captiuitatem perfectam in ydumeam: vt patet amos primo. c. ideſt q̄ quecunq; de iudeis capere poterant vendebant ydumeis. ⌊ tyri ⌋. tyrus ciuitas est phenicie in littore maris iuxta sydonez que coniungitur terre promissionis in angulo lateris occidentalis ⁊ septemtrionalis. ¶ Peccatum huius ciuitatis fuit. quia conclusit captiuitatez in ydumeam ⁊ non fuit recordata federis fratruz. Erant enim tyri negociatores: ⁊ si aliquid de iudeis capere poterant vendebant ydumeis. ⌊ ydumee ⌋ ydumea dicitur terra edon in littere meridiano terre promissionis siue esau. ⁊ vocatur mons seyr a nomine esau: quia esau tria nomina habuit: scilicet esau. edon. seyr. Peccatum autem ydumeorum fuit quia prosecutus fuit esau fratrem suum in gladio. scilicet Jacob ⁊ violauit misericordiam eius. i. non fuit misericors eius vt frater fratri misereri debebat. ⁊ tenuerunt vltra furorem suum ⁊ indignationem suam seruauerit vsq; in finem. Refertur ad filios esau; qui non perdiderunt odium fraternum quod pater habebat ad Jacob hoc ipsi habuerūt ad filios eius: quia noluerunt a principio concedere transitum per terram suā: sed cōminati sunt eis si intrare vellent: vt patet numeri. xx. c. ⌊ filiorum amon ⌋. amon ⁊ moab sunt filij loth de duabus filiabus suis: vt patet gen. xix. c. hij habitant in arabia ⁊ valde persequnti sunt filios israel: tempore iudicum. ⁊ tempore saulis: quia venerunt in iabes galaad volentes eruere oculos dextros omnibus viris: vt patet primo reg. xj. c. Et quadam alia vice: dum pugnarent contra iabes galaad vt acciperent illam regionez pro terra sua diſecuerunt pregnātes galaad. ideſt illius terre totius: vt non multiplicarentur bellatores ex partu pregnantium: vt patet amos primo. c. ⌊ ⁊ moab ⌋ moab filius ex maiori filia loth: vt patet gen. xix. c. Peccatum moabitarum fuit q̄ incenderūt ossa regis ydumee: vt patet amos. ij. c. ¶ Et dicit Hieronymus sup amos q̄ tradunt hebrei ydumeos fuisse subiectos iosaphat regi iuda: Et moabitis ioram regi israel. Sed post modicum cuz receſſisset rex moabitarum ioram petunt ille auxiliuz a iosaphat rege iuda q̄ veniens. duxit secum regem ydumeorum ad oppugnandam ciuitatem in qua rex moab erat conclusus. Et cum rex moab vellet fugere per eam partem ciuitatis quaz rex ydumee obsidebat non est permissus ab eo: tūc ascendens murum inuiolauit videntibus hostibus filium suum deo suo: ⁊ propter immanitatem huius facti receſſerunt filij israel a ciuitate. postea mortuo rege ydumeorum ⁊ sepulto recordati moabite quid egisset cōtra eos in obsidione extractum de sepulcro cōbusserunt igni ⁊ in cinerem redigerunt vt quod non potuerunt in viuo vlciscerentur in mortuo. ⌊ Jn septimo ⁊ octauo gradu iuda ⁊ israel ⌋. ideſt peccata ⁊ prenunciationes penarum contra iudam ponuntur septimo loco punitiones contra israel: ponuntur quarto loco incipiendo a damasco ⁊ gaza. ¶ Peccata iuda erāt multa: scilicet quia legem dei non custodiebant ⁊ volebant agere que deus mandabat: sed declinabant ad idola: vt patet amos. ij. c. ⌊ Et israel octauo loco ponitur israel cuius peccatum. q; vendidit argento iustum ⁊ pauperem pro calciamentis: ⁊ q; conterebant super puluerem capita pauperum ⁊ viam humiliuz declinabant vt p3 amos. ij. c. ¶ Alig. n. dicūt q̄ ō fuit pctm̄ vēditiōis xp̄i. q. p. xxx. argēteis vēditus ē

Pctm̄ damasci

Pctm̄ gaze.

Pctm̄ ydumeorum.

Pctm̄ iuda

Sed nullo

Se ꝺ nullo modo conuenit: quia ista punitio que hic prenũciatur infligenda paulo post inflicta est. Sed Christi venditio multo post tempore fuit. ¶ Item quia ista priuatio refertur ad peccata preterita. venditio autem xpi non erat preterita. nec valet si dicas ꝙ loquitur de futuro tanquã de preterito propter certitudinẽ prophetie. qz licet aliquãdo ponatur preteritum perfectũ pro futuro nunq̃z vel raro ponitur ꝑ teritum imperfectũ ꝓ futuro quia semper refertur ad rez gestaz. totus autẽ contextus littere ad preteritũ dirigit. ¶ Itẽ quia nõ vẽdiderunt iudei Christũ sed iudas discipulus suꝰ. peccatum venditionis nullo mõ imputabile est iudeis. Itez dato ꝙ imputaretur iudeis qui ipm emerunt quia sanguinẽ innocentem emerunt tñ israelitis nõ põt imputari. quia sola tribus iude que mansit. Christum persecuta est z crucifixit. tribus autẽ que vocantur israel per multuz tempus antedu cte fuerant in terram iudeoz ad quas de scelere facto cõtra Christũ vel attinebat ridiculuz ergo est talia dicere. ¶ Sed intelligitur ꝙ principes z viri potẽtes in israel vendebant iustum pro argento. i. damnes contra iustũ sententiã iniquaz
ꝯ propter munera. ⌊ z pauperem ꝓ calciamentis ⌋. i. qz pauperes nil dare poterant pro modico vẽdebant iusticiam eoz z humiliabant pauperes vsq̃z ad terrã flagelantes eos z pcu
ꝯ cientes capita eoz super p'uerem: qz vitulos nolebant adorare z aliquos occidebant. ⌊ hic loquit ad vacas pingues ⌋ Hoc habet amos. c. iiij. ꝑ. dicit ibi captiuitatez assyrioz istis
Uxores sacerdotũ i terra samarie vacepigues sunt appellate. vacis pinguibus. z dicunt vacce pingues vxores sacerdotuz z iudicũ in terra samarie: qz ventri z gule seruiebant lautissime. Aliqui volunt ꝙ dicat pro ipsis viris z vocentur vacce irrisorie. Sed nõ est qz in littera amos subiungit. ⌊ qui dicitis dñis vestris afferte z bibxus ⌋. dñi autez sunt mariti earꝫ Item quia post subditur z ꝑ aperturas exibitis altera cõtra alteram: z proiciemini in armon. nõ potest autem hoc de viris intelligi. ⌊ in mõte samarie. i. in bethel vbi erat vnus vitulus quẽ fecerat Jeroboaz vt patet. iij. reg. xij. c. z sacerdotes multi z iudices vel dicitur mons samarie altitudo potestatis sacerdotalis: vel iudicatiue in samaria. ⌊ z ruituram domũ maiorẽ minorẽq̃z testatur ⌋. i. predicit ꝙ domus israel q̃ est maior domus habens decẽ tribus: z domus minor. i. domus regni iuda que parua erat ruent tradite in manus hostiles de hoc amos. c. vj. qz ecce dominus mandabit z percutiet domum maiorez ruinis z domum minorem scissionibus ⌊ ipse cernit factorẽ locuste ⌋. i. amos vidit imaginaria visione. dñi fingentem. i. facientẽ locustas z mitentem eas in terram vt cooperirent z vastarent oia virentia in principio ger
ꝯ minantiũ ⌊ serotini imbris ⌋. i. in primo vere cunctis incipiẽtibus germinare vt patet amos. vij. c. ¶ Aliqui tñ intelligũt hoc de assyrijs ascendentibus multitudine magna z cooperientibus terram ꝓmissionis. Sed melior expositio est ꝑma: qz sic factũ est. s. ꝙ percuteret deus israelitas primo fame z alijs minoribus malis: vt corrigerentur. Deinde perseueran tibus ipsis induxit captiuitatẽ ꝑm ordinẽ punitionis qui po
ꝯ nitur deut. xxviij. c. z leui. xxvj. ⌊ stantem dominũ super murum litũ vel adamãtinũ ⌋. biblia nostra habet murum litũ. i. planatum. z dicitur a lino. is. litum. litu. i. superinducere calcem lapidibus vel lateribus ad fortiorem structuram z compagination em. Stabat autem deus super murum litum. i. bene leuigatum. vel adamantinuz ꝑm litteram. lxx. interpretum. z signatur soliditas murorum israel. Et dixit prophe amos quid tu vides amos? qui respondit trullam cementarij ego video: volebat enim deus signare deiectionẽ murorum israel in quibus confidebant. ideo subiunxit ecce ponam trullã in medio populi mei israel. non adijciaz vltra super inducere eum. z demolienꝫ excelsa: trulla enim est instrumentum edificatoz: z ferreus. ampluz z planum ad complanandum lu
ꝯ tum vel calcem z vocatur vulgariter paleta. ⌊ Et vncinum pomorum attrahentez supplicia peccatorum ⌋. De hoc amos viij. c. iste vncinus significat captiuitatem imminentem eis futuram per assyrios. z sicut poma violenter inclinantur vncino. i. illo instrumento curuo ad capiendum. ita ipsi portare debebant in vinculis z laqueis inuicti in captiuitatẽ ad terram medorum. vel sicut vncinus accelerare facit ramuz ad decerpentem fructus ita signabatur instare de propinquo captiuitatis israel. z hoc vult. c. viij. amos dicens hec ostendit mihi dominus. z ecce vncinus pomorum z dixit quid tu vides amos. z dixit vncinum pomorum z dixit dominus ad me. venit finis super populum meum israel. ⌊ z famez in terra ⌋. Ista non fuit fames panis: sed audiendi verbum dei: vt patet amos. viij. c. Hoc fuit imminẽte captiuitate: inquirebãt responsum a prophetis: z circuibant querentes prophetas nec inueniebant eos timore z desiderio exardescentes.

¶ Abdias q interptat seruus dñi ptonat ꝯ edon z sanguineũ terrenũq̃z fratrẽ fratris quoq̃z iacob semp emulum basta percutit spiritali.

¶ Abdias qui interpretatur seruus domini ⌋. hic ponitur quartus de minoribus prophetis. ¶ Hebrei dicunt ꝙ iste est qui sub rege achab z impijssima iezabel pauit centum ꝓphetas in speluncis z specubus qui non curuauerunt genua sua ante baal. sepulcrum quoq̃z eius cum mausoleo helisei z Baptiste Joannis in sebaste ciuitate veneration i habetur: que olim samaria dicebatur vt ait Hieronymus in prologo super abdiam qui incipit Jacob patriarcha. interpretatur abdias seruus domini maximam quippe deo seruitutem exhibuit cum pauit centum prophetas vt non recederent a
ꝯ vero cultu dei ⌊ pertonat contra edon ⌋. i. contra filios esau qui sunt ydumei. tota enim prophetia abdie destructionem designat ydume. ⌊ sanguineum terrenumq̃z fratrem ⌋. dicit
ꝯ autem sanguineus. i. valde rubeus. z propter ruborem corporis edon dictus est: vt ait Hieronymus in prologo super abdiaz. vel vt habetur gen. xxv. c. vocatur rubeus siue edon quia desideranit] lenticulam ruffam. Uocatur autem esau a nomine proprio. Uocatur seyr a corporis dispositione quia hispidus erat vt pãnus vel pellis. vel potest dici sanguineus quia propter inuidiam sanguinez fratris sui Jacob effunde
ꝯ re conabatur. ⌊ fratris quoq̃z Jacob semper emulum ⌋. i. inuidentem. pro benedictione quã surripuerat. sed nec in hoc eum grauauerat: quia esau vendiderat ei primogenita. Si ergo possessionem rei sue que ab alio violenter detinebatur palam accipere non poterat licebat accipere quomodocũq̃z posset. ⌊ basta percutit spiritali ⌋. s. prophetando contra eus desolationem: prophetia enim que contra aliquod dirigitur non nocet corporaliter quia verbum est. sed certissimuz malum prenunciat futuꝫ ideo basta spiritualis vocatur.

Abdias

Prophia dñi basta spiritualis.

¶ Jonas pulcherrima colũba naufragio suo passionẽ dñi ꝑfigurans: modũ ad pniaz reuocat: z sub noie niniue gentibus salutem nunciat.

¶ Jonas columba ⌋ iste est quintus propheta de minoribus iste ionas z abdias: quia in principio sui temporum annotationes nõ habent. intelliguntur prophetasse eisdem tẽporibus quibus prophete qui prepositi sunt. ¶ Fuit iste Jonas de geth que est in ophir vt ait Hieronymus. Dicunt iudei ꝙ iste fuit filius mulieris sareptane quã helias propheta postea mortuum suscitauit vt ait Hieronymus in prologo super ionam qui incipit sanctum ionã. Sepulcrum eius demonstratur in vna vrbium geth in vico quodam qui est secundo miliario a sephorin itinere quo pergitur tiberiadem: vt ait Hieronymus in prologo qui incipit Jonas columba. z vocatur ionas columba: quia sic est eius interpretatio in hebreo. vel interpretatur dolens vt ait Jsidorus. vij. ethimo. quia doluit de salute niniuitarum. vel quia in ventre ceti tribus diebus doluit. ⌊ naufragio suo passionem domini prefigurans ⌋. quia sicut ionas fuit tribus diebus in ventre ceti. Sic filius hominis fuit tribus diebus in corde terre. Ideo phariseis petentibus signũ Christus respondit dicens matthe. xvj. c. generatio mala z adultera signum querit z signũ
ꝯ non dabitur ei. nisi signum Jone prophete. ⌊ Mundum ad penitentiam reuocat ⌋. quia vocando niniuitas ad penitentiam omnes homines vocare intelligebatur dans causam similem confidendi. ⌊ z sub nomine niniue salutem gentibus nunciat ⌋. nullus propheta legitur missus ad gentes nisi ionas. ideo per niniuem ad quam mittebantur cetere gentes ad pniam vocate intelliguntur.
ꝯ

¶ Micheas demorasthi coheres xpi vastationẽ ãnunciat filie latronis: z obsidionez ponit contra eã: qz maxillã percusserit iudicis israel.

⌊ Micheas demorasti ⌋. Iste est sextus ꝓpheta de minoribus. iste ꝓphetauit sub ioathan z achaz. z eze chia. vt patet michee. j. c. z ꝑcesserunt eũ alij prefati ꝓphete: qz tpe ozie inꝯ ceperũt. iste aũt tpe ioathan filij ozie. z loquit cõtra samariã

z hrlm.

ē ihrlm. ¶ Fuit micheas de morasty q est grandis vlculus q est iuxta eleutheopolim vrbem palestinoꝝ vt ait Hieronymus. ⁊ coheres xpi ⁊ aludit Hieronym. verbo qō hēc ad roma. viij. heredes dei coheredes aūt xpi. qz morasti sigt hebraice heredem. ⁊ vastationem annūciat filie latronis ⁊ vocat hierusalem filia latronis. i. filia diaboli q semper insidiat vt rapiat fructum bonoꝝ operū. De ista vastatione dicit michee. v. ⁊ Nunc vastaberis filia latronis: qz pcusserit maxillā iudicis isrl'. i. qz percussit xpm in maxilla. fuit. n. iniuria toti trinitati qñ facientib⁹ iudeis pcussit seruus pontificis, xpi maxillā: qui erat iudex isrl'. lra aūt in michea nō est sicut hic. Sz dicitur ⁊ obsidionem ponent super nos in virga percutient maxillam iudicis israel ⁊ quod valde conuenit captiuitati babilonice ideo dicitur. ⁊ Nunc vastaberis filia latronis ⁊. i. destrueris a caldeis. ⁊ Obsidionē ponēt sup nos ⁊ circūdando vos i ciuitate ierusalē añ babilonicā captiuitatē. ⁊ In virga percutiēt maxillā iudicis isrl' ⁊. i. in ista irruptiōe ciuitatis hostes nri ita crudeli' se hębunt q nō dabunt honorē senibus ⁊ viris nobilibus. Sz iudices ipsos q in toto pplo honoratissimi sūt pcutient virga in maxill' ⁊ capite ad magnū dedecus. ⁊ sic pnūciatū fuerat eis deut. xxviij. c. ducet sup te dns gentē cuius linguā intelligere nō possis gentē pacissimā q nō deferat seni nec misereat puulis. ¶ Et magis ꝓpe vr hoc debere intelligi de pena iudeoꝝ in obsidiōe qz de culpa: vt pz ex ptextu lre. s. q: dī nunc vastaberis: maxie q: si dicat q debet intelligi de pcussiōe xpi quo poterit stare: qz culpa sp pcedit penā: sz captiuitas babilonica de q ibi micheas ꝓphat fuit añ pcussionē xpi: qsi p qngentos annos. immo qsi p sexcētos. qō pz ꝓputādo. lxx. ebdomades daniel'. q faciunt qdringētos nonaginta ānos. ⁊ deiñ pcedēs tps qō fuit inter ꝓphiā michee ⁊ danielis. ¶ Sz pōt dici q ista pcussio maxille refert ad xpz. ⁊ sic li. nūc nō demōstrat tps captiuitatis babilonice. sz tps captiuitatis facte p romanos ⁊ tunc est sensus. ⁊ Nūc vastaberis filia latrōis ⁊. s. tpe titi ⁊ vespasiani. ⁊ obsidionē ponēt sup nos ⁊. i. sup oēs exītes in ihrlz. loquit. n. ꝓpha de toto pplo: Et ponit se cū eis. sz ipse nō vidit istā captiuitatē nec babilonicā: qz tpe ezechie mortu⁹ est postqz fuerūt qnqz reges vsqz ad captiuitatē babilonicā. vt pz. iiij. reg. ꝓputādo iosiā pmū. ibidē. xxj. c. scōz ioachā. tertiū ioachin. quartū aliū ioachin. quintū sedechiā de ꝙs. iiij. reg. xxv. c. ⁊ percutient in virga maxillā iudicis isrl' ⁊. i. ista vastatio fiet. qz pcutiēt xpm in maxilla. sz pma expositio magis cōsonat littere.

Cōparatio duaꝝ expo. Naum.

¶ Naū ꝓsolator orbis increpat ciuitatem sanguinū: ⁊ post euersionem illius loqtur. Ecce sup mōtes pedes euangelizantis ⁊ ānūciantis pacem.

¶ Nauz consolator ⁊. iste est septimus prophete inter minores. ꝓphauit āt eodē tpe quo micheas: qz in pnci. lib. tpis annotatiōes nō hz. ⁊ cōsolator orbis ⁊. qz nō erat pua ꝓsolatio tā decē tribubus q in captiuitate tenebant: qz duab⁹. s. iude ⁊ beniamin q ab eis obsidebāt q caldei assyrios destrueret ⁊ captiuaret: vt ait Hieronymus in plogo sup nauz q icipit nauz ꝓphaz. ⁊ increpat ciuitatē sanguinū ⁊. i. niniuē q dī ciuitas sangninū: qz rex assyrioꝝ q morabat in niniue metropoli regni sui multū sanguinē effuderat de isrl'itis iudeis: ⁊ alīs gētib⁹ qs subiecerat. de qb⁹. iij. reg. xvij. c. ⁊ increpatio erat pdicē ei q destrueret a caldeis. ⁊ rō: qz pdicāte iona in ciuitate niniue ꝓuersi sūt ad dñm ⁊ misericordiā ꝓsecuti. Deinde trāqlitate hīta grauiorib⁹ se crib⁹ miscuerūt. qre ꝓphā naū vltimatā ⁊ totalē eis denunciat destructionem. ⁊ post euersionē logt ⁊ euersionē niniue in gñali ponit in pmo. c. i alīs duob⁹ sequentib⁹ ponit magis in spāli. In pmo aūt ca⁹ post pnūciationē destructiōis seqt. ⁊ ecce sup mōtes ⁊. hic pnūciat gaudiū iudeis nō solū de captiōe ⁊ destructione assyrioꝝ p babilonios. Sz pmo de morte senacherib: ⁊ pz qz dī i lra ꝓsequnti. ⁊ celebra iuda festiuitates tuas ⁊. qa vt hēc. ij. paralipo. xxij. c. dū senacherib obsideret ihrlm ⁊ inuaderet terrā illā nō potuerūt celebrare solēnitatē pasche azimoꝝ pmo mē se. deinde pcussis octuagintaqnqz millib⁹ viris senacherib ipse ausugit in terrā suā. ⁊ imediate in tēplo dei sui a filīs suis occisus est. Et tūc venerūt nūcij ad terrā iude anūciātes mortē eius: ⁊ dicētes q secure possent celebrare festiuitatē ⁊ tūc. Scō mense. die qntadecima pascha celebratū est iuxta regulā positā numeri. ix. c. ⁊ ecce sup mōtes pedes euangelizantis ⁊. Ista sūt verba nauī dicētis iudeis. ecce nūc venit nūcius denūcians mortē senacherib. pedes erāt sup mōtes: qz velociter trāscurrebat mōtes ⁊ valles ⁊ plana. euāgelizans dī. i. bonū anūciās. ab eu. qō est bonū. ⁊ angelus qō ē nūci⁹. q. bñ ānūciās. nō poterat āt iudeis meli⁹ aliqd nūciari quā ges ab hostib⁹ ⁊ mors senacherib. iō sbdit ⁊ anūciātis pacē.

¶ Abacuch luctator fortis ⁊ rigidus stat super custodiam suā: ⁊ figit gradum super munitionem vt christum in cruce contemplet: ⁊ dicat opuit celos gloria eius: ⁊ laudis eius plena est terra: splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius.

¶ Abacuch luctator ⁊. Iste est octau⁹ de minoribus ꝓphis. Iste ꝓphauit eo tpe quo nauī ⁊ micheas: qz ānotationē tpis nō hz. abacuch interptat amplexās vt ait Hieronymus sup istū ꝓphām. qz ex eo q amabilis dñi erat sic vocat. vel qz in certamē cū deo ingredit amplexantis. i. luctātis fortit vocabulū. ⁊ luctator fortis ⁊. qz nullus ꝓphā ē q ita cōtra deū dure loquat ꝙquerēdo qre in pñti vita mali ꝓspant ⁊ ꝙculcāt bonos ⁊ in hoc magis ptendētis ⁊ irati vocabulū hz ex verbis qs petētis vel pcantis ⁊ stat sup custodiā suā ⁊. aludit hic Hiero. verbis ipsi⁹ abacuch in. c. q. dicētis sup custodiā meā stabo. ⁊ est sensus stat sup custodiā suā. i. cū magna attētiōe custodis. sic custodes nocturnaꝝ vigiliaꝝ cū diligēter custodire volūt stāt sup pedes erecti toto corpe ne dormiāt. ⁊ figit gradū sup munitionē ⁊. ad idez ptinet ⁊ sic est in ordine lre abacuch. ⁊ notat diligētiaz custodiētis ⁊ figit graduz sup munitionē ⁊. i. ponit pedē firmatū sup murꝝ. Et erat intentio abacuch q ex quo ipse cum deo disceptauerat ꝙquerēdo de ꝙculcatiōe bonoꝝ a malis ⁊ dñs ei nōduz rñderat. nunc volebat diligēter attēdere qd ei de⁹ rñderet. ⁊ ad hoc facit istū apparatū ad modū diligētis custodis stantis sup muros. ⁊ iō sequit in lra. ⁊ ꝓtēplabor ⁊ videā qd dicat mihi ⁊ qd repsōdeā ad arguentē me. Et qz ista questio ꝓuidētie introducta fuerat pp nabuchodonosoz q neqssim⁹ erat. ⁊ tñ iudeos meliores se ꝙculcabat. iō rñdet dns i illo. ij. c. q babilonia destruet a medis ⁊ psis. ⁊ vt xpm in cruce ꝓtēplet ⁊. hoc fit in tertio cap⁰. qō pōt intelligi de destructione babilonis p cyrū ⁊ darīū. vel de passione xpi ⁊ in aliqua pte magis ꝙsonat lra vni aliqn magis alteri. sz hic Hiero. applicat ad xpm. De hoc tñ plenius ibi dicet deo dāte. ⁊ opuit celos gl'ia eius ⁊. i. gl'ia xpi opuit celos implēs illos: qz infinita est. ⁊ hoc fuit marie in natiuitate eius qñ angeli cecinerunt. gl'ia in excelsis deo. luc. ij. c. ⁊ laudis eius plena est terra ⁊. qz in tota terra narrant mirabilia eius ⁊ miserationes ei⁹ sup oia opa ei⁹. laudat vt creator. vt redēptor. ⁊ vt gl'ificator ⁊ splēdor eius vt lux erit ⁊. i. splēdor fame xpi q p totū orbē diuulgata est vel qs tū ad doctrinā q splēduit exponēs antiq legis veritatē ⁊ intelligentiaz q sub tenebroso cortice celabat. ⁊ cornua in manibus eius ⁊. i. cornua crucis fuerūt in manibus eius. vel pt fieri hypalage vt dicam⁹ manus ei⁹ in cornibus. s. crucis. ⁊ hoc cōuenientius est. ⁊ ibi abscondita est fortitudo eius ⁊. i. ibi demōstrauit se esse infirmū. qz nihil opata fuit diuinitas ad euasionē pene. sz pmisit xpm amarissime pati ⁊ amarius qs nos patiamur pp maximaz armoniā in cōplexione ⁊ viuacitate ⁊ in sensibus. et qz in nobis dū pars inferior patiētie superior ꝓpatit ⁊ dolorē qs tū potest lenit. ⁊ tollerabilius fit. in xpo aūt qui dns nature erat ex voluntate sua facta fuit ista discōtinuatio. s. vt vires inferiores pfectissime ⁊ amarissime paterent. ⁊ partes supiores. s. intellectus ⁊ voluntas taliter finirent ⁊ nulla ꝓsolatio a deitate vel ab intellectu saltez naturali' redundabat illo tpe in partē sensitiuā. Et tunc potentie sensitiue soli dolori vacantes acerrimuz dolorē pacieba: iō nullus homo tantū dolorē sensit in penalitatibus sicut xps. ¶ In martyribus enim gratia xpi redundat afluenter dum patiebant ne desparent. sed voluntarie acciperēt

¶ Nullus enim homo fuit qui si in mortis tollerationē ita relictus fuisset sine aliqua influētia ad partes inferiores redundante sicut christus q nō desperasset. ⁊ ex hoc specialiter clamauit in morte sua dicens. deus meus vt quid dereliquisti me. vt patet Matthe. xxvij. c. De nullo aūt viro sancto legimus q istam vocem in morte sua dixerit quantumcūqz acerbissime pateretur. quod valde notandū est. qz nul-

lus ste

Cū dī pcutient maxillaz iudicis isrl'. An intelligitur ō Christo.

Niniue ciuitas sanguinum.

Qō. ix.

Cā pp qua xps amarissime pas sus est.

lus sic derelictus fuit. ¶Alij autē homines qui pro christo moriebantur ex influentia virium superiorū in inferiores alio quo modo tollerabilius habebant: q̄ per intellectū ⁊ voluntatem aliqualiter potentiā sensitiuam impando ab attentione doloris remouebant. Ideo abscondita est fortitudo eius.

¶Unde ylarius ait q̄ ante passionem apuit christus deus ⁊ homo: in passione solum homo: post passionem solus deus. De his ponit aliquid sanctus Thomas in quodam quolibz. scilicet vtrum christus vere mortuus fuerit.

¶Sophonias speculator ⁊ arcanorum dei cognitor audit clamorem a porta piscium ⁊ eiulatū a secunda ⁊ contritionem a collibus. Indicit quoq3 vlulatum habitatoribus pile: quia cōticuit omnis populus chanaam: diſperſi ſunt vniuerſi qui inuoluti erant argento.

Sophonias

¶Sophonias. ⌊Iste est nonus propha de minoribus: iste prophauit post tpa oium predictorū prophārum. ſ. tēpore Josie regis: ⁊ denūciat iste prophā captiuitatem babylonicam: deinde liberationē ⁊ h̄ ex merito Josie regis: qui fuit de optimis regibus iuda: vt ait Hieron⁹. in prologo sup sophoniā: sophonias speculator vel archan⁹: ⁊ ad idem ptinent: q̄ sophonias archana domini cōsiderabat ⁊ vocatur speculator q̄ sic vocantur ꝓphē: vt p3 eze. 3. c. filij hominis speculatorē dedi te domui israel. ⌊ ⁊ archanorū domini cognitor ⌋ q̄ ista que futura erant sibi reuelata fuerunt. ⌊ Audit clamorem. ⌋ hic ponitur. c. i. vbi innuitur aflictio iudeorum manentium in hierusalem: tempore quo caldei intrauerunt ciuitatem per omnes portas ⌊ Clamorem a porta piscium. ⌋ q̄ oēs qui stabant circa illam portā clamare ceperunt intrantibus caldeis: ⁊ vocatur porta piscium que contra iopē est ⁊ diospolis contra occidentalem ptem ad mare mediterraneum qō vocatur mare palestinorū. ⌊ Et eiulatum a secunda. ⌋ qui erant apud secundā portam: eodem modo intrātibus caldeis vlulabant ⁊ ista secūda porta erat prope portas maris siue piscium: q̄ ibi incipiebant numerari porte. ⌊ ⁊ vllulatum a collibus. ⌋ colles hierusalem erant mons syon in quo erat tēplus ⁊ ibi habitabāt nobiles eratq3 ibi domus regia ad quā partem ascendebant caldei vociferantibus eis qui supra erant.

Hrim pila nūcupata.

⌊ Indicit quoq3 ⌋ i. annunciat ⌊ vllulatū habitatoribus pile ⌋ i. hierusalē que dicebatur pila propter rotūditatem magnaz sicut est in pila ⌊ q̄ cōticuit omnis populus chanaā ⌋ q̄ tunc conticuerunt omnes iudei superbi pressi ab hostibus: iuxta illud ysa. 2. c. oculi sublimes hominis humiliati sunt ⁊ incuruabitur altitudo virorum: exaltabitur autem dominus solus in die illa: q̄ dies domini exercituū super omnem superbum ⁊ excelsum ⁊ super omnem arrogantē: vocatur autez hierusalem populus chanaā: q̄ habitatores eius peccatores erāt vt chananei: ⁊ sic Daniel improperauit iudicibus peccatoribus: vt p3 Daniel. 13. c. Semen chanaā ⁊ non iuda: sic etiam vocantur sodoma propter magnitudinē peccatorū: vt p3 ysa. primo. audite verbū domini principes sodomorū: ⁊ percipite auribus legez dei populus gomorre. Etiā propter manifestationem delictorū: vt p3. ysa. 3. quasi sodoma peccatū suū predicauerunt nec absconderunt. ⌊ Diſperſi ſunt vniuerſi qui inuoluti erant argento. ⌋ q̄ in irruptōe ciuitatis caldei deprędati sunt oēs diuitias qs inuenire potuerunt: ⁊ nominātur hic diuites: q̄ peccatū auaritie eorū in quo diripiebant bona pauperum fuit magna cā huius captiuitatis vt tangunt generaliter omnes prophe tam maiores qs minores.

¶Aggeus festiuus ⁊ letus qui seminauit i lacrimis vt in gaudio meteret: destructum templū edificat: deūq3 patrem inducit loquētez. Adhuc vnū modicūq3 ⁊ ego cōmouebo celum ⁊ terram ⁊ mare ⁊ aridam: ⁊ mouebo omnes gētes ⁊ veniet desideratus cunctis gentibus.

Aggeus

¶Aggeus festiuus. ⌊ Iste est decimus propha inter minores. Iste aggeus fuit post omnes supiores prophas: q̄ post captiuitatem babylonicam prophauit post finē temporis captiuitatis. ſ. anno. 2. Darij regis secundi vt p3 aggei. primo. c. ⁊ iste aggeus prophauit ista existens in hierusalē post reditum de babylone: vt p3 in processu primi ca. ⁊ in. 2. q̄ querit quis est qui viderit templū in gloria sua prima: ⁊ isto presente incepta est edificatio templi secunda vice. ¶Unde notandum q̄ sicut scribitur. 2. palipo. vlt. c. nabucho. rex caldeorum propter piuriū sedechie regis iude qui ab ipso recesserat ipz sedechiam cū populo iudaico in babilonē duxit captiuos in censo templo ⁊ vrbe destructa. Mortuo autez Nabuchodonosor ⁊ eluimorodach filio suo: ⁊ Balthasar nepote suo succedente in regnum a caldeorū hostibus. ſ. a medis ⁊ pſis interfecto. Darius medus successit in regnū Babylonis: quo mortuo successit Cyrus rex persarum qui in primo anno regni sui remisit in hierusalem circiter quinquaginta milia iudeorum: quibus prefecit zorobabel: ⁊ iesum filium iosedech. Et precepit vt edificarent templū domini: illi autez extructo altari fundamenta templi iecerunt: vt p3 esdre primo. 3. c. Interea mortuo Cyro arthaxerses qui dictus fuit cambyses succedens cyro: mādauit gentib⁹: que erant in circuitu hierusalem vt interdicerent iudeis: ne aliquid instaurarēt vel in muris siue templo: ⁊ tunc mansit opus incohatum vsq3 ad secūdum annum Darij secundi: qui vocatur filius ydaspis: de hoc primo esdre. c. 4. tunc aggeus ⁊ zacharias inceperūt ꝓphare ⁊ cohortari ceteros iudeos ad templi instaurationē dicentes esse. tempus impletum quod predixerat hieremias. ſ. 70. annos captiuitatis: de quibus hiere. 29. c. Principalis autē intentio aggei est pronocare zorobabel ⁊ alios qui cū eo erāt ad templi restaurationem. Uocaſ autem festiuus: q̄ velociter templum dei edificari hortabaſ non obstante Cambysis contrario decreto ⌊ ⁊ letus ⌋ q̄ p̄nunciabat multa bona iudeis euentura: si ad templi edificationez curā haberent: ⁊ q̄ prenunciabat maiorem futurā gloriam domus huius qs prime vt p3. 2. c. eiusdem ⌊ qui seminauit in lachrymis vt in gaudio meteret. ⌋ Jsta loquutio accipitur de psalmo. c. 125. ſ. in cōuertendo ⁊ est sensus. aggeus seminauit in lachrymis. i. mādauit fieri aliquē actum laboriosum. ſ. templi restaurationez que quasi cū lachrymis fiebat ⁊ dolore magno: q̄ vna manu edificabant: ⁊ altera manu tenebant lanceā cōtra hostes: vt p3 neemie. c. 3. vt in gaudio meteret: q̄ ex edificatiōe laborioſa templi sequereſ magna exultatio. ſ. q̄ gloria secūdi templi esset maior qs gloria p̄mi: vt p3 aggei. 2. c. ⌊ templus edificat ⌋ i. ad edificandū incitat predicaſ tēpus dictus a Hieremia esse completū. ⌊ Deniqs patrez inducit loquentē ⌋ hoc est in. ij. c. vbi dicit se missurū saluatorez ad templū illud ⌊ Adhuc vnū modicū ⌋ i. post modicū tempus fient ista que annūcio. ſ. aduentus messie ad templū: q̄ fuerunt quasi q̄dringenti anni a tpe quo dictus fuit hoc: vsq3 ad xp̄i natiuitatē ſm quoſdā: sed ſm veritatē fuerunt anni quingenti: ⁊ decē octo: vt p3 per Eusebiū. ⌊ Et ego mouebo celū ⌋ sicut enim qn̄ deus dedit primus testm̄ in synai motū fuit mare rubrū: exo. 14. c. ⁊ celi: q̄ distillauerunt mana exo. 16. c. ⁊ ignis apuit ⁊ caligo. exo. 19. ca. Jta veniente xp̄o qui nouum testm̄ in sanguine suo cōfirmaturus erat debebat fieri magna in rebus mutatio: in celo enim fuit facta mutatio: siue in natiuitate siue in passione. In natiuitate q̄ apuit stella dirigens magos reges vsq3 ad locū in quo erat xp̄s Mat. ij. c. vel q̄ in die natalis apuerunt tres soles in oriēte q̄ post paulatim in vnū ꝓiūcti sunt ad trinitatē subaz notandā in hoc xp̄o. ſ. deitatē animā ⁊ corpus: vnica tn̄ psona c. ſ. verbi. In passione aūt mutatio facta fuit: q̄ erat eclypsis miraculosa in sole in plenilunio Mat. 27. ca. de qua deo dante aliqd dicē sup Mat. ⌊ Et terraz. ⌋ fuit facta mutatio i terra: q̄ illa nocte natalis xp̄i fons olei manauit in ciuitate romana trāſ tiberim i taberna emeritoria vt p3 ex certissimis historiis ⁊ floruerunt vinee engadi illa nocte in terra iudee: q̄ engadi est mōs i terra ⁊ sorte iude: in quo latuit dauid fugiens saulē: vt p3. i. reg. c. 24. Etiam maxima mutatio facta fuit q̄ ante christi natalem Octauianus romanorū imperator qui tunc toti orbi pacatissimo imperabat mandauit q̄ describeretur vniuersus orbis: ⁊ quilibet iret in ciuitatem suam vt profitereſ ⁊ faceret se scribere: ⁊ tunc homines existentes in longinquis partibus orbis veniebant in terrā suam: ⁊ tunc veniens domina nostra Maria cum viro suo sponso Joseph in betleem peperit in diuersorio vt patet Lu. ij. c. ⌊ Et mare. ⌋ quia isti qui veniebant in terras suas de longinquis plerisq3 veniebāt per mare ⌊ ⁊ mouebo omnes gentes suas ad faciendum se scribi. Uel dicūtur mutate gentes: q̄ reductę fuerunt ad aliam disp̄onem qs ante fuerant: quia ante natiuitatem christi per aliqua tempora duriſſima bella fuere: scilicet Julij Cesaris ⁊ Pompei. Deinde Julij Cesaris cum parte

Qō. x.

Qō difficil' fuerit pstructio tēpli in hrīs q̄ secūdario fcā ē.

Signa q̄ in terris ⁊ i celo visa sunt q̄ tpe xp̄us natus est.

cum parte Pompeÿ remanẽte: post magna bella Octauiani
& Antonÿ: ad vltimũ aũt christi natiuitatẽ per paucum tps
tanta pax in orbẽ venit vt nunq̃ talis a mũdi origine fuisset:
ita vt totꝰ orbis vno ãno Octauiano imperatori subderet: & tũc
euenit maxima mutatio quã predixit ysa.c.2. & micheas.c.4.
& conflabunt gladios suos in vomeres & lãceas suas in fal
ces: non leuabit gens ꝓtra gentẽ gladiũ nec exercebũtur vl
tra ad preliũ. Durauit autem ista pax vsq̃ post mortem chri
sti per annos aliquot. s. tpe Octauiani sub quo christus na
tus est: & tpe Tiberÿ sub quo mortuus est: & tpe Gay caligu
le & Claudÿ: tanta enim paccato orbe trãquilitas erat: vt ait
Paulus orosius. 6. de ormesta mundi: q̃ roma dissueta bel-
lis: & iam bellox auida per totũ orbem ea nõ inueniret. Et
veniet desideratus cunctis gentibus .i. saluator noster quẽ
oẽs desiderabant vt saluaret orbem: & prophe eum cum ma
gno desiderio expectabant.

Pau. oros.

Zacharias memor domini sui multiplex in prophetia iesum vestibus sordidis indutum & lampadem oculorum septem candelabrũq̃ aureum cuius totidez lucernis quot oculis: duas quoq̃ oliuas a sinistris lãpadis cernit: & a dextris vt post equos rufos nigros varios & albos: & dissipatas quadrigas & effraim & equum de hierusalem pauperem regem vaticinetur: & predicet sedentem super pullum filium asine subiugalis.

Zacharias

Zacharias. Iste est. xi. iter minores pphas. Aggeus & zacharias in eodẽ tpe prophauerũt. s. sub Dario scõ filio ydaspis vt ps esdre primo. c. 4. sed ꝓponit aggeus zacharie: q̃ duobus mensibus ante incepit prophare aggeus: q̃ aggeus in mense. 6. anni secũdi: zacharias aũt in mense octauo anni secũdi: vt hr ex principijs suax prophax de hoc hiero. memor dñi. Sic interpretat zacharias: vel memoria dñi: q̃ vt ait ysidorus. 7. ethimo. septuagesimo anno desolatiõis templi predicante ipso memoratus est deus ppli sui iubẽteq̃ Dario reuersus fuit & reedificauerũt ciuitatem & templũ: vt ps primo esdre. 4. & 5. c. multiplex in prophetia. q̃ varijs rebus pnunciat. s. de reditu iudeox: de restauratione templi ac de destructione quarũdam terrarum: de aduentu messie: & vltimo iudicio: vt ps in discursu libri sui cernit hierusalez vestibus sordidis. Iste ẽ iesus iosedech: sacerdos magnus: qui cum zorobabel venit de babylonica captiuitate: & videbantur vestimenta eius sordida: & sathan stabat contra eum. De hoc hr. c. 3. & erat ista visio imaginaria: apparebant autẽ vestes sordide. q̃ ipse iesus sacerdos habebat aliquã culpam permittendo iudeos ducere mulieres alienigenas in vxoreꝰ ꝓtra legis interdictũ: quod hr exo. 34. c. Uel q̃ postq̃ duxerant nõ increpauerat: vt abijcerent. Et hoc ps q̃ multũ plorauit propter hoc esdras: & predicauit q̃ abijcerent vxores alienigenas eodez tpe: vt ps in fine primi hesdre: & in fine secundi eiusdem. Aliqui aũt volũt hoc de christo intelligere qui erat in vestibꝰ sordidis. i. qui venit in similitudine carnis peccati: vt hr ad ro. 8. c. Fuit etiã vestis sua sordida: quia in passione sua caro sua fuit sputis & vulneribꝰ deturpata: & sic habet ysa. 63. c. aspersus est sanguis eox super vestimenta mea: & omnia indumenta mea inquinaui. Ista quidẽ possunt dici in sensu allegorico: sed nõ ꝓgruunt in sensu litterali vt ps in eis que sequunt in eodem. c. Et lapidem oculox septez. Hic loquit de xpo qui erat lapis firmitatis qui absciss us de monte sine manibus contriuit omnia regna & subijci ens principatui ecclesie: vt habet Dani. 2. c. vel vocatur lapis angularis: q̃ cõiunxit nouũ testamentũ veteri: vel nos deo coniunxit: vt habetur ad hebre. 2. c. Et sunt septem oculi sup istum lapidem. s. septez dona spũs sancti: qui vberius fuerũt in christo q̃ in aliquo homine de cuius plenitudine omnes accepimus: vt ps Jo. primo. c. Uel potest intelligi de ipso iesu sacerdote qui vocatur lapis propter firmitatem: q̃ fuit colũna & robur iudeox: temporis illius: & super istum sunt septẽ oculi de quibus dicit zacha. 4. c. q̃ sunt septez oculi dñi qui pambulant vniuersam terram. i. vniuersitas angelorum bonorum administrantium in vniuersa terra iuxta id q̃ deus fieri prouidit: quia angeli administratorij spiritus sunt missi in ministerium: vt patet ad hebre. primo ca. & isti multuz ob

Quedã pphax dicta ad xpm male redacta.

sequebantur tunc iesu sacerdoti. ad cõplementũ totius operis templi. Et hoc significauit angelus qui videbatur loqui visione imaginaria iesu sacerdoti dicẽs. zacha. 3. c. Si in vijs meis ambulaueris: & custodiã meaz custodieris tu quoq̃ iudicabis domum meaz & custodies atria mea & dabo tibi ambulantes de his qui nũc assistũt. i. dabo de istis angelis qui nunc assistunt mihi multos custodientes te: & patet quia in illa visiõe imagiaria nullus alius assistebat nisi iesus sacerdos & sathan accusans & angeli dei. Ideo de nullo posset verificari demonstratio sancta in textu cum dicitur de his qui nunc assistunt nisi de angelis bonis. Candelabrũ aureuz. Ista visio notabat consumationem templi: in quo ponerent vasa ista: & principale vas est candelabruz quod ponebatur intra tabernaculum ante velum sancti sanctorum in latere meridiano ex opposito mense in qua erant panes propositionis in latere aquilonari: vt patet exo. 26. c. Cum totidem lucernis quot oculis ista non referuntur ad idem: q̃ lucerne referuntur ad candelabruz: oculi autem referũtur ad lapidez: q̃ in candelabro non erant oculi: naz de oculis dicit in. 3. c. de lucernis dicitur in. 4. c. & pertinent iste septez candele ad complementuz candelabri: vt ps exo. 25. c. Dicuntur aũt candele: non aliqua luminaria facta de sepo: vel cera: sed vasa septem in quibus ponebatur oleuz: de fabricatura huius candelabri diximus satis late exo. 36. c. & magis. 25. Lucerna autem vna. i. vnum vas erat super quẽlibet calamum: erat aũt astille & sex calami procedentes de ipso: & sic erant septẽ vasa in sumitatibus istorum sex calamorum & astilis. Duas quoq̃ oliuas a sinistris lampadis. Lampas vocatur ipsuz candelabrum: q̃ de ipso lumen procedit: & apud candelabra erant due oliue. i. Jesus sacerdos magnus: & zorobabel: qui curam precipuam gerebant de edificatione totius templi: & dicuntur oliue propter pietatem & vite mansuetudinez: quia valde mites & tractabiles erant: & vna istarum oliuaruz stabat a dextris candelabri alia a sinistris. Si autez fm allegoriam intelligere velimus candelabrum aureum significauit ecclesiam que aurea est propter spiritualem scripturaruz intelligentiã. Lampas christuz significat: qui quasi lampas fulsit: vt habetur ysa. 62. saluator eius vt lampas accendetur. Septem lucerne sunt septem spiritus sancti dona: due oliue fuerunt: Moyses: & helias: qui apparuerunt loquentes cum christo in monte thabor: de excessu quẽ facturus erat in hierusalem: vt patet Math. 17. c. Uel dicuntur due oliue duo testamenta: s. noua lex & vetus a quibus pietatis oleum emanat: q̃ de charitate principaliter agunt. Ut post equos rufos per quos designatur babylonÿ sanguis effusores. nigros. per quos accipiuntur medi & perse: qui babylonios destruxerunt nigerrime. i. valde crudeliter: vt patet in Abachub. 2. & 3. c. varios. per quos intelligũtur macedones. s. alexander & pueri sui: qui ei in diuersis terre partibus successerunt: quorum aliqui crudeles: alij pij fuerunt. per albos. Intelliguntur romani qui mitiores fuerunt. Uel possunt accipi per equos albos macedones. s. reges succedentes Alexandro in quorum tempore machabei floruerũt: & victorias habuerũt: per varios Romani accipiũtur: quox aliqui crudeles fuerunt: vt Uespesianus titus: & adrianus: domicianus. Alij clementes: vt Octauianus Julius Cesar & Claudius. Uel possunt accipi per. 4. quadrigas: quattuor euãgeliste. s. quorum quidaz rufus martirio dicitur. s. matheus: alius niger per altitudinem & intelligentie luculentiã vt Johannes. Alij albi virginitate vt Lucas. Alij varij gratia virtutum & tollerantia passionum: vt Marcus. Sed ista allegoria est. Prima autez litteralis expositio. De istis equis habetur zacha. 6. c. q̃ vidit inter duos montes ereos exire quattuor quadrigas. Prima habebat omnes equos rufos. Scõa omnes equos nigros. Tertia omnes equos albos. Quarta omnes equos varios: & iste procedebant in diuersas partes mundi: fm q̃ iste gentes designate per equos & quadrigas pugnauerunt contra diuersas partes orbis: applicatio autẽ patet ibi. 6. c. & dissipatas quadrigas ex effraim. Jeffraim significat regnum decem tribuum que confidebant in curribus arcu & bello. Et istud regnum fuit destructuz ante christi aduentum: & etiam antecq̃ iste zacharias ppharet. Sz non est dicendum propter hoc q̃ non prophetizauit: quia aliud est quod nos per historias factum esse cognoscimus: aliud est quod deo reuelante comprehendimus. Sic etiam

ea que

ea que dixit de caldeis qui erant equirufi: t de perfis t medis qui erant nigri equi iam tranfierant. Solum autem qui dicuntur de macedonibus t romanis complenda reftabat. ⌊ Pauperē regem vaticinetur ⌋ .i. meſſiam xp̃m: qui rex fuit: q: de ſemine Dauid ſm carnem. Et de eo dictuꝫ fuit: q ſederet ſuper ſedem dauid patris ſui: t regnū iuda vt confirmet t coꝛroboꝛet illud in iudicio fuit paup: q: nihil omnino habebat: ideo dixit cuidam volēti eum ſequi: vulpes foueas habent t volucres nidos: filius autem hominis nō habet vbi reclinet caput ſuū: vt p3 Mat. 8. c. ⌊ Et predicet ſedentē ſup pullum filiū aſine ſubiugalis. ⌋ Hoc agit in. c. ix. vbi ait exulta ſatis filia ſyon ecce rex tuus venit tibi pauper: ipſe ſedens ſuper aſinam: t eſt ſententia ſuſpenſiua. ſ. q zacharias vidit candelabꝛum t oliuas: vt poſtea videns equos ruffos nigros tē. predicaret xp̃m pauperem: t eſt ſenſus primo vidit prophā candelabꝛum quod ſignificabat conſumationē edificationis templi: t poſtea vidit illos equos quoꝝ duo .ſ. albi t varij ſignificabant tempoꝛa futura a reſtauratione templi vſq; ad tps meſſie: vt poſt deſcriptionē iſtoꝝ tempoꝝ deſcriberet xp̃m ſub habitu paupere venientem.

¶ Malachias aperte t in fine omnium prophetarum de abiectione iſrael t vocatione gentium. Non eſt mihi ait volūtas in vobis: dicit dominus exercituum: t munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab oꝛtu enim ſolis vſq; ad occaſum magnū eſt nomen meū in gentibus: t in omni loco ſacrificatur t offertur nomini meo oblatio mūda.

Malachias

¶ Malachias aperte. ⌋ ¶ Hic ponitur duodecimus t vltimus numeroꝝ prophetaꝝ: Malachias in tpe duoꝝ predictoꝝ prophauit: q: tempoꝝ annotationes nō h3: t interpꝛetatur Malachias angelus dñi: q: quecūq; dicebat, ita recipiebantur: ac ſi angelus dixiſſet aperte. Satis aperte p̄dixit abiectionem iſrael vt p3 in auctoꝛitate que hic ponit que ſumitur de primo. c. ⌊ Et in fine oiuꝫ ⌋ quia de numero prophetarum quoꝝ libꝛo legit eccleſia iſte fuit vltimus. ⌊ De abiectione iſrael ⌋ .ſ. quātum ad cerimonialia: q: lex vetus tunc ceſſare debebat. Itez quantum ad par. q: ex quo iudei audire nolebant verbuꝫ dei diſcipuli conuerſi ſunt ad gentes: vt patet actuū. xiꝫ. c. vbi dixit paulus: Primum vobis loqui oportebat de regno dei: ſed q: repulſiſtis illud t indignos vos feciſtis verbo vite ecce conuertimur ad gentes ⌊ Non eſt mihi volūtas in vobis. ⌋ quia imunda t imunde offerebant: deus aūt coꝛ deuotum deſiderat. Iſtos autem valde abhominatur: q: dicebant menſam domini t ſacrificia eſſe contemptibilia: t de imundis t claudis offerebant: ſibi pinguia t optima reſeruantes ⌊ Et munus non ſuſcipiaꝫ de manu veſtra ⌋ .i. licet mihi iſta offeratis non placabor: q: non deuoto animo offertis: t talia deus ferre non poteſt: vt p3 yſa. primo. c. quid mihi multitudo victimaꝝ veſtraꝝ dicit dominus plenus ſum. holocauſta arietū t adipem pinguiū: t ſanguinē vitulorū: t agnoꝝ t hircoꝝ nolui: cum veniretis ante cōſpectum meū q; queſiuit h de manibus veſtris:: t vt ambularetis i atrijs meis: ne offeratis vltra ſacrificiū fruſtra: incenſum abhominatio eſt mihi: neomeniam t ſabbatuꝫ t feſtiuitates veſtras non feram: iniqui ſunt cetus veſtri: kalendas veſtras t ſolēnitates odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta: t laboꝛaui ſuſtinens ⌊ ab oꝛtu ſolis vſq; ad occaſum. ⌋ Non enim eſt cultus dei nunc anguſtatus ſicut tempoꝛe legis antique: q: tunc ſolū in iudea erat notus deus t in iſrael magnū nomē eius: nunc aūt in omni pte mūdi xp̃iani habitant. India. nque terre habitabiliꝫ ab oꝛiente terminus eſt a chriſtianis tenetur partes oꝛbis occidue hiſpanoꝝ: fidem catholicam amplexantur ab aquilone chriſtiani ſunt ad auſtrum chriſtiani mixti arabibus t paganis gentibus cōmoꝛantur: t licet nō omnes gētes xp̃m colant: nulla tñ terra eſt in qua aliq chriſtiani non ſint ⌊ Magnū eſt nomen meum in gentibus. ⌋ q: omnes mediū verū vocant ⌊ Et omni loco offertur nomini meo ⌋ .i. ad reuerentiā nominis mei ⌊ oblatio munda ⌋ .ſ. euchariſtia ſub panis mundiſſimi t vini ſpecie: ſacrificia autez veteris legis. ſ. occiſio tauroꝝ t arietum t cōbuſtio carninz t inteſtinoꝝ in altari: t ſanguis effuſio: licet in tempoꝛe quodam ſm neceſſitatez illius tempoꝛis ex multis cauſis licita t ſalubꝛia fuerunt: vt demonſtrauimus in prohemiolo ſuper leuiticum: t in primo. c. tamen ſoꝛdida valde erant vt p3 intuenti. ſ. cōbuſtio adipis t carnium: que grauē odoꝛez prouocant: ſacrificium autez tempoꝛis noſtri mūdum valde eſt t in hoc valde amplificatus fuit cultus dei: q: in tempoꝛe legis veteris ſolum licebat offerre ſacrificia in loco quem dominus elegiſſet: ille autem erat vnus in toto regno iſrael t iuda: vt p3 leui. xvii. t deutero. xii. Nunc autem in omni loco licet ſacrificium dominici coꝛporis facere.

¶ Eſaiam: hieremiam. Ezechiel t Daniel: quis poteſt vel intelligere vel exponere. Quoꝝ primus non ꝓpham videtur mihi texere ſz euāgeliū.

¶ Iſaiam. ⌋ ¶ Dicto de minoꝛibus incipit de maioꝛibus ꝓphetis quoꝝ tres ponunt in ſecūdo oꝛdine canonis. Quartus autem. ſ. Daniel inter agiographa cōputatur: vt ait hieronymus in prologo galeato. Et primo ait de yſa. qui fuit cō tempoꝛaneus oſee cum ſub eiſdez regibus prophetauerit: vt patet yſa. primo. c. ſ. ſub ozia t iotham: tē. Ponit primo difficultatem in omnibus quattuoꝛ: q: dicit quiſ poterit exponere yſaiam vel hieremiaz. q. d. ſiue ad intellectuꝫ ſiue ad diſpoſitionem difficiles ſunt. ⌊ quoꝝ primus ⌋ .i. yſaias qui ponitur primus: q: prius prophauit. ſ. tempoꝛe ozie. hieremias aūt tēpoꝛe quo caldei venerunt in hieruſalē Ezechiel t Daniel in babylone cum captiuis ſuis prophauerunt: vt eoꝝ libꝛi demonſtrant ⌊ non mihi videtur prophām ſed euangelium texere ⌋ .i. cōponere vel oꝛdinare idez: q: prophia modū obſcurum t annunciationē futuri h3: yſaias autem clariſſime t per moduꝫ narrationis rei geſte loquutus eſt: t ſic ait hieronymus in prologo ſuper yſaiam. Deinde t hoc addiciendum eſt q; non tam prophā q̃ euangeliſta dicendus eſt Ita enim vniuerſa xp̃i eccleſieq; miſteria ad liquidum perſe quutus eſt vt non putes eum de futuro vaticinari: ſz de preteritis hyſtoriam texere. ¶ Sed hoc videtur repugnare ſu pradicto. ſ. quis poterit intelligere yſaiam hieremiam tē. ¶ Reſpondetur q; omnes iſti altiſſime t obſcure loquuti ſunt: ſed yſaias quātū ad miſteria paſſionis chriſti valde clare loquutus eſt: vt p3 yſa. liiꝫ. t. lxiiꝫ. t in alijs locis: ſed quantum ad aliqua extranea vt punitiones gentium ſatis obſcure loquutus eſt.

Yſaias

Obiectō q; yſaias non ſit clarus

¶ Secundus virgam nuceam t ollam ſuccēſam a facie aquilonis: t pardū ſpoliatuꝫ ſuis coloꝛibus t quadruplex diuerſis metris nectit alphabetū.

¶ Secundus vero. ⌋ Secundus q; eſt hieremias in oꝛdine tempoꝛis: q: yſaias incepit prophare inter quos fuerunt quinq; reges. ſ. ioathan. achaz. ezechias manaſſes amon: ſub quo mortuus eſt yſaias deinde ioſias filius amō regnare incepit ſub quo prophauit hieremias ⌊ Virgam nuceaz. ⌋ Iſta fuit prima viſio hieremie que habet. c. primo: quando hieremias excuſaret ſe ne mitteret ad predicandū q: neſciebat loqui: t deus monſtrauit ei viſionem imaginariā querens ab eo quid videret t reſpondit virgam vigilantez ego video: q; ſignificabat q; deus vigilaret vt cōpleret que p̄dicebat: ideo ſubdit deus bene vidiſti: q: ego vigilabo ſuper verbo meo vt faciam illud: t iſtam lr̃am. ſ. virgā vigilantez habent ſymachus t aquila antiqui tranſlatoꝛes: t ſic eſt in lr̃a noſtra: ſz hieronymus in iſto loco t. lxx. interpꝛetes dicunt baculum vel virgā nuceaz: ſed theodotion h3 virgā amigdalinā: quid autem hoꝛū magis conueniat intentioni prophe videbitur deo dante cum venerimus ad hieremiā. ¶ Iſta aūt non dñr de xp̃o ſm lr̃am: ſed quivolunt xp̃o attribuere dñt q; oīa iſta poſſunt ei ꝓgruenter attribui. Naz dr̃ virga in coꝛrectōe maloꝛ: vt p3 numeri. 24. c. oziet ſtella ex iacob t cōſurget virga ex iſrael t pcutiet duces moab. ¶ Dicit bacculus in ſuſtentatiōe actiuoꝝ: vt p3. pſ. 22. ꝛga tua t bacculus tuus ipſa me conſolata ſunt: dr̃ virga vigilans in cuſtodia ꝓtemplatiuoꝝ vt p3. pſ. cxx. ecce nō dormitabit neq; dormiet q cuſtodit iſrael dr̃ amigdalus in ſanatione ſpūaliuz infirmitatū ſic ſanat xp̃s vt p3. pſ. cvi. miſit verbū ſuum t ſanauit eos: dr̃ nux: q: perfectos reficit vt patet Matth. xi. venite ad me qui laboꝛatis t onerati eſtis t ego reficiam vos ⌊ Et ollam ſuccenſam ab aquilone. ⌋ Iſta fuit ſecunda viſio demonſtrata hieremie: ſcilicet q; viſione imaginaria vidit ollam ſuccenſam ab aquilone: vel ſecundum aliam litteram: ebullitionez eius ab aquilone. Semper enim cacabus vel olla feruet contra illaz

AA hieremias

Dr̃ia virgā q̃daz lr̃e apō antiquos t iuniore interpretes.

parte

partē aqua calor insurgit: q; inde ebullitiones surgētes cadunt in aliam ptē; z sig̃tur in hoc captiuitaſ futura per babilonios qui sunt a pte aquilonari iudee: z etiā sunt magis orientales: q; cum terra iudee sit quasi vltima ps asie versus occidentē: si aliquis vellet de terra iudee ascendere ꝓtra orientē tem non directe: sed aliq̃ declinando ad latus septētrionale primo veniet in arabiam: que est ꝓiuncta iudee: q̃tus ad angulum orientalē: q; cetere partes declinant ad meridiē; per viam qua venerunt iudei de egypto. Ab orientali plaga deinde caldea magis orientalis z magis septentrionalis deinde babilonia deinde mesopotamia: z est nūc ad caucasus z taurum montem in vltimo lateris septentrionalis: z est iste motus contra orientem: sed non directe: q; etiā est contra aquilonem: vt si quis volens ascēdere de vno latere quadrati ad oppsitum latus z non moueatur per vnā costā; directe: sed moueatur per diametrū per quē declinando ascendimus: z significatio huius p; in lra hieremie. Dicit enim deus ab aquilone pandetur omne malum: q; ecce conuocabo omnes congregationes regnoꝝ aquilonis z venient z ponet vnusquisq; solium suum introitu portarū hierusalem. Fuit autē facta ista captiuitas primo per Nabucho. deinde per nabuzardan; principem militie eius: vt p; 3. reg. 24. z. 26. c. ⁊ pardū spoliatum suis coloribus ⁊ i. agit de pdo quod nō possit suis coloribus expoliari. Sic iudei erant in malo obstinati: z ad bonum difficiles. De hoc habetur hiere. 13. c. si possunt mutare ethiops pellem suā: z pardus varietates suas: z vos poteritis bene facere cum didiceritis malum: ethiops. n. ab influētia celesti in vtero talem colorem ꝓtrahit q̃ nulla arte mutare potest: pardus autem bestia est velocissima: velox ad sanguinē; z leoni similis statura corporis: varijs coloribus maculata: z sicut isti duo colorem nunq̃ mutant: ita nec iudei mutaturi erant vitiosam vitam in bonos mores.

Q̄. xi. ¶ Non tñ est intelligendū q; iudei non possent puerti ad bonum: sicut ista animalia non possunt mutare colores: q; tūc iniuste punirentur z perderet arbitrij libertas. Sed dicūtur nō posse mutari ad bonum: q; difficile erat eis mutari ad bonū; z sic vocamus cōiter impossibilia ea que aliqualiter difficultatē; hñt. Et ratio huius difficultatis est: q; iudei didicerant male operari acquirentes malum habitū: habitus autē; mouet vt natura: q; ꝓsuetudo est altera natura vt habet .7. ethico.

Cur difficilius resistim⁹ habituj malo q̃ passionibus

Et sicut difficile est pugnare contra passiones valde naturales: vt contra ꝓcupiscentia; vt p; 2. ethi. Sic difficile est pugnare contra malum habitū. Immo difficilius: q; qui passionatus est ad iram vel actus venereos: non habendo habitum malum in voluntate vel intellectu: poterit repugnare passioni per imperiū voluntatis ex recto iudicio intellectus. Et sic fit quandocūq; pugnamus contra passiones. Cuz autem aliquis h; malu; habitū a quo operatus intellectus corruptus est circa finem iudicans esse aliquid bonū quod vere malum est: z voluntas puersa per habitum male inclinātem: tunc autē homo totaliter male est: nec h; vnde reducat in bonum: q; non est aliud principiū agendi sup intellectu; z voluntatem. Etiā si dicamus q; inclinationes passionales essent ad bonū: q; passio inferius principiū est q̃ volūtas z intellectus nec potest sufficienter mouere vtrūq; tunc ergo cuz intellectus errat ꝓtraue Judicando circa agibile impossibile est q; corrigamur ab aliquo principio intra nos: ſ ab extrinseco. s. studēdo in lege per quā videre poterimus quomō male iudicamus. Et poterimus rursum bene iudicare: z voluntas l; deprauata sit obediet iudicio ꝓactico intellectus: l; cum difficultate: q; per quēlibet actum maluz tollit aliqd de ꝓmptitudine z facultate ad bonum. Nunq̃ tñ tantu; de illa facilitate tolli poterit q; non possumus bene agere. Uel dicendū q; hieremias agit hic de ꝓtinuatione in malo: quia l; iudei possent ad bonu; puerti sciebat tñ hieremias cognitione ꝓphica q; non puerterent: sed in peccatis suis morerentur: z hoc eis prenunciauit: z sic dixit Josue filius israel ante mortem suā: vt p; Josue vlti. c. nō poteritis seruire deo: q; scūs ipse. i. ego scio q; non seruietis: Et sic dixit xp̄s phariseis in peccato vro moriemini. i. l; possitis conuerti: scio tñ q; non puertemini: sed moriemini in peccatis: vt p; Jo. 8. ca. ⁊ Et quadruplex diuersis metris nectit alphabetū. ⁊ hoc fit n libro trenoꝝ qui est vltima ps hieremie. Et aliqui ponunt esse idem cū libro hieremie. Alij autem dicunt eū distinctum in cōnumeratione liboꝝ: vnde primi ponūt. 22. libros in canone hebreoꝝ. Alij ponunt. 24. computantes etiam librum ruth distinctū a libro iudicum de hoc hierony. in ꝓlogo galeato. Q̄. ii. ¶ In his trenis hieremias non tanq̃ ꝓpha: sed tanq̃ rhetoricus per sermones passionales audiētes ad cōpassionem desolate ciuitatis cōuertit: l; aliquando aliqua de xp̄o cōmisceat que ad ꝓphiam ptinent. ¶ Et differt istud opus ab alio opere suo: q; hoc per alphabeta cōnectitur: ita q; primus versus incipit per aleph que est prima lra. Scōs versus per beth: que est scōa. Tertius per gimel que ē tertia. z sic ꝑter vsq; tat que est vltima. In lra aūt nostra non potuit obseruari idem ordo: ideo ad significandū illum ordinez esse apud hebreos ponimus in ꝓncipio, cuiuslibz versus lraz hebraicā a qua incipit. Sic sunt apud nos aliqui hymni qui incipiunt p̄ osequentes litteras alphabeti. s. a solis ortus. Ordine cuius secūdus versus incipit in. b. tertius in. c. quartus in. d. z sic vsq; ad finem hymni. ¶ Et ponunt quattuor alphabeta: Idem quattuor vicibus repetitur alphabetum: ad notandū q; hieremias deplāgit ꝓpter quattuor mala. s. propter mortem Josie. Secundo propter transmigrationē regis ioachin: z oium nobiliū in babilonem. Tertio ꝓpter destructionem templi: z ciuitatis facta; per nabuzardam. Quarto propter mortem Godolie: z non sunt similia ista alphabeta: quia in primo secundo z quarto simpliciter ponitur quelibz littera. s. semel aleph. semel beth. In tertio alphabeto quelibz littera triplicatur. s. ter aleph. z ter beth. z sic consequenter. ¶ Differunt etiam ista alphabeta quia cū scribantur sub lege metroruz. s. in certis pedibus z syllabis: tamen alia intra ponuntur in primo secundo z quarto z alia in tertio. Nam primum secundū quartum describuntur metris saphicis cū comate heroico. Tertium alphabetū trimetris iambicis trochaicis vel anapesticis scriptum est. ¶ De hoc hieronymus in epistola ad Marcellum que incipit nudius tertius ait habes in lamentationibus heremie quattuor alphabeta in quibus duo prima quasi saphico metro scripta sunt: q; tres versiculos qui sibi nexi sunt: z ab vna tantū littera incipiunt heroicum coma concludit. Tertium alphabetū trimetrum scriptum est: trinis litteris: sed ꝯdem tantum versus incipiunt. Quartū alphabetū simile est primo z secundo: ꝯdem in sententia: z quasi in verbis ponit ysidorus in. 6. ethimo. ¶ Unde vt clarius hoc videatur: sciendū q; sunt multe species metroꝝ quarum quedā nominantur a materia vt heroicum metrum ab heroibus: sunt enim heroes viri nobiles: z famosi: metra autem que de gestis eorum conscribuntur heroica vocantur. Sic vocātur metra elegiaca que tractant de miseria vel amore: quia elegia idem est q; miseria. ¶ Aliquando nominant metra ab inuentore vt metra archilogica: z asclepiadea: que ab archiloco z asclepiade inuentoribus nominātur. Et sic vocatur metrum saphicu; a sapho muliere que in grecia huiusmodi carminis modum inuenit sub Cyro rege persarum dum iudei redirēt de captiuitate babylonica anno fere ab orbe condito quater. M. sexcentesimo septuagesimo. istis metris vtiē frequenter Boetius sicut est illud. Bella bis quinis in fine quarti libri: z istud nouimus q̃tas: z hoc metro scribuntur tria alphabeta. s. primu; secūdum z quartum. Alia autem vocantur a numero pedum: vt exametru; quod sex pedes habet z isti versus precipue spondaici vel dactilici sunt: quia in quolibet pede potest dactilus vel spondeus indifferenter locari preter q̃ in quinta sede in qua ex natura metri dactilus semper loquatur: z in sexto in qua nunq̃ est dactilus: sed spondeus vel trocheus. Et sic sunt versus pentametri. i. habētes quinq̃ pedes. ¶ Alia metra vocantur a pede predominante vt spōdaica dactilica: iambica ⁊c. ¶ Et vocantur ista carmina aliquādo dimetra trimetra: vel tetrametra. In versibus autem dactilicis: vel spondaicis: sicut sunt exametri z pentametri: vnus pes computatur pro vno metro: ideo vocantur exametri quasi habentes sex metra z totidem pedes sunt. In versibus autem iambicis: trochaicis: vel anapesticis: duo pedes ponūtur pro vno metro: z sic vocatur dimetrum qō habet duo metra que sunt quattuor pedes siue quattuor iambi siue trochei: trimetrum vocat vbi tria metra sunt: que continent sex pedes. ¶ Et tale est illud metrum quod ponit Boetius secundo de consolatione de fortune mutatione. Hec cum superba verterit vices dextra. hoc trimetrum est continens sex pedes: scilicet tres spondeos: z tres iambos. hec cum: spondeus est ⁊ sup iambus est

Ysidor⁹ Q̄. iz. Dic nūe ranť oēs spēs metroꝝ.

bus est|_bauer_|spondeus: terit iambus est|_dextra_|spondeus est. Primum metrū continet vnum iambum ⁊ vnum spondeum: scilicet|_vices dextra._| ¶ Nunc potest applicari littera Hieronymi. Quādo enim dicit Hieronymus ꝙ ista alphabeta scribuntur tali vel tali metro non est intelligēdum ꝙ sit verum in littera nostra: sed in littera hebraica: qz Hieremias vt dulcis thetoricus metro vario ista alphabeta describit. Quod aūt apud hebreos metroꝝ lex habeaī probat Hieron. in ꝓlogo super iob qui incipit cogor per singulos: cum aūt de hebreo in latinā linguā translata fuerunt nō potuerunt metra seruari pp duo. ¶ Primū qz modus loquēdi hebraicus interdum longior interdum ꝓtractior est: metrum autem sub certis syllabis ⁊ pedibus ꝓtinetur vnde accidit aliquando ꝙ tota lra vnius versus non accedat ad tria metra saphica: ⁊ deficiat coma heroycū. Interdū longior est q̄s sub metro cōprehendi posset. ¶ Scōm qō obstat est q̄titas syllabarū facientiū alios ⁊ alios pedes. Non.n.pōt poni indifferenter q̄tacūqz syllaba in qualicūqz metro: qz in dactilicis nō possunt poni oēs syllabe ꝓducte vel oēs breues: ⁊ sic de spondaicis: qz spondeus duabus longis: dactilus autē ꝑma longa ⁊ duabus sequentibus brevibus ꝓtinet. Dato ergo ꝙ tot syllabe in hebraica lra essent quod in latinarū nō posset seruari lex metri: qz nō est eadem q̄titas syllabaꝝ. s. breuitas ⁊ longitudo. Prima ergo alphabeta. s. primū scōm ⁊ q̄rtum ſm hebreos hñt versus singulos per singulas lras alphabeti: ⁊ quolibet illoꝝ versuū ponunt tria metra saphica ⁊ vnū coma heroicū: quodlz metrū saphicū ꝓtinet quattuor pedes ⁊ ꝑmus pes ꝓtinet tres syllabas. secundus duas. tertius quattuor: quartus duas: ⁊ sic in quolibet metro saphico sunt vndecim syllabe. ¶ Coma heroicū est quedā decisio brevis que ꝓtinet dimidiū metri saphici. s. duos pedes q hñt quinqz syllabas. Oia ista patēt in isto versu|_vt queāt laxis_| sunt enim ibi tria metra saphica ⁊ in fine coma heroicū. Primus metrū est|_vt queant laxis resonare fibris_|in quo sunt quattuor pedes ⁊ vndecim syllabe. s.|_vt queāt_|ꝑmus pes: |_laxis_|scōs pes|_resonare_|tertius pes|_fibris_|q̄rtus pes. Scōm metrum saphicū est|_mira istoꝝ famuli tuoꝝ_|Tertium metrū est|_solue poluti labij reatum_|coma heroicū est |_sancte ioānes._|In quo sunt duo pedes ꝑmus trisillabus scz|_sancte Joā._|Secundus duaꝝ syllabaꝝ. s.|_anes._|Istū modū plurimi assignāt circa vsus saphicos: sed apud doctores aliter describunt metra saphica per pedes. Continet enim vndecim syllabas metrū saphicum: tribz quinqz pedes. s. trocheum ⁊ spondeū: dactilum ⁊ duos trocheos. vt est illud metrū septimū in ꝑma tragedia Senece. s. natus Euristeus properante partu: ⁊ illa metra que supra allegauimus: ⁊ hoc modo applicabimus versum illū|_vt queant laxis resonare fibris_|est vnum metrū saphicum quinqz pedū. s.|_vt que_|est trocheus|_ant la_|est spondeus|_xis reso_|est dactilus|_nare_|est troche⁹|_fibris_|alius trocheus. De hoc ⁊ alijs pertinentibus ad legem metroꝝ magis dicemus in cōmentarijs nostris latinis sup cronicon Eusebij cesarienſis. Et eodē modo est in istis versibus apud hebreos nec additī syllaba nec deficit: ⁊ cum talis versus ꝓtineat triginta ⁊ octo syllabas. s. 33. in tribus metris ⁊ quinqz in comate heroico. Concludit ꝙ tot syllabe sunt in quolibet istoꝝ in hebreo: sed apud nos non est sic: vt pz cōputando in quolibet versu: primus enim versus primi alphabeti apud nos. s. quō sedet quadraginta ⁊ tres syllabas ꝓtinet: ⁊ sic pz varietas in sequētibus. ¶ Tertium alphabetū apud hebreos lras triplicat: ⁊ computantur tres lre sub vno versu: ⁊ vocamus illū versum trimetrū. i. cōtinentez tria metra: qz sub qualibet lra vnā metrū continet: ⁊ ista metra sunt semp equalium syllabaruz rarissime añ hoc deuiat: in nra aūt lra nihil hoꝝ obseruatur.

¶ Tertius principia ⁊ finem tantis hz obscuritatibus inuoluta vt apō hebreos ipse ptes cū exordio geneseos añ annos triginta non legant.

Qō. 15. BB Ezechi. ¶ Tertius ꝑncipia. |¶ Hic ponit Ezechiel qui tertius est in ordine ꝓphaꝝ maioꝝ non quidem quātum ad tempus: quia ante eum cepit ꝓphare daniel: vterqz enim, de terra iuda fuit in babilonē cum Joachin rege trāslatus: vt pz in primo. c. Danielis. ⁊ in prologo sup ezechielē. Ezechiel enim quinto anno transmigrationis incepit ꝓphare vt pz in suo .c.i. Daniel autem incepit ꝓphice deo reuelante somnia declarare anno secūdo regni nabuchodonosoz: vt pz danielis .2. c. Iste aūt annus ad minus fuit secundus annus captiuitatis iudeoꝝ cum Joachin. ¶ Et isti rñdent q̄ ideo ponitur Daniel post Ezechielem non ꝓpter tempus: sed qz lra Danielis non est ita auctētica: sicut lra Ezechielis: qz Ezechiel est inter ꝓphales libros: daniel aūt inter agiographa cōputatur vt pz in prologo galeato per Hiero. ¶ Sz ista positio nulla est qz non solum p̄cessit ezechiel danielem dignitate vel certitudine scripture: sed etiā tpe: ⁊ qñ dicūt ꝙ ezechiel ꝓphauit in quinto anno trāsmigrationis: daniel in secundo anno regni Nabuchodonosoz: non pōt intelligi ille secūdus annus a principio regni Nabucho. qz in octauo anno regni sui trāstulit ioachin captiuū vt habeī .4. reg. 24. ergo daniel q cuz eo captiuus ductus est ad minus ꝓphauit in octauo anno regni Nabuchodonosoz. ¶ Et si dicas ꝙ ille gtūs sui referī ad regnū ioachin ⁊ non ad Nabucho. falsum est: qz ioachin 3° anno regni sui translatus fuit in babilonez vt pz Danielis primo ca. De hoc magis dicet deo dante in .2. c. danielis. Intelligitur ergo ille secūdus annus de anno secūdo. monarchie scz post debellatas quasi oēs gentes: ⁊ hoc multo post fuit. Ezechiel ergo p̄cessit danielē tēpore|_Principia ⁊ finem_| Principiū autem vnum est: sed ponitur pluraliter principia ꝓ toto quod continet in primo. c. ⁊ in quibusdā sequentibus vbi multa dicuntur. Finis aūt est: a ca. xl. vsqz ad finem. vbi de tēplo agit|_tātis hz obscuritatib⁹ inuoluta_|obscurioz est ezechiel q̄s ceteri ꝓphe: maxime in principio vbi agit de illa visione dei in solio ⁊ quattuor animalibus: finis aūt obscurissimus est agens de templi dimensionibus vt vix intelligi queat|_vt apō hebreos ipse partes_|i. principiū ⁊ finis|_Cū exordio geneseos._|In quo legitur de creatione rerū: ⁊ sunt multe difficultates. |_ante annos triginta non legantur_|i. nullus apud hebreos q̄tūcunqz doctus sit permittetur legere ista anteq̄s attingat annū trigesimuz. In quo satis doctus inter eos esse potest. De hoc ait Hieron. in quodam prologo super ezechielem: Ezechielis difficultatem hebreoruz monstrat traditio: nisi enim quis apud hebreos sacerdotalis ministerij etatem. i. triginta annos impleuerat nec principia geneseos: nec cantica canticoꝝ: nec exordiū ezechielis nec finē legere permittitur vt ad plenam scientiā ⁊ misticos intellectus plenum humane nāe tempus accedat.

¶ Quartus vere qui ⁊ extrem⁹ inter q̄ttuor prophetas tpm conscius. Et totius mūdi philoistoricus lapidem p̄cisum de monte sine manib⁹: ⁊ regna oia subuertentem claro sermone pnūciat.

¶ Quartus vero. |¶ Iste est daniel qui fuit de semine regio de tribu iuda vt pz Dani. primo. c.|_qui extremus inter quattuor prophas_|. s. maiores: alij autem vocantur duodecim minores: qz paruos libros ediderunt. Isti autem quattuor singuli multa dixerunt. Fuit autem iste vltimus in tempore: quia Ysaias ⁊ Hieremias ante captiuitatem babilonicam ꝓphauerunt: vt patet ex temporibus regum: que continentur in primis. c. librorū suoꝝ: Ezechiel ⁊ Daniel in captiuitate ꝓphauerunt: sed Ezechiel prius vt supra diximus.|_tempoꝝ conscius_|. i. sciens quid in quolibet tēpore accidere deberet ⁊ principaliter refertur ad tempus passionis christi: qz a tempore illo vsqz ad passionez christi describit septuaginta ebdomadas. s. annoꝝ continentes annos quadringētos ⁊ nonaginta de quarum computatione dicetur deo dante. Dani. 9. ca.|_Et totius mundi philostoricus_|. i. descriptor historiarum totius mūdi: dicitur philostoricus a philos qō est amor: ⁊ historia. e. quia dilexit historias. s. narrādo omnia regna principalia terre. s. a tempore Nabucho. vsqz ad finez mundi. s. regnum caldeoꝝ aureum: ⁊ regnum medorum argenteum: ⁊ regnum macedonum ereum: ⁊ regnuz aliud ferreum. Deinde regnū lapidis abscissi de monte sine manibus ⁊ cominuētis omnia regna: permanētisqz in eternū ⁊ istud est regnum christi: siue ecclesia. Ista autez habētur dani. 2. c. Describit etiā de regibus istoruz regnoꝝ: quomodo pugnabunt ⁊ ponit eorum conditiones. Et hoc describit per totuz librum vsqz ad capi. 12.|_Lapidem p̄cisum._|Ista ponuntur Danie. secundo capitulo: in somnio de statua quam vidit Nabuchodonosoz: ⁊ conuenit christo cuius regnum fuit post omnia regna: scilicet regnum ecclesie: quod non claudetur: quia hic incepit post regnum romanoruz: ⁊ durabit

vsqz

Qō. Questio Cur ponit daniel post Ezechielez. ꝑ⁹ rñ° Obiectie

Rñ°

Obiectio.

Inter ꝓphas ezechiel obscurior

Hieronym⁹

LL

Philostoricus

Xpi lapis pciſus nuncupatur.

vſq; ad finem mundi. Deinde cõtinuabit regnus xpi in gloria. ⁊ vocat lapis preciſus: pp fortitudinẽ ⁊ firmitatẽ. ⌊ preciſum de mõte ⌋ i. natus de Maria virgine. Fuit. n. preciſus ỏ ſanguinib⁹ ſuis puriſſimis ⁊ vocat ipſa mons: pp virtutũ altitudinẽ ⁊ cõtẽplationẽ. ⌊ ſine manibus ⌋ i. ſine virili operatione. ſpũ ſcõ agente ad iſtã admirabilẽ cõceptionẽ. ⌊ oĩa regna terre ſubuertentẽ. ⌋ q; ipſo veniente ceſſauerunt alia regna: q; romanus iperius eccl̃ie traditus fuit tpe cõſtãtini qui fecit papã ſilueſtr̃ equitare. vt ipatorẽ ⁊ eus calciauit calcaria exhibuit impator pape officius ſeruitoris. vt hẽtur in hiſtoria triptita ⁊ p̃s in decretis. di. lxvi. c. cõſtãtinus. ⁊. c. beato ſiluestro. Interp̃tat̃ daniel iudicius dei. q; ſnias duor̃ iniquor̃ p̃sbyteror̃ iudicantius falſe Suſannã deo agente falſam eẽ demonſtrauit: vt p̃s dani. xiĩ. c. Ezechiel iterp̃tat̃ fortitudo dei vel cõfortatio dei. ⁊ ſic hẽtur eze. iĩ. c. man⁹ dñi erat p̃fortans me Jeremias interp̃retat̃ excelſus dñs: ⁊ ſic dr̃ Jere. p̃. ecce cõſtitui te ſuper gẽtes ⁊ regna. Jſaias iterp̃tat̃ ſaluator dñi: q; ſaluatorẽ clare ⁊ ampli⁹ q̃s ceteri annunciauit.

¶ Dauid ſymonides noſter pindarus ⁊ alcheus flaccus quoq; catullus atq; ſerenus: xp̃s lyra perſonat ⁊ in decachordo pſalterio ab iferis excitat reſurgentem.

Pſalteriu⁹ apõ hebreos cẽſu metrico ꝓpm. Is nõ apud nos.

⌊ ¶ Dauid ſymonides nr̃. ⌋ hic poſitis libris ſecundi ordis pphal'. ponunt libri tertij ordinis. ſ. agiographi iter q̃s precipuus liber eſt pſalteriu⁹: ⁊ is versus pſalterij in lr̃a nr̃a ſine metror̃ lege ꝓcedant: q; non certis pedib⁹ ſyllabis nec tpibus ꝓtinent: tñ apud hebreos verſus metrici ſunt. Et ſic ait ỽſificator. Pſalteriũ lyrici cõpoſuere pedes. vocant autẽ pedes lirici: q; in lira concinente dicebant. ſ. cũ citaris organis ⁊ muſicis inſtrumẽtis: vl' vocant lirici a varietate. q; nõ eſt idẽ gen⁹ metror̃ in toto pſalterio ſ; varianf: ⁊ ſic qdã pſalmi verſus longiores: alij breuiores hñt: ⁊ eſt ſenſus q; dr̃ ẽ nr̃ ſymonides ⁊ nr̃ pindar⁹ ⁊c̃. i. ſicut ſymõides pindar⁹ ⁊ oĉs iſti cantauerũt apud gentiles: ita eodem gñe metror̃ dauid vſus fuit in ſacra ſcriptura. Symonides poeta muſicus ſiue liricus fuit: qui ſub manaſſe rege inde ãno ab orbe ꝓdito q̃ter. M⁰. cxlvi. geſimo vigeſimo. Floruit archiloc⁹ ſil' ⁊ ariſtoxenes regnãte apõ romanos p̃ rege eor̃. ſ. romulo. vt ait euſebius in cronicis. De hoc Jſido. in p̃ ethim. Symonide metra. ſymonides liric⁹ poeta cõpoſuit. Jtem in eodẽ trenos primus apud iudeos. Jeremias metro cõpoſuit poſt hũc apud grecos ſymonides poeta liric⁹: ⁊ nõ eſt intelligendũ q; apõ iudeos nullus añ Jeremiã metro cecinerit: q; dauid multo añ metra cõpoſuit nec apud grecos ſymonides p̃m⁹: q; Homerus p̃m⁹ fuit qui tpe Joſaphat floruit: multo añ ſymonidem. ⌊ pindarus ⌋ i. Dauid cantauit vt pindarus: qui ſub Xerxe rege pſar̃ ãno a creatiõe mũdi q̃ter. M. dccxx. floruit. vt ait Lucas tudeñ. in cronicis. De hoc ſolin⁹ in polihiſtor. c. p̃. Pidarum liricũ e cõuiuũ loco cui imminebat ruina ne cus ceteris interiret forinſec⁹ caſtor: ⁊ pollux vocauerunt. iſpectãtib⁹ vniuerſis quod effectus eſt: vt ſolus euaderet impẽdens piculũ de hoc etiã Ualerius li. ix. c. de moritb⁹ non vulgaribus pindarus cum in Symnaſio .ſ. gremiũ pueri quo maxie letabatur caput aclinaſſet placidã morte accepit. ⌊ ⁊ alche⁹. ⌋ etiã dauid cecinit vt alche⁹. Jſte floruit ſub Octauia⁰ ipatore p pauca tp̃s añ xp̃i natiuitatẽ ⁊ fuit coetaneus poete horatio. De quo ait oratius in vltia epla poetar̃ qui alios ad alterutrus eo laudãt. diſcedo. alche⁹ pũcto illi⁹ ille mõ. ⌊ Flac⁹ ⌋ i. oratius qui fuit tẽpore Octauiani coetane⁹ Uirgilio ⁊ Ouidio. Uirgilius tñ aliq̃ ante mortuus eſt. Unde poſt Oratius ⁊ ouidius erant iudices oĩus romanor̃ poetar̃. Jſte ſatiric⁹ poeta fuit qui inter ſatiricos liricoſq; poetas obtinuit principatum. Fecit. n. libros epiſtolar̃. odar̃. carminũ. ⁊ ſermonum: vt ait helinãdus crõicor̃ li. xvi. De hoc iuuenalis ait oẽ flaccus vicius ridenti vafer amico. tangit ⁊ admiſſus inter precordia ludit vafer ſapientẽ ſignat: ⁊ dic̃ q; oratius ridẽdo erat maior reprehenſor q̃s alij furando: ⁊ hoc ptinet ad ſatiricos.

¶ ⌊ catullus. ⌋ Jſte fuit veroneñ. paulo añ tpa ouidij. De q̃ ouidius in libro de ſine titulo. mantua Uirgilio gaudet Uerona catullo. peligne gentis glia dicar ego. ⌊ ⁊ ſeren⁹. ⌋ Aliꝰ poeta qui fuit poſt oĉs iſtos ⁊ ſic vocabat. q; vultu clar⁹. i. placid⁹ erat. ⌊ lira pſonat ⌋ i. cãtat carmie lirico iuxt illõ pſalterium lirici cõpoſuere pedes: vel melius intelligẽdus q; dõ cantabat ore ⁊ lira. Signat ãt lira multa inſtrumẽta. ⁊ ſic dr̃ ij. reg. vi. c. De portatione arche. dõm autẽ ⁊ oĩs iſrl' laudabat coram dño in omnib⁹ lignis fabrefactis: in citharis. liris. ⁊ timpanis: ſiſtris: ⁊ cimbalis. Sic ẽt leuite cãtabant ⁊ pulſabant coram dño: vt p̃s p̃ paralipo. xv. c. Dixitq; dõ p̃ncipibus leuitar̃: vt cõſtituerent de fratrib⁹ ſuis cantores in organis muſicor̃: nablis videlicet liris. cimbalis: vt reſonaret in excelſum ſonitus leticie. ⌊ ⁊ inõcachordo pſalterio ab iferis excitat reſurgẽtẽ ⌋ i. dauid canens in pſalterio p̃dicit xp̃m excitandũ ab inferis. vt p̃s. pſal. iĩ. Ego dormiui ⁊ ſopor⁹ ſum. ⁊ pſal. xv. nõ derelinques aiam mã in inferno nec dabis ſanctum tuum videre corruptionẽ. dicit̃ pſalterius decacordus. i. decẽ cordar̃. a decas qõ eſt decem ⁊ corda: ⁊ hs iſtud inſtrs decẽs cordas: ⁊ pulſat̃ a pte inferiori ⁊ reddit ſonũ a ſupiori: ⁊ vocat̃ hebraice nablũ: vt p̃s in ebrardo. pſalteriũ greci: nos organa: nabla iudei ⁊ ad ſimilitudinẽ hui⁹ iſtrumẽti lib̃ pſalmor̃: vocat̃ pſalteriũ: q; pſalmi illi decãtabant cõſonãte pſalterio. ⌊ excitat reſurgẽtẽ ⌋ i. ꝓuocat eũ ad reſurgendus. Et ỻ hiero. alludit modo loq̃ndi poetico quẽ ponit Ouidi⁹. ix. me thamor. ⁊ Seneca tragedia p̃ma de Orpheo qui vxorẽ hũit euridicẽ: que cũ in ſolẽnitate nuptiali incederet ppirata virẽtia puellar̃ ſtipata coreis infixo oſſe ſerpẽtis in talo mortua eſt: ⁊ ad inferos deducta: orphe⁹ ãt ſumpta lira añ fores iferni tam dulciter p̃cinuit q; dñ inferis coacti ad lachrimas: ei euridicẽ cõceſſerunt. De q̃ etiã Boeti⁹ de pſola. li. iĩ. metro vltimo. Sic dauid vi dulcedine cantus xp̃m ad reſurgendũ ꝓuocare. ⌊ vel excitat reſurgentẽ ⌋ i. demonſtrat in xp̃o intentionẽ ad reſurgendũ pp deſideriuꝫ ſalutis hũani gñis. vl' demonſtrat deſideriũ q̃ dõ hẽbat vt xp̃s reſurgeret: totũ aũt pſalteriũ: vt ait Jſido. vĩ. ⁊ nõ vario carmine ſcriptũ eſt metrico tñ: nã in more romani flacci. ⁊ greci pindari nũc iambo currunt nunc trochaico perſonant: nũc ſaphico cãtãt trimetro: vel tetrametro. ⁊ iõ cõpauit hieron⁹. dauid ſup̃dictis poetis. Sed de metris pſalterij ⁊ de poetis qbus cõparatur Dauid dicemus latius in commentarijs noſtris ſuper cronicon Euſebij.

¶ Salomõ pacific⁹ ⁊ amabilis dñi: mores corrigit: naturam docet: eccleſiam iũgit ⁊ xp̃m ſancta rũq; nuptiarus dulce canit epithalamiũ.

Qõ. xvi

⌊ ¶ Salomon. ⌋ Dicto de libro dauid dr̃ de libris Salomonis filij ei⁹: qui aliquos libros egit qui iter nos nõ hñtur: vt p̃s. iĩ. reg. c. iĩ. ſ. quinq; millia carmina ⁊ alios libros naturales. q; diſſeruit de lignis a cedro que ẽ in libano vſq; yſopũ q̃ egredit̃ de pariete. ⁊ diſſeruit de iumentis: volucrib⁹: ⁊ reptilib⁹: ⁊ piſcib⁹. hic ãt nõ egit mentionẽ de illis libris: ſ; ẽt de libro ſapie q̃s aliqui ſalomonis eẽ aſſerunt. S; ꝓbabili⁹ ẽ qõ ſit philonis iudei. S; aliqui eũ cum libris ſalomonis cõputant vt tangit hieron⁹. in prologo illius libri. ⌊ pacificus. ⌋ Sic enim iterpretat̃ ſalomon. ⌊ ⁊ amabilis dñi. ⌋ hoc ẽ aliud nomen eius. ¶ Nã vt ait hieron⁹. in q̃dam ꝓlogo ſup̃ libros ſalomonis: qui incipit tribus noibus: dr̃ q; ſalomon tria habuit noia. ſ. ſalomon. i. pacificus: q; pax fuit tpibus ei⁹: q; ſbiecit ipſe oĉs gentes relictas in terra p̃miſſiõis a p̃ncipio ⁊ omnes reges ꝓpinqui dabãt ei tributa. vt p̃s. q̃. palipo. viĩ. c. vocatus fuit coheleth. i. cõcionator dr̃ enim concionator: qui ad concionẽ loqr̃: contio ãt ſignat turbã vl' multitudinẽs populares: ⁊ dicit p̃s. iĩ. poli. q; oĩs ciuis dr̃ cõicare p̃ncipatu: ad minus cõcionatio. i. q; poſſet dare vocẽ ſuã in concione: vt fiat aliquid: vel non fiat: ⁊ hoc eſt hẽre vocem in concilio ſalomon ãt loquebar̃ ad totã concionẽ ⁊ mutat modum loquẽdi: q; aliqñ loquit̃ ſm vulgarẽ opinionẽ aliquãdo ſm veritatẽ: iõ qui legerit cautus ſit: vt videat quid ipſe a ſe dicat: qd ſm vulgarẽ poſitionẽ narret. ¶ Et hunc libũ iudei de canone biblie oliꝫ reſecare voluerunt: vl' ſuppr̃imere ne ꝓdiret in publicus: q; eis erroneas ſnias ſtatuere videbatur. ipſi aũt diſtinguere neſciebant: vtrũ a ſe vel ab alijs diceret. ſ; vnus fuit pp qõ non fuit abolet⁹. ſ. in fine eius dicit vltio c. finẽ loq̃ndi oĉs piter audiamus: time deũ ⁊ mãdata ei⁹ obſerua: hoc eſt oĩs homo. ¶ Uocatus fuit ẽt idida. i. dilectus dñi: q; deus dilexit eũ in principio regni dãdo ei ſapiaꝫ ⁊ cũcta bona. Sed poſt declinauit ad malũ: pp auaritiã ⁊ ſuperbiam: ⁊ vxor̃ numeroſitatẽ: ⁊ qõ oium deteſtabilius ẽ idola coluit: ⁊ tẽpla idolis fabricauit. vt p̃s. iĩ. reg. xi. c. ⁊ de hoc diximus deutero. xvĩ. c. Fecit aũt ſalomon tres libros. ſ. parabolas: in quibus incipientes docet tanq̃ puulos eos freq̃ntius filios

Salomon vxor̃ numeroſitate declinauit ad idola.

tius filios vocans. ¶ Scōs est eccl'iastes ad ꝓficientes ptinens in quo cūcta que in mūdo sunt vana z ꝓtenenda esse demonstrañ. z iō incipit vanitas vanitatū. vocaꝫ aūt iste liber ſm nos ꝓcionator: qz loquiť ad ꝓcionē: z frequēter ꝓnuntur senie turbe siue ppl'arū. z aliqñ sapientum z sacre scripture. vocaꝫ aūt in greco eccl'iastes qui eccl'ie loquiť. dī aūt eccl'ia in greco tota gentis ꝓgregatio. z vocaꝫ totus populus eccl'ia: vt p3 deutero. xxiij. non intrabunt moabites z amonites in eccl'iaz dei. i. in ppl'm. s. accipiēdo principatum vel ducēdo vxorē inde. Sic et Aristo. ait in. ij. politi. ꝙ non faciunt quedā politie eccl'iaz. i. ꝓgregationē ppl'arē. ¶ Tertius liber est cātica canticoꝝ q ptinet ad pfectos: qz ibi agiť de ꝓiunctione sponsi z sponse: z de scis nuptijs qs aia ꝓtēplatiua facit cū dilecto suo xp̄o. [mores corrigit]. Hoc agit Salomon in parabolis que ptinent ad minores z incipientes q mores corrigere debēt. nā pfecti nihil hñt corrigendū. [nām docet]. Hoc agit in eccl'iaste in quo demonstrat vanitatē in cūctis rebus creatis que sub sole sī: qz caduce sunt si eis frui vellim⁹. Si aūt vtamur dirigēdo eas in debitū fines bone sunt z nō vane. [eccl'iaz iūgit z xp̄s]. hoc agit in canticis canticoꝝ: in qbus de ꝓsumato amore agit p quē amās in amatū transformat: vt verius sit aia sua vbi amat qꝫ vbi animat: z sic scīm aiaꝝ deuotaꝝ cū xp̄o ꝓtuberniū ꝓsumatur qz q adheret deo vnus spūs est cū eo. [scārūqꝫ nuptiaꝝ dulce canit epithalamiū]. i. i canticis canticoꝝ. Salomō cātat dulce canticū ad honorē istaꝝ nuptiaꝝ. vocañ nuptie scē: qz hic nulla carnis corruptio nulla feditas actus. nullus labor sequiť: sz sunt nuptie honorabiles thorus imaculatus z sancta affectio. felices q ad tales nuptias ꝓuocañ epithalamiū dī canticū: qō dī super thalamū nubentiū ad honorem nuptiaꝝ. z dī ab epi. qō est supra z thalamus.

Epithalamius

¶ Hester in ecclesie typo populum liberat ō periculo. z interfecto Aman qui interpretatur iniqtas partes ꝙuiuiſ z diē celebrē mittit in posteros.

[¶ Hester in eccl'ie]. hester in. iij. ordine scripturaꝝ. s. inter agiographa ponit: vt p3 in ꝓlogo galeato. Et i ꝟs libro multum vulgata editio habūdat sup hebraicā lr̄az. vt ait Hieronimus sup hester in ꝓlogo. illa quoqꝫ loca quibusdā titulis de rubro factis ab alia lr̄a distiguit. [in eccl'ie typo]. i. i figura eccl'ie: qz signat hester xp̄m. sicut. n. hester ppl'm iudaicū a morte liberauit. ita xp̄s nos oēs morti eterne obligatos p passionē suā absoluit. [ppl'm liberat de ꝑiculo]. i. ppl'm iudaicū de morte infligenda que ad ꝑcelaniā in oib⁹ iudeis si peruenire debebāt nisi hester regem assuerū placauisset. De ista morte infligi mādata hētur hester. c. iij. de ꝑcibus regine hester. hētur. c. vj. [Et interfecto amā]. sicut ipse volebat occidere mardocheū z oēs iudeos. ita ipse patibulo suspensus est: vt p3 hester. vj. c. [ptē ꝙuiuꝫ z diē celebrem trāsmittit in posteros]. qz in eo die qua amā ordinauerat iudeos occidē ipsi vice versa occiderūt totā cognationē aman z amicos ei⁹ vt p3 hester. vij. c. z post mardocheus scripsit ad oēs hebreos: qꝫ quoꝫ āno die q̄rtadecima. z. xv. mēsis adar: qui apud nos februarius dī: z coincidit cū marcio celebrarēt magna ꝙuiuia z facerent diē solēnē. vt p3 hester. ix. c.

¶ Paralipomenon lib. i. instr̄i veteris epitome tātus ac talis est: vt absqꝫ illo si qs sciaz scripturarum sibi voluerit arrogare seipz irrideat. p singla quippe noia iūcturasqꝫ verborū z pretermisse in regum libris tanguntur historie: z inumerabiles explicantur euangelij questiones.

[¶ Paralipomenon]. Iste liber et inter agiographa in tertio libroꝝ ordine cōputať: vt p3 in ꝓlogo galeato. hūc libꝝ scripsit hesdras. vt diximus in vlti. c. deutero. palipomen. nomen grecorū est. vel vt verius loquamur est pticipiū: z est genitiuus pl'is nūi: z idē significat ꝙ relictoꝝ vel ptermissoꝝ qz que in libris regū tacita vel decurtata fuerunt. hic exprimuñ: sed nō ponuñ hic oia que in libris regū: qz non fuit intentio huius libri historiā ad plenū retexere. sz que relicta fuerant declare. Et declinať noiatiuo palipomenos. est ois gñis vt oia pticipia. z est palipomenō gtūs nūi pl'alis. z cō ponitur de pa qō est seorsum z lipo. ꝟbo greco qō est relinq̄re: qñ pretermissoꝝ vel seorsuz relictoꝝ: vt ait magr̄ matthe. vindocineñ. vel, vt ait papias z huguitio: dī a pa qō est pter. z hypo qō est sub z menos qō est⁹ defectus q̄si ꝑmissorū supplens defectū. [Instr̄i veter] epitome]. i. abbreuiatio veteris testi: qz abbreuianť ibi oēs historie genealogiarum ab adā vsqꝫ ad babylonicā captiuitatē. Instr̄m vetus: dī lex vetus: qz nos instruit in credēdis: amādis: z sperādis: z gñaliter in oi agibili. epitome epitomes per declinationē grecam vel epitoma tis. dī abbreuiatio. z dī ab epi qō est sup̄ z thomos qō est sectio vel diuisio q̄si ꝑcisio: qz breuis sñia precisa sit. [talis ac tantus est]. i. talr dilucidat scripturas ponēdo aliqs breues ānotationes historiaꝝ tēporꝝ vel ꝓsonaꝝ que multū res gestas dilucidāt. tantus est. s. in capacitate: qz breuiter totā historiā ꝓcurrit a mūdi origine vsqꝫ ad captiuitatem babylonicā. [vt absqꝫ illo]. i. nō sciēdo istū libꝝ. [sibi voluerit arrogare]. i. voluerit attribuere dicēdo ꝙ totaz sacrā scripturā intelligit nō intelligendo hūc libꝝ. [seipz irrideat]. i. seipm irridebit: qz inueniet se erasse: qz volēs determinare in aliq̄ historia tpa vel ꝓsonas siue quedaz alia ꝑticularia: si ñ scit istū libꝝ errabit: z cū cōperit se erasse seipz irridebit ꝙ fr̄e sibi nomē scientis attribuerit. p singula qppe noia iūcturasqꝫ verboꝝ]. In hoc libro pl'a noia ꝓpria ponūtur q̄ꝫ in aliquo alio libro: qz ista relicta fuerāt in alīs libris z multū explicant de historia z certificant noia ꝓpria posita in ꝓtextu. [iuncture verboꝝ]. dñr ꝓtinuatiōes sñiarū: z in hīs tanguñ multe historie relicte in libris regū: z qz in libris regū alique historie satis late recitate fuerūt ponūtur hic sub breuitate: z ponūť multe iūcture v̄boꝝ. i. m̄te historie. Et in q̄lz breui iūctura declarať aliqd qō in alīs libris relictū fuerat. [z inumerabiles explicañ euāgelij q̄stiōes]. Hoc est verū quātuz ad genealogias q̄s describūt Matthe⁹ z Lucas. matthеus quidē via cōpositiua. s. ab abraham vsqꝫ ad xp̄m. Lucas aūt modo resolutorio. s. a xp̄o vsqꝫ ad Adam z deū: z qz in isto libro explicāť valde genealogiaꝝ succedē tiū ordines. iō qōnes euangelicas cognoscere facit.

Esdras z Neemias: adiutor videlz z ꝓsolator a dño: in vno volumine artātur: instaurāt tēplum: muros extruunt ciuitatis. oisqꝫ illa turba ppl'i redeuntis in patriā: z descriptio sacerdotū leuitarū: isr̄l': ꝓselitoꝝ: ac p singulas familias murorum ac turriuz: opera diuisa: aliud in cortice pferūt: aliud in medulla retinent.

[¶ Hesdras z neemias]. Isti libri in ttio ordine canonis. s. inter agiographa scriptitāť. Alique tñ biblie vnū tertiuz libū hesdre hñt q valde apocriphus est. ¶ Liber aūt neemie ponit post libū p^m hesdre: z cū libris eius cōputať post quē sequiť scōs hesdre. [adiutor vz. z ꝓsolator: qz vt ait Ysidor⁹ vij. ethimo. hesdras adiutor: neemias ꝓsolator interptať quod dā. n. pfagio futuroꝝ ista noia sortiti sūt. fuerūt. n. in adiutoriū z ꝓsolatōez oi ppl'o iudeoꝝ de captiuitate ad ꝑriaz redeūti. [In vno volumie coartanť]. i. cōputanť ꝓ vno libro: vt p3 in ꝓlogo galeato: in quo ponunť esse nouē libri, in tertio ordine agiographoꝝ quoꝝ est vnus hesdras: z non solū cōputanť hesdras z neemias ꝓ vno volumine: sed et ꝑ vno libro: qz ꝑmus hesdre: z neemias accipiunť tāqꝫ vnus lib. z scōs hesdre accipiť ꝓ alio libro. z sic dicit Hiero. in ꝓlogo galeato: ꝙ tā apud iudeos: vel magis apud grecos: z latinos in duos libros diuisus est. [Instaurant tēplū]. De ꝟs agiť in ꝓ libro hesdre. c. 3°. z deinde agiť de ipedictibus ad uersarijs z varijs laboribus in edificando. [Instaurant muros]. qz nabuzādā eos ad terrā deduxerat: z de hoc i libro neemie q fuit ꝑnceps: z gubnator iudeoꝝ in restaurādo muros a. c. iij. vsqꝫ ad. vij. [oīs illa turba ppl'i redeūtis]. de qua agiť hesdre ꝑ. c. ij. [descriptio sacerdotū z leuitaꝝ]. de hīs ꝑ hesdre. c. vij. [z ꝓselitoꝝ]. dñr ꝓseliti ꝙersi ad iudaismū qz ascēderunt cū eis aliq de terra babylonis. [muroꝝ z turriū opa diuersa]. de hīs in libro neemie in. c. iij. vsqꝫ ad. vij. [aliud in cortice pferūt aliud ꝓtinēt in medulla]. qz allegorice multa signanť z tropo^ce ꝑ istas edificationes: z hostiuz incursus. s. tēptamēta mundi: carnis z diaboli in bonis actibus: sz tñ lr̄alis sensus ē q in cōtice ē qñ ꝑabola nll'a ibi est.

¶ Cernis me scripturaꝝ amore raptū excessisse modū ep̄le: z tñ non ipleſſe qō volui. Audiuim⁹ tñ qd nosse qd cupe debeamus: vt z nos quoqꝫ possimus dicere. Concupiuit aia mea desiderare Ps. cxviij.

iustificatiões tuas in oi tpe. Ceterū illud socrati cum ipletur in nobis. Hoc tm̄ scio qđ nescio.

¶ Cernis me ⌊.vult hic Hiero. ꝓtin uare libꝛos noui testi ad veteres libꝛos: ꝛ facit quādā interpositionē in qua se excusat de ꝓlixitate epl'e: ꝛ agit duo. ꝑ ponit affectū suū ad sacram scripturā. scđo incipit dicere de nouo testō. ⌊ ibi tāgā ꝛ nouuꝫ ⌋. ¶ Circa ꝑmū. ⌊ cerniꝭ me scripturaꝝ amoꝛe ⌋. i. vt decl'arem aliqd de ꝓtinentia ꝛ dificultate scripturaꝝ veteꝛ testi. ⌊ Excessisse modū ⌋. i. q̄titatez epl'e: qz epl'a bꝛeuis esse dꝫ. istā aūt magꝭ noᵐ libelli q̄ epl'e retinebit. Uolebat tamē se excusare de ꝓlixitate in p̄n. vj. capi. dicens: nec. n. epl'aris angustia euagari lōgius patiebaꝛ. ⌊ nec tm̄ iplesse qđ volui ⌋. i. licet tm̄ scripserim: ꝛ tm̄ nondū dixi qcqd dicere volebā: qz adhuc manet decl'are difficultatē libꝛoꝝ noui testi. vel qz in libꝛis iā dictis nō explicuit quicqd volebat cū adhuc maioꝛ difficultas sit in eis. ⌊ Audiuimus tm̄ quid nosse qd cupere dēamus ⌋. i. ꝭ nō impleueriꝭ quid volebā decl'ando totalem difficultatē: tm̄ hic vtilitas hinc est: qz audiuimꝰ qđ nosse debeamus: qz libꝛos veteris testi iā dictos intelligere dēmꝰ. ⌊ ꝛ cupe debemus ⌋. i. si nō intelligimus, saltē debemus desiderare intelligere: vel dēmus desiderare facere: q̄ in hȳs libꝛis ꝓtinenᵗ: ꝭ p̄mū magis ꝓsonat. ⌊ vt nos quoq; dicē possimus ⌋. sicut dauid dicebat ista que sequūtur ōsiderādo cognitionē diuinaꝝ scripturaꝝ: ita ꝛ nos dicere possumꝰ desiderando. ⌊ ꝓcupiuit aīa mea desiderare iustificatiões tuas i oi tpe ⌋. i. ego ꝓcupiui qđ desiderarē semp iustificatiões tuas s. ꝓsiderando in eis: qz multū affectū excitāt: ꝛ sic Dauid rogabat qđ desideraret: qz ēt desiderare bonū non est a nob: ꝭ deus dat: iō nos rogare debemꝰ: vt bene vellimꝰ ꝛ diligamꝰ omni tpe. ⌊ ceterū illud socraticū ipleᵗ in nobis ⌋. hic ꝓfiteᵗ hūiliter se ignoꝛare iuxta dcm̄ socratis ⌊ hoc solū scio qđ nescio ⌋. i. nō scio aliqd: nisi qz scio me ignoꝛare: ꝛ ponit hic qđ ꝓ ꝓiunctione ꝛ nō noiaᵗr. ꝛ solū ponit ꝓ aduerbio ꝛ nō ꝓ noie. ¶ Et si dicas qūo socrates qui tantus pȳs erat. ꝛ Hiero. tātū sapiens poterant vere ꝛ ex oscia cōfiteri nihil se scire: qz sciebāt mlta scire. videnᵗ g̃ ironice qđ est vitiū occultationis ꝛ diminutionis excellētie: vt ꝑ in fi. scđi ethi. ¶ Respondeᵗ qđ socrates nec Hiero. nō dicebāt se totaliᵗ nihil scire: sed nihil scire pfecte. Et hoc vez est: qz nullā veritatē quā tūcūq; mimaz pōt aliqs pfecte cognoscere in via: qz nullius spei dīam cognoscimꝰ nec ꝓpriā passionē. Et cum spēs sint suppositaꝝ artiū vel cognationū: ideo nihil pfecte cognoscet. Sed habemus quādam viaz aliqualiter inuestigatiuā quorundam planoꝛum.

¶ Tangā ꝛ nouū bꝛeuiter testm̄: Matthe. Marcus: Lucas ꝛ Joānes: q̄driga dn̄i ꝛ verū cherub qđ interpꝛetaᵗ scie plenitudo ꝑ totū coꝛpus oculati sunt: scintille emicāt: discurrūt fulgura: pedes hn̄t rectos: ꝛ in sublime tendētes: terga pēnata ꝛ vbiq; volātia tenēt se mutuo: sibiq; perplexi sūt: ꝛ quasi rota in rotā voluūtur ꝛ pergunt: quocūq; eos flatus spīrituſſancti perduxerit.

¶ Tangā ꝛ nouū ⌋. Jsta pars in q̄ agit de libꝛis noui testi durat vsq; ad illā ꝓtem. ⌊ oꝛo te. ⌋ ꝛ ꝓtinet tot ptes quot libꝛi sunt noui testi: partes per se patēt. ⌊ tāgā ꝛ nouū bꝛeuiᵗ testm̄ ⌋. s. nō explicans que difficultates sunt in eo. ⌊ matthe us: marcus: Lucas: ꝛ Joānes q̄driga dn̄i ⌋. vocanᵗ isti quatuoꝛ euāgeliste quadriga dn̄i: qz sunt q̄ttuoꝛ: q̄driga aūt a nūo equoꝛuꝫ dꝛ: qz q̄ttuoꝛ equos hꝫ: ꝛ sic dꝛ biga que duos equos hꝫ: triga que tres hꝫ. ꝛ vocanᵗ isti q̄driga: qz in eoꝛuꝫ quattuoꝛ scriptis poꝛtaᵗ xp̄s: per q̄ttuoꝛ plagas mūdi: sicut per q̄drigā. ⌊ ꝛ verū cherubin ⌋. Quilꝫ euangelista vocatur cherubin: qz interpꝛetaᵗ scie plenitudo. fuerūt. n. repleti spū ad scribendū euāgelia: a qbus tota nr̄a sapia deriuatur. ⌊ ꝓ totū coꝛpus occl'ati sūt ⌋. Hoc refert ad visionē q̄ttuoꝛ aialiū que vidit Ezechiel: vt ꝑz. c. ꝑ. ꝛ ista aialia erant ante ꝛ retro plena oculis: ad significādū qđ videbāt ꝓsentia ꝑterita ꝛ futura. Et erant spēs aialium diuerse: sed qđꝫ eoꝛum erat cherub: vt ꝑz eze. x. c. iō vocauit supꝛa euāgelistas cherubin qz per illa q̄ttuoꝛ aialia accipiunᵗ. ⌊ scintille micant. ⌋ qz dicit eze. ꝑ. qđ aspectus illoꝝ aialiū erat quasi carbonū ignitoꝛum: ꝛ signat qđ intra se charitate ardēt: ꝛ sapiētie claritate alios illumināt: ꝛ exēplis docent. ⌊ discurrunt fulgura ⌋. qz dꝫ in visionē illa qđ aialia ibant ꝛ reuertebanᵗ in sil'itudinez fulguris coꝛuscantis: ꝛ hoc sigᵗ cōminationū terꝛoꝛem ꝓ quē a mala opatiōe reuocāt. ⌊ pedes hn̄t rectos ⌋. q: dicit in visione pedes eoꝝ pedes recti. sunt. n. pedes affectōes: qz sic affectiōibꝰ siē pedibꝰ mouemur. Et iste sunt recte in illis aialibus: qz i deū tēdunt totali amoꝛe: cōsiderio alioqz ad rectitudinē ꝓuocant affectionū. ⌊ ꝛ in sublime tēdentes ⌋. ista ē explicatio supioꝝ: qz nūq; affectiōes recte sunt nisi cū i sublime tendūt. i. in deū cū ad terrā tēdunt curue fiūt. ⌊ ꝛ terga pēnata ⌋. i. coopta pēnis: terga posterioꝛes coꝛpis ptes sunt ꝛ sigᵗ exēpla viuēdi que posteris reliquerūt pēnata sūt. i. virtutibus coopta: qz sicut pēne coꝛpus in altum eleuāt: ita virtutes nos deo ꝓiungūt. ⌊ vbiq; volitātia. ⌋ qz oēs docent oēs increpāt absq; acceptōe ꝓsonaꝝ. ⌊ tenēt se mutuo sibiq; perplexi sunt ⌋. dꝫ in visione iuncte erant pēne eoꝝ alteriuꝰ ad alterū. sigᵗ qđ q̄ttuoꝛ euāgeliste sibi in dictis ꝓnexi sunt: vt qđ vnus sentit aliꝰ sentiat. ⌊ ꝛ q̄si rota in rota inuoluūᵗ ⌋. Sic dꝫ in visiōe qđ erat rota in meꝰ rote: qđ ad supioꝝ sentētiam redit: qz vt ait Hiero. in quodā ꝓlogo: sup q̄ttuoꝛ euangelistas. si regris qd mattheus de icarnatiōe sentiat. hoc nimirū marcus: Lucas ꝛ Joannes. Si q̄ras quid Joānes sentiat: h̄ nimirū qđ Lucas: marcus: ꝛ mattheus. Si q̄ras quid Lucas. hoc qđ marcus: ꝛ Joānes ꝛ mattheus. Si q̄ras qđ marcus. hoc qđ mathe. Lucas ꝛ Joānes. ecce rota in rota. ecce reuolutio gl'iosa. ⌊ pgunt quocūq; spūs sancti flatus eos duxerit ⌋. qz oia que dixerūt spū sancto dictāte dixerūt. Sic dicit in visione. ꝛ vnūqōq; eoꝝ coꝛaz facie sua ambulabat. vbi erat impetus spūs illuc gradiebantur.

¶ Paulus apostol' ad septē scribit ecclias octaua enim ad hebꝛeos a pleriſq; exꝰ numerū ponit. Timotheuꝫ instruit ac Titum ꝛ Philemonē ꝓ fugitiuo famulo ōꝓecatur: super quo melius tacere puto: q̄ꝫ pauca scribere.

⌊ ¶ Paulus apl'es ⌋. hic ponunᵗ libꝛi noui testi: q post euāgelia scđam hn̄t aucitatē. s. epl'e pauli: q fuit doctoꝛ gentiuꝫ. ⌊ ad septē scribit eccl'ias ⌋. s. ad roma. vnā. ad coꝛin. duas. ad galatas vnā. ad epheſios vnā. ad philipē. vnā. ad colloſſen. vnā: ad theſalonicē. duas. Scribit ad timotheū duas: ad titum vnā: ad philemonē vnā: ad hebꝛeos vnaz: que sil'. xviij. epl'e sī. ⌊ octaua eni ad hebꝛeos ⌋. qz post septē eccl'ias sequitur octaua eccl'ia hebꝛeoꝝ: ad quā scripsit. ⌊ a pleriſq; extra neum ponit ⌋. qz nollunt qđ ponatur inter epl'as fcās a paulo: sed ab aliquo alio. De quo Hieronymus in ꝓlogo super omnes epl'as ait. quoꝛūdam insania percutit dicentiuꝫ epistolam que ad hebꝛeos scribit non fuisse pauli. sed barnabe vel clemētis: vel tertuliani: vel luce q̄s in hūc errorē occasio duxit hmōi: qz nec saluatio eius nomie intitulata pꝛescribitur ꝛ lōge facūdioꝛe ꝛ splēdidioꝛe stilo q̄ꝫ cetere est edita. q bus sufficiēter rn̄det hoc mō: qz si ideo non est dicēda pauli. qz nomen eius in titulo nō habeᵗ. ergo nec Barnabe nec alicuius pꝛedictoꝝ cuꝫ nullius eoꝝ nomine pꝛetitulata sit: nec ob id pauli nō est putanda: qz diligētius est scripta: cuꝫ naturale sit vnicuiq; plus valere in sua lingua q̄ꝫ in pegrina. illaz enim hebꝛaice. ceteras scripsit grece. nomē vero suū ideo pmittere noluit: qz eis odiosus erat eū legis destructorem arbitrantibus: quo circa: de legis atq; cerimōiaꝝ abolitione tractaturus recte nomē suum subticuit: nec pꝛescripti nois inuidia vtilitatem sequētis excluderet lectiōis. Est illa itaq; pauli sicut alie. ⌊ Timotheuꝫ instruit ⌋. mittens ei duas epl'as. erat enim Timotheus ordinatus epūs asianꝰ asie minoꝛis siue epheſi. Et in pꝛima instruit euꝫ de executione sui officij. in scđa autem ad martiriū palmam mouet ꝛ caute telam grecis. ⌊ ꝛ titum ⌋. Jste erat discipulus quem ordinauit cretenſez episcopum: ꝛ eum docet circa pontificale offm̄ de hȳs magis diximus in. c. iij. huius prologi. ⌊ philemonez pꝛo fugitiuo famulo depꝛecatur. ⌋ philemon erat vir colloſen. litteratus ꝛ honeſtus: non tamē eccleſiaſtico ordine pꝛeditus a quo Oneſimus ſuus aufugerat ad apostolū. A quo audito euangelio baptizatus est. Pꝛo quo scribit apostolus ne moleſte ferat oneſimi abn̄tiam. ⌊ sup quo ⌋. i. super epistolis pauli. ⌊ melius puto tacere q̄ꝫ pauca scribere ⌋. Si vellet scribere aliquid continens epistolarum ꝓblematum oporteꝛ bat multum valde scribere: quod non cōueniebat. Si autez paucuꝫ dicat nihil declarabit. magis ergo valet nihil scribe.

¶ Actus

Quō. xvij.

Quō socrates potuit dicē se neſcire cū eēt ſapiens.

Rō. ꝓbans qđ a mo talib⁹ nihil pfecte ſcitur

Euāgeliſte q̄driga dn̄i nūcupati ſt

Decl'atio eze. q̄ttuoꝛ aialiū p q̄ ſignanᵗ quatuoꝛ euangeliſte.

Timotheus.

Col. 4. 2. cor. 8. ¶ Actus apl̄oꝝ nudam qdem vidētur sonare hīstoriam ⁊ nascentis ecclesie infantiā texere. Sꝫ si nouerimus scriptorem eorꝫ Lucam esse medicum cuius laus est in euangelio: aiaduertimus pariter oīa verba illius aie lāguētis esse medicinaꝫ.

⁋ ⌊ ¶ Actus apostolorꝫ ⌋. Iste liber ponitur in canone librorum noui testamēti: post epistolas pauli: est sextus in ordine quia euangeliste quattuor libros faciūt. epistole pauli in ordine locum quintum tenent. Actus apostolorꝫ sexti sunt. Lanonice epistole septime sunt. apocalypsis Joānis loco vltio collocatur. ⌊ nudā videntur sonare hīstoriā ⌋. ⁊ sic est quātū ad litteraꝫ: qꝛ ibi de petro ⁊ alīs apostolis p̄dicātibus agitur ⁊ vltimate de paulo per se de quo maior liber pars est.

⁋ ⌊ ⁊ nascentis ecclie infantiam texere ⌋. i. q̄ in illo libro ea q̄ acciderunt in infantia eccl'ie. i. in p̄incipio eius narrātur: qꝛ ibi agitur de hīs que acciderunt mortuo xp̄o. ⌊ Sed si nouerimus scriptorē eorum Lucam esse medicum ⌋. Lucas medicus erat: vt p̄z ad collosseñ. iiij. c. vbi dicit salutat vos Lucas medicus: ⁊ ipse scripsit euangelium ⁊actus apostolorū.

⁋ ⌊ cuius laus in euangelio est ⌋. i. in illa epistola pauli ad colosseñ. que vocat euangelium: qꝛ omnes sue epistole vocant euangelium. vt p̄z ad gala. p̄mo. c. vbi dicit euangeliū: quod vobis p̄dicto non accepi ab hoie. Etiam vocat ibi euāgeliū omnem p̄dicationem de verbis fidei cū dicitur miror q̄ sic tam cito transferimini: ab eo qui vos vocauit in gratiaꝫ xp̄i in aliud euangelium. Vel dicit laus eius in euangelio non q̄ ponatur laus sua in aliquo euāgelio: sed q̄ in hoc ipe laudabilis valde erat q̄ euangeliū bene ordinasset. ⌊ aiaduerti mus omnia vba illius languentis anime esse medicinā ⌋. qꝛ medici sanitatem curant. Sic ergo Lucas curaret: de salute anime: qꝛ iam animaꝝ medicus erat ⁊ nō corpoꝝ sicut Petrus effectus fuerat piscaꝛ hominum. vt p̄z Matthe. iiij. c.

¶ Jacobus: Petrus: Joānes: Judas: septē epistolas ediderunt: tā mysticas q̄ꝫ succinctas ⁊ breues pariter ac longas: breues in verbis longas in sentētijs vt rarus sit qui nō in eaꝝ cecutiat lectōe.

⁋ ⌊ ¶ Jacobus Petrus ⌋. Hic ponit septimus liber canonis noui testamēti. s. epistole canonice. que vocant canonice vel catholice. i. regulares vel vniuersales: ſm Ysido. vj. ethimo. qꝛ non vni ppl'o vel persone: vt epistole pauli directe sunt: sꝫ omnibus ecclesijs gñaliter diriguntur. ¶ Vel dñr catholice qꝛ a veritate catholice fidei nō delirant. vel catholice a catha qō est vniuersale: qꝛ vniuersaleꝫ sunt. vel dicūtur canonice. i. regulares: qꝛ a tota eccl'ia regulariter recipiunt ad differentiā epistolarum pseudoapostolorꝫ scriptaꝝ: sub nomine

⁋ verorum apostolorꝫ: quas ecclesia regl'ariter nō recipit. ⌊ septem epistolas ediderūt ⌋. Jacobus vnā. Petrus duas: Joānes tres: Judas vnā. non ille nequissim⁹ iudas qui xp̄m vēdidit: sed alius qui cū Symone apostolo p̄dicauit: quorum festum eadem die collit eccl'ia in octobri. ⌊ tā mysticas q̄ꝫ succinctas ⌋. mysticus occult⁹ est. est sensus q̄ quato iste epistole breues siue succincte fuerūt tanto obscuriores sunt. breuitas. n. obscuritatem parit: quia vt ait Horatius in arte poetica obscurus fiodum breuis esse laboro. plixitas autem tedij mater est: quare vtrūq̄ sapiēter moderādū est. Sed in scripturis sacris que diuinis oraculis inspirate sunt nec spernere possumus nec debemus: sicut nec vituperādi sunt pphete: qꝛ obscure loquuti sunt: qꝛ deus sic log mandauit. ⌊ breues pariter ⁊ longas ⌋. breuitas referr̄ ad litterā: longitudo ad sniam: sicut dicimus q̄ p̄incipia sunt mima ſm quātitatem

⁋ ⁊ infinita in virtute. ⌊ vt rarus sit qui nō in eaꝝ lectione cecutiat ⌋. i. rari sunt qui eas clare itelligere possint: sed oēs cecutiunt. i. aliqualiter deuiant: vel obstacula inueniunt quēadmodū ceci. cecutio: cecutis. verbum quarte p̄iugatiōis est s. cecum esse vel cecum fieri.

¶ Apocalypsis Joānis tot hꝫ sacra quot verba. Parū dixi: ⁊ p̄o merito voluminis laus oīs inferior est. In vbis singul'm'ltiplices latēt itelligētie.

⁋ ⌊ ¶ Apocalysis Joānis ⌋. Iste est octauus liber ⁊ vltimus canonis noui testamēti: ⁊ apcalypsis interp̄etatur reuelatio: ⁊ dicit a pos quod est re. ⁊ calipson quod est velare. q̄si reuelare: quia omnia illa que in illo libro continētur reuelata fuerunt ei dñica die: dum staret relegatus in insula pathmos mandato domiciani impatoris. Fuit autem Joannes euangelista: imo euangelistaꝝ maximus: qꝛ diuinas personas ⁊ eternam generationeꝫ luculētissime scripsit. Fuit aūt apostolus quia epistolas canonicas tres scripsit. fuit p̄pheta: quia reuelationeꝫ de toto statu ecclesie habuit. ⌊ tot habꝫ sacramenta ⌋. i. secreta. ⌊ quot verba ⌋. Iste modus loquendi hiperbolicus est: qꝛ etiam si multa misteria essent: tamē non essent plura q̄ꝫ orationes: quia vna dictio per se nullum misterium signat: sed dicitur hoc p̄pter multitudinem secretorum: quia nullus liber est in tota sacra scriptura qui sub taꝫ parua quātitate tanta misteria claudat. ⌊ parū dixi p̄o meri to voluminis omnis laus inferior est ⌋. i. licet dicamus q̄

⁋ quolibet verbo est vnum secretuꝫ hoc non equiparatur merito libri: quia quātūcūq̄ laudemus magis laudabilis semper erit. In verbis singulis multiplices latent intelligentie qꝛ multa sunt in apocalypsi que varias exp̄ones recipiunt.

¶ Oro te frat charissime iter hec viuere: ista meditari: nihil aliud nosse: nihil aliud q̄rere: nōne vr tibi iam h̄ in terris regni celestis habitaculū. Nolo vt offendaris in scripturis sanctis simplicitate ⁊ quasi vilitate verborum que vel vitio interptuꝫ vel de industria sic plate sunt: vt rusticā cōtionem facilius instruerēt: ⁊ in vna eadēq̄ sentētia aliter doctus: aliter sentiret indoctus.

⌊ ¶ Oro te ⌋. supra p̄obauit difficultatem scripturarum in nouo ⁊ veteri testamento. Hic demonstrat sacram scripturā p̄opter verborum incōpositionem non esse contēnendaꝫ: ⁊ agit duo. p̄imo ponit quod dictum est. secūdo excusat se nō reputando se magistrum. ⌊ ibi non sum petulans ⌋. ¶ Circa p̄imum. ⌊ oro te frater charissime ⌋. pauline. ⌊ Inter hec viuere ⌋. i. q̄ tota tua vita vel conuersatio sit in scripturis sup̄a nominatis. ⌊ nil aliud nosse: nil querere ⌋. scilꝫ p̄incipaliter: quia non debemus adiscere aliquam scientiā tāq̄ finem ⁊ dominam p̄eter sacram scripturam: sed bene licet al's seculares artes adiscere vt subseruiunt sacre scripture vt ingenium acuant ad clarius intelligendum sacram scripturam etiam poeticam artem inquātum subseruit sacre scripture: ⁊ sic omnes doctores catholici antiqui in poematibus fuerūt instructi: vt patet in Augustino ⁊ in ceteris si eorum opera relegamus. ⌊ nonne tibi videtur iam hic in terris regni cele

⁋ stis habitaculum possidere ⌋. qꝛ homo relegens scripturas in quibus p̄omittitur vita eterna attendit ad ōsiderū eternorum: ⁊ per continuam lectionem de eterna beatitudine: certus videtur. ⌊ nolo vt offendaris in scripturis sacris ⌋. i. nolo q̄ tu habeas causam peccandi in sacris scripturis contēnendo eas ex rusticitate verborum: quod contingeret: qa magna ingenia res paruas ⁊ incultas despiciunt: ⁊ dicit h̄ Hieronymus: quia ipse in hoc offenderat contēnens sacras scripturas ⁊ legens affectuose libros theoricos ciceronis: qꝛ displicebat ei incultus sermo p̄ophetarum. ⁊ ideo a domino grauiter flagellatus est: vt patet in decretis. xxxvij. di. in. c. legimus de beato Hieronimo. ⌊ simplicitate ⌋. qꝛ verba non nitent fucis rhetoricis colorata: sed nuda verborum serie veritatem indicant quam intendunt. ⌊ ⁊ quasi vilitate ⌋. quia verba que nullum ornatum habent vilia reputantur. ⌊ que vel vitio interp̄etum ⌋. Jsta est vna causa incompositionis verborum. s. vitium interp̄etum. i. translatorum q̄ con

⁋ grua non decorauerūt facundia. Jsta aliqualis causa est: sꝫ non valde magna: quia hoc teneret si sacra scriptura sub ornato stilo in hebreo scripta foret. ⁊ post translatōes eius ornatum per ignorantiā deturpassent. Sed in hebreo etiā sub rudi stilo sacra scriptura continetur. ⌊ vel de industria ⌋. i. scienter sic factum est. vt rusticam concionem. i. turbā. ⌊ faci lius instruerent ⌋. quia simplices magis eruditur verbis planis q̄ꝫ valde ornatis vel subtilitate iuncture coniunctis: qꝛ viꝫ rhetoricam ⁊ colores populus non intelligit. ⌊ vel in vna eadem sentētia aliter sentiret doctus: ⁊ aliter indoct⁹ ⌋. Jsta causa est ad exercendum ingenia. cum enim inie rhetorice sunt ita subtiles ⁊ polite dictiones ⁊ orationes mutuo copulantur: quia sensus multiplicitatem ⁊ cōmunem amphibologiam p̄orsus excludunt. In verbis autem aliq̄liter rusticanis amphibologia ⁊ sensus multiplicitas frequ

Rones cur sacra scrip⁹ nō a deo le pido ſmōe, sit p̄structa

ter euenit. ¶ Uel q3 si rhetorica cõpositio essz indocti nihil intelligere possent. cum aũt sit incompositie tradita est aliter indocti p3o capacitate sua intelligunt. z aliter docti qui subtilius speculantur.

¶ Non sum tã petulãs z hebes vt hec me nosse pollicear z eoz fructus cape i terra quoz radices in celo fixe sunt: sed velle fateoz sedenti me pfero magrz renuẽs comitẽ spõdeo: petẽti daz: pulsanti apiẽ: querẽs iuenit. Discamus in terris quoz scia nobis pseueret in celo. Obuius te manibus excipiã: z vt inepte aliqd ac de hermagoze tumiditate effundã quicqd quesieris tecũ scire conaboz.

Mat. 7. b. Luce. i i. b.

ℋ ¶ Non sum tam petulans ¶. hic ponitur secũdus. s. excusatio assumptionis magri: z agit duo. pmo arrogantiam vitat. secundo paulinus ad veniendũ incitat ibi. ¶ comitem me spondeo ¶. Secunda in sex partes: q3 ponuntur sex alliciti ua ad veniendus. s. status equalitatis. Secundus proficiendi facultas. ¶ ibi petenti dabitur ¶. Tertius sacre scripture dignitas. ¶ ibi discamus in terris ¶. quartum hospitis vrbanitas. ¶ ibi obuius te manibus ¶. quitum est compandi voluntas. ¶ ibi z vt inepte ¶. Sextus amicabilis societas ibi. ¶ habes amantissimum ¶. Circa primum. ¶ Non sum tam petulans ¶ .i. tantam laudem vel honoꝛem desiderans. dicit petulans. de petuloꝛ petularis. p3o luxuriari vel actum carnalem frequenter petere vel appetere. Unde animalia multus luxuriosa: petulca vocantur: z inde dicitur petulans. i. ipoztune vel supza rõnem appetens. ¶ aut hebes ¶. i. iustius vel me ignorans. ¶ vt hoc me nosse pollicear ¶. i. vt dicam me scire totam sacram scripturam: z q3 in ea magister efficiar. vnde stultum valde videtur z valde presumptuosum vt aliqs se totam sacram scripturam intelligere dicat. Et tamẽ potest aliquis ista dicere duobus modis. Quibus consueuimus peccare. vel p3opter inoꝛdinatum desiderium laudis z honoꝛis: vt quia passio foꝛtis est. etiam si intellectus cognoscat malum esse: z isti vocantur petulantes. s. quia sciunt se nescire totam sacram scripturam: z tamen p3opter laudis desiderium dicunt se scire. Alio modo peccamus quando intellectus deficit in iudicando etiam si voluntas non sit inoꝛdinata vel passio non sit vehemens: z isti vocantur ignorantes. vel hebetes: z sic est si aliquis tantum desipet vt se scire totam scripturam sacram existimaret. ¶ vt policear eoꝛum fructus carpere in terris quoꝛus radices in celo fixe sunt ¶. fructus sacre scripture est intelligentia eius. radices eius sunt in celo: quia omnis sacra scriptura deo dictante composita est: vt patet. ũ. petri. c. p3imo non enz aliquãdo volũtate humana alata est p3ophetia: sed spiritu sancto dictante loquuti sunt sancti. stultum est enim q3 aliquis existens in terra. i. q nondum speciali lumine multus eleuatus est intelligat perfecte sacras scripturas: in patria antez omnes perfecte itelligent quid deus intendat dicere in illa p3ophetia vel scriptura: qui etiam spiritu sancto repleti sunt perfecte intelligunt vt apostoli qui veriſſime z complete totam scꝛpturam intellexerunt. ¶ Aliqui vocãt fructus scripture illos quos enumerat apostolus ad gala. quinto. s. charitas gaudiuz ꝛc̃. sed hoc nihil ad p3opositum: quia ipse agit hic de intelligẽtia z magisterio sacre scripture. istos autem fructus spiritus multi non intelligentes sacras scripturas habẽt: quia sunt in affectu z non in intellectu. ¶ Sed velle me fateoz ¶. i. licet non intelligam sacras scripturas: tamen vellem eas perfecte intelligere. ¶ sed eniti me p3ofiteoz ¶. i. pfiteoz me laboꝛare quãtum possum vt intelligam. enitoꝛ. ris. significat valde niti. i. valde laboꝛare. ¶ Sedenti me p3efero ¶. i. licet ego non intelligam perfecte sacram scripturam. quia tamẽ laboꝛo quãtus possum sedenti. i. ocioso non laboꝛanti p3eferendus sum. ¶ vel sedenti me p3efero ¶. i. licet non vocer magister nec sim tñ p3efero me sedenti. i. pono me apud sedentem audire volentem sacre scripture doctrinam: sed p3ima expositio melioꝛ est. ¶ magistrum renuens ¶. i. nolens dici magister vel accipere formaz magistri. ¶ comitez me spondeo ¶ .i. p3omitto tibi q3 ambo tãq3 socij simul laboꝛabimus vt intelligamus: z illud est p3imum alicitiuum vt veniret paulinus. s. status eq̃litatis: q3 comites equales sunt. ¶ petenti datur ¶. hic ponitur scõm: scilz p3oficiendi facultas: z est sensus si eni ambo vt socij inquirẽdo in scripturis laboꝛamus deus dabit intellectũ: quia petenti datur: vt patet matthe. vij. z luce. xj. z de hoc Jacobus p3imo. c. canonice si quis indiget sapientia petat a deo qui dat omnibus affluẽter: z nemini impꝛoperat. ¶ pulsanti aperitur ¶. est metaphoza de stante ad ianuaz: q3 si cõtinuat aperietur ei: ita deus omni pulsanti aperit. ¶ que rens inuenit ¶. i. si aliquis querat per continuuz studium inueniet: deo demonstrante. ¶ discamus in terris quoꝛum scientia perseueret nobis in celo ¶. hic ponitur tertium alicitiuũ s. sacre scripture dignitas quia scia sacraz scripturaruz per maneret in patria alie autẽ non. z sic videtur intelligi quod habetur p̃ma ad coꝛin. iij. c. siue scientia ỏstruetur. ¶ Sed contra quia in patria intellectus nostri puriozes erunt ỏtracta coꝛruptibilitate coꝛpoꝛis: que agrauabat animam: z retardabat ad intelligendum: vt patet sapientie. ix. c. z applicato intellectu nostro ipsi sũmo lumini. s. diuine eẽntie reducetur ab omni potentialitate sua ad actum. Cuz ergo intellectus noster sit in potẽtia ad intelligendũ omnia naturalia q̃ non sunt maioza eo in gl'ia omnia naturalia intelliget: z sic oꝛtet concedere q3 nullus erit in paradiso qui non intelligat omnes res naturales: alias non esset beatus cum non esset repleta tota potentialitas sua. Item quia in vita eterna est sũma quietatio omnium virium nostrarum: sed nulla potẽtia receptiua totaliter quietatur donec repleatur sua potentialitas: ergo oꝛtet intelligere omnia ad que in potentia eramus: vt intelligeremus. Item quia dicitur. p̃s. xvj. saciaboz cum apuerit gloria tua. Satietas autem dicit totalez repletionem: quia q3 nondum totaliter repletum est: adhuc mouetur in aliquid vltra: per quod repleatur. Sicut patet ỏ p3ima materia que semper est in potentia ad alteram formã: z frequẽter acquirit z perdit: q3 nulla forma aduenies totam materie potentialitatem replet. In celestibus autẽ coꝛpoꝛibus: quia forme ille pfecte sunt. non appetit materia aliquam aliam formam. ¶ Et si dicas ex hoc sequetur q3 nullus sit btus: q3 glz q est in padiso põt tm̃ de deo cogĩscẽ sicut btã vgo: q3 itell's suus z cuiusz alteri° bti sẽ eiusdez rõnis: sed nullus est qui tantum intelligat. ergo nullus ali° est beatus. Item nec virgo mater erit sic beata: quia manifestuz est q3 ipsa potest plura intelligere deo volẽte q̃z nunc intelligit. ergo nondum est beata: quia nondum habet illa: z est in potentia ad illa: z quãtumcunq3 detur poterit semper deus ei plura dare. ergo non poterit esse beata. ¶ Respondetur q3 quilibet qui est in patria est beatus nec est in potentia ad intelligendum plura q̃z intelligit. Si autem daretur potentia in aliquo ad magis. impoſe erat esse beatum donec haberet illam potentiam. ¶ Et notandũ q3 potentia passiua est quedam virtus receptiua. Qui ante est in potentia ad videndũ audiendum vel intelligendum: habet potentiam receptiuaz siue virtutem que est quedam capacitas. ¶ Unde non dicitur q3 est lapis in potentia ad videndum: quia nõ habet virtutem receptiuaz siue capacitatez. Ita non dicimus q3 auris nostra vel auditiua potẽtia. est in potentia ad audiendus. al bedinem z nigredinem: quia non habet virtutez receptiuã. Sic etiam dicimus q3 non est in potentia oculus noster ad videndus animam separatam: quia non est p3opoꝛtio inter potentiam de natura coꝛpoꝛis: z substãtiam incoꝛpoꝛeaz: q3 non potest potentia tam imperfecta a tam nobili substantia pati vt recpiat illam. ¶ Sic est de intellectu habet enim intellectus noster capacitatez quãdam rerum: quas intelligit z ad illas est in potentia. Si autem alique res sunt quaruz capacitatem intellectus noster non bẽat non est in potentia ad intelligendas illas. sicut dicebamus q3 non est lapis in potẽtia ad videre. Sed aliqua res est que excedat intellectũ nostrum: vt deus qui infinitus est: ergo ad illuz nõ est in potentia noster intellectus naturaliter: quia nõ est p3opoꝛtio inter infinitum z finitum: z sic dicebamus q3 oculus coꝛporalis non est in potentia ad videndum animam separatam. ¶ Et sic dicendum est nulla anima etiam separata etiã chꝛistus in celo empireo est naturaliter in potentia ad intelligẽdum deum nec modicum nec multum. ¶ Et si dicas cõtra quia nos existentes in via intelligimus aliquid de deo naturaliter: quia vt ait apostolus ad roma. p3imo: quod notuz est dei manifestum est illis. ¶ Respondeꝛ q3 indirecte bene cognoscimus aliquid de deo: sicut est cognitio fidei z cognitio naturalis. Sed cognitione directa que est quando ipsa potentia passiua patitur ab obiecto. per seipsum non cognoscimus deũ

Fructꝰ sac. scripture.

Quõ. 18. An alie scie pter theologiã permãebũt in pꝛia. pꝛia rõ.

2ª rõ.

3ª rõ.

Quõ. 19. obiectio pꝛima.

obieº 2ª

mus deum: ⁊ hoc est intelligere per essentiaꝫ. nulla autē aīa nec ꝓiuncta nec seperata natura est in potentia ad intelligē dum deum per essentiam: qz intellectui nostro solum fuit data capacitas naturalr ad intelligenda ea que sunt infra ipꝫ s.entia naturalia. ¶ Si aūt dicas quomodo ergo beati deuꝫ intelligent. ¶ Respondeř ꝙ deus dat intellectui beatorum capacitatem quādam ad intelligendum ipsum: ⁊ ista capacitas datur ſm quātitatem meritoꝝ. Et ad hanc ꝓprie ptinet ꝓmium substātiale: ⁊ sic virgo maria qz pluſqꝫ aliquis beatus meruit maiorem capacitateꝫ recipit: quare plura de deo intelliget ⁊ acutius: ⁊ licet nullus beatꝰ tātū intelligat quātum ipsa: tamē non tollitur beatitudo eius: quia non est in potētia ad intelligenda plͣa. Jdeo quilibet cōpletus est. Si tamē aliquis haberet capacitatem in certo gradu: ⁊ deꝰ impediret aliquo tēpore vel instāti nature tñ intelligeret quātum intelligere poterat: tunc nō esset ſpiritus ille beatus: qa esset in potentia ſm capacitateꝫ datam ad intelligenda plͣa de deo: donec rediret ad intelligendū ſm totaꝫ capacitatem suaꝫ. ¶ Et quādo arguebatur ꝙ omnes anime sunt eiusdē rationis. ergo sic est in potētia ad intelligere intellectus meus sicut intellectus beate virginis. ¶ Respondeř ꝙ capacitas que consequitur naturam equalis est in omnibus ſpiritibus vt quibus placet: licet nō sit verum: ideo ſm hoc beati quātumcunqꝫ minimi sunt in potētia naturaliter ad intelligenda omnia entia naturalia. ergo omnes ea ibi equaliter intelligent. Sed capacitas ſm quā beati recipiūt deuꝫ vel cognoscunt supernaturalis est quare nō est eadeꝫ in omnibꝰ ſpiritibus eiusdeꝫ rationis: quia idētitas rationis ad naturā specificam pertinet. ¶ Unde dico ꝙ si aliqua anima nunc existens in coꝛpore seperetur: ⁊ poneret in celo empireo apud animam beati petri vel aliqua de inferno: ⁊ permitteret eas deus in puris naturalibus sicut nunc sunt nec deū viderēt nec beate essent donec supernaturaliter aliqua eis ꝓcederet capacitas. ¶ Dicēduꝫ ergo ad ꝓsens ꝙ in patria manebit cognitio perfecta in nobis omniuꝫ que humana cognitione vel arte cognosci possunt. s. cognitio naturaliū mathematicoꝝ: ⁊ metaphiſicoꝝ: ⁊ ſermocinaliū: ⁊ cognitio multoꝝ occultoruꝫ in natura que in via cognoscere non possumus. ¶ Et quādo dicitur ꝙ sciētia sacre scripture manet in celis ⁊ videtur negare ꝙ scientie alie maneant. Dico ꝙ non dicit illud de omni sciētia. Sed de quibusdam falſis vanitatibus quas hic hoies diligenter inuestigant vt fabuloſe narrationes vel alia que non existunt que tamē nos exñtia dicimus ⁊ de istis dicit apostolus. ỹ. ad thimo. iiỹ. c. Semper discētes ⁊ nunqꝫ ad scientiaꝫ veritatis peruenientes: ⁊ hoc est quia volunt studere circa falſa. vnde sequeř quēadmodum Jamnes ⁊ mābre restiterunt moyſi: ita ⁊ isti reſistunt veritati. ſz etiam dicitur. ỹ. ad thimo. iiỹ. c. ⁊ erit tempus cuꝫ sacram doctrinam non ſustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magiſtros ꝓrientes auribus a veritate quidez auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Jste autez falſe cognitiones non manebunt in patria: quia ibi veritatem solam sciemus: falſa autez nulla erunt. recordabimur tamen nos errauisse sic vel sic opinantes: ⁊ isto modo etiā cōfictas fabulas non obliuiſcemur. ¶ Uel potest aliter intelligi. s. ꝙ scientia sacrarum scripturaꝝ manet in celo: quia ea que per sacram scripturam scimus. in celo experiemur. s. addiſcimus per eam quomodo beati vidēt deuꝫ: ita ibi videbimus: quod ergo addiſcimus ibi facimus vel recipimus. Sed non est sic de aliis artibus: quia que scimus per geometriaꝫ vel pbiam nec ibi facimus nec recipimus: ideo alie scientie ꝓter sacrā scripturam nō manent in celo: verum est quātum ad hoc ꝙ faciamus aliquid qō per eas cognoscimus. Sed bene quantum ad habitum: ⁊ in actu perfectiori ⁊ acutori. ⌊ obuiꝫ te manibus recipiaꝫ ⌋ .i. qñ sciuero ꝙ venis ego exibo ad te recipiendum obuiꝫ manibus ad amplexandu: ⁊ in hoſpitiū deducendum. Et illud est quartum alicitiuuꝫ. s. hoſpitis vanitas. ⌊ vt ꝛepte aliquid de hermagoꝛe tumiditate ⌋ .i. inflatione vel ꝓsumptuoſa ſuperbia. ⌊ effundā quicquid que sieris tecuꝫ scire conabor ⌋ .i. laborabo tecum vt sciam: nō dixit quicqd quesieris: ego demonſtrabo vel ego respondebo. Sed scire conabor: qō ptinet ad discipulos proficere cupientes: ⁊ non ad iam doctos ⁊ magiſtros. ¶ Hermagoras antiquiſſimus fere rhetoricus ſub Artaxerxe. ỹ. rege perſarum anno a creatione mundi. 4810. floruit. de quo Tulius in libro primo rhetoꝛice veteris. iſte Hermagoꝛas: ⁊ gorgias leontinus dixerunt ꝙ ꝓfectus rhetoricus omnia scire debebat: vt ꝓꝫ per Tulium ibidem. de hoc Hermagoꝛa Ualerius ait. Hermagoꝛas primuꝫ se obtulit de omnibus queſtiōibus reſponſurū quem ciues ſui in tanta veneratiōe tenuerūt quā tam phebi oracula merebanř. Jſte ergo valde tumidus eratꝫ qz omnia se scire iactabat hāc tumiditatē vel ꝓſumptionēꝫ euitat Hieron. formam socij colaboꝛantis ⁊ nō magiſtri docentis aſſumens. ⌊ ⁊ vt inepte aliquid ⌋ .i. ignoꝛāter vel nō multum bene dicam. tantū se humiliat Hieronymus quod non ſolum putat esse ineptum dicere: ꝙ respondebit ad omnes queſtiones: ſicut dixit Hermagoꝛas: ſed etiam dicendo ꝙ conaretur inquirere veritatem: in qualibet queſtiōe quaꝫ Paulinus vellet. ⌊ de hermagoꝛe tumiditate ⌋ .i. ſupba ꝓſumptione. ⌊ effundam ⌋ .i. dicam.

Qō. xx. Qūo beati deuꝫ itelligūt

Dubitatio q̄ oritur exca ſu poſito ⁊ ſoluitur.

Rō Ad. ꝑam obiectionem in ꝑmiſs dubijs.

Qō. xxj. Determiatio qōis q̄ ꝓmo ꝓpoſita est.

In ꝑria recordabimur erroꝛuꝫ nr̄oꝛuꝫ. Alia ex ꝑō qua explicař quō sac. ſcriptura mānet in celo.

¶ Capitulus Octauus.

HAbes hic amantiſſimuꝫ tui fratreꝫ Eusebium qui litterarū tuaruꝫ mihi gratiaꝫ duplicauit: referens honeſtatem moꝛū tuoꝛum contēptuꝫ ſeculi: fidem amicitie: amoꝛeꝫ xpi. Nam ꝓdentiam ⁊ eloquij venuſtatē: etiam absqꝫ illo ipſa epͣa ꝓferebat.

HAbes hic. Dic ponř octauū ⁊ vltimum capitulū. Jn quo ꝑ ponit ſextū alicitiuuꝫ ad veniendu. Secūdo ponit concluſionem: ſiue ꝓncipale intētum. Secūda ibi. ⌊ feſtina queſo. Circa ꝑm. ⌊ hēs hic amantiſſimum fratrē tuū Euſebiuꝫ ⌋ .i. Euſebius nō erat carnaliſ frater paulini: ſz ſic diligebat ac ſi eēt frater eius: ⁊ ſtabat Euſebius cū beato Hiero. vt addiſceret ſacram ſcripturam. ⌊ qui litterarum tuaꝝ mihi gr̄am duplicauit ⌋ .i. qñ ego recepi lr̄as a te gauiſus ſuꝫ: cū Euſebius de te multa mihi narrauit: qō est duplicare gr̄am litteraꝝ. i. facere ꝙ acceptabiliores sint. ⌊ Referens honeſtatē moꝝ tuorum ⌋ . quātum ad cautelā maloꝝ. ⌊ ꝓtēptum ſeculi ⌋ . q non ad incipiētes. Sed ad ſatis ꝓficientes ptinet. ⌊ fidem amicitie ⌋ .i. fidelitatē cū amicis. ⌊ amoꝛē xpi ⌋ .i. ꝙ valde erat deſiderium tuū ad xpm. s. vt pfecte ei ſeruias. ⌊ nā ꝓdentiā ⁊ eloquij venuſtatē absqꝫ illo tua epͣa ꝑferebat ⌋ .i. demonſtrabat. q. d. Euſebius ēt laudauit ꝓdentiā tuam. ⁊ verboꝛum venuſtatē. Sed ēt si ipſe non laudaſſet ipſa tua epͣa ſaꝫ demonſtrabat. ¶ Uenuſtas v̄boꝝ dī verboruꝫ oꝛnata ⁊ cōueniens diſpō que vocař eloquētia: ꝓdentia dicit recta ratio vel moderatio per quā eloquētia moderari dz: qz vt ait Tullius in ꝓlogo ꝓmi libꝛi rhetoꝛice veteris. Eloquentia ſi non recta ratione gubernetur multoꝝ maloruꝫ cauſa est. ⌊ nam multe v̄bes ꝓpter eloquentiaꝫ deſtructe ſunt ⌋ . ꝓdentia autem in eloquente iudicat: qd vbi: ⁊ cui dicēduꝫ ſit: ⁊ facit graues ⁊matur as ſentētias. Si aūt eloquentia ſiue ꝓdentia ſit. verba ſine ſenſu ſunt. Hec autez patebat: qz in epͣa quam Paulinus ad Hieronimū deſtinauerat: nihil diminutum nihilqꝫ ſuperfluuꝫ: ſed ſingula verba cū ponderē ſententie erant quod perfectiſſimis conuenit oꝛatoꝛibus.

¶ Feſtina queſo te: ⁊ herenti in ſalo nauicule funem magis ꝓſcinde q̄ ſolue. Nemo renūciaturus ſeculo bene poteſt vendere: que contēpſit vt venderet. Quicquid in ſumptus de tuo tuleris, ꝓ lucro computa. Antiquū dictuꝫ est. Auaro deeſt tam qō dz q̄ qō non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est. Jnfidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus quaſi nihil hñtes: ⁊ omnia poſſidentes. Uictus atqꝫ veſtitus diuitie chr̄iſtianoꝝ ſunt. Si habes in ptāte rem tuā vende: ſi non hēs ꝓuiſce. Tolleti tunicā: ⁊ pallū relinqndū est. ſ. niſi tu ſemp recraſtinans. ⁊ die de die trahens catue ⁊ pedetim tuas poſſeſſiūculas vēdideris non dz xps vnde alat paupes ſuos. Totū deo dedit q ſe obtulit. Apli tñ nauē ⁊ rhetia reliquerūt

2. corin. 6.

Mat. 5. g.

Vidua duo era misit in gazophylaciū: ꝓfert̄ur ereſi diuitijs: Facile contēnit omnia qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

¶ ⁊ feſtina queſo ⁊. hic ponitur pars tertia ⁊ principalis epl̄e ſ. concluſio in qua dicit paulinū debere ad ſe venire. ⁊ inuitat ad duo. ſ. ad vitanda mundi pericula. Scōm ad abꝺiēda rerum retinacula. ibi nemo renūciaturus. ⁊ feſtina queſo te. i. rogo te ꝙ feſtines venīre relictis ſecularibus negocijs. ⁊ herēti in ſalo nauicule funē magis ꝓſcinde q̄ ſolue ⁊. ponitur metaphora de nauicula: que heret. i. adheret ſalo. i. in mari. i. q̄cūq; naticula videtur alicui ꝑti in mari adhere re in qua piclitari pōt ne retineat ibi: funis quo ligatur ſcin dendus eſt nec expectandū eſt vt ſoluat̄ funis: q; in ſoluen do mora ꝛbitur: ⁊ periclitari poſſent naute. Si aut̄ ꝓſcin datur hoc cito fiet ⁊ nō periclitabunt. Sic eſt de eo q tenet curis mundanis ligatus nec frugē vite melioris ingrit: non ꝺz expectare vt omnia negocia ꝓſpere expediat: q; poteſt ſe qui in tanta mora periculā. ſed magis ꝓſcindat curas a ſe abꝺiendo: vt ꝓz imediate. ⁊ nemo renūciaturus ⁊. hic ponitur ſcōm. ſ. imutatio ad abꝺicienda rer̄ retinacula. Et q; ſūt duo retinacula que retardāt renunciatuꝝ ſeculo. ſ. timor penurie: ⁊ amor pecunie. amor pecunie conſiderat circa tria. ſ. in venditionis rer̄ retardatione: ⁊ ſollicitudine in ꝓtentiōe repetitione: ⁊ in alienandi voluntate retardante: ꝑmum ex cludit Hieron. cū dicit. ⁊ nemo renūciaturus ſeculo ⁊. i. qui ꝓpoſuit firmiter renūciare ſeculo. ⁊ pōt bene vendere que contēpſit ⁊. poteſt accipi bene. i. licite vel honeſte: ita ꝙ non cōueniat renūcianti ſeculo vēdere res: q; in emēdo ⁊ vendē do cupiditas vel dolus intercidit: vt ꝓz eccle. xxvij. ſicut in medio cōpaginis lapiduz palus figit: ſic intermediū ēptio nis ⁊ venditionis angustiabit anima peccātis. ¶ Vel me lius nō poteſt bene vendere. i. vendere iuxta extimationem debitam: tunc enim res bene vēdi dicit: qñ datur ꝓ eo quā tum ipſa rationabiliꝫ vellet: vel forte magis: q; ꝛz leges licet ementibus ⁊ vendentibus ſe decipere infra dimidiam iuſti ꝓtij. Iſta autez venditio non poteſt ſemp fieri: ſed expecta to tempore: ⁊ ad hoc oportet moram intercidere: ⁊ hoc non conuenit volenti ſeculo renūciare: ideo nō poteſt bene vēde re. i. dare res ꝓ rationabili ꝓtio: ſed vt cito vendat oporꝛ tet dare ꝓ minori ꝑtio: ⁊ ſic male vendit res. ⁊ que ꝓtēpſit vt venderēt ⁊. qui enim res ſuas bene vēdere vult: nō contē nit eas: q; maius vel equale recipere intendit: ⁊ magis ſibi conueniens. qui autez contēpſit res non aꝓtiat eas. ergo non deſiderat ꝓ eis equale vel maius cuz omnia mūdana ꝓtēnat. q̄ nec bene vēdere poteſt: q; cuz nō diligat ꝓtiū nō expectabit tēporis lapſum. vt carius vendat. ⁊ qcqd de tuo ⁊. hic excludit reſponſionem quam dare poſſet paulinus. ſ. q non tardabat vendere vt maius ꝓtium diligeret: ſed q; vo lebat ad ſuam neceſſitatem. ⁊ vel in elemoſynas pauperū ⁊. excludit neceſſitatem ꝓpriam dicens. ⁊ qcquid in ſumptus de tuo tuleris in lucrum computa ⁊. i. non debes multum cu rare: vt inde ſumptus habeas: quia poſtq̄ voluntate tua re bus renūciaſti nihil habes in eis. ſi autem poſtea modicum ſiue multū inde acceperis in ſumptus vite tue quātulūcūq; illud ſit: credas te illud lucrari: quaſi nihil haberes in eo cui renunciaueras. ⁊ antique dictum eſt ⁊. Dic alicit paulinum vt modicum de rebus ſuis in ſumptus accipiat: quia ſi accipe re deſiderat non contētabitur. ergo vel quātumcūq; modi cum ei ſufficit: quia non cupit vel nihil quātumcūq; magnū ſit: quia diuitie non ſaciant mentem cupientez: ⁊ inducit ad hoc dictum antiquū. ⁊. auaro deeſt ⁊. i. deficit. ⁊ tam qō ha bet tam quod non habet ⁊. quia quod nō habet cupit putaꝫ eſſe neceſſarium. id autem quod habet tangere non audet: ne deficiat. Ideo q; illo vti nō poteſt tantum eo indiget quā tum ſi nō poſſideret: ⁊ ſic dicitur eccle. ſ°. c. auarus non im plebitur pecunijs: ⁊ ꝓuer. ꝓj. Alij diuidunt ꝓpria ⁊ di tiores fiunt alij rapiunt aliena: ⁊ ſemper in egeſtate ſunt. ⁊ credenti totus mundus ⁊. hic docet eſſe confidendum in dño: ⁊ ipſe nos enutriet. ¶ Et non vocat credentem eū qui habet fidem catholicam: quia multi catholici auari ſunt. Sz vocatur credens. ſ. confidens in domino: quia nihil ei deffi ciet etiam ſi relinquat omnia ꝓpter chriſtum. ⁊ totus mun dus diuitiarum eſt ⁊. i. in toto mundo habet ita ꝙ vbicunq; fuerit nihil deficiet ei. ſicut qui in toto mundo diuitias ha beret, ⁊ ſic dixit chriſtus apoſtolis Luc. xxij. Quando miſi vos ſine ſaculo ⁊pera: ⁊ calciamentis nūquid aliquid ō fuit vobis. At illi dixerunt. Nihil non eſt ergo timenda penuria expenſarum: quia vbiq; habent qui relinquūt ꝓpter xp̄m. ⁊ Infidelis autem ⁊. i. qui non confidit in domino: ſed putat ſe in diuitijs ſaciandū. ⁊ etiam obolo indiget ⁊. i. etiam mini mis rebus indiget tanq̄ nihil habens. qui autem confidūt in domino. ſunt tanq̄ nihil habentes: ſed multos locuple tantes: vt patet. ij. corinthio. vj. c. ⁊ Sic viuamus: quaſi nihil habentes: ⁊ omnia poſſidentes ⁊. poteſt intelligi de multuz diuite: ſic nos habentes omnia vel poſſidentes omnia. ſ. val de multa viuamus tanq̄ nihil habentes. i. non faciam⁹ ma iorem curaz de diuitijs: vel non magis delectemur in eis q̄ ſi nihil haberemus. Iſte ſenſus ſatis verus eſt: ⁊ conueniēs littere: ſed non intendit iſtum Hieronymus: quia ipſe redu cit iſtam auctoritatem ad ſe ⁊ ad Paulinum: ſed ipſi pau peres erant: vt patet. poteſt autem intelligi de eo qui ꝓpꝛius nihil poſſidet: nec etiam vnum obolum ſed quicquid accipit ad neceſſitatem mendicat. ⁊ iſtam intentionem ſequit̄ apo ſtolus. ij. cozin. vj. vbi ponit iſtam auctoritatem de ſe ⁊ alijs apoſtolis qui nihil penitus poſſidebant ambulantes ſine ſa culo ⁊ pera iuxta doctrinaz chriſti. Luc. x. capi. ⁊ omnia poſ ſidentes. i. ita contenti: ⁊ magis q̄ſi omnia poſſideremus. Vel poteſt intelligi de illis qui pauca habent non ſufficien tia ſibi: ſed confidentes in domino. omnia neceſſaria acquiꝛ runt: ⁊ tunc eſt ſenſus quaſi nihil habētes. i. modica haben tes que ſunt quaſi nihil: quia nihil ⁊ inutile: vel modicum equiparantur: ⁊ omnia poſſidentes. i. in illis ita gaudemus ⁊ abundamus: quaſi ſi omnia poſſideremus. ⁊ victus atq; veſtitus diuitie ſunt chriſtianoꝝ ⁊. quaſi dicat alie gentes q̄ felicitatis terminum in iſta vita conſtituunt diuitijs abūda re volunt. chriſtiani autem qui non habent hic ciuitatez ma nentem: ſed futuraz inquirunt: vt patet ad hebreos decimo quarto capitulo tanq̄ viatores ſolo victu ⁊ veſtitu contenti eſſe debent: ⁊ iſte victus ⁊ veſtitus non curioſus: nec exqui ſitus eſſe debet: quia tunc ad victum ⁊ veſtitum nihil ſuffi ceret. ¶ Sic enim Gaius ceſar vna die centies cenauit: ⁊ in vna cena conſumpſit tributa trium prouinciarum exquiſi tiſſimis cibarijs vtendo: vt ait Seneca in libro de conſola tio. ad heſbiam. ¶ Debet autem veſtitus chriſtianorum ho neſtus eſſe. victus autem temperatus: ⁊ iſta modicum req ruunt ſi ſequamur naturaz: quia vt ait Seneca in libro de be neficijs. ſi naturam ſequeris pauco cotentus eris. ſi aūt opi nionem nullo. Natura modicum vult. opinio autem imen ſum deſiderat. Dicit ergo apoſtolus prima ad Timothe. vj. capitulo habentes alimenta: ⁊ quibus tegamur hijs contē ti ſumus. ⁊ Luc. ſeptimo capitulo. nolite ſolliciti eſſe anime veſtre quid māducabimus aut quo operiemur ⁊c. ⁊ Si ha bes in poteſtate tua rem vende ⁊. Supra dixerat ꝙ renūcia turus ſeculo non poteſt vendere bene. i. pro pretio ratione abili: poteſt tamen aliqualiter vendere: ideo dicitur. ⁊ Si ha beo rem tuam in ptāte vende ⁊. i. ſi habes res tuas in prom ptu vt velociter vendere poſſis vende. ⁊ Si autem non ha bes proꝛce ⁊. i. ſi non habes in poteſtate: ſed forte ab alio de tinentur: ⁊ oporteret primo litigare magis valet proꝛcere. i. dimittere eas perdi. Et talem breuem ⁊ in dilatam venditio nem chriſtus conſuluit Matthe. decimotertio capitulo. Si vis eſſe perfectus vade ⁊ vende vniuerſa que habes. ⁊ tol lenti tunicam ⁊. hic prohibet ſecūdum: ſcilicet contentioſaz repetitionem. i. ſi forte aliquis detinet rem tuam noli conten dere in iudicio: ſed dimitte. ⁊ quia tollenti tunicam pallium relinquendum eſt ⁊. Non eſt ſic intelligendum ꝙ pallium relinquere debeamus. Sed ꝙ ſi aliquis tollat tunicaz ante debemus dimittere pallium ⁊ omnia alia poſſeſſa q̄ iudicio contendere: ⁊ ſic intelligitur illud. Si aliquis percuſſerit te in vna maxilla prebe ei ⁊ alteram: non ꝙ prebenda ſit: quia occaſio mali eſſet aliquando: ſed ꝙ ita paratus eſſe debet il le qui percutit in vna maxilla: ꝙ ante conſentiat percuti in alia maxillia q̄ ſe vendicare: vel maluz verbum reſpondere. ¶ Licet tamen aliquibus in iudicio contendere pro rebus ſuis petendo vel defendēdo: vt ponitur in glo. ordinaria pri me ad cozinthi. vj. in quibuſdam verſibus. ¶ Expedit infir mis: licet abſq; dolo ſine lite. ¶ Prelatis licet: hoc non ex pedit anachorite. ⁊ niſi tu ſemper recraſtinano ⁊. hic exclu ditur ſcōm quod ſupra ponebatur: ſcilicet ꝙ non liceret di latare venditionem vt carius vendat ad dandum pauperi bus. ⁊ niſi tu ſemper recraſtinano ⁊. i. expectans vnuz craz

Pulcherima cōparatō A.

B

C

D

E

F

Quedā Senece dcā lepi diſſima.

Quō in telligi ſi aliqs pcuſſerit te in vna maxilla prebe ei al teram.

ꝛ deinde aliud vt melius vẽdas ꝛ die de die trahes.i. extendes.s.expectas aliũ ꝛ aliũ diez sp dilatando.⌊ non hꝫ xp̃s vñ suos alat paupereꝫ ⌋.q̃si dicat si sic esset ꝙ pauperes xpi sustentari non possent nisi tu dilatares tempus ad vendendum: ꝛ non haberet christus vnde pasceret ꝯ pauperes tunc debes expectare. Sed etiam si tu nõ expectes christus aliunde suis pauperibus prouidebit. ¶ Et ex hoc videtur ꝙ si aliquis proposuit deo seruire in totali paupertate abrenunciato seculo: ꝛ ex alia parte occurrunt sibi magni reddi tus in seculo: in quibus existimat ꝙ posset multum pauperibus prodesse: ꝛ videt ꝙ si ipse nõ acceptat illos recipiet eos aliquis pessimus qui totos in vsus nequissimos deuastabit potius debet intrare religionem relictis pauperibus q̃ꝫ manere in seculo in vita laxiori ꝓperibus prouidendo: q; etiaꝫ si iste non prouideat deus aliunde prouidebit. ⌊ pauperes suos ⌋.dicuntur esse pauperes christi: quia in eius custodia specialiter derelicti sunt cum non habeant alium auditorez: ꝛ sic dicitur.psal.9.tibi derelictus est pauper ꝛ orphano tu eris adiutor. ⌊ caute ⌋.i.expectato tempore ꝛ loco opportuno. ⌊ pededẽtim ⌋.i. paulatiue: quia multe possessiones non possunt cito bene vendi. ⌊ possessiunculaſ vendideris ⌋. Nõ vocat possessiunculas: ita ꝙ possessiões paulini parue eẽnt: sed quia diminutiua semper dicunt diminutionem vel in re vel in pretio: ideo licet possessiones paulini valde magne essent: quia tamen ꝼm rei veritatem omnia que possidenẽ modicũ valẽt nisi ex hominũ opione: iõ diminutas eas facit: vt doceat esse contemnendas. ⌊ totuꝫ deo dedit ⌋.i.omnes res possessas ꝛ possidendas. ⌊ qui se deo obtulit ⌋.s. abrenũciãs omnibus rebus ꝛ seculo: vt in paupertate christum pauperem ꝓsequatur: non multũ dat qui in seculo manens: ꝛ diuitꝫ ꝛ delitꝫ.moderate vtens per temporum cursus magnas diuitias ꝓpter christum pauperibus erogat: q; semper plures sibi retinuit ꝛ voluntatem possidendi: qui autem in paupertatis habitu deo seruire desiderat multuꝫ deo dat: quia se totum dat ꝛ voluntatem suam que maior toto mundo est: ꝛ reliquit omne desiderium possidendi ꝓpter christum. ¶ Non enim multum deus respicit ꝙ aliquis det milia vel duo millia. animus enim est maior. modicus enim animi feruor in dante maximam donorum quantitatẽ excedit. ¶ Unde magis acceptat: ꝙ aliquis qui vult ad paupertatis religionem transire dimittat res suas perdi: vel quia detinentur ab alĩs: ꝛ non vult contendere vel quia ad vendendum moram dilationis exigunt: vt tempore quo contendere vel vendere, debebat domino in paupertate seruiat: q̃ꝫ ꝙ ad vendendum vel conteñendũ expectet: ꝛ deinde multis millibus in cibos pauperuꝫ distributis ad habitũ transeat paupertaꝫ. Petrus enim ꝛ alĩ apostoli paucas possessiones ꝓ christo reliquerant: sed audacter loquebantur dicentes. Ecce nos reliquimus omnia ꝛ secuti sumus te: quid ergo erit nobis. vt patet Matthe.iiij.c. ⌊ apostoli tm̃ retia ꝛ naues reliquerant ⌋.s. Petrus ꝛ Andreas: Joannes ꝛ Jacobus: vt patet Matthe.iiij. ꝛ Luc.qnto.c. ⌊ vidua quoꝫ era duo mittit in gazophylatium ⌋. De hoc habetur luc. vigesimoprimo capl'o. de vidua quam dominus vidit offerrentez duo minuta era. diuites autem magna munera offerebant: sed vidua magis laudata est. Dicitur gazophilatium. archa vel locus i quo reponiẽ thesaurus: ꝛ sic sunt in ecclesijs quedaꝫ arche desuper parua habentes foramina per que offerrentes denarios demittunt ad fabricam vel necessitates ecclesiarum. Et in templo erãt gazophilatia vt pecunia ibi poneretur ad sarcienda tecta templi. ¶ Aliquãdo accipitur gazophilatium: ꝛ dicitur camera: vel palatium: in quo seruatur illa archa: ꝛ sic in edificatiõe templi quod describit Ezechiel.xlj.c.xl.vsq; ad.xlvij.ponitur structura vl' edificatio gazophiliatij. Et isto modo accipitur. Jo.viij.c. vbi dicitur hec autez verba loquutus est Jesus in gazophilatio. Et dicitur gazophilatium de gaza ꝛ philaxe: quod est seruare: quia ibi gaze.i. diuitie conseruãtur. ⌊ ꝛ tamen prefertur cresi diuitꝫ ⌋. cresus fuit rex lidorum: pecuniarum abundantissimus qui multas gentes sceptro regebat. fuitq; anno ab orbe condito. 4670. contra quem cyrus rex persarum qui iudeis licentiam dedit redeũdi de babylonica captiuitate sepe pugnauit ꝛ eum vicit: vt per galterum alexandreidis libro secũdo in fine. De hoc narrat quoddaꝫ mirabile solinus in polistor.c.primo. cuꝫ victor cyrus intrasset sardis asie oppidum vbi tunc cresus latebat

Cresus.

Solinꝰ

atis filius regis mutus ad id vsq; ad tẽporis in vocem erupit vi timoris exclamasse dicitur parce patri meo cyre ꝛ hominem te esse vel casibus nostris disce. ¶ Et non est intelligendum ꝙ christus compauerit viduam cresi: quia in toto euangelio non fecit de cresi mentionem christus: nec etiam aliquid obtulit vt vidua ei comparari potuerit. Sed est sensus ꝙ illa vidua paupercula magꝭ deo placuit ex feruore charitatis in dando q̃ꝫ placebant alĩ diuites etiaꝫ si obtulissent diuitias cresi que maxime erãt aliqui textus habent. ⌊ crassi diuitꝫ ⌋. Fuit enim crassus multuꝫ diues inter romanos ꝛ cupidus ante christuꝫ natus fere ãno quinquagesimo. cũ Pompeius esset consul romanus: qui cum esset prefectus syrie ꝛ mitteretur contra pthos introiuit in templum hierusalem: ꝛ tulit inde omnia vasa sanctuarij̃ aurea ꝛ argentea: quasi duorum millium talentorum qui cum Romã veniret ex decreto senatus morti adiudicatus est: quia vasa abstulit a quibus Põpeius victor ꝛ intrans templum abstinuerat ꝛ cassius auruꝫ liquefecit: quod in gutura crassi ifudit dicẽs crasse: aurum sitisti: aurum bibe: ꝛ sic mortuus est: vt ait lucas tuden. in cronicis. ⌊ facile cotẽnit ⌋. Hic excludit pecuniarum amorem: ꝛ hic tantum facit paulinum contra tẽtationes philargirie: quia postq̃ aliquiſ seculo abrenunciauit subit animũ pecuniarum relictarum cupiditas: ꝛ secularis honoris desiderium: contra quas passiones fortiter cõfligẽdum est mortem ad memoriam reuocando: ꝛ quomodo per mortem omnia relinquũtur. ideo dicitur. ⌊ facile contemnit omnia q se cogitat esse moriturum ⌋.i. non est difficile cõtra diuitiarum desiderium purgare si mortem ad memoriam reducamus: ꝛ ista cogitatio conuenit eis qui nondum ad perfectionis statuꝫ deuenerunt qui magis timore q̃ꝫ amore moueantur: quia sic mouit beatus Joãnes quosdam discipulos suos: qui relicto seculo post redire cupiebãt q excitauit quẽdam iuuenem mortuum: ꝛ dixit eis mala que recupabant ꝛ bona que perdebant: gaudiuꝫ demonum: ꝛ tristitiam angelorum de eorum reditu ad seculum: ꝛ sic humiliter veniam implorantes ad priorem bonum redierunt: perfecti autẽ viri amorem christi contra omnes tentationes pro defensiõe habent. Sic enim dicebat apostolus omnia reputaui vt ſter cora: vt solum xp̃m lucrifacerez: vt p3 ad philippeñ. iij.c.

Filius cresi mutus loquutꝰ fuit ꝓ timore

Crassius

¶ Explicit epl'a bti hiero. p̃sbyteri ad Paulinũ p̃sbyterum.

¶ Incipit prefatio sancti Hieronymi presbyteri in Pentateuchum.

Desiderij̃ mei desideratas accepi epistolas: qui quodam presagio futurorum cum Daniele sortitus est nomẽ obsecrantis vt translatũ in latinã linguam de hebreo sermone pentateuchum vestrorũ auribus traderem.

¶ Incipit p̃fatio sancti Hieronymi p̃sbyteri in pẽtateuchũ.

Desiderii beatus Hieronimus in translatione biblie quã de hebraica lingua in latinum conuertit sermonem: omnibus libris quos transtulit prologos preposuit: qui sunt quedaꝫ epistole directe ad illos quorum precibus illos libros transferebat: ꝛ ideo in omnibus prologis de aliqua persona mẽtio fit. ¶ Declaratur etiam in istis prologis aliqua difficultas: que in ipsis libris est: vel quãtum ad moduꝫ procedendi: vel aliquod pũctum speciale vel difficultas tẽporum vel personarũ. ¶ Iste autem prologus qui dicitur epistola ad Paulinum quã adiuuante deo vt valuimus supra comẽtauimus non est prologus alicuius libri biblie: nec a Hieronimo ponitur iter prologos biblie: quia ꝼm maiorem partem posuit eos in secundo libro contra Rufinum: sed a quibusdam post in modernis biblijs positus est. Prologus ergo geneſis est iste. s. ⌊ desiderij̃ mei ⌋. Et scripsit istam prohemialem epistolaꝫ beatus Hieronymus cuidaꝫ episcopo familiari suo qui Desiderius

vocabatur qui a beato hiero. petijt vt pentateuchum moysi de hebreo in latinum transferret. Erat enim de greco in latinum translatus: et scriptorum primorũ translatorumq; imperitia: viciatus: laceratus: et detruncatus. huius precibus beatus hieronymus obtemperans pentateuchũ de hebraica veritate transtulit in latinum: cui post ad aliquales declarationem hanc prohemialem epistolam assignauit. ¶ Et qr ħ omniũ prologorum initiũ est. ideo notandũ q̃ prologus prohemium. argumentum: prefatio idem significat. s. quandam prolocutionem sequentis operis declaratiuaz. ¶ Dicitur autem prologus a prothos quod est primũ: et logos qđ est sermo. q. primus sermo: quia ante totum opus ponitur: et est duplex prologus: quidam est qui est de ipso opere ab auctore positus: et sic reperiuntur duo prologi vt magis exp̃ssi in tota biblia. s. in euangelio Luce: et incipit prologus. ⌊ qñ quidem multi ⌋. et durat vsq; ad illam partem. ⌊ fuit in diebus herodis ⌋. Secundus prologus est in apocalypsi. et incipit apocalypsis Jesu christi: et durat vsq; ad illam partem. ⌊ Joãnes septem ecclesijs ⌋. Alij sunt prologi qui non sunt de ipso opere: sed sunt positi ab alio ad declarationem: et sic super lucam est prologus positus a beato hieronimo qui incipit. ⌊ Lucas anthiocen̄ ⌋. in apocalypsi est prologus. oẽs qui pie viuere volunt. Prohemium dicitur a prothos quod est primum: et hemi quod est sermo vel modulatio. et sic dicit Aristote. iij. rhetorico. prohemium est orationis principium: sicut prologus in poesi et in fistulatione preludium. ¶ Argumentum dicitur quasi argute. i. subtiliter factum vel inuẽtum. i. q̃ subtiliter dat intelligentiam ad cetera que in opere sequũtur. Prefatio dicitur a prefor. aris. i. ante loqui vel dicere. ¶ Diuiditur autem iste prologus in quinq; partes. prio ponit amici sui desiderij deprecationez. Secũdo ab opere retractione. ⌊ ibi periculosuz opus ⌋. Tertio ponit ad transferendus suã inductionem ibi. ⌊ q̃ autem vt audirem ⌋. quarto sui excusationem de antiquorum emendatione ibi. ⌊ quic quid igitur ⌋. Quito implorat desiderij amici sui per orationes subuentionem ibi. ⌊ nunc deprecor ⌋. Circa primũ. ⌊ desiderij mei ⌋. approbat desiderij amici sui petitionem ex trib⁹ primo ex sua nominatione: quia vocat amicum suum. ⌊ Desiderij mei ⌋. non accipitur hic hoc desiderius pro quadaz animi passione: sed declinatur desiderius. ij. est nomen cuiusdaz episcopi qui erat amicus hieronymi. ⌊ Desideratas litteras accepi ⌋. i. ego desiderabam recipere litteras ab eo ħstinatas qr amicus meus erat: et valde in suis litteris delectabar. Et est constructio: ego accepi litteras desideratas desiderij mei i. missas a desiderio amico meo: et in istis litteris continebat petitio vt pẽtateuchuz de hebreo in latinũ verteret eloquiũ. ⌊ qui quodam presagio ⌋. hic ponit ꝼm quare approbat desiderij petionez. s. nominis prefiguratio. s. quia vocabatur desiderius. ⌊ qui quodam presagio futurorum cuz daniele nomen sortitus est ⌋. i. iste desiderius amicus habuit nomen sicut daniel a voluntate dei sic impositum. propter futuꝝ euẽtum. i. q̃ sicut daniel vocatus fuit vir desideriorum: vt patet dani. xx. c. quia desiderabat scire secreta liberationis populi sui et messie: ita iste episcopus habuit nomen cum daniele. i. sicut Daniel q̃ vocatus fuit desiderius. ⌊ quodam presagio futurorum ⌋. i. a diuina volũtate. s. a diuina voluntate predicente. vel ãnunciante futura. presagiũ diuinatio dicitur: vel p̃nũciatio: et ista respiciebat futura. s. q̃ õn frustra vel a casu istud nomen desiderius ei impositum est: sed presagio futurorum. i. propter futura que a deo demonstrabantur. s. q̃ sic Daniel desiderauit scire secreta et vir desideriorũz dictus est ita iste episcopus. Quia deus nouerat q̃ desideratiti⁹ erat vt pẽtateuchus de hebreo in latinuz verteretur: ideo eum fecit habere nomen desiderius. et in hoc non modicam auctoritatem attribuit hierony. translationi isti dicens: q̃ a deo p̃ nunciata fuerat in nomine illius qui desiderius dictus est. ⌊ obsecrantis ⌋. i. desiderij obsecrãtis: et potest sic resumi constructio. ⌊ accepi litteras ħsideratas desiderij mei ⌋. i. desiderij amici mei. ⌊ obsecrantis ⌋. i. qui obsecrabatur. s. vt transferrem pentateuchum de hebreo in latinum. qui. s. desiderius. ⌊ sortitus est nomen cum daniele ⌋. i. habuit nomen sicut daniel. ⌊ quodam presagio futurorum ⌋. i. a diuina volũtate reuelante vel prenunciante futura. ⌊ vt translatum ⌋. hic ponitur tertium quare approbat petitio desiderij. s. q̃ pro cõmuni vtilitate omnium ecclesiarum petebat. ¶ Est aũt ista petitio. s. vt hieronymus transferret pẽtateuchuz de hebreo in latinum. Erant autem tunc multe translationes biblie in latino: sed erant facte de greco et non de hebreo. Et quia biblia greca fuit scripta: a. lxx. interpretibus qui aliquid in littera imutauerunt addiderũt: et diminuerunt: ideo nulla trãslatio latina hebraice vitatj totaliter consonabat: quare hebrei nostram bibliam irridebant tãq; ab imperitis scriptoribus vitiataz. Et nos non poteramus contra eos arguere in multis punctis fidei: quia sua littera a nostra multuz disonabat: construe supple obsecrabat desiderius. ⌊ vt traderez pẽtateuchum ⌋. i. quinq; libros moysi. ⌊ translatum de hebreo sermone in linguaz latinam ⌋. s. imediate: ita q̃ non transferret de greco. ⌊ auribus nr̃oꝝ ⌋. i. latinorum.

¶ Periculosum opus certe et obtrectatoꝝ meorum latratibus patens: qui me asserunt in septuaginta interpretum sugillationem noua pro veteribus cudere: et ita ingenium quasi vinum probãtes: cum ego sepissime testatus sim me pro virili portione in tabernaculo dei offerre que possiz nec opes alterius aliocꝝ paupertate fedari.

⌊ ¶ Periculosuz opus ⌋. hic ponitur scõz. s. rationẽ ab isto opere retrahentem. et sunt due rationes. p̃ est operis grauitas. Secũda est detractorum iniquitas ibi. ⌊ obtrectatorum meorum periculosuz opus certe ⌋. quia tante difficultatis est q̃ posset errare. Et error est hic magis periculosus q̃z i alijs operibus. Alia enim opera nõ sunt canonica que doctores agunt: ideo si aliquid contra rationem dicant: licet eis non consentire: sed refutare. Sacre autem scripture nullo modo licet contra ire: quia excedit humanuz ingenium eius veritas cum spiritu sancto dictante condita sit de quo multa diximus deutorono. iij. c. Est autem facile errare in translatione: et si erraretur acciperemus et firmiter crederemus illud sicut scriptum erat. et ħ est omnium periculorum maximum s. errare in fidei fundamento. Sed hoc deus nunq̃z permitteret: quia ipse dixit Petro q̃ fides sua. i. fides ecclesie nũq̃z deficere nec errare potest: vt patet Luce. xxij. c. et in capitulo maiores. extra de baptismo et eius effectu. Aliqui autẽ qui hebraicam linguam non nouerunt putant facile esse transferre de hebreo in latinum quasi si quis transferat de latina in cõmune vulgare. Sed valde difficile est propter quasdaz difficiles sentẽtias et punctuationes: et maxime in nominibus proprijs fluminũ: auium: animalium: gentium vel terrarum que ipsi hebrei ignorant quid vocẽtur in lingua materna. ⌊ et obtrectatorum meorũ latratibus patens ⌋. Istud est secũdum retractiuuz. s. quia obtrectatores. i. detractores. siue murmuratores magnum locum apertum maledicendi habebant. Comparat autez murmuratores canibus: quia sicut canes contra omnes incognitos latrant nulla facta differentia an boni vel mali sint. Ita detractores irrationabil'r bene dicta deprauant et detrahendo lacerant: que ignorant. et est triplex eorum malignitas. primo q̃ benedicta depuãt: vt dictum est. secundo q̃ bona que dicuntur ab aliquo interpretantur ex mala intentione dicta esse: licet ipsa asserãt vera esse: et hoc inuit beatus hiero. dicens. ⌊ qui me asserunt in septuaginta interpretum sugillationem noua pro veteribus cudere ⌋. i. q̃ isti detractores dicũt q̃ ista translatio quã facio est ad contenendum. lxx. interpretes. s. vt ego demonstrem eos non bene dicere: sed non est ista intẽtio mea: quia non intendo aliquẽ de veteribus dãnare: et dicebant hoc detractores: quia hieronymus volebat trãsferre ꝼm litterã hebraicam. Interpretes autem deuiauerunt a littera hebraica ideo videbatur hieronym⁹ velle eos corrigere vel reprobare: et dicitur sugillatio. condẽnatio vel strangulatio. ⌊ noua pro veteribus cudere ⌋. dicitur cudere fabricare vel formare siue figurare: et pertinet ad monetã: et sic dicebant detractores q̃ hieronymus volebat loco veterum scripturarũ. i. trãslationis facte a septuaginta interpretibus formare nouam translationem. s. vt non reciperet antiqua translatio. ⌊ ita ingenium ꝓbantes ⌋. Tertio demonstrat eorum malignitatẽ qr ex inuidia dicebãt antiquos modernis preferẽdos: et modernorum ingenia nihil valere. ⌊ ita ingeniũ vt vinum probantes ⌋. i. sicut vinuz vetus melius est q̃z nouũ: ita isti dicebant q̃ antiqua ingenia magna erant: moderna autẽ nihil valent

Diuersitas plogorum

Argumẽtũ

Prefatio.

nõ

A Cursit difficile transferre de hebreo i latinum.

pulchẽ cõpatio murmurantiuz ad cães

triplex õtractoruz malignitas.

valent: vt dicitur in eccle. c. ix. vinū nouuz: ⁊ amicus nouus veteraſcant: ⁊ cū ſuauitate bibes illud. Sed non eſt ſil'e: qa ingenia modernoꝝ. ſ. eoꝝ qui erant tpe beati Hiero. erāt maiora antiquoꝝ ingenijs: ⁊ ſic dicit Priſcianus de tēpore ſuo qō fuit poſt btm̄ Hieronymum q̄ſi per ducentos annos in p̄ncipio maioris voluminis: cuius auctores quāto iunio res ſunt tanto perſpicatiores ⁊ ingenijs floruiſſe ⁊ valuiſſe diligentia omni. Et iudicio p̄firmatur eruditiſſimoꝝ: ⁊ ſicut iſti dicebant modernoꝝ ingenia nihil eſſe: ita ⁊ translatiōes a modernis factas collatas veteribus nullius momenti eſſe vel p̄bant ingeniū vt vinum: q̄ ſicut vinū nouuz ſpumoſuz eſt ⁊ inflat: ⁊ non eſt ſanū: ita translationes ⁊ opera modernoꝝ ingenioꝝ dicebant iſti detractores ſpumoſa eē ⁊ ſuperbia inflata. Sed cōtra hoc btūs Hieron. demonſtrat intentionem ſuam humilem eſſe. ſ. p̄ficiendi ⁊ non gloriandi gratia hoc feciſſe. ⌊ cum ego ſepe ⌋. Iſta reſponſio applicatur dicte expoſitioni p̄o qualibet parte. ⌊ teſtatus ſim ⌋. i. nō ſolum nūc confiteor q̄ ea que ego facio ſunt parua: ſed ſemper hoc teſtatus ſum ex quo aliquid ſcribere incepi. ⌊ me p̄ vili portione offerre in tabernaculo dei que poſſim ⌋. i. putaui ſemp q̄ ea que offerrebā in tabernaculo dei. ſ. ſcripturas quas faciebā ad honorem chriſti ⁊ vtilitatem eccleſie eſſe p̄ vili portione. i. eſſe vilem ſiue paruā partem. Et iſta littera reſpondet ſuperiori ſecūde expoſitioni. ſ. q̄ dicebant detractatores ingenia modernoꝝ deſpumare ⁊ inflata eſſe ſuperbia ſicut vinum nouū deſpumat: ⁊ inflat. Ipſe autem humiliat ſe exiſtimando opera ſua vilia vel nulla eſſe. Alia littera hz. ⁋ ⌊ p̄o virili parte vel portione ⌋. ⁊ dicitur portio virilis. i. eq̄lis: q̄ hereditas paterna cum inter liberos equali ſorte diuiditur virilis portio eſt: ⁊ ſic accipit Ouidius in p̄mo libro de ponto. Gaudia ceſaree mentis p̄o pte virili. Sunt mea p̄uati nil habet illa domus. Dicit ibi pars virilis. i. equalis: q̄ volebat dicere Ouidius q̄ equalis pars de gaudijs domus impatorie ſibi contingebat ſicut cuilibet alteri viro: ⁊ tūc eſt reſponſio ad p̄imā expoſitionem qua alij detractores dicebant. ſ. q̄ ingenia antiquoꝝ erant magna: ⁊ ingenia moderꝝ nihil p̄derant: ⁊ dicit q̄ ipſe exiſtimat ſe in taberna culo dei offerre p̄o parte virili. i. tantam portionem quantā Qō. i. quilibet de antiquis. ¶ Et hoc verū eſt q̄ ingenia moderna que tunc erant: erant maiora q̄ antiquoꝝ ingenia: quia tūc floꝛebat beatus hieronymus: ⁊ Auguſtinus atq̄ Ambro. Baſilius ⁊ Gregorius nazanzenus (viri illuſtriſſimi): ⁊ maximis ingenijs p̄edotati. Et ſicut iſti antiquos p̄cellebāt: ita regulariter ingenia ſuccedentia maiora eſſe deberēt p̄terq̄ cum deus alicui ex ſpeciali gratia magnaz atq̄ altiſſimam cognitionem concedit: vel cuz aliquis ſpecialiſſimo beneficio natura adiuuatur. Et q̄ in tali vel tali tēpore ſm aliquam ſpecialem celi influentiam ex motu vel figuratiōe: vel ſeminis diſpoſitione: quātum ad generātes cauſatur aliqua ſpecialis armonia: ⁊ aptitudo in organis ſubſeruiētibus intellectui vt acutius accipiat ⁊ ſubtilius iudicet: quia iſta diſpoſitiua influentia ſup̄ corpus ē infra liberū arbitriū: ⁊ de valde ſpecialibus nō datur regula: maiora ingenia tūc ſunt q̄z tunc. ¶ Si ergo dicas quomodo antiqui tanta ſciebant Cur moderni parū ſciūt ⁊ ſcribunt. ⁊ libroꝝ multitudines ſcribebant. moderni autē nec ſciūt nec ſcribunt. ¶ Reſpondetur q̄ cauſa eſt quia antiqui vere ſcientiam deſiderabant: ideo eam totis viribus inſequentes ad eius altitudinem veniebant: nos autem honorē nō ſcientes ſtudendiq̄ laborem: delectationes non altiſſimas cognitiones rerum ſecularium pondera ⁊ curas non in ſtudēdo nocturnas vigilias deſiderantes: cum aliquid ſcire inceperimus a ſciendo ſtudendoq̄ deſiſtimus volentes honoribus delitijſq̄ vacare: quibus maxime intendebamus eiſq̄ quandam non ſciaz: ſed ſciendi imaginē tāq̄ qōdā vtile ſubordinantes: ⁊ ſic fit vt inter ipſa ſciēdi exordia noſtra ſcientia deſtruatur: ⁊ tota iſta abuſiua deordinatio contingit: quia nō vt ſciamus circa ſpeculatiuas honorabiles ſciētias addiſcimus: ſed vt inde diuitijs ⁊ honoribus abundemus. habita ergo qualicūq̄ lucrandi vel honores adipiſcendi occaſione deſcientia non curamus: quia non ipſaz: ſed diuitias intēdebamus: habitis ergo habitibus ſm intentiones agētis ceſſat motus: ⁊ ad hoc magnā occaſionem p̄buerūt iura moderna in quibus: quia acquirēdi modus inuenitur theo^c^ facultatis ceterarūq̄ artium ſtudiuz derelictum eſt. Et ad p̄opoſitum dicitur q̄ p̄ima littera. ſ. ⌊ p̄o vili portiōe ⌋. melioꝛ eſt: ⁊ hāc intendit Hieron. ⁋. dicens. ⌊ nec opes alteri^9^ aliorum paupertate fedari ⌋. i. q̄ ipſe exiſtimat: q̄ licet aliq̄s pauper ſit non ex hoc aliorum diuitie fedantur. i. fiunt contemptibiles: ⁊ intendit q̄ licet ipſe tranſtulerit: q̄ tamē ſua tranſlatio collata antiquis trāſlationibus. ſ. lxx. interp̄retum videtur eſſe quedam paupertas: ideo translationes interp̄retum que diuites ſunt. i. in magna auctoꝛitate tenentur non cōmaculantur. ſ. perdendo auctoꝛitatem. ⁊ iſtam humiliationem exp̄reſſius ponit in p̄logo galeato dicens obſecro te lector ne laborem meuz repꝛehenſionem exiſtimes antiquoꝝ. ¶ In templo dei offert vnuſquiſq̄ quod poteſt. Alij aurum ⁊ argentum ⁊ lapides p̄cioſos. Alij biſſum ⁊ purpuram: ⁊ cocum offerūt ⁊ iacintum: nobiſcuz bene agitur. Si obtulerimus pelles ⁊ capꝛarum pilos.

¶ Quod vt audirem oꝛigenis me ſtudium pꝛouocauit qui editioni antique translationem theodotionis miſcuit aſteriſco ⁊ obelo. i. ſtella ⁊ veru omne opus diſtinguens: duz aut illuceſcere facit que minus ante fuerāt: aut ſuperflua queq̄ iugulat ⁊ confodit: ⁊ maxime que euangeliſtaꝝ ⁊ apoſtoloꝝ auctoꝛitas p̄omulgauit. In quib^9^ multa de veteri teſtamēto legimus que in noſtris codicibus non habētur vt eſt illud. Ex egypto vocaui filium meū. Et quoniā nazareus vocabitur: ⁊ videbunt in quem cōpunxerūt: ⁊ flumina de vētre eius fluent aque viue: ⁊ que nec oculus vidit nec auris audiuit: nec in coꝛ hominis aſcēdit que p̄eparauit deus diligentibus ſe: ⁊ multa alia que p̄opꝛium ſyntagma deſiderāt. Interrogemus ergo eos vbi hec ſcripta ſunt: ⁊ cum dicere non potuerint de libris hebꝛaicis proferamus. Primuz teſtimonium eſt in Oſee: ſecundum in Eſaya: tertium in Zacharia: quartum in pꝛouerbijs: quintum eque in Eſaia: quod multi ignoꝛantes apocryphoꝝ deliramēta ſectantur: ⁊ hiberas nenias libris auctenticis p̄eferunt.

⌊ ¶ Quod vt auderē. ⌋ Hic ponitur tertiuz p̄incipale. ſ. ad trāſferendū ſui inductionē: ⁊ eſt intentio ego nunq̄ auſus fuiſſem tale opus inchoare: quia difficile eſt. Sed quia vidi p̄ius Oꝛigenē talia feciſſe ⁊ forte grauioꝛa. Jō cōfiſſus ſuz poſſe agere. Qō. i. j. Oꝛigenis laus. ¶ Origenes natione grecus de achaia, puincia ſub ſeuero pertinace romanoꝝ impatoꝛe floꝛuit anno a natiuitate xp̄i fere ducēteſimo: qui ⁊ adamātius dicebat diuini qdem ingenij: vt ait Hiero. in lib. de illuſtribus viris. c. 8. de quo yſidoꝛus dicit q̄ ſeptem millia libꝛoꝝ ſcripſerit. ſ. ethimo. c. de his qui multa opuſcula ſcripſerunt: fuit autem in omnibus ſecularibus lr̄is. i. artibus liberalibus ⁊ nālib^9^ ſcientijs eruditiſſimus: maxime autem in ſacra ſcriptura: q̄ contra conſuetudinem gentis ſue hebꝛeam linguam didicit vt vitatē ſacre ſcripture acutius inueſtigaret. Un̄ in ſcribēda biblia ſic ſe habuit q̄ veritatē hebꝛaicam p̄imo poſuit vertendo in grecoꝝ eloquium. Deinde. lxx. interp̄retuz: translationem. Deinde teodotionis: aquile ⁊ ſymachi translatiōez. Poſt quintā. ſextaz. ⁊ ſeptimā editionez cum magno labore p̄iunxit ⁊ inuenit. Has aūt omnes traſlationes in quolibet folio libꝛi margini per ſeptē diſtinctas colūnelas locauit: diſtingnens iſtas translatiōes aſteriſco ⁊ obelo vt ſuperflua cōfodiat ⁊ que minus dicta ſunt aſteriſco: quaſi illuminet. De his Hieron. vbi. ſ. Erat enim illa biblia oꝛigenis magna vt in vna biblia ſeptē biblie eſſent p̄iucte. ⌊ Qui editioni antique ⌋. i. ſeptuaginta interp̄retuz: que antiqua dicit: q̄ ceteris translationibus antiquioꝛ eſt. ⌊ translationez theodotionis miſcuit ⌋ q̄ in vna colūnela ponebat translationē theodotionis poſt translationē interp̄retuz ⁊ in ſuperfluis ponebat obelum: ⁊ in diminutis vel coꝛruptis in vna vel alia ponebat aſtericum ad emendandū vel elucidandū ⁊ tunc coꝛrectio cuz aſteriſco ⁊ obelo erat in vtraq̄ translatione. Uel poteſt alio modo intelligi. ſ. q̄ non ponebantur iſte due trāſlationes ſeparate: ſed q̄ ex eis vna fieret: ita q̄ omnia que p̄tinebantur in translatione ſiue editione theodotionis ſup

plerentur in translatione septuaginta interpretuꝫ:quia aliquando theodocion.plura posuit: ⁊ quia aliqua eoꝝ falsa videbantur:ideo illa ponens in textu eis obelum confodientem vel ōstruentem apposuit.Et idem faciebat quando in ipsa translatione septuaginta interpretuꝫ aliqua vitio scriptoꝝ corrupta ei videbantur:quando autem littera interpretum diminuta videbatur: ⁊ littera editionis theodocionis plura continebat:apponebat ea que dixerat thodocion miscens translationi interpretum quātum ad ordinem litterę.Sed annotabat litteram asteriſco: vt cognoſceretur non esse de littera interpretum:sed superadditum.Et ista exposi tio magis cōuenit littere que dicit.⌊ cōmiscuit ⌋.i.q̄ de vtraq̄ vnam miscuit ⁊ nō apposuit: ⁊ tunc dicem⁹ q̄ erāt soluꝫ sex colūnele in qualibet plana folij: ⁊ hoc est quod dicitur.s. q̄ origenes scripsit bibliam per exaploas.idest per sex colūnas.⌊ asteriſco ⁊ obelo ⌋. Dicit asteriſcus que imago i mo^m cuiusdam astri siue stelle facta.Et ponitur hec quando aliqua diminuta erant: ⁊ supplentur.fit autem figura astri: qa sicut astrum illuminat:ita illa que suppleta sunt littere intellectum illucidant. ☜Obelus dicitur sagitte figura: ⁊ ponitur in locis illis vbi aliqua falsa vel superflua videbātur vt iugulet ⁊ confodiat. ☜Et sic iste due note totum opus distinguebāt:aut superflua ⁊ falsa obelo confodiēdo aut asteriſco diminuta supplenda. De hūs ysidoꝝus primo ethimo. de theodociōe dicitur q̄ floruit sub cmodo imperatore anno a natuitate christi fere.centesimo octogesimo.Oriundus de ciuitate epheso:qui tertiam biblie editionem fecit que ab editione interpretum modicum discordat:de qua Augustinus decimooctauo de ciuitate dei: ⁊ Lucas tudēn. in cronicis.i.⌊ stella ⁊ veru ⌋.expositio nominum est ⁊ vocatur stella asteriſcus de astrum.veru dicitur sagita: quia acuta est. ⁊.ofodit.⌊ omne opus distinguēs ⌋.i.translationē mixtā,ex translatione interpretum ⁊ editione theodocionis.⌊ dū elucescere facit que minus ante fuerant⌋. scilicet ponendo de suo sensu vel littera hebraica:siue theodotionis editione: ⁊ hoc pertinet ad asteriſcum per quem elucidatio fit.⌊ aut superflua queq̄ iugulat ⁊ confodit ⌋.scilicet assignando obelos:quid autem superfluum esset vel diminutum dirigebat ipse per litteram hebraicam.⌊ ⁊ maxime que euangeliſtarū ⁊ apostoloꝝ auctoritas promulgauit ⌋.non solum dirigebat per litteram hebraicam:sed maxime quādo aliqua reperiebantur in euangelijs vel in epistolis que nō erant in trāslatione interpretum:quia tunc necesse erat dicere q̄ illa de integritate littere deficiebant.Apostoli enim qui spiritu sancto dictante loquebantur:non dicerent esse in biblia hebreorum qui in ea non erant.Etiam quia contra iudeos arguebant qui non admitterent contra se nisi sic essent.⌊ in qbus multa ⌋.posuit supra vnam causam inducentem ad transsedum bibliaꝫ:scilicet quia origenes hoc fecit.hic ponitur alia ratio.s.quia necessitas hoc expostulabat: cum interpretum translatio in multis necessarijs diminuta esset⌊ .In qbus ⌋.s.euangeliſtis ⁊ apostolis.⌊ multa de veteri testamento legimus ⌋.scilicet que dixerunt euangeliste ⁊ apostoli esse de veteri testamento.⌊ que in nostris codicibus non habentur ⌋. loquitur hieronymus de codicibus siue biblijs:quib⁹ tunc eccleſia vtebatur que erant ſm interpretum translationem: in nostris autem biblijs modernis nihil horum deficit:quia a hieronymo ſm hebraicam veritatem translate sunt.⌊ vt illud ex egypto vocaui filium meum ⌋.hoc habetur Mat. secundo capitulo: ⁊ ſm nostras biblias modernas ⁊ veritatem hebraicam habetur.⌊ quia puer israel ⁊ dilexi euꝫ: ⁊ ex egypto vocaui filium meum ⌋.pro quo septuaginta interpretes transtulerunt.⌊ quia parruulus est israel dilexi eum: ⁊ ex egypto vocaui filium eius ⌋.⁊ non modica differentia est ista:quia ſm veritatem hebraicam ⁊ litteram nostram refertur illa locutio ad deum reducentem filium suum.i. christuꝫ de egypto.ad quam intentionem inducit illud Matthęus: vt patet Matthe.secūdo capitulo.Si autem teneatur littera septuaginta interpretum: non procedit argumentuꝫ matthei:quia necesse est q̄ itelligatur de iudeis reductis de egypto:quia dicitur ex egypto vocaui filium eius: idest filiū israel.s.iudeos ibidem natos de femore israel.i.iacob. Et iste nō modicus error est.⌊ ⁊quoniā nazareus vocabitur ⌋.Iste est alius passus in quo discordat littera interpretum.hoc habetur ysa.xj.c. ⁊ ponitur matthe.ij.c.interpretes autez ponunt ⌊ ⁊ flos de radice eius ascendit ⌋.quia sic habetur in omnibus bibliꝫ nostris.Sed allegat istum passuꝫ non ad demōstrandum q̄ ipse sic transtulerit:sed vt videatur q̄ nō in omnibus interpretes litteram hebraicam sequuti sunt. Uel vt videatur q̄ aliqua de veteri testamēto in nouo dicunt que in translatione interpretum non habētur: ⁊ de hoc ipse hieronymus in epistola ad pamachiuꝫ de optimo genere interpretandi sic ait.Illud quod in euāgeliſta scribitur: ⁊ venit habitauit in ciuitate que dicitur nazareth vt impleretur qō dictum est per prophetam:quia nazareus vocabitur. respondeant rogo fastidioſi extimatoꝝes omniuꝫ tractatoꝝuꝫ vbi legerint dicant in ysa. positum. Nam in eo loco vbi nos dicimus legimus at q̄ transtulimus exiet virga de radice Jesse: ⁊ nazareus de radice eius crescet. ⌊ ⁊ videbunt in quā compunxerunt ⌋.iste est alius punctus: ⁊ habetur in multis locis:quia Zacharie duodecimo ꝫ nostras biblias modernas habetur aspicient ad quez confixerunt. Joā.decimonono.c. dicitur videbunt in quez transfixerunt. ⁊ apocaly. primo capitulo videbit eum omnis populuſ: ⁊qui eum pupugerunt. Sed vt ait hieronymus in epistola ad pamachiuꝫ Joānes euangeliſta ſm veritatem hebraicam transtulit videbunt in quem compunxerunt.pro quo translatio septuaginta interpretum in latinum versa sic habet: ⁊ aspicient ad me ꝓ hūs que illuserunt siue insultauerunt.⌊ ⁊ flumina de vētre eius fluent ⌋.Hec auctoritas assumitur de hebreo.prouerbio.capitulo quinto.siue decimo: ⁊ ponitur Joan.septimo:sed septuaginta interpretes non sic habent nec etiam nos:sed habemus prouerbio.quinto capitulo. ⌊ deriuentur, fontes tui foras: ⁊prouerbio.decimo ⌋.dicitur vena,vite os iusti: ⁊ assumit hoc a beato Joane ad designandum spiritum sanctum quem accepturi erant credentes in christum vti predeclarat in textu.⌊ vt qui nec oculus vidit ⌋. ista auctoritas sub ista littera ponitur.prima ad corinthi.secundo capitulo: ⁊ sumit apostolus de ysaia sexagesimoquarto capitulo. vbi sic dicitur ſm hebraicam veritatem: ⁊ litteram modernaruꝫ bibliarum.A seculo non audierunt nec auribus perceperunt oculus non vidit:deus absq̄ te que preparasti expectātibus te. Apostolus autem sensum perfecte expressit: sed non totaliter verba.Translatio autem interpretuꝫ multo aliter habet scilicet a seculo nō audiuimus nec oculi nostri viderunt deum absq̄ te: ⁊ opera vera: ⁊ facies expectantibus te misericordiam.Jsta auctoritas ſm hebraicam veritatem significat magnitudinem premij beatorum. Sed ſm septuaginta interpretes significat nullum esse deum verum nisi deuꝫ hebreorum: ⁊ q̄ seruientibus sibi misericordiā faciat. ⌊ ⁊ multa alia ⌋.i.multe alie auctoritates in quibus multum differt littera hebraica ab interpretibus. Sed ponuntur ista: quia in euangelio ⁊ epistolis inueniunt ⁊ magis necessaria erāt ad fidei adiutoꝝum q̄s alia.⌊ que propriuꝫ sintagma desiderant ⌋.i.proprium ordinez.est sintagma greca dictio. que doctrinam vel ordinem notat.Est sensus q̄ tales auctoritates desiderant proprium ordinem.i.q̄ proprie ordinentur in littera nostra quēadmodum sunt in hebrea: ⁊ hoc vt euangeliste: ⁊ apostoli efficaciter arguant:alias nihil valent argumenta nisi sic habeant vt euangeliste sequentes hebraicam linguam protulerunt.⌊ interrogemus ergo eos ⌋.i.istos detractoꝝes:qui dicunt non debere nouas translationes fieri. ⌊ ⁊ cum dicere non potuerunt ⌋. quia non habentur ista in translatione septuaginta interpretum quam isti sequuntur. ⌊ De libris hebraicis proferamus ⌋.idest demōstremus hec haberi ſm veritatem hebraicam ex quo sequitur necessitas translationis de hebreo in latinum.⌊ primum testimoniū ⌋. assignat loca in quibus habētur auctoritates.predicte euāgeliorum ⁊ epistolarum in hebreo: ⁊ prima auctoritas.scilicet.⌊ ex egypto vocaui habetur in osee ⌋. scilicet vndecimo capitulo.⌊ Secunduꝫ in ysaia ⌋.s.ysa.xj.s. ⌊ quoniam nazareus.⌊ tertium in zacharia.xij.capitulo:scilicet. ⌊ videbūt in quem compunxerunt ⌋.⌊ Quartum in prouerbijs ⌋.quinto siue decimo capitulo.scilicet flumina de ventre eius. ⌊ Sextum in ysaia ⌋.lxiij.scilicet.⌊ ⁊que nec oculus vidit ⌋. ⌋Q3 multi ignorantes apocrisoꝝuꝫ deliramenta sectantur ⌋. idest isti detractoꝝes interrogabantur vbi haberentur in tota biblia iste auctoritates sicut euangeliste ⁊ apostoli: ⁊ ipse xp^us allegauerunt: ⁊ quia nesciebant respondere directe conuertebantur ad quasdam friuolas euasiones quas in libris apocrisis suis

Ysidoꝝus de theodocione

Dria q̄daꝫ translationis veteris in biblia: ⁊ recentioris

Alius punctuſ in quo differunt.

crisis suis ⁊ falsis habebant. Dicuntur deliramenta discordantie vel deuiatione: quia illi libri discordabant a sacris scripturis: repugnantes eis quas nesciebant. Dicuntur apocrisi ideſt secreti de apos quod est retro ⁊ crisis quod est secretum ⁊ iudicium: siue aurum: ⁊ inde dicitur ioānes chrisostomus: ideſt habens os aureum: ⁊ apocripharius proprie: ideſt secretarius vt patet in capło significasti: extra de electione ⁊ ibi in glosa. ¶ Et inde venit dies creticus medicorum: ideſt iudicialis: in quo planete faciunt crises: ideſt iudicia de infirmitate. ¶ In duobus modis vocantur isti libri apocrisi: quia secreti: quoniam in eis de quibusdam magnis secretis agitur: vt patet in tertio libro esdre qui in aliquibus bibliis habetur: ⁊ in libro qui dicitur iusti enoch: vel vocantur apocrisi a iudicio quia vltra iudicium ⁊ intellectum humanum est iudicare: vtrum talia falsa: an vera sint. ideo eadem facilitate contemnuntur qua approbantur. ⁊ hiberas nenias autenticis libris preferunt. ¶ Iste est istorum error qui auctoritatez sacre scripture destruunt preferentes ei mendacia conficta ⁊ fabulas: ⁊ hoc quia ignorant nec doceri volunt: ⁊ hoc est in respondendo ad questionem factam eis: scilicet vbi sunt in biblia ille auctoritates: ipsi autem deberent respondere per sacram scripturam demonstrantes loca in libris hebreis in quibus sunt: quia nesciunt: respondent per quasdam vanitates apocrisorum quas in hac parte sacre scripture preferunt: ⁊ comparat ipse hic libros apocrisos istorū fabulis siue neniis hiberis. Dicuntur nenie quedam fabule communes: vel planctus compositorum verborum qui dicuntur super mortuos ad honorem funeris: ⁊ vocantur vulgariter endechas. ¶ Uel sunt quedam armonie que dicuntur super pueros cum iacent in crepundijs: vt circummoti dormiant ⁊ est nomen onomopoteiū: scilicet a sono suo sumptum: quia dicitur ne.ne.ne. ⁊ vocantur hibere: ideſt hispane: quia in hispania iuuente fuerunt siue planctus siue fabule sint: ⁊ dicuntur hibere ab hibero flumine qui nascitur de montibus altis contra occeanum prope carpentaniam q̄ nouaria dicitur: fluit in trans aragoniam in qua apud tortosam vrbem tirreni maris fluctibus absorbet a quo terra propinqua sue origini: olim hiberia dicta est: nunc autem hispania dicitur.

Nenie hibere

¶ Causas erroris non est meum exponere. Iudei prudenti factum dicunt esse consilio: ne ptolomeus vnius dei cultor etiaz apud hebreos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant: quia in platonis dogma cadere videbatur. Deniqz vbicunqz sacratuz aliquid scriptura testatur de patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto: aut aliter interpretati sunt: aut omnino tacuerunt: vt ⁊ regi satisfacerent ⁊ arcanum fidei non vulgarēt. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas alexandrie mēdacio suo extruxerit: quibus diuisi: eadem scriptitarint: cum aristeus eiusdez ptolomei hyperaspites ⁊ nō multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica cōgregatos contulisse scribant: nō prophetasse. Aliud est enim esse vatem: aliud est esse interpretez. Ibi spiritus ventura predicit: hic eruditio ⁊ verborum copia ea que intelligit transfert. Nisi forte putandus est. Tulius economicum xenophontis: ⁊ platonis pythagoram: ⁊ demosthenis prothesifonte afflatus rethorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per septuaginta interpretes: aliter per apostolos spiritussanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt: hi scriptum esse mentiti sunt.

Cōprobatio Confirmatio.

Irrisio.

⁊ ¶ Causas erroris. ¶ hic ponit quartam excusationem sui de antiquorum emendatione. ¶ causas erroris exponere non est vnum. ¶ Uocat hic errorem deuiationem a littera hebraica: siue rationabilē: siue irrationabiliter hoc contigerit: ⁊ dicit manifestum est: quia interpretes septuaginta deuiauerūt a veritate hebraica: sed quare deuiauerunt ad me non pertinet exponere: ⁊ hoc agit excusans de reprehensione eorum: quia forte si causas deuiationis assignaret tales essent ex quibus vere reprehendi deberēt ideo subticet exprimendo causam quam alij reddunt. Hieronymus autem licet subticeat satis videtur velle: ꝙ septuaginta interpretes errauerint ex ignorantia vt concluditur ex inferioribus. ¶ Sed iudei prudenti factum dicunt esse consilio. ¶ ideſt ꝙ interpretes istam mutationem fecerunt non ex ignorantia veritatis hebraice nec vt dānarent scripture intellectum. Sed vt quedam vera obscuritatibus tegerentur. ¶ Ad euidentiam huius notandum ꝙ ptholomeus cognomento philadelphus sacre scripture ardentissimꝰ amator: rex egypti qui fuit anno a creatione orbis. 4090. post babilonicam captiuitatem paulo ante tempora machabeorum libertati restituit plusq̄ centum millia iudeorum que in regno suo seruierant dans pro quolibet capite dominis eorum centum ⁊ viginti dragmas argenteas. Et hoc significauit per litteras eleazaro iudeorum sacerdoti rogans vt ei mitteret viros seniores qui ei bibliothecam interpretarentur. de hebreo in grecum: tunc eleazarus (vt aliqui volunt) elegit sex seniores scientes legem de qualibet tribu: ⁊ misit eos ad ptolomeum ⁊ isti sunt qui septuaginta interpretes nominant. Sed dicunt fuisse. lxxij. qz duo decies sex. lxxij. efficiunt: sed ponitur. lxx. more scripture. que aliquando de numero non curat nominans nomine numeri perfecti: siue modicum excedat: nihil deficiat. Sed hoc non videt verum: quia ista translatio facta fuit post reditum de captiuitate babilonica: postq̄ decem tribus in terram medorum ⁊ persarum delate sunt vt patet quarto regū decimooctauo capitulo. ¶ Ideo magis videtur dicendum ꝙ de viris sacerdotibus vel leuitis de tribu leui q eruditi erant elegerit istos septuaginta viros ⁊ miserit eos ad ptolomeū: licet etiam de omnibus alijs tribus: alique persone manebant post translationem que confugerant ad regnum iuda. ¶ ne ptolomeus vnius dei cultor. ¶ licet iste gentilis erat: tamen vnum solum deum colebat: ⁊ sic multi gentiles faciebant qui videntes ydola esse inutilia vnum deum celi credebant ⁊ in hac fide saluabantur: quia fm apostolum ad hebreos vndecimo sufficit credere quia deus est ⁊ ꝙ remunerator est: ⁊ sic dicimus multos de gentilibus ante christi aduentum saluos fuisse: quia non obligabantur ad cerimonialia legis mosayce: nisi soli illi qui descendebant de stirpe iacob. ¶ apud iudeos duplicem deitatez deprehenderet. ¶ Ista fuit causa quare occultauerunt mysteria trinitatis que nondum ptholomeus intelligere poterat ⁊ si reperiret putaret esse plures deos ⁊ legem illam abhorreret: quia ideo diligebat eam quia dicebatur ei ꝙ scriptura sacra iudeorum vnum deum solum affirmaret. ¶ Quod maxime iccirco faciebant quia in platonis dogma cadere videbatur. ¶ ideſt asserere duos deos videbatur esse doctrina platonica. ponebat enim plato magnus gentilium theologus. noym. ⁊ trigaton: ⁊ animam mundi. ¶ Et vt quidam de nostris sapientibus volūt noym. vocauit patrem. trigaton vero intellectum primū: ideſt filium qui intellectus vel sapientia patris dicitur. animā mūdi: spiritum sanctum qui omnia replet: sicut anima mundi totum ipsum orbem informare dicitur. ¶ Sed magis videtur velle plato animam mundi esse quandam vim creatam generatiuam: ⁊ gubernatiuam. spiritus sanctus increatus est: nec intelligebat plato esse vnitatem essentie in his: sed magis credebat esse tres deos siue tria: vt ait augustinus super epistolam ad colo. ⁊ ideo hoc dogma platonicum ptolomeus repudiabat. quare ⁊ sic repudiaret sacram scripturam si de distinctione in deo aliquid reperiret. putans ꝙ ista scriptura esset secundum doctrinam platonicam. Si autem plato hoc non posuisset posset ptolomeus recipere id quod de diffinitione in deo diceretur: nunc autez existente doctrina platonica suspecta esset ptolomeo sacra scriptura. ¶ Deniqz vbi sacratuz aliquid scriptura testatur de patre ⁊ filio ⁊ spiritu sancto qc quid de personis diuinis dicitur sacratum dicitur quia sacrum. secretum est: scilicet generatio filij: vel spiritus processio siue quecunqz personaruz pluralitas. ¶ de patre ⁊ filio. ¶ ponit ista simul q: qñ aliq̄ ponebantur de pic p se: vel filio p se q: quelibet persona vocatur deus: non oportebat ibi fieri

Q̄. III. Quo pacto electi fuerint. lxx.

p⁹ opinio q d. lxxij. fuisse.

Cōtra hāc opinionem

2⁹ opinio

Plato credebat tres deos nec intelligebat vnitatez essentie. Augustin⁹

mutationem

mutationem vel occultationez:quia ipse ptolomeus hoc ad vnum deum referret:cum autem simul fit mentio de patre ⁊ filio ⁊ spiritu sancto vel de duobus:quia vocantur deus oportebat vocari duo suppositа diuina siue duos deos:distinctionem autē personalē vel suppositalē:siue essentialē ptolomeus intelligere nondum poterat.⌊ideo aut aliter interpretati sunt.⌋ideſt aliter scripserunt q̄ continebat veritas hebraica:ita vt contrario modo non sentirēt.⌊aut omnino tacuerunt.⌋⁊ sic sunt aliqua apud litteram hebraicaz ⁊ bibliam nostram modernam que in antiquis biblijs non habentur ſm interpretes.⌊vt regi satisfacerent.⌋ſcilicet ptolomeo transferendo bibliam.⌊⁊ archanum fidei non vulgarent.⌋Si clare scriberent mysterium trinitatis quod est vnum de secretis in scriptura sacra.⌊⁊ nescio quis.⌋Hic incidentaliter excludit errorem circa modum transferendi interpretuz quia aliqui dicunt q̄ interpretes singuli in singulis cellulis singulariter scripserunt: ⁊ post collectis eorum translationibus.lxx.inuente sunt equaliter continere:ita q̄ vna non cōtinebat:nec vnum verbum super aliū:nec in ordine verborum vllatenus delirabat: ⁊ spiritus sancti directione factuz esse autumant: ⁊ fuit ista opinio augustini secūdo de doctrina christiana.c.xv.quare dicit istam editionē seu versus trāslationem ceteris preponendam spiritu prophetico factam. ¶Sed hec multum displicent beato hieronymo vt patet in littera: ⁊ non est mirandus q̄ tanti doctores qui contemporanei erant discordarent:quia ista in facto sunt non in iure. ¶Nec credenduz q̄ alterno liuore vel laudis appetitu mutuo dissenserint:quia tale mortale peccatum non esset ponēdum in viris sanctis:quales ipsi tunc erant ⁊ habebantur. videmus enim fuisse maiorem contentionem inter petruz ⁊ paulum post acceptum spiritum sanctum:vt patet ad galatas secundo capitulo in quibus tamen peccatuz mortale cadere tunc non poterant. ¶De laude autez translationis interpretum ⁊ aliqualiter contra hieronymuz ponit multa augustinus.xviij.libro de ciuitate dei que nisi sane legantur inuidorum verba videntur.⌊nescio.quis primus auctor⌋primus huius mendacij auctor valde reprehensibilis est ceteri autem sequaces parum quidem:quia opinio ista satis probabilis videtur prima facie.⌊septuaginta cellulas alexandrie⌋mendatio suo.⌊struxerit.⌋ideſt iste cellule non fuerunt ſm rem:sed ſm falsam assertionem.ideo per mendacium ꝓstructe sunt. Sicut chimera sola intellectus fictione esse habet: ⁊ dicit septuaginta cellulaſ quia isti emuli sui dicebant in alexandria vbe magna inferioris egypti que vbs regia erat conuenisse septuaginta interpretes ⁊ cuilibet vnam cellam assignataz in qua singulariter interpretarētur vt post singulorum interpretationes coniungerentur: ⁊ melior qui fuisset videretur.⌊quibus.⌋scilicet cellis.⌊diuisi ea scriptitarēt.⌋ideſt transferrent.⌊cum aristeus eiusdē ptolomei.⌋Hic hieronymus probat q̄ positio de septuaginta cellulis conficta est:quia aristeus qui fuit custos ptolomei ⁊ gesta temporis illius: ⁊ de translatione biblie scripsit talia nō expressit:si tamen fuisset valde commemorabile erat ⁊ non modicam auctoritatem translationi facte cōferebat: ⁊ dicitur aristeus hyperaspites:ideſt custos:vel circulator ſm interpretationem: a peri:quod est circum : ⁊ aspizo quod est circūeo vel protego:quia custodes regis vndiq̄ circundant.precauentes ne ex aliqua parte malum siue nocumentum regibus euenire possit.Et de hoc aristeo ait iosephus i libro duodecimo antiquitatum de epistola quam misit ptolomeus ad eleazarum sacerdotem:vbi sic dicitur.transmissi de his qui deberent vobiscum disputare andream primatem mei corporis custodez ⁊ aristeum mihi dilectissimos.⌊⁊ multo post tempore iosephus.⌋Hic probat auctoritate iosephi: ⁊ procedit argumentum sic.Si dicamus q̄ aristeus qui fuit tempore ptolomei qui erat gentilis forte voluit hoc in suis cronicis annotare: sed de iosepho qui multo post fuit: ⁊ omnia laudabilia,gesta scribere laborauit non est verisimile q̄ talia omisisset.precipue cum ipse iudeus esset: ⁊ talis transferendi modus i magnam iudeorum ⁊ legis laudem redundabat. ¶Fuit autez iosephus multo post quia floruit sub tito ⁊ vespasiano in vbe roma āno a natiuitate christi fere octuagesimo qui in destructione hierusalem per romanos captus est: scripsitq̄ viginti antiquitatum libros a mundi exordio inchoanſ ad sua tempora stilum vsq̄ perduxit. De hoc eusebius cesariensis libro tertio ecclesiastice hystorie.Translatio autem interpretum fuit facta tempore ptolomei philadelphi:tempus autez intermedium est fere trecentorum ⁊ octuaginta annorum vt patet ex discursu historiarum.⌊nihil retulerint : sed in vna basilica cōgregatos contulisse scribant.⌋Jsta est solidior probatio:scilicet q̄ nō in pluribus cellulis sed in vna omnes basilica conuenerunt. ¶Dicere enim q̄ isti hystoriographi septuaginta cellulas non describant non facit plenam probationem:q: locus ab auctoritate non valet negatiue. De hoc ait iosephus.xj̄.libro antiquitatum demetrius consilium fecit in domo prope littus stante ⁊ apta secretis ad cogitationem negotiorum vbi eos perducens petebat omnia que opus habebant ad legis interpretationem. Cumq̄ laboriose tantam interpretationem facerent vsq̄ ad horam nonaz in hoc sedentes ad curam corporis vertebantur : mane autem ad eundem locum redibant ⁊ ita interpretationi legis vacabant.⌊non prophetasse.⌋Jsta est littera hieronymi ⁊ nō iosephi:nec aristei:quia illi non dicunt q̄ interpretes non prophetauerunt:sed dicunt quod scripserunt simul ex quo arguit hieronymus q̄ non fuit ista prophetia quam alij emuli allegant dicentes q̄ separati per cellulas scripserūt ⁊ post scripta conformia reperta sunt:quod ad prophetiaz pertinebat:si autem non in singulis cellulis seiuncti sed simul stantes disputabant ⁊ transferebant non sunt prophete sed trāslatores dicendi.⌊Aliud est esse vatem.⌋ideſt prophetam.⌊aliud interpretem.⌋Uates signat prophetaz poetam ⁊ sacerdotem: ⁊ probat differre prophetas ⁊ interpretes.ibi enim ideſt in prophetis.⌊christus ventura p̄dicit.⌋accipitur christus.ideſt deus quia suppositum diuinum dicit.ideo ab eterno christus erat.cum suppositum illud diuinum ab eterno esset: ⁊ sic ait apostolus ad hebreos.xiij.christus est ab heri ⁊ hodie ⁊ ipse vsq̄ in secula. Et sic dicitur i epistola iude capitulo primo q̄ iesus eduxit populum iudeorum de egypto saluans eos ⁊ illos qui non crediderunt perdidit.⌊ventura predicit.⌋non est de necessitate vere prophetie q̄ in ea futura predicantur:sed sufficit q̄ dicantur aliqua siue preterita siue presentia siue futura que nullo modo sine diuina reuelatione cognosci ponunt.Ideo moyses scribens rerum creationem ⁊ modum propheta fuit:quia nullus homo hoc cognoscere posset:sed deus reuelauit.idem de presentibus que etiam demon cognoscere non potest.Dicuntur tamen communiori modo prophete qui futura predicunt. De his latediximus numeri.xj̄.c.⁊ deuteronomio. xviij.⌊hic.⌋scilicet interpretibus.⌊eruditio ⁊ verborum copia.⌋Duo requirun tur ad interpretem:scilicet eruditio:ideſt intelligentia q̄ intelligat sententias eorum que transfert:alias etiam si verbis habundet falsum transferret. Secundum est copia verborum:scilicet q̄ sciat bene linguam illam in quam aliquid cōuertere vult ne per defectum vocabulorū res improprijs nominibus exprimantur quod magnam cōfusionem facit.⌊ea que intelligit.⌋quia qui eruditus est.⌊trāsfert.⌋quia in verbis alterius lingue copiosus est.⌊nisi forte putandus est.⌋Hic probat deducendo ad inconuenienſ:quia si dicimus q̄ interpretes prophetico spiritu transtulerunt eodez modo dicetur tulium spiritu rethorico imo etiam prophetico trāstulisse libros de greco in latinum:quia non requirebantur plura ad transferendum de hebreo in grecum q̄s de greco in latinuz.Sed nullus dicit tulium spiritu prophetico siue rethorico transtulisse:nec ergo etiam de interpretibus dicendum est. ¶Tulius flos romane eloquentie testante seneca: sub iulio cesare primo romanorum imperatore floruit ante christi natiuitatem anno fere.quinquagesimo qui post mortem iulij cesaris octauiano eius nepoti firmiter adhesit cuius fauore romanam rem publicam de antonij tiranide eripere conabatur. Sed res in contrarium lapsa est. Nam octauianus pro pacis federe firmando eum in manibus antonij colloca uit qui postq̄s ad,gaietanum territorium vltimate relegatus est ex mandato antonij per manum cuiusdam tuliani clientuli quem ipse sua oratione a morte eruerat capite trūcatus est:vt ait augustinus de ciuitate libro tertio capitulo tertio ⁊ ioannes bocatio in libro de casu ⁊ ruina principum: ⁊ seneca in declamationibus. ¶Jste multos libros edidit.multosq̄ de greco in latinum vertit qui hic narrantur : sed preter hos transtulit librum homeri qui dicitur yliada de bello troiano sub exametris dactilicis pulchre describēs. Trāstulit

Quedam i biblia moderna comperta sunt que non erant in trāslatiōe .lxx. interpretū: ꝺ An verum sit q̄ dī de lxx.cellulis iterpretum

Opinio augustini

Opio hieronymi cōtraria

Augustinꝰ

Aristeꝰ hyperaſdites

Josephus

Duo in terpreti admodum ne cessaria

Licero

Q̄.iij.

tulit etiam odiseam eiusdez homeri in quo:de casibus z lau
de vlyssis tractat. economicum xenophontis. idest librum
de regimine z dispensatione iconomica sue domestica. Dici
tur enim iconomicus idest domi gubernatiuus z inde dicũ
tur aristotelis iconomica z dicitur ab icos quod est domus:
vel ab echo.redditiua vocum extremarum: quia sic ad vo
cem economicorũ:tota familia dispensatur: z vocatur eco
nomicum xenophontis : quia xenophon illum scripsit.
¶Floruit autem xenophon sub artaxerse.ij.rege persarum
anno ab orbe condito.4820.qui inter socratis discipulos so
lus platoni compar videbatur.¶Hebrem asseritur multoti
ens inter vtrunq; discordias accidisse.de hoc iosephus in li
bro decimo antiquitatum. z platonis pythagoram. idest
quendam librum quem fecit plato eumq; intitulauit a no
mine cuiusdaz discipuli sui:qui pythagoras dicebatur.sicut
thimeus platonis est liber ab eo editus in nomine thimei di
scipuli sui:vel aliquãdo nominat libros ab alijs quos intro
ducit loquentes quia in modum dialogi:vel trialogi libri sui
scripti sunt:de platone satis diximus super epistolam ad pau
linum.c.primo z demosthenis pro thesifonte.hunc librum
etiam tulius transtulit de greco quem demosthenes maxi
mus atheniensium orator in adiutorium thesifontis contra es
chinem composuit.De quo satis diximus super epistolaz ad
paulinum.c. secundo aliqui textus habent. demosthenis
prothesifontẽ in accusatiuo. z volunt q; prothesifontẽ sit
vna dictio composita sed falsum est: quia pro.est prepositio
posita appositiue z non compositiue deseruiẽs illi ablatiuo.
thesifonte z est sensus. demosthenis pro thesifonte. idest
liber quem condidit demosthenes pro adiutorio thesifontis
ciuis athenieñ. z sic dicitur tuli9 pro deiotaro idest liber quẽ
fecit tulius pro adiutorio vel causis deiotari regis. afflat9
rethorico spiritu. est modus ironicus arguens sic. si in
terpretes ex eo q; transtulerunt sacram scripturam vel pro
phetas spiritu sancto sine prophetico afflatu loquebantur:
ergo tulius qui libros rethoricos transtulit spiritu rethori
co afflatus scripsit z per istum irrisorium modum vult con
cludere q; non transtulerint interpretes prophetice:q; tunc
etiam tulius prophetice transtulisset cum idem labor z dif
ficultas in vtroq; sit. aut aliter de eisdem libris. hic pro
bat etiam deducendo ad impossibile scilicet q; apostoli z e
uangeliste scripserũt de hebraica veritate testimonia. Inter
pretes autem aliter posuerunt vel tacuerunt:sequeretur er
go q; spiritus sanctus mentiretur in apostolis dicens illud
scriptum esse:quod non scriptum erat:quia interpretes non
scripserunt. ¶Et vide quia ista ratio non probat precise q;
apostoli mentiti sunt:sed probat istam disiunctiuaz:vel q; a
postoli mentiti sunt:vel q; interpretes aliquid tacuerũt vel
mutauerunt:cum non eodem modo in vtrisq; habeatur: z
si forte detractores dicant q; interpretes plene scripserũt fa
cient apostolos mendaces:sed cogentur dicere esse necessari
am translationem suam de veritate hebraica in latinum qõ
intendit hieronymus. ¶Probatur etiã q; non loquuti sunt
per spiritum sanctuz quia valde disperate z in sensu contra
rio apostolis protulerunt:ita q; stante eorum littera aposto
lorũ probationes non sunt efficaces:quod est contra ratio
nem z contra spiritum qui loquebatur in eis.De quo supra
diximus in auctoritatibus quas ponit hieronymus differẽ
ti modo esse in hebraica veritate z in translatione interpre
tum. aliter per apostolos spiritus sanctus testimonia textu
it. Valet consequentia quia septuaginta interpretes aliter
loquuti sunt q; apostoli. Si ergo vterq; per spiritum sanctũ
aliter spiritus loquetur in quibusdam aliter in alijs: z non
solum aliter quia hic inconueniens non est sed cõtrario mo
do quod non licet dicere:ideo sequetur. vt quod illi. idest
interpretes. tacuerunt hi. idest apostoli. scriptuz esse mẽ
titi sunt. valet consequentia vt autem probauimus.

Auctoris excusatio.

¶Quid igitur: Bãnam9 veteres: Minime: sed
post priorum studia in domo domini quod possu
mus laboramus. Illi interpretati sunt ante aduen
tum christi z quod nesciebant:dubijs ptulere sen
tentijs:nos post passionem z resurrectionez eius:
non tam prophetiaz q; historiam scribimus. Ali
ter enim audita:aliter visa narrantur. Quod meli
us intelligimus:melius z proferimus. Audi igi
tur emule:obtrectator ausculta. Non damno: nõ
reprehendo septuaginta:sed confidenter cunctis
illis apostolos prefero. Per istorum os mihi chri
stus sonat quos ante prophetas iter spiritalia cha
rismata positos lego:in quibus vltimũ pene gra
dum interpretes tenent. Quid liuore torqueris:
Quid imperitorum animos contra me concitas:
Sicubi in translatione tibi videor errare: interro
ga hebreos:diuersarum vbium magistros consu
le. Qd illi habent de christo:tui codices non ha
bent. Aliud est si ptra se postea ab apostolis vsur
pata testimonia probauerunt: z emẽdatiora sunt
exẽplaria latina q; greca: greca q; hebraica. Ve
rum hec contra inuidos. Nunc te deprecor deside
ri charissime:vt quia me tantum opus subire feci
sti z a genesi exordium capere orationibus iuues:
quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri in
latinum eos transferre sermonem.

In emulos inuectio.

Concludẽdo Desiderium precatur:vt oratione eius iuuet.

Explicit prefatio.

¶Quid igitur. hic magis proprie ponitur excusatio de
damnatione antiquorum z agit tria.primo ponit se esse in
nocentem. Secundo probat contra emulos quod dicit per
apostolorum intentionem ibi. audi igitur. Tertio probat
esse veracem suaz translationẽ.ibi. quid liuore torqueris.
¶Circa primum. quid damnamus veteres. idest nunqd
reprobamus translationem interpretum qui veteres sunt:
per nostram translationez. Respondet. minime. idest nõ.
Sed post priorum studia. hic declarat intentionem su
am:scilicet q; non animo deprauandi vel damnandi alios:
sed vt offerat de labore suo quod potest sicut alij fecerunt.
Sed post priorum studia. idest post labores antiquorum
scilicet interpretum z aquile.theodotionis simachi: z orige
nis qui diuersas biblie editiones fecerunt. In domo domi
ni quod possumus laborauimus. idest iuxta possibilitatem
nostram volumus proficere catholicorum ecclesie que dom9
dei dicitur in transferendo sacram scripturaz de hebreo. Il
li interpretati sunt. hic demonstrat melius z certius posse
transferre eos qui nunc transferunt q; eos qui ante christũ
transtulerunt. z quod nesciebant dubijs protulere senten
tijs. Non intendit dicere hieronymus:q; septuaginta in
terpretes nescirent sacram scripturam esse veram z certissi
mam:quia hoc ad hereticos pertinet. Sed ea que certa esse
sciebant nesciebãt de quo dicerentur:an de christo:an de ali
quo alio:ideo dubie protulerunt. nos. idest ego z alij mo
derni translatores. non tam prophetiam q; hystoriam scri
bimus. Interpretes licet spiritu prophetico nõ scriberent.
scribebant tamen prophetiaz idest aliquid de futuro de quo
ipsi ignorabant qualiter esset implendum. Nos autem scri
bimus hystoriam:idest narrationem rerum gestarum : quia
ea que in prophetijs occulta erant iam in christo completa
sunt.ideo nos sine dubitatione que pterita scimus scribim9
precipue q; euangeliste z apostoli frequenter dicunt z hoc
factum est vt impleretur quod dictum est per prophetaz vel
in lege eorum z̃c. In illis autem non possumus dubitare cũ
ipsi apostoli declarauerint. Aliter eni audita aliter visa nar
rantur. propter duo primo quia auditus non certificat: q;
aliquando audiuimus que vera non sunt. visus autem non
fallit quia que videntur sunt. Secundo quia qui audit non
potest enarrare omnes circunstantias actus: quia auditus
modica iudicat:qui autem videt omnes circunstantias ap
prehendit:ideo de omnibus certificare potest: z sic ait philo
sophus in prohemio methaphisice sensum visus plus diligi
mus:quia plures rerum nobis differentias ostendit. Inter
pretes autem erant audientes solum sacram scripturam z
non videntes.nos autem videmus eam impletam : ideo se
quetur. quod melius intelligimus. Iscilicet quia videmus.
melius proferimus:scilicet transferentes certius : q; ipsi se
ptuaginta interpretes. ¶Audi igitur. hic ponit secun
dum in quo probat:quod dicit per apl'orũ intentionẽ. Au
di igitur

di igitur emule. ¶i.inuide:quattuor signat emulus.s. inuidere.amare.imitari.inflari. De primo noli emulari malignantibus.i.inuidere.ps.xxxvj. De secundo emulor enim vos.i. amo vos.dei emulatione.i.amore dei.ñ.chorin.xj.c. De tertio emulamini spiritualia.i.imitamini. Preterea ad chorinthios.xiiij. & alibi emulamini charismata meliora. De his ait ebrardus emulus inflatur:amat:inuidet:atq; imitatur. ¶ obtrectator asculta. ¶Dicitur obtrectator murmurator siue detractor. ¶ asculta. ¶aliqui scribunt.cuz.u.dicentes auscultа. per diphtonguz & probāt quia de auris deriuatur.in qua dictione fit diphtongus. Sed nō valet probatio quia obedio deriuatur de ob & audio:sed nō manet diphtongus in obedio.imitatur enim diphtonguz que est syllaba producta in.e. que est producta in euphoniam. ¶non dāno.non reprehendo septuaginta. ¶s.interpretes dicens eos falsum scripsisse. ¶ Sed confidenter cunctis illis,apl'os prefero. ¶i.licet iterp̄tes.lxx.essent & vn⁹ solus apl'us aliquid dixisset vel pauci magis tenendus est q̄z interpretes q; auctoritas vnius apostoli est maior q̄z auctoritas totius mundi in vnam concordantis sententiam:q; hic.errorem intercidere aliquo modo possibile est:ibi autez nullo modo potest. ¶ per istorum os. ¶ s.apostolorum. ¶ Christi mihi sonat. ¶s.q; christus intra eos erat formans & dictans eorū sermones. Juxta illud matthei x.c. Non estis vos qui loquimini:sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. ¶ Quos ante prophetas iter spiritualia carismata positos lego. ¶i.qui precedunt prophetas maioritate gratie gratis date.dicitur enim carisma donum gratuitum:& donum gratuitum qō est esse apostolum est maiuz q̄z esse prophetam q; preponitur ei vt patet ad ephesios.iiij. c.& ipse dedit quosdam quidem apostolos quosdam autem prophetas:alios autem euangelistas & in diuisione gratiarum que ponitur ad corinthios prima.c.xij.ponuntur multe gratie que fuerunt in apostolis.s.scientia:sapientia:& gratia sanitatum. Deinde subiungitur prophetia ad notandum q; maiorez gratie erant que proponebantur. ¶ In quibus vltimum pene gradum interpretes tenent. ¶li quibus non refertur ad prophetas:quia interpretes non erant prophete: vt supra probauit sed refertur ad carismata:& est sensus q; inter omnia dona spiritus sancti: siue gratias carismatum. gratia interpretandi vltima est vt patet prima ad corinthios xij.c.quia inter nouem gratias que ibi ponuntur vltima est interpretatio sermonum que ad interpretes pertinet. Et licet ista gratia vltima sit inter omnes tamen Hieronymus vocat eam pene vltimam:ne videatur ex toto interpretes damnare. ¶ quid liuore torqueris. ¶Hic ponitur tertium.s. veritas siue translationis.i.quid inuides & pateris intra te torturam ex inuidia:dicitur liuor inuidia vel color niger ex sanguine coadunato & nigrefacto in loco percussionis. Sic dicitur ysaias.liij.cuius liuore sanati sumus:& genesis.iiij. c. occidi iuuenem in vulnus meum:& virum in liuore meo. ¶ quid imperitorum animos contra me concitas. ¶Isti videntes verā translationem hieronymi & non potentes sustinere eam pre inuidia concitabant animos insipientum contra hieronymū dicentes q; hieronymus corruperat sacram scripturaz: non enim poterant contra eum concitare sapientes quia veritatem trāslationis hieronymi cognoscebant. ¶ Sicubi. ¶i.si alicubi. ¶ in translatione ¶quam feci de hebreo in latinum. ¶ videor errare iterrogat hebreos. ¶quia ipsi iudicabunt veritatem. ¶ diuersarum ciuitatum ¶quia si forte in vno libro vel vna ciuitate apud hebreos reperiretur ista littera solum dicerent emuli q; illi iudei corruptos libros habebant:ideo q̄re in omnibus ciuitatibus quia sic esse inuenies. ¶ magistros consule. ¶ i.non solum videas libros omnium ciuitatum iudeorum:sed etiam petas a magistris eorum vtrū sic sit. ¶ qō illi. ¶i.libri hebraici. ¶ de christo habent tui codices non habent. ¶i.codices qui continent translationem interpretum: & patet de testimoniis supra inductis qui sunt in littera hebraica:& non in translatione interpretum. Et hoc valde irrationabile est:q; nos nō habeamus testimonia quibus nos. Juuare possumus & arguere contra iudeos:& q; ipsi habeant. ¶ Aliud est. Si contra se postea ab apostolis vsurpata testimonia approbauerunt. ¶i.hoc qō diximus verum est: nisi forte dicas q; iudei a principio non habebant ista testimonia in littera sua:sed postea posuerunt:& hoc multipliciter incōueniens est. ¶ Primum q; iudei qui hostes nostri sunt volent nos adiuuare approbando ea testimonia que non erāt in libris eorum & ponendo in libris suis per que contra ipsos apostoli arguebant. Hoc autem contra omnem rationez & existimationem est. Item quia sequeretur apostolos fuisse mentitos qui dicebant ista esse in veteri lege vt patet in locis auctoritatum assignatarum nam io.xix.c. dicitur & alia scriptura dicit.videbunt in quem transfixerunt. hoc autem non est sic in translationez interpretū vt supra diximus:ideo dicerent isti apostolos falsē allegauisse. ¶ Item dato q; in aliquo loco exemplaria corrupta fuissent ꝛ in toto mundo nō poterant sic faciliter:nec probabile est sed in omnibus libris hebraicis sic habeā. ¶ aliud est. ¶i.aliud genus excusationis est si iudei probauerint ¶ testimonia vsurpata. ¶i.falsē assumpta quia non erant in littera hebraica ¶ contra se. ¶ idest addamnationem iudeorum. ¶ & emendatiora sunt exemplaria latina q̄z greca & greca q̄z hebrea. ¶ Hic arguit alio modo q; si verum esset q;iudei aliquid addidissent sequeretur q; exēplaria iudeorum:sed hoc non est rationabile quia tota veritas exemplarium grecorum de exemplaribus hebraicis emanauit:& veritas latinorum: que erant tempore hieronymi de grecis:ergo ſm ordinez magis vera deberent esse hebraica q̄z greca:& greca q̄z latina. Sed hoc per contrariū est ſm eorum responsionem:quia ponunt nostra esse veriora q̄z hebrea. De exemplaribus autem grecorum nihil attinebat:sed quia ab hebreis per greca in nostra exemplaria veritas deriuata est.ponuntur greca pro intermediis. ¶ Nunc te de prece. ¶hec est vltima pars principalis.s.petitio subuentionis per orationes desiderñ. ¶ Nunc deprecor. ¶i. quia canes detractores vndiq; impugnant deprecor vt me orationibus tuis iuues:ne transferendo errem:vt exultent qui oderunt me. ¶ quia tantum opus me subire feci sti. ¶Jn quo orationibus indigeo. ¶ & a genesi exordium capere. ¶i.incipere quia genesis in pentateucho liber primus est. ¶ vt possim eo spiritu quo scripti sunt libri eos vertere in latinum sermonem. ¶i.sicut per spiritum sanctuz isti libri scripti sunt a moyse quia prophetia sine spiritu sancto dictante non fit: vt patet.ñ.petri.c.primo ita per spiritum sanctum eos transferam. vel vt in eo spiritu idest in eo sensu quem libri illi significant & ad q̄z signanduz scripti sunt ego eos interpreter in latino.

Explicit prologus secundus beati hieronymi

Auctoritas vnius apostoli maior est q̄z reliquorum omnz sentētie

Interpretādi gra vltima iter nouem dona spūs scti

¶ Incipit liber Genesis q dicit hebraice bresith ¶ L.S. Die primo facta est lux: die secda factum est celum: die tertia factus ē mare z terra: die quarto sol z luna z stelle: quinto reptātia maris z volatilia: sexto iumēta: serpētes: bestie z homo. Cap.j.

A Deb.xj. a pā.88. Dieron. in.b

IN principio creauit deus celum z terraz. Terra aūt erat īanis z vacua: z tenebre erāt sup faciē abyssi: z spiritus dñi ferebatur sup aquas. Dixitq3 deus. Fiat lux. Et facta ē lux. Et vidit deus lucē q eēt bona: z diuisit lucē a tenebris appellauitq3 lucē diē: z tenebras noctē. Factūq3 ē vespe z mane dies vnus. Dixit quoq3 deus. Fiat firmamētum in medio aquarū: z diuidat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamētum diuisitq3 aquas q erant sub firmamēto ab bis q erant sup firmamētum. Et factū ē ita. Uocauitq3 deus firmamētum celū: z factū ē vespe z mane dies secds.

¶ Incipit liber geneseos qui dī hebraice bresith. pmū cap.

A principio liber iste hebraice bresith dī. i. in principio q3 sic icipit hebrei enim libris suis ab exordijs noia iponunt. grece aūt genesis. i. generatio vel natura: q3 de creatione rerum que natura subsistunt in eo agit: z sicut generatio rei est via ad esse rei. ita liber iste qui de rerum prima via ad essendum agit iter sacras scripturas caput est. ¶ Sacra autez scriptura duo opera principaliter enunciat. s. opus creationis: z recreationis. opus autem recreationis. i. redemptionis principale est: q3 nihil nobis nasci proderat. Si in eternam damnationem iremus: ergo nouum testamentuz: qō principaliter agit de opere redemptionis maioris dignitatis ē q3 vetus. In veteri autem testamēto licet de opere redemptionis agatur: aliter tn q3 in nouo factum esse demonstratur in veteri aūt nondum factum. Sed futurū esse p̄dicit. In nouo clarissime. in veteri autem sub figura. Continet tn vetus testamentum duo ista opera: creationem aūt in prima parte huius libri recreationē autem in omnibus alijs libris. ¶ Et est iste ordo q3 in quibusdam libris redemptio futura promittitur in alijs autem ad eam recipiendam rationalis creatura ordinatur. Primi sunt libri prophetales qui principaliter de messia prophetant: licet aliqn intermisceant ad gentium correctionez. ¶ Omnes alij libri nos ad percipiendam redemptionem dirigunt: z hoc dupliciter. quidam enim dirigunt ipsius salvatoris generatiōis lineam demonstrando. Et isti sunt oēs libri historici tempora cōnotantes: q3 per eos linea textitur ad messiaz vt liber genesis in parte sua. liber numeri: iosue: iudicum: regum: z paralipomenon cuz hesdra. Isti libri licet accidentaliter multa agant. s. narrare diuina beneficia populo iudaico impensa: vt iudei laudem assurgamus: principaliter tn messie descēdentē lineā texunt: oēs alij libri nos moraliter instruunt bonis moribus ibuendo: q3 redemptio facta p messiā nō cōicat oibus sed eis soluz qui per bonos mores alios purgatissimos habere desiderant. ¶ In moribus autē dupliciter erudimur q3 aliqn verbis aliqn factis. verbis enim nos erudiunt oēs libri morales q sapientiales dicunt: vt parabole: eccliastes: cantica canticoz: liber sapientie: z iesus filius sirach qui ecclīasticus dī. ¶ Alij aūt factis instruūt: per exēpla aliquarū psonarū nos ad aliquā virtutē promouēdo: vt ad patiētiā in libro iob. ad pfidētiā dei in libro iudith. Ad caritatē contribuū in hester. Ad exhibitionē operū pietatis: vt in libro thobie: ad fortitudinē z voluntariā mortē pro legibus dei z prima: vt in libris machabeoz: z isto mō tota sacra scriptura vitā eternā p messie mortē pcedendaz ostendit vel ad eā dirigit. ¶ Et q3 lex est regula, directiua que nos intensius moribus z figuris in christū dirigit. Primo ponunt libri legales: z q3 lex nō dat nisi ppl'o congregato: ideo legislatoz in isto libro legis congregat rōnalē creaturā legis susceptiuā vt in sequentibus libris tradat legē directiua: z hec i duas q3 pmo ponit nature pductio. Scdo nature pducte per generationē dilatatio. j. c. iij. prima in duas primo ponit nature seruietis pductio. Scdo hois dñantis formatio q3 omnia pp hoiem facta sunt. scda ibi. | z ait faciamus hoiem. | Prima in tres q3 primo ponit rerū creatio. Scdo distinctio. Tertio adornatio. Scda ibi. | Dixit deus fiat lux. | Tertia ibi dixit deus. | fiant luminaria. | ¶ Scdm cōiorem expositionē opus creationis ante oēm diez fuisse describitur opus distinctionis primis tribus diebus: opus ornatus sequentibus tribus diebus. Sed istud primuz cap. in quo de creatione agit altissimū negotiū continet: ideo varie exponitur ab hebreis doctoribus z latinis. ¶ Hebrei aūt tantam difficultatem inueniunt vt ante triginta annos illud non legant vt ait Dieronymus in quodā plogo sup ezechielē z in epistola ad paulinū. doctores aūt nostri quidam allegorice. quidā tropologice alij diuersimode exponūt. Ego aūt vt in prohemiolo huius operis proposui sensum lrālez prosequi intendo q3 moralitatib9 z allegorijs oēs libri repleti sunt. Sensus autem lrālis difficilior est. Sed adhuc lrālē sensum multi multa loquunt: ideo vt ait phs primo ethi. c. iij. oēs qdē fortassis p scrutari opiniones inani9 est. Sufficit aūt superficie tenus eas maxime q apparēt vel extimant hīe aliquā veritatē. ¶ Sūt aūt tres expositiones magis cōes pma est augustini. xij. de ciui. dei sup gen. ad lram qui dicit oia fuisse creata distincta z ornata simul aūt oēm diem: nec fuit in hoc aliqua dierum vel horaz successio qō pbat ex auctoritate illa. eccl'. xviij. c. qui viuit in eternū creauit oia simul. Sex aūt dies nō refert ad rez distinctam z successiuā creationē: sed ad angelorum varią cognitionem. ¶ Et cognitio vnius rei in angelo facit vnā diē: ita q3 cognitio angeloz de luce fit vnus dies. cognitio eoz de firmamēto fit alius dies: z q3 sex genera rerū vel modi creatarū describunt iō sex dies assignant fuisse. ¶ Et cū dī q3 i septima die requeuit deus ab omni ope qō patrarat intelligit q3 postq3 angeli habuerūt cognitionē de sexto gīe vel mō rez creataz cessauerūt siue requeuerūt a noua cognitione creatoz cū nō essent vltra alia gña creatoz. ¶ Et i cognitiōe cuiuslibet gīis rei distinguunt vespe z mane: q3 de qlibet re duas cognitiones hz angelus pterq3 de deo quā p se ipm cognoscit cū nō sit in gīe: vna ē cognitio angelica q3 cognoscit res in verbo: alia q3 cognoscit res in pprio gīe. Dicitur cognitio rez in pprio gīe cognitio p qsdā spēs repsentates ptes z nām illius gīis: eas eni sunt pncipia cognoscēdi q3 sunt pncipia eēndi. Sicut ḡ qōlz gen9 hz diuisa pncipia eēndi ab alijs gīib9. ita spēs q3 ē pn^m cognoscendi alio9 se hz: q3 cū spēs nālit repūtet si eadē eēt spēs idē significaret z nō diuersa: sic eni alteri9 modi ē spēs visibilis alteri9 modi spēs tangibilis: sm q3 obiecta multiplicātia diuerse nāe sunt. ¶ Ponunt ḡ i angelis spēs pcreate oium rez nāliū qb9 res illas cognoscūt: lz pauciores z vliores ponant i angelis superioris nāe q3 in inferioribus. Sicut se hz itellect9 ad corporeos sensus q3 p vliores spēs cognoscit. Ista aūt cognitio dī i pprio gīe q3 cognoscunt h res p spēs repsentatiuas determinate solū rez illi9 gīis sub rōne eēntie gīice distincte ab alijs essentijs gīuz: z nō cogscit p spēz vni9 gīis rē alteri9 gīis. ¶ Cognitio aūt i vbo dī. cognitio rez sine aliq spē pcreata sz p clarū lumē diuine eēntie i quo oia manifestant: tanq3 i clarissimo speculo cū ipsa diuia eēntia sit ydea oiuz rez: cū aūt itellect9 angelicus: vel aia btā ituet illā sūmā claritatē cogscit ibi oēs res i ipa eēntia diua clariori mō: q3 cogscere possit res i se: q3 res digniori mō sunt i deo q3 i se ipis. ¶ Et vocat ista cognitio i vbo nō q3 i sola psideratiōe vbi. i. filij psistat: q3 oēs pfectiones q3 sunt filio sunt i pze z spū scō: q3 ista claritas nō dicit relationez aliquā que sit alicui persone proprią z nō alteri. Sed dicit aliquid absolutum z conuenit essentie. Uocat tn cognitio in verbo: q3 verbū accipit a pprietate manifestādi. cū ipm dicētē manifestet: z q3 illud lumē maxime manifestatiuū ē: iō cognitio p illud lumē dī in vbo. Sic dī filio9 sapia patris licet sapientia patris z filij z spiritus sancti eadem sit: sicut

A Deb.xj. a pā.88. Dieron. in.b

Q3.I.

Quēstio An oia fuerint creata simul vl successiue p3 opio augustini

Quid sit cognitio rerum in propio genē:

In moribus duplicit erudimur

sit: sicut ꝛ bonitas: q3 sunt quedam attributa. vtraq3 autem harum cognitionum dicit quãdaꝫ manifestationẽ ideo vtra q3 ad diem pertinet in quo res per lucẽ manifestant. ¶ S3 q3 cognitio reruꝫ in verbo euidentissima est. ideo matutina dicitur. p3out matutina dicit omnes partes diei claras. Cognitio autem rerum in p3opꝛio genere non est tantum euidens. Sed in comparatione pꝛioris videtur quedam tenebꝛa ideo a vespere qõ est post solis occasuꝫ vespertina nomẽ accepit. ¶ Utrum autem istas res angeli per successiones dierum vel tempoꝛum intellexerint non est dubitandum: q3 omnia in verbo vnico intuitu cognoscuntur cuꝫ sit idea omnium simul repꝛesentatiua coloꝛis albi nigri ꝛ cerulei opposita illa specie simul cognoscꝛemuꝰ album nigrum ꝛ cerulem. ¶ De cognitione rerum in genere p3opꝛio non est dubitandum quin simul omnia cognouerint q3 intellectus angelicus habet species omnium rerũ simul inditas vel concreatas perfecte signantes: ergo actuatus illis speciebus simul omnia naturalia cognoscere potuit. maxime cum non ponatur in angelis discursus respectu rerum naturalium cognoscendarum in conclusionibus. sicut nec in nobis est discursus respectu pꝛincipioꝝ. ¶ Ista autem positio altissima est q3 a tanto doctoꝛe pꝛincipium habuit. Sed non videtur cõcoꝛdare multum intentioni legislatoꝛis q3 moyses loquebatur hic populo rudi qui de cognitione angeloꝝ nec de ipsis angelis aliquid intelligere poterat. Sed ea que loquebatur moyses volebat ꝙ populus itelligeret. ideo de rerũ creatione ꝛ non de cognitione angelica intellexit. ¶ Et ista est ꝛ tentio omnium doctoꝝ. ¶ Nicolaus dat aliam rationem s. q3 populus iudaicus ad idolatriam p3onus erat. Si autẽ moyses mentionem fecisset de creaturis spiritualibus ꝛ inuisibilibus coluissent eas vt deos. Sed ista ratio non valet: q3. j. ij. c. agit mentionem de angelis. s. de cherubin cum gladio versatili ꝛ postea multotiens vt de angelis venientibus ad habꝛaam ꝛ destruentibus sodomam ꝛ gomoꝛꝛam vt patet. j. xviij. ꝛ. xix. c. Si autez illa ratio staret nunq3 fecisset mẽtionem de angelis. ¶ Item q3 anteq3 ista scriberet moyses i deserto multotiens iudei viderant angelos ꝛ sciebãt eos esse icoꝛpoꝛeas creaturas. patet de angelo qui pꝛecedebat eos in colũna nubis: vt habetur exo. xiij. quẽ hebꝛei: ibi esse scie bant. lz non viderent. ¶ Uenio ergo ad alias expositiones litterales: ꝛ fundantur iste varie expositiones super diuersitatem positionum de materia in superioꝛibus ꝛ inferioꝛibus q3 aliqui ponũt in coꝛpoꝛibus celestibus non esse materiã. Sed ꝙ coꝛpoꝛa celestia sunt quedam forme subꝛstantiales q̃ habent de natura sua ꝙ sint subiectum determinate quantitatis ꝛ qualitatis: ꝛ ista videtur esse intentio aristotelis p̃mo de celo ꝛ mundo ꝛ cõmentatoꝛis. viij. metaphisice ꝛ in libꝛo de subꝛstantia oꝛbis. ¶ Motiuũ hoꝝ est q3 materia dicit potentialitatem: ideo si daretur in coꝛpoꝛibus celestibus oporteret cõcedere illa esse coꝛruptibilia ꝛ posset induci illi materie alia forma ꝛ periret mundus. ¶ Sed non sequuntur ista q3 dato ꝙ ponatur materia in celestibus cum potentialitate ad alias formas. i. ꝙ ipsa habet capacitatez fm quã potest recipere formam. Sed q3 forma celi totam capacitatẽ replet. ideo non recipiet vltra aliquã formaz: nec poterit coꝛrumpi. Sed non oporꝛet totaliter dicere: ꝙ ideo sunt incoꝛruptibilia illa coꝛpoꝛa q3 formas optimas habent: q3 forma coꝛporis humani nobilioꝛ est q̃ forma solis vel celi: sed illa durat in eternum. ista solum in paruo tempoꝛe coꝛpus informat. ¶ Q3 ergo forma maneat in eternum in materia attribuendum alicui de tribus: vel conditioni materie vt q3 ipsa materia non est potentialis sicut materia inferioꝛuꝫ. Ideo etiam si forma non sit multum perfecta tamen manet in eternum. ¶ Secundus est modus vnionis materie ad formaz: vt si viuatur per media indissolubilia: ꝛ sic potentiam materie euacuabit. Et ideo licet forma lapidis imperfectioꝛ sit anima rationali tñ diutius durat q3 habet media foꝛtioꝛa vnionis. anima autem coꝛpoꝛi vnitur per quandam armoniaz calidi naturalis ꝛ humidi radicalis: que faciliter coꝛrumpitur ideo homo cito moꝛitur. ¶ Tertiuꝫ est defectus agentis q3 coꝛpoꝛa celestia sunt perfectioꝛis nature q̃ elemẽta ideo nõ patiuntur ab eis: ꝛ sic non possunt coꝛrumpi: lz forte sint in potentia ad coꝛruptionez ꝛ sic ait philosophus in. ij. de celo ꝛ mundo: ꝙ licet terra mobilis sit tamẽ non mouetur q3 nõ est aliqua virtus potens eam pellere extra medium mundi.

Obiectõ cõtra auguᵐ

Rõ nicolai

Cõfutatio rationis

Confutatõ 2ª

Þ

Qõ. III. Questio Utrũ in celo sit materia ꝛ quõ pª opinio a uerꝛois rõpª opinionis

Solutio rationis

E

Cur forma celi manet in eternum i mã Rº ꝙ possũt esse tria pm q3 mã ñ est potẽtialis vt ista 2m foꝛꝫ vnio forme 3m defectuꝫ agentis

¶ Alia positio est: ꝙ coꝛpoꝛa celestia materiam habeant ne dicantur esse forme spirituales: ꝛ quantitas materiaꝫ sequitur: sed ista materia non est eiusdẽz rationis in superioꝛibus ꝛ inferioꝛibus: q3 materia coꝛpoꝛum celestium non est in potentia ad aliq3 formam. materia autem elementoꝝ est in potentia ad omnem formam quã agens naturale inducere potest. Dico pꝛopter formam solis vel lune que non potest naturaliter induci in ista inferioꝛa: ꝛ tamẽ licet ista pꝛopꝛietas vel passio que est esse in potẽtia ad formaz reperiatur in qua cunq3 parte materie rerum elementariuꝫ: tamen non conuenit materie isti fm speciem q3 materia non habet speciem cũ non sit cõposita ex pꝛioꝛibus q3 in sua essentia non dicit aliquẽ actuꝫ: aliquando autem aliqua passio insurgit ex pꝛincipijs indiuidui: vt simum: vel aquilum esse ꝛ conuenit per se isti naso: sed non conuenit naso simpliciter. Conuenit ergo omni materie inferioꝛi potentialitas pꝛopter coniunctionez ad pꝛiuationem: ꝛ materie celesti non conuenit potentialitas: q3 non est ibi pꝛiuatio. ¶ Alia positio est ꝙ coꝛpoꝛuꝫ celestium ꝛ inferioꝛum materia sit eiusdem rationis pꝛiuatiue ꝛ non positiue. Non enim potest vocari materia vnius rationis pꝛopꝛie: q3 vnitas rationis est ab vnitate forme constitutiue ꝛ distinguentis: materia autem non includit aliq3 formam sed subꝛstantiatur per suum posse fm cõmentatoꝛem. i. ꝙ potentia mãe: ẽ esse mãe iõ mã nõ ponitur pꝛopꝛie in subꝛstantiali puncto: q3 nec genus nec spãs vel indiuiduum est. Sed q3 pars cuiuslibet compositi est. ideo reductiue ponit in puncto subꝛstantie. tanq3 pꝛincipium sicut vnitas ꝛ punctus in quantitate: angulus ꝛ gradus in qualitate. ¶ Uocatur autem materia omnis vnius rationis. i. non plurium rationum: q3 nihil habet qõ faciat diuersitatem rationũ: nec aliquid obstat potentialitas ad formã: q3 ista est pꝛopter pꝛiuationẽ. Uel vt melº dicamº cũ ꝓuatiõe. eẽ autẽ cũ ꝓuatiõe nihil aliud est q̃ esse formã que requirit in mã ad suam vnionem dispositiones qualitatum contrariaꝝ fm quas agendo ꝛ patiendo deperditur forma. Et q3 forma celestis nõ requirit dispositionem qualitatum habentium contrariũ. ideo non habet pꝛiuationem nec potentiã. ¶ Est autem ratio. q3 abiectio alicuius rei fit per contrarioꝝ actionẽ: ꝛ per abiectionem alicuius fit coꝛruptio. coꝛpoꝛa autẽ celestia nihil abijciunt: q3 non patiuntur. cũ actiuo ꝛ passiuo solũ conueniat rebus inquãtũ habent ꝓtrarietatẽ: vt p3 in li. de sensu ꝛ sensato. ideo coꝛpoꝛa celestia incoꝛruptibilia sunt: ꝛ ista positio tenẽda ẽ. ¶ Põt tñ in lꝛa istius. c. de creatione exponi fm q̃libet triũ positionũ: ꝛ in pꝛocessu assignabit q̃ sit conueniẽtioꝛ vt teneat lectoꝛ qõ voluerit. Pꝛima autẽ expositio est ꝙ creatio oium reꝝ siue celestiũ siue terrestriũ in suis foꝛmis specificis subꝛstãtialꝛ distinctis fuit fcã ante diem oẽm. Distinctio autẽ q̃ postea ponit fcã: in tribus diebus: ꝛ ornatus factus ꝛi alijs tribus diebus ꝓtinẽt ad aliquid accidẽtale: non autẽ ad ꝓpꝛietates subꝛstãtiales q̃ ꝓsequunt subiectũ in esse necessario: ꝛ ideo ꝓducta re ꝓ creationez necesse inest ei sua ꝓpꝛia passio. ¶ Ista expositio nõ multũ ẽ laudabilis vel conueniens lꝛe vt. j. patebit: ꝛ tñ conuenit cuilibet ꝑdictarũ opinionum de materia. Pꝛime q̃ erat ꝙ celũ nõ hẽat mãm satis conuenit i mo necessaria ẽ: q3 cũ sit forma ꝛbalis solũ nõ põt ꝓduci varijs ꝓductionibº sed vnica ꝓductione: q3 qõ simplex est: aut totũ fit vel ꝓducit: aut nihil. ¶ Scõe autẽ positioni. s. ꝙ altꝛius rõnis mã est in celestibus ꝛ i terrestribus satis conuenit ista positio: ꝛ ẽ necessaria q̃tũ ad coꝛpoꝛa celestia. Et si ponit in illis mã q̃ nõ hꝫ potẽtialitatẽ ad aliquã formã: nisi ad illã quã hꝫ. necesse ẽ dicere ꝙ in illa forma quã hñt: ꝓducta fuerũt: q3 alias daret ꝙ illa mã fuit ab alia forma: ꝛ fuit aliq̃ i potẽtia ad aliã quã nõ hẽbat: q̃tũ ad fcõaz ptẽ. s. reꝝ elemẽtaliũ. licet possibile sit ꝛ ꝓbabile satis ꝙ simul in suis foꝛmis subꝛstãtialibº q̃lz pars mãe iformata fuerit: tñ nõ ẽ necessariũ q3 potuit ꝑ successionẽ acqri creãdo. ¶ Satis ẽt possibile ẽ in tertia positiõe: q3 lz deꝰ mã celestiũ ꝛ elemẽtalium eiusdẽ rõnis: tñ potuit tota simul iformari. ¶ Scõa positio ꝙ i ꝑnº tpis icoꝛpoꝛalia. s. angeli creati sunt: ꝛ mã oium coꝛpoꝛaliũ sub q̃dã cõi forma coꝛpoꝛeitatis nõ determinata ad aliquã spẽm reꝝ creataꝝ ꝛ post ꝑ dies fuit fcã distinctio reꝝ in spẽs ex mã illa: ꝛ hãc positionem tenẽt strabus ꝛ beda ꝛ alij doctoꝛes. Fuit autẽ illa materia coꝛpoꝛea: materia omnium celoꝝ ꝓterq3 celi empirei ꝛ omnium terrestrium siue elementalium. ¶ Poterat autem dici medio modo inter

Qõ. iij. 2ª opio F

3ª opio quã auctoꝛ sequitur G

Coꝛpoꝛa ceestia nihil abijciũt

Qõ. v.

Qõ. vj. Opioº õ succession rerũ creatarum: Beda: Opinio media inter duas

istas duas

istas duas positiones.s.q̄ res fuerunt create per dieruʒ succ cessiones: vt describitur in littera: sed non prefuit aliqua materia ex qua res postea producerentur. Sed simul ipsum indiuiduum creatum sit in sua materia ⁊ forma nullo eorum p̄existēte. Et isto modo diceremus q̄ primo die factuʒ fuerit celum empireum ⁊ elementa. Deinde secundo die crearetur firmamentum.i. omnes celi.j. empireum. ⁊ non extitisset materia istorum celorum primo die. ¶ Sed ista opinio non cōuenit: q̄ cuʒ elemēta creata essent prima die nō excedebāt locum quē nunc tenent. Sed inter ipsa ⁊ celū empireum sunt nouē celestes orbes. ergo darē ibi vacuū: si non p̄fuisset materia illoꝝ orbiū. ¶ Jtē q̄ qñ in scō die dī q̄ deus fecit firmamentū in medio aquaꝝ inuitur supra locum firmamenti fuisse aquas ⁊ materiā celi chrīstalini ⁊ infra esse aquas: ⁊ sic vult totū illud continuū spaciū esse plenū materia corporea ex qua aliquid post distinctū est. ¶ Tenebo ergo in isto c. scōam positionem de modo ⁊ ordine creatiōis que conuenit tertie opinioni de materia. s. q̄ sit eiusdē rōnis cōis in celestibus ⁊ terrestribus: ⁊ tunc ꝓgrue ponēt tota creata sub quadam forma corporeitatis ⁊ deinde ex materia illa distinctos celos ⁊ elementa. Exponā tn̄ litteram ſm duas positiones. s. primā ⁊ scōam positionez sed non mixte. ¶ Primo ergo p̄sequar primā positionē quā non multum teneo: ⁊ hoc vsq̄ ad op⁹ quarte diei q̄ deinde non est tanta dīa. ⌊ In p̄ncipio creauit. ⌋ dī i p̄ncipio. i. añ oēʒ diē. ita q̄ nullus dies vel hora p̄cessit creationē celi ⁊ terre. ideo dī in p̄ncipio. s. temporis: q̄ tunc tp̄s cū ipsis reb⁹ incepit. Sunt enī ista coeua. siue simul quantum ad simultatem rei celum empireum. natura angelica. materia oium elementabilium ⁊ celestiū ⁊ tēpus cum luce. ista quantū ad rē non se p̄cesserunt. Sed quā tum ad naturā: q̄ tp̄s est passio mobilis rei. cū sit numerus motus. Sicut ergo subiectū p̄cedit natura suam passionē. licet non tpe. ita materia corporalium ⁊ in qua fundat motus. ⁊ ad q̄ sequit tp̄s posterior est materia: q̄ nō poterat esse tp̄s sine re creata q̄ deus tpe non mensurat. ideo solo deo existēte tp̄s non erat. ⌊ creauit deus. ⌋ i. de nihilo produxit: qđ refrt ad creationē. ⌊ celū. ⌋ i. oēs celos in suis formis substātialibus distinctis siue empireū siue alios. q̄ ſm istā positionez oia in suis speciebus fuerunt simul creata. qđ aūt dī post de eis q̄ fuerint ⌊ facti vel creati. itelligit quātū ad aliquas dispositiones accidentales. ⌊ ⁊ terrā ⌋ perfectā in sua forma substantiali: ⁊ intelligit ēt aquā aerē ⁊ ignē. ēt distinctos i suis formis. licet eos in textu non noīauerit q̄ nō sunt ita visibiles sicut terra. ⌊ terra aūt erat inanis. ⌋ i. inuisibilis. Sicut aer dicit inane spaciū q̄ eū nō videmus. ¶ Uel inanis ſm istā positionez q̄ nondum erant aque separate desuper terram. licet essent pfecte in sua specie. iō ipediebant ne terra videretur. vel q̄ forte terra carebat aliqua dispositione necessaria ad hoc q̄ esset bene visibilis q̄ dispositio accidētalis postea inducta fuit. ⌊ ⁊ vacua. ⌋ i. carens ornatu arboꝝ ⁊ herbaꝝ. ⌊ ⁊ tenebre erant super faciē abyssi. ⌋ abyssus dī ꝓgregatio oium elemētoꝝ: que licet in suis speciebus essent pfecta substantialiter. carebant tn̄ dispositione accidentali extrinsecus pficiente. rōne cuius est q̄dam pulchritudo siue lux in reb⁹ ⁊ debitus locus ⁊ partiū ordinatio. Aqua ergo nondum habēs debitā densitatē eleuabatur vaporaliter ad locum aeris ⁊ ignis nondum habens debitam leuitatem loca aeris: ⁊ aque partez possidebat, ⁊ sic omnia confusa erant. vnde abyssus. i. confusio vel priuatio claritatis proprie dicunt. Dicebātur esse tenebre sup faciē abyssi: q̄ tenebra. lucis priuatio est que inerat rebus nondū accidēraliter perfectis ⁊ dispositis. ⌊ ⁊ spūs dñi ferebatur sup aquas. ⌋ i. spūs dei. s. sua volūtas ⁊ intellectus ferebant. s. iudicādo qd fieret illis aquis. i. congregationi elemētoꝝ q̄ nondū erant pfecta in pulchritudine ⁊ q̄ opera dei perfecta sunt: vt p̄z deutero. xxxij. c. Decebat dare singulis elementis suā pulchritudinē siue dispositionē. ¶ Et non est intelligēdum q̄ isto modo deus cōsiliaretur quid ageret in elemētis: q̄ consilium suū eternū est ⁊ ipsemet est. sed q̄ creare est aliquid facere. sic se videt de⁹ habere in creando sicut artifex in fabricādo. artifex aūt ſm suam cognitionem consiliatur de materia vt inueniat exēplar. Deinde ſm exemplar indicat quid faciendum de hac parte materie. quid de illa. Deinde ſm habitum artis qui factiuus est regulat operationem. Sic deus dicebatur prius consiliari quid ageret illis elementis nondū decoratis: vt postea decoraret. ¶ Jstū passuʒ exponit aliter plato in thimeo in quo de mundi constitutione agit. Nam vt ait augustinus. viij. li. de ciuitate dei. c. xj. plato non potuit scire genesim q̄ tempore suo nondum erat translata biblia in grecam linguam. Fuit enim post magno tempore translata quasi octoginta ānis ⁊ nunq̄ iuit in iudeam sed in egyptum vbi forte ab aliquo iudeo aliqd audire potuit. sed nō habere in scripto. q̄ ptholomeus rex p̄o magno munere reputauit biblie interp̄retationem. quomodocunq̄ tn̄ ipse audiuit p̄incipium genesis. Jdeo in suo libro thimeo dixit: q̄ deus in p̄incipio reruʒ posuerat duo elementa. s. terram ⁊ ignem. q̄ dicitur hic in p̄ncipio creauit deus celum ⁊ terram. q̄ plato ⁊ omnes sequaces vocant celum ignem ⁊ stellas puriorem ignem dicunt. vnde volunt lunam esse in parte inferiori ignis coniunctaʒ regioni aeree. sed hec falsa sunt ⁊ repugnantia astrologicis demonstrationibus. Dicit deinde q̄ deus cōiunxit ista duo elementa extrema per duo media. s. per aquam ⁊ aerem. ⁊ vult accipere ista duo plato in littera q̄n dicitur spiritus dñi ferebatur super aquas. i. aer erat super aquas. ⌊ Dixitq̄ deus. ⌋ hic ponitur ſm. s. opus distinctionis. sed ista distinctio aliter accipitur ſm istam opinionem. aliter ſm Secundam. q̄ ista opinio vocat distinctionem quandam cognoscibilitatem in rebus per creationem in eis quorundam accidentiuʒ distinctiuorum. q̄ accidentia conferunt ad cognoscendum quicquid est vt vult phūs. iij. de anima. Secundum secūdaʒ positionem vocatur distinctio quedam reductio reruʒ ad formas specificas: q̄ ante materialiter erant in quadam corporeitate cōmuni. ⌊ Fiat lux. ⌋ lux imaterialis est. Uel vocat lucem quandam solis claritatem ⁊ aliorum astrorum. ideo de sole necessario intelligitur ſm istam positionem primaʒ que vult omnia a p̄ncipio esse creata in suis formis substantialibus distinctis. ergo tunc sol erat per cuius motum fieret dies ⁊ nox. Nec potest dici ſm istam positionem q̄ in trib⁹ diebus primis nubecula quedam lucida illuminauerit mundū ⁊ distinxerit noctem ⁊ diem: q̄ tunc sol esset superfluus. Jtē q̄ quereretur de illa nubecula quid postea factum fuerit. ⁊ non debet dici q̄ aliquā rem in specie perfectam deus creauerit quā cito destrueret: nec q̄ conuersa fuerit in solē q̄ iaz sol ſm istam opinionem p̄existebat. ⌊ ⁊ diuisit lucez a tenebris. ⌋ i. tempus lucis a tempore tenebrarum. s. noctez a die. q̄ in die lumen est. in nocte autem tenebre ⁊ per motum solis distinguebatur nox ⁊ dies. ⁊ non accipitur hic lux ꝓ ipsa luce que facta fuit: q̄ ipsa nō distinxit se ipsam a tenebris. ⌊ appellauitq̄ lucem. ⌋ i. tempus in quo est claritas super orizontem. ⌊ diem ⌋ q̄ dies aliquid clarum signat. ⌊ ⁊ tenebras noctem. ⌋ i. tempus in quo sunt tenebre. s. q̄n occultatur sol. siue magna lux. ⌊ Factuʒ est vespere ⁊ mane dies vnus. ⌋ vespere signat tempus illud in quo occultatur sol ⁊ manet tenebre. mane vocatur totuʒ tempus quo sol manet super orizontem. s. totum diem ⁊ non solum partem temporis in qua sol oritur ⁊ isto modo vocatur cognitio i verbo matutina. i. diurna. ⁊ dicimus eam valde claraz esse qō non conueniret si acciperetur matutina p̄o prima parte que vocatur aurora: q̄ illa non est multum clara: ⁊ patet magis: q̄ augustin⁹ qui distinguit cognitionem matutinam ⁊ vespertinam assumit ab istis duabus partibus. s. vespere ⁊ mane cum ipe nō ponat fluxum temporis inter creationes reruʒ: ⁊ ista duo faciunt diem. s. naturalem: ⁊ accipitur dies dupliciter vno modo p̄o p̄ma parte diei clara que vocatur mane. siue dies artificialis ⁊ sic dicitur supra: appellauitq̄ lucem diem ⁊ tenebraſ noctez. Secundo modo accipitur dies p̄o toto coniuncto ex mane ⁊ vespere: ⁊ est tempus viginti quattuor horarum dum semel circuit sol totum orbem rediens ad punctū de quo exierat ⁊ iste est dies naturalis: ⁊ vocatur dies vnus de quo loquitur hic. ¶ Et ponitur primo vespere q̄ mane: licet prius sit in mane q̄ in quocunq̄ orizonte lucere cepit: illa lux creata ascendere cepit super illum orizontem: ⁊ post q̄ ascendisset ad meridianum occidens ad punctum orizontis occultata est circuendo rursus: ⁊ sic primo egit diem q̄ noctem. Sed vt videatur q̄ vespere est pars diei naturalis: q̄ de tempore lucis non est dubium sed de tempore tenebrarum. Si ergo primo poneretur mane crederetur q̄ vespere quod sequebatur non pertinebat ad diem. cum autez preponit nō est dubiū q̄n ad diē ptineat cū dies. s. mane q̄ ē ps idubitata diei p̄ponat. ¶ Sz forte sat rōnabiliʒ dici p̄t. q̄ vespere preponitur:

Confutatō 1ma die opinionis

Confutatio 2ª

Auctor segit secūdā positionez

Sicj se habet ō usj i creādo sicut artifex i opando

Expō platonis de p̄ncipio creationis mūdi.

Plato ⁊ platōici celum ignem nūcupauerunt

Opus distinctionis

Cur dixit vespe ⁊ mane cum prius sit mane

Solutō dubiō ꝓpositi

ꝓponiť.qz tꝑs tenebraꝝ fuit añ tꝑs lucis.ita ꝙ postꝯ deus creauit ꝑmordialē materiā.cū alijs coeuis.Incepit esse tempus qđ mensurabat durationem rerum corporearum creatarum ⁊ a creatione ista vsqꝫ ad lucis productionem trāsierunt.duodecim hore.i.tanta duratio rerū quanta est dū mouetur sol ab oriente ad occidētē tpe equinoctiali.sed tūc nullus motus localis circularis fuit.⁊ qz i tpe isto nulla lux fuit vocať vespere:tꝑs aūt qđ fuit ab ortu lucis create vsqꝫ ad occasum eius sub eodem orizonte fuit.xꝛ̄j.horarum.⁊ sic a rerum primordialium creatione vsqꝫ ad occasum primū lucis create sub orizonte fuerunt vigintiquattuor hore.i.vnus dies naturalis.⁋ Dixitqꝫ deus. ⁋hic describitur opus secundi diei.⁋ Fiat firmamentum. ⁋i.omnes orbes celestes post celū chrištalinū vsqꝫ vltimū.s.celū lune.⁋ in medio aquaruꝫ. ⁋i. inter celū chrištalinū qđ dicitur esse de gelidis aquis alterius nature tñ ⁊ inter elementa oia que vocantur noie aque. vel inter aquas elementales.⁋ Fecit deus firmamentum. ⁋i. disposuit illos celos quantum ad aliꝗ̄ qualitatem.qz nō potest ꝼm istam opinionē accipi q firmamentū tunc factum sit qz dicit ꝙ oia simul creata sunt.accipitur ergo facere.i.disponere.sic habetur in leuitico sepe.s.faciet vnum vitulum pro peccato.i.offerat.vel imolet.Sic habetur deutero.xxj.Scōz litterā hebraicam de muliere capta in bello faciet vngues suos.i.disponet vel circuncidet ꝼm ꝙ est in littera nostra. Sic etiam nabuchodonosor dixit se fecisse vel edificauisse babilonem quā tñ non edificauit ipse.sed nembroth ⁊ alij sequētes eum paulo post diluuiū.vt ꝑz gen̄.xj.c.ipse aūt solum fortificauit eam vel ampliauit aliquid in ea.⁋ Diuisit deus aquas que sunt super firmamentum. ⁋i.celum chrištalinū qđ vocatur equiuoce aqua.⁋ ab his que sub firmamento. ⁋que sunt aque elementales.

Celū chrištalinuꝫ aqua equoce dicitur.

¶ Dixit vero deus. Cōgregētur aque q̄ sub celo sunt in locū vnū:⁊ appareat arida. Et factuꝫ ē ita. Et vocauit deꝰ aridam terram:congregationesqꝫ aquarū appellauit maria:⁊ vidit deꝰ ꝙ esset bonū ⁊ ait. Germinet terra herbam virētē ⁊ facientē semen ⁊ lignū pomiferū faciēs fructū iuxta genus suū:cuiꝰ semen in semetipso sit sup terram. Et factū est ita. Et protulit terra herbam virentē ⁊ facientē semē iuxta genus suū:lignūqꝫ faciēs fructū: ⁊ habēs vnūqōqꝫ sementē ꝼm spēm suaꝫ. Et vidit deus ꝙ esset bonū:⁊ factuꝫ est vespe ⁊ mane dies tertius. Dixit aūt deꝰ. Fiant luminaria in firmamēto celi:⁊ diuidant diē ac noctē:⁊ sint in signa ⁊ tēpora ⁊ dies ⁊ annos:vt luceant in firmamēto celi: ⁊ illuminēt terram. Et factū ē ita. Fecitqꝫ deꝰ duo luminaria magna:luminare maius vt pesset diei:⁊ luminare minꝰ vt pesset nocti ⁊ stellas. Et posuit eas in firmamēto celi:vt lucerēt sup terram:⁊ preesset diei ac nocti:⁊ diuiderēt lucem ac tenebras. Et vidit deꝰ ꝙ esset bonū:⁊ factū ē vespe ⁊ mane dies quartus. Dixit etiam deus. Producant aque reptile anime viuētis:⁊ volatile sup terraꝫ:sub firmamēto celi. Creauitqꝫ deꝰ cete grandia:⁊ omnē animaꝫ viuētē atqꝫ motabile quā produxerant aque i spēs suas:⁊ omne volatile ꝼm genꝰ suū. Et vidit deus ꝙ esset bonū:bñdixitqꝫ eis:dicēs. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete aquas maris auesqꝫ multiplicentur super terram. Et factum est vespere ⁊ mane dies quintus.

B

Ꝑs.235.

C

Infra eo.d.

⁋ ¶ Dixit vō deus. ⁋hic ponit opus tertij diei:⁋ congregent aque in locū vnū. ⁋i.licet autez aque essent in sua forma substantiali producte tñ non habebant certum locuꝫ.sed cooperiebant totam terre superficiē.⁊ in aera euaporabant qđ nō decebat facture vite animalium.Fuerunt ergo congregate i locum vnum vt pars terre appareret ad vitam animalium.⁊ i ista congregatione aquarum fuit datum eis certuꝫ pondus ⁊ labilitas vt locum suum appeterent.Fuerunt enim ⁊ cauernosa loca facta in terra vt aque subintrantes ibidē tanꝯ in vase reconderētur ⁊ irrigarēt interiorem partem terre ad humectandam partem que fructus producere debet ⁊ herbas.Fuit etiam data terre certa soliditas:vt bene figuram retineat ⁊ ceteris elementis durior sit qz sic reruꝫ nature ⁊ vite animalium congruebat.⁋ germinet terra herbaꝫ. ⁋potest hoc intelligi etiam ꝼm istam primā opinionez:ꝙ arbores ⁊ herbe non sunt creati simul cum terra.sed terra creata ⁊ pfecta:arbores de terra genite sunt.qz arbores non pertinebant ad essentialē perfectionē elemēto⁊.vel si velimus dicere:ꝙ arbores simul create sunt cum terra.dicemus ꝙ ad tertiaz diē ptinet ꝙ deus terrā dotauerit ꝙ haberet aliquā virtutē.s.productiuā germinū.Et sic dicetur ꝙ a principio terra cū arboribus creata fuerit.⁊ postea in tertio die virtꝰ naturaliter germinādi data fuerit. ¶ Sed adhuc si vere respiciatur non pōt dici ꝙ arbores prima die siue imediate cum terra create fuerint.qz etiam ꝼm istā positionē terra vsqꝫ tertiū diē cooperta erat aquis ⁊ elementa locū propriū non habebant. Nec erat debita densitas in terra.sed ista oia requirebanť vt arbores existerent:non enim arbores radices agere possent nisi in solida terra:nec esse poterat nisi de materia qualificata debite ⁊ extra aquas.⁋ ⁊ protulit terra. ⁋i.terra passiue cooperata fuit ad productionez germinantiū.actiue aūt deus operatus fuit.qđ patet ex duobus.primo qz terra nondū habebat semē ex quo arbores vel herbe producerentur.⁊ dato ꝙ haberēt non poterat ita cito per virtutē naturalē arbor vel herba gigni.⁋ Fiant luminaria. ⁋hic ponitur opus quarte diei.⁊ agitur hic de ornatu celoꝝ. Scōo de ornatu elementoꝝ medioꝝ. Tertio de ornatu partiū inferioꝝ .s.de terra.⁋ Fiāt luminaria. ⁋ Sol ⁊ luna ⁊ cetera astra ad ornatū celi pertinēt tanꝯ pulchre imagines i albo pariete. ⁋ Fecit deus duo luminaria. ⁋ Ista non fuerūt creata in ꝓncipio.sed in quarto die:qz opera distinctionis ⁊ ornatus sue cessiue facta sunt ſ ꝼm istam primā positionē.melius videť ꝙ sol ⁊ cetera luminaria a principio in suis orbibus ꝼm formas specificas ꝓdita sunt sed post in quarto die q̄ntū ad aliquā accidentalē proprietatez dispositā sunt. ¶ De aialibus piscibus ⁊ boibus dicēdū est ꝼm istā primaz positionē.ꝙ in quinto ⁊ sexto die facti sunt cū sint ornatus:aeris:aque:terre:⁊ differunt ab ornatu celi.qz astra sunt aliqd in substātia orbis.pisces aues:⁊ aialia sūt aliqua separata a terra per se mota.ideo ptinet eoꝝ ꝓductio ad aliud tꝑs. ¶ Supraposita breuiter expositione ꝼm primā opinionē.nūc exponēda ē ꝼm positionem scōam.s.ꝙ a principio creationis nō fuerint res create distincte in suis speciebus.sed ꝙ in quadam forma corporeitatis communi tota rerum materia creata sit. Deide ex illa materia cuncta distincta fuerint per dies.hec positio est multum conformis cum littera que dicit in diebus singulis singulas res factas vel creatas. Dicere aūt ꝙ illud facere referť ad aliquas dispositiones accidētales inductas post i substātia rei magis est velle iponere terminos q̄ꝫ loqui ex ꝓprietate terminoꝝ.maxime qz populus cui ista dicebantur rudis erat nec poterat intelligere qđ essent iste ꝓprietates. ¶ Itē ista est positio strabi bede ⁊ cōiter aliorum doctoꝝ.⁊ puenit tertie positioni de materia.s.ꝙ materia celestium ⁊ terrestrium sit eiusdem rationis in superioribus ⁊ inferioribꝰ.⁊ qz supra pauca de textu tetigimꝰ.hic totā lr̄am exponemus.⁋ In ꝓncipio. ⁋ i.in ꝓncipio tpis:vel cū ꝓncipio tpis.qz ꝓpositio hebraica hic posita.s.be.aliqñ signat.cuz. ⁊ dictio ista.in.ēt signat cū.vt ꝑz.j.xxxij.c.s.in baculo meo trāsiui iordanē.i.cū baculoꝰ meo.tēpus enī non fuit creatū.sed concreatū qz est passio rerū mutabiliū.s.creatarū corporearū quarū duratio tēpore mēsuratur. ¶ Et non accipitur tēpus stricte vt est passio vel numerus motus celoꝝ:qz dicit cōiter ꝙ tꝑs fundať in primo mobili vbi est principiū totius motꝰ sed ēt vt motus dicitur successiua acquisitio vel deperditio in creatura corporali.⁊ sic dī tꝑs duratio creature etiam celo non moto.sicut qñ pugnauit iosue contra quinqꝫ reges. vt patet iosue.x.c.stetit sol contra gabaon spacio vnius diei immotus ⁊ sic non moto celo iudicatur ibi tempus vnius diei. ¶ Et si dicas ꝙ licet non moueretur celuꝫ solis tamen mouebatur primum mobile in quo fundatur tempus ⁊ alij celi. ¶ Respondetur ꝙ hoc non apparet nunc vtrum mouerenť vel nō. De quo magis dicet (deo dāte) sup iosue:oñdēdo ꝙ oēs celi cessauerūt a motu. ¶ Sz dato ꝙ mouerenť alij orbes

Exposi tio secūduz opinionem secūdaz quā auctor seq tur obiectio cōtra ꝓmam expositionem:

Q̄ō.viij Tꝑs capiť dupliciter

obiectio

Rō

alīq̄ oꝛbes nihil ꝓderat qꝛ iſti non poterant ſentire qꝛ ſtabat ſol ſuper eos. ſicut nos non ſentimus in die aſtra ſuper nr̄m hemiſperiū moueri. qꝛ ſol tollit eoꝝ appētiā. ⁊ iō ꝓid q̄ nō ſentimus tp̄s iudicare non poſſumus ſicut faciunt dormiē tes. ¶ Accipiendo ꝑmo modo tp̄s dī apoca. x. c. q̄ angelus ille iurauit per viuentem in ſcl̄a ſcl̄oꝝ. q̄ tp̄s amplius non erit. i. ceſſabit motus celi ⁊ tp̄s qō ꝓſequit motum celi. Accipiendo aūt ſcō modo. ois motus. i. ſucceſſiua acquiſitio vel depditio ineſſe vel opari facit temp⁹. Si enim aliqua res ſit cui accidētia aduenīāt ⁊ coꝛrūperet: ēt nō moto celo: vel nō exiſtēte neceſſario tp̄s ē. Sed magis cognoſcit tp̄s i opatione q̄ eſt manifeſtioꝛ quā duratio rei. ⁊ ſic ioſue qñ pugnauit ꝓtra hoſtes cognouit q̄ ſtetiſſet ſol q̄ſi p vnū diē. qꝛ tantam ſtragē ⁊ hoſtiū inſecutionē ⁊ curſuꝫ fecerūt illo ſpacio quo ſol ſtetit ſicut in vna die integra. ¶ Sed maxime cognoſcit tp̄s p motū valde regularē. ſicut eſt motus celi: qui ſemper eſt vniformis iō per eum iudicamus actionū nr̄aꝝ tēpoꝛa ſicut et̄ in horologīs. Iſta oia faciunt ad certā cognitionē q̄ſtitatis tp̄is. Sed q̄ſtum ad eſſe tp̄s ſufficit q̄ ſit creatura' acq ſitioni. ⁊ depditioni ſubiecta vel que aliquid hꝫ poſt aliud. ¶ Et ſic dicebamus ſupꝛa q̄ ſi lux creata fuit poſt materiā reꝝ elementaliū interceſſit tp̄s. duodecim horaꝝ inter vtrū q̄. Et illud vocaī veſpe qō p̄ceſſit diem artificialem. ¶ Sed nō valet iſta ꝓña formaliter tp̄s eſt. ergo dies vel noꝛ eſt. qꝛ ante ſolē exiſtentē vel lucem motā poterat eſſe tp̄s et ꝓprie dictum per motum ꝑmi mobilis vel duratio ſiue motus rei alicuius coꝛporee. vel dicī. ⁊ In ꝑncipio. ⁊ſ. oium creaturarū. i. anteq̄ alie res ꝓducēnt deus creauit celum ⁊ terrā. vel dicī. ⁊ In ꝑncipio. ⁊i. in filio qꝛ filius eſt ſapiētia vel ars patris p quē cuncta creauit: ⁊ fecit. ⁊ accipīt. ⁊. per. ſicut dicim⁹ q̄ faber operaī in martello. i. p martellū. ⁊ Creauit. ⁊creatio eſt eductio ad eſſe nulla p̄ſuppoſita mā. ſed agente ſolo. ⁊ ſic res que creaī non hꝫ potentiā abſolutā vel reſpectiuaꝫ. q̄ eſt aliqd poſitiuum qꝛ iſte ponunt i fundamēto nature. ſ. in materia q̄ ante creationē nō ꝑexiſtit. ¶ Et datur regula q̄ in ꝓductione reꝝ ea que ꝓtinēt ad ꝑmum diē ſiue ad ꝑncipium creata fuerunt. ſ. celū ⁊ terra. qꝛ ante iſta nō erat mā. ea aūt que in alīs diebus fcā fuerunt. nō ſunt creata ſed ꝓducta. ſ. factio firmamēti diuiſio aquaꝝ ꝓductio germinantium ⁊c. ¶ Ex quo ſequit q̄ nō valet iſta ꝓña. iſta res nō fuit creata q̄ poterat nāliter ꝓduci. ꝑꝫ qꝛ ꝑmus homo nō fuit' creat⁹. ſed format⁹ tm̄ nō poterat p aliq̄ virtutē nāliter ꝓduci. Sic eſt de ſole vel coꝛporibus celeſtibus in qb⁹ ꝑſupponebaī mā ad ſuā ꝓductionē ⁊ ſic nō creabanī. tm̄ nō poterāt nāliter ꝓduci. ⁊ Deus. ⁊ Hebrayce bī. ⁊ elohym. qđ eſt' pl'ale. i. dī ⁊ ponīt cū verbo ſingularis. ¶ Et dicūt aliq de nr̄is q̄ hoc poſuit moyſes ad nōndū i ſuppoſitis diuinis pl'alitatē ⁊ in eſſe vnitatē cui rñdet verbū ſingulare. ⁊ aliq̄ ponīt in pl'ali hoc nomē deus in hebꝛeo ⁊ adiectiuū ſuum vt pꝫ deuto. v. c. vbi nos dicimus vocē dei viuentis hebꝛei hñt. ⁊ Eloym. haym. ⁊i. deoꝝ viuētiū. ¶ Sed iſta argumēta valde debilia ſt̄ ꝯ iudeos qꝛ lingua hebꝛaica aliq̄ valde diſturbato mō facit ꝓuenīētia in accidētibus ſuppoſiti ⁊ appoſiti ⁊ adiectiui cū ſubiūctiuo. Sic dī yſa. xix. vbi nos dicimus. ⁊ tradā egyptū i manū dñoꝝ crudeliū. In hebꝛeo dī. ⁊ adouin caſet. ⁊i. dños duꝛ vel fortē. ⁊ ſic hī ioſue vltimo vbi ſra nr̄a dicit nō poteritis ſeruire deo. dñs eni ſanctus. dī i hebꝛeo. ⁊ quedui hu. ⁊ i. deus ſci ipſe. q̄ aūt moyſes voluerit hic demōſtrare trinitatē p̄ſonaꝝ ⁊ vnitatē nāe nō nego. ſed argumēta nō ꝓuincūt iudeos. ⁊ celū. ⁊ Intelligīt ſolum celum empyreū fm iſtā poſitionē Scōaꝫ ⁊ verā. qꝛ empyreū nō ponīt de' mā illa cōi creatum. Alīq̄ aūt celi in ſcō die creati ſunt de mā cōi coꝛporea. ¶ Eſt aūt celum empireū loc⁹ capaciſſim⁹. ſplendidus imobilis. getus ꝓtēplationi ꝓueniēs ⁊ gl'ie. btoꝝ. nec ō alio celo hic itell'r. qꝛ tunc fruſtra de firmamēto q̄ ꝓtinet octo oꝛbes poſtea ſubderet. ⁊ terrā. ⁊i. mām cōem ſub q̄dā forma coꝛporeitatis. ex qua poſtea diſtincta fuerunt oia coꝛpoꝛa celeſtia ⁊ elemētaria ītra ꝓcauitatē empirei. ⁊ vocaī tota iſta mā terra. qꝛ maxime viſibilis ē terra. ⁊ iō poſt iductionē elemētoꝝ hꝫ deus ignē ⁊ aerē ab alīs elemētis diſtinxerit faciens de illa mā. tm̄ nunq̄ mētionē de igne fecit. De aere aūt modicā vel quaſi nullā. ⁊ terra aūt. ⁊i. tota illa mā in forma cōi q̄ terra nūcupaī. ⁊ erat inanis. ⁊i. iuiſibilis. vel nō bñ viſibilis qꝛ nō erat p formas diſtincta. nec pōt dici ſimp'r inuiſibilis. qꝛ videri poterat cū hīet aliquē colorē. hꝫ nō bñ determinatum. ⁊ vacua. ⁊ſ. carens oꝛnatu qꝛ nōdum ꝓtes celeſtes ſideribus' oꝛnate fuerāt: qꝛ hoc fcm̄ ē quarto die. nec aq̄ terra vel aer piſcibus aialibus bꝛutis ⁊ hoibus ⁊ aui⁹' fuerant oꝛnati. nō dī aūt de celo qō fuit inane ⁊ vacuū. qꝛ empireū vt creatū fuit: ſcis angelis repletū fuit. vel qꝛ in ſua creatione figurā debitā ⁊ ſplendoꝛē recepit. ⁊ hꝫ ſcriptura nō facit hic mentionē de creatione angeloꝝ. tm̄ cū alios multotiēs de eis dicat neceſſe ē eos creatos itelligi cū celo empireo qō eſt btoꝝ ſpūum locus: locus aūt ꝑſupponit rē locatā vel ꝓtē tam cū ꝓp'illaꝫ. ſit. ⁊ tenebꝛe erāt. ⁊ aliq dixerunt tenebꝛas eternas fuiſſe. ſed valde erroneū eſt. qꝛ tenebꝛe ſunt formal'r ꝓuatio lucis in diaphano vel in extremitate ꝓſpicui. ideo ad eſſe tenebꝛas eternas ſeq̄ fuiſſe lucē eternā. ⁊ aeꝛ diaphanū eternū. vel coꝛpa terminata illuminabilia. qōlꝫ aūt ponit vel rē creatā ab eterna dei duratione ꝑexiſtere. vel iſtas res i creatas extitiſſe. ¶ Alīq de ſecta manicheoꝝ irridēt deū veteris teſtamēti. q̄ ante lucē tenebꝛas creauit. Sed valde errant qꝛ tenebꝛa icreabilis ē: cū ſit nō ens. ¶ Aliqui volunt q̄ tenebꝛe dicanī hic māliter aer nō illuminatus q̄ opiebat terrā. ſed nō ꝓuenit huic opinioni. qꝛ nōdū' erat aliqō elemētuꝫ diſtinctū p ꝓñs nec aer ſed vocanī tenebꝛe ꝓuatio lucis. qꝛ nōdū fuerat creata nubecula illuminās. tenendo q̄ creatio mūdi oium reꝝ p̄ceſſit lucē vt ſupꝛa diximus. ¶ Vel dñr tenebꝛe carētia diſtinctionis formaꝝ. qꝛ ſicut lux facit cognitionē in rebus ita forma diſtinguit ⁊ dat cognoſci. q̄ aūt iſoꝛmia' ſunt cognoſci, nō valent. ⁊ Sup faciē abyſſi. ⁊ Dicitur abyſſus tota māe indiſtincte vel iſoꝛmis ꝓgeries. ſicut vocaī abyſſus aquaꝝ ꝓfunditas vel magnus terre hyatus qꝛ in p ſcrutabiles ſūt. ſic mā illa q̄ valde magna erat. qꝛ occupabat a centro terre in rotundū vſq̄ ad ꝓcauitatē empirei q̄ ſpacia vobis cogitatione cōꝛehēdi nō pñt. ¶ Etiā pp indiſtinctionē in qualitatibus actiuis vt calido ⁊ frigido. ⁊ in motiuis vt leui ⁊ graui. qꝛ licet ibi iſta eēnt. tm̄ partes materie, ex qua aer ꝓſtabat. erant alique deoꝛſum. alique ſurſum inoꝛdinato modo. ⁊ ſic de partibus ex qbus celi ⁊ elementa. ¶ De his aliqualiter ouidius ꝑmo methamoꝛphoſeos q accedere voluit magis ad creationē q̄ꝑphi ait. ¶ Ante mare' ⁊ terras ⁊ qō tegit oia celū. Unus erat toto nāe vultus in oꝛbe. quē dixere chaos rudis idigeſtaq̄ moles. ¶ Nec qq̄ nisi pōduſ iners cōgeſtaq̄ eodē. ¶ Non bñ iunctarum diſcoꝛdia ſemina reꝝ. ¶ Quaq̄ erat ⁊ tellus illic ⁊ pont⁹ ⁊ aer. Frigida pugnabāt calidis. humētia ſiccis. Mollia cū duris ſine pondere' hñtia pondus. Hanc deuſ ⁊ melioꝛ litē natura diremit. ¶ Supioꝛ pars iſtiuſ māe coꝛpoꝛee que erat a loco ꝓcauitatis lunaris oꝛbis. ceſſit in mām ſupum. ſ. celoꝝ. pars aūt materie que' erat a loco illo ceſſit in elementa. ſed nō equal'r qꝛ nō tantā materiā ignis' accepit q̄ſta erat in loco quem nunc ignis occupat. nec aer tantā q̄ſtum locuꝫ occupat. aqua aūt forte tātā vel fere. terra aūt valde magis de mā q̄ de loco. qꝛ denſitas terrea in paruitate loci multuꝫ de mā requirebat ⁊ raritas ignea in magnitudine extēſionis modicū de mā requirebat ⁊ hoc tenēdo q̄ illa mā fuerit vniformis in raritate ⁊ denſitate qō ſatis rationabile eſt. qꝛ vnitati formē non congruit' multiplex diſpoſitio. qꝛ diſcontinuaretur ſi multaſ diſpoſitiones motiuas haberet ſicut videmus graue diſcontinuari' a leuibus. ¶ Sed reſpondebitur q̄ hoc non valet qꝛ nunc terra grauis eſt. ⁊ aer ⁊ aque leuioꝛes tm̄ non diſcontinuantur. qꝛ nec terra habet infra quo deſcēdat nec aer quo aſcendat. ⁊ ſic dicentur q̄ totum illud coꝛpus vnum erat. hꝫ partes māe habent quaſi diuerſos oꝛbes qualitatum diuerſarum. ¶ Sed adhuc non conuenit hoc. qꝛ ſi terra ⁊' aqua habuiſſent ꝓꝓias denſitates ſicut nunc habent habuiſſent etiam grauitatem que conſequitur denſitatem. ⁊ neceſſario petūſſent loca ꝓꝓia ſaltem aqua: qꝛ terra in cētro poſita erat. ſed aqua petūſſet loca cauernoſa ⁊ iſima terre: ſicut poſtea petūt. Patet conſequentia qꝛ deus licet res ſupernaturaliter creauerit tamen naturaliter eas operari permittit iuxta illud auguſtini ſuper geñ. ad litteram. Deus ſic res cōditas adminiſtrat vt eas ꝓꝓios motus agere ſinat. Sed contrarium tenendū nec valet illa conſequentia. habet denſitatem ⁊ raritatem igitur grauitatem. ⁊ leuitatem. qꝛ ariſtoteles ponit in. ij. de celo ⁊ mundo. planetam eſſe denſioꝛem partem ſui oꝛbis. ſed non ponit planetam eſſe grauez. vel oꝛbem leuem. neceſſitas huiꝰ poſitōis iſra patebit. ¶ De q̄litatibus actiuis dicendum eſt. Sed de caliditate. ⁊ frigiditate. ſiccita

Quib⁹ tp̄s maxime cognoſcaī

Creatio quid.

Celum empireum qd

S Tenebꝛe ñ fuerūt eterne:

Qō. IX.

De quātitate māe accepta ab elementis Dubium

Rō. Obiectio

Cōfutatio

Determinatio dubij

p° positio

siccitate ꝛ humiditate ꝙ nō fuerint in illo coꝛpoꝛe ꝑmo. qꝛ mā celestis fuit i illo coꝛpoꝛe q̄ nō habet qualitates actiuas vel passiuas: qꝛ sunt cā coꝛruptiōis. sed postea deus eas materie elemētoꝝ admiscuit ad gn̄ationē ꝛ coꝛruptionem. vel

2°

ꝙ in tota materia illius coꝛpoꝛis fuerint iste q̄litates ꝛ post deus denudauerit materiam ex qua coꝛpoꝛa celestia fecit illis q̄litatibus ne coꝛrūperent vel ꝙ in ꝓte materie vsq; ad lo cū vbi nūc ē ꝓcauitas oꝛbis lunaris fuerit ꝯrietas: In parte

Cōfutatio 2e opiniōis

aūt supioꝛi nullo mō. Sz ꝑma opio melioꝛ ē. qꝛ scōa nō mul tum videt. s. ꝙ deus creauerit aliqd qō nihil ꝓficere deberet sed cito coꝛrūpi. deus aūt ꝛ natura nihil faciūt frustra vt pz ꝓ politi. ꝛ ꝓ celi. ¶ Et tertia positio. s. ꝙ q̄dā pꝑs fuerit sine q̄

Cōfutatio' 3e opionis

litatibus actiuis. alia aūt cū q̄litatibus nō multū vī. qꝛ natu raliꝛ tale coꝛpus vnum esse nō poterat lz deus hoc facere po terat qō tn̄ fieri pōt sine miraculo. nō est attribuēdū miracu lo. qꝛ nō est dāda pᵗalitas sine necessitate. maxie qꝛ q̄litates actiue ptinēt ad distinctionē. iō cōputabunt melio iter opa

Cōfutō 2°

alioꝝ diez. ¶ Itē qꝛ q̄dā q̄litates ptinebāt ad quādā ptem māe q̄ nō ptinebat alteri vt igni caliditas ꝛ siccitas. q̄ nullo mō ꝙueniunt aque. ꝛ sic de alīs. ꝛ sic opoꝛtebat aliquas in qbusdā partib⁹ coꝛrūpere ꝛ quasdā ꝓducere qō nō ꝙuenit.

Determiatio dubij

¶ Videt ḡ dōm. ꝙ i illo coꝛpoꝛe māe de ptinētibus ad qua litatē nihil fuerit nisi figura. s. circularitas siue spicitas. qꝛ in cludebaꝛ sub ꝓcauitate empyrei ꝛ densitas vel raritas ꝛ co loꝛ. ⌊ ꝛ spūs dn̄i ferebaꝛ sup aquas. ⌋ Dicit spūs eius factiu⁹ ꝛ assimilaꝛ fabꝛo. qui ꝑ ꝓsq; aliqd agat flectit cogitationē su am sup materiā vt iudicet qd inde faciat. Sic deus dicebaꝛ ꝙ sup aquas. i. sup illā materiā q̄ vocaꝛ noie aquarū cogita tionē dirigebat vt iudicaret qd de illis facturus esset. sed ꝓsi liū dn̄i aliꝛ se hz. Declarat tn̄ scriptura eo mō quo nos itelligē possumus. qꝛ si mēsuratū nō coequet mēsure nunq; mēsura biꝛ. ꝛ si visibile nō ꝓportionet potentie visiue. nunq; fiet vi sio. sic aūt de itelligibilib⁹. deus eni sūmū itelligibile est ex cedēs valde itellectus nr̄i ꝓditionē. ꝛ iō nunq; itelligemus nisi assumat modū reꝝ inferioꝝ. iō scriptura ō deo tanq; de q̄dā coꝛpoꝛeo hoie vt cōiter loquunt qꝛ nos maxime ꝑ coꝛ

Rō eoꝝ q posuert ter rā oiuz ꝑncipiū esse

poꝛa itelligimus. ¶ Uocaꝛ aūt illa coꝛpoꝛis ꝑmi moles ma gis noie aquaꝝ qꝛ nullū nomē ei ita ꝓprie ꝙuenit. qꝛ aqua ē valde bone iꝑessionis ꝛ passibilitatis sicut erat illud coꝛp⁹ ꝛ iō mlti phi vt thales. de q̄ augu. de ciui. dei li. viij. c. ij. ꝛ ariꝛ stoꝛ. ꝓ phicoꝝ posuerūt aquā esse reꝝ ꝑncipiū qꝛ ex ipsa qō libet faciꝛ fieri pōt. ¶ Omēs doctoꝛes nr̄i sic dicunt. tn̄ he

ℌ

bꝛaica lr̄a aliꝛ habz. ⌊ ruha elohyn merahefet alpene hama yn ⌋ qō iterꝑtaꝛ ventus dn̄i flabat sup aquas. i. ventus mis sus a deo. Et est sensus ꝙ postq; deus distinxit q̄tū ad sba elementalez. ita ꝙ esset terra ꝛ aqua. tn̄ adhuc manebat aq̄ sup̄ totā terrā. deide ꝯgregata fuit aq̄ ad locū vnū voluntate diuina vt pz. ī. Māsit aūt terra madefacta ꝛ limosa. iō in duxit dn̄s vētum vꝛentē. flantē. s. boꝛeā ꝛ desiccauit terraz. ꝛ iste vētus ferebaꝛ sup aquas sepando ꝛ desicando aliq̄s re manentes i locis ifimis vel ꝓcauis. Et sic habet exo. xiiij. c. vbi dī ꝙ qn̄ hebꝛei trāsituri erāt mare rubꝝ: deus iduxit vē tum: q desiccauit ꝛ abstulit aq̄s. s. Cunq; extendisset moyses manum sup mare abstulit illud dn̄s flante vento vehemēti ꝛ vꝛēti tota nocte ꝛ vtit in siccū. ¶ Iste sensus multum mi bi placet ꝛ hoc satis innuit lr̄a nr̄a q̄ dicit ferebaꝛ: qō signat motum. s. flare. ꝛ spūs aliq̄n ventum notat vt pz ꝑs. ix. pluet sup pctoꝛes laq̄os ignis. ꝛ spūs ꝓcellaꝝ. i. vētus ipetuosus sic ēt. cxlviij. ignis grādo nix glacies. ꝛ spūs ꝓcellaꝝ. i. ven tus q̄ faciunt vbū eius. ¶ Et si arguas ꝙ hoc repugnat po

Q̄. x.

sitioni. scōe. s. ꝙ in ꝑma die nō fuerit terra nec aqua sed illud coꝛpus materiale. sz i scōo die fuerint aq̄ fcē ꝛ distincte a ter ris. ¶ Rn̄deꝛ ꝙ nō repugnat qꝛ ista dn̄r ꝑ anticipationē si cut sepe fit in scriptura. ꝛ pz sequēti. c. ꝙ in isto ponit creatio

Obiectio. R°

vel ꝓductio oium reꝝ vsq; ad hoiem q̄ fuit vltim⁹. ꝛ sequēti c. agit mentio de ꝓductione vel plātatiōe lignoꝝ paradisi q̄ fuit qnta die. s. añ hoiem. Sic ēt. j. x. c. agit de filīs sem cham ꝛ iaphet quō fuert i gn̄ionib⁹ suis ꝛ linguis suis. deide. c. xj. dī ꝙ erat terra labij vni⁹. ꝛ iō sexta regula exponēdi sacraz scripturā iter regulas ticonij ē de anticipatiōe ꝛ recapitula

Reꝝ oium creatōe seu ꝓductione hō nouissi mus fuit.

tione. ¶ Itē si arguaꝛ qꝛ dī in ope scōi diei ꝯgregent aque q̄ sub celo sūt i locum vnū ꝛ apiat ꝛra arida. ḡ vī ꝙ iter diuisio

Dubiuz an diuisis aqs sbito appa ruerit ꝛra.

nē aquaꝝ a terra ꝛ apparētiā aride nō fuit moꝛa. ¶ Rn̄deꝛ ꝓcedēdo ꝙ postq; totaliꝛ aque reliq̄runt supficiē terre nr̄e hi tabilis ꝑ vētū vꝛētē imediate apiat terra arida. qꝛ vētus erat valde foꝛtis ꝛ vꝛens: vel ꝙ deus sine vēto supauerat aq̄s ꝛ post per ventum desiccauit.

¶ Dixit quoq; deus. Producat terra aiam viuē tem genere suoꝝ iumēta ꝛ reptilia ꝛ bestias terre ſm spēs suas. Factūq; ē ita. Et fecit deus bestias terre iuxta spēs suas: iumēta ꝛ oē reptile terre i ge nere suo. Et vidit deus ꝙ esset bonū: ꝛ ait. Faciamus hoiem ad imaginē ꝛ silitudinē nr̄am ꝛ p̄sit pi scibus maris ꝛ volatilibus celi ꝛ bestijs: vniuerse q; terre: oiq; reptili q̄ mouet in terra. Et creauit deus hoiem ad imaginē ꝛ silitudinē suā: ad imagi nē dei creauit illū masculū ꝛ feminaz creauit eos. Bñdixitq; illis deus: ꝛ ait. Creſcite ꝛ multiplica mini ꝛ replete terrā ꝛ subijcite eā: ꝛ dn̄amini pisci bus maris ꝛ volatilib⁹ celi ꝛ vniuersis aiantib⁹ q̄ mouent sup terrā. Dixitq; de⁹. Ecce dedi vobis oēm herbā afferētē semen sup terrā: ꝛ vniuersa li gna q̄ hn̄t in semetipsis semētē generis sui: vt sint vobis in escā ꝛ cūctis aiantibus terre: oiq; volu cri celi ꝛ vniuersis q̄ mouent i terra: ꝛ in qbus est aia viuēs: vt habeāt ad vescendū. Et factū est ita. Uiditq; deus cūcta q̄ fecerat: ꝛ erāt valde bona. Et factum est vespere ꝛ mane dies sextus.

C. S. Die septimo requieuit deus opere consu mato: ꝛ benedixit diei septime.

⌊ ¶ Dixit quoq; deus. ⌋ Hic ponitur distictio materie create in varias species per specificas formas ſm diem. ¶ Et queret aliqs qꝛ ponunt hic sex dies distinctionis ꝛ ornatus reꝝ. nunqd creatoꝝ celi empirei ꝛ angeloꝝ ꝛ māe reꝝ alia rū coꝛpoꝛaliū fuerit i ꝑma die vel añ diē. ¶ Dico ꝙ pōt rn̄de ri dupliciter vno modo ꝙ illa fuerint creata cū ꝓncipio ꝑme diei scilicet ꝙ fuerint omnia ista creata cum luce ꝓmaria ꝛ cū eis tempus. sed lux qꝛ erat ꝓncipiū distinctōis in cogno scēdo qꝛ ꝑ lucē oia cognoscunt. ponit facta' ꝑmo die. celū aūt vel mā coꝛpoꝛea qꝛ nō erāt ꝓncipia distinguēdi. sed funda mētū nature vel essendi sine die creata narrant. Q̄ō huius est qꝛ ꝓncipiū distinctiuū ꝑsupponit fundamentū nāe distin guibilis. exñte ḡ ꝓncipio distinctiuo fuit dies. sz nō est neces se exñte nā distiguibili diē esse. ¶ Uel dicēdū vt sup̄ dicebamus: ꝙ celū ꝛ angeli ꝛ mā coꝛpoꝛea cū tpe simul creata fuit: ꝛ fuert ꝑ duodecim hoꝛas añ creationem lucis ꝑmarie. ꝛ il lud tp̄s vocatū fuit vespe. i. tp̄s sine luce. ꝛ nō poterat voca ri noꝛ qꝛ cū sit noꝛ tp̄s obscuꝝ ꝑ absentiaz lucis solaris vel alterius supplētis vicē solaris. nō pōt esse ꝓuatio anteq; fue rit positiuū. s. luꝝ. ꝛ sic dicem⁹ vnā diē fuisse sine nocte nō tn̄ sine vespe. ꝛ qꝛ ista creata fuerūt añ lucē a qua ꝓꝛie dies noiaꝛ dn̄r fuisse creata ante diē vel sine die. ¶ Aliq errātes coꝛde dicūt creationē reꝝ icepisse die dn̄ica ad hoꝛā cōpletoꝛij. ꝙ aūt die dn̄ica icepit creatio necessariū ē dicere. qꝛ deus septima die requeisse dī ꝛ hoc ē sabbatū: nulla aūt dies septi ma est a sabbato nisi dn̄ica. ¶ Et si dicas nō fuit dies i. qua deus cessauit ab ope sabbatū. sed aliqua alia. s. mercurij dies vel iouis. ꝛ tunc fuisset alia dies ꝓncipiū creationis. ¶ Rn̄deꝛ ꝙ dies sabbi fuit in qua deus requit: ꝛ ad honoꝛē eius iudei in sabbo regescunt. Alias eni qlibet dies hebdē ab ali qua alia die erit septima. ꝛ hoc maxie ꝑz exo. xx. c. vbi sic. sex eni diebus fecit deus celū ꝛ terraz mare ꝛ oia q̄ in eis sunt. ꝛ requit i die septimo. iccirco bn̄dixit dn̄s diei sabbati ꝛ sci ficauit illū. ¶ Sed ꝙ creatoꝝ icepit in hoꝛa cōpletoꝛij valde stultū est ꝛ ipossibile. qꝛ tp̄s cōpletoꝛij dī qn̄ sol cadit sub oꝛi zonte. sz añ creationē ꝑmā reꝝ nō fuit aliqō tp̄s. ¶ Quia tē pus reb⁹ mobilib⁹ ꝯcreatum est. iō icipiēte creatiōe nulla tē poꝛis dīa erat tenēdo tn̄ ꝑmā positionē. s. ꝙ lux fuerit vnuz de ꝑmis creatis dicemus ꝙ reꝝ ꝑma creatio non fuit fcā in aliquo tpe. sz fuit cum auroꝛa. s. cuz exist lux in oꝛizonte sue creatōis. ⌊ Dixitq; deus. ⌋ ¶ Aliqui q̄runt qua voce de⁹ lo quutus fuerit cum ista dicebat. ¶ Rn̄deꝛ ꝙ si deus in aliq̄ lingua fuisset loquutus ꝟ fuisset in hebꝛea qꝛ illa ꝑma oium fuit ꝛ cōissima ꝛ scissima quā deus iter ceteras diuisas linguas ꝓꝛio

Q̄ō xi. An celū empi reum ꝛ āgli fue rit ꝑ die creatuz cū mā a lioꝝ vel ante die

pª R°

Rō rn̄ sionis

R° 2ª

An die dn̄ico in ceperit creatio

R°

obiectio q̄ō. xii.

R°

AA An cre atio ice perit ho ra cōple toꝝ

R°

BB

R° 2m ꝑ mā opi nionem

LL Dubiuz q̄ō. xii. Quavo ce lo quutus ē deus:

R°

guas populo suo reliquit: ⁊ in qua lex data fuit: sed deus nō loquutus fuit in aliqua voce sensibili: q̄ fuisset aliquid supuacuū cum loquutio sit ad iudicandū conceptum alicui itelligenti: sed tunc nullus erat hō cui vocal'r loqui deberet. de hȳs Ysidorus.ix.ethimo. Angeli autē qui tunc erant nō voce sed solo intellectu ꝓcipiunt. ¶ Importat autem hic dicere dei intelligere practicū: ⁊ velle. i. q̄ deus ab eterno iudicauit ⁊ voluit res ꝓ tūc debuisse creari. ¶ Uel ponit dicere q̄ deus sine aliquo labore vel difficultate fecit sicut impare vel dicere labor nō est. ¶ Uel dicere ptinet ad p̄em inquātum per filiū omnia operanē qui est ars ⁊ sapia p̄ris. Filius autem verbū est: ad quod dici ptinet: q̄ verbū est p dictionē passiuā. ⌊ fiat lux ⌋. Incepit distinctio rex a luce: ⁊ est rō: qa volebat deus rex distinctas ꝓductiones ⁊ ornatus diuersis diebus coaptare. dies autē sine luce esse non pōt: iō eam in prima die fieri decuit: imo vt verius loquamur p̄mā diem a luce incipe necesse fuit. ¶ Secūdo q̄ distinctio rerum est ad manifestationē eaꝝ. manifestatio aūt sine luce nō fit cum omnia in luce demonstrenē. ¶ Tertio q̄ deus voluit ꝓducere in distinctione sicut nā quā creauit agere incipit. nā aūt a cōmunioribus incipit: vt ps in p̄mo phīcoꝝ in prin°. Sic autē lux cōior est: q̄ reperit in celestibus ⁊ in elemētis. s. in igne: ⁊ in qbusdam corpibus mixtis. ¶ Sed p̄ma rō melior est: q̄ ista tertia modicū valet. Si. n. deus voluisset tenere ordinem nāe p̄imo incepisset a minus pfectis sicut agit natura. lux aūt de rebus pfectissimis est: imo inter corpa simplicia: ⁊ corpoꝝ ꝓprietates nihil ita perfectū est sic lux. ⌊ ⁊ facta est lux ⌋. dī hic lux quedā nubecula lucida que fuit facta in superiori pte māe. s. in loco vbi nūc est solis circulus: ⁊ lustrabat in circuitu incidens in medio illius corpis nondum distincti in varias rex species: ⁊ lustrabit tribus diebus donec in quarto die fact⁹ fuit sol qui nobiliori mō circuibat q̄s illa lux: vnde credit solem de illa nubecula fcm perfectū substantialiter in alia spē: ⁊ accītaliter in fulgore ⁊ virtute ifluē di. ¶ Dōm tn̄ q̄ ista nubes non erat eiusdē nāe cuz nubib⁹ quas in aere fieri videns: q̄ illa de nā celesti incorruptibili erat. iste aūt de nā elementari. ⌊ ⁊ vidit deus lucez q̄ eēt bona ⌋. i. demōstrauit deus lucē esse bonā per effectus quos ei facere concessit. deus aūt non vidit tunc nouiter q̄ lux esset bona: q̄ ab eterno cognouerat q̄lis futura esset. Uel de⁹ vidit lucē esse bonam: q̄ nunc talis erat q̄lis ei placere posset. ⌊ ⁊ diuisit lucē a tenebris ⌋. Istud verbū diuisit nō attribuit deo: sed luci: q̄ lux formal'r distinguit a tenebris cū tenebre sint lucis ꝑuatio: nec indiget q̄ ab agēte extrinseco vt a deo causet distinctio inter eā ⁊ tenebras: ⁊ est sensus q̄ lux creata diuisit inter lucē ⁊ tenebras. i. inter diē ⁊ noctem: q̄ motu illius nubecule distinguebat dies a nocte: vel tēpus lucis ⁊ tps tenebraꝝ: qō idem est. ⌊ appellauitq̄ lucem diem ⌋. i. tēpus lucis: vocauit diē in creatione rex Adā posuit nomē oibus rebus fm sapiam a deo datā. Deus aūt posuit nomen quinq̄ rebus. s. diei ⁊ nocti: mari ⁊ terre: ⁊ hoi: vt ps h. c. sequenti. ⌊ ⁊ tenebras nocte ⌋. i. tempus tenebraꝝ vocauit noctem. ⌊ factū est vespere ⁊ mane dies vnus ⌋. i. dies p̄mus: q̄ hic vnus nō dicit p̄incipal'r nūm: sed ordinē ad sequentes dies: sic hr̄ apoca. c. vj. cum aperuisset agnus sigillū vnum. i. primū: q̄ ibi agit de septē sigillis que aperta fuerunt. ¶ Et accipit hic dies ꝓ nāli qui fuit ex die artificiali qui vocatur mane: ⁊ ex nocte que vocat vespe. ¶ Et pn̄t accipi ista duo dupl'r. vno mō q̄ fuerit ātea vespere. i. tēpus sine luce: qō tn̄ non erat nox nec dies: q̄ nondū lux erat creata: ⁊ sic vespe est genus ad noctē: ⁊ isto mō dicemus q̄ mā corpoꝝ oium corporeoꝝ: ⁊ celū empireuz: ⁊ angeli cū tēpore fuerūt creata per. xp̄m. horas ante. que faciunt vnā de noctibus que sunt tēpore eqnoctiali: ⁊ post creata fuit lux: ⁊ circuit in duodeciz horis medietatē celi. s. vsq̄ ad oppositū occasus punctuz: ⁊ fuit vna dies artificialis: ⁊ tūc ex duobus ȳs cōpleta fuit dies nālis: ⁊ ista positio ꝙuenit ordini lr̄e ponentis ꝑus vespe q̄s mane. Et ꝙuenit p̄ioꝝ lr̄e que ponit mām ⁊ celū empireū sine die creata lucē autem cū p̄mo die creauit. ¶ Secundo modo pōt dici: q̄ p̄incipium istius diei: est a creatione lucis: ⁊ sic fuit p̄mo mane. i. dies artificialis: duz lucida nubecula transiuit totū hemisperiū in quo creata sunt trāsiens a puncto orizontis in quo creata fuit vsq̄ ad punctū oppositū occasus: ⁊ accipit istud hemisperiū vel orizō in respectū ad superficiē lunā circularē transeuntē sup centrū illi⁹ magni ⁊ primi corpis: ⁊ in puncto signato in pte anteriori huius superficiei fm circulus intersecantē signat punctus orientis siue punctus creationis lucis: ⁊ ille est verus oriens: ls a nobis ignoratur. punctus signatus in pte posteriori est punct⁹ occasus: ⁊ iste transitus fecit diem artificialem deinde subitrā te luce punctū occasus fuit vespere: siue nox vsq̄ dū rediret ad locū in quo creta fuit: ⁊ a quo incepit moueri: ⁊ isto modo mane p̄cessit vesp: licet p̄mo ponatur pp cām assignatā in alia expositione. ¶ Et tunc dicemus q̄ celū empireuz: ⁊ mā oium rerum creata fuerint cum luce sil': vel posset dici q̄ licet dies cōputatur mane ⁊ vespere post creatā lucē: tn̄ ista tria fuerint creata ante lucē: ⁊ omnē diem: sed hoc nō est rōnabile: q̄ tunc tps illud vel duratio que fuit iter creationez p̄imā ⁊ lucis creationez: non cōputaret inter tpa vniuersi. tenēdū est ergo aliqd de duob⁹ p̄mis. ⌊ dixit quoq̄ ⌋. hic ponit opus scōi diei. ⌊ fiat firmamentū ⌋. fcm fuit firmamentuz secūda die. i. de pte superiori illius corpis magni assūpta fuit mā cui deus dedit formā talem celi. ¶ Et noie firmamenti accipit tota magnitudo vel moles celestis ptinēs octo orbes s. celū stellatū. celū Saturni: Jouis: martis: solis: ⁊ veneris: mercurij atq̄ lune. Jn octauo aūt celo sunt oia fixa astra: ⁊ zodiacus qui dī circulus signoꝝ: vel circulus aialiuz siue vite: q̄ per eius influentiā cātur vita in aialibus: ⁊ mēsuratur periodus nostra. Jn alijs aūt inferioribus orbibus ponunt singula astra que vocant latine erratica: ⁊ grece planete dicuntur. i. errantes: q̄ non tenēt semper eundē motum: ſz ali quando declināt ad partē australē sub extremitate zodiaci: aliqñ ad partē borealē declinant. ¶ Et isti octo celi vocātur hic vno noie. s. celum: q̄ ppl's rudis non iudicat esse plures celos: sed vnū in quo sunt sol ⁊ luna ⁊ cetera astra: ⁊ sic etiā apud sapientes dubiū est: vtrum oēs sint vnū celū ptinuum vel sint plures orbes discōtinui cōtigui tn̄. Sed ois opinio est q̄ sint pl'es orbes distincti nūo ⁊ specie: q̄ in celestib⁹ in quolibet individuo est vna specifica nā. ¶ Et vocatur celū istud totū firmamentū a firmitate: q̄ sba celestis firma ⁊ durans est: ⁊ sic dī Job. xxxvij. tu forsitan cuz eo fabricatus es celos qui solidi sunt q̄si ere fundati. hebraice aūt vocat istō corpus totū celeste. ⌊ raquia ⌋. qō signat expansionē ⁊ non firmitatē. ⁊ sic hr̄ ps. c. xxxvij. extendens celū sicut pellē: ⁊ vocatur expansuz: q̄ super totū orbem expansum est oia tegens. ¶ Rabi abrahaz: abenazra vī velle q̄ istud firmamentū sit p̄ma pars vel intersticiū aeris: qō est inter nos ⁊ locuz aeris in quo fiunt impressiones metheoroꝝ: ⁊ motiuū est: q̄ firmamentum dicit positum in medio aquaꝝ. s. inter aquas occeani ⁊ fluuioꝝ que sunt in superficie terre. ⁊ iter aquas que generanē in medio intersticio aeris: sed ista positio nulla est: qa j. dī q̄ sol ⁊ luna sunt in firmamēto: sed nō sunt in aere. ⌊ in medio aquaꝝ ⌋. i. iter celū christalinū qō vocatur noie aquarum: ⁊ aquas inferiores que sunt aque elementales: vel oia elementa que tunc vocabanē aque pp habilitatē ad faciēdū ex illa mā aliqd: sicut aque magne passibilitatis ē apta vt ex ea aliqd fiat per aliquā ꝺdēsationē: ⁊ manserunt iste aque in formes vsq̄ ad tertiū diem in quo oibus elemētis forme date fuerūt. ¶ Celū aūt christalinū dī a sil'itudine christali: q̄ christallus de riuibus facta est: ⁊ lucida est. Sic celū christalinum de aquis gelidis ⁊ densis fcm est. Sed non est intelligendū q̄ ille aque sint sil'es istis elementalibus in specie: q̄ incorruptibiles sunt: ⁊ de mā subtili: sed q̄ illa mā sic lucida est ⁊ transparens assil'ata christallo trāsparēti vel aqs gelidis. ¶ Et aliq querūt qūo ille aque nō decurrūt in terram. ¶ Rñdent aliq q̄ gelide sunt. ¶ Sed ſz nihil est: q̄ nō sūt vere aque elemētares qbus adueniat cōgelari ⁊ rarefieri: ſz conditio illius corpis est illa soliditas. ¶ Itē q̄ si gelidatio faceret eas supra teneri vī: q̄ si rarefierēt defluerēt ad nos: ⁊ tunc necesse est dicere q̄ hr̄et grauitatē: ⁊ ſz dato violent ibi detinerenē qō est ꝺ nām. ¶ Et istud celuz christallinum est primū mobile qō mouet motu velocissimo rotās infra vigintiquattuor horas omnes orbes ab oriente ad occidentez ꝺ motus eorum ppˢios. Et si nullus orbis huic ꝺrius esset quasi in breuissimo tpe motū perageret i tn̄ q̄ nō pcipetur motus eius ex nimia velocitate. ¶ Et ideo dicebāt aliq ipe riti q̄ istō celū de aquis gelidis erat ne ex ipetuosissimo motu calefieret: ⁊ consumeretur. Sed hoc fīm est: q̄ corpa celestia nō magis calefierent vel frigefierēt si infinita velocitate mouerenē q̄s si maximā quietē hr̄ent. ⁊ illud celum est maxi

DD

Cur de⁹ incepit a luce. ꝓ. rō.

2. rō. ℰℰ 3. ratio.

ℰℰ

ℰℰ ℰℰ

qō. 14ª

55 In quo pū cto signat oriens

Qō. xv.

hh Octo celi vocantur ꝟ celum.

Qō. xvi.

jj Celū christallinū vñ dictum.

kk

ll

mm

muz corpus mobile: qz lz vltra illud sit empyreū: tñ non mouetur vñ aliq dubitauerūt vtrū locus corpeus esset: qz de eo clare non fit mētio hic q̄ creatū fuerit. Est hoc celuz magis lucide ſbe z dēſtoris q̄s alij: iō visibile est: z dī vltima superficies rex visibiliū. Intra ipm sunt astra fixa z erratica. visibilia nō tñ orbes: qz rari sunt: z lucē pgregatā nō hñt. Sola ℊ stella in q̄lz eoz visibilis est. In chriſtalino aūt ipm celuz vī z nulla stellā hz: ſz vniforme est: z vī colozis esse azurini: qz in noctib⁹ serenis nullis nebulis obuiātib⁹ videm⁹ illud in colore azurino declināte ad nigrū vel obscurū pp multitudinē lucis aggregate z multū distātis. ¶ Hoc celū multis tpibus incognitū extitit. ſ. vſq; ad tpa ptholomei q illud inuenit eē neciuz p ꝓbōnē ꝓprij motus octaue spe q̄ in cētū annis vno gradu mouet ab occidente ꝑ orientē: z cōplebit cursuz suuz in āno magno. ſ. in trigintasex millibus annoꝝ. ⌊ diuisitq; aquas q̄ erāt sub firmamēto ⌋. i. māz ex q̄ fcā sūt elementa q̄ vocāt aq̄: qz adhuc iformis erat in 2⁰ die vſq; ad 3ᵐ. ⌊ ab hīs q̄ erāt sup firmamentū ⌋. i. a celo chriſtalino qō erat sup oēs octo orbes q vocant firmamentū. ⌊ z vocauit de⁹ firmamentū celū a celādo ⌋. i. coopiendo: qz oia celat vel tegit: z ſ̄ cōuenit cū noie hebraico: qz vocāt expānsio vel cooptura: vel dī celū quasi celatū. ſ. depictū varijs astris fulgētibus. ⌊ z factū est vespere z mane dies scōs ⌋. nō est intelligēdū q̄ p totum diē deus in faciēdo qōlz istoꝝ opus moraⁿ fuerit: ſz faciebat subito qōlz: z deinde dies in quo fiebat illud opus denoiabāt ab ope. Fiebat aūt dies vnus. ſ. nox z dies p motuz nubecule sup orizontez z infra. ¶ Et nec̄e est arguere ex ſ̄ loco q̄ illō corpus p̄ᵐ in q̄ erat tota mā rex nō erat equalit̄ densuz in oib⁹ ptibus: ſz in pte in q̄ nūc est terra erat q̄dā ps māe multū dēſa z opaca: z nō eēt puia luci: si aūt fuisset eq̄liter dēſa sicut nubecula illa illumiabat ptes supiores: ita illuminasset p totū corpus illud qō eēt luci puiū. Et sic nō potuisset eē nox sic̄ nunc si eēt terra z aqua: ita rare vt ignis z aer nō eēt nox: qz radij sol' ptrāsirent terrā: z vbiq; oī tpe illuminarēt: ſz nūc terre z aq̄ opacitas detinet radios solares ne trāseant ad oppositū hemispiū. Jō dū in vno ē dies i alio est nox. ¶ Sz q̄rit hic q̄re nō bñdixit ꝺus opib⁹ diei scōe sic̄ in alijs diebꝰ. ¶ Aliq rñdent q ſ̄ est: qz numerus binarius qui ꝓuenit scōe diei infamis est: cū p̄mus recedat ab vnitate ſz ista rñsio burlatiua est: qz tūc magis ifames eēnt oēs nūi se quētes cū magis recedāt ab vnitate. Jtē qz iste nūs laudat in scriptura. luc. x. c. vbi dī q̄ destinauit deus discipulos suos binos añ faciē suā: z mat. xxij. c. q̄ in duob⁹ mādatis tota lex pendet z pphe. ¶ Alij dicūt q̄ cā est: qz angeli illa die ceciderunt p pctm̄. ¶ Sz ſ̄ fm est: qz angeli post p̄m istans sui esse p p̄mū actū electiuū ceciderūt in pctm̄ z in penā. Nā ſz q̄ volūt oēs doctores: z fm ꝓdictionē nāe angeloꝝ. ā gelus p p̄mū actū electiuū cuicūq; inheret totaliter inheret: qz est vnitas potētiaꝝ eiusdē gñis in eo: iō in p̄ actu ꝓfirmat vel obstinat: ſz nō est visile q̄ in toto die p̄ sue creatiōis nullus actus volitiuū hūerit eligēdo: qz ſba intelligibil' nō eēt tāto tēpore ociosa. ¶ Jō dōz q̄ inter creationē angeli z occasuz suum nō iterceſſit pceptibile tps: ℊ in p̄ma die ceciderūt. ¶ Jtē dato q̄ in scōa die cecidiſſent nō tollebat ſ̄ qn deus bñdiceret creaturas suas: nisi forte dicam⁹ q̄ deus de casu āgeloꝝ iratus in die illa bñdicē noluit. ¶ Sz ſ̄ absit qz in deo talia ponere nephandū: maxie qz sic̄ de⁹ dī letari cū miserē: ita ēt letari cū iuste punit cū vtrūq; sit ad honorē suū z pulchritudinē vniuersi. ¶ Sz dōz est ꝺz ra. ſa. z vitatē q̄ nō approbauit de⁹ vel bñdixit fcā in die scōo: qz bñdictio dat rei cōplete. in scōo āt die lz celi creati fuerit: vel potiꝰ de mā creata facti: qz tñ memorant aq̄ celestes diuise ab elemētalibus: z elemētales nō fuerūt distincte vel formate vſq; ad tertiū diē: iō opus illo die inceptū nō fuit ꝓsumatū vſq; ad seq̄ntē diem in quo opus vtriuſq; diei vna bñdictione vel approbatiōe bñdictū est: lz in tertia die ponant due approbatiōes: tñ scōa refertur ad aliud opus. ſ. ad ꝓductionē arboꝝ: iō in p̄ᵃ approbatiōe de pgregatōe aquaꝝ sil' benedicunt celi q vocant aq̄. ⌊ dixit vo de⁹ ⌋. hic agit̄ de ope tertio diei: z sunt duo opa. ſ. pgregatio aquaꝝ z ꝓductio arboꝝ: z istud opus est de distinctione māe elemētalis: vñ lz solū fiat hic mētio de aq̄ z terra: tñ itelligit̄ de alijs elemētis: qz tunc ignis z aer fci fuerunt: ſz quia nobis videri nō ꝑt in suis speris nō exp̄ſſit ea ppto rudi: qz nō erat itētio moysi dare cognitionē illi ppto de oi gñe creature: ſz dicere q̄ deus creasset oia q̄ erant: z qz ista soluz esse putabāt cū alia nō viderēt. iō de hīs solis exp̄ſſit. ⌊ cōgregētur aque ⌋. Dic logt̄ spāliter de aquis que sunt vnū el'entuz: z nō de aqs vt dicunt tota mām oiuz elementoꝝ: vt. ſ. accipiabat: vt pz qz aque elemētales fuerunt cōgregate in locū vnū z nō ignis nec aer: qz ista manēt orbiculariter terrā z aquā circūdantia. ¶ Et posset aliqs dicere q̄ elementa sunt distincta in suis ſbalibus formis qn dcm̄ fuit q̄ firmamentū factū fuit: vt distingueret aquas ab aqs. sicut ergo tūc aque supiores. i. celū chriſtalinū fcm̄ intelligit̄: lz solū dicat q̄ fuit diuisum ab inferioribus aqs mediāte firmamento: ita aque inferiores que tūc a supioribus diuise narrant fuerunt distincte z ꝓducte in spēs elementoꝝ: lz manserit aqua sup terraz ex pansa vſq; ad tertiū diē. Et satis hoc cōuenit littere q̄ dicit. ⌊ congregent aque que sub celo sunt ⌋. qz p̄supponit aqs que cōgregari debebant iaz extitisse. ſ. in precedēti die scō. Et satis mihi videt ista positio rationabilis z ꝓsona textui. ¶ Cōmuniter tñ dicit q̄ aque z alia elementa in tertio die facta fuerint: z posset esse ratio: qz deus cū creauit aliqs naturas: lz non imediate ornauerit: qz illud extrinsecum est: tñ qualitates extrinsecas bene disponētes tribuit. Locus autē est aliquid ꝓsonum nāe rei: z qualitas motiua ad locū: ideo videt q̄ a principio sue productionis aqua locū suuz z proprīā qualitatem habuerit: sed nō hūit ista vſq; in tertiū diez. ergo in isto die fuit creata: z tunc est dicendū q̄ creatio siue productio aquaꝝ z cōgregatio in locū vnum fuerit sil'. ⌊ in locum vnū ⌋. qz ante tota mā aque: vel ipa aqua stabat expānsa toti superficiei terre spice: z nō congruebat hoc animalibꝰ futuris z graminibus. Siue ergo dicatur aque in secūdo die facte siue in tertio magis mihi videt q̄ ante producte fuerit q̄s congregate: qz cōgregatio supponit existentiam. Et maxima cōfert ad hoc ꝓbabilitatē: imo necessitatē id qō supra diximus. ſ. q̄ spiritus domini ferebatur sup aquas. i. ventus flabat super aquas ad diuisionē vel saltē ad ōsiccationē quo cunq; modo fuerit necesse est fuisse aquā super totā terre superficiem anteq̄s congregaret in locum vnū: ad istā congregationem aquaꝝ deus fecit quasdā magnas cauernositates z profunditates in terra ne si terra plana esset: aqua sup totam terrā effluereret. Et ex hoc arguūt quidam iperiti dicētes q̄ ante diluuiuz tota terra erat sperica: sed aque diluuij fecerunt ꝓcauitates z montes. Si hoc verus esset vbi erat ante occeanus qn toti terre illaberet. Et si dicāt q̄ in mari cauernositates erant: ſz terra aperiēs siue aqua tota plana erat. ſz si hoc verū est vbi erat paradisus terrestris qui vſq; ad globum lunarē accedere dicit: ipsa etiaz scriptura eos arguit. j. c. vij. vbi dicitur q̄ aqua diluuij excedit mōtes altissimos terre quindecim cubitis: z q̄ sedit archa in mōtibus ararath. ¶ Etiā quia nature valde consonū est esse mōtes: quia sine mōtibus non est terra multū fertilis: nec bone influētie: eēt enim terra multū sicca: qz fontes nāliē non possunt gigni nisi locus originis sit ad minus equalis loco in quo erūpit cum aqua solū ascendere pōt ad equilibrā: z per phz patet in. ij. methe. Sed data terra sperica cū aqua erumpere debeat de sub terra: z ibidez oriri nunq̄ posset erūpere q: locus originis semp esset inferior loco scaturiginis fontalis. Jtē qz mōtes alti faciunt valles ꝓpinquas irriguas. pp originez fontalem in montibus deriuataz ad planiora. Faciunt etiā montes esse diuersas influētias in terris ex diuerso mō receptionis radioꝝ solariū z alioꝝ astroꝝ: vnde ꝓcigit q̄ in vallib⁹ habētibus montes expositos radijs solaribus citius fructꝰ matureſcant q̄s in locis planioribꝰ cōiunctis. Multe z alie vtilitates fiunt a montibus. ideo deus non ꝑmisit illaz primam etatē tantis beneficijs cū dicatur fuisse inter omnes delectabilissima quasi ver eternū. ⌊ z appareat arida ⌋. i. terra que ante latebat sub aquis incipiat apere quātuz ad aliquā partem. ſ. habitabilez. ⌊ vocauit deus aridam terrā ⌋. hoc nomen datum est terre aspere: arida autē vocata fuit a qualitate: z dēſtor erat q̄s aqua: z ad siccitatē aptior. ⌊ cōgregatōes aquarum appellauit maria ⌋. more scripture hebraice q̄ quā cunq; magnam cōgregationē aquarum vocat mare vt mare tiberiadis. mare galilee: z tñ sunt stagna. qz idez qō vocat in euangelio mare genesareth. vocatur in alio loco euāgelij stagnum genesareth: sed idem est. Et nominat hic ꝑtes congregationes aquarum ex quo nō patet vtrū solum sit occeanus cum mari mediterraneo qō ab ipso procedit z habitabilem terram influit: vel sint aliqua alia maria vel aquaꝝ congregationes

Q̄ō. xvij.

Q̄ō. xviij.

Q̄ō. xix.

Obiectio.

Q̄ō xx

gregationes nō deriuate ab occeano. Sicut enīz de hīs que vltra equinoctialez sunt ad nos rumozes nō peruenerunt si ue aliquis ibi habitet siue nōzita etiam de maribus vel palu dibus vtrum vltra sint aliqua p̄eter nr̄m occeanū. ¶ Una autem causa est que multū me mouet vt fatear homines nō habitare vltra equinoctialez. s. quia apostoli iuerūt in omnē terrā: vt patet psal. xviij. Sed cōstat ex histozīs q̄ nullus eo rum pertrāsiuit equinoctialem. ¶ Et si dicas q̄ solum ābu lauerunt i omnez terraz quam nos cognoscimus. s. citra eq noctialem: z ista uocet omnis terra: licet alie terre vltra sint. ¶ Rñdet q̄ nō est rōnabile: qz saluatoz noster vult omnes homines saluos fieri. z ad agnitionē veritatis venire. vt ha betur. p̄. ad thimo. ij. c. ergo si ibi hoies essent mīsisset ad eos aliquos ap'los. cum ipse mandauerit eis ire p̄ vniuersum mū dum. z p̄dicare euangeliū omni creature. i. oi homini vt pa tet mat. vltimo. z mar. vltio. ⌊ germinet terra herbā. ⌋ Istud opus ptinet etiā ad tertiam diem. z fuit post separationē aq rū z desicationē terre: qz nō poterat terra sub aquis germia re. nec conueniebat: qz nulli p̄oderat. dī germinare. i. germē vel herbā emittere. ⌊ z facientē semen. ⌋ i. q̄ illa herba p̄io a deo p̄ducta haberet semen ſm suā spēm. vt deinde ex illo semine alia herba naturaliter gigneret. ⌊ z lignū pomiferuz i. ⌋ lignū vel arboz faciens fructū. ¶ Dicit pomū tribus mo dis. vno mō spāliter p̄o quodā fructu qui vtat malū. i. rotū dum qz valde rotundū est. alio mō p̄o omni fructu nō habē te testam. ſz tenerā cutē vel coriacē vt pirū. pomū cerasū: z̄c. z tunc distinguit cōtra nucē. put signat omnē fructū haben tem testaz durā. vt auelanā amigdalā nucē. tertio mō signifi cat omnē fructū. z isto modo accipit hic. qz vniuersaliter lo quitur scriptura de arboribus. In hebreo dicit. ⌊ z lignū fru ctus. ⌋ ex quo dicunt aliq iudei q̄ a principio lignū z fruct⁹ erāt eiusdē saporis. ¶ Sed hoc falsum est qz naturaliter re pugnat cū sapoz consequat digestionē hūidi factam a calido cōtēperato. lignū aūt naturaliter z nēcio est durioris subē q̄ fructus. Ideo nec ita digeri pōt vt eundē habeat sapoꝛez. nec valet q̄ dicit. qz. j. iij. c. habet simile. vbi nos dicim⁹ cha yn erat vir agricola. littera hebraica hz chayn erat vir agri. i. colens agrū. sic ergo dicet lignū fructus. i. faciens fructuz. ⌊ Faciēs fructū iuxta genus suū. ⌋ i. spēm suam. qz ligna di uersaꝝ spērū. Et ī̄ ex fructu diuerso poterimus cognoscere diuersitatem specificā. ¶ Et valet p̄ntia iste arbozes p̄ducunt fructus diuersos. ergo sunt diuersaꝝ specierū. ⌊ cui⁹ semen in semetipso sit. ⌋ ¶ Cū enī indiuiduū quodlibet in his in feriozibus corruptibile sit: dat semen: vt q̄ i se perpetuari nō potest per generationē in simili perpetuet. z illud semen ē in qualibet arboꝛe intra se ipsam vt ipsa a principio intrinseco sit potēs se conseruare p̄ generationē. ⌊ sup terrā. ⌋ Alīq in telligunt hic q̄ semen cuiuslibet arboris est sup terram siue lignū ita q̄ in fructibus sint quedā grana q̄ habent virtutē generatiuā in illa spē. sed hoc nō est semp verū. qz aliq signa vel arbozes sunt cuius virtus generatiua ē in radicibus que sunt infra terrā z nō in alia pte. sed dī. ⌊ sup terrā. ⌋ i. in terra s. qz virtus generatiua vel seminalis nō debebat adduci ō ce lo vel de infimis terre siue de aliquo alio elemēto. ⌊ z p̄otu lit terra z̄c. lignū faciens fructū. ⌋ i. q̄ sicut create fuerūt ar bozes. ita pleni fuerūt fructibus. z credendū puto q̄ nūquā arbozes tantū de fructu z tam bone cōplexiōis p̄duxerūt. ¶ Ratio quia semper operatio que a solo deo est perfecti oz est q̄ perfectio naturalis. Et sicut adam dicimus fuis se hoiem melius oībus hoibus cōplexionatū: p̄ter xp̄m ita z de oībus rebus. s. de primis equis primis leonibus z sīlib⁹. ita qz tunc cōplexio terre erat in optimo gradu. deinde cōti nuo. qz corruptibilis est declinat ad senīū vt res p̄ducte mi noris semp virtutis sint. ¶ Et circa hoc est dubitatio multo rū quo tpe mundus creatus fuerit. i. que q̄litas tempoꝛis vel anni fuit illa quā tenuit mūdus in creatiōe sua. ¶ Et dicūt aliqui q̄ fuit mensis marcij z p̄bant: qz illo tpe herba germi nauit qō ptinet ad marciū. ¶ Jtē qz dī exo. xij. c. iste mensis p̄m⁹ erit nobis in mēsibus anni. z loquit de martio in quo fit pascha iudeoꝝ de azimis. ¶ Et si arguat cōtra istos q̄ i creatione oꝛbis arbozes fructus maturos habuerūt q̄ ptiet ad septēbrē. ¶ Rñdere possunt q̄ in creatiōe nō habuerūt arbozes fructū sed qz dabat eis potētia p̄ductiua fructus z semē ad generationē alterius arboris. ¶ Sed hoc falsum ē qz si nō habuissent arbozes a principio fructus maturos: qd comediſſet hō z multa alia aialia q̄ fructib⁹ vescunt vsq̄ ad maturitatē. qz hō herbis nō vesceret. ¶ Jtē qz deus dixit ho minibus p̄imis creatis q̄ dabat eis in escā fructus arboꝛū z herbaꝝ. s. aliq̄s quas hoies comedunt. sed nō ita indifferē ter vt bestie. Si autē tunc nō erant fructus qūo dabat eos in escam hoibus. ¶ Jtē qz opera dei perfecta sunt. vt pz deute ro. xxxij. Dei pfecta sunt opa. sed nō est arboꝛ pfecta nisi cum fruct⁹ maturos hz. ¶ Jtē qz deus mādauit ade z eue come dere de fructibus ligni paradisi die qua fuerūt creati. gen. ij. c. ¶ Et rōnes q̄s adducūt nō p̄bant p̄imū de herba virēti qz herba nō solū viret in martio. sed ēt in septēbri: qz maio ri tpe anni viret licet p̄incipiū virēdi est p̄incipiū veris. s. in martio. ¶ Secūda ratio nō valet qz magis p̄bat oppositum siste mēsis erit vobis p̄imus in mēsibus anni. ergo videtur q̄ ante nō erat ille p̄imus qz si fuisset nō oportebat mādare hoc sed ante iudei obseruabant mēses ſm p̄incipium creationis qz cōstabat eis de creatione ex fide deriuata a patrib⁹ in filios. Et nūc iudei obseruāt martiū vt p̄imū in mensibus q̄ctū ad solemnitates pp liberationē de egypto i qua celebra uerunt phase qō est p̄imū inter oēs solēnitates. sed quantū ad alias cōputationes septēbrē p̄imū mensem faciunt z sic cōputat scriptura. ut pz exo. xxij. c. z solēnitatē quoq̄ in exi tu anni qñ cōgregaueris oēs fruges tuas. hoc aūt in septem bri est. qz ibi agit de festiuitate tabernaculoꝝ que fit quinto decimo die septēbriſ vt patet leui. xxij. c. Et sic dī exo. xxxiij. c. z solēnitatē qñ redeūte anni tpe cūcta condunt. i. q̄ in se ptēbri exitus anni est. z tūc redit alius annus. vel dī annus redire ad p̄incipiū suū. ¶ Est ergo positio cōioꝛ q̄ mūd⁹ in ceperit cū mense septēbri etiā qz arbozes cuncte fruct⁹ suos tūc maturos habebāt qō cōuenit septēbri: vt probatum est. Fallunt ergo illi q dicunt solem creatū fuisse in p̄io gradu arietis qz hoc est in medio martij. Est ergo dicendū q̄ creat⁹ fuerit circa finē virginis vel in p̄incipio libre. qz hoc est cir ca mediū septēbris. qñ cūcte arbozes fruct⁹ maturos habēt. ¶ Si autē dicas q̄ in ariete sol creatus sit cū ipossibile ē so lē stare sub illo signo nisi in mēse marcij dicet q̄ tunc arbo res nō hēbant fructus maturos qō ē cōtra supradicta z tex tum. Uel dices q̄ arbozes tūc erāt cū fructibus z ceciderūt illi fructus. z rursus habuerūt alios in septēbri. ¶ Sed hoc nō consonat qz fructus nō defluunt nisi ex magna valde ma turitate: vel ex frigore deficāte. z adurente hūidū glutiosum tenaꝝ quo folia z fructus cōiungunt arbori: z dependēt ab ea. Sed istud nō est in vere vt fluerent fructus z renascerē tur alij. Jtē cū fructus qui nascunt z debent eē maturi in se ptēbri incipiant pululare in arbozibus saltē in flozibus z so lis satis cito post martiū. ergo oportebat fructus qui creati fuerāt vel p̄ducti subito diuinitus in arboꝛib⁹. satis cito post p̄ductionē suam defluerent vt darent locū fructibus sequē tibus ad septēbrē naturaliter maturādis. Sed istud valde ir ratiōabile est. nisi forte dicat q̄ hoc fuit sub equinoctiali vel paꝝ distanter ab ea in q̄ terra ē duplex ver: z duplex hyems z duplex fructificatio arborum quolibet anno vt est in isu la taprobane q̄ est in india. De qua ysidoꝛus. xiij. ethymo. z solinus in polistoꝛ. c. de taprobane. z in talibus terris erunt arbozes mature in martio z septēbri. qz vtroq̄ tpe est estas cū sit tūc sol in maxia ascensione ad zenit eoꝝ. ¶ Sed ista rūsio nō valet qz maturitas fructuū q̄ fuit in p̄imordio crea tionis. nō fuit solum sub equinoctionali. sed p̄ vniuersaz ter rā cū deus ageret ibi p̄ se z nō mediāte sole qui magis ifluit in pte illa q̄ ad remotioꝛes ptes mundi. maxime qz ista fru ctificatio eē debebat p̄incipaliter in oi loco vbi erat adam: z bruta aialia vt sumerent in cibū: vt patet infra in lra. ſz adam dicit creatus in cāpo damasceno siue hebrō vbi nunc sepul tus iacet vt patet iosue. xiij. c. Est aūt hebron i terra iuda di stās a hierusalē octo leucis: vt patet in libro diuisionis terre sancte. erat ergo in medio quarti climatis multū distanter ab equinoctiali. aialia aūt bruta erant: per varias mundi partes ī vbiq̄ fructus z herbe eē debebant. Uel oportebit dici q̄ fructus p̄ducti fuerunt in marcio maturi. in septēbri autez nulli fructus. z deinde vsq̄ ad aliū septēbrē nō fuerunt alij fructus maturi z tūc ponet annus z dimidius a p̄ia matu ritate fructuū vsq̄ ad aliā maturitatē. sed hoc cōtra cōsuetu dinē nature ē. z vr eē a nā deficiēti qō nō cōgruit assignare p̄imordijs rex qñ nā magis vigebat. ¶ Concludit ergo q̄ mūdi creatio facta fuit cū tpe mēsis septēbris exīte sole i q̄r-

An aliq̄ bitāt vl tra equi noctialē

Rñsio

an aꝑn° ligna z fructus erāt eiusdem sa poris opio ali quoꝝ iu deoꝝ

Confu tatio

Cur ip̄a creatiōe oia erāt meliora

Qō. xi. Quo tē pore mū d° creat° fuit.

p̄a opio p̄a ratio 2. ratio

R°

Cōfuta tio opio

nis
p̄ia ratio
secunda rō
tertia ratio
quarta rō
Solutio p̄ rōnis p̄ie opinionis
Solutio se cūde rōnis
Cur iudei martiū iter rliquos mē ses vti p̄m⁹ pp solēnita tes obſuēt
Qō. xxij.
2ª Cur non in ariete R°
Cōfutatio
Cōfutatio secunda,
R°
Cōfutatio
hebron

ta die creatiõis in fine virginis vel i pncipio libre. de hac mã tangit. j. c. vj. ¶ z vidit de⁹ q̃ eet bonũ. ¶ ji. iudicauit eẽ bonũ qz cõplacuit in exñtia q̃ placuerat ab eterno i pñtia. dixitq̃ de⁹. Hic agit de ope q̃rti diei. z incipit hic oznat⁹ rex creaturũ z distinctaz. Supza ponebant arbozes z herbe in terra nõ qdẽ ptinẽtes ad oznatũ. lz terrã decozent. sed ad distictionẽ. ¶ Ratio qz ista vident eẽ quedã ptes terre cũ radicibus suis firmiter inhereãt terre: oznat⁹ aũt, ppzie ptiet ad aliquid extrinsecũ aduenies sicut sũt aialia bzuta z hoies aues: z pisces. Oia enim hec elemẽtis suis supaddita sunt p se mota.

Qõ. 23. An sidera z plãete ptieãt ad oznatũ aut ad distictiones

¶ Et si forte aliq̃s dicat q̃ sũt ptes ozbiũ sol z luna cũ ceteris astris. iõ q̃ debẽt ptinere ad distinctionẽ z non ad oznatũ. ¶ Rñdet q̃ septẽ planete licet sint ptes ozbiũ suoz hñt tñ motũ per se distinctũ a motu ozbiũ suoz vt pz manifeste i astrologia. sicut aues a motu aeris. sed nõ tm̃. iõ bene dr̃ oznatus. ¶ De astris autẽ octaue spe nõ ita videt q̃ sint oznatus qz fixa sũt nec videret moueri motu distincto cõtra motũ: firmamẽti sui lz aliq̃ ponãt ea i centricis: z epicyclis moueri: nõ tñ declinãt sicut erratica astra q̃re non sunt ppzie de oznatu. sed sũt sicut arbozes in terra. qz tñ populus cui moyses loquebat erat rudis videns illa astra mouere nõ distingue bat an per se astra mouerent: an cũ toto ozbe. Et qz ozbẽ nõ videbant iudicabant ea p se moueri. Jdeo ꝯz eos ad oznatũ ptinebãt. ¶ fiant lumiaria i firmamento. ¶ luminaria vocant ꝟ sol z luna. licet oia alia astra luceant ista tñ magis pncipaliter lucent. ¶ in firmamẽto celi. ¶ sol z luna sũt in firmamento celi. put firmamẽtũ dicit totã magnitudinẽ oium ozbium celestiũ a cõcauitate ozbis lune vsq̃ ipm celũ stellatũ inclusiue. tũc enim cũ luna sit in pzio ozbe. z sol i. x. Dicunt esse in firmamẽto. Si tñ accipiat firmamentũ p octaua spera. non est sol in firmamẽto vel luna. sed sub firmamẽto. tñ isto modo loquẽdi vtunt astrologi dicentes solẽ esse in ariete: vel tauro z lũa z sic de alijs planetis. i. sub ariete vel alio signo. ¶ z diuidãt die. ¶ Jsta sunt ad que facta fuerũt luminaria. vñ sciẽdũ q̃ luminaria z oẽs alie res adeo pncipaliter creata sunt ad suam gloriã. Deinde ad vtilitatẽ hoium z alioz aialiũ. Ponit tñ hic moyses solũ cãm secundã ne populus iudaicus q ad ydolatriã pzomptus erat aliquã errãdi occasionẽ assumeret: qz maioz cã errandi erat eis in sole z luna q̃s i alijs reb⁹. qz ista a gentilibus multũ colebãt. iõ dicit deutero. iij. c. caue ne forte eleuatis oculis in celũ videas solẽ z lunã: z omnia astra celi: z erroze deceptus adozes ea z colas ea q̃ creauit deus in ministeriũ cunctis gentibus. ¶ Et ponunt quatuoz vtilitates q̃s faciunt luminaria. ¶ Pzima est qz hõ est aial fatigabile non potens semp laborare sed indigens reqe z sõno. iõ luminaria. s. sol pncipaliter facit vicissitudinẽ in tempoze distinguens diem cõgruũ tẽpus ad laborandũ noctem autẽ ad vacandũ quieti per somnũ z ꝟ tangit cũ dicit ¶ diuidant diẽ a nocte. ¶ ji. p motũ solis distinguat dies artificialis a nocte z sint in signa. secũda vtilitas est. q̃ per astra cognoscat aliq̃ dispositio futura in tpe. s. serenitatis. z tẽpestatis. famis. z fertilitatis. belli z pacis. mortis z vite.

Quot vtilitates faciũt luminaria

Qõ. 24.

¶ Jntelligendum tñ est q̃ coꝛpoza celestia nunq̃s signant aliquid nisi illud efficiãt. de hoc latius. j. xl. c. dicet qz si aliqd significãt aut illud solũ põt nãliter fieri aut per deũ sine aliq̃ actione nature. Celũ aũt nullo mõ significat ea q̃ deus solus agere debet sine aliq̃ nãli actione. qz non habet celũ aliq̃s talem cõnexionẽ ad deũ vt causalitates supnãles demõstrent p nãle agens. maxime qz deus inq̃tũ supnãliter agit non ꝟz aliquẽ ordinẽ agendi determinatũ. celũ autẽ habet ordinem significãdi determinatũ. ¶ Jtẽ qz deus agit in his pure volũtarie. celum aut pure nãliter. si aũt celũ significat aliquẽ effectũ naturaliter, pducibilẽ. ipm celũ pncipaliter, pducit cum celũ sit ozigo oium naturaliũ agentiũ. vnde si celũ significat famẽ illã efficit. Si aquaz inundationẽ illã etiã efficit. Sed moyses nõ attribuit hic causalitatẽ celo sed significationem: ne daret cãm errandi. s. si celũ tanq̃s potens z dñans in ijs i feriozib⁹ ponerẽt. vel ne attribueret ei causalitatẽ sup liberũ arbitriũ sicut aliq̃ attribuerũt. ¶ tẽpoza dies z annos. ¶ Tertio pficiũt luminaria qz vtilia sũt ad distinguendũ tẽpoziq̃litates fm diuersas tẽpoꝛis ptes. s. ver. estatẽ autũnũ. z hyemẽ: qz ista q̃tuoz tẽpoza sunt diuersaz cõplexionũ. z causantur motu solis. qz existẽs sol in ariete: tauro: z geminis: facit ver. Jn alijs tribus sequentibus facit estatẽ. in alijs trib⁹ facit autũnũ in vltimis tribus facit hyemẽ. Deinde reuoluit annus ad ver. dies fiunt p motũ solis sup nostrũ hemisperium. annus fit p motũ discursiuũ solis. in oibus duodecim signis a puncto ad punctũ. ¶ vt luceãt. ¶ q̃rta vtilitas ẽ vt homini ad videndũ adiuuent. qz nulla visio fine luce fit. ¶ z il luminent terrã. ¶ ji. aialia existentia in terra. vel illuminẽt terram. s. q̃ per motũ z lucẽ influant: in ista inferioza ad gñationem z coꝛruptionẽ. ¶ fecit deus duo luminaria magna. ¶ ji. solem z lunã. sol autẽ magnũ luminare est. qz nullũ coꝛp⁹ spi cũ tm̃ ẽ: quodlibet eni alioz astroz vel coꝛpoꝛũ elementariũ minus illo est. luna autẽ vocat magnũ luminare in cõparatione ad alia nõ quãtũ ad rem sed quãtũ ad apparentiã quia pzeter solẽ nullũ maius coꝛpus videt q̃s luna. z tñ fm demõstrationes astrologicas. lũa ẽ maioz octies tota terra. z quo libet astro visibili luna ad minus octo vicibus minoz est: pzo pinqtas tñ ozbis eius ad nos in cõparatiõe ad alias ozbes facit magnitudinẽ aparentie. ¶ luminare maius. ¶ s. solẽ. ¶ vt pẽsset diei. ¶ Dicũt aliqui iudei q̃ sol z luna a pncipio fuerunt eq̃lis claritatis. sed lunã volens hñe singularẽ gloriam sugessit deo vt diminueret lumen solis: dicens q̃ nõ conuenit vni regi hñe duas coꝛonas eq̃lis valoꝛis. cui rñdit deus ergo diminuat lux tua. z mouent isti: quia dicit: fecit deus duo luminaria magna. vtrũq̃ eni vocat magnũ nõ absolute q̃si eq̃liter magna sed in aparẽtia ad alia astra. qz maioza oibus alijs astris apparẽt. ¶ Et apparet falsitas: qz si lũa fuisset a pncipio equalis in luce soli: nõ põt eẽ luce solari pñti noꝛ: ita nõ posset eẽ noꝛ pñte lũa. q̃ a pncipio nõ fuisset noꝛ qz fuit luna creata in loco pleni lunij. z ideo exñte sole super oꝛizontem. ipsa stabat. j. z sole cadente sub oꝛizontẽ luna stabat sup oꝛizontẽ. Jtẽ sol z luna z cetera coꝛpa celestia sũt inanimata. loqui aũt ad aiata rõnalia ptinet. ¶ luminare maiꝰ vt pñt diei. ¶ ji. q̃ in potestate solis sit facere diẽ: qz per lucem eius causat dies z nõ per lucẽ alicuius alterius astri. z ideo vbicunq̃ sol sit. dies est. z qz sol semp est in aliquo oꝛizonte alicuius pties mũdi. ideo semp est sol diẽ causans in aliq̃ parte mundi. ¶ Et luminare minus. ¶ ji. lunã. ¶ vt pẽsset nocti. ¶ jnõ pẽst luna nocti sicut diei pzeest sol. sol enim vbicũq̃ fuerit causat diem. z per absentiã causat noctẽ. sed luna nõ causat ubi cunq̃ fuerit noctẽ. qz etiã si luna fuerit: super nr̃m oꝛizontẽ. si tamẽ ibi fuerit sol nõ erit noꝛ. z dato q̃ luna nõ fuerit sup nostrum oꝛizontẽ. si tñ sol etiã ibi nõ fuerit noꝛ erit. ergo nõ causat noꝛ luna pñte: nec desinit cãri ea absente. Dicitur tñ pzeesse nocti: qz maius lumen qõ in noctibus est a luna est. licet alia astra aliqd cõferant. ¶ z stellas. ¶ dicit stellas esse in adiutoziũ noctis. qz licet astra omni tpe sint sup terrã tñ solũ in nocte lucent. qz hemisperiũ qõ in die sup nos voluit stellis plenũ est. tñ pñte lumine solis nõ vident. si tamẽ aliquando cõtingat totam lunã directe supponi radijs solaribꝰ z solem eclipsari apebit celum astris plenũ. ¶ Uel etiam si declinante sole ad occasum vel paulopost oztũ. Si aliquis intret pzofundũ puteũ in cuius pfunditate nec radij incidentes a sole puenire possunt ad oculos nec radij reflexi. tũc videbit stellas exñtes sup zenit capitis p radios directe incidentes: qz tunc nihil pturbant radij solares q̃si si sol esset sub oꝛizonte. hoc autẽ nõ põt apparere in meridie nisi puteus fit valde pfundus. vel sol sit circa capꝛicoꝛnũ qñ habet maximã declinationem ab equinoctiali. ¶ z posuit eas in firmamento. ¶ Hoc nõ solũ refertur ad stellas que sunt in octaua spera sed etiã ad solẽ z lunã qz dicitur infra vt pẽssent diei ac nocti: ꝟz nullũ astrum pẽst diei: nisi sol. iõ de sole etiã intelligit. z cum dicit q̃ sunt in firmamẽto. vez est qz oẽs octo ozbes vocant generaliꝛ firmamẽtũ. z debent hic redi singula singulis. ¶ vt pẽssent diei ¶ q̃tum ad solẽ. ¶ vt pẽssent nocti. ¶ q̃tum ad lunã z cetera astra. ¶ Dixit autẽ deus, pducãt aq̃. ¶ Hic ponit opus quinti diei descripto oznatu celesti ponit oznat⁹ elemẽtoz z ponit. pzio de aere z aq̃. ignis enim nõ ꝟz oznamẽtum. qz tante actiuiatis est q̃ in eo nõ posset aliqõ aial viuere. z ex hoc pz q̃ caliditas ignea magis repugnat nature aialis q̃s frigiditas aquea qz in aqs frigidis viuere possunt aliqua aialia semp. in igne autẽ nullũ diutius viuere põt. põt tñ p aliquod spacium manere i eo salamãdra. aeri ergo aues date fuerunt. z aqs pisces. ¶ pducãt aq̃. ¶ pductio denominat actionẽ quod non cõuenit aqs qz aq̃ nõ habebant talẽ potentiã actiuã vt aliqd subito ex se pducerẽt. fuit ergo ista pductio a deo. sed fuit ista cãlitas ab aqs in gñe cause materialꝭ. ¶ Et dicunt hic pducti pisces ex aqs: nõ ex solis aqs, pducti fuerunt

De magnitudine lune

Qõ. 25. Opio iudeoz ꝺ luce lũe

confutatio opionis

Qũo in die vidẽ turastra

Caliditas ignis magis repugnat nãe q̃s friditas aque

etī fuerunt q̄ in oī mixto cōueniunt q̄tuor elemēta. q̄to magis impfecte mixtis quēadmodū sunt elta aiata: ſ3 dicunt ꝓducti de aqua: q̄ aq̄ magl dñaf in cōplexiōe eoꝝ: ꝛ ſba: ꝛ iō nō sunt tāti nutrimēti ꝛ ꝓfortationis ſic carnes aialiuz q̄ ex terra nascunf. ¶ Et ista est cā q̄re ieiunātibꝰ q̄ se afligere debēt lz comedere pisces ꝛ nō carnes: multū. n. carnes robo rarēt. ⌊ reptile aie viuētis ⌋. i. aial viuēs reptile. ſ. qō plēs pedes hz valde puos sup quos nō eleuaf: ſ3 opz reptare sup terrā: vel aial qō pedes nullos hz: ꝛ talia mozāf in aqs: vt cō muniē: lz aliq̄ reptilia sint in terra: vt ꝑ pētes pui ꝛ vmes: in aq̄ tñ oēs pisces reptilia sī: q̄ vētribꝰ suis sup aquas reptāt: nec indiget pedibꝰ: lz repiaf aliq̄ spēs piscium q pedes hñt: ꝛ aliq̄n in terra mozantur: ꝛ aliq̄n in aq̄: vt sunt crocodili: vt ait ꝑ sidozus. xiij. ethimo. q in flumine nilo egypti plīmi sūt: ꝛ nocte de aqua exeūtes segetes depascūt: ꝛ hoies occidunt hoꝝ tanta duricies est: vt si magna lapidū mole eoꝝ terga premanf nō sentiāt: hos serre pisces pui eoꝝ teneritudines vētriū desiccātes occidūt. De hȳs mīta Soli. i polistoria. c. ō egypto. ⌊ ꝛ volatile sup terrā ⌋. aues ēt de aqua fcē sunt ꝑn cipaliter: ꝛ pñr de alȳs tribus elīs. sed nō ista fozatio fuit eo dem mō: q̄ pisces de pura aqua crassa fozati sī. aues aūt de aqua magis resoluta ꝛ cōtempata qualitati aeree: iō locum hebuerūt aerem: ꝛ ista est rō quare aues subtiliozis nutritionis sunt q̄ aialia bruta: ita ꝙ facilius digeruntf: sed non est solida nutritio: q̄ modico labore cōsumitur ꝛ euapozatur: ꝛ ex hac rōne hoibus multū laborātibus circa magna exercitia nō sūt bonus cibus carnes volatiliū: ꝛ tñ solidiozes sūt q̄ pisces. ⌊ ꝛ volatile sup terrā ⌋. i. ꝙ aues volāt super terrā. ⌊ sub firmamēto ⌋. i. sub celo: q̄ illuc nō accedūt: ꝛ ex hoc pz ꝙ nō vocaf hic firmamentū ꝑma pars aeris vt qdā dixerūt: ſ3 ipsuz celū qō est vltra elemēta: q̄ in ꝑma parte aeris aues mouenf. ⌊ creauit deus grandia cethe ⌋. i. balenas vel alios valde magnos pisces: ꝛ pōt declinari. cetus ti. vel ceta te. ꝛ ſm lrāz hebraicā nominanf isti pisces colubri magni. ¶ Et volunt hebrei ꝙ tāte magnitudinis sunt isti pisces ꝙ si multiplicata fuissent indiuidua destructa fuissent. indiuidua oia piscū: ꝛ mare fcm fuisset in nauigabile ꝛ comederēt alios pisces postq̄ ḡ deus creauit istā spēm in vtroq̄ sexu occidit femelā ne multiplicarēt: ꝛ reseruat eā in cibos btis post vitam istam. ¶ Et in hoc appet grauis error ꝛ stulticia iudeoꝝ q ponunt felicitatē in gustu: qō turpissimi pḧoꝝ epicurei fecerūt: non quidē veri ꝛ magni epicurei: quos Ari. in ꝑ ethi. viros grauissimos vocat: ſ3 illi quos vt turpissimos gule sectatores pḧi abiecerūt. ¶ Hāc pōnē agarēi tenēt q btōs in vita eterna riuis lactis ꝛ mellis: ꝛ delicijs puellaꝝ asserūt delectari: vt pz ex traditione sui alcozani. ¶ Cētiles aūt pḧi licz deū vere nō cognouerūt: sequētes tñ euidētissimū limitez rōnis in delectatiōibus aie tāq̄ ptis supiozis pfectā felicitatez posuerūt: sed dīnt a vītate catholica: q̄ ipsi in hac vita: nos aūt post mozte felicitatē aduenire dicimus. De hac felicitate vide multa tā in nouo q̄ in veteri testō de qbus alia erit speculatio. ſ. mat. v. c. ⌊ ꝛ oēm aiam viuentez atq̄ motabilem ⌋. Jsta est explicatio supiozꝝ: q̄ dixerat ꝙ pisces ꝛ aues de aq̄ ꝓducti sūt nūc magis declarat. ſ. ꝙ creauit magnas balenas: ꝛ omnē aliā aiaz viuētē ꝛ motabilez. i. oēs alios pisces q viuūt ꝛ mouēf in aquis. ⌊ q̄ ꝓduxerāt aque in spēs suas ⌋. Nō est hic ordo tēporis: ita ꝙ dicamus ꝙ deus creauit oēs pisces qui ꝓducti fuerūt ex aqs: ita ꝙ ꝑmo ꝓducti fuissent ex aquis: deinde creati a deo: ſ3 est sensus ꝙ deus creauit siue ꝓduxit: ꝛ melius pisces de aquis: ꝛ creatio q̄ dicit actionem ex pte dei: ꝛ ꝓductio que dicit passionē quātuz ad aq̄s que sunt. mā fuit simul. ſ. ꝙ formatio actiua a deo: ꝛ fozatio passiua ex aquis simul fuerūt. ⌊ Scōm spēs suas ⌋. non dicitur ꝙ sic de hoie: q̄ duo indiuidua hūana in eadē specie prōducta sunt: q̄ centū ꝛ viginti species piscū sunt cognite alique alie manebūt que in distātissimis maribus nutrientur. De hȳs ysidozus. xiij. ethimo. ⌊ ꝛ oē volatile ꝑm genꝰ suū ⌋. ſ. ꝑm modū vel speciē suā: q̄ in multis spēbus volatilia creata sunt sīl a deo. ⌊ benedixit eis ⌋. i. dedit eis potestatez mītiplicandi per generationē. bñdictio eni sp ipoꝛtat multiplicationē siue spūalē siue coꝛporalē. Hic autē de coꝛporali intelligitur. ſ. de ꝓpagatione. ⌊ crescite ꝛ multiplicamini ⌋. i. per generationē dilatamini vt repleatis aquas maris: plāte ꝛ herbe lz hñt vim gñatiuam cū hēant semen. tñ nō multiplicanf per ꝓpagationē: iō nō fuit eis data talis bñdictio. ⌊ aueſq̄ multiplicenf ſuper terrā ⌋. nō dixit ꝙ aues multiplicārētur in aere: qui est elz adornatū per eas: sicut ꝙ pisces multiplicarenf in mari: q̄ pisces in mari mozanf ꝛ generāt nec inde exeūt. aues aūt licet in aere volent magis tñ manēt in terra ꝛ in ea gñant: ideo sup terraz eaꝝ multiplicatio cōgrue describiē. ⌊ Dixit quoq̄ deus ⌋. Hic describiē opus sexte diei: ꝛ istud opus est biptitū: q̄ ꝑmo ponitur bꝛutoꝝ ꝓductio: deinde hoiuz formatio: q̄ hō alīs oibus alȳs melius ꝛ sanctiꝰ erat: iō in spāli poniē eius fozatio. ⌊ ꝓducat terra aiaz viuētem ⌋. i. ꝓducantur vel fiat de terra ai alia viuētia: sic ꝙ voluntas dei erat ibi ꝓ cā efficiēte. terra erat mālis cā in potētia obeditiua ꝛ non nāli: q̄ potētia nālis māe ꝑsupponit rationē seminales: nulla talis autez est in terra ad fozandū hominē. Et vocanf aialia ab aia. ſ. ꝙ denominef totū a parte: sicut hō vocaf aliq̄n aia: vt. j. xlvj. c. vbi dī iste anime egresse sī de femoꝛe Jacob. i. ⌊ homines iumēta ꝛ reptilia ⌋. Hic declarat que sunt aialia viuentia. Et distinguit in tres modos generales. ſ. in iumēta que dicūtur animalia comestibilia: sed ꝓficiunt vel adiuuāt ad necessitates hūanas vt equus asinus: camellus: ꝛ silia ad ferendū onera ꝛ assensoꝛes: reptilia dicūtur serpentes siue parui siue magni: q̄ sine pedibus sunt reptantes super terraz: vel si pedes habēt pui sunt: vt pēos in altuz se attollere nō valeant. Sed magis aliq̄ eoꝝ volant vt dracones. Alia sunt bestie terre: ꝛ dicūtur ꝓprie bestie a deuastādo: ꝛ ꝙuenit feris. ſ. leonibꝰ: vrsis: ꝛ silibus. Hic aūt assumitur large bestia: ꝛ intelligūtur etiam bruta comestibilia: vt boues: arietes: hyrci. ⌊ ¶ Et vidit deus ⌋. Hic ponif de hois formatione qui poniē vltimo: tāq̄ finis: quia omnia ꝓpter hominez condita sunt: ꝛ diuidif in duas. ꝑmo describitur homo formatus. scōo ponitur eius casus. j. iij. c. Prima in duas. Prio agit de hominis formatione. Secūdo de formati cōditione. j. c. ij. ⌊ faciamus hominē ⌋. Jn omnibꝰ alȳs animalibus ꝛ plātis dicebatur ꝓducat terra vel aqua: de homine aūt non sic dicif: q̄ mā reliquoꝝ animaliū ꝛ plātarum est terra ꝛ de potētia materie disposite educif foza cuz non sit aliqd qō est: sed quo aial est: nō sic autem de aia hominis que inter fozas altissimū gradū tz. Nō. n. pōt educi de potētia māe: sed a deo creāte inducif. ¶ Etiā ſ3 ꝙ aia rationalis a pḧis ponif dī esse ab ex̄ ꝛ diuina. ſ3 nō dicūt eē per creationē: ꝛ sic in hac pte necesse est deficere eoꝝ erroneam pḧiam: q̄ aiaꝝ causaſ vel modos assignare nō valēt cū non assentiant creatiōi: ꝛ q̄ ꝑm regulā pḧi ille dī gñare compositum q formā ꝓungit māe cū deus solus aiam creare potest: ꝛ solus creatā coꝛpi formal'r viuere pōt ipse dicef ꝓducens hoiem ꝓprie. ¶ Et si dicamꝰ ꝙ vnus hō gignit aliū accipif large ꝓut ministrat mām ꝛ virtutē dispositiuā. ſ. vim formatiuā ꝛ organizatiuā. sed gñatio nūq̄ fieret nisi deuſ supnālif aiam crearet ꝛ cōiūgeret formal'r. ¶ Duo eni sunt supza potentiā nāliū causaꝝ in hominis gñatione. ſ. aie creatio: q̄ nihil nisi deus creat: ꝛ formal' vnio. ſ. vt aia vniatur coꝛpi: ita vt sit forma sua: ꝛ illud vegetet: q̄ si aliq̄ aia separef a coꝛpe per mōtē lz postea ꝑmissione dei ipsa posset applicari coꝛpori relicto vt motoꝛ: ꝛ illud coꝛpus moueret: tñ nō posſ3 etiaz deo ꝑmittēte ipaz vniri formal'r coꝛpi vel viuificare: nisi deꝰ eā ex sua potētia vniret: nec etiā angelus posset: quare resuscitare mortuū cū sit vnire animā coꝛpi formal'r potētie infinite est. ¶ Ex quo inferf ꝙ magis ꝓprie asinus generat asinum q̄ hō hominē: q̄ asinus gñans ꝓbet mālem partem ſ. semen ꝛ vim formatiuaz que disponit agēdo vt educaf forma asini de potētia māe: nec requirif hic actio dei inquātuz est cā supnālis: sed inquātū est cā vltima in cōnexione naturaliū cārum: ꝛ isto modo ꝓcurrit effectiue ad oēm actū quātūcūq̄ leuissimū. ſ. ad comedere ꝛ bibere. Exꝑsit ergo deus hic suā actionez supernālem dicens faciamus hoiem: quasi vna persona diuina loquereſ ad aliā: cum tota trinitas indiuidue opereſ ea que extra eū sunt: pr̄: filius: ꝛ spiritus scūs simul sunt vna cā hoꝝ inferioꝝ ad intra aūt non sic: q̄ pat gignit ꝛ nō filius: pr̄ ꝛ filius spirant: ſ3 non spūs sanctus. In creaturis aūt qcquid facit pr̄: idē facit filius ꝛ spūs sanctuſ. ¶ Hebrei volētes fugere trinitatē dicunt ꝙ hic loquebatur deus ad angelos tāq̄ mīstros formatiōis hois: ſ3 ꝺ nō consensit: q̄ in creatiōe non pñt coopari angeli cū creatio sit infinite potētie. Et si dicas ꝙ angeli nō cooperati sunt in creatione anime: sed in fozmatiōe coꝛpoꝛis de limo terre adhuc non pōt stare: q̄ dicif hic ad imagineꝝ nostram: ꝛ sic isti ad

Lur pisces nō sint tāti nutrimēti sic carnes aialium.

Rō cur aues ſb tiliozis nutritionis sunt q̄ bruta

Qō. 26. Opi. hebꝛeoꝝ de cete.

Jrrisio iudeoꝝ

q̄t spēs piscium cognita sunt.

Qō. xxvij.

Sola aia a deo.

Asinus est magl filius asini q̄ hō hominis

Angelꝰ nō coopaf in creatione.

quos fiebat loquutio hñt imaginē ad quā factus est hō imo angelus factus est ad eandē imaginē ad quā factus est hō. ¶ Ad imaginē z silitudinē nr̄am ¶.imago attēditur in trib⁹ potētijs nālibus.s.memoria:intell's:volūtas: cū tribus actibus suis: z sic imago nālis est sil'itudo in gratuitis.s.q̄ sicut deus iustus sapiens z scūs est ita hō creatus est fm aliquez modū: z ideo sil'itudo est quedā pfectio imaginis: z cum sit imago nālis nūq̄z poterit perdi. Sil'itudo aūt cū ponatur in gratuitis: z gratuita sepe perdant: sepe pdet sil'itudo fm istū modū ponendi sil'itudinē. ¶ Alij aūt alio mō ponūt. ¶ Judei valde large assignāt rōnem imaginis: ita q̄ conuenit aiabus brutoz: z iō nulla est.s.q̄ sicut deus replet mundū: ps Jere.xxiij.c.celū z terrā ego ipleo ita aia totū corpus iplet: sed idē est in aia asini. Itē q: sicut deus vnicus est in suo seculo: sic aia est vnica in toto corpe suo.idē in asino. Itē sicut deus nō ignat foꝛdibus huius mūdi exñs vbiq̄z: ita nec aia inquinat labe corpis:idē in aia asini: q: inquinatio corpi quā to conuenit. Itē sicut deus videt z a nullo vī: vt ps exo.xxxiij. nō videbit me hō z viuet:ita aia videt z nō vī. Itē sicut de⁹ non dormit:vt ps.ps.cxx. ecce nō dormitabit nec dormiet q custodit isr'l:sic aia non dormit. ¶ vt p̄esit piscibus maris ¶. Jsta dñatio quātum ad actū solū fuit in hoie in statu nāe cōdite.s.anteq̄z caderet ab originali iusticia per pctm̄:postea āt in cōtrariū versum est:q: aialia hoi repugnant: z aduersant ad mortē:vt sicut nec ipse deo subditus stetit. Jta nec aialia ei sbdita permanerēt:sed pugnat totus orbis terre p̄tra nos insensatos. Cū ergo aliquis ad magnā sanctitatē deuenit cū cta ei obediunt aialia z elemēta: vt ps in legēdis multoꝛum sanctoꝛ p̄rum.manet tm̄ hoibus dñium istud nāliter z habitualiter: z actual'r quātum ad multa:nāliter quidē ꝓpt̄ p̄rudentiā:q: sicut hoies qui carēt p̄rudentia sunt nāliter serui: z illi qui intellectu vigent alioꝛ sunt dñi z rectoꝛes vt ōterminat late phs in p̄mo politicoꝛ:ita aialia bruta nāliter hominī seruiūt:q: ipsa carent p̄rudētia de pticulari vtili z nociuo:ls quādam sagacitatē vel industriā valde gñalem habēt: sicut ps in quibusdā eoꝛ:vt hr̄.vj.ethico. z ideo pp eoꝛ vtilitatē z gubernationē meliuꝰ eis est stare sub dño z cura hominū:q: sic diutius cōseruabunt a nociuis: z p̄uidebit eis melius de nec̄ijs. Etiā ꝓpter ordinē nāe:q: impfecta ordinātur ad perfecta.homo aūt pfectioꝛ oibus creaturis corpeis est:ideo ad ip̄m cuncta fcā sunt: z eius dñio subdita:licet ip̄e demeritus sit z aliq̄n repugnent: ius tm̄ dñandi sup animalia p̄ncipatu despotico: z magis q̄z despotico non sublatum: imo etiā post peccatū ꝓfirmatū est:vt ps.j.ix.c. Item si aialia non manerent in iure hois nō posset licite occidere z comedere ea:q: tūc acciperet nō sua qō semp illicitū est. Sz deus mandauit hoi q̄ occideret de brutis z comederet:vt ps.j.ix. c.ergo ius aialium apud hoiem ꝓstituit. ¶ omniq̄z reptili qō mouetur in terra ¶.i.oi serpenti.aialia.n.reptilia: ls non sint ad cibos hoiuz nec ad adiutoriū:tm̄ dñio hoium subdita erāt a p̄ncipio. ¶ Quer̄ aliqui ad quid deus creauit serpētes cum nihil ꝓficiant hoi:imo magis noceant. ¶ Rñdet q̄ in creatione rez finis p̄ncipalis fuit gl'ia dei:ad gl'iam aūt dei. pertinet diuersitas ordinata in creaturis: q: nihil est q̄ magis sapiam agētis demōstret q̄z p̄cor rez diuersitas. Etiam q: spēs ad vniuersi ꝓtinuationē sē disposite vt numeri.si aūt tollerent de medio tot serpentū spēs maneret magna discōtinuatio in ordine spērum fm eētiales gradus ꝓtinuos: qō nō decebat ad pulchritudinē vniuersi. Etiā non sunt ꝓpentes hoibus total'r inutiles:imo nobis aliq̄n corpoꝛal'r p̄ficiunt:q: de corpibus eoꝛ medicamēta varia fiunt. Spiritualiter aūt valde multū p̄ficiūt:q: in cōtēplatione eorum dei magnitudinē z sapiam cōsideramus. Itē ad punitionez nostram vt timeamus z doleamus ne nobis in peccādo deū to talis facultas.multa quoq̄ alia faciūt que satis patent cuilibet ꝓtemplanti. ¶ z creauit deus hoiem ¶. homo non est hic nomen indiuiduū:sed nāe:vt ps infra:q: dī creauit eos: z ls nā non fit creabilis:q: nō est terminus alicuius mutationis vel creationis siue cuiusq̄z actual'r aduenientis: q: omne qō fit indiuiduū est cū actiōes sint in singularibus: vt patz.vj. ethi.tm̄ ponitur h nomen nāe vt cōp̄hendat duo idiuidua formata. ¶ Ad imaginē dei creauit illū ¶.repetitio eiusdē sententie est nihil addens in sñia z multotiēs fit talis fm ꝓsuetudinē hebraici sermonis. ¶ masculū z feminā creauit eos ¶. hoc dī de formatione eue postea de costa ade: q: p̄mo fuit tota nā producta in viro.deinde de costa viri feminā formauit: z qñ dicitur creauit eos masculū z feminam. non est intelligēdum q̄ deus simul creauerit vel formauerit masculū z feminam:q: femina post de viro formato sumpta est. Et ista p̄positio hz veritatem p̄o tēpore quo iaz formata erat eua de latere ade:q: tūc p̄eterierat formatio cuiuslibet eoꝛ.sz vna ante z alia post:sed nō est reducenda ista ꝓpositio in p̄senti ad simultatē tēporis:q: dato q̄ deus adam vel eua in aliqua tēporali successiōe formare voluerit: nūq̄z tm̄ fuit verum dicere vel in eodē tempore siue instāti deus creat vel ꝓduc adam z eua. Et in hoc difert ꝓductio hois a ꝓductiōe aliorum aialiū:q: alia animalia simul in masculis z femellis p̄oducta sunt:nec sumpta fuit femella de masculo. Jn nā autez humana femina de carne viri sumpta est. Et hoc multū attestatur perfectiōi viri:q: in alijs aialibus masculus z femina simul ꝓducta erant p̄ma p̄ncipia nālia totius speciei: z sic qualibet specie multa p̄ncipia p̄ma fuerunt:q: deus multos asinos multos equos.multos pisces simul ꝓduxit: z sic de alijs.vnicū aūt indiuiduum nature humane.s. vir fuit totale primū p̄rincipiū naturale omniū indiuiduoꝛ speciei hūane: q: etiā ipsius mulieris p̄ncipium māle fuit. sicut deus solus omniū rerum p̄ncipium est.sic dicit actuz.xvij.c.deus fec̄ ex viro omne genus hoium. ¶ Secūda causa z potissima fuit vt vir maxime diligeret vxorē:q: vt ps in.viij.ethi. in ordine diligendi p̄mus amoꝛ est ad seip̄m: cū ergo homo cognoscēt feminā ex se sumptā diligeret eā tanq̄z seipsum: sic diligit homo filios:q: cognoscit eos esse ptes decisas de substātia eius maxime mater diligit: q: certissime cognoscit quis sit filius suus:p̄ aūt valde dubitare pōt.de q̄ in.viij.ethi. Si aūt cognoscēret vir feminā de alia mā esse factā non tm̄ eaz diligeret. Et appet hoc:q: qñ femia a deo formata fuit z adducta corā viro.dixit vir hec nūc caro de carnib⁹ meis z̄c. z infra de viro sumpta est quāobrē dimittet hō.i. vir p̄rem z matrez z adherebit vxori sue. Dilectio ista erat magis nēcia in natura hūana q̄z in alijs aialibus:q: inter alia aialia nō erat aliq̄ cōicatio iconomica:vt ps in.ij.poli. z ideo nō multū cōmorātur vel cōmanent masculus z femella in alijs aialibus nisi ad generationē: z aliq̄n in quibusdā ad filioꝛ educationes. Et sic nō possunt tm̄ sibi irasci. Inter virū aūt z vxorē valde magna cōicatio requirit̄.s.quottidiana: que sustineri nō posset nisi valde magnus amoꝛ esset tollēs omnia tedia que accidūt in cōmunicatione. Maxime q: vir z mulier cognoscunt ꝓpter quid diligāt vel odio hēant:ideo ex facilioꝛi causa se poterāt repudiare:vel vir interficere feminā nisi eā valde diligeret. Jn alijs aūt animalib⁹ non est talis cognitio: ls sola inclinatio z impetus nālis ad generationē: z ideo etiaz si se nō valde diligāt non cōmunicabūt quātum ad nālē cōmunicationē in ꝓcreatione filioꝛ que p̄ma ac facillima est: vt ps p̄mo politico. ¶ Itē q: deus volebat attribuere p̄rincipatuz viro vt eēt caput mulieris:q: vt ait apl's vir est caput mulieris.viri aūt caput est xp̄s:qō non eēt ita ꝓpter nisi femina de costa viri fuisset assumpta. ¶ Quarta rō fuit ꝓpter sacramentū:q: in p̄ncipio rez fuit etiā p̄rincipiū misteriorū. Significabat hoc:q: sicut eua vxoꝛ ade sumpsit exordia ab adam viro suo.ita eccl'ia a christo spōso suo: q: de latere christi in cruce per mortē dormientis effluxit ille bñdictus sanguis cū aqua in quo sacramēta eccl'ie z redēptio nra vires accepit:ideo apl's ad ephe.v.loquēs de matrimonio viri z femine ait. Sacramentū hoc magnū est.ego aūt dico in xp̄o z eccl'ia. ¶ Aliqui hebrei tamē dicunt ex ista littera q̄ deus creauit simul in nā humana masculuz z feminā: z tm̄ erant in lateribus cōiūcti: vt licet haberēt omnia mēbra duplicia: scilz duo capita q̄ttuoꝛ pedes z̄c.tamē ita cōiūcti erāt: quia vnū continuuz iudicarentur:nec poterant separi. Sed post eos sepauit deus: z hoc dicūt:q: in littera dicit̄ p̄imo. ¶ creauit deus hominē ¶.Jn quo denotat vnitatē idiuidui vel suppositi.deinde subdit. ¶ creauit eos masculuz z feminaz ¶.Jn quo denotat vtrūq̄z sexum.vt ergo cōcordent hoc ponūt vnitatem indiuidui per cōtinuationez.s.in lateribus. vnitas autem causat idēptitatem z ponūt vtrūq̄z sexum.s.masculinuz ad latus vnuz siue ante.femininū autem retro: sed ista stultissima sunt z cōtra textū:q:.j.ij.c.dicit̄ q̄ deus sumpsit costam de latere viri de qua formauit mulierez. ¶ Itez quia dī repleuit carne p̄o ea. Sed adhuc respōdere conant dicētes q̄ vocabulum illic positum nō signat costā sed latus. Et tūc

est sensus

Judei non bñ assignant rōnē imaginis.

Uñ sit q̄ q̄ dā aialium hoi repugnent.

Qō dñius hēat homo nūc aialiuz

Qō. xxx. Cur creati sunt serpentes.

Qō. xxi.

Unō sit q̄ cū in ceteris aialibus mas z femina sit ꝓducta eēnt.vir tm̄ fuerit totale ꝓnm nāe humane.

ꝓ⁹ca usa

2ª causa

dilectio viri ad vxorem ad mōz nāe hūane necessaria.

ꝓ³ ratio

2ª ratio.

3ª ratio.

4ª ratio

Qō. xx. Qō an deus sit creauerit masculuz z feminaz Opinio iudeoꝛ

Ratio iudeoꝛ Confutatio opinionis.

Rº iudeoꝛum

Ad 2em rõnẽ responsio

est sensus q deus tulit vnum latus ade.s.q2 erat cõiunctus corpus femie corpori viri: z hoc est q2 dictio hebraica ibi posita est equiuoca ad latus z costã. ¶Ad secundum respondent q vbi nos dicimus repleuit carne pro ea:hebraica littera habet clausit carnẽ in loco suo.i.q in loco suo vbi fcã fuit discõtinuatio corporis vnitorũ: q2 nõ manebat cutis fuit extensa vt clauderet carnem illaz. ¶Sed adhuc ista responsio non valet:q2 talia data sunt mõstra: z ista causant a natura per accidens:vt patet.ꝫ.politicoꝝ ex defectu regulatiõis cũ intendat semper natura bonũ z perfectum. Ualde ergo irrationabile est dicere q deus a talibus mõstris incepisset cum operẽ perfectius q̃s natura. Similia autem raro accidunt a natura deficiente:sicut legitur in cronicis helinandi q in confinibus normanie z britãnie nate sunt due femine coniũcte in dorsorita q omnia superiora vsq ad vmbiculuz erant duplicia: z inferiora erant simplicia: z tamẽ erant due mulieres:qõ patuit ex hoc:q2 aliquando vna ridebat z alia plorabat.vna gaudebat z alia tristabatur: z fuit mõtua vna ante aliam magis q̃s per annũ. Secũda tamẽ expondere z fetore mortua est. Item adhuc repugnat veritati littere:qa si aliquod indiuiduũ tale fuisset illud non magis idigebat adiutorio femine q̃s viri:imo vtroq indigebat.s. viro z mulier:sed dominus dicit q non inueniebatur adiutorium simile ade.s.femina.ergo vir erat solum. ¶Item q2 si sic daretur s.q erant vir z mulier iuncti in posterioribus per separationem:vterq remansisset integer preter illam modicam partẽ cutis cõcisaz in medio.nõ dicẽtur ergo magis q fuisset edificata femina q̃s vir:q2 vterq integer erat. Itẽ quãdo Adaz dixit'hec nũc caro de carne mea: z os de'ossibus meis nõ esset vera nec ꝓpria loquutio:q2 nõ magis esset eua de ossibus ade q̃s adam de ossibus eue:q2 vterq integer erat. Itẽ quando dicit z vocabit virago:q2 de viro sumpta est nõ ꝓprie diceretur:q2 nõ magis fuisset assumpta eua de adaz q̃s adã de eua.vocaret ergo adã mulierago:q2 de muliere assũptus est z multa alia in hũc modũ que valde repugnãt sacre scripture.tenendũ est ergo vt ꝑmo diximus. ⌊ bñdixitq ⌋. Hic ꝓñr ponitur nãe hũane conseruatio. Primo quantũ ad spẽz per generationẽ. Secũdo quãtum ad indiuiduũ per nutritiõem ibi. ⌊ dixitq illis deus ⌋. Species q2 est pars ꝑncipalis vniuersi desiderat perpetuã conseruationem. qñ aũt ista ꝓseruatio haberi põt per vnicuz indiuiduũ non requirit multiplicatio per generationẽ quãtum est ad speciẽ. Si aũt natura nõ põt in vno indiuiduo ꝓseruari: (q2 illud corrũpitur) natura dat generationem vt multiplicentur indiuidua in qbus per successiones cõseruetur. Cũ aũt natura humana post lapsuz incurrit necessitatez moriendi nõ poterat spẽs conseruari nisi per indiuiduorũ multiplicationẽ. Et ideo dedit deus hoib9 q generarent. homes aũt si permansissent nõ consentientes tẽptationi diaboli ad modicũ tps: vel statim fuissent ꝓfirmati: z dotarent incorruptibilitate. Et posset tota spẽs in duobus indiuiduis exãtibus perpetuari. z tñ genuissent nõ ad necessitatem spẽi:sed ad gloriã dei vt cõicaretur multis homibus electis.nũc aũt gñatio necessaria est vt ꝓpter ꝓseruationem: z ꝓpter electoꝝ cõpletionẽ. Credo tñ z sic tz maiorus auctoritas q si omnes homes vniuersi vna mente se ꝓtinere ꝓponerent.q deus crearet electos futuros deficiẽtes vl' faceret eos de mribus sine virili semine ꝓcipi. Et sic totus mũdus breuiter finiret. Sed deus nouit qd futurũ sit:credo tñ q iste casus saꝫ difficilis sit. ⌊ benedixitq illis ⌋.i.ade z eue: benedictio iportat multiplicationẽ: non tñ est intelligenduz q deus multiplicauerit illos.s. q alios homes creauerit vel formauerit:sed q potẽtiã multiplicandi per generationẽ illis tribuerit:vt patz ꝓñr.s. ⌊ crescite z multiplicamini ⌋. Ista duo verba idẽ signt.s.augeri in nũo: q2 crescere nõ importat augmentuz quantitatis stature cum non diceret deus q fierent maiores filij q̃s parentes. Etiaz q2 non erat hoc in potestate eorũ:sed dicit augmẽtũ in nũo. ⌊ dixitq deus ⌋. Hic ponitur de ꝓseruatione indiuidui que fit per mutationẽ. Et iõ dicitur. ⌊ ecce dedi vobis oẽm herbã afferentẽ semen z vniuersa ligna ⌋. Isti duo cibi dant homibus z alijs animalibus.s. herbe z fructus arborũ:sed nõ dati sunt indifferenter: ita q vtriq hoi cõueniret. Sed fructus magis nãe hũane conueniunt:ideo intelligũtur esse sibi dati.herbe aũt magis cõueniunt brutis.ideo eis date sunt: lz aliqua animalia sũt q fructibus arborũ alunt: z homes ẽt aliqb9 herbis in cibos vtũt.

Quid facẽt ões posito casu qõ est oẽs ꝓtinerẽt se,

¶Et si dicas quare deus dedit animalibus rationabilibus cibos sil' q2 homes nõ indigebant cũ nondũ essent mortales. ciborum autẽ necessitas post mortalitatem fuit. ¶Respõderi põt q homo nondũ erat imortalis qñ ista assignatio cibi facta fuit: nec etiã incurrerat mortalitatem erat tamen potens mori: z potens non mori:iõ cibis indigebat. ¶Uel etiaz melius:q2 lz hõ imortalis fuisset.tamẽ appetitus cibi z potus ei manebat vt comederet ò ligno vite:vt tenẽt oẽs catholici. ⌊ vt sint nobis in escã ⌋. Hic taxauit deus cibos hoib9.s.vt carnes nõ comederent:sed solis fructib9 arboꝝ z herbis vescerent. Et obseruata fuit ista lex vsq ad diluuiũ.post qõ deus dixit noe z filijs eius q comederẽt de animalibus:vt ps.j.ix.c. Fuit autez cum hijs cibis illa prima etas magne durationis z processus nimie in corporibus: z sani valde corpore. De hoc Boetius de consola.lib.ij.metro.v.felix nimiuz prior etas cõtenta dulcibus aruis. Nec inerti perdita luxu.facilicq sera solebat ieiunia soluere glande. Nec bacchica munera norãt liquido confundere melle. ¶De hoc etiam Ouidius metha. mor.libro primo.cõtenti cibis nullo cogente creatis. arbuteos fetus.montanaq fragra legebant.cornaq z in duris herentia mora rubetis. z que deciderant patula Jouis arbore glãdes. ¶Ysidorus ethimo. xvj. dicit q prima arbor de cuius fructu homines comederunt z cibari consueuerunt:fuit ilex que glandes gignit: z ratio esse potuit: quia glandes z castanee sunt solidi nutrimẽti multum conuenientes cũ pane. Alij autez fructus sunt teneriores. Unde ait Jlex.ab electione dicta est.hanc eniz primuz homines in cibos assumpsisse asserunt: z subiũgit ad ꝟ aũcitatẽ ouidij mortales primum rutare guture glandẽ. ¶Et iõ pitagoras qui fuit valde abstinẽs volens homes ab esu carniũ abstrahere dicebat: vt hꝫ per ouidiũ methamor.xv.lib.pcite mortales dapib9 temerare nephandis corpa sũt fruges:sunt deducẽtia ramos. Pondere poma suo tumideq in vitibus vue. Sunt herbe dulces: st que mitescere flãma. Moliriq queant nec vobis lacteus humor Eripit:nec mella thimi redolentia floze. Prodiga diuitias.alimẽtaq mitia tellus Suggerit:atq epulas sine cede z sanguine prebet. Carne fere sedant ieiunia:nec tñ oẽs. Quippe equus z pecudes armẽtaq gramia pascũt. ⌊ z cũctis animantibus terre ⌋. Nũqd alia bruta animalia comedebant herbas añ diluuiũ. Rñdet q in pecoribz z feris nihil mutatũ fuit de ꝓditionibus nãlibus:sed idẽ mansit. sic ergo leones z tigres vel vrsi nũc nõ comedũt herbas:ita nec tũc: q2 semp fuerunt tres modi in animalib9. Quedaz sũt que solas herbas comedũt vt pecudes. Quedã q̃ solas carnes:vt leones z animalia multũ ferocia:lz ista aliqñ pp magnã famẽ herbas comederẽt sic credit fcm in archa Noe tpe diluuij. Alia aũt sũt q̃ vtroq vtunt vt homes: de hijs trib9 spẽbus differit Ari.in p politi. Cuz aũt dr q ista data fuerũt in cibũ cũctis animantibus nõ intelligit q dederit mãdatũ bestijs de non comedendo carnes sic hoib9:q2 bruta non sunt capacia legis. cũ ergo nã sua inclinaret ad vescendũ carnib9:vt nũc opz dicere q carnib9 vescerent. Et cũ dr q herbe z fruct9 arborũ dati sũt in cibũ animantib9 cũctis.intelligit q posita sũt ista: vt si animalia vellẽt comedẽ de istis q hrent qd comederẽt: nõ tñ q nihil hrent ad comedere nisi herbas z fruct9. Uel intelligitur quãtũ ad animalia que solis herbis vtũtur. vel ad ea que interdum herbis:interdũ carnibus vescũtur. ¶Dom tñ eẽ videt q animalia fera que nũc solis carnibus cibant p aliquãtũ tps post creationẽ abstinuerũt a carnib9. Si aũt imediate carnes comedere incepissent ante multiplicationem magnam cuiuscũq spẽi per gñationem tot animalia mortua fuissent q alique spẽs deficerent. Deinde facta multiplicatione magna inceperũt bestie comedẽ carnes bestiarũ:lz qdam putant q vsq post diluuiũ nullũ aial manducauit carnes de q plus dicet in cõmentario sup eusebiũ. ⌊ vidit de9 cũcta q̃ fecerat ⌋. In isto.c.ꝓtinet tota creatio: z sup q̃lz res creata bñdicebat spãliter.hic tñ oẽs sil' bñdicunt. ¶Et rõ est q2 res dicunt duas bonitates. Prima est bonitas specialis in natura sua cui datur quedã benedictio. Alia ẽ bonitas quã dic res quelz inquãtũ est quedã ps vniuersi: q2 vniuersuz est maximum bonuz creatũ qõ continet quẽdam ordinez perfectissimum:vt dicit pbus. xij.me" in fine: q entia nolunt male disponi. ⌊ vidit deus cuncta que fecerat: z erant valde bona ⌋. Singlas res deus bonas vocauit: lz oẽs iũctas valde bonas:q2 ex eis ꝓsurgit quidaz ordo admirabilis vniuersi.

Quõ. xxxiij. Cur de9 dedit ciboꝫ hominib9 cuz adhuc non essent mortales.

Ouidius. Pithagoras.

Quõ. xxxv. An ante diluuiũ bruta comedebãt herbas R°

¶ L.S. die ſeptimo requieuit deus opere cõſummato: ⁊ bñdixit diei ſeptime. Capi. ſcõ.

Situr perfecti ſunt celi: ⁊ terra ⁊ ois ornatus eoꝝ. Compleuitqꝫ dℯ die ſeptio opus ſuuꝫ qõ fecerat: ⁊ requieuit die ſeptimo ab vniuerſo ope qõ patrarat: ⁊ bñdixit diei ſeptio ⁊ ſcificauit illũ: qz in ipſo ceſſauerat ab omni ope ſuo qõ creauit deus vt faceret. Iſte ſunt gñationes celi ⁊ terre qñ create ſunt in die quo fecit deus celum ⁊ terrã ⁊ omne virgultũ agri anteqz oriretur ĩ terra omnẽqz herbã regionis priuſqz germinaret: non enim pluerat dñs deus ſuper terrã: ⁊ homo nõ erat qui operaretur terraꝫ. Sed fons aſcendebat e terra irrigans vniuerſaꝫ ſuperficiẽ terre. Formauit igit dñs deus hoiem de limo terre: ⁊ inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ vite: ⁊ factus eſt hõ in aiam viuentez. Plãtauerat aũt dñs deus paradiſuꝫ voluptatis a principio in quo poſuit hoiem quez formauerat: produxitqꝫ dñs deus ŏ humo oẽ lignũ pulchrũ viſu: ⁊ ad veſcẽdũ ſuaue lignũ ẽt vite in medio paradiſi: lignũqꝫ ſcie boni ⁊ mali. Et fluui⁹ egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandũ paradiſuꝫ qui ide diuiditur in q̃ttuor capita: nomẽ vni ℙhiſon. Ipſe eſt q circũit oẽm terrã euilath: vbi naſcitur aurũ: ⁊ aurũ terre illius optimũ eſt. Ibiqꝫ inuenitur bdelliũ: ⁊ lapis onychin⁹: ⁊ nomẽ fluuij ſcõi geon. Ipſe eſt q circũit oẽz terrã ethiopie. nomẽ vo flumis tertij Tygris ipſe vadit ꝯ aſſyrios. Fluuius aũt q̃rtus ipſe eſt Eufrates. Tulit ergo dñs deus hoiez: ⁊ poſuit eũ in padiſum voluptatis vt operaretur ⁊ cuſtodiret illũ: ꝓcepitqꝫ ei dicens: Ex oĩ ligno padiſi comede: de ligno autez ſcie boni ⁊ mali ne comedas. In q̃cũqꝫ. n. die comederis ex eo: morte morieris. Dixit quoqꝫ dñs deus. Non eſt bonũ hoiem eẽ ſolũ: faciamus ei adiutoriũ ſil'e ſibi. Formatis igitur dominus deus de humo cũctis animantibus terre: ⁊ vniuerſis volatilibus celi adduxit ea ad adam vt videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit Adam anime viuentis ipſum eſt nomen eius: appellauitqꝫ Adam nominibus ſuis cuncta animantia ⁊ vniuerſa volatilia celi: ⁊ omnes beſtias terre. Ade vero non inueniebatur adiutor ſimilis eius. Immiſitqꝫ dominus deus ſoporem in Adam. Cunqꝫ obdormiſſet: tulit vnam de coſtis: ⁊ repleuit carnez pro ea. Et edificauit dominus deus coſtam quam tulerat de Adam in mulierem. ⁊ adduxit eã ad adã. Dixitqꝫ Adam: hoc nunc os ex oſſibus meis: ⁊ caro de carne mea. Hec vocabitur virago quoniã de viro ſumpta eſt. Quãobrẽ relinquet hõ ꝑrem ſuũ ⁊ mrem ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ eruut duo in carne vna. Erat autẽ vterqꝫ nudus: Adam: ſciliz ⁊ vxor eius ⁊ non erubeſcebant.

¶ Secundum capl'm.

Situr deſcripta hois fozatione. ℏ agit de eius ſtatu ⁊ ꝺditione. Et diuiditur in duas ptes: q: ꝓmo ponit ꝓdictorum ꝓſumatio. Scõ de hois formatiõe recapitulatio ibi. ⌊ iſte ſunt gñationes ⌋. Iſta in tres ptes. Primo de hois formatione. Scõ de hois formati ꝓma in habitatiõe. Tertio de filioꝝ ꝓpagatiõe. ſcõa ibi. ⌊ plantauerat ⌋. ⁊tia ibi. ⌊ dixitqꝫ dñs ⌋. Circa ꝓmũ volens Moyſes tranſire ad aliã narrationẽ ponit finẽ operũ ſupractoꝝ dicẽs. ⌊ Igit pfecti ſunt celi ⌋. Igit ponit hic nõ vt ꝯiunctio illatiua: ſz vt ꝯiunctio inceptiua. Et ſic qñqꝫ aliq narratiões hiſtorice incipiunt p igit. ⌊ pfecti ſũt celi ⌋. nõ faciunt mentionẽ de ꝓme mãe celeſtis: ⁊ elemental' creatione: ſz de rez diſtictiõe q̃ ſũt partes ꝓncipales vniuerſi cũ pp has ipa mã ꝓdita fuerit. Et ꝓmo dicit de celis: qz ſunt ꝓma pars ⁊ ꝓncipaliſſima vniuerſi. Et accipiunt hic oẽs celi ſiue empyreũ: qõ ptinet ad ꝓmã creationẽ que ſine die noiat. ⁊ celũ chrꝫſtalinũ. ⁊ firmamentum ꝓtinens octo orbes. ⌊ ⁊ dñ perfecti ſunt ⌋. qz pficere impotat facere: ⁊ deinde cõplere: ⁊ iõ non cõuenit ſimplici ⁊ ſubite productiõi. vnde ſi deus munduꝫ ſubito: ita vt eſt ad eſſe per creationẽ deduxiſſet: nõ diceret ꝓprie q pfecit munduꝫ: ſz q fecit mundũ. Celo aũt bene ꝯuenit q pfectũ fuerit qz ſucceſſiue vel p pl'es opationes celi ad totale eẽ deducti ſunt. Prio. n. mã celi cum mã elemẽtali creata eſt. Deinde in ſcõ die celũ chrꝫſtalinũ: ⁊ firmamentũ octo orbiũ inde fozatum eſt. Poſt in q̃rto die ſtellis magnis ⁊ puis firmamentũ decoratũ eſt. ⌊ ⁊ ois ornatus eoꝝ ⌋. dicunt ornatus aſtra ornantia orbes q̃ in q̃rto die ꝓducta ſt. in hebreo dr. ⁊ oẽs militie vel turbe eoꝝ. ⁊ ſignt eadez aſtra: qz dicunt diſcurrere per celũ tanq̃ milites vel exercitus: ⁊ eadẽ dictio ponit hic in hebreo que ponit in libris regũ. iij. ⁊. iiij. ſepe. ſ. coluit oẽz militiã celi. de q̃. iiij. reg. xvij. c. ⌊ cõpleuitqꝫ dñs die ſeptio ⌋. Aliq libri hñt die ſexto: ſz veritaſ hebraica hz die ſeptio: nulla tñ in hoc difficultas eſt. Qz cõpletionis terminus accipiẽdo large põt dupl'r dici. Aut pro tpe in quo fit: ⁊ vltra iſtãs quo claudit illud tps res nõ fiet. Aut pro tpe in cuius ꝓncipio res nõ fit: ſed paulo añ fiebat. Accipiẽdo ꝑ mõ terminũ. dies ſextus fuit terminus cõpletionis: qz die ſexto dℯ cõdidit aliquã ſpẽm creature. ergo dies ſextus fuit termin⁹ in q̃ deus agere deſinit. Si aũt accipiat ſcõo mõ dies ſeptim⁹ eſt terminus cõpletiõis: qz in die ſeptio deus nõ creauit nouaz ſpẽm creaturaꝝ ⁊ in die imediato ante illũ deus creauit aliquam nouã ſpẽm. igitur die ſeptimo cõpleuit vel creare deſiit. Patẽt iſta per expoſitionẽ de incipit ⁊ deſinit. Uel dicit eſſe completio in opibus dei ſicut in rebus mãlibus. duas pfectiones vel actualitates hz res nãlis. prima eſt completio quã aquirit in aſſequutiõe forme ſubſtãtialis ⁊ q̃litatũ ꝓnientiũ: ⁊ ſm iſtũ modũ res dicit perfecta in ſeipſa. Alia eſt vltimata perfectio quã acgrit in hoc q ꝑ formã quã hz exit ĩ opationez denoiantẽ perfectionẽ rei. Et vocant iſte due forme actus ꝓmus ⁊ ſcõs. ⁊ ꝓmus actus ad ſcõm eſt. Sic applicant opera dei. deus agit duo ꝓncipal'r. ſ. rem ꝓducere ⁊ ꝓſeruare. per ꝓductionẽ dat ei formam ſbalem vel actualez que ptinet ad ꝓmã completionẽ. Per ꝓſeruationẽ dat ei 2ãm perfectionẽ que eſt agere vel gñare cũ res applicẽt ad ſuas opationes dũ in ſuo eſſe ꝓſeruant. Dr ergo cõpleuiſſe deus opera ſua ſexto die cõpletione ꝓma q̃ eſt aſſequutio fozie ſbalis vel actualis: qz in ſex diebus creauit vel ꝓduxit oẽs nouas nas tã in ſbali q̃z accñtali pfectõe. Septio die cõpleuiſſe dr: qz illo die dedit rebus perfectionẽ ſcõaz q̃ eſt agere: quia ibi incepit ꝓſeruatio vel gubnatio ſua per quã res applicantur opatõibus ſuis. ¶ Nõ eſt intelligẽdũ hoc ſimpl'r: qz gubernatio dei nõ incepit ſeptia die: ſz ꝓma. Qz poſtq̃z aliq res creata fuit imediate oportuit eã cõſeruari p deũ: alꝫ in nihilũ ſtatiz redꝺiſſet cũ res nõ hñt ꝓtinuitatẽ in eẽndo a ſeipſis ſed a creatore. qñ g̃ dr q in ſeptia die incepit opus ꝓſeruatiõis: nõ eſt ſic intelligẽdũ preciſe: ſz q añ in ſex diebus erant iſta duo opa. ſ. ꝓductio ⁊ ꝓſeruatio mixta: In ſeptio aũt die iccepit gubernatio ſola eſſe. Sz adhuc vitas iſtius expõnis dependet ex vitate ſupiozis per incipit ⁊ deſinit. ¶ Difert aũt cõplere opus: ⁊ ceſſare ab opere. Complere opus eſt dare ei terminum perfectiõis. Ceſſare ab opere eſt nõ agere poſtq̃z egit. Agens aũt qõ poteſt operi ſuo aliqd ſupaddere non dr cõplere donec deſiſtat ab agẽdo. deus aũt poterat pl'es ſpecies rez ⁊ ornatus ꝓducere. Ideo dũ in ꝓducere erat nũq̃z dici poterat cõpleſſe donec pateret q erat intẽtio eius aliqd ſuperaddere: ⁊ ℏ patuit per ceſſationẽ in die ſeptio. ⌊ requieuit die ſeptio ⌋. nõ tãq̃z feſſus qeuit: qz deus nõ eſt virt⁹ fatigabilis cũ ſit infinita. Sz requeuit. i. ceſſauit nouas creaturas condere:

condere: q; nihil post a deo ꝓductū est cuius siē in spē ante non ꝓduxit vel in suis causis. ¶ Qō dico ꝓpter multa genera vermiuꝫ ꝫ animaliū imperfectoꝝ que nūc de putrefactionibus generanꝫ. Quoꝝ cōmuniter sex sunt genera quedam de exhalationibus generanꝫ vt bibiones que sunt minutissima aialia ex vini exhalationibus genita. papiliones ex aqua. Quedā ex coꝛruptiōibus humoꝛū vt vermes i ſter coꝛe vel ciſternis. Quedaꝫ ex cadaueribus vt apes ex iumē tis. Scrabones. i. muſce grandes que ſonant volando: ꝫ ſca rabei. i. muſce viides ex equis vel canibus moꝛtuis. Et ſcoꝛpius de carnibus cācri moꝛtui: ꝫ Ouidius ait metamoꝛ. xv. libꝛo concaua littoꝛei ſi dempſeris bꝛachia cācri. cetera ſupponas terre: de ꝓte ſepulta ſcoꝛpiuſ exibit: caudaq; minabit vnca. Naſcitur etiam de medula ſpine humane ſerpēs vt ait Yſidoꝛus. xj. ethimo. de quo Ouidius methamoꝛ. xv. Sunt qui cū clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchꝛo. Mutari credūt humanas angue medullas. Quedam ex putredine lignoꝛū vt teredones que ſunt vmes nati intra ligna qñ non abſcinduntur tēpoꝛe debito: ꝫ vocanꝫ vulgariter carcomas. Quedam ex herbaꝝ coꝛruptiōe: vt tinee. Quedaꝫ ex coꝛruptiōe fructuū: vt gurguliones ex fabis. De quib⁹ dī q; non a deo imediate creata ſunt: ſed poſtea nāliter ex coꝛruptione foꝛmata ſunt. deus tñ ſeminariaꝫ cauſas hoꝛū rebus indidit. ꝫiſte modus loquēdi reperitur ſepe in ſcripturis. ſ. requieſcite magere. i. ceſſate. yſa. pꝛimo ꝫ. xj. c. eiūſdē quieſcite ab hoie cuius ſpiritus in naribus eius. i. ceſſate ne offendatis eu. ⌊ vl' requieuit ab opere ſuo ⌋. i. requieuit in ſeipſo non indigens ſuo opere cuꝫ ſit in ſe perfecte btūs ꝫperfectus delectabilis: vt ait Ariſto. xij. meta. ꝫ ideo dī requieuit ab opere ſuo ꝫ nō in opere ſuo. i. ly iſta opera magna ꝫ mirabilia deus creaſſet tñ non habuit gaudium ſuū in eis: ſed ab eis. i. pꝛeter ea vel ſine eis in ſeipſo requieuit. Non enim eſt magis beatus vel perfectus deus poſtq; mundum creauit q; anteq; creaſſet. ⌊ ab vniuerſo opere qō patrarat ⌋. i. perfecerat: ꝫ dicit quod patrarat: q; ab alīs operibus deus qeuit: q; patrata ſunt. ſ. a creatione: diſtinctione: ꝫ oꝛnatu. manet quartuꝫ opus qō nondū cōpletum eſt. ſ. pꝛopagatio. Quintuꝫ erit quando in vita eterna pꝛecinget ſe ꝫ tranſiens miniſtrabit beatis: ꝫ ibi pꝛecipue gaudebit ꝫ quieſcet collecto ad ſe toto ſuo coꝛpoꝛe cuius magna pars in moꝛtali vita ꝫ purgatoꝛio igne pegrinatur. ⌊ ꝫ benedixit diei ſeptimo ⌋. Poteſt referri iſta benedictio ad diē ſeptimū vel ad res exiſtes die ſeptimo. Si referatur ad res eſt ſenſus q; deus benedixit res. i. mltiplicauit: non creando vel ꝓducendo: q; in die ſeptimo nihil hoꝛ fuit: ſed eas perficiendo cōſeruando in generatiōibus ꝫ actionibus ſuis per quas res mltiplicanꝫ. ⌊ ꝫ ſanctificauit ⌋. i. ad ſe applicauit ponēs ſub ſua gubernatiōe. Si aūt referaꝫ ad diē lr̄aliter eſt ſenſus. ⌊ bñdixit diei ſeptimo ⌋. i. i die ſeptimo cunctis rebus vl'r bñdictionē ſuam. i. multiplicationē tradere incepit cū ibi res iceperint a deo ꝓſeruari vl'r ꝫ non fieri. ⌊ ꝫ ſanctificauit illū ⌋. i. applicuit ſuo cultui. ¶ Illa dñr ſanctificata que deo ſpāliter applicanꝫ: vt res eccl'ie in qbus ad diuinū cultū miniſtraꝫ: vt veſtes: calices: ꝫ reliq; oꝛnamenta ꝫipſi miniſtri qui ſpāli mō ad dei ſoꝛtē electi ſunt. Uñ clerici i. ſoꝛtiti nūcupanꝫ. Deus. n. ſoꝛs eoꝝ eſt: vt pꝫ nūi. xvij. ꝫ deutero. x. c. ꝫ ſic dī exo. xij. c. Sāctifica mihi oē pꝛiogeniū qō aperit vuluā in filīs iſr̄'. i. applica ad cultū meū: q; pꝛimogenita animaliū imolabiliū imolabanꝫ. pꝛmogenita hoiuꝫ redimebantur: vt pꝫ ibidē: ꝫ nume. iij. c. ꝫ iſte dies applicat⁹ fuit ad dei cultū. i. vt hoies in eo quieſcerēt a laboꝛibus vel opationibus: ꝫ magis ꝓpꝛie deo vacarēt quaꝫ alīs dieb⁹: vt in illo ſeptimo die in quo deus qeuit a creando noua. ipſi ceſſēt ab operando ꝓmplātes bñficia creationis in ſex diebus facta: ꝫ aliqua que in ꝓſeruatiōe per tēpoꝝ curricula fcā ſunt. Et hoc ꝓſiderātes in gratiaꝝ actiones pꝛo tantis beneficīs aſſurgamus qō valde deo placet: q; ſacrificiū laudis honoꝛificabat me. illic oſtendam iter ſalutari^m meoꝝ: ꝫ itē imola deo ſacrificiū laudis vtrūq; pſ. xlix. vel q; hoies ad honoꝛes dei requieſcaꝫ die ſeptima ab omni ope ſeruili. ſic dies ſeptia deus requieuit ab oi opere creationis. ¶ Sed nūquid ſabbatum cū a deo ſanctificatū fuerit in pmoꝛdio rex obſeruatum fuit ab hoibus in lege nāe. cū ipſi tenuerint alia pꝛecepta que deus dedit de comedendo fructus ꝫ non carnes.

¶ Reſpondetur q; deus non dedit iſtud pꝛeceptū de obſeruatione ſabbati a pncipio: ſed poſt per moyſeꝫ datū eſt. pncipaliter autez per deū loquētem ſuper ſynai in datiōe legis. Cum aūt dicit q; ſanctificauit illū non referr̄ ad tēpus illud ita q; tunc applicari fecerit ad cultuꝫ ſuū: ſed ad tēpus quo Moyſes iſta ſcripſit qō fuit in deſerto: ꝫ ſic Moyſes intendebat dicere q; deus iſtū diem ſanctificauit. ſ. nobis: vt nos ad eius cultuꝫ applicemus. ¶ Et patet q; a pncipio nō erat neceſſe dare tale mandatuꝫ: q; hoc eſt vt hoies vacent a laboꝛibus ꝫ intendāt diuine ꝓemplationi in illis dieb⁹: quod facere nō pñt i dieb⁹ nō vacatiuis. In pma aūt etate erat: q; ſi continua qes. modicū. n. vel nihil laboꝛib⁹ intēdebant: quia paucis cibis vtebanꝫ ꝫ veſtibus ꝓ quib⁹ nūc quottidianus laboꝛ eſt: ꝫ q; ea q̄ in cibos ſumebant ipſa nā ꝓpinabat: nec obſtat ſi dicaꝫ q; in ſudoꝛe vultus tui veſceris pane tuo: qa hoc magis ꝓuenit poſteris q̄ pmis hoibus. ¶ Nec ēt ſi dicaꝫ q; chayn erat vir agricola: vt. j. iiij. c. q; hoc erat ad aliq̄ exercitiū magis q̄ ad neceſſitatem. ¶ Et hoc volūt oēs doctoꝛes ꝫ antiqſſimi cronotiſte. ¶ Sic eniz dicit Ouid⁹ methamoꝛ. lib. pꝛimo loquēs de iſta pma etate. ¶ Mollia ſecuꝛe peragebant occia gentes. Ipſa quoq; imunis raſtroq; intacta: nec vlliꝫ ſaucia vomeribus: per ſe dabat omnia tellus. ¶ Poterāt ergo iſti in tam ꝓtinua qete deū ꝓtemplari nec aliquo ſpāli die ad hoc indigebāt. ¶ Poſt aūt terra ꝓfuſa diluuīq; vix magnis quottidianiſq; laboꝛib⁹ cibos gētibuſ ad ſufficientiā ꝓfert. cū ergo nō poſſint quottidie ꝓuocare. cōueniens fuit vnā diem aſſignari. ¶ Itē q; ſi hoc pꝛeceptuꝫ datum fuiſſet a pncipio ꝑditionis hūane omnes hoies nāliter ad hoc tenerenꝫ cū non eſſet datū ſpecialiter alicui pp'o: ſz cūctis ſicut pꝛecepta moꝛalia que ſunt a ditamine iuris naturalis. cū ergo alie gentes nō ſeruabant hoc pꝛeceptū peccaſſent omnes moꝛtal'r. Sed fl'm eſt: q; dicit q; omnes anti qui gentiles ante euangelium pꝛomulgatū poterant ſaluari in ſolis p̄ceptis iuris naturalis. ſ. deū veruꝫ diligere ſupꝛa ſe ꝫ pꝛoximo nō nocere in qbus eſt totus decalogus: vt patet mat. xxij. c. ꝫ ſic multi ponūt aliquos phos ſaluos: vt ſocratem platonem ꝫalios qui tamen ſabbata non cuſtodierunt. ¶ Itē q; ſi iſtud pꝛeceptū fuiſſet datum ab antiquo dato q; alie gentes nō cuſtodiuiſſent illud: tñ Abꝛahā ꝫ poſteri ei⁹ cuſtodiuiſſent illud: q; ſancti viri erāt: ꝫ hoc dato aſſuefacti eſſent ad cuſtodiā ſabbati: ꝫ ſic nō opoꝛtuiſſet replicari i datione legis. ¶ Et ſi dicas q; replicari debebat vt alia moꝛalia que nāliter obligabant: ꝫ tñ in lege data fuerunt a deo.

¶ Reſpondeꝛ q; non eſt ſiē: q; illa licet nāliter obligarent tamen nūq; fuerant data. pꝛeceptū autem de ſabbato ꝓz eos iam datū fuerat. ¶ Uel aliter dato q; iterū replicari deberet tamē non videꝛ q; tot inductiōes poni deberēt: ſed ſolū bꝛeuiter cōmemoꝛari. Sed ꝓz̄ium eſt: q; vt nouū inducit: quod pz ſi aliquis ꝓſiderare vellit lr̄am. exo. xvj. vbi inducit pp'o ne colligat māna die ſabbati. ꝫ exo. xx. vbi deus inducit hebꝛeos ad obſeruationē ſabbati dicens memēto vt diē ſabbati ſanctifices: ꝫ infra: ſex. n. diebus fecit deus celū ꝫ terrā mare ꝫ oīa que in eis ſunt: ꝫ requeuit in die ſeptimo: iccirco benedixit dñs diei ſabbati: ꝫ ſanctificauit illū. ¶ Item omnia pꝛecepta que ſcripta ſūt in canone biblie obſuamus: niſi ea que cerimonialia vel iudicialia veteris teſti ſunt: ſed ſabbatuꝫ ibi ſcriptū obſeruari debere nō obſuamus. q; cerimoniale veteris teſti erat: ꝫ pñr nō pertinebat ad aliquā aliā gentem nec fuit cuſtoditū a pncipio. ¶ Pōt autem anagoᶜᵉ lr̄a iſta ſignare hoīs beatitudinē qui eſt finis vltimus eius totalis deſideriꝰ cōpletiuus ꝫ ſaciatiuus. Sicut in rebus nāli bus nūq; eſt quies donec adipiſcanꝫ ſuos terminos vltimatos. ſicut graue nunq; quietabit: ſed ſemp appetet donec ſit in centro terre. Uolūtas aūt ꝫintell's ferunt in quedā bona eis: ꝫexpimur q; volūtas noſtra fertur in aliq̄ bonū. Deiñ acq̄ſito illo adhuc nō quietaꝫ deſideriuꝫ: ꝫ quātacūq; bona quis acqrat non ſatiāt appetitū ſemp maioꝛa pꝛetentes donec deueniaꝫ ad bonū quo nullū maius eſt. ſ. ad deū qui infinitū bonū eſt. ¶ Unde dicit Augu. in lib. pꝛeſſionū inquietum eſt dñe coꝛ meū donec reqeſcat in te. ¶ Sic de itellectu qui pficit maximo vero lꝯpidiſſime cognito. licꝫ. n. qs cognoſcat in via de deo aliq̄ ſecreta nō quietaꝫ: q; adhuc deſiderat vlteriora. ¶ Ex quo cōcludimus q; iſte appetituſ cognoſcēdi nūq; terminabit donec deū facie ad faciē cognoſcam⁹ in illa celeſti hier'm cognoſcētes ꝫ fruentes. Iſtud deſideriuꝫ rem pfectiſſimā notat que ꝓgruit numero ſeptēa⁹ q; ſigt rex vniuerſitatē ꝫ cōpletionē. ꝫ iō ad ꝓſecutionē hui⁹ deſideriꝰ

Qō. II. Numerus aialiuꝫ que gñanꝫ ex putrefactione

De⁹ nō magis pfect⁹ eſt p⁹ creationem mūdi q̄ ante.

Qō. iij. q; que ſint illa que ſcificantur.

Qō. iiij. Numqd ſabbatū fuerit obſuatū i lege nature.

Qō. qnta Quid anagoᶜᵉ ſabbatū ſignificꝫ

nobis congruit die septima ꝓtemplari circa illud pfecte beatitudinis obm deū verum ⁊ sūmuꝫ.⌊ Jste sunt gñationes ⌋. Hic ponit secūdum.ſ.de formatiõe hois recapitulatio.⌊ Jste sunt gñationes celi ⁊ terre ⌋.i.ista que supra memorauim⁹. sunt celū ⁊ terra genita vel fo3ata.notat hic celū ⁊ terrā: qa accipit per terraꝫ omnia elementa.dicit gñationes.i.ꝓductiones vel formatiões:q; ista nõ sunt ꝓprie genita. est enim generatio mutatio nālis ad substantiā respectu foꝛie ad quā mā nālis disposita est in potētia naturali ad tales formas:ſz in potētia obediētiali sicut lignū non est in potētia naturali ad formā statue:q; nā non potest educere talem formam de potentia ligni:sed est in põ obedientiali artificis vt inducat formaꝫ quam voluerit in mām ſm artem: ⁊ iste forme nõ dicuntur educte de põ māe:sed inducte in mām potentē obeditiue recipere. Sic dicemus de deo: q; dato q; formas rerū non creasset: sed de nihilo tñ nõ eduxisset de potētia māe vt agentia nālia:sed induxisset eas in põam māe:q; sicut mā artificialis est in põ obeditiua dei:q; potest in eā inducere quā cūq; formā voluerit.mā aūt nālis non est in põ artificū obeditiua:q; per nullū artificū potest facere hõ q; de semine asini nascatur capra vel de semine hois nascatur aliud animal nisi sint diuersarum specierū masculus ⁊ femella gñantes. ⌊ qñ create sunt ⌋.i.ꝓducte vel formate: q; sola mā prima ⁊ angeli cū empyreo celo: ⁊ aie hominū creata sunt.cetera aūt formata vel ꝓducta:q; pſupponebāt mām⌊.qñ create sūt ⌋. i.que create sunt: vel accipitur qñ ꝓprie. ⁊ est sensus.⌊ Jste sunt gñationes celi ⁊ terre ⌋.i. ista memorata sunt celum ⁊ terra genita: ⁊ nõ dicunt iste gñationes celi ⁊ terre simpliciter.vel in omni tēpore:sed solū pro illo tēpore vel tunc quando creauit ea deus.q.d.nõ fuit fcā aliqua gñatio celi ⁊ terre: q; iste gñationes .i.foꝛationes cõputant ꝓ tpe illo quo de⁹ ista formauit añq; aliq; nāliter oriꝛētur in terra: ⁊ iste est pro prius sensus.ſ.q; ista que cõmemorant sunt p̃.c. Sunt gñationes celi ⁊ terre q̃s deus fecit:cetere aūt gñationes req̃ q̃ sequūtur non solū pertinebūt ad deū:sed ēt ad nām: ⁊ declaratur per ea que subiungunt.⌊ Jn die quo fecit deus celum ⁊ terram ⌋.i.in diebus ponitur singulare pro plurali vt sepe fit ſm ꝓsuetudinē sermonis hebraici:vt exo.vij.c.venit musca grauissima.i.multitudo muscaꝝ.nõ fuit.n. vna dies in q̃ deus faceret celū ⁊ terrā:q; in sex diebus creata distincta ⁊ ornata fuerunt.⌊ celū ⁊ terrā ⌋.celū pmo die fcm est.ſ.empyreuꝫ. Vel alio mõ ante omnē diem firmamentū.i.octo oꝛbes scōa die terra aūt ⁊ alia elementa.tertia die vel scōo ſm q; supra diximus p̃.c.⌊ ⁊ omne virgultū ⌋.i. omnes arboꝛes siue virgas floꝛentes: ⁊ hoc fcm fuit tertia die.⌊ anteq̃ oꝛiꝛetur in terra ⌋.i.ꝓductio herbaꝝ facta a deo fuit ātēq̃ naturaliꝛ in terra aliqd oꝛiꝛet:cū nõdū virtus gñatiua terre data fuisset.Jtē q; eadem die terra creata fuerat.⌊ omnēq̃ herbaꝫ regionis ⌋.i.totius terre.⌊ anteq̃ germinaret ⌋.i. anteq̃ naturaliter dilatareꝭ vel emitteret germina:q; ēt herba ad ꝓductionē tertie diei ptinet.⌊ nõ enī pluerat ⌋. hic subdit cā q̃re non oꝛta fuerāt virgulta ⁊ herbe:ea.n.que in terra gignunt ex duobus p̃ncipijs maxie gñant.ſ.ex humido tāq̃ mā ⁊ ex caloꝛe tāq̃ ex actiuo digerente: ⁊ pñr ex disp̃one artis hūane per agriculturā ista duo adiuuāte.cū ergo deficēt pluuia humectans ⁊ laboꝛ humanus disponēs cessabat pululatio vel oꝛtus plantaꝝ:iõ subditur.⌊ non enī pluerat dñs super terram ⌋.i.in q̃ttuoꝛ diebus q̃ fluxerūt a die quo herbe ⁊ arboꝛes create sunt vsq; ad diē qua hõ positus fuit in paradiso non pluit: ⁊ hoc quo ad defectū pluuie humectātis.⌊ ⁊ homo nõ erat sup terrā qui oparet ⌋. ⁊ in ꝑ erat defectus scōi ſ.artis ⁊ laboꝛis:humoꝛē ⁊ caloꝛē adiuuātis.⌊ ſz fons ascēdebat de terra ⌋.Aliq vocant istū fontē ascendentē quādaꝫ eleuationē aquaꝝ latentiū in cauernis terre ad superficiē in oibus ptibus in qb⁹ plātis locus futurus erat. ⁊ ex cõmixtione terre cū aq̃ fuit fcā tēpatio māe ad ꝓductionē plantarum ⁊ herbaꝝ: ⁊ ista eleuatio ⁊ cõmixtio vocatur iurgatio. ¶ Sz ista expõ non puenit:q; talis eleuatio aquaꝝ est quedam dispõ māe que requirit in gētibus nālibus. deus autē non requirit talē dispositionē. ¶ Jtē q; in nulla alia opatione dei ad formāda vel ꝓducēda indiuidua alicuius nāe describitur dispositio.q̃ nec in ista. Jtē q; moyses non intendit hic dicere aliqd de rebus ꝓductis in tertio die.ſ.de plātaruꝫ gñatione. Sz de ꝓditione terre anteq̃ plueret. Jõ dõz est q; ista lra intelligit de irrigatiõe terre postq̃ foꝛate sunt arbores vsq; ad tps quo hõ incepit colere terrā. ⁊ potissima rõ ē: q; dī hic.⌊ ſz fons ascēdebat ⌋.q; illa aduersatiua:ſz facit referri ꝑ ad illa imediate.ſ.non pluerat deus sup terrā.i.ſz nõ eēt pluuia:tñ fons ascendens de terra irrigabat loco pluuie: ⁊ accipit fons.i.fontes:q; vnus fons nõ poterat irrigare totā superficiē terre.erāt aūt multi fontes in diuersis ptib⁹ terrarū: ⁊ isti fontes faciebant irrigando terraꝫ q; herbe ꝓducte ꝓseruarent in eē: ⁊ q; alie de nouo nāliꝛ gigneꝛēt. in hebreo hr̃.⌊ ſz nubes ascēdebat ⌋.est sensus q; caloꝛe solis eleuant de terra aliq̃ hūiditates que postea dēsate in modū nubis ⁊ resolute terrā irrigābāt:ſz melius ponit fons: q; si dicamus q; nubes ascēdebāt cū nubes resoluta est pluuia vī disonare textui dicēti q; nõ pluerat de⁹. Dr̃ g̃ q; dz dici fons ⁊ non nubes. Et si arguat de lra hebraica.dī q; dictio posita ibi eq uoca est ad fontē vel nubē⌊ foꝛauit igit ⌋. supra posuit cām vnā foꝛationis hois.ſ.vt coleret terrā.ꝑ ponit in spāli ei⁹ formatio. ¶ Fuit aūt p̃ncipalis cā formationis hois pticipatio diuine bonitatis ⁊ ostēsio magnitudinis eius. ¶ Alia fuit vt hõ honoꝛificaret. ¶ Minus aūt p̃ncipalis:ſz magis p̃ñs ⁊ imediatio: ſm tēpus fuit cultura terre. Jdeo post illā causam positaꝫ ānectitur formatio hois: ⁊ demõſtratur in littera perfectio speciei hūane. ¶ Perfectio autē reꝝ assumitur ex causis:q; ab eodē p̃incipio emanat esse: ⁊ perfectuꝫ esse. cū autem sint q̃ttuoꝛ causaꝝ gña.ita p̃t res excedere seipsas in perfectiõe quātū ad q̃ttuoꝛ modos: ⁊ ſm q; cāe magl dant de esse rei:ita magis mensuraꝭ ſm illas pfectio rei. Et q;mālis ⁊ formalis magis esse tribuūt cum imaneant compposito intrinsece: ⁊ sint elemēta eius magis faciēt ad perfectionē. Res aūt primo create vel ꝓducte nõ possunt differre ſm perfectionē quātuꝫ ad causam efficientē:q; deus est causa efficiēs vlr omniū creatoꝛū. ¶ Quātum ad finalē causaꝫ non differūt:q; deus omnia fecit ꝓpter se:sed differūt in mõ attingendi ⁊ participandi illū finem:q; angelici spūs ⁊ oēs creature rōnales imediate attingunt deū intelligētes illum ⁊ fruētes eo. Alie aūt creature imitant in quātū sunt ad finē participādi suā perfectionē maximā polēs illi speciei que dicit quēdam gradū bonitatis per quē deū remote attingūt Et in hoc excedit hõ omnes creaturas coꝛpeas: q; imediatius illis sumuꝫ bonum pticipat. ¶ Sed quātuꝫ ad materiam ⁊ formalem magis in perfectiõe differt:q; iste cause itrinsece sunt.materialis autē non est perfectioꝛ in vno q̃ꝫ i alio ſm se:q; eadē mā ꝑma oium coꝛpoꝛū:sed quātū ad dispões regsitas in mā ad introductionē forme. Et iste dispões ad uenientes māe faciunt mām ꝓpinquā que in vno ente pfectioꝛ est q̃ꝫ in alio.cū.n.in nālibus mā non hz rōnē ptis spēi nisi a foꝛa nāli ſm dīaꝫ pfectionis formaꝝ sequiē dīa in pfectione mālis ptis.vt pz Arist.in.ij.de aia. illa est q̃ mā perfectioꝛ q̃ pfectioꝛē formā hz:iō coꝛpus hūanū pfecti⁹ est coꝛpe celesti imo coꝛpus rane:ſz alie dispões accidētales in celo sunt pfectioꝛes q̃ꝫ in hoie vt incoꝛruptibilitas:fulgoꝛ: ⁊ figura: ⁊ influendi vtus:de qua imediate subdit.⌊ foꝛauit de⁹ homine ⌋.in ꝓductiõe arboꝝ:piſciū:auium: ⁊ bruto ꝝ.dicebat deus ꝓducat terra ⁊c.in ꝓductione hois formauit de⁹ homine ad sig̃ndū q; q; spēs hūana erat pfectioꝛ ceteris bruti aialibus:ideo reqrebat formā magis dispositā.iō dī.⌊ formauit deus ⌋.i.diligētius ⁊ excellētius disposuit materiā illaꝫ. ⌊ hoiem de limo ⌋.nõ fuit hõ formatus ſz coꝛpus suū.i.materia illa q̃ postea aduenīēte forma fuit:mā sua fuit foꝛata. Et pz q; infra dī ⁊ inspirauit in faciē eius spiraculū vite.i.aiam: sed hõ nunq̃ est hõ donec ei aia sit infusa. g̃ nõ intelligitur formatio de aiato hoie:sed de coꝛpe solū.⌊ de limo terre ⌋. dī lim⁹ terra madefacta ⁊ ꝑpata aqua. Jn hebreo dicit.⌊ de puluere terre ⌋.vt.j.dī.puluis est: ⁊ i puluerē reuerteris.vj.c. ⁊ assumpsit littera nostra limus: q; limus cū dicat terram madefactaꝫ est aliquid dispositū ad materiā coꝛpoꝛis.puluis autem dicit terraꝫ resolutaꝫ ⁊ discōtinuatā in ptes minutissimas ex defectu hūoꝛis. Et hoc valde distat a cōglutinatione ptiū componentiuꝫ ⁊ continuātium coꝛpus.⌊ ⁊ inspirauit in faciez eius ⌋.Hic agitur de forma coꝛpis humani que magis facit diferre in perfectiõe ab omnibus aialibus cuꝫ ipsa magis det esse ⁊ diferre q; alie cause: ⁊ cū dicit.⌊ inspirauit in faciem eius ⌋.notatur q̃ꝫ anima hois est alīs formis perfectioꝛ:q; nõ est inducta in potētiam materie etiā si tales rationes seminarias deus iaꝫ materie dedisset:sed fuit creata a deo: ⁊ infusaꝫ coꝛpoꝛi: qō notat spiratio a deo tanq̃ ab ipso

extra

Quid ꝓpe sit gñatio.

Qñ stelligendum sit deū creasse omnia.

Qō. vi. Quid erat fons ascendens.

Qō. vij. Que fuit cā formatiõis homis.

Quod res p̃ ducte ñ dicūt ſz cās efficientes. nec finales.

Jn quo hõ relīq̃s creaturis cõpoꝛeas excedat

que mā pfectioꝛ sit.

Qr̃ aia hois reliqs formis sit pfectioꝛ

Opi.q̄ rūdam q̄ aia sit ō ſba dei. p̄a ratio.

extra mām corpis creata sit. ¶ Et ab hoc quidam errādi occasionez assumpserunt: qz dī spirauit dicētes q̄ aia de ſba dei sit cū ab ipso spirata sit. ¶ Sed valde flm est: qz si a deo esset per gnationē siue spirationē nece erat esse deū z infinitam z nō creatam: qz deus z quicqd in deo est increatū est. ¶ Itē sequerē q̄ essent plres dī quidā creati: quidā increati: vel q̄ deus esset quedā magna ſba. ex qua plres aie oium hominū decise sunt. que oia impoſsia sunt. Et ipoztāt magnū deffectū in deo: qz deus nō est aliqd quātū a quo possit fieri decisio: nec aia est talis q̄ possit decidi cū sit indiuidual'. quidus aūt metamoz. lib. p̄mo vult aiam esse de nā celesti. Sed de intētione ouidī magis decl'abim⁹ in cōmētarijs nr̄is super eusebiū. ⌊ in faciē eius ⌋. deus aiam hois intra ip̄m creauit: qz in eodē instāti infundit z creat: z aia que nūc in aliq̄ corpore est nūq̄ ex illud fuit: sed vtiq̄ hic quadam figuratione moyses vt intelligat p̄bus rudis que al'r intelligere nō valebat: z dī deus inspirasse in faciē: qz in facie magis q̄s in alijs corpis ptibus aia demōstrat cū ibi sint oēs q̄nq̄ sensus ex quo oz actibus aiaz intrinsecus agentē arguimus. Jn hebreo dicit. ⌊ spirauit in nares eius ⌋. eadem littera est: inuenies tamen animā quasi quēdam flatum fuisse qui per nares itroisset: z hoc modo loquūtur vulgares animā dicentes esse aerem mollissimuz quo spiramus. Et iste est verus sensus: qa licet anima sit vere spiritus: tamē scriptura voluit māifesta re animaz per vitā que est ab anima: ipsa autem vita permanet quādiu in homine est inspiratio z respiratio. Et ob hoc vulgus putat animā esse flatum illū sapiē. ģ. c. scriptura ergo vt diceret q̄ deus dedit vitā homini formato dixit q̄ spirauit ei spiraculū vite. i. dedit ei inspirationē z respirationez q̄ sunt opera vite: z dicitur q̄ dedit in faciez eius: qz ista spiratio non est nisi in vultu. s. in oze z naribus: z dicit spirauit quasi de⁹ flando in vultu hois dederit ei flatū. vnde scriptura nō dicit istuz flatuz esse animā: sed esse opus viuētis. ⌊ spiraculū vite ⌋. i. animaz facientē eū formal'r viuere: qz anima est essential'r vita. ⌊ z factus hō in animaz viuentem ⌋. i. factus est habēs animā dantez vitam: z non solū viuentē: sed etiā vegetantē. mouentē: sentiētem: z intelligentē. istos. n. quattuoz gradus ꝓtinet anima rōnalis: vt pz in scdo de aia: sed qz viuere viuētibus est esse: vt pz in eodē scdo de anima: ideo dicēdo aiam viuentem dicimus animā viuētē flm oēm suā perfectionē vegetatiuā: sensitiuā: flm locū motiuā z intellectiuā. vel dī aia viuens. i. statiz mouens. s. q̄ stati: vt adam fortatus fuit moueri potuit. z facē oia alia pfecte: qz in etate pfecta in q̄ gnare posset fortat⁹ est. s. ad. xxx. anos vel vltra: z sic vocam⁹ viuēs illud cui⁹ mouēdi z agēdi p̄n^m intra ipz ē. Sic ēt vocant aq̄ viuentes aq̄ fontane z fluuiales: qz mouētur. aque aūt stagnoz nō dr̄ viuētes: qz nō mouent ò terra ebulientes aut decurrētes: sz stāt: vt pz leui. xiij. c. ¶ Et non dz poni h̄ hō a pte sbi: sz p̄dicati: qz si ponat a pte sbi. ē sēs q̄ hō fact⁹ fuit in aiaz viuentē. i. recipit aia viuentē: sz hoc flm est q̄ hō recepisset aiam: qz nūq̄ fuit hō qn haberet aiaz viuentem. Si aūt ponat homo a pte p̄dicati est va. ppō. Est āt sensus q̄ illud corpus formatū a deo factum est homo siue factus est hō: qz vtrūq̄ cōgruū est: z sic dabim⁹ q̄ fuerit añ hois exñtiam. illud corpus nō animatuz: deinde fcm est hō: z rō est vt veritas ꝓpōnis corrñdeat veritati rei. q̄ corpus de limo formatū qō est sbm istius supnālis trāsmutatiōis sit sbm ꝓpōnis qz denotat recipiēs: z hō q est termin⁹ isti⁹ ꝓductionis total' ponat a pte p̄dicati. ⌊ plātauerat aūt ⌋. hic ponit scōm. s. de hois hitatōe. z ponūt tria. p̄ ponit loci pductio. 2° eius ꝓditio ibi ⌊ pduxitq̄ deus ⌋. 3° hois ibidē cōmoratio. ibi. ⌊ tulit igit ⌋. De statu felici quā in trestri padiso habuissemus nisi ꝓthoplaustus nr̄ adaz per pctm se z posteros condēnasset. Multa a sanctis p̄ribus dicta sunt. z mlta rationabil'r dicere z ptēplari possemus: sz non expetit breuitas: quā vt potero prosequar salua littere dilucidatione: z p qua totis viribus laborabo. Volebat deus hominem si non peccasset imortalez conseruare vt aliquātō tēpoze in paradiso terrestri colonus existeret: deinde per turmas vel generationes: vt deo videret ad beatam dei visionem in spirituali paradiso. s. empyreo celo transferre. ¶ Deus autē non creauit hominē imortalez: ita q̄ mori nō posset. siue impossibile esset eum mori: qz hoc pertinet ad dotes glozie. Sed contulit ei q̄ posset non mori: ita q̄ si nō peccasset nō incurrisset mo riendi necessitatē. ¶ Sed istud posse non mori non erat aliquid cōicatum ei per q̄litates intrinsecas que facerent eum ipassibilē. Jstud. n. cābitur in corpe hūano in glia ex redūdātia btitudinis aie ad corpus: sz erat hoc ex remotiōe cōrupti uoz nō ꝓmittendo ea agere. vel 'qz deus ꝓhibēt q̄ ignis ad hoiez nō accedēt z intoxicatio z cetera nociua. vel si accederet tollendo eoz actionē vt in fornace babylonica: lz ignis accedēt ad tres pueros sidrach: misach: z abdenago. tñ non cōbussit qdem nec capilluz capitis eoz: vt pz dani. iij°. cap'o. ¶ Dōo tñ ꝑmo mō q̄ deus remouebat corruptiua elongādo ne nocerent: cū locus sit maxime ꝓseruatiuus gñal'r rei locate decebat talē locū hr̄e qui cōplexiōi hois in oib⁹ q̄litatibus ꝓformis eēt vbi nociua nō eēnt: z loci amenitas aeris qz salubritas eēt: de quo infra magis dicem⁹. h̄ aūt in nullo loco inueniebat sic in padiso terrestri. iō de⁹ plātauerat padisum in q̄ hō moraret. ⌊ padisuz voluptat̄ ⌋. alia trāslatio hz oztū deliciaz: z sic hz littera hebraica. z idē significat. Sz ponitur hic padisus ad significandū affluētiā bois delectationis: qz paradisus est quasi parās dei visuz in quo visu totalis ōlectatio est. Et qz in corpalibus nullus locus magis delectabilis est q̄s ille: ideo paradisus analogice vocat. ⌊ a p̄ncipio ⌋. i. a principio creationis terre in tertio die: quādo oia elementa z arbores ꝓducte sunt. vel dicit. ⌊ a p̄ncipio ⌋. i. in p̄ma parte terre habitabilis oriētalis. z hoc significat dictio hebraica hic posita. s. ⌊ miqueden ⌋. i. ab oriente que pars est principiuz mundi. ¶ Est autē paradisus locus amenissim⁹ in partibus oriētis. Sed quia quilibet pūctus orizontis est oriēs respectu alicuius alterius. nō videtur in qua parte sit flm longitudinē ab occidente cōtra orientē. Itē non pz in q̄ parte orientis sit flm latitudinez orientis: qz a septētriōe versus austruz tota regio nobis q citra sumus oriētalis vocat. Et ideo ignoratur vtrū ad austruz vel septētrionez siue i medio sit. ¶ Phus autem in. ģ. methau. asserit inter duos tropicos. s. estiuales z hyemalē nullam terrā habitari: sed totaz habitationez citra tropicos esse: maxime citra tropicū estiualem cācri: qz de alia terra nihil nobis constat cū non possint ad nos venire rumores. Sz vt. ā. diximus non vī aliquis locus hitabilis vltra eqnoctialē. ¶ Et rō superioz est: qz iter tropicos magna radioz solariū reflexio ascēdētiū ad ppēdicularē totā terrā ardoz⁹ ꝓficit. Et flm h̄ nō ponet padisus sub eqnoctionali vt aliq volūt: sz ad ptē septētrionalē p⁹ tropicū estiualē cācri. ¶ Et huic vī ꝓcordare: qz flumia q̄ egrediunt de padiso intrāt terrā nobis cognitā. s. idiā z armeniā ptē septētrionalē. ¶ Alij dicūt q̄ padisus est positus sub linea eqnoctionali in locis secretissimis oriētis: z isti dñt q̄ sub eqnoctiōali est bona z tēpata hitatio qō posset iduci ex aliqb⁹ rōnibus astrol'gicis z nālib⁹ q̄s omitto. vñ dñt ptolomeū fabricasse astrolabiū in ciuitate arin q̄ est sub eqnoctiali. Dato ēt q̄ sub eqnoctiali nō eēt tra hitabil'. tñ possz ibi eē padisus hitabil' cū sortiat aliā cōplexionē ex altitudie situs qz dī accedē ad globū lunarē: sz magl mihi plz p⁹ pō. ¶ Iste locus amenissimus est: qz oiuz ōliciaz plenus eē dī. Jn q̄ arboz⁹ oiuz genez sī: z ōlectabil' cātus auiū. h⁹ loci arbores flm Dama. folia nūq̄ deponūt nec viredinem pdūt. Jnt oēs tñ arbores lignū vite p̄cedit de q̄ infra magl dicem⁹. Tāta est eni hmōi loci salubritas vt hō ibi valde magno tpe duraret abñtib⁹ corruptiuis intrīn vt helias z Enoch vsq̄ hodie ibi pdurēt. ¶ Sūt. n. iaz āni ex q̄ enoch est i padiso q̄nq̄ mille sexcēti z q̄dragita octo: qz nūc est a natiuitate xp̄i ānus millesimus q̄ttuoz cēteſim⁹ trigesimus sext⁹: z sī a creatōe oz bis āni sex mille sexcēti triginta z q̄nq̄: qz ab oze ꝓdito vsq̄ ad natiuitatē xp̄i fluxerī āni q̄nq̄ mille cētū nonagita z nouē. Si sbraham⁹ ab ista tota sūma ānoz secl'i ānos nonigētos z octogita z septē q̄ fluxerī a creatōe vsq̄ ad tps q̄ rapt⁹ est enoch: vt pz cōputādo ānos gnationū q̄ ōscribunt gen. v. c. Jnuenient q̄nq̄ mille sexcēti q̄dragita z octo: qb⁹ stetit vsq̄ hodie enoch i padiso q̄ ꝓxuabit vsq̄ ad tpa ātixp̄i. p̄ q̄ vocari ille ātiquus diez q tot secl'a i ptiua leticia ptrāsiuit. Manet ēt ibi helias a cui⁹ trāslatōe i padisuz vsq̄ nē fluxerunt āni q̄si duo mille trecēti septuagita z q̄nq̄: qz fuit rapt⁹ tpe q̄ rḡnabat iosaphat i iudea ò q̄ p3. 4. reg. 2. z. 3. c. z ab illo tpe vsq̄ ad xp̄i nat^em fluxerī āni. lxxxx. z. viij. q ptūcti āniś xp̄i vsq̄ nē faciūt duo millia. ccclxx. z. v. ānoz. lz isti āni nō sī p̄cisi: qz iḡrat q̄ āno regni iosaphat helias rapt⁹ fuerit. p̄dcā va sī tenēdo nūz ānoz iux̄ lraz iterp̄tū. z hz q̄ cōputat Euse. li. cronicaz. s. fuisse vsq̄ ad natiui^em dñi ānos q̄nq̄ mille cētū nonaginta

Opinio vulgi de anima

¶ Aia et̄nal'r vita est

¶ Nisi hō peccasz fuisset. imortal'.

¶ Qō. VII. De padiso terrestri.

p⁹ opi. q̄ padisus nō sit sub equinoctiali.

helias z enoch vsq̄ hodie sunt i padiso terrestri.

Quot āni fluxerūt ab oze ꝓdito vsq̄ ad natiuitatē xp̄i

nonagintaocto. Et tñ ſm veritatem ꝛ litterā hebraicaꝫ quā biblia nr̄a ſequiť non ſunt vſq; ad xp̄i natiuitatē ab orbe cō dito: niſi anni tres mille: nōgenti ꝛ ſexagintaduo: q; eſt mi nor nūs ſm litterā hebraicā. detrahunť .n. anni mille ducen ti triginta ſex. Et iō hēbit nunc Enoch ex quo eſt in padiſo annos fere q̄ttuor mille q̄dringentos ꝛ duodeciꝫ. De annis aūt Helie nihil eſt ſubtrahendū: q; tota dūia que eſt inter cō putationē interp̄etū: ꝛ lr̄e hebraice eſt iter p̄n^m ſeculi ꝛ na tiuitatē abrahe. ſ. in duab⁹ p̄mis etatibus. in alīs aūt nulla dūia eſt: ꝛ tñ helias natus eſt in q̄rta etate: iō de annis ſuis nihil detrahiť de iſta diuerſitate ꝛ cauſis diuerſitatū: ꝛ qūo p̄cordenť ſūme annoꝝ late dicemus in cōmētarijs nr̄is ſup euſebiū. ¶ In iſtis aūt non eſt mirabile q; tanto tēpore per manēt: q; deus illos ſic vult manere: ſed ēt a naturali diſpo ſitione loci ineſt q; aliq; magno tēpore ibi cōſeruari poſſet: nec hoc incredibile eſt: q; in hybernia q̄dā inſule ſunt in q bus hoies nunq̄ moriunť: q; tāta eſt aeris ſalubritas q; vi ta humana valde p̄otendiť: ꝛ cū ad magnaꝫ ſenectutez ho mines deuenerint pauliſper deficiēte per caloꝛez naturalem hūido radicali: ꝛ anima ꝓpter bonitatē complexiōis recede re non poteſt: fiunt magni dolores in coꝛpe: ꝛ ideo homineſ illius regionis poſt diuturnos laboꝛes vitaꝫ faſtidientes ex tra terraꝫ illam longe ſe deporꝛtari faciūt ad locum vbi facili ter moꝛiantur. De hijs habeť in lib. xv. de p̄oprietatibus re rum. Eſt etiaꝫ paradiſus ſitu altiſſima ſuper omneꝫ terre al titudinem: q; ſm ſtrabuꝫ ꝛ rabanū attingit globuꝫ lunarē. ſed non eſt hic intelligenduꝫ ſic vt vult yſidoꝛus. xv. ethimo. ꝛ beda: ſed q; altitudo paradiſi peruenīat vſq; ad extremita tem ſuperioꝛeꝫ aeris turbidi in quo fiunt impꝛeſſiones me theoꝛo. ꝛ ille aer ſuperioꝛ valde ſerenus eſt cū. ī. ſe omnia tur bida habeat: ꝛ ideo alterius cōplexiōis valde diſtātis eſt a complexione aeris nr̄i. ad iſtā altitudineꝫ aque diluuij non peruenerūt: q; deſtruxiſſent omnē pulcꝛitudineꝫ paradiſi. ¶ Etiā q; tempoꝛe diluuij iā Enoch trāſlatus erat in para diſum q̄ē interfeciſſet p̄focando qō non licebat: nec valet ſi dicať .ī. vij. c. q; aqua diluuij exceſſit q̄decim cubitis ſup oēs mōteſ: q; omnis non diſtribuit vl̄r ſemper in ſacra ſcri ptura: vt p̄z ſepiſſime: q; ponitur omnis p̄o valde multis: ꝛ tñ hoc multa dubitatio eſt: de qua tangeť .vij. c. ꝛ mag⁹ mat. xxv. nā ꝛ aliqui putāt q; altitudo aquaꝝ diluuij excedit q̄ decim cubitis altitudinē: ſed nō alapſa eſt in eaꝫ: q; ſtetit cir cūfuſa vt murus vtrinq; ſic fuit aqua maris rubri trāſeunti bus iudeis. exo. xiij. c. qō ſatis eſt rōnabile. ¶ Dicit yſidoꝛ⁹ xv. ethimo. ꝛ Baſilius in exameron q; de fonte padiſi fluūt abūdantiſſime aque que ex magna illiſione ꝓpter loci altitu dinē de qua cadūt: fragoꝛe nimiū faciūt a quo aliq; gētes q̄ p aliquā diſtantiā a padiſo terreſtri in locis ſecretiſſimis habi tant ſurde efficiunť: ꝛ oēs naſcētes nāl̄r ſurdi gnāť ad deſcenſuꝫ padiſi in planicie magne lacus ex aq̄ fluenti efficiūť que in q̄ttuoꝛ flumina diſtinguunť: de qbus dī. ī. in lr̄a. ⌊ in quo poſuit hoieꝫ ⌋. mox vt foꝛatⁿ⁹ fuit hō in ſexta die fuit po ſitus in padiſo. ⌊ q̄ foꝛauerat ⌋. nō foꝛauit deus adā in para diſo: ſed ex̄ apud ciuitatē hebꝛon apud quā dī. cāpus dama ſcenus. Et in hac ciuitate nōdū fabꝛicata adā vixit ꝛ ſepul tus fuit: vt p̄z Joſue. xiij. c. diſtat aūt locus iſte octo leucis a hierl̄z in quo loco ēt abꝛahā cū ſarra. yſac cū rebecha. Jacob cū lia ſepulti ſunt: vt p̄z. ī. xlix. c. q̄re vocať ciuitas illa caria tharbe. i. ciuitas q̄ttuoꝛ. ſ. viroꝝ: q; iſti q̄ttuoꝛ p̄riarche ibi ſe pulti ſunt: ꝛ p̄z q; hō formatus ſit extra padiſuꝫ: q; dī. ⌊ in q̄ poſuit hoiem ⌋. Si aūt ibidē creatus fuiſſet nō diceretur ibi poſitus: q; poſitus dicit fcm̄ eſſe: ꝛ poſtea locari. Si aūt ibi dem factⁿ⁹ fuiſſet nō ꝓprie diceret poſitus ibi: ꝛ fuit ℔ vt ſci ret hō q; ille locus dabať ei ex gr̄a: ꝛ nō debebať ex natura. ⌊ ¶ Pꝛoduxitq; dn̄s ⌋. Hic ponit ſcōm. ſcilz padiſi ꝓducti ꝓditio: ꝛ p̄mo ponit de arboꝛibus. ſcōo de fluminib⁹. ibi. ⌊ ꝛ fluuius ⌋. Circa p̄imū ꝓduxitq; deus. ſ. tertia die in q̄ facta fuit creatio ſiue formatio elemētoꝝ ꝛ arboꝛū herbarūq;: vt p̄z p̄cedēti. c. ⌊ De humo ⌋ lz in die tertia elementa ꝛ arbo res ꝓducte ſunt. ⌊ omne lignū ⌋. i. arboꝛē. ⌊ pulcꝛuꝫ viſu ⌋. Iſta referunť ad padiſuꝫ in quo erāt ligna pulcꝛa viſui ꝛ delectabilia guſtu: q; iſta duo demōſtrant bonitatē ꝛ perfe ctionē arboꝛis: iō ſubdiť. ⌊ ꝛ ad veſcendū ſuaue ⌋. i. erat ſapo ris valde delectabilis in guſtu. ⌊ lignū ēt vite in medio para diſi ⌋. De padiſo vtrū magne latitudinis vel ꝓtinētie eēt an gue non ꝓſtat. Sz vi q; fuiſſet ſatis magne latitudinis: quia oēs hoies ibi victuri erant. lz vt quidā volunt poſt aliquas gn̄ationes tranſferendi erāt. Sz quocūq; mō ponamus req rebatur magna latitudo: vt hoies per diuerſa loca vagaren tur. Unde volūt aliq; ambitus terreſtris padiſi ſit q̄ſi cen tum leucaꝝ. erit ſm ℔ longitudo quaſi triginta leucaꝝ vel paulo plus: q; in circulo vel rotūdo ita ſe hz: longitudo que eſt diameter ad lineā circūferentialē. ¶ In medio hui⁹ padi ſi lignū vite erat qō ſic vocať ab effectu: q; comedētibuſ vite diuturnitatē p̄ſtabat. Uel vt vult magr̄ in hiſtoꝛia ſcholaſti ca. dī lignū vite: q; comeſtū ſepius hoiez firmaret: ita vt nul la anxietate vel firmitate vel ſenio in deterius. occaſum: vel moꝛtē laberēť. ¶ Unde ait Augu. xiij. de ciui. dei q; cibus aderat hoi ne eſuriret. potus ne ſitiret. lignū vite ne illū ſene ctus diſſolueret. ¶ Et ponebať iſtud lignū vite: q; cū quod libet aial ſit vegetabile: indiget cibo ad cōtinuandā vitā ani malem. Eſt eni vita animalis in armonia calidi nālis ꝛ hu midi radicalis: ꝛ cū quottidie humidū coꝛrūpatur a calido: niſi reſtauretur per quottidiāos cibos ꝛ potus cito animal moꝛeret deſicato humido radicali. Aſſumitur ergo humidū cibale: ꝛ q; iſtud humiduꝫ quod reddit in ſubſtātiam per di geſtionem ꝛ incoꝛporationem: non eſt ita purū ſicut caro ſm ſpeciez. i. caro generata in vtero materno ex ſpermate ꝛ ſan guine. ꝛ cū quottidie aliquid deperdať de illa carne ꝛ gene retur alia. Ex alimēto fiat caro tam impura q; nō poſſit eſſe conueniens ad vitaꝫ ſicut eſt de vino puro: q; ſi apponatur ei modica aqua cōuertetur in ſubſtātiam vini ꝛ naturā per actionē vini coꝛrūpentis qualitates ꝓueniētes forme aque. Si autē continue apponať efficietur vinuꝫ valde impurum ꝛ aquoſuꝫ: donec perdať ſpēs vini: ne ergo tāta depditio fie ret in coꝛpore humano datuꝫ fuit lignū vite qō hēbat virtu tem reducendi ad puritateꝫ carnis p̄me totam carnē alimē talem. Et qñ ſemel comediſſet de fructu illius arboꝛis redu cebatur ad puritateꝫ: que magno tēpore durabat. deinde in cipiente fieri in puritate p̄ cibos alios. ſi itez ſumereť cibuſ illius arboꝛis reducebať rurſuꝫ coꝛpus ad p̄ſtinā puritateꝫ: ꝛ ſic frequēter ſumendo duraret hō in eternū durante arbo re vite. Si tñ cōediſſet hō ſemel ō illa arboꝛe: ꝛp⁹ fuiſſz eiect⁹ de padiſo nō duraret i ēnū: lz ad valde magnū tp̄s. Deiñ ici piēte fieri mag^a ipuritate cibi p alimētationē ſi non guſtaret rurſus de fructu illi⁹ arbor] neēe erat coꝛrūpi. ⌊ lignūq; ſcie boni ꝛ mali ⌋. Joſe. dic̄ q; ſic vocabať illa arboꝛ: q; vſuꝫ ratio nis accelerabat ꝛ acuebat. ¶ Nicola. redarguit hoc dicēs q; virtus coꝛpalis nō ſe extēdit ad hoc vt intellz acuat. Iſta foꝛte ṽa ſunt ſi intelligamus q; virtus illius ligni imediate agēt in intell'm: q; ℔ ipoť'e eſt: q; agere in ſpāle eſt vltra gen⁹ actionis rei coꝛpalis: niſi foꝛte ageret vt inſtr̄m diuine iuſti cie: q; tunc deus ſupplet qō natura de ſe non vz. ſicut eſt de igne coꝛporeo inferni in quo aie cruciaň. pōt tñ agere vtus coꝛpalis in coꝛpus: ꝛ q; aia ꝓducta eſt coꝛpi imutať p accñs ex imutatione coꝛpis: cuius foꝛa eſt. Et ℔ dicit pbus in p̄n cipio lib. phiſon^e: ꝛ in hoc tota eius fundať intētio. ſ. q; anime ꝓprietates coꝛpoꝝ conſequunť. Sic. n. dicimus de itelle ctu nr̄o: qō lz ſubſtātia incoꝛpea nō ſit alligata alicui oꝛgāo ſm opationē vt alie potētie ſenſitiue: tñ regrit act⁹ oꝛganoꝛū ad intelligere: iō dī p̄mo poſterioꝝ q; illa ſcia carem⁹ cu ius obiecti potētia caremus: vt ſi careamus pō viſua care mus ſciētia de coloꝛibus. Sicut ergo p̄iuatio actus oꝛgani ci facit p̄iuationeꝫ intelligendi: quia nihil eſt in intellectu quin p̄us fuerit in ſenſu. ſic bona diſpoſitio oꝛgani faciet ad bene vel faciliter intelligere: ꝛ mala diſpoſitio facit ad p̄aue ꝛ difficulter intelligere. ꝛ ſic dicit philoſophus ſecundo de anima q; molles carne aptos dicimus. ineptos vero coꝛpo re duros. ¶ Iſta autem diſpoſitio oꝛganoꝛuꝫ coꝛporalis eſt ideo cauſatur ex virtute celi influentis: quap̄opter in vna terra ingenioſi homines ſunt: in alia autem rudes valde. ¶ Unde dicit philoſophus ſeptimo politicoꝛū q; homines habitātes in terris valde frigidis ad vulnera ꝑmptiſſimi ſūt ſed ad intelligere valde inepti. Sic ſunt homines multuꝫ ſe ptentrionales qui moꝛibus ꝛ intellectu quaſi beſtie ſūt. Di cit autem q; homines habitātes in terra calida ingenio p̄ ptioꝛes ſunt: ſed foꝛtitudine carent ꝛ animoſitate: quia pau cuꝫ ſanguineꝫ ſibi ineſſe noueruntⁿ: vt ait Uegetius lib. p̄i mo ō re militari. homines autez qui moꝛātur in tēpata terra ſicut ſunt hiſpani: italici: ꝛ greci ſub quinto climate in totuꝫ vel in ꝑtem ꝛ ingenio ꝑmpti: ꝛ aioſitate excellentes ſunt.

¶ Diſponunt

Latitudo padiſi nō poterat nō magna exigi

Qō. x. que p̄uidētia ad vſuꝫ hūanuꝫ in padiſo fuit.

In inſulis hibnie homines diu viuunt.

Qō. ix.

Lur da tū ſit lignū vite in padiſo terreſtri.

Dis i ſacra ſcrip. nō ſp diſtribuit.

Qō. xi

Genus hoium ad mo^m rude.

¶Disponunt etiã ad hec elementa que intrinseca imutant transeuntia in substantiã rei alite: ⁊ ideo dicimus aliquos cibos perturbare intellectũ: aliquos iuuare. Sic dicebat salomõ eccle.ỹ.c. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meã vt animũ meũ trãsferrẽ ad sapiam: ⁊ isto modo bñ esset conueniens ꝙ aliqua arbor padisi ita hẽret fructus cõplexionis mirabilis vt multũ disponeret oia organa defuiẽtia intellectui: ⁊ sic vsus rationis accelerarẽt vel acutior esset. Sed nec in ꝟ intendo asserere Josephi positionẽ: qr tũc esset sensus ꝙ anteq̃ ꝑmi parẽtes gustarent de fructu huius arboris aut nõ habebãt vsũ rationis aut parũ habebãt ⁊ sic vult Josephus ꝙ ante simplices essent postea gustato ligni fructu sapientes effecti sunt. Sed hoc valde inconueniens est: qr dei opera perfecta sunt. vt ꝑ deutero. xxxỹ.c. sicut ḡ Adã in corpulentia perfecte etatis ⁊ roborꝫ formatus fuerit: ita ⁊ in perfecta sapientia quãta cõueniebat hoi nondum glorificato. Et patet hoc: qr Adam posuit noia omnib⁹ animantibus singulis: iuxta ꝓprietates suas ꝙ ad magnã sapientiã pertinebat. Dicitur ergo arbor sciẽtie boni ⁊ mali ex euentu: qr gustando de fructu eius cognouerũt parentes ꝑmi malũ ꝙ incurrerãt ⁊ bonũ quod tenuerant: ⁊ sic dicit sicut de aliquo inexperto: qui cognouit mala cognitione intellectiua ⁊ nõ sensitiua donec experiat. sic medicus cognoscit morbos speculatiue: sed nõdũ perfecte cognoscit donec experiat. ¶Sic ꝑmi parẽtes: ꝛ malũ esse intelligerent nũq̃ tñ illud experti sunt donec de fructu illius arboris comederũt. Quare iuste arbor scientie boni ⁊ mali. i. experientie boni perditi ⁊ mali habiti nũcupatur. ¶Plato aũt dixit arborem sciendi bonũ ⁊ malum vocat homo: qr non putauit eẽ talẽ arborem. ⁊ dicit in medio paradisi: qr medio mõ se hꝫ inter substãtias intellectiuas ⁊ incorporeas: ⁊ inter substãtias totaliter corporeas. vocauit aũt hoiem arborẽ scientez: qr hõ compatus substãtijs spũalibus non vi hõ: sed arbor. ⁊ fluuius egrediebatur ⁊. Dic ponit scõm de irrigatiõe fluuiorum in medio paradisi erũpebat quidã magnus fons q diuiditur in q̃ttuor flumina que hic noiant. ⁊ de loco voluptatis ⁊. i. de medio padisi. ⁊ ad irrigandũ paradisuꝫ ⁊. qr paradisus magni ambitus est arboribus plena ⁊ auibus dulcit cantãtibus. ⁊ alijs aialibus. ¶De quibus vtruꝫ nunc sint aliqua dubiũ est. ante tñ fuerunt qñ serpens tẽptauit euam: nunc autẽ magis vi ꝙ ibi nõ sint: maxime de serpentibus q̃ sunt ad exercitandũ ⁊ mouendũ peccantes: ibi aũt peccator nullus est. nec etiã erunt aialia fera vel iumenta ad adiutorium humanũ: qr ibi talibus opus nõ est. ¶Si ergo dicatur esse aliqua aialia erunt ꝓncipaliter aues armonijs mirabilibus ꝓcinẽtes: ⁊ aliqua aialia pulchra visu in qbus enoch ⁊ helias ibidẽ quiescentes delectent: qr ꝛ ibi sint pure viatores sunt ⁊ adhuc talibus solacijs indigentes: cũ etiaꝫ ibi de arboribus paradisi cibũ sumant. ¶De isto fluuio paradisi dubium est an intra paradisuꝫ diuidat in q̃ttuor capita: vel extra paradisum. Satis vi rõnabile ꝙ fons vnus magnus sit in paradiso qui imediate in scaturigine sua diuidit in q̃ttuor capita fluuioꝝ vt cõuenienti⁹ irrigent paradisuꝫ q̃ si eẽt vnus fluuius: ⁊ deinde descendũt de mõtibus altissimis paradisi: ⁊ tendunt labẽtes in varias regiones. ¶Sed ỹsidorus ⁊ basilius in exameron dicunt ꝙ aque fluũt de loco paradisi efficiẽtes magnũ lacũ ex quo quattuor ista flumina diuidunt. ⁊ ꝟ satis videt ex lra: qr dicitur ꝙ fluui⁹ egrediebat de loco voluptatis ad irrigandũ paradisuꝫ. ergo dũ paradisus irrigat fluuius est: ⁊ nõ multa flumina. Item qr dicit egrediebatur: qr fonti ꝓuenit oriri ⁊ nõ egredi: qr egredi dicit decursuꝫ aquarum que cõuenit fluuio. ergo fluuius est q egredit ⁊ irrigat ⁊ nõ est fons qui egreditur. Jtẽ qr dicit. ⁊ inde diuidit in q̃ttuor capita ⁊. inde. i. ab ipso loco: qr inde significat terminuꝫ a quo: ⁊ sic littera inuit ꝙ ꝑmo fluuius ille fluens de fonte irrigat paradisuꝫ: ⁊ inde. i. ab ipso loco. s. post irrigationẽ paradisi in lacu magna inferiori ad radices montiũ paradisi diuiditur in q̃ttuor capita. Etiã potest stare ꝓr positio. s. ꝙ statim in ꝑma eruptione aquarũ de fonte diuidat in quattuor capita: ⁊ tunc exponet sic littera cõcordando obiectiones factas. ⁊ fluuius ⁊. i. fons magnus qui vocat fluuius: qr tante aque simul de eo egrediuntur vt quattuor flumina faciant. ⁊ egrediebatur ⁊. i. erũpebat: ⁊ hoc fontibus ꝓuenit. ⁊ ad irrigandũ paradisuꝫ ⁊. nõ ꝙ illa aqua exñs vnus fluui⁹ irriget paradisum: sed ꝙ ille fons erũpit vt de aqua eius irriget paradisus: qñ tamẽ paradisus irrigatur quattuor flumia sunt.

¶Et ista expositio nõ repugnat positioni ysidori ⁊ basilij: qr dato ꝙ cadant ista q̃ttuor flumina distincte de paradiso: tamẽ ad radices paradisi faciunt magnos lacus totaz paradisi terram ambientes: vt ex nulla parte paradisus adibilis sit: ⁊ rursus ex illis lacubus in quattuor capita distinguñt.

¶Ex superioribus dictis de arboribus ⁊ de fluuijs patz ꝙ non est intelligendũ ꝙ paradisus terrestris vsq̃ ad globum lunarez pertingat: vt videñt sonare verba strabi ⁊ rabani.

Qõ. xiiỹ. An paradisus ptingat vsq̃ ad globũ lunarem.

¶Sed dicendũ est ꝙ vocant orbez lunarem ꝓncipium tertie regionis aeree que est vltra medium intersticium in quo fiunt impressiones metheo. s. pluuia. fulgura. grando. nix ⁊ comete. Et ratio translationis est: qr sicut vltra superficiem primam concauaz orbis lunaris omnia clara sunt: ⁊ sine turbatione: ita suo modo in tertia regione aeris cuncta tranqlla sunt: licet non simpliciter tamẽ in compatione illius partis ad ꝟ inferiora in quibus maxime est turbatio generatio ⁊ corruptio. Et patet hoc: qr si diceremus ꝙ paradisus accedebat ad lunarem globum necesse esset ꝙ staret in media regione ignis: sed hoc nõ conuenit aliquo modo: qr in igne nihil viuere potest. quomodo ergo helias ⁊ Enoch ibi viuũt. Et etiaz quomodo arbores esse possunt ibi ⁊ flumia: qr cuncta voracitas ignis consumeret. Et si dicas ille ignis nõ cõburit: falsum est: qr omnis ignis calidus est: ⁊ patet de illo igne in sua spera: qr quomodo posset aliter aereꝫ ꝓpinquũ conuertere in substantiam suam calefaciendo: ⁊ humiditatem aeream desiccãdo: vt vult tota naturalis scientia. Et si dicas ꝙ ista fiunt per miraculum ꝙ ille ignis nõ comburat cum sit calidus. Hoc nõ valet: qr nũq̃ est ponenda miraculosa operatio sine necessitate. i. si aliqua res que fit potest reduci in causas nãles nũq̃ debemus recurrere ad miraculũ: qr deus ⁊ natura nihil faciunt frustra: vt patet per Aristo. primo politicoꝝ. c. ꝑmo. ⁊ ꝑmo celi. ¶Jtẽ qr tolleret omnis certitudo: qr quãdocũq̃ aliq̃ res fieret que nãliter fieri posset attribueremus miraculo: ⁊ sic nihil sciremus vtrũ deus vel natura ꝟ egerit: vt ꝓter regula data de canonizatione sanctoꝝ per miracula nihil valeret. s. ꝙ sancti canonizari debent que miracula faciunt que naturaliter fieri nõ possent. Nec sciremus qñ gras deo dare deberem⁹ ꝓ spãlibus beneficijs. ¶Jtẽ qr res cõditas deus sic ministrat vt eas ꝓ prios motus agere sinat. vt ait Augusti. super gen. ad lram. ¶Si ergo aliquãdo contra rez inclinationes deus volens operatus est: nõ tñ semper: ideo non est ponendum esse continuũ ⁊ ꝑpetuũ miraculũ. esset aũt hoc in padiso terrestri si diceremus eã esse in regione ignis. ¶Jta ꝟ manifeste fls̃ ẽ. qr repugnat sacre scripture. dr. n. j. iỹ. c. ꝙ eiecit deus adaz ⁊ euã de padiso: ⁊ collocauit añ padisuꝫ cherubin ⁊ gladium flãmeũ ad custodiã ligni vite. Si ãt padisus stetisset i media regiõe ignis quo colocasset de⁹ ibi gladiũ flãmeũ: qr ibi iã stabat ignis. ¶Jtẽ si in igne fuisset padisus nõ posuisset deus custodiã ꝓp lignũ vite: qr nll's hõ ꝑ ignez itrare posset vl' auderet. ¶Jtẽ qr cõit dr ꝙ in circuitu padisi est murus igne⁹ ptingẽs vsq̃ ad celos. Si ãt in regiõe ignis eẽt padisus nõ eẽt ibi igne⁹ murus: ꝟ tot⁹ locus itra igne plenus eẽt ne daret vacuitas. ¶Jtẽ adhuc dato ꝙ miraculose ille ignis non cõbureret nõ ꝓsant ibi viuẽ adã ⁊ seq̃ntes: ⁊ nũc helias ⁊ enoch nisi daret vltra aliud miraculũ. s. qr aialia nõ ꝑñt viuẽ nisi hẽant aerẽ in q̃ respirẽt excepꝫ piscib⁹ q hñt brachias ⁊ sũt alteri⁹ cõplexiõis. iõ hõ mozit. si intrauerit aq̃ in vẽtrez: nõ qr frigida est: qr ẽt in aq̃ calida vel valde tepida hõ suffocabit. sed qr respirare nõ põt. Si aũt eẽt padisus in ignea regione non eẽt ibi aer: quid illi hoies respirarent. oportebat ergo ponere aliud remediũ. ¶Jtẽ ⁊ fortius: qr dato ꝙ isti dicerent gladiũ flãmeuz esse igneã regionẽ in qua padisus erat nõ põt stare: qr iste gladius flãmeus fuit posit⁹ post expulsionẽ ꝓioꝝ parẽtũ de paradiso: vt ꝑ. j. iỹ. c. Sz post ejectionẽ eoꝝ non fuit eleuata illa terra ad altiorẽ locũ q̃ erat tpe ade cũ erat in padiso. ergo si a ꝑn⁹ sue creatiõis vel fozationis nõ fuit padisus in medio regionis ignee nec post est.

Qõ. xv.

⁊ nomen vni phison ⁊. i. vnus fluuius vocat phison: ⁊ dicit phison: q̃si mutatio oris: qr facie suã. i. apparentiã mutat in tribus. s. in colore: qr alicubi clarus: alicubi turbidus in quãtitate: qr alicubi diffusus. alicubi strict⁹: ⁊ sensuz. qr alicubi frigidus. alicubi calidus. ¶Vel dr phison. i. abũdãtia: qr piscibus abũdat: vel qr terrã per quã transit abũdantem facit.

¶Jste

Snia quedaz Josephi

Impzobatio opiniõis.

Determiatio huiꝰ arboris q̃ sciẽtia boni ⁊ mali nũ cupata est.

Expõ platõis de hac arbore

Ignis in ꝑ ꝑia spera comburit.

¶ Iste fluuius vocatur ganges in india a gangeto rege terre eusiath: siue dñ tiberi fluuius romanus a tiberino rege qui in eo suffocat⁹ est. qui ãte albula fluuius dicebat. de q̃ Ouidius. ij. fastoꝝ. Et est maximus inter oĩa flumina indie: hz in latitudine aliqñ quinquaginta stadia. in altitudine autez viginti. vt p3. xiij. de ꝓprietatibus reꝝ. ¶ Secundum q̃ ait Paulus oroſius cronotiſtaꝝ optimus libro p̃mo ō ormesta mundi. asia ad mediam frontem orientis habet in occeano orientali hostia fluminis gangis: a siniſtra ꝓtra eurum habet promontoriũ caligardamana: z insulam taprobane ex q̃ occeanus indicus vocari incipit a parte dextra. ſ. septẽtrionali habet promõtorium samara in extremitate thimaui montis cui subiacent hostia fluminis orthogoge a quo occeanus sericus incipit. Inter has duas partes india est in qua sunt gentes. xliij. absq̃ insula taprobane que decem ciuitates cõtinet. paradisus enim est vltra indiaz in locis secretiſſimis z inadibilibus: vnde flumina de ipsa exeũtia intrant per orientalem partez indie z aliaꝝ terrarum ꝓpinquaruz: ita vt gentes ille fluuioꝝ capita nõ cognoſcant. ⁊ ipse est que circuit omnem terraz euilath ⁊. aliqui dicũt eiulath: sed corrupta littera est q̃ patz in hebreo: vbi habetur. ⁊ baauila ⁊. est autem euilath quedaz prouincia indie in moduz insule que ab isto flumine circũdatur: z est in parte septẽtrionali indie: z fuit ista terra sic nominata ab euila filio iectan nepote heber: vt patet. j. c. xj. ⁊ vbi nascitur aurũ ⁊. i. q̃ in illo flumine multuz aurum inuenitur: hoc eniz generale est in tota india: quia ea aurum z argentuz multum inuenitur: sunt eniz in terra illa chryſe z argyria insule auro argẽtoq̃ referte in qbus mõtes aurei esse dicũtur quos griphes z leones custodiũt. de quo Yſidorus ethimo. xv. Et de terra ista deferebat auruz classis yram z salomonis: z vocatur ista terra ibi ophir. de quo. iij. regum. c. ix. ⁊ z aurũ terre illius optimum ⁊. In hoc excedit ista terra omnes alias ꝓuincias indie q̃ melius aurum in ista est q̃z in alijs. ⁊ Ibiq̃ inuenitur bdellium ⁊. bdellium significat duo. vno modo significat arborem aromaticaz. alio modo significat lapidem preciosum. Hic autem non põt stare pro arbore: sed pro lapide: quia dicit ⁊ inuenitur ⁊. ſ. inter harenas littorales. Si autez sumeretur pro arbore diceret nascitur vel crescit. inueniri autez pertinet ad ea que absconditа sunt vt lapis preciosus latet inter harenas. arbor autez latere non potest. Et accipit istud vocabulũ de hebreo in quo dr. ⁊ habedola ⁊. z lapis onychin⁹. Dicit onichinus de onix qđ grece vnguẽ significat: quia ad similitudinẽ vnguis hũani factus est habens albũ admixtũ rubeo sicut vnguis. De lapide magis dicemus in exo. c. xxiij. ⁊ z nomen fluuio secũdo geon ⁊. Iste fluuius vocat nilus a nilon: qđ est limosuz: quia ta aqua sua limosa est: ideo terrã multũ fecũdat. ¶ De origine z inũdatione nili magis dubitauerũt iantiq sapientes q̃z circa alios fluuios. lz. n. ista q̃ttuor flumina de paradiso terrestri orianẽ. tñ tigris z eufrates frõtẽ originis in armenia habere vñr. De gange aliqđ ẽt manifestius signũ vr. De nilo ãt nihil. Vñ phus in libro de inũdatione nili ait q̃ origo nili a ceteris auctoribus non hr: sed vr nasci de p̃n⁹ littoris maris rubri: de hoc ait Paul. oroſius lib. p̃ de ormesta mũdi. nilus de littore incipientis maris rubri vr emergere in loco qui dr mosilon emporiũ. Deinde diu ad occasuz ꝓfluens facẽ insulã nomine meroem in medio sui. aqua vocat clima diameroes nouiſſime ad septẽtrionẽ inflexus tẽpestiuis auctus incrementis plana egypti rigat. hũc aliqui auctores ferũt nõ pro cul ab athlante hre fontẽ z ꝓtinuo harenis mergi z interiecto breui spacio vaſtiſſimo lacu exũdare atq̃ hic iuꝝ occeanum ⁊ orientẽ labi per ethiopica dexta rursusq̃ inflexuz ad siniſtrã ad egyptũ descẽdere. ¶ De ortu huius fluminis diẽ seneca lib. v. de nãlibus qõnibus q̃ vo ipator⁹ misit duos cẽturiones ad ingrẽdũ caput: z iuerũt ad regẽ ethiopie q eos comẽdauit alijs regibus per quoꝝ regna niluꝰ fluebat. cũq̃ multũ ascendiſſent venerũt ad quosdã ppłos apud qs erant magni lacus nili herboſe q̃ nauigio trãſfretari nõ porant de qbus oẽs despabant posse vltra ꝓcedere: z nec ipſi incole terre sciebãt vtrũ lacus ille ibi inciperẽt vel aliũde in eas aq̃ defluereꝝ. viderũt tñ in aqua duas petras magnas eẽ apud qs fortius aq̃ ebulliebat. hoc aũt cõpto reuerſi sunt. ¶ Concludit ibi Seneca q̃ sub terre ſupficie terra limosa est: z humiditatibus plena que i vnũ ꝓcurrẽtes. locũ magnos lacus efficiunt. de qbus cũ ipetu fluuiꝝ manãt: z ita olum fluuioꝝ origines asserit. ¶ Constat aũt ista falsa esse: qr ⁊ sacraz scripturã. Sed isti plus cogſcere nõ valuerũt iudicio nãli. Ille autẽ lacus quas cẽturiones viderũt sũt loca in qbus nilus a terra absorptus erũpit. multotiẽs. n. a terra absorbet: z rursus nouis locis terraꝝ manere vr. ¶ Itẽ fluuius in egypto z ethiopia in estate valde inundat: maxime in p̃cipijs z finibus mensiũ: vt ait phus in fine. ij. metheororꝝ. Solinus tñ aliter dicit in polistor. de quo. j. dicemus. xxvj. c. z cũ in egypto nũq̃ pluat: nec ningat fiunt quedã aluei p quos aqua deducit ad totã terram egypti in morẽ ortoꝝ: vt p3 deutero. xj. c. ¶ Quare aũt in estate, aqua hũndet z in hyeme õficiat qõ magna inter antiquos fuit. ¶ Arist. aũt in lib. de inũdatione nili ponit opiniones antiquoꝝ de ℔. ¶ Thales mileſius vnus de septẽ sapiẽtibus dixit q̃ venti qui quolz anno accidebant illo tpe ipellebant aq̃s de vna pte ad aliã: z videbatur aq̃ in maiori quãtitate: lz nõ esset ꝑm vitatẽ ista rõ improbat ibidẽ: qr aliquo anno cũ mutenr cõplexiões tporuz nõ euenirẽt illi vẽti z nõ fieret inũdatio: q̃z nũq̃ accidit ãnus in quo nõ fieret. q̃ non fit ex vento. Etiã qr inũdatio q̃ fit cuz vento est ipetuositas vndaꝝ ad vnã vel aliã ptẽ: vt in mari. Hic ãt nõ est sic: qr sine ipetuositate aq̃ crescit z eleuat tãq̃ aliqd de subtus apponeret. ¶ Itẽ idẽ vẽtus est in alijs pro pinquis fluminib⁹ ethiopie libie vel egypti: q̃z in nlo alio sic fit. ¶ Diogenes dixit q̃ in hyeme deficiat: z in estate replentur siẽ qdã putei sunt q in estate replenr z hyeme nõ apparent. Ista põ aliquo mõ ꝓuenit cum positiõe phi: vt patebit. ¶ Eſiobolus dixit q̃ in estate augeꝝ: qr pluit z niues hyemis resoluunr. Sz ℔ nõ vz: qr nõ poterant eẽ tãte niues ex qb⁹ ita increscẽt fluui⁹: maxr qr suppõ est flaz in egypto. n. vl ethiopia nũq̃ niues sr vel pluuie: qr ille terre calidiſſime sr. ¶ Arist. igr dicit q̃ in alueo fluis sr fontes latẽtes q in hyeme clausi sũt: in estate aũt apiunr z faciunt fluuiũ intumescere. ¶ Nõn⁹ tñ q̃ lz nilus in estate augereꝝ: non tñ in omni terra: sed in egypto solũ z in libia: nõ aũt in orientalibus partibus decursus sui in asia vt Paulus oroſius inuit p̃mo lib⁹. de ormesta mũdi. de nili ortu z causis inũdationis multa dicemus. j. xxvj. ¶ Hieronymus tñ super amos dicit q̃ semel in ãno nilus valde exũdat vt totũ egyptum irriget: z hoc fit diuino miraculo sine aliq̃ aque augmẽtatiõe: sz fcis magnis aggeribus harenaꝝ ad hostia nili qbus itrat in mare aq̃ superior retrocedit: z ꝑ alueos fcos toti terre egypti aq̃ illabit. Sed ratiõabilior videtur positio Aristote. q̃z Hiero. Primo qr si magni cumuli harenaruz clauderent introituz aquarũ nili in occeanuz tunc oporteret tumulos aquaruz apud hostia quibus intrat in medio occeanuz eleuari valde vt aqua cogeretur retrocedere z eleuari in egypto: z defluere per alueos ad rigandũ. ¶ Sed hoc nõ est: quia equalis eleuatio aque est vbicũq̃ nilus intumescit: sed interduz. xxij. cubitorum. Interdũ. xvj. z sic variãdo: vt ait Soli. in polistor. c. de egypto. Confirmatur: qr cũ ista inũdatio nili fiat i tota ethiopia z egypto per plures q̃z ducentas leucas cum in principio sue inundationis eleuetur cubitis. xvj. vel quasi necesse erat apud hostia sua iuxta occeanũ eleuari pluribus q̃z mille cubitis: etiaz necesse esset difluere in terras z eos totaliter aperiri in magna parte egypti: sed nihil horum fit. z si dicas q̃ miraculose fit vt equaliter aque crescant equaliter. z miraculose eam deus impellit ad superiora: ita dicemus q̃ miraculose detinetur apud hostia eius iuxta occeanum: nec oportet ponere aggeres harenaꝝ. ¶ Item si ista inundatio miraculose fieret nõ esset maior vel minor fz tẽpoꝝ varietates cũ diuina opatio transcendat regulas nãe inferioris. Sz vr manifeste q̃ qñ in alijs terris magna siccitaꝰ est nilus minus exundat: vt p3 tẽpore magne sterilitatis: que fuit in egypto z in terra chanaaz z vicinis terris que accidit ex siccitate. Item quia si aque tẽpore inundationis nili non intrarent in occeanuz: sed manerent obstantibus aggeribus harenarum z refluerent non est credibile: imo non est possibile q̃ a ꝓncipio mũdi aliqs hõ non viderit: z tũc sciret manifeste causa inundationis nili nec taz disone sententie sapientum super hoc vsq̃ hodie posite fuissent. ⁊ qui circuit totam terram ethiopie ⁊. Non intelligas q̃ per totã ethiopiã fluat sed solũ per ethiopiam asiaticam. Sunt. n. due ethiopie. vna que est in asia ꝓiuncta egypto a latere meridiei ⁊ orientẽ lõge porecta: z ꝑ hãc labit nilus: z ide in egyptũ fluit. Alia est in aphrica apud libiam tendẽs vsq̃ ad occidentẽ: z ista magis

nota in

Cõfutatio opinionuz.

Qõ. 17.

Dubiuz de nilo Cur in estate aqua abũdet: z in hyeme deficiat. 1ª opio.

2ª opio

3ª opio.

Opi. aristotelis.

Qõ. 18. Et si nilus qt annis iundet: non tñ vndiq̃.

due ethiopie.

Mõtes aurei a leonibus custoditi.

Bdellium.

Qõ. XVI. Vñ oriatur nilus

Nero misit cẽturiones ad ingrendum nili caput.

inota in libris eſt. Ad hanc nullo mō nilus trāſire pōt: quia aſia ⁊ aphrica mediterraneo mari ſe iungunt vbi oēs aſiati ce aque abſorbent que declinant ad occidentez: ⁊ ibi nilus in mari rubro abſumitur vt quidā putant: ſed nō eſt verus: q⁹ inter aſiaz ⁊ aphricam nō eſt per tranſuerſuz mare medi terraneuz: ſed diuidūtur in terra cōtinente. Nā aſia hz egyptum inferiorez in parte ſui occidētis. ⁊ finitur ibi: ⁊ ſtatim ſequitur libya cōtra occidētem. ⁊ illa eſt principiuz aphrice ex parte orientis: verūtn̄ ſicut iſti preſupponūt Et eſt verū nilus fluit in mare mediterraneū quod eſt ad lat⁹ ſeptētriona le aphrice. Nilus autez ambulat per totam iſtā terrā ethiopie que deſerta eſt. ¶ Unde dicit Paulus oroſius q⁹ nilus vt multi auctores volūt incipit a principio littoris marij rubri. deinde longe cōtra occaſum defluit faciens in me⁹ ſui inſulam nomine meroez. rurſuſq; ad ſeptētrionem declinans egyptum irrigat. dicunt enim nilum apud athlātem fontem habere: ⁊ continuo harenis mergi. Deinde interiecto breui ſpacio vaſtiſſimo lacu exūdare. ⁊ deinde iuxta occeanū contra orientē per ethiopica deſerta prolabi. ⌊ nomē vero flumi
𝔐 nis tertij tigris ⌋. tigris autez lingua perſica ſagitta dicit: q⁹ velox eſt: ⁊ vocat hebraice. ⌊ hidequel ⌋. qō eſt nomen com poſitum: ⁊ ſi reſoluatur ſonat acutū ⁊ velox. ⌊ ipſe vadit cō
𝔐 tra aſſyrios ⌋. Aſſyrij ſunt in parte ſeptētrionali aſie: naz in cipiendo a prima orientalium regionū que india eſt veniēdo verſus occaſum ꝑma regio aracuſia eſt. deinde pthia. aſſyria. perſida. media: ſitu terrarū montuoſo vſq; ad flumen tigrin: quod eſt ad occidentē iſtarū regionū. habēt autez a ſeptentrione montem caucaſuz longe porrectū: a meridie aūt mari rubro ⁊ ſinu perſico terminat. Luz autē dicit q⁹ tigris vadit cōtra aſſyrios nō eſt intelligendū quaſi veniat de orie te ad occidentē: ſed potius ab occidēte contra orientē tendit vel quodāmodo cōtra meridiē. Deinde circūflectit ad occidentem: ⁊ tangit latus ſeptemtrionale meſopotamie. ⌊ fluuius autē quartus ipſe eſt eufrates ⌋. iſte fluuius hebraice perath dicit. i. fructificatio: q⁹ loca per que tranſit fructifera reddit ⁊ tacuit moyſes loca per que trāſit fructifera reddit: ⁊ tacuit moyſes loca per que trāſibat eufrates: q⁹ valde nota erant hebreis. tranſit eni per mediū ciuitatis babylonice ⁊ per caldeaz que magis propinqua eſt iudee: ⁊ per meſopotamiā in qua fuit origo iudeoꝝ: q⁹ ibi omnes duodecim filij Jacob nati ſunt: vt pz. j. xxx. c. ⁊ ibi habitauit Abraham cuz patre ſuo: vt pz. j. xj. ⁊ Joſue. xxiiij. c. Erāt eniz patres iudeorum. ſ. Abrahaz ⁊ precedentes de caldea: vt pz. j. xj. ⁊. xij. c. q⁹ deus eduxit abrahā de hur. caldeorū: ⁊ ſic pz iudith. c. v. ⁊ trāſit per cōfinia terre ꝓmiſſionis: vt pz. j. xv. c. ſemini tuo
Qō. 19. De origine horum fluminum. dabaz terram hanc a flumine egypti vſq; ad fluuiū magnuz eufratem. ¶ De origine autez iſtorum fluuiorū a varijs doctoribus varia referuntur. ¶ Hāges naſcitur inter dachas carrācas ⁊ parthienas in mōte qui oſcobares dicit: qui eſt quedā pars caucaſi mōtis. ¶ Nilus ſm quoſdam: vt vult pbus in lib. de inūdatione nili naſcit in ꝓncipio littoris maris rubri ſm alios nō longe ab athlante fontē hz. ¶ Eufrates a radice mōtis parthoatre qui pars eſt montis caucaſi. ¶ De hijs Paulus oroſius ꝑmo de orbeſta mundi. De eufrate ⁊ tigri ait Boetius. v. de conſo. met⁹ ꝑmo qō incipit. Rupis achimenie. q⁹ de eodē fonte iſta duo flumia oriunt quorum aque imediate diſtinguūtur: ita q⁹ tigris tendit magis
Deimatio. ad orientem ꝓtra aſſyrios. eufrates aūt ꝓtra caldeos. ¶ Sz dōm ad hec q⁹ eſt de eis ſicut eſt de multis flumibus que in vna pte terraꝝ fontem hñt. deinde ſubterraneo meatu labētia ad aliam partem terre nouiter erūpere vident. Sic. n. ponit ſeneca lib. v. de qōnibus nālibus. de alfeo flumie ſicilie q⁹ a terra abſorbet. Deinde in grecia renaſcit: qō pz: q⁹ ſi palea vel virge ſupnatātes in ſicilia iaciātur. in alfeo in grecia ad locū vbi oriri vī iſta iuenient: vel potius eſſio: q⁹ in grecia eſt caput alfei ⁊ arethuſe: ⁊ per ſubterraneos meat⁹ ſub vaſta ꝓfunditate maris labētes in ſicilia oriūtur rurſus. De hꝫ ēt Ouidius methamor. lib. v. in fine. ¶ Dōz ergo erit q⁹ iſta ꝗttuor flumina de paradiſo ꝑmam originē hñtia longo tractu terraꝝ frequētius abſorbent. Jn alijs rurſus exūdantia locis: ⁊ ſic nō eſt negandū q⁹ iſti auctores famoſi aſſerūt: q⁹ ſcripture ſacre nō repugnāt. ⌊ tulit ergo dñs ⌋. Hic ponit tertiū. ſ. hoīs in paradiſo habitatio. tulit dñs hoiem: q⁹ nō fuit fōatus in paradiſo: ſed extra in terra que nūc iudea dr apud vrbē hebron octo leucis a hierlm. ⌊ ⁊ poſuit eū in paradiſo ⌋. ducendo eū de loco in quo formatus fuerat vel per ſe ſiue p aliquē angelū: ſicut abachuc ꝓpha per vertices capilli ductus eſt ab angelo de iudea in terrā babylonis vt daret cibuz danieli: vt pz danie. xiiij. c. ⌊ vt operet ⁊ cuſtodiret illū ⌋. poſſūt iſta verba referri ſil' ad deū: ⁊ eſt ſenſus vt operet. ſ. de⁹ ipm hoiem gratia ſua: ⁊ beneficijs perficiēdo ⁊ cuſtodiret illum ſeruando ne corrūpentia eū tāgerent. Jſta. n. fuit cauſa potiſſima q̄re hō in paradiſo poſitus fuit: q⁹ ille erat ꝓueniens locus ꝓſeruationi eius ſine corruptiuis. ¶ Poſſūt alio mō ambo vba referri ad hoiem: ⁊ eſt ſenſus q⁹ hō poſitus fuit i paradiſo vt operet. i. vt coleret ibi. nō ad neceſſitatē vel laborem: ſed ad exercitiū ⁊ recreationē: ⁊ cuſtodiret nō defendēdo ab aliquo inuadente: q⁹ nullū tale in ſtatu illo fuiſſet: ſed vt locū illū hitans in eo teneret ⁊ poſſideret. ¶ Uel pōt referri primū verbū ad hoiem ⁊ ſcōm ad deum. ſ. vt operet. i. vt
𝔐 homo coleret paradiſum. ⌊ ⁊ cuſtodiret ⌋. ſ. q⁹ deus cuſtodiret illū. i. hominem. ſ. ꝓſeruando eū in loco illo ne a corruptiuis lederet. ⌊ precepit ei dicens ⌋. Deus dedit preceptū hoi. propter duo. Primo vt hō ſe deo ſubditū eſſe cognoſceret. Secundo vt in exercitatione precepti magis mereret. ⌊ ex oi ligno paradiſi comede ⌋. Jſtud preceptū affirmatiuū de comeſtione fructuū obligabat: q⁹ natura aialis cōſeruat p cibū: ⁊ q⁹ in paradiſo ſtans hō in ſtatu innocētie nihil peccauerat nullā penam pati deberet. fames autē ⁊ ſitis penalitates ſt ideo ibi eſſe nō debebant. quare anteq̄ homo eſuriret cibuz ſumere debebat ⁊ potū anteq̄ ſitiret: q⁹ homo valde perfectus in intellectu poterat cognoſcere āteq̄ adueniret penalitas q⁹ ei eſſet neceſſariū. Fuit ergo neceſſariū dare homini in paradiſo preceptū affirmatiuū vt comederet: q⁹ ad hꝫ non inclinabatur cū non indigeret. indigentia autē eſt fames ⁊ ſitis que ibi nō erant. Si aūt homo inclinaret naturalit ad ſumendū cibum non fuiſſet impatum ſicut nūc non dat preceptū q⁹ comedamus: q⁹ ſine precepto nos ad hꝫ inclinamur. ⌊ De ligno aūt ſcientie boni ⁊ mali non comedes ⌋. Preceptū illud negatiuū: ad exercitandū inobedientia erat: q⁹ natura pna eſt ad id qō prohibet ei: hꝫ in primis parētibus nulla pronitas ad malū erat ante tēptationē ſicut in nobis nunc: q⁹ anteq̄ peccemus vel tēptemur eſt pronitas ⁊ interius incenti[m] ad malum. ⌊ Jn quocūq; eniz die comederis morte morieris ⌋. i. neceſſitatez moriendi incurres translatio ſimachi habet mortalis eris. ſ. q⁹ ante erat potens mori: ⁊ potēs non mori. Nunc autez determinatus ad vnaz partem: ſcilz q⁹ neceſſe fuit eum mori: ⁊ hoc eſt mortalez eſſe. ¶ Jn tranſlatione ſeptuaginta interpretū. habetur morte morieminī: qō intelligitur dictū ad virum ⁊ mulierez. ¶ Et ſi obȝcitur Oblatio q̄dam. mulier poſtea formata eſt. Reſpōdent q⁹ hic fit anticipatio: q⁹ iſta precepta data que poſterius poni deberet pr⁹ poſita ſunt: ſed littera hebraica ſic hꝫ vt noſtra dicens. ⌊ morieris morieris ⌋. i. ex die qua comederis incipiet vite ſieri cōtinua ad mortem diſpoſitio. ⌊ Dixit quoq; deus ⌋. Hic ponitur tertium principale. ſcilicet liberorum procreatio: ⁊ tanguntur duo. ꝑmuz femine requiſite ad multiplicationez per generationē creatio ſiue fōatio. Secūdo vtriuſq; mrimonial' vnio
𝔐 ibi. ⌊ dixitq; adam ⌋. Circa ꝑmū. ⌊ nō eſt bonū hoiez ⌋. i. virū ſ. adam eſſe ſoluz: q⁹ iſti creati ſunt vt multiplicarent per generationem. generatio aūt ſine maſculo ⁊ femina vnitis nō fit naturaliter ex quo nō erat bonum. i. cōueniēs intentioni dei vel ordini vniuerſi hoiem eſſe ſoluz. ¶ Ex hoc refellitur Falſa quorūdam purgatio. intentio dicentium q⁹ vir ⁊ femina fuerunt creati coniuncti in lateribus ⁊ poſtea ſeparati ſolum. ¶ Sed repugnat litere etiam que dicit non eſt bonuz hominem. i. virū eſſe ſoluz: q⁹ tunc ſolus non erat cū femina etiā formata eēt: ⁊ ſi dicas q⁹ ſolus erat: q⁹ nō hēbat feiaz cū q̄ poſſz ꝓuenire ad generationē. ¶ Sz hꝫ nō vz: q⁹ cū vir ⁊ mlier iā fōati eēnt. nō erat rō q̄re magis p ſepationē corporū feia efficeret adiutoriū viro q̄z vir vxōi. ⌊ faciam⁹ ei. i. viro. ⌊ adiutoriū ſil'e ſibi ⌋. i. feiaz cū q̄ poſſit gñare. Dr adiutoriū ſil'e: q⁹ eiuſdē ſpēi erat vir ⁊ mlier: ſic regrit in oi gñatiōe vniuoca q̄lē de⁹ volebat eē in hoib⁹. Jn hebreo hr. ⌊ faciam⁹ ei adiutoriū: q̄ſi ꝯ ipz ⌋. q⁹ ponit. ⌊ q̄negdo ⌋. i. ꝯ ipz. ⁊ hꝫ magl explicat q̄z lra nra: q⁹ i gñatiōe vniuoca: nō ſolū regrit ſil'tudo in ſpē: ſz ēt oppō in quibuſdā q̄litatib⁹. ſ. in ꝺitiōe ſexus: q⁹ duo maſculi nō gñant ſil': ⁊ q⁹ in vno ſit po⁹ actiua in alio paſſiua: q⁹ generatiōes naturales fiunt educendo aliquam formam de po⁹mātē: licet autem in gñatōe cuiuſlibet hois ꝓncipalis fōa. hꝫ aia rōnalis non

lis non educaꝫ de potẽtia mãe: sed creetur: tñ forme substantiales precedentes in materia seminali ⁊ dispositiones qualitatiue educũtur de potẽtia ad actum. ſ. de potẽtia mãe per agens: ideo oportet ibi ponere aliquid actiuũ: ⁊ ℔ est virtus formatiua decisa in semie virili cui coagit virtus solis ⁊ aliorum astrorum: ⁊ hoc est qđ dicit pℏus in .ỹ. phisicoꝝ sol ⁊ homo generat hominẽ passiuus est semen muliebre: qđ recipit actiones sicut mã formas. ⌊formatis igiꝫ deus cunctis animãtibus ⌋. i. postq̃ ista oia formata fuerũt de limo terre dominus adduxit ea ad adaꝫ. ¶ Est cõstructio: igiꝫ cunctis aiantibus ⁊ volatilibus formatis dñs deus adduxit ea ad adam. ⌊de humo cũctis aiantibus ⌋. Quomodo dicunꝫ oia animalia formata de humo. i. terra cũ aues ⁊ pisces formati fuerint de aquis. posset rñderi q℘. li. ⌊formatis de humo ⌋ referẽ ad animãtia terre. i. ad reptilia: siue quadrupedalia. grestibilia: ⁊ ista oia ꝺ terra formata sunt: sed nõ stat bene: quia dicitur. ⌊ ⁊ vniuersis volatilibus celi ⌋. que nec̃io referũtur ad formationẽ de humo. ¶ Jdeo videꝫ dicendũ aliter q℘ humus dicitur terra mixta aque quod demonstrat origo vociſ. Et ista fuit materia omniuꝫ animaliuꝫ siue aquatiliuꝫ aeriorum vel terrestriuꝫ: qz dicitur cõmuniter q℘ omnia animalia ⁊ mixta perfecta mixtione cõponũtur ex quattuor elementis: licet non sit equale de materia cuiuslibet elemẽti in aiali quia sic impossibile erat viuere. ignis enim omnia cito cõsumeret. ex illa ergo mixtione aque ⁊ terre producebanꝫ animalia: sed ad hominis formationeꝫ: ⁊ omnium animalium gressibilium: terra multum prevalebat modica aque admixtione facta: ideo dicuntur ista de terra producta. Jn productione auiuꝫ paucũ de terra ⁊ erat de aqua multũ: ideo dicũtur de aqua formate. Jdem in generatione piscium in qbus minus de terra q̃ꝫ in alijs: magis autem de aq̃ crassiori pure conuenienti elemento aque. ¶ Raritas autem aque in formatione auium magis conueniebat humiditati ⁊ raritati aeree. ⌊adduxit ea ad adam ⌋. non est intelligendum: q℘ immediate vt formata sunt adducerẽtur ad adaꝫ: quia ista omnia formata sunt ante adam: sed adducta sunt ad adam postq̃ formatus fuit adam: ⁊ ista aialia non erant in paradiſo: sed extra in terra: qz paradiſus non erat locus habitationis eorum: ⁊ hoc signat verbum ⌊adduxit ⌋. Si autem ibi ante fuissent nõ adducerentur. ¶ Et fuit facta ista adductio voluntate dei vt sicut illa sola voluntate creauerat: ita sola voluntate adduxit. Uel forte ministerio angeloꝝ adducẽtium ea de diuersis ptibus terre: sicut qñ venerunt oia aialia ad archaꝫ Noe: ⁊ nõ oportuit adduci omnia indiuidua aialium creatorum: sed solũ de qualꝫ specie aliqua indiuidua ad minus masculũ ⁊ feminã vt videret diuersitates. ¶ Et fuit cã triplex adductiõis aialium cauſa adam: ꝑma vt videret quid vocaret ea: vt ꝑz in littera. i. vt ipse ex se ponneret eis nomina quecũq̃ vellet: ⁊ in hoc significabaꝫ q℘ oia animalia subiẽcebantur ptãti eius. ¶ Et de hoc est dubiũ vtrũ adã oibꝰ animantibus nomen iposuerit: ⁊ vꝫ q℘ sic: qz ista noiatio fiebat in signũ subiectiõis: sed oia aialia ⁊ pisces subiecti erãt hoi: ideo oibus nomen posuit: ꝑz. c. ꝓcedenti vbi dz dominamini piscibus maris. ¶ Jtẽ qz dz. j. omne qđ vocauit adaꝫ anime viuentis ipm est nomen eius. ¶ Sed dz q℘ adam nõ imposuit noia piscibus: sed solũ gressibilibus aialibus ⁊ volatilibus. Et ratio est: qz ista aialia quottidie visurus esset cũ habitaret in terra. Pisces autẽ qui sub aquis latent non vidit ꝓia etas cũ cibis talibus nõ vteretur: nec mare ad nauigãdum intrarent. Et patet hoc qz in piscibus nõ reperiũtur in aliqua lingua: nec etiã in hebrea in qua ista noium impositio facta est noia ita distincta in piscibus sicut in aialibus ceteris: qz nomina pisciuꝫ anologice sũpta sunt a noibus animalium ꝑm q℘ hoies cognouerunt pisces varijs tẽporibus postq̃ nauigare ⁊ piscari ceperũt. ¶ Jtẽ quia dicit supra formatis cũctis animãtibus terre: ⁊ volatilibꝰ celi adduxit ea ad adam. hic non ponunꝫ pisces: ⁊ postea subditur idem. appellauit adaꝫ nominibus suis cuncta animantia ⁊ vniuersa volatilia ⁊ omnes bestias terre. Secũda cauſa huius adductionis fuit vt videret adaꝫ q℘ in cũctis animãtibus nõ erat aliquod simile ei quod posset dari ei in adiutorium generationis: ⁊ ideo post subiungitur ade. ⌊ante nõ inueniebatur adiutor similis eius ⌋. ex quo iferebatur q℘ oportebat formare adiutoriũ simile ei. ¶ Tertia cauſa fuit propter cognitionem vt adam tunc videret naturas omniuꝫ animantiũ: ⁊ cognosceret eoꝝ figuras magnitudines ꝓprietates ⁊ opationes naturales. opa enim dei perfecta sunt: ideo siue animalia siue hoies in perfectiõe sua ꝓducti sunt. ¶ Pfectio autem in rebus naturalibus viuentibus attẽditur in duobus. primo q℘ ipsa res hẽat in se determinataꝫ quãtitateꝫ: ⁊ figuram: ⁊ robur que ꝓueniunt nature sue: ⁊ iste sunt perfectiones indiuiduales que cõueniunt indiuiduo in se. alia autez est perfectio indiuidui compati ad spẽz ꝑm q℘ indiuiduũ agit ad conseruationẽ nature specifice. Jsta autẽ ꝓseruatio est ꝓ successionẽ indiuiduoꝝ ex generatiõe: ideo est regula ꝓbi q℘ tunc vnaqueq̃ res est perfecta quãdo potest sibi similem generare: ⁊ ista perfectio aduenit post aliã: quoniam natura primo intẽdit dare quãtitatem determinataꝫ ⁊ robur deide potẽtiam generatiuam ad actum exire: qa prius sunt ea que sunt intra vel ad se q̃ꝫ ea q̃ sunt extrinseca: ⁊ ad aliud. in animantibus autez ꝓter hominem non reperitur alia pfectio altioris generis: ⁊ ideo dicimus q℘ animalia creata sunt in quãtitate debita ⁊ robore: ⁊ talia vt possent imediate generare. homo autem ꝑm q℘ animal est fuit formatꝰ in istis duabus perfectionibus: ita q℘ quantitatis ⁊ roboris tanti erat quãti esse debebat ꝑm exigentiam speciei. vnde Adã ⁊ Eua nunq̃ aliquid creuerũt ꝑm copulentiaꝫ vel robur. ¶ Erãt etiam tales qui poterant stati generare: vnde in die qua formati sunt: ⁊ peccauerunt exarserunt genitalia membra ꝑm concupiscentiam venereaꝫ quod solum fit in potẽtibus generare. ¶ Et sicut primus homo erat perfectus in istis duobus: ita erat perfectus in alia superiori perfectione: scilicꝫ intellectiua: ⁊ hoc siue inquãtum ipse intelligens erat. siue in quantum principium erat reducendi alios ad intelligere: cũ enim homo ⁊ cetera animalia in qualibet potẽtia quam habebant perfecta creata fuerunt: ita ⁊ homo in qualibet potẽtia: sed intellectus est potẽtia nobilior in hoie. ergo etiam in illa perfectus fuit a formatione sua: alias homo cunctis animalibus infelicius esset. Jntellectus autẽ perficitur cuꝫ sua potẽtialitas reducitur ad actuꝫ: estꝫ autez nãliter intellectus in potẽtia ad ea quoꝝ principia in actu habet. ſ. ad omnia entia naturalia: ad supnaturalia autez non est homo in potentia naturaliter: sed soluꝫ quãdo deus ei dat aliquaꝫ capacitatem eorum ex gratia: opz ergo necessario dicere q℘ adam cognouit omnia naturalia: scilicet omnia corpora mutabilia cum suis ꝓprietatibus: ⁊ sic omneꝫ philosophiam astrologiaꝫ ⁊ ceteras mathematicas pfectissime cognouit. ¶ Nec aliquiſ homo ita nãliter cognoscere potuit: quãtumcũq̃ perfectus esset sicut ipse cognouit. Salomon autẽ si dicaꝫ sapiẽtior adam: tñ a deo spãliter recepit ⁊ non studio inuestigatiuo vel per doctrinã. Et forte nõ esset error dicere q℘ adam sapiẽtior fuit salomone: ⁊ si arguaꝫ: qz dz. iij. regũ. iij. c. q℘ deus fecit salomonem sapientioreꝫ omnibus qui preceſſerunt eũ: ⁊ qui post eum futuri sunt non militat contra: quia omnis non distribuit semper vniuerſaliter in sacra scriptura: ⁊ patet quia manifestuꝫ est: quia apostoli sapientiores fuerunt salomone. Jntelligenda est ergo illa auctoritas de sapiẽtibus per laborem humanuꝫ inter quos nullus salomoni equiparatus est. ¶ Jsta autem perfectio erat necessaria ade: qz potẽtiam intellectiuã habebat in qua pfici debebat sicut in alijs potẽtijs: etiã qz sicut aialia ꝑmo fozata fuerunt ꝓncipia oiuꝫ sequentiuꝫ per gñationem. Jta homo ꝑmus intelligẽs ꝓncipium esse debebat intelligẽdo oium aliorꝝ hominũ ꝓ doctrinam reducendo eos ad actualr esse intelligentes sicut magr facit discipulo. ⌊omne. n. qđ vocauit adam aie viuẽtis ipsuꝫ est nomen eius ⌋. i. omne nomẽ qđ iposuit adam rebus hoc fuit nomen eaꝝ. q. d. qz nullum aliđ hẽbãt. Deus enim non imposuit nomina aialibus nec alijs rebus ꝓter sex quas dixi mus ꝓcedenti. c. ⁊ ℔ est referendo ad ꝑmã etatẽ ⁊ ptez scõe. ¶ Si aliqs dicẽt qđ vocata sĩt aialia vel aues. rñdet lra q℘ noia que iposuit eis adã ipsa sũt noia eoꝝ: vel potest referri ad tps q̃ moyses ita scribebat. Est sẽsus q̃lr adã vocauit aialia ⁊ aues: talr nũc vocanꝫ. ſ. in lingua nra hebrea: ⁊ ex ℔ ꝑz q℘ in lingua hebrea fuit fcã iposito noiuꝫ: nõ. n. ꝓt dici q℘ intelligaꝫ ℔ de aliq̃ ydiomate dato in ꝓfusiõe edificatiõis babylonice: qz añ erat tra labỹ vnꝰ. i. vnius ydiomatiſ: vt ꝑz. j. xj. c. diſa fuit ibi: ⁊ sic nõ mãsit illa lingua ꝑ apõstolos in qbus ydiomata diuisa sĩt. lingua autẽ illa ꝑ quam est q̃ fuit ab origine rerum: ⁊ ista est hebraica: qđ patet ex interꝑtationibus nominum ꝓpioꝝ que posuit adã. nã vocauit vxorẽ suã euam

vel hauam

Q℘. xx. An oia aialia fuerit fõmata ex humo.

℟ᵒ

Q℘. xxi.

Cur adduxit deꝰ aialia ad adã. ꝑ. cã.

Q℘. xxii. An adã imposuerit nomina oibus aiantibus. rõ ꝑᵐ

rõ 2ᵃ Adã nõ posuit noia piscibus.

2ª cauſa

3ª cauſa

Q℘. 23. Perfectio i rebus nãlibꝰ attẽ diſiduo bus.

An adã fuerit sapientior salomõe

Argum

℟ᵒ

Q℘. 24

vel hauaz magis ꝓpꝛie vt in hebꝛeo: ⁊ subdidit causam: qa mater oium viuẽtium erat: hoc aũt ꝙuenit nomini hebꝛaico scilz. ⌊hay ⌋. qđ significat vitã siue viuẽtẽ. ⌊aie viuẽtis ⌋. nõ est intelligendũ qđ solum rebus viuẽtibus ponere nomen adam: sed ẽt cũctis rebus naturalibus quas vidit in arboꝛibus lapidibus: elementis ⁊ ceteris rebus ꝓncipal'r tñ aiali bus: qꝛ sunt ptes ꝓncipaliozes vniuersi: rebus aũt artificialibus nõ imposuit nomen adã: qꝛ quottidie res noue efficiũ tur ⁊ nouis noibus nũcupãtur. ¶ Nunc põt rñderi ad rõnes ꝓbantes ꝙ adam iposuit nomen piscibus. ¶ Ad pmã qñ dr ꝙ nomen iponebaꝫ in signuz subiectionis: sed oibus dñaturus erat: ergo ⁊c. ¶ Rñdeꝫ ꝙ nõ oportebat poni nomina oibus rebus ab adã: sed solũ rebus ꝓncipaliozibus: qꝛ si ille subduntur: ⁊ a foꝛtioꝛi res minoꝛis pfectionis: ⁊ non valet ratio: qꝛ tunc etiã sequereꝫ ꝙ cũ homo lapidibus ⁊ cũctis alĩs rebus dñareꝫ ꝙ ad eũ aducte fuissent vt noiarenꝫ: sed non fuit sic: qꝛ solũ dicit littera de rebus aiatis. Sed postea adam videns alias res iposuit eis postea noia. ¶ Ad secundã rationẽ qñ arguiꝫ de littera. ⌊omne qđ vocauit adaz anime viuentis ipm est nomẽ eius ⌋. ¶ Rẽspondeꝫ ꝙ hoc non obuiat: qꝛ ista littera nõ sonat ꝙ adaz imposuit nomen omni rei viuenti: sed ꝙ oẽ nomen qđ iposit̃um fuit ab adaz rebus viuentibus manet vsq̃ nũc: ⁊ est nomen eaꝫ. ſ. in lingua hebꝛaica: ⁊ hoc verũ est etiã si adam solũ tria noia aialium imposuisset. ⌊ appellauitq̃ adã noibus suis cũcta aiantia ⌋ i. noibus cuilibet speciei appꝛopꝛiatis: qꝛ adam cognoscebat ꝓprietates animaliũ: ⁊ ꝑm has iponebat eis noia: vt non solũ cognitionem haberemus de rebus pñtibus p visuz sed etiã cognitio de rebus habẽtibus per nomen imponitur ⁊ inter hoies collocutio esset de hĩs reb⁹: qđ sine impositione nomen nõ fiebat. Et dicit hic cũcta aiantia. ſ. que añ adaz inducta sunt que explicanẽ imediate. ſ. volucres celi: ⁊ bestie terre. ⌊ ade vo non inueniebaꝫ ⌋. Hic repetiꝫ causa foꝛatiõis mulieris. ſ. ꝙ in alĩs aialibus nõ reperiebaꝫ adiutoꝛ sil' ade ſin eadez specie vt possent ambo liberos ꝓcreare. ⌊ Immisit ergo dominus sopoꝛem in adam ⌋. nõ fuit iste sõnus ex causa nãli: qꝛ solet accidere sõnus ex laboꝛe: vel ex repletiõe cibi ⁊ potus vt nõ possit repletis venis ascẽdere spũs motiuus multiplicatus de coꝛde per venas ad cerebꝛũ. Et tunc membꝛa cessant a motu ⁊ sensu. vel ex magno frigoꝛe vel ex tenebꝛis. ista enim faciũt doꝛmire: ⁊ aliq̃ moꝛbi vt litargia: nihil aũt hoꝛ adhuc erat in adam: vt ꝑz intuenti: qꝛ nondũ comederat cũ esset hoc paruz post suã foꝛationẽ: nõ laboꝛauerat: nõ erat in tenebꝛis nec frigoꝛe vel moꝛbo: ⁊ hoc sigt lra cuz dicit. ⌊ imisit dñs sopoꝛez ⌋. ſ. supnalit: ⁊ hoc vt de latere viri doꝛmientis sumereꝫ costa ex qua fieret mulier. Et nõ fuit ꝟ vt adaz non sentiret doloꝛez abstrahendo costam: qꝛ nullus doloꝛ fuit in abstrahendo: qꝛ dato ꝙ adaz nõ doꝛmiret: tunc non sensisset doloꝛem: qꝛ hoc supernãl'r fiebat. ¶ Et ꝑz qꝛ si doloꝛ esse deberet in abstractiõe coste sicut nũc in aliquo homine esset abstrahendo vnam costaz nullus sõnus taz validus: esset etiã in multũ litargicis qui faceret nõ sentire. Sed fuit iste sopoꝛ in figura chꝛisti de cui⁹ latere in cruce doꝛmiẽtis sponsa sua ecclesia foꝛmareꝫ recipiendo sacramentũ redẽptionis ⁊ ablutionis in sanguine ⁊ aqua: qꝛ per sanguinez facta ẽ redẽptio: ⁊ in aqua sacramenta ablutiua vt baptism⁹ sumpserunt exoꝛdiũ. ⌊ tulit vnã de costis eius ⌋. erat. n. adaz raptus in extasi. ſ. nõ vtens sensibus coꝛpoꝛeis magꝛ abstractus q̃ doꝛmiens. Et dicunt eũ interfuisse curie supnoꝛũ vidisse multa ⁊ ꝓphetasse de diluuio multisq̃ alĩs: ⁊ interim costa ablata est. ¶ Sed dicet aliq̃s hoc esse inꝯueniens: qꝛ aut illa costa ablata erat supflua aut neꝯia: si superflua. ergo homo ante erat mõstruosus sicut q̃ senos digitos in manibus vel pedibus tenẽt. Si aũt erat necessaria tũc mansit hõ imperfectus. ¶ Dõz ꝙ illa costa aliquo mõ erat supflua aliquo mõ necessaria. Sicut dicimus ꝙ semẽ est superfluuz ratione indiuidui: sed est necessariũ respectu speciei. Illa enim dicuntur necessaria indiuiduo quecũq̃ faciunt ad eius conseruationem in esse ꝓpꝛio: ⁊ sic semen nõ est necessariũ: quia mã seminalis nũq̃ transit in sbam rei hñtis: imo si nõ emittatur per coitũ vel alias putrefit: ⁊ gignit magnos moꝛbos quare opz hñtes ꝓpositum castitatis ꝙseruande abstinere a multitudine ciboꝝ generantiũ mãm seminalẽ: ⁊ qꝛ non põt euitari qn aliquid genereꝫ laboꝛare opz vt per laboꝛes in sudoꝛem emittaꝫ vel al's ꝙsumaꝫ. Est tñ semen neꝯium ad conseruationẽ speciei. Indiuiduũ. n. non solũ intendit ꝙseruare se ipsuz: sed ẽt spẽm que nõ potest ꝙseruari sine semine: ideo semen nõ est superfluũ nec monstruosuz in indiuiduo: lz in diuiduo necessarium non sit. Jta dicendũ de costa, ꝙ illa costa erat superflua: respectu ade: erat tñ nꝯia respectu foꝛmationis eue: qꝛ ipse totius humani gñis vniuersi ꝓncipiuz esse debebat: nec ꝓpter hoc vocabit̃ mõstruosa sicut semen non dr monstruosuz vel superfluũ. ⌊ ⁊ repleuit carne pro ea ⌋. i. locũ illum de quo costa extracta fuerat repleuit deus carne ne maneret aliqd vacuuz vel deficiens. ¶ Ex hoc elidit opinio quoꝛundã dicentiũ ꝙ deus in vno latere ade posuit costas ingenitas. i. vnã sup aliã. ⁊ ꝑm hoc ille locus esset magꝛ tumens q̃ alia loca: ⁊ deinde ablata illa costa manẽt eq̃lis alĩs locis: ⁊ nõ oporteret replere locũ illũ carne: qꝛ repletio dicit vacuitatẽ. Si ꝙ carne repletus fuit locus aliq̃ vacuitaꝫ manebat ibi: sed nõ eẽt vacuitas manẽte costa alia in eodez loco eq̃li ceteris remanẽtibus q̃ fuerat sub poꝛi ablata. ꝙ nõ erant due coste suppositez ꝛz vna: ⁊ illa ablata fuit: ⁊ loc⁹ mã sit vacuus donec carne repleret. ⌊ ⁊ edificauit costaz quã tulerat in mulierẽ ⌋. i. de illa costa fecit mulierẽ: qꝛ illa costa cuz carne sumpta fuit: ⁊ de pte carnis ptes carnee facte sunt. de pte ossis oẽs ptes ossee. ¶ Et dr edificasse: qꝛ illa costa erat vt mã rudis de qua fit dom⁹ in qua p variã disponẽ artificis inducit̃ foꝛa dom⁹: sic illa costa erat mã rudis: ⁊ p actionem dei formata fuit in figurã mulieris. ¶ Nicolaus vult ꝟ esse ꝓpter sil'itudinem ad edificia in qbus ptes iferiozes sũt grossiozes: superiozes aũt sunt graciliozes ne totũ sil'ruat: sic mulieres in pte inferioꝛi. ſ. in natibus grosse ⁊ ąple sunt: in pte aũt supioꝛi. ſ. in pectoꝛe vel doꝛso graciles: ⁊ hoc fit ex puritate calidi digerentis: calidũ. n. eleuat: cũ ꝙ in mulieꝛib⁹ modicũ sit de calido eleuãte maioꝛ ps nutrimẽti cadit ad partes inferiozes. Jn viro aũt ꝛio mõ est: qꝛ abundat caloꝛ eleuãs: iõ maioꝛ ps ad pectoꝛa ⁊ doꝛsuz ascendit q̃re ibi grossioꝛ est vir q̃s in natib⁹. ¶ De costa aũt feia formata fuit: qꝛ costa adheret coꝛdi: vt notareꝫ ꝙ vir vxoꝛẽ valde amare ꝺberet. Sic eni ait apl's ad ephe. v. c. Jta viri diligere debẽt vxoꝛes suas sicut coꝛpa sua: qui suã vxoꝛẽ diligit ⁊ seipm diligit. nemo. n. vnq̃ carnẽ suã odio hũit: sed nutrit ⁊ fouet: sicut xps ecclesiam. ¶ Si aũt de pedibus formasset ancilla viri videreꝫ: sicut apud ꝓfas vxoꝛ in ancillã accipit̃: vt ꝑz. vij. ethi. Sz iste ꝓncipatus tyrãnicus est: vt ibidẽ ꝑz: ⁊ etiã in ꝑmo politico. vbi ꝓbat phus ꝙ mulier pertinet ad cõicationẽ ꝑmaz q̃ est nãlis ⁊ liberoꝝ ꝓcreatiua: ⁊ nõ ad scõam. ſ. seruilẽ in q̃ seruus est: qꝛ nã facit vnũ ad vnũ: nõ vnũ ad plura quẽadmodũ artifices delphicũ gladiũ pꝛo paupe. ¶ Si aũt de capite sũpta fuisset dña videreꝫ quẽadmodũ in qbusdã ꝓuinciis feie sẽin hereditate succedãt viris dominantur: ista autẽ pessima oligarchia est: vt patet. viij. ethi. ⁊. ij. politi. ¶ De formatiõe autem mulieris de costa dubiuz est: qꝛ costa viri parue quãtitatis est nec poterat fieri coꝛpus mulieris de illa costa nulla mutatione fcã in costa. ¶ Dicunt ergo aliqui ꝙ fuit fcã formatio per additionez alterius materie. ſ. de terra vel aere siue alia ratio hoꝝ est: qꝛ alias mulier fuisset valde pue quãtitatis. ¶ Et etiaz inducunt simile de multiplicatiõe panũ: vt ꝑz. Jo. vj. c. qꝛ videꝫ ibi velle Aug. ꝙ per additionẽ mãe illud fcm fuerit dicẽs ille in manibus suis multiplicauit qnq̃ panes qui de paucis granis creat segetes: de segetib⁹ autez manifestum est ꝙ per additionez materie pꝛocreẽtur: qꝛ recipitur humidũ nutrimẽtale ab extra: ⁊ digeriẽ transitq̃ in substantiã segetũ. ¶ Alĩ dicũt ꝙ ista formatio fuit facta per multiplicationẽ sine aliqua extrinseca adiũctione: qꝛ sic⁹ de nihilo cũcta creauit in suis debitis magnitudinib⁹. ita de parua magnitudine sine aliqua additione potest fieri maioꝛ quãtitas: ⁊ nõ fiet sicut in segetibus per intus susceptionez: sed idez paruum intra seipsum maius faciendo sine aliqua ratificatione mãe vt coꝛpus mulieris solidiuz esset. ¶ Si autem illa quãtitas coste rarefieret ad tantã magnitudinem in quãta fuit mlier formata valde rara substãtia esset que nullo modo conueniret veritati coꝛporis humani: esset eniz talis raritas pꝛopinque raritati aeree vel ignee. ⌊ dixitq̃ adã ⌋ ꝟ ponitur secundum: scilicet matrimonialis vnio. ⌊ hec nũc caro ⌋. Adam sopoꝛatus non vidit nec sensit ablatam ab eo costã ⁊ inde foꝛatã mlierẽ: sz deo reuelãte ei in extasi cogꝛuit sic⁹ mlta a⁹ ꝓphica. ⌊ ꝟ nc̃ ⌋ i hebꝛeo dr. ⌊ ista vice caro ẽ caro ne mea ⌋. i. alĩs vicib⁹ cũ accedebã ad a⁹ aialia ñ inueiebã carnem de

Cur rebus artificialib⁹ nomen adaz nõ posuerit R°

Et ꝓpetatibus, in aialibus cognitis adã eis nomia iposuit

Qõ. 55 An costa ade ex q̃ mulier foꝛata fuit erat necessaria an supflua R°

Que necessaria sint idiuiduo.

Qõ. 26. Cur mulieres i pte inferioꝛi sunt crassioꝛes hoib⁹ in superioꝛi eꝝ

Qõ. 27. Cur mlier foꝛata fuit de costa.

Qõ. 28. Qũo ex pua costa potuit fierima gna mlier.

ꝑma opio.

ſcda opinio

nē de carne mea: ſz iſta vice dediſti mihi feiam de carne mea
& oſſibus meis: ꝛex hoc cognūt iudei ꝓfiteri q̄ aſina eſt no
uerca eoꝝ cū adā pr̄ eoꝝ eā carnal'r cognouerit: vt ipſi dicūt
ois aūt hō abmoninaī tā deteſtabilia vitia in p̄ pente pone-
re. ¶ Hētur ēt in talmud iudeoꝝ q̄ ante creationē eue adā
habuit aliā vxorē noie lilis primā: & iſtā hūit centū & trigin
ta ānis q̄bus fuit excōicatus ꝑ comeſtione ligni vetiti: & in
toto illo tpe genuit ex ea demones. Jſtud aūt impoſſe eſt cuz
demones ſint ſbe ſpūales: ſed cogenī in hoc iudei dicere de-
mones fres ſuos ex eodē pr̄e eſſe. ⌊ caro de carne mea ⌋. qa
non ſolū fuit aſſūpta coſta de adā: ſed eā caro adherēs: & os
de oſſib⁹ meis. ⌊ vocabiī virago: q̄ de viro ſumpta eſt. ⌋ mu
lier accepit hic nomē viri: q̄ facta eſt de carne viri: ſed iſtud
nomē virago non q̄uenit ꝓpoſito: q̄ virago dī q̄ robuſta ē:
vt vir: ſed nō que de viro ſumpta ſit. Si aūt lingua latina ta
le nomen recipet melius vocarēt vira q̄z virago. Jn hebreo
aūt repiī q̄ueniēs nomē: q̄ vir vocaī is. mulier aūt vocatur
iſſa. ⌊ q̄obrē relinquet hō patrem & mr̄em ⌋. Jſta ſunt verba
q̄uenientia ad primā mr̄imoniū inſtitutionem: ſed quō dī q̄
deus inſtituit mr̄imoniū cū adā ꝓtulerit hic v̄ba inſtitutōis
reſpōdeī q̄ deus dī inſtituiſſe: q̄ nouit intell'm & volūtatez
ade ad intelligendū & dōm iſta: que aūt ꝓphe dicant deuſ dī
illa dicere: vt pz. ꝟ. petri. c. p̄. vel pōt dici q̄ deus dixit b̄: quia
ita dixit x̄ps mat. xix. c. nō legiſtis: q̄ qui fec̄ ab initio maſcu
lum & feminam fecit eos: & dixit pp hoc dimittet hō p̄rem &
mr̄ez & adhēbit vxori ſue: & erunt duo in carne vna: & ita pz
q̄ deus hoc dixit & ipſe inſtituit mr̄imoniū & nō adā. ¶ Sz
tunc dicet quō ſtat q̄ hic dī q̄ adā dixit ea: dici pōt q̄ q̄dam
pars hoꝝ v̄boꝝ fuit ab adā dicta: & alia a deo. Jllud. n. ꝑmū
ſ. hec nunc caro de carne mea: & os de oſſibus meis. hec eni
v̄ba ſunt ade & nō potuerunt eē dei: q̄ deus nō hz carnē & oſ-
ſa: q̄ deus ſpūs eſt. Jo. iiij. c. & ſpūs non hz carnē & oſſa: ſi
cut x̄ps dixit luc. xxiiij. c. vñ non poterat eē eua de carne ei⁹:
ſed dixit b̄ adā de cuius carnibus & oſſib⁹ fuit eua. v̄ba aūtē
ſequentia ſunt dei. ſ. pp hāc dimittet hō p̄rem & mr̄ez & adhe
rebit vxori ſue: & erunt duo in carne vna: q̄ iſta v̄ba poterāt
q̄uenire deo ad inſtitutionē mr̄imoniī: & hoc vī apparere ex
v̄bis x̄pi mat. xix. c. vbi non ponīt iſta ꝓticula. hec nūc caro
de carne mea: ſed v̄ba ſequētia. ſ. pp hanc dimittet hō patrez
& mr̄em & cetera. Et tunc dicet q̄ ſz videat idem ꝓtext⁹ con
tinuus cū dī hec nunc caro de carne mea vſq̄ ad finez nō ē:
ſed ibi q̄obrez dimittet homo ſunt v̄ba dei: & eſt iſte ſenſus
multū q̄ueniens: & pcordabunt ſic ſcripture. ¶ Alio modo
pōt intelligi q̄ deus hoc dixit: & etiā adam. ſed deus dixit il-
lud p̄ius: deinde adā: & hic non fit mentio niſi quō illud di-
xit adam: & mat. xix. c. non ponīt niſi quomodo dixerit illud
deus: & q̄ alia verba cōueniunt deo: alia ade. aliter ponunt
hic & aliter ibi: q̄: hic dicit: hec nūc caro de carne mea: & ſic
vſq̄ ad finē: & matthe. xix. tollitur ꝓncipiuz: & dicit pp hanc
vel ꝓpter hoc dimittet homo patrē & c̄. Et tunc eſſet ſic ordo
in dicendo q̄ adaz ſtatim viſa eua diceret hec nūc eſt caro ō
carne mea: & os de oſſibus meis. Et vocabiī virago: q̄: ō vi-
ro ſumpta eſt quo dicto deus adiecerit quaſi dicēdo adā ad
quid eſſet mulier: & qualr cum ea ſe hēret vir: ꝓpter hāc di-
mittet homo patrē & matrez & c̄. & adam auditis v̄bis dei q̄ſi
approbando ea retulerit eadem: & ſic dixit illa deus: & dixit
adam. ¶ Tertio mō poteſt intelligi q̄ adam ſolus dixiſſet
ea: ſicut hic modus littere videt inuere. Sed dicit matthe.
xix. c. q̄ deus ea dixit: quia ipſe mouit intellectum ade ad co
gnoſcendū iſtam veritatem: & volunt atē eius ad dicendum
eam ſicut fit in ꝓphetis & iam diximus. ¶ Sed dicendū q̄
quicūq̄z horum ſenſuū teneatur apud iudeos tenebaī q̄ de
us iſta dixiſſet: ſed pz hoc ex modo arguēdi chriſti ꝓtra pha
riſeos tēptantes euz matthe. xix. ſ. non legiſtis: q̄ fecit ab ini
tio maſculū & feminā fecit eos. Et dixit ꝓpter hoc dimittet
homo p̄rem & matrē & c̄. & tacuerunt ſtatiz phariſei confuſi:
& tñ cum phariſei eſſent maliuoli & tēptatorez ſi nō intelle-
xiſſent ſcripturā. ſicut chriſtus allegabat eā repugnaſſet ma
gis irridendo quaſi inſipientez qui allegaret q̄d non erat in
ſcriptura vel nō intelligeret eam ſicut erat intelligenda: & tñ
tacuerunt: ideo putauerūt eum veruz dicere & manifeſte ve
rum. ⌊ q̄obrem ⌋. i. ꝓpter vxorez. ⌊ relinquet homo patrē &
matrem ⌋. nō relinquet homo patrez & matrē quātū ad amo
rem & charitatiuā: ſubuētionē & obedientiā: ſed quātuz ad
cohabitationē: q̄ nō habitabit filius cū patre & mr̄e poſt q̄z
accipit vxorē: & per hoc mācipatur filius de patria poteſtate
q̄ neceſſe eſt iaz prouidere domui ſue & familie. Vel ōſignā
tur in hoc perſone ꝓhibite ad ꝓnubiuz. ſ. filius cū matre vel
patre: cuz matre quidez nullo mō ꝓpter reuerentiā mr̄nalē
coniugalis aūtē cōmixtio equalitatē dicit: & aliquo mō ſub-
iectionem vxoris ad virū: ideo in nullo caſu liceret filio con
trahere cū matre: q̄ eſt ꝓtra naturale ius: & omnē inclinatio
nem naturalez bonam: cum ſoroze autez vel ceteris pro tem
poris neceſſitate cōtrahere licuit: cum patre autez horribile
eſt dicere: q̄ intētioni nature repugnat cū omnis ꝓcubitus
maſculo: nm inutilis eſt ad generationē: ſed p̄ma expoſitio
magis cōſonat. ⌊ & erūt duo i carne vna ⌋. i. duo. ſ. vir & vxor
coniungentur ad vnaz prolis procreationē miſcendo ſemen
⌊ erat aūt vterq̄ nudus Adam & Eua & nō erubeſcebant ⌋
non eniz habebant veſtes primi parētes in paradiſo: q̄ pul
chritudo naturalis maior erat q̄z pulchritudo ornatus in ve
ſtibus. Et hoc notat q̄ in vita eterna poſt reſurrectionē. ve-
ſtes non ſimus habituri: q̄ veſtes ꝓpter peccati turpitudi-
nē inuente ſunt: ceſſante autez omni culpa & penalitatibus
peccati ceſſabit veſtis: q̄ caro beatoꝝ fulgebit ibi ſicut ſol.
¶ Dicit autez Joſephus q̄ primi parentes erant adhuc vt
paruuli carentes vſu rōnis: & ideo nō erubeſcebant de ſua
nuditate. Sic enim pueri faciunt: & q̄ arbor ſcientie boni &
mali accelerabat & acuebat vſuz rationis: & q̄ guſtantes de
fructu illius ligni inceperunt habere vſum recte rōnis eru
beſcentes de ſua nuditate. ¶ Sed hoc falſuz eſt: quia homo
& omnia alia opera dei perfecta. Creata ſunt ergo in ſapien-
tia completa: ſicut in quātitate perfecta & roboze: & poten-
tia generandi. ¶ Item patet falſitaz: quia lex non datur niſi
capacibus: ſcilicet habentibus vſum perfectuz rationis: ſed
deus dederat legem de comedendo & nō comedendo: vt. ſ.
patet: ergo vſuz habebant rationis. ¶ Item ſi non haberēt
vſum recte rationis nō poſſent peccare: ſed peccauerūt p̄mi
parentes eligēdo comedere de fructu ligni vetiti añq̄z actua
liter comederent: vel incipiētes comedere anteq̄z fructus il-
le naturaliter aliquid oparetur: ergo ante eſum ligni habe-
bant vſum ratiōis: alias deus nō videretur eos iuſte condē
nare. ¶ Item q̄ adam ante hoc impoſuit nomina omnibus
animalibus terre: & volucribus: vt pz ex ordine lr̄e: ſz iſtud
non fit niſi ex multa ſapiētia. ergo habebat iam adā comple
tum vſuz rationis. ¶ Dicendū ergo q̄ non erubeſcere non
erat ꝓpter ignorantiā: ſed ex ꝓditione ſtatus: quia in ſtatu
originalis iuſticie non erat aliqs motus deordinatus mem
bris ꝓpter quē erubeſcerēt: quia talis pertinebat ad pena-
litatem: ideo nunq̄z fuit quouſq̄z peccaſſent.

¶ L. S. de tēptatione & tranſgreſſione Adam & Eue. Et maledictione & eiectione. La. tertiuz.

Ed & ſerpēs erat calidior cūctis aīantibus terre q̄ fecerat
dñs deus. Qui dixit ad mlierem. Cur p̄cepit vobis deus
vt nō comederetis ex omni li
gno paradiſi. Cui rñdit mlier.
De fructu lignoꝝ q̄ ſunt i pa
radiſo veſcimur: de fructu v̄o
ligni q̄d eſt in medio paradiſi ꝓcepit nobis deus
ne comederemus: & ne tāgeremus illud: ne forte
moriamur. Dixit aūt ſerpens ad mulierē. Nequa
q̄z morte moriemini. Scit. n. deus q̄ in quocūq̄z
die comederitis ex eo: aperientur oculi vr̄i: & eri-
tis ſicut dī ſcientes bonū & malū. Vidit igit mu-
lier q̄ bonū eſſet lignū ad veſcenduz & pulchrum
oculis: aſpectuq̄z delectabile: & tulit de fructu illi⁹
& comedit: deditq̄z viro ſuo. Qui comedit & apti
ſunt oculi āboꝝ. Cūq̄z cognouiſſent ſe eē nudos:
Cōſuerūt folia fic⁹ & fecerūt ſibi pizomata. Et cū
audiſſent vocez dñi dei deambulātis in paradiſo: ad
aurā poſt meridiē: abſcōdit ſe Adam & vxor eius
a facie domini dei in medio ligni paradiſi.

¶ Uocauitq̄z

II. Quis inſtituerit mr̄imonium.

An adā añq̄z comederet lignum vite hēbat viaz rōnis.

C ōſuetio opi. Joſephi p̄ maró

2ª ratio.

3ª ratio.

4ª rō.

¶ Vocauitq3 dñs deus adam ⁊ dixit ei: vbi es: q ait. Vocē tuam dñe audiui in paradiso: ⁊ timui eo q nudus essez: ⁊ abscōdi me. Cui dixit dñs. Quis enī iudicauit tibi q nudus esses nisi q ex ligno ō quo p̄ceperā tibi ne comederes cōedisti. Dixitq3 adā. Mulier quā dedisti mihi socią: dedit mihi ō ligno: ⁊ comedi: ⁊ dixit dñs deus ad mlierē. Qua re hoc fecisti. Que ñdit. Serpēs decepit me ⁊ comedi. Et ait dñs ad serpētē. Quia fecisti hoc maledictus es inter oia aiantia ⁊ bestias terre. Suppectus tuū gradieris ⁊ terrā comedes cūctis diebus vite tue. Inimicitias ponā inter te ⁊ mulierez ⁊ semen tuū ⁊ semen illius. Ipsa ꝓteret caput tuū ⁊ tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoq3 dixit. Multiplicabo erūnas tuas ⁊ cōceptus tuos. In dolore pies filios: ⁊ sub viri potestate eris ⁊ ipse dñabitur tibi. Ade vero dixit. Quia audisti vocem vxoris tue: ⁊ comedisti de ligno ex quo p̄ceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cūctis diebus vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. ⁊ comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terram de qua sumptus es: q2 pulvis es ⁊ in pulverez reuertēris: ⁊ vocauit Adam nomen vxoris sue eua: eo q mater esset cunctorum viuentium. Fecit quoq3 dominus de⁹ ade ⁊ vxori eius tunicas pelliceas: ⁊ induit eos: ⁊ ait. Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est sciens bonum ⁊ malu3. Nunc ergo ne forte mittat manum suam ⁊ sumat etiam de ligno vite ⁊ comedat: ⁊ viuat in eternum. Emisit eum domin⁹ deus de paradiso voluptatis vt operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitq3 adā ⁊ collocauit ante paradisū voluptatis cherubin ⁊ flāmeum gladiu3 atq3 versatilem ad custodiendam viam ligni vite.

¶ Capitulum tertium.

Serpens descripta hois ꝓditione. ℔ agit de eius casu ⁊ trāsgressione: ⁊ tāgit tria. ꝑ trāsgressio culpe. scō o inflictio pene ibi. ⌊ ⁊ apti sūt oculi ⌋. Tertio trāsfusio miserie ibi. ⌊ ⁊ vocauit adā ⌋. Circa ꝑm. ⌊ Sed ⁊ serpens erat calidior ⌋. hic ponit ꝓditio tēptatoris. ſ. serpētis in q̄ diabolus loq̄bat. Ista dñr ad demonstrādū veri sil'itudinē. ſ. quo Eua falli potuerit: Et ió dicit serpētē tēptatorē suū calidum eē: q2 facilius a sapiētib⁹ q̄z ab isipiētib⁹ defraudamur. calidus. n. sensatū sigt siue ad bonū siue ad malu3: ⁊ vocat in hebreo. ⌊ arum ⌋. idest nudus. scilicet q⁹ serpens erat magis nudus i. acutior in ꝓspicacitate alijs aiantibus sic hr̄ in hebreo. vbi nos dicimus p̄cedēti. c. erant nudi. dr̄ in hebreo. ⌊ arum ⌋. ⁊ dr̄ aliqs hr̄e intell'z nudū q subito ea q̄ dñr itelligit: q ät tardus in itelligēdo est itell'z velatū hr̄e dr̄: sic q aures cooptas h3 male audit q ät nudas bñ. ¶ Ista caliditas vel sagacitas erat in serpente tā nāl'r q̄z a casu ꝑ demōis subitrationē: sed magis ꝑ demonē itra linguā mouētē. ⁊ vt cōit dr̄ diabolus in serpēte tēptauit: nō q2 ꝑ ipse ellegisset: ſz q2 nō fuit a deo permissus itrare in aliud aial pulchre figure: ne ita facil'r tēptare posset: ſz in spē horribili quā magis fugeia euitaret. ¶ Sz forte dici posset q⁹ pmissiōe dei: ⁊ electiōe dmōis fcm est vt serpētē itraret q ceteris aiantib⁹ calidior erat vt min⁹ ad ℔ feia aduerteret faciliusq3 decipet. ¶ Inuidia ät diaboli pcm in trouit i vniversū orbē: ꝑ pctm ät mors: vt hr̄ sapie. ij. c. Do luit. n. diabolus se deiectū de gaudijs paradisi videns hoiem q illā assequutur⁹ erat si manēt: laborauit ğ vt hoiez ad pctm detraheret ⁊ ꝓderet vitā eternā. ¶ Et q2 sciebat viz. prudentiorē ⁊ ꝓstantiorē eē timēs ne eius ꝑm⁹ conatus incassum eēt feiaz ꝑ aggressus est appens in forma serpētis. subitrauerat n. verū serpentē vt in eo vba foiaret: ⁊ vt vult magr̄ in histo rijs sco. accepit dia. qdā genus ꝓpentis q̄ erecte incedit: ⁊ adhuc dicūt q̄sdā ꝓpētes directos incedē q⁹ phareas vocant ⁊ dicē q⁹ ille ꝓpēs hūit vultū vgineū vt magis eue cōplaceret. ¶ In talmud iudeoz hr̄ q⁹ ꝓpēs illa cū eua coiuit: ſz ℔ turpissimū dcm est: ⁊ nā nō patit. Sz dicit aug. qūo eua falli potuit: q2 vidēs ꝓpētē loq q⁹ nāe insolitum erat: credere debuit aliquā intercidere fraudē. ¶ Rñdet dicēs q⁹ mulier mirata est: ſz q2 sciebat oēs creaturas bonas esse: fraudē eē nō credidit. ¶ Itē q2 nullā añ fraudē viderat ex q̄ nūc intelligere potuisset. ⌊ q dixit ad mulierē ⌋. hic incepit tēptatio: ⁊ ioḡbatur ꝓpens nihil intelligēs eoz q̄ dicebat sicut asina balaā: ſz solū erant instra loquutiōis. Difert tñ q2 angelus bonus mouebat linguā asine balaā ꝯ ipm arguēdo q⁹ male ageret. serpentis aūt linguā diabolus mouebat. ¶ Aliqs autē ingret cur deus pmisit hoiez a dia⁰ tēptari cū ipse sciret eu3 casurū. ¶ Rñdet q⁹ ad ℔ multe apentie inducūt. ꝓio. n. ait Aug. deus sic res q⁹ ꝓdidit admistrat vt eas ꝓpos motus agere sinat. Sicut ğ alie res in suis nālib⁹ ꝓpetatib⁹ opari pmittūtur: ita hō in sua arbitrij libertate de q̄ eccl'iastici. xvj. c. deus a ꝑn⁰ foiauit hoiez ⁊ reliqt eū in manu ꝓsilij sui. ⁊ sicut dē volebat eū ꝑ bonos āgelos ad bonū incitari: ita pmittere debuit eū ꝑ malos angelos tēptari: maxie q2 in statu illo nō poterat hō facil'r tēptatōi succūbere. vñ ait Aug. xj. sup geñ. ad lr̄az nō mihi vi magne laudis futurū fuisse hoiez si ꝓp eum posset bñ viuere: q2 nll's male viuere suaderet. ¶ Et ſz deus eū tēptari pmiserit ⁊ casurū sciret: tñ nō ponebat eū in tāto piculo in quāto nos sum⁹ cū tēptamur: q2 nō potat de⁹ movere appetitū sensitiuū iteri⁹ nec fantasiā vt aliqd sibi bonū vel malū aperet: ⁊ istō est fortissimū tēptatōis genus. ¶ In ꝑmis pentib⁹ nihil tale erat: q2 nōdū deordinata rōne non poterāt deordinari ptes sensitiue: q2 ℔ ex penalitate ꝓcedit. ¶ Fuit aūt cā potissima pmissiōis pulchritudo vniversi per ordinationē deordinatoz. ꝑs. n. dīa bonoz ex dānatione reproboz. ⌊ Cur p̄cepit vobis deus ⌋. Diabolus intēdebat mulierē ad pctm inducere: ⁊ q2 pctm est volūtaria opatio cōtra legē siue diuinā siue hūanā: ⁊ q2 tūc nulla lex posita erat nisi q⁹ nō comederēt de fructu arboris scie boni ⁊ mali. ió conatus fuit diabo. inducē mulierē ad comedendū: ⁊ ſz alia pctā cōmiserint ꝑmi pentes. ſ. appetitū honorij indebiti vel ingratitudinē: tñ oia illa ꝓponebat dia. vt ad comedendū inducēt. ¶ Nec tēptauit diabo. in gula sicut nos tēptat: q2 nobis ꝑ suadet vt comedam⁹ ō quo nō op3: vel qūo nō op3 ⁊ c. mulieri aūt ꝑ nō ꝓposuit imediate q⁹ comedēt dicens comede de fructu ligni scie boni ⁊ mali. Sz q̄sivit q̄re tal' ꝓhibitio fcā fuerat. ¶ Est aūt rō diuersitat: q2 diabolus icipit temptare ab ea parte vbi aliquid deordinatum est: vel ꝑmo deordinari potest. In nobis autem post lapsu3 ꝓorum parentum appetitus deordinatus est semper vel ad delectationes tactus ⁊ gustus: vel ad tristitias: ⁊ etiaz ad timores ⁊ audacias: ⁊ sic de alijs passionibus. Et ista deordinatio est in ꝑte sensitiua: etiam si intell's ⁊ volūtas ordinatissimi sunt: q2 caro concupiscit aduersu3 spūm: ⁊ spūs aduersum carnem: vt patz ad gala. v. c. ⁊ sensus ⁊ cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: vt ꝑs. j. viij. c. Ideo in nobis semper incipit diabolus inducēdo ad explendū actū appetitus deordinati. In ꝑmis aūt parētibus nihil deordinatum erat nec in volūtate ⁊ intellectu nec in ꝑte sensitiua: ſz q2 nō poterat appetit⁹ sensitiuus deordinari nisi deordinaret rō: ió a rōne incepit: nō erat deordinatus appetit⁹ sensitiuus: qa nec sitis nec fames nec aliqd taliū illis inerat: ió frustra diabolus tēptaret euā dicēs comede fructū isti⁹ ligni: cū ad illō nō inclinaret appetitus eue. in nobis aūt inclinaret appetitus gustus per famez ⁊ inordinatuz desideriū ad delectabile quod non oportet: ideo ꝓponit q⁹ comedamus de illicito. ¶ Incepit autem diabolus vt moueret rationez ordinatam mulieris ad inordinatuz desideriuz: ⁊ q2 homo naturaliter est multum liber ⁊ dñs omniū aliaz rerum valde repugnat ei seruitus. est aūt fuitus q̄ alicui non ſz facē q⁹ vult. hic autem est ꝑ ꝓceptum: maxime per negatiuuz quod coartat imperium voluntatis nostre: incepit ergo ꝓponere demon quomodo illud ꝓceptum erat valde aggrauatorium. ſ. q⁹ homo qui nāliter dñs erat oium lignoz ꝓhiberet

a comestione

I. co. 14. g.

A

Qō. I. Uñ caliditas in serpēte.

Cur diabo. euaz poti⁹ q̄z adā tem ptauerit

B

Qūo Eua credidit serpenti

ff

Qō. II. C Cur de⁹ pmisit hoiez tēptari quē sciebat casurum.

Qō. III.

ff D

a comestione fructus alicuius eoꝝ.ex hoc mulier mota fuit quadam elatione ⁊ inclinata ad displicentiam p̄cepti ⁊ per hoc ad dubitationem de pena cōminata qđ pertinet ad sup-
bos:cur p̄cepit ⸌vobis deus. ⸌i.quare aggrauauit vos de⁹ tantū subꝯciendo in seruitutē vt nō comederetis de fructu. Stulta aūt eua que non attendit ꝙ melius erat subditū eē deo q̄ꝫ in se ipso eleuari idicauit se in hoc p̄cepto fuisse gra uatā quare iugum hoc iudicauit esse abꝯciēdū de fructu ve-
tito comedēdo.⸌vt non comederetis ex omni ligno paradi-
si.⸍Nou debet accipi hoc ſm equipolentiā p̄positionis qꝛ tunc erit sensus ꝙ deus mandauit ꝙ de nullo ligno paradi si comederet ⁊ hoc non dixit diabolus:qꝛ tunc videret muli er ꝙ mentiebaꝯ,⁊ nō assentiret dictis eius:sed ista lr̄a nō de bet,sic haberi:sed cum negatiōe p̄posita vt equipoleat suo contradictorio.Et sic vt cōmuniter habetur in omnibus bi-
blijs:⁊ est sensus ꝙ deus vetuit eis aliquod lignuz.⸌de fru ctu ligni qđ est in medio paradisi.⸌i.de fructu ligni scientie boni ⁊ mali qꝛ illud erat in medio paradisi vt patet p̄cedē ti.c.⁊ licet diabolus sciret que erat arbor p̄hibita:tñ nolu it explicare vt mulier eam per se explicaret ⁊ daretur ei occa sio plura loquendi:⁊ se ipsam mouendi ad displicentiam ⁊ desiderium comedendi.⸌⁊ ne tangeremus illud.⸍Hoc mu lier addidit a se ipsa ad demonstrandum ꝙ deus illud gra uabat imponendo tam durum p̄ceptum:qꝛ modus displi centium in rebus aliquibus est:cū libenter nō ferant sermo nibus exaggerare:deus autem solum gustum.ꝓhibuerat ⁊ non tactū. ¶Aliqui tñ dicunt ꝙ ēt tactū ꝓhibuerat vt ma gis elongarenꝫ a gustu:sed non videꝫ aliqđ tale inui ex lr̄a. verisimile est eni ꝙ si deus talia mandasset ꝙ scripta essent cū hoc esset vna pars necessaria p̄cepti. ¶Et nō valet ratio quā adducūt,ſ.ꝙ p̄hibuit tactū vt elongarenꝫ a gustu : qꝛ si deus sic ꝓhibuisset:tantū peccassent p̄mi parentes in tan gendo sicut in gustando:qꝛ nullū istoꝝ erat malum ſm se:ſz qꝛ ꝓhibitū.comedere enim de fructu ligni nō erat de se pec catū:sed qꝛ deus vetuerat.equale aūt est in tangendo.talis aūt p̄hibitio elongatiua ab actu nunq̄ꝫ daꝫ:nisi qñ vnum est de se malum:aliud est malū qꝛ p̄hibitū:vt si p̄hibeaꝫ alicui ꝙ non cohabitēt mulieribus ne fornicēt:fornicari au tem de se malū est:cohabitare aūt mulieribus.solū est maluz qꝛ ꝓhibitū:qñ autē duo mala equalia sunt nunq̄ꝫ ꝓhibetur vnū vt elōgamur:sed qōlibet eoꝝ equaliter ꝓpter se. ¶Jtē qꝛ qñcunq̄ꝫ ꝓhibeꝫ vna res vt elongemur ab alia minus su mus inclinati ad vnā q̄ꝫ ad aliā:aliaꝫ a qualibet eaꝝ imedia te cauere possemus:vt cū mandaꝫ alicui ꝙ nō videat mulie res ne exardescat in ꝯcupiscentiā earū facile est sibi non vi dere mulieres:sed difficile ē cū viderit nō ꝯcupiscere.Si aūt equalr̄ difficile esset abstinere a ꝯcupiscendo ⁊ a videdo nō mandareꝫ vnū:vt elongaremur ab alio.Sic aūt erat in p̄mis parentibus qꝛ cū non haberēt ante peccatū aliquā deoꝛ dinationē in appetitu sensitiuo:non magis inclinabanꝫ ad gustandū q̄ꝫ ad tāgendū de vetitu.Concludiꝫ ergo ꝙ muli-
er istud addiderit a se ipsa.⸌ne forte moziamur.⸍mulier a se addidit forte:qđ est aduerbiū dubitandi cū deus assertiue di xisset.Et hoc dicebat qꝛ p displicentiā mandati diuini deue nerat in dubitationē vtrū deus ſm verba que p̄dixerat moz tez infligeret.Hoc ēt magnū peccatū fuit dubitare de verbis dei cū sint ꝑmanentioꝛa oibus rebus:nec pōt euenire aliqd per qđ id qđ deus p̄posuit irritet:qꝛ celū ⁊ terra transibūt: verba aūt dei non transient vt ꝑz luce.xxj.c.⁊ ex hoc induci tur:ꝙ sicut hic mulier mutauit sermonez dñi ita mutauit su
ꝑa dicens,⸌nec tangeremuſ illud.Dixit aūt serpens ad mu lierē.⸌i.diabolus per serpētē:qꝛ vidit mulier de morte cōmi nata dubitante statim ꝓstanter asseruit moztē nullo modo,p illo actu secuturā:vt de assertione dei ad dubitationē mulie ris:⁊ deinde ad negationē demonis gradatim veniret.⸌ne quaq̄ꝫ moziemini.⸍q.d.deuſ dixit hoc nō qꝛ sic futurū esset: sed vt vos artaret ad non comedendū.⸌Scit enim deus.⸍ hic subdit cām falsam ꝓhibitionis ⁊ in hoc culpat deū de i uidia.dicens ꝙ deus sciebat ꝙ si comederēt de illo ligno ef-
ficerenꝫ sicut dꝫ:ideo iuidit ⁊ p̄hibuit comedere.⸌quacū q̄ꝫ die comederitis ex eo.⸍i.quocunq̄ꝫ tpe.ſ.ꝙ post comestio nem de fructu illo imediate sequeꝫ qđ dī in lr̄a.⸌aperientur oculi vestri.⸍i.intellectus vester erit ad intelligēdū ꝑspicati oꝛ.vocaꝫ aūt intellectus oculus equiuoce:qꝛ vtrunq̄ꝫ est ad videre.i.iudicare:⁊ nec diabolus loquebaꝫ de oculis coꝛpo reis nec eua hoc intelligebat qꝛ coꝛporeos oculos tūc satis claros ⁊ apertos habebant.⸌⁊ eritis sicut dꝫ.⸍i.per comes tionē de fructu huius ligni eritis sicut de⁹ est:ita ꝙ vos vi deamini esse dꝫ ⁊ hoc est in sapiētia vt infra subdit.⸌sciētes bonū ⁊ malū. ⸍vel pōt itelligi q̄stū ad alias pfectiones.ſ.po tentes ⁊ nulli subiecti.sicut deus nulli subꝯcit. ¶Et nō est intelligendū ꝙ eua crederet se potuisse fieri deū:qꝛ hoc scie bat esse ipossibile.Nec ꝙ poterat esse equalis deo:qꝛ eadem est ipossibilitas cū deus infinitus sit.Sed credidit se posse ha bere quādā similitudinem ad deū.ſ.ꝙ sicut deus nullo alio idigebat:ita ipsi nullo idigerēt ⁊ omnia scirēt:⁊ essent regu la in omnibus que fieri deberēt. ¶Sed in credēdo hoc val de fuit stulta mulier:qꝛ nulla arboꝛ talē pfectionē dare pote rat:vir aūt non credidit aliquid istoꝝ:sed solum comedit vt mulierē non contristaret.credidit enim ꝙ si non comederet de fructu:quē ei mulier p̄sentabat ipsa tedio mozereꝫ:vt pa tet p magistrū in.ij.sniarū di.xxij.peccauit ergo adam ingra tus diuinis bñficijs:⁊ amans inordinate vxoꝛē:licet eaz nō dum carnaliter cognouisset nec cognoscere desideraſſet.de buisset enim magis ꝑmittere moꝛi vxoꝛē q̄ꝫ contra diuinum p̄ceptū de cibo vetito manducare. ¶Et sciēdum ē: ꝙ ante q̄ꝫ mulier gustasset de cibo vetito multipliciter peccauit. pri mo in elatione:⁊ displicētia de diuino mādato. Scō de ver bis dei dubitando. Tertio imoderate honoꝛē ⁊ excellētiam appetēdo. Quarto de cibo vetito eligēdo comedeꝫ. Possent aūt ista magis diuidi:⁊ plura assignari peccata.Aliq tñ vo lunt ꝙ non peccauit eua donec de cibo vetito actualr̄ come dit:⁊ p̄bant qꝛ iustitia originalis fuit ablata pp pctm̄: sed nunq̄ꝫ fuit ablata donec comedit eua:ergo ante nō peccauit ꝑz hoc qꝛ postq̄ꝫ consensit anteq̄ꝫ comediſſet nō erubescebat de nuditate sua:qđ ptinet ad statū originalis iustitie. ¶Sz oportet dicere ꝙ ante actualē comestionem eua peccauit:qꝛ actus exterioꝛ non ē peccatum nisi vt depēdet ex libera electione voluntatis:⁊ ideo si aliqñ actus exterioꝛ sine electio ne voluntatis fiat:non ē pctm̄ nec meritoꝛium:vt si fiat aliquid ꝓ violētiam vel pp ignoꝛantiam q̄ destruunt rōnē vo luntarij.Et si aliqñ minoꝛ electio de malo fit:ēt si non sequaꝫ actus exterioꝛ pctm̄ consumatū ē:sed mulier anteq̄ꝫ manū extēderet ad lignū ⁊ comederet.deliberauit manum extēde re ⁊,comedere:alias non feciſſet:ergo ante comestionē pec cauit.Et sic ait augustinus sup geñ.ad litteram.sup istud.c. verbis serpētis mulier non crederet a vera atq̄ vtili re diui nitus se fuisse p̄hibitā nisi iam ineſſet eius menti amoꝛ ꝓ prie potestatis:⁊ q̄dam de se supba p̄sumptio:ſz non ē intel ligēdum ꝙ augustinus velit supbiam p̄cessisse in muliere tē tationē serpētis.Sed moꝛ vt serpēs incepit psuadere mulie ri q̄daz elatio suboꝛta ē:⁊ deceptio.dubitatio ⁊ cetera pctā. ¶Ad argumētum contrarium rñdeꝫ ꝙ non ē necessariuz ablatam fuisse iustitiam oꝛiginalē post pctm̄ imediate:qꝛ tūc ſm eoꝝ positionē dicēdum esset ꝙ eua nō peccauit in come dēdo qꝛ ēt post comestionē actualē non ꝑdidit oꝛiginalē iu stitiam donec vir comedit. ¶Licet enim comederit tñ de nu ditate non erubuit quousq̄ꝫ vir ēt comedit. Sed non erube scere ad oꝛiginalē iustitiam ptinebat. ¶Et hoc satis ē ratio nabile qꝛ oꝛiginalis iustitia ē gratia gratis data q̄ bñ stat cū pctō moꝛtali vt donum p̄prophetie:genera linguarum.gratia sanitatum q̄ omnia in peccatoꝛibus hoibus ſm actum sepe repiunt.gr̄a aūt gratum faciēs non pōt stare cum pctō moꝛ tali.Jdeo licet ponaꝫ gr̄a gratum faciēs concreata homini vel ꝙ postea p aliquos actus mäliter meruerunt: licet non mereamur p̄prie primā gr̄am dabitur:ꝙ illa imediate ꝑdi ta fuit:qñ mulier elegit deliberate contra dei p̄ceptum de li gno vetito māducare:⁊ sic de adā dicēt:ſz nō sentiꝫ ista gr̄a cuz ꝑditur:qꝛ ē aliquid valde spūale ⁊ respectiuū.ſ.accepta tio diuine voluntatis.Jdeo nemo scit vtrum gr̄am gratū fa ciēt hēat nisi ei a deo reueletur.bñ tñ aliquis scit vtrū odio dignus sit:qꝛ bñ scit se esse in pctō moꝛtali:qñ actualr̄ eligit agere contra legē dei:⁊ non penitet de illo:sed de gr̄a ignoꝛ rat qꝛ dato ꝙ aliquis actualiter conteratur de malo cōmisso tñ ignoꝛat si forte agit q̄stum debet ⁊ iō certus non ē. ¶Et si obꝯciatur illud de eccl'.ix.c.nescit homo an odio vel amoꝛe dignus sit.Rñdetur ꝙ itelligiꝫ de futura btificatione vel pena:qꝛ dato ꝙ aliquis nunc male opetur:nescit si in bono finiet:⁊ licet aliquis nunc bñ opetur:nescit vtrum male fini turus sit:⁊ hoc demonstratur in lr̄a cum dicitur:sed cuncta

in futurum

Qō. IIII. An deuſ ꝓ hibuerit ta ctū ligni vi te ꝑmis pa rentibus

Qō.v. An eua credidit se posse fieri deū

Qō. vj. An eua ante co mestio-nē actu alē pec cauerit.

Rō

Qō.vij.

b

Hīa gra tis data stat cus peccato moꝛtali sed non gratum faciens.

obiectio

Rñsio

in futurū reseruant incerta. ¶Dicit ḡ ꝙ nullū incōueniēs ē ꝙ gr̄a gr̄tis data maneat cū peccato mortali. ḡ sic diceꝫ de originali iusticia. que erat q̄dā ordinatio viriū inferiorū subiecta⁊ rōni nec aliquo mō potētiū repugnare donec rō repugnaret deo. Cōtrariū hui⁹. s. repugnātia apetituꝫ sensitiui nō est culpa sed pena: q⁊ in viris pfectissimus in vita ista, ē sicut in bto paulo q̄ valde ingetabat stimulus carnis 'cōtra iudiciū recte rōis. vt p3. ij. corithi. xi. c. In tātū vt clamaret infelix ego hō qs me liberabit de corpe mortis huius ad ro. vij. cap.

Dubius cur stati eua nō perdidit iusticiaꝫ originalem.

¶Sed aliqs dicet cū iusticia originalis hꝫet aliqd spāle inter alias gr̄as gratis datas. s. ꝙ pp pcm̄ tollenda erat quare nō ablata fuit immediate post peccatū eue. ¶Rñdet ꝙ deus pmisit hoc fieri ad tptionē ade. q⁊ sicut pmisit ꝑpentez tptare euā. ita pmisit euā tptare adā Si aūt imediate post peccatū eua pdidisꝫ iusticiaꝫ originalē imediate 'erubuisꝫ de nuditate ⁊ nō iuisꝫ ad vir̄ si magis laket p̄ uerecūdia vt postea factū est. vel si forte iuisꝫ ad vir̄ vēcundans vir expauisꝫ nec aliquo mō comederet. q̄re nō pecaret. ¶Et p3 ꝫ q⁊ imediate vt vir comedit sensit vterq; nuditatē ⁊ rebelionem in membris nec dilata fuit ibi pditio iusticie originalis sicut post peccatū eue. q⁊ hic totuꝫ peccatū cōsumatū fuerat ⁊ nō in peccato eue. ¶Scientes bonū ⁊ malū ¶ non' ꝙ tūc aliqd malum essꝫ qō scire possent q⁊ oia q̄ deus fecerat erant valō bona vt p3. ō. p̄. c. S3 loquitur ex habūdātia dicens. Si comederitis de isto ligno scietis bonuꝫ ⁊ malū. i. omnia, quecūq; sunt siue bona siue mala. siue vā siue falsa: siue necia siue contigentia. ſm oēs scibiliū dr̄ias. vidit igitur mulier. ō. posuit peccata m'ieris in interiori electione. hic ponit peccatuꝫ in exteriori opatione ¶ vidit igit mulier lignū ¶. i. tūc iudicauit eē pulchrū ⁊ desiderabile ad cibū ante enim bene videbat pulchritudiez ligni. sed non eliciebaꝫ ad comedendū de eo q⁊ apetitus non erat deordinatus. nūc' aūt q⁊ rō deordiata fuerat supbiendo ⁊ dubitando incepit appetitus de ordinari male appetendo. ⁊ ſm existimationē male iudicādo sicut p3 in illo qui non est inflāmatus appetitu venereo lz videat pulchras mulieres ⁊ pulchras eē iudicet. ñ tñ iudicat eē cōcupiscibiles ad actuꝫ venereū. qui aūt deordinatus' est habens appetitū inflāmatuꝫ iudicat pulchras ⁊ cōuenientes ad libidinē. ¶Bonū eēt ad vescendu⁊. ¶In hoc differt iudicium ꝙ ante hēbat ⁊ iudicium quod nūc in tptione hñt. q⁊ ante iudicabat absolute lignum eē bonū ⁊ suaue. nūc autem iudicabat esse bonum applicando. s. ad cibum illicitum. ¶Hoc autem iudiciuꝫ non poterat esse in parte sensitiua nisi primo esset iudicium deprauatum secundum rationem superiorem ⁊ pulcruꝫ oculis aspectuq; delectabile. videt autem ꝙ lignuꝫ eēt pulcrū ad visum non ptinebat ad visū. q⁊ deus nō ꝓhibuerat visuꝫ. sed gustationē. S3 vt ait aristoti. ij. ethi. tēpantia est circa delectationes ⁊ tristicias sēsitiuas. Sed nō circa omnes sensus. q⁊ in videndo colores ymagines vl' scripturas nō est tēpantia vel in tempantia. nec circa delectationes ⁊ tristicias auditus. q⁊ non est intēpantia in armonia nec vocū ypocrisi. i. sophisticatiōe ad ludos. nec' in odoratu. q⁊ non dr̄ intēpatus in odorando rosas vel thimimata. ¶Jsta tñ possunt cōsiderari. inq̄tuꝫ referunt ad intē pātiam. s. ad gustū ⁊ tactū. ⁊ tunc est in istis ꝑ acūs intemp antia. vt qui gaudet videndo cibos nō q⁊ boni colores sunt. sed q⁊ comedet eos. sic qui videt pulcrā mulierē ⁊ delectaꝫ i videndo quia coire vult cum illa: in sola delectatione visus i tēpatus est. Si tñ delectareꝫ q⁊ erat boni coloris non referendo ad aliquid aliud. nō est intēpat⁹. sed in altero genere peccat. Sic qui vult audire voces animaliū intendenſ saciari de carnibuſ eorū. Sic in odoratu qui gaudet in odore pulmētorū non q⁊ suauis odoris sunt. sed q⁊ cibabiꝫ eis ⁊ qui ō lectatur in tactu vnguentorum inq̄tum reducunt ad memoriam delectationē venereā preteritam vel acuūt ad futurā. ¶Et p3 ita distinctō manifeste q⁊ homes ante q̄ comedāt gaudent odoribus quorūdā pulmētorū. Sed postq̄ saciati. fuerint non gaudent illis odoribus. Sic ergo mulier iudicauit illam arborem eē pulcrā visui pp suauitatē coloris ante peccatū. Sed cum incepit consentire ſpenti, psuadenti iudicauit arborem eē pulcrā visu referendo illam pulcritudinez ad gustuꝫ ⁊ tunc ptinebat ad genuſ intemperantie. tulit de fructu illius. ¶Et comedit ¶Jā psuasa a demone dicit rā. sa. ꝙ quando mulier dixit ꝙ deus prohibuerat, eos ne tangerent illam arborem: serpens impulit eam vt tangeret ⁊ cogit eam tāgere: vt crederet mulier ꝙ si peccatum erat. in tangendo vel gustando de illa arboꝛe iam cōmissum erat in tangendo: ⁊ nō dubitaret gustare q̄si iam non possꝫ magis peccare. Sed hoc ridiculū est q⁊ non videt modus quo ꝑpens mulierē repelleret. ¶Jtē ß ꝓcederet si peccatuꝫ committēt tangendo coacte arboꝛē. sed falsuꝫ ē q⁊ omne peccatū actio voluntaria est. ¶Et dedit viro suo. ¶Aliqui putant ꝙ eua fecit hoc ex inuidia. s. vt sicut ipa peccauerat ita faceret virum peccare ne vilioꝛ viro videret: Sed falsuꝫ est q⁊ eua nō cogn̄uit se peccasse credens vbis demonis: donec vidit in se fieri i mutationē. s. ꝙ erubescebat de nuditate. hoc aūt fuit postq̄ vir comedit vt p3 in littera ⁊ nō ante. ¶Sed dicēduꝫ ꝙ dedit ei ex quodā amoꝛe inoꝛdinato. q⁊ sicut vir nolebat femie displicere ita femia desiderabat viro cōplacere: putabat aūt ꝙ in hoc cōplaceret ei: vel forte ⁊ melius dicēdū ꝙ diabol⁹ qui vtrunq; vincere conabaꝫ ⁊ virū ꝑse agredi nō audebat per feminā agressus est persuadēs ei vt viro daret. ⁊ hoc tenendū videt. ¶Qui comedit ¶Consētiēs vxoꝛi. ne eius delitias cōtristaret. vñ vxoꝛ narrauit ei omnia q̄ serpēs locutus fuerat que non credidit vir. sed comedit ne vxoꝛē cōtristaret Jdeo dicit ꝙ vir nō deceptus fuit. vt p3 p̄. ad thimo. ij. c. adā non seductus est. eua seducta fuit ⁊ in p̄uaricatiōe mansit. Seduci autē est falsa credere. hoc fuit in eua. sed nō in adaꝫ Fuit tñ adam seductus aliunde. s. ꝙ credidit ꝙ lz peccasset tñ deuſ miſereꝫ eius ⁊ nō caderet de illo statu. sed falsuꝫ fuit q⁊ deus sub magna aſſtione cōtinuatus fuerat. ¶Et aperti sunt oculi amboꝛū. ¶Hic ponit scōz p̄ncipale. s. pene iflictio ⁊ ponūt duo. s. ꝓuatio boni habiti. Scōo ipositio mali nocitiui. ibi ¶ ⁊ ait dñs ad ꝑpentem. ¶Dec in duas p̄ ponit boni p ditio. Scōo eiusdē i ꝓperatio. ibi ¶Vocauit deus adaꝫ. ¶Circa p̄mū. ¶Et aperti sunt oculi amboꝛū ¶. s. simul. ita ꝙ nō cogn̄uit se p̄mo eua nudā lz p̄mo peccauerit. sed simul cognouerunt se ābo nudos cū adā peccauit: q̄re autē eua nō cognouit se ante nudā. rō. ō. assignata est. ¶Consiederandū est ꝙ iusticia originalis nō erat aliq̄ gr̄a gr̄tū faciens. S3 q̄daꝫ gratia gratis data que consistebat in ordinatiōe ⁊ rectificatione inferiorum ad superiora. s. ꝙ ipe hō ⁊ femina sine aliqua labe imundicie creati sunt tales vt aia eorū esset subdita voluntati diuine. etiā si non fuerit ibi gr̄a gratum faciens. s. ꝙ in eorū intellectu vel volūtate non erat aliquid pp quod ipi vellēt repugnare voluntati diuine. ⁊ ita dicit ꝙ hō in statu innocētie diligebat deū naturaliꝛ magis q̄ se ipm̄ dato ꝙ nō hꝫet gr̄aꝫ gr̄tificantē. ¶Appetitus ēt sensitiuus ⁊ existimatiua q̄ cōputāt ꝑs inferiora aie taliter ordinati sunt ꝙ nullo mō repugnaret iudicio intellectus vel electioni volūtatis: ⁊ dein de potentie executiue que inferiores sunt obediret in exeq̄ndo. ⁊ ad hoc ptinebat debitū robur. ⁊ sanitas ⁊ posse nō mori que oia faciunt ad bonā ⁊ pfectā executionē actuū volūtatis. ⁊ huic sanitati subordinabanť omnia exteriora. s. dñium in aialibus ⁊ in rebus nō sentiētibus. s. ꝙ bestie nō nocerēt. ignis nō cōbureret: aqua nō suffocaret. lapis nō lederet ⁊c. tota ista cōnexio vocabaꝫ iusticia originalis. ⁊ ꝓpe vocabaꝫ iusticia. Equalitatē enim quādaꝫ dicit iusticia siue ꝫ rez. siue ꝫ ꝓportionē. vt p3. v. ethi. erat aūt inter omnia ista que dā eq̄litas ꝓportionalis. s. aie ad deū. appetitus ⁊ extimatiue ad aiaꝫ pōū executiuarū ad appetitū ⁊ intellectū. sanitatis ad pōs executiuas obedientia rerū exterioꝛ ad nō corūpenduꝫ sanitatē: vocaꝫ originalis: q⁊ ista iusticia hoi i sua origine vel formatione data est. ¶Et q⁊ tota ista cōcatenatō dependebat ex primo. s. ex subiectione aie nr̄e ad volūtatem. diuinam iō ꝓdissolui nō poterat donec prima eq̄litas. s. anime ad deū destrueret. sicut veritas cōclusionis demōstrate non pōt deficere. donec deficiat veritas principiū. ¶Fuit ḡ iste ordo in destruendo originalē iusticiam. ſm naturam. lz non ꝫ tempus. sed satis est ꝙ sit p̄ositas causalitatis. primo enim voluntas eue a voluntate diuina recessit cum displicuit ei ō ipositione mandati. ⁊ superbiuit desiderans honorē. Deinde appetitus ⁊ fantasia recesserunt a recta ratione. quando fantasia iudicauit lignum esse pulcrum ad vescendum. ⁊ appetitus suus fuit inclinatus ad hec. vel magis ꝓprie appetitus insurrexit quando contra voluntatem mēbra genitalia. exarserunt postq̄ adam gustauit. cum enim inclinauit appetitus ad comedendum fructum arboꝛis deuiauit a recta rōne. sed q⁊ ista deuiatio non fuit inuoluntaria cum hoc p̄mo elegerit, non dicitur ꝓprie repugantia appetitus ad vo-

Penes. que vertetur tē pantia.

Dubiū. An eua dederit pomū viro suo inuidia vel amoꝛe.

opinio.

¶¶Rñ. p°

¶¶Rñ. 2°

Quid iustitia originalis.

Cur dicta. iustitia originalis.

luntatē. ſꝫ poſtea cū contra voluntatē membra genitalia motu fedo libidinis exarſerūt. Deinde potētie executie obediebant deſiderio: qꝛ quicqd hō volebat poterat: poſtea nō potuit qō volebat. Deinde ſanitas nō māſit firma: qꝛ fuit homo ſubiectus neceſſitati moriēdi. Deinde beſtie: ꝛ res naturales non cuſtodierūt obedientiā naturalē. ſed omnia mortē homini iferre poterant. ¶ Iſtā originalē iuſticiā nō potuit homo nāl'r hꝛe ſed deus ex dono dedit. cum tñ ei ablata fuit penalitas magna fuit: ſicut rex alicui gratis, cōcedit aliquā. dignitatē. ſed nūqꝫ eaz tollit niſi in penā: ꝛ iſta pena tangit. cū dicit. |_ ꝛ apti ſunt oculi amboꝝ _|. Joſephus itelligit hoc de cognitiōe vēl vſu rōnis. ſ. ꝙ añ comeſtionē de ligno vetito ꝓmi pentes erāt tāqꝫ puuli nihil intelligētes: cū aūt comederūt incepunt vti rōne. ſed hoc repugnat ſuꝑdictis: qꝛ ſepe ꝓbatū eſt. ꝙ formati ſunt cū pfecto vſu rōnis. ¶ Item qꝛ ſe quereꝰ. ꝙꝑ pctm attigebāt magnū bonū. ſ. vſuz rōis. ¶ Alio mō dicit ra. ſa. ſ. |_ Apti ſunt oculi eoꝝz. _| ad cognoſcēdū malū fuit eoꝝ intellectus illumiatus. qꝛ ante ſolū bonū cognoſcebāt. Sꝫ etiā hoc flꝫ eſt. qꝛ ad idē ptinz cognitio oppoſitoꝝ. Si ergo cognoſcebāt añ bonū. ꝛ malū etiā cognoſcebāt. vtrūqꝫ cognitiōe ſola intellectiua ſpeculatiua. bonū aūt vtraqꝫ. ꝛ ſpeculatiua ꝛ exꝑimētali: malū āt cognouerūt exꝑimētal'r poſt trāſgreſſionē. iō dicēdū ꝙ intelligit |_ Apti ſūt oculi āboꝝz. ſ. _| Ad cognoſcēdū ſuā nuditatē eē cōfuſibiles ex cōditione ſtatus. ſed valde decoꝝ: ꝛ honeſtū ſicut nuditas in pāia poſt reſurrectionē. qꝛ ibi ceſſabit vetus vſus mēbꝝ in quo nūc verecūdamur vt ait aug. xxij. lib. de ciui. dei iō ſubditur. |_ cūqꝫ cognouiſſentſe eē nudos _|. i. cuz cognouiſſent ꝙ ſua nuditas erat verecūdabilis. cōſuerūt folia ſic

¶ Dicūt quidā iudei ꝙ ideo cōſuerūt folia ficus: qꝛ arboꝛ ſcie boni ꝛ mali in qua peccauerant erat ficus. ¶ Sed nō eſt multū veriſimile: qꝛ qñ adā ꝛ eua incepunt verecūdati ō nuditate non erant apud arboꝛem ſcie boni: ꝛ mali: qꝛ eua ſeducta a ſerpēte comedit ꝛ nō erat ibi adā: ꝛ poſt ipa tulit: ꝛ dedit viro ſuo qui in alio loco ſtabat. Si enīz in eodē loco ſtetiſſent. nō poterat diabolus tēptare feminā qñ tēptaret virū: ſed hoc nolebat diabolus: ſed magis feminā ſeoꝝſuz vt eā deuinceret. vī ergo ꝙ de ꝓpria arboꝛe apud quā ſtarent acceꝑiſſent follia: ꝛ nō reuerterenť ad accipiēdū follia de arboꝛe ſcie boni: ꝛ mali. ¶ Jtē qꝛ dato ꝙ apud eā ſtarent: qꝛ tñ i ea peccauerāt. ꝛ tñ malū inde ꝓuenerat eis timerēt iterū manus in eam ponē. ¶ Accepunt ergo folia ficus. vl' qꝛ apud eos ꝓpria erat qñ incepūt erubeſcē: vel qꝛ nulla arboꝛ erat q̄ melius tegerenť. ꝓhibenť. n. in oziēte eē ficulnea quaꝝ folia ad ſcuti magnitudinē accedūt vt ait ver. li. ꝑ. ſpeculi vgiñ. ¶ Aliqui querūt quomō cōſuerunt ꝓmi pentes folia ficus cum filū nec acū hērent. Jſta. q. truſatica eſt q̄ſi ſi queratur quis fuit ꝓz maleus vel forcipes. ¶ Rñdeť ꝙ maleus. Dico ergo ꝙ facile erat cōſuere folia in aliquo ramo arboꝛis: ſicut in vno vimine fecerunt ſibi pizomata. i. ſubcinctoꝛia. ſ. quoſdā amictus de folijs qui pendebāt de loco lūboꝝ vſqꝫ. infra ptes genitales que pudenda vocantur: qꝛ maxime de illis verecundati ſunt illi: ꝛ nos quoqꝫ de hijs magis verecūdamur. ¶ Et eſt cā: qꝛ aia nr̄a tāqꝫ dñs ꝛ rectoꝛ mouet omnes ptes coꝛpis ad arbitriū ſuuz. ꝛ cum ſit valde, genero ſa: ꝛ diligens domina. qñ aliqua ps coꝛpis inſurgit verecundať: qꝛ non obedit perfecte. ſicut verecundareť vnus homo valde potens ſi vnus ruſticus cōtra inſurgēt: ꝛ nō poſſz eū cōꝑimere inter partes coꝛpoꝛis nulla eſt que ita repugnet. imperio voluntatis ſicut pars genitalis ꝓpter cōcupiſcentiam foꝛtem venereā. Alias enim partes mouet homo: ꝛ regit principatu deſpotico. i. ſeruili mouendo ad placitum. partes autem genitales mouet principatu politico. i. liběali. non qualiter vult. ſed qualiter poteſt rogando: ꝛ ſuadendo De hijs pz aliqualiter in primo politi: ꝛ ſic licet alij actus ſunt deteſtabiliores tamen nullus eſt ita verecundoſus duz fit qꝫ iſte. erubeſcit enim anima ſe a tam turpi paſſione eē denictam. ceſſat enim omnis operatio rationiſ in actu venereo vt patet in vij. ethi. circa finem. in alijs autem actionibus criminoſis manz aliquis actus rōnis. lz non r'latus. hic autē tota rō abſoꝛbetur. ꝛ totus homo efficitur caro. vñ etiam ſi iſte actus aliqñ licitus ſit ſicut inter virum: ꝛ ſuam legitimā vxoꝛem: tamē verecundabilis eſt nec videri vult. ſic enim ait tulius: ꝛ eū allegat augu. xiij. lib. de ciui. dei omnia recte facta in luce ſe collocari gaudent: hoc autem recte factum. i. actus matrimonialis cuz ſcire deſideret videri non vult: ꝛ cū audiſſent vocez dñi. |_ Jſta vox erat quā diꝛit dñs. ſ. adā vbi es _|. ꝛ nōndum ꝙ magis erubuerunt pñtiam dei: ꝛ videri ab eo qꝫ inter ſe mutuo: ꝛ non fuit hoc ꝓꝑ timoꝛē: qꝛ adā rñdit poſtea deo ꝙ latuerat: qꝛ viderat ſe nudū: ꝛ cā eſt adam ꝛ eua mutuo viderant ſibi loca verenda: ꝛ nō tm̄ erubeſcebant. putabāt aūt deuz non vidiſſe eos poſtqꝫ incepant erubeſcere: a deo magis erubeſcebant. |_ deābulabat deꝰ in padiſo _| nō in foꝛma deitatis: qꝛ ſm̄ illam vbiqꝫ eſt ꝛ immobilis: qꝛ omnia replet. vt pz Jeremie. xxiij. c. ſz in foꝛma aſſūpte alicuius creature: ꝛ foꝛte in foꝛma viri. |_ ad auram poſt meridiem _|. poſt meridiem denotat tempus electionis eoꝝm: quia poſt meridiem. ſ. hoꝛa decima diei vt aliqui volunt. dicunt. n ꝙ tm̄ durauit adaz in paradiſo qꝫtum durauit xꝑs patiens tormenta ꝓ redemptione noſtra. ſed hoc valde remotum eſt: qꝛ xꝑs in die ferie ſexte vſqꝫ ad hoꝛam nonam: ꝛ in tota nocte precedenti tormenta paſſus fuit. manifeſtum eſt ꝙ nō ſtetit adam in paradiſo tanto tempoꝛe: qꝛ non ſtetit vna die artificiali. ¶ Hoc autem quod dicit ad auram ſm̄ augu. tropicum eſt. qui enim ad auram ambulat a calore refrigerari vult. Sic enim notatur ꝙ deus per peccatum calore iracundie incanduerat: ꝛ per pennam refrigerari volebat vel dicitur ambulare ad auram. ideſt contra auram: quia qui contra auram. i. ventum ambulat tardus mouetur. Sic enim deus ad puniendum peccatum ꝓmoꝝm pentuz tardus veniebat qꝛ deo miſereri ꝓpꝛium ſemper: ꝛ parcere. ¶ Poteſt alio modo accipi: ꝙ illud totum ſit determinatio loci. ſ. ꝙ ambulabat ad auram poſt meridiem. i. ad ventum qui venit poſt plagam meridianam vētus flanſ a meridie dicitur auſter. ab occidente dicit fauonius ꝛ vt ait yſidorus. xiij. ethio. Jnter meridianum occidentalem ſunt duo venti. ſed vnus eoꝝm qui occidentali collateral' eſt refrigeratiuus eſt ꝛ ſuauis ad quez ventum deus ambulabat: qꝛ videbatur venire de illa parte de qua ille ventus flabat: qui eſt poſt meridiez. i. poſt partez meridionalem contra occidentem: ꝛ iſte ventus vocatur zephirus qui valde ſanus ꝛ laudabilis eſt maxime ad generationem flozum. ¶ Uel poteſt ſignari ſolum tempus ꝑ iſta ſ. ꝙ aduentus iſte dei fuit poſt meridiez. ſ. decima hoꝛa vt q dam volunt: ꝛ tunc iſta aura fuit tanqꝫ quoddam ſignum p cedens: ꝛ demonſtrans aduentum dei. ſic habetur. iij. reg. xix. c. quādo deus appuit helie latenti in montibus: ꝛ miſit ſigna ſui aduentus. ꝛ primo venit ſpiritus grandis. i. ventus ſubuertens montes: ꝛ conterens petras. ꝛ non in ſpiritu dominus. ꝛ poſt ipſum cōmotio: ꝛ non incommotione. dominus: ꝛ poſt comotionem ignis: ꝛ non in igne dominus ꝛ poſt ignem ſibilus aure leuis: ꝛ ibi dominus. Sic etiam quādo ſpiritus ſanctus ſuper diſcipulos appuit. factus fuit repente de celo ſonus tanqꝫ aduenientis ſpiritus vehemētis vt patet actuū. ij. c. Jn hebꝛeo habeť. |_ Ambulantis ad aurā dei _|. ꝛ vocať aura dei aura ſiue ventus qui venit ad veſperuz contra ſol' occaſum. maxime apud loca maritima in quibus ex acceſſu veſpertino maris cauſatur aura. |_ abſcondit ſe adam ꝛ vxoꝛ eius _| qꝛ ambo ſimul erant. ꝛ abſconderunt ſe ex verecundia ingratitudinis: qꝛ contra deum benefactem eis peccauerunt: ꝛ ꝓpter verecundiam nuditatis quaz nouiter ſenſerant. |_ A facie domini dei _|. i. Ut nō videret eoſ deus. ſciebant enim ꝙ vbicunqꝫ eſſent: deus eos videret. ſed fecerunt hoc ex paſſione verecundie. aliquando autem impellente paſſione facimus aliqua que non proſunt. |_ Jn medio ligni paradiſi. i. in medio lignoꝝm |_ Paradiſi. ſ. in aliq̄ parte in qua ligna condenſa valde erant vt videri non poſſent. |_ vocauitqꝫ deus adaz _|. Hic ponitur bonoꝝ predictoꝝm interpretatio. |_ adam vbi es _|. non ex ignoꝛantia procedit iſta queſtio cum in omni loco oculi domini contemplenť bonos ꝛ malos: vt ex reſponſione conuenientioꝛ fiat increpatio. |_ Ubi es _| Nō apparuit deus imediate iratus ade ad eum puniendum: ſed venit manſuetus vocans. quaſi volens ꝙ adam procederet coꝛam ipſo ꝓ delicto veniam petiturus. O quaz tunc felix fuiſſz genus humanum. quod quottidianis erūnis: ꝛ calamitatibus conquaſſatur. vocem tuam audiui. ſ. ſonitum aure. vel flatus precedentis diuinum aduentum. vel iſtam vocem qua nunc queſtuit vbi eraꝛ: ꝛ timui eo ꝙ nudus eſſem. i. non aūſus ſuz comparere ante: qꝛ nudus eram: ꝛ hac verecundia valde ꝑmebar. quis indicauit tibi ꝙ nudus eēs. i. quis indicauit tibi ꝙ carentia veſtiū

eſſet

Varia expō quoꝝundam arboꝝtum.

ꝑ opinio.

2ª opinio.

Quō ꝓſuerūt ſine filo Uñ ſit ꝙ Natura. ꝓuidētiſſia voluit gñatiōiſ mēbꝛa i occulto eē

3ª opinio.

Queda q̄ recte facta ſūt viōri no lunt.

Dubiuz quātum durauit adā i padiſo.

Propō deo eſt. miſereri ꝛ parcere.

esset erubescibilis. Non enim intelligitur sic littera q deus quereret quis iudicasset ade nuditatē carnis fue: q adā oculos hēbat: z videbat se esse sine vestibus. sed hoc non iudicabat ignominiosū. Nūc autē iudicabat. De hoc ergo q̄rit deus. s. quis indicauit ei nūc magis q̄ añ q nuditas essz erubescenda. ⌊ Nisi q de ligno. ⌋ i. per trāsgressionē p̄cepti mei tracta fuit originalis iusticia p cuius subtractionē nuditas: appuit confusibilis: q: idē cā ē oppositorū diuersimode. sicut pz in. q̄. phicorū. nauta enim per suā p̄tiaz est cōfuatiua cā nauis. Sic idē sua abn̄tia ē cā submersionis nauis. Eodē mō iusticia originalis per suā p̄tiā est cā faciens nuditatē decoram: z honestam. z per suam subtractionem fuit cā vt nuditas apperet cōfusibilis. ⌊ Dixitq; adā ⌋ s. ad excusationē suā

§§ O p̄uz cor excusando se accusat. q si se accusasset oēs nos ab accusatione: z nuditio libasz mlr quā dedisti mihi sociā ad generanduz: z cōiuendū ⌊ dedit mihi de ligno: z comedi. ⌊. In hoc multū aggrauauit delictum adam: q: culpaz in deum retorquebat qu asi dicēt domine tu videres. si non dedisses mihi mulierē sociam non peccassem: z, q:, dedisti mihi

¶ Cur deus p̄us adaz interrogauit q eū de crimine dānaret. talē sociā iō peccaui. non debet ergo mihi culpa imputari. ⌊ quare ⌋ hoc fecisti ⌊. s. inducere virū ad peccandū serpēs decepit me ⌋ s. dicens mihi q non peccabam nec morerer: z nō dixit adam mulier quā dedisti mihi dedit mihi de ligno: z comedi: q: mulier decepta fuit credēdo quod dixit serpens. adam autem non credidit. sed consensit vt non contristaret vxorem. ¶ Et sciendum q licet deus cognosceret peccata ade: z eue tamen p̄ius q̄z puniret interrogauit eos vt seruaret ordinem iudiciarium p̄ius inquirens q̄z condemnans

§§ a serpente autem nichil interrogauit: q: iam damnatus erat diabolus qui in eo loquebatur: z de celo empyreo electus z ait dominus ad serpentem. ⌋ Hic ponitur secundum. s. inflictio mali nociui: z hoc diuiditur in tria: q: tres pene infligte fuerunt p̄ima quantum ad serpentem: secunda ad mulierez ibi mulier quoq;. Tertia ad hominem. ibi ⌊ ade vero dixit. ⌊ Circa p̄imuz ⌋ q: hoc fecisti. i. q: decipere voluisti mulierē ¶ Sciendum enim q diaboli. quia perdiderunt gloriam eternam malicia sua videntes homines posse peruenire ad vitam eternam valde inuidebant. ideo licet maior pena seq̄tur in demonibus dum plures damnati homines fuerint. sicut magis gaudent angeli boni quando plures vitam eternam recuperant: q: de bono cuiuslibet actualiter letanē. tñ desiderauerūt hominū dānationē. z sic voluerunt se aliquo modo damnari magis vt alīq dānarenē. ¶ Quēadmodum. narratur de cupido: z inuido. ¶ Erant in vna ciuitate duo ciues. quorum vnus valde cupidus alius valde inuidus erat Dominus autem eorū cū nimis p̄udēs esset vocauit vtrumq; z mandauit eis q peterent: ita tñ q ille qui p̄imo peteret haberet quod peteret qui aūt secūdo peteret duplum haberet. tunc cupidus: nolebant p̄imo petere. sperans post duplicem mercedem. Inuidus aūt nō petebat p̄imo ne socius suus plus reciperet. vrgente tandē domino vt aliquis eorū peteret. Inuidus petit vt vnus oculus ei eruerē vt duo oculi socio eruerenē. melius enim fuerat isti inuido q p̄imo petiuerat aliquod bonuz: z reciperat: z alius dupliciter quaz q peteret aliquod malum, sibi fieri ne alius aliquod bonum reciperet ⌊ maledicta eris ⌋. Ista littera de maledictione serpē

An de⁹ debebat maledicere serpenti, tis: intelligi potest duobus modis. vno modo de serpēte. alio modo de domo ne, qui loquebaē inserpente. ¶ Sed non videē eē causa quare serpens maledici debuerit cuz nichil mali egerit. maledictō enim iuste inflicta semper p̄o malo commisso infligitur. ¶ Et si arguas q aliquando maledicuntur ea que non peccauerunt. sicut xp̄s maledixit ficulneam que non habebat fructum: vt pz mathe. .xxi. c. tñ illa nichil peccauerat. ¶ Rñdetur q istud ꝓphetice ad mysticā significationē zfactū est. vt signarentur maledicti phariseos fructum boni operis non hñtes Et oportuit sicuti ficulnea ad significationem: q: z prophete aliquando verbis aliquando reb⁹ ꝓphetabant vt ysayas ābulauit nudus ex: mandato dñi signās q iudei nudi ducerenē in babilonem. vt pz ysa. xx. c. z Ieremias posuit cathenas ligneas. s. colorē suū portans. eas per ciuitatem hierusalem vt sigret ducendos esse in captiuitatem. vt patet. Jeremie. xxvij. c. z etiam ꝓphete fili hoc aliquando vtebantur vt sedechias filius chanaam fecit sibi cornua ferrea. z ait ad acab regem in hīs ventilabis syriam vt patet. iij. reg. xxij. c. hic autem cessat rō significationis iō non debebat puniri serpens in eternū p̄o peccato demonis. maledictus eris inter omnia animantia .i. peior reputaberis omnibus animalibus. licet enim deus q̄tum ad statū nature conseruet demones vt perfectiores naturas intelligentes. tñ quantū ad conditionē magis reputant bestias quam demonem: q: bestie tenuerunt conditionem status sui demones ceciderunt per malitiam a dignitate status sui. vel ⌊ maledictus eris inter omnia animancia: ⌋ q: licet animalia bruta laboribus subiecta sunt fm voluntatem: z directionē nature humane. tamen diabolus magis maledictus est: q: eterne miserie deputatus est: vtraq; istarum satis est magna maledictio demoni, p̄ q: magna pena est superbis q alīq eis p̄eponantur. Deus autem p̄posuit hic bestias demonibus. ⌊. s. pectus tuum gradieris: pectus vt ait augu. superbiam notat. diabolus enim. s. pectus graditur. q: omnem suam operationem a superbia incipit. intendit homines psuasionibus ad peccata ptrahere: z in quolibet peccato superbia tanquā p̄ima origo includitur. Cum in quolibet peccato repugnemus deo: z sumus inobedientes. Sic dicitur eccle. x. c. initium omnis peccati: superbia: ⌊ z terraz comedes ⌋ i. homines terrena desiderantes tibi incorporabis: q: sicut xp̄s vnū corpus misticum facit cum omnibus bonis vnitis vinculo caritatis. ita diabolus corpus vnū facit cum omnibus malis: iō dicitur ipse rex super omnes filios superbie iob. xli. c. Et sicut aliquis amans deum: z se ipsum cōtemnēs efficitur de corpore vel ciuitate dei. ita qui se ipsos in ordinate amant: deuz contemnentes demoni in corpā. isti autem terra vocantur: q: solum que terrena sunt sapiunt solis carnalibus delectationibus: z transitorijs honoribus inhiātes que omnia ō terra sunt. ⌊ cunctis diebus vite tue ⌋: q: toto tempore quo homines in terra duraverint diabolus non cessabit aliquos sibi in corpore: z post diem iudicij ipse caput damnatorum erit. non ad damnanduz: q: ibi excludetur omnis p̄cipatus: z potestas. in terra enim illa calamitatis: z miserie nullus ordo: sed sempitnus horror inhabitabit: z p̄z iob. x. c. sed erat caput miserorum: q: omnibus miseris miserior iudicabitur. ⌊ inimicicias ponam inter te: z mulierem ⌋. vocatur hic mulier appetitus sensitiuus: z pō existimatiua q̄ ptinent ad rōnem inferiorem fm modū theologorum dicenciuz quod tunc gustat mulier de cibo vetito quando sensualitas sic iudicat: z inclinat: z tunc nō est cōsumatū peccatuz tunc aūt vir māducat de cibo vetito quando rō consensit: z peccatū tūc cōsumatū est Sunt autem inimicicie inter diabolum: z sensualitatem: q: diabolus in tēptādo nō pōt immediate mouere rōnē: q: nō se extendit tantū sua cālitas. oz ergo q tēptz ex loquēdo sicut tētauit p̄imos pentes in xp̄ō te vel mouendo pōs sensitiuas: z appetitum. s. q offerat sēsibus vt visui vel auditui sine alīs sensibus aliq̄s spēs rez delectabiliū quibus aliciamur mouet vl fātasmata nra ipmēdo aliq̄z spēm vt fit in somnijs. vel spēs ibi receptas ordinando ad inducēdū rōem ad cōsenſuz: z q: diabolus nō immediate agredit rōnē. sed p̄mā pugnā cōtra sensualitatē facit: iō inter eum: z mulierem. i. ⌊ Semē tuum: z semen illius: ⌋ §§ ¶ Semen diaboli est prava suggestio. Semen mulieris. est recta operatio: z ista duo sibi semp inituntur. ⌊ ip sa cōteret caput tuū. ⌋ i. franget tentationē tuā in capite eius in p̄ncipio resistēdo. ⌊ z tu insidiaberis calcaneo eius. ⌋ i. latenē z i sensibiliter fallax vel calcaneo insidiat: q: sensualitatis motibus insidiat: qui inferiores z posteriores sunt. Ista maledictio diaboli vt quidā volunt magis allegorice q̄z litteraliter exponit de btā virgine maria: q̄ ꝓfregit caput serpentis. i. diabolum. Sed p̄ma expositio multū lralis est: q: ex quo diabolus nūc fallaciter peccare fecerat p̄mo mulierē deus ꝓmittit q dabit vires mulieri vt nō succūbat tentationi eius: z hec magna pena est diaboli: q: supbus ē. Superbi aūt valde dolent cū aggrediunē z vicunē maxime a sexu fragili. s. mulieri. exponit ergo sic. ⌊ Inimicitias ponā iter te z mulierē. ⌋ nō inter mulierē istam quā faciliter supasti: sed inter te z aliam btām virginē que oium mulieruz optima fuit: q: illa valde terribilis est cōtra demones. effugant enim in noie eius. ⌊ z semen tuū. ⌋ semen diaboli tentantis: dicit tota aliorum demonū multitudo: q: quasi filij ei⁹ sunt: z forte iste demon qui tentauit erat lucifer: z tunc alīq recte vocant semen eius q: ei psentiendo in malo eius filij facti sunt: sic loquitur christus matthei. xxv. c. cū diabolo z angelis eius. i. cuz lucifero

Quātū ad ꝓditionem deus magis facit bestias quam dēmones.

Qui se ipsos inordinate amāt. terra vocāt

ꝛ alīs qui a consentiendo angeli eius ꝛ nō dei facti sunt: q̄ si ipse sit paꝛ eoꝝ.vocaꝛ diabolus lucifer.ceteri demones angeli eius dicunꝰ.⌊ ꝛ semen eius. ⌋i.christus qui vere de virgīne natus est ꝛ est semen eius: ꝛ iste confregit totam demonum potestatē spolians inferna.⌊ ipsa ꝓteret caput. ⌋i.potestatē tuā.i.ipsa pariendo filiū bñdictū confregit potestatem tuā magnā super hoies ante christi natiuitatem.Post autē ligata fuit ista potestas vt habeꝛ apoca.xx.c. ligatus ē satha nas p mille annos ꝛ post mille annos.exiuit de carcere suo ſ.ad tpa antichristi in qbus pmittet fortiter tentare.Nūc autem remisse pmittit tentare.⌊ ꝛ tu insidiaberis calcaneo ei⁹.⌋ i.fini:q: diabolus finē christi expectabat tanq̄ calcaneum.i. posterioꝛē partē respicienſ:vt sciret si aliqd in eo haberet vel q: christū extra tentauit suggerendo ei ad gulam ꝛ inanem gl'iam ꝛ possessionis cupiditatē vt ꝑ3 matthei.iij.c.S3 mentita est iniquitas sibi q: non est consiliū ꝓtra deum nec p̄ualere potuit ꝓtra eū qui illum creauerat.Sic ēt forte tenendū est ꝙ beatā virginē tētauerit nihil p̄ualens.Posset autem aliquo modo ista littera intelligi de serpente in quē diabolus itroiuit vt tentaret: ꝛ dicet tñ ꝙ licet nihil peccauerit serpēs cū peccatū solum sit in natura rōnali deus voluit eum punire ꝓpter facti enoꝛmitatē sicut dicit de iumēto vel pecoꝛe cū quo aliquis:homo coiuisset:qđ occidi mandabaꝰ: lz nihil in hoc peccasset vt ꝑ3 leui.xx.c.⌊ maledictus eris inter oia aiamātia ⌋.i.miserabilioꝛ cūctis:q: alia rectis pedib⁹ gradiunt ꝛ pulchꝛa sunt.tu aūt deformaberis: ꝛ fm lē cōcoꝛdare opoꝛtēt ill' qui dicūt ſpētē habuisse añ faciē virgineā.nūc aūt fedissimus ē: ꝛ horribilis.⌊ sup pect⁹ tuū gradieris ⌋: q: dicūt ꝙ ante pedes habebat: ꝛ recta facie incedebat. postea autē ablati sunt ei in penam quod nō vī: q: nūq̄ similiter legitur deus naturā q̄ cōdiderat vniuersaliꝛ dānasse.⌊ Inimicicias ponā iter te: ꝛ mulierē ⌋q: ſpēs nature humane.valde odio sus: ꝛ horribilis ē.⌊ ipa cōteret caput tuū: ⌋q: ſpens supꝛ pectus gradiet caput terre ꝓpiquū hēt :ꝛ sic mulier illud calcare potest.⌊ tu aūt insidiabis calcaneo ei⁹ ⌋.q: nō pōt seꝛ pens eleuare vt moꝛdeat in pte altioꝛi nisi reptādo ascēderit ¶Sed nō cōuenit ista expositio multū.p̄ q: deus nō loquet reꝛ aiali bruto intelligere nō valenti. ¶Itē q: demō solus peccauerat: ꝛ nō serpēs q solū fuit instrumētū. ¶Itē q: pre supponit falsum.ſ.ꝙ serpens añ tēptationē eue rectus sup pedes ābulauit:q: hoc solū cōuenit homini.vñ ait ouidius methamo.li.primo ꝓnaq̄ cū spectēt aialia ceꝛa terrā.Os homini sublime dedit celūq̄ videre.Jussit: ꝛ erectos ad sidera tollere vultus .Sed iste tres rōnes calūniabiles sunt alia autez supꝝ data est solidioꝛ.ſ.illa que erat de mutatione nāe vīr ¶Possumus tñ dicere ꝙ neq̄ demō punitus ē siue maledictus ꝓ ista tētatione eue neq̄ serpēs.ꝛ lz vera sint oia supꝝdicta: ꝛ cōueniāt demoni oia vba totius expositiōis.tñ non fuit aliquid hoꝛū nūc datū demoni ꝓ tēptatione eue. Prio cōpetebant ei ante tēptationē eue pro peccato ꝙ cōmisit vt de celo coꝛꝛueret Pro tēptatione autē eue nō data fuit aliq̄ pena demoni:q: alias daretur ei pena pro q̄libz tēptatione qua nos tēptat quod falsuz est: ꝛ nemo asserit. etiā q: demō quicqd nūc faciat nō peccat:q: est in ēmino: ꝛobstinatus .existenti autē ēmio nō cōpetit mereri neq̄ demereri: q: alioqn bti in vita eterna quottidie mereꝛēt: ꝛ augereꝛ eoꝝ pmium quod falsuz est.ergo demō tētando nūc homines : ꝛ nocendo eis non peccat. ꝛ ꝑñ neq̄ peccauit tētando euā.vñ neq̄ pena ei pro illo dari debuit.iō illa nō est maledictio demonis quā pro hac tētatione incurrerit.sed poterit eē declaratio illius mali quod diabolus patitur pro alio malo quod cōmisit ante tētationez eue: ꝛ illud malū pateꝛēt etiā si nō tentasset euā. ¶Similiter nō potest eē ꝓpꝛie maledictio serpentis: q: maledictio est pena ꝛ pro peccato.sed serpens neq̄ peccauit neq̄ peccare potuit .cū nō sit rōnale aial.iō neq̄ maledictus fuit.aliqs dicet ꝙ pecoꝛa itēdū puniunt. lz ñ peccent sicut ꝑ3 de pecoꝛe cū q̄ qs coiuit leui.xx.c. Nā lapidatur: lz nō peccauerit ita poterat esse nunc. ¶Dōm ꝙ pecoꝛa iubētur aliqñ occidi:lz non peccauerint neq̄ cū eis peccatū cōmissū sicut si bos occiderit virū aut mulierē bos lapidaꝰ ꝛ nō comeduntur carnes eius.exo.xxj.c.h aūt fit partim ad cauenda furura mala:q: bos qui vnū virū occidit plēs occidē poterit.partim ad detestationē facti. Jdeo ꝓpter primū occidit ꝛ ꝓpter scōm non comedunt carnes eius. Aliqñ aūt occidi pecus pro peccato non qđ cōmisit: sed qđ in eo cōmissuz est vt si quis cū pecoꝛe coeat leui.xx.c. qđ fit maxime ad vitādū malum.nā sicut qs cum illo coiuit:ita ꝛ alius audito hoc in clinabitur potius ad coeundū cum illo q̄ cū alio:q: illud iā huic rei assuetū est: ꝛ permittet illud fieri qđ non pmittent animalia non assueta ad hoc.Secūdo,ꝓpter hoꝛroꝛē facti:q: turpe est ꝙ hō dehoneſtet speciē suam coeundo cum pecoꝛe qđ est infra dignitatem humanā. Sed in p̄senti nihil tale erat:q: non vetatur hic futurū malum: q: non erat in ptāte serpentis ꝙ per eum tēptaret demon hominem.sicut non est in potestate hereticoꝝ ꝙ per eos loquaꝛ demon. Etiam nō ē hic hoꝛroꝛ facti cum non sit feda cōmixtio neq̄ sanguinis effusio.Jdeo dicendū ꝙ deus non maledixerit serpenti inferendo ei aliquas penas.Et hoc apparet manifestius:quia si deus puniuisset serpentem ꝓ hoc solum illum serpentem maledixerit in quo demō loquutus est eue. sicut solus bos lapidatur qui occidit hominē ꝛ non alī boues: ꝛ solū illud pecus occidit cum quo hō coiuit ꝛnō alia pecoꝛa eiusdē speciei: ꝛ tamen ista maledictio si intelligaꝛ de serpente nō solum est data illi serpēti in quo demon loquutus est eue: sed ꝛ omnibus serpentib⁹ tā illius speciei q̄z aliaꝝ. ergo nō fuit maledictio data serpenti. ¶Dōm ꝙ verū est ꝙ nō data fuerunt hec serpēti in maledictione: sed oia hec nāliter cōpetebant.naz serpens dī inter oia aīantia maledictus.i. inferioꝛ minoꝛis dignitatis:q: est venenosus ꝛturpis aspectus. Qđ aūt hoc serpens habeat nāle est: ꝛ cōpetit ei fm spēm vel genus.ꝙ vero super pectus gradiaꝛ etiam nāle est. Nam dato ꝙ hō non peccaret suggerēte demone per serpentez adhuc serpens super pectus gradereꝛ:q: dispositio coꝛpis sui talis est.etiā q: cōstat ante diē in quo tētata fuit eua tales fuisse ſpentes super pectoꝛa gradientes.cum dicat scriptura creata eē reptilia. ꝛ tñ reptilia sunt que super pectoꝛa gradiunt reptando sup terrā.etiam ſpens naturaliter comedit terraz: ꝛ iste fuisz cibus eius etiā si nō fuisset illa tētatio.sicut dicitur ysa.lv.c.serpenti puluis est panis eius.ꝙ vero inter mulierē ꝛ serpentē sint inimicicie : ꝛ insidietur serpens mulieri naturale est serpenti.ꝙ vero calcaneo insidietur ꝓuenit ex habitudine coꝛporis :q: super pectus graditur: ꝛ non potest se atollere iō partes solas que tangunt terram ledere potest .ſ. calcaneū: ꝛ plātā:mulier quoq̄ caput conterit ꝓ eo ꝙ timet ex serpente mala sibi ꝓuenire. ¶S3 dicēdū quomōcūq̄ sit ꝙ ista maledictio q̄ꝛtū ad lr̄az ō ſpēte itelligī potiuz q̄z de demone :q: ptes lr̄e in sensu plano ei ꝙueniūt : ꝛ dr̄ eē maledictio data ſpēti ad cōsolationē hōis.vt sicut hō.i.vir ꝛ femia pro hoc peccato maledicti sūt:ita ſpēs q: fuit hui⁹ mali instrumētū maledicaꝰ. lz q: ve ſpēs hic nō cōmisit malū.lz vī ita feciſſe.ita nō fuit ve maledict⁹.lz malū suū.i.nāl'r oditio q̄ vī eē aliqd malū.q: nō ē tal' pfectionis sicut alia aialia hic ondīt. ¶Et tñ vez ꝙ aliqđ malū nūc est q̄ꝛtū ad ſpētez ꝛ significaꝰ hac maledictione ꝙ nō fuisz si hō nō peccasz. lz istud malū magis ē in hōie q̄ꝛ in ſpēte.sicut ꝙ sit serpēs maledictus inter oia aialia nō ē aliqđ malū qđ nūc serpēs hēat ꝙ nō habiturus fuisz hoie nō peccāte.sed ē quoddā odium ꝙ hō cōtra serpentē inatū hz quo magis detestaꝰ illa q̄z cetera aialia : ꝛ fugit illū ꝛ ideo maledicit ei: ꝛ dicit maledictus inter omnia aialia:q: aliqua aialia maledicimuſ:qñ sunt nobis nociua nullū tñ tali odio ꝛ maledictōie plegmur: ꝛ nō fuisset inatū istud odium si nō coꝛꝛuisz femia p serpentem. Jndidit enim nob istud odiū naturaliter nos iam cōsequēs q̄ſi vt per hoc quoddā mō reducamur in ꝑmi peccati memoriā qđ per serpentē oꝛiginē habuit. Similīr āt reliquit nob ō us ex illo peccato quādā verecundiam resultātē in nuditate ꝛ potissime in genitalibus nudis que non fuisz Si hō non peccasset. ¶Qđ vero serpēs sup pect⁹ gradiaꝰ nāle ei erat: ꝛ futuꝝ ei erat etiā homine nō peccāte.lz dictū ē ad cōsolationē mulieris que putabat ꝙ forte deuſ aliquādo datur⁹ esset serpētibus incessuz erectuz.sed tūc in penā factū ē ꝙ ꝑnareꝰ hac pōlitate ꝙ comedat terrā idē est. ꝛ tñ mulier putabat ꝙ aliū cibum hr̄e possz: ꝛ nūc ad istius cibi epulas dānaretur. ¶S3 ꝙ sequit inimicicias ponā inter te: ꝛ mulierez tangit rem naturalē:q: tam viro q̄z mulieri inimicaꝰ moꝛdere cupiens.tñ ꝙ actualiſ ista inimicitia sit: ꝛlesio fuit ex maledictione.: ꝛ hoc non est in serpente.sed in homine. nā idez naturale desiderium futurū erat serpēti non peccante homine qđ est nūc post peccatū.sed si nō peccasset homo non insidiaret actualiter serpens homini ad moꝛdendū:neq̄ vnq̄z moꝛderet.nunc

Peccatum solum est in natura rō nali.

An deus. maledixerit demoni. aut ſpenti.

Demon nō fuit maledictus:

Serpēs nō fuit maledictus.

Determinatō dubiū.

Serpēs interamantia oia maledictus.

Maledictio, potius intelligit de ōmone q̄z de ſpente.

ret mihi vero postq̄ peccauit homo: nocet ei mordendo: ꝛ morte inferendo. Jdeo vī q̄ inferre opus inimiciciarum vñ ſm veritatē iſta maledictio inq̄ſtū maledictio eſt nō eſt ſpen tis: ſed hominis q̄ deus cōſtituit ſpentē vt homini valde noceat: ꝛ hoc rectiſſime: q̄ in quo quis peccat puniri debet: ſz homo ſuggerēte diabolo per ſerpētē peccauit ſō pro pecca to tradit diabolo puniēdus poſt mortē. Jn uita āt tradit ſer penti vt ei magis noceat q̄z cetera aialia: ꝛ hoc exigit recti tudo diuine iuſticie: vt peccans p ſerpētē in ſpente: ꝛ a ſpen te torqueat. Sz inq̄ſtū videt iſta eē maledictio mulieris. ni chil aliud eſt niſi ad cōſolationē mulieris vt putet ſpentem. puniri pro eo q̄ ei nocuit vt inſtrumētū tētationiſ ⌊ mulieri quoq; dixit. ⌋ hic punit maledictio mulieris: ꝛ ponit hic de uo maledictiōes eo ordine quo peccatū iniciatū eſt. ꝑmo .n. diabolus elegit hominē ad malū ꝓſuadē. Scōo femia cōſen ſit. Tertio vir comedit ſō ꝑmo diabolo pro maledictio infli git. Scōo femie. Tertio ipi ade. ⌊ multiplicabo erūnas tuaſ miſerias tuas ⌋: ꝛ iſte poſtea explicanꝫ. vel accipiūꝫ erūne i. aliqua faſtidia que ſequūtur poſt actū coitus lz actꝰ dele ctabilis ſit: q̄ paſſio inſurgit: ꝛ hoc eſt conueniēs: q̄ poſtea ponunt omnis alie miſerie per ordinē. ſ. cōceptus ꝛ ptus q̄ ſequunt poſt coitū: ꝛ pz rō q̄ ſi accipent hic erūne in cōmu ni ꝑ miſerijs: ꝛ poſt explicarent nō cōgrue ponerēt coniun ctio inter cōceptus: ꝛ erūnas: q̄ cōiunctio copulatiua diuer ſitatē ſignat copulatorū cōe aūt nō diſtinguit ꝓtra ſpālia ſua ⌊ ꝛ cōceptus tuos ⌋ vocat cōceptus tēpus quo vir geſtat fe tū in vtero vſq; ad ptū: ꝛ in hoc tpe ꝓgnātibus labores mul ti euenīūt. ſ. cibi faſtidiū. frequētia ſuſpiria tardus motus. co lor infectus. imutatio appetitus: ꝛ labor ingeſtando fetum multi duriq; dolores. ⌊ Jn dolore paries filios tuos ⌋. i. i p turientibus valde magnus dolor eſt mortiſq; ꝓpiquitas cū pturienſ q̄ſi exanimata reddit. Jſte autē dolor non fuiſſz in padiſo: q̄ nō doloris acerbitas. ſed fetus maturitas femi nea viſcera relaxaret. vt ait augu. xiiij. de ciuitate. dei ⌊ ꝛ ſub viri poteſtate eris. ⌋ hō ꝛ femia ſunt aialia naturaliter cōican tia vita ycōnomica: vt pz in ꝓio politi. ꝛ in omni ycōnomia. neceſſe eſt eē vnū rectorē. ꝛ q̄ vir naturaliter ſenſatior. er go naturaliter ꝑerat: nō videt ergo facta iniuria feie q̄ ponere tur ſub viri ptāte. ¶ Rñdet q̄ in padiſo terreſtri nō fuiſſet ꝓpe ꝓncipatuſ vel cōicatio ycōnomica nec politica: pz q̄ ꝓn cipatus eſt in qualibet hax: ꝛ ſubiecto. Sz iſta repugnabāt ſtatui beato in paradiſo terreſtri. vt maxie pz: q̄ oīs politia regit legibus: vt pz ꝑ totū libū politicorū: ꝛ in omni politia iudex eſt: vt pz. iij. politi: q̄ magis eſt nēcium ad eſſe politie eē diſtributiuū iuſticie. i. iudicē. q̄z eē ibi panē: in illo aūt ꝓ mo ſtatu nec leges fuiſſent nec iudices: q̄ lex ſolū eſt poſita peccatori: ꝛ nō iuſto. vt pz ꝑ ad thimo. ꝓio. c. ꝛ qui ſpū dei agunt nō ſunt ſub lege ad gala. v. c. Jn paradiſo aūt nō fuiſ ſent homines peccatores ſed cōfirmati in bono ſi reſtitiſſent a ꝓncipio nec indigerent legibus. ſicut ſpūs beati in paradiſo legē nullā hnt: q̄ inordinatio nulla ibi eē pōt. ¶ Nō fuiſſet ibi etiā ycōnomia: q̄ cōicatio ycōnomica dicit neceſſitatē ad vitā. pp cōſeruationē indiuidui. ſ. in cibis quos nō pōt ſuffi cienter vnus ſibi ꝓcurare: ꝛ veſtitutus: ꝛ calciamēta homi ni neceſſaria: ꝛ ideo cōſtituitur. vita ycōnomica ex domino: ꝛ ſeruo eſſentialiter: ꝛ vxore vt pz ꝑmo politi. c. ꝓio. ꝓo quib⁹ dicit homerus. q̄ domus. i. cōicatio ycōnomica vel domeſti ca dicit virū ꝛ mulierē: ꝛ bouē aratorē. bos autē loco ſerui ponitur: q̄ bos ꝓ miniſtro pauperibus eſt in ſtatu para diſi nullo horū idigēmus: q̄ veſtibus caruiſſemus. ¶ Erat enim maior decor nāe iſtitute q̄z veſtiū. ¶ Jtē q̄ veſtes ad re pellēdā aeris intēpies cōceſſe ſunt. ſed ibi nulla fuiſſz aeris i tēpies q̄ penalitas eſt. ꝛ peccatū cōſequit. Jtē nō idiguiſſem⁹ i quiſitione laborioſa ciborū: q̄ ſpōte illa bti padiſi tellus oīa ad vitā neceſſaria ꝓducebat: ꝛ dato q̄ vir aliquid laboraſſet extollēdo: nō eēt ibi aliqua laborioſa fatigatio: ſed volūtaria ꝛ ḡta. exercitatio. femie aūt nullū opus diſtinctū remanebat agēdū q̄pp yconomia non erat: q̄ vt ait Ariſto. ij. politi. Jnt cetera aialia cōicatio ycōnomica nō ē: q̄ opa diſtincta non ſunt maris: ꝛ femie: ſed ābo idē agunt. in viro aūt ꝛ femina ſua officia nāliter in domo diſtincta ſunt. ¶ Jtē q̄ li yconomia ſeruitus neceſſaria eſt. in padiſo aūt fuiſſz impoſe eam eſſe. ¶ Sola ergo cōicatio nālis que ꝓia eſt: vt pz in ꝓologo. politim. fuiſſz in padiſo: ꝛ iſta eſt cōicatio maris ꝛ femie: ꝛ ſolū ſunt mas: ꝛ femia in hac cōicatiōe de qua dixit deus. ſ. ꝓcedenti. c. nō eſt bonū hominē eē ſolū: faciamus ei adiu toriū ſile ſibi. ſ. ad generādū. Jn hac cōicatione nō eſt aliqua ſubiectio nec ꝓncipatus: q̄ nichil eſt diſponēdū vel regēdū ſz ſolus coitus ad ꝓcreationē liboꝝ in quo eqlitas eſt i q̄libet ſpē aialis. educatio aūt nō eēt laborioſa: q̄ fetus nati nō ꝓtraherēt miſerias: ꝛ indigētias q̄s nūc patiūt. ¶ Nūc aūt q̄ ꝓp peccatū nā nra in multas neceſſitates incidit inter q̄s eſt ꝓncipalior indigentia victus: ꝛ veſtitus que i ycono mia acqrit: ꝛ i hac ycōnomia. lz rōnabiliter mlr fuit ſubiecta viro tāq̄ ꝓrudētiori ad diſpoſitionē domeſticā. tñ ex pena ēt hoc eſt q̄ ſi mulier nō peccaſſz nō deueniſſz: in neceſſitatem iſtā. ſ. q̄ ſub viri poteſtate eſſz maxie q̄ mulieres multū ꝑmū tur a viris: ꝛ aliq̄n irrōnabiliter q̄ in penā datū eſt. ⌊ ꝛ ipſe do minabit tibi. ⌋ mādādo q̄ facere debeas. ꝛ puniendo quando ei placuerit. nec tñ itelligēdū eſt vt aliqui volūt q̄ corpꝰ mulieris ita fuiſſz robuſtū a principio ſicut corpus viri: ꝛ po ſtea in penā caruit viribus vt poſſz ei vir dñari. ſi m eſt: q̄ naturaliter corpus femie ſemp ē debilius corpore virili vt pz in ce teris aialibus q̄bus nō fuit data maledictio. ¶ Etiā q̄ ad robur corpis ſequunt quedā alie diſpoſitiones q̄litatie q̄ nō cōueniūt ad cōceptionē: ꝛ nutritionē fetus in ventre. Jn he breo habet. ⌋ ad virū tuum deſideriū tuum. ⌋ illi qui ſubdit ſunt ptāti aliorū ſemp deſiderant ab eis aliquid: q̄ tota vita dependet de manibus illorum. ſicut dicit. cxxij. ps. ſicut ocu li ſeruorū in manibus dñorū ſuorū: ꝛ ſicut oculi ancille in manibus dñe ſue. ita oculi noſtri ad dñm deum nrm donec miſereat nri: femina ergo cū recipiat a viro ſuſtētationē in ci bo. potu ꝛ veſtitu habz deſideriū ſuum ad virum: ꝛ hoc pena eſt q̄ in ſtatu iuſtitie originalis femina nō habuiſſz iſtud de ſideriū ad virū: q̄ per ſe neceſſaria ad vitā hret: q̄ ipa ſponte naſcuntur in paradiſo terreſtri. vel aliter. ⌊ ad virum tuum de ſideriū tuū ⌋. i. lz in dolore cōcipias ꝛ parias tñ poſt ptū iterum deſideriū tuū erit ad virū tuū vt inde cōcipias. Sed ꝑ ma melior expoſitio eſt. ¶ Ade vo. hic ponit maledictio viri. ⌊ q̄: audiſti vocē vxoris tue. ⌋ q̄: ſolū audire nō erat pecca tū: ſed obedire cōtra dei mādatū. ⌊ Maledicta terra in opere tuo. ⌋ ſicut maledixit mulierē ſubiūciendo eam poteſtati viri in regimine ycōnomico. ita maledicit viro in acqſitiōe neceſ ſariorum ad cōſeruationē familie. vir enim eſt ycōnomus. i. diſpenſatiuus domus ꝓuidens toti familie: ꝛ vxori de neceſ ſarijs: ꝛ q̄ iſta acquirūtur de terra. ideo maledixit terram vt hō multū laboraret i acgrēdo. Jn padiſo ſi pmāſiſſz hō ſine labore ſuo ſponte ſua tellus victui neceſſaria miniſtrabat: ꝛ ſi aliqs hō excoluiſſz hoc nō eſſz ad neceſſitatē: ꝛ laborez. ſz ad exercitationē. vt nō tota die occioſus exiſtēt. maledictio iſta fuit diminutio fertilitatis. q̄ antea terra cultore nō indi gebat: nūc autem ſepius ex culta neceſſaria vix miniſtrat. ꝛ magis iſta maledictio nūc inualuit q̄z imediate in ꝑma eta te q̄ cōtinue ſe neſcēte iā mūdo terra minus fertilis efficitur nō tñ eſt intelligēdum q̄ deus creaſſet terram in aliq̄ gradu fertilillita: ꝛ poſtea peccāte homine diminuiſſz illū q̄ eadē fertilitas manſit in terra poſt peccatū ade q̄ fuerat a ꝓncipio creationis ſue: ſed quid hoc ſignificet dicet infra. q. xx. Jn he breo dī ⌊ maledicta terra pp te ⌋. i. ipa pp ſe maledici nō de bebat: ſed q̄ tu peccaſti maledictio eius redundat in te. ⌊ Jn ſudore vultus tui veſceris pane tuo ⌋. i. ante ſudabis q̄z ico medas. ſudor aūt cauſat ex magno labore calorem excitāte ꝛ reſoluēte: ꝛ expellente multas ptes corporeas. iſte aūt ē in agricultura que varia laborū genera cōtinz in hebreo dī ⌊ in ſudore naris tue ⌋ Jdē ē: q̄ ſudor ſepe multiplicatus diſtil lat de fronte p exteriorē ptē nariū vſq; ad pirulā meditonij. veſceris pane tuo. ¶ Ex hoc aliqui dīt q̄ a ꝓncipio rerum. homines diſtinxerūt ex mādato dñi. q̄ alias nō dicēt pane tuo. ¶ Rñdet q̄ nichil probat hinc q̄ dī panis tuus ille quē tu comedis neceſſe eſt aūt dato q̄ omnia totaliter cōia eēnt q̄ vnus vnā ptē ciborum comedet alius aliā ptē. nec poterāt eādē ptē plures comedere: ideo illa ꝑs quā qlibz co medebat ſiue de ꝑpria ſiue de cōibus ſua dī. ¶ Dicit ergo ſz ꝑhm. ij. poli. c. ij. cōitas in rebus dicit tēpliter. vno mō q̄ poſ ſeſſiones ſint cōes ꝛ fructus ſint ꝑpij. ita q̄ oēs agri vel vi nee cōes ſint. ſed qui coluerit illos recipiat fructus. ꝛ nullꝰ alius. ¶ Scōo mō pōt eē cōmunitas in fructibus: ꝛ non in poſſeſſionibus ita q̄ qlibet agros certos poſſideat ſz poſtea agrorū totius cōitatis fructus coligant ꝛ diſtribuant in po litia per vicos tribus: ꝛ ꝓfraternitates. tertio mō erit cōitaſ

In quo qs peccat puniēdus eſt.

Qō. 18. An fēa. fuerit in iura mulieri qō ſit ſub. viri poteſtate.

In paradiſo nō fuiſſz cōmunicō ycōnomica aut politica.

Unū ſit q̄ nā in tot neceſſitates ir ruperit.

Nāliter viri: corpus paſſibilius eſt ſe neo corpe.

Qō. XIX. An a ꝓncipio domina uerant diſticta domina

Pōs ponit triplicez cōmunitatem

ſimplr.ſ.qñ agri ⁊ fructus cões ſunt: ⁊ iſta eſt ꝓpe cõitas. ¶ Utrũ aũt aliq iſtaꝝ cõueniat alicui policie.ſatis dicit i ſecũdo politi. ¶ Fuit aũt iſta tertia cõitas in eccleſia ꝑmitiua iter omnes credẽtes i hieruſalẽ vt p3 actuu3.iiij.c.multitudinis credentiũ erat cor vnũ: ⁊ aia vna nec qſq3 eorũ q̃ poſſidebat aliqd ſuũ eẽ dicebat,ſed erant illis oia cõia :quot quot.n poſſeſſores domorũ: ⁊ agrorũ erãt vendẽtes ⁊ afferebant ꝓcia eorum que vẽdebãt: ⁊ ponebant añ pedes apoſtolorum. diuidebãt aũt ſingulis prout vnuſq3 opus hẽbat.iſta etiã cõitas obſeruat apud veros religioſos: ⁊ forte pfectius q̃ tẽpore ꝑmitiue eccleſie. ¶ In ꝑma etate nõ põt poni iſta tertia cõmunitaſ.ſ.in fructibus: ⁊ poſſeſſionibus:qr ea que cõia ſũt a nullo poſſidentur.ſicut theatra menia: ⁊ porte.vt p3 inſtituta de rerũ diuiſione.§.ſacre quoq3 res: ⁊ ſi fructus cões ſunt.l5 cuilibet aliqua ps applicet ad cibũ ⁊ potũ.nullus tñ h3 diſpoſitionẽ volũtariã in rebus illis ſicut in rebus ꝓꝑis. ideo nõ poſſ3 alicui donare vel alqd aliud facere de illis cuꝫ cuilibet ex hoc dãnũ in tota cõitate ſequi videret. Si ergo fructꝰ fuiſſent cões in ꝑma etate nõ potuiſſ3 cayn ſine cõſenſu abel ſpicas domino offerre.nec abel ſine cõſenſu cayn poterat de agnis: ⁊ arietibus immolare:ſ3 hoc ftm eſt :qr cũ emuli eſſent nõ querebat vnus cõſiliũ vel cõſenſuꝫ alterius: ⁊ iſtud argumẽtũ agit pꝓus.ij.politi.cõtra poſitionẽ ſocraticã: ⁊ pl'onicã de cõitate.ſ.q̃ tolleret actus libalitatis:qr dare libalr ẽ dare de ꝓꝓꝛijs poſſeſſionibus.vt p3.i iij.ethi.ca. de libalitate. ibi aũt ꝓꝓuꝫ nullus hret. ¶ Nec põt eẽ q̃ in ꝑma etate fuerit ſecũdus modus cõitatis.ſ.q̃ poſſeſſiones eẽnt ꝓꝑe: ⁊ fructus cões.ſicut enim.ſ.ꝓbauimus nõ fuerunt fructus cões cayn: ⁊ abel ſiue agriculture ſiue artis paſtoralis.ſi ergo aliqua cõitas fuit ꝑma.fuit.ſ.q̃ poſſeſſiones eẽnt cões: ⁊ fructus ꝓꝓij: ⁊ iſta ſatis põt cõuenire illi ſtatui pⁱ etaꝫ. ¶ Melius tñ videt dicẽdũ q̃ ibi cõitas nulla fuerit.ſed ꝓꝑetas tã in poſſeſſionibus q̃ſ i fructibꝰ: ⁊ qñ cõiter dicit q̃ in ꝑma etate omnia cõia.rñdet q̃ intelligẽdũ eſt q̃ in illa etate pauci poſſeſſores erant: ⁊ tota terra poſſidenda. ⁊ ideo ſi aliquis. nolebat aliqd poſſidere patebat ei ois locus ſine repugnantia aliorũ.cũ alĩ nõ poſſiderent illa loca.quare dicebant cõia i.cedentia in poteſtatẽ: ⁊ vſũ cuiuſlibꝫ poſſidere volẽtis. duꝫ homines aũt magis multiplicati ſunt in.ij.etate ⁊ ꝑnter.iſta libtas poſſidendi diminuta eſt.pluribus occupantibus multa loca:nũc aũt iam tota terra poſſeſſa ẽ. ⁊ omnia in ꝓꝑietatẽ aliquorũ verſa ſunt. vt ſi aliquis poſſidere qcq3 velit nõ inueniat niſi ex aliquo titulo acquirat. ¶ Cõcludit ergo i ꝓi ma etate q̃ nõ erant omnia cõia.i.q̃ eẽnt aliq agri vel pars terre quos multi ſimul de cõi poſſideret.ita q̃ illa poſſeſſio q̃ erat cayn eſt3 abel fratris ſui: Sicut nũc ꝓꝑe cõia ſunt vl'qr oẽs ſimul nõ inſolidũ vnã rem poſſident vel tota cõitas poſſidet: ⁊ nullus eorũ poſſidet.⌊ſpinas ⁊ tribulos. ⌋hic ponunt impedimẽta agriculture.dicunt ſpine aliq frutices magni ſpinoſi occupantes terraꝫ ⁊ nocentes agricolis. tribuli dñr cardones a terendo vel tribulando dicti:qr terũt pedes calcantiũ: ⁊ pũgunt ſe intrinſecus infigẽtes.⌊ ⁊ comedes herbas terre ⌋fructus arborum melioris nutrimenti ſunt ⁊ ſuauiores q̃ herbe.homini ãt mox creato dictũ fuit q̃ comederet de fructibus lignorũ totius paradiſi vt p3 ꝑcedẽti. ca. h aũt dicit de herb.vtrũq3 tñ comedet licuit i etate illa.carnes aũt nõ. ¶ Ex ꝑdictis appet q̃ ponunt hic aliqua in maledictione que futura ſic eẽnt etiam ſi hõ nõ peccaret: ⁊ appet h in maledictione viri:qr multa ibi ſũt que in nõ peccante fuiſſent. ¶ Quod eni dr maledicta terra in opere tuo terra nõ recepit maledictionẽ aliq̃:tũ qr illa nõ peccauit iõ ñ erat maledicẽda:tũ qr maledictio pena eſt: ⁊ illa nũq3 eſt niſi in ſentientibus.terra aũt nõ ſentit: ⁊ ideo nec ſcriptura dixit terrã ſimplr maledictã:ſed maledicta terra in opere tuo.i.operando eã inuenies malũ.ſ.laborẽ ⁊ difficultatẽ in colẽdo : ⁊ malas herbas ⁊ nociuas q̃s illa germinabit que erunt ad maledictionẽ tuaꝫ. ¶ Sed iſtã maledictionẽ terre putant aliq eẽ diminutionẽ in fertilitate.quaſi ſi hõ õn peccaſſet fuiſſet futura feratior: ⁊ talẽ eã creatã dicunt: ⁊ ꝑmãſurã ſi hõ nõ peccaſſ3 qr hõ peccauit abſtulit ds illã nimiã fertilitatẽ: ⁊ ita laborat hõ in colẽdo eã. ¶ Sz iſtõ nõ ẽ verũ:qr deꝰ nõ mutauit aliquid in nã rerũ ꝓꝑ peccatũ hominis.nã ꝑfectio illa: ⁊ fertilitas terre in qua creata eſt ꝓtinebat ad ꝑfectionẽ operis dei.Sz indignũ ẽ q̃ deus diminuat gl'iam ſuã que eſt i operum ſuorum ꝑfectione ꝓꝑ iniquitatẽ alienã.ergo nõ minuerat fertilitatẽ illã ꝓꝑ hominis peccatũ: ¶ Itẽ nõ eſt veriſimile:qr ſi deus ſtati peccãte hoie ablaturus eẽt terre fertilitatẽ fruſtra ꝓduxiſſ3 eã mox tollẽdo cũ ſciret peccatuꝫ hoieꝫ.nõ ergo produceret illã debuiſſ3 ſi ablaturus erat. ¶ Dicendum ergo q̃ fertilitas illa terre in q̃ ipſa creata eſt mãſit poſt peccatũ ade. ⁊ illa nõ minuit vel tollit ꝓꝑ peccatũ. Sz nãlr minuit.fuit enim magna fertilitaſ in ꝑma etate:ita vt ſpõte fere omnia tellus produceret:poſtea aũt pauliſper. diminuta ẽ.cuꝫ quottidie germinãdo exhauriat eius virtꝰ ⁊ vetereſcat: ⁊ factũ eſt maxie hoc in diluuio ꝓ ſubintrationeꝫ aq̃ꝫ oceani in terrã ⁊ abzaſaꝫ ſupficiẽ in qua germinatiua virtus erat.de q̃ infra dicet: ⁊ maxie in cõmẽtarijs nr̃is ſup euſebiũ: ⁊ ex eo etiã tpe vſq3 nũc quottidie pauliſp nãlr terre virtus minuit. ¶ Sed dr eſſe terra maledicta in opere hũano:qr lz retinuerit eãdẽ fertiltatẽ i qua creata eſt.ꝑſtabat tñ q̃ſdã difficultatẽ hoi in colẽdo quã nõ preſtaret ſi hõ nõ peccaſſ3. etiaꝫ ſi non peccaſſ3 hõ coluiſſ3 terrã qõ p3 qr ante peccatũ poſuit deus hominẽ in paradiſo vt operaret ibi: ⁊ erat illa operatio agricultura.ſ3 illa cultura nõ erat laborioſa:qr nõ erat ad neceſſitatẽ.ſed tollẽdã ociſitatẽ. qr in paradiſo erant multe arbores ſponte ferẽtes poma de qbus hõ comedẽ poterat: ⁊ de illis iuſſit deuſ homini comedere ꝑcedẽti.c.in quo nõ oñdit ei agriculturã eẽ neceſſariã ad cibos habẽdos:eẽt ergo ad vitã dã ociſitatẽ q̃ mala ẽ.qui corpus exercet nõ ad neceſſitatẽ victus .ſed ad tollẽdũ ociſitatẽ parũ exercet.ſ.tãdiu q̃ſdiu ei delectabile eſt:ante vero q̃ incipiat eẽ triſte ceſſat q aũt ob penuriã laborat tãdiu exercet ſe q̃ſdiu acqſiuerit neceſſaria.ideo etiã ſi triſtis ſit ei exercitatio ſuſtinz illã ꝓ necitatẽ quale poſt peccatũ eſt.ideo nũc maledicta dicit terra in opere noſtro : ⁊ non ante peccatũ. ¶ Additũ eſt ſpinas : ⁊ tribulos germinabit tibi.Jſtud licet videat eẽ maledictio natura ẽ. qr etiã ſi hõ nõ peccaſſet certũ eſt q̃ naſcerẽt in terra ſpine ⁊ tribuli.nã ſunt quedã ſpẽs rerũ: ⁊ detractis quibuſdã ſpẽbꝰ videret diminuta eẽ vel pfectio vniuerſi que cõſiſtit in hũdo omniſ gradus medios pfectiones ſbalis inter minimũ ſubalitt quod eſt mã que ſubat ꝓ poſſe : ⁊ ſpẽm ſupmã.ſ.alicuius ſeraphin.ideo nõ eſſent ſpine : ⁊ tribuli que pertinẽt ad iſtã integritatẽ vniuerſi cũ ſint iuſt ariſto.ſpẽs vt numeri: ⁊ iõ dicẽ duꝫ q̃ qñ deus iuſſit vt terra produceret arbores : ⁊ herbas tertia die produxit quoq3 tribulos: ⁊ ſpinas.etiã producerẽtur iſta qr vtilia ſunt ad cibũ quorũdã aialiũ. ergo q̃ tribuli germinent nõ eſt maledictio:ſ3 natura eſt tñ homini malũ ⁊ pena quedã qr tribuli : ⁊ ſpine colẽtem pũgunt ⁊ ledunt ⁊ quod deterius eſt cũ agricola agros colit vt fruges inde habeat inde naſcũtur tribuli: ⁊ ſpine loco fruguꝫ: ⁊ alie herbe male:qr omnia hmõi accipiunt noie tribulorũ: ⁊ ſpinarũ : ⁊ ſuffocant atq3 extingunt fruges.iõ ad magnũ malum hominis iſta ſunt.lz naturalr eueniant cuꝫ idẽ futurũ eſſet in terra q̃ tribulos geminaret homine nõ peccante: ⁊ tñ pro tanto ad maledictionẽ ptiuꝫ qr ſi hõ nõ peccaſſ3 nõ coluiſſ3 terram ad hoc q̃ inde fruges colligẽt.ſed arbores paradiſi ſpõte ſufficientiã fructuũ ꝓſtarent.vñ ſi naſcerent tribuli ⁊ ſpine nõ curaret adã qr nõ ipediebant cibũ eius futuꝫ. alit ẽt põt dici:q̃ ſicut nõ ipedirẽt terre naſcẽtia.ita neq3 adam colẽtẽ pũgerẽt.qr nõ naſcerẽt ibi.futurus erat enim hõ : ⁊ tota poſteritas ſua ſemp in paradiſo terreſtri ſi nõ peccaſſet ⁊ illa tra nõ germinaret tribulos ſpinas neq3 aliqd nociuũ ⁊ hoc pp cõditionẽ ſuã naturalẽ:qr ẽ terra vilior q̃ſ iſta.ſicut ⁊ ſunt quedã terre nũc in qbuſ ſpẽtes nõ gignũtur neq3 nocture : ⁊ ſi aliũde aduchãtur noctue moriunt.ſic ẽ inſula cretenſis que vulgariter dr cãdia. vt dicit ſolinus in poliſtor. ⁊ yſidorus.li.xiij.ethimo. Jta ⁊ quedaꝫ terre gignunt aliq̃s herbas : ⁊ arbores q̃s alie nõ gignunt qr nõ omnes omnia ferre poſſũt.vt ait virgilius li.ij. georgicorũ. Jta ergo in illa benedicta terra paradiſi que meliorꝭ qualitatis ẽ nãlr quaꝫ iſta ex cõditione quã deus ei ab origine dedit ſolũ naſcit q̃ hominẽ adiuuat: nihil vo naſcit q̃ ledẽ poſſit: ⁊ ita lz ibi hõ terrã coleret nõ ledereꝫ a tribulis qui nõ naſcũt . terra aũtẽ in qua nos manemus nãlr tribulos germinat. ⁊ ſpinas ẽt ſi hõ nõ peccaſſ3. ⁊ tñ ſi nõ peccaſſ3 nõ coleret iſtã terram que tribulos germiat.ſed aliã que nihil nociuũ ꝓducit. ¶ Qõ vo additum eſt in ſudore vultus tui veſceris pane tuo.nomine panis accepit omne qõ querimus: ⁊ noꝫ neceſſariuꝫ aut cõueniens eſt:nã omnis cibus nomine panis intelligitur vt p3 prio li.reg.xiij.c.vbi mel intelligit nomine panis.naꝫ di-

Thoſt.ſup geñ.

Nulla cõitas fuit in pria etate. primoꝫ patentum.

An ẽra habuiſſet maledictiones datas ẽt ſi hõ nõ peccaſſ3.

De nil mutauit in nã rerũ pp peccatuꝫ hois.

Diluuiũ ade mit. virtutes terre.

que opera ſit abſq̃ labore q̃ ve exercitatõ labori i mixta ſit

quedãq ad ſupliciũ videtur ꝓduci potiuſ tñ ad pfectionẽ ex cogitata ſit.

Quidp panẽ intelligit. quando dr i ſudore vultis tui. ꝛc.

ſit maledictus qui manducauerit panē: ⁊ Jonathas gustauit modicū de melle ſine pane ⁊ alijs cibis: ⁊ dictus eſt māducaſſe panē ⁊ incidiſſe in maledictionē. e. c. ⁊ noie panis intelligitur quecūq; larga ciboꝝ ꝓparatio lib. iij. reg. vj. c. ita hic omnia nēcia vel que ab hoie petunt noie panis ſignificat vt victus ⁊ veſtitus: ⁊ quicqd alteruꝫ eſt. noie aūt ſudoris ſignificat labor magnus. cū ſudor cauſet ex duro labore. vt inuaſ q̄ oia nēcia vel ꝓuenientia nobis iaꝫ non ꝑnt ſine laboribus hīi: qō nō erat futurū in paradiſo. nam ibi omnia nēcia. ſ. cibus ſine labore futura erant. Nā ibi ſolus cib⁹ eēt nēciuꝫ: q: veſtitus nullus futurus erat ſi hō non peccaſſet: qō pꝫ: q: poſt pctm̄ agnouerūt hoies ſe eſſe nudos ⁊ nō añ: vt pꝫ in lra hic. Et ideo tunicas dedit deus hoibus qñ eiecit eos de padiſo: ⁊ ita pauca nēcitas hoi eſſet: ⁊ ad ꝫ nulla eēt penuria: q: cibus q petereſ inueniret pendēs in arboribus ⁊ ſi hō terrā coleret ſicut de⁹ ei iuſſerat nō coleret ad releuā dum ciboꝝ inopiā: ꝫ ad ocioſitatē tollendā. iō vere maledictio hois fuit q̄ in ſudore. i. labore nunc oia acqrat. ⁊ tunc nullus labor affligens futurus erat. ¶ Labor in hoie vſq; ad mortem extēdit. Qō vo dō donec reuertaris in terrā de qua ſūpt⁹ es. vere maledictio eſt q: morꝫ hic ſigtur vſq; ad quā ꝑſeuerat labor in hoie: ⁊ ꝫ nō futurū erat ſi hō nō peccaret: q: nūq; guſtaſſet mortē. Nūc vo oēs morimur: ⁊ quaſi aque dilabimur in terrā q̄ nō reuertuntur li. ij. reg. xiiij. c. q: iā ſtatutū eſt vnūquēq; hoiez ſemel mori ad hebre. viij. c. non tñ eſt intelligendū q̄ deus creaſſet hoiem imortalē: ⁊ pp pctm̄ expoliauerit eū immortalitate in duens mortalitatē: q: hoc nō poterat fieri ſine mutatōe nāe que pp pctm̄ non mutata eſt ab ea qō erat ꝑpus. Sꝫ eſt intelligēduꝫ q̄ hō talis creatus eſt vt mori poſſet. nō tñ erat mortalis. i. neceſſitatē moziendi hīs. neq; ipoſſibilitateꝫ ad moziendū: ita q̄ ſi peccaſſet relinqueret ꝺditioni ſue. ſ. q̄ ſicut erat potens mori efficeret nēcio moriturus q̄lis nūc eſt. Si nō peccaret cū eſſet potens mori ex nā. efficeret impoſſibilis ad mortē ex gra gratis data. que eſt donū ſicut nūc eſt in btis q reſūpto corpe erūt imortales. donec reuertaris in terrā de qua ſūptus es. i. iſte labor ſemp durabit vſq; quo hō p mortem reſoluaſ in terrā de qua foꝛatus eſt. ⁊ iſta maledictio oi homini cōis eſt: q: nullus mortaliū tā cōpoſite felicitatis ē q̄licunq; ſtatu emineat: qui curaꝝ ⁊ laboꝝ pōdere ꝑſſus vnaꝫ diem ſaltē ſine labore ⁊ dolore trāſigat. qñ riſus dolore miſcebit ⁊ extrema gaudij luctus occupat: vt pꝫ ꝑuer. xiij. c. ¶ Primo hō ꝓpalis eſt ꝺ bonis ſi ſit bonus ſiue non. Qō. xi. Cur hō nō letaſ ꝺ bonis tpalib⁹ ¶ Et eſt mirandū q̄ deus nō ꝑmittit hic aliquē hoiez multum letari: q: leticia tpalis eſt in delicijs corpis: diuitijs: honoribus. ⁊ ſil'ibus bonis. Si aūt iſta a deo denſ alicui timēti deū ⁊ cuſtodienti iudicia eius oia iſta in deuꝫ ſēp referet ⁊ diſtribuet: nec vnq; in eis delectabit ꝑ fruitionē q̄ eſt ꝑpa delectatio. Sꝫ ſemp erit tanq; ſolitus diſpenſator ſciēs ſe rō nem de oibus redituꝝ vſq; ad q̄drātē nouiſſimū. ¶ Adde ēt q̄ boni frequēter tribulanſ bonoꝝ. n. ingeta ſors eſt. erit ēt ſic poſſidens ac ſi nō poſſideat ſich: onoratus vt honoꝛez non deſideret. Jn hīs aūt maior inſurgit tribulatio q̄ ſi nihil hoꝝ poſſideret. Si aūt ille cui a deo iſta ꝓpalia bona donata ſunt: intra ſeipm̄ oia referens ſeipſo ⁊ bonis ſuis fruereſ delectatio quidē aliq̄lis ineē poterat: ꝫ paſſionū dura tu multuatio ꝫ fieri nō ꝑmittit. Nūc timor ꝑdendoꝝ bonoꝛuꝫ ineſt quo miſer diebus atq; noctib⁹ cruciaſ. Nūc a deo deſi deriū attingēdi magnaſ res in penā infligit vt qō deſiderat non obtineat: ⁊ ſic a delectatione bonoꝝ q̄ poſſidet iuitus abſtrahit nūq; ſaciandus donec appeat glia dei i q̄ ſaciabū tur. de hīs ait Job. ſi malus fuero veh mihi eſt. ſi aūt bonus nō leuabo caput meū. ⁊ Aug. xxij. de ciui. dei. iō vita iſta amaritudinibus ⁊ erūnis repꝛeſſa eſt. vt alia vita queraſ q̄ nulla amaritudine ꝑturbaſ. q: puluis es ⁊i puluerē reuerteriſ Jſta nō eſt ꝓdicatio foꝛalis: ſed cālis. ſ. puluiſ es. i. ō puluere foꝛatus: vt pꝫ ꝑcedēti. c. ⁊ in puluerē reuerteris quātum ad maiorē ptē. Aliqd. n. abit in auras. aliqd aūt in aquā ⁊ ignē p mutationes mediatas. maior tñ ps in puluerē redit qui ꝓncipalis mā ialis eſt. ¶ Et vocauit adā. Hic ponit tertiū ꝓncipale. ſ. miſerie trāſfuſio: q: ſicut facti fuerant ꝑmi pentes miſeri p pctm̄: ita ꝑles miſerādas genuerūt infirmitate circūdatas. ⁊ vocauit adā nomen vxoꝛis ſue euā. Jn hebreo hr̄ haua. qō deſcēdit de hay. i. vita: q: vt redit rō in lra ipſa eſt mīmoniū viuētiū. ante. n: denoiauerat adā vxoꝛē ſuaꝫ noie nāe. ſ. viraginē: q: de viro ſumptā. Hic autez noīat eā a miſeria. ſ. q: miſeroꝝ oiuꝫ mr̄ futura erat. ¶ Jſta impō nois adhuc erat in padiſo. donec expellerenſ. inde ꝓthoplauſti poſt: vt pꝫ. j. eo q̄ mr̄ eſſet. i. futura eēt: q: non dum erat alicuius cū nō genuiſſet. oiuꝫ viuentiū. i. oium hoiuꝫ miſerabil' viuentiū. fecit quoq;. Hic ponit mīa dei cū adā ⁊ eua: q: ꝫ puniat. ſemp tñ miſereſ. bonis. n. ⁊ malis pius: q: ſolē ſuū facit oīri ſup iuſtos ⁊ pctōres: vt pꝫ mat. v. c. Tunicas pelliceas. i. de pelle factas. ¶ Utruꝫ aūt iſte pelles fuerint de aialibus mortuis vel ōducte ad eſſe p creationē dubitaſ: ſ fm reſaz datā ꝑcedēti. c. nūq; eſt ponēdū miraculū ſine neēcitate: poterant enim p creationē iſte pelles fieri: ſ hoc neēciuꝫ nō eſt. aialia. n. ad fuitiū hūanū fcā ſunt: iō non eſt incōueniens q̄ nūc indigētibus hoib⁹ opimētis pelliuꝫ occiderenſ aialia vt eis pelles detraherenſ. Sicut nunc vt comedamus carnes aialia occidim⁹. ¶ Dedit ḡ deus pmis parētibus veſtes iſtas pelliceas pp tria. ꝓmo vt notaret eos iā eē mortales: q: eos mortuoꝝ pellibus ꝓtegebat. ¶ 2° vt aeris intēpiez excluderet q̄ per pctm̄ hois iā vigebat. ſ. frigus vel calidus aer. Sꝫ ꝫ nō eſt intelligendū q̄ſi aeris qualitas poſt pctm̄ ade mutata ſit. nihil. n. ō nā reꝝ fuit mutatū p pctm̄: vt diximus. ſ. q. xx. Sꝫ talis erat nūc aer poſt pctm̄ ade q̄lis ꝑpus erat: ⁊ q̄lis futurus erat ēt nō peccāte hoie: ⁊ erat ille talis aer in quo hō indigebat veſte. Sꝫ q̄ aūt pctm̄ exīte eode aere nō indiguerit hō veſte. neq; illā hīturus eēt ſi nō peccaret. fuit pp duo. Prio pp locū: q: hō ſi nō peccaſſꝫ ſemp māſurus eēt in padiſo terreſtri vbi eſt aer tēpatiſſimuſ ⁊ manētes ibi nō indigerēt veſtibus: ⁊ hoc accidit: q: locus ille non eſt eiuſdē q̄litatis: cū tota alia terra cū ille dat⁹ fuerit ſcis. Jſta aūt terra eſt vt exiliū. vñ hic aer talis eſt in quo hō veſtib⁹ eget. Scōm erat: q: p pctm̄ incurrit hō nēcitatē moriendi: ⁊ iō paſſibilitatē oiuꝫ incōmodoꝝ p que ad mortē venit: ⁊ nō erat ꝫ ꝑpus. iō nō erāt tūc nēcie veſtes: ſ nūc. Tertiū vt hoib⁹ ptātē occidendi aialia ad hec demōſtraret: q: cū nō eſſet lnia ꝓceſſa de vſu carniū. ſic crederēt hoies ēt de occiſione aialiū. iō niſi inuat in hoc ſaltē pp vſus pelliuꝫ aialia eſſe credenda. ⁊ induit eos. Jbī nouerat adā ſe iduere: qa ſciebat tunicā ſubcinctoziā ꝓſuere: ſ deus eos induit: q: fortе tenebāt manib⁹ pizomata ne caderēt ne verecūdarentur. ecce adā q̄ſi vnus ex nobis factuſ eſt. Jṽba dei ſunt loquētis ironice zip:operātis ſtulticiā ꝑmoꝝ parētū: q: eua credidit. ſe futurā ſicut deus: ⁊ in magnas miſerias incidit: ⁊ qa ſerpens inducēs euā ad comedendū de vetito ligno ꝓmiſit q̄ eſſent ſic dij. i. ſicut angeli. iō deus ip:operās dixit ꝗ̄lis. ecce adā q̄ſi vnus ex nebis. i. videte qūo adā ⁊ eua q̄ comedendo de fructu vetito voluerūt eſſe ſil'es nebis nō effecti fuerunt ſicut vnus ex nob: ſ lapſi ſunt in magnas calamitates. ¶ Aliqui volūt q̄ iſta ſit vox iter ꝑſonas diuinas in trinitate. ſ. q̄ vna loquaſ ad aliā dicēs ecce qūo adā nō factus eſt q̄ſi vnus ex nebis qō intēdebat femina: ⁊ ſatis ſtat vtrūq; ſ melius ſtat ꝑmū. Q: ironia debebat fieri fm ṽba q̄ eua intēdebat eē vera. Diabolus. n. dixerat. erit ſicut dij. i. ſicut angeli: q: ſcia nō intelligebat eē pl'es deos. ⁊ iō nunc dz ꝓuerti ſermo ad angelos. Sic vnus ex nob. i. ſicut de⁹ vel vnus ex āgelis: q: nobis demōſtrat ibi ſbas ſpuales ſic de⁹ ⁊ angeli. ſciēs bonū ⁊ malū. i. cognoſcēs oia q̄cūq; ſit vt dixerat ſpēs: ⁊ nō intelligit de cognitiōe boni ⁊ mali experimētali: ſ ſola bona: q: al's eēnt infelices. Sꝫ neēe eſt intelligi de cognitiōe oiuꝫ reꝝ q̄leſcūq; ſunt que eſt in deo ⁊ in angelis. Et ad nōndū totā reꝝ vniuerſitatē ponit ex abūdācia loquēdi bonū ⁊ malū. nūc ḡ ne forte mittat manū. eſt modus loquēdi abbꝛeuiatus p defectū vnius dictiōis: ⁊ aliquādo vnius oīonis. ⁊ eſt ſenſus. nūc ergo. ſ. videte. ne forte mittat manū vox dei loquētis ad āgelos eſt quoꝝ miniſterio ꝓthoplauſti de paradiſo expulſi ſunt. ſ. vt cauerent ne adā vel ſua poſteritas mitteret manū ad lignū vite. ⁊ ſumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternū. Alicui forte dura videbit iſta ſnia: q: poſt tot miſerias inflictas ꝓthoplauſtis adhuc inēdicit eis ne comedāt de ligno vite: ¶ Reſpondeſ q̄ deus in hoc valde miſericoꝛditer punitionē infligtam tempauſt. hoies enī in magnas miſerias inciderāt deo infligente. Si aūt concederet ei eſus ligni vite diuturna eēt vita eoꝝ: ⁊ tanto diutius in miſeriꝭ angustiarētur. cū ergo miſeriaꝝ tēpus abbꝛeuiauit miſericoꝛs valde fuit. viuat in eternū. ⁊etiā ſi anteq̄ exīſſent ꝑmi parētes de paradiſo comediſſent de fructu ligni vite nō vixiſſent in eternū: q: vt diximus ꝓcedēti. c. etiā exītibus in paradiſo non ꝑpetuareſ

Labor in hoie vſq; ad mortem extēdit.

Primo hō creatus ē vt mori poſſet non tñ erat mortal'.

Qō. xi. Cur hō nō letaſ ꝺ bonis tpalib⁹

ſi ſit bonus ſiue non.

p^a rō

2^a rō

Principal' mā ial' pulſio eſt.

Qō. xvij. An pelles ex gb⁹ ſtructe erāt tunice ꝓuz parētū fuerūt ex aialibus mōtuiſ necne.

Qō. xviij. Cur dedit deus ꝑmis parentibus veſtes pelliceas.

p^a ratio.

2ª ratio.

Cur añ peccatū nō idigebat veſte

p^a ratio.

2ª ratio.

3ª ratio.

Qō. 24. An de⁹ fuerit clemens an crudelis cū poſt peccatū iteruꝫ ꝓhibuit lignum vite.

vita nisi de fructu ligni vite sepius comedissent. tñ dato q̄ semel tñ comedissent dilatare valde vita eoꝝ vt forte viuerent ad mille ꝛ qngētos ānos vel ad duo millia. ¶Nec hoc valde mirandū est. cū apud seres in india lanugo in arboribus est cuius esu vita ꝓtelat: ꝛinsule q̄dā sunt vbi nulli moriunt. sic.n. scripsit Alexāder aristoteli de sacerdotib⁹ arboꝝ solis ꝛ lune q̄ esu pomoꝝ longissimā agant vitā ⌊emi sit eū dñs⌋ .i. adā: ꝛ nō solū eū: sed et vxorē suam que magis peccauerat: ꝛ ad gñandū necia erat. ⌊de paradiso voluptaꝛ.⌋ Hoc fuit fcm̄ misterio angeloꝝ educentiū eos ꝛ locatiuꝫ in terra hitationis. Nō.n. poterat adā ꝛ eua per se descēdere ō altitudine paradisi: ꝛ trāsire magnas ꝓgregationes aquaꝝ que circuūt paradisuꝫ ꝛ venire per longa terraꝝ spacia in terras ignotas: ſꝫ angeli deduxerunt. sicut deduxit āgelus dñi abachub de iudea in babyloné sup lacū leonū: vt p̄z daniel. xiiij. c. ꝛ fuerunt ducti apud locū in quo post facta fuit vxbs hebron octo leucis a hier'm ꝑ meridiē. in illo.n. loco adam formatus fuerat: ꝛ ibidē ſepultus iacet: vt p̄z Josue. xiiij. c. Nā non moratus fuit adā in oriente circa paradisuꝫ. p̄z etiā q̄ infra. xiij. c. dī de cayn q̄ iuit ꝓfugus ꝑ orientē: ꝛ cōstruxit ciuitatē. s. fugiendo a loco in quo hitabat p̄ suus. ḡ non habitabat circa orientē. ⌊vt operaꝛ terrā⌋ .vt nō dicit hic finez sed ꝓsecutionē. nō.n. expulit deus adā de paradiso vt colēt terram: sed q̄ expulit eū de paradiso necesse fuit ei colere terrā non potēs alias viuere. Finis ergo electionis ade fuit vt in terra lueret penas debitas sceleri suo cū tota posteritate: do nec rediret ſpūs eius ad deū qui fecit illū per mortis resolutionē. ⌊de qua ſūptus est.⌋ ex hoc ꝓbant aliq̄ q̄ in eodē loco virit adā post pctm̄ de quo ante foꝛatus fuerat. Et ſꝫ vez sit: tñ non est ista ꝓbatio ꝓueniens: q̄ istud relatiuū de qua non refert eundē locū vel partē terre ꝓcise: ſꝫ spēm terre: q̄ de quolꝫ agricola verū est q̄ colit terrā de qua ſūptus est tñ non colit eā ptē de qua sumpta fuit mā eius diuersis tpibus. ⌊ꝛ colocauit āte paradisum cherubin.⌋ deus voluit custodire lignū vite: ꝛ introitū paradisi a demonib⁹ ꝛ hoibus Demões aūt igneis muris nō arcenē. posuit ḡ cherubin custodientē ꝑ demonū insidias. ¶Sꝫ vt qd nece erat custodire ꝑ demones locū illū: q̄ demones locoꝝ amenitate non letantur: sed solū vt tēptarent ibi hoies ad deiciēdū eos in magnas calamitates. nūc aūt nullus hō ibi manebat quouisq̄ enoch post mille exceptis duodecim ānis illuc trāslatus est ꝛ helias post annos q̄ter mille ducētos ꝛ fere septuaginta. Istud est verū tenēdo cōputationē interp̄etū quā cōiter sequūtur doctoꝛes ꝛ cronographi: sed tenendo hebraicā lr̄aꝫ quā loquit biblia nr̄a dōm q̄ quātū ad annos enoch est verum: q̄ ablatus sit de terra fere mille annis ab orbe cōdito. nam nō desunt duodecim vel tredecim: ſꝫ quātū ad heliā nō est verū. fuit. n. raptus post annos tria millia: ꝛ fere triginta q̄: sicut supra docuimus difert lr̄a hebraica a cōputatiōe interp̄etū p ānos mille ducētos triginta sex q̄ demunt. ¶Et forte diceret aliq̄s q̄ deus posuit cherubin post electionem ade de paradiso. vt extunc custodiret vsq̄ quo isti venirent: ꝛ post ne diabo. intraret ad tēptādū eos in paradiso sicut p̄mos parētes tēptauerat: sed hoc nō est verū: q̄ ſꝫ nō erat necesse istis q̄ cherubin ꝓseruaret eos ne diabolus accederet ad tēptandū: q̄ isti dū inter hoies vixerunt demonē supauerunt quāto magis nunc qñ vberiori gr̄a dotati sunt. Etiā q̄ hoc dato superfluū videbaꝛ p tot annos antea cherubin ibi locare. maxime q̄ textus repugnat dicens q̄ cherubin ꝛ flam meus gladius fuerūt positi ad custodiā ligni vite. non q̄ demones indigerent. illo ligno: ſꝫ q̄ ipsi cupientes se adoꝛari inducūt hoies per diuitias vel adiutoꝛia ad faciendū aliqua mala. Et q̄ nullū bonū est magis desiderabile hoiō⁹ q̄s vita. si demones possent adducere fructū ligni vite vt vitas hominum ꝓlongarent valde inclinarent ad ſ̄ q̄ adoꝛarentur: ꝛ ad oia alia mala. valde ergo ꝓuidit deus saluti ſpūali hūani gñis tollendo ne demones possent'itrare ad lignū vite. ⌊Et flameū gladiū⌋ .i. murū igneū circūdantē paradisum exptē inferioꝛi. ¶Nicolaus dicit q̄ iste ignis erūpit de illo mōte altissimo paradisi circūquaq̄ ꝛ eleuaꝛ in altas flāmas quēad modū in monte ethna sicilie ꝛ in alīs locis in q̄bus sunt flāmaꝝ eruptiones. ¶Sꝫ hoc non vr̄: q̄ si de illo mōte nascerentur interius flāme essent viscera montis tota sulphurea ꝛ exusta: ꝛ locus terre esset inhabilis ad fructificationē arboꝝ. ¶Dōꝫ ergo vi q̄ ille ignis nō nascit de montibus: ſꝫ a deo positus fuit ibi. nō.n. ꝓpie diceret ibi locatus gladi⁹ flāmeus si ibidē flāme nascerent: q̄ positū dī q̄ aliunde adducit ꝛ situatur: ꝛ hoc magis ꝓuenit positiōi doctoꝝ vt ysi doꝛi ꝛ basilij dicentiū q̄ ille ignis ꝓuenit vsq̄ ad ꝓcauitatē oꝛbis lune: qō non posset esse si eructaret de monte illo nāl'r q̄ nulla tanta mā esset que ꝓtinuo inflāmata in tā altuꝫ culmen erigeret. Dōm ergo q̄ deus creauit ibi ignē nouit forte ꝓuertendo illā mām aream eiusdez loci in ignem: ꝛ est ille ignis per modū muri ambientis totū locū paradisi: ꝛ incipit de longe a superficie terre ne magna ꝓpinqtas noceat amenitati paradisi: ꝛ ascendit iste ignis per oia aeris interſticia: ꝛ ꝓtinuatur regioni ignis vsq̄ ad lunā. Si aūt iste ignis de terra erūperet nō posset tātū ascendere: q̄ reqreret ad hoc valde magna mā sulphurea. ꝛ iaꝫ foret sic tota terra cōbusta etiā si sulphur esset. Etiā q̄ flāme erūpentes de montib⁹ aliquādo erūpunt. aliq̄n cessant. ibi aūt nūq̄ cessat igneus murus. ¶Aliqui tenētes esse paradisuꝫ sub equinoctiali dicūt istū gladiū flāmeū esse ardorē terre illius subiecte equinoctiali ꝓp quē nulls adire pōt paradisuꝫ tāq̄ ꝓhibitū muro igneo. alia opi.

¶Sed dato q̄ sit paradisus sub eqnoctiali nō bene vī ſ̄ dez obiectio
q̄: iste gladius igneus positus fuit ante paradisuꝫ post electionem ade: sed eqnoctialis ardoꝛ ante ibi erat eqnoctialis eni anteq̄ paradisus terrestris esset facta est: q̄ eqnoctialis est linea diuidēs totū zodiacū in duo eq̄lia. s. ad punctū p̄ncipij arietis: ꝛ ad punctū p̄ncipij libre ꝛ illā decurrit sol motu raptus bis in anno in die quo intrat arietē: ꝛ qñ intrat libraꝫ: sed nunq̄ eam directe decurrit: q̄ semp facit ſpiras. i. impfectos circulos. cum ergo zodiacus in octaua ſpera die secūda creatus fuerit. ergo eqnoctialis etiā. 4dor aūt eqnoctialis quarto die esse incepit. s. quādo sol ꝛ luna creati sunt: hec āt omnia fuerūt ante expulsionē ade in die sexto. non pōt ergo dici q̄ equinoctialis ardoꝛ locatus fuit ante paradisum electo adam cū ante ibi fuisset. ¶Dōꝫ ergo q̄ iste gladius flāme⁹ est ibi ignis positus sexto die adam electo. ⌊gladiū flāmeū⌋ vocatur gladius: q̄ sicut gladius acutus est. ita ignis in extremitate acuitur. ⌊atq̄ versatilē⌋ . Dī gladius versatilis q̄ ad quācūq̄ partē se verterit scindit. ignis aūt ad oēm partez cōburit. ⌊ad custodiendā viam ligni vite⌋ ne homines rediꝛent ad accipiendum de illo fructu: ꝛ ne demones venirēt ꝓo eo ex causa predicta ne fallant homines.

¶L.S. De gñatione abel ꝛ cayn ꝛ fratricidio ō maledictione cayn ꝛ filiꝰ eius vsq̄ ad lamech: ꝛ gñatione seth ad noe q̄ gñatus quātū vixit: ꝛ quā do mortuus

Capitulū quartum.

Bam vero cognouit vxorez suam euaꝫ que cōcepit ꝛ peperit cayn: dicens. Possedi hoiem per deū rursumq̄ peperit frem eius abel: Fuit āt abel pastoꝛ ouiū: ꝛ cayn agricola. Factū est aūt post multos dies vt offerret cayn ō fructibus terre munera dño. Abel quoq̄ obtulit de primogenitis gregis sui: ꝛ de adipibus eoꝝ. Et respexit dñs ad abel ꝛ ad munera eius. ad cayn āt ꝛ ad munera illius nō respexit. Iratusq̄ est cayn vehementer ꝛ ꝓcidit vultus eius. Dixitq̄ dominus ad eū. Quare iratꝰ es ꝛ cur ꝓcidit facies tua. Nonne si bñ egeris recipies. Sinaūt male: statiꝫ in foribus pctm̄ tuū aderit. Sed sub te erit appetitus eius: ꝛ tu dominaberis illius. Dixitq̄ cayn ad abel frem suum. Egrediamur foras. Cūq̄ essent in agro: cōsurrexit cayn aduersus frem suum abel: ꝛ interfecit eum. Et ait dñs ad cayn. Ubi est abel frater tuus: qui rñdit. Nescio. Nū q̄d custos fratris mei suꝫ ego. Dixitq̄ ad eū quid fecti. Vox sanguinis frīs tui clamat ad me de terra. Nūc igitur maledictus eris sup terram: que apuit os suū

ꝛ suscepit

Apō seros lanugo iducit vitaꝫ.

Insule vbi nulli moriū tur.

Ubi forma tus fuerat adam ꝛ sepultus.

Qō. xxv. Cur oporꝛtuit custodire paradisum a ōmnibus scum ipsi nō letētur amenitate locoꝝ.

Cōfutatio.

Cōfirmatō

Qō. xxvj. Uñ fuerit ille gladiuꝰ igneus qui ꝓstitut⁹ fuit in paradiso terrestri.

ꝑª opinio.

Cōfutatio.

ꝛ ſuſcepit ſanguinem frīs tui de manu tua. Cum operatus fueris eam non dabit tibi fructus ſuos Vagus ꝛ pfugus eris ſup terrā. Dixitq; cayn ad dñm. Maior est iniquitas mea: q; vt veniā merear. Ecce eijcis me hodie a facie terre et a facie tua abſcondar: ꝛ ero vagus ꝛ profugus in terra. Dis igitur q inuenerit me: occidet me Dixitq; ei dñs. Nequaq; ita fiet: ſed oīs qui occiderit cayn: ſeptupluꝫ puniet. Poſuit q; dominus in cayn ſignū vt nō interficeret eū oīs qui inueniſſet euꝫ: Egreſſuſq; cayn a facie dñi: habitauit ꝑfugus in terra: ad orientalē plagaꝫ eden. Cognouit aūt cayn vxorem ſuā que cōcepit ꝛ peperit enoch. Et edificauit ciuitatem: et vocauit nomē eius ex nomine filij ſui enoch. Porro enoch genuit irad: ꝛ irad genuit mauiael: ꝛ mauiael genuit mathuſael: ꝛ mathuſael genuit lamech: Qui accepit duas vxores nomen vni ada: ꝛ nomē alteri ſella. Genuitq; ada iabel: qui fuit pater habitantium in tentoriis: atq; paſtorum: ꝛ nomen fratris eius thubal. Ipſe fuit pater canentiū cythara ꝛ organo. Sella quoq; genuit tubalcayn: qui fuit malleator et faber in cuncta opera eris ꝛ ferri. Soror vero tubalcayn noemma. Dixitq; lamech vxoribus ſuis ade ꝛ ſelle. Audite vocē meā vxores lamech: auſcultate ſermonem meum Quōm occidi virū in vulnus meuꝫ: ꝛ adoleſcentulum in liuorē meum. Septuplum vltio dabitur de cayn: de lamech vō ſeptuagieſſepties. Cognouit quoq; adhuc adam vxorem ſuaꝫ ꝛ peperit filium: vocauitq; nomē eius ſeth: dicens. Poſuit mihi ds ſemen aliud ꝑ abel quez occidit cayn. Sz ꝛ ſeth. natꝰ est filius quez vocauit enos. Iſte cepit inuocare nomen domini.

Capitulum quartum.

A Qō.I.

Adam deſcripta hominis conditione ꝛ tranſgreſſione hic agitur de eius ꝓpagatione. Duo enim s. tacta fuerunt. s. creatio rerū ꝛ tranſgreſſio primorum parentū. Primū erat neceſſariuꝫ in ſacra ſcriptura ad integritatē fidei. s. ad demoſtrandaꝫ infinitam dei potentiā que pz in creatione. ꝛ ne nos oēs res reducēmus in alliā cām. ſcōm. s. tranſgreſſio primorū parentum erat de integritate ſacre ſcripture vt demonſtrareť neceſſitas meſſie rediīntis ad quē tota ſcriptura principaliter tēdit. hic aūt incipit deſcribi ꝓceſſus generationū humanaruꝫ ſuccedentiū ꝛ hoc fit i toto iſto libro. Et q; vt ſepe ait augu. in libris de ciuitate dei. due ſunt ciuitates. s. ciuitas dei ꝛ diaboli. vtraq; autē earū ſuas hz generationū ſucceſſiones. Sacra aūt ſcriptura principaliter tractat de linea bonoruꝫ. ſz aliq̄n intermiſcet de linea malorum ſm q; bonis in vita p̄ſti corporaliter cōiuncti ſunt vt illis cā exercitationis per afflictioneſ ſunt. premittit aūt hic de linea malorum: vt ſe breuius expediat ꝛ iſta incepit in cayn. ꝛ deſcribiť in iſto capitulo vſq; ad diluuiū. Deide ponit lineā bonoꝝ deſcendentiuꝫ de adam per filiū eius ſeth. ꝛ in toto iſto libro deſcribit lineam continuatam bonorū ſm tres radices vel truncos. primo ꝑ adam. c. ſequenti. ſcōo ꝑ noe. c. vj. vſq; xj. tertio ꝑ abraā. c. xj. vſq; ad finē libri ꝛ vltra in alijs. Iſta deſcriptio est valde vtilis ad duo primo ad ſciendū lineaꝫ meſſie que valde neceſſaria est vt declarabimus late numeri. xxvij. c. ꝛ ſic euangeliſte eā deducunt Scōo vtilis est ad ꝑſuadendum factam creationem ꝛ mundū inchoaſſe. Si. n. iſta ſcripta nō forent putarent hoies ab eterno eſſe mundū. ſicut tenebant phi gentium ignari ſacrarum litteraꝝ. vel dato q; hoies crederēt. tñ non ita bene cōciperent neq; contētarenť eorum itellectuſ ſicut cum ſcirent quot āni fluxerūt a creatione. ꝛ que generationes hoim fuerunt. Et ideo deus volens ꝑſuadere iudeis a principio legis date mundū creatum fuiſſe: inducit iſtā ꝓbationē. ſ. q; inquirerent generationes hominū in linea aſcēdenti: ꝛ ſic deuenirent vſq; adam quē nullus hominū genuit. ſed eū deuſ ante oēs alios formauit. Sic. n. dicitur deutero xxxij. c. nunqd nō ipſe est pr̄ tuus qui poſſedit te fecit ꝛ creauit. memento dierū antiquorū ꝛ cogita generationes ſingulas. De hoc ibi ſatis late diſeruimus. Et diuidiť iſtud capitulū in duas ptes. p̄ pōiť gñatio ade. ſ. cayn ꝛ abel totaliter delenda. q; cayn generatio ꝑ diluuiū. abel aūt per occiſionem deletus eſt. Scōo ponit gñatio non delēda. ſ. generatio ſeth. ibi cognouit quoq;. Circa primū ¶ adam vero cognouit euā ¶ carnaliter ad ꝓpriꝫ ꝓ creationē. Iſta gñatio cayn fuit facta quintodecimo āno poſt electionē ade de padiſo. Methodiꝰ martir quē multū ſequiť magiſter ſcolaſticarū hyſtoriarū dum eſſet in carcere orauit a deo: vt aliq̄ ei de principio ꝛ fine mundi reuelaret. qō ſic factū eſt: ſcripſit aūt illa verbiſ ꝫ impolitis. ꝛ ait q; primi parētes virgines de padiſo egreſſi ſunt. deinde anno quidecimo vite ade natus eſt cayn. ꝛ ſoror eiꝰ calmana. Et forte tāto tpe a copula vacauerūt. q; erāt dolentes de pctō q; contra deū egerant. ꝛ de amiſſione felicis vite in paradiſo. ꝓ ſe ꝛ tota poſteritate. Deide a deo mādatum habuerūt de ꝓcreatione liberoꝝ. poſt alios quindeci annos. ſ. trigeſimo āno vite ade natus fuit abel ꝛ ſoror eius delbora. Hebrei aūt dicunt q; iſtud ꝑ recapitulationē ponitur q; cayn ꝛ abel in paradiſo geniti ſunt. ꝛ ꝓbant q; dicitur. ē. i. c. creſcite ꝛ multiplicamini quod ad cōmiſtionē carnalem refertur. Ideo dicunt q; formata muliere ꝛ aducta ad adā immediate cognouit eā carnaliter. Alioquin fuiſſet tranſgreſſor ꝓcepti p̄dicti. Sed oēs doctores catholici tenēt q; primi parentes de paradiſo virgines exierūt. ꝛ ſic ait augu. ſup gen. ad lr̄am primi parētes in paradiſo nō coierūt. q; formata muliere poſt modicū electi ſunt de paradiſo. Sic etiā hyeronimus ait nuptie replēt mundū: virginitas autem paradiſum. ꝓbatio aūt tē iudeorū non ꝓcedit q; modicum poſt formationē mulieris electi ſunt. iō non habuerunt, tps nec diſpoſitionē. Itē q; iſtud ꝓceptū datum de multiplicādo erat affirmatiuū ideo nō obligabat. ꝓ ſemp. ꝛ ideo licet i paradiſo manſiſſent multis diebus ꝛ non coiuiſſent nō trāſgrediebanť ꝓceptū donec deus ei limitaret tps in quo ¶ cōcepit ꝛ pepit cayn. ¶ Aliqui iudei dicunt q; immediate vt cognouit adā euam cōcepit ꝛ ſtatim peperit. rō eorū est. q; nulla diſtantia interponiť in conceptu ad partū. Sed hoc nihil est q; ſcriptura ſolū memorat eſſentialia facti nō curās ō hūj ꝫ que intercidebant. vt ſi dicatur filij iſrael intrauerūt deſertum ꝛ tranſierūt iordanē: ſed manifeſtū est q; nō immediate poſt ingreſſuꝫ deſerti tranſierunt iordanē. q; fuerūt. quadraginta anni inter medū ¶ dicēs poſſedi hoiez ꝓ deuꝫ. ¶ Iſta est rō impoſitionis nois. ſubintelligiť ꝛ vocauit nomen eius cayn. ꝛ conuenit hoc nomini impoſito. q; cayn in hebreo interpretať poſſeſſio ꝛ ide dr̄ in hebreo ¶ q̄uici ¶. i. poſſedi. iſta nomina demonſtrant fuiſſe primā linguā hebream. q; cayn: ꝛ abel: eua: ꝛ adaꝫ ꝛ omnia alia nō ſunt noia ſignificantia aliquid in aliq̄ lingua ꝓterq̄ in hebrea in q̄ conueniūt nominibus appellatiuis ꝛ verbis ¶ poſſedi hoiez ꝓ deuꝫ ¶. i. ante hoc nullū hoiem habebā nunc aūt incepi hr̄e. ꝛ hoc per deum. i. ꝓ voluntatem dei dantiſ mihi potentiā generādi. ¶ rurſumq; pepit fr̄ez eius abel. ¶ ex hoc argumto iudei dñt q; cayn ꝛ abel in paradiſo gēiti ſunt: q; tūc oporteret q; ſtetiſſent adam ꝛ eua in paradiſo ꝓ vnū annū ad minus. q; inter primam cōceptionē ꝛ ſcōam quaſi vnus annuſ interceſſiſſet. ſz cayn ꝛ abel non ſimul ꝓcepti ſunt vt pz in lr̄a q; dr̄. ¶ rurſumq; pepit frem eius ¶. i. alia vice. vel conceptione. Interpretatur abel. luctꝰ vel magis ꝓprie vanitas. vel nihil ꝛ vocatur hebraice henel. Luctus dicitur ab euentu q; propter mortem eius vt dicit luxit adam p̄r ꝛ eua centū annis in quada valle apud hebron. q̄ dicit vallis lacrimaruꝫ: vt pz in libro de diuiſione terre ſancte. Vel dicit nihil ex quodā vaticinio futurorum q; de illo nullum ſemen remanſurū erat. Vel dicit vanitas q; iam incipiebat nā humana vanitati ſubdita. eſſe fuit aūt abel. ¶ hic agit de primorū filiorū nō ꝑmanencium diſtinctiōe. ꝛ tangunť duo primum de morte abel. Scōm de generatione cayn. ibi cognouit cayn. Circa primuꝫ ¶ fuit aūt abel paſtor ouium ¶. Iſti fuerūt primi duo fratres multū differentes intentiōe ꝛ cōuerſatione. q; cayn in agricultura laborauit abel vero vt paſtor. Itē cayn fuit caput ciuitatiſ diaboli. abel fuit prior in ciuitate dei, iō fr̄ carnalis ſpirituale

Intētio totiꝰ iſtius libri Augu.

Utilitaſ linee generationis que in libro deſcribitur p̄ z.

B

Qō.II.

An primi parētes de padiſo virgines exierunt opinio

opio hebreorum

C

opinio communis

alia iudeorū poſitio

Cōfutatio

Rō perſuadēs primaꝫ linguā hebraicam fuiſſe.

rō hebreorū q; primi parēteſ nec genuerant in paradiſo

D

Qō.III.

perſequebatur.q3 ciuitas dei a mēbris ſathane multa dū viuit aduerſa ſuſtinet.de ūs aug.xv.de ciui.dei.c.vj. ¶ Cōgregauit abel oues que manſuete erant.7 factꝰ eſt habēs curā earū.forte q3 lʒ de carnibus non cibarenť in etate illa tñ lacte pecoꝝ alebanť.quaſi fructibus arboꝝ.vel q3 pelleʒ ad veſtiendū recipiebant pp intempiē aeris.ſicut deus primos parentes pellibus veſtitos de paradiſo emiſerat.7 ideo ſancti viri antiquitꝰ precipuā curā de officio paſtorali habebāt vnde habeť de omnibus.xij.patriarchis.ſ.iacob.7 vndeciʒ filiʒ ſuis q dixerint coꝝā pharaone viri paſtores ſumus:vt p3.j.xlvij.c.abel autē magis ſuſcepit officiū paſtorale ad exercitationem vt tolleret ocioſitatem q̄ʒ vt neceſſitatē ſubleuaret valde malum erat vacantē ab omni opere eſſe q3 multa mala docuit ocioſitas eccl'is.xxxij.c.⌊cayn vir agricola⌋ i.querens cibos de cultura agroꝝ terra.n.ante triticum.oꝛ deum.7 omnia genera frugū atq3 leguminū protulerat.ſed poſt humana induſtria indigebant.⌊factum eſt autē.⌋hic ponit diſtinctio eoꝝ in diuino cultu.⌊poſt multos dies⌋.ſ. a natiuitate abel.ſ.poſt centum āños.in āno centeſimo trigeſimo vite ade(vt ait methodius martir).7 pōt induci iſta veritas ex lra interpretum.lxx.in.c.ſequenti qui ponūt adaʒ fuiſſe ducentoꝝ triginta āoꝝum cū genuit ſeth.lra hebꝛaica 7 nra biblia ponūt centum:7 triginta.Et dicūt doctores aliqui q omiſſi fuerunt ibi centū āni quibus luxit adam filium ſuū abel.Detractis ergo iſtis centū de ducētis:7 triginta.deinde detractis triginta ānis quibus adam vixerat q̄ genuit abel manent centum āni quibus vixit abel. Qō hic dicitur de vita abel non eſt certū q3 lʒ cōſtet vixiſſe abel 7 cayn multis ānis q̄ iſta acciderunt tñ non coſtat quot āni fuerunt.7 probatio que hic accipiť nō eſt firma.q3 preſupponit multa dubia.vnū eſt q adam eēt annoꝝ triginta q̄ genuit abel.aliud q luxit centū annis p3 morte abel. Aliud eſt q eſſet adam annoꝝ ducentoꝝum triginta q̄ genuit ſeth iuxta litterā interpretum. ¶ Dicendū ergo eſt q iſti multi dies poterant eſſe centū anni in qua etate abel occideret a cayn. q3 cum abel conſtet occiſum eſſe ante natiuitatē ſeth.7 ſeth. natus eſt iuxta noſtram litteram cum eſſet adam centum 7 triginta annoꝝum:poterat eſſe abel centū annoꝝ 7 plurium ēt ƒʒ nraʒ litterā:ſed non pōt eſſe centuʒ 7 triginta annoꝝ a fortiori neq3 pluriū cū occiſus ſit ante natiuitatē ſeth:7 tam dato hoc deſtruenť alia que ꝓſupponunť ſcʒ centuʒ anni:luctus ade:7 triginta anni etatis ade:q̄ genuit abel. ¶ Sed quod dicit q erat adā quindeciʒ ānoꝝ q̄ genuit chayn 7 triginta q̄ genuit abel eſt aſſertio methodij martyris cui ſtare poſſumus vel aſſentire:ſed nō eſt multuʒ rōnabile:nam adā cum creatꝰ ſit in etate pfecta in qua potuit gignere:7 deꝰ iuſſit ei 7 vxori q crescerent 7 multiplicarētur eēntq3 ſoli in tota ſpē:veriſimile eſt q ſtatiʒ vt de paradiſo exierūt prioli operam darēt:7 q3 deus eis multā fecunditateʒ dederat vtpote ꝑncipijs generis humani nō eſt ſatis veriſimile q per quindecim annos manerēt nullū gignētes filiū:7 tñ ꝑma ꝓles fuit cayn:ergo videť q nō erat adā quindeciʒ annoꝝ q̄ natꝰ eſt cayn:7 cōſequēter videť dandū q nō erat triginta annoꝝuʒ q̄ genuit abel q3 cū fuerit ſcōus filius abel nō eſt veriſimile q inter ꝑmū:7 ſecundū ꝓceptū fluxerint anni quindecim in q bus nō cōceperit Eua lʒ adam 7 ipi prioli vacarēt eēntq3 tūc aptiſſimi. ¶ Quod autē dicit de centū annis luctus ade cō muniter referť 7 ab aliʒ 7 a nobis:ſed nō eſt ſatis veriſimile q vir prudens q̄lis erat adā p3 morte filij centum annis fleret:7 ceſſaret a prole:cū pauco tpe p3 mortuis lugenduʒ ſit q3 vadunt in domū eternitatis ſue.vno enim vel duobus diebus lugendū eſt eccl'ia.xxxviij c.vel vt alibi dicit luctus mortui ſeptē dierū:lugere autēʒ per centū annos rōne caret. ¶ Item q3 in hijs centū annis quos dicūt luctus aut adam aliquid operabať aut abſtinebat ab oibus operibꝰ volēs conſolari.Si dicať q ab oibus operibꝰ abſtineret:nō ſtat qa nō haberet neceſſaria ad vitaʒ que in ſudore vultus ſui habiturus erat vt dr̄ ꝑcedenti.c.Si autē nō abſtineret ab aliʒ operibus ꝓpter luctū neq3 abſtineret a cōcubitu ad plem: nam iſtud nō erat veriſimile p3 triſtitia occiſi filij volet vacare p li ad gignēdū alterū:q̄ potius videť q pp morte abel maiori deſiderio inflāmareť gignēde plis vt ſubrogaret alteruʒ filiū mortuū ne eo abſtinēte pauliſper periret humanū genꝰ 7 ſic non abſtineret Adā a coitu:imo potius rez iſtā ardenti ue tractaret:ſic patʒ ex verbis eius quando natus eſt ſeth:

Qō.iiij. Quot annos natus erat adā cū genuit abel cain 7 ſeth

Quod adā nō ploꝛauit filiū ſuū cētum annis ꝑ3 rō

2ª rō

nam gaudēs dixit:poſuit mihi dñs ſemē aliud p3 abel quē occidit cayn:vt patet.j.in lra:7 ita deſideriū ſuū erat habere filiū loco mortui nō ergo abſtineret a cōcubitu. ¶ Item irra 3ª rō
tionabile valde videť centū annis lugē mortuū nec ſatis intelligi pōt quid luctꝰ iſte eēt potiſſime:q3 nominat quandam valem luctꝰ iuxta hebꝛon q̄ſi ibi adā ſequeſtratus a cōuerſatiōe ploꝛare perſeueraueriť:7 ita neq3 culture terre neq3 alicui operi intēderet:qō falſuʒ eſt:q3 tūc nō haberet victuʒ:qō non eſt dicendū. ¶ Item p3 hoc maxime q3 motiuū hoꝛū ꝑ iſtis centū annis luctus ade eſt vt cōꝛdēt litterā hebꝛaicā 4ª rō
cum lra.lxx.interpretū:q3 in illa dr̄ q erat adā ducentoꝝ an noꝝ 7 triginta q̄ genuit ſeth:littera autēʒ nra 7 hebꝛea dicunt:q erat centū 7 triginta annoꝝ:7 q3 nō ſciūt de iſtis annis quo littera hebꝛaica nō expreſſit illos:dicūt q iſti fuerunt centū anni quibꝰ luxit adaʒ:Et iō tacuit eos lra hebꝛaica 7 expreſſit littera interptuʒ:7 ſi dria fuiſſet in centuʒ 7 viginti annis vel in quindecim tātuʒ hos ſolos dixiſſent annos luctus ade. ¶ Sed iſtud nō eſt veriſimile:nā dato q tot annis adā luxiſſet filiuʒ ſuum nō ideo ſcriptura tacuiſſet hos ānos q3 ad vitā ade ptinebant ſicut ceteri anni qbus non luxit etiam q3 ſi ꝓpter luctū tacuiſſet eos littera hebꝛaica:q̄ſi non eſſent de vita ade:eadē rōne tacere deberent interptes:ſed nō tacuerunt:ergo neq3 propter iſtud tacuit littera hebꝛaica. ¶ Jtē iſta cōꝛdia haberet aliquē colorē ſi interpretes i ſolo adā addidiſſent centū annos:7 tñ etiā addunt in qbuſdā 5ª rō
aliʒ generatiōibꝰ:vt dicēť ſequēti.c.in qbus nō pōt aſſignari iſta cā:iō non eſt hoc rōnabiliter dictū. ¶ Qō aūt dicitur q interptes ponūt ducentos 7 triginta annos:7 lra nra ſolum centū 7 triginta 7 iō quidā vellint concoꝛdare eaʒ dando cauſas taciturnitatis:an alique dande ſint vel ſit aliq̄ cōcoꝛdia facienda tangeť ſeq̄nti.c.ſed latius 7 ꝓfundius i cōmentarijs nris ſup Euſebium vbi oñdetur in quo 7 quātuʒ differunt interptes a lra nra 7 hebꝛea in numeris 7 q̄re ibi potius q̄ʒ alibi:7 an in veritate tollerari poſſit cōputatio interpretum vel ſint falſi illi numeri⌊vt offerret cayn.⌋Docuerat enī adā filios ſuos colere deū in ſacrificijs 7 oblatiōibꝰ. Jſtud enīʒ maxime ptinet ad actū exterioꝛē latrie:q3 lʒ adoratio 7 reuerentie aliq̄ 7 laudes fiant deo.fiūt etiaʒ hoibus: ſacrificia aūt nulli vnq̄ exhibita ſunt niſi eēt deus vel exiſtimareť eē deus:Et iō iſta deus ſibi voluit exhiberi magis q̄ʒ aliqd aliud in operibus exterioꝛibus q3 per hoc laudabatur q3 videtes fieri ſacrificia reputabāt eū eē deum:vel ſaltē ſciebant q ſacrificans reputabat eē deū. ⌊De fructibus terre⌋ ſcʒ de frugibus:ſed de peioꝛibus 7 coꝛroſis vel putrefactis: q̄re non recepta fuit oblatio eius:q3 lʒ deo non aduenīat aliquod malum ſi de bonis offerramus nec aduenīat aliquod malum ſi de peioꝛibꝰ offerramus q3 deus bonoꝝ noſtroꝝuʒ nō eget:vt patet p̄s.xv.tñ nos bene agimus cū de bonis damus:cū autē de malis peccatoꝛes efficimur.De bonis dare ad dei reuerētiā ptinet:de malis aūt irreuerētia magna eſt. Jō deus repꝛobauit ſacerdotes veteris legis que pinguia comedebant deo aūt macilenta 7 cōfracta offerebant dicētes menſa dñi poluta eſt vt p3 Mala.p̄.c.⌊Abel quoq3 obtulit de ꝑmogenitis gregis ſui.⌋Duplici cā obtulit de ꝑmogenitis 6
cur abel de ꝑgenitꝫ ſuis deo obtulerit
prima eſt q3 ꝑmogenita vt cōmuniter ſunt pinguioꝛa 7 meliꝛa aliʒ.Scōa q3 ꝑmogenita magis deus acceptat cuʒ ſint ꝑmoꝛdia virtutis generātia:7 iō in veteri teſtamēto mandabat deus ſibi offerri de primogenitis ſcʒ q oia primogenita ſanctificarenť vt p3 Exo.xiij.c.7 multotiens alibi.⌊7 de adipibus eoꝝ⌋iſta domino cremabanť:7 odoꝛabať dominus odoꝛē ſuauitatis 7 facit mentionē ſpāliʒ de adipibus:non q iſta ſola offerrenť 7 comederet carnes oblatas ſicut dicit in ſacrificijs pacificis:vt p3.iij.7 vj.c.Leui.quia nunc non erat vſus carniū ſicut tūc:iō totū domino cōburebať:ſed ſpāliter fit recoꝛdatio de adipe ad cōfoꝛmandū rituī veteris teſtamēti in quo Moyſes ſpāliter ſcripſit adipē pertinere ad ſacrificia domini vñ dixit Leui.iij.ois adeps dñi erit iure ꝑpetuo i generatiōibus nris:nūc licebat alicui comedere adipē offerendū ſub pena mortis:vt p3.Leui.vij.c.⌊reſpexit dominus ad abel 7 ad munera eius⌋prius ponit abel quā ſua munera:q3 magis acceptauit deus intētionē rectam offerentis q̄ʒ ipſam oblationē:7 p3 quia operatio dicitur bona ſm q ē virtuoſa:virtus autē electiuꝰ habitus eſt vt p3.ij.ethi.ergo electio formaliter eſt actus virtutis 7 in iſta interioꝛi operatione eſt bonitas vel malitia moꝛalis:exterioꝛ autē operatio habet aliquid

bet aliqd de bonitate vel malitia ſm qꝫ eſt iperata a volunta te recte eligente vel male: iō abel ideſt ſua electio interior fuit magis accepta q̄ munera ideſt q̄ id qō extra fit: quia iſta omnia exteriora dei ſunt ſed voluntatē ſolā quā ptāti nr̄e reliquit vult vt ſubdamus voluntati ſue: z qz voluntas nūq̄ perfecte vult niſi exequaꝫ quādo executio in ſua ptāte depēdet: iō quādoq̄ exteriorem requirit operationē. ſ. cū poſſum⁹ ad cayn vero z munera eius nō reſpexit. Cum enīz ad perſonam deus non reſpicit: nec ad id qō extra geritur reſpicit: qz ea que extra ſunt ſolū habēt bonitatem ab interioribus.

Qō. v. Dubiuz Quo ſigno oſtendit deus reſpexiſſe ad munera abel z nō cain

¶ Sed quomō reſpexit deus ad munera abel: z non cayn. ¶ Rñdeꝫ qꝫ hoc erat per quoddā ſignū demonſtrans diuinam acceptationē ſcz inflāmationē ſacrificij: qz immiſit deus ignem ſup ſacrificiū abel z nō ſuper ſacrificiū cayn: z ſic habet trāſlatio theodotionis. Inflāmauit deus ſup abel: z illud erat certiſſimū ſignū acceptatiōis dine apud antiquos vt pz in ſacrificio cōſecrationis aaron z filiorz eius. Leui. ix. c. z in ſacrificio gedeonis Judi. vj. c. z in ſacrificio ſalomōis. ij. paralipo. iiij. z in ſacrificio helie in carmelon: vt pz. iij. reg. xviij. c. Iratus eſt. Hic ponit odioſa cayn ad abel conuerſatio. iratus eſt cayn vehemenť vehementer inuidēs fratri ſuo inocenti qꝫ ſacrificiū eius a deo fuiſſet receptū. Et iſtud pctm̄ valde graue eſt. ſ. imundicie charitatis fraterne z ponitur eſſe vna de ſpeciebus pcti in ſpm̄ ſcm̄: noluiſſet enim cayn qꝫ oblatio abel recepta fuiſſet. Intellexit autē cayn oblationem fratris a deo eē receptaz per ſignū viſibile ſcz inflāmationē ſacrificij. z concidit vultus eius ſcz qꝫ non poterat reſpicere rectis oc'is vel vultu placido fratrez ſuū: ſz cōcidebat vultus. i. humiliabať ad terrā nō reſpiciens fratrez. Iſta ſunt ſigna inuidi z non poſſe pacifice loqui vt patet de ioſeph z fratribus eius. j. xxxvij. c. Dixitq̄ deus. Hic ponitur ipſius cayn a deo benigna admonitio ne malū qō conceperat ppetraret. quare irat⁹ es ſcz cōtra fratrē tuū: quia etiā nulla habes: z q̄re cōcidit vultus tuus. i. quare ſic incedis dimiſſo capite z toruis maligniſq̄ oculis reſpiciēs fratrem tuū qz magis ex hoc letari deberes. nōne ſi bene egeris recipies. i. nō deberes triſtari qz deus ſuſceperit ſacrificium fris tui z nō tuū: ga ſi tu bene egeris non obſtante illo tu recipies mercedē tuā qz deus diliget te z acceptabit ſacrificium tuū. ſi aūt male. ſ. nō offerendo q̄liter debes z qūo debes zc̄. ſtatiz in foribus peccatū eſt. ideſt ſtatiz peccatū tuū manifeſtū erit: qz tu ſcies te peccaſſe: vel peccatū tuū mihi manifeſtum erit. ſubter te appetitus eius. ideſt peccatum eſt contra hominem: tamen non poteſt voluntatem deuincere niſi ipſa vellit deuincere: vocat peccatū incētiuū ad male agendū ſequēs ex p̄cedēti peccato. Et tu dominaber] eius. i. licet peccaueris tñ qz appetit⁹ peccati eſt minor ptāte voluntatis. tñ dominaberis illius. i. debes illud ſubicere. Pōt alio mō expōi referēdo ad peccatū odij fraterni. ſi bene egeris. ſ. diligendo fratrē tuū ſicut facere teneris. recipies. ſ. mercedē: qz deus te acceptabit z diliget; ſi autez male. ſ. odiendo rectā rōnē. ſtatim in foribus peccatū aderit. i. ſtatim veniet tibi deſideriū occidēdi illum: q̄ſi ſtaret p̄ ſto ante ianuas tuas: qō magnū peccatū eſt: ſi enī laborasſet cayn vt diligeret fratrē ſuū nūq̄ ei parua cogitatio inſurreziſſet: ſed ſi laxaret frena odij pueniret vſq̄ ad deſideriū occidendi fratrē: z vocať iſto modo peccatū ſola exterior z offenſiua operatio: ſcz occidere: ſic dr̄. ps. iij. iraſcimini z nolite peccare. i. licz aliqñ iraſcimini interius: non tñ p̄deatis ad exteriores pcuſſiones. ſubter te appetitus eius. i. licet iſta volūtas mala occidēdi fratē tibi inſit: tñ ſubter te eſt appetitus eius. i. iſta paſſio que quidā appetitus inclinās ad malū erit ſubter te: qz nō poterit mouere vltra tuū cōſenſum. Et tu dominaberis illius. i. facies qcqd volueris cōtra inclinationē eius. ¶ Scōm. lxx. interp̄tes eſt alia lra. ſ. nōne ſi regi offeras z nō recte diuidas peccaſti: ſed ad te cōuerſio ei⁹ z tu dominaberis illius. Et eſt ſenſus ſm aug. xv. de ciuitate dei. c. viij. q̄ recte offerre eſt offerre cui debemus ſcilez ſoli deo: nō recte diuidere eſt nō agere diſcrete q̄ſtū ad circūſtantias ſcz nō offerre qō oportet vt aliqō maculatū vel illicitus vt canē vel aſinū: vel nō vbi debet ſcz in loco valde imundo vel nō qñ opz: z ſic de oībus alijs circūſtātijs. peccaſti ideſt ſz bñ agas in vna circūſtātia ſi in alia male te habeas actus malus eſt: qz bonū eſt ex integra cauſa ſcz ex cōueniētia omnium circūſtātiarz ſimul in eodē actu: malū aūt ex defectib⁹ ſingularibus. i. quecūq̄ circūſtātia deficiens etiam omnib⁹ aliis cōuenientibus facit actū eē malū: vt patet in pulchritudine: z ſanitate. Pulchritudo enī cū ſit proportio oīum mēbrorz corpis cū quadā coloris ſuauitate: vt ait Aug. xxij. de ciui. dei: nūq̄ poterit eē in aliquo corpe niſi ibi color ſuauis z oēs partes cōformes extiterint: dato enim qꝫ color ſuauis ſit z oēs partes inter ſe cōſonent: vnica a ceteris diſonante pulchritudo non erit. Sic etiā ſanitas eſt humorz z qualitatum p̄marū in corpore humano cōformitas: nunq̄ ergo erit niſi iſta oīa cōſtiterit. Si aūt magna armonia ſit dato qꝫ vn⁹ humor peccet ſanitas nō eſt: z applicať hoc ad cayn: qz licz cayn recte offerret ſcz ſoli deo offerendo: tñ nō recte diuiſit ideſt nō obtulit qō optebat ſcz ſanū z bonū: ſed ſpicas marcidas z corroſas obtulit ideo peccauit. Sed ad te querſio eius hoc duplicit exponit Aug. vbi ſupra vnomō de peccato cōmiſſo in obligatiōe: z tūc eſt ſenſus ad te conuerſio eius ideſt tu cōuertere ad te peccatū tuū cōfitendo te peccaſſe qz hec eſt vera penitētia: z tu dominaberis ei⁹ ſ. qz facies vt a deo illud peccatū deſtruať z ſic eris maior z dominaberis eius qui enīz ſe accuſat: ad ſe peccatū querit ſibi illud iputando: z tūc dominaťeius ideſt peccatū ſubiacet poteſtati ei⁹ qz ad voluntatē eius deſtruit. Qui autē ſe excuſat ad ſe peccatū nō cōuertit: ſed ſe ad peccatū. i. nō cōuertit peccatū. ad ſe ſubḡciēdo illud dominio ſuo: ſed querit ſe ad peccatū ſubḡciēdo ſm inclinationē eius: iō pctm̄ ſeruituti mancipať: pōt hoc intelligi de deſiderio occidendi fratrez ad te cōuerſio eius ideſt iſtud peccatū. ſ. deſideriū occidēdi fratrē conuerteť ad te vt ipellat te ad occidendū: z vocať hic peccatum vt dicit ibidē aug. nō actō vel electio volūtatis: ſz quedā paſſio in parte ſenſitiua iraſcibili. ſ. deſideriū occidēdi fratrem: z ſic loquiť aplus ad Ro. vij. c. ſi aūt quod volo ego facio nō ego opor illud ſed qō habitat in me peccatum. Vocat ibi peccatū cōcupiſcētiā carnis vt pz ibidē: z tu dominaberis illius. i. licet iſte appetit⁹ te pungat tñ tu ſemp poteris illū conterere cōtrariū faciēdo. Dixitq̄ cayn. Hic ponitur obſtinatio z abel occiſio. Iniquus enīz iſte cayn q domino monēte ad cōpaſſionē fratris inocentis nō motus eſt: ſed ad mortē atrocius inhiauit. Dixit cayn ad abel Jn hebreo non hr̄ quid dixerit cayn abel fratri ſuo: ſz in lra ad expreſſionez ſnie additū fuit egrediaṁ foras ſicut. Numeri xx. c. dr̄ in hebreo clamauerūt atq̄ dixerūt z nō habeť qd clamauerint vel dixerint: ſz in biblia nr̄a exprimiť qd clamauerint. ſ. dñe de⁹ audi clamorē ppli huius z aperi eis theſaurum tuū fontē aque niue vt ſaciati ceſſet murmuratio eorum. Eſt enī modus loquēdi hebraicus aliqñ multū decurtat⁹ ſicut hētur. ij. reg. v. c. de expugnatiōe hieruſalē z dixit Dauid in die illa quicūq̄ pcuſſerit iebuſeū z tetigerit fiſtulas domatum z nō ſubdiť qd dixerit vel ꝓpoſuerit. Declarať aūt hoc p̄ paralipo. xj. c. vbi dr̄ dixitq̄ dauid oīs qui pcuſerit iebuſeū in p̄mis erit p̄ceps belli: ſm hebreos dz itelligi qꝫ cayn dixerit fratri ſuo abel aliq̄ verba dura z iniuriosa vt hr̄et occaſionem rixandi cū eo z occidēdi eū: ſm literā nr̄am dz itelligi qꝫ dixerit ei] Egrediamur foras z iſta ſuppletio hr̄ de eo qō ītra dr̄] cūq̄ eēnt in agro z ſm hoc vr̄ qꝫ adā z filij ſui fecerant aliq̄ tuguria ſil' in qb⁹ manebāt ꝓtra aeris itēperiē: z illa erāt q̄ſi villa vel locus populatus: z reſpectu illorz vocabanť alia loca agri: vel dicebāť eē foras cūq̄ eēnt in agro Jnduxerat. n. cayn abel frēz ſuū vt irēt in agrū: forte vt ibi aliqd ſecreti⁹ loq̄renť vl' vt in aliq̄ abel frēz ſuū cain adiuuaret: credidit āt abel vbis blādis z ficť cain: qz ſimplicitas colūbina oīa credit z nuſq̄ fraudē latē p̄ſumit] cōſurrexit cain ad uerſus abel] forte iſidioſe h̄ ſcm̄ ē vt ſubito cain abel occideret: vl' qz cain pat⁹ erat abel āt nō: vl' forte cain iuuauit abel et cū coluctarenť accidit cayn ſupare z occidē frēm ſuū. Et nō eſt itelligēdū qꝫ cain occidē potuerit facil'r abel q̄ſi puer eſſet abel z cain vir robuſt⁹: qz vt. s. dixim⁹ abel cētū annis cōplebat cū a frē ſuo occiſus ē: z cain. c. z. xv. ſz occidit vt. s. dixim⁹ iuxť pōne cōez ſz dato qꝫ nō eēt abel cētū annorz ꝓſtat qꝫ ābo erāt viri pfecte etaťis cū q̄ſq̄ eorz p ſe vitā ageť vn⁹ agricl'turā ali⁹ paſtoralē: z vtq̄ ꝺo offerebat mūera: ſz cum i eos icidiſſet iſta iuidia de acceptatiōe dīna ad vnū z nō ad alterz: iō potuerat abel reſiſtē cain occidēti: ſz occidit qꝫ occideret vt dcm̄ ē. ¶ Querūt aliq̄ qūo cain occidit abel qz ferrū nōdū iuētum fuerat: nec gladij vl' arma effecta fuerāt. Saſ euidens eſt rñſio qꝫ p̄ter gladios z metallica iſtra multa alia gña morſ ſūt nō deerāt lapides: vl' fuſtes: aq̄ ſuffocatio: de alto p̄cipitatio: z p̄ſtructōez gutturſ ſtrāgulatio. Aliq. n. volūt qꝫ cain ſtrā

Pctm̄ voluntatē vincē neqt niſi ipa ꝺuia velit

Bonū ē ex integra cauſa: malū ex ſe hz

Qō. vi. Dubium Quo iſtrumēto fuerit occiſus abel ꝓferruz adhuc non eēt reptum ꝑ opio

quo pacto factuz ſit qꝫ cain abel occideret

gulauerit abel ſtringendo gutura ligando aliquo reſte vel inſtrumento. ¶Sed hoc non vr: q3 difficile eſt q3 vnus vir alium virū ligaret: 7 ſic poſſet eū tāq3 totalr viribus carēte ſtrāgulare: q3 hoc ſolū faceret vir robuſtus alicui puero adhuc debili. Jtē q3 dr infra. ⌊ ſanguis frīs tui clamat ad me. ⌋ hoc aūt non pertinet niſi ad ſanguinis effuſionē. que nō fit per guturis ꝓſtrictionē. ¶Aliqui hebrei dicūt q3 eū morſibus dilaniauerit: ſed hoc nec poſſe nec verisile eſt. Nō enī poterat cayn tā diu cruciare 7 tenere abel vt carnes eius diuideret morſibus vel ꝓſumeret. ¶Dōm ergo magis videt q3 lapidibus eū oppſſerit: 7 hoc cōſonat oībus ſuperioribꝰ: q3 dato q3 abel eſſet ita fortis vel fortior ipſo cayn: tñ Cayn aggrediens lapidibus incautūq3 cito oppmeret. Etiā q3 ſic effunderet ſanguis de corpore: 7 hoc magis veriſſimile eſt. q3 q3 morſibus eū dilaniauerit: q3 nullus hoium eſt q ſic poſſet corpus alterius dilaniare: q3 dentes humani magis ſunt fractores q3 preſciſſores: qō ꝓuenit dilaniātibus. ¶Jtez q3 cuiz hoium valde hoc horribile eſt. ſ. ſanguinē 7 crudas carnes partim deguſtare: maxime de hūanis. ¶Et ait dñs. ⌊ Hꝫ deſcribitur cayn peccātis punitio. Et agit duo. Primo de crimine peſſimo cōuincit. Scōo penā iponit ibi. ⌊ nunc igitur maledictus. ⌋ Circa ꝓmū vbi eſt abel. dñs clare videbat peccatum cayn: ſed noluit eū punire donec euz de pctō manifeſte conuinceret: 7 hoc pp tria. Prio vt cū deus iterrogat cayn prō abel. cayn forte peniteat 7 remittat ei. Sicut aī pctm eū amonuit ne peccaret. ita poſt pctm incitat: vt de pctō penitēret. Scōm eſt vt nō ꝙquerat cayn q3 iniuſte punit cū eū patuerit prō magno ſcelere puniri. Tertiū vt det foꝛa ꝓcedēdi iudicibus vt nō ante ſententiēt q3 ptes interogent: 7 merita cauſaꝝ diſcutiāt. ¶Sic. n. cū deus puniturus eēt ſodomaz 7 gomorrāz: lz peccatum eoꝝ oībus patens eſſet ait deſcendam 7 videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerit: vt p3 gen. xviij. c. ⌊ qui rndit neſcio. ⌋ In hoc cayn vlteriꝰ peccauit: q3 peccata pctis addidit. ſ. mendaciū homicidio. ſi aūt reſpondiſſet cōfitens peccatū ſuū. deus ei remiſiſſet pctm illud. ⌊ nunqd cuſtos fuz frīs mei? ⌋ Jſta fuit rnſio indignati cōtra deū interrogantē. Et ſic rndet quaſi putās q3 deꝰ iſta non viderit. ⌊ nūqd cuſtos ſum frīs mei ⌋. i. ita queris a me hoc quaſi ego eſſez cuſtos frīs mei. Sed nō ſum cuſtos frīs mei. ⌊ Dixitq3 ad eū deuſ ⌋. i. ad cayn. ⌊ quid feciſti ⌋. i. quare feciſti iſtud homicidium: q3 ſanguis frīs tui clamat ad me. ⌊ vel quid feciſti ⌋. i. ad qd feciſti hoc. ſ. negare mihi qō feceras: q3 hoc mihi valde notuz eſt cū ſanguis frīs tui clamet. ⌊ vox ſanguinis fratris tui. ⌋ In hebreo dr. ⌊ vox ſanguinuz fratris tui. ⌋ q3 nō ſolū ſanguis abel clamabat: ſed ēt tota poſteritas abel clamabat: q3 peribat pīe pereūte. ¶Tria pctā maxime ad deum clamare dñr. ſ. occiſio innocentis: vt p3 hic. Scōm eſt ſodomiticū vitiū: vt p3. j. xviij. c. Tertiū eſt retētio mercedis operariorꝝ: vt p3 Jaco. v. ecce merces operiorꝝ qui meſſuerunt regiones veſtras que fraudata eſt a nob clamat 7 clamor ipſorꝝ in aures dñi ſabbaoth. introiuit ⌊ clamat de terra ⌋. i. de loco terre in quo effuſus eſt. nunc ergo maledictus. poſtq3 cayn de pctō fuit conuictus. hic ꝓnr poniꝫ eius punitio. ⌊ Nunc igiꝫ eris maledictus ⌋. i. in bonis diminutꝰ ſicut benedictio iportat multiplicationē: ita maledictio diminutionē. Et iſta maledictio eſt ſup terrā. ſ. q3 virtus terre diminuet ne det cibos cayn niſi cū magno clamore. ex quo videtur q3 magis laborauerit cayn in acqrēdo cibos de terra q3 poſteritas ade p ſeth. hēbat. n. terra duas maledictōes ꝓmā quā incurrerat p adā. ſ. qn dcm fuit ei maledicta terra in opere tuo: vt p3 ꝑce. c. Scōaz quā incurrerat p cayn: 7 p3 hꝫ infra i lra. Dr. n. cū opatꝰ fueris eā nō dabit tibi fructus ſuos. Prīa maledictio inflicta ade extēdebat ad totā nām: q3 ille cōtinebat totā nām in ſe. Jſta tñ maledictio inflicta cayn nō fuit extenſa niſi ad ſoluz cayn: q3 fuit pctm ꝓſonale. iō punitio fuit ꝓſonalis nec potuit trāſmittere ad poſteros: q3 nō fuit ipſe primus parēs ptinēs totā nām in virtute. Nō eſt tñ p hꝫ intelligēdū miorata fuerit vere in fertilitate ſua vel in aliq bono pp cayn aut quātū ad eū. p̄ q3 vt oñsū eſt p̄cedēti. c. q. xx. terra aut nā rez in nullo mutata eſt pp pctm. ſi g̃ pp peccatum ade nō fuit diminuta in ſe multo minus mutaret ꝓpr pctm cayn: q3 pctm ade erat potētius ad corrūpendū q3 cayn: q3 nullius hois pctm trāſſuſuz eſt in poſteros niſi pctm ade. ceteri vo p ſe tm peccāt. g̃ ita fieret in cayn q3 nō imutaretur terra pp eū. Scōo q3 ſi terra fieret ōterior: ipſi cayn realiter in ſe diminuta q3tū ad fertilitatē nō ſolū ei noceret: ſed oībꝰ aliꝭ hoibus que illā tollerēt: ſz deus non erat punieturus alios pp cayn. ergo nō diminuit illā. 7 ꝓnr nō eſt ſaīs concedendū q3 magis laboraret cayn hñdo cibos de terra q3 aliꝭ niſi eſſet iſte labor aliqd ex parte eiꝰ q3ſi infortuniū quoddaz ipſius in rebus: nō aūt ex parte terre. vel pōt ſic itelligi ⌊ maledictus eris ſup terrā ⌋. i. oēs maledicent te ſuper terraz: q3 tm ſcelus cōmiſiſti. ⌊ que apuit os ſuū 7 ſuſcepit ſanguinez fratris tui ⌋ locutio methaphorica eſt: q3 terra os non hz: ſz vocatur os terre hyatus eius quo aliq abſorbent. ſic dr nūi xvj. c. q3 apuit terra os ſuū 7 deuorauit datā 7 abiron cū tētoriꝭ ſuis. Dr aūt hic apuiſſe terra os: q3 erat ōſiccata 7 inbibit in ſe ſanguinē humidū. ſic. n. facit ſiccuz in hūido ſemp ſi prevaleat. De ore terre quedaz fabuloſa ponunt iudei que poſuimus nūi. xvj. c. tibi vide. ⌊ de manu tua ⌋. i. qui effuſuſ fuit per manū tuā. ⌊ cū opatus fueris eaz ⌋. Fuit. n. cayn vir agricola: vt. ſ. p3. ⌊ nō dabit tibi fructꝰ ſuos ⌋ niſi in pua quātitate 7 cū magno labore. g̃ oportebat q3 laboraret magis cayn in terra prō cibis q3 añ laborauerat. intelligendo: vt ſup diximus. Nā faciebat eū deus infortunatū: vt ſi exñtibꝰ frugibus ſupueniret locuſta 7 diſſipet eas. ⌊ vagus ⌋. i. non habens certū locū hitationis: q3 aliq3 morabat in vna pte trē: aliq3 in alia. vñ dr infra q3 exiuit cayn a facie dñi. tbitauit ꝙ eden. i. in pte orientali. ⌊ ꝓfugus ⌋. i. fugiens ad diuersa loca ꝓpr timorē. erat. n. timor ſibi quedā quottidiana afflictio data in penā pcti: vt de oībus timeret: ſicut hebreis dabat cuz peccarēt ꝙ deū: vt p3 deutero. xxviij. c. ſ. dabit dñs tibi cor pauidū 7 deficientes oculos: 7 aiam conſumptā merore: 7 erit vita tua quaſi pendens añ te timebis nocte 7 die: 7 non credes vite tue. mane dices q3 mihi det veſperū 7 veſpe q3 mihi det mane. pp corꝺis tui formidinē qua terreberis: 7 hꝫ innuit cayn dicens. ſ. oīs qui me inuenerit occidet me. ⌊ oībuſ diebus vite tue ⌋ vſq3 ad mortē ſemp fuit in iſta afflictione. ⌊ dixitq3 cayn ad dñm. ⌋ hic ponit cayn deſperatio: 7 in hoc magis peccauit cayn q3 in oībus ꝓcedentibus: q3 pctm prēcedens fuit ad nocumentū ꝓximi eū occidendo. deſperatio aūt ꝓtra deū directe eſt: q3 per eā credit deū non habere tantam poām vt poſſit pctā dimittere. vel non hꝫre tantā bonitatem: vt hꝫ vellit. ⌊ maior eſt iniqtas mea q3 vt veniā merear ⌋ ſm doctores canonicos dz intelligi lra iſta vt vba deſpantis ſint: 7 legit aſſertiue. ⌊ maior eſt iniqtas mea q3 vt veniā merear ⌋. i. ſi modicū peccaſſem deus potuiſſet mihi ꝓcere: ſz tm peccaui q3 deꝰ nō pōt ꝓcere: iſta dixit cayn cū magna cōmotiōe corꝺis audita magnitudine pene. ſ. q3 vagus eēt ꝓfugus 7 maledictus valde timuit 7 credidit q3 ſi exiret de conſortio hoiuz beſtie illū occiderent. ſi aūt inter hoies morarer hoies eū ꝓ pctis ſuis interficerent. ¶Aliq hebrei dicūt q3 lra dz legi interrogatiue p modū cōquerentis. Et eſt ſenſus dñe q3re tm punis me. nunquid maior eſt iniqtas mea q3 vt poſſit mihi parci. q. d. nō. ideo iniuſte punis tā grauiē penas iſligēdo. ⌊ Ecce eicis me. ⌋ hic poniꝫ pene diuturnitas: 7 pt iſta lra dupl'r intelligi. vno mō q3 cayn dicat hec petēs a deo ꝓſuari in vita: 7 eſt ſenſus ⌊ ecce eicis me a facie terre ⌋. i. qa iubes me eē ꝓfugū 7 vagū eicis me a facie terre. i. a ꝓſpectu hoiuz hitantiū in terra. ⌊ 7a facie tua abſcōdar ⌋. ſ. vt ꝑfius nō videā te. vel vt nō oñdas mihi faciē tuā bñfaciēdo. ſic facis aliꝭ hoibus. ⌊ oīs qui inuenerit me ⌋ ſiue hō ſiue beſtia occidit me ⌋ pp maledictionē quā mihi inflixiſti: 7 iō petit ſe ꝓſeruari ab hꝭs malis: 7 iſta vī vera intētio lre. ¶Aliꝭ aūt exponunt q3 cayn petat mortē cito ſibi venire: q3 videns cayn ſe a deo relictū 7 in magna miſeria conſtitutum deſiderauit cito mori: vt diuturnas āguſtias breuis tēporis mora cōſumeret. Et ideo quaſi mortem deſiderans ait: q3 eicis me a facie tua vagum 7 profugum cito moriar: q3 quicunq3 inuenerit me occidet me. ⌊ nequaq3 ita fiet ⌋. i. non occidet te quicunq3 te inuenerit: quia diuturniores penas ſuſtinebis. ⌊ ſz oīs qui cayn occiderit. ⌋ Jſta littera mltipliciter exponit: q3 ſm lram nram videtur ſonare q3 ille qui cayn occideret magis q3 cayn puniret. ¶Sed hoc non videt rōnabile. q3 maior pena correſpondet maiori delicto. Sed magis peccauit cayn occidendo fratrem q3 Lamech occidendo Cayn: quia cayn interfecit virum innocentem. Lamech autez virū valde nocentē. Jtem q3 cayn occidit eum quez cognoſcebat vt fratrem. Lamech aūt non cognoſcebat quē occidebat cū cecutiens eēt. Jſta autez diminuūt de rōne volūtarij 7 demeriti.

Jtem non

O Cōfutatio.

Opinio

Cōfutatio.

R° vera

R

P Qō. VII. Deus cayn pus plectē noluit q3 eū de pctō cōuinceret.

S Deſpatio directe eſt ꝙ deum.

p̄ª expō.

O Tria pctā clamant ad dominū.

2ª expō.

vna lr̄e expō.

Alia expoſitio

Qō. 8. Quō intelligit ois q occiderit cayn ſe ptuplū puniet. pª expō

Itē non vī modus assignandi istam septuplā punitionē eē ꝓueniens.dī.n.ꝙ lamech qui puniuit cayn fuit punitus septuplū:q; perīt i aquis diluuij cū sua posteritate. Sz ista nō est dicenda punitio ꝓ pctō occisionis cayn:q; in diluuio oēs hoies pierunt ꝓter Noe ⁊ filios suos ⁊ vxores eoꝝ. Non magis de lamech q̄s de oībus alijs hoibus descendētib⁹ de cayn vel seth. Itē q; descendens de lamech erāt de stirpe cayn.nō ibi non solū puniret lamech:q;.j.dī septuplū vltio dabitur de cayn ⁊ lamech añ septuagies septies.necesse est ꝑ referri istā punitionē ad cayn ⁊ non ad lamech. ¶ Jsta littera obscura est ꝓpter punctuationem. Jn hebreo sic punctatur. ⌊ois qui occiderit cayn. ⌋ ⁊ est hic vna sīa decurtata.s. omnis qui occiderit cayn grauiter punietur.vl' liberabat cayn a magnis miseriis.⁊ ista decurtatio sententie sepe fit i hebreo:vt supra diximus cū subditur. ⌊ septuplum punietur ⌋ ꝑm ꝓpꝛietatez sermonis hebraici dicitur. ⌊ in septē punietur: ⌋ ⁊ refertur ad cayn.s.cayn punietur in septem.i.in septima generatione:q; ab adā per lineā cayn vsq; ad filios Lamech.septē generationes fluxerunt in' quaꝝ fine mortuus fuit cayn: ⁊ ista expositio multū cōcordat littere septuagita interpretū qui hz. ⌊ qui occiderit cayn septē vindictas exsoluet ⌋.i.ille qui occidit occidere debuerit cayn nunq̄ occidet eum donec septē vindictas exsoluat.i. per septez gñationes ꝓtinuas angustias luat ꝓ scelere ꝑ fratrez. ¶ Et dicūt alii qui ꝙ durauit cayn per septē generatiōes pp pctā que egit circa fraternā occisionem. Primū q; nō recte se in offerendo habuit. Scōm ꝙ frī a ꝺō accepto inuidit. Tertiū ꝙ dolose egit. Quartū ꝙ vocās eum in agrū occidit. Quintum ꝙ negauit. Sextū ꝙ desꝑauit. Septimū ꝙ dānatus pniam non egit. ⌊ posuit dñs in cayn signū. ⌋ hoc fuit tremor oiuz membrorꝝ: ⁊ hoc fuit vt cognosceret ab omnibus ꝙ ille erat vir pessimus fricida: ⁊ abominabilis haberet.vel vt cognoscerētur ꝙ ille erat quē deus ꝓhibuerat occidi. ⌊ vt nō interficeret eū ois qui inuenisset eū. ⌋ hoc erat pp duo. primū q; deꝰ volebat seruare inoxios a sanguine eos qui viderēt cayn vt cognoscerēt in tremore membrorꝝ.vel q; volebat vt cayn vi ueret magno tpe vt ml'tū angustiaret. ¶ Sed ad quid fuit positū signū cayn ne occideret:q; magis vī ad oppositū.qui eni per tremorē membrorꝝ cognoscerent cayn occidisse frez magis inclinarent ad abominandū eū q̄s si nullum signum hꝛet:q; tunc non cognosceretur fecisse.tale scelus. ¶ Rñdetur ꝙ qñ maledictus fuit cayn.deus inflixit ei in penā vt q̄cunq; videret eū abominaret eū: ⁊ sic multas angustias sustinēt ex alia ꝑte voluit vt cayn multo tpe viueret vt diutius cruciaret: ⁊ pena sua multis exēplū esset ad cauendū homicidiū: ⁊ ideo deus mādauit ꝙ nullus occideret eū: ⁊ ꝛ̄ mandatum dei de nō occidēdo cayn fuit diuulgatū. Si aūt cayn non habuisset aliq̄ signū per q̄ ab oībus fuisset cognitus: q; qlz videns eū abominabat eū quilz eū inueniēs occidisz maxime cuz per diuersas ꝑtes vidisset ꝓfugus.qñ aūt videbant eū lz nāliter q̄si abominarent:cū deus hoc ad punitionem cayn ageret.tñ cognoscētes in tremore mēbrorꝝ ab occidendo eū cauebant. ⌊ egressus aūt ⌋ cayn a facie dñi.non a deo qui vbiq; semp ⁊ totus est:sed a facie sl'itudinis in qua ei deus loquebat:q; cū vidit se a deo maledictū nō potēs sustinere vultū dei loquētis fugit ab eo. ⌊ bitauit ꝓfugus i terra ⌋.i.nō potens diu manere in eodē loco ꝑ timore. ⌊ ꝺ oriē talē plagā edē ⌋.i.ꝺ padisuz. Jmmediate vt peccauit verecūdatus fuit coram ꝑie suo adā cōpere.iō fugit ad longinq̄s terras ꝺ orientē vsus padisuz nō ꝙ ipse tēderet vt bitaret ꝺ paradisuz:q; padisi vīa nesciebat.cū illuc nūq̄ iuisset nec paradisum vidisset:sz q; fugere intendebat de loco cōmorationis prīs sui.s.de terra vbi nūc est iudea ꝓtingit eū fugientē petē ꝑtes orientis.cōtra edē.i.cōtra paradisum edē.dictio hebraica est: ⁊ significat delicias: ⁊ sic vocat hebraice. ⌊ gan edē ⌋ i.ortus deliciaꝝ vel padisus terrestris. ¶ Dicit aūt Jose. ꝙ cayn accepit vxorē suā calmana ꝙgratis multis terraꝝ spacijs bitauit in terra nayd in qua nati sūt ei filij.sz hiero.non sic transtulit:sed dixit ꝓfugus: ⁊ est diuersitas ista:q; in hebreo dī. ⌊ bitauit in terra nod ⌋. Josephus dicit ꝙ nod ē nomen terre in qua bitauit cayn post fugā a facie dei: sed quia nod hebraice interpretat instabilis hiero. trāstulit ꝓfugus dicēs. ⌊ bitauit in terra ꝓfugus. ⌋ ⌊ ¶ Cōmouit aūt cayn ⌋ hic ponit gñatio cayn. ⌊ vxorē suam ⌋.s.calmana:vt vult Josephus ⁊ Methodius martir. ¶ Aliq aūt querunt vñ habuit cayn vxorē. ¶ Rñdet ꝙ de sororibus suis filiabꝰ ade: ⁊ hoc necium erat ꝓ tēpore illo.postea āt multiplicato hūano gñe non licuit sororem ducere in vxorem. vñ volunt hebrei ꝙ eua quolz partu geminos piebat.s.masculum ⁊ feminam: ⁊ post illi duo erant vir ⁊ vxor: sed de feminis non fit mentio.solas quattuor feminas describit sacra scriptura añ diluuiū.s.euā.sellā.⁊ odam: ⁊ noem filiā lamech.quare aūt hoc sit infra dicet. ¶ Et si queraꝝ quid fem̄ fuerit de vxore abel.s.delbora que ei nōdū copulata fuerat. ¶ Rñdet ꝙ alteri viro post copularet:nec oz dicere ꝙ iste ꝓtus geminorū semp fuisset:sed solū añ multiplicationē. Cū ergo eua mltos filios ⁊ filias genuisset:vt ait scriptura.c.seq.nō fuit necē ꝙ vltra geminos peret:sed aliq̄n masculos aliq̄n feminas.vl' dicetur ꝙ illa in viduitate vel potius vginitate pmansit:sz ꝑm melius est. ⌊ ⁊ edificauit ciuitatē. ⌋ ¶ Querunt aliq quō cayn potuit edificare ciuitatē:q; ciuitas multitudinē reqrit ciuiū ad inhabitationē ⁊ ad edificationē. tunc aūt soli tres homines esse narrant in scriptura.s.adā.cayn.enoch. Sz adaz manebat in loco habitationis sue in iudea. ergo soli cayn ⁊ enoch ciuitatē edificare debebant. Hanc.q. mouet aug. de ciui.dei lib.xv.c.ix ⁊.x. Et rñdet ꝙ tpe edificationis huius ciuitatis multi erant.de filijs cayn qui sufficiebant ad faciendum non solū vnam ciuitatē:sed et multas. Pro quo dicendum ꝙ nō edificauit cayn istam ciuitatem imediate vt recessit cōtra orientem:q; tunc erat centum ⁊ trigīta annoꝝ:vt supra declarauimus.s.in āno quo occidit abel vt placet aliq bus: ⁊ q; homines illius etatis multum viuebant.s.ad nongentos annos ⁊ vltra vel prope mille.dicēt de cayn ꝙ magno tēpore vixerit.maxime q; vidit septimaz gñationez.s. tubalcayn filium lamech.tunc autē valde multi hoies erāt: ⁊ tunc potuit cayn cum multis de genere suo edificare ciuitatem. ¶ Dicendū etiam necessario ꝙ enoch non fuit ꝑmogenit⁹ cayn:q; tūc sol⁹ cayn cū filio suo enoch edificasset ciuitatem:sed fuit enoch filius cayn genitus in senectute quando ciuitas edificabatur. Et ideo vocauit ciuitatem ex noie eius. Et si obijciatur ꝙ fuerit ꝑmogenitus:q; dicitur. ⌊ cognouit cayn vxorē suam ⌋.ergo videt ꝙ ille fuit primꝰ filius quē cayn ex vxore cognita suscepit. Rñdet ꝙ non vz ꝓbatio:q; nō dī cognouit ita ꝙ tunc ea ꝑmo cognouisset. Sed q; ad quālibet gñationem necesse erat vxorē cognoscere. Sic enim dī de adā supra ꝙ cognouit euā: ⁊ peperit seth. ¶ Et qñ narratur linea generationis cayn non est intelligendus ꝙ narretur per ꝑmogenitos semper:sed per aliquos alios. ¶ Rō istius mutationis tangit ab augustino.xv. de ciuitate dei: ⁊ potest esse duplex. Prima quia isti hic nominati fuerunt reges in ciuitate cōstituta a cayn.vel quia isti fuerūt viri stre nui in aliquibus operibus. Et hoc videtur valde verisimile: quia de nullo istorum dicitur ꝙ habuerit multos filios. cuz tamen manifestum est ꝙ multos habebant: q; alias ante diluuium in tota prima etate non fuissent triginta viri cuz nō describantur hic tot:sed absurdum valde est:nisi de lamech cui ponuntur quattuor.s.tubalcayn:tumal:iabel: ⁊ noema: quia omnes isti fuerunt quarūdam artiuz inuentores:vt patet in textu. Uel potest adhuc potissima ratio esse:quia deus ꝓnenunciauerat cayn ꝙ in generatione septima occideretur ideo voluit ꝙ linea perducens ad occisorem cayn . describeretur licet non esset linea primogenitorum.erant autem tēpore quo cayn edificauit ciuitatem multi filij cayn:q; in ducentis annis vel paucioribus poterant multe gentes nasci. ¶ Jn quattuorcentis annis qui fluxerunt ante generationem ysac vsq; ad exitum de egypto fuit multiplicata tanta gens de semine solius abrahe:vt ꝓter gentes ismahelitaꝝ madianitarum:afericarum:idumeorum qui populi siue nūeratio sunt per liceaz solius Jacob multiplicatio fuit vsq; sexcenta millia peditum ꝓter pueros ⁊ senes cuz mulieribus vt ꝑz exo.xij.c. Sed sciendum ꝙ non edificauit Cayn istam ciuitatem deueniens ad finem vite sue:sed apud trecentesimum.vel quattuorcentesimum annuz vite vel quasi. Et ꝑz q; qñ genuit enoch edificauit ciuitatē: ⁊ vocauit eaz ex noie filij sui enoch post.quē fluxerunt quinq; generatiōes añ mortem cayn:vt ꝑz.j.s.vsq; ad tubalcayn que generationes non poterant esse ꝑm tarditatem generandi in tempore illo nisi in quattuorcentis annis vel quasi ad minus quos luxit cayn vsq; ad mortē post vrbem suam conditaz maxime q; non est credendum

Confirmatio.

Confirmatio.

Expō vera.

Cur cayn dura uit ꝑ septē gñationes.

Q̄ō. ix.

Cur deus ōdit signum cayn:ne occideretur.

Rō

Q̄ō. x. Unō cayn accepit vxorem.

Quo tpe fres sororel in cōnubiū accipiebāt

4° tm̄ fcie añ diluuiū.

Q̄ō. xj. Quō cayn potuit edificare ciuitatem.

Rñsio, Augusti.

Q̄ō. xij. Enoch nō fuit ꝓgenitus cayn.

Rō

Rō

Rō prima.

Rō alia.

est credendum q̄ cayn attigerit magnā etatem annoꝝ sicut alī illius tēporis hoies: qz non nāliter: ſz violēte moꝛtuus ē.

Josephus ō cayn.

¶ De cayn ait Josephus q̄ cayn congregauit multos ad se quoꝝ auxilio vīb̄ē condidit: vt rapinas ꝛ latrocinia exercebat: ꝛ ſimplicitatē hoium ad inuentionē menſuraꝝ ꝛ pōde rū pmutauit p̄m⁹ terminos ſre ꝛ ciuitates mutauit. ¶ Sz non multū videt q̄ cayn latrocinia vl̄ rapinas exerceret: qz in terra quā inhabitabat nulla manebat niſi de ſemine ſuo. Non eſt autem probabile q̄ cōtra ſuos filios tyranidē exercet. Etiā qz dato q̄ velit p̄edari. nihil tñ erat qō p̄edaret: qz latrocinia vel rapine fiūt de bonis mobilibus vt de pecunīs ꝛ alīs ſupellectilibus. tunc aūt nihil tale erat: qz metalla nō erant inuēta de quibus fieret moneta: cū tubalcayn ea poſt inuenerit. nec veſtes erant niſi pelles ioꝛnate ouium.

Primꝰ qui terre terminos poſuit

ꝛ ¶ Supellectilia autem alia nondū in vſum venerant. ⌊ poꝛro enoch genuit yrad ⌋. non eſt iſta linea primogenitoꝝ: ſz quicunq; fuerit qui reduceret in lamech qui occidit cayn: quia iſta erat intētio ſcripture. ⌊ qui accepit duas vxoꝛes ⌋. iſte p̄mo contra diuinam inſtitutionem ꝛ conſuetudinales p̄ecedentium induxit ſimultaneaz bigamiam. habuit enīz ſimul odam ꝛ ſellā vxoꝛes. poſt autez licuit ſanctis patribus in veteri teſtamento ex diuerſis cauſis ad multiplicandū populū dei: vt pz in Abꝛaham: Job: Dauid: ꝛ ſimilia: imo ꝛ omnib⁹ licebat. de quo dicēt lib. primo. reg. c. p̄mo. ꝛ matthe. xix. ⌊ genuit ada iabel. ⌋ Iſte fuit paſtoꝛ. ⌊ qui fuit pater habitātium in tentoꝛiīs ⌋. i. inſtitutoꝛ tentoꝛioꝝ portatiliū in quibus habitaret paſtoꝛes ad diuerſa loca paſcuoꝝ. ¶ Iſte vt ait Josephus greges oꝛdinauit ꝛ charateribus diſtinxit. ſepauit greges ſm gña. i. greges ouium a gregibus hedoꝛuz. ꝛ ſm qualitatem ꝛ greges vnicoloꝛes a gregibus ſparſi velleris: ꝛ ſm etatez vt āniculos a maturioꝛibus. Iſte intellexit comiſuras gregū ceteris tempoꝛibus eſſe faciēdas: ꝛ vocatur iſte pater habitantiuz in tentoꝛiīs. non q̄ eos genuerit: ſz q̄ eos inſtruxerit ꝛ inter eos p̄incipiuz fuerit ſicut pater filī. Sic dicimus Ariſtotelē patrem philoſophoꝝ. ⌊ ꝛ nomen fratris eius ⌋. ſ. ex matre ꝛ patre: qz ex patre etiā tubalcayn fuit frater iabel: qz vterq; fuit filī⁹ lamech. ⌊ tubal ipſe fuit pater canentium in cithara ꝛ oꝛgano ⌋. non q̄ ipſe inuenerit iſta inſtrumenta: qz multo poſt fabꝛicata ſunt: ſed qz muſicam artez inuenit ꝛ pulſatiuam: qua cithariſte ꝛ oꝛganiſte vtūtur. Hoc autem elaboꝛauit vt paſtoꝛū ocioſa tedia delectatione muſica tollerētur. Homines autem huius tēporis audientes ab adam futurū duxit iudiciuz ſeculi. ſignis ꝛ aqua laboꝛes inuentionum ſuarum colūnis, latericeis ꝛ marmoꝛeis ꝓſignabāt. ¶ Tubal āt duabus colūnis. ſ. latericia ꝛ marmoꝛea muſicale opus ꝓſcripſit ne lapidea aqs cederet ꝛ latericia ignibus inuiolabilis p̄maneret poſteroꝝ etati documenta datu rus. quaꝝ latericia diluuio abolita fuit. marmoꝛeā aūt apud iudeam ſyria tenet. greci tamē dicunt pythagoꝛā magnū inter eos p̄hm muſicas ꝓſonantias inueniſſe. De hīs Petrus de riga in auroꝛa hec inuēta modo p̄ius eſt ars muſica quā uis pytagoꝛā dicant hanc docuiſſe p̄us. ¶ Hebꝛei dicunt vt ra. ſa. q̄ tubal inuenit iſta inſtrumenta ad cultū idoloꝝ: ſed hoc falſum eſt: qz cultus idoloꝝuz in p̄ima etate non fuit: ſz cepit in ſecūda auēreth q ignē in caldea colere docuit ꝛ aſſirophene. qui imagines ſtatuas p̄mo in egypto fabꝛicauit: vt aiunt yſidoꝛus ꝛ euſebi⁹ ceſarieñ. Uel vt alī volunt cultus ſtatuaꝝ icepit a Nino rege niniue circa tpa habꝛahe ſub anno ab oꝛbe cōdito. ter. M°. cc°. xx°. qui bello p̄ri ſuo moꝛtuo ſtatuā in memoriā ꝓſtituit: que poſt per abuſionē ꝛ ptātem eius intentionez honoꝛe diuino a ſuis culta fuit: ꝛ ꝟ eſt ſm nūos interp̄retū. fuit hoc ab oꝛbe p̄dito ānis mille noningētis octuagintaq̄ttuoꝛ fere ſm veritatē hebꝛaicā. demēdo mille ducētos trigitaſex ānos. ⌊ ſella quoq; genuit tubalcayn ⌋ Iſta fuit ſecūda vxoꝛ lamech. ⌊ qui fuit maleatoꝛ ⌋. i. cōpoſitoꝛ ferri ꝛ calibis. qz iſta cū de terra extrahunt̄ per maleationem depurātur ꝛ in vnum coꝛpus compingūtur. ⌊ ꝛ faber in cuncta opera eris ꝛ ferri ⌋. es aliquando ſignificat monetam iuxta illud luc. xxj. c. de vidua que obtulit duo era minuta in gaçophilatiū. i. duos denarios parui valoꝛis. Alio modo ſignat omne genus metalli. Tertio modo ſigat quādam ſpeciem metalli: ꝛ iſto modo accipitur hic: qz diſtinguitur contra ferrum. Alie autem ſpecies metalloꝝum: vt auruz ꝛ argētum non fuerunt a p̄incipio inuente: ſed poſt per magnum laboꝛem ꝛ cupiditatem ad humanos vſus deuenerūt. ſicut ait Ouidius metamoꝛ. liboꝰ p̄imo nec tm̄ ſegetes alimētaq; debita diues paſcebatur humus: ſed itū eſt in viſcera terre. effodiuntur opes irritamenta malorum. Jamq; nocens ferrum ꝛ ferro nocētius auruz p̄odierant. vt ait Josephus tubalcayn arte ferrariaz inuenit ꝛ res bellicas docuit. ſculpturas operū in metallis in libidinē oculoꝝ fabꝛicauit. quo fabꝛicante tubal frater eius de quo dictuz eſt maleoꝝ ſono delectatus ex ponderibus eoꝝum p̄poꝛtiones ꝛ conſonātias que ex hīs naſcuntur excogitauit. Modus autem inuenīē di metalla talis fuit duz ſuccēderent frutices in paſcuīs ve ne metalloꝝum que ſuperficietenus eminebant fluxerunt in riuulos ꝛ ſublate lamine figuras loꝛum in quibus iacuerant referebāt: ex quo tubalcayn cognouit q̄ in varias figuras metalla volui poſſent. vnde per maleationez ars fabꝛilis incepit. vocatur autem tubalcayn. maleatoꝛ quātum ad p̄imam compactionez vel depurationem metalloꝝum. vocatur faber: qz de metallis diuerſa inſtrumenta ꝛ vaſa fabꝛicauit. ⌊ ſoꝛoꝛ vero tubalcayn nomea ⌋. ſ. ſoꝛoꝛ ex parte matris etiā erat ſoꝛoꝛ iabel ꝛ tubal. Sole quattuoꝛ femine deſcribuntur ex nomine ſuo ante diluuium. ſ. eua: quia oīum viuentiū p̄incipium ꝛ mater fuit. ſella ꝛ ada: quia fuerunt due p̄me vxoꝛes vnius viri. vel p̄opter dignitatem filioꝝum. nomea quia ipſa fuit inuentrix omnis generis lanificij: ſicut fratres ſui multas artes inuenerunt. Uel vt ait Auguſtinus. xv. de ciuitate dei. Iſta linea deſcripta eſt linea ciuitatis diaboli que incepit in cayn: ꝛ iſta ciuitas bonum ſuuz in hac vita habet quod eſt quedam coꝛpoꝛalis delectatio per mulierē deſignata. Iſti viri hic nominati: ꝛ omnes illius tempoꝛis quadam ſtature p̄oceritate homines noſtri tempoꝛis valde excedūt ꝛ viribus coꝛpoꝛis: vt de gigātibus taceamus ad quos nulla noſtrorum coꝛpoꝛum comparatio eſſe poterit. probāt hoc antiqua ſepulchꝛa de quibus fluminum viribus oſſa eiecta modernoꝛum coꝛpoꝛum quātitate mirabiliter excedunt: vt patet per Auguſti. de ciuita. dei. c. x. Dicit etiam ibidē quēdā molarem hominis ſe cum multis alīs ſimul aſpiciētibus vidiſſe: qui ſi minutatim frāgeretur centum. de noſtris molaribus inde fieri potuiſſe quē alicuius gigātis fuiſſe exiſtimat. Uires aūt antiqua facta ꝛ bella denotant. Ait enim Uirgineidos libꝛo vltimo de milite foꝛtiſſimo qui lapidez magnū eiecit qui agroꝝum limites diuidebat. vix illum lecti bis ſex ceruice ſubirent. qualia nunc hominuz p̄oducit coꝛpoꝛa tellus. ⌊ ¶ Dixitq; Lamech vxoꝛibus ⌋. Hic interponitur colocutio lamech ad vxoꝛes ſuas vt demonſtretur moꝛs cayn. ꝛ non cōputat vltra linea cayn. nō q̄ in iſtis. ſ. tubalcayn ꝛ tubal conſumate fuerint generatiōes cayn vſq; ad diluuiuz quia tempoꝛe tubalcayn moꝛtuus fuit cayn qui foꝛte octingentos annos non compleuit p̄euentus moꝛte violenta: ꝛ quādo genuit eum adam tranſierant quindecim anni a p̄imo oꝛdio generis humani: vt placet quibuſdam qui non acceduntad annoſ p̄rime etatis. que durauit. ſ. ab adam vſq; ad diluuium vltra mille ꝛ quingētos annos: ſed deſcripſit vſq; ad tubalcayn cuius tempoꝛe mōtuus fuit cayn ad quod iſta ſcriptura deducere intendebat. ⌊ Audite vocem meam vxoꝛes lamech ⌋. Hic duplicatur iſta p̄poſitio ꝛ ſm q̄ ait Hieronymus in quodam p̄logo ſuper p̄phetas minoꝛes quā docūq; talia dicuntur. vel ad intellectum ſpirituales referūtur. vel auditoꝛes multi attenti eſſe monentur. ⌊ quoniaz occidi virum ⌋. Aliqui exponunt iſtam litteram de cōqueſtione lamech de vxoꝛibus ſuis: quia lamech ad ſenectutem deueniens male a ſuis vxoꝛibus tractabatur in penam bigamie: quia per que quis peccat. per hec punitur ſapientie. xj. tunc ipſe cominabatur eis: q̄ ſi eum male tractando occiderent maioꝛem penam ſuſtinerent q̄z ipſe ſuſtinebat p̄o moꝛte cayn. ¶ Ad quod ſciendū q̄ lamech: vt tradit Josephus vir ſagittarius erat: ꝛ multum videndo vſum videndi perderat qui vadens ad venationem ferarum non p̄o vſu carnium: qui in p̄ima etate non fuit: ſed p̄o delectatiōe vel pellium neceſſitate ad veſtes puero directoꝛe vtebatur. Uenit ergo caſu quadaz die in agro in quo Cayn qui p̄e timoꝛe incuſſoꝛ profugus erat inter fructeta latebat. cumq; puer vidiſſet fructeta moueri direxit verſus partem illaz ſagittam lamech qua emiſſa cayn percuſſus occubuit: quod cū lamech factum comperiſſet p̄e tedio puerum taz grauiter arcu percuſſit q̄ moꝛtuus eſt. ¶ Nūc ḡ dicebat lamech vxoꝛib⁹ ſuis. ⌊ occidi virū ⌋. i. cayn q̄ erat virile etatis. ⌊ in vulnus meū. i. per illatum

Tubalcayn inuentoꝛ multaꝝ rerum.

Modꝰ inueniēdi metalla

AA Qō. xv.

BB

illatum vulnus effundendo sanguinē. ⁊ iuuenem vel adolescentulum .i. directorē quem dicūt iudei fuisse tubalcayn
¶ in liuore meo .i. per liuorē a me illatū. dicit liuor nigredo sanguinis apparētis apud cutē ex percussione ꝓueniēs qñ sanguis nō emittitur. sic enim fuerat in ista percussione: qa non fuerat percussus adolescentulus gladio vel aliquo ferro: sed arcu multotiens verberato occubuit tumefacta ⁊ nigrefacta cute siue sanguinis aliq̄ effusione. ¶ septuplū vltio dabit de cayn .i. ille qui ꝑcussit cayn. s. ego. puniet in septuplo q̄z cayn. ¶ de lamech vero septuagies septies .i. ille q occiderit lamech septuagies septies punietur q̄z cayn vel q̄z lamech. Et volebat dicere vxoribus suis. vxores lamech ego q occidi cayn septupliciter punior: sed si vos me occiditis me male tractando: q⁹ sic poteritis me occidere ⁊ valde magis puniemini. s. septuagies septies. ¶ Sed ista expō falsuz supponit ⁊ facit litteraz falsam. Primo q⁹ non est verisimile ꝙ due mulieres tm̄ affligerent vnū virū ꝙ ipse rogaret eas ne affligerent ⁊ timeret mortem sibi inferri ab eis cū posset eas occidere. Item q⁹ lamech multos filios genuerat. qui si viderent patrez ab vxoribus iniuste affligi non permitterent. Item q⁹ non est verisimile ꝙ due vxores concordarēt ad affligendum virū. due enim vnius viri vxores inter se raro cōcordant. Item falsa esset littera: q⁹ lamech nō fuit punitus septies q̄z cayn: q⁹ cayn tota vita ꝓfugus ⁊ miserabilis mēborum concussus tremore fuit: ⁊ ad vltimū sagitta interīt. De lamech autē nullū malū legit fuisse passus: ⁊ dato ꝙ occisus fuisset ab vxoribus nō equipabat ista pena. pene quaz sustulit cayn. Etiā q⁹ valde irrōnabile est ꝙ occidēs lamech septuagies septies puniret cū pctm̄ non esset septuagies septies qd̄ exigebat ad iustā distributionē pene. ¶ Aliq autē iudei aliter exponunt dicētes ꝙ vxores lamech audiuerāt diluuium futurū esse in diebus illis: ꝓp enormitatē luxurie. ō qua dī. j. vj. c. ꝙ oīs caro corrupat viā suam. iō dicebāt iter se qd nobis ꝓficit cōcipere cū filij nr̄i in diluuio morituri sunt. ⁊ sic subtrahebāt se a thoro lamech. Lamech aūt inducebat eas ad thoz assecurans eas de diluuio dicēs ¶ occidi virum in vulnus meū .i. nūqd ego occidi virū ꝓ vulnus vel adolescentulū ꝓ liuorē vr̄a me abstinere debeatis. Uel vt legat affirmatiue ¶ occidi virū .i. cayn ⁊ adolescentulū directorē. tm̄ nō debetis ꝓp hoc abstinere a me tanq̄z filij vr̄i sint diluuio pituri: q⁹ vsq̄z ad septuagitaseptē gñationes nō dabit vltio de lamech. ¶ Sed ista expō valde infirma est: q⁹ facit iplicare ꝓtradictionē: rōnē mulierū ⁊ rn̄sionē lamech eē debilem q⁹ vt supponit credebant vxores lamech ꝙ diluuiū vēturū erat ꝓp luxuriā mūdi. quo ꝑ rnderet lamech ad intētionem earz dicēs ꝙ nō puniret posteritas sua vsq̄z ad septuaginta septē gñationes sicut punit⁹ fuerat cayn in septia. Item ista expō supponit fm̄. s. ꝙ vxores lamech crederent diluuiū ap ꝓpinquare: q⁹ dī luc. xvij. c. edebant ⁊ bibebāt: ⁊ ducebāt vxores ⁊ dabant ad nuptias vsq̄z in die quo intrauit noe in archā ⁊ venit diluuiū: ⁊ pdidit oēs. ex quo pz ꝙ nō retrahebant vxores lamech a copula m̄rimoniali ꝓp timorē diluuij. ¶ Dom̄ ꝑ alr. s. ꝙ vxores lamech abstinebant ab eo: q⁹ sciebant ipm̄ occidisse cayn. de quo deus mādauerat ne aliquis eū occideret sub magna pena occiderat ēt filiū suū tubalcayn quē dicunt iudei fuisse directorē lamech. Jō rōnabiliter credere poterāt ille vxores ꝙ ꝓles q̄ gigneret de lamech a deo ꝓp pr̄z puniēda esset. Jō nolebāt ꝓcipe filios ad occisionez. Lamech aūt excusat se dicēs eas pacificādo. ¶ occidi vir̄ .i. ls verū sit ꝙ ego occidi cayn in vulnere sanguis effusiōe. ⁊ adolescētulū in liuore nō effundēte sanguinē. ¶ tm̄ septuplū vltio dabit de cayn .i. si cayn nō fuit punit⁹ vsq̄z septuplū. i. septimā gñationē: ita septuagies septies vltio dabit de Lamech. i. nō puniet vsq̄z valde multas gñatiōes. ponit. n. nūs certus ꝓ icerto q⁹ modus in scripturis sepe inuenit: vt patet mat. xviij. c. non dico tibi septies: s̄z vsq̄z septuagies septies. i. totiēs quotiēs aliqs in aliū peccauerit sibi remittenduz est. ⁊ ꝓcedit dcm̄ lamech: q⁹ cayn fuit pessimus vir ⁊ ex iuidia ꝺ expressuz dei mandatū ꝑditorie frem occidit. Lamech aūt ignoranter occidit cayn. adolescētulū ā occidit ex magna ira dolēs ꝙ occidisset cayn. ¶ Cognouit quoq̄z ¶. hic ponit scōz ꝓncipale. s. descriptio gñatiōis ꝓmā sure ꝓ linea seth vsq̄z ad noe in q̄ alius stipes incepit: ⁊ ponit ls de intentione ꝓncipali scripture posit supꝑ qbusdā incidētalib⁹. ¶ Et dicūt doctores cōit ꝙ postq̄z cayn occidit abel: adā ꝓposuit vltra se nō cognituꝝ vxorē suā: ⁊ māsit in ls ꝓposito ꝓ cētū annos lugēs filiū suuz abel in valle lachrymaꝝ iuxta hebron circa hierl'm: s̄z post a deo ꝓ āgelū monitus fuit vt accedēt ad vxorem suā: q⁹ nolebat xp̄s de semine deꝑuato nasci: ⁊ tūc cognoscens vxorē suā genuit seth: qd̄ tm̄ ip⁹ obauim⁹. q. iij. ¶ Aliqui tm̄ iudei ꝓtinuāt istā lr̄am supiozi fm̄ tps dicētes ꝙ quādo vxores lamech nolebant cōiungi viro suo lamech duxit eas coram adā qui pr̄ erat oium ⁊ reuerēdus iudex ⁊ increpauit eas mādans ꝙ redderēt debitū viro suo: tunc ipse rnderunt ade dicētes iudica ꝑus tibi ipsi: q⁹ mltis annis segregasti te ab vxore tua eua quātū ad thorū. Adā aūt ne exēplo suo induceret alios ad cessandū a mltiplicatiōe gñis hūani accessit tūc ad vxorē suā ⁊ genuit seth. ¶ Sz ls esse nō potuit: q⁹ seth fuit genit⁹ ānō cētesimo trigesimo vite ade: vt pz. c. seqn̄ti fm̄ lr̄am nr̄am ⁊ hebraicā: ls. lxx. interptes dicāt hoc factū ānō ducēte^mo trice^mo vite ade: sed in tā puo tpe nō poterant esse septē gñationes q̄ fluxerūt ab adā vsq̄z ad tubalcayn: q⁹ in tpe illo sero gñabāt hoies: ⁊ dato ꝙ gñassent ita cito sic nunc. s. ānō vigesimo vel modicū vltra nō possent fieri septē gñatōes in cētū triginta ānis. ¶ ⁊ vocauit nomē eius seth ¶. q⁹ interpretat positio. cuius rō ꝑ subdit. ¶ posuit deus mihi ad semen ꝓ abel. ¶ ⁊ pp istā pōnē seminis vocauit eū seth. i. positionē: ⁊ dī eē positus ꝓ abel: q⁹ adā videns cayn pessimū ⁊ a dō reprobatū nō reputabat eū filiū. Cū ergo vidit se carere abel iusto iudicauit se orbatū libis. deiñ postq̄z hūit seth accepit illū in loco abel mortui. ¶ Sz ⁊ seth nat⁹ est filius ¶ Seth datiui casus est. tenet acqsitiue: q⁹ illi natus est filius. ¶ quē vocauit enoch. ¶ Iste sic dī: q⁹ enoch idē est qd̄ inuocans pp id qd̄ in lr̄a subdit. ¶ Iste cepit inuocare nomē dñi ¶. fuit iste a seth pr̄e suo deuote in diuino cultu editus intm̄ ꝙ aliquas orones inuenit in qb⁹ deū inuocaret ⁊ alios in ls instruebat in hebreo hr̄. ¶ tūc cepit inuocare nomē dñi ¶ .i. ꝙ in tpe isti⁹ inceptus fuit cult⁹ idoloꝝ nō ab isto: s̄z a filijs cayn: vt. s. dcz fuit: q⁹ in tpe ꝑdictoꝝ. s. abel ⁊ tubal honor fiebat idolis: sed hec falsa sunt: vt. s. diximus. ¶ Aliq volunt ꝙ iste imagies fecit: ⁊ errauit in eis: sed ls magis fl'm: q⁹ sci viri filius erat q⁹ euz non pmisisset ad talia inclinari: ⁊ cā potissima est quare nō poterat cē in tpe illo idolatria: q⁹ hoies nō poterāt ignorare vnum deū: q⁹ frequēter appebat eis: vt pz de cayn ēt si malus erat. ēt q⁹ adam fuerat in padiso: ⁊ coguerat ista. docebatq̄z filios suos quare nō poterant circa talia errare.

¶ L. S. De recapitulatiōe creationis hominis: de morte ade ⁊ seth ⁊ filiorum eius vsq̄z ad Noe.

¶ Capitulum quintum.

Jc est liber gñationis adā in die qua creauit deus hoiem. Ad silitudinē dei fecit illuz: masculuz ⁊ feminam creauit eos: ⁊ bñdixit illis: ⁊ vocauit nomen eorū adam in die qua creati sunt. Uixit aūt adā cētum triginta annis ⁊ genuit filiū ad imaginē ⁊ silitudinē suā: vocauitq̄z nomē eius seth: ⁊ facti sunt dies adā postq̄z genuit seth octingenti āni. genuitq̄z filios ⁊ filias. Et fcm̄ est omne tps qd̄ vixit adā anni nōgēti triginta ⁊ mortuus est. Uixit quoq̄z seth centum quinq̄z ānis: ⁊ gēuit enos. Uixitq̄z seth postq̄z gēuit enos octingentis septē annis: genuitq̄z filios ⁊ filias. Et facti sunt oēs dies seth nōgentoꝝduodeciz ānoruz: ⁊ mortuus est. Uixit vo enos nonaginta ānis: ⁊ genuit caynā. Post cuius ortū vixit octingētis qndecim ānis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Factiq̄z sūt oēs dies enos nōgenti qnq̄z anni: ⁊ mortuus est. Uixit quoq̄z caynā septuaginta ānis: ⁊ genuit malalebel: ⁊ vixit caynā postq̄z genuit malalebel octingentis q̄draginta ānis: genuitq̄z filios ⁊ filias: ⁊ facti sunt oēs dies caynā nōgentidecē anni: ⁊ mortuus

Expō ꝓma.

Qō. i6. Cōfutatio expositionis. Confirmatio. Confirmatio 2ª

Confirmatio3ª

Confirmatio4ª qoarta.

Alia expositio.

Confutatio expositōis

Confirmatio.

Expositio vera

DD Qō. i7. An ꝑ occisionez fris cayn cognouit vxorem ꝑ opio.

2ª opinio.

Cōfu

tuus est. Uixit aũt malalehel septuaginta quinq3 annis: t genuit Jared. Et vixit malalehel postq3 genuit iared octingẽtis triginta annis: t genuit filios t filias. Et fcĩ sunt oẽs dies malalehel octingentinonagintaqnq3 ãni: t mortuus est. Uixitq3 iared cẽtũ sexagintaduobus ãnis: t genuit enoch Et vixit iared postq3 genuit enoch octigẽtis annis: t genuit filios t filias. Et fcĩ sunt oẽs dies iared nõgenti sexagintaduo ãni: t mortuus ẽ. Porro enoch vixit sexagintaqnq3 annis: t genuit mathusalem. Et ambulauit enoch cu3 deo. Et vixit enoch postq3 genuit mathusalẽ trecẽtis ãnis: t genuit filios t filias. Et facti sunt oẽs dies Enoch trecẽti q̃nquagintaqnq3 ãni: ambulauitq3 cũ deo t nõ appuit: q3 tulit eũ9us. Uixit quoq3 mathgusalẽ centũ octogintaseptẽ ãnis t genuit Lamech Et vixit mathusalẽ postq3 genuit lamech septingentisoctogintaduobus ãnis: t genuit filios t filias. t fcĩ sunt oẽs dies mathusalẽ nõgenti sexagintanouẽ annis: mortuus est. Uixit aũt lamech centũ octogintaduob' ãnis: t genuit filiũ: vocauitq3 nomẽ eius noe: dicẽs. Iste ꝓsolabit nos ab opib' t laboꝛib' manuũ nr̃aꝝ i terra cui maledixit dñs. Uixitq3 lamech postq3 genuit noe qngẽtis nonagintaqnq3 ãnis t genuit filios t filias. Et fcĩ sunt oẽs dies lamech septingenti septuagintaseptẽ anni: t mortuus est. Noe vero cum quingentoꝛum esset annoꝛum. genuit sem: cham: t iaphet.

Ecclia. 44. c.

¶ Capitulum quintum.

Hic est posita gñatione ade quãtum ad se solũ. hic recapitulat vt deducatur ꝓtinuate t directe vsq3 ad scõm stipitez s. noe. Et tangunt. duo p̃ fit p̃dictoꝛũ breuis recapitulatio. secũdo generationis sancte cõtinuata deductio ibi. | vixit aũt adaz. | Circa primum. | hic est liber |. i. ista est scriptura narratio generationis adam: q3 ante l3 dicerẽt de generatiõe ade: tñ magis tangebant quedã alia facta. Hic autẽm sola linea generationis deducit. ideo ꝓprie vocatur liber generatiõis. sicut primum. c. euangelij beati mat. vocat liber generatiõis iesu xp̃i q3 ibi sola linea generatiõis describit nullo alio admixto. do nec illa cõpleretur. | in die qua creauit deus hoiem |. Ex l3 volunt iudei q̃ in die quo adam formatus fuit t eua genuerunt cayn t abel in paradiso: sed hoc p̃cedẽti. c. improbauimus. Itẽ hoc impoꝛle est t repugnat lr̃e: q3 l3 de cõceptione cayn nõ exprimat in lr̃a vtrũ fuerit in padiso terrestri vel extrã de seth exprimit q̃ fuerit in cẽtesimo trigesimo anno ade. Jõ non potuit esse in die qua creatus fuit adaz. q̃n aũt dr̃ in lr̃a iste est liber gñationis adã. non intelligit de gñatiõe cayn vel abel: sed de gñatione seth: vt patet imediate in littera. impossibile ergo fuit istam generationem fuisse in die formationis vel creationis adam. Omnes enim catholici tenẽt q̃ extra paradisum coierunt p̃mo adam t eua. ¶ Et respõdet Nicolaus q̃ dies nõ capitur hic ꝓ vno die artificiali vel nãli: sed ꝓ multis diebus sicut supra. q̃. c. Iste sunt generationes celi t terre q̃n create sunt in die quo fecit deus celuz t terrã. i. in diebus: q3 nõ fuit creatio oium illoꝝ in vna die. Sed in pl'ibus sic dicit q̃ accipit hic singulare ꝓ plurali. Sed hoc non vz: q̃ ista generatio ade nõ fuit in dieb9 creationis sed post. Nec est sil'e exem^m qõ allegat: q3 ibi ponitur nẽcio singulare ꝓ pl'ri: q3 dies creationis fuerunt plures. dies autez generationis ade non fuerũt nec in vno neq3 in pluribus diebus creationis. ideo dicendũ q̃ est sensus. | iste est liber generationis adam in die qua creauit deus celuz t terram |. i. a die qua creauit deus tẽ. s. q̃ cõputando oẽs generationes adam debent computari a die qua fecit deus celum t terrã. s. post illũ diem: q3 ante nihil genuerat. | adam |. quãtum ad tres potẽtias anime cuz tribus actibus suis. | t similitudinem suam | quãtum ad virtutes q̃ sunt quidam ornatus imaginis: de hijs diximus supra primo capitulo. fecit illum: idest hominem. hoc refertur ad speciez: q3 tota species ad dei imaginez facta fuit. Uel refert se ad primum indiuiduuz in quo fuit tota natura specifica humana. | masculum t feminaz creauit eos |. hoc refertur ad duo in diuidua. prima. s. adam t euam. | creauit eos |. i. formauit q3 nullus eoꝛum fuit simpliciter formatus cum adam de limo formatus fuerit eua: autez de costa viri. | t benedixit illis |. idest dedit illis virtutez multiplicandi dicens. crescite t multiplicamini. | t vocauit nomen eoꝛum adam |. hoc nomen adam non est ꝓpꝛium: sed cõmune. significat enim omnia indiuidua speciei humane sicut illud nomẽ homo. magis tamen conuenit masculo primo q̃ eue: quia adam in hebꝛeo significat precisum de terra. t dicitur adam de | adama |. adama enim terram significat. Adam: scilicet primus vir fuit ꝓcisus de terra: quia corpus eius de limo formatum est. Eua autem non fuit ita ꝓcisa de terra: sed mediãte Adaz. | In die qua creati sunt |. i. in die qua primo formauit eos. s. die sexto. tunc eni vocauit eos homines siue adam. | vixitq3 adam |. hic ponitur secũdum. s. deductio gñis sancti p seth vsq3 Noe. | centum t triginta annis t genuit seth |. adam genuerat p̃mo cayn t abel cũ duabus soꝛoꝛibus eoꝝ. s. chalmana t delboꝛa. deinde mortuo abel accessit ad euã nec genuit vsq3 quo esset centũ t triginta annoꝝ: t tũc genuisset seth. ¶ Methodius martir t septuaginta interptes dicũt q̃ ducentoꝝ triginta annoꝝ erat adã cũ genuit seth: t p̃m l3 volunt quidã doctoꝛes q̃ lr̃a hebꝛaica tacuerit centũ annos quos adã tenuit in plãctu ꝓ abel filio suo. ¶ Sciendus tñ q̃ interpretes ꝓcordant in nũo totali annoꝝ cuiusl3 hois hic scripti cũ lr̃a hebꝛaica: sed dr̃nt: q3 aliq̃ antecẽs gigneret ponunt interptes pl'es annos q̃s lr̃a hebꝛaica. deinde sbtrahũt eos de ãnis quos ponit lr̃a hebꝛaica post gñationẽ. vt p3 in adã in cuius tpe totali vtriq3 ꝓcordant. s. q̃ vixerit noningẽtis t triginta ãnis: sed lr̃a ista t hebꝛaica ponit ei centuz t triginta anteq̃s gigneret seth. Et deinde octingẽtos ãnos l3 interptes añq̃ adã gigneret seth vixit ducẽtis triginta ãnis. deinde vixit septingẽtis ãnis. de hijs Aug. xv. de ciui: dei. c. xj. t vltra vbi ꝓcordat oẽs varietates ãnoꝝ. De cã aũt hui9 mutatiõis l3 eũ. j. dicemus. | genuit filiũ ad imaginẽ t sil'itudinẽ suã |. i. qui valõ simul erat ade i tota corpis dispõne ita vt imago eius videret sic filius in diuinis: q3 multũ pfez gignentẽ pfecte exp̃mit. Et vocat imago eius. vt dz̃ | ad imaginem t sil'itudinẽ suã | t nõ ad imaginẽ t sil'itudinẽ dei: quia nã corrupta ad dei imaginẽ t sil'itudinẽ plẽ referre non potuit: l3 talẽ genuit q̃lis erat. Adã. n. iaz mortalitati subditus erat t alijs incentiuis peccãdi. sic mortalẽ filiuz cũ reliquijs pcti oꝛiginalis: t ipsa culpa oꝛiginali genuit: nõ potuit adaz filiũ gignere in imagine t sil'itudine q̃ ipse fozat9 est. ad imaginẽ. n. dei t sil'itudinẽ. adã fozatus fuit. vt p3. s. p̃. c. l3 filium suũ l3 ad imaginẽ dei gignẽ potuerit. ad sil'itudinẽ tñ gignẽ nõ valuit. imago. n. in nãlibus attẽdit: t iõ amitti nõ põt. Similitudo aũt in gratuijs est cui9 pfectio in qbusdã dotib9 status ꝓditi ꝓstabat. s. iustus t imoꝛtal'. Et talẽ filiũ adã gignẽ nõ valebat. Sil'itudo aũt t imago hois ad filiũ ꝓpꝛtiõal'r accipit sicut hois ad deũ. S3 nõ põt pfecte hõ filiũ ad imaginẽ suã sic in diuinis gignit fili9 imago p̃is. cũ rõ imagis ꝓsistat in exp̃ssione rei cui9 est: q3 nullus hõ vnq3 fuit nec vr̃ obẽ eẽ q̃ gignẽt filiũ total'r eius q̃ntitatẽ: eiusdẽ grossitiei t totalit' vniformẽ in oib9 figuratiõibus mẽbꝛoꝝ t oibus alijs dispõnib9 corpis t aie. fili9 aũt dei total'r est sil'is p̃i: q3 nihil est in p̃e qõ nõ sit in filio ꝓter sacr̃z gñatiõis: vt ait Hila. in libris de trini. Rõ est q3 nõ pfectioꝛ ẽ vna psona q̃s alt'a cũ gl3 sit imẽsa t alteri coeq̃lis: vt p3 in symbolo. | genuitq3 filios t filias |. ml'tos filios t filias hũit adaz postq̃s genuit seth. Et vt dicunt quidaz fuerunt triginta filij' t totidez filie quorum nomina non exp̃munt̃r. quia non intendit scriptura deducere eoꝛum lineam. sed solum lineam seth: quia omnes alie linee diluuio consumpte sunt sola linea seth mansit ex qua natus fuit Noe t post multa tempoꝛa christus iesus. | t fcĩ sunt ãni ade noningenti triginta | p̃m cõputationem iterptũ durauit p̃ma etas p duo millia ducẽtoꝝ q̃nquagintaduoꝝ ãnoꝝ l3 lr̃az hebꝛaicã. Et cõputationẽ text9 nr̃i durauit mille sexcentis quinquaginta t sex: t p̃m hoc mortuus fuit

A

Opdeorũ q̃ Abel t cayn fuerũt geniti i padiso q̃n adaz forat9 fuit t eua.

Cõfutatio opinionis. R° Nicolai

Cõfutatio

R° vera

B

Q. 1. Quot annos nat9 era t adãcũ genuit seth.

C

Nõ põt perfecte gignere hõ filiũ ad imaginẽ suam sic i diuinis gignit filius imago p̃is.

D

Rõ imaginis p̃ stit i expressione rei est

Fili9 dei totaliter p̃i similis est.

tuus fuit Adaz ante diluuium annis septingentis viginti sex anno sexagesimosexto vite lamech anno centesimo vigesimosexto ante natiuitatem noe. De hȝs Augustinus de ciuitate dei libro.xv.c.xxj. ⌊vixit seth centum quinq annis⌋. In translatione interpretum habetur q vixit ducētis quinq anteq̄z genuisset enoch: sed postea detrahunt de ānis quos ponit littera hebraica post generationem. vnde tenent interpretes istam litteram q in nouem generationibus positis vsq̄z diluuiuz concordant in totali numero annoz: sed non in numero annoruz quē quilibet attigerat anteq̄z gigneret. vnde in prima generatione. secūda. tertia. quarta. quinta addūntur centum anni generantibus ante generationem. deinde subtrahūtur post generationem. In sexta autem generatiōe. s. quādo Jared genuit enoch. codices nostri z hebrei concordant codicibus interpretum ponentes ante generationem centum sexaginta annos. Septima autem generatio est sicut p̄cedentes. s. q addūtur ante generationem ānicentum. Deinde subtrahuntur. In octaua autem generatione qua mathusalem genuit enoch. subtrahuntur in codicibus interpretū viginti anni ante gn̄ationem de annis quos ponit littera hebraica. deinde post generationē addūtur ad annos littere hebraice. In lr̄a nostra z hebrea dicit mathusalē centū octuaginta septē annoz qn̄ genuit lamech. In lr̄a interpretū dicitur fuisse centū sexagintaseptem. ¶ In nona autem generatione qua Lamech genuit noe sūma total' annoruz discordat: q ante generationē ponit littera iterptum habuisse lamech centū nonagintaocto ānos. nostra autē ponit centū nonaginta duos. Sed post gn̄ationem addit littera nr̄a z hebraica triginta annos supra lr̄am interpretuz dicens. vixisse post gngentis z nonagintaquinq. Interptes ponunt quingētos sexagintaqnq: ió de tota sūma supabundant viginti quattuor anni in littera nostra z hebrea ad litteram interpretū. ¶ Sed qūo h fcm̄ sit certū nō est. ¶ Dicit ron. y. n. qui interpretes nō defendit: ȝ docet p̄ter eoz trāslationem aliā esse nec̄iam. forte diceret hoc ignorantia vel alia de cā fcm̄ fuisse. ¶ Augu. aūt qui valde defendit eos dic̄ de hȝs. xv. de ciui. dei. c. xj. xij. z. xv. q interpretes viri famosi z magne auctoritatis fuerunt. Et ideo si a lr̄a hebraica discrepent z p̄cordari possunt eis derogandū nō est: q talis mutationis littere aliq̄ secreta cā subest. si aūt p̄cordari non p̄nt magis hebraice veritati credendū a q̄ nobis sacra scriptura prouenit. De mutatione aūt hac dicunt quidā: vt ait Augu. p̄dicto lib°. c. xij. q: interpretes viri celebres erant: z in scripturis edocti de quibus non est p̄sumendū q mentiti fuissent nescientes vel q mentiri voluissent. Judei aūt licet sic a principio in suis libris habuerint. tñ post vt diminuerēt auctoritatē scripture nostre multa loca corruperūt. Augu. aūt refutat istā opinionem: z falsa est: vt patet hiero. in prologo super genesim qui incipit. ⌊desiderij mei⌋. vbi ait q xp̄s z apli sue in euangelijs siue epl'is allegauerunt auctoritates qual'r nunc habētur in littera hebraica: z non hñr nunc sic in lr̄a interpretū. ergo vi q nō mutauerint iudei. al's apostoli mentiti fuissent dicentes tal'r esse in lr̄a hebraica qual'r nō hēbatur: qō nephas est z ipol'e. ista. n. patio necessaria est. ¶ Aug. aūt. xv. lib. c. xv. ip̄obat eā al'r dicens q facili° erat corrupi litterā interpretū q̄z hebraicā: q nō est verisil'e q in dei per vniuersuz mundū longe lateq̄z diffusi in hanc sniam peruenirent vt sacrā scripturā corrūperēt: z dū nobis obuiare cupiunt sibi veritatē aufferrēt. ¶ Etiā dato q eoz malitia tm̄ exercuisset nō potuissent oēs biblie corrūpi: ȝ aliq̄ corrūperent. Interpretes aūt viri. lxx. erant iudei q non p ignorātiam cū tot z tanti in scripturis eēnt: sed p malitiā veritatez gentili regi cōicare inuidentes aliterq̄z q̄z in hebreo eēt valde longe transtulerūt. Sed ēt hoc aug. nefariū esse credit: q illi viri in magna auc̄tate ab eccl'ia recepti sunt: ȝ dicit istas mutationes saltē in ānis a scriptoribꝰ fuisse ex industria vel ignorātia fcās: z ȝ tȝ hiero. in ꝓlogo sup paralipo. q icipit. ⌊si septuaginta⌋. dicēs q si trāslatio septuaginta interptuz pura maneret vt ab eis in grecū versa est supflue ipse ageret aliā translationē: sed q scriptores corrupunt: nec̄e est aliam emendatā de hebreo traducere in latinū. ¶ Modū aūt corruptionis siue mutatiōis assignat q̄nic̄ter Aug. in. c. p̄dicto quātū attinet ad istā vitatē ānoz. s. q interptes p̄scripserint pure: vt in hebreo hēbat: z sic reliq̄rint in armario scripturaz Ptholomei regis: sed post p̄mus qui inde aliq̄ exēplū traxit corrupit in numeris in qbus facile est errare addita littera vel minuta. Maxie q de nūis scriptores paruz curant q̄si nihil ad rez attineat. quid. n. ꝓdest scire quot millia peditū in q̄libet tribu isr̄l fuerint. vel quot ānis talis vel tal' vixerit: z deinde ex h̄ libro sic mutato m'ti alij libri extracti sunt qui idez continent. ¶ Sed adhuc iste modus huic loco non valde adaptat: q ȝ sūma annoruz ante generationez discrepet: sed post per detractionē supaddita totalis summa cum littera hebraica concordat: vt supra diximus. ¶ Dicendū ergo magis hoc ex industria factuz. s. vt veritas sacre scripture euidētioz esset. Erat enim apud aliquos antiquitus difficultas quō antiquissimi homines in p̄mordio gn̄is humani tā diutius viuerent. ¶ Dixerūt ergo quidā volētes tollere difficultatē q non erāt ȳdem anni apud nos z illos: sed vnus de nr̄is ꝓtineret decē de illis. z tunc oriebat alia difficultas: q in littera hebrea dicebant aliq genuisse cū essent septuaginta annoz qui anni fm̄ p̄dictā positionē faciunt septē de nr̄is in qua etate nullus gignit: ideo supaddiderūt centū facientes centuz septuaginta qui faciūt de nr̄is ānis decēseptem in qua etate homo incipit gn̄are vel paulo ante ¶ In p̄ma gn̄atione. s. qn̄ adam genuit seth in hebreo ponūtur centū triginta anni. ipsi autez superaddiderunt centum dicentes ducētos triginta ānos in q̄ etate aliqs perfecte generat: q de nr̄is facient ānos viginti tres. In anno aūt trecimo nullus ad gn̄andum ꝓmptus est qui reddit ex centuz z triginta annis illius tp̄is. ¶ Sed nō fuit ista rō p̄incipalis mutandi: q adā non solū in. xij. āno de nr̄is: sed ēt in die q̄ foziatus fuit gignē potuisset. ¶ Fuit ḡ cā q: precedenti. c. scriptura cōmemoziauit adam genuisse cayn z abel. cayn quoq̄s post multos dies occidisse abel. z deinde genuit adaz seth. dato ergo q adā p̄ ānō quo exiuit de padiso genuisset cayn z abel. ȝ quousq̄z cayn fieret vir agricola inuidēs fr̄i suo cū īmolauerit: z postea virib⁹ occideret eū ad minus viginti vl' pl'es āni trāsirent q fiunt ex ducētis ānis tp̄is illi°: ȝ si dicēmus q in ānō cētesimo trigesimo genuisset adā seth ille eēt annus trigesim⁹ de nr̄is vsq̄z ad qō tp̄s nō poterat cayn dici vir agricola: z occidere frem suū. ideo addidit centū ānos vt recte etas cōgrueret. ¶ In scōa gn̄atiōe. s. cū seth genuit enos addunt centū anni: q in lr̄a hebrea sunt centū qnq̄s q faciunt, decē annos z dimidiū de nr̄is in qua etate nemo gignit. addūt centū facientes ducentos qnq̄s qui faciūt ó nr̄is annos viginti z dimidiū: in q̄ etate pfectio inest ad gn̄andū. ¶ In 3ª gn̄atiōe q̄ nos genuit cayn ponunt nonaginta ānicqui faciūt nouē de nr̄is in qua etate nullus vir gignit. ió addentes centū fecerūt centū nonaginta q faciūt de nr̄is decē z nouē in q̄ etate qȝ gignit. ¶ In q̄rta gn̄atiōe q̄ cayna genuit malalehel ponūtur septuaginta anni qui faciūt septem nr̄os: ideo addit illi centum vt faciant centuz septuaginta. s. decem z septem de nostris ex predicta causa. ¶ In quinta generatione qua malalehel genuit Jared ponunt anni sexagintaquinq̄s qui faciunt sex z dimidium de nostris. ideo addūntur centum facientes centum sexagintaquinq̄s qui sunt decemsex z dimidium in qua etate incipit homo generare. ¶ In sexta generatione qua Jered genuit enoch cōcordat littera hebraica cum interpretibus vtrobiq̄s ponuntur centum sexaginta anni qui faciunt de nostris decez z sex quod est tempus conueniens ad generandum: z hoc maxime manet ad credenduz hoc ex industria factum. s. q vbi tempus aptum generationi inuenerunt nihil mutauerunt. ¶ In septima generatione qua genuit enoch mathusalē ponuntur lxv. anni in hebreo. facientes sex z dimidiuz de nostris: ideo addiderunt centum ex causa predicta. ¶ In octaua autem generatione qua genuit mathusalem lamech ponuntur ānicentuz octuaginta z septem facientes de nostris decemocto annis z magis q̄z dimidium que etas congrua generationi est. Sed de hac subtraxerunt viginti addentes eos post generationem: z hoc fecerunt vt de industria factum esse non credetur. ¶ De nona autez generatione in qua superabundant in totali summa viginti quattuor anni fm̄ litteram hebraicā. dicit Augustinus sola mendositate ex inaduertentia scriptorū contigisse. Sed de concordia huius generationis z erroribus que sequūtur ad eam z de totali dzia ānoz. lxx. interpretuz a littera hebraica z nr̄a: z quare in annis prime z secunde etatis. s. ante Abrahaz discordauerunt: z postea non nisi rarissime: z an sustineri possit summa annoruz septuaginta

£ Qō. ij. De nūo annoz̄ ade anteq̄z genuisset enoch.

D Qō. ij. Uñ oriē q non q̄uenīt in nūo annoz̄ cum lr̄a hebraica z nr̄a

Aug. cō futat.

Alia p batō augu. q iudei non corrupe rint bibliam.

alia opi.

Cōfutatio p augusti.

Qō. iij. 2m argu. vera cā assignat cur inuenitur error i numero annoruz.

Cōfutatio assignatōis

Opi. alia

Cōfutatio.

Causa va.

Qua etate incipit gn̄are.

ptuaginta interpretum vel omnino tãq̃ falsa abȝcienda sit ⁊ de alȝs que ad hoc attinere pñt late dicimus in commentarȝs nostris super eusebiũ. ⌊ ⁊ facti sunt oẽs dies seth noningentoꝝ duodecim annoꝝ ⌋. Iste fuit mortuus ante diluuiũ sex centis ⁊ quattuordeciȝ annis. post mortẽ ade cẽtuȝ ⁊ duodecim annis ante natiuitatẽ noe quattuordeciȝ ãnis patent ista per subtractionẽ annoꝝ seth qui sunt nongenti duodecim quibus addanẽ centuȝ triginta quos egerat adã qñ genuit eũ sunt mille quadragintaduo qbus subtracȝ de mille sexcẽtis quinquagintasex per quos durauit p̃ma etas vsq̃ ad diluuiũ manent sexcenti q̃ttuordeciȝ. ¶ Scõm pȝ: qz Adã vixit noningẽtos triginta annos. seth ãt nõgentos duodecim. superant ĝ decẽocto de vita ade sup vitam seth. Isti decẽocto subtrahanẽ de centum triginta quos egerat adam qñ genuit seth. manebunt centũ duodecim anni. qui bus vixit seth post mortẽ ade. ¶ Tertium pȝ ex iam primo probato. s. qꝫ seth mortuus fuit quattuordeciȝ annis añ natiuitatem noe: qz noe natus fuit sexcẽtis ãnis ante diluuiũ: vt pȝ. j. c. sed mortuus fuit seth sexcẽtis quattuordecim ãnis ante diluuiũ: vt patuit supra. ergo manẽt quattuordeciȝ anni inter mortes seth ⁊ natiuitatez noe. ⌊ vixit enos nonagin ta ãnis ⌋. In littera interpretũ ponuntur centũ nonaginta: vt predixim⁹. ⌊ facti sunt oẽs dies enos noningentoꝝ qnqȝ annoꝝ ⌋. Iste fuit mortuus añ diluuiũ annis quingentis ⁊ decẽsex: sed subtrahẽdo annos istius ab ãnis prime etaȝ to talis. s. nõgentos ⁊ quinqȝ: ⁊ centũ ⁊ qnqȝ quos habebat seth cum eũ genuit: ⁊ centũ triginta quos egerat Adã cum genuit seth: qui faciũt annos mille ⁊ centũ q̃draginta. q sub trahantur ô mille sexcẽtis qnquagintasex quos durauit p̃ma etas manent qngenti ⁊ decẽsex. ¶ Fuit etiam iste mortuus post adam ãnis ducentis ⁊ decem: pȝ qz adã fuit mortuus ante diluuiũ annis septingẽtis ⁊ vigintisex: vt. s. pbauimuȝ a qbus subtrahãtur ãni quingenti decẽ ⁊ sex. qbus mortu⁹ fuit enoch ante diluuiũ vt imediate probauimus manẽt ducenti decẽ anni medȝ inter mortez adam ⁊ enos. ¶ Et fuit mortuus enos ãno octuagesimoq̃rto vite noe. pȝ qz noe natus fuit sexcẽtis annis ante diluuiuȝ a qbus subtrahantur quingenti decez ⁊ sex quibus mortuus fuit enoch ante diluuiũ manent octuaginta ⁊ q̃ttuor anni qbus iam vixerat noe. ⌊ vixit quoqȝ caynã septuaginta ãnis ⁊ genuit ⌋. littera interpretũ ponit centũ septuaginta: vt predictũ est. ⌊ ⁊ facti sunt dies caynã nõgenti viginti ãni ⌋. Iste mortuus fuit añ diluuiũ quattuordecẽtis ⁊ vndecim ãnis. pȝ qz enoch pẽ hui⁹ mortuus fuit ante diluuiuȝ quingentis ⁊ decẽ sex annis. vt supra patuit. Sed caynã vixit post eũ centum ⁊ quinqȝ ãniȝ quibus subtractis de quingẽtis decem ⁊ sex. manent quattuordecim ⁊ vndecim. ¶ Assumptũ pȝ qz enoch vixit nongentos ⁊ quinqȝ annos. caynam aũt noningẽtos ⁊ viginti. ergo superant quindeciȝ ⁊ nonaginta quos hẽbat enos cuȝ genuit caynam qui faciunt centũ ⁊ quinqȝ annos. ¶ Mortuus fuit caynã post mortez ade trecentis ⁊ quindeciȝ ãnis patet qz adaȝ ante diluuiũ septingentis ⁊ vigintisex annis obȝt: vt. s. pbatũ fuit. caynã aũt q̃ttuordecentis ⁊ vndeciȝ qui si subtrahanẽ de septingẽtis vigintisex. manẽt trecẽti qndecim: ẽt mortu⁹ fuit ãno cẽtesimo octuagesimonono vite noe pȝ qz noe sexcẽtis ãnis añ diluuiuȝ natus fuit: vt pȝ. j. vñ. c. ⁊ iste mortuus fuit añ diluuiũ q̃ttuordecẽtis ⁊ vndeciȝ: qb⁹ subtractis de sexcẽtis manẽt centũ octuagintanouẽ ãni: quos agebat noe cũ mortu⁹ fuit caynã. ⌊ vixit aũt malalehel sexagintaqnqȝ ãnis ⁊ genuit ⌋. In textu. lxx. interptũ ponuntur centũ sexagintaqnqȝ: vt. s̃ diximus. ⌊ ⁊ fcı̃ sũt oẽs dies malalehel octingenti nonagintaqnqȝ anni ⌋. Iste fuit mortuuȝ ante diluuiũ trecẽtis sexagintasptẽ annis: qz malalehel vixit supra caynã pẽm suũ ãnis quadraginta: qbus subtracȝ a quattuordecẽtis vndeciȝ quibus mortuuȝ fuit caynã pater eius ante diluuiuȝ manent trecenti septuagintaunus anni. ¶ Assumptuȝ patet qz caynã genuit malalehel cum esset septuaginta annoꝝ: vt patet in littera a quibus subtrahãtur triginta anni quibus minus vixit malalehel q̃ caynã: quia caynaȝ vixit noningẽtis ⁊ viginti ãnis. malalehel aũt octingentis nonaginta. manebũt ergo triginta anni inter mortez caynam ⁊ malalehel. ¶ Obȝt etiam malalehel post mortem ade trecentis ⁊ quinquagintaquinqȝ annis. patet qz Adaȝ septingentis vigintisex annis ante diluuiũ mortuus est. malalehel aũt trecentis septuaginta ⁊ vno: quibus subtractis de illis manent anni trecenti quinquagintaquinqȝ. ¶ Fuit mortuus malalehel ãno vite noe ducẽtesimo vigesimonono patet qz noe sexcẽtis annis precessit diluuiuȝ: sed malalehel mortuus fuit ante diluuiuȝ. trecentis septuagintauno ãno quasi subtrahantur de sexcentis manebunt ducenti viginti nouem quibus vixit noe ante mortem malalehel. ⌊ vixitqȝ Jared centum sexagintaduobus annis ⁊ genuit ⌋. In ista generatione concordat littera interptũ cum littera hebraica ⁊ nostra. causa supra assignata fuit. ⌊ ⁊ facti sunt omnes dies iared nongenti sexagintaduo anni ⌋. Iste fuit mortuus ante diluuiũ annis ducẽtis ⁊ triginta ⁊ q̃ttuor. pȝ qz pater eius fuit mortuus añ diluuiũ ãnis trecẽtis septuagintauno vt supra patuit. sed iared vixit post mortem patris sui malalehel centuȝ triginta septem annos qui si subtrahãtur de trecentis septuagintauno: manent triginta quattuor. s. ducenti triginta q̃ttuor. ¶ Assumptuȝ patet qz malalehel vixit octingentos nonaginta annos. Jared vixit noningẽtos sexagintaduos annos. in quibus deficiunt septuagintaduo anni de vita malalehel ad vitam filȝ sui iared: qui si addãtur ad sexagintaqnqȝ quos agebat malalehel cuȝ genuit iared manent centum triginta septẽ quibus mortuus fuit pr̃ ante filium. ¶ Obȝt iared post mortez ade annis quadringentis nonagintaduobus: patet subtrahẽdo ducẽtos triginta quattuor a septingentis vigintisex quos pcessit mors ad diluuium. ¶ Obȝt etiã iared anno vite noe trecẽtesimo sexagesimosexto. pȝ qz noe ante diluuiũ sexcẽtis annis natus fuit a quib⁹ subtractis ducẽtis triginta quattuor qbus mortuus est Jared ante diluuiuȝ: vt patet. manẽt trecẽti sexagintasex anni quos agebat noe cũ mortuus fuit Jared. ⌊ Porro enoch vixit sexagintaqnqȝ annis ⁊ genuit ⌋. Hic addit littera interp̃tum centũ annos ex causa supradicta. ⌊ factiqȝ sunt omnes dies enoch trecenti sexagintaquinqȝ anni ⌋. Iste rapt⁹ fuit ante diluuiuȝ annis sexcentis sexagintanouẽ. patet qz pater suus Jared vixit super ipsuȝ enoch raptum quattuorcentis ⁊ trigintaquinqȝ ãnis: sed ille ante diluuiũ mortuus fuit ducentis triginta quattuor ãnis. ergo enoch raptus fuit ãte diluuium annis sexcẽtis sexagintanouẽ. pȝ ꝑña addẽdo quattuorcentos triginta ⁊ qnqȝ ad ducentos triginta quattuor. ¶ Assumptũ pȝ qz enoch vixit ãnis trecẽtis sexagintaqnqȝ anteq̃ rapeẽ quibus adiũgamus cẽtũ sexagintaduos ãnos qbus vixit iared añq̃ gigneret filiũ suuȝ enoch erunt qngẽti vigintiseptez qbus subtractis a noningẽtis sexagintaduobus manent ãni quadringẽti triginta qnqȝ quibus vixit Jared post raptuȝ filȝ sui enoch. ¶ Raptus fuit etiam Enoch post mortem ade annis quinquaginta ⁊ septem. patet quia adam fuit mortuus ante diluuiũ annis septingentis viginti sex a quibus subtractis sexcẽtis sexaginta ⁊ nouez quibus mortuus fuit vel raptus vt melius dicamus enoch ante diluuium manent anni quinquagintasptem. ¶ Raptus fuit etiam ante natiuitatem noe annis sexagintanouem: patȝ qz noe ante diluuiuȝ sexcentis ãnis natus fuit: sed iste ante diluuium annis sexcentis sexagintanouez. raptus fuit ergo si detrahantur sexcenti ex hȝs manebunt sexagintanouem. ⌊ ambulauit enoch cuȝ deo ⌋. i. in vȝs domini recte viuendo Jn hebreo dicitur. ⌊ Ambulauit enoch ad deum ⌋. eadẽ sentia est. ⌊ ⁊ non apuit ⌋. s. inter alios homines. Jn hebreo dicitur. ⌊ ⁊ nõ ipse ⌋. idest ipse non visus fuit. ⌊ quia tulit eũ deus ⌋ scilicet per mortem: vt volunt iudei. ¶ Dicunt enim qꝫ licet enoch iustus esset tamẽ quasdaȝ pronitates ad peccãdum habebat quibus cuȝ magna difficultate resistebat ideo ex diuino iudicio ⁊ beniuolẽtia mortuus fuit ante terminũ in quo alȝ mori consueuerunt ne laberetur in peccatum: vt dicitur de bonis sapientie quarto capitulo. Justus si morte fuerit preoccupatus in requie manet vel in refrigerio erit. ¶ Sed doctores catholici omnes ⁊ tota fidelium ecclesia credit qꝫ enoch translatus fuerit in paradisum: ⁊ forte sicut helias in curru igneo: de quo quarto regum secundo capitulo: sed non visus est transferri: quia forte nullus erat tunc dignus videre eum trãsferri: sicut vidit Eliseus heliaȝ: quia sanctus vir erat. ¶ Et manent isti duo in terrestri paradiso vt post pugnent ⁊ predicent contra antichristum: ⁊ hoc lr̃a aliqualr̃ demonstrat: qz nõ dicit de eo qꝫ mortuus est sic̃ de alȝs: ȝ qꝫ trãslat⁹ est. s. vt manẽt in alio loco meliori: qz ceteros in vite sanctitate auertebat. Et hoc etiam innuit textus sapie. iij. c. ꝓsociãdo aliqualr̃ intentioni iudeoꝝ: sed nõ tota

liter

Quãto tpe vixit adã ⁊ seth.

E

Quo tẽpore enos vixerit: ⁊ obierit.

F

Alia lr̃a bȝ ro.

Moꝛs caynam.

G

malalehel.

Jared moꝛs

b

Enoch

Q5. v. An Enoch viuat an mõtuus sit.

liter.ſ.placens deo factus dilectus ⁊ viuens inter peccatores trāſlatus eſt raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius aut ne fictio deciperet aiam illius: ⁊ hoc clariſſime hr̄ eccle.xliij.c.enoch placuit deo: ⁊ trāſlatus eſt in paradiſu⁊ vt det gentibus ſapiam. Idē ad hebr.xj.c. Judei aūt hūc libꝝ non hn̄t.ideo dicūt enoch nō fuiſſe viuentē tranſlatū:ſ⁊ mortuu⁊.[vixit quoq; mathuſalez centū octogintaſeptē annis ⁊ genuit]. In iſta quarta generatione, diſcordat littera interpretū a lr̄a hebraica:q; ante gn̄ationē diminuit hic lr̄a interpretū ponens mathuſalē genuiſſe lamech cuz eſſet centū ſexagintaſeptē annox: ⁊ ſic diminuit viginti ānos quos addit poſt gn̄ationē.[⁊ facti ſunt oēs dies mathuſalē nongēti ſexagintanouē anni]. ¶ Iſte fuit qui maxie inter mortales vixit p̄eter illos duos.ſ.enoch ⁊ helię: quoꝝ vitā vſq; hodie eſt: ⁊ durabit vſq; ad tp̄a antixp̄i. ¶ Iſte mathuſalez mortuus fuit in anno quo inundauerunt aque diluuij: ⁊ p⁊ q; qñ mathuſalē genuit lamech erat centū ⁊octogintaſeptē annox: quib⁹ addan̄ centū octogintaduo āni a tpe quo natus fuit lamech vſq; genuit noe facient trecētos ſexaginta nouē annos.quibus addan̄ ſexcenti āni q fluxerunt a natiuitate noe vſq; ad diluuiū: vt p⁊.j.vij.c. facient nongētos ſexagintanouē annos qbus aſſerit lr̄a vixiſſe mathuſalem. ſc̄m litter̄a interpretū deficere deberent viginti āni q⁹ ſubtrahunt de centū octogintaſeptē ānis: quos hūit mathuſalem cū genuit lamech. Sed q; poſt in ānis lamech addūt interpretes ſex ānos añq; gigneret Noe dicentes eum tūc fuiſſe centū octogintaocto ānox: ideo deficiēt quattuordecim qui non p̄n̄t ex aliquo loco ſuppleri ex lr̄a interpretū: ⁊ f⁊ illam litter̄a neceſſe erit dicere q; mathuſalē vixit poſt diluuiū q̄ttuordeciz annos:q; in totali ſūma interpretes cuz lr̄a nr̄a ⁊ hebraica p̄cordant: ſed hoc repugnat auctoritati ſacre ſcripture:que dicit oēm aiaz viuentē que nō introiuit in archaz periſſe aquis diluuij. ⁊ adiungit q; ſolū octo anime ſalue facte ſunt per aquā.ſ.noe ⁊ tres filij ſui cū quattuor vxoribus inter quos non cōputatur mathuſalez. Et ideo aliq reſpondent:vt ait Auguſti.de ciui.dei.c.xij.lib. xv. q; mathuſalem tunc nō in terra:ſed in paradiſo cuz patre ſuo enoch fuit. ⁊ poſt diluuiū in terras redierit: ⁊quattuordeciz ānis vixerit. ¶ Sed iſtā opinionem nō tenet Auguſti.adherens,magis littere hebraice dicens q; iſta lr̄a mendoſe a translatoribꝰ de libro interpretū trāſcripta ſit. Mortuus aūt fuit mathuſalē ſeptingētis ⁊ vigintiſex annis poſt mortē ade: q; mathuſalem in anno diluuij mortuus fuit in quo āno cōplebanꝰ anni ſeptingēti vigintiſex a mōte ade ⁊ſexcēti a natiuitate noe [vixit lamech centū octogintaduobus ānis ⁊ genuit]. In iſta gn̄atione diſcordant interpretes a lr̄a nr̄a ⁊ hebrea: q; ante gn̄ationē ponunt hūiſſe lamech annos centū octuagintaocto addentes ſex ad noſtrū nūm:ſed poſt gn̄ationē detrahunt triginta:ita q; collecta vniuerſitate annox lamech f⁊ noſtrā litteram excedunt vigintitres āni ad litter̄a interpretum:q; in littera interpretū ponit tota ſūma ſeptingenti quinquagintaquattuor:ſed in noſtra lr̄a ponunꝰ anni ſeptingenti ſeptuagintaſeptem. Iſte mortuus fuit q;nq; annis ante diluuiū.p⁊ q; qñ lamech genuit noe.erat centū octuagitaduoruz annox: quibus ſi addan̄ ſexcēti āni q⁹ poſt vixit noe ante diluuiū erunt anni ſeptingenti octogintaduo: ſed oēs anni lamech fuerunt ſeptingenti ſeptuagintaſeptē: ergo deficiunt quinq; āni qui fluxerunt a morte ſua vſq; diluuiū.[⁊ vocauit nomē eius noe].qui interpretat reges: ⁊ vocat hebraice.[noha].rō impoſitionis ſubdit in lr̄a. [Iſte conſolabitur nos ab opibus]. hoc exponit vt cōiter de reparatiōe generis humani pene lapſi:q; timebant hoies illius temporis q; totum genus humanū diluuio delendū eſſet: ⁊ q; cognouit lamech ꝓphetice q; in iſto ⁊ poſteris eius genus humanum conſeruandū erat.ideo vocauit eum quietez vel conſolatorem. In hebreo dicit.[iſte getabit nos]. ⁊ exponunt iudei.vt ra.ſa.de inuentione inſtrumentoꝝ ruſticoruz:q; ante tempus noe laborabāt homines colentes terrā ꝓpr̄is laboribus corporum ſuorum: ⁊ in hoc maxime vexabanꝰ ⁊ modicum proficiebāt. Noe autez primo fabricauit vomeres ⁊ aratra: ⁊ agriculturaz p⁊o maiori pte ad bruta animalia trāſtulit vt iunctis bobus ⁊ iumētis ararent: ⁊nō ꝓpr̄is manibus: ⁊ ſ⁊ magna quietatio fuit toti generi humano: ⁊ iſta expoſitio multū conſonat lr̄e f⁊m ea que ſubdunt. [quietabit nos ab opibus manuū nr̄arum].i. faciet nos geſcere ne tm laboremus transferendo iſtos labores ad bruta aialia. [In terra cui maledixit dn̄s].i. in terra que non dat fructꝰ ſuos niſi cū magno labore humano: q; deus maledixit ei ꝓpter peccata hominū:ideo neceſſe erat laborare. ſi autez peccata non fuiſſent nec terra maledicta:ſed ſine labore fructus ſuos p⁊otuliſſet in delicijs paradiſi. ¶ Circa p̄dicta aliqui dubitant de tanta diuturnitate quāta p⁊edicatur de hominibꝰ illis p⁊ime etatis. ¶ Et aliqui ex hoc volunt detrahere fidē ſacre ſcripture dicentes q; nō poteſt eſſe q; aliqui homines tam diutius viuerent. ¶ Sed iſta magna inſania eſt:q; veritas ſacre ſcripture eſt imediate a deo reuelante: ideo ipoſſibile eſt eaz mentiri.ſicut deus non mētitur:quia fidelis eſt ⁊ ſeipſum negare non poteſt: vt ait apoſtolus.ij. thimo.ij.c. ¶ Alij autez volentes veritatem ſacre ſcripture reddere clariozem eam corrūpunt dicentes q; quādo dicitur hic de hominibus illis q; noningentis ānis.vel amplius vixerint nō intelligitur de ānis quātos nos habemus:ſed vnus annus de noſtris continet quinq; vel ſex vel plures ſiue pauciores de annis illis.De hoc Auguſti.de ciuita. dei lib. xv.c.xiij. ⁊ xiij. ⁊.xvj.. Et reddunt h⁊ probabile per ea que ſcribit Solinus in poliſtor.c.primo de diuerſitate ānox,dicens q; apud egyptios olim quattuor menſibus annus terminabaꝰ apud archadas tribus.apud archananas ſex. In italia apud latinos tredecim; ⁊ iſti multuz volentes defendere ſcripturam ſacram dicūt vnum annum de noſtris facere decem de illis. vt ducenti āni de illis ſint triginta de hȳs. ¶ Sed iſti multa inconuenientia faciunt p⁊imū q; illi homines qui longeui dicebantur ad etatez modernoꝝ non accedant. nunc enī aliqui centum ānos.aliqui centum viginti. vel centū triginta ānos agunt qui facerēt mille ⁊ ducentos: vel mille ⁊ trecentos de annis illis. In illis aūt hominibus nullus fuit q annuz milleſimum attigiſſet.ergo nullus illoꝝ vſq; centuz annos de noſtris vixit:ſed hoc irrōnale valde eſt:q; deficiēte corpe humano ⁊ ꝓducente vltra ſeculo etates hoium minuūtur:ſed in p̄ma etate mūdus valde nouus erat. ergo duratio hoium ibi amplius tēdebaꝰ. ¶ Itē hoc p⁊a ſacrā ſcripturā eſt. Si enī decē ānī vnū de nr̄is facerēt cū cōmemoraren̄ hic ſexaginta ānī ſex ānos de nr̄is intelligē ōbēmus: ⁊ cū dicimus centū ānos decē intelligerem⁹ q; in āno decimo cū dimidio gigneret in q̄ etate nemo nāt̄r gignit. Et cū dicit q; malalehel ſexageſimoqnto āno: ⁊ cayna ſeptuageſimo genuerūt innuit q; vnus in ſexto āno cū dimidio.ali⁹ in ſeptio genuerint.in tali aūt tpe gignere nobis ⁊ cuilz hoium nāt̄r ipoſſe eſt. ¶ Itē maxie repugnat ſacre ſcripture: q; i vno anno nr̄o decez de illis ponerenꝰ qlz illoꝝ annox triginta ſex dies p⁊ineret: ⁊ cēt vnus ānus vnus ſenari⁹ q̄dratus.ſ.triginta ſex dies:q nūs ſi dicaꝰ ſex in ſe q̄drate.ſ.ſexies ſex. ſunt triginta ſex. In iſtis aūt annis nō ſunt mēſes: q; vnus annus faceret vnū mēſez:ſ⁊.j.viij.c.ponunꝰ mēſes.ſ.q; ſeptimo mēſe ſtetit archa ſup mōtes armenie. Et ſi dicanꝰ iſti āni diuidi in mēſes:tūc cuilz mēſi tres dies ſolū dabunꝰ. Sz ſ⁊ ridiculū eſt: ⁊ repugnat lr̄e:q; .j. viij.c. dr̄ ſeptimo mēſe vigeſima ſeptima die mēſis.ḡ vz q; menſis tātus erat ſic nūc eſt. ¶ Et ſi dicas q; menſis tātus erat ſicut nūc:ſ⁊ nō erant tot mēſes in anno ſicut nunc: ſ⁊ tres ſicut apud archadas: quattuor ſicut apud egyptios. Hoc falſum eſt:quia.j. viij.c. dicitur q; decimo menſe apparuerūt cacumina montium. ergo tot mēſes ⁊ tot dies annus illius temporis habebat ſicut nūc habet. ¶ Concluditur ergo q; homines p⁊ime etatis valde lōgeui erant qui ad tātuz annoꝝ numerum pertingebant cuz annus tunc ⁊ nunc equalis fuerit. ¶ Querit adhuc Auguſtinus.xv.de ciuitate dei.c.vigeſimoꝝprimo. quomodo homines illius tēporis caſtitatis ꝓpoſitū non hn̄tes tā ſeros filios gn̄abant. ¶ Rn̄deꝰ dupl̄r. vno⁹ q; ſic in iſtis hoibus etas lōga erat. Jta ex ꝓportiōe etatis pubtas vel tps poſ ge nerādi ſerius q̄ nūc eueniebat. ¶ huic rn̄ſioni nō multum adheret Augu. ⁊ nō eſt valde rōnale:q; pubertas eodez tēpore vel q̄ſi omnibus hominibus aduenit. Cuz ergo aliqui de iſtis vt malalehel ⁊ cayna in ſexageſimoqnto: ⁊ ſeptuageſimo genuerunt. quomodo alij vt Lamech leguntur in anno centeſimo octuageſimoſecundo genuiſſe: non poterat eſſe tanta inter eiuſdem temporis homines pubertatis diſtantia. ¶ Aliam reſponſionem congruentez aſſignat Auguſtinꝰ dicēs q; iſti filij quos ponunꝰ hȳ hoies genuiſſe non erant p̄mogeniti ſui: ſ⁊ ante eos alios filios genuerāt.

¶ Eſt aūt

mathuſalem. Quot ānos natus erat mathuſalē cuz genuit lamech. Diſcordāt.lxx. a lr̄a hebraica. Noe p vomeres fabricauit: ⁊ aratra. Quō iſti homines potuerint taz diu viuere. p⁊a opinio. 2ª opinio. Q5. VIII. Q5. IX. Quō taz ſero gn̄abant cū nō haberent ꝓpm caſtitatis. R° R° R° 2ª

Cap° 2°

¶ Eſt autē rō in ꝓmptu: q3 legiſlator intendebat deducere lineam ꝓgeniei ſeth vſq3 noe qui cū filiꝫ ſuis ſolus ⁊ vxoribus diluuiū aquas euaſit. Et iō non poterāt in linea generationis deſcribi ꝑmogeniti: ſed illi quos gñationis neceſſitas ad eandē lineā exigebat: ⁊ nō eſt abſonū aliqꝫ de ꝑmogenitis in hac linea fuiſſe deſcriptos: ſed nō fuerūt oēs ꝑmogeniti. De Adā manifeſtū eſt q3 filius eius q ei in hac linea ſuccedit nō fuit ꝑmogenitus. ſ. ſeth: q3 cayn ⁊ Abel refert ſcriptura ꝑceſſiſſe. q3 aūt malalehel ſit ꝑgenitus caynā: q3 ſeū ſeptuageſimo vite ſue āno genuit. ⁊ q3 Jared ſit ꝓgenitus malalehel: q3 euꝫ ſexageſimoquinto anno vite ſue genuerit ſatis veriſimile eſt. q3 aūt noe fuerit ꝑmogenitus lamech hoc nulla rōne crediderim: q3 eū cēteſimo octuageſimo ſecūdo vite ſue āno genuit vſq3 ad qō tps nō eſt veriſimile eū abſtinere voluiſſe cū illius tpis hoies ēt ſciſſimi: vt enoch a gignendo nō abſtinebant: q3 de enoch legim⁹ q3 habuerit filios ⁊ filias: ſed dōm q3 alios filios ante lamech habuerit: ſꝫ illi nō pertinebant ad intētionē ſcripture: iō nō deſcripti ſunt. Exemplū aūt huius hēmus in genealogia ſaluatoris quā Matthe. deſcribit deducens ab abraham vſq3 in xp̄m in qua nō ſemp primogeniti deſcribunt: ſꝫ illi per quos ſaluatoris nr̄i linea texebat. Abrahā aūt genuit yſac. Si autem primogenitū noiare voluiſſet yſmaelem ꝑus noiaſſet? ⁊ cū ſubdit yſac genuit Jacob. cur non ꝓponit eſau q3 primo genitus videbat: ⁊ deinde Jacob genuit Judā ꝯre non ꝓponitur rubē qui ꝑceſſit in filiꝫ Jacob: ⁊ cū deſcribit de dauid dr̄. Dauid aūt genuit ſalomonē. cur nō ꝓponit amon abſalon vel adonias cū ⁊ ipſi ſalomone multo ꝑores extiterint. Hec ſola rō eſt: q3 ad ſaluatoris lineā nullo mō attinebant. ¶ Nec ḡ alīꝫ ꝑmogeniti illoꝝ hominū ꝑme etatis deſcribunt: q3 ad lineā ducētē in noe nō accedebāt. de hiꝫ' auguſti. de ciui. dei lib. xv. c. xvj. ¶ Et ſi querat ꝯre ergo in linea cayn in qua nō intendebat ſcriptura deducere aliquem terminū talem tā ſero gignebant vt nō plures ꝙ̄ ſeptē gñationes vſq3 ad diluuiū deſcribant in tēpore mille ſexcētorū quinquagintaſex annoꝝ: ad qō oportebat quēlibet de linea illa poſt annū ducenteſimū viceſimuz ⁊ vltra gignere ſi eq̄liter iſti anni p ſeptē gñatōes deſcribant. ¶ Rñdet q3 linea cayn nō fuit deſcripta vſq3 ad diluuiuz. Sed forte per mille annos aut per octingentos ante ceſſauerūt ille gñationes que de cayn deſcribunt: qō p3: q3 tubalchayn ⁊ tubal ſūt vltimi viri qui in illa linea enarrant: ſed iſti nati ſunt añ ꝙ̄ cayn occideret que forte nō attigit ſeptingētos annos. vel ad plus octingētos morte violēta ꝑuentus. Et ex hoc infertur q3 ille gñationes nō erāt valde tarde: q3 in taz pauco tēpore ſeptē gñationes enarrant. Maxime q3 ēt vt vult Auguſ. de ciui. dei. c. xxj. nō fuerunt iſti qui deſcribunt in linea cayn ꝑmogeniti in recta linea cayn: ſed reges in ciuitate cōſtructa per cayn qui nō aſſumebant de ꝑmogenitis: ſꝫ de qbuſcūq3 ꝓbis viris: vel ſolū noiantur illi viri qui aliquaꝝ nobiliuz artiū ⁊ ingenioꝝ fuerūt inuentores ſꝫ oium eoꝝ non deſcribantur ingenia: qō ꝙuincitur: q3 cū in vltima gñatione. ſ. filiꝫ lamech. vnū ſicut in ceteris virū noiare deberet: tres viros ⁊ vnā feminam aſſignauit: qō pene ꝓtra morē ſacrarum ſcripturaꝝ eſt: niſi ex aliquo ſpāli euētu. ⁊ ne iſte quattuor perſone ſuperflue ꝓtra morē ſcripture in vno loco poſite viderētur eoꝝ ingenia ſpāliter deſcripta ſunt. de qbus ſpecialiter in textu. Si aūt ſic fuit non ꝓtingeret oēs iſtos primogenitos eſſe: ōre oportebat gñationis lineā aliqñ variari: ⁊ non intelligas q3 iſti reges ſic regnauerint: vt in lra deſcribuntur: q3 oēs hiꝫ nati fuerūt viuēte cayn: q3 lamech qui pe multimus oium eſt cayn occidit: ſed cayn viuente qui ciuitatem ꝓtruxerat nō eſt veriſimile quēquā de ſua regnaſſe ꝓgenie. ¶ Intelligendū ergo eſt q3 ꝙ̄ oēs iſti ante mortē Cayn nati fuerint: tm̄ mortuo cayn oēs regnauerūt eo ordine quo nati ſunt. ¶ Dōm ergo q3 ſiue iſti reges fuerint: vt ait aug. ſiue aliq alīꝫ ſufficit tm̄ q3 illi ſolū hic enarrant p quos in lamech gñationis linea deueniret qui occidit cayn. Jſta enim erat intētio ſcripture. ſ. demōſtrare punitionē cayn eſſe fām quā deus cōminatus fuerat añ fuiſſe futurā. Et hoc ſatis ne ceſſariū videbat ne aliquid deus ꝓmiſiſſet cuius ꝓpletio nō legatur. Maxime in tali crimine ne alīꝫ eius penā non legētes i ſīlia faciliter ducerent. Et ideo cū peruenit ad lamech ceſſat linea cayn: ⁊ in hac linea nō annotant annoꝝ deſcriptiones. ſicut in linea ſeth: q3 linea iuſtoꝝ dignioz eſt. ⁊ de intentione ꝑncipali ſcripture quā ꝓſequi intēdebat ad tēpoz̄ euidentiā. in hac aūt nulla vtilitas erat tpa deſignare.

Dubiū Cur i linea cayn hoies tā ſero gñabant. R°

¶ Queret etiā quare hoies ꝑme etatis taz diutius duraverunt cū nr̄a etas tā breuibus terminis includat. ¶ Rñdet q3 rō multiplex eſt. prima eſt a bonitate cōplexionis ex pte ꝑncipiī intrinſeci. oīs aialium vita in armonia calidi ⁊ humidi radicat. Tunc ergo vita aialis diuturna eſt cū caliduz ſero extinguibile eſt: ⁊ humidū tarde ōſicabile. nāliter tamē magis deficit humidū q̄ calidū: cū humidū calidi mā ⁊ fundamentū eſt. caliduz aūt non deficit niſi illo deficiente. ſicut ignis nō deficit niſi ligna deficiant niſi p accīs: ſꝫ in ꝫ dr̄ia ſit: q3 calidū animalis certaz quātitatē humidi vult q̄ ſi multum excedat calidū extinguet. Calor aūt ignis etiā ſi infinitum de lignis apponat nō deficiet: ſed magis extendet. De quibus Ariſto. ij. de aia. c. de potētia nutritiua. cuz aūt iſtud humidū tempatius ⁊ ſolidius eſt tanto diutius manebit in eo calidū nāle quibus manētibus vita remanet. Si autem iſtud ſit male cōmixtū ⁊ debile cito conſumet ⁊ vita aialis peribit. ¶ Jſta patēt quēadmodū dicimus de cōbuſtibili. Si n. cōbuſtibile ōbile ſit: vt ſtupa: fenū: ⁊ ſtipula. ignis cito deficiet quātuſcūq3 apponat. Si āt cōbuſtibile ſolidū ſit: ⁊ forte vt dura ligna: ⁊ ferrū ignis in eis multū durabit. p3 etiam in alimentis. ſunt. n. quedā cibaria delicata. que ſꝫ bene nutriant. tm̄ ſi calor per motū vel exercitiuz intendat cito p ea poratione conſumuntur: ideo talia cibaria nō ꝓueniūt hoibus magna exercicia faciētibus. Alia aūt cibaria ſolidioza ſūt: q̄ licet durioris digeſtionis ſint: cū tm̄ bene digeſta fuerint tenaciter mēbris inherent vt tardius conſumant. ¶ Sic ergo cū deus in primis parētibus totius ſpēi tempatiſſimā complexionē poſuerit illa imediate puri⁹ deriuata fuit in ſemie eoꝝ q̄ nunc. cū iam valde multa inerit ipuritas. caro enim noſtra collata carni hoium illius tēporiſ multū de ipuritate hꝫ quare non pōt tanto tpe in ea calidū nāle permanere cū ſit diſcōueniens humidū ſicut cū igni qui nutrit in humido vnctuoſo olei vel ſepi ſi incipiente diminui illo hūido apponatur in maiori vel equali quātitate de hūido aqueo nō manebit ignis conſumpto humido vnctuoſo: q3 humidū aqueuz non eſt ꝓpria mā ⁊ cibus ignis. ⁊ qō de hoibus dr̄ idem de ceteris manētibus ſubintelligendū eſt: q3 eoꝝ piodus multum abbreuiata eſt. ¶ Et ſi arguas q3 ſm hoc illi hoies qui ſm lineā deſcendebāt de primis parētibus imediatiⁱ magis viuere deberent q̄ ſequentes. ſ. magis pr̄ q̄ filiꝰ: ⁊ filiⁱ magis q̄ nepos: ⁊ ſic ꝑgr̄ ita q3 vita ade diuturniſſima fuiſſet. vita aūt vltimi hois in vniuerſo ſit breuiſſima ſemp loquendo de hoibus qui nāliter ⁊ nō violenter moriunt. rō huius q3 magis appropinquāt prime puritati nāe ꝑmi q̄ vltimi: ſꝫ hoc ſm eſt q3 magis vixit mathuſalem qui fuit octauus ab adam q̄ oēs precedentes etiā magis q̄ adā: vt p3 in hoc. c. ¶ Rñdet q3 iſta rō valeret ſi non eēnt alie cauſe adiuuātes ad vitā vel repugnantes. ſ. oꝛigo gñationis tēpus gñatiōis influentia aſtroꝝ ſm motū ⁊ ꝓprietatē figurationis planetarum. cibi qualitas. laboꝝ aſſumptio. ꝙerſationis modus. ⁊ regio inhabitationis. multa quoq3 alia a qbus nāliter ſalus ⁊ ſanitatis deſtructio cauſam hñt. Si ergo daremus omnia iſta ſīlia vel eadez in oibus. tunc neceſſe eſſet ſemp poſteriores ordinatiz minus viuere: ſed illa nūq̄ eadē in aliquibus duobus dant: nec oportet q3 ſīaliqui duo equali tpe viuunt q3 equale haberent ꝑncipiū permanendi: q3 aliquis qui ad multū viuendū a ꝑncipio intrinſeco adiuuat a cā extrinſeca ꝓtinget q3 impediat. Alius aūt qui ad multū viuendū ab intra indiſpoſitus eſt a cauſis extrinſecis concordibus cōtinget q3 adiuuetur: ⁊ ſic durabit equaliē vel magis q̄ ille qui ad viuendum valde diſpoſitus erat. ¶ Secunda cauſa eſt: quia temperate viuebant vtentes ſolum fructibus arboꝝ ⁊ herbis de qbus Ouidius metamor. lib. primo. ⁊ Boetius de conſol. lib. ij. metro. v. De hiꝫ aūt. ſ. ꝑ. c. diximus. ⁊ in ſcō. ¶ Tertia cā fuit bonitas nutrimenti valde conuenientis ad reſtaurationē humidi depditi per calorē. nunc aūt terre naſcentia peiorata ſunt poſtq̄ aque diluuij venerūt ſuper vniuerſam terrā que maxime erāt de aquis oceani que ſalſe ſt: vt p3. j. vij. c. rupti ſunt oēs fontes abyſſi magni. aque autez ſalſe ſterilitatē inducunt ex caliditate exurente ⁊ deficiēte. Et ideo aliqñ ciuitates vel loca ſale ſeminant ⁊ arantur: vt nūq̄ germinent: vt p3 iudicū. ix. c. ⁊ hoc p3 manifeſte: q3 iō poſt diluuiuz permiſit deus Noe ⁊ poſteritati ſue cibari de

Q. xi. Cur homines nr̄e etatis taz cito moriāt cū ꝑma etate tā diu viuerent.

Non ſp delicata cibaria corpib⁹ ſūt adhibenda.

Obiectio.

R° cāe pluſrime ad vitā aduuātes

Q. ꝑ. 2ª cā. 3ª cā.

carnibus

carnibus tanq̃ non potentibus cõseruare vitam fructib⁹ z herbis. ¶ Quarta cã fuit cognitio reruz q̃ fuit valde pfecta in adam cum oia naturalia cognouerit sciebat ergo virtutes fructuũ z herbaz: lapidũ: z lignozũ. quib⁹ vita humana cõ seruari diuti⁹ poterat. Et hoc docuit hoies cõtemporaneos. Post aũt vel i diluuio. vel i diuisiõe gentiũ ista cognitio pdita fuit: nunc ẽt multa mirabilia sunt secretissima nature: que aliq̃ nos videntes vel audientes tãq̃ supnaturalia opera admiramur: qs nõ stupeat fontẽ in epiro ciuitate grecie esse in cuius aquas extinctas faces si merseris accẽsas inde extrahes: qõ oibus notissimuz vulgatissimũq̃ est: z multa alia ysidorus in libris ethimo. z Augu. de ciui. dei. lib. xxj. z in libris de rez naturaliũ ꝓprietatibus. Inter hec aũt sunt quedã naturalia ad magnã vite duratiõẽ que nemo cognoscit nisi deus vel demones edocuerint vel longis experientijs in aliquid eoz z valde paruũ aliqd deuenire cõtingat. Deus aũt nõ permittit nos ista cognoscere ne in superbiam eferamur: z rebus creatis fruamur: cum ergo aliquis de istis multum cognouerit de doctore suspectus est. ¶ Quinta cã est bonus sideꝛ aspectus sup regionem illaz in qua sani homines illi manebant: z ille aspectus per tẽpoꝛis diuturnita tẽ ablatus est: z istam credo potissimã causam q̃ multis ita placuit: sed veritas alia est: quia ois virtus inferioꝛ a coꝛpoꝛibus superioꝛibus quãtũ ad naturalia deriuaꝛ vt ait pbus: ꝓmi in ꝓncipio metheo. necesse est hunc mundum continuari superioribus lationibus vt ois virtus eius inde gubernet. ¶ Et iste aspectus non est ꝑm motum raptus celorũ: q: iste quottidie fit itegraliter: nec etiã fit ꝑm motũ ꝓꝓriũ cuiuslibet oꝛbis planetici: q: motus istoꝛ paruo tpe finiuntur cum maioꝛ iter eos. s. motus saturni: triginta annis completur: sed accipitur ꝑm aspectũ siderũ per motũ ꝓꝓriũ octaue spere: a qua ꝑm causas naturales moꝛs z vita dependet: motus autem huius tardissimus est. s. centum annis gradu vno: z sic in tota ꝓma etate mutatus fuit ꝓmus aspectus stellaruz motu octaue spere decem: sex gradibus z dimidio: z quasi per duo minuta: patet q: durauit illa etas mille sexcentis qnquaginta sex annis: z ꝑm istũ aspectũ fiunt mutationes mirabiles in terra. s. q̃ mare intret vnã partem habitabilis terre nostre: z ex alia discooperiat: z q̃ vna terra fuerit vno tpe habitabilis z fertilis: z post magna tẽpoꝛa sterilis: z inepta habitationi sit. ¶ Sic patet de gadib⁹ herculis in mari mediterraneo in hispania vltra hispalim quas hercules in littoꝛe maris fixit: nunc autem magna spacia a littore distant in parua ꝑte eminentibus: z licet verũ sit tales columnas esse: non tñ sunt ille colũne herculis siue gades: qm̃ hee apud athlantem montem in ꝓfinijs africe: z europe vbi oceani estus tirreni maris faucibus absoꝛbeꝛ collocate sũt. De quib⁹ solinus in polistoꝛ. c. de africa: z supꝛa in expositione ꝓmi ꝓlogi. c. vj. q. iij. vbi magis dictũ est: s3 accipiendo de gadibus ꝑmo mõ est verũ q̃ distant a littoꝛe.. Fluxerunt autem ab illo tpe quo gades constitute sunt ab hercule vsq3 ad tẽpus istud. s. annũ dñi millesimũ quattuoꝛcentesimũ tricesimũ sextum: anni fere duo mille sexcenti sexaginta: fiet autẽ maioꝛ mutatio: si ista reꝛ z seculoꝛũ mutatio magno tempoꝛe durauerit. De hijs ouidius multa methamoꝛphoseos. xv. vbi ait: vidi ego quod fuerat olim solidissima tellus factũ equoꝛ factas spacioso ex equoꝛe terras: z ꝓcul a pelago conche iacuere marine. Et vetita inuẽta est in montibus anchoꝛa sumis. ¶ Sexta ratio z potissima diuina ꝓuidencia oꝛdinãs vt magno tpe hoies viuerent vt sic multiplicare tur genus humanũ: si autẽ ita parua vt nunc fuisset hoium vita: sero genus humanũ fuerat dilatatum. ¶ Septima vt hoies per diuturnã vitam multas experientias haberẽt per quas ꝓncipia scientijs z artibus darent q: tempus bonus inuentoꝛ z coopatoꝛ hoꝛũ est: z per tpa artiũ additamenta facta sunt vt ait pbus ꝓ ethi. z in ꝓncipio methaphisice. ¶ Maxime autem hoc necessariuz erat ad astrologiam: q: quedã sunt que requirunt magnoꝛũ tepoꝛũ experientiaz: q: motus illi sero complenꝫ: vel q: quedam sunt que raro accidunt: de quibus experimẽtalis cognitio requirebaꝫ ab vno complete vt causaret certitudinẽ: ꝟ autẽ in parua etate quãta nostra est non potuissent haberi: ꝟ autẽ ratio ab antiquis doctoꝛibus cronographis cõiter assignaꝫ. ¶ Reddiꝫ etiam hoc ꝓbabile q: sicut videmus fuisse ab aliquo foꝛe magnã latitudinez in oꝛia stature humane: quia aliq̃ homines valde magni fuerunt: z nunc sunt satis parue stature: ita fuissent magne durationis licet nunc parum durent: patet eniz de gigantibus antiquis qui valde magne stature erant quibus etiam alij homines illius tpis cõparati locuste videbantur vt patet numeri. xiij. c. quãto magis nos qui ad minimũ quasi deuenimus vnde dicit̃ de og. rege basani q valde magnus erat de genere gigantum cuius lectus ferreus mõstratur in rabath vrbe regia filioꝛũ amon: vt patet deutero. iij. c.

¶ Et aug. de ciui. dei. lib. xv. c. x. ait de dente gigantis inuẽto in flumine qui minutatim diuisus: centũ dentes de nostris facere posset. ¶ Et virgilius multa ait in libꝛo. ix. eneidos de illo magno iuuene pallante filio euandri qui adiuuit eneam in conflictu contra turnum regem rutiloꝛũ: vbi mortuus fuit: deinde sepult⁹ fuit cõdit⁹ arte mirabili cum lucerna ardente in loco vbi nunc roma est que oliz valentia dicebatur: vt ait tullius in polistoꝛ. c. primo cui tunc pater eius euãder ꝓerat. Deinde anno quasi octingẽtesimo post xp̃z dum quedã edificia magna rome fierẽt casu sepulcruz illius inuentuz est: z deinde cum lucerna ardente integer educt⁹: z ciuitatis muro applicitus altitudinez muri capite excellebat vt patet in cronicis z idem scribit helinandus cronographus. Patet ẽt hoc ex alio q: nunc inter quasdã gentes magna vitaꝛ dña in ꝓpiis est: q: de pigmeis legitur q̃ qn to anno generant: z octauo senescunt. Alij aũt homines ad octuaginta vel nonaginta annos viuunt. Si ergo nunc tanta inter humanas ꝓpias differentia est: quãto magis iter tẽpoꝛa illa z ista. de veritate aũt huius. s. q̃ tanto tpe hoies vixerint scripture auctoꝛitas irrefragabilis est: rõnes autẽ assignate satis ꝓbabiles sunt. Noe vero posita multiplicationis humani generis linea per ꝓmũ stipitẽ vel patriarchaz adam. Consequenter ponit̃ multiplicatio: per secũdum stipitez. s. noe: z diuitur in duas ptes. Et ꝑmo ponit̃ noe generatio: deinde posteritatis sue multiplicaꝫ. j. c. x. ⌊ hee sunt generationes ⌋. ꝓma in duas: q: ꝓmo ponit̃ noe generatio: scõo cũ deo: z ꝓximis scã ꝓuersatio: ibi ⌈ cũq3 cepissent ⌉. Circa ꝓmũ ⌈ noe vero cũ qngentoꝛ eẽt annoꝛ genuit ⌋. In nulla alia generatiõe ꝓoꝛũ fuit tanta moꝛa annoꝛũ ante gñationẽ: q: de nullo legit̃ q̃ ducẽtesimũ annũ habuerit cũ genuit eũ qué genuisse cõmemoraꝫ: iste aũt qngentos annos habuit cũ genuit. ¶ S3 dicet aliqs q̃ noe genuit ante qngentesimũ annũ alios filios vel filias: s3 nõ noiat eos scriptura sic supꝛa dicebamus: q̃ illi qui geniti dicunt̃ in ꝓma etate ꝑm lineã quã scriptura describit nõ erant ꝓmogeniti: sed aliqui alij per quos ad noe linea texebaꝫ. ¶ Sed hoc non valet q: in linea ꝓcedẽtis. c. nõ describunt̃ ꝓmogeniti soli s3 quicũq3 erãt ꝓ quos ad noe gñationẽ tẽdebaꝫ alijs omissis: hic autẽ nõ itendit deducere lineã noe ad aliquẽ terminũ ad quẽ faciãt isti tres filij: q: tertius stipes quez sacra scriptura in ista narratiõe assignat est abꝛaã: z ad illũ puẽrit solũ ꝓ lineã sem. Et nõ poterat ꝓduci ad aliquẽ vnũ terminũ liea ꝓ tres frẽs distinctos cũ sint tria ꝓncipia sepata: z ꝓ3 q̃ soluz descripsit eos legis lato: vt demõstraret totã humani gñeris vniuersitatẽ ab hijs trib⁹ frib⁹ pululasse. Si g̃ plures filios noe tũc habuisset: scriptura de eis mẽtionẽ feciss̃et. ¶ Forte dicẽt q̃ noe tres filios habuit post qngentesimũ annũ etatis sue: s3 q̃ añ illud tp̃s multos alios hũisset: q mortui erant. S3 hoc nõ ꝓcedat q: de nullo legit̃ in etate illa q̃ añ septingentos annos, mortuus sit nisi forte gladio pisset. iõ dz cõiter q̃ noe nõ habuit añ diluuiũ nisi istos tres filios. Sed nolunt q̃ iõ nõ genuit añ illud tp̃s qngentoꝛũ annoꝛ: q: si genuisset in etate qua alij gignebant. s. in cẽtesimo anno vel añ tãtũ fuissent multiplicati filij ei⁹ q̃ ibi aliq mali fuissent: quos necesse eẽt in diluuio pire. S3 deus noluit ꝓpter bonitatẽ noe q̃ aliquis de semine ei⁹ diluuio piret. ¶ S3 hoc nõ valet q: etiaz noe gignens anno qnquagesimo etatis sue potuit post multos filios vsq3 ad diluuiũ gñare in cẽtũ annis q̃ fuerunt iter medij iter annũ qngẽtesimũ ei⁹: z diluuiũ: q̃ g̃ nõ genuerit noe añ diluuiũ nisi tres filios vt nullus malus eẽt: z dign⁹ pire diluuio satis rõnale est qõ dz: s3 q̃re tũc genuerit. s. ita sero z nõ ante cum eodẽ mõ potuisset in illis cẽtũ annis multiplicare gignẽdo alios rõ nõ vr: nisi forte dicaꝫ q̃ fuit ꝓp filios noe ne si noe in cẽtesimo anno genuisset añ diluuiũ hũisset filios q̃drigẽtoꝛũ annoꝛ q iaz filios z nepotes hũissent. turbã magnã nimis: z tunc aliq de illis mali eẽnt z diluuio pirent qõ magna afflictio eẽt noe. Et hoc videt satis rõnale:

4ª Cõ

Gñatorũ ꝓtus ois ademei festa erat.

Q Fons in epiro admirabil nature.

R Ur mlta homini deus voluerit occulta esse.

5ª Cã

Quis ille aspect⁹ celi z⁹ quẽ fiũt mutatões i cõplexione z alijs.

De colũnis herculis.

6ª Cã

7ª Cã

Quedã postulãt magnoruz tẽporuz experiẽtiam.

S

Mirꝫ ꝺ dẽte gigãtis.

Quo tẽpoꝛe gignant pigmei: z senescant.

ꝝ

ꝝ

ꝝ

T

Noe ꝑ⁹ qngentos annos genuit. Ad rñsio q̃ rundam.

Cõfutatio.

R⁹ alia.

Cõfutatio.

Ꝓpꝫ bonitatez noe deus noluit quẽpiam ex suis ꝺluuijs perire.

Cõfutatio.

R⁹ melioꝛ.

q̄ licet filij noe cū arcam intrauerūt vxores haberēt vt pz.j. in lra: z credēdū forte est: q̄ tūc nouiter vxores accepissent. ne post diluuiū sine vxorib⁹ remanerēt: sz q̄re nō fuerūt plures filij z q̄re potⁱ illo tpe q̄ alio: dicēt in cōmentarijs nr̄is sup eusebiuz: ⌊genuit sem chā iapheth.⌋ Scōm veritatē vt volunt hebrei sem nō fuit p̄mogenitus noe qō pz q̄ noe cepit gñare anno suo qngentesimo: z cū diluuiuz factū fuerit anno sexcentesimo noe ille q p̄mogenitus erat noe centū annos cōplebat tpe diluuij sz sem non cōpleuit eos vsq; duos annos post diluuiū: vt pz.j.xj.c.g nō erat ipse p̄riogēitus sz magis aliqs de alijs duob⁹. ¶ Un̄ videt qbusdā q̄ sem fuerit vltimus de filijs noe: q̄ p̄mus cōplebat cētū annis in anno diluuij: z iste videt fuisse iapheth: z scōs cōpleuit centuz annos vno anno post diluuiū. Et iste vr̄ fuisse cham: sz non est vt pz.j.c.xj. Sem aūt vt ait textus cōpleuit centū annos. duob⁹ annis post diluuiuz z iste ordo videt innui.j.c.x. vbi ponunt generatiōes istorū z p̄mo ponit gñatio iapheth de inde cham. postea sem. ¶ Sed aliqs q̄ret q̄re hic sem p̄pōit si nō est p̄mogenitus. Rñdet ra. sa. z aliqui iudei q̄ ió fit q̄ natⁱ fuit circūcisus z dignitas circūcisiōis fecit eū p̄reponi. ¶ Sz hoc valde fictū est cū nō hēat auctoritatē ab aliq̄ loco p̄babili. ¶ Itē q̄ repugnat scripture: vocat enim abraā pater circūcisionis: qō nō eēt si sem cū pelle circūcisus natⁱ fuisset. ¶ Sz dicendū q̄ p̄ponit etiā: si nō eēt p̄mus pp dignitatē saluatoris: z oiuz p̄triarchaz totiusq; ppli sancti q ab eo descenderunt vt pz.j.x.z.xj.c.z sic aliqn̄ in scriptura minores maiorib⁹ p̄ponunt vt pz.j.xlvij.c. cū iacob in spū bñdiceret nepotibus suis manasse z efrain ad petitionē ioseph: posuit manū dexterā sup efrain q̄minor erat manasse. ¶ Sz dicet aliqs q̄re ḡ.j.x.c. sem postponit alijs duob⁹ fratribus. ¶ Rñdet q̄ hoc est q̄ volebat ibi legis lator enarrare multiplicationē ppli dei descendentis linealiter: iō tāgēs breuiter de multiplicatiōe gñationis alioz duoz frūz ponit vltio de multiplicatiōe generis sem: vt deide p̄tinuet totā lineā de descendentibus a sem. ¶ De cham aūt z iaphet nō pz quis maior fuerit: z sz dixerimus maiorem eē iaphet: sic est verum vt pz per dicta.j.c.x. ¶ Satis cū apparenter dici pōt: q̄ maior fuit cham. fm quosdā: q̄ hic p̄ponit cham iaphet. ¶ Et si dicat q̄.j.c.x. p̄ponitur iaphet cham. Non valet q̄ qñ ipsa generationū numeratio fit iā scriptū est de pctō cham p̄pter quod meruit p̄dere dignitatē p̄mogenitⁱe subiectus in seruitutē. Hic aūt cū describit natiuitas eorū q̄ nondū peccauerant p̄ponit cham iaphet fz ordinē natiuitatis. Sz aliter de hoc.j. dicet q̄ intendamus. ⌊ ¶ Cūq; cepissent ⌋ hic ponit scā conditio vel conuersatio: z diuidit in tres ptes q̄ primo ponit p̄ditio eius ante diluuiū: scdo cōditio eius in diluuio in.c.vij. tertio p̄ditio post diluuiū. vij.c. Prima in duas: q̄ p̄mo finia destructiōis per diluuiū generalr̄ p̄dicit: secūdo noe ex gratia excipit: ⌊ noe vero inuenit gratiā.⌋ ¶ Cā autez Diluuij fuit multitudo z magnitudo incorrigibiliū pctorū: pp que deus iratus hūano generi oēs homines: exceptis octo aīalib⁹ p̄didit: ponit ḡ modus multiplicatiōis pctorū. s.

¶ L.S. De causa diluuij z fabrica arce z mensura eius. Et q̄ videntes filij dei filias hominū pulchras acceperūt sibi inde vxores generātes gigātes in mundo famosos. Cap. vj.

Unqz cepissent homines multiplicari sup terrā: z filias p̄creassent: videntes filij dei filias hominuz q̄ eēnt pulchre: acceperūt sibi vxores ex oib⁹ quas elegerāt. Dixitq; deus. Nō p̄manebit spūs me⁹ in homine in eternū q̄ caro est. Erūtq; dies illius cētū viginti annor: gigātes aūt erāt super terrā in diebus illis. Postq; enim igressi sunt filij dei ad filias hominum: illeq; genuerunt isti sunt potētes a seculo viri famosi. Uidens aūt deus q̄ multa malitia hominuz eēt in terra. Et cūcta cogitatio cordis intenta esset ad malū oi tpe. Penituit eū q̄ homez fecisset in terra. Et p̄cauēs in futurū z tactus dolore cordis intrinsecus: ait delebo inq̄t homez quē creaui a facie terre ab homine vsq; ad animātia: a reptili vsq; ad volucres celi. Penitet enim me fecisse eos. Noe vo inuenit gr̄am coram dño. Hec sunt generatiōes noe. Noe vir iust⁹ atq; p̄fect⁹ fuit in generatiōib⁹ suis: cū deo ambulauit z genuit tres filios: sem: cham z iaphet. Corrupta est aūt terra coram dño: z repleta est iniqtate Cunq; vidisset ds terrā eē corruptā: ois q̄ppe caro corrupat viā suaz sup terraz: dixit ad noe: finis vniuerse carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorū: z ego dispdaz eos cū terra. Fac tibi arcaz de lignis leuigatis. Māsiūculas in arca facies: z bitumine linies intrinsecus: z extrinsec⁹: z sic facies eā Trecētoz cubitoz erit lōgitudo arce: qnq̄ginta cubitoz latitudo: z trigita cubitoz altitudo illi⁹. Fenestrā in arca facies: z in cubito p̄sumabis sūmitatē ei⁹. Ostiū aūt arce pones in latere deorsum cenacula z tristega facies in ea. Ecce ego adducā aq̄s diluuij sup terrā vt interficiā oēz carnē in q̄ spūs vite est sbter celū: z vniuersa que in terra sūt p̄sumētur Ponāq; fedus meū tecū: z igredieris arcā tu z filij tui: vxor tua z vxores filioz tuoz tecū: z ex cunctis aīantib⁹ vniuerse carnis bina īduces in arcā vt viuāt tecū masculini sex⁹ z feminini. De volucrib⁹ iuxta gen⁹ suū: z de iumētis i genere suo z ex oī reptili terre bin gen⁹ suū: bina de oib⁹ ingredient tecū vt possint viuere. Tolles igit̄ tecum ex oib⁹ escis que mandi pōt: z cōportabis apud te: z erunt tam tibi q̄z illis in escā. Fecit igitur noe oīa que p̄ceperat illi deus.

Unqz cepissent multiplicari homines. ⌊Duplex sensus potest hic esse: vnus q̄ multiplicatio hominū ceperit fieri tēpore noe: z tunc facta fuerūt magna peccata. Et hoc esse pōt: quia licet humanum genus ante per satis longa tēpora incepisset: tñ homines modicum generabant: ideo vsq; ad tēpora noe. s. mille z ducētos vel trecentos annos ab orbe condito multiplicatio magna hominū non fuit: z tunc erit sensus q̄ ista peccata p̄pter que deus deleuit omnes homines inceperunt tempore noe: vel paulo ante: sed nō est hoc valde conueniens. ¶ Aliomō pōt intelligi q̄ ista peccata non fuerint nouiter facta tēpore noe: sed ante eū magno tēpore: cum incepit multiplicari genus humanū. Et hoc verius est: q̄ multiplicatio nō p̄priⁱe dicit incepisse tpe noe: sed multo ante: q̄ homines magno tpe viuebāt in quo multos filios poterant generare: z ipsi sero moriebātur: iō cito ad magnā venirent multitudinem. Et rō est: quia cū deus benignus z longanimis sit: p̄stabilis super iniquitate nō statim post peccatū puniret: sed verisimile est q̄ magno tpe expectaret. ¶ Joseph⁹ aūt dicit q̄ vsq; ad septimaz generationē filij seth boni permanserunt: sed vsq; ad enoch qui translatus fuit in paradisum: z hoc fuit ante diluuiū anno sexcentesimo sexagesimo nono: vt p̄bauimus p̄cedenti .c. Et hoc satis verisimile est: z concordat ei quod dicit. s. q̄ trāstulit deus enoch in paradisuz nec malitia imutaret cor eius z fictio deciperet animā illius: sapientie. iiij.c. tunc filij seth: recedentes ab institutis paternis irritauerūt deum ad iracundiā: nam z multi angeli dei cuz mulieribus coeuntes mostruosos ptus genuerunt qui p̄pter p̄fidentiaz virtutis a grecis gigantes dicti sunt hec iosephus. ¶ Methodius martyr extensius diluuij causam assignat dicēs: q̄ anno qn gentesimo p̄me ciliadis. i. p̄mi millenarij annoz mundi filij chaim abutebant vxoribus fratruz suorū nimijs fornicationibus. Deinde anno sexcentesimo eiusdē ciliadis mulieres in insaniaz verse supergrediebant viris suis: mortuo autem seth repauit

Ecclesiastici xvij.a. Psalm⁹ xcviij.

Infra viij.d

Ecclesiastici. xl.c

Qō.iij. Cur sem p̄ponit si nō est p̄mo genitus. p̄a Rⁱ rabbi solomonis.

Rⁱ vera Qō.iiij. Cur sem pⁱ ponit alijs duobus fratribus. Rⁱ. An cham fuerit maior iaphet vel ecōtra non satis p̄stat. Rⁱ aparēs Obiectio Solutio

Cā diluuij

A Heb. ii.b

Qō.x. An peccata pp que dimisit diluuium ceperit tpe noe vel multo ante. p̄a Rⁱ. Cōfutatio Rⁱ. Confirmatio Rō

Qō.vj. Opinio ioseph

B Opinio methodij

seth reparauit se cognatio eius a cognitio vel linea chaim & redierunt ad natale solum: nam & pater eoꝝ viuens prohibuerat ne miscerentur & habitauit cognatio seth i eozdan monte proximo paradiso: chaim aũt habitauit in campo vbi fratrẽ suũ occidit: qngentesimo anno secũde ciliadis. s. anno millesimo quingentesimo ab orbe condito exarserunt masculi in alterutrũ coeuntes. septingentesimo anno eiusdez ciliadis filij seth cõcupierũt filias chaim: & orti sunt inde gigãtes & incipiente tertia ciliade. i. cõpletis duob⁹ millibus annorũ ab orbe cõdito: & incipiente tertio millenario diluuium inundauit. ¶ Non computat methodius annos prime etatis ꝟz lram hebraicã ex qua habentur a creatiõe orbis vsq; inundatiõez diluuij anni mille sexcenti qnquaginta sex: ſz ꝟz lraz. lxx. interpretũ sunt anni bis mille ducenti qnquaginta duo vt ponit aug. xv. de ciui. dei. c. xxi. Et hoc modo satis cõcordaret q in ꝓncipio tertij ciliadis. i. tertij millenarij superuenerit diluuiũ. s. ducentesimo qnq̃gesimo scõo eiusdẽ millenarij. Sz in hoc satis ꝓstat nobis nõ eẽ magne auctoritatis ea que a methodio traduntur cũ sciam⁹ ꝑmã sc'li etatez nõ peruenisse ad duo millenaria: & lra iterpretũ quãtũ ad hoc sustineri nõ pot in quo ponit maiores numeros q̃s lra nra vel hebrea vt declarabit in nris cometarijs sup eusebiũ. ⌊ videtes filij dei filias hoiuz ⌋. cã aũt diluuij vt lra expmit fuit q filij dei acceperũt in vxores filias hoium: sed q vocantur filij dei apud quosdã certũ nõ est. ¶ Dicunt quidã q filij dei vocantur angeli mali dicti incubi & succubi: qui coeũtes cum filiabus hoiuz eas ꝓcipe faciebãt. Et vocant demones filij dei ꝓpter naturã spũalem a deo creatã: sic dr iob. i. c. q sathan stetit inter filios dei. & iob. xxxviij. cũ me laudarent astra matutina: & iubilarent oẽs filij dei. Jstã opinionẽ tenet iosephus. s. q̃ crescentibus iniquitatibus hoium angeli ingressi sunt ad filias hoiuz: & hoc tenet scolastica historia & multi de iudeis ꝟ nolunt: maxime ra. sa. & rõ sua est q: vbi nos habem⁹ filij dei ipsi hñt ⌊ ne filij ⌋. i. cadentes. s. angeli mali qui de celo ceciderũt. ¶ De incubis & sucubis vtrũ sint: mouet qõnẽ aug. de ciui. dei. lib. xv. c. xxi. sunt demones incubi & sucubi qui a gentilib⁹ fauni & siluani vocant. De qbus multotiens ouidius maxie in libris fastoꝝ. Et hos galli drusios vocant: feminas improba vexant libidine appetentes: & virilẽ pagẽtes ꝓcubitũ: quã rez tot iam expti sunt vt a fide dignis se exptos eẽ frequẽtius audierũt vt impudẽtia eẽt eos tales esse negare quales ab oibus asserunt. hij aũt demones sperma fundere nequeũt: cuz corpori nõ sint nec hñt vnde deci dant: sed susceptum ab alijs fundunt. Sunt autez in duplici modo: q: aliq̃n idẽ demon sucubus est aliq̃n incubus: primo tñ sucub⁹ q̃s incubus est: cũ enim viri nocturno semine poluunt ibi se demon sucubus corpore de aere figurato in vase genitali virile semen receptat: seruans ne aliq spũs exalent vt sit aptũ ad generationẽ deinde sexu transmutato in viros se transformãt: & cũ feminas in somnis feruore libidinis excitatas eẽ pspexerint eis cõmiscent virile semẽ quod recepe runt emittentes: & nunc incubi dicunt. Et isto modo dicunt merlinũ vatẽ in ꝓbus anglicanis ex pastoribus cuiusdam semine p demonẽ sucubum recepto & deide in aluũ matris p eundẽ incubũ demonẽ emisso generatũ. ¶ Apparent aũt isti demones incubi in vigilijs feminas improba vexantes libidine: viris aũt sucubi demones rato nisi in somnis apent: ex talib⁹ aũt cõceptibus fortissimi hoies, & magna statura nasci pñt: q: demones virtutes seminũ cognoscunt. s. quod cui consonet: & nouerũt tpa debitarũ emissionũ quib⁹ ꝓiunctis natura validissime operat. ¶ Utruz aũt demones incubi & sucubi gigãtes illos de quibus dicit in lra q ante diluuium erant: genuerint. Dicit augustinus q nõ: quia ex lra coligi pot maxime in lra. lxx. interpretũ q̃ anteq̃s intraret filij dei ad filias hoium erãt gigantes sup terrã. ¶ Et nõ pot intelligi hic aliquo mõ de demonib⁹ in cubis: q: pena diluuij data fuit generi humano q: introierũt filij dei ad filias hoium: sed in hoc q demones incubi coirent cũ feminis nihil peccabant viri cũ in hoc nihil agerẽt: nec etiaz mulieres: q: demones incubi perspiciebam libidinẽ eas cognunt: dicere ergo q ꝓpter peccata demonuz veniret diluuium qõ absonum est. ¶ Et si dicat q non fuit causa diluuij ingressio filioruz dei ad filias hoium: sed fuit quoddaz accidens illius temporis vt videt velle inuere iosephus: causa autem fuit quia multa malitia erat in terra: & q: omnis cogitatio cordis intãta erat ad malũ omni tempore vt patet infra. ¶ Respõdet q ista est vna de causis diluuij. Sed dato q non esset ista causa diluuij adhuc non potest stare quod dicitur quia dicitur in littera: q filij dei viderũt filias hominũ q essent pulchre: & acceperũt sibi vxores ex omnibus quas elegerant: sed non pot intelligi de demonibus q acciperent in vxores filias hoiuz q: hoc ad solos viros pertinet: lz coire etiaz ad demones pertineat vt supra dictũ est: ergo nõ dicunt hic filij dei demones incubi: sed aliqui hoies. ¶ Jdeo aliqui voluerũt q vocant hic filij dei homines filij iudicũ vel potẽtũ: sepe enim in sacra scriptura iudices dij vocant vt ps exo. xxij. c. vbi dicit applicabit ad deos. i. ad iudices in littera nra. Jn lra aũt hebraica dicit applicabit ad heloin. Dicunt enim q isti filij dei. i. filij iudicum vel potentum videntes filias subditoruz pulchre ornatas. qñ viris suis in nuptijs tradebant antequã cognoscerent eas carnaliter viri sui ipsi cognoscebãt eas & hoc displicuit valde in oculis dñi. ¶ Sed hoc non videt conuenies: q: istud pcñ fuit solũ particulare. Diluuiũ aũt fuit vniuersale: ideo debuit infligi pro peccato cõi. Sic enim dicit. j. omnis quippe caro corruperat viã suam: sed hoc irratiõabiliter dicere tur si soli filij iudicum vel potentum qui valde pauci erãt respectu aliorũ hoc fecissent. ¶ Dicendũ ergo vt ait augu. de ciui. dei. xv. lib. c. xxiij. q filij dei vocant filij seth: licet enim oẽs homines filij dei sint quia omnes a deo creati sũt: tñ illi special'r filij dei dicunt qui sanctitate ꝓuersatiõis ceteros antecedunt. Sic aũt erat de filijs seth: q: a deo isti electi fuerãt vt de istis totũ sanctorũ gen⁹ nasceret: & isti ex doctrina patrũ suorum spãl'r deo adherebant. ¶ Dicunt filie hoiuz mulieres de stirpe chaim. Et illi vocant hoies q: ꝑm carnez viuebant: qui autẽ in carne est carnis desideria nõ prosequẽs magis filij dei q̃s hois dici pot: fuit ergo peccatum in hoc q seth mandauerat omnib⁹ filijs suis ne ꝓiungerent matrimonialiter mulieribus de stirpe chaim: sicut ꝓceperat deus iudeis ne cõtract⁹ matrimoniales iungerent cũ filiabus chananeorũ vt ps exo. xxxiij. & deutero. vij. c. ⌊ videtes filij dei ⌋ idest filij seth ⌊ filias hoium ⌋. i. feminas natas de stirpe chaim. ⌊ q eẽnt pulchre ⌋ pulchritudo fuit cã vt filij seth inducerent ad concupiscendas filias hominuz: qm̃ ꝓpter spẽm mulieris multi perierũt: & ex hoc cõcupiscentia q̃si ignis exardescit vt ps: ecclesiastici. ix. c. ⌊ acceperunt sibi vxores ex oibus quas elegerat ⌋. i. susceperũt vxores de tota stirpe chaim sicut eis placebat. ⌊ dixitq3 deus ⌋. hic ponit sentẽtie publicatio ꝓtra delinquentes. ⌊ non permanebit spũs meus. ⌋ spũs multa signat. s. aiam: ventũ: indignationẽ: de hoc vltio dicit ysa. ij. c. quiescite ab hoie cui⁹ spũs. i. indignatio in narib⁹ eius est: & sic accipit hic. Sunt enim ẏba dei punire volentis genus humanũ. q. d. licet nunciratus sum generi humano tñ nõ permanebit in eternũ spũs meus. i. ira mea contra eos ꝓpter peccata vt deleã eos: sed dabo eis centũ viginti annos in quibus peniteãt de comissis: q: ⌊ caro sunt ⌋. i. q: fragiles sũt hñtes ꝓmptitudinẽ ad peccãdũ. ¶ Aliomõ exponit ra. sa. dicens non disceptabit spũs meus: quia dictio hebraica hic posita equiuocatur quid permanere & ad discere ptare. Et est sensus huc vsq; intra me in spiritu meo disceptã vtrum humanum genus delerẽ & nõ determinaueram: nũc autẽ nõ pmanebit spiritus meus in eternũ. i. ista disceptatio spiritus mei de hoie nõ durabit semper: sed hic finietur concludendo q homo debeat deleri vt sit vita eius, vsq; ad centum: & viginti annos. ¶ Aliqui autẽ putant q hic determinauit deus vitam humanaz ne excederet centum viginti annos. Sed falsum est quia aliqui postea vixerunt sexcẽtis annis: alij quingentis: alij quadringẽtis & amplius: vt ps. j. c. xj. ¶ Dicendũ est q ꝟ refertur ad tempus q concedebatur ad penitendum generi humano & si non conuerterentur intra illud tempus deleret eos in fine centum & viginti annoꝝ: & patet quia diluuium fuit factum sexcentesimo anno vite noe. vt patet. c. sequenti. Jsta autem sententia fuit declarata noe a domino anno quadringentesimo vite eius scilicet centum viginti annis ante diluuiuz: & in hoc tempore noe predicauit diuinam sententiaz omnibus hominibus & fabricauit arcam magne quantitatis valde que in centuz annis constructa est vt ait augustinus. xv. de ciuitate dei. c. vltimo. ¶ Et quomodocunq3 littera exponat non ponitur hic spiritus ꝓ anima: sed spiritus ꝓ furore vel discẽptatione: quia non diceretur meus si ꝓ anima acciperetur: ſz

Quo tẽpore gigãtes orti sunt.

qui fuerint filij dei qui acceperint filias hominuz.

R° 2m ioseph. Rabbi solomõ Q. 8. An dẽt sucubi & icubi & quomõ operãt.

Mira de sucubis spiritib⁹ & quomõ viri le semẽ suscipiant.

Merlinus vates nat⁹ ex sucubo & incubo Q. ix. E Utz sucubi & incubi generint gigãtes opinio Augustini. R°

Opio alia q sunt filij dei

Cõfutatio

Cõfutatio

R° vera

Qui in primis filij dei nũcupent.

Q. x.

Quomõ intelligit non ꝑmanebit spũs meus ꝑ. expõ.

Expõ rabbi solomonis

Q. xj. An de⁹ determinauit vitã humanã ne excedat cẽtũ. xx. annos.

Opinio Cõfutatio Q°. non

solum non permanebit spiritus: ꝛ cum ista sententia declarata fuit noe nondum genuerat aliquem filium quia anno centesimo ante diluuiū ista generatio noe incepit ꝛ ideo primogenitus eius in diluuio complebat centum annos ſz ista sententia fuit explicata centum viginti annis ante diluuiū: vt patet ex ipsa: ergo fuit data per viginti annos antecp̄ noe gigneret primogenitum suum. Possumus tñ accipere spiritū pro anima: ꝛ vocabit spiritus meus. i. a me datus. vt dicitur ecc. xij. c. spiritus redeat ad deum qui dedit illum: ꝛ potest intelligi dupliciter tunc tēpus centum ꝛ viginti annoꝝ: vno modo de tēpore concesso ad penitendū: vt dicatur spiritus meus. i. anima a me data non manebit in eternum. i. semper in homine quia caro est. i. carnalibus fuiēs ōsiderȳs: ꝛ non meret habere animā a me datā: sed erunt dies illius cētum ꝛ viginti anni. i. ex nunc vsq3 ad centum viginti annos expectabo eorum cōuersionē. Et si interim nō penituerit tūc delebo eos: ꝛ sic non manebit anima in eternum in eis ſz solum vsq3 ad illud tempus. ¶ Alio modo pōt intelligi de tēpore dato homini ad viuendū post diluuium. ſ. ꝙ fuerint cētum viginti anni. ꝛ non plures. Et conuenit iste sensus valde ad litteram inferiorem: nam deus dicit penitet me fecisse hominem ꝛ delebo hoiem quē creaui: ꝛ hoc dicit ꝓpter iniquitates: sed postea clemētius agens non occidit aut deleuit omnes: ſz reliquit aliquos qui essent futuroꝝ plures hȳs: tñ voluit tantam vitā dare quātā dederat priorib⁹ qz istō erat remediū contra pctm̄: nam si homines ex desiderio peccabant quāto diutius viuerent tanto magis peccarent ideo voluit deos eorū vitam decurtare ne essent eis tanta licētia peccandi. ꝛ ideo dicit erit vita hominis centū viginti anni. i. non dabō hominibus debita regulariter nisi centuꝝ ꝛ viginti annos ꝛ ꝙ non excedāt amplius. Et cum obȳciē ꝙ vixerunt homines post diluuium ad qngentos ꝛ sexcentos annos. Dicendū ꝙ deus posuit illā regulam vt cōem pauci autē ꝓter regulā inuenti non infringunt regulam: nā cōiter illa est maior etas hoīum: sed statim post diluuiū concessit deus aliquibus ꝙ ad plures annos peruenirent quod nō diu durauit. ¶ Tenendo autē sensuꝝ istum fuit conueniens ꝙ deus p̄diceret hominib⁹ mensuram future etatis qz deus inducturus erat diluuiū sup terram ex quo sequebat necessario abreuiatio vite humane: nam superficies terre in qua erat bona vis germinatiua abrasa fuit ꝓpter aquas ꝛ discoperta fuit ps inferior: que non erat ita efficax ad germinandū. Preterea quod grauius fuit aque salse oceani intrauerunt in terras ꝛ corrumpunt eas: quia sal reddit terram sterilem: iō terras aliquas cū voluimus steriles in maledictionez redde re spargim⁹ sale ꝛ aramus. Sic patet iudi. xx. c. vbi amilech cum superasse viros sichem ciuitatem demolitus est ita vt in ea sal spargeret: ꝛ ita terra sal hñs nihil germinat ꝛ opponitur terre fructifere vt dī. ps. cvj. posuit terraꝝ fructiferam in salsuginem ꝓpter maliciam habitantiū in ea. ita ergo in diluuio ꝓpter maliciam hoīum operta fuit terra aquis salsis que vim germinatiuā corruperūt. Et ideo factum est vt fructus terre eēnt pauciores ꝛ minus salubres. Sed quia nos ex alimentis de terra natis viuimus necesse est vt illis deterioratis vita nostra minuetur. Cum ergo deus diluuium immittere ꝓponeret super terram volebat vitaꝝ humanam minuere. vt ergo cum homines creuerant post diluuium abreuiatam vitam suam non putarent hoc factū esse per accidēs quasi deo non intendente: ꝓnunciatum a deo ꝙ vita abbreuiaretur: ita ꝙ essent anni hominum solū centum viginti. Et hoc deus facere volebat per diluuiuꝝ quod immittebat. Quomodo autez diluuium iuste a deo missum fuerit ꝛ quo modo illa pena erat potius cōueniens illi tēpori cp̄ alteri ꝛ ꝙ non debuit alia pena tunc nisi illa infligi: declarabitur latius in nr̄is comentarȳs sup eusebium. ⌊ gigantes erāt in terra. ⌋ gigantes dicuntur hoies magnitudine corporū ceteros quasi monstra quedam excedentes: ꝛ huic corporis magnitudini: respondebat aiorum ꝛ virium magnitudo. ¶ Unde apud poetas dicunt cum dyis pugnasse ꝛ fuisse a ioue fulminatos vt patet metha. lib. i. sed hoc ad quēdam narationē historicā pugne titanū cum ioue rege cretēsiū refertur de qua pugna lactantius de natura deorū lib. j. In diebus illis: nō negat ꝙ post diluuiū gigantes fuerint qz fuit og. rex basan. vt patet deutero. iij. c. Fuerunt etiā gigantes in hebron ciuitate iudee, vt p3 numeri. xiij. c. ꝛ i thanı ciuitate egipti i eodē

c. xiij. fuerunt etiam tēpore abrae gigantes: quos destruxit auraphel vt patet. j. xiiij. c. sed non erant multi post diluuiuz sicut ante: quia tēpore auraphel deleti fuerunt ita ꝙ tēpore moysi solus og. restitisset de genere gigantū: vt patet deutero. iij. c. In hebron etiam soli tres gigantes erant de genere enach. vt patet. numeri. xiij. ꝛ iosue. xv. c. ꝛ vocant̄ isti gigantes. A grecis: dicti sunt: a ge. quod est terra: tāc̄ a terra geniti essent Sic enim poetarū vulgauit auctoritas: quasi mulier tantos viros gignere non potuisset. ⌊ postc̄ enim ingressi sunt filij dei ad filias hoium illeqz genuerūt ⌋. i. ꝙ gigantes nunquam fuerunt in seculo quousqz filij dei. i. filij de linea seth. acceperunt vxores de filiabus hoiuz. i. de stirpe chaim: quia forte ex concubitu istorum gigantes primo geniti sunt. licet postea ex quacunqz linea venire potuerunt. ¶ Augustinus autē qui sequitur litteram interpretum dicit: ꝙ ante erant gigantes in terra c̄ intrarent filij dei ad filias hoiuz. vt patet. xv. de ciui. dei. c. xxiij. vnde dicit ꝙ littera in interpretibus talis est. In diebus illis erant gigantes super terram ꝛ post illud intrauerūt filij dei ad filias hoium ꝛ genuerunt sibi. ¶ Et satis faciliter inducit littera nr̄a ad istaz sententiaz si dicatur. ⌊ Post qō ⌋. vbi dicit. postc̄ vel sic intelligat. ¶ Non enim est difficile vel multum cōtra naturā vocabuli sic intelligi: maximeqz in littera nostra fit principiū versus. Si tamen esset sensusꝙ postc̄ ingressi sunt filij dei ad filias hominū genuerunt ipse gigantes necesse esset vnum ꝓtextum orationis esse: nec posset principium versus in li ⌊ postc̄ ⌋: sed coniungeret superioribus sine puncto medio Si autem sit sensus vt vult augustinus stabit congrue punctus: ꝛ principium versus in li ⌊ postc̄ ⌋ ⌊ Isti sunt potentes a seculo ⌋. i. ab antiquo fuerūt habiti in magna reputatione virū. ⌊ viri famosi ⌋. i. quorum fama per totū orbem dilatata est: siue de malis que faciebant siue de robore. ⌊ videns aūt deus ⌋. Hic ponit malitia completa ꝓpter quā delenduz erat genus humanum. Et nō est ista aliqua causa distincta ab alia superiori. ſ. de ingressione filioꝝ dei ad filias hoium: sed ista est cōis includens illam ꝛ oēs alias malitias: ⌊ ꝙ multa malicia. i. ⌋magna ꝛ turpissima vitia ex habitu ꝛ nō ex noua passione vrgente. Peccata enim que ex passione fiūt non vocantur malicie vt patet. vij. ethi. ideo incōtinētia malitia non est: quia ex forti passione fit contra rectam electionem precedentem. Intēperantia autem que fit ex habitu ꝛ electione deprauata in actum vicij tāc̄ per se bonum nulla passione ad hoc instigante malitia dicit. Isti autem abeuntes moribus ꝛ feminis modo indebito vt dicit methodius martyr tantum in vsum: prauam verterant inclinationē ꝙ iam illud bonum valde esse indicabant. ⌊ ꝛ cuncta cogitatio cordis intenta erat ad malum. ⌋ Hic demonstrat eorum perfecta malitia quia non solum mala ista faciebāt ex aliqua causa extrinseca alliciente vel fortiter inducente: sed etiā ex intentione indicante ꝛ voluntate deliberāte. ⌊ omni tempore ⌋ nunquam enim conuertebantur: licet deus diutius expectaret: cuz ergo incorrigibiles eos vidit penitus deleuit. Et hoc etiam notat eorum malitiam habituale quia incontinens licet a passione vincat tñ penitinus est. Intēperat⁹ autem nunqnaz penitet vt patet. vij. ethi. ⌊ penituit eum ⌋ In deo penitentia dolor vel letitia vt passiones sunt nō cadūt: quia iste in suiaz notant: que a deo in infinitū elongata ē. Sz qz scriptura vult declarare nobis qualiter se habuerit deus puniens humanum genus propter peccatū declarat eo mō quo possibile est nobis intelligere per quandā valde equiuocam similitudinez. ¶ Et est figura que dicitur antropospathos. i. conuersio passionis humane ad deum. Et est similitudo: quia sicut hō qui aliqua egit ꝛ postea dissipat ea: illa nō placuerūt in oculis eius: ita deus fecit hoies ꝛ postea in diluuio deleuit eos iō dicitur penituisse de opere suo ⌊ ꝛ tactꝰ dolore cordis. ⌋ dicitur deus doluisse: vel quia doluit. i. penituit eum fecisse hominem vt supra dicebatur: vel qz puniturus erat totam multitudinez generis humani. iō quasi compatiens dolebat de malo quod eis illaturꝰ erat: vt patet luc. xix. c. dicitur dolor cordis more humano verus dolor qz aliqui fingunt se dolere: ꝛ non dolent: qui autem in corde dolet vere dolet. Dolor autem dei dicebatur verus propter intensionem tropicam quia multum detestabatur homines illius temporis: vel quia multum dolebat cordialiter per magna offensa a multis temporibus facta ꝛ semper cōtinuata:

vel quia

b

R°. 2ª

3

Cur nobis vita diminuta sit.

Pctā q̄ ex passione fiunt nō vocantur malitie.

Nec dolor nec leticia quatenus passiones sunt in ō̄o cadit repñ.

vel quia intense dolebat pp magnaz plagam quã illaturus erat destruẽdo totaliter in diluuio peccatores.[intrinsecus]. hoc ponitur ad augmentuz.s.q̃ ille dolor erat cordialis ꝛ intrinsecus.i.nõ solum demostrabat deus se dolere.sed etiã intra se fortissime dolebat.vel dicitur intrinsecus.s.q; licet homines possent q̃ deus puniturus erat eos pp peccata:tamẽ tanta futura erat ista punitio.q̃ eam cogitare non poterant sed occulta manebat in deo:ideo dicitur intrinsecus.ꝛ preca uens in futurum omnes declinarent ad malum ex vniuersali corrupta consuetudine.ne ergo postea talia fierẽt deus fortiter puniuit. ¶Ista autem correctio fuit multũ rõnalis.q; sicut se habet puer ad puerilia vitia sic se habebat mundus ad vitia prima.sicut patet in principio.2.ethico.tota rectitudo disciplineest q̃ pueri a primordijs etatis doceantur recte letari ꝛ recte tristari.cum autem puer a passione fortiter ducatur ad malum tunc fortiter corrigendus est:vt timor pene ꝛ dolor deuincat motus passionales. Et tũc assuetus passiones deuincere causabit in se habitus fortiter inherẽtes fundamento materie dispositissime.ꝛ ideo tales virtutes multũ pmansissime sunt.De hoc etiã in fine.iij.ethi. Mundus aũt in prima etate habuit etatem puerilem in qua sicut in puero incipiunt insurgere passiones.ita in mundo incepit multiplicari malitia.Ideo dura disciplina corrigẽda fuit vt fortis ad bonum fieret impressio.magna autẽ fuit ista correctio ꝛ grã de posteris relinquens exemplum si mente attenderent.[delebo inquit hominem quem creaui].i.totum genus humanũ.ista enim sententia a principio vniuersalis fuit.sed post exceptus fuit noe cum filijs ꝛ vxoribus filiorum.quia iustus erat ꝛ inuenit gratiaz cor̃ dño.[a facie terre].i.nõ maneat nec aliqua radix eius super totam faciem terre.[ab homine vsq; ad animantia.[vocat animantia sola animalia gressibilia ꝛ volatilia.pisces autem non fuerunt deleti. ¶Terra autem ꝛ animalia nihil peccauerant:tamẽ deleta fuerunt propter hominem.Duobus modis puniuntur ea que non peccauerunt propter peccantes.vno modo puniuntur vel delẽtur ea que pertinent ad peccatores.vt ipi in hoc valde tristẽtur.Et in argumẽtũ suaz venit afflictionũ.sicut cũ deus occidit filios bonos pp patres peccatores vt patres affligantur de dolore filiorum. ¶Scõo quando aliqua que peccare nõ possunt ad detestationem magni criminis destruuntur: vt brutum cum quo aliquis homo coisset mandatur occidi ad detestationem criminis.vt p3 leui.xx.c.ꝛ mandabat deus iudeis quando procedebant ad bellum contra aliquos valde magnos peccatores.q̃ delerent omnia pecora in ore gladij:vt quando iuerunt contra cananeum regem arad.vt patet numeri.xxj.ꝛ cõtra hiericõ:vt patet iosue.vj.ꝛ cõtra amalech:vt primo reg.xv.c.ꝛ cuz pugnauerunt contra gabaa in sorte beniamin propter magnum ꝛ detestabile facinus deleuerunt ciuitatem ꝛ vniuersa pecora ꝛ iumenta cum viris ꝛ mulieribus in ore gladij.vt habetur iudi.xx.c. ¶Sic etiam fm leges humanas ꝛ mandata principum cum aliquis cõmittit crimen lese maiestatis:vt est proditor patrie.non solũ ipse deletur:sed etiam domus eius:vt non habitetur in eternum. ¶In prima etate homines repleuerãt torã terram iniquitate in omni loco peccantes.ideo propter sceleruz immanitatem totus ornatus terre pij.t.omnia gressibilia animãtia ꝛ volucres:que licet ad ornatum aeris pertineant in terra:tñ magis cõmorañ.pisces autẽ sub aquis latent in quas nunq̃ homines introierant cum non fuerint in prima etate aliquis vsus nauigationis nec piscationis.solis.n.fructibus ꝛ herbis vescebañ:penitet me fecisse eos.i.quia eos deleturus sum:magis vellem non fecisse eos.bona ventura in vita Christi exponit dicens.[penitet me fecisse eos].i.penitẽtiam me agere oportet:quia feci eos.i.quia feci homines.ꝛ peccauerunt oportet me pati moriendo pro eis.Si autez nõ fecissem eos non oporteret me pati p eis.sed iste sensus multum misticus est nec eum intendit littera.[noe vero].posita sententia diluuij generali.hic fit quedam exceptio ex gratia speciali.[inuenit gratiã cor̃am domino].i.placuit deo de operationibus suis.ꝛ ista vocatur gratia gratum faciens.s. cum deus acceptat opera nra tanq̃ placentia sibi.sicut famuli alicuius domini dicuntur esse in gratia domini qñ famulus placet in oculis domini ꝛ contentatur dominus de seruitio famuli.Ista gratia gratuz faciens siue in deo siue in temporalibus dominis cõtingit q̃ tribuatur sine gratia gratis data:ꝛ eã.temporales domini aliquos famulos vere diligunt ꝛ contentantur de seruitio eoruz.ꝛ tamen ad tempus non demonstrãt vultum nec benefaciunt.vt post abundantius benefaciant.aliquibus autem famulis benefaciunt ex aliqua occasione quos odio habent.Deus autem aliquos diligit:ꝛ eos ad eterna bona magna disposuit quibus hic nullas excellentias tribuit. Alijs autem quos non diligit gratias gratis datas elargitur.vt q̃ sunt valde sapientes acuti ingenio.eloquentes:famosi: honoribus prediti.noe autem vtrumq̃ habuit.primo enim fuit acceptus deo:quia inuenit gratiam in conspectu eius.etiam gratiaz gratis datam:quia liberatus fuit de diluuio ꝛ cõstitutus fuit patriarcha vel pncipium generis humani restaurandi.sicut adam fuit patriarcha generis humani nouiter procreandi ꝛ dilatandi.[Hee sunt generationes noe.]Ter nominãtur generationes noe scilicet precedẽti.c.prout in eis terminatur processus prime etatis.quia genitis filijs noe nõ fuit facta vlterior gñatio in linea recta vsq; post diluuium.postq̃ autem diluuium transijt incipiente scõa etate seculi.filij noe inceperunt generare. Secundo nominantur generationes noe:vt ceteris pereuntibus in diluuio in arca ꝓseruande ꝛ sic nominanẽ hic. Tertio nominantur vt post diluuium dilatande.ꝛ sic nominantur.j.ix.ꝛ.x.c.[Noe vir iustus].non recedens a preceptis iuris naturalis.ꝛ ab institutionibus sanctis antiquoruz patriarcharum.s.ade ꝛ seth.qui instituerãt aliquas cerimonias vt q̃ sacrificarent deo.ꝛ facerent quedam alia.licet philosophus dicat.v.ethi.q̃ sacrificare deo de iure naturali est. sed sacrificare bzesayde.s.patri deo a lege positiua est.In hoc aũt valde decipit:q; nõ sacrificare alicui nisi vni vo deo magis nãle quam sacrificare deo:q; sacrificare deo vero:non est necessarium ad salutem eternam.esset tamen necessarium si esset de iure naturali prout ius naturale dicit:dic tamen recte rationis sine aliqua legis positione:quia agens cõtra ius naturale peccat mortaliter.ꝛ ceteris paribus magis q̃ ille qui peccat contra legem positiuam solum:cum hoc sit iuxta tum ꝛ magis conforme recte rationi.lex autez positiua dicit quoddam iugum impositum.De hoc magis diximus leui vltimo.c.non sacrificare autem alicui nisi deo vero necessariuz est ad vitam eternam:etiam sine legis positione.quia quilibz de gentilibus qui deo alieno immolabat ex hoc obligabatur ad mortez eternaz:intelligit tamen philosophus q̃ quia deus intelligitur vt quoddam bonũ quo nihil maius est dandus est ei maximus honor qui est in faciendo ei sacrificia.ꝛ hoc commune est apud omnes homines:quia omnes existimant deum sium maximum inter bona ꝛ perfecta:sed vtrũ iste vel iste deus sit vere deus.antiquoruz delirabat insania cum naturaliter deum cognoscere possent.vt ait apostolus ad ro.p̃.c.[perfectus fuit in generationibus suis].Dupliciter exponi potest.vno modo ad quandaz laudis siue diminutionẽ.s.q̃ noe fuit vir iustus in generationibus suis.i.in cõparatione ad homines:qui erãt in generationibus illis vel in tempore illo.sed si fuisset in tempore patriarcharum succedentium.s.abzaam.ysach ꝛ iacob.laus eius modica vel nulla fuisset.Alio modo potest exponi ad augmentũ laudis sue .s.q̃ noe fuit vir iustus in generationibus suis.i.inter omnes qui erãt de linea seth nullus iustior erat.Et forte enoch qui translatus fuit in paradisum non erat iustior noe.[cum deo ambulauit] sequendo vias eius fm ius naturale.ꝛ cerimonias datas intendẽs semper cultuz dei.[sem cham.iaphet]. De maioritate inter istos supza determinatum fuit. [corrupta est terra coram domino].i.omnes homines qui erant in terra quasi vniuersaliter.ꝛ hoc fuit per sodomiticuz viciuz quod tunc inualuit ꝛ licet in quolibet vitio homo corrumpatur: quia ordo recte rationis destruitur.in ꝑ tamen maior peruersio ordinis ꝛ modi est qui corruptio dicitur ꝛ vicium contra naturam.sed etiam inter alia vicia contra naturã hoc detestabilius ẽ. ¶Est aũt pctm̃ in deordinato vsu rerum.Quum autem aliquis vtitur re ad intentionem qua condita est.si tamen magis q̃ iustum sit.vel non vbi conuenit:nec quando.ꝛ sic de alijs circunstantijs.peccatum quidem est.sed non contra naturam.cum autem aliquis vtitur re contra intentionem nature producentis rem:tunc peccatum contra naturam dicitur cibus ad vtendum eo a natura institutus est.Si autem aliquis sumat magis q̃ debet de cibo non est peccatuz contra naturaz. ¶Sic autem natura

Q̃o.xij. An correctio dei fuerit rõnalis.

Q̃o.xiz. Cur bruta q̃ nõ peccauerũt punita fuerit.

Q̃o.14.

Q̃o ad bonos q̃q; ꝛ malos deꝫ se hẽat.

Agens ꝫ ius naturale peccat mortaliter.

Q̃o.xv. In vitio sodomitico ẽ maior puersio ordinis ꝛ modi q̃ i alijs.

Pctm̃ qd

ingeniauit coitū ad generationez: cum ergo aliquis coit tal'r q̄ generare poſſit. etiam ſi modus illicitus ſit. vel pſona non debita tñ peccatū contra naturā nō eſt. vt ſi quis adulteriuz vel raptū ſiue inceſtū cōmittat etiam ſi cum mr̄e. q: ſic gigne re pōt. Si aūt aliquis coeat tal'r vel fundat ſemen vt genera tio inde ſequi non poſſit contra naturā viciuz illud eſt. Ideo coitus maſculoz in alterutrū cū ad generationē venire non poſſint vocantur vicia contra naturā. ¶ Sic etiam ſūt alia

Uſura eſt ꝫ naturam. vicia contra naturā. q: contra intentionem nature vel inſti tuentis ordinatur vſus rei. ſic enim dicit q̄ vſura eſt contra naturā: q: pecunia ſolū inſtituta fuit: vt eſſet mediū cōmutā di: vt p̄z. v. eth. Uſus aūt vſurarū eſt i pecunia nō mediare in cōmutationibus: ſed multiplicare p vſum. De hoc magis la te diximus deut. xxiij. c. |coraz dño |. i. deo vidente ſolū. ſicut dicunt fieri coram deo oia que in hominibus abſcondita ſunt Et tunc eſt ſenſus q̄ iſti multū ſecrete peccabant. ¶ Sed hꝰ non conuenit: q: illō viciū erat multiplicatū apud oēs: vt p̄z in littera: quia oīs caro coꝛrupat viam ſuam. cum autem oēs eodē vicio laboꝛāt nō verecundant̄ de ſe ipſis: vt p̄z in vicio ſodomoꝛ. q: publice illud faciebant. vt habet infra. xix. c. q̄ publice conuenit oīs populus ad domum loth. vt daret eis viros. ſ. angelos ad abutendum eis etiam dicit̄ yſa. iij. c. pec catum ſuū quaſi ſodoma p̄dicauerunt nec abſconderunt. dr̄ ergo. |coram dño |. i. in conſpectu dei z celi z terre. ita q̄ qli bet videre poterat qui vellet: ſic dictum fuit p̄ p̄ophām na tham ad dauid. tollā vxoꝛes tuas in oculis tuis. z dabo eas p̄xīmo tuo. z doꝛmiet cum eis in oculis ſolis huius. i. vidē te toto iſrael z celo z terra: vt patet. ij. reg. xij. c. z poſtea com

ꝫꝫ pletū eſt: vt patet. ij. reg. xvj. c. | z repleta eſt iniquitate |. quā tū ad alias malitias. ſ. rapinas homicidia z ſimilia. |omnis quippe caro |. i. oīs homo. nō eniz intelligitur hoc de anima libus b̄rutis: q: illa nec peccare poſſunt nec mutare natura lem viam traditam. cum habeant p̄ncipium agendi deter minatum ad vnum. homo autem hꝫ intellectum z volūtatē qui ſunt indeterminata p̄ncipia. ideo aliquādo mutant |coꝛ ruperat viam ſuam |. ſ. mutando nature ordinē: vt maſculuſ cum femina coiret. ipſi autem exarſerūt in alterutruz maſcu li in maſculos. turpitudinē opantes z contra beſtias exarſe runt. ¶ Aliqui autem dicunt q̄ ſiue homines ſiue beſtie ex ceſſerant viaz ſuam: z beſtie: z aues vnius ſp̄ei. coibant aut bus: z iumentis alterius ſp̄ei. motiuū hoꝛ eſt. q: dicit̄ omniſ caro coꝛruperat viam ſuam ¶ Sed nō valet hoc dictum: q: ſic etiam dicitur matthe. vltimo. p̄dicate euangelium omni creature. i. omni homini. q: nō eſt intelligenduz q̄ Chriſtus mandaret p̄dicari aſino z leoni: qui ſūt creature. Si ergo ho mo vocat̄ omnis creatura a foꝛtiori vocabitur omnis caro. Etiaz nō eſt veriſimile. q: animalia vnius ſp̄ei inclinarentur ad animalia alterius ſp̄ei cum nunc nō videamus talia niſi ex ingeniatione humana in paucis aialibus. Etiam: q: dato q̄ commiſcerent̄ diuerſaꝝ ſp̄erum. indiuidua tñ in hoc non peccabant. nec p̄opter hoc delenda erant cum peccatum ca dat ſolum in natura rōnali. ſuper terraz. q: homines qui ſoli coꝛruperāt vias ſuas in terra erant z nō in aqua nec in alio elemento. |finis vniuerſe carnis |. i. hominum z omniuz aia lium greſſibilium: q: piſces nō fuerunt deleti cum manerent in aquis. ¶ Et p̄imo q: in p̄ima etate ſolum moꝛabant̄ ho mines in terra: aquas autem nō intrauerant cum nōduz na ues haberent: ideo nō potuerunt peccare in aqs: z ꝓpterea non debuit dari punitio in aquis. In ſecundo iudicio ſeculi qō erit p ignē nō ſolū purgabit̄ terra z aer. ſed etiam mare: quia multa iaz in aquis facta ſunt peccata: poſt nauigationē |venit coram me |. i. ego video q̄ omnis caro deſtruenda ē: vel venit ante me. i. ego veniens ad puniendū genus huma num adduco moꝛtē coram me z finem totalem. |repleta eſt terra iniquitate |. i. omni peccato. ſ. q̄ in tota terra fiebat ini

ꝫꝫ quitas. |a facie eoꝛum |. i. ab ipſis. ſ. quia ipſi faciebāt iniqui tatem. |ideo ego diſperdā eos |. diſperdere eſt totaliter deſtrue re vel delere. In diluuio autez omnia aiantia terreſtria z ae rea deleta ſunt. |cū terra |. i. nō ſolum diſperdam eos ſed et terram. ¶ Terra enim fuit deleta: quia virtus germinatiua

Cur in p̄imo diluuio aliquātulū terra ſterius facta ſit terre diminuta fuit valde. z fuit ratio: quia intrauerūt aque diluuij que erant ex oceano ſuper terram z ſalſedine ſua vi ciauerunt terram reddendo ſterilem. vel quia per aquas di luuij ſuperficies terre. quaſi in p̄ofunditate duoꝛum palmo rum vndiq̄ conſumpta eſt. Et in illa parte virtus terre p̄in cipaliter erat: q: cuz terra virtutē recipiat ex influentia celi illa pars virtuoſioꝛ eſt quā magis penetrare pōt celeſtis influen tia: z iſta eſt ſuperficies z ptes coniuncte. ptes autem terre ꝓpe centrum vel ante in magna ꝓfunditate ſine aliqua vir tute ſunt totaliter ſicce. Et illam terrā: q: nec ſeriē nec quicquā gignit hominibus inuiſa. gentiles quaſi p̄o religione tellu monē vocauerūt qō nomen dee eſt. de quo Auguſti. ſeptimo de ciuitate dei. z Tulius lib. de nā deoꝛ. |fac tibi arcā |. hic ponit̄ modus euadēdi. ſ. in arca bituminata. |fac tibi arcā | ſ Q .i. ad vtilitatē tuā. q: ſolus ipſe cum ſuis filiꝭ z vxoꝛibus ſal uati ſunt. ¶ Nō vocatur iſta nauis: ſed arca. non enim erat in modum nauis in ſuperioꝛi parte apta z in inferioꝛi clau ſa: ſed vndiq̄ clauſa: q: tam de ſurſum q̄ deoꝛſum aque fluē bant. nec erat in parte inferioꝛi acuta: vt in aquis dirigi poſ ſet. moꝛe aliarum nauium: ſed ampla. talis qualem magis di uina p̄ouidētia q̄ ars humana dirigeret: vt ait auguſtinus xv. ō ciui. dei. c. xxvj. |De lignis leuigatis |. i. applanatis: vt ſ in conſtruenda arca cohereret. In hebꝛeo ponitur quoddā nomen ligni vbi nos dicimus leuigatis. z vocatur |gofer | z forte illud nomen. ſignificat idem quod ſethin vel aliā ſpe ciem ligni multum durantis in aquis z quaſi imputribilis. |manſiunculas in ea facies |. vt aues z animalia z homi ſ nes in diuerſis locis conſeruarent. |z bitumine linies eā |. in hebꝛeo dicitur. |bachofer |. i. cum pice: bitumen autem te nacius eſt z colligitur ſupernatans in lacu aſphaltite in iu dea. ſ. in mari vel lacu ſodomitica. vbi ille quattuoꝛ ciuitates ſubmerſe ſunt. quecūq̄ enim illo linita fuerint diſolui nō poſ ſunt niſi ſanguine menſtruo ſuperfuſo |intrinſecus z extrin ſecus |. extrinſecus vt iuncture tabularum clauderentur ne ſ ſubintraret aqua intrinſecus ne impetus magnus aque de lens exteriozem lituram ſubintraret. vel magna humiditas exterioꝛ redderet interioꝛem partem limoſam. vaſculum au tē in quo moyſes poſit⁹ fuit in aq̄ erat linitū exterius: q: mo dico tpe in aq̄ pmanſuꝛ erat: vel q: modicus ipetus erat vl' vt quidā dicunt ne odoꝛ piſcis puero noceret |. trecentoꝛuz R cubitoꝛum |. Iſta eſt menſura arce. ¶ Longitudo conſidera batur in arca ſm lineam iacentem in plano: z eſt magnitu do tabularum inferioꝛum coniunctarum terre. z eſt p̄opoꝛ tio inter iſtas magnitudines: quia lōgitudo ſexcupla eſt ad latitudinem. ſ. trecenti ad quinquaginta. ¶ Altitudo autez ſubdecupla eſt ad longitudinem. ſ. triginta ad trecentos. z iſta p̄oportio ſeruatur in coꝛpoꝛe humano: quia longitudo que eſt a vertice vſq̄ ad plantas pedis eſt ſexcupla ad latitu dinem que eſt a latere in latus mediāte toto pectoꝛe. z eſt de cupla ad latitudinem que eſt linea erecta menſurans p̄o funditatem pectoꝛis iacente coꝛpoꝛe humano in planicie ter re. De hꝭ auguſtinus de ciuitate dei. lib. xv. c. vltimo. ideo di cit iſtam arcam magna ſignificare miſteria. |feneſtram in eā facies |. i. locum per quem viderent. ¶ Dicunt quidam q̄ iſta feneſtra fuit carbunculus quidam magnus intra arcam poſitus qui totam arcam illuſtrabat. Sed hoc non videtur: quia iſta feneſtra erat quedam apertio facta in arca: ſiue par uum hoſtium. vt patet infra. viij. cap. dicitur enim q̄ aperuit noe feneſtram quam fecerat z emiſit coꝛuum. ¶ Alij autem dicunt q̄ iſta feneſtra erat criſtalina. ſcilicet vt aquas perbi beret z lucem reciperet. Sed quia animalia congrue ſine lu ce viuere non poterant. ideo neceſſe erat eē plures feneſtras que totam arcam illuminarent. vna enim non poterat tātuz edificiuz illuſtrare: maxime: quia diſtincte manſiuncule erāt ¶ Sed nec hoc multum valet: quia iſte feneſtre criſtaline non erant tales que aperiri z claudi poſſent. ſed lapides cri ſtalini magni compacti erant tabulis z bitumine vel alia materia: ita q̄ non mouerentur. maxime quia iſta vna fene ſtra erat: quia dicitur infra. viij. c. aperuit noe feneſtram quā fecerat. ergo vna videtur fuiſſe. ¶ Dicendum ergo q̄ iſta fe neſtra erat hoſtiolum in parte ſuperioꝛi manſiuncule in qua manebāt homines z illa erat illita bitumine. ſed taliter erat facta q̄ ſi impelleretur a parte interioꝛi aperiretur. ſed poſt quam aperiretur non poterat redire p̄ioꝛ compago bitumi nis. nec erat neceſſaria: quia feneſtra erat clauſa ne introiret pluuie de celo cadentes: cuz autem aperta fuit non pluebat aque autem inferioꝛes non accedebāt ad locum feneſtre. z hanc mandauit deus fieri: vt per eaz poſtea emiterentur coꝛ uus z columba. z per iſtam feneſtram nulla lux intrabat: quia illita erat z de ligno. Sed erant ibi forte aliqui lapides

interius

Que fuit ꝓpoꝛtio arce noe ſm tres dimenſiones.

S Qō. ió. Que fuerit feneſtra arce noe. 1ª opio 2ª opio

interius mltū refulgētes vt carbunculus. vl' erant facte ml' te feneſtre criſtalline ad māſiones diuerſas: ſz ō eiſ nō fit hic mētio: ſz ō ſola feneſtra linea: ſz ō iſta feneſtra z an eēnt plures z quo ſe hēbat arca q̄ſtū ad lucē iteri⁹ tuitiuā dicēt i cōmētarijs nr̄iſ ſup euſebiū. ⁊ in cubitu cōſumabiſ. iſtos⁹ cubitos dñt origenes z Aug. fuiſſe geometricos: qz moyſes q iſta deſcribebat coḡuerat oēs ſapias egyptioz. iō viſimile ē q̄ ō geometricis loquaſ: vt p3. 15. de can. dei circa finē maxime: qz hoc valde magnū edificiū erat. ſi āt acciperēt ħ cubiti vſuales nō eēt valde magnū edificiū. Continet aūt geometricus cubit⁹. ſex ō nr̄is. vt vult Aug. vbi. s. vl' nouē ō vſualibus: vt quidaz volunt. ſcilicet ō pedibus non de cubitis

¶ Quomodo tantum edificium potuit compaginari.

Querit Autē auguſtin⁹ vbi. s. qūo edificiū tāte magnitudinis cōpaginari potuit cū reqrerent ibi tāte magnitudies z icruſtature. ¶ Rñdeſ q̄ potuit ꝓpaginari ſicut cōpapinanſ magnaz vrbiū muri. vel q̄ forte fuit hoc ſpāli volūtate dei vt cōſeruareſ gen⁹ hūanum. ¶ Nicolaus āt vult q̄ eēnt cubiti vſuales cōtinētes duos pedes vl' pedē z dimidiū z dic q̄ accipiēdo cubitos nr̄i tp⁹ eēt p nū illō edificiū: ſz accipiēdo cubitos illi⁹ tp⁹ q mlto maiores erāt q̄ nr̄i erit magnū: ſz reuera adhuc puū ē ſi ꝓſideret ml' titudo aialiū z cibor̄ ꝓ āno itegro. ¶ Etiā qz iſta arca in cē tū ānis facta eſt vt dicūt Aug. z hiero. Si autem fuiſſet ita pua ſm q̄ numerus cubitoz̄um noſtroz̄um exigebat non ſtetiſſet tanto tempore in faciendo eam ¶ Querit etiā que animalia intrauerunt archaz. Et rñdeſ nō itrauerūt ea q̄ naſcūtur ex coz̄uptiōib⁹ q̄leſcūq; ſint i ſex ſpēb⁹: vt p3. s. c. 2. q. 2. vbi hec dixim⁹: qz nō erat neceſſariū ꝓſeruari iſta cū poſſent rurſus ex coz̄upta nā gñari. Ea enīz q̄ ſexū diſtictū nō hñt i bꝛutis ñ intrauerūt arcā qz dicīt q̄ iduceret ſecū ō aiantib⁹ ſexui maſculini z feminini. Etiā illa aialia q̄ ex equoco gñantur nō opoꝛtuit ibi eē cū poſt ex idiuiduis aliaz ſpēz cōſeruataz gigni poſſēt. Ea ēt q̄ ſexū hñt: ſz nō gignūt nō itrauerūt in arcā vt mula z mulus: qz nō gignūt. ¶ Querit etiam vñ fuerūt alimēta ꝓ tot aialib⁹ z tāto tpe. ſ. āno itegro.

¶ Rñdeſ q̄ noe añ collegerat valde ml'tos fruct⁹ z herbaſ ex mādato dei vt p3. j. ſm q̄ videbat neēe eē coḡſcēs qd cui q̄z ꝓueniret aiali qz erat vir ſapiēs maxie nūc edoctus a deo.

¶ Sz adhuc q̄rit cū ſint q̄dā aialia q̄ ſolis q̄ alioz̄ aialium carnibus paſcunt: vt leones z ml'te beſtie z ſpentes vel vt māticoꝛa quō pauit illa. ¶ Rñdet auguſtin⁹ q̄ noe erat vir ſapiēs: iō forte iuenit vnū cibū in quo aialia cōuenirēt. Uel forte aliqs diceret q̄ noe poſuerit ibi aliq̄ aialia nō neceſſaria de qb⁹ alerenſ aialia comedētia carneſ: ſz fl'm ē qz ꝓ tanto vno tot aialia neceſſaria eēnt ad cibū qñ caperenſ i arca. Etiā qz ē ꝓ textū qz ō mundis accipiebanſ ſeptē ō immūdis aūt duo. ¶ Dōm ḡ vt ſupra dixim⁹. Uel aliter rñdet auguſtinus q̄ nullus cibus ē ad quā famis nō ꝓpellat. maxie quia aialia comedētia carnes ſicubus z caſtaneis cibari poſſunt. Uel aliter vt ait ſcolaſtica hiſtoria q̄ aialia bꝛuta vſq; tunc forte nō veſcebāſ carnib⁹ ſicut homines. ſecūda magis q̄z ꝓma vl' tertia tenēda ē. De his tñ z fere ō oib⁹ dubijs ptinēti bus ad diluuiū lati⁹ dicēſ ſup euſebiū. ¶ Sic ſe hēbat dimēſio arche q̄ lōgitudo vndiq; trecentoz̄ cubitoz̄ erat. ſ. in fūdo vbi erāt tabule iacētes z i duob⁹ laterib⁹. In pte āt ſuperiozi nō cōſiderabatur hmōi lōgitudo qz bꝛeuioꝛ z ſtrictioꝛ erat vt qdā volūt: ſz ſatis ſtat bñ vtrobiq;. Altitudo aūt triginta vbiq;. latitudo aūt variebaſ qz arca erat i pte inferiozi tāgente aq̄s coꝛpus q̄drangulū altera pte lōgius. ſ. longitudo erat maioꝛ latitudie: qz ſexcupla erat ad eā. Deide continue anguſtabaſ latitudo donec paulati decreſcēdo latitudo ei⁹ i ſūmitate eēt vni⁹ cubiti. ſ. q̄ illa tabula in tecto poſita z iacēs q̄ ꝓtēgebat duo latera erecta altitudinis erat vni⁹ cubiti. z iō māſiones ſupiozes ſtrictiozes erāt q̄z iferiozes. Et hoc erat pp duo. Primū ne pluuie cadētes ſup planitiē ſupiozez arche grauarēt z deꝑmerēt infra aq̄s qō neceſſario ꝓtigiſſet ſi eq̄liſ eēt latitudinis ſupra z infra. cū aūt pua eēt latitudo immediate pluuie defluebāt. Scōm vt archa recta icederet ſup ptē iferiozē. Si aūt p3 ſupioꝛ fuiſſz ita lata ſic iferioꝛ ſine magno ipetu potuiſſz circūuolui i piculū itra manētiū. ⁊ hoſtiū arche ponēs i latere deoꝛſū. ⁊ li. arche nō determiat hoſtiū: ſz determiat li. latere z oꝛdinaſ ſic ponēs hoſtiū i latere arche. Iſtud hoſtiū fuit p qō itrauerūt cūcta aiantia in archam z fuit ħ in latere. i. nō in ꝓfunditate arche. Erāt āt q̄ttuoꝛ latera arche erecta ſm latitudinē trigita cubitoz̄. ſz duo erant latera lōgitudinē mēſurātia z erāt trecētoz̄ cubitoz̄ z alia duo mēſurātia latitudinē erāt q̄nquagita cubitoz̄. Dubiū ē ḡ in quo latere hoꝛ fuerit hoſtiū poterat enim i quolibet eoꝝ eē. magis ꝓpꝛie aūt vocaſ latus latitudo q̄z lōgitudo. Jō latera ꝓtinētia latitudinē. ſ. in q̄nquagita cubitis dicētur ꝓ ꝓpꝛie latera. nos enī nūq̄z ꝓuenimus vocare latera arche alicui⁹ vl' figure nō eq̄latere niſi miꝛes dimēſiones. Sic ēt in arca teſtamēti q̄ in longitudie duos cubitos z dimidiū cōtinebat. in latitudie aūt cubitū z dimidiū: vt p3 exo. 25. c. vocā tur latera latitudies cubiti z dimidꝫ q⁹ applicabāt vectes: vt p3 ibidē. Etiā deutro. 31. c. dicīt q̄ ponaſ lib. deutro nōmꝫ i latere arche: ſz nullo mō pōt hoc itelligi niſi ō latere cubiti z dimidꝫ i quo fiebat qdā ſinus vt ibidē dcm̄ fuit: qz ſi acciperet ꝓ latere ſm lōgitudinē vbicūq; poneret eſſet in latere z tūc nō magis valeret dici ponas in latere arche q̄z ponas in archa qō ē abſurdū. ¶ Si aūt in iſto latere miꝛi fuerit hoſtiū oportebat iterpoſitiones tabulaz̄ ad diſtiguendū māſiones fieri ſm lōgitudinē trecētoz̄ cubitoz̄: ita q̄ extēderentur ab vno latere q̄ue latitudinis vſq; ad aliud lat⁹ latitudinis z eēt q̄libet iterpoſitio eq̄lis in lōgitudie lateribus lōgitudinis exteriozib⁹. ſ. q̄libet tabula diſtiguēs vnam māſionē ab altera eēt trecētoz̄ cubitoz̄. ſi alio mō ponantur tabule diuidētes māſiones. ſ. ſz latitudinē erit q̄libet tabula q̄nquagita cubitoz̄ vl' ſi ponerentur iterpoſitiōes ſm latitudinē ab vno latere lōgitudinis ad aliud latus longitudinis neēe erat māſiones iſtas eē in duob⁹ locis pꝛoꝛatas ꝓter vltimā q̄ eēt in latere oppoſito lateri hoſtij z tūc aialia māſueta trāſirēt p māſiones aialiū in māſuetoꝛum vel econuerſo.

¶ Magis ḡ vr̄ q̄ hoſtiū fuerit in latere lōgitudinis z tūc iterpoſitiōes māſionū erūt ſm latitudinē ab vno latere longitudinis ad oppoſitū. Et nō erit neēe q̄ aialia māſueta trāſirēt p māſiones aialiū ferociū: ſz oia itrauerūt p māſionē hominū z auiū z hec cōſonabat ſatis vt hō maneret apud hoſtiū ad recipiēdū vl' excludēdum aialia. ⁊ hoſtium arche pones: ⁊ Iſta lra pōt dupl'r pūctuari. vno mō ſm lraz nraz. ſ. q̄ li. ⁊ deoꝛſuz. ⁊ determiet iſtā oꝛonē. ⁊ hoſtiū arche pones. ⁊ tūc eēt ſenſus q̄ hoſtiū arche erat in pte inferiozi lateris. ſz hec nō ē cōueniēs: qz tūc ſtaret hoſtiū iſtra ſentinā vl' ſtercoꝛia z eēt hoſtiū ſub aqs qz archa mergebaſ ſub aq̄ ꝓ duodeci cubitos ad min⁹: vt infra patebit: ſz ħ nō conueniebat vt archa ſolidioꝛ eēt i hoſtio. ſi enim oſtiū mergeret i aquis ex diſcontinuitate tabule hoſtij cum tabulis lateris arche poſſet facilius bitumē in aqua per humectationez diſſolui vt humiditas penetraret. ¶ Nec opoꝛtet dicere q̄ deus ex potentia ſua conſeruaret archam ne pertranſiret hūiditas. ſi enim dei potentia attendatur noe z animalia que fuerunt in archa in medio aquarum ſine archa illeſi eē potuiſſent: ſz deus non ſemper ſupra naturam per miraculum operatur qz ſua ſapientia indicat magis aliter expedire. ¶ Si autem punctuetur ſz hebꝛaycam punctuationem. ⁊ li deoꝛſum. ⁊ coniū geſ ſequenti oꝛoni z dicetur ſic pedes hoſtium in latere arche. ſ. z facies cenacula z triſtega deoꝛſum. i. infra poꝛtā. dicit enim littera hebꝛaica. ⁊ Et facies infima ſecunda z tertia ⁊. i. ſub hoſtio facies duas camerationes magnas. ſ. ſtercorariam que erat inferioꝛ. z apotecatā que erat immediate ſupꝛa eā. z deinde ſuper iſtas duas erat hoſtium ad manſiones hominum autum z animalium. Erat tamen hoſtium dirēcte ad manſionem hominum z per eaz ingreſſa ſunt animalia cetera ad manſiones ſuas. Et iſta eſt veritas. reducīt aūt noſtra punctuatio ad iſtum ſenſum ſic. ⁊ pones hoſtiū arche in latere deoꝛſum. ⁊. i. deoꝛſum feneſtraz: quia immediate ante dixerat de feneſtra ideo valde congrue refertur iſta littera ad illud ſecundum iſtam punctuationem. ¶ Erat enim feneſtra in manſiuncula in qua homines manebant z erat ſupꝛa feneſtra circa ſūmitatem altitudinis arche. z infra erat hoſtium. ⁊ cenacula z triſtega. ⁊ hic ponatur figura vel diuiſio iterioꝛ arche z vbi dicitur hic. ⁊ cenacula z triſtega. ⁊ habet alia tranſlatio. ⁊ bicameratam z tricameratam facies eam. ⁊. i. habentem duas camerās z tres camerās. ſ. quinq; manſiones z in hoc omnes concoꝛdant. ¶ Et dicit auguſtinus q̄ iſte quinq; camere fuerunt ibi ꝓter ſtercoꝛariam ſiue ſentinam. eſt autem differentia in aſſignatione iſtaruz camerarum. ¶ Aliqui enim volunt q̄ iſte camere quinq; ſic ſint oꝛdinate q̄ camera ſentina vl' ſtercoꝛia eſſet inferioꝛ

Jn quo latere erat hoſtium

Quō camere aſſignantur in iſta archa

p⁹ aſſignat.

locata imediate sup tabulā inferiorem arche que tangit aq̄s z super istam erat camera apothecaria.i.in qua reponebant herbe z fructꝰ ad cibū. deide tertio loco erat camera animalium ferocium z serpentū. Quarto loco z supra erat camera animalium mansuetorum. z inter istas duas ponunt hostium arche: quo loco z supra omnes erat camera hominū z auiū. Et secūdum istam dispositionem erat quelibet camera ita lōga sicut archa. s. trecentorum cubitorum z tante latitudinis q̄nte tota archa licet inferior camera esset latior omnibus: q2 archa versus sūmitatem semper stringitur donec consumet tota latitudo in vno cubito que inceperat i quinquaginta. z sic consequēter de alīs q2 archa semper strigebatur vsq̄ ad sūmitatē: ideo tunc mansio hominū z auium esset valde stricta z secundū hoc quelibet istarū camerarū haberet modicā altitudinē. s. sex cubitos si equaliter diuiderentur eis. trigita cubiti totius altitudinis. Itē oportebat tūc in qualibet istarū camerarū eē aliquē descensum ad sentinā vt ibi stercora manerent ne putrescerēt animalia i stercore suo. iuxta illud ioelis primo. c. computruerunt iumenta in stercore suo z ille descensus transiret per omnes cameras inferiores: vel q̄ in q̄libet earum esset aliq̄ aptio p quā fluerēt stercora in sentina: sed hec positio non est valde conueniens: quia quelibet camera magnū spatiū superfluum contineret. figura aūt huius positionis est que sequitur.

Cōsurꝰ

zꝰ assignatꝰ ¶ Dicendum autem q̄ iste camere melius assignantur alio modo z cōuenientius lre: vt volunt cōiter doctores. s. q̄ camera q̄ vocatur sentina vel stercoraria sit inferior locata sup tabulam arche tangentem imediate aquas z ista contineat totam longitudinem z latitudinem arche z sit satis lata .s. decem cubitorum vel quasi vt multa stercora ibi caperētur. z hec non erat diuisa per aliquā interpositionez. deinde super tabulam superiorem sentine locata fuit alia camera cōtinēs totā longitudinē z latitudinē arche lz non esset tantum lata sicut prior: quia archa semper magis angustatur versus sūmitatem. z ista fuit diuisa in duas ptes p quādam interpositionem tabularū z sic erat bicamerata. Et in vna pte continebant herbe in alia aūt fructus ad cibos. z cōseruabat deꝰ supernaturaliter fructus ne putrefierent z herbas ne marcerent: vt semper conuenirent cibo animaliū per totū annū maxime q2 iste herbe multe erant z fructus z sibi suppositi lō naturaliter cito debuissent noxio calore putrefieri z marcere: vt nos quotidie videmus in multa herba coniuncta z suppositā. erat autem maior camera herbarū q̄s fructuuz: q2 plura aialia comedunt herbas q̄s fructus. ¶ Erat deide super tabulā superiorē istius camere que vocabatur apotheca ria. i. cōseruatiua ciboꝝ. tertia continēs totā longitudinez z latitudinem arche. licet eēt angustior ceteris: q2 archa semp angustabatur versus superiora z diuidebatur ista ps in treꝫ cameras p duas interpositiones tabularū z in vna erāt aialia mansueta contra vnum latus. In alia erant aialia ferocia iuxta aliud latus oppositum. In camera autē media erāt homines z aues. z ió vocatur ista para tricamerata .i. hñs tres cameras super eandem tabulam: ita q̄ vna non esset super aliam. z hoc inuit textus dicens. ⌊ Cenacula z tristega facies in ea. ⌋ pōt duobus modis intelligi. vno modo q̄ cenacula sunt due ille dimensiones in ꝑa camerationē in quibꝰ ponebantur fructus z herbe quos animalia comedebant siue cenabant. z dicatur tristega. i. triplex domus a tris quod est tres z tego. gis. quasi tres tecture. z ista est tercia camerratio in qua erant mansiones z tunc non fit mentio ō sentina. Alio modo potest intelligi z melius q̄ cenacula z tristega idem sunt: z dicitur. ⌊ facies cenacula z tristega. ⌋ ponit ibi z pro ideſt sicut sepe fit in sacra scriptura: sed vocant iste camere cenacula: quia cenaculū idē est q̄ magna domus z spatiosa sicut dicitur. pſ. i oz. secundum quādam trālationē qui extendis celum sicut cenacula: quia celuz valde magnū z spacioſum est. vbi nr̄a translatio dicit qui extēdis celum sicut pellem. ¶ Sic etiam ille tres camerationes accipiendo eas sine aliqua diuisione media erant valde magne. s. trecentorum cubitorum in longitudine. z in latitudine quinquaginta vel nūerus ꝓportionaliter ad angustationē arche. vocantur autem tristega. i. trium tectorum: q2 aliud tectū habebat sentina aliud apoteca. aliud mansio aialium q2 sentine tectum erat pauimentum apothece: z tectum apothece erat pauimentum mansionis aialiū. tectū aūt mansionis aialiuz erat sūmitas arche. si autem acciperent hic mansiones distincte hominū z aliorū animaliū non possent vocari tristega: q2 lz essent tres mansiones tñ vnum tectum habebant. s. tectum arche superemum. Erant g̃ tristege. i. tres cameratiōes necessario distincte quarum prima que sentina vel stercoraria erat. vnica camera erat. Secūda. s. apotheca. bicamerata erat. Tertia. s. mansio oium animaliū tricamerata erat. Harum triū mansiūcularū que erāt in prima camerationē. mansiuncula hominū z auiū satis erat magna: q2 ibi erant oēs species auiū. z de qualibet spē septem aues. de tribus istis tamē nescitur que fuerit maior. saltē eni magna debuisz eē mā siuncula animalium mansuetorum: quia de qualibet specie septem indiuidua ponebantur. si autem tot indiuidua de ferocibus vel imundis fuissent satis planum erat q̄ mansiuncula ferocium maior esset: q2 plures species sunt animaliuz ferocium z imundorum q̄s mundorum. Erat aūt sic dispositā archa: quia hostiū erat in superiori trium camerationum ad mansiunculam hominū z auiū z ex mansione illa erāt hostia interius facta interpositionibus distinguentibus mansiones: ita q̄ possent animalia fera transire de mansione hominum in mansionem suam: z etiam animalia mansueta.

Mās iū cula hominum z auiuz

Plures spēs sūt imūdorum animalium q̄s mundorum.

¶ Et q2 noe agebat curam de animalibus dando eis cibos qui erāt in apotecha que erat secunda cameratio posita erat quedam scala apte habitationis hominum vsq̄ ad apothecam per quā descenderet ad afferendum cibos. deide dabat cibos illis animalibus ambulās iter aspides dracones: vnicornes: z elephantes z ex volūtate dei nullum nocebat ei: sed aspiciebant ad manus eius: vt daret eis escam in tempore opportuno. conseruabatur ibi magna para inter aialia ex voluntate diuina. s. vt leo non noceret vnicorni: nec dracho elephanti. vl̄ accipiter columbe vel similibus. Erat etiā quedam fenestra siue apertio in mansiuncula mansuetorum. z alia in mansiuncula non mansuetorum per quas fluere poterant feces z stercora in sentinam. facta etiam alia fenestra in apotheca fructuum. z alia in apotheca herbaruz in locis congruentibus oppositis fenestris superioribus: vt feces directe caderent de superiori mansione in infimā. has autez feces z stercora colligebat noe z filij sui z deꝯciebāt per illa foramina in sentinam ne computrescerent animalia in stercore suo. Est etiaz credendum q̄ miraculose tollebatur fetor stercorum ne corrumperetur aer z omnia animalia z homines peste pirent. In hoc laborabāt illi hoies i archa q̄tidie nec magnum otium eis erat. Credendum etiam q̄ volūtate dei animalia modico cibo contentabantur. Non enim videtur probabile q̄ in apotheca arche tantus cibus contineretur qui sufficeret omnibus illis animalibus ad vnum annum integrum. Huius autem arche figura hec est que sequetur.

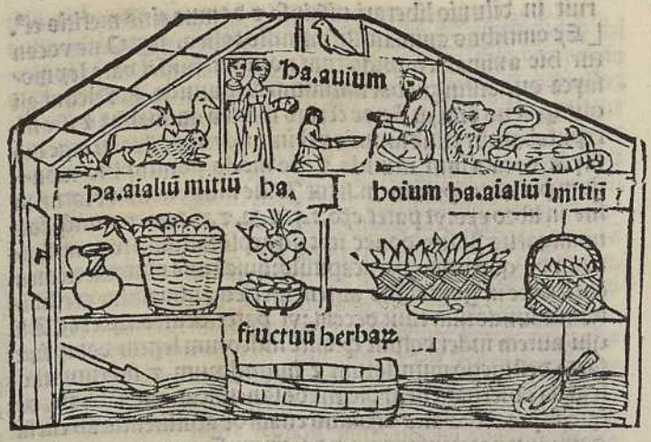

¶De iſtis animalibus querūt aliqui quomodo delata ſunt quia quedam terre ſunt ad quas niſi per maria longa iri nō poteſt. Et ſi dicas ꝙ ab hominibus nauigantibus illuc adducta ſunt verū eſſe poterit de animalibus manſuetis: ſed animalia ferocia vt dracones aſpides ⁊ basiliſcos quis nauigio ducere aut tangere audendum putaret. ¶Reſpō-
Rūſio detur ꝙ angeli qui animalia ad archam de diuerſis partib⁹ adduxerunt ne ſpecies animalium perirent reduxerunt ea poſtea in diuerſas partes mundi vt vbiq; multiplicarentur: vt ait Auguſti.i5.de ciuitate dei ad finem. ⸫ Ducam aquas
§§ diluuiū. ⸫Dicitur diluuium a delendo:quia per multitudinē
Diluuiū vnde aquarum vniuerſa que in terra erant perierunt ⁊ ipſa terra perūt: quia pars ſuperior in qua erat virtus germinandi per aquā cōſumpta fuit. ⁊ hoc ſonat dictio hebraica.ſ. ⸫ mabul. ⸫que ſignificat ſubuerſionem:quia magne aque ſubuertunt edificia ⁊ omnia erradicant. ⸫ Interficiam omnem carnem. ⸫ſ.que erat ſuper terram.piſces ergo qui non erant ſuper terram:ſed in aquis non conſumpti fuerunt. licet caro dicantur: vt patet prima ad corinthi.i5.ſ.omnis caro non eadem caro:ſed alia piſcium alia volatilium ⁊c. ⸫ Et vniuerſa
§§ que in terra ſunt conſumentur. ⸫i.omnia edificia ſi qua ſūt facta vt vrbs enoch quam cōſtruxit chayn. ⁊ aliqua alia fabricata arte humana. ⸫ ponāq; fedus meum tecum. Iſta ſūt verba de aſſecuratione noe per fedus dñi. ⁊ non eſt iſtud fedus de quo.ſ.2o.c.ſ.de poſitione iridis: q; illud phedus fuit aſſecuratio de timore diluuij ne vnq; vlterius veniret ſup terram. hic aſſecurat eum ne timeat minas aliorum hominum. Cum enim noe ex mandato dei dixiſſet alīs hominibus ꝙ deus volebat imittere aquas diluuij niſi corrigerentur. ⁊ vidiſſent eum incepiſſe facere archam cōminati ſunt. ꝙ ſi vide-
§§ rent eum intrantem archam occiderent eum ne alīs moriētibus ipſe ſaluaretur ⁊ hoc valde timebat noe:ideo de⁹ dixit ꝙ ipſe faciet eum ſaluum cum progenie ſua ⁊ vxoribus: vt poſſit ⁊ ne timeat intrare archam. ⸫ Et ingredieris archam
§§ tu ⁊ filij tui. ⸫i.non erit ſecundū ꝙ illi dicunt ꝙ occident te anteq; intres:quia ego intrare faciam. ⸫ ⁊ vxores filiorū tuorū. ⸫ Iꝫ filij noe eſſent centum annorū tēpore diluuij tamē tūc
A nomiter vxores acceperant.null⁹ enim eorum genuit vſq; Filij noe poſt centum annos genuerūt. poſt diluuium de quo infra.i o.c. ⸫ Et de cunctis animantibus vniuerſe carnis. ⸫ſ.de volatilibus ⁊ greſſibilib⁹.piſces enim in archam non introierunt:quia diluuiuz nō nocebat eis.in archa autem ſaluari non poterant. ⸫ Bina induces in
§§ archā. ⸫i.duo indiuidua.maſculum ⁊ femellam ⁊ iſte numerus non dicit hic preciſionez.ſ.ꝙ ſolum duo fuerint introducta de qualibet ſpecie cum dicatur infra.c. ſequenti.ꝙ de
§§ auibus ⁊ animalibus mundis ponerentur ſeptena:ſed dicitur hic. ⸫ bina. ⸫ad deſignandum ꝙ non poneret vnū.ſ.maſculum ſolum vel femellam ſolam.ſiue duas femellas ſecundum duos maſculos.ſed bina.ſ.maſculum ⁊ feminam. ⸫ maſculini ſexus ⁊ feminini. ⸫i.ꝙ non ponerent omnes maſculi vel omnes femine:ſed aliqui maſculi ⁊ alique femine ad
B generandum. Ex hoc etiam innuitur ꝙ ea que ſexuz nō haQue ñ generāt aialia i archa ñ iuera⁹ bent vel non generant non fuerunt conſeruata:quia iſta cōſeruatio fuit propter futuram generationē.que in ſolis maſculis aut ſolis feminis non eſt. ⸫ de volucribus iuxta gen⁹ ſuum. ⸫i.de quolibet genere ſiue ſpecie vel modo volucrum.introduces aliquas volucres. ⸫ De iumentis in genere ſuo. ⸫ i.de qualibet ſpecie iumentorum.vocatur iumētum animal natum ad releuandum labores hominum in portando onera vel faciendo alia opera:vt equi muli aſini. cameli.boues ⁊ elefantes. Hic autem vocātur iumenta omnia aialia bruta greſſibilia preter ſerpentes. ⸫ de omni reptili. ⸫i.ō omni §§
ſerpente que reptat ſuper pectus ſuum i terra: quia i archa fuerunt omnia genera ſerpentuz vt baſiliſcus.ipſe ⁊ ſimilia.que licet ſint a principio nociua valde homini: ibi tamē nihil nocebant ex voluntate dei. nec iſta animalia adduxit noe in archam:quia ipſe non poterat ea querere in ſeparatiſſimis partibus mundi. Sed angeli adduxerunt ea. ⸫ tolles ex omnibus eſcis que mādi poſſūt. ⸫angeli fortitan iuerunt ad colligendas iſtas eſcas adducentes de multis locis ⸫ Ex omnibus eſcis. ⸫ ⁊ ſic excluditur ratio dicentium ꝙ §§
noe inquiſiuit vnam eſcam in qua omnia animalia ⁊ homines conuenirent:quia hic mandatur de omnibus eſcis. ⸫ q̄ mandi poſſunt. ⸫i.teri in dentibus ſiue inter mandibulas ⁊ iſte ſunt teuere res que ab omnibus mandi poſſunt:q; nulla res mandibilis eſt que ab vno animali ſiue ab alio nō comedatur. ⸫ ⁊ cōportabis apud te. ⸫i.pones in archa apud te. ⁊ non intelligitur apud.ſ.ꝙ in eadē manſione ponerētur cibaria ⁊ homines quia cibaria erant in apotheca bicamerata.homo autem erat ſuper apothecam in media manſiuncula camerationis ſuperioris. Sed dicuntur eſſe apud te.i. in archa ad mandatum ⁊ diſpenſationem tuam. ⸫ Et erunt tam tibi q̄ illis in eſcam. ⸫non ſunt referenda omnia omnibus:ſed ſingula ſingulis.ſ.ꝙ non comedebant homines ō omnibus illis eſcis:ſed animalia quedam de quibuſdam ⁊ §§
quedam de alīs. ⸫ fecit ergo noe omnia. ⸫ Hic ponitur noe propheta obedientia ſibi mandata exequendo.

¶L.S.De ingreſſu ad arcā ⁊ inūdatiōe diluuij A

Cap. vij. 2.Pe.2.a.

Ixitq; dñs ad eum. Ingrede re tu ⁊ oīs dom⁹ tua i archā. Te enī vidi iuſtū coram me i gñatione hac. Ex omnibus animātibus mūdis tolles ſeptena ⁊ ſeptena:maſculū ⁊ feminā:de animātibus vo īmūdis duo ⁊ duo maſculum ⁊ feminam:ſed ⁊ ō volatilibus celi ſeptena ⁊ ſeptena maſculum ⁊ feminam:vt ſaluetur ſemē ſup faciez vniuerſe terre. Adhuc enim ⁊ poſt dies ſeptē ego pluā ſuper terrā quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus ⁊ delebo oēm ſubſtantiam quā feci ō B
ſuperficie terre. Fecit ergo noe omnia que māda matt.24.d.
uerat ei dominus. Eratq; ſexcentorum annorum quādo diluuij aque inūdauerunt ſuper terraz. Et ingreſſus eſt noe ⁊ filij eius:vxor ei⁹ ⁊ vxores filiorum eius cuz eo in archā ꝓpter aquas diluuij. De animantibus quoq; mundis ⁊ imundis ⁊ de volucribus:⁊ ex omni qō mouetur ſuper terram duo ⁊ duo ingreſſi ſunt ad noe in arcā maſculus ⁊ femina:ſicut preceperat dñs noe. Cunq; trāſiſſēt ſeptem dies:aque diluuij inundauerunt ſuper terram. Anno ſexcētēſimo vite noe mēſe ſcōo ſeptimo decimo die menſis rupti ſunt omnes fontes abiſſi magne:⁊ cataracte celi aperte ſunt:⁊ facta eſt C
pluuia ſuper terram quadraginta dieb⁹ ⁊ quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingreſſus ē noe ⁊ ſem ⁊ cham ⁊ iaphet filij eius:⁊ vxor illius ⁊ vxores filiorum eius cū eis in arcā:ipſi ⁊ omne animal ſm genus ſuum:vniuerſaq; iumēta in genere ſuo:⁊ omne quod mouetur ſuper terrā in genere ſuo:cūctūq; volatile ſm genus ſuū. Uniuerſe aues oēſq; volucres ingreſſe ſunt ad noe in ar-

cham bina ⁊ bina ex omni carne in qua erat ſpiritus vite. Et que ingreſſa ſunt: maſculus ⁊ femina ex omni carne introierunt: ſicut preceperat ei de⁹ ⁊ incluſit eum dominus de foris. Factūq3 eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terram ⁊ multiplicate ſunt aque: ⁊ eleuauerunt archam in ſublime a terra. Uehementer enim inundauerunt ⁊ Eccl. 39.c. omnia repleuerunt in ſuperficie terre: Porro archa ferebatur ſuper aquas: ⁊ aque preualuerunt D nimis ſuper terram: opertiq3 ſunt omnes mōtes excelſi ſub vniuerſo celo. Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos operuerat: Cō ſumptaq3 eſt omnis caro que mouebatur ſup terram volucrum animantium beſtiarum: oīumq3 reptilium que reptant ſuper terraz. Uniuerſi homines ⁊ cuncta in quibus ſpiraculum vite eſt in terra: mortua ſunt. Et deleuit deus omnem ſubſtantiam que erat ſuper terram ab homine vſq3 ad pecus: tam reptile quam volucres celi: ⁊ delete ſunt de terra. Remanſit autem ſolus noe ⁊ que cum eo erant in archa. Obtinueruntq3 aque terram .cl. diebus. ſap. 10.a

Capitu. .VII.

Ixitq3. Supra fuit deſcriptus ſtatus noe ante diluuium. hic deſcribitur ſtatus in diluuio, ⁊ primo ponitur de diluuio ſtante ⁊ creſcente. Secundo de diluuio recedēte. ℣. viij.c. Prima in duas primo ponitur noe in archam ingreſſio. Secundo ℣ diluuij inundatio. ⁊ ibi anno ſexcenteſimo. ⁊ Circa primum ⁊ dixitq3 dominus ad eū. ⁊ .i. noe. ⁊ Ingredere tu. ⁊ Hec fuit facta iaz archa: vt patet in fine precedentis capituli. ſcilicet noe fecerat omnia que mādauit dominus. ⁊ Ingredere tu. ⁊ ideſt .prepara te ad ingreſſum: vt vult Nicolaus: quia ℣ non intrauit in archam vſq3 ſeptem dies cum venerunt aq̄ diluuij. ¶ Aliqui autem hebrei dixerunt q⁹ immediate ingreſſus fuit noe poſt dictum domini, ⁊ pluuia ſtatim futura erat ſed dominus expectauit illos ſeptem dies propter exequias funeris matuſalem anni noe qui tunc mortuus fuerat. ⁊ Et omnis domus tua. ſcilicet familia tua. vxor tua ⁊ filij tui cū vxoribus ſuis. ⁊ Te enim vidi iuſtum. ⁊ Hoc fuit propter quod noe manſit illeſus aliis pereuntibus ⁊ tota dom⁹ ſua merito eius. ¶ Accipitur hic iuſtus pro iuſto legaliter. ſcilicet qui vocatur iuſtus: quia obedit omnibus mandatis in A lege. nec vocatur hic iuſtitia vna virtus ſpecialis: ſed aggregatio actuum omnis virtutis aliquo modo ſub vno habitu ⁊ ſic dicit philoſophus. 5. ethi. quia iuſtitia legalis nō eſt pars virtutis: ſed tota virtus. ⁊ iſta eſt maxima virtus cum contineat omnem virtutez: vt patet. 5. ethico. quia lex mandat non fornicari non maledicere ⁊ ſic de aliis ⁊ omnia bona mandat. ⁊ iſto modo vocat ſacra ſcriptura ſepiſſime iuſtum. ſcilicet qui in omnibus virtutibus perfectus ē. vt dicitur iuſtus vt palma florebit. ⁊ alibi. iuſti autem in eternum viuent. ⁊ Coram me. ⁊ .i. aliqui alij licet viderentur iuſti in exteriori apparentia: tamen coram me non erant iuſti quia precordia erat plena dolo. ⁊ Uel coram me. ⁊ ideſt amNoe erat iuſtus iuſtitia legali ℣ bulantem ſecundum cor meum in preceptis meis ſicut dicitur de dauid inueni virum ſecundum cor meum. pſ. 88. ⁊ In generatiōe hac ⁊ .i. inter omnes viros huius temporis ⁊ generationis. quaſi dicat non erat aliquis ita bonus ſicut tu. ⁊ hoc dicitur ad laudem noe. Sic etiam id quod dicebatur ſupra noe vir perfectus fuit ⁊ iuſtus in generatiōibus ſuis i. nullⁱ erat ita bonus in tempore ſuo: ideo nullus alⁱ⁹ meruit in diluuio liberari niſi ipſe ⁊ domus eius meritis eiⁱ⁹. ⁊ Ex omnibus animantib⁹ mundis tolles. ⁊ ¶ Que vocantur hic animalia munda cum nondum fuiſſet data lex moſayca que diſtinguebat mundum ab imundo. ¶ Dicunt alii qui q⁹ deus diſtixit ō noe certas ſpecies animaliuz ⁊ iſte nō reputabantur tunc munde vel imunde: ſ3 poſtea in lege moſayca vocata ſunt munda. ⁊ iſto modo ponitur hic mundum per anticipationem. ſicut Joſue multotiens vocatur ioſue in libro exo. vt patet exo. 24. ⁊ 32. ⁊ 33. tamen nunq̄ fuit nominatus Joſue donec iuit ad explorandum terram chanaan de quo numeri. 13. capitulo: quia tunc mutauit nomen eius Oſee in Joſue. Iſte autem ſpecies animalium greſſibilium mundorum ſunt decem: vt patet deutro. 14. c. ¶ Alii qui autem iudei volunt q⁹ ante iudeorum legem dataz fuit facta deſtinctio mundorum ⁊ imundorum ⁊ fuerunt aliq̄ legalia obſeruata ſicut dicunt de ſanctificatione ſabbati. de quo ſupra. 2. c. Satis diximus etiam de abſtinentia ab eſu ſanguinis: vt patet infra. 20. c. ⁊ de circunſione: vt patet infra 17. c. ¶ Forte ſatis bene dicetur q⁹ hic non vocantur animalia munda. animalia que apud moſaycam legem munda iudicata ſunt: ſed omnia illa que ad cibum ſecundum conſuetudinem hominum ⁊ ſuauitatem licita vel in vſu erāt ⁊ ſic aſinus equus ⁊ camelus. leo ⁊ ſimilia imunda dicuntur: quia hominum conſuetudo ad comedendum non accepit illa: ſed porcus ⁊ omnia alia que in lege moſayca ad cibuz p⁹hibita erant non vocabantur hic imunda. ¶ Et videtur ratio q⁹ deus omnia animalia comeſtibilia multiplicari voluit vt ſufficerent ad cibum hominum. Ideo non ſolum multiplicauit ea que poſt vocata ſunt munda in lege: ſed etiā omnia alia que tunc gentes ⁊ poſt comederunt: ſed poſtea gentes de aliis animalibus comedebant: vt puta de porco ⁊ lepore: ⁊ de omnibus quibus nos veſcimur: ergo illa munda vocabantur ⁊ de omnibus illis mandauit ſeptem conſeruari: ergo in archa poſita ſunt: vt munda omnia que poſtea i cibum venerunt. ¶ Quod autē non fuiſſet añ diſtinctio mūdi ⁊ imundi cibi: patet quia ea que a principio fuerunt communia fuerunt quaſi quedam naturalia ſicut a principio nō veſcebantur homines carnibus: ideo nulli homines veſcebantur. Si ergo a tempore noe fuiſſet diſtinctio mundi ⁊ imundi omnes homines obſeruaſſent eam: ſed non erat ſic: quia aliis animalibus veſcebantur alie gentes. nam ſi eadez animalia que in lege diſtincta fuerunt: vt munda ante fuiſſent munda non erat neceſſe ponere legem de mūdicia animalium. ¶ Item quia dicitur .j. ix.c. tanq̄ olera virentia tradidi vobis cuncta preter hoc q⁹ carnem cum ſanguine non comedatis. ſola enim ſanguinis comeſtio hic interdicta fuit ⁊ non aliquod animal. non ſic autem iudeis dictum eſt: ſed diſtincta fuerunt certa quedam animalia quib⁹ veſci liceret: vt patet leui. xi. ⁊ deutro. xiij.c. ¶ Item quia clare exprimitur hoc in littera infra .9.c. vbi dicitur omnes piſces maris manui veſtre traditi ſunt ⁊ omne quod mouetur ⁊ viuit erit vobis in cibum. conſtat tamen q⁹ multi piſces iudeis fuerūt prohibiti ⁊ multa alia viuentia. g̃ non erat idem mundum iſtis ⁊ illis. ¶ Et ſi dicas q⁹ cum dicitur omne quod mouetur ⁊ viuit ⁊ omnes piſces erunt in cibum veſtrum quod intelligatur de mundis ſolum. valde eſt contra modum loquēdi tam vniuerſalez tantam intelligere particularitatez. maxime: quia imediate ſolus ſanguis cum carne excipitur. ¶ Et cum arguit q⁹ ante legem fuit obſeruatio ſabbati: falſuz ē: vt p⁹bauim⁹ .ō. 20. c. Et cum dic̄ q⁹ añ legē fuit abſtinētia ab eſu ſanguis fl̄z ē: q⁹ ſolū fuit p⁹hibit⁹ ſanguis cū carne. i. comedere membrum abſciſum de aliquo animali viuenti qō ſanguine plenum eſt. Et hoc fuit ad vitandam crudelitatez que in hoc valde fit: ſed bene licebat iſtis comedere ſanguinem animalis iam occiſi: quia hoc non eſt ad crudelitatem ſicut nūc comedūt oēs gētes p̄ter iudeos. Judeis autē nō fuit talis modus prohibitionis: ſed dictum fuit ſanguinem omnino non comedetis: vt patet leui. 7. ⁊ 17. c. ⁊ deutro. 12. ⁊ .ō. mandabatur enim in omnibus hīs q⁹ ſanguis non comederetur: ſed effunderetur ſuper terrā quaſi aqua. ¶ Quod autem dicit de circunciſione verum eſt: quia abrahe ante legem per quadringentos ⁊ triginta annos data fuit: vt patet ad gala. 3. c. Sed de hoc fuit ratio ſpecialis: quia circunciſio erat ſignum diſtinctiuum populi dei ⁊ quia populus

dei, ⁊

B Quō b appellat aialia mūda, imūda cum ad huc nō fuiſſ3 lata lex moſaica q⁹ diſtinguebat munda ab imūdis.

p⁹a rñſio

2ª rñſio, 3ª rñſio.

C Ante leges moſaica fuit diſtinctio mūdi ⁊ imundi Rñſio p⁹a rō

2.rō

3.rō

Rñſio.

Soluⁱ⁹

Soluⁱ⁹ alteriuſ rōnis

Quo pacto ſanguiſ apō veteres p⁹hibitus eſt Soluⁱ⁹ rō vltⁱ⁹ nis

dei ⁊ messias narrantur descendisse ad abraham: ideo ibi incipere debuit. ¶ Et hoc etiam demonstrat alia cerimonia lia non fuisse ante datam legem: quia hoc habet expressus locum vbi mandatum fuerit. De alijs autem non reperitur certus locus. etiam: quia circuncisio licet esset maximum inter omnia cerimonialia. tamen in lege moysi non fuit replicatum: quia ante datum fuit ⁊ ab omnibus eis obseruabatur. de sabbato autem postea fuit datum mandatum: vt patet exo. 20. ⁊ 31. ⁊ deutero. 5. c. etiam de prohibitione esus sanguinis: ergo ista ante non fuerunt prohibita vel obseruata.

⁋ D Opinio An nūer aialiū fuit septenarius simplex vel duplicat: vt. 14 ꝑa opio

⌊ Tolles septena ⁊ septēa. ⌋ i. septem de quolibet modo animalium vel specie. ¶ Andreas vult ex hoc loco ꝙ fuerint quatuordecim indiuidua de qualibet specie animalis mundi: quia septena non dicit septem: sed septem duplicata. de imundis autem dicit solum duo indiuidua ingressa fuisse. scilicet masculum ⁊ feminā. ¶ Et destruit in hoc positionem dicentium fuisse septem animalia de qualibet specie mundorum tres masculi ⁊ tres femine ad generationez ⁊ septimum indiuiduum. scilicet vnus masculus ad sacrificiū quando noe de archa egressurus erat. Dicit enim Andreas ꝙ erat irrationale introire quattuor masculos ⁊ tres femellas: quia sic non congrue omnes gignerent. bene autem si essent. 14. indiuidua. scilicet septem mares ⁊ septez femelle. ¶ Et quando alī dicunt ꝙ ponebatur septimum indiuiduum ad offerendum in holocaustum: dicit hoc non esse necessarium: quia sciebat noe ꝙ in archa animalia illa ⁊ aues gignerent ⁊ de illis post imolaret. ¶ Sed positio aliorum magis rationalis est q̄ positio andree: quia non videtur tanta multitudo animalium ⁊ auium potuisse recipi in archa ⁊ cibus pro illis. oportuisset enim maiorem archam fabricauisse. ¶ Item quia satis sufficiebant ad multiplicationez tres masculi ⁊ tres femelle: quia in natura humana cuius principaliter intendebatur multiplicatio solum erant quattuor mares cum totidem femellis. licet ista ratio non multum cogit: quia ista multiplicatio animalium ⁊ auium mundarum fiebat in cibum hominis. maior autem requirebatur multiplicatio in cibo q̄ in homine qui inde cibari debebat ⁊ quomodocunq; sit credendum est ꝙ non imediate post diluuium inceperunt homines comedere carnes: quia tūc cito comedissent omnia indiuidua animalium mundorum anteq̄ multiplicata fuissent. ¶ Item q̄ dicit Andreas q̄ animalia in archa gignere debebant: sed hoc nō tenetur cōmuniter. dicunt enim omnes hebrei ꝙ in archa nec homines nec bruta coierunt propter vniuersalem mundi tribulationem. sicut dicitur Jone. ij. ꝙ predicante Jona niniuez esse delendam decretum fuit in ciuitate ꝙ homines ⁊ iumenta ⁊ pecora non gustent quicq̄ ⁊ non paschantur ⁊ aquam non bibant. ¶ Cum autem dicit ꝙ non erat rationale ꝙ tria indiuidua masculina tribus masculinis combinata essent ⁊ bene maneret sine combinatione. Hoc enim procederet si i archa gignere debuissent vel extra archaz omnia postea manere debuissent: sed in archa non genuerunt: vt diximus ⁊ extra archam sic non permanserunt: quia de qualibet specie mundorum septimum indiuiduum. idest masculus vnus i holocaustum ablatus fuit. ¶ Item motiuum suum non valet. scilicet ꝙ ideo fuerint quatuordecim indiuidua ō qualibet specie mundorum: quia dicitur. ⌊ septena. ⌋ Quia eodē modo diceretur ꝙ fuerunt quattuor indiuidua de qualibet specie imundorum: quia dicitur de eis. ⌊ Bina ⁊ bina. ⌋ binꝰ autem non significat solus duo: sed duo multiplicata. scilicet quattuor. Constat tamen ꝙ de qualibet specie imundorum fuerunt solum duo indiuidua. scilicet masculus ⁊ femella: vt patet infra in littera. ⌊ De volatilibus celi septēa ⁊ septena. ⌋ Jsta duo septena non referuntur ad idem: quia tūc de qualibet specie volatilium essent viginti octo animalia i archa vel ad numerus quatuordecim: sed referuntur ad diuersa. scilicet. ⌊ De volatilibus septena ⁊ septena. ⌋ i. ō vna specie volatilium septena. ideſt septem, ⁊ de alia specie septena ideſt alia septem. ⌊ vt saluetur semen suum. ⌋ i. saluetur: vel conseruetur species sua per generationem. ꝺ enim fuit tanto quia mas ⁊ femella combinati sunt de qualibet specie. ⌊ super facié vniuerse terre. ⌋ i. vt extendatur genus suū per vniuersam terram. Jdeo incipiente multiplicaitone auium ⁊ animalium post diluuium angeli mandato dei transtulerūt de qualibet specie aliqua indiuidua ad diuersas partes orbis remotas: vt ibidem genus animaliū haberetur. ¶ Vel potest hoc referri specialiter ad animalia ⁊ aues mundas: q̄ ideo maior multitudo de hijs q̄ de alijs introiuit in archaz. vt scilicet maior multiplicatio in prole sequeretur. scilicet dilatatio ad omnes partes mundi: quia animalia munda i magna q̄titate sunt in qualibet terra. imunda autem pauca sūt ⁊ non in qualibet terra. ¶ Ratio quia animalia munda ⁊ aues in qualibet terra ad cibos hominum necessaria sunt. animalia autem imunda non sunt ad cibum nec ad adiutorium laboris: vt omnia genera serpentum ⁊ bruta multūq̄ ferocia animalia vt leones ⁊ vrsi ⁊ similia quedam tamē de imundis adiuuamen humanum sunt: vt equus. mulus. camelus. asinus. ⁊ similia. que iumenta ab adiuuando vocātur ⁊ ista satis multiplicata sunt. imunda autem ferocia nō sunt multiplicata nisi in quibusdam mundi extremitatibus: vt in libia ⁊ ethiopia. leones ⁊ omnia serpentum genera. de quibus solinus in polistor. in. c. de affrica ⁊ india similiter non autem in alijs partibus mundi nisi rarissime vt in pauco numero. ¶ Quare autem quedam species istorum ferocium in quibusdam terris non sint. vel quia angeli non adduxerunt ea ad terras illas: ideo ibi genita non fuerunt. vel quia natura terre non patitur: quia quelibet animaliū species certam complexionem regionis requirit. ¶ Alia autē animalia forocia in quibusdam partibus sunt: sed non multiplicantur: vt serpentes ⁊ quedam fere. Ratio huiuſ quia forte deus ea crescere non permittit ne regiones deuastent vel quia natura humana eis contraria est. Jdeoq̄ laborat ad ea extirpanda. ⁊ alia animalia vel aues vice hominuꝫ ꝺagunt: vt patet de ciconijs egyptijs que sacre vocātur quas in serpentes magnam stragem facere solinus affirmat in polistor. c. de egypto. ⌊ Adhuc enim post dies septem. ⌋ Jsti septem dies computantur a die quo noe ⁊ cuncta animantia introierunt in archam vt quidam volunt ⁊ imediate deus pluuiam super terram missurus erat tamen distulit propter exequias mathusalem viri iusti aui noe vt perfecte fierent vt dicunt iudei. ⌊ Ego pluam super terram. ⌋ licet pluuia: vt cōmuniter fiat ex causa naturali: quia natura naturalis est ⁊ resolutio ⁊ eleuatio conuersioq̄ vaporum naturales sunt. tamen hic ex causa naturali factum non fuit si ex sola voluntate diuina: ideo dicitur. ⌊ Ego pluam. ⌋ quasi dicat ex potentia mea sola hoc faciam sine actione causarum naturalium. non enim poterat actio causarum pure naturalium ad tantum excedē. ¶ Aliqui tamen nimie sibi ipsis sapiētes conantur dare istius diluuij causam naturalem dicentes ꝙ tē pore illo fuit coniunctio planetarum humidorum, ⁊ vigorata fuit humiditas ⁊ magna pars aeris ⁊ terre in aquaꝫ pluuialem conuersa est vt tanto tempore plueret. ¶ Sic etiaꝫ dant rationem conflagrationis omnium elementorum per ignem ante iudicium dicentes ꝙ tunc planete valde calidi ⁊ sicci coniungentur in signis calidis ⁊ actione sua omnia inferiora calefacient ⁊ inflamabunt. ¶ Sed ista falsa sunt quia licet diluuiuꝫ particulare. scilicet inundatio in aliqua parte tre: vt inūdatio fcā tpe regis ogigi i grecia ⁊ diluuiū deucaliōis factū sub rege deucaliōe i thesalia secundū naturā possibilia fuerint. scilicet secundum naturam planetaruꝫ dominantium illi terre: non tamen posset naturaliter fieri vniuersale diluuium. scilicet ꝙ tota terra aquis cooperiret: vt in ꝺ diluuio. maxie ꝙ excederet aqua. 15. cubitis altissimos montes. ⁊ hoc satis patet per philophum in .2. metha. vt probat ꝙ impossibile est tot exhalationes resolui ꝙ sufficiat ad cathaclismum. i. vniuersale diluuium. ¶ Et patet hoc quia corpora celestia: vt planete ⁊ alia astra. que ista causant in inferiora: ibi non causant nisi super illam partem mundi quam respiciunt: vt si talis vel talis coniunctio fiat in tali vel tali orizonte: ibi causabitur aliquis effectus notabilis q̄ non causatur in alio orizonte. ⁊ ideo astrologi dicunt esse diuersas influentias super terram in diuersis partibus diei ⁊ hoc in nostris corporibus experimur etiam si nullus diceret: sed hoc solum est: quia in diuersis partibus diei vel noctis diuersa sunt ascendētia ⁊ diuersa astra vel gradus signorum in sex domibus supra. non enim potest planeta vel aliquod corpus celeste influere in ali quam partem mundi quaꝫ non respicit. vnde planeta qui est super angulum

Quare q̄ daꝫ ferociū aialiū spēs in qbusdaꝫ ptibus nō sunt

⁋ E An diluuiuꝫ fuerit ex coniūctiōe planetarū vel volūtate dei

ꝑa opinio

2. opinio.

Cōfirma.

Planeta q̄ e super angeluꝫ terre non influit in medio orizontis

Solutō obiectionis rationabiliorꝫ

Cōfutō ꝓme opinionis.

Solutō obiectōnis.

Solutio obiectionis.

Refletio argumēti ꝓme opinionis.

angulum terre non poteſt influere aliquē in medio oriz̄ōtis noſtri vel cuiuſlibet qui ſupponitur angulo medū celi.

¶ Rñſio autem eſt: quia iſta influentia nihil aliud eſt q̄ q̄dam virtus deriuata a corporibus celeſtibus per motum ſuper iſta inferiora. cum ergo planeta que eſt in oppoſito hemiſperio non moueatur ſuper noſtrum oriz̄ontem nec aſpiciat non valebit in eo aliquid cauſare. Et ideo dicitur q̄ in partibus inferioribus terre non generatur aliquid nec corrumpitur: ſed manet terra in ſua ſiccitate ⁊ frigiditate: quia influentia celeſtium corporum ſolum penetrat ſecundū cruſtrum terre in qua cauſantur mineralia. Cum ergo impoſſibile ſit eſſe aliquam coniunctionem planetarum vel aſpectus qualiſcunq; ſit ſimul ſuper totam terram: ideo impoſſibile eſt illos naturaliter influere ad diluuium.

Cōfirma. ¶ Item quia entia naturalia ordinatiſſima ſunt. vt p3. i². metaphiſi. vbi dicit p̄hūs q̄ ita bene ſūt ordinata q̄ meli⁹ ordinari non poſſent. Si autem in corporibus celeſtib⁹ eēt potētia vt per diluuium vel inflāmationem vel quomodolibz alr terram deſtruerent hoc inordinatiſſimum eſſet: q; entia naturalia deſiderant ſe conſeruare ⁊ maxime deſiderant cōſeruationem vniuerſi. ⁊ ideo ız nunc entia naturalia ſe aliquo modo corrumpant contra ſtatum ordinatiſſimum vniuerſi eſt. hoc autem pertinet ad diluuiuz vniuerſale vel vniuerſalem cōflagrationem: quia per conflagrationem vniuerſalez poſſet totum elementum aeris corrūpi vel principales partes vniuerſi. ſ. omnes homines propter quos omnia quodā modo facta ſunt: vt p3. 2. p̄hicor. ⁊ omnes ſpecies animaliū ⁊ planetaruz. Idem autem de diluuio dicendum eſt vt ſatis p3. g̃ natura non poteſt cauſare vniuerſale diluuium.

Obiec. ¶ Et ſi aliquis rñdens ad ſuperiorem probationem diceret q̄ ız coniunctio vel aſpectus planetarum non poſſit eſſe ſup oēs partes terre ſimul. tamen ſuper illā partem in qua eēt tantā multitudinē cauſaret aquaruz q̄ ille fluerent ad oēs alias partes terre cum terra oribicularis ſit ⁊ ſic totam cooperirent

Solut⁹. aque ⁊ fieret vniuerſale diluuium. ¶ Reſpondetur q̄ hoc impoſſibile eſt: quia nō eſt tāta vis corpor celeſtiū q̄ in vna parte tantū de humiditate influeret vt tota terra vndiq; cooperiretur ad montes altiſſimos puenīente aqua ⁊ excedēte quindecim cubitis. Et idem de conflagratione dicendum.

Confir⁹ Patet magis ex littera hoc fuiſſe ſupnaturale q; dicit q̄ rupti ſunt montes abiſſi. ruptio autem q̄dam violentiam ſigt q̄ facta fuit a deo in rebus naturalibus cum ipſe egit ſupra cōſuetum modum earū. ⁋ Quadraginta diebus ⁊ noctib⁹ ⁋ Non ſciebat noe vtrum tranſiſſent quadraginta dies dum pluerat q; toto celo obſcurato ſolis vel aſtroruz pre multitudine nubium non videbat lumen: ſed deus ei reuelauit q̄ quadraginta dies fuerant. Et non durauit niſi quadraginta diebus ⁊ totidem noctibus: quia in illis creuit aqua vſq; ad quindecim cubitos ſuper cacumina montium ⁊ nō erat neceſſe plus creſcere: q; vſq; ad illum locum corruptus fuerat aer in pctis ⁊ turpitudinibus hominum. Et propter iſtam eleuationem aque ad tantam partem aeris dicti ſunt celi fuiſſe tunc de aqua. vt p3. ū. petri. c. vltimo. ⁋ delebo oēm ſubſtantiam quam feci. ⁋ Vocat ſubſtantiam viuentem animā: quia res inaiate vt terra ⁊ arbores non corrupte vel delete ſunt: ſed peiorate ſunt. licet eni diluuiū tulerit ſuperficiē terre ⁊ conuerterit in aquas vel inieceret in oceanū ſiue mōtes aliquos fecerit: tñ quia arbores firmius radicate erāt nō euulſe ſunt. ⁋ De ſuperficie terre. ⁋ i. vt non maneat ſup terram: ſed moriatur ⁊ conuertatur in terraz. cuz eni homines viderunt magnam inundationem aquarum maxime: quia noe predixerat. eis fugerunt ad montes altiſſimos ⁊ cuz aq̄ continue creſceret detrahebat eos inde in profundum ⁊ moriebantur. Sic etiam omnia bruta faciebant. ⁋ Fecit g̃ noe omnia que mandauerat ei dominus. ⁋ ſcilicet recipiendo intra archam animalia que ad eum veniebant ⁊ ponendo familiam ſuam in archa. ⁋ Eratq; ſexcentorum annorum. ⁋ Non impleuerat noe adhuc ſexcentiſſimum annum: ſed in cohauerat eum: quia tranſierant de ipſo quaſi menſis ⁊ dimidius. ſ. quia menſe ſecundo decimaſeptima die menſis inceperunt aque diluuiū: ⁊ hoc erat in anno ſexcenteſimo noe vt patet infra annus inceptus pro completo computatur ēt ſi vna ſola dies tranſierit ⁊ ſic a tempore illo quo dominus mandauit noe facere archam vſq; ad diem diluuiū prima fluxerant centum anni preter viginti annos quibus predicauit noe cunctis hominibus: vt conuerterentur de vijs ſuis peſſimis. ⁊ ſic dicitur preceden. c. erunt dies hominis centum viginti anni. quibus durauit predicatio ⁊ arche fabricatio. ⁋ Quando aque diluuiū inundauerunt ſuper terraz. ⁋ i. inceperunt inundare. erant enim pluuie ille ita magne q̄ non videbantur: quia non apparebant pluuie: ſed quaſi de celo flumina naſcerentur in terram defluentia ideo p̄ma die qua inceperunt magnam inundationem fecerunt. ⁋ Et ingreſſus eſt noe. ⁋ Ex hoc patet q̄ octo anime ſaluate fuerūt in diluuio. ſcilicet noe ⁊ vxor eius ⁊ tres filij ſui ⁊ totidem filiorum vxores. ¶ Non nominantur hic eodem ordine iſte perſone ingredientes quo narrantur exeuntes: quia hic ponuntur. primo omnes viri: deinde omnes femine. Sequenti. c. nominatur noe cum vxore ſua. deinde filij eius cum vxoribus ſuis. ¶ Diuerſitatis ratio eſt: quia quando introierunt archam intrauerunt: vt dolentes de vniuerſali deſtructione ⁊ ideo ſeparati ne delectarentur in comixtione ſexuum. cuz autem exierunt deſtructionem totius generis humani per ſuam propagationem reparaturi erant: ideo pijncti quaſi ad generationē ꝓmpti nominantur. ⁋ De animalibus quoq; mundis ⁊ de volucribus. ⁋ Non diſtinguitur hic mundum ⁊ immundum inter volucres quēmadmodum in animalibus greſſibilibuſ. multe tamen aues in lege immunde iudicātur: vt aquila. griphes alietus milu⁹ accipiter. ſtrutio. ⁊ noctua. larus. bubo. mergulus. ⁊ tignuſ. ibiſ. onocrotalus. porphirio. erodion. charadrius. vpupa. veſpertilio. ⁊ multe alie de quibus leui. i i. ⁊ deutro. i4. c. ex quo videtur q̄ non accipit hic animal mundum. i. q̄ ſecundum legem comedere licebat: ſed illud quod homines poſt diluuium comederunt aues autem non diſtinguūtur per mundum ⁊ imundum: quia rariſſime ſunt quibus aliqui homines non veſcantur. ſerpentes autem leones ⁊ ſimilia nulli homineſ comedunt. ideo imunda iudicantur. ⁋ Et de omni quod mouetur in terra. ⁋ ideſt de omni viuenti ⁊ moto ſuper terram ad differentiam piſcium qui viuunt: ſed non introierunt in archam q; in aquis melius conſeruabantur. ⁊ intelligitur hic de omni quod mouetur in quo reperitur ſexus maſculin⁹ vel feminus. alia autem animalia que imperfecta ſunt nec ſexuz habent de corruptionibus naſcuntur: ideo non introierunt in archam. ⁋ Duo ingreſſa ſunt ad noe. ⁋ non dicit hic principaliter duo: numerum: ſed ordinem. non eſt enim ſenſus q̄ de qualibet ſpecie viuentium intrauerunt duo ſolum ad noe: quia de volucribus ⁊ animalibus greſſibilibus mundis ſeptem ingreſſa ſunt de qualibet ſpecie vt ſupra dictum fuit: ſed dicit duo ordinem. ſcilicet q̄ de qualibet ſpecie intrauerunt duo ideſt combinata: quia omnia que introierūt in archa intrauerunt combinata. ſcilicet maſculus ⁊ femina vt poſtea gignerent preter maſculos auium ⁊ omnium mūdorum de qualibet ſpecie: quia vnus maſculus ſine conſorte intrauit ⁊ ille ſeruatus fuit pro holocauſto in exitu de archa. ⁋ Cunq; tranſiſſent ſeptem dies. ſcilicet ab illo die quo mandauerat deus noe ne intraret in archam: ſed non intrauit donec venit dies ſeptimus in quo inundauerunt aque. ⁊ forte in hijs ſeptem diebus recepit animalia vehementia ⁊ aues: licet aliqui dixerunt q̄ ipſe cum domo ſua intrauerat ⁊ non pluerat deinde vſq; ad ſeptem dies vt ſupra dixim⁹: ſed falſum eſt: quia noe ⁊ animalia cum eo ſteterunt vno anno integro ⁊ ingreſſi ſunt eadem die qua egreſſi ſūt reuoluto anno: ſed menſe ſecundo die decimaſeptima anni ſexcenteſimi primi vite noe exiuit noe de archa. ergo menſe ſecundo die decimaſeptima anni ſexcenteſimi vite noe ingreſſus fuit ipſe archam. iſta autem die inceperunt aque diluuiū venire ſuper terram: vt patet infra. ergo iſta die intrauit noe in archam. ⁋ Anno ſexcenteſimo vite noe. ⁋ ſcilicet incipiente: ſed nondum completo: quia ſolum tranſierat menſis ⁊ dimidius de illo anno. ⁋ menſe ſecundo. ⁋ ¶ Quis fuerit iſte menſis dubium eſt: quia de inceptione anni dubium eſt de quo aliquid diximus ſupra primo capitulo apud latinos primus menſis ianuarius eſt: ſed ad hebreos nihil de hoc attinet. maxime cum annus latinorum non incepit ſemper in Januario: ſed poſt Julium ceſarem: ante enim in martio principium erat ⁊ finis in febrario erat. n. ianuarius vndecimus ⁊ febrarius duodecimus menſis. Sic enim ait Ouidius in ſecundo libro feſtorum. ¶ Qui Janum ſequitur veteris fuit vltimus Anni. ideſt menſis qui

ſequitur

sequitur post Januz. f. febrarius fuit vltimus. i. duodecimus in anno antiquorum latinorum. ¶ Secūdum hebreos duplex opinio est de inchoatione anni sicut de inchoatiōe mūdi. ra. eliezer ⁊ quidam sequentes dicunt q̄ annus incepit i septembri ⁊ secundum istos: secundus mensis est october. ra. iosue ⁊ aliqui sequentes eum dicunt q̄ principium anni est in marcio: vt patet exo. 12. c. iste mēsis primus erit vobis in mensibus anni. Sed secundum q̄ conclusimus. s̄. primo c. mundus in septembri creatus fuit: ideo annus ibi incepit ⁊ menses. Si autem martius dicitur primus mensis ꝑ non primus: quia simpliciter primus sit: sed quia ibi incipiunt in dei nūerare mēses ⁊ ānos pp aliquē euentū notabilē q̄ i illo mēse fuit. s. liberatō ō egypto q̄ i qntadecia die mēsis hui⁹ fcā fuit: vt p̄z. exo. 12. Sic ēt greci ab alexādro ānos suos pputare icepūt: vt p̄z. i. macha. q̄ fcā alexādri. ⁊ gl'ia fuerūt maiora factis alio⁊ regū grecoꝝ: q̄ añ eū repugnauit philipp⁹ pr̄ ei⁹ ⁊ aliqui alij: vt p̄z ꝑ paulū orosiū. li°. 3. ō ormesta mūdi ⁊ ꝑ solinū in polistore ⁊ eusebiū i cronicis. Et cōfirmatur ista sñia ex eo quod habet exo. 12. c. quando dominus dixit moysi. iste mensis. i. martius primus erit vobis in mensibus anni. Si autem iste mensis ante fuisset primus mandatum illud esset valde superfluum ⁊ stultum: ergo videtur q̄ ante september erat primus inter menses anni. vel ad minus nō erat primus martius. ¶ Fuit g̃ ista fontiū ruptio in mēse secundo. i. in octobri. s. qui imediate sequitur post septembrez. ¶ Nobis tamen non potest esse notum quo die octobris nostri hoc contigerit licet dicatur in littera. 17. die. q̄ non incipiunt iudei menses sicut nos: sed per lunatiōes. s. q̄ lunatio que est propinquior equinoctio autumnali quod fit intrā te sole primum gradum libre ⁊ est quasi in medio septēbris nr̄i. est principium septēbris. siue illa lunatio sit ante equinoctiū siue post. Ideo quando septēber apud eos citius incipit quo incidit fere cuz principio nostri septēbris: quia equinoctiū fere fit in dimidio septēbris nr̄i. september autē tardius incipiens apud hebreos inchoat iuxta finez septembris nr̄i. ⁊ tunc coincidit cum octobri nr̄o. Si vero september eoꝝ tunc fuit temporaneus. s. coincidens cum septēbri nr̄o ista ruptio fontium fuit facta circa festum sancte luce. Si autem fuit serotinus valde ruptio ista fuit quasi i medio nouēbris nr̄i. ⌊ Rupti sunt omnes fontes. ⌋ ruptio significat violētiaz per quod ostenditur q̄ ista inundatio aquarum non fuit ex causa naturali: sed deus contra nature consuetudinem ⁊ su per nature potentiam operatus est. ¶ Aliqui autem nimis confidentes sapientie sue dicunt q̄ istud diluuium ꝓuenit ex causa naturali. scilicet ex coniuctione planetarum humidorum in signis pluuialibus. ¶ Et eodem modo volunt assignare causam conflagrationis vniuersalis ante diem iudicij̄ per ignem dicentes q̄ coniungentur planete calidi ⁊ sic ei in signis igneis. Sed ista irrisoria sunt. de igne ante iudicium satis patet quia natura non posset tantam ignis q̃titatem gignere: vt cōburat ⁊ depuret alia elemēta. De diluuio autem patet q̄ non potuit naturaliter accidere ex duobus. ¶ Primo ex natura loci: quia agentia naturalia non possent tantum educere rem extra locum suū. aque autem in diluuio excesserunt locum spere sue: quia ꝑm astrologos aqua ⁊ terra faciunt vnam speram. tunc autem aqua occupauit magnam partem spere aeris. s. q̄ excessit montes altissimos quindecim cubitis: vt. j. patet ⁊ sic dicit. 2°. petri. c. 3. q̄ celi ⁊ terra erant tunc de aqua. i. aqua inuaserat tunc totam terrā ⁊ magnam partem celi. i. aeris ⁊ reddiderat eos humidos secundū qualitatem aque. ¶ Secundario patet hoc ex magna aquarum q̃titate: q̄ naturaliter non poterat tantum ō alijs elemētis ꝓuerti in aquam q̄ aqua coopiret totaz terrā in tanta altitudine. Et est hoc contra intentionem philosophi in. 2. metheorum vbi dicit de diluuijs: quia possunt esse particularia. s. q̄ vna terra cooperiret ⁊ non alie: sed q̄ oēs cooperiant nature ipossibile est. maxime q̄ istud diluuiū fit ex aliqua speciali influentia: sed ista nō potest esse in omnibus partibus celi de hoc supra dictū fuit in isto. c. ⁊ plenius dicet super eusebium. ⌊ fontes abissi. ⌋ abissus dicitur locus absco ditus in visceribus terre i quo aque latēt ⁊ de quo emanāt fontes ⁊ lacus. ⌊ abissi magne. ⌋ dicitur magna abissus tota terre concauitas in qua latent aque ad differentiam aliquarū paruarum concauitatum terre que vocantur parue abissi. tunc enim tota aqua manens sub terre visceribus erupit ad superficiem terre. huic modo loquendi concordat vt de quod dicit seneca libro. vi. de questionibus naturalibus tractans ō origine Nili. ⌊ Et cataracte celi aperte sunt. ⌋ quidam doctor solemnis dixit q̄ celum stellatum ⁊ omnes inferiores orbes aperti sunt ⁊ magna pars aquarum supra celestium. s. cristallinaruz decidit in terras: sed hoc non habz saltem aliquā apparentiam: quia aque ille cristalline non sunt de specie istarum naturalium aquarum elementalium: vt declarauimus. s̄. p̄mo. c. q̄ non sunt fluxibiles: sed de natura sua sunt gelide: ideo non possent suffocare vel cruciare homines cum non habeant aliquam istaꝝ qualitatum actiua rū ⁊ passiuarum que sunt instrumenta harum actionum. Etiam: quia cum ille aque fuerint de natura celesti aliquid perijsset de veritate celi quod inconueniens est. maxime: q̄ ille aq̄ ñ sūt ꝓpie aq̄: ꝛ est ſba celestis habēs aliquā silitudinē cū aq̄s. Sed accipit ꝟ celū ꝓ celo aereo sic dr̄. ps. 8. volucres celi. i. aeris. ⁊ matt. 13. aues celi comederūt illō ⁊ ēsēt⁹ q̄ ⌊ cataracte celi sunt apte. ⌋ i. multe aque fluxerunt ō aere super terras: quia forte omnes exaltationes existentes in medio aeris intestitio: conuerse fuerunt tunc in pluuias: ⁊ dicūtur cataracte quedam aperture vel meatus aquarum ⁊ accipiuntur hic tropice ad significādum q̄ tota aqua defluxit que super aerem erat ad terras. vel dicuntur aperte cataracte celi ad notandum q̄ hoc non fuit ex causa naturali: sed deus supernaturaliter operatus est. ⁊ iste est cōueniēs modus loquendi: quia ea que a deo fiunt dicuntur a celo fieri: quia deus celum principaliter habitat. sic habetur p̄mo machab. c. 3. quia non est in multitudine exercitus victoria belli: sed de celo fortitudo est. i. a deo ⁊ iste modus loquendi frequentius est in sacra scriptura ⁊ etiam apud vulgares: vt dicāt cataractas celi: quia est cataracta alueus vel apertura ꝑ quam fluit aqua que interius tenebatur: ⁊ hoc prouenit ex opinione vulgarium qui putant q̄ pluuia sit in celo custodita velut in thesauro dei. est autem celum clausum ideo nisi aperiatur non potest inde aqua fluere. si autem claudatur nunq̄ fluet sic patet deutro. 28. c. s. aperiet dominus thesaurū suū optimū celum: vt pluuiā tribuat terre tue tempore suo. Ecōtrario autem quando non venit pluuia dicitur celum indurari. e. c. sic. celum quod supra te est eneum ⁊ terra quā calcas ferrea: det dominus imbrem terre tue puluerem de celo cadat supra te quis donec conteraris. cum igitur in celo putetur esse aqua clausa necesse est dari aperturas quasdam quas cataractas vocamus per quas fluat ⁊ iste aperiūtur ⁊ clauduntur ad nutum dei sicut dixit ad heliseum quidam de seruis regis Joram. si fecerit dominus etiam cataractas aperiri nunquid poterit esse q̄ loqueris. i. etiaz si deus mittat panes coctos ⁊ farinam de celo per catharactas quas aperuerit non potest esse verum verbum tuum lib. iij̄. re. c. 7. ⁊ talis sensus fit de cataractis celi. ps̄. 41. abissus abissum inuocat in voce cataractarum tuarū. i. in sonitu pluuie cadentis de celo per cataractas tuas. ⌊ Et facta est pluuia super terram. ⌋ nimis enim crescebant aque: quia aque desuper fluebant per quadraginta dies continuos nocte ⁊ die ⁊ de visceribus terre erūpebant. ⌊ Quadragita dieb⁹. ⌋ non durauerunt pluuie pluribus diebus: quia in istis quadraginta suffecit quousq̄ excederent mōtes altissimos aq̄. ¶ Et non potuit cognoscere noe vtrum transissent quadraginta dies vel plures siue pauciores: q̄ licet noe sciret q̄ aliqui dies transierunt dum ipse manfit in archa: quia percipiebat se moueri. motus autem non fit sine tempore. etiam cuz homines aliquando mensurent actionem suam tempore: postea conuerso mensurant tempus per actionem: vt sciant q̃tum tempus transiuit. licet non aduerterint: quia sciunt q̃tum fecerunt ⁊ sic noe videns se multa fecisse in archa duz audiebat fonitum pluuie continue iudicaret se, pluribus diebus stetisse dum durauit pluuia. nesciebat tamē quot dies essent: quia temporis magnitudo certificatur per motum celi q̃tum ad solem ⁊ lunam: vt patet supra. i. c. vbi dicitur vt sint nobis in signa ⁊ tempora dies ⁊ annos. Noe autem non vidit solem dum durauit pluuia: quia totus aer vehementibus pluuijs obscurabatur: deus tamen reuelauit postea noe q̄ steterat per quadraginta dies dum pluebat. ⌊ in articulo diei illius. ⌋ dicit nicolaus q̄ articulus significat rē distinctam ⁊ manifestam: deus autem fecit Noe ingredi in archam in die clara: vt alij viderent eum ingredientem

⁊ sic

Opinio hebreorum duplex de inchoatione anni ꝑ opio

2ª opio

Confir.

Diluuiū fuit mēse octobris

Quō in dei incipiūt mēses

¶ Quo die apō xp̄ianoꝝ suspcari possit diluuiū factū eē

An diluuium illō fuerit ex cānali ꝑ opio

Cōfut°. Rō per suadēs diluuiū naturaliter accidere nō potuisse ꝑ ratio

2. rō

¶ An aque descendentes ꝓpter diluuiū fuerint ex celo cristallino

Descense Opinio Cōfut°

ꝑ rō

¶

2ª. rō

Opio vulgaris ō pluuia

¶

Quid articulus diei

Expositio nicolai

Alia expo. rabbi abenazra

Quo tpe viri illi permanserūt i archa ab stinuerunt a carnali copula Et rō

Que bruta iumēta appellari possint

In quibusdā gñō ē p ppagatōes z putrefactionem

z sic cognoscere posset noe q deus poterat eum custodire ab insidiatoribus suis qui cogitauerant eum occidere ne intraret in archam. ¶ Videtur autem aliter dicendum q articulus significat paruam particulam distinctam z sic vocatur articulus diei parua pars temporis qua nox a die secernitur. z tunc est sensus q deus fecit noe intrare iarchā in ꝓncipio diei. s. in aurora. z ista est sententia .ra. abraham abenazra. ⌊ diei illius. ⌋ Hic est recapitulatio z refertur hec ad diem in quo ingressus fuit noe in archam qui fuit septimus anteq̄ pluere inciperet: vt quidam putant: sed supra ostendimus q fuit ille in quo incepit pluere. ⌊ noe. sem. cha z iaphet. ⌋ Hic nominantur viri mixti cum vxoribus: vt p3 seq̄nti. c. Et rō ē: q3 q̄n itrauerūt i archā ñ itrauerunt ad generandum. quando autem exierunt procedebant ad generandum z ex hoc concluditur q viri in toto illo anno integro quo manserunt in archa nūq̄ carnaliter cognouerunt vxores suas. sic etiam de animalib⁹ brutis q ibi nec coierunt nec genuerunt: quia dolentes homines z iumēta de vniuersali mundi afflictione delitꝫ carnalibus nō vocabant. ⌊ z tres vxores filiorum eius. ⌋ Nouiter acceperāt filiꝫ noe illas vxores nec genuerant ex illis nec cognouerant eas: p3 quia ante diluuium isti filios nō habuerunt nec dū in archa fuerunt: sed post exitum. Et hoc fuit quia pater eorum noe cognoscens que ventura erāt vetuerat eis ad vxores accedere: vel quia forte alia die anteq̄ in archam intrarent eas acceperunt ne actionem haberent accedēdi ad eas ⌊ Et omne animal secundū genus suum. ⌋ genus denominat hic speciē: q3 si accipiatur genus proprie non est differētia generata inter animalia: sed solum specifica. i. omnia animalia eiusdem speciei simul. z alia alterius speciei simul: qa magis concordabant sic q̄ꝫ si confuse ponerent in archa. z non solum ponebantur animalia vnius speciei simul: sed et masculus z femina simul. licet ibi generare non debebant. ⌊ vniuersaq̄ꝫ iumenta. ⌋ replicatio superhabundās ē ad magis declarandum: q3 omnia que infra dicuntur continentur sub aiali: sed postq̄ꝫ posuit omnia aialia sub quedam cōitate declarat illa magis descendēdo ad particularia dicūtur eniꝫ iumenta aialia mansueta nata ad adiuuandum homines vt eq. boues asini z camelli qui iuuant ad ferendum onera z ad collendum terrā. ⌊ Et omne quod mouet super terrā. ⌋ per hec intelliguntur omnia aialia gressibilia que non sunt iumenta siue sint comestibilia vel mansueta: vt oues capre siue non mansueta: vt leones z serpentes z similia. ⌊ in genere suo. ⌊ Jn omnibus aialibus seruabatur ℔ siue eēnt gressibilia siue volatilia q̄ oia aialia eiusdē speciei ponebātur simul. ⌊ cūctūq̄ꝫ volatile. ⌋ hoc nomen generale est ad omneꝫ modum vel speciē animaliū que in aere mouentur. deide magis declarat cū subdit. ⌊ vniuerse aues. ⌋ Facit hic dr̄iam inter aues z volucres licet idē sint. vocat enim aues oia volatilia quibus vescimur z que principaliter apud nos aues nū cupantur. volucres autem vocat oia aialia q̄ volant qualia cūq̄ꝫ sint dū tamen sit in eis distinctio maris z femie quod dico ꝓprie muscas apes papiliones z cinifices cum alijs similibus in quibus non est gñatio p cōmixtionē sexuū: sꝫ ex corruptionibus de quo magis diximus supra. z. z prece. c. q3 iste volantes imperfecte non introierunt archam cū possent postea gigni ex corruptionibus. sꝫ i quibusdā iperfectis inueniatur gñatio p cōmixtionem simul z p putrefactionē. vt est in muribus. ⌊ bina z bina. ⌋ binus non dicit hic principaliꝫ numerū: sꝫ ordinē si enim sīgret numerū eēt sensus q de q̄libet specie aialis itrauerūt duo solū: sꝫ hoc fl̄m est: q3 de volucribus z aialibus mundis intrauerunt septem. De imundis autē solum duo: sed sīgt ordinem. s. q̄ de qualibet specie intrauerunt bina. i. cōbinata vt postea sic gñarēt ꝑter septimū aial de qualibet specie mūdoꝝ qui masculus erat z sine cōsorte ponebat q3 gignere nō debebat: sed mox vt ò archa exiret deo imolandus erat ò quo. s. viij. c. ⌊ ex oi carne. ⌋ i. nō ex piscib⁹ q3 diluuiū nō faciebat piculū piscib⁹: sꝫ gressibilibus z volatilibus z accipit ℔ caro stricte ꝓ sba corpulenta reꝝ volatiliū z gressibiliū accipiēdo tñ large pisces carnē hr̄e dicūtur vt p3 ꝑma chorin. ix. c. ois caro nō eadē caro: sed alia caro pecoꝝ. alia volucrū alia piscīū z sīle leui. i i. c. vbi dicunt pisces hr̄e carnē. ⌊ Jn q̄ erat spūs vite. ⌋ hec additio nō ponit ad faciēdū dr̄iam. s. q̄ sit aliq̄ caro in qua non sit spūs vite q3 nulla caro est que nō hēat spm̄ vite: sꝫ ponit specificatiue. s. q̄ ois caro introiuit i archā z illa hꝫ spm̄ vite. ⌊ Et que ingressa sūt masculus z femia introierūt. ⌋ i. i oib⁹ animalibus intrantibus archam fuit iste modus q̄ null'm animal solitarium intrauit: sed omnia combinata. s. masculus z femina ꝓter serpentum inter aialia mūda. ⌊ z iclusit eum dñs de foris. ⌋ i. bituminauit deus ostiū arche postq̄ꝫ nec intrauit a ꝑte exteriori ne sub itraret aq̄ ꝑ iūcturas tabularuꝫ hec āt p hoiem nl'o mō fieri poterat. vñ i hebreo dr̄ ⌊ causit dñs ꝑ eo ⌋. s. q3 noe claudere ñ poterāt. ⌊ factūq̄ꝫ ē diluuiū ⌋ i. icepit fieri z durauit q̄dragita die⁹ z q̄dragita noctib⁹ pluuia inūdādo a die q̄ itrauit noe i archā. ⌊ ml'tiplicate sūt aq̄. ⌋ fluctes ò celo. s. aureo. z erūpentes ò viscerib⁹ terre. ⌊ z leuauerūt archā in sublime. ⌋ ita q̄ archa moueret fluctuando p diuersas ptes aquaꝝ inundantiū. z dicit augustin⁹ de ciuitate dei libro. ix. q̄ ista archa talis erat vt diuia ꝓuidētia z non hūana solertia fluitaret. mirabile enim fuit q̄ ista archa in vno āno quo durauit in aqs p diuersas ptes inter vales z colles sine rectore fluitans ex aliq̄ illesione fracta nō fuit. Et ista eleuatio nō fuit post q̄draginta dies: sꝫ ante forte in qnto vel sexto die q̄n creuissent aq̄ ꝑ decē vl'. xii. cubitos q3 si nō fuissꝫ eleuata vsqꝫ ad q̄dragita dies ante fuisset aqs coopta z post nō potuisset grauedine aquaꝝ eleuari. ⌊ Jn sublime a terra. ⌋ q3 in illis q̄draginta diebus creuit aq̄ sup totā terrā z. xv. cubitis sup mōtes altissimos vehemētes inū dauerunt: q3 ante nec post nūq̄ꝫ tm̄ aq̄ creuerunt nec in futuro tm̄ crescēt sicut ꝓmisit de⁹ noe z: semini ei⁹: vt p3 seq̄nti. c. ⌊ oia repleuerūt i supficie terre. ⌋ i. totā trā i circuitu coopuerunt aq̄. z hoc reqrit ad hoc q̄ sit diluuiū vl'e i alijs aūt diluuijs. i. ogigi z deucalionis aliq̄ ps tre coopiebat: sꝫ ñ tota tra: q3 tpe ogigi coopta fuit magna ps achaye apō ciuitateꝫ eleusinā. tpe deucaliōis coopta fuit magna ps thesalie apō mōtē ꝓmissuꝫ vt ait paul⁹ orosi⁹ ꝓmo libro ò ormesta mūdi z Jsidorus li⁹. xv. ethymo. c. ò diluuijs. ⌊ porro archa ferebatur supaq̄s. ⌋ fluitādo. s. Et p3 q3 ipi morabant añ diluuiū ꝺ meridiē vsus trā iudee: sꝫ post q̄uit archa sup mōtes armenie q̄ ē i cōfinio septētriōis z oriēt iuxta mōtē taurū z caucasū. ⌊ aq̄ ꝓualuerūt sup trā. ⌋ crescēdo sp i illis q̄draginta dieb⁹. ⌊ opti sūt oēs mōtes excelsi. ⌋ Aliq dñt q̄ ñ ascēderūt aq̄ su p mōtē olimpū q ē mōs altissim⁹ i thesalia vl' potius macedonia grecie regiōe excedēs nubes i cui⁹ sumitate si lr̄e i puluere describāt idelete post ānos ml'tos iuenier̄ vt ait solin⁹ i ꝓlisto. c. ò thesalia z macedonia ex q̄ colligit ibi null'm vētorū vl' pluuiaꝝ ipetū fieri. Sꝫ arguet ꝺ ℔ q3 dicit i lr̄a q̄ mōtes altissimi i vniuerso orbe opti sunt. ¶ Rndetur q̄ nō obstat q3 ois nō distribuit fm totā vim suā in scripturis sacris sicut apud dialeticos z p3 q3 manifestum est q̄ etiaꝫ ꝓter istum montem alius euasit ad quem non ascenderunt aque diluuij. s. mōs paradisi terrestris cum ibi maneret enoch ꝑ tunc de quo ml'ta dixim⁹ supra. z. c. Sꝫ an aque diluuij ascenderunt olimpum non est certum: sed potius est tenendum q̄ ascenderit neq̄ꝫ est in hoc dubitatio facienda: nam eodeꝫ modo dubitaremus de alijs mōtib⁹ altissimis thesalie z macedonie quibus non sunt aliqui montes in toto orbe equales vt ait solinus in polistore: sed plane dicendum q̄ super omnes illos ascenderit. de solo mōte paradisi terrestri est ratio dubitandi: tum q3 erat ibi iam enoch ne extingueret. tuꝫ quia aqua diluuij corrupit terram' auferendo bonā crustam in qua est germinantia. z infundendo vim salsuginis ad inferiora: sed locus paradisi non debuit ledi q3 esset habitatio sanctorum: ideo nō debuit illuc itrare diluuiū lꝫ ascenderet ad maiorē altitudinē maneret tñ aqua circūfusa i modū muri ò q̄ tactū ē supra. z. c. q. ix. z dicetur i cōmētarijs nr̄is super eusebium. De montibus tamen alijs nulla dubitatio esse debet quin ascenderit aqua super illos quia non subest causa dubitandi imo. si aliqui fuissent ad quoꝝ sumitatē non peruenissent aque. possent ibi homines z animalia fugere morte z tñ in diluuio omnia viuentia perierunt. ergo supra omnes montes ascendit aqua diluuij: sed non est eadem causa de loco paradisi: qa illuc neq̄ꝫ homines neq̄ꝫ animalia neq̄ꝫ demones ascendere possunt cum ibi sit cherubin habēs gladium ignem versatilem ad custodiam ligni vite supra. z. c. ⌊ quindecim cubitis altior fuit aqua. ⌋ isti sunt cubiti geometrici: quia secundum originem. z Augustinus .ix. de ciuita. dei. c. vlti. moyseꝫ vtitur cubitis geometricis i oib⁹ istis descriptiōib⁹, sꝫ ò ℔ dubiū ē z magis vr̄ q̄ sint cōes. i. humani. ⌊ sup

Anaq̄ fuerit mons olympus z alios montes Rūsio

Obiect. Rūsio

Rūsio ad dubium.

Diluuiū non corrupit mōtē paradisi

augustinus.

ni.⌊ sup mōtes quos operuerat ⌋.Non est intelligendū q̄ p̄ cise aqua excedens fuerit qndecim cubitis sup quēlibet mō tem:q; quidā montes pui sunt qdā aūt altissimi.ꝛ sic aqua excessit forte centū cubitis sup aliquos montes.nec est intel ligendū:q̄ sup mōtes altissimos vniuerse terre qndecim cu bitis excesserit:cū aliqui fuerint mōtes ad quoꝝ capita dilu uiū nō puenit:vt diximus de monte paradisi terrestri.Sed intelligendū q̄ de illis montibus q operti fuerunt aquis al tissimi montes,fuerunt cooperti quindecim cubitis.⌊ Con sūptaq; est ⌋.Hic ponit effectus diluuij.s.cōsumptio oium vi uentiū.⌊ois caro ⌋.i.omne animal ponit pars p̄o toto.⌊ vo lucrū ⌋.i.auium.⌊ aiantiū ⌋.aialiū mansuetoꝝ siue comesti biliū.siue nō comestibiliū ⌊ bestiaꝝ ⌋.i.aialiū ferociū:vt leo nū.ꝛ vrsoꝝ.⌊ reptiliū ⌋.i.serpentū ꝛ colubroꝝ:qui reptant. ⌊ sup terrā ⌋.ad dr̄iam aialiū reptantiū in aquis.s.pisciū q̄ re ptilia dicunt.vt p̄z supra.p̄.c.s.producant aque reptile aie vi uentis.pisces enim nō mortui sunt.⌊ In quibus spiraculum vite ⌋.i.viuentiū ꝛ spirantiū ad dr̄iam vegetabiliū q̄ licet vi uant:tm̄ nō spirant.arbores enim nō fuerūt delete:sed multe p̄ magnitudine inundationis delete ꝛ eradicate fuerūt.⌊ ꝛ oēm s̄bam ⌋.vocauit hic s̄bam solā rem viuentē ꝛ p̄ se mobilē q̄: loquendo de s̄ba gñal'r nō oēs alie substantie pierūt in di luuio.⌊ remansit aūt solus noe ⌋.ex hoc mendaciū quorūdā arguit dicentiuz.q̄ og rex basan gigas euasit aquas diluuij p̄ magnitudinē corpis sui.littera enim vult q̄ solum noe ꝛ qui cum eo erant euaserint.¶ Dato enim q̄ og tante magni tudinis fuerit q̄ excessisset altitudine aquas diluuij tm̄ ex na turā viuere imposs'erat.vñ enim in tanto tpe cibū habuisset tanto tpe in aquis manēs cū aque oia cooperuissent.¶ Jtē quo potuisset sustinere aque frigiditatē:ꝛ humiditatē mor ti ficantē humanā cōplexionē tanto tpe:natural'r enim imposs'e erat.etiam si illo tpe fuisset nō potuisset viuere tandiu:quia a diluuio vsq; ad tempus quo occisus est og.in introitu ter re chanaam.deut.iij.c.fuerūt anni octingenti triginta septē .s.a diluuio vsq; ad natiuitatē abrae ducenti nonaginta duo ānī.vt colligē.j.xj.c.ꝛ inde vsq; ad introitum abrae in ter ram chanaam septuaginta qnq; ānī.j.xij.ꝛ inde vsq; ad exi tum de egypto quadringenti triginta.exo.xij.ꝛ ad gala.iij.ꝛ illō vltra eusebius in cronicis.ꝛ inde quadraginta ānī vsq; ad introitum in terram chanaā:quibus per desertū discurre rūt.deut.ij.ꝛ.viij.ꝛ in illo anno occisus fuit og rex basan qui adhuc erat vir fortis ꝛ pugnatoꝛ.ergo nō potuit esse tpe di luuij.q; nemo post diluuiū tā diu vixit.ridicula ergo ista sūt ⌊ ꝛ obtinuerūt aque terras centū ꝛ quinquaginta diebus ⌋. .i.tenuerūt aque terras.s.eleuate existentes sup terrā.Jn he breo habetur ⌊ creuerunt siue maioꝛate fuerunt aque sup terras ⌋.ꝛ ꝑm hoc volūt aliqui iudei q̄ aque p̄ continuos cē tum ꝛ quinquaginta dies creuerūt:continuo ꝛ in fine istoꝝ dierū fuerūt aque altioꝛes terra quindecim cubitis.¶ Sed ℔ nō pōt stare.q; aq̄ crescebāt p pluuias cadētes:pluuie aūt solū durauerūt p quadraginta dies:ex qb⁹ fiebāt augmenta tiones aquaꝝ.ꝛ ad litterā hebraicā dicit q̄ maioꝛari vel cre scere nō dicit ibi fieri:sed factum esse.Et est sensus maioꝛate sūt aque per centū ꝛ quinquaginta dies.s.q̄ creuerūt p qua draginta dies deinde steterūt p centū quinquaginta dies in illo augmēto.ita q̄ nihil decreuerunt.ꝛ post istos dies ince perunt minui.ꝛ istū sensuz secuta fuit littera nr̄a:que nō di xit maioꝛate sunt vel creuerunt.sed obtinuerunt.q; obtinere est tenere p̄incipatū.aq̄ aūt tenuerūt p̄ncipatū nō q̄n cresce bant:sed q̄n sup totā terrā eleuate erant.¶ Jstos centū qn quaginta dies cōputat Nico.a die quo pluuie inceperūt.ꝛ sic tenet hist̄oria scholastica.Ra.sa.dicit q̄ isti centū qnqua ginta dies cōputanť post descensum pluuiaꝝ.s.post quadra ginta dies in quibus aque eleuate fuerant quindecim cubi bitis sup montes.Et iste sensus magis videť consonare litte re nr̄e.q; obtinere est tenere excellentiā:q̄ aūt pluuie incepe rūt nōdū p̄prie dicebanť tenere excellentiā sup terrā:q; nōdū excesserant altitudinē montiū.sed post illos quadraginta dies dicebanť p̄pe tenere excellētiā:q; totā terrā excedebāt ꝛ ꝑm hoc centū nonaginta dies transierūt a die qua pluuie ceperūt vsq; ad diem qua aque minui ceperunt.sed de hoc magis dicemus super eusebium.

¶ L.S.De cessatione diluuij ꝛ egressu noe de arca ꝛ holocaustis. Capitulum octauum.

Ecordatus aūt dñs noe cun ctoꝝq; animantium:ꝛ om nium iumentoꝝ que erāt cū eo in arca adduxit spiritū su per terrā ꝛ iminute sūt aque ꝛ clausi sunt fontes abyssi ꝛ cataracte celi:ꝛ p̄hibite sūt pluuie de celo. ¶Reuersaq; sunt aque de terra euntes ꝛ redeuntes:ꝛ ceperunt minui post centum quinquaginta dies.¶Requie uitq; arca mense septimo:vigesimoseptimo die mensis sup montes armenie.At vero aque ibant ꝛ decrescebant vsq; ad decimum mensem.¶Decimo enim mense p̄ma die mensis apparuerunt ca cumina montium:Cumq; transissent quadraginta dies:aperiens noe fenestram arce quaz fecerat dimisit coruuz:qui egrediebať ꝛ nō reuertebatur donec siccarentur aque super terram.Emisit quo q; colūbā post eum vt videret si iam cessassent aq̄ super faciem terre:que cum non inuenisset vbi re quiesceret pes eius:reuersa est ad eum in arcam.

Aque enim erāt super vniuersaz terrā.Extēditq; manum suā ꝛ apprehensam intulit in arcam.Ex pectatis autem vltra septem diebus alijs:rursum dimisit columbam ex arca.At illa venit ad euz ad vesperam:portans ramuz oliue virentibus folijs i ore suo.Jntellexit ꝧ noe q̄ cessassent aque super terrā.Expectauitq; nihilominꝰ septē alios dies ꝛ emisit colūbā q̄ non est reuersa vltra ad euz.Jgit sexcēteſſimop̄mo anno vite noe.p̄mo mense p̄ma die mensis iminute sunt aq̄ sup terraz.Et aperiēs noe tectum arce aspexit.viditq; q̄ exiccata esset superficies terre.Mense scdo septimo ꝛ vigesimo die mensis arefacta est terra:Locutus est autem dñs ad noe dicēs.Egredere ꝺ arca tu ꝛ vxoꝛ tua: filij tui ꝛ vxores filioꝝ tuoꝝ tecum.Cūcta animā tia q̄ sunt apud te:ex omni carne tā in volatilibus q̄z in bestijs ꝛ vniuersis reptilibus q̄ rēptant sup terrā:educ tecū:ꝛ ingredimini sup terrā.Crescite ꝛ multiplicamini sup eā.Egressus est ergo noe ꝛ filij eius ꝛ vxoꝛ illius ꝛ vxores filioꝝ eius cū eo. s.j.c.ꝛ.d.ꝛ infra.9.a.

Sz ꝛ oia aiantia:iumēta ꝛ reptilia q̄ reptāt sup ter rā scdm genus suū egressa sūt de arca.Edificauit aūt noe altare dño ꝛ tollēs de cūctis pecoꝛibus ꝛ volucribus mūdis:ꝛ obtulit holocausta sup alta re.Odoratusq; ē dñs odoꝛē suauitatis:ꝛ ait ad eū Neq̄q; vltra maledicā terre pp hoies.Sensus.n. ꝛ cogitatio hūani coꝛdis in malū ꝓna sūt ab ado lescētia sua nō igit̄ vltra pcutiam oēm animantem sicut feci.Cunctis diebus terre semētis ꝛ messis: frigus ꝛ estus:stas ꝛ hyems:nox ꝛ dies non re quiescent.

¶ Capitulum octauum.

Ecordatus derscripto statu noe in diluuio crescente ꝛ stante.hic describitur eius status in dilu uio deficiente ꝛ primo ponitur aquarum re cessus.Secundo hominum de arca egressus ibi.⌊ locutus est autem dominus ⌋. Prima in duas primo ponitur montium aparitio. Secundo terre plane apparentis desiccatio.ibi cūq; ⌊ transissent quadra ginta dies.

A

Og rex basan ñ euasit di luuium. p̄a rō 2a rō 3a rō

ginta dies ⁊. ¶ Circa primum. ⁊ recordatus est autem dominus ⁊. In deo nunquam accipiuntur ista predicata sicut in nobis: sed valde figurate. recordatio enim presupponit oblivionem. deus autem nihil obliuiscitur. quia omnia nuda ⁊ presentia sunt oculis eius: vt patet ad hebre. iij. c. sed sicut dicitur more humano: q aliquis homo obliuiscitur alterius: quando eum de presuris non liberat cum potest. ⁊ tunc dicitur recordari quando eum liberare incipit Sic hic deus dicebatur obliuisci noe: quia eum permittebat inter vehementissimas aquas diluuij fluitare. sic enim dicit ps. xliij. quare faciem tuam auertis ⁊ obliuisceris inopie nostre. ⁊ quia nunc deus incepit liberare noe diminuendo aq̃s diluuij. ideo eius recordari dicitur. ⁊ cunctoꝝ animantiuꝫ ⁊ iumentoꝝ ⁊. quia sicut misertus fuit noe eripiendo euꝫ de aquis diluuij: ita misertus fuit omnium animalium brutorum. nec obstat quod dicit apostolus ad chorin. p. c. ix. nõ est cura deo de bobus. sed de hominibus: quia hoc intelligitur magis principaliter. ⁊ patet: quia ibi dicit Apostolus de illa auctoritate non alligabis os bouis triturantiꝫ quod ipse intelligit de predicantibus. ⁊ in hoc quod dicit. ideo esset cura deo de bobus: respondet ad argumentum: quia aliquis diceret istam auctoritatem solum intelligi de bobus: ⁊ nõ de homine. tunc dicit apostolus: q nõ est cura de bobus. s. magis principaliter. sed bene curat de eis secundario: vt sunt q̃daꝫ entia in quibus demonstratur sapientia ⁊ potentia dei. ⁊ sunt ordinata ad hominis seruicium: vt patet. sapientie. c. xj. misereris omnium: quia omnia potes. diligis enim omnia que sunt ⁊ nihil odisti eorũ que fecisti. ⁊ adduxit spiritum super terram ⁊. i. aduxit dominus ventum vrentem. ⁊ desicantem aquas. s. aquilonem qui pre nimia siccitate ⁊ frigiditate vrit ⁊ diminute fuerunt aque. sic habetur exo. xiij. c. q postquam diuisit deus aquas maris rubri ad transitum filiorum israel misit ventum vrentem tota nocte qui desicauit profundum maris q humidum ⁊ limosum erat. ⁊ imminute sunt aque ⁊. per desicationem venti vrentis conuertentis aquas in aerem. ⁊ clausi sunt fontes abyssi ⁊. i. meatus vel aperture per quas egrediebãtur aque latentes in visceribus terre. ¶ Et non est intelligendũ q isti fontes clausi fuerint post centuꝫ ⁊ quinquaginta dies. sed post quadraginta dies. patet quia sic dicitur q pluuie prohibite fuerunt tamen non fuerunt prohibite post centum ⁊ quinquaginta dies. sed post quadraginta dies: q solũ quadraginta diebus pluit. vt ps precedenti. c. ¶ Itẽ q si nõ fuissent clausi fontes abyssi: vsq̃ centũ q̃quaginta dies. semp erupissent aque: ⁊ creuisset continue aqua: vsq̃ ad centũ ⁊ q̃q̃ginta dies. Et ex hoc sequeret q eadẽ die puenissent aq̃ ad maximã altitudinẽ ⁊ cepissent diminui. ⁊ sic nõ pmansisset aq̃ aliqbus diebus in sua fortitudine qõ est inconueniens: ⁊ cõtra supiora: q centũ ⁊ q̃q̃ginta diebus pmanserũt aq̃ in sua altitudine vt dcm̃ fuit p̃cedẽti. c. donec venit ventus vrens. ⁊ cataracte celi ⁊. i. apture per quas fluebat aq̃ de celo. i. de aere. ⁊ est tropica locutio: q in celo nõ sũt cataracte. sꝫ solũ in terra pp dẽsitatẽ ⁊ soliditatẽ materie. sed ẽ sensus cataracte celi. i. pluuie cadentes de aere tãq̃ per cataractas habũdantissime: vt declaratũ est p̃cedẽti. c. ⁊ ꝓhibite sunt pluuie ⁊. s. post q̃draginta dies: q tũc pluuie cessauerunt. ⁊ reuerse sũt aq̃ de terra ⁊. i. aq̃ oceani q̃ sup terras erũperant transilientes termi nos suos volũtate dei reuerse sũt de terra ad oceanũ. ⁊ eũtes ⁊ redeũtes ⁊. i. fluentes. ⁊ refluentes. ⁊ iste motus cepit fieri impulsu venti vrentis quez deus induxit ad desicandũ aq̃s ante eiꝫ q̃ inciperent minui aq̃ in illis centũ ⁊ q̃quaginta diebus nõ ibant aq̃ ⁊ redibant: sed immobiles pmanebant q nõ cõmouebat eas aliqs ventus. ⁊ ceperũt minui post centũ ⁊ q̃quaginta dies ⁊ ꝓputando istos dies ab illo tpe quo crescere desierũt. s. post q̃draginta dies pluuie: vt supra dcm̃ fuit. Iꝫ alĩ alĩ dicant: q Nicol. tenet oppositũ ⁊ veritas declaraꝫ in cõmẽtarijs sup eusebiũ. ⁊ requieuitq̃ arca mẽse septimo ⁊. nõ dr̃ iste mẽsis septimus ꝓputãdo ab ingressu noe in arcã. sed ꝓputãdo a principio ãni currẽtis. q si fuisset iste septimus mẽsis introitus in arcã mãsisset noe in arca magis quã p ãnũ. s. p annuꝫ ⁊ fere duos menses. vt ps ex seq̃nti lra. sed hoc falsũ est: ⁊ cõtra oẽs doctores. ¶ Arguet tñ q hoc impoſe est: q ꝓputando dies q sũt a decima septima die mensis scõi. vsq̃ ad vigesimã septimã diẽ mẽsis septimi eiusdem ãni: nõ reperient ꝓ mẽses hebreoꝝ nisi dies cẽtũ q̃q̃ginta septẽ. sed ꝑm cõputationẽ supioreꝫ q multũ cõsonat lr̃e diximus: q a ꝑma die diluuij vsq̃ quo inceperunt decrescere aq̃ fuerũt dies centuꝫ nonaginta. Deficient ergo dies triginta tres. Rñdet q tenendo positionẽ quã supra tenui dõꝫ est q iste mẽsis septimus nõ fuit septimus mẽsis ãni: sed septimus ab ingressu in arcã. ⁊ cũ septem menses lunares faciant bis centũ ⁊ septem dies: superũt decem ⁊ septem dies ad centuꝫ ⁊ nonaginta in qbus arca fluitaret super omnes montes. ¶ Et tunc oportet dicere. q ista noia. s. septimus ⁊ decimus nõ dicanr respectu eiusdẽ. sed septimus dicar respectu ingressus ⁊ decimus mensis computar in littera respectu ꝑncipij anni. Et ꝑm istã cõputationem inter diem qua inceperũt minui aque ⁊ diem q̃ sedit arca in mõtibus armenie solũ transierunt dies decem ⁊ septem. ¶ Et si dicanr isti duo menses septimus ⁊ alius decimus respectu ꝑncipij anni transierunt sexaginta tres dies inter diez qua inceperunt minui aque. ⁊ inter diem q̃ sedit arca in montibus. pꝫ ꝓña illa ꝑma. q inter diem vigesimã septimã mensis septimi ⁊ primã diem mensis decimi eiusdẽ ãni ꝑ menses lunares sũt dies sexaginta tres a quibus si remoueanr quadraginta septem dies qui transierũt a principio ꝑmi mensis vsq̃ ad diez decimã septimã secũdi mensis in quo incepit diluuiũ manent decem septem dies quibus arca potuit fluitare super mõtes altissimos post maximũ augmentum aquaꝝ. ¶ Si aũt teneat alia positio que satis cõis est. s. q centũ quinquaginta dieꝫ positi in littera supioris. c. ꝓputanr a principio inundationis aquaꝝ dicer q mensis in quo arca quieuit super montes fuit mensis septimus a principio anni: ⁊ non a principio diluuij. Et tũc tolletur equiuocatio mẽsium: q omnes isti menses denoiabunr per respectum ad principiũ anni ⁊ nõ ad principium diluuij ¶ Nec sequitur aliqõ inconueniens sicut in alia positione: q seclusis centũ quinq̃ginta diebus quibus aque creuerũt sup terras adhuc manent octo dies quibus arca fluitaret super cacumina montiũ. quod sic patet. accipianr tredeciꝫ dies qui manent de mense secundo postq̃ intrauit noe in arcam q intrauit decima septima die mensis secundi: ⁊ vigesima septima dies septimi mensis: qñ requieuit arca super montes armenie ⁊ faciũt quadraginta dies. Et assumanr dies mẽsis tertij. quarti. quinti. sexti. q simul sunt centũ ⁊ decem ⁊ octo: ⁊ addanr quadraginti predicti. erũt centum quinquaginta octo: a quibus abstrahanr centũ q̃quaginta: quibus aque obtinuerũt terras ⁊ manebũt octo dies quibus in aqua fluitauit super montes arca. sed de hoc dicetur magis in cõmentarijs super eusebium. ⁊ Vigesima septima die mensis ⁊. littera hebraica habet. ⁊ decima septima die ⁊ ꝑm istam litteram deficiunt duo vel tres dies de centum ⁊ quinquaginta quibus aque obtinuerunt terras. patet computando a decima septima die mensis secundi: vsq̃ ad decimam septimam diem mensis septimi: quia sunt dies centum quadraginta octo. ¶ Patet etiaꝫ ex nostra computatione superioꝝ: quia in nostra littera que ponit arcam quieuisse die vigesima septima: manent octo dies ad fluitandum. sed littera hebraica ponit decem dies minus ergo deficient duo. ¶ Necesse ergo erit ꝑm illam litteram dicere: q non vocatur iste mensis in quo quieuit arca septimus respectu principij ãni. sed computando a principio diluuij. ⁊ tunc manebunt quadraginta quinq̃ dies quibus arca fluitaret addendo quadraginta septez dies qui subtrahebantur a principio anni vsq̃ ad principium diluuij. ⁊ tota ista computatio fundatur super hoc q menses illi essent lunares qualibus moyses in lege vsus est. ⁊ isti menses sic diuiduntur vulgariter q vnus teneat viginti nouem dies. alius triginta. quia in viginti nouem ⁊ dimidio completur cursus lune: sed quia ille dies nõ potest diuidi dantur vni mensi triginta dies ⁊ alteri viginti nouem. sed quare littera nostra dixit vigesima septima die: cum hebrea dicat die decima septima. ⁊ an sit hoc necessariũ ad saluandum aliquod inconueniens dicetur late: in cõmentarijs super Eusebium. At vero aque ibant. scilicet reducentes se ad oceanum. vt supra diximus. reuerse sunt aque de terra. scilicet ad mare vel melius aque ibant. ideſt mouebantur euntes ⁊ redeuntes ad modum accessus ⁊ recessus maris: licet quia accessus ⁊ recessus maris fit per motum lune. ⁊ varium aspectuꝫ iste vero accessus ⁊ recessus fiebat impellẽte vẽto aquilonari vrente ad desicandum aq̃s: vt supra dcm̃ fuit ⁊ decrescebant ⁊ p desicatoꝫ a vẽto aqlonari vrẽte

⁊ vsq̃ ad

Quo mense aq̃ quieuerit super mõtes ꝑm diuersorũ opionem.

Quo die noe arcam ingressus sit.

Q. ō. I.

Q. ō. I. Quo intelligit mẽsis septimus. R°

⌊vsq; ad decimum mensem ⌋. Non dicit hic vsq; terminum totaliter: sed aliquo modo: quia non fuit finitum decrementum aquarum in decimo mense: sed in mense secundo anni sequentis die vigesima septima: vt infra patet: sed in isto mēse decimo fuit finita diminutio aquaꝝ: vsq; ad apitionem cacuminum montium. Et accipitur hic decimus mensis computando a principio anni: non autem ab ingressu in arcam. quia alias mansisset noe in arca vno anno: ⁊ q̄si duobus mensibus quod oēs negant dicentes eum stetisse vno anno completo precise. ⌊aparuerunt cacumina montium⌋. scilicet altissimorum: quia montes inferiores adhuc latebant sub aquis: ⁊ tunc requieuit arca super montes armenie. ¶ In hebreo autem non habetur armenie: sed ararach ⁊ nō est armenia ararach. sed ararach est quedam terra coniuncta armenie cuius montes protenduntur vsq; armeniā. Et isti montes vocantur taurus ⁊ caucasus: qui sunt montes altissimi prouenientes ab orientis confinio per latera septentrionalia vsq; prope europam quasi totam asiam a septētrione valantes. licet caucasus tendat magis a parte orientis ⁊ magis per latus septentrionale. taurus autē est minus orientalis ⁊ magis declinans ad meridiem: de quibus paulus orosius libro primo de ormesta mūdi. ¶ Aliqui autem arguunt ex hoc q̄ montes armenie fuerunt altissimi in toto orbe: q; super illos primo arca resedit. Sed non probat aliquid ex hoc: quia potuit esse q̄ ad alias partē orbis essent mōtes altiores sicut ē olympus in thessalia ⁊ paradisus terrestris in delitijs orientis: sed arca a casu fluitans deuenit in partes armenias. in quibus primo illis mōtibus insedit. potuissent tamen etiaꝫ in dextra vel in sinistra prope illos montes esse alij altiores. ¶ Ille mensis septimus in quo sedit arca fuit martius ſm illos qui dicunt q̄ iste mensis vocatur septimus non p respectum ad principiuꝫ diluuij: sed per respectum ad principiū anni. patet ꝓña quia hebrei incipiunt annuꝫ in septembri: vt patuit supra. j. ⁊. vj. c. Et sic fuit ista ꝙes arche iuxta finem nostri martij vel in principio aplis. sed ſm illos q dñt q̄ iste mensis vocatur septimus cōputando a pncipio diluuij erit iste mēsis maius. Et sic facta fuit ista quies arce in fine maij vel circa principium iunij. ¶ Decimus autem mensis in quo cacumina montium aparuerunt ſm oēs est mensis decimus a p̄ncipio anni. ideo erit minus supposita pputatione iudeoꝝ. s. q̄ annus incipiat septembri ⁊ sic verum est. ⌊cumq; transijssent quadraginta dies⌋. Hic agitur de apitione terre plane aride ⁊ cōputantur isti quadraginta dies ab apitione cacuminū montium. nec potest intelligi q̄ computentur a tpe quo quieuit arca esse mensem septimum anni: adhuc inter mensem septimuꝫ in vigesima septia die ⁊ primā diē mēsis decimi sūt dies sexaginta tres. pꝫ q; sūt duo mēses integri ⁊ q̄ttuor dies. ⁊ ſm hoc seq̄ret q̄ noe emisisꝫ corui ante eꝫ apparuissent cacumina montiū. qō est ꝯ lram ⁊ rectā rōnē. ¶ Et ſm alios ponētes istū mensem vocari septimū respectu p̄ncipij diluuij: segtur q̄ viginti tres diebus post apitionē cacuminū miserit noe corui ad ingrendū terrā aridā: sed ꝫ irrōnabile est: q; in tā paucis diebus nō poterāt tante aque consumi. pꝫ ꝓña superior: q; inter vigesimā septimā diē mensis septimi: ⁊ primā diē mensis decimi si isti mēses sint eiusdē āni sūt sexaginta tres dies ꝓputādo duos mēses lunares integros ⁊ q̄ttuor dies. s. tres ō mense septimo ⁊ vnum de mense decimo a quibus subtrahēdo q̄draginta septem dies quibus precessit principium anni principium diluuij manent dies decem ⁊ sex vel decem ⁊ septē vsq; ad p̄n cipium mensis decimi in cuius ꝑma die aparuerunt cacumina montiū: Deinde si super istos decem ⁊ septē dies vellim complere quadraginta dies oportebit accipere viginti tres dies de mēse decimo. ergo illi viginti tres dies intercidissent inter aparitionem cacuminū ⁊ emissionem corui. ¶ Ex predictis colligi potest quātum mergebatur arca in aquis cum essent aque in maxima fortitudine vel eleuatione. Et nō potest dici q̄ arca mergeretur quindecim cubitis in aquis fundum eius tangeret cacumina montiū. ⁊ sic nunquā fluctuasset: sed semper quieuisset quod est cōtra litteram. ¶ Dicēdum ergo nec̄io q̄ tantuꝫ arca cooperiebatur aquis minus quindecim cubitis quantum distabat fundus arce a capitibus montium. ¶ Quantum ergo hoc fuerit: potest accipi computando totum tempus a quo aque ceperunt decrescere vsq; quo decreuerunt vsq; ad cacumina montium: ⁊ istō tempus fuit a fine centum quinquaginta dierum vsq; ad p̄mam diem mensis decimi in quo apuerunt cacumina montium. ¶ Si autem isti centum quinquaginta dies computentur a principio inundationis diluuij. scilicet a decima septima die mensis secundi complebuntur in vigesima die mēsis septimi: remanebunt ergo ab illo die vsq; ad primam diez mensis decimi inclusiue dies septuaginta: qui si diuidantur per quindecim cubitos equaliter presuppositō q̄ quottidie aque equaliter minuerentur quod satis est rationale euenient cuilibet cubito quattuor dies ⁊ dimidius. ⁊ sexta pars vnius. Et dicitur in littera q̄ arca requieuit super montes armenie die vigesima septima mensis septimi. manent ergo septem dies. scilicet a die vigesima mensis septimi in qua inceperunt aque decrescere istis septem diebus euenient fere duo cubiti: quia in nouem diebus ⁊ tertia vnius die desicarentur duo cubiti ſm computationem superiorem: ergo arca mergebatur in aqua tredecim cubitis ⁊ modicum plus. Si autem accipiatur q̄ isti centum ⁊ quinquaginta dies post quos aque inceperunt decrescere computentur a fine quadraginta dierum: quos pluit: finientur in prima die mensis noui eiusdē āni. Et manebunt triginta dies vsq; ad primam diem mensis decimi in qua aparuerunt cacumina montiuꝫ: ⁊ si isti triginta dies diuidantur quindecim cubitis quibus aque excedebant montes prouenient cuilibet cubito duos dies. Et quia ſm istam computationem mensis septimus dicitur non computando a principio anni. sed computando a principio diluuij. quia aliter computari non potest cum non sint centum nonaginta dies vsq; ad illud tempus computando a prima die diluuij detractis quadraginta septem diebus: qui bus precessit principium anni principium diluuij: a diebus sexaginta tribus qui sunt inter diem vigesimuꝫ septimum mēsis septimi ⁊ diem primam decimi mensis eiusdem anni: manebunt sexdecim, siue decem ⁊ septem inter vigesimum septimum diem mensis septimi in qua requieuit arca in montibus: ⁊ diem primam mensis decimi in qua aparuerunt cacumina montium. Prouenient ergo istis sexdecim diebus octo cubiti: ⁊ istis necessario mergebatur sub aquis ⁊ non magis. ¶ Quantum autem mergeretur ſm descriptionem littere hebraice que dicit q̄ die decima septima mensis septimi requieuit arca in montibus armenie satis patet volenti calculare: qualicunq; positioni hebraicam litteram applicet: quare in hijs morari non intendo. ¶ Sed dicendum q̄ ista calculatio nituntur aliqui ex ingenio numerandi potius q̄ꝫ sapientie autem veritatis deficit in fundamento: quia presuponit q̄ arca sedit super montem altissimum ⁊ super eum vel alios altissimos mouebatur. ⁊ sic non eminebat ibi aqua supra capita montium ad plus nisi quindecim cubitis ⁊ tantum poterat mergi arca. Posumus tamen dicere q̄ iste mons supra quem sedit arca non fuit altissimus in orbe. ⁊ ideo poterat eleuari super eum arca forte plusquaꝫ triginta: aut quadraginta cubitis aqua. Et tunc non posset haberi computatio de cubitis quibus mergebatur arca in aquis aliquo tempore. ⁊ ita leues sunt rationes si tamen supponeremus q̄ ille mons supra quem arca sedit fuerit altissimus ⁊ non eleuata fuerit aqua supra eum nisi quindecim cubitis ⁊ arca illuc peruenerit tempore magne eleuationis tenebit calculatio facta. ⌊aperiens noe fenestram arce⌋. Non fuit ista fenestra hostium per quod intrauerant animalia. sed fenestra paruula existens in inferiori parte arce de qua supra diximus. ¶ Quid autem factum sit de ista arca post diluuium. dicit Josephus q̄ armenij demonstrant vsq; hodie partes illius arce in montibus illis in quibus sedit. ¶ Qui enim barbarorum historias conscripserunt huius arce memoriam faciunt. Unde verosius caldeus ait. Dicitur magna nauis esse que in armeniam venit circa montem cordicum ⁊ aliquas eius partes adhuc super esse. ⁊ quoddam genus bituminis ex illa accipi naui quo homines ad emundationem maxime vtuntur. ¶ Meminit etiam eiusdem Hieronymus historicus egyptius qui antiquitates scripsit. Manases autem damascenus de eadem sic ait. est super numadam excelsus mons in armenia qui baris appellatur. in quo multos confugientes fermo est tempore diluuij liberatos ⁊ quendam in arca simul deuectū. sed de hoc magis dicet in cōmentarijs sup. eusebiū. ⌊Dimisit corui⌋. ista emissio corui fuit in mēse vndecimo eiusdē

anni die

Qō. iij. — ſſ

Qō. iiij. — Quis fuerit septimus mēsis in quo aq̄ requieuit.

Qō. v. — Quātuꝫ mergebat arca in aqs.

Qō. vij. — Quid fcm̄ sit de ista arca post diluuium

Qō.VII. anni die duodecima.patet computando quadraginta dies a ſcōa die mēſis decimi:q terminabūr mēſe vndecimo:die duodecima.⌊qui egrediebatur ꝛ nō reuertebaꝛ⌋.i.qui egreſſus eſt ꝛ nō fuit reuerſus quo vſq; ſiccarenr aq̄:nō intelligendo ꝙ corvus ſtetiſſet extra arcā cū aq̄ coopirent terrā ꝛ ꝙ deſicata redūſſet.magis .n.vider oppoſitū.ſ.ꝙ ante q̄ terra eſſet deſicata corvus nō inueniēs locū vbi maneret nec cibū nollet ſtare extra arcā.ſed deſicata terra bn̄ vellet manere corvꝰ extra. ¶Dicūr tn̄ alīq totaliꝛ ſequentes ſic lr̄am:vt iacet.ꝙ corvus fuit interceptus aqs:vt nō poſſet redire in arcaz.vel qꝛ inuenit aliqō cadauer ſupnatans in quo paſtus eſt ꝛ deinde terra deſicata in arcaz reuerſus eſt. ¶Sed hoc lz forte q̄ſtū ad vnā ptem aliqualiꝛ ſit rōnabile:tn̄ quantuz ad ſcōam ptem totaliꝛ eſt irrōnale.qꝛ poſtq̄ corvꝰ inueniret terrā deſicatā ꝛ plenā cadaueribus non erat aliqd pp quod deſidera ret redire in arcam cū aialia ibi,exñtia deſiderarent extra eſſe vt pz de colūba q̄ cū inuenit terrā arefactā non fuit amplius reuerſa ad arcā. ¶Dicir ergo ſm cōem expoſitionem ꝙ corvus emiſſus nūq̄ redit ad noe. Et qñ dr̄ in lr̄a donec ſicarēr aq̄:nō dicit terminū aſſignatū.ſ.ꝙ vſq; ad illud tp̄s non fuit reuerſus.ſed nec ēt poſt.q.d.ſi corvus redire debuiſſet ad arcam hoc debuiſſet eſſe antequā ſicarenr:quia poſtea nō erat aliqua rō quare rediret:ſed nō redūr donec ſicarenr aq̄.i.nūquā redūr ante deſicationē ergo a fortiori vult cōcludere ſcriptura ꝙ poſtea nō redierit. ¶Et ſimiliꝛ modus loquendi inueniꝛ multotiens in ſcripturis.vt pz.p̄s.cvij.ſede a dextris meis:donec ponā inimicos tuos ſcabellū pedū tuoꝛ.ſed nō eſt intellectus ꝓp̄he:ꝙ qñ deꝰ poſuerit inimicos eiꝰ ſub pedibus eius:nō debeat ſedere a dextris eius.qꝛ ſic in eternū ſedebit.Sic ēt dr̄ matth.j.c.Joſeph aūt accepit mariā cōiugez ſuā ꝛ nō cognoſcebat eā donec peperit filiū ſuū p̄mogenitū Nō intelligiꝛ ex hoc ꝙ poſtq̄ Maria peperit xp̄m cognouerat eā Joſeph.Sed ponir ibi donec ad tollendū maius dubium:qꝛ totū dubium erat vtrum xp̄s fuerit conceptus p ſpm̄ ſanctū vel ope virili.Jō euāgeliſta declarās hoc dixit:ꝙ Maria nō fuit cognita a ioſeph anteq̄ xp̄m conciperet.vtrū aūt poſtea cognita fuiſſet q̄ſtū ad iſtā qōnē nihil attinebat.Conſtat tn̄ ꝙ poſtea nō fuerit cognita.de hūs extra.de verbo.ſig. c.ioſeph aūt:lr̄a hebraica hz⌊q egrediebaꝛ ꝛ reuertebaꝛ⌋.i. ꝙ noe mittebat corvū ꝛ ipe immediate redibat:qꝛ terra erat coopta aquis ꝛ nō audebat recedere ab arca.ꝛ iō volitabat

Qō.VIII. An corvus egreſſus fuerit ex arca

circa feneſtrā arce:vt ait ioſephus. ¶Diuerſitatē huius loci in biblia nr̄a ꝛ hebraica.tangit btūs hiero.in libro de hebraicis qōnibus dicens ꝙ hebrei hñt hic negationē dicētes ꝙ corvus nō fecit legationē quā noe mandauerat.Et ra.ſa. aſſignat rōnez huius dicens ꝙ corvus nolebat recedere ab arca:qꝛ hēbat ſuſpectū noe ne cuz femella ſua coiret.magna pz hic iudeoꝝ inſania ꝛ impudentia q talia cogitare ꝛ dicere nō verenr:maxime de viro tā iuſto quē deus laudauit:vt pz ſupra.vj.c.neq; ēt de aliquo alio.qs enim vir cōmiſceri poſſet femelle corvoꝝ nemo inq̄. Etiam hoc repugnat determinationi cōi oiuz latinoꝝ:ꝛ hebreoꝝ dicentiū:ꝙ in arca aialia nō coierunt nec hoies.ꝛ p̄ter rōnē ſupra aſſignataz forte fuit propter magnā multiplicationē:qꝛ cū aliqua aialia multū gignerent ꝛ in pauco tpe nō caperenr oia in arca.Etiam qꝛ nō ſufficeret eis cibus. ¶P̄ōt tn̄ iſta lr̄a nr̄a p̄cordari hebraice.lr̄a enim hebraica narrat veritatē facti.qꝛ corvus noluit ire.ſed,redūr in arcam:lr̄a nr̄a narrat intentionē noe.qꝛ q̄ſtū ad eius intentionē:cū nō fuiſſet executus legationē ad quā mittebaꝛ tm̄ erat acſi nūq̄ redūſſet:lzredierit qꝛ nihil ꝛ inutile eqpanr.⌊emiſit quoq; colūbā poſt eū⌋.nō eſt intelligendū ꝙ miſerit prius corvū ꝛ ipſo nō redeunte miſerit colūbam:qꝛ cōtrariū ſupradictuz fuit:ſed dicir miſiſſe colūbam poſt corvū.i.ꝙ poſtq̄ miſit corvū ꝛ noluit exequi legationē miſit colūbā ꝛ executa fuit legationem. ¶Sed quare mittebat magis iſtas aues q̄ aliquas alias.Rō eſt qꝛ iſte fortiter volant ꝛ domeſticabiles valde ſunt.Si autem miſiſſet aliq̄ minus domeſticam forte cū fuiſſet extra arcam noluiſſet redire ad arcam: ¶Sed quare noe mittebat iſtas aues ad inquirendum vtrum terra deſicata eſſet:quare non aſpiciebat ipſe noe de arca. ¶Reſpondeꝛ ꝙ cū tota arca vndiq; clauſa eſſet non poterat videre noe terram niſi fregiſſet aliquam partem arce vel aperuiſſet hoſtium vel feneſtram.noe autez non auderet frangere aliquid de arca.quia poterat incidere in pericula. ¶Uel quia etiam ſi frangere vellet nō poſſet cū non haberet inſtrumenta in arca. ¶Etiam non poterat aperire hoſtium per quod introierant animalia: quia deus fortiter illud clauſerat a foris ꝛ bituminauerat. ¶Et dato ꝙ noe potuiſſet per impulſum aperire non audebat quia poterāt euenire aliqua pericula.ſcilicet ꝙ animalia exiſtētia in arca exirent nōdum deſicata terra ꝛ perirent. ¶Uel dato ꝙ iſta non timeret ſine mādato Dei aperire nolebat.quod deus per ſe ipſum clauſerat. Sola ergo feneſtra manebat per quam aſpicere poterat:quare ergo per illam nō aſpexit.Forte reſpondebatur ꝙ illa feneſtra alta erat ꝛ non poterat ad eam accedere noe vt per eam contemplaretur. ¶Sed hoc falſum eſt:quia in littera dicitur ꝙ noe aperuit feneſtram ergo poterat ad eam accedere. ¶Item dicitur infra ꝙ veniente columba ad arcam noe,miſit manum per feneſtram ꝛ introduxit columbam ad ſe in arcaz:ergo accedere poterat ad eam. ¶Dicendum ergo ꝙ noe non poterat videre per feneſtram:quia parua erat nec poterat per eaz caput mittere aut corpus. ¶Sed dicens ſatis ſufficiebat ꝙ applicaret oculoꝫ ad feneſtram ꝛ ſic videret. ¶Reſpondetur ꝙ non ſufficiebat.quia feneſtra erat in latere arce in parte ſuperiori arce. ita ꝙ per illam lumen ſtellarum ꝛ ſolis introire poſſet. ſed non poterat aliquo modo videri terra plana:quia oportebat caput emittere.Immo totum corpus propter curuitatem lateris arce ad reſpiciendum terram in profundo.Et illam feneſtram congruenter poterat aperire noe:quia illa ſolū erat clauſa propter pluuias deſupra cadentes que iam ceſſauerant:vt patet.c.precedenti. ¶Et ſi dicatur cōtra quia infra dicitur in littera ꝙ noe aperuit tectum ꝛ vidit quomodo deſicata erat terra.q̄re ergo non poſſet nunc videre per illum locum:quia apertio tecti nihil aliud videtur fuiſſe q̄ apertio feneſtre que erat in tecto. ¶Reſpondetur ꝙ illa apertio tecti non fuit apertio feneſtre.ſed ablatio tabule claudentis ſummitatem arce.quare autez nunc illud non aperuit infra dicetur ſuper iſtam particulam explanando litteram.⌊vt videret ſi iam ceſſarent aque⌋.Iſtud verbum.⌊videret⌋.refertur ad noe ꝛ non ad columbam.quia cum columba eſſet animal irrationabile non poterat ipſa iudicare ad quam mittebatur nec renunciare certam legationem. ¶Sed intelligitur ꝙ noe miſit columbam vt videret.ideſt iudicaret per columbam vtrum ceſſaſſent aque. Judicium autem aſſumi debebat hoc modo ꝙ ſi columba non rediret intelligeretur ꝙ ceſſaſſent aque.ſicut patet infra quando columba non reuerſa eſt.vel ſi forte portaret aliquod ſignum ex quo iudicari poſſet aquas ceſſaſſe.ſicut dicitur.j.ꝙ quando columba portauit ramuz olive virentis in oze intellexit noe ꝙ iam ceſſaſſent aque. ¶Et forte iſta fuit cauſa potiſſima quare magis miſit corvum ꝛ columbam q̄ alias aues:quia iſte conſueuerunt cōmuniter aliquid portare in oze quando inueniunt:vt patet de corvo qui ſi inueniat caſeuz portat in oze volitans cum eo. ¶Quare autem non miſit alias magnas aues que aliquid in oze portare conſueuerunt. ¶Reſpondetur ꝙ feneſtra parua erat ꝛ non poterant per eaz magne aues capi.etiam ex cauſis ſupra tactis.⌊qui cum nō inueniſſet vbi requieſceret pes eius⌋.Sed videtur hoc eſſe contra ſuperiora:quia dictum fuit ꝙ diſcooperta erant cacumina montium. ¶Reſpondetur ꝙ cacumina montium altiſſimorum diſcooperta erant in quibus nō erant arboꝛes.tota autem terra ex diuturna moza aque:que ſuper eam facta fuerat lutoſa.erat ꝛ ideo columba non libenter requieſcens in luto redūr ad arcam.⌊aque enim erant ſuper vniuerſam terram⌋.ſcilicet plenam:capita enim montium iam fuerant diſcooperta.⌊extenditq; manum⌋.noe vidit volitantem columbam ſuper feneſtram ꝛ non potentem introire:quia foramen anguſtum erat:miſit ergo noe manum ꝛ tenuit eam intromittens in arcam.⌊expectatis autem vltra ſeptez aliꝰ diebus⌋.ex hoc innuitur ꝙ inter miſſionem corui ꝛ columbe interceſſerunt ſeptem dies.quia alias non diceret littera aliꝰ ſeptem diebus ſi ante miſionem primam columbe nihil expectaſſet. ¶Sed quare ponit hic ꝙ noe expectabat ſemper inter vnam miſſionem ꝛ aliam ſeptem dies ꝛ non plures neq; pauciores. ¶Reſpondetur ꝙ noe intendebat ſcire vtrum aque ceſſaſſent.aque autem cum ſint humide regulantur a luna que eſt mater omnium humidorum. Et ideo noe reſpiciebat lunam.luna autem quando eſt in conIunctione, ꝛ maxime quando eſt in directa oppoſitione habet

Qō.IX. Cur miſit potius corvum ꝛ columbam q̄ ceteras aues.

Qō.X. Cur noe expectabat ſeptē dieꝫ poſt vnā miſionem.

Concordia littere hebraice ꝛ nr̄e de reditu corui.

F

Qō sep tēnarius in luna est valde ꝓsiderandꝰ ꝛ quare

hꝫ magnā virtutē in humidis multiplicando humiditatē. ꝛ iō in istis tpibus repiunt ostree marine ꝛ conchilia: ꝛ cancri pleni humiditate. Luna aūt qñ est in q̄draturis cū sole. ſ. qñ distat a sole ꝑ nonaginta gradus siue accedendo siue recedendo hꝫ virtutē desiccatiuā ꝛ tūc cō chilia ꝛ cancri vacui sunt. pꝫ ēt in vasis tiriace cōseruatiuis q̄ reperiunt plena in oppositione. ꝛ quasi vacua in quadraturis. etiā cerebra humana qñ sunt multū humida in cōiunctione ꝛ oppositione hñ se hñt: qz sunt plena nimis. qñ aūt sūt in q̄draturis in tātuꝫ diminuit naturalis humiditas cerebri ꝙ efficiunt tales stulti vel amentes. qz ergo dū luna est in istis quattuor punctis celi. ſ. cōiunctione oppositione ꝛ duabus q̄draturis fit mutatio in aqua multiplicādo vel diminuendo. iō cōsiderauit in istis quattuor punctis mittēs illas aues. cū oppositio ꝛ vna quadratura distent septem diebus ꝛ ab illa q̄dratura vsqꝫ ad cōiunctionē sunt alij septē dies. ꝛ a coniūctione ad aliā quadraturā alij septē: ꝛ sic totus circulus lune ꝓplet. ꝛ sic quater misit aues. ¶ Forte qñ misit corui luna erat in cō iunctione: ꝛ erat aqua multa ꝛ non voluit exire. qñ aūt misit colūbā in tertia vice erat quadratura prima lune recedēdo a sole ꝛ tñ aduc multa aqua erat. Qñ aūt misit colūbā in tertia vice erat luna in oppositione: ꝛ ꝑm naturaꝫ debebat esse aqua valde augmētata. deus tñ voluit ꝙ nō obstante actione lune aque cōtinue ꝛ equal'r diminuerent. vt sicut supnatural'r iste aq̄ venerāt. ita aliquo mō cōtra cōsuetū modū agentium naturalium velocius siccarent ꝛ ista vice columba attulit ramū oliue: in quarta vice iuit colūba in secunda quadratura accedente luna cōtra solē ꝛ tā naturaliter ꝙ voluntate dei tunc aque multū diminui debebant: ꝛ inuenit totā terrā perfectē desiccatā ꝛ nō fuit reuersa ad noe vltra. ¶ Patet hoc maxie in fluxu: ꝛ refluxu maris: qz mare facit magnā mutationē qñ mouet luna ꝑ ista puncta siue motu naturali siue motu diurno. lꝫ al'r assumant q̄dratura ꝑ motu naturali: ꝛ al'r ꝓ motu raptus. ¶ Pro motu enīꝫ quottidiano raptus accipit primus punctus in oriente nro ꝑm q̄libet terrā. ꝛ cum mouet luna ab illo puncto versus meridianū: siue angulū celi fit primus fluxus maris crescendo. Cū aūt mouet ab angulo celi hñte locum q̄drature versus occidentē fit primus reflexus decrescēdo. cū aūt mouet luna a puncto occidenti ad angulū terre habente locum oppositionis fit secundus fluxus maris crescendo. cum autem mouet ab angulo terre habēte locū q̄drature scē cōtra orientem fit secundus refluxus diminuēdo. ¶ Ista q̄ttuor puncta al'r accipiunt ꝑm motū naturalē lune: qz punctus orientis dicit ibi locus cōiunctionis. punctus q̄drature prime est pūctus in quo est qñ distat a sole per nonaginta gradus siue ꝑ tria signa integra recedēdo. Punctus occidētis dicit punctus oppositionis: cū luna distat a sole ꝑ integrā medietatez celi siue sex signa. ¶ Punctus secunde q̄drature est qñ luna distat a sole ꝑ q̄rtā ptē celi. ſ. nonaginta gradus siue tria signa: accedēdo ꝛ ista puncta sūt mobilia hꝫ varietatē locoꝝ cōiunctionis. ¶ Et lꝫ quottidie fiat fluxus ꝛ refluxus maris ꝑm motū raptus lune. tñ qñ luna est in quarta cōiunctionis ꝑm motū naturalē oēs fluxus sūt fortes. ꝛ refluxus sūt pui. Et sil'r qñ est in q̄rta oppōnis ꝛ hoc est in primis septez diebus. ab ortu lunationis siue a cōiunctione. ꝛ in medijs septem diebus. ſ. immediate postq̄ꝫ luna plena est. In istis enī diebus mare multū crescit ꝛ modicū decrescit. In q̄rta aūt ꝑme q̄drature. i. in secūdis septē diebus. ſ. imediate añ lunam plenā ꝛ in quarta secūde q̄drature. ſ. in q̄rtis septē diebus: q sunt vltimi in q̄libet lunatione. fluxus maris sunt pui ꝛ refluxus sūt magni. ſ. qz modicū crescit ꝛ multū decrescit. ¶ venit ad eū ad vesperā. Stet enim tota die colūba extra arcam sed quia adhuc aq̄ erat in terra ꝛ declinante sole ad occasum ex humida terra frigus insurgebat venit colūba in arca: vt ibidē regesceret. ¶ portans ramū olive virentis. Hoc erat signū ad indicādū terrā arridā esse. vel adminus ꝙ non multā aquā hēbat: qz arbores discoopte erāt. Intellexit aūt noe ꝙ cessassent aq̄. Nō ē sensus ꝙ cessassent aq̄. i. ꝙ cessassent pluuie: qz hoc poterat noe scire ꝑ auditū pluuiaꝝ cadentiuꝫ sup arcā. vel ꝑ apertionē fenestre: nec ēt intelligitur ꝙ cessassent aque. idest ꝙ non essent alique aque in terra. quia bene stabat ꝙ columba portaret ramū ꝛ aqua cooperiret magnā partez planicie terre. sed intelligitur ꝙ cessassent aque. idest intellexit noe ꝙ aque non erant multe super terram: sicut ante erant: quia arbores erāt discooperte. ¶ expectauit nichilominus septem alios dies. Hoc fuit luna existente in quarta secūde quadrature in qua noe scire voluit Utrum aliqua mutatio in aqua facta fuisset. ¶ ꝛ non est reuersa ad eum. quia pastum ꝛ locum gratum ad manendum inuenit. ꝛ exīꝫ intellexit noe ꝙ aqua consumpta fuisset. ¶ Igitur sexcentesimo primo anno vite noe. scilicet sequenti anno post illuꝫ in quo inceperat diluuium. primo mense. scilicet septembri qui omniū mensium primus est. vt supra probatuꝫ fuit primo. c. ꝛ precendi. ¶ iminute sunt aque super terram. scilicet quia aparere super terram desierunt. erant tamen in terra imbibite ꝛ desicabantur paulatim vsqꝫ ad vigesimum septimum diem mensis secundi eiusdem anni sexcentesimi primi. Et ex hoc aparet ꝙ omnes missiones columbe ꝛ corui facte sunt in mense duodecimo anni sexcentesimi. quia post hoc desicata fuit totaliter aqua in terra quod fuit in prima die sequentis anni. vt patet in littera. ¶ ꝛ aperiens noe tectum arce. non erat ista fenestra: sed erat aliqua incrustatura. vel iunctura tabularuꝫ sic fabrefacta ꝙ aperiri posset sine magnis viribus. ¶ Sed dicetur quare a principio non aperuit noe tectum vt videret ꝛ non fuisset necesse mittere corvum vel columbam. ¶ Respondetur ꝙ illa pars tecti que aperta fuit. erat magna. ſ. tabula claudens sumitatez arce in cubito vno ꝛ nō poterat postea bituminari: ꝛ quia noe non erat certus ante de statu aquarum timuit aperire tectum. nunc autem non redeunte columba certissime credidit ꝙ nulla vel modica aqua erat super terram. ideo non timuit aperire. ¶ vidit ꝙ exsicata eēt superficies terre. idest ꝙ crusta superior terre exsicata esset: tamen non erat in parte subteriori terra plene arefacta ita vt esset solida ad ambulationem animalium. iō non exierunt animalia vsqꝫ ad diem vigesimum septimum mensis secundi. in quo perfecte desicata fuit terra. ¶ mense secundo. scilicet in octobri: circa tempus festiuitatis omnium sanctorum vel quasi. ¶ arefacta est terra. idest in illo die fuit perfecte desicata ꝛ arefacta. idest consumata arefactio q̄ inceperat precedenti mense. ita vt animalia ꝛ homines sine periculo submersionis in limo moueri possent per eam. ¶ locutus est autem. Hic ponitur hominum de arca egressus. Hic mandauit deus noe vt exiret de arca ipse: ꝛ omnia animalia. Et hoc multum decebat: vt sicut noe deo mandante arcam intrauerat: ita ad exeundum eius mandatum expectaret. ¶ Stetit autem noe cum ceteris animalibus in arca vno anno integro. Eodem enim die reuoluto anno solari quo ingressus fuit egressus est. ¶ Et si obꝫciat quia dicitur ꝙ introiuit in arcam. Decimo septimo die mensis scōi ꝛ hic dicitur ꝙ exiuit sequenti anno eodem mense. die vigesimo septimo. ¶ Respondetur ꝙ iudei computant annos per lunationes. ꝛ si vna lunatio computetur ꝓ vno mense: ꝛ duo decim lunationes ꝓ vno anno erit annus lunaris minor anno solari vndecim diebus. ꝛ sic computando a decimo septimo die mensis scōi. vsqꝫ vigesimum septimum eius mensis includendo vtrūqꝫ diem sunt dies. vndecim qui super annū lunarem complet annum solarem. ¶ Judei autem computant annos suos non per menses nostros. sed per lunationes ꝛ sic computauit hic Moyses. est enim regula generalis ꝙ annus sequens addit semper super precedētē. vndeciz dies lune. Unde si iste annus incepit luna decima necesse est sequentem annum incipere luna vigesima prima. ¶ Tu ꝛ vxor tua. quando noe intrauit in arcam viri intrauerūt per se ꝛ femine per se: vt signaretur ꝙ sicut in arca a generādo abstinere debebant ꝓpter mūdi vniuersalem tribulationez. ita in exitu de arca generationi vacare debebant ad mūdi pereuntis restaurationez. Et ideo tunc coitus fuit sub mādato sicut quodlibet aliud bonum opus ex genere. ¶ Et dupliciter mereri poterant qui tunc generationi vacabant. Primo si ꝓpter bonū finem agebant. Secundo quia deo mandanti obediebant. ꝛ non coire fuisset ibi magnum vitiuꝫ: qz non erat tunc tempus continētie ꝛ sic virginitas fuisset ibi peccatum vel continentia sicut si adam ꝛ eua vellent virginitatem obseruare ꝛ quantum ad hoc assignatur medium in virginitate. scilicet ꝑm rationem. licet nullum sit ibi ꝑm rē quia cum virginitas sit circa abstinentiam a delectabili venereo: nullus est qui magis abstineat a delectabili venereo quam virgo qui nullo modo talem delectationem experitur sed est in medio ꝑm rationem: qz recta rō imperat nūc eē cōtinendum

Cā cur sepius noe colūbā exploratricem miserit. k

Quō fꝫ cursū lune fit fluxus ꝛ refluxus maris

Qō. VII. Cur a ꝓncipio noe nō aperuit tectū vt videret. Rō

Qō. VIII. De ingressu noe in arca ꝛ egressu q̄ ſ. tpe ꝛ die fuerit. Rō

Qō. viiij. Cur viri ꝑ se ingressi sunt egressi aūt simul cū mlieribꝰ

tinẽdũ ab oi delectabili: z aliqȯ tps est in quo nõ debemus abstinere a delectabili venereo. Et tũc velle abstinere est extremũ supabundans: sicut velle esse virginẽ tpe quo oportebat multiplicare plẽ: Et deus hoc mandabat: sicut in exordio gñis humani tpe ade. z mundo peũte tpe noe. Ideo de sub p̃cepto posuit coitũ dicẽs crescite z multiplicamini: vt .j. patz. | filij tui z uxores filioꝝ tuoꝝ |. Ex hoc aparet q̃ octo homines solũ saluati sũt p arcaz. s. noe z tres filij eius z q̃ttuor uxores eoꝝ. | tã in volatilibus |. i. auibus. | bestijs |. i. oib9 q̃drupedibus: siue mãsuetis siue nõ mãsuetis. | reptilib9 |. i. serpentibus. | educ tecũ |. q̃ aialia iã domesticata in arca forte exire nollent nisi noe ea educeret. | z ingredimini sup terrã |. i. iam nõ habitetis in arca. sed sup terraz ambulate z manete. | crescite z multiplicamini |. Illud verbũ nõ solũ fuit dcm hoibus. sed ẽt bestijs: q̃ necia erat vtrobiq̃z multiplicatio. z lz bestijs istȯ verbũ intelligibile nõ erat: tñ deus mouit eas spãlius tunc ad desideriũ gñandi q̃z ante mouerat z nece fuit q̃ tpe quo in arca fuerũt nec gñauerũt nec ad hoc inclinabant faciẽte ℔ deo. hoies aũt esterius p verba exhortatus est: vt gñationi vacarent. | lz z oia aiantia |. i. aues z oia aialia: q̃drupedia siue comestibilia siue nõ comestibilia p̃ter ea q̃ ad humanũ adiutoriũ in oneribus portandis destinata sunt z aialia venenosa. | Jumẽta |. aialia data in subsidiũ humanũ: vt sunt asini. equi muli z cameli. | z reptilia q̃ reptant sup terrã |. i. oia aialia q̃ sup pectus mouent: z sunt venenosa. nulloꝝ enim pedes hñt: vel si hñt valde pui sunt ita vt magis pectore reptent q̃z pedib9 ambulẽt. Et dr̃ | sup terrã |. ad diam pisciũ: q̃ dicunt reptilia. sed reptãt p aquas z nõ sup terrã | lz gen9 suũ egressa |. i. illa q̃ erãt de vna spẽ simul egrediebant deinde illa q̃ erant de alia spẽ. sicut enim ordinatim z impmixte ista aialia ingressa fuerũt in arcã z ita ibi manserunt. sic ordinate egressa sunt. | edificauit aũt noe. supraposita fuit obediẽtia noe de arca egrediẽtis. Hic aũt ponit deuotio eiusdẽ offerẽtis. | altare dño deo | viderat noe se a deo liberatũ ȯ morte: tõ ne ingratus eẽt tanto bñficio gr̃as referebat offerens de cunctis aialibus. ¶ De isto altari qȯ noe edificauit nõ dicit vtrũ fuerit de terra vel de lapidibus. Jn lege aũt mandabat q̃ altare esset de terra: vt p3 exo. xx. c. vel si forte vellent facere de lapidibus lapides esse debebant impoliti. vt p3 deut. xxvij. c. z exo. xx. c. Si tpe noe nõ erat obligatio aliqua ad legalia cũ nõ data fuissent, sic enim est de sacrificio: vt .j. p3. z volens noe deo spãlissimũ honorẽ pbere p tanto beneficio: obtulit ei multa sacrificia: q̃ lz sint alia opa ptinentia ad cultũ: z honores dei: nihil tñ est qȯ tã ꝑpe deo cõueniat sicut sacrificiũ: q̃ laudes z adorationes lz deo conueniãt. hoibus tñ interdũ impendunt. sacrificiũ tante digni tatis ab antiquo extitit: vt nullus vnq̃z hoium quantũcũq̃z errauerit sacrificiũ alicui alteri obtulerit nisi vero deo vel ei quẽ vez deũ esse putabat. | de cunctis pecoribus. z volucribus |. Jn lege enim mosayca solũ tria gña pecoꝝ offerri debebant. s. arietes. tauri. z hyrci. De volucribus aũt duo gña. s. turtures aut pulli colũbaꝝ: vt p3 leui. j. c. z p totum: causa autẽ hoꝝ ibi ponit leui. j. z .j. xv. c. breuiter: Noe aũt nõ obseruauit hic istã legẽ. q̃ nõduz data fuerat. | volucribus mũdis | quomõ ponunt hic aialia mũda: q̃ tunc nõ erant ista vel illa determinate mũda. z ideo in lege euãgelica oia munda dñr: que cũ bñdictiõe ꝓcipiunt. vt p3 actuũ. x. c. Sic dr̃ pma ad thimo. c. iiij. q̃ ois creatura dei bona est. z nihil reũciẽdũ est qȯ cũ gr̃aꝝ actione ꝓcipit. sanctificat enim p verbũ dei z orationẽ. ¶ Dicũt tñ aliqui q̃ cerimonia ȯ mũdicia aialiũ erat tunc quãtũ ad cognitionẽ: sed nõ q̃tũ ad obseruationẽ q̃: vt p3. c. sequẽti. oia aialia tradita sunt hoibus in cibũ tãq̃z olera virentia. ¶ Et tenẽdo istã positionẽ q̃ satis rõnalis ẽ: dõm erit q̃ solum decem spẽs aialiũ q̃drupedũ oblate sunt: q̃ de pecoribus solum decẽ munda sũt. vt patet deut. xiij. c. De volatilibus aũt multe spẽs mũdaꝝ sunt. ¶ Uel põt dici q̃ vocat hic textus aialia mũda oia q̃ hoies in cibum sumebant z vocant munda ad dr̃iam quorũdã q̃ propter vilitatẽ suam z malam complexionẽ nõ comedunt: vt serpentes iumẽta z quedã fere. z istud est rõnabilius. z illud tenuimus ꝑcedenti. c. | obtulit holocaustũ |. i. incẽdit illas carnes totaliter nihil de eis dimittẽdo. dr̃ enim holocaustũ totũ incensum: et difert a victima pacifica z ab hostia pro peccato que nõ totaliter comburunt: vt p3 leui. iij. z. vj. z. vij. c. | odoratus est dñs odorẽ suauitatis |. i. placuit deo illud sacrificiuz sicut placet alicui hoi res boni odoris nõ ex seipso: q̃ de se nihil est. sed ex deuotione offerentis z est hic figura que vocat antroposthos. i. q̃ hũana passio deo attribuit. deus enim nõ odorat cũ nõ sit corporeus in eẽntia sua. z dato q̃ odoraret iste odor nõ erat odor suauis. sed odor grauis. s. odor carniũ cõbustaꝝ cũ adipibus suis. | z ait ad eũ nequaq̃z vltra maledicã |. placatus dñs sacrificio facto p noe: q̃ a bono corde fiebat ꝓmisit q̃ hoies nũq̃z deleret sicut ante deleuerat subdens cãm: vt infra p3. | maledicam terre |. i. omni creature habitãti in terra. s. vniuersal'r: q̃ nõ solũ in diluuio hoies pierunt: sed ẽt bestie. vel põt dici terra maledicta. q̃ in diluuio ẽt tota terra in terre nascentibus de oibus arboribus peiorata est: q̃ intrauit occeanus salsus in terras z q̃ crusta superior terre in qua erat virtus germinũ ablata z delecta est: z terra q̃ relicta fuit salsedine corrupta est. | pp hoies |. i. pp peccata hoium. Jn diluuio nõ solũ hoies puniti sũt: sed tota terra vniuersal'r. i. totus iste mũdus inferior cũ soli hoies peccauerint Nunc aũt ꝓmittit deus q̃ nõ puniat terra vniuersal'r propter peccata hoiuz: q̃ cũ cogitatio hois semp ad malũ prompta sit hoies sepe peccarent: z sic sepe oporteret totam terrã puniri z corrupi. Etiã intẽdit aliud dicere. s. q̃ peccata hoium nõ debẽt total'r puniri. q̃ natura eoꝝ ꝑm appetitũ sensitiuũ existens nũc in statu lapso ad malũ prona est. Si aũt ipsi peccarent ex mera libertate nullo interius inclinante nec exterius surgẽte deberent hic total'r puniri sicut fuit de angelis malis. ¶ Etiã dicit q̃ nõ solũ nõ punief terra pp peccata hoium: sed ẽt nũq̃z oẽs hoies simul punient. z hoc satis p3 q̃ multotiẽs post diluuiũ oẽs hoies simul declinauerunt in multas iniqtates: tñ nõ fuerũt simul puniti. in principio aũt cõditionis humane in fine ꝑme etatis valde decens fuit talem punitionẽ facere ꝑm rõnes quas assignauimus supra. c. vj. | .sensus |. i. appetitus sensitiuus est pronus in malũ. q̃ lz intellectus z rõ semper deprecent ad optima. vt p3 circa finẽ ꝑmi ethi. z in fine. v. tñ ps irrõnalis. s. appetitus sensitiuus multũ repugnat rõni. iuxta illud apli caro cõcupiscit aduersus spũm. z spũs aduersus carnẽ ad gala. v. c. | Et cogitatio |corrupto enim appetitu sensitiuo z corrupta existimatiua potẽtia. sequit pua cogitatio z prauũ iudicium. q̃ cogitationes hoium vane z instabiles sunt. | ab adolescentia sua |. i. post pueritiã q̃n pubertas incipit aduenire. Jn prima enim etate. s. infantia. z in secunda q̃ est pueritia pp inexperientiã z nature impfectionẽ: natura nra nõ dũ actual'r inclinat ad malũ. licet in aliquibus malitia suplz etatẽ. Jn fine aũt pueritie incipit carnalis cõcupiscẽtia z põr alie passiones. | nõ igitur ꝑcutiã vltra oẽm aiam sicut feci |. i. nõ occidã oẽs hoies z oia aialia. sicut nunc factuz fuit in diluuio z si arguas. contra q̃ ante diem iudicij ignis consumet oia z interficiet expurgãdo elemẽta. ¶ Rñdet q̃ istud dictũ intelligit ad peccatoꝝ punitionẽ. s. q̃ ꝓpter nullũ peccatũ mundus vltra consumetur sicut nunc consumptus est: sed bene omnia destruentur ad huius mũdi restaurationez vt incipiat terra noua z celum nouum: vt patet apoc. xx. c. Cunctis diebus terre. idest non mutabuntur tempora propter aliqua peccata hominum sicut nunc mutata fuerunt: sed omnibus diebus quibus terra durauerit durabunt iste vicissitudinarie temporum qualitates. ¶ Et non intelligit | cunctis diebus terre |. i. cunctis diebus quibus terra durauerit concipiendo simpliciter: quia post diem iudicij terra manebit z alia elementa. vt patet ecclesia. primo. c. q̃o transit. terra autem in eternum manet. tñ non manebit tempus messis nec alia tempora cum nullum tempus erit: sed intelligitur. | cunctis diebus terre |. idest cunctis diebus quibus homines z alia animantia manserint super terram. Uel cunctis diebus quibus gñatio z corruptio fuerint in terra. | sementis: z messis |. Jsta duo ponunt in recto. aliqui ea ponũt in genitiuo adiungentes ea illi ablatiuo cunctis diebus. sed non est bene dictum: quia genitiuus illius ablatiui est terre. Etiam quia tunc solum distingueretur quattuor tempora z non sex. littera tamen vult ponere. vj. tempora. ¶ Item quia sequeretur q̃ omnia tempora descripta in littera includerentur z voluerẽtur in semente z messe si ponerentur genitiui signantes possessionez. sed intelligitur q̃ | sementis |. idest tempus seminandi. z messis. i. tempus metendi z sic de aliis nunquam requiescent. ¶ Distinguuntur enim hic sex tempora in anno per equalia. z ideo cuilibet tempori correspondent

K

Q. ō. xv.

An altare noe fuit ex terra vel ex lapidibus.

L

Q. ō. xvi.

Que aialia ꝟ appellet mũda.

Petãbominũ nõ ꝓrsus punieda sũt z rõ.

Q. ō. q̃ Quõ intelligit nõ occidã oẽm aiam.

Q.vj tpa diſtinguunt in anno p equalia

dent duo menſes. ¶ Tēpus ſementis eſt primū ctis dantur menſes duo ſcz medietas ſeptēbris tot⁹ october ⁊ medietas nouembris. ¶ Deinde medietas nouēbris. totus december cum medietate ianuarij cōueniūt tpi frigoris: q⁹ in iſtis maior frigiditas eſt q̄s in toto anno ſole multum elongato a nobis. ¶ Deinde medietas ianuarij totus febr̄uarius ⁊ medietas Martij danť tēpori hyemis: q⁹ illud tēpus eſt pluuioſum ⁊ aliqualiter frigidū. Deinde medietas martij totus aplis ⁊ medietas maij danť tēpori meſſis: q⁹ iſta cōputatio fit ſm terram tēperatā in qua circa finē martij aliq̄ colliguntur maxime q⁹ martius iudeor⁹ eſt tardior q̄s martius noſter q⁹ aliquādo coincidit cū apr̄ili nr̄o. Deinde medietas maij tot⁹ Junius: ⁊ medietas iulij danť tēpori eſtatis: in quo calor nō eſt ita magnus ſicut ſole ſtāte in leone: ⁊ virgine: q⁹ licz dirctior ſit radius ſolis ſuper nos ſole ſtante in cancro q̄s alibi cum tūc magis aſcēdat ad ppendicularē: tamē ſole exiſtente in leone: ⁊ virgine: ⁊ libra terra magis diſpoſita eſt ad fortē caloreē ex magna mora ſolis ſup terrā: ideo poteſt a qualibet leui reflexione inflāmari. ¶ Deinde medietas iulij totus augustus ⁊ medietas ſeptēbris danť tēpori eſtus in quo eſt minius calor⁊ nox ⁊ dies. ⁊ Iſta nō dicūt aliqua determinata tēpora: ſed dicūt quaſdaz paruas mēſuras oīum tēpor⁊ nō requieſcent ⁊ i. non ceſſabūt ſed ſemp ſibi ſuccedent. In diluuio enī iſta tēpora ceſſauerūt nō q̄tū ad ſubſtātiā: q⁹ tēp⁹ in ſe ipſo vt regulariter accipim⁹ nihil aliud eſt niſi mora mot⁹ ſolis in ſignis ſuis. zodiaci: ⁊ q⁹ in illo anno diluuij: ita mot⁹ fuit ſol ſicut in oibus alijs āniſ ideo nō ceſſauit tēpus: ſed dicunť ceſſaſſe iſta tēpora q̄tū ad qualitatē q⁹ cuilibet iſtor⁹ tēpor⁹ cor⁹reſpōdet quedā diſpoſitio in qualitate frigiditate: vel alijs qualitatib⁹: ⁊ iſte qualitates nō ſucceſſerunt ſibi in illo anno: q⁹ ſemp fuit terra cooperta aquis q⁹ eſt cōtra oēz tēpor⁹ cōplexionē. ceſſauerunt etiā ibi ſaltē quātum ad aliquam partē anni: dies: ⁊ nox: q⁹ tanta erat aeris ⁊ nubium obſcuritaſ q⁹ nec ſol neccetera aſtra videri poterant duz pluuie durauerunt. ¶ Poſt diē autē iudicij iſta ceſſabunt ſiue q̄tuz ad q̄litatē ſiue quātū ad ſubſtātiaz: q⁹ ēntia tpis fundatur in motu. poſt diē aūt iudicij nō mouebunť orbes celeſtes: q⁹ nō erit neceſſaria gñō ⁊ corruptio ꝓpt quā ſit motuſ iō nec erit dies nec nox de hoc apoc. x. c. vbi dicit q⁹ angelus fortis poſuit pedē vnū ſup mare ⁊ aliū ſuper terrā ⁊ iurauit per viuentē in ſecula ſeculor⁹ q⁹ tēpus amplius nō erit ⁊ zacha. xiij. c. erit dies vna que nota eſt dño non dies nec nox ⁊ in tēpore veſperi erit lux: ⁊ loquit ibi ꝓpheta de die iudicij vt ſatis pz ex cōtextu littere. ¶ Sed q̄re diuidit hic ann⁹ in ſex tēpora cū ſm naturaleſ ⁊ aſtrologos ſolū in quattuor tēpora diuidat. ¶ Reſpōdet q⁹ diſtinctio tēporis anni aſſignata a naturalibus eſt ſm q̄ttuor primas q̄litates ꝓz dominū eaz. Illa enīz pars anni in qua vna dominat vocat vnū tēpus: ⁊ ſic de omnib⁹ q̄ttuor. hic autem diſtinguūť tēpora vulgariter partiz ſm qualitates primas partiz ſm actus humanos in illis tēpor⁹: ⁊ quantū ad hoc aſſignant menſem qui coincidit cum vere ⁊ eſtate ⁊ ſemētem que coincidit cuz autūno: ⁊ hyeme.

Q. Dño. vj tpa

n

o

Q. xvij Dubiuz An diluuio tēpus ceſſauit R⁹

Poſt iudiciū nō erit tps Rō

p

Q. xix. Dubiuz Cur annus diuidit in .vj. tpa cū nāles diuidāt eū in q̄t tuor

L. S. De benedictione Noe ⁊ phibitiōe ſanguinis ⁊ ſigno federis: ⁊ de vinea: inebriatione Noe. De maledictione chanaā pueri. Scdo de cham ⁊ filijs: ⁊ vltimo de ſem ⁊ terra ⁊ regiōe ipſorum.

Capitulum. ix.

Benedixitq̄z deus noe ⁊ filijs eius ⁊ dixit ad eos. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram: ⁊ terror videť ac tremor ſit ſuper cūcta animalia terre ⁊ ſup oēs volucres celi cūvniuerſis que mouenť ſup terrā. Oēs piſces maris manui veſtre traditi ſunt: ⁊ oē q⁹ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibum. Quaſi olera virētia tradidi vobis oīa. Excepto q⁹ carnē cū ſanguine nō comedetis. Sāguinem enī aiarū veſtrarū requirā de manu cūctarum beſtiarū ⁊ de manu hois. De manu viri ⁊ fris ei⁹ requirā aiaz hois. Quicūq̄z effuderit humanū ſanguinē: fundeť ſanguis illius. Ad imaginē quippe dei factus eſt hō. Vos aūt creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ ingredimini ſup terrā ⁊ iplete eaz. Hec quoq̄z dixit de⁹ ad noe ⁊ ad filios eius cuz eo. Ecce ego ſtatuā pactū meū vobiſcū: ⁊ cū ſemine veſtro poſt vos ⁊ ad oēm aiam viuētem que eſt vobiſcū: tā in volucribus q̄z in iumētis ⁊ pecudib⁹ terre: cunctiſq̄z que egreſſa ſūt de arcba ⁊ vniuerſis beſtijs terre. Statuā pactū meū vobiſcū ⁊ nequaq̄z vltra interficietur oīs caro aqs diluuij: neq̄z erit deinceps diluuiū diſſipās terrā. Dixitq̄z de⁹. Hoc eſt ſignū federis q⁹ do inter me ⁊ vos: ⁊ ad oēm aiam viuētem que eſt vobiſcū in generatiōes ſempiternas. Archū meū ponā in nubibus ⁊ erit ſignū federis inter me ⁊ iter terrā. Cūq̄z obduxero nubibus celum: apparebit archus meus in nubib⁹: ⁊ recordabor federis mei vobiſcū: ⁊ cū omni anima viuente que carne vegetat: ⁊ nō erunt vltra aque diluuij ad delendā vniuerſaz carnē. Eritq̄z arcus me⁹ in nubibus: ⁊ videbo illū ⁊ recordabor federis ſempiterni: q⁹ pactū eſt inter deū ⁊ oēm aiam viuentez vniuerſe carnis que eſt ſup terrā. Dixitq̄z de⁹ noe. Hoc eſt ſignū federis q⁹ cōſtitui iter me ⁊ omnez carnē ſup terrā. Erant ergo filij noe qui egreſſi ſūt de arca: ſem: cham ⁊ iaphet Porro cham ipſe eſt pater chanaan. Tres iſti filij ſunt noe: ⁊ ab his diſſeminatū eſt oē genus hominuz ſup vniuerſam terrā. Cepitq̄z noe vir agricola exercere terraz: ⁊ plātauit vineā. Bibenſq̄z vinum inebriatus eſt: ⁊ nudat⁹ eſt in tabernaculo ſuo. Q⁹ cū vidiſſet chā pr̄ chanaan: verēda ſcz patris ſui eē nudata: nunciauit duobus fratrib⁹ ſuis foras. At vero ſem ⁊ iaphet palliū ipoſuerūt humeris ſuis: ⁊ incedentes retrorſuz: operuerūt verēda pr̄is ſui. Facieſq̄z eorum auerſe erāt: ⁊ patris virilia nō viderūt. Euigilans aūt noe ex vino cū didiciſſet que fecerat ei filius ſuus minor: ait. Maledict⁹ puer chanaan: ſeruus ſeruorū erit fratrib⁹ ſuis. Dixitq̄z. Benedict⁹ dñs deus ſem: ſit chanaan ſeruus eius Dilatet deus iaphet ⁊ habitet in tabernaculis ſem: ſitq̄z chanaan ſeruus eius. Vixit autem Noe poſt diluuium trecentis quinquaginta annis: ⁊ impleti ſunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum ⁊ mortuus eſt.

Mat. 26. a
Apoc. 3. c. B
Eſa. 54. b.

al' iacuit

Capitulum. x.

Benedixitq̄z ⁊ deſcripto ſtatu noe in diluuio cōſequenter deſcribit ſtatus eius poſt diluuiuz ⁊ pmo q̄tum ad dei beneficiū. Scdo quātū ad eius agriculturā ⁊ exercitiū ibi ⁊ cepitq̄z noe ⁊ Prima in duas: primo enīz deſcribitur dei beneficium in cōferendo bonū: ſecūdo in remouēdo malū ibi ⁊ hec quoq̄z dixit deus. ¶ Circa pmuz ⁊ benedixitq̄z deus noe. ⁊ Benedictio ſemp importat augmentationē: ſed aliqñ in tēporalib⁹ aliqñ in ſpūalibus. vtrūq̄z aūt potuit hic eſſe: q⁹ enim noe ⁊ filij eius erāt viri boni ⁊ iuſti ⁊ obtulerant deo ſacrificiuz in hoc actu deuotiōis ⁊ charitatis merebanť charitatē vel gratiā ſibi multiplicari. iō deus multiplicauit in eis gratiaz ſuaz. ¶ Uel pōt intelligi q⁹ iſta benedictio ſit augmēta tio in bonis tēporalib⁹ vel in prole ⁊ manifeſtatur per id qō ſubdit creſcite ⁊ multiplicamini. Sic enim cum deus vellet hortari adam ⁊ euam ad multiplicationez humani generis dedit eis potentiam generatiuam vt poſſint valde plurificadit

A

An hoc ſit mãdatũ ſb pena pcti mortalis .ſ. creſcite ꝛ multiplicamini. R°

ri: ꝛ ſic dicit benedixitq; illis deus ꝛ ait. creſcite ꝛ multiplicamini. Non eſt hoc cõſiliũ vel exhortatio ſed mandatũ obligans ſub pena mortalis peccati. Nuſq; enĩ reperit deꝰ iſta mãdaſſe niſi cũ tẽporis neceſſitas hec exigebat. ſ. in primordio cõditiõis humane: ꝛ poſt deſtructionẽ diluuij vlez. ¶ Licet nũc dñt aliqui doctores q; ſi nũc oẽs hoies vno alio cõſentirẽt: vt pfectio eẽt in toto orbe: ita q; amplius nõ eẽt aliqua copula carnalis deꝰ ſuppleret numerũ electorũ quo dam alio mõ ſicut euã formauit ex adã: qd aũt ſit non plene pz: cõſtat tñ q; nũq; oẽs hoies in talẽ pfectionem deueniẽt q: ſi ſũ ciuitatis diaboli qui vſq; ad finẽ mũdi durabunt nũquã derelinquẽt delitias ſuas: in quibus eorũ tota beatitudo ẽ: ma xime delitias venereas. Et replete terrã: Tales propoſitiões non debẽt itelligi ſm viz verborũ ſed ſm modũ cõmunẽ loquentiũ. Dicit enĩ repletio ẽre habitatio ſatis populoſa: ſi. n. hoies terrã pprie iplerẽt ipoſſibile erat eos naturaliter viue re: q: nõ eẽt eis cibꝰ nec requies nec poterat modus talis repletiõis imaginari. Et terror vr ac tremor ſit ſup cuncta aialia .i. oia aialia timeant qñ viderint vos ꝛ tremant ex magno timore. Sed nõ eſt intelligendũ ex hoc q; Noe ꝛ filijs eius dederit illud dominiũ ſup aialia qõ datum fuit ade ante peccãti in ſtatu originalis iuſtitie. ſ. q; nullũ aial ei noceret: ſed oia mandato eius obedirent tanq; aialia domeſtica. Sed intelligit hoc quãtũ ad quedam aialia que per artez domeſticabilia ſunt vel q; aialia oia naturaliter timẽt facie hominiſ licet aliqua eum inuadũt cogente timore vel famis inopia. ¶ Uel vt ait ſcholaſtica hiſtoria: hec ad cõſolationẽ Noe ꝛ filiorũ ſuorũ dictũ fuit q: ipſi pauci exiſtẽtes timebant a tot beſtijs cõſumi: nec credebant ſe illã pacem cũ beſtijs habituros q; in arca tenuerant: q: videbãt illud ex miraculo fuiſſe donatũ: iõ deus tollit eis timorẽ dicẽdo. ſit timor ꝛ terror veſter ſup cũcta aialia .i. nõ timeatis cõſumi ab aialibus ferijs ſed magis ipſa aialia fera timebunt vos: ſup cũcta aialia ſcz quadrupedia ſiue fera ſiue mãſueta. ꝛ oẽs volucres celi. q: aliqui volucres ſunt duriſſime ꝛ crudeliſſime vt griphi a quibus hoies timebant cõſumi. cũ vniuerſis que mouẽtur in terra. ꝓpter reptilia dicit que ſup terrã mouẽt reptãdo. oẽs piſces maris ſupra abſtulit eis aialiũ ferorũ metũ hic prouidet eis de cibo ad viuendum. oẽs piſces maris Hic dat hoibus ptãtem comedẽdi carnes ꝛ piſces: Ante diluuium nec erat vſuſ vini: nec carniũ nec piſciũ. Sed ſolis fructibus ꝛ ſegetibus ſpõte natis veſcebanꝫ vt ait Boetius de cõſola. lib. ij. metro. v. ꝛ Ouidius methamor. lib. j. circa ꝓncipium. De hijs Latius diximus. ſ. j. c. vbi poſuimus verſus iſtorum. ¶ Cauſa aũt quare deꝰ pmiſit nũc eſum carnium ꝛ nõ ante imo nũc incitauit, ad illũ fuit: q: per diluuium fuerant terre naſcẽtia peiorata nec hẽbant virtutẽ nutritiuã ſicut antea: q: ſalſedo maris Oceani intrantis terras cũcta corrupebat. ¶ Secunda cã erat q: natura humana erat fragilior q; antea: iõ indigebat cibo ſubſtantialiori ꝛ magis nutritiuo. huius enĩ ſunt carnes. ¶ Aliqui aũt dicũt q; vita hois iõ nũc ita breuis eſt q: carnes comedũt. inducẽtes teſtimoniũ ſcz q; iõ in prima etate tm viuebãt q: carnibus non veſcebãtur ſed hoc pro vtraq; pte ridiculoſum eſt. Non enĩ iõ homines pme etatis tm viuebãt q: carnibus nõ veſcebanꝫ qa magis vixiſſent ſi carnes comediſſent: ſed vita eorũ plonga batur ex multis cauſis. q; aſſignauimus ſupra. v. c. ¶ Uita aũt hoĩum pñtis tpis ex oppoſitis cauſis diminuit maxime pp malã cõplexionẽ ciborũ que quottidie peiorat: ꝛ ꝓpter influentiã celi: que nõ cõcordat nũc priori tẽpori. Carnes autem nihil obſtant niſi in exceſſu comedant: q: tũc putrefactio: ꝛ corruptio ſequet. Si tñ homines nũc carnibus non vterent minus viuerent cum carnes multũ ſint nocumentes complexioni humane. manui veſtre traditi ſunt .i. oẽs piſces maris ꝛ fluminũ ſunt in ptãte vra vt faciatis ex eis quicqd voluerit is. ꝛ oẽ q; mouet in terra erit vobis in cibum .i. de omnibus que mouent in terra poteritis aſſumere in cibum qcqd volueritis: non debet hoc intelligi iperatiue. ſ. q; deus mãdauerit hoibꝰ q; aſſumerẽt cibũ de oibus que mouentur in terra. Et ſic tenerent comedere de ſerpẽtib ꝛ alijs aialibus venenoſis qui repugnãt cõplexioni humane: qõ nõ cõuenit. Iz alique gẽtes comedãt ſerpẽtes: ſicut ethiopes comedunt dracones vt habet de ꝓprietatibus rer. lib. xvij. Dicit enĩm q; ethiopes occidũt dracones: ꝛ extrahẽtes q;ſdã paruas ptes nigras corporis in qbꝰ eſt venenũ totum aliud comedunt ꝛ cõfirmat hoc. ps. cij. Draco iſte quez tu formaſti ad illudendũ ei ꝛ dediſti euz in eſcã populis ethiopũ: vel poteſt itelligi q; li oẽ nõ deſtribuat ſm ſuã totã vim: ſm q; cõiter reperit in ſcripturis ſz accipiat pro multis. ſ. oẽ quod mouet in terra erit in cibũ vobis .i. oẽ comeſtibile q; mouetur in terra erit in cibũ vobis tãq; olera virentia tradidi vobis oia .i. ſicut ante licebat vobis vti olerib virentibꝰ in cibum ita nũc licebit vobis veſci carnibus: ꝛ piſcibus excepto q; carnem cuz ſanguine nõ comedetis ab illa generalitate cibor excludit deus hoc. ſ. carnẽ cũ ſanguine. ¶ Quod multiplicit itelligi põt. ¶ Uno mõ ꝓhibeat abſciſio mẽbri alicuius aialis viuentis ꝛ comeſtio talis mẽbri: q: in illo mẽbro adhuc ſanguis manet diffuſus per venas: ꝛ rõ huius prohibitiõis eſt: q: magna crudelitas eſt ſic aialia trucidare. Deus aũt intẽdebat hoies a crudelitate remouere. ¶ Aliomõ põt itelligi de aialibus ſuffocatis vel per ſe mortuis q; nõ ſũt comedẽda q: ſanguis eorũ manet in ipſis. ¶ Alio mõ q; prohibeat hic eſus ſanguinis per ſe ſicut in ſanguificijs ꝛ tunc ponit ibi cum. p. ꝛ. carnẽ cũ ſanguine .i. nõ comedatis carnes ꝛ poſtea ſanguinẽ. ¶ Uel aliter carnẽ cũ ſanguine .i. nõ comedatis aial de aucupio vel venatione donec ꝓfundat ſanguinẽ eius ſup terrã effundat: vt pz. Leui. xvij. c. ¶ Sanguis enĩ quocũq; mõ in moſayca lege vetabat vt pz Leui. iij. ꝛ. vij. c. vbi dr q; aia que ſanguinẽ comederit morte moriat. ¶ Et hoc tenebãt iudei ſup oẽs alias cerimonias: ꝛ iõ qñ videbãt q; gentes comedebãt ſanguinẽ horrebãt eas: nec poterant ſuſtinere aſpectũ illaꝝ: ꝛ ex hoc ſequebat q; qñ in principio eccl'ie ꝓmittue aliqui de iudeis cõuerſi ſũt ad fidẽ ꝛ aliq; de gentibus. Et iudei videbãt cõuerſos de gentilibus comedere ſanguinẽ ſcãdalizabanꝫ in tantũ q; aliqui a fide recedere volebant. Iõ in cõcilio apl'oꝝ in quo vertebat qſtio vtrũ cõuerſi de gentib legalia legis muſayce obſeruare deberẽt reſponſum fuit q; nõ deberẽt aſtringi ad obſeruatiões cerimoniaꝝ ꝓter hoc q; abſtinerẽt a ſanguine ꝛ ſuffocatiõe q: magnum ſcandalũ ex hijs ſequebat. De hijs actuũ. xv. c. ſanguinem aiaꝝ veſtraꝝ .i. aia nõ hz ſanguinẽ q: incorporea ẽ: ſanguis aũt corporis humor eſt. ¶ Sed vocat ſanguis aie ſanguis ipſius hois: q: hõ aia vocat vt pz. j. xlvj. c. vbi dicit q; ſeptuaginta aie introierũt in egyptuz de femore Jacob: ꝛ Exo. j. c. vel vocat ſanguis aie q: aia in ſanguine eſt magis q; in alio humore vt pz Leui. xvij. c. Et eſt ſenſus nõ comedatis ſanguinẽ: vt ego requirã ſanguinẽ veſtrũ de manu cuiuſcunq; effundentis illũ: quo autẽ ſanguis ſit ſedes anime magis q; alius humor late dixim Leui. xvij. ca. De manu beſtie .i. qõ dupl'r itelligit vno modo q; ſiue aliqs hõ occidat aliũ ſiue per ſe: ſiue mediãte beſtia deus requiret ſanguinez eius. Aliomõ q; deus requirit ſanguinẽ hois de manu beſtie .i. q; ſicut deus reqrit ſanguinẽ vni hominis de manu alterius ita requiret da manu beſtie ſi effundat: q: lz beſtia peccare nõ poſſit: deus tñ tradet eã in manũ alicuius occiſoris ꝓpter facti errorẽ: ſicut dicit Leui. xx. c. qui cuz iumento coierit morte morietur pecus quoq; occidite. De manu hominis ſiue viri .i. Quod dupliciter intelligit. De manu viri .i. deſt de manu fortis qui vir vocat. q. d. q;tucunq; robuſtus ſit: qui effuderit ſanguinẽ alicui ego requirã de manu eius: ꝛ de manu fratris ſui .i. deſt quãtucũq; ſit frater deſt ꝓximus amicus vel cognat qui occiderit nõ euadet vltionem dei: vel aliter. de manu viri .i. deſt de manu cuiuſcunq; caſualiter vel palã occidẽtis. ꝛ de manu fratris .ſcz cuiuſcunq; in ſecreto occidentis: q: ille qui cõmunicat ſpãliter cum aliquo tanq; frater eius põt euz ſecretius occidere. i. ſiue aliqs publice occidat: ſiue in ſecreto nõ effugiet punitionẽ. qui cunq; effuderit ſanguinẽ humanũ, fundet ſanguis eius .i. ſi aliquis occidat aliquẽ deus tradit eum in manũ alterius occidentis eũ: ſicut habet Matth. xxvj. c. qui accepit gladiũ gladio pibit. i. dignus eſt q; occidat niſi forte peniteat ꝛ deꝰ ei iſtam penã remittat vel in aliã cõuertat: vbi nos dicimus humanũ ſiue hominis .Hebrayca littera habet. baadaz .i. deſt in homine vel pro homine ſcz q; ſi aliquis fuderit ſanguinem humanũ intra ipſum hominẽ nõ effundendo foras ſicut cũ aliquis ſuffocat aliũ vel intoxicat eũ vel quo licet aliter ita q; mors ſequatur ꝛ ſanguis non effundatur etiã illo caſu requiram ſanguinem: vel ſi aliquis occidit aliquem pro homine deſt vt cõplaceat alicui homini: ille occidet: ꝛ ſubditur rõ huius quia ad imaginem dei factus eſt homo .i.

non debet

Qõ. II. Cur deus nũc ꝓmittit vſum carnium ꝛ nõ ãte. ꝓma cã

Scõa cã Opinio cur hõ nũc ſit breuis vite Cõfutatio

Ethiopes comedunt dracones

Qõ. III. Dubiuz Quo intelligit carnem ꝓſanguine non cõcedet ꝓ. a expõ. 2. a expõ. 3. a expõ. 4. a expõ

D

Quõ aia vocatur

Anima magis i ſanguine eſt q; i alio humore

non ds indifferenter occidi homo ex quacunq; actione sicut alia bruta.q; creatura perfectissima est homo.s.ad imaginē dei.De ista autem imagine penes qd attendatur vel in quo consistat dictum fuit.s.c.i.¶ Hec quoq; dixit deus ¶hic ponitur diuinum beneficium in remouendo malum.sicut enim remouerat timorem ferarum ita hic remouet timorem diluuij aquarum vt ait iosephus.Noe z filij eius timebant q; deus propter peccata eorum eos diluuio iteruz destrueret quo modocunq; peccarent Et noe continue orabat dominū hoc fierent ideo pepigit deus cum eo z semine suo ne vnq; talia ageret.Etiam fuit propter hoc q; homini exeunti nūc de arca post diluuium iussit deus crescere z multiplicari.i.vacare proli.Erant autem nunc homines timidi q; viderant q; propter peccata deus induxerat diluuium super terrā quod omnia vastauerat:se ipsos autez sciebant ad peccandū pronos. z ideo faciliter peccarent.z tunc inmitteretur rursus super eos diluuium vel alia vastatio propter quod essent semper timidi atq; de hoc malo suspecti neq; gaudere vellent.quod tamē requiritur in vacatione prolis.z ita iste timor obstaret multum multiplicationi gēnis humani quam deus intendebat z erat valde necessaria.ideo abstulit eis timorem prestādo securitatem q; nunq; mitteretur diluuium in quo periret omnis caro:Et sicut dicitur diluuio ita intelligitur de omnibus alijs vniuersalibus vastationibus. Et est sensus q; ēt si grauia z multa peccata comitterent vnus vel plures vel totus mundus:nunq; sequeretur vniuersalis vastatio.¶Ecce ego statuam pactum.¶licet de futuro verba ista sonent tñ de presenti est sensus q; per hoc q; ista dicebat actualiter statuebat pactum cum eis promittendo nunq; futurum diluuium.¶ z cum semine vestro post vos¶ex hoc constat q; quātacunq; z qualiacunq; peccata homines facerent nunquaz deus inmittet diluuium nec vlem consumationez:q; hoc pepigit cum noe pro se z semine suo.¶ z ad omnem animam viuentem que est vobiscum.¶Istud pactum non solum fuit ad homines sed etiam ad omnia alia animalia q; in diluuio vel qualibet alia gēnali consumatione eorum periculuz vertebatur.¶cunctis que egressa sunt de arca¶.ex hoc patet.q; istud pactum dei cum noe fuit post exitum de arca z post sacrificium.¶ z vniuersis bestijs terre¶.s.feris que inter pecora vel pecudes non nūerantur.¶nequaq; vltra iterficietur omnis caro aquis diluuij¶.hic promittit deus q; nunq; veniet diluuium vle in quo destruaē omnis caro.sed non tollitur qui venirent aliqua diluuia in quibus aliqui homines z bestie perirent.sicut fuit diluuiuz ogigi.in grecia tempore iacob patriarche.z sicut fuit diluuiuz deucalionis in thessalia tempore quo filij israel per desertum incedebant viuente moyse.de hijs Isidorus ethimologia. libro. vij.z augu.de ciui.dei.lib.xviij.c.vij.z fluxerunt inter ista duo diluuia sex centi anni.vt ait solinus in polistor.c.de thios insula.De hoc paulus orosius primo libro de ormesta mundi.z tñ non vult sexcentos annos orosius fuisse inter duo diluuia.q; diluuiū ogigi:dicit fuisse mille z quadraginta ante vrbem conditam z diluuiū deucalionis octingentis z decem annis ante vrbem conditam.Et sic inter ambo diluuia fuerunt anni ducenti z decem.ysidorus quoq; lib.xij.ethimologi.quasi idē tempus ponit dicens vnum accidisse tempore iacob.z alterum tempore moysi.z tñ etiam si computemus a natiuitate iacob vsq; ad mortem moysi non sunt anni quadringenti completi.vt potest colligi ex sacra scriptura z manifeste ponit illud eusebius.Sed ista varietas accidit propter opiniones de tēporibus regis ogigi.de quo sunt quinq; opiniones aut sex vt tangit idem eusebius z in cometarijs eius declarabitur. ipse autem tenet id quod paulus orosius.s.q; fuerint ducenti anni vel quasi iter hec duo diluuia particularia.¶nec erit vltra diluuium dissipans terram¶.s.totam terram.Illud enī diluuiū totam terram dissipauerat corrumpēdo eam salsedine.z tollendo superficiem in qua tota virtus erat q; in diluuio fuerūt ablati quasi duo palmi de superficie terre.vel plures.In alijs autem futuris diluuijs non erat dissipanda terra.Iz in aliqua parte lederetur.¶hoc signuz federiſ quod do inter vos z me¶fedus erat ne deus immiteret diluuium sup terram.Signum autem declarans veritatem huius promisi erat yris.Et ideo est sensus.hoc est signum federis.i.istud est signum p quod videre poteritis veritatem mei promissi. z tunc creauit deus yridem,vel eam naturaliter fecit: z ostēdit eam noe.¶In generationes sempiternas¶.i.vsq; ad consumationez omniū generationū seculi.s.vsq; ad diem iudicij. ¶arcum meum ponam¶vocatur iris arcus q; est semicirculus z aliquando minus fm altitudinem solis in occidente qñ generatur:nunq; tñ accedit perfecte ad semicirculū.¶inter me z inter terram.¶q; diluuium principaliter totius terre cum oibus in ea existentibus erat lesiuū ideo pactum dei de non mittendo diluuiuz ad totam terrā dirigebatur.¶cūq; obduxero¶.i.obtenebrauero vel cooperuero.¶nubibus celum.¶nubes enim densate in medio aeris intersticio tollūt nobis visiōem celi: z luminariū.¶apparebit arcus meus in nubibus¶.vocatur iste arc⁹ dñi q; iste non est fabricatus ab aliquo homine.sed a solo deo causat⁹ est p sua naturalia agētia.Uel vocatur arc⁹ dei q; a deo datus est in signum nō futuri diluuij.z tunc ponitur arcus magis quam alio tempore q; qñ nubibus operitur celū.est signum pluuie future multe ideo ad tollendū timorez diluuij ponitur arcus.Uel forte nō solum causatur hoc ex intentione agentis ad finez: sed ex cōditione materie sic vel sic disposite.nubes enim i quibus causatur yris taliter disposite sunt q; in eis naturaliter talis effectus sequitur etiam si deus non intenderit yrim ad aliquā significationem sed solum concausaret per influentiam generalem vt in alijs omnibus entibus.¶ z recordabor federis mei.¶in deo non cadit obliuio promissi sicut in hominibus.sed dicitur recordari:q; tunc ad succurrendum paratū se demonstrat.¶federis mei vobiscum¶.i.q; pepigi vobiscuz. ¶ z cum omni anima viuente que carnē vegetat¶.i.cum omni animali ad dīam animatorum non habentium carnem quēadmodum sunt arbores: z omnia plātatiua.cum istis.n. non est principaliter pactum factū positum q; licet aliqualiter vegetabilia in diluuio damnificarētur non tñ destruunt totaliter q̄admodum animalia que moriuntur.ad animalia ergo principaliter hoc fedus dei pertinet.¶erit arcus meus in nubibus.¶nihil enim est arcus nisi impressio facta in nube rorida opposita soli recipienti radios solares:dum tñ illa nubes non sit multum densa.¶ z recordabor federis sempiterni.¶Dicitur istud fedus sempiternum q; ponitur pro toto tempore quo homines fuerint super terram.¶hoc erit signum federis quod constitui.¶ex hoc videtur q; arcus est signum ad voluntatem representans z non naturaliter cuz dicatur esse constitutum.vt p; in littera.¶Sed dubitari solet cum yris sit aliquid naturaliter causatum quomodo potuit dari in signuz diluuij non futuri.¶Aliqui respondent q; bene potuit dari in signum:q; ante diluuium nec fuit pluuia nec yris.¶Sed hoc non est verisimile.q; cū pluuia causatur ex motu: z figuratione corporum celestium disponencium aerem sicut z omnes naturales effectus vt ait tholomeus in almagesto z in quadriptito.non videtur rationale q; in tanto tempore.s.in mille z fere septingentis annis quibus durauit prima etas vt probauimus.s.v.c.non fuerit aliqua mutatio vel figuratio corporum celestium pluuie causatiua.¶Alij dñt q; Iz fuerit pluuia ante diluuium nūquam tñ fuit yris.dicunt enim q; in toto illo tempore nunq; talis dispositio causata fuit q; ad generationem yridis.fm philosophū.ij.metheo.requiruntur due nubes.vna est nubes rorida leuis concaua in qua fiat radiorū solariū susceptio z repercussio z alia nubes densa post nubem roridam q̄ faciat p pter sui aliq̄lez soliditatem vt radij ibi detineant ad causandam repercussionem sicut in speculis requiritur vitri perspicuitas z plumbi densitas terminans.volunt ergo isti q; ista dispositio nunq; ante fuit quo vsq; deus ostēdit noe primo talem reuerberationem yridis.Sed etiam hoc non est verissimille q; in tanto tempore nō fuerit talis dispositio cuz nunc tam frequenter fiat z res naturales a deo naturales agere permittuntur q; deus sic res conditas administrat vt eas proprios motus agere sinat vt est sententia augu.sup gene.ad litteram z cum cause istius yridis sepe esse debuerint ideo yris etiā sepe eē debuit.¶Dato ergo q; yris apparuit ante diluuium dicē q; yris generabat tunc naliter ex eisdē causis ex quibus nunc gignitur.¶Dicit enim ber.q; yris est signū non futuri diluuij non ad placitū quemadmodum voces sunt signa rerū.Sed signū naturale sicut fumus est signū naturaliter signās ignem precessisse.de quo p.quolibet qōne vltima.¶Rationē huius assignat q; diluuiū causat ex multitudine aquarū yris autē requirit ad suam causatio-

Q°.iiij. Cur yris dī arcus dei

quid sit arc⁹ celi: z vñ signatur:

Q°.v. Quō iris cūsit qdam nāle pōt eē signū diluuij ñ futuri R°

Cōfutatio

R° 2ª

qd requrat ad generationē yridis fm sententiā phi:

Cōfutatio

Q°.vi. R° 3ª

Iz deus pollicit⁹ sit vle diluuium amplius futuruz nō tñ particulare

Quātū tēporis i terceſſerit i diluuijs illis quepost vle istō facta sūt

Quō fiat yris fm hereuē:

nem certam dispositionez que non potest fieri in tēpore multum ficco:nec multuz pluuioso.sed dñt esse due nubes vna rorida concaua in qua radij recipiant alia densa que teneat radios ne transeant.z sic requirunt vapores sufficientes ad tenendū radios:non tñ debent esse vapores valde multi:qz tunc non possent causari illi colores ex reuerberatione.sicut nec potest fieri in aqua qz magna humiditas ibi densata ē.z qz ad diluuium multi vapores requirunt.ideo yridis generatio diluuiū excludit:z non excludit diluuiuz pro sēper.sed pro vicino tempore.i.q si nunc sit yris q non erit in breui diluuiū.sed bene poterit esse post aliquantū tempus. Itez dicit q continuatio yridū potest esse signum diluuij nunqz futuri.semp accipiendo signum pro signo naturali.ita q nunc sit vna yris.deinde alia.z sic consequenter.Item dicit q dato q ante diluuiū fuerint plures yrides non tñ fuit aliq yris proxima diluuio:qz tunc dispositio contraria erat in nubibus scilicz q erant onuste vaporibus grossis z cōdēsatis.

yris qūo diluuiū excludat:

b

Q°.VII. confutatio in parte.

¶Et licet superiora sint satis bene dicta tñ error videtur qz hic atribuit cām diluuij virtuti naturali.z qz non distinguit iter diluuiū particulare z vle.sed falsuz est qz diluuiū vle nō potest causari naturaliter:vt.ē.c.vj.probauimus.sed solum pticulare diluuiū causat naturaliter. ¶Etiam qz textus attribuit totam cām huius diluuij.ideo siue quantū ad efficiētem dī.ē.vj.c.ecce ego adducaz aquas diluuij super terram. De cā materiali dicitur.ē.vij.c.rupti sunt fontes abyssi magne z cataracte celi aperte sunt que naturaliter fieri non poterant.pz ergo q loquendo simpliciter falsum est q yris est signum non futuri diluuij. ¶Sed distinguendum est de diluuio q duplex est diluuium.s.pticular z vle.Diluuiū particulare est magna aquaruz inundatio i aliqua determinata pte orbis.Et de isto diluuio est verum:q est signum naturale yris diluuij:z non ad placitum.qz signat modicos vapores esse pro tunc eleuatos in aere qz nubes adhuc tenues sunt: z hoc pz in regula penultima cōmunis perspectiue parte.iij s.generationem yris cataclysmum excludere. Et si diluuium factum tēpore noe fuisset pticulare.verum fuisset q yris non potuisset apparere pauco tempore ante diluuiuz.sed qz supernaturaliter venit illud diluuiū per vnum diem ante diluuium existente aere non repleto vaporibus potuisset yris apparere. ¶Dicēduz ergo q yris ante diluuiū dato q apparuisset nihil signabat ad placitum.sed solum signabat naturaliter magnam copiam aquarum siue pticulare diluuiū subito non futurū.post diluuiū aūt facto fedele inter deuz z homines cepit yris esse signum diluuij vniuersalis non futuri. q deus voluit q nunqz amplius vle diluuiū inundaret.iō hoc erat causa non inducēdi diluuiū.sed vt homines magis certificarent noluit dare yridem in signuz remembratiuū.nō in signū confectiuū.nihil enim efficit yris ad nō esse diluuiū vle.qz dato q nunc esset yris z nihil mutando de virtute vl efficientia eius naturali posset induci subito diluuium vle a deo.quod non fieret si naturaliter signaret yris non futurū vle diluuiū.qz tunc oportebat mutari aliquid de virtute ei°. est autem yris post diluuiū signum non futuri diluuij particularis imediate ex cā assignata.z qō naturale est mutari ñ potest. ¶De ista yride a multis dicitur q quadraginta annis ante diem iudicij nō aparebit yris. ¶Et si forte diceret q post apparitionē yridis p quadragita annos non possit esse diluuiū pticulare adhuc haberet aliquā euidentiam qz ad diluuiū pticulare requiritur valde magna resolutio vaporū z eleuatō successiua ad partez medij intersticij.z qñ incipiūt multū condensari illi vapores non potest apparere yris.sed isti vapores possunt esse in tali dispositione condensationis per quadraginta annos ante:ergo in illis quadraginta annis non potest fieri yris. ¶Istorum tñ intentio est q ad inducendā illam inflāmationem que precedet iudiciū:requirit magna dispositio in aere per siccitatem ad magnam z subitam inflamationem.z tanta dispositio non potest causari ni si per quadraginta annos ante adminus incipiat desicari aer.ergo in illis quadraginta annis nunqz formabit yris.cū yris non possit esse nisi in nube aliqualiter aquosa z densa ex parte posteriori.Sed isti videntur errare sicut alij de diluuio:qz sicut diluuiū vle non potest induci naturaliter sed a deo solo ita conflagratio vlis non potest induci naturaliter. ergo non erit aliqua dispositio naturalis ad effectū pure supernaturalem.Itē qz sequeretur quedam magna absurditas si enim in quadraginta annis ante diluuium non posset formari yris propter magnā siccitatem sequeret q in omnibus istis vel in maiori parte eorum circa finez eorum tanta esset siccitas q nec essent pluuie alique sed omnia desicarent hoc autem falsum est:qz tunc homines viuere non possent.vel si aliqui viuerent cum magna famis angustia z temporum intemperie viuerent.hoc autem falsum est qz luc.xvij.c.idem matheo.xxiiij.c.dicitur q dies iudicij veniet insperatus scilicet qñ homines non putauerint.sed si talia precederent oēs essent suspecti de die iudicij.ergo ꝛc. ¶Item hoc non potest stare qz dicit lu.xvij.c.idem mathei.xxiiij.q tempus ante iudicium erit:sicut in diebus noe.qz edebant z bibebāt:z vxores ducebāt z dabant ad nuptias vsqz in diem qua intrauit noe in arcam.z venit subito diluuiū z perdidit omnes.Sic ergo ante diem iudicij erunt homines letantes in cibis z potibus z in actibus venereis quousqz subito veniat sup eos tuba iudicij.Sed iste delectationes ciborum potuū z actuuz nuptialium nunquam fit sine magna leticia cordis non autē inter malum formidantis. z cum bundantia bonorum exteriorum prouenientiuz ex bona habitudine temporis.Siaūt illam inflamationē precederet talis desicatio qualem isti describunt.vtrunqz istorū impossibile esset naturaliter.s.cordis leticia z bonorū exteriorū habundancia. ¶Dicendū ergo q ante iudiciū nulla talis precedet desicatio.sed erunt tēpora felicia sine bellis siue tēporalibus angustijs ita vt homines possent vacare delicijs iuxta cor vt ex verb xpi colligit. A quo enim ista positio de non aparitiōe yridis ortū habuerit nescio ſz confiteor mihi nullo modo placere.⌊ ¶Erāt ergo filij noe ⌋.Ista particula ponitur recapitulatiue ad supradicta z preponitur ad declarandū hystoriam de inebriatiōe noe.⌊filij noe q egressi sunt de arca sem.cham.iaphet.⌋istoꝝ filios solū habebat noe qñ exiuit de arca.Isti autem qñ de arca exierunt non habebant aliquos filios nec ante habuerāt sed post diluuium nati sunt.De quo magis diximus.ē.vj.c.⌊Porro cham⌋.Cum moyses huius libri hystoriographus multa facta notabilia illius tēporis reliquerit non scripta ſolum tetigit qz intentio sua erat deducere istam genealogiam ad iudeos quibus lex a dño data est.z qz illi possessuri erant terram istarū gentium chananearū propter peccatum chananeorum:vt pz infra.xij.z.xv.c. z leui.xviij.Jō describitur hic principiū peccati eorū.s.irrisio patris.propter quod maledictio venit in stirpez cham.⌊tres filij noe z ab hijs disseminatum est omne hominū genus sup vniuersam terraz⌋ Ex hoc videt q noe nullos alios filios habuerit nisi hos qz si aliquos alios habuisset scriptura nomiasset eos: quod nō facit.vel dato q non nominasset ab illis tñ descēdissent alij gentes.sed ab hijs tribꝰ descenderunt omnes gentes vt dicitur hic.ergo nulli alij fuerunt.⌊dissēminatum fuit⌋.i. diuisū p terras successiue.Satis autem ꝓbat ista rō q noe post diluuiū filios alios nullos genuit.z etiam q non genuit ante diluuiū aliquos qui nunc supereſſent post diluuiū.qz si supessent ab illis quoqz dissēminarē genus humanuz sicut ab hijs tribꝰ z tñ ab hijs solis tribus dissēminatum est omne genus ergo non fuerunt alij qui supereſſent post diluuium. ¶Nisi forte dicatur q aliqui geniti sunt post diluuiū a noe sed illi nullos filios genuerunt.Et ideo nō nominantur hic. qz non fuit ab eis dissēminatum humanum genus. z idem erit si dicatur q aliqui erant nunc qui geniti erant ante diluuium.sed qz non genuerunt aliquos tacuit eos moyses. ¶Dicendum q neutrum eorum stat primuz non:qz si noe aliquos genuisset post diluuiū non est verisimile q illi māsissent infecūdi vel steriles.qz nūc erat valde necessaria multiplicatio generis humani.z deus ad eam incitabat dicens. crescite z multiplicamini z ad hoc benedixit eis: vt pz.ē.in littera.ergo non est verisimile q aliqui essent qui non gignerent eo tempore.sed magis videt dicenduz q noe nullos genuerit post diluuiū qz erat tunc sexcentorum annoruz.z forte etas ista grauata angustijs precedentibus erat reddita inepta ad gignendum.vel si apta erat accidit q non genuerit licet vixit post diluuiū trecentis z quinquaginta annis:vt pz infra in littera. Si quis autem vellet contendere q genuerit filios sed illi nullos genuerit possibile quidda est sed minus verisimile ideo potius est dicendum:q tunc nullos genuit. ¶Secundum magis planum est.s.q non habuit noe ante diluuiū alios preter istos tres filios q supereſſent post diluuium.qz

J

Q°.VIII. an quadragita āniſ añ iudiciū nō apparebit yris.

pª opinio R°

an pº vle cōflagratio nem possit formari iris confutatio cōfirmatio

R°

Ān noe habuerit alios filios ter nominatos

noe nullos filios genuit p̄ diluuiū qdā supplicatur

diluuiū.q2 ad hoc oportebat q̄ in arcam intraſſent tempore diluuij.ſed falſum eſt q2 in arca non fuerunt niſi octo perſone.i.noe.7 iſti tres filij eius: 7 quatuor vxores eorum: vt p3 ſ.vj.7.vij.c.ergo nulli alij tunc filij eius erant qui nunc ſupſuerint. ¶Manet autem ſolum q̄ habuerit noe alios qui ante diluuium obierint.7 ideo iſti non nominantur q2 ex eis non fuit multiplicatum humanum genus poſt diluuium. Et iſtud poteſt aliqualiter ſuſtineri q2 nō apparet manifeſta falſitas.7 tñ communiter teneſ q̄ nullos alios filios habuerit noe ante necꝫ poſt.7 iſtud conſonat ſacre ſcripture.nam.ſ.vj.c.ante diluuiū facit mentionem ſcriptura qñ genuit noe: 7 dicitur q̄ genuit iſtos tres 7 de nullo alio fit mentio: 7 ita iſti ſoli fuerunt.7 ab eis diſſeminatum eſt omne genus humanum.q2 alique terre ante.alique vero poſt inhabitate ſūt.

Q°.x. vbi fuit ꝓma populatio p⁹ diluuium.

¶Prima autem populatio poſt diluuium fuit in armenia apud taurum 7 caucaſum montes magnos armenie.7 patet ex eo quod dī.j.c.xj.ſ. q̄ nembroth cuꝫ alijs ſequacibus receſſerunt de orientali parte verſus occidentez: 7 venerunt i campum ſenaar vbi edificauit babilonez. Sed ſm oꝛdis terrarum oꝛdinationem: vt p3 per paulum oroſium libꝛo.p̄.de oꝛmeſta mundi circa latus ſeptentrionale poſt terminos in die tranuerſaliter iacentis a ſeptentrione ad meridiez 7 ocupantis totam frontem oꝛientis contra occidentem inter mō tem caucaſum a ſeptentrione 7 mare perſicum a meridie ſūt gentes multe inter quas armenij ſunt ante fontez tigridis: 7 euphratis. Sed deſcendendo per idem latus ſeptentrionale contra occidentem multis terris interiectis ſequūtur babilonia 7 caldea aliqualiter verſus meridianam partem[p̄ vniuerſam terram] ſ.habitabilem.non enim tota terra habitata eſt. Alique enim terre ꝓpter intemperiem locꝛum 7 defectum victualium non habitantur. Alie autez ꝓpter gentium paucitatem.[Cepitqꝫ noe]hic ponitur ſecundum ſ.ſtatus noe poſt diluuium quantum ad agriculturam 7 exercitium.[cepitqꝫ]noe eſſe vir agricola].i.colens agrum diligenter vt haberet inde fructus.7 dicitur[cepit].q2 noe fuit primus qui coluit vineam.ante diluuium non fuit vſus vini.7 ideo non colebatur vinea.nec in alijs rebus colēdis magnus labor erat.q2 ſponte terra gignebat fructus de quibus homines viuerent vt volunt doctores 7 hiſtoꝛiographi.

Noe primꝰ q̄ vineaz coluit.

an poſt pctm̄ ade ante diluuiū neceſſe erat hominī laborare R° R° alia de cayn.

¶Nec obſtat ſi dicatur q̄ dictum fuit ade in ſudore vultus tui veſceris pane tuo.ſ.iij.c.7 dictū fuit q̄ cayn erat vir agricola. Reſpondetur q̄ primum datum in penam magis dabatur ꝓ poſteritate ipſius ade qꝫ ꝓ tempore ade. ¶Jtē dicendum de cayn q̄ modicus labor erat q2 natura per ſe illa dabat.ſed ad tollendum ocium 7 ad magis iuuandum naturam.aliqualiter laborabant. ¶Vel verius dicendum q̄ cayn fuit aliquid ſpeciale:q2 deus dedit ei illum laborem in p̄ſona ſua ſolum in penam fratricidij de quo diximus magis ſ.iij.c. Jn ſecunda autem etate peiorata terra per ingreſſuꝫ oceani in terras.non potuerunt fructus ſine magno labore haberi. Jdeo indiguit terra cultore adiuuante naturam deſi cere incipientem.ideo tūc ꝓprie incepit noe eſſe vir agricola.[exercere terram].i.mouere eam arando 7 fodiendo: q2 ſic terra melius diſponitur ad ſuſcipiendaz influentiam celi 7 humorem pluuiarum.[7 plantauit vineā.]non q̄ vineā ipſe fundauerit:q2 nā talem arborem produxit.ſed q2 ipſe coluit illā vineam producentē vuas lambruſcas 7 meliorauit. Vel forte abſcidit palmites de vite illa ſilueſtri 7 tranſplantauit ſicut nunc ponuntur nouiter vinee.7 vue optimi ſapoꝛis facte ſunt.[bibenſqꝫ de vino eius inebꝛiatus eſt.]primo vt noe bibit inebꝛiatus eſt multiplici ratione primo q2 multum bibit adhuc ignozans vim eiuſ.ſed putabat ſic bibendū eſſe vt de aqua. ¶Scō q2 cerebꝝ noe erat debile cuꝫ eſſet aſſuefactum aque.7 ideo a fortitudine vini imediate contur batum eſt.p3 hoc in illis qui ad vinū non ſunt aſſuefacti qui ſi bibant citius inebꝛiantur. ¶Aliqui enim dicunt hic multa fabuloſa.ſ.q̄ imediate vt plantauit noe vineam produxit vuas 7 fecit inde vinū 7 bibit.7 dñt q̄ hoc fecit quibuſdam confectionibus naturalibus: q̄ autē hoc fiat i qbuſdaz herbꝫ ſatis conſtat. Et nobis viſum eſt petroxilium infra duas horas naſci poſtqꝫ ſeminatum fuerat.ſed non videtur poſſibile ſm nām q̄ ſic fiat in vite:q2 ibi maioꝛ virtus requirit. Etiaz q2 dato q̄ p aliquā artem naturalē ſaltē de omnibus cogni tam poſſent vue cito naſci.ſed oportebat poſtea maturari ad quod diuturnitas tēporis requirit. Fundamentū autē iſtoꝝ

Q°.xi. an plantata vinea ſtati produxit vuas ar te noevt fit de petroſilo q̄ oriꝫ duabus horis ab ꝛte

eſt q2 dī in ſlittera[plantauit vineam bibenſqꝫ de vino eius inebꝛiatus eſt].7 nulla mora intercidit inter plantare 7 bibere. ¶Sed hoc irriſorium eſt: q2 ſic eſt modus cōmunis ſcripture loquendi.ſ.concepit 7 peperit conſtat tñ q̄ nulla mulier imediate poſt conceptionem peperit. Scriptura enim ſolum curat de eſſentialibus narrationibus non ſe extendēs ad quedā accidētalia 7 extrinſeca. ¶Dicenduꝫ ergo q̄ noe poſt annum a plantatiōe vinee vel poſt plures annos ſicut nunc fit habuit vuas maturas ex quibus bibit vinum 7 inebꝛiatus eſt.[7 nudatus eſt in tabernaculo ſuo.]q2 in tabernaculo ſuo bibit 7 ibi inebꝛiatus eſt 7 dormiuit.7 iſta nuditas fuit quantū ad partes genitales. Dato enim q̄ alie partes coꝛpoꝛis viderent verecundia nō fuit q2 verende nō erāt maxime in viris de mulieribus autem alia rō eſt.[quod cuꝫ vidiſſet cham pr̄ chanaā.]hic vocat cham pr̄ chanaā. q2 vt quidam volunt chanaā nepos noe primo vidit noe eſſe nudatum.7 nunciauit pr̄i ſuo.7 poſtea chaꝫ irriſit. ¶Vel nominat chanaā q2 poſtea fuit ſecut⁹ malos moꝛes patris ſui cham. ¶Vel verius dicendo q̄ noe maledicturus erat chanaā ꝓ patre ſuo cham iō nominauit hic eum vt videretur oꝛigo maledictionis.[verēda patris ſui eſſe nudata]verenda vocant partes genitales.q2 de eis magis qꝫ de alijs partibus erubeſcimus. ¶Ratio huius erubeſcentie eſt q2 nulle partes ſunt minus obedientes imperio rōnis qꝫ iſte in toto coꝛpoꝛe. Animus enim hominis eſt generoſus 7 multum liber naturaliter.7 ſicut qñ aliquis dñs hꝫ ſeruū qui ei manifeſte rogatus obedire nō vult dñs erubeſcit. Sic cum partes coꝛpoꝛis ſint nāliter ſeruitio aie rationalis ſubdite: vt p3 per ariſto.p̄.politi.c.iij.qñ ei repugnant aia nr̄a multum erubeſcit. Sic enim primi parentes in paradiſo poſt pctm̄ imediate verecundati ſunt:q2 cū ante oia membra eoꝝ libertati ſeruirent poſt pctm̄ ſurrexit imediate cōcupiſcentia in genitalibus quā cū tentaſſent cōprimere 7 non valuerunt erubuerūt tegētes illa membra tēpoꝛe quo noe nudatus fuit nō erat vſus femoraliū. Si enim noe femoralia habuiſſet dato q̄ alias coꝛpoꝛis partes nudaſſet māſiſſent femoralia ſtricta tegētia partes verendas.[Nunciauit duobus fratribus ſuis foras].ſ. tem 7 iaphet. ¶Ex hoc videt q̄ iſti oēs manebant in eodez tabernaculo.q2 hic non pōt dici foras niſi reſpectu illius tabernaculi 7 nūciauit iſta cham fratribus ſuis vt eos ad irridendum ꝓuocaret ſed ipſi eō verenda patris contexerunt [paliū impoſuerunt humeris ſuis].7 incedebant iſti auerſis vultibus cōtra partē poſterioꝛē.nec voluerūt ponere palium ante oculos 7 incedere rectis vultibus ne aliqua occaſiōe viderent verenda patris ſui.nō.n.habebat femoralia que nondum in vſum venerant.ſed poſtea p ſemiramidem reginā niniue adinuenta ſunt. ¶O quanta filiorū ad patrē pietas.o quanta vrbanitas vultus:auertunt 7 retroueꝛſis pedibus incedunt ne pr̄is virilia contēplent.qui peſſimuſ 7 degener filius[ignozantibus ante vulgauerat.multum hic iſtruimur circa paternā reuerentiā.ne paternos defectus irrideamus.ſed quātū valuerimus contegentes equanimiter tolleremus.[euigilans autē noe ex vino].ebꝛietas eni.dormire facit.7 ille ſomnus innaturaliſ eſt.ſō non dr̄ q̄ noe euigilauit.ſed q̄ euigilauit a vino. Cum eni ſomn⁹ ſit quies virtutum aialium.vt p3 in.ij.de ſomno 7 vigilia: 7 iſte virtutes ſint in cerebꝛo vel dependeant ſm virtutē a cerebꝛo. qñ cerebꝝ eſt occupatū.ita q̄ iſte virtutes non poſſint opari ſequit dormitio. Cerebꝝ aūt occupat quādocunqꝫ fit multa reſolutio fumoꝝ groſſoꝝ aſcendentiū de ſtomacho ad cerebꝝum vt poſt cibū 7 poſt laborē.7 q2 vinuꝫ ꝓpter caliditatē multas fumoſitates fortes de ſtomacho aſcendere facit ad cerebꝝum ceſſant vires aiales i cerebꝛo occupato fumoſitatibus donec ille conſumant̄.vel p frigiditatē cerebꝛi condenſentur 7 deſcendant: 7 tunc incipit euigilare dormiēs.[cū didiciſſet quod fecerat ei].didicit hoc noe p alios filios vel forte 7 verius.q2 qñ noe euigilauit inuenit diſcoopta verenda veſte ſua 7 ſup ſe veſtem quā nō poſuerat inuenit.iō miratus qd hoc eſſet q̄ſuit a filijs qui ei veritatē facti idicaueruntꝰ filiꝰ ſuus minoꝛ].ſ.cham. Ex hoc cū ſupioꝛibus p3 q̄ iaphet fuit maioꝛ inter filios noe q2 noe incepit generare quingēteſimo āno etatis ſue.ergo primogenitus ſuus cōpleuit centum annos in āno diluuij.ſ.āno ſexcenteſimo vite noe.ſed iſte nō fuit chā q2 eſt minoꝛ omnibus: vt hic p3.nec ēt fuit ſem.q2 ſem cōpleuit centū āños duobus āniis poſt diluuiū: vt p3.j.c.xj.

semiramis adinuenit femoralia

virtutes ſō ni a cerebꝛo pendent

Q°.xii. an iaphet fuerit maioꝛ iter filios noe.

ergo iaphet erat maior. Nec obstat si dicat q̄ ī.c. sequēti vocatur sem frater maior. q̄ ibi vocat maior fm dignitatē ⁊ nō fm etatem. q̄ de sem. venit messias. ⁊ totus populus dei. de hac maioritate dictuꝫ fuit. s̄. vj. c. ⌊ maledictus chanaā quare maledicit chanaā cum peccauit p̄ ei⁹ chaꝫ. ¶ Dicunt ali qui. vt. s̄. diximus q̄ chanaā primo vidit verenda noe discooperta ⁊ indicauit p̄ri suo cham. ¶ Uel aliter vt intelligatur q̄ nō solum cham propter istud petm̄ meruit in se ipso maledici sed ēt i posteritate sua. ¶ Uel q̄ deus benedixerat noe ⁊ filijs eius exeuntibus de archa. iō noe non fuit ausus⁹ alicui eorū maledicere. sed maledixit nepoti. ¶ Uel aliter q̄ si cham maledicere⁊ intelligere⁊ tota posteritas maledici i p̄re sed hoc nō est verū q̄ solū fuerunt maledicti filij eius descēdentes p̄ chanaā. qui sunt septez gentes. s. amorrei. cananei. enei. gebusei ⁊ cetera. p̄z q̄ iste gentes fuerunt date in manꝰ filiorum israel vt diſperderent eas ⁊ acciperent terram earū: vt p̄z sepe. in exo. leui. numeris. ⁊ deuteronomio. q̄ alij filij descenderint de cham p̄z. ī.c. sequenti. s. chus. mesrayn. phut ⁊ cetera. ¶ Ex superioribus p̄z q̄ ista reuelatio ⁊ inebriatio noe non fuit eo tēpore quo exiuit de arca. q̄ cham genuit chanaam filium suū ad minus vno āno post diluuiuꝫ. Sed q̄n chanaā maledictus fuit a noe q̄ primo vidit verenda eiꝰ vel indicauit p̄ri suo cham. ipse habuisset saltem nouē vel decem ānos. ita q̄ esset doli capax. ergo multis annis post exitum de archa plantauit noe vineam. ¶ Uel si forte dicas q̄ chanaam nō vidit verenda noe. sed maledictus fuit a noe p̄pter alias causas. s̄. positas. adhuc stat dictum q̄ noe nō poterat maledicere chanaā anteq̄ natus esset. ergo non fuit in primo āno cum chanaā non fuerit natus in primo āno post exitum de arca. ¶ Maxime q̄ non videt chanaā fuisse primogenitus cham cum multi alij ponant ante eum in narratione filiorū cham: vt p̄z sequenti. c. ⌊ Seruus erit fratribus suis ⌋. q̄ descendentes de stirpe chanaā seruierunt iudeis q̄ erant filij sem. vt p̄z in multis locis i libro nūerorum ⁊ deuteronomij ⁊ in libro iosue ⁊ iudicuꝫ ⌊ benedictus dñs deus sem ⌋. vidit noe ꝑphetico spiritu q̄ filij sem. verum dei cultū seruaturi erant declinantibus alijs ad ydolatriā. iō credidit sem esse maioris reuerentie ⁊ p̄posuit eum fratri suo maiori iaphet. ⁊ p̄ius eum benedixit. ⁊ deum ipsius sem. a quo sem tantā gratiam habiturus erat: vt eū vere cognosceret: ⁊ coleret ⁊ etiā q̄ sem induxit iaphet vt velarent pudenda patris sui. ⌊ dilatet deus iaphet ⌋. Hic benedicit iaphet p̄nunciando multiplicationē eius in p̄le q̄ p̄ris reuerentiaꝫ cu stodiuit. fuit enim multiplicatus in filijs iaphet magis quaꝫ quilibet aliorum duorū. De quo magis dicet infra ⌊ vt habitet in tabernaculis sem. ⌋ pōt ista lra dupliciter legi cū superiori cōiunctim. ita q̄ sit vna benedictio vel diſiunctim ita q̄ sint due benedictiones. Si. n. legat diſiuncti est sensus. deus dilatet iaphet dando ei filios multos ⁊ habitet in tabernaculis sem. i. deus habitet in tabernaculis. s. q̄ colatur a filijs sem vero cultu in tabernaculis suis. Et sic dicebat deus habitare in taberculo facto per moysen: vt p̄z numeri. vij. c. ⁊ in templo facto p̄ salomōez: vt p̄z. iij. reg. viij. c. ¶ Alio modo p̄t tota lra referri ad idem. s. q̄ sit tota benedictio iaphet. Et est sensus dilatet deus iaphet. s. in p̄le ⁊ non solum hoc sed ēt habitet iaphet in tabernaculis sem. q̄ sem colebat verum deum ⁊ aliqui gentiles de stirpe iaphet ibant ad adorandū deum in templo: vt p̄z de eunucho regine candacis. actuū. viij. c. ⁊ io. xij. c. ⁊ scdo macha. iij. c. de seleuco rege asie p̄stante reditus p̄ impensis sacrificiorū. vel q̄ in aduentu xp̄i de gētibus multi conuertēdi erant ⁊ instruēdi p̄ apostolos qui de genere sem erāt: ⁊ sic erāt habitaturi in tabernaculis sē. ⌊ vixit aūt noe ⌋. Descripto processu vite noe hic agit de eiꝰ morte. ⌊ trecētis ⁊ quinquaginta. ⌋ in toto isto tēpore noe nō genuit aliquē filiū: vt. s̄. probauimus. q. ix. ℔ aliqui eū asserant quendā filiū noie ionicū post diluuiū habuisse, ⁊ ℔ iste multo tp̄e vixerit tñ ad ānos antiquissimoꝝ nō accessit. vixit. n. mathusalē noningentis. sexaginta nouez annis: vt p̄z. s̄. v. c.

Qō. XIII. cur maledicit chanaā cuꝫ p̄r eius cham peccauerit.

gētes q̄ per chanaā descenderūt.

Qō. XIIII. qñ noe inebriat⁹ ē, an multo tp̄e post exituꝫ arche

apli erāt de genere sem

gdā asserūt noe filiū p⁹ diluuiū habuisse

¶ L. S. De generationibus filiorumꝫ noe ⁊ de diuisione regionum ipsorumꝫ. primo de Japhet ⁊ filijs eius ⁊ regione ipsorum. vltimo de Sem.

Capitulum decimum.

HEc generationes filiorū noe sem chaꝫ ⁊ iaphet: natiq̄ sunt eis filij post diluuium. Filij iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madal ⁊ iaban ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thyras. Porro filij gomer assenem ⁊ riphat ⁊ thogorma. Filij autē iaban: helisa ⁊ tharsis cethim ⁊ rodanim. Ab his diuise sunt insule gentium in regionibus suis: vnusquisq̄ fm linguam ⁊ familias in nationibus suis. Filij autem chā chus ⁊ mesrahim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij āt chus saba: euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij regma: saba ⁊ dadan. Porro chus genuit nēroth. Ipse cepit esse potens in terra: ⁊ erat robustus venator coram domino. Ab hoc exiuit prouerbium quasi memroth robustus venator coram domino. Fuit autem principium regni eius babylon ⁊ arach ⁊ archad: ⁊ chalanne: in terra sennaar. De terra illa egressus est assur ⁊ edificauit niniuem: ⁊ plateas ciuitatis ⁊ chale. Resen quoq̄ inter niniuez ⁊ chale: hec est ciuitas magna. At vero mesraim genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ neptuim ⁊ phetrusim ⁊ celluim: de quibus egressi sunt philistijm ⁊ capturim. Chanaam autem genuit sidonem primogenitum suum etheum ⁊ hiebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum ⁊ eueum ⁊ aracheum: cyneum ⁊ aradium samarithen ⁊ amatheum ⁊ per hos disseminati sunt populi chananeorum. Factiq̄ sunt termini chanaan venientibus a sidone ieraraꝫ vsq̄ ad gazaꝫ: donec ingrediaris sodomam ⁊ gomorrā ⁊ adamam ⁊ seboym vsq̄ iesa. Hi sunt filij cham in cognationibus ⁊ linguis ⁊ generationibus terrisq̄ ⁊ gentibus suis. De sem quoq̄ nati sunt patre oim filiorum heber: fratre iaphet maiore. Filij sem: helaꝫ ⁊ assur ⁊ arphaxat: lud ⁊ aram. Filij aram hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mes. At vero arphaxat genuit salem quo ortus est heber. Natiq̄ sūt heber filij duo. Nomen vni phaleg: eo q̄ in diebꝰ eius diuisa sit terra: ⁊ nomen fratris eius iectan. Qui iectan genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ assarmoth iare ⁊ adiram ⁊ iasal ⁊ deda ⁊ hebal ⁊ abimalec saba ⁊ iophir: ⁊ euila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectā. Et fctā est habitatio eorum de messa pgentibus vsq̄ sephar montez orientalem. Isti sunt filij sem fm cognationes ⁊ linguas ⁊ regiones in gentibꝰ suis. He familie noe iuxta populos ⁊ nationes suas. Ab his diuise sunt gētes in terra post diluuiū.

I. par. I. 6

I. par. I. a

I. par. I. a

Capitulum. decimum.

HEc sunt descripta generatione noe qui erat truncus in scdo ordine. cō sequenter describit multiplicatio i eius progenie. Et diuidit in duas partes. primo ponit pluralitas totius cognationis. scdo ponitur electio partis meliorisī. c. xj. prima in tres fm q̄ discribunt linee triū fratrū. s. iaphet. chaꝫ. ⁊ sem. 2ª. ibi. ⌊ filij autē cham. 3ª. ibi. ⌋ de sem quoq̄ ⌋ Circa primū. ponit quidā prologus siue prefatio ad sup̄adicta. ⌊ ee sunt gñationes filiorū noe ⌋. i isti sunt filij geniti a filijs noe. Et accipit generatio pro re gēita. vel potest accipi generatio p̄ linea vel coordinatione filiorū descendentium ab eodē stipite imediato. Et fm hoc. s. tenēdo primā expositionē. q̄ tenendo secundā isti non faciunt aliquā generationem: q̄ non sunt in successione sed posteri eorū. sunt hic solū

tres generationes

tres generationes q̄ solū trēs filij ponunt vt tres imediate stipites. ¶ sem. cham. ⁊ iaphet. ¶ Iz sem nō fuerit maior in eta te p̄ponit tñ alijs q̄ fuit maior in dignitate p̄opter causas tactas. s̄. p̄cedēti. c. ¶ natiq̄ sunt eis filij post diluuiū. ¶ ante diluuium. n. filij noe non genuerunt: vt. s̄. assignauimus causas. c. vj. Filij autē istorum trium totū orbem possederūt Filij enim sem. asiam tenuerunt filij cham africaz. filij iaphet europam. Clarius autē ⁊ verius distinguit iosephus. q̄ filij sem asiam seorsum vsq̄ ad oceanū tenuerunt ab eufrate facientes initiū. Filij iaphet tenuerunt septentrionalē plagaz a tauro ⁊ amano montibus cilicie ⁊ syrie vsq̄ ad tanayn flumen. In europa vsq̄ gadira. i. p̄uinciā cadicen. versus yspalim. iuxta strictū mare mediterraneū. sed' verius est in finib⁹ africe ⁊ europe apud montem athlantez de quo diximus. s̄. v. c. plenius. Et tamen parū differt vnum ab alio in veritate. filij cham a libano ⁊ amano montibus cunctas syrie vsq̄ ad oceanuz repleuere ꝓuincias. ¶ filij iaphet ¶. hic describit p̄imo generationes iaphet. ⁊ solum ponunt hic quindecim generationes de iaphet. De cham triginta. de sem. viginti septē nec repugnat hoc dictis in. c. p̄cedenti. q̄ Iz alij duo filij in principio plures filios genuerint. postea tñ iaphet magis q̄z quilibet aliorum multiplicatus est. ¶ gomer ¶. ab hoc noiati sunt galate populi in grecia habitātes. ad quos paulus vnā epistolam scribit licet quidā galatiā a gallis senonibus p̄io inhabitatā ferūt qui duce breno in greciā ad quorundā bellorū adiutoria venerunt. ¶ magog ¶. ab hoc descenderunt scithe ſm beatū hieronymū. ⁊ ab hijs sunt gothorū reges q magnalia p orbem gesserunt. ⁊ hyspaniam populauerunt. ⁊ vocant nunc iste gētes vulgariter turci. ¶ maday ¶. a quo dicti sunt medi. vel vt ait ysidorus ethimolo. lib. ix. a medo rege medi dicti sunt. ¶ Jonan ¶. a quo iones dicti sunt qui sunt populi in grecia habētes vnum de quinq̄z grecorum idiomatibus vt ait ebrardus. vnde versus grecorum quinq̄z sunt idiomata vere. ¶ tubal ¶. a quo hyspani. iste sedē posuit indescensu montis pyrenei apud locū qui dr pampilona. Deinde cum isti se multiplicassent in multos populos ad plana hyspanie se extenderunt. ⁊ tunc illa terra p̄imum a cetu. i. comitiua tubal latina lingua cetubalia dicta est. Deinde cum cetubales se ad plana hyspanie extendissent peruenientes ad fluuiū qui in eadē p̄uincia yber dr. terraz illam ex nomine tubal ⁊ iberi celtiberiā vocauerūt. ⁊ q̄ videbāt sub iugis terre illius quandā stellam que hesperus dicit in noctiū p̄incipijs occultari terram a noie illius hespiam vocauerunt de q̄ bus beatus ysidorus ⁊ hiero. multas populationes ⁊ noia hyspania habuit. de qbus diximus latius sup p̄imū p̄logum biblie qui vocat epistola ad paulinū. c. ij. ⁊ latius in comento nr̄o sup eusebium. ¶ mosoch. ¶ a quo cappadoces nominantur ex quo noie apud eos nunc quedā ciuitas nominatur mosoha. vt ait iosephus. lib. p̄. antiquitatū. ¶ thiras ¶. a quo traces noiantur. tracia. n. regio est cōiuncta grecie que ab oriente ciuitatē constantinopolin hz ab occidente macedoniā de q̄ fuit alexander magnus. a septentrione dalmatiā a meridie mare egeū. vt ait paulus orosius p̄. de ormesta mūdi. ¶ Aliqui decipiunt circa regionē tracie. putant. n. eā esse grecie partem. sed non est. sed est ab oriente grecie: vt paulus orosius asserit. Similiter ⁊ ysidorus lib. ix. ethimologiarū ait ⁊ lib. xiiij. tracie ab oriente ꝓpositis est ⁊ vbs constanti nopolis opposita est: a septentrione vero yster obtendit a meridie vero egeo mari adheret ab ocasu macedonia illi subiacet. Alij putant traciā dictā athiraz filio iaphet q̄si thiraciā. ⁊ ita hic accipimus. Alij vero dicūt eā a seuicia populorum ibi habitantiū traciā dictam q̄si truciam iosephus lib. p̄. antiquita. vult q̄ athiras dicti sint. ei tñ p̄ius thireses noiarent vnde ait thiras aūt thirenses appellauit suos quorū p̄inceps fuit q̄ postea tracū nomen acceperūt. ¶ Alij autē qbus p̄incipia gentiū non sunt nota putauerunt a crudelitate traces appellatos. vtrāq̄z opinionē tangit ysidorus, lib. ix. ethimologi. ⁊ xiiij. nam lib. xiiij. ait tracie thiras iafeth filius venies nomen dedisse perhibet. ¶ Alij a seuicia populorū traciam appellauerunt ⁊ lib. ix. ethimolo. ait traces ex filio iafeth qui thiras vocatus est orti ⁊ cognominati phibentur. Iz gentiles ex moribus ita eos dictos existimāt: q̄ sunt truces ferissimi enim omniū gentiū fuerūt. vnde ⁊ multa de eis fabulosa memorant q̄ dijs suis captiuorū sanguinē litarēt: ⁊ sanguinez humanū in ossibus capitū potare soliti essent. De qbus virgilius lib. iij. eneidos. heu fuge crudeles terras. fuge littus auarum. i. terras crudeliū ⁊ auarorū. De ijs multa solinus in polistor. c. de tracia. Et diximus incōmentarijs sup eusebium. ¶ Porro filij gomer aschenen ¶ horū origenes ⁊ noia ⁊ loca populationū ignorant. nominū. n. antiq̄ mutatio horum obscurā fecit memoriā: vt ait hieronymus in lib. de hebraicis q̄stionibus ⁊ ysidorus ethimolo. lib. ix. ¶ filij ianā belisa ¶. a quo q̄dam grecie pars denominat que coniungit sicilie in q̄ regnauit eolus qui dicebat deus ventorū ⁊ continere eos carcere eterno p̄opter magnā peritiā in ventis vt ait solinus in polistor. c. de insulis vulcanijs Ubi p̄opter flāmas claras ⁊ est fumū in altū eleuatū. incole terre illius videntes motum ignis aut fumi cognoscunt ante per triduū qs ventus futurus. maxime in tertia insula vulcania q̄ strōgile dr. hoc ita q̄dam putant. sed rectius dr q̄ belisa. habitauit alibi i multis insulis: ita dicit ezechi. xxvij. hiacitus ⁊ purpura de isulis belisa. Maxime q̄ nō conuenit nomē. qm̄ ille insule iusta sicilias vocate sunt eolie. ab eolo rege vētorū q̄ multo postea fuit. ⁊ vocant etiā insule vulcanie ⁊ ab belisa deberent vocari belisie ¶ tharsis ¶. ab hoc veniunt cilices gentes q̄daz. ⁊ ideo in cilicia ciuitas q̄dam est noie tharsis: vt p̄z ⁊ in hac natus fuit paul⁹ vt habet actū. xxj. c. ⁊ xxij. ego sum paulus tharsensis nō ignote ciuitatis municeps. i. habitator vel oriūdus ¶ cethin ⁊ dodanim. ¶ origo istorū populorū cōmūiter ignoratur. Judei tñ dicunt q̄ cethim sunt romani. sed falsum est. q̄ romani ptim ex archadibus partim ex grecis. ⁊ maxie ex troianis ⁊ qbusdam aborigenibus. s. arūcis pelasgis archadibus siculanis ⁊ tocius grecie aduenis facti sunt. De quo solinus in polistor. c. ij. ⁊ salustius in catilinario nisi forte dicatur q̄ primi aborigines habitātes cethin dicti sunt. Et ne cesse est hoc aliquo mō confiteri q̄ numeri. xxiij. c. vbi dicit littera nr̄a venient in trieribus de italia. Jn hebreo dicit de cethin. ¶ ab hijs diuise sunt insule gentiuz ¶. i. isti filij iaphet s̄. numerati habitauerunt in diuersis insulis ⁊ multas terras occupauerunt. Et dicunt habere insulas gentiū ad differentiā. insularū iudeorū: vocabunt. n. iudei oēs populos gētes. ¶ in generatiōibus suis ¶. i. adhuc de isto iaphet orte sūt multe gñationes gentiū. q̄ quindeci gentes distincte. linguas distinctas habētes. oēs. n. hic nominati varia idiomata habuerunt: vt p̄z in hoc. c. ⁊ in sequenti. ¶ ſm linguā suam ¶. i. q̄ quilibet istorū p̄o se ⁊ filijs suis vnū ydioma habuit. Et q̄ iaphet quindecim habuisse noiatur filios. mediate ⁊ immediate. vt p̄z in lr̄a. iō quindecim ydiomata ab eo descenderunt: ⁊ q̄ cham triginta filios habuit. triginta ydiomata habuit: ⁊ q̄ sem viginti septem filios habuit. viginti septē ydiomata orta sunt. que simul faciunt ydiomata. lxxij. Et ponunt hic ista p̄ anticipationē. q̄ diuisio linguarū non fuit facta in istis mox vt nati sunt. sed in diebus phalech: vt p̄z sequenti c. vbi dr q̄m in diebus eius diuisa est terra: sed q̄ q̄m moyses ista scribebat iā facta fuerat diuisio ydiomatū. iō anticipauit hoc ad magis declarandū. ¶ filij aūt cham ¶. descripta generatione iaphet describit generatio p̄ cham. ¶ chus ¶. ab isto ethiopes descenderunt. sic. n. in hebreo ethiops. chus dr. ⁊ mesrayn. ¶ ab isto descendūt egyptij. vnde in hebreo mizrai egyptus dr. ¶ phut ¶. ab hoc descendūt libyes habitantes in p̄te meridiana orbis q̄ est in africa ⁊ valde calida harenosa plena serpentibus apud ethiopes ⁊ egyptios. vñ in terra illa fluuius est q̄ dr phut. ¶ ⁊ chanaā ¶. Jste est quē maledixit noe: vt p̄z p̄cedēti. c. ⁊ ab hoc gētes ille descenderūt q̄ terram ꝓmissionis. s. iudeā ⁊ arabiā tenebāt. ¶ filij aūt chus saba ¶. ab hoc dicti sunt sabei q̄ sunt in arabia inter quos thura multa nascunt. De qbus solinus ¶ i polistor. c. de arabia. Sz forte aliqs dubitabit quomō a p̄re denominet aliq̄ gens. deinde a filijs denominent alie gētes. cū denoiatio gētis fiat p continuitatē in gñationis successiōe p̄: aūt non hz aliā successionē nisi filios suos. ergo non dūt ipsi denominare alias gētes q̄s p̄. ¶ De hoc rñdet numeri. xxvj. c. ¶ Sz sciendū q̄ si oēs filij alicuius p̄is denominant singulas gētes vel tribus p̄ eorū nulla gentē vel tribū poterit denoiare. ¶ Ut cū oēs duodeci filij iacob denominēt duodeci tribus nō pōt ipse iacob denoiare aliquā gentē vel tribū. Et rō est q̄: nihil est p q̄ō p̄is progenies deriuet nisi p filios q oēs exhausti sunt q̄ singulas tribus denominant. ¶ Et sic tres filij noe nō denomināt spāliter aliqs gētes q̄ oēs filij eorū imediati denomināt gētes. Jn istis aūt de qbus fit q̄stio est iste mod⁹

Q̄. I. Filij sem cha ⁊ iaphet totū orbē possederunt.

Q̄. II A q̄ dicti iones qnque sūt grecorūdiomata. s. eolicum ionicum doricum atticum cōmune

Q̄. III. A q̄ dicta tracia sit.

Q̄. IIII. quo aliqua gēs dōminat a p̄re ⁊ alie gentes a filijs cū dē oiatio fiat p successionem.

q̄ si p̄ habebat duos vel tres siue plures filios. vnus eoꝝ non denoiabat aliquā gentē spāliter sed retinebat nomē gētis quā p̄ eius denoiabat ꝛ alīꝫ denoiabant gentes spāles. ideo dicendū q̄ nunq̄ hic computant oēs filī alicuius viri. sed manet aliquis de illis p̄ quez continuet ꝛ denoiet p̄na cognatio. ⌊ ꝛ emila ⌋. ab hoc descenderunt getuli prope cartaginē africanā habitātes i q̄ terra beatus augu. episcopus fuit. ⌊ ꝛ sabatha ⌋. ab hoc sabathēi dicti sunt ⌊ ꝛ regma ꝛ sabathaca ⌋. horū noia apud nos ꝛ populationes ignorant. ꝛ ipse gentes originē suam nesciunt. Et sic multi populi aborigines dicuntur. quasi originem suam cognitam non habentes. sicut magni sapientes ꝛ hystoriographi ꝓdiderunt. sic enim quosdā italos noiat aborigines solinus in polistor. c. ō italia ⌊ . filī regma saba: ꝛ dadā ⌋ nec isti cognoscunt ⌊ . porro chus genuit nemroth. ⌋ noiatur hic spāliter iste gigas q̄ potentissimus vir fuit primus regnare volens post diluuiū.

Quō. v. f

De nēroth iuētor astrologie: ꝛ orbis dimensionum.

¶ Iste occasionē prebuit cōfusionis linguarū inducens homines ad edificandū turri excelsam ꝛ ciuitatez. ¶ Iste sub anno a creatiōe orbis fere. milesimo noningentesimo astrologiam ꝛ orbis dimensiones inuenit vt ait isidorus in primo cronicorum. Refert autē philo in questionibus sup̄ gen̄. q̄ viuente noe multiplicati sunt filī eius vsq̄ vigintiquattuor milia virorū fortiū p̄ter puulos ꝛ mulieres ꝛ habebant sup̄ se duces tres. Refert methodius martir in libro ciliadus q̄ noe centesimo anno tertie ciliadis. i. centus annis post diluuiū genuit filiū noe ionichū cui trecentesimo anno eiusdē ciliadis. i. trecentesimo anno post diluuius donationes fecit. ꝛ misit eum in terrā ethā ꝛ intrauit vsq̄ ad mare quod dicit̄ heliocora. i. solis regio. iste accepit domū sapiētie a deo ꝛ inuenit astronomiā. ad quez uult nēroth gigas ꝛ accepit ab eo consiliū in quibus regnare debuisset. Jonichus iste quosdam futuros p̄dixit euentus de ortu occasu ꝛ successione regnorus qui nēroth suo discipulo enarrauit. ⌊ ipse cepit esse potens in terra ⌋. erat enim gigas corpore. audax mente. viribus robustus. cōsilio discretus. dominādi auidus ideo gētem adhuc rudem quibusdam psuasionibus ad se applicuit vt dōinaret i eis ꝛ deide alios sibi subijceret. Iste fuit prim⁹ oium regum in toto orbe ꝛ seculo. non. n. ante ipsum legitur aliquis regnasse. q: post diluuiū iste fuit primus oium regus cum adhuc hominibus cōgregatis ante babilonicā diuisionez cupet ꝛ oēs hoies sibi ipsi subicere volebat tanq̄ dñor: ideo suasit eis edificare turri babilonis ꝛ vrbē vt ibi esset sedes regni sui: ꝛ hoc deduxisset ad esse nisi de⁹ turbasset consiliū eius diuidendo linguas vnde postea nō potuit incipere dñari nisi in gente illa in cuius lingua ipse māsit. q: illi q erant diuersarū linguarū fugiebant ad inuicē velut se mutuo odissent. Et tñ iste ꝓcedēte tēpore magis. sup̄ alias gētes regnauit. q̄ super eam cuius lingue erat. Quod vero esset iste primus oium regū apparet q: neq̄ in sacra scriptura neq̄ i hystorijs gentium legimus ante istuz aliquos regnasse. De hystorijs gentiū notuz est q: nulla recordat huius tēporis. nam incipiūt ille a temporibus nini. precedens aūt tempus nullā neq̄ grecorū neq̄ latinorū neq̄ barbarorū aut nouit scripsit hystoria: vt ait eusebius in prologo. lib. cronicorum. ꝛ paulus orosius lib. primo de ormesta mundi ꝛ tñ iste multo fuit ante ninū. De sacra scriptura notū est. nā hunc nominat regem iquantū dicit fuit aūt principiū regni eius. ꝛ ante hoc non ponit nomen regis in tota sacra scriptura. Et sicut non scribitur ita non putat quisq̄ fuisse. ¶ Et veruz est hoc accipiendo de regibus post diluuiū. q: nullus ante istuz esse potuit cū iste esset in principio temporis. sed ante diluuium in prima etate seculi an fuerint aliqui reges nō apparet. cōstat. n. q̄ scriptura sacra nullū scribit regnasse. neq̄ etiā satis videbat causa regnandi. cum hoies nōdum haberēt cāz conueniendi politice eo q̄ necessitas est principiū cōmunicaonis politice ꝛ ista necessitas tūc non erat cū terra sufficienter prouideret homini etiā si agriculturaz non exerceret. ¶ Dicendū est tñ q̄ ante diluuium lz ista non essent multū necessaria erant tñ de facto. nā erat vsus agriculture ꝛ erat politica cōmunicatio. de primo p̄z deus. n. dixerat ade cū peccauit: in sudore vultus tui vesceris pane tuo. s. in. c. ꝛ ceperūt hoies de paradiso exclusi terrā colere. sicut cayn fuit vir agricola ꝛ offerebat deo de spicis q̄s colligebat de terra. s. iiij. c. ¶ Quod vero esset cōmūicatio politica p̄z q: cayn qui fuit primogenitus ade condidit ciuitatem q̄s ex noie filī sui vocauit enos. s. iiij. c. ciuitas aūt non est vnius sed multorū cōuenientium in vnitate loci ꝛ legis iō cōmunicatio politica tunc erat ꝛ cū fuerit in principio prime etatis a fortiori esset in discursu tēporis: ciuitas autē non est sine lege. lex aūt non ē sine executore. quā aristo. vocat distributiuū iusticie ꝛ hūc dicit in ciuitate magis esse necessariū q̄ panē. lib. iij. politico Jste aūt hz locum presidentis. iō facile est concedi regez esse cum ciuitas concedat. nam q̄ preest q̄ rex vel princeps aut alio nomine dicat cuz tñ ipse sit sūmus presidens nō differt. ¶ Adhuc potissimū q: augu. lib. xv. de ciui. dei. c. xx. dicit in illa ciuitate quā fecit cayn fuisse vsq̄ ad diluuiuz sex reges. quoruz primus fuit cayn. ꝛ dicit⁹ q̄ omnes illi qui noiant. s. iiij. c. de stirpe cayn fuerunt reges p̄ successionē in illa ciuitate quā fecit cayn. ꝛ ob hoc dicit q̄ ponunt tā pauci in progenie cayn vsq̄ ad diluuiū in progenie seth ponunt plures. istud satis erat ꝓbabile. verū tñ sacra scriptura nullū noiat regem in prima etate. primus oium cui nomen regis attribuit est nemroth. ¶ Jste aūt cum non potuisset regnare⁹ super oēs hoies diuisis linguis. regnauit sup̄ solos illos qui manserunt in lingua sua. ꝛ accidit ipsos manere in arath ꝛ in ciuitatibus q̄ hic nominant infra. vel vt melius dicat cum diuise sunt lingue iste mansit in vna lingua cū aliquanta multitudine hoium. singuli aūt sicut erant in lingua cōcordes cōueniebant seorsum ꝛ ibant in regionē vnam. Nemroh vo cum hoibus lingue sue mansit in babilone: vbi fuit ista diuisio. nolluit. n. inde recedere. Et licet alī vellent illam tenere regionē nulli concessit quia ipse erat potens. Tenuit ergo ipse regionē illam ꝛ dñatus fuit omnibus ibi manentibus. Et ita primus omniū regum fuit nemroth ꝛ primū regnum fuit in babilone ꝛ terra senaar vbi sunt iste ciuitates hic nominate. ꝛ istud est principiū regni assiriorū quod ponit primum inter oia regna mūdi. ¶ Et tñ nēroth in processu temporis cum Alie gentes cepunt hre sedes ꝛ vrbes in asia vbi ipse nunc manebat ipse quoq̄ cepit subicere eas sibi vt sup̄ multas linguas rex esset. Et hoc videt inuere littera cuz dicit principiū regni eius arath. nō dicit regnū ei⁹ fuit arath. ac si dicat nembroth cepit regnare in terra ista ꝛ tñ postea sup̄ multas alias ciuitates regnauit ꝛ de hoc itelligit lra. iste cepit esse potēs in terra. i. iste fuit primus dñs ante quē nullus alius erat dñs neq̄ rex sed oēs equales. iste aūt fuit primus ꝛ post eū multi fuerunt ꝛ sunt ⌊ . ꝛ erat robustus vēator coram dño ⌋. i. p violentiā hoies oprimēs tāquā aialia capta i venatione. ꝛ hoc publice faciebat q̄ ēst facere corā dño. q: deo oia nota sunt sicut dicunt fieri in oculis solis ea q̄ publice fit. vt p̄z. ij. re. xij. c. ¶ Uel dicunt coram dño fieri que occulta hominib⁹ sunt ꝛ soli deo nota sunt. s. q: si aliqs nolebat subici dñio eius publice vel occulte occidebat eū. ¶ Rabi. abenazdra dicit q̄ vocat robustus venator corā dño. q: cū vir fortis esset ꝛ viribus ꝛ arte aialia multa capet imolabat ea corā ydolis suis q̄ vocat deum. Sed prior senia melior est. ¶ Jste nemroth gentes subiectas ad cultum ydolorum coegit ꝛ eos ignē colere docuit in caldea post constructionē turris: vt ait ysidorus ethimolo. lib. vj. ⌊ ab hoc exiuit ꝓuerbiū. q̄si nēroth robustus venator corā dño. ⌋ vocat prouerbiū verbū valde cōe quod ab oibus recitat. ¶ Et q: nemroth fuit ferocissimus vir ꝛ opprimens hoies. q̄cunq̄ aliquis erat puersus dicebat de eo vulgariter in ꝓuerbio quasi nēroth robustus venator corā dño. i. sicut ille opprimebat ita iste opprimit. ⌊ fuit autē principiū regni eius arath ⌋ reges n. q: p violentiā intrauerūt libertatē tollentes hūanā: p violentiā ꝓmanere debebant. iō ad tutamia ciuitates muratissimas cōstruebāt. Primo ergo iste nēroth babilonē cum alīs sequacibus cōstruxit. in q̄ lz facta diuisione linguarū m⁹ti ab eo recederēt illi tñ q manserūt in vnitate lingue cū eo. steterunt cū eo i ciuitate quā semipleue edificauerāt. Et dicuntur ista hic p anticipationē q: nō cōtingerunt vsq̄ natiuitatem phalech: vt p̄z. c. sequēti. ⌊ ꝛ arach ⌋. q postea adila vocata ē magna ciuitas in terra caldeoꝝ. ⌊ ꝛ calāne. q mutato noie a seleuco rege vno de successorib⁹ alexādri magni vt ait paulus orosius. īij. lib. de ormesta mūdi. seleucia dicta est. ⌊ in terra senaar. ⌋ Dr̄ senaar q̄dā magna planicies in q̄ est babilonia. terra caldeorū q̄ lz nō sit vna planicies cōtinuata tñ per respectū terre aracusie pthie. assirie. medie. psidis ꝛ mesopotamie q̄ ei cōiuncte sunt hūtes situ asperū ꝛ mōtuosuz vt ait paul⁹ orosius. p. lib. de ormesta mūdi. tota terra senaar planicies dr̄: ꝛ sic

an añ diluuiū fuerint reges

p⁹ etate fuit vsus agriculture ciuitas non est sine lege nec sine executore.

nēroth gētes subiectas idolatrare cultus ignē colere docuit

cies dr: ⁊ sic dicitur.c.sequenti cum ꝓficiscerent de oriente inueniunt campū in terra senaar.qsi ꝑ mirabili ⁊ nobli hoc ponentes q: ex armenia in qua fuerant geniti post exitus de arca vsq; terra senaar nunq; campos ⁊ planicies inuenerūt ⌊de terra illa egress⁹ est asser.⌋ Incidēt aliter ponit hic hoc q: dictum fuit de babilone in q cum nēroth ⁊ alīs venit assur vir nobilis de genere sem. Et cum nollet repugnare deo videns intentionē peruersam aliorū edificantiū turri fugit de terra illa. ¶ Uel vt alī volūt destructa lingua in constructione turris. ⁊ ipse cū alī recceſſerunt recessit in quādā terram contra orientē ⁊ magis septentriōalē q; babilon ⁊ nūquā ab aliquo habitatā in qua sedes locauerunt eam a noie assur assyriā nominantes. Et edificauit ibi ciuitatē magnam q; post multū tempus a nino rege niniue dicta est. Et in hac ciuitate fuit regnū assiriorū quod ꝓprie incepit a nino q cupidine dominandi gentibus extraneis ꝑ quinquaginta duos annos arma mouit multas gentes in suā subiciens ditionem donec simul vita ⁊ bello caruit.a sagittaris in obsidione cuiusdam ciuitatis interfectus.de quo paulus orosius li. ꝑ.de ormesta mundi. ¶ Et durauit regnū istud ꝑ anos mille.⁊ quadraginta vt ait eusebius i cronicis vsq; ad sardana palū vltimū regē eorū qui valde muliebris fuit. De quo meminit aristo.ꝑ. ethico.dicens multi eorū qui in ptāte sunt similia paciunt sardanapalo.⁊ postea videns domū suam a q̄ dam prefecto noie arbatus ignibus deuastari ex desperatione flāmis se iniecit.de quo paulus orosius.ij.lib . de ormesta mundi.⌊ edificauit niniuē ⌋.iste assur ciuitatē illā edificauit sed nō vocauit eā sic.hic tn per anticipationē ponit.⌊⁊ plateas ciuitatis ⌋.s.plateas ciuitatis niniue vt aliqui volunt q̄ erant magne platee. ¶ Sed ſm litterā hebrayca dicitur edificauit ciuitatē latitudinis⌊ vel ciuitatē platearū. ⌋q: eadē dictio est apud hebreos ꝓlatitudine ⁊ platea.s.⌊ rehonot ⌋ ⁊ videt ꝙ nō ista fuerit ciuitas niniue ſ; quedā alia ciuitas magne latitudinis.⌊ ⁊ calle ⌋.alia ciuitas est quā edificauit iste assur.⌊ ⁊ resen quoq; inter niniuē ⁊calle ⌋.resen alia ciuitas est quā edificauit assur q̄si in medio regni sui. Iste ciuitates non habuerunt postea eadē noia que habēt in sacra scriptura.nā arath dicta est edesa vel ediſa calāne.dicta est seleucia.De hoc dicit ysidorus lib. xv. ethi.c.i.ſ.edesam vrbē mesopotamie condidit nemroth filius chus postq; de babilone migrauit in q̄ ⁊ regnauit:q̄ antea arath noiata est.ipse extruxit ⁊ calane postea que verso noie a seleuco rege dicta est seleucia.⌊ atvero mesrayn genuit ludin anami laabin. neptuin phetrusim celluyn ⌋.Isti non sunt in singulari numero.ſ; in plurali:vt ꝑ ex termiatione hebrayca.⁊ vt dicit hieronymus oēs isti populi ignoti sunt ꝓter labin q libies dicti sūt cū ꝓius ꝓtulerē.⌊ de qbus egressi sunt philistin ⌋.i. de istis populis ignotis nati fuerunt philistin q palestini dicunt a palestina terra in q̄ habitāt.palestina enī idē est qđ iudea.vnde isti philistin habitabāt mixti filīs israel.⁊ in ciuitatibus vicinis in littor̄ maris.in gaza.iopen.astalone.azoto acaron.geth.⁊ viculis eius cōtra phenices q habitant in tyro ⁊ sydone de quo ꝑ.re.vj.c.⌊ captaryn ⌋.ignoti populi sūt. Dicūt.n.aliqui hebrei ꝙ phetrusin ⁊ celluyn cōmutabāt ad inuicē concubitū suarū vxorū ⁊ ex tali cōmixtione philistin ꝓcreati sunt ad hoc mouenē q: dicit de qbus egressi sūt philistin. Sed istud nihil est q: nō significat nisi ꝙ de progenie istorū descenderint philistin q poterant descendere per modū honestū sine cōmutatione vxorū.⌊ chanaā aūt ⌋.ponunt hic filij descendentes de cham ꝑ lineā chanaā in quos venit maledictio data ꝑ noe chanaā.⌊ sidonē primogenitū suum ⌋ a quo ꝓstructa fuit ⁊ noiata ciuitas sydon in ꝓuincia phenicis apud tyrū ciuitatē q̄si per quinq; leucas distantē;⁊ sunt iste ciuitates satis ꝓpinq̄ hierusalē.Et apud illas christus ꝓdicauit:vt ꝑ mathei.xv.c.⁊ sunt iste ciuitates in latere septentrionali terre ꝓmissionis in cōfinio occidentis ⁊ septentrionis.mare.n.magnū est terminus occidentalis terre promissionis:vt ꝑ.numeri.xxxiij.c.tyr⁹ aūt est sup mare in latere septentrionis ꝑ q: libanus mons altissimus est in latere septentrionis:vt ꝑ numeri.xxxiij.c.sed libanus est apud tyrū q: yram qui erat rex tyri habebat in ptāte sua montem libani:vt ꝑ in.reg.v.c.diuiduntur aūt iste ciuitates a terra ydumee ꝑ montē libanū.⌊ etheum gebuseū ⌋.isti sunt populi q habitauerūt in terra promissionis quos expulerūt iudei: vt ꝑ in sequentibus libris sepe.⌊ amorreum ⌋.duplices erāt amorrei. ¶ Quidā habitant ante transitū iordanis ascendētibus de terra egypti apud moab ⁊ amon. ⁊ in istis fuerunt reges seon.⁊ og de qbus numeri.xxj.⁊ deu.ij.⁊ iij.⁊ terram istorū acceperunt in sortē due tribus ⁊ dimidia:vt ꝑ numeri.xxxij.⁊ deu.iij.⁊.iij.c.erant aūt alij amorrei vltra iordanez q cum chananeis eneis ⁊ alīs populis. congregati sunt in pugnā contra iosue:vt ꝑ iosue.ix.c.⁊ de istis amorreis erāt quinq; reges qui ascenderūt ad pugnandū contra gabaon quos suspēdit iosue i patibulis:vt ꝑ iosue.x.c.⌊ gergeseū. ⌋ iste populus hic noiatur.sed postea iter istos populos i alīs locis raro noiatur.imo quasi nūq; reperit nisi.j.xv.c.⁊ deu. vij.c.vel q: modicus populus erat.vel q: ꝓ israel modicum pugnauit.aliqñ tn pugnauit cōtra israelitas:vt ꝑ in lib.iosue.⌊ aratheum ⌋.q condidit archas oppidū quoddā contra tripolī in radicibus libani.⌊ cyneū. ¶ Sciendū ꝙ duplex est populus cyneus qdam qui ē de stirpe habrae de madian ⁊ erant filij ietro siue obab soceri moysi:vt ꝑ iudi.iij.c. Et dria magna est in scriptura istorū nominū apud hebreos.⁊ primi cynei scribunt ꝑ litterā samech.q̄ est.s.apud nos ⁊ debent vocari sinei:⁊ sic est in bibliis correctis.Alij cinei q descendunt de ietro scribunt ꝑ litteram.cof.⁊ apud nos per.c. ⁊ debent vocari cinei. ¶ Et illi primi deleti sūt a filīs israel cum alīs gentibus chananeorū. Isti secundi morati sūt apō iudeos ⁊ valde dilecti ab illis:vt ꝑ iudi.iij.c.Et de hoc habetur primo regum. xv.c.qñ dixit saul cyneo ꝙ recederet de medio malechitarū ne destrueret eos cū amalechitis.⁊ de isto ꝓphetat balaā numeri.xxiij.c.ꝙ ab assirijs esset delenda. ¶ Et ꝑ ꝙ loquat de isto q: alius cyneus iam fuerat cōsumptus ab israelitis cuz alīs chananeis. ¶ Etiaz q: post amalech imediate prophetauit de cyneis q: erant coniuncti amalechitis ⁊ isti erant descendentes adietro:vt ꝑ satis per illud qō fecit eis saul vt habet ꝑ.re.xv.c.⌊ aradium ⌋ ab isto nominati sunt aradij qui aradiū insulā possederunt angusto mari a phenicis littore separatam de quo solinus in polistor. ⌊ samarite ⌋ab hoc putant quidā constructā fuisse samariaz ciuitatē nobilem in terra promissionis. ¶ Sed falsum est q: amri rex israel edificauit illam.vt ꝑ.iij.re.xvj.c. ¶ Etiam q: ante tēpus illud nunq; nominat samaria in lib.iudicum vel regū.in primo ⁊.ij.nec in lib.iosue in diuisione sortiū vbi oia loca magna tunc existentia cōputant nominibus ꝓprijs.In iij.aūt ⁊.iij.regū.⁊ in.ij. paralipo.⁊ in prophetis q fuerunt post regē amri multoties noiatur samaria. ¶ Sed q: samaria significat duo.s.ciuitatē ⁊ prouinciaz:vt ꝑ.iij.re.x.c.vbi vocat samariā ciuitatē ⁊ in multis alīs locis.ꝙ autē sit nomē prouincie ꝑ.ioha.iij.c.vbi dr ꝙ oportebat xp̄m transire p samariā ⁊ transiuit p vnā de ciuitatibus samarie nomine sichar. ¶ Potuit ergo esse ꝙ ls ciuitas q̄ dicit samaria fuerit cōstructa p regē amri tn terra denominata fuisset samaria ab isto samarite principe q:.ij.re.xvj.c.dr ꝙ anteq; edificaretur ciuitas illa.vocabatur mons ille in quo sita fuit mons samarie.Et hoc tenendū esse plurimi putāt potius tn videt ꝙ ꝓius nō vocaret mons samarie.sed p anticipationē dictum est.q: ibi postea samaria cōdita est.⁊ hoc ꝑ q: dicitur vocata samaria a somer dño montis. ⌊ a matheū ⌋ab hoc denominata fuit ciuitas emath q̄ est in terra ꝓmissionis in latere septentrionali:vt ꝑ numeri.xxxiij.c.Et hec ciuitas postea vocata fuit reblatha de quo.iij.regū.xxv.c.nūc aūt vocatur antiochia ab antiocho rege syrie in q beatus petrus cathedram appostolat⁹ tenuit anteq; i vrbe rōana.ꝑ septē annos de quo in hystoria beati petri.⁊ in hystoria triptita romanorū pontificū.⌊ ꝑ hos diseminati sunt populi chananeorū ⌋.i.ꝑ istos homines filios chanaā nati sunt oēs chananei q dissēminati sunt in populos multos q: multe gētes de eis exierunt. ¶ Sed q̄ret aliqs quomodo isti populi chananeorum aliter nominant in exodo numeris.⁊ deuteronomio q: ibi nomiant .chananeus ⁊ ferezeus q hic nō pōunt. ¶ Respondet ꝙ hic nominant populi ſm noia virorū a qbus descenderūt.sed postea ꝑ tēporū circuitus aliqui populi istorū noia ꝓdiderūt. ¶ Et sic alig ō istis ⁊ forte samarite vocabātur ferezei.q: samarite dicunt a qbus terra samarie nūcupata est.sed illa terra est de terra ꝓmissionis q̄ tenebat ab istis populis septē descendentibus de cham.ꝓter cyneū aradiū Et inter istos noiant ferezei ergo oportet ꝙ pōant iter istos sed non pōt dici ꝙ sint amorrei.enei.ethei.iebusei.chananei ⁊c.q: tūc coinciderent.ergo oportet dicere ꝙ ferezei sunt samine.

falsa q̄dā hui⁹ gentis imaginatio

Qō.VII. duplex populꝰ cyneꝰ.

Qō.IX. cur chananeoꝝ populi nominantur diuersimode in diuersis libris

Qō.X. cur vnꝰ populoꝝ ex canāeis dr chananeus cuz nēo filiorū chanaā vocatꝰ fuerit ls nomine.

marite. ¶ De chananeis aũt. ſ. quare nominatur vnus illorum populorũ chananeus cũ nullus iſtorũ filiorũ chanaam ſic vocat⁹ fuerit vel q⁹ oĕs iſti chananei ſunt: q⁹ de chanaaz deſcendunt dubiũ videtur. ¶ Reſpondetur q⁹ iſti vocantur chananei. q⁹ vt. ſ. diximus a quolibet iſtorũ hominũ hic nominatorum denominatur aliqua gens. ſed cum ponatur hic cham oportet q⁹ aliqua gens ab eo denominetur. ſed hoc nõ poteſt eſſe niſi illa gens deſcendat per lineam alicui⁹ de filiis ſuis. ergo deſcendentes ab aliquo de filiis chanaã vocantur chananei. nõ q⁹ ſpecialiori modo q̃ꝫ alĩ ſunt de progenie chanaã. ſed vt denominatio patris eorũ non ceſſet. ¶ Et ſi dicatur quare ergo non nominat chananeus hic ſicut in alĩs libris ſepe nominat. ¶ Reſpondetur q⁹ ratio eſt q⁹ hic ſolum deſcribunt filĩ chanaã. chananeus autem non eſt aliquis filius chanaam. ſed eſt populus denominatus ab ipſo chanaam patre iſtorum. ⌊ factiq; ſunt termini chanaã ⌋. Deſcribit hic moyſes terminos terre iſtorũ q⁹ iudei habituri erant terram iſtam ⁊ habitauerunt ſimul oĕs iſti populi chananeorũ ideo vno termino oĕs claudebant. ⌊ venientibus aſidone vſq; ieraram. vſq; gazam. donec ingrediaris ſodomaz ⌋. Hic ponunt termini longitudinis ⁊ latitudinis terre chananeorum: ſydon enim eſt in latere ſeptentrionali in confinio ocidẽtis ⁊ ſeptentrionis. ſodoma. ⁊ gomorra que nunc vocantur mare ſalſiſſimum ſunt a parte orientali in angulo contingentie. meridani lateris ⁊ orientalis: vt pz. numeri. xxxiĩ. c. ideo maior longitudo illius terre eſt a ſidone vſq; ad ſodomã q̃ſi per diametrũ quadrati. gaza autem eſt ciuitas philiſtinorum in latere meridiei. contra angulum occidentis. ⌊ gomorram ⁊ adamã. ⁊ ſeboym vſq; eſa ⌋ iſte ciuitates cum alĩs duabus ſubmerſe fuerũt ꝓpter viciũ ſodomiticũ. ⁊ ibi eſt mare ſalſiſſimum ſiue mare mortuũ preter iaſa que eſt magis i fine terre ꝓmiſſionis. aliqui autem putant iaſſa eſſe ſegor ſiue bala vt ante nominabat q⁹ pentapolis ponit in valle vbi ſunt iſte ciuitates ⁊ q⁹ hic nominantur quinq; putat laſſa. vel ieſa eẽ vna de eis. ¶ Sed falſum eſt: q⁹ ſi eſſet aliqua non eſſet niſi ſegor q⁹ oĕs alie ponunt hic in littera. ſed nõ poteſt intelligi de ſegor q⁹ ſegor eſt magis intra terrã promiſſionis q̃ꝫ alie vt pz ex fuga loth ieſa aũt eſt magis in angulo terre chanaaz q̃ꝫ aliqua iſtarũ. ideo dr vſq; leſſa q̃ſi dicat. ibi finit iſta terra. ⌊ hĩ ſunt filĩ cham in cognationibus ⌋ q⁹ oĕs iſti diuerſas cognationes ⁊ diuerſos populos fecerunt ⌊ ⁊ linguis ſuis ⌋ q⁹ quilibet iſtorũ hic nominatorũ vnam linguã ſpecialiter faciebat pro ſua poſteritate. lz iſte lingue non fuerunt diſtincte imediate vt fuerunt diſtincte cognatiões: q⁹ diſtincte fuerunt cognationes a principio. lingua aũt ⁊ labium idem fuit ſemper in terra quouſq; in edificatione babilonis deſtructa fuit: vt pz ſequenti. c. ⌊ in terris ⁊ gentibus ſuis ⌋. q⁹ iſti populi habitauerunt mixti. ſ. q⁹ habitarent amorrei inter eneos ⁊ ſic de alĩs lz habitauerunt ſimul q⁹ termini terre vnius erant coniuncti ẽminis terre alterius: ⁊ ſic erant in diuerſis regnis ⁊ terris ⁊ varie gentes erant q⁹ non nominabantur eodẽ nomine ſed quelibet gens ⌊ nomĩe ſuo. De ſem quoq; ⌋ hic ponit tertia pars. ſ. linea generationis ſem. ⁊ lz ſem maior eſſet alĩs duobus fratribus dignitate tñ poſtponitur q⁹ intendit legis lator lineã ſem tenere in narrãdo. ⁊ ſi eã preposuiſſet oportebat interrũpere iõ preposuit alijs vt eas bene iuter tangens ⁊ dimittẽs lineã ſem latius ꝓſequereť. ⌊ De ſem nati ſunt patres oim filiorũ heber ⌋. nõ fuit heb filius immediatus ſem. ſed nominat eũ hic pp ſuã dignitatẽ: q⁹ ab eo dicit totus iſrael populus hebreus. vocant pres filiorũ heber oĕs aui ⁊ ꝓaui abaui. ataui. ⁊ tritaui filiorũ heber. q⁹ pr̃i filiorũ heber ſolũ fuit ipſe heber. pres ergo filiorũ heber fũt arphaxat filius ſem. ⁊ ſala filius arphaxat accipiẽdo filios heber ipſos qui ab ipſo imediate p ſe ipſũ deſcenderũt. ſi aũt accipiant filĩ heber oĕs deſcẽdentes ab eo tam mediate q̃ꝫ immediate. pres filiorũ heber nõ ſolũ erũt arphaxat ⁊ ſala. ſed ẽt filĩ heber ꝓſequenter quidã ſunt pres aliorũ ⌊ fratre iaphet maiore ⌋. lz ſem fuerit fr cham ⁊ iaphet. tñ vocať fr iaphet q⁹ ambo cõcordes fuerũt in tegẽdo verẽda pris ſui. ſicut ſimeon ⁊ leui habebãt alios decẽ fres tñ vocabant ipſi duo iter ſe fres: vt pz geñ. xlix. c. q⁹ cõcordes valde erãt ad oĩa etiaz lz dina haberet vndeci fres tñ fres eius vocant ſymeon ⁊ leui vt pz geñ. xxxiĩ. c. q⁹ ꝓ ea magis cõcordes ⁊ pugnãtes erãt littera nr̃a habet hic ⌊ maiore ⌋ qõ neceſſario referť ad ſez littera aũt hebraica hz h̃ adiectiuũ. ſ. ⌊ gadol ⌋ qõ ſignificat maiorẽ. ſed q⁹ littera hebrayca caret caſibus põt ſtare in genitiuo: ⁊ tũc referť ad iaphet: vt dicať. ⌊ fre iaphet maioris ⌋. vel põt referri ad ſem ſi ponať i ablatiuo vt ponit in littera nr̃a. ¶ Tñ quedã ꝓpoſitio denominãs caſualẽ habitudinẽ que adiungit iſti adiectiuo magis retorquet illud ad genitiuũ q̃ꝫ ad ablatiuũ. ⁊ tũc ẽ clara littera: q⁹ iaphet ſit maior vt ſupra determinatum fuit. ⁊ reſpondetur ad iſtam litteram q⁹ hic refertur maioritas ad ſem. non maioritas etatis. ſed maioritas dignitatis. ⌊ filĩ ſem helam ⌋. a quo nominanť elamite q ſunt populi aſiani in latere ſeptentrionali. ſ. babilonẽ cõtra orientẽ. Et iſti ſunt cõiuncti pſis. ſunt tñ magis meridiãi ⌊ ⁊ aſſur ⌋ ab hoc dicti ſunt aſirĩ iſte aſſur fuit cũ nẽroth gigantem in capuz ſenaar vbi inceperũt edificare babilonẽ ⁊ poſtea aſſur receſſit ab eis. ¶ Eſt. n. aſſyria terra i latere ſeptentrionis ſita ab oriente hñs parthiã ⁊ aracuſiã. ab occidẽte hz pſidem a ſeptentrione montẽ caucaſum a meridie mare rubrũ ⁊ ſinũ pſicũ: vt ait paulus oroſius lib. ꝑ. de ormeſta mundi. ⌊ arphaxat ⌋ a quo caldei nati ſunt. ¶ Caldea. n. ab oriente babilonem habet. ab occidente autem arabiam. a ſeptentrione meſopotamiaz. ⌊ lud ⌋. a quo ludĩ dicuntur ⌊ ⁊ aram ⌋ a quo nominantur ſyri. ⁊ ideo in hebreo ſyria aram nuncupatur. licet poſtea denominati fuerint a chamuel filio nachor: vt pz geñ. xxĩ. c. Sed de hoc veritatem apertius declarauim⁹ in cõmentarijs nr̃is ſup euſebio. ⌊ filĩ aram hus ⌋. Dicit nico. q⁹ iſte hus tenuit principatum damaſci ⁊ trachonitidis. ¶ Sed non videť verũ q⁹ damaſcus fuit ꝺdita ab eliezer damaſco procuratore domus abrae vt cõiter dicit. ſic etiã teſtatur ipſemet nico. j. xv. c. hul a quo auari gẽtes ſic dicte. ⌊ gether ⌋. ab hoc deſcendũt ethari ⌊ ⁊ mes ⌋. a quo dicunť meones populi in gretia in quibus natus fuit homerus poeta. ideo vocatur meonius vates: vt pz ex alexandreidis lib. i. cuius meoniũ redolẽt preconia ꝓvatem. De iĩs populis magis declarauimus in cõmentarijs ſup euſebio. ⌊ At vero arphaxat genuit ſala ⌋ cuius populus ⁊ cognatio ignoraťur. ⌊ a quo ortus eſt heber ⌋ qui fuit pricipiũ populi ſancti a quo primã denõinationẽ recipiunt iſraelite. ⌊ nomẽ vni phalech. eo q⁹ i diebus eius diuiſa ſit terra ⌋. nomẽ illius poſitũ fuit ab euentu eo q⁹ in tpe illo facta fuit diuiſio in terra. qui aũt habebat vnã linguã: ⁊ tunc habuit. lxxij. dr. n. in hebreo phalech. diuiſio. Et dicũt ex hoc iudei q⁹ heber habuit ſpiritũ ꝓphetie q⁹ ſciuit imponẽ nomẽ filio ſuo ex euentu futuro ⁊ ſatis eſt rõnale. Uel q⁹ dicať q⁹ terra fuit diuiſa in diebus phalech ñ dum phalech viueret. ſed in diebus phalech. i. qñ natus eſt. ſ. q⁹ p aliquot dies vel menſes diuiſio linguarũ pceſſerit i natiuitatẽ phalech. ⁊ tũc nõ oportebat q⁹ heber habuiſſet ſpiritũ ꝓphetie. Dicit diuiſa terra q⁹ i mltas linguas diuiſa eſt. Uel vt vult. ra. abenazra terra fuit diuiſa quãtũ ad etatũ durationẽ. ante. n. q̃ꝫ vaſtareť phalech viuebãt homines q̃ſi quingẽtis ãnis: vt pz de oibus. c. ſequẽti poſtq̃ꝫ aũt gẽit⁹ fuit phalech nũq̃ꝫ homines vixerũt niſi. vſq; ducẽtos ⁊ quinquaginta: vt pz ꝑr i littera: ⁊ ſic fuit etas diuiſa p mediũ. ⌊ ⁊ nomẽ fris ei⁹ gethã ⌋. ſicut ait beat⁹ hiero. iſti ppli nob ignoti ſunt vel pp nominũ antiq̃s mutatões q⁹ pp bella deleti ſũt. vel q⁹ lõginq a nob ſũt vel alĩs ppls mixti. ⌊ ⁊ ophir ⌋ ab iſto denominata fuit q̃dã terra ophir q̃ habũdat i auro. ⁊ dr mõtes aureos hr̃e: q⁹ i ſupficie montiũ multũ aurũ de cauernis terre a beſtijs erutũ repitur ⁊ ibidem a leonibus ⁊ griphis cuſtoditur: vt ait rabanus ſup libros regum. ⁊ ad iſtam inſulam offir mittebat quolibet ãno ſalomon claſſem ſuam ⁊ ducebat inde aurũ multum. vt pz. iij. re. ix. c. ⁊ x. ⌊ ⁊ facta eſt habitatio eorũ demerſa vſq; ſephar montẽ orientalẽ. ⌋ Iſtud relatiuũ non refert hic oĕs filios ſem q⁹ pene totam aſiam occupauerunt. ſed referť ad filios ietan qui imediate nominati fuerunt. ⁊ iſta nomina locorum nobis ignota ſunt ⌊ iſti ſunt filĩ ſem ⌋. ſ. ſ. enarrati ſm cognationes ⌋. q⁹ quilibet iſtorũ hic nominatorum faciebat per ſe vnam cognationem ⁊ vnum genus. ideo ſicut nominantur viginti ſeptẽ filĩ ſem ita nominantur viginti ſeptem cognationes ab eo: ⌊ ⁊ linguas ⌋ q⁹ quilibet iſtorum habuit vnam linguam non immediate vt nati ſunt ſed poſtquam lingue diuiſe ſunt tempore phalech. Et non nominauit hic ſcriptura iſtos filios ſolos q⁹ ſoli iſti erant quando lingue diuiſe ſunt. ſed q⁹ in diuiſiõe linguarum fuerũt tot lingue date quot familie erant ſub iſtis. ¶ Et lz filĩ iſtorũ multi nati eſſent ⁊ poſſent denoiare diſtictas familias ſicut pres ſui. tñ q⁹ non fuerunt date illis alie

lingue: ſed

Meones populi a quib⁹ homerus poeta meonius nuncupatus eſt

Quõ. xx. quo ſtad ligit q⁹ ſi ra fuit diuiſa

lingue:ſed ſolū paterne:ideo n ō cōminati ſunt cū alijs:vt ſa
cientes diſtinctā cognationē.quilz tñ iſtoꝝ hic nominatorū
55 multos filios hēbat quādo diuiſio linguaꝝ facta fuit.⌊ tre-
giones.⌋qz diuerſa loca occupabant:nec miſceban̄ gentes
iſtoꝝ inter ſe:ita ꝙ facerent vnū ꝓncipatū vel regnū: ſz mul
ta regna t regiones:⌊ in gentibus ſuis.⌋qz iſti non erant
vna gens:ſed diuerſe gentes diuerſis noīb⁹ nūcupate.⌊ hee
55 familie noe⌋.ſ.primarie.licet.n.iſti deſcēderent a diuerſis fi-
lijs t nepotibus noe primarie tñ tāq̄ a trunco ab ipſo noe
deſcenderunt.⌊ iuxta ppl̄os t nationes ſuas⌋.i.iſte familie
noe lz eſſent deſcendētes ab vnico ꝓnci.ſ.a noe.tñ inter ſe di
ſtincte erant per ppl̄os t nationes.i.per regna diuerſa t co
gnationes vel genera.⌊ ab hijs diuiſe ſunt gentes poſt dilu
uium⌋.i.omnes diuiſiones gentiū que nunc ſunt in toto or
be ab hijs tribus filijs nate ſunt.fuerunt aūt ante diluuium
alique diuiſiones:ſed non tāte: qz filij cayn t filij ſeth diuiſi
erant inter ſe ex mādato ade.ideo dī.ſ.iij.c. ꝙ cayn receſſit
contra orientalem plagam paradiſi.poſtea tñ aliqualr con-
iuncti ſunt.ſ.qñ filij dei.i.filij ſeth acceſſerunt ad filias homi
num.i.ad filias cayn.accipiendo de eis in vxores cōtra mā-
datum ade ꝓpter qō venit diluuium: vt patet.ſ.vj.c.

¶ L.S. De edificatione babel t ꝓfuſiōe linguarum:de filijs ſem vſq; ad abrahā t fratre eius: de morte aram qui genuit loth de egreſſu eorum de caldea vxore ſua.

Capitulū vndecimum.

IRat autē terra labij vnius: t ſermonū eorundē.Cūq; pro
ficiſcerentur de oriente inue
nerunt cāpum in terra ſenna
ar:t habitauerunt in eo.Di
xitq; alter ad ꝓximū ſuum.
Uenite faciamus lateres: t
coquamus eos igni. Habue
runtq; lateres ꝓro ſaxis: t bitumen ꝓro cemento
Et dixerunt.Uenite faciamus nobis ciuitatez t
turrem cuius culmen pertingat ad celū:t celebre
mus nomen noſtruz anteq; diuidamur in vniuer-
ſas terras.Deſcendit autem dominus vt videret
ciuitatem t turrem quā edificabant filij adaz:t di
xit.Ecce vnus eſt populus:t vnū eſt labium om
nibus.Ceperunt hoc facere:nec deſiſtent a cogi-
tationibus ſuis donec eas opere cōpleant. Veni
te igitur deſcendamus t cōfundamus ibi linguā
eorū:vt non audiat vnuſquiſq; vocē proximi ſui.
Atq; ita diuiſit eos dñs ex illo loco in vniuerſas
terras:t ceſſauerunt edificare ciuitatē.Et idcirco
vocatū eſt nomē eī⁹ babel:qz ibi ꝓfuſuz eſt labiuz
vniuerſe terre.Et inde diſperſit eos dñs ſup faciē
cunctaꝝ regionuz. Hec ſunt gñationes ſem.Sem
erat centū ānoꝝ qñ genuit arphaxat: biēnio poſt
diluuiū Uixitq; ſem poſtq̄ genuit arphaxat qn
gētis ānis:t genuit filios t filias.Porro arpha-
xat vixit trigintaqnq; ānis t genuit ſale.Uixitq;
arphaxat poſtq̄ genuit ſale trecētis tribus annis
t genuit filios t filias.Sale quoq; vixit triginta
annis:t genuit heber.Uixitq; ſale poſtq̄ genuit
heber q̄dringētis trib⁹ ānis:t gēuit filios t filias
Uixit aūt heber trigitaq̄ttuoꝝ ānis:t genuit pha
lech.Et vixit heber poſtq̄ gēuit phalech q̄drigē
tis trigita ānis:t gēuit filios t filias.Uixit quoq;
phalech triginta ānis t genuit reu.Uixitq; pha-
lech poſtq̄ gēuit reu ducētis nouē ānis:t gēuit fi
lios t filias.Uixit aūt trigitaqnq; ānis:t genuit
ſaruch vixit quoq; reu poſtq̄ gēuit ſaruch ducē-
tis ſeptē ānis t gēuit filios t filias.Uixit aūt ſa-
ruch trigita ānis:t genuit nachor vixitq; ſaruch
poſtq̄ gēuit nachor ducētis annis t gēuit filios
t filias.Uixit aūt nachor vigintinouē ānis:t ge-
nuit thare.Uixitq; nachor poſtq̄ gēuit thare cē-
tūdecē t nouē ānis:t genuit filios t filias. Uixit
qz thare ſeptuaginta ānis:t gēuit abrā t nachor
t aram. Hec ſunt aūt gñatiōes thare. Thare gēu-
it abrā nachor tarā. Porro arā gēuit loth. Mor
tuuſq; eſt arā ante thare patrē ſuū in terra natiui-
tatis ſue in bur chaldeorū. Duxerūt āt abrā tna-
chor vxorē. Nomē vxoris abrā ſarai:t nomē vxo
ris nachor:melcha filia arā patris melche t pris
ieſche. Erat aūt ſarai ſterilis :nec hēbat liberos.
Tulit itaq; thare abrā filiū ſuū t loth filiū Araz
filiū filij ſui t ſarai nurū ſuā vxorē abrā filij ſui:t
eduxit eos de bur caldeorūvt irent in terrā chana
am. Uenerūtq; vſq; arā ꝙbitaueſt ibi. Et fcī ſt di
es thare ducētorūqnq; ānoꝝ:t mortu⁹ eſt i aran.

¶ Undecimum capitulum.

IRat autem Poſtq̄ deſcripta fuit
hūani gñis in vlē mul
tiplicatio.hic ponitur linee abrahe electio. t
t tangunt duo. ꝑmo cuiuſdā ptis reprobatio
t cauſe eiuſdē appoſitio.ſcō ptis electe enūa
tio.ſcā ibi.he ſunt gñationes. ¶ Circa ꝑmū
⌊ erat aūt terra labij vnius⌋.i.oēs hoies hēbant vnū idioma
t ponit hic terra ꝓro hoibus cōtinens ꝓro contento ſm me
thonomiā. ¶ Et iſtud idioma qō erat cōe erat hebraicū: qz a
principio fuit: t ꝑz ꝑ ipōnē noiuz:qz adā ipoſuit noia rebus
ſm idioma illud qō tūc erat:ſz noia ibi ipoſita nō inueniunt
in aliquo idiomate niſi in hebreo.adā t eua noia hebrea ſūt
cayn t abel.noe.t ſic de oibus alijs:qz in hebreo iſta aliqd ſi
gnificant:ſed non ſignificant in aliq̄ alia lingua: t ꝑz hoc qz
qñcūq; ſunt duo noia.ſ.ꝑmitiuū t deriuatiuū hñtia eandem
ſram.opz ꝙ ſi vnum ſit latinū: t aliud latinū: ſi vnū grecū t
reliquū: t ſic in qualibet lingua: ſz ſic eſt ꝙ adama eſt nomē
hebreū ꝓmitiuū.ergo adā qō eſt ſuū deriuatiuuz erit nomē
hebreū. ¶ Sic ꝑz in cayn t ſuo ꝓmitiuo chanizi. ¶ Sed
forte dices ꝙ iſta noia non ſunt vt ꝑmitiua t deriuatiua: ſz
ſunt noia diuerſaꝝ linguaꝝ in voce coincidentia: ſicut ſepe
accidit ꝙ eadē vox que eſt in vno idiomate ſit in alio: t non
ſignificēt idē.ſicut iſta dictio leuauī.in latino ſignat id quod
erexi. Sed in hebreo ſignat cor meū. t iſta dictio peri. in lati
no eſt ſcā perſona impatiui de peo pis:ſed in hebreo ſignat
fructū.ſic dices ꝙ adā t adama hay. t haua. cayn t chanizi
non ꝓcordant in ſignificato:ſed ſunt noia diuerſoꝝ idioma-
tum. ¶ Rñdetur ꝙ hoc falſum eſt:qz iſta noia non ſolū con
cordant in voce:ſed ēt in ſigto:t tunc qñcūq; ſunt aliq̄ duo
noia eiuſdem vocis principalis t habēt idem ſigtū: t habēt
ſe ſm ſubtractionē t additione litterarum t varietate termi
nationis ſunt ſicut ꝑmitiua t determinatiua:ſz ſic eſt in oib⁹
iſtis:qz adā.dī de adama.i.terra: t ſic eſt eadē lra t idē ſigni
ficatū:qz adā ſignat exciſuz de terra: ſic dī eua vel haua in
hebreo de hay.hay.n.vita eſt.haua aūt mr viuentiuz dī. Sic
enim dī in textu gen.ij. t vocauit eā hauaz eo ꝙ eſſet mater
omnium viuentiū.ſic de cayn t chanizi. t chanici dicit poſ-
ſedit.cayn aūt poſſeſſio. Sic enim dicit gene.iiij.c. poſſedi ho
minem per deum. ¶ Diuiſis gentibus in plures linguas:
ita lingua hebraica que ante erat eadē apud omnes: manſit
ſolum in ſtirpe heber:ideo vocatur hebraica: t nō manſit in
omnibus deſcendētibus ab heber:ſed in ſolis illis qui erant
in recta linea per quam venit xps.vnde non manſit iſta lin-
gua in omnibus filijs heber:ſed ſolum in phalech: t non in
oibus filijs phalech:ſz ſolū in reu: t ſic oñr t nō in oib⁹ filijs
habrahe:ſz ſolū in yſaac: t deiñ nō in oibus filijs yſaac:ſz ſo-
lum in Jacob:ita pl̄es aſſerūt quoꝝ opinionē hic ſequūtur:

A

Qō prima. Probatio qō adaz ſit nomen hebreū.

Obiectio.

Qō.ſcā. Cur dī hebraica lingua.

ſed de

sed de veritate magis tangemus in cōmētario nostro super eusebium. ¶ Sed post non soluz māsit in tribu iuda de qua xp̄s descendit directe: sed ēt in oibus vndecim alīs tribub⁹. ¶ Et hoc valde mirabile erat: qz omnes filij alicuius ō istis erudirentur in lingua hebraica: sed solus vnus loqueret in ea. ¶ Et erat lingua hebraica cōpleta in omnibus verbis sicut omnia alia idiomata. nunc autem non est completa: qa solum illa nomina māserunt pure hebraica que in lege scripta erant z non alia. ¶ Et ratio fuit: qz hebrei mixti fuerūt alīs gentibus: z acceperunt idiomata earum. de his augu. de ciui. dei. lib. xv. ⌊labij vnius⌋ .i. vnius idiomatis ⌊z pmo num eozundē.⌋ vt aliqui volunt non soluz erat idē idioma materialr quātum ad voces: sed ēt quātum ad modū accentuandi z proferendi. Uel dī qz erat idem idioma vel eadem lingua gñaliter apud omnes: z non solū hoc sed etiam erāt ēdem sermones: qz nō erat aliquis homo qui pferret verba que alius non intelligeret. nūc autē in qualibet idiomate: lz cōmune sit. sunt aliqua verba specialia que ab oibus non intelliguntur. ¶ Fuit autem facta ista cōfusio linguarz quasi per centum annos post diluuiū. s. in diebus phalech: qz phalech natus fuit centū annis post diluuium. pz computando duos annos quibus natus est post diluuiū arphaxat: z triginta quinqz annis arphaxat anteqz gigneret: z triginta annos sale anteqz gigneret heber: z triginta quattuoz ānos heber anteqz gigneret phalech. qui simul sunt cētū z vnus annus. In diebus aūt phalech. i. qñ natus fuit diuisa est terra. ¶ Et dicit ra. abrahā abenazra qz in edificādo turriz illaz z ciuitatē fuit Noe z abraham. ¶ Qō autem Noe fuerit ibi cum edificantibus satis patet: qz omnes homines qui tunc erant edificabant ciuitatē: lz quidā bona intētione. alij autez mala. Et hoc apparet: qz cū littera dixisset quasi de oibus hominibus qz terra erat labij vni⁹. i. qz omnes loquebanē vna lingua subiunxit imediate qz recesserunt de pte orientali. q. d. omnes hoies: z venerunt in cāpum senaar. ¶ Itē qz dixerunt anteqz diuidamur in vniuersas terras. noe aūt isto tempoze viuus erat: qz cum linguarum confusio facta fuerit annis quasi centū post diluuiū. ergo edificatio ciuitatis que precessit confusionē linguarz fuit ad plus per centuz ānos post diluuium. Noe aūt vixit post diluuiū trecentis z quinquaginta ānis: vt patet. s. ix. c. ergo tūc viuebat. ¶ De abraham autez qz tunc viueret non videt possibile: qz cōfusio linguarum z inceptio cōstructionis ciuitatis z turris ad magl fuerunt post diluuiū per centū annos. Abrahaz autem post diluuiuz trecentis minus vno anno natus est. vel forte centum ter z vno cōputando duos annos post diluuiū anteqz natus esset arphaxat. Deinde ānos oium succedentiū ante qz gigneret vsqz annos thare septuaginta anteqz gigneret abrahaz. ergo videt qz confusio linguarz precessit ciuitatem abrahe quasi per ducentos ānos. Sed quomodocūqz dicat abrahaz natus fuit post diluuiū trecentis minus octo ānis: vt patet cōputando ānos oium a diluuio vsqz ad abraham. Et iste suprapositе cōputationes procedūt fm errozē quozūdam. ⌊cūqz pficiscerētur de oriente.⌋ non dicit hic lra spāliter de aliquibus eozum qz recesserint ab oriente: sed quasi de toto humano gñe loquitur. Et sic est veritas qz oēs quotquot tunc erant videntes terraz armenie nō esse bone dispositionis ad habitandū: qz tota illa terra mōtuosa erat: vt ait paulus oroſius. pmo lib. de ozmesta mundi. venerunt vt quererent bonū locum habitatiōis in plano. Et persuadet hoc qz lingua hebrea erat ante in oibus hominibus: z si ibi nō fuisset destructa: z pfusa mansisset eadē apud oēs: z cū ista confusio fuerit facta solū in edificātibus babylonē si aliq alīj homines mansissent in alia parte orbis qui nō cōuenissent ad edificandū in illis nō fuisset mutata lingua hebraica: sed flz est: qz in solis filijs heber per rectaz lineam messie mansit: vt supra dcm̄ fuit. Ista ratio satis demonstrat qō intendit. ⌊de oriēte⌋ .s. de terra armenie in qua habitauerat Noe post exitum de archa cum filijs suis quouscqz venerunt ad edificandam babylonem. Est autem terra armenie magis orientalis qz terra babyloniozum z caldeozum in latere caucasi montis septētrionalis: vt ait Paulus oroſius primo libzo de ozmesta mundi. ⌊inuenerūt campuz in terra senaar.⌋ Dicitur qz inuenerunt campum quasi pro magna z notabili re. cum ex armenia vsqz ad locum illum tota terra esset montuosa z aspero situ: vt declarat Paulus oroſius libzo pmo de ozmesta mundi. Et vocatur ista terra senaar non qz ante sic vocaretur: qz nullus vnqz hominum ad eam venerat nec etiaz in prima etate: qz in loco sepato habitabant: sed qz ipsi venientes ad eam sic eam vocauerunt: z ista terra senaar est terra caldeozum z babyloniozum. ⌊z habitauerunt in eo.⌋ forte fecerunt ibi aliquas paruas māsiunculas: z patet ex hoc cū sequenti qz quando isti mouerunt sedes de oriente ad locum illum non venerunt ea intentione vt turrem aut ciuitatez facerent: sed vt in plano habitarēt. Deinde venit eis in mentē vt facerent turrim z ciuitatem. sic enim dicitur qz primo habitauerunt in campo illo quasi nihil aliud intendentes. Deinde tractu tēporis quasi consiliantes dixerunt inter se venite faciamus lateres tc̄. ⌊Dixitqz alter ad proximū suum⌋ ideſt omnes inter se consiliati sunt vt facerent ista. ⌊venite faciamus lateres: ⌋ qz forte terra illa cum sit campestris lapides non habet. vel quia putabant solidius edificium esse de lateribus qz̄ de lapidibus. vel qz vt aliqui volunt intēdebāt ibi euadere ab alia destructione seculi per ignem. lateres aūt igni resistunt cū decocti sint. Lapides autē igne soluūtur in calcem. ⌊z coquamus eos igni⌋ vt duriozes sint. ⌊habuerunt qz lateres pro saxis z bitumē pro cemento⌋ .q. inuit qz edificatio que fiebat temporibus suis. s. moysi. vel qlibet bona z firma edificatio fiebat de lapidibus z cemento. lapides enim sunt principalis materia edificationis. cementum aūt i. calx posita inter lapides ad conglutinandum. z firmiter retinendū erat minus principalis materia. ¶ Nec accipit hic cementum pro fundamento edificij: vt cōmuniter appellare solemus: sed pro calce conglutinante: z isto modo vocantur quidaz artifices cemētarij. i. lictores vel superinductores in parietibus edificioz. Isti autez acceperunt lateres pro principali materia z bitumē pro secūdaria. Est enim bitumen fortissimum genus luti ad cōglutinandum: z nascitur in terra illa sicut in terra iudee. vel apud sodomā: vt pz. s. xiij. c. ⌊faciamus nobis ciuitatem z turrim.⌋ non fuit tunc nouiter excogitata turris vel ciuitas: qz cayn ante diluuiū ꝯdidit ciuitatem: vt pz. s. iij. c. z forte viderant eā Noe z filij eius añqz intrarent in archaz. ex qua exemplar assumpserant. tota aūt ciuitas cayn aquis diluuij destructa fuit: qz dimouerūt superficiem terre. ⌊cuius culmen pertingat ad celos.⌋ Non est intentio edificantiū qz turris accederet ad celos: qz ꝫ sciebant impossibile. Maxime cum esset ibi nemroth. qui astrologus erat z sciebat distantiaz celi a terra. maxime qz sciebant iter medium aerem frigidissimuz esse in quo generanē grādines nix z omnia metheoꝝ: z ibi impossibile est aliquid viuere ex loci frigiditate. ¶ Sciebāt ēt ignem esse ante celum in quo nulla res viuit: sed omnia consumuntur. Etiaz qz facere turrim accedentē ad celos non conueniebat fini eozū. Quia ꝫ aliquos: vt vult ra. sa. z nicholaus. ideo isti faciebant istam turrim altissimam: vt in ea defenderentur a diluuio qō iterū superuenturum expectabant. ¶ Hoc ergo stante non erat aliqua necessitas vel vtilitas facere turriz vsqz ad celum: qz diluuium non attigit celum alia vice: sed solum quindecim cubitos super montes excelsos. ¶ Alij autez dicunt qz ideo faciebant istā turriz altissimam vt defensarentur ab igne superuenturo z consumpturo seculum: sed hoc nihil ꝓderat: qz etiam si turris pertingeret vsqz ad celuz nihil ꝓficeret: qz ignis tangit superficiē concauaz orbis lune. Et ideo adhuc ibidem consumerentur nisi turris subintraret celum aperiēdo vel rumpendo illud quod non est imaginabile. ¶ Sed adhuc iste presumptiones sunt falsę. ¶ Prima. s. qz ipsi intelligerent saluari in ista turri a diluuio. qz Noe erat ibi cū edificantibus: z filij eius tres quibus deus sepe promiserat z posuerat pactum cum eis. ne vnqz emitteret aquas diluuij ad consumandam terram. ideo ipsi non permitterent turrim edificari ad talem finem. Et dato qz non stetisset ibi Noe nec filij eius. alij nepotes eius qui ibi stabant sepe ab eo audiuerant de pacto dei cum terra ne vnqz mitteret sup eaz aquas diluuij. Etiam quia si ipsi hoc intenderent non bene edificarent turrim de lateribus qui aquis consumi possunt: sed de lapidib⁹ duris saxeis. z forte magis facerent multas archas tales qles noe in diluuio habuerat. ¶ Nec ēt est vera scōa presuppositio. s. ō igne qz ipsi timerēt ignē z vellēt ibi euadē qz sic deus pepigerat nūqz se inducturū aqs diluuij sup terrā. ita pepigerat qz nūqz maledicēt terre pp hoies diçēs. nō igit̄ pcutiā vltra omnē aiam sicut feci: sed si ignis vniuersalr veniret

Cur lingua hebraica nūc est icōpleta.

B ſſ

Qō. m. Qñ fuit facta cōfusio linguarum

An abrahā z noe fuerit in edificatione turris z ciuitatis. Opinio.

Cōfutatio opinionis in parte. s. de abraham.

Quo tpe abraham natus sit.

C ſſ

ſſ D

ſſ

Qō. iij. Quo turris pōt pertingere ad celuz

Cur hō est turris tāte altitudinis

Qō. v. Cōfutatio pma

2ª cōfutatio.

veniret omnia consumeret magis adhuc q̄ aqua: q; magis actiuus est.in diluuio.n.non pierunt pisces nec arbores. si tñ veniret ignis oia quasi ꝓsumeret elementa ⁊ elementata.

R' ad dubium E ff

¶Quis ergo fuerit,finis vel intentio in edificātibus taꝫ altissimam turrim infra demonstratur. ¶Dom ergo q̄ ista loquutio est hiperbolica.⌊cuius cacumen ptingit ad celum⌋ i.q̄ sit valde alta excedens omnē altitudinē montiū ⁊rupiū atq; scopuloꝝ ꝓminētiū.sic enim dī sepe hiperbolice.astra ferit clamor.i.magne voces sunt.non tñ est sensus q̄ alique voces hic ꝓlate possent audiri vsq; ad celū.sic enim dī alexandreidis li.iij.de magno clamore feminaꝝ qñ caperet ciuitas thyrus ab alexandro.aurea femineus perstringit sydera clamor.⌊⁊celebremus nomen nr̄m.⌋Ex hoc pz q̄ intentio edificantiū non erat euadere diluuiū vel ignē:sed celebrare nomen suū.i.facere famosuꝫ.fama.n solēnis alicuius tunc dilatatur cū opa magna ⁊ memorabilia agit sicut erat ista turris. ¶Sed aliquis dicet q̄ ex hoc inferē cōtra.ea que supra diximus.s.q̄ oēs homines conuenerint ad construendā istā ciuitatem:q; celebritas nomina vel fama nūq̄ est ad seipsuꝫ sed ad alterum.Si autem omnes homines ibi erāt ad quos poterat esse nomen eoꝝ celebre:ad nullum certe. ¶Rndeē q̄ ꝯ non intendebant nomen suū celebrare ad aliquos tunc existentes.volebant tñ celebrare respectu futuroꝝ vt maneret memoria eoꝝ apud futuras generatiōes sicut nunc manet quāto magis si illi turriꝫ perfecissent sicut intendebant. ⁊ non fuisset locus depopulatus sicut nunc est ꝓpter peccata habitantiū in eo.sicut p̄dixerat ysa.xiij.c.⌊anteq̄ dispgamur in terras.⌋fm nicho. ⁊ ra.sa.qui tenent vnā de superioribus p̄suppositionibus est sensus.⌊anteq̄ dispgamur i terras⌋.i.faciamus istaꝫ turrim in qua defendamur a diluuio. ne diluuiū veniens ⁊ reperiens nos impatos dispergat coꝛpora nostra per trans sicut fecit in p̄decessoribus nr̄is. Uel aliter⌊anteq̄ dispgamur in terras⌋.s.q̄ isti loquebanē ꝓphetice de futura dispersione sua p̄ linguaꝝ confusionez.iō anteq̄ dispergenē in terras volebāt nomē suū famosuꝫ facē ¶Uel alr intelligēdo q̄ ipsi volebant dispgi per terras: q; non poterant oēs simul in vno loco viuere.iō anteq̄ diuidentur:q; tunc multi erant volebat facere aliq̄ memor abile per q̄ nominarenē vbicūq̄ essent.Imaginabanē enim q̄ nūq̄ genus humanū totum sic esset ꝓiunctuꝫ:vt tunc erat. ⁊ideo rectissime ꝓueniebat toti gñi humano ꝓiuncto facere opus mirabilius q̄ esset in toto orbe magis q̄ vni gēti ꝑticulariter: ⁊ rectissime sic fuisset nisi deus ꝓuidens aliā vtilitatem humani generis hoc fecisset. ¶Aliqui enim stulti credunt q̄ illi ꝓditores turris babylonice.ideo sic eā altissimam faciebant:q; volebāt per eam ad celū ascendere tāq̄ pugnaturi cū deo:vt fabulose referē per Ouidiū metamor.li. primo: ⁊ per oēs alios poetas q̄ gigantes volētes deos de celo ascendendo depmere.iō montes mōtibus iposuerūt vt accederent: ⁊ ibi pugnātes maximos lapides iaciebant.tandem ibi a deis deleti sunt euersis mōtibus sup eos'in monte vel potius cāpo.phlegra in macedonia. huius tñ erronee fabule.Solinus in polistor.c.de macedonia originē ꝓdit.Nullus enim tā capte mentis est:vt ad celū ascendere cōtra dei volūtatē se posse credat. ¶Maxime q; coꝛpa celestia cōpora grauia qualia sunt nr̄a dum moꝛtalia sunt nō sustineret. ¶Maxime ꝓpter obstaculū ignis intermedū ⁊ aeris caliginosi frigidissimi.in lra hebraica habeē. ⌊ne dispgamur in terras.⌋q; ponitur ibi⌊penafū⌋. q̄ non significat anteq̄: sed q; nō vel ne.s.q̄ isti faciebāt turrim magnā ne dispergerentur. ¶Intelligebant enim q̄ turris tāte altitudinis que celū videreē tangere q̄si vbiq; terraꝝ vel saltem in valde magna ꝓte videri posset.Et vt in tanta distātia potentiā visuā posset imutare eā grossissimā ⁊ amplissimā fecerūt.s.q̄ quando aliqs vellet recedē ex aliqua causa a ciuitate illa vbicūq; esset videret illā turrim: ⁊ sciret postea redire ad ciuitatē q̄ non contingeret si nō esset illa turris sic altissime posita: qa cū nundū essent itinera per que hoies scirent ire: ⁊ redire indigebant aliquo alto signo vt venirent ne pderenē aberrantes: ⁊ dispergerenē per totū orbem.Et hoc est q̄ dicit.⌊ne dispgamur in terras vniuersas⌋.i. nos videntes a longe istam turrim vbicūq; simus non dispergemur aberrātes p vniuersas terras.Et istā intentionē tangit aliqualr ra.abraham abenazra.nec credo q̄ sit aliqua verior ista: ⁊ ita ꝓcordans verbis textus ⁊ recte rationi,tamē littere nr̄e nō convenit que dicit anteq̄ dispergamur in terras.Et iuxta istaꝫ litteram dz esse alius sensus qui supratactus est.s. homines erant nunc ꝓiuncti: ⁊ intēdebant dispergi per terras quasi melius ⁊cōmodius sic habitaturi essent.ante tñ q̄ dispgerē tur voluerunt facere aliquid famosuꝫ qō in memoria posterum relinqueretur factuꝫ esse a toto humano genere cōiuncto quale erat facere turriꝫ ⁊ ciuitatē babylonis: ⁊hoc est celebrare nomē.Et ista fuit intētio littere nostre ⁊ eoꝝ qui trāstulerunt anteq̄ dispgamur: cum tamen littera hebraica dicat ne dispergamur. ¶Sed tenēdo litterā hebraicam debemus dicere necessario q̄ homines intēdebāt simul manere omnes non lōge ab illa turri: ⁊ ideo volebant eaꝫ facere talē qualem cogitabant. ⁊ vbiq; eā videre possent ⁊ nō errarēt: sed redire scirent ad locū: ⁊ tunc celebrare nomē esset facere rem vbiq; vel ex quocūq; loco cognoscibilē. vtraq; opionum istarum satis ex littera pōt habere colorē ⁊ motiuū.augusti.autem lib.xvj.de ciuita.dei.c.iij. ⁊.v. ⁊.vj. loquitur de hoc. ⁊ inuit qō intendebat facere istam turriꝫ contra deum quasi per hoc aliquid possent contra eum. Sed hoc non est multum ꝓbabile.Etiam non consonat littere que dicit celebrem⁹ nomen nostruꝫ ⁊c.Ideo tenenda est aliqua de duabus ꝓcedentibus opinionibus. ¶Aliqui autem putant q̄ ideo deus destruxit vnitatem lingue: ⁊ fecit ne edificaret turrim:q; superbe ista illi homines faciebant volentes aliquid celeste cognoscere vel alias qualr̄cūq; peccarēt. ¶Sz salua reuerentia istoꝝ non videtur verum. imo dicendū est fm superiores expositiones duas que verissime sunt q̄ isti nullo modo peccauerunt: q; malum finem non intēdebant nec iste actus erat de se malus.patet enim: q; facere turrim altissimam de se nō est malū vel bonuꝫ:vt fornicari vel furari:sed est indifferens. ¶Itē finis istoꝝ erat bonus.s. vt oēs videntes illā turrim altissimaꝫ non aberrarent: ⁊ omnes ibi viuerent.vel saltē ꝑpe illā ciuitatem: ⁊ sic iste actus erat bonus:q; actus indifferens fm se sortitur bonitatē vel malitiā ex fine. ¶Desiderabant enim omneꝫ sil' viuere.hoc.n.naturale desiderium est.cū homo naturaliter sit animal politicū: vt patet in primo politicoꝝ.c.i.ideo dicit philosophus.iij.politi.q̄ hoies desiderantes vitā ciuilem multa mala sustinēt vt eam habeant ⁊ eā non dimittunt nisi a malis fm vitā superexcedanē.qō autem aliquis vellet complere naturale desiderium nō deordinatum non peccat. sicut si quis vellit comedere moderate cū esurit.nō ergo videtur fuisse in hoc aliqō peccatū nec moꝛtale nec veniale. ¶Maxime q; inē eos erat sanctus Noe pater omnium ipsoꝝ ⁊ principalis edificatoꝝ: q; pater ⁊ princeps qui nō permisisset turrem fieri ad aliquem malum finem. ¶Tenendo autem aliam exposi tionem etiam non erat aliquid malum neq; peccatum:nam q̄ homines vellent facere aliquod famosum:quod in memoriam ipsoꝝ omnium maneret postq̄ per orbem diuideren tur non erat peccatum:quia desiderium glorie vel honoris non est de se peccatum:licet enim homini desiderare honorem quēdam: ⁊ bonis actibus illum ꝓcurare si non sit ille honor contra deum:vt si homo per honorem quem cupit detrahat aliquid diuino honori vel ꝓcuretur honor per rem malam aut in re mala in qua non est verus honor:sed vituperium.aut si contra expressam ꝓhibitionem dei.Hic autē nihil horum erat.Nam per edificare turrim altissimaꝫ nihil detrahebant diuino honori.etiam non ꝓcurabatur iste honor vel fama per rem malam:q; edificare turriꝫ non est de se malum:cum deus aliquando iusserit fieri edificia magna ⁊ munita sicut erat templum salomonis. Et postea cum illud iussit restaurari destructuꝫ a caldeis.etiam non erat ista res a deo expresse vetita:quia hucusq; non dederat talem ꝓhibitionem. ideo sicut licebat hominibus edificare domos in quibus habitarent:ita licebat turrim illam facere. Et ita nō erant de hoc tāq̄ de malo arguendi. Neq; valet ratio deus destruxit opera eius vel nō ꝓsperata sunt. ergo mala erāt vel malo animo fiebant:quia deus per altissimam ꝓuidentiam suam aliud de rebus disposuit cuꝫ opera nostra discordarent: ⁊ ideo vult vt non maneāt operata a nobis licet bono animo illa fecerimus: ⁊ illa in se nihil habeant. Satis est enim q̄ non concordent intentioni eius:sed neq; nos volūtatē demouim⁹ neq; tenemur in oibus ꝓcordare diuino voliti:ꝛ in qbusdam licitū est potius discordare. sic cū pr̄ meus aut filius moꝛiē certum est deo placere q̄ moꝛiatur. ⁊ tñ mihi displicet

Qō.vi

Qō.vij. Cur deus fecē ne turrim edificarent

Edificantes turrim bonū finez itendebant

Qūo ōsiderīū glie vel honoris est sine pcō.

Qō.viij. Edificātes turriꝫ non intendebant pugnaē cū deo vt ō gigantibus fabulose dicitur.

Cā cur turris ille eminentissima structa sit.

hō nō tenetur in oīb⁹ concordari dei volito.

displicet q̄ moriuntur: ⁊ licite de eorum morte doleo. Sic etiam inter viros sanctos inuenitur q̄ quidam alijs contraria velint: ⁊ tamē vtriq; ex charitate. Non ergo diffiniēdum est q̄ isti malum facerent ex hoc solo q̄ deus opera eorū destruxit. ¶ Sed quātūcūq; isti putarēt bene agere: tamen deus aliud disposuerat: ideo non permisit eos agere ꝓtra id qđ prefuerat: ⁊ futurum esse disposuerat. Deus enim licet aliqñ permittat nos cogitare ⁊ deliberare cōtra ea que ipse disposuit. tamen nūq̄ permittit nos contra ea agere: q; dispositio dei imutabilis est. sicut si deus disposuit ꝑseruare petrum ab hostibus ne occidaf: licet permittat hostes suos cogitare q̄liter eum occidant: ⁊ hoc eligere. nūq̄ tamen permittit eos hꝫ agere. Dis exemplis tota sacra scriptura plena est. hoc tamē non tollit libertatem arbitrij vel diminuit: vt patz. j. l. c. Et maiorem vtilitatem generis humani deus fecit impediendo ne turris construeretur ⁊ diuidendo linguas q̄ si lingua eadē mansisset ⁊ turris edificata fuisset. homines enim qui habēt eandē linguam magis coniungūtur ⁊ desiderant simul habitare. qui autē habent diuersa idiomata simul nō cōueniūt q; in meliori discordant. s. in intellectu ⁊ volūtate: q; nō pñt sibi adinuicē cōmunicare que volūt: ⁊ que intelligunt. in q̄ tota humana ⁊ ꝓpria delectatio est. sic enim ait Aristote. ix. ethi. q̄ viuere est: ⁊ hoc est cōcare mente ⁊ verbo. nō autē quēadmodum animalia in eodē pasci. ista enim cōcatio horum fit per verba: hꝫ ꝑm pbm in principio periher. sunt ea q̄ sunt in voce eaꝝ que sunt in anima passionum note. carētes autem vnitate idiomatis ista cōmunicare non valēt. Etiam q; necessaria ad vitaz animalē habere non poterāt congrue inter se cuz se non intelligerēt. Itē si illa turris ⁊ ciuitas cōpleta fuisset sicut illi facere intēdebant. tanta nobilitas ciuitatis ⁊ turris induxisset homines ad simul ibi morandū vel saltē circa illā ciuitatez. Et hꝫ vnitas idiomatis ⁊ siltanea cō moratio de se bona essent. per accñs tñ multuz nociua erant generi humano: q; si omnes homines simul habitarent non possent habere victū: q; modicū terre spaciū non sufficiebat cibos tante hominū multitudini exhibere. iō ad vitaz necessaria erat distinctio cōmorationis. Item facilius destrui posset totū genus humanū. Si enim bella insurgerēt cū omnes cōmorarentur oēs simul pugnarent: ⁊ sic magna clades sequeretur. Itez morbi magis inualescerent: q; nūc hꝫ vna terra pestifera sit: ⁊ quasi tota destruaf alia manet illesa ⁊ salubris ex ꝓtraria dispositione celi sup illam partem orbis. Si autē omnes sil' mansissent cū illa terra ex habitudie celi vel alias male disponereť omnes mori possent. Item q; ꝑm poetam corrūpunt bonos mores eloqa mala. cū ergo semp iter hoies mali ⁊ idolatre fuissent vel fuerunt: ⁊ sunt illi faciliter alios corrupissēt: ⁊ sic totus mundus erraret. Deus autem contraria facere determinauerat: ⁊ q; videbat q̄ ex vnitate lingue ⁊ cohabitatione ista sequebanť: ideo destruxit turrez ⁊ turbauit linguas. Si. n. omnes gentes ibi cohabitassent. alia pmixtio gñationū fuisset nec sequuta fuissent ea q̄ vsq; hodie fcā sunt: sed mūdus in quodā alio ordine pseuerasset: ⁊ q; deus pscierat quasdā gētes ex sua gra bonas futuras ⁊ quasdaz alias ex ꝓpria malicia prauas futuras: ideo distribuit diuersa loca diuersis gentib⁹. Precipue cū in hoc altissima ⁊ occultissima dei dispō cuz sit in locis quedā secreta latent que rōni fidei ⁊ nāe nō repugnant. ¶ Et si dicas quare non diuisit deus a p̄ncipio generis humani linguā: q; tūc possent existere iste vtilitates. ¶ Dico q̄ a p̄ncipio nō ōbuit statim lingua diuidi. si. n. mox vt facti sunt alia talia idiomata habuissent nō habētes aliquā cōicationē se non vt hoies dilexissent. Item q; non sequebantur aliqua de incōuenientibus supra assignatis. p̄cipue cū tota gens que in illa p̄ma etate erat seruabatur diluuio ꝓsumenda. ¶ Et tñ adhuc ibi quedā distinctio facta fuit: ⁊ si nō in lingua fuit tñ in diuersitate habitatiōis: q; adā spiritu diuino afflatus mandauit filijs seth. ne ꝓiūgerenť filijs cayn: vt de stirpe dānata messias non descenderet: ⁊ q; multi de filijs seth filiabus cayn mixti sunt eas in vxores accipiētes: iō venit diluuium: vt pz supra vj. c. In principio aūt secūde etatis non statim fuit facta linguaꝝ diuisio: q; conueniens erat vt homines simul habitātes aliqualr multiplicarenť: ⁊ deinde diuisio fieret: centuz ergo annis post exitū de archa vel quasi aliqualr multiplicatis hoibus ⁊ cogitātibus qualr in eodē loco simul habitarent deus linguas diuisit vt simul nō habitarēt. nec post diuisionem tm̄ cōmunicarent. Si hoies enim vlr idez idioma haberent magna foret cōicatio inter eos. Si enim nunc existente tanta diuersitate ⁊ varijs laboribus tanta cōicatio sit quāto magis si idiomatis idētitas existeret. ⁊ ¶ Descendit autem dominus ⁊ posita occasione destructionis lingue vnius hic ponitur ipsa destructio. ¶ Et dī dñs descendisse ad videndū turrim. nō q̄ deus descēdat: q; vbiq; est: ⁊ in ipsa turre que edificabaf erat: ⁊ intra ipsos edificates. Nihil. n. oibus entibus magis intimū est q̄ deus: sed ꝓformat se scriptura intellectui nr̄o vt mensuratū mensure. alias impoſe esset aliqlis intellectio. nos. n. imaginamur deum vt quēdaz potētissimū ⁊ honoratissimū regem in celo empyreo sedentē spiritib⁹ angelicis circūdatum. Et q̄n aliquid in his infimis nouit agit dicimus eū de superioribus ad hec inferiora descendē. Modus autē ſm veritatē per quē deus ista inferiora operatur a nullo nisi a beatis spiritibus eū clare videntibus intelligiť. ⁊ ciuitatem ⁊ turriz quā edificabant ⁊ nondū ciuitatis muri finiti fuerant. nec turris ꝓsumata: sed cuncta in fieri erāt. ⁊ filij adam ⁊ .i. filij hominum. Est hic adam nomē appellativuz idest homo: ⁊ vocat eos filios adam. i. non dei: q; ista nō deo instruente. sed ꝓpria voluntate suggerente faciebant. ⁊ ecce vnus est populus ⁊ .i. indiuisus: quia cuz omnes cognati essent vel fratres vel consobrini ⁊ vnam linguam haberent sibi inuicem iungebantur: ⁊ sic vnus populus erat. ⁊ vnū labium omnibus ⁊ idest vnum idioma. ⁊ vocatur labiuz: q; labijs ꝓfertur. ⁊ ceperūtq; hoc facere ⁊ idest edificare ciuitatem ⁊ turrim. ⁊ nec desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleant. ⁊ videbat enim deus in promptu q̄ isti consumarent que inchoauerāt: q; erant viri fortes roboze. ⁊ sani tenaces ꝓpositi: ⁊ q̄ omnia que volebant prompta erant: iō nisi deus eos impediret cōpleturi erant que inceperant. voluit ergo deus eis magnū prestare impedimentū vt in opere nullatenus ꝓcederent. ⁊ venite ergo ⁊ descēdam⁹ ⁊ ſm imaginationē nr̄az. loquit hic deus ãgelis tãq; vn⁹ magnus rex suis mistris: vt destruat opus aduersarioꝝ: descēdere aūt ad deū non ptinet. q; vbiq; est. angelis tñ ꝑuenit q; qñ sunt in celo non sunt in terra. hñt. n. loca diffinita: vt dicemus exo. ij. c. satis late. ¶ Ideo aliq angeli veraciter ⁊ realr descēderunt ad exequendū q̄ deus volebat. ¶ Dicit. n. Josephus q̄ angeli ventos mittētes euerterūt turriz. ¶ Sz hoc nō multū vr̄i: q; turris babylonica postea stetit: ⁊ vsq; hodie stat. si ḡ angeli aliqd euerterūt illud fuit modicuz: q; magna altitudo eius māsit in futuras gñationes. Melius ḡ vr̄i dōz q̄ angeli nihil destruxerūt: q; textus nō dicit q̄ deus vel angeli destruxerūt turriz: hꝫ q̄ diuisa lingua cessauit turris edificatio. Etiā q; opa que fiunt imediate a deo vel ãgelis perfectius fiunt q̄ ea q̄ fiunt ab hoie. Sicut ḡ q̄n aliqd gignitur vel causaf ꝑfectius causaf a deo p se q̄ a nā: ita q̄n aliquid a deo destruiť ꝑfectius destruiť: ⁊ eradicaf vsq; ad fundamenta ab ipso deo q̄ ab hoibus. ¶ Nec valet si dicas q̄ ea que agit nā ēt agit deus q; oibus rebus coagit tāq; p̄a cā influēs in effectū. ḡ q̄n deus p se agit causat ſm modū ꝓueniētē sibi soli. s. agere mirabilr. q̄n aūt coagit nāe nō attribuiť sibi ꝓpe actio: sed nāe. ipse tñ ministrat vires nāe: ⁊ nō cōicat entib⁹ nālibus tales vires q̄les ipse hꝫ. fortius agit p se q̄ coagens nāe. Dato tñ q̄ deus agēt ſz suas vires nō magis ageret solus nec minus q̄ si adderēt ei vires totius nāe: q; vires nāe que finite sunt applicate viribus dei infinitis nihil sunt. Si ergo angeli turrez vel ciuitatez destruxissent non reliqssent in eis lapidez sup lapidem vsq; ad fundamentū: sed nō fuit facta talis destructio vt p se pz. ergo nulla fcā fuit. ⁊ confundam⁹ linguā eoꝝ ⁊ .s. vnā linguā diuidēdo in plēs. ¶ Quot autē lingue ibi date fuerint non manifestatur ex littera hic vel alibi: sed q; supra precedenti capitulo cum enumeraret filios filiozum noe. Dicebat de singulis q̄ hēbant singuli linguas suas: ⁊ q; ibi computati sunt septuagintaduo. ideo dicitur cōmuniter q̄ sunt septuagintaduo idiomata. ¶ Utrū autem aliquod idioma de ibi datis perierit pereunte gente per bellicas clades ignoraf. Et an omnia ista idiomata que nunc sunt ibi data sint vel aliqua eorū hūana ꝙolūtas ⁊ industria fecerit incertū est. ¶ Qualr aūt ista ꝓfusio linguaꝝ facta fuerit. ¶ Rñdeť q̄ deus turbauit intellectus omniū istorum ⁊ fecit eos obliuisci idioma qō ante cognouerāt radendo ab intellectu eorum illū habitū cognitiuū verboꝝ ⁊ fig̃atoꝝ per vba illius idiomaꝫ. Et causauit in eis quosdam

habitus

Ꝟ

Qō. ix. Cogitaf ꝑt hō ꝫ dispositionez de sed nō facē.

Utile fuit hūano gñi ꝑdiri edificiū turris

ℒ

Qō. x. Cur a p̄ncipio nō diuisit linguas

nihil oi bus ēti bus ma gis inti muz est q̄ deus

An tu ris fuo rit ōstru cta.

Qō. xi. Quotq; lingue ibi date fuerant.

An alio qō idioma datū perierit pereūte gente.

habitus cognitiuos nouoꝝ verboꝝ vt sunt signa reꝝ: sed de oibus hȝs dubȝs magis dicemus in cōmētarȝs nr̄is super euſebiū. ⌊vt nō audiat vnuſqſq̄ vocē ꝓximi sui ⌋.i.non intelligat:qz ēt si diuersa idiomata ſtarent bene audiebāt se ad inuicē cū adhuc auditibus nō careret.vel dz ⌊vt non audiat vnuſquiſq̄ ⌋.i.vt audire nolit:qz diuiſis linguis cū vn⁹ laboꝝaret intelligere eū quē añ intelligebat: z non valebat ꝙuertebaſ in irā: z eū amplius audire nolebat. Et hoc ē qȝ deus intēdebat vt ſeipſos audire nolentes ab inuicē recederent z nō edificarent.⌊atq̄ ita dimiſit eos deus.⌋ qz qui ſe non intelligebāt ſil' manere nolebant: ſȝ vnuſqſq̄ eis quos intelligebāt iungebaſ: z tunc in varia loca oꝛbis z inſulas receſſerunt que poſtea a noibus eoꝝ appellate ſunt:vt tetigimus.s̄.ꝓcedēti.c.tūc tubal iuit in hiſpaniā. De cuius varia ppl'atione diximus in decl'atiōe p̄mi ꝓlogi.c.p̄. ¶Aſſur in aſſyriā.meſrayn in egyptū. chus in ethiopiā. z ſic de ceteris.⌊ex loco illo ⌋in quo ante oēs hitare volebant: ſȝ nemroth qui p̄ncipari volebat manſit in eodē loco cū eis qui eū intelligere poterant: z dñatus fuit ſup eos.quo moꝛtuo filiꝰ eius bellus q bellus nērothides dictus eſt vt pȝ alexandrei dis.iij.c.p̄.nīniuē aggreſſus ē. Sed paꝛ obtinuit:ſȝ eo moꝛtuo filius eius viuēs foꝛtiſſime pugnās eā totā obtinuit: z niniuez ciuitatē magnā quā aſſur ꝓdiderat:vt pȝ.c. p̄cedēti: z eā alio noie vocauerat a ſuo noie niniuē vocauit. ls hunc ninum aliq nolūt fuiſſe de ſemine nemroth z inuaſiſſe violenter aſſyrioꝝ regnū:vt dicit magr̄ in hiſtoꝛȝs ſcholaſticis. Alȝ aūt volunt q ninus fuerit de gñe ſem z filȝ aſſur. Et ſic ptineret ad eū directe regnū aſſyrioꝝ: ſed poſtea cupiditate dñandi foꝛas ꝓgrediens p̄mus alȝs gētiꝰ bella indixit:vt ait Paulus oꝛoſius p̄mo de oꝛmeſta mūdi: z yſidoꝛus ethimo.xvij. ¶Sed foꝛte aliqs dicet q̄re nēroth q erat cupidus dñandi z faciendi res famoſas poſtq̄ alȝ diſceſſerūt non ꝓſumauit turrim cū alȝs manētibus ſecū. ¶Rñdetur q q̄ lingue diuiſe ſunt pp edificationē turris:vt fuit vītas: z oēs ſeparati ſunt.tāt⁹ timoꝛ decidit in oēs iſtos q nūq̄ auſi fuerūt poſt aliquid edificare. Timebāt.n. q ſicut ante in edificantibus lingue diuſe ſunt.ita diuiderent nūc ſi iterum edificarent.Vel q aliud deterius eis ꝓtingēt: z ſic mā ſit opus inceptū p tpa triū regū.ſ.nemroth. belli z nini quo uſq̄ ſemiramis regina moꝛtuo ſuo nino reſtauranit z compleuit muros ciuitatis.De turri aūt nihil egit:vel qz nō potuit.vel qz auſa nō fuit.Deinde babylonē nabuchodonoſoꝛ reſtauranit z ampliauit.vnde ipſe ait danie.iij.c. nō ne hec eſt babylon magna quā ego edificaui in domū regni.⌊ z ceſſauerunt edificare ciuitatē.⌋qz ſe nō intelligebāt.iō ab inuicem recedebāt.⌊ z vocatū eſt nomē eius babel.⌋ ſigt.n.i hebꝛeo babel ꝓfuſionē vel ſubuerſionē:qz ibi ſubuertit deꝰ linguam vnā oiuz gentiū. ¶De magnitudine aūt huius ciuitatis z turris dcm̄ fuit.s̄.in.i.c.epl'e ad paulinū ſup partem babylonios.Dicit aūt Joſephus q tāta erat latitudo illius turris q videbaſ eſſe equalis altitudini.ſ.q eſſet q̄drata: z nimirū qz turris que in tā altū cacumē ſuuz erigere debebat ampliſſimo fundamēto ſubniti debebat.z illa latitudo faciebat q modicū alta videreſ.⌊qz ibi ꝓfuſuz fuit labiuz vniuerſe terre ⌋.i.ibi deſtructū fuit idioma qō erat gñale in tota terra.non q illud pierit:qz in heber z ſuis poſteris manſit:ſed qz fcm̄ fuit q non eſſet cōe ūcut ante erat.⌊ z inde ⌋.i.ex illo loco in quo deſtructuz fuit idioma cōe diſperſi ſunt hoies in oēs terras:qz oēs erant ꝓgregati in babylone:vt ibi habitarent: z qz ꝓfuſa eſt lingua receſſerunt.⌊hec ſunt gñatōes ſem.⌋hic poniť ſcōm.ſ.vnius ptis vel linee electio.z qz iſta eletio fuit in abꝛahā qui erat de ꝓgenie ſem.iō recapitulanť gñationeſ ſem.⌊ſem erat centū annoꝝ qñ genuit arphaxat Primogenitus ſem fuit arphaxat quē cētesimo āno genuit qz iſte erat ꝓueniens tpis oꝛdo ad gñandū.antiq.n. in pria etate poſt centū āꝰ cōiter gñabant:ſed poſt ſem.in ſecūda etate omnes citius gignere ceperūt:qz arphaxat in trigeſimoquinto anno. z alȝ p̄nr in tricesimo.ſem aūt citiꝰ genuiſſet:ſed impeditus fuit ne ante diluuiuz gigneret ꝓpter cauſas aſſignatas ſupꝛa.vj.c.non tñ intelligebaſ quaſi añ cētū annos hoies non gignerent:qz in p̄ma etate inuenimꝰ aliquos qui ad annuz ſexageſimumquintū gigneret ſicut malaleel genuit iareth.s̄.v.c.Sed ita accipiendum eſt q hoies in anno centeſimo z vltra gignebant q nūc non accidit: z tamē q tunc ante annos q̄draginta z triginta gignerēt nō eſt inconueniens aſſeri:qz erat in eis nō minoꝛ virtus q̄ in nobis:ſed nos mouemur ad dicendū q illi ſero gignebant: qz ſupꝛa quinto.c. inuenimus homines tarde genuiſſe eos quos genuiſſe affirmantur. ¶Sed iſtud nihil valȝ.valeret quidem ſi preſumeretur noiatos ibi fuiſſe p̄mogenitos eorum quoꝝuȝ filȝ dicuntur:ſed falſum eſt.multos enim alios filios genuerant:ſed eos ſolos ſcriptura cōmemoꝛat qui ptinent ad illam ſucceſſionem de qua fuit Noe cum ipſe ponatur extremus in illa narratione.accidit autem illos tarde generari.Hoc ſentit Auguſti.lib.xv.de ciuitate dei. ⌊biennio poſt diluuiuȝ.⌋ z ſic compleuit centuȝ annos ſem. duobus annis poſt diluuiuȝ.ex quo patet:vt ſupꝛa inductum fuit q ſem non erat p̄mogenitus noe:qz Noe genuit p̄mogenitum ſuuz anno quingēteſimo vite ſue. Et diluuiuȝ fuit āno ſexcenteſimo vite Noe.vt patet ſupꝛa in'fi.v.c. z in.vj. ergo p̄mogenitus noe cōplebat centum annos in āno diluuij.filius autem noe ſem non cōpleuit centum vſq̄ duos annos poſt diluuiuȝ:vt hic patet. ¶Et licet ſem dederit operam vt gigneret imediate:vt exiuit de archa iuxta mandatuȝ domini tunc factum ad eos. ⌊reſcite z multiplicamini. tamē illo anno gignere nō potuit:qz foꝛte aliqua idiſpoſitio in ipo vl' in vxoꝛem fuerit. Nec eſt dicendum q foꝛte ſem nō acceſſerit illo anno ad vxoꝛē ſuam: z ſic non genuerit:qz feciſſet cōtra dei p̄ceptū qui imediate vt exierunt de archa dedit eis p̄ceptum de vacādo generationi. Iſte ſem eſt qui vocatur infra.c.xiij.melchiſedech.non eſt enim melchiſedech nomē ꝓpꝛium apud hebꝛeos:ſed nomē appellatiuuz compoſitū z ſignificat id quod rex meus iuſticie: quia melech ſolum ſignificat regem.malchi vel malqui ſigt id quod rex meus.cedech ſigt iuſticiam. Iſte eſt de quo dicit apoſtolus ad hebꝛeos.vij.c.iſte melchiſedech rex iuſticie ſine patre. ſine matre. ſine genealogia:nec inicium dierum nec finē vite habēs.aſſimilatus autē filio dei manet ſacerdos in eternū: ſed de ſez legitur pater z mater.licet nomen matris non exp̄matur. legitur etiaz genealogia a parte ante z a parte poſt:vt pȝ hic. ¶Habuit etiam initium dierum:quia natus fuit nonagintaocto annis ante diluuium:vt patet ex ſuperioꝛibus. etiaz vite finem habuit:qz dicitur q vixit ſexcentis annis. ¶Reſpondetur q ſem z melchiſedech eadez perſona eſt: ſed ſub iſto nomine ſez legimus de eo omnia ſupꝛadicta:ſed ſub iſto nomine melchiſedech nec legitur habuiſſe patreꝝ nec mr̄eꝝ nec genealogiam nec p̄ncipiuz vel finem vite:ſed ſolum legitur q fuit rex ſalem z ſacerdos dei altiſſimi:vt pȝ.j.xiij.c. Et iſto mō loquitur apoſtoluſ ad hebꝛeos.vj. volens aſſimilare ſacerdotium chriſti ſacerdotio melchiſedech. ¶Vixit autem iſte ſem ſiue melchiſedech vſq̄ ad quinquageſimum annū vite iacob. ¶Quod ſic pȝ anni totius vite ſez fuerūt ſexcenticentū anteq̄ gigneret arphaxat z quingenti poſtq̄ genuit arphaxat.vt patet iſto.c. accipiūtur ergo centum anni quos habuit anteq̄ gigneret arphaxat.deinde triginta quinq̄ anni arphaxat anteq̄ gigneret ſale.deinde triginta anni ſale anteq̄ gigneret heber. deinde triginta quattuoꝛ anni heber anteq̄ gigneret phalech. Deinde triginta āni phalech anteq̄ gigneret reu. Deinde triginta duo anni reu antequaz gigneret Saruch. Deinde triginta anni Saruch anteq̄ gigneret nachoꝛ Deinde vigintinouez anni nachoꝛ anteq̄ gigneret thara.deinde ſeptuaginta anni thare anteq̄ gigneret abꝛaham.qui omnes ſimul faciunt quadringētos annos.p̄eter decem de quibus omnibus in iſto.c. deinde centum anni abꝛahe cum genuit yſaac:vt patet infra decimoſeptimo capitulo erunt quingenti.deinde ſexaginta anni.yſaac quando genuit Jacob.vt patet infra decimoquinto capitulo.erunt quingenti ſexaginta.Deficiunt ergo ad completionem totius vite ſez quinquaginta anni qbus nachoꝛ vixit poſt natiuitatem Jacob. ¶Noe autez vixit vſq̄ ad qn quageſimumoctauum annum vite abꝛahe.hoc fuit ante natiuitatem Jacob centum duobus annis. Et conſequēter fuit moꝛtuus ante filium ſuum per annos centuȝ quinquaginta duos.quod ſic patet a diluuio vſq̄ ad natiuitatem abꝛahe fluxerūt anni ducēti nonagintaduo addēdo eis duos annos q fluxerūt poſt diluuiū ante natiuitatē arphaxat:qō pȝ ex ſupioꝛibus cōputatiōibus. Noe aūt vixit poſt diluuiū trecēt⁹ qnq̄gita āꝰ: vt pȝ.s̄.ix.c.ōficiēt ḡ ad cōpletionē iſtoꝝ qnq̄gintaocto anni q ſumēdi ſi poſt natiuitatē abꝛahe vſq̄ ad illō ḡ tpꝰ vixit noe. ¶Si q̄rať q̄re i ōſcriptōe gñonū iſtꝰ

secunde

Sem alio noie dī melchiſedech.

Melchiſedech qd ſignificet.

Qō.xv.

Qō.xvi. Qō ſem vixerit vſq̄ ad qnquageſimū annuz vite Jacob,

Qō.xvii.

Qō.xiij. Cur nō cōpleta fuit turris ab his q remāſerāt

Latitudo turrij ſm ſententiam Joſeph.

Qō.xiiij.

Cur in descriptiõe 2e etaꝫ nõ facit ẽt mẽtionẽ de mõte vt fac in p̃a R°

secunde etatis.nõ dicit scriptura mortuus est sicut dicit deseribendo primã etatẽ. ¶ Rñdeꝺ q̃ rõ est: qꝛ nũqꝫ scriptura aliquid superflue ponit. In p̃ma aũt etate ponit ⁊ mortuus est ad ostendendam:qꝛ tunc enoch iustus nõ fuit mortuus: ſꝫ tulit eũ dñs in paradisum voluptatis: ⁊ vt nõ credaꝫ sic de alijs dicit de quoꝫ ⁊ mortuus est. In ista aũt etate nullus sic in paradisum translatus est:sed oẽs mortui sunt. ideo scriptura de oibus mortẽ subticet quasi oẽs equaliꝫ fuisse mortuos affirmans. ¶ Cõuincit ẽt error quorũdam ex istis gñationibus dicentiũ q̃ post diluuiũ nullus vixit vltra centuꝫ ⁊ viginti annos.iuxta illud qõ supꝫ dicebaꝫ.c.v. ⁊ erit vita hois cẽtuꝫ viginti anni.qꝛ hic legimus quẽlibet istoꝝ vixisse qngentis quadringentis.vel ad minus trecẽtis ãnis: vt ꝑz in littera. ¶ Dõm ergo vt ibiꝺẽ dcm̃ fuit q̃ illa taxatio tpis de cõuersatione ⁊ expectatione ad pniam intelligiẽ:qꝛ in illis centuꝫ viginti annis noe fecit archã: ⁊ predicauit vt peniterent de peccatis ne deus imitteret diluuiũ sup terras. ⌊ vixit arphaxat q̃ttuorcẽtis tribꝰ ãnis. ⌋ fuit ḡ tota vita arphaxat q̃dringentis trigintaocto ãnis. Et mortuꝰ fuit ãno q̃dragintaocto vite ysaac:qõ ꝑz:qꝛ sem vixit sexcẽtis annis: ⁊ mortuus est anno qnquagesimo vite iacob. remouẽdo aũt centũ annos qbus natus est sem anteq̃ gigneret superunt sexagintaduo anni sem sup vitã arphaxat de qbus tollanꝫ qn q̃ginta quos vixit sem dũ viueret Jacob.manebũt auferẽdi duodeciꝫ ãni: qui si auferanꝫ a sexaginta ãnis quos hẽbat ysaac qñ genuit vt ꝑz.j.xxv.c.manebũt ãni q̃dragintaocto qbꝰ vixerat ysaac qñ mortuus fuit arphaxat. ⌊ vixit sale postq̃ genuit heber quadringẽtis tribus ãnis. ⌋ ⁊ sic vixit sale q̃dringẽtis trigintatribus ãnis. ⁊ mortuus fuit decimooctauo ãno vite iacob ꝑz qꝛ arphaxat fuit mortuus ãno q̃ttuorgesimooctauo vite ysaac. Si aũt tm̃ vixisset sale sicut arphaxat deberent addi hꝫs ãnis trigintaqnq̃ ãni:quibus natus fuit arphaxat anteq̃ gigneret sale. Et tunc ptingerent vsq̃ ad vigesimũtertiũ ãnum vite Jacob.s.duodeciꝫ qui restabãt post q̃draginta octo.s.ad sexaginta qñ ysaac genuit iacob. ⁊ viginitres ãni de vita iacob q simul agũt trigintaqnq̃. Ab hꝫs aũt subtrahantur qnq̃ qbus minus vixit sale q̃ arphaxat: ⁊ erunt decez ⁊ octo ãni vite iacob. ⌊ vixit aũt heber postq̃ genuit phalech q̃dringẽtis triginta ãnis. ⌋ ⁊ sic sunt oẽs ãni vite heber quadringenti sexagintaq̃ttuor ꝓiungendo triginta ⁊ quattuor supiores. ⁊ mortuus fuit heber septuagesimonono anno vite iacob.ꝑz qꝛ heber vixit magis q̃ sale trigintauno annis:qꝛ heber quadringentis sexagintaq̃ttuor.sale aũt q̃dringentis trigintatribus.dato ḡ q̃ ambo fuissent nati eadẽ die cũ sale mortuus fuit ãno decimooctauo vite iacob supaddẽdo trigintaunũ annos qbus magis vixit heber pueniret numerus ad q̃dragesimũnonũ annũ vite iacob. qbus addãtur triginta ãni qui subtrahunt de ãnis sale: qꝛ vixit isto tpe añ heber ad septuagesimũnonũ ãnũ vite iacob. ⌊ vixit phalech postq̃ genuit reu ducẽtis nouẽ annis. ⌋ ⁊ sic sunt oẽs anni phalech ducenti trigintanouẽ. Et mortuus fuit ãno q̃dragesimooctauo vite abrahe.s.decẽ ãnis ante ãnũ quo mortuus fuit noe.ꝑz qꝛ accipiendo triginta ãnos phalech añq̃ gigneret reu ⁊ trigintaduos ãnos reu añq̃ gigneret saruch. ⁊ triginta ãnos saruch añ nachor. Et vigintinouẽ ãnos nachor añ thare. ⁊ septuaginta ãnos thare añ ortũ abrahe sunt centum nonagintaunus.ad cõplendũ aũt ducẽtos trigintanouẽ adhuc manẽt q̃dragitaocto ãni assumẽdi de vita abrahe vsq̃ quos vixit phalech ⁊ Noe: vt supꝫ oñsuꝫ est mortuꝰ est ãno qnquagesimooctauo vite abrahe. ⌊ vixit aũt reu postq̃ genuit saruch ducẽtis septẽ. ⌋ Et sic sunt oẽs ãni reu ducẽti trigintanouẽ ꝓiungẽdo trigintaduos ãnos quos hũit añq̃ gigneret ⁊ mortuus fuit ãno septuagesimooctauo.s.tribꝰ annis postq̃ intrauit abrahã terrã chanaã:vt patet.j.xj.c.vite abrahe.ꝑz qꝛ cũ phalech ⁊ reu eq̃libus annis vixerint si in vno die nati fuissent oportebat q̃ eodẽ die mortui fuissent: sed phalech vixit triginta annis añ ortũ reu. ḡ reu fuit mortuus triginta annis post mortẽ phalech.phalech aũt mõtuꝰ fuit ãno q̃dragesimo octauo vite abrahe:vt.s.ꝑz.ḡ reu mortuus fuit ãno septuagesimooctauo vite abrahe. ¶ Tẽpore istius nemroth iuit ad ꝑsas ⁊ docuit eos colere ignẽ: ⁊ etiaꝫ caldeos. ¶ Quare aũt iste nemroth ignẽ colere docuit ꝼm illos qui dicũt q̃ hoies huius tpis timebãt destructionẽ futurã p ignẽ diceꝫ q̃ ideo nemroth colebat ignẽ ei aliqd deitatis attribuendo: vt nõ vteret eos qñ oẽs alios ꝓsupturus

Error q̃rundã opinantiuꝫ q̃ post diluuiũ nullus vixit vltra.ixo. annos.

Qõ.xviij. cur nẽroth docuit colẽ ignem.

esset. ¶ Sic.n.ait marcus varro iter gẽtiles vir acutissimuꝫ in libro sacroꝝ q̃ aliq dñ colebanꝫ:qꝛ boni erãt. alij aũt colebanꝫ ne nocerẽt sicut febris.timor.discordia. ⁊ filꝛes.de qbus augu.vj.de ciui.dei. ¶ Sꝫ qꝛ supꝫ ꝓbauimus q̃ isti nullã destructionẽ futurã nec p aquã nec p ignẽ formidabãt diceꝫ q̃ iõ colebat ignẽ tãq̃ inter corpa pfectissimũ vl tãq̃ magꝭ vtilez.sicut egyptij aquã colebãt:qꝛ valde eis vtilis erat:qꝛ tota terra egypti ꝓ maiori ꝑte a nilo irrigua est: vt ꝑz deute. xj.c. ⌊ vixit ãt saruch postq̃ genuit nachor ducẽtis ãnis. ⌋ Et sũt oẽs ãni vite saruch ducẽti triginta anni. ꝓiungendo trigita quos hẽbat qñ genuit nachor. Et mortuus fuit ãno centesimo ꝓmo vite abrahe q̃ fuit ꝓmus ãnus vite ysaac. Ꝑz qꝛ reu pr̃ istius postq̃ genuit istũ vixit ãnis ducẽtis septẽ ⁊ mõtuꝰ fuit ãno septuagesimooctauo vite abrahe. Iste ãt vixit ãnis ducẽtis triginta postq̃ genuit eũ reu. ḡ si addantur viginti tres ãni quos vixit saruch post mõtẽ reu.accedet nũs super septuagesimũoctauũ ad centesimũ ꝓximũ annũ vite abrahe. Et ille ẽ ꝓmus ãnus vite ysaac:qꝛ ãno cẽtesimo genuit abraham ysaac.vt ꝑz.j.xvij.c.tpe huius saruch belus nẽrotides babylonis rex intrauit assyrias: sed pax aut nihil in ea obtinuit. ¶ Isto tpe regnũ scythax qui a nobis gothi dñr.icepit vbi ꝓmus rex fuit thanus. ⁊ post eum ninus. ⌊ vixit aũt nachor postq̃ genuit thare cẽtũ nouẽ ãnis. ⌋ Et sic sũt oẽs ãni nachor centũ q̃dragintaocto: ⁊ mortuus fuit ãno q̃dragesimonono vite abrahe ãno quo fuit mortuus phalech vel saltem vno anno post. Et ꝑz qꝛ si accipianꝫ viginti nouez anni ipsius qñ genuit thare. ⁊ septuaginta anni thare qñ genuit abrahã sunt centũ minus vno.deficiunt ḡ ãni quadraginta nouẽ qui sumẽdi sunt de vita abrahe. ¶ Tpe huiꝰ nachor regnũ egyptioꝝ incepit in quo ꝓmus rex Zoes siue mineus dictus fuit.ita.n.multi existimãt: ſꝫ nõ ꝓuenit hoc intẽtioni eusebij lib.cronicoꝝ q in ꝓmo ãno abrahe ponit icipere decimãsextã dinastiã egyptioꝝ.i.decimũsextũ ꝓncipatũ regale ⁊ quelꝫ dinastia durabat aliquãto tpe. ⁊ h̃ hꝫ eusebius ex libris manetho historiographi egyptioꝝ: ſꝫ qñ incepit regnuꝫ egyptioꝝ: neq̃ apud eusebiũ ponit certitudo cũ ipse icipiat in dinastia decimasexta. ⌊ vixitq̃ thare septuaginta annis ⁊ genuit abrahã. ⌋ volunt aliq q̃ abrahã sit ꝓmogenitꝰ thare: qꝛ hic ꝓponit alijs filijs. ¶ Sed nõ vr rõnale:qꝛ ꝼꝫ cõez opinionẽ tenet q̃ sarra fuerit filia arã: ſꝫ abrahã solũ hẽbat decẽ ãnos vite sup sarrã: vt ꝑz.i.xvij.c.nunqd ne centenario nascetur filius ⁊ sarra nonagenaria piet. ergo oportet q̃ si abrahã erat ꝓgenitꝰ q̃ aran genuisset eã ad magis qñ erat octo vel nouẽ ãnoꝝ.ꝑz ꝓña: qꝛ cũ abrahã solũ fuerit natꝰ decẽ ãnis añ sarrã: vt ꝓbatũ est: ⁊ abrahã natus fuit añ arã: vt ꝓsupponũt illi. ḡ solũ manebãt ad plus nouẽ ãni:qꝛ nõ poterat nasci arã post abrahã minus q̃ per vnũ ãnũ: ſꝫ q̃ aliqs hõ gñet in decimo ãno: maxime in etate illa in q̃ nll's gñabat añ tricesimũ annũ. vꝛ ipol'e. ḡ vnũ istoꝝ añcedentiũ.s. vl q̃ sarra fuerit filia arã.vel q̃ nõ fuerit arã natꝰ post abrahã. Primũ aũt cõiter tenẽt.s.q̃ sarra fuerit filia arã. ḡ dõs est q̃ abrahã nõ fuit ꝓgenitꝰ: ſꝫ ponit h̃ ꝓmus nõ etate: ſꝫ dignitate:qꝛ vir iustus ⁊ radix ppli dei. ⁊ linee per quã venit messias.sic.n.supra dixim⁹ de sem filio noe:q ꝫ nõ eẽt ꝓgenitꝰ.ponit tñ añ alios.vt ꝑz.ẽ.vj.c.qꝛ ꝓcessit eos dignitate:vt ibiꝺez patuit. Sepe.n.scriptura ordinẽ nãe ꝓposterat pp ordinẽ dignitatis.ꝑz.n.q̃ abrahã nũq̃ vocatꝰ fuit sic:sed abrahã quouscq̃ mutauit deus nomẽ eius:vt ꝑz.j.xvij.c. tñ sp vocat eũz scriptura abrahã:vt ꝑz h̃: qꝛ abrahã maiorẽ dignitatẽ signat q̃ abram: qꝛ abram sigt prez excelsuꝫ. Abrahã vero signat patrem multaꝝ gentiũ vel ppl'oꝝ. ⌊ hee sunt aũt gñatiões thare. ⌋ hic ponitur articulus: ⁊ fit ꝓncipiũ:qꝛ sicut supꝫ cõputate sunt gñationes scde etatis a sem vsq̃ ad abrahã: ita hic cõputãtur gñationes tertie etatis:que incipit in abrahã ⁊ ista secũda etas fuit minor in duratione q̃libet alia etate: qꝛ ꝼm cõputationẽ vitatis hebraice ⁊ bibliã nr̃am solũ duravit ãnis ducẽtis nonagintaduobus.ꝑz qꝛ.ẽ.ix.c.dcm̃ fuit q̃ noe vixit post diluuiũ trecẽtis qnq̃ginta ãnis: ſꝫ ꝼꝫ cõputationẽ superiorẽ Noe vixit vsq̃ ad quinquagesimũoctauuꝫ annum vite abrahe in cuius natiuitate incepit tertia etas. ergo si subtrahãtur isti qnquagintaocto ãni vite abrahe manebunt ducẽti nonagintaduo anni quibus durauit secũda etas.lxx.autez interpretes computant aliter ponentes cuilibet supradictoꝝ plures ãnos ante generationẽ: ⁊ sic faciũt valde plꝛes annos.s.mille septuagintaduos in secũda etate.

Quo tẽpore icepit scitarum regnum.

Qõ.ix. Quo tẽpore icepit regnum egyptiorum. ꝑ opio

Ordo dignitatis in sacra scriptura ꝓponit ordini naturę aliqñ

¶ E

¶ Et ly abraham sit caput tertie etatis tñ incipit cõputatio in thare vt fiat mẽtio de alijs duobus filijs eius fribus abraham.s. arã ⁊ nachor ꝑp miraculũ fcm in arã ⁊ abrahã: si verũ ẽ ⁊ ꝑp vxores patriarchaꝝ qui sunt de semine achor. ⌊ porro arã genuit loth ⌋. ⁊ sic loth fuit ꝓsobrinus abrae.tñ vocat eũ frem: vt ps.j.xiij.non fit aũt mentio de vxore arã qualiter vocata fuerit: qr mos sacre scripture est nũq̃ de feminis curare nisi ꝑp aliqd speciale mysteriũ. vxor aũt abrahe noiat: qr fuit mr̃ pr̃iarchaꝝ. vxor vero nachor: qr filie sue fuerunt vxores pr̃iarcharuꝫ: vt ps de rebecha: ⁊ pñr de lia ⁊ rachele vt ps.j.xxiij. ⁊.xxix.c. ⌊ mortuus est arã ante pr̃em suũ. ⌋ Jn hebreo dr̃ sup faciẽ patris sui ⌊ idẽ est ⌊ ante ⌋ vel ⌊ super faciẽ. ⌋ ⁊ intelligit dupl'r. vno mõ ⌊ ante pr̃em suũ ⌋. i. anteq̃ moreret pr̃ suus: qr alij filij. s. abrahaꝫ ⁊ nachor mortui sunt post mortẽ pr̃is sui tharc. Arã aũt mortuus fuit añq̃ pater moreret. ⌊ vel ante pr̃em suũ ⌋. i. corã pr̃e suo. s. vidente thare ⌊ in terra natiuitatis sue. in hur caldeoꝝ. ⌋ Jstud nomen hur significat duo. vno mõ significat ignẽ in lingua caldaica. alio mõ est nomen ciuitatis. accipiendo primo mõ est sensus ꝙ aran mortuus fuit in igne caldeoꝝ. Dicunt. n. aliq hebrei fabulã ꝓtexentes ꝙ thare pessimus ⁊ idolatra erat ⁊ accusauit abrahã filiũ suũ corã nẽroth ꝙ non coleret ignez: ⁊ ideo in igne posit⁹ fuit: sed dei miraculo illesus exiuit arã aũt dicebat in corde suo ꝙ si abrahã illesuꝫ esset ipse coleret ⁊ confiterer deũ celi. Si aũt nõ coleret ignẽ sicut alij. cũ aũt exiuit abrahã quesitũ fuit ab arã quid coleret: ⁊ rñdit se colere deũ celi. iõ i ignẽ positus fuit: ſz qr magnã fidẽ nõ hũit ibidẽ expirauit. ⁊ isto mõ exponũt qd hr̃. j. sequẽti. c. ¶ Hoc tñ non hz apentiaz ꝙ pr̃ accusaret filios de cultu dei ẽt: qr si eos accusasset ipse recessissent ab eo ⁊ nõ venissent cuz eo: ſz dr̃. j. ꝙ thare tulit secũ abrahã ⁊ loth ⁊c̃. Et venit in aran. Etiã non videt vez ꝙ positi fuerint in igne: qr dr̃ in littera ꝙ thare tulit abrahã ⁊ loth. ⁊ sarai ⁊c̃. ⁊ eduxit eos de hur caldeoꝝ: sed manifestũ est ꝙ loth nõ fuit posit⁹ in igne nec sarra. Etiã dato ꝙ abrahã in igne positus fuisset nõ eduxisset eũ inde thare: qr ipse accusabat eũ ad mortẽ. ¶ Et dato ꝙ postea ꝓdolens filio vellet eũ inde extrahere. tñ nõ pmitteret a nemroth qui ꝑsequebat ad mortem oẽs non colẽtes ignẽ. ¶ Jtẽ ꝓsupponit fl'm. s. ꝙ accusaret eos corã nẽroth qr tũc non viuebat. nã tpe abrahe: vt appet ex oib⁹ cronicis ãtiqs. s. Josephi. pauli oroſij. eusebij. augusti. helinãdi regnabat viuus ꝙ succedit belo. Belus ãt successerat nẽroth. ergo non viuebat tunc. ¶ Jtẽ thare nullo mõ accusaret filios q̃si nõ colentes ignẽ cũ ipse eẽt verus dei cultor. ⁊ q̃ fugit aut venit de hur caldeoꝝ in terrã chanaã. Jõ venit qr ibi patiebatur ipse cũ ꝑgenie vel domo sua dura a caldeis hitatorib⁹ terre illius qui deos multos colebant. sic inuiẽ iudic. v. c. vbi achior ꝓnceps amonitaꝝ loquutus est oloferni de ꝑgenie iudeoꝝ dicens. Ppl's iste de ꝑgenie caldeoꝝ est. hic ꝓmum in mesopotamia hitauit qm̃ noluerũt seq deos pr̃uz suorũ q erant in terra caldeoꝝ deserẽtes itaq̃ cerimonias pr̃uz suorũ qui in multitudine deoꝝ erãt vnũ deũ celi coluerũt q ꝓcepit eis vt exirent inde ⁊ hitarent in charra. Et ita apparet ꝙ thare q exiuit erat verus dei cultor. ¶ Sz obȳciet aliqs ꝙ illud de abrahã intelligaẽ. ⁊ non de thare, Sz dõz ꝙ non stat: qr ad thare ⁊ filios suos lr̃a referr̃. Et hoc exꝑsse ponit aug. xvj. de ciui. dei. c. xiij. vbi ꝓcludit, vñ manifestũ est domũ thare ꝑsecutionẽ passaz fuisse a caldeis ꝓ vera pietate qua vnus ⁊ verus ab eis colebaẽ deus. ⁊ augu. ibi dicit ꝙ thare ⁊ abrahã filius eius colebãt verũ deũ: sed nachor filius thare colebat idola. vnde fl'z appet id qd iudei de thare confingunt. ¶ Sed mouenr̃ hebrei ex eo qd hr̃ iosue. xxiij. c. s. trãs fluuiũ hitauerunt pr̃es vr̃i ab initio thare pr̃ abrahã: ⁊ nachor seruierunt q̃z dijs alienis: ⁊ ita de thare ⁊ nachor patet ibi ꝙ fuerint idolatre. ¶ Sz dõm ꝙ istud nõ obstat: qr thare ⁊ nachor fuerũt idolatre post q̃z recedẽtes de hur caldeoruz venerãt in charrã. Sz añq̃ veniret nõ erat idolatra thare. imo ideo cõpulsus est venire: qr nolebat colere idola: vt dcm̃ est. vñ non est vez qd dicunt de hur caldeoꝝ. Dz ĝ accipi hur scõo mõ. s. vt est nomẽ ciuitatis: ⁊ tũc ponit lr̃a ista vt exponens ⁊ expositũ. s. ⌊ mortuus est arã in terrã natiuitatis sue in hur caldeoꝝ. ⌋ ⁊ ista terra natiuitatis arã erat ciuitas hur in terra caldeoꝝ. erat. n. abrahã fm originẽ suã caldeus ⁊ iõ dicunt oẽs iudei descẽdere de caldeis: vt ps iudith. v. c. ex verbis achior: ſz ista moꝛs nõ fuit violenta ſz nãlis: qr vt ait Josephus. Sepulchrũ arã demonstrat in hur ciuitate caldeoꝝ. ⌊ nomẽ vxoris abrahã sarai. ⌋ Postea aũt vocata fuit sarra: vt ps.j.xvij.c. Rõ aũt mutatiõis fuit: qr sarai fz hebraicam interpretationẽ sigt id qd ꝓnceps mea. Et sic refert ad vnũ. sarra sigt id qd ꝓnceps. Et sic referr̃ ad multos absolute accipiẽdo. Uel põt referri: qr sarra multoꝝ ppl'oꝝ fuit mr̃ sicut abrahã pr̃. lz plus se extenderit pr̃nitas abrahe q̃z mr̃nitas sarre: qr abrahã habuit multos ppl'os de gñe ismael quẽ genuit ex agar ⁊ multos de gñe filioꝝ cethure: vt ps.j.xxv.c. isti aũt nihil pertinẽt ad sarrã. ¶ Sed cui⁹ filia sarra fuerit clare non hr̃: qr sicut textus noiat vxorẽ nachor melchã fuisse filiã aran: ita noiaret vxorẽ abrahe esse filiã arã: sed non noiat. ergo nõ fuit filia eius. Jtẽ qr dr̃. j. ꝙ tulit thare loth ⁊ abrahã ⁊ sarai nurũ suã. si aũt fuisset filia araz fuisset neptis thare. ergo nõ vocaret eã nurũ sed neptẽ. ¶ Et si respõdeas ꝙ vocat eã nurũ: qr vere nurus erat cũ esset vxor filij sui ad huc non valet: qr tũc ẽt deberet vocare melchã neptẽ suã eẽ nurũ suam: qr erat vxor filij sui nachor: sed non noiat sic. Jn ꝓrium dicet aliqs ꝙ satis pz ex textu ꝙ sarai sit filia araz: qr j. xx. c. dixit abrahã ad abimalech. al's soror mea est: qr filia ẽ pr̃is mei: sed nõ mr̃is mee: ⁊ assumpsi eã in vxorẽ. ⁊ sic non erat sarra de aliqua cognatiõe exñea: sed de cognatiõe abrahe. ¶ Rñdet ꝙ hoc nõ ꝓbat intẽtũ. imo magis oppositum: qr ex illo textu ꝓcludit ꝙ sarra fuit filia thare: qr dr̃ filia patris mei est: ⁊ ꝙ fuerit filia alterius vxoris. ¶ Et si forte dicas ꝙ ly vocet filia pr̃is sui: nõ vocaꝝ filia thare imediate: ſz mediãte arã. sicut dr̃ nüi. xxxij. iayr esse filius manasse. nõ ꝙ fuerit filius eius imediate: sed ꝙ descenderit ab eo medianti bus alijs vt ibidẽ ꝓbauimus clare. sic ẽt daniel vocauit nabuchodonosoꝛ pr̃z balthasar. tñ non erat pr̃: sed ꝓpauus: qr in medio intercidit euilmerodach ⁊ alij: ⁊ sic dicit hiero. super istũ passuz qui hr̃ daniel. v. c. ⁊ hr̃ exꝑ de vbo. signifi. c. nã ⁊ rex nabuchodonosoꝛ pr̃ tu⁹. i. ꝓpauus more scripture que auos ⁊ deinceps pr̃es appellat. ¶ Adhuc nõ vr̃ valere: qa non solũ dicit hic ꝙ erat filia pr̃is sui: sed ẽt ꝙ erat soror sua ergo vr̃ ꝙ erat vere soror. Maxime qr subdit imediate: ⁊ accepi eã in vxorẽ. q. d. lz equal'r graue esset accipe in vxorez sororẽ meam tñ accepi. ¶ Et istud satis vr̃ rõnabile ꝛsonare verbis textus: ⁊ hoc tenerẽ nisi duo me mouerẽt. Primum auctoritas doctorum: qr oẽs dicũt ꝙ sarra fuerit filia aram. Scõm qr nõ vr̃ credibile ꝙ abrahã cũ esset tã scũs vir accepisset eaz vxorẽ suã: qr iste gradus semp fuit ꝓhibit⁹ nisi ꝓp necitatẽ vt in ꝓncipio gñis hũani: qr cayn ⁊ seth acceperũt sorores suas in vxores: ⁊ hoc ꝓhibitũ est valde leui. xvij. c. Et rñdet ad ista argu. imediata qñ dr̃ ꝙ non solũ dicit abrahã ꝙ sit sarra filia pr̃is sui: sed ẽt dicit ꝙ est soror sua. dico ꝙ pñt aliq vocari fres ⁊ ab eodẽ pr̃e qui tñ nõ sunt veri fratres. ps. n. j. xij. c. ibi vocat abrahã loth filiũ arã frez suũ. cum sit ꝓsobrinus. ergo eodẽ mõ vocabit sarrã sororẽ loth filiam arã sororẽ suã: lz fm veritatẽ sit ꝓsobrina. Et ẽt posset dici ꝙ loth erat filius eiusdẽ pr̃is cũ abrahã licet pater abrahe esset auus loth. sicut manasse q non erat pr̃ imediate iayr vocaꝝ pr̃ eius: vt ꝓximus. Sic ĝ posset vocari sarra filia pr̃is abrahe sicut poterat loth qui erat vere fr̃ eius. s. sarre. ¶ Ad aliud qñ dr̃ ꝙ abrahã accepit eã in vxorẽ lz graue videret. ¶ Rñdet ꝙ nõ intẽdebat hoc dicere abrahã: ſz volebat cõcludere veritatem dicti sui ⁊ dicti abimelech. q. d. sarra sororem mea ẽ: qr ẽ filia pr̃is mei. i. neptis pr̃is mei: ⁊ tñ qr nõ obstãte hoc nõ est total'r soror mea: sed magis ꝓsobrina. iõ accepi in vxorẽ. ¶ Ex hijs euidenter pz ꝙ sarra nõ erat de aliqua alia cognatione exñea: sed cognatione thare: ſz vtrũ fuerit filia thare vel aran nõ pz: ita euidenter: ita oẽs doctoreſ tenẽt ꝙ fuerit filia arã: qõ sic pñt persuaderi. Jn sacra scriptura nũq̃ ponunr̃ mulieres nisi ꝓp aliqd magnũ misteriũ: ſz hic ponitur iescha filia arã. ergo dz poni ꝓp aliquã dignitatem vel misteriũ. Sed nihil tale videt posse assignari nisi ponaꝝ esse vxor abrahe. ergo dicetur ꝙ iescha binomia est. Et vocatur alio nomine sarra. Sic enim multe mulieres ⁊ viri in sacra scriptura habent nomina varia: vt ysai. ⁊ iesse. iosue. osee. ⁊ ⁊ Jesus. de quibus satis multoties dicimus: vt habetur. j. trigesimo sexto capl'o. ⁊ ps exo. xxxiij. c. ¶ Jtẽ semp fuit modus sanctoꝝ patriarchaꝝ accipe vxoreſ de cognatione sua. Sed de cognatiõe abrahe erat hic iescha filia arã ⁊ nõ aliq alia de suis cui posset copulari. ergo duxit eã. añs pz qr pr̃iarche intendebant vitare idolatriã in se ⁊ in tota sua ꝑgenie.

iõ volebãt

vxor abrahe fuit mr̃ patriarcharum.

Qõ. xxj. An arã sit mortuus in igne ⁊ abraham posit⁹ in eodem.

opinio fabulosa iudeorum.

Qõ. xxij. Cuius filia fuit sarra.

Ad primaz rationem.

Ad secũdã

Qõ. xxiij. An sarra fuerit filia thare vel aram.

Motiuum hebreoruz ꝙ thare coluerit idola.

Solo.

Mos sanctoꝝ pr̃iarchaꝝ erat vt accipent vxores de cognatiõe sua.

Deo volebant accipere vxores de ſua ꝓgenie: que nō eſſent idolatre: q̄ in alijs cognationibus terre oēs ad idola declinauerant. maxime hoc eſſe debuit in abrahā q̄ fuit ſciſſimus inter patriarchas: & ipe mādauit ſeruo ſuo eliezer q̄ nō acciperet filio ſuo yſac vxorem de chananeis: ſed rediret in domum natiuitatis ſue. ſ. in nachor. in meſopotamiaz: vt patet .xxiiij.c. & ſi arguas q̄ accepit abrahā in vxorē cethuraz q̄ erat gētilis .xxv. rñdebiť late. ¶ Jtē thare hēbat duas neptes filias aran mřimonio copulādas: & duos filios ſuos: ſicut ergo vnā neptē. ſ. melchaz tradidit filio vni. ſ. nachor: ita debuit tradere aliā. i. ieſchā que alio noie dř ſaray alteri filio i. abrahe & nō hoi alterius tribus vel cognationis ꝓcipue q̄ magis abrahā deſideraret hře vxorē de cognatiōe ſua q̄z nachor: q̄ nachor poſtea peſſimus ydolatra fuit. ḡ abrahā ſuſcepit aliā filiam. ſ. ieſchā multe alie rōnes fieri poſſent q̄ iſta poſitio ſatis vř innui ex lřa. ¶ Ad argu. facta in oppoſitum in ꝓncipio rñdeť. Et primo ad ꝑmū q̄n dř q̄ ſi vxor abrahe fuit filia arā vocaret eā textus filiā arā ſicut vocat melcham vxorē nachor filiā arā. Rñdeť q̄ textus vocat vxorez abrahe filiā aran: ſed vxor abrahe hz duo noia. ſ. ſarra & ieſcha ſub iſto noie ſarra non legiť hře patrē nec mřez: ſed ſub iſto noie iaſcha dř filia aran ſicut ſuꝑ diximus de melchiſedech qui ſub iſto noie melchiſedech non hz ꝑrem nec mřem nec genealogiā: vt pz ad hebre. vij. c. ſed ſb iſto noie ſem oia habere legiť. ¶ Ad aliud q̄n dř q̄ ſi ſarra fuiſſet filia aran cum eſſet neptiſ thare nō vocaret eā thare nurū: ſz vocat eā nurū. ergo &c. ad q̄ reſpondeť q̄ vtrūq̄ eſt verū. ſ. q̄ ſarra eſt neptis thare: q̄ eſt filia filij ſui arā: & q̄ eſt nurus thare: q̄ eſt vxor filij eius abrahe. Q̄ arguis q̄ nō vz ſb q̄ tūc eodem mō deberet vocare melchā vxorē nachor nurū ſuā: q̄ ē vxor filij ſui. Poſſet aliq̄s dicere q̄ ſcriptura denoiat ꝑſonas a maiori dignitate ſua: ſed manifeſtū eſt q̄ ſarra dignior erat inquātū vxor abrahe & nurus thare q̄z inquātū filia arā. Q̄z inquātū erat filia arā nullā dignitatē hz: ſz inquātuz eſt vxor abrahe. magnā hz excellentiā. ſ. q̄ de ſemine eiꝰ xp̄s deſcendat: & ipſa ſit origo oium ſanctoꝝ p̄riarchaꝝ. ¶ Sz alř rñdeť & melius q̄ ſarra accipiť hic bis. vna vice ꝓut nō dum erat mřimonio copulata abrahe. Et tunc vocať nomine nuptaꝝ. ſ. nurus & nō filia. melcha aūt ſolū accipiť ſemel. ſcz vt nondū nupta: ſed copulāda. Et iō vocať filia arā & nō vocatur nurus: q̄ nō accepit eā thare iā nuptā ad ducendū in terraz chanaā. ſicut accepit ſarraz iaz nuptā: q̄ melcha manſit cū viro ſuo in terra natiuitatis ſue: vt pz hic. &c. .xxiiij.ca. ¶ Erat aūt ſaray ſterilis. Jſaray q̄n accepta eſt ab abrahaz in vxorē hēbat vnam cām ſterelitatis ſiue vnū impedimentuz nō ꝓcipiendi: q̄ nāliter erat inepta viro ꝓp indiſpoſitionem mřicis. erat tñ adhuc iuuencula. Sed q̄n poſtea pepit hēbat duo ipedimenta, vnū q̄ ſterilis erat a iuuētute ſua. ſcōm q̄ iam antiquata erat: & deſinebant in ea fieri muliebria. i. fluxꝰ meſtrui ſanguinis: vt pz .j. xvij.c. ¶ Alig aūt dicunt q̄ abrahā erat ſterilis ſicut ſarra: ſed manifeſte flm: q̄ abrahā genuit de agar Jſmael. & genuit de cethura multos filios. Et ſi forte dicas q̄ per miraculū habuit abrahā filiū de agar cum ipſe eſſet ſterilis: flm eſt: q̄ habuit ſm carnē. i. ſm cōem curſum nāe ex tēpie potētie actiue & paſſiue i ſemine viri & vxoris. ſic. n. ait apl's ad gala. iij.c. q̄ qui de ancilla natus eſt ſm carnē natus eſt. i. ꝓ nālem actionē carnis non coopante aliquid ſpāl'r deo per miraculū: ſed ſolū influentia gñali. ¶ Et ſi dicas q̄ iz iſmaelē nāliter genuerit: q̄ tunc potēs erat. tñ alios genuit ex cethura per miraculū. maxie cū dicať ad ro. iij.c. q̄ corpus abrahe erat emortuū & vulua ſarre emortua ergo tpe ſarre nō poterat nāliter gignere. & a fortiori nec tpe cethure. rñdeť q̄ corpus abrahe nō erat totaľ emortuū: ſed fere emortuū: vt dicit ibi apl's in lřa: q̄ iz abrahā non poſſet tunc gignere nāliter ex ſarra. neq̄z ex aliq̄ alia antiq̄ muliere poterat tñ gignere ex iuuēcula. ſicut poſtea genuit ex cethura iuuēcula. vulua aūt ſarre totaľ emortua erat: q̄ neq̄z ex abrahā neq̄z ex aliquo alio iuuene vel ſene nāl'r gignere poterat cū eſſet ſimpl'r ſterilis. ¶ ꝑris melche & ꝑris ieſche ¶ aran qui mortuꝰ fuit i hur caldeoꝝ genuit melchā & ieſchā duas filias q̄s dedit thare duobꝰ filijs ſuis. ſ. abrahe ieſchaz que alio noie vocať ſaray: & dedit melchaz nachor. ¶ eduxit eos de hur caldeoꝝ ¶. i. de ciuitate q̄ vocať hur in terra caldeoꝝ in qua natꝰ fuit abrahā & frēs ſui. vt irēt in terrā chanaā. intentio thare & filioꝝ ſuoꝝ erat vt irent in terrā chanaam: vt ibi pegrinarenť: q̄ terra delectabilis eſt: ſz hīta occaſione manſerūt in arā ciuitate que erat in itinere in q̄ poſtea mortuus fuit thare. ¶ venerūt vſq̄ in arā. ¶ In actibus apl'oꝝ vbi btūs Stephanus recitat iſtaz hiſtoriā vocať iſta ciuitas charra. & ſic hř Judith. v.c. vbi recitat achior q̄ hebrei exeuntes de terra caldeoꝝ venerūt & habitauerunt in charrā. ¶ Reſpondeť q̄ actus apoſtoloꝝ primo ſūt ſcripti in greco a beato lucha deinde a beato hieronymo in latinū verſi ſunt & ſeruauit hiero. litterarum modū & prolationem in greco & hebreo in tranſferendo quātum ſeruari potuit. & q̄ aran in hebreo incipit per beth que eſt lřa magne aſpirationis & non correſpondet ſibi ſm ſuā vim aliqua in latino. Jdeo poſuit ſoluz. a. dicens aran. in greco aūt aran ſcribitur per lřam que dicitur chi. cui apud latinos equiualet. ch. Jō ſcripſit hieron'. charram. ¶ Similiter dicit ad ſcripturam libri iudith: q̄ iudith apud hebreos in canone biblie nō ponitur: ſed tunc agiographa legiť: vt pz in ꝓlogo galeato ſup libros reguz: & apud caldeos iudith inter hiſtorias legitur. hiero. autez tranſtulit iudith de caldaico idiomate in latinū ſermonem: vt pz in prologo eiuſdē ſuper iudith. Et q̄ in caldeo ſimul reperiť ſonoritas vocis iō tranſtulit charrā ꝓ arā. ¶ facti ſunt dies thare ducentoꝝ q̄nq̄ ānoꝝ. ¶ vixit ergo thare vſq̄ ad annū trigeſimūquintū vite yſaac ſi cōputeť q̄ thare erat annoꝝ ſeptuaginta q̄n genuit abrahā: vt dictum fuit. pz q̄ ad ſeptuaginta ānos quoꝝ agebat thare cū genuit abrahā ſm iſtā poſitionē addantur centū anni quos agebat abrahā cū genuit yſaac. erūt centū ſeptuaginta. ad cōpl ēdū aūt ducētos & q̄nq̄ deficiunt triginta q̄nq̄ q ſumēdi ſūt de annis yſaac. Et ſic cōpleťur ibi vita thare. Et ſm hoc neče ē dicere q̄ abrahā ꝑus exiuit de charra q̄z morereť thare. patz ꝓña q̄: q̄n exiuit abrahā de charra erat. lxxv. annoꝝ: vt pz ſe quē. c. ſi iſtis addanť. lxx. anni quos agebat thare q̄n genuit abrahā erūt ſil'. cxlv. deficiunt adhuc. lx. āni ad cōplēdū. ccv. qbus vixit thare. Sexaginta ḡ ānis aī mortem thare venit abrahā in terrā chanaā: & iſta eſt ſnīa aug. xvi. de ciui. dei. c. xv. Sz iſta cōputatio aug. ꝓcedit ſupponēdo q̄ ꝓgenitꝰ fuit abrahā ad q̄ ſeq videreť incōueniēs ſuꝑ aſſignatū. ſ. q̄ arā genuit ſarrā ſiue ieſchā filiā ſuā cū eſſet ānoꝝ octo vl' nouē ſz ꝓp reuerentiā aug. bñ poſſemꝰ negare q̄ ſarra fuerit filia arā ſi nō ſeq̄reť aliqd icōueniēs. Sz adhuc ſb negari nō ꝑt maxie per ꝑē aug. q̄ ipſe dicit. xvj. ō ciui. dei. c. xiij. q̄ ieſcha fuit ſarra. ¶ Sz adhuc poſſent oia iſta ſaluari tenēdo aug. & dicēdo, q̄ q̄n dř q̄ thare cū eſſet ſeptuaginta ānoꝝ genuit abrahā: aran: & nachor: q̄ intelligiť q̄ q̄n thare compleuit annos. lxx. genuit iſtos. i. tūc finiuit gignere iſtos. ſ. q̄ i āno lxx. genuit vltimū iſtoꝝ qui fuit abrahā. Et ſz hoc potuit eē q̄ genuerit thare aran q̄n erat annoꝝ. xxx. vel. xl. & ſic mane bunt. xxx. vel. xl. anni q̄s egiſſet aran q̄n genuiſſet ſarraz: q̄ ſarra nata fuit decē ānis pⁿ abrahā. ḡ ſz iſtā cōputationē nata fuit. lxxx. āno thare. Sic ḡ manereť oēs āni pⁿ tricesimuz ānū thare: q̄s hūiſſet arā añq̄z gigneret ſarrā. ſ. L. vel. xl. āni. ¶ Sz adhuc ſeq̄ť aliud magnū icōueniens: q̄ btūs Stephanus q̄n narrauit iſta actuū. vij. c. dixit q̄ deⁿ loquutꝰ fuit abrahe añq̄z hitaret in charra: & poſtq̄z mortuꝰ eſt thare pr̄ eius tranſtulit eū in terrā iſtā in q̄ nunc vos hitatis. & ſi iſta lřa teneať nō pōt ſtare itētio aug. ¶ Sz rñdet aug. ibidē. c. xvj. li. xvj. de ciui. dei ſequēs bibliā grecā in q̄ dř & pⁿ mortez thare collocauit eū in terra iſta in q̄ vos habitatis. & dicit q̄ iſta collocatio nō fuit p corpalē ingreſſuz in terrā chanaam q̄: iſta magis vocať pegrinatio q̄z collocatio: ſz dř collocatꝰ i terra illa q̄n icepit ibi aliqd ꝓpriū poſſidē. Et ſb neciuz ꝏbuit eē poſt ānū trigeſimūqntū vite yſaac: q̄ ſz iſtā cōputationē thare mortuꝰ ē āno trigeſimoqnto vite yſaac: vt. ſ. ōmōſtrauim⁹. ¶ Alij aūt volētes ſeq lřaz nřaz dicūt q̄ abrahā venit de charra poſt mōtē pr̄is ſui in trā chanaā. Et q̄n arguiť q̄ abrahā ſolū erat. lxxv. ānoꝝ q̄n egreſſus fuit de aram ad veniendū in terrā chanaā. Rñdent q̄ iſti. lxxv. anni nō icipiūt cōputari a ꝑnⁿ vite abrahe: ſed a tpe quo libatus eſt de igne caldeoꝝ. Q̄: ſm modū loquēdi ppⁿ arez tē aliqs dř naſci q̄n de aliquo magno piculo libatur. & tunc itra iſtos ſeptuagintaq̄nq̄ ānos poterit tota vita thare cōputari. ¶ Sz iſta poſitio friuola eſt. Et iō lz eā augu. tāgat. xvj. de ciui. dei. c. xvj. tñ de ea nihil curat nec ꝓbando nec iꝓbādo. Primo enīz iſta poſitio nitiť friuolo fundamēto. ſ. q̄ Abrahaz fuerit poſituꝫ in igne in caldea: de quo. ſ. ¶ Scō dato q̄ ſb veꝝ eēt

ſequitur

sequaf cõtra textũ absurditas scz q̃ qũo abraham exiuit de aram erat centuz ꝛ triginta qnq̃ annoꝝ ad minus pz qz thare mortuus ẽst cũ eẽt ducentoꝝ ꝛ qnq̃ annoꝝ: vt pz in littera. ergo nũq̃ exiuit abrahã de arã quousq̃ cõplesset thare ducentos ꝛ quinq̃ annos. Sed vt supra dictum fuit genuit thare abrahã qñ erat septuaginta qnq̃ annoꝝ ad cõpletionem aũt ducentoꝝ qnq̃ annoꝝ deficiũt anni centũ triginta qnq̃: quos oportet assumere de vita abrahe. Dato ergo q̃ abrahã exiuisset de arã imediate eo anno: quo mortuus fuit thare necessario eẽt tunc abrahã cẽtũ triginta qnq̃ annorũ. Sed hoc repugnat ei qđ habef. j. xviij. ꝛ. xvij. q̃ abrahã genuit filiũ cũ staret in terra chanaã: ꝛ erat tũc centũ annoꝝ ꝛ sic ponit aplus ad Roma. iiij. c. ¶ Et si forte isti vellẽt adhuc magis errãdo euadere: ꝛ dicãt q̃ qñ dicif q̃ abrahã genuit filiũ suũ ysaac in anno cẽtesimo vite sue: q̃ sit iste annꝰ centesimus a tpe quo eductꝰ est de igne caldeoꝝ: ꝛ sic erit cõputatio cõtinua ꝛ vniformis: ꝛ nõ sequif assignatũ sz. stabit q̃ abrahã genuerit ysaac postq̃ venit de aran in terraz chanaam. ¶ Sed hoc nõ põt stare: iplicat enim plura incõueniẽtia q̃z pcedens rñsio q: si annus septuagesimus q̃tus abrahe cõputãdo a tpe quo liberatꝰ fuit de igne caldeoꝝ est annus centesimus tricesimus q̃tꝰ vite eius vt probatum fuit expositiõe sequif q̃ annus centesimus ꝑm istã cõputationẽ sit annus cẽtesimus sexagesimus: q: sicut cẽtũ addit viginti qnq̃ ad septuaginta qnq̃: ita centũ sexaginta addit viginti qnq̃ ad centũ triginta qnq̃. Seqf ergo ex hoc q̃ abrahã genuerit ysaac anno vite sue cẽtesimo sexagesimo: ꝛ vltra sequif q̃ abraã non vixit post natiuitatẽ ysaac nisi per centum qnq̃ annos: pz q: anni totius vite abrahe fuerũt centum septuaginta qnq̃: vt pz. j. xxv. c. sed hoc falsum est: q: prius accepit vxorẽ ysaac q̃z moreref abrahã vt pz. j. xxiij. c. Sed qñ ysaac accepit vxorẽ erat annoꝝ q̃draginta: vt pz. j. xxvj. c. ergo falsissimũ dicit ista positio. ¶ Sed nõ repugnãdo intẽtioni Augu. ꝛ sequẽdo litterã nram in actibus aplorum quaz ipse nõ sequif sed litterã alterius trãslationis dicẽs q̃ ante mortẽ thare per annos sexaginta exiuit abrahã de aram. Dico q̃ abrahã exiuit de arã eo anno quo pr eius thare mortuus est sic enim dr Actuũ. vij. ꝛ post mortem thare pris eius trãstulit eũ deus in terrã hanc in qua vos habitatis. Et si dicas cõtra q: dr sequẽti. c. q̃ abraham erat septuaginta qnq̃ annoꝝ qñ egressus fuit de aran: sed qñ mortuus fuit thare cõpleuit abrahã annos centũ triginta qnq̃: ergo ante mortem thare exiuit: añs pz q: thare genuit abrahã cum esset septuaginta annoꝝ vt pz supra: sed a septuagesimo anno thare vsq̃ ad mortẽ eius sc̃z ducentos qnq̃ annos deficiũt anni centũ triginta qnq̃ anni: ergo tot hẽbat abraham qñ mortuus est thare. ¶ Respõdef q̃ ista ꝓbatio ꝓcedit suppositio q̃ abrahã fuerit ꝑmogenitus thare. Sed hoc non concedif ꝓpter incõueniẽtia supra assignata. Et qñ dicit textꝰ q̃ thare cum eẽt septuaginta annoꝝ genuit abrahã: araz: nachoꝛ: nõ dicif ibi q̃ genuit abrahã solũ: sed q̃ tunc generare cepit thare ꝛ genuit aliquẽ de istis. Si enim diceret q̃ cum septuaginta annoꝝ eẽt thare genuit abrahã ꝛ non adiungeret aliquid alterũ necessario itelligeret q̃ ista etate erat thare quãdo genuit abrahã: nunc aũt sufficit q̃ thare esset septuaginta annoꝝ cũ genuit aliquẽ istoꝝ sc̃z aran. Deinde post alicñ ta tpa genitus fuit nachoꝛ: post vero anno centesimo trigesimo vite thare natus fuit abrahã: ꝛ si ad annũ cẽtesimuz trigesimum ponaf septuaginta qnq̃ anni quos hẽbat abraham: qñ exiuit de charra siue aran: erunt anni ducẽtiqnq̃ quibus vixit thare. Et in isto vltimo anno mortuus fuit thare: ꝛ eodẽ cõpleuit abrahã: septuaginta qnq̃ ãnos: ꝛ eodẽ exiuit de aran. ¶ Precedẽtia satis cõueniẽter dici poterãt ad signandũ etatẽ abrahe nisi aliquo mõ videref repugnare eis intẽtio sacre scripture. Dicit enim vixit thare septuaginta ãnis ꝛ genuit abrahã: nachoꝛ: ꝛ arã. Non enim põt intelligi nisi tripliciter: Primomõ q̃ oẽs istos iam genuerat qñ cõpleuit septuagesimũ annũ: vel q̃ in illo anno generare cepit ꝑmuz eoꝝ: vel q̃ in illo anno aliquẽ de illis genuit. ¶ Si dicaf ꝑmum sc̃z q̃ iaz oẽs genuerat dicetur q̃ abrahã genitus ẽ ante annũ septuagesimũ vite thare vel in illo: ꝛ ita manebit difficultas quã volebat effugere ita rñsio pcedens. ¶ Si dicaf tertiũ sc̃z q̃ in isto anno genuit aliquẽ de istis filiꝫ: erit necesse q̃ intelligaf de abrahã q: de illo facit ꝓncipaliter mentionẽ scriptura: ꝛ ꝓpter ipm nominat alios: ꝛ tũc manet idẽ qđ supra q: stabit difficultas de etate abrahe. ¶ Si aũt ponaf ꝑm sc̃z q̃ oẽs geniti fuerint post annuz septuagesimum thare: necesse est q̃ in illo anno aliquẽ genuerit: q: alias nõ stabit assignatio illius anni: vñ quocũq̃ mõ exponaf necesse est dici: q̃ aliquẽ istoꝝ filioꝝ genuerit illo anno: sed nõ est rõnabile q̃ dicaf de alio nisi de abrahã: ergo natus est abraham anno septuagesimo thare. Est aũt veritas ista q̃ thare genuit istos tres filios: ꝛ non genuit eos in eodez anno: sed in diuersis. De aliꝫ nõ ponunf anni in quibꝰ geniti fũt. De abrahã intelligif q̃ genitꝰ est anno septuagesimo thare. Et rõ est q: de abrahã loquif scriptura ꝓpter se cũ eius ꝓgenie ꝓsequaf: de aliꝫ duobus dixit ꝓpter abrahã iõ soliꝰ abrahe posuit annũ natiuitatis. De aliꝫ vero tacuit. ¶ Scõo pz q: hoc idẽ facit scriptura in ꝑma ꝛ secũda etatibꝰ ponif vnꝰ filius quousq̃ veniaf ad noe cuius ponuntur tres filij: ꝛ tñ certũ est: q̃ quilibet alioꝝ habuit alios filios ꝓter illũ q̃ nominaf in littera cũ dicaf ibi de quolibet genuit filios ꝛ filias vnꝰ tñ solus ponif cuius filiꝰ: q: intẽtio scripture erat narrãdo ꝓgenie humanã descẽdere ab adã vsq̃ ad noe: sed nõ poterat descẽdi ad noe p filios oẽs aut per quẽlibet sed p vnuz tñ: iõ cuilibet hoi ponif vnicus filius quousq̃ veniatur ad noe cuius ponunf tres filij. Et cã est q: sunt oẽs tres de itẽtione sacre scripture sc̃z q: per oẽs illos tres multiplicatum est genus humanũ: sed nõ ponif ꝑ quolibet illoꝝ qñ natus est: sed ꝓ vno tñ cũ dicaf q̃ anno qngẽtesimo vite sue noe genuit sem: cham iaphet: ꝛ hoc est q: sem erat ꝓncipalis cuius intendebat scriptura describere ꝓgenie ꝛ non aliorum. ¶ Tertio pz q: sic fit in scõa etate que finif in thare: nã incipit in sem: vt pz supra in littera ꝛ ponif de quolibet quẽ genuit. Et ponitur vnicus filius: qđ nõ est q̃si vnicũ habuerit quilibet cũ certũ sit q̃ habuerint plurimos: q: tũc multiplicabatur valde humanũ genus etiã p̃cedẽti. c. pz q̃ sem habuit filios qnq̃ ꝛ hic ponif ei vnicus: ꝛ istud est q: intẽdit scriptura descẽdere narrãdo a noe vsq̃ ad abrahã qui est ꝓncipiũ etatis tertie: ꝛ in ista etate scõa vltimus est thare cui ponunf tres filij: abrahã aran: ꝛ nachoꝛ: sicut in ꝑma: etate in vltimo qui est noe ponunf tres filij. Et rõ est q: vnus tñ est de intentiõe ꝓncipali scripture sc̃z abrahã ꝓpter ipm tñ nominanf alij sc̃z aram noiatur ꝓpter abrahã q: abrahã accepit illius filiã in vxorẽ: nachoꝛ etiã ꝓpter abrahaz noiaf qa ysaac filius abrahe: ꝛ iacob nepos eius acceperunt vxores de filiabꝰ nachoꝛ: vñ sicut descendũt oẽs hebrei de abraham ex pte ptris: ita descẽdũt de nachoꝛ ex parte mris. Jõ debuerũt oẽs hij tres noiari: ꝛ tñ nõ debuit poni tps natiuitaf cuiuslibet eoꝝ: q̃z soli abrahe eo q̃ de eo ꝓncipaliꝫ agit scriptura. ¶ Quarto quia si diceremus q̃ ille annus septuagesimus fuerit in q̃ natꝰ sit aliqs de aliꝫ ꝛ nõ abrahã erit mltũ rõnabile: q: tũc scriptura assignaret tps ei de q̃ minꝰ ꝓncipaliter agit omittẽdo eũ de q̃ ꝓncipaliꝰ agit: maxc q: nõ appet aliqs finiꝫ q̃re assignaret tps natiuitaf arã vl nachoꝛ. ꝛ tñ ó abrahã eẽt cã nõ: iõ de illo accipief. ¶ 5o ꝛ ꝓncipaliꝫ q: scriptura sacra in libris moysi ꝛ i libris regũ ꝺscribit ꝺtinuũ decursuz tẽpoꝝ: nõ omittẽdo aliquẽ ãnũ vsq̃ ad trãsmigtionẽ iudeoꝝ in babylone vbi terminãf libri historici veteris testi hñtes narrationẽ ꝺtinuã. Et est ꝟ ad sciendũ q̃titatẽ tpis a ꝓncipio ꝺditi mũdi: qđ fit ad magl certificãdũ de rebꝰ ipis de qbꝰ agif: ꝛ ꝑcipue ad oñendũ nouitatẽ mũdi: ꝛ qđ nõ fuerit mũdus ẽternus sic putauerunt plimi phoꝝ: vel saltẽ q̃ ab initio eiꝰ trãsierint multo maioꝛa tpa sic itroduc plo in thimeo loquẽtes sacerdotes egypti ad solonẽ de plusq̃z nouem millibꝰ ãnoꝝ. Per cõputationẽ aũt ꝺtinuã tpoꝝ sacre scriꝛe oñdif nũs ãnoꝝ sine vllo erroꝛe. Et ꝟ mltũ fidei nre cõfert. nõ erat aũt p qđ meliꝰ cõputarenf ãni q̃z p gñatiões hoiuz: iõ scriptura tpa pc etatꝫ. s. mille sexcẽtos qnq̃gintas ex annos cõputat p gñatiões illoꝝ hoium p q̃s ab adã venif ad noe. aliꝝ hoiuz tpa nõ scribunf: q: nõ descẽdif p eos ab adã in noe: ꝛ tñ vsq̃ ad noe dẽbat extẽdi cõputatio pc etatis: q: in ãno sexcẽtesimo vite eiꝰ finita est: ꝛ in seq̃nti ãno icepit scõa etas q̃ solos filios noe cõputaf: q: de hoibꝰ pc etatꝫ nllꝰ fuit perfuit nisi noe ꝛ tres filij eius ceteris diluuio deletis. ¶ 2a etas ẽ a noe vsq̃ ad abrahã. iõ dz enarrari tps eius p gñationes illoꝝ p q̃s a noe descẽdif ad abrahã: ꝛ q: lz noe hũit tres filios ñ potuit descẽdẽ nisi p vnũ nomẽ: q: nõ describif pgies nisi vniꝰ. s. sem. Et non q̃stũ ad oẽs: sz solũ q̃stũ ad illos p q̃s descendif ad abrahã ꝛ cuiusz illoꝝ ãni ponunf. Terminatur autẽ

Q. xxix Rº

Q. xxx.

Rº alias sm Iraz nram obiectio

Rº

Q. xxxj obiectio ꝺcentẽ. ꝑ rõ

veritas huius q̃stiõ

2. rõ

Tertia rõ

4. rõ.

5a rõ

tur autē secunda etas in thare cum in natiuitate habrae filij eius incipiat tertia etas ſm oēs: ergo necessario debet poni quoto anno vite sue thare genuerit abraham: q; alias nesciret quātū durauerit secūda etas: sed dī q thare vixit septuaginta annis ⁊ genuit abrahā: Nachor: Arā: ergo abraham est qui illo anno natꝰ est: ⁊ non aliqs de alijs. ¶ Sexto q; si ita non itelligeret non possemus cōtinuare annos sacre scripture: nam sciremus quot anni eēnt a creatiōe mūdi vsq; ad natiuitatem thare: ⁊ tñ inde nesciremus continuare ceteros annos scripture eo q ponunt anni abrahe ⁊ posteriorꝫ suorum: ⁊ tñ non sciremus quoto anno thare natus eēt abrahā in quo debebat fieri cōtinuatio cū vsq; ad thare-venisset cōputando scriptura: necesse est ergo dici q annus septuagesimus thare detur natiuitati abrahe ⁊ nō alicuius aliorꝫ duorum. ¶ Sed tūc manent due difficultates que supra tangebant. Prima erat quō poterat sarra vxor abrahe eē filia arā quia eēt primogenitus horꝫ habraā: ⁊ Aram eēt minor eo: ⁊ tñ abrahā solum natus est decē annis ante sarraz vt supra ostensum est: ergo araz ad plus in octauo aut nono āno suo gigneret sarrā: qō videt impossibile atq; incredibile. ¶ Scōa difficultas est quō poterit ēē q abrahā introierit in terram chanaā anno septuagesimoqnto etatis sue: sicut dī sequēti c. ⁊ tñ exierunt de aran siue de charra post mortē thare prīs sui: sicut dī Actuū. vij. c. ⁊ tñ si natus est abraā anno septuagesimo etatis thare opz q in anno mortis eiꝰ eēt annorū cētum trigintaqnq; q: thare erat annorꝫ ducentorꝫ qnq; quā do mortuus est vt pz in littera. ¶ Dicendū q supꝫ diffinita: sunt vera: ⁊ iste difficultates non obstant. ¶ Ad primā dicēdum q nō sequit istud incōueniens q: poterat esse arā triginta vel quadraginta annorꝫ qñ gigneret sarrā: argumētuz aūt videt militare si dicamus q abrahā natus est ante aran ⁊ tñ hoc negabimus: imo aran multo prius natꝰ est q̄z abraham. ¶ Sed argumentū solū manet ex littera: q: dī abrahā nachor aran. Dicendū q iste ordo paz valet q: aliqñ ponit qō posterius est ante id qō prius est: sicut ysaac natus est ante Jacob: ⁊ ponitur prius Jacob: Leui. xxvj. c. ¶ Sz adhuc in pñti est cā magis aperta q: etiā si abraā sit posterior omnibus dz illis ꝓponi: q: ponunt hic tres. s. abrahā: nachor: arā: ⁊ annus septuagesimus qui ponit in lra nō ascribit alijs: sz abrahe soli vt probatū est. ergo ille dz preponi: vt videat ille priunctꝰ esse ille annus: ⁊ ista est vera cā: poterunt ergo esse aran multo ante abrahā: ⁊ ita supra tangebamus. ¶ Ad secundā difficultatē dicimus q vtraq; lra est vera sc̄z q abraham exiuit de charra postq̄z mortuus est pr̄ eius thare: ⁊ q introiuit in terrā chanaā anno septuagesimonono. ¶ Circa quod itelligendū q bis exiuit abrahā de charra: vbi habitauerat cuz thare pr̄e suo. Primo viuente pr̄e suo. Scōo post mortem eius. De ꝑma vice intelligit qō habet sequēti. c. s. q eēt annorꝫ septuaginta qnq; abrahā cū ingressus est in terram chanaā: ⁊ tñ qñ intrauit in terrā chanaā exiuit de charra ⁊ tūc dicēt q viuebat thare eratq; annorꝫ centū quadraginta qnq;: ⁊, postea vixit annis sexaginta. ¶ Causa autez duplicis exitus de charra ⁊ duplicis introitus in terrā cana am fuit q: abrahā venit cū pr̄e suo in charrā ⁊ māsit ibi diu eratq; tunc thare verus dei cultor: sed postea ibi manēs deprauatus est forte ex cōsortio filij sui nachor qui erat idolatra etiā in terra caldeorꝫ sicut dicit Augu. lib. xvj. de ciui. dei c. xij. ⁊ tūc ne puerteret abrahā aut ne eēt in periculo puersionis ꝓpter prauā cōuersationē idolatrarꝫ: ⁊ propter alias causas iussit ei deꝰ exire de charra de domo patris sui: ⁊ venit in terrā chanaam erat tūc annus septuagesimus quintus abrahe ⁊ thare centesimus q̄dragesimus quintus mansit tūc abrahā in terrā chanaā sexaginta annis ⁊ anno ipso sexagesimo mortuus est thare pr̄ abrahe in charra. Eratq; abrahā centū ⁊ triginta qnq; annorꝫ: ⁊ erat annus trigesimus q̄rtus vite ysaac. mortuo aūt thare: reddit abrahā de chanaā in charrā vt acciperet ea que ꝓueniebant ei ex successiōe prīs sui nā non sineret illa perire ⁊ forte iret ad sepeliendū patrez suū: quo facto nō maneret ibi sed reuerteret in terrā chanaā in qua deus ei habitare cōstituit vt postea nūq; reuerteretur in charrā: q: non erat aliquid ꝓpter qō redire vellet. Et de ista secūda vice dicit Actu. vij. q post mortē thare veniret in terram chanaā vel exiret de charra. ¶ Et nunc applicat bene lra Actu. vij. c. ſm translationē quā sequit Aug. sc̄z post mortē patris eius collocauit eū in terra hac i qua vos habitatis. dī collocauit q: prius manebat in terra chanaā: sed nō erat collocatus nam q: rediturus erat in charrā ad accipiēdum que ei iure successionis pr̄ne ꝓuenerāt: ⁊ postea in terram chanaā non dicebātur collocatus quousq; firmiter ibi maneret non iturus ad alia loca: ⁊ hoc accidit postq̄z secunda vice redijt in terrā chanaā mortuo pr̄e eius thare. ¶ Similiter iuxta lram nām Actu. vij. qui dicit transtulit illuz deus in terrā hāc in qua vos habitatis post mortē prīs eius thare. q. diceret prius in illā venerat: sed nō erat trāslatus in eā: q: nō sederat totaliter in eā neq; oia bona sua ibi hēbat: qa adhuc partez bonorꝫ suorꝫ habebat in charra vbi manebat pater eius thare. In secūda autē vice fuit translatus: q: omnia bona sua secū tulerat in terrā chanaā ibi firmiter mansurus. ¶ Sciendū q supra qñ dicit q thare tulit secū abraham Loth ⁊c̄. vt venirent in terrā chanaā nō fit mentio q sēcū duceret nachor vel melcanthū vt ait Aug. de ciuita. dei xvj. lib. c. xiij. Non ꝓpter hoc itelligendū est q nachor postea nō recesserit de caldea: ⁊ venerit in mesopotamiā: q:. j. xxiij. c. hētur q nachor mortuus fuerit in mesopotamia qa qñ abrahā misit eliezer seruū suuz ad cognationem suā vt acciperet vxorē ysaac filio suo: dī q ille seruus iuit in mesopotamiā ad ciuitatem nachor: exquo innuit Augu. q nachor a ꝓncipio non recessit de hur caldeorꝫ cum thare q: forte a fide ⁊ pietate pr̄na discedens opinioni caldeorum adheserat colendo ignem. ¶ Sed postea persecutionē passus eo q suspectus haberet q nō ignem coleret in mesopotamiā aufugit vbi ciuitatē de noie suo condidit: ſz adhuc postea ibi idolatra fuit. Sic enim dī Josue. xxiij. c. pr̄es vestri transfluuiū habitauerūt in mesopotamia ⁊ dijs seruierūt. Sed nō pōt hoc itelligi de abrahā qui semp ab idolatria imunis fuit nec de successoribus suis: q: ipsi non habitauerūt trāsfluuiuz in messopotamia: sed in terra chanaā ⁊ in egypto. Oz ergo itelligi de nachor qui ibi in textu exprimit: ⁊ hoc magis declaratur: q: deinde tota ꝓgenies nachor in idolatria mansit vt patet postea q: qñ iacob veniret de messopotamia laban fuit persecutus eū: eo q portaret deos illius ⁊ postea inquisiuit eos per totū tentoriū iacob quos tuus occultauit rachel vt habet. j. xxxj. c. ¶ Tpe thare regnū assiriorꝫ ampliatū est regnante Nino apud assyrios. Licet tūc regna incepissent sc̄z regnū sicyoniorꝫ ⁊ egyptiorꝫ: regnuz tñ assyriorꝫ potentius erat q: totā magnā asiam que tertia pars orbis est immo dimidia ꝑter indiā tenuit: alia autē duo regna ei subiecta non erant q: regnū sicyoniorꝫ in europa erat sc̄z in grecia: regnū autem egyptiorꝫ in asia. In assyria primus rex belus fuit q sexaginta qnq; annis regnauit viuente thare: Ninus autē filius eius qnquaginta duobꝰ annis post eum: ⁊ erat annus quadragesimus tertius regni eius qñ abrahā natus est qui erat ſm Augu. fere millesimus ducētesimus ante vrbē Romam cōditam: sed ſm Paulū orosiū erat millesimus trecentesimus. s. duobus millibus ⁊ q̄draginta duobꝰ annis ante xp̄i natiuitatē. ¶ De hijs augu. de ciui. dei lib. xvj. c. xvij. ali qui enim belū prem nini saturnū fuisse existimauerunt: sed falsum est q: saturnus in creta grecie regnauit: belus autem in babilone. ¶ Item q: saturnus a suo filio ioue de creta expulsus fugit in italiā vt pz per ouidiū libro. j. de fastis vbi dicit. At bona posteritas puppē formauit in ere. hospitis aduentum testificata dei: ⁊ per lactantiū de natura deorꝫ libro ꝑmo nihil aut tale belū a Nino filio suo passus legimus: ſz magis post mortē vt deū honoratus. ¶ Nam vt ait iosephꝰ ⁊ habet in historia scholastica mortuo bello Ninus filiꝰ eiꝰ in solacium doloris imaginē patris sibi fecit cui tantā reuerentiam exhibebat vt oibus reis confugientibus ad eaz parceret: ⁊ iō homines de regno eius honores diuinos illi imagini ceperunt ipendere: huiusmodi enī exēplo oēs caris suis defunctis imagines faciebāt: cuncte tñ ab illa imagine belli originē ducētes sic nominant. s. a quibusdā bel. ab alijs beel ab alijs baal. siue baalin. alij aūt magis cōponentes vocauerunt: belphegor: ⁊ belzebub. De hijs oibus latius ⁊ accuratius dicet in cōmentarijs nr̄is super eusebiū. ¶ Hoc tēpore Ninus qui nono anno vite abrahe mortuus est bella multa faciens zoroastrem regē baranorꝫ occidit. Iste zoroastres ridendo natus est cōtra totum cursum nature vt ait Solinꝰ in polistor. c. ij. de his que fuerūt mirabilia in homine. ¶ Illi qui dicunt q iste zoroastres fuit cham filius Noe ⁊ fuit artis magice repertor: ⁊ septem artes liberales in quatuor decim colūnijs

6.ª

Dubiū 2ᵐ Qūo abraham introierit in terrā chanaaz āno. 75. etatis. 7. exierit de charra post mortem thare: prīs sui Ad ꝑm du.

Ad 2ᵐ du.

ꝑ rō 2ª rō

Qūo intellaueris vt bonores apꝰ paucos bello ꝙ hibiti sint.

Qō. j.

cimus colūnis ſcripſit in ſeptē eneis: ⁊ in ſeptem latericijs vt iſte per aquam ⁊ ille per ignem non perirent. minus autē hunc zoraſtrem occidens omnia eius opera. ⁊ libros combuſit de quo paulus oroſius in primo de ormeſta mundi. ⁊ lucas tudeñ. in cronicis. ¶ Mortuo nino ſemiramis vxor eius virilem animum gerens pluribus gentibus q̄ vir bella indixit ⁊ egit. ethiopiā. n. bello preſſam ſanguine multo cepit. in dis bellū intulit: ad quos preter ipſam ⁊ alexandrum magnū nullus bellando ingreſſus eſt a filio ſuo ipſa ſuggerente incestuoſe cognita eſt. ſed priuatam ignominam ſcelere publico occultauit precepit enim vt inter matres ⁊ filios nulla eſſet reuerentia de coniugijs appetendi. ſed poſtea filius eius quem niniam vocauerunt tantam infandi ſceleris turpitudinem faſtiditus matrem occidit que cauſa fuerat filium incestare. De ijs paulus oroſius primo de ormeſta mundi ⁊ auguſtinus de ciuita. dei. lib. xviij. c. ij. ¶ Cum autem natus fuit abraā apud ſiciones rex erat Lecrops. ¶ Quādo aūt abraam exiuit de caldea apud aſtrios regnabat ninia filius nini ⁊ ſemiramidis apud ſicionios regnabat texilion: quo regnante in tantū tempora proſpera euenerunt q̄ eum iam defunctum deum eſſe credant: ⁊ ludos in honorem eius primum fieri inſtituerint de ijs Auguſt. de ciui. dei lib. xviij. c. ij. ¶ Eo tempore ſi rophenes prius idolatra egyptioꝝ fuit. cal
Uñ ſcñ fuerit q̄ egyptij aquam adorauerit.
dei enim. ignem, colebant inducentes alias gentes ad hoc ⁊ alia idola comburentes. ſacerdotes autem egypti qui aquaz adorabant eo q̄ preceptis regionibus vberius irrigaē egyptus. idolum in honorem beli fecerunt ⁊ remouentes coronam auream poſuerunt ei vas fictile ad modū corone pfora tum. ⁊ per occultos meatus aqua veniebat inferioribus foraminibus cera obturatis veniētes caldei appoſuerūt ignē. liquefacta autem cera aqua defluens ignem extruxit ⁊ pre-
Qō. 36. 2
ualuerūt idola egypti. ¶ Ab hoc loco vſq̄ ad decimum nonum. c. nulla temporum ſignaē hiſtoria qō fuit tempus annorum pene viginti q̄nq̄. ¶ Quia autem multi de noſtris hiſtoricarum narrationum ⁊ temporalium euentuum ignari ſunt nimiſq̄ circa talia aliquid cognoſcere delectabile eſt: vt ſic aliqualiter cognoſcamus qualiter illi antiqui viri ⁊ antiqua tempora tranſierit propoſueram inter ſacre ſcripture expoſitionē aliquid de temporalibus incidentibus intertexere nō tamen ſic: vt tāq̄ temporum hiſtorias a principio enarrare vellem: cum hoc pene infiniti negocij ſit ⁊ a multis partialiter hoc exequentibus nondum plene exactum eſt: ſolas tamen temporum annotationes ipſarum hiſtoriarum ponere ſtudui. ſ. quid in quo tempore factum ſit: ipſam autem hiſtoricam narrationez obmittere. niſi qō raro eſt puntatiz hā chologiceq̄ perſtringere. ⁊ hoc valde delectabile eſt. vt ſciaē q̄ hiſtorie gentium. quibus temporibus acciderint ⁊ cui hiſtorie ſacre ſcripture contemporanee fuerint. hoc autem in omnibus libris ſacre ſcripture qui hiſtoriam recipiunt faciā. ¶ Sunt enim pleriq̄ libri qui ad idez tempus pertinent: vt libri pphetaꝝ ⁊ in ijs nihil tale poni poteſt in alijs autem libris vbi hiſtoria recipi potuerit iſte modus ſeruabitur vt in fine capitulorum incidentia contemporanea illi hiſtorie ſcribantur. Et quia aliqua tempora intermedia tranſeūt in quibus nulla relatu digna geſta ſunt. aut ab hiſtoriographis ſilentio preſſa ſunt fiet interciſio vſq̄ ad illud. c. in quo aliqua temporalis hiſtoria contemporanea ſit. Et in quolibet. c. vbi incidentia temporalia poſita fuerint fiet remiſſio ad aliud. c. proximum in quo aliqua gentium hiſtoria habeatur. ita vt poſtq̄ aliquis in hoc libro ⁊ ceteris qui deo dante ſequenē ſcierit. vnam hiſtoriā ſcire poterit in quibus locis huius operis allegationes hiſtorice ſite ſunt. ¶ Nec tamen intendo p hunc modum omnes annotationes temporum ponere. Sed eas que precipue ſunt ⁊ nō vſq̄ ad hoc tempus: ſed vſq̄ ad tempus in quo finit vltimus liber ſacre ſcripture. ſ. vſq̄ ad apocalypſin quam ſub domiciano imperatore ſcriptam eſſe a beato Joanne: ex ſcripturis autenticis habetur. Cetera autē que ab ipſo domiciano vſq̄ nūc euenerūt in cronographoꝝ hiſtorijs requirantur. ¶ Et quia libri ſacre ſcripture nō faciunt continuationem temporum. ſ. vt inter libros reguz vbi ſunt hiſtorie ante babilonicam captiuitatem. ⁊ poſtea p multa tempora null⁹ liber habetur qui tempori illi conueniat in quo aliqua facta notabilia gentium acciderunt ſcribentur talia in fine illoꝝ librorum. poſt quorum ſcripturaz temporum ſequnē. de quibus ſcriptura nulla ſacra eſt. ¶ Sic enim poſt librum machabeoꝝ qui eſt vltimus in veteri teſtamēto vſq̄ ad euangelia que ſunt prima in nouo teſtamento multa euenerūt que in fine ſecūdi machabeoꝝ annotabuntur. ¶ Hic autem harum temporalium incidentiarum caput feci: q̄ pores etates rude ſeculum habuerūt: in quo nulla fuerint que debuerant ſtilo memorie cōmendari: vt pote q̄ gentes nondum bella nouerant. nondū diuerſas terras ambulauerant. nondū maria longa carina ſulcauerant. ō quibus Ouidius methamor. libro primo. ⁊ Sene. in tragedia ſeptima que dicitur medea. ⁊ Boetius de conſola. lib. ij. metro. v.

¶ L. S. De egreſſu abrae de caldea ⁊ aſcēſu ei⁹ in egyptum cum ſarai quam ſororem dixerat.

¶ Capitulum duodecimum.

Jxit aūt dominus ad abraz. Egredere ō terra tua: de cognatione tua ⁊ de domo patris tui: ⁊ veni in terram quā monſtrauero tibi. Faciamq̄z te in gentem magnam: ⁊ benedicam tibi ⁊ magnificabo nomen tuum. eriſq̄z benedictus. Benedicam benedicentibus tibi: ⁊ maledicam maledicentibus tibi. Atq̄z in te benedicent vniuerſe cognatiōes terre. Egreſſus ē itaq̄z abraz ſicut preceperat ei dominus: ⁊ iuit cū eo loth. Septuaginta quinq̄z annoꝝ erat Abram cum egrederetur de aran. Tulitq̄z ſarai vxorem ſuam: ⁊ loth filium fratris ſui vniuerſamq̄z ſubſtantiam quā poſſederant: ⁊ animas quas fecerant in aran: ⁊ egreſſi ſunt vt irent in terraz chanaam. Cūq̄z veniſſent in eam pertranſiuit abram terram vſq̄ ad locū ſichē: ⁊ vſq̄ ad conuellem illuſtrem. Chananeus autez tunc erat in terra. Apparuit autem dñs abram ⁊ dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificauit ibi altare dño qui apparuerat ei: ⁊ inuocauit ibi nomen eius. Et inde tranſgrediens ad montē qui erat contra orientem bethel: tetendit ibi tabernaculum ſuum: ab occidente habens bethel: ⁊ ab oriēte hai. Edificauit quoq̄z ibi altare dño ⁊ inuocauit nomē eius. Perrexitq̄z abrā vadens ⁊ vltra pgrediēs ad meridiē. Facta eſt aūt fames in terra Deſcēditq̄z abrā in egyptū vt pegrinaret ibi. Preualuerat. n. fames in terra. Cūq̄z ppe eēt vt ingrederer egyptū: dixit ſarai vxori ſue. Noui q̄ pulcra ſis mulier: ⁊ cum q̄ viderint te egyptij: dicturi ſūt: vxor illi⁹ eſt ⁊ interficiēt me: ⁊ te reſeruabūt. Dic ergo obſecro te q̄ ſoror mea ſis: vt bene ſit mihi p̄pter te ⁊ viuat anima mea ob gratiaz tui. Cūq̄z ita ingreſſus eſſet abram egyptū: viderūt egyptij mulierem q̄ eſſet pulchra nimis. Et nunciauerūt p̄ncipes pharaoni. ⁊ laudauerunt eam apud illū. Et ſublata eſt mulier in domū pharaonis: abram vero bene vſi ſunt propter illā. Fueruntq̄z ei oues ⁊ boues ⁊ aſini ⁊ ſerui ⁊ familie ⁊ aſine ⁊ cameli. Flagellauit aūt dñs pharaonē plagis maxis ⁊ domū eius pp ſarai vxorem abram. Vocauitq̄z pharao abram: dixit ei. Quid nam eſt hoc quod feciſti mihi. Quare non indicaſti mihi: q̄ vxor tua eēt quā ob cām dixiſti eē ſororē tuā: vt tollerē eā mihi in vxorē. Nūc igī ecce p̄iunx tua accipe eā ⁊ vade Precepitq̄z pharao ſup abrā viris ⁊ deduxerunt eum ⁊ vxorem eius: ⁊ omnia que habebat.

¶ Capitulum duodecimum.

A

Dixit aūt. descriptis duobus discursibus vel etatibus gñis hūani. hic subiungit tertia etas in qua agit de sancti ppli electione ⁊ separatione ab alīs pplis. ⁊ ista descriptio currit p tres p̄n cipales truncos vel stipites: p̄mo p abraā. 2°. p ysaac. j. xxv. c. 3°. p Jacob. j. xxviij. c. Et q: sic est

Processus nature.

p cessus in nā de imp fecto ad pfectū. ita ē p cessus aliqñ apō deū nō qdē in seipso. sed in opationibus ad nos factis. ¶ Jō p°. describit abraā: vt apō deū incipiēs. 2°. vt pficiēs. j. xvij. c. 3°. vt pfectus. xxij. c. ¶ Circa p̄mū sic p cedit. q: p°. describit q̄lr se hūit ad deū. 2° q̄lr se hūit ad p̄imū. j. xij. c. 3° q̄lr ad se ip̄m. xv. c. Et circa ls tria ponunt. p°. abrae omnia siue subiectio. 2° ipsi⁹ deuotio ibi ⌊apuit dñs ⌋. 3° fidei ⁊ firmitatis sue in aduersis cōp:obatio ibi. ⌊facta est aūt fames. ¶ Circa p:i mū dr. ⌊Dixit aūt dñs ⌋ sepe loq̄bat de⁹ cū abraā. ls ls cōiter erat in visione p apparētiā angelo⁹. Si aūt deus aliqñ in sōnis ei aliqd dixit nō ꝓstat ita euidēter: sicut de alīs. planū tñ est q aliqñ ei p somniū apparuerit: vt p3. j. xv. c. qñ mādauit aspicē stellas. ⁊. j. xxij. c. qñ mādauit surgere ⁊ imolare: ysaac ⌊Egrederę de terra tua. ⌋ fm ra. sa. ⁊ abena3ra. ista lr̄a pon it p recapitulationē. q: p°. fuert dctā ista v̄ba q̄s mo:erek thare ō cuius mo:te p̄cedēti. c. dcm̄ est. ¶ Ult. n. q thare pr̄ abrae in arā ad idolatriā declinauerat cū nacho: filio suo: ⁊ iō de⁹ apuit abrae dicēs q egrederet ō terra illa ⁊ ls fuit p sexaginta ānos añ mo:tē thare. ¶ Hic sūt dubia vnū qñ ista vox dicta fuerit. Scō qñ abraā de arā egressus fuerit. q̄tū ad scōz capl̄z supio:i determinatū fuit. lz enim posset satis ꝓgrue teneri cū augustino. ⁊ ra. sa. q abraā sit egressus de aran ānis sexaginta añ mo:tē thare. tñ diximus q magis videbat cōsonare lr̄e biblie nr̄e q sit egressus de arā in āno quo mo:tuus fuit thare. ¶ Sz ista intelligēda sūt sicut ibi diximus ⁊ in cō mētarijs eusebij dicemus. abraaz bis exiuit de terra sua: ⁊ si volumus accipe totū rigo:ē lr̄e: exīt ter eo q terra abrae erat duplex. P:ima fuit terra caldeo⁹ in qua natus ē p̄cedēti. c. ⁊ iudic. v. c. alia fuit terra arā siue charra. de p:ima exiuit semel de scōa bis. ¶ De p̄ma p3: q: de⁹ iussit abrae exire de terra sua cū eēt in hur caldeo⁹ ⁊ exiuit obediendo deo: ⁊ tñ in isto exitu nō venit in terrā chanaā neq; deseruit p̄rem suum thare. sz venit cū eo in charrā. istud p3 actuz. vij. c. ex v̄bis stephani. s. deus gl'ie appuit pri nr̄o abraā. cū eēt in mesopotamia p̄usq; mo:arek in charra. Et dixit ad eū exi ō terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊ veni in terrā quā tibi mōstrauero. tunc exīt de terra caldeo⁹ ⁊ hitauit in charra. ⁊ de isto exitu nō

Qō. ij. De qua ciuitate iussit deus exire abraam

intelligī lr̄a huj⁹. c. sz solū ō alio exitu multo postea qñ exiuit de charra: vt statiz dicēt. ¶ Sz obīciet q nō posset sic intelligi. p° q: illa vox dicta est ad abraā: cū dicat de⁹ gl'ie appuit pri nr̄o abraā cū eēt i mesopotamia ⁊ tñ nūc nō exiuit abraā solus: sz thare pr̄ eius cū cognatiōe sua. ḡ nō intelligit lr̄a de illo exitu. Scō q: dr̄ exi de terra tua: ⁊ de cognatiōe tua. ⁊ tñ nūc nō exiuit de cognatiōe. sz potius māsit cū illa in q̄tū venit cū thare pr̄e suo ⁊ reliq̄ cognatiōe ⁊ māsit cum eis in charra. Tertio q: dr̄ q veniret i terrā quā ei mōstraret. ⁊ tñ charra nō fuit terra mōstrata a deo: sz potius terra chanaā: vt p3 hic. ḡ nō p̄t sic lr̄a illa exponi. Quarto q: dr̄ appuit pri nr̄o abraā dū eēt in mesopotamia. ⁊ tñ qñ erat cum p̄re suo thare in arā siue in charra. erat in mesopotamia. ḡ nō intelligit de vocatiōe facta in terra caldeo⁹ neq; de exitu de terra illa cū thare p̄re suo. ¶ Dōz q p̄ma vocatio dei: ō q̄ loḡt stephanus. actu. vij. c. fuit in hur caldeo⁹ q̄ erat ciuitas natiui tatis abrae ⁊ cognatiōe ei⁹. ⁊ inde fuit p̄m⁹ exit⁹ quo exiuit abraā cū p̄re suo thare. Et venerūt tūc in charra q̄ dicta sigt lr̄a ipsa stephi. s. de⁹ appuit pri nr̄o abraā cū eēt in mesopotamia: añq; mo:arek in charra. Et tñ ista vocatio ō qua hic hēt fuit in arā siue i charra vbi mo:abat cū p̄re suo thare: postq; venerat de terra caldeo⁹. vt p3 h ex p̄cedēti. c. in fine. ḡ nō intelligit q stephanus dicit de ista vocatiōe quā ponit ista lr̄a. sz de illa quā diximus fuisse in terra caldeo⁹. Scō q: dr̄ tūc exīt de terra caldeo⁹ ⁊ hitauit in charra. Si exīt tūc de terra caldeo⁹. ḡ in terra caldeo⁹ erat qñ facta fuit ista vocatio ⁊ tñ ista vocatio de q̄ hēt in lr̄a ista: nō fuit in terra caldeo⁹ facta: sz in arā. ⁊ iā venerat abraā de terra caldeo⁹: vt p3 p̄cedēti. c. ḡ alia vocatio ē illa de q̄ loḡt stephanus. Tertio q: dr̄ hitauit in carra. ⁊ tñ in vocatiōe de q̄ h dr̄ ⁊ exitu nō hitauit in charra: sz in terra chanaā in q̄ nō fuit pr̄ ei⁹ thare. ḡ ē alia vocatio de q̄ loḡt stephus q̄s ista ⁊ illa est q̄ venit abraā cuz pr̄e suo thare in charrā: sic dixim⁹. Quarto p3 q: dr̄ ibi ⁊ inde poq̄s mo:tu⁹ est. p̄ ei⁹ trāstulit eū deus in terrā istā in qua vos hitatis. ⁊ sic appet ibi q saltē duo exitus fuerint ⁊ tñ h de vno fit mētio. Jō alia vocatio est ⁊ exitus: de qb⁹ loḡt stephanus in p̄ncipio v̄boz suoz q̄s vocatio ⁊ exitus de qbus hic. ¶ Nūc rñderi p̄t ad ea q̄ obīciebant. Ad p̄mum dici p̄t vno mō: q appitio dei ⁊ vocatio fuit facta nō solū ad abraā: sz ēt ad p̄ez eius thare. ⁊ tūc ꝓcedebat bñ lr̄a p̄cedētis. c. q v̄o ad thare p̄em abrae fieret ista vocatio satis erat rōnabile q thare erat tunc colens deū sic innuit iudic. v. c. ⁊ exp̄ssius ponit Aug. li. xvj. de ciui. dei. c. xij. ⁊. xiij. ⁊ q: terra caldeoz erat idolatraz vocaret eū deus inde ⁊ cognationē suam: vt nō inficerent crimine idolatrie. ⁊ tūc cōuenit q̄d hēt p̄cedēti. c. s. q thare exiuerit de hur caldeoz ⁊ tulerit secū abraā filiū suū: ⁊ sarai nurū suā ⁊c. Nā cū vocatio esset facta ad thare ⁊ domū suā. ⁊ ipse esset p̄ncipal' ⁊ rector ꝑconomie ipse dicebat exire vel venire ⁊ alij dicebant duci: q: ad eius impiuz mouebant. ¶ Sed obīciet tūc q̄n dr̄ q deus gl'ie apperuit pri nr̄o abraā. nā dēret dici q apparuit thare vl saltē diceret de vtroq;. s. de thare ⁊ abraā. ¶ Dici p̄t q lz vtriq; fuerit facta appitio ⁊ vocatio fit mētio de solo abraā pp dignitatē ipius ⁊ q: ipse solus ptinuit ad ppl̄z electū dei ⁊ nō thare. Etiā dicet quo dr̄ exi de terra tua ⁊ de cognatiōe tua: q: dz dici ad vtrūq; ⁊ nō vr cōuenire nisi abrae. ¶ Dici pōt vno mō q ēt si tā apitio q̄s locutio fuerit facta ad thare solū vel ad thare ⁊ abraā: q: tñ scriptura incepit concipe in p̄sona abrae neē fuit q totū p̄seq̄rek in p̄sona abrae. q: erat incōueniēter dictū: q appitio diceret facta abrae ⁊ q vox poneret dirigi ad thare vel ad abraā ⁊ thare. sed eadē rōne poneret locutio ⁊ directa ad solū abraā q̄s ponit appitio ei facta. ¶ Alr posset dici q ēt ista v̄ba poterāt intelligi de thare: vt si eēnt ad eum directa. nā vez est q ipse egressus est de terra sua ⁊ ō cognatione sua. de terra q̄dē sua egressus est thare: q: terra natiuitatis sue est hur caldeoz p̄cedēti. c. de cognatōe sua egressus est. q: exīt ō terra caldeoz vbi erat cognatio sua. nā dr̄ iudic. v. c. q ppl's iste ē de origine caldeoz: certū est aūt q alios cognatos hr̄t thare i illa terra p̄ter abrā filiū suū ⁊ loth filiū filij sui. ⁊ tñ hos solos secū tulisse dr̄. ḡ ceteros relinqbat in terra caldeoz ⁊ sic exibat de cognatione sua. ¶ Scō ⁊ melius rñderi pōt q ista appitio q̄ facta est in terra caldeoz soli abrae facta est ⁊ sic stabit ꝓuenienter lr̄a. actu. vij. c. ⁊ nō oportebit fieri suppletiōes aliq̄s neq; exp̄nes: sed accipiet sicut iacet. s. deus gl'ie appuit pri nr̄o abraā cū esset in mesopotamia. s. ei soli appuit ⁊ nō thare. Et iō ei soli dirigeret vox. s. exi de terra tua ⁊ de cognatiōe tua. nā illa erat terra abrae. q: in hur caldeoz nat⁹ ē ⁊ ibi erāt oēs cognati eius. Etiā ō cognatiōe sua exiturus erat: q: cognati sui manebāt i hur caldeoz ⁊ quocūq; ipse iret exibat de cognatiōe sua: q: nō ibant illuc oēs eius cognati. ¶ Sz tūc obīcietur q nō stet: q: sic solus abraā exiret de terra illa: q: soli ei mādatū erat factū de exeūdo. ¶ Dici p̄t q fuit soli abrae facta appitio ⁊ mādatū datū de exeūdo. ipse aūt cū exire vellet reuelauit illō pri suo thare q erat tūc fidel' ⁊ pius deū verū colens. idē voluit ipse quoq; exire. tū vt faceret id qō deus filio⁹ suo facere iusserat. tū vt nō cogeret aut induceret ad colendos falsos deos. nā ꝓ hac cā dr̄ iudic. v. c. q exīt ppl's hebreoz de terra caldeoz vel p̄t dici q thare cuz fidelis eēt ⁊ ab idolatris oppmeret cupiebat exire de terra sua: vt iret in aliā terrā: in q̄ nō cogeret ad idolatriā ⁊ ēt si neq; ei neq; abrae filio suo apperet deus. Accidit tñ interiz q de⁹ apperet abrae ⁊ iuberet ei exire ⁊ exiuit cū thare p̄re suo q exire volebat. Sed adhuc obīciet q p̄cedēti. c. dr̄ tulit itaq; thare abraā filiū suū ⁊ loth filiū filij sui ⁊ eduxit eos de hur caldeoz: vt venirēt in terrā chanaā. ⁊ sic p3 q thare educebat abraam de regiōe illa ⁊ nō exibat inde abraā: vt vocatus a deo: ⁊ iussus exire. ¶ Dōz q abrae erat datū mādatū de exeūdo de terra illa: ⁊ exiturus erat ēt si thare nō exiret. Accidit tñ q tūc thare exire voluit siue pp reuelationē factā abrae filio suo: siue q: ipse cupiebat fugere idolatriā: ⁊ q: filij obediebant pri ⁊ seq̄bant eū velut p̄ncipalē dcm̄ est: q ille eduxit eos: q: illū exeūtē illi comitati sūt ⁊ dato q ille nō exiret illi tñ exirēt. ¶ Nūc ad scōm rñdēdum q abraā fecit qō deus iussit nā exiuit ō terra sua ⁊ de cognatione sua. erat qppe terra abrae terra hur caldeoz ⁊ de illa iubebat deus exire abrae. Et exiuit veniēdo in charrā. Etiā de

cognatione

4ª rō

Qō. iij

An aparitio fuerit facta soli abrae vel ēt thare.

4

Terra q. thare p̄ abrae natus ē

Q

An p̄cepit soli abrae vt exiret.

An p̄cepto vel p̄ abraam exiuit.

Qō. 4

cognatiõe sua exiuit:q; in hur caldeoꝝ cognatos multos hẽ bat quos dereliquit exeũdo de terra illa.ꝛ iõ ꝙ cũ abꝛaã iret thare nõ impediebat qn ille mãdatũ dei impleret. ¶ Scõo pz ℔:q; scriptura dicit in ℔:impletũ esse mãdatũ dei.actu.vj. c.ſ.dixit ei exi de terra tua ꝛ de cognatõe tua:ꝛ seqr̃ tũc exiit de terra caldeoꝝ ꝛ hitauit in charra. Et ita inuiꝫ ꝙ impletũ fuit mãdatũ illõ veniẽdo in charrã ꝛ tñ thare venit i charrã cũ abꝛaã.g̃ ẽt illo veniẽte iplebat abꝛaã mãdatũ dei. ¶ Tertio pz:q; cũ dcm̃ est abꝛae:ꝙ ỏ terra sua exiret ꝛ de cognatione sua ꝛ ille exibat de regione caldeoꝝ de q̃ oꝛiũdus erat ꝛ in q̃ erãt sui cognati exibat de terra sua ꝛ de cognatiõe sua. Q; vero cognati sui seqrenr̃ eũ recedentez vel aliq; de eis.nõ obstabat qn impleret abꝛaã p̃ceptuz dei.nã nõ erat in ptãte sua ꝙ nõ seqrenr̃ eũ cognati sui.ꝛ id qõ in ptãte ei⁹ nõ erat nõ impediebat impletionẽ mãdati. ¶ Quarto põt dici ꝙ in telligiẽ exitus de cognatione ꝛ terra q̃tũ ad cognatos q ido lis seruiebãt.volebat.n.deus sibi puꝝ reddere.vt nõ macula reẽ idolatria. Cognati aũt sui colebãt idola.iõ iussit deus exi re de cognatione. Si q tñ erãt cognati abꝛahe.cultoꝛes veri dei nõ ꝓhibeẽ abꝛaã inter eos manere:sed thare ꝛ loth erãt tũc tales:iõ nõ cogebaẽ recedere ab eis ꝓ hoc mãdatũ dei.nã thare deũ colebat.vt Aug.dicit li.xxj.ỏ ciui.dei.c.xiij.nachoꝛ nũt erat frater abꝛae.sed q; erat idolatra deseruit eũ abꝛaã.nã mãsit nachoꝛ in hur caldeoꝝ recedente inde abꝛaã vt Aug. ibidẽ innuit. ¶ Et hoc magis appet:q; in vltima vocatione q̃ dcm̃ est ℔ abꝛae egredere de terra tua ꝛ de cognatione tua venit cũ eo loth filius fris sui aran..ꝛ nõ solũ venit.ſz potiuſ tulit illũ secũ abꝛaã.vt hic dr̃ ꝛ tñ hoc nõ obstat qn impleue rit p̃ceptũ. Et ℔ est q;loth erat cultoꝛ veri dei.g̃ a fortiori cuz abꝛaã nõ tulerit secũ thare.sed ille voluerit venire cuz eo nõ impediẽ qn impleuerit abꝛaã p̃ceptũ dei. ¶ Si aũt dicerem⁹ sicut p̃cedẽti.q.dicebaẽ ꝙ appitio illa nõ solũ fuit facta abꝛae ſz ẽt thare tũc erit certũ ꝙ nõ iubebaẽ recedere abꝛaã a thare pẽ suo cũ ad ambos fieret vocatio.sed infligereẽ ꝙ ipſi rece derẽt ab alĩs cognatis suis q erant idolatre. ¶ Et tñ meli⁹ dr̃ ꝙ fuerit appitio facta soli abꝛae.ꝛ ℔ primo:q; ista appitio erat p̃ncipiũ segregatiõis ꝛ electõis ppl'i dei.ſz thare nõ fuit pr̃ ppl'i electi.ſz abꝛaã.neq; cõputaẽ thare in hoc ppl'o.g̃ nõ fieret appitio ipſi thare:ſz abꝛae q erat caput ꝛ pr̃ ppl'i q eli gebaẽ. ¶ Scõo q; ista appitio ꝛ vocatio erãt ad cauẽdũ ido latriã in eo q vocabaẽ ꝛ tñ thare ls nũc eẽt veri dei cultoꝛ ad vltimũ incidit in idolatriã ꝛ in ea mãsit.g̃ nõ est ille cui facta est appitio.ſz abꝛaã q nũq̃ idolatriã incidit fuit cui reuelatio ꝛ appitio facta est. ¶ Tertio q; ad magnã dignitatẽ alicui⁹ ptinebat fieri ad ipz reuelationẽ ꝛ appitionẽ dei.tñ thare nõ iudicaẽ alicuiuſ dignitatis:abꝛaã vo magne dignitatis qõ pz ex mutatiõe nois.j.xvij.c.ſ.nõ vocabiẽ vltra nomẽ tuũ abꝛã. ſz appellaberis abꝛaã:q; pẽz multaꝝ gentiũ ꝓstitui te abꝛae igiẽ debuit fieri appitio dei ꝛ nõ thare ꝛ iõ rñdebiẽ sicut.s̃. ¶ Sz nũc ad tertiũ dõz ꝙ abꝛaã impleuit mãdatũ dei.ꝛ cuz dr̃ ꝙ nõ venit in terrã quã mõstrauit ei. Põt dici vno mõ ꝙ abꝛaã vẽit hac vice i charrã.ꝛ tñ venit i terrã q̃ ei mõstrauit ꝛ poterat dici ꝙ mõstrauerit ei charrã.cũ vo obj̃ciẽ ꝙ mon strauit ei terrã chanaã. Dici põt ꝙ hac vice nõ mõstrauit ei terrã chanaã.ſz in scõa vocatione de q̃ hic in lra ꝛ tũc venit in terrã chanaã.sed illa ꝑma vocatiõe nõ exꝑmiẽ quã terraz ei deus mõstrauerit ꝛ sic põt dici ꝙ mõstrauerit charrã ꝛ il luc venit abꝛaã.ꝛ ℔ appet aliq̃l'r actu.vj.c.ſ.dixit ei exi ỏ ter ra tua ꝛ de cognatione tua ꝛ veni in terrã q̃ mõstrauero ti bi ꝛ seqr̃ tũc exiit de terra caldeoꝝ ꝛ venit in charrã ꝛ ita vi innui ꝙ veniẽdo in charrã impleuit p̃ceptũ dñi.ꝛ non ẽ du biũ qn impleuerit p̃ceptũ dñi veniẽdo in charrã.ſz an illa sit terra ostensa abꝛae est dubiũ. ¶ Aliq dicunt ꝙ fuit illa terra ostẽsa abꝛae q; nõ solũ abꝛaã venit in illã.ſz ẽt mãsit ibi lon go tpe quo vsq; deus iterũ mãdauit abꝛae exire de terra illa ꝛ ire in terrã chanaã.ꝛ tñ si ꝑma vice mõstrasset deus abꝛae terrã chanaã i q̃ iret:ꝛ ipse iret i charrã nõ manẽt ibi:ſz trã siret vltra i terrã chanaã:ꝛ tñ mãsit ibi.iõ vr̃ terra illa ei mõ strata. Alr̃ p̃t dici ꝙ mõstrata fuit ei terra chanaã ꝛ nõ char ra.ꝛ tñ charra erat in itinere.ꝛ accidit ꝙ cũ illuc vẽisz abꝛa az maneret ibi aliquãdiu cũ pẽ suo thare.ꝛ vi istud verius q; deus nõ oñderet abꝛae illã terrã in q̃ nõ erat mansurus. erat.n.ista vocatio p̃ncipiũ electiõis ꝛ segregatõis ppl'i dei. ꝛ tñ ppl's dei nõ debuit manere in alia terra q̃ in terra cha naã:q; illa fuit ei ꝓmissa.j.xiij.ꝛ.xv.c.charra aũt nõ ꝓtinuit ad possessionẽ suã iõ nõ debuit illa oñdi. ¶ Scõo pz:q; hoc innuit lra p̃cedẽti.c.ſ. tulit thare abꝛaã filiũ suũ:ꝛ loth filiuz filĩ sui ꝛ eduxit illos de hur caldeoꝝ:vt irẽt in terrã chanaã ꝛ tñ si deus mõstrasset abꝛae charrã nõ intẽderet ire in terrã chanaã.g̃ dz haberi ꝑ certo:ꝙ deus monstrauit aut noiauit abꝛae terrã chanaã:in terra caldeoꝝ qũo ei appuit:ꝛ illuc in tendebant abꝛaã ꝛ thare ire.ſz accidit ꝙ in charra maneret aliq̃diu. ¶ Sz obj̃ciẽ qũo abꝛaã fuit ausus manere in ter rã charre cũ deus dixisset ꝙ irer in terrã quã mõstraret ei.ꝛ illa fuit terra chanaã. Dici põt vno mõ ꝙ intẽdebãt abꝛaã ꝛ thare ire in terrã chanaã sicut dr̃ p̃cedẽti.c.deus tñ posuit i pedimẽtũ aliqõ vt tũc nõ possent illuc trãsire ꝛ durante isto ipediñto nõ poterat in terrã chanaã trãsire abꝛaã neq; erat in culpa. Causa aũt q̃re deus istõ impedimentũ poneret erat vt nõ trãsiret thare in terrã chanaã:q; nõ expediebat ꝙ trã siret illuc. Primo q; thare nunc colebat deũ verum postea tñ ꝓuersus ẽ ad idola ipse ꝛ nachoꝛ ꝛ tota alia cognatio sua p̃ter abꝛaã.iosue vlti.c.ſ.transfluuiũ hitauerũt pẽz vr̃ ab initio thare ꝛ nachoꝛ seruierũtq; dijs alienis.cũ aũt illi declina rẽt ad idolatriã:dẽret ab eis abꝛaã ꝛ domus sua recedere:vt nõ inficerenr̃ isto crimine. Et tñ si in terra chanaã illi maneꝛent:nõ possent abꝛaã ꝛ domus sua ab illis recedere cuz in terrã chanaã mãsura esset posteritas abꝛae.cũ aũt in charra aut alibi extra terrã chanaã maneret thare declinante illo ꝛ cognatiõe sua ad idolatriã poterat abꝛaã cũ domo sua rece dere ad terrã chanaã in qua mãsurus erat.g̃ nõ debuit tha re venire in terrã chanaã.sed alibi manere ꝛ sic fuit cõueni ens ꝙ maneret in charra. Scõo fuit ꝛ p̃cipue ꝓ possessiõ nẽ terre.deus enim ꝓmisit terrã chanaã abꝛae:ꝛ semini suo. infra.xiij.ꝛ.xv.c.ꝛ illã hituri erant posteri abꝛae:deletis gẽ tibus oibus q̃ ibi essent qõ factũ est post exitũ de egypto sub duce iosue.si aũt thare illuc trãsisset maneret posteritas eius ꝛ filĩ sui nachoꝛ in terra chanaã:ꝛ ibi crescꝛet:cũ vero he bꝛei sub duce iosue intrarent in terraz chanaã aut dimitteret gentẽ illã ibi aut expellerent si ibi ꝓmitteret occuparent ma gnã ptẽ terre chanaã:ꝛ tñ tota fuerat ꝓmissa semini abꝛae.g̃ nõ dẽrent ꝓmitti manere. Ad expellẽdũ aũt eos ỏ terra opoꝛ tebat cũ eis pugnare ꝛ occidere eos:q; nõ dimitterẽt ipi spõ te terrã suã ꝛ oia q̃ possidebant. Pugnare tñ ꝺ cognatos su os ꝛoccidere illos erat incõueniẽs.nã deus iussit isr'litis qñ exierunt de egypto ꝙ nõ pugnarẽt ꝺ idumeos neq; ꝺ moa bitas aut amonitas.deuẽ.ij.c.ꝛ hoc q; cognati erãt.g̃ debue runt isti esse extra terrã chanaã ad hoc ꝙ israelite nullã occa sionẽ pugnãdi ꝺ eos hẽrent. Hoc nõ poterat fieri si thare in trauisset in terrã chanaã:ꝛ filiuſ eius nachoꝛ q; ibi maneret sua posteritas.ideo deꝰ bene ꝓuidit ponẽdo impedimẽtum aliqõ:vt thare intrare nõ posset in terrã chanaã existente ãt isto impediméto abꝛaaz quoq; nõ poterat introire in terram chanaã.iõ nõ erat in culpa etiã si nõ iret illuc. ¶ Sed aliq dicet dato ꝙ nõ iret nũc thare in terrã chanaã quare nõ iuit postea cessante impediméto. ¶ Aliq dicet ꝙ nũq̃ cessauit impedimẽtũ viuẽte thare.iõ nõ potuit illuc ire.Dõz ꝙ ℔ nõ stat nã viuẽte thare venit abꝛaã in terrã chanaã:vt dcm̃ fuit p̃cedẽti.c.ꝛ.j.oñdeẽ.ſ.annis sexaginta ante mortem thare.g̃ potuit thare venire in terrã chanaã.Dõm ꝙ impedimẽtum. si qõ p̃cesserat cessauit ꝛ tñ nõ venit thare in terram chanaã primo q; iam non desiderabat illuc ire:a principio enim quan do thare cultoꝛ veri dei erat audito ꝙ apparuisset deus filio suo abꝛae.ꝛ iussisset ire in terram chanaã.ipse quoq; deside rauit illuc ire ꝛ qñ exiuit de terra caldeoꝝ ꝓposuerat venire in terrã chanaã:vt significaẽ p̃cedẽti.c.postea vero declinãs a cultu veri dei cessauit ẽt velle id qõ deus iusserat abꝛae.ꝛ ita noluit ire in terrã chanaã qñ abꝛaam illuc iuit de charra ls ire potuisset. ¶ Scõo q; thare forte in terram chanaã ire dispoſuerat quasi melius q̃ alibi ibi sibi futurum esset. Et tñ postq̃ mansit in charra pꝛospere sibi succeſſit.ideo nõ desi derauit in aliã regionẽ ire. ¶ Tertio q; forte deus abstulit istõ desideriũ de coꝛde thare. Si enim illuc thare iret qñ iuit abꝛa am sicut venerat cũ eo de hur caldeoꝝ in charram sequeren tur inconuenientia posita p̃cedẽti.q. Ideo dedit in coꝛ eius vt ire nolet in terram chanaaz:q; deus mouet coꝛ hoꝛis quo voluerit.iuxta illud ꝓuerb.xxj.c.coꝛ regis in manu dñi quo cũq; voluerit vertere illud.ita ergo ꝛ coꝛda alioꝝ viroꝝ ver tet quo voluerit'. ¶ Quarto q; forte thare cupiebat adhuc in terrã chanaã ire.sed deus posuit timoꝛem coꝛde eius:vt

Q; appli tio fuit facta soli abꝛae.

Q;.v.

An deꝰ oñderit abꝛae charraz aut chanaam.

£ Q;.vi. Cur abꝛaã manere au sus est i ter ram charrã cũ mõstrata fuerit ei chanaam.

ꝑ ra rõ.

2ª rõ.

3ª rõ.

4ª rõ.

§ Q;.vii.

vt nō auderet ire. Sic enim solet facere: vt patet infra. xxv. c. vbi erant ppli cananeoꝝ cupientes psequi iacob ⁊ delē domū eius sicut ipse timebat. j. xxiiij. qō fieri facile erat: sed deus incussit timorē chananeis: vt facere nō auderēt. j. xxv. s. cūq; pfecti essent terroꝝ dei inuasit oēs p circuitū ciuitates: ⁊ nō sunt ausi psequi recedentes. ⁊ sic̄ ꝑz. exo. xxiiij. c ita potuit fieri in thare nūc vt nō auderet ire in terrā chanaā. ¶ Sz dicet si expediebat vt thare nō intraret in terrā chanaā ad qd fecit deus eū venire de hur caldeoꝝ: ibi enim manebat longius a terra chanaā ⁊ posteritas eius minus posset misceri posteritati abrae ⁊ ad idolatriā eā trahē. ¶ Dōm q̄ sic̄ fuit expediens pp abraā. q̄ thare ⁊ nachor nō introirēt in terrā chanaā. i ta fuit expediens pp ipsum q̄ nō maneret thare in terra caldeoꝝ i loco sue originis: Et hoc q̄ oportebat abraā ⁊ posteritatē suā reuerti aliq̄n postq̄ essent in terrā chanaā ad locū in quo esset posteritas thare: iō debuit manere thare cū posteris suis in aliq̄ terra magis ꝓpinqua terre chanaaz q̄s hur caldeoꝝ q tam̄ esset extra terrā chanaā: vt facilius ⁊ tutius posset illuc ire abraā vel posteri sui. Oportebat aūt q̄ abraaz ⁊ posteri sui pp duo redirent aliq̄n ad thare ⁊ posteritatē suā. Primo pp successionem in bonis: erat qppe thare p̄ abrae ⁊ successurus erat ei: vn̄ q̄n moꝛtuꝰ est erat in charra: ꝑcedēti. c. Et illuc iuit abraā vt accipet ea que iure successionis ei ꝓueniebant: deinde redīt in terrā chanaā fortassis hoc nō fecisset abraā si mozeret p̄ eius in hur caldeoꝝ: Difficile enim sibi esset aut nō tutū ire in terrā illā. ¶ Scō oportebat redire pp matrimonia: q̄ posteri abrae nō erāt accepturi vxores de stirpe chananeoꝝ inter quos habitabant: sz de cognatione sua: sic ꝑz de ysac filio abrae: nā voluit abraaz q̄ accipet de chananeis vxorē: sz misit ad vrbez nachor fratris sui: ⁊ accepit inde rebecā filiā batuelis filꝫ nachor. j. xxiiij. c. Sic̄ iacob nō voluit accipe vxores de chananeis. sed iubēte p̄ eius ysac iuit ad ciuitatē nachor: ⁊ accepit vxores duas Liā ⁊ rachelē que erant de cognatione sua. j. c. xxix. ⁊. xxx. ⁊ tñ si cognatio ista māsisset in terra caldeoꝝ forte non potuissent posteri abrae illuc ire ad accipiendum vxores. Debuit ḡ thare ⁊ nachor exire de terra caldeoꝝ ⁊ venire ad aliquam terrā ꝓpinquā terre chanaā ⁊ ibi manere: talis aūt fuit charra: ḡ ibi fuit cōueniēs manere thare: ⁊ ita tā thare q̄s nachor debuerūt exire de terra caldeoꝝ nō tñ debuerunt in terram chanaā intrare. ¶ Redeundo ad illa que omisimus. s. q. v. dicemus q̄ abraā pp impedimētū intrandi in terrā chanaā māsit in charra ⁊ ita nō erat in culpa. ¶ Scō pōt dici q̄ ēt si nō esset impedimētū aliq̄ō intrandi in terrā chanaā posset abraā licite manē aliquādiu i charra cū p̄e suo neq; in ꝟ faciebat cōtra mādatū dñi. Nam ipse exierat de terra sua caldeoꝝ ⁊ de cognatione sua qō ei iussum erat ⁊ ibat in terraz chanaā quā ei deus mōstrauerat ⁊ tñ nō tenebat semp ꝓcedere quousq; veniret in terrā chanaā: q: ꝟ nō fuerat exꝑssū in mādato: dū tñ nō intenderet manere firmiter hitando alicubi extra terrā chanaā: q: hoc esset ꝯ mandatū dei: si tñ alicubi in via manere vellet aliquādiu abraā: q: sibi vtile erat: dū tñ intenderet: postea ire in terrā chanaā ⁊ ibi habitare licitū esset: ita ḡ nūc eēt: q: lz in charra cū thare māserit aliq̄diu abraā intendebat ire in terrā chanaā: ideo nō faciebat ꝯ voluntatē dei. ¶ Sed tunc petet qūo tandiu moratus fuit abraā in charra q̄usq; deus itez iussit ei exire de terra illa ⁊ ire in terrā chanaā: nā apparet ex ꝟ q̄ intendebat iaz abraaz manere in terra in qua thare erat. s. in charra. ¶ Ad hoc respondent aliqui vno modo. s. q̄ abraam mox vt de terra caldeoꝝ venit in charrā relicto ibi p̄e suo trāsiuit in chanaam ⁊ ita nō fuit mora aliqua: sed continuatio itineris: ⁊ neq; fuit vocatio aliqua nisi in terra caldeoꝝ. ¶ Sz obꝯciet q̄ māserit aliquandiu: q: cū esset abraā in charra siue aran cū p̄e suo thare facta fuit ad eū vocatio: vt ꝑz ꝟ in lra. Dicūt isti q̄ vocatio vnica fuit que facta est in terra caldeoꝝ: ⁊ tñ hic ponit ista vocatio p recapitulationē: deberet enim poni ante exitū de hur caldeoꝝ. Et q: ibi nō fuit posita ne videret ptinere ad thare qui tūc exiuit de terra caldeoꝝ postponit q̄si videatur esse in charra tñ nō significat inde facta. sz illa que facta est in hur caldeoꝝ: de qua locutus est stephanus actu. vij. c. ¶ Sed verius videt dōz q̄ fuerit facta alia vocatio in charra. Et hoc magis cōuenit lre: vt. j. tangit ⁊ data alia vocatione nec̄e est dici q̄ abraā fuit aliquādiu moratus in charra. q: si ꝓcederet cōtinuo ꝓcessu vt iret in terrā chanaam nō erat nec̄ia neq; vtilis alia vocatio. Scō ꝑz hoc efficacius: q: isti ꝓsupponūt q̄ abraā nō fuit moratus aliquādiu in aran: sed relicto ibi p̄e ꝓcessit in terrā chanaā: ⁊ tñ hoc est cōtra lram huius. c. vbi ꝓsupponit q̄ aliquāto tpe longo mansērit in aran: ⁊ aquisierit ibi opes vel auxerit facultates suas: cū dr̄ tulitq; sarai vxorem suā: ⁊ loth filium fratris sui vniuersamq; substātiā quā possederant ⁊ aias quas fecerant in aran: ⁊ ita in aran aquisierant aias. i. seruos. ḡ aliquāto tpe ibi māserant ad hoc q̄ possent acgrere facultates ibi. ¶ Sz tunc dicet qūo abraā tādiu ausus fuerit morari in charra siue aran vt indiguerit alia vocatione. nā iaz videbat vltra voluntatē dei manere. Dici pōt q̄ abraā q̄n mansit in charra intendebat ire in terrā chanaā ⁊ tñ q: nō obligabat statim ire manebat ibi aliquādiu q̄diu sibi vtile esse videbat manente sibi firmo ꝓposito eundi in terrā chanaā. q: tñ in hoc morabatur plus debito aut plusq; deus vellet vocauit eum deus q̄ iret neq; tñ peccauerat manendo vsq; nunc: q: nō fuerat voluntas dei sup hoc reuelata. ⁊ statiz vt fuit reuelata recessit inde ⁊ sic nō peccauit. ¶ Alr ꝓt dici q̄ cū venerit abraā in charrā reuelauit ei deus q̄ ibi maneret cū p̄e suo aliquādiu: licz de hoc scriptura nihil exꝑesserit: ⁊ ideo manebit ibi abraā quo vsq; ꝛiā reuelationē hret de exeundo inde ⁊ sta tim vt illam habuit recessit. ¶ Nunc ad quartū supra positū est respōdendū q̄ illa appitio de qua loquit stephanus actu vij. fuit facta in terra caldeoꝝ ⁊ nō in charra: qō ꝑz: q: dī ibi deus apparuit p̄i nr̄o abrae cū esset in mesopotamia anteq; morareť in charra: Et ita nō fuit facta reuelatio illa de q̄ loquit stephanus in charra: sed alibi: ⁊ tñ nō fuit alibi anteq; in charra nisi in terra caldeoꝝ. ḡ in terra caldeoꝝ facta ē ista reuelatio. ¶ Itez patet q: dr̄ ibi dixit ei exi de terra tua: ⁊ de cognatione tua tūc exīt de terra caldeoꝝ ⁊ hitauit in charra: ḡ anteq; exiret de terra caldeoꝝ facta fuit ista appitio Cū aūt obꝯcit q̄ facta fuit in charra: q: dī facta fuit in mesopotamia ⁊ tñ mesopotamia est in qua est charra. Dōm q̄ istud nihil obstat: sed ꝓcedere videt argumentū apud eos qui sunt ignari situs terraꝝ ⁊ locoꝝ. Est enim verū q̄ hur caldeoꝝ in qua facta est reuelatio abrae erat in mesopotamia ⁊ etiam charra in qua postea habitauit thare cū abraā aliq̄diu erat in mesopotamia ⁊ ibi ēt erat ciuitas nachor: vt colligit. j. xxiiij. ⁊ iō vtraq; reuelatio tā i hur caldeoꝝ q̄s i charra facta ē in mesopotamia. ¶ Circa qō cōsiderandū q̄ syria cōprehēdit totā terrā que est a flumine tigri vsq; ad egyptū large sumendo syriam hz ab oriente tigrī a meridie sinum arabicum ab occasu mare mediteraneū: ab aquilone armeniam ⁊ capadociā. Hec aūt syria in plures partes diuidit. ꝑma syria est q̄ inter tigri ⁊ eufratē ꝓtendit in lōgū a septētrione in meridiē. i. a monte tauro vsq; ad sinum arabicū: ⁊ ista syria vocatur mesopotamia: in ea est ciuitas edesa que vulgariter dī roase ⁊ in li. thobie dī rages: ⁊ est ad quatuordecim leucas vltra eufratē ad aquilonē inter montē tauꝝ ⁊ caucasum. Et huic pti aquilonari apropriatur nomē totius ⁊ vocat stricte loqn̄do mesopotamia syrie: diuidit hec syria in prouincias: media caldeam psidem. ¶ Hec regio est in qua hitauit thare ⁊ nachor ⁊ in qua est charra ⁊ vocatur mesopotamia. i. in medio fluuioꝝ vel aquarum iuxta interpretationē grecam: ⁊ in hebreo vocat aran naharain. i. syria fluuioꝝ ⁊ in hac est ciuitas nachor. j. xxiiij. c. ⁊ satis patet q̄ charra sit in mesopotamia: q: est vltra eufraten: vt innuit Josue. xxiiij. c. ⁊ tñ regio que est inter tigrin ab oriēte ⁊ eufraten ab occidente mesopotamia dicitur. terra autem hur caldeoꝝ est in hac mesopotamia cū in ea sit regio caldeoꝝ: vt dictum est: ⁊ ita nō est inconueniens id qō ꝓ inconueniente reputat inter eos q̄ nesciunt quid sit mesopotamia: vtraq; ḡ apparitio tā in hur caldeoꝝ q̄s in charra facta est in mesopotamia. ¶ Nunc vero redeūdo ad id quod incepimus. s. q. j. dicemus q̄ fuit duplex apparitio facta abrae. Et duplex iussio exeundo de terra sua: ⁊ fuit triplex exitus. ꝑma iussio fuit illa que in hur caldeoꝝ facta est ⁊ istam ponit solus stephanus actu. vij. Et hic nulla mentio fit de illa: sed id qō ad illam pertinet declaratū est ex questione secunda vsq; huc. ¶ Rndendum huic vocationi ⁊ apparitioni ꝓmus exitus q̄ fuit de hur caldeorum vsq; in charram: qō etiaz solus stephanus tetigit dicēs deus glorie apparuit p̄i nr̄o abraā cū adhuc esset in mesopotamia: ⁊ dixit ei exi de terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊ veni in terram quā mōstrauero tibi: tunc exīt de terra caldeoꝝ

⁊ habitauit

Qō. viij. An appitio de q̄ loq̄t stephanus fuerit facta in terra caldeorū vel in charra.

Deſcriptio ſyrie

1 Qō. ix. Duplex appitio facta abrae duplex iussio. triplex exitus.

Qō. viij. Cur de⁹ iussit thare exire ō hur caldeoꝝ si nolebat eū ingredi terraz chanaam. Rō. Pma rō.

2ª rō.

Qō. ix. Solutio Cur manere voluit abraā i charra

Alia solutio.

Qō. x. Cur abraā tādiu moratus fuerit in charra.

t habitauit in charra. de isto exitu nō hēt aliqd hic sub noie talis exitus: ꝫ p̄cedēti. c. dr̄ quo thare exierit de hur caldeoꝝ cū abraā. Et tm̄ nō fit ibi mentio de vocatione aliqua. vñ non ponit p modū vocationis. De etate abrae tpe istius vocationis aut exitus: nihil ponit sacra scriptura: neq; ex aliquo loco determinate colligere possum⁹. ¶ Scōa vocatio fuit existente abraā in charra: siue aran hic vo statiz dicit: dixit dñs ad abraā: egredere de terra tua t de cognatione tua t de domo pris tui t veni in terrā q̄s monstrauero tibi. ¶ Hec apparitio t vocatio solū facta fuit abrae: nā ad thare p̄rem suū nō ptinet de prima vocatione t appitio. An facta fuerit thare erat aliqualr dubium eo q thare exierit de terra sua sicut abraā: Immo fit mentio p̄cedēti. c. q thare tulerit secū abraā in charrā. De hac vocatione certū est q nō ptinuerit ad thare: q; thare nō fecit id qō hic iubet. s. q nō venit in terrā chanaā exeundo de loco aliquo: sed mansit in charra t ibi mortuus est. Etiā verba ista nō possunt dirigi ad thare: q; hic dicuntur aliqua q̄ nullo mō poterant ei conuenire. s. egredere de domo pris tui: nunc vero thare ēt si egrederet de charra nō egrederet de domo pris sui: nā domus pris sui nō erat in charra: sed in hur caldeoꝝ. Itē dato q esset tūc thare in hur caldeoꝝ adhuc nō posset dici eo tpe exire de domo pris sui: ꝫ exiret: sed solū de cognatione sua: q; pater suus nachor nō erat tunc viuens Mortuus enim fuerat ante hoc: quasi viginti sex ānis: t p; q; tota vita nachor pris thare fuit ānoꝝ centū q̄draginta octo: nā erat ānoꝝ viginti nouē qñ genuit thare t vixit postea ānis cētū t decē nouē ānis p̄cedēti. c. q ānī sic ꝓputāt. Erat nachor pr̄ thare ānoꝝ vigiti nouē qñ genuit thare. erat aūt thare ānoꝝ septuaginta qñ genuit abraā. e. c. abraā vero qñ nūc vocatus fuit t introiuit in terrā chanaā erat annoꝝ septuaginta t qnq; vt p; ī. in lra: q oēs sūt anni centū septuaginta q̄tuor de qbus demant centū q̄draginta octo ānī qbus vixit nachor vt oñsum est manebunt anni viginti. sex q fluxerant post mortē nachor: t sic qñ facta fuit ista vocatio iam fuerat mortuus pr̄ thare viginti sex annis prius: vñ nō poterat dici tūc de thare: q egrederet de domo pris sui: q; pr̄ suus nō viuebat: t sic non habebat domū: sed poterat dici de cognatione sua. ¶ Sed obꝫciet q ēt si pater suus nō viueret tunc diceret domus pris eius esse: q; dicit domus leui: t domus iacob: t domus aarō: eo tpe quo nullus istoꝝ erat p̄s. cxiij. t p̄s. cxvij. ¶ Dici pōt q domus accipitur p cognatione sicut accipit Virg. li. j. ene. s. cum domus assaraci phthiaz claraſq; mycenas Impio p̄met. Et intelligit de romanis qui dicebantur esse ō domo assaraci. i. de pgenie troianoꝝ t dñaturi essent grecos multo tpe post fundationē vrbis rome: t tñ tūc neq; futurus erat eneas neq; assaracus eius auus multo minus: sed pgenies descendens ab assaraco maneret tūc. Hoc modo domus leui t iacob t aaron t alioꝝ dicebat esse qñ ipsi nō erant: t tñ tunc nō distingui tur domus iacob a cognatione iacob. i. q descēdit ab ipo. Hic vero distinguūt ista: q; dicit egredere de cognatione tua t ō domo pris tui: iō nō pōt accipi domus pris nisi familia pris viuentis: cognatio aūt vocat reliqua parentella descendens ab auis t pauis: vñ si hoc deberet ad thare p̄rem abrae referri. s. q ipse egrederet de cognatiōe sua t de domo pris sui oportebat p̄rem tūc viuere: t tñ nō viuebat: q; ānis viginti sex ante hoc mortuus est: vt oñsum fuit supra: ꝫ non poterat tunc egredi thare de domo patris sui. ¶ Itē nō pōt de illo intelligi qō seqt faciā te crescere in gentē magnā: q; non creuit thare in gentē magnā ēt q; dicit bñdicā tibi erisq; bñdictus q; nulla bñdictio ad thare ptinet. ꝫ nō fuit ista vocatio facta ipsi thare t ita erit distincta a p̄cedēti q̄ aliquo mō poterat intelligi de ipso: vt oñsuz est. ¶ Sz ista vocatio ptinet ad abraam t oēs partes eius t ꝓplectiones possunt attribui abrae: dicit enim egredere de terra tua: qō poterat esse verū qñ egrederet abraā de charra siue aran: nā licet ibi nō natus eēt mā sit ibi diu t aquisiuit opes multas cū dicat. ī. in lra t alias q̄s fecerant in aran. i. aqsiuerant seruos: dicebat aūt ista esse terra sua: nō qdē terra originis: sed terra habitationis. ¶ Etiā cōuenit ei cōpletio: q; abraaz exiuit de terra illa iubente deo t māsit ibi thare. Dicit egredere de cognatione tua: erat enim ibi cognatio abrae: q; erant illi q descendebant de pre suo t forte aliqui q descendebāt de auis suis de quibus tñ scriptura nullā facit mētionē t venerunt cū thare t abraaz: dicitur de domo patris tui: q; vere erat tunc domus patris abrae ō qua posset recedere cū esset pr̄ eius viuens: nam vixit multo tpe post istum egressum abrae de charra de oibus ꝫs egressus est abraā t venit in terram q̄s mōstrauit ei deus. s. in terram chanaā relicto pre suo thare t fratre suo nachor cū tota cognatione ipsoꝝ: cetera ēt q ibi sequunt ꝓpleta sūt in abraam de multiplicatione in gentē magnā t de bñdictiōe. huic quoq; mādato secūdo de exeundo rñdet secundus exitus: t iste fuit qñ exiuit abraam de charra siue aran t venit in terrā chanaaz. De hoc exitu hēt hic in lra: t nō habet actu. vꝫ. cū dicit egressus est itaq; abraā sicut p̄ceperat ei dñs: iuitq; cū eo loth tulitq; sarai vxorē suā t loth filium fratris sui vniuersamq; substantiā quaz possederat: t aias quas fecerant in aram: t egressi sūt vt irent in terram chanaā. De isto exitu habet tempus. s. cuius etatis erat abraā: qñ exiuit de arā siue de charra. Et dicit q erat annoꝝ septuaginta qnq; sic dicitur infra in lra septuaginta qnq; annoꝝ erat abraam cum egrederet de aram: t in hoc differt iste exitus a primo: q; de ꝑmo nō habemus cuius etatis erat abraam cū egrederet de hur caldeoꝝ. ¶ Ex hoc ēt apparet q iste exitus abrae fuit viuente thare pre abrae t vixit adhuc post hoc annis sexaginta: quod p; quia thare erat septuaginta annoꝝ cū genuit abraam p̄cedenti. c. abraam vero cū exiuit de aran t ingressus est in terram chanaaz erat annoꝝ septuaginta qnq; vt patet hic in lra qui sūt simul ānī centū quadraginta quinq; t tñ thare vixit ānis ducentis t quinq; p̄cedenti. c. ꝫ superant anni sexaginta vsq; ad mortē thare. ¶ Sed ꝓ hoc aliqui dicunt q non possit stare: sed dicta fuerit verba ista post mortem thare: quod patet: q; p̄cedenti. c. dicit venerunt q; aram t habitauerūt ibi factiq; sūt dies thare ducentorū qnq; annoꝝ t mortuus est in aran t sequit statim: dixit autez deus ad abraā egredere de terra tua t de cognatione tua: t sic post⁹ mortē thare dicta eēnt ista vba. ¶ Ita oēs ꝓcoꝛditer assereremus pp oꝛdinē lre si nihil aliō obstaret. Sed tñ obstat qō dr̄ infra in lra septuaginta qnq; ānoꝝ erat abraā cū egrederet de aran: t tñ si post mortem thare dicta esset verba ista dicerent ad plus āno centesimo trigesimo quinto vite abrahe t ille esset ann⁹ trigesimus quintus vite ysac. Et p; q; thare vixit ducentis t qnq; ānis: p̄cedenti. c. genuit āt thare abraam anno septuagesimo vite sue. e. c. superant ergo vsq; ad mortez thare centū t triginta quinq; āni. vnde nece erat q abraam esset annoꝝ centū triginta quinq; qñ dicerē tur ei ista verba t exiret de aran: t ita videret manere incōuenientia. ¶ Aliqui vt ra. sa. t multi alij iudei dicunt q ista verba dicta sunt anno septuagesimo vite abrae: t q in ipso anno exiuit ille de terra aran: isti sequunt lram t tñ non respondent ad inconuenies. s. q videntur ista vba dicta post mortē thare. ¶ Nicolaus autem dicit varie. s. q egressus est abraaz de charra anno septuagesimo quinto sue vite: t fuit annis sexaginta ante mortē thare: t tñ dicit q ista verba dicta fuerunt post mortē thare. Primum dicit pp assertionem lre. Scōo propter oꝛdinē littere. ¶ Sed assertio Nicolai nō stat: q; est multum discōueniens sibi ipsi. primo q; tunc dare tur q exierit abraā de aran sine aliquo mandato dei: q; mādatū istud multo post factum est. s. sexaginta annis post exitū: vt demonstratū est: t hoc nō est cōueniens. ¶ Scōo: q; poneret mandatū de egrediendo supuacue. s. q; iaz egressus erat: ideo nō poterat egredi. vñ nō solum erat mandatū supuacuū: sed ēt stultū: cum esset impossibile egredi post q̄s egressus esset. ¶ Tertio q; falsum est t cōtra lram: nam nece est prius poni mandatū istud de exeundo q̄s exitum: t p; q; dicitur in littera dixit dñs ad abraā egredere de terra tua tc. t postea sequit egressus est itaq; abraā sicut p̄cepat ei dñs t sic p; q p̄ceptū illud fuerat datū ꝑus: t tñ exiuit abraā de aran septuagesimo quinto āno vite sue. s. ante mortem annis sexaginta: vt ostensum est: ergo sexaginta ānis ante mortem thare dicta fuerunt ista verba t hec est veritas. ¶ Sed tñ Nicolaus conatur rñdere ad inconuenientia. s. cum obꝫcitur ꝓ ipsum qūo iubet egredi ei qui erat egressus. rñdet q fuerat egressus coꝛpoꝛe: ꝫ nō mente cū adhuc reuerti vellet. ¶ Sed hoc nō stat: ꝑmo q; tunc abraaz esset in peccato volendo redire in terrā illaz de qua deus iusserat ei exire. qō tñ nō concedimus cū esset abraam vir sanctus. ¶ Scōo q; nō vellet redire abraā in terrā idolatraruz cum cognatio sua ad idolatriā declinasset. ¶ Tertio q; non pōt intelligi de exitu ꝼm mentem: sed ꝼm coꝛpus cū dicat egredere de terra tua: t

Tho. sup gen. Bb iij

Nō. Scōa vocatio abraam.

Qō. xiij. Cur nō poterat dici dom⁹ pris thare si nō viuebat pr̄ cū ō alijs ꝺ dcm fuerit.

Qō. 14. Q.

Cuius etatis erat abraā: qñ exiuit de charra.

Qō. xv. An abraaz iussus fuerit exire de terra sua añ mortem thare vel post.

p̄ rō.

2ª rō.

3ª rō.

obiectio. j.

obiectio. 2.

obiectio. 3.

veni in terram quã monſtrauero tibi. ⁊ ſic qñ iſta verba dicta ſunt: nondum venerat abꝛaam in terram chanaam q̃ ei deus monſtrauit: ⁊ tñ ad hanc venit annis ſexaginta ante mortem thare annis ſexaginta: vt demonſtratũ eſt ⁊ conſitetur Nico. g̃ fuerunt illa verba dicta ante mortem thare ſexaginta annis. obiectio.4.

¶ Quarto q: ſi deus vellet abꝛae mandare ꝙ non cuperet redire in terram ſuam non diceret hoc modo. ſ. egredere de terra tua: ſed increparet ꝑ illo deſiderio: g̃ intelligitur ꝙ eſt mandatum vere de exeundo qñ nonduꝫ exiuerat ⁊ ita fuit datum ante mortem thare. Q̃o.XVI. ꝑ

¶ Sed adhuc Nicolaus nõ ſtat in rñſione iſta dicens ꝙ nõ deſiderabat redire in terram ſuam q̃ erat plena idolatria. Sed dictum eſt ei. egredere de terra tua. i. cum receſſeris de ea longius recede.

obiectio ꝑª rõ 2ª rõ.

¶ Dõm tñ ꝙ hoc non ſtat. primo q: littera non ſignificat hoc cum dicat egredere de terra tua: tñ non põt egredi de terra qui nõ eſt in ea: recedere autẽ longius aliud eſt.

¶ Scõo q: etiam lr̃a ſequẽs diſcoꝛdat: nam dicitur egredere de terra tua: ⁊ veni in terram quã monſtrauero tibi: ⁊ tñ poſt mortẽ thare iam erat abꝛaã in terra quaꝫ ei monſtrauerat dñs. ſ. in terra chanaã: g̃ de exitu intelligit. 3ª rõ.

¶ Tertio q: Nicola. preſupponit ꝙ qñ dixit deus iſta abꝛae: erat ille in terra chanaã ⁊ tunc cum dicat longius recedendum: aut intelligendum eſt longius. i. extra terram chanaã: aut longius procedendo magis ꝑ terrã chanaam: nõ primo mõ: q: non erat exiturus abꝛaaꝫ de terra chanaam: ſed eam poſſeſſurus ſeq̃nti. c. ⁊. j. xv. nõ ſecundo mõ q: poſtq̃ eſſet abꝛaã in terra chanaã non tenebat potius manere in vna parte eius q̃ in altera: ideo nõ põt ſic accipi. 4ª rõ.

¶ Quarto pꝛ: q: iſtud dictum ſm Nicola. eſſet dictum anno quo moꝛtuus eſt thare: ⁊ illud fuit anno centeſimo trigeſimo quinto vite abꝛae qui erat annus trigeſimus quintus ꝓfac in quo ãno nulla mutatio apparet ex ſacra ſcriptura circa abꝛaã ⁊ ꝓfac filium eius nõ g̃ potius dicetur ei iſtud: hoc anno q̃ alio ⁊ ſic nõ eſt iſte ſenſus. Q̃ Q̃o.XVII.

¶ Dicendũ ꝙ iſta verba bis dicta ſũt abꝛae: primo in terra caldeoꝝ viuente ꝑe ſuo. thare ⁊ venit tũc cũ thare de hur caldeoꝝ in charram: ⁊ tunc neſcitur quis annus etatis erat thare aut abꝛae. Scõo dicta fuerunt ad abꝛaã in charra qñ nondũ introierat in terraꝫ channaã: viuebat aũt tunc thare erat enĩ ãnus ſeptuageſimus quintus vite abꝛae: vt pꝫ in littera. Et erat centeſimus qdrageſimꝰ qntꝰ vite thare: ſuperãt ãt vſq̃ ad mortẽ ſuã ãni ſexaginta ⁊ hꝫs ſexaginta ãnis vixit thare poſt introitum abꝛae in terram chanaã q̃ ꝓplenẽ ãno centeſimo trigeſimo quinto vite abꝛae: qui erat annus trigeſimus quintus vite ꝓfac. ¶ Cũ aũt obj̃citur ꝙ dicta ſũt verba iſta poſt mortẽ thare negandũ eſt: ſed fuerũt dicta ſexaginta annis ante mortem illius. Et cũ obj̃cit ꝙ ponit mors thare: ⁊ ſtatim ponunt iſta verba dicta ad abꝛaã. Dicendum ꝙ littera non aſſerit hoc: ſed ex oꝛdine littere colligit: multũ autem differunt iſta: aliud eſt enim qõ littera aſſerit aliud qõ ex oꝛdine littere ſequi põt. Primũ nũq̃ põt negari: q: eſſet negare ſacram ſcripturã: ſecundũ aũt põt negari: q: illõ nõ eſt aliquid ſcripture: ſed oꝛdo ſcribendi: in ſcribendo aũt interduꝫ ſeruatur oꝛdo naturalis rer̃ ſicut facte ſunt iuxta tp̃s aliqñ autem ſolũ oꝛdo artificialis ꝙ ea que ſunt poſterioꝛa tpe pꝛius ſcribunt ⁊ ecõtrario: ⁊ hoc fit ſuadente aliqua rõne: ⁊ ꝑ hoc fiũt due figure q̃ vocant anticipatio ⁊ recapitulatio q̃ figure ſepe obſeruant in ſacra ſcriptura ⁊ ẽt in oĩbus hiſtorijs ſecularibus: neq̃ eſt. n. poſſibile aliquam hiſtoriã longã ſcribi multaꝝ rerũ in qua nõ fiat ſepe anticipacio ⁊ recapitulatio: ſic. n. li. j. macha. vij̃. c. vbi ponit de mꝛte Jude macha bei: ⁊ tñ li. ij̃. macha. viij̃. c. ⁊ vſq̃ ad finẽ libri agit quõ pugnabat iudas machabeus: vñ illi qui ſunt ignari modoꝝ ſcribẽdi ſacre ſcripture putauerũt iudam machabeum ſurrexiſſe a mortuis ⁊ pugnaſſe: qõ ridiculum eſt. Sil'r. s̃. j. ⁊. ij̃. c. ponit anticipatio ⁊ recapitulatio: qꝛ. j. c. dicitur creauit deus hoiez ad imaginẽ ⁊ ſilitudinẽ ſuaꝫ: maſculũ ⁊ feminã creauit eos ⁊ tñ. c. ij̃. dicitur formauit deus hoiem de limo terre ⁊ poſtea ſubditur de formatione eue cũ tñ. j. c preſupponitur ambo vt creati ⁊ benedicti. Solutio obiectionis

¶ In ꝑncipio ita fuit naꝫ fuit pꝛius vocatio abꝛae ⁊ exitus de charra ad eundũ in terrã chanaã q̃ moꝛs pꝛis abꝛae: ſed ſcriptura ꝓpoſuit mortem thare non quidem aſſerens eam fuiſſe pꝛius: ſed ſcribens pꝛius eo ꝙ aliquid dixerat de thare ⁊ nunq̃ poſtea fieri debebat mentio de illo cum tota narratio ptineat ad abꝛaã ⁊ poſteros eius inquãtũ illi ſegregant a ceteris ppl̃is: Fuit autem ſegregatio per exitum de charra ⁊ introitũ in terram chanaã. ideo voluit ꝑus ponere oĩa que pertinebant ad thare: vt poſtea nunq̃ de eo ſermo fieret: ſed continuaretur hiſtorie abꝛae ⁊ ad hoc ſcripſit de mꝛte thare in qua omnia complent: ⁊ tunc redit ad ſcribendũ vocationẽ abꝛae ⁊ exitũ de charra: licet ante mortem thare fuerit: ⁊ tunc continuantur omnia de abꝛaaꝫ ſine interruptione vlla: per talẽ modũ multe anticipationes ⁊ recapitulatiões fiũt in ſacra ſcriptura ⁊ hec eſt veritas q̃ non habet aliqõ inconueniens. In iſtum ſcõo exitu nõ fuit thare: ſed abꝛaam ⁊ ſarai ⁊ loth filius fratris eius. Jn oĩ hiſtoria: ſed p̃cipue i ſacra ſcriptura fuerit anticipatio ⁊ recapitulatio

¶ Sed aliqui dicunt ꝙ fuit hic anticipatio: ſed nõ ꝑ iſtum modũ aſſignatũ: dicunt enim ꝙ iſta vocatio ⁊ exitus fuit ante mortem thare: ⁊ tñ nõ fuit facta in aran: ſiue in charra: ſed in hur caldeoꝝ: voluit enĩ ꝙ ſit eadem vocatio quã ſcribit ſtephanus. actu. vij̃. c. ⁊ iſta. Et tñ de illa certũ eſt ꝙ fuit facta in hur caldeoꝝ: vt pꝫ ex verbis ſtephani. ⁊ ſupra oſtendimus: volunt tamen ꝙ ſcriptura tacuerit illam vſq̃ poſt mortem thare. Q̃o. 18. Quõ ꝑ facta ſit anticipatio.

¶ Cauſam huius eſſe volunt ꝙ ſcriptura voluerit iſtam vocationem ⁊ exitum tribuere ſoli abꝛae qui ſeparabatur ⁊ eligebat ⁊ non ſimul ad thare: ideo ꝓpoſuit omnia que ad thare ꝑtinebãt etiã mortem eius: ⁊ tunc poſuit vocationem habꝛae ⁊ exitũ ⁊ introitum in terram chanaã. ꝑª rõ.

¶ Dicendum ꝙ ſatis poterat cõcedi factam eſſe iſtã recapitulationẽ niſi aliquid aliud obſtaret: ⁊ tñ obſtat ꝓmo q: iſti volunt ponere vnicam vocationẽ ⁊ tñ hoc nõ conuenit ſatis littere cum ponat hic vocatio: ⁊ actu. vij̃. c. ⁊ videat nõ eſſe vnã. ſed illam eſſe factam in hur caldeoꝝ: hanc vero in aran ſiue in charra ſi vtrobiq̃ littera inſpiciatur.

¶ Secundo quia daretur tũc ꝙ in aran nõ fuerit aliqua vocatio facta: ſed inde exierit abꝛaã ſine vocatione quod iſti concedunt dicentes: ꝙ abꝛaam nõ fuit moꝛatus in charra: ſed relicto ibi patre ſtatim tranſiuit in terraꝫ chanaã Sed iſtud falſum eſt: q: aliqualr̃ longo tpe manſit abꝛaã in charra. cum ibi multiplicauerit opes ſuas: vt pꝫ infra in lr̃a. 2ª rõ

¶ Tertio q: etiaꝫ ſi ſcriptura nõ exꝓimeret veriſimile erat factam eſſe vocationem in aran. Poſtq̃ enim vocatus a dño exiuit de hur caldeoꝝ non moꝛatus eſt in via vſq̃ charram. ideo nulla alia vocatione opus erat: cum aũt venit in charrã moꝛatus eſt ibi lõgo tpe cũ patre ſuo ita vt diuitias multas lucrifaceret: ⁊ ita neſciret qñ placeret deo ꝙ inde recederet ꝓbabile erat g̃ ꝙ iterum deus inde vocaret eum admonẽdo ire in terram chanam. 3ª rõ.

¶ Quarto q: videtur hoc neceſſario intelligi ex lr̃a hic: nam dicitur egredere de terra tua ⁊ ỏ cognatione tua ⁊c. ⁊ ſequit egreſſus eſt itaq̃ abꝛaã ſicut ꝓceperat ei dñs. ſeptuaginta quinq̃ annoꝝ erat abꝛaaꝫ: cum egrederet de aran. Et ita appet ꝙ iſta egreſſio nõ fuit de terra caldeoꝝ: ſed de aran ſiue charra: ⁊ tñ nũc egreſſus eſt vocatus a dño: cum dicatur egreſſus eſt ſicut ꝓceperat ei dñs g̃ ꝓceptum iſtud de exeundo fuit datũ in aran. 4ª rõ.

¶ Quinto pꝫ q: ſi iſtud mandatuꝫ datum eſſet in terra caldeoꝝ ⁊ inde eſſet egreſſio ponerent illi qui egreſſi ſũt: ⁊ tñ de hur caldeorum egreſſi ſunt abꝛaaꝫ thare ⁊ multi alij̃: vt ꝓcedenti. c. ⁊ nõ ponunt hic niſi abꝛaam ⁊ vxoꝝ ſua ⁊ loth: qui iuerũt in terrã chanaã. ſ. tulit itaq̃ ſarai vxoꝛem ſuã: ⁊ loth filium fratris ſui: vniuerſamq̃ ſubſtãtiã quaꝫ poſſederãt ⁊ aĩas quas fecerãt in aran ⁊ egreſſi ſunt vt irent in terram chanaã: ⁊ ſic manifeſte apparet ꝙ qñ nunc exierũt iam ſteterãt in aran cũ ibi feciſſent aĩas ⁊ illas ſecum portabãt. g̃ exitus iſte fuit de aran: ⁊ mãdatum de exeundo fuit de aran ⁊ nõ de terra caldeoꝝ. S Q̃o. xij̃. Uñ fuerit terti⁹ exitus.

¶ Dõm g̃ ꝙ iſte fuerũt due vocatiões diſtincte ⁊ fuerũt duo exitus: ⁊ in iſto ſcõo exitu nõ fuit thare: ſed abꝛaam ⁊ ſarai ⁊ loth filius fratris eius. ¶ Diximus autem. s̃. q. j. ꝙ fuerũt due vocationes ⁊ tres exitus. De duobus vocationibus ⁊ de duobus exitibus ſibi reſpondẽtibus iã diximus: fuit aũt tertius exitus de aran ad eundũ in terrã chanaã ⁊ iſte fuit poſt mortẽ thare: de hoc minus ſcriptura loqt̃: ⁊ tñ neceſſe eſt poni eũ: q: actu. vij̃. c. in vbis ſtephani hẽtur. ſ. deus gl'ie apparuit pr̃i nr̃o abꝛaã cũ adhuc eſſet in meſopotamia pꝛiuſq̃ moꝛaretur in charra. Et dixit ei exi de terra tua ⁊ de cognatione tua: ⁊ veni in terrã quã tibi mõſtrauero: tũc exijt ỏ terra caldeoꝝ ⁊ hitauit in charra: ⁊ inde poſtq̃ moꝛtuus ẽ pater eius trãſtulit eũ deus in terrã iſtã: in q̃ vos hitatis. Et ita appet manifeſte ꝙ poſt mortẽ thare exiuit abꝛaã de charra ⁊ trãſlatus eſt in terrã chanaã: ⁊ tñ exitus ſecundus quo exiuit abꝛaã de charra fuit ſexaginta ãnis ante mortẽ thare cũ eſſ̃ abꝛaã ſeptuaginta qnq̃ ãnoꝝ: vt pꝫ hic in lr̃a. g̃ neceſſe eſt dare tertiũ exitũ abꝛae ad eundẽ in terrã chanaã quẽ ſtephanus

phanus vocauit translationē. ¶ Causa aūt huius exitus fuit: qz qñ exiuit abzaā de charra cuz sarai vxore sua: z loth totaqz substantia sua: z venit in terraz chanaā viuebat thare: fuit enim sexaginta annis ante mortē eius vt supza oñsuz ē mortuus est aūt thare anno centesimo trigesimo quinto vite abzae: qui erat trigesimus qntus vite ysac. Et qz bona thare ptinebāt ad filium eius abzaā cū alijs liberis thare: redijt abzaā in charrā in mortē thare vt acciperet bona sua z inde reuersus est in terrā chanaā nūqz redituruꝰ in charrā ¶ De isto exitu tertio solus stephanus dixit. Nā hic nihil dr̄ eo qd de solo secūdo hr̄ q fuit ante mortē thare: z ob hoc ꝓpzie dixit trāstulit eū deus inde potius qz exiui inde: qz in alia vice exierat de charra z tñ rediturꝰ erat z hāc mētē hēbat abzaā .s. vt rediret in charrā moriente pīe suo ad succedendū in bonis. vñ nō erat adhuc plene fixus in terra chanaā: cū āt mortuo patre venit in charrā z acceptis bonis hereditarijs redijt in terrā chanaā fuit ibi quasi fixus: ideo tūc trāstulit eum deus in terrā chanaā: z pzius nō erat trāslatus lz illuc iuiſſz z ibi maneret. ¶ Sed dicet qūo huic exitui nō assignat vocatio dei sicut in alijs duobus: qz neqz stephanus illā ꝓposuit q de hoc exitu solus logr̄. ¶ Alijs dicet ꝙ fuit vocatio aliq̄ lz nō hr̄: qz multa acciderūt q̄ nō scribunt ioha. xx. z xxi. c. ¶ Sed dōm ꝙ ista positio nō cōuenit. primo qz nō est ponēda plalitas sine necitate: scriptura sacra in alijs exitibus posuit vocationē. hic aūt nō posuit: nō lz autē aliqd addere ad eaꝰ sine cā: z tñ nō appet aliqua cā necitatis ad ponēdū vocationē. ideo nō lz eaz poni. ¶ Scōo qz nulla rō erat ponendi hic vocationē: qz nō est sicut in alijs exitibus: tūc enim erat abzaā extra terrā illā ad quā iubebat venire: ideo opus erat vocatione z admonitione nūc vero erat iaz in terra chanaā. ió non erat opuſ vocari. ¶ Tertio q̄ztum ad hoc: qz si abzaā moriente pīe redijſſet de terra chanaā in charrā vt maneret ibi: opus eēt vocatione postq̄ ibi esset: sed iuit illuc: soluz vt acciper bona hereditaria: z rediret i terrā chanaā: ꝙ nō erat vocādus. ¶ Quarto qz abzaā relinq̄bat oia bona sua z domū in terra chanaā qñ venit in charraz mortuo pīe eius. Jō ēt si nō vocaret ipse rediret vt nō pderet bona sua: nō ꝙ fuit vocatio aliqua ista vice sicut in alijs. ¶ Sed aliquiſ dicet ꝙ ēt hac vice fuit vocatio sicut in alijs vicibꝰ z vocatio erit ea q̄ habet hic. qz iste tertius exitus fuit post mortē thare actu. vij. c. z vocatio q̄ ponit fm ordinē lre post mortē thare. Jō poterimus dicere ꝙ ista vocatio fuit pzo illo exitu: z cuitabimus tunc anticipationē z recapitulationē in qua multū laborat sicut dcñ est. ē. q. xvij. qz nūqz est recedendū a recto ordine lre sine necitate. ¶ Dōm ꝙ hoc nō stat: qz ista vocatio q̄ hr̄ hic nō pōt ꝓpetere nisi secūde egressioni que fuit viuente thare z nō tertie de qua nunc loquūr. Primo qz dr̄ egredere de terra tua z de cognatione tua: nunc vero nō poterat egredi: qz iam sexaginta āni erant ꝙ egressus fuerat. Scōo qz dr̄ de cognatione z de domo patris tui. sed ista duo simul nō poterāt verificari nisi viuēte patre abzaā: vt ostensum est supza. q. xiij. z tñ nunc mortuus erat pater abzae ꝙ nō poterat istud dici. ¶ Tertio qz dr̄ veni in terraz quā mōstrauero tibi: z ita nondum terra mōstrata erat qñ illa verba dicebant z tñ habitauerat iam abzaā in terra chanaam per sexaginta āños q̄ erat terra quā deus monstraturus erat. ꝙ nō poterāt tūc dici ista verba ¶ Quarto qz in cōpletione illius ꝓcepti dr̄ egressus est itaqz abzaā: sicut ꝓceperat ei dñs septuaginta quinqz annoꝝ erat cū egrederet. Constat tñ ꝙ hac tertia vice erat abzaā centū triginta z quinqz ānoꝝ cū mortuus eēt pater suus. ꝙ nō intelligit de illa vice. ¶ Quinto qz dr̄ tulit secū sarai vxorē suā z loth filiū fratris sui vniuersamqz substantiā quā possederāt z aias quas fecerant in arā: z tñ hac tertia vice nō ferebat abzaā secū ista: sed hēbat totā domum suam in terra chanaā cū veniſſet solum: vt tolleret bona q̄ ei iure hereditario puenerāt ex patre suo. ¶ Dōm ergo est ꝙ iste tertius exitus nō hz aliquā vocationez: qz nō indigebat ea ꝓpter cās dictas. vocatio aūt ista de qua hic cōuenit secundo exitui sicut declaratū est. ¶ De istis satis dictuz erat tñ a quibusdā ita dr̄ quātū ad istud dubiū. s. quo tpe ista verba dicta fuerūt. ¶ Ra. sa. dicit ꝙ sexaginta āni ante mortē thare: z ꝙ imediate dictis verbis recessit. Aug. aūt lz quātū ad vnā ptem teneat opionem. ra. sa. tñ nō tenet ꝙ ista verba dicta sūt ei sexaginta āni ante q̄z moreret thare: sed ante q̄z veniret in aran: vt pz de ciui. dei. lib. xvj. c. xvj. ¶ Nicolaus aūt dicit ꝙ ista verba dicta fuerūt abzae imediate post mortē thare z mox recessit de aran. Sed ipse arguit qūo ergo deus mandat ei recedere de terra sua, cum iam recessisset. Rūdet fm aliquos ꝙ licet egressus fuerit corpore tñ mente ibi manebat cū adhuc illuc redire cogitaret. ¶ Sz replicat hoc nō esse ꝓbabile: qz terra sua idolatria plena erat z dñabat tunc nēroth qui vocabat alio noie anraphel: vt pz. j. xiij. c. Sed hoc falsum est: qz vt probatū fuit. ē. xj. c. tpe abzae nō regnabat nemroth: sed ninus tertius rex ab eo: ad propositum tñ non refert: qz ibi esset alius rex cogens boies tollere ignez z ille ipsum cogeret ad idolatriaz. ideo rñdet vltimo ꝙ dr̄ ei. egredere de terra tua. i. lz egressus fueris corpore z mēte tñ adhuc longius recede. magis enim distat terra chanaā a caldea q̄z aran mesopotamie. Mihi aūt videt dōz esse cū augustino: ꝙ ista verba dicta fuerint ante mortem thare: z ēt ante q̄z venirent in aran: vt pz in narratione beati stephani actu. vij. c. vbi dr̄ deus glie apparuit pri nro abzaā cū esset in mesopotamia priusq̄z moraret in charra: z dixit ad eū: exi ō terra tua: z de cognatione tua z veni in terrā quā tibi mōstrauero: tunc exijt de terra caldeoꝝ z habitauit in charra: z inde postq̄z mortuus est pater eius trāstulit eū deus in terrā istaz in qua vos habitatis. ¶ Scōm ista verba materialia beati stephani z fz ꝙ innuit august. vbi. ē. iste fuit ordo ꝙ cū thare persecutionē caldeoꝝ fugiens recessisset de terra caldeorū z intrasset in regnū vel terrā mesopotamie anteqūz accessisset ad aran ciuitatē in itinere appuit deus abzae dicens ꝙ egrederet de terra sua z de cognatione: sed qz abzaā videbat prem suum thare senē esse afflictuz nō reliquit eum credens ꝙ nō resistebat in hoc voluntati diuine: qz deus nō mandabat imediate egredi. Cū aūt mortuus fuit thare abzaaz: siue cōmonitus alia voce: siue contentus voce priori recessit de aran vt veniret in terram chanaam. ¶ Si autem teneatur responsio vel positio Nicolai oportet responderi ad istuz textum beati stephani cuius solutionem non video: nisi dicatur ꝙ ista vox bis dicta est. s. primo ante q̄z veniret thare in arā secundo post mortem thare: nec potest negare Nicolaus ꝙ ista vox non fuerit dicta ante mortem thare: quia textus eui dēter ponit actu. vij. c. vt recitauimus. ē. Sed circa omnia pdicta veritas est quam supzaposuimus in. xxj. questionibus .s. ꝙ abzaam fuit vocatus a deo semel in terra caldeorum: z tunc venit abzaam z thare solum vsqz charram: secunda vice vocatus est in charra postq̄z ibi habitasset longo tempore inde recessit in terram chanaam: z hec vocatio z exitus habetur hic: z fuit hec vocatio z exitus annis sexaginta ante mortem thare. Tertia vice exiuit abzaam de charra z venit in terram chanaam. s. quādo moriente patre venit ad tollendum bona paterna que erant in charra: z de hoc exitu solum scribit stephanus actu. vij. c. ¶ Et fm hoc intelligende sunt opiniones varie. nam quod dicit ra. sa. verum est: sed solum ille loquitur de secunda vocatione z secundo exitu ō quo hic habetur de primo nihil intellexit. ¶ Augustini aūt dicta intelliguntur de prima vocatione z exitu z fuit illa vocatio in terra caldeorum: z tunc necesse est sibi ꝙ concedat aliam vocationem preter illam in charra: vel ꝙ dicat istā vocationē de qua habetur hic esse illam que facta est in caldea sed istud non potest esse vt ostendimus. ē. xvij. q. ideo oportebit ꝙ teneat primum intelligendo esse duas vocationes. ¶ Nicolai autem positio est minus rationabilis neqz potest satis sustineri: quia non fuerūt ista verba dicta post mortem thare neqz fuit tunc iste exitus. de cuius positione diximus supza. q. xv. ⌊egredere de terra tua⌋. quia quando ista vox dicta fuit licet abzaam recessisset ab hur ciuitate caldeorum in qua natus fuerat: tamē non totaliter recesserat a caldea cum mesopotamia z caldea more sacrarum scripturarū eadem terra iudicentur: quod patet in narratione beati stephani vbi dicitur ꝙ apparuit deus abzae in mesopotamia mādans ꝙ exiret de terra sua z tunc dicitur in littera ꝙ exiuit de terra caldeorum tāquam mesopotamia intra caldeam sit. Sic enim hur erat propzie terra natiuitatis abzae: ita tota caldea vocabatur terra eius modo loquendi vulgari quo dicitur regnum in quo aliquis natus est esse terram illius. ⌊ z de cognatione tua. ⌋. i. de inter fratres z cognatos tuos manebat enim in hur ciuitate caldeoꝝ nachor frater abzae deditus idolatrie z alij de cōsanguineis abzae. ⌊ z de domo patris tui ⌋. i. de domo thare: quia abzaā veniebat cuz thare

Qō. xx. An in tertio exitu facta fuit vocatio.

Qō. xi.

T Qō. xx. Quotē poze b ba dcā fuerunt abzae exi de terra, z.

Ordo vocationis dei i abzaam

U Cōfutatio opinionis Nicolai.

ꝛꝛ

ꝛꝛ

ꝛꝛ

Expō Nicolai.

Cognatio bifariā itelligi pōt.

Desideri uz nāle cuiuslibet aiaꝫ est ꝓseruare ꝑ gnōnē in suo simili

Qñ aliquiꝭ aliū in q̄dā q̄litate multoexcesserit ñ tñ ōnoiatur ab illa ꝓcreatiōe ſz ēt abstractiue.

Quō ꝺ telligit ris bñ ctio. Quō ꝺ bat bñ dictio pud h breos.

Modꝰ bñdictiōnis qn ualuit apud antiquos

In q̄cū q̄ bñdictiōe nomen xp̄i exp̄mit.

Maria loth bñtaꝭ hoc deꝑhendi pōt.

et iubebatur recedere ne malis moribus alioꝝ ipse inficeret. ¶ Scōm modū inchoari tenēdo q̄ dicta fuerit ista vox post mortem thare dī. de domo patris tui. Qz ſz post mortem patris non manebat domus patris ſz totū manebat in posteris pōt dici domus patris locus: in quo erat domus patris añq̄ moreret pater. et veni in terrā quā monstrauero tibi. ¶ Magna obedientia et cōfidentia abrae in hoc demonstraf: qz nō dum dictū fuerat abrae quo ire debebat: et tñ ad dei mandatuz cū tota domo sua quocūq̄ eū deus impelleret recedebat. ¶ Predicta ꝓcedunt ſm illud fundamentū vnius positionis. ſ. q̄ verba ista fuerunt post exitū de hur caldeoꝝ cū eēnt thare et abraā in itinere anteq̄ venirent in charrā. Et hoc fit ad ꝓcordandum lr̄am stephani et istam vt sit tota vna vocatio: et ſm hoc est expō multum ꝓueniens: et tñ vt ostēdimus veritas est q̄ fuerunt due vocationes et tres exitus: vba aūt huius. c. Solū accipiūtur de vocatione secūda qñ erat abraā in charra siue harā et ibi longo tpe habitauerat acqsiueratq̄ opes multas: nesciente. n. abraā qñ inde recedere deberet in terrā chanaā dixit ei deus: anniſ sexaginta ante mortē thare patris sui: anno aūt vite sue charra: qđ idem est: hec. n. erat terra abrae: non qdem originis ſz habitationis: naz per tñ tps ibi manserat q̄ terra eius vocari poterat cū ibi multiplicasſz opes suas cum dicaf infra in lr̄a: et alias q̄s fecerant in arā. i. seruos quos acqsierant. et de cognatione tua. Qz hic ponif domus patris et cognatio: et ponunf vt distincta erūt cognati vel cognatio: dupl'r: vno modo vocabif cognatio q̄ztuz ad illos qui non descendebant de thare: ſz de auis aut proauis eius: qz forte aliqui hoꝝ venirent nunc cuz thare de hur caldeoꝝ ls scriptura nō exp̄mat illud p̄cedenti. c. et hoc est: qz solū voluit scriptura facere mentionē de illis psonis que ptinent ad narrationē eius. ¶ Alio mō vocabif cognatio q̄ztū ad illos qui descendebāt de thare: et tñ non manebant de familia eius cuz nō essent in sua ꝙnomia: vtroq̄ modo est verum: qz abraā exiuit de cognatiōe sua: nam oēs deseruit exeūdo de aran: solū. n. tulit secū saray vxorē suā: et loth filium fratris sui: et seruos suos vt dī infra in lr̄a: serui aūtē non erant de cognatione sua. et de domo patris tui. Istud potuit facere abraā: qz domus patris eius erat in aran vbi erat nūc thare et viuebat: nam post hoc vixit annis sexaginta et de domo patris sui recessit abraam: qz erat tunc ibi domus patris sui. Et veni in terrā quā monstrauero tibi. Ista est terra chanaam in qua nō erat nunc abraā: sed iuit illuc recedendo de aran. Faciāq̄ te in gentez magnā. Deus hoibus ꝓmittit vt deus ad se alliciat ſm q̄ videt eos desiderare. Desideriuz aūt nāle est q̄ quodlibet aial conseruet se per generationē in suo simili. ſ. in suo filio: et qz sarra erat sterilis angustiabatur abraā: qz ab ea filiū hr̄e non poterat. Deus ergo ꝓmittit hic gentes multas de eo exituras. ¶ Aug. xvi. ō ciui. dei. c. xvij. dicit q̄ duo ꝓmissa fuerunt hic abrae. ꝑ terra chanaā quam possessurū erat semē suū cum dī veni in terrā quā mōstrauero tibi. ſ. in terrā chanaā. ¶ Scōm ꝓmittit multiplicatio et benedictio oīum gentiū in semine suo vel in seipso: et hoc valde maius est q̄z primū. ſ. q̄ de abraā nasceref messias in quo benedicenf oēs gentes hoc tenet glo. ordi. et ls istud scōz ꝓmissuz non tm̄ declaref in lr̄a. tñ abraā ita intellexit ꝓmissionem factā: vt ꝑz Jo. viij. c. abraā pater vester exultauit vt videret diem meū vidit et gauisus est. In gētē magnā. qz ad lr̄am sic contigit q̄ multe gentes nascerenf de abraā: qz nati sunt ysmaelite qui valde multiplicati sunt: vt ꝑz. j. xvi. c. et nate sunt multe gentes de filiꝭ cethure: multi etiā de idumeis per esau: multi aūt de israelitis ꝑ Jacob. Et benedicā tibi. benedictio semp importat multiplicationē vel augmentum: qz deus abraā multiplicauit in bonis spūalibus et tpalibus: Eriſq̄ benedictus. i. qz ego benedico tibi eris benedict⁹ cum possum dare quod volo: venient. n. sup te multa bona: q. d. multi hoies benedicunt alioſ imꝓcādo bona: et tamen aliq̄ñ nō eueniunt illa bona: qz illi qui benedicūt non hñt intāte bona que impcanf: sed qz ego possum facere que dico: ideo qz benedico tibi certissime eris benedictus. i. eueniēt super te bona que tibi annūtio: vel eris benedictus antonomastice. ſ. magis q̄z patres tui: qz benedictiones posterioꝝ erāt maiores benedictionibus priorꝝ sic dixit iacob ad ioseph benedictiones pris tui ꝓfortate sunt benedictionibus patrum suoꝝ: vt ꝑz. j. xlix. c. In hebreo dī. Eriſq̄ benedictio. qñcū q̄z enim multū aliqs excedit alios in aliqua q̄titate nō solū denominaf ab illa ꝓcretiue: ſz etiā abstractiue: vt dicaf de aliquo valde sapiēte: qz ille nō solū est sapiens: ſz sapia qz abstractum purius sigt ipsam formā q̄z concretū. ¶ Ra. sa. et qdaz alū hebrei dicunt: q̄ Eris benedictio. Intelligiē q̄ in noie abrae forma benedictionis exprimif: qz futurū erat q̄ benedictio sacerdotū ꝺ mō fieret: deus abraā: et deꝰ ysaac et deus iacob bñdicat tibi. Et iterū repetebaf nomen abrae: dicendo deus abrae bñdicat tibi: et sic forma bñdictionis qua vtebāf sacerdotes sup ppl'm icipiebat a noie abrae et terminabaf in noie abrae. Et forte iudei mentiunf in hoc: qz deus mādauit sacerdotibus q̄ qñ ppl'm benedicerent sic bñdicerent: benedicat tibi dñs: et custodiat te: ostendat dñs faciē suam tibi: et miſereaf tui: ꝙuertat dñs vultū suum ad te et det tibi pacem: vt ꝑz numeri. c. vi. nisi forte dicaf q̄ in aliqbus benedictionibus spālibus ꝓferebanf verba p̄dicta. Et magnificabo nomē tuū. i. dabo tibi celebritatē nois. ſ. famā qz tāta bona deꝰ faciebat abrae q̄ nomē eius cognoscebaf a multis: et sic hr̄ infra. xxi. c. q̄ qñ abimelech vidit ꝓsperitatez abrae in oibus iuit ad eum: et pepigit cū eo vt non faceret maluz semini suo sicut abimelech nō fecerat malū ei. ¶ Maxime qz fama victorie quā habuit de q̄ttuor regibus eripiens Loth cōsobrinum suū faciebat eum celebrē. Sic. n. dixit deus dauid: vt ꝑz ij. reg. vij. c. faciā tibi nomē grande iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Benedicā bñdicentibus tibi. tantū enim deus acceptauerat abraā ad gr̄am: q̄ non solū benedixit eū: sed etiā oēs benedicentes ei. Sicut cū aliqs multum diligit aliū nō soluz diligit eū: ſz etiā amicos eius. Et maledicā maledicētibꝰ tibi. Qz deus destruebat emulos et inimicos abrae priuando eos bonis tpalibus et vita: in hebreo dī. Maledicam maledicenti tibi. Ponunf. n. bñdicētes pluraliter: maledicentes aūt singulr: ad signanduz q̄ multi benedicerent abrae: et pauci maledicerent. atqz in te benedicenf vniuerse cognationes terre. Judei dicūt in te bñdicenf oēs cognationes terre. i. in noie tuo. ſ. q̄ qñ aliqs volebat benedicere vel imꝑcari bona alteri dicebat benedicat tibi deus sicut benedixit abrae. ¶ Christiani aūt verius intelligunt de xp̄o dicentes. In te bñdicenf oēs cognationes terre. i. in xp̄o de te nasciturꝺ: qz in qualibz gente xp̄iani et vbiq̄z xp̄i nomē insonat et quōcūq̄z aliq̄ benedictio dāda est nomē xp̄i exp̄mif. ¶ Uel in xp̄o benedicte sunt oēs nationes terre. i. per xp̄m oēs redēptionē recepunt: oēs hoies ſm apl'm in adaz peccauerant: vt ad ro. v. c. ideo oēs erant obligati morti eterne. Benignitas aūt redēptoris nr̄i iesu: oēs nos ab hac obligatiōe per passionē suā absoluit: vt ꝑz ysa. liij. c. vere langores nr̄os ipse tulit et dolores nr̄os ipse portauit. Egressus est autem abraā. ſ. de aran in qua per multū tps habitauerat vsq̄ ad mortem pris sui thare: non tm̄ constat q̄ztuz tps fuit istud: qz non ꝓstat quoto anno vite sue venerit thare in mesopotamiā Sicut ei ꝓceperat dñs Sicut verus obediens nō indicaſ vtrū bonuz vel malū laboriosum vel nō laboriosum esset: ſz solū formā mandati attēdens. Et iuit cū eo Loth. In hoc magna bonitas Loth appet qui magis voluit cū aununculo fideli et iusto pegrinari: q̄z inter infidelez cognatos in abūdātia et quiete magna delectabil'r ꝓmorari: et sic postea fecit: qz secutus est eum: qñ descendit in egyptuz vt ꝑz. j. xij. c. et ideo ꝓpter abraā deꝰ fecit multa bona Loth et posteris eius vt ꝑz. j. xix. c. et deutero. ij. c. dando eis possessionē terraꝝ et adiuuādo expellere hostes suos. Septuagintaqnq̄ annoꝝz erat abraā cum egrederef de aran. Qz q̄ vt p̄supposituz est thare genuit abraā cū esset centum triginta annoꝝ: et mortuus fuit thare cōpletis ducentis qnq̄z annis: vt ꝑz p̄cedenti. c. restabant ergo ab illo tpe vsq̄ ad mortē thare septuaginta qnq̄z anni. In anno ergo mortis thare abraaz cōpleuit septuaginta qnq̄z annos: et eodem anno exiuit de arā vt veniret in terrā chanaā. De veritate aūt huiꝰ dicti diffusius dixi. c. p̄cedente circa finē. ꝓpter p̄cedentia quidā ita tenent maxime qui sequunf Nicolaū. ſ. q̄ in morte thare fuerunt ista verba dicta et recessit abraā de aran: ſz istud est impossibile: imo sexaginta annis vixit thare post istū recessum abrae: erat enim thare septuaginta annoꝝ qñ genuit abraā: et abraā erat annoꝝ septuagintaginta quinq̄z qñ recessit de aran: erat ergo tunc thare annoꝝ centū quadraginta quinq̄z: et sic vsq̄ ad mortem suā superant anni sexaginta: qz thare vixit ducētis et quinq̄z annis p̄cedenti. c. Tulit vxorē suā sarrā quā thare pater

re pater eius dedit ei in vxorez anteq̃ exirent de hur caldeorum z tenuit eam in aran: z postea multo tpe in terra chanaam: sed non potuit ex ea filiuz suscipe quousq̃ miraculose concepit: qz vere sterilis erat: vocabaf aũt alio noie iespha: vt pz. c. pceden. ⌊ Et loth filiũ fratris sui ⌋ s. filiũ arã z erat loth frater sarre: vocaf tñ loth frater abrae. j. xiij. c. ⌊ vniuersamq̃ sbam quã possederãt ⌋ s. pecora multa: qz viri patriarche pastorez erant z tota eaz subã in pecudibus erat: vt pz. j. xlvij. Sic. n. dixerũt filij iacob pastorez ouiũ sumus nos z patres nostri. ⌊ Et alias q̃s fecerant in aran. ⌋ aia ponif pro toto homine: vt pz j. xlvi. c. oẽs aie que ingresse sunt in egyptũ de iacob fuerunt septuaginta. Et nõ dñr hic fecisse aias. i. genuisse filios: qz abraã nullũ vnq̃ filiũ habuit quousq̃ de agar suscepit ysmaelẽ: vt pz. j. xvi. c. Sz vocanf alie q̃s fecerunt. i. seruni vel ancille quos acqsierunt: facere. n. computaf pro acquirere: z non cõputat seruos vel ancillas in noie sbe: sz seruus est possessio dñi sui: vt pz. v. ethi. z primo poli. c. ij. vbi vocatur organũ actiuũ aiatuz: sepatũ hõ exñs simplr alteri⁹. ¶ Uel dñr aie quas fecerunt. i. hoies quos ad cultũ veri dei in aran querterunt: qz docentes vel querentes alios facere eos dñr z gignere eos: sic. n. dicit apls ad gala. iiij. ca. filioli mei quos ego pturio donec formef in vobis xps: z forte ista sententia est melior. s. q illi quos querterunt in aran secuti sunt eos venientes in terrã chanaã vt magis ab eis erudirenf z ne i terra illa ydolatrarũ manentes rursus ad ydolatriaz verterenf. ⌊ Ut venirent in terrã chanaã. ⌋ Aran que est in mesopotamia est magis septẽtrionalis q̃ terra chanaã z magis cõtra orientẽ: terra aũt chanaã dr terra palestine z ptim terra phenitie z arabie: vbi nũc iudea nũcupaf ⌊ vsq̃ ad locũ sichẽ. ⌋ Abraã veniens de mesopotamia intrauit in terram chanaaz per ptem septẽtrionalẽ in pfinio orientis: cũ. n. terra chanaã sit australis respectu terre mesopotamie necesse est q qui venit itinere recto de mesopotamia in terrã chanaã intret p latus septẽtrionale eius: sz qz mesopotamia non solũ est septẽtrionalis respectu terre chanaã: sz etiã est orientalis: ideo intrantes in terrã chanaã de mesopotamia vl caldea nõ intrãt directe per latus septẽtrionale terre chanaã. i. ex trãsuerso lateris septẽtrionalis: sz per ptem septẽtrionalem in pfinio orientis. ¶ Et signũ huius est: qz qñ Nabuchodonosor venit de babilone que est in caldea ad terrã chanaã intrauit z exiuit per ciuitatem que dr reblata que alio noie vocaf emath: vt pz. iiij. reg. xxv. ca. Ista aũt reblata siue emath est in confinio orientis z septẽtrionis terre chanaaz: vt pz numeri. xxxiij. c. ¶ Intrat ergo abraã per latus septentrionale: z cõuertit se contra ptem orientalẽ terre chanaã. Sichẽ. n. pstra ptẽ orientalez terre pmissionis est apud montẽ hebal z garizim: vt pz in lib. de diuisione terre sancte per quã ptez intrauerũt israelite venientes de egypto: vt pz deutero. xi. z Josue. viij. ca. ¶ Sichẽ nunc neapol. i. noua ciuitas dr ad quã ossa ioseph de egypto translata sunt: vt pz Josue. xxiiij. c. In sichẽ emor filius regis oppressit diuã filiã iacob: vt pz. j. xxxiij. c. Juxta fontẽ sichẽ fabricauit ieroboam vitulos aureos duos: quos adorari fecit ab israel. ¶ Distat aũt sichem decẽ leucis a hierusalẽ ad orientẽ hierusalẽ: de qbus in lib. de diuisione terre sancte ⌊ Usq̃ ad conuallẽ illustrẽ. ⌋ In hebreo dr ⌊ Elon more. ⌋ Et dicũt aliqui hebrei q iste locus est ilex mabre: z cã erroris est: qz ⌊ elon ⌋ sigt vallem: z ilicez ⌊ more ⌋ aũt dicunt q põt accipi pro mabre: sz non est iste sensus. Errãt. n. iudei qz nolunt attẽdere diuersitatẽ nominũ z diuersitatẽ locorum ⌊ more ⌋ eniz significat aliqd dignũ visu vel delectabile ad videndñ: z deriuaf ⌊ de marbe ⌋. i. videndũ: z loco huius trãstulit hiero. illustrẽ: qz illustris dr nobilis vel famosus vel multum pfiderabilis siue visibilis ab oibus. ¶ Et est ista vallis in qua sunt q̃ttuor ciuitates site piuncte. Deinde quinta aliqualr disiuncta que vocaf segor siue bala: z hec vallis vocatur pentapol. i. quinq̃ ciuitatũ: qz ibi erant sodoma gomorra ꝛc. ¶ Erat. n. illa vallis multũ delectabilis quasi paradisus dñi: vt pz infra. xiij. c. z tota irrigaf iordane: abraã aũt veniẽs de mesopotamia z intrans terrã chanaaz: primo intraturus erat itinere recto ad sichẽ q̃s ad pẽtapolin: qz ista vallis erat in extremitate terre pmissionis in pfinio lateris orientalis z australis: vt pz in descriptione terminorũ terre chanaã: vt pz numeri. xxxiij. c. ideo erat istud latus oppositũ lateri: per qõ intrauit abraã. s. per pfinia lateris septẽtrionis z orientis: iõ vltimũ ad qõ poterat accedere abraã in tota terra promissionis veniendo directe de mesopotamia: erat ista vallis pentapolis: ideo dr vsq̃ ad vallẽ illustrẽ: quasi ista vallis fuerit terminus totius motus eius z vocaf ista vallis illustris. i. nobilis vel famosa: qz vbertate fructuũ nulla taz famosa erat in terra chanaã. ⌊ chananeus aũt erat in terra. ⌋ non accipif hic chananeus pro tota gente descendente de chanaã. s. p septẽ gentibus. Sz pro quadã gente spãli de illis: z pz qz eodẽ modo dr infra: fereseus aũt erat in terra: z est sensus ⌊ chananeus aũt erat in terra ⌋. i. tunc terram iuste occupabat: qz vt hebrei dicunt noe post diluuiũ ordinauit q sem hret terrã illã: chananei aũt sunt de filijs cha: z pz istud qz infra. xiij. dr q melchisedech. i. sem vt volunt oẽs doctorez erat rex salem. i. hierusalẽ: que est in terra pmissionis: siue terra chanaaz. Et dr hic magis de chananeo q̃s de alijs sex pplis: qz fit hic mẽtio qualr iuit abraã ad habitandũ circa vallẽ illustrẽ: que dr pentapol. qz istam vallẽ z terrã propinquã tenebat ille ppls qui dicebaf chananeus: z ab illo pplo vocabatur abraaz morari in terra illa vt incola: sed cogebaf pegrinari z emere terram in qua habitaret. Pz supradictum: qz pentapol siue illa vallis in qua erat sodoma cũ alijs quattuor ciuitatibus irrigabaf iordane: z per illã partem intrabat iordanis in mare: de hoc infra. c. xiij. iste aũt pplus spãlis qui vocatur chananeus tenebat terrã piunctã iordani z mari: vt pz numeri. xiij. c. vbi dr amalech habitat in meridie: etheus: iebuseus: z amorreus in montanis: chananeus vo moratur circa mare z iuxta fluenta iordanis. ¶ Quare dixit hic scriptura chananeꝰ aũt erat tunc in terra. ¶ Dicendus q sicut supra tactum est chananeus non noiat generalr oẽs filios chanaam. i. pplos descendentes a chanaã filio cham. Sz noiat vnũ de septem pplis quoz terrã promisit deus abrae sequẽti. c. z infra. xv. erat nãq̃ tota terra illa per istos septẽ pplos vel gentes diuisa: z hanc partem terre in qua nunc abraaz erat tenebat illa gẽs que vocaf chananeoz. ¶ Cum aũt essent septez pplí cã quare iste solus noiatur est: qz iste possidebat illam terram z non alĩ in qua nunc abraã morabaf: transiuit. n. abraam ad conuallẽ illustrẽ: sed cõuallis hꝫ est pentapol: siue vallis sodomoz per quã iordanis transit. c. sequẽ. z tñ iuxta iordanez z mare mortuũ in quo terminatur iordanis. In ista valle habitabat iste ppls chananeus numeri. xiij. c. s. amalech habitat in meridie: etheus iebuseus: z amorreus in montanis: chananeus vo morabaf iuxta mare z iuxta fluentẽ iordanis: z pz q ista sit cã noiandi ppl'm istũ: qz etiã sequẽti. c. noiat pplos illos qui habitabant in terra in qua erant loth z abraã: cuz dr eo autẽ tpe fereseus z chananeus habitabant in illa terra. ¶ Sed dr ad qd pderat noiare ppl'm istum etiam ex illa cã. ¶ Dicendũ q fuit primo ad signandũ q abraã nõ possidebat terrã illã: nam dixerat deus ad abraã egredere de terra tua: z veni in terrã quã monstrauero tibi faciã te in gẽtez magnã: ideo putaret aliqs q deus statim daret ei terrã illaz in suã: z vt significetur q non dedit eam abrae dr q chananeus morabaf in terra: q. d. si terra ista deberet esse in ptate alterius pplí: z tñ chananeus tenebat illã: ergo non poterat esse terra in ptate abrae. ¶ Scdo fuit ad oñendũ q abraã non manebat in terra illa vt habitator: sed vt colonus susceptus ad habitandũ in terra pcio dato: qz etiaz si in terra illa maneret nõ hebat in ea neq̃ vnũ passum pedis: sz a chananeis accipiebat. Sic dr ad hebre. xi. fide qui vocaf abraã obediit exire in locuz quẽ accepturus erat in hereditatẽ z exiit nesciens quo iret: sz fide cõmorat⁹ est in terra repromissionis tanq̃ in aliena in casulis cũ ysac z iacob coheredib⁹ repromissionis eiusdẽ: stephanus quoq̃ actu. vij. c. dixit: z inde postq̃ mortuus est pater eius trãstulit eũ deus in terram istã in qua vos habitatis: z nõ dedit illi hereditatẽ in ea neq̃ passum pedis sed repromisit dare eã illi in possessionez: iõ dr chananeus aũt habitabat in terra: vt itelligaf q ille erat dñs terre illius. abraã vo erat incola vel colonus manens in terra pcio dato. ¶ Tertio fuit dictũ ad oñendũ q sub iurisditione cananeoz erat abraã: z si aliquã cãm litigũ habiturus erat aduersus aliquẽ: aut aliqs aduersus eum querendus erat coram iudicibus chananeis. Sic sequẽti. c. cũ deliurgio pastoz abrae z loth dr adiungif: fereseus aũt z chananeus habitabãt in terra illa: ac si dicaf coram istis ventilanda esset cã pastoz: z vt non cogerenf ambo compere coram iudicibus chananeis z fereseis voluit abraã q abinuicem recederent. ⌊ Apparuit aũt. ⌋ Hic ponif scõm. s. abrae ad deũ de-

sarra vxor abrae ante concipe non potuit quã ex miraculo cõciperet.

Qui alios querunt eos facẽ dñr

Qõ. 13. Descriptio itineris abrae recedentis ỏ mesopotamia.

Ubi vituli aurei fabricati sunt qs israelite coluerunt.

Qõ. 24.

error in deoz in declaratiõe vocabuli.

Uallis pẽtapol

z

Chananei sũt de filijs chã.

Qõ. 25. Cur hic dr chananeus erat tũc in terra: cum essent septẽ populi. Rº

pma cã cur chananeus noiatur.

2ª cã

3ª cã

uotio qđ manifestaf in diuina facta apitione: ⁊ in gratiaꝝ actione. ¶ Et dixit ei ¶ vt cõiter qñ deus abrae appebat: ei ali quid ꝓmittebat sicut hic ꝓmittit vt sequiť. ¶ Semini tuo da bo terrã hanc. ¶ Supra ꝓmiserat deus abraã multas gẽtes venturas de semine suo. Sꝫ non ꝓmiserat eis aliquã terraꝫ habitationis: in ista pte ꝓmittit eis terrã ad habitandũ ¶ semini tuo. ¶ ꝓmissio ista fuit facta abrae nõ ꝓ se sꝫ ꝓ semine suo: iõ semp se dicit pegrinari: ⁊ sic dr̃. j. xv. c. scito ꝓnoscẽs qꝺ pegrinũ futurũ est semen tuũ in terrã nõ suaꝫ. ℭ Et si dicaf quare deus nõ dedit istã terrã imediate abrae: q: expectauit per q̃dringentos annos: vt pꝫ. j. xv. c. ℭ Rñdeť qꝺ ista terra tenebaf tunc ab illis septẽ ppl'is chananeoꝝ a qua pp pctm̃ suũ expelli debebãt: vt pꝫ leui. xviij. c. ⁊ q: nondum pctã sua tm̃ demeruerant vt inde expellerenť: ideo nõdũ expellebantur: ⁊ h̃ pꝫ. j. xv. c. nec dum cõplete sunt iniq̃tates amoꝝreoꝝ vsq; ad p̃sens tp̃s. ¶ Et edificauit ibi altare. ¶ Istud altare fecit abraã ad gr̃as agendũ in eo imolando hostias: ⁊ tunc faciebat abraã altare dño vbicũq; volebat: vt pꝫ hic ⁊ sequẽ. c. sed tpe legis mosayce nõ poterat vbiq; altare fieri ad imolãdum nisi intra tabernaculi atriũ: nec poterat hoc facere quilibet de his: leui. xvij. ⁊ deutero. xij. c. relique biblie hñt h̃ immediate ⁊ inuocauit nomen dñi: sꝫ nõ est de textu: erat enim interlinearis glosa: aliqui aũt de scriptoribus nescientes discernere inter textũ ⁊ glosaꝝ istud in textu posuerũt. Simile habeť in multis locis bibliaꝝ nostraꝝ non correctarũ. ¶ Et inde ¶ i. de ꝓualle sichẽ ⁊ pentapoli ¶ trãsgrediens ad montẽ qui erat ꝓtra orientẽ bethel. ¶ gloſa ordi. dicit est pua villa q̃ postea fuit in sorte beniamĩ: ⁊ sicut ante vocabaf bethel. i. domus dei: ita postea vocata fuit bethanẽ. i. domus ydoli: q: posuit ibi ieroboã vnũ vitulũ aureũ: vt pꝫ. iij. reg. xij. c. Iste mõs iuxta quẽ posuit tabernaculũ suũ erat in ciuitateꝫ hay: ⁊ iter ciuitatẽ bethel: vt pꝫ in lr̃a. ℭ habebat aũt hay ciuitateꝫ ad orientẽ: bethel vero ad occidentẽ: q: bethel erat magis occidentalis q̃s hay: erat autẽ inter istas duas ciuitates medius mons garizim: ⁊ mons ebal in quo recitate fuerunt maledictiones ⁊ benedictiones: vt pꝫ deutero. xi. ⁊. xxvij. ca. Erant aũt isti duo mõtes vnus mons. Sed vocabanť duobus noĩbus: q: duo capita hẽbat: quoꝝ vnũ vocabaf hebal: alteruꝫ garizim: qꝺ aũt isti montes sint inter hay ciuitatẽ ⁊ bethel: satis pꝫ Josue. vij. ⁊. viij. c. vbi dr̃ qꝺ postq̃s accepunt ciuitatem hay fecerunt cerimonias deponẽdo maledictionẽ ⁊ benedictioneꝫ quã ante facere nõ possent impediẽtibus hostibus: q: cũ oppidũ iericho sit in introitu terre chanaã: ⁊ iuxta ieri cho sit ciuitas hay montes illi sunt post hay ciuitatẽ. ¶ Contra orientẽ bethel. ¶ bethel vt cõiter ab oĩbus doctoribus dr̃ esse hierusalẽ: ⁊ dr̃ qꝺ hꝫ plura noĩa. s. solima: luza: bethel: hierosolima: iebusbelia: vrbs sacra: hierusalẽ dr̃: atq; salem. Isti duo versus ponunť a Nicolao. j. xxviij. c. ⁊ sunt quasi de intentione oĩum doctoꝝ. ℭ Ego nescio vñ iste erroꝝ acciderit: q: etiã si oẽs doctores teneant: qꝺ bethel ⁊ hierusalẽ sunt eadem ciuitas: tm̃ non sunt: saltez ista bethel de qua hic agiť: q: verꝝ est qꝺ aliqñ hierusalẽ vocaf bethel vt declarabiť. j. xxxv. ca. sꝫ non est ista qđ multis rõnibus pꝫ. ℭ Primo ex isto loco: q: hierusalẽ est in pte occidentali terre ꝓmissionis. s. circa mare magnũ: bethel aũt est circa orientẽ terre ꝓmissionis. s. circa iericho. ℭ Item pꝫ hoc ex eo qđ hr̃ infra. xxij. c. qñ dr̃ qꝺ abraã tulit filiũ suũ: vt imolaret euꝫ in montẽ quẽ deus monstraturus erat ei. Iste mons vocaf moria siue visionis: ⁊ est hierusalẽ: q: in illo monte postea fuit edificatũ templum. Hic tm̃ mons multũ distabat a bethel: q: ambulauit abraã tribus diebus de loco in quo tunc habitabat: ⁊ die tertio adhuc vidit montem exñtem ꝓcul: vt pꝫ infra. c. xxij. ergo nõ erat iste mons bethel. ℭ Itẽ q: qñ iacob voluit ire de bersabee in mesopotamia transiuit per mõtẽ bethel ⁊ dormiuit ibi: vt patet infra. xxviij. sꝫ ꝓstat qꝺ cũ bersabee sit magis orientalis q̃s hierusalem: ⁊ mesopotamia magis orientalis q̃s terra chanaã ille qui deberet ire de bersabee terre chanaã in mesopotamiaꝝ nõ debebat redire in hierusalẽ: sꝫ ascendere per ꝓfinia septentrionis ⁊ orientis terre ꝓmissionis. ℭ Itez pꝫ magis vt quidam volunt: q: tpe abrae ⁊ ysac salem que hierusalẽ dr̃ erat ciuitas facta: q: in ea erat rex melchisedech: vt hr̃ infra. xiij. ca. Sed bethel nõ erat tunc locus ppl'atus: sꝫ mons: pꝫ quia iacob dormiens ibi in campo supposuit capiti suo lapides ⁊ vocauit nomẽ loci illius bethel. Istud argumentũ nõ ꝓbat: q: ꝑsupponit falsum: nã tũc locus ille ppl'atus erat: q: in eodem. c. dr̃ qꝺ iacob appellauit nomẽ loci illius bethel que antea luza vocabaf: ꝫ ergo qđaꝫ sic inducere voluit: tm̃ errauit.

ℭ Item pꝫ hoc: q: in lib. de diuisione terre sancte qui valde certus est vt puta facta ab illo qui habitabat in terra illa: ⁊ sciebat totã terram ⁊ distantiã dr̃ qꝺ bethel distat ab vrbe sichez vno milliario. i. media leuca: sꝫ vt imediate subiũgiť hierusalem distat a sichem per viginti miliaria. i. per decẽ leucas: ergo nõ sunt idem bethel ⁊ hierusalẽ. ℭ Itẽ q: vt pꝫ in eodez lib. ⁊ satis colligiť hic: ⁊. viij. c. Josue: bethel est in latere mõtis garizĩ. circa orientẽ illius terre: sed hierusalẽ multũ distat a monte garizĩ. ℭ Item pꝫ hoc ex eo qꝺ habeť iosue. viij. ⁊. x. ca. Dicit. n. in. viij. qꝺ pugnauit iosue ꝓtra vrbez hay: ⁊ qꝺ homines de illa ciuitate ⁊ de oppido bethel qđ ꝓpinquum erat insecuti sunt iosue fugientẽ: ⁊ reliquerũt oppida apta: ⁊ deinde plures illoꝝ occisi sunt: sꝫ post in decimo. c. dr̃ qꝺ cũ audiuisset adoni bezech rex hierusalẽ ꝓuersionẽ gabaonitaruꝫ ad israel ⁊ que fecissent ciuitati hay cõgregati sunt multi reges ad pugnandũ contra gabaon. Si aũt bethel fuissꝫ id qđ hierusalẽ non ꝓuenissent noua destructione hay ad cũ quasi per nunciuꝫ: q: ipse per se cognouisset: tm̃ oẽs de vrbe hay ⁊ bethel simul exiuerunt ad pugnã ꝓtra iosue: ⁊ non mãsit aliquis in his duabus ciuitatibus: vt pꝫ Jo. viij. c. ℭ Item clarius q: vt hr̃ iosue. xvi. c. bethel cecidit in sorte filioꝝ ioseph: sed hierusalẽ cecidit in sorte filioꝝ beniamĩ: vt pꝫ iosue. xviij. ca. ℭ Item clarissime hoc demonstraf: q: vt hr̃. iij. reg. xi. ca. qñ diuisum fuit regnũ israel a regno iuda dixit hieroboã rex israel in corde suo qꝺ si ascenderet israel ad adorandũ deũ in hierusalẽ cũ esset hierusalẽ in tribu beniamĩ ⁊ manserit cum rege roboã ꝓuerteť totus ppl's ad dñm suũ roboã: iõ fabricauit duos vitulos quoꝝ vnũ posuit in bethel ⁊ alium in dan. ergo luce clarius appet qꝺ nõ est idem bethel: ⁊ hierusalem: nec aliquis insipientissimus posset hoc negare. ℭ Et exñti isti errant: q: dicunt qꝺ luza est idem qꝺ hierusalem: q: luza est idem qđ bethel: vt pꝫ infra. xxviij. ca. vbi dr̃ vocauit iacob nomen loci illius bethel que ꝓius vocabaf luza ¶ edificauit quoq; ibi altare dñs. ¶ In hoc magis pꝫ deuotio abrae ⁊ religio: q: vbicũq; morabaf altare cõstruebat vt a dei cultu circa latriã non cessaret: vt pꝫ enumerãdo eius mãsiones. s. hic ⁊ infra. viij. c. qñ habitauit in hebrõ: ⁊ de hitatione in bersabee: pꝫ infra. xxi. c. vbi dr̃ ⁊ inuocauit ibi nomẽ dñi dei eterni ¶ prexit abraã ¶ abraã non hñs firmã ciuitatẽ in terra illa ad modũ pegrinantis hinc ⁊ inde mouebat tabernaculũ suuꝫ: vbi melius sibi esse cognoscebat. ¶ Et vltra ꝓgrediens ad meridiẽ ¶ i. ꝓtra egyptũ: que est australis respectu terre chanaam. ℭ Pꝫ q: desertũ sin ⁊ cades barne sunt in via venientibus de egypto in terrã chanaã: vt pꝫ nũeri. xx. ⁊. xxxij. Sꝫ ista duo. s. sin ⁊ cades barne sũt termini terre ꝓmissioĩs a pte meridiana: vt pꝫ nũeri. xxxiij. c. ⁊ ista ꝓgressio fuit descẽsus: q: manentẽ in pte orientali terre chanaã. s. circa bethel ⁊ sichem in qbus erat abraã ⁊ tendentẽ ꝑ meridiẽ eiusdẽ terre descendere opꝫ: cũ terra illa ⁊ gñal'r quelꝫ terra ꝑ meridiẽ ꝓnior ⁊ decliuior est. Et iõ cũ veniret filij israel de egypto i terrã chanaaꝫ semp dicebanť ascẽdẽ: vt pꝫ nũeri. xiij. c. vbi dixit moyses exploratoribꝰ ascẽdite p meridianã plagã: ⁊ qñ ibãt de terra chanaã in egyptũ dicebanť descendẽ: vt pꝫ infra. xlij. c. s. decẽ frẽs ioseph descẽderũt in egyptũ: istud pꝫ iosue. xxiij. c. dr̃. Idẽ dr̃ infra in lr̃a. s. descẽdit abraã in egyptũ. ¶ Ultra ꝓgrediens. ¶ q: veniẽtes de mesopotamia sicut fecerat abraã ꝑ accedunt ad bethel q̃s ad ptẽ meridianã: cũ introiꝰ de mesopotamia sit p ꝓfinia orientis ⁊ septẽtrionis: iõ ad descẽdendũ i egyptuꝫ de bethel qđ est in pte meridiana oportebat vltra ꝓgredi. ¶ Facta est aũt fames. ¶ Hic ponit tertiũ. s. fidei ⁊ firmitatis abrae: in aduersitatibꝰ cõprobatio: erat. n. ad expiñtũ abrae illa fames vt demõstrareť firmitas ⁊ ꝓstãtia in aduersis: magn⁹. n. labor ⁊ afflictio sibi erat cũ familiã magnã hr̃et: ⁊ pecora multa qꝺ i ꝑra sua essꝫ sterilitas: q: cogebaf descẽdẽ i egyptuꝫ q̃ satis distãs erat ¶ descẽdit abraã i egyptũ. ¶ non p illa viã p quã ascẽderũt postea filij filioꝝ suoꝝ. s. trib⁹ israelitice: q: via breuis ⁊ recta ⁊ ꝑlata ẽ a ꝑra ꝓmissioĩs in egyptũ p terrã philistinoꝝ: ⁊ p hãc ꝺscẽdit abraã. De hꝫ exo. iij. c. ⁊ deutero. ij. c. de magno circuitu ꝑraꝝ: filij aũt sui ascẽderũt p longos ꝑe circuit⁹ donec ꝓsumeret vniuersa gnõ coꝝ q̃ peccauerãt i deũ ¶ vt pegrinaret ibi ¶ i. qꝺ nõ ibat abraã in egyptũ vt moraret ibi: q: sciebat qđo de⁹ ꝓmiserat ei trã chanaa: ⁊ q̃ ipse ⁊ semẽ suũ post cũ moraturi erant. Sꝫ solũ iuit in egyptũ vt moraretur

Qõ. xxvi. Cur de⁹ n õ dedit imediate terrã ꝓmissã abrae sꝫ distulit p quadrigentos annos. ?

Tpe legis mosayce cẽto tm̃ loco altare cõstrui poterat.

Qõ. xxvij. An bethel de q̃ h̃ legiť hic ꝫrm.

Quot noĩbus appellata sit hꝫ

ꝑ⁹ rõ

2⁹ rõ

3⁹ rõ

4⁹ rõ

Confutatõ rõnis.

Maria pietas abrae.

Fames emissa ad abrae vt cõstaret ei⁹ constantia

moꝛaꝛeꝰ aliꝙ tpe dñ̄ fames trāsiret⌊ ꝓualuerat.n.fames ī terra ⌋.s.in terra chanaā:nō aūt i egypto ad quā ꝓgebat abꝛaaz in egypto.n.rariꝰ ē fames ꝗ̄ i alijs terris:vt declarabif.j.16. ꝛ.xlj.c.⌊ Cūꝗ̄ ꝓpe eēt vt igrederef egyptū ⌋.volebat abꝛaaz hūanitus ꝓuidē de remedio caſtitatis vxoꝛis ſue: ꝛ iō ꝓuidit añꝗ̄ adeſſ̄ piculo.s.añꝗ̄ accederet ad egyptū:oꝫ.n.remediū ſemp ꝓcedere dāñ̄:nā ſic ait Ouid.li.j.de remedio amoꝛis. ꝓncipijs obſta.ſero medicina paraf:cū mala p longas cōualuere moꝛas.⌊ noui ꝙ pulcra ſis mulier ⌋.ponif hic mulier in ntō ꝛ non vtō.i.nūc noui ꝙ ſis mulier pulcra.Jn hebꝛeo aūt dr̄.⌊ nūc noui ꝙ pulcra ſis ⌋.Et ē ſenſus ꝙ ls ſarra pulcra eſſet:q; tñ in terra chanaaz ꝛ meſopotamie eſſent multe alie mulieres pulcre nō videbaf ſarra eſſe ſingulꝝ pulcra:in terra aūt egypti mulieres deformes ſūt ꝛ nigre pp terre diſtēpiem:q; eſt nimis calida.vñ nūꝗ̄ ibi pluit aut raro valde. in cōparatione aūt mulierū ita deformiū ſarra admirabiliter pulcherrima videbaf:ꝛ ꝓ ex ſequētibus:q; pp hoc imediate fuit aſſumpta vt eſſet vxoꝛ regis. ¶ Erat tñ ſarra aliqualꝝ antiqua:q; hꝛet tūc ſeptuaginta ānos vel q̄ſi:ꝛ ꝓ q; abꝛaā erat maioꝛ etate ſarra in decē annis:vt ꝓ.j.xvij.c.q; qñ abꝛaam erat centenarius ſarra erat nonagenaria:cū dr̄ putaſne centenario naſceꝛ filius ꝛ ſarra nonagenaria pariet:ſed qñ abꝛaā venit in terrā chanaā:erat ſeptuaginta quinq; annoꝝ rū:vt ꝓ.s̄.in littera:ꝫ tunc erat ſarra ſexaginta quinq; ānoꝝ rū:ab illo aūt tpe vſq; ad deſcenſum in egyptū nō cōputatur tps:ſed forte eſſent duo vel tres anni:ꝛ ſic ſarra eſſet quaſi ſeptuaginta ānoꝝ in qua etate mulier inueterata eſt aliqualiter:eratꝫ in illa etate ſarra adhuc pulcra:q; nōduꝫ concepe rat vel pepat:cōcipe aūt:parere:ꝛ nutrire velociter mulieres inueteratas reddit:videbaf ꝫ ſarra adhuc eſſe ſatis in etate bona ꝛ pulcra.Uel eſt ſenſus.⌊ nunc noui ꝙ pulcra ſis ⌋.i. ls ſemp pulcra fueris nūꝗ̄ tñ ꝓideraui de pulcritudine tua: q; nūꝗ̄ mihi fuit vtilis vel nociua:nūc aūt noui ꝙ pulcra ſis .i.nunc cognoui pulcritudinē tuā:q; eā valde eſſe periculoſam mihi cōſpicio:⌊ ꝛ cū viderint te egyptij quare magis timebat ō egyptijs ꝗ̄ de chananeis inter quos vt peregrinus hitauit:cū ēt chananei eſſent viri peſſimi. ¶ Rñdetur ꝙ pp tria:primo q; egyptij magis libidinoſi ſūt ꝗ̄ chananei. Secūdo ꝛ ꝓncipaliꝝ:q; in terra egyptioꝝ mulieres turpes ſunt cū ergo viderēt ſarrā oēs mouerenf in amoꝛē eius. Jn terra aūt chanaā nō erat hoc:q; licet ibi viri luxurioſi eſſent erant tñ multe mulieres ſatis pulcre cū ſit terra magis ſeptētrionalis ꝗ̄ egyptus ꝛ:ſūt ibi mulieres nō ita integre vt in egypto. Tertio q; ibat nūc nouif in egyptū ꝛ anteꝗ̄ eſſet cogni tus inferreꝛ ei malū:in terra aūt chanaā notus erat:ideo nō erat eadē cā timoꝛis.⌊ Dicturi ſūt vxoꝛ ipſius eſt:me aūt interficient ꝛ te reſeruabunt ⌋.dices qd hoc agit. Nūquid egyptij tā religioſi erant vt vxoꝛē alteriꝰ nō cōtingeꝛēt. ¶ Rñdef ꝙ abꝛaā ſciebat ꝙ apꝺ egyptios adulteriū nephas erat moꝛte plectēdū:ꝛ minus reputabant egyptij pcñ virum occidere ꝗ̄ ad vxoꝛē viuente viro eius accedere:ꝛ q; ſciebat ꝙ egyptij cōcupituri erāt ſarrā.iō ſeq̄baf ꝙ ſi ſcirēt eū ee vir ei⁹ ꝙ eū occidē vellent:vt poſtea ipune ſarrā acciperēt⌊ dic obſecro ꝙ ſoꝛoꝛ mea ſis ⌋.Maioꝛ honoꝛ erat ſarre ꝙ eſſet vxoꝛ abꝛae ꝗ̄ ꝙ eſſet ſoꝛoꝛ eius:q; ſi fuiſſet ſoꝛoꝛ eius veriſime nō accepiſſet eam in vxoꝛē nec fuiſſet ipſa mater meſſie ꝛ patriarchaꝝ nūc aūt:q; erat vxoꝛ abꝛae vtrūꝗ̄ fuit:ꝛ ſic rogabat abꝛaā ſarrā ꝙ nomē magis honoꝛabile taceret:ꝛ minus honoꝛabile exꝓimeret.Uel rogauit abꝛaā ſarram:q; ſarra magnam gr̄am faciebat abꝛae dicendo ꝙ erat ſoꝛoꝛ eius:qm̄ ſic eriperef a moꝛte:alias aūt non.Si aūt ſarra fuiſſet maliuola odio habens virū ſuū dixiſſet de viro ſuo ꝙ erat vir ſuus:ꝛ tūc occideꝛeꝛ ꝛ ipſa fuerat aſſumpta in vxoꝛē regis: ¶ Sed dices qūo abꝛaā cū eēt vir ita ſanctus mādauit vxoꝛi ſue mētiri:q; mendaciū malū eſt:ꝛ nō eſt ex deo:vt ꝓ.10.viij.c.ſ.dia bolus mēdax eſt:ꝛ pater mēdacij. ¶ Jtē q; ꝓ mendaciū illō exponebat vxoꝛē ſuam lenocinio vel periculo caſtitatis:magis tñ debuiſſet in ꝓꝓria perſona moꝛtē eligere ꝗ̄ vxoꝛē fornicationi exponere. ¶ Jtē q̄re abꝛaam voluit deſcendere in egyptū cū ſciret egyptios libidinoſos valde eſſe ꝛ vxoꝛē ſuaz accepturos:q; pulcra erat. ¶ Rñdef ꝙ hoies in piculis poſiti ſemper debēt agere ad ſui liberationē illud quod poſſunt ſine moꝛtali peccato ꝓm viam humanā:q; vita ſeruanda nō eſt:que ſine moꝛtali peccato ſeruari nō poteſt:ꝛ ſic nō tenta bunt deum omittendo illud per quod periculuꝫ euitare poſ

Remedi uꝫ dāñ̄ ꝓcedere debet. Qō.28.

Qō.29. cur abꝛa am magis timuit pudicitie vxoꝛis i terra egyptioꝝ ꝙ chananeoꝝ. BB

Qō.30.

Qō.31.

Qō.32.

ſunt in quantum poſſunt:ꝛ quando nihil vltra poſſunt:tūc reſiduum cōmittere poſſunt diuine diſpoſitioni:ſine dei tēptatione:abꝛaam autem in terra chanaam habebat familiaz magnaz ꝛ pecoꝛa multa ꝛ nō habebat cibos:vnde poſſet ea ſuſtentare cum eſſet peregrinus in terra chanaam:nec forte tantam pecuniam habebat ex qua emere poſſet cibos in tanta famis cariſtia:ꝛ dato ꝙ habuiſſet indigene terre illius nō vendidiſſent:q; in tanta fame poſiti erāt:ita vt nō ſufficeret victualia eis ꝛ pecoꝛibus ſuis:ꝛ ideo ſi voluiſſet abꝛaaz manere in terra chanaam tentabat deum:q; ipſe ꝛ tota familia ꝛ pecoꝛa ſua fame periſſent. ¶ Uidebat autem ex alia parte ꝙ ſi in egyptū deſcēderet vxoꝛ ſua poſſet pati damnuꝫ violate caſtitatis vtrūꝗ̄ angebatur anguſtijs:ſed quia quando ſunt duo pericula ſimul ſm humanam ꝓuidentiam:vrgētiſſimum eſt vitandum:ideo abꝛaam potius debuit ſucurreꝛe periculo famis ꝗ̄ periculo caſtitatis. Si enim ſciuiſſet abꝛaam certiſſime iſtam ꝓpoſitionem.ſ.vel ꝙ oportebat euꝫ cū rebus ſuis fame moꝛiturū vel vxoꝛem ſuam ex occaſione ſua perditurā caſtitatem potius debuiſſet eligere moꝛi fame ꝗ̄ violari caſtitatem:quia melius eſt omnia mala pati ꝗ̄ malo conſentire. Sic enim ait philoſophus.iij.ethico.ad quedam autem fortaſſis nō eſt cogi.ſed magis moꝛi patientem duriſſima . Sed quia ſciebat abꝛaam certiſſime ꝙ ſi manſiſſet in terra chanaam ſm viam humanam neceſſario cum tota familia ſua erat fame moꝛiturus. Sciebat autem ꝙ eundo in egyptum:licet eſſet aliquod periculuꝫ caſtitatis:tamen non erat ita in ꝓꝓtu nec ita manifeſtuꝫ:poterat enim aliquo modo per viam humanam tolli:ꝛ id quod non poterat humanitus fieri ſupponebat abꝛaam diuine diſpoſitioni ꝛ adiutorio. ¶ Et cauſa ꝓeſumptionis erat:quia cum ſarra eſſet pulchrioꝛ omnibus mulieribus egypti:ꝛ erat de alienigenis putabat ꝓbabiliter abꝛaaz ꝙ ipſa ſeruaretur vel eſſet vxoꝛ regis ſicut poſt factum fuit. Sciebat etiam ꝙ illo tempoꝛe reges non accedebāt ad vxoꝛes nouiter acceptas vſq; ad annum integrum:vt patet heſter.ij.c.quia primis ſex mēſibus vtebantur oleo mirtino:ꝛ poſtea alijs ſex menſibus quibuſdam vnguentis ꝛ pigmētis varijs vtebantur: ꝛ deinde ad regis intrabant cubiculum . Sperabat ergo abꝛaam ꝙ in tanto tempoꝛe deus de remedio ꝓuideret vxoꝛi ſibi:ꝛ toti familie:ꝛ iſtam ſolutionem ſequitur glo.ordinaria. ¶ Dicit enim Auguſtinus.xvj.li.de ciui.dei.c.xx.ꝙ abꝛaam non docuit ſarrā mentiri:ſꝫ veritatē occulte celare.imo dicit:ꝙ ſi ſic nō egiſſet valde grauiter peccaſſet tentando deū:ꝛ nō fuit iſtud mendaciū:quia ſm ꝙ habetur.j.xx.c.quādo aliuꝰ ſimile accidit abꝛaam reſpondit ſarraz eſſe ſoꝛoꝛē ſuam:quia erant filij eiuſdez patris:ſed non immediate:vt ꝓcedenti.c. declaratum fuit ſm moꝛem hebꝛeoꝝ omnes qui ſunt de eadem cognatione fratres vocantur ſicut patet ſequenti.c.vbi vocat abꝛaam loth fratrem ſuum: ls eēt conſobꝛinus.ſ.filius aran.fratris ſui.vt patet.c.ꝓcedenti.Jn eodem autem gradu attinebat ſarra abꝛaam in quo attinebat loth ipſum abꝛaam.Sed loth vocaf fr̄ abꝛae:ergo etiam vocabatur ſarra ſoꝛoꝛ. ¶ Sed dato ꝙ quando ſarra accepta fuit in vxoꝛem regis queſtum fuerit ab ea vtruꝫ alicui viro erat matrimonialiter copulata:quid reſpondiſſet cogebatur mentiri vel dicere ſe eſſe vxoꝛem abꝛae ꝛ tunc ſequeretur inconueniens qō ante.ſ.ꝙ egyptij interficerent abꝛaam . ¶ Reſpondetur ꝙ abꝛaam egit quantum fieri poterat conſilio humano. Q; autem aliquid quereretur a ſarra hoc non dependebat a conſilio humano abꝛae:ſed a voluntate querentis quam in poteſtate ſua abꝛaam non tenebat:ſed erat in dei poteſtate. ideo ſperabat abꝛaam ꝙ deus moueret voluntates egyptioꝝ:vt nihil tale ab eo peterent ſicut tenuit eos ne aliquis eoꝝ ad eam carnaliter accederet:ꝛ hoc ꝓ:q; mouet linguaz hominū:vt interdū nō loquanf quid volunt:ſed qō deus vult: vt ꝓ de balaā:numeri.xxij.c.ꝛ.xxiij.vbi cuꝫ ipſe vellet male dicere hebꝛeos lingua eius vertebaf ad bñdictionē:ideo dixit:nūqd aliud loq potero:niſi qō iuſſerit dñs:⌊ vt bñ ſit mihi ꝓ te ⌋.Pōt intelligi ls duobus modis vnomō ꝓatiue:⌊ vt bñ ſit mihi ꝓ te ⌋.i.vt nō ſit malū:q; ſi ipa diceret ꝙ erat vxoꝛ abꝛae occideꝛet eū egyptij.ꝙ ꝫ nō occideē erat ei bonū: quia non erat malum.Alio modo poſitiue:⌊ vt bene ſit mihi ꝓ te ⌋.i.vt ꝓ te dentur mihi aliqua.ſ.victus ꝛ honoꝛ: ſicut poſtea factum eſt:quia honoꝛabatur nimis abꝛaam ab egyptijs ꝛ ditatus fuit:ſi iſte erat ſenſus Abꝛae non intelligebat ꝙ

Uita ſeruāda nō eſt q̄ ſine moꝛtali pctō ſuari nō pōt.

Melius ē oia mala pati ꝗ̄ malo ꝓſentire.

Balaā cum vellet male dicere hebꝛeos benedicebat eos ℒℒ

ligebat q̄ darentur aliqua bona abrae ab aliquo qui eam in vxorē vel pcubinā recipet: q̄ iste malus titulus erat recipiēdi aliqd: ſ3 forte abraā doctus a deo intelligebat ea q̄ futura erāt. ſ. q̄ ipa accipeā rege: eo mō q̄ accepta fuit ⁊ ipe ditaret pp eā ſic acceptā. S3 p̄mus ſenſus melior ē: vt p3 p ea q̄ ſub dūr. ⁊ viuat aia mea ob gr̄az tui ⁊ .i. pp te. ſ. viuā ego pp te: q̄ pōſt aia p toto hoie: ſic dī. j. xlvij. q̄ ſeptuagita aie igreſſe ſunt in egyptū cū iacob: ⁊ ſic bonū q̄ intendebat abraā hr̄e ſarra tacente q̄ eſſet ſuus vir abraā erat q̄ ipſe viueret. ⁊ viderūt egyptij mulierē ⁊. Dicūt iudei q̄ abraā vt magis cuſtodiret vxorē ſuā incluſit eā in quadaz arca q̄n intrabat p loca egypti: ⁊ ad trāſitū cuiuſdā fluminis vel paſſagij: egyptij perſcrutantes ea q̄ abſcōdita portabant viderunt ſarrā in arca q̄ eēt pulcra nimis ⁊ digna vt fieret vxor regis: ⁊ nūciaue rūt p̄ncipes regi ⁊. aliq̄ de egyptijs q̄ erant in paſſagio nunciauerūt alicui p̄ncipi pharaonis de illa muliere. p̄ncipes au tez vt acquirerent gr̄am regis dixerūt ei de pulcritudine mulieris: ⁊ q̄ talis mulier ad ſolū regē ptinebat. ⁊ ſublata ē mulier in domū pharaonis ⁊. ſ. vt fieret vxor regis: ⁊ vocabant oēs iſti reges egypti pharaones: ſicut impatores romani vocabant ceſares: hēbant tn̄ alia noia ꝓpria: vt p3. iij. re. xxiij. c. de illo q̄ vocat ibi pharaonechao. Jn hiſtorijs aūt ioſephi ⁊ alioz ponunt noia ꝓpria iſtoz pharaonū: ⁊ hoc maxime facit euſebius li. cronicoz ⁊ manecho a quo accepit euſebi⁹ lineā egyptioz. ⁊ abraā vero bene vſi ſūt pp illā ⁊. ſ. tractantes eum molliter ⁊ gubernātes eū ⁊ familiā eius. ⁊ fuerūtq̄ ei oues ⁊ boues ⁊ aſini. ⁊ Jſta data fuerunt ſibi a pharaone ⁊ ſeruis eius. Et vt aliq̄ volunt abraā fuit multū honoratus q̄ arithmeticā ⁊ aſtrologiā apud egyptū docuit vt refert ioſeph⁹. ⁊ ß ſatis rōnale ē: q̄ aſtrologia ⁊ geometria fuit inuēta in terra caldeoz a nēroth ⁊ ſic in terra illa multū vigebat q̄re abraaz potuit eam ibi adiſcere ⁊ poſtea docere egyptios poſtea ex egyptijs delata fuit iſta ars in grecos. Sed ſi aliqd docuit abraā egyptios illud fuit valde modicū: q̄ nō manſit in egypto vno āno: ſed imediate: vt reuelatū eſt ſarrā eē vxorē ſuā receſſit de egypto: illud tn̄ modicuz eſſet egyptijs tāq̄ p̄ncipiū ad excogitandum multa in aſtrologia q̄ ſatis pcor dat Ariſtoteli in primo metha. ſ. pp nimiū admirari ſacerdotes in egypto incepūt philoſophari: pōt tn̄ iſta auctoritas ꝓbare oppoſitū. ⁊ flagellauit aūt deus pharaonē plagis magnis ⁊. abraā enim fecerat q̄ſtū potuit humanitus: vt cuſtodiret caſtitatē vxoris reſiduum comendauit diuine diſpōni deus aūt qui neminē in ſe ſperātem derelinquit adiuuit euz in neceſſitatibus faciens ne ſarra illicito pcubitu polluereē ⁊ plagis maximis ⁊. q̄ aūt fuerint iſte plage maxime nō ſcribit in littera. Dn̄t hebrei q̄ fuit fluxus ſeis: ita pharao nec ſerui ſui coire nō poterant: vel erat eis coitus in maxia difficultate. ¶ Noſtri aūt doctores dicūt q̄ plage fuerūt q̄ concluſit deus vxorē pharaonis ⁊ ſeruoz ei⁹ ne parere poſſent. ⁊ pp ſarai vxorē abraā ⁊. Jn hebreo dr̄ propter verbū ſarai ⁊. Habebat enim ſarai angelū coꝛporis ſui cuſtodē: ⁊ q̄n dicebat ei q̄ pcuteret pharaonē aliqua plaga ne eaz cognoſcere poſſet pcutiebat. Et ſic nūq̄z ad eam accedere potuit. Sic. n. legitur de beata agnete q̄ hr̄et angelū dei coꝛporis ſui cuſtodē: nec pmittebat aliquem iuuenē ad eā accedere. ⁊ vocauitq̄ pharao abraā ⁊. vt quereret ab eo q̄re hmōi rem feciſſet. ⁊ hoc fuit cognito q̄ ſarra ſoꝛoz eius eſſet. ¶ Q̄uo autez ſcire potuit: dicunt quidam q̄ cū rex pcuſſus fuiſſet magnis plagis ſacerdotes ſui oꝛabant deuz pro ſalute ſua quibus a dño ſuis reſponſum eſt q̄ rex patiebat pp iniurīā illatā peregrino tollendo vxorē eius: vel forte angelus dñi apparuit de nocte pharaoni dicēs ei hoc: ſicut accidit q̄n iterum abimelech cepit ſarrā: vt p3. j. xx. c. ⁊ quid nā eſt q̄ feciſti mihi: ⁊. bñ ſciebat rex q̄d feciſſet abraā q̄ vocaſſet vxorem ſuā ſoꝛorem ſuā. ſed loḡ ad modū iratoꝛ vel cōquerentiū: qui aliq̄n querunt ea q̄ cognoſcūt ⁊ q̄re nō indicaſti q̄ vxor tua eēt ⁊ forte abraam ſubiunxit rn̄ſum: ſicut fecit. j. xx. c. ad abimelech: tn̄ lr̄a tacuit illō. Declarauit ꝟ pharao ſe ſcire q̄ ſarai eēt vxor abraae vel demonibus reuelātibus ex volūtate dei in ſacrificijs: vel melius forte q̄ deus reuelauit pcutiendo eū ſicut legit. j. xx. c. de abimelech q̄ deus reuelauit ei. ⁊ q̄z ob cām dixiſti ei eſſe ſoꝛorē tuam vt tollerem eam tibi ⁊: vt nō ſignificat hic cām finalem. ſ. q̄ abraā pp iſtum finem diceret ſarai eſſe ſoꝛorē ſuā vt tolleret eam rex p ſe: ſed teneē conſecutiue. ſ. q̄ tu dixiſti q̄ ſoꝛor tua erat iſta q̄ eſt vxor tua: poterat cōſequi q̄ ego acceꝑ piſſem eaz in vxorē. ⁊ nūc ecce coniunx tua ⁊. ſ. in ptāte tua ē ⁊ accipe eaz ⁊ vade ⁊. ſ. quocūq̄z volueris: ita vt ſis in tua libertate ſicut dixit ei iterum abimelech: ecce terra coā te eſt vbicūq̄z placuerit habita. j. xx. c. ¶ Vel magis intelligit q̄ mādauit ei recedē ò terra egypti: q̄ ſciebat pharao egyptios eſſe luxurioſos: ⁊ ideo non poterat inter eos ſecurus viuere expediebat g̃ ei recedere: ⁊ p3 iſta ſnīa p ea que ſubdunt: q̄ pharao mādauit viris ſuis q̄ cuſtodirent eū cū dicit ⁊ p̄cepit pharao ſup abraā ⁊. i. de abraā: q̄ ſepe iſta p̄poſitio: ſup ponit p̄o de. ⁊ cōſtruit cū abltō vt ſit hic licet nō appeat: q̄ ea dē terminatio eſt in actō ⁊ abltō. ⁊ ſic dicit doctrinale. cū ſuper eſt p̄o de. ſexto coniungere debes: ⁊ allegat verſum virgilij in primo eneidos. ſ. multa ſuper priamo: rogitans ſuper hectore multa. ⁊ viris ſuis ⁊. i. ſeruitoribus ſuis: vt ſaluū deducerent eū ⁊ totam familiā ⁊ ſubſtantiā eius vſq̄z ad terminos regni ſui: ne aliquis de egyptijs noceret ei pp vxorē: vel tolleret eam ſibi: ⁊ ſic fecerunt vt ſequitur.

¶ Explicit prima pars cōmenti ſuper Geneſim.

¶ Secūda pars ſiue liber ſecundus Geneſis cū expoſitiōe Alphonſi Thoſtati epi abulenſis biſpani. Jncipit.

Aſcendit ergo abram de egypto ipſe ⁊ vxor eius: ⁊ oia q̄ hēbat ⁊ loth cū eo ad auſtralem plagam. Erat aūt diues valde in poſſeſſiōe auri ⁊ argenti. Reuerſuſq̄z eſt p̄ iter quo venerat a meridie in bethel vſq̄z ad locū vbi p̄us fixerat tabernaculum inter bethel ⁊ hai: in loco altaris qō fecerat p̄rius ⁊ inuocauit ibi nomen dn̄i. Sed ⁊ loth q̄ erat cū abraā fuerunt greges ouiū ⁊ armenta ⁊ tabernacula nec poterat eos cape terra vt bitarent ſimul. Erat q̄ppe ſubſtātia eoz multa: ⁊ nequibant bitare cōiter. Vñ facta eſt rixa inter paſtores gregum abrā ⁊ loth. Eo aūt tpe chananeus ⁊ pherezeus bitabant in terra illa. Dixit ergo abrā ad loth: ne q̄ſo ſit iurgiū inter me ⁊ te: ⁊ inter paſtores meos ⁊ paſtores tuos: fratres enīz ſumus. Ecce vniuerſa terra coā te ē: recede a me obſecro. Si ad ſiniſtrā ieris: ego dexterā tenebo: ſi tu dexterā elegeris: ego ad ſiniſtrā pgā. Eleuatis itaq̄z loth oculis vidit oēm circa regionē ioꝛdanis: q̄ vniuerſa irrigabat añq̄z ſubuerteret dn̄s Sodomā ⁊ Gomoꝛrā ſicut paradiſus dn̄i: ⁊ ſicut egyptus venientibus in ſegoꝛ. Elegit ſibi loth regionē circa ioꝛdanē. ⁊ receſſit ab oriente. Diuiſiq̄z ſūt alterutruz a fratre ſuo. Abram bitauit in terra chanaā. Loth vero moꝛatus ē in oppidis q̄ erāt circa ioꝛdanē: ⁊ bitauit in ſodomis. Hoīes aūt ſodomite peſſimi erāt ⁊ peccatores coā dño nimis. Dixitq̄z dn̄s ad abram poſtq̄z diuiſus eſt ab eo loth. Leua oculos tuos in directū: ⁊ vide a loco in quo nunc es ad aq̄lonē ⁊ meridiē ad oriētem ⁊ occidentem. Oēm terrā quā cōſpicis: tibi dabo ⁊ ſemini tuo vſq̄z in ſempiternū faciāq̄z ſemē tuum ſicut puluerē terre. Si q̄s pōt hoiuz numerare puluerē. ſemē quoq̄z tuū numerare poterit. Surge ergo ⁊ perambula terrā in longitudine ⁊ in latitudine ſua: q̄ tibi daturus ſum eā. Mouens igitur tabernaculum ſuum abram venit ⁊ habitauit iuxta conuallem mambre que eſt in hebron. Edificauitq̄z ibi altare domino.

¶ Thoſta. ſup

¶ Thoſta. ſup Gen. ſecūda pars noui cōmentarij. Incipit.

ASCendit deſcripto in ſupiozibus qualiter abzaā ſe habuit ad deū: hic deſcribitur qualiter ſe habuit ad proximū ⁊ hoc dupliciter. primo in proſperitate ei pacez conſeruādo. Secundo tempoze aduerſitatis eum ab hoſtibus liberādo infra xiiij.c. Prima in tres. Primo ponitur inter familiam abzae ⁊ loth contentionis occaſio. Scōo occaſionis p̄ciſio. ibi. ⌊ Dixit ergo abzaam ⌋. Tertio facti huius diuina approbatio. ibi ⌊ dixit dñs ad abzaā ⌋. ¶ Circa primū. ⌊ Aſcendit abzaā de egypto: q; egyptus eſt terra inferioz: ⁊ ideo ab ipſa contra terram chanaaz aſcenſus eſt: vt patet numeri. xiij.c. ⌊ ⁊ loth cum eo ⌋. In hoc multum comēdatur loth: quia ſemper abzaam auunculum ſuum ſequi volebat quocunq; iret: propter quod deus benefecit loth liberando de ſubuerſione ſodome merito abzae: vt p̄z j. xix.c. ⁊ filios eius dedit poſſeſſiones ⁊ deleuit hoſtes eoz⁹ vt p̄z deut. ij.c. ⌊ ad auſtralē plagaz ⌋. ſ. ad auſtralem partem in terra promiſſionis non enim declinauit abzaam ad auſtralem plagaz in ipſa terra egypti: quia hoc erat declinare contra lineam equinoctialem ſiue oceanū vel ethiopiam interiozem. Sed declinauit ad partem aquilonarem egypti: quia cum terra chanaam ſit magis ſeptentrionalis quam egyptus neceſſe eſt q; quicūq; de egypto venit in terram chanaam veniat contra partem ſeptētrionalē. Sed vocatur hic pars auſtralis reſpectu terre chanaam: q; illa terra habet p̄o parte meridiana illam partem per quam abzaam veniebat de egypto. ſ. viam terre philiſtinozum: vt declarauimus: p̄cedenti. c. ⌊ erat autez diues valde ⌋ quia multa abzaam adduxerat de aran ⁊ plurima in egypto habuerat: quia deus eu⁹ quotidie multiplicabat. ¶ Quare dicitur q; erat diues valde abzaam. ¶ Dicendum q; primo fuit vt oſtendatur verum eſſe quod dictum eſt: p̄cedenti. c. ſ. abzaam vero bene vſi ſunt propter illam fuerunt; ei boues oues ⁊ aſini: ⁊ in hīs ditatus eſt valde. ¶ Secundo fuit ad dandum cauſam eoz⁹ que deus promiſerat abzae: p̄cedenti. c. ſ. faciam te creſcere in gentem magnam ⁊ benedicam tibi: benedictio autem ſignat habundantiaz. Secunda corinthi. xix.c. ſ. qui parce ſeminat parce metet. Et qui in benedictionibus ſeminat de benedictionibus metet: ⁊ ita opponitur ibi parcitas benedictioni. Sed parcitas ad paupertatem pertinet: g̃ benedictio ad multam: ad oſtendendum g̃ q; deus bñdicebat abzae dr̄ q; erat diues valde in poſſeſſione argenti ⁊ auri. ¶ Tertio ponit ad dandum cām eius qō ſequit. ſ. q; fuit contentio inter paſtoꝛes abzae: ⁊ loth: ⁊ iſtō fuit propter diuitias: q; ambo erant tam diuites ⁊ p̄cipue abzam q; terra habitationis nō poterat eos capere ſimul. iō vt hoc veriſimile eſſet debuit p̄emitti de diuitijs abzae. Sed obijciet q; hoc nō faciat ad p̄poſitū: q; contentio erat p̄opter multitudinem gregum qui in parua terra capi nō poterant ⁊ tñ de abzaā dr̄ q; erat diues in poſſeſſione auri ⁊ argenti: g̃ non ponitur p̄opter illud. ¶ Dōm q; illud p̄opter alias cās dici poterat ſicut tactum eſt Sed ēt ad iſtud tertiū ptinet: q; cū eſſet abzaam diues in argento ⁊ auro hēret deinde multam familiā ⁊ pecoꝛa ⁊ greges: cuius tota occupatio antiquoꝛ p̄cipue patriarchaꝛuz eſſet circa paſcua ouium. j. xlvij. paſtoꝛes ouium ſumus ſerui tui nos ⁊ patres nr̄i. ⁊ ex multitudine gregū ſequeret iſta contentio. ¶ In hebꝛeo dr̄ ⌊ erat pōderoſus nimis ⌋. i. q; multa pondera auri ⁊ argenti hēbat: vel q; qui multū diuites ſunt hn̄t multā familiaz: ⁊ multa bona mobilia: ⁊ pecoꝛa q̄ nō p̄nt cito moueri: ſicut q̄n hō ſeipſum totum hz: q; velociter moueri pōt. glo. tñ ordinaria vult q; abzaā eſſet grauis vel onuſtus debitis ⁊ non diuitijs q; illi qui pegrinant p̄a expendūt q̄z in terra ſua manētes. ⌊ reuerſus eſt itinere quo iuerat ⌋. q; volebat redire in locū de quo exierat: ⁊ ad hoc nullū iter melius erat q̄z illud p q̄ō iuerat. ¶ Uel quia conſueuerunt itinerātes in reditu ſic ſe habere q; redeant ad eadē hoſpicia ad que ante acceſſerant ne nouos hoſpites cognoſcāt. Uel q; forte ſicut ſolet accidere itinerantibus q̄n pecunijs carent relinquūt aliqua pignoꝛa in hoſpitijs: vt poſt redeuntes illa liberent. Sic cū abzaaz magnos ſumptus ageret: ⁊ nō hꝛet pecuniam de qua ſolueret pignoꝛa reliquerat que nūc liberare volebat adductis foꝛte pecunijs de egypto. Sed p̄ima ſunt verioꝛa: q; nō eſt credendū q; abzaā mox vt exiret de loco in quo habitabat caꝛeret pecunijs ⌊ a meridie in bethel ⌋. i. aſcēdit ō pte auſtrali in bethel q̄ ē in mōtanis circa p̄tē oriētalē terre chanaā. ſ. circa hierico ⁊ hai: vt p̄z ioſue. viij. ⁊. xvj. c. egyptus āt nō ſolū erat meridionalis reſpectu terre chanaā: ſz ēt occidētalis: iō aſcēdebat p̄mo directe q̄ſi ab occidēte p meridiē ad oriētē. ⌊ vſq; ad locū in quo p̄us fixerat tabernaculuz ⌋. locus in quo p̄us fixerat tabernaculū erat apō mōtē hebal ⁊ garizim ⁊ erat vltra bethel. ⌊ inter bethel: ⁊ hai ⌋ bethel erat a pte occidētali: ⁊ hai ex pte oriētis: vt p̄z p̄cedēti. c. hai. ē q̄dā ciuitas quā expugnauit ioſue: vt p̄z ioſue octauo: ⁊ iſta cecidit poſtea i ſorte iude ⁊ data fuit ſacerdotib⁹: vt hēt ioſue. xxj. c. ⌊ Jn loco altaris qō fecerat p̄us ⌋. foꝛte māſit ibi altare ⁊ iteꝛ abzaā ſup illō imolauit ⁊ gr̄as egit. Uel melius dōz: q; abzaā nō reliqt ibi altare q̄n deſcēdit in egyptū. Sz deſtruxit ne foꝛte veniret aliq; de chananeis: ⁊ imolarēt ibi imūdicias deoꝛ ſuoꝛ ⁊ ſ̄ vī ſonare lr̄a dicēs. ⌊ in loco altaris ⌋. q. d. nō erat ibi tā altar ſz locus in q̄ añ altare ꝓſtructū fuerat. ¶ Quereſ q̄re abzaā faciebat altaria: ⁊ q̄re tot. nā p̄cedēti. c. hēq; fecerit duo altaria. Dōz ad p̄mū q; faciebat ad laudādū nomē dei inuocādo illō ibi: vt dr̄ ſ̄ in lr̄a. ſ. ⁊ inuocauit nomē dñi ibi. Dōm q; hoc nō eſt ſatis rōnabile: p̄mo q: ad laudādū deū inuocādo nomē eius nō exigebat locus determinatus: ſz vbiq; poterat vocari de⁹: iō nō ꝓſtrueret altare. Scōo q: altare apō oēs veteres tā in nouo q̄z in veteri teſtō inter gētiles fuit ſemp ad offerrē dū in eo ſacrificia: nā gētilibus mos erat in altaribus ſuis offerre multitudinē aialiū dīs ſuis. Jn veteri aūt teſtō fecerat deus altare holocauſtoꝛ in quo offerenī ⁊ cremarenī oia ſacrificia aialiū. exo. xxvij. ⁊ leui. j. c. in nouo āt teſtō altare quo q; ſolū eſt ad offerendū ibi veꝛa ſacrificiū coꝛpis ⁊ ſanguinis dñi: ⁊ officia hoꝛaꝛ canonicaꝛ ad laudes dei ptinēt ⁊ tñ nō dñr ſup altare: vt videat ⁊ declareſ q; altare ad ſolū ſacrificiū eſt: iō tūc ad ſ̄ ēt erat. Dōm ſine dubio q; abzaā faciebat nūc altaria ad offerendum ibi ſacrificia ⁊ non ad aliō: q; conſuetudo fuit oibus hoibus q dei cognitionē hēbāt ab antiquo offerre ei ſacrificia q̄ ſup altare cremabant ⁊ ad ſ̄ fiebat altare. Sic. n. in p̄ncipio mūdi abel offerebat deo ſacrificiū de p̄mogenitis gregis ſui: chain vō frater eius offerebat de ſpicis ſegetū. ſ. iij. c. noe quoq; ſtatim: vt exiuit de arca poſt diluuiuz obtulit ſacrificiū deo de oibus aialib⁹ mūdis. ſ. vij. c. ⁊ quāto aliqs ſanctioꝛ eſſet atq; deo deuotioꝛ tāto magis freq̄ntaret iſtō: ⁊ q: nō inueniebat aliq; cerimonia q̄ taz exp̄ſſe ptineret ad cultū dei. Sacrificiū nāq; ſoli deo offerī: nā q̄tūcūq; aliq hoies circa veꝛ deū errauerit nūq̄ fuit aliqs q offerret ſacrificiū niſi deo vō aut illi quē putaret aut hꝛe vellet p deo verō Sic dicit auguſt. li. viij. ⁊. ix. de ciui. dei. Jō abzaā cū eſſet valde deuotus deo offerrebat ſacrificia ⁊ ad hoc fabꝛicauit altare. ¶ Aliq dicūt q; abzaā faciebat iſtō altare p̄ diſtinctione ſui a chananeis: q̄ſi ipſe eſſz cultoꝛ vī dei. Sic fuit de duabus tribub⁹ ⁊ dimidia q̄ fecerunt altare mire magnitudinis apō tumulos iozdanis nō vt ibi offerrēt ſacrificia: ſz vt illō altare eēt teſtimoniū q; ipſi erāt cultoꝛes dei iſrl̄. ioſue. xxij. c. Dōz q; hoc nō eſt p̄cedēdū p̄mo q: altare p̄m ſe nō eſt niſi ad offerēdū ſacrificia ⁊ nō ad p̄hibēdū tale teſtimoniū: nā ſi ad hoc eēt cōiter altare nō indignareī totus iſrl̄ p̄ duos tribus ⁊ dimidiā: ſicut indignati ſūt putātes eas idolatriā cōmittere. ioſue. xxij. c. ⁊ tñ indignate ſūt valde: g̃ cū h altare fecerit abzaam ⁊ nō ꝓſtet q̄ intentione fecerit: eſt dōz q; fecit ea intentōe ad quā eſt altare p̄m ſe. ſ. ad offerendū ſacrificia. Scōo q: talī diſtinctio erat ſupuacua: non. n. p̄derat abzae ad aliqd q; ſe vellet diſtinguere a chananeis. Secus erat ō duab⁹ tribubus ⁊ dimidia nā p̄derat eis teſtimoniū illius altaris. ſ. vt ſciref q; illi ptinebāt ad deū iſrl̄ ſic ⁊ ceteri hītātes citra iozdanē ⁊ nō poſſent excludi a cōſoꝛtio ppli dei qō videbaī eis nō poſſe fieri ſine illo altari. ioſue. xxij. c. Sz hic abzaaz ſiue p ſignū aliqō ſe a chananeis diſtingueret ſiue nō nihil acgrebat ⁊ nihil ei pībat: g̃ nō debuit pp h facere. Tertio q: nō pōt h fieri niſi inter illos q cognoſcūt deū p q̄ ponūt ſignū ſic erat iter duas trib⁹ ⁊ dimidiā ad totū reliquū iſrl̄: q: vtroz⁹q; erat idē deus quē credebāt ſolū eē veꝛ deū: vñ due tribus ⁊ dimidia p ſignū altaris volebāt alijs iſrl̄itis manifeſtare ſe ptinē ad aliū deū quē illi colebāt: ſz nūc circa chanāeoſ nō erat iſtō q: illi nō cogſcebāt deū abzaā neq; ſciebāt an ille vꝰ de⁹ eēt iō p altaī illō nīlā ipi diſtictōez iter ſe ⁊ abzaā cogſcēnt. quarto q: p h abzaā ſibi ipi nocēt faciēs ſibi odioſoſ canāeoſ dñoſ ſre illi⁹: q̄ſi eos ptēnēt dicēs ſe colē veꝛ deū illoſ vō deos ſ̄oſ colere. iō

A Qō. I. Cur dr̄ abzaam diues valde.

A Qō. II.

B

colere:iō nō ageret hac intentione abraā:sed solū ad offerrē-
dū sacrificia sup altare ſm cōsuetudinē oium gentiū. ¶ Cuz
aūt vlterius querebaſ quare tot altaria faciebat abraā dicūt
aliqui q ex magn itudine deuotiōis fiebat:nā offerre sacrifi
cia ptinebat ad deuotionē z cultuz dei:quāto ḡ esset aliquis
tunc sanctior atq deo deuotior tanto plus frequentaret istā
cerimoniā z tanta plura altaria erigeret:sed abraā erat san-
ctior oibus hoibus tpis illius cū nunc deus eū segregaret z
eligeret inter oēs hoies:ḡ ipse multa altaria faceret. ¶ Dōz
q abraā multa altaria faciebat duo ponunt pcedēti.c.z alte
rū ponit infra.xxj.c.z tn dōm q non multiplicabat altaria p
illa cā:q altare facere de se nō erat cerimonia diuini cultus
sed offerre sacrificia in eis:z tn tot sacrificia poterat abraam
offerre in vno altari quot in mille si nocte die vellet cremare
ibi sacrificia sicut salomon obtulit vna die mille hostias sup
altare vnū li.ij.pali.j.c.z alia die cremata sūt in vno die duo-
decim millia boū z centū viginti millia ouiū.li.iij.reg.viij.c.ḡ
ēt si abraā vellet oia pecora sua vna die offerre in sacrificium
nō oportebat esse multa altaria:sed vnicum:nō ḡ fuit ista cā
multiplicationis altariuz. ¶ Dōm q vera cā fuit diuersitas
locoz:vbicūqz.n.erat abraaz vnum tm altare hēbat:z tn q
multa loca variabat faciebat multa altaria constituendo in
quolibet loco vnū vt nūqz esſz sine altari:q semp offerrebat
deo sacrificia.s.vel per singulos dies vel sepe q aūt ꝓueniret
hoc in diuersis locis pz nā dr pcedēti.c.appuit dns abrae z
dixit ei tibi dabo terrā hāc q edificauit ibi altare dño qui ap-
paruit ei z inuocauit ibi nomen eius z statim sequit z inde
transgrediens ad mōtez qui erat ꝑ orientem bethel tetendit
ibi tabernaculū suū edificauit quoq ibi altare dño:z ita ap-
paret q erat alius locus hitationis vbi altare .2m. erexit q̄si
iam nō posset in primo offerre sacrificia:z ita q: bersabee fu
it alius locus hitationis abrae erexit ibi aliud altare.j.xxj.c.
z ista est cā vera. ¶ Quere quō ausus fuit abraā altare eri
gere:q non licebat alicui altare erigere:sed in vno tn altari
offerebaſ oia sacrificia.leui.xvij.z iosue.xxij.c. ¶ Item quō
ausus est ipse facere sacrificia:q: hoc ad solos sacerdotes pti
nebat.leui.j.z nūeri.xviij.abraā aūt nō erat sacerdos. ¶ Jtē
quas cerimonias sacrificioz faceret abraā. ¶ Ad pmū dōm
q nō erat hoc illicitū abrae sicut enim offerre sacrificiuz erat
de se licitū.imo laudabile:q: ptinebat ad cultū dei ita z erige
re altare q̄ erat ad offerendū ibi sacrificia erat licitū z lau-
dabile nisi forte alicui esset a deo vetituz:z tn tpe abrae nulli
erat vetitū:ideo licebat z laudabile erat:z sicut licebat erigi
vnū altare:ita ei licebat multa erigi:q: idē erat finis vniuz z
multoz:phibitio aūt nō fuit nisi p legē:iō ante legez licebat
altaria cōstitui multa z vbiqz. ¶ Lex qdē data est tpe moy-
si in deserto exo.xix.c.eius vero obseruatio quātū ad gnalez
obseruationē cepit post mortē moysi qn hebrei primo fuerūt
in pace in terra promissionis iectis inde hostibus.deut.xij.
c.q̄ fuit circa finē vite iosue ducis sui.s.postq locauerūt ta-
bernaculuz dñi in sylo.iosue.xviij.c.iō oibus q fuerunt ante
istud tempus licuit facere quicqd vellent dū tn de se malum
nō esset:z prava intentione nō fieret:tale aūt erat erigere al
tare hic vel ibi z erigere vnū vel multa.iō nulli tunc erat il-
licitū:abraā tn fuit multo ante data legem:iō licuit ei altaria
erigere. ¶ Jtē dato q ia esset lex data:adhuc nō esset illicitū
abrae erigere altare vel altaria in multis locis:naz tpe legis
date:qn obseruātia eius maxie vigebat:licebat viris sanctis
prophis z hmōi quibus voluntas dei cognita erat z cōtra
quos nō erat suspitio de idolatria erigere z offerre sacrificiū
in diuersis locis:sic pz de samuele qui offerrebat sacrificium
in diuersis locis z erigebat ibi altaria:nā erexit altare in ma
sphat.erexit quoq in ramatha.lib.j.reg.vij.c.z tn nō erat ibi
sanctuariū.neqz arca:sz tabernaculū erat tūc in nobe z post
ea in galaon:arca vo erat in gabaa in domo aminadab z ibi
dē colligit z probaſ:z tn nemo accusat samuelem q in hjs
locis altaria erigeret z sacrificia faceret. ¶ Si quis aūt calū
niari velit q erat sanctuariū in hjs locis z ita ibi licite offer
rebanſ sacrificia:dōm q nō stat. ¶ Prio q: poterat sanctua
riū esse in vno loco:sed nō in multis cū esset vnū tabernacu-
lū dñi:z vnicū altare holocaustoz q̄ moyses fabricauerat
exo.xxvij.z tn samuel in duobus istis locis habebat altaria
.s.i masphad z in ramatha.vt pz.li.j.reg.vij.c.ḡ.altaria facie-
bat extra locū sanctuarij. ¶ Scō q: dato q in sola vrbe ra-
matha offerret samuel sacrificia:z ibi esset templum dñi.i.ta-
bernaculū adhuc nō liceret ei ſm legem erigere altare aliqz
sed soluz offerre in altari illo q̄ fecerat moyses:z erat ad ho
stiū tabernaculi.leui.xvij.c.z tn samuel edificabat altaria ad
imolandum:cum dicatur.lib.j.reg.vij.c.reuertebatur samuel
in ramatham.ibi enim erat domus eius z ibi iudicabat israe-
lem z edificauit ibi etiam altare dño:z sic non offerrebat in
altari q̄ erat in sanctuario:sed in alijs que ipse edificabat:z
hoc contra legem erat. ¶ Tertio q: de vrbe bethleem nul-
lus asserit q fuerit ibi vnq̄z arca aut tabernaculum q: taber
naculum primo fuit in sylo:ibi enim posuit illud iosue:z to-
tus israel quādo introierunt in terram chanaam.iosue.xviij.
c. Postea tpe hely sacerdotis moriente eo perijt arca de isra-
el capta a philistinis li.j.reg.iiij.c.z.v.tunc quoq tabernacu
lum translatum est de sylo z erat in vrbe nobe.li.j.reg.xxj.c.
Deinde occisis sacerdotibus nobe z ipsa vrbe per regez sau
lem eversa li.j.reg.xxij.c.translatum est tabernaculum in ga
baon.ibi enim erat tempore dauid z salomonis li.j.pali.xvj.
z li.ij.pali.j.c.z tunc per salomonē templo constituto cessa-
uerunt omnia hec in solo templo salomonis offerrebanſ sa-
crificia z ita apparet q nunquā fuit tabernaculū in bethleē
z tn samuel offerrebat sacrificium in bethleem:sicut fecit qn
vnxit dauid in regem li.j.reg.xvj.c.ergo extra sanctuarium
offerrebat ille sacrificium:z tn quia samuel erat prophēta fi-
delis z famosus in toto israel:nemo eum accusabat q sacri-
ficia faceret vbi vellet:nam dicebatur agere ex voluntate dei
z deo sibi hoc revelante:z certum est quod aliquid bonum
faciebat ipse deo iubente sicut offerre sacrificiū in bethleem
nam deus hoc iussit li.j.reg.xvj.aliquid autem apparebat esse
de voluntate dei:licet de mādato non constat:sicut fuit ob
latio sacrificij in masphath.nam deus approbauit illud sa-
crificium per miraculum quod secutum est.s.q intonuit dns
fragore magno de celo super philistin z exterruit eos z ce-
si sunt a filijs israel li.j.reg.vij.c. ¶ De abraam autez sic erat
q: erat vir sanctus z prophēta dei z qui nouerat voluntatē
dei:ideo etiam si lex data iā esset liceret ei altaria erigere:istō
apparet:quia abraam sanctus erat:cum nunc solus esset ele
ctus etiam prophēta erat:q: deus de ipso perhibuit testimo-
niū q esset prophēta infra.xx.c.cum dixit ad regē abimelech
.s.nunc ergo redde vxorem viro suo:quia prophēta est z ora
bit pro te z vives:etiam erat ei voluntas dei nota:quia deus
apparebat ei z loquebatur sicut locutus est precedenti.c.z
etiam infra in littera.z.j.xv.c.z sepe habetur q deus ei loq
retur:quicquid ergo ille faceret putaret facere de intentione
dei:z ita a nullo argueret vbicūqz sacrificium faceret. ¶ Sz
tn dicendum q precipua excusatio abrae est q nondum esſz
data lex que hoc vetaret.vnde non solum ei qui erat vir san-
ctus z prophā talia manifestum erat licere:sed etiam omni-
bus alijs etiam non sanctis hec licebant:quia nihil deus ho
rum vetuerat. ¶ Alia dubitatio erat circa hoc quomodo au
sus est facere abraam sacrificia:quod ad solos sacerdotes p-
tinebat. ¶ Dici debet supra primo q non erat hoc illicitum
quia non erat vetitum:erat enim facere sacrificia in honorez
dei de se bonum z nulli erat vetitum:ideo omnibus licebat.
Jmmo in omnibus esset laudabile:q vero sacerdotes soli hoc
facerent lege determinatum fuit:ideo quo vsqz diffiniretur
omnibus erat licitum.chain enim z abel duo primi filij ade
quos scriptura commemorat sacerdotes non erant:quia ne-
mo eos sacerdotes constituerat:z tamen ipsi offerrebant sa-
crificia z cremabant ea abel quidem de primogenitis gregis
sui:chain vero de segetibus supra.iij.c.Similiter noe obtu-
lit deo sacrificium de omnibus animalibus mundis z ipse
cremabat holocaustum supra.viij.c.tamen non erat ipse sa-
cerdos:sed fuit illud sacrificium deo acceptū:quia odoratus
est dns suauitatis odorem.e.c.ita ergo esset de abrā z de quo
libet alio viro illius temporis q liceret eis facere omnes ce-
rimonias sacrificiorum:nō habita differentia an esset sacer-
dos vel non cum potius nullus esset tūc sacerdos:quia nul
la institutio cerimonialis fiebat sacerdotum:aut si vellimus
dicere poterimus asserere q omnes erant sacerdotes:quia
omnibus licebat sacra facere quod erat officium sacerdotuz
¶ Nam inuenimus vocari sacerdotes aliquos ante datam
legē:sicut dicit sequēti.c.q erat sacerdos dei altissimi z erat
iste tpe abrae:nā ei obtulit abraā decimas oiuz:z ñ vocabat
melchisedech sacerdos ex alia cā nisi q: sacerdotis offiñ exē
cebat offerrēdo sacrificia:nā panem z vinū obtulit sequti.c.

Rñdeo ad
scōz dubiū
Cur tot al-
taria facie-
bat,

Qō.v.
Quō ausuſ
fuit abraaz
altare erige
re cū oia sa
crificia in
vno fieri de
beant,

D
Qō.vi.

ꝑ rō.

2a rō.

3a rō.

In beth
lee fuit
taberna
culum.

E
Qō.vij.

¶ Etiam ante datam legem alios inuenimus vocari ſacerdotes dei.ſ.q: habebat officium offerrendi ⁊ immolandi potius q̄z alij. Sic dicitur exo.xix.c. Sacerdotes quoq; qui accedunt ad dñm ſanctificentur ne percutiam eos: ⁊ tamē nō erat adhuc lex data: q: eodē.c. ponit diſpoſitio ad danduz legem ⁊ ſequēti.c.xx. data eſt. erāt igit illi ſacerdotes ſolū: q: ſacrificia faciebant ⁊ ceteras cerimonias ad deū. ¶ Dōz ḡ q ante legē datam ſacerdotes aliqui erant q ſacra facerent: tñ q: lex nō vetuerat aliqd libebat cuilibet eſſe ſacerdos ⁊ offerre ſacrificia: volunt aūt aliq ꝙ ſolū ꝓmogēiti hoc faciebāt: ſed an ita eſſet non eſt certū. ¶ Eſt ḡ dōm ꝙ inter antiquos ante legē datā erat iſta ꝓſuetudo ꝙ quāuis oibus liceret ſacrificia facere nō oēs faciebāt ſacrificia: ſed aliq ⁊ tñ rurſus eſt intelligendū: ꝙ aut cōſiderabat̄ qlibet homo q̄ſtum ad ſe aut vt ꝑs alicuius cōitatis. Si erat hō ꝑ ſe vt ſolitarius habitās aut lz in cōitate hitaret vellet aliqd ex deuotiōe ſegregatiz agere licebat cuilibet offerre ſacrificia ⁊ imolare de ſuo quocūq; vellet ⁊ vbi vellet: q: nulla lege vetitum erat alicui iſta facere. ¶ Si aūt ꝓſideraret hō vt ꝑs cōitatis ⁊ i policia viuēs aliud erat: nā quelibet policia hēbat aliquos ritus colendi deū verū vel deū falſum: ⁊ ex noie totius policie fiebāt cerimonie cultus illi deo quē policia illa deuz ꝓfitebat̄: ⁊ q: nō poterat aliquis vnus actus ꝑ totam polliciaz fieri hēbat miniſtros qlvice totius policie illud agerent: ⁊ iſti miniſtri q̄ſtum ad ſacra vocabāt̄ ſacerdotes ⁊ ſic erāt ſacerdotes aliqui in policia ⁊ nō oēs ⁊ ad illos ſolos ptinebat iſta facere noie cōitatis ⁊ eſt dōm ꝙ iſta cōſuetudo fuit ante legē datā in oibus ppl'is tā inter iſrl'itas q̄z gētiles: ⁊ ſic in quolz ppl'o aliq erāt ſpāl'r ſacerdotes ⁊ nō oēs. Iſtud pz q̄ſtū ad iudeos quia q̄ data eſt lex ⁊ ante erāt ibi ſacerdotes qui diſtinguebant̄ a ppl'o ⁊ cōueniebat illis miniſtrare deo ⁊ nō toti ppl'o exo.xix.c. cū dr ſacerdotes aūt ⁊ ppl'us nō trāſeāt terminos neq; aſcendāt ad dñz ne forte interficiat illos ⁊ ita ibi diſtinguūt ſacerdotes ⁊ ppl's ⁊ ſic nō erat quilibet de ppl'o ſacerdos: ſed aliq. Etiā apparet ꝙ ſacerdotes erāt maioris dignitatis q̄z alij de ppl'o. vñ ꝓponunt ſacerdotes cū dr ſacerdotes ⁊ ppl's nō trāſeant: et pz iſta diſtinctio dignitatis. e.c. cuz dr: deſcende ⁊ cōteſtare ppl'm: ne forte vellent tranſcendere terminū ad videndū deū ⁊ pereat ex eis multitudo plurima ⁊ ſtatim ſeḡt ſacerdotes: quoq; q accedunt ad dñm ſanctificentur: ⁊ ita dixit de ſacerdotibus ꝙ accedebāt ad dñm: illō autem eſt miniſtrare ei in quo innuit ꝙ ad ſolos ſacerdotes ptinebat tunc miniſtrare. ¶ Sed de iſtis ſacerdotibus q eſſent dubiū eſt an poſſent eē qcūq; hoies vel determinati. ¶ Aliqui dicunt ꝙ adſolos ꝓmogenitos ptinebat: motiuū autem iſtoz eſt: q: eſſe ſacerdotē eſt aliquid honoris: honor aūt debeť potius ꝓmogenitis q̄z alīs. ¶ Sed dōm ꝙ hoc nō conſtat: imo neq; eſt ſatis veriſil'e. ꝓmo q: ſi debeť maior honor ꝓmogenitis q̄z alīs: hoc eſt reſpectu eius cuius ſunt ꝓmogeniti. ſ. reſpectu patris: nā apud illuz vel in ſucceſſione bonoz illius maioris eſt ꝓmogenitus q̄z alī: ſecus q̄ſtū ad ppl'm vel cōitatem cuius nō ſūt filij: q: ibi nō videť aliqua rō quare alii potius q̄z alī hēant honorē cū ppl'us filios nō hēat ⁊ iō nō fit ibi diſtictio ꝓmogēiti ⁊ nō ꝓmogēiti. Appet ꝓmū q: dr .j.xlix.c. ruben ꝓmogenitus meus tu fortitudo mea ⁊ principium doloris mei. tu ꝑor in donis maior in imperio ⁊ ita vocauit eū ꝑioze in donis ⁊ maiorē in imperio ceteris fratrib⁹ q: erat primogenitus. vñ ⁊ lex iubebat ꝙ primogenitus haberet duplū de bonis paternis q̄z qlibz alioz fratrum deut. xxj.c. ¶ Apparet ſcōm q: ppl's: vel cōitas nō hz filios: q: nō eſt ꝑſona aliqua: iō reſpectu hois hñtis filios ſtat bñ diſtinctio ꝓmogeniti ab alīs in honore: ſed in ppl'o q filios nō hz nō videť ꝙ debeat ꝓponi in honore vel emolumēto ꝓmogenitus ad nō primogenitū. ideo lz eſſe. ſacerdotē in ppl'o eſſet aliqd honoris nō videť ꝙ potius dēret dari ꝓmogenitis q̄z alīs. ¶ Scōo q: potius videť nō aſſumerenť in magnū honorē lz adminiſtratio ſua eſſet honorabilis: ſed conducerenť precio vt loco totius ppl'i miniſtrarent: ⁊ ita quilibet poterat ad hoc ſummi: ⁊ qlibet poterat in hoc locare operas ſuas: ſicut ad docendū locant hoies operas ſuas ꝑcio dato. Sil'e pz iudi.xvij. vbi micheas queſiuit a leuita: vñ eſſet: ⁊ volēdo eū ſibi facere ſacerdotē dixit: mane apud me: ⁊ eſto mihi parēs: atq; ſacerdos dabo q tibi ꝑ annos ſingulos decē argenteos ⁊ veſtem duplicē: ⁊ que ad victuz ſunt necia acquieuit puer ⁊ manſit apud hoiem ⁊ ita apparet ꝙ ſacerdotes ꝑcio cōducebanť: vt miniſtrarent: nā ille nō q̄ſiuit an eſſet ꝓmogenit⁹ apud ꝑem ſuuz. ¶ Tertio appet iſtud adhuc planius. e.c. de eodem viro michea. qui in domo ſua hēbat deos quos colebat ⁊ quibus offerrebat ſacrificium: lz eſſet iudeus ⁊ añq; hret illum leuitā in ſacerdotez fecerat vnum de filīs ſuis ſacerdotem cum dr impleuitq; manuz vnius filioz ſuoz ⁊ factus eſt ei ſacerdos: ex qua ſra appent duo ꝓmo ꝙ in eadem domo non omnes miniſtrabāt; vt ſacerdotes: ſed vnus tm: ſe cūdo ꝙ nō erat neče ꝙ ꝓmogenitus eſſet ſacerdos. Sed dr impleuit manus vnius filioz ſuoz quaſi non plus differret hunc q̄z illuz eſſe ſacerdotē: ſed quicūq; poſſet eſſe ſacerdos ¶ Moyſes quoq; aliqual'r oſtendit iſtud in ꝓfirmatione legis: nā lex data debuit cōfirmari in ſanguine ſacrificioz: nō dum tñ erāt aaron ⁊ filij ſui cōſecrati in ſacerdotes ſm ritum legis neq; aliqui alī: q: ritus paterne conſecrationis fuit in octauo ſcōo exitus de egypto menſe ſecūdo: vt colligit. exo.xl. ⁊ leui.viij. ⁊ ix. lex aūt fuit data ⁊ ꝓfirmata āno primo ab exitu de egypto menſe tertio: vt colligit exo.xix. ⁊. xxiiij. ⁊ ideo nō erāt tunc aliqui ſacerdotes ſm legē q facerent illa ſacrificia. ſed moyſes iuſſit alīs ꝙ illa facerent. ſ. eis q prius habebāt ꝓſuetudinē miſtrādi. exo.xxiiij. c. ſ. miſit iuuenes de filīs iſrl' ac ſi quilibet hoc facere poſſet. ¶ De abraā ḡ dicendum eſt ꝙ poterat ipſe ſacrificia offerre ⁊ cremare: q: nulla lege lz vetituz erat. Sil'r non erat contra conſuetudinē illius tpis: quia licet in cōitate vel populo prio cōitate non eſſet quilibet ſacerdos: ſed aliqui determinati. tñ prio ſe ipſo ⁊ prio eo qđ ex deuotione offerre vellet quilibet poterat eſſe ſacerdos cū poſſet facere ſacerdotem quencunq; vellet. Sicut pz de micheа iudi.xvij. c. nā prius prio deo ſuo fecit ſacerdotez vnū de filīs ſuis deinde amoto illo fecit ſacerdotē vnū de leuitis. ¶ Sed adhuc de abraaz dici pōt ꝙ adhuc exīte lege moyſi liceret ei miniſtrare imolādo aialia: q: lex ſolos filios aaron fecerat ſacerdotes. tñ ppbis ⁊ viris ſanctis etiam ſi nō eſſent de filīs aaron licebat miniſtrare faciendo ſacrificia ſicut ſacerdotib⁹ Sic pz de ſamuele ppba: nō enim erat ille de ſacerdotibus: ſed de leuitis: vt colligit ꝑs. lxxxxvij. ſ. moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibus eius ſamuel inter eos qui inuocāt nomen eius: ⁊ ſic ſamuel nō erat inter ſacerdotes: ſz inter inuocātes nomē dñi. i. leuitas qui laudabāt dñm deum. cātādo miniſtrātibus ſacerdotibus: ſed ipſi non miniſtrabant: hoc etiam magis pz li.j.pali.vj.c. vbi pater ſamuel' ⁊ ipſe ſamuel ⁊ filij eius inter leuitas: iſte tñ ſamuel faciebat ſacrificia: nam ipſe immolauit agnum in maſphath. li.j.reg.vij.c. ipſe quoq; fecit ſacrificiuz quando vnxit dauid in regez. lib.j.reg.xvj.c. ⁊ hoc non erat in eo increpabile: quia erat prophetа ⁊ videbatur agere ſm voluntatem dei. ¶ Sic erat de abraam: erat enim prophetа dei. infra.xx.c. ⁊ loquebatur ſepe deus ad illum precedenti c. ⁊ infra in littera ⁊ infra.xv. ideo quicquid ageret videbatur agere ſm voluntatem dei ⁊ non eſſet quid illicitum circa illum. ¶ Hec autem duo tam de locis ſacrificioꝝ q̄z de facientibus ſacrificioꝝ cerimonias non fuerunt ſic data in lege ſicut prius: nam prius omnia licebant cuz nihil eſſet vetitum: poſtea autem circa vtrūq; fuit datus certus modus. ¶ De primo fuerūt date due determinationes: prima ꝙ nō offerrentur ſacrificia in multis locis. Secunda ꝙ nō in multis altaribus. ¶ De prima patet deuť. c. xij. ⁊. xvj. c. vbi dicitur ꝙ non offerrent iſraelite ſacrificia ſua in omni loco quē vellent: ſed ſolum in illo loco quem deus eligeret: vt poneret nomen ſuum ibi: Iſta erat vna tantum ciuitas: licet non eſſz ſemper eadem habebāt enim iſraelite ſanctuarium: quod iubente domino fecerat Moyſes in deſertum ⁊ iſtud erat fixum in ciuitate vna ⁊ illa erat quam deus elegiſſet ad ponē dum ibi ſanctuarium ſicut fuit primo ſylo deinde nobe: poſtea gabaon: deinde hieruſalem in illa autem ſola ciuitate licebat iudeis offerre ſacrificia ⁊ non in alīs locis neq; in agris quia iudicarentur tunc idolatre leui.xvij.c. Secunda determinatio erat ꝙ non fieret oblatio in multis altaribus: nam licet eſſet vna tantum ciuitas in qua fierent ſacrificia poſſet cogitari ꝙ ibi eſſent altaria multa in quibus offerrentur ſacrificia precipue: quia totus iſrael conueniebat aliquando in locum illum ad ſacrificia ⁊ tamen non fiebat ſic. Immo vnicum altare erat in quo omnia cremabantur ⁊ offerrebatur ſanguis. ¶ Et iſtud altare non erat factum per aliquez hominē offerentē: ſed erat illud qđ fecerat moyſes in deſerto qđ vocabāt altare holocauſtoz. exo.xxvij.c. ¶ Etiā ſciendum ꝙ

Q̄. viij.

f Conſuetudo ſacrificandi ñ legez datam.

5 Q̄. ix. An quibz poterat eē ſacerdos: an determinatus ſolum.

3ª rō.

Q̄. x.

Q̄. IX. Quid mādauerit lex ō loco ſacrificij ⁊ de facientib⁹ ſacrificia

Altare holocauſtoz Moyſi.

dum q̄ cum esset vnica ciuitas in qua offerretur sacrificium non licebat offerri in qualibet eius parte: sed soluz intra sanctuariū quod i illa vrbe fixuz erat: z adhuc intra sanctuariū non in quolibet loco offerrebatur sacrificiū: sed soluz in vno altari holocaustorum quod ibi erat ad hostium tabernaculi: alibi autem offerre erat nephas leui. xvij. z iosue. xxij. c. Erāt autem in eodē sanctuario duo altaria vnum qō vocabaſ holocaustorum alterum thimiamatum. Jn primo offerebātur omnia sacrificia. exo. xxvij. z leui. xvij. in secundo nunquam offerebatur sacrificium: sed soluz cremabatur thimiama quotidie bis in mane z vespere. exo. xxx. c. ¶ Sed obȝcietur q̄ interduz essent tot animalia immolanda q̄ non caperentur in vno altari: debent ergo esse multa z hoc maxime quando totus israel conueniebat: nam ter in anno omnes masculi hebrei venturi erant in sanctuarium. s. in tribus festiuitatib⁹ exo. xxiij. z. xxxiiij. z deut. xvj. z quilibet illoꝝ aliquid ferrebat: quia nullus illorum debebat apparere vacuus coraz domino exo. xxiij. z intelligitur de oblatione in hȝs festiuitatibus quibus in sanctuarium ibant deut. xvj. c. naz dato q̄ appareret omne masculinum ter in anno coram dño sequiſ nō apparebis ante dñm vacuus: sed offerret vnusquisq̄ ſm qō habuerit iuxta bñdictionē dñi dei sui: cū igiſ oēs isti offerrēt nō possent capi sacrificia in vno altari z ita deberēt esse multa. ¶ Dōm q̄ erat vnicuz altare: vt dictū est: z in illo omnia cremabanſ: erat enim magnuz altare: nā altare qō fecit moyses habebat quinq̄ cubitos longitudine z totidem in latitudine. exo. xxvij. z illud totum implebaſ igne z supponebā tur carnes: z postea fuit factū altare maius: nā edificato templo salomonis cessauit tabernaculū moysi z altare eius factūq̄ est altare eneum quod erat viginti cubitoꝝ in longitudine z totidez i latitudine li. ij. palipo. iiij. c. z ibi reddebatur magna circa que esset quadragentoꝝ cubitoꝝ quadratoruz ſm artē arithmetice z talis area caperetur supra se multa sacrificia. ¶ Est quoq̄ aliō q̄ adiuuabat: vt multa sacrificia capi possent sup istud altare. s. quia nō cremabanſ oēs carnes animalium: sed vt cōmuniter soli adipes: causa est: quia quādo offerebaſ multitudo sacrificioꝝ erat in concursu ppl'i: sacrificia autem populi erant: vt plurimuz hostie pacifice: vt de eis comederent offerentes z de illis non ꝓueniebat deo nisi adeps leui. iij. c. capi autem multorum animalium adipes si mul super altare vnū facile erat: z cremari. sed capi ibi totas carnes erat difficile: carnes tñ tote nō ponebanſ nisi de holocaustis z hoc rariuſ offerebat ppl's: ſz pacificas hostias cū de holocaustis nihil māducabāt. ipsi āt volebāt offerre z māducare. Sz adhuc aliō erat q̄ adiuuabat: q: si tot eēnt sacrificia q̄ simul cremari dēbent q̄ēt altare illud eneū nō sufficeret ad capiendū illa ponebaſ ignis in pauimēto atrij ante altare z ibi cremabanſ sacrificia: ibi aūt possent capi inumerabilia sacrificia z sustineri: q: nullo pondere ꝑmereſ pauimētū: sic. n. factū legimus semel. s. qñ salomō dedicauit tēplū: nā tūc oblata sūt simul duodeciz milia boū z centū viginti milia ouiū in sacrificiū. s. in hostias pacificas: z quia altare eneum puū erat. neq̄ poterat cape aut sustinere tantā multitudinē adipū sanctificauit salomō mediū atrij añ altare. i. pauimētū atrij: z fecit poni ignē i pauimēto: z sup illū adipes li. iij. reg. viij. z li. ij. pali. ij. c. an vo alīs tpibus factū sit vrgēte tali necessitate nō legimus: ſz satis est visile q̄ fieret cū in dedicatiōe tēpli factū fuerit z iudicatū sit esse licitū: z tñ tūc nō erāt plra altaria: ſz vnū tñ: q: cetera multitudo nō cremabaſ in aliquo altari: ſz in pauimēto atrij añ altare: z ita iudicabaſ cremari in vno altari: q̄si locus eēt vnus ꝓ ptinuitatez. Et ex hȝ pz q̄ ſm rigorē huiꝰ legis nō licuisset abrae erigere multa altaria: ſz neq̄ vnū. imo soluz offerre in altari qō erat itra atriū ad hostiū tabernaculi. leui. xvij. c. nūc vo multa altaria erigebat. nā ꝑcedēti. c. erexit duo: z .j. in lra dr q̄ erexit altez in hebrō: z .j. xxj. c. innuiſ q̄ altez erexit in bersabee: z qntū altare erexit in mōte moria vbi debuit z voluit imolare ysac. j. xxij. c. z gñal'r quocūq̄ ibat abraā ad manendū faciebat ibi altare: vt possz imolare dño victimas: vt nō cessaret a cultu dei. ¶ Secunduz erat de ministris sacrificioꝝ: z ante legē datā oibus licebat facere sacrificia: q: nulli erat vetitū: lz nō eēnt oēs sacerdotes: vt oñsum est supra. Sz ſm legē non fuit sic. Sicut enim deus arctauerat loca faciēdi sacrificia: ita voluit arctare licētiā ministrādi interdicēdo gñal'r oibus ptātem faciendi sacrificia tā ꝑ se priuatim ex deuotione z ō rebus suis q̄s ministrādo noīe cōitatis relicta licentia z mandato faciendi hoc aaron z posteris eius. Est aūt considerāduz q̄ deus ad tollendū occasionē idolatrie: sicut interdixit oia loca ad offerendum sacrificia relicto vno tm̄: ita voluit determinatos eē ministros: nā si oibus ꝓmitteret licentia sacrificādi posset facilius idolatria aut idolatrarū cerimonie introduci. Et q: facere oēs cerimonias cultus diuini z semp erat onerosuz voluit eligere deus eos q magis sibi tenebanſ ad hoc vt rōnabilius eis ista onera imponeret: oēs aūt isr'lite tenebanſ deo q: liberauerat eos de durissima seruitute z ita erāt serui eius leui. xxv. z. xxvj. z tñ tenebātur spāl'r deo ꝓmogeniti isr'l: q: istos nō solū liberauit a seruitute: sz ēt liberauit a morte. s. qñ angelus ꝓcutiens oia ꝓmogenita egyptioꝝ in nocte vna tā in hoibus q̄ in iumētis z pecoribus: exo. xij. Jstos igiſ deꝰ accipe volebat ad sibi ministrādū velut ad hoc obligatos z posteros eoꝝ numeri. iij. c. z tñ siue q: peccauerāt ꝓmogeniti in adoratione vituli: siue pp alias cās de qbus diceſ nūeri. iij. c. nō accepit istos: sed accepit a tota isr'l: vt daret ei tribū leui: q erat oium minima ad ministrādum loco primogenitorum totius populi z fuit datus. ¶ Sz adhuc tribū leui totā noluit ptinere ad ministrationē in sacrificijs z cultu sanctuarij: sed accepit aaron z filios eius solos. Nos enim fecit consecrare in sacerdotes exo. xxviij. z. xxix. c. z leui. viij. z. ix. hȝs enim dedit, ptātem faciendi oēs cerimonias tā sacrificioꝝ q̄s que intra sanctuarium fieri debebāt nūeri. iij. z. xvij. z. xviij. ceteros aūt de tribu leui quos velut noīe ꝓprio vel appropriato eis leuitas vocamus fecit dari aarō z filijs eius in sub ministratores numeri. iij. tñ isti nihil poterāt facere de eo qō ad sacrificia ptinebat: quid autem sacerdotes ex officio facerent z quid leuite facere possent ibidem magis declarabim⁹ ¶ Et ſm rigorem huius legis nō licebat abrae nec alicui alteri layco facere sacrificia: sed solis posteris aaron qui consecrati erāt in sacerdotes z tñ nūc: q: nulli vetitū erat: tā abraam q̄s ceteri poterāt facere sacrificia: nā z ipse abraā fecit ritū sacrificioꝝ. j. xv. c. p se: z ita credenduz est q̄ alīs vicibus faceret. ¶ Ultimū dubiū circa hoc erat qbus cerimonijs in sacrificijs vtereſ tūc abraā. ¶ Dōm q̄ abraā tūc erat qñ nulla lex erat que ad aliqd cerimoniale determinate arctaret: iō licebat ei facere quodcūq̄ vellet niſi de se malū esset: iō qualibuscūq̄ cerimonijs sacrificioꝝ vti poterat. ¶ Jn lege aūt secus fuit: q: sic deus determinauit loca offerendi z ministros ita determinauit oēs ritus colendi ipsum de qbus est totus liber leuiticus. Sz q̄stū ad sacrificia distinxit tres spēs. s. holocaustuz. hostiā pacificā hostiā pro peccato: z sub hȝs alias spēs subdistinxit de quoꝝ sacrificioꝝ oibus cerimonijs habeſ leui. j. c. vsq̄ ad. c. viij. iō nihil nūc de illis dōm est. ¶ Et si in tpe illo fuisset abraā sicut ipse nō imolaret aialia q̄ offerret: sed sacerdos de filijs aaron: ita neq̄ fierent in sacrificio illo quecūq̄ cerimonie: sed ille sole quas lex diſinierat. ¶ De abraam tamen quia ante legez fuit dicetur q̄ vtebatur in sacrificijs suis cerimonijs ibi placitis cum ad alias euz nullus astringeret. ¶ Sed aliquis dicet q̄ abraam habebat determinatas cerimonias tam circa sacrificia q̄s etiam circa conditiones animalium que in sacrificium dabat: erat prima conditio quātum ad substātiaz animalium. i. de qua specie essent z erant de quinq̄ speciebus. i. boue: oue: capra: turture: columba: hec enim sola obtulit iubente deo infra. xv. c. ¶ Secunda erat conditio de etate. s. q̄ tam vaca q̄s capra q̄s aries essent annorum trium z non offerrentur maioris aut minoris etatis: in columba autem z turture nulla consideraretur etas infra. xv. c. ¶ Tertia conditio erat circa modum faciendi sacrificium. s. q̄ vaca z capra z aries diuiderentur in duas partes per mediuz a capite vsq̄ ad caudā: turtur vero z columba non viderenſ. e. c. ¶ Quarta conditio erat de positione ptium. s. q̄ ptes eiusdem animalis ponerenſ ex aduerso: medietas contra medietatem z esset in medio via ad trāseundū z ita fieret de vaca: capra: ariete. e. c. z sic erāt iste cerimonie sacrificioꝝ abrae. ¶ Aliquis dicet q̄ nō: q: forte illa vice voluit facē: alīs aūt vicib⁹ nō faciebat sic cuz nulla lege ad hȝ vel illō vrgereſ. Sz obȝcieſ q̄ determiate ꝑuabat istas cerimonias in sacrificijs eo q̄ lege tenebaſ: nā deꝰ iussit ei sic facē. j. xv. c. Dōz q̄ nō erāt iste cerimonie sacrificioꝝ q̄s ꝑuabat abraā offerēdo sacrificia neq̄ vnq̄s sic fecit nisi illa vice: z rō ē: q: nō erāt sacrificia: ſz fiebat fedus inter deū z abraā sic pz. e. c. s. in die illo pepigit dñs cum abraaz fedus dicens.

semini

Maſculi ter in anno ad sanctuariū veniebant.

Magnitudo altaris moysi.

Qō. xii.

Qō. xiii. Qui debebāt eē ministri sacrificiorū ſz legē.

Qō. i4. Quibus cerimonijs vtebātur.

An abraā bet determinatas cerimonias in sacrificando.

semini tuo dabo terrã hanc: ad ponendũ aũt fedus occidun
tur aialia. ¶ Scõo pz: qz illo nõ quasi volente abraam deo
offerre sponte ex deuotione: sed deo iubente vt hoc faceret
nã dubitabat abraã quõ deꝰ facturus eẽt bonũ ei: aut qõ bo-
nũ z ad dandũ ei certitudineꝫ de eo qõ ei ꝓmittebat voluit
cũ eo inire fedus: qm̃ nulla maior certitudo eẽ poterat: z hac
vtebanť hoies vt maxima certitudine. e. c. ¶ Tertio pz qz si
sacrificiũ esset cremareť illud totũ aut aliqd eius: z tñ nõ fit
mentio q cremauerit illud aut quid fecerit de illo: sed solum
dr q transierit lãpas ignis inter medias diuisiones: z ꝟ erat
vt significareť deũ transire inter diuisiones aialium qõ erat
ad cõfirmationẽ federis. g nõ erat sacrificiũ: sꝫ fedus. Quar-
to qz si fuisset illud sacrificiũ ponereť sup altare: sed nõ fue-
runt posite: sed sup pauimentũ aut terrã cũ essent ptes distin
cte a partibus: abraã tñ cõsueuerat altaria facere ad sacrifici
um: g nõ erat illud sacrificiũ sed fedus: z ita dom q nõ erãt
ille cerimonie sacrificioꝝ abrae neqꝫ vnquã illas tenuit nisi
nunc quando non fecit sacrificiũ: sed initũ est cum eo fedus.
¶ Dom g q abraã nõ tenuit illas cerimonias in sacrificijs
suis: teneret aũt quas vellet cũ nõ artasset eũ lex ad aliquas
cerimonias: sed est intelligendũ q teneret aliqs qs sancti vi
ri z cultores dei tenebant: eo enim tpe aliqui erant cultores
veri dei z aliqui cultores idoloꝝ: vtriqꝫ aũt sacrificia offere-
bant in signũ deitatis eis vel quẽ in deum tenebant: sed non
erant eedem cerimonie sicut neqꝫ erant ẽdem dij. De cultori
bus veri dei erat verisiml'e q eisdeꝫ cerimonijs vterenť: erant
aũt tunc aliqui cultores dei z sacerdotes eius sicut melchi-
sedech de quo dr. c. seqnti q erat sacerdos altissimi: z iõ abra
am q erat cultor veri dei obtulit melchisedech decimaſ z nõ
obtulit alicui alteri sacerdoti: qz õ illo solo inter antiquos re
fert scriptura q sacerdos dei altissimi eẽt. ¶ Cerimonie aũt
sacrificandi z distinctiones sacrificioꝝ credit tunc fuisse z il
las habuisse ꝓncipiũ ab adã: ille enim cognouit deũ vt instru
eret filios suos in cultu veri dei z doctrina ab eo tradita pse
ueraret postea in oibus sanctis vsqꝫ ad legẽ datã: qz id qõ il
le traderet hẽreť ꝓ lege cũ esset primus z pr z doctus a deo
¶ Signũ aũt huius est: qz duo filij eius ꝑmi de qbus scri-
ptura ꝓmemorat. i. chain z abel lꝫ nõ eẽnt ambo boni ambo
tñ offerebant deo munera. chayn de frugibus abel vo de pe-
coribus: ꝟ tñ nõ videnť feciſſe nisi vt a pre instructi: qz alias
chaym q malus erat nõ vacaret cerimonijs cultus dei qsi ex
se illas incipiẽs. ¶ Ab adã aũt vr traditũ q fieret deo sacrifi
cia z qlia illa eẽnt: maxie enim ille holocausta daret: qz in ho
locaustis totũ aial daf. leui. j. c. z tũc ita fieret: qz nõ mãduca
bant hoies carnes z nõ esset durũ dare aial integrũ. Secus
fuit postea tpe legis qñ hoies mãducabãt carnes: z eis du-
rũ erat dare totas carnes: iõ instituta fuerũt alia duo gña sa-
crificioꝝ in qbꝰ nõ dabanť carnes: lꝫ qsi soli adipes. s. hostia
pacifica z hostia ꝓ pctõ de quaꝝ cerimonijs hẽť leui. iij. vsqꝫ
ad. vj. c. ¶ Sꝫ hoc spal'r tradidit adã q lꝫ carnẽ totã offerre
possent ꝓncipal'r adipes offerrent qsi magis ptinẽtes ad rõ
nẽ sacrificij z magis deo placituros: sic enim offerrebat abel
vir sanctus: vñ z scriptura de adipibus ab eo oblatis spalez
mẽtionẽ facit dicẽs. g. iij. abel quoqꝫ obtulit deo de ꝓmogeni
tis gregis sui: z de ꝓmogenitis adipi bus eoꝝ. Hoc enim fuit
qsi adipes magis ꝑm se ad sacrificiũ ptinerẽt z ob hꝫ in lege
postea captũ est q oẽs adipes sacrificioꝝ ptinerent ad deum
cũ tñ nõ ptineant oẽs carnes sacrificioꝝ ad deũ: z ẽt tñ vo-
luit deus adipes ad se ptinere q nõ solũ de aialibus ei obla-
tis voluit adipes sibi dari: sed ẽt de oibus alijs aialibus vo-
luit q nullus cõmederet adipes: de hijs pz leui. iij. z. vj. c. z
ob hꝫ ẽt moyses irridebat sacrificia gẽtilia: qz offerentes sacri
ficia comedebãt adipes: deuť. xxxij. c. s. z diceret vbi sũt dij eo
rũ in qbus hẽbant fiduciã de quoꝝ victimis comedebãt adi
pes z bibebãt vinũ libaminũ: irridet enim eos: z deos ipsoꝝ
z modos sacrificioꝝ: qz de sacrificijs comedebãt adipes ipsi
q offerrebant z non cremabant in quo innuit q sit maxime
necij in sacrificio cremare adipem. ¶ Jsta cõsuetudo faciẽdi
sacrificia deo vo vr durasse in tota ꝓma etate vsqꝫ ad diluui-
uz: qz in illa etate nõ fuit idolatria aliq: vñ z noe vir sanctus
statim vt exiuit de arca obtulit sacrificiũ deo de oibus aiali-
bus mũdis atqꝫ volucribus: z fuit istõ sacrificiũ holocaustũ
. g. viij. c. z ita vr q in ꝓma etate iã erãt holocausta. ¶ Sed
aliqs dicet q abraã nõ offerrebat dño sacrificia aliqua: qz lꝫ
erigeret altaria nũqꝫ fit mentio de eo q sacrificia faceret: lꝫ so
lũ q inuocaret nomẽ dñi. Sic pꝫ pcedẽti. c. vbi bis dr q abraã
erexit altare z vtraqꝫ vice dr q inuocauit nomẽ dñi. Sil'r. j.
xxj. c. dr q in bersabee inuocauit nomẽ dñi z nõ dr de sacrifi
cijs. g vr q nõ faciebat altare nisi ad memoriã nois dei z in
signũ: nõ aũt ad offerendũ sacrificia. ¶ Dõꝫ q abraã nõ eri-
gebat altaria ad talẽ memoriã solũ: sꝫ ad offerendũ sacrificia
vt ostensuꝫ est. s. q. iij. z. iij. ¶ Scõo pz qz antiq sancti offe-
rebãt sacrificia sic abel: z postea noe q fuit vir iustus in gña-
tionibus suis. s. vj. c. obtulit holocaustũ de oibus aialibꝰ mũ
dis. s. vij. c. g abraã cuius sanctitas crescebat sup sanctitatẽ
antiquoꝝ magis freqntaret sacrificia q alij sancti faciebant.
¶ Tertio pz z efficatius: qz abraã vere offerebat sacrificia:
z maxie holocausta z erat sibi ista res freqntata. nã. j. xxij. c.
dixit ei deus q offerret sibi ysac vnigenitũ suũ in holocaustũ
z sic notum erat abrae quid erat holocaustum z qõ fiebat
Solitus g erat ipse offerre holocaustũ. ¶ Quarto qz nõ so-
lũ abraã. sed ẽt filius eius ysac q tunc pue etatis erat noue-
rat qd esset holocaustũ nã dixit ad prem suũ: ecce ignis z li-
gna vbi est victia holocausti hoc aũt erat. qz sepe vidisset ysac
prem suũ holocausta facere. ¶ Quito z pcipue qz dr. e. c. vi-
dit abraã arietẽ herentẽ cornib⁹ post tergũ inter vepres quẽ
assumẽs obtulit holocaustũ ꝓ filio: z ita fecit ibi holocaustũ
ꝓ filio z sic sciebat ille ritũ holocausti: nõ igiť fuerat istud ꝑ
mũ holocaustũ qõ ille fecit. ¶ Sexto pz qz nepos eius Ja-
cob faciebat sacrificia. j. xlvj. c. s. pfectu sqꝫ isr'l cũ oibus q ha
bebat venit ad puteum iuramẽti z mactatis ibi victimis deo
pris sui ysac audiuit eũ ꝓ visionẽ nocte: ẽt ante hꝫ solitus erat
iacob facere sacrificia. Sic pꝫ. j. xxxj. c. vbi ipse z laban socer
suus fecerũt pactũ: z dr iurauit g iacob ꝓ timorẽ pris sui ysac
ĩmolatisqꝫ victimis in mõte vocauit fratres suos vt ederent
panẽ. Sic igiť iacob sepe ĩmolabat victimas: nõ faceret tñ hꝫ
nisi doctus a pre suo z auo: g illi ĩmolabant sacrificia: abraã
igiť offerebat aialia saltẽ in holocaustũ si tũc forte erat vsus
pacificaꝝ victimaꝝ nõ est satis notũ: sed credẽdũ est q sic: ta
les. n. videnť fuisse qs iacob ĩmolauit in mõte galaad. j. xxxj.
c. nã videť q de carnibus comedit ipse z alij assistentes. ⌊ z
inuocauit ibi nomẽ dñi ⌋. s. gras reddẽdo q eũ z familiã suã
in bonis multiplicauerat: z illesos cõseruauerat: z ĩmolauit
ibi: lꝫ nõ legať scriptũ: qz multa facta sunt q nõ scribũť: lꝫ de-
mõstrať hꝫ ex ipso altari: qz altare nõ fit ad fundendũ ꝑces so
lũ: sed ad sacrificandũ. ¶ Dicit. n. ioseph⁹ in libris antiqtatũ.
li. j. de abraã q ꝓmus ꝑsumpsit deũ ꝓnũciare creatorẽ vnuꝫ
esse cũctoꝝ z hoium opiones quas ceteri de deo hẽbant in
nouare z ĩmutare ꝑualuit: hꝫ aũt cõꝑciebat ꝑ terre passiones
z maris: z ea que contingunt circa solẽ z lunam: z ex oibꝰ
que circa celum sepe eueniunt. ¶ De eodem berosus crono
graphus caldeoꝝ meminit dicens. Post diluuium fuit deci-
ma generatione apud caldeos vir in celestibus rebus peri-
tus. Subticet aũt hic scriptum qõ abraam venit in dama-
scum: sed tempoꝝ historie nõ subticent: est enim vsqꝫ hodie
nomen eius in ciuitate damascena glorioſum: z vicus osten
ditur qui ab eo dicit hitatio abraã. vñ Nicolaus damasceno
rum cronographus ait. abraã regnauit in damasco veniens
aduena cũ exercitu de terra que super babilonem dr hur cal
deoꝝ: ⌊ sed z loth qui erat cum abraam ⌋ loth stat hic in da
tiuo z tenet aquisitiue: pꝫ qz subdit ⌊ fuerunt greges ouiũ ⌋
. s. ipsi loth. ⌊ z armenta ⌋. i. greges vacarum z boum. grex
quando per se ponitur congregationem minorum pecorum
signat. s. pecudum: z ouium: caprarum: armentum signat cõ
gregationem magnorum animalium vt taurorum z vacaꝝ.
⌊ z tabernacula ⌋: quia cum non haberent domos fixas pp
frequentem motũ tentorijs portatilibus vtebanť: z qz mul-
ta familia z res mobiles erant oportebat esse multa tento-
ria: ista oia deus dederat loth pp abraã: qz eũ a morte libera-
uit ẽt pp abraã: vt pꝫ. j. c. xix. ⌊ z nõ poterat eos cape terra ⌋
qz tãta erãt cuilibet eoꝝ pecora q magna terra pascuoꝝ in-
digebãt. iõ nõ poterãt simul cõmode hitare: ẽt qz multe dissẽ
siones sboriri possent: ⌊ erat qppe sba eoꝝ ml'ta ⌋. sba denoiat
oẽs res possessas siue animatas siue inanimatas z si sba cu
iuslibet eorum erat magna quanto magis vtriusqꝫ coniun-
cta possessio. ⌊ z non quibant ⌋. i. non poterant. ⌊ habitare
cõmuniter ⌋. i. simul. s. q tabernaculum vnius esset apud ta
bernaculum alterius: qz tunc oporteret q pecora vnius pa
scerentur circa tabernacula: z pecora alterius multum dista
ter ne impedirentur: hoc autem nõ conueniebat alicui eoꝝ.

Jdeo melius

An abraaꝫ offerrebat sacrificiuꝫ. A

B

Josephus i laudẽ abrae

Vicus in ciuitate damascẽa oñdit q dr habitatio abraam.

Solus inter antiquos sacerdos dei fuit melchisadech. D

Qõ. 16. C

In ꝓma etate nõ fuit idolatria. Qõ. 17.

A Qō.xvij. Que cōtentio fuerit inter pastores R° hebreos.

Jdeo melius erat nō habitare simul. ⌊ vnde ⁊ facta est rixa inter pastores gregum abraam ⁊ loth ⌋. Jsta contentio erat quia quilibet de ipsis volebat meliora pascua ⁊ aquas occupare. ¶ Dicunt autem hebrei q̄ contentio fuit: quia pastores loth permittebant pecora intrare in segetes alienas: pastores autem abraam hoc non faciebāt nec fieri permittebāt quia a domino sic edocti erant. loth autem suos pastores circa hoc non instruebat. ¶ Sed hoc non videtur valde rationabile: quia loth erat vir iustus ⁊ edoctus a viro iusto. Jdeo talia fieri a suis pastoribus nulla rōne permitteret si ad eius noticiam peruenirent. maxime quia ipse erat multum obediens abrae circa omnia. ideo non dimitteret iustum mandatum abrae tāquam mandatum auunculi sui maioris ⁊ viri iusti. ¶ Et hoc p̄z quia licet videret loth materiam contentionis inter pastores suos ⁊ pastores abrae ipse non postulauit separationem. Sed expectauit in hoc sniaz abrae. abraam autem determinauit sepationez esse faciendā. Dōm ğ q̄ illa supior fuit cā discensionis ⁊ satis demōstrat ex lr̄a: quia cū dictū fuisset q̄ substantia istoꝝ erat multa ⁊ terra eos capere nō poterat. seq̄t imediate. ⌊ vnde ⌋. i. ex quo terra eos capere nō poterat. ⌊ facta est contētio ⌋. s. de occupatōe melioꝝ pascuoꝝ ⁊ aq̄ꝝ. ¶ Queret q̄re scriptura hic dixit ſ ⁊ loth qui erat cū abraā fuerunt greges signando diuitias eius. nā videt q̄ de eo dici deberet. de abraā qdē ad oñendū qūo impleba pmissio dei. s. q̄ bñdicerek. i. ditarek debuit hoc dici. sed nō fuit sic ō loth. ¶ Dōz q̄ fuit ꝓueniens q̄ scriptura ſ poneret q̄ nihil ponit supuacuū. ⁊ p̄io pp ſ q̄ ſ in p̄ncipiū idicit q̄ potius facit ad ꝓpositū. nā p̄cedēti. c. Sic deus dixit abrae bñdicā tibi erisq̄ bñdictus. ita dr̄ bñdicā bñdicētib⁹ tibi: ⁊ tñ loth erat vn⁹ ō bñdicētibus abrae cū eū diligeret ğ ⁊ ille debuit bñdici: ſ bñdictio signat multiplicationē vel habūdantiā. dūit igr̄ ditari loth. ⁊ cū scriptura sig̃auerit abraā ditatū, cōueniēs fuit q̄ illud de loth aperiret. ¶ Scō fuit ad ostendendū merita abrae. s. q̄ loth ditabat pp abraā. tanti enim meriti erat abraam apud deū q̄ nō solum ipse: sed ⁊ alij ꝓpter eum bona a deo recipiebant. spāliter autē dēbat esse hoc de loth: q̄ erat filius fratris abrae. ⁊ frater sororis sue sarre. supra. xj. ⁊ hic eū fratrem vocat. ipse quoq̄ tantum diligebat abraā: ⁊ tam obediens ei erat q̄ eū sequebat quocūq̄ iret. vñ ante abraam recessit a patre suo thare de charra venit cum eo loth p̄cedenti. c. ⁊ qñ vrgente fame descendit in egyptū abraam. descendit cū eo loth. e. c. ⁊ ideo si aliquis erat cui deus deberet benefacere ꝓpter abraā maxime erat loth. ⁊ hoc videt aliquo mō significare lr̄a. inquantum dicit: sed ⁊ loth q̄ erat cum abraam fuerunt greges ouium ⁊ armenta. acsi dicat ista fuerunt ei: quia erat cum abraz. s. ex meritis eius. ¶ Tertio potest dici ⁊ melius q̄ hoc ponit scriptura vt reddat cām sequentium: nā dicit infra de contentione inter pastores abrae ⁊ loth. qō fuit ꝓpter gregum ⁊ armentoꝝ multitudinem cum terra eos capere non posset: vt aūt videatur q̄ hoc erat credibile p̄emisit ō multitudine armētoꝝ ipsoꝝ ⁊ p̄ius dixit de abraā q̄ erat diues valde statim de loth subiunxit: sed ⁊ loth fuerunt greges ouiū ⁊ armenta: ista enim est cā vera lr̄e ⁊ hoc significat lr̄a dicens: ſ ⁊ loth qui erat cum abraā fuerunt greges ouium. s. ex eo q̄ iste loth habebat greges multos ouiū ⁊ armenta ⁊ erat cuz abraā. s. manens iuxta eum fuit facta contentio inter pastores: quia terra eos capere non poterat. ¶ Queretur quare dicitur q̄ fuerunt loth greges ouium ⁊ armenta. ¶ Dicendum q̄ distinguuntur greges ⁊ armenta. est enim grex congregata multitudo paruorum pecorum ⁊ ouium. caprarum porcorum: armenta sunt multitudines animalium maiorum vt boum: equorum: asinoꝝ: camelorum ⁊ huiusmodi. Nunc vero dicēdum p̄imo q̄ hoc dicit scriptura quia verum erat nam loth habebat armenta ⁊ greges: ideo scriptura quod verum erat expressit. ¶ Secundo fuit quia hoc pertinebat ad propositum vult enim reddere scriptura causam contentionis pastoꝝ de qua statim dicitur: pastores autez nō sunt nisi pecorum: vnde si abraam ⁊ loth nō haberent pecora nō haberent pastores: ⁊ ob hoc debuit exprimi de armentis ⁊ gregibus potius q̄ de alia re: nam si diceretur q̄ erat diues nimium vel q̄ habebat familiam multam nimis non faceret ad propositum: quia inde non sequebatur iurgium pastorum neq̄ q̄ pastores haberent: ex pecoribus autem sequitur q̄ haberent pastores: ⁊ inde poterat iurgium prouenire. ¶ Sz queretur quare non fuit dictum de loth q̄ erat diues in auro ⁊ argento sicut dicitur de abraam. ¶ Dici potest p̄imo q̄ hoc fuit: quia forte loth non erat diues in auro ⁊ argento sicut abraam: sed solum in armentis ⁊ gregibus: ideo istud solum expressit. ¶ Secundo quia etiam si loth haberet aurum ⁊ argentum reduceret illud in greges ⁊ armenta quia hoc erat potissima possessio apud veteres ⁊ maxime apud patriarchas hebreorum ⁊ sic loth istud potius habere vellet q̄z aliquam aliam possessionem. ¶ Tertio ⁊ precipue quia dato q̄ haberet loth aurum ⁊ argentum multum non exprimeretur: quia non faciebat ad propositum. nam hic agitur de iurgio pastorum abrae ⁊ loth: aurum vero ⁊ argentum non erat imediata causa iurgij pastorum nec habendi pastores. Sed causa habendi pastores erant pecora: causa iurgij pastorum erat multitudo gregum: ideo cum ad hoc non faceret aurum ⁊ argentum non fuerunt illa expressa: sed armenta ⁊ greges. ¶ Sed queretur quare de abraam dicitur q̄ erat diues valde in possessione auri cuz hoc non faciat ad propositum sicut neq̄ de loth dicitur. ¶ Est dicendum q̄ non est simile de abraam ⁊ loth: vnde etiam si loth esset diues in auro ⁊ argento: sicut abraam non exprimeretur hoc de loth ⁊ exprimeretur de abraam: ratio diuersitatis est. loth nō introducitur hic ꝓpter se: sed ꝓpter ea que pertinent ad abraam: abraam vero ꝓpter se introducitur: quia narratio rerum eius pertinet principaliter ad scripturā: ideo ea q̄ pertinent ad loth non narrabuntur nisi inquātum ad abraam pertinuerint: q̄ enim loth absolute diues eēt non pertinebat ad abraam: ideo q̄ aurum ⁊ argentum haberet ⁊ possessionem multā non erat narrandum pertinebat autem ad abraā q̄ pastores eius ⁊ pastores loth contentionem haberent: huius autem erat cā imediata ⁊ directa multitudo gregum ⁊ armentorum ⁊ nō aurum ⁊ argentum: ideo non debuit dicere de auro ⁊ argento: sed de armento ⁊ gregibus loth. ¶ De abraā secus erat quia narratio ō illius rebus ſz se ad scripturā ptinet. ideo quicquid magnum aut memorabile ad illum ptinet scribet. Sic autez erat q̄ ipse esset diues valde in auro ⁊ argēto: ideo debuit exprimi. ¶ Preter hoc cōueniebat hoc dici de abraā ⁊ nō de loth. Primo q̄ precedenti. c. deus dixerat q̄ benediceret abrae. i. multiplicaret eū in bonis. ideo ad ostendendum q̄ vera esset ꝓmissio dictum est q̄ erat diues valde in possessione auri ⁊ argenti. De loth non erat talis necessitas hoc dicendi. ¶ Scō q̄ erat aliq̄ cā: vt esset abraā diues in auro ⁊ argento ⁊ non erat eadem cā de loth. s. q̄ abraaz cum descendit in egyptum sublata est vxor eius in domum regis. ⁊ ꝓpter illā bñ vsi sunt abraaz. i. benefaciebant ei tā rex q̄z p̄ncipes: p̄cedenti. c. tunc autē poterat hr̄e aurum ⁊ argentum multum: q̄ ista sunt dona regalia ⁊ magnoꝝ p̄ncipū circa loth nihil tale fuit. ¶ Tertio q̄ abraā dr̄ docuisse egyptios in multis artib⁹. s. in arithmetica ⁊ astrologia ⁊ inde donationes multas acciperet: qō nō ptinebat ad loth. De ſ dicit ioseph⁹ li. j. antiqtatū rex abrae ml̄ta munera donauit: ⁊ vt eēt inter sapiētissimos egyptioꝝ instituit. virtutēq̄ ei⁹ ⁊ gl̄iā: in ſ cōtingit eē clariorez nā cū eēnt egyptij diuersis moribus ꝓplacentes ⁊ ad inuicē leges ꝓpas reprobātes ⁊ a se ppea diffidētes sibi met eos cōparās ⁊ vnū quēq̄ despiciēs verba eoꝝ inania nihilq̄ habētia demōstrabat. erat igr̄ in admiratiōe cūctoꝝ tāq̄ vir sapiens atq̄ pat⁹ nō solū ad intelligēdū: ſz ad satisfaciēdū ⁊ ad loq̄ndum q̄cūq̄ docē niterek arithmeticā eis quoq̄ ꝓtulit. ⁊ q̄ de astrologia fuit ipse tradidit: nā añ aduētū abrae in egyptū. ſ egyptij ignorabāt: a caldeis ſ plātata noscūt i egypto vñ et pueniſſe noscūt i grecos. ¶ Sz dicet q̄re de abraā nō dixit scriptura q̄ hēbat armēta sic ō loth: q̄ ſz eēt abraā dines in possessione auri ⁊ argēti nō iō seq̄bat ꝓtētio inter pastores abrae ⁊ loth nisi hret ipse armēta ⁊ greges. ¶ Dici ꝓt vnō mō q̄ scriptura nō dixit: ita plane de abraaz sic de loth. q̄ de abraā nō erat rō dubitādi. De loth vo poterat dubitari q̄ nō erat cognitū de ſba eius: iō ō loth expſſi⁹ dcm̄ ē. Scō ꝓt dici q̄ ō abraā ēt ponit q̄ hūerit greges ⁊ armēta: q̄ ꝓcedēti. c. dr̄ abraā vo bñ vsi sūt pp illā: fuerūtq̄ ei boues ⁊ oues ⁊ asini ⁊ serui ⁊ famule: ⁊ cameli. iō nō erat opus postea repeti. Tertio q̄ ex vbis qbus sig̃at loth hr̄e greges ⁊ armenta: sig̃at idē de abraā. s. ſz ⁊ loth q̄ erat cū abraā fuerunt greges ouiuz ⁊ armēta. i. ēt ipsi loth fuerūt greges. acsi dicat nō solum abraā hūit greges: ſz ēt loth. ¶ Quarto p̄z q̄ statim dr̄ erat

B

A Qō.xx. Cur dr̄ fuerūt loth greges ouiū ⁊ armenta. R°.

B

A Qō.xix. Cur fit mētio de diuitijs loth.

A Qō. Cur ... dicit ... loth ... diues ... auro ... argēto

B Qō.xx. Cur nō dicit q̄ abraam habebat armenta sicut de loth.

dicit erat qppe substantia eoꝝ multa ista substãtia eoꝝ erat in gregibus ⁊ armẽtis.ḡ de vtroqꝫ idẽ sigt. ¶Queret q̃re dr̃ q fuerunt ipsi loth greges ⁊ armẽta ⁊ tabernacula. Dõꝫ q de tabernaculis dr̃ pmo:qz ita erat.nã tã abraã q̃ꝫ loth habitabant multa in qb⁹ mozabant ipsi ⁊ familie sue ⁊ pastores:sunt enim tabernacula tentoria q̃ in cãpo extendunt facta de linteo aut alio pãno ⁊ facile est moueri illa de loco ad locũ. vel sunt facta de leuibus tabulis q̃ figunt ⁊ fit habitaculũ.deinde mouent ad aliũ locũ ⁊ portant p viã sic erat de sanctuario dñi qõ erat de tabulis.exo.xxvj.⁊ cũ mouẽda erãt castra portabant tabule ille a leuitis.nũeri.iiij.c.⁊ ab hoc est origo tabernaculi.s.tabernaculũ a tabulis vel tabernis q̃ sunt pue tabule. ¶Scõo fuit qz hoc ad ꝓpositũ ptinebat.pastores.n.p agros nõ pñt manere in domib⁹ q̃ sũt hitacula fixa.morant aũt in tentoriis ⁊ qz dcm̃ est de abraaz ⁊ loth q hẽbãt armẽta multa ⁊ greges debuit dici de tabernaculis.qz tabernacula ptinent ad vsum pastoꝝ. ¶Tertio ponit ad notandũ q tota ꝙuersatio abrae ⁊ loth erat in gregibus ⁊ armẽtis ꝑ qbus pascua q̃renda sũt. ⁊ qz nõ sunt sp pascua bona in loco vno op3 freqnter mutari locũ:ad hoc ãt nõ ꝙueniebat hre domos fixas:sz tabernacula portatilia:vt facilr possint(qñ expedierit) mutari:⁊ ita nõ habebãt aliud abraaz ⁊ loth nisi pecora ⁊ tabernacula. ¶Quarto fuit ad oñendũ q abraã.lz accepisset ꝓmissionẽ terre illius.tñ nõdũ possidebat aliqd in ea neqz vnũ passuz terre sicut dr̃.actu vij.c.transtulit illũ dñs in terram istaz in q̃ vos hitatis ⁊ nõ dedit illi hereditatẽ in eã:neqz passum pedis.sed repromisit dare eam illi in possessionẽ:⁊ qz nõ hẽbat abraam in ea neqz vnũ pedẽ terre nõ poterat fabricare domũ.sed hitabat in tabernaculis q̃ sunt tentoria portatilia. Sic p3 ad hebre.xj.c.¶Quinto fuit inquãtũ istud facit ad ꝓpositũ ptẽtionis de qua statim hẽtur:nã dr̃ q pastores cõtendebant ⁊ lꝫ erat qz ꝛba eoꝝ erat multa ⁊ nõ poterat eos terra simul capere.id vo qõ terrã occupabat erat multitudo gregũ ⁊ armẽtoꝝ ⁊ ẽt tabernaculoꝝ. iõ debuit de illis exꝑmi.qz occupatio quã illi faciebant erat cã,cõtentionis. ¶Sz circa id qõ dcm̃ est q nõ hẽbat neqz fabricabat domũ abraã in terra chanaã cũ nõ hẽret ibi neqz vnũ passũ pedis q̃ret q̃re nõ emebat domũ aliq̃s a chananeis vel saltẽ locũ in quo eã fabricare posset.sz in tabernaculis morabat. ¶Aligs dicet q hoc fuit:qz chananei hitatores terre illius nolebãt aliqd vendere abrae ⁊ loth.sz solũ fructus terre vẽdebant.s.pcio dato ꝓmittebant manere in terra ad tps tã eos q̃ꝫ pecora ipsoꝝ:cogebãt ḡ manere in tabernaculis.i.tẽtoriis. ¶Sed dõm q nõ stat qz qcqd vellent emere abraam ⁊ loth venderẽt eis chananei. Sic p3 de agro efron ethei q erat in hebron.nã illũ emit abraã ab efrõ etheo q̃drigẽtis siclis argẽti ⁊ ptinuit cãpus cũ arboribus ad abraã ad sepeliendũ mortuos suos.j.xxiij.Similr Jacob emit possessionẽ in sichẽ centũ agniꝝ.j.xxxiij.⁊ iosue.xxiiij.c. ¶Dõm q fuit primo pp conditionẽ vite abrae ⁊ loth.erãt enim pastores greguz ⁊ tota ꝛba sua erat in pecoribus ꝑ qbus oportebat q̃ri pascua.sz illa nõ sũt semp in eodẽ loco.iõ freqnter mutabant de loco ad locũ.⁊ qz ad hoc parũ,pderat domos hre cũ nõ possent in illis hitare nõ emerant domos. sed morabant in tabernaculis. ¶Scõo qz abraã ⁊ loth no uiter venerant;in regionẽ illã ⁊ nõ cognoscentes morẽ gẽtiꝫ nesciebant an possent inter eos pacifice viuere:sed intendebãt q si alicubi nõ possent pacifice viuere trãsirẽt ad aliũ locũ:⁊ qz tũc transeundo pderẽt qcqd imobile hrent nollebãt aliqd imobile emere:sed solũ hre greges ⁊ armẽta ⁊ tabernacula:ita vt oia sua eẽnt mobilia ⁊ possent se trãsferre de loco ad locũ sine dãno. ¶Tertio qz postq̃ abraaz intrauerat chanaã mntauerat locũ in terra illa:⁊ deiñ descẽderat i egyptũ:⁊ nũc reuertebat:vt p3 hic ⁊ pcedẽti.c.sz ad tã freqntes mutatiões nõ,pderat hre domũ.iõ neqz domũ neqz imobilia ꝑ tũc hre intendebãt. ¶Quarto qz abraã intrauerat terrã illã viuẽte deo:⁊ ibat quo ille volebat:nesciebat aũt an iuberet ei trãsferre sup alias ptes regiõis illius.iõ quãdiu sic erat nolebat emere imobilia.i.agros ⁊ domos. ¶Quito fuit:qz deus ꝓmiserat abrae dare terrã chanaã pcedẽti.c.⁊.j.in lra. iõ nolebat abraaz emere id qõ deus ei daturus erat.ne forte ꝓiudicare videret voluntati dei,q̃ vellet hũanitus hre qõ ei diuinitus conferendũ erat:⁊ hoc innuit ad hebre.xj.c.s.fide qdẽ abraã obediuit in locũ exire quẽ accepturus erat in hereditatez ⁊ exit nesciens quo iret.fide morat⁹ est in terra repromissionis tãq̃ in aliena in casulis habitando cũ ysac ⁊ Jacob coheredibus repromissionis eiusdem.⁊ ita aparet q ideo habitabant in casulis.i.in tentoriis vel tabernaculis:qz expectabant q deus daret eis terram ⁊ nolebant eam emere. ¶Sexto quia videtur frustra esse:qz nesciebant quando deus daturus esset terram ⁊ forte statim daret.vnde perderent pcium qõ darent.nõ ergo emebãt aliq̃ imobilia. ¶Sz dicetur q ista ratio erat conueniens q̃diu ignoraret abraaz quando deus fecit fedus cũ eo.Sed cum dixerit ei q nõ daret ei statim terram chanaaz:qz nondum complete erant iniquitates amoreoꝝ:sed q,semen suum peregrinum futurũ esset p quadringentos annos:⁊ tunc in quarta generatione reuerterent in terram hanc certũ est quod tũc sciebat abraã q nõ habiturus esset aliquid ipse de terra illa: neqz posteri sui vsqz post quartã generationẽ.vnde statim poterat prouidere sibi humanitus emendo domos ⁊ agros qui sibi conuenirent. ¶Dicendum q licet abraam istud nouit nõ emit ali quã possessionem:sed mansit sicut prius ⁊ nõ solum ipse:sed etiã ysaac filius suus ⁊ Jacob nepos eius post ipsum.isti.n. nõ habuerunt domos:sed in casulis habitauerũt tãq̃ in terra aliena ad hebre.xj.c. ¶Causa hui⁹ fuit:qz tũc fuit abrae maior incertitudo de suo statu: qz dictum est ei futurum est peregrinũ semen tuum in terra nõ sua quadringentis annis ⁊ ita signabat aliqualiter q de terra illa exituri essent cuz dicatur in terra nõ sua ⁊ tñ nesciebat quando inc iperet ista peregrinatio:ideo putaret forte q statim inciperet ⁊ sic nõ essz sibi conueniens emere possessiones in terra illa. ¶Secundo fuit hoc pp certas rões positas precedenti.q.quia oẽs possunt nunc applicari sicut ibi. ¶Sed adhuc aliquis queret quare abraam postea emerit imobilia cum nunc nõ emisset.nam infra.xxiij.c.dicitur q emit agrum efron ethei.quadringentis argenteis. ¶Dicendum q abraam illum agruz valde tarde emit ⁊ hoc fuit ex magna necessitate. ¶De tempore aparet.nam abraam emit agrum illum annis sexaginta duobus postquam ingressus est in terram chanaam.emit quidem illum quando mortua est sarra vxor eius:vt sepeliret eam ibi.infra.xxiij.c.⁊ tñ in anno quando mortua est sarra fluxerant ãni quinquaginta duo ab introitu abrae in terram chanaam. ¶Hoc autem patet:qz abraam erat antiquior sarra annis decem:vt colligitur.j.xvij.c.cum dixit abraaz putas ne centenario nascetur filius ⁊ sarra nonagenaria pariet:⁊ sic patet q quando abraam erat centum annorũ erat sarra nonaginta annorum.sed die quo mortua fuit sarra erat ipsa annoꝝ centum viginti ⁊ septem:vt patet.j.xxiij.c.ergo tunc erat abraam centum triginta septem annorum:sed quãdo abraam intrauit in terram chanaam erat annoruz septuaginta quinqz precedenti.c.ergo quando mortua est sarra fluxerant anni sexaginta duo tanto tempore abraam mansit in terra chanaam nullum imobile emens.ex quo satis apparet q intentio sua erat nihil emere.nam si aliqd intendisset emere nõ tardasset tãdiu.s.vt arca finem vite sue emeret. ¶Etiam dicendum est q illud quod emit abraam fuit ex magna necessitate ⁊ non fuit possessio ad habitandum vel colendũ: tunc enim mortua est sarra: volebat autem abraam sepelire eam ⁊ q in sepulchro suo non posset sepeliri aliquis gentilis pp honorem sarre:⁊ quia si non haberet abraam locũ ꝑpriũ in quo sepelliret eã sepelirẽt gẽtiles ibi alios mortuos, quod esset durum abrae: ideo necesse fuit sibi emere locum sepulture:⁊ ad hoc emit agrum ephron ethei in ebron:⁊ tamen istum agrum non emit abraam ad edificandum ibi domos vel ad colendum aut ad pascua:sed emit solum ad iura sepulturum:vt patet infra.xxiij.c.⁊ postea ibi omnes patriarche sepulti sunt: scilicet sarra ⁊ abraam:ysac ⁊ rebeca: Jacob ⁊ Lia infra.xlix.c. ¶Unde apparet q abraaz in tota vita sua non habuit possessionem aliquam in terra chanaaz: nam neqz domum neqz agrum vnquam habuit:sed moratus est in casulis.i.in tentoriis ad hebre.c.xj.ager autem sepulchrorum non proprie computatur inter bona:quia nõ ẽ ad vsum viuentium:sed mortuorum: ⁊ nõ ẽ de bonis prophanis:sed de sacris rebus. ¶Sed queretur quomodo Jacob emit agros in terra chanaã.cũ neqz abraã neqz ysac emerit aliqd.Dõꝫ q vez ẽ abraã nõ emisse aliqd i terra chanaã nisi agrũ efrõ ethei q nõ erat ad hitandũ vel colẽdũ:sz solũ ad sepeliẽdũ mortuos ꝛ ysac eodẽ mõ dõꝫ q nõ emerit possonẽ aliq̃s:sz sp discurrit:vt pegrinus ⁊ nõ iuenit q aliqd emerit nã habetur.

A Qõ.24. Cur dr̃ fuerunt ipsi loth greges armẽta ⁊ tabernacula.

Rõ. p⁹ rõ.

2⁹ rõ.

3⁹ rõ.

4⁹ rõ. ⁊

5⁹ rõ.

A Qõ.25.

3⁹ rõ. B

4⁹ rõ.

5⁹ rõ.

6⁹ rõ.

B Qõ.XXVI obiectio.

A Cur abraã postea emerit imobilia

B

C Vide diligẽtiã abrae circa sepulturã vxoris

Qõo iacob emit agros in terra chanaã cũ neqz abraã neqz ysac aliqd emerint.

D

nam habetur tota hist̃oria ysac ex.c.xxv.j.vsq; xxxvij. t in ꝑ nihil inuenitur q emerit ysac. Sed de Jacob habet q aliqd emerit: nã emit ptem agri in sichem. iuxta vrbem. j. xxxiij. c.

¶ Dom q cã huius fuit ysac t abraam reputabant se peregrinos. t pp cãs expressas supra. q. xxv. putabant nõ cõuenire sibi emere possessiones aliquas. ideo nõ emerunt. sed in tabernaculis manebãt t vagabant ꝑ terrã querẽdo pascua Jacob aũt peregrinatus fuerat in mesopotamiã de qua post longũ tps diues reuertebat. t cũ ex reuelatione dei intrasset in terram chanaam t ibi visione angelica confortatus liberat⁹ esset a fratre suo. j. xxxij. t. xxxiij. venit in sichem t ibi velut iam de periculis liberatus putabat se requiem habituꝝ. t sic apud vrbem ipsam sichẽ emit ptem quandam agri centum agnis. j. xxxiij. siue centũ nouellis ouibus. iosue. xxiij. c.

¶ Sed adhuc dom q Jacob nõ desist esse peregrinus neq; habere mentez peregrini. q: licet emerit agrã emit illũ tm̃ t nõ emit ad edificandũ domũ vel ad colendũ: sed solũ ad figẽdũ tabernacula.

obiectio R°

¶ Primũ ps q: nõ inuenit in tota hist̃oria Jacob q aliqua alia imobilia emerit: sed dicet aliqs q, ls nõ inueniat tm̃ fuit: q: multa fuerũt que nõ scripta sunt.

¶ Dõz est certum esse q Jacob nihil aliud emit in terrã chanaã: nã Jacob moziens dimisit filijs suis terrã chanaã quam ei deus ꝓmiserat. ls illã nõ possideret. t dixit qui haberent sortes t qui nõ. j. c. xlvij. t in fine dixit ad ioseph. do tibi ptem vnam extra fratres tuos quã tuli de manu amozei in gladio t arcu meo' t ista pars est quam emit Jacob a sichimitis. j. xxxiij. c. nã sicut fuit ista pars legata ioseph. ita' in ea sepulta fuerũt ossa eius. iosue. xxiij. c. s. ossa quoq; ioseph que tulerant filij israel ex egypto sepelierũt in sichem in parte agri quaz emit Jacob a filijs emoz patris sichem centuz nouellis ouibus t fuit in possessione filioꝝ ioseph. t sic innuit q ideo ibi sepulta sunt ossa eius: q: ista possessio legata est ei: sed si Jacob aliqd aliud haberet ꝓprium in terra chanaam legatũ faceret ỏ illo' sicut de isto. aut taceret de omnibus. sed de hac pte agri quam scriptura asserit q emerit Jacob. j. xxxiij. c. dicit q fecit legatũ spale vltra totam terrã chanaã. j. xlviij. c. t nõ dicit de aliquo alio. ergo videt q non habuerit iacob aliqd aliud de quo testaret. t ita nihil aliõ emerat.

¶ Scõz ps. s. q nõ emit Jacob agrũ istũ ad collendũ. s. plantando ibi vineas vel seminando vt esset terra arabilis. q: si ad hoc intendisset emeret plures agros: t tm̃ emit agrũ paruũ. ita vt nõ voceꝝ ager. ls ps agri. j. xxxiij. c.

¶ Et aparet q pp istam ptem agri ꝓnoluit desinere esse peregrinus simpl'r. q: noluit ibi edificare domũ sed solũ fixit tabernacula. quasi nõ semper ibi mansurus. et fuit ꝑ vt ibi posset erigere altare alieno deo. sic dr. e. c. emit qz ptez agri in qua fixerat tabernacula a filijs emoz patris sichẽ centum agnis t erecto ibi altari inuocauit super illud fortissimũ deũ israel.

¶ Et ita mãsit: verũ est ergo q isti tres patriarche essent in terram chanaam quã deus ei ꝓmiserat: tanqz in aliena habitãdo in casulis ad hebre. xj. c. s. nã nulla istoꝝ habuit domũ. sed in tentoꝝs vel tabernaculis manebant.

A Qõ. xxix. Cur posteri abrae cũ redierũt i terrã chanaaz habuerunt domos, p° rõ

¶ Sed, quereꝝ quare posteri abrae cuz redierũt in terram chanaã habuerũt domos nã prẽs eoꝝ nũqz domos, habuerant. sed in tabernaculis habitabant.

¶ Dicendũ q cã fuit: q: abrae ysac t iacob ꝓmiserat deus terram chanaã. sed nõ dederat eis in ea neq; vnum passum pedis actu. c. vij. iõ morabanꝝ in casulis in spe reꝓmisse hereditatis ad hebre. xj. c. s. posteris suis sub duce iosue dedit terram chanaam in possessionez deletis chananeis possessoribus eius: ideo ipsi tãqz dñi facti ipsius terre debuerunt domos habere t vrbes t firmiter in terra ipsa manere.

2° rõ.

¶ Scõo q: deus iussit q, diuideret terra sorte ꝑ oẽs duodecim tribus israel. nũeri. xxvj. c. t dedit modũ diuidẽdi t diuisores. e. c. t nũeri. xxxiij. c. t ita volebat q quelibet tribus maneret in terra sua t nõ trãsiret ad terram alterius tribus qõ deus nõ volebat ne cõfunderet sortium distributio. nũeri. xxvij. t. xxxvj. c. ergo oportebat q vrbes t domos haberent.

3° rõ

¶ Tertio quia deus sepe iussit ꝑ moysen q israelite haberẽt domos t disposuit de domibus vrbiũ t agroꝝ quid fieret qñ vouerenꝝ. t qd fieret ỏ domibus leuitaꝝ. leui. xxvij. c. t xxv. t de domibus laicoꝝ. Etiam dixit qd faciendum esset quando in domibus israelitarum inueniret lepra qũo purificarenꝝ aut cõdẽnarenꝝ. leui. xiij. c. t in multis aliꝝs loqꝝ de domibus. iõ debuerũt israelite post reditũ de egypto habere domos: ls patres eoꝝ habraã t Jacob nõ habuerũt domos: sed tentoria siue tabernacula.

¶ Sed dicet q ꝓ hoc excluse sunt oẽs rõnes posite. s. q. xxv. que inducebant q abraã nõ debẽt habere domos aut agros in terra chanaã q: ille ꝛcludebãt in abraã ꝓp peregrinationẽ t incertitudinẽ mansionis t q: morabanꝝ in terra aliena q̃ oia nõ fuerũt in posteris suis qui acceperunt terrã chanaã velut suam deletis inde habitatoribus terre illius: vna tm̃ rõ manet. s. q: erant pastozes abraã ysac: t iacob. t ꝓ illis nõ conueniebat manere in loco vno: sed discurrere per diuersa loca ad querenda pascua. ita igit in posteris suis videbaꝝ futuꝝ sicut dixerunt filij iacob coram pharaone pastores ouium sumus serui tui nos t pres nri. j. xlvij. c. iõ posteri sui nõ poterant hẽre domos.

¶ Dicendũ q posteri abrae debuerunt habere domos post reditum de egypto in terraz chanaã: vt dictum est. t si ita nõ fieret nõ ꝓdesset eis q daret eis deus terram in possessionẽ cuz neq; habitarent in vribus neq; colerent agros.

¶ Cum vero obijcitur de officio pastorali dici põt vno mõ q etiam si haberent israelite vitaz pastoralem poterant habere domos t agros nã necessarius erat eis cibus t potus. iõ seminarent agros t colerent vineas haberet possessiones distinctas cuz vero dr de mutatione locoꝝ ꝓp pascua pecoꝝ dicendũ q stabat habere domos t mutare loca ꝓ pascuis q: nõ oportet semper esse in motu: q: t nunc pastozes sunt inter nos: t tm̃ domos habent t determinatis tpibus mouentur t determinatis tpibus redeunt.

¶ Secũdo põt dici t adhuc melius q nõ erat sic de posteris abrae post reditũ de egypto in terram chanaam sicut fuerat de abraã ysac t iacob. nã abraã. ysac t iacob t filij Jacob fuerunt totalr pastozes ita q tota occupatio eoꝝ in pecoribus erat sic dixerunt filij Jacob ad pharaonẽ pastores ouiuz sumus serui tui nos t oẽs pres nostri. j. xlvij. c. posteri aũt abrae cum intrauerunt in terram chanaã nõ futuri erant omnes pastores: q: tanta gens non poterat viuere in officio pastorali. q: tunc nõ solũ efficerent aliquã vnã gentẽ t regnũ per se ipos Sed etiam neq; vnuz populũ aut policiã. cũ in qualibet policia oportet esse per se sufficientiam ad vitã. vt dicit Arist. li. ꝑ. politi. t hoc nõ est nisi vbi sunt oia officia t oẽs ministrationes necesse ad viuere t ad bene viuere in cõitate. sed hoc nõ esset vbi essent oẽs pastozes. ideo nõ poterãt esse omnes pastozes in tota gente israelitaꝝ. sed paucissimi ex eis essent pastozes alij vero in diuersis officijs t administrationibus essent sicut ad viuere t ad bene viuere requirit. t ideo licet pastozes nõ haberent locũ ad mouẽdũ saltẽ haberent alij t ita habitarẽt plurimi in domibus t determinatis locis: pauci aũt eẽnt qui nõ haberent determinata loca. sed in tabernaculis habitarent.

¶ De abraam ysac t Jacob secus erat. isti enim poterant esse totalr pastozes: q: nõ erãt per se aliqua gens aut populus cũ taz pauci essent: vt populũ nõ possent facere. sed inter chananeos viuebãt t sic poterant totalr deditti esse vite pastorali: q: qõ eis ad vitam aut bene viuere deesset haberent ab aliꝝs cũ in policia adiaceat vnicuiqz pticula boni alterius. vt dr lib. ij. poli. t sic potuerunt in domibꝰ cõuenienter manere israelite reuersi in terram chanaaz. qõ nõ bene possent facere. abraã. ysac. t Jacob qui erant pastozes. nã ꝓprium est pastoribus in agris manere de loco ad locũ ꝓ pascuis mutari t habitare intẽtoriꝝ vel tabernaculis. Sic dr supra. iij. c. lamech habuit vxores duas nomẽ vni ada nomen alteri sella. genuitqz ada iabel qui fuit pater habitantiũ in tentoriꝝs atqz pastoꝝ. t ita ad pastozes cõuenit habitare intentoriꝝs que sunt tabernacula.

¶ Sed quereꝝ quare dicit in lra nec poterat eos capere terra vt habitarent simul.

¶ Dom q hoc dr ad signãdũ cãz contentionis. t sequitur ex precedenti lra. s. quia abraam hẽbat pecora multa t loth pecora multa nõ poterant simul habitare: q: indigebant terra multa in qua possent capi t copiose pasci pecora ipsoꝝ.

¶ Et cum dr non poterat eos capere terra intelligitur nõ ỏ tota terra aut de terra chanaã. q: postqz separati fuerunt ab inuicem mansertũ in terra t in terra chanaam: vt patet. j. in lra. sed intelligitur de illa portione terre in qua ambo ꝓius habitabant: nã accipiebant eandem terram. i. aliquã certam portionem terre accipiebãt ꝑcio a chananeis in qua morarẽtur t pecora haberent t illa erat tam parua ꝓ multitudine pecoꝝ ipsoꝝ q nõ capiebat eos. ideo dicit q nõ poterat eos capere terra: vt habitarent simul. s. bene caperet eos terra si in diuersis locis habitarent. Sed manẽdo simul nõ capiebat eos

piebat eos terra. ¶Dicit erat quippe ſba eoꝝ multa.ſ.amboꝝ:eſt iſtud redditiuum cauſe ſupioꝝ:ꝛ ſignificat ſba oē q̄ poſſidet ſiue mobilia ſiue imobilia:ꝛ hic maxime ſigt pecora:q; pp multitudinē pecoꝝ erat iſta cōtētio:nō aūt pp auꝝ ꝛ argentū:aut relīq̄ ſupellectilē. ¶Et dr̄ ſba eoꝝ.i.amboꝝ q;ſi ſba vnius eoꝝ fuiſſet pauca aut potius nulla ꝛ alteri⁹ eſſet ſubſtātia tanta q̄ta nunc erat amboꝝ caperent in terra:q; idē nō impediret ſe ipm:ſed cū erāt duo ēt ſi nō hērent tantā ſubſtātiā ſicut vnus nō poſſent capi ad pacifice hitandū:q;iam ibi erat cōpetitor. ¶Queriť q̄re dicit ꝛ nō q̄bāt hitare cōiter. ¶Dōm q̄ ſenſus eſt p̄cedentis lr̄e poterant q dem abraam ꝛ loth in terra viuere:ſed nō poterāt ſimul manere:q; vnus alium nō impediebat pp multitudinem armēt toꝝ. Si enim pauca vtriuſq; eſſent armenta ꝛ greges poſſent hitare ſimul:ꝛ nō ſe turbarent cū aūt multa eſſent non poterant habitare ſimul.i.in eadē portione terre in qua p̄us ꝛ tñ ſi oía armenta ꝛ greges vtriuſq; fuiſſent vnius potuiſſent in terra illa capi ēt ſi pl'a eſſent:q; cū tunc nō haberent cōpetitorē facile erat capi:ſed q̄n cōpetitor eſt cū vterq; idē vellit difficile eſt nō cōtendere. ¶Et dr̄ nō poterant hitare cōiter.i.in cōi:q; forte erant p̄ius vt vna domus:licet bona eſſent diſtincta:fuerant.n.bona abrae ꝛ loth diſtincta añq; intrarent in terrā chanaā:q; p̄cedenti.c.dr̄.tulit itaq; ſarai vxorē ſuā ꝛ loth filium fratris ſui vniuerſamq; ſbam quam poſſederant ꝛ alias quas fecerant in aran:inquātū dr̄ poſſederant:ꝛ fecerant ſignificat diuerſam;eē ſubſtantiā abrae;ꝛ loth:ꝛ tñ hoc fuit q̄n receſſerunt de aran anteq̄ intrarent in terram chanaā. ¶Erat aūt cā diſtinctiōis ſubſtātie:q; loth erat filius aran fratris abrae mortui ꝛ ſucceſſerat ei ꝛ quantū ad illud hēbat bona diſtincta ab abraā:ꝛ ſicut fuerat iſta diſtinctio ante introitū in terrā chanaā ita ibi durauit ꝛ nūc erāt bona diſtincta:ſtante tñ iſta diſtinctiōe bonoꝝ poterat eſſe hitatio cōis ſicut tutor ꝛ pupillus ſu⁹ eandē domū hñt q; pupillus eſt ſub curatore:aut tutore ꝛ tutor adminiſtrat bona pupilli:ꝛ tñ diſtincta ſunt bona pupilli ꝛ tutoris. Ita de loth ꝛ abraā erat:q; loth erat fili⁹ fratris abrae ꝛ ita erat ſicut filius eius ꝛ q; minor eo erat obediebat ei.vñ poterant eandē domū ſiue familiā hr̄e ꝛ eſſet rō aliqua ſumptuū. iſta habitatio cōis durauit vſq; nunc q̄n tanta fuit multitudo pecoꝝ vtriuſq; q̄ nō potuerunt ſimul habitare:nā cū ſeparati eſſent locis nō poſſint eandem domū aut familiaꝫ hr̄e quod erat nō poſſe habitare cōiter. ¶Aut pōt intelligi q̄ habitabant p̄ius cōiter.i.ſimul ſicut vicinus apud vicinū:q; ſz nō eſſet eadem domus aut familia vtriuſq;:ſed due domus tñ ſimul morabanť ꝛ vnus nūq̄ ab alio recedebat:neq; mediabat aliquis inter eos:nunc vero receſſerunt ab inuicē ita vt poſſet aliq̄ inter eos mediare:imo mlta terra inter eos erat vt nulla maneret occaſio cōtendendi. ¶Quare dicit vñ facta eſt rixa inter paſtores gregū abrae ꝛ loth. ¶Dōz q̄ iſtō ponit tāq̄ conſequēs ex p̄cedentibus:nā erat tanta multitudo pecoꝝ vtriuſq; q̄ nō poterant ſimul capi in terra ex quo quicūq; de paſtoribus vellet p̄o gregibus ſuis id q̄ melius erat aut minus malum:ꝛ q; pp paruitatez terre cōcurrebat in idē neče erat q̄ cōtenderēt qs haberet q̄ melius eſtimaret. ¶Dicit aūt de paſtoribus gregū nō q̄ ſoli paſtores gregum cōtenderent:ſed ēt paſtores armentoꝝ cū tā abraam q̄z loth hr̄ent armenta ꝛ greges:q; dr̄ ſupra: ſed ꝛ loth q erat cū abraā fuerunt greges ouium ꝛ armenta:ꝛ iō tā gregum q̄z armentoꝝ paſtores cōtenderent:ſed ponit de paſtoribus gregum p̄ paſtoribus oium pecoꝝ:ſicut ꝛ ouis aliq̄n accipit p̄o oibus pecoribus:tā ouibus quaꝫ capris: q̄z bobus. Sic pz.ĵ.xlvĩ c.vbi pharao rex queſiuit a filiꝫ iacob fratribus ioſeph quid hētis opis ꝛ illi dixerunt paſtores ouiuꝫ ſumus ſerui tui tā nos q̄z patres nr̄i:ꝛ tamē certum eſt q̄ nō ſolū erant paſtores ouium:ſed ēt bouū ꝛ caprarū cū de oib⁹ hȳs pecoribus hr̄ent:nā abraā ꝛ ỹſac de oibus hȳs hūerant g̃ pres ſui nō erāt ſolū paſtores ouiuꝫ:accipit g̃ p̄ oi genere pecoꝝ ꝛ ita accipit in p̃nti. ¶Deinde q̄reť q̄re dr̄ q̄ fuit facta rixa inter paſtores abraā ꝛ paſtores loth. ¶Dōz q̄ hoc dr̄ ad ſig̃andū q̄ iſta rixa nō fuit inter abraā ꝛ loth.ſed ſolū inter paſtores cū eēnt illi viri ſancti. ¶Sc̄o ponit ad rñdē dū q̄ni tacite vel ad tollēdū inc̄ueniēs:diceret.n.aliqs cū ambo iſti eſſent viri ſancti ꝛ eſſent in tanta p̄opinquitate cognationis q̃o inter eos,fuit rixa q̄ nō ptinet ad viros pfectos.rñdeť q̄ nō fuit rixa inter abraā ꝛ loth:ſed ſolū fuit inter paſtores eoꝝ neſcientibus abraā ꝛ loth:ꝛ iō neq; fauentibus:paſtores tñ nō erāt viri pfecti:neq; in tali ꝓpingtate iō inter eos facile erat rixa fieri ſine aliq̄ culpa abrae ꝛ loth. ¶Tertio dr̄ hoc ad ponēdū cām ſeparationis ab inuicē nā nunc fuerat rixa inter paſtores abraam ꝛ loth pp res ptinētes ad dños ſuos.i.pp greges:ſi aūt nō ſepararenť ab inuicem oportebat cōtentionē iſtā trāſferri ad dños ꝛ ipſoꝝ fieri p̄ncipal'r:cū pp res ipſoꝝ eſſet:iō vt nō veniret ad iſtā contētionē voluit abraā q̄ ſepararenť.iſtud pz ex verbis abrae:q; cū voluit ſuadere ipſi loth q̄ ſepararenť ab inuicez dixit:ne q̄ſo ſit iurgiū inter me ꝛ te ꝛ paſtores meos ꝛ paſtores tuos ꝛ ita nō dixit ne q̄ſo ſit iurgiū inter paſtores meos ꝛ paſtores tuos:ſed ne ſit iurgiuꝫ inter me ꝛ te.q.d.ad iſtud veniet ſi ſil'manemus in terra.iō diuidamur ab inuicē in terra hac ¶Queret que fuit cā rixe paſtoꝝ abrae ꝛ loth. ¶Aliq dicunt q̄ fuit:q; paſtores loth intrabant alienas ſegetes ꝛ nō paſtores abrae:q; abraā hoc vetuerat ſuis:vt tactū eſt ſupra q.xvĩ. ¶Sz dōm q̄ hoc nō ſtat p̄mo q; nō eſt veriſimile q̄ paſtores loth ſiō eſſent vetiti hoc facere p̄ loth:erat enim vir ille iuſtus ꝛ vetaret illud:nā ſcriptura aſſerit loth fuiſſe vir iuſtū ꝛ in tantuꝫ placuiſſe deo q̄ angelos hoſpicio recipere meruerit.j.xix.vetaret g̃ fieri q̄ iniuſtum erat. ¶Sc̄o q; loth ꝛ abraā tunc habitabant cōiter ꝛ in oibus ſeq̄bat loth vitā habrae:g̃ ꝛ eandē doctrinā ſuis traderet quam abraam ſuis. ¶Tertio q; dato q̄ hoc facerent paſtores loth nō cōtenderent cū eis paſtores abrae cū in hoc nō p̄iudicareť eis neq; tā iuſti erant vt pp aliena dāna tāq̄ p̄o ꝓ̄ijs cōtēdere vellent aduerſus aliquem. ¶Quarto;q; ſi iſta fuiſſet cā cōtendendi nō dabat cōueniens remediū:q; ſine ſepatione potuiſſet ꝓuideri.ſ.q̄ loth corripet paſtores ſuos iubendo illis abſtinere ab alienis ꝛ tñ nō ita actum eſt:g̃ non erat iſta cā. ¶Quinto q; dixit abraā ad loth ne q̄ſo ſit iurgiuꝫ inter me ꝛ te:ꝛ ita q̄cūq; cā eſſet iſta.erat talis ex qua poterat p̄tentio ſequi inter abraā ꝛ loth:ſed cū iſti viri iuſti ꝛ p̄udētes eēnt nō ſeq̄reť inter eos iurgium:p̄o eo q̄ ipſi vitare poſſent:ꝛ tñ hoc vitare poſſet loth.ſ.iubēdo ſuis vt abſtinerēt ab alienis ſegetibus aut vineis:g̃ p̄ hac cā nō eſſet iurgiū. ¶Sexto pz ex remedio q̄ dedit abraā ad tollendū iurgium.ſ.q̄ ab inuicē ſepararenť:ꝛ iſtud nō querit ad illā cāz.g̃ nō erat illō motiuū. ¶Sz dōm q̄ cā cōtendendi erat anguſtia terre:habebāt enim pecora multa ꝛ in parua terra manere nō poterant:ꝛ ad pacifice manēdū oportebat eos ab inuicē ſegregari. ¶Et hoc pz p̄mo ex cā q̄ in lr̄a ponit.ſ.ſz ꝛ loth q erat cū abraā fuerūt greges ouiū ꝛ armenta ꝛ tabernacula nec poterat eos cape terra vt hitarent ſimul.ꝛ ita cā cōtēdēdi erat q;pp multitudinē pecoꝝ nō capiebanť ſimul in terra. Sc̄o q;dr̄ erat q̄ppe ſba eoꝝ multa ꝛ nō q̄bant hitare cōiter.vñ ꝛ facta eſt rixa inter paſtores gregū abraā ꝛ loth:ꝛ ſic littera ponit rōnē cōtentionis dicens:vñ ꝛ facta eſt rixa.i.ex hac cā facta eſt.ſ.q; erat poſſeſſio eoꝝ multa ꝛ nō poterāt hitare cōiter. ¶Tertio pz ex remedio tollendē ꝓtētionis q̄ dedit abraaz.ſ.q̄ terra coram eis erat eligeret loth an vellet ire ad dextrā:an ad ſiniſtrā:ꝛ ita cū ſeparatio erat remediū ꝛ contentionē:cā cōtendendi erat ſimul eſſe.ſ.q; ſimul manere nō poterāt pp multitudinez pecoꝝ. ¶Quarto pōt dici q̄ erat cōtentio inter paſtores,p aqua:q; ſz p̄ paſcuis ꝓtendere poſſent p̄cipue tñ,p aqua:q; id magis in cōtentionē venit q̄ nimis hēť ꝛ magis eo indigemus talis erat aqua:nā aqua eſt nimis neča paſtoribus ꝛ in terra chanaā facilius hēť herba q̄z aqua:ideo magis cōtendi accidit p̄ aqua q̄z p herba ꝛ hoc g̃nale eſt in tota terra chanaā ꝛ in regiōibus vicinis .ſ.in deſertis arabie ꝛ in terra madian ꝛ in regione meſopotamie:nam ibi ſūt pauca flumina ꝛ terra arida.vñ vt pl'imū vtunť tā hoies q̄z pecora aquis putealibus ꝛ in agris ſunt putei de quibus haurit aqua ꝛ effundit p canales in locum aliquem in quo pecora bibant. Sic pz.ĵ.xxx.ꝛ.xxxj.ꝛ q; taz rara aqua eſt ponit ſub magna cuſtodia.ſ.q̄ claudanť putei forti clauſiōe:vt nō liceat cuilibet haurire aquā q̄n voluerit. Sz ꝓgregatis oib⁹ paſtoribus ad q̄s aqua illa ꝓtinet bibāt pecora nc qd ibi fraudis ꝓmittat.Sic.n.fiebat in terra meſopotamie ad quā iuit Jacob:ꝛ vbi hitauit cū ſocero ſuo labā. Sic pz.ĵ.c.xxix.ſ.pfectus iacob venit in terrā orientalē ꝛ vidit puteū in agro treſq; greges ouiū accubantes iuxta eum:nā ex illo adaquabanť pecora:ꝛ os eius grandi lapide claudebat:moſq; erat vt cūctis ouibus cōgregatis euolueret la

A Q̄.32. Cur dr̄ ꝛ nequibāt hitare ſimul

B

A Q̄.33. Cur dr̄ facta eſt rixa inter paſtores

A Q̄.34. Cur dr̄ q̄ rixa fuit inter paſtores abraā ꝛ paſtores loth

A Q̄.35. Cur fuit cā rixe paſtoꝝ abraam ꝛ loth.

B

C Q̄.36.

pidē ⁊ refectis gregibus rursus sup os putei ponerēt ⁊ ob-
hoc:q; erāt multi greges ⁊ pauca aq̄.s.pauci putei vel vnus
tm̄:erat cōtentio interdū super adaquatione.s.qs ꝓius pe-
cora sua adaquaret:⁊ q'minus potēs erat sustinebat in hoc
dānū ⁊ tardius pecora adaquabat:⁊ ita p3.e.c.vbi qn̄ venit
rachel q̄ pascebat gregem pris sui laban:Jacob amouit la-
pidē de ore putei:⁊ adaquauit gregē eius.Similis modus
erat'in terra madian vbi pastores de puteo hauriebāt aquā
ad adaquāda pecora ⁊ cū septem filie sacerdotis madian cu
stodientes gregē patris sui hietro hausissent aquā effundis
sentq; in canalibus pastores supuenientes abꝫciebant eas
vt pecora sua ipsi ꝓius adaquarent moyses vero deffensis
puellis adaquauit gregem eaꝝ:⁊ iō reuertētibus eis citius
ad p̄rem q̄ꝫ solite erāt:q; pastores ꝓsueuerant eas impedire
in adaquatiōe gregis q̄siuit pater cur citius solito venissent
rñderūt ille:q; vir egyptius liberauerat eas de manu pasto-
rū ⁊ hauserat aquam cū eis exo.ij.c. ¶Erat aūt aqua nō so
lū pauca in regione illa:sed in paucis locis iō ēt putei pauci
erant:q; nō inueniebaī vbiq; aqua:lz terrā foderent:⁊ sup
puteis erat multa contentio pastoꝝ sic̄ p3.j.xxvj.c.vbi inter
pastores philistinoꝝ ⁊ ysac sup aqua puteoꝝ cōtentio mul
ta fuit:⁊ ad vltimū cū pastores ysac fodissent puteum vnū:⁊
inuenissent aquam anūciauerunt ysac quasi ꝓ re magna ⁊
vocauit nomē loci illius bersabe.i.puteus habūdātie:⁊ mā
sit postea semp nomē loci illius.e.c.ita aūt poterat esse q; fui
abrae ⁊ loth simul manētes paucā aquā ꝑ pecoribus inue-
nirent cū esset terra paucaꝝ aquaꝝ ⁊ sup hoc cōtenderēt:se
parati aūt ab inuicē poterant inuenire copiā aquaꝝ q̄sq; ꝑ
suis gregibus:⁊ eo aūt tpe chananeus ⁊ pherese⁹ habitauit
in terra illa ⁊ Jsti ppli nō erant pmixti:sed qlibet p se cōtin-
gebant tm̄ se termini terraruꝫ suaꝝ:vt diximus.s.x.c.Sicut
postea factū fuit in diuisione sortiū filioꝝ isrl'q; tribus essent
impmixte:⁊ morabaī tunc abrae inter istos duos ppl'os:q;
chananeus erat ex pte orientis ⁊ meridiei ad latus cōtingē
tie meridiei ⁊ orientis.s.circa sodomā gomorrā q̄ sunt in val
le pentapolis:⁊ circa hierico.Sic hēī nūeri.xiij.c.chanane⁹
morabaī circa mare ⁊ iuxta fluenta iordanis ferezeus aūt mo
rabaī ꝯ occidentem ⁊ septētrionē.Jsti duo ppli quo angu
stabant eos ne dilatari possent q̄stū vellent iō nō poterāt sil'
habitare. ¶Uel vt qdā volunt fit hic mentio de istis duobus
ppl'is ⁊ isti duo erat eis magis cōiuncti:⁊ si forte aliqua di-
scensio inter loth ⁊ abrae orireī p iudices istoꝝ ppl'oꝝ de-
terminada erat:⁊ q; abrae corā iudicibus infidelibus cōpe
re volebat:lz diligeret cōsobrinū suū loth:⁊ vellet cū eo libē
ter habitare magis tñ elegit sepati ne discordia nasceret:q; val
de onustū est fideli cōtendere cū fideli corā iudice infideli.iō
hoc:vetat ⁊ arguit apl's p̄mus.ad corin.vj.c.⌊ ne q̄so sit iur-
giū inter me ⁊ te⌋.lz abrae ⁊ loth directe iurgia nollent tm̄
q; pastores suscitarent:neē erat eos inuicem iurgari.⌊ frēs
enim sumus⌋.i.ego ⁊ tu nō frēs ex eodē pre ⁊ mre:sed frēs
q; abrae erat frater arā p̄ris loth.dñr fratres tripl'r.s.natura
vt iacob ⁊ esau:cognatione vt abrae ⁊ loth gente vt oēs he-
brei.Sic dicit glo.ordi.⁊ hieronymus sup mathe.cuius est
illa glo.⌊ ecce vniuersa terra corā te ē⌋.i.potes eligere q̄ꝫcū-
q; ptē volueris:abrae senior ⁊ honorabilior erat tm̄ electiōez
dedit loth.⌊ Si ad sinistrā ieris⌋.q.d.lz abinuicē pp vitāda
iurgia se iūgamur:non tñ a te recedā tm̄ qn̄ possim tibi au-
xilio esse:⁊ p3 hoc p̄cedenti.c.cū loth cōptiuus deduceret
⌊ eleuatis itaq; loth oculis ad cōtemplandū terraꝫ.s.que me
lior an peior esset nolens recipere electionē quā abrae ei da-
bat.⌊ vidit oēm circa regionē iordanis⌋.i.vidit oēm regionē
iordanis circa se ⁊ hoc erat ꝯ orientē respectu loci in quo erat
ipse tunc:q; iordanis diriuatus de mōte libano in pte septē-
trionali terre ꝓmissionis declinat ꝯ meridiē circūdans terrā
illā a pte orientis:⁊ in hac regione iordanis erat pētapol'.i.
quinq; ciuitates quaꝝ q̄ttuor nūc subuerse sūt:vt p3.j.xix.c.
⌊ q vniuersa irrigabaī anq; subuerteret dñs sodomam.⁊ c̄⌋
⁊ iō erat multū delectabilis ⁊ plena arboribus.⌊ sicut para-
disus dñi⌋.i.sicut paradisus terrestris valde est amena:q; q̄
tuor fluminibus irrigaī.⌊ ⁊ sicut egyptus venientibus inse
gor⌋.ista lra pōt legi simł vel diuidi in duas sentētias.Si āt
simul legaī est sensus q; pentapolis est ita delectabilis.⌊ Si
cut egyptus venientibus i segor⌋.i.q̄stū ad illā ptē p q̄s veni-
tur ꝺ egypto in segor:q; illa terra magis delectabilis est i to
ta egypto. ¶Si aūt legaī ista lra diuisa est sensus q; ista pē
tapolis est sicut egyptus.i.sicut egyptus tota irrigatur nilo.
ita pētapolis tota irrigaī iordane:egyptus.n.irrigaī:q; ni-
lus in p̄cipibus ⁊ finibus mensiū crescit:q; meatus factos
aqua excrescens irrigat oēs planicīē terre illius:egyptus.n.
multū plana terra est.Sic vult pḥus in.ij.posterioꝝ.inunda
tiones tm̄ p̄ncipales nili sūt due.s.sole existēte in cancro vsq;
ad leonē.⁊ scōa sole exñte in libra de quibus latius.j.xxvj.
c.⌊ venientibus in segor⌋.i.ista amenitas est veniēdo de lo-
co in quo tunc morabaī abraā cōtra segor:que tūc vocabaī
bala.vt p3.c.sequēti.nā seguor nomē appellatiuū ⁊ sīgt par-
uitatē:q; dixerat loth ad angelū ne destrueret illā ciuitatem
q; pua erat ⁊ subiungiī:iō vocatū fuit nomē vrbis illius se-
gor:vt hēī.j.xix.⌊ elegit sibi loth regionez circa iordanē⌋.i.
terrā pentapolis sodome⌊ ⁊ gomorre ⁊c̄.⁊ recessit ab orien
te⌋.Hoc repugnat ei qō supra diximus.s.q; iuerat ꝯ orientē.
¶Rñdeī q; declinatio loth ab abraā nō fuit fm lōgitudinē
orientis ⁊ occidēt;lz fz latitudinē septētrionis ab australi pte
vtraq;.n.ps erat i oriēte terre ꝓmissiōis:q; bethel ⁊ mōs ga
rizi.vbi abraā tūc mānebat erāt circa orientē illi⁹ terre ⁊ erat di
recte p mediū frōtiꝫ orientalī:pētapol'āt vbi nūc ē mare salsissi
mū ē'in cōfinio orientis ⁊ occidētis.s.in angulo nō g̃ recessit
ab oriēte:q̄si ꝯ occidētē venerit:lz recessit afronte orientis.p
uenies ad angulū orientis ille tm̄ angl'us magis videbaī emi
nē'ꝯ orientem mūdi q̄ꝫ frons media orientis terre iudee.⁊ p3
hoc q; nulla terra est magis orientalis in terrā chanaā q̄ꝫ pē
tapolis cum sit terminus orientalis terre illius.vt p3 nume-
ri.xxxiij.⌊ diuisi sunt alterutrū a fratre suo⌋.est sntia decur-
tata.⌊ diuisi sūt alterutrū⌋.i.alter ab altero.⌊ a fratre suo⌋.i.
frater a fratre:q; ambo frēs vocabanī:vt p3.s.in lra⌋.abra-
am habitauit in terra chanaā⌋.Dicīt terra chanaaz illa in qua
moratus fuit abraā nō accipiendo terrā chanaā p;o tota ter
ra occupata ab alīs septē ppl'is:⁊ isto mō accipiēdo nō solū
erat abraā in terra chanaā:sed ēt loth habitans in oppidis so-
domoꝝ.⌊ loth moratus est in oppidis circa iordanē:⁊ habi-
tauit in sodomis⌋.ex hoc videī q; illa oppida q̄ erāt circa ior-
danē nō erant in terra chanaā:accipiēdo spāl'r p;o terra pti-
nente ad illū ppl'm qui spāl'r vocabaī chananeus ⁊ erat vn⁹
de alīs qui spālia noia hñtes.gñal'r chananei dicebanī.Sz
tunc diceī q; hoc est cōtra dicta supra.s.q; chananeus habi-
tabat circa fluenta iordanis:vt patz numeri.iij.c. ¶Rñdeī q;
terra circa iordanē ⁊ mare ad chananeos spāl'r pertinebat:
sed potuit eē q; illud oppidū in quo mansit loth ptineret ad
ferezeos q; aliquā ptem hīent circa iordanez:erant enim isti
duo ppli se in cōfinis attingentes.iō supra dicebaī q; in die-
bus illis chananeus ⁊ ferezeus erant in terra illa.s.sil'habitan
tes. ¶Et habitauit in sodomis⌋.Judei.n.exponūt hoc ad ma
gnuz loth obprobriū.s.q; cū sciret sodomitas viros pessimos
esse ⁊ peccatores corā dño noluit diuertere ab eis ⁊ ideora-
tus eos peiorat⁹ est. ¶Catholici aūt doctores multū lau-
dant in ℔ loth.s.cū inter malos habitauerit malus nō est effe-
ct⁹:sed semp seruauit innocentiā ⁊ oēm cordis ⁊ carnis sue
mūdiciā.De hoc Gregorius in p̄mo moraliū.⌊ hoies autem
sodomite⌋.i.habitantes in sodomis.⌊ pessimi erant⌋.s.mali in
ter seipsos:vt p3:ezechi.xvj.c.hec fuit iniquitas sodome sore
ris tue superbia:saturitas panis ⁊ habūdātia:ociū ipsius ⁊
filiaꝝ eius ⁊ manuū egeno non porrigebāt.⌊ ⁊ peccatores
corā dño⌋.q̄stū ad infandissimū scelus.s.cōcubitū masculoꝝ
⁊ dñr pctores corā dño:q; publice hoc faciebant nec verecū
dabanī:vt p3.j.xix.c.qñ totus ppl's publice petīt a loth:vt
daret eis duos viros qui intrauerūt ad eū vt abuterenī eis:
⁊ sic p3.ysa.iij.c.pctm̄ suū:quasi sodoma p̄dicauerūt nec ab-
scōderūt:vel dñr pctores corā dño:q; vicīū sodomiticum est
vnū de tribus vitīs q̄ clamant ad deū:Effusio sanguinis:vt
patet supra.iij.c.vox sanguinis frīs tui clamat ad me de ter
ra.Scōm est defraudatio mercedis in mercenarīs.Sic hēī
Jaco.c.v.ecce mercces operioꝝ qui messuerunt regiones ve
stras q̄ fraudata est a nobis clamat ⁊ clamor eoruz in aures
dñi sabaoth itroiuit.Tertiū ē pctm̄ sodomitaꝝ:vt p3.j.xviij.
c.clamor sodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ multiplicatus est ⁊ pctm̄
eoꝝ aggrauatū est nimis ⁊ ab istis sodomitis q; erant quidā
infelix ppl's denoiank oēs tali vicio maculati ⁊ nō solū erat
hoc viciuz in sodomis:sed ēt in gomorra:adama:⁊ beboyn:
denoiaī tm̄ a sodoma:q; erat maior ciuitas inter illas. ¶Lir
ca p̄cedentia diceī q̄re dr̄ q; eo tpe chananeus ⁊ pharisēus
habitabant in terra illa. ¶Aliqui dicunt q; hoc dr̄ de tpe quo

abraam ⁊

abraã ⁊ loth ſepati ſunt ab inuicẽ: q3 cã ſeparatiõis eoꝝ fuerunt iſti duo ppli. ſ. q3 tñ coangustabant eos q3 nõ poterant manere ſil': ſed diuiſi: ſi aũt nõ premerent eos tñ poſſent ſil' habitare: ſed dõm q3 hoc nõ ſtat. ꝑmuz q3 iſtud non poſſet eſſe verũ ſi abraã ⁊ loth eſſent in terra illa i aliquo qõ ipſi poſſiderent tãꝫ ſuũ ⁊ eſſet paucũ: nam tunc illi ppli inter quos erant ⁊ nõ ꝑmittebant eis plus poſſidere cogerent eos recedere ab inuicẽ ⁊ tñ abraã ⁊ loth nihil in terra illa poſſidebãt neq3 paſſum pedis: ſed habitabant in ea tãꝫ aliena in caſul' ad hebre. xj. ⁊ actu. vij. c. ⁊ ꝓcio dato manebãt in illa ⁊ ſic nõ poterant coangustari cũ nõ hñent in quo ab hỹs ppliis artarent: ſed ipſi tñ de terra hñent q̃tũ vellent dato ꝓcio ſm q̃titatẽ terre quã acciperẽt. ¶ Scõo q3 hoc eſt ꝑ verba abrae q̃ ipſe dixit ad loth ad vitandũ iurgiũ: ecce vniuerſa terra coram te eſt. recede a me obſecro: g̃ nõ erãt coangustati cũ in tota terra poſſent habitare: nã hoc eſt dicere: ecce vniuerſa terra coram te eſt. i. in volũtate tua eſt habitare in quacũq3 ꝑte terre volueris. ¶ Tertio q3 dixit abraã ad loth. Si tu ad ſiniſtrã ieris ego dextrã tenebo. Si tu dextrã elegeris ego ad ſiniſtraz pergã: ⁊ ita tñ in ptãte abrae erat q3 irent quocũq3 vellent. g̃ nõ erãt coartati ab hỹs duob⁹ ppliis. ¶ Quarto p3 ex executione: nã loth elegit habitare in valle ſodomoꝝ ⁊ ibi habitauit ⁊ abraã voluit habitare in hebrõ ⁊ ibi habitauit: cũ g̃ poſſent habitare vbi vellent nõ erãt coartari. ¶ Quinto q3 ſi iõ abraã ⁊ loth ſepararent ab inuicẽ: q3 chananei ⁊ ferezei coartabãt eos in terra illa nõ ſeparent ab inuicẽ: ſed exirent de terra illa ⁊ habitarent ſimul in alia terra in qua hñent latitudinẽ cohibitandi cũ abraã diceret: ecce vniuerſa terra coram te eſt: ⁊ tñ nõ habuerũt poſtea ſil': g̃ cã receſſus ab inuicẽ nõ fuit q3 chananei ⁊ pherezei eos ꝑmerent ⁊ artarent neq3 pp hoc noiant iſti duo ppli: q̃ſi artarent abraã ⁊ loth vt nõ poſſent ſil' habitare. ¶ Al'r g̃ dõm. ſ. q3 noiant iſti duo ppli pp iurgiũ paſtorũ loth ⁊ abrae ⁊ p3 q3 ſtatim vt dictũ eſt facta eſt rixa inter paſtores gregũ abrae ⁊ loth ſubdit eo aũt tpe chanane⁹ ⁊ ferezeus habitabant in terra illa: ⁊ ita apparet pp cãm iurgiũ dictũ eſſe ⁊ ptinet hoc ad iurgiũ duplr. ¶ Primo q3 ſi cõtẽderent abraã ⁊ loth vel paſtores eoꝝ nõ erant ipſi iudices ad dirimendũ iſtã litem cuz eſſent vt pegrini in terra illa in qua nõ habebãt neq3 paſſum pedis. actu. vij. c. ⁊ iuriſdictio reſidebat penes oriundos de terra illa ⁊ quoꝝ erat terra ⁊ iſti erant chananei ⁊ pherezei: ideo lites iuditio aliquoꝝ de chananeis ⁊ pherezeis dirimẽde eſſent ⁊ cogerent abraã ⁊ loth cõtendere coram hỹs: iſtud aũt abhoiabile erat abrae: nã ſi eẽt aliqs fidelis iudex coram quo cõtenderent nõ eſſet tã difficile abrae cõtendere cũ loth iudicialr: ſed coram infidelibus iudicibus agende eſſent cauſe qõ valde turpe videbat abrae: iõ potiuſ voluit recedere a loth quẽ diligebat q̃ q3 eſſet ei occaſio litigãdi coram infidelib⁹ ſiue idolatris iudicibus. Sic apls j. cozin. vj. c. arguit cozinthios q3 ipſi fideles exñtes coram iudicib⁹ infidelibus litigarẽt dicens: q3 potius dcrent cãs ꝑdere ⁊ fraudẽ pati q̃ q3 fidelis fidelẽ coram infideli iudice cõueniat ¶ Scõo q3 ſi abraã ⁊ loth nollent cõtendere iudicialr coram infidelib⁹ ⁊ tñ inter ſe iurgia hñent venirẽ ad cedes ⁊ vulnera: ⁊ tũc iudices terre illius ad quos ptinebat nõ relinq̃re ſcelera impunita intromitterent ſe ad puniendũ delicta eoꝝ ⁊ forte ꝓuarent eos bonis aut durã aiaduerſionẽ in eos exẽcerent: maxie q3 alterius cultus erãt ⁊ peregrini. vñ ẽt ſi delicta eoꝝ nõ exigerent: hita ſolũ occaſione ꝓuarent eos bonis: vt aũt lb̃ euitarẽ vir prudẽs abraã voluit q3 ab inuicẽ recederent: ⁊ q3 cã maxime impellens erat: q3 inter tales iudices erãt dixit ſcriptura q3 chananeus ⁊ pherezeus hitabant eo tpe in terra illa. ¶ Sed q3 dictũ eſt q3 ideo receſſerũt ab inuicẽ ne cogerent coram infidelibus cõtendere q̃rẽ quo euitabãt iſtud: q3 idẽ manebat poſt ſepationẽ ab inuicẽ eo q3 in terra chanaã erãt ⁊ ſic inter infideles ⁊ coram illis cõuenirẽt in oibus cauſis. ¶ Dõm q3 euitabãt incõueniens: q3 nõ cõtenderẽt iã loth ⁊ abraã coram aliquo iudice infideli: nã cũ ſeparati eſſent nõ poſſent hñe cõtentionẽ cũ eẽt cõtentio inter eos pp ſimul habitare: q3 vero qlibet illoꝝ coram infideli iudice cõtẽderet ꝑ infidelẽ nõ erat incõueniens: q3 apls nõ arguit in hoc niſi fideles q̃ cũ aliis fidelibus coram infideli iudice contẽdebãt. j. cozin. vj. c. ſ. audet aliqs vr̃m hñs negocium aduerſus alteꝝ iudicari apud iniquos: ⁊ nõ apud ſanctos: ⁊ poſtea dr̃ ad verecũdiã vobis dico nõ eſt inter vos ſapiens q̃q3 q poſſit iudicare inter frem ⁊ frem ſuũ: ſed frater cũ fratre in iudicio cõtendit ⁊ hoc apud infideles: fratres vocant ibi fideles ⁊ ſic nõ arguit apls cozin. q̃ fidelis cũ infideli coram fideli iudice cõtendebant: ſed q̃ ambo litigãtes erãt fideles ⁊ iudex infidel': hoc nũc abraã ⁊ loth vitauerant: q3 diuiſi ab inuicẽ nũq̃ cõtenderẽt coram aliquo iudice. ¶ Scõo q3 ſeparati ab inuicẽ adhuc poterãt euitare iudiciũ coram infidelibus q3 aut quis iſtoꝝ cõueniret infidelẽ coram iudice infideli aut conueniret. Si ꝓmo mõ dupl'r poterat ꝓuideri: ꝓmo nõ cõueniendo vt ſi potius vellz abraã aut loth ſuſtinere dãnũ aut iniuriã inferri ab infideli q̃ cõuenire eũ coram infideli iudice: vt iſte honor deferret infideli. Sic inuit apls. j. cozin. vj. c. q3 potius dr̃ent pati dãna fideles q̃ litigare coram infidelib⁹ iudicibus. ſ. frater cũ fratre in iudicio cõtendit ⁊ hoc apud infideles: tã enim delictũ oino eſt in vobis q3 iudicia hẽtis inter vos q̃re nõ magis iniuriã accipitis: q̃re nõ magis fraudẽ patimini: ſed vos iniuriaz facitis ⁊ fraudatis ⁊ hoc fribus. Si aũt cõueniaꝫ fidel' ab infideli coram infideli iudice nõ eſt incõueniẽs aliqd q3 cõpent: q3 cõueniri pati eſt ⁊ nõ aliqd agere qui. n. cõuenit honorẽ defert iudici nõ q cõuenit: maxime: q3 oibus iudicibus ⁊ dñis infidelibus iubet deus ſubditos eẽ fideles q in terra eoꝝ cõmorant. prima. petri. g̃. c. ſubditi eſto te omni humane creature pp deũ ſiue regi q̃ſi ꝑexcelẽti ſiue ducibus tãꝫ ab eo miſſis: ⁊ tñ nõ intelligit õ regibus ⁊ ducibus xpianis: q3 qñ petrus loq̃bat iſta nullus rex erat xpianus. Sed oẽs infideles cuz eſſet in primitiue eccl'ie initio: ⁊ chriſtus dñs nr̃ dignatus eſt coram ꝑſide. i. pilato q̃ infidelis erat iudicari. ¶ Scõo nõ poterat excuſari: q̃ tũ ad ꝓcedẽs fidelis q3 ꝓueniebat infidelẽ coram iudice infideli. q3 ꝓſupponit q3 bonã cãm hñet: q3 al' nõ cõueniret aliũ: ⁊ tũc cõdẽnatio fieret ſup infidelẽ ⁊ nõ eſſet ignominia fideli: ⁊ tñ ꝑm⁹ modus melior eſt. ſ. q3 potius vellet fidelis dãna pati q̃ coram infideli litigare. ¶ Sed neq3 iſtõ eſt nece excuſari cũ apoſtolus iſtõ nõ culpauerit: ſed ſolũ qñ fidelis ꝑ fidelẽ hẽbat cãz coram iudice infideli. ¶ Quare dr̃ chananeus ⁊ pherezeus hitabant eo tpe in terra illa: nã videt q3 ſufficiebat dici chananeus tm̃ vel pherezeus: q3 ſiue eẽnt iſti in terra chananeoꝝ ſiue pherezeoꝝ iudicarent ꝑ infideles: q3 vterq3 ppliis erat infideliuz. ¶ Et confirmat q3 ꝓcedẽti. c. cũ pp abraã debuit fieri mẽtio de infidelibus dictũ eſt ſolũ de chananeis. ſ. chananeus aũt tũc erat in terra. ¶ Dõm q3 ẽt de vno tm̃ iſtoꝝ ppliꝝ fieret mẽtio ſufficeret ad lb̃ q3 abraã ⁊ loth recederẽt ab inuicẽ ne coram infidelibus iudicibus ppli illius cõtenderent: dictũ eſt tñ de vtroq3: q3 ambo iſti ppli hẽbãt iudices ad quos ptinebat cognoſcere de cauſis loth ⁊ habrae: iſtõ aũt eſſe poterat: q3 forte terra in qua nunc manebãt loth ⁊ abraã partiz erat in portione chananei ptim in portione pherezei ppli: vt ſi eſſet in limitibus ⁊ tũc ad iudices vtriuſq3 ppli ptineret de abraã ⁊ loth iudicare ⁊ tanto grauius eſſet eis q̃to plibus iudicibus ſubiacerent ⁊ hoc colligit inq̃ tũ dr̃ eo aũt tpe chanane⁹ ⁊ pherezeus hitabant in terra illa: nã nõ ſolũ dixit q3 hitabant in terra: ſed q3 in terra illa hitabãt. ſ. in terra in q̃ erant abraam ⁊ loth: vñ ad ambos ppliꝝ ptinebat ⁊ iudices ambozz ppliꝝ poterãt iudicare de cauſis abrae ⁊ loth. Cũ aũt dicebatur q3 ꝓcedenti. c. ſolũ dr̃ de chananeo q3 erat in terra ¶ Dõm q3 hoc dicitur: q3 terra illa in qua tunc abraam erat qñ illud dicit pertinebat ad ſolum populũ chananeum: iſta aũt pertinebat nũc ad chananeũ ⁊ pherezeũ ſimul: ideo ibi de ſolo chananeo dictũ eſt hic aũt de vtroq3: eſt tñ intelligẽdũ q3 tã hic q̃ ibi chananeus accipit vno mõ. ſ. pro vno de ſeptẽ ppliꝝ chananeoꝝ qui ſpecialiter vocat chananeus: ⁊ diſtinguit ab alijs ſex populis: ⁊ p3 q3 ponitur hic diſtinctus a pherezeis q ſũt vnus de ſeptẽ populis chananeoꝝ. ¶ Quere quare ſcriptura voluit hic ſcribere de iurgio qõ fuit inter paſtores abrae ⁊ loth. ¶ Dõm q3 fuit ꝑmo pp id qõ inde ſecutũ eſt: nã ſeparatio abrae ⁊ loth ab inuicẽ ſecuta fuit ex lb̃ ⁊ tñ narrare ſeparationẽ illã ptinet ad intentionẽ ſacre ſcripture cuius cauſe tãgent inferius: g̃ poni cãm ſepatõis huiꝰ fuit ꝓueniẽs ⁊ iſtõ eſt iurgiũ paſtoꝝ. ¶ Scõo fuit vt oñdat qõ remediũ poſuit abraã in hac re: nã ad viros prudentes ⁊ ſctõs ptinet cauere ꝑ futura vicia ne fiant: ⁊ q3 ex iurgio paſtoꝝ ſecutuꝝ erat iurgiũ dñoꝝ in quo pctm̃ eſſz: ideo abraã vir ſanctus atq3 prudens cauteiin hoc ꝓuidit faciẽdo ſepationẽ: ⁊ vt ſciat qõ ꝓuiderit ponit iurgiuz in quo prouidit. Tertio fuit ad intẽtionẽ nr̃am: nam dr̃ ad roma. xv. c. q̃cũq3 ſcripta ſũt ad nr̃am doctrinã ſcripta ſũt: vt per patiẽtiã ⁊ cõ-

A Qõ. 45. Cur dr̃ chananeus ⁊ ph erezeus nã vr̃ q3 ſatis erat alterũ noiare.

A Qõ. xlvj.

solationē scripturaꝝ spem hēamus: erudimur aūt in hoc facto q nō solū boni a malis psecutionē paciunt: lz ēt boni inter se ipsos inuicē affligunt: nam q boni a malis patiantur quottidianū est: iuxta illō multe tribulatiōes iustoꝝ. ps. xxxiij. q tñ boni inuicē sibi ipsis molestias inferrant videre⁹ fortassis mirabile t tñ verū est: t tale fuit hic: qz tā loth q̄s abraam iusti erāt: t tñ pastoribus abrae iurgantibus ꝯ pastores loth: t ecōtrario inferebat abraā molestias loth: t loth molestias abrae t tristiciā patiebant ambo: ita vt oporteret ab inuicē recedere. ¶ Quere⁹ quare dr̄ q dixit abraā ad loth ne q̄so, sit iurgiū inter me t te. ¶ Dōm q ponit ad notādā prudentiā abrae t virtutē: ptinet enim ad viz iustū t prudentē vt visa occasione mali statim ꝓuideat t nō dissimulet: qz in exordio pōt prouideri ꝯ mala ne fiāt: in ꝓgressu aūt eoꝝ nō pōt ꝓuideri. iō sic abraā cū esset vir sanctus atq prudēs cognito q pastores iurgati essent t hito qd ex hoc sequi possz statiz locutus est ad loth vt tolleret occasio futuroꝝ maloꝝ: ¶ Sed dicet q cū tam abrae, q̄s loth dānū sequeret ex iurgio pastoꝝ q̄re potius dicit q locutus est sup hoc abraā ad loth q̄s loth ad abraam: dōz q h fuit qz in veritate accidit q abraā loquere⁹ ad loth t nō loq̄re⁹ loth ad abraā. ¶ Sz dicet q̄re potius abraā locutus est ad loth q̄s, ecōtrario cū esset cā cōis. ¶ Dōm primo q forte fuit: qz ista rē prius agnouit abraā q̄s loth t ita prius locutus ē. ¶ Scdo pōt dici t melius q lz ambo sil' agnoscerēt vel loth priusq̄s abraā. nō loq̄re⁹ loth ad abraā: sed expectaret eius sniaz. Primo qz abraā erat dignior t maior statu q̄s loth. Scdo qz maior etate. Tertio qz erat abraā maior in cognatione. i. supior. s. frater aran pris loth. Quarto qz erat loth velut sub cura abrae t ad imperiū eius regebat: ipse. n. de aran siue charra eduxerat eū relicta alia cognatione vt secū ꝓficisceret in terrā chanaā in q̄ nunc erat t cū eo iuerat in egyptū atq descenderat p̄cedēti c. vñ in oibus seq̄bat loth ipm abraā tāq̄ filius prem. Quinto qz abraā prudētior erat t sciret melius quid opus essz pp reuerētiā: g̃ abrae expectaret loth qd ille disponēt: t ita abraam primo locutus est. ¶ Quere⁹ q̄re dixit abraā ad loth ne queso sit iurgiū inter me t te: nā vr̄ q nō dixerit cōuenīcter fuerat enim iurgiū inter pastores suos t nō inter ipos: iō debuit dici ne q̄so sit iurgiū inter pastores tuos t pastores meos. ¶ Dōz q abraā voluit suadere loth q recederēt ab inuicē vt tolleret iurgiū qđ in choatū erat t dixit eo mō quo melius poterat suadere: t dr̄ ne sit iurgiū inter me t te. q. d. nō poterit sistere istō iurgiū in pastoribus: sed neēe est q ad nos ꝓueniat: illi enim ꝓ rebus nr̄is cōtendūt: iō nos nec̄io cōtendem⁹: t h sigauit abraā cū dixit: ne sit iurgiū inter me t te t pastores meos t pastores tuos. q. d. nos ꝓtēdemus t illi cōtendent: tñ cōtentio nr̄a maior erit q̄s sua: qz illi pp nos cōtendunt. ¶ Scdo dixit hoc ad significādū maiorē cām sepationis ab inuicē: nā si cōtentio pastoꝝ cū eis sisteret t ad nos nō ꝓueniret nō essz magnū malū: t forte nō esset sufficies cā sepationis eoꝝ q se tā nimiū diligebant. Sed qz iurgiū futurū erat inter ipsos ꝓncipal'r fuit cā sufficiens ad recedēdū: qz nō poterat eis esse maius malū q̄s vt ibi ambo ꝓtenderent q tāta dilectione cōiuncti erāt. ¶ Sed q̄re q̄re dixit ne sit iurgiū inter me t te t pastores meos t pastores tuos noīando se t sua ꝓpriq̄s loth t res eius cū videat h esse indisciplinati viri: qsq̄ enim dz alios in locutione sibi p̄ferre hūc honorem eis dādo: sic apl's dicit ad roma. xij. c. honore vos inuicē p̄uenientes. ¶ Aliq dicūt q h fuit: qz abraā hēbat loth vt subiectū sibi: t vt filiū: iō loq̄bat ad eū tāq̄s ad minorē. ¶ Sz dōz q nō stat: qz lz alias abraā reputaret loth qūocūq̄z vellet cū de illo nō cōstet. Saltē in p̄nti certū est q nō reputauit eum vt minorē: sed vt eq̄lē: nā dixit ad illū fratres. n. sumus: t tñ fres dicūt eq̄litatē oīmodā: g̃ abraā vt eq̄lē illū noiauit: t nō vt minorē: cū tñ posset noiare illū cōsobrinū suū sicut erat t tūc vt minorē noiaret. ¶ Sz dōm q cā est pp q̄ndā vrbanitatis doctrinā: q. n. alīs honorē deferre volunt in bonis ꝓponūt alios sibi ipsis: in malis aūt ꝓponunt se alīs: qz sicut honor est de bono alteri plus tribuere q̄s sibi: ita t est honor de malo ei tribuere minus q̄s sibi t si sibi t alī culpā imponere dz: sibi maiorē iponat: alteri vo minorē: t qz aliqd noiari prius est plus hr̄e: ille q in malo ꝓpius noiat plus de malo accipit: abraā aūt volebat se t loth accusare. s. q, si sil' manerent cōtenderent qđ malū erat: iō voluit se prius noiare in cōtentione q̄s loth: t pastores suos priusq̄s pastores loth: q̄si plus mali t culpe de hac cōtētione ad se t ad pastores suos ptineret q̄s ad loth t pastores eius. ¶ Quere⁹ q̄re dixit abraā ad loth fres. n. sumus. ¶ Dōz q volebat abraā suadere loth q recederent ab inuicē ad vitādū iurgia: qz mala erant inter eos: t ad hoc dixit fres. n. sumus ac si diceret si ꝯ alios cōtendū esset q nō attineret nobis in cognatione nō esset tantuz malū. Sz nos sumus in tanta ꝓpinqtate cū fres sumus: iō valde mala sūt iurgia inter nos. ¶ Scdo dictū est ad oñdendū cām sue solicitudinis in h vt iurgiū caueret: nā statiz vt nouit abraā iurgiū pastoꝝ locutus est ad loth: t vt oñderet cām tante solicitudinis dixit: fres sumus. i. iustū est q totis curis cōtentiones de medio auferamus cū fratres simus ¶ Tertio fuit ad dandū cām eius qō suadebat: nā abraam suadebat loth q ab inuicē recederent: vt nō seq̄rent iurgia: q tñ recederēt ab inuicē durū erat cū tā nimiū se diligerēt t tā grata esset eis cohitatio: pp qō nō dēbant recedere ab inuicē nisi pp aliqd qō esset valde magnū t istō erat iurgiū inter eos cū essent fres: deterius enim valde erat iurgia fieri inter ipsos q fres erant q̄s sponte ab inuicez recedere t carere ea voluptate q̄ in cōicatione est. ¶ Quere⁹ quō erat verum qđ dixit abraā fres enim sumus: nā nō erāt fratres abraā t loth. ¶ Dōm q nō erant fres. i. filij eiusdē p̄is aut mr̄is cuz potius loth esset filius arā fris abrae: tñ verū dicebat abraaz fratres sumus: qz ex modo loquēdi recipit ista ꝓpositio tāq̄ vera in sacra scriptura: tribus eniz modis vt Hiero. dicit sup mathe. vocantur fres: natura vt esau t iacob: cognatione vt abraā t loth: gente: vt oēs hebrei. Prius. modus accipiēdi ē fm rigorē: hos enim ꝓpe vocamus fres q natura sic vocant. i. natiuitate. s. qz ex eodē pre aut mre nati sunt: t ab hoc mō ceteri vocant fres: nam fribus competit equalitas t amor pp esse ab eisdē parentibus: vt dr̄ lib. ethi. ceteris vero pp eq̄litatē t affectū quēdā attribuit q fratres dicant lz non sint. ¶ Scdo mō fratres dicunt cognatione. s. qui ꝓpinqui sunt in aliqua cognatione: t sic Hieron. voluit q abraaz t loth vocarent fres. erat enim loth filius fratris abrae qđ erat in magna ꝓpinqtate ei attinere sic ēt sarra dicebat soror abrae vt ambo vocarēt fres: nā. j. xx. c. dixit vere soror mea est: erat tñ filia fris sui arā t vere soror loth: t hoc mō in nouo testō vocant fres t sorores xp̄i: vt mathe. xij. c. cū dixerūt viri nazareni de xp̄o nōne hic filius fabri est: nōne mater eius Maria dr̄ t fres eius iacobus t ioseph t symō t iudas: t sorores eius nōne oēs apud nos sunt t mathe. xij. c. dr̄. ecce mater tua t fratres tui sunt foris: t tñ isti nō erant fres aut sorores xp̄i: qz mater sua non ꝓcepit neq̄ peperit aliquem nisi bñdictissimū Jesum: t iudei maxie de vrbe nazareth clare h nouerāt cū dña nr̄a semp inter eos ꝓuersata esset: t ibi nata neq̄ in hoc poterant dubitare sicut inuocādo Jesum filium ioseph: nā lz nō esset verum satis verisimil'r iudei in hoc decipiebant cū dña nr̄a desponsata esset ioseph t cohabitaret ei t post cohabitationē nasceret xp̄us rōnabil'r putabant illum fuisse filiū ioseph q̄uis nō erat: sed ō alīs nō erat sic: nā nō peperit eos dña nr̄a: sed sorores eius t h manifestuz erat oibus nazarenis: qz tñ erāt filij sororū eius vocabantur fres eius. i. xp̄i filij eius. Et pz q ista esset intentio illoꝝ q dabant fres xp̄o: nā h idē in nouo testō affirmāt apl'i qui recte t sancte de xp̄o sapiebant. Sic apl's dicit ad gala. j. c. alioꝝ apl'oꝝ vidi neminē nisi Jacobū frem dñi. vbi certū est accipi frem. i. cognatum t nō vere fratrē: ita igit nazareni intelligebāt cuz dabāt fres xp̄o: nam si acciperent ꝓprie xp̄i fratres. i. filios mr̄is eius qđ falsum esset nō diceret apl's aliquē fratrem dñi cū nullū haberet. Isti qui sūt ꝓpinq vocant fratres translato vocabulo a veris fratribus: qz sic illi maxime cōiuncti sūt in descendendo ab aliquo: ita isti multā coniunctionē t ꝓpinqtatē hñt. ¶ Tertio mō dicūt fratres gēte vt oēs hebrei. Sic accipit leui. xxv. c. s. si pauptate cōpulsus vēdiderit se tibi frater tuus. s. hebreus, t deut. xv. c. dr̄ cū venditus fuerit tibi frater tuus hebreus aut hebrea. t deut. xxiij. c. dr̄ nō feneraberis fri tuo ad vsurā pecuniā neq̄ fruges neq̄ q̄libet aliam rem: sed alieno: fratri aūt tuo absq̄ vsura quod indiget comodabis. vocāt ibi fratres oēs iudei: alieni vocant q erāt gentiles vel de gentilitate cōuersi. leui. xxv. c. nā illis cōcedebat dari ad vsurā t hri in seruos. Et nō soluz vocabant fres inter se oēs iudei q descendebant de stirpe Jacob: sed ēt gñaliter oēs filij abrae vel ysac: t posteri eoꝝ vocāt fratres. Sic accipit deut. c. xxiij. nō obhoiaberis idumeū: qz fr tuus est. t tñ idumei

A Qō. xlvij. Cur dixit abraam ad loth. Ne q̄so sit iurgiū inter te t me.

B

A Qō. xlij.

A Qō. xlix. Cur dixit ne sit iurgiuz inter me t te t pastores meos t tuos.

Qō. l. cur abraā dixit ad loth fres sumus

Qō. li. An verum erat q abraaz loth esset fres.

tñ idumei nō erant de gente iudeoꝝ:sed alia gens erat multū distincta:qz tñ idumei descendebant de esau q erat frater iacob.j.xxv.c.dñr idumei frēs iudeoꝝ.Isti in hebreo tertio mō dicunt fratres p deriuationē a primis:qz sicut illi imediate ab aliquo vno z eodem descendūt:ita z oēs qui de eadem gēte sunt descendunt ab aliquo vno:sed distantius ideo minus ppie vocant frēs q̄z qui sunt in scdo mō. ¶Quarto mō vocant frēs.s.oēs xpiani inter se.Sic accipit Jacobi.j.c.si frater z soror nudi sunt z indigeant victu quottidiano.i.si vir fidelis aut mulier fidelis:z.j.cozin.c.vj.dr.sed frater cuz frē iudicio cōtendit z hoc apud infideles.i.xpianus cuz xpiano cōtendit coꝝ iudice infideli qō turpe reputat apl's z qñ apl'i vocant frēs eos qbus scribunt aut qbus loquunt h mō accipiunt. ¶Istū modū accipiendi frēs nō hūit vetus testamētū:sed xps introduxit illū math.xxiij.c.oēs aūt vos frēs estis rō aūt huius é:qz fribus duo ppetunt.s.equalitas z amor z vtrūq; ex eadē radice:qz enim ab eisdē sūt z nō est vnus ab alio cōpetit eis eqlitas:si enim vnus esset ab alio cōpeteret eis inequalitas dignitatis z honoris.Sil'r qz sūt ab eisdem cōpetit eis amor cōicant enīz vnitate nature in accipe ab eo dē z amor venit ab idēptitate:qz amicabilia q̄ ad alterꝝ venerunt ex amicabilibus que ad seipsum:vt dicit li.ix.ethi.iō illi qui ita se diligunt aut diligere debent sicut fratres iuste vocabunt fratres.sed xps voluit q oēs fideles valde se diligerēt Joā.xv.c.hoc est pceptū meuz.vt diligatis inuicē sicut dilexi vos. ¶Ex alia ēt rōne possunt fideles vocari fratres.Sunt eni fratres filij eiusdē pris:ita omnes fideles sūt filij eiusdem pris:nā hūc xps dedit eis prez z nō aliū z ab hac rōne iussit vt fratres vocarentur mathe.xxiij.c.oēs aūt vos frēs estis z prez nolite vocare vobis sup terrā.vnus eni est pater vester q est in celis:z ita pm istos qnq; modos inuenimus vocari frēs in scriptura:vñ vez dixit abraā ad loth fratres sum⁹:qz erāt scdo mō. ¶Quereꝝ quare dixit abraā ad loth ecce vniuersa terra coꝝ te est recede a me obsecro. ¶Dom q abraā voluit prouidere p̄ iurgia ne inter eos nascereꝝ z q̄putauit nō posse alr vitari nisi ab inuicē separarenꝝ dixit recede a me sed cū dixit ecce vniuersa terra coꝝ te é pp duo dixit. ¶Primo ad significādū possibilitatē z ēt facilitatē sepationis:naz poterat dicere loth quo recedemus ab iuicē:qz si recesserim⁹ alter nr̄m nō hēbit vbi habitet:z hoc potissime videbaꝝ ō eo cū diceret ei recede a me:vt aūt apperet facilitas recedēdi oñdit ei copiā locoꝝ ad manēdū dicēs:ecce terra coꝝ te.i.in tota terra quā vides potes hitare:z sic nō hēs vnū tñ locū:sz multa.Scdo dictū fuit ad significādū electionē:volebat enīz abraā dare loth facultatē eligendi de terra qō vellet vt in reliquo maneret ipse vt statiz z seqr̄:ad hoc dixit ecce vniuersa terra coꝝ te est.i.qcquid volueris de terra eliges.Ista aūt terra vniuersa de qua dr̄ nō est totus mūdus:nā nō erant hitaturi p diuersas ptes orbis:sz dr̄ vniuersa terra.s.terra chanaā:nā i hac sola licebat abrae hitare:qz ō tra caldeoꝝ iusserat deus recedē:z postea de charra mesopotamie:vt veniret in terrā chanaā quā ipse ei mōstrabat:g̃ nō licebat abrae de illa exire sine mādato dei:vñ de ista terra intelligebaꝝ z nō ō alijs ptibus orbis:qz cū nō liceret abrae ire ad aliā neq; volebat q loth ad aliā iret. ¶Et adhuc nō intelligebaꝝ de tota terra chanaā put in ea erāt septē ppli chananeoꝝ.Sz de illa portione terre que erat iuxta eos.nam nō pambulauerat abraā totam terrā chanaā vt de tota illa loquereꝝ:z apparet hoc ex electione loth :qz dicitur in lra eleuatis itaq; oculis vidit oēm circa regionē iordanis:z ita nō elegit nisi id qō iuxta se erat z qō videre poterat. ¶Quereꝝ quo erat verus q vniuersa terra erat coꝝ eo.i.q possz hitare vbi vellet.Aliqs dicet q erat:qz q̄libet ptem terre chanaā hēbat liberaz ad h q vbi vellet posset hitare:z hoc est qz q̄libet partem terre illius hēbant abraā z loth. ¶Sed dom q nō stat:qz nō solū nō habebāt q̄libet ptem terre illius.Sed nullā ptem habebant:qz in tota terra chanaā nō hēbat abraā neq; vnū passū pedis:sed erat tota terra chananeoꝝ actu.vij.c.z hitabat in ea abraā sicut in aliena ad hebre.xj.c.iō nō poterat ibi abraā aut loth hitare vbi vellent nisi forte emerēt aliqd de terra tñ neq; emerunt ibi aliqd:qz abraā nūq; aliqd emit nisi agrum ephrō ethei ad sepelliendū mortuos suos.j.xxiij.c.ad hitandū aūt z colendū nūq; emit terram aliq; vt oñsum est supra xxv.q.vsq; xxiij.z iō in q̄cūq; pte terre chanaā hitaret abraam:qz erat vt peregrinus z vt in terra aliena. ¶Dom g̃ q abraā z loth nō hēbant aliqd ppriū in terra chanaam neq; vnū passum pedis tñ hitabant vbi volebant:qz precio dato pmittebant eis chananei hitare vbi vellent:z ita dicebat nūc abraā:ecce vniuersa terra coꝝ te est.i.poteris hitare vbi volueris:qz a chananeis poteris accipe p pcio q̄cūq; ptem volueris:z ibi hitabis z hoc mō intelligit electio quā abraam dabat loth q eligeret q̄cūq; ptem vellet:qz vbiq; poterat hitare accipiendo terrā illā a chananeis p pcio. ¶Sed dicet quō dabat abraā electionē loth z tātā libertatē in eo in quo ipse nihil hēbat. ¶Dicet q intelligit non q q̄libet ps terre esset libere ipsius loth vel q aliq; eius posset dare abraā cuz nullā hret:sed dabat electionē de eo q poterat:chananei eni terrā illā satis latā p pcio pcedebant peregrinis hitandaz z totū vsum fructū eius sicut vsq; nūc fecerant cōcedendo ei z loth:nunc vero cū separarenꝝ forte aliq; ptem terre vellet cōducere loth a chananeis z illā eādē vellet cōducere abraā offerendo plus pcij:z ita nō posset hre loth qō vellet:istam g̃ ptātem cōcedit abraā loth.s.q conducat a chananeis q̄cūq; ptem terre voluerit:qz illā nō cōducet ipse:z qz q̄cūq; vellz loth poterat velle abraā z in ea impediret ipm:dixit ecce vniuersa terra coꝝ te est.s.in q̄cūq; pte terre poteris hitare conducēdo eā a chananeis:qz ego te in hoc nō impediaz:z h ēt modo cōcedit ei electionez.s.qz nō cōpetet cū eo in eo qō ille elegerit. ¶Sed dicet aliq; q ista lra plus significat.s.plenam libertatē accipiēdi q̄cūq; ptem terre vellet.s.qz forte nō erat illa terra tota occupata:qz nō hitabaꝝ z possz eligere hitare vbi vellet z illud efficereꝝ suuz. ¶Dom q nō stat qz si tal'r se hret terra illa q nō esset hitata neq; occupata efficereꝝ pmi occupantis z ita abraā z loth possent efficere suam magnā ptem terre chanaā.Sed falsum est qz neq; vnū passum pedis hre potuerūt de illa actu.g̃ tota erat occupata z ptinebat ad spāles dños vñ nō possent isti hitare in ea sine pmissione dñoꝝ terre illius z h significaꝝ ad hebre.xj.c.s.q hitauit abraā in terra repromissa sibi tāq; in aliena in casulis z significaꝝ q iō hitabat in casulis q̄si nesciret q̄to tpe placeret dñis illius terre q ibi esset z ita dato pcio ex pmissione chananeoꝝ hitabant abraā z loth in terra illa z nullā aliaz ptātem hēbant hitandi nisi q̄tā eis cōcederent chananei p cio dato:nā si libere potuissent accipe quā ptem vellent non emisset abraā ephron etheo agruz in quo sepelliret sarram z mortuos suos q̄dringentis siclis.j.xxiij.sed accepisset agruz illū vel aliū z tñ nullū accepit:sed emit illū g̃ nullā ptem terre liberā inuenit in qua velut in sua sepellire possz mortuos suos:z ita dom est de terra ad hitandū z colendū z ad pascua q nullā ptem hēbant abraā z loth in terra chanaā nisi quā accipiebant a chananeis pcio dato vel precibus:g̃ ptās eligendi quā dabat abraā ipsi loth nō intelligit nisi sicut sup̄ .s.q nō impediret ipz in cōducendo ptē illā quā vellet de terra cōducere a chananeis sic dctm est. ¶Quare dixit abraā loth recede a me obsecro:qz poterat recedere abraā a loth z nō oporteret rogare eū q recederz ab ipo. ¶Aliqs dicet q volebat abraā manere i loco illo in quo nūc erat z q nō eēt cū eo loth:z ad h oportebat q recederet loth iō debuit abraam rogare loth q recederet ab eo.Dom q nō stat qz abraaz dedit ptātem loth eligendi vbi vellet esse z q si ille eligeret ptem dextram accipet abraā sinistram:z si loth eligeret sinistrā acciper abraaz dextrā:vt pz in lra z tunc si eligeret loth terrā illā i q̄ nunc erat abraā exiret inde abraā:g̃ nō dicebat h abraam vt maneret ipse in terra illa z recederet inde loth. ¶Scdo pz qz si hoc vellet abraā cū loth eligisset terrā aliaz .s.circa sodomā mansisset abraā in ista terra in q̄ nunc erat:sz nō mansit in ea:imo iuit in hebron:vt pz in lra:g̃ nō dixit h vt recederet inde loth z maneret ipse ibi. ¶Sed dom q dixit h abraā pp duo primo ad suadendū loth sepationē ab inuicem:nā dato q abraā recederet nunc a loco in quo erant ipse z loth nō recederet:qz sil'r recederet inde loth z seqr̄eꝝ abraā z ita nō recederent ab inuicē:sed manerent simul vbi cūq; essent z qz nō poterant recedere ab inuicez nisi vellent ambo idē z abraā hoc volebat:ideo suadenduz erat ipsi loth vt hoc vellet z istud fecit orādo vt recederet ab eo.i.vt velrecederet ab eo vel nō sequereꝝ eum inde recedentē. ¶Scdo fuit ad dandū electionē:nā statiz in lra sequit quō dixit abraam q eligeret ad quā ptem vellet ire loth siue ad dextram siue ad finistrā:z qz ille qui eligeret pmo accipet locū hitationis q̄; alius dr̄ ad loth q recedat.i.accipiat pmo ptem quaz

A Qō.lij. cur abraaz dixerit ad loth ecce vniuersa terra coꝝ te est recede a me obsecro.

A Qō.liij.

B Qō.liiij. Quō abraaz dabat electionē rei q̄ nō erat sui iuris.

C

D Qō.lv. Cur abraā rogauit lotb vt recederet ab eo.

voluerit ⁊ tunc abraã acciperet aliã.si aũt ecõtrario diceret ego recedã a te significaret q̃ abraã eligeret accipiẽdo p̃mo locũ hitationis. ¶ Tertiũ põt addi q̃ fuit ad suadẽdũ loth q̃ hoc vellet:q̃ erat ei valde duꝛ.erat enim vtriq̃ duꝛ recedere ab altero:q̃ cognati erant ⁊ dulciter ꝓuersabant ⁊ ambo soli erant in regione hac ꝑegrini de cognatiõe hac q̃ẽ redderet dulciorẽ cõuersationẽ:erat tñ durius loth recedere ab abraã q̃ abrae recedere a loth qñ pl'a bona recipiebat loth exista cõuersatiõe q̃ abraã:q̃ loth erat minor:⁊ q̃si sub ꝓtectione abrae q ⁊ dirigebat eũ ⁊ res eius tollens ei curas gubernatiõis reꝛ familiariũ:abraã aũt nihil hoꝛ accipiebat ex cõuersatione| loth nisi q̃ delectabant cohitando: iõ durius esset loth recedere ab abraã q̃ ecõtrario:ꝑ qõ abraã voluit suadere loth q̃ recederet ab eo qõ vsq̃ nunc nõ fecerat:sed potius sequebat eũ quocũq̃ ibat sicut de terra caldeoꝛ secutus fuerat eũ in hãc terrã chanaã ⁊ de terra ista egyptum ⁊ postea de egypto cũ eo fuerat huc reuersus:ista aũt suasio fuit rogãdo q̃ recedẽ vellẽ ab eo.i.cõsentiret separari. ¶ Quare q̃re dixit abraã ad loth si tu ad sinistrã ieris ego dextram tenebo si tu dextrã elegeris ego ad sinistrã pgã. ¶ Dõz q̃ significat in h̃ electio quã dedit abraã loth vt accipet loth quã ptem vellet ⁊ q̃ abraã nõ occuparet illã. Dedit aũt abraam loth ptãtem eligendi. ¶ Primo ex quadã necitate vt suaderet qõ volebat:nã abraã:volebat q̃ separarent ipse ⁊ loth h̃ aũt nõ volebat loth:⁊ si abraã diceret ego volo morari in tali ꝑte ⁊ tu morare in tali diceret loth q̃ nolebat:imo q̃ illã ꝑtem volebat quã abraã vt nũq̃ cũ venirẽt in discessione quã volebat abraã:vt ĝ suaderet abraam qõ volebat loth debuit dare ei ptãtem eligendi vt nõ eẽt ei locus dissentiẽdi. Scõo fuit q̃ ex vrbanitate ita facere debuit:nemo eniz sibi ipsi honorẽ aut bonũ ascribere dz:sed alijs in re cõi vel inq̃tuz alio cõicat ⁊ q̃ in accipiendo hunc vel illũ locũ ad hitãdũ cõueniebãt vel cõicabãt abraã ⁊ loth debuit abraã ex vrbanitate tradẽ ptãtem eligendi loth. ¶ Tertio q̃ vt dr̃ dz qui maioꝛ est diuidere inter se ⁊ minorẽ ⁊ ius eligẽdi ꝓcedere minori: erat aũt abraã maioꝛ ⁊ dignioꝛ.iõ ipse debuit diuidere q̃ ad istam vel ad illã ptẽ iret vel hitaret vnus vel alius: ⁊ debuit cõcedere ipsi loth tãq̃ minori quã ptem vellz: ⁊ tñ prima rõ est efficacioꝛ in hõc. ¶ Quare q̃re dixit abraã si tu ad sinistrã ieris ego dextrã tenebo. ¶ Dõm q̃ in h̃ significant duo .s.ius eligendi ⁊ ꝓpinquitas hitationis. Primũ enim supra tactũ est scõm hic dicimus: ⁊ h̃ q̃ lz nõ manerẽt simul abraã ⁊ loth sic ꝑus:nõ tñ longe ab inuicẽ recederẽt. ¶ Et h̃ duo signãt ꝑ dextrã ⁊ sinistrã ꝑꝑ duo q̃ eis ꝓpetũt.ꝑmũ'ẽ opposito.scõm vicinitas.oppõ qdẽ q̃ dextrũ ⁊ sinistrũ opponũt sic añ ⁊ retro: ⁊ ẽ sensus q̃ si loth vellz dextrũ abraã sinistrũ.i.nõ vellet illud qõ loth:ſz oppositũ ⁊ ita nõ se ipedirẽt:vicinitas aũt signatur:q̃ manus dextra ⁊ sinistra sunt ꝓpinque: ⁊ ita hitatiões abrae future erãt ꝓpinque: ⁊ hoc dixit abraã:q̃ diceret loth quõ ego recedã a te:q̃ cũ solus sim in regione ista oppment me chananei ⁊ venient sup me multa incõmoda: neq̃ hẽbo auxiliatorẽ.Dicit ad hoc abraã nõ erit sic:q̃ non longe recedã a te:sed erimus sicut manus dextra ⁊ sinistra: q̃ vbicũq̃ fueris ego ero vicinus tibi sicut dextra sinistre: ⁊ ecõtrario: ⁊ ita fuit q̃ adiuuit eũ in bello q̃ttuoꝛ regũ cõtra reges q̃nq̃ sodomoꝛ sequẽti.c. ¶ Sed dicet sicut abraã dixit de dextra ⁊ sinistra q̃re nõ dixit de ante ⁊ retro. Dõm q̃ sunt sex dr̃ie positionis ante ⁊ retro:surſuz:deoꝛsuz:dextroꝛ sum:sinistroꝛsum:due istaꝛ nõ poterant h̃ accipi.s.surſum ⁊ deoꝛsum:q̃ hitatio erat in terra in supficie eius ⁊ nõ est aliq̃ hitatio supra terrã:alia infra terrã:nisi distinguamus hitatio nẽ nr̃am ⁊ dãnatoꝛ qui inferna possident. Manent aũt q̃ttuoꝛ positionis dr̃ie: ⁊ de duabus eaꝛ.i.dextro: ⁊ sinistro dixit abraã ⁊ nõ de ante ⁊ retro: ⁊ hoc q̃ vt aliq̃ putãt nõ poterant ire ante ⁊ retro cũ essent in ꝑte maxie anterioꝛi.i.oriẽ tali terre chanaã:poterant tñ ire dextroꝛsum ⁊ sinistroꝛsum: iõ istas duas ꝑtes noiauit abraã. ¶ Sed dõm q̃ nõ stat:q̃ ẽt poterat noiare abraã ante ⁊ retro:q̃ dato q̃ essent nunc in ꝑte maxime oꝛientali terre chanaã:poterat alter eoꝝ declinare ad ptẽ occidentalẽ q̃ erat retro ideo istud videt factum fuisse:q̃ elegit loth loca sodomoꝛ q̃ erant ad oꝛientẽ: ⁊ abraam venit ad vrbẽ hebron:ad ilicem mambre qõ erat ad ptem magis occidentalẽ ⁊ cõtra meridiẽ. ¶ Sed dõz q̃ nõ distinxit abraã nisi dextrũ ⁊ sinistrũ:q̃ volebat significare q̃ cõcedebat electionẽ loth quã ptez terre vellet: ⁊ ad hoc satis erat distingui dextrũ ⁊ sinistrũ:ac si diceret si tu volueris vnam ptẽ ego accipiã aliã: ⁊ vsus est verbis vulgariũ:nã ipsi ꝑtes istas duas dr̃ias positionis distinguũt q̃ alias ꝑ duas partes corꝑis notas in eis. ¶ Quere q̃re abraã ⁊ loth ab inuicẽ recesserũt. ¶ Dõm q̃ fuit ꝑmo ꝑ iurgia:nã inceperãt oriri iurgia inter pastoꝛes ipsoꝝ que peruentura erant vsq̃ ad ipsos sicut dixit abraã ne queso sit iurgiũ inter me ⁊ te ⁊ q̃ inter eos fieri ꝓtentionẽ erat incõueniẽs debuerũt potius ab inuicẽ recedere. ¶ Scõo q̃ habũdanter eis vita esset vt victus diuisim exãtibus:hẽbant enim armenta multa ⁊ greges: ⁊ simul hitarent nõ erat habũdantia pascuoꝛ ⁊ aquaꝛ pecoꝛibꝰ amboꝝ:cũ vero recederẽt ab inuicẽ hr̃et q̃q̃ illoꝝ copiã:iõ fuit eis cõueniens diuungi:lz nõ intenderint h̃ ipsi ꝑpal'r:imo cauere iurgia. ¶ Tertio fuit ex intentiõe dei vt maneret abrae ⁊ semini eius tota terra chanaã. Deus enim ꝑmisit abrae ⁊ semini eius totam terrã chanaã:nõ erat aũt loth de semine abrae cũ nõ esset filius eius.iõ nõ erat loth ne q̃ semen suũ hiturus ptẽ terre chanaã:hũit tñ loth duos filios.s.moab ⁊ amon:ex qbus fuerũt due gentes.s.amonite ⁊ moabite,ꝙ.xix.c. ⁊ sunt terre q̃s ipsi ꝑ'auerũt.iõ debuit deus separare loth ab abraã ne forte filĩ loth inciperent possidere terrã chanaã aut q̃ndã eius ptem:q̃ cũ totã terrã chanaã deus ꝑmisisset semini abrae neẽ erat q̃ in reditu de egypto pugnarent hebrei q̃ erãt de semine abrae ꝓ amonitas ⁊ moabitas ad expellendũ eos de terra ⁊ occiderent eos qõ erat incõueniens:nã deus vetuit isr'litis pugnare ꝓ moabitas ⁊ amonitas in trãsitu.deut.ij.c.debuerunt ergo separi:vt nõ manerẽt in terra chanaã:sed foꝛis extenderenẽ in ꝑp'os quod ⁊ factũ est:ad qõ ꝑ fuit q̃ loth eligeret ptem terre sodomoꝛ vt postea dicetur. ¶ Quere ad qd scriptura fecit mentionẽ de sẽpatione abrae ⁊ loth. ¶ Dõm q̃ fuit ꝑmo ad reddẽdũ cãm eoꝝ q̃ dicunt sequẽti.c.de bello abrae ꝓ quattuoꝛ reges in quo liberauit loth ⁊ res suas ⁊ q̃nq̃ reges sodomoꝛ ⁊ res suas. ⁊ tñ nõ potuisset illud dici de abraã nisi ꝓcessisset q̃ sẽpati fuisset loco:nã si maneret simul vt prius nõ posset sic liberare abraam loth cũ nõ possit capi loth ⁊ res sue q̃n caperet abraã:q̃ erat vt vna domus ⁊ vna familia:nunc vero cũ locis distarent potuit h̃ accidere loth ⁊ q̃ nõ ꝓueniret ad abraã: ⁊ sic postea posset iste liberare captos ab hostibus. ¶ Scõo fuit ad maioꝛẽ gl'iaz abrae:nã si nõ fuisset ipse diuisus a loth aut nullo mõ ipse pugnasset ꝓ quattuoꝛ reges aut nõ sicut nũc pugnauit:sed al'r: ⁊ tñ ex ista pugna ꝓ quattuoꝛ reges hũit abraã magnã gl'iam ꝑ illud:q̃ si abraã ⁊ loth simul manerent.aut morarentur ambo in locis sodomoꝛum aut non: si nõ morarentur ibi nõ ptineret ad abraã q̃ quinq̃ reges sodomoꝛum ducerentur captiui cũ nõ essent de cognatiõe eius neq̃ ipse habitaret in terra eoꝝ: nam ⁊ nunc nõ fecit aliqd ꝓpter illos:sed ꝓpter loth qui captiuus ducebat:vt patz sequẽti.c. Si autem loth ⁊ abraam simul morarentur in terra sodomoꝛ esset primus impetus pugne cõtra terrã illam: ⁊ tunc abraã deffenderet se ⁊ deffendendo se reppelleret reges quattuoꝛ: ⁊ quia simul se deffenderent quinq̃ reges sodomoꝛum'ex quoꝛum parte erat abraam esset omnium illoꝛum victoria simul:nunc vero:quia abraam nõ habitabat cũ loth ⁊ capti erant quinq̃ reges ab hostibus ⁊ cum eis loth abraam qui alibi habitabat ſuperuenit armatis copijs ⁊ fuso exercitu quattuoꝛ regum liberauit reges quinq̃ captiuos excussitq̃ ꝓdam de manu quattuoꝛ regum quod ad singularem eius gloriam fuit. ¶ Tertio fuit hoc ad instructionẽ nostram quã principaliter intendit sacra scriptura:ad roma. xv.c.vt nõ iudicemus malum esse quod sancti viri aliquãdo ab inuicem neq̃ possent salua caritate cohabitare in quo ali qui ambos vel vnum eoꝝ accusarent. Sz nunc ostendit nobis sacra scriptura q̃ duo viri sancti loth ⁊ abraam qui ꝑ us:cohabitabant nõ potuerunt commanere quin lites inter eos fierent: ⁊ tñ in hac separatione neuter eoꝝ fuit culpabilis:quia iurgia nõ fuerunt per eos suscitata:sed per pastoꝛes eoꝝ q̃ etiam postea ipsi nõ conpescerent ea neutrius eoꝝ culpa fuit:quia natura reruz repugnabat:vt fieri posset possidentibus eis tantam multitudinem pecoꝝ q̃ in terra angusta simul pascentur:vnde nõ fuit alius modus prouidendi cõtra lites nisi discessus ab inuicem. Nec mirum q̃ inter abraam ⁊ loth viros veteris testamẽti plura possidẽtibus occasione rerum familiariuz discessio fieret ⁊ lites:cum inter

paulum

E Qõ.lvj. Cur dr̃ si tu ad sinistraz ieris ego ad dextraz ⁊c.

A Qõ.lvij.

B Qõ.lviij Cur abraã nõ noiauit añ ⁊ retro sic dextraz ⁊ sinistraz.

Qõ.lix. cur ab... az ⁊ lo... abitu... receſſe...

Qõ.lx. Cur scri... ptura fe... cit men... tionẽ de ſepatiõe abrae ⁊ loth.

paulū ⁊ barnabā viros sanctissimos noui testamēti nihil tē-
porale possidentes quos spiritus sanctus speciāl'r elegerat:
⁊ in opere p̄dicationis simul esse iusserat actu.xj.c.fuerit fa-
cta discessio occasione cuiusdaꝫ Joānis qui vocabaī Mar-
cus.isti enim paulus ⁊ barnabas electi a deo assumpserunt
secum ioānem qui dicīr marcus actu.xīj.c.qui aliquandiu p̄
seuerauit cum eis.Deinde in pamphilia reliquit eos nollens
ire cum eis in dozben post aliquantum tempus reuersus est
ioānes ad eos:paulus aūt nollebat recipere ioannem ⁊ ro-
gabat barnabam vt nō reciperent euꝫ:quia recesserat ab eis
barnabas autem volebat recipere ⁊ recipiebat eum: ⁊ in tan
tuꝫ res hec peruenit ꝙ discensione inter eos facta barnabas
⁊ paulus discesserunt.nā barnabas assumpto eodem ioan-
ne nauigauit cyprꝫ:paulus vero electo silla perambulabat
syriaꝫ.actu.xv.c.vt,ergo in hȳs ⁊ similibus nō iudicaremus
aliquem virum sanctum reprehensibilem eo ꝙ inter sanctos
interdum discessio fiat placuit deo vt isti duo viri sancti ab in
uicem discederent. ¶ Sed queretur quomodo abraam vo-
luit secum ducere loth filium fratris sui in terram chanaam:
nā hoc erat sibi ad impedimentuꝫ ⁊ contra promissionē quā
deus ei fecit:naꝫ promisit deus abrae ⁊ semini eius dare ter
ram chanaam possidendaꝫ.loth autem nō erat de semine a-
brae:ideo neq̄ ipse neq̄ filȳ sui possessuri erant terram cha-
naam:nō igitur debebat venire cum abraam in terram cha-
naam:qz impediebat eū in affectione terre promisse. ¶ Di-
cendum ꝙ abraam motus est ad tollendum secum loth pri-
mo:quia erat filius fratris eius aran:eratq̄ sibi forte cōmen
datus per patrem vt de illo gereret paternam curam : quod
ille facere volens habuit eum comitem totius peregrinatio
nis sue. ¶ Secundo quia loth erat cultor dei sicut abraam:
⁊q̄ recessit abraaꝫ de charra siue aran iam forte thare pater
abraam declinauerat ad idolatriam:abraam ergo prouidere
volens ne loth qui erat iunior manens cum thare poluerer
idolatria tullit eum secum in terram chanaam. ¶ Tertio qz
loth valde diligebat auunculum suum abraam: ⁊ potius vo
lebat sequi eum q̄ manere cum thare ⁊ quā cuꝫ quouis alio
abraam igitur non habens aliquam causam repellendi eum
secum tolleret:ꝙ loth ita diligeret abraam verisimile valde
erat:quia quocūq̄ ibat sequebat eum:nam descendit cuꝫ eo
in egyptum ⁊ inde cū eo reuersus est p̄cedenti.c.etiam col
ligitur ex hoc:quia fuit sibi valde dura discessio ab abraam:
neq̄ hoc fieri potuit nisi rogante abraam.Dixit eni ecce vni
uersa terra cozā te est recede a me obsecro. ¶ Cū autem obȳ
ciebatur ꝙ hoc impediebat executionez ꝓmissionis abrae
dicendum ꝙ quando abraam exiuit de aran siue de charra:
vt veniret in terram chanaam non habebat aliquam causaꝫ
repellendi a se loth:ideo nō repulit.nam deus non vetuerat
ire loth cum abraam:etiā nulla causa p̄cesserat que hoc im
pediret : ideo tulit eum secum cum haberet causas motiuas
ad tollendum.s.que posite sunt p̄cedenti.q.⁊ non haberet
causam aliquam ad repellendum. ¶ Sed obȳcietur ꝙ ha-
bebat cām ⁊ erat promissio ei facta a deo in qua non pticipa
bant qui non erant de semine eius : fuerat autem promissio
bis facta anteq̄ veniret abraam in terram chanaam:quia se
mel in hur caldeozum vt habetur actu.vīj.c.⁊ iterum facta ē
in aran cum deus apparuit abrae ⁊ iussit ei ire in terraꝫ cha
naam:vt patet p̄cedenti.c.etiam patet tertio:qz terram illā
promiserat deus semini abrae p̄cedenti.c. Sed de semine
abrae non erat loth. ¶ Dicenduꝫ ꝙ ista nō obstant:quia in
eis non erat aliqua talis promissio q̄ deberet excludere loth
a consortio abrae ⁊ illo nō excluso impediretur semen abrae
in assecutione promissionis. ¶ De prima promissione dicen-
dum ꝙ illa nihil obstat:qz ibi non fuit promissa terra aliqua
abrae aut semini eius:sed solum mandatuꝫ est ei exire de ter
ra sua ⁊ venire in aliam.s.deus glorie apparuit patri nostro
abraam cum adhuc esset in mesopotamia priusquā morare
in charra ⁊ dixit ad illū exi de terra tua ⁊ de cognatione tua
⁊ veni in terram quam monstrauero tibi: ⁊ sequīr:tunc exȳt
de terra caldeoz ⁊ habitauit in charra ⁊ sic ex parte promis
sionis illius nihil obstabat abrae quin venirent ad eum qui-
cūq̄ vellent:quia nō fuerat terra aliqua promissa. ¶ De se-
cunda promissione ⁊ vocatione dicendum ꝙ fuit apertio: ⁊
tñ etiam ibi non fuit aliqua terra promissa semini abrae cum
dicatur p̄cedenti.c.exi de terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊
de domo patris tui ⁊ veni in terram quaꝫ monstrauero tibi:
faciāq̄ te crescere in gentem magnam ⁊ magnificabo nomē
tuum eriscq̄ benedictus: ⁊ ita multiplicatio generis ibi p̄o-
mittitur:sed nō terra aliqua possidenda:ideo ad h̄ nō obsta-
bat quin veniret loth cum abraam vel quicūq̄ alius. ¶ De
promissione tertia dicendum ꝙ ibi terra promittitur ⁊ tamē
illa promittitur in terra chanaam iam existenti ibi abraam ⁊
loth simul erat:vbi nō erat in potestate abrae ꝙ veniret vel
non veniret cum eo loth.ideo non tulit secum abraam loth
contra rōnem:neq̄ vt impedimentum afferentē alicuius,p-
missionis facte. ¶ Aliter etiam posset dici:ꝙ licet fuisset fa-
cta talis promissio in ara siue in charra anteq̄ inde exiret a-
braam non erat inconueniens ꝙ loth cum eo veniret. Pri-
mo qz ibi non promittitur terra determinata.Sed dicitur se-
mini tuo dabo terram hanc.vnde nō apparet de quanta ter-
ra intelligeret: ⁊ sic poterat in terra aliqua coniuncta habita
re loth ⁊ semen eius.Scō quia adhuc non apparet qui in-
telligebantur in semine abrae.Sed postea deus determina-
uit dicens in ysac vocabitur tibi semen.j.xxj.c.Sed quod p̄
mo dictum est melius est.s.ꝙ non dictum est anteq̄ veniret
abraam in terram chanaā.Sed postea.vnde non potuit tūc
abraam abȳcere loth. ¶ Sed queretur cuꝫ deus intenderet
promittere ⁊ dare abrae ⁊ semini eius terram chanaaꝫ:qua-
re faciebat ꝙ veniret cum eo loth : cum hoc impedire posset
semen abraam in assecutione terre illius.s.si ibi filȳ loth habi
tarent:quia illi occuparēt partē terre chanaā ⁊ sic nō imple-
retur promissio dei de dando totam terram chanaam semini
abrae: ⁊ si totam habituri essent posteri abrae oportebat ꝙ
contenderent contra filios loth qui erant cognati sui. ¶ Di-
cendum ꝙ voluit deus ꝙ veniret loth cum abraam in terrā
chanaam: ⁊ ideo neq̄ prohibuit expresse neq̄ impediuit si-
cut impediuit thare venire cuius cause facte sunt p̄cedenti.c.q.vj.Sed voluit ꝙ veniret loth cum abraam. ¶ Pri-
mo vt esset cultor eius:tunc enim qñ abraam exiuit de char-
ra vbi erat thare pater abrae erat cultor dei sicut abraam : ⁊
post hoc thare redȳt ad idolatriam:sicut colligitur iosue.xxīiij.c.Si autem ibi maneret loth forte declinaret ad idolatri-
am sicut auus eius thare cum ipse esset minor ⁊ sequeretur
antiquiorem:voluit autem deus ꝙ maneret in cultu suo : iō
fecit ꝙ veniret cum abraam in terram chanaam qui fuit sem
per dei cultor. ¶ Secundo quia deus voluit ꝙ filȳ loth ac-
ciperent possessionem iuxta terram chanaam:vbi postea fu-
it terra moabitarum ⁊ amonitarum:isti enim populi fuerunt
de amon ⁊ moab duobus filȳs loth.j.xix.c.⁊ acceperunt ter
ram coniunctam terre chanaam:vnde terram moabitarum
accedit vsq̄ ad iordanem vbi est terminus terre filiozum isra
el:numeri.xxxiij.⁊.c.xxxiiij.⁊ amonite etiā habent terraꝫ in
extremitate terre israel:⁊ ideo amonite ⁊ israelite contende-
bant super terminis terre:numeri.xxj.⁊ iudic.xj.c.⁊ istā ter-
ram quam acceperunt amonite ⁊ moabite tradidit eis deus
vnde nolluit ꝙ israelite acciperent aliquid de illa deut.ij.c.⁊
tñ si maneret loth in charra cum thare auo suo nō esset faci-
litas habendi terram illam que erat magis coniuncta terre
chanaaꝫ.imo erat magis meridiana q̄ terra chanaam.vnde
inter terram mesopotamie in qua erat thare: ⁊ terram quam
acceperunt moabite ⁊ amonite media erat terra chanaā ve-
niendo de septentrionali parte in australem:ergo ad illaꝫ ha
bendam potius debuit venire loth cum abraam:q̄ mane-
re cum thare. ¶ Tertio fuit vt manifestarenr opera dei cir-
ca sodomitas existente ibi loth ⁊ venientibus angelis ad do
mum eius quod non fuisset factum si manifsset loth in char
ra.j.xix.c. ¶ Cum autem dicitur ꝙ istud afferebat impedi-
mentum posteris abrae ad possidendum terraꝫ chanaam in
reditu de egypto dicendum ꝙ verum est si illo tempore amo
nite ⁊ moabite posteri loth habituri essent in terra chana
am:fecit tñ deus ꝙ non habitarent ibi tūc.Sed foris deut.
ij.c.ideo nullum impedimentum erat: ⁊ hoc fecit deus faciē-
do recedere loth ab abraam:ideo non erat inconueniens ꝙ
faceret deus venire loth cum abraam in terram chanaam:ſ
potius bonum. ¶ Sequīr quomodo loth iuxta verba abrae
elegit regionē vnam ad habitanduꝫ: ⁊ de hoc queretur qua-
re elegit. ¶ Dicendum ꝙ loth potius manere voluisset cum
abraā q̄ recedere ab eo habitando in quacūq̄ regione:quia
erat ei vtile atq̄ delectabile simul habitare cum abraaꝫ: ⁊ tñ
non potuisset effugere mandatum abrae:ille enīꝫ volebat ꝙ
ab inuicem recederent:preterea loth vidit sic expedire ne se-

A Qō.lxj. cur abraas voluit secū ducere loth filiū fris sui in chanaaꝫ cuꝫ futurus erat ei impedimento.

By Qō.lxij.

L

A Qō.lxiij. Cur deus ꝓmisit loth venire cum abraā q futurus erat impedimēto.

Q

B Qō.lxiiij. Quo loth elegit terrā ad habitandū iuxta verba abrae.

querentur iurgia inter eos: quia ḡ sic futurū erat voluit eligere regionē in qua habitaret. ¶ Et cuz petiſ quare ipſe elegit: ac ſi dicatur quare nō reliquit electionē abrae: vt honorem ei deferret. Dicendum q̄ fuit primo: quia potius ipſe fecit ex obedientia: ſicut enim ex mādato abrae conſenſit recedere ab eo. ita iubēte abraaz q̄ ipſe eligeret elegit: vt in omnibus teneret verbum abrae. ¶ Scō fuit: q̄ ratio ita dictabat. ad maiores enim pertinet diuidere. ad minores autez eligere: ideo cum abraam maior diuiſiſſet: loth elegit vt minor. ¶ Tertio q̄ nō erat iſta electio preciſa ſicut datis duabus rebus ſolis cōceditur electio inter illas: ſed erat hic tota terra chanaā vbi erant multe partes bone habitationis ⁊ dato q̄ loth eligeret vnam manebant multe in quibus poſſet cōuenienter habitare abraā. ¶ Quarto fuit q̄ ita placebat abrae: erat enim loth iunior ⁊ qui magis auxilio indigeret alieno q̄z abraam ideo vt facilius viuere poſſet concederet ei abraam habitare in meliori terra in qua facilius bonoꝝ ad vitam copiam haberet. vnde poſito q̄ loth pp honorem abrae nollet eligere traderet ei abraam terraz quā cognoſceret eſſe meliorem ad facilioꝛem victum habendum ⁊ paſcua greguz: ideo loth videns quid abraā vellet elegit id quod ſibi melius videbatur. ¶ Queretur quare dicitur eleuatis oculis loth vidit omnem circa regionem iordanis. ¶ Dicendum q̄ loth voluit vti conceſſa ſibi libertate ⁊ ptāte eligendi: ⁊ q̄ qui eligit id accipit qō melius iudicat: inſpexit que terra eſſet melior: ⁊ ad hoc dicit q̄ eleuatis oculis vidit regionem iordanis. ¶ Et poteſt intelligi q̄ loth ab illo loco in quo tūc erat qñ iſta dixit ei abraam: circūſpexit omnem terraz in circuitu que inde videri poterat: ⁊ vidit terram que eſt circa iordanē ⁊ iſte ſenſus eſt littere ꝑm corticem eius: ⁊ tunc eſt ꝑſupponendum q̄ abraam ⁊ loth erant nunc non longe a regione iordanis cum videre poſſent illaz de ipſo loco. ¶ Aut poteſt intelligi q̄ conceſſa iſta facultate eligendi loth ipſe vagatus eſt per diuerſas partes terre chanaaz perquirendo que eſſet aptior ad manendum ⁊ vidit iſtam regionem circa iordanez que magis ei placuit. ¶ Sed dicendū q̄ primus eſt melior ſenſus: primo quia magis ꝓcordat ſuperficiei littere q̄ nō diſcurrerit: ſed ſolum de loco in quo erat aſpexerit: ⁊ hoc ſigāt quod dicitur eleuatis oculis. nam ſi per diuerſas partes terre chanaam vagaretur perquirens nō oportebat dici eleuatis oculis: nihil ḡ fecit niſi oculos eleuare. ¶ Scō quia lra debet accipi per ſubauditam vel ſuppletionez qñ accipiendo eam ſicut iacet ſequiť aliquod inconueniens: alias aūt accipietur ſicut iacet: hic vero nō poterat eſſe aliud inconueniēs niſi q̄ terra iordanis eſſet diſtans a loco in quo erant abraā ⁊ loth: qñ iſta dicebanť: ita vt nō poſſet de loco ipſo videri: ſz oportet peruagari alias partes terre ⁊ tñ nulla ratio vrget nos vt confiteamur diſtare inde regionez iordanis: ḡ potius concedendum eſt q̄ prope erat regio iordanis ⁊ inde videri poterat eleuatis oculis. ¶ Tertio pz adhuc clarius: quia littera iſtud ſignificat cum dicit eleuatis itaq̄z oculis loth vidit omnē circa regionem iordanis. i. vidit eam iuxta ſe. ſ. regionē omnez iordanis vidit circa ſe: nam nō poteſt aliter lra accipi ⁊ ſi circa eum erat non oporterat ire ad aliquam partem ad videndam terram illam: ſed oculis eleuatis videretur ⁊ hoc vult littera. ¶ Sed queretur cum dicatur q̄ vidit regionez iordanis que erat iſta regio iordanis. ¶ Dicēdū q̄ a fluuio iordane noiať: ⁊ eſt regio in vallibus aut planis p quas trāſit fluuius iordanis: ⁊ in hȳs vallibus erat quondā tota vallis ſodomoꝝ que vocabatur pentapolis. i. quinq̄z ciuitatum eſt autem tota illa regio delitȳs affluens pp rigationem ex aquis iordanis: ⁊ quedaz pars regionis huius erat iuxta locum in quo erant abraam ⁊ loth qñ iſta dicebanť ⁊ ideo potuit loth nō recedendo de loco ſuo videre regionem circa iordanem: vñ nō dixit ſimpl'r q̄ vidit oēm regionem circa iordanem vel omnem regionē iordanis: q̄ multa terra erat ab ortu ſuo vſq̄z ad terminū. Sed dixit vidit omnez circa regionē iordanis. i. oēm regionem iordanis circa ſe: ⁊ per illā iudicauit de alȳs partibus regionis iordanis quales eſſent. ¶ Sz quia de iordane dictū eſt tangemus aliq̄d de eo: eſt enim iordanis fluuius famoſiſſimus in tota ſacra ſcriptura: nō tā propter ſui magnitudinem q̄z pp ſui dignitatem: accepit autem dignitatem ex hȳs que dñs circa illuz agere voluit ⁊ pati ēt ex memoria ſacre ſcripture tam frequens ſermo habeať quā tum de iordane. ¶ In iordane enim maximū miraculū oſtēſum eſt quale nulla alia aqua vidit: nā cum tranſiturus eſſet exercitus dñi tempore illo quo iordanis alueum ſuuz impleuerat: neq̄z vada eſſent neq̄z pontes tranſducendo exercitus iuſſit deus intrare ſacerdotes cū arca in aquas iordanis: ſtatim autez vt pedes eoꝝ fuerunt in aqua ſuperiores aque ſteterūt ⁊ creſcebant in modū altiſſimaꝝ turriuz: ſupuenientibus ſemp alȳs aquis ab origine fontiuz iordanis: inferiores aūt decurrerunt vſq̄z ad mare ſollitudinis quo abſorbentur. māſitq̄z alueus iordanis ſiccus per quē trāſiuit totus ppl's dñi: moꝝ aūt vt ſacerdotes dñi tenentes arcam exierūt de alueo iordanis incepernnt aque defluere ſicut prius: ioſue. iiȳ. ⁊. iiȳ. c. De iordane quoq̄z extracti ſunt iubente dño duodeciz lapides magni quos detulerūt hebrei in primū locoꝝ caſtroꝝ ſuoꝝ. i. in galgalā. vt ibi eſſent in memoriam ſempiternā q̄ deduxiſſet deus ppl'm ſuū p alueuz iordanis arentem. ¶ Duodeciz quoq̄z alȳ lapides magni extra alueum introducti fuerunt in alueū fluminis dū erat arena ⁊ fixi fuerunt ibi in loco trāſitus qui ibi poſtea ſemper fixi māſerunt intra aquas in teſtimoniū q̄ p locū illū trāſduxit deus ppl'm ſuuz arente alueo iordanis ioſue. iiȳ. c. fuit aūt iſtud miraculuz factuz in iordane pauoꝛ oibus ppl'is chananeoꝝ qui moꝝ audito admirabili trāſitu hebreoꝝ exterriti ſunt elāguitq̄z coꝛ eoꝝ neq̄z manſit in eis aliq̄d virium. ioſue. v. c. Sed multo maioꝛ dignitas collata eſt aquis iordanis ex diuinis ſacramentis. huius enim aq̄ primā ſanctificationē ꝓ ſe ⁊ omnibus aquis meruerunt. In iordane enim baptizato ſaluatoꝛe nr̄o tactu ſue mūdiſſime atq̄z ſacratiſſime carnis fluenta iordanis ſanctificata ſunt: ibi enim a ioāne vniuerſus ppl's baptizabať mat. iȳ. ⁊ luc. iȳ. c. De iordane aūt pl'ima memoria habeť in ſacra ſcriptura: cuius cā eſt: q̄ fluuius iſte ē intra chanaā in qua iudei habitabant ⁊ pp multa nēcia erat hr̄i ſermonē de illo: neq̄z eſt aliquis fluuius maioꝛ eo in tota terra iudeoꝝ pp hoc iordanis eſt terminus terre promiſſe ex parte orientis: numeri. xxxiiȳ. c. ⁊ ideo taz famoſus eſt fluuius iſte vt de eo ad notificationē ſui dici nō ſit neē. ¶ Sed de eius origine ⁊ noie tangemus. ¶ Dicit enim Hiero. ſup mat. iſte eſt locus ceſaree philippi vbi iordanis ad radices oritur libani: ⁊ hz duos fontes. vnū ioꝛ noie alteꝝ noie dan q̄ ſimł iuncti iordanis nomē efficiunt. ¶ De hoc yſidoꝛus dicit li. xiȳ. ethi. c. ō fluminibus. ſ. iordanis iudee fluuius a duobus fontibus noiatus: quoꝝ alter vocať ioꝛ alter dan hȳs igiť ꝓcul eſſe diſtantibus in vnū alueuz federatis iordanis deinceps appellať: naſcitur aūt ſub libano monte ⁊ diuidit iudeam ⁊ arabiā qui per multos circuit iuxta hierico in mare moꝛtuuz influit. De hoc etiā ſolinus in poliſtoꝛe. c. de iudea. xxxvj. ait iudea illuſtris eſt aquis: ſed nō eadem natura aquaꝝ oium iordanis amnis eximie ſuauitatis paneade fonte dimiſſus regiones ꝓter fluit ameniſſimas moꝝ in aſphaltitē lacū merſus ſtagno coꝛrumpiť. ¶ De vera tñ origine iordanis dubitatio eſt: cōiter enim aſſeriť q̄ ex radicibus libani oꝛiatur. ioſephus aūt li. xv. antiquitatum dicit iuxta paneada eſſe ſpeluncā in modum montis: ſub qua terre altitudo ĩmaſſenſibilis eſt aquis imobilibꝰ plena: inde fontes iordanis fluuȳ naſcunť. ¶ Sed idez ioſephus. li. v. de bello iudaico vbi de natura lacus ieneſareth logť q̄ alio noie locus cenereth vel mare thiberiadis vocať: aliā opinionē ponit de origine iordanis. ſ. q̄ ſit qdā fons vocatus fiala in terra thraconitidis regionis diſtans a ceſarea philippi ſtadȳs centū ⁊ viginti: ibi enim aqua eſt q̄ nūq̄z margines fontis excedit neq̄z deficit ⁊ fons ille in ſpēm rote rotundus eſt. vnde ⁊ fialam illum vocant: p̄ us autem oꝛigo iordanis apud paneadem. i. ceſaream philippi eſſe putabať. ſz philippus thraconitidis regionis tethrarcha inuenit fialam eſſe iordanis principium. hoc mō paleas enim in fialam miſit que poſtea in paneade apparuerūt vbi iordanis prius principū putabať eſſe. hanc. n. vt veritatez tenet ioſephus: q̄ tñ oꝛtus manifeſtus iordanis apud paneadem eſſe conſpicitur nō longe a radicibus libani inde cōiter iordanis oꝛtus eſſe aſſeriť. ¶ Cōmunis aūt poſitio de oꝛtu iordanis q̄ conuenit intentioni Hieronymi ſup Math. eſt q̄ ad radices libani oꝛianť duo fontes ioꝛ ⁊ dan q̄ aliquandiu ſeparati fluant: poſtea in vnum confluant ⁊ ibi efficiať nomen iordanis. cōiunctio aūt iſta fit iuxta ceſareā philippi ciuitatez: eſt enim iſta ciuitas que pl'ibus vocať noibus aliqñ dan aliqñ lachis aliqñ leſen dan vltimo ante quaſi tpe ſaluatoꝛis vocata fuit ceſarea philippi: ⁊ ita euangeliſte eā vocāt:

ſed dan

A Qō. lxv Cur dr̄ q̄ eleuatis oculis vidit oēz circa regionez iordanis.

B

C Qō. lxvj.

D Qō. lxvij.

E Qō. 68.

F

G

H

ſed dan ſolet vocari ſepe in veteri teſtamēto: vt li.j.regū.iij.c. ;ſ.a dan vſq; berſabee. z idē.li.iij.reg.c.xij.dan eni eſt ciuitas z berſabee ſit'r que ſunt in duabus extremitatibus terre cha naam.ſ.dan in pte aqlonari z berſabee i meridiana.vocatur aliq̄n lachis z leſen dan.iudi.xvij.c. ¶Hec ciuitas dicit eē ad radices libani:ſed nō eſt cōiuncta libano.diſtat enim q̄ſi p q̄ttuor miliaria vel leucas a libano monte:fontes aūt noie ior z dan naſcunt vere de ipſis radicibus libani: z nō ſimul ſed vnus diſtat ab alio:q̄ſi per tres leucas:a ciuitate aūt ce ſaree philippi nō equal'r diſtant:q; ior diſtat q̄ſi p q̄ttuor leu cas:dan vō q̄ſi p ſex. z eſt dan ꝯ oriētē:ior vero ꝯ occidentē terre chanaā iuxta ceſaream philippi cōiungunt z ibi cōem fluuium reddunt. Deinde aūt cuz ꝓgrediat fluuius venit in locum vbi lacum magnā efficit q̄ vocat aque meron q̄ aque famoſe ſūt ex bello ioſue ibi geſto fere ꝯ oēs reges chananeo rū ioſue.xj.c. Poſtea cū nō longe ꝓceſſerit efficit lacū magnā que dr̄ geneſareth.vt matħs vocat: z ſolebat vocare mare ce nereth:numeri.xxxiiij. Sed cōius vocat mare thiberiadis. Joā.vj. z hec eſt lacus magna p cuius mediū iordanis tran ſit:eſt eni lacus iſta tā magna vt lacus z mare vocari poſſit q; vt ioſephus ait li.v.de bello iudaico hz in latitudine q̄dra ginta ſtadia:in longitudine vero centū.i.in latitudine leucaſ quinq; in longitudine vō duodeciz z dimidiā ſicut ſūt magne lacus in alijs quibuſdā regionibus z inde p longā terrā flu ens trāſit nō lōge ab vrbe hierico quaſi p tres leucas z poſt paululū mari moꝛtuo abſoꝛbet z cū illud intrauerit nuſquā cōparet aqua iordanis neq; vltra mare illud tranſit:hz mare illud terminatū ſit huius terminationis in mari moꝛtuo te ſtes ſūt quotquot de iordane loquunt:hoc enim vult ioſeph⁹ lib.v.de bello iudaico: z ſolinus in poliſtoꝛe.c.xxxvj.ō iudea z Iſidoꝛus li.ethi.xiij.c.de fluminibus. ¶Jordanis aūt iſte a monte libano de quo oꝛitur vſq; ad mare moꝛtuū quo ab ſoꝛbet p valles decurrit inter continuos montes.vallis autē p quā fluit ab incolis goꝛtus dicit.hebꝛaice aūt aulam appel lat:eſt enim vallis illa grandis atq; montibus vallata cōti nuis a libano vſq; ad deſerta pharan vt dr̄ in lib. de diuiſiōe terre ſancte: diuidit aūt iordanis galileā z idumeā z terrā bo ſtion q̄ idumee ē ſcōa metropolis.hz aūt iordanis a loco in quo oꝛitur.ſ.a radicibus libani vſq; ad locū quo abſoꝛbetur mari vel potius vſq; ad deſerta pharan miliaria:quaſi centū z in toto hꝰ ſpacio eſt defluxio p valles inter mōtes q cōtinu anſ vſq; mare rubrū:multa qdē alia de iordane dici poſſent: ſed hꝰ ſufficiant alioꝛūq; opiones:circa quedā dicta de iorda ne alr ſe hñt:ſed tāq; minus ꝓbabiles illas omiſi. ¶Quere tur quare dr̄ que vniuerſa irrigabat. ¶Dōm q intelligit de regione circa iordanē:nā vbicūq; fluit iordanis tota regio p pinqua flumini irrigat: ¶Cauſa aūt q̄re hꝰ ponit eſt ad oſtē dendū cur elegit loth regionē iſtā ad hitanduz: qui enim eli git id capit qō melius eſt aut ſibi videt. Sed regio circa ior danez erat melioꝛ:ideo eam elegit:q vero ſit melioꝛ ꝓbat:q; iſta terra tota irrigabat z terra que irrigat melioꝛ eſt q̄ q̄ nō irrigat cā huius eſt:terra enim chanaā non eſt habundans aquis:ſed rara flumina z fontes hz:ideo ad paſcua pecoꝝ i agris fiunt putei:q; nō ſunt alie aque vbi adaquentur vt oñ ſum eſt:ſupra.q.xxxvj.vbi aūt terra eſt deficiens aquis id qō habundat aquis eſt ſimpl'r melius: z potiſſime hꝰ fuit q̄tum ad eos qui viuūt in arte paſtoꝛali qui aquis multis indigent ꝓ pecoꝛibus z herbis.hꝰ aūt dixit hꝰ lra:q; non ſolū dixit eſſe ibi iordanē q multas aquas hz:ſed dixit regionem iordanis totā irrigari:irrigatio enim terre fac copiā herbaꝝ pp hume ctationē terre: z hꝰ reddit terrā paſcualez.hꝰ aūt laudauit ſcri ptura.ſ.q; terra irrigaret. ¶Q; autē veriſil'e ſit totā illā ter rā irrigari apparet ex cōditione locoꝝ p que fluit iordanis: nā a libano vñ oꝛitur iordanis vſq; ad deſerta pharan inter q̄ eſt mare moꝛtuū p miliaria q̄ſi centuz ſunt valles cōtinue p quas iordanis fluit clauſe vndiq; mōtibus cōtinuis: z in hꝰ vallibus ſunt campi lati: z ameni.illi aūt irrigant z iō ibi eſt copia nō ſolū paſcuoꝝ:ſed ēt oīum arboꝝ cuiuſcunq; generis ſic̄ teſtis eſt ioſephus.li.v.de bello iudaico. ¶Que ret quare dr̄ q'vniuerſa irrigabat añq; ſubuerteret dñs ſodo mā z gomoꝛrā. ¶Dōm q moyſes ita ſcripſit ad oſtenden dū veꝝ eſſe qō ſcribebat:naz diceret aliquis q nō irrigabat regio illa iordane cū videamus nunc nō irrigari:ſed eſſe ibi mare moꝛtuū in tota regione pentapolis.ad hꝰ rñdendū dicē do:q; lz nō irriget nunc irrigabat anteq; ſubuerteret dñs ſo domā z gomoꝛrā qñ enim abꝛaā z loth iſta loquebant nondū ſubuerterat dñs ſodomā z gomoꝛrā:ſed manebat terra in ſtatu ſuo z erat vallis illa amena nimis in qua erāt quinq; ciuitates: z ideo elegit eam loth ad hitationē:qñ aūt moyſes iſtud ſcribebat iam ſubuerſa erat ſodoma z nō manebat val lis neq; irrigatio iordanis:cū moyſes ſcriberet hꝰ poſt exituz hebꝛeoꝝ de egypto cū in deſerto manebāt.ſubuerſio aūt ē ſo domoꝝ facta eſt viuente abꝛaā z loth:nā facta eſt vno anno ante natiuitatē yſac filij abꝛae:vt colligit.j.xvij.z.xix.c. z fu it nō multo tpe poſtq; abꝛaā z loth iſta inter ſe loq̄bant:naz nō potuerunt eſſe anni viginti tres inter vtrūq;. ¶Hoc pa tet q; ab introitu abꝛae in terram chanaā vſq; ad natiuitatē filij ſui yſac fuerunt anni viginti q̄nq;:q; abꝛaā erat annoꝝ ſeptuaginta quinq; qū ingreſſus eſt terrā chanaā p̄cedēti .c.qñ natus eſt autem yſac erat abꝛaā annoꝝ centuz.j.c.xxj. ergo fuerunt āni viginti quinq; ab introitu abꝛae in terram chanaā vſq; ad natiuitatē yſac: z tñ ſubuerſio ſodomoꝝ fu it vno anno ante natiuitatē abꝛae:nā angeli qui ibāt ad ſub uertendū ſodomam dixerunt q; vſq; ad annū vnū ſarai hꝰret filiū.j.xvij.c. z ipſa nocte iuerunt angeli illi ſodomā z euer terunt eā.j.xix.c. z ſic ab introitu abꝛae in terrā chanaā vſq; ad ſubuerſionē ſodomoꝝ fuerunt āni viginti quattuoꝛ. z tñ ab introitu abꝛae z loth in terrā illam forte tranſiuerūt duo vel tres anni:q; abꝛaā māſerat aliquādiu in terra chanaam z poſtea deſcendit in egyptum z reuerſus eſt.p̄cedenti.c. z poſtea ibi habitauerunt aliq̄diu z tunc ſecutū eſt iurgiū:vt p̄z hic: z ſic in oibus hꝰ tranſirent duo aut tres anni z ma nerent viginti vnus aut viginti duo anni a tpe quo abꝛaaz z loth iſta loq̄bant vſq; ad ſubuerſionē ſodome z tanto tpe habitauit loth in terra ſodomoꝝ: z ita dixit ſcriptura irriga bat.q.d.nunc nō irrigat referendo ad tp̄s in quo iſta ſcribe bant. ¶Eſt aūt ſciendū q; in hꝰ q; dicit irrigabat duo p̄obat aut facit. Primū quomō potuit loth eligere terrā illaz ad ha bitationem illā:q; nō eligit niſi terra bona. Hec autem nunc peſſima eſt: z erat tpe quo iſta loquebat moyſes z ſcribebat ideo non poterat eligi. ¶Jdeo rñdet q; licet tunc eſſet peſſi ma:q; iam ſubuerterat dñs ſodomam z gomoꝛraz tñ tempo re contentionis paſtoꝝ abꝛae z loth nō erat talis:ſed potiuſ opima: q; irrigabatur iordane z ita erat nimium paſcualis: vt ad habitandum eligi poſſet. ¶Secundum eſt:q; oſten dit veram eſſe aſſertionem illam que infra ponit.ſ.q; habi tauit loth in ſodomis. Aliquis autē dicet quomō poterat ha bitare loth in ſodomis:q; ibi nihil erat niſi mare moꝛtuū qō nō relinquit habitationis locum: z hoc modicuz quod ad la tera relinquit ſua p̄aua qualitate coꝛrumpit:rñdet ad hoc q; nunc nō poſſet ibi eſſe bona habitatio: z tamen añq; ſubuer teret dñs ſodomam z gomoꝛraz erat bona z delectabilis ha bitatio:q; terra erat ſpatioſa z amena vniuerſa irrigata ior dane z ſic habitaret ibi loth. ¶Cū vero dicitur anteq; ſubu erteret dñs ſodomam z gomoꝛrā nō eſt intelligenduz hec duo loca tm̄ eſſe ſubuerſa:p'a enim fuerunt: licet aliqui iſta ſola fuiſſe putent:erat enim vallis ſodomoꝝ in qua fuit ſubu erſio facta z vbi nunc eſt mare moꝛtuuz in hac valle erant quinq; ciuitates noie:ſodoma:gomoꝛra.adama: ſeboyn:ſe goꝛ: z pp hoc vocat regio illa pentapolis greco vocabulo ſa pi.x.c.i.quinq; ciuitatum:cuz dicit hꝰ iuſtum a pereuntibus impijs liberauit fugientem deſcendente igne in pentapolin: z ita in pentapolin.i.in regionem illaꝝ quinq; ciuitatum de ſcendit ignis z ſulphur de celo vt perirent.j.xix.c. ¶Et cuz tota regio pentapolis peritura eſſet nō perijt tota.q; vna de ciuitatibus.ſ.ſegoꝛ que minima erat oīum quinq; iuxta no men ſuum p̄cibus loth liberata eſt:nam cum angelus dei vi dereꝝ totā regionē velle deſtruere:timens loth aſcendere in montem ne forte maluz apꝛehenderet eum ibi z moꝛereꝝ ro gauit angelum dei vt parceret illi parue ciuitati z pepercit ei:illa ergo liberata eſt z quattuoꝛ reliquę ſubuerſe ſunt.ſ.ſo doma gomoꝛra:adama:ſeboyn:vt clare colligit deut.xxix.c. .ſ.ita vt nō miſereat nec virens quippiaz germinet exemplū ſubuerſionis ſodome z gomoꝛre adame z ſeboyn quas ſub uertit dñs in ira z furoꝛe ſuo. z ſic quattuoꝛ fuerūt ciuitates ſubuerſe. ¶Sed dōz q; de hꝰ duobus facit ſcriptura hꝰ mē tionem: z non de alijs duabus: z qō hic facit dicens anteq; ſubuerteret dñs ſodomā z gomoꝛrā facit infra ſolum noian do iſtas duas.ſ.j.xvij.c.clamoꝛ ſodomoꝝ z gomoꝛreoꝝ mul tiplicatus eſt: z.j.xix.c.dicit igitur pluit dñs ſup ſodomaz z

A Qō.lxix. Cur dr̄ q; vniuer ſa irriga bat.

B Qō.lxx. Cur dr̄ q; irriga bat añq; ſubuer teret dñs ſodomā.

C Qō.lxxj. Qūo loth elegit terrā bonam.

D Qō.lxxij.

E

gomorram sulphur ⁊ ignem ⁊ sic de illis duabus tm̃ ibi dicitur quasi ille sole essent subuerse ⁊ alie manerent incolumes: certum est tamẽ quattuor subuersas fuisse deu. xxix. c.

g Qō. lxxiij. ¶ Causa autez quare scriptura de hȳs duabus exprimat tacendo alias videt esse duplex. prima q; forte peccatum istarum duarum erat grauius q̃z peccatum aliarum: licet enim peccatum cõmune esset omnibus quinq; aut omnibus quattuor ⁊ mererentur omnes subuersionez: sed multo grauius peccauerant iste due ciuitates q̃z alie: ⁊ ideo in ipsa subuersione grauior pena inferretur viris sodome ⁊ gomorre q̃z habitatoribus adame ⁊ seboym: ⁊ post mortẽ apud inferos grauior pena vbi erat vera comensuratio ⁊ adequatio penaruz. ¶ Scõa cã est q; iste due vrbes erant maiores ⁊ ideo fit mẽtio de eis: de alȳs aũt tacetur quasi essent alie vrbes subdite hȳs ⁊ nõ adderet aliquid nouuz vltra sodomã ⁊ gomorram ⁊ h̃ seruant adhuc scriptores gentiliuz qui has duas vrbes tm̃ nominãt tacitis alȳs: sic facit solinus in polistore. c. xxxvj. de iudea in longo a hirl'm recessu tristis sinus pandit quez ꝺ celo tactum testatur humusq; nigra ⁊ in cinerem soluta. duo ibi oppida sodomum nominatũ alterum: alterꝫ gomorruz: ⁊ ita ista duo loca soluz nominat. ¶ Causa vtraq; satis potest stare: sed prima videtur esse melior. ſ. q; peccatum haruz duarum ciuitatum fuit grauius q̃z aliarꝫ: ⁊ huic consonat littera infra. c. xviij. vbi cũ de peccato magno agitur sole iste due ciuitates nominantur. ſ. clamor sodomorꝫ ⁊ gomorreorum multiplicatus est ⁊ peccatum eorum aggrauatum est nimis. ſ. q; special'r istarꝫ duarum vrbium peccatum erat aggrauatum. ¶ Et sicut iste due ciuitates erãt precipue in peccato suo super alias: ita ⁊ sodoma super omnes etiaz sup gomorrã: ideo de ea sola fit mentio: nam nunc peccatum eorꝫ qui imitantur habitatores illius regionis vocatur peccatum sodomiticum ⁊ nõ plusquam solius sodome peccatum esse: ⁊ hoc etiã modo loquitur Christus peccatum omnium illarum ciuitatum dans sodome. Math. xj. c. ſ. ⁊ tu capharnaum nũqd vsq; ad celum exaltaberis ⁊ vsq; ad infernũ descendes: q; si in sodomis facte fuissent virtutes que facte sũt in te forte mãsissent vsq; ad diem hunc: verũtm̃ dico tibi q; terre sodomorum remissius erit in die iudicij q̃z tibi. ¶ Et etiaz aliquando in veteri testamento sic scribitur significãdo pctm̃ sodome maius fuisse ⁊ alias ciuitates fuisse quasi sequentes eam in peccato. Sic patet eze. xvj. c. ſ. ecce hec fuit iniquitas sodome sororis tue. supbia. saturitas panis ⁊ habundantia ⁊ ocium ipsius ⁊ filiarum eius ⁊ egeno ⁊ pauperi manum nõ porrigebant: ⁊ ita vocauit ibi alias vrbes filias sodome quasi imitarentur eam vt matrem in peccato. Si quis velit trahere in aliũ sensum. ſ. q; illa erat mater. i. maior. vel metropolis ⁊ alie erant minores ciuitates subdite ei nõ reprobamus. Sed precedens sensus melior est: constat enim q; non erant subdite vrbi sodome q̃si de regione aut terra eius: cũ certũ sit q; q̃libet earꝫ regez haberet. vnde sicut erant quinq; ciuitates: ita habebant quinq; reges: vt patz sequenti. c. ⁊ tm̃ posset dici q; erant alȳ quattuor reges subditi regi sodomorꝫ. de quo quid sit tangetur sequẽti. c.

6

h Qō. lxxiiij An ciuitates. sodoma ⁊ gomorra fuerint destructe vel tãtũ populi ¶ Sed queretur qũo potest stare istõ quod hic dicitur anteq̃s subuerteret dominus sodomã ⁊ gomorram: nam videt q; non sint subuerse iste ciuitates: q; solinus in polistore. c. xxxvj. de iudea dicit longo a hierl'm recessu tristis sinus panditur quẽ de celo tactuz testatur humus nigra ⁊ in cinerem soluta: duo ibi oppida sodomum noiatuz alterum gomorrũ: ⁊ ita videt q; ciuitates ille adhuc maneãt vsq; nunc vel tempore solini qõ tempus fuit longe post mortem xpi ⁊ ita nõ subuerse fuerunt ciuitates. ¶ Dõm q; fm veritatem subuerse fuerunt ciuitates ille: quia sacra scriptura hoc testatur cui nõ potest comparari auctoritas alterius scripture: ⁊ ideo etiam si solinus expresse assereret ciuitates illas manere ⁊ nõ fuisse subuersas negandum erat quod ille dicebat ⁊ constanter asserenduz q; nõ intelligeret solinus se ipm. ¶ Nunc vero certuz est q; sacra scriptura asserit subuersas vrbes illas: ideo dicendum est q; non maneant sodoma ⁊ gomorra vsq; hodie neq; vsq; ad tẽpora solini scriptoris.

7

¶ Aliquis forte dicet q; subuersi sunt habitatores vrbium illarum ⁊ tamen vrbes manserunt: cremarentur enim illi sulphure ⁊ igne de celo misso: edificia autem vrbium manere posset: ⁊ ita manerẽt due vrbes ille vl' manere possent. Sz dicendum q; non stat: quia hoc est contra intentionem sacre scripture que vult nõ solum occisos habitatores: sed ⁊ perisse regionem: qz ex tunc est ibi mare qꝺ mortuũ dicit ⁊ sub eo est regio tota que quondaz erat. ¶ Scõo q; dicit hic anteq̃s subuerteret dñs sodomã ⁊ gomorram. g̃ subuerse erant: subuersio aũt est eradicatio fundamentorꝫ: ita vt res nõ maneat. g̃ nõ manent sodoma ⁊ gomorra. ¶ Tertio q; si ille due vrbes manerent superuacua esset littera ista: nã hic vult scriptura reddere causam quare loth eligeret tunc ad habitandum regionem illam, cum non sit habitabilis: ⁊ dicit q; ante quam subuerteret dñs sodomaz ⁊ gomorrã irrigabatur vniuersa regio illa: ⁊ ita in quantũ dicit irrigabatur significat q; nunc nõ irrigatur: ⁊ tm̃ si solum occisi fuissent habitatores: ⁊ manerent vrbes non esset mutatuz aliqd de cõditione terre ⁊ sic irrigaretur nunc sicut prius ⁊ tm̃ non irrigatur: sz solum prius irrigabatur: ergo non manet terra sicut prius: vnde non solum habitatores occisi sunt: sed delete fuerunt vrbes ⁊ loca circa vrbes cum non sit ibi irrigatio. iordanis sicut prius erat. ¶ Quarto patet q; deu. xxix. significatur q; ciuitates quattuor oino pierint cum dicit neq; virens quippiam germinet in exemplum subuersionis sodome ⁊ gomorre: adame: ⁊ seboym: quas subuertit dñs in ira ⁊ furore suo: ⁊ ita nõ manserunt ciuitates ille. ¶ Quinto pz ⁊ apertius q; infra. xix. c. ponitur q; nõ solum ciuitates: sed etiaz terra q̃ in circuitu erat subuersa sit cum dicitur: igit dominus pluit super sodomam ⁊ gomorra sulphur ⁊ ignem a dño de celo ⁊ subuertit ciuitates has ⁊ oẽm circa regionem vniuersos habitatores vrbium ⁊ cuncta virentia: ⁊ sic non sole ciuitates subuerse sunt vt nõ manerent: sed etiam terra que in circuitu erat: ita vt non appareret campi aliqui: ergo non potuerunt manere vrbes cum etiam terra que in circuitu vrbium erat perierit. ¶ Sexto apparet ex verbis xpi. math. xj. c. ſ. si supra sodomis facte fuissent virtutes q̃ facte sunt in te forte mansissent vsq; in hunc diem: ergo non manebant tempore xpi regiones sodomorũ: ⁊ ita multo minus tpe solini qui fuit posterior Christo. ¶ Septimo apparet ex scripturis aliorum qui ⁊ oculis suis regionem illam viderunt: naz tota valle latitudinis sex leucarum: ⁊ per totam longitudinem suam asserũt esse opertam aquis: quas mare mortuuz vocant ⁊ ibi nullam habitationem esse: planum, g̃ est non sic mansisse sodomam ⁊ gomorraz. ¶ Ad auctoritatez aũt solini potest dici q; nullius momenti est cum asserat contrariuz sacre scripture cui nullius hominis vel scripture auctoritas comparatur. Sed quia solinus est vir magne auctoritatis potest aliter dici q; manent oppida sodomum ⁊ gomorrum: nõ quidem illa que prius erant: sed posterior etas circa locum illũ alia duo oppida priorum nominuz cõstruxit ⁊ de illis loquitur solinus. ¶ Tertio potest dici q; neq; istud sit verum: qz deleta regione illa ⁊ facta pessime habitationis nemo vellet condere ibi alia oppida ad habitandum ⁊ dato q; aliquis illa construeret nõ auderet eis priora nomina imponere quasi illa essent detestabilia: nam non solum fideli cuilibet note sunt sacre scripture: sed etiam infideles longe distantes a regione agnoscunt ex indignatione dei hoc accidisse: ⁊ non eẽ aliquod naturale accidens vel specialem naturam loci. cum solinus vir gentilis in polistore. asserat regiones istas de celo tactas. i. percussas: quia ergo per iram dei h̃ deleta erant nemo hoc agnoscens auderet quod deus deleuerat erigere faciendo ibi memorias talium ciuitatum. ¶ Sed dici poterit q; sunt eedem vrbes que prius non quidem forte in loco habitatiõis: sed intra aquas: ita vt sub aqs appareãt aliqua edificia vrbis sodomorꝫ ⁊ gomorreorꝫ. Istud an sit certũ nõ est ⁊ tm̃ nõ est inconueniẽs q; sic esset: neq; videtur repugnare scripture: qz deus non destruxit vallez illã terre sodomorꝫ quasi nõ mãserit terra ad nihilando eã: qz tunc nõ posset aq̃ transire p vallem illam aut ibi esse: ⁊ tm̃ ibi sunt aque maris mortui. g̃ est terra sub illis ⁊ erit eadem terra q̃ prius erat: qz nõ fuit illa subtracta ⁊ alia subiecta loco eius: sz solũ facta fuit subuersio: eẽ aũt subuersio nõ adnihilatio neq; trãslatio rei de loco suo in aliũ: sz solũ mutatio ordinis. ſ. qꝺ erat supra sit: infra: ⁊ ita ẽ si domus erradicet aut euellat a fundamẽtis: ita q; fundamẽtũ sit sup̃ ⁊ nõ tectuz: nã tũc subuersa ẽ dom⁹: ita fuit in regiõe sodomorꝫ intra terrã oẽm solẽt eẽ aq̃: ⁊ qz tunc appuit aq̃ sup̃ terrã ⁊ nõ terra cũ p⁹ apperet terra ⁊ ñ aq̃ oꝝ euersa tota illa regio sup̃ quã aqua apparuit cũ p̃us nõ appareret. ⁊ sic poterit tota regio sodomorꝫ eẽ sub illa aq̃ ita q; ꝺs aq̃s illas de nouo eduxerit vel ꝺ inferioribꝰ erũpe fecerit sic

in terremotibus

in terremotibus sepe fit q̄ submersis aliqbus locis aque appareant in locis vbi fuerant oppida vt ponit Seneca lib.de nālibus q̄nibus. ¶Scō appet q̄ terra illa que p̄us erat maneat ibi sub aquis:nam anteq̄ subuerteret dñs regionez illam erant in illa valle putei bituminis multi: t in illos corruerunt multi de bellantibus qui nesciebant regionē illam: vt p̄z sequenti.c.t de illis puteis educebaf bitumen.e.c. nūc aūt post subuersionez regionis illius ibi est in lacu bitumen multū t inde colligif ex aquis:q̄ illud enatat ex iferioribus ptibus puteoz:t illud est bitumē optimū qō vocaf bitumē iudaicū:t iō vocaf mare illō sodomoz lac⁹ asphalti.i.bitumis: vt dicit Jsidorus lib.13.ethimo.ca.de lacis t stagnis: t Josephus lib.5.de bello iudaico. Et ideo dōm q̄ sicut manēt putei bituminis qui p̄ius erant ita poterunt manere edificia q̄ erant p̄ius vel aliq̄ eoz que erāt lapidea:t fortiter cōpacta t forte inter aquas apperet ciuitas sodomoz t gomorreoz vel alique ptes eaz t de illis loquereī Solinus:t tñ nō est concedendū q̄ ex aquas alique ptes edificioz eminerent. Scō p̄z q̄ ꝟ idem scimus esse in aliis ptibus orbis t in alemania q̄dā pte ei⁹ inferiori vbi irrūpēte flumine rheno q̄dā vallē quōdā hitatā nunc scimus esse optaz aqs:manent aūt edificia que quōdam fuerūt sub aquis:t quedā ptes turriū ecclesiaz p̄minent super aq̄s:non est ergo inconueniens q̄ sic manserint oppida sodome t gomorre sub aqs t appeant alique ptes eaz sub aquis. ¶Quarto modo pōt dici q̄ solinus noīauerit oppida sodomū t gomorruz nō que nunc ibi sint aut nūc appeant:ſz que quōdam fuerūt:t quoz memoria nomen manet in regione illa:vt ab illis terra illa appelletur:sed quicqd Solinus intellexerit siue verū siue falsuz cō stat sodomā t gomorrā t alias duas vrbes tunc deletas ita vt vel penitus esse desierint vel totaliter sub aquis fuerint: ita vt nullus in oppidis illis habitare postea potuerit. ¶Dixit q̄ vniuersa regio circa iordanem irrigabaf:intellexit scriptura de regione circa iordanē que est in valle sodomoz vsq̄ ad finē vallis:q̄ de hac erat verū q̄ irrigabaf p̄ius: t tunc q̄n Moyses istud scripsit non irrigabaf: q̄ subuerterat dñs sodomā t gomorrā:t tñ alia regio que erat circa iordanē tota irrigaf etiā nunc. Est enim intelligendū vt supra diximus q̄ a monte libano vsq̄ ad desertū pharā.s.ab ortu iordanis vsq̄ ad finē eius totus decursus est per valles campestres planas que vndiq̄ montibus clauduntur p̄tinuis t illa spacia cāpestria sunt amena abūdantia omni genere arboz:que t aquis fluminis irrigant per aque ductus factos p plana:de illo aūt nihil mutatū fuit:nam vsq̄ hodie ita fit vsq̄ hierico t aliquātulū vltra:nam circa hierico incipit vallis sodomoz t ibi est mare mortuū vbi iam non est irrigatio:q̄ tota regio subuersa est.s.iacens sub aquis:t ideo verbū istud nō intelligitur de tota regione circa iordanē:ſz soluz de regione circa iordanē que erat in valle sodomoz:q̄ illius status mutatus fuit. ¶Ex hoc appet q̄ q̄n abraam t loth loquebant de separatione adinuicē q̄ erant iuxta vallem sodomoz: t de illa regione solū loqtur hic scriptura:nam t locus in quo postea fuit abraā prope erat ad regionē sodomoz cum de loco ipso potuisset videre abraā sodomā t gomorrā iam euersas t fumū ascēdentē quasi de fornace.ſ.19.c.quod nō fieret nisi valde prope esset. ¶Dicif q̄ vniuersa regio circa iordanē irrigabaf sicut paradisus dñi:istud ponif etiaz ad reddendum cām quare loth elegerat regionē circa iordanem: t q̄ nunc non appet neq̄ tpe Moysi appebat nālis bonitas terre illius ꝓpter quā eligeret eam loth tanto magis eaz laudat scriptura,vt q̄ re ipsa ostendi non pōt ex magnis laudibus sacre scripture inotescat. ¶Alia cā esse pōt ad ostendendū infelicitatē sodomitaz qui per scelera sua non soluz seipsos:ſz t talē regionē seculo pdiderunt:erat enim magnaz deliciaz in qua habitatores gaudere possent t frui bonis hui⁹ seculi a deo p̄cessis:illi aūt infelices cā extiterunt: vt t bona nālia que deus oibus hoibus vtenda p̄cesserat illis:agentib⁹ tollerentur. ¶Tertia cā esse pōt ad ostēdendū aliquā occasionem peccati sodomitaz:tante.n. erant copie nāles illius terre,atq̄ delicie q̄ pauco cuz labore omni voluptate frui poterant: t ita ociantes t delicijs vacantes ad illicita t infanda defluxerunt:q̄ non accidisset eis si terra sterili exīte: difficilis atq̄ labore magno p̄cus eis quereret victus t hoc signi ficatur Ezechi.c.16.ſ.hec fuit iniquitas sodome sororis tue: superbia:saturitas panis t abundātia eius t filiarū eius. Sz ꝟ duo:simul.i.abūdantia t ociū esse non poterant nisi ex nāli bonitate terre:neq̄ etiā talia vicia initiū habuissent nisi in eis quoz magne erant delicie t ociuz ad quecūq̄ illicita cogitanda. ¶Cuz aūt dī sicut paradisus dñi maxima laus est quasi nō esset alia similis regio in tota terra chanaā: t ob hāc elegerat eaz loth. ¶Et intelligif vno mō q̄ est sicut paradisus dñi.i.sicut padisus terrestris:naz non pōt intelligi de paradiso celesti cuz competur in amenitate terre t in irrigatione. Circa q̄ sciendum q̄ vt veteres dicunt t Aug.8.lib. super genē.ad lram: t magister recitat lib.2.sen.di.17. tres sunt generales sententie de padiso qdam dicunt padisum soluz accipi coꝛpaliter t non esse aliquē spūalem padisum. Secunda sententia est eoz qui dicunt padisum solum accipi spūaliter. Tertia est illoz qui dicunt esse padisum spūalem t etiā coꝛpoꝛalem. ¶Prima opinio non est vera. Si enim accipiatur padisus solū vt inuenitur hoc nōie in canōe biblie posſz stare ista positio:q̄ raro inuenif hoc nomen in sacra scriptura: t vbi inuenitur stat p̄ro orto virentiū herbarū t arboꝛū vbi multe delicie sunt: t sic accipif supra.2.c.vbi dī de padiso vbi positus est adam t vbi arboꝛes erant t flumina:ita etiā accipitur in p̄nti.ſ.sicut padisus dñi.i.ita irrigabaf terra circa iordanez in regione sodomoz sicut padisus dñi:ergo locus aliquis erat qui irrigaref:q̄ alias nō teneret cōpatio. ¶Item p̄z hoc ex eo q̄ hr Ezechi.28.t.31.c. dī omne lignum padisi non est assimilatū illi: t iterum.e.c.cedri non fuerūt altioꝛes illo in paradiso dei: t iterum t emulata sunt eū oīa ligna voluptatis que erant in padiso dei:certum est in oibus his accipi padisum p̄ro loco coꝛpoꝛali cum dicaf ligna esse in paradiso:in nouo autem testamento si inueniretur nomen padisi acciperetur p̄ro vita beata siue eterna requie:sed xp̄s non vtitur hoc vocabulo:sed solū dicit signum abrae Luc.16. ca. ¶Et ideo verū est q̄ ꝓponebatur.ſ.si accipiamus paradisum solum vt est in canone biblie nō erit inconueniens q̄ solum sumatur p̄ro loco coꝛpoꝛali:si tamen accipiaf in tota generalitate sua.ſ.vt etiam sumitur a doctoꝛibus nō poterit stare:q̄ illi vt cōmuniter vocant paradisum vitā beatā. ¶Secunda positio erat eoꝛum qui dicebant paradisum accipi solum spūaliter: t ideo vbicūq̄ sumatur dicunt intelligi spūaliter. Jsta positio est Origenis:sed ostendit eā falsam epipha nius epūs cyp̄rien.in quadam epistola sua quā Hieronymus transtulit in latinum: t cum dici videatur aliquid coꝛpoꝛale de paradiso exponit illud totū Origenes de ecclesia p̄senti aut futura. Sed dicēdum q̄ istud non stat:q̄ necesse est accipi padisuz in aliquibus locis scripture p̄ro coꝛpali loco: vt p̄z supra.2.c. Origenes tñ etiā totum illud de spūali exponit motiuum aūt eius t alioz est:q̄ nesciunt vbi sit padisus ille: t ita locū coꝛpalem esse non putant:q̄ locum illū non viderunt:sed q̄cquid sit necesse est accipi p̄ro loco coꝛpoꝛali:q̄ dī ibi:plantauerat autem dñs deus padisum voluptatis:sed plantatus est:ergo arboꝛes habet:q̄ non plantaf nisi plāte. ¶Secundo q̄:determinaf ibi locus,ſ.plantauerat dñs a p̄incipio padisum:vbi habz lra hebraica t alia trāslatio ab oriente:cum ergo determinetur locus vbi sit padisus erit paradisus aliquid coꝛpale: t non spūale. ¶Tertio q̄ dicif q̄ deus posuit in padiso hominē quē formauerat: ergo hō qui nō erat formatus in padiso fuit positus: t sic erat locus coꝛpoꝛalis:q̄ si aliqd spūale eēt nō posset poni ibi hō. ¶Quarto q̄ dī q̄ fons egrediebaf de loco voluptatis ad irrigandū padisum:ſz id in quo fons est t q̄ irrigaf locus est:ergo ꝓpadisus est loc⁹ coꝛpal'. ¶5° q̄ dī q̄ deus pduxit in padiso oē lignū pulcrū visu t ad vescēdū suaue: t tñ vbi sunt arboꝛes que videnf t quaz fructu vescimur ē locus terrestris: ergo talis est padisus. ¶Sexto q̄ dī q̄ fons egredif de loco voluptatis diuidif in q̄ttuoꝛ flumina quoz noia ponūf .ē.2.c. t illa sunt ꝺa flumia:g̃ ē ver⁹ loc⁹ coꝛpal' padisus cū flumina nō possent egredi nisi de terra. Et ista rō est que maxime vrget:nā de lignis padisi t ceteris ilz sunt coꝛpalia poterat dici q̄ p̄ methaphoꝛa accipenf i sensui spūali: t tñ de fluminib⁹ nō pōt hoc dici cū illa flumina cognoscamus eē ꝺa flumina in terra:sicut est euphrates q̄ trāsit per terrā mesopotamie in latere terre chanaā:de quo.j.ilz.c.t Moyses qui scripsit illa q̄ttuoꝛ flumina padisi ponit vnū illoz fluere iuxta terrā chanaā. Sz cōstat illud esse veꝛ flumē:g̃ verus locus terrestris est de quo egrediunf flumina hec. ¶Septimo p̄z q̄.ē.3.ca. dicitur q̄ deus eiecit Adam de paradiso t hoc fuit in pena peccati

P Q̄.78. Quid sentiēdū est de padiso. Cōfutatio p̄ª opionis p̄ª rō

Q

2ª rō

R Q̄.79. Confutatō 2ª opionis

p̄ª rō

2. rō

3ª rō

4ª rō

5. rō

6. rō

7. rō

M Q̄.79

N Q̄.77 Cur potuit irrigatō iordanis t regio illa cōparī padiso p̄ª rō 2 rō

3 rō

O Ociuz t abūdantia fuerūt occasio nō sodomitarum.

S
Qō.80. Confutatō 3.opionis.

peccati ſui. Si autē accipiatur paradiſus ſpūaliter ſicut nos accipimus erit beatitudo eterna: ⁊ tñ de hac nō electus eſt adam: q̄ non fuit adam electus ante pctm̄: ſi enīz fuiſſz btūs nunq̄ potuiſſz poſtea peccare neq̄ effici miſer: iō neceſſe eſt dici fuiſſe aliquē locū corpalem in quo adā aliquādiu fuit ⁊ inde electus eſt. ¶ Tertia opinio eſt eoꝝ qui dicunt paradiſum accipi vtroq̄ modo. i. corpaliter ⁊ ſpūal'r: nam cōiter in ſacra ſcriptura p̄o loco corpali accipiť iuxta ea que ſupra dicta ſunt: ſed in locutiōe noſtra cōi: ⁊ ſctoꝝ doctoꝝ accipitur paradiſus p̄o loco non corpali: ſed ſpūali. i. p̄o quiete btā. Sz nunc de paradiſo agiť. ſ. de corpali loco: ⁊ iſte eſt p̄opr̄ius modus accipiendi: ⁊ p̄o ſpūali quiete nō accipiť niſi large ⁊ p̄ methaphorā: ⁊ p̄z hoc q̄ paradiſus nō eſt nomen latinū neq̄ hebreū: ſed grecū: ſignificās orꝛtum: vt dicit Iſidorus lib. 14. ethimo. c. 4. ⁊ ita apud grecos eſt nomē cōe paradiſus p̄o orto ſicut apud latinos hoc nomen ortus aut viridariuz: vnde ⁊ ioſephus in lib. de bello iudaico vtens modo loquēdi greco paradiſos plural'r vocat quoſlibet ortos: ſz q̄ locus ille quē ſcriptura vocat paradiſum ſup̄. 2. c. erat locus multaꝝ diuiciarum pluſq̄ eſſz alius in tota terra. tractū eſt vt vitā beatā in celo in qua eſt maximū bonum vocemus paradiſum: ⁊ tñ paradiſus in p̄ima ⁊ p̄pria ſui ſignificatione non ſignificat niſi ortum: ⁊ maxime ortum delectabilē: vnde in hebreo non vocatur ortus abſolute: ſz ortus deliciaꝝ. ſ. gan eden: q̄ gan ſignificat ortū eden ſignificat delicias. Et hoc modo accipiť h̄ p̄o loco corporali multaꝝ deliciaꝝ: q̄ terra ſodomoꝝ vocabatur paradiſus: ſz non poterat accipi ſpūal'r imo corpaliter q̄ apud ſodomitaſ nullū bonū ſpūale erat: ſz potius erant pctō res coram dño: ⁊ erant peſſimi vt dr̄ hic in lr̄a: ſed erant ibi delicie multe. ex p̄ditione terre que vocať paradiſus. ¶ Itē p̄z q̄ dī. q̄ irrigabať ſicut paradiſus: ⁊ ſic compať ad paradiſum in irrigatione: ⁊ tñ irrigatio p̄tinet ad locū corporalē: ergo paradiſus p̄o loco corpali accipiť hic. ¶ Sz cum dī q̄ erat ſicut paradiſus dñi: illa terra regionis ſodomoꝝ poteſt dupl'r intelligi: vno mō q̄ erat ſicut paradiſus terreſtriſ: erat. n. paradiſus illa dñi: q̄ ipſe plantauerat ⁊ p̄o ſe cuſtodiebat neq̄ hoibus cōicabat poſtq̄ inde excluſerat p̄mos pentes nr̄os: terra autem ſodomoꝝ erat tam delectabilis q̄ ſimilabať huic paradiſo terreſtri: ⁊ dī q̄ irrigabať ſicut paradiſus: q̄ terreſtris paradiſus h̄z fontem magnū qui egrediť ad irrigandū locum voluptatis. ſ. 2. c. ⁊ diuidiť in q̄ttuor flumina. Sic aūt regio ſodomoꝝ tota irrigabatur iordane: copioſa irrigatione: ⁊ ita in h̄ ſimilať irrigationi paradiſi terreſtris. ¶ Scō modo pōt itelligi q̄ erat ſicut paradiſus dñi. i. ſicut ortus a deo plantatuſ: ⁊ q̄ non accipiať p̄o paradiſo terreſtri: ſed p̄o quolibz alio orto plantato a deo: ⁊ eſt iſta locutio p̄ueniens: ois. n. res a deo p̄ ſe facta eſt melior q̄ ea que fit ab hoie: ſi autez hō ſtudioſe ⁊ accuratius plantet ortum poterit eſſe delicioſus: ſz ſi plātauerit deus ortum erit incōparabil'r delicioſior: ita autez erat de regione ſodomoꝝ: erat. n. tota vt vnus ortus: ſed nō erat vt ortus plantatus humano ope: ſed tam delicioſus erat vt nullo ope humano aliq̄d tale poſſe effici putareť. Simil'modus loquēdi eſt apud ſapientes ⁊ poetas vt id q̄ valde excellens eſt dicať non eſſe opus hois ſed dei: ſic homerus in iliade laudans virtutem: ⁊ pulcritudinē hectoriſ dicit q̄ nō videbať eſſe filius hois: ſed dei: ⁊ iſtud recitat Ariſto. lib. vij. ethi. c. i. iſte eſt ergo ſenſus vere lr̄e. Et q̄ poniť compatio ad paradiſum in irrigatione pōt referri ad paradiſum terreſtrez. ſ. q̄ ſicut paradiſus terreſtris irrigabať ſufficienter ſine ope humano exeunte fonte de medio paradiſi: ita regio ſodomoꝝ irrigabatur aquis iordanis ſine aliquo labore ſodomitarū. Si aūt compatur ad alium paradiſum dñi. i. quēcūq̄ ortum plantatū a deo: erit ſenſus q̄ irrigabať ſicut paradiſus dñi. i. ſi homo plātaret aliquē ortum delectabilem qui vocareť paradiſus nō poſſet facere q̄ irrigareť aquis ſponte influentibus in locū: ſed faceret cum difficultate aq̄s decurrere: terra aūt ſodomoꝝ non erat talis. Sz ſine labore humano facil'r tota irrigabať de aquis iordanis cū eſſet vallis plana: ergo erat terra illa ſicut paradiſus dñi. i. q̄ſi deus plantaſſet ortum illū: q̄ hēbat copiam aquaꝝ ſine difficultate. ¶ Dicit q̄ erat regio illa ſicut paradiſus dñi: ⁊ ſicut egyptus venientibus in ſegor: ⁊ hoc poteſt dupl'r intelligi: vno mō p̄ūgendo totam lr̄az. ſ. ſicut egyptus venientibus in ſegor. i. terra ſodomoꝝ eſt valde delectabilis: ⁊ eſt tm̄ q̄ttum egyptus venientibus in ſegor. i. q̄ttum egyptuſ q̄ttum ad illam p̄tem qua venit de egypto in ſegor: quaſi illa p̄s egypti ſit amenior aliꝫs p̄tibus egypti. ¶ Alio modo intelligiť diuidēdo lr̄am. ſ. q̄ terra ſodomoꝝ irrigabatur ſicut paradiſus dñi ⁊ irrigabať ſicut egyptus irrigatur: ⁊ iſta irrigatio eſt q̄ttum ad p̄tem illam qua intratur per regionem ſodomoꝝ quouſq̄ veniať in ſegor: q̄ ibi deſinit iſta irrigatio. ¶ P̄imus ſenſus non p̄tinet ad lr̄az: p̄imo q̄ ibi cō paratur egyptus ad terrā ſodomoꝝ in eſſe delectabilez: ⁊ tñ hec non eſt bona cōparatio: q̄ egyptus nō eſt terra delectabilis cuz deus laudet ſepe magis terrā chanaā in quā introducebat iudeos q̄ terram egypti de qua educebat eos ⁊ vocet eos terrā chanaā fluentem lacte ⁊ melle ⁊ terram bonā atq̄ ſpacioſam exo. 3. c. q̄ſi non ſit egyptus terra bona ⁊ ſpacioſa: ergo cū laudaret deus portionē optimā terre chanaaz non cōpararet eā in eſſe bonā terre egypti quā dicit generaliter nō eſſe ita bonā ſicut terrā chanaā. ¶ Scō q̄ per iſtuz ſenſum diceret terra egypti delectabiliſ qua veniť de egypto in ſegor: ſed nō eſt iſta vera cōparatio q̄ terra qua veniť de egypto in ſegor nō eſt terra egypti: ſed eſt terra deſerti arabici. media inter mare mortuū. i. mare ſodomoꝝ ⁊ mare rubrū ſicut appet ex oibus qui deſcribunt habitudinē terre: nā certum eſt ſolitudines arabicas mediare inter egyptū ⁊ terram chanaā: ⁊ p̄ñter inter egyptū ⁊ ſegor que eſt ō terra chanaā in valle ſodomoꝝ. ¶ Tertio q̄ dato q̄ aliqua terra ſit pertinens ad egyptū in itinere quo veniť de egypto in ſegor non eſſet illa terra delectabilior aliꝫs p̄tibus egypti: q̄ terra que eſt in egypto delectabilis ⁊ bona eſt illa que irrigať nilo flumine q̄ nilus facit terrā illam copioſam in fructibus q̄ttum ad terrā ad quā extendiť. ad partes aūt ad quas nō extēdiť nilus eſt terra arida ⁊ non delectabilis: ⁊ tñ terra qua veniť ab egypto in ſegor ē neceſſario ad extremitatē egypti p̄ quaz non fluit nilus ſed appropinquat ad deſertū: ideo nō eſt illa terra bona: ſed arida ⁊ ad illam nō comparet ſcriptura terrā ſodomoꝝ quā laudat: ⁊ ideo ſenſus p̄imus non eſt p̄ueniens. ¶ Dicendū aūt q̄ ſenſus ſecūdus eſt p̄ueniens. ſ. q̄ terra ſodomoꝝ irrigabať tota ſicut irrigať paradiſus dñi: ⁊ ſicut irrigať egyptus: ⁊ iſta irrigatio eſt in terra ſodomoꝝ venientibus in ſegor. i. quouſq̄ veniať in ſegor. deſcēdēdo inferius per terrā ſodomoꝝ. ¶ Compatio aūt tota hic eſt q̄ttum ad irrigationē ⁊ non q̄ttum ad aliq̄d aliud: ⁊ cā eſt: q̄ tota lauꝫ tpe ſodomoꝝ eſt q̄ttum ad irrigationē: ⁊ p̄z q̄ dī in lr̄a vniuerſa irrigabať ſicut paradiſus dñi: ⁊ ſicut egyptus. cā autem quare laudeť terra iſta de irrigatiōe eſt: q̄ tota terra chanaā vt cōiter eſt deficiens aquis: q̄ ergo iſta terra abundet in eo in quo alie deficiūt laus eius eſt. ¶ Scō erat ſpāl'r ad p̄ oppoſitum iuxta moduz viuendi abrae ⁊ loth: erat. n. eoꝝ vita paſtoral': paſtores aūt p̄o pecoribus egent paſcuis ⁊ aquis: hec aūt potiſſime hñr in terra ſodomoruz pp hoc q̄ tota irrigatur: ⁊ ita creſcunt ibi herbe multe: ergo laus magna erat terre ſodomoꝝ ad hoc q̄ eam eligeret loth q̄ irrigareť tota. Cauſa aūt quare compauit ſcriptura terrā ſodomoꝝ in irrigatione ad paradiſum dñi: ⁊ ad egyptuz fuit q̄ iſta erant duo de qbus magis erat nota irrigatio: ⁊ credebať q̄ magis irrigarenť quā alie p̄tes orbis q̄ttū erat in cognitione hebreorum de paradiſo dñi rōne cognoſcebant: de egypto vero ſenſu ⁊ exp̄imento didicerant. Si enīz paradiſus dñi accipiatur p̄o paradiſo terreſtri vbi fuit adam notū: erat hebreis q̄ irrigabať ⁊ hoc per reuelationē pphicam ſicut Moyſes illis dixerat atq̄ ſcripſerat. ſ. 2. c. q̄ egrederet fons de medio paradiſi ad irrigandū paradiſum: ⁊ ita erat abundans fons ille q̄ diuidebatur in quattuor magna flumina. e. c. Si accipiať paradiſus domini p̄o quocūq̄ orto quē deus plātaret eſt ſenſus q̄ iudeis cognitum eſſet rōne q̄ ille ortus eſſet magis abundās aquis quā quilibet alius: quia cum bonitas ortorum. ⁊ earū rerum que irrigantur ſit aquarum copia: id quod deus plantaret cum eſſet valde bonum abundaret valde aquis: notuz ergo iudeis eſſet ratione q̄ paradiſus domini valde irrigareť. De egypto notū erat iudeis ad ſenſuz q̄ irrigabatur: ⁊ hoc tam ſm̄ veritatē erat q̄s ſm̄ cognitionē ipſoꝝ de veritate p̄z: q̄ nilus fluit per egyptum qui creſcit ſepe: ⁊ maxime bis in anno: eleuať autem aq̄ quaſi per cubitos viginti altitudiniſ aut mediocriter ad quindecim ⁊ decem ⁊ ſex ⁊ in tanta exaltatione cum terra egypti ſit plana irrigatur magna p̄s egypti per aque ductus factos ⁊ ageres ⁊ inde p̄uenit tota copia frugum egypti. Hoc autem non fit ſimiliter in aliꝫs regionibus: quia lz irrigentur alie regiones aquis: non tamen ſic creſcunt

A
Qō.81. Cur dicit ſicut paradiſuſ dñi illa terra regionis ſodomoꝝ. R° p°

R° 2°

B
Qō. 82. Cur dicit ſicut egypt° venientibus in ſegor.

Cōfutatio 2° opinionis.

2° opinio.

3° opinio.

L
Qō.83. Expōi

sic crescunt aq̃ fluminum suoꝝ vt magne ptes terre possent irrigari: ſ3 pue partes circa flumina. Et hoc appet ex scriptu ris eoꝝ qui aliqd de fluminibus scripserunt: nam nō ponūt similia fieri de alīs fluminibus: vnde ⁊ leges humane fece runt spālem mentionē de ista irrigatione nili: vt p3 lib.ix. co dicis: titulo de aggeribus nili non rūpendis: ideo constabat magis posse irrigari egyptuz alīs regionibus. ¶ Judei q̃q3 hunc sensum didicerant: ⁊ hoc erat potissimū pp qō Moy ses istud dixit: ipse.n. hoc scripsit qñ hebrei egrediebātur de egypto. ſ. qñ erant in deserto cum recentem memoriaz habe bant eoꝝ que in egypto viderāt: ⁊ q: ipsi ibi nati fuerāt scie bant qūo irrigabatur egyptus ⁊ per irrigationem erat tota copia agroꝝ in fructibus: ⁊ q: nouerant hebrei melius irri gationem egypti q̃z alicuius alterius terre: etiā si aliqua alia esset ad notificādū irrigationē terre sodomoꝝ locut⁹ est moy ses de irrigatione egypti: ⁊ hoc etiā seruat deus in alīs com parationibus q̃s facit de terra chanaaz ad alias terras: nam compat ad egyptū q: illa erat maxime nota. Sic p3 deutero. xi.c. ſ. terra ad quā igredieris possidendā non est sicut terra egypti de qua existi. Et in hoc laudat terrā regionis sodomo rum: nam reliq̃ regio terre chanaā non erat egyptus: ſ3 aqs egens: terra aūt sodomoꝝ erat aquis abundans: ⁊ irrigua sicut egyptus cū dr. deute. xi.c. terra ad quā igredieris possi dendā nō est sicut egyptus de qua existi vbi iacto semine oꝛ tozum moze aque ducunt irrigue ſ3 mōtuosa est ⁊ cāpestris de celo expectās pluuias: terra aūt sodomoꝝ ab hac lege ex cipiebat: q: erat plana ⁊ tota irrigabat iozdane. Sed q: quā do Moyses loquebat illud qō habet deutero. xi. nō erat ter ra sodomoꝝ: q: subuersa erat: vt p3 hic non curauit eaz exci pere a cōi lege. ¶ Cum vero dr venientibus in segoz determinauit Moyses que erat regio iozdanis irrigua sicut para disus domini ⁊ egyptus ⁊ dixit q̃ ista erat qua veniebat in segoz: noiauit.n. finem eius: incipit enim ista regio a parte se ptentrionali ⁊ decurrit contra meridiē per vallem sicut fluit iozdanis: principiū aūt regionis sodomoꝝ erat non longe a hierico versus meridiē: ⁊ inde extendit contra desertū pha ran qō est in parte meridiana terre chanaaz. ¶ Et nominat segoz pp duo. primo q: ibi est finis regionis illius: ſ3 eniz val lis per quā decurrit iozdanis ⁊ vbi est mare moztuū: ⁊ ipsuz mare magis extendat: tñ regio sodomozuz. ſ. pentapolis que erat regio quinq̃ ciuitatū non extēdit vltra segoz: ⁊ ideo di xit q̃ tota regio sodomoꝝ a principio sui quo vsq̃ veniretur in segoz irrigabat: ac si dicat icipit circa hierico: ⁊ terminat in segoz ⁊ tota illa regio venientibus in segoz. i. q̃usq̃ venia tur in segoz irrigabat. ¶ Scōo ⁊ principalr q: segoz erat ci uitas nota ⁊ nō alia de ciuitatibus sodomoꝝ: ⁊ ista est cā ve ra: erant.n. quinq̃ ciuitates in valle illa. ſ. sodoma: gomoꝛra: adama: seboym: segoz: quattuoꝛ prime subuerse sunt deuter. 29.c. Segoz aūt non subuersa fuit cū non computetur inter subuersas. e.c. ímo deus reliquit eam liberā a malo precibus Loth qui confugit in eaz. j. 19.c. manebat aūt illa tpe Moysi ⁊ postea mansit ⁊ fit mentio de illa in sacra scriptura: ⁊ ideo poterant cognoscere iudei postq̃ essent in terra chanaā istā vrbem: ⁊ non poterant cognoscere alias q̃ iaz subuerse erāt: ⁊ ista erat extra illud mare mozruuz: iuxta illud tñ: ita q̃ de scensus ptinuus iozdanis erat circa vrbem segoz: ideo descē dendo de hierico ptra segoz ⁊ vsq̃ ipsam poterāt videre que erat regio sodomoꝝ que irrigabat ⁊ vbi ſ3 extēderetur vltra segoz. Et ista est cā vera: non potuit aūt dicere scriptura ve nientibus sodomā: vel gomoꝛrā aut seboyn: q: ille ciuitates non manebant neq̃ cognoscebat locus eaꝝ. Secus autem erat ō segoz: q: illa manebat ⁊ sciebat ab israelit⁹ vbi eēt ⁊ sa tis hic significat Moyses q̃ illa ciuitas maneret: q: non lo cutus est de illa sic̄ de alīs: nam de alīs dixit per modū pre teriti. ſ. q̃ tota regio iozdanis irrigabatur anteq̃ subuerteret dñs sodomā ⁊ gomoꝛrā: de segoz loquit⁹ per modū presentis dicendo sicut padisus dñi ⁊ sicut egyptus venientibus in se goz: ergo ⁊ tpe Moysi erat venire in segoz qō non esset si subuersa esset sicut alie vrbes quattuoꝛ sodomoꝛuz. ¶ Qm̃ dixit hic littera sicut paradisus domini: ⁊ maxime accipitur de paradiso terrestri sunt hic aliqua dubia de paradiso ter restri: ſ3 de hoc dictum sit aliqd supra. 2.ca. sed hic addentur alia: q: locus exposcit. Erat primū dubium de padiso hac an sit locus corpalis an spūalis: q: de hoc inter antiquos valde dubitatum est: nam ⁊ Origenes dixit non esse locū aliquem

corpalem: sed spūaliter intelligi. Sed de hoc iam est declara tum supra. q. 74. q̃ sit locus corpalis: ideo nō est vltra in ſ3 negociandum. ¶ Aliud dubiū est cum sit locus iste corpalis qualis est. ¶ Rñdetur q̃ est ortus cōsitus multis generib⁹ arboꝝ: hoc appet ex noie: nam padisus est nomen grecum ⁊ significat ortum delectabilem ⁊ est apud grecos istud nomē cōe apud nos nomē ortus: ⁊ hoc significat Jsidorus lib. 14. ethimo. c. 4. ¶ Scōo appet q: padisus ptinet ad plantatio nes cum dicat supra. 2.c. plantauerat autem dñs deus padi sum voluptatis a principio: ergo ortus erat cum plantaretur. ¶ Tertio appet ex noie hebreo: nam dr in hebreo gam edē: vbi nos hēmus padisum voluptatis: ⁊ gam in hebreo signat ortum: eden: signat delicias: ⁊ dixit esse ortum delectabilez. ¶ Quarto appet ex modo loquendi iosephi lib. i. antiquita tum. ſ. dicit aūt deum plantasse ad orientē padisum omni ger minatione florentē ⁊ postea dicit: deo aūt in ortum veniēte: ⁊ sic ortum vocat locū illum. ¶ Aliud dubiū est quid est in illo padiso. ¶ Dōm q̃ est ibi copia aquaꝝ salubriuz ⁊ arbo ruz ois generis fructū. De aq̃ appet. ē. 2.c. fluuius egredie batur de loco voluptatis ad irrigandū padisum: erat autem magna copia aquaꝝ cum fluuius ille diuidat statim in quat tuoꝛ capita. i. q̃ttuoꝛ magna flumina que sunt p̄cipua flumi na totius orbis. Erat autez ista copia aquaꝝ taliter disposita q̃ fluebat per padisi totā latitudinē cum dicat ad irrigandū padisum: ⁊ ita sine humano laboꝛe poterant ibi irrigari plā tationes: vnde ⁊ hic q̃ regio sodomoꝝ laudat q̃ tota irriga bat flumine iozdanis compat padiso. ſ. que vniuersa irriga batur sicut padisus dñi: anteq̃s subuerteret dñs sodomaz ⁊ gomoꝛrā. De arboꝛibus notum est q̃ essent ibi arboꝛes oiuz generū: q: ē. 2.c. cum incepit scriptura dicere de padiso adie cit produxit dñs deus de humo omne lignū pulcruz visu ⁊ ad vescendū suaue: lignū etiaz vite in medio padisi: ⁊ lignuz scientie boni ⁊ mali: ⁊ ita non solū erant ibi ligna ad necessi tatem cibi: sed etiā ad delectationē visus: vt delectaret hō in videndo tam pulcraz varietatem. In alīs etiā locis scriptu re fit mentio de multis arboꝛibus padisi: nam Ezechi. 28. ca. dicit de delicijs padisi ⁊ nō de arboꝛibus: sed delicie iste erāt in multitudine arboꝛum diuersarum ⁊ in abundantia oium rerum ꝓuenientiū ad bene ⁊ suauiter viuere: ⁊ Ezechi. 31.c. dr de aliqbus lignis que fuerūt in padiso. ſ. de cedris ⁊ abie tibus. ſ. cedri non fuerunt altioꝛes illo in padiso dei: ⁊ abie tes non adequauerunt sumitatez eius: ⁊ iterum dr: omne li gnum padisi non est assimilatuz illi neq̃ pulcritudini eius. ¶ Est dubium an in padiso terrestri erant aialia aliq̃. ¶ Di cendū videtur q̃ ibi non erant animalia saltē quadrupedia. Primo p3 q: cognitionē de padiso non habemus nisi ex sa cra scriptura: q: rōne non pōt colligi quid ibi vellet deus po nere aut q̃ padisum vellet plātare: ⁊ tñ supp̄. 2.c. vbi tota nar ratio de padiso ponit nō habet aliqd aliud nisi de arboꝛib⁹: ⁊ de aquis. ſ. q̃ esset ibi omne lignū pulcruz visu ⁊ ad vescē dum suaue: ⁊ q̃ esset fluuius qui egrederet ad irrigandum padisum: ergo nō possumus aliqd aliud asserere. ¶ Secun do si ponerent ibi aialia aut esset ad humanā delectationem aut ad necessitatē: sed ad neutrū videbantur cōuenire: ergo non essent ibi: appet p̄mo de pulcritudine: q: si ibi essent aia lia q̃drupedia ⁊ serpentes ⁊ huiusmodi deformarent potiuſ pulcritudinē paradisi: etiā non erant pp necessitatē cibi hu mani: q: hō ibi non vesceret carnibus: ergo nō essent ibi aia lia. ¶ Oꝝ vero hō non vesceret ibi carnibus appet ex p̄mis sione dei data circa hoiem: nam ponit supra primo q̃ statim vt hō fuit creatus dixit ei deus: ecce dedi vobis omnē herbā afferentē semē sup terrā ⁊ vniuersa ligna que hñt in semet ipsis sementē generis sui vt sint vobis in escā ⁊ cūctis aian tibus terre: ibi.n. non dedit deus hoi aialia in escā: ſ3 herbas ⁊ fructus arboꝝ. Simil⁹ qñ hō fuit in padiso non fit mētio q̃ darent ei in escā caro aliq̃: ſ3 solū fit mentio de arboꝛibus. ſ. ꝓduxit deus de humo oē lignū pulcrū visu ⁊ ad vescendum suaue: ⁊ ita de esca nihil ibi noiauit nisi lignū. i. arboꝛē appa ret etiā manifestius: q: e. c. dicit q̃ p̄cepit deus hoi: ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientie boni ⁊ mali ne comedas. Et ita non dedit deus homini aliquid ad co medendum ibi nisi fructus arboꝛum: non igitur essent ibi animalia ad cibum: ⁊ non solum nō erat in paradiso homo comesturus carnes: ſ3 neq̃ etiā de padiso expulsus comedit illas quouſq̃ post diluuiuz deus dixit hominibus q̃ carnes

comederent

£ Qō. 84 Cur no minat se goz.

p̄ rō

2. rō

ſ Qō. 85

5

R° p⁹

2⁹

3⁹

4⁹

b Qō lxxxvi. Quid ē in padiso ter restri.

R°

J Qō. 87. An in padi ſo terrestri erant aialia

R° p²

R° 2⁹

K Quis fuiſ set cib⁹ ho minū in pa radiso.

comederent supra.ix.c. ⁊ ita appet ꝙ in paradiso non essent futura aialia quadrupedia aut reptilia. De volatilib⁹ dubiū est ⁊ satis pōt ꝓcedi ꝙ ibi essent: q⁹ volatilia non hñt certaꝫ sedem. Sed cū alicubi fuerint inde auolant: ⁊ sic possunt ali cubi esse ⁊ subito inde longe distare: hoc mō poterant aliun de in padisum venire volatilia ⁊ sedere in arboribus padisi ⁊ inde auolare ita vt eaꝫ certa sedes non esset potius ibi q̄ꝫ alibi: ⁊ poterāt ꝓdesse aues ad cantū: q⁹ quedā aues in can tu faciunt melodiā: de piscibus eodē mō dici poterat ꝙ eēnt in fluuio qui irrigabat padisum: ⁊ tñ de illis non diceret ab solute ꝙ erant in padiso: q⁹ non erāt in terra padisi ſz in flu mine eius. ¶ Deinde queret in qua ꝑte mundi est padisus: nam cuꝫ sit locus coꝛpalis necessario erit in aliq̄ ꝑte mundi.

2ª Q⁹.88. Qua parte mūdi est pa disus terre stris.

¶ Dicendū ꝙ istud induxit multis erroꝛē: ex eo. n. ꝙ nescie bant vbi erat locus padisi putauerunt ꝙ non erat padisus aliqd coꝛpale: sed solū spuale: sic. n. voluit Origenes: ſz illius opinionē destruxit epiphanius oñdens esse locum coꝛpalez sicut tetigimus. s̄. q. 74. Etiā dōz ꝙ nō solū est in aliq̄ ꝑte: ſz etiā necesse est in terra esse: non. n. potest esse in alia ꝑte mūdi: qđ ꝓz q⁹ i padiso erāt arboꝛes: ⁊ tñ arboꝛes nō possent eē nisi i tra: q⁹ in alīs eēis neqꝫ plātari neqꝫ figi pōt ꝓp illoꝛ ra ritatē. ¶ 2º q⁹ in padiso erat fluuius qui diuidit in q̄ttuoꝛ: ſz fluuius non pōt esse nisi in terra: maxime q⁹ diuidit fluuius ille in q̄ttuoꝛ flumina que fluunt per terrā.

2ª Rō rñsionis ꝓma

3ª

¶ Tertio q⁹ supra. 2. c. cuꝫ scriptura loquit de rebus que erant in padiso dr ꝓduxit deus de humo omne lignū pulcrū visu. ergo in padi so est humus: sed humus est terra humida ab humoꝛe dicta. ergo padisus in terra erat.

4ª

¶ Quarto q⁹ hō erat i padiso: ⁊ ibi fuit serpens. s̄. c. 2. ⁊. 3. ⁊ tñ ista nō poterant esse in alio ele mēto q̄ꝫ in terra: q⁹ illud est solidū. ergo padisus est in terra.

Q⁹.89. M Obiectio rō obiectōiꝫ ꝓma secūda Sol⁹o du plex

¶ Sed ꝓp hoc ꝙ dictū est nūc de serpente qui fuit in padi so est dubium ꝓtra id qđ diximus. s̄. q. 87. ſ. ꝙ nō erāt aialia in padiso saltem q̄drupedia ⁊ reptilia: ⁊ appet ꝓmo q̄ꝫtum ad serpentē: nam in padiso fuit qñ decepit mulierē cum post petm̄ de padiso hō electus sit. ¶ Sc̄o q⁹ in padiso erat adā qñ imposuit nomen cunctis aiantibus supᵖ. 2. ca. ⁊ tñ cuncta erant coꝛam adam qñ eis nomē imposuit. ¶ Dici pōt dupl'r q̄ꝫtum ad veritatē qōnis: vno mō ꝙ aialia non manebant in padiso neqꝫ mansura erant ibi. ¶ Alio mō pōt dici ꝙ mane bant aliq̄ aialia eo pauco tpe quo ibi mansit adā cum eua: ⁊ tñ non erant mansura si adam ⁊ eua nō peccassent. ¶ Ter tio non pōt dici ſm alios ꝙ aialia ibi tunc manebant ⁊ etiā postea mansura erant. Accipiendo ꝓmo mō pōt ad ꝓmaz rōnem rñderi: ꝙ serpens ille qui seduxit adaz nō erat verus serpens: ſz aliqd a demone fictum. i. similitudo aialis a demo ne foꝛmata: ⁊ ꝓz q⁹ loquebaꝫ ille serpens ꝓnidenter suadēs mulieri malū: sed serpens neqꝫ loquit neqꝫ intelligit: q⁹ itel ligere solius hois est: vt ait Aristo. lib. i. de aialibus: ⁊ ita ſz esset ille serpēs in padiso non ſegtur ꝙ erat ibi aliqđ aial: q⁹ illud nō erat aial: ſz aialiꝫ similitudo.

¶ Ad sc̄m pōt dici ꝙ aialia illa vere fuerunt in padiso: ⁊ tñ nō fuerūt ibi q̄ſi creata fuissent: aut ibi mansura essent: ſz q⁹ tūc deus tulit illa coraz adā vt ea videret: ⁊ imponeret illis noia: sicut dr supᵖ. 2. c. foꝛmatis itaqꝫ deus de humo cunctis aiantib⁹: ⁊ vniuersis volatilibus celi adduxit ea ad adā vt videret qd vocaret ea: ⁊ ita deus adduxit illa: ⁊ non erant ipsa ꝑsentia: sic fecit ea adduci de diuersis ꝑtibus terraꝫ vt intrarent in arcā cū nō essent oia genera aialium ꝓius in loco in quo erat arca. Si aūt teneaꝫ tertia positio: non oꝓtebit solui aliqđ argumen tum: q⁹ ſm eam ꝓcedunt aialia esse in padiso: ⁊ ita nō obsta bat ibi esse qđcūqꝫ genus aialium: ⁊ tñ non ꝓcedet ſm istuz modū oia illa aialia qbus noia imposuit adā fuisse in padiso sed de foꝛis fuisse adducta: q⁹ deus adduxit aialia: ⁊ volatilia oium generū ad adam: ⁊ tñ nulla regio est in qua aues oiuz ſpēz ⁊ aiantia sunt: sicut q̄dā aues: ⁊ aialia sunt apud ethio pes que in alīs ꝑtibus mūdi non repiunt sicut expientia do cet ⁊ scriptoꝛes tradunt. Sed verio: vr esse positio secunda ⁊ tertia q̄ꝫ ꝓma que nō pōt ꝓuenienter rñderi ad ꝓmā rō nem de serpente: non. n. est ꝓuenienter dictum ꝙ non fuerit serpens ille verū aial: sed aliqd a demone foꝛmatum: neqꝫ rō illud ꝓbat: q⁹ dato ꝙ esset verū aial poterat hre locutionem ꝓnidentē: sicut asina balaā erat vez aial cui insidere solitus erat ille: ⁊ tñ loquebaꝫ ad balaā redarguendo ipsum numeri 22. c. Sed ꝺz dici ꝙ locutio illa in serpente fieret per demonē decipientē ⁊ loquentē: serpēs aūt verus erat sicut ⁊ locutio in asina balaā fiebat per angelū. Item ꝓz efficatius q⁹ inten tio sacre scripture est ꝙ esset ille serpens verū aial: nam dicit supra. 3. c. Sed ⁊ serpens erat calidioꝛ cunctis aiantibus ter re que fecerat dns qui dixit ad mulierē ⁊ cetera: ⁊ ita cā locu tionis illius designaꝫ ex eo ꝙ serpens erat calidioꝛ. i. ꝓnidē tioꝛ vel astutioꝛ alīs animalibus terre: ⁊ tamē si non fuisset verus serpens ista redditio cause nō esſz cōueniens. Itē nō stat: q⁹ etiā si non esset ille verus serpens: ſz a demone fictus mulier extimesceret videns id qđ nunqꝫ viderat. Et hoc re pugnabat valde ꝑsuasioni: q⁹ si timeret mulier: ⁊ aliqd mali suspicaret: non solū non assentiret serpēti tentanti: imo neqꝫ audire vellet: ⁊ ita debemus concedere ꝙ mulier iaz anima lia aliqua viderat ⁊ forte serpentes aliquos vt nō expauesce ret cum istum videret siue verus siue fictus esset. Et ita dici conueniens est ꝙ anteqꝫ adam peccaret aialia aliqua erant in padiso: ⁊ tñ tunc manet differentia secūde ⁊ tertie positio nis. ſ. ꝙ mansura essent animalia postea si hō nō peccaret ⁊ nunc maneant ā nō. vtraqꝫ positio satis posset sustineri siue incōuenienti: ⁊ tñ videt esse rationabilioꝛ positio secunda. ſ. ꝙ vsqꝫ ad tentationem ade futura erant animalia in paradi so: postea vero siue adam peccaret siue non: nequaqꝫ essent ibi animalia: ⁊ ita intelligimus ea que diximuſ supᵖ. q. 87. Et ratio ad hoc adiuuat: disposuerat enim deus ꝙ homo tenta retur: ⁊ tentatio ista nō poterat cōuenienter fieri nisi existē tibus in paradiso animalibus vt dictuz est: ergo vsqꝫ ad ten tationem illam essent ibi animalia: post tentationem aūt nō essent ibi futura: nam aut supᵃretur homo aut supᵃret: si su peraretur sicut superatus est eiceretur de paradiso. Et tunc non oꝓtebat animalia ibi manere ꝓpter hominem cuz ho mo ibi non esset. Si autem homo supᵃret maneret in para diso: sed iam non essent ibi oꝓtuna animalia neqꝫ ad de lectationem neqꝫ ad cibum vt declaratum est supra. q. 87. ſz eicerentur inde animalia. Et ita nunc videtur dicendū ꝙ ſz homines ibi maneant. ſ. helias ⁊ enoch non sunt ibi anima lia aliqua: q⁹ non est eis opus cum carneꝫ non manducent: sed alantur fructibus ligноꝛ ⁊ principaliter ligno vite: ⁊ cō uenit hoc sacre scripture. ſ. animalia quando ꝓsentata sunt ante adam non erant in paradiso: sed adducta sunt de foꝛis: supra. 2. e. ⁊ tunc poterant manere aliqua ibi que deus vellz, ⁊ manerent vsqꝫ ad consumatā tentationem. Et istud appa ret: q⁹ non fuerūt animalia aliqua in paradiso creata: homo enim qui erat digniоꝛ non fuit in paradiso creatus ſz foꝛis: a foꝛtioꝛi ergo animalia non crearentur ibi: nam hominem so ris foꝛmatum tulit deus in paradisuz supra. 2. c. animalia aūt sic creauit deus foꝛis ⁊ postea adduxit ea ad adam qui erat in paradiso supᵖ. 2. c. ⁊ tūc possent ibi manere ea que deo pla cerēt ad ministerium huius tentationis. Confirmatur autez ista positio per sententiā Joannis Damasceni lib. 2. sentētia rum suarum vbi in finem laudum quas ponit de padiso ter restri ait: diuina regio ⁊ digna ei qui ſm imaginez dei erat in qua nil irrarionalium habitabat: sed solus homo diuinaruz manuum plasma: ⁊ ita nullū ibi de aialibus erat. i. futurum erat si homo ibi maneret: nullū etiam nūc manet iuxta secū dam positionem quā tanqꝫ veriоꝛem posuimus supra. 87. q. ⁊ hoc tenendum videtur.

Q⁹. ꝓ Reuo titur q⁹ ꝓncipa lē q̄ſi: ſ. vbi fu padiſus frestris ꝑ opio

¶ Nunc redeundū est ad id ꝙ su ꝓa petebaꝫ: declaratum enim fuit supra. q. 88. ꝙ erat paradi sus in terra ⁊ non in alio elemento: nūc est dubiū in qua par te terre sit paradisus.

¶ Dicendū ꝙ aliqui putauerunt esse paradisum terrestrem in parte occidētali oꝛbis ⁊ iste fuit erroꝛ aliquoꝛum sequentiū carmina poetarum qui insulas foꝛ tunatas paradisum esse dixerunt: ita enim dixit Plinius: ⁊ tangit illud Jsidoꝛus lib. 14. ethimo. c. de insulis. ſ. foꝛtunate insule vocabulo suo significāt omnia fere bona quasi felices ⁊ beate fructuum vbertate: suapte natura ꝓcioſa poma sil ue parturiunt: foꝛtuitis vitibus iuga collium, vestiuntur ad herbe vicem: messis: ⁊ olus vulgo est: vnde ⁊ gentiliū erroꝛ: ⁊ secularium carmina poetarū ꝓpter soli fecunditatē eaſ dem esse paradisum putauerunt.

Q⁹ futu tio ꝑ rō

¶ Sed istud falsum ꝓmo: q⁹ insule foꝛtunate: vt est testis Plinius: ⁊ Jsidoꝛus lib. 14. ethimo. sunt site ad leuā mauritanie in occidente ⁊ distincte inter se: interiecto mari: ⁊ tamen paradisus est in parte oꝛie tali vt ostendetur: ergo non sunt ille insule foꝛtunate paradi sus.

2rō

¶ Secundo q⁹ insule foꝛtunate sunt sex quaꝫ nomina ⁊ qualitates ponit Solinus in poliſtoꝛ. ca. vltimo ⁊ inter se sunt distincte interiecto mari vt Jsidoꝛus dicit paradisus

tamen

Q⁹. ꝓ Qñ ꝓ Qñ ꝓ Qñ

3.nō

4.nō

5.nō

D Qō.92. Opinio ꝓa de paḋiſo.

A Qō.93. Quōpa ḋiſus ē ignota ꝛcur ho mines il luc non ꝓadunt.

R° ꝓ'nō

tñ terrestris vnus tñ locus est: ergo nō sunt insule fortunate. ¶ Tertio q̄ ad paḋisum non est accessus hoibus cū chorub custoḋiat viaz ligni vite. ſ. 2. c. ad insulas aūt fortunatas est nobis quottidiana nauigatio: nam p̄cipua illaruz est que canaria diciť que apud nos vulgata est: ergo nō est ibi paḋisus in oibus illis neq̄ in aliqua eaz. ¶ Quarto q̄ in paḋiso terrestri sunt maiores delicie q̄s sint in tota alia terra: ideo vocať paḋisus voluptatis. ſ. 2. c. z tñ nihil tale est in ſulis fortunatis: ideo nō est ibi paḋisus. ¶ Quinto q̄ ls insule fortunate multū laudenť: tñ ſm veritatē nihil laudis hñt: vt ostēdit Solinus in poliſtor. c. vltimo loquēs de q̄libz insula eaz per se q̄tum ad suā q̄litatem: ꝓtra positionē alioz scriptoz: ſed laudes iſte ꝓuenerunt ex imensa licentia poetaruz neq̄ est in eis aliqd qō mediocrē laudez mereať: niſi canaria que aliquid boni hz. ſ. q̄tum nobis vulgatū est: non ſolū ergo nō sunt insule ille digne noie paḋisi: ſed neq̄ terre alicuius delectabilis z opime. ¶ Dicendū est aūt q̄ paḋisus terrestris est situs in ꝓte orientali orbis. ſ. in aliq̄ parte asie: z primo patet assertione oiuz scriptoz: dicit. n. Jſidorus li. 14. ethimo. c. 4. paḋisus est locus in orientis ꝓtibus ꝓstitutus: idem dicit Strabus: idem Beda: idem hiſtoria ſcolaſtica: z hoc aperuit Iosephus lib. i. antiquitatū dicens: plantaſſe deū paḋisum ad orientē omni germinatione florentē. Secundo z plenius attestatione ſacre ſcripture: naz dī. ſ. 2. c. plantauerat dñs deus paradisum voluptatis a p̄ncipio vbi alia lr̄a hz plantauerat deus paḋisum ad orientem z illa est vera lr̄a: nam in hebreo dr̄ miqdem. i. ab oriente vbi lr̄a nostra dicit a p̄ncipio: z hoc lr̄a nostra vult significare cū dicit a principio: q: non accipit de principio tpis: ſz de principio loci: z principiū terre est orientis. ¶ Tertio p̄z z multū clare: q: ſcriptura testať. ſ. 2. c. q̄ quattuor flumina egrediunť de paḋiso z noiat illa: fluxū aut omniū illoz nos cognoſcimus eē in asia ſicut ibi dicit moyses: z expientia docet eoz qui flumina viderunt: ergo est paḋisus in asia que est orientalis ps orbis z nō in europa neq̄ affrica. Ex eodez appet q̄ ſit paḋisus in ꝓte orientali asie: q: fluxus illoz fluminū vbicūq̄ fluere: videreť est de oriēte versus occidentē: ergo origo ſua est magis orientalis: z maxime apparet in flumine gange qui est in india: z est vnus de fluuijs paḋisi: z ingrediť ibi per ꝓtem orientalē: ergo adhuc est paḋisus magis orientalis q̄s terra indoz: que tñ est ꝓma regio ex ꝓte orientis que ab oibus cognita est cōiter. ¶ Queretur qūo hoies neſciunt locum paḋisi z nō vadunt illuc aliquando. ¶ Aliqui dicūt q̄ ex hoc est: q: locus paḋisi est ab hominū habitationibus multū diſtās: ideo illuc ꝓuenire nō possunt. Jſta est ſnia ſtrabi z bede. ſ. paḋisus est locus in oriente positus interiecto oceano z mōtibus appositis a regionibus: q̄s hoies incolunt secretus z remotiſſimus. ¶ Sed ꝓtra iſtos obꝯciť q̄ nō ſtet ſnia eoz: q: ſi paḋisus diſtaret a nobis interfuſo oceano nō possent flumina orta ō paḋiso venire in regiones nr̄as: z tñ oia illa q̄ttuor flumina que oriūtur in paḋiso transeunt per regiones notas asie: vt ſcriptura asserit ſup̄. 2. c. ergo nō interiacet mare paḋiso z terre nostre. ¶ Dicendū q̄ nō est certū an paḋisus ſit in terra continēte asie: vel ſit in aliq̄ insula magis orientalis ipſius oceani q̄s ſit asia: z tñ certuz est q̄ pōt esse aliq̄ insula: q: iſtud nulla ratio ꝓhibet: possunt. n. flumina inde ad nos venire: ls ĩteriaceat oceanus aut alie ꝓtes mariuz: q: aliqua flumina huius nos ſcimus que alibi orta ad alias terras interfuſo mari p occultos ſubterraneos meatus ꝓcedunt: ſic. n. arethuſa fons grecie est in regiōe elidis z piſe que cū alpheo fluuio a terra ibi abſorti ſub magnis ꝓfunditatibus maris mediterranei iterum abſorti in inſulā ortigiā renaſcunť: vbi demū terra merſi per longos tractus maris ionij vſq̄ in Sicilią per ꝓfundas terre cauernas deuehunť z rurſus in ſicilia apud ciuitatem ſyracuſas oriunť: ſic Ouidius testať lib. v. methamoz. ſic Virgili⁹ lib. vij. bucolicoz egloga vltima cū ad arethuſaz loqtur dicens: ſic tibi cum ſinus ſubterlabere ſicanos doris amara ſuā non intermiſceat vndā: idem testať Seneca li. de qōnibus nālibus. ¶ Scdo appet q: ls paḋisus ſit in insula ſiue in terra ꝓtinente: neceſſe est poni de fluminibus paḋiſi q̄ ad nos veniant non ꝓtinuo meatu ſup terrā: ſed abſorta a terra alibi appeant: Nam tigris z eufrates: duo flumina paḋiſi ſunt ſz ꝓstat eoz decurſuz non manifeſtari vſq̄ ad armeniam: vbi de vno fonte ambo ſoluunť z ſtatim diuidūtur: vt Saluſtius z Boetius auctores certiſſimi ꝓbant. De flumine nilo egypti idez est. De paḋiso. n. fluit vt ſacra ſcriptura innuit: z Joſephus li. ꝓmo antiquitatuz: z tñ in multis locis a terra abſorbeť: ideo ortus eius pet certitudinē vſq̄ nūc inueniri non potuit. Non est ergo incōueniens q̄ ſit paḋisus diſtans a nobis interfuſo oceano aut alīs maribus: ls an ita ſit neſciamus. ¶ Sz neq̄ iſtud multū ꝓdeſt: q: facilius ſic illuc ꝓueniri posſet cum oceanus ſit nauigabilis: z ad terras quas peditando attingere nō possumus nauigio peruenimus. ¶ Alij dicunt q̄ est in terra ꝓtinente: z tamen sunt multe difficultates veniendi ita vt homines ire non poſſint illuc: ſcilicet deſerta inacceſſibilia montes excelſi: ſerpentes z diuerſa genera beſtiaz: ita vt illuc veniens hō non poſſet ꝓuenire. Similia aūt impedimenta ſolent dari vt cā q̄re homines non veniāt ad aliam ꝓtem orbis vltra equnoctialē circulum inter tropicū capricorni z circulū antarcticum: Nam cum illa terra ſit neceſſario eiuſdem cōplexionis cuius iſta nr̄a in qua habitamus inter tropicū cancri z circulū arcticū erit bone habitationis ſicut iſta terra nr̄a: Et aſſerunt multos habitare terrā illā: ſed non eſſe nobis acceſſuz ad regionem illam ꝓpter incōmoda p̄dicta z alia ſil'ia que phi antiq̄ ponūt: z recitat ea Albertus magnus lib. de nā loci. ¶ Sūt aūt alia incōmoda maiora q̄ oio tollunt cōmeatū in regiōes illas: z ſil'r poterit eſſe de paḋiſo. ſ. q: in aliqb⁹ locis est ꝓtalis vis mineralis q̄ non ſolū aq̄ vertiť in lapides z alie materie: ſed etiā aialia que in illa loca inciderint integra conuertunť in lapidem declinantem aliqual'r ad rubedinē: vnde dicit ſimilia corpora lapidea tam hominū q̄s beſtiaz eſſe inuenta. Probatio aūt q̄ illa fuerint vera aialia est: q: non ſolū exterius: ſed etiā interius inueniunť oia lineamenta que inueniuntur in veris aialibus ſm ſpēm: ſed iſtud fuit impoſſibile fieri ope humano: q: artifex poterat lapides exterius ſculpere: ſed nō interius: vnde cōſtat certiſſimo argumento iſta fuiſſe quōdam vera aialia z p vim mineralē forte loci in lapides fuiſſe ꝓuerſa manente figura: q: nā in trāſmutatiōibus: nāz. i. ſpēs rei vertit: ſz non figurā: q: ſymbola iuxta Ariſto: manent in genito z in corrupto: hoz lapidum nā valde frangibilis est: z ſunt lapides ſalſi: z cām hoz oium reddit Auicēna qui h̄ eſſe aſſeruit: z Albertus magnus li. ſuo de minералibus: vbi aūt expertuz fuerit talia eſſe nullus hō audebit tranſire. ¶ Sed dicendū q̄ predicta non vrgēt: q: ſacra ſcriptura in ſrium est: quātecūq̄ enim difficultates eūdi ad paḋisum terrestrem ponať ꝓſtat q̄ nullū est impedimentum oino ꝓhibens ꝓuenire: nam electo adam de paradiſo poſuit deus cherubin habentē gladium flāmeū atq̄ verſatilem ad custoḋiā ligni vite: z tñ ſi locus nō eſſet aliqual'r adibilis hominibus nō poneret deus custoḋiā: q: lignuz z locus eſſent nāliter custoḋita: ergo erat locus acceſſibilis cū deus poſuerit custoḋiaz p̄o ligno vite. ¶ Aliter ergo dici⁹ pōt: q̄ locus ille est acceſſibilis: ſed hoies illuc nunq̄s accedunt: q: z locū neſciunt z viā ignorāt: quū aūt ſint media deſerta multa inter habitationē noſtram z locum illum nō inquirunt: z ideo non ꝓueniunt illuc: ratio aūt nō inquirēdi est difficultas locoz pp medias ſolitudines etiā ſi nulluz aliud incōmodum eſſet. ¶ Hoc aūt ꝓuenit poſitioni illoz qui dicunt paḋisum eſſe ſub equnoctiali linea quē locum multi phoz aſſerūt temperatiſſimū: z ſi ibi ſit erunt inter noſtrā habitationē z paḋisum multe ſolitudines: maxime q: nō ſolū ponit ſub equinoctiali: ſz etiā in capite orientis: z ꝓtra illā ptem ſunt multe: z magne ſolitudines: q̄ vero ꝓtra illā ptez ſit paḋisus confirmant per ortū nili: nā ille directo curſu vr̄ venire per deſerta ethiopica de ſub equnoctiali. Hoc tenet ſcūs Tho. poſt alios ſapiētes lib. 2. ſen. di. 17. arti. vltimo: z ibi etiaz tenet q̄ aialia non poterant ad paḋisuz ire neq̄ ibi erant niſi q̄ deo opante deducta ſunt illuc ad adaz: aut opante demone ſicut factū de ſerpēte pōt putari in quo ꝓcordat ſnie. Jo. Damaſ. z ſnie noſtre poſite. ſ. q. 87. z. q. xc. ¶ Sed tūc dicetur qūo hoies non veniūt in paḋisuz terrestrez: q: hñt loca p q̄ veniāt ſine erroze: conſtat enim q̄ quattuor flumina nota oriunť de paḋiſo que per aſiam fluunt: Siquis autem ꝓgrediatur iuxta aliquod illoruz ad caput fontis ſui veniet ad paradiſum vnde exeunt. ¶ Dicendum q̄ non est iſte conueniens modus veniendi in paradiſum: q: ꝓter alia inconuenientia ſolitudinum z aialiuz que in medio occurrunt est p̄cipuū q̄ per iſta flumina nullo modo poteſt inueſtigari paḋisus: naz nullum flumen iſtoruz continuo curſu fluit ſuper terram: ſed in multis

B Qō. xciij.

Opinio 2ª

C Signuz q̄ pp vim mineralez loci aialia vrtunť in lapides.

D Quoꝛūdaz lapiduz ꝓo ꝓietates.

Qō. xcv. Confutatō opinionis

Alia rñſio

A Qō. xcvi.

R° ꝓ ª

In multis locis absorpta a terra alibi nascunt. De tygri z eu frate duobus fluminibus pz:nam ambo cõem fontez hñt in armenia vbi incipientes fluere statiz diuidunt: z oẽs auctores gẽtiliũ inde testant eoz origine sicut Salustius scribit: quẽ Boetius sequit li.v.de ꝓsola.metro.i. z rõnabil'r dicunt qz videt ibi eoz fontẽ esse:sil'r de nilo z gange.i.gion. z phison vt infra dicemus tangẽdo de fluminib⁹ padisi: z ita cuz per cursus istoz fluminũ veniat ad loca vbi cũ absorpta fuerint erũpunt cessabit inqsitor: z nõ poterit vltra querere pz mum fontẽ hoz fluminũ sicu tfactũ est in nilo ab antiqs inquisitoribus. ¶ Alij autẽ tollunt oẽs has difficultates asserentes locũ padisi cognitũ esse z ppl'os habitare nõ lõge in de sed puenire nõ posse illuc pp fragorẽ casus aquaz. De ꝟ dicit Basilius in examerõ:padisus aũt est in oriẽte in altissimo monte de cuius cacumine cadentes aque maximã lacuz faciunt: z in suo casu tm̃ strepitũ z fragorẽ ꝙ oẽs incole iuxta ꝓdictam lacũ nascunt surdi ex imoderato sonitu seu fragore:sensum in puulis auditus corrumpente: z sil'is sinia est Ambrosij inexamerõ: ex illa aũt magna lacu asserũt qttuor flumina nasci de qbus.ẽ.2.c. ¶ De ꝓdictis an vera sint nobis non ꝓstat nisi qtum fidei scriptoz tribuimus: ꝟ non sit satis verisimile ibi velle hoies habitare vbi oẽs surdi efficiũtur: tm̃ sacre scripture ꝟ nõ discordat que ꝓsupponit pueniri posse ad padisum:ꝟ non intrari pp cherubin cum gladio flameo atqz versatili qui custodit viaz ligni vite.ẽ.3.c. sed qcqd hoz teneat hoc saltem ꝓstat ꝙ locus padisi determinate est nobis ignotus:qz nemo nr̃m illuc puenit:neqz de eo alia cognitio hr̃ qꝫ ea quã tradidit sacra scriptura: z hoc maxime ỏ interioribus:nam si vsqz ad padisum aliquis venire possz intrare tm̃ non posset: z sic nesciret quid esset inferius:propter qỏ sacra scriptura illud apte voluit declarare.ẽ.ỹ.c. ¶ Nũc aũt videndũ est quid in summa scriptores asserant de padiso terrestri:dicit.n.Isidorus lib.14.ethimo.c.4.padisus loc⁹ est in orientis ptibus ꝓstitutus cuius vocabulũ ex greco in latinũ verti orrus. Porro hebraice:eden:dr̃ qỏ in nostra lingua diuitie interptat qỏ vtrũqz iunctũ facit ortum deliaz. Est.n.omni genere ligni. et pomiferaz arboz cõditus: hñs etiã ibi lignũ vite:non ibi estus non frigus:sed ppetua aeris tempies de cuius medio fons prorumpens totuz irrigat nemus:diuiditurqz in qttuor nascentia flumina cuius loci post pctm̃ hois aditus intercluſus est: Septus est.n.vndiqz rumphea flamea.i.muro igneo accinctus:ita ꝙ pene cũ celo iungatur:incendiũ:cherubin quoqz.i.angeloz ꝓsidiũ arcendis spiritibus malis sup rũphee flagrãtia ordinatuz est vt hoies flãme: angelos vỏ malos ageli boni submoueãt:ne cui carni vel spũi transgressionis aditus padisi pateat. ¶ Strab⁹ aũt z beda de hoc dicunt:padisus est locus in oriẽte positus interiecto oceano z mõtibus appositis a regionibus qs incolunt hoies secretus z remotissimus altus ptingẽs vsqz ad circulũ lune:locus summe cõueniẽs hoi inocenti pp eius sũmam tempiez:qz nõ frigus ibi neqz estas:ꝟ ppetua tempies. ¶ Scolastica hystoria dicit plãtauit deus a ꝓncipio creationis padisum herbis z arboribus locũ deliaz: z ỏ in mũdi ꝓncipio.i.in oriente: z ille locus est amenissimus lõgo tpe mariscz tractu a nrõ habitabili segregat⁹. Adeo altus vt vsqz ad lunarẽ globũ attingat: vbi z pp situs altitudinẽ aque diluuỹ nõ puenerunt:idem refert magister.lib.ỹ.sen. di.xvỹ. ¶ Damascenus aũt de hoc dicit:qz vero ex visibili z inuisibili creatura cõditurus erat:deus hoiem fm̃ suã imaginẽ z similitudinẽ:sicut quẽdaz ꝓncipẽ z regẽ oĩs terre z omniũ que sunt in terra ꝓstruxit ante qꝺam regionez in qua puersatus btaz duceret vitã: z hic locus diuinus est padisus dei manibus in eden.i.delicijs. z voluptate plantatus: in oriẽte quidem omni terra celsioz penitus tẽpato z tenuissimo aere circũfulgẽs:plantis semp floridis comatus bono odore plenus lumine repletus pulchritudinis vniuerse gaudỹ z exultationis ꝓmptuariũ creature sensibilis:excedẽs intelligẽtiã diuina regio: z digna ei qui ꝟ imaginẽ dei erat in qua nil irrationaliũ habitabat:ꝟ solus hõ diuinaz manuum plasma. Augu.aũt de padiso terrestri loqtur lib.8. super genesim ad lr̃am:loqtur etiã li.13.de ciuitate dei.c.21. vbi oñdit paradisuz esse locũ corporalẽ contra illos qui asserunt esse spũaliter intelligendũ sicut est Origenes:cetera aũt que de padiso terrestri dicunt in hunc modũ sunt. ¶ De paradiso terrestri solet queri qtum ad magnitudinẽ suam an aliqd magnũ vel parvum sit. ¶ De hoc dõm ꝙ auctores nihil certuz tradiderũt: imo neqz illud tangere voluerunt. ¶ Causa aũt est:qz sacra scriptura de hoc nihil dixit:de qlitate.n. loci aliqd põt sacra scriptura quã secuti potuerunt: z alia dicere scriptores ad qratio eos ꝓducebat. De magnitudine aũt nihil dictũ est:ideo neqz illi tetigerunt. ¶ Sed dici põt ꝙ padisus est locus satis magnus nam sunt ibi arboreſ oĩuz generũ in multa amenitate:est etiã ibi fluuius magnus qui irrigat padisum:sed ꝟ satis magnã exigit qtitatem:iõ nõ erat puus locus. ¶ Secundo qz si hõ non peccasset ibi futura erat habitatio oĩum hoĩum:nemo.n.in his ptibus mundi in qbus nos hitamus maneret: z tm̃ pro oĩbus hoibus simul habitãtibus magna latitudo loci requirebat. ¶ Ex hoc aũt aliqui errãt asserentes padisum esse tante magnitudinis vt est vna ꝓuincia magna:aut fortassis aliqua de ptibus.ſ.sicut affrica vel europa: nam nũc hoies occupant tres ptes terre:occuparent ẽ tunc tantum qtum est vna aut dimidia saltem: tanta igit erit magnitudo padisi. ¶ Sed dõm ꝙ non ꝓstat:primo qz si paradisus aliqd tam magnũ esset latere nõ posset vbi esset:qz ꝓpter sui magnitudinẽ se manifestaret: z tm̃ latet: ergo non est tante magnitudinis. ¶ Scõo qz id qỏ de hoibus dr̃ non vrget qz in padiso terrestri non erat futuri hoies semper quo vsqz expleret hominũ numerus:ꝟ per generationes trãsserret: per vnũ de duobus modis quos Aug.tangit sup genesiz ad lr̃am: z refert magr̃.li.2.sen.di.20. z sic non esset aliqñ tanta multitudo hoĩum in padiso terrestri quãta est nũc in terris aut forte in vna sola pte mũdi. ¶ Tertio dici põt ꝙ etiã magna multitudo hoĩum ibi manens nõ indigeret magno loco tanto sicut nũc indigeret:cã huius est: qz hoies nunc habẽt secum animalia de quibus viuunt: z ꝓpter animalia indigent lata terra non solũ pro se sed etiã pro pastu z mansione animaliũ:vbi aũt nulla animalia mansura erant: qz neqz homines illis indigerent: vt dictum est.ẽ.q.87. z.q.xc. ergo nõ indigerent magno loco. ¶ Quarto quia nunc homines indigent magna terra ꝓpter loca que colunt de qbus habẽt necessaria ad victuz: z qz sepe terra est modicũ fertilis est lata terra necessaria pro paucis hoibus:in padiso autez hoies non colerent terrã:sed arbores quas deus plantauerat darent homini sufficientiã victus. ideo non indigerent ibi latitudine terre z multa huiusmodi sumi pñt. Ex quibus appet ꝙ paradisus esset terra aliquãtulum lata tm̃ non multuz: nõ enim videt ꝙ oporteret hr̃e maiorẽ magnitudinẽ qꝫ habeat insula.ſ.in longitudine tres vel qttuor leucas: i circuitu aũt duodecim aut parũ plus vnde auctores solent vocare paradisum montẽ:qỏ non fieret: si putarent esse circuitũ eius ad valde magnũ vt est vnius ꝓuincie vel regni: sed hoc de magnitudine opinando dicimus ꝙ nulla rõ trahit nos ad tantum spãliter dicendũ. ¶ Nunc queret de altitudine padisi terrestris. Dõz ꝙ cõis positio est ꝙ sit locus valde excelsus: z aliqui hoc tribuunt ꝓpter flumina que inde exeunt: nam quattuor flumina exeunt de paradiso.ẽ.2.c. z illa per totam asiam fluunt que in quibusdã locis eleuãtur ad magnas altitudines:sed aq̃ non põt eleuari nãliter vltra equilibriũ sue originis:ergo locus originis illoz est valde altus: z ita padisus terrestris erit valde excelsus. ¶ Sed dõm ꝙ ista rõ non erit necessaria:qz ꝟ paradisus sit locus planus possent inde ista flumina nasci:qz ꝟ ibi primũ: aq̃ ille apperet.i.illius fluuỹ qui diuidit in qttuor capita poterat ꝓcul inde in aliquo loco excelso hr̃e primã originez z appere in padiso: cum per subterranea loca illuc veniret: z tũc equilibriũ aquaz illaz non acciperet per habitudinẽ ad locum padisi: sed ad pmaz originem: z si locus ille esset valde excelsus possent flumina per longas terras fluere z alicubi ascendere ad magnas altitudines. ¶ Alij aũt dicũt ꝙ est magna altitudo padisi pro pter loci salubritatem:nam locus habitationis nostre ꝟ aerem turbulentum propter exalationes z vaporez qui surgunt hic de terra z aquis: z ideo non est bene sanus locus nostre habitationis:ibi autez est locus maxime salubritatis: ideo debet esse remotus ab actione magna ꝓtrarietatis qualis est hic propter refractionem radiorum circa terram z elevationem vaporum z exhalationuz ex ea z ex aq̃:locus aũt vltra exhalatiões z vapores erit magis redactus ad medietatem temperamenti: z ibi erit conuenientior locus paradisi z ideo multi dixerunt paradisum esse locum excelsuz. ¶ Dicendũ est ꝙ ista rõ aliquid ꝟ verisimilitudinis: ꝟ qttuz per

hoc

Determinatio

Qõ.xcviỹ. an possim⁹ scire magnitudinez vel puitatẽ padisi.

hoc appareat eleuari non ꝓstat. ¶Dicunt aliq ꝙ eleuaꝝ padisus vsqꝫ ad altitudinem circuli lune: ita ꝙ ptingat circulū lune: sic tenēt Beda ⁊ strabus: ⁊ magister in hist̄oria scola. ⁊ magister refert. li. ij. sen. di. xvij. vt. s̄. q. 97. ōclarauim⁹ ¶Ad hoc aūt mouent ex duobus. Primo vt euitēt aq̄s diluuij: nā aque diluuij fuerūt eleuate sup̄ mōtes altissimos cubitis qn decim. s̄. 7. c. ⁊ tm̄ ad padisum volunt ꝙ nō puenerint aq̄ diluuij: ideo ponūt ꝙ sit altitudo eius vsqꝫ ad lunaꝫ. ¶Scōo ꝓpter salubritatē loci: nam ibi nihil moriē cum enoch: ⁊ helias tantoꝝtpe ibi viuant: ſꝫ hoc nō fieret si essꝫ locus ille plenus sicut locus nr̄e habitatiōis: vbi pp magnā actionē ꝯrietatis sit vehemens ⁊ velox corruptio: ideo voluerunt ponere extra oēm locū ꝯrietatis ⁊ sic posuerunt ꝙ attingat celū lune. ¶Sꝫ nunc est dubiū an istud sit verū. ¶Dōm ꝙ nō: non. n. eleuaꝝ padisus aut aliq̄ terra vsqꝫ ad globum lune .i. vsqꝫ ad corpus eiꝰ: neqꝫ ēt vsqꝫ ad circulū eius. i. vsqꝫ ad concauꝫ orbis lune. ¶Cā huius est: qr hoc maxime repugnat rōni: nam si tm̄ eleuareꝝ esset padisus i media regione igniꝭ qr elementū qō celo ꝓiungitur est ignis ⁊ est spera eius maioris capacitatis: q̄ꝫ cuiuslibet alteriuꝰ elementi: qr quāto est elementū supius tanto est capacius vt est sñia Aristo. lib. de genera. ⁊ ideo totus locus padisi erit intra ignem. Istud est oino ꝯ rōnem: qr intra ignē nihil agere pōt vitam: sed oia cito in eo corrūpunt. ¶Scōo pp velocitatē motus: nam celū moueꝝ magno impetu ita vt ꝓpinqua rapiat: vnde ⁊ elemēta supiora. i. ignis ⁊ aer mouent ex raptu celi: vñ si talis motus esset rapent q̄ essent in padiso vel fieret eis magna violentia qō est ꝓtra bonā ꝓsistentiaꝫ. ¶Tertio qr si tanta esset altitudo padisi vt vsqꝫ ad lunā ptingeret esset valde magna altitudo ⁊ ꝓsequenter latitudo: ita vt totā terrā vel q̄si totaꝫ occuparet: ⁊ ꝓpter h̄ qr vt probat Ptholomeus in lib. almagesti. ⁊ alfraganus refert lib. suo. c. xi. lōgitudo inferior lune a terra est milliariū centum nouē miliuꝫ: nōgentoꝝ triginta septem: ⁊ est maior ista altitudo semidiametro terre triginta tribus vicibus ⁊ medietate vicis ⁊ medietate decime partis vicis vnius. Semidiameter aūt terre est medietas longitudinis terre: ⁊ sic altitudo ista est quasi decē ⁊ septez vicibus maior tota longitudine terre: ⁊ tm̄ istud est contra rōnem: qr oporteret tunc esse basim padisi totā terraꝫ: imo aliqd qō sit tota terra maius: cū nullius edificij sit maior altitudo decē ⁊ septem vicibus q̄ꝫ latitudo fundamenti. ¶Quarto: qr si tāta esset altitudo padisi nō posset latere: qr de quacūq̄ parte terre appet saltem in toto hemispio in quo esset: cū quicunq̄ punctus hemispij in celo appeat ex quocūq̄ loco orizōtis illius hemispij: ⁊ tm̄ latitudo terre illi⁹ habitabilis nō hꝫ plus hemisperio: nam nō sunt plures duodecim horiſ ab oriēte in occidente: ergo padisus terrestris appereꝝ ex quacūq̄ parte terre habitabilis cū ad celū ptingeret ⁊ apperet ex terra quātūcūq̄ occidentali: ſꝫ non appet ex terra occidentali neqꝫ ex terra q̄tūcūq̄ orientali in q̄ꝫ venerint hoies: ergo nō est tanta altitudo padisi. ¶Quinto qr si tanta essꝫ altitudo padisi tolleret multū toti orbi quottidie de illuminatione ante meridiem ⁊ maxime de ptibus orientalibus: ⁊ tm̄ nihil tale fit: ergo nō est talis altitudo paradisi: est enim valde irrōnabile istud asserere. ¶Sed diceꝝ qūo isti moti sunt ad dicendū ꝙ padisus pueniebat vsqꝫ ad celū lune. i. vsqꝫ ad cōcauū eius: nam istud nō ꝓuenit motiuis eoꝝ: erat. n. vnū motiuū ꝙ fuerit ꝓpter salubritatē loci: voluerunt. n. ꝙ esset vita continua in padiso: ⁊ nihil moreꝝ ibi: moꝛs aūt est ꝓpter actionē contrarietatis: ideo debuerunt separe locum illū ab actione ꝯrietatis. Sed vbicūq̄ est elementū est talis actio: qr ibi sunt q̄litates ꝯrie: ideo nō ꝓderat ꝙ ponerent ptingere ad celū: duꝫ tm̄ non esset intra celū: qr etiā si ad celū ptingeret maneret intra elementa. ¶Dōm ꝙ si isti potuissent ponere padisuꝫ terrestrem intra celū posuissent: vt ibi oino cessaret actio ꝯrietatis: ⁊ tm̄ non potuerunt: qr rūpeꝝ celum ꝙ moueret obiectu terre padisi: ⁊ ita posuerunt infra celū lune ⁊ ad illud ptingeret. ¶Ista est etiaꝫ cā quare posuerunt ꝙ ptingeret vsqꝫ ad celū lune: qr luna est celū infimuꝫ ⁊ vsqꝫ ad illud poterat puenire. Si aūt ad mercuriū: venerem vel ad celū extendere tur necesse erat rūpi ⁊ ꝑpenetrari celos ꝓpter eos: ideo de celo lune dixerunt. ¶Sed qūo ꝓueniebat hoc ad alterū inconueniens euitandū qō volebant euitare. s̄. de aqs diluuij: nā scriptura dicit ꝙ eleuata fuit aq̄ quindecim cubitis sup̄ mōtes altissimos. s̄. 7. c. ergo etiā si eleuareꝝ padisus vsqꝫ ad celum lune hꝫet locum qō dicit scriptura. ¶Aliqui dicūnt nō esse illud inconueniens ꝙ si padisus ptingebat vsqꝫ ad orbē lune non erat quo eleuareꝝ aq̄: qr nō manebat aliqs cubitus quo eleuareꝝ: ideo nō poterat intelligi de montibus qui sic eleuabanꝝ cum ꝓstet ꝙ aq̄ non intrauit in celuꝫ: si accipieꝝ de mōtibus illis qui sunt multū inferiores celo. ¶Sed dicetur ꝙ istud nō est necessarium: qr nō solū non eleuata fuit aq̄ vsqꝫ ad celū: imo fuit multū distans a celo: qr certū est ꝙ aq̄ non puenit ad sperā ignis: nam si illuc ascendisset tot⁹ ignis extingueꝝ: mansit tm̄ spera ignis: ideo etiaꝫ si esset padisus in confinio aeris ⁊ ignis intra aerē nō attingerēt illuc aque diluuij cum nō possent ad ignē puenire. ¶Dicendū est ꝙ aq̄ diluuij non multum ascēderunt: ⁊ ita putaꝝ ab oibus: ⁊ etiā qui dixerunt pueniſſe aut attingere padisum ad celum lune non ideo dicāt vt sic vitent aq̄s diluuij pueniſſe ad padisum sed ꝓpter salubritatē ⁊ separationē a ꝯrietate vt tactum est: ꝙ vero aque diluuij illuc nō puenerint ꝯñs fuit ad tantā altitudinem: ⁊ etiā si minor poneret sufficeret ad illud. ¶Sꝫ diceꝝ qūo isti ausi sunt dicere ꝙ pueniret padisus vsqꝫ ad celum lune cum ex hoc sequerenꝝ multa inconuenientia ⁊ maxime erat illud notū de igne ꝙ poneret intra ignem. ¶Ad hoc aliqui rñdent ꝙ dictum fuit istud ꝑ hiperbolē: est. n. hiperbole transcensus veri ad signandū magnitudinē iuxta illud astra ferit clangor: ⁊ illud in alexandreide: aurea femineus ꝑstringit sidera clamor: qō verum nō est: sed significatur clamoris magnitudo. sed ad celū non pueniebat. Ita enim dicit quidam doctor: non. n. in veritate attingit altitudine orbem lune: sed circulum lunarē dr̄ attingere hiperbolice: vt eius maxima altitudo ⁊ incoparabilis respectu terre inferioris insinuetur. ¶Sed dōm ꝙ non satis hoc stat: qr si per hiperbolem dictum esset nō designaret certum celū: sed diceretur ꝙ accedit ad celū: fit tm̄ determinatio. s̄. ꝙ ptingat orbem lune: ergo ſm ꝓprietatem voluit dicere qui hoc dixit ⁊ nō ſm hiperbolem. ¶Alij dicunt ꝙ intelligiē istud per similitudinem ad significandū ꝓditionem illius loci: qr in paradiso terrestri erat magnū tempamentū ⁊ non moriebaꝝ ibi aliquid qō fiebat ꝓpter nō esse ibi ꝯrietatem forte sicut hic: sed a celo lune: ⁊ supra istud est ꝙ non est ꝯrietas neqꝫ corruptio: ergo dictum fuit ꝙ accedit padisus ad celū lune. ¶Sic. n. exponit scūs Tho. li. 2. sen. di. 17. arti. vlti. Sic. n. expōit alexanō. s̄. padisus: lunarē circuluꝫ tangit vt dicit Beda .i. ptingit ad aerem quietū post istum aerē turbulentū vbi finis est: ⁊ terminus exhalationuꝫ ⁊ vapoꝝ humidoꝝ quoꝝ fluxus ⁊ progressus lunari coꝛpori appꝛopriaē. ¶Sed dōm ꝙ isti dixerunt hoc ad excusationeꝫ huius positionis: qr nō videbatur posse aliter saluari nisi ꝑ hiperbolē: vel ꝑ similitudinē: ⁊ tm̄ dicenduꝫ ꝙ neqꝫ est iste sensus positionis huius: imo ꝙ sit tāta altitudo padisi ꝙ vere ptingat ad celū lune: ⁊ pꝫ h̄ ex modo loquēdi hist̄orie scolastice. s̄. padisus est altus adeo vt vsqꝫ ad lunarē globū attigat vbi etiā pp situs altitudinē aque diluuij non puenerunt: ⁊ tm̄ si altitudo illa nō acciperet ſm veritatē: sꝫ ſm similitudinē non esset cā non pueniendi illue aq̄s diluuij: ergo intellexerūt isti ita ꝙ vere attingeret ad celum lune. ¶Est aūtē dōm ꝙ auctores huius positionis vare intēderunt ꝙ padisus ptingeret vsqꝫ ad celum lune: ⁊ nō putauerunt ex hoc sequi inconueniens aliqō imo per hoc induci qō ipsi volebāt. Cā aūtē est qr vsqꝫ ad celū lune putant esse aerē: ⁊ nullū ignē: ⁊ tunc est qō ipsi volūt. ¶Est. n. hoc pp salubritatē: qr ponūt sic padisuꝫ in extremitate aeris placidi qeti nō turbulenti: nā turbationes ⁊ impssiones in aere nō fiūt nisi vsqꝫ ad finē scōe regionis: in tertia aūt regiōe aeris est securitas ⁊ tēpies: ⁊ qō ibi fuerit est elōgatū ab actione ſm ꝯrietatē: ⁊ sic non cōpetit illi loco salubritas. Silr in hoc liberāt padisuꝫ ab aqs diluuij: qr certū est ad talē altitudinem nō pueniſſe aq̄s diluuij. ¶Cū aūt obꝫciē ꝙ ponēdo sic padisum ponimus illū in igne dicūt ꝙ nō sequiē eo ꝙ ana lunā nō est ignis. Ista pō platōis ⁊ oiuꝫ platonicoꝝ ⁊ pluriꝫ moꝝ pꝫoꝛ. s̄. qꝫ nō sunt in toto orbe nisi q̄ttuor elemēta ⁊ cōposita ex his: vñ volunt celū de nā q̄ttuor eloꝝ: pmus aūt q opinionē istā destruxit oñendo celū: ⁊ oia celestia eē de nā quinta que non sit elementalis fuit Aristo. lib. i. de celo ⁊ mūdo: cui ꝓpter efficaciam rationum asserunt posteri. ¶Qui autem ponebant celum de natura elementoꝝ dicebant totū celum esse ignem: ⁊ stellas esse puriores ignes cui pōni fere oēs poete consenserūt. Et istud rationabiliter ponebatur si

celum

A Qō. c. An padisus eleuaꝝ vsqꝫ circuluꝫ lune. ꝑ⁹ rō 2.rō

B Qō. ci. Cōfutatio opinionis. ꝑ⁹ rō

2.rō

Qr. ꝙ

C Uide distantiaꝫ lūe a terra scōm astrologos.

4.rō

5.rō

D Qō. cij.

R°

E Qō. ciij.

R°

F Qō. ciiij.

ꝑ⁹ rñ°

Cōfutatio

2.rñ°

Confutatō

5

Qō. c. v. 3.rñ°

h negāt ignē ēt añ lunaꝫ oēs pl'onici

I

ꝑ⁹ rñ°

celum esset de nā elementoꝝ: est.n. celū excelsum sup oia coꝝ poꝛa: iō erit de nā ignis: qz ignis est leuioꝛ inter oia elemēta: 2,rō ꝛ ideo dz esse in situ supioꝛ. ¶ Scōo adiuuat ad ꝟ lux coꝛpoꝝ celestiū: ptinent aūt lux ꝛ lumen in elementis ad ignez potissimū q̄tum ad vulgares vī esse idem coloꝛ astroꝝ ꝛ flā marū ignis: ideo facilr putauerunt esse ignes celestes ipsas Cōfirmatio stellas ꝛ oia coꝛpa que ibi sunt. ¶ Ordinauerunt aūt sic ele menta vt essent terra: ꝛ aq̄: ꝛ aer: ꝛ sup ea esset ignis qui est celum ꝛ nulla ps elementi ignis esset que ps nō ptineret ad celum: ꝛ qz celū incipit in celo lune incipiebat ibi ignis ꝛ an te illud celū nullus ignis esset. Hoc ergo mō nō obstabat pa disum ptingere vsq̄ ad celū lune: qz non poneꝛ aliqua ps eius intra ignē. Jsta fuit vera intētio eoꝝ que fuerunt aucto K res huius pōnis: qz illi fuerunt platonici ꝛ nō putauerūt in conueniēs esse istud asseri. ¶ Jstud appet: qz multi de docto ribus nostris theologis veteribus secuti sunt in rebus nāli bus Platonē. Sic.n. fecit Augu. qui in libꝛis suis sup gene sim ad lr̄am posuit celū siue firmamentuz esse de nā ignis: ꝛ dixit illud celū esse sup aerē: in quo innuit ꝙ nō est aliqđ ele mentū ignis qđ imediate sit sup aerē nisi celū. Sic magr̄ lib. 2. sen. di. 14. refert dicens in dubio. Alij putāt celum eē ignee nāe qbus ꝓsentit Aug. Jn lr̄a aūt dicit: qdam vero celuz qđ excedit aeris spacia ignee nature dicunt asserentes sup aerē purū ignē esse de quo igne sidera ꝛ luminaria facta esse cōie ctant: qbus Aug. ꝓsentire vī: ꝛ ita ſm opinionē Aug. dz di ci: ꝙ ante celū lune nō sit ignis aliquis: ideo poterit esse pa disus ptingens vsq̄ ad celū lune ꝛ non erit in igne aliq̄ ps padisi. ¶ Sicut aūt Augu. fuit Platonicus: ita ꝛ multi alij de doctoꝛibus nr̄is ptiz pp reuerentiā Augu. qui hāc doctri nā sequebaꝝ: ptim qz illa visa fuit rōnabil' sicut inter veteres putatū est pluſq̄ esset doctrinā Aristo. Auctoꝛes aūt huius 1 Qō. cvi. Determina tio dubij ſz veritatem pª rō. ſnie. ſ. ꝙ padisus ptingat vsq̄ ad celuz lune videꝝ fuisse stra bus ꝛ beda: postea multi eos de theologis secuti sunt: ſz stra bus ꝛ beda ex toto vel ex aliq̄ pte platonici fuerunt imitan tes Aug. nō fuit eis ꝓueniens visum ponere accessisse padi sum ad circulū lune q̄si nō pp ꝟ sit in igne. ¶ Dom nūc ſm veritatē ꝙ padisus nō eleuaꝝ vsq̄ ad celū lune: nam esset in igne totus padisus: cū nos sciamus ſm veritatē sperā ignis esse: que appꝛopinq̄t celoꝛ nō aerē cū celū nō sit de nā ignis: ſz de alia nā qnta: vt ostēdit Aris. li. i. de celo ꝛ mū. ꝛ ita non 2,rō poterit ibi eē padisus. ¶ Etiā si vā esſz pō platonicoꝝ ꝙ ce lum esset ignis ꝛ añ celū nō esſz ignis: adhuc nō posset ptin gere padisus celū lune: qz seq̄renr alia incōuenientia de ma gnitudine basis padisi ꝛ de impedimēto lumis: ꝛ de cogni Sol'o rōnū aduersario rum tione loci padisi: q̄ posita sunt. ſ. q. ci. ¶ Dom etiā ꝙ motiua eoꝝ nō inducūt sufficiēter ꝟ: naz dato ꝙ nō esset ignis ante celū lune adhuc nō sequeret ex motiuis illoꝝ ꝙ padisus per M Ad ꝑm motiuum. tingeret vsq̄ ad oꝛbē lune. Primū motiuū sic ex rōne aq̄ruz diluuij: ꝛ tñ ad excusandū aq̄s diluuij vt illuc nō puenerint aut nō sufficiet etiā altitudo illa que est vsq̄ ad celū lune vl' sufficiet minoꝛ. Nā ſm rigoꝛē verboꝝ sacre scripture si accipiaꝝ ſnia erit aq̄ diluuij sup padisum terrestrē etiā si ptingat celū lune. cū dicaꝝ supꝛa. vij. c. opti sūt oēs mōtes excelsi sub vniuerso celo qndeciz cubitis altioꝛ fuit aq̄ sup mōtes quos opuerat: ꝛ qz padisus est vnus de mōtibus in vniuerso neēe esset illū opiri aqs diluuij. Si aūt accipiaꝝ lr̄a sacre scripture ſm aliū modū nō fuit neēia tāta altitudo ad ꝟ ꝙ nō puene Ad 2m motiuum. rint aq̄ diluuij illuc. ſiē statiz in seq̄ntibus declarabiꝝ. ¶ Se cūdū motiuū qđ erat de salubꝛitate loci nō ē sufficiēs: qz aut isti volūt ponere oino padisum extra locū actiōis p ꝟietatez aut ex hoc videaꝝ puenire salubꝛitas: aut nō volunt ꝟ: ſz in aliquo pue actiōis p ꝟietatē ponere. Si ꝑmo mō nō est pos sibile: qz ēt si ponaꝝ padisus iuxt celū lune ponir in loco actō nis p ꝟietatē: qz ibi neēe est esse elemētū cū nō sit intra celū siue ḡ sit ignis iuxta vitatē ꝛ ſniam Aristo. siue sit aer iuxta N Alia rō ad 2m intentionē platonicoꝝ vtrobiq̄ erunt ꝟie q̄litates ꝛ locus actiōis p ꝟietatem: ꝛ ita ex hac pte nō saluabiꝝ salubꝛitas. ¶ Scōo qz ēt si padisus terrestris poneꝝ intra celū nō videreꝝ seq ista salubꝛitas ex hac pte: qz ſz locus cōtinēs padi sum terrestrē nō hꝛet ꝟietatē aliq̄z intra padisum erat ꝟie tas: qz ibi erat terra ꝛ aq̄: ꝛ in quolibet erāt q̄litates ptinen tes ad ꝟietatē ēt neēe erat poni ibi actionē p ꝟietatē: nā ibi erat gñatio aliq̄ circa herbas ꝛ fructus arboꝝ ꝛ aliq̄s alias res: ēt esset ibi augmētū qđ est q̄dā gñatio: ſz gñatio sine alte ratione nō fit ꝛ alteratio sine ꝟietate ḡ esset ibi neēio ꝟie tas q̄dā. ¶ Tertio pz qz dato ꝙ adhuc in ipsa padiso. i. in te 3ª rō 2m bus eius nō eēt ꝟietas esset saltē in hoie q̄ nō pōt eē qn hē at q̄litates ꝟias ꝛ qđ plus est fieret in padiso gñatio hoium fieret nutritio: fieret augmētatio: sed ista nō fiunt sine q̄dam coꝛruptiōe ꝛ gñatione: ergo nō poterat poni paradisus sine actione p ꝟietatē. ¶ Quarto qz dato ꝙ paradisus poneꝝ extra locū actiōis p ꝟietatē nō sufficeret ad salubꝛitatē quā isti volūt: qz ēt si hō nō coꝛrūperet ab extrinseco coꝛrūperet ab intrinseco quū in se hēat sufficientē ꝟietatem. vñ si nihil aliud ponāt nūq̄ poterunt inducere illā salubꝛitatez. ¶ Si aūt nō vellint ponere padisuz extra oēm actionē p ꝟietatē: sed extra gradum aliquē actionis p ꝟietatem nō opoꝛtebat poni circa coꝛpꝰ lune aut celū eius: qz alibi inuenietur locus cōueniens ad hoc. ¶ Dom videt ꝙ paradisus est in loco ex celso ſz altitudinis q̄ſtitatē diffinite nescimus: qz neq̄ sacra scriptura ponit: neq̄ rō illud cōuincit: neq̄ qcq̄ nr̄m expi mento didicit. ¶ Et dom ꝙ cā huius altitudinis nō fuit ad euadenduz aquas diluuij: qz illud erat posteriuz: ſz vt daret ei tanta altitudo q̄ſta ꝓueniret ad bonā habitudinē padisi ꝛ eoꝝ que ibi eēnt: bona aūt habitudo pdisi erat tempies loci ad delectabil'r ibi esse. ſ. vt nō esset estus neq̄ frigus: ſz q̄lita tuz tēpies reductaꝝ ad mediū: erat etiā salubꝛitas ad esse. ſ. vt res nō coꝛrūpenr aut nō facilr: coꝛruptio aūt fit p actiōez ꝟietatis: ideo ad tollendū facilē coꝛruptionē opoꝛtebat pa disuz nō esse in loco magne actiōis per ꝟietatē: in igne aūt est extremū ꝟietatis: in aere quoq̄ caliginoso est extremum ꝟietatis. ſ. magnū frigus: iuxta terrā aūt pp incidentiā ꝛ're flexionem radioꝝ solis nō est extremū ꝟietatis: ſz est pmix tio oiuz: ꝛ ls sit quedā tempies est pua: ꝛ est cū magna actio ne ꝟietatis. ¶ Et ob hoc nō potuit poni padisus attingēs vsq̄ ad oꝛbē lune quasi esset ignis ꝛ coꝛrūperenr oia caloꝛe: non etiā debuit poni intra aerem turbidū caliginosuz: qz ibi est magna frigiditas ꝛ oia moꝛtificarenr: apud terrā aūt me lius poneꝝ: qz ibi est quedā tempies: ꝛ tamē est ibi magna actio per contrarietatem que facit res cito coꝛrumpi. Debuit ergo queri alius locus in quo esset actio aliqua per ꝓtrarieta tem: sed minoꝛ ꝛ maius temperamentū. Jste locus videt esse tertia aeris regio que est statim super aerem caliginosuz vel turbidū: ibi enim esset pauca actio p ꝟietatē: esſz tñ aliq̄ que sufficeret ad aliquā gñationē ꝛ coꝛruptionē. ꝛ ob hoc in illo aere sereno ponūt pl'imi paradisuz. Jta. n. exponit Alexā. pa disi altitudo lunarē tāgit circulū vt dic̄ beda. i. ptigit ad aerē q̄tū. post istū aerē turbulētū: iō finis est ꝛ terminus exalatio num ꝛ vapoꝝum humidoꝝ quoꝝuz fluxus ꝛ pgressus luna ri coꝛpi appꝛopiaꝝ. ¶ Jsta positio vī esse rōnalis q̄ſ multi sa pientū tenent ꝛ tenuimus eā supꝛa. ij. c. q. ix. ꝛ hoc nūc videt tenēdū. ¶ Sed aliqs dicet ꝙ ēt istud nō stet: qz sequenr in cōuenientia data tāta altitudine. ſ. occupatio multe terre ad basin padisi: ꝛ impedimētū multiplicationis luminis vt oñ sum est supꝛa. q. ci. ¶ Dom ꝙ nō sequentur illa inconuenie tia: nā illa erant posito ꝙ ꝓueniret paradisus ad celuz lune. tñ si peruenias ad tertiam regionē aeris. ſ. serenaz: nō est ma gna altitudo: ꝛ tñ est pꝛesupponēdum ꝙ nō eleueꝝ paradi sus per totam illā tertiā regionē sed solū ꝙ pueniat ad illaz .i. planicies paradisi sit intra tertiā regionē aeris sereni que est intra aerem turbidū. altitudo aūt siue pes padisi occupet duas regiones. ſ. infimā que est circa nos ꝛ mediā que est ae ris turbidi siue caliginosi. Est aūt regio tertia maioꝝ q̄ſ due regiōes inferioꝝes: vñ si ptingeret paradisus vsq̄ ad: supmū tertie regionis aeris. ſ. circa ignē esset magna altitudo eius ꝛ tunc nō possemus euitare incōuenientia supꝛa posita. q. ci. si tñ ponamus esse planicie padisi in ꝓncipio tertie regionis aeris erit pua altitudo: ad quā nō seq̄r aliqua incōueniēcia ꝛ tantum pꝛoderit ista altitudo quantum si eleuaretur vsq̄ ad finem istius regionis vel quasi. ¶ Q̄ autem non sit ista magna altitudo apparet: quia aliqui montes sunt qui viden tur ad tantam altitudinem peruenire. sic dicitur de monte Qō. c. q. olympo: est enim mons altissimus: ita vt celum tangere vi deatur. Et ideo apud grecos nomen montis ꝛ celi idem est dicit enim de hoc Jsidoꝝus. lib. xiij. ethimo. ca. de montibus olympus mons macedonie nimium excelsus: ita vt sub eo nubes esse dicantur: de quo Virgilius ꝛ nubes excessit olympus': dictus autem olympus: quasi olon lampos: idest ardens quasi totum celum: hic mons macedoniam di uidit a thracia. Et ita apparet quod excedit olympus

nubes

nubes que sunt in secūda regione aeris.i.in aere caliginoso. Etiam tante sublimitatis est mons olympus vt oēs excedat aeris turbines ⁊ alias passiones:vnde ⁊ phi illuc ascendentes vt situs stellaꝝ ⁊ cursus inspicerent ibi viuere non poterant nisi secū spōgias cum aq̄ ferrent: ⁊ sic per aq̄ attractionem aerē redderent spissiorē sicut dicit hist̄oria sco. ¶ Qō vero olympus aerē caliginosum excedat manifesto argumēto appet:q; ibi neq; venti neq; pluuie sunt:nam in mōte illo erat ara ioui ꝓsecrata: ⁊ cū ibi ire fierent in cinere vel puluere qñ sacrificia fiebāt sequēti anno quū ad cerimonias sacrificū redditus erat eedē ire,in puluere nō delete inueniebant qō non fuisset si ibi vētus aliqs spiraret:pluuie quoq; ibi nō sunt:q; ille ire delerent ⁊ puluerē turbarēt. Sed oia in quo statu relicta sunt inueniunt lapso ⁊ voluente anno: quū ad cerimonias rursus itur. Sic dicit Solinus in polist.c.de macedonia.s.iam olympū ab homero nō per audaciaz celebrat̄ docēt q̄ in eo visitant:ꝑmū excellenti vertice tātus attollit vt summa eius accole celū vocent. Ara est in cacumine ioui dicata cuius altaribus si q̄ de escis inferunt neq; diflant vētosis spiritibus:neq; pluuijs diluunt: ſz voluente anno cuiusmodi relicta fuerunt eius modi repiunt ⁊ oibus tēpestatib⁹ a corruptel' auraꝝ vendicat:qcqd ibi semel est deo ꝓsecratū ire in cinerē scripte ad vsq; alterā anni cerimoniā pmanent. Et sic appet q mons olympus excedit oēs impssiones aeris caliginosi: ⁊ sic puenit vsq; ad tertiā aeris regionē que est serena: ⁊ tñ nō est valde magna altitudo montis olympi quū illuc ascenderēt phi ad speculandū ⁊ sacerdotes ad sacrificia aliqñ faciendū. ¶ Et non solū olympus mons excedit aeris scōaz regionē.i.aerez caliginosum:ſz et aliq alij montes:nam mons athos excedit nubes ⁊ est mons macedonie. Sic dicit Jsido.li.14.ethimo.c.de mōtibus.s.athos mons macedonie ⁊ ipse altior nubibus tantoq; sublimis vt in lēno vmbrā ei⁹ protēdat que ab eo octoginta sex milibus passuū separ. Etiā tanta est mōtis hui⁹ altitudo q ibi neq; pluat neq; venti spirent:qō sil'r ex ire ibi factis ⁊ sequēti anno in puluere inuētis colligit. De quo dicit Solinus in polist.c.13.lemnū vulcanus colūt:iō in lemno metropol' ephesia:pterea oppidū myrrhina in cuius foro mons athos:in macedoniā vmbraz iacit qō nō frustra inter miracula notauerunt quū athoſ a lemno sex ⁊ octoginta milibus passuū separ: ⁊ sane mons athos sublimis adeo vt altior estimet q̄ vnde cadūt ibres. Que opinio eo fidē ꝓcepit q in aris q̄s in cacumine sustinet nūq̄ cineres eleuant nec qcq̄ ex ageribus suis pdant:ſz in quo relicti cumulo pmaneant. Ex hoc appet q quū isti montes eleuent supra,scōam regionē aeris turbidi a fortiori ꝓcedemus padisum eleuari cuius maiorē possumus ponere altitudinez q̄ sit montiū cōiuz:etiā ps q non erit valde magna altitudo padisi:cū istoꝝ montiū sit nobis altitudo nota: ⁊ tñ vltra loca pluuiaꝝ ⁊ ventoꝝ eleuent. ¶ Etiā per hoc tollent incōuenientia que inducebant.s.q.ci.s.de magnitudine basis pa disi:q; isti montes eleuant vltra nubes: ⁊ tñ nō sunt.eoꝝ bases magne cum sint note: ⁊ nō ops esse maiorē basim paradisi cum nō sit necesse magis eleuari q̄s vsq; ad principiū tertie regionis aeris vsq; ad q̄s eleuant isti montes. Etiā nō est necesse q padisus sua magnitudine vbiq; cognoscatur ⁊ isti montes tam excelsi sunt sicut ops esse padisum: ⁊ tñ nō sunt noti vbiq;:sed solū in regionibus illis in qbus sunt ⁊ in vicinis. ¶ Sil'r nō sequit inconueniens aliud de impedimēto lucis in alijs regionibus:q; mons athos est tam altus vt excedat loca nubiū ⁊ pluuiaꝝ:vt dicit Solinus: ⁊ tñ nō occupat lucem aliaꝝ regionū:q; qñ longissima vmbra eius est.s.in ortu solis aut in occasu est septuaginta sex miliū passuū: ⁊ sunt miliaria octoginta sex:ſz ꝑ pauca terra est: ꝓcederent autem oia ista inconuenientia si altitudo padisi esset vsq; ad celū lune sicut supra tactū est. ¶ Consequenter est dubiū de padiso terrestri circa aq̄s diluuij an illuc puenerūt. ¶ Aliqui dicūt q sic:q;.s.7.c.dr opti sunt oēs montes excelsi sub vniuerso celo.15.cubitis altior fuit aq̄ super montes quos operat: ſz padisus erat vnus de mōtibus vniuersi:ergo sup illā eleuata fuit aq̄. ¶ Aliqui dicūt,q nō accessit aq̄ diluuij ad paradisum:q;aliq alij montes fuerūt ad quos non accessit aq̄ diluuij sicut mōs olympus quū neq; pluuie cadant sup illū. Sic etiā ps de monte pnaso,qui est in thessalia iuxta Boetiā vt dicit Jsidorus li.14.ethimo.c.de montibus: ⁊ ad caput huius nō puenerunt aque diluuij vt dicit Ouidius li.i. methamor.

ergo a fortiori nō puenerunt ad montē padisi qui ponit excelsior. ¶ Dom q vt tetigimus.s.7.c.q.9. De monte padisi est aliqua cā dubitandi an illuc puenerit aq̄ diluuij. De alijs aūt montibus totius terre nō est aliq̄ cā dubitādi quin aque sup illos ascenderint. De illis ps primo q:ꝺr sup.7. q operti sunt oēs montes excelsi sub vniuerso celo:isti aūt sunt montes sub celo,ḡ opti sunt. ¶ Scōo q: si dicerēt de aliqb⁹ montibus q nō opti sunt:q; erāt excelsi:sil'r dicet de multis alijs quū multi sunt montes valde excelsi in terra. ¶ Tertio q: ꝺ dato cessaret finis diluuij in aliq̄ pte qō est inconueniens quū nemo possit impedire ꝓsiliū dñi neq; eius resistere voluntati j.c.vlti. ⁊ tñ si relinquerent montes obliq nō opti in orbe cō fugerent hoies ad illos: ⁊ ibi euaderēt aq̄s diluuij: ſz falsum est q: oēs interierunt:oēs ergo mōtes opti sunt. ¶ Sed dicet aliqs q ad hoc nō oportebat opiri oēs montes:ſz solū in pte orientis:tunc.n.qñ factū est diluuiū nō erāt hoies dispsi per orbē quū dispsio fuerit post diuisionē linguaꝝ post diluuium sup.xi.c.ante diuisionē aūt linguaꝝ oēs hoies habitabant in oriente ⁊ nō longe qdam ab alijs habitabāt: ergo satis erat in pte illa orientis opiri montes oēs. Jn alijs aūt ptibus mūdi nō erat necesse opiri mōtes: ⁊ ita multi posset manere discooperti. ¶ Dicendū q non stat:ſz generalr oēs mōtes in toto orbe fuerunt opti:primo q: ꝺ hoies essent in sola pte orientis:tñ aialia non erant ibi solum: ſz per totā terram dispsa cum per oēs ptes terre dispsa creasset ea deus: ⁊ tamē oia aialia debuerunt pire:ergo oēs mōtes totius orbis oportuit opiri:q; al' possent multa aialia ꝓfugere ad mōtes: ⁊ ibi liberarent: ⁊ fieret hoc maxime in auib⁹ que volare poterāt in montes ⁊ ibi liberarent: ⁊ tñ nullum aial euasit aquas diluuij:sic.n.deus ꝓmiserat supra.6.c.delebo inquit hominem quē creaui a facie terre ab hoie vsq; ad aiantia:a reptili vsq; ad volucres celi: ⁊ sicut deus ꝓmiserat ita impleuit supra.7.c.s.consumpta est ois caro que mouebatur sup terram volucrum:aiantiuz bestiaꝝ:oiumq; reptiliū: que reptant sup terram vniuersi hoies ⁊ cuncta in qbus spiraculum vite est in terra mortua sunt:ergo necesse fuit q oēs montes operirentur:q; al's non morerent oia aiantia. ¶ Scōo ps q: si deus non vellet opire oēs montes:aut totam terrā: ſz solum terrā in qua habitabāt in oriente trāstulisset Noe: ⁊ alios qui cuz eo saluati sunt: ⁊ ipsa pauca aialia in aliā ptem orbis vbi nō esset diluuiū istud vel cuius montes non opirent: ⁊ ibi manerent sine difficultatibus viuēdi q̄s habuerūt in arca. Voluit tñ deus q in arca manerent q̄si iste esset modus conuenientior ⁊ facilior qui inueniri poterat:ad hoc: ergo tota terra ⁊ oēs montes opti fuerūt aqs. ¶ 3° q: dato q aq̄s mitteret deus super ptē orictis totā in qua essent hoies: q; tñ tante erant ille aque q vbi opirent montes altissimos: ⁊ eleuarentur quindecim cubitis super illos sup.7.c.rotarent in circuitu orbis effuse super totā terrā atq; opirent illā ⁊ mōtes eius: ⁊ sic non manerent aliqui montes discoopti. ¶ Quarto q: ſz cōiter teneat q ante diluuiuz habitabat totū humanum genus in oriente:non tñ est tam necessariū quin negari possit:q; poterat eē q essent dispsi hoies per diuersas partes mundi: ⁊ quū in diluuio oēs pirent manentibus solis Noe ⁊ tribus filijs eius cum vxoribus suis reuniret genus humanū rursus: ⁊ habitaret in pte orictis post diluuiū quo vsq; diuisa lingua dispergerent de qua dispsione sola fit mētio supra.xi. ⁊ si isto modo poneret necesse erat per totaz terram mitti aquas diluuij ⁊ oēs montes altissimos operiri vt oēs hoies pirent. ¶ Sed due rōnes pme sunt magis cōuenientes:nam non ꝓcedimus q humanū genus dispsum est ante diluuiū.primo q: nō appebat aliqua cā dispsionis sicut postea. ¶ Scōo q: non ꝑderat talis dispsio quū postea in diluuio reuniēdi essent: ⁊ frustra erat fieri duas dispersiones cuz vna sufficeret. ¶ Tertio quia causa dispersionis fuit diuersitas lingue cum se non intelligerent. Et qui non participabant mente ⁊ sermone non poterant cohabitare: ista enim ponitur causa dispersionis supra.xi.c. ⁊ tamen ante diluuiū ⁊ post vsq; ad edificationez turris babilonis semper fuit lingua vna ⁊ sermonuz idētitas.e.c. ergo non fuit facta dispsio ante diluuiū. ¶ Quarto q: dispsio humani generis erat aliquid magnū quū ptineret ad totum humanū genus. Talia aūt oia accidētia narrat sacra scriptura:sicut narrat diluuiū ⁊ dispsionē post diluuiū:simil'r diuisionē linguaꝝ:non narrat aūt aliquā diuisionē hoiuz nisi post diluuiū:ergo nō fuit

aliqua

Argum

R°

p⁹ rō.

2.rō

3.rō

B

Qō.cxi. R°

Cōfutatio

p⁹ rō

2.rō

3.rō

4.rō

C

Qō.cxij. p³ rō

2.rō

3.rō

4.rō

D Qō.cxiij. An sol⁹ hō sit i padiso R°

aliqua p̄ius. ¶ Ex sup̄adictis etiā apparet q̄ nō sunt aliq̄ aialia in padiso terrestri: ſz solus hō sicut ostēdimus. ſ. q. 87. a. q. xc. q. ſ. 7. c. dī q̄ assumpta est ois caro que mouebat sup terrā: volucrū animātiuz bestiaz oiumq̄ reptiliū que reptāt sup terrā vniuersi hoies a cuncta in q̄bus spiraculū vite est mortua sunt: a tñ quicq̄d in padiso essz nō morerēt: ergo nō essent ibi aialia aliq̄. ¶ Sz ad hoc possz dici q̄ non includā tur sub illa gñalitate ea que erant in padiso: ſz solū que erāt foris sup terrā: nam sicut hō qui ibi erat nō mortuus ē neq̄ inclusus fuit sub illa generalitate oiuz hoium morientiū: ita a aialia que ibi essent nō includerēt sub clausula gñali oiuz aialiuz. ¶ Aliter ḡ a melius dici pōt q̄ ex hoc nō tollit aialia esse in padiso: ſz hoc segt q̄ si aliq̄ ibi essent nō exirent ad terraz neq̄ aliq̄ de foris intrarēt padisum: nā si aliq̄ ibi essent que intrarēt de foris siue illa essent gressibilia aut reptilia siue volatilia possent i diluuio multa aialia tpe diluuij euadere in padiso: ſz hoc erat ꝛ intentionē dei: nā pp hoc opti fuerunt oēs montes vt nullū aial euadere posset: ergo neq̄ p fugiendo ad padisum euaderēt. ¶ Neq̄ etiā poterāt aliq̄ aialia de padiso exire foras: q̄ si exirēt aliq̄ possent ex illis repari post diluuiū loca peuntiū in spēbus suis: a non oporteret q̄ deus faceret seruari aialia in arca: a tñ seruate sunt spēs oiuz aialiuz in arca iubēte deo. ſ. 6. a. 8. c. ergo nō erāt in padiso aliq̄ aialia que supplerent locū peuntiū exeūdo post diluuiū foras. Etiā ad vtrūq̄ p̄derat ꝺditio padisi: nā erat velata muro igneo ptingente q̄si vsq̄ ad celū: vt dicit Isidorus li. 14. ethimo. c. 4. ergo nihil viuēs exire ac intrare posset q̄ non vereret. ¶ Scō q̄ hoibus interdicit ingressus ad locū illū: q̄si indignis: ergo a fortiori aialibus ceteris. ¶ Ex ꝟ ēt pz circa id q̄ tangebat. q. ſ. 87. q̄ nō esset incōueniēs ē ibi aues sicut est de alijs aialibus: a dōs est q̄ nō est tñ incōueniens sicut de alijs: tū neq̄ ibi sunt: p̄muz pz q̄ volucres nō ita deformarēt pulcritudinē padisi sicut q̄drupedia a reptilia. ¶ Scō pz hoc q̄ volucres poterāt p̄ferre ad voluptatē eo q̄ p melodiā cātus ꝺdelectarēt exñtes ibi: q̄drupedia aūt a reptilia nō hñt cantū suauē: ergo minus ꝓueniēs erat ista ibi esse. ¶ Aliud erat q̄ tñ neq̄ volucres erant ibi. i. nō future erant. si hoies ibi mansissent a multo minus nunc manebunt. ¶ Primo q̄ ptingeret volucres effici imortales: nam hō per esum ligni vite efficerē imortal' vt sīgtur. ſ. 3. c. Aues aūt si ibi essent comederēt de fructu ligni illius: ḡ efficerētur imortales vel lōgissime vite: ſz hoc deus nō ꝓcederet volucribus cū non ꝓcedat hoibus: ḡ nō sunt ibi volucres. ¶ Scō ex eodez fundamēto negabit aues volare de padiso foras ēt si alique ibi essent a deforis intrare padisū: obstat. n. ad vtrū q̄ murus igneus excelsus vt īgredi a exire nō possint. ¶ 3° q̄ si inde possent foras volare aues potuisset vt dictū est puderi in locū mortuoz in diluuio a nō oporteret seruari in arca saltē de oibus auibus: a tñ de oibus spēbus auiū seruate fuerūt alique in arca. ſ. c. 6. ergo nulle' poterāt exire de padiso per q̄s fieret subrogatio in locū mortuoz ī diluuio. ¶ 4° q̄ aues ille exñtes in padiso comederēt de ligno vite p quod efficerent. aut imortales aut vite longissime: a si hoies sumerent de illis auibus in cibū esset cibus suauissimus plōgās vitā vltra modū sicut cibus ligni vite: q̄ tñ erat ꝓtra volūtatem dei. ſ. q̄ hoies nō accipent aliq̄d de ligno vite. ſ. 3. c. nam pp hoc custodiebat cherubin viam ligni vite. ¶ Quinto q̄ aues exeūtes ō padiso possent in ore portare aliquē fructū ligni vite sicut colūba portauit in ore suo ramuz olive virētib⁹ folijs. ſ. 8. c. a tñ si hō de illo fructu comederet efficerēt imortalis aut vite lōgissime: ergo nō debuerunt esse aues alique in padiso q̄ inde possēt egredi: ſz vel nulle ibi eēnt vel nō possent egredi: vtrūq̄ aūt credibile est: q̄. ſ. nō sunt ibi aues aliq̄ a si essent nō egrederent foras neq̄ alique ingrederēt illuc. ¶ Nūc ergo ad p̄cedentia redeundo dicemus q̄ nō manserunt aialia aliq̄ viuentia in toto orbe nisi que in arca fuerūt cū noe: a ideo fuit tota terra apta ogs a oēs montes. ¶ Lū aūt obijcit q̄ mons olympus mansit nō optus ags negādū est: q̄ manerent incōuenientia que sup̄ tacta sunt. ſ. q̄ ſz nō essent ibi hoies erant bestie a volucres que in montē illum ascenderēt cū a hoies sepe ascēdant: a ibi euaderēt aḡs diluuiū q̄ falsum est vt. ſ. ostēsum est. ¶ Scō q̄ nō est aliq̄ cā motiua q̄re dicamus montē olympū nō fuisse optuz ags: nā nullus auctoz gentiliū aut fideliū asserit nō fuisse illū optū imo vt statim tangēt asserit Ouidius li. i. metha. totaz terrā a oēs montes fuisse optos aquis nisi pnasum: a ita vult olympum fuisse optuz. ¶ Tertio q̄ si aliq̄ motiuū est ad hoc q̄ nō ascenderit aque diluuij sup olipū erit: q̄ caput olympi est sup locū vnde pluuie cadunt: a ita nō possent illuc ascendere pluuiales aque: nam nō poterat intelligi quō caderēt pluuie sup olympū si locus pluuiaz inferior est olympo: a tamē si istū motiuū: sequeremur diceremus multos esse mōtes ad quos non ascēderunt aque diluuij: q̄ multi sunt mōtes sup quos non cadunt pluuie: nam dicit Aristo. li. methe. q̄ super montes altissimos pluuie nō cadūt: a ponit exēplū de olympo: a ita nō solum illū: ſz multos esse volunt sup quos nō caderent pluuie: a tñ nemo asserit multos montes ee ad quos non puenerit aq̄ diluuij: ergo neq̄ de olympo h̄ asseremus. ¶ Quarto q̄ si de olympo h̄ diceremus esset idē dōm q̄ de monte athos macedonie: nam etiā sup illum non pluit sicut probat Solinus in polistor. ca. 13. a tñ de monte athos nemo facit exceptionē: ergo neq̄ excipe poterit olympū. ¶ Quinto q̄ motiuū sup̄a positū de altitudine mōtiū a casu pluuiarum aliq̄d valeret si fuisset diluuiū illud pure nāle: q̄ tūc nō possent elevari aque vltra capita montiū altissimoz cum origo pluuiaz sit inferior: a aq̄ non eleuet vltra equilibriū. i. vltra locum eq̄litatis sue originis: a tñ fuit diluuiū illud supernāle cū dixerit deus ego iducā aḡs diluuij. ſ. 6. c. ergo potuerunt montes opiri vltra loca in q̄bus fit generatio pluuiaz: non igit obijci pōt de olympo. ¶ Cum aūt dicebat de mōte parnaso. rñdenduz q̄ ille fuit optus aquis: sicut a ceteri mōtes per rōnes sup̄apositas: a appet manifeste: mons olympus fuit optus aquis: qui tñ multo altior est parnaso: ergo a parnasus optus fuit rō pz: q̄ pnasum nō laudant auctores tanq̄ excelsum: oēs tñ laudant a miranf olympuz sicut facit Homerus. ¶ Cum aūt obijcit q̄ Ouidius dixit hunc mōtē non esse optum aquis diluuij: rñdent q̄dam negando dictuz Ouidij quasi nō sit verū cum certum sit olympū esse maiorē: qui tñ optus est. ¶ Aliter autem pōt dici dupl'r: vno modo q̄ Ouidius dicat hoc poetice: voluit. n. ille fingere diluuium vniuersale a in eo solos duos hoies fuisse liberatos in cacumine montis parnasi: ideo debuit ponere totam aliā terram a montes optos fuisse. pnasum autē non. Et vt non videat ex insipientia dixisse asserit montē pnasum excedere omnes alios montes: a eleuari sup̄a nubes: q̄si non posset sup illū esse casus pluuiaz ad causandum diluuiū: a sic poterat pnasus excedere aquas cum alij montes opti essent: sic enim ipse dicit lib. primo methamor. mons ibi verticibus petit, arduus astra duobus noie parnasus, supatq̄ cacumine nubes: huc vbi deucalion: nam cetera texerat equor cum cōsorte thori pua rate vectus, adhesit: istud autem dicemus fictuz. ſ. q̄ tota terra opta mansit discooperto parnasoybi aliqui euadere possent: sed ad artificium poeticum: ita dici debuit ne imperite fabulam contexuisse videret. ¶ Secūdo potest dici ꝟ veritatem q̄ capita duo montis parnasi in diluuio aliquo manserunt discooperta in quibus multi ab aquis diluuij liberati sunt quod a Ouidius sub integmēto poetico significare voluit: a dicendū q̄ non fuit istud diluuiū noe de quo nunc loquimur: q̄ de illo nulla historia greca latia: aut barbara: meminit: a generaliter de toto tēpore q̄ fuit ab exordio seculi vsq̄ ad tempora regis nini: vt ait Eusebius lib. cronicorum: a Paulus orosius lib. i. de ormesta mundi: sed fuit diluuius deucalyonis. ¶ Tria enim diluuia leguntur: primū fuit sub noe: de quo vt diximus nulle littere testantur nisi sacre. Secundum fuit q̄ vocatur ogigij regis in athica: a fuit tempore iacob patriarche. Tertiū fuit quod vocatur deucalyonis tempore moysi vel pauco tēpore post. De his loquitur Isidorus lib. 3. ethimo. ca. de diluuijs. ¶ Istud aūt diluuiū de quo Ouidius meminit fuit diluuium deucalionis: vnde dicit solos deucalionem a pirram tunc liberatos in monte parnaso: nulla autē alia diluuia legimus: licet multe alluuiones a aquaruz abundantie post fuerunt: sed nulla illarum meruit diluuij nomen: cum non deleuerit pene ex toto aliquas prouincias sicut in his factum recolitur. ¶ Diluuium aūt istud deucalionis non fuit generale. i. q̄ omnes terras operuerit: nam non potest naturaliter accidere tale diluuium sicut philosophi probant: sed particularia naturaliter eueniunt: ideo neq̄ aliquod aliud fuit generale nisi diluuius sub Noe: a iō in hoc diluuio potuit manere mōs aliquis discoopertus: vnde sicut istud diluuium fuit vltimum tempore ita fuit minus alijs

Qō. cxiij. An sol⁹ hō sit i padiso R°

Obiectio

R°

p̄ª rō rñsionis

E Qō. cxiiij. an i padiso sunt aues.

R° p̄ª rō 2.rō

Fundamētum 2m p̄ª rō

2.rō

3.rō

4.rō

5.rō

Qō. cxv. F.

Ante obiectionem p̄ª rō

2.rō

3.rō

Nō fuit diluuium

Diluuium deucalionis.

nus alijs quantitate aram diluuiuz sub noe fuit maximū. qz gñale diluuiū deucalionis fuit minimū diluuiū sub rege ogigio fuit mediuz in quātitate sic asserit augu. lib. xviij. de ciui. dei. c. viij. ¶ Jstud at diluuiū nō fuit in tota terra sed solū in regione thessalie circa montē parnasum. z qz mōs ille est ibi excelsioz māserunt duo capita eius discopta fm veritatē hystoricā vbi deucalion q rex erat aut vir potēs cum vxore sua recepunt oēs ad se cōfugiētes z aluerūt tpe diluuij quousqz reddito pristino statu ad plana suadēte deucaliōe descenderunt. Sic asserit paul⁹ orosius lib. i. de ormesta mūdi. z ysidorus lib. xiij. ethi. c. de diluuijs. istud ät diluuiū pricipaliter fuit in thessalia z in regionibus finitimis ad egyptū tñ nullo modo puenit vt dicit augu. lib. xviij. de. ciui. dei. c. x. z in illo diluuio verū est q capita parnasi opta nō fuerūt z tñ i diluuio sub noe qō fuit gñale optus fuit totus parnasus z plus quā quindeci cubitis eleuata fuit aq̄ sup illius capita cū sup mōtes altissimos eleuata fuerit quindeci cubitis. s. vij. c. Et ita aparet q neqz olimpus neqz parnasus māserūt discopti in diluuio noe. sed oēs mōtes terre opti fuerūt. ¶ Redeundo ad id qō incepamus tangere de padiso terrestri est dubiū an aque diluuij illuc puenerint. Dicendū q oportet poni q nō intrauerint aque diluuij paradisum primo qz tpe diluuij erat ibi enoch. iam. n. illuz trāstulerat deus in paradisū. s. v. c. z tñ si illuc intrarēt aque non poterat ille euadere nisi miraculose ergo nō puenerūt illuc. nā z si fieri nō posset vt nō puenirēt illuc aque nisi p miraculū potius hoc agendū erat q̄z vt illuc venirent z enoch p miraculū liberareť qz minus inconueniens erat. ¶ Scōo qz si illuc aque introissent destruxissent totā amenitatē terre padisi qō erat maius inconueniens nā p diluuiū terra in qua nos habitamus deleta fuit siue qz aque maris vt dicūt qdam intrauerūt in terrā. siue qō potius est qz facies terre in q̄ bona illa virtus data a deo in creatōe existebat abrasa z successit alia crusta que non est eq̄lis virtutis. z ob hoc statim post diluuium vita hominis abreuiata est. ita vt in pauco tpe veniret ad hoc q nō inuenirenť homes maioris etatis q̄z centū z triginta annoz. Ad quā etatē. vix aliq homines nři tēporis pueniūt. Illud vero non factū est nisi qz vis alimētoz fuit minoz deteriozata terra. sic autē esset si aque diluuij intrarēt padisum terrestrē abraderent. n. faciē terre bonā z manerēt alimēta paradisi que virtutis qō erat incōueniēs cuz ibi alimētandi fozēt duo illi viri enoch. z helias. ¶ Tertio qz si aque diluuij illuc itrarēt sequereť icōueniēs de muro igneo. vallať. n. padisus muro igneo altissimo ptingēte q̄si vsqz i celū: vt ait ysidorus li. xiij. ethi. c. iij. piret aūt ignis ad introitū aque vel oporteret dari miraculū qō nō est dandū sine necessitate. ¶ Quarto qz nō erat aliq cā necessitatis vt aque diluuij. intrarēt padisum sicut erat de alijs mōtibus nā si aliq mōtes de alijs manerēt discopti possent illuc cōcurrere hoes vel aialia z maxime volatilia z liberarenť sed nulla aialia saluata sunt i diluuio nisi que fuerūt in arca. s. vij. c. ergo fuerūt oēs montes opti. de padiso terrestri nō erat illud qz ibi nihil erat qō deus occidere vellet sed seruare z illuc nō poterant intrare aialia aliq de fozis ēt si essent volatilia vt ostensum c. s. q. cxiij. ergo nō fuit cā aliq vt illuc intraret diluuiū. ¶ Sed tūc dicetur quo poterit stare qz. s. vij. c. dī q opti sunt oēs mōtes excelsi sub vniuerso celo z mons padisi erat vnus de mōtibus Dici pōt vno mō q sub illa gñalitate non est necesse accipi mōtem padisi qz in scriptura sacra signa distributiua nō faciūt semp distributionē vniuersaliter iuxta illud. j. xli. c. oēs quincie veniebāt in egyptū vt emerēt escas. certuz est tñ q nō veniebāt hoies de toto mūdo in egyptū ad escas emendas cū z aliq gentes sunt in mūdo q̄ nesciūt an egyptus sit. z alie ad quas cibi ex egypto nō possent ferri. z si oēs quincie venirēt in egyptū nō sufficeret egyptus p toto mūdo forte p vna ebdomada ad cibos. ¶ Scōo pōt dici q est distributio sed est accōmoda. s. q oēs mōtes sub vniuerso celo opti sunt. i. oēs illi q cōtinere poterāt aialia aliq que deus vellz occidere. z ß erat gñaliter verū de oibus mōtibus terre nisi de padiso: qz ibi nihil tale erat neqz illuc cōcurreť poterat vt ostensum fuit: ergo solus ille manebit nō optus z distributio manebit fm rigorē. ¶ Sed quereť qs modus fuit quo non venirēt aque diluuij ad montē paradisi cū operuerint alios. ¶ Dicendū q potuit esse vnus modus p altitudinem istud n. esset si mōs padisi excederet quēlibet montē z altissimum montē excederet quindeciz vel decem z sex cubitis. nam aq̄ non eleuata fuit plus in diluuio q̄z vt excederet quindecim cubitis sup montes altissimos. s. vij. c. Si aūt paradisus excederet decē z sex cubitis sup altissimos mōtes z nō ptingeret aq̄ ad paradisū. z istū modū ponunt cōiter q dicunt non pueniſſe aquas diluuij ad padisum. s. qz erat locus altissimus cum ponerent illū ptingere ad celū lune. Sic dicit hystoria scholastica facile est aūt cuilibet cōcedere q excedat paradisus decē sex cubitis quēlibet montē altissimuz. cum altitudo padisi nō sit nobis determinata precise. ¶ Alius modus est vt dicamus aquas diluuij eleuatas fuisse ad maiorē celsitudinem q̄z sit paradisi terrestris. z tñ non intrasse padisum. q̄z mansisse circunfusas in modū muri. istud aūt cōuenit valde ad saluandum litteram sacre scripture cum dī. s. vij. c. q oēs mōtes sub vniuerso celo opti sunt z q aq̄ fuit ꝛcelsioz quindecim cubitis. vnde faciemus q sit ibi distributio fm rigorē z nullus mons excipiat neqz etiā mons padisi. ideo ēt aqua esset celsioz q̄z ille quindeci cubitis. nō tñ intrauerit. sed māserit circūfusa i modū cozone z muri excelsi. z istud est satis cōueniens qz similia legimus facta a deo. Sic. n. diuiso mari rubro steterunt aque vndiqz in modū muri excelsi z pillam immēsam cōcauitatē z aquarū vozaginē transiuit ppl's hebreus. exo. xiiij. c. Sic ēt factū est in iordane qñ introeuntib⁹ sacerdotibus in aquā iordanis stetit aqua supioz. z intumescebat atqz eleuabať in modū turriū excelsarū quousqz sacerdotes cū arca de aqua exierunt: vt pz iosue. iij. z. iiij. c. z istuz modū tetigimus. s. vij. c. q. ix. quicunqz aūt istoz duoz modoz esse poterat. ¶ Cum dictuz sit q padisus fuit liber ab aqs diluuij est dubium an etiā liberabit a gñali conflagratione mūdi qñ oia que in terra sunt ardebunt. ¶ Alij qui dicunt q non primo qz deus nō destrueret rem tā excelentem sicut est paradisus. ¶ Scōo q sicut in diluuio oia perierūt deus tñ seruauit padisum ita in conflagratione ardentibus ceteris non ardebit paradisus. ¶ Tertio: qz vt dī quantum eleuate sunt aque in diluuio tñ eleuabit ignis in die iudicij. z tñ aque cū eleuarenť non puenerūt ad paradisum. ergo z flāme non pueniēt illuc z ita nō exureť. ¶ Dicendū q padisus terrestris in gñali conflagratione ardebit z nō manebit ibi arboz aliq neqz herbe imo neqz fluxus fluminum. sed sola terra. Et si forte aliq manserit. hoc erit primo qz illa conflagratio erit ad hoc q totus mūdus purgeť z inoueť z nō maneat iam aliquod coz̄uptibile z gñale maxime quod per nutritionē accipit quantitatē. eo q post diez iudicij succedat status incoz̄uptionis. ideo illa sola manebunt quibus pōt cōpetere status incoz̄uptionis hic. n. sunt simplicia aut mixta non viuentia. quemadmodū sunt lapides z metalla. aialia aūt arbores z herbe certū est q non manebunt cū istoz̄ consistentia nō sit sine continua actione z passione p ꝛrieta tem que sunt ad gñationem z coz̄uptionē: z tunc stante celo p cuius motum est principiū oim motuū nō alterabiť aliquid. z ideo non gigneť neqz coz̄rūpeť. Paradisus aūt terrestris nō est nūc sine aliq gñatione z coz̄uptiōe cuz ibi sit sumptio alimēti z cōuersio in alitū. Est etiam generatio cōtinua aquarū in fonte padisi cū flumina inde oz̄ta semp fluāt. sed post diē iudicij nō erit gñatio neqz coz̄uptio ergo nō erit status ille padisi. z sic coz̄rūpeť quicquid ibi est manens fm aliquā gñationē z coz̄uptionē z alterationē. sicut sunt arbores z herbe. sic ēt cōtinuus decursus aquarū. ideo p ignē exurenť arbores padisi z herbe z flumina manēte terra ipsa pura aut aliqua aqua sine decursu z gñatione p modum lacus z status qz hoc ptinet ad simpliciter elementū. ¶ Secundo qz supuacuū esset manere padisum terrestrē exustis ceteris partibus tocius terre ideo nō mānebit. ¶ Ex hoc rēspōderi poterit ad incōtrarium dicta. ad primū dicendū q licet paradisus sit aliquid valde nobile tñ exureť. qz ꝛz paradisus sit excelentioz qualibet alia pte terre per se sumpta tamē paradisus terrestris nō est excelentioz tota terra simul sumpta cū oibus suis animalibus arboribus z herbis z ceteris que ibi nasc̄unť. z tñ deus destruet statū aialium arboruz z herbarū z generaliter oim viuentiū in tota terra. ergo nō est iconueniens q destruat padisum terrestrē. ¶ Scōo qz padisus terrestris est nunc valde excelens ideo deus non destruet illuz sicut neqz destruxit in diluuio. sed pro statu illo q erit post diem iudicij paradisus aliquid nobile non erit sed potius in perfectum. ergo destruetur. ¶ Quarto, qz potest

Que. CXVII. an aque diluuij peruenerit vsqz ad paradisuz terrestrem.

Que. C XVIII.

Que. CXIX.

Que. CXX An i gñali iuditio paradisus sit arsurus qñ omnia ardebunt.

Que. CXXI. Solutio rationum cōtra hoc.

dici q licet arbores ꝛ herbe paradisi pereant non dr̃ destrui aliq̃ bonum cum meliorē statū accipiat sicut nō dr̃ destrui homo cū incipit esse vir postq̃ erat puer. sed potius pficitur ꝛ euacuaf imperfectū succedente perfecto. sicut dicit apo. p. ad chorin. xiij. status aūt incorruptibilitatis est nobilior statu corruptionis. sed nunc. paradisus terrestris manꝫ fm statum corruptionis ꝛ gñationis. tunc aūt exustis arboribus ꝛ herbis transibit ad statū incorruptionis. ergo non destruef p illā exustionem. sed potius perficietur. ¶ Ad secundū cuꝫ dicebaf q seruauit deus in diluuio ꝛc. Dicendū q ibi paradisus seruatus est ꝛ nō seruabif in illa generali cōflagratione qr multe dissimilitudines sunt. Prima qr tunc erat paradisus necessarius: vt ibi maneret helias futurus ꝛ henoch: qui tūc erat. sed in tēpore conflagrationis ad nihil iā seruire debet ideo perire nō est incōueniens. ¶ Scōa qr paradisus terrestris manet nūc vt meliuꝫ eorū que sunt in tota terra. iō quādiu status iste fuit cōueniens in alīs rebus nō debuit deteriorari paradisus: sed in cōflagratiōe cessabit totus status rerū corruptibiliū ꝛ generabiliū vt dictū est ideo neq; erit cōueniens status padisi. ¶ Tertia qr inter conflagrationē generalem ꝛ diluuiū est magna dīa qr in diluuio non pierunt oia. sed solū aialia. in cōflagratiōe aūt tam aialia q̃ nō aialia qr ēt herbe ꝛ arboresꝫ pibunt. Ex hac aūt parte in diluuio nō debuit perire padisus qr nō erant ibi aliq̃ que deus in terra destruebat. in cōflagratione aūt oia pereunt q̃lia sunt in padiso. s. arbores ꝛ herbe. ideo nō mābit paradisus. ¶ Scōo qr ēt in diluuio nō perierūt oia aialia. nam pisces nō pierūt sed solū aialia q̃ mouētur sup terrā. s. vij. c. In cōflagratione nihil maebit aialiū. ¶ Tertio qr diluuiū non fuit nisi ad penā peccatorū ꝛ purificandū mundū a peccatis. cōflagratio aūt non erit ad penā. sed ad mutandū statū. s. vt non sit mundus in tali stati in quali prius erat. Sed qūo esset in statu generationis ꝛ corruptionis transeat ad statum incorruptibilitatis. ꝛ ob hoc non debuit in diluuio operiri paradisus aqs qr non erat ibi aliquid q penā recipe deberet aut peccata emendanda. sed est ibi aliqd in statu corruptionis ꝛ generationis. s. arbores ꝛ oia viuentia. ergo debuit tūc ardere. ¶ Ad tertiū qñ dr̃ de eleuatione aquarū diluuij ꝛ igne pōt dici vno mō. q; ls illud sit quedā glosa tñ an vera sit ignoramus. ꝛ iō si nihil aliud cogit negare poterim⁹ cū nulla rō inducāt similitudinē iter diluuiū ꝛ cōflagrationē. sed sunt plures dissimilitudines vt dictū est. ¶ Scōo pōt dici q ēt si non ascenderet ignis plusq̃ aqua in diluuio ascenderet ad paradisum. nā idē paradisus non optus fuit aqs q̃si illuc nō pertingerent aq̃. sed deus seruauit illū miraculose existentibus aqs in circuitu quasi murus vt dictū est. tunc aūt non seruabitur p miraculū. qr non est opus seruari vt ostensum est iō exuref. ¶ Tertio qr videf afferenduꝫ ꝺ illā glosam. s. ignis plus ascendet q̃ aqua diluuij. nam aq̃ diluuij soluꝫ ascendit cubitis quindeci sup montes altissimos. s. vij. c. ignis autem plus ascendet q̃ aqua diluuij rō diuersitatis est qr aq̃ solum tantū ascendit vt nullum aial viuens maneret. si aūt nō operet oēs mōtes multi hoies ꝛ aialia in cacūinibus montiū salua renf etiā si solū operenf montes manerent aialia ꝛ hoies in arboribus sup montes. Et qr aliq̃ arbores erant valde excelse debuit ascendere aq̃ quindeci cubitis sup mōtes altissimos. vt sic neq; in montibus neq; in arboribus aliqd salua ref. Secus erit de cōflagratione. qr illa fiet ad deputandum oia impura vt māeat mūdus inouatus: ꝛ nihil relinquatur ad statū corruptibilitatis: ꝛ tñ tota regio aeris in q̃ sunt vapores ꝛ exhalationes hz aliquid impurū qō non est aer. sed aliqd terrenuꝫ mixtū: iō tota illa regio purgabif p ignez sed sūmitas illius partis aeris ad quā peruenīūt vapores ꝛ exhalationes plus eleuaf quindeci cubitis sup montes altissimos ergo ignis plus eleuabif q̃ aqua diluuij ꝛ hoc p certo tenendū est q paradisus cremabif cū ad nihil pdesse possit post diē iudicij. ¶ Nunc querendū est de quātitate loci padisi. Dicendū q multiplex q̃litas est eius p oia laudabilis. qcqd. n. de laudibus aliari icco dari pōt huic cōuenit cuꝫ de us creauerit eū vt iccam excellentiorē oibus locis q sunt in terra: plurimas aūt laudes eius sūmatim tetigimus. s. q. xcv ij. referendo qd scriptores dicāt de paradiso. Est. n. in paradiso terrestri oium bonorꝫ copia que pōt homini cōpetere fm corpus. ita vt vel possit optare qō ibi nō sit. ꝛ nihil abhoiari qō ibi sit qō ad felicitatē fm corp⁹ sufficit. sic dicit augu. libꝛ. xiij. de ciui. dei. c. x. Quid timere aut dolere poterant in tantorum tanta affluentia bonorū vbi nō aberat quicq̃ q bōa voluntas non adipisceref. neq; inerat quod carnem vel aiaꝫ hominis feliciter viuētis offenderet vel in aliquo molestaret. ¶ Ut aūt dicamus q̃dam bona illius loci particulatim erat ibi sūma iocunditas qō atteſtaf fructuū dulcedo qr ibi plantauerat deus oē lignū pulcrum visu ꝛ ad vescendū suaue. s. c. ij. etiam ꝓueniebat ista iocunditas ex lucis plenitudine cū loca obscura tristitiā ingerant. lux vero leticiā afferat. eccle. xi. c. s. dulce lumē ꝛ delectabile oculis videre. solē. sed paradisus est luce plenus qr puritati aeris claritas lucis ꝓportionatur vt dicit beda. ¶ Est etiā ibi sūma amenitas pp delicias visus que sunt in rebus pulchris. hoc aūt sūme est in padiso qr ibi est vniuerse pulchritudinis promtuariuꝫ vt dicit damascenus. Sunt enim in paradiso non solū ligna suauia ad cibū. sed ꝛ pulchra visui. s. ij. c. Et simul gustus ꝛ visus pascanf: est. n. ibi arborū ꝛ florum inmarcessibilis pulchritudo. nā arbores comā nō pdūt neq; flores marcescūt. ¶ Est ibi ēt terre fecunditas cū fine humano labore vniuersa proferaf humus: cū. n. deus posuit hoīem in paradiso non dixit ei laborandū in agritultura quasi terra sponte ea sola proferret q̃ homini oportuna erant. Quū vero expulsum de paradiso in huius terre exilium misit dixit in labore tuo vesceris pane. i. in sudore vultus tui. ꝛ dixit spinas ꝛ tribulos germinabit tibi. s. ij. ꝛ. iij. c. q̃si terra hic non sit sicut terra paradisi sed illa gignit solum vtilia. hic vero tam vtilia q̃s nociua. Similiter hic non germiat nisi tandiu culta, vt colendo sudef illa vero sine vllo labore vniuersa profert. ēt fecunditatē atte statur aquarū copia. qr fluuius egreditur de medio paradisi qui statim diuidif in quattuor capita que sunt apud nos magna flumina ꝛ de precipuis tocius orbis. est quoq; p totum fecunditas propter copiā irrigationis. nā fons qui egreditur de loco voluptatis irrigat totū paradisum. s. ij. c. ista aūt irrigatio tantā laudem loco tribuit vt propter hoc solū laudetur terra sodomorū ꝛ comparef paradiso. sicut hic dr̃ q vniuersa irrigabaf sicut paradisus dñi anteq̃s dñs subuerteret sodomā ꝛ gomorā. ¶ Ibi quoq; est loci securitas qō accidit ex altitudine situationis: naꝫ ls non tangat lunarem circulum sicut aliqui asseruerunt est tñ tante altitudinis vt nubes excedat ꝛ in aere sereno situatus sit vt ostensum est. s. q. xcij. vsq; ad. q. cix. ad tantā. n. altitudinē nullum malum accedere pōt. Est quoq; ista securitas ex muro ꝛ pfidio appositis. nā est murus igneus in circuitu paradisi qui eleuatur quasi vsq; ad celū. vt dicit ysidorus lib. xiij. ethi. c. iij. ꝛ ls non tñ eleuef murus ille est tñ multe altitudinis ita vt nihil ad trāsgredi possit. Est quoq; ibi presidiū angelorū vt dicit ysidor⁹. ꝛ illos vocat scriptura cherubin positum ad custodiaꝫ ligni vite. s. ij. c. tanta aūt ibi securitas est hīs ibi existentibus q neq; demones neq; hoies neq; aialia aliq̃ illuc ingredi possunt ad turbandū quietē eorū q ibi fuerint ad ledendū pulchritudinē paradisi. ¶ Est autē ibi aliud qō potissimū est. s. loci salubritas qō testaf longitudo vite existentiū ibi. nā helias ꝛ enoch ibi sunt qui iaꝫ tandiu viuūt vt immortales videanf. Enoch. n. si computemus fm litteram. lxx. interpretū. Quam sequuntur fere oēs antiqui i cōputando annos. Inueniemus ab anno sue trāslationis vsq; ad istū annum. s. mil lesimū quadringentesimum tricesimuꝫ sextū annos quinq; millia sexcētos q̃draginta septē. qō pꝫ ab orbe condito vsq; ad xpi natiuitatē. Sunt fm alia litterā anni quinq; millia cētum nonaginta octo vel nouē a xpi natiuitate vsq; nunc sūt anni mille q̃dringenti triginta sex q reddunt annos sex mille sexcentos triginta quatuor vel quinq; ab hīs aūt adūanf anni nongenti octoaginta septē q fluxerunt ab orbe cōdito vsq; ad annū quo trāslatus est enoch in padisum vt colligit ex littera. s. v. c. manebunt anni quinq; millia sexcenti q̃draginta septē vel octo tot. n. annis vixit enoch. in padiso fꝫ litterā illā. Istud videf seq ex ista cōputatiōe q̃ mixta est ex littera annorū septuaginta interpretū ꝛ ex littera ānorū littere hebree. nā sūma cōputaf p numeros iterpretū: subtractio aūt pānos littere nre. si autem tota cōputatio fiat p annos septuaginta interpretū subtrahenf plures anni qr inueniūtur ab orbe condito vsq; ad annū trāslationis enoch fm litteraꝫ illā anni mille q̃dringenti octoaginta septē. ꝛ ita addunf gnerationibus vt ostendit augu. lib. xv. de ciui. dei. c. x. vsq; ad. c. xiij. ꝛ latius declarauimus in cōmentarijs nostris

A Qō. CXXXI. Qualis sit locꝰ paradisi.

Qō. C XXIIII.

rīs nīis ſup euſebiuꝫ ablatis aūt iſtis manebunt ſm litteraꝫ interpretum anni quinq̄ millia centū quadringinta ſeptem vel octo vſq̄ ad diem hanc ex tranſlatione noe qbus addamus trecentos ſexaginta quinq̄ annos q: tante etatis erat qñ tranſlatus eſt.ſ.v.c.manebunt quinq̄ millia quingenti duodecim anni qbus ſic vixit enoch. ¶ Computando autē ſm hebraycam litterā quā nos tenemus eſt multo minor ſūma annorū q: ab orbe cōdito vſq̄ ad xp̄m natū ſolum ſunt anni tria millia nongenti ſexaginta duo vel ſm aliuꝫ modū nonaginta duo. ⁊ inde vſq̄ ad p̄ns tēpuſ anni mille q̄dringenti triginta ſex.qui ſimul reddunt ānos quinq̄ millia trecentos nonaginta octo.a quibus ſubtrahanſ anni nongenti octoaginta ſeptē qui ab orbe condito vſq̄ ad tranſlationē colliguntſ ſm litterā nr̄am.manebūt āni quattuor millia ſeptingenti ſeptuaginta ſeptē quibus iam vixit enoch. ¶ Helias quoq̄ eſt in paradiſo q illuc trāſlatus eſt tēpore ioſaphat regis iuda ⁊ ab eo tp̄e vſq̄ ad ānum iſtū colliguntſ anni fere duo millia trecenti ſexaginta octo āni.nam viuente ioſaphat tranſlatus eſt ille cum de trāſlatione eius agat lib.iiij. re.ij.c.⁊ de vita regis ioſaphath habeatur lib.iiij. regū.iij.c. vbi iam heliſeus in locū helye ſucceſſerat a principio aūt regni ioſaphath vſq̄ ad xp̄i natiuitatē ſunt anni nongenti triginta duo. ⁊ poſtea ſunt anni mille quadringēti triginta ſex q ſimul reddunt annos duo millia trecentos ſexaginta octo Sed iſti anni nō ſunt p̄ciſi q: neſcimus quoto āno regni ioſaphat raptus eſt helyas.et non cōputamus hic quot annos vixerat helyas vſq̄ ad diem illū. ¶ Et non ſolū iſti tāto tēpore vixerunt.ſed et viuent vſq̄ ad aduentū anti xp̄i quā tumcunq̄ ille differaſ ergo eſt magna ſalubritas loci illius in quo ſunt. ⁊ nō ſolū de iſtis ita eſt ſed et aſſerit q̄ nihil ibi mori pōt. ¶ Nunc vero eſt dubiū de cā huius ſalubritatis: ⁊ tā diuturne vite. Dici pōt q̄ vna cā eſt ex volūtate dei ſpeciali.nā et ſi nulla alia cauſa eſſet iſta ſufficeret.naꝫ deus iſtoſ duos homes reſeruat ad aliq̄ miſteriū operationū ſuarum ip ſe ergo vitam eis ſupra cōem nature curſum daret.et ſi alia non adiuuarent. ¶ Scōa cā eſt qualitas aeris p̄opter ſubi ci determinate parti celi qō facit magnā equalitatē cōplexionis ⁊ reddit aerem tēperatum ad vitam valde ſalubrē ita vt ibi longa ſalubritas inueniaſ. Sic eſt de inſula quadā yberniе:ſunt.n.ibi loca in quibus cadauera mortuorū nunquā putreſcunt.ſed ibi ſemp permanent incorrupta. eſt.n.yberнia quedā inſula pua in qua homines,nō moriunſ.ſed qñ nimio ſenio afficiunſ vt moriaſ extra iſulā deferunſ ¶ Tertiū eſt aūt q̄ paradiſus erit ſubiectus illi loco celi a quo redaſ maior ſalubritas ⁊ aer ⁊ aqua ⁊ cibaria reddanſ ſaniora.nam paradiſum.ſpecialis rō diuine ꝓuidentie conſtituit vt ceteris locis eſſet nobilior:daret igiſ ei cōuenientiā ſitus ad recipiendaſ virtutes celi.De loco autē paradiſi terreſtris reſpectu poſitionis ad celū tactū fuit.ſ.quibuſdā dicentibuſ q̄ ſit ſub equinoctiali quaſi locus ille ſit maxime temperiei aliq̄s autē dicentibus q̄ ſit inter tropicū cancri ⁊ circulū arcticum q: iſta ſola regio videſ eſſe tēperate ⁊ bone habitationis cui et videſ teſtari exitus fluminū de paradiſo:nā illa fluunt cōtra partē ſeptentrionalē de quo diximus.ſ.ij.c.q. viij. ſed quid horū ſit certū non eſt.ſed hoc eſt certū q̄ vbi fuerit locus ſalubrior ibi erit paradiſus. ¶ Tertia cā ſalubritatis eſt ex altitudine loci.hoc.n.gñale eſt q̄ loca poſita in ſublimiori ſunt ſalubriora q: puriora ibi aer eſt ⁊ minor vaporum copia illuc accedit.ſed rurſus ſublimitas nocet ꝓpter frigiditatē aeris q̄ frigiditas ad multa ledit:erit aūt ibi locuſ ſimpliciter ſalubris ad quē vapores reſoluti non venerint dum tñ ſubtilitas aeris nō excedat humanū tēperamentum:tale aūt qd eſt in paradiſo q: diximus eleuari vltra regionem aeris turbidi ⁊ eſſe in loco ſereno vbi neq̄ pluuie ſunt neq̄ venti ⁊ ibi nihil eſt qō corrūpat aut corrūpat ⁊ hanc eſſe cām principā multi putauerunt. ¶ Eſt aūt verū q̄ hic multū cōfert ꝓpter ſeparatū eſſe locū tā ab extremitate ꝓrietatuꝫ q̄ ab actione ſm ꝓrietatē q: ⁊ ꝓeter paradiſum inuenimus loca q̄dam nr̄e habitationis q̄ ꝓpter ſimilē exaltationē loci ſūt ſalubriora ita vt gñaliter hoies ibi ſint longe maioris vite q̄ apud nos.ſic eſt.n.in monte athos qui eſt mons macedonie tāta altitudo vt excedat nubes ⁊ ſup illū neq̄ pluat neq̄ vēti ſpirent ⁊ in illa altitudine eſt oppidū in quo hoies erat duplo maioris vite q̄ alīj. Sic dicit ſolinuſ in poliſtore.c.xij.eſt ſane athos ſublimis adeo vt altior extimeť q̄ vnde imbres cadunt que opinio eo fidē concepit q̄ in aris q̄ſ in cacumine ſuſtiet nunq̄ cineres eleuanť.nec ꝓ quā ex ageribus ſuis ꝓdant.ſed in quo relicti cumula pmaneant:in ſumo eo oppidū acroton fuit i quo dimidio longior q̄ in alīs terris incolentium etas prorogabať.ideo inde hoies macrobios greci nr̄i apellauere longeuos. ¶ Quarta cā eſt bonitas alimentorū hoc.n.maxime ad vite breuitatē aut longitudinē facit. Quū hoc faciat equalitatē aut inequalitatē in corporibus:poterūt aūt eſſe in paradiſo meliora cibaria q: forte ſunt ibi arbores ⁊ herbe quarūdam alienarū ſpecierū quarū hic non inueniunť ⁊ fortaſſis cōpetit illis ex virtute p̄ñte illas ſm ſpeciem cauſare maiorē ſalubritatē in cibatis ſicut ⁊ nunc diuerſa ſ̄z ſpeciez cauſant diuerſam nutritionē quum non habeant eādem qualitatē. ¶ Quinta rō eſt q: quecunq̄ ibi ſunt ad nutritionem retinent magis virtutē naturalem q̄ſ que alibi ſūt. eo q̄ per aquas diluuij fuit tota terra corrupta abraſa ſuperficie aut cruſta in qua bona virtus rerum erat quod apparuit ex abreuiatione vite nā ante diluuiuꝫ viuebant homines fere ad mille ānos.poſt diluuiū aūt in pauco tēpore vita decurtata eſt.vſq̄ ad centū ⁊ viginti ⁊ triginta ānos. ⁊ hoc fuit ꝓpter varietatē virtutis nutritiuorū pululantiuꝫ iam ex virtute corrupte ⁊ debilitate terre.ſed ad paradiſuꝫ non peruenerunt aque diluuij vt oſtenſuꝫ fuit:ideo manſit terra illa in p̄ria ⁊ nāli virtute integra ⁊ terre naſcentia erant ibi meliorīs nutritionis ad ꝓlongandā vitā. ¶ Sexta cā eſt ꝓpter lignū vite eſt.n.in paradiſo lignū vite qō ibi plantatum fuit a deo ad dandū imortalitatē vel longiſſimā vitā ideo iſti guſtantes de illo poterāt diu viuere iſta videť eſſe cā vera ⁊ p̄cipua tam diuturne vite:cetere.n.ad hoc cōferūt nulla tñ excepta p̄ma poſſet dare tātā vite longitudinē vt aliquis iā vixerit p quinq̄ millia quingentos ⁊ duodecim ānos ſicut de enoch.ſ.ꝓbatum eſt. Et iſtud videť intendere ſacra ſcriptura cū longitudinem vite aut imortalitatē tribuat ligno vite.ſ.iij c.ſ.nunc ergo ne forte mittat manū ſuam ⁊ ſumat de ligno vite ⁊ cōmedat ⁊ viuat in eternū.⁊ tñ helyaſ ⁊ enoch qui in paradiſo ſunt ſumunt de ligno iſto,cū non ſit eis vetitus cibus alicuius arboris.ideo poterunt ꝓ hoc effici imortales.vel longiſſime vite. ¶ Nunc queret ad quid deus creauit paradiſum. Dicendū q̄ fuit creatus ad ponendum ibi hoiem. ⁊ vt ibi hō viueret. hoc ꝓz.ſ ij.c.ſ.plantauerat deus padiſuꝫ voluptatis a principio in quo poſuit hoiem.quē formauerat. ¶ Scōo fuit q: ita decebat ſm dei excellentiā deus.n.eſt perfectiſſimū agenſ ⁊ oia opa ſua ſūt pfecta deutero nomi.xxxij.c.⁊ ideo in ſingulis generibus dedit aliquod optimū quod videret nihil melius poſſe fieri ſ̄z naturā illis generibus:fecerat autem deus elementum terre i quo dederat multa terre naſcentia diuerſarū pfectionū.voluit ergo dare aliq̄d optimū in illo genere.ſ.portionū terre ⁊ terre naſcentiuꝫ. ⁊ locorū quantū ad oēs q̄litates horū ⁊ fecit eſſe padiſū. ¶ Tertio q: cōueniebat hoc ex cōditiōe hois quē ibi deus ponere volebat. Creauerat enim deus hoīnem ⁊ beſtias.beſtias quidē infra dignitatē ſuam qbus hanc terrā poſſidendā dederat.hoiem vero diuine cognitionis participez.ac per hoc cuiuſdā diuine dignitatis.iō ſicut nā ſublimior.ita ⁊ in loco excelentiori manere debebat p̄fecerat quippe deuſ hominē oibus rebus a ſe creatis tanq̄ participē nature ſue.ſ. ꝑ.c.ſ.faciamus hoiem ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē nr̄am.⁊ p̄ ſit piſcibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ beſtijs terre omniq̄ reptili qō mouet in terra.erat igiſ hō ſicut rex ſup ea que deus creauerat ſed rex in regno ſuo h̄z habitationē longe illuſtriorē habitationibus ſubditorū ſuorū. Debuit ergo dari homini aliquis locus multo excelentior q̄ſ terre iſta in q̄ beſtie māſure erāt. ⁊ iſte erat locus padiſi. ¶ Quarto ꝓueniebat ex conditōe vite quā hō acturus erat.nā beſtie vitā mortalē agerent et ſi hō nō peccaſſet cum non ſint ille capaces beatitudinis.hō aūt poterat ſi voluiſſet vitam felicē agere q: felicitatis capax eſt ad felicitatē autē exigiſ ꝓſentia oium bonorū ⁊ abſentia oium malorū.ſiue eoꝝ que ꝓriſtare poſſūt Debuit ergo dari aliqs locus in quo hoi viuenti in corpore talia accidere poſſent.ſ.vt oē bonū adeſſet ⁊ oē malū abeſſet talis aūt eſt paradiſus ⁊ nullus alius locus in terra hic hñs inueniť.ergo padiſus debuit creari. ¶ Oēs iſtas cās fere tetigit damaſcenus lib.ij.ſen.ſuarū dicēs.q: vero ex viſibili: ⁊ inuiſibili creatura cōditur erat deus hoiez.ſm ſuā ymaginē ⁊ ſimilitudinē ſicut quēdā regē ⁊ principē oīs terre ⁊

A Qō.cxxv. Ad qd deꝰ creauit paradiſum.

B Que requiruñ ad felicitatem.

omniū que sunt in ipsa construxit ante quādā regionem in qua conuersatus beatam duceret vitam. ⁊ hic locus diuin⁹ est paradisus dei manibus in edem. i. in delicijs ⁊ voluptate plantatus in oriente quidem omni terra excelsior. penitus tēperato ⁊ tenuissimo aere circūfulgens plantis semp floridus comatus bono odore plenus. lumine repletus pulcritudinis vniuerse gaudij ⁊ exultationis promptuariū creature sensibilis excedens intelligentiā diuina regio ⁊ digna ei qui fm dei ymaginem erat in qua nil rōnalium habitabat. sed solus hō diuinarū manuū plasma. ¶ Ultimā rōnem tangit augu. li. xiij. de ciui. dei. c. x. s. qd timere aut dolere poterant in tantorū tanta affluentia bonorū vbi nō aberat quicq̄ qō bona voluntas nō adipiscerē. nec inerat qō carnē vel aiam hois feliciter viuentis offenderet vel in aliquo molestaret.

L ḡre enoch ⁊ helias ad huc seruantur.

¶ Quinto fuit hoc propter habitationē enoch ⁊ helie. prouiderat. n. sibi deus istos duos viros quos de diuersis seculis eligere nolebat reseruandos in fine seculi vt hominibus darent sapientiā quos longissimam vitā agere oportebat nō tñ in paradiso celesti cū adhuc vitā mortalē agāt. ad hoc igit dare debuit locū quēdam in quo mortales adhuc existentes in longissimū euū procederēt nullis senectutis affecti incōmodis. nullus aūt talis potuit esse vbi haberet conditiones q̄s dī habere paradisus. ideo debuit ꝓ hoc saltē creari paradisus.

Qō. cxxvj. obiectio.

¶ Sed obicieꝝ qꝫ nō debuit creari paradisus terrestris nā si hō ibi mansurus esset conueniens erat creari. ⁊ tñ non stetit ibi. sed habitabat in hac terra cū bestijs. ergo supuacuū fuit creari. ¶ Dicendū qꝫ fuit conueniens ⁊ oportunū creari paradisum. ⁊ non obstat qō dī de hoie qꝫ non maneat ibi ꝑ q̄ paradisus factus est vt hō ibi māeret ⁊ ita factū est q̄ positus fuit hō ibi statim vt creatus est ⁊ mansit ibi quousq̄ peccauit. q̄ aūt postea nō manserit ibi fuit ꝑ accidens ⁊ illō non debuit impedire qñ paradisus fieret ad hoc qꝫ hō ponere tur ibi. ¶ Scōo q̄ et si hō non assecuturus esset paradisum fuit cōueniens qꝫ deus illū crearet dum tñ paradisus conueniret homini fm se sicut deus creauit āimas ad felicitatem. multe aie sunt q̄ nunquā felicitate participāt. sicut ille q̄ dāmnant neq̄ et sunt in dispositione proxima ad habendū felicitatē sicut aie illorū qui moriunt in vtero vel quos mat per abortum emittit q neq̄ baptizari potuerunt ⁊ deus ita prouiderat futurā. sed q̄ corpori formato in vtero dispositōe vltima humana debet aia potius deus vult implere hoc quod nāliter fecit esse debitū. q̄ꝫ qꝫ aia cui est beatitudo nāliter possibilis illā nō aquirat qō est ꝑ accidens. ¶ Tertio q̄ hō aliquandiu vixit anteq̄ peccaret. tam vir q̄ femina. ⁊ si deus non fecisset paradisum. sed ponere hominē hic vbi est nunc post peccatū esset hō in loco nō cōueniente sibi fm naturalē suam dignitatē ⁊ et fm intentionē dei q̄ deus volebat qꝫ si hō non peccaret. posset agere vitā felicē ⁊ imortalē. ⁊ tñ hic non est talis locus cū sit aliqd qō ptristet ⁊ aliquid absit qō presens delectaret. melius ergo fuit qꝫ hō haberet id qō fm dignitatē nature ei ex ordinatione dei cōpetebat. lz illud statim ex culpa sua ꝓditurus esset. q̄ꝫ qꝫ aliqñ esset qñ non haberet id qō ex nā ei cōpetebat qꝫ primū erat hois culpa. Secūduz videbat dei inordinatio. ¶ Quarto q̄ et si hō nunquā mansurus esset in paradiso conueniens erat fieri paradisum: ꝑtinebat. n. ad pfectionē rerū in se ⁊ ad laudē dei. ad deū enim ptinet facere res pfectas. ⁊ q̄ paradisus est optimū qō in terra excogitari pōt cōueniens fuit illū fieri et si nullus ibi mansurus esset. sicut deus multa fecit magne pulcritudinis ⁊ excelentie tam in aialibus q̄ alijs generibus rerū q̄ nullam vtilitatē homini prestant lz dicant esse oia ꝓpter hominem q̄ tñ in hijs elucet pfectio artificis fuit cōueniens deum talia facere: Ita de pulcritudine paradisi erat licet nemo ibi maneret: Et in hoc hz deus conditionē magnanimi: pertinet. n. ad magnanimū quedā habere que sunt magnorū sumptuuz ⁊ nullius vtilitatis aut lucri sicut dicit ari. lib. iiij. ethi. sic. n. lz paradisus nulli profutura foret erat magne excellentie ⁊ pulcritudinis: ideo tale qd habere magnanimitatis erat. maxime q̄ apud deum nihil pōt esse inutile cū oia conferāt ad illos fines ad quos ipse ea instituerit neq̄ in aliquo possit frustrari eius intentio. ¶ Quinto q̄ lz non mansurus esset ibi adā ⁊ posteritas sua: erant ibi māsuri helyas ⁊ enoch ḡbus deus volebat dare vitā adhuc mortalē longissimam ⁊ non erat alius modus conueniens ad hoc tantuz quantum iste sicut dictū est precedenti. q. ergo ꝓpter istos saltē debuit fieri paradisus. ¶ Nunc quereꝝ quare dī. s. ij. c. plantauerat dñs deus paradisum voluptatis. Dicendū qꝫ scriptura voluit significare nobis conditionē loci illius in quo hō mansit a principio sue formationis. ⁊ expressit nobis ei conuenientibus. est. n. locus ille ortus q̄ precipuū qō ibi est arbores sūt. ⁊ q̄ locus cōtinens arbores vocaꝝ ort⁹ vel viridarium dedit scriptura ei tale nomen vnde si latino sermone vtereꝝ ortum eū vocaret. vtiꝝ aūt sermone greco: greci. n. ꝓ orto paradisum dicunt. Et q̄ primū sacra scriptura de hebreo in grecum quā in latinū versa est sicut apud grecos paradisus vocabaꝝ ita ⁊ apud latinos vocaꝝ vt dicit ysidor⁹ lib. xiij. ethi. c. iij. ⁊ hoc induxit multis errandi cām cum significatū huius nominis padisi ignorent quasi aliquid alterū significet. Ex quo apparet qꝫ cū predicam⁹ padisum de celesti ⁊ terrestri prius dī de terrestri q̄ꝫ de celesti. q̄ terrestris est vere ortus cuz habeat arbores. celestis aūt non pōt vocari paradisus. i. ortus nisi per methaphorā. vocamus aūt eum sic q̄ ibi oium deliciarū verarū est copia que excedūt oē qō cogitari pōt. ¶ Dī aūt paradisus voluptatis. i. ortus deliciaruz. q̄ hoc nomen paradisus non sufficiebat ad hoc significanduz. q̄ paradisus apud grecos ortū signat. pōt aūt esse ortus delicios⁹ ⁊ non delicios⁹. ⁊ q̄ ortus ille quē deus plantauerat ad ponendū ibi hominē debebat esse magnarū deliciarū addidit voluptatis. ⁊ hoc est iuxta hebream litteraz in qua habeꝝ gam edem. gam significat ortum edem significat delicias. ideo ad hoc totū exprimendū dictū est qꝫ plantauit paradisum voluptatis vel deliciarū. ¶ Causa aūt quare locuz in quo posuit de⁹ hominē fecit potius esse ortū q̄ꝫ aliqd aliō fuit q̄ deus voluit dare homini creato oēs delicias q̄s habere poterat feliciter viuenꝫ i corpore: sunt aūt maxie delicie ordinati hominis fm corp⁹ in visu ⁊ in tactu. In visu quidez q̄. sensus visus plures nobis rerū dīas notificat ⁊ hūc sensum plus diligimus li. primo. metha. c. p. In tactu autē sunt voluptates ꝓprie necessitatē magis q̄ꝫ propter cognitionez cuz gustus sit p quem iudicamus de nutrimento ⁊ p nutritionē viuimus. ideo deus i hijs duobus generibus voluptatum ꝓuidere voluit. ad que magis poterat prouidere dando ortū voluptatis q̄ꝫ aliquid alterū q̄ in arboribus diuersi gñis est pulcritudo que visum delectat. ⁊ est fructus qui gustuz reficit ideo hoc dari debuit. ⁊ hoc significat littera. s. ij. c. s. ꝓduxit deuꝫ de humo oē lignū pulcrū visu ⁊ ad vescēdum suaue. ¶ Non erat aliquid alterū in quo deus hominem taz. cōuenienter poneret. non. n. in medio multorū animaliū. q̄ lz illa pulchra sint visui non conferebant ad gustū. q̄ hō si in paradiso maneret non vtereꝝ carnibus. sed arborum fructibus ⁊ herbis cum et de paradiso expulsus in tota prima etate seculi carnes nō manducauerit. Itē q̄ deus positurus erat hominē in aliquo loco: cōgregatio aūt aialiū nō est locus q̄ non est aliquid ymobille locus aūt est imobilis. ideo dato qꝫ hō manducaturus esset in paradiso carnes adhuc locus in quo mansurus foret non esset congregatio aialium sed aliqd alterū imobile ⁊ vt esset delectabile dictuz est qꝫ esset cōgregatio arborū est locus ⁊ affert aliquid oportune delectationis. ¶ Dixit aūt locū illū esse ortum voluptatis ad significandū conditionē vite hominis quā deus ei dare volebat ⁊ quā ichoauerat si permansisset. volebat de⁹ qꝫ haberet hō vitā felicē in qua requiriꝫ qꝫ habeaꝝ oē qō concupiscimus ⁊ absit oē qō abesse volumus: talē. n. vitam dicit augu. ibi fuisse lib. xiij. de ciui. dei. c. x. s. qd timere aut dolere poterant in tantorū tanta affluentia bonorū. vbi non aberat quicq̄ qꝫ bona voluntas non adipiscereꝝ. neq̄ inerat quod carnē vel aiam hois feliciter viuentis offenderet aut in aliquo molestaret. in hijs aūt duobus concludunt oēs delicie. Ut. n. haberet quicqd bona volūtas cuperet necesse erat haberi oē qō fm quēlibet sensum delectat cum hō tunc felicitatem in corpore adhuc mortali ageret ⁊ ideo nōdum frueret ad hoc aūt qꝫ abesset oē quod contristat aut abesse volum⁹ necesse erat non esse ibi mortē non morbos non senīū. nō luctum non dolorē. ⁊ ideo abesse oē quod ista inferre pōt. ⁊ esse talē loci qualitatē vt ibi nihil mori neq̄ ad mortē disponi possit: ⁊ hoc ꝓpter sūmā. tēperiem loci ⁊ conuenientiā alimenti. In hijs aūt generaliter dictis includunt oēs delicie tales āt erant delicie paradisi. ideo dictuz est qꝫ plantauit deus paradisum voluptatis. ¶ Et non solum talis debuit esse locus ille. sz et sacra scriptura hoc exprimere debuit. vt intel

ligamus

2 Qō. cxvij. Cur ꝑ plātauerat dñs deus paradisū

B Qō. cxviij. Cur locū ꝑ dixit hoi voluit deus esse.

C hō non fuisset cōueniēter posit⁹ a deo i medio aialiū.

ligamus q̄ locus ille in quo hō inocentie:viuēs manens nō erat talis q̄lis est terra in qua nos degimus quantūcunq; sit voluptuosus hic aliquis locus.ꝛ vt constet quantis bonis hō caruit ꝓpter inobedientiā qbus vteret si obediens ꝓmā fisset. ¶ Queret quare dī plantauerat deus paradisum voluptatis a principio.Dicendū q̄ dupliciter intelligi pōt ꝓncipiū q̄ vel de tp̄e vel de loco.ꝛ quomōcunq; accipiat ponit ordinē.Si accipiat de tp̄e est sensus q̄ deus plantauit paradisum a principio.i.in principio tēporis.ꝛ ita intelligunt alii qui q̄ deus plantauit paradisū in principio oium reruꝫ tunc q̄n dī in principio creauit deus celū ꝛ terrā.ꝛ hoc videt esse ꝓpter dignitatē paradisi. ¶ Sed non stat primo q̄ tūc computaret paradisus iter coeua quattuor que ponunt a doctoribus.s.nā angelica celū materia prima ꝛ tp̄s.sed non ponit inter hec neq; addit vt quintū ergo non putat creatus aut plantatus paradisus in principio rerū. ¶ Scō q̄ paradisus terrestris continet arbores cū paradisus sit ortus vt dictum est.ꝛ tn̄ non fuerunt arbores alique create in principio rerū. sed soluꝫ in die tertio cepit creatio siue ꝓductio arborū.s.ꝓ c.ergo saltē āte diē tertiū nō poterat ꝓduci paradisus. ¶ Tertio q̄ arbores ꝛ herbe nō pñt ꝓduci nisi in terra discoperta ꝛ tn̄ vsq; ad diē tertiū mansit terra copta a quis ꝛ ibi cōgregauit deus aquas in locū vnū.ergo non poterūt arbores paradisi ante diē illū esse:plantatio tn̄ ad arbores pertinet ergo nō fuit ante diē tertiū paradisus plātatus. ¶ Quarto q̄ vt dī s.ꝯ.c.egrediebat fluuius de loco voluptatis ad irrigandum paradisū sed nō poterat fluuius esse āte diē tertiū cū tota terra aqs operta esset.ergo non fuit paradisus a principio reruꝫ. ¶ Sed dicendū q̄ accipiendo principiū hic vt dicit tp̄s debet intelligi de tertio die ꝛ nō de principio rerū oium.s.in die tertio cepit deus ꝓducere herbas ꝛ arbores:ꝛ prius non ꝓduxerat aliqs arbores cum terra nondū esset discoperta aqs ꝛ ita principiū ꝓductionis plantarū fuit dies tertius ꝛ i illo principio plantatus est paradisus.vt intelligat postea plantatus.s.q̄ nō hō formatus est aut iaz viuente homine. ¶ Alio modo accipit principiū vt dicat locū.ꝛ est principiū ꝑia ps loci.erit tūc sensus q̄ plantauit deus paradisum a principio i.in principio terre siue prima pte eius.ꝛ ista ps est oriēs q̄r ab oriēte incipit mot⁹:ꝛ tunc scriptura notat partē terre in q̄ est paradisus.Utraq; harū duarū vltimarū expositionū ñ p̄t sustineri primā nāq; ponūt multi doctores.sic ponit magister li.ꝯ.sen.di.xvij.ꝛ hystoria scolastica.ꝛ vr̄ voluisse eā hie.i q̄s tum no⁹ principiū posuit.ꝛ principiū absolute sumptū magis dī de duratione q̄s de loco. ¶ Scā tn̄ expositio est va.ꝛ hāc scriptura intēdit.nā in hebreo vbi nos dicimus in principio dicit littera miquedē q̄ significat ab oriente.ꝛ ita accipit iosephus lib.p.antiqtatū plantatū paradisus in oriente.sic ēt antiq̄ trāslationes habebāt.vt dicit magr̄.lib.ij.sen.di.xvij.ꝛ iste sensus est tenēdus.ꝛ siue hoc vellet littera siue non certū est q̄ paradisus i pte orietali terre ē vt tenēt oēs expositores ꝛ ꝓbauimus illud.s.q.xcij. ¶ Queret dato q̄ paradisus fuerit i parte orietali plantatus ad qd scriptura exprimere voluit q̄ plātauit eū deus a principio.Dicēdū q̄ hoc fuit cōueniēs fm quācūq; expositionē.Si.n.teneat prima vt sit a principio s.tēporis plantatū.i.in die tertio erit cā vt tollat dubiū.s.vbi hō fuit statim vt formatus est.q̄r cū de plantatōe paradisi nō sit facta mentio vsq; post hois formationē putaret aliqs q̄ fuit factus aliquādo tp̄e post fōrtū hominē.ꝛ tūc mansisset hō aliquādiu extra paradisum q̄n nondū esset paradisus. Et hoc est incōueniens vt dicet.j.ideo debuit dici q̄ factus est a principio.s.in die tertio.ꝛ iō ante formationē hois. ¶ Scō q̄r hō nō est formatus in paradiso.sed foris ꝛ in paradisum aductus.ꝛ iō nesciret q̄n factus est paradisus nā poterat credi multo tp̄e post factus:q̄d nō accideret si hō formaret intra paradisū:q̄r tūc preexisteret paradisus:vt ergo non putet multo tp̄e post hoiem paradisus plātat⁹.dī q̄ plātauerat illū a principio.s.nō plātauit eū ꝓcedente tp̄e sicut hoies plātant ortos.sed a principio plantauit.s.q̄n creauit alias res q̄ fuerūt āte hoiem ꝛ hoc fuit i die tertio.q̄n oēs arbores ꝛ plante hūerunt principiū essendi.Si aūt accipiat a principio.i.in oriēte sicut est ver⁹ sensus scripture. Is scriptura exprimere voluit p̄ vt det cāz quorūdā q̄ sequunt naz dī q̄ egrediebat de loco voluptatis fluuius ad irrigandū paradisuz q̄ statiz diuidit in q̄tuor flumia.ꝛ de illis ponit.ꝯ.ij.c.ꝓ quas terras fluit ꝛ oēs ille terre sunt in oriēte.iō dixit q̄ paradisus erat in oriente:vt sic appareret verisimile de illis flūinibus q̄ exirent de paradiso.

A Qō.cxxx. Cur dī q̄ plantauerat ortū voluptatis a principio.

¶ Scō fuit q̄r sacra scriptura voluit notificare nob̄ de paradiso ea que cōueniens erat sciri de ipso.eo q̄ erat aliqd elongatū a nobis ꝛ cuius notitia nō poterat haberi nisi p reuelationē.Etiā q̄r erat potius res diuina q̄s habēs naturalē conditionē.ideo posuit cōditiones huius paradisi.s.ꝯ.c.ꝛ q̄r inter cetera erat cōueniēs sciri vbi esset paradisus q̄r hoc ignorato q̄si cetera supuacuo dicebant̄ voluit scriptura dicere. vbi erat.ꝛ dixit q̄ ab oriēte. ¶ Sed q̄ret cū dicat q̄ ab oriente erat paradisus qs locus aut situs loci. Significat noie oriētis nā q̄libet terra respectu alicuius est orientalis.ꝛ respectu alterius occidētalis.ꝛ q̄libet punctus est oriens ꝛ occidēs.ꝛ ita lz dicat in oriēte nesciet q̄ pars sit terre. ¶ Dicēdū q̄ oriens ꝛ occidēs sumunt dupliciter.vno mō relatiue vt dicatur oriens q̄libet punctus q̄ est magis aproprinquās ad ortū solis q̄s respectu eius oriēs ꝛ q̄libet p̄ctus q̄ est respectu alterius ꝓpinquior ad occasuz solis q̄s ille dicat occidēs eius.ꝛ hoc modo q̄libet p̄ctus est oriēs ꝛ occidēs ad ꝛ alliud sumptus. ¶ Alio mō accipiat oriēs ꝛ occidēs q̄si absolute.ꝛ vocabit oriēs illa pars mūdi q̄ est vicina ortui solis.ꝛ illā ita vocabimus orientē q̄ nunq̄s occidentē.sic est terra indorum que est multū vicina ortui solis respectu nr̄i cū vltra eā ꝓcedēdo nō inueniamus terrā continentē sed oceanū indicū:ꝛ si que insule sunt in eo.occidēs.aūt vocabit absolute terra illa que est nimiū vicia occasui solis.Et sic est terra hyspanorū.Quā ita vocamus occidentē q̄ nunq̄s vocamus orientē lz itra ipsam hyspaniā sit vna ps orietalior q̄s alia ꝛ occidentalior q̄s alia. ¶ Accipiēdo primo mō respectu cuiuslibet loci,est oriēs ꝛ occidēs aglo siue septētrio ꝛ meridies:sic accipit infra in littera.leua oculos tuos in directū ꝛ vide a loco in quo nūc es ad aquilonē ꝛ ad meridiez ad orientē ꝛ ad occidentē.omnē terrā quā cōspicis tibi dabo.Et ita accipiebat oriēs q̄q̄d erat imediate vltra pedes habrae ꝑ ortū solis: ꝛ occidēs vel ad occidentē q̄q̄d erat statim vel vltra pedes habrae ꝑ occasuz locis cū littera dicat vide a loco in quo nūc es.ꝛ ita oē q̄d non erat locus ille erat ad orientē vel occidentē vel meridiē vel aquilonē. ¶ Scō mō sumēdo distinguit̄.q̄r aut accipit stricte fz astrologos ꝓ vero oriēte ꝛ vero occidēte.ꝛ tūc oriēs ꝛ occidēs sunt p̄cta fixa.ꝛ distat oriēs ab occidente p̄ diametrū totū celi:ꝛ est spaciū horarū duodecī.Et tūc oriēs ꝛ occidēs nō sunt ꝑcunta signata i terra habitabili.sed i mari tam ex pte ortus q̄s ex parte occasus. Et iste mod⁹ est necessarius apud astrologos ꝛ ipsi soli vtunt eo ad inueniendas lōgitudines ciuitatū ab inuicē ꝓ habitudinē ad orientes ꝛ occidentē fm arcus interceptos inter meridianos earū. ¶ Accipit aliq̄n minus stricte oriēs ꝛ occidēs vt oriēs dicat esse p̄ctus i principio terre habitabilis ex pte ortus solis.ꝛ occidēs dicat p̄ctus i fine terre hitabilis ꝑ occasuz solis.Et hoc mō accipit ēt apud astrologos ꝛ vocat oriēs nō verū ꝛ occidēs non verū.ꝛ non distāt ꝓ integrū diametrum celi oriēs ꝛ occidēs sic sumpta ꝛ ēt iste modus accipiēdi nō est in sacra scriptura neq; in vulgari. ¶ Alius mod⁹ est minus stritus vt oriēte absolute dicamus terrā vltimā habitabilē ꝑ ortū solis.s.idiā ꝛ ꝓximas regiones:ꝛ occidentē dicemus hyspaniā ꝛ q̄ ei cōiuncta sunt.Iste modus est frequens tam in vulgari q̄s apud scriptores. ¶ Ultimus modus est vt vocet oriēs terra que multū est elōgata ab alia ꝑ ortū solis. lz nō sit illa prima terra habitabilis.s.india.ꝛ occidēs terra multū distās ab alia ꝑ ocasū solis lz nō sit vltima terra habitabilis.i.hyspāia.Et iste mod⁹ est vsitatissimus tā apud scriptores q̄s vulgares q̄s sacrā scripturā.nā dicimus nos habitātes in hyspania hierusalē esse orientē vel in oriēte ꝛ totam terrā asie orientē vel in oriente esse.Similiter q̄ sunt i india terras romanorū ꝛ totā ytaliā dicūt occidētē.imo ꝛ hierusalē ꝛ egyptū vocāt occidentē.Sic ēt dicimus ecclesiā orietalem ꝛ occidentalē.s.grecos ꝛ oēs asianos dicimus ecclesiā orientalē:latinos aūt oēs dicimus ecclesiā occidentalē. Et iste modus accipiēdi est i sacra scriptura. vt mat.ij.c.vidimus stellā eius in oriēte ꝛ venimus adorare eū:tū ibi nō accipit oriens ꝓ tota terra indorū q̄r reges illi q̄ venerūt ad xp̄m adorandū nō longe a hierusalē hitabāt cū venerint die tredecio ab ei⁹ natiuitate.fz si esset terra indee distās p̄ cētū leucas vocaret oriens simpliciter vt declarabit mathe.ij.c.similiter numeri.xxij.c.loquit balaā dicens de aran adduxit me balach rex moabitarū de mōtib⁹ oriētis:ꝛ sic vocant ibi mōtes arā i.terre mesopotamie montes oriētis.ꝛ tn̄ mesopotamia non mltū distat a hierusalē q̄r i mesopotamia siue arā habitabat

B Qō.cxxx. Dato q̄ paradisus fuit i oriēte cur dicit plantauerat a principio.

C Qō. cxxxj. Quis loc⁹ aut sit⁹ loci significat hic ꝓ orientem. Oriēs accipit dupliciter relatiue ꝛ absolute

D

E Quot modis capiat oriens.

F Qō.cxxxij. Determinatio circa pmū moduz.

hare pī abzaā.ē.xi.c.z inde egressus est abzaā vt itraret in terrā chanaā pcedēti.c.z sic oziēs vocaī ibi absolute terra q̄ elōgabaī ab alia tñ nō valō multū.z iste ē mod⁹ magis cōis accipiēdi i sacra scriptura oziētē z occidētē absolute. ¶ Nūc vo dicēdū ē q̄ cū dixit scriptura paradisū eē ab oziēte pōt accipi respectiue z absolute si accipiaī absolute verū est.qz paradisus terrestris ē tā oziētalis quātū terra idozū z adhuc pl⁹ cū fluui⁹ gāges exiēs de paradiso labaī p terrā indozū z itret ex pte oziētis z tñ terrā indozū vocam⁹ simpliciter oziētalē imo maxie oziētalē:ideo paradisus q est magis oziētalis vocabitur absolute eē i oziēte. ¶ Si aūt accipiaī respectiue tūc dicetur ab oziēte eē paradisum. Sz tūc ē itelligēdū respectu cui⁹ vocabitur ab oziēte.z dicet q̄ pōt duplicet accipi.vno mō respectu terre illi⁹ i q̄ formaī est hō:nā nō fuit formaī i paradiso.vt significaī.ē.ij.c.z respectu illi⁹ terre erat paradisus ab oziēte qz putaī illa fuisse terra chanaā vt.j.dicet. ¶ Alio mō pōt accipi respectu terre illi⁹ in q̄ moyses erat qñ istud scripsit.nam ipse scripsit genesim z sequētes q̄ttuoz libzos legis dū esset in deserto post exitū de egypto.Erat aūt illa solitudo arabica q̄ ē aliquātulū magis oziētalis quā terra chanaā in q̄ iudei itrauerūt:z ista terra ē multo occidētalioz q̄z paradisus.iō bñ poterat dicere moyses paradisum eē ab oziēte.ſ.respectu regionis huius in q̄ ipse ista scribebat.Iste mod⁹ est conueniēs z nō pcedēs.qz ls fuerit formaī hō ex paradiſuz z i loco q esset vere occidētalioz q̄z paradisus:tñ scriptura nō designauit locū i quo hō formaī ē.sed nō pōt dici aliqd relatiue ad alterū nisi sciaī qd est illud ad qō referī ergo neq̄ dicet aliqd ad oziētē alteri⁹ nisi sciaī qd est illud z vbi respectu cuius alterū dz oziētale.De loco aūt vbi moyses ista scribebat certuz erat iō respectu illi⁹ poterat dici paradisus ad oziētē. ¶ Sed adhuc pōt dici q̄ accipiaī magis ꝓprie oziēs ꝓ terra absolute dicta oziēs.qz terrā indozū absolute vocam⁹ oziētē a fortiori ergo paradisum ita vocabimus q est magis oziētalis vt dictuz est.

A Qō.Cxxxiij. Cur dī plāt auerat de⁹ paradisum in q̄ posuit hominem.

¶ Quereī q̄re dī q̄ plātauerat deus paradisum i quo posuit hoiem.Dicēdū q̄ hoc fuit ad signādū q̄ hō nō fuit fōztus i paradiso.qz si ibi fōztus esset nō dicereī q̄ fuit ibi positus cum positio dicat locationē rei q̄ iā erat.Sed aliq̄s dicet q̄ hō fuit fōztus in paradiso:qz hoc cōueniebat ei ſm suā dignitatē sicut z fuit cōueniēs q̄ ibi mozareī z nō in terra hac z mozabaī nisi pecassēt.Dicēdū q̄ certū est hoiem.i.adam nō fuisse formatū i paradiso neq̄ de terra paradisi:ſz foztis.z p̄z primo p rōnē allegatā.ſ.i q̄ posuit hoiem.si tñ ibi fōzreī non dicereī q̄ fuit ibi posit⁹ qz hoc ꝑsupōit existētiā. ¶ Scōo qz dī i quo posuit hoiem quē fōzuerat.z sic fōztio pcesserat ad positionē.ſz nō fuit adā i paradiso anteq̄z ibi pōereī:ḡ p⁹ fōztus est q̄z esset i paradiso.z sic nō est fōztus i paradiso. ¶ 3° p̄z.qz.ē.ij.c.dicit tulit deus hoiem z posuit eū in paradiso voluptatis. z istud ē mānifestius:aliūde ḡ est allatus vt esset i paradiso z nō fuit ibi a principio sui eē. ¶ 4° qz dat ibi cā.ſ.vt opareī z custodiret illū z ista ē cā trāslatiōis illuc.Si aūt hō i paradiso fōztus eēt nō oporteret dari aliq̄z cām q̄re ibi esset qz nāle est rei esse in loco sue gnatiōis.ḡ nō fuit ibi fōztus.z ita ad significādū h dī q̄ posuit de⁹ hoiem i paradiso.

A Qō.cxiij. Cur hō nō fuit fōztus i paradiso.

¶ Sed q̄reī q̄re nō fuit hō fōztus i paradiso.Dicēdū q̄ fuit primo ad ostēdēdū q̄ nō mā surus esset ibi semp ſz casur⁹ inde. ¶ Scōo fuit hoc ad significādū q̄ paradisus nō debebaī homini ꝑz nām.sed ex gratia z liberalitate dei.z tñ qō res hz ex principio sue gnatiōis vt ei eē nāle.iō vt nō apperet eē nāle hoi māere i paradiso creatus fuit fozis. ¶ Iste due rōnes sūt de itentiōe augustini.z pōit eas magī lib.ij.sen.di.xvij.Sed de prima dicēdū q̄ facit ad ꝓpositū inquātū si hō i paradiso fōztus esset videī esse locus ille sibi nālis.z qō nāle est difficulter pdiī.qō aūt accidētaliter aduenit faciī pit.iō cū dicaī q̄ positus est hō in paradiso significabaī q̄ sicut ei istud aduēiebat ita illud pderet.

B An adā p̄sciuerit casum suum.

¶ Dicēdū tñ q̄ ista fuit aliq̄ rō fōzdi hoiem ex paradiſum nō tñ fuit hoi significata.qz adā nō fuit p̄scius sui casus.naz si casum suū p̄sciret cū facile esset ei vitare illū vitaret z non caderet tñ coꝛruit.ḡ nō p̄sciuit. ¶ Similiter magī.lib.ij.sen.di.xvij.dicit q̄ aia ade nō fuit talis creata vt p̄sciuisset casuz suū.i.nō habuit tātā aut talē sciam q̄ casum futurū p̄cognosceret. ¶ Itē qz angeli bōi z demōes sūt supiozes aīa.angeli qdē boni tam in nā q̄z i statu.angeli aūt mali sūt supiozes i nā.z ante peccatū erat status vtrozūq̄z meliozq̄z status hominis ante casum potissime ſm eos q asserunt oēs angelos creatos in gratia:z tñ angeli bōi nō p̄sciuerūt suā btitudinē futurā.z angeli mali nō p̄cognouerūt suū casū vt augu.diſnit:z post eū magī.lib.ij.sen.di.iij.ḡ a fortiori aīa hois nō p̄sciret casum suū q̄ erat minus pfecta tā i nālibus q̄z in gratuitis. ¶ Itē si p̄sciret aut posset euitare aut:nō:si posset euitare euitaret cū eēt sibi res tāti piculi z nōdū haberet aliqd qō in ꝓriū incliaret Si aūt nō posset euitare esset ꝑ libertatem arbitrij qō est incōueniēs:cū spōte qlibet peccet potens illud euitare.Etiā esset hō miser anteq̄z peccaret habēdo tristitiā q̄ valde affligeret ipsum.ſ.q̄ paradisū pditurus esset.Dicēdū est ḡ q̄ non p̄cognouit casum suū.z ita si ista fuit cā vt formareī ex paradisum nō fuit ei significata.sed significaī nob iō deū formasse illū fozis qz p̄uiderat eū nō ibi māsurū.Sed dicēdū q̄ scōa rō rationalioz est. ¶ 3° quātū ad p̄ncipale dicēdū q̄ fuit vt hō magis deū laudaret z se ei teneri crederet Si.n.hō i paradiso creareī qz nō viderat aliū locū minus nobilē i q̄ fuisset nō haberet ex hac pte ō quo deū laudaret eiq̄z gratias ageret.cū aūt creaī fuerit hō fozis i loco min⁹ nobili q loc⁹ fuit ei sicut nālis z viderit se trāsferri i locū tā egregiū haberet de quo semp gīas ageret eumq̄z magis amaret. ¶ 4°.vt hō efficereī cautioz ad seruādū mādata dei ne pderet paradisum.nā si illū hūisset ex fōztione videreī esse nālis sibi loc⁹ z nālia difficulter pereūt:cū aūt datus esset sibi ex liberalitate dei facilius erat pdicū donatiōes pp igratitudinē reuocenī. ¶ 5° vt nō hēret hō ius q̄relle cū expelleret de paradiso.Si.n.fōztus esset hō i paradiso.z pp pctm̄ inde expellere tur posset putare iniuste secū actū esse qz nālia pp pctm̄ non peunt nā nulla nālia tūc hō pdidit.i.neq̄z esse neq̄z aliasꝑfectiōes coꝛpis sui absolutas:loc⁹ tñ gñationis vī esse nālis. iō neq̄z illū pdere debebat.cū aūt esset fōztus ex paradisum z loc⁹ ille ex liberalitate ei ad hitandū cōcessus non habebat ius q̄rele si inde expellereī pp pctm̄.Et iste cause vltie videtur magis facere ad ꝓpositū q̄z alie due p̄mozes.ls scōa priorū satis est cōueniēs. ¶ Quereī cuz hō.i.vir siue adā fōrt⁹ fuerit ex paradisuz q̄re eua fōzta fuit i paradiso..Aliq dicūt q̄ nō cōstat vbi fōzta fuit mulier.iō asserūt q̄ fuit fozis fōzta sicut vir. ¶ Sz dicēdū q̄ nō stat qz certū est q̄ mulier fuit fōzta i paradiso.nā postq̄z adā fuit positus in paradiso nūq̄z inde exiuit qz ille erat locus hitatiōis ei⁹ quousq̄z exclusus est inde pp pctm̄ sz mulier fōzta est ante pctm̄ viri cum ipsa dederit viro fructū vt māducaret.ē.iij.c.ḡ fuit fōzta manēte viro in paradiso.z hoc oēs doctoꝛes cōcoꝛditer tenēt. ¶ Presuppositō aūt hoc.ſ.q̄ mulier fōzta fuerit i paradiso z nō vir dicūt aliq ideo fuisse qz mulier erat dignioꝛ viro:z sic debuit fōzri i loco dignioꝛi.Sz obicieī q̄ nō stet.qz de⁹ dixit mulieri q̄ esset sub ptāte viri.ē.iij.c.z tñ si vir esset minus excellēs is subeēt mulieri ḡ erat vir dignioꝛ.Aliq rñdebit q̄ hoc nihil ꝓbat qz illud fuit factū ꝓ pctō z mulier lz esset nāliter nobilioꝛ reddita est pp pctm̄ ꝏdita qz ipsa fuit viro cā peccādi. ¶ Dicēdū q̄ hoc non stat qz si mulier ante pctm̄ fuisset nāliter dignioꝛ viro lz subijcereī viro ad hoc q̄ ei obediret tñ nō pderet me lioꝛa nālia q̄ habebat qz p pctm̄ nō pierūt nālia i viro aut femia:z tñ nūc manēt excellētioꝛa nālia viri q̄z femie tā quātū ad coꝛp⁹ q̄z ad aiam.ḡ nō fuerūt ante pctm̄ dignioꝛa nālia femine.De coꝛpoꝛe p̄z.qz vir ē robustioꝛ:feia fragilioꝛ.De aia qz vir ē sapiētioꝛ z aptioꝛ tā ad p̄udētiā q̄z ad virtutē q̄z etiā ad cognitionē speculatiuā. ¶ 2° p̄z qz aplus sigt istam dīaz dignitatis iter virū z feminā.dixit.n.ꝑ.ad choꝛi.xj.c.q̄ vir ē ymago z gl'ia dei.mulier autez est ymago z gl'ia viri.ymago tñ accipiī ſm nālia z nō ſm gratuita ḡ nālia viri sūt nobiliora q̄z feie. ¶ 3° p̄z qz ēt ante pctm̄ deus desigīuit esse virū dignioꝛē feia nā feia facta est nō pp se.sed pp virū qz data ē sibi i adiutoꝛiū cū dixerit de⁹ faciamus ei adiutoꝛiū simile sibi adiutoꝛiū āt est pp id cuius est adiutoꝛiū. ¶ 4° qz si esset mulier dignioꝛ viro ante pctm̄ de⁹ daret virū feie z nō feiaz viro. z tñ dedit feiam viro:ḡ ante pctm̄ erat vir dignioꝛ feia. p̄z lz qz.ē.iij.c.qñ adā excusabat se de pctō dixit.mulier quā dedisti mihi ꝺdit mihi ō ligno z comedi.Et ita asseruit datā fuisse sibi feiam.erat illa igit minꝰ digna ēt ante pctm̄:ergo nō fuit ista cā vt i paradiso fōzreī eua z nō vir.Dicēdū q̄ nō fuit fōzta mulier i paradiso q̄si dignioꝛ.sed qz fuit de latere viri formata z ante fōztionē fuerat positus adā in paradiso z nō fuit ide exclusus neq̄z vnq̄z exīt q̄uscq̄z peccauerit:ḡ necēe erat fōzmari i paradiso euā,eō aūt potuisset accidere q̄ fōzreī vir i paradiso z feia fozis vt si voluisset de⁹ fōzre adā i paradiso z nō fōzreī feia donec peccaret vir excludereī adā de paradiso ante

A Qō.cxxxv. cur eua fuit fōzta i paradiso.

D Qō.cxxxvj.

formationem

foꝛationē eue: ꝛ sic illa ex̄ paradisuꝫ foꝛaret. ¶ Si ät foꝛaret eua de terra sicut adā ꝛ non de adā tunc esset rō dubitādi si ipsa foꝛret in paradiso ꝛ ille nō. ꝛ tñ tunc est dicendū ꝙ etiam illa foꝛret ex̄ paradisum sicut vir cum non esset aliq̄ cā foꝛdi eā in paradiso. ꝛ putaret ꝙ foꝛret in paradiso q̄si illa esset digni oꝛ tñ non fuit sic. ¶ Et ēt augu. ꝛ alij doctoꝛes hoc sig̃nt pe tūt. n. g̃re mulier foꝛta est de latē viri ꝛ nō de alia parte red- dunt ēt ꝙ factū est qꝛ nō foꝛbaꝝ ꝛ vt dña ꝛ neq̄ vt ancilla: si. n. vt dña. esset de capite si vt ancilla esset de pedib⁹. sed qꝛ erat vt socia formata est de latē: vt dicit magi. lib. ij. sen. di. xvij. ¶ Suppositō aūt ꝙ mulier in paradiso foꝛta fuit stat dubiuꝫ quomō valeant due ille rōnes assig̃te. s. q. cxxxiij. ad ostē- dendū ꝙ adā nō debuit foꝛi in paradiso. Est prima ꝙ fuit ad signandū ꝙ non erat semp mās̄urus adā in paradiso. ꝛ tñ etiā eua nō mansit semp in paradiso cuꝫ fuerit expulsa qñ adam. g̃ neq̄ ipsa debuerat foꝛi in paradiso: ꝛ tñ ibi foꝛta est. ¶ Se cūda erat ad ostēdendū ꝙ non debebaꝝ paradisus hoi ex nāli ex gratia. ꝛ tñ eue ēt non debebaꝝ paradisus ex nā sed ex g̃ra ꝛ ipsa foꝛta fuit in paradiso. ergo non fuit ista cā sufficiens. De alīs tribus causis sequētibus idē dici poterat. ¶ Dōm ꝙ il le rōnes sunt cōueniētes vt nō foꝛmaret adam in paradiso vt fuit inductū. Quod vero de muliere obīcit nō obstat. sed obstaret si eua fuisset p se foꝛta de terra aliq̄ sicut adā. qꝛ tūc peteret an de terra paradisi vel ex̄ paradisuꝫ: ꝛ tñ foꝛata fuit ò carne q̄ erat in paradiso: iō non pōt cōparari ade in foꝛatiōe ad hoc ꝙ intuꝫ vel foꝛis foꝛret. ¶ Scō qꝛ tota nā humana censebaꝝ esse in adā. ꝛ iō foꝛto eo ex̄ paradisuꝫ videbaꝝ quic quid erat nature humane ex̄ foꝛtū. ꝛ ēt cū significaret ꝙ nō debaꝝ paradisus hōi tanq̄ debitus ex nā. sed ex g̃ra datus satis repꝛesentabaꝝ in adam ex̄ paradisum foꝛto. qꝛ eua non erat tanq̄ ipsa nā humana vel aliqd eius cuꝫ tota nā fuit in adam ꝛ non in eua: ꝛ eua nō fuerit ex terra tanq̄ ex pꝛincipio. sed fuit ex viro. ꝛ iō p illum sumebaꝝ iudiciū de tota spē ꝛ oibus indiuiduis eius. ¶ Simile apparet de eis q̄ gigne- renē ab adam ꝛ eua in paradiso. qꝛ si genuissent aliquos ibi ante pctm̄ ꝛ postea peccarent adam ꝛ eua ante etatē discre- tionis illoꝝ expellerenē inde illi sicut adam ꝛ eua: qꝛ nō ac- cipiebaꝝ iudiciū standi vel manēdi p accidētia indiuiduoꝝ singulorū sed solū illius indiuidui in quo fuit tota spēs: ꝛ il- lud fuit adam solus. ꝛ ita de eua nihil obstat q̄qd circa ip- sam fieret. i. vbi foꝛret. ¶ Item p̄z hoc iuxta ea q̄ diximus de pctō originali. oēs. n. nos incurrimus pctm̄ originale nō qꝛ pꝛis nr̄i pꝛoximi illud habuerunt. sed qꝛ adā. qꝛ dato ꝙ ali- quis hō cōceptus esset sine pctō originali sicut solet asseri ò dña nr̄a a multis ꝛ ille filiū gigneret. ꝛ iste hō nunq̄ pecca- ret moꝛtal⁹ neq̄ venialiter sicut oēs asserunt de dña nr̄a ad huc filius ab illo genitus naſcereꝫ in pctō originali nisi de⁹ ex spāli pꝛiuilegio pꝛeseruaret eū. ꝛ ita non p̄hibīt pctm̄ origi nale in paruulis ex pctō pentis imediati. qꝛ q̄ sunt psonalia nō transeunt in plem. nam si pctm̄ transiret. similiter transi ret g̃ra. qō falsum est. sed pctm̄ originale est in oibus poste- ris ex pctō pꝛimi pentis eo ꝙ in illo erat tota spēs. sic dī ad roma. v. c. oēs in adam peccauerunt q̄si oēs essent ipso qñ il le peccauit. ꝛ oēs pecarēt eo pecāte. erāt qppe oēs in lumbis eius sicut dī de leui. ꝙ erat in lumbis abrae ꝛ decimatus est qñ decimas dedit abraam melchisedech sacerdoti. ad hebre. vij. c. vnde apostolus dixit notanter oēs in adam peccauerūt ꝛ nō dixit oēs peccauerūt in eua. lꝫ fuit tam pctm̄ eue q̄z ade neq̄ dicit simul oēs in adam ꝛ eua peccauerūt: sed solū oēs in adā peccauerūt. s. qꝛ in eua nō fuit tota nā. lꝫ fuerint oia i- diuidua posteꝛioꝛa. in adā aūt tota nā fuit cuꝫ ipse aliq̄n esset solus hō ꝛ ois humānitas ab eo deriuata est sive p ꝓpagatio nē sive p ablationē partis sicut fuit eua in ipso qꝛ de eo foꝛ mata est. ¶ Et ob hoc cū de pctō originali loquimur non di cemus ꝙ ꝓuenit in nobis ex pctō pꝛimoꝝ pentū. sed solum ex pctō pmi parētis. i. ade q̄si nihil fecerit eue pctm̄ ad pctm̄ nr̄m originale: cū apostolus nō dicat nos peccasse in eua sꝫ solū in adam. Et similiter pctm̄ ade est nobis cā oium malo- rū ꝛ nō pctm̄ eue. nā si illa peccasset ꝛ nō adā nō incurrisse mus nos pctm̄ originale. ꝛ ꝙsequēnē neq̄ in penas q̄ cōsequū tur pctm̄ originale: qꝛ tñ eua fuit cā ade peccandi ꝛ ille ñ pec casset nisi illa peccāte vt colligit̄. s. ij. c. attribuim⁹ mala nr̄a pctō pꝛimoꝝ parentū q̄si ambo ad hoc aliqd egerint: ꝛ tñ ēt si eua nō peccasset ꝛ peccaret adā nos icurreremus in pctm̄ originale: ꝛ in oia mala sicut icurrimus: qꝛ vt apos⁹ dicit oēs in adā pecauerūt. ergo peccāte illo oēs peccarem⁹. ¶ Et ita redeūdo ad ꝓpositū dōm ꝙ sive eua foꝛta esset in paradiso sive foꝛis nihil obstabat neq̄ cōferebat ad significatiōes su- pꝛapositas qꝛ qcqd cōpetebat gñi. hūano p solū adā sig̃baꝝ in quo fuit tota nā spēi ꝛ p eua nihil sig̃baꝝ qꝛ ipsa non fuit vt continens totā spēm: sed vt indiuiduuꝫ singulare spēi vt ostensum, est. ¶ Si tñ aliquis vellet cōtendere posset dice- re foꝛtam euaꝫ ex̄ paradisum. qꝛ lꝫ id de quo foꝛta est. i. costa viri fuerit in padiso tñ de foꝛtione nō constat ⁹an fuerit i pa- diso imo posset dici ꝙ foꝛis. qꝛ dī. s. ij. c. ꝙ postq̄ foꝛ fuit deuꝫ euā duxit eā ad adam. ꝛ sic foꝛtio eue distāter fuit facta a lo- co in quo erat adā: ꝛ tñ erat adā i paradiso. Poterat ergo di ci ꝙ eua foꝛata fuit ex̄ paradisuꝫ: sed in hoc nō est insistendū cū comuniter teneaꝫ ꝙ fuit foꝛta in paradiso si qs tñ volue- rit cōtendere foꝛtā eā foꝛis nō poterim⁹ cū cōuincē. ¶ Que reſ cū nō fuerit in paradiso foꝛmatus adā vbi foꝛmatus est. Dōm ꝙ foꝛis in aliq̄ parte terre sed in q̄ nōdū cōstat. ¶ Sꝫ aliq dicunt ꝙ fuit foꝛmatus in ciuitate hebrō vel apud illaꝫ in cāpo damasceno. Est. n. cāpus damascen⁹ (vt asserūt) lo- cus qdam campestris iuxta ciuitateꝫ hebron q̄ non erat qñ adā foꝛmatus est. Sed postea lōgo tp̄e cōdita fuit in loco il- lo vbi foꝛmatus fuerat adā. ¶ Ad hoc aūt mouereꝫ pꝛio qꝛ ibi adā post expulsionē de padiso vixit vsq̄ ad moꝛtē suam. ꝛ ibi sepultus est: vt p̄z iosue. xiiij. c. vbi dī nomē hebron. an- tea dicebaꝝ cariatharbe adam maximus ibi inter euachim si tus est. i. adam q̄ est maximus cū sit pꝛimus p̄z humani gene ris situs est ibi. i. sepultus. ita. n. ab oibus cōiter exponit. ꝛ ita videt ꝙ ibi foꝛmatus esset ꝛ ꝙ pp hoc vellet manere ibi. ¶ Scō ꝛ efficacius. qꝛ. s. iij. c. dī emisit euꝫ dñs de padiso voluptatis vt oparet terrā de qua sumptus est. Et ita vī si- gnificari ꝙ deus reduxit adā ad illā terrā de qua cū plasma- uerat. ꝛ tñ reduxit eū in hebron: qꝛ ibi vixit ꝛ moꝛtuus est. g̃ in hebron fuerat foꝛmatus. ¶ Dōm ꝙ lꝫ istud teneaꝝ a mul tis ꝛ nos illud nō abūciamus. tñ veritas est ꝙ nō est nobis certū an ibi in cāpo damasceno iuxta hebron vel alibi foꝛma tus fuerit: neq̄ ēt difert in q̄ parte terre fuerit foꝛmatus vel de q̄ pꝛtione qꝛ de q̄cunq̄ pꝛtione terre poterat deus foꝛ mare coꝛpus ade eque pfectū: cū ibi nō requireret aliq̄ dispo sitio ex parte materie eo ꝙ nō erat nālis illa foꝛmatio sed di- uina. ¶ Rōnes aūt p quas ꝓbant nō hñt efficatiā. Prima nō tenet qꝛ dato ꝙ adā ibi viueret ꝛ moꝛereꝫ nō cōstat ꝙ in de foꝛmat⁹ esset: lꝫ solū viueret in terra illa ⁹ad quā ange. ex- pellens eū de paradiso tulisset eū ꝛ forte nō deduceret eum i terrā illam in q̄ foꝛmatus fuerat. ¶ Scō qꝛ dato ꝙ adā pos set venire in regionē illā in q̄ foꝛmatus fuerat nō oꝛtet po ni ꝙ illuc iret qꝛ nihil erat qō moueret ipsum ad hoc qꝛ foꝛ- te magis placeret ei alia terra. s. que esset delectabilioꝛ. ¶ 3° qꝛ fundamentū negaꝝ ab aliqbus. nā lꝫ multi concedant ꝙ adā sit sepultus in hebron alij negant. cā est ꝓp equiuocatio nē littere hebree. nā in hebreo dī adaꝫ sicut ꝛ littera nr̄a trā- stulit. adaꝫ vero est aliq̄n nomē ꝓpriū illius pꝛimi hois aliq̄n est nomē cōe sig̃ns quēcūq̄ hoiem. vñ vbi nos dicimus filij hoium vsq̄ quo graui coꝛde in hebreo dr̄ filij adaꝫ. Et ita po terit accipi lr̄a vt dicat hō maximus vbi nos dicimus adam maximus. ꝛ tūc nō intelligit̄ de pꝛimo pente. sed de hoie ma gne stature. Et illū dicunt esse vnū gigantē qui habitabat i he- bron ꝛ erat pꝛ alioꝝ gigantū. Hunc sensum tenent multi he breoꝝ: ꝛ tūc negato fundamēto rō non valebit. lꝫ nos istud fundamentū non negamus de quo magis diceꝫ iosue. xiiij. c. ¶ 4° qꝛ ēt a multis negaꝝ aliud fundamētū eoꝝ q̄ istud as- serunt. Uocaꝝ. n. ciuitas ista cariatharbe. ꝛ hebrō. iosue. xiiij c. Dicūt. n. ꝙ vocaꝝ cariatharbe. i. ciuitas q̄ttuoꝝ viroꝝ. naꝫ sic interpꝛetaꝝ in hebreo. s. qꝛ ibi erant sepulti q̄ttuoꝛ patri- arche adā. abraā. ysac iacob. q̄ sunt viri excellētes ꝛ p excel lentiā possūt vocari viri. De abraā. ysac. ꝛ iacob certum est ꝙ ibi sepulti fuerūt. Sic. n. dī. j. vltio. c. de adam allegant iosue. xiiij. c. aliꝫ tñ dicunt nō vocari ideo cariatharbe. i. ciuitatē q̄t- tuoꝛ viroꝝ sꝫ qꝛ ibi erant q̄ttuoꝛ gigantes. s. sisay. tholmay. ahimay. q erat filij enach. ꝛ ipse enach. fm quosdā cōputaꝝ vt q̄rtus gigas: ponunt̄ isti gigātes iosue. xv. c. ꝛ ab hīs q̄t- tuoꝛ vocata fuit ciuitas illa q̄ttuoꝛ viroꝝ. s. gigantuꝫ ꝛ tñ q̄ rō sit huius nois declarabiꝫ iosue. xiiij. c. ¶ Scō̄a quoq̄ rō s. inducta non vrget pꝛimo qꝛ dī emisit eum vt operaret ter ram de q̄ sumptus est illud relatiuū nō refert terrā de q̄ adaꝫ foꝛmatus est. sed totā terrā q̄ est ex̄ paradisum que erat terra

E cur eua formata fuit ò la tere. Qō. cxxxvij. f

ꝓ

Qūo in telligaꝫ oēs in adā pec cauerūt

3 Solū pctm̄ ade fuit cā oium malo rū ꝛ ñ eue.

k Qō. cxxxv ij. vbi fuit foꝛ matus adā

l

m

n

de qua sumptus est ⁊ huius totius fuit aliqua pars de qua sumptus fuit adā. ¶ Scō q; si nō acciperet sic sed stricte ꝑ illa particula terre de q̄ sumpt⁹ est q̄ esset nō maior corpo reipsius hois qđ est falsum q; totā terraz licebat ei incolere ⁊ excolere. ⁊ tñ scriptura dicit vt operaret terraz de q̄ sumptus est. vnde nō licebat ei aliā: opari. sed licebat ꝑ totā terraz manere ⁊ totaz colere: ergo tota terra fuit terra de q̄ sumpt⁹ est adam. ¶ Tertio ꝑz q; similis modus rōnis ponit ibidē ē. iij. c. cū dixit dñs ad adā in sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terrā de qua sumptus es: ibi. n. nō pōt accipi terra nisi ꝑ tota terra. i. ꝑ qualibet portiōe ꝑ hac vel ꝑ illa. q; q̄ deus dixit hoc ade non erat aliq̄ portio terre determinata illa terra in quā vertēdus erat adā. sed erat tūc caro. ergo ita q̄ mittit ad laborandū ⁊ operandū terrā de q̄ sumptus est intelligit de tota terra ⁊ verificat in quacunq; parte terre. ¶ Quarto q; dato ꝙ angelus reduxisset adam ad terrā illam in qua formatus fuerat q̄ expulit eū de paradiso nō cōstat ꝙ fuit foꝛatus in hebꝛon. Nam constat tenendo prędictā expositionē ꝙ ibi moꝛtuus. sed in tanto tp̄e vite sue mutaret forte sedes cū liberū sibi esset ire quo vellet: ⁊ sic accideret moꝛi eū ⁊ sepelliri in hebꝛon. Iz nō fuerit ibi primo positus q̄ exiuit de paradiso. ¶ Quereꝫ q̄re hō positus est in paradiso cū fuerit foꝛis foꝛatus. Dōm ꝙ fuit prīo ad hoc vt dareꝫ ei locus ſm nām suam. Erat. n. ad ymaginē dei. ⁊ ideo excellētioꝛ oībus aialibus decuit dari sibi locū multo nobiliozē. Et iste fuit locus paradisi q excedit q̄litatē oium locoꝛuz q̄ sunt in tota terra alia. hanc rōnē tangit damascenus. ¶ 2° fuit q; deus volebat dare hoi in coꝛpoze vitā felicē. Ad felicitatem aūt ſm coꝛpus exigit vt oia habeanꝫ que bona voluntas cupere pōt. ⁊ oē absit qđ contristare possit. ⁊ tñ nulla pōterre erat ex̄ paradisuz in q̄ hō haberet oia q̄ cuperet: similiter nulla erat in q̄ nō esset aliquid qđ cōtristaret. q; vbiq; doloꝛ morbus ⁊ moꝛs esset: soll⁹ autē locus paradisi erat in quo oē bonū erat ⁊ nll'm malū aderat. iō fuit cōueniēs ibi hoiez poni de quo magis dictū est. ē. q. cxxv. ¶ Et si obiciaꝫ qđ poꝛderat hoiem poni ibi q; hō statim pdidit locū illum. ⁊ nō cōsecutus est id ad qđ deus illū ibi ponebat. Dicendū ꝙ proderat q; deus faciebat id qđ absolute erat cōueniens fieri. quoꝛo hō illū locū perderet fuit p accidēs ⁊ ex defectu suo qđ aūt hō a deo poneret ibi erat p se bonū ⁊ rectum tā ex dignitate hois q̄ ex fine quē deus pstituerat spēi humane indiuiduis qđ aūt est p se bonū ⁊ ad principa agēdi dei ptinet nō est turbandū pp id qđ est p accidens ⁊ ꝓuenit ex alienis defectib⁹ ¶ Cum aūt dī ꝙ non cōsecutus fuit hō intētionē dei. Dōm ꝙ deus cōsecutus est hoc qđ voluit cū non possit frustari ꝓuidētia eius. hoc. n. voluit qđ ipe ageret id qđ hoi cōueniebat ſm dignitatē nature ⁊ finē ad quem ipse instituebat eū: ⁊ ꝫ sufficienter fiebat ponēdo semel hoiem in paradiso. voluit ēt ꝙ hō ageret bonū ex̄ cōditionē nature sue. i. libere ⁊ flexibl'r ⁊ q; sic faciēdo poterat facere bonū ⁊ pmanere. ⁊ facere malū ⁊ p iustā dei legē expelli. Et qđ hoꝛū acturus esset ꝓuiderat deus. ⁊ nihil actū est ꝑ id qđ vt ita dicamus cogitauerat neq; ꝑ id qđ fieri voluerat. ¶ Sed obiciet ꝙ cū deus posuerit hoiem in paradiso vt ibi ageret vitā felicē q̄si eam foꝛis agere non posset: qđ de tp̄e quo foꝛis fuit nā lederet a nā loci nā neq; haberet foꝛis oē qđ vellet neq; ēt oē malum abesset sed aliqđ adesset qđ cōtristaret. s. loci in eq̄litas in calido ⁊ frigido ⁊ alīs incomodis. Dōz hoc certū esse ꝙ hō anteq; de paradiso expellerēt siue anteq; peccaret vt verius dicaꝫ nullā penalitatē habuit q; neq; aliqđ concupiuit qđ non haberet neq; aliquid habuit qđ habere vellet q; istud esset pena siue per presentiā rerū siue absentiā. Et hō non debuit habere penaz aliq; ante pctm̄: Neq; n. ante pctm̄ ēt ex̄ paradisum penam habere poterāt. neq; post pctm̄ ēt in paradiso existētes sine pena esse poterant. ita. n. eis accidit. nā in paradiso peccauerūt ⁊ statim ibi pena eos cōsecuta est. nā erubuerunt se ipsos ⁊ opuerūt eas ptes q; pudēdas putauerūt. cōfusi quoq; sunt in paradiso cū deus ab eis rōnem exegit cur laterent. ⁊ cū eis ibi ppetue pene sniam intulit. ē. iij. c. ¶ Cum aūt dī quomō ex̄ paradisum manens hō non ledebaꝫ. Dici pōt vno mō ꝙ ꝫ fuit q; pauco tp̄e foꝛis fuit. ⁊ hoc verū est: deus. n. nō foꝛauerat hoiem vt foꝛis maneret sed intus. ⁊ iō illico foꝛatum tullit in paradisuz. ⁊ in hoc momēto tēpoꝛis vt ita dicamus nihil cōcupiuit. ⁊ nihil abhoꝛiatus est: ⁊ sic ex nulla parte potuit ei penalitas accidere. i. aliqd ꝑ voluntatē eius si aūt diu foꝛis maneret accideret maioꝛ difficultas quando non incidērent incomoda. ¶ Scō fuit ex diuina dispositione: voluerat. n. deus hoiem tandiu a pena seruare imunē q̄diu se ipsum seruare inocentē: ideo qui sine sensu doloꝛis ⁊ exteriozi adustione seruare potuit tres pueros in camino ignis dani. iij. c. potuit a foꝛtioꝛi adam seruare sine aliq̄ penalitate q̄diu fuit ex̄ paradisum. sed hoc certū est ꝙ valde paucū tēpus fuit. s. cū foꝛatus est statiz fuit adductus illuc. ¶ Sed queretur q̄re scriptura loquens de paradiso. ē. ij. c. dixit ꝓduxit deus de humo oē lignū pulchꝝ visu. ⁊ ad vescendū suaue. ¶ Primo est rñdendū q̄re dixit generaliter de ꝓductione ois ligni ⁊ postea quare suaue ⁊ pulchꝝ. Quātū ad primū dicendum ꝙ ligna ꝓduxit deus de humo. i. de terra humida ⁊ conuenienter ponit ibi vocabulū humi ⁊ nō terre. nā terra elemētuz notat: ⁊ ideo nō dicit dispositionē imediatā ad aliqd. humus vero dicit terrā humidā ⁊ illa est dispositā ad generationē oium de ea nascentiū. iō dixit bene de humo: hoc tñ generale fuit tam in terra ex̄ paradisum q̄ in paradiso vt ꝓducerent ibi arboꝛes a deo cū generaliter dictū fuerit de tota terra ꝙ in die tertio ꝓduxerit ligna pomifera ⁊ herbas. ē. ꝑ. c. Sed de paradiso dictū est nunc spāliter primo q; ꝓpositū erat sacre scripture dare nobis cognitionē paradisi ⁊ eoꝛ que in ipso erāt cū aliter cognitionē habere nō poteramuꝫ nisi p reuelationē. ⁊ q; paradisus est oꝛtus ⁊ in oꝛto p̄cipuū qđ est sūt arboꝛes debuit dici de ꝓductione arboꝛū. ¶ Scō fuit q; hō in paradiso māsurus alendus erat cū adhuc nō haberet simpliciter vitaz imoꝛtalem: cibus tñ hois non debuit esse caro q; nō cōpetiuit ei ēt in tota prima etate. iō debuerūt esse fructus arboꝛū qbus vescerenꝫ. ⁊ vt videreꝫ ꝙ haberet copiam hoꝛū dictū est ꝙ ꝓduxit lignū oē de humo. ¶ Tertio fuit vt seruet artificiū scripture. nā. ē. ꝑ. c. cū agit de creatione hois in generali cū creatiōe aliarū reꝝ dī ꝙ dixit deus viro ⁊ feie ecce dedi vobis oēm herbam afferentē semē sup terrā ⁊ vniuersa ligna que hñt in semetipsis semētez generis sui vt sint vobis in escam ⁊ cūctis aiantibus terre: q; ergo ibi dabanꝫ terre nascentia in escam: ne videret postea discoꝛdare cibus quē in paradiso hō habuit expressit scriptura de ꝓductione lignoꝝ. ¶ Quarto ⁊ principal'r q; scriptura intēdit concludere pctm̄ ade ⁊ exclusionē de paradiso: fuit aūt ē illa exclusio pp pctm̄ eius quod fuit comedendo de fructu arboꝛis. iō scriptura debuit ostēdere quomō erant arboꝛes i paradiso. ⁊ sic dixit ꝙ deus ꝓduxerat arboꝛes de humo. ¶ De alio quereꝫ s. q̄re dī ꝓduxit deus lignū pulchꝝ visu ⁊ ad vescendū suaue. ¶ Dōm ꝙ fuit primo ad notandū excellentiam paradisi erat. n. paradisus oꝛtus cū multe arboꝛes ibi cōtinerenꝫ. Et q; paradisus cū sit spāle opus dei dz esse excellentius ceteris rebus eiusdē generis debuit ostēdi excellentia eius. Et ista est in eo ꝙ essent ibi excellentioꝛa ligna q̄ alibi hoc signat cū dī ꝙ erat ibi lignū pulchꝝ visu ⁊ ad vescendū suaue: necesse est. n. ꝙ oē qđ in paradiso est ⁊ alibi sit excelentius in paradiso quā alibi. Nā cū aliquid volumus valde nobile significare cōparamus illud paradiso. sic dī hic in lr̄a in laudez terre sodomoꝛ ꝙ irrigabat sicut paradisus dñi. ¶ Scō fuit ad ostendendū statū hois in paradiso. posuerat deus hominem ibi: ⁊ volebat ꝙ ageret vitā felicem. Et q; adhuc nō erat hō simpl'r imoꝛtalis sed viuēs vita aiali per cibū. debuit de⁹ prouidere de cibo. Et q; non erat hō māducaturus carnē: vt dictum est: sed arboꝛū fructus. puidendū fuit ei de optimis fructibus: vt nihil hō cuperet qđ non hꝛet. rursus hō delectari debebat ſm visum in quo sunt multe delectatiōes: q; ml'tas nobis reꝝ dītias ostendit: in visu aūt pulchꝝ est qđ delectat debuit de vtroq; p̄cipaliter ꝓuideri. ⁊ ad hoc dī ꝙ ꝓduxit lignū pulchꝝ visu ⁊ ad vescendū suaue. nam p pulchꝝitudinem ꝓuidet in delectationibus visus. p suauitatē ad vescendū in delectatiōibus gustus. ¶ 3° ⁊ p̄cipaliter fuit ꝓp illa que vult cōcludere scriptura: vult. n. inferre adā ⁊ euā expulsos de paradiso q; comederunt de ligno vetito eis. Nō erat aūt verisimile ꝙ ipsi vellent agere ꝑ mandatū dei nisi aliqđ motiuū foꝛte haberēt: illud. n. fuit cōditio ligni si. n. esset lignum pue nobilitatis non ipelleret motu foꝛti. ⁊ adhuc dī. ē. iij. c. q̄n eua incitata fuit ad māducandū de ligno vetito suadēte serpente vidit mulier ꝙ bonū esset lignū ad vescendū ⁊ pulchꝝum oculis aspectuq; delectabile: ⁊ tullit de fructu illius ⁊ comedit vt ꝑ artificioſe inferaꝫ de tēptatione illa p̄mittitur in dispositione paradisi ꝙ aliqđ tale lignū ibi esset. Et sic dī ꝙ

ꝓduxit

A Qō. cxxxix Cur hō positꝰ fuerit i paradiso quū foꝛis foꝛatꝰ fuerit.

B

A' Qō. cxl. An cōueniēter adaz fuerit creatus ex̄ paradisum quū a multis poterat ledi ꝓpter loci inequalitatez

B

A Qō.cxliij. Cur dī ꝓduxit oē lignū ꝛc. num qd sufficiebat si aliquod pl'chꝛuz z suaue ꝓduxisset.

ꝓduxit oē lignum pulchꝛuz visu z ad vescendum suaue. z ista est causa principalis. ¶ Sed quereꝫ quare dī ꝙ ꝓduxit oē lignum pulchꝝ visu ꝛc. qꝛ sufficere videreꝫ ꝙ deus ꝓduxisset ligna pulchꝛa visu. aut multa ligna pulchꝛa visu. Dom ꝙ fuit primo ad ostendendū spālem laudem paradisi. Nam sicut laus paradisi erat ꝙ essent ibi ligna pulchra visu z ad vescēduz suauia. ita erat specialis z ꝓpꝛia laus paradisi ꝙ essent ibi oia ligna pulchꝛa visu. Est.n. paradisus optima ꝑs terre. z sicut in quolibet genere est dari optimū ꝑ cuius accessum aut recessum ab eo iudicaꝫ de singulis rebus illi⁹ generis quantū bone sunt: ita ꝑ comparationē ad paradisum iudicatur de alīs portionibus terre que melioꝛ z que minus bona. Unde z illa terra que valde bona est cōparaꝫ simpliciter z absolute paradiso sicut dī in littera de iordane ꝙ irrigabaꝫ sicut paradisus dñi. qꝛ tñ in alīs oꝛtis egregīs erant multa ligna pulchꝛa visu z ad esum suauia vt designareꝫ simpl'r optimū esse paradisum debuit dici ꝙ ibi erant oia ligna pulchꝛa visu. nam si non essent ibi oia non esset oꝛtus optimus paradisus qꝛ melioꝛ esset ille in quo essent oia ligna pulchꝛa visu z ad vescendū suauia. ¶ Scō dī hoc qꝛ ita cōpetebat ꝑ hoie existente in paradiso. acturus aūt erat ibi vitam felicez si non peccaret vt dicit damascenus. sed ad beatitudinem requirebaꝫ vt nihil cupet homo qō non haberet z nihil adesset qō contristaret. Talem.n. statum dicit augu. fuisse hois in paradiso li. xiij. de ciui. dei. c. x. z tñ si nō esset ibi oē pulchꝝ posset hō cupere aliqō pulchꝝ qō ibi non haberet: Et si nō esset ibi oē suaue ad vescendū posset hō cupere aliquid suaue qō non haberet. Ut ergo nihil deesset de eo qō hō cupet ꝛbuit esse oē lignū pulchꝝ ibi z ad vescendū suaue z istud erat multū neciū. ¶ Tertio ad reddendū verisimile illud qō fuit in tēptatione mulieris. nā dī ꝙ vidit mulier ꝙ bonū esset lignū ad vescendū z pulchꝝ oculis aspectuq; delectabile z tulit de fructibus z comedit. Diceret āt aliquis quomodo potuit esse aliquod lignū tā pulchꝝ z tā suaue quod moueret mulierē ad faciendū ꝺ id quod deus iusserat aut vetuerat. Rñdet ꝙ poterat esse aliqō tale. qꝛ vbi erāt oia ligna pulchꝛa q̄ sunt i tota nā rex poterat aliquod valde pulchꝛuz inueniri qō multū moueret. Secus si essent ibi pauca ligna pulchꝛa qꝛ forte inter illa nō inuenireꝫ aliqō tante pulchꝛitudinis vt tam nimiū mouere posset. ¶ Quarto potuit hoc dici ad aggrauandū pctm̄ eue z ade z ad alleuiandū māda tum dei. Si.n. in paradiso nō esset nisi vnū lignū pulchꝛum: z suaue cetera essent pauce laudis: z de illo ligno vetuisset deus hominibus ꝫ manducare: videreꝫ mandatū dei valde durum ad seruandū. z pctm̄ hominū facile z paruū cū durum esset eis abstinere ab illo ligno cum non haberent aliud pulchꝛū visu z ad gustandū suaue. Nunc aūt cum dī ꝙ erat ibi oē lignū pulchꝛū visu ꝛc. apparet ꝙ mādatum dei erat leue qꝛ ēt si vetaret de illo māducare relinquebanē mlta alia pulchꝛa z suauia de qbus possent manducare z nō esset eis durum abstinere. z pctm̄ hoiuz apparet graue q cū multa alia haberent qbus vescerenē de hoc qō deus vetuerat manducare voluerunt. ¶ Quereꝫ cū ligna paradisi haberēt alias excellentias ꝓter esse pulchꝛa visu z ad vescendū suauia q̄re scriptura non expꝛessit nisi istas duas q̄litates. nā erant ligna paradisi excelsa nimis quod pertinet ad quandā dignitatem lignoꝝ. Sic ꝑ. ezechi. xxxi. c. s. cedri nō fuerunt altiores illo in paradiso dei abietes nō adequauerunt sūmitatē ei⁹: Et ita cū cōparet altitudinem illius arboꝛis magne de q̄ ibi loquiē z diceret ꝙ elenata est altitudo eius super omnia ligna regionis transiuit ad comparandū arboꝛibus paradisi in altitudine quasi nō sint alie arboꝛes alibi altioꝛes. Dom verū esse ꝙ in paradiso erant arboꝛes valde excelse. z tñ non expꝛessit hic scriptura de altitudine arboꝝ illarum primo qꝛ dicēdo de pulchꝛitudine subintelligebaē nam dī lignū pulchꝛum visu quod videntē delectat: inter cetera aūt que arborem pulchꝛā reddunt est vnum illius celsitudo: ideo dicto ꝙ erant arboꝛes pulchꝛe in paradiso intelligebaē ēt ꝙ erāt excelse. Et hoc colligiē ezechi. xxxi. c. nā postq̄ dictū est de altitudine arboꝝ q̄si inde cōcludaē pulchꝛitudo adiungiē oē lignum paradisi non est assimilatum illi neq; pulchꝛitudini ei⁹ ¶ Scō fuit qꝛ dato ꝙ in pulchꝛitudine non intelligeretur altitudo non diceret scriptura nisi de pulchꝛitudine z nō de altitudine. qꝛ scriptura ibi dicit ista de lignis paradisi in quantum ordinanē ad temptationē feie. s. ꝙ mouere poterant eq̄ ad desiderandū fructū. z tñ ad mouendū: nō faciebat aliqd altitudo. Sed solum pulchꝛitudo fructus z arboꝛis z suauitas fructus: iō de altitudine nihil dictuz est. Aliquis queret an paradiso erant ligna aliqua non fructifera que vocamus ligna nō pomifera. Dicet aliquis ꝙ nō qꝛ in paradiso nihil erat inordinatuz: superfluū aūt tollit ordinē: iō neq; erat ibi superfluū aliqd. sed ligna non fructifera essent superflua in paradiso. ergo non erant ibi. primo qꝛ paradisus erat oꝛtus i quo hō positus erat vt ibi alereꝫ. sed ligna nō fructifera non faciunt ad cibū. ¶ Scō qꝛ inter nos ligna non fructifera vtilia sūt qꝛ sumimus ea vt materias diuerse fabꝛicationis: sed in paradiso nulla fabꝛicatio futura erat. qꝛ neq; ibi domus erāt vtiles vbi hoies nudi erant z prius est homini necia vestis q̄ domus. ¶ Tertio qꝛ non videreꝫ esse aliquid alterū ad quod prodessent ligna illa: ergo ibi nō essent. ¶ Dom ꝙ in paradiso fuerūt ligna tam fructifera q̄ nō fructifera. qꝛ dī hic ꝙ ꝓduxit deus de humo in paradiso oē lignū pulchꝛum visu. z tñ quedā ligna sunt nō fructifera que hñt magnā pulchꝛitudinem. iō z illa esse debuerūt ibi z fuerūt. ¶ Scō ꝑ expꝛesse qꝛ ezechi. xxxj. c. inter arboꝛes paradisi ponunē alique non fructifere: dī. n. cedri non fuerunt altioꝛes in paradiso dei z abietes nō adeq̄uerunt sūmitatē eius: z tñ abietes sunt arbores non fructifere que ad solas diuersas structuras prosunt ita de alīs infructiferis intelligendū est. ¶ Cū aūt obijcitur non fuisse in paradiso aliquid supuacuū concedendū est qꝛ ibi erat magnus ordo. Et tñ dicendū ꝙ ligna lz essent non fructifera non erant superuacua cū ꝓdessent ad pulchꝛitudinē Et hoc erat ꝙ in paradiso petebaē cū dicaē ꝙ produxit deus oē lignum pulchꝛum visu. ¶ Et cū spāliter obijciē ꝙ erat paradisus oꝛtus. Dicendū ꝙ hō erat positus in paradiso non soluz vt in cenaculo. sed vt in loco habitationis sue z totius vite agende: Unde non solū cōpetebat ei ꝙ in gustu sufficeret sz ēt ꝙ in visu delectaret. qꝛ singuli sensus expetunt delectationes suas. Et ideo nō soli fructus erāt ibi neceārȳ q prouerāt in gustu. sed ēt ligna pulchꝛa non fructifera que delectarent visum. ¶ Ad scām dicendū ꝙ non ꝓderāt ibi ligna ad edificia qꝛ nullū lignū cederēt neq; edificiū aliqō cōstrueretur. ꝓdessent tñ ad delectandū visum ſm varias pulchꝛitudines. ¶ Ad tertiū respōsum est ꝑ data. qꝛ hic est vtilitas varioꝝ lignoꝝ padisi vt ꝑ pulchꝛā varietatē videntes cōdelectarēt. ¶ Sed adhuc aliqs obijceret ꝙ nō erant ibi nisi ligna fructifera. qꝛ. s. ij. c. z. ȳ. c. dī de oi ligno padisi comede. de ligno āt scie boni z mali ne comedas. Et ita de ligno omni comedere poterat nisi de vnico vetito. z tñ non posset comedere ō illis si nō essent fructifera q̄ oia erant fructifera. ¶ Rñdeē ꝙ nō erant oia fructifera. sed aliq̄ infructifera: z tñ hinc nō sequiē oia esse fructifera: primo qꝛ illud nō est mādatū sed licentia: alias tenerenē manducare de oibus z tñ falsuz est cū satis esset ꝙ comederēt de vno. ¶ Scō qꝛ dato ꝙ esset mādatū est ibi distributio accomodata. s. de omni ligno paradisi. i. de omni ligno hñti fructū. Et sic apl's locutus est ostendēs nō esse discretionē ciboꝝ ita faciendā cū ait oīs creatura dei bona est z nihil est reȳciendum. Et tñ non sequiē ex hoc ꝙ si qs dederit alteri serpētes ad māducandū vel lapides ꝙ debeat māducare: qꝛ illud nō intelligiē nisi de esca q̄ ordinarie aut cōiter solet ab hoibus sumi. z cuius esus in se nō est malus. ¶ Cum dicaē ꝙ ꝓduxit deus de humo oē lignū pl'chꝝ visu z ad vescendū suaue q̄re prius dictū est pulchꝛum visu q̄ suaue ad vescendū. Nam videē ꝙ potiꝰ deberet dici ex ꝺrio cū arboꝛes potius sint ad fructū q in cibū sumiē q̄ ad pulchꝛitudinē. ¶ Dici pōt vno mō ꝙ in hoc non differt qd ponaē aut postponaē neq; scriptura in ꝺ attendit sz solū vt veritatē rex aperiat. Et ita contigit vt hoc illi ꝓponeret cū posset ex ꝺrio fieri. ¶ Scō pōt dici ꝙ factū: ē qꝛ ꝛbuit taliter esse: Nam z sic principaliꝰ fit in arboꝛe ꝙ fructus ꝓsit ad gustū q̄ ad delectādum visum est tñ cōius ꝙ visum delectet q̄ ꝙ gustum. z iō positū fuit primo de visu: Nam visum possunt delectare oēs arboꝛes ēt nō fructifere: ad esum aūt sole arboꝛes fructifere sunt suaues. ēt nō est arboꝛ suauis nisi in fructu. est tñ pulchꝛa ad visum ꝑ totū. ¶ Tertio z principaliter dī hoc in quantū ordinaē ad ea que dicunē post illud de tēptatione. nā. s. ij. c. ponit quomō eua peccauit manducans de ligno vetito. Manducauit aūt qꝛ cōcupiuit. Cō cupiuit aūt qꝛ illecta fuit. allicere aūt eā arboꝛ potuit ꝑ duas cōditiones suas. s. qꝛ habebat pulchꝛitudinē z suauitatē iste

A Qō.cxlv. An in paradiso erāt ligna nō fructifera. ꝑ rō. 2ª rō. 3ª rō. B

A Qō.cxlvi. Cur ꝓpositu it plchꝛitudinem suauitati

aūt due in mouendo istū ordinē habuerūt: q; stimulata fuit mulier a pulchritudine ⁊ nō a suauitate. Cognoscebat enim pulchritudinē ⁊ nō suauitatē. Si eni aliq̄n ꝑus eua de illo ligno māducasset nosset eius suauitatē ⁊ nūc suauitas cognita moueret eam ad edēdū: tñ nō nouerat q; nō māducaue-rat. Jō suauitas nō mouebat ſz pulchritudo alliciebat: q; pulchritudo nota erat sibi per visū. Jō in tētatiōe eue potior fuit pulchritudo q̄s suauitas: debuit ḡ ꝓponi q; eēt lignū pulchrū visu. ¶ Sed tūc dicet cū sola pulchritudo nota esset ⁊ nō suauitas: ⁊ ita pulchritudo moueret ad qd positū ē vtrūq; ſz q; erat lignū pulchrū visu ⁊ ad vescendū suaue. Dicendum q; vtrūq; debuit exprimi. Primo q; nō solū dictū est ꝑ pter tētationē: sed etiā ꝓp alias causas supꝑ positas. Et ad illas ꝑdest vtrūq; ſz nō ꝑdesset ad tentationē. Et ꝑcipue cū sacra scriptura notificaret nobis ea que sunt in paradiso: ⁊ ibi sunt fructus ꝑcipui ⁊ arbores debuit illoꝝ additio nominari. Si aūt dicerent ligna pulchra visu nullo addito putaretur q; solū erāt pulchra visu: sed nō suauia ad cibū sicut q̄dam arbores apud nos sunt ⁊ cōtinuñ: ideo debuit poni vtrūq;. ¶ Scōo q; etiā q̄tū ad tētationē hoc ꝑdest: naz licz sola pulchritudo nota eēt tñ suauitaſ in gustu mouebat: erat eniz pulchritudo vt hita q; nō poterat magis hꝛi q̄s sensu visus manifeste cognosci ⁊ expiri. Suauitas aūt non erat cognita tanq̄ sensu hita: sed vt mēte ꝓcepta ⁊ illa vt sic mouebat sicut finis vt ꝓcept⁹ mouet ad operandū: ⁊ nō vt actu exi stens. Jta in tētatione ista id qō mouebat vt finis erat suauitas cibi q; cupiebat mulier frui cibo illo suaui: ⁊ tñ non erat cognita ista suauitas nisi per pulchritudinē q̄ testabaꝫ oēm fructū suauē: magis ergo mouebat suauitas q̄s pulchritudo q; suauitas vt finis ⁊ ꝓpr̄ se: pulchritudo aūt vt medium cognoscēdi suauitatē. Jta aūt est in bestijs que in qbusdā sensibus nō gaudēt nisi ꝓpter alios: iō in quibusdā per se in alijs per accidēs gaudēt. Naz in auditu ⁊ odoratu nō gaudēt p se sed in q̄tū referunt ad gustū: vt nō gaudet canis odore leporis: nisi q; per odorē iuenit eaz ad comedēdū ⁊ auditu leporis nō gaudet nisi in q̄tū per h̄ cognoscit ꝓpe eē leporem sic dicit Arist. li. ij. ethico. c. de tēperātia: nō est aūt neq; alijs aialib⁹ fm hos sensus delectatio ꝑter fm accidēs non eni odorib⁹ lepoꝝ canes gaudēt ſz cibatiōe: sensuz autē odor facit: neq; leo bouis voce ſz comestiōe qm̄ aūt ꝓpe est per vocem sensit ⁊ gaudē vtiq; hac videt sibi neq; videt neq; iueniens ceruū vel agrestē capraz: ſz qm̄ cibū hēbit. Jta ergo in p̄senti erat q; suauitas p se delectabat ⁊ per se q̄rebaꝫ: pulchritudo aūt solū per accidēs ſcz solū in q̄tū oñdebat fructū esse suauez: cuius suauitas adhuc sensu nō capiebaꝫ: ſz rōne. Et ob hoc scriptura circa h̄ variat q; aliq̄n ponit pulchritudinē ante suauitatez: ⁊ aliq̄n e conuerſio ꝓponit aliq̄n pulchritudo vt iuuaꝫ q; illa fm rem erat ꝑma q̄ mouebat: q; illa ꝑmo capiebaꝫ sensu. Aliq̄n ꝓponit suauitas ad vescendū q; illa fm intentionē erat ꝑma ⁊ vt finis: ſz fm sensuz nō eēt ꝑor. De ꝑimo ꝑz. ē. ij. c. ſ. produxit deus oē lignū pulchrū visu ⁊ ad vescendū suaue. De scōo ꝑz. ē. iij. c. ſ. vidit igit mulier q; bonum eēt lignū ad vescēdū ⁊ pulchrū oculis aspectuq; delectabile.

¶ Quereſ q̄re dr̄. ē. ij. q; lignū vite erat in medio paradisi lignū etiā boni ⁊ mali. Aliqs forte dicet h̄ factū q; non erant pulchra lignoꝝ gña in padiso. vñ neq; potuit plura nominare. ¶ Dicendū q; nō stat: q; statim dictū est q; ꝓduxit deus oē lignū pulchrum visu ⁊ ad vescēdū suaue: ⁊ tñ in oibus lignis pulchris plures sunt q̄s due spēs: ḡ nō fuerūt ꝓpr̄ hoc posita ista duo ligna. ¶ Scōo q; ꝓstat q; erāt ibi plura alia ſcz cedri abietes ⁊ platani. Ezechi. xxxj. c. ſcz cedri nō fuerūt altiores illo in paradiso dei: ⁊ abietes nō adeq̄uerūt summitatē eius: ⁊ platani nō fuerūt eque frōdib⁹ illius: ⁊ adiūgit statiz oē lignū paradisi nō est assimilatū illi. Et ita oia illa tria ligna noiata in paradiso erāt: ḡ nō erāt ibi sola duo. i. lignuz scie boni ⁊ mali ⁊ lignū vite. ¶ Aliter pōt induci fm quosdam q; istud sit ad reddēdū verisimile qō ꝑmissum fuerat. ſ. q; deus ꝑduxerat de humo oē lignū pulchruz visu ⁊ ad vescendū suaue. Et apparet q; ita eēt q; etiā lignū vite ibi erat ⁊ lignū scie boni ⁊ mali: ⁊ nō pōt aliq̄ lignū ꝑciosius estimari q̄s ista. Dicendū q; ista itroductio hꝛet locum si vere lignū scie boni ⁊ mali daret sciam ⁊ aliud lignū daret vitā: qa nō sunt aliq̄ ꝑciosiora q̄s sapere ⁊ viuere: ⁊ tñ non noiantur ambo ligna ab hijs ꝓpr̄ietatib⁹ saltem lignū scie boni ⁊ mali. Est ergo dom̄ q; scriptura noiauit ista ligna: q; agit de tentatiōe ꝑmoꝝ parentū ⁊ expulsione eoꝝ de paradiso ⁊ q; expulsio fuit ꝓpter pctm̄ comedēdo de ligno vetito: ⁊ illud est scie boni ⁊ mali: iō ꝑmittit q; tale lignū erat in paradiso: patet h̄ q; ē. iij. c. dr̄ q; serpens quesiuit q̄re de illo ligno nō māducabant: ⁊ deus dixerat. ē. ij. c. de ligno aūt scie boni ⁊ mali ne comedas: vt igit sciret q; tale lignū erat in paradiso debuit scriptura q̄s ponebat descriptionem paradisi oñdere q; ibi eēt: ⁊ sic de illo exp̄ssum est. ¶ Sed obijciet q; istud esset ad exprimēdū de ligno scie boni ⁊ mali ⁊ tñ de ligno vite nulla cā erat exp̄menda q; in illo nō peccatū fuit. Dicēduz q; fuit causa exp̄mendi de hijs duobus lignis q; hec duo faciebant ad ꝓpositū scripture: vult eni ꝓcludē scriptura expulsionem ꝓoꝝ parentū de paradiso que est ꝓp pctm̄: ⁊ hic sunt duo ꝑmum est qd est in quo pctm̄ est: secudū qd est quo homes per pctm̄ caruerūt. Ad hec duo faciūt ista duo ligna. Nam in ligno scie boni ⁊ mali fuit cōmissuz pctm̄: lignum aūt vite fuit cuius esu hō ꝑuat⁹ est ꝓp pctm̄. Et q; de hijs duobus postea mētio fieri debebat: ꝑmissuz est in descriptiōe paradisi q; ista duo ligna ibi eēnt. Nā de ligno scie boni ⁊ mali dr̄. ē. ij. c. de ligno scie boni ⁊ mali ne comedas de ligno vite ꝛc. ē. iij. ca. ne forte mittat manū suā: ⁊ comedat de ligno vite: ⁊ viuat i eternum. ¶ Dicet q̄re de alijs lignis paradisi nō fcā est exp̄ssio. Dicēdū q; erant multa alia ligna ꝑciosa in padiso: ⁊ tñ nō debuit fieri exp̄ssa mentio de illis ⁊ rō est: q; nō ꝓueniebat intētiōi sacre scripture. Fuit. n. intētio eius oñdē fuisse paradisuz terrestrē: ⁊ q̄lis erat vt ꝓcluderet qūo ibi hō fuit: ⁊ qūo inde excluſus est. Et ad hoc debuit oñdi q; padisus erat locus excellēs vt sciret q̄tū honorē deus faciebat nec humane ꝓstituēdo eā ibi: ⁊ videret q̄tū bonū hō ꝓdidit per pctm̄: qō hoc tñ fuit neēe poni singulaſ excellētias paradisi: ſz satiſ fuit sermone gñali id dici qō factū est in q̄tū dictū fuit q; erat in paradiso oē lignū pulchrū ⁊c. ⁊ de fluminibus padisi. Et q; ea que gñal'r faciebāt ad statū hois in padiso satis erat dici gñal'r. Que vo spāl'r faciebāt erant spāl'r dicēda. Et q; arbores padisi cōiter nō faciebāt ad statū hois in padiso nisi i generali. ſ. in q̄tū reddebant padisuz locū excellētē fuit satis dici q; erat ibi oē lignū pulchrū visu ⁊ ad vescēdū suaue: q; ista duo reddebāt locū amenū: aliqua aūt ligna erāt q̄ in spāli pertinebāt ad statū hois. ſ. lignū illud in quo peccauit: ⁊ lignuz illud cuius cibo in spāli ꝑuat⁹ est: iō de illis solis debuit dici sūt aūt h̄ lignū scie boni ⁊ mali: ⁊ lignū vite vt tactū est: iō de hijs debuit dici in spāli. Si āt aliq̄ alia ꝓtinuissent ad statum hois in padiso de illis quoq; dictū eēt: ſz nō ꝓtinuerūt aliqua alia iō de hijs solis exp̄ssuz ē. Est. n. sacra scriptura multū artificiosa in narratiōib⁹ suis: ⁊ iō non narrat singula que tangunt res illā de q̄ agit: sed solū ea que faciūt ad intētionē narratis. Sicut frequēter dr̄ ꝓcepit ⁊ pepit: ⁊ tñ certū est q; intē ꝓcipē ⁊ parere multa fuerūt que sacra scriptura nō narrat q; nō ꝓtinēt ad intētionē ei⁹. Sic eni. ē. iij. ⁊. v. c. illi qui ponuntur ibi multos filios genuerūt: ⁊ tamen. v. c. nō ponit nisi cuiuslibet vnus filius. Et hoc est q; ille solus faciebat ad intentionē scripture ſcz vt deduceret linea ꝑme etatis ab adam vſq; ad noe qui solus cū domo sua superfuit in diluuio. ¶ Q; vero dicit de ligno scie boni ⁊ mali ⁊ de ligno vite est ꝑimo dubiū an lignū sciētie boni ⁊ mali eēt aliq̄ lignū vere. Aliq dicunt q; nō imo lignū vite dicebaꝫ ad signandū aliqd ⁊ similiter lignū scie boni ⁊ mali: ⁊ nō erant vera ligna. Sic. n. volunt per lignū sciētie boni ⁊ mali trāsgressi mandati experimētū: vt dicit Augu. lib. xiij. de ciui. dei. c. xxi. Dicēdū q; ali qui fuerunt qui totum paradisuz terrestrē spiritual'r soluz intelligēdum eē voluerunt q; nō esset aliqs locus corporalis: ⁊ cōsequēter oia que in paradiso fuisse dicunt spiritual'r accipienda erunt: ⁊ iō lignum sciētie boni ⁊ mali. Sic tenet origenes cuius opinionē ꝓfutauit epiphanius episcopus cypri en. ostendēs esse locum corporalē: ⁊ que ibi eē dicunt eē corporalia: ⁊ iō lignum sciētie boni ⁊ mali aliqd eē: cui fauet hiero ny. qui trāstulit epistolas cōfutationuz q̄s in greco scripserat in latinum. ¶ Secundo apparet h̄ et assertiōe Aug. lib. xiij. de ciui. dei. c. xx. vbi dicit lignum scie boni ⁊ mali fuisse lignum vel arborē ⁊ nō esse malā. ¶ Tertio q; ipe aug. eodē lib. xxj. c. tāgit opinionē illoꝝ qui dicunt paradisuz eē solū spiritual'r itelligēduz ⁊ ipe obiat euz cuz dicit: vñ nō nulluz totuz ipm̄ paradisuz vbi ꝑmi homes parētes gñis hūani sacre scripture vitate fuisse narrant ad itelligibilia referunt: arboresq; illas ⁊ ligna fructifera in vtutes vite moresq; quertūt tanq̄ visibilia

Q̄. exlvij. A Si pulchritudo ꝓmouit eua cur posuit etiaz suauitatem R° ꝑa rō

2. rō

B

C

D

Q̄. exlviij A Cur dr̄ qō lignuz vite erat. In medio paradisi lignū etiā bōi ⁊ mali. R° ꝑma rō 2. rō a rñsio

B

Cōfutatio

Rñsio va

obiectio Rñsio

visibilia ⁊ corporalia illa non fuerunt. Sz intelligibiliū significandoꝝ cā dicta fuerint. Et ibi postea cōfutat hoc dicēs q̄ ista ſm veritatē fuerunt: ⁊ tñ p ipsa possumus aliquid ſpāl'r intelligere: sicut sarra ⁊ agar, fuerunt in veritate due vxores abrae q̄ pepererāt ei filios. ⁊ tñ p illas significamus duo testamēta. sicut apl'us dixit ad gala. iij. c. ita padisus vere est. ⁊ flumina eius ⁊ ligna ⁊ tñ aliquid significant. ⁊ ponit significationē dicēs nemo itaq̄ ꝓhibet padisum. vita beatoꝝ q̄ttuor eius flumina q̄ttuor virtutes ꝓudētiā. fortitudinē. temperantiā atq̄ iustitiā. Et ligna eius oēs vtiles disciplinas. Et lignoꝝ fructꝰ moresq̄ pioꝝ ⁊ lignū vite ipsaꝝ bonoꝝ oiuꝫ matrem sapiam. lignū scie boni ⁊ mali transgressi mādati experimentū. ¶ 4° ꝓz ex ipsa littera sacre scripture. qz. ſ. ñ. c. deꝰ expſſe vetuit ade māducare de ligno scie bōi ⁊ mali: ēt mulieri dixit q̄ de oibus alīs lignis māducarēt ⁊ de illo non. ſ. iij. c. Et istud lignū dr plātatū in padiſo ⁊ de terra ꝓductū. ſ. ij. c. Sz nasci de terra ptinet ad aliqd qō vere est ⁊ non ad idꝰ qō spāliter intelligit: ḡ erat illud bonū lignū: ⁊ ita cōcedenduꝫ est. ¶ Sed tunc est dubiū quare vocaꝝ lignū scie boni ⁊ mali. Aliq̄ dicunt hoc fuisse qz vere dabat fructus illius arboriſ cognitionē boni ⁊ mali. Sic dicit iosephus lib. i. antiquitatū ſ. in hoc. n. posuit plātationē vite aliamq̄ ꝓudētie q̄ cognosceret qd esset bonū. qd ve malū. ⁊ postea dicit illa nāq̄ plātatio cā erat acuminis ⁊ intellectus. ¶ Sz nicolaus dicit ſ̄ nō esse verū qz corporale nō poterat agē aliquid in spāle qz nō cōicant in materia. ſz obȝciet ꝺ nicolauꝫ. qz deus ꝓduxit ista duo ligna. ſ. lignū vite ⁊ lignū scie. ſz lignū vite vere vitā cōferebat vt oēs cōcedunt. ḡ ⁊ lignū scie conferet sciam dōz q̄ nō est simile qz dare vitā satis cōuenit ligno illi ⁊ non soli illi sed ⁊ oibus cibis qz ois cibus dat vitā ⁊ p nutritionez viuimus: ⁊ q̄diu viuimus nutrimur. ⁊ ex eisdē sumimus .i. vitā habemꝰ ⁊ nutrimur: ſz an lignū illud daret vitā in eternū erat dubiū ⁊ quomō daret: ſ̄s. n. aia det vitā tñ viuimꝰ p hoc q̄ corpꝰ ptcipat vita aie: ⁊ qz corporalia directā actionē hñt ad corpꝰ ⁊ possūt facere directe ad vitā: nā si nō possent dare aut ꝓtinuare vitā nō possent illā auferre: ſz q̄dā corporalia. i. cibi supti vitā auferūt: ḡ ⁊ alīj cibi vitā ꝓestabūt. De scia nō ē sic qz certū est q̄ nullū lignū neq̄ aliq̄ ens corporale hz actōez ſr intell'm q ē aliqd pēe ꝛmateriale. ſz dōz q̄ neq̄ nichola⁹ oino cōueniēter redarguit iosephū: qz ſ̄ ligna non agāt aliqd directe ſr intellectū possūt agē aliquid idirecte: qz agēt aliqd directe ſr corpꝰ ⁊ illō reducēt idirecte ad itell'uz. sic. n. oē p accidēs reducit ad p se. ita oē idirectū reducit ad directū: Nō. n. poterit aliqd ſr aliō agere idirecte nisi egerit ſr aliqd directe. qz p accidēs ⁊ idirecte nō pñt esse pria simpl'r. ⁊ ita ē i cibis qz directe agūt i corpꝰ: ⁊ sic agēdo i illud agūt idirecte i intellectū i quātū itellectꝰ corporeo orgāo idiget ad ꝑcipiēdū itelligibilia siue cognoscibilia: orgānū āt qz ē corpreū alteraꝝ p corporalia ad bñ vl' male se hr̄e: ⁊ qz idispōsito orgāo impedieꝝ actio itellectꝰ faciēt p accidēs ad nō bñ itelligere ea q̄ p se faciūt ad malā hitudinē orgāi: ⁊ iō poterunt aliq̄ cibi facē ad acumē igēij. ¶ 2° ꝓz ſ̄s qz ꝓrietates iueniuntur itra idē genꝰ: si ḡ aliqs cibꝰ tollit mēoriā ⁊ aliqs ꝓfert memoriā. ⁊ si aliqs tollit acumē igenij ꝓferēdo ebetudinē, aliqs dabit acumē: ſz certū ē aliqs cibos daꝛ ebetudinē ⁊ memoriā tolleꝛ vt expimur. ḡ ⁊ aliq erūt q acumē igenij dabunt. ¶ 3° qz ysa. vij. c. dr de hemanuel quē virgo pariet q̄ butirū ⁊ mel comedet vt sciat reꝓbare malū ⁊ eligē bonū. ex q̄ mānifestū ē q̄ ſ̄s ille puer natꝰ nō idigēt butiro aut melle vel aliēj alia re ad sciēdū qz deꝰ erat. cū butirū ⁊ mel faciāt ad sciendū eligere ⁊ cogscēdū eligibilia: qz alꝰ frustra pōerenꝫ ista ad significādū sapiam in emanuel potiuſq̄ hr̄e capillos, vel comedere panē. ¶ 4° qz salomon hoc testaꝝ. ſ. q̄ vinū repugnet sapiētie, ⁊ aq̄ cōferat ad illā eccle. ij. c. ſ. cogitaui i corō meo abstrahere a vino carnē meā vt animū meū trāsferrē ad sapiaz. Sz sic inueniꝫ in istis iuuare ad sapiam vel ꝓriū facere inueniri poterit in arboribus. ergo ñ erat incōueniens q̄ arbor aliqua esset in padiſo q̄ ad sapiam cōferret disponēdo valde orgāna seruiētia itell'ui ⁊ illa vocabiꝫ arbor scie bōi ⁊ mali. ¶ Dōm tñ q̄ ſ̄s posset aliq̄ talis arbor esse: ⁊ ꝓbatiōes nicolai nō obstēt: sicut hic ostēsum est. ⁊ ēt late dictū fuit. ſ. c. ij. q. xj. tñ an talis arbor ibi fuerit ꝛ spāliter an illa fuerit taꝰ ⁊ ob hoc sic vocata nō cōcedimus. Neq̄ ēt intendimus astruere opinionē iosephi. Ille. n. vult q̄ fuerit ista arbor scie bōi ⁊ mali. ſ. q̄ hoies nō haberēt ꝓrius ꝓrudentiā ⁊ cognitionē reruꝫ ⁊ māducādo de illa arbore stati hūerunt cognitionē ⁊ agnouerūt se esse nudos: ⁊ tñ certū est q̄ ista nō sunt vera: vt. j. de clarabiꝫ. Aliꝫ āt dicūt q̄ vocaꝝ ista arbor scie bōi ⁊ mali non q̄ hūerit hoc nomē p nām sed ab occasiōe. ſ. qz accidit q̄ hō gustādo de fructu illius arboris cognosceret bonū ⁊ malum nō quidē p ꝓrudētiā: qz illud sic iā cognouerat ſz p expientiā quā cognitionē nonduꝫ accepat. sic tenuimus. ſ. ij. c. q. xj. Et iste est modus exponēdi cōis. sic. n. dicit magz. li. ij. sen. di. xvij. ſ. lignū aūt scie boni ⁊ mali nō a nā hoc nomē accepit. sed ab ocasione rei postea secute. Arbor. n. illa non erat mala ſz scie boni ⁊ mali, iō dicta est qz post ꝓhibitionē erat in illa transgressio futura q̄ hō expiendo disceret qd esset inter obedientie bonū ⁊ iobediētie malū. Nō ḡ de fructu q inde nasceꝛ positū est illud nomē ſz de re trāsgressionez secuta: cognouit n. hō ꝓriuſq̄ tāgeret hoc lignū bonū ⁊ malū. ſz bonū p prudentiā ⁊ expientiā. malū vero p prudēciā tñ qō ēt p expientiā tñ nouit vsurpato ligno vetito: qz p expiētiā mali didicit qd sit iter bonū obediētie: ⁊ malū iobediētie. ¶ Idē modus exponēdi est in hystoria scholastica vt maluꝫ dicaꝝ egritudo bonū sanitas: ſz lignū scie boni ⁊ mali dictū est ex eo q̄ secutū comestionē: prius. n. nesciebat hō qd esset malū qz nō exp tus bonū dicimuꝰ sanitatē ⁊ firmitatē, malū vero egritudinē ⁊ inbecilitatē q̄ nondū senserat: agnouerat qdē ea p sciaz qz ex vno ꝛrioꝝ nasciꝫ reliquū: ſz nō p expientiaz: vt medicus dū sanus est nouit morbos ſz cū egrotat magis cognoscit qz nouit ⁊ sentit. sicut de puero delicate nutrito dr q̄ nōdū nouit qd sit malū imo nō nouit qd sit bonū ⁊ malū. ¶ Scōm istaz expositionē que ē cōis oīuꝫ sapientū dz dici q̄ lignū scie boni ⁊ mali nō erat malū vt augu. dicit lib. xiij. de ciui. dei. c. xx. sed erat bonū ēt dōm q̄ p eius fructꝰ comestionē nō acgrebaꝝ aliq̄ cognitio: ſz solū dictū est sic ab euentu. qz post cōestionē cognitū est bonū ⁊ malū p expientiā. ſ. qd distet inter bonū qō est obediētia ⁊ malū qō ē iobediētia nā p obediētiā fuerat hō felix p inobediētiā icepit miser esse aut mala pati.

¶ Sed queret qñ ⁊ a quo ipositū fuit hoc nomez arbori illi vt vocaret scie bōi ⁊ mali. Dōm q̄ tenēdo p̄cedētē expositionē nō fuit huic ligno īpositū ſ̄ nomē ab initio. ſz vel nom hēbat vel nō hēbat hoc: ſz aliō nā oēs dicūt q̄ hūit nomē ex re inde secuta. ſ. q̄ cognouerūt primi pentes malū p expiētiā qō p̄ius nō cognoscebāt ſz prꝰ est id a quo nom imponiē rei q̄z ipsū nomē ḡ cū ista cognitio expiētial'fuerit post pctm̄ nō potuit nomē istud p̄ius ponī. Et tūc dōm erit q̄ nō fuit nomē a deo ipositū, ſz fuit postea vel ab adā vel a moyse. naz si deꝰ aliqō nomē īponeret rei īponeret illud a principio ⁊ ſz nām suā ⁊ nō a casu. Istud tñ posteriꝰ ipositū ē. ¶ Si āt teneaꝝ opinio iosephi dz dici q̄ istud nomē fuit positū ligno a principio: qz cōpetebat ei ſm nām suā ſ. q̄ daret cognitionem de bono ⁊ malo. ⁊ tūc poterat dici q̄ imponereꝝ nomē a deo vel ab adā: cū deꝰ iposuerit qbusdā rebꝰ noia alīs vero adaz: ⁊ tñ opio iosephi falsa ē quātū ad totuz qō ille asserit. iō non potuit nomē ſ̄ eē huiꝰ arboris a principio: ⁊ tñ an fuerit positū nomē ab adā vel a moyse. nā ab alio nō poterat pōi non cōstat: ſz tāgeꝝ sequēti. q. Sz obȝciet q̄ fuerit a deo ipositū ſ̄ nomē naz ita locutꝰ ē deꝰ. ſ. ex oi ligno padiſi cōede de ligno āt scie bōi ⁊ mali ne cōedas: ḡ deꝰ iposuit ſ̄ nomē cum ante euētū rei sic locutꝰ fuerit. ſ. ij. c. Dōz q̄ si accipiaꝝ illō dictum eē sub eis vbis q̄ pōunꝫ ibi oporteret dici nomē ipositū eē a deo vl' ab adā ante pctm̄ ⁊ īponereꝝ ab alia rōne: ⁊ tñ nō fuerūt illa vba dicta. ſz alia q̄ ſ̄ significabāt ⁊ ſ̄ fuit anticipatio nis figura vt dicet stati. Nūc redeūdū ē ad ostēdēdū q̄re ſz vitatē vocet illō lignū scie bōi ⁊ mali. Dōz q̄ nō vocabaꝝ sic q̄si i illo eēt virtꝰ ad dādū cognitionē bōi ⁊ mali. qz cū cibi cōferāt ad intell'm disponēdo orgāna nō solū aliq̄ vna arbor ſ̄ haberet: ſz mlte arbores sic nūc mlti cibi ꝓferāt ad acumē ingēij. ¶ 2° qz si vocareꝛ sic arbor illa q̄si ſ̄ hret excellēti⁹ iter cetera ſ arbores q̄ cōferebat ad acumē igēij nō vetaret deus hoi de fructu illiꝰ arboris māducare cū deꝰ vellz q̄ hoies haberēt oēm pfectionē hūanā nāle. ſz vetaret de aliq̄ alia arbor māducaꝛ: nā saꝛ erat ō hac vl' ō illa vetaret: dr tñ illa ō q̄ vetareꝛ cibꝰ eēt pl'cbra visu ⁊ putareꝛ suauis ad cibū. Et dōm est q̄ istud nomē nō fuit ipositū ꝑ cognitionē mali experiencialem que inde secuta est qz ois qui artificiose scribit sic scribere debet vt ex eo qō scribit appareat cā oium que in scriptura sua habentur ⁊ non sit aliunde querenda: qz sic ḥz scriptura integritatē idez est in artificioso eloquio vt nihil ex̄ peti debeat

A Qō. cliij. Cur dr lignum scie bōi ⁊ mali

A Qō. cliij. Qñ ⁊ a q̄ fuit ipositū ſ̄ nomen illi arbori.

B

C Qō. cliij. Cur vocet lignum scie bōi ⁊ mali ſm rei veritatem. D

p

ℓ

p' rō

B

p' rō

3' rō

4' rō ℓ Pchuū salomonis dictum. D

qō. clij. Cōtra tio opinionis iosephi. ℓ

ti debeat qõ cãm reddat eius qõ est tñ in toto hoc qõ scribit
s.iij.c. vbi habet de tẽptatione ⁊ pctõ primorum parentuꝫ ⁊
de hijs que consecuta sunt pctm̃ non habet aliqd quod con
sequatur pctm̃ ex quo possit poni hoc nomẽ. ergo nõ fuit po
situm pp sequentia ad pctm̃: imo si pp sequentia ad pctm̃ im
poni nomen debuisset potius vocaret lignũ aptius oculoꝝ
aut lignũ nuditatis: ⁊ tñ nullũ nomẽ horũ impositum fuit.
g̃ non fuit impositus nomẽ ab euentu hoc: qz.s.iij.c. dr tulit
mulier de fructu ligni illius ⁊ comedit dedit qꝫ viro suo q co
medit ⁊ apti sunt oculi amborũ cũqꝫ cognouisset se esse nu
dos consuerunt follia ficus. Et ita non ponit post pctm̃ aliq̃
cognitio boni ⁊ mali. sed solũ aptio oculorũ ⁊ cognitio nudi
tatis. Si ãt dicatur apertos fuisse oculos amborũ ⁊ vidisse
se nudos fuit cognitio bõi ⁊ mali. Dom̃ q nihil valet: qz istõ
trahit p argumẽtũ ⁊ nõ ex verbis que in littera ponunt. sed
E inueiri põt ex littera aliud vnõ trahat nomẽ: g̃ nõ est illud as
Determina serendũ. Dr g̃ q hoc nomẽ fuit impositũ arbori p falsitatem
tio fm rei ex verbis diaboli siue serpentis tẽptantis. naz dixit serpens
Veritatem. mulieri cur pcepit vobis deus vt non comederetis de omni
ligno padisi ⁊ cuz rñdisset mulier adiecit serpens nequaqꝫ
morte moriemini. scit. n. deus q in quocũqꝫ die comederitis
ex eo aperient oculi: vri ⁊ eritis sicut dij scientes bonũ ⁊ ma
lũ. Ecce dixit serpens q homines comedentes de ligno illo
essent scientes bonũ ⁊ malũ. ideo vocatũ est postea lignũ illo
scie boni ⁊ mali. Nõ est tñ verũ q comedendo de illo scirẽt
aliquid qõ prius nescierant q̃si arbor aliqd cõferret ad hoc
F sicut diabolus inuebat. sed ob hoc mẽtitus est diabolus vt al
Qõ.dv. liceret mulierẽ ad comedendũ de fructu vetito. Etiã dicẽdũ
6 q non stat q accipiat lignũ scie boni ⁊ mali q̃si ex illius ci
bo sciuerint homes bonũ ⁊ malũ p experientiã: qz sic accipit
scire in malũ. s. expiri malũ. ⁊ tñ sacra scriptura nõ accipit sci
re bonũ ⁊ malũ in malũ sed in laudẽ. ergo nõ põt illo mõ te
neri pz qz ita dixit diabolus eritis scientes bonũ ⁊ malũ: ⁊
p'rõ tñ ibi nõ põt accipi p malo fm experientiã: qz istud dicit in
pfectionem ⁊ pati malũ. sed certũ est q diabolus nõ diceret
in ista significatione cũ solũ dicat ad incitãdũ mulierẽ ad co
medendũ. mulier ãt non incitaret nisi p bonum ⁊ laudabile
2' rõ. qõ esset valde cõcupiscibile. ergo cũ dixit scientes bonũ ⁊ ma
lum. nõ accipit p scire fm experientiã sed scire absolute qõ
importat pfectionẽ. ¶ Scõo qz dr.s.iij.c. eritis sicut dij sci
entes bonũ ⁊ malũ: sed certum est q deus aut dij nõ scirent
bonũ ⁊ malũ p experientiã cũ deus nullũ malũ pati possit. sz
quicqd scit cognoscat cognitione absoluta: g̃ ita accipiet co
gnitio boni ⁊ mali. ¶ Tertio qz ẽt deus hoc dixit vel angel'
loco dei ecce adam factus est q̃si vnus ex nobis sciens bonũ
⁊ malũ. ⁊ dixit p angelio bonis vel p personis diuinis. ⁊ tñ
certũ est q neqꝫ angeli boni neqꝫ psone diuine hñt cognitio
nem mali p expientiã. Et nõ inuenit aliter ibi cognito boni:
⁊ mali q̃z sicut ibi dictũ est. ergo non vocat arbor scie boni ⁊
mali ex cognitione mali per experientiã sed ex cognitiõe ab
D solute que est laudabilis ⁊ appetibilis. ¶ Et in hoc certuz ẽ
q diabolus mẽtitus est qz adã ⁊ eua non cognouerunt bo
nũ ⁊ malũ comedendo de fructu arboris sicut diabolus te
status est. primo qz diabolus dixit hoc p aliq̃ pfectione. ⁊ tñ
comedẽdo de illo fructu nõ asecuti fuerũt homes aliq̃qꝫ pfectio
nem absolutã sz incurrerũt in multas imperfectiones. ¶ 2°
qz dixit nequaqꝫ moriemini. ⁊ hoc est p̃ id qõ deus dixerat q̃
cunqꝫ hora comederis ex eo morte morieris. s̃g.c. Serpens
asseruit simpliciter q nõ morerent: ⁊ ita mẽtitus est volẽdo
facere deuz mẽdacẽ. ¶ 3° qz dixit eritis sicut dij scientes bo
nũ ⁊ malũ: ⁊ tñ certũ est q nõ fuerũt sicut dij qz nõ accepũt
maiorẽ pfectionẽ q̃z habuerãt. sz ceciderunt ab ea quã habe
bant vel si accipiat totũ sub vno cõtextu eritis sicut dij scien
tes bonũ ⁊ malũ. i. scie bonũ ⁊ malũ eo mõ quo dij scit: fal
sum fuit qz nõ sciuerũt sicut deus sz sicut q expit ⁊ ille mo
dus cognoscẽdi nõ dicit pfectionem. Dom̃ ergo q arbor scie
boni ⁊ mali accepit hoc nomẽ ex eo qõ serpẽs dixit eritis si
cut dij sciẽtes bonũ ⁊ malũ. qz nõ inueniat aliqd ỏ cognitio
ne boni ⁊ mali nisi illud ibi. Et postea qñ deus illud dixit q̃si
repetẽdo verba diaboli p ironiã. ẽt dom̃ q scire bonũ ⁊ malũ
accipit ibi in bona significatiõe vt significat aliqd pfectuz q̃
le deo cõpetit cũ dixit eritis sicut dij scientes bonũ ⁊ maluz.
Et dom̃ q diabolus dixit bonũ ⁊ malũ. i. oia. s. scientes oia
hec est. n. magna pfectio ⁊ solius dei q oia sciat: ⁊ tñ vt dice
ret oia dixit bonũ ⁊ malũ more vulgari q̃si oẽ qõ est aut co
gitat sufficienter distiguat p bonũ ⁊ malũ ⁊ nõ possit aliqd
inueniri qõ nõ sit aut bonũ aut malũ. Etiã ỏ q falso impo
situ est nomẽ. i. ex falso. s. qz diabolus certificauerat hoiem q
sciret bonũ ⁊ malũ. i. oia ⁊ cupiens hoc assensit suadenti ser
penti ⁊ cũedit de ligno vetito. ¶ Nũc redeũdo ad id qõ pe
tebat. s.q.cliij. dicet q istud nomẽ. s. lignũ scie bõi ⁊ mali nõ
fuit impositũ illi arbori a deo ẽt nõ fuit impositũ ei ab adam
qñ dedit noia aialib⁹. sed nece est postea ipositũ fuisse ab adã
vel a moyse cũ accepit nomẽ istud ex eo qõ dixit serpens. Si
ãt obiciat q dixit deus ex oi ligno padisi comede: de ligno ãt
scie boni ⁊ mali ne comedas ⁊ nondũ peccauerat hõ ⁊ etiã
nõdũ imposuerat noia rebus. ergo deus iposuit nomẽ istud
qz ipse eo vsus est ante qꝫ quisqꝫ illud pferret. Dom̃ q non i
posuit deus istud nomẽ neqꝫ fuit impositũ ante pctm̃ ibi tñ
ponit q deus sic dixerit. Et est istud dictũ p anticipationẽ. s.
qz eo tpe quo deus locutus est ad adã ne comederet ỏ ligno
illo nõ vocabat lignũ scie boni ⁊ mali. sz postea vocatũ est. sic
Et qz qñ moyses istud scripsit vocabat sic potuit hoc noie il
lud appelare sz nõ sic vocaret qñ deus de illo dixit ad adam:
⁊ ita est de multis alijs in sacra scriptura: Sic est. n. de vrbe
bethleẽ q̃ prius vocabat efrata. sicut inuit michee. v. ⁊ mat.
g̃.c. ⁊ postea ipositũ est sibi nomẽ bethleẽ a magna saturita
te que fuit tpe neemi vt hebrei volunt ⁊ ysidorus aliqualiter
cõcordat cum hoc lib. xv. ethi. c.i. ⁊ tñ. j. xlviij. c. cũ agitur de
morte rachelis ⁊ loquit iacob introducit q vocet bethleem
⁊ est anticipatio qz sz nõ sic vocabat eo tpe quo agebant ea
de qbus ibi habet tñ vocabat sic eo tpe quo agebant ea de
qbus ibi habet cum vocabat sic eo tpe quo illa scripta sunt.
⁊ potuit auctor. i. scriptor vti illo vocabulo. Et ista anticipa
tio causat mltas dificultates legẽtibus sacrã scripturam. Et
istud appet q ita sit: nã istud nomẽ nõ ponit in scriptura an
te locũ illũ qñ dr.s.g̃.c. pduxit de⁹ de humo oẽ lignũ pchrũ
visu ⁊ ad vescẽdũ suaue lignũ ẽt vite i medio padisi lignũq
scie bõi ⁊ mali: ⁊ tñ certũ est q moyses loquit q est scriptor
cũ sit ibi relatio rez simplex ⁊ nõ itroducant vba alicui⁹. iõ
i oibus sequẽtib⁹ potuit moyses ponere illo nomẽ q̃si ia esset
⁊ tñ postea itroducunt vba dei ad adam. s. ex oi ligno padisi
comede. iõ potuit dicere ponẽdo hoc nomẽ de ligno aut scie
boni ⁊ mali ne comedas. Et tñ dicẽdo q deus nõ dixit illud
nomẽ qñ locut⁹ ẽ ad adã. sz forte vsus ẽ alio noie qõ illa ar
bor haberet aut qõ de⁹ sibi iponeret aut exp̃sit arborẽ p cir
cũlocutionẽ q̃ poterat fieri duob⁹ modis vno mõ demõstran
do vt si eẽt adã iux illã arborẽ qñ de⁹ ei loqret ⁊ dicẽt ex oi
arbore padisi cõede: de ista ãt arbore nõ comedas ostendẽdo
illã ad oculũ. Aliomõ poterat fieri p exp̃sõez nõinuz equalẽ
tiũ. vt si diceret nõ comedas de arbore q̃ ẽ i tali aut tali loco
vel de arbore q̃ ẽ in medio padisi. ¶ Scõo pz hoc p noiatio
nẽ quã fecit eua. Nã qñ q̃siuit serpẽs ab eua q̃re nõ comede
bãt de fructu oium arbor dixit illa de fructu lignoꝝ q̃ sunt
i padiso vesciur de fructu vo ligni qõ est i medio padisi pce
pit nobis deus ne comederem⁹ ⁊ ne tangerem⁹ illud. Et ita
mulier vocauit lignũ illud lignũ qõ est i medio padisi. s.iij.
c. ⁊ nõ lignũ scie boni ⁊ mali. g̃ ita de⁹ potuit illud noiare ⁊
verisimile ẽ poti⁹ q noiauerit q̃z q noiauerit lignũ scie bõi ⁊
mali. ¶ Appet ẽt istud primũ. s. q de⁹ nõ iposuit istud no
illi arbori neqꝫ ita vocauit eã qñ ad adã locut⁹ est: qz si voca
ret eã lignũ scie bõi ⁊ mali: aut hoc dicẽt q cõferebat sciam
bõi ⁊ mali adiuuãdo ad eã disponẽdo organa ad illã hñdaz:
aut qz p cõestionẽ de fructu illius arboris accidit hoi q co
gnoscẽt ⁊ bonuz ⁊ malũ p expietiã sic cõiter expõit. ⁊ dictũ
ẽ. s.q.clij. Nõ pt accipi p mõ: qz tũc videt de⁹ ipõere pceptũ
graue. s. q hoies nõ cõederẽt de illo p qõ efficerent sapiẽtes
nã nihil ẽ mai⁹ i hũanis pfectõib⁹ q̃z sapiẽtẽ eẽ cũ altissima
potẽtiaꝝ hũanaꝝ sit itellect⁹ potissie cũ istõ posset hoies asse
q sine labore. g̃ nihil difficili⁹ in mãdatis esse poterat. ⁊ p̃r
pctm̃ hois videret mltũ alleuiari cũ p desiderio tal' rei ege
rit p̃ mãdatũ dei. ¶ 2° qz i b vificaret vbũ serpẽtis. s. neqꝫ
moriemini: scit. n. de⁹ q q̃cũqꝫ die cõederitis apient oculi vri
⁊ eritis sic dij sciẽtes bonũ ⁊ malũ: ⁊ tñ diabol⁹ locut⁹ ẽ fal
sũ. g̃ nõ dicẽt b de⁹. Ex q̃ dõz ẽ q ẽt si arbor illa vere haberet
hãc dandi sciaz vel acumen igẽij pprietatẽ nõ vocaret eã de⁹
arborẽ scie boni ⁊ mali. qz ex vbis suis apperet mãdatũ eius
valde graue qõ erat icõueniẽs. si ãt iuberet de illa comedẽ
tũc eã sic voc aret adiceret alio g̃ noie vsus ẽ. Si ãt accipet i
scõo mõ etiã nõ vocaret sic deus illũ arborẽ: qz tũc istod di

cendo

cēdo designaret hoi q peccaturus esset ꝛ peccādo incurreret in experientiā mali: Et istud est valde incōuenientē dictū qz sic hō esset pscius sui casus anteq̄ peccaret qō est absurdum. Itē aūt posset hō euitare pctm̄ aut nō si non posset euitare quin de fructu illo comederet supuacue. imo irrōnabiliter deus mādaret hoi ne comederet qz erat impossibile q nō comederet ꝛ ēt nō imputaret sibi ad pctm̄ cū illud vetare non posset. Si āt posset euitare illud ꝛ de facto vitaret nō comederet de arboꝛe: ꝛ ita nō cognosceret bonū ꝛ malū p experiētiam. ꝛ sic falsa esset prenunciatio dei prenunciando hōi in hoie arboꝛis q cogniturus esset malum p expientiā. ergo deus nō diceret istud ēt in scō sensu: ꝛ ita nullo mō. ¶ Scōz ēt non stat. s. q adam iponeret istud nomē ante pctm̄ nā poterat cogitari q adā impōeret aliqō nomē huic arboꝛi sicut iposuit oibus aialib⁹. ē. ÿ. c. Et istud satis erat verissimile ſz est dōm q hoc dato nō imponeret ipse hoc nomē ante pctm̄ Nam tūc aut imponeret in primo sensu. i. q arbor illa haberet vim acuendi ingeniū. Aut in scō sensu. s. q p comestionem illius peccaturus esset ꝛ cogniturus malum p experiētiam. ¶ Non pōt stare primus sensus primo qz nō est verū q haberet arboꝛ illā vim: nam tūc diabolus verū diceret. s. q cunqz hoꝛa comederitis apienē oculi vr̄i ꝛ eritis sicut dij scientes bonū ꝛ malū. ꝛ tm̄ diabolus mentitus est. ¶ Scō qz si talē vim haberet illa arboꝛ qm̄ hō manducauit de illa accepisset aliqz talē cognitionē. sed nullā accepit cū non cognouerit nisi malū p expientiā: ergo non habebat arboꝛ illā vim. ¶ Tertio pz qz si hoc nomē iponeret illi adā cū imponeret fm veritatē sciret q illa arboꝛ haberet illā vr̄: ꝛ ita sciret mādatū dei esse valde graue quo vetaret eis arboꝛ illa. Jō siue deus vetādo noiaret illā arboꝛē scie boni ꝛ mali. siue quocūqz alio noie satis erat q adā sciret illā esse arboꝛē ad sciendū oia ꝛ ita nosset mādatū dei esse valde graue. in quo ꝛ aleuia reī pctm̄ ipsoꝛū: hoc aūt est incōueniens q̄ non iposuit ipse hoc nomē. ¶ Neqz ēt poterat esse hoc in scō sensu: qz tunc p̄cognosceret hō miseriā suā ꝛ pctm̄ futurū ꝛ sequerē absurditas. sicut. s. precedēti q. imo adhuc maioꝛ absurditas qz si deus illud nomē imponeret ꝛ vocaret sic arboꝛē nullo sensu significaret futurā hoīs infelicitatē: ſz forte hō nō itelligēt qd deus designabat ꝛ maneret nō cognoscens malū suum ꝛ maneret ei vt accidentale q peccaret vel nō peccaret sicut fuit i veritate: si tm̄ ipse iponeret sic nomē in hoc sensu p̄cognosceret se futurū miserū: ꝛ ita anteq̄ peccaret iam esset miser cognoscens futurā miseriā ꝛ iā actu hns tristitiā. vnō maius inconueniēs est q hō imponeret istud nomē ante pctm̄ q̄ q imponeret deus illud. ¶ Sed dōm q fuit impositum post pctm̄ ab eo q diabolus dixerat q̄cūqz hoꝛa cōederitis eriȝ sic dij sciētes bonū ꝛ malū ꝛ positū est p adā vel p moysem p adā poterat poni. qz postq̄ peccauit ꝛ expellerē de paradiso memoꝛ illius culpe ꝛ mali sui vocaret sic illā arboꝛez q̄ tāgēdo ꝛ comedēdo de fructu tantū malū icurrerāt. volēdo hr̄e sciam boni ꝛ mali sicut dixerat diabolus. ꝛ sic moyses postea scriberet. ¶ Vel pōt dici q moyses scribēs iponeret illud nomē: Acciderat. n. sic res ista quā ante moysen nemo scripserat. ipse aūt volēs rē exprimere p noia consona rebus iponeret hoc nomē illi arboꝛi ab eo qō diabolus dixerat per qō eua mota est ad comedendū de illo fructu. ꝛ istud est etiā valde cōueniēs. ¶ Dicto de ligno scie boni ꝛ mali nūc de ligno vite dōm est. Et qz dī. ē. ÿ. c. lignū ēt vite in medio paradisi q̄rē q̄re dī lignū ēt vite i medio paradisi. ¶ Aliqs dicet q ſz dictū est: qz sic erat. s. q i medio lignoꝛū paradisi plantatū esset lignū vite. Et cā huius esset qz lignū vite erat dignius oibus lignis paradisi: nō pp excellentiā debebat poni i medio qz hoc ptinet ad honorē quēdā vel designationē dignitatis: sic dī iob. xxx. c. cū sederē q̄si rex circūstāte exercitu. erā tm̄ merētiū cōsolatoꝛ. ꝛ ita circūstipari ab aliqs ad honorē ptinz. Sz dōz q nō est ita accipiendū q̄si esset lignū vite in medio paradisi ꝛ nō alia ligna: Nam ēt lignū scie boni ꝛ mali erat in medio paradisi. nā. ē. iȝ. c. cū mulier rnderet serpēti ait de fructu ligni q̄ sunt in paradiso vescimur. de fructu aūt ligni qō est in medio paradisi pcepit dns ne comederemus: ꝛ tm̄ illud est lignuz scie boni ꝛ mali. ergo illud lignū erat in medio paradisi. ¶ Dici pōt duobus modis: Uno mō q in medio paradisi p equidistantiam vel q̄si in medio esset lignū vite ꝛ etiam lignū scie boni ꝛ mali: ꝛ ita vnū nō distaret ab alio nisi parū. Et hoc satis est cōueniens ꝛ videt cōcoꝛdare littere. ē. ÿ. c. s. lignum ēt vite in medio paradisi. lignū quoqz scie boni ꝛ mali. i. etiaz lignū scie boni ꝛ mali erat in medio paradisi sicut lignū vite ¶ Scōo mō accipi pōt mediū per interpositionē. Et ita oē qō est intra rem est in medio rei: Jste modus loquēdi est valde vsitatus in sacra scriptura vt deute. xiȝ. c. Si surrexerit in medio tui pphēta aut q somnium vidisse se dicat ꝛc. non tm̄ intelligit de illis qui erant in medio ppli israel. sed i quacūqz ciuitate ꝛ vbicunqz iuenirent in toto israel. e. c. ꝛ. xvȝ. cl. Et hoc qd est dicere in medio solet vocare scriptura intra portas. i. qd est intra ciuitatē est in medio ciuitatis. ꝛ ita qcquid esset intra paradisum diceret esse in medio paradisi: ꝛ ita in quacūqz parte paradisi lignū vite esset diceret in medio eius Et sic tam lignū vite q̄z scie boni ꝛ mali dicerent esse in medio padisi: si tm̄ tenere voluerimus q sint in medio accipiendo pprie p eque distantiā nō erit incōueniens cū nihil sit q istud impediat. ¶ Queret nunc de ligno vite quid sit ꝛ an aliquod verū lignū esset. Aliqui dicunt q non erat lignū qz nulli ligno istud cōueniret sed aliquid spualiter intelligendū est p hoc. ¶ Dōm q hoc qō dī de ligno scie boni ꝛ mali ꝛ ō ligno vite mouit inter cetera quosdā ad putandū q hoc qō de paradiso dī sit spualr̄ itelligendū ꝛ varij varia accepunt Plo. n. vt plures asserūt cū legisset hoc in libris moysi ꝛ nō posset intelligere q aliqō lignū esset scie boni ꝛ mali retulit ad hoiem qui vocauit lignū scie boni ꝛ mali qz malū ꝛ bonū nouit: qō arboꝛibus nō conuenit: Dixit tm̄ esse lignum qz hō est coꝛpoꝛeus ad dīam spirituū quisciuit bonū ꝛ malum sed non sunt coꝛpoꝛei: Dicit ēt in medio padisi fuisse positum lignum illud qz hō medius est fm nām inter. ē. se positum ꝛ sensibilia sub se posita: ita ꝛ arboꝛē vite aliqui vocāt hoiez q viuit q̄si sint alie arboꝛes q̄ non viuant. s. ille q̄ nō peruenient ad vitam rōnalem. ¶ Alij aūt referunt hoc ad virtutes s. lignū vite sit sapia que est mater oium virtutum. q̄si sit illis principiū essendi ꝛ viuendi: Alij adhuc p padisum terrestrē accipiunt ecclesiam: ꝛ applicant singula singulis dicentes p lignū vite accipi sactū sanctoꝛū. i. xp̄z. sicut augu. pōit libꝛ. xiȝ. de ciui. dei. c. xxi. ¶ Sed dōm q iste sunt expositiones mistice ꝛ nō litterales. iō nō tollūt litteralē. sed p̄suponunt. ꝛ illa est q sit aliqō verū lignū. i. arboꝛ in padiso ꝛ vocaret lignū vite. ¶ Primo pz qz aug. lib. xiȝ. de ciui. dei. c. xxi. ostēdit q padisus debeat accipi coꝛpoꝛaliter ꝛ oia que ibi dicunē esse ēt coꝛpoꝛalia ꝛ ponunt ibi arboꝛes multe iō erunt vere: Necesse est tm̄ accipi lignū vite ꝛ lignū scie bōi ꝛ mali. sicut accipiunt alia ligna. Nā dī. ē. ÿ. c. pduxit deus de humo oē lignū pulchrū visu ꝛ ad vescendū suaue. lignū ēt vite in medio padisi ꝛ lignū etiā scie bōi ꝛ mali: Et ita sub eodem mō ꝛ clausula posuit vtraqz cōnumerādo illa q̄si essent res vnius generis. ꝛ tm̄ prioꝛa erāt vera ligna q̄ de terra pducta sūt. igit ꝛ lignū vite erat verū lignū in terra plantatū aut de terra pductū. ¶ 2° pz qz lignū vite est de quo comedi pōt: erat ergo verū lignū coꝛpoꝛale. Sic pz. ē. iȝ. c. s. ne forte mittat manū suā ꝛ sumat de ligno vite: q̄ erat vera arboꝛ fructus hns. ¶ 3° qz. ē. iȝ. c. expl'so hoie de padiso posita est custodia pro ligno vite ne hō vēiret ad accipiēdū de illo q̄ erat vere i loco padisi aliq̄ arboꝛ cui fuit apposita custodia ne hō sumeret ō illa ō volūtatē dei. ¶ 4° qz si accipet spualr̄ lignū vite p sapiētia q̄ est mr̄ oiuz virtutū vel p scō scōrū q est xp̄s q̄s duos sensus pōit augu. lib. xiȝ. de ciui. c. xxi. nō esset malū q hō post pctm̄ accipet de ligno vite neqz poneret ei custodia ne hō de illo sumeret cū poti⁹ pcōres hortet scriptura accedere ad sapiaz vt deserāt vana q̄ nō prosunt: ꝛ i qb⁹ peccauerunt ꝛ ēt accedē ad xp̄m qō ꝛ ipse faciebat mādūcās ꝛ bibēs cuz pcōrib⁹ coꝛpoꝛalr̄ vt traheret eos ad se spualr̄ mat. ix. c. ꝛ tm̄ hōi post pctm̄ vetat accessus ad lignū vite. q̄ nō erat illō ad spuale. ſz coꝛpoꝛale qō poterat coꝛpoꝛalr̄ pdesse pua hō illud pp pctm̄. Dōm q̄ q lignū vite erat vere q̄dā arboꝛ in paradiso sic cetere arboꝛes quātū ad vitatē nature. ſz i virtute ꝛ forte i spē differret. ¶ Queret de illo ligno vite q̄le eēt. ꝛ an eēt vnicū vel plr̄a: ꝛ ita de ligno scie bōi ꝛ mali. Circa pmuz petit de soē ꝛ nā ligni. s. an eēt eiusdē spēi cui⁹ sit lig q̄ apud nos sit vel alteri⁹ spēi. ꝛ dici posset q eēt eiusdē spēi cū aliq̄ ō lignis q̄ apud nos sit ſz nos nesciam⁹ cui⁹ spēi: ꝛ sic herebit no^m sic ligna nr̄a. vt amigdal⁹. fic⁹. pir⁹. pōus. ꝛ hmōi. ſz scriptura voluit noiar̄ lignū illō noie spēi ꝛ vocauit noie vtutis vl' efficacie ligni. ꝛ dicet q ſz de⁹ fecisset illō lignū eē eiusdē spēi cū aliq̄ ō lignis nr̄is: fecit tm̄ mlto disparis virtutis. qz ꝛ ſz leue

est deo.

qō. clxx. Vtr vita sit in medio paradisi.

qō. clxx. Utr dī lignū vite sit in medio paradisi.

qō. clxx. An lignuz vite sit aliqō vere lignum.

qō. clxxj. quale erat lignuz vite an vnuz an plura ꝛ primo eiusdez speciei.

est deo. Sed melius dī q illud lignū non erat in eadem spē cum aliq de arboribus que sunt in terra nra aut alibi extra paradisum: z hoc pz qz arbores q̄ sunt eiusdem spēi habent eandez virtutē. lz differant in plus z minus ꝑm aliqua particularia que inueniunt in vna arbore z nō in alia. z nulla arbor est inter nos q̄ hēat simile virtutē illi lz minorē. ergo nulla arbor est hic talis speciei q̄lis est illa. ¶ Scōo qz arbores eiusdem spēi non solum hñt virtutem eiusdē nature diferentem solum p plus z minus. sed ēt haberent virtutē equales nisi qz vna est plantata in meliori loco vel respicit meliorem partem celi aut habundātius colit. z irrigatur. z ita de alijs sed oēs arbores q̄ erant in paradiso erant ꝓducte de terra a deo p vnum modū productionis: z oēs hēbant eandem terram z aspicientē eandem partē celi. ideo haberēt multe alie arbores eandē efficaciā in paradiso cuz arbore vite. sed hoc nō concedimus. ergo nō erat in eadē spē cuz alijs arboribus paradisi. Nec vera sunt nisi ponat specialiter hoc adeo ꝓuenisse sed hoc nō est incōuenient dictum: qz tunc non esset illa virtus aliquid in nā illius arboris. z sic posset esse virtus illa in lapidibus aut terra. sed falsum est qz p cibationē conferebat aliquid illa arbor quod non conferebant alie. z expulso hoī ne de paradiso mansit eadem virtus in arbore. z ideo data est ei custodia angelica. ergo erat virtus illa aliquid in nā arboris illius: z sic consequebatur spēm. esset igit aliquid alterī nature q̄z cetere arbores. ¶ Dōm est itaq̄z arborem vite pertinuisse ad aliq̄z spēm vnam cuius spēi nulla arbor est. inter nos z cuz ad nām consequatur virtus sicut alterius speciei erat ita erat ēt illa q̄z alie arbores diuerse virtutis. z ita iter nos non inuenit aliqua arbor q̄ efficatiam similem habeat. voluit aūt deus spēm illam tā pfectam producere in genere arborum vt nihil ei equet imo neq̄z assimilet in virtute z operatione. De arbore aūt scie boni z mali forte aliquis sic existimabit q̄ oporteat esse diuerse spēi ab alijs arboribus sicut ē de ligno vite. Dōm autem q̄ si ponamus diuersam virtutez huius a virtutibus aliorū lignorū paradisi z eorum que inter nos sūt ponemus quoq̄z spēm distinctā: si tñ non est alia virtus aut si non apparet cā ponendi aliā virtutez neq̄z erit causa ponendi aliā spēm. ¶ Si. n. poneremus iuxta opinionem iosephi. lib. p. antiquitatum q̄ illa erat plantatio ꝓudē tie. s. qz acuebat intellectum vel illa sola vel illa potius q̄z alie arbores dabimus ei aliam spēm. qz ista virtus non ꝓuenit nisi consequendo diuersam spēm. vel nām. z tñ diximus q̄ opinio iosephi nō erat vera: neq̄z arbor illa aliqd tale conferebat nisi forte sicut alie arbores: vt. s. ostensum est. iō ex hac parte nō oportebit ei dari alias spēm. qz. n. vocaret ista arbor scie boni z mali ex falsitate ꝓuenit. s. qz diabolus dixit eritis sicut dij scientes bonū z malum z exinde arbor illa vocata est scie boni. z mali. diabolus tñ mentitus est. Ex mēdatio āt non ꝓuenit spēs vel nā neq̄z aliquid inde arguit. iō ex alio querenda est spēs: ꝑm veritatē aūt de illa arbore non legim aliquid nisi q̄ erat pulchra visu z ad vescendū suauis. qz. s. iij. c. dicit vidit mulier q̄ bonū esset lignū ad vescendū z pulchrum oculis aspectuq̄z delectabile. ēt nihil plus requirebat qz de arbore illa nondū manducauerat mulier vnde neq̄z expta fuerat virtutē aliq̄z eius aut suauitatē: diabolus aūt voluit suadere magnā esse virtutē arboris iō māducandū esse de illa. virtus aūt non pōt cognosci p exteriora. z iō nō hūit mulier p qō ad hoc imediate moueret. habuit autē pulchritudinē foris quā contēplaret q̄ pulchritudo manifesta erat: z ex pulchritudine arguebat q̄ esset suauitas ad vescendum z ide mota est z comedit: sed ad hoc q̄ aliq̄ arbor sit pchra visu z ad vescendū suauis nō opz dari ei determinatā spēm cū hoc cōpetat multis arboribus sicut dī. s. ij. c. produxit de us de humo oē lignū pulchrū visu z ad vescendū suaue. ergo nō erat vnius tm̄ ligni. i. vnius spēi esse pulchrum visu z suaue ad vescendū. sed multorū lignorū siue spērum. Et iō dicemus q̄ ꝑ arbore scie bōi z mali nō opz poni diuersas spēs ab alijs arboribus. sed dz hoc poni ꝑ arbore vite ꝓp cām dictā. ¶ Quereꝝ an arbor vite eēt vna tm̄ vel essent multe in vna spē. z idē de arbore scie boni z mali. Dōm vī primo de ligno vite q̄ erat vnū tm̄ i spē sua. Nā si multa essent sub spē aut essent in paradiso aut ex paradiso. nō ex: qz tūc sequeretur incōueniens. s. q̄ hoines comedētes de lignis illis efficerentur immortales ex paradiso sicut i paradiso qō non est verū qz nemo foris potest effici imortalis imo neq̄z vitam pōt differre in longū. ¶ Scōo qz tūc non ꝓfuisset expelli hoiez de paradiso: pp hoc. n. fuit expulsus ne mitteret manū suā z sumeret de ligno vite z viueret in eternuz. s. ij. c. si tñ foris essent aliq̄ ligna de hijs ibi quoq̄z posset māducare z effici imortalis. ergo nullū lignū tale foris erat. ¶ 3° qz si esset foris aliqō lignū vite: frustra poneret custodia p3o via ligni vite cuz foris hri possit vbi nō custodiebat. Et tñ posuit deus custodiā p3o ligno vite in paradiso. s. ij. c. ergo nō erat alibi lignū vite. ēt nō pōt poni q̄ esset lignū vite aliud in paradiso sicut solent multa esse eiusdē spēi. z apparet p̄ qz i eis q̄ ꝑ solā reuelationem habent nō debēus aliud asserere q̄z q̄ ipsa reuelatio ꝑdit. qz deus iubet q̄ nō addamus ad verbū eius neq̄z minuamus ex eo: deutero. iij. z apoca. xxij. z tñ sacra scriptura ostēdit aut ponit vnū tm̄ ergo non sunt plura ponēda. ¶ Apparet hoc p3imo. qz. s. ij. c. dī ꝓduxit deus ex humo oē lignum pulchrū visu z ad vescendū suaue. lignū ēt vite in medio paradisi: z ita dixit lignū singl'r. ergo vnū tm̄ erat. ¶ Scōo pz qz dixit lignū ēt vite in medio paradisi si. n. multa ligna essent de spē hac in paradiso non possent oia esse in medio paradisi. ergo erat vnū tm̄. ¶ Tertio pz qz. s. ij. c. dī nūc ergo ne forte mittat manū suā z sumat ō ligno vite: z ita significat ibi vt vnū tm̄ lignū. ¶ 4° pz qz. e. c. dī q̄ posuit deus cherubin z gladium versatilē ad custodiā lignū vite: z ita significauit vnicū. ¶ Quinto qz ad id ad qō erat lignū vite sufficiebat vnicuz. qz paucus cibus inde sumendus erat. iō sufficiebat vnicum. Sed obijciebat q̄ essent multa. qz in q̄libet spē sunt multa i diuidua. sed lignū vite ad vnā spēm ptinebat. q̄ esset multa ligna vite. ¶ Dōm q̄ lz i q̄libet spē vt cōiter sint multa idiuidua. tñ alique spēs sunt in qbus vnicū in diuiduū est sicut in ppetuis vt sunt corpora celestia: nā sol alterius spēi est q̄z luna z q̄z venus z iuppit: vnicus tñ sol z vnica luna. z vnic iuppiter: nā sunt multa indiuidua eiusdē spēi pp cōseruationem spēi: qñ aūt in vnico cōseruat sufficiēter nō sunt plura. Et ita est in ppetuis qz quodlz ppetuū semp durat: z nō est ibi cōseruatio p successionē in suo simili: iō in illis vt cōiter in qualibet spē est vnicū idiuiduū vt i celestibus. In corruptiobus aūt est vnicū indiuiduū in actu lz sint multa in successione vt in spē fenicis. vnicus. n. fenix inuenit: z lz ibi nature spēi non repugnet in pluribus inueniri: qz tūc sufficiēt conseruat in vno nō multiplicat. ¶ Nūc de ligno scie boni: z mali est dubiū an sit vnicū vel plura. Aliquis dicet q̄ vnicum qz idē est de ligno scie boni z mali z de ligno vite. z tñ ostēsum est lignū vite esse vnicū in spē sua: ergo ita erit de ligno scie bōi z mali. Dōm q̄ nō est eadē cā vnitatis aut pluralitatis ligni vite: z ligni scie bōi z mali. Nā lignū vite determinat sibi spēm ꝓpriā ab alijs arboribus: vt ostēsum ē. s. q. clxj. lignū aūt scie boni z mali nō determinat sibi spēm ꝓpriā. sed pōt esse in spē cuiuscunq̄z alterius ligni vt ostēsum est. s. q. clxij. iō nō est eadē rō vnitatis z pluralitatis in vno: z in altero. ¶ Et dicendū q̄ lignū scie boni z mali habebat forte multa alia ligna in spē sibi similia. ipsum tñ vnicū erat lignū qō dictū est scie boni: z mali. Primū appet q̄ lignū illud nō determinauit sibi aliq̄z spēm ꝓpriā. lz poterat esse in q̄cunq̄z spē cū solū regreret ad illud q̄ esset lignū pulchruz visu z ad vescēdū suaue z in q̄libet spē arbor inuenit istud. lz in qbusdā potius q̄z in alijs. vnde de q̄cunq̄z spē arborū incerti sumus an lignū scie boni z mali esset in illa spē nisi de arbore ficulnea. qz certū est q̄ nō fuit ficulnea: Nā postq̄z viderūt se nudos post pctm̄ cōsuerūt folia ficus z fecerūt sibi pizomata. s. ij. c. sed certū est q̄ nō auderēt iā post pctm̄ tā gē illā arborē ne maius malū inde eis accideret. q̄ cū acceperunt folia ficus certū est q̄ arbor ficus nō erat lignū scie bōi z mali. sed de alijs speciebus oibus sumus incerti qz in q̄libz earū poterat esse istud lignū. ¶ Scōm est q̄ lignū scie boni z mali erat vnicū qz nō fuit sic vocatū lignū aliqō nisi illud ō q̄ de vetuit hoī cōedē: z tñ vnicū vetuit lz eēnt mlta alia i eadē spē. q̄ vnicū erat lignū scie bōi z mali p̄ pz qz. s. ij. c. dī ꝓduxit de oē lignū pchrū ō hūo z ad vescēdū suaue: lignū q̄z vite z lignū scie bōi z mali: z ita vt vnū signuit illō. ¶ 2° qz. e. c. dī p̄cepitq̄z ei de ex oi ligno paradisi comede ō ligno āt scie bōi z mali ne cōedas. z ita alia ligna signuit sb q̄dā mlti tudie. lignū aūt scie significauit vt vnicū. ¶ Tertio pz qz eti am ex verbis mulieris hoc colligit: qñ dixit. s. ij. c. De fructu lignorū q̄ sunt i paradiso vescimur. De fructu vo ligni qō e i me paradisi p̄cepit nob de ne cōederem. z ita signuit vt vnū

¶ Quarto

B

A Qō. clxij. An arbor scie boni z mali dī rat spē ab alijs arboribus.

B

A Qō. clxiij. An arbor vite eēt vna aut mlte in vna spē

In pa... lo non erāt mul... te arbo... res me... eiusdē spē.

A Qō. clx... iij. An li... gnū sci... boni z mali i... vnum ... spēi an... plura.

¶ Quarto ꝓz per designationē Quā fecit mulier inquantum dixit de fructu ligni quod est in medio paradisi. ⁊ tamen si essent plura ligna vetita non essent oia in medio paradisi. vnicū ḡ erat. ¶ Quito ꝓz qz ex ꝟbis diaboli q ēt significauit illud vt vnicū dicens scit. n. deꝰ ꝙ inq̄cūq; die cōederitis ex eo aperientur oculi vr̄i. ergo rl'onē rei singularis fecit ¶ 6° qz ēt ex rl'one scripture appz. Dī. n. vidit ml'ier ꝙ bonū esset lignū ad vescēdū ⁊ pulchrū oc'lis. ⁊ ita vnicuz erat. qz si ml'ta essēt ligna huiusmodi nō accideret cadere oia sub oculis. ⁊ sepe. s. iij. c. fit mētio de eo sic de vnico. ¶ 7° ꝓz qz si lignū scie bōi ⁊ mali nō esset vnicū nō poterat accidē nisi duobus modis p'mō q̄si deꝰ vetuisset ml'ta ligna exp̄sse illa designādo. Alio mō ꝙ lignū scie boni ⁊ mali esset nomen spēi ⁊ vetādo hoc extēdebaꝫ ad totā spēm: sz nō stat aliqs istorum duoꝝ modoꝝ: nō scōus qz nō est nomē spēi cū nō dicat spēz distinctā ab alīs lignis. s. q. clxij. sz fuit nomē iposituz a casu ex ꝟbo qō dixit serpēs. iō nō pōt cōprehēdere oia ligna alicuius vniꝰ spēi. Nō stat p'imꝰ modus qz deꝰ nō vetuit pl'ra ligna cū appeat. ꝫ singl'r dictū vt appet ex p̄cedētibꝰ. s. ō ligno aūt scie boni ⁊ mali nō comedas: Est. n. illud singulare. ideo sigt vnā tm̄ rem. s. vnā spēm vel vnū indiuiduū: ⁊ tm̄ nō est spēi nomē lignū scie boni ⁊ mali. ḡ est vnuz indiuiduū: ⁊ ita fuit vnū solū. ¶ Nūc redeūdū est ad lignuz vite quomō aut cur vocatū est illud lignū vite. Dōm ꝙ oēs cōcordāt i hoc ꝙ sic vocet qz vitā dabat. ⁊ nō est hic sic de noie ligni scie bōi ⁊ mali qz illud sic vocatū est falso noie. pp id qō diabolus dixerat eritis sciētes bonū ⁊ malū. lignū aūt vite nō accipit nomē nisi a deo vel adā cū diabolꝰ circa illud nihil dixerit. tō vera cā nois esset. ḡ vocaret lignū vite qz vitam daret. ¶ Dōm ꝙ vitā dare stat dupliciter aut simpl'r dare vitā. i. cōferre ad illā. aut dare vitā. s. lōgā: accipiēdo p̄ mō nō vocaret istud lignū vite qz oia ligna vitā dāt. s. oia illa q̄ ad cibū ꝑsunt. Naz p cibū restauraꝫ id qō depit qō si nō restauraretur cito ꝑiret aial i quātū ḡ qlz cibus ad sustētationē vite facit poterit vocari ois arboz vite. ¶ Sed dōm ꝙ isto mō ñ vocaꝫ arboz vite. Nā tūc nō accipet spāle nomē: cū oia ligna ad hoc ꝑdessent. sz nomē spāle fuit positū pp spālē cām. ¶ 2° qz. s. ij. c. dz de oi ligno qō est i medio padisi comede: deꝰ aūt non inberet hoc nisi quodlz lignū ꝑdesset ad vitā: ḡ oia hoc mō vitā prestabāt. ⁊ tm̄ cū scriptura noiasset ista sub noie gñali postea dixit spāl'r de ligno vite. s. produxit deus de humo oē lignum pl'chrū visu ⁊ ad vescēdū suaue. lignū ēt vite i medio padisi. ⁊ ita oia alia ligna q̄ erāt ad cibū nō erāt ligna vite. ḡ lignū vite accipiebaꝫ spāli vt dabat lōgā vitā. ¶ Sz nūc dōm de ligno vite si dabat lōgā vitā q̄ vita erat ista aut q̄mō eā cōferebat. Dōm ꝙ lōga vita vocaꝫ ibi nō quātūlz longā: qz sic vitā ducētoꝝ ānoꝝ lōgā dicerem⁹. ⁊ tm̄ ad talē longitudinē vite nō erat neciuz lignū vite cū p esum quorūlz aliorū ciborū in ꝓia etate hoies de padiso expulsi viuerent q̄si vsq; ad mille ānos. s. v. c. ⁊ tm̄ isti nō sumebāt de ligno vite cū esset illud solū i padiso. Sz vita lōga vocaꝫ illa q̄ esset vltra cōem diuturnitatē: vt si aliqs accederet ad duo millia vel tria millia ānorū. nā nullū inuenim⁹ cōpleuisse mille ānos. s. v. c. ḡ q ad talē puenirēt diuturnitatē viuerēt p lignū vite ⁊ ista ꝑpe vocaret vita lōga. Et dicūt aliq ꝙ nō est icōueniēs intelligi lignū vite dare talē lōgitudinē vite cū nūc q̄n vita nr̄a est breuissima vix pueniēs ad cētū ānos iuēiaꝫ aliq cibi i qbusdā regionibus q viuētes cōseruēt hoies p q̄dringētos ānos sic. n. asserūt de arboribꝰ solis ⁊ lune. ¶ Dicit. n. hystoria scolastica in lib. hester ꝙ alexāder cōsuluit arbores solis ⁊ lūe ⁊ asserit ꝙ i ortu sol' cū splēdor tāgeret arbores illas in sūmitate cōcuciebanꝫ ille vsq; ad radices: ⁊ tūc rūsū dabaꝫ iterrogātibus ꝟbi alexāder de morte sua rūsum accepit si babilonē intraret: ⁊ ita facta est. sacerdotes aūt q ibi erāt vtētes pomis arboꝝ sol' ⁊ lune q̄dringētis ānis ꝟiuebāt illesi. ḡ sic ibi quadruplicaꝫ etas sr̄ etatē nr̄am cōez poterat p lignū vite plusq; q̄druplicari: ⁊ ita posset aliqs viuere vltra duo millia ānoꝝ. ¶ Sz de ista diuturnitate vite nō est dubiū qui tantam aut maiorē possent hoies hr̄e p lignū vite ⁊ tm̄ dubiū est an per esum ligni vite hoies possent semp viuere: ita vt nō gustarēt mortē. Dōm vr̄ ꝙ sic: qz si aliqs cibus pōt cōseruare hoiez viuentē p tria millia ānoꝝ ⁊ nō senescētem poterit eodē mō sē p seruare: qz qō tandiu durat hz aptitudinē ad semp manendū: ⁊ tm̄ enoch q est in padiso p esum ligni vite vixit iā p quiq; millia quigentoꝝ ⁊ duodeci ānoꝝ cōputādo vsq; ad annū xp̄i millesimū q̄dringentesimū tricesimū sextū: ⁊ viuet vsq; ad tēpora. ātichristi nō senescēs: ergo nulla cā vr̄ quomō iste nō viueret p decē millia ānoꝝ ⁊ ita in sempiternā cū ad huc nō alteratꝰ fuerit in tāto tpe vt senex efficeret. ¶ 2° ꝓz qz hoc cōiter asserit de ligno vite: Nam vt ait beda sr̄ gen. ⁊ strabus lignū vite dictū est qz diuinitus accepit hāc vim vt q ex eius fructu comederet corpus eius stabili sanitate ⁊ ꝑpetua soliditate fōreꝝ: neq; nulla infirmitate vel etatis in debilitate imdeterius vel occasuz labereꝝ. ¶ 3° apparet ⁊ firmius ex aucte sacre scripture: Nā postq; peccauerūt, primi parētes voluit deus excludere illos de padiso: ne semp viuerēt s. iij. c. s. ne forte mittat manū suā ⁊ sumat de ligno vite ⁊ viuat in eternū. ḡ comedēdo de ligno vite poterat viuere i eternum. i. viueret nūq; morieꝝ. ¶ 4° ꝓz qz ista fuit cā exclusionis padisi. Dixerat. n. deus ꝙ q̄cunq; die comedēt mōte morer̄. s. ij. c. ō cū peccasset voluit excludere de padiso. ⁊ non ob aliā cām p̄cipue nisi vt morer̄: qō fieret nō comedendo de ligno vite: ḡ vr̄ ꝙ comedendo de illo, nunq; moreꝝ. Jn hoc aūt erat spāle in ligno vite vltra cetera ⁊ illud erat dignius alīs. Nā si comederet hō de alīs lignis padisi nō viueret semp sed senesceret ⁊ aliqñ morer̄ sicut ⁊ in hoibus de padiso expulsis apparuit. si aūt comederet de ligno vite nunq; morer̄. ideo illud solum erat melius ⁊ dignius alīs. Et paz qz qñ expulsus fuit hō de padiso pp solū lignū vite inde expulsus: est cū dicaꝫ. s. ij. c. ne forte mittat manū suam ⁊ sumat de ligno vite ⁊ viuat in eternū. De alīs aūt lignis dictū est nihil. ideo sūmē de alīs lignis nō cōferebat semp viuere. Jtē qz expulso hoie posita est custodia padiso. s. ij. c. ⁊ dī ꝙ fuit ad custodiēdū viā ligni vite ⁊ de alīs nō dī. ḡ lz de alīs lignis padisi comederet nō viueret semp. ¶ Sed aliqs diceret ꝙ hoc est incōueniēs qz aristoteles irridet ꝙ aliqs per cibū possit effici imortalis: sed imortalitas est p nām ⁊ in eiq cibo nō vtunt̄. Sic. n. ponit lib. ij, metha. irridēdo fabulas illorū q dixit ꝙ qdā dī māducauerūt aut gustauerūt de quo dā cibo. ⁊ effecti sunt imortales alī vero q de eodē non gustauerūt manēt mortales. Jta aūt vr̄ esse si dicam⁹ esse hoies imortales comedendo de ligno vite qz ille cibus est. Dōm ꝙ hō māducādo de ligno vite nūq; moreꝝ ⁊ tm̄ hoc non est ꝫ intētione aristo. Primo qz cibus null⁹ de seipso pōt p̄stare i mortalitatē. ⁊ tm̄ aliqs cibus p virtutē dei p̄staret illā: hoies n. nūc nāliter sunt mortales ⁊ morīunt̄: ⁊ tm̄ ipsos eosdez efficit deus post mortē in resurrectione imortales. ibi aūt nullo apposito effecit eos imortales ḡ p aliquē cibū in q̄ fuerit spāl' virtus sua poterit efficere eos imortales. ¶ 2° ⁊ melius dicendū ꝙ hoies comedētes de ligno vite poterant semp viuere: ⁊ tm̄ nō efficiebanꝫ imortales p esum illius ligni. Et verū est ꝙ nullus cibus p̄stare pōt imortalitatē. ꝓz hoc primo qz nō cōcedit̄ simpliciter ꝙ aliquis comedens de ligno vite efficeret imortalis. sed oportebat alia inter venire 2° ⁊ principaliter qz lz mādūcaret de ligno vite quotiēs oportunū esset nō efficeret imortalis. sz posset mori qz posset' cremari i igne aut diuidi gladio aut confringi re dura ⁊ generaliter vulnerari ab oibus illis q̄ violentā mortē inferūt: ⁊ tm̄ q est imortalis nullo mō pōt mori aut corrūpi: ideo non cōcedimus qz lignū vite quātūcunq; esset excellens posset efficere aliquos imortales. Poterat. n. esse ꝙ mādūcando de ligno vite viueret hō semp. i. nunq; moreꝝ tm̄ non iō efficiebaꝫ imortalis. ¶ Circa qō considerandū ꝙ corpus ade ⁊ oium hominum i statu inocētie erat resolubile ⁊ resolueret̄ de facto atq; moreꝝ si ꝫ hoc nō ꝓuideret̄: erat aūt ꝓuisio p cibum vt sicut nos comedimus ne moriamur: ita ⁊ tunc comederet adā. Et pp hoc deus iussit ade ꝙ comederet de oibus lignis paradisi ꝑterq; de ligno scie boni ⁊ mali: si tm̄ corpus hois nō esset resolubile ac potens mori non indigeret cibis: isti autem cibi ꝑderant in adam ad restaurationē depditi p actionem caloris nālis quēadmodū fit in nobis amplius manducaturus erat adam de ligno vite cōuenientibus tporibus ad hoc ꝙ non dissolueret vel incideret senectus in eum. ⁊ per istam continuationem euitaretur senectus ⁊ posset hō in eodem statu manere semper. ¶ Sed qz sacra scriptura de ligno vite facit mentionem ꝙ comedendo de illo viueret homo in eternum. de alīs lignis nihil dicit quasi non conferrent ad vitā est dubiū quomō cōferebat lignū vite ad sēp viuere: ⁊ si qd cōferebāt ad lz alia ligna padisi. ¶ Et dōm ꝙ doctores circa lz q̄rūt an adā i statu inocentie deberet dici mortalis ꝫ imortalis ⁊

p Qō. clxv. Cur dr̄ lignum vite.

Ł Vitā dare stat dupl'r. Qō. clxvj.

Quam vitaz dabat hoc lignum vel quō. ꝫ

ł Antēde de arboribꝰ solisset lune.

ł Qō. clxvij. An ligna viuificarent posset dr̄ semp pmanz vnam:

3 Qō. clxviij obiectio.

k

l Qō. clxix. Quō cōferebat lignū vite ad sem

immortalis. ꝛ sicut augu. diffinit libro nono. sup gen. ad litteram. ꝛ li. xij. de ciui. dei. q adā erat potēs mori ꝛ potens nō mori ꝛ hoc oēs doctores cōcedunt sicut tractaꝫ p magi. lib. iij. sen. di. xix. ꝛ tñ hoc supposito petunt an absolute dꝫ potius vocari mortalesꝫ vel immortalis ꝛ cōcedunt q debeat vocari immortalis: ꝛ tñ ista immortalitas nō erat p nām sic angeli sūt immortalis ꝛ aia est immortalis sed p gratiā quandā. Et etiā dicendo q erat adhuc ista immortalitas non ꝓprie immortalitas qz immortalitas refrgentiū similiter erit non p nām sed p gratiā in qbus erit immortalitas ꝛ impassibilitas: ꝛ tñ ibi magis ꝓprie erit immortalitas. Si. n. accipiaꝫ immortalitas in quantū dicit potentiā ad nō moriendū vel ad semp viuendū ꝛ est potentia passiua obuialis ex pte corporis semp est eadem qz adhuc in nobis est talis potentia qz possumus recipere immortalitatē ꝛ aliqñ recipiemus illā lꝫ non habeamus eā nunc. neqꝫ possumus vocari immortales. Et ideo ista eadez erat in statu innocentie i adā ꝛ erit in resurgentibus. Si aūt accipiaꝫ immortalitas vt dicit aliquā pfectionē formalē additā naturā a qua efficiaꝫ hō immortalis nō erat eadē immortalitas ade ꝛ resurgentiū. sed prima erat p gratiam innocentie alia erit p donū glorie: vtraqꝫ āt prouenit ex victoria aie sup corpus. sed in statu innocentie erat talis victoria aie sup corpus vt nihil posset effici in corpore qō aie aduersareꝫ: ꝛ tñ si aia vellet q corpus patereꝫ posset pati ꝛ vere patereꝫ nō solum passione intentionali sed ēt reali. in statu resurgentiū erit maior victoria aie sup corpus ita q non solū non fiet in corpore ꝑ voluntatē aie sed etiam proprietates aie quodāmodo i corpus redundabunt. ita vt corpus sit lucidum. agile spirituale ipassibile. Damnatis aūt resurgentibus cōpetit immortalitas ꝛ tñ non erit p redundantiā ꝓprietatū aie in corpore qz nō erunt corpora sua agilia. lucida spiritualia siue subtilia ꝛ impassibilia que vocanꝫ dotes corporū: ꝛ sunt corporū glorificatoꝝ ꝛ non dānatorū: erunt. n. illa passibilia sed non mortalia. vnde aūt ꝓueniat illis immortalitas declarabiē magis matthe. xxv. c. ¶ Est igiē dīa inter immortalitatē hoīum in statu innocentie ꝛ resurgentiū. primo qz resurgentes habebunt dotes q̄ttuor corpori p redundantiā quandā virtutū aie i corpus. In statu aūt innocentie nulla dos istarū erat. Nā nō erat corpus ade clarū agile subtile. ipassibile qz nō poterat adam esse subito vbicunqꝫ vellet: sicut pōt nunc esse hñs corpus beatificatū. neqꝫ erat corpus suū emittens fulgorē. sed opacuꝫ sicut corpora nostra ēt transire non poterat corpus ade p obstantia solida. i. lapides. vel ligna aut parietes sicut possunt corpora glorificata ex dote subtilitatis sicut ꝛ corpꝰ xpi transiuit p ianuas clausas. ioā. xx. c. Ita de ipassibilitate est. ¶ Scōa dīa est qz adam poterat semp viuere ꝛ nunq̄ mori. sed hoc nō erat sibi cibo imo comedendo de lignis paradisi sicut precepit ei deus ex oī ligno paradisi comede. s. ij. c. in resurgētibus aūt est immortalitaſ sine cibo qz cibo nō vtuntur neqꝫ ꝓdesset eis cibꝰ ad aliqd lꝫ vere cōedere possent sicut xps comedit post resurrectionem. lu. xxiiij. c. tñ non transiret cibus in corpus glorificatū. Et hanc dīam significauit xps matthe. xxij. dicēs in resurrectione neqꝫ nubent neqꝫ nubentur sed erunt sicut angeli dei. i. sicut angeli non vtunt cibo ꝛ potu neqꝫ copula carnali. ita neqꝫ resurgentes vtent hȳs. idem lu. xx. c. ¶ Tertio qz in corpore ade fiebat quotidie aliq̄ gñatio ꝛ corruptio: in corporibus aūt resurgentiū nihil istorū fiet ꝓꝫ hoc qz adam sumebat cibum: ꝛ ita cōuertebaſ cibus in substantiā aliti ꝛ conuersio illa erat quedā generatio. Similiter q nascerenſ ex adam si pmanerēt i innocentia nascerenſ puuli ꝛ postea crescerēt ad debitā magnitudinē ista tñ augmentatio ē q̄dā gñatio. Similiter fiebat quotidie corruptio aliq̄. s. ad conuersionē cibi quū digereſ corrūpebaſ aliquid qz alioquin transiret totus cibus in corpus ade qō falsum est ēt in ipso corpore ade fieret ꝛ fiebat corruptio quātuꝫ ad substantiā eius: nā quotidie resoluebatur aliquid de corpore ade per actionē caloris. qz si nō resoluerſ corpus eius ꝓtinua resolutiōe nō indigeret cibis aliorū lignorū paradisi: neqꝫ etiā ligno vite cū cibus ēt in nobis ꝛ i oibus aialibus non ꝓsit nisi ad restaurationē depditi: si aūt deſ oppositū nunq̄ aialia sumerent cibū postq̄ pueniunt ad debitā magnitudinez qz vsq̄ illuc est cibus necessariꝰ ad augmentationē ēt si nulla resolutio fieret. sed cū habuit aial debitā magnitudinem si nō fieret resolutio cibus nō esset cōueniens: ꝛ tñ semp indiget aial cibo: ideo est ꝑ resolutionē cōtinuā vt restaureſ de pditū in eo: sed adam ꝛ eua formati sūt a deo i etate cōpleta cū postea nō augmētata fuerit corpora eorū idigebāt tñ nutrimēto. ꝛ deꝰ iussit q comederēt ō oibus lignis paradisi ergo fiebat resolutio i corpibus eoꝝ qz si nō fieret resolutio ꝛ sumeret semp cibū semp augerenſ in longū ꝛ latū qō est ꝑ nāz qz vis nutritiua nō ꝓcedit i infinitū nutriēdo ad augmentū Quūoiūm nā cōstantiū sit positus nūmerꝰ magnitudiniſ ꝛ augmēti. lib. ij. de aia. ergo necesse est q Quum adam ꝛ eua cibū sumerēt post cōpletā debitā magnitudinē q fieret i eis aliq̄ resolutio ad cuiꝰ restaurationē sumeſ alimētū. ¶ Quarta dīa erat qz adā poterat mori si voluisset: Nā si ñ sumeret cibū aliquē morereſ: aut si sūmeret cibos aliosꝫ ꝛ nō de ligno vite moreretſ: post resurrectionē aūt nemo pōt mori. Nā q sūt in inferno vellēt mori ꝛ tñ nō ꝓnt mori: Qui sūt beati non volūt mori: ꝛ tñ ēt si vellēt nō possent mori. Jō nihil requiritur q faciat ad nō moriendū sicut requirebaſ in adā ad hoc q nō moreretſ. ¶ Quinta qz adā poterat pati ꝛ dolere si voluisset ēt si non moreretſ. vt si mitteret manū in ignē vreretſ ꝛ si applicaret gladiū carni sue cederetſ: ꝛ ita a duriſ lederetur ꝛ cōfrigeretſ si illa vellet sibi applicare ꝛ poterat pati ꝛ dolere ꝛ q non moreretſ vel q pateretſ ꝛ moreretſ sicut accidit nobiſ i vtroqꝫ. ¶ Sexta est qz adaz ita erat immortalis q poterat mori sicut ꝛ mortuus est. qz peccauit: resurgētes aūt ita sunt immortales q nō possūt mori neqꝫ morienſ vnquā. ¶ Septia est qz adam lꝫ esset immortalis sicut erat sūmere cibuz. ita erat emittere supflua qz nullus cibꝰ totus cōuertiē. qz nullus cibus quātūcunqꝫ bonus ꝛ salutaris totꝰ ꝓuertiē in substātiā rei alite: lꝫ fit sepatio ipuri ꝛ emissio. In resurgētibꝰ aūt qz ñ est accipe cibū neqꝫ ēt ē emittere sſflua. ꝛ mīta alia huiusmodi possūt colligi iter rſurgētes ꝛ adā. Iste dīe erāt. s. posite iter hoies viuētes i statu innocētie ꝛ resurgētes: ꝛ eodē mō inter beatos ꝛ dānatos. Quū ēt dānati sint immortales. tñ qdā precedentiū cōditionū sūt q̄ nō cōpetūt immortalitati dānatorū. s. ille q̄ ptinēt ad dotes glorie quū illi nō habeāt eas. cetere aūt sūt cōes eis ꝛ beatis ꝛ i illis differūt a statu ade i iocētia. ꝛ tñ illi q erāt i statu innocētie si pmāsissent trāsirēt ad ista glorie ꝛ btitudinis nō gustādo mortē. ꝛ tūc haberēt verā immortalitatē fm oēs cōditiones supposituas ꝛ desinerēt comedere de ligno vite ꝛ oibus cibis ꝛ tūc trasferrenſ ad celū qz nō esset eis iā locus conueniens paradisus terrestris. ¶ Ad istā aūt immortalitatē quā hoies haberēt in paradiso terrestri ex dono gratuito dei est cōsiderādū qd faceret lignū vite ꝛ ē dicēdū q nō erat illa ꝓpria immortalitas. lꝫ haberet ibi hō remedia ꝑ oēs modos corruptiōis ꝛ mortis ꝛ ita nūq̄ moreretſ. ¶ Quattuor. n. modi sunt qbus corpora aialiū corūpunt. ꝑmus est q inueniē gñaliter i oibꝰ gñabilibꝰ ꝛ corruptibilibꝰ ex eo q res materiales hñt virtutez finitā ad essendū: iō opz q oēs ille certo ꝓdo corrumpanſ. vt dī lib. ij. de gen. ꝛ cor. Et iste modꝰ cōuēit oibus aialibꝰ in quātū sūt res materiales gñabiles ꝛ corruptibiles. ēt. n. si nihil eēt qō ipsa corrūperet aliqñ desinerēt esse qz hñt finitā potētiā ad essēdū ꝛ nō erat necesse ad lꝫ q corrūpenē q qd ab eē vel ab itra ea corrumpet. ¶ Scōuſ modꝰ corruptiōis ē ex excessu iordiato alicuiꝰ ꝛriorū ꝛ iste modꝰ ē cōis oibꝰ mixtis i simplicibꝰ. n. nō inueniē iste modꝰ qz nō simplicia ꝛrietatē i se ipsiſ. lꝫ ad alia: ꝛ iō sic nūq̄ corrūpenē: ꝑ mō eo q nō ē i eis potētia ad sēp essendū. lꝫ potētia finita. i mixtis aūt inueniē vterqꝫ modꝰ. nā qz sūt entia gñabilia hñt potētiā finitā ad essendū qz vo sunt mixta hñt cōpositionē ex ꝛrīs ꝛ i illis cōtingit aliqñ imoderatū excessuz fieri: ꝛ tūc fit corruptio. ¶ Tertiꝰ modꝰ est corruptionis ex actiōe caloris nālis q ꝓsumit subiectiua: Et iste modꝰ corruptiōis ē ꝓꝓriꝰ aialibꝰ. Nā i alīs non inueniē est. n. calor istruᵐ aie i oibꝰ opatiōibꝰ suis ꝛ vocaē nālis calor: hūc. n. habēt oia aialia quātūlz sint aq̄tica qz ñ ē vita sine calore: iste calor ꝓsumit humidū i q̄ est vita ꝛ vocaē humidū radicale ꝛ p cōsūptionē illiꝰ pit aial: sicut aūt inueniē i aialibus iste tertius modꝰ ꝓꝓriꝰ ita inueniūē duo p̄cedētes cōes: nā aial pit i quātū ē mortale ꝛ gñabile hñs potētiā finitā ad essendū p primū modū. ꝛ iquātū ē cōpositū ex ꝛrīs ꝛ excedit aliqñ vnū de illis excessu imoderato. ¶ Quartꝰ modꝰ ē corruptiōis p violētiā ab extriseco agēte. sic p icisionē gladij p vstionē ab igne p ꝓfractionē a duris. ꝛ huiusmōi iste modꝰ magis ꝓueit aialibus q̄ alis rebꝰ: qz sūt magis passibilia: ꝛ tñ ēt cōpetit mixtis viuētibus q̄ nō viuētibꝰ: vt lapidi q frāgaē ꝛ arbori q cedaē ꝛ vraē: simplicꝰ quoqꝫ qz oē simplex gñabile p actōez ex trinseci ꝛrī

A Qō. clxx. Adā i statu innocētie nō habuit dotes.

Qō. clxi. Quo intelligit q adam erat immortalis

Quattuor modis aial corūpit.

trinseci ꝓtrarꝝ destruek. ⁊ istud põt cõputari cũ violentia cũ fiat ab extrinseco oibus hꝫs quattuoꝝ modis põt quodcũqꝫ aial corũpi. Si aũt ꝓuideaꝝ ꝫ oẽs istos modos ñ moreret aial: ⁊ poterit dici aial imortale. ¶ In adã erat ꝓuisio ꝓtra omnes istos modos: iõ adã in statu innocentie poterat vocari imortalis. ¶ Cõtra ꝑmũ modũ corruptionis erat ꝓuisio in adã per ꝓditionẽ aie. hꝫ. n. mã esse specificũ ꝑ formã cũ per illã trahaꝝ in ꝑticipationẽ spẽi. Qꝛ tñ forme reꝛ gñabilium hñt vim limitatã ad dandũ esse ſm certã durationẽ non manebit mã sub illo esse vltra illaꝫ periodũ: vt dr li. ij. de gene. ⁊ corrup. hoc. n. cõpetit formis mãlibus. aia aũt humana ẽ forma imãlis: ⁊ cõpetit ei ſm se esse in ꝑpetuũ: ⁊ non ſm determinatã ꝓdũ. iõ si nihil aliud obstet poterit mã sub illo esse manere in eternũ: ⁊ iõ ꝫ illũ modũ corruptiõis bene ꝓuideaꝝ ꝑ nãm aie. ¶ Cõtra scõm modũ corruptionis ꝓuidebaꝝ ꝑ nãm aie cũ quadã vi ei collata. hꝫ. n. aia nãl'r dñiuꝫ vel elevationẽ quãdam sup corpus: qõ non hñt forme mãles sup mãꝫ ⁊ ideo põt aliqualr ꝓtinere corpus in quadã eq̃litate cõplexionis cõpetente ei ad opatiões: ⁊ hoc possit aliqualr per nãm ad hoc ꝙ oino possit erat ei data quedã vis a deo qua ꝓtineret corpus in eq̃litate cõplexionis ⁊ vnus humor non excederet aliũ ꝓter ꝓportionẽ: ⁊ vna q̃litas nõ exaltareꝝ sup alterã imoderate. ¶ Cõtra hunc ẽt modũ adiuuabat nã loci ⁊ aspectus celi. Erat. n. ille locus tẽpatus nimiũ in eminẽti positus sup aerẽ turbidũ in quo loco pua est actio ꝑ ꝓximitatem: iõ aer ipse adiuuabat ad ꝓtinuandũ eq̃litatẽ cõplexionis vt nõ excederet vna q̃litas aliã. Et adiuuabat ẽt aspect⁹ celi cũ astra multũ ad ꝫ influant. qꝛ ide est ꝑn̄m actiõis tot⁹ ⁊ alterationis. Si igiꝫ aliq̃ portio terre est inter nos tã salubris ⁊ tãte eq̃litatis ꝓp aspectũ celi vt hoies ibi nõ morianꝫ sicut est quedaꝫ pars hibernie quãto magis erit ꝫ in paradiso qui locus est magis elõgatus ab actione ꝑ ꝓximitatẽ. ¶ Contra tertiũ modũ corruptiõis subueniebaꝝ hoi in paradiso dupliciter. ꝑmo per alimentũ ex aliꝫs ligniꝫ paradisi. Scõo ꝑ esuꝫ ligni vite. De ꝑ ꝑ. corpus. n. hois in statu innocẽtie erat resolubile: ⁊ resoluebaꝝ cũ calor nãliꝫ ꝓtinue ꝓsumeret hũidũ sic in nobis fit: ⁊ ꝫ istã resolr̃onẽ ꝓderat esus de oibus lignis paradisi. nã de illis ꝙuertebaꝝ in ſbaꝫ aliti aliqd ad repandum id qõ pibat ꝑ actionẽ caloris: sicut in nobis: ⁊ in oibus aialibus fit resolr̃o: ⁊ ꝓuideꝝ ꝫ illã ꝑ cibũ ⁊ potũ. De scõo. i. ligno vite ꝑ. ſ. qꝛ restauratio illa q̃ fiebat ꝑ esuꝫ aliorꝫ lignorꝫ non sufficiebat: ⁊ id qõ deerat supplebaꝝ ꝑ lignũ vite. nã in nob fit restauratio ꝓtinue: ſ ista nõ sufficit ad ꝫ qꝫ aial semper viuat cã h⁹ est: qꝛ id qõ ex nutrimento ꝙuertiꝫ in alitũ non est adeo ꝑfecte ſubstãs ꝟtuti spẽi sic qõ ꝑus erat: ⁊ resolutũ ẽ: eo ꝙ ꝟtutes mãles semp ꝏbilitanꝫ in agẽdo. iõ opꝫ ꝙ in fine sequaꝝ diminutio in nob qñ ꝟtus spẽi intrñ debilitaꝝ ꝑp mixtionẽ exñei ꝙ nõ põt fieri tãta restauratio q̃ta fit ꝓsũptio: ⁊ ita in fine oporebit esse ꝓsũptionẽ. sicut dicit Aristo. li. de gene. Et ponit exẽm de vino cui admiscẽt aq̃. nũ a ꝑn⁹ apposita pauca aq̃ ꝙuertiꝫ illa in vinũ: ⁊ totũ mixtũ est vinum. Si postea addaꝝ adhuc pauca aq̃ ꝙuertẽt in vinũ. sed illud erit debilius quousqꝫ tandẽ totũ vinũ efficiaꝝ aquosuꝫ. Contra istã impuritatẽ subueniebat lignũ vite ꝑ ꝟtutẽ mirabilẽ ei a deo datã. ſ. ꝙ assũptũ ⁊ transiens in nãm corpis reducebat ad ꝑfectã assiʒlationem. ⁊ ita stabat humidũ radicale in tãta puritate in quãta ꝑus. Sed quãdiu eadẽ disꝑõ que ꝑus erat manet in aiali illud nõ senescit. iõ lignũ vite reducẽs ad tantaꝫ puritatẽ ipm qõ ꝙuertebaꝝ in alitũ de alimẽto faciebat vt nũq̃ hõ posset senescere. ¶ Cõtra quartũ modũ corruptionis ꝓuidebaꝝ per diuinã sollicitudinẽ. Erat eni decretũ dei vt nihil noceret hoi quãdiu ille in innocentia manere voluisset. Nam animalia nocere nõ poterãt: qꝛ deus ea subiecerat illi. Ignis ⁊ ferrũ ⁊ lapis ⁊ hmõi neceſſe nõ poterãt: qꝛ de⁹ ista auferebat. i. faciendo ꝙ in illa nõ incideret. nam caro humana passibilis erat: ⁊ ſi in igne poneret cremareꝝ: ⁊ ſi gladius ei applicareꝝ diuideretꝝ: sed deus ꝓuidebat ne aliquid istorꝫ noceret impediẽdo nocumentũ. Istud aũt non dando virtutem aliquã nature humane: sed per actionẽ suam nocumenta impediẽdo: iuxta illud ꝑs. xxxvj. cũ ceciderit nõ collidetꝝ: qꝛ dñs supponit manũ suam. ⁊ ꝑs. xc. angelis suis deus mandauit de te: vt custodiãt in oibus vi̇s tuis. in manibus portabunt te ne forte offendas ad lapidẽ pedẽ tuũ. Ex his apparet q̃lis erat imortalitas paradisi in statu innocentie: ⁊ ex hoc etiã apparet q̃re de solo ligno vite fiebat mẽtio ad perpetuitatẽ hominis: ſ oĩa ligna paradisi ad vitã conferebant erant. n. quattuoꝝ modi corruptiõis ⁊ q̃ttuoꝝ remedia ꝫ modos corruptiõis: sed de aliꝫs nõ fit mentio nisi de ligno vite cuius remediũ erat ꝓtra tertiũ modũ corruptiõis. Causa est qꝛ scriptura ponendo de ligno loquiꝫ de expulsione hois de paradiso: ⁊ ista exclusio erat ad hoc ꝙ ꝑuareꝝ eis que conferebant ad perpetuã vitam hominis. erant tñ quedã nõ ꝑtinentia ad paradisuꝫ que faciebant ad vite ꝑpetuitatẽ: iõ scriptura non expꝛessit illa. Cõtra ꝑmũ. n. ⁊ secũdũ modũ corruptionis erat ꝓuisio per nãm aie. Alia autẽ non manebat in paradiso: sed habebat eam secũ homo. ideo nõ debuit de ea dici. Similr condicio vel virtus data aie ad continendũ corpus in ꝓtinua equalitate cõplexionis erat aliquid gratuitũ quod vel cõsequereꝝ animã vel ꝑuareꝝ homo illo ꝑ peccatum: ⁊ desineret esse: ⁊ nõ erat aliqd corꝑale qõ maneret in paradiso. ideo neq̃ de ea debuit fieri mẽtio. ¶ De quarto quoq̃ remedio nõ debuit aliquid dici: qꝛ illud non erat aliq̃ res absoluta corꝑalis vel spũalis homini collata: sed erat diuina ꝓuidentia ꝫpediens omnia nocumenta: ⁊ ita non erat aliqd paradisi neq̃ hominis sed dei. ideo neq̃ de ista dictuꝫ est. ¶ Tertiũ remediũ erat ex lignis oibus paradisi: ⁊ ex ligno vite: ⁊ tñ neq̃ de aliꝫs facta est mẽtio. causa est qꝛ alia ligna ꝓderant modo cõmuni. ſ. sicut ꝑsunt oĩa alimenta que hic sumimus cũ non conferrent nisi ad restaurationẽ deperditi trãseundo in ſbam aliti. ⁊ hoc cõferr ꝫ ex omnibus cibiꝫ ideoq̃ ꝑuareꝝ esu lignorꝫ aliorꝫ paradisi. nihil videbatur necesse: ⁊ tñ loco ligni vite qõ faciebat trãsire alimentum in alitum sub tanta puritate sub quãta erat id qõ ꝓmo resolutum fuit nihil inueniẽ: ideo id quo ꝓprie hõ caruit exclusus de paradiso fuit lignũ vite. ꝓp qõ de nullo alio fuit mẽtio nisi de ligno vite ad ostendendũ cãm exclusionis hois de paradiso. ſ. iij. c. ¶ Dõm tñ ꝙ lꝫ ligna paradisi nõ ꝑferũt ad vitã longã eo mõ quo lignũ vite: tñ diuturniorẽ vitã illa ꝑferenꝝ q̃ hec. Unde si post peccatũ maneret hõ in paradiso terrestri ⁊ nõ mãducaret de ligno: ⁊ ablata essent alia remedia gratuita: adhuc diutius viueret q̃ nũc viuit. aut vnq̃ exꝫ paradisum vixit. In ꝓma. n. etate qñ terra nõ erat lesa per aq̃s diluuiũ: sed suã primariã virtutẽ retinẽs ex oibus que in ea nascebanꝫ viuebant hoies q̃si ꝑ mille ãnos. Si aũt manerẽt i paradiso forte viuerẽt ꝑ ãnos mille ⁊ quigẽtos aut plus. Et ꝫ poterat ꝓuenire ex ꝓditione loci hñtis maximã salubritatẽ ꝓp purũ aerẽ ⁊ bonũ aspectũ celi. cũ ẽt quedã terre ꝓp hãc cãm faciũt hoies duplo longioris vite q̃ alie terre. sicut est de oppido acroton sup montẽ athos in macedonia supꝫ nubes ⁊ ventos ⁊ pluuias. Nã hoies illi duplo viuũt q̃ aliꝫ hoies: ⁊ ob hoc greci vocãt eos macrobios. i. longeuos: vt dicit soli. in polistore. c. xiij. A fortiori ãt erit hoc in paradiso terrestri: qꝛ ille locus est magis sepatus ab actiõe ſm ꝓximitatẽ q̃ alia loca habitata: ⁊ est subiect⁹ meliori ꝑti celi. ¶ Scõm est condicio ciboꝝ: qꝛ meliora erant cibaria paradisi q̃ que foris erant. Qõ accidebat ꝑmo ex meliori terra plantatiõis. Nã eedem arboꝛes ſm spẽm in alio ⁊ alio loco meliorẽ aut deteriorem fructũ reddunt ſm ꝙ terra melior est aut nõ ita bona. Certũ est tñ ꝙ loc⁹ paradisi hꝫ meliorẽ tellurẽ q̃ quelꝫ alia portio terre. ideo arboꝛes redderẽt ibi meliores fructus. sicut gñaliter fructus nati in mõtibus sũt salubriores fructib⁹ natis in vallibus lꝫ non sint ita pingues. ẽt qꝛ terra paradisi respiciebatur a meliore parte celi. ¶ Tertio accidebat ex diuersitate arboꝛũ: qꝛ forte erãt in paradiso alique spẽs arboꝛũ que non inueniunꝫ in terra adhuc ꝓter lignũ vite: ⁊ que sunt in diuersa specie nõ causant eandẽ nutritionẽ. ¶ Quarto poterat accidere: qꝛ dato ꝙ tot species arboꝛum essent in terra quot in paradiso ꝓeter arborẽ vite adhuc in nulla parte terre inuenirentur tot species arboꝛũ quot in paradiso: quia licet in tota terra sint species arboꝛuꝫ nulla pars terre determinata est aut regio in qua sint omnes species arboꝛuꝫ: sed quedã in vna q̃ non sunt in alia. In paradiso aũt oẽs arboꝛes ⁊ arboꝛũ species simul erãt: ita vt ꝑmptũ esset cuiꝫ comedere de q̃cũqꝫ arbore vellet. Iõ ex hac ꝑte certũ est ꝙ vita hoiꝫ in paradiso esset diuturniorꝫ q̃ foris manẽdo. ẽt si in paradiso nõ comederẽt de ligno vite neq̃ gauderent aliꝫs ꝑuilegiꝫs aut remediꝫs datis a deo contra corruptiones: ⁊ ideo forte in paradiso possent viuere ad mille ⁊ quingentos annos ⁊ vltra cum expulsi de paradiso non potuerunt peruenire ad mille annos, nam ⁊ hic hoies qui diuersis cibariꝫs inter se vtuntur ũeq̃lis

ℓ go. 172. Cõtra oĩa data ad cõtra corruptiones

ℓ Nõ ꝛre cõtinua cibi refectio ñ sufficit ad ꝑpetuã vitã hominum

ℓ Nõ ꝛre nõ ſ mẽtioni si ꝫ ꝑ remedia gñalia ꝙtuor corruptiones patrum

ℓ Qõ. 174. Qõ arbores paradisi magis conferrent ad longã vitaꝫ q̃ iste nr̃e excepto ẽt ligno vite.

tur inequalis vite sunt. Istud aūt ꝓueniret potius in paradiso q̄ in terra: q; cibi illi erant puriores: ⁊ qō de eis transiret in ſbam corporis trāſiret ad maiorē ſilitudinē ꝑexistētis ⁊ resoluti q̄ id qō trāſiret in ſbaz de cibis ex̄ paradiſuz: ⁊ tñ de cibis istis arboꝝ paradiſi ſcriptura nō facit mentionē: ſz ſolū de ligno vite: q; illa ly ꝓferrent maiorē vitā q̄ hūi poſſz in terra tñ erat pauca dīa que non perueniebat ad imortalitatem: ⁊ de illa modicū erat aduertendū ſcripture q̄ aliud intendebat. ¶ Ex ꝑcedētib⁹ appet q̄ lignū vite nō ſoluz conferebat longā vitā: ſed ēt imortalitatē. i. nūq̄ mori: ⁊ hoc est ꝓtra intentionē quoꝝdā. Dixerūt. n. quidaz q̄ vtētes ligno vite diuturne viuerēt: ⁊ tñ aliq̄n morerent. hoc putauerunt sequuti ea que vidēr: qe aliqs cibus tā bonus est inter nos vt cibati ex eo diuturnioꝛē vitā hēant q̄ cibati ex alio tñ nemo efficit imortalis: neq; ēt multū longeuioꝛ alīs. De ligno vite ita putabāt. ¶ Dōm q̄ si esset arboꝛ alicuius ſpēi earuz arboꝝ que a nobis cognite sunt verū esset istud: ⁊ tñ est alterius ſpēi: vt ondimus. ē. q. clxj. ⁊ cibū alteri⁹ speciei ꝓsequit alia virtus. Et ſuppoſito eo q̄ oēs doctoꝛes de illo ligno dicunt: necesse erat q̄ posſz vitā ſemp ſeruare: ⁊ q̄ nūq̄ adueniret senectus. Nā faciebat q̄ id qō de alimento trāſibat in ſbam aliti transiret ad perfectā ſilitudinē eius qō ꝑfuerat: ⁊ ſi ita fieret nece erat ſemp manere eundē ſtatū q̄ ꝑ fuerat: ⁊ ideo nūq̄ aduenīret senectus: ⁊ qō nūq̄ ſeneſcit aptū est ſp viuere. iō vere dōm est q̄ hoies vtentes cibo ligni vite ſemp viuerēt ēt ſi mundus duraret per ſexcenta millia annoꝝ: ⁊ quātūcūq̄ vltra cogitet durare. ¶ Scō pz q; ſcriptura dixit ⁊ viuat in eternū. accipiendū est ḡ q̄ vere viueret in eternū ſicut illa asserit. ¶ Aliqs dicet q̄ ex illo nō colligit q̄ vere hō viueret in eternū gustādo de ligno vite: q; eternum in ſcriptura ſacra aliq̄n accipitur ꝑ pauco tpe: ſicut pz de Fuo hebreo: cui⁹ auris pforabat ſubula. nā ille ſeruiebat in eternum. deute. xv. c. ⁊ tñ istud eternū nō erat ſemp: q; hō nō ſp durabat ēt nō erat per totā vitā Fuus: ſz ſolū vſq̄ ad iubileū leui. xxv. Et ita illud eternū nō poterat includere pl̄es q̄ q̄dragintanouē ānos. Sic poterat dicere q̄ viueret in eternū i. ad multū tps: ⁊ tñ nō ſemp. Sic ēt pz exo. xv. c. ſ. oēs regnabit in eternū ⁊ vltra: ⁊ ita aliqd est vltra eternū. ⁊ iō eternū est aliquid finitū: q; alīs vltra eternū nihil esset. ¶ Dōz q̄ ly non ſtat. nā eternū ſm ꝓprietatē vocabuli dicit id qō ſemp durat. nō est aūt recedendū a ſignificatiōe vocabuli. niſi ꝓpt̄ cām manifeſtā. vt qñ accipiēdo ſm ꝓprietatē vocabuli oporteret ſcripturā esse falſaz: ⁊ tñ hic nihil cogit recedere a ſignificato vocabuli. ḡ neq; est recedendū: ſed q̄ ꝓprie accipiat̄ ꝑ eo qō ſemp viuit. ¶ Scō appet q; cā excluſionis hois de paradiſo fuit vt verificaret verbū dei. ſ. quacūq̄ die comederis morte morieris. i. eris mortalis ⁊ morti obligatus. Si āt manēte hoie in padiſo posset ſeq̄ mors non esset necitas expellēdi: ⁊ tñ iudicatū est tāq̄ necium q̄ expelleret. ḡ manēdo ibi nō moreret. hoc aūt erat ꝑ eſuz ligni vite. ḡ poterat facere vere q̄ hō nūq̄ moreret: ⁊ ita viueret in eternū ſicut aia viuit. ¶ Tertio q; ly ꝓueniebat intētioni dei ꝓstituentiſ hoiem in padiſo. ideo eni ibi. Quū posuit vt feliciter viueret ſi inocenter viuere vellet. ad hoc aūt nihil mali aut penalitatis pati deberet quouſq̄ peccaret: ſed nō pōt quis alterari ⁊ ſeneſcere ſine doloꝛib⁹ ⁊ penalitatib⁹. ḡ nece erat q̄ manentes ibi nō ſeneſcerent neq; ad ſenectutez diſponerent. Sz ly nō poterat fieri niſi id qō trāſit de cibo in ſbaz trāſeat ꝓz eādem puritatē ⁊ ꝑfectionē in q̄ erat id qō resolutū est. ḡ lignū vite ly ꝓferebat: ſz vbi istud accidit nō pōt accidē moꝛs nāliſ ſz ſolū violēta. ḡ vere lignū vite faciebat q̄ hō viuēt i eternum. i. nūq̄ moreret. ēt ſi viuēt ꝑ mille millia ānoꝝ. ¶ Sz dōz q̄ quū lignū vite ly ꝓferret nō ꝓferebat ſi ſemel tm̄ ſumeret ſed oportebat vt ſepe ſumeret. nā cib⁹ ille facēt q̄ trāſiret cibus aduenīēs ad ꝑfectā ſilitudinē ei⁹ qō resolutū est: ⁊ iō oporebat q̄ talē aūt tantā vtutē daret coꝛpi ꝓuertenti illud in ſe vel cibo q̄ ꝓuertebat q̄ iret in ſilitudinē ꝑfectā. Sz vtus nālis ꝓtinue debilitat. iō oporebat iterari ſepe ad ly q̄ manēt ſp vtus fortis: ⁊ esset res q̄ſi ꝓpinq̄ ſue origni quotiēs ly iterari debēt nota erat hoibus exītib⁹ in padiſo q̄ cognoſcebat diſpōnes coꝛpoꝝ ſuoꝝ: ⁊ noſſent qd eis opus eēt. lignū aūt ſpm̄ in ꝓmptu hēbant: vt de illo poſſent q̄ttidie ſumē. Nam non vetuit eis deus niſi vnū lignū. ſ. ſcie boni ⁊ mali: ⁊ istō diſtinctū erat a ligno vite. ē. ḡ. c. ¶ Cōſiderandū ēt q̄ lignū vite ꝓderat duplr. ſ. vt cibus: ⁊ vt dans virtutē cibo. ⁊ ciba to. ꝓderat. n. vt cibus inquātū trāſibat in ſbaz aliti ad reſtau rationē depditi: ⁊ in hoc hēbat ꝓditionem alioꝝ ciboꝝ ⁊ lignoꝝ padiſi. ꝓderat aūt vt dans virtutē cibo ⁊ cibato ad transeundū in ſilitudinē perfectā. ⁊ ita erat vt cibus ⁊ medicina: ſed magis erat vt medicina large loquēdo. q̄ſ vt cib⁹ q; ad cibū oia alia ſeruiebant ligna paradiſi: ſed excellentia ſua erat in hoc q̄ virtutē dabat ad ꝑfectā ſilitudinē ⁊ ideo ly cetera ligna nutrirēt. ly ſolū erat qō faciebat q̄ hō nō ſeneſceret neq; debilitaret: ſz maneret in eo virtus ꝑfecta. ¶ Dī aūt. ē. ḡ. c. q̄ fluuius egrediebat de loco voluptatis ad irrigādū paradiſuz quereꝝ qs fluuius erat iſte. ¶ Aliq dicunt q̄ iſte erat oceanus: q; de eo naſcuntur q̄ttuoꝛ flumina padiſi: ſed oia flumina egrediunt de mari oceano: ideo est oceanus. ¶ Dōm q̄ nō ſtat. q; oceanus circuit totā terrā: ⁊ tamē fluuius iſte de quo dī erat intra padiſum quē dicat̄ q̄ egrediebat̄ de loco voluptatis. ḡ nō est oceanus. Quū aūt dī q̄ oia flumina ⁊ omnes aque egrediunt de mari pōt teneri ſz poſitionē quoꝝdam q̄ egrediunt de mari mediate: ⁊ tñ immediate egrediunt de diuerſis cauernis terre. Aly aūt dicunt q̄ neq; mediate neq; imediate exeūt oēs aque de mari: ſz habent loca ſue gñationis ꝑmarie in terra. vbi est quedam vis ꝓuertēs aerē in aquā: ſed qd ſit vez hoꝛ. nūc nō diſiniē. quid aūt ſit ꝓſtat q̄ iſte fluuius de q̄ dī non est oceanus: ſed aliqd cuius caput est intra padiſuz. ¶ Et de iſto dōm q̄ vocatur aliq̄n fons aliq̄n fluuius iuxt̄ vſuz doctoꝝ. Fons eniz vocat̄: q; ibi est caput illaꝝ. nā fons est caput naſcētis aque a fundēdo aq̄s dictus: vt ait yſido. li. xiij. ethimo. c. de fluminibus. Et q; ibi hz manifeſtā oꝛiginē aq̄ illa ⁊ non decurrit aliūde in padiſuz quū dicat̄ q̄ egredit de loco voluptat̄ pōt hūi nomē fontis. fluuius aūt dici pōt: q; fluit. i. ꝺcurrit aqua eius ad irrigādū padiſuz: vt lra ibi dicit: ⁊ ly ꝑe est fluuius ſ. aquaꝝ phennis decurſus affluendi ꝑpetiz dict⁹: vt ait yſidoꝛus. e. c. ſcriptura āt magi vocauit fluuiū q̄ſ fontē: ⁊ ſatis ꝑe: q; noīat̄ ibi aq̄ ꝑ necitatē irrigatiōis padiſi. Irrigatio aūt nō est niſi ꝑ decurſuz aque. fluuiū aūt est decurrere. fontē aūt nō est decurrere: ſz caput esse fluētis aq̄. iō melius vocatus est fluui⁹ q̄ſ fons. ¶ Quū aūt dī q̄ egredit de loco voluptat̄ ad irrigādū padiſuz nō ſt̄ iſta accipiēda vt diuerſa q̄ſi alius ſit locus voluptat̄ de q̄ egredit fluui⁹: ⁊ alius ſit padiſus quē irrigat. ſed ibi oꝛiginē manifeſtā ꝑ hēat: ⁊ est ſenſus q̄ egredit fluui⁹. De loco voluptat̄. i. de padiſo: ⁊ nō aliūde ad irrigandū padiſuz. ¶ Dī de iſto fluuio padiſi. ē. ḡ. c. q̄ in de diuidit in q̄ttuoꝛ capita. ⁊ ſt̄ iſta q̄ttuoꝛ flumia: ⁊ est dubiū de ly an diuiſio iſta fiat ītra padiſuz ſtatim in exitu aque de fonte: vel fiat ex̄ padiſuz. ¶ Aliq volūt q̄ iſta diuiſio fiat intra padiſuz. ſ. q̄ fons de q̄ egrediunt aq̄ ad irrigandū paradiſuz ſit tā magn⁹ ꝑ pulchꝛitudinē eructatiū ide aq̄ q̄ posſz ſtati diuidi in q̄ttuoꝛ fluia: ⁊ ly ꝓuenit lr̄e. ſ. inde dicit in q̄ttuoꝛ capita. i. ex ipſo exitu vl̄ ſcaturigie fontiſ didit aq̄ in q̄ttuoꝛ fluia: ⁊ nūq̄ est vnū tm̄ flumē. ¶ 2° pz ex ꝓuenientia irrigatiōis. est. n. aq̄ illa ad irrigādū padiſuz: ⁊ tñ facil⁹ irrigabat̄ padiſus diſa aq̄ in q̄ttuoꝛ alueos q̄ſ ſi ſit vnicus. ḡ cōueniet dici q̄ ītra padiſuz ſtatiz ex fōte fit diſio q̄ttuoꝛ fluminū. ¶ Aly dnt q̄ diſio fluminū nō fit ītra padiſuz: ſz foris. ſic. n. Baſili⁹ dic in exameꝛō cui aliq̄t̄ ꝓcordat yſido. ⁊ ābro. q̄ de fōte padiſi egrediat̄ fluui⁹ q̄ irriget padiſuz: ⁊ ide fluāt aq̄ ꝑ alta ꝑn⁹ q̄ ad radices mōtis padiſi collecte magnos lac⁹ efficiūt: ⁊ ide ex magna ipſa ꝙgregatiōe aq̄ꝝ didant q̄ttuoꝛ flumina. ¶ 2° pz ly ex lra: q; dī fluui⁹ egrediebat. egredi ſignat motū: ⁊ ita aq̄ illa padiſi qñ mouet fluui⁹ ē: ⁊ ita ē vnic⁹ ⁊ nō quattuoꝛ. ¶ Tertio q; diuiſio illa fieret ſtatim apud exitum aque: ⁊ nūq̄ eſſet vnus alueus non diceretur fluuius: ſed fons: q; fons dicit caput aquaruz. fluuius autem ipſas aquas: vt ait yſidoꝛus libꝛo. xiij. ethimo. capl̄o de fluminib⁹ ⁊ tamē dicitur fluuius. ergo intra paradiſum vnus est alueus. ¶ Quarto quia dicitur q̄ fluuius egrediebatur ad irrigandum: ⁊ ita quādo irrigabat erat fluuius: ſed quādiu est intra paradiſum aqua illa irrigabat. ergo quādiu est intra paradiſum est fluuius ⁊ non multa flumina: ſed foris fit diuiſio. ¶ Iſta autem ſententia est magis tenenda. nam ⁊ Joſephus ita ſentit libꝛo primo antiquitatum quum ait rigatur itaq; iſte oꝛtus ab vno flumine circa omnez terram vndiq; ꝓfluente. ⁊ alī doctoꝛes poſteꝛioꝛes ꝓcordant cū eo ſ. q̄ defluant omnes aque ad radices paradiſi: ⁊ ibi in ampliſſimos lacus collecte iu quattuoꝛ flumina deriuant. de ly

tactum est

Q. ō. lxxv. Obiectio.

3 Eternū aliq̄n accipit̄ ꝑ pauco tē poꝛe.

Q. ō. clxxvj Nō ſufficiebat vnicus tm̄ vital' arboꝛis cibus ad imortalitatez adipiſcendam.

2 qō. 177. Quis erat ille fluuius q̄ egrediebat de loco voluptatis ad irrigādū paradiſuz

3 qō. 178. An diuiſio q̄ttuoꝛ fluminum fiat ītra padiſuz vel ē.

Decimatio

tactum est.s.ꝫ.c.q.xiꝫ. ¶ Quuꝫ aũt obꝯcit q̄ melius irriga
bit aqua diuisa in q̄ttuor alueos q̄z in vnicũ collecta. Dici ꝑt
vno mõ q̄ locus paradisi est planus: ⁊ fluuius ille facit plu
res circuitus per paradisuꝫ: ⁊ ita totũ ipsuꝫ irrigabit. Silis
modus est quẽ ponit Uirgilius lib.iiꝫ.geoꝛgicoꝝ ō flumine
stigia apud inferos q̄ nouies animas claudit circuneundo
ne sit eis ad nos exitus quũ ait: quos circũ limus niger⁹ ⁊ de
formis harũdo cociti: tardaq̄z palus innabilis vnda. alligat
⁊ nouies stix circũfusa cohercet. ¶ Secundo modo põt di
ci q̄ fluuius vnicus est. tamẽ ex eo parui aluei ytriq̄z ad la
tera deriuãtur qui fluuioꝝ nomina non merenꝫ: ⁊ illis irri
gatur tota capacitas paradisi fluuio manẽte vnico. ¶ Ter
tio modo põt intelligi q̄ fluuius sit vnicus ⁊ non deriuenꝫ
ab eo aliqui aluei parui neq̄z magni qui in supficie terre de
currant: sed per interioꝛa terre sunt tractiones per quas de
riuatur aqua que tractiones sunt vsq̄z ad quattuoꝛdeciꝫ vel
decẽ ⁊ sex stadia: ⁊ per has terra tota in circuitu humectaꝫ
ꝛ aqua foꝛas non pꝛocedat. istũ sensuꝫ tenet hiſtoꝛia ſchola
stica: ⁊ sequiꝫ eam Seruasius lib. de ociꝭ impialibus deciſio
ne ꝑma. c. de fonte ⁊ quattuoꝛ fluminibus paradisi. ¶ Diuidi
tur aqua fluens de paradiſo in quattuoꝛ flumina de qbus ſcri
ptura. s.ꝫ.c. facit singulare mentionẽ ponendo noia ⁊ aliq̄s
conditiones singuloꝝ de quo quare fiat dubitabiꝫ: q; cetera
que ad paradisiuꝫ pertinent nõ pꝛosequiꝫ ſcriptura ita ꝑticu
lariter: sed solũ dicendo q̄ in paradiſo erat omne lignũ pul
cheꝛꝛuꝫ visu ⁊ ad vescendũ suaue. Maxime q; adhuc ille que
dicuntur gñaliter de lignis paradisi ponunt inquãtũ perti
nẽt ad excluſionẽ hois de paradiſo ꝑ pctm̃. flumina aũt ni
hil ad hoc faciunt. ideo adhuc magis in gñali: ⁊ breuius de
his dici deberet. ¶ Tertio q; cetera sunt intra paradisum. flu
mina aũt ista non sunt in paradiſo. sed foꝛis: q; foꝛis diuidũ
tur: vt dcm̃ est pcedenti. q. ⁊ ita nõ vi quare de eis dicatur.
¶ Dom̃ q̄ moyses ſcripſit tam particulariter de hȳs flumi
nibus: q; exeunt de paradiſo. De alȳs aũt fluminibus qui
cũq̄z sunt ⁊ quãtũq̄z egregia nõ facit mẽtionem. Et fuit hoc
conueniens ad manifeſtationẽ paradisi. est. n. paradisus lo
cus a nobis valde secretus qui ⁊ in cognitionẽ hoium non
venit. nisi quãtum sacra ſcriptura illũ nobis reuelauit. Et vt
istud q̄ de paradiſo reuelaꝫ sit credibilius. posuit Moyses
aliq̄ signũ: ⁊ istud est q̄ deſcripſerit quattuoꝛ flumina pa
radisi quãtũ ad suas ꝓditiones particulares. ¶ Et ꝑmo pꝛo
deſt ad ostendendũ q̄ paradisus sit. Nã q; locus ille nõ est
nobis notus neq̄z aliquis hiſtoꝛicus aut phs de illo ſcripſit
putatur nõ esse. Moyses aũt dat aliq̃ signuꝫ q̄ paradisus sit
dicendo q̄ flumina q̄ttuoꝛ de illo exeãt: ⁊ ponẽdo ꝓditiões
illoꝝ. nã si ens fictũ esset nõ possent de illo narrari aliqua ō
exñtib⁹. ¶ Scõo ꝑdest ad oñdẽdũ locũ paradisi q̄dã gñali de
ſcriptiõe: q; aliq̄s dicẽt si paradisus est vbi est. dixit aũt moyseſ
q̄ erat ab oꝛiẽte vbi lra nra dicit a ꝑn°. s. a ꝑn° terre. Ut aũt
hoc veꝛ appeat. dixit de hȳs q̄ttuoꝛ fluib⁹ q̄ exeũt de padi
ſo. Certũ est aũt oia q̄ttuoꝛ fluia venire de ꝑte oꝛiẽtis hi tato
ribus asie: ⁊ maxie iudeis qbus moyses ista loq̃baꝫ. iõ satis
reddebat hoc vñſle de paradiſi loco. ¶ 3° potuit hoc itroduci
in laudẽ terre quã iudei accepturi erãt in posſionẽ: ⁊ quam
deus ꝑmiserat iã abꝛahe ⁊ semini suo. Nã illa claudebaꝫ ex
vna ꝑte vno de hȳs q̄ttuoꝛ flumib⁹. s. eufrate: vt pꝛ. ñ. xv. c. s.
semini tuo dabo terrã hãc a fluuio egipti vsq̄z ad flumẽ ma
gnũ eufratẽ. Fuit igiꝫ conueniens de hȳs q̄ttuoꝛ flumib⁹ dici:
vt de isto q̄rto dici posset. ¶ Aliq̄ putãt solũ eufratẽ de hȳs
q̄ttuoꝛ tãgẽ terminos terre ꝓmissiõis: ⁊ tñ et nilus q ẽ scõs
tagit termios eius: vt oñdeꝫ. j. c. xv. ¶ Lũ aũt obꝯcit q̄ nõ
debuit dici ita particulr de hȳs dõs q̄ fecit illud moyses ꝑpẽ
cãs supꝛa positas. Et nõ est sile de alȳs que erãt i paradiſo: q;
illa nõ faciebãt ad notificationẽ: sed erat id q̄ notificari õbe
ret. notificatiua aũt debent esse manifestioꝛa. ¶ Ad scõm di
cendũ q̄ ligna ⁊ ea que memoꝛanꝫ fuisse in paradiſo ponun
tur inquãtum faciũt ad oñsionem pcti pꝛimoꝝ parentum: ⁊
expulsionẽ eoꝝ inde: ⁊ tñ de illis ponꝫ quãtũ ad hoc suffi
cit. De fluuiis aũt non dꝛ ad oñendum aliqd de pctõ hois ⁊
expulsione eius de paradiſo: sz solũ ad reddẽdũ ꝑbabile id q̄
dcm̃ est de paradiſo: iõ debuit ls eẽ manifesti⁹. ¶ Ad 3m dõs q̄
flumina illa non sunt in padſo: sz egrediuñ de paradiſo: ⁊ ꝓp
hoc q̄ foꝛis sunt dz de eis fieri maioꝛ mẽtio. Nã si intus ma
nerent nõ essent nobis nota neq̄z possent notificare padiſuꝫ
Qꝛ aũt foꝛis sunt pñt illũ notificare egrediẽdo ab eo, iõ que

nienter de eis debuit dici ita ꝑticulr. ¶ Dr̃ de ꝑ fluuio padi
si nomẽ illi phiſon. istud nomẽ est hebꝛeũ: ⁊ signat mutatio
nẽ oꝛis siue vult⁹ ⁊ nõ inueniꝫ istud nomẽ apud nos neq̄z
aliq̄ de illis q̄ posuit moyses: sz alia noia q̄ a grecis postea
ipoſita fuerũt. Ipsi. n. tãq̄z curã gerentes de vniuerſa re pu⁽ca⁾
mundi velut oĩb⁹ ad eos ꝑtinẽtib⁹ noia oĩb⁹ rebus ipoſuerꝛ
ſ. puincȳs. fluminib⁹ mõtibus ⁊ plmis vꝛbib⁹. sic asſerit Jo
ſephus li. ꝑ antiqtatũ. Jnnoiatũ est nomen istud a ꝓpetate:
q; iste fluui⁹ mutat vultũ sepe tã in coloꝛe: q; alicubi clarus.
alicubi turbidus q̄z in q̄titate: q; alicubi diſusus. alicubi stri
ctus: q̄z ẽt in sensu: q; alicubi frigidus. alicubi calidus. Uel
dr̃ phiſon. i. abũdãtia. nã abũdat in piſcib⁹. Jnueniunꝫ. n. ibi
magni piſces sic anguille triginta pedũ in lõgitudine: ⁊ ꝑm
alios phiſon iterꝑtaꝫ caterua: q; caterua fluminũ hz. s. decez
flumina magna q̄ in illud incidũt. Jste fluui⁹ ꝑ terrã idoꝛuꝫ
trãsit: ⁊ vocaꝫ apud eos gãges: ⁊ ẽt apud nos. sic. n. greci il
lũ appellãt. Accepit aũt nomẽ a greco quodã indoꝝ gãgaro
que putãt regnasse in terra euilath quã iste fluui⁹ circuit. sic
n. thiberis romanus fluui⁹ a thiberino q̄dã rege italo sic di
ctus est cũ ꝑus albula diceꝛeꝫ: vt Oui. scribit. ¶ De ls dic ysi
doꝛus. li. xiꝫ. ethimo. c. de flumibus. s. gãges fluui⁹ que phi
ſon sacra ſcriptura cognomiat exiens de paradiſo pgit ad idie
regiones. dictus aũt phiſon. i. caterua: q; decẽ flumibus ma
gnis sibi adiũctis ipleꝛ ⁊ efficiꝫ vnus: gãges aũt vocatus a
gãgaro rege indie. feꝛꝫ aũt in modũ nili ex altari: ⁊ sup oriẽ
tis terras erũpe. ¶ Jose. ãt li. i. ãtiqtatũ paꝝ differt ab ysido
ro i significatiõe nois: sz in noie a grecis dato aliquãtulũ de
uiat dicẽs: ⁊ phiſon nomẽ ẽ vni q̄ inũdatione significat qui
educt⁹ in idiã pelago late diffundiꝫ q̄ geta nũcupaꝫ a gre
cis. ¶ Est ãt iste fluui⁹ maxim⁹ inꝛ oia flumia idie. s. ganges
indus. hypanis: vt dic̃ soli. i poliſtoꝛe. c. de idia. ⁊ dic̃ ibi ō gã
ge. minima latitudo gãgis ꝑ octo millia passuũ maxia ꝑ vigi
ti pz. Altitudo vbi vadosiſſim⁹ est mẽsurã cẽtũ pedũ ōnotat.
⁊ iō pl'a stadia sĩ q̄z aliq̄ ponũt latitudinis aq̄z h⁹. uã dñt ali
q̄ ꝓtinẽ i latitudine quq̄gita stadia: vt tetigim⁹. s.ꝫ.c. q. xv.
⁊ tñ mima latitudo gãgis ẽ octo milliũ passuũ: q̄ faciũt stadia
lxuiꝫ. maxia latitudo est vigiti milliũ passuũ q̄ faciũt cẽtum ⁊
sexaginta stadia. cõputãdo ꝑ q̄lz stadio cẽtũ ⁊ vigitiqnq̄z pe
des: vt dic̃ ysido. li. xv. ethimo. ō itinerib⁹. ¶ Dr̃. s.ꝫ.c. ō isto
fluuio phiſon circuit oĩz tr̃ã euilath. ls ãt moyses optie fecit
ōscribẽdo tras ꝑ q̄s fluunt ista flumia ⁊ alias ꝓditiões eoꝝ
nã si sola noia posuiſſet nll'az notificationẽ faꝛ: eo q̄ nõ sĩ ea
dẽ noia fluminũ q̄ posuit moyses apõ al's gẽtes. nã nos nõ
vocam⁹ istud flumẽ phiſon: sz gãgẽ. Quũ ãt ōscribiꝫ terra ⁊
alie circũstãtie ꝑticl'ares. hr̃ queniẽs ōsignatio ⁊ certificatio
Jste fluui⁹ circuit oĩz tr̃ã euilath: ⁊ ita faꝛ eã aliq̄ mõ isulaz.
Aliq̄ dñt aliq euilath: sz coꝛrupte dñt: ⁊ facile ẽ coꝛrũpi: va
tñ lra ẽ euilath. nã in hebꝛeo dr̃ haauila. Est ãt euilath q̄daz
ꝑuicia in idia: ⁊ ẽ in ꝑte supioꝛi ei⁹ ab oꝛiẽte icipiẽs: ⁊ longo
traꝝ tractu vsus septẽtrionẽ se diffũdit. Jsta regio sic noiata
est a q̄dã dcõ euila nepote heber ⁊ filius iectã. de q̄. s.ꝫ.x.c. Dr̃
q̄ ibi nasciꝫ auꝝ. cõe est ls idie. in mlt̃. n. ꝑtibus idie circũna
sciꝫ vel iueniꝫ. nã ibi sẽ due isule. s. crise ⁊ ãrgire auro ⁊ argẽ
to referte, ita vt de alȳs metallis nihil hr̃e videanꝫ: vt dic̃ so
linus i poliſtoꝛ. c. ō idia: ⁊ vsido. li. xiiꝫ. ethi. c. iiꝫ. Est ẽt ibi tra
ophir in q̄ auꝝ mltũ ẽ ⁊ gẽme ⁊ salomõ mittebat illuc ꝑ au
roꝛ: vt pz li. iiꝫ. reg. ix. ⁊. x. c. ⁊ iõ nõ ẽ miꝝ q̄ in regiõe euilath
sit auꝝ. ¶ Et tñ q̄ñ dr̃ vbi nasciꝫ aurũ solz referri ad fluuiũ.
q̄si in fluuio gãge iueniaꝫ aurũ. nã vt dic̃ hiſto. ſchola. ⁊ Ser
uasius trahit fluui⁹ ille aureas arenas: sz ꝑt bñ itelligi ō tra
ſic de fluuio. ⁊ foꝛte meli⁹ de tra euilath: q; dr̃ vbi nasciꝫ auꝝ
⁊ tñ nasci nõ est i flumie ꝑ ꝓtinuũ fluxũ. sz solũ iueniri are
nas aureas q̄ agẽtib⁹ aqs de locis minerabilib⁹ eruanꝫ aut
eradanꝫ: vel de loco gñatiõis guttatiz in fluuiũ distillet auꝝ
⁊ postea iter arenas iueniaꝫ. ¶ 2° q; dr̃ ⁊ aurũ tre illi⁹ opti
mũ est: sz tra noiauerat euiltah. meli⁹ g̃ itelligiꝫ q̄ in tra iue
niaꝫ q̄z in flumine ⁊ in terra nasciaꝫ: ⁊ tñ docto. solẽt exponẽ
de fluuio quoꝝ opionẽ sequuti fuim⁹. s.ꝫ.c. ¶ Dixit aũtẽ q̄
aurũ terre illi⁹ optimũ est. in ls differt aurũ euilath ab auro
aliaꝝ regionũ: q; ls vbicũq̄z auꝝ gigniꝫ in mineris sit puꝝ
q; mixtionẽ vel adiũctionẽ nõ hz alterius. metallũ tñ adhuc
non ẽ oẽ auꝝ purũ equale alteri auro: q; pfectio specifica nõ
inueniꝫ eq̄lr in oĩb⁹ idiuiduis eiusdẽ spẽi: sz eẽn⁽a⁾ spẽi iueniꝫ
eq̄lr: q; ꝓsistit i idiuiduali: ⁊ ita aliq̄ auꝝ ex ipa gñone erit
meli⁹ q̄z aliud: ⁊ tale dr̃ eẽ auꝝ tre euilath: vt scripr⁽a⁾ asſerit ls.

¶ Additur

L Qõ. 180. Phiſon ꝑm⁹ fluuius padiſi qd ſignificet.

Qõ. 179.

B cur moſes loquutus fuit ita ꝑticulr de iſtis flumib⁹

D Qõ. 181.

E Criſe ⁊ argire idie in ſule auro ⁊ argento referte.

F

Qō.182. ¶ Additur ꝙ in terra euilath inueniatur bdelliū nomē eſt
p̄ximum cū hebreo. Nā dī habedola. i. bedola: qz ha eſt ar
Quid ſit bdellium. ticulus ſicut apud latinos ⁊ grecos vtimur articulis deter-
minatis generū. ¶ Eſt aūt dubiuz quid bdelliū: ⁊ aliqui di-
cunt ꝙ eſt nomē arboris: ⁊ interdū nomen lapidis p̄cioſi.
hic vero volunt ꝙ ſit nomen lapidis: ⁊ cā eſt: qz volunt ꝙ
iſta que hic dicunt̄ inueniant̄ in fluuio cum hic moyſes fa-
ciat mentionē de fluminibus paradiſi ⁊ de ſignificationib⁹
eoꝝ: ⁊ tñ arbores non ſunt in flumine. Lapides aut̄ p̄cioſi
inueniunt̄ bene in fluminibus inter arenas. ¶ Scō quia
dī ibi inuenit̄ bdellium. Pertinet aūt inueniri ad res mobi-
les ſicut ſunt lapides p̄cioſi: ⁊ nō ad imobilia ſicut ſunt ar
bores. de illis autez magis dī ꝙ naſcunt̄ quū arbor agat ra
dices in terra: ⁊ ita diximus. ſ. ꝯ. c. ſequēdo eoꝝ ſententiaz.
¶ Sed videt̄ rōnabilius ꝙ bdelliū accipiat̄ p̄o arbore vel
ꝑ gūmi eiuſ ſiue lachryma. Et rō eſt qz ſapientes qñ loquunt̄
de bdellio, non diſtinguūt ſed ponūt abſolute p̄o arbore: ſic
dicit plinius li. xꝯ. ⁊. x. bdelliū eſt arbor noiatiſſima nigra ſi-
milis oliue in roboꝛe ⁊ folijs. cuius gūmi maxime ſumitur i
vſibus medicine. Naz eius lachryma ſiue gūmi eſt trāſluci
da. guſtu amara bene odoꝛifera: ſed eſt magis aromatica qñ
vino eſt infuſa. Dicit ēt yſidoꝛus li. xvꝯ. ethimo. bdellium eſt
§ Bdelliū du plex. ſ. indi cum ⁊ ara bicum. indie ⁊ arabie caloꝛ cuius lachryma arabica melioꝛ eſt. aro-
matica aūt lucida eſt ⁊ ſubalbida leuis ⁊ pinguis equaliter
terrea ⁊ facilr remollit̄: ⁊ eſt amara boni odoꝛis ligno vl ter
re non mixta. Indica vo ſoꝛdida iacet ⁊ nigra: ⁊ adulteratur
cum gūmi qō non ita amaricat guſtū. vndecunqꝫ aūt veniat
ſbam hz glutinoſam ⁊ atractinā. Cū gūmi iſto bdellio ꝓcoꝛ-
dat vernix qō dī gūmi cuiuſdā arboris habēs virtutē cōglu
tinandi clarificandi ⁊ ꝓſeruandi: ⁊ ideo pictoꝛes maxie eo
vtuntur. multū enim ſtringit ſicut bdelliū. facit eniz coloꝛes
in pictura tenaces ne pluuijs incidētibus deleant̄. alterius
tñ nāe vernix: qz eſt frigida ⁊ ſicca in ſecūdo gradu. bdelliuz
vero calidū ⁊ humidū: ſed in ſtringendo ⁊ clarificādo ꝓcoꝛ-
dant: vt dixit Platearius. Et ita vī ꝙ accipiat̄ hic .ſ. ꝙ bdel
lium inuenit̄ in terra euilath: ⁊ dixit hic moyſes ꝙ inuenit̄
ibi: qz nō eſt arbor bdellij in omnib⁹ regionibus: ſed ſoluz in
india ⁊ in arabia ⁊ pars indie in qua inuenitur eſt ꝓuincia
euilath. ¶ Ad p̄imū in p̄iū p̄o altera poſitōe dōm ꝙ ea q̄
hic moyſes noiat non ſunt oia in fluuio: ſed quedā in terra:
vt aurū de quo dixit: ⁊ aurū terre illius optimū eſt. nā fluui⁹
deſignat̄ ꝑ ꝓpetates terre quaz circuit. ¶ Ad ſcōz dōz ꝙ ar
boꝛ naſcit̄: ⁊ tñ dī inuenitur ꝓp raritatē: qz ſi qs querat arbo
rem iſtam in alijs regionib⁹ nō inuenit̄. In ſola aūt india ⁊
arabia iuenit̄: vt dicit Plinius ⁊ yſidoꝛus: ⁊ iō magl voluit
dicere inuenit̄ q̄z naſcit̄. ¶ Dī ēt ꝙ ibi inuenit̄ lapis onichi
nus. eſt. n. lapis p̄cioſus qui pōt dici ꝙ inueniat̄ in flumie
Quid onichin⁹ lapis ipſo vel inter harenas vel inueniat̄ in aliqbus ptibus terre
euilath ex̄ fluuiuz: ⁊ iſte eſt vnus de duodeciz lapidib⁹ p̄cio
ſis qui ponebant̄ in rōnali exo. xxviꝯ. c. ¶ Dicit. n. yſidoꝛus
lib. xvj. ethimo. c. de gēmis rubris. onichinus ē lapis idicus
⁊ arabicus pmixtū in ſe hns coloꝛē ad ſilitudinē hūani vn-
guis. greci. n. vnguē onicen dicūt. indicus aūt onix ignis co
loꝛem hz albis cingētibus venis. Arabicus vo nigri coloꝛis
§ Onichini lapidis effectus. eſt albis cingentib⁹ venis huius gña ſunt quinqz. ¶ Dicit
aūt diaſcoꝛides ꝙ iſta gēma plures hz effectus noxios. digi
to poꝛtatus vel collo ſuſpenſus excitat triſticiam ⁊ multipli
cat timoꝛes mouet lites ⁊ animos ad rixas i pueris mltiplí-
cat ſaliuā ſupfluā ⁊ nociuā. nō pōt tñ nocere in p̄ntia ſardij
ſpeculare hz nām ⁊ politaz: ⁊ iō ad modū ſpeculi repñtans
imagines ⁊ figuras: ſed obſcure. Dī ēt ꝙ inuenit̄ ad ſignā-
dam raritatez. nā non inuenit̄ in alijs regionibus. niſi in in
Qō.183. dia ⁊ arabia. ¶ Dī. ſ. iij. c. nomē fluuio ſcō gion. iſte fluui⁹
§ eſt qui vocat̄ a nobis ⁊a grecis nilus a nilon qō eſt limoſuz
eſt enim aqua eius valde limoſa: ⁊ iō totā terraz per quā trā
ſit valde fecūdat. De iſto fluuio auctoꝛes ꝓcoꝛdant ꝙ ſit ni-
lus: ⁊ interꝓetat̄ gion hyatus terre vel terreus. vtrunqꝫ ſibi
bene cōpetit. nā fluuius iſte alicubi a terra abſoꝛbet̄ ⁊ alicu
bi apparet ſicut ⁊ cetera flumina que exeūt de padiſo vocat̄
aūt terreus. i. turbidus vel lutoſus. ⁊ idē ſignificat nomen a
grecis ipoſitum. ſ. nilus qō eſt limoſus q̄ſi terra reſoluta ple
nus. ¶ De hoc dicit yſidoꝛus lib. xiij. ethimo. c. de fluminib⁹
ſ. gion fluuius de padiſo exiens atqꝫ vniuerſaz ethiopiaz cin
gens. vocatus hoc noie ꝙ in cremento ſue exūdationis ter-
ram egypti irrigat. ge. n. grece latine terrā ſignificat. ꝫ apud
egyptios nilus vocat̄ ꝓp limū quē trahit qui efficit fecūdita
tem. Nam antea nilus latine melo dicebat̄. Apparet. n. in ni
lide lacu de quo in meridiē verſus excipitur egypto vbi aq-
lonis flatibus repercuſſus aquis retro luctātibus intume-
ſcit: ⁊ inūdationez egypti facit iſte fluuius ſicut a limoſitate
apud grecos ⁊ nos vocat̄ nilus. i. limoſus. Ita ⁊ apud ſacrā
ſcripturā vocat̄ gion. i. lutoſus. vel terreus. ⁊ qñqꝫ ſine no-
mine ꝓpꝛio per ſuppletionem aliozuz nominū vocatur fluui
us turbidus. i. obſcurus, ꝓpt limoſitatem: ita vocatur Joſue
xiij. c. ſ. vniuerſa geſſuri a flumie turbido qui irrigat egyptū
vſqꝫ ad terminos acharon. Et ſic fluuius qui irrigat egyptū
vocatur turbidus: ⁊ tñ ille eſt nilus quia nullus alius irri-
gat egyptū. ¶ De iſto fluuio ſunt multa dubia. ſ. de loco oꝛi
ginis eius. de cauſa inūdationis nili que nō inuenit̄ in alijs
fluminibus: ⁊ que ſunt terre in qbus exūdat ⁊ in qbus nō.
de qbus ſatis diximus. ſ. ij. c. xvj. ⁊. xvij. ⁊. xviij. ⁊. j. xxvj. c. tā
getur ⁊ in ipſis locis requirat̄. ¶ Dicit ꝙ iſte fluuius circu
it oēm terram ethyopie qō aliquis dicet eſſe flm. nā nilus nō
circuit oēm terram ethyopie: ſed in finibus egypti mediter-
raneo abſoꝛbet̄ mari. ⁊ tñ ad hoc qō circuiret omnez terram
ethiopie oꝓtebat ꝙ pambularet terraz aphꝛice in qua eſt
ethyopia: ⁊ tñ nullā partem aphꝛice tāgit: ſed in finib⁹ egy-
pti que ad aſiā pertinet in mediterraneū mare incidit. ¶ Di
cendū ꝙ duplex eſt ethyopia. ſ. in aſia ⁊ in aphꝛica. nilus cir
cuit ethiopiā que eſt in aſia: ⁊ poſt ethyopiam intrat in egy-
ptum veniens de pte meridiana ⁊ abſoꝛbet̄ mari magno di
uiſus in ſeptē alueos: ⁊ per ſeptē hoſtia intrans. Ethyopiā
vero que eſt in aphꝛica neqꝫ circuit neqꝫ tāgit: ⁊ hāc nos vo
camus cōius ethyopiā: qz eſt nobis ꝓpinqoꝛ q̄ꝫ terra ethyo
pum aſianoꝝ. ¶ Poterat aūt dicere ſcriptura ꝙ gion erat
fluuius qui irrigabat: ⁊ ethyopiā circuit. Erat āt iudeis ma
gis notus nilus vt eſt in egypto q̄ꝫ vt circuit ethyopiam: qz
fuerant ipſi in egypto qui irrigabat nilo. Et deus facit eis
mentionē de hoc deute. xj. dicens ꝙ nō eſt terra chanaaz ad
quā tranſeunt poſſidenda ſicut terra egypti vbi iacto ſemie
in oꝛtozū moꝛem aque ducunt̄ irrigue. ¶ Sz dixit ꝙ circuit
terrā ethyopie. Primo qz vult notificare fluia iſta per id qō
ꝓpinquius eſt de eis oꝛtui ſuo. Sz ꝓpinquius eſt ad oꝛigi-
nem vbi circuit nilus ethyopiā q̄ꝫ vbi irrigat egyptū. iō me-
moꝛauit ethyopiā: ⁊ cā aperta eſt: qz vult notificare iſtos flu
uios inquātum exeunt a paradiſo: ſed ꝓpinquioꝝ eſt padiſo
ethiopia q̄ꝫ egyptus. ¶ Secūdo qz nilus magis eſt in terra
ethiopie, i. longioꝛē tractuz ibi hz q̄ꝫ in egypto. Quū dicatur
ꝙ circueat vniuerſaz terram ethiopie. iſta aūt eſt longa ter-
ra. De hoc circuitu dicit Paulus oꝛoſius lib⁹. ꝑ de oꝛmeſta
mundi ꝙ nilus vt multi auctoꝛes volūt incipit a ꝓncipio lit
toꝛis maris rubri. deinde longe ꝓtra occaſuz defluit faciens
in medio ſui inſulā noie meroez. rurſuſqꝫ ad ſeptētrionez de
clinans egyptū irrigat. ¶ Dī ꝙ nomē tertij fluminis eſt thi
gris ipſe fluuius vadit ꝓtra aſſyrios. Iſtud nomē thigris eſt
ipoſitum a grecis: ⁊ apud nos vſitatū. nā in hebreo vocat̄
hidequel. lz Joſephus lib. primo antiquitatum vocat ipſum
in hebreo diglat: ⁊ ſic dicit ipſe hiſtoꝛia ſcholaſtica vocari: lz
parum differt: nam quādo tranſfertur nomen hebreuz in lit
teras latinas ſm conditionē earuz non ita ſonat ſicut in he
breo. Sicut hebrei vocant Jacob Iſrael. nos dicimus iſrael
quod non eſt idē: ⁊ ita de multis alijs. Similr hic aliud ob
ſtat ꝙ eſt cōpoſitio vel adiūctio articuli. ſ. hi. ⁊ ideo ablato il
lo manet dequel quod nō multuz diſtat a nomine qō ponit
Joſephus. i. diglat: ⁊ vtrobiqꝫ ponitur eadem ſignificatio. ſ.
anguſtum ⁊ acutū. ¶ Nomen autez iſtud thigris quo nos
vtimur a perſis eſt introductuz per quoꝝm terram fluit. ſi-
gnat enim ſagittaz: ⁊ ita vocatur ꝓpter ſui velocitatez: qz
fluit velociter: ⁊ ſicut ſagitta fertur. Et eſt iſtud nomen ipo
ſitum beſtie ⁊ fluuio. fera enim thigris dicit ꝓpter ſui velo
citatem. nihil. n. eque velox eſt in curſu. vnde ratio eadez no-
minis fuit vtriqꝫ ⁊ ambobus idē nomē impoſitū. Et differt
etiam parum ab hebreo: qz diglat ſigt acutuz: ⁊ hoc dicitur
ꝓ ratione velocitatis: qz acutuz dicitur a penetrando faci-
liter. Et ita eſt motus eius facilis quod non accidit in eo qō
eſt amplum ⁊ hebes: qz illius eſt tardus motus. ¶ De hoc
dicit yſidoꝛus libꝛo. xiij. ethimo. c. de fluminibus. thigris flu
uius meſopotamie de paradiſo exoꝛiens ⁊ pergēs ꝓtra aſſyr-
rios: ⁊ poſt multos circuitus in mare moꝛtuz influens. vo
catur autem influens vocatus aūt hoc noie ꝓpter veloci-
tatem inſtar

qō.184. An ꝙ circuit oēz terr ethiopie

qō.185. Thigris fluuius tertius i meſopo tamia.

Thigris quare.

tatē inſtar beſtie tigris nimia ꝓnicitate currētis: ſz vocaſ ma re mortuū mare rubrū: nam in mare rubrū incidit tigris ⁊ nō in mare mortuū qō eſt mare ſodomor. Luz aūt dr ꝙ fluuius iſte vadit ꝓtra aſſyrios nō eſt intelligendū q̄ſi veniat ab oriente ꝓtra occidentē: ſicut plurimi accipiūt. Et cā ipſor eſt q̄ tigris exit de padiſo: ⁊ eſt padiſus in oriēte: ideo tigrz ab oriente verſus aſſyrios fluere putant. Sz non eſt ſic: imo tigris ꝓcedit ab occidente ꝓtra oriētem ⁊ aliqualr ꝑ meridiē: ſz magis ꝑ orientē ⁊ tangit regionē aſſyrior in ꝑte occidentali eius. Et hoc pz ex ſnia Jſidori lib. 14. ethimo. c. 4. ⁊ magis ex ſnia ⁊ verbis Pauli oroſij lib. i. de oremeſta mūdi. Eſt enim regio indor maxime orientalis: fluuius aūt tigris quātum ad ſuū manifeſtū ortū totūq; decurſuz eſt multū occidētalis ad indiā: vnde inter fluuium indū qui eſt terminus occidentalis indor: ⁊ fluuiuz tigrim ſunt regiones q̄nq; ⁊ gētes triginta due:. Sunt enim regiones aracuſia: aſſyria: perſida: ⁊ media: ⁊ eſt ordo iſtar ſic ꝙ indus fluuius eſt in fine occidentali terre indor: ⁊ inde ꝓcedendo ꝓtra occidentem eſt terra aracuſie que ad orientem hz fluuiū indum: poſtea ſequit ptia verſus occidentem: ſz aliq̄ ſit nomen generale omnium iſtar gentium: poſtea aſſyria: deinde pſida ⁊ media: ⁊ ad occidentē oiuz iſtar eſt fluuius tigris: ⁊ ideo ortus ⁊ decurſus fluuij eſt magis occidētalis q̄z terra aſſyrior. Ideo ſi ꝓtra eam fluit non pōt fluere niſi de occidente ꝓtra oriētem: ⁊ q̄ tetigerit aſſyriam tanget eam ꝑmo in termino occidentis. Et iſtud appet in deſignatione terminor aſie q̄z facit Jſidorus lib. 14. ethimo. ſ. aſſyria ab ortu hz indiā a meridie: media tangit ab occiduo tigri: a ſeptētrione montē caucaſum vbi ſunt porte caſpie. Et ita iſte fluuiuſ tigris tangit meſopotamiam ⁊ aſſyriā. Meſopotamiā qdem hz totam ab occidente: que claudit inter ipſum ⁊ eufratē ⁊ ab eis meſopotamia greco vocabulo dr: quaſi in medio aquar. i. duor fluminuz magnor poſita. Aſiam aūt hz ab oriente: ſz non ſtatim tangit aſſyriā in ꝑte ſui ipſius orientali: ſed alias regiones ꝑus: ⁊ deinde q̄n ꝓceſſerit circa finē ſuum tangit aſſyriā: ⁊ tūc abſorbetur a mari rubro. Et hoc totum obſeruauit Moyſes hic in modo loquēdi: nam dixit ꝙ tigris vadit ꝓtra aſſyrios: inquātum dixit vadit ſignificat ꝙ ꝓcedit ab occidente ꝓtra orientē. Nam moyſes ⁊ illi qbus iſta ſcribebat: erant magis occidentales q̄z fluuius quū eſſent in arabica ſolitudine circa terrā chanaā. Et ſi eſſet ꝓpinquior eis terra aſſyrior quā tigris q̄n accederet tigris ad aſſyrios diceret venire q: accederet magis ad terrā q̄z iſti tunc tenebant. i. in qua erāt quā prius. Si aūt eſſet ecōtrario quū accederet tigris ad terram aſſyrior diceret ire ad eos: q: elōgaret ſemp magis a loco in quo nunc hebrei erant: ⁊ tñ dixit Moyſes ipſe vadit contra aſſyrios: ergo ſignificauit ꝙ ꝓcedebat tigris ab occidēte verſus orientem ad hoc ꝙ ꝑueniat ad terrā aſſyrior: ⁊ ita tanget terrā illā a ꝑte occidētali illius. ¶ Etiā ſignificauit moyſes ꝙ non tangit tigris regionē aſſyrior ſtatiz vt incipit manifeſte fluere: ſed tranſit per alias regiones: ⁊ ad finē tangit per terminos terre aſſyriozuz: ⁊ tunc rubro abſorbet mari: ⁊ hoc ſignauit Moyſes quū dixit ꝓtra aſſyrios: ac ſi dicat non ſtatim in ſuo ortu tangit terrā aſſyrior: ſz poſtea quū nullus ꝓceſſerit. ¶ Dicit deinde ſupra. 2. c. fluuius aūt q̄rtus ipſe eſt eufrates iſte fluui⁹ ſic vocaſ a grecis ⁊ a nobis: apud hebreos vocaſ berath. i. frugifer q: fructificare facit terram per quā tranſit: ſz ioſephus lib. i. antiquitatuz dicat interpretari florem vel diſpſionem: ⁊ nō eſt hoc incōueniens iuxta cōditionem dictionū hebraicar que multa ſignificant: potiſſime q: iſta que ioſephus ponit non multū diſtant a fructificatione: q: flos ⁊ fructus ꝓiuncta ſunt: ſimilr diſpſio ad multiplicationem ptinet: q: qō vnicum eſt non diſpgit: qō vero multiplex aut multiplicatū eſt diuidi pōt ⁊ diſpgi. ¶ De eufrate dicit Jſidorus li. 7. ethimo. c. de fluminibus. ſ. eufrates fluui⁹ meſopotamie de padiſo exiens copioſiſſimus gēmis: qui per mediā babyloniā influit: hic a frugib⁹ vel ab vbertate nomē accepit: naz hebraice eufrata fertilitas interptatur. Meſopotamiaz. n. in qbuſdam locis ita irrigat ſicut nilus alexādriā. Jſta enim fertilitas quā facit eufrates eſt pp irrigationē: naz irrigat terrā meſopotamie in qbuſdam locis. Et iſta irrigatio prouenit non ſolū ex planicie terre quā facile eſt irrigari ſed precipue ex eleuatione ⁊ augmēto aque: nam intumeſcit fluuius in altū: ⁊ ſic effundit ſuper plana terre per alueos ⁊ inuento limo aliunde terrā fecundat. Concordat aūt cum nilo flumine egypti in iſtis augmentis non ſoluz: q: intumeſcit: ſed etiā q: fere eiſdē tpibus quibus nilus: ſz non ad tantam altitudinē excreſcat: ideo incremēta eufratis nō ſunt famoſa ſicut incrementa nili. Nilus qdem incipit quolibet anno intumeſcere quū ſol eſt in cancro. ſ. in iunio: deinde quū inceperit trāſire ad ſignū leonis in ꝓncipio eius eſt fortiſſima inundatio. ſ. ad mediū iulij. Quū aūt puenerit ſol ad libram qō eſt ante medium auguſti decreſcit ⁊ finito ſigno virginis cum incepit libra circa mediū ſeptēbris iam reddit nilus ad priores alueos: ſic. n. vult Solinus i poliſto. c. xli. de egypto. Incrementa aūt eufratis fluuij fiunt circa eadē tpa. ſ. incipit q̄n fuerit ſol in gradu viceſimo qō eſt in principio meſis julij: ⁊ durat augmētum q̄ſdiu ſol eſt in leone: decreſcit quādo tranſit ſol ad virginē: ſic dicit Solinus in poliſtore. c. 46. de fluminibus tigri ⁊ eufrate. ſ. deinde eufrates prelabens plurimas gentes babyloniā quōdaz caldeor caput diuidit: meſopotamiā opimat ꝓtinue inundationis exceſſibuſ: ad inſtar amnis egyptij terras contegens inuecta ſoli fecūditate ꝑſdē ferme tpibus quibus nilus exit ſole. ſ. in ꝑte cancri vigeſima ꝓſtituto: tenuaſ: quuz iam leone decurſo ad extima virginis trāſitū facit: quod gnomonici ſimilibus palellis accidere cōtendunt: quas ⁊ celi ⁊ terraz poſitione equalitas normalis effecit linee: vnde appet iſta duo flumia ad modū eiuſdē pendiculi ꝓſtituta: ſz diuerſis manent plagis eaſdē incremēti cās habere. ¶ Sed quereſ cum Moyſes in alijs fluminibus fecerit aliquā deſignationē quare non fecit circa eufratem: ſed ſolū dixit ꝙ eufrates erat fluuius quartus. ¶ Dicē duz ꝙ cā fuit q: moyſes voluit notificare iſta flumina ⁊ quā to aliqd eſt magis ignotū tāto pluribus indiget notificatiōibus: qō vero notius eſt paucioribus indiget. Jd enim quod a ſenſu remotius eſt minus notum eſt. Et ob hoc q: phiſon ꝑmo fluui⁹ erat magis diſtās a proſpectu iudeor quū ſit in terra indor plures ei notificatioeſ poſuit: ſecūdus: ⁊ tertius. i. nilus ſiue gion ⁊ tigris minus a terra iudeor diſtabāt quū tigris tangat meſopotamiā a ꝑte orientis: ⁊ nilus intret egyptum: ideo de his pautiores poſuit notificationes ſolū dicēs per quas terras trāſibant: ⁊ nō oēs ſz paucas: nā de gion. i. nilo dixit ꝙ circuit oēm regionē ethiopie: de tigri dixit ꝙ vadit ꝓtra aſſyrios. De eufrate autē nihil dixit q: totalr eis notus erat: nam a ꝓncipio ſui de ꝑte ſeptētrionis vſq; ad finem ſuum q̄n mari rubro imergitur eſt magis ꝓiunctus terre iudeor q̄z aliquis de alijs fluuijs: nam tranſit per terrā occidētalem meſopotamie ⁊ vadit babilonē tranſitq; per medium vrbis: ⁊ per caldeā. Jſte aūt regiones ſunt ꝓpinque ad terram chanaā: ⁊ ideo nō oportebat ꝙ de illis eis ſermo fieret. ¶ Scdo q: erat eis maior noticia de hoc flumine: q: apud illud ꝓuerſati fuerant pentes eor ⁊ ipſi ꝓuerſaturi erāt. Naz tranſit eufrates per meſopotamiā vbi habitauit abraā cū patre ſuo thare in charra. ē. xi. c. ⁊ de regiōe illa fuit rebecha mater iacob. ſ. de vrbe nachor. j. 24. Et inde etiam fuit rachel ⁊ lia ſorores que fuerūt vxores iacob: ⁊ in regiōe illa nati ſunt oēs filij iacob ꝓter beniami qui fuerunt ꝓncipes duodecim tribuū iſrael: ⁊ pz. j. 28. 29. ⁊ 30. c. ⁊ ꝙ plus eſt q: iſte fluui⁹ tāgebat extremitatē terre illius quā deus ꝓmiſerat iudeis habitandaz: ⁊ de qua ipſe Moyſes locuturus erat: ſic infra dixit. 15. c. ſemini tuo dabo terrā hāc a fluuio egypti vſq; ad flumen magnū eufratem: ⁊ ita ꝓpter magnā noticiā quā iſraelite de iſto flumine habebāt: dixit Moyſes pautiora de eo nihil notificans ſicut in alijs. ¶ Erat autē tam notus iſte fluuius iudeis ꝙ interdū ſine noie ſpāli ⁊ ꝓprio per nomē generale fluminis cognoſcebat: vt pz ioſue. 24. c. ſ. tranſfluuiū habitauerunt pres veſtri ab initio: ⁊ non dr quis fluuius: ſz intelligit de eufrate: q: ille erat fluuius meſopotamie in qua meſopotamia certū eſt ꝙ habitauerant pres iudeor. ſ. abraam ⁊ thare. Et vocatur fluuius abſolute: q: in tota terra illa nō erat aliquis fluuius taz magnus: ⁊ ideo fuit famoſus: ⁊ pz. j. 15. c. Quū dr ſemini tuo dabo terraz hāc a fluuio egypti vſq; ad fluuiū magnū eufratē. ¶ Quereſ nūc circa iſta flumina q̄re noſter tranſlator poſuit duo noia eor ſicut habentur in hebreo. ſ. gion ⁊ phiſon: duo autem alia poſuit: non ſicut in hebreo. ſ. tigris ⁊ eufrates. ¶ Aliquis dicet factū eſſe hoc q: duo illor habent noia apud nos ꝑm noſtrā ꝓſuetudinem: ⁊ alior duor nomina ignorantur: ideo duor ſunt poſita noia hebrea ⁊ alior duor noia qb⁹ nos vtimur. ¶ Sz dicēdum ꝙ non ſtat: q: etiam alior duor ſunt nomina vſi-

Mesopotamia quare.

Qō. i86 E Eufrates fluuius meſopotamie

F Attende q̄ meſe nilus incipiat tumeſcē ⁊ decreſcere.

A Qō. i87. Cur moyſes nō ſcripſit eufratē ꝑ⁹ rō

2⁹ rō

A Qō. i88. cur duo noia fluuiorū ponūtur hebraica alia duo nō. ꝑ⁹ opinio

P'rō

tata apud latinos ⁊ grecos ꝓeter illa noia hebꝛea.ſ. giō vocatur nilus ⁊ phiſon vocaꝫ ganges. Jta dicit Jſidoꝛus lib. xj.ethimo.ca.de fluminibus: ⁊ alij ſcriptoꝛes eiſdem noibus vtunt taꝫ apud nos q̄ apud grecos. ¶ Aliquis dicet q̄ verum eſt fuiſſe ⁊ eſſe noia ꝓ illis flumibus ꝓꝓia apud nos: ⁊ tñ non erant cognita apud hebꝛeos.ſ.an noia illa fluuioꝝ que ponunt apud eos ſignificent id qō iſta noia apud nos: ideo tranſferentes de hebꝛeo retinuerunt noia illa hebꝛea.

¶ Sed dicēdum q̄ qñ Hieronymuſ qui hoc trāſtulit vertit de hebꝛeo in latinū erant cognita apud hebꝛeos noia qbus nos vtimur: ⁊ erat notū q̄ idem ſignificāt illa duo noia phiſon ⁊ gion apud eos q̄ iſta duo ganges ⁊ nilus apud nos: nam ioſephus ſcripſit ꝓius libꝝ̄ antiquitatū: qua Hieron. tranſtulerit de hebꝛeo in latinū: qꝛ erat ioſephus tpe Neronis duꝝ belli ꝓtra romanos ⁊ Veſpeſianū: qō erat q̄dragin ta annis vel quaſi poſt mortē xp̄i vt pꝫ ex libꝛis ſuis de bello iudaico: ⁊ ſic forte natus eſſet ioſephus quū mortuꝰ eſt xp̄s. Hieronymus aūt q̄ſi per q̄dringentos annos poſt xp̄i natiuitatem trāſtulit de hebꝛeo in latinū: ⁊ ita iaꝫ multo ante ſcripſerat libꝛos antiquitatū: quos ⁊ ipſe Hieron. allegat in cō mentarijs ſuis ſup Matheū ad notificandū hiſtoꝛiā Herodis: ⁊ tñ ioſephus li.i.antiquitatū in p̄ncipio ponit nomina iſtoꝝ fluuioꝝ tam ſm hebꝛeos q̄ſ ſm vſum grecoꝝ ⁊ noſtrū ſcz eufrates tigris: ganges ⁊ nilus: ergo potuit Hieron. ponere noia illa. ¶ Dicēdum ergo q̄ Hieron. non poſuit niſi noia hebꝛea ꝓ illis fluuijs nō noia qbus nos nūc vtimur. cā eſt qꝛ ſz ipſe noſſet ea: non erat tñ tante auctoꝛitatis vt ea ponere vellet in ſacra ſcriptura que ab oibus ſuſcipiēda erat. Neq̄ etiā ſufficiebat q̄ ioſephus qui hebꝛeus erat iſtud ſentiret: qꝛ non erat tanta auctoꝛitas eius vt id qō ipſe dicebat ab oibus catholicis ſuſciperet. Sed cā vera eſt qꝛ Hieron. tranſferebat de hebꝛeo in latinū: ⁊ hoc erat ad tollendū aliquos defectus ⁊ coꝛruptiones qui erant in tranſlatione interꝓetum.lxx.facta de hebꝛeo in grecū: que tranſlatio ab oibus catholicis ſuſcepta erat in magna auctoꝛitate: ⁊ omnes eccleſie illā tenebant vt dicit Hieron. in ꝓlogo ſuo ſup pali po. qui incipit ſi ſeptuaginta interꝓetū: ꝫ aūt tranſlatio habebat q̄ duo flumina.i.diglat ⁊ perath: vocarent tigris ⁊ eufrates: ⁊ ita noia eoꝝ in grecū verterant. Ꝓo alijs duob⁹.ſ. phiſon ⁊ gion: non poſuerunt noia greca aut latina: ſed reliquerunt ſicut erant in hebꝛeo.ſ.gion ⁊ phiſon: ⁊ ita habebatur apud oēs eccleſias qñ Hieron. tranſtulit ideo nō auſus eſt ipſe aliter tranſferre: qꝛ non accipet in auctoꝛitate trāſlatio ſua: qꝛ ſz in multis alijs auſus fuerit Hieron. emendare tranſlationē interꝓetū ⁊ imutare eam non auſus fuit ꝫ: cā eſt qꝛ in alijs ꝓbatio erat manifeſta ex lr̄a hebꝛaica cui⁹ cognitio apud multos erat ⁊ ſcirent illa verſa in latinū: ſz hic non auſus eſt: qꝛ interꝓetes tranſtulerūt noia hebꝛea.ſ. giō ⁊ phiſon: in quo nō poterat eſſe erroꝛ aliqs. Si aūt loco horuꝫ ſcriberet Hieron. ganges ⁊ nilus non erat certū q̄ iſta duo flumina eſſent que ſignificaret eoſdem fluuios quos ſignificant illa hebꝛea noia phiſon ⁊ gion. Nam ſi negaretur non erat aliq̄ ꝓbatio ad hoc niſi ſola ſcribentis auctoꝛitaſ. Hieron. aūt non erat tante auctoꝛitatis vt ei ſine ꝓbatione omnes eccleſie crederent cū ⁊ bone tranſlationi ſue a ꝓncipio multi repugnaret qō fecit Aug. li.xviij.de ciui.dei. Ideo nō auſus eſt ponere ꝓ eis noia latina aut greca: ſz ipſe ea ſciret: ⁊ iam alij ea poſuiſſent: ſicut fecit ioſephus vt dictū eſt. Secus aūt fuit q̄ſtum ad alia duo noia: diglat: ſiue hidequel ⁊ perath hebꝛea: loco quoꝝ habemus tigris ⁊ eufrates: qꝛ lxx. interꝓetes ꝓ eis poſuerunt tigris ⁊ eufrates: poterat enim Hieron. hic alterutrū facere vel ponere noia hebꝛea: hidequel ⁊ perath vel greca.i.tigris ⁊ eufrates: ⁊ i neutro poterat reꝓehendi: nam ſi poneret noia hebꝛea nemo poterat dicere eum falſum dixiſſe qꝛ ita hebꝛea veritas hꝫ̄et: ſi autez poneret tigris ⁊ eufrates: ſz eſſet dubiū an verum diceret: nemo tñ eum argueret: qꝛ ita ſcripſerant ſeptuaginta interꝓetes: quoꝝ auctoꝛitatē oēs eccleſie ſuſcepāt: voluit tñ potius ſcribere noia greca q̄ſ hebꝛea: qꝛ tranſlatio fiebat ad exponēdum ⁊ manifeſtandū: ponendo aūt noia hebꝛea nihil manifeſtabaꝫ: ſz potius erat res obſcurioꝛ quā ꝑfuerat quū interꝓetes poſuiſſent noia nota.i.tigris ⁊ eufrates: ergo debuit Hieron. ſic ſcribere ⁊ ita fecit. ¶ Sz dicet quare interꝑtes vertentes in grecū nō poſuerunt noia ꝓ his duobus.ſ.giō ⁊ phiſon cum hēant: ganges.ſ. ⁊ nilus. ¶ Dicēdum q̄ hoc

Determinatio.

A Qō.189. Cur interꝑtes ꝓ giō ⁊ phiſō nō dixerūt gāges ⁊ nilus

fuit ex ignoꝛantia grecoꝝ vocabuloꝝ. Non.n. verterunt ſic ex intentione dimittēdo aliq̄ noia ignota in hebꝛeo quū potius intentio eoꝝ foꝛet quicqd hebꝛeum erat grecū efficere. Quū ad hoc eos rex Ptholomeus ꝓgregaſſet: ſz ibi hebꝛea vocabula reliquerunt vbi loco eoꝝ nō inuenerunt qd ponerent in greco. Jſtud aūt non ꝓuenit quaſi ipſi eſſent parum docti in greco quū haberent vt doctiſſimi in vtroq̄ ydiomate: ſed fuit qꝛ apud grecos nōdum hēbant talia noia vel nōdum de eis certum erat: vtrūq̄ eſt ſatis rōnabiliter dictum.

¶ De primo pꝫ qꝛ greci poſuerunt noia quaſi oibus rebus notabilibus mundi.ſ. gentibus ꝓuincijs: fluminibus montibus velut oibus ad eos ptinentibus: hoc aūt non fecerunt ab initio neq̄ ſimul: ſed ſucceſſione tempoꝝ: ſicut dicit ioſephus lib.i.antiquitatū.ſ.alij aūt vt habitatoꝛibus claꝝ viſuꝫ eſt ꝓuerſionē nominū fecerūt. Greci tñ ſunt rei huius auctores qui poſteris tpibus ꝓfoꝛtati etiā antiquoꝝ gloriā ꝓꝓiā effecerunt: ⁊ gentibus noibus exoꝛnauerunt vt eis ſapienſ videbaꝫ eſſe: oꝛnatum vtiq̄ ponentes eoꝝ rei publice velut a ſe cōſtitute. Poterat ergo eſſe q̄ greci impoſuiſſent nomina hoꝝ duoꝝ fluminū tigris ⁊ eufrates: ⁊ interꝑtes inuenientes ea greca poſuerint illa: ꝓ alijs duobus.i.gion ⁊ phiſon nōdum greci poſuiſſent iſta noia nilus ⁊ ganges: ⁊ ideo interꝓetes nō inuenientes ꝓ eis noia greca relinquerēt hebꝛea que p̄ceſſerāt. Hoc aūt ſatis veriſimile eſt: qꝛ multa que ſunt in ſacra ſcriptura acceꝑunt poſtea noua noia que non hēbant tpe interꝓetū: ſicut mare cenereth. Qō taꝫ i hebꝛeo q̄ſ apud interꝑtes vocaꝫ mare cenereth: numeri .34.ca. ⁊ tñ poſtea vocatū eſt mare geneſareth ⁊ mare thiberiadis: Luc. v. ⁊ Jo.vi.c. Et hoc ē qꝛ fuit nomē mutatū in honoꝛez Tyberij: ſicut aſſerit Hiero. ſup Mat. Simil'r multa loca hoc paſſa ſunt: nam tam in hebꝛeo quaꝫ apud interꝑtes illa ciuitas quā acqſierūt filij dan ꝓtra aglonē vocaꝫ leſendan ⁊ vocabatur ꝓiuſ leſem. Sic pꝫ Joſue.xix. ⁊ iudi.xviij.c. Jta vocabaꝫ tpe interꝓetū neq̄ habuerūt aliq̄ aliud nomē grecū quod ponerēt poſtea: tñ mutatū eſt nomen ciuitatis ⁊ vocata eſt paneas aut velunas: qō nomen adhuc manet: ⁊ aliud etiā nomen habuit tpe xp̄i: nam vocata eſt ceſarea philippi: ita hēbatur Mat.xvi.c. ⁊ Hieron. dicit illā eādez eſſe q̄ vocabaꝫ ꝓius leſendan: ⁊ tñ noia iſta qbus poſtea vſi ſunt greci nō potuerunt tūc ponere interꝑtes: qꝛ nōdum erant: ſic igiꝝ potuit de his duobus ganges ⁊ nilus. ¶ Et adhuc iſtud eſt veriſimile: nā nomē nili nō eſt antiquū. Quū ꝓius hūerit aliō nomen latinū: melo.n. vocabaꝫ: vt ait Jſidoꝛus li.xj.ethimo.ca. de fluminibus. ¶ Qō vo obꝫcit ō ioſepho qui oia iſta noia poſuit.i. ganges: nilus: tigris: eufrates. Dicendum q̄ non obſtat qꝛ ioſephus fuit multo tpe poſt trāſlationē interꝑtuꝫ pluſq̄ trecentis ⁊ q̄draginta annis. Et ita poterant eſſe oia iſta noia iā cognita qñ ille ſcribebat ⁊ nō fuerunt tpe interꝑtuꝫ: qꝛ in hoc tpe medio grecoꝝ ingenia floꝛuerūt. ¶ Scōz etiā erat valde veriſile: poterat.n. eſſe q̄ tpe interꝑtuꝫ eſſent illa noia impoſita a grecis gāges ⁊ nilus: ⁊ tñ nō eſſet certū apud interꝑtes an eſſent eadē flumina que illi ſignificabāt per giō ⁊ phiſon. Et iſtud nō poterat euenire niſi: qꝛ nō erat notū quid ſignificabaꝫ apud hebꝛeos ꝓ gion ⁊ phiſon: nam apud grecos certū erat qd ſignificabaꝫ per gangē ⁊ ꝓ nilū: ſz iudei nō ita cognoſcunt de noibus ſuis ꝓꝓijs regionum mōtiū fluminū vel aliaꝝ reꝝ quid ſignificent. ¶ Cā aūt eſt illa quā poſuit Joſephus li.i.antiqtatū.ſ. noia que hñr in ſacra ſcriptura ſunt illa que hūerunt res a ꝓncipio ſui in variatione ydiomatū: vel que adhuc ꝓius hēbant in illo ydiomate cōi vniuerſe terre: poſtea aūt facte ſunt multe mutatiōes tam a gētibus ꝓꝓijs q̄ſ grecis ꝓcipue: ⁊ ita neſcit quo vocaꝫ nunc id qō tali noie a moyſe vocatuꝫ eſt: vel qd tale aut tale nomē ſignificat de rebus q̄ nūc ſunt. Non pōt aūt ſic eſſe de noibus ipoſitis a grecis qꝛ illa manēt vſq̄ nūc neq̄ ſucceſſerunt eis alia: iō non pōt dubitari quarū reruꝫ ſint illa noia. Et iō ſi tpe interꝑtuꝫ eſſent apud grecos iſta duo noia ganges ⁊ nilus nō poterāt interꝑtes dubitare qd illa ſignificarent: ſz dubitaret qd ſignificarent iſta duo gion ⁊ phiſon: iō neſciēs an ganges ⁊ nilus eſſent illa duo flumina que ſignificant ꝫ duo noia gion ⁊ phiſon: nā non voluerunt ponere ganges ⁊ nilus: ſz reliquerūt hebꝛea: gion ⁊ phiſon: nō fuit ſic de hildequel ⁊ perath: qꝛ iſta duo ſignificabant flumina magis ꝓiuncta terre iudeoꝝ.ſ. tigri ⁊ eufratē: ⁊ ideo iudeis manentibus in terra ſua fuerat ſemꝑ cognitū quid ſignificaretur per

Solō obiectionis

retur per ea: z ideo sciebant q̄ idem erat qđ significabaꝫ per illa tigris z eufrates: z ob hoc illa posuerūt: alia vo reliquerunt hebrea. ¶ Sz aliqs dicet quō gion ponaꝫ pro nilo nūc apud nos vt dicit iosephus z Jsido. z iste, esset ꝓiūctus terre iudeoꝝ: qz trāsit per terminos eoꝝ quo nō erat cognitus ille fluuius iudeis vt scirēt ponere pro illo nilū z nō gion, in hebreo. ¶ Dōm q̄ hoc fuit pp variā opinionē de origine nili z de cursu eius: z qz Moyses non dixit de gion q̄ ipse est qui circuit egyptū: sz q̄ ipse circuit vniuersaz terrā ethiopie: nam si diceret qui irrigat egyptū notū esset pro quo dicebaꝫ z hunc greci nilū vocāt: sed dī q̄ circuit terrā ethiopie. Et lz verū sit q̄ idem sit qui ethiopiā circuit z qui irrigat egyptū: tn hoc nō est apud oēs certum quuz de nili decursu varia sit opio apud auctores: sicut ponit Paulus oro. li. i. de ormesta mundi. ¶ Alia forte cā est qz scriptura noluit dicere qui irrigat egyptū: z dixit qui circuit terrā ethiopie quū ꝓximi essz dicere de egypto: z putaꝫ esse cā quasi voluerit eē quū dī fluuium qui circuit ethiopiā z qui irrigat egyptū. ¶ Tertia cā dubitandi est qz scriptura sepe postea noiat fluuiū egypti: tn nunq̄ vocat eum gion sicut hic: sz alīs noibus. s. fluuiū egypti vel fluuiū qui irrigat egyptum aut fluuiū turbidū. Et ita interptes non erāt certi an gion apud eos significaret id qđ nilus apud grecos: vnde nec ausi sunt ita dicere: sed reliquerunt in hebrō nomē gion. ¶ Sz adhuc circa ista q̄ttuoꝝ flumina padisi aliqui obȝciunt q̄ nō possint ista esse que de padiso fluunt: qz quū aquaꝝ fluxus fiat per ꝓtinuū: posset per quodlibet fluuiū illoꝝ veniri ad padisum: z tn per nullū illorū veniri pōt: g̃ nō est hoc vez. ¶ Dōm q̄ padisus non pōt inueniri per ista flumina: z cā est qz mullū istoꝝ fluit manifesto decursu a padiso vsq̄ ad nos. i. ad trās asiaticas notas: sed subterraneis absorbenť hiatibus: z quū in longuz fluxerint in alio rursus renascunť orbe: intercepta aūt ꝓtinuitate fluendi non pōt per h flumina cognosci padisus. ¶ Sz rursus obȝciť q̄ nō sunt hec flumina orta de padiso: qz omniuz horꝝ capita alicubi inuenimus: z phi atq̄ scriptores asserūt in locis certis ea fontē hre. ¶ Dōz q̄ ex ꝓcedenti pz solutio: hec. n. flumina nō hn̄t ibi primo originē vbi hre videnť: sz in de longe qđ scriptoribus gentiū ignotū est: Ipsi vo inde illa dicunt pmo oriri vbi pmo orta videt: sz non est sic: qz auctoritas sacre scripture que est maioꝝ oibus auctoritatibus hūanis: vt dicit Aug. li. de ꝓsensu euāgelistaꝝ: z sup gen̄. ad lr̄az asserit illa de padiso certa. Suadeť aūt istud ex eo qđ nos videmus: aliqua. n. flumina sunt in regiōibus hispanoꝝ z frācoꝝ que aliq̄n fluunt aliq̄n absorbenť: z postea alibi apparet eoꝝ decursus z cōstat ex aptissimis signis eandē esse aquā. Similr phi z scriptores gentiū hoc ꝓfitenť quū z ipsi h expiantur: sic dicit Seneca lib. de nālibus qōnibus: de fluuio alpheo z arethusa fonte quos ꝓstat in ꝓuincia elidis z pise in grecia esse: sz quū ibi absorbeanť subterraneo meatu labētia teste Ouidio in insula ortigie caput emergunt vbi z rursus absorta sub tota ionū maris ꝓfunditate delapsa: demū in sicilia apud siracusas caput tollunt: easdē esse aq̄s ꝓbat imissio paleaꝝ in grecia que, post certa tpa in sicilia tandē vñr: vt ait Seneca lib. 5. de qōnibus nālibus. Scriptores aūt gentium quibus nihil notū est nisi qđ aut sensu ꝓcipiunt aut rōne cōuincunt aut qđ in cōi auctoritate susceptū est h putant eē capita fluminuz que videnť. Nos vo qui sacre scripture magis credimus quā eis que oculis nr̄is ꝓspicimus iuxta Petri testimoniū p̄a pe. i. c. quū per reuelationē hēam⁹ ista q̄ttuoꝝ flumina de padiso hre primā originē ita asserimus lz in alīs ptibus orbis renasci ea postea sciamus. ¶ Sz nūc est dubium de ortu eoꝝ pm id qđ auctores asserunt: z pm q̄ vr̄ sensu: z dicemus pmo de phison quē Moyses pmo posuit: z nos gēm appellamus. ¶ Dicit. n. historia scola. gangē nasci in locis caucasi montis qđ vez est: sz breuiter dixit z idez Seruasius. lib. de oc̄ys impialibus decisione p̄a asserit. ¶ Alīq̄ autē dicunt incertis fontibus nasci sicut Solinus in polist. c. de india. s. maxime in ea amnes gāges z indus quoꝝ gāgē quidam fontibus incertis nasci: z nili modo exūdare ꝓhibent. Alīq̄ volunt a sythicis mōtibus exoriri. Sz Paul. oro. li. i. de ormesta mundi: dicit q̄ ganges nascit inter dacas z parthinas z sacarrancas in monte qui oscolares dī. ¶ Omnium aūt istoꝝ eadē sn̄ia est: lz videanť in noibus discrepare: nam ganges nascit de monte caucaso. historia aūt scola. vocauit eum sic noie gn̄ali z ꝓfuso Solinus aūt z Paul. oro. s. ꝓ-

ꝓpꝛ̄ys noibus appellauerūt. ¶ Circa qđ ꝓsiderandū q̄ mōs caucasus z taurus apud multos ꝓ eodē monte accipiūtur: sic. n. asseruit Solinus in polisto. c. de cecilia: sz Paulus oro. li. i. de ormesta mūdi oñdit eum esse diuersum per fluxuz euphratis flumis qui effusus a radicibus mōtis z ꝓtra meridiez tendens taurū mōtem ad sinistrā relinquit: caucasum aūt ad dextrā: sed qcqd sit siue taurus z caucasus idez sit siue differant ꝓstat caucasum mōtem in longū extendi a mari indico ab oriēte vsq̄ ad mare nr̄m mediterraneū ab occidēte apud greciā. Jste mons quū per varias regiōes extendaꝫ: nō idē nomē apud oēs hz: sz ptes illius montis diuersis appellanz noibus: q̄si diuersa iuga diuersi sint montes z nō vnus. Et ista noia dupl̄r accipit: ꝑmo accipit noia que absolute in se eit ꝓueniunt. Scdo noia a regionibus p denoiationē z nō fm subam. ¶ Prima aūt noia fm Paul. oro. li. de ormesta mūdi ita distinguunť. Incohando. n. ab occidente versus orientez incipit mons caucasus iuxta mare cimericū: z inde tēdit inter colchos z albanos: que sunt iuxta mare caspiū: z vr̄ eē vnicū iugū eis ab occidente vsq̄ ad orientē. Et ibi statim inter colchos z albanos vbi est altissimus vocaꝫ mons caucasus z ibi hz ostia: vel portas caspias q̄s facit mare caspium. A portis aūt caspȝys ꝓcedendo ꝓtra orientez vsq̄ ad armenie pilas z vsq̄ ad fontē tigridis fluminis iter armeniā z hiberiam iam nō caucasus: sz mōtes acroceraunȝ vocanť: qđ latine vocanť mōtes ꝓusti vel igniti. Sic. n. dicit Jsido. li. 14. ethi. c. 8 mōtib⁹ acroceraunȝ pp altitudinē z fulminū iactuꝫ vocati sunt: grece. n. ceraunos: fulmen dī. Sunt aūt inter armeniā z hyberiā incipientes a portis caspȝys vsq̄ ad fontez tigridis. Et lz videaꝫ ibi Jsidorus ponē acroceraunios mōtes vt distinctos a caucaso: sz non ponit: lz alia ps illius mōtis est que stricte vocaꝫ caucasus alia que vocaꝫ mōtes acroceraunȝ. ¶ Deinde a fonte tigridis ꝓcedendo ꝓtra orientez vsq̄ ad ciuitatē carras illa ps mōtis huius que est inter partos z massagetas dī mōs ariosarzanes. Procedēdo aūt a ciuitate carris versus oriētē vsq̄ ad oppidū qđ dī cathippi ps huius mōtis que inter hyrcanos z bactrianos est memali dī vbi nascit amomus: z statim ꝓximū iugum montis illius vocaꝫ mons pthan. Deinde ab oppido cathippi vsq̄ ad vicū noie safrum ꝓcedēdo semp ad orientē inter dathassaraucas z parthienas in india mons iste oscobares dī. Et ibi ad radices eius erūpit fluuius ganges z nascit laser. est. n. laser herba cuius etiā succus laser, dī: z a qbusdam vocaꝫ apiuz cirenaicū de quo Jsidorus li. 17. ethimo. c. de herbis aromaticis. Postea ꝓcedēdo a fonte fluminis gāgis vsq̄ ad fontes fluminis orogonre qui sunt ꝓtra septentrionē vbi sunt montani popanisade vocaꝫ mōs ille taurus. A fontibus aūt flumi nis orogonre vsq̄ ad ciuitatē orogonrā inter scithas z gangaridas, ꝓcedendo vocaꝫ mons ille caucasus. Ultima autez ps mōtis huius in fine oriētis puenit ad oceanū inter eoas z pasiadras vbi est promontoriū samaria iuxta oceanū z flumen crisorroas z illa ps vocaꝫ mons imaus: iste est modus oium que ponit Paulus oro. Solinus aūt in polisto. c. de cilicia ponit noia montis huius incipiēdo ecōtrario ab oriē te ꝓtra occidentē: z in qbusdā cū Paulo ꝓcordat. Jn alīs discrepat dicēs q̄ mons iste in india vocaꝫ lamos statim cōtra occidētē vocaꝫ ꝓpanisos. ¶ Deinde apud parthos vocaꝫ choatros. deinde, nerisates: postea magis ad occidentē vocatur taurus: vltimo aūt vbi eleuaꝫ in maximā sublimitatē vocaꝫ caucasus. Dicit aūt q̄ quū ad greciā puenit cerauni⁹ dī.

¶ Alia noia sunt huius mōtis que nō sūt eius: sz p denoiationem accipit illa a ppl'is apud quos ptes eius sunt nam a latere dextro vocatur hyrcanus z caspius a caspȝys z hyrcanis: a sinistro vocaꝫ amazonicus: moschicus z scithicus: hz etiā in tribus locis portas que sunt apture vel discontinuationes eius incidētib⁹ maribus. Prime porte incipiendo ab oriēte sunt armenie: postea sunt porte caspie: vltime sunt porte cilicie. Jta enim Solinus asserit. ¶ Nunc redeūdo ad ea ꝓpter que istud fuit introductū dicendū q̄ mons caucasus hz oia ista noia: z ideo quuz auctores velint dicere q̄ de illo oritur gangens varie illud significare potuerunt. Naz historia scolastica z Seruasius dixerunt q̄ nascit de monte caucaso accipiendo caucasum general'r ꝓ toto monte in omnibus ptibus suis. Sed Paulus orosius dixit q̄ nascit de mōte qui oscobares dī: qz illa pars caucasi mōtis dī oscobares apud indos sicut pz in ꝓcedenti assignatione partis eius.

F
Qō. 193. vide de mō te caucaso

G
Caucasus dupl'r capitur.

Acroceraunij montes quare

H
laser herba a qbusdam apiuz cirenaicū dcm̄.

Discrepat qbusdā soli nus a paul.

Tres porte isti⁹ mōtis.

Qō. 194.

I

Solinus autē dixit q̄ exoritur a montibus scythicis in quo etiā montē caucasū significauit: ſz ille p̄o diuersitate ppl'oꝝ iuxta ipsum accipit diuersa noia ⁊ alicubi scithicus: ⁊ alicubi hyrcanus ⁊ alibi amazonicus dī: q; ps illa caucasi ō qua oritur ganges a scithis ꝑpe habitātibus a pte sinistra vocaī mons scithicus: dixit solinus q̄ nasciī de mōtibus scithicis. ¶ Sciēdū aūt q̄ situs fluminis gangis i decursu suo talis est: incipit.n. in monte oscobares qui est ps montis caucasi: ⁊ est ad ptem septētrionalē indie. Deinde fluit ꝓtra meridiē ⁊ circuit terrā euilath: postea dirigiī ꝓtra orientē ⁊ oceano indico excipiī. Et de hoc dicit Paul. o2o. li. i. Asia ad mediaz frontē oriētis hz in oceano eoo ostia flumis gāgis .ſ. illa per que intrat in mari. Et ista hostia sunt q̄si ad medietatez asie inter septētrionem ⁊ meridiē: ideo dicunt esse ad mediā frontem orientis. Iste fluuius gāges per solaz indiam decurrit ⁊ facit q̄dam insulā populosissimā gentē ꝓtinentē vt dicit solinus in polistore. c. de india: ⁊ rex illius insule hz quinquaginta milia peditū in armis. Idē Solinus refert notabile de fluuio gange q̄ habitatores terre iuxta fontē fluminis gangis nullo cibo indigēt: ſz solo odore pomoꝝ sustētant: que in siluis istis nascunt: ⁊ si extra loca illa eos pgere ꝙueneris: poma illa secū ferunt vt etiā itinerantes eoꝝ alant odore: nam si acciderit eos trahere grauez odorē moriunt: cum aūt gangis fontem qui accolunt nullius ad escā opis indigi viuunt odore pomoꝝ siluestriū: longiusq; pgentes eadem illa in p̄sidio gerunt vt olfatu alant: q̄ si tetriorez forte spūz traxerint exanimari eos certū est: ħ de flumine gāge quē Moyses phison vocat dicta sunt. ¶ Secūdus fluuius erat gion quē nos nilum vocamus quē etiā certum est ex padiso hre originem: ſz q; cursuz ꝓtinuū sup terrā non hz putaī alibi hre originē: Et quum de multis alīs fluminibus dubiteī nullū est de cuius origine maior inter sapientes dubitatio extiterit: vnde ⁊ Aristo. libellū vnū de origine ⁊ inundatione nili. ¶ Multi autē de eo varie loquunt: ſz celebriores opiniones sunt tres. Prima q̄ oriaī in littore maris rubri. Scōa q̄ apud athlantez. Tertia q̄ apud duas petras in lacubus magnis herbosis. ¶ Est opinio p̄ma cōior: hanc. n. tenet Aristo. li. de origine ⁊ inūdatione nili: hanc quoq; Paulus o2o. tenet li. i. quū ait nilus de littore incipiētis maris rubri vī emergere in loco qui dī mosylon: inde diu ad occasum ꝑfluens facit insulā noie meroen i medio sui. Nouissime ad septētrionē inflexus tēpestiuis auctus incremētis plana egypti irrigat. ¶ Secūda opinio est q̄ apud athlantē montē oriatur: est aūt athlas mons inferioris mauritanie: ⁊ iuxta hoꝝ sniam quū lacum effecerit magnū quē nilidē vocant: mox absorbeī harenis ⁊ sub terra fluens puenit ō orientē: hanc suiaz tenet Dierony. sup amos: hanc tenet historia sco. hanc ⁊ plurimi asserūt: ſz quī eā maxime ꝑfirmat est Solinus in polisto. c. de egypto ⁊ iuxta hoc nilus oriet de extremitate occidētis. ſ. in mauritania: iuxta mōtez athlantē. Prior aūt snia vult q̄ emergat de oriente: facilius aūt creditu est dici q̄ de oriente nascaī q̄s de fine occidentis: quū certū sit eum de padiso primā hre originem: ⁊ nō erat satis verisimile q̄ totā terre longitudinez. i. a principio orientis vsq; ad finē occidentiſ subterraneus permeet in nullo loco emergēdo. ¶ Et tñ hāc sniaz velut multū celebrē refert Paul. o2o. li. i. sed non ꝑsentit ei dicens illū esse diuersum fluuiū ab eo qui de oriente decurrens egyptū irrigat quuz ait hūc aliq auctores ferunt haud ꝑcul ab athlante hre fontem ⁊ ꝓtinuo harenis mergi. Inde interiecto ſpacio breui vastissimo lacu exūdare atq; hic oceano tenus oriētem versus per ethiopica deserta ꝓlabi: rursumq; inflexū ad sinistrā ad egyptum descendere: qō qdem verū est esse hmōi fluuiū magnū qui tali ortu taliq; cursu sit: ⁊ re vera oia que nilus mōstra gignat quē vtiq; ꝑpe fontē barbari dara nominant. Ceteri vō accole nubul vocant: ſz hic in regione gētiuz que libie egyptie vocanī: hanc ꝑcul ab illo fluuio qui a littore maris rubri ꝓrūpe diximus imenso lacu acceptus assumitur: nisi forte occulto meatu in alueū eius qui ab oriente descendit eructuet. ¶ Ista positio ⁊ ꝓfutatio quā facit Orosius est multū rōnabilis ſm quā nilus oriī de p̄ncipio littoriſ maris rubri in pte orientis. Iste aūt fluuius qui ab occidente iuxta athlantē nasciī gignit eadē que nilus: ſz nō est nilus nisi forte dicaī q̄ q̄ absorbeī a terra iuxta niluz eructuat in nilum ⁊ ꝓiungiī ei. ¶ Tertia positio est Senece li. 5. de nā libus ꝙōnibus: vult.n. q̄ impator Nero misit duos cēturiones ad ingrendū caput nili: venerunt ad regez ethiopie qui cōmendauit eos alīs regibus ꝑ quoꝝ terras nilus fluebat. Quū multū ascendissent venerunt ad quosdaz ppl'os apud quos erant magni lacus herbosi in nilo: qui nauigio trāsire tari non poterant de qbus oēs despabant posse vltra ꝓcedere. Et neq; ipsi accole terre sciebant an lacus inde inciperēt vel aliūde in eas aquas defluere: viderūt tñ in aq̄ esse duas petras magnas apud q̄s aq̄ fortius ebulliebat: hoc aūt conꝑto reuersi sūt. Cōcludit ibi Seneca q̄ sub terre supficie terra limosa est ⁊ humiditatibus plena: que in vnuz ꝙcurrētes locū magnas lacus efficiunt: de qbus cuz impetu fluuiū manant: de alīs ꝓtinentib⁹ ad nilū nihil nūc dicemus: ſz tāgetur alia. j. 26. c. solum ħ ꝙcludimus q̄ vbicūq; nilus nascatur certū est venire in egyptū ⁊ illā irrigari: ibi aūt diuisus nilus in septē ostia vt poete dicunt a mari mediterraneo absorbeī: sed de istis ostīs tangeī. j. 15. c. ¶ Tertius fluuius est tigris qui vadit ꝓtra assyrios: de cuius origine ⁊ fine dicimus: hic enim iuxta veritatē de padiso primā hz originez: ſz q; nobis non ita vī inde ponendū est eius p̄ncipiū vbi illud auctores certissimi esse dixerunt. Inter tigriz ⁊ eufratē fluuios ista est habitudo: q; tigris est magis ad orientē: eufrates vō ad occidentez tendētes ambo ꝯ meridiē: ⁊ terrā quā in medio claudunt faciunt vocari mesopotamiā: q̄si i medio aquaꝝ sitaz: ſz de ortu eoꝝ duplex est opinio: Quidā. n. dicunt eos ex eodē fonte oriri. Alī vō diuerso loco. Qō. n. ex eodē fonte in armenia nascantur: tenet Boetius: Salustius: Jsidorus: ⁊ multi alī: Boetius. n. hoc asserit lib. 5. ō ꝙsola. metro. i. ſ. rupis achimenee. ſ. tigris ⁊ eufrates vno se fonte resoluūt: ⁊ mox abiūctis dissociant aquis. Idem etiā iosephus tz: ⁊ id cōius refertur. De hoc Jsidorus dicit li. 13. ethimo. c. de fluminibus: Salustius auctor certissimus asserit tigrim ⁊ eufratē vno fonte manere in armenia: qui ꝑ diuersa eūtes lōgius diuidunt spacio medio relicto multoꝝ milliuz: terra aūt que ab eis ambit mesopotamia dī. ¶ Alī aūt volūt q̄ nō oriant ex eodē fonte: ſz ambo in armenia incipiant: hec est snia Pauli oro. ſij ⁊ Solini. Naz Paulus oro. ſius diuerso mō logtur de fonte eufratis ⁊ de fonte tigris: Solinus aūt in polisto. c. 46. de fluminibus tigri ⁊ eufrate diuersa exordia illis ponit: naz dicit eufratē maior fundit armenia ortum supra zizaniā sub radicibus montis quē catopen accole noiant scithis ꝓximo. De tigri eodem. c. dicit tigris in armenie regione tollit caput mire q̄s luciduz ꝙspicuo fonte in loco editus qui elegos noiaī. Jsti duo auctores clarissimi p̄dictis repugnāt: qbus velut in hac re studiosissimiſ stari poterat: ſz qm̄ rō nulla efficaciter ħ vel illud oñdit neutris p̄iudicandū est. Sz ħ verū est magis ꝙordare ꝓposito sacre scripture sniaz illoꝝ qui diuersum illoꝝ ponūt fontez: q2. ē. 2. c. dī de q̄ttuor fluminibus q̄ egrediunt de padiso: ⁊ tñ si de vno fonte ambo i armenia ꝓdeūt nō erunt q̄ttuor flumina: ſz tñ tria. ¶ Aliqs possz dicere q̄ in exitu de padiso tria solū flumina distinguunt que subterraneis dilapsa meatibus ad tria diuersa orbis loca emergūt sez in india in armenia: in littore maris rubri: ⁊ tñ caput qō in armenia emergit in duo diuidiī ab ipso fonte: ⁊ sic icipiūt esse q̄ttuor flumina. Et de oibus his certū est q̄ de paradiso exeunt ⁊ ita'stabit lra. ¶ Sz dicet q̄ non stat: q; ħ mō a p̄ncipio solum sunt tria flumina: ⁊ postea in armenia incipiunt esse q̄ttuor: quod nō ꝙuenit scripture: q2 necesse est statim ex padiso esse diuisa q̄ttuor flumina. Naz dī. ē. 2. c. fluuius egrediebaī de loco voluptatis ad irrigandū padisum qui inde diuidiī in q̄ttuor flumina per diuisionē illā: sed statiz in padiso sunt q̄ttuor. ¶ Dicēdum q̄ ista rō ꝙuincit: nisi forte dicaī q̄ statim ex padiso diuidunt ista q̄ttuor flumina: sed quū in diuersas ptes flectant accidit ꝙcurrere tigrim ⁊ eufratē in aliquo vno loco subterraneo: vel in loco discopto nobis nō noto ⁊ postea absorta ꝓtra simul fluunt quousq; in armenia vltimo disiunguntˊ: ⁊ tunc hñt illa noia que p̄rius habebāt anteqū miscerent eoꝝ aque. ¶ Nunc ergo dicendū est vbi cursum finiant: ⁊ primo de tigri dicemus q̄ oritur in armenia: ⁊ finitur in mari rubro vbi ē sinus ꝑsicus: sic vult iosephus ⁊ Solinus ⁊ fere oēs scriptores: Nullus. n. ꝓtrariuz asserit. Et ita fluxus eius est a septētrione ꝓtra meridiez. Et ꝙ aliqñ feratur ad ortum aliqñ versus occasuz iuxta ꝓditionē flumi num: tñ ꝑsiderato ortu ⁊ fine est fluxus a saptētrione contra meridiem: q2 armenia est regio septētrionalis: ⁊ mare rubrū quātum ad sinū ꝑsicuz est multū inde distans ꝓtra meridiē.

¶ Modus

Attēde tigridis defluxū

¶ Modus aūt defluxus eius est: tigris statiz vt de suo fonte prodit puus est z pigre currit: neqz adhuc vocaf tigris: qz ꝭ nomen accipit pp velocitatē apud medos quū medi tigrim sagittā vocent. Quū aūt venerit ad fines terre medoꝝ nomen accipit z tigris dī pp velocitatē. Transit aūt per arethusam lacū cuius aq̄ oia pondera, sustinet: z non miscef aq̄ fluminis aque arethuse neqz pisces piscibus. Deinde quum tangat taurū montē eūqz irrūpere non possit intra ꝓfundaz ꝑcū absoꝛbef: z rursus ad aliud latus eiusdē montis emicat: posteaqz abscondiſ z rursus reddiſ: transit per regionez adiabenoꝝ z arabum: tangitqz mesopotamiā z accipit in se multos fluuios optimos: sicut hydaspē z eufratē. De ꝭ Solinus in polist. c. 46. sic ait tigris nascif in loco edito qui elegos noiaf: nec ab exoꝛdio statiz totus est: ꝑmo pigre fluit nec cum suo noie: at quū fines medoꝝ innectus est tigris statim dī: ita. n. noiant medi sagittā. Influit in arethusam lacuz oia pondera sustinentē cuius pisces nunq̄z se alueo tigridis miscent: sicut neqz amnici pisces in stagnū transeūt arethuse p quē dissimilis coloꝛe volucri meat cursu: Moꝝ tauro resistēte in ꝓfundū specū mergiſ quē subter labens in altero eius latere apud zomadā emicat: vlnas z purgamēta plurima secum ferens. Deinde idētidez abscondiſ adiabenos arabasqz ꝑterfluit: mesopotamiā amplectiſ: amnē nobilissimū hidaspen accipit: eufratē differt in sinū pficuz. ¶ Hic aūt fluuius vt dicit Moyses est qui vadit ꝓtra assyrios: sic z Isidoꝛus dicit li. 13. ethimo. Modus aūt huius est qz iste fluuius oꝛiſ in loco supꝛa posito: z trāsit per aliquot terras quousqz veniat ad montē taurum vt dicit Solinus: vel ad montē caucasum vt nos dicimus. Et quū irrūpe illū nō possit absoꝛbef: z subterraneo meatu transit sub tota latitudine mōtis: z emergit in latere oppositō montis apud zomadā: z ibi incipit tangere terrā assyrioꝝ: z tangendo extremitatē assyrioꝝ: z medorum fluit vsqz quo feratur in sinū pficum. Nā assyria ab oriēte incipit ab india z ꝓtra occidentē pgit vsqz ad tigrim fluuium. A septētrione aūt ꝭ mōtem caucasum: z sic postq̄z trāsit tigris montē caucasum ꝓtra meridiē incipit tangere assyriam z mediaz. ¶ De eufrate nunc dōm est per quas regiones decurrat: z vbi terminef iam. n. de oꝛigine eius diximus ſ. q. 196. ¶ Aliqui. n. putant q eufrates fluat ab oriēte versus occidentē z finiatur in mari mediterraneo: qō est in mare palestinoꝝ: z hoc putant: qz. j. is. c. deus ponēs terminos terre chanaā: dixit q daret semini abꝛae terrā a flumine egypti vsqz ad flumē magnū eufratem: sed fluuius egypti est exꝑte meridiana terre chanaā: ideo putant eufratez esse exꝑte septētrionis: vt ponanf termini oppositi: z tunc certuz est q nō posset eufrates incidere nisi in mari mediterraneo: Sed falsum est: ꝓstat. n. q eufrates finez hz in mari rubꝛo in sinu pfico: hec est sīa Solini in polisto. z Boetij: nam Solinus dicit de tigri q nobilissimos amnes accipit. ſ. hydaspē z eufratem defert in sinum pficum: z ita ambo simul intrant in sinū pficum maris rubꝛi. ¶ Idē. n. vult Boetius li. 5. de ꝓso. metro. i. ſ. rupis achimenee vbi asserit q ambo in armenia. i. tigris z eufrates de vno fonte nascunf qui statim separanf: sed postea ꝓcurrunt aque eaꝝ: z vtiſ hoc exēplo familiari sibi ad oñendum: foꝛtunā aut casum non esse simpl'r sine cā sed solum q̄tuz ad eos qbus dī foꝛtuna: z casus absolute tm̄ cām hz effectus ille aut euentus: quē nos foꝛtuitū dicimus: sicut est in tigri z eufrate oriunf de eodem fonte z sepantur statim aque eoꝝ: post multas vo terras lustratas concurrūt quū dicit si aliqui nauigarent. ꝓtinuo per eufratē descendendo: z aliqui per tigrim sil'r cum aq̄ descendendo necesse erat q naues istoꝝ aliqn̄ ꝓcurrerent. Iste cursus erat ꝑter intentionem: z ꝑter sciam nauigantiū. ſ. q̄tuz ad illos qui nesciūt q ꝓcurrant alicubi tigris z eufrates quū ipsi incipiant nauigare in locis vbi multū a se distant. ſ. interposita tota mesopotamia. Ideo q postea ꝓfluerent naues eoꝝ ipsi admirarē tur: esset q̄z eis foꝛtuitū q: neqz intentū neqz cogitatū: nō essz tm̄ absolute foꝛtuitū: q: declivia locoꝝ: z oꝛdo fluendi aq̄ruz regebant naues ita vt necesse esset eas aliqn̄ venire in locuz eōem in quo cōfluere possent. Et ex ꝭ aūt sequiſ q eufrates non intrat in mare mediterraneū: sed in mare rubꝛū in sinuz pficum: z etiā inde seqtur q nō tangit terrā chanaā in late re septētrionali eius sed in ꝑte oꝛientali z parū tangit: z tūc ꝓcedit ꝓtra mare rubꝛū magis ad oꝛientē vbi cursum suuz finit. ¶ Et est oꝛdo fluendi inter eufratē z tigrim q incipiāt simul fluere vel non distant: z statim sepenf vt tigris tendat ꝓtra oꝛientē z eufrates magis declinet ꝓtra occidētem quousqz post longos circuitus ꝓcurrant circa sinū pficuz in quē ambo incidunt. Terra aūt quā inter se velut vmbilicū quendam claudunt faciunt vocari mesopotamiaz: quia in medio aquaꝝ istaꝝ duaꝝ magnaꝝ sita est: z ideo mesopotamia est oꝛientalis respectu terre chanaā: z ꝑtim aquilonaris q: magis declinat ad septētrionē quā terra chanaā quū lōgitudo illius sit a septētrione in meridiē: z incipiat inter montē taurum z caucasum. Locus aūt ille est magis septētrionalis q̄z terra chanaā: quū z babylon que est ad meridiem mesopotamie vt dicit Isidoꝛus li. 14. ethimo. c. 4. sit aquilonaris respectu terre chanaā. Hiere. .i. c. ab aqlone pandef omne malū .i. a babylone veniet q captiuos ducat iudeos. ¶ De oꝛtu huius z fluxu dicit Solinus in polisto ca. 46. eufratem maioꝛ fundit armenia oꝛtuz supꝛa zizaniā sub radicibus mōtis quē cathopē accole noiant scithis pꝛimo: ꝭ receptis aliquot amnibus ꝓualescit z stipatus cōuenis aquis luctaf cum tauri montis obiectu: quē apud elegeā scindit: rescindit ꝭ duodecim milliū ꝑssuū latitudine lōgisqz excursibus dextera comagenē arabiā leua relinquit. Deinde ꝑlabens plurimas gētes babyloniā quondā caldeoꝝ caput diuidit: mesopotamiā opimat: z ita eufrates irrūpit taurū mōtez: vel ſm alios casum dictū. Et latitudo loci in quo irrūpiſ est duodeciz milliū passuū tantus est impetus aquaꝝ eufratis. Tigris vo non valet irrūpe montē taurū: sed specu ꝓfundi simul ad radices eius imergiſ z sub tota eius latitudine ad ꝑtem oppositam transit vt dictū est. Pꝛeter cetera que eufrates hz abūdatur lapidibus ꝑciosis: ideo gentes que iuxta illū habitant diuerso lapide nitent: vt Solinus ait. c. 46. hec de flumibus dicta sint. ¶ Dicif. ſ. 2. c. tulit igiſ deus hominē z posuit euz in padiso: de quo aliqs queret quō stat lra ista: q: e. c. añ hoc dī plantauerat deus padisuz voluptatis in quo posuit hominem: z ita vī q bis posuit deus hoiez in padiso qō est incōueniens. ¶ Dicēdum q nō posuit deus hoiez in padiso nisi semel: qz non poterat ponere eum ibi bis nisi semel eum exclu deret: vel ipse hō inde exiret: z postea redire nesciret vl' non posset aut nō vellet: sed nihil istoꝝ stat. ¶ De ꝑmo ꝓz: q: aut deus excluderet hoiem ante pctm̄: aut post pctm̄: non ante pctm̄ qz deus posuerat hoiem vt ibi firmiter maneret si non peccaret: ergo nō excluderet eum inde nō peccantē. ¶ Secundo qz siue deus cum cā siue sine cā excluderet hominem de padiso: nō reduceret eum illuc: q: talis incōstantia nō caderet in deum: ipse. n. non mutaf iacob. i. c. z. j. 23. c. Si dicaf q excluderet eum post pctm̄ sicut verū est non reduceret eū ad padisum: nam sic peccantez alia vice aut non excluderet aut exclusum reuocaret: sed non fecit: qz oēs nunc foꝛis manemus: ergo nō pōt intelligi q deus excluderet hoiem: z illum postea reuocaret: qz sic bis poneret euz in padiso. Neqz etiā pōt dici q hō exiret de padiso: qz non est verisimile. Decerat enim deus illi padisuz vt locū in quo maneret: Ergo si inde recederet iam peccaret tanq̄z inobediens: z ita deus illuz ꝑpetuo excluderet sicut fecit qñ comedit de vetito ligno. ¶ Scō qz non est credibile q hō vellet recedere de padiso. Erat. n. locus ille optimus in quo nihil deerat qō hō ꝓcupisceret z nihil aderat qō hō cōtristaret: sicut dicit Aug. lib. 14. de ciui. c. x. z tm̄ omnis motus fit pp indigentiā. ſ. qz non habef quod desideraf. ¶ Tertio qz z si aliqd posset hō concupiscere qō intra paradisum non hret: tm̄ non iret in terras alias vt illud hret: qz quicqd boni est in tota terra est abundantius in padiso: z ideo non iret foꝛas ad illud querendū. Si aūt concedamus q hō exiret de padiso ex aliqua cā mouente nō expulsus a deo redire sciret: z possz quū non ponā tur in eo tales defectus in statu inocētie ideo non erat opus vt euz deus reduceret. ¶ Dicendū q deus nō posuit hoiez in padiso nisi semel: z semel exclusit eum post pctm̄ nunq̄z illuc reuersurū. Ponitur tm̄ bis de positione hois in paradiso non ad aliqd significandū: sed ad seruandū oꝛdinē quē scriptura seruare dz: z vtitur hic scriptura anticipatiōe z recapitulatione. Sunt. n. ista artificia scribēdi vt quod scribiſ apertius ad intelligendū fiat: z magis appareat intentio scribentis. Dixerat enim Moyses plantauerat deus a pꝛincipio padisum in quo posuit hominē: hoc enim sufficiebat q̄tum ad veritatem exꝑimendā: z tm̄ q: statim subiūxit in speciali de eis que erant in padiso tam de arboꝛibus q̄z de fluminibus

Attēde eufratis potētiam.

A Qō. 199. Quō intelligitur tulit hoiez z posuit eū i padiso z iterū plātauit padisuz i quo posuit hōinez nūquid bis posuit.

Determinatio.

O Qō. 198 Vbi terminet eufrates z p̄ q̄ regiōes currat p̄ opio

P Attēde tigrim z eufratez ambo ex eodē fōte nasci: z statim separari.

B
Q5.200. Quo intelligit qd posuit hoiem i paradiso vt operaret.

p[a] rō

2[a] rō

3[a] rō

C
Q5.201. An pueniēter dictū sit hoiem posi tū fuisse ad custodiēdū padisum.

p[a] rō

2[a] rō

3[a] rō

Q5 neque positus fuerat hō i padiso ptra demones.

p[a] rō

2.rō

3.rō

4.rō

Q5.20

Quo i
telligit
q hō p
situs e
ad cust
dias pa
diſi.

Cur de
volebat
vt adam
coleret
terras

p[a] rō

z aquis faciendo de eis longū sermones: rediturus aūt erat ad dicendū de hoie q̄stū ad p̄cepta ei data z pctm̄ cōmissuz: z q: interpositis multis iam oro interrupta videbat: repetiuit qō supradixerat. s. q posuit deus hoiem in padiso vt statim ptinuet sermonē suum. s. quid deus ei dixerit de comedēdo non comedēdo: z ista est cā vera: z hanc repetitionem docti vocāt aliqui anticipationē z recapitulationē. Multe aūt figure locutionis seruant in sacra scriptura introducte a scriptoribus que nō faciunt ad significationes sz potius turbāt lectores inducēdo multa dubia: z tñ sunt necessaria scriptoribus ad vitanda vitia scripture: z vt tollant alias maiores p̄fusiones. ¶ Dicit z tulit deus hoiem z posuit eum in padiso voluptatis vt operaret z custodiret illū. z hz sup̄adictum sit de cā quare deus posuerit hoiem in padiso: est nūc dubiū qūo posuit eu3 ad hoc ibi: q: vr q istud non p̄ueniat. ¶ Primo q: opari significat colere iuxta illō. p̄s. ciij. exit hō ad op⁹ suum z ad opationē suā vsq ad vesperā: ibi opus z opationem vocauit agros z agro⁊ culturā: z ad hāc vr significare lra q fuerit hō positus in padiso: sz nō est hoc p̄ueniens: q: agricultura est laboriosa iuxta illud in sudore vultus tui vesceris pane tuo. ō. 3. c. z tñ ante pctm̄ non erat futurus labor quū fuerit datus i pena peccati. e. c. ergo nō iuberet deus colere. ¶ Scō q: finis est melior: si ergo hō positus fuisset ibi ad laborandū melius esset laborare. i. colere q̄ esse in padiso: qō falsum est: ergo nō ponebat ibi ad opandū. ¶ Tertio q: padisus cultura nō indigebat. Tanta. n. erat loci vbertas q sponte oia tellus gignebat: Quuz z poete in terra in qua nos hitamus aliqñ factū esse contendant vt dicit Ouidius lib. i. methamo: s. neq vllis sautia vulneribus p se dabat oia tellus z Virgilius testat illud aliqñ futurū lib. buco lico⁊: egloga. 4. q̄ incipit: sicelides muse: g̃ nō frustra conare tur adiuuare terrā per se oia p̄ducentē. ¶ Simil'r nō videt p̄uenienter dictū esse q positus esset hō ibi ad padisuz custodiendū. Primo q: nō indiget custodia qō inuadi non pōt: z tñ padisus inuadi nō poterat pp nāz loci: est. n. näliter lotus ille munitus pp suā celsitudinez: ergo nullo egebat custode. ¶ Scō z efficatius q: etiā in loco expugnabili nō ē custodia opportuna si nullus est qui inuadat: z tñ posito hoie in paradiso nemo erat qui inuaderet: q: nullus manebat foris: nam ibi erant futuri oēs hoies si nō peccarent: ergo nō erat p̄ueniens custodia. Nisi forte quis dicat q ptra bestias aut ptra demones custodiebat: z tñ neutruz stat: non ꝫ bestias. ¶ Primo q: bestie manebāt in locis suis diffuse per terraz: ad padisum aūt neq ibant neq ire cupiebant quū deus eis designasset locū. ¶ Scō q: vt doctores asserunt nō erat p̄babile q aialia illuc ire possent per seipsa sz diuinitus mota. Sic dicit scūs Tho. lib. 2. sen. di. 17. ar. vlti. ¶ Tertio q: etiā ptra aialia nō erat opus custodiri locū: q: dato q illuc intrarent exirent iubente hoie z in nullo nocerēt quū adhuc subdita essent hoi q̄diu ille non peccauerat. ¶ Neq etiā ptra demones opus erat custodiri: nam si custodiri deberet ponetur maior custodia q̄ hō: quū hō non possit resistere demoni qui est potentior. Etiā demon est inuisibilis z hō nō videret eum vt expellere posset: z iō deus qñ custodiā voluit ponere in padiso nō posuit hoiez aliquē alium: sz cherubin hñtem gladiū flāmeū: poterat aūt cherubin arcere demones: q: erat spūs maioris ptātis. ō. 3. c. ¶ Scō q: etiā si hō ꝫ demones custodire posset nō ponere⁊ vt custos ptra illū: q: demō non cupit pp seipm intrare in padisum quū ille sit locus coporalis. z demō sit spūs: corporalia aūt non pñt delectare spūs neq ptristare: sz intrarent demones illuc vt aliqd acciperēt inde z h̄ est lignū vite qō p̄: q: ō. 3. c. qñ posita fuit custodia non dī q fuit posita ad custodiendū padisum: sz ad custodiēdum ligni vite viā q̄si nihil aliud custodia indigeat. Demones aūt ad seipsos nō indiget ligno vite: q: fructus eius est ad cibum corpalez: ipsi vero nō vtunt aliquo cibo: sz p̄o hoibus vellet demon fructum illum vt postea tangemus: sz tūc nullus hō erat extra padisuz: neq futurus erat si hō nō peccasset: ergo neq demō cupet tollere aliqd de ligno vite: vnde pp hoc nō fuit posita ista custodia ptra demonē a p̄ncipio: sz postq̄ hō peccauit z expulsus est: z ita appet q nō ponere⁊ hō in padiso vt custodiret illum. ¶ Tertio q: si ponere⁊ hō in padiso ad custodiendū illum anteq̄ hō ponere⁊ ibi custodia indigebat: q: al's non posset poni ad custodiendū: sz non poterat p̄ius custodia indigere: quū tūc neq hō esset qui illuc ingrederetur neq demon ingredi vellet: ergo nō fuit positus ibi ad hoc. ¶ Quarto q: si hō ponere⁊ ibi ad custodiēdum esset dignior padisus q̄ hō: sed falsum est, quum sit hō creatura rōnabilis deiformis: z padisus sit factus pp illuz: ergo non positus est vt custodiret. ¶ Dōz q hō positus est a deo in padiso vt custodiret illum: z operare⁊ sicut scriptura dicit: z tñ lra ista pōt tripl'r intelligi: vno⁰ referendo ambo verba ad deū, scōo modo referendo ambo ad hoiez. tertio modo primū dando hoi. scōm deo. ¶ In primo modo est sensus q deus posuit hoiem in padiso vt opare⁊ z custodiret illum. s. deus operetur hominē z custodiret hoiem. s. non erat alius locus in quo deus p̄uenienter hoiem opare⁊ z custodiret: ideo posuit eum in isto loco in quo vtiliter fieri ista poterant. Ibi enim deus opare⁊ eum. s. pficiendo ipm gra z beneficijs ampliorib⁹ que ei daturus erat: sicut hō dī operari terrā per culturā reddendo eam fructuosam: custodia autez erat q̄stum ad p̄seruationē a nociuis. s. vt non p̄cupetur hō. Iste sensus est multū p̄ueniens: z tenet eum Aug. lib. 8. sup gen. ad lram: z ista fuit cā p̄cipua q̄re deus posuit hoiem in padiso: volebat. n. deus q hō viueret felicit i corpe si nō peccaret: ad hoc autē opus erat vt h̄ret oia que cupet: z nihil ei pñs esset quod eum affligeret vel ptristaret: ideo debuit eu3 ponere ante pctm̄ in loco in quo ista h̄ret. Iste locus fuit padisus vbi oia bona erant que hō bonus feliciter viuens cupere poterat: z nihil ibi erat qō aliquo mō eum contristaret sicut dicit Aug. li. 14. de ciui. dei. c. x. Istud autē non inuenit in aliquo alio loco nisi in padiso: nullus locus erat i terra in quo tanta bonor copia esset: z nullus in quo nō aliqō incōmodum inuenire⁊: qō hoiem ptristaret: nam in padiso erant tria p̄cipaliter, que alibi nō inuenirent. s. arbor z herbarū multiplicitas: aeris salubritas: fructus ligni vite copia. Nullum aūt istor alibi sic ibi poterat inueniri: nō primū q: deus plantauit in padiso omne lignū pulcrhū visu z ad vescēduz suaue: sup̄. 2. c. Nulla aūt pars terre hz oia genera lignoruz. ¶ Scōm est ibi. i. aeris salubritas qō fit tam pp celsitudinē loci vltra nubes: quā ppter respectū ad certas ptem celi que est melioris influentie ad vitaz. Non hñt hoc alie ptes terre: q: non sunt sic excelse z nō sunt subiecte tali pti celi. ¶ Tertium p̄cipal'r nō est alibi. In padiso est lignum vite. ō. 2. c. z alibi nō est: q: si esset in aliq̄ alia parte terre non posuerat deus custodiā p̄o via ligni vite: z tñ posuit custodiam sup̄ 3. c. ergo non est alibi. ¶ Sed ista tria erant necessaria, ad feliciter viuere. Primus. i. lignor multiplicitas erat ad hoc q homo h̄ret omne quod cuperet. De illo duo erant ad scōm. i. ad hoc q nihil esset ibi qō cōtristaret vel affligeret: defectus tñ istor duor affligeret: q: corrūperet. Nam si non esset hō in loco salubri corrūpere⁊ per excessum p̄rior. Deus tñ volebat seruare hoiem imortalem: z insup in actione corruptiua ptristare⁊ qō esset penale. Defectus aūt ligni vite esset deterior: q: vbicūq ponere⁊ hō si non h̄ret ligni vite copiā more⁊: q: senescaret eo q oēs alij cibi non possent ppetuare hominem: q: nō transiret cibus in pfectā similitudinē eius qō resolutuz est: vt oñsum est supra loquēdo de ligno vite: z iō debuit deus ponere hoiem in padiso terrestri vel in alio loco qui h̄ret oia illa que padisus: ipse essz padisus. Et h̄ est q ponere⁊ deus hoiem in padiso vt opare⁊ z custodiret eum: operi enim eum ptinet ad primū. s. dare ei oia que p̄cupiscere⁊: q: per hoc pficiebat eum custodire ipm. i. q deus custodiret hominē erat facere q nihil esset qō eus ptristaret: z tunc custodiebat ipm. s. ab oibus corruptiuis seruabat ne ei nocerent. Et istud erat per duo. s. per salubritatē loci que tollebat actionem p̄rior: z per lignū vite p qō fugabat senectus z mors. Accipiendo aūt isto modo nō est opus rnderi ad obiecta: q: illa p̄cedunt sumendo opari. i. colere terrā: z custodire. s. seruare padisum ab inuasoribus. z in isto sensu nō accipim⁹ sic.

¶ Alio mō z secundo pōt sumi vt referatur vtrūq verbuz ad hoiez. s. q positus est hō in padiso vt opretur. i. vt coleret terrā eius: z vt custodiret illum. i. vt esset ibi sicut custos. Et ita p̄cedendum est q si hō in padiso mansisset coleret illum: terram vertendo qō z nos hic facimus. Et tñ non est intelligendum q deus ad hunc finem posuisset hoiem in padiso: sed ad finem dictuz: p̄cedenti. q. s. vt ibi posset viuere feliciter sine vllo incōmodo quod alibi nō ptingeret: z tñ q: ibi mansurus erat volebat deus q terram coleret: q: hoc p̄derat ad tria. ¶ Primo q: efficeretur per h melior: tellus padisi: nulla enim

Ia enim terra quātūcunq; ferax est que culta non efficiatur feracior vel vberior z fructus eius suauior: ita ḡ erat de padiso. ¶ Scō z magis principaliʒ ad tollendū ocium: nam hō futurus erat in padiso in statu quodāmō felici: non tñ ita vt deum videret: sicut fit nunc in vita eterna post mortem. Naz ibi nihil alterū necessariū ē nisi vocare z videre neq; est aliq; alia opatio delectabilior quā huic preponere velit. Neq; ista aliqñ est eis fastidio vt eam pmutare velint. Nunc vo quum hoies corpaliter mansuri essent in padiso corpaliʒ non videtes deum beatifice nulla beatitudinis opatio erat que totaliʒ animū quietaret: z ideo quicūq; esset q̄tūcunq; delectabilis vellet eam pmutare: vnde lz in psideratione dei multū delectarentur: z in cognitione rez nālium: tñ q: nō erat ista opatio adhuc beatifica: q: deum non videbant nō poterat eē delectabilis ptinue: neq; hoies ei in padiso semp insistere vellēt. Debuit ergo dari eis aliqd quo pmutare possent opationem illā: z ita tps transigerent. Istud fuit quo hō coleret terram que actio esset ad aliqualē occupationē ita vt ociū fugaret: qđ rōni z menti bene pstitute valde inimicū est. ¶ Tertio pderat ad acuendū hoiem in ptēplationē dei: per actiōez agricultiuā cognosceret hō magis dei puidentiā in tpor ordinata disponē: atq; regulata varietate z in hāli q̄q; cognitione pficeret: q: per agriculturā magis nature vires cognosceret: iō fuit pueniens occupatio quā deus dedit hoi in agricultura. ¶ De custodia padisi dōm q̄ positus fuit hō ibi ad custodiā padisi. i. ad hoc q̄ teneret illū: z non accipiē custodia pro vigilātia quadā ptra inuasores: sic. n. nō poterat hō custodire padisū: neq; opus erat quū nullus esset qui inuadere locum illū posset aut cuperet: sed custodia pro possessione. s. vt possideret hō locum illū z teneret tanq; suū: z in hoc intelligebaē q̄ hō manere deberet cōtinue in padiso: z nūq; exire foras sicut diligenter custodit semp manet penes rem custoditā: z non erat sibi istud quasi pro aliq; necessitate: sed q: extra padisum nihil erat quod ille cupe posset qđ abundātius in padiso non inueniret. ¶ Juxta hūc modū rndenduz est ad ea que obiciebanē in ōrium. ¶ Ad primū q̄ de cultura dicebaē. s. q. cc. Dicendū q̄ deus nō imposuit hoi laborez iubendo ei q̄ coleret terrā padisi: z non valet qđ dī supra. c. q: illud est de agricultura que est post pctm̄: est. n. illa laboriosa sz agritultura que fuisset ante pctm̄ nō esset laboriosa: sed delectabilis. Est aūt dīa inter ista p̄mo: q: ante pctm̄ nō coleret hō terraz ex indigentia cibi: q̄si aliter nō posset hre cibum: q: terra illū sufficiēter ministraret: z tñ pp tres cās positas pcedenti. q. hō terrā coleret. Nunc vero nō pp delectationem aliquā: neq; ad tollendū ocium terrā colimus: sed q: cibis indigemus. Indigētia autez cogit laborare: q: est pena quedā. i. bonoz carentia. ¶ Scō q: nunc colimus terram: eo q̄ nō culta non dat fructus: culta quoq; non sufficienter ministrat fructus: nisi abūdanter colaē: z ideo colimus eam q̄tum possumus quousq; fatigamur z sudamus qđ penale est: z hoc ppie datū est pro pctō. Sic supra dī. z. c. in sudore vultus tui vescēris pane tuo: sudor aūt ex labore z resolutione quadā facta in corpe puenit: hoc nō esset in padiso: q: hō coleret terrā q̄diu sibi delectabile esset: prius vero quā inciperet fatigari cessaret: z ita non sudaret vultus eius qđ erat penale. Nunc vo ista facit q exercitaē pp delectatiōez: q: ante fatigatiōez cessat. ¶ Tertio differebat q: nunc terra non solum insufficientes fructus reddit: sed etiā ōrias herbas intentioni agricolaz germinat: que z terre virtutē exhauriūt z fructus terre suffocant: sicut dñs dixit in pabola seminantis Mat. 13. c. z iō in excludendo herbas istas nociuas agricole nimiū laborant. Tunc aūt in padiso terrestri non essent nociue iste herbe: sed erat locus ille purgatus ab omni semine nociuaz herbaz: z ideo minus in agricultura laborabat. Ista dīa colligiē. s. 3. c. s. maledicta terra in ope tuo: in laboribus comedes eaz cunctis diebus vite tue spinas z tribulos germinabit tibi. ¶ Ad scām cōcedenduz q̄ finis est melior eis que ad finē sunt: z tñ non est pcedendum q̄ ad hūc finē positus est hō in padiso vt illum coleret: q: idez poterat facere in terra extra padisum: sed fuit positus vt ibi viueret felicitēr qđ alibi nō accideret: vt oñsuz est supra. q. ccij. z illa dictio: vt. non notat cām finalem: sed psecutionem ibi. s. posuit illuz in paradiso vt oparē. i. posuit illum in padiso z inde fuit q̄ deus voluit q̄ coleret adā padisum. Et ita in quacūq; parte terre deus illū poneret ante pctm̄ vellet q̄ exerceret terram

propter tres cās supradictas. ¶ Ad tertiū dicendū verū esse q̄ padisus non indigebat cultura q̄si nō ministraret fructus ad sufficientiā nō cultus qđ facit nobis terra nra: z istud puenit ex maledictione quū dicaē supra. 3. ca. maledicta terra in ope tuo. i. diminuta in vtute: z ideo indiget labore multo ad hoc q̄ fructus reddat: sed in padiso nō erat maledictio aliq; ideo nō cultus germinaret: z tñ certū est q̄ cultus germinaret abūdantius: vnde z hoi pueniens erat eum colere: sz ad huc posito q̄ non pficerent ex cultura: esset pueniens colere ad tollendū ociuz: ideo in padiso hō esset agricola. ¶ Simili ter ad obiecta facta supra. q. cci. de custodia padisi rndenduz est: q̄ pcedunt de custodia vt est vigilantia quedā ō inuadētes aut inuadere potētes locū illū: z talem custodiā nō poni m⁹: sz solū q̄ hō custodiret padisuz. i. possidēt illū manēdo ibi sp. ¶ Ad p̄m dōz q̄ nullus inuaderet locū illū manēte hoie i padiso: q: neq; hō neq; demō: tñ hō custodiret padisuz. i. maneret ibi possessor sicut custos rei sue: z tñ quod dī q̄ locus erat nāliter munitus est pcedendū: non tñ intñ q̄ nō posset intrare quis si nō custodiret locus. Et pz q: expulso hoie de padiso fuit posita custodia vie ligni vite supra. 3. c. non soluz ō demones sed etiā ptra hoies quū dicaē positus gladius flāmeus z versatilis: z tñ flāma non pderat ptra demones: sed ptra hoiem: ergo poterat hō exclusus regredi in padisuz ad lignū vite nisi ista custodia poneret. Et ita nā loci nō tm̄ obstabat qn̄ posset hō in padisum regredi. ¶ Ad scām pcedēduz absolute q̄ manente hoie in padiso ante pctm̄ nulla custodia erat necessaria imo z nulla appositа est: sed soluz post expulsum hoiem: ideo nō erat positus hō vt custos. i. vigil. sz vt possessor pacifice tenens. ¶ Ad tertiuz dōm q̄ neq; erat custodia ptra aialia: q: non erat futura aialia in padiso si hō ibi maneret z forte ipsa manentia non cupent intrare padisum: z ideo neq; isto mō eum custodem asserimus: sed sicut supra. ¶ Deinde quū dī q̄ neq; esset hō custos ō demonem concedendū est: q: demon non cupet tunc intrare. Et quū dī q̄ hō non posset custodire contra demones. Dicendū q̄ verum est: ideo si ptra illos custodia poneret maior esset: z hoc intelligit: si hō in virtute sua custodiat: secus aut in virtute dei: q: tunc hō potest excludere demonem. Et multos viros sanctos legimus exclusisse demones de locis in qbus erant z de corporibus humanis: sed tunc qui opaē exequēdo non est hō: sed aut deus per imperiū: aut angelus bonus per executionez: vnde z custodia ptra demones non resoluit in hominem: sed in angelos bonos. ¶ Ad scām pcedendū q̄ homine manente in padiso in statu innocentie non erat necessaria custodia: q: demon nō cupet illuc intrare: z si intraret in nullo noceret: z iō scriptura solū refert custodiaz posita post expulsuz hoiem: q: tūc diabolus hūit cām desiderandi intrare pro fructu ligni vite: sed custodiebat hō locum suū vt possessor. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ si accipiaē custodia vt est vigilantia ptra inuasores argumentū pcederet: z tñ non cōcedim⁹: sic data custodiā. Et ita nō segē q̄ idigeret padisus custodia ante hoiez neq; manente ibi hoie. ¶ Ad q̄rtū dicendum q̄ si accipiaē custodia: primo mō z hō sit positus in padiso ad custodiendū illum nō seqtur q̄ padisus sit melior q̄ hō: sz q̄ est padisus melior q̄ humana custodia: z hoc non est inconueniens: imo ita est in oibus. Naz hō colit agrū vna die pro decē denarijs solū: z non mouet euz alius finis ad hz: tñ non seqē q̄ melius aliqd sint decē denarij q̄ hō laborās: sz seqē q̄ sunt decē denarij aliqd melius q̄ labor humanus in vna die. Sic esset de custodia padisi: z tñ in pñti neq; isto mō tenet: q: non positus est hō vt custos loci: sz vt possessor. ¶ Tertia z vltima expositio erat vt referret pmū verbū ad hoiem. s. vt oparet. i. coleret terraz padisi: z assignabunē cāe sicut date sunt tres de agricultura. Scām referaē ad deuz. s. custodiret illuz. i. deus custodiret hoiem in padiso a nociuis vt maneret incorruptibilis. ¶ Juxta istā expositioncm esset rndendum ad obiecta facta supra. q. cc. sicut rndimus supra. q. cciij. ad argumenta autē facta. s. q. cci. de custodia non esset opus rndere: q: illa pcedunt intelligēdo q̄ hō custodiret padisum: sed dōm q̄ quecūq; duarū precedentiū est conuenientior q̄ista tertia: q: illa duo verba custodiret z oparetur: ponuntur sub vna clausula: ideo ambo referētur ad idem. s. vel ambo ad deum iuxta primā expositionē vel ambo ad hoiem iuxta secūdam: q̄ aūt diuidantur verba non est tm̄ ad ppositum sz ire sicut pcedētes sensus: lz nō ponit aliqd inconueniēs.

Ad 3m

Q5. 205. Solutō ad oba ō custodia padisi.

Ad p̄m

Ad 3m

Ad 4m

K Ad obiecta de custodia ō demones

Ad p̄m

Ad 2m

Ad 3m Ad 4m

A Qō.206. Cuz oī sup̄ pcepitq; ei dicēs ex oī ligno padisi cōede an ſ sit pceptum.

¶ Dicit.s.2,c.p:ecepitq; ei dicēs ex oī ligno padisi comede. De ſ quereť an sit p̄ceptum. ¶ Aliqui dicunt q̄ non. P:io q: deus nō p̄cepit hoi nisi id qō ipse non nouit cui facere debeat: ꝛ q̄ nō faceret nisi imparet: q: ea que a seipso hō fact⁹ erat nō impatus supuacuū est ei imponere: ſz māducaret hō etiā si ei deus nō iuberet: q: nāle desiderū moueret ipsuz cuz in co:pe suo fieret resolutio in padiso: ideo nō p̄cipet ei deus manducare. ¶ Scō q: dī: de oī ligno padisi comede: si aūt esset istud p̄ceptum teneret hō mandcare de quolz fructu: ſz hoc nō ꝙuenit q: forte hō delectaret in duob⁹ aut trib⁹ plus quā in alīs: ꝛ de illis vellet comedere: nō aūt de alīs: cō pelli aūt hoiem ad manducandū qō ipse nō cupet pena quedaz erat: qō in padiso nō esset. ¶ Dōm q̄ sine dubio est p̄ceptuz id qō dictuz est. P:imo pz q: ſra dicit p̄cepitq; ei deus: ꝛ ita ponit verbū p̄cipiendi. ¶ 2° q: si nō esset hic p̄ceptū nō esset pctm̄ in trāsgressione eius: ꝛ tñ peccauerūt p:imū hoies faciendo ꝙtra hoc: ideo p̄ceptū fuit. ¶ Sz qūo hoc sit ver dāt aliqui cāz dicentes deū p̄cepisse hoc pp duo. P:imo vt hō cognosceret se deo subditū: nam qui p̄cepit dñs ꝛ superiq; est.

Opio 2⁹ p⁹ rō 2.rō

B Qō.207. Cur deus ſ p̄cepit. P:ima rō. 2ª rō

¶ Scō vt ex p̄cepti exercitatione magis mereret: sicut solet dici q̄ magis mereť qui facit aliqd ex voto: q̄ qui facit sine voto: ꝛ ita magis mereť qui facit aliqd impatus: q̄ qui facit illud idez nō impatus. ¶ Dōm q̄ iste due rōnes nihil faciūt ad ꝓpositū. De p:ma pz q: poterat hō cognoscere se subditum deo etiā non dato aliquo p̄cepto cū sciret dari sibi bñficia ista a deo: ꝛ q: tulerit eū de foris ꝛ in padiso posuerit: sed ꝓcesso q̄ hō sciret se deo subditū per mandatū qō vez est poterat hoc sciri per qōcūq; mandatū: ꝛ nō oportebat q̄ istud spāl'r traderet. ¶ De scōa pz q: etiā poterat dari hoi aliqō alterum p̄ceptū in quo mereret: potissime si ꝙtineret aliqd difficultatis: qō nō erat in iubēdo comedere. ¶ Itez q: iste cāe nō tollunt inconuenientia duo sup̄ allegata in p̄cedenti. q. dā do q̄ istud esset p̄ceptū nō sunt igit ꝙuenientes cāe. Dōm q̄ iste due cāe sunt ꝙuenientes ad oñendū q̄ hoi in statu innocentie deberet aliqō p̄ceptū ponī: ꝛ tñ q̄ ponerez hoc vel illud non oñdunt iste cāe: ꝛ istud est ad qō nos quoq; induximus istas duas rōnes sup̄.2.c. ¶ Alī dicunt q̄ fuerunt alie cāe. P:ia est q: nā aialis ꝙseruať per cibū: hō aūt manens in padiso nihil peccauerat: iō neq; deberet pati penaz aliquā: ſz fames ꝛ sitis sunt pene: iō nō debuerūt ibi esse: ꝛ sic hō añq; esuriret comedere debebat: ꝛ ante sitim bibere ne affligeret: ꝛ ad hoc datū est sibi p̄ceptū istud. ¶ Scōa est q: vt dicunt hō in padiso nō hēbat nālem inclinationē ad sumēduz cibū: q: si hret nō p̄ciperet ei: ſz cū non hret debuit ei p̄cipi. ¶ Dicendū q̄ iste rōnes sic vt iacēt nō ꝙtinent veritatē neq; sunt cā p̄cepti alicuius: ꝛ intelligendo eas sanius quo accipi pñt aliqd veritatis ꝙtinebunt. ¶ De p:ma dōm q̄ in padiso non erat futura aliq; penalitas: ꝛ tñ non seq; q̄ deberet poni sub p̄cepto manducare: naz cum dī de fame ꝛ siti vez est q̄ non essent ibi inq̄tuz fames dicit cruciatū quēdā ex defectu cibi: ꝛ sitis dicit penalitatē ꝙuenientē ex defectu potus: essent tñ ibi inq̄tuz fames dicit appetitū cibi ꝛ sitis desideriū potus: ꝛ cū essent ibi ista desideria illa essent regula in sumēdo cibū ꝛ sufficiens motiuū ꝛ non oporteret poni p̄ceptū. ¶ Scō q̄tum ad hoc: q: hoc qō de comedere ante famē ꝛ bibere añ sitim nō est sic simpl'r sumendū: nā intēperātia essz: ꝛ lederet corpus: sed intelligiť q̄ comederent anteq; afficerenť corpa eoz fame ꝛ resolverenť: nā sic ad mortē disponerēť: etiā q̄ biberent anteq; p̄clitarenť ex siti: tñ nō est vez absolute q̄ comedere deberēt ante famē cū fames sit appetitus calidi ꝛ sic q̄i. i. cibi: nā tunc comederēt absq; desiderio: qō esset incōueniens. P:imo q: cibus nō esset eis delectabilis. Scō q: nō esset salutaris cū sumereť cibus sequēs nō digesto ꝓpri. Naz facta plena digestione in sanis sequiť fames. i. desideriuz cibi: de potu idē esset q̄ nō esset sumendus ante sitim. i. ante desiderium bibendi q: sequerenť p̄cedentia incōueniētia. ¶ 3° q: tenendo q̄ illi volunt adhuc nō applicať p̄ceptū istud ad ꝓpositū: q: tunc nō deberet absolute p̄cipi q̄ hō comedēt: ſz q̄ comederet anteq; esuriret: ꝛ tñ non dictuz est: iō nō fuit illa causa. ¶ Quarto q: sicut homo penaz sustinet in fame: ita sustinet in siti: si ergo poneretur p:eceptuz istud ad excusandum penalitates istas: ita p:ecipet deus hoi bibere sicut p̄cepit manducare: ſz nihil dixit de bibere: ꝛ neq; de manducatione dixit pp hanc cām. ¶ De scōa rōne dōm q̄ nō tz: q: certū est q̄ hoies in padiso iclinabant ad cibū nāliter. P:io q: si non inclinarenť ad manducandū nāliter deus nō iuberet illud: q: māducare non erat hoi pp deuz: sed pp seipsum. ¶ Scō q: si manducare nō esset hoi fm nāz p:o statu illo nō ꝓdesset ei cibus ſz noceret: ꝛ tñ ꝓderat ꝛ erat necessari⁹: ergo erat fz nām: ꝛ ita hō inclinaret ad illud: q: nā est sic instituta q̄ quelibet res nāl'r inclinať ad id qō ei ꝓdest: ꝑ inclinabať ad cibum nāl'r. ¶ Tertio q: resoluebať corpus hois in statu innocentie p actionē caloris nālis: cibus aūt est ad restaurandū depdituz p caloz ē resoluentē: ꝑ esset ibi desideriū cibi cū nā desideret se ꝙseruare ꝛ nō poterat al'r nisi p cibuz: q̄ vo esset ibi resolutio p:z: q: al's cū cibus trāseat q̄tū ad aliquā ptez suā in alitū si nihil resoluať de corpe erit ꝓtinuo corpus maius: tam fm longū q̄ fm latum: ꝛ tñ falsuz est: q: vīrtus augmētatiua hz certū terminū: vt Arist. dicit li.2. de aīa. ¶ Quarto q: si nō esset ibi aliq; nālis inclinatio ad comedē duz: ꝛ esset datū p̄ceptū de comedendo nesciret hō qñ comedere deberet: q: nō eēt maioz cā q̄ nūc comedere deberet q̄ q̄ semp: q: neq; nūc esset inclinatio ad comedendū neq; sp: ideo vel semp comederet vel nūq̄: ſz vtrūq; est inconueniēs: q: si nūq̄ ageret ꝙtra p̄ceptū de comedendo vt isti volunt: si semp comederet nō caperet hoc stomachus ꝛ eēt insalubre: ergo nō est vez q̄ nō esset tūc aliq; nālis inclinatio ad cibuz. ¶ Dōm ꝑ q̄ sine dubio in statu innocentie erat nālis inclinatio ad cibū sicut nūc. i. erat appetitus cibi q̄ famē solem⁹ vocare: ꝛ iste appetitus necessario cābať ibi pp'resolutionē corporis: q: corpus ade in illo statu erat resolubile: ꝛ de facto resoluebať: nā al's nō ꝓuidisset ei deus de cibo cōi ꝛ de ligno: sicut nec ꝓuidet eis q̄ sunt in vita eterna: vbi nihil comedūt sed sunt sic angeli dei. M.22. ꝛ Luc.20.c. ꝓuidit tñ ō vtroq; cibo: iō erat corpus hoiuz tūc resolubile: ꝛ cū resolueret corpus seq̄bat necessitas cibi ꝛ fames: ꝛ tantā famē potuisset sustinere adā q̄ moreret sicut nūc fit in nobis: ob hoc aūt cum insurgeret ibi appetitus cibi māducaret hō: q: pñtez sibi hēbat' oium cibor copiā. ¶ Sz dōm q̄ iste due rōnes pñt intelligi hr̄e veritatē aliquā hoc mō q̄ p:ma intelligať in statu innocentie nō debere eē fames ꝛ sitis ,s. inq̄tū sunt pene ex inanitione ꝛ defectu cibi ꝛ potus: bene tñ essent ibi ista vt dicunt appetitū cibi ꝛ potus. Scōa rō pōt intelligi q̄ nō esset ibi nālis inclinatio ad sumēdū cibū inq̄tuz illa inclinatio nō solū dicit appetitū fm nām q̄ iste ibi eēt: ſz q̄ nō esset ibi idigentia ꝛ afflictio per quā valde incitať hō ad cibū. ¶ Nunc aūt aperienda est veritas huius ꝛ dicemus q̄ de comedendo nō est datū hoi in padiso p̄ceptū affirmatiuuz: q: nō erat opus: ſz solū est datū negatiuū p̄ceptū de nō comedēdo de ligno scie boni ꝛ mali: p:o quo ꝓsiderandus q̄ tota lra illa est sub vno cōtextu. s. p̄cepitq; ei ex oī ligno padisi comede. De ligno aūt scie boni ꝛ mali ne comedas: ꝛ tñ sunt duo dicta. s. de comedēdo ꝛ de nō comedendo: qō est de comedēdo non est p̄ceptū: qō est de nō comedēdo est p̄ceptū: ꝛ iō cum totuz sub vna clausula vel ꝓtextu legať ꝑponiť verbū: ꝛ dī p:eceptiq; ei deus: ꝛ tñ p̄ceptū nō referť ibi nisi ad scōm qō est de nō comedēdo. ¶ Et fm hoc rñdebiť ad duas rōnes sup̄ positas. q. cevi. que oñdunt q̄ sit p̄ceptū. ¶ Ad p:imū dōm q̄ nō pōt negari qn sit p̄ceptū: cuz ponať ibi p̄cepit ei: tñ nō est necesse q̄ qcqd seq; post vbū illud p̄cepti cadat sub p̄cepto: ſz cadet istud dictū de nō comedēdo: si. n. poneret p̄cepitq; ei ex oī ligno padisi comede ꝛ nihil vltra sequeret notū eēt q̄ istō cadebat sub p̄cepto: ſz q: aliō dictū seq; ad qō pōt bene referri ꝛ nō ad p:imū referet ad illud. ¶ Ad scōm ꝓcedim⁹ illā simpl'r si nō fuisset p̄ceptū nō fuisset trāsgressio: ꝛ tñ fuit pctm̄ trāsgressionis iō ꝓcedimus p̄ceptū: ſz hoc fuit de nō comedendo: ꝛ q: hō comedit peccauit: si aūt oñderet pctm̄ aliquod in omissione vel cessatione a manducatione: ꝓcederemus q̄ etiā esset p̄ceptū affirmatiuū de comedēdo: ꝛ tñ hoc nō inueniť. ¶ Etiā fm ꝑ limitanť alie due rōnes facte eadē q. oñdentes q̄ nō esset p̄ceptū. P:ima est q̄ nō p:ecipiat hō deo id qō ipse a seipso faeturus est ēt deo iubente qō concedimus: ꝛ iō q: etiā deo nō iubente nihilominus hō manducaturus erat nō daret p̄ceptū de comedēdo: ꝛ tñ hō non abstineret ab aliquo cibo in spāli si deus non vetaret illū cum ad abstinendū nulla esset nālis inclinatio neq; etiā rō suadens sicut per ꝑrium vtrūq; erat ad comedendū: ideo de non comedendo debuit dari p̄ceptum si deus volebat qō hō ab aliquo ligno abstineret: ꝛ tñ non oportuit q̄ daret p̄ceptuz de comedendo etiam si deus vellet q̄ hō de omni ligno comederet

2ª p⁹ rō

3ª rō

4.rō

Ad 1ª

Ad 2ª

Ad 3ª

Ad 4ª

Solutō rōnum. Ad p⁹

Qō.209 Determinatō ois

E Qō.208. Confutatō p⁹ rō.

deret. ¶ Scdam rōnem ꝓcedimus. s. q; si illud verbū ꝑcepit extenderet ad comedere non diceret de oi ligno comede absolute: q; hoc potius esset penale vel occasio peccandi: ſz diceret cū aliq determinatione: de oi ligno qd tibi placuerit comede vel si tibi placuerit: ⁊ tn ꝑceptū extendit ad sequēs dictum. s. de ligno scie boni ⁊ mali nō comedas: ⁊ ibi vnicū est lignū quod vetat ⁊ notū hoi. ¶ Dōm aūt q; non datum est hoi ꝑceptuz de comedēdo de aliquo ligno neq; dari debuit: sed solū de nō comedēdo. Primo q; ad manducandū hēbat hō in se sufficiens ꝓn^m qō moueret ipsum. s. desideriū nāle ei bi qō vocat fames: etiā hēbat rōnez que ostēdebat q; si non māducaret moreret: etiā sciebat se ꝓpositū oibus creaturis vt illis vteret ad suā vtilitatē sicut rō suaderet: ideo manducaret nō iubente deo: nō erat sic de abstinēdo ab aliquo cibo ad qō neq; nālis inclinatio neq; rō mouebat nisi deus exp̄s se vetuisset. ¶ Scdo q; si deus daret ꝑceptū de comedendo h esset vel q; hō nō inclinaret sufficienter ad cibuz sicut nūc vt putauerunt quidā vel q; volebat deus q; hret curam de manducando anteq; eum fames affligeret: ſz non erat aliqd istoz: nam hēbat hō desideriū cibi ⁊ potus cū in eo fiat resolutio ⁊ fieret tunc sicut nūc que restaurari nō poterat nisi p cibū: ideo nō oportebat dari ꝑceptū. ¶ Tertio nō stat q; cū sit hoi necessarius potus sicut cibus ad vitā. qcqd istoz essz cā ꝑcipiendi de cibo: esset cā ꝑcipiendi de potu: ⁊ tn non ꝑcepit aliqd de potu: ergo non fuit vt vitaret penalitas p hoc q; ꝓueniret hō famē q; ita oportebat ꝓueniri sitim. ¶ Quarto q; si deus volēs seruare hoiem imunē ab his penalitatibus dabat ei ꝑceptū de comedendo vt comederet anteq; affligeretur fame: daret quoq; ꝑceptū de ꝑcauendo alia incōmoda sicut erat de igne de aq de elisione ad res duras: nā caro sua passibilis erat cū resolueret: ⁊ pateret ab igne si in ignē intraret ⁊ ab aq suffocaret si in eaz se imergeret: p solaz. n. ꝓuidentiam suā ⁊ diuinā ꝓuidentiā hec incōmoda effugeret: ⁊ tn non dedit ꝑceptū de abstinēdo ab his: ergo neq; debuit dare ꝑceptum de comedendo ne affligeret a fame. ¶ Quinto q; si hac intētione daret ꝑceptum debuit esse magis explicitum: nam affirmatiua nō obligat ꝓ semp: ⁊ ideo si nihil vltra diceret nisi q; comederet de oi ligno satis faceret huic mandato comedēdo etiā post famē: ⁊ ita seruato ꝑcepto frustraret intentio dei qō est incōueniens: ideo si hoc deus vellet iuberet manducare ante famē. ¶ Sexto q; si esset ꝓceptum de comedēdo non diceret comede de oi ligno: q; non erat oportunuz ad hoc q; hō comederet de oi ligno: sed satis erat q; comederet de aliqbus ⁊ diceret de lignis padisi: maxime q; esset magnū dubiū de executione ꝑcepti. s. hō comedere teneretur de oibus lignis qn hoc faceret aut quo: ⁊ ita deus magis explanaret ei ꝑceptum istud. ¶ Dōm ergo q; h sub vna clausula vel contextu ponunt duo dicta. s. comedere ⁊ non comedere: ⁊ vnū ponit sub ꝑcepto alterū sub licētia: cum. n. dī q; comedat: dat licentia ad comedendū: ⁊ non iubetur comedere. Cū aūt dī de non comedēdo ponit ꝑceptuz q; nō comedat: ⁊ ideo ꝓ ꝓmo dī de oi ligno padisi comede. i. do tibi licētiaz vt comedas de oi ligno padisi: ⁊ tunc nō erat incōueniens: q; hēbat hō licentiā comedendi de quolibz: nō tn obligabat ad comedendū de oibus. Immo nulluz erat de quo determinate obligaret comedere: q; nō comedēdo de illo ⁊ comedendo de alio satis erat. Pro scdo dī: de ligno aūt scie boni ⁊ mali ne comedas. i. ꝑcipio tibi ne comedas de ligno scie boni ⁊ mali. Hic vero q; erat ꝑceptū expressum fuit vnicum lignū: ⁊ nō erat incōueniens aliqō in eo: q; vnicum erat ⁊ multa alia manebant de qbus posset ⁊ liceret ei comedere. ¶ Adhuc aūt ad rōnes ꝑcedētes pōt addi septima: q; ex modo loquēdi mulieris appet q; nō erat datū sub ꝑcepto comedere: ſz solū non comedere: q. s. z. c. dixit ipsa de fructu lignoz que sunt in padiso vescimur: de fructu vo ligni qō est in medio padisi ꝑcepit nobis deus ne comedemus: ⁊ sic ꝑceptum solū retulit ad non comedere. ¶ Octauo ꝓz ⁊ clarius: q; diabolus solū volebat ꝺducere hoiez ad h vt ꝓ ꝑceptū dei ageret: nā per hoc ꝑderet innocentiā in qua erat: ⁊ vitam felicem quā incohauerat cui diabolus inuidebat: vnde si impositum esset sub ꝑcepto comedere sicut nō comedere: ita posſz tentare hoiez in nō comedendo sic in comedendo: q; vtroq; modo esset transgressio: verisimile est aūt q; diabolus eo mō tentaret quo facilius posset hoiez in pctm inducere: facilius aūt erat inducere per cessationē q; per comestionē: q; vnum erat tm a quo abstinere debebat. ideo nō poterat hic trāsgredi nisi comedendo de illo: oia aūt ligna erant de qbus comedere obligaret: ⁊ ideo per cessationē a quo ſz eoz essz transgressio. Ideo diabolus magis eum tentaret de omissione māducationis q; de māducando: ⁊ tn nō tēptauit de cessando: ſz de comedendo: ergo nō comedere erat solū sub ꝑcepto. comedere aūt non erat sub ꝑcepto. ¶ Cum aūt diximus, supra q; non obligabat hō comedere de oibus: ſz satis erat comedere ex vigore eoz que sibi deus dixerat hic: nam cū dixit de omni ligno padisi comede non dedit ꝑceptū: sed licentiā: licētia aūt facit licere qō ꝓcessum est: ſz non obligat ad id qō ꝓceditur: ⁊ ideo etiā si hō nunq; comederet nō peccaret contra aliqd sibi hic dictū: ſz peccaret q; ageret ꝯ rōnem nālem ⁊ legem rōni indictā que est nālis lex: ad Ro. 2. c. illa. n. dictabat q; comedendū esset qñ nā expeteret ne resolutio ⁊ mors seqretur: ⁊ iō si de nullo cibo hō comederet peccaret. ¶ Ex h segtur q; hō obligabat in padiso ad comedendū de aliquo cibo: non tn obligabat determinate comedere de ligno vite: ⁊ cā est q; ꝓsupponit q; hō sciebat per esum illius ligni euitare senectutē ⁊ mortē: cetera aūt ligna padisi etiā simul sumpta nō poterant sine ligno vite senectutē ⁊ mortē impedire: rō tn nālis dictat vt hō vitaz ꝓseruet q; diu ꝓseruare pōt licite: ergo tenebat comedē de ligno illo: ⁊ si comedere nō vellet peccaret: sic tangit magister li. 2. sen. di. 19. ¶ Sed queretur cū solū esset ꝑceptuz de non comedēdo ad qd dictū est q; comederet hō de oi ligno padisi cū in h non esset ꝑceptū. ¶ Dicendū q; fuit cōueniens q; exprimeret q; hō comederet. Et fuit ꝓmo ad tollendū ignorantiā: nam ſz hō ex dictamine rōnis sciret q; oporteret comedere vt viueret ⁊ q; licitum esset sibi comedere: forte tn poterat dubitare de cibis q; essent sibi liciti: ⁊ deus sibi diffiniuit dicēs: ex oi ligno padisi comede. ¶ Scdo erat hoc pp nouitatē hois nos. n. iam scimus qd nobis comedere liceat: ſz hō qñ ei dictū est erat inciens ⁊ nōdum comederat: ⁊ ideo cuz multa essent de qbus posset comedēdo sustētari. Putaret forte q; de oibus q; dentibus frāgi pñt comesturus esset: ⁊ ita tam de aialibus q; de fructibus terre vel posset credere q; cū quodlibet genus māducabilis rei per se sufficeret ad sustentationez eius q; deus vellet q; de vno tm genere rez comederet: deus ergo in ꝓncipio debuit hoiem certificare determinando ei qd comederet: ⁊ sic est illud qō. s. i. c. s. dixit deus: ecce dedi vobis omnē herbā afferentē semē sup terraz ⁊ vniuersa ligna que hñt in semeipsis sementē generis sui vt sint vobis in escā ⁊ cūctis aiantibus terre: inq; tum. n. dixit de herbis ⁊ arboribus negauit de esca aialium: ita ergo nunc in padiso: cum dictuz est de oi ligno padisi comede oñsum est q; liceret hoi manducare de ligno. i. de fructibus ⁊ nō de carnibus ſz exp̄sse non venit cibū de aialibus. ¶ Tertio fuit spāliter pp locum: deus enim creauerat hoiem extra padisum ⁊ tulit euz in padisum qō ⁊ hō viderat: locus autez iste erat excellentio: q; ille vbi creatus fuerat ⁊ ex gra huc fuerat introductus: ideo hic forte nō auderet aliqd facere nisi qō spāliter sibi iniungeret aut ꝓcederet: ob hoc aūt deus debuit ei dicere qd comederet: q; hoc erat hoi ꝓmo necessariuz: ⁊ ita dixit de oi ligno padisi comede. i. do tibi licentiā comedendi de oibus. ¶ Quarto ⁊ ꝓncipal r fuit pp ꝑceptuz negatiuū: nā de⁹ dixit de ligno scie boni ⁊ mali ne comedas pp h posset hō dubitare de alijs an etiā aliq alia essent sibi illicita: iō dixit deus de ligno oi padisi comede. i. nō interdicit tibi nisi vnū lignum de oibus alijs dat tibi licētia comedendi: ⁊ ista est vera cā: nam si nō veretur aliqō lignuz non poneret q; comederet de aliquo: ſz q; positū est id qō vetabat debuit poni apte qd est qō ꝓcedebatur vt nulla rō dubitandi maneret. ¶ Quinto fuit ad ostendendū ꝑceptuz esse rōnabile ⁊ leue: ⁊ q; transgressio ꝓmoꝝ parentum fuit magna. Si. n. deus vetuisset hoi comedere de multis lignis padisi ⁊ ꝓcederet comedere de paucis essz durum ꝓceptum ad implendū: ⁊ si hō contrairet videret esse pctm puum: q; durū erat sustinere tale ꝑceptum: nunc vero cuz deus ꝓcesserit hoi comedere de omni ligno qō erat in padiso: ⁊ de vno tm vetuerit appebat q; ꝑceptum erat multum rōnabile: ⁊ facile ad implendū: ⁊ qō pcm erat graue: q; paruum motiuū hēbat ad trāsgressionem. ¶ Sexta cām aliqui addunt. s. q; dictū est non ꝑcipiendo: ſz excitādo hoiem ad id qō ei ꝓueniebat fm nām vt ꝓmptius illud ageret qñ aptius cognosceret sibi esse licitū: ⁊ tn due cause ꝑcedentes sunt qs

A An sit datū ꝓceptum hoi ꝺ comedēdo vel non comedē do. p^a rō 2^a rō

3^a rō

4. rō

5. rō B

6. rō.

C Qō. 2ii. Determinatō dubij

D 7. rō ad idem

8. rō

Coꝛrelariū

A Qō. 2i2. Cur dictuz fuit q; cōederet ꝺ oi ligno si non erat ꝑceptū p^a rō

2. rō B

C 3. rō

D 4^a rō.

E 5. rō.

F 6. rō

A Qō.2iz. Cur ḃ deus facit mētionē de comestiōe lignorū z nō herbarum.

intendit scriptura: z ob hoc spāliter dictuz est de omni ligno padisi: qz alꝫ sufficiebat dici de lignis padisi cōede. ¶ Queretur quare dī ḃ qꝫ dixit deus de omni ligno padisi comede: z non dictū est etiā de herbis: nā.ē.i.c. cum deus dedit hoi cibum de vtroqꝫ dixit. ſ. ecce dedi vobis oēm herbā afferentez semē sup terrā: z vniuersa ligna que hñt in semetipsis semē tem. ¶ Aliqui dicunt qꝫ factuz est hoc: qz in padiso terrestri nō erant herbe ſz sole arboꝛes: z ita nō potuit hoi dari in cibum qō ibi non erat: z hoc vr̄ suaderi aliquo mō: qz in dispō ne padisi non ponunt herbe ſz sola ligna: nam dī.ē.2.c. pduxit deus de humo omne lignū pulchrū visu z ad vescenduz suaue: z ita non hr̄ qcq̄ de herbis. ¶ Dōm qꝫ istud non est vez nam certū est qꝫ in padiso erāt multe herbe: pꝛimo pz qz ibi erat aq̄ multa irrigans paradisuz: ſz vbi est irrigatio terre nascunt multe herbe: iō in padiso essent herbe. ¶ Scōo qz padisus erat locus excellētissimuꝰ vbi erat oē coꝛpoꝛeum qō delectare posset: z tamē herbe delectant taz in visu q̄ in gustu cum multe eaz sint bone ad cibū: ergo essent ibi. ¶ Luz aūt obꝫcit qꝫ nō fit mentio in dispōne padisi de herbis.ē.2.c. Dōz qꝫ istud nihil valet: qz locus ab auctoꝛitate nō valet negatiue: nam tūc sequeretur qꝫ eua nō vixit aliquot annis: qz non fit mentio in sacra scriptura de annis eius aliquot: z ita de pluribus incōuenientibus. Scriptura.n. non refert oia q̄ sunt: sed solū ea que ad intētionē eius faciūt: ſz dicere de herbis nō erat ad ꝓpositū sacre scripture: ideo nō dixit de illis.

Sol'o obiectionis. B

C Aliter ergo pōt dici dupl'r: vno mō qꝫ deus dixit hoi tam de lignis q̄ de herbis comedendū esse. Moyses tñ tacuit de herbis. Scōo mō pōt dici qꝫ deus solū dixit de arboꝛibus z non de herbis: iō scriptura de illis solis exp̄ssit. ¶ Si teneatur ꝑmus modus dicet qꝫ deus dixit tam de herbis q̄ de arboꝛibus: qz vtraq̄ erant salubꝛia ad escam: z ꝓcoꝛdat cuz eo qō hr̄ supꝛa.i.c. vt sit idem modus mādati. ¶ Sz tunc dicet qꝫ Moyses omisit dicere de herbis qz non faciebāt ad ꝓpositum sacre scripture: nam illa intēdit narrare statū felicē hominis in padiso z exclusionē eius inde pp pctm̄: ideo ponit ea que ad hoc faciunt cetera tacendo: exclusio aūt hois fuit de padiso pp transgressionē pꝛecepti: illa aūt trāsgressio fuit comedendo de ligno vetito z non comedendo de aliquibus herbis: qz nulla fuerat vetita: iō soluz locutus est moyses de lignis vt vnū lignū vetitum videaē que ligna erant cōcessa: De herbis aūt nulla hr̄ vetita: ideo neq̄ fuit pueniens expꝛimi qꝫ aliq̄ erat ꝓcessa vt non videaē aliquid dictū vltra id qō necessariū erat. Et ꝓpter hoc supꝛa.2.c. in dispōne padisi nō fecit mentionē nisi de lignis in generali: z de duobus in spāli. ſ. de ligno scie boni z mali: z de ligno vite: qz memoꝛia istoꝛum erat ei necessaria z non requirebatur maioꝛ mentio: requirebatur autem dici de lignis in generali: scilicet qꝫ plantauit deus omne lignum pulchꝛum visu z ad vescendū suaue: tam pp hoc qꝫ ḃ dī de omni ligno padisi comede q̄ etiaz ꝓpter id qō dī postea: vidit mulier qꝫ bonū esset lignū ad vescendū z pulchrū oculis. De ligno aūt scie boni z mali dicit exp̄sse qꝫ in illo peccauit hō z sepi⁹ mētio de eo postea hīda erat. De ligno vite etiā exp̄sse dī: qz illud fuit quo hō ꝑuatus est pp pctm̄ sup̄.z.c. z qz nulla alia faciebāt ad pctm̄ z ad sequelā peccati. i. exclusionē de padiso nō dixit aliq̄ alia esse in paradiso lz multa ibi essent de qbus multa dicenda essent si in ꝑticulari scriptura vellet ea explicare. ¶ Si aūt teneam⁹ scōz. ſ. qꝫ deus solū dixit hoi in padiso qꝫ comederet deomni ligno z non dixit aliqd de herbis nō opoꝛtebit dari aliquaz cām: q̄re Moyses nō dixerit de illis: naz nō poterat ipse ponere dictū esse qō non fuerat. Et tunc dicet qꝫ quāuis herbe padisi bone essent z salubꝛes dixit deus de lignis solum: qz erant melioꝛis nutrimenti fructus arboꝛ q̄ herbe z erat copia magna fructuū: ideo non erat opus vt reuniret ad id qō erat minus boni nutrimenti: z tñ siue dictū sit a dño de herbis siue nō: est intelligendū qꝫ non erant vetite hoi herbe ad escam si vellet illis vti: deus tñ oñdebat ei id qō melius erat vt ꝑcipue vesceret. ¶ Luz aūt obꝫcit de eo qꝫ hr̄ supꝛa.i.c. ſ. ecce dedi vobis oēm herbā: pōt dici qꝫ ibi fit mentio de cibo hoium z bestiaz aiantiūq̄ oium cum dicaē vt sint in cibum vobis z cunctis bestꝫs terre: z tñ bestie.i. pecoꝛa z iumenta potius vescuntur herbis q̄ fructibus arboꝛ: ideo de herbis est exp̄ssum. ¶ Sed dicet qꝫ herbe non solū danē ibi in cibū aiantibus: sed etiā hoibus ibi: cum dicaē ecce dedi vobis oēz herbā afferentē semen z ꝓcludit vt sint vobis in escā z cunctis aiantibus terre. Dici posset qꝫ debent referri singula singulis. ſ. vt sint vobis i escā. ſ. ligna que hñt semētez generis sui z cunctis bestꝫs terre dedi herbam z ligna: qz etiā quedam de bestꝫs z auibus z alꝫs animantibus comedūt fructus arboꝛ. ¶ Sed dicēdum z melius qꝫ potest intelligi qꝫ tam homini q̄ bestꝫs sint simul date herbe z fructus arboꝛum z homini exꝓesse denē herbe in cibū: qz hoc potius ſra vult: z tñ dicemus qꝫ illud nō est pꝛo statu padisi: sz pꝛo statu terre extra padisum z ibi homini ꝓueniret comedere arboꝛum fructus z herbas terre: nam triticum z legumina manducat hō que non cōputantur inter arboꝛes sz inter herbaſ. ¶ Et appet qꝫ iste sit verioꝛ sensus: qz post pctm̄ dictum est hoi qꝫ comesturus esset herbas: nam supꝛa.3.c. dī maledicta terra in ope tuo in laboꝛibus comedes eam cunctis diebus vite tue spinas z tribulos germinabit tibi z cōedes herbas terre: ibi.n. de herbis dixit: sz in padiso non: qz erat ibi homo dignioꝛis status z nutrimentum suum deberet esse melius.

A

Qō.qd Cur fecit de mētionē de lignis z herbis tm̄ vel li ade vel ade z que sit Opio 1ª ꝑ rō.

¶ Que tñ istarum duaz sententiaz teneri debeat. i. an homini dixerit deus in padiso de solis lignis manducandum: vel dixerit de lignis z herbis z tacuerit Moyses de herbis non est oīno certum: ideo pōt vtrūq̄ teneri. ¶ Est nunc dubiuz de isto mandato cui datū est. ſ. an soli ade: vel ade z eue simul. ¶ Aliqui dicunt qꝫ soli ade. Pꝛimo qz lr̄a dicit pꝛecepitq̄ ei deus: z ita ad vnū solum dirigebaē locutio z mādatum. ¶ Scōo qz qñ istud p̄ceptum datū est nōdum erat formata mulier: qz postea ponit formatio eius: ergo nō poterat dirigi mandatū ad illaz z ad virū sed ad solū virū. ¶ Alij dicunt in ꝓtrarium qꝫ mandatū fuerit datum ambobus. Pꝛimo qz si soli viro datū esset mandatū non teneret eo mulier: z ita non peccaret ꝓtra faciendo: z tñ peccauit z deus intulit ei penā supꝛa.3.c. ergo ambobus fuerat datum mandatuz istud. ¶ Secundo qz inuit serpens qꝫ mandatum fuerit datum tam viro q̄ mulieri: nam supꝛa.3.c. dī qꝫ serpēs dixit ad mulierem: cur p̄cepit vobis deus vt non comederetis de oi ligno paradisi: z tñ si soli viro datum esset non loqueret: sic serpens qz femina videret falsum esse quod serpens dicebat.

2ª rō B

¶ Tertio qz si non fuisset datū ꝑceptum mulieri non tentasset diabolus: frustra enim erat mouere eam ad comedendum de ligno scientie boni z mali: si comedendo de illo non peccaret: qō tñ fieret si non fuisset datum ꝑceptum mulieri.

3.rō

¶ Quarto z pꝛincipalius pz: qz mulier hoc cōfessa est: dixit enim ad serpentē supꝛa.3.c. de fructu lignoꝛ que sunt in padiso vescimur: de fructu vero ligni qō est in medio padisi pꝛecepit nobis deus ne comederemus z ne tangeremus illud: ergo factū fuit p̄ceptuz istud tam ad vir̄ q̄ ad feminā simul.

4.rō

¶ Dicendum est qꝫ istud p̄ceptum de non comedendo de ligno vetito obligauit tam virū q̄ feminam: z etiā comedere de omni ligno paradisi licuit tam viro q̄ femine: qz hoc scriptura manifeste ostendit tam ex confessione femine q̄ etiam ex pena quā deus inflixit mulieri: etiam ex eo quod in eis secutum est: nam tam vir q̄ femina viderunt se nudos postq̄ comederunt: z hoc fuit pꝛopter pctm̄: ergo mulier peccauit: z sic fecit contra mandatuz dei. ¶ Et tamen de isto mandato quod nunc ponit an fuerit datum ambobus vel soli viro: Utrūq̄ teneri potest: si teneatur qꝫ datum fuit vtriq̄ concedimus vltimas quattuoꝛ rationes positas p̄cedenti. q. z ad duas pꝛimas respondebit.

C

Qō.2ª

D Rñ ad obiectiones Ad ꝓm

¶ Ad primū dicetur qꝫ ponitur pꝛecepit ei quasi ad vnuz tm̄ fieret sermo non qꝫ vnus solus esset: sed qz Moyses sic debuit scribere: qz alꝫ faceret contra artificium locutionis: nam ipse introduxit istud mandatum datum cū non locutus esset de formatione mulieris: z sic imperite loqueretur si poneret mandatuz datum viro z femine simul cum nōduz diceret feminā esse formatā: sed postea poneret de eius formatione: ideo lz fm veritatē formata fuisset femina ante p̄ceptū istud datum z daret ambobus simul: qz tñ Moyses post hoc scribere intēdebat de formatiōe femine non debuit dicere p̄ceptū datum ambobus: sz qz deus locutus fuit viro.

Ad 2m

¶ Ad scōm dicendum qꝫ femina formata erat iam: z tñ Moyses mutauit oꝛdinem nālem vt teneret artificialē qui ꝓuenientioꝛ videbaē: z sic vtiē anticipatōe z recapitulatione ponēdo pꝛius qō factum est posteriꝰ: similis modus est supꝛ. i.c. vbi dī creauit deus hoiem ad imaginē z similitudinē suā: masculū z feminā creauit eos: z ponit ibi de cibo illoꝛ deinde interpositis qbusdā dī.ē.2.c. Formauit deus hoiez de limo terre: z postea pōit de formatōe mulieris q̄ nō

E Rñ ad obiectionem

Obiectio

possunt

pñt esse vera nisi p anticipationē ⁊ recapitulationē:q2 alias oportet dici tā masculū q̄z feiaz bis foiatos:⁊ sic potuit dari p̄ceptuz istud ambobus q̄si iam foiata esset mulier. ¶Si aūt vellimus dicere q̄ istud p̄ceptū fuit datū soli viro dicem⁹ q̄ nō dū erat foiara feia qñ datū est:q2 al' ambobus dare⁊:⁊ tūc dice⁊ q̄ istud p̄ceptū obligauit tā vir̄ q̄z feiaz:q2 lz nō da tū fuerit feie imediate a deo fuit reuelatū ei p vir̄ tale māda tū datū esse qđ ab vtroq3 obseruādū erat:vel pōt dici q̄ feia formata appuit deus itez vtriq3:⁊ dixit eis de oi ligno padi si comedite ⁊c.⁊ tūc ex illa datione p̄cepti fuit mulier obliga ta:⁊ nō ex pōi. ¶Ad rōnes q̄tuo: in p̄riū planū est tūc rn̄deri ad pmū dōm q̄ mulier tenebaſ isto mandato ⁊ peccauit comedēdo de ligno:q2 ei cib⁹ ille fuerat vetitus:⁊ tn̄ nō fuit vetitus nūc qñ fuerūt dicta ista verba q̄ hñt h:q2 nōdū erat feia:sed q2 postea datū est sibi mādatuz a deo imediate.i.p se vel mediāte viro. ¶Ad scdam dōm q̄ mulieri logt̄ serpens vez.s.datū esse mādatū:q2 sciebat datū esse mulieri cum viro scda vice vel p virū:⁊ h̄ hēbat mulier tā q̄z mādatū sibi factū imediate a deo. ¶Ad tertiū dōm vez esse:q2 si nō esset datū ei p̄ceptuz nō peccaret p̄ faciēdo:lz ista rō possit diſoluī al'r.s. q̄ ét si nō esset datū p̄ceptū ml'ieri:neq3 ipsa peccaret p̄ faciē do tēptaret eā diabolus:nō ad h̄ q̄ ipsa peccaret:sed ad h̄ q̄ vir̄ ad peccādū induceret:q̄si diabolus nō auderet vir̄ p se aggredi:sed p feiam tā q̄z p infirmioꝛē ⁊ tn̄ qcqd sit certū est q̄ feia ēt peccauit ⁊ q̄ p̄ceptū datū fuit illi. ¶Ad q̄rtū dōm q̄ mulier cōfessa est datū fuisse sibi p̄ceptū a deo:q2 datū fue rat scda vice post foiatioꝛē eius vel p virum ei datum fuerat. ¶Sz q̄reſ q̄ istaz duaz positionū verioꝛ est. ¶Dōm vr̄ q̄ scda. Prio q2 ista magis ꝓcoꝛdat lr̄e:nō est.n.recedēdū ab oꝛ dine lr̄e sine necitate:⁊ tn̄ posuit moyses p̄us mādatū istud q̄z foiationē feie:⁊ nō appet aliq̄ cā vrgens quare dicamus p̄riū.s.p̄us fuisse foiatā feiam q̄z datū p̄ceptū:vt oñsum est:g̃ nō est dōm q̄ h̄ sit mutatio oꝛdinis p anticipationem ⁊ reca pitulationē. ¶Scdo ⁊ p̄ncipaliꝰ:q2 adā foiatus est extra padisum ⁊ introductus in illuz ⁊ postea in padiso foiata est feia:⁊ tn̄ statim:vt hō positus est in padiso poneret ei māda tū de nō comedēdo de ligno scie boni ⁊ mali:g̃ añ formatio nē mulieris datū est mādatū. ¶Cā aūt quare dare⁊ ei man datū statim vt introduceret in padisū ⁊ p̄ma vt nūq3 hō vi ueret sine lege:sed statim:vt esset incipet viuere sub obedien tia quadā iuxta illud trēoꝛ.iij.c.bonū ē viro cum poꝛtauerit iugū ab adolescentia:⁊ illud platonis introductū ab Arist. li.g̃.ethi.q̄ nō modicū difert p̄sertim a puero sic aut sic assue scere:vñ ibi vult rectā disciplinā esse eruditi puulos ad recte tristari ⁊ recte gaudē. ¶Scdo q2 si nō dare⁊ p̄ceptū hoi ab initio duri⁹ sibi eēt postea recipe cū assuet⁹ eēt ad libertatē:⁊ istō sigñi aucte allata trēoꝛ.iij.nā cū qs didicē a pueritia,viuē sb obnia ⁊ p̄cepto q̄stūlibz duro nō est sibi difficile qcqd post ea iponaſ:sz si ō nouo iponaſ duri⁹ erit:sic dr̄ bonū ē viro cū portauerit iugū ab adolescentia sua sedebit solitarius:⁊ tace bit leuabitq3 se sup se:ponet in pl'uere os suū si forte sit spes dabit pcutiēti se maxillā:⁊ saturabiſ oppꝛobꝛijs.s.oia ista tol lerabit si assuetus fuerit ab adolescentia poꝛtare iugū. Ista g̃ hoi vt facilius sibi eēt obediri debuit dari mādatū a p̄ncipio. ¶Tertio q2 si maneret aliq̄diu hō in padiso nō impositō p̄ cepto isto comederet forte de ligno scie boni ⁊ mali:q2 nōdū erat vetitū:cū aūt postea deus illud vetaret nō esset hoi cā tē ptatiōis:q2 sciret q̄lis essz sapoꝛ eius:tēptatio aūt locū hz pp ignoꝛātiā.s.qñ nescit tēptatus ꝓditionē rei ad quaz impellit: ⁊ cū putet esse eā melioꝛ q̄z sit inflamaſ in ꝓcupiscentiā eius si aūt nosset illā ꝓtēneret vel,nō arderet cupet:⁊ tn̄ taz vir q̄z feia tēptati fuerūt in ligno scie boni ⁊ mali:g̃ nōdū de illo p̄ us comederet:⁊ sic datū fuit p̄ceptū:vt hō positus fuit in pa diso:⁊ ita hūit locū tēptatio:q2 nesciebat q̄le erat lignū illud ad qđ alliciebaſ. ¶Quarto ⁊ efficati⁹:pz q2 ista dicta sunt sil'ō oi ligno padisi cōede:ō ligno aūt scie boni ⁊ mali ne co medas:q2 licētia ⁊ phibitio sil' dari debuerūt:vt vnū cogno sce⁊ p alterꝰ ⁊ tn̄ certū est q̄ illa licētia.s.de oi ligno padisi comede data est hoi añq3 qcq3 comederet in padiso cū p hāc oñdere⁊ ei qd liceret sibi comedere:g̃ statim data est:vt fuit introductus in padisum: q2 pauco tpe maneret sine cibo:⁊ ista rō est multū ꝓueniens:ꝓcoꝛdat aūt ls valde lr̄e:q2 statim vt dctm̄ est q̄ tulit deus hoiem in padisuz:seq̄t q̄ dixit ei de oi ligno padisi comede ⁊c. ¶Dici potest g̃ debet verisili⁹ q̄ istud mādatū ⁊ ꝓcessio data fuerūt nūc soli viro añ formatio nē feie. Post formationē aūt fuit repetitū p̄ceptum vt mulier quoq3 obligare⁊. ¶Occasiōe hui⁹ licētie:⁊ p̄cepti.s.vt come deret hō de omni ligno padisi. ¶Est dubiū de illo qđ hētur .s.j.c.cū dixit deus hoib⁹ ecce dedi vobis oēm herbā afferen tē semē sup terrā ⁊ vniuersa ligna q̄ hñt in semetipsis semen tē gñis sui:vt sint vobis in escā:⁊ cūctis aiātib⁹ terre:qñ di ctū est istud hoibus a deo. Et vide⁊ q̄ nunquā dictuz fuerit: q2 vl' dice⁊ añ pctm̄ vl' post pctm̄ sz neutro tpe potuit dici:nō añ pctm̄:q2 tunc erat homo in padiso:⁊ ibi dictū est id quod hētur hic.s.de omni ligno padisi comede:g̃ nō illud.s.ecce de di vobis oēm herbaz ⁊c. Etiam vide⁊ q̄ non fuerit dictum post peccatum:q2 tunc datus fuit hoi alius cibus.sic pz sup̄ iij.c.s.q2 audisti vocē vxoꝛis tue maledicta terra in opere tuo in laboꝛibus comedes eam cunctis diebus vite tue: spinas ⁊ tribulos germinabit tibi:⁊ comedes herbas terre:ibi enim herbe date sunt hoi in cibum ⁊ cū laboꝛe:sed supꝛa.j.c.tā fru ctus quā herbe date sunt. ¶Aliq dicunt q̄ fuit illud dictuz hoi in paradiso:q2 post pctm̄ ⁊ expulsionē de paradiso nō in ueniunt q̄o ꝓueniat:⁊ mouen⁊ ad h̄ ꝓmo q2 q̄ illud deus dixit apposuit quedam alia bona.s.cresc̄ite ⁊ multiplicamini ⁊ tn̄ post pctm̄ nō dicēt de⁹ talia hoi. ¶Scdo q2 ibi dr̄ dñami ni piscibus maris ⁊ volatilib⁹ celi:ista erat exaltatio hois ⁊ tamen post pctm̄ nō dixit deus hoi verba exaltationis sue sed humiliationis.s.in sudoꝛe tuo vesceris pane tuo. ¶Ter tio q2 ponit ibi q̄ deus bñdixit illis:⁊ tn̄ post pctm̄ nō bñdi xit:sed potius maledixisse videtur saltem indirecte. Nam ait maledicta terra in opere tuo supꝛa.iij.c.g̃ non fuit illō dictuz post peccatum. ¶Quarto voluit illud ex oꝛdine lr̄e:nā ista ponunt ante pctm̄ ⁊ expulsionē hois de padiso q̄ ponuntur supꝛa.iij.c.⁊ ista verba ponunt supꝛa.j.c.⁊ iō cōiter solet te neri q̄ illa verba dicta fuerunt ante pctm̄ hois:⁊ ita diceren tur in padiso:⁊ h̄ nos tetigimus ꝑm cōez opionē.s.j.c.q.33. ¶Sed dōm q̄ ista positio non pōt sustineri.primo q2 si an te pctm̄ dare⁊ nēe erat datā esse in paradiso: maxime q2 vir ⁊ feia tunc erant ad quos vide⁊ dirigi sermo:⁊ tn̄ ante pctm̄ semp fuerūt hoies in padiso vel nūq3 steterunt ambo foꝛis:g̃ dicerent ista verba in padiso:sed ibi nō potuerūt dici:q2 tūc supuacuo poneret aliud mādatum datū.s.de oi ligno padisi comede:g̃ nō fuit illō dctm̄ in padiso. ¶Scdo q2 qñ feia tēptata p serpentē rñdit de mādato sibi dato nō dixit nisi q̄ co medebant de oibus lignis:⁊ solū vetitū fuerat eis lignū qđ erat in medio padisi.s.iij.c.⁊ ita significauit nō esse sibi datā aliā licētiā neq3 p̄ceptū nisi illud. ¶Tertio pz q2 in p̄ncipio ipsoꝛ verboꝛ dr̄ crescite ⁊ multiplicamini:⁊ replete terraz: h̄ tn̄ non ꝓueniebat hoi in padiso:q2 ibi solū mansurus esset hō:g̃ non impleret terrā:nā noie terre non signaſ padisus: sed alia terra que foꝛis est:maxime:q2 dr̄ replete eaz:⁊ tn̄ re pletio nō est nisi p totum hō se extenderet:⁊ sic extra padisū esset qñ ista dicerent. ¶Quarto q2 dr̄ ibi dominamini pisci bus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ vniuersis animātibus q̄ mo uent sup terrā. Sed h̄ non ꝓuenit hoi exñti in padiso:q2 ille non poterat dñari piscibus maris cū in padiso nō sit mare:⁊ hō nō erat exitur⁹ inde ad mare:neq3 ad aliquē locū:sz solū in penā inde hō exclusus ē. ¶Quinto q2 dr̄ de volatilib⁹ ⁊ bestijs:⁊ tn̄ in padiso nō erāt future bestie:vt oñsuz fuit.s.q. xc.s.q̄ in padiso nulla aialia p̄ter hoiez māsura erāt:ideo nō posset homo ibi dominari piscibus ⁊ volatilibus :⁊ dato q̄ aliquis assereret aues ⁊ animalia esse in paradiso adhuc di cemus q̄ non conueniet dici illud verbum in paradiso cū di ca⁊ de bestijs terre:sz bestie q̄ mouen⁊ sup terrā sūt ille q̄ ma nan⁊ h̄ vbi nos sumus ⁊ potissimū:q2 dr̄ de piscib⁹ maris qō nullo mō ꝓuenit padiso. ¶Sexto q2 dr̄ ecce dedi vobis oēz herbam:⁊ tn̄ in padiso nō fuit data herba in cibum:sed fru ctus arboꝛ:q2 dctm̄ est de omni ligno padisi comede. ¶Se ptimo q2 dr̄ dedi vobis oēm herbā afferentē semen sup terrā g̃ herbas q̄ sūt in terra dabat in cibum:terra autem vocatur quod est exꝛ padisuz:g̃ dabaſ illa licētia exñtibus exꝛ padisuz. ¶Octauo q2 dr̄ vt sint vobis in escam ⁊ cunctis aiantibus terre oiq3 volucri celi:⁊ vniuersis q̄ mouen⁊ in terra in qb⁹ est aia viuēs:vt hēant ad vescēdū. Data est enim illa esca sil' hoi ⁊ bestijs:⁊ tn̄ in padiso nō datus est cibus nisi hoibus cū dica⁊ de oi ligno padisi comede ēt:q2 in padiso non erant bestie alique qbus dare⁊ cibus:ideo nō poterat intelligi dictum fuisse illud alicui exñti in paradiso:sed foꝛis:⁊ ideo di cendum plane q̄ non pōt accipi dctm̄ esse hoc in paradiso.

¶Dōm q̄

Solutō 2ᵐ scdaz opionē.

Qō.218. Qñ deus dixit h̄ ꝓba Ecce dedi vobis oēm herbā ⁊ ea q̄ sequūtur ibi.

p̄ rō.

2 rō

3 rō

4.rō

p̄ rō

2ª rō

3ª rō.

4ª rō.

5ª rō.

6.rō

8ª rō.

Qō.217. p̄ rō.

1ª rō.

Qō.219.

Lur dā tū fuit ei mādatū statiz: vt est introductus in padisum.

Quo.ccxx.

¶ Dom q̄ dupl'r possumus intelligere de verbis illis: vno modo asseremus q̄ illa verba nō dicta fuerunt: sed solū id q̄ p̄ ea significat. ¶ Alio mō dicemus q̄ illa verba vel equalē tia eis fuerunt dicta hoī post pctm̄ cum iam expulsus fuerat de paradiso. ¶ Sed tūc obȝciet si teneamus p̄mum quō sta bit scriptura: q: illa asserit deū locutū cū ait: bñdixitq; deus il lis ⁊ ait: crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. ¶ Doz q̄ satis pōt ac cipi nihil illoz dctm̄ esse: q: ibi asserunt dicta ⁊ tñ factuz est q̄cq̄d sign̄t p ea q̄ asserunt ibi dicta: ⁊ nō est istō inconueniēs. q:.e.c. multa alia asserunt dicta q̄ nō fuerunt dicta sicut illō dixit deus fiat lux: ⁊ tñ deus ibi nihil dixit: q: deus nō logr ⁊ ēt si loqui vellet nullus erat cui loqui posset: nam locutio nō dirigit nisi ad audiētez: ⁊ potentē intelligere ⁊ iste est hō certū est aūt q̄ tunc nullus hō erat: ⁊ ita in oībus alīs die bus dr̄ dixit deus ⁊ tñ nihil dixit: sed istud pōsuit moyses ad declarandū rudibus modū talē q̄lē ipsi ꝯcipe possent ō crea tione mūdi: q tñ veritati rei facte nō derogaret: deus enim fe cit ea oīa q̄ fecisse narrat cuius modū faciēdi: hoies nō intel ligunt: nā nō facit p tpoz successiones: sed in instanti: nō fa cit cuz difficultate nō applicādo manus ad op⁹ sicut nos nō imponēdo alīs q̄ faciant: sed solū volendo q̄ aliquid fuit p secretā virtutē suā oipotentē statim illud est. Nō inuenit aūt moyses: neq; fuit alius modus ꝙueniētioz ad declarandu; h̄ simplicioribus q̄s asserere q̄ deus dixit q̄ aliqd fieret ⁊ sta tim fiebat. i. q̄ deus in faciēdo nō hēbat maiorē difficultatem aut laborē q̄s aliqs hz in mādando in quo nulla est difficul tas: ēt opus nō durauit in fieri magis q̄durat qs in mādare talē aūt moduz faciendi nullus hz nisi solus deus: iō ad h̄ si gnanduz ait q̄ dixit deus fiat lux ⁊ facta est lux: ⁊ ita in opi bus oium sex diez hēc q̄ dixit deus fiat: ⁊ tñ certū est q̄ ni hil deus dixit: si accipiatur dicere. i. loq: ⁊ hūc modū ſeqtur ꝓpha. ps. cxlviij. ipse dixit ⁊ facta sunt: ipse mādauit ⁊ crea ta sunt. i. nihil aliud fuit ibi nisi dicere ⁊ mādare. Ita g̃ pōt di ci q̄ scriptura asserit q̄ deus dixit aliqd hoibus cuz tñ nihil eis diceret: sed illud dicere aliqd significabat fieri in hoibus Sil'r pz q: sup:a. j.c. dr̄ q̄ dixit faciamus hoiem ad imaginez ⁊ sil'itudinem nr̄am: certum est tñ q̄ ibi nulluz dicere fuit. i. nulla locutio: q: neq; deus locutus ē: neq; aliqs vice dei: q: neq; erat aliqs ad quē fieret sermo: naz cum dicit faciamus nōn potest intelligi: nisi vel q̄ deus loqr̄et ad angelos sicut iudei intelligunt: ⁊ gñal'r illi q negant pluralitatez diuinoz suppositoz: vel q̄ loqr̄ vna psona diuina ad alias. i. pater ad filiū ⁊ spm̄ sctm̄: ⁊ tñ certū est q̄ in neutro eoz eēt dicere. i. lo cutio: q: angelus nō audit: iō deus nō loqr̄et eis multo mi nus vna psona loqr̄et ad alias: q: si locutio eēt q̄ vere fieret p aliquā diuinā psonā nece erat fieri p oēs tres: q: opari ad extra indistinctū est in tribus psonis cū nō sit de actionibus no tionalibus. ¶ Sed dom q̄ q̄uis nō fuit ibi dicere aliqd vel log: tñ p illud dicere: aliqd significat: ⁊ illud est dignitas cō ditionis aut nāe humane ⁊ illō est p̄mo: q: significat factus hō cū ꝙsilio. De alīs enim rebus non dicit nisi q: dixit deus fiat ⁊ factū est: q̄si p puitate rei nō indigeret opus ꝙsilio: de hoie aūt significat q̄ tā excellens esset opus q̄ sine ꝙsilio fie ri nō poterat: ⁊ iō dr̄ q̄ dixit deus faciamus q̄si ad alios loq r̄et deliberādo inter eos aut cū eis de factiōe hois. ¶ Scdo sign̄t excellētia: q: mōstrat hō: vt fact⁹ a tota trinitate sil'q̄si nō p̄duceret illuz vna psona sola: sed tres q: dicit faciamus. De alīs āt dr̄ q̄ dixit deus q̄si possit intelligi vna tm̄ psona aut nō sit nece itelligi plures sic in hoie: ⁊ tñ fm veritatē nō erat maius ꝙsiliū dei ad p̄ducēdū hoiez q̄s ad p̄ducēdū alias res cum apud deū oīa sint eque facilia: q: nihil est difficile ēt tam hoiem q̄s ceteras res tota trinitas operata est: sed dicta sunt ista ad ostendendū differentiā dignitatis inter hoiem ⁊ alias res ⁊ nō poterat ꝙueniēter aliter demōstrari. ¶ Ter tio ostendit differentia dignitatis in quantuz accedit homo magis ad participationē diuine nature ⁊ perfectiōis q̄s alie res ⁊ hoc vez est: ⁊ ad hoc significandum dicitur faciamus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nostram: alie aūtez res nō sunt ad imaginem dei nisi inco:poree vt angeli. ¶ Quarto designata est inquantū dicitur: ⁊ p̄sit piscibus maris: ⁊ vo latilibus celi ⁊ bestijs terre. excellentioris eni nature est ne cessario q̄s alia cum ponat vt p̄sidens alīs: ⁊ h̄ omnia in troducit moyses vt versata in deliberatione inter diuinas p sonas q̄ talis aliqua nā crearet: nūc aūt veritas est q̄ nul la psona diuina dixit aliqd hoz alīs psonis diuinis vel An gelis. Sed est vez q̄ oia h̄ q̄ hic dicunt collata fuerūt hoi: ⁊ tñ q: nō poterat h̄ significari meliori mō q̄s introducere q̄ psone diuine cū ꝙsilio: ⁊ deliberatōe ista ꝓtulerunt hoi: dr̄ q̄ ista dixit deus. ¶ Sic aūt intelligeret de illis q̄ dicunt dctā hoibus a deo. s. q̄ nō dixerit deus aliqd hoibus: sz q̄ fecerit in eis ea q̄ dr̄ eis dixisse: q: meliori mō signari nō poterat q̄s vt diceret deus ea dixisse. Cū enim dr̄ q̄ bñdixit deus illis. s. viro ⁊ feie fozatis vez est sine aliq̄ alia expositione: nā bñdi cere est multiplicare: sicut maledicere est diminuere: vt sign̄t deut. xxviij. c. ⁊. ij. ad corin. viij. ⁊. ix. c. deus aūt dicit hoibus .i. masculo ⁊ feie vim multiplicādi: vt ex illis duobus nasce ret tota h̄ multitudo q̄ postea in orbe appuit: iō dr̄ bñdixisse eis. ¶ Qō vero seqr̄ ⁊ ait: crescite ⁊ multiplicamini: nō ait aliqd eis: sz illud fecit dando eis virtutē ad h̄: ⁊ appet h̄ qd i portaret noie bñdictionis: dixerat. n. q̄ bñdixerat illis deus ⁊ q: aliqs dubitaret qd importaret in ista bñdictione dr̄ q̄ dixit eis: crescite ⁊ multiplicamini. i. istō iportat. s. pauci erāt ⁊ efficerent multi ⁊ q ab eis nascerent qui essent a p̄ncipio ⁊postea crescerent ⁊ efficerent maiores. ¶ Dr̄ vltra: replete terrā ⁊ subȝcite eā: h̄ ēt ad bñdictionē ptinebat: tantū enim esset multiplicatio ipsoz q̄ terrā impleturi essent sicut ⁊ nūc implēt: nō qdē totā eā coꝛporibus suis implēdo aut occupā do: sed totā in hitādo: q: non sunt aliq̄ ptes orbis bone hita tionis q̄ nō hitent: ⁊ plene, sint colonis. ¶ Dixit ēt subȝcite eā. i. hēte sub ptāte vra: tante dignitatis creauit deus hoiem q̄ ꝓstituit eū dñm terre: vt in ea faceret sicut vellet ⁊ vtile si bi cerneret fuata solū obnia ad deū: ⁊ h̄ ēt veniebat in noie bñdictionis. s. q: nō solū multiplicabat hō corpal'r: sz etiam spiritualiter per exaltationem ꝑz dignitatem. ¶ Addit dña mini piscibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ vniuersis animan tibus que mouentur super terrā ad dignitatem hominis istō ptinet: vt dñetur hȝs: ⁊ est dñium istud in hoc q̄ homo co gnoscat se maiorem ⁊ superiorem hȝs naturaliter: etiā agno scat potestatem a deo traditam super ista: etiam vt possit de il lis facere quod viderit sibi conuenire. ¶ De hȝs autem om nibus nihil deus homini dixerit: sed dicitur dixisse: quia ista totam virtutem ⁊ dignitatem significatam per precedentia ei vere contulit ⁊ significauit homini ista sibi collata: ista si gnificatio fuit dando sibi intellectuz quo ista sufficienter in telligeret. s. inquantum excelleret cetera: ⁊ qd posset super il la: ⁊ vnde sibi hoc prouenisset. s. a deo: ⁊ quia nō solum dedit deus ista homini: sed etiam dedit ei illa intelligere dicitur ei ꝓprie dixisse quid ei dederit: de alīs aūt rebus dicit q̄ deus eis dedit virtutem germinandi vel multiplicandi: sed non di citur q̄ deus eis aliquid dixerit: q: licet deus aliquas nāles perfectiones contulerit nō tñ dedit eis cognoscere pfectiones suas: ⁊ vnde haberent. ¶ Et sequitur ecce dedi vobis oēm herbam afferentem semen ⁊c. vt sint vobis in escam ⁊ cunc tis animantibus terre ēt hoc nō fuit dictuz homini: sed fuit factum: q: deus ad hoc produxit fructus ⁊ herbas: vt homi nes ⁊ omnia animalia vescerentur eis: ⁊ quia non soluz ita fecit: sed hominibus cognitionē hanc dedit q̄ arbores ⁊ her be erant ad cibum eoz ⁊ animaliuz: ideo dicitur q̄ eis dixit ecce dedi vobis ⁊c. ceteris autem animalibus dedit deus ista in cibum: sed non dedit eis cognitionem a quo ista acci perent ⁊ quomodo cibus eorum essent: ideo non dicitur q̄ dixit deus bestijs dedi vobis in cibum herbas ⁊ ligna: sed solum asseritur dictum hominibus. ¶ Quāquā vero deus nihil istorum dixerit hominibus moyses debuit ita scribere ⁊ spiritus sanctus ita eum impulit ad scribendum vt signifi caret quid deus fecerat in hoie ⁊ q̄s ptātez ei dederat: ⁊ etiā vt auditoribus scripture huius ꝓstaret quomodo deus op⁹ suū valde bene disposuisset nō solum dando virtutez ad esse: sed etiam dando cibum ⁊ alia ꝙuenientia rebus vt nihil eis deesset ad esse: neq; ad bene esse: ⁊ ita non manebit argumē tum de ista locutione dei ad hoiem in concessione cibi: quia ista non fuit vere aliqua locutio: sed solum aliqd quod factū est nihil dictuz: due autem concessiones vel ostensiones cibi fuerunt solum vna in paradiso: de qua dicit sup:a. q̄. c. s. de om ni ligno paradisi comede alia post expulsionē aut post peccatū saltem. s. in sudore vultus tui vescēris pane tuo: ⁊ illud co medes herbas terre sup:a. ij̄. c. ¶ Alio modo poterat accipi q̄ ista concessio cibi fuerit locutio quedam dei ad homines facta per angelos sicut consueuit in alīs: ⁊ tūc dicet q̄ fuit post pctm̄ ⁊ exclusionē de paradiso. ¶ Et pz h: q:

ibi que

Quo.xxx. Alio mo duo dī

D Cur dr̄ in ira dixit deus faciam⁹ hoiem ⁊c. cuz tamen non locu tus fuerit.

p̄ma rō

2ª rō.

3ª rō

4ª rō

ibi q̄ ſignt dicta eē ħ eis q manebant in terra. Prīo qr dr̄ crescite z multiplicamini: z replete terrā: z ita nō erāt in padiſo: ſz in terra: z tñ vir z feia nūq̄ fuerūt ex padiſum niſi poſt pctm̄: nā q̄diu in padiſo manebāt nō erāt repleturi terrā: ſz padiſuz: cū aūt terrā iubēt implere in terra manēt vel ibi mā ſuros eos fore ſignificat. ¶ Scōo qr dr̄ dñamini piſcib⁹ maris z volatilibus celi: z tñ in padiſo manētes non erāt viſuri mare: neq; ituri ad illud ad ħ q dñarentur piſcibus maris. ¶ Tertio qr dr̄ volatilibus celi: z vniuerſis aiantib⁹ q̄ mouēt ſup terrā: z tñ in padiſo nō erāt future aues z multo minus cetera aialia: vt oñſuz eſt. ſupra. q. xc. maxie qr dr̄ q̄ mouent ſup terrā: iō ēt ſi alique beſtie eēnt in padiſo nō intelligeret de illis: ſz de ipſis q̄ erant ſup terrā. ¶ Quarto qr dr̄ ecce dedi vobis oēz herbā z̄. z tñ in padiſo nō dedit in eſcā niſi ligna. ſupra. ij. c. ¶ Quinto qr dr̄ vt ſint vobis in eſcā z cunctis aiantibus terre: z ſic ſil'dabat̄ hoi z pecori: ſz in padiſo nihil futuz̄ erat cōe hoi z pecori: qr ibi aialia, nō erāt futura: g̃ nō pōt dictū eē niſi poſt exitū de padiſo. ¶ Sz adhuc p̄ter rōnes factas ſupra. q. ccxviij. oñdētes q nō potuit ħ dici poſt petrm̄, vident eē alie: idē oñdētes p̄ p̄cedentem ſmiam. Prima, qr: tūc ponerent due p̄ceſſiones cibi poſt pctm̄ cū ponat vna ſupra. ij. c. qđ nō ꝙuenit: qr deus nō mutat aliqd de eo qđ facit cū non ſit filius hois: vt mutet̄ numeri. xxiij. c. iō cū daret vnā p̄ceſſionē vel modū cibi manēte ſtatu eodē ex p te hois nō variaret deus cibū quē dederat. ¶ Scōo qr ſupra prio. c. dr̄ dñamini piſcibus maris z volatilib⁹ celi z vniuerſis aiantibus q̄ mouent ſup terrā: z tñ poſt pctm̄ nō hūit hō iſtō dñiū: ſed ſolū añ pctm̄: g̃ nō potuit poſtea dici. ¶ Tertio qr ſi illud fuiſſet dctm̄ poſt pctm̄ poneret illud ſcriptura poſt illud. ſ. ē. ij. aut. iij. c. z tñ ponit ſupra. j. c. g̃ nō fuit dctm̄ poſt pctm̄. ¶ Dōm q iſta poſitio eſt ſatis ꝙueniēs. ſ. q fuerint dicta iſta hoib⁹ poſt pctm̄ cū excluſi eēnt a padiſo: z erit ordo iſte: cū peccauerūt feia: z vir increpuit eos deus in padiſo p nūciando penas q̄s hūturi eſſent manētes extra padiſum z inter cetera mala q̄ paterent dixit eis de cibo. ſ. comedes herbas terre ſup̄. ij. c. Poſt ħ aūt expulit eos deus de padiſo. e. c. ¶ Tūc vero expulſi de loco felicitatis in hūc locū exilij ſoli: z miſeri eēnt q̄ſi deſpati: ſed clemētiſſimus deus q nō ptinet in ira ſua miſericordias ſuas ꝑ paſſus operi ſuo: ipſe enim cognouerat figmētū illoz ꝑſolatus ē eos: z ſi peccaſſent nō erāt alieni: ſz dei ſolius op⁹ miſereret: g̃ eis nō paſſus igit vt olo pirēt aut triſtitia g̃uaret ſpm̄ eoz iter ipſas ſuas calamitates ꝑſolat⁹ē eos tollerabiliorē eoz miſeriā efficiēs z tūc dicēt eis: creſcite z mltiplicami z replete terrā. i. ſz pauci ſitis: qr duo ſoli nō credatis vobis ſolos māſuros: dabo. n. vobis ꝑſolationē i poſter' vris: nā mltiplicami z multi eritis. Dixit ēt eis replete trā. ſ. qr mlti erig replebitq; eā: nūc. n. vob ſolis p uus locus ſufficit: neq; poteſtis totā eā hitare: z tñ qñ multiplicati fueritis replebitis eā ſicut: z nūc plena eſt. Seqt̄ dñamini volatilibus celi z piſcibus maris z aiantib⁹ q̄ mouent ſup terrā. Dixit ħ ad ꝑſolationē: qr duo ſoli manebant inter tot aialia a quibus cito poterāt deuorari aut ꝑſumi: iō ait dñamini. i. eſtote dñi: nō. n. nocebūt vobis neq; ꝑſumēt: ſz potius hebunt vos vt dños. Adiunxit aūt ecce dedi vobis oēm herbā afferentē ſemē in quo ꝓuidit eis de cibo. ſ. vt comederent de oibus fructibus arboz: z de herbis terre q̄ cōia erāt: tam eis q̄z pecoribus z oibus aialibus: non ſolum de eis q̄ ſponte naſcerent: ſed de eis q̄ p cultuz germinarent: nā poſt pctm̄ p̄nunciatū fuerat hoi q̄ terrā in ſudore coleret: z ſic cibos de ea haberet. Iſtud motiuū ad dicendū ħ ex clementia dei ē valde rōnabile: nā ita factum eſt in qbuſdā aliis: ſicut in chain: peccauerat enim z deus pctm̄ eius manifeſtauit ei: z penam appoſuit dicens. Nunc g̃ maledictus eris ſup terram que aperuit os ſuuz z ſuſcepit ſanguinē fratris tui de manu tua cū operatus fueris eam non dabit fructus ſuos: vagus z p̄fugus eris ſuper terram omnibus diebus vite tue ſupra. iij. c. ¶ Audita autem iſta tam dura increpatione z impoſitione pene fuit chayn quaſi deſperans: z ait ad dominū maior eſt iniquitas mea q̄z vt veniam merear: ecce ejcis me hodie a facie tua: z a facie tua abſcondar: z ero vagus z p̄fugus in terra: omnis ergo qui inuenerit me occidet me: deus autem noluit dare locum huic deſperationi: ſed aliqualiter conſolatus eſt eum dicens: nequaquā ſita fiet: ſed omnis qui occiderit chayin ſeptupluz punietur: poſuitq; dominus ſignum in chayn: vt non interficeret eum omnis qui inueniret eum ſupra. iij. c. ita ergo z nunc conſolaretur adam z euam: licet peccaſſent: quia valde magis peccauit chayn q̄z illi: ergo z a fortiori deus conſolaretur eos potiſſimum: quia illi erant p̄incipium totius generis humani: z ſi illi p̄irent non p̄oderet ab eis tota ħ multitudo diffuſa per orbem terraz. De chayn ſecus erat: quia etiam ſi ille periret. i. occideretur maneret humanū genus ſicut z perijt abel frater eius ſine p̄rogenie: etiaz qr nūc de poſteris chayn nullus eſt in orbe cum omnes in diluuio deleti ſunt. ¶ Sic etiā fuit de diluuio deus enim illud immiſit indignatus peccatis hominum ſupra. vj. c. z ꝓpleto illo hoies erant quaſi deſperantes: neq; audebant ſup terrā egredi: z vacare p̄oli aut aliqd altez facere: q̄ſi p̄o qualibet iniquitate ſtatim deus illos deleturus eſſet diluuio: deus igit cōſolari eos volens p̄miſit q̄ nūq̄z immiteret diluuiū: neq; aliq̄z gñale corruptionē ſicut tunc fecerat: ſed ſolū p̄ticulares ſuper peccantes: mundi aut ſtatus z terre ſemp in ſuo ordine perſeueraret. Sic dr̄ ſupra. viij. c. .ſ. nequaq̄z maledicā vltra terre ꝓp hoies: ſenſus enim z cogitatio humani cordis in malum p̄ona ſunt ab adoleſcentia ſua: non igit̄ pcutiam vltra oēm aiam viuentē ſicut feci: cunctis diebus terre ſemētis: z meſſis frigus: z eſtus z hyems nox z dies nō requeſcent: g̃ z nūc poſt pctm̄ ade: z eue: vt nō ꝓſumerent triſtitia in cordib⁹ ſuis ꝓſolaret eos deos aliqt̄r z eſſet dicēdo ħ in qbus alleuiabat quodāmō miſeriam eoz quaz eis ꝓp pctm̄ intulerat ſatis: g̃ veriſil'e eſt q dctm̄ illud fuerit poſt pctm̄: z expulſionē de paradiſo: id vero qđ ponit ſupra. ij. c. dctm̄ fuit poſt pctm̄: ſed fuit añ expulſionē de padiſo: naz poſt ħ ſeqt̄ qūo deus illos inde expulerit. ¶ Nūc rūdēdū eſt ad ea que p̄ dicebant ſupra. q. ccxvij. Primū erat qr dr̄: creſcite z multiplicamini: z ꝓbz q deus diceret ħ poſt expulſionē de padiſo: qr iſtud nō ptinebat ad aliquē ſtatū felicitatis: ſed ſolū ad ſtatū nature: nā ēt beſtie multiplicate ſūt nālia autem nō perierunt poſt peccatum. qr non ſunt ablata p illud. Ideo diceret ħ deus. Itē incōueniēs eſſet q iſta deus diceret hoi poſt pctm̄ ſi rem ſignificatā nō efficeret in eo poſt pctm̄: z tñ illam efficit: qr poſt peccatum creuerunt: z multiplicati ſunt cū ꝓus ſoli duo eſſent: g̃ non erat inconueniens q deus illud diceret poſt pctm̄. ¶ Ad ſcōm dōm q iſtud dictū fuit hoibus: nō ad exaltationez: ſed ad ꝓſolationē: qr hō erat inter aialia multa ſolus timeret: g̃ cuz videret ſe incidiſſe diuinam indignationem q beſtie illum occiderent: ad tollendū hunc timorem dixit dñamini piſcibus. z̄. i. non timeatis: quia potius eritis: vt dñi iſtarum rerum: ſed de ħ magis dicetur in ſolutionem ſecunde rōnis poſite. q. ccxxij. ¶ Ad tertium dici poteſt vno modo q deus benedixit hominibus poſt pctm̄. ſ. dando eis q multiplicarentur: talis aūt benedictio nō repugnat illi ſtatui: ſecus ſi eſſz benedictio glorie vel ſtatus felicis ſicut erat in paradiſo terreſtri: nam talem benedictionem non daret deus hoi poſt peccatum. ¶ Aliter poteſt dici q illa bñdictio fuit ante peccatū in ipſa formatione nā formādo eos dedit illis talē viz: vt multiplicari poſſent p gñonē ſicut z dedit beſtijs z oibus fere aialibus: z iō nō dr̄ q deus dixit eis q bñdicebat eis: ſz ſcriptura refert q benedixit. ¶ Tertio poteſt dici q non repugnat q deus benedixerit homini poſt peccatum: nam terra maledicta fuit in opere hois poſt peccatū ſupra. iij. c. ſed homo non maledictus fuit ideo non repugnat eum benedici. ¶ Ad quartum dōm q illa ratio ex ordine littere: nihil ꝓcludit: ſz potius inde ſequit contra arguentem: nam ſi ideo dicenduz eſt non fuiſſe illud dictum poſt peccatum: qr ponit in ſcriptura antequā ſcribat de pctō: dicet etiam q non fuit dictuz hominibus in padiſo ſicut iſti aſſerūt: qr illa littera ponitur antequaz ſcribatur q hoies fuerint poſiti in paradiſo. imo antequam dicatur plātatus padiſus: ēt ſequitur inde q fuerit dictuz anteq̄z formaretur aliquis homo: nam poſt illa verba que ſunt ſupra. j. c. Ponit de formatione ade de limo terre: z de formatione mulieris de coſta ſupra. ij. c. g̃ non valet argumentuz illud ſumptum ex ordine littere cū neče ſit in multis poni anticipationem z recapitulationem: z ideo potuit eſſe illud dictuz poſt pctm̄: ſz ſit poſitum multo ante. ¶ Eſt nunc rñdendū ad rōnes p̄ factas ſupra. q. ccxxij. Ad primaz dicendum q non eſt inconueniens poni duas oſtenſiones de cibo hois poſt peccatum: fuit enim ordo iſte: vt ſupra dictum eſt ſcilicet cum hō peccauit ſtatiz de⁹ eū redarguit in padiſo p̄nunciās oīa mala ei futura z inter cetera dixit z comedes herbas terre

Q. 224.

Q. 225. R° ad rōnes p̄ factas.

supra.iij.c. ⁊ q; ex illis penis ibi ꝓnunciatis: ⁊ qm̃ de padiſo erat ambo excluſi incident forte in deſpationē vel in grauiſſimā triſtitiā q̃ illis cā peñdi eſſet: ꝓſolatus eſt deus illos ⁊ diceret iſta verba: vt declaratū eſt. ſ. q; ccxxiij. ¶ Etiaz dom̃ ꝙ iſte due locutiones nō erāt vnius modi: q; vna erat ꝓnũciacio penalitatis alia erat oñſio cibi: cū enim dr. ſ. iij. c. ⁊ comedes herbas terre nō ponit ħ q̃ſi nō liceret hoibus comedere aliqd aliud vel ꝙ ħ ſolū comeſturi erāt: ſz q; vna ꝑs miſerie ſue eēt ꝙ comeſturus eſſet herbas terre: iſtud aūt ꝓueniebat ex pctō. Nā añ pctm̃ terra ſufficienter germinabat ad eſcam hois ⁊ fructus arboꝝ ſufficeret ei. Ideo vt nō oporteret comedere herbas q̃ erāt minoris dignitatis ⁊ deterioris nutrimēti: ⁊ ita dctm̃ eſt hoi in padiſo: de oi ligno padiſi comede: ⁊ nō dctm̃ eſt qcq̃ ō herbis. ſ. ij. c. poſt pctm̃ aūt deus minorauit virtutē terre: vel al' factū eſt: vt nō fructificaret tā habū dāter ſicut fructificatura erat terra padiſi: nā dctm̃ eſt maledicta terra in ope tuo. ſ. iij. c. ex' deteriorationē aūt ei⁹ vel diminutione virtutis ſeq̃bat ꝙ nō ſufficerēt ſoli arboꝝ fructus ad eſcā hois ꝓp q̃ deſcēdere debuit ad herbas: ⁊ ita dixit illi deus: ⁊ comedes herbas terre. i. nō poteris hr̃e cibū ſufficiēter niſi ad herbas declinaueris: ⁊ adhuc iſtas herbas nō poſſet hr̃e hō ad ſufficientiā ſponte natas: ſz oporteret ꝙ terrā coleret cū multo labore ad eas hñdū cū dr. in ſudore vultus tui veſceris pane tuo: ⁊ iteꝝ maledicta terra in ope tuo in laboribus comedes eā. ſ. iij. c. ⁊ iō nō deſignatus eſt ꝙ cibus hois qs futurus eēt: ſz maximū malū q̃ hiturus eēt cū aūt dicit ecce dedi vobis oēm herbā ⁊c. ſ. j. c. nō deſignat pena: ſz ſignificat qd hoi comedere liceat: aut qd deus ei ad comedēdū ꝓ illo ſtatu ꝓcedat. ¶ Et tūc ad argumētū dicēt ꝙ nō dedit deus duos modos ciboꝝ i eodē ſtatu: ſz vnū tm̃: q; illū dedit q ſignificat. ſ. j. c. ſ. ecce dedi vobis oēm herbaz: iſte aūt q hēt. ſ. iij. c. nō fuit cibus deſignatus hoi: ſz fuit ꝓnũciata miſeria hois cui⁹ ꝑs q̃dā erat in ħ ꝙ cogeret inter cetera comedere herbas terre: vt cū dr. ibi ꝙ deus nō mutat vez ẽ ⁊ ita ħ nō fuit mutatus in toto illo ſtatu ꝑme ꝓetatis: q; vnū modū dedit ciboꝝ ⁊ illū nō mutauit. ¶ Ad ſcōz dōz ꝙ vez dñiū ſup oia aiantia in actu vel exercitio hūit hō in ſtatu innocētie ⁊ hiturus fuiſſz ſi ita maneret. ſ. q; maneret ordo dei firmus: vt oia inferiora ſm nāz' obedirēt: ⁊ ſubĳcerēt dignioribus ſm nām: ⁊ q; hō eſt excellētior oib⁹ aialib⁹ oia' ſubĳcerent ei: ⁊ nullū poſſet ei nocere: ſz ad nutū ſuū mouerent: cū aūt peccauit cepit hō q erat minor deo nō obedire: iō ⁊ deus fecit: vt nō maneret ordo ille. ſ. ꝙ obedirēt inferiora ſuperioribus: nā ſtatim vires inferiores in hoie cepunt reſiſtere ſuperioribus. i. intelleetui ⁊ volūtati: ⁊ erubuit hō ꝙ fuit pena q̃dā. ſ. iij. c. ⁊ ſic ēt aialia q̃ erāt minora hoie incepūt nō obedire ei: ⁊ poterāt tā vulnerare ipm ⁊ nocere: ⁊ iō ſi accipiant verba illa ſm totū rigorē ſuū ꝓpetebant hoi ꝓ ſtatu inocentie. ſ. ꝙ dñaret piſcibus ⁊ volucribus ⁊ aiantibus cunctis terre. ¶ Sz adhuc dōm ꝙ poſt pctm̃ ꝓpetit hoi ꝙ dñet piſcibus: ⁊ volucribus ⁊ aiantibus ꝓz hitū. i. retineat illā ptātē tm̃ nō poſſit hr̃e ꝓ nūc totū exercitū illius quo ꝑuatus eſt poſt peccatū: ⁊ tm̃ dr̃ iſta verba adhuc hoi poſt pctm̃: q; ſignificant aliq̃ q̃ ei ꝓpetūt. ¶ Primū eſt nālis dignitas q̃ ei ꝓpetit dñari. Iſta āt dignitas nō pr̃t ꝓ pctm̃ cū nālia maneāt: iō adhuc hoi manet ꝙ ſit dñs oium aialiū: ⁊ vez eſt ꝙ dñs eſt: ſz non dñat. i. nō exercet dñiū ſaltē q̃tū ad oia: q; q̃dā aialia ſūt que neq; māſueſcūt neq; vnq̃ hoib⁹ ſubĳciunt: ⁊ ħ eſt hr̃e dñiū inhibitu. ſ. q; dñs eſt nō tm̃ hz illud in exercitio: q; non dñat ſubĳciens ſibi oia aialia. ¶ Scōm eſt ꝙ tollit hoibus error quē ꝓcipere poterant de aialibus cū ipſi pauci eſſent ⁊ aialia multa: ⁊ dr̃ ꝙ hō dñat hīs oibus. ſ. nō debeat timere ea: ſed potius aialia debēt timere hoiem: ⁊ vere timēt: ſic enim dixit deus hoibus poſt diluuiū in conſolationē ꝫ aialia. ſ. ix. c. terror vr̃ ac tremor ſit ſup cūcta aialia terre. ¶ Tertiuz eſt ꝙ ſignificat hoi licere ſibi facere de oibus aialib⁹ qd voluerit: tā de piſcibus q̃ de auibus q̃ de cunctis q̃ mouent ſup terrā: tā occidēdo ea q̃ ſuādo vel ea trāſferrēdo ad quoſcūq; vſus ſine pctō: ħ aūt nō liceret hoi niſi hō eēt vere dñs oiuz aialiū nā ꝓp ħ nō hz hoi occidere aliū hoiem aut facere de eo qcqd placuerit: q; hō nō eſt vere dñs alterius hois: in ħ ꝓpe conſiſtit dñiū hois ſup oia aialia: ⁊ ħ nō ẽ ablatū ꝑ pctm̃: q; alias nō liceret hoi nūc occidere aialia: aut trāſferre ea in quoſcūq; vſus vellet: ⁊ tm̃ hz cuilibet hoi tā fideli q̃ infideli: ex quo ꝓpet ꝙ deus tradidit hoi hāc ptātē cuz nā: ⁊ iō ſignificauit deus ꝙ hō peccaret: ſi occideret aliū hoiez nō tm̃ peccaret de cidendo aialia. ¶ Et appet ꝙ iſtud dctm̃ fuerit aut dici potuerit hoibus poſt pctm̃: ⁊ nō obſtat ꝙ ħ videat oñdi excellentia hois ⁊ tradi ſibi ptās ſup beſtias ⁊ oia aialia: q; talia oino dicta ſunt hoibus poſt diluuium ſupra. ix. c. ⁊ tm̃ erat illud poſt peccatum: ⁊ multo plra ⁊ maiora peccata tunc fuerant q̃ſ fuit peccatum ade ⁊ eue: ⁊ dicta ſunt eis illa: q̃ potuerit multo fortius dici iſta ade ⁊ eue expulſis ō paradiſo ⁊ dare eis benedictio. Nam dicit benedixitq; deus noe ⁊ filĳs eius: ⁊ ait creſcite ⁊ multiplicamini: ⁊ replete terram terror vr̃ ac tremor ſit ſuper cuncta aialia terre: ⁊ ſup omnes volucres celi cum vniuerſis que mouentur in terra: omnes piſces maris manui veſtre traditi ſūt: ⁊ poſtea. e. c. dicitur vos autem creſcite ⁊ multiplicamini: ⁊ ingredimini ſuper terraz ⁊ implete eam. ¶ Ecce ponuntur ibi omnia que habent ſupra ꝓmo. c. Nam dicit ibi ꝙ benedixit deus noe ⁊ filĳs eius ita benediceret viro ⁊ femine poſt peccatuz. ſ. dando eis vim multiplicandi: ⁊ dicitur creſcite ⁊ multiplicamini ſicut ſupra ꝓmo. c. creſcite in magnitudine ⁊ in numero multiplicamini quod fuit in filĳs noe ex quibus eſt tota multitudo gentiuz. Sic etiā fuit in adam ⁊ eua a qbus fuit tota multitudo que erat ante diluuiū. dicit replete terrā: q; vtriq; terrā repleuerunt habitādo ꝑ diuerſas partes eius: ⁊ quod dicitur ſupra ꝓmo. c. dñamini piſcibus maris ⁊c. dictum fuit ad noe ⁊ filios eius: ſupra. ix. c. terror veſter ac tremor ſit ſup cūcta aialia terre ⁊ volucres celi cū vniuerſis que mouentur in terra oēs piſces maris manui veſtre traditi ſūt. ⁊ ita appet ꝙ quiēter potuit dici oibus poſt peccatū cōmiſſum id qd habet. ſ. j. c. ſ. creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c. ¶ Ad tertium dōm ꝙ id argumentū de ordine lr̃e non tenet: teneret aūt ſi ꝓſuponeremus ꝙ in ſacra ſcriptura eſt ſemper ordo rectus narrandi ſicut fuit ordo rerum in eſſendo ſm tempus: ſed iſtud nō eſt verum: q; ſepe fit anticipatio: ⁊ recapitulatio: vt iam oſtēdimus: ⁊ patet in creatione hois ſupra primo. c. ⁊ poſtea ſupra. ij. c. ponitur quomodo formatus fuerat adā deinde eua. ¶ Sed ſtatim queretur cum potuiſſet moyſes ħ ponere rez eodē ordine quo facta eſt. ſ. vt poneret illa verba poſt expulſionē hois de padiſo q̃re nō fecit. ¶ Dōm ꝙ cū anticipatio ⁊ recapitulatio ſint ꝫ ordines nālem rei nūq̃ ſcriptura ſacra aut alĳ ſcriptores vtunt eis niſi ꝓp aliquā necitatē. ſ. q; acciderent aliq̃ incōueniētia ſi nō mutaret ordo. ſ. fieret ꝓfuſio: ⁊ obſcuritas in intelligēdo vel freq̃ns repetitio aut nō referet res ſingula ſm ꝓditionē ſuā: ⁊ interdū fieret impoſſis narratio: q; interdū multe res facte fuerunt ſimul tpe: tm̃ non ꝓnt multa ſimul narrari. Iō ēt ſi nihil aliud eſſet necia eēt anticipatio ⁊ recapitulatio in ſcripturis: ⁊ ita fit in oib⁹ libris hiſtoricis neq; alr̃ ſcribi pñt. ¶ In pñti aūt ita fuit poterat qdē moyſes ſcribere poſt expulſionē de padiſo illō qō hēt. ſup. ſ. creſcite ⁊ multiplicamini: ⁊ tm̃ nō ſcripſit: q; nō ꝓueniebat rei de q̃ agebat: ſcribebat. n. hoiem: vt ꝓſtitutū in miſeria ꝓp pctm̃: iō nō debuit de eo tūc dicere aliqd qō ꝓtineret ad eius excellētiā. ¶ Tres. n. ſtatus hūit hō vel pōt ſm illos ꝓsideri: q; ſz veritatē duos tm̃ hūit. Primus eſt vt ꝓſideret hō ſz ea q̃ ſūt ſibi pure nālia nō addita miſeria: neq; apposita felicitate. Scōs eſt vt ꝓſideret in q̃dā excellentia padiſi gratis ſibi data. Tertius fuit vt ꝓſideret in miſeria quam hūit poſt pctm̃. Duo ſtatus iſtoꝝ fuerūt in veritate ⁊ in actu: nā vere fuit hō aliq̃n in padiſo tā vir q̃ fęia. ⁊ ꝓpetebāt ſibi aliq̃ ibi: ēt fuit hō in ſtatu poſt pctm̃ in quo nos ſumus: ⁊ ſūt iſti: ſcōs ⁊ tertius ſtatus. Primus aūt ſtatus eſt ſolū ſm ꝓſiderationez in q̃tū ſm nāz ꝓpeteret hoi aliqs ſtatus: tm̃ nūq̃ hō hūit illū de facto: q; ſtatiz: vt adā foꝛatus eſt poſitus fuit in padiſo ⁊ mulier foꝛata eſt in padiſo: ille aūt eſt ſcōs ſtatus: ⁊ ita in ipo ꝓmo ſtatu nūq̃ hoies fuerūt: ſz fuiſſent ſi de⁹ ex liberalitate ſua nō trāſtuliſſet hoiez in padiſo moꝛ foꝛatū. Et qm̃ in quolibz ſtatu ꝓpetit hoi hr̃e oia illa ꝑ q̃ viuat ls dr̃enter iq̃tū ipſi ſtatus dr̃nt poſuit moyſes de quolibz iſtoꝝ qd ꝓpetēt hoi in illo de ꝓmo ſtatu intelligunt ea q̃ hñt. ſ. j. c. q ẽ ſtatus ſz nāz: de ſcō q eſt ſtatus padiſi ſcribunt ea q̃ hñt ſup. ij. c. de tertio ſtatu qui eſt poſt peccatum dicunt que habentur ſupra. iij. c. ¶ Et ob hoc dicit ſupra. j. c. ꝙ deus dixit hoib⁹ creatis. ſ. dedit illis vz multiplicandi cū benedictio imporꝛet multiplicationem: compētit enim homini ſm ſpēm hr̃e vim gñatiuā ſz quaz poſſit multiplicari ꝑ indiuidua: ⁊ iō ſubditur creſcite ⁊ multiplicamini qu od idem ſignificat: nam ſm naturam hoc

ei competit

Q. 226.

Tria ſūt q̃ ſignificant dñiū hois ſup cetera aialia.

Hoi nō lz occidē aliū hominē.

A Q. 227. cur moyſes non poſuit rē eo ordie quo fcta eſt cū ꝓpetuerit.

ꝙ petit non addita ſibi vlteriozi vtute: neꝙ ablato aliquo ō
nalibus dr̄ replete terrā: qz hoi ꝑz nāz ꝓpetebat mozari in ter
ra: qz de ea fozatus eſt: ꝙ aūt ſit trāſlatus in padiſuz fuit ex li
beralitate dei: repleturus erat hō terrā: qz ſe extēderet p eam
ad hitandū: dr̄ ⁊ ſubīcite eā. i. exercete colēdo ⁊ ſubīciendo
vobis faciēdo de ea qō voluerit is. Nā hō eſt nāl'r dn̄s terre:
⁊ iō pōt eā ad vſus ſuos trāſferre ſicut voluerit. Dr̄ dn̄amini
piſcibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ vniuerſis aiantib⁹ q̄ mo
uent ſup terrā ad ſignduz nāle dn̄iū qō hō hz in hitu: naz ex
nā nō ꝓpetit ei dn̄iū in actu: ꝫ ſolū i hitu: nā ſi ꝓpeteret dn̄iū
in actu nō fuiſſet ablatū p pctm̄: ⁊ tn̄ nūc nō manet. Jō ſoluz
intelligit ſm hitū. ſ. ꝙ vere hō eſt dn̄s oiuz aialiū: qz lz ei face
re de illis qō placuerit: ⁊ nō peccat in h̄: ⁊ tn̄ ſi nō eſſet dn̄s
peccaret: ſicut hō illicite occidit aliū hoiem vel reducit in ſer
uitutē ſi nō ſubeſt aliq̄ cā iuſtificans iſtū actū: tale dn̄iū ſigni
ficat. ſ. j. c. ēt dr̄ ibi: ecce dedi vobis oēz herbā afferentē ſemē:
iſtud quoꝙ ptinebat ad ſtatū ſm nāz. Nā lz hō comedat car
nes: ⁊ fructus ⁊ herbas magis ꝙueniēs erat: ⁊ iō magis nā
le comedere fructus ⁊ herbas q̄z comedē carnes in ſtatu nāe
ꝓdite: ſecus āt in ſtatu nāe lapſe ſicut nūc eſt: lz ꝓpe in h̄ moy
ſes tetigit ꝓditionē p̄mi ſtat⁹ qn̄ ſic ſe hūerūt hoies ⁊ aialia:
ꝙ vo moyſes poſuerit iſta: vt ꝓpetētia hoi ꝑz ſtatū nāe appet:
qz dixit iſta in die ſexto in quo hō creatus ē. ſ. j. c. ea vo q̄ ſūt
hoi aut cuilibz rei ꝑz māz ꝓpetūt ei a p̄ncipio ſue gñatōis aut
ſue exiſtētie. ¶ Scōs ſtatus erat hois in padiſo: ⁊ p iſto po
ſuit moyſes cibū. ſ. ij. c. ſ. ex oi aūt ligno paradiſi comede: iſte
ſtatus erat melioz nāli ſtatu cū ꝓpeteret ex gr̄a: ⁊ iō ſic erant
ibi hoies in melioꝛi loco: ita debuit eis dari melioꝛ cib⁹: ⁊ po
niꝫ ſolū eſus lignoꝝ ⁊ nō herbaꝝ: ⁊ erāt illa nō ligna terre:
ſed padiſi: ⁊ p̄cipue: qz eſuri eēnt de ligno vite. e. c. talia autē
moyſes ſcribere debuit p illo ſtatu tā excellenti. ¶ Tertius
ſtatus fuit hois poſt pctm̄: ⁊ qz p pctō erat ei pena infligen
da: ⁊ multe inflicte ſunt nō debuit ibi aliqd poni niſi qō ad
penā ptineret: lz p illo ſtatu relinq̄rent hoi alia q̄ non eſſent
penalia ſcribere: tn̄ illa inter penalia inartificioſuz erat: hoc
tenuit bn̄ moyſes. ſ. ij. c. nā dixit ꝙ deus ait ad adā: qz audi
ſti vocē vxoꝛis tue: ⁊ comediſti ex ligno ex quo p̄ceperā tibi
ne comederes maledicta terra in ope tuo in laboꝛibus come
des eā cūctis diebus vite tue ſpinas ⁊ tribulos germinabit
tibi: ⁊ comedes herbas terre in ſudoꝛe vult⁹ tui veſceris pa
ne tuo: ⁊ ſic nō p̄oīt ibi aliqd niſi penale: ⁊ ꝙ hō comederet
herbas terre: ⁊ tn̄ certū eſt ꝙ licebat ſibi tūc comedere ō fru
ctibus arboꝝ: ⁊ ita appet q̄ꝫ intelligendū ſit id qō dr̄. ſ. j. c.
⁊ qn̄ dctm̄ eſt vel ſi dctm̄ fuit aliqn̄. ¶ Nunc eſt dubiū cū di
ctū ſit. ſ. ij. c. ex oi ligno paradiſi comede: q̄re dctm̄ eſt ſolū de
lignis: ⁊ cur nō de aialibus. ſ. auibus ⁊ piſcib⁹: qz eoꝝ ciba
tio delectabilioꝛ eſt ⁊ hoibus in padiſo aderat oē delectamē
tū qō qs recte volens cupe poſſz. Aliqs dicet ꝙ h̄ fuit dctm̄
qz i padiſo nullus ali⁹ cib⁹ erat: qz ibi nō erāt aialia cū ſolus
hō ibi hitaret: vt dicit damaſcenus ⁊ oñſuz eſt. ſ. q. xc. ¶ Di
cendū ꝙ h̄ nō ſtat p̄mo: qz alia aialia ibi hr̄i poſſent ſaltē pi
ſces: nā ſemp in fluminib⁹ ſunt piſces: ⁊ tn̄ in padiſo erat flu
uius magnus ex quo diuidunt q̄ttuoꝛ flumina. ſ. ij. c. ġ. ſaltē
piſces ibi eſſent: ⁊ de illis poſſent hoies comedere. ¶ Scōo
qz cū deus poneret hoiez in padiſo: vt ibi hr̄et copiā oiuz bo
noꝝ: ⁊ nihil eū ꝓtriſtare poſſet: ſi ei ꝙueniret māducare car
nes ꝙuideret deus illi de carnibus: iō nō eſt ꝓcedendū ꝙ iō
nō comederet illas: qz ibi nō erant. ¶ Tertio qz deus intro
duxit aialia in padiſum qn̄ decuit: vt qn̄ adā poſuit noia aia
libus. ſ. ij. c. ⁊ ēt ſerpētē introduxit: vt aſſerit qn̄ tēptauit euā
vel p aliquē ſpm̄ fuit introduct⁹: ġ ſil'r ſi ꝙueniret hoi come
dere carnes in padiſo deus ꝙuideret: vt eſſent aialia q̄ hoies
comederent. ¶ Quarto qz ſancti q̄ponūt non fuiſſe aialia i
padiſo: iō ponunt: qz ad nihil illa videnr̄ eſſe ibi vtilia: ſi aūt
ad cibū ꝓdeſſent aſſererent ea ibi eſſe: ⁊ tn̄ qz hūt ꝙ ꝓſtanti
ꝙ hō nō māducauit: neꝙ māducaturus erat carnes in pa
diſo dixerunt ꝙ ibi nō erāt aialia. ¶ Eſt dn̄m ꝙ moyſes di
xit deū dixiſſe hoi ex oi ligno padiſi comede: qz ita deus dixit
⁊ ideo h̄ dixit: qz voluit ꝙ hoies comederēt ſolū de fructibuꝫ
arboꝝ: ⁊ nō carnes vllas. ¶ Cā huius: qz deus voluit dari
optimū cibū maxime ꝙuenientē ad vitā: ⁊ tn̄ tūc magis ꝙue
niebat fructus arboꝝ q̄z carnes aialiū: ideo ſolū dedit fruct⁹
arboꝝ. ¶ Scōo qz in tota p̄ma etate vſq̄ ad diluuiū nō co
mederunt hoies carnes: neq̄ piſces: neq̄ bibebant vinuz: ſz
ſolis fructibus arboꝝ ⁊ herbis terre. i. ſeminibus oleribus ⁊
leguminibus vtebanr̄. ġ a foꝛtioꝛi cuz in paradiſo eſſz ſtatus
robuſtioꝛ tā aperte ciboꝝ q̄z cibatoꝝ non debuerunt hoies
manducare carnes: ſed ſolos fructus arboꝛuz. ¶ In padiſo D
igit̄ nō manducaturi eſſent hoies carnes aliquas: ſed ſolum
fructus arboꝝ: ſi ēt vellent comedere herbas liceret eis: qz
nō erat eis q̄q̄z vetitū niſi arboꝛ ſcie boni ⁊ mali. ſ. ij. c. ⁊ tn̄
tā fructus q̄z herbas: ſi veſcerenr̄ eis comederent crudos ⁊
nō coq̄rent aliqd neq̄ parēt. ¶ Jſtud aūt erat poſitio: qz ita
ꝙueniebat ſalubritati: nā nūc cū māducamus olera ⁊ legu
mina: iō coqmus vel aſſamus ea: qz al'r non ſufficeremus ea
digerere eſſentq̄ nobis noxius cibus: ſed tūc virtus huma
na ſufficeret illa quoq̄ eſſent melioꝛis ꝓplexionis: iō ſic cru
da ſūpta in cibū, ꝙuenirent. ¶ Scōo erat h̄ ad excuſandū pe
nalitatē in appatiōe iſtoꝝ q̄ꝫ nūc ſuſtinemus: qz ſatis eſt ma
gna ⁊ quottidiana occupatio in apparatu ciboꝝ: ſed in para
diſo nulla penalitas aut inoolūtaria occupatio futura erat:
ideo non debuerunt ibi ſūmi cibi q apparatione indigerēt: ⁊
ob h̄ maxie non debuit ibi eſſe cibus ex carnibus: qz nō p̄ñt
carnes ſumi in cibuz ſine multa occupatōe in appatu: ⁊ ſine
multa imūditia in occidendo deco: riādo abluendo: ⁊ ceteris
q̄ h̄ facere dedignamur: ⁊ ptinēt iſta ad banauſos: ſed in pa
diſo nullus futurus erat aūt vilis aūt abiecte cōditionis. Jō
neq̄ futurus ibi erat appatus ciborum ex carnibus anima
liū: ſed de ſolis fructibus arboꝝ r'ariter eſſet cibus vbi nulla
eſt occupatio in appatu ⁊ nulla immunditia in diſponendo. A
¶ Occaſione eius qō dictū eſt: h̄ eſt nūc dubiuz an hoies in Qō. 229.
p̄ma etate comederunt carnes. ¶ Aliq dicūt ꝙ ſic: qz non An hoies
erat eis vetitū comedere eas ġ comederēt. ¶ Scōo qz deus in p̄ma eta-
vr̄ eis dediſſe ptātem ad h̄ cū dixit dn̄amini piſcib⁹ maris ⁊ te comede-
volatilibus celi ⁊ cunctis aiantibus q̄ mouenr̄ ſup terraz: ⁊ rint carnes
ita dedit deus hoi dn̄iū ad h̄ ꝙ faceret qcqd vellet de oibus
aialibus: ġ licebat ei comedere ō illis ⁊ ſic comedēt. ¶ Ter
tio qz in p̄ma etate erāt aliqui hoies paſtoꝛes: ſicut fuit abel
. ſ. iij. c. ⁊ tn̄ ſi nō māducarent carnes non hr̄ent curā de pe
coꝛibus: ġ nō cuſtodirēt ea. Sil'r aliq de ſtirpe chayn fuerūt
paſtoꝛes ſicut iabel q non ſoluz fuit paſtoꝛ: ſed ⁊ paſtoꝝ p̄r
Sic dicit. ſ. iij. c. ſ. genuit ada iabel q fuit pater habitantiuz
in tentoꝛijs atq̄ paſtoꝝ: ġ māducabant hoies tunc carnes.
¶ Quarto qz. ſ. iij. c. laudatur abel: qz obtulit de p̄rimoge-
nitis gregis ſui: ⁊ de adipibus eoꝝ q̄ſi aliqd magnū ⁊ diffi
cile faceret: ⁊ tn̄ nō māducarēt tūc hoies de carnibus aialiū
nō erat aliq̄ difficultas potius de iſtis q̄ꝫ de illis offerre cum
nō vterenr̄ eis: ġ comedebāt carnes aialiū: ⁊ tūc eſſet diffici
le offerre dño pinguia ⁊ melioꝛa q̄ hō cupet ſibi reſeruare in
cibū. ¶ Dōm ꝙ in p̄ma etate nō comederunt hoies carnes B
aialiū aliquoꝝ: neq̄ ēt piſciū neq̄ biberūt vinū: ſz aq̄ erat eis p⁹ rō.
potus ⁊ herbe: atq̄ fructus arboꝝ erāt eis cibus. ¶ Ad h̄
qdaz vtunr̄ hūs p̄obationib⁹: primo qz boetius h̄ aſſerit lib.
ij. de conſo. metro. v. ſ. felix nimium p̄ioꝛ etas contenta fideli
bus armis perdita luxu. facilīq̄ ſera ſolebat ieiunia ſoluere
glande: ⁊ ita aſſerit ꝙ glandes comedebant. ¶ Scōo p̄o- C
bant auctoꝛitate Ouidij. lib. p̄rimo. metha. vbi loq̄ns de p̄ri 2⁹ rō.
ma etate ait Contenti cibis nullo cogente creatis: arbuteos
fetus montanaq̄ fragra legebant: coꝛnaq̄: ⁊ n duris heren
tia moꝛa rubetis: ⁊ q̄ deciderant patula iouis ſarboꝛe glādes
⁊ ita non ponit aliquid ibi niſi fructus arboꝝ ſponte natos
in cibum. ¶ Tertio p̄obant auctoꝛitate Jſidoꝛi. li. xvij. etbi. 3⁹ rō. D
c. de nominibus p̄opꝛijs arboꝝ cum ait ilex ab electione di
cta: huius enim arboꝛis fructum p̄rimum ſibi ad victum ele
gerunt: vnde poeta moꝛtales p̄rimuz ructabant gutture glā
dem: p̄riuſ enim quaz frumenti vſus eſſet antiqui homines
glande vixerunt. ¶ Dicendum ꝙ iſte p̄obationes valent Qō. 230.
aliquid ad apparentiam: ⁊ modo p̄obabili adiungendo eas
alīs firmioꝛibus tamen ipſe per ſe nihil p̄obant ⁊ nos: ita
eis vſi ſumus ſupꝛa p̄rimo. c. q. xxxiij. ſi tamen quelibet in ſe
conſideretur nihil p̄obat. ¶ De p̄rima patet: quia Boetius
loquitur ibi de etatibus ſm poetas: ⁊ non ſm ſacram ſcri-
pturam. Poete autez diſtingunt etates totius ſeculi in quat
tuoꝛ: ⁊ p̄rimam vocant auream cuius poſitionis auctoꝛ fuit
ſibylla cumana in carminibus ſuis: ⁊ eā ſequitur Virgilius
libꝛo bucolicoꝛum egloga. iij. ⁊ magis aperit poſitionem iſtā
Ouidius lib. j. metha. que etas multum diſcoꝛdat ab etate
p̄ma ſm ſacraz ſcripturam: ꝙ aūt loquaꝫ boetius ſm poetas
appet: qz talia ponit in metro illo q̄lia ponit Ouid. li. j. meth.
de etatib⁹ q̄ttuoꝛ ſm poetas an fuerint ⁊ quo ꝙputenr̄: ⁊ in

quo diferant

quo differant ab etatib⁹ nr̄is: ⁊ q̄re poete sic ꝓputauerint: ⁊ q̄re nos alio modo: ⁊ ō multis alīs dubīs dctm̄ est in comē tarīs nr̄is sup' eusebio. ¶ De scōa dōm q̄ multo minus pro bat: q: Ouid. ponit li. j. metha. q: in p̄ma etate nō coluerunt hoies terrā: ꝫ solū comedebant ea q̄ terra spōte gignebat: ⁊ tñ in sacra scriptura hēt p̄ciū q̄ in p̄ma etate coluerit hoies terrā: nā chayn p̄mogenit⁹ ade fuit vir agricola. ē. iiij. c. ēt de⁹ p̄dixit ade qn̄ expulit eū de padiso q̄ in laboribus comede ret terrā cunctis diebus vite sue: ⁊ q̄ illa spinas ⁊ tribulos germinaret. ē. iij. c. ⁊ ita appet q̄ ēt adā q̄ fuit p̄mus hō fuit agricola: ⁊ de agricultura sustentabat: ēt Ouid. dicit q̄ in p̄ma etate nō fuerunt homicidia: neq; vicia aliq̄: ꝫ rectuz: ⁊ fi des: ⁊ tñ iuxta sacrā scripturā in p̄ncipio p̄me etatis chayn occidit frem suū abel. ē. iiij. c. ⁊ iō auctoritas Ouid. nihil pro bat: q: nō logt̄ de p̄ma etate seculi ō q̄ sacra scriptura. De ter tia dōz q̄ Jsidorus bñ nouit etates seculi iuxta sacrā scriptu rā q̄s ⁊ ipse scribit li. vj. ethi. ꝫ nūc logt̄ de etate prima iuxta poetas: vñ ⁊ allegat dctm̄ poete: cū. n. dicit q̄ fructū illicis p̄ mū sibi hoies ad victuz elegerūt nō est ver̄ neq; poete scire p̄nt de h̄ veritatē: q: nulla hist̄oria greca aut barbara vel lati na logt̄ de p̄ncipio seculi: sed oēs velut ab antiquori incipiūt a tēporibus regis nini: sic ait Eusebius libro cronicorum in prologo: ⁊ Paulus orosius lib. j. de ormesta mundi: ⁊ tñ iam trāsierāt due etates seculi. s. p̄ma ab orbe ꝓdito vsq; ad diluuiū: ⁊ scōa a diluuio vsq; ad natiuitatē abrae q̄ natus ē ano q̄dragesimo scōo regni nini regis assirioꝝ vt ait eusebi. li. cro nicoꝝ: ⁊ ita de illis duab⁹ etatibus poete nihil dicere potue rūt. ¶ Et iō id qō dicit Jsidorus q̄ hoies añq; esz̄ vsus frumēti māducabāt de glandibus est ꝼm intētionē poetaꝝ: illi .n. asserūt q̄ ceres dea inuenerit: imo creauerit vel dederit se mina terre: ⁊ iusserit eo p̄ totā terrā comedi hoib⁹ traditq; eis doctrinā colēdi terrā ad hñdū segetes nō fecit p̄ alūnū⁹ su um ; triptolemum: sic refert Ouid. li. v. metha. ⁊ añ tps istud dicūt q̄ vescebant hoies fructib⁹ arboꝝ ⁊ spāt̄r glādibus il licis ⁊ q̄n ceres inuenit ⁊ tradidit tūc vsus seminū cessatū ē a glādibus: sic dicit Uirg. li. j. geoꝛgi. s. liber ⁊ alma ceres vro si munere tellus Chaoniā pingui glādē mutauit arista. i. cō mutauit glādes in fruges q̄ hñt aristas: cuz igt̄ loqt̄ ibi Jsi dorus iuxta poetas nō est ei alia fides vel auctoritas q̄ poe tis quos cōstat nesciuisse p̄mā etatē sacre scripture. ¶ Ālr ꝺ oñendū est q̄ in p̄ma etate nō māducauerūt hoies carnes: p̄mo q: q̄n deus expulit adā de padiso oñdit ei qd comede re deberet dicēs comedes herbaſ terre. ē. iij. c. ⁊ ita nō ꝓcessit eis carnes. ¶ Scōo patz̄ ⁊ melius: q: ē. j. c. vbi ponit status hois in p̄ncipio seculi exp̄mit cib⁹ hois quē deus ei assigna uit ⁊ dr̄: ecce dedi vobis oēm herbā afferentē semē sup̄ terrā ⁊ vniuersa ligna q̄ hñt in semetipsis semētez gñis sui: vt sint vobis in escā ⁊ cūctis aiantibus terre. cū ꝺ deus dederit h̄ in cibū ⁊ nō pl'a: non liceret hoi comedere de aliquo alio: ⁊ ita nō comederet: nā si comedēt puniret eū deus velut trāsgres sorē mādati sui. ¶ Sz aliqs dicet q̄ ista auctoritas nō ꝓbat q: dato q̄ inferat ista ꝓcessa esse nō inferr̄ q̄ alia negabant ⁊ ita liceret hoi comedere de alīs. s. de carnibus ⁊ piscibus. ¶ Dōm tertio q̄ nō ē ver̄: q: si ista oñsio ciboꝝ facta a deo nō limitabat cibos erat supuacua: q: si ita erāt ista ꝓcessa q̄ ēt ea q̄ nō exp̄mebant erāt ꝓcessa ad nihil ꝓderat fieri istam exp̄ssionē: cū ⁊ ea nō facta comesturi eēnt hoies de hīs q̄ ex p̄munt: ꝫ h̄ est absurdū q̄ aliq̄ ꝓcessio facta a deo esset sup uacua: ꝺ ista ꝓcessio limitabat cibos: ita q̄ licebat comedere de hīs ⁊ nō de alīs. ¶ Quarto pz: q: cū deus dat cām hui⁹ ꝓcessionis ciboꝝ videt dicere q̄ in hīs esz̄ sufficiētia ciboꝝ hois: nā dicit. ē. j. c. vt sint vobis in escā cūctis aiantibus ter re oiq̄ volucri: ⁊ vniuersis q̄ mouent in terra ⁊ in q̄bus est aia viuēs: vt h̄eant ad vescendu: ⁊ ita dixit data esse ista: vt h̄erent ad vescēdū. i. vt h̄rent qd possent comedere. Et ista si gnificauit sufficiētia ciboꝝ esse in hīs: iō noluit cōcedere ali qd alterꝝ aut significauit q̄ nihil alterꝝ māducarēt: q: al' nō poneret h̄ sufficientiā velut ꝑsti tuto h̄ termino ciboꝝ. Qui to pz ⁊ efficatius: q: in p̄ncipio scōe etatis post diluuiū ꝓcessit deus hoibus māducare de carnib⁹ aialiū ⁊ de piscibus. ē. ix. c. cū dixit oēs pisces manui vr̄e traditi sunt ⁊ oē qō moue tur ⁊ viuit erit vobis in cibū: ⁊ tñ si in p̄ma etate ꝓsueti eēnt hoies comedere carnes ⁊ pisces nō ꝓcederet eis deus in p̄n cipio scōe etatis: q: oia q̄ a p̄ncipio erant licita intelligebant postea semꝑ esse licita quo vsq; vetarent: iō non erat conue niens aliqua concessio: ⁊ tñ cōcessit hoc deus exp̄esse: ergo nō consueuerant homines in p̄ma etate māducare carnes. ¶ Jsta ratio efficatius ꝓbat q̄s p̄cedētes: q: concederet aliqs q̄ deus vetuerat hominibus comedere carnes in eta te p̄ima: ⁊ tñ ipsi trāgressi mandatū illius sicut ⁊ in quibus daz alīs transgrediebant: manducabant carnes: nunc vero nō poterit hoc dici: q: si nō concessit deus licentiam de man ducando vel dedit mādatum de comedendo certum est q̄ p̄ us nō comedebant: q: si p̄ius nō comedissent ; superuacuuz erat fieri mandatum. ¶ Sexto pz: q: nō solum concessit mā ducare carnes: sed etiam quasi abstulit dubiuz in hoc facien do limitationes cum dixit addendo: quasi olera virentia tra didi vobis oia: hoc enim dicit̄: vt magis crederent sibi licituz esse carnium esum: ⁊ tñ si p̄ius eis vescerent̄ non oporteret addi ista ad hitationē vel potius ad tollendū dubiū. ¶ Se ptimo q: dicit̄. e. c. quasi olera virentia tradidi vobis omnia excepto q̄ carnē cum sanguine non comedatis: ⁊ ita limita uit quid comedendum esset de aialibus: ⁊ quid nō vel quo modo essent carnes manducande: ⁊ tñ si in p̄ima etate co medissent hoies carnes tradita fuisset iaz ista limitatio: ⁊ nō poneret de nouo: ꝺ non concesse erant carnes in p̄ima eta te: neq; hoies illis vescebant̄: ⁊ istud est certū oīno. ¶ Cau se aūt quare in p̄ima etate non vescebantur homines carni bus: ⁊ in etate secunda ceperunt eis statim vesci fuerūt hec. Prima ex ordinatissima dispositione dei: ipse enim qui hoiez creauerat volebat conseruare eū meliori modo; quo conserua ri poterat ꝫ naturā ei traditam: conseruatio autē aialiuz est ꝑ cibum: ideo deus ꝓuidit ei de cibo: ⁊ hoc appet ex diligen tia ⁊ attentione quā sacra scriptura habet in ostendendo ci bum hois p̄o quolibet statu: ⁊ etate: nā mox creato hoie: ⁊ animantibus scribitur quid deus ei dederit in cibum sup̄a p̄imo. c. ecce dedi vobis omnez herbam ⁊c̄. ⁊ q̄n positus est in paradiso vbi erat nouus status ponit̄ statim de cibo eius: q: dicitur sup̄a. ij. c. ex omni ligno paradisi comede: etiaz q̄n excluſus est de paradiso: ⁊ transibat ad alium statum etiam locutus est deus ei de cibo dicens: comedes herbas terre su p̄a. iij. c. ⁊ facto diluuio q̄m incipiebat alius status homini bus egressis de arca dixit h̄ deus. s. q̄ oia que mouent ⁊ vi uunt tradebat eis in cibus sup̄a. ix. apparet igit̄ q̄ deus ma gnam habet: vt ita dicamus solicitudinē de homine ꝓuiden do ei de cibo: vt viuat dedit ergo ei cibum qui erat cōueniēs ad vitam mortalem transigendā: sed in p̄ima etate herbe ⁊ fructus arboꝝ erant conuenientioꝛ cibus q̄s aliqd aliud: iō hoc concessit. ¶ Q̄ autem tunc ista essent cōueniens cibus ⁊ sufficiens ad parandū magnas vires: ⁊ agenduz longissi mas vitas causa erat: quia erant illa magne virtutis. s. quia erat p̄incipium mundi: ⁊ terra que non fuerat exercitata re tinebat totum suum vigoꝛē: ideo producebat terre nascentia magne virtutis: ⁊ ita illa sufficiebant ad viuendum: ⁊ bene viuendum. ¶ Secundo q: sicut tunc erant terre nascentia magni vigoris: ita ⁊ proꝑtionaliter animalia: ⁊ ideo si car nes illoꝝ sumerentur in cibum: vel nō conuenirent homi ni nutriendo pp excellentiam vel essent tante virtutis: vt vi tam longioꝛem efficerent q̄s opus erat ꝼm diuinam dispos itionem aut hoies valde robustioꝛes: ⁊ tñ cōfidentia roboris erat illis occasio peccandi. Sic pz sup̄a. vj. c. vbi ponunt pec cata propter que venit diluuium ⁊ dicitur ibi q̄ erant tunc gigantes in terra qui erant potentes a seculo ⁊ viri famosi. ¶ Post diluuium autem fuit ecꝛtrario: deus enim voluit ꝓuidere hoi de cibo sic opus erat: ⁊ q: iā herbe ⁊ fruct⁹ ar boꝝ nō erāt sufficiētia nutrimēta: ꝓcessit fortioꝛa alimēta. s. carnes ⁊ pisces. ¶ Cā q̄re post diluuium nō erāt fructus ⁊ herbe sufficiētes ad nutriēdū fuit ꝓp ipsoꝝ exiguitatē in vir tute q̄ exiguitas ꝓueniebat ex duob⁹: ꝓmo ex diuturnitate culture: nā q̄to diutius terra colit̄ ⁊ seminat̄ tanto infecūdi oꝛ fit: qm̄ exhauriunt̄ vires eius: ⁊ iō facimus noualia. s. ter rā q̄ alternis ānis aut pl'ib⁹ q̄escere sinit̄: vt postea habūdan tioꝛes fruct⁹ ferat. sic dr̄: ex̄ de regu. iu. c. inouare: ⁊ q: p totā p̄mā etatē terra culta fuerat: iā in p̄ma etate minoris vigoris erat ⁊ p̄ñr inde nata. Scōo ꝓueniebat h̄ ex diluuio: nā in di luuio opta fuit terra aqs ⁊ abrasa fuit tota supficies delētib⁹ eā aqs in q̄ erat tota bona virtus p̄maria germinatiua data a deo in conditione: ⁊ recepta a celo per continuam influen tiam ⁊ cepit esse supficies alia crusta de nouo in qua erat mi noꝛ virtus: ideo nata inde erant valde minoris nutrimenti.

¶ Jsta est

¶ Ista est vera cā totius diminutiōis vtutis in nutrimētis z in vita humana. Pria.n.cā nō sufficit ad h̄: nā añ diluuiuz imediate nō erat multo vetustior terra aut magis exhausta p agriculturā: quā statim seqnti ānо post diluuiū cuz medio tpe nullus eā coluisset: z tn statiz post diluuiū fuit valde magna mutatio in rebus: qz nati añ diluuiū longo tpe viuebant nati aūt statim post diluuiū pauco tpe vixerunt: nā noe q añ diluuiū natus est z postea māsit: vixit ānis noningētis z qn q̄ginta. s. ix. c. Arphaxat aūt q fuit p̄mus quē nat ū legimus post diluuiū: z natus ē biēnio post illō vixit nō plenis ānis trecētis: z q̄draginta: z statim minorata fuit vita hoium q̄si subito: nā a diluuio vsq̄ ad abraā in quo cepit tertia etas fuerūt solū cētū nonaginta duo āni: vt colligit. s. xj. c. z tn abraā solū vixit centū septuaginta qnq̄ ānis. j. xxv. c. z post ipsum oēs vixerūt paucioribus ānis p̄ter ysac. filiū suū: q vixit centū octoaginta. j. xxxvj. c. z ita nō fuit ex diuturnitate culture p̄cipal'r: sz ex aq̄ diluuiū: vñ si aq̄ illa nō opuisset terrā tāto tpe fortassis vsq̄ hodie viuerēt hoies sexcētis z septingētis ānis. ¶ Scōo illō pz: qz magis exhaurit nunc quottidianis culturis q̄s imediate post diluuiū exhausta est: tn qz nunc vetustior est: z magis distat a suo p̄ncipio: tū qz nūc est multitudo hoiuz p totū orbē diffusa: tūc aūt pauciss̄imi hoies erāt: z tn in tot ānis facta est pua z q̄si nulla mutatio terre z hoiuz z in p̄po diluuio z in pauco tpe fuit facta magna mutatio. A diluuio.n. vsq̄ ad natiuitatē abrae vt diximus sūt āni decē nonagita duo: z i h̄ quo tpe intm̄ abreuiata ē vita hoiuz q̄ noe q natus est añ diluuiū: z manebat post illō vixit ānis centū septuaginta qnq̄: z ita q̄si octingēti āni diminuti vel ablati sūt de vita hoiuz in tā pauco tpe: z tn ab abrae natiuitate vsq̄ ad ānū istū q milesim⁹ q̄dringentesimus trigesim⁹ sextus a xp̄i natiuitate fluxerūt āni tria millia q̄dringēti quinquaginta: z nō sūt diminuti de vita hoiuz sexaginta āni: qm̄ z nr̄is tpibus aliq hoies puenerūt ad cētuz z viginti ānos: z aliq puenerūt ad centū z q̄draginta: q vero ab abrae natiuitate vsq̄ ad p̄ntem ānū tot āni sunt: appet qz a natiuitate abrae vsq̄ ad xp̄i natiuitatē fuerūt āni duo millia: z q̄tuordecim fm̄ computationē eusebij. li. cronicoz q̄ vera est vel paz distant a vero: cū ḡ in tā lōgo tpe tā pua diminutio fuerit facta in vita hoium: z vita est fm̄ quentia ciboz regul'r seq tur q paz diminutū est ō bonitate nutrimētoz ex tpe abrae vsq̄ aunc: z p̄n̄r virtus terre ex tūc paz diminuta fuit. Illa igit magna diminutio q̄ facta fuit post diluuiū nō puenit ex vetustate terre aut diuturna exercitatione culture: sz ex damno illato p aquas diluuij. ¶ Tertio pz h̄: qz si diuturna exercitatio fuisset cā abreuiationis virtutis terre: h̄ eēt in ptibus illis terre in qbus tūc hoies habitabāt. Hoies aūt añ diluuium nō erāt diuisi p terras: sz q̄si simul habitabāt oēs. fuit aūt facta dispsio solū post diluuiū de q̄ hēt. s. xj. c. z ista habitatio hoium erat in asia. Jō oēs alie ptes terre. s. tota europa z tota affrica: z maxie ptes asie manerēt in eadez virtute in q̄ fuerāt in p̄ncipio p̄me etatis. vñ fructus terre inde geniti sufficerēt ad plongandā vitā hoium sic in p̄ma etate: qō falsum: qz in oibus ptibus terraz erat post diluuiū vita hoiuz breuis: sic z nūc fere in oibus ptib⁹ idē cernimus: factū fuit ḡ solū pp diluuiū qō terrā diminuit in virtute: z qz nulla ps terre māsit nō opta ags cū aq̄ exceſſerit mōtes altissimos qndeciz cubitis. s. vj. c. tota terra eq̄l'r lesa fuit siue illa in q̄ habitauerāt homines añ diluuium: siue illa q̄ nūq̄ habitata z a nullo exercita aut culta fuerat: z iō in oi terra vbicūq̄ hoies habitent est vita breuis: qz cibi sūt pue vtutis. ¶ Quarto appet qz ex hac cā veniat: z q terra sit diminuta in virtute: qz. s. vj. c. cū deus p̄nūciaret diluuiū dixit repleta ē terra iniqtate a facie eoz z ego dispdā eos cū terra: z ita nō dixit deus q dispderet eos solos: sz ēt q dispderet terrā: z ita in aliquo terra dispdita fuit p̄ter h̄ qō erat pire hoies: vñ aliqd in se pdidit z illud fuit q diminuerē in vtute germinādi. s. nō est tā fertil' sic pus: z qō deterius est: qz id qō gignit est pue virtutis z q̄si inutile collatū ad ea q̄ gignebat añ diluuiū. Hoc idē pz qñ post diluuiū de⁹ voluit dare noe z filijs suis securitatē q nūq̄ imittēt aliqō diluuiū neq̄ aliq̄s gñalē mortē aut penā dixit neq̄q̄s vltra maledicā terre pp hoies. s. vij. c. z ita nō soluz hoies puniti fuerūt: sz z terra maledicta fuit: maledictio aūt signat diminutionē: ḡ sigūt q in diluuio terra fuerat diminuta q̄tū ad suā virtutē nālē. ¶ Ex p̄cedētibus aūt appet q̄re post diluuiū debuerunt hoies māducare carnes z pisces; volebat.n. deus p̄uidere hoi de cibo p̄ueniente ad vitā z tū fructus arboz z herbe erāt iā pui nutrimēti pp deteriorationē factā p diluuiū sic oñsum est: iō voluit dare cibos maioris nutrimēti z dedit carnes z pisces ō qb⁹ p̄stat magis p̄ferre ad robur z ad vitā. ¶ Et adhuc p̄firmat istō: qz post diluuiū datis carnib⁹ in cibū fuit valde pua vita hois collata ad vitas poz z corpa hoiuz infirmiora fortiori ḡ h̄ueniret si manerēt hoies in p̄oribus cibis: in p̄ma aūt etate nōdū diminuta vtute terre isti cibi sufficiebāt ad robur corpis p̄ferēdū: z ad parādā longissimā vitā: iō satis fuit q ibi hoies māducarēt fructus z herbas z nō māducarēt carnes: vt oñdebat p̄ma rō inchoata. s. q. ccxxxvj. quā nūc p̄plem⁹: post diluuiū nō ē sic pp rōes dr̄ie oñsas p̄cedēti. q. ¶ Scōa rō fuit: vt qdā putāt vt hoies viuerēt in pace: nā erāt tūc pauci cū incepisset gen⁹ hūanū a duobus: z statiz incipent māducare carnes cuz occiderēt aialia inimicarent eis illa: vt ḡ pax eēt nō debuerūt tūc māducare ¶ Tertia rō ē: qz de⁹ p̄uiderat diluuiū futuz pp pcta hoiuz in quo saluādi eēnt in arca hoies māsuri ibi p ānū integrū z plus vt colligit. s. vj. c. z vij. vbi nō possent māducare carnes qz si p ānū māducaturi eēnt carnes mltis aialib⁹ idigebāt ad cibū z deus iussit poni pauca aialia ibi: qz ad plus de q̄libet spē mūdoz septē: vt pz. s. vj. c. ḡ nō h̄rent ibi cibuz carniū: ēt qz cibus carniū exigit magnū appatū z decoctōes z assationes q̄ oia indigēt igne z vasis multis: sz in arca nō vr̄ q fuerit ignis neq̄ poterat talis appat⁹ cibor fieri: si tn hō assuetus eēt ad cibos carniū eēt sibi difficile p ānū abstinere ab illis māducare herbas solas: iō iussit deus q in p̄ma etate mā ducarent hoies herbas z fructus arboz z nō carnes neq̄ pisces: post diluuiū aūt nūq̄ fuit futuz aliud diluuiū: vt de⁹ p̄miserat. s. vij. c. iō potuerūt hoēs māducare iā carnes: z nō seq̄bat inde istō inconuenies. ¶ Dōz q p̄ma z tertia rō sunt h̄ p̄ueniētes z p̄ma potius q̄s tertia: scōa aūt. s. posita nō est va. p̄mo qz hoies nō erāt māducaturi de aialib⁹ feris q̄ poterāt eis resistere. sz de aialibus nālr māsuetis sicut sunt oues z capre: z quedam aues domestice aut domesticabiles: ideo comedendo de illis nō sequebant inimicitie. ¶ Secūdo qz eodem modo cōcluderemus z post diluuium nō esset cibus de carnibus: qz hoies erant pauci: z ita aialia inimicarentur eis z tn fuit cibus de carnibus: vt patz supra. ix. c. ¶ Tertio qz illud posset h̄re locum in principio p̄me etatis qñ hoies pauci erant: sed postea multiplicatis hoibus nō esset timor aialium: z possent comedē ō illis: z tn vsq̄ ad diluuiū nō comederūt carnes vt ostensum est. s. q. ccxxxj. ḡ nō fuit illa cā. ¶ Aliqui aūt addunt quartam causam quantum ad principale. s. q non debuerunt hoies comedere carnes in p̄ma etate. s. q si comederent carnes cito perirēt omnia animalia z ita aliqua spēs animalium mansuetoz que ad cibum p̄ossunt desinerent esse: quod est inconueniens: quia deo est cura de conseruando species reruz que sunt ptes vniuersi aut ornamenta principalia eius. ¶ Sed dicendum q ista ratio non tenet: primo quia istud esset si animalia in sui principio essent pauca in qualibet specie: quia tunc deuoratis vel occisis aliquot eorum poterat aliqua species perire: sed hoc non est verum: nam isti p̄esupponunt productam qualibet speciem in duobus individuis tm̄: z q̄ ex illis alia pullulauerant: sicut fuit de hominibus: sed istud falsum est: qz potius innuitur in qualibet specie esse multitudinem creatam statiz vt colligitur ex modo loquendi supra. j. c. s. dixit deus producat terra animam viuentem in genere suo: iumenta z bestias z reptilia fm̄ species suas: istud autem haberet locuz post diluuiū: qz in diluuio redacta fuerunt aialia ad certuz numez quia de qualibet specie immundorum erant sola duo individua. i. masculus z femina de aialibus mundis erant septem supra. vij. c. z ideo p̄opter paucitatem eorum si statim inciperent homines comedere de illis post paucos dies desinerent esse aliqua species non manentibus individuis illarum: naz destructis primis substātijs impossibile est aliquid aliorum remanere vt ait Arist. in p̄dicamento substantie in prima autem etate non infertur hoc conuenienter. ¶ Secundo qz hoc dato abstinerent homines in principio p̄me etatis quousq̄ animalia multiplicarentur quod in breui fieret: postea autem manducarent carnes: z tamen vsq̄ ad diluuium nō manducauit homo carnes: vt dictum est: ideo sole due rationes. i. prima z tertia faciunt ad propositum. ¶ Sed dicendum q post diluuiuz non fuit ficimo fuit introducta nouitas taz

Qua de cā p⁹ diluuiū licuit hoi cōedere carnes z pisces.

p⁹ rō.

2ª rō.

3ª rō.

4ª rō.

Usq̄ ad diluuiū nō māducauit hō carnes.

Qō. 235.

tas tã in cibo q̃ in potu: q; mãducauerũt hoies carnes ⁊ pisces ⁊ biberũt vinũ. ¶ De ꝓmo ꝑ manifeste. s. c. s. oẽs pisces maris manui ṽre traditi sũt: ⁊ oẽ qđ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibũ: dixit eni de piscibus maris: q; isti erãt magis elongati ab hoie ⁊ dato ꝙ ꝓcederet ei deus comedere de carnibus aialiũ q̃ manebant cũ hoie: ⁊ erãt q̃si domestica nõ putarent idẽ esse de piscibus q̃ erãt in alio elemẽto: ideo de eis ꝓmũ dixit: ẽt q; dato ꝙ nõ eẽt vetitũ mãducare de piscib⁹ minus auderet hõ inexptus mãducare de piscibus q̃ de carnibus aialiũ cũ magis videant differre ſm ꝓplexionẽ pisces ab hoie q̃ morant in elemẽto aq̃: q̃ aialia q̃ morãt in terra. ¶ Etiã dixit deus oẽ qđ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibũ. i. oẽ aial: nã aialia hñt istas duas cõditiones ꝙ mouent ⁊ viuũt: oẽ enĩ aial mouet ſm locũ vel ſm ꝓgressionẽ qđ est vt in plimũ vel saltẽ ſm motũ dilatatõis ⁊ cõstrictõis ⁊ in affixis quẽadmodũ sũt marina: ⁊ in terrestribus nullũ aial inuenit affixũ: vt dicit Arist. li. j. de aialibus: oẽ aial ẽt viuit: q; aiatũ est: ⁊ ponũt ista duo vt differat a planta q̃ viuit: ſz nõ mouet motu locali ſm se totã q; radices hz. Et ita est intelligẽdũ ꝙ deus dedit hoi licẽtiã mãducãdi de oibus aialibus nullũ excludẽdo ſz hõ nõ mãducet de hoib⁹: q; nõ mãducat de serpẽtibus ⁊ aialibus venenosis ⁊ multis alĩs ineptis ad cibuz: deus aũt nõ distinxit de quo mãducaret: ⁊ de quo nõ cuius cãs statiz .j. subiũgemus. Intelligẽdũ aũt ꝙ ħ nõ ponit vt mãdatuz: ſz vt licẽtia. s. vt hõ comederet de quocũq; vellet: ⁊ nõ eẽt astrictus sicut ꝑus ad mãducandũ solũ de fructib⁹ arboꝝ ⁊ herbis. ¶ Addidit ẽt statiz q̃si olera virẽtia tradidi vobis cũcta intelligunt cũcta q̃ mouent ⁊ viuũt: q; de hĩs ꝓcesserat statim ꝓmo cũ dr oẽ qđ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibũ: nã nõ intelligit de oibus alĩs: nã lapides ⁊ metalla ⁊ terra nõ sũt aliqđ comestibile. ¶ Et dixit ħ ad tollendũ dubiũ: ⁊ ad certificandũ hoies de cibo. ¶ Primũ est ꝓp dubiũ: nã aliqs de illis dubitaret qũo nũc comedẽt carnes: q; añ ħ nõ licebat eis comedere nisi fructus ⁊ herbas: deus ad ħ rñdet dicẽs tã q̃ olera virẽtia tradidi vobis cũcta. s. sicut vobis vsq; nũc licuit comedere olera virẽtia: ⁊ de ħ nemo vr̃m dubitat: ita de cetero trado vobis oia aialia vt eq̃l'r vobis comedere liceat de illis ⁊ de oleribus. ¶ Scõo fit ad certificãdũ ỏ cibo: hoies. n. semp assueti fuerãt ad comedẽdũ simplices herbas ⁊ fructꝰ arboꝝ: nũc ḡ forte horrerẽt mãducare carnes tã q̃ multũ di stãtis nature ⁊ nõ ꝓsuetas eis: ⁊ vt nõ horreãt dicit eis deus ꝙ sũt bonus cibus ⁊ aliqđ mũdũ sicut ꝑus erant fructus arboꝝ: ⁊ ħ ẽt ſra sigt. s. sicut olera virẽtia tradidi vobis cũcta. i. nõ dubitetis de eis comedẽ plus q̃ dubitabatis de oleribus virẽtibus q̃ videbant vobis vsq; nũc eẽ bonus cibus: ⁊ ex ħ multuz appet qđ. s. dicebat. s. ꝙ hoies nõ comedebãt carnes añ diluuiũ: ſz solos fructꝰ arboꝝ ⁊ herbas: cũ dicat eis deus sicut olera virẽtia tradidi vobis cũcta. i. sicut ꝓsueueratis añ ħ comedere olera: ita ⁊ nũc comedetis cũcta q̃ ego vobis tribuo. ¶ Addidit vltra excepto ꝙ carnẽ cũ sanguine nõ comedetis cũ cõcessisset comedere de carnibus oium aialiũ vetuit vnã rẽ solã. s. comedere carnẽ cũ sanguine: ħ eni vetitũ ẽ pp crudelitatẽ q̃dã q̃ eẽ videbat: q; eẽt comedere carnẽ crudã: ⁊ nõ solũ esset feritas q̃dã: ſz ẽt esset malus cibus ⁊ male digestionis. Hic tñ nõ intelligit vetitus sanguis ne illũ hoies comederẽt: ſz comedẽ carnẽ cũ sanguine: qũo aũt ħ accipiat declaratũ ẽ. s. ix. c. q. iij. ¶ Et ita appet ex hĩs q̃l'r deus post diluuiũ cõcessit hoibus comedere carnes cũ in tota ꝓma etate nõ gustauerint de illis. ¶ Sz q; dctm̃ fuit ꝙ deus ꝓcessit hoib⁹ comedere de oib⁹ aialib⁹ cũ tñ nõ comedãt de oibus ⁊ noluit distinguere est dubiũ q̃re nõ distinxit cũ posset distinguere. ¶ Dõm ꝙ fuit ꝓmo: q; deus vult tollere hoibus dubiũ qđ ipsi p se nõ possunt: qđ aũt ipsi p se intelligere nõ valent deus nõ tollit ne frustra videat rõ hoi data si singula ei dicẽda sunt tã q̃ nõ intelligenti: ꝙ autẽ hoi liceret comedere de carnibus aialiũ erat hoi tale dubiũ qđ hõ nõ posset explicare nisi deo explicãte ⁊ ꝓcedente eo ꝙ ipse in ꝓma etate nõ ꝓcesserat comedere de hĩs. Jõ ad ħ deus dixit hoi ꝙ comedere liceret ei de aialibus oibus: ꝙ vero ꝓueniret de qbusdã: ⁊ de alĩs nõ tã q̃ essent salutifera vel nociua nõ oportebat per deuz declarari: q; circa ħ ꝓudentia hũana poterat multipl'r ꝓuidere: ideo deus nõ curauit distinguere. ¶ Scõo q; deꝰ nõ voluit nunc dare legẽ aliquã cerimonialẽ: lex enim cerimonialis danda fuit illi ppl'o quem deus eligeret de cunctis populis terre. s. populo israel: ⁊ non toti mundo: sed quicqd nunc daret hominibus egressis de arca: dabat toti mundo cum isti essent a quibus totum genus humanũ postea disseminatũ est supra. x. c. ideo ĩs nõ debuit dari lex cerimonialis sed cerimonialis esset si determinaret certa aialia quibus vescerentur ⁊ abstinerent ab alĩs: sicut factum est in lege moy si. leui. xj. ⁊ deut. xiiij. c. Jdeo non debuerunt hic determinari illa quibus vescerent ⁊ quibus nõ vescerent: sed erat istõ ꝓceptum naturale. ideo nõ debuit fieri limitatio: sed solum id quod ratio dictaret hoi circa concessionem factam ageret vnde debuit concessio esse generalis sicut fuit. ¶ Tertio q; si fieret hic distinctio aialiũ vt nominarent que erant quib⁹ liceret vesci: ⁊ que quibus nõ liceret: vel saltem alterum istorum oporteret multa aialia nominari: deus autem hoc nõ facit neq; sacra scriptura implicari solet longis narrationibus ideo dictum est generalr de omnibus: vt homo posset eligere quod vellet ⁊ ꝓuideret discerneret qđ ei ꝓueniret. ¶ Quarto ⁊ ꝓncipalr: q; nõ potuit dari aliqua cõueniens distinctio: nã si limitarent certa aialia quib⁹ liceret vesci exclusis alĩs forte esset inconuenienter factũ: q; illa aialia licet quibusdaz gentibus ⁊ in quibusdã terris sint nociua alĩs gentibus sũt vtilia ⁊ boni cibi pp magnas differentias esse tam in cõplexione hoium q̃ in natura aialium ſm varias plagas celi: ⁊ ita subtraheret illis hoibus oportunitas boni cibi cõuenientis eis: sed hoc nõ congruebat: q; nõ debuit hoibus arctari via sustentationis: si autẽ concederet exp̃resse oibus qđ quibusdã erat salubre: videbat omnibus suaderi ꝙ de omnibus illis aialibus determinatis mãducarent tã q̃ de bonis cum alia sola exclusa essent vt nõ conuenientia: ⁊ tunc manducarent quedam regiones id qđ eis malum esset: ideo nõ debuerunt aliqua exp̃rimi tã q̃ bona aut aliqua negari tã q̃ mala: q; nõ poterat fieri sine hĩs inconuenientibus. Cũ vero gñaliter concedit homini vesci de omnibus aialibus: manducabit quelibet regio quod viderit sibi expedire ⁊ abstinebit ab eo qđ putat esse nociuum ⁊ nõ erit inconueniẽs. ¶ Quinto q; nõ fuit cã generandi aliqua aialia: q; vix aliqua aialia inueniunt q̃ aliquibus hominibus ⁊ ſm aliquẽ moduz non ꝓueniãt ad cibũ nisi pauca gña reptiliũ q̃ in raris regionib⁹ sunt: nã nulla aialia vident eẽ magis aliena a cibo ⁊ magis nociua q̃ serpẽtes: ⁊ tñ multi comedũt serpẽtes. s. columbas ⁊ ẽt sunt cibus sanus ꝓ quosdã morbos. Silr dracones magnos oibus serpẽtibus maiores comedũt ethiopes: sic enim dicit Hieron. ꝙ ethyopes vtunt sanguie draconis ꝓ feruorẽ estus ⁊ vescunt eius carnibus ꝓ diuersos morbos: sciunt. n. separe venenũ ab eius carne: nã solũ hz venenũ in lingua ⁊ felle ⁊ iõ amputãt ei lingũa ⁊ fel q̃ sũt receptacula veneni ⁊ sic abstracto veneno vtunt corpe reliquo tã in medicina q̃ in cibo. Hoc ẽt verũ vr̃: q; scõm illud dicit. ps. ciij. s. z aco iste quẽ tu formasti ad illudẽdũ ei ⁊ dedisti eũ in escã pplis ethyopũ: cũ ḡ ĩs hoies vescant fortassis nullũ aial erit cuius aliq̃ pte carnis nõ liceat vesci ipune: ⁊ q; dedit noluit vetare aliqđ eoꝝ q̃ poterãt eẽ vtilia nõ limitauit aliq̃ aialia: ſz gñalr dixit ꝙ vescerẽt oibus. ¶ Sexto ⁊ ꝓncipali⁹ ħ dixit: q; sacra scriptura nõ ponit rõnes sanitatis: ſz vtutis. s. quõ fiat qđ bonũ est ⁊ caueat malũ: añ ħ hoib⁹ illicitũ videbat mãducare carnes: ⁊ q; nũc ad cõseruãdã vitã opus erat mãducare de carnibus ꝓcessit deus vt nõ eẽt illicitũ qđ ꝑus erat ad ħ data ẽ gñalr licẽtia q̃tũ ad oia aialia: ita vt nõ peccaret hõ comedẽdo de quolibz illoꝝ: an tñ cibus illoꝝ esſz bonus: ⁊ de qbus nõ potius erat rõna medicine q̃ virtutis ⁊ moris: iõ neq; sacra scriptura ỏ ħ agere debuit: ⁊ ſz verũ est ꝙ deus iõ ꝓcessit nũc hoibus vesci carnib⁹ aialiũ vt ꝓuideret vite illoꝝ ad qđ nõ sufficiebat esus fructuũ ⁊ herbaꝝ: tñ sacra scriptura non ponit ꝓcepta vel ꝓcessiões inq̃tũ salubria sũt corpi q̃ dñr: ſz inq̃tũ salubria sũt aĩe. s. q; hoies vtentes ꝓcessione dei recte agebãt ⁊ ꝓ illã facientes peccarẽt. Deꝰ ḡ gñalr dixit vt appet nõ esse illicitũ neq; ꝓ mãdatũ dei mãducare de aliquo aiali: an vero salubre eẽt de oibus mãducare vel qbus salubre eẽt relinq̃bat hoi: ipse. n. videret: q; ħ nõ erat lege dei diffiniẽdũ. ¶ Septio põt dici ꝙ ħ fuit: q; hoies iaz sciebãt q̃ aialia eẽnt mũda ad esuz ⁊ q̃ nõ: ſz nũq̃ mãducauissent de carnib⁹ eoꝝ ⁊ ꝑz q; z. s. viij. c. dr edificauit noe altare dño ⁊ tollens de cunctis pecoribus ⁊ volucribus mũdis obtulit holocausta sup altare: ⁊ ita significat ibi ꝙ iã cognoscebat noe eẽ aliq̃ aialia munda ⁊ alia immunda: etiam patet hoc. z. vij. c vbi iussit introduci in arcã de mũdis septẽ ⁊ de immũdis duo: ⁊ sic cognoscebat

S' Quare dixit deus oẽ ꝙ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibũ.

A Qó. 236. Cur deꝰ nõ distixit aialia comestibilia ab his q̃ nõ comeduntur.

ꝑa rõ.

2a rõ.

3a rõ.

4ta rõ.

5a rõ.

6ta rõ.

7a rõ.

gnoscebat noe dñam mũdoꝝ ⁊ imũdoꝝ ⁊ tñ ibi vocanꝫ mũda q̃ erant ꝓueniẽtia ad esum: ⁊ imũda q̃ nõ ꝓueniebant ad esum: lz tunc nõ esset esus carniũ sicut oñdimus. s. vij. c. q. ij. Lũ g̃ cognoscerẽt ḣ iã hoies nõ debuit deus dare determinationẽ aliq̃: sed dicere in gñali de oi aiali: ⁊ hoies scirẽt qd expediret eis comedere. ¶ Etiã tetigimus q̃ de⁹ tradidit hoi pisces ⁊ oia aialia ad mãducandũ est nũc dõz q̃ intelligit fz cõcessionẽ ⁊ nõ ỏ mãdato. ¶ Primo q: mãdatũ nõ dat hoi a deo de eo qỏ ipse acturus ẽ nõ iubẽte deo: iõ mãdatũ semp est de eo qỏ hz aliq̃ difficultatẽ sicut Arist. dicit hĩtũ ⁊ artez circa difficilia esse: fz comedere nõ hz difficultatẽ cuz nã ad ḣ inclinet: iõ nõ est mãdatũ de comedẽdo: sed potius de abstinẽdo. ¶ Scỏ q: si mãdatũ esset teneret qlibet hõ ad illud: sed ḣ absurdũ est qỏ teneret qlibet hõ comedere ỏ oibus aialibus tã terrestrib⁹ q̃ⁿ maritis: iõ nõ est mãdatũ. ¶ Tertio q: nõ posset impleri q: q̃dã sũt aialia q̃ nũq̃ veniũt in ptãtez hois: ita vt de eis comedere possit sicut sũt maxime gña q̃daz pisciũ: deus aũt nõ iubet impoſe. ¶ Quarto q: si mãdatum eẽt nõ appet qñ implendũ esset: q: deberẽt determinari tpa cũ nõ teneret hõ quottidie comedẽ de oib⁹ aialib⁹. ¶ Quinto q: ḣ videbat inutile: nã neq̃ ad virtutẽ neq̃ ad bñ se hr̃e fm corp⁹ pdesset q̃ hõ comederet de q̃libet aiali deus tñ nõ iubet aliqd inutile: sed valde bonuz iuxta illud. ps. xviij. lex dñi imaculata ꝓuertẽs aias: ⁊ postea. Preceptũ dñi lucidus ⁊ illuminans oculos. ¶ Sexto q: si istud esset p̃ceptũ cũ dicat oẽ qỏ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibũ tenerent hoies ad comedendũ de oibus aialibus: sed q̃dã sũt venenosa: iõ tenerent ad subeundũ mortẽ vel pdendã corpis incolumitatem qỏ est ꝯ rõnem p̃cepti. ¶ Dõm g̃ q̃ est licentia ⁊ nõ p̃ceptũ ⁊ tũc nõ sequit aliqỏ incõueniẽs: q: licebit hoi comedere de quocũq̃ aiali: sed nõ obligabit comedere de aliquo ⁊ poterit tunc ꝓuidere saluti sue neq̃ erit aliqua difficultas. Sil'e aũt est de eo qỏ dr̃. s. c. ij. De oi ligno paradisi comede: nã nõ obligabat hõ comedere de oi ligno fructu cuiuslibet arboris sed licebat ei comedere de oibus ⁊ sil'e. s. j. c. cuz dr̃ ecce dedi vobis oẽm herbã afferentẽ semen vt sint vobis in escã. i. dedi vobis licentiã comedendi de oibus herbis ⁊ fructibus: fz nõ erat p̃ceptũ comedere de oib⁹. ¶ Et ḣ sufficiebat in pñti: nã ante ḣ nõ erat licitũ hoibus mãducare de carnibus aialiuz: nũc aũt voluit deus q̃ liceret: iõ satis fuit dare licentiã: ⁊ nõ fuit ꝓueniens dari p̃ceptũ. ¶ Et q: in cõcessione carniũ quã fecit deus hoibus post diluuiũ dixit tãq̃ olera virẽtia, tradidi vobis oia excepto q̃ carnẽ cũ sanguine nõ comedatis: est dubiuz qd p ḣ voluit deus vetare. ¶ Dõm q̃ solet multipl'r exponi. Uno mõ q̃ vetet deus mãducare mẽbrũ alicui⁹ aial' qỏ abscindat ab aiali viuenti vt si qs abscinderet porco aurẽ ⁊ comederet illã viuẽte porco: nã tunc caro cũ sanguine comedit: q: sanguis manet adhuc diffusus p venas in oib⁹ ptib⁹ corpis. ¶ Scỏ mõ intelligit ỏ aialis suffocatis. s. q̃ nõ comederẽt hoies aialia suffocata: nã in illis manet sanguis i corpe: ⁊ cũ qs comederet de carnibus talium aialiũ comedit carnẽ cũ sanguine: q: mãsit sanguis p totũ corpus diffusus ⁊ nõ potuit ꝓfluere: q: nõ fuerũt talia aialia iugulata dũ viuerent. ¶ Tertio mõ intelligũt aliq̃ q̃ nõ eẽnt aialia de aucupio aut venatione comedẽda quouscq̃ sanguis eoꝝ funderẽt sup terrã iuxta illud leui. xvij. c. ¶ Quarto ab aliis accipit q̃ nõ comederẽt hoies sanguinẽ ẽt p se effusum sic nos solemus comedere in sanguificijs vel alio mõ: ⁊ tũc exponit carnẽ cũ sanguine nõ comedatis. i. nõ cõedatis carnẽ ⁊ postea sanguinẽ: qỏ est comedere carnẽ ⁊ sanguinẽ: istos modos expositionis tangimus. s. ix. c. q. ij. ¶ Alij addũt quintũ modũ. s. q̃ hoies nõ comederẽt aialia cruda: sed cocta vel assata sicut ⁊ nos mãducamus: q̃si al'r comedat caro cuz sanguine manẽtibus ibi religis sanguinis. ¶ Sextus modus eẽ ꝑt q̃ nõ comederent aialia viua: nã comedẽdo illa viua comedit caro cũ sanguie: q: ibi est sanguis ⁊ iste modus cõcordat cũ ꝓmo in aliquo. ¶ Septimus modus est qñ aial occidit ⁊ añq̃ effluat sanguis totus de illo coqtur aut assat aliqua ps eius ⁊ comedit: nã tũc cũ sanguine comedit: q: sanguis nõ fluxerat: sed retinet ⁊ nõ distillat postq̃ incipit assari aut coqui. ¶ Nũc q̃ret qs istoꝝ sensuũ sit verus: ⁊ quẽ lr̃a intendat. ¶ Dõm q̃ sal'tẽ q̃ nõ intelligit de quarto mõ: q: ille est q̃ nõ comederẽt sanguinẽ ⁊ ps. Primo q: ḣ solũ vetat comedere carnẽ cũ sanguine: fz comedere per se carnẽ ⁊ per se sanguinem est comedere carnem cum sanguine: ideo non vetatur istud ḣ. ¶ Scỏ q: poterat aliquis comedere de sanguine aial' ⁊ nihil comedere ỏ carnibus eius: sic nũc interdũ facimus: ⁊ tñ isti nõ comedũt carnẽ cũ sanguine: sed solũ sanguinẽ. ¶ Tertio q: si ḣ deus intẽderet diceret: sanguinẽ nõ comedatis: q: in ḣ intelligebat sine eẽt sanguis in aiali sive foris: dixit tñ carnẽ cũ sanguie: iõ nõ itelligit de ḣ. ¶ Quarto q: nõ comedere sanguinẽ fuit vna de cerimonijs datis iudeis. leui. iij. ⁊. vij. ⁊. viij. c. ⁊ tñ nũc nõ fuit data aliq̃ cerimonia: q: illa ptinet ad legẽ ⁊ deus nõ intendebat dare legẽ cerimonialẽ toti mũdo: sed ppl'o electo: vt dctm̃ est. ¶ Quinto q: si fuerat istis datũ mãdatũ de nõ comedẽdo sanguinẽ obligaret iudeos cũ esset datũ p̃usq̃ illi essent ppl's ⁊ scriptura eoꝝ referat illỏ mãdatũ: ⁊ ita nõ oportebat postea illis dari q: esset supuacuũ: ⁊ tñ qñ data fuit lex moysi inter cetera cerimonialia fuit valde dictũ de nõ comedẽdo sanguinẽ: ⁊ cuz magna interminatione penaꝝ. leui. iij. ⁊. vij. ⁊. viij. c. g̃. nõ obligabat illỏ ꝑus hebreos ⁊ ita nõ fuit ḣ datum. ¶ Sexto q: ista duo p̃cepta inter iudeos erãt eq̃lia de nõ comedẽdo adipẽ ⁊ nõ comedẽdo sanguinẽ: q: vtrũq̃ ad deũ ptinebat: naz ois adeps dñi, est iure ꝑpetuo: leui. iij. ⁊. vij. Jõ si deus hac intentione iuberet obseruari. s. vt cerimoniã p̃cipuã sicut vetaret comedi sanguinẽ vetaret ⁊ adipẽ: ⁊ tñ nõ vetuit qcq̃ deus ḣ de adipe: g̃ neq̃ vetuit comedi sanguinẽ. vñ nõ ꝓuenit iste sensus lr̃e: ⁊ ita licebat hoibus illis comedere sanguinez postq̃ a corpe fluxisset. ¶ De ꝓmo mõ dõz q̃ aliquo mõ ptinet ad pñs: ⁊ tñ nõ totaliter: q: poterat aliqs comedẽ ptẽ quaz abstulisset animali viuenti: vt aurem porci vel pedez eius: ⁊ tñ comederet postq̃ effluxissz vniuersus sanguis eius ⁊ ita comederet carnẽ sine sanguine qỏ nõ esset ꝯ p̃ceptuz istud. ¶ De qnto ẽt mõ dõm q̃ nõ intellexit deus: q: lz vez eẽt q̃ hoies nõ comederẽt aialia cruda: sed assata vel cocta: q: ꝓuidẽtia ⁊ nal'rõ ḣ dictabat: tñ i ḣ p̃cepto nõ vetat cũ dicat nõ comedere carnẽ cũ sanguine ꝑt aũt vniuersus sanguis effluere de carne cruda: ⁊ tũc cruda comedi. ¶ Jteꝝ ẽt iudeis nõ fuit ḣ vetitũ: q: licebat eis comedere aialia cruda si vellẽt: nã ⁊ multa sũt q̃ cruda comedimus sic qdã mãducãt q̃dã gña piscium cruda: ⁊ qdã aliqd ẽt de carnibus cruduz: iudeis. n. in solo agno paschali fuit vetitũ comedẽ aliqd crudũ: fz solũ assatũ. exo. xij. c. g̃. innuit q̃ nõ erat illicitũ neq̃ ꝯ totã cõsuetudinẽ suã comedere aliqd crudũ de carnibus ⁊ piscibus. ¶ Dicẽdũ aũt q̃ ꝑe id qỏ mãdatũ fuit ḣ a deo: est qỏ hẽt in septimo mõ. s. q̃ qñ occideret aialia ad mãducãdũ de carnib⁹ eoꝝ nõ sumeret aliqd in cibũ añq̃ totus sanguis effluxeret. i. neq̃ incipet coq neq̃ assari añ fluxũ sanguinis: ⁊ ita cõsueuimus nos: q: oia aialia occidimus ⁊ pẽdere facimus quo vsq̃ totus sanguis fluat p apturaz gutturis ⁊ maneat caro frigida nihil sanguinis hñs: qñ aũt añ effluxũ illũ sanguinis incipit caro coq aut assari nõ fluit sanguis q intus manebat ⁊ comedit caro cũ sanguine. ¶ Qz aũt iste sit sensus scripture apparet: q: ipsa logt in sil'i casu. li. j. re. xiij. s. defatigatus est aũt ppl's nimis ⁊ versus est ad p̃dã ⁊ tulit boues: ⁊ oues ⁊ mactauerũt in terra ⁊ comedit ppl's carnẽ cũ sanguine: nũciaverũtq̃ sauli dicẽtes: q: ppl's peccasset dño comedẽs cũ sanguine: ⁊ non inuenimus alibi talem locum qui ita exponat sacram scripturam quantum ad istud p̃ceptum. ¶ Modus aũt quo ibi comederũt cuz sanguine fuit in duobus primum fuit velocitas agendi: secũduz planicies loci. De primo patet quia populus erat lassatus fame nimia ⁊ pre magnitudine famis ionathas filius regis gustauit modicũ de melle in extremitate virge. e. c. De populo etiam dicitur ibi q̃ erat defatigatus nimis: ⁊ ideo datum est consilium q̃ comederet aliquid populus ⁊ persequeretur inimicos suos ⁊ sic fuit velocitas in apparando cibos ⁊ pro velocitate occiderunt animalia: ⁊ statim ceperunt assare ad comedendum vt non tardarent ⁊ pro hac velocitate agendi nõ expectauerunt quouscq̃ flueret sanguis totus de carnibus animaliũ: sed sic manente multo sanguine intus cepunt carnem assare. ¶ Jstã velocitatẽ agendi signauit ibi apte scriptura in duobus: primũ erat q̃ desiderio persequendi inimicos: nã volebant confortari sũ pto cibo ⁊ continuare cursum prosequendo fugientes hostes cũ dicitur. e. c. dixit ionathas turbauit pater meus terrã. vidistis ipsi: quia illuminati sunt oculi mei ⁊ q̃ gustauerim paululuz de melle isto q̃to magis si comedisset populus de p̃da inimicoꝝ suoꝝ quaz reperit nonne maior plaga fuisset facta in philistin: ⁊ propter hoc sequit ibi: quia ppl's versus ad

predas

A Qõ. 237 An deꝰ tradiderit oia alia hoi ad mandũcandũz fr̃ccesserit vel de mãdato.

B Qõ. 238 Qõ in telligitur carnẽ cũ sanguine nõ comedatis.

C Qõ. 260. Prima exꝑ melior nõ tñ in totum.

D

E

F

predam mactauit oues ⁊ boues: ⁊ ita vt cito agerent ne hostes longe recederent nō sustinuerūt q̄ tā diu morarent quo vsq̄ totus sanguis flueret: sed statim vt decoriauerūt accepe runt ptes ⁊ assabant: ⁊ ita nō fluxerat sanguis. ¶ Scōa cā velociter agendi fuit fames: nam ppl's debilitatus erat fame nō enim comederat p totū diem. vñ ⁊ ionathas deficiebat ⁊ istud sig̃tur. e. c. in lra cū dicit defatigatus aūt est ppl's nimis ⁊ versus ad predā tulit boues ⁊ oues: ista defatigatio erat p̄ fame: ⁊ ideo dr̄ q̄ tulit oues ⁊ boues ad cibum: magnitudo aūt famis fecit q̄ nō expectarent quo vsq̄ totus sanguis flueret: sed statim ceperunt assare: ⁊ sic cū sanguine comederūt ⁊ ita velocitas p̄stitit causaz cū sanguine comedendi. ¶ Secunda causa principalis erat loci planicies. s. q̄ iugulauerūt
8 Cā pncipalis. aialia illa in loco plano sup̄ terrā: ⁊ ibi decoriauerunt non suspendēdo ea: ⁊ q̄n aial iugulatum extentum est sup̄ terraz nō p̄t effluere totus sanguis eius: q̄ nō fluit ille nisi pp̄ grauitatem ad loca inferiora. Jacente aut̄ sic aiali profundiora sunt q̄dam loca corporis q̄s vie per quas debet deriuari sanguis: ideo etiam si diu maneat aial iugulatū nūq̄ p̄fluet totus sanguis eius: sed q̄nq̄ comedanr̄ carnes cuz sanguine comedunr̄: nā si anteq̄ sanguis reddat gelidus nō defluxerit etiam si postea aial pendeat nō fluet. ¶ Jsta causa fuit pncipalio: adhuc q̄s precedens: q̄ dato q̄ ppl's multū vellet expectare ad h̄ q̄ sanguis flueret cum aialia iugulata iacerent sup̄ terrā: ⁊ ideo scriptura istaz solam cām precipue expressit dicens defatigatus est ppl's nimis ⁊ versus ad predam tulit boues oues ⁊ vitulos: ⁊ mactauerūt in terra ⁊ sequit̄ ⁊ comedit ppl's carnē cū sanguine: ⁊ ita cā comedendi carnē cum sanguine fuit: q̄ mactauerunt in terra. s. q̄ manē tibus aialibus extentis in terra nō potuit fluere sanguis: cā aūt huius quod erat mactare in terra fuit: q̄ nō hēbant ibi isr̄l'ite furcas de quibus suspenderent aialia ista iugulata ⁊ laqueos q̄bus illa suspensa tenerent: q̄ istos apparatus secū nō tulerāt eo q̄ cū velocitate nimia persequebanr̄ inimicos suos: ideo oportuit eos comedere cū sanguine. ¶ Et appa-
d ret adhuc magis q̄ iste modus sit vel sensus: q̄ dicit ⁊ comedit ppl's carnem cū sanguine. s. carnē de qua sanguis nō fluxerat: nā alias supuacue ibi ponereť q̄ mactauerunt in ter-
Qō. 24i. ra nisi ad ostendendū q̄ nō potuit sanguis effluere. ¶ Ex q̄b aūt apparet an alq̄ modi sex expositionū pertineāt ad mandatū istud: ⁊ dicendū q̄ iste modus septimus solus est quez scriptura intellexit: alq̄ tñ aliquo mō directe vel indirecte pti nent ad istud p̄ceptū ⁊ aliq illoz sunt qui nullo modo ad p̄ceptū pertinent: vt p̄z in applicatione singuloz. ¶ De p̄mo dōm q̄ qñ aliquod membrū abscinditur aiali viuenti pōt sta tim sumi illud in cibum: siue crudū siue assatū aut coctum: ⁊ si fluxit totus sanguis de illo nō comedit caro cuz sanguine
3 neq̄ agit contra istud p̄ceptū. Si aūt nō fluxit totus sanguis statim assať aut coquit̄ erat ꝓtra p̄ceptū istud. ¶ De secundo dōm q̄ ille modus semper erat contra mandatū istō tñ nō directe: P̄rimū patet q̄ si aliquod aial erat morticinuz .i. per se mortuum vel suffocatū: manebat sanguis eius in eo q̄ nō iugulabať: ideo etiā si postea decoriaret ⁊ iugularetur nō fluebat sanguis: ⁊ sic manebat sanguis in carne ⁊ quicū q̄ carnē illam comederet comedebat carnem cū sanguine ⁊ agebat contra mandatū istud: ideo gñaliter vetuit deus mā ducare hominibus post diluuiū aialia p se mortua: aut suffocata que nō iugulata essent. ¶ Scō p̄z. s. q̄ non directe vetabať istis manducare aialia suffocata aut p se mortua. P̄rimo q̄ istud erat cerimonia data iudeis non comedere aialia morticina aut p se mortua. imo neq̄ tangē illa leui. xj. ⁊. xvij. .c. hoibus tñ post diluuiū nō fuerunt date alique cerimonie: sed soli ppl'o isr̄litico electo a deo. ¶ Scō p̄z q̄ iudeis dire cte erat vetitū aial morticinum aut suffocatum: ⁊ ideo neq̄ comedere de illo neq̄ tangere licebat ipsum vt dictum est: egressis vero de arca nō erat illicituz manducare de aiali in quantū erat morticinū aut suffocatū: sed inquātū manebat sanguis eius in eo: ⁊ comedēdo de illo comedebanť carnes cū sanguine: q̄ erat contra istud p̄ceptū: ⁊ tñ si esset aliq̄ aial morticinū vel suffocatū q̄ nō haberet sanguinē nō erat illicitū illis comedere de eo: q̄ nō comedebant carnez cū sanguine: multa tñ sunt aialia exanguia. i. sine sanguine ſ̄c oste
k dit Aristo. lib. j. de aialibus. ¶ De tertio mō idem dicendum est q̄ de scō. s. q̄ continet sub isto p̄cepto: tñ non directe p̄ mum patet: q̄ in aiali capto de aucupio vel in venatione si prius nō fundať totus sanguis eius comedeť caro cum sanguine: q̄ hoc p̄cepto vetať: ⁊ ideo illud tenebantur facere hoies post diluuiū: non soluz in aialibus captis de aucupio aut venatione sed in oibus. ¶ Scōm p̄z q̄ illud fuit datum iudeis in cerimonia ⁊ tñ non tenebanť hoies primi ad aliq̄s cerimoniaz iudaicam. ¶ Scō q̄ spāliter dicit̄ leui. xvij. de aialibus habitis ex aucupio vel in venatione captis q̄ sanguis eius prius effunderet: sed apud istos fiebat hoc tam in illis aialibus q̄s in quibuscūq̄ alijs q̄ quomodocūq̄ occiderent: nā tenebanť prius facere decurrere sanguinē q̄s comederent: quicq̄s de carnibus. ¶ Tertio q̄ leui. xvij. c. dicit q̄ qui caperet auem aut feram de venatione vel aucupio: fun-
Qō. 24 deret sanguinē eius ⁊ operiret illū terra: ⁊ tñ hoies post diluuiū non tenebanť ad hoc: q̄ poterant relinquere sup̄ terram: solū enim tenebanť non comedere carnē cum sanguine. ¶ De quarto mō est dōm q̄ nullo mō pertinet ad istud mā datū: vñ nō erat illicitum hoibus illis comedere sanguinem poterant enim comedere sanguinē: dicit̄ tñ non comederent cū carne: sed seorsum: vt ostensum sup̄. q. ccxxix. ¶ Adhuc p̄ter rationes illas apparet hoc: q̄ si hoc precepto deus iubere ret nō comedi sanguinē: nō esset aliquid aliud comedere cū sanguine q̄s comedere sanguinē: ⁊ tñ scriptura posuit vt distinctū li. j. reg. xiiij. c. cum dixit comedit ppl's carnem cū sanguine: g̃ erat distinctū. ¶ Scō q̄ ibi ponit̄ cā huius peccati: ⁊ dicit̄ mactauerunt in terra: ⁊ comedit ppl's carnem cuz sanguine: ⁊ tñ si intelligereť peccatū esse in comedendo sanguinez nō erat opus dici mactauerunt in terra: q̄ etiā si mactarent vbicūq̄ vellent ⁊ quocūq̄ possent manducare sanguinē fluentem. Dicit̄ g̃ hoc ad significanduz q̄ nō fluxerat sanguis de carnibus ⁊ ita manducabant carnē cum sanguine: ⁊ ita nō erat hoc manducare sanguinē: sed aliquid aliud ¶ De quinto dōz q̄ deus intendebat q̄ hoies comederent carnes aialiuz coctas vel assatas ⁊ nō crudas: q̄ nō sunt tā bone digestionis neq̄ tam salubres: ⁊ tñ hoc nō posuit in p̄cepto: ⁊ ideo etiam si comederent illas crudas nō peccarent q̄ hic nō vetabať illud: sed solū q̄ nō comederent carnē cuz sanguine: comedere aut̄ carnē crudam nō est comedere carnē cum sanguine cū possit comedi post plenū fluxū sanguinis: ideo q̄ntus modus nō p̄tinet ad istud mandatū. ¶ De sexto mō dōm q̄ ille p̄hibitus est: licet indirecte: eo q̄ nō p̄t aliq̄s comedere aial viuū de hñtibus sanguinē quin comedat carnez cum sanguine: q̄ q̄diu aial tale viuens est: semp est sanguis in eo: ⁊ tñ hoc indirecte includitur in mādato illo: q̄ interdū pōt licere māducare aial viuū. s. cum aial nō habet sanguinē: sicut sunt quedā aialia nō habentia sanguinē vt dicit Arist. li. j. de aialibus. ¶ Etiam deus nō mandaret istud exp̄esse: q̄ notū erat apud hoies q̄ aialia nō essent comedenda viua si comedi de eis liceret: sed occisa ⁊ apparata nā etiam in sacrificijs nō offerebāť viua: sed mortua: sic abel filius ade offerebat dño de primogenitis gregis sui: ⁊ de adipibus eoz supra. iij. c. ⁊ tñ qui offert adipē p̄mo occidit aial ⁊ apit interiora eius: ⁊ inde extrahit adipem qui pertinet ad vitalia: etiā noe ita fecit: nā obtulit dño statim post diluuium holocaustū de oibus aialibus mūdis supra. vij. c. ⁊ tñ holocaustuz nō est nisi q̄n aial iugulatur ⁊ ablata pelle offerunt oēs carnes: cuz intestinis ⁊ pedibus ⁊ capite prius lotis: vt dicitur leui. j. ⁊ ideo noe sic fecit: ⁊ tñ illud fuit anteq̄s deus concederet hoibus comedere carnes: sicut p̄z ex ordine lre sciret ergo hō q̄ si aialia comedenda essent: nō deberent comedi viuentia: sed occisa ⁊ aliqualr̄ parata. Septimus autez modus est quē p̄prie littera intendit cum dicit non comedendam carnem cum sanguine: vt expositum est supra. .q. ccxl. ¶ Quereť nunc de causa quare deus vetuit comedi carnem cū sanguine. ¶ Dōm q̄ cū istud mandatū intelligať soluz in septimo mō iuxta illū erat danda cā: ⁊ tñ de alijs possumus ēt dare cās in q̄ntum iste septimus modus concordat in aliquo cum alijs: vt dictū est in duabus p̄cedentibus questionibus. ¶ De p̄mo dōm q̄ nō esset comedenda pars aialis viuentis pp crudelitatē: q̄ feritas nimia videť q̄ aiali viuenti auferať pars aliqua ⁊ relinquať sic illud mutilatum cum autem totum accipiť in cibum etiam si occidať non est crudelitas. ¶ Scō q̄ comediť sanguis cū tali pte si statim sumať in cibum ⁊ redit in causam quarti modi in quo nō lz comedere sanguinē. ¶ Tertio ⁊ p̄cipue q̄ irrogatur maior pena aialibus q̄s al': nam cum aialia iugulantur ad comedē-

dum subito

dum subito moriunt: z ita breuis pena eor: si q̃s aũt vnã p
ticulã abscindat relicto aiali viuẽti est diuturnior pena z po
stea morit iterdũ aial iuxta cõditionẽ vulneris z hoc etiam
reddit maxie in crudelitatẽ. ¶ Scõi modi cã est imundicia
est eni imundũ mãducare rẽ p se mortuã z fedatã. ¶ Scõo
q: est morbidũ: siue eni p se mortuũ siue suffocatũ est morbi
dũ z potissime morticinũ: talia aũt sunt cauẽda in cibo. De
tertio mõ est pẽitus eadẽ cã que de septio: q: ibi est comede
re ꝓprie carnẽ cũ sanguine. ¶ De q̃rto mõ dõm q̃ ls non sit
hic ꝓhibitus tñ cũ apud iudeos sit vetitus esus sanguinis
cã ꝓhibitionis est. s. q: in sanguie est vita aialis: z nõ est co
medenda vita q: vr̃ esse crudelitas. ¶ Scõa cã quãtũ ad b̃
est: q: deus iubebat sibi offerri sanguinẽ ꝓ: pctõ ad expian
dũ in oibus sacrificijs: z iõ q: elegerat deus illũ ꝓ: se ad ex
piãdũ volebat q̃ nõ comederẽt iudei de illo. Causa ꝓma tã
git leui. xvij. c. cuj dr̃ aia carnis in sanguine est vñ dixi filijs
israel sanguinẽ vniuerse carnis nõ comedetis: q: aia carnis
in sanguine est: z adhuc magis istud pj deuterono. xij. c. s. b̃
solũ caue ne sanguinẽ comedas. sanguis eni eor ꝓ: aia est:
iccirco nõ debes aiam comedere cũ carnibus: sed sup terraj
fundes q̃si aquã. Cã scõa pj. leui. xvij. c. aia carnis in sangui
ne est: z ego dedi illũ vobis vt sup altare meũ expietis ꝓ aia
bus vr̃is: z sanguis ꝓ: aie piaculo sit. ¶ De quinto mõ di
cendũ q̃ nõ est ꝓhibitus: sed si vetaret solũ eẽt pp salubrita
tẽ corꝑis q: carnes crude sũt male digõnis. ¶ Sextus mo
dus vetaret pp crudelitatẽ. Prio nã si crudelitas est mãdu
care aialis viui ptẽ abscindẽdo ipsaj de eo maior crudelitas
est mãducare ipsuj viuẽs q: est maior pena. Scõo pp immũ
dicia q: nõ põt cõsiderari qũo aial comedat viuũ sine immũ
dicia. ¶ Tertio q: comeditur tũc caro cũ sanguine z ptinet
ad cãm sequẽtis modi. ¶ De septimo mõ qui ptinet ad ꝓpo
situ vr̃ esse cã ꝓma mũdicia: q: imundũ est comedere carnej
adhuc sanguine fluentẽ. Scõa vr̃ esse salubritas: q̃si nõ sit
sanũ carnẽ nõ emũdatã a sanguine comedere. Tertia z ve
rior cã est: istructio ad ꝓietatẽ: z euitatio crudelitatis: come
dere eni carnẽ aialis mortui nõ est crudelitas: q: nõ come
ditur nisi qõ mortuũ est z nõ sentit: sanguis aũt indicat apõ
simplices esse aia: cũ z quidã phor hoc asseruerint sicut di
cit Ari. li. j. de aia. Scriptura aũt sacra q̃ nihil falsum ponit
nõ dicit sanguinẽ eẽ aiaj: sed aiaj eẽ in sanguine leui. xvij. c.
Si aũt comederet caro cũ sanguine. qñ. s. nondũ fluxisset co
mederet aia cũ corꝑe: z ista vr̃ esse crudelitas. s. q̃ aia come
dat q: illa est vita. ita dr̃ deuterono. xij. c. s. sanguis eni eorũ
ꝓ: aia est. iõ nõ debes aiaj cũ carnibus comedere. ¶ Sed
aliqs dicet q: ibi nõ reddit cã q̃re nõ comedat caro cũ san
guie: ls q̃re nõ comedat sanguis cũ dicat b̃ solũ caue ne san
guinẽ cõedas. ¶ Dõj q̃ iudeis erat vetitũ comedẽ sãguinẽ
aialiũ tã p se sicut nos comedim⁹ i sãguificijs q̃j cũ carnibus
aialis. De p̃ pj leui. iij. z. vj. c. de scõo pj leui. xvij. z deutero
no. z ls illa rõ posita deuterono. xij. c. cõueniat ad hoc q̃ non
comedat sanguis etiã p se multo magis conuenit ad hoc q̃
nõ comedat caro cũ sanguine. Et pj b̃ dupl'r ex loco illo pri
mo q: sanguis br̃ ibi ꝓ: aia z tñ aia est dũ est in corꝑe: q:
tunc vitã dat: z iõ sanguis dũ est in corꝑe z est calidus est
vt aia q: viuificat: cũ aũt est ex corꝑ⁹ nõ viuificat q: ex̃ est: z
q: gelidus est: iõ poti⁹ est: vt vita mortua vt ita dicam⁹ vl' aia
mortua: si g̃ sanguis sepat⁹ a carne est illicit⁹ ad esuj: q: fuit
aia vt loco aie: z nũc neq̃ est aia neq̃ loco aie multo magis
erit illicitus ad esuj qũo accipit vt aia. s. q: interi⁹ est z non
dũ fluxit. z iõ nũc ꝑpe erit crudelitas comedẽdo illũ potius
q̃ cũ a corꝑe fuit sepatus. Scõo pj ex mõ cõcludẽdi ibi: qa
dr̃ iccirco nõ debes comedere aiaj cũ carnib⁹ si intelligeret
solũ de sanguie p se positol: q̃ nõ esset comedendus diceret
iccirco nõ debes comedere aiaj: sed dixit nõ debes comede
re aiam cũ carnibus. iõ poti⁹ itellexit q̃ nõ est comedendus
sanguis q̃ est itra carnẽ: z b̃ est comedere carnẽ cũ sangui
ne: z ita crudelitas est comedere carnẽ simul cũ sanguie iux
ta opionẽ illoꝝ q putabãt eẽt esse sanguinem: ad tollendum
igitur istam crudelitatem deus dixit hoc. ¶ Quereꝝ an pec
caret noe z filij sui si comederent carnẽ cũ sanguine. ¶ Ali
quis dicet q̃ nõ q: comedẽ carnẽ cũ sanguine nõ erat de se
aliqõ malũ. g̃ faciẽdo illud nõ peccabant. ¶ Scõo q: hoies
post diluuiũ z ante nõ tenebant nisi ad obseruationẽ iuris
nãlis cũ nõdũ data eẽt lex moysi: ls nõ est ꝓ ius nãle mãdu
care carnẽ cũ sanguine g̃ nõ peccabãt comedẽdo. ¶ Dõj q̃
manifestũ est q̃ peccarẽt noe z filij sui si carnẽ cũ sanguie co
mederẽt. Prio q: nihil manifestius est q̃j q̃ hõ teneat obe
dire deo p oia: cũ sit supremꝰ dñs z verꝰ atq; totalis dñs: z B
tñ deus iussit expresse noe z filijs eius q̃ nõ comederent car
nẽ cũ sanguie. g̃ ꝓ faciẽdo peccabãt. Scõo pj q: ita oino hr̃
de adã z eua: sic b̃ de noe z filijs ei⁹. nã de adã z eua dr̃. s. ij.
c. de oi ligno paradisi comede: de ligno aũt scie boni z mali ne
comedas: ad noe aũt z filios eius dictũ est. s. ix. c. oẽ qd̃ mo
uet z viuit erit vobis in cibũ ꝑter b̃ q̃ carnẽ cũ sanguie nõ
comedatis: q: sicut in adã cõcessit oia z vetuit vnũ. ita i noe
cõcessit oia z vetuit vnũ modũ comedẽdi. z tñ adã comedẽ
do de ligno vetito peccauit. s. iij. c. g̃ z noe z filij sui si come
derẽt carnẽ cũ sanguine peccarẽt. ¶ Ad ꝓmuj in q̃riũ dõm C
q̃ comedere carnẽ cũ sanguine nõ erat de se malũ: z tñ erat
tã malũ qñ a deo vetitũ erat z hoc sufficiebat: z tũc negat
ꝓña: sj nõ erat de se malũ. g̃ nõ peccabãt faciẽdo q̃riũ: q: tũc
sequeret q̃ iudei nõ peccarẽt faciẽdo q̃ q̃scũq; cerimonias si
bi a deo iniũctas cũ cerimonialia nõ sint de se bona vel mala
q: alꝰ obligarẽt de iure nãe qõ falsuj est: z tñ certũ est q̃ q̃
q̃cũq; cerimoniã iudei facerẽt peccarẽt: vt pj leui. iij. z. xv.
z. xvij. c. ¶ Ad scõm dõm q̃ nõ comedere carnes nõ erat ꝺ
iure nãe z vez est q̃ hoies ante diluuiũ z imediate post il
lud nõ tenebant nisi ad ius nãle. s. q: nõ erat data eis aliqua
alia lex a deo: z tñ si sup illã daret aliq̃ alia exprsse nõ est du
biũ qn ad illã tenerẽt stẽ iudei añq̃ accipent legẽ p moysem
ad solũ ius nãe tenebant: z tñ q: data fuit eis lex p deũ obli D
gati fuerunt ad illã seruandũ. ¶ Aliter ẽt põt dici q̃ hoies
tpe illo nõ tenebant nisi ad ius nãle z nõ comedere carnes
cũ sanguine nõ erat de iure nãli. erat tñ maxie de iure natu
rali obedire deo in oibus q̃ mãdaret: deꝰ aũt istud mãdauit.
ergo tenebant ad istud: z sic dependebat obl'o ad b̃ ex lege
nãli. ¶ Est nũc dubiũ an nos teneamur ad nõ comedendũ Qõ.205.
carnẽ cũ sanguine. ¶ Aliqs dicet q̃ sic q: ꝑcepta a deo data A
in ꝓncipio gñis humani obligãt nos q: vñr eẽ data oibꝰ oi- An nos te
bus: z tñ ita fuit in diluuio q: exeũtibꝰ de arca datũ fuit hoc neamur nõ
ꝑceptũ de nõ comedẽdo cũ sanguine: z erãt isti oẽs hoies q: comedẽ car
ex eis oẽs ꝓuenerũt. g̃ ꝑceptũ datũ illis oibus datũ est. z sic nẽ ꝓsãguie.
nos etiã obligat. ¶ Scõo pj q: iudei etiã obligabãt ad istõ ꝓ: ā rõ.
ꝑceptũ z nõ fuit eis datũ. g̃ obligabat illos inquãtũ fuit da- 2ª rõ.
tũ ꝓmis hoibꝰ post diluuiũ: z ita nos quoq; obligabit. pj b̃
lib. j. re. xiij. c. cũ dr̃ nũciauerũtq; sauli dicentes q̃ ppl's pec
casset dño comedẽs cũ sanguine. ¶ Dõm q̃ certũ est nos nõ Rñsio
teneri isto ꝑcepto neq; illud seruamus: comedimus eni san
guinẽ p se vt in sanguificijs: ls hoc nõ vr̃ esse ꝓ hoc ꝑceptuj
vt dictũ est supra. q. ccxxxix. sed est ꝓ ꝑceptũ datũ hebreis de
nõ comedẽdo sanguinẽ. leui. iij. z. vij. z. xvij. c. ẽt comedimus
suffocata. vel p se mortua: z si aliq nr̃m cauẽt ista tanq̃ im
munda z morbida: nemo tñ cauet tanq̃ illicita: etiaj nemo
nr̃m putat se peccare si mãducaret carnẽ fluentẽ sanguine:
vñ dõm est q̃ nullus modus septẽ positor supra. q. ccxxxvij.
est nobis illicitus ſ z aialia viuẽtia ls nobis comedere. i. nõ B
peccamus comedendo. ¶ Et pj b̃ ꝓ q: nũc: nõ manet aliqõ cur nos pos
ꝑceptũ nisi morale. i. illa q̃ sunt de lege nãli z illa que postea sumus etiã
xps dedit: z tñ nõ comedere carnẽ cũ sanguine nõ est de le- comedẽ cũ
ge nãe sed est cerimoniale. g̃ nõ manet nũc nemo. n. dubitat sanguine.
hoc cerimoniale eẽ cũ sit q̃dã obfuatio in cibo que nõ depẽ- ꝓª rõ.
det a rõne nãli. ¶ Scõo z apertius q: apl's docuerũt nullaj 2ª rõ.
discretionẽ faciendã in cibis: sed oia iaj comedenda esse sic C
dr̃ ꝓ ad thi. c. iij. o is creatura dei bona est: z nihil reiciendum
est qõ cũ grãrum actione pcipit: sanctificat eni p vbũ dei z oio
nẽ: ex ista auctoritate euidenter appet nihil esse qõ sit illici-
tũ in cibo. ¶ Prio q: dr̃ ois creatura dei bona est itel'r bo
na est ad cibum ois creatura dei que est comestibilis z accipit
bona. s. bona in se q: nullũ malũ hj. s. q: deus nõ creauit
aliqõ malũ in ea: etiã z ꝓncipal'r vocat bona. i. licita ad esuj
q: de hoc ibi apl's agit. Scõo pj q: dr̃ nihil reiciendum est
istud est maior ꝓbatio z clarior q̃j esse possit. si eni nihil rei
ciendũ est. g̃ neq; caro cũ sanguine q: est aliq̃ creatura dei z
ad cibũ ptinens. ¶ Tertio q: apl's dat ibi modũ quo oẽ qõ
suspectum aut malum in cibo eẽ põt tollat: cũ dicit sanctificat
eni p verbum dei z oionẽ. i. debet ois esca accipi cum grãrum
actione z verba sancta in virtute dei opantis sanctificant ci Qõ.206.
bum. ita vt neq; sit malus neq; illicitus. ¶ Tertio quantuj 3ª rõ.
ad ꝓncipale pj apl's vetuit discretionẽ ciborꝝ ad colo. ij. c.
dicens nemo vos iudicet in cibo aut in potu aut in ꝑte diei

festi aut neomenie aut sabbatoꝝ que sunt vmbra futurorum. Dixit.n. nemo vos iudicet.i.facite q̄ nemo vos possit accusare pp distinctionē ciboꝝ aut potuū: aut pp obseruationē festoꝝ ñ̄ dayconꝝ: ⁊ ita nō erāt xp̄iani districturi aliq̄s ciboſ ⁊ tñ si obligaret illō mādatū adhuc teneremur nō māducare carnē cū sāguīe. g̃ nō obligamur ad illud: ſz lz nob carnē cū sāguīe mā ducare. ¶ Quarto p3 q: deus hoc reuelauit petro qñ erat i
4ª rō. fame ⁊ vidit de celo in extasi venire peluz plenā aut linteū q̄
E drupedibus ⁊ serpentibus: ⁊ dixit vox ad petrū surge petre occidē ⁊ māduca: rñdente aūt petro. absit aūt a me dñe quia nūq̄ māducā oē cōe ⁊ imundū. dixit vox ad cū scdo qđ deus purificauit tu ne cōe dixeris: ⁊ ita ibi signat oēs cibos eē vtitos ⁊ nō solū eos qbus cōiter vescimur: ſz etiā serpētes de qbus magis dubitaret. ⁊ reddit ibi cā q̄ oia sunt mūda que deus mūda creauit: sed de⁹ oia scificauit cū creādo nō dederit eis aliquā maliciā aut imūdiciā. Sz oia que fecit erāt valde bona. s̄. p̄. c. g̃ oia comedi lz: ⁊ nō solū putet oēs creaturā
Ois creatura dei bōa. bonā esse in nā sua. vt. s̄. p̄. c. vī significari: sed ēt ad comedē-
5ª rō. dū est ois creatura dei bona vt signat in auctoritate allega
F ta. p̄. ad thimo. iiij. c. ois creatura dei bona est. g̃ ⁊ caro cū sanguine ⁊ creatura dei aliqd bonū est. ¶ Quinto q: nihil pōt esse in cibo magis detestabile q̄s id qđ idolis cōsecratū est q: ibi videt esse malū quoddā in moribus ⁊ tñ neq̄ illud est reiciendū nisi infirmis q putant aliqd eē idolū vel intelligentibus in cōspectu infirmoꝝ ne illi scandalizent: cū aūt sapiens fuerit nō in p̄tia infirmoꝝ nihil reicere tenet: vt p3. p̄. ad corin. viij. ⁊. x. c. ⁊ hoc est q: idolū nihil est ⁊ bñdictio atq̄ gratiarū actio in noie xp̄i facta poterat imutare cibū faciēdo bonū ⁊ sctm̄ id qđ malū erat. p̄. ad thi. iiij. c. ois creatura dei bōa ē: ⁊ nihil reiciendū est qđ cū gr̃aꝝ actione p̄cipit. ⁊ reddit cā q̄ facit ad ꝓpositū: sanctificat eni p verbū dei ⁊ oronē. g̃ a fortiori nō est reiciendus aliqs cibus non cōsecratus idolis. iō
6ª rō. neq̄ caro cū sanguine q: ista nō vñr aliqd mali esse. ¶ Sexto p3 q: qñ xp̄s misit discipulos p̄dicare iussit vt nō portarēt
Qō. 247. secū panē: neq̄ pecuniā ad emendū. mar. vj. ⁊ mat. x. sed iussit q̄ in quācūq̄ domū intrarēt manerēt comedentes ⁊ bibentes q̄ apud illos erāt. luc. x. Cū g̃ nō liceret illis distinguere cibos neq̄ ire ad alias domos ad q̄rēdū illos q'ꝫ venerat xp̄s: sed q̄ manerent semp in domo in q̄ intrarēt mat. x. ⁊ luc. ix. ⁊ mar. vj. ⁊ nō hēret pecuniā aliquā de q̄ emeret. mat. x. ⁊ mar. vi. nec erat q̄ aut nihil cōederēt aut cōederēt qcqd apponeret eis. vñ si caro cū sanguine apponeret illā comedere tenebant̄ sil'r si serpentes aut res venenose apponeret eis dū tñ nō malo alo: sed q: ipsi vtebant̄ sil'ibus cibis ⁊ putabant eos esse bonos tenebant̄ de illis edere: nō eni poterant eis nocere: q: scificaret per verbū dei ⁊ oronē. p̄. thi. iiij. oportebat eni q̄ de hūs comederet: cū xp̄s dixerit edentes ⁊ bibentes que apud illos sunt. i. ea qbus illi vescunt̄ ⁊ si non facerent hoc apl'i peccarēt. Prio q: p̄ceptum xp̄i faciebāt. Scdo q: erāt pue fidei timentes illā escam māducare in vtute dei quā alī vsual'r manducabāt. Sil'r si cibos cōsecratos demonibus. i. idolis eis offerret tenebant̄ de illis comedere q: fortasis nullos alios hēret sicut qñ nouiter itrabāt in domos gentiliū nondū cōuersoꝝ ad xp̄m: qui neq̄ vba predicationis audierāt cōtingeret nullos alios cibos inuenire nisi cōsecratos idolis. iō de illis tenebant̄ edere. ita eni xp̄s voluerat: ⁊ h̄ nō solū si nihil eis diceret aut si ipsi nō iterrogarent pp cōsciaz. p̄. corin. x. c. Sed etiā si eis exp̄sse diceret q̄ erāt cibi cōsecrati idolis nihil curare deberēt sed cū grarum
b actione ⁊ oratione comedere cōtēnēdo in vtute xp̄i cōsecratione factā idolo q nullā virtutē hēbat cū ⁊ idolū nihil esset. p̄. ad thimo. viij. c. Jd vo qđ dr eadē epl'a. c. x. nihil interrogantes pp cōsciam pp infirmiores dī cū ibi apl's doceat minores se apud doctos aūt nō erat curādū etiā si' exp̄sse diceret eis. ecce isti cibi sunt cōsecrati idolo. Et iō cū apl'i venirent iterdū ad quasdā gentes barbaras que nihil nisi carnes crudas māducarent illas ipsi edere tenebant̄. ⁊ si solū sanguinē ꝓponerent vel carnē fluentē sanguine. vel aialis suffocati aut p'se mortui: carnes de illis ederent: ⁊ tñ in oibus his māducabat̄ caro cum sanguine. iō illis licebat. imo interdū tenebant̄ h̄ facere: ſz q̄ licebat apl'is in cibū lz nobis: q: nō sum⁹ nos sanctiores aut mūdiores illis. iō nobis licet carnē cū sanguine māducare. ¶ Septio appet q: eccl'ia sequens doctrinas apl'oꝝ idē statuit. s. nō reȳci aliquā escā. h̄ eni primū sta-
7ª rō. tuit eleutherius papa ⁊ martyr. h̄ eni fuit papa q̄rtusdecim⁹ a petro q assumptus est ad apostolatū ānō cētesimo octogesimo q̄rto a natiuitate xp̄i. s. cētesimo nōagesimo p̄ a passione eius. ita eni legit in vita eius q̄s legit eccl'ia. s. eleutherius constituit vt nulla esca vsualis repudiaret a xp̄ianis maxime fidelibus quā deus creauit que tñ rōnalis ⁊ humana ē. ⁊ ita nō lz repudiari cibos: neq̄ distinguere illos: sed indifferēter oēs accipe. ¶ Aliqs dicet q̄ ex statuto eleutherij nō est illicitū distingui cibos cū ibi dicant̄ due ꝺditiones. s. vsuales ⁊ humana. ¶ Dōm q̄ nulla esca est illicita q̄liscunq̄ illa sit neq̄ est in hoc aliq̄ distinctio: sed solū quātū ad esse sa lutiferā vl' moꝛbidā. Primū p3 q: si esca eēt mala aut illicita esset vel pp malū nāe vel pp malū moꝛis: si pp malū nāe nō videt aliq̄ esca esse deterioꝛ q̄s vbi māducant̄ venenosa. i. serpentes. Si pp malū moꝛis: nihil peius est q̄s māducare consecrata idolis: cū cultus idoloꝝ sit grauissimū pctm̄: ⁊ tñ isti cibi liciti sunt. De p̄. p3. actu. x. c. naz in linteo qđ de celo venit erāt q̄drupedia ⁊ serpentia ⁊ cū petrus abhominaret illa tā q̄s cōia ⁊ imūda: dixit vox de celo qđ deus sanctificauit tu ne cōe dixeris. i. imundū. de scdo. i. de cibis cōsecratis idolo. p3 p̄ corin. viij. ⁊. x. c. licere manducare de illis oibus q recte existimant de idolo. i. qui nō sunt ifirmi. g̃ nulla erit esca illicita. iō dōm q̄ eleuterius papa nō apposuit aliquā cōditionē. aut determinationē ad manifestādū aliqd esse illicitū: sed solū ad manifestādū esse moꝛbidū ⁊ nō cōueniēs. ¶ Aliter pōt dici ⁊ aptius atq̄ melius q̄ est aliud aliqd licere comedi aliud est licere aliqd reȳci. de ꝓmo dōm q̄ oia sunt licita ad cibū lz nō sunt oia salubria. ⁊ iō in nullo cōmittit̄ pctm̄ comedendo de q̄cūq̄ esca ⁊ quōcūq̄ pata. aliud est an aliqd liceat nob reȳcere. De prio nō statuit eleuterius neq̄ apposuit ꝺditionē aut limitationē sed erat gñale ⁊ iā diffinit oēm escā licere. De scdo diffiniuit dicēs q̄ liceat nob reȳcere escā nō vsualē neq̄ rōnabilē. ¶ Sed in hoc distinguendū q̄ cū queriť an aliq̄ esca reȳcienda sit an non dōm q̄ aut petiť de oi tpe ⁊ quantū ad oēs pſonas: aut quātū ad aliquas. si primo mō dōm q̄ nō est verū q̄ liceat gñal'r reȳci aliquā escaz. sed aliq̄ pſone erāt. ⁊ aliqđ tp̄s i quo nō licebat recusari escā aliquā. Si scdo mō dōm q̄ licitū est recusari aliquam escam. ¶ Primū erat quantū ad apl'os ⁊ discipulos ⁊ gñal'r quātū ad oēs qui missi sunt ad p̄dicandū fidē xp̄i inter gentiles. nā istis nō licebat distinguere cibos: sed sicut licitū erat eis comedere de oi cibo. ita erat illicitū recusari aliquez cibū eis oblatū ab illis apud quos manebant quo illi vterent vel vtēdum putarent. vel etiā si illo nō vterent dū tñ nō darent malo alo. s. ad occidendū ipsos: vt p3 ex. s̄. declaratis. p̄cedēti. q. ⁊ circa hos nō hēbat locū illa distinctio eleuterij de cibis vsualibus ⁊ rōnalibus: nā dato q̄ nō eēt esca rōnalis vt si eēt caro cruda dū tñ māducaret ab ipsis recipientibus hospitio vt pote a barbaris tenebant̄ manducare eā apl'i vel alī p̄dicatoꝛes ꝓpositā ab eis: qđ etiā dī de esca vsuali. etiā nō hz locū q: q̄da gētes comedūt id quo nulle alie gentes vescunt̄. ⁊ tñ si apud tales fuissent apl'i tenebant̄ comedere id qđ eis ꝓponeret ab illis gentibus: ⁊ nō solū qñ alie gētes nō vtebant̄ illis cibis: ⁊ h̄ gens ad quā apl'i veniebāt illis vescebat̄: sed etiā si illis nō vesceret dū tñ in cibū ꝓponeret ⁊ nō malo alo tenebant̄ manducare de illo: q: includebat̄ sub illo mādato xp̄i. s. edentes ⁊ bibentes que apud illos sunt. Et ita nō habebat locū apud istos distinctio eleuterij: q: certū est q̄ neq̄ p̄o illis dabat: iā eni illi transierāt: sed apud illos magis habebat illud dictū apl'i locū. p̄. ad thi. iiij. c. ois creatura dei bona est ⁊ nihil reȳciendū est. vbi nihil distinguit an rōnabile vel vsuale sit. ¶ Scōm est q̄ aliqñ liceat recusari vel reȳci aliquā escā: ⁊ dōm q̄ apud nos hz locū istud: q: nos non tenemur ad id qđ tenebant̄ apl'i ⁊ discipuli: q: illi tenebātur nō portare calciamenta neq̄ perā: neq̄ panē. neq̄ pecuniaz in via. Mar. vj. ⁊ Mat. x. ⁊ tñ nobis oia ista licent: sic etiam astrinxit xp̄s illos ad comedendū de oi cibo qui apponeret eis ab illis in quoꝛ domibus manebant: q: ita expediebat: nos vero ad nihil hoꝛ astrinxit: iō lz nobis reȳcere aliquaz escam. Et quantū ad h̄ hz locū distinctio facta per eleuterij papā. s. q̄ nō licet reȳci aliquā escam nisi sub duabus cōditionibus. s. q: nō ē vsualis. aut nō est rōnalis: aliqua eni esca est que a nullo comeditur in regionibus illis in quibus manemus. Si qs vero tale in escā nobis apposuerit. possumus illud reȳcere q̄si nō escaz vsualē quāuis nō eēt ꝑ rōnē illud manducare etiā aliq̄ esca est vsualis: sed nō rōnalis sicut alique

que gentes sunt q̄ manducant serpentes ⁊ alias res venenosas si contingeret nos apud illos esse nō est illicitū recusare escam talē ipsoꝝ qz nō est rōnalis.nā qbusdā illa nō nocēt mādducata sicut nec nocēt atrectata lz mozdeāt:sic enī erat de psillis marmaridis vt testaꝫ Lucanus. ⁊ aptius solinus in polistoze.ca.de aphrica:nobis autez talia nocerent. ideo tales escas apud populos aliquos vsuales reꝛcere;nobis lz.ideo si comederēt illi carnes crudas: qz non tenemur nos illis vesci:sed licituz erat reꝛcere tanq̄ malū. Et ita apparet ex rōnibus p̄cedētibus:q; nō obligamur ad p̄ceptū illud.s.carnē cū sanguine nō comedetis. Sz lz comedere carnē cū sanguine vel q̄ocūq; voluerimus. ¶ Nunc rn̄dēduz ad argumēta in cōtrariū facta.s.q.245. ¶ Ad p̄mū dicēdū q; p̄cepta data hoibus exeuntibus de archa erāt data oib⁹ hoibus.ió ⁊ oēs obligabāt:sed nō obligauerunt p;o oi ⁊pe de quo ⁊pe infra dicet. ⁊ idē dōm q; tūc q̄n recēter erat datū hoc p̄ceptū obligabat oēs hoies: ⁊ tn̄ nō extendit obl'o eius ad nos. ¶ Aliqui aūt volunt dicere q; illud p̄ceptū nō pōt obligare nos:qz illud est cerimoniale ⁊ oia cerimonialia cessauerūt. ¶ Dōm q; ista rō nihil valet:qz ḥ verū est quātum ad cerimonias legis iudaice:nā de tota illa lege nō manent iā nisi p̄cepta moralia aliq̄ que ibi erāt:qz illa ꝑtinent ad ius nāle: ⁊ tn̄ nō est ḥ verū de oibus cerimoniꝭ vel cerimonialibus p̄ceptis a deo. Rō huius est qz lex moysi nō fuit data oi bus hoibus:sed solis filiꝭ israel exo.xix.c. ⁊ 'appet.ps.147. s.nō fecit taliꝫ oi nationi ⁊ iudicia sua nō manifestauit eis; ⁊ ita dicit nulli nationi esse datā legē moysi nisi iudeis: ⁊ de ḥ deus laudat iudeoſ q̄si ipsi essent nobiliꝛ ppl's:qz habebāt meliozē legē ⁊ cerimonias a deo concessas.deutero.iiij.c. Et ob ḥ nō solū nō obligamur ad cerimonias illaſ;ſz etiā tūc q̄n illa lex manebat in iudeis.s.vsq; ad.aduentū ⁊ mozte xp̄i nō obligabaꝫ aliq̄ gens ad illas cerimonias nisi iudei ⁊ q; vellēt sponte ꝓuerti ad illos:sic ꝑz ex tenoze ipsarū legū in multis locis.vt leui.xvij.c.hoies de filiꝭ israel ⁊ de aduenis qui pegrinant iter vos si comederit sanguinē obfirmabo faciez meā sup aiam illius ⁊c.g̃ voluit obligare nisi hoies de filiꝭ israel ⁊ aduenis.i.illos qui spōte ad legem iudeoꝝ venirēt. Judei aūt sunt qui nūc nō obligant ad cerimonias ⁊ iudicia:qz cessauit lex in mozte xp̄i ⁊ obligabant p;ius nos vero ⁊ quecūq; alie gentes que nō sunt de ꝑgenie israel non obligamur nūc:neq; vnq; obligati fumus cū nō fuerit lex illa nobis data. Secus aūt de p̄cepto dato de nō comedēdo carnē cū sanguine:qz illud fuit datū p̄ribus nr̄is.s.hoibus illis qui erāt tunc oēs hoies ⁊ fuerūt p̄res oium hoium qui postea nati sunt.ió cū nō eēt p̄ceptū p̄sonale.i.p;o eis solis obligauit oēs descendētes ab eis. ⁊ ió dōm q; illud p̄ceptū adhuc obligaret hodie nos nisi alique alie cāe intercidissent: ⁊ p̄ncipaliꝫ:qz censet reuocatus:vt ꝑz ex rōnibus sup;apositis vñ nō est ista cōueniēs rn̄sio cū nō sit idē de p̄ceptis cerimonialibus legis moysi ⁊ de aliꝭ cerimoniꝭ a deo impositis. ¶ Dōm g̃ sicut.s.s.q; obligauit illud p̄ceptū hoies post diluuium:sed obligatio illa pp aliq̄s cās non extendit vsq; ad nos. Sile est de p̄cepto dato ade.s.de ligno scie boni ⁊ mali ne comedas.s.ij.c.nū obligabant adā ⁊ eua ad comedendū de fructibus illius ligni tam helias ⁊ enoch qui multo post trāslati sunt in padisum nō obligabant illo mandato:sed lz eis māducare de fructu eius:qz obl'o illius mādati nō duraut ad semp. ¶ Ad scōm dicēdū q; verū est iudeos obligatos fuisse ad istud p̄ceptū seruādū: ⁊ tn̄ an obligarent directe ex virtute illius vel ex eo q; istud idē mandatū esset in lege moysi.dicet.j.q.243. ¶ Est nūc dubiū si manebat ista obligatio in gentilibus ⁊ quāto ⁊pe durauit. Aliqs dicet q; adhuc durat obl'o huius p̄cepti in gentilibus:qz datū est p;ecep tū istud tpibus oium gentiū ⁊ nō fuit postea in illis reuocatū.g̃ adhuc manet obl'o. ¶ Dōm q; nō manet nunc obl'o huius p̄cepti in gentilibus.i.in saracenis neq; in paganiſ q idola colunt. ⁊ ꝓp̄e vocant gentiles vel gētes:qz nihil aliō bnt nisi q; gētes sunt: ⁊ ꝑz p̄:qz p legē xp̄i reuocatū est p;ceptū illud vt ostensum est p septē rōnes sup;apositas. ⁊ ita nos nō tenemur ad illud:sed gentiles nō tenentur ad aliud q̄ ad id ad qō nos tenemur.g̃ nō tenent ad istud ꝑz:gētiles tenent ad legē xp̄i.cū xp̄s iusserit p̄dicandā eā oi creature ⁊ qui nō recipet eā cōdēnaret. Mar.xvj. ⁊ mat.xxviij.g̃ nō tenent ad aliqd ad qō nos nō tenemur.deꝛ oppositū seqt̄ impol'.s.q; teneant gētiles nō obseruādū aliqd p̄riꝭ legi xp̄i ⁊ ita nō tenebunt ad eā qō iā ꝓbatū est. Scōo qz gentiles nō tenent ad id qō non p̄nt scire an teneant:qz tūc iniuste condemnarent:lz p;eceptū de non comedēdo carnē cū sanguie nō est de iure nāe que oia p̄cepta sunt nota p se in p̄ncipijs rōnis.ita vt nō oporteat diuulgari illa alicui genti.sed ē p;eceptū cerimoniale:cerimonialia aūt nullū obligant quousq; expꝛesse diuulgata fuerint.ita vt possint itelligi: ⁊ iō lex xp̄i obligat oēs hoies:qz p totū orbez p̄dicata est. Sic enī dī ad roma.x.c.nunqd nō audierūt: ⁊ eni in oēs fines terre exiuit sonuſ eoꝛum:sed de illo cerimoniali p̄cepto nō fuit sic.g̃ non obligat oēs gētes cū illius notitiā hꝫe nō possint. ¶ Ad rō nē in cōtrariū dōm q; falsum:p̄supponit est eni verū q; fuit datū p̄ceptū illud partibus totius humani gn̄is. ⁊ iō ex hac ꝑte videbaꝫ hꝫe radicē obligādi oēs hoies ⁊ semp. ⁊ tn̄ ad hoc q; sic obligaret duo requirebāt. Primū q; oibus notifi caret. Scōm q; nō reuocaret.vtrūq; aūt defecit hic. De p;io ꝑz qz nō oibus est notū:neq; notificat:qz nullus illō p;edicat: ⁊ ita pōt esse ignorantia iuincibilis de illo in hoibus talis autē ignorantia sufficienter excusat. De scōo ꝑz qz illō reuocatū est per xp̄m: ⁊ ꝑz reuocatio per rōnes septē sup;apositas. ió nō obligat iā gētiles neq; aliquos hoies. ¶ Quere tur quāto ⁊pe obligauit. vel q̄n cessauit obl'o istius p;ecepti. ¶ Dōm q; tādiu obligauit q̄diu mānsit noticia de illo. vt de mandato. datū fuit eni hoibus. vt vni genti ⁊ sic quādiu fuerunt vt vna gens mansit noticia illius. ḥ aūt fuit vsq; ad diuisionē linguaꝝ. nā ante illā diuisionem erat tota terra labij vnius ⁊ sermonū eoꝝdē.s.xj.c. ⁊ habitabāt fere oēs hoies in eodē loco.i.nō diſpſi p terras: ⁊ maxie appet:qz dī q; oēs hoies venerūt de oriente vsq; ad terrā senaar ⁊ ibi inuenerūt campū ⁊ voluerūt ibi oēs simul habitare: ⁊ ita ichoabant ciuitatē:ex loco aūt ipso diſperſi sunt.e.c. ⁊ iō qz vsq; ad illud ꝑs erāt oēs vnus ppl's.e.c.scirēt id qō fuerat sibi ipatū statim post diluuiū:iō vsq; ad ꝑs illud nō est dubiū qn obligaret ⁊ fuit illud ꝑs cētū annoꝝ ⁊ paucoꝝ vltra vt oñſuz est ibi. ¶ Scōo ꝑz qz viuebāt tūc illi qbus datū fuit istud p;ecepti. nā datū fuit noe. ⁊ filiꝭ suiſ ⁊ illi tūc viuebāt. nā dixit noe post diluuiū quingētis ⁊ duobus ānis.s.xj.c. ⁊ sic maneret noticia p̄cepti illius cū eiſ datū eēt: ⁊ iō vsq; ad diuisionē linguarū certū est q; māsit obl'o illius. ¶ Sed postea an manserit dubiū est. ¶ Aliq putāt q; sic:qz manebant adhuc illi quibus datū fuerat. nā māebat noe qui vixit trecētis qn quaginta annis post diluuiū: ⁊ diuisio linguarū fuit q̄si centū ānis post diluuiū.ió ducentis quinquaginta annis vl' q̄si post diuisionē linguarū vixit noe:sem vixit post diuisionē illā q̄si q̄dringētis ānis cū vixerit post diluuiū quingētis duobus annis: ⁊ ita qz tūc manebat memoria istius p̄cepti maneret obl'o. ¶ Dōm q; an tota vita illoꝝ manserit obl'o istiꝰ p;ecepti nō est certū. ⁊ rō huiꝰ est:qz fuit fcā diuisio liguarū ⁊ dispsio hoiuz p totā terrā: ⁊ in dispsione nō fuert hoies in q̄cūq; ꝑte qbꝰ datū eēt ḥ p̄ceptū. nā datum ē solū noe ⁊ filiꝭ eius:vt colligit.s.xj.c.sz filij noe erāt tres ⁊ nō potuert illi ee nisi in tribus ptibus terre.in aliꝭ aūt singularibꝰ populatiōibus nō erāt isti: ⁊ ita in breui poterat venire in obliuionem p̄ceptū illud dn̄i. Potissime qz etiā viuentibus istis: ⁊ in terris in qbus viuebāt nō obediebant eis ab aliꝭ q erāt de p;ogenie sua cū istis viuētibus surrexerint multa bella sicut illa que fecit ninus p totā asiaz subiugando illā: ⁊ tn̄ viuebat tē noe ⁊ sem. ⁊ forte iaphet ⁊ cham filij noe:nā erat ānus q̄dragesimus scōs regni nini qn̄ natus est abꝛaā ⁊ totū illud ꝑs in bellis expleuerat:nā postea nō vixit p duodecim annos: ⁊ tn̄ qn̄ natus est abꝛaā erant anni ducenti nonaginta duo post diluuiū. vt colligit.s.xj.c. ⁊ sic superant adhuc de vita noe qnquagintaocto anni ad cōplendū trecētos ⁊ quinquaginta annos qbus vixit post diluuiū.s.ix.c. ⁊ sic viuēte noe inter filios eiꝰ tanta bella gesta sunt ⁊ cedes:nā nullus erat tūc qui nō esset filius noe:certū est aūt q; ille cupet nō ee bella iter filios suos:qz oēs diligeret vt carnē suā:fiebat igit cōtra voluntatē eius ⁊ ita fieri poterat qō ad minus nō obediret ei in obꝛuationibus cerimonialibus: ⁊ ita deleret memoria huius p̄cepti: ⁊ in breui alij etiā boni animi volentes seruare p;eceptuz dei non possent qz abijsset in obliuionē. Adhuc ꝑz efficatius:qz maius fuit pire verā opionē de deo quā nō obseruari p̄cepta eius: ⁊ tn̄ post diuisionē linguarū ⁊ separationez hoium per terras perijt in plurimis hoium vera opinio de deo cū inceperunt colē idola. ⁊ nō oēs idē idolū.

2.tn̄.

B

Ad rōnes i oppositum.

Qō.251. A

Qñ fuit obligatio huiꝰ p;ecepti. Rō

Qō.252. A

Utrum ista obl'o māserit post diuisionem linguarum. Rn̄. alioꝝ.

B

C

aut eādē rem: sed diuersis qō nō erat tpe diluū: t post diluiū statim. q; illi hēbant cognitiones de deo vero qui induxerat diluuiū t liberauerat eos de diluuio: t loquebaf eis sepe. vt ps. s. viij. t. ix. c. Ideo ꝓuenit hoc ex ignorātia que sub intrauit ꝓcedēte tpe t hoc maxime in dispersione p totū orbē qñ contigit iuuenes indoctos solos ꝓcedere ad aliquā ptez orbis quos velut rez ignaros facile fuit incidere in varios errores t diuersa ō deitate sentire. iō facilius fuit pire memoriā t obseruationē illius ꝓcepti de nō comedēdo carnē cū sāguine: pereunte aute memoria iam sequentes nō obligabanf ad obseruationē eius cū hēnt ignorantiā inuincibilez t nemo obligaf ad id qō nō scit neq; pōt scire. iō dom q; satis pauco tpe post diuisionē linguaz cessauerit in gentilibus obligatio istius ꝓcepti: t ita iam nō peccarent nō obseruando illud posteri ipsoz. ¶ Nūc est dubiū de iudeis an obligarenf ad obseruationez huius ꝓcepti. ¶ Aliqs dicet q; sic q; iudei non peccarent comedendo cū sanguine si nō obligarenf ad istud ꝓceptū t tamē peccabant. vt dī lib. j. reg. xiij. c. nūcia ueruntq; sauli dicentes q; populus peccasset dño comedēs cū sanguine. ergo obligabat iudeos ꝓceptū de nō comedēdo cum sanguine. ¶ Dicēdū q; nō est dubiū qui obligarenf iudei non comedere cum sanguine: t tñ dubiū est an obligarenf ad hoc ex viribus ꝓcepti hui⁹. vel ex eo q; istud fuit iterum datū in lege moysi in se vel in aliquo quod ipsuz includeret: cum ibi repetitū fuit ipm vel aliqd sile. ¶ Est aute dicēdum q; vtroq; modo obligabanf iudei ad obseruationem huius ꝓcepti. Primo inquātū fuerat datū noe filijs ei⁹: nam vt diximus ꝓcedēti. q. istud mādatū datū fuit illis qui erant tunc omnes hoies: t ita obligabat eos t posteros suos quā diu manebat in memoria t tñ apud iudeos manebat semp i memoria q; moyses scripsit illud in libris legis. s. ix. c. ergo obligabanf iudei ad illud. ¶ Secūdo q; istud ꝓceptū ex modo suo obligabat oēs hoies q; datum fuit pribus oium hominū: s; tēpore iudeoz ad huc non erat reuocatū ideo manebant ipsi obligati ex ꝓcepto ꝑm seipsum. ¶ Secundo dicendū q; obligabanf iudei ꝓcipue ad istud mandatum eo q; ipm vel sile ei datum fuit iudeis spāliter in lege moysi ad qz habebant spālem obligationē: t ps hoc primo: q; deus mandauit iudeis ne comederent sanguinē. leui. iij. t. vij. t posuit ad ꝟ magnā suasionē. s. ꝓmitendo bñdictōez spāliter eis q il lud obseruarēt deutero. vij. t cōminādo mortem eis qui sanguinem comederent. leui. xvij. c. quod non facit cum tāta diligētia circa obseruationē aliarū cerimoniarū: t tñ quicūq; comedit carnē cum sanguine comedit sanguinē: ergo ex illo ꝓcepto obligant indirecte non comedere carnē cū sanguine ps hoc q; quicunq; comedit carnem cum sanguine comedit carnē ante eq; sanguis totaliter fluat de carne q; hoc est comedere cū sanguine vt declaratū ē. s. q. ccxl. t tūc comedi dicit sanguis qui est intra sanguinē: s; comedere sanguinem erat totaliter vetitum iudeis: ergo t comedere carnē cū sanguie. ¶ Adhuc secundo modo ex lege erat vetitū comedere carnē cū sanguine. q; leui. xvij. c. dī q; qui acciperet auē aut feram ex aucupio funderet sanguinē eius t opiret illū tra: t ita videtur ibi q; nō comederef aial quousq; totus sanguis eius sup terrā funderef t hoc est q; al's: comederef caro cuz sanguine t idem iubef deutero. xij. c. de quocūq; aiali sumēdo ad cibuz fundi sanguinem sup terrā ne comedaf aia cuz carnibus: t aiam vocat ibi sanguinem: t sic vult q; non comedaf caro cum sanguine: ideo ex lege erant obligati iudei ad non comedendū carnē cum sanguine. ¶ Ex hoc apparet respōsio ad argumentum qō fiebat: t dicetur q; verum est q; obligabantur ad istud ꝓceptum. t ideo tempore sanlis peccauerunt comedēdo cū sanguine: t tñ potiꝰ peccauerunt q; fecerūt contra legē deutero. xij. c. comedēdo carnem qñ sanguis nondum decurrerat sup terram: q; q; fecerant contra ꝓceptū datuz noe t filijs eius. s. ix. c. ¶ Sz quereF an iudei obligenf nunc ad non comedendū carnē cum sanguine. ¶ Dicēdū q; non obligant ad illud: t tñ si comedūt carnē cum sanguine peccant mortal'r. ¶ Primū ps q; iudei obligabanf ad non comedēdū carnē cū sanguine ex duobus ideſt ex ipso mandato per se t ex lege: sed vtraq; obligatio cessauit. g; iā nō obligant iudei ad hoc. ¶ De ꝓmo istoꝝ ps q; istud mandatū euacuatū fuit p legem xpi que fecit licituz esse oēm cibuz t qūocūq; sumaf vt oñdimus p septē rones supapositas: t tñ nō obligaf aliqua gens ad id ad qō nō obliganf xpiani: t hoc q; oēs gentes sunt obligate ad legē xpi suscipiendā. Mat. xxviij. t Mar. xvj. t Joā. iij. c. iō nō possūt obligari ad aliqd a cuius obligatione absoluit lex xpi: q; tūc dareF nō esse obligatas gētes illas ad legē xpi sicut sunt obligati ceteri hoies nō obligabunf ad illud ꝓceptū qō est cōtrariū legi xpi. ¶ Sed scōo ps. s. q; nō obligentur ex virtute legis: nā lex moysi cessauit obligare. g; oia cerimonialia eius. Sic dicit apl's ad hebre. vij. c. trāslato sacerdotio necesse est vt legis trāslatio fuit: t apl's asserit ibi trāslatū sacerdotium aaron in sacerdotiū ꝑm ordinē melchisedech: g; ꝓfiteF legez translatā: t sic nō manēt obſuationes cerimoniales. Et apostolus quoq; exꝑssit dicit non manere. imo peccare grauiter eos q legē moysi obseruāt. ad gala. iij. t. v. c. t de cibis maxime legalibus. dixit nō esse distinguendos. ad colo. ij. c. nemo vos iudicet in cibo t potu. aut in pte diei festi. i. facite q; nemo possit vos accusare q; obseruatis distinctionez in cibo t potu aut q; obseruatis festa iudeoz: t ita nō erāt iudei obligati ad istā legē cū obligatio eius trāsisset: t ideo neq; ad comedendū sine sanguine. ¶ Scōm ꝓncipale erat q; peccarēt comedentes cū sanguine. cā huius est quādiu iudei manent in iudaismo putāt legā moysi bonā esse t obligari eos ad illam q̄si nō fluxerit tps obseruationis eius: q; alr nō eēnt iudei: sed trāsirent ad fidē xpi: tenēdo aūt hāc credulitatē: agerent ꝯ cōsciam qūocūq; comederēt cū sanguine sicut furando vel occidendo: sed oē qō est ꝯ fidē peccatuz est. i. oē qō est ꝓtra ꝓsciaz ad roma. xiij. c. iō. pp erroneā ꝓsciaz q; hnt quisq; illā deposuerint qūocūq; comederint cū sanguine semp peccabunt mortal'r. Ecce declaratū est de mutatione cibi post diluuiū. s. q; concessit deus hoi carnes post diluuiū qbus ꝓus nō vescebaf: t q̄re hoc t de alijs ꝓtinētibus ad istud. Scōz erat quia diximus q; etiā potus mutatus est post diluuium: quia tunc biberunt homines vinum t non bibebant illud ꝓius. ¶ Qō postea biberint: patz q; noe plantauit vineam t cū bibisset vinū inebriatus est. s. ix. c. t postea hoies biberunt semp vinū. Ante diluuiū q; nō biberēt hoies vinum ps q; Boe. lib. ij. de cōsola. metro. v. dicit loquēs de ꝓma etate sō nos dabat vnda salubres: potū quoq; lubricus amnis. t ea dē ē. sinia poetarū qui asserūt vitē a bacho inuētā t ipsuz vini auctorē existimāt: sed bachus fuit post ꝓmā etatez. Sed dōz q; iste ꝓbationes nihil valēt: q; isti nō loquunf de etate ꝓma vere ꝑm sacrā scripturā: sed ꝑm poeticā sinіaz. Poete aūt nō cognouerūt ꝓmā neq; scōaz etates seculi. De quo magis diximus. s. q. ccxxx. ¶ Aliter g; ꝓbandū est hoc ex intentione sacre scripture. ꝓ de noe ponif ante ceteros q; plantauit vineā. s. ix. c. g; videf q; ibi fuit ꝓncipiū eius. ¶ Scōo q; ex mō loquēdi, vr significari eius q; dr plantauit vineā. nō enī dī coluit vineā: sed plantauit. coleret enī vineam: si illa ꝓexisteret. plantare autez est de nouo illā facere. ¶ Tertio q; dr plantauit vineaz bibensq; vinuz inebriatus est t nudatus iacuit in tabernaculo suo. ex quo colligif q; iste nūq; ꝓus biberat vinū: nā si vnq; bibisset nosset iā ꝓditionē vini t nō iebriaref taz fortі ebrietate q; nudatus iaceret in tēplo cū iste eēt vir sanctus quē deus laudat. s. vj. c. t ita erat vir magne virtutis t prudētie: vñ nō poterat illa tā grauis ebrietaſ accidere in eo ex desiderio bibēdi quēadmodū est in ebriosis nostris: qui bibunt vinū in dulcedine: sed solū ex ignorantia viriū vini. putaret enī eē sicut aquā que nō ebriat: t iō bibens multū vsq; ad saturitatē inebriaref t sic nōdū fuerat vinuz in vsu: q; alꝰ noe qui iā vixerat plusquā sexcētis annis ꝓexperientiaz sui vel aliorū cognosceret vires vini t nō inebriareF. ¶ Quarto ps: t adhuc efficatius: q; lra exꝑesse significat q; incepit noe vineas t nemo ante ipsum plantauerit. s. cepit noe vir agricola exercere terrā t plantauit vineā. g; ipse inchoauit plantationem vinee t primus fuit qui bibit vinū. Et non est intelligendū q; ꝓius nō essent vites quia ꝟ esset incidere in errorē gentiliū qui dixerūt bachū dedisse vitez t vinum: sed vites erant ex creatione dei a ꝓncipio mundi sicut t cetere arbores fructus quoq; earū. idest vue erāt a ꝓncipio q; oia ligna cum fructibus suis producta sunt. t tamē q; nemo colebat vites erat fructus eaz non bonus: noe aūt fuit primus qui plantauit vineam. s. accepit palmites de vitibus quas terra sponte: produxerat t infixit terre atq; coluit quod est plantare: vberiores enim fructus producunt arbores que sunt ex plantatione q̄s que sunt sponte sua nate. sic ostendit Virgilius li. ij. georgicoꝝ. talis aūt vinea produxit

fructus

A Qō. 253. an iudei obligēt ad obseruationez huius ꝓcepti.

Rñsio alio. Dubitatio

B ꝓma rō.

2ª rō

C

D

Sol'o arg.

A Qō. 254. an iudei obligenf nūc ad nō comedendū carnē cū sāguine.

B

an post diluuiū biberūt vinum.

ꝓ 2ª rō

2 rō

5

ꝓma rō

2 rō

3ª rō

6

4ª rō

7

3

fructus vberiores quã vites per se nate: z de illis fructibus expresso succo factum est vinum de quo bibens noe inebriatus est. ¶ Sciendum tñ q̃ non fuit de vino sicut de carnibus: nã carnes nõ pcessit deus a pn̄o hoibus in cibũ. imo solas herbas z fructus arborũ: vt. s. p̃. c. s. ecce dedi vobis oẽs herbã afferentẽ semen z c̃. z oñm fuit supra. q. ccxxix. z. 23i. z ideo non vescebant hoies carnibus in illa etate. ¶ Sed de vino nihil vetitum fuit neq̃ expressum. Causa prima est: quia erat minus dubium de potu quã de cibo. nã de aqua patebat vt potus z non apparebat aliquid alterũ tunc qõ posset sumi in potum. de cibo non erat: sic q̃ erant carnes. pisces fructus arborũ z herbe quodlibet horũ poterat esse cibus: ideo poterat homo dubitare quid horum acciperet in cibũ. vnde debuit dici quid comederet: z dixit q̃ fructus z herbas. de potu non apparebat aliquid de quo dubitaretur: q̃ nondum erat vinum. z ideo homo non potuit dubitare de eo quod nesciebat esse aut futurum esse. vnde non fuit causa exprimendi aliquid de vino si tñ tunc vinũ fuisset in actu. deus vtrũq̃: q̃ tamẽ erat non sola aqua z non erat de quo dubitaret nihil de potu expressit. ¶ Secũda causa fuit quia potus non tantũ faciebat ad statum vel mutationẽ status sicut cibus. nam etiam si homo bibisset vinũ in p̃ma etate non sequeretur aliquod inconueniens. aut cõtra intentionẽ dei sicut erat de cibo. vt p̃z ex rationibus supra datis quare non manducauerit homo carnes in prima etate. ideo deus non voluit vinum neq̃ cõcessit sp̃aliter aquã in potu. p̃ma tamẽ est p̃cipalior causa. nam mandatum non potuit fieri deo qõ non erat: z de eo de quo homo non poterat dubitare. ¶ Sz queretur cum in p̃ma etate hoies nõ biberint vinũ. quomõ in scõa ausi sunt bibere illud sine dei concessione. ¶ Aliqs dicet q̃ deus concessit hoc licet scriptura non exprimat illõ. Sed dicendũ q̃ non est cõueniẽter dictum: q̃ cũ fiat mentio de vino quomõ homines ceperint bibere illud: si inchoassent ex dei concessione sp̃ali non tacuisset illud scriptura. sicneq̃ tacuit de cibo carnium. ¶ Dicendũ q̃ non fuit aliqua concessio ad bibendũ vinũ sicut fuit de carnibus. prima causa est: q̃ carnes vetite fuerant a deo in p̃ma etate qñ dixit ecce dedi vobis oẽm herbã z c̃. supra p̃io. c. z iõ hoies nõ auderent postea manducare carnes sine speciali mandato dei aut concessione. deus igitur concessit dicens. oẽ quod mouetur z viuit erit vobis in cibũ. vinũ aũt non vetuerat in p̃ia etate. iõ neq̃ oportuit nunc concedi: q̃ non videbat eẽ p̃o bibitum. ¶ Secunda est q̃ qñ deus concessit hoibus carnes in cibum z pisces erant ista: ita vt homo posset dubitare an de illis posset manducare vel non. vinum autẽ nõ erat. ideo sicut neq̃ p̃mo illud vetuerat. ita neq̃ nunc concessit. ¶ De noe autẽ dicendũ est q̃ sine aliqua sp̃ali pcessione ausus est bibere vinum. P̃rio q̃: putabat non esse concessionẽ cũ non precessisset prohibitio: z intelligebant esse concessa ea que non erant sp̃aliter prohibita cum deus hoiem fecisset dñm oium rerũ taz in prima etate supra p̃io. c. q̃ nunc post diluuium supra. ix. c. ¶ Secundo q̃: videbat vinum concessum esse sub illa generalitate. s. tanq̃ olera virentia tradidi vobis cuncta: q̃ lz ibi p̃cipaliter agat de cibo tñ q̃ dñ tradidi vobis cuncta poterat intelligi nihil vetitum esse hoi in potu aut cibo. nisi q̃ dixit carnẽ cũ sanguine non comedatis precedens tñ rõ melior est. ¶ Dicendũ tñ q̃ licet circa potũ vini nõ fuit alia p̃hibitio in prima etate neq̃ concessio in secũda fuit aliquid loco eorũ. nã q̃ vinum nõ cõueniebat homini in p̃ma etate non dedit homini desideriũ inquirendi neq̃ sp̃ũ inueniendi illud. erat enim tunc humanũ corpus taz forte q̃ vino non indigebat bonitas enim nutrimentorũ supplebat defectũ vini. Sz in etate secũda dedit deꝰ desideriũ inquirendi z sp̃ũ inueniendi: z tunc noe plantauit vineã z cepit inde vsus vitũ. hoc autẽ erat loco concessionis: non quidem per exteriorẽ locutionẽ: sed per anteriorẽ ispirationẽ: z ita apparet q̃o in secunda etate cepit hõ hr̃e nouos cibos z nouũ potũ q̃lia non hẽbat in p̃ma etate. ¶ Nũc redeũdũ ẽ ad rñdendum eis que dicta sunt in ꝓriũ supra. q. ccxxix. vbi ostendebatur q̃ in prima etate hoies comederunt carnes. ¶ Ad primũ cũ dicitur q̃ non erat hoibus vetitũ manducare carnes. Dicendũ q̃ non est verũ. imo erat vetitũ: q̃ p hoc q̃ supra. primo. c. dixit deus: ecce dedi vobis oẽm herbam afferẽtem semẽ z oia ligna que habẽt sementẽ gñis sui vt sint vobis in escam limitauit ista duo in escam. s. fructus arborum z herbas: z ita vetuit omne aliud qõ poterat sumi in escam. z ꝓbatũ est hoc magis supra. q. ccxxxj. ¶ Ad secundũ dicendum q̃ ibi traditur ptãs hoi super animalia vt faciat de eis sicut dñs: z tamẽ non data est licentia mãducãdi de carnibus eorũ. stat enim q̃ homo dñare aialibus z occideret ea si vellet vel transferret ad alios vsus quos facere non posset nisi dñs esset: z tñ non liceret ei manducare de carnibus illorũ z ista videtur esse causa quare statim post q̃ scriptura dixit dñamini piscibus maris z volatilibus celi. addidit ecce dedi vobis oẽm herbam z c̃. s. vt q̃ data erat hoi potestas z dominiũ super aialia putaret forte licere sibi oẽ qõ vellet in aialibus: z ideo q̃ posset manducare de carnibus illorũ. ad tollendũ aũt hunc errorem statim addidit de cibo hois q̃ esset in fructibus z herbis. ¶ Ad tertium dicendũ q̃ erant in p̃ma etate multi hoies pastores tñ non manducabant carnes. z cũ dicitur q̃ non custodirent pecora velut non vtilia si carnibus non vescerent. Dñm q̃ non stat: q̃ alias vtilitates multas percipere poterant z percipiebant. ex illis ꝓpter qõ ea custodirẽt, istud erat: q̃ poterant inde lac z caseum accipere ad cibum, aliud erat z magis precipum. s. cura lanarum z pellium que erant valde necessaria. nam qñ deus expulit adã z euam de paradiso fecit eis vestes peliceas significans eis q̃ talibus indigerent pro se z posteris suis qñ foris eẽnt: z ita oẽs homines in prima etate vtebant vestibus siue ille pellicee eẽnt quales deus eis dederat siue lanee ex pãno cõtexto z qcqd horũ esset erat hominibus necessaria cura pecorũ z precise ouium z caprarũ: q̃ pelles horum aialiũ z lana prosunt ad hec z ista est vera causa q̃re in p̃ma etate hoies habebant curaz gregum: non comedendo qcquã de carnibus. ¶ Ad quartũ dñm q̃ laudat abel in sua oblatione p̃cipaliter pp bonã z integrã deuotionẽ potius q̃ ꝓpt munus. Sic dicit supra. iiij. c. respexit dñs ad abel z ad munera eius: z tñ dñm q̃ adhuc oblatio abel placuit: q̃ erat in se bona. nã obtulit ō eo quod melius habebat. s. de p̃mogenitis. Sunt aũt p̃mogenita maiora inquantũ p̃us nata z solent esse pinguiora: etiã inquãtũ illa prima erant honorabat deus dando illa sibi. vult autem deus q̃ talia sibi offerant. sic suasit moyses leuitis q̃ de parte decimarũ suarũ offerrent sũmo sacerdoti id qõ melius erat. Sic p̃z nu. xviij. oia que offertis ex decanis z in donaria dñi separatis optima z electa cuncta erunt: z ponit ibi: q̃ si cõtrariũ facerent reputaret obl'o eorum polluta z iratus deus occideret eos. e. c. s. z non peccabitis sup hoc egregia vobis z pinguia reseruando ne polluatis obl'ones filiorum israel z moriamini. Indignabat autem deus valde qñ offerebant ei aialia macilẽta z ꝓptiptibilia vt ceca z clauda q̃ videbat in hoc cõtemni cum talia non auderet qs offerre alicui principi terreno. Sic p̃z malachi. p̃. c. s. at vos o sacerdotes qui despicitis nomẽ meũ: z dixistis in quo despeximus nomẽ tuũ. offertis sup altare meũ panẽ pollutũ z dicitis in quo polluimus te: in eo quod dicitis mensa dñi despecta est: si offeratis cecũ ad imolandũ: nõne malũ est: z si offeratis claudũ z languidum: nõne malũ est? offer illud duci tuo. Si placuerit ei aut si susceperit faciem tuam. Abel autẽ offerebat id quod optimum erat in gregibus suis. iõ erat oblatio eius bona. z ꝓpter hoc dicitur supra. iiij. c. respexit dñs ad abel z ad munera eius. s. ad abel ꝓpter seipsum z ad munera eius ꝓpter abel qui recta intentione obtulerat. Cum autem dñs quõ laudatur abel de ista oblatione. Si non erat aliqua difficultas potius in dando de melioribus q̃ de deterioribus: z tñ nõ esset aliqua difficultas si non comederent de carnibus aialiũ hoies. Dicendũ q̃ erat difficultas. P̃rio in nãli curuitate faciendo cõtra eã. sunt enim oẽs hoies inclinati ad seipsos imoderate amandum z ꝓ se aliquid excessiue cupiendũ z istud vocamus curuitatem naturalẽ: z ꝓpter hoc est nãl'r delectabile possidere aliquid. vnde etiã si non sit quis habiturus vtilitatem de rebus in sola possessione est delectatio: qõ p̃z in auaris q̃ nõ vtunt rebus neq̃ expendunt diuicias: sed delectantur in possidendo: z hoc proprie ptinet ad auaritiam: quod tamẽ ex nãli conditione prouenit. s. q̃ possidere sit delectabile: facere autẽ cõtra istam nãlem inclinationẽ ptinet ad virtutẽ z est magni meriti. z ob hoc etiã illi qui nihil possident laudant si desinant hr̃e desiderium possidendi: q̃ in hoc tollunt sibi totam spem future delectationis. Sic dixerunt petrus z alĩ apostoli. ecce nos reliquimus omnia z secuti su-

mus te: quid ḡ erit nobis. Mat. xix. q̄si rex magnā feciſſent. Dicebat hoc petrus noie ſuo ⁊ alioꝝ: nō q̄ multa relinquerant cū paupes eſſent: ſed q̄ relinquerant deſideriū habēdi ꝓia lz eni oia non poſſiderent: oia poterant cupere poſſidere: ⁊ hoc deſiderium reliquerūt in quo multū ſe feciſſe arbitrabantur ⁊ quaſi ꝓo magno ꝓmittit eis deus magnā retributionē. ita ḡ nunc etiā ſi de aialibus que paſcebat abel nullam vtilitatē habiturus eſſet gaudēt in poſſidendo ea: ⁊ ꝑ̄r magis gaudēt in maioribus ⁊ melioribus aialibus. iō q̄ illa offerret eēt pugnare ꝑ illā, nālē curuitatē q̄ iclinareť poti⁹ ad ea poſſidēduz q̄s ea q̄ min⁹ bona erāt. ⁊ q̄ ꝑ iſtā nālē curuitatem agebat difficile opus erat: ⁊ laudať de illo ſicut petrus ⁊ apoſtoli laudanť q̄ relinquerunt deſideriū poſſidendi oia ſicut gregorius exponit in omelia. ¶ Scōo erat difficultas q̄ etiā aliqua vtilitas maioꝝ erat ipſi abel de pecoribus pinguioribus ⁊ melioribus q̄s de nō ita bonis: ⁊ hoc q̄ lac ⁊ caſeus que forte inde ſumerenť ſi ſumebanť eſſent melioꝝ ⁊ habundātioꝝ: etiā lana ⁊ pelles eſſent meliores: ⁊ iſta ē, certa vtilitas. nā manifeſtū eſt ꝙ veſtibus pelliceis vtebanť homines in ꝓma etate. ¶ hīs declaratis que fuerūt dicta de cibo ⁊ potu hominū in ꝓma etate, ꝓpter id q̄ petebať de cibo paradiſi. ſ. an ibi veſcerēť hoies carnib⁹, s̄. q. ccxxviī. ¶ Eſt nūc dubiū de potu in padiſo: ⁊ q̄ potus nō diſtinguit niſi ꝑ aquā ⁊ vinū: eſt nūc dubiū an in padiſo terreſtri biberēt homines vinum. ¶ Dicendū ꝙ non erant ibi bibituri vinum. ꝓmo ꝓz q̄ ſi deus daturus eſſet hoi vinū in paradiſo loq̄retur de illo ſicut locutus eſt de cibo dicēs quid ei concederet in cibū. ſ. de omni ligno paradiſi ſupra. ij. c. ⁊ tñ nihil dixit de potu. ḡ nō erat daturus hoi vinum. ¶ Scōo q̄ talis erat cibus hoīs in paradiſo q̄lis fuit poſtea in ꝓma etate. ḡ ſimul eſſet potus: ⁊ tñ nō bibit hō vinū in ꝓma etate. ḡ neq̄ bibiturus erat in paradiſo: cōſequentia ꝓz q̄ cibus ⁊ potus hñt ſe ꝓportionaliter. ḡ ſi talis erat cibus in ꝓma etate ſicut in paradiſo ſimil eſſet potus: añs ꝓz q̄ in paradiſo datus eſt cib⁹ de fructibus arboꝝ. s̄. ij. c. ⁊ talis fuit in ꝓma etate: vt oñſum eſt ſupra. q. ccxxxj. ¶ Sed quare nō dedit deus hoi in paradiſo vinū in potu: q̄ in paradiſo erāt oēs delicie quas homo poſſet appetere. Sed vinū eſt delectabile guſtui. ergo ⁊ illō ibi eſſe deberet. ¶ Dōm ꝙ fuit ꝓueniēs ꝙ hō nō biberet vinum in paradiſo. Primo fuit q̄: nō erat neciuz ad vitā ſicut nūc: deus⁹ aūt ea dat que coꝛpori ⁊ ſaluti conueniūt: ⁊ iō, ſic in ꝓma etate nō dedit hoibus carnes neq̄ vinū: ⁊ hoc q̄ ſine eis bene ⁊ ſalubriter atq̄ longeue poterat hō viuere tūc. Sed in ſecūda etate debilitatis coꝛporibus hoiuz, ꝑpter mi noratione virtutis terre naſcentiū, vt oſtēſum eſt. q. ccxxxiij. voluit deus concedere carnes ⁊ inſpirauit hoi ad inuenien dum vinū: ⁊ tñ in paradiſo futura erant coꝛpa robuſtioꝝ ⁊ magis diſpoſita ad vitam, ꝑp multo melioꝝ nutrimenta. ergo multo minus eſſet vinum cōueniens. ¶ Scōo fuit ꝑp occupationē. voluit eni deus dare hoi in paradiſo vitā liberā q̄ cū nullo laboꝛe trāſigereť neq̄ ibi eſſet occupatio aliq̄ in exercitatione coꝛporali niſi quā hō ſponte ſuſciperet: ⁊ tñ ſi in padiſo vinū biberent hoies deberēt ipſi colere vineas, ⁊ vinuz exꝑimere de vuis ⁊ cuſtodire in vaſis vinarijs: ⁊ ita eēt ibi neceſſitas vaſoꝝ multoꝝ: ⁊ iſta occupatio inducebat ſecū occupatiōes alias multas ſicut apparet in eis qui curā vini hñt. iō vt eſſet ſtatus hoīs liberioꝝ ⁊ imunis ab hīs miſerijs non debuit ibi eſſe vinuz. ¶ Ad rōnē in ꝯriū dōm ꝙ in paradiſo erant ⁊ future erant oēs delicie coꝛpales que appeti poſſent ab eo qui rectā volūtatē habebat: ſic dicit Aug. lib. xiiij. de ciui. dei. c. x. quid timere aut qd colere poterant in tāto, tāta affluentia bonoꝝ vbi nō aberat qcquā ꝙ bona voluntas nō adipiſcereť ſed bona volūtas habebat ſufficiēs delectamentū in hoc cibo ⁊ potu qui a dño dabať in paradiſo. ideo nihil vltra cuperet. ¶ Scōo pōt dici ⁊ adhuc meliuſ ꝙ oīs delectatio guſtus erat in paradiſo in cibo ⁊ potu qui ibi a dño conceſſi erant. ita vt non cōcupiſceret guſtus alia delectationē. ⁊ tñ iſta delectatio nō erat ꝓpta in multis rebus: ſz vnita in paucis: continebat eni aq̄ tunc paradiſi tantam aut maiorē vim delectandi guſtū q̄s nunc vinū habeat. nā idē arguit poterat de cibo. nā cibus carniū ſapidioꝝ eſt q̄s. fructuuz ⁊ herbarū. ⁊ tñ non erāt ibi carnes: q̄ cibus fructuū ibi affe rebat tantā aut maiorē delectationē q̄s nūc afferat cibus carniū: ſic eni iſraelite in deſerto in vnico cibo qui erat māna habebāt delectationez vnitā oium ciboꝝ ⁊ idē erat ac ſi oēs cibos haberēt q̄ ꝓ voluntate cuiſlibet vertebať ad ſapoꝛem illius cibi quē ipſe cōcupiſceret: ſic ꝑz. ſapi. xvj. c. ſ. ꝓo quibus angeloꝝ eſca nutriuiſti populū tuū ⁊ ꝓparatū panē de celo ꝓeſtitiſti eis ſine laboꝛe omne delectamentū hñtem ⁊ oīs ſapoꝛis ſuauitatē: ſubaz tuā ⁊ dulcedinē quā in filios habes oſtendebaz ⁊ deſeruiēs vniuſcuiuſq̄ voluntati ad qō quiſq̄ volebat conuertebať. ita igiť in vno cibo paradiſi daret deus dulcedinē vnitam oium ciboꝝ ⁊ in vno potu ſapoꝛē oiuz potuū. ¶ Sed adhuc q̄reť q̄re nō exꝑſſit ſacra ſcriptura aliqd de potu hoīs in paradiſo ſicut dixit aliqd de cibo. ¶ Dicendum ꝙ fuit ꝓmo q̄ deus non dixit quicq̄s de illo: nō eni potuit ſcriptura afferre dictū fuiſſe qō nō eſt dictum aut factū. ¶ Cauſa aūt quare deus non dixit quicq̄s de potu fuit ꝓia q̄ nō erat aliquid qō circa potū dubitari poſſet: circa cibum eni poterat dubitari: q̄ multa erant que poſſent in cibum: ſumi vt fructus herbe carnes piſces: ⁊ iō quid de illis mandu caret hō debuit diffiniri: ſed circa potū nihil tale erat: q̄ non erat aliquid niſi aqua. nā vinū nondū erat: ⁊ ita cū non eſſet cauſa dubitandi debuit taceri q̄si per hoc inueret ꝙ volebat deus ꝙ aquā biberent. ¶ Scōa fuit q̄ deus poſuit quid hō comederet vt adderet ſtatim qd nō comederet. vt cū dixit de omni ligno paradiſi comede: de ligno aūt ſcie boni ⁊ mali ne comedas: ſed in potu nihil deus ꝓhibiturus erat. ideo nihil de potu dixit. ¶ Tertia fuit q̄ tacite inuit ꝙ hoies bibituri eſſent aquā. nā ſi vellet ꝙ vinum biberent diceret illud cum vinū nondū eſſet ⁊ neče erat hoiem inſtrui circa illud ad bibendum aūt de aqua nō oporebat aliquā inſtructionez fieri q̄ aqua patebat ꝑ totū paradiſum. ideo tacuit deus de potu vt tacite inueret ꝙ volebat eos bibere de aqua que manifeſta erat. ¶ Alia cauſa eſt circa ꝓncipale. ſ. ꝙ dato ꝙ deus locutus eēt aliquid de potu: forte ſacra ſcriptura nihil diceret: q̄ illa intendebat ponere ea que ꝓtinebant ad tentationē ⁊ pctm̄ hoīs ⁊ expulſionē de paradiſo: ⁊ q̄ tentatio ⁊ peccatū fuit in cibo ⁊ non in potu diceret ſcriptura de cibo ⁊ nihil de potu quāuis de illo de⁹ dixerit vel dixiſſet. ¶ Occaſione precedentiū de cibo hoīs in prima etate eſt dubiū etiā de cibo beſtiarū. ſ. an beſtie māducauerint carnes in ꝓma etate. ¶ Alii qui dicunt ꝙ nō māducauerūt carnes aliquas: q̄ hō mādu cat nūc carnes: ⁊ tñ in ꝓma etate nō māducauit carnes: ideo ſic beſtie: licz nūc manducēt nō māducarent tūc. ¶ Sed aliquis dicet in contrariuz ꝙ iſtud non valet: quia iſtud nō eſt ſimile. Primo q̄ magis videť nāle qbuſdam aialibus comedere carnes quā hoi vt leonibus ⁊ huiuſmōi. ⁊ ideo hō pōt imutari pauliſper vt manducet ſolos fructus ⁊ herbas: beſtie aūt quibus hoc a nā determinatū eſt non imutabuntur. ¶ Scōo q̄ ⁊ hoc nūc videmus hoies eni quidā totā vitaz ſponte ſue cibo carniū tranſigunt: ſed feras quibus nā ē comedere carnes nūq̄s videmuſ: alio cibo vti. ¶ Tertio q̄ de⁹ nō mutauit vnquā nām rerū ſed ſeruauit eam ⁊ tñ aialia ſm nām diſtinguńť in tres modos: quidā ſunt qui ſolis carnib⁹ vtunť qdā ſolis herbis ⁊ fructibus qdā vtriſq̄ vt dicit Ari. lib. ꝑ. poli. ergo ſemp manſerūt illi tres modi: ⁊ ita ante diluuium in tota ꝓma etate fuerunt aliq̄ aialia que ſolis carnib⁹ vterenť. ¶ Quarto ⁊ ꝓncipal r: q̄ dato ꝙ hoi ⁊ beſtijs eſſet equal r nāle māducare carnes poterat hō ꝑ mandatū dei nō māducare de illis q̄ capax mandati eſt: ſed beſtie nō ſunt capaces mandati dei. iō nullo mō ꝑ inclinationē ſuā facerent: ⁊ ita cū eſſent inclinate ad comedendū carneſ nō veſcerētur niſi carnibus. ¶ Dōm ꝙ in ꝓma etate nō manducauerunt beſtie carnes neq̄ aliqō aial: ſz ſolis fructibus arboꝝ ⁊ herbas aliſq̄ rebus veſcebanť. Et ꝓz hoc ꝑ id qō hr̄ ſupra. ꝑ. c. ſ. ecce dedi vobis oēm herbā afferentē ſemē ſup terrā ⁊ vniuerſa ligna que hñt in ſemetipſis ſementē gñis ſui ⁊ ſint vobis in cibū ⁊ cunctis aiantibus terre. ⁊ ita deuſ dedit ꝓo beſtijs cibū herbaſ ⁊ fructus arboꝝ: ſi tñ beſtie māducarēt carnes ſupuacuo darenť eis in eſcam herbe ⁊ fructus arboꝝ. ergo nō māducauerūt carnes. ¶ Aliqui dicūt ꝙ ex hō nō ſequiť ꝓmo q̄ hoc eſt ꝓceptū dei ⁊ nō extendiť niſi ad capaces ꝓcepti. ſolus eni ꝓcepti capax eſt hō qui intelligit cetera aialia nō itelligunt. iō nō extendeť ad beſtias. ¶ Scōo q̄ etiā ſi itelligať de aialibus extēdeť ad illa ſola aialia que comedunt herbas ⁊ fructus aut quantā ad ea que veſcunť vtroq̄ nō aūt ad illa qbus eſt nāle māducare carnes. ¶ Dicendū ꝙ ex lra illa ſufficiēter extendiť ꝙ aialia nō comederint carnes in ꝓma etate. ꝑ q̄ dicit vt ſint vobis in eſcam, ⁊ cunctis

2ª cā.

A Qō. 249. An in paradiſo ⁊reſtri. hoies bibebāt vinū. Rñſio ꝑª cā.

2ª cā.

Qō. 270. A Cur deª nō dedit hoi vinū in potu in ꝑª etate. Rñſio ꝑª cā.

2ª cā.

B Soľo rōniſ in oppm.

qō. 272. A An beſtie mādu cauerint carnes in ꝓma etate.

2 rō

3. rō

B

4. rō.

qō. 273. A

ꝑ. rō.

2 rō

cunctis aiantibus terre.oia ergo aialia manducauerunt fructus z herbas in ṕma etate vel aliquo tpe: z pñt induci ad comedendū herbas qō vī esse ꝯ nām ipsoꝝ.iō z possent nō manducare carnes.nā tota difficultas ad hoc q bestie non manducent carnes vī esse q: nō pñt manducare herbas q̄si sit ꝯ nām ipsoꝝ.cōcesso ergo semel q herbas comedunt cōcedet q carnes nō comedāt.i.sit facile carnes nō comedere. ¶Scō p3 q: dī ibi omniq volucri.i.sint in escā oi volucri sed mlte sunt volucres q̄ nunq̄ pascunt herbis sicut omnes aues rapaces vt aqle falcones.griphes.herodij.accipitres z hmōi.ille aūt comedebant in ṕma etate herbas z fructus arborū cū dictū sit q sit in escam oi volucri.g̃ nō comedebant carnes: z ita esset de oibus alīs: q: si ista quoꝝ nā est comedere carnes poterāt comedere herbaſ possent idē cetera quorū est eadez nā. ¶Tertio q: dī.e.c.z vniuersis q̄ mouent in terra in quibus est aīa viuēs: z ita nullū aial erat qō tūc non māducaret herbas: z istud tollit calūnias q̄s aliqui possent ponere ꝯ precedētia.s.cū dī cūctis aiantibus terre exponerēt .i.cunctis aiantibus terre qbus nā est manducare herbas z fructus arborū: z cū dī omni volucri exponerēt de oibus volucribus quarū nā est h̄ comedere: z tñ cū dī h̄ z vniuersis que mouent in terra in quibus est aīa viuēs significat exp̄sse de oibus aialibus: z nihil gñalius pōt dici q̄s istud.i.vniuersis in qbus est aīa viuens. ¶Quarto q: statim subdit vt habeāt ad vescendū in quo deus significauit habundantiaz ciboꝝ: z ita p:o oibus aialibus dedit deus cibos dando fructus arboꝝ z herbas: nulla igit aialia manducarent alios cibos q̄s istos quos deus exp:imebat: q: alīs nō eēt hic sufficientia ciboꝝ. ¶Quinto z multū efficaciter: q: si qs diceret q ista erāt in cibū illis aialibus quoꝝ nā est h̄ comedē z nō illis quoꝝ natura est comedere carnes vel nō oibus gñalit sequeret incōueniēs.s.q deus p:o quibusdā puideret z p:o alīs nō: etiā sacra scriptura incōueniēs scriberet ꝓponendo p:o quibusdū cibos z nō p:o alīs: cū eēlis sit rō de oibus.s. q de oibus diceret vel de oibus taceret est ergo necio itelligendū q p:o oibus p:ouidet ibi de cibo sicut lra significat. ¶Nūc rndendū ad argumēta in ꝯriū: z ṕmo ad duo q̄ habēt p̄cedēti.q.ad ṕmū dicet q bestia nō est capax p̄cepti. ita vt illa intelligat z exequat: sed dat p:eceptū de illa hoi: z ita apparet ex mō loquēdi scripture.s.p.c.Nā nō dirigit sermo bestijs de cibo suo: sed hoibus de cibo hoiuz z bestiaꝝ cū dī ecce dedi vobis z̄.z sequit vt sint vobis in cibuz z cunctis aiantibus terre.Etiā deus dī dare p:eceptū aialibus irrōnabilibus: q: lz illa nō itelligant qd deus iubet faciūt tñ quod ille vult vel iubet: sic p3 Mat.viij. z Mar.iiij. z Luc.viij.ca. cū dī tūc surgens impauit vento z mari z facta est tranquilitas magna z sequit: p:o:o hoies mirati sunt dicentes q̄lis est hic q: z venti z mare obediūt ei: a fo:tio:i ergo aialia obedient que capacia sunt alicuius cognis: licz sibi a deo impatū nō intelligāt. ¶Ad scām dām q nō itelligit de aialibus illis que nūc comedūt solas herbas vel herbas z carnes: qō p3 ex qnq̄ rōnibus positis p:ecedēti.q.nā lra posita.s.p.ca. inuit positū esse p:eceptū illud de oibus aialibus q̄cūq̄ sūt: z nō de aliquo mō vel pte illoꝝ tm̄: z satis appet cā: q: deus nō vellet dare solū alimentū qbusdā aialibus: sed oibus: scriptura quoq̄ sacra artificiose loquēs nō oñderet quibusdam aialibus ꝓuisum eē tacito de alīs. ¶Est nunc rndendū ad q̄ttuo: argumēta facta.s.q.cclxij. z dām q aialia nō comederunt carnes in ṕma etate sicut neq̄ hoies: rōnes aūt ille oñdunt q nō sit sīle de hoibus z de aialibus: z tñ quantuz ad hoc dām q fuit sīle: neutri enī carnes comederunt z gñaliter nulla res fuit que in ṕma etate comederet carneſ: z hoc verū est nisi de piscibus z de quibus nescim⁹ an carnes mā ducauerit: z tñ certū est q rōnes p̄ncipales que inferūt nō comedisse aialia carnes: nihil cōcludunt de piscibus. ¶Et p3 p:imo q: vna rō motiua ad hoc q aialia non māducarēt carnes erat ꝓpter cōseruationē spēcī z ꝓpter statū in arca de quo infra dicet: z tñ istud nō ptinet ad pisces.s.q: illi nō fuerunt in archa sicut est de ceteris aialibus. ¶Scō ꝓpt cibū datū aialibus: nā dati sunt fructus arboꝝ z herbe que sunt super terram.supa p:imo capitulo pisces tamē nō possunt manducare fructus arborum z herbas terre: quia nō manent in terra: sed in aqua. ideo nō extenditur illa dispositio ad eos.s.q nō comedant carnes: sed solū herbas z fructus arboꝝ. ¶Tertio q: dī.s.p.c.ecce dedi vobis oēm herbam afferentē semē sup terrā z vniuersa ligna que hñt in semetipsis semētē gñis sui vt sint vobis in cibū z cunctis animantibus terre omniq volucri z vniuersis que mouent in terra in qbus est aia viuēs.ex oibus hīs apparet q scriptura solū inuat intelligi hoc de aialibus que sup terrā mouentur z tñ pisces non mouent sup terrā: sed in aquis.g̃ ista dispositio nō extendit ad eos. ¶Dicēdū igit q de piscibus an carnes manducauerint.i.an qdā pisces alios comederint cū z pisces carnes sint.p.ad co:i.xv.c. z leui.xj.c.nā de alīs aialibus que sup terrā mouent certū est q pisces non comederint q: extra aquā nō mouent: sed in ea. Sz an pisces comederint de carnibus alioꝝ piscium in p:ima etate seculi dām q est dubiū: z tñ nō ita rōnabil dubitat sicut de aialibus: certū est enī q aialia que sunt in terra nō comederūt carnes in ṕma etate: ex dictis.s.q.cclxij. z nūc illa.i.plura illoꝝ multa carnes comedunt: z facta est ista mutatio ꝓpter aliqd quod ptinet ad dām z ad vniuersi habitudinē: in piscibus aūt certū est nūc q qdam deuorant alios z pascunt eis. an vo semper sic fuerit non est certū. Nulla aūt causa mouet cōuenienter ad dicendū q pisces nō semp comederit pisces nisi vt nō periret aliqua spēs exītibuſ paucis a ꝑncipio: nā dz dari modus vt semp cōseruent oēs spēs: istud autē dubiū nō est p:o p:ima etate tota: q: nulla cā est q̄re in tota ṕma etate nō comederint pisces alios pisces: z statiz post illā ceperint comedere. De aialibus aūt que in terra sunt aliqua causa est quare ita fieret. vt infra tanget. Et iō dām q si volum⁹ q pisces non statim comederint de alīs piscibus eēt hoc a ꝑncipio secundū p aliqō punctū tpis in quo fieret magna mltiplicatio piscium. ita vt postea piscibus comedētibus alios pisces nō cōtingeret perire aliquā spēm sicut z nūc est. nā pisces deuorāt alios pisces manēt tñ oēs spēs que vnquā fuerūt cū ergo veniret ad tantā multiplicationē quāta nunc est possent pisces cōueniēter cibari de alīs piscibus. q aūt istud tps durauerit per totā p:imā etatē in quo tpe pua facta esset mltiplicatio z statiz fuerit tāta vt pisces possent piscibus vesci nullū colorē hz ideo dici posset q ꝓpter tpe ṕme etatis pisces abstinerēt a carnibus. Aliter pōt dici q pisces nunq̄ abstinuerūt ab hoc lz semp pisces comederunt de piscibus sicut z nūc z nō facta est mutatio aliq̄ circa ꝯditionē nāe ipsoꝝ z nō est inconueniens illud q periret spēs aliq̄: nā illud est si pisces in q̄lib⁹ spē a ꝑncipio eēnt pauci z postea ꝓcedente tpe multiplicarent. Nemo tñ cōpellit nos ad hoc qn possimus ponē pisces creatos fuisse in q̄libet spē in tāta multitudine in quāta nūc sūt: sed nūc lz pisces cibent de alīs piscibus nō deficit aliq̄ spēs ꝓpter magnā multitudinē q̄ in eis est. iō neq̄ tūc deficeret. g̃ pōt poni ꝓueniēter q semp pisces comederit alios pisces sic nūc est: z lz vtroq̄ posito sit sustentabilis. ista vltima videtur rōnabilio:: q: nō debem⁹ aliquā mutationē factā in cōditione nāe asserere sine necessitate: i alīs aialibus que super terrā mouent aliqua necessitas appet vt infra dicet sed non in piscibus. vt tactū est: g magis videt dōz q pisces semper comederint de piscibus sicut nūc faciūt. ¶Est aūt nūc rndendū ad ipsa argumēta facta.s.q.cclxij. ¶Ad p:imū dām q sīle est de hoibus z aialibus que mouent sup terrā quantū ad hoc q neutri comederit carnes in ṕma etate: q: rōnes que mouent ad vnū mouēt ad aliud: vel ꝓportionalit vt oñdet infra cū vero dī q facilius est hoi ꝑduci ad hoc q nō māducet carnes q̄s bestijs: ꝓcedendū est. P:imo q: magis determinat fz nāz qdā fere ad māducādū carnes q̄s hoies: q: homines vtrūq̄ manducant. s. carnes z fructus arborū: aialia aūt qdā sūt q̄ solis carnib⁹ vescūt. z iō facile est hoi trahi ad abstinēdū a carnibus: q: nō abstinet a toto qō est sibi nāle: si vo fera a carnibus abstineat vī a tota sua nā distrahi. ¶2° pp rōnē q: pñt suaderi hoibus facē h̄ vt illud z nō bestijs: z tñ dām q tā in hoibus q̄s in bestijs factuz est z ista sīlitudo nō obstat. p q: lz sit facili⁹ hoiez ad h̄ moueri q̄s fera. tñ eadē cā est tā in hoibus q̄s in feris. iō ille ad cuius ꝓuidentiā ptinet ꝓseruare vniuersuz in habitudie bona faceret de vtrisq̄ q nō comederet carnes: cū ad vtrosq̄ sequeret idē incōueniens. Scō q: ad id qō hz ptātē finitā opandi differt qd sit facilius hoc vel illud: tñ quātū ad deū cuius est ptās infinita nō differt: an faciat hoc qō in se facilius est: an id qō minus facile cū vtrūq̄ respectu ipsius sit equaliter facile cū nihil ei resistat. ¶Ad 2m dām q vez est vñ hoies siue ꝓpter puā difficultatē ex pte nāe: siue ꝓpter rōnē monentē ad aliqd poterunt

assuefierī ad nūq̄ comedēdū carnes: in bestijs, neutrū est: iō nūq̄ assuescunt ad nō comedēdū carnes: ⁊ tñ quātū ad deū qui est näe moderatorꝛ facile est vtrūq̄ facere si ad ꝓuidentiā ptinet: ⁊ tñ hic rō ꝓuidentie illud exigit vt oñdat sequēti q. iō deus tā in hoibus q̄ in bestijs faceret ꝙ neutri comederēt carnes.

Ad 3m

¶ Ad 3m dōm ꝙ deus nūq̄ mutauit näm reruꝫ q̄si rei daret aliā näm vel eēntiā: q: ß eēt facere ꝙ res nō eēt id qō ꝓus erat: pōt tñ dare facē ꝙ nō ꝓueniat rei semp idē: sed aliud ⁊ aliud ⁊ hoc dupl'r vno mō ꝑ miraculuꝫ. alio mō ſm näm. De ꝓmo vt est näle igni cremare quecūq̄ mixta ⁊ maxime ea que sunt fragilia ⁊ in se sunt cremabilia: ⁊ tñ aliq̄n fecit ꝙ ignis apposit⁹ hijs rebus nō posset illas cremare. sicut est de tribus pueris positis in camino ignis dani. iij. c. quod etiā sepe factū est in martyribus: siue istud fieret q: deus suspēdit vires ignis: siue q: dedit vi rei cremabili vt ꝓ tunc nō possit cremari: ⁊ tñ nō dicimus ꝓp hoc mutatam eē näm ignis: q: semp fuit cōbustiuus: neq̄ etiaꝫ fuit mutata nā rei cremabilis: q: tres pueri semp habuerūt näꝫ illā ſm q̄ erant cremabiles. De scō pōt intelligi ꝙ aliqd cōueniat alicui ſz näm ⁊ facta mutatione in ipo vel in aliquo exterioꝛi efficiat alterū ei näle: sicut cōplexio humana nō est eadē semp ſz alia ⁊ alia: ⁊ ita in ꝓma etate facta mutatione aliq̄ siue circa aialia siue circa nutrimēta efficeret hoi näle nō comedere carnes sicut, ⁊ nūc est näle comedere carnes: ⁊ ita de bestijs: sic̄ sequēti. q. dicē.

Ad 4m

¶ Ad 4m dōm ꝙ verū est: sed hoc nō ꝓbat nisi ꝙ bestie difficilius pñt trahi ad nō comedendū carnes q̄ hoies: q: hoies pñt duci ꝑceptū: bestie aūt, nō: ⁊ tñ pōt de⁹ facere ꝙ bestie nō intelligētes ꝓceptū faciāt id qō deus vl't in eis fieri sicut diximus de mari ⁊ vētis qui obediūt xpo imperāti. Mat. viij. c. nō ꝙ ꝑceptū intelligāt: sed ꝙ rē sibi imposita faciāt aut potius res volita ab impante i eis fiat.

Qō. 267.

¶ Nūc quereꝫ cū aialia que sunt sup terrā nō comederint carnes in ꝓma etate mūdi q̄re factū est hoc ꝑ deuꝫ.

Cur de⁹ fecit ꝙ aialia in ꝓma etate nō comederent carnes.

¶ Dōm ꝙ fuit ß ꝓmo vt aliq̄ putāt ad ꝓseruationē: spērū erāt eni pauca aialia a ꝓncipio in singulis spēbus: ⁊ iō si q̄dā aialia vescerent carnibus alioꝛ posset deficere aliq̄ spēs aut potius vī ꝙ ne cesse eēt illā deficere.

¶ Sed dōm ꝙ ista rō nō multū vrget ꝓsupponit eni ꝙ in q̄libꝫ spē erāt pauca aialia ⁊ ita ꝙ possent cito deficere: sed ad istud nemo cogit nā poterāt in tāta multitudine ꝓduci aialia in quāta nūc ſz bestie vescanē carnibus nō deficit aliqua spēs. g̃ neq̄ tūc deficeret: sed isti mouent ad hoc ex sl'itudine ꝓductionis humane: q: a ꝓncipio fuerunt duo tm̄ indiuidua in spē humana ⁊ ab eis ꝓcesserūt reliqua: ⁊ si ita eēt in alijs spēbus neēe erat per aliq̄ tps abstineri a cibo carniuꝫ: q: vno tm̄ indiuiduo pereunte periret tota spēs eo ꝙ maneret alterū tm̄ ⁊ vnū indiuiduū nō gñat sed duo per cōmixtionē: sed nō fuit sic in aialibus sicut i homine: sed q̄libet spēs in multis idiuiduis ꝓducta est: vt inuitur. s. ꝑ. c. iō ista rō nō vrget.

2. rō.

¶ Scō ſm aliquos fuit ꝓp securitatē hoium: nā erāt hoies pauci a ꝓn⁰. s. duo idiuidua. ⁊ deide pauca ꝑ successionē: manebāt aūt inter aialia: ⁊ si consuetū esset bestijs mäducare carnes incitarent quoq̄ ad mäducandū carnes ⁊ sic hoies eēnt in timoꝛe: q: ⁊ illos deside rio carniū forte comederēt: vt aūt tuti eēnt debuerūt nō mäducare carnes: q: tūc neq̄ ad hoies inclinarent.

¶ Sed dicendū ꝙ ista quoq̄ rō nō multū viget. Prio q: nō cōcludit ꝓ tota etate ꝓma: sed solū ꝓ aliquāto tpe in ꝓncipio ꝓme etatis qūo hoies pauci erāt ⁊ timere poterāt bestias: naꝫ postea nō manebat ista cā: ⁊ tñ in breui in ꝓma etate facta fuit magna ml'tiplicatio hoiuꝫ cū etiā chayn ꝓmogenitus ade fecerit ciuitatē. s. iij. c. ⁊ tñ ciuitatē nō poterat ꝓstituē nisi vbi eēt nimia ml'titudo. iō tē hoies nō timerēt bestias. ⁊ sic icipe rēt bestie mäducare carnes añ finē ꝓme etat]: ⁊ tñ dixim⁹ ꝙ nō mäducauerit carnes in tota ꝑ⁹ etate.

¶ Scō nō vrget ista rō, q: poterat ꝓuideri ꝑ aliū modū q̄ istud incōueniens: nā etiā si hoies pauci eēnt in ꝓncipio ꝓme etatis nō timerēt bestias: q: deus poneret timoꝛē eoꝝ sup bestias: ⁊ ita nō auderēt iuadere eos. Sic eni factū est statī post diluuiū qñ erāt soli q̄ttuoꝛ viri ⁊ q̄ttuoꝛ femie. vñ poterāt timere bestias. iō deus dans eis, securitatē dixit. s. ix. c. crescite ⁊ ml'tiplicamini ⁊ replete terrā: ⁊ sit terroꝛ ⁊ tremoꝛ vr̄ super cuncta aialia terre ⁊ sup oēs volucres. iō rō ista parū vrget.

3a rō ſ̄ya vr̄.

¶ Tertia rō ⁊ ꝓncipalis atq̄ vera vr̄ eē ꝓp habitationē in arca. ꝓuiderat eni deus diluuiū a se mittendū, ꝓpt̄ pctā hoiuꝫ ⁊ ꝓseruādas spēs aialiū in arca: vbi in loco angusto oiuꝫ aialiū näe seruabant: qō ipole erat fieri nisi pax eēt inter aialia: ⁊ tñ inter aialia illa quoꝝ vnū est cibus alterius nūq̄ est pax vt inter canē ⁊ lepoꝛē. iō vt posset eē pax debuit sic fieri ꝙ vnū aial nō esset cibus alterius: ⁊ ita nō vescerent aialia carnibus: ⁊ tē esset cā plana ꝙ in tota ꝓma etate nō vescerent carnibus aialia: eo ꝙ diluuiū fuit in fine ꝓme etatis: ⁊ vsq̄ ad illud saltez nō debebant aialia vesci carnibus.

4. rō.

¶ Quarta rō ⁊ etiā ꝓncipalis fuit ꝓpt̄ necessitatē cibi in arca. nā aialia oia inclusa in archa manserunt ibi pluſq̄ per annū vbi cibis sustentata sunt ⁊ multis cibis indigebant: cōstat aūt ꝙ nō comederunt carnes ibi: nā si carnibus vescerent oportuisset multa aialia ibi mitti vt essent cibus alioꝝ qō fieri nō posset q: arca non caperet tot aialia. ideo debuerī aialia oia tūc talia esse vt nō mäducarēt carnes: q: al's fieret tūc ꝯ näꝫ aialiū ꝙ carneꝫ nō comederēt cū ꝓus ibi illis vescerent: ⁊ in hoc eēt magna difficultas: vt ergo nō eēt magna difficultas in abstinēdo a cibo cōsueto debuit dari ꝙ aialia ꝓus nō vescerent carnibus: ⁊ tūc nō eēt difficultas aliq̄ abstinēdo a cibis carniū ⁊ in seuāda pace in arca. Istud aūt est manifestū ꝙ in arca nō mäducauerint carnes aialia. Primo ex nutrimentis que deus iussit poni in arca. nā non ꝑcepit poni nisi herbas ⁊ fructus arboꝝ ⁊ nō carnes aliquas in cibū. s. vi. c. Scō appet ⁊ efficatius ex numero aialiū. nā de aialibus imūdis iussit ꝓponi duo tm̄. i. masculū ⁊ feminā de q̄libet spē. de mūdis aūt aialibus de q̄libet spē septē. s. vi. ⁊. vij. Si aūt aliqō aial occidere tur ad cibū alioꝝ cito perirēt oia aialia alicuius ſpēi: qō nō fuit factū maxime q: oia illa aialia egressa fuerūt de arca q̄ il luc ingressa fuerāt: vt colligit. s. viij. c. nō ergo debuerunt añ diluuiū aialia vesci carnibus.

qō. 268. ß

¶ Quereꝫ nūc qūo aialia potuerūt aliquo tpe abstinere a cibis carniū cū isti cibi sint eis nāles.

qūo aialia potuerunt tā to tēpore abstinere cā nib⁹ cuius sint cibꝰ eorum.

¶ Dōm ꝙ poterat ß fieri dupl'r. vno mō ꝑ viā ꝓuidentie: alio mō ꝓp nālē inclinationē. Primus aūt modus i duos diuidit vnus est ꝙ deus faceret ꝙ aialia qbus est näle mäducare carnes nō inuenirēt aialia que possent occidē ⁊ mäducare: scōs modus ē ꝙ deus ad tps suspēdet desideria aliū taliū vt nō mouerent ad occidēdū alia aialia.

Primus modus

¶ De ꝓmo mō dōm ꝙ satis ꝯ ꝓuidētiā circa oīa aialia q̄tū ad moꝛtē ⁊ vitā. s. q: nō occidit aliqō nisi deo volēte ⁊ iubēte: sic ꝑ Mat. x. c. nōne duo passeres a se veneūt ⁊ vnus ex illis nō cadet in terrā sine patre vīo. g̃ a foꝛtioꝛi ad cōseruandū spēm habebit ꝓuidentiaꝫ vt pereuntibus indiuiduis nō pereāt spēs que sine illis esse nō pñt.

Primus modus ꝓma rō 2. rō.

¶ Scō q: sepe nūc in aliquibus spēbus aialiū fit magna strages siue occidētibus ea hoibus siue alijs aialib⁹ siue moꝛbo aut peste ⁊ alijs incōmodis qbus facile est deleri aliquā spēm: ⁊ tñ nūq̄ deleꝫ. iō oꝛ poni deū ꝓuidere circa hoc q: al's facile erat pire ⁊ perirēt de facto alique spēs q̄ tñ nunq̄ perierūt: ita ergo posset ꝑ ꝓuidētiā suā ſuare aialia que sunt cibus alioꝝ ne icideret in illa ad hoc ꝙ possent ea deuoꝛare: sicut deus seruat hoiem ne icidat in manus inimici sui q̄rentis aiam eius.

Scōs modus

¶ De scō satis est notū in multis: q: sepe deus tollit feritatē bestiaꝝ aut mäsuetas eas reddit impediēdo vt nō noceant: sicut fuit de daniele qñ missus est in lacū leonū: nā nō nocuerūt ei leones. Dani. vj. ⁊. xiij. c. ⁊ hoc fuit: q: deus tenuit leones ꝯ inclinationē suā vt nō aperirent oꝛa sua neq̄ inuaderet Danielē. sic dī Dani. vj. ca. dñs misit angelū suū ⁊ cōclusit oꝛa leonū ⁊ nō nocuerūt mihi: ⁊ nō erat hoc velut mutata eēt nā leonū: q̄si iā nō cuperēt carnes: ſz q: deus tenebat eos ꝯ ꝓditionē suā qō ex duobus ibi apparet.

¶ Primo q: dī ꝙ deus misit angelū q̄ cōclusit oꝛa leonū: ⁊ tñ si nō hr̄ent desideriū mandūcādi carnes nō oporteret claudi oꝛa ipsoꝝ ad hoc ꝙ nō deuoꝛarent danielē.

¶ Scō q: dani. c. vj. dī ꝙ educto daniele de lacu leonū missi sunt illuc qui eū accusauerāt ⁊ in mometo deuorati sunt a leonibus anteq̄ peruenirēt ad pauimentū lacus ⁊ cōminuerūt leones ossa ipsoꝝ: i, quo signat magna fames ⁊ desideriū mäducādi carnes ⁊ sic nā eoꝝ nō fuerat mutata: sed deus ꝓtinuerat illos ne possent agere iuxta desideria sua.

pma cā 2. cā

qō. 269. ꝯ

¶ Dōm ꝙ ls qlibet istoꝝ modoꝝ est satis poſ'ſ: tñ i ꝓsenti nō est cōueniēs: sed potius alius modus ꝓncipalis tactus. ꝑce. q. de ꝑ ꝑz: q: si eēt vnū aial aut pauca istud qō seruari deberet ꝑ ꝓuidentiā ne deuoꝛarent esset verisi'le. erant tñ valde multa. s. oīa aialia que sunt cibus alioꝝ. g̃ non est ß cōcedēdū.

pma rō 2. rō.

¶ Scō quātū ad idē: q: si aial quo cauere debe rēt aialia que deuoꝛāt esset vnū aut pauca etiā si illa que cauere

uere deberēt ab eo essent tot quot nūc sunt posset poni facilius ⁊ verisiliꝰ ꝙ possent abstinere: ⁊ tñ nūc aialia que comedunt carnes sunt valde multa: ꝙ aūt oia que deuorant ab illis possent abstinere ab oibus illis eēt magna difficultas in re ipsa ⁊ nō esset in se credibile licꝫ deus illud posset facere. ¶ Tertio qꝛ iste modus adhuc hꝛet aliquā verisiliꝫtudinez si pauco tpe duraret qꝛ aliqs ꝑt caueri ab alio pauco tpe: ſꝫ ꝙ in multo tpe nunqꝫ occurrat vna res alteri cū non longe sit nō est verisiliꝫe: ita fuit de aialibus qꝛ in tota ꝑma etate nū quā comederunt carnes ⁊ fuit illud tps ꝙſi mille ⁊ septingentoꝝ annoꝝ: vt colligiꝫ. ſ. v. c. in tanto aūt tpe ꝙ vnū aial comedēs carnes nūqꝫ inueniret aliqō de illis que sunt cibꝰ eius nō est verisiliꝫe. ¶ Quarto qꝛ hoc nō poterat saltē in arca sustentari: qꝛ ibi erāt aialia simul ⁊ videret aial comedens carnes illud aial qō est cibus eius ⁊ statim in illud incideret ⁊ deuorꝛet: ⁊ iō saltē iste modus nō hꝛet locū. ¶ Secūdus quoqꝫ modus nō hꝫ locū in pñti ꝑmo pp longitudinē tēporis: nā ad paucos dies. i. ad vnū vel duos dies aut paucos sicut fuit de leonibus inter quos positus fuit daniel: nā ꝑ vnā noctē stetit ꝑma vice illesus iter eos. Dani. vj. c. Jn scōa vice stetit illesus sex diebus Dani. xiiij. ⁊ tñ ꝙ in tota etate cōtineret deus aialia carnifaga ne carnibus vescerenꝫ non erat verisiliꝫe. Scōo qꝛ ꝑ istū modū deus suspendit nales opationes rerū impediēdo aut cohibēdo eas nō tñ nām mutando: sicut qñ pueri tres fuerūt in camino ignis nō fuit factꝰ ignis frigidus aut humidus: sed impeditus fuit ne ſm suā caliditatē vreret ⁊ leones inter quos daniel fuit nō ꝑdiderunt desiderū māducādi carnes: sed clausa sunt oꝛa leonū licꝫ grauē famē paterenꝫ: vt dictū est ꝑce. q. ⁊ tñ in aialibus in ꝓia etate nō factū est sic: qꝛ potius videꝫ mutata nā illoꝝ: nā nō solū non māducabāt carnes: sed māducabāt herbas. vt supꝛ oñsuꝫ fuit: ⁊ sicut erat in arca. ġ nō fuit ibi iste modus ⁊ ista rō multū viget. ¶ Tertio qꝛ si quiſ voluerit dicere ꝙ solum cōtinebant ꝫ inclinationē suā ⁊ nūqꝫ transibant in aliā cōditionē nāe dabiꝫ ꝙ aialia carnifaga in tota ꝑma etate, nihil oīno comederint: qō nō est credibile: etiā est falsum: qꝛ deus iussit ꝑ illis poni cibos in arca. ſ. vj. c. ¶ Quarto qꝛ est multum incōueniēs: nā ꝙ aliqō aial ꝑ aliqō tps ꝓtineaꝫ ꝫ cōditionē suā nō est negādū: ⁊ tñ dato hoc oia aialia que fuerūt in tota ꝑma etate diceremus ꝙ semp ꝫ nām vixerunt qō nō est recipiendū sed absurdū. ¶ Dōm ġ ꝙ alius modus tactꝰ supꝛa. q. cclxviij. sic verisiliꝫis. ſ. per viā nālis inclinationis: ⁊ hoc ꝓbaꝫ ꝓ rōnē supꝛapositā. ſ. si aialia solū abstinuissent ab esu carniū ⁊ nō māducarēt aliquē aliū cibū posset teneri aliqs modus duoꝝ supꝛapositoꝝ: ⁊ tñ aialia comedebāt herbas ⁊ fructus arboꝝ. ſ. ꝑ. c. iō cū determinarenꝫ ad aliquez cibū potius qꝫ ad aliū. vi ꝙ ille erat eis aliquo mō tūc nālis. Est ġ dōm ꝙ aialia que sunt nūc carnifaga nō comederunt carnes in ꝑma etate sed herbas ⁊ fructus arboꝝ ⁊ nihil fiebat ꝫ nām ipsoꝝ sed erat tūc eis nāle illud māducare ⁊ non esset nunc nāle. ¶ Sed qūo posset fieri ꝙ eēt eis nāle id qō nō est nūc nāle sed ꝫ nām: est dubiū: ⁊ dōm ꝙ pōt fieri dupliciter. ſ. aut per mutationē ciboꝝ aut ꝑ mutationē aialiuꝫ. De ꝑmo vt ꝙ cibi essent alterius nāe vel cōplexionis tūc qꝫ nūc ⁊ iō essent nāles alicui cui nūc nō sunt nāles. de scōo ꝓ sic hoi ꝑ diuersam etatē nō sunt nāleꝫ idē cibi: sed aliꝫ ꝓueniunt sibi in ifantia sicut lac: aliꝫ in adulta etate sicut panis: ⁊ pulmēta: ⁊ iō nō solū hoi ꝓ sunt aliꝫ cibi in vna etate qꝫ in alia sed etiā inclinat hō ad alios vno tpe qꝫ ad alios. ¶ De istis duobus modis est dubiū qs magis cōueneꝛit aialibus ⁊ vī dōm ꝙ ꝑmus. Ꝓio qꝛ si teneremus scōm eēt hoc ſm etates varias aialiuꝫ: mutatis ipsis aialibus: ⁊ tñ cōueniebant illi cibi aialibus ꝓ tota vita in singulis etatibus. ġ non fiebat ex mutatione aliꝫ aialium. ¶ Scōo qꝛ hoc nō pōt asseri. nā ꝓductis aialibus statim ceperūt herbe esse cibi nāles eoꝝ ⁊ ad hos inclinata sunt: neqꝫ alios cibos comederūt: iō nō ꝑt dici ꝙ ex mutatiōe aialiū factū est. Et si aliqs dicat ꝙ nō fuit mutatio aialiū. i. ꝙ aliqñ ꝑus fuissent huiꝰ nāe cuius nūc sunt: vel alicuius alterius: ⁊ postea mutarenꝫ ad nāle desiderū manducādi herbas: sed ꝙ in hac cōditione nāli ꝓducta sint ⁊ postea trāsierūt ad hāc quā hñt nūc: ⁊ iō dicanꝫ tunc large mutata: diceꝫ ꝙ nō stat qꝛ si cōpeteret aiali ex se māducare herbas ſm qualitatē que est in ipso ⁊ postea efficeretur hñs ꝗlitatē ſm quā cōpeteret ei māducare carnes nō mutata ꝗlitate ciboꝝ in seipsiꝫ videreꝫ tāta ista mutatio quāta nō ꝑ. 1 ratio

4. rō.

ꝑma rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

2. ꝙ. 170.

W Quō ꝑt fieri nāle ad id qō nūc nō ē nāle.

qō. 171. A Quis dānū ꝑ sanctus modoū fuerit ꝙ ꝑ.

ꝑ. 6. 7. rō.

5.

ꝑ ē eē intra eādē spēm. iō nō est sic ꝓcedendū. nā mutatio xi bozū ſm etatē nō est tanta qꝛ aial cui cōpetit comedere carnes nūc ſm nām in nulla etate cōpetit ei māducare herbas ⁊ cui in aliqua etate cōpetit ſm nāz māducare herbas nūqꝫ cōuenit manducare carnes. Qō vo cōpeteret ex diuersitate facta in nā ipsoꝝ ciboꝝ est ꝓueniens: eo ꝙ tūc herbe ⁊ fructus arboꝝ erāt tāti vigoꝛis ⁊ tā boni saporis ⁊ tāti nūtrimenti sicut nūc sunt carnes: ⁊ iō sicut nūc est nāle aialibus carnifagis māducare carnes: ita esset tūc nāle māducare herbas que eēnt eqlis nutrimēti ⁊ saporis. ¶ Jstud aūt poterat ꝓuenire ex duobus. ſ. ex miraculo ⁊ ex cōditione nāe. De ꝑ ꝑ sicut de māna: erat eni vnus ⁊ idē cibus qui ſm nām suā sortiebaꝫ determinatā vim nutriēdi ⁊ determinatū saporem ⁊ tñ ex volūtate dei accipiebat ꝓ bonis nām cuiuscūqꝫ saporis: sapi. xvi. c. ſ. ꝓ qbus āgeloꝝ esca nutriuisti ppm tuū ⁊ paratū panē de celo ꝑstitisti eis sine laboꝛe oē delectamētuz in se habentē ⁊ ois saporis suauitatē: subam eni tuam ⁊ dulcedinez tuā quā in filios hēs oñdebas: ⁊ deseruiēs vni uscuiuscꝫ volūtati ad id ꝙ quiscꝫ volebat cōuertebaꝫ: ita ⁊ nūc poterat eē: ꝙ oēs cibi herbarū ⁊ fructuū cōuerteꝛenꝫ in saporē carniū ⁊ i vim nutriendi talē qualē hñt carnes: iō fieꝛēt nāles cibi ꝓ aialibus. ¶ Scōo pōt dici ꝙ hoc acciderēt nāl'r. ſ. ꝙ cibi tūc ex sua nā essent tante vtutis ad nutriendū ⁊ cōseruandū aialia quāte vtutis sunt nūc carnes eēnt tam grati saporis vt carnes. ⁊ iō nō mutata cōditione naturali aialium appeteꝛēt tūc herbas ⁊ gauderēt in illis sic nūc in carnibus. Jstud est vīsile ꝑ ex eo ꝙ nos videmus: nā in q busdā regionibus cibi sūt magis nutritiui qꝫ in alīs pluſ roboris cōferētes quā alibi ⁊ salubꝛiores ⁊ experimur ꝙ fructibus quarūdā regionū adiuuanꝫ tñ hoies ad bonā firmitatē coꝛporis quātū carnibus aliarū regionū: a foꝛtiori autē ꝓ tāta mutatione tēpoꝝ poterāt eē tūc. i. in ꝑma etate herbe magis ad robur cōferētes quā nūc. ¶ Scōo ⁊ ꝓncipalius istud fiebat ex integritate nāe: qꝛ nā cōstituta manebat tunc in viribus suis ⁊ oia terre nascentia erāt magne efficacie in nutriendo ⁊ apparet hoc ꝑ hoies quos in ꝑma etate cōstat nūqꝫ comediſſe carnes: viuebāt tñ delectabiliꝫ ⁊ non erat eis pena abstinere a carnibus ⁊ viuebāt sanioꝛes agētes vitā diuturnā qſi ad mille annos. Jdez ġ ꝑstarent herbe ⁊ fructus arboꝝ quātū ad aialia. ſ. ꝙ darēt vitā diuturnioꝛē ⁊ habundantius nutrirent. nā nūc hoies vescentes carnibꝰ nō viuūt tā diuturne quātū viuebāt tūc hoies vescētes herbis. ġ ꝑstabāt tūc melius nutrimentū herbe qꝫ nūc carnes. ⁊ hoc ablatū est per diluuiū in quo vtus terre perīt ⁊ terre nascentia nō fuerūt postea tante neqꝫ talis vtutis: ſꝫ vnaqueqꝫ res ad id inclinaꝫ qō sibi cōueniēs: est aūt cōueniēs rei ꝙ cōfert ei ad esse ⁊ cōseruat in illo. ġ cū tūc herbe magis ad vitā facerēt quā nūc carnes: magis inclinarenꝫ aialia tūc ad herbas qꝫ nūc ad carnes: ⁊ sicut de salubꝛitate ⁊ vi nutritiua dicimus est ꝓñ asserendū de saporе: qꝛ sapoꝛ cū sit de scōis ꝗlitatibus cōsequētibus modū mixtionis variabiliꝛ in rebꝰ ſm alias ꝗlitates ꝓcedētes: ⁊ qꝛ cōstat aliarū ꝗlitatū fuisse terre nascentia in ꝑma etate quā nūc sequiꝫ ꝙ etiā essent alteriuſ saporis: pp qō planū est ꝙ aialia que nūc carnes comedunt inclinarenꝫ ad comedendū herbas ⁊ fructus tunc: ⁊ nō ad manducandū carnes. ¶ Jsta cā est vera potius qꝫ ꝓcedenſ: qꝛ nō est satis ꝓueniēs ꝙ per miraculū ponamuſ bestias in tota ꝑma etate vixisse neqꝫ est oio siꝫe qō dꝫ de māna ad herbas. Ꝓio qꝛ illud fiebat in hoibus. ſ. iudeis ⁊ nō in bestīs eoꝝ: miracula aūt que supꝛa cursuꝫ nāe sunt consueuit deus facere circa hoies qui itelligere ꝙ sunt talia miracula: ⁊ a virtute dei ⁊ ad bñfaciēdū eis ⁊ iō possint laudare ipsuꝫ: circa bestias aūt que hoc nō capiūt nō cōsueuit deus facere miracula ꝑ ipsas. ¶ Scōo qꝛ etiā deus in māna non ꝓestabat suauitatē saporis oibus vt mutareꝫ ad id qō qſqꝫ vellet: sed solū hoc fiebat in bonis ⁊ iustis qui vocantur filīꝫ dei. in malis aūt nō fiebat sic: ſꝫ retinebat saporē nālē: erat aūt sapoꝛ nālis māna ꝓñs ex sua mixtiōe sicut paniſ oleati. i. pisti cū oleo. vt ꝓ numeri. xj. c. ⁊ ꝑ ꝓ saporē olei fiebat ex assuetudine qui busdā nō gustabilis: ſꝫ nauseabāt dicētes nauseat aīa nꝛa sup per cibo isto leuissimo: nūeri. xx. c. ⁊ magis cupiebant comedere poꝛros: cepas cucumeres ⁊ alia qꝫ māna. nūeri. xj. c. bestie aūt nō ꝑñt vocari bone ⁊ iuste. iō nō fieret in eis aliquid supꝛa nām: sed maneret res ſm statū nālis saporis. ¶ Tertio qꝛ qñ deus facit miraculū in saporē aliquoꝝ nō facit illō

Due fuerūt cāe qre nō comederūt. tūc carnes B ꝑma cā.

scōa cā.

C ꝑ rō

2ª rō

D

E

Qō. 172. App: obatio cāe est. F ꝑ

2°

3°

gñaliter in fauorē oium q̄ tūc videret potius nāle esse: ⁊ sic qñ dedit māna de celo soli genti iudeoꝝ ℔ dedit. alīs aūt nō: ℔ potiꝰ hostibꝰ eoꝝ dabat varia tormēta. sapi. xvj. c. ℔ nūc qō ℔ circa bestias fuit ℔ gñal'r circa oēs bestias carnifagas ⁊ herbe ⁊ fructꝰ arboꝝ efficerent eis sic carnes. g̃ nō erat p miraculū: sed potius nāle. ¶ Quarto q̄ que fm miracula fiunt nō diu durāt: nā nālia facta sunt ad manēdū: miracula aūt sunt ad aliqs cās spāles que pauco tpe durāt: ⁊ tñ dura uit ℔ qō dicimus de bestijs per totā pmā etatē. s. qñ per mille septingentos ānos. g̃ nō fuit miraculū sed aliqd nāl'r se hñs. Neq; obstat si dicas ō māna ⁊ durauit lōgo tpe: nā nō dura uit nisi q̄dragita ānis ⁊ ex cā necia: q̄ toto illo tpe māsit ppl'o isr̄l in oēto: vbi nō poterat semīari qcq; neq; colligi. nūe. xx. Jere. ij. c. in tota aūt pma etate nō erat talis necessitas: q̄ po terāt aialia carnifaga māducare de carnibus sicut nunc mā ducāt. iō nō faceret deus q̄ per miraculū herbe haberēt sa porē ⁊ vigorē carniū in nutriēdo. ¶ Quinto q̄ non est sil'e de māna: na māna nō erat aliqd natū de terra sicut herbe ⁊ fructus arborū: sed erat aliqd cōfectū ab angelis: ⁊ iō voca tur panis angeloꝝ. ps. lxxvij. ⁊ sapi. xvj. c. iō facilius erat cre di de illo q̄ aliqd miraculose ibi fieret q̄ in herbis ⁊ fructib⁹ arboꝝ q̄ nascebant de terra ⁊ ꝯhebant determinatā virtutē in sua origine: ⁊ iō iste modus tenendus est. s. q̄ herbe ⁊ arbores talē virtutē tūc habebant vt essent nālis cibus aialiuꝫ que nūc sūt carnifaga sic̄ est eis nūc nāle māducare carnes. Etiā dōz q̄ si māsissent terre nascētia in illo statu in quo tūc erāt forte vsq; nūc aialia nō manducarēt carnes: q̄ sicut tūc nāle erat eis māducare herbas ⁊ nō carnes: q̄ talē nām ha bebant: vt oñsum est: ita manēte eadē vi herbaꝝ ⁊ arborū eēt semp nāle aialibus vesci illis: sed hoc totū mutatū est p dilu uiū in quo fuit corrupta terra ⁊ ceperūt oia terre nascētia eē minoris virtutis ⁊ deterioris saporis: ⁊ iō nō sufficiētib⁹ tūc herbis ⁊ fructibus arborū ad sustentationē quorūdā aialiuꝫ ceperunt carnes esse eis nālis cibus. ¶ Cū dictū sit q̄ hoiēs ⁊ aialia nō comederūt carnes in pma etate: ⁊ comedunt nūc est dubiū qñ ceperunt hoies manducare carnes. ¶ Dōm q̄ hoies ceperunt manducare carnes in scōa etate scīt: ⁊ pz q̄ illa fuit totū tps q̄ ē post diluuiū vsq; ad natiuitatē abrahe ⁊ tñ in hoc tpe ceperūt hoieꝫ māducare carnes. nā hoies cū prius nō māducarēt carnes: tūc ceperunt māducare qñ eis data est licentia māducādi: ⁊ tñ data est in scōa etate viuente noe: cum ei ⁊ filijs suis data fuerit. s. ix. c. g̃ in scōa etate cepe rūt hoies māducare carnes. nā dr̄ benedixit dñs noe ⁊ filijs eius: ⁊ sequit oēs piscis maris manui vīe traditi sunt: ⁊ omne q̄ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibū: q̄si olera virentia tra didi vobis oia excepto q̄ carnē cuꝫ sanguine nō comedatis. ¶ Sed aliqs posset dicere q̄ nō colligit ex hoc q̄ ista cōcessio fuit facta in scōa etate. sed etiā in tertia. nā scōa etas dura uit a diluuio solū vsq; ad natiuitatē abrahe vt cōputant oēs doctores ⁊ istud est tps annoꝝ ducentoꝝ nonaginta duorū vt colligitur. s. ix. c. ⁊ tñ noe maiori tpe vixit: nā post diluuiū vixit annis trecentis ⁊ quinquaginta. s. ix. c. filij aūt sui vixe runt longe maiori tpe: q̄ sem vixit post diluuiū quingētis ⁊ duobus annis: vt pz supra. xj. c. De alijs aūt duob⁹ filijs noe .s. cham. ⁊ iapheth. nō inuenitur terminus vite: sed est simi le credenduꝫ vt de sem. ⁊ ita in tertia etate. oēs isti viuerent. vnde poterat tunc eis dari licentia comedēdi carnes. ¶ Dicendū q̄ verū est q̄ in tertia etate viuebant: ⁊ tñ nō fuit eis data licentia in tertia etate sed in secūda: ⁊ pz hoc p̄: q̄ ista li centia ⁊ p̄ceptū simul data sunt noe ⁊ filijs eius tanq̄ p̄n cipibus totius humani gñis: ⁊ quibus oēs hoies obedirent q̄ alꝰ frustra erat eis dari cū p̄ro toto humano genere dareť ⁊ tñ in tertia etate viuente noe: ⁊ filijs eius non obediebant eis alī hoies: q̄ erant tunc bella magna ⁊ strages ⁊ occisio nes hoīuꝫ qui oēs erāt filij noe ⁊ certū est q̄ ipse dolet inter filios suos talia agi ⁊ p̄hiberet si posset: ⁊ tñ efficaciter nō potuit impedire sed fiebant eo viuente: g̃ nō obedirent oēs hoies tūc noe ⁊ filijs suis. g̃ in scōa etate data fuit ista licen tia: tūc qñ posset noe iubere alijs hoibus ⁊ ipsi obedirent ei. ¶ Sed tūc queret in qua pte scōe etatis fuit data ista licētia. ¶ Dōz q̄ nō fuit circa finē scōe etatis: q̄ tūc fieri debuit qñ alī hoies obedirent noe. ⁊ filijs suis: ⁊ tñ tūc non obedirent pz hoc p̄ q̄ ante finē scōe etatis erāt iā orta tria regna diuer sa i orbe. s. assyrioꝝ egyptioꝝ. sicionioꝝ. que nō obediebāt ni si regibus suis: ⁊ sic nullū p̄ceptū posset esse cōe illis: cui oia illa regna starēt: regnū eni assyrioꝝ ortū est ante finē secūde etatis annis centū ⁊ septē: nā p̄mꝰ rex assyrioꝝ: vt dicit euse bi⁹. li. cronicoꝝ fuit belus annis sexaginta q̄nq;. scōs ninus filius eius annis quinquaginta duobus cuius āno quadra gesimo tertio regni natus est abrahā in cuius natiuitate ce pit tertia etas: ⁊ ita centū ⁊ septē anni de secūda etate resta bant q̄ cepit regnū assyrioꝝ: ō regno sicionioꝝ trāsierāt āni septuaginta ⁊ tres q̄ cepit etas tertia. nā p̄mus rex sicionio rū fuit egialeus qui regnauit annis quinquaginta duobus. scōs fuit europs cuius regni anno vigesimoprimo natus est abrahā: vt dicit eusebius. lib. cronicoꝝ: ⁊ ita isti septuaginta tres anni restabant de scōa etate q̄ cepit regnū sicionioꝝ. De regno aūt egyptioꝝ trāsierāt q̄ndecim dinastie. nā in an no p̄mo vite abrahe cepit dinastia decimasexta que vocatur thebeoꝝ: vt dicit idē eusebius: sed quot annos cōtinerent il le dinastie nō cōstat: ⁊ sic pz q̄ ista tria regna diuersa ceperāt in scōa etate finē ei⁹. iō tūc nō poterāt dari p̄ceptuꝫ ⁊ licentia noe ⁊ filijs eius. ita q̄ ab oibus reciperent. ¶ Scōo pz q̄ in fine scōe etatis erāt magna bella ⁊ cedes per totā asiā ⁊ non poterat noe p̄uidere ℔ doleret: q̄ oēs qui moriebant erant filij eius: g̃ nō obediebāt ei tūc alī hoies: pz hoc q̄ rex ninꝰ p̄mus rex assyrioꝝ regnauit quinquaginta duobus ānis ⁊ de illis p̄mi q̄draginta duo fuerūt de scōa etate: q̄ fuerūt añ na tiuitatē abrahe: vt dicit eusebius. ⁊ tñ in toto illo tpe egit bel la cruentissima per totā asiā. nā quādiu fuit rex bella exercu it ⁊ asiā sibi subiecit affligēdo gentes varijs cladib⁹: vt dicit iustinus in epithomate trogi pōpei. lib. j. ⁊ paulus orosius li. j. de orēsta mūdi. ⁊ Aug. li. iij. de ci. dei. ⁊ li. xvij. ⁊ Jsido rus. li. xvij. ethimo. c. p̄. ¶ Dōm etiā q̄ fuit datū p̄ceptū ⁊ cō cessio de carnibus comedēdis añ mediū scōe etatis. nam fuit datū añ diuisionē linguarū: ℔ diuisio ista fuit añ mediuꝫ scōe etatis. g̃ añ mediū eius fuit data ista p̄cessio. p̄muꝫ pz q̄ post diuisionē linguarū nō obedirent hoies noe ⁊ filijs eius. p̄ro q̄ statim ceperūt regna: nā in edificatione turris babylonis facta est diuisio linguarū. s. xj. ⁊ tūc nēbroth gigas vt asserit inducebat hoies ad edificandū ⁊ sub eo fiebat ista edificatio ⁊ ipse p̄esse volebat oib⁹ hoib⁹: ⁊ sic ipse tē faciebat: ita alī ce pert facē. i ipa divisione liguaꝝ: ⁊ ita nō fuit vl'e locus vnitat hoiuꝫ ad obediēdū noe ⁊ filijs ei⁹. ¶ 2° q̄ p⁹ divisionē liguaꝝ stati hoies divisi sūt p oēs ptes orbis. s. xj. c. ⁊ tñ nō poterat puenire aliqō vnū p̄ceptū ad oēs hoies difusos p totū: ℔ cū colecti eēnt. g̃ fuit datū añ divisionē liguarū qñ oēs hoies erāt populus vnus supra. xj. c. ¶ Tertio pz q̄ post diuisionē lin guaꝝ hoies nō se itellexerūt adinuicē ⁊ ista fuit cā dispersio nis eoꝝ. sup̄. xj. c. sed ad eos q̄ nō cōicant vbo nō poterat per uenire idē cōe mandatū. g̃ nō dareť post diuisionē linguarū sed p̄us. Erat scōm q̄ fuit diuisio linguaꝝ ante mediū secū de etatis: ⁊ pz hoc q̄ secūda etas durauit annis ducētis no naginta duobus: vt pz. s. xj. diuisio tñ linguarū fuit quasi cē tū annis post diluuiū: iō erat ante mediū scōe etatis illud pz q̄ sic cōiter asserit. Scōo pz q̄ facta est ista diuisio circa nati uitatē phalech filij heber. nā dī. s. xj. c. q̄ vocat⁹ est phalech .i. diuisio q̄ in diebus eius diuisa est terra: ⁊ ista diuisio itelli git de diuisiōe liguaꝝ: ⁊ tñ a diluuio vsq; ad natiuitatē pha lech: sunt anni centū ⁊ vnus: nā sem filius noe duobus ānis post diluuiū genuit arphaxat cū esset triginta q̄nq; annoꝝ genuit sale: sale cū esset annoꝝ triginta genuit heber. heber aūt annoꝝ triginta q̄ttuor genuit phalech q̄ sunt anni cētū ⁊ vnus. s. xi. c. g̃ diuisio linguaꝝ fuit ante modicū scōe etat⁹: ⁊ ita p̄ceptū ⁊ licētia de comedendo carnes data sunt añ me diū scōe etatis. ¶ Dōm g̃ q̄ ista licētia fuit data hoibus circa p̄nm scōe etatis. p̄ pz q̄ ista licētia fuit data hoibus pp de terioratiōnē terre nascētiū q̄ nō sufficiebāt ad bonā sustēta tionē hoīum. nā diluuiū deteriorauit oia: vt oñsum fuit: ⁊ iō stati diminuta fuit vita: q̄ nl'us p⁹ diluuiū tādiu vixit quā diu viuebant hoies añ diluuiū: g̃ vt obuiaret isti deteriorati facte in terre nascētib⁹ debuit stati post diluuiū vel nō ml'to post dari lnia hoib⁹ ad māducādū carneꝫ aliqn collaberet i breui hūana vita. ¶ 2° pz q̄. s. ix. c. dr̄ bñdixit ds noe ⁊ filijs ei⁹ ⁊ ibi se⁹ lnia cōedēdi carnes: ⁊ ita fuit illa data noe ⁊ filijs ei⁹ i q̄ significat q̄ nō erāt tē alī qb⁹ dari possz: ⁊ tñ ℔ nō po terat eē nisi i p̄n⁹ scōe etatis q̄: postea i pgressu eēnt ml'ti hoieꝫ g̃ fuit a p̄n⁹. ¶ 3° pz q̄ dr̄ ibi q̄ ds bñdixit eis ⁊ dedit istaꝫ lniaꝫ māducādi carnes: ℔ certū est q̄ bñdictio eēt i p̄n⁹ scōe etatis q̄: ad p̄soladū hoies cū bñdictio ista data sit in voce di

cente

4°

5°

Qō. 273. Qñ hoies ceperūt mā ducare car nes. Resp̄sio J

Obiectio. K

Resp̄sio

Qō. 274. A In qua pte scōe etatis fu it data ista licentia. p̄ma. rō.

qō. 275. Precep tum de carnib⁹ comedē dis fuit ante me diū scōe etatis. p̄. rō. D 2. rō. 3. rō.

qō. 276. Licētia comedē di car nes fuit data cir ca p̄nci piū scōe etatis. p̄. rō. D 2. rō. 3. rō.

cente deo crescite ⁊ multiplicami. e. c. fieret in p̄n°. nā p̄cedēte
etate illa fcā aliquāta multiplicatiōe hoiuꝫ supuacuū erat dici
hoib⁹ crescite ⁊ multiplicami. ¶ 4.° q̄ data luia comedēdi car
nes seq̄t. sanguinē. n. aiaꝝ v̄rarū regrā de manu cūctaꝝ be
stiarū ⁊ de manu hois. qcūq; effundēt sanguinē hūanū fun
dēt sanguis illi⁹ in q̄ vetuit hōicidiū. sil' cū luia data de car
nib⁹ comedēdis ⁊ tn̄ certū ē q̄ homicidiū vetaret de⁹ stati in
p̄ncipio secūde etatis q̄ op⁹ erat: ergo ⁊ licētia data de come
dendo carnes q̄ simul data ē fuit data in p̄ncipio vel q̄si se
cūde etatis. ¶ Quinto p̄z q̄ statī post licētia datā de come
dēdo carnes. s̄. ix. c. dr̄ vos aūt crescite ⁊ multiplicami. ⁊ in
gredimī sup terrā ⁊ subīcite eā: ⁊ tn̄ certū ē q̄ b̄ in p̄ncipio
scōe etatis fieret q̄ q̄n̄ ista dicebant duꝫ ingressus fuerat hō
sup terrā: ergo a p̄ncipio illius fuit datū istud mandatū ⁊ li
centia. ¶ Sed aliqs dicꝫ q̄ nō possit stare in p̄ncipio secun
de etatis q̄ data fuerit ista licētia nā si stati daret deficēt aliq̄
spēs māducātib⁹ hoibus q̄ de aialibus mūdis. i. comestibi
libus ingressa sūt in arcā de q̄libꝫ spē septē in diuidua. i. q̄ttu
or masculi ⁊ tres femelle ⁊ in egressu fecit noe holocaustū ō
oibus hīs aialib⁹ mūdis ⁊ ita de qualibet spē occideret sal
tem vnum aial, ⁊ manerent sex tn̄. si vō de hīs incipent co
medere hoies stati post diluuiū in breui deficeret aliq̄ speci
es ꝓpter paucitatē in diuiduorū. sꝫ ad hoc de⁹ attendebat vt
oia conf uarent. iō nō daret licētiā comedēdi carnes in p̄n
cipio secunde etatis. ¶ Dicēdū vꝫ ē q̄ homines nō come
derūt carnes statim post exitū de arca q̄ si hoc fuissꝫ ⁊ conti
nuassent istū cibū in breui nēce erat pire aliq̄ spēm ⁊ nō da
ret modus quo possit tolli h̄ icōueniēs ⁊ iō dupl'r possum⁹
rndere vno mō q̄ licētia non fuit data stati post exitū ō arca.
sꝫ aliq̄nto tpe post. secūdo mō q̄ fuerit data in ipo exitu ō ar
ca. ¶ Si teneamus p̄mū erit res plana. nā si i p̄mo āno exi
tus de arca māducarent hoies de aialib⁹ anteq̄; fieret multi
plicatio aliq̄ pieret aialia ipsa vel aliq̄ spēs de ill' quod erat i
conueniēs. si vero expectarēt p q̄nq; vel sex āños fieret mul
tiplicatio magna in q̄libꝫ spē cum deus ad h̄ adiuuaret dan
do magnā vim multiplicandi in ipso p̄mordio etatis sicut iu
deis in egypto dedit magnā vim multiplicādi p̄ ꝓpagatiōes
ita vt nō viderent q̄nare sicut aialia sꝫ germinare sic arbores
exo. p°. c. ⁊ postea possent hoies māducare de carnib⁹ aialiū
q̄ non eēt timor de aliq̄ spē q̄ cessaret q̄ facta multiplicatio
tunc facta eēt q̄ nō piret aliq̄ spēs. sicut neq; p̄t nunc p oc
cisionē cottidianam aialium. ⁊ ita possemus dicē q̄ ista licē
tia data fuit hominibus quinq; vel sex ānis post exitū ō ar
ca ⁊ erat tūc multiplicatio magna facta ita vt statim potue
runt comedere ⁊ comederint sine piculo aliquo spērū ō car
nib⁹ aialiū. Si teneamus aliū modū dicemus q̄ deus dedit
licētiā hoibus comedēdi carnes in ipso p̄ncipio secunde eta
tis stati post exitū de arca ⁊ tn̄ īnueret eis q̄ nō stati come
sturi eēnt de ill'. sed postea. q̄n facta eēt multiplicatio ita vt n̄
pirēt aialia. vel pōt dici q̄ dedit' eis absolute licētiā comedē
di carnes siue statim vellent comedere siue postea: ipi tamē
q̄ prudentes erāt nollēt comedere statim q̄ si' comederēt ō
sineret eē aliqua spēs. iō expectarēt quousq; scirēt' q̄ sine pi
culo spēz aialiū comedere possent nā etiā si nō attenderent
ad id q̄ ptinebat ad vniuersum. s. vt nulla spēs deficeret ad
huc pp se ipsos illud facerēt. sicut p̄ familias qui parco vi
etu contentus est ne facultates suas in breui exhauriat. naz
aialia oia ad ipsos ptinebāt. ideo vt p sp hīrent abstinerēt a
p̄ncipio quousq; aialia multiplicarent vel parum a p̄ncipio
manducarent. ¶ Sed q̄d istoꝝ magis videā dōm q̄ vtrū
q; est multū rōnabile. ⁊ tn̄ lr̄e magis videt cōuenire q̄ stati
in exitu de arca data sit licētia māducādi carnes. ⁊ tn̄ hoies
fm p̄udētiā vel nō vsi fuerat stati ista cōcessione vel pcitatē
tenuerint. ¶ Cum dictum sit q̄ nō soli hoies sed bestie ēt i
p̄ma etate nō manducauerint carnes: nūc aūt eas gustēt est
dubium q̄n incepunt comedere carnes. ¶ Dicēdū q̄ in se
cūda etate cepunt manducare carnes ⁊ semp postea tenue
runt illū modū ⁊ tenent: nō enim pōt dici q̄ post secūdā eta
tem incepint in tertia vel quarta q̄ non fuit facta aliq̄ muta
tio in statu rez naturalium in aliq̄ etate post: ⁊ tn̄ q̄ aialia
q̄ non comedebāt carnes icipent comedere carnes erat mu
tatio in rebus naturalibus. iō nō fieret hoc in aliq̄ ō alīs eta
tibus. sed fieret in secunda etate. nā in illa fuit facta mutatio
rerū naturaliū p diluuiū quod terraꝫ dissipauit deteriorādo
eam ⁊ minuendo virtutem eius. ¶ Et erat hoc conueniēs
q̄ in p̄ma etate erant fructus arborum ⁊ herbe tanti vigo
ris ad nutriēdū ⁊ maioris q̄; nūc carnes: ⁊ forte tā bone aut
melioris saporis. ⁊ ideo q̄; diu sic manebat erat nāle aialibus
carnisagis māducare hbas sicut est nūc nāle māducare car
nes. Post diluuiū fuit facta deterioratio ⁊ terre, nascētibus
ex causa dicta vñ nō p̄starent tā alimētū quenies aialib⁹ her
be sicut p̄us. iō transiret ad carnes natural' mutata inclina
tione ad illud q̄d incipiebat esse cōueniēs, ⁊ naturale. sic nūc
aliq̄ cibi sunt quos hoies in infantia appetūt aliq̄ quos in iu
uentute aliq̄ quos i senectute: ⁊ in oibus est natural' inclina
tio ⁊ nō ē p̄ aliquā nouā mutationē factā a deo in hoiem, p
ipsam naturalē trāsmutationē incipit aliud ⁊ aliud ee cōue
niēs. ⁊ ita aialia carnisaga cū desineret in secūda etate ee na
tural' ⁊ queniētes cibi eis herbe ⁊ fructꝰ arborū cepunt mā
ducare carnes que piter cepunt eis ee nāle. ¶ Sꝫ dicet in q̄
pte scōe etatis cepūt cōedē carnes aialia. ¶ Dōm q̄ n̄ fuit i p̄n
cipio nā cū essent pauca aialia si statim inciperent comedere
carnes in breui desineret ee aliqua spēs ⁊ hoc maxime i aia
lib⁹ immundis. i. nō comestibilibus sicut sunt equus asinus
⁊ mulus. q̄. in hīs solum fuerunt in arca de qualibet specie
duo indiuidua. s. masculus ⁊ femina. ⁊ tam̄ ista animalia im
munda sunt cibus aliorum aialium sicut griphes nāliter im
mutatur equo, ⁊ deuorāt ipm. si aūt a p̄ncipio griphes cepis
set manducare carnes deuorassꝫ equū siue masculū siue femi
nā: ⁊ cuꝫ esset vnus tn̄ masculus ⁊ vnica femella quēcunq;
ipsoꝝ occideret cessaret species q̄ alterum solitarium n̄ pos
set gignere. Similiter si leo deuorret asinum qui est de im
mūdis animalibus nā periret species cū esset duo tn̄ idiuidua.
¶ Dicendum ergo q̄ nō a p̄ncipio secunde etatis ceperūt
animalia manducare carnes. sed post aliquantū tpis q̄n eius
species animaliū eēnt multiplicate ita vt occidēdo de eis nō
cessaret spēs sicut ⁊ nunc q̄n̄ hoies cedūt aialia. ⁊ ab inuicē
ipsa occidunt. ⁊ tn̄ nō constat aliq̄ spēs. ⁊ forte hoc eēt tem
pus quindeci vel viginti ānorū aut pauciorū. nā in tanto tē
pore fieret magna multiplicatio. ¶ Sed interiz aialia carni
saga abstinerent a carnibus q̄ non essent carnes eis in desi
derio. tum pp non consueta fuisse hactenus ad cibū carniū.
tū q̄ nō duꝫ subito apparuit totū detrimētū terre in terre na
scētibus ⁊ ita neq; in corporibus eoꝝ tanta mutatio fiebat
vt nēcie eēnt eis carnes: est enim sille de vita hoīm ⁊ aliorū
aialium. hoies enim qui ante diluuiū nati sunt ⁊ seruati in
arca postea vixerūt hūerunt longiorē vitaꝫ q̄; illi qui nati fu
erunt ab eis post diluuiū nā noe ante diluuiū vixerat annis
sexcentis. s̄. vj. c. ⁊ post diluuiū vixit annis trecentis ⁊ qnq;
ginta. s̄. ix. c. ita igit̄ de animalib⁹ fuit q̄ illa que genita ante
diluuiū ꝓuata fuerunt in arca diutius vixerunt q̄; ea que p⁹
diluuiū nata sunt. ⁊ adhuc fuit in eis ordo q̄ imediate nata
fuerūt diuturnioris vite q̄; alia sequētia. sic pz de oib⁹ q̄ fm
ordinē descēdētiū in scōa etate minuebat in eis termin⁹ vite
vt pz. s̄. xi. c. ita ergo ⁊ in animalib⁹: ⁊ ob hoc cū stati post di
luuiū non apperet tā apte detrimētū in terre nascētibus sic
postea appuit nō fuit tā n̄cēiuꝫ aialib⁹ carnisagis stati post
diluuiū māducare carnes sic postea ⁊ iō neq; eēnt eis in de
siderio vñ p aliquātū tpis potuerunt abstinere aialia carni
saga ab esu carniū quousq; multiplicatio fieret i qualibꝫ spē
⁊ tūc sine piculo alicui⁹ spēi poterāt aialia carnisaga mādu
ducare de aliis. ¶ Sꝫ q̄ret quo bestiis nō fuit fcā ꝓcessio de
cibo carniū post diluuiū. hoies. n. añ diluuiū nō comedebāt
carnes ⁊ ad h̄ q̄ postea illas comederēt fcā fuit illis ꝓces
sio. s̄. ix. c. sꝫ bestie ēt añ diluuiū nō vescebant carnib⁹ ⁊ non
īnuenīt ꝓcessio eis fcā de cibo carniū. ¶ Aliqs dicꝫ q̄ facta
fuit ꝓcessio bestiis. sꝫ non scribit q̄ nō oia scripta sūt. sꝫ dōm
q̄ istud nō satisfacit de aliquo. nā cū nō inueniat nō hēuꝫ cāꝫ
ad dōꝫ q̄ fuit fcm. ⁊ iō rē sine cā asserim⁹. ¶ Sꝫ dicēdū al'r
⁊ melius q̄ nō facta fuit ill' ꝓcessio. q̄ qbus non dat̄ ꝓceptū
de abstinēdo a carnib⁹ neq; dat̄ ꝓcessio ō māducādo cū ista
fiat circa idē sꝫ aialib⁹ nō fuit datū ꝓceptū ō nō māducando
carnes. vl' ꝓceptū de māducādo hbas. q̄ nō sūt capacia ꝓce
pti cū nō intelligāt iō neq; cōcessio fieri potuit. q̄ neq; illaꝫ i
telligerēt. secus de hoibus q̄ illi sunt capaces p̄cepti ⁊ cō
cessionis cū sint rōnal'. ideo eis p̄ceptū datū est q̄d come
derēt i p̄ma etate s̄. p̄. c. ⁊ ita ꝓcessio ō carnib⁹ fieri ōbuit: ⁊ fcā
ē. s̄. ix. c. ¶ Sꝫ dicet q̄ lꝫ non daret ꝓcessio aialib⁹ ō comedē
do carnes ōbuit dari hoib⁹ de eis. i. notificari eis q̄d aialia fa
cē ōbēnt. sic. n. fuit. s̄. p̄. c. q̄ ibi ōs oñdit hoib⁹ cibū suū ⁊ aia
lium, dicēs

4.ō.

5.ō.

q̄.277. obiectio

Q̄.279. In qua pte scōe etatis cepunt cōedere carnes

Rñsio.

cōueniēt.

Q̄.280.

Rñsio aliq̄rum.

Rñsio melior.

Q̄.281.

obiectio.

lium dicens.ecce dedi vobis omnem herbā z omnia ligna. z sequitur vt sint vobis mesca z cūctis aiantib⁹ terre. z sic omnibus p̄ceptū est qd comederent:de aialibus aūt signi ficatum est eis qd comedere deberēt.ita in cōcessione fctā.s. ix.c.hoib⁹ de carnib⁹ potuit ostēdi q̄ aialib⁹ idē futurū essz: z tn̄ nō iuenit tal' cōcessio. ¶ Dici pōt vno mō q̄ nō oportu it poni p̄cessionez aliq̄ factā aialib⁹ qz aut cōpeteret hꝫ p̄o pter ipa aialia aūt pp hoies.nō pp aialia qz ipa nō sūt capa cia mādati neq̄ p̄hibitiōis neq̄ p̄cessionis: z iō sicut de⁹ nō dedit eis p̄ceptū de abstinēdo a carnib⁹ in p̄ma etate aut de comedēdo herbas.sz soluz dedit eis certū modū nāe ad quē sequebat inclinatio p̄ tūc ad herbas cū appetit⁹ sequat̄ fozmā z ille appetit⁹ erat eis lex: z qz p̄m illū inclinabantur ad manducandū herbas z nō carnes.erat eis q̄si diuinū p̄cep tū manducare herbas z nō māducare carnes ita post dilu uiū cū deus dissipata terra fecit nō p̄uenire aialib⁹ oib⁹ her bas fecit q̄ p̄m nām cōsequerēt appetitus ad carnes iā z n̄ ad herbas. z illud fuit cōcessio de māducādo carnes z non aliqd aliud. ¶ Si aūt dicat pp hoies cōpetere dōm q̄ non cōpetit. Satis eni erat q̄ nūc videamus q̄ aialiū q̄dā man ducant carnes: z cū sciam⁹ q̄ i p̄ma etate nō māducauerīt illas scimus a deo cōcessum eē istud p̄ modū supza assignatū s.trāsmutatiōez quādā factā in nā. ¶ Cū aūt obȝcit q̄ i p̄ma etate notificatus fuit oib⁹ cibus aialiū ita debuit notificari i secūda. dōm q̄ nō fuit sil'e.p⁹ qz de vna sciret̄ et si nō scribe ret de alia aūt non sciret̄.nā et si sacra scriptura nihil dicat ō cibo aialiū.nūc z a multis ānis retro actꝫ notus est nobis ci bus eoz quez talē sciūt hoies semp fuisse qual' nūc ē in toto tpe de quo aliq̄ humane lre hēntur.sz de p̄ma etate q̄ eozuz cibus fuerūt herbe null'o mō scire possem⁹ nisi sacra scriptu ra id diceret:imo si taceret poti⁹ putaremus talē cibū fuisse q̄ lem nūc.s.q̄ sp carnes comedissent.ideo fuit illud cōueniēs dici z nō istud qō fuit post diluuiū. ¶ Scōo z p̄ncipali⁹ ad tollēdum dubia q̄ oriunt̄ ex sacra scriptura:p̄stat eni q̄ ania lia de oibus spēbus fuerūt in arca q̄ fuit in fine p̄me etatis. z si in p̄ma etate aialia māducassent carnes eēnt multe diffi cultates.iō vt fieret credibile id qō dī de existētia in arca de buit dici q̄ aialia nō manducabāt carnes in p̄ma etate:sz q̄ post diluuiū aialia māducarēt carnes vel nō.nullū dubium tollebat de eis q̄ sūt in sacra scriptura.iō nō fuit opoztunū di ci: z ita fuit cā p̄ncipal'q̄re nō dictū est saltē tā exp̄sse sicut i p̄ma etate. ¶ Tertio qz nō erat tā facile dici post diluuiū de cibo aialiū sicut añ diluuiū nā ante diluuiū in vno vbo de oi bus dictū ē.s.ecce dedi vobis omnē herbā z oē lignū vt sint vobis in cibū z cunctis aiantib⁹ terre.sz post diluuiū non ē sic qz aialibus omnibus nō cōueniūt carnes:neq̄ oib⁹ p̄ueniunt herbe.sed iuxta aristote.lib.poli.p⁹.sūt tres modi aiali um in hꝫ.q̄daz solis carnib⁹ vescunt̄ q̄dā solis herbis 'q̄dam vtrisq̄z.scriptura aūt sacra nō negociat de nā rez iō qō exi gerit aliquā disgressionē nunq̄z se intromittit. ¶ Alio mo do pōt respōderi ad p̄ncipale.s.q̄ de⁹ manifestauit aliqual'r i sacra scriptura q̄ bestie comesture eēnt carnes post diluui um z inuit hoc vbi significat q̄ hoies māducarent carnes s.ix.c.vbi dī oē qō mouet z viuit erit vobis in cibū q̄si ole ra virētia tradidi vobis oia excepto q̄ carnē cū sanguine nō comedatis z ponunt ibi duo p q̄ inuit q̄ post diluuiū man ducature eēnt bestie carnes z n̄ māducauerāt p⁹. ¶ Pri mū qz dicit sit terroz vī z tremoz vī sup cūcta animalia terre z sup oēs volucres celi cū vniuersis q̄ mouet in terra. z istō dī hoibus post diluuiū z nō añ.s.qz hēbant hoies maiozem cām timēdi bestias tūc q̄z in p̄ma etate z ad hꝫ nō videt esse alia causa nisi qz ante diluuium cum bestie nō māducarent carnes nullū aial inuadebat neq̄ nocebat ei:qz cā cōtētiōis in aialibus ē cib⁹. z ita q̄n aialia nō māducabāt carnes nll'a cā erat hoi timēdi bestias:post diluuiū aūt cū māducature et sent carnes erat hoi cā timoris ne bestie eū inuaderent.ideo fuit ei data q̄dā cōfidentia, z securitas q̄ aialia eis nō noce rēt. ¶ Et apparet hꝫ qz ex alīs ptibus maioz cā timendi erat hoibus in p̄ma etate q̄z stati post diluuiū.nā erāt plures be stie ante diluuiū in creatiōe q̄z post diluuiū.nā p̄mo fuerunt in q̄libet spē multe bestie.post diluuiū aūt sole due.i.masculus z fcia in q̄libz spē.s.vꝫ.c. z iō erat tūc minoz cā timoris. ¶ Scōo qz in p̄ncipio p̄me etatis erāt soli duo hoies.i.adā z eua.stati aūt post diluuiū erant octo.s.noe z tres filī sui z vxozes q̄ttuoz eozum.s.vi̇ꝫ.c. z ita q̄nto pauciozes eēnt tan to maiozem causam timendi haberent. ¶ Tertio qz homi nes qui fuerunt in p̄ncipio secunde etatis .i. noe z filī sui mozati fuerant per ānum integrum z plus in arca cū bestiꝫs dādo eis cibos cottidianos z ita ex assuetudie discerēt min⁹ illa timere:non fuerat aūt sic de adā z eua in p̄ncipio potissi me q̄n exclusi sūt de padiso:iō magis illi timere poterāt z tn̄ non datur eis confidētia aliqua contra timozem. ¶ Dicēdū ergo q̄ non fuit alia causa p̄incipalis nisi qz ante diluuium non comedentibus bestiꝫs carnes nulla causa erat timendi eas: z ideo neq̄ p̄fidentia aut consolatio aliqua danda erat contra timozē. Sz post diluuiū qz bestie manducature erant carnes forte inuaderēt hoies z comederēt eos: vt aūt nō ti merēt dictū ē q̄ timoz z tremoz hoium essz sup oia aialia ad hoc q̄ nō auderēt iuadere eos z ita manerent hoies securi. ¶ Scōm quod istud ostēdit erat.s.ix.c.cū dī excepto q̄ car nem cū sanguine nō comedatis z sequit̄ sanguinez eiꝰ aia rū vrarū requirā ō manu cunctaꝝ bestiarū. z ita inuit q̄ be stie manducature eēnt carnes:qz al' nō effunderēt sanguine hūanū:cū bestia n̄ occidat regulariter aliq̄ aial nisi ad cibuz z hꝫ signauit ibi inquātū dixit bestiaꝝ qz bestia ē aial feroza bastādo dictū. z ita appet q̄ sacra scriptura significauit hoi bus q̄ aialia q̄dā manducatura eēnt carnes post diluuium. ¶ Occasione huius quod dictū est sit timoz vester z tremoz sup cuncta aialia z sup oēs volucres celi est dubiū qūo hoc fuit verū vel qua intētione fuit dictū hoibus.s.ix.c. ¶ Aliq dicūt q̄ intelligit q̄stū ad q̄dā aialia domesticabilia que na turaliꝛ sunt mansueta aut mansuescere possunt: z ista natu ralite timēt faciem hois hꝫ aliqua eum interdū inuadūt ex ti moze vel fame aut alīs causis z nō intelligat gñaliꝛ. ¶ Sz dicēdū q̄ hoc nō stat.p̄mo qz repugnat lre cū dicat sit timoz vī sup cūcta aialia z sup oēs volucres celi cū vniuersis q̄ mo uent in terra.ergo cū dicat toties vniuersaliꝛ nc̄e ē sic itelli gi z nō ō solis paucis que sūt domestica aut domesticabilia. ¶ Scōo qz hoc dictū ē ad tollendum hominibus timorē si cut dictū ē p̄cedēti.q.z tn̄ si de solis mānsuetis diceret nihil p dessz.qz alia aialia ferotia sunt q̄ oi nocere p̄nt z nō ista.ideo ad tribuē dū securitatē debuit dici de hoib⁹. ¶ Alī dicūt vt historia scolastica q̄ dctm̄ fuit hoc ad consolatiōez noe z filiozū eius qz pauci exītes timebant a tot bestiꝫs cōsumi sic te tigimus.s.ix.c. ¶ Dicēdum q̄ hꝫ non sufficit.nam si erat ad consolationē aut verū erat q̄ bestie timerēt z nō iuaderent eū aut nō erat vum. Si p̄mo mō nō debuit dici solū q̄ erat hꝫ ad cōsolationem.sz ēt q̄ hꝫ vere deus p̄stitit hoib⁹ q̄ oia aia lia timerēt eos z hoc nō vident isti cōcedere. Si aūt nō erat verū q̄ aialia timerēt eos nō erat vera consolatio qz noceret nō timēdo: z tn̄ deus non consolaretur falsē hominē. ¶ Di cendum q̄ veritas q̄ deus posuit timozem hominum super oia aialia.ita q̄ oia quecunq̄z sunt naturaliter reuerent vl' ti ment humanuz vultum.non est tamen tanta illa reuerentia qui sepissime inuadant z occidāt hoiem.nā z quedā aialiuz ex timoze iuadunt alia vel hominem. ¶ Sed hoc p̄stitit ō us hominibus in p̄ncipio secunde etatis vt nulla anima lia eis nocerent z iō q̄cūq̄z aialia videbant homines time bant z tremebant z non audebant nocere eis. Hoc aūt fuit nc̄ciū fieri a deo nam si animalia non timerēt hoies tūc cū pauci essent i breui possent eos consumere: z hoc erat mani mū inc̄ueniēs.iō cōstat q̄ aialia tūc nō possent nocē homi nibus.siue hoc p̄oueniret ex timoze posito sup aialia siue ex alia causa. ¶ Sed hꝫ nō durauit sp sicut z nunc nō durat.q̄ to aūt tpe hꝫ durauerit nō ē certū sz hoc possumus dicere q̄ saltē duraret quo vsq̄z multiplicarent hoies.qz postea etiam si a bestiꝫs lederent nō erat piculū peūdi totā spēm. z iō ō il lo tpe absolute itelligebat illud.sit timoz vī z tremoz sup cū cta aialia.qz ita erat i veritate qz nullū illoz audebat inua dere hominē.sz oia timebant ip̄m nūc vero n̄ est sic manz q dem animalibus naturalis reuerentia ad vultum hūanum z tn̄ sepe inuadunt hominem z lacerant neq̄ ab hoc cohi benť p timoze: z de hoc accipi pōt lra illa.s.ix.c.s.sanguinez enim aiarum vrarum requirā de manu cunctarum bestiaꝝ in quo inuit q̄ bestie aliquando occiderent hominem tn̄ nō sine pena ip̄arū qz deus requiret ab eis vindictā p̄ occisione est tamen verum q̄ hoc dictum fuit ad consolationem homi num.quia putarent homines q̄ forte deus reliquiret eos in manu bestiaꝝ z ita possent consumere eos faciliter de⁹ autē dicit q̄ nō qz si bestie iterdū inuaderēt hoiez aliquē z occi derent

Rñsio p̄ma

Rñso.scda.

Responsio ad obiectionē.

p̄ma cāusa.

2. causa.

3.causa.

3

Q̄ō.282.

Alia rñsio.

De⁹ aliqua liter manifestauit q̄ p⁹ diluuiū bestie eēnt cōmestuꝝ carnes.

p̄ma. rō.

2ª:ratio.

3ª.ratio.

K

derent eum deus puniret eas ꝑ occisione hois: ⁊ ita nō auderent inuadere hominem. inuaderēt se ipas tamen mutuo vel aialia. mansueta qz deus nō dixit qr equirit sanguinem alicui⁹ aial' de manu alteri⁹: ſz solū sanguinē hūanū. ¶ Secūdo fuit hoc dictū ad ꝓhibitionē hoicidij: tā efficacit āt voluit deus suadere hoib⁹ ꝙ inuicē nō se occiderēt. ꝙ incussit eis circa hoc magnū timorē de vindicta quā ipe faceret ꝓ hoicidio ⁊ tā hūdanter hoc voluit significare ꝙ nō solū dixit ꝙ idigna reť si hō occideret hoiem: ſz ēt bestiā ⁊ ita vtrūq; cōiūxit dicens sanguinē aiaꝝ vr̄aꝝ reqrā de manu cunctaꝝ bestiarū ⁊ de manu hois. ¶ Declaratis supra eis que ptinuerūt ad cibū hoium ⁊ bestiaꝝ in ꝑma ⁊ secūda etatib⁹ que introducta sunt occasione ciborū padisi terrestris ē nūc redeūdū ad ea que incepamus. Dī aūt. s. ꝙ. c. De ligno āt scie boni ⁊ mali ne comedas ⁊ hic est dubiū q̄re deus vetuit homini manducare in padiso ō ligno illo. ¶ Aliq dicūt ꝙ fuit ꝓpter aliqō malū qō in illo ligno erat ⁊ deus volebat ꝙ hō cauere mala. ¶ Dōm ꝙ nō est verū ꝑ⁰ qz in padiso nullū malū erat ꝙ hoi posſit nocē: ſz oīa erāt ibi valde bōa. ⁊ ita aserit augu. lib. xꝙ. de ciui. dei. ⁊ lib. viꝙ. sup geñ. ad lr̄az iō nō voluit ob hoc. ¶ Scōo qz aliq mouenť ad hoc qz dī lignū scie boni ⁊ mali: ⁊ tñ hoc nō significat aliqō malū in ligno esse, ſz ꝙ pertineat ad sciam boni ⁊ mali ⁊ tñ ista scia potius ē bona. ⁊ ꝓp desideriū illi⁹ mot⁹ fuit ad comedēdū de fructu ei⁹. ¶ Tertio qz si aliqō malū essz in ligno illo stati vt hō comederet incideret in malū: ſz inde nō incidit in malū aliqō q̄tū ad corpora: ſz soluz deus puniuit hoiem tanq̄ trāsgressorē mādati. iō non fuit illa cā ꝓhibitionis. ¶ Dōm ꝙ non fuit aliqua cā ex pte ligni: ſz voluit deus dare hoi ꝑceptū negatiuū aliqō. ꝑ ad magis manifestādū dñiuz suū sup hoiez. ls. n. satis deus se ostēderit hoi dōm eius voluit hūdātius manifestare in actu p̄cipiēdo ei aliqd qō facere tenereť ⁊ hoc ē ꝙ ad solos dños vel ꝑeminētes ptinet. s. p̄cipere posse. ꝙ. fuit ad dādū hoi hūdatiorē locū merēdi ⁊ status virtutis: cum nullū ꝑceptū datū eēt nihil essz in quo se exercitaret: dato āt ꝑcepto fuit locus exercitij ad virtutē. ¶ Cōsiderandū āt ꝙ istud ꝑceptū fuit conuenienť assignatū: debuit enim aliquā difficultatē ptinere vt eēt locus merendi: ⁊ tñ debuit eē pua ⁊ non inciperet ibi hō viuere sb iugo sicut hic viuimus quā tū ad ꝑmū est ꝓueniens nā poterat deus vetare hoi aliquid ad qō ipe non inclinareť: ⁊ ita non eēt difficultas vlla ī obseruāda neqz ꝓnitas in ꝓriū. vt si deus iuberet hoi ꝙ nō se occideret aut ꝙ nō maneret semp sine cibo nā ista obseruar nulla difficultas erat qz nō erat inclinatio in ꝓtrariū. ſz poti⁹ ad b ⁊ q̄tū ad hoc bene ꝓuisum est. qz vetuit deus hoi aliquid de cibo: erat enim hō inclinatus ad cibū ⁊ vetita fuit ei aliqua ps cibi: ⁊ sic erat ei inclinatio in ꝓtrariū. ¶ Etiā augebatur ista difficultas qz illa pars cibi q̄ vetita fuit erat pl'cra ⁊ multuz ꝓcupiscibil'. Sicut dī. s. ꝙ. c. vidit mulier lignū qō eēt bonū ad vescēdū ⁊ pulcrū oc'lis aspectuqz delectabile si aūt eēt lignū nullius pulcritudinis ⁊ suauitatis ēt si ad cibū ptineret nō esset difficultas aliqua ab illo abstinē. ¶ Lir ca scōm ēt ꝓuisuz ē. s. ꝙ nō essz magna difficultas ne incipet hō eē sub iugo: ⁊ b fuit inquātū fuit vetitū vnicū lignuz. Si eni multa ligna vetita essent. i. maior ps lignoꝝ padisi vl' me dietas poterat eē magna difficultas hoi ⁊ efficerel' ꝑceptuz graue ꝙ ab oībus illis abstinēdū foret. ſz cū essent valde ml'ta ligna in padiso ⁊ nō vetareť hoi nisi vnū lignuz ꝓua erat difficultas. ¶ Scōo qz dato ꝙ vnicū vetareť si illud solum essz pulcrū vel illud' esset melius lignū padisi eēt magna difficultas abstinere. erāt tñ multa alia ligna pulcra visu ⁊ suauia ad gustū. qz dī. s. ꝙ. c. ꝓduxit deus in padiso oē lignuz pl'crū visu ⁊ ad vescendū suuaue. ergo manētib⁹ tot lignis ꝑciosis ꝓua difficultas erat vnicū vetari. ¶ Tertio qz dato ꝙ mlta alia ꝑciosa ligna manerēt si istud eēt optimū oīum essz difficultas, ꝙ hō abstineret ab eo qō erat optimuz. ⁊ tñ non erat istud optimum. nā manebat lignū vite quod erat meli⁹ oībus qō nō fuit vetitū. iō nō erat magna difficultas in abstinendo. ⁊ sic ꝑceptū istud erat multū rōnabile. qz neqz hēbat magnā difficultatē ⁊ tñ erat' aliqd ꝓtra qō hō posſz inclinari ⁊ sic erat aliqua difficultas ⁊ eēt loc⁹ merēdi. ¶ Quereť cum deus ꝑsciret hoiem nō obseruaturū ꝑceptū istud ⁊ ī de lapsurum in oia mala in quibus nūc ē cur dedit ꝑceptum istud qz potius debuisſz non dare. ¶ Dōm ꝙ in deo nō iudicatur. ad bonū aut malū ꝙ in hoie. ⁊ rō est qz hō bēt legē de⁹ aūt nulli legi obligatur. ideo hō obligať cauere oē malum in quantum pōt potissime malū culpe nō solum in se. ſz etiaz in alīs: ⁊ ideo si hō nouit ꝙ ex aliquo facto suo sequiť maluz. ēt si illud non sit in se malū teneť istud vitare: de ꝺo secus est qz ls ipse nos obligauerit ad hoc ꝑ legē nālem quā inscripsit mentib⁹ nr̄is ad ro. ꝙ. c. ipe nō est obligatus alicui legi. iō ñ teneť vitare oē malū qō pōt. vñ non vitando illud non facit malū. sicut nos malū facimus nō vitādo. ¶ Unde de⁹ facit duo q̄ in eo nō iudicanť mala ⁊ apud nos mala iudicarenť. ꝑmū est. ꝙ nō impedit mala que posſz vitare. scōm est ꝙ fac aliqd ex quo scit seq malū vel ꝑ certo secuturū. ⁊ si ipse non faceret illud nō sequereť malū: ⁊ tñ facit istud. Primū est: vt in pctō angelorū potuerat enim deus ꝓuenire gr̄a efficaciv nō peccarent vel adiuuare eos ad nō cadēdū sicut alios a diuuit ⁊ tñ non feč ⁊ ita corruerūt sic ēt posset de pctis oium hoium facere ꝙ non peccarēt adiuuādo eos ⁊ mouēdo efficaciterad bonum vl' distrahendo efficaciter a malo ⁊ tñ non facit ⁊ sic multi peccāt. ¶ Aliud est ꝙ de⁹ facit nasci hoies infundēdo aias corporib⁹: ⁊ scit de quibusdā hoib⁹ ꝙ peccabūt ⁊ dānabunť ⁊ si nō infūderet aias nō pirēt ⁊ tñ infundit aias que dānabunť ⁊ hoc ipse certissime nouit. Sic autē est de omni lege data a deo qz ē occasio pctī: ⁊ hoc est ex duobus ꝑmo in ꝓhibēdo qz cū p ꝓhibitiōem tollať libertas accendit desideriū ad faciēdū id qō est ꝓhibitū plusq̄z cū non dum erat vetitū. Scōo qz anteq̄z eēt aliqd vetitū nō erat peccatū illud fieri. cū ꝺo ē vetitū pctm̄ ē. De ꝑmo ꝑz qz pctm̄ occasione accepta p mādatū cāt oēm cōcupiscētia. vt colligitur ad ro. vꝙ. c. De scōo ꝑz. e. c. qd dicemus lex peccatū est absit. ſz pctm̄ non cognoui nisi p legē. nā cōcupiam nesciebaz nisi lex diceret nō ꝓcupisces. ¶ Sz dicēdū ꝙ ista duo q̄ a deo fiunt nō solū sunt iusta. i. non iniusta qz de⁹ nō obligať ad contrariū hoꝝ sed ēt sunt iusta. i. deus bēt iustū ⁊ rōnabile motiuū ad ea faciēda. ¶ De ꝑmo ꝑz qz deus est nāe institutor: ad ipsuz ꝓuenit nā ī gubernare sicut ꝓdidit. i. nō agēdo ꝑ cōditionē ⁊ ꝓprietatē eius qa al' sibi ipsi repugnare videreť qui talem naturam rebus dederat. ipse aūt fecit nām angelicam rōnalē. i. intellectualē. liberam ⁊ ideo potētē ex arbitrio verti ad hoc vel illud: ⁊ figi in b vel illo. ⁊ ita fecit eā talez vt ex arbitrio bonū posſz eligere in quo bene ageret. ⁊ in maluz posſz declinare ⁊ peccaret. Si aūt deus semp ꝓtineret angelum vt nō peccaret videreť ꝑ cōditionem nature a se instituite agere nō pmittēdo flecti ad id qō ille flecti poterat ⁊ flecti volebat: ⁊ ista eadē rō est q̄tū ad hoies peccantes quos deus peccare nō ipedit qz tales eos ꝓstituit vt ex arbitrio ⁊ bñ facere ⁊ peccare posſint. ⁊ ideo ꝙ quosdaz peccaturos adiuuet vt nō peccēt nō est ꝑ restitutiōez nāe a se ꝓdite ꝙ tñ vniuersal'r ipediret oēs peccare erat vniuersal'r tollē nām iō nō est ꝓueniēs ꝙ deus ipediat' oīa peccata. ¶ De scōo ꝺoz ꝙ ēt iuste deus facit aliqd ex quo scit ꝙ malū sequeť alicui. sic ē ō infusione aiarū q̄s nouit dānādas. Primo qz ipe nō confert ad dānatiōez. nā ls ipse sciat an dānabunť qz ipol'e ē ipsum ignorare aliqd nō dat cām' dānatiōis neqz facit vt dāneť iō infundēdo nō facit iniustum. ¶ Scōo qz licz deus sciat eas dānandas ꝓp ꝓditionē sue scie q̄ bēt ꝑncipalitatē eternitatiſ nō est ncē absolute ꝙ dāneť. ſz liberuz est eis tā saluari quā dānari. cū scia dei nullā ncitatē reb⁹ ꝑponat. ſz ncitas illaꝝ q̄ ncē sunt, aliunde ꝓuenit ⁊ contingentia eaꝝ que ꝓtingētes sunt cū scia dei manz. vnde si ex eo ꝙ deus ꝑsciret animas dānandas. necesse esset eas dānari ⁊ nulla libertas maneret eis: non crearet deus illas animas quas ꝑsciret dānandas alioquiz nō eēt imputandū animab⁹ ꝙ dānarentur. sed magis videretur ascribendum deo. ¶ Tertio qz dānatio q̄rūdā aiarū redit in maiorē laudez dei. naz si deus ipediret oīa mala vel non crearet animas quas ꝓscit dānadas non eēt vnde gratias deo agerent qui saluantur. nunc vero cuz multi damnentur ⁊ illi qui saluantur equaliter poterāt damnari: si deus non adiuuisset eos efficatius aut si deseruisset eos sicut eos qui damnantur: habent vnde magnas gratias deo referant qui saluantur ⁊ redit b in magnam laudem dei indirecte. ¶ Quarto quia deus sic magis manifestat clementiam suā ⁊ iustitiam. nam si nullus peccaret nemo exigente iustitia puniretur ⁊ ita non tam habundanter innotesceret iustitia dei ⁊ tamen ad laudem suam pertinet ꝙ omnes ei⁹ bonitates innotescant. ideo ꝓueniens est quosdam permittere peccare. ¶ Quinto qz manifestatur clementia: est enim

clemens

Qō. 287.

2. ratio.

3. ratio.

4. ratio

5. ratio.

clemẽs de⁹ remittẽdo pctã ⁊ penas debitas multi enim peccant quibus deus peccata remittit ⁊ illos btificat. Si autẽ nũq̃ peccarent videꝛ eis debita btitudo ⁊ ita non laudaretur ibi dei clementia. ¶ Sexto quia si deus impediret peccata oĩũz hoium ita vt nullũ pctm̃ fieret ⁊ sic etiã demões ñ peccassent videꝛ illud eẽ a nã qꝛ cõe erat oĩb⁹ ⁊ sic null⁹ ỏ hoc gr̃as ageret aut pñs qꝛ videꝛ multis aut nõ eẽ bñficiũ aut nõ valde magnũ qꝛ cõe: nũc vero cum quosdã cadẽ permittat alios nõ ⁊ quosdã ỏ lapsis subleuet ⁊ alios: nõ videtur p̃stitũ magnũ bñficiũ eis qui cadere nõ ſinunt aut post lapsũ erigunt. ¶ Septio qꝛ in hoc facit deus ad decoꝛẽ vniuersi quẽ de⁹ intẽdit vt vniuersitas ab eo fcã ex oi pte fit pfecta: sicut enĩ vniuersitas decoꝛẽ comẽdat virtus decẽtibus p̃mỹs honoꝛata ita ⁊ eũdẽ decoꝛẽ oñdit vitiũ ỏbita aiaduersione punitũ: sed hoc nõ eẽt si deus oĩa mala ipediret. ¶ Et lz rões iste sint ꝓueniẽtes ⁊ multe alie q̃ accipi possẽt ex fũdamẽto bonoꝛ q̃ de⁹ fac̃ resultare ex malis tñ cã p̃ncipal' est vt nãe a se cõdite nõ repugnet: feẽ enĩ eũ talẽ vt peccare posset ⁊ bñ agere ex arbitrio iõ nõ dz ipedir̃ vl'r opa ex arbitrio ita vt nl'lũ pctm̃ sit q̃ ista sit rõ p̃cipua pz qꝛ ỏs oĩa mala vetat ⁊ oĩa bõa iubz: vetat tñ aut ipedit eo mõ quo ꝓuenit nãe ꝓdite: qꝛ enĩ deus nãm rõnalẽ libam cõdidit nõ ipedit eaz vt velle nõ possit malũ tollẽdo libertatẽ: lz iubẽdo tã q̃ potenti velle vt solum bonũ velit ⁊ omne malũ caueat ⁊ ℔ diligẽtiſsime facit deus qꝛ nullũ malũ q̃ in lege sua nõ vetet: ⁊ nullũ bonũ est ỏ necessarỹs qỏ ibi nõ p̃cipiat: ⁊ p̃ceptũ dei est loco cõpulsionis ad bonũ in nã rõnali: ⁊ p̃hibitio ẽ loco cõpl'siõis ad nõ agẽdũ vel ipediendo in eadẽ nã nõ plus cõpelli aut ipediri ꝓuenit rõnalẽ nãm qꝛ qcqd vltra fiat p̃iudicat̃ libertati nãe rõnalis: ẽ aũt magna cã ỏo agẽdi. sic vl'r sic vt a se cõdita nãm ſ̃ ea p̃petate cõseruet qua cõdidit. ¶ Sil'r aũt q̃tũ ad id qỏ dicebat̃ de infusiõe aiaꝛ q̃ dãnant̃: de⁹ enĩ ẽ cã p̃ma in nã ⁊ maioꝛ tota nã ⁊ cũ oẽs alie cãe sub eo sint oꝛdinate opus illaꝛ ẽ opus suũ: ⁊ ipse nãm nõ deꝛit qꝛ al'r se ipz videꝛ ỏserere ⁊ tñ formato coꝛpoꝛe sup̃ est infusio aie ad cõplemẽtũ opis huius nãlis. i. in diuidui hũani i nã quã si deus nõ faciat deseret nãm: ⁊ tñ deus non ỏserit nãm qꝛ eẽt ſ̃ contra se ipm agere qꝛ illa est opus eius: ideo qcqd futuꝛ fit ỏ illa aĩa de⁹ infundit eã coꝛpoꝛi postq̃ coꝛp⁹ ẽ formatũ. ¶ De lege aũt sil'r est qꝛ lex est occasio q̃dã pctĩ: ⁊ tñ deus legẽ dat lz nõ est malũ q̃ deus legẽ det. Primo qꝛ lex nõ est in se mala: lz bona ad ro. vij. c. qd dicemus lex pctm̃ est absit ẽt ibidez dr̃ postea. itaq̃ lex quidẽ sc̃ta ⁊ mãdatũ sanctũ et iustũ ⁊ bonũ. ⁊. ꝑs. xviij. lex dñi ĩmaculata cõuertẽs aias. ¶ Scỏo qa lex nccia ẽ ad pfectionez nature rõnal' sic̃ eĩm deus nãe coꝛpoꝛali nõ solũ dat eẽ lz ẽt id p qỏ bñ se hẽat ⁊ cõseruẽ in esse s. dat ei locũ ⁊ cibũ sine qb⁹ nõ erit aut nõ diu erit ita ⁊ in nã intellectuali q̃ est excellentioꝛ nõ soluz dat de⁹ eẽ lz ⁊ puidet vt bene se hẽat. Est aũt nã rõnal' fm rõnẽ. i. rectitudinẽ q̃dã opatiua ⁊ tñ istã rectitudinẽ nõ hẽt nisi p p̃incipiũ quo i oibus reguleꝛ: sed illud nõ hẽt in actu eẽ rõnal' nisi sibi deꝛ: iõ est multũ nccium sibi dari: hoc aũt p̃ncipiũ directiuũ vocatur lex: iõ oi mẽti rõnali create debz dari lex sed quoddã p̃ncipiũ ỏterminatiuũ põt dari cũ ipa natura tanq̃ ꝓcreatũ ei: ⁊ hoc vocat̃ lex nãlis sic̃ apl'us loquit̃ ad ro. v̈. c. ⁊ tñ istud non est adhuc sufficiẽs dirigere creaturã rõnalẽ p oia cũ sint q̃dam ptic'laria tã variabilia q̃ ex nã nõ videꝛet hr̃e bonũ aut malus lz solũ ex opionib⁹ cõsistũt eim in videri ⁊ nõ videri. sicut hõ p. ⁊. v. ethico. aristo. dicit ⁊ circa talia ẽ aliud p̃ncipiũ qỏ vocat̃ lex positiua nõ ẽ enĩ ex nccitate rõnis lz ex determinatione eius qui imponere põt: vocat̃ ſ̃ iuxta aristote. li. v. eth. lex absolute qꝛ p̃cedẽs directiuũ nõ vocat̃ lex: lz nãle ius aut iustũ iuxta modum nr̃m cõem loq̃ndi vocat̃ lex positiua ad dr̃iaz legis nãlis qꝛ nãlis nõ dat̃ lz inasciſ: ista vero non inest lz ponif aut ab extrinseco dat̃: est aũt vtraq̃ lex tã nccia vt si ne ea nõ sit pfecta natura rõnalis erit eim opatiua recte ⁊ tñ nõ poterit recte opari: lz magna nccitas est q̃ deus nõ relinquat opus suũ ipfectũ maxie id qỏ ẽ tã excellens sicut ẽ mẽs rõnal' ⁊ nõ p̃t pfici nisi p legem. Jdeo ỏus vtraq̃ legẽ dedit naturalem q̃dem oĩbus hoibus inatã eẽ fecit: positiuã aũt suꝑaddidit quã p̃mo vni ppl'o dedit. i. hebꝛeoꝛ postea vỏ toti mũdo dedit legẽ xp̃i lz si pticulari⁹ attẽdam⁹ p̃cia lex positiua dei fuit ſ̃ que ade data est. s. de ligno scie bõi ⁊ mali ne comedas: ỏinde fuit lex data p ỏuz post diluuiũ in p̃ncipio secũ de etatis. s. carnẽ cũ sanguine nõ comedatis. ẽ. ix. c. ¶ Utriusq̃ legis harum. i. tam naturalis quam positiue ẽ trãsgressio pctm̃: ⁊ tñ tã nccia ẽ vtraq̃ lex q̃ deus nõ cessat ponere legẽ ẽt si in illius trãsgressione hõ peccatur⁹ sit ⁊ ẽt si lex ipsa occasionẽ q̃dã idirecte restaret ad pctm̃: naz vtrũq̃ facit lex. s. facit q̃ sit pctm̃ id qỏ nõ esset pctm̃ nisi lex eẽt: ⁊ ẽt concupiscẽtiã auget p. phibitiõez: lz nõ pp ſ̃ cessat lex. ¶ Apostolus aũt vtrũq̃ ỏsignat ad ro. vij. c. ỏ p̃mo pz qa dr̃ qd dicemus qꝛ dr̃ lex pctm̃ ẽ absit: lz pctm̃ nõ cognoui nisi p legez: nã ꝓcupiscẽtiã nesciebã nisi lex diceret nõ ꝓcupisces. i. nõ cognoscebã cõcupiscẽtiã eẽ pctm̃. ¶ De scỏo dr̃ ibidẽ occasione aũt accepta pctm̃ p mãdatũ opatũ est in me oẽm ꝓcupiam ista occasio fuit qꝛ cũ cognoui eẽ mihi vetitũ qỏ ꝑus vetituz eẽ nõ cognoscebã cepi illỏ magis ꝓcupiscere: qꝛ hoc nãle est vt tãto aliqd magis desiderem⁹ q̃to nob magis vetitũ est: ⁊ iõ apl'ỹ ibidez addidit: sine lege enĩ pctm̃ moꝛtuũ erat: ego aũt viuebã sine lege aliqñ: lz cũ veniſſz mãdatũ pctm̃ reuixit, ego aũt moꝛtuus sũ. i. qñ lex non erat data. pctm̃. i. concupia erat moꝛtua qꝛ nõ exardescebat eo q̃ nõ erat vetita iõ videbar̃ eẽ moꝛtua qꝛ nl'agebat sic̃ ⁊ moꝛtui nihil agunt ⁊ tũc ego viuebã. s. ſpũal'r qꝛ nõ inducebat me in pctm̃ moꝛtale ⁊ in obligõnẽ moꝛtis eterne: qñ aũt venit mãdatũ reuixit pctm̃. i. incepit ꝓcupia hr̃e vires qꝛ erat vetita ⁊ ita iplebat ad aliqd qỏ est act⁹ viuẽtis. s. ad malũ ipellebat ego aũt moꝛtu⁹ sũ. i. incidi in moꝛtale pctm̃ succũbẽs ꝓcupie. ¶ Uñ addit̃ ibi q̃ ex mãdato vel lege seq̃tur malũ indirecte. s. ⁊ inuẽtũ ẽ inde mãdatũ qỏ erat ad vitã hoc ẽ ad moꝛtẽ. i. ad inducẽdũ i peccatũ moꝛtale indirecte qꝛ lex excitauit ꝓcupias ⁊ hõ succũbens illi incidit in moꝛtẽ. i. in pctm̃ moꝛtale ⁊ apostolus declarat istud ibi addẽs nã pctm̃ occasiõe acepta p mandatũ sed uxit me ⁊ p illud occidit me. pctm̃. i. ꝓcupia accepit occasionẽ per mãdatũ. s. vt isurgeret assũptis virib⁹: ⁊ tũc seduxit me. s. tra hẽdo vt ei succũberez ⁊ tẽ occidit me. i. in pctm̃ moꝛtale aut in obligatiõez moꝛtis eterne ipulit ⁊ cõstituit me reũ: ⁊ ℔ totũ ẽ p mãdatũ qꝛ si mãdatũ nõ fuiſſz datũ nõ eẽt ꝓcupia insurgẽs nã nõ hr̃et vires. ¶ Ex hỹs igit̃ pz q̃ lex multũ confert ad hoc q̃ hõ peccẽ indirecte ⁊ si illa nõ eẽt pctm̃ nõ esſz: tñ nõ obstãtib⁹ hỹs tãta ẽ nccitas legis ⁊ bonũ ei⁹ in se q̃ deus dat legẽ tã naturalẽ q̃ positiuã. ¶ Sicut dictũ est ỏ lege vl'r q̃ lz indirecte possit seq̃ inde malũ ⁊ sequat̃ tñ de⁹ legez dat ita ⁊ fuit de lege data ade. si enim deus nullã legẽ posuerat ade de nõ comedẽdo de lignis nõ peccaſſz comedẽdo: ⁊ tñ fuit ꝓueniẽs q̃ deus legẽ poneret. ¶ Circa qỏ sciẽdũz q̃ si adã nõ hr̃et legẽ yllã nõ posset peccare qꝛ pctm̃ non ẽ niſi trãsgressio legis dei ⁊ tñ intelligẽdum q̃ ẽt si nõ daret ei ista lex possz peccare: qꝛ erat ei innata lex nãlis i p̃ncipijs rõnis p̃actice quã legẽ de⁹ nõ tradidit: lz inasci facit. cõtra istã legẽ poterat peccare adã sicut quottidie nos ỏtra eã peccam⁹ ⁊ p. quodlibet pctm̃ inciderem⁹ nos in mala oĩa in q̃ incidimus. ¶ Et tñ vltra legẽ nãlẽ dedit deus ade legẽ positiaz ⁊ fuit istud p̃ceptũ de nõ comedendo. istud eĩm fuit ꝑma lex positiua in oꝛbe qꝛ nõ fuit posita alia ade ante istã ⁊ nõ fuit ĩcõueniẽs eã poni. lz p ꝛium fuit cõueniẽs. ꝑmũ pz qꝛ licet adã peccauit i ista lege nõ erat nccẽ q̃ i ea peccaret ⁊ qꝛ libertũ erat ei nõ facere cõtra illã. ¶ Scỏo qꝛ nõ erat ꝓdita lex p calũniã. s. ea intẽtiõe vt adã incideret in illã ⁊ peccaret sicut qdã p̃cipes aut rectoꝛes ppl'oꝛ ꝓdunt leges aut statuta p loca ea intẽtione vt subditi sui vel q per eas regulari debẽt incidãt in illa ⁊ possint eoꝛ bõa diripe ysa. x. c. veh qui condũt leges iniq̃s ⁊ scribẽtes iniustitiã scripserũt vt oppimeret in iuditio pauperes ⁊ viz facerent cause humilium ppl'i mei vt eẽnt vidue p̃da eoꝛ ⁊ pupillos diripent: de⁹ eĩm nullã talem legẽ instituit qꝛ nõ gaudet in malo hoium sapi. ỏ. c. deus nõ fecit moꝛtẽ neq̃ letaꝛ in pditiõe viuoꝛ: creauit eĩm de⁹ vt eẽnt oĩa ⁊ sanabiles fecit nationes oꝛbis terraꝛ: ⁊ nõ soluz deus non querit calũniã cõtra hoiem. neq̃ gaudet i malo eius sz poti⁹ diligit ipm qꝛ ẽ opus ei⁹ sapi. xi. c. misereris oĩum qꝛ omnia, potes ⁊ dissimulas pctã hoium pp penias: diligis enim omnia que sunt ⁊ nihil odisti eoꝛũ que fecisti neq̃ enim odiens aliquid, constituisti. ¶ Tertio quia p̃ceptuz non erat difficile ⁊ hoc apparet quia erat vnuz ⁊ de re leui. Si autem esset graue p̃ceptum fuisset inconueniens poni grauitas enim in p̃cepto vel lege potest accidere ex duob⁹ primo ex multitudine, secundo ex re que p̃cipitur. De primo patet quia dato q̃ res leues p̃cipiuntur si multe p̃cipiuntur durum est implere talem legẽ. qꝛ difficille saltem est

considerare

pſiderare ō oīb⁹. ¶ Et ꝫ mō fuit difficil' obſtatio legis moy
ſi nō.n.ꝓcipiebaſ ibi aliq̄ res q̄ i ſe dura'eēt tot erāt q̄ ꝓcipie
bant q̄ difficile erat attendere ad oia ⁊ multo magis oia im
plere:fiebat āt hoc ꝓpt̄ multitudinē cerimoniarū ⁊ obſer
uationum:q̄ in ſingulis reb⁹ fere hēbant cerimonias: ⁊ iō
bt̄us petrus vocauit veterē legē:iugū difficile portari .actu.
xv.c.ſ.nūc ergo quid tēptatis deū imponē iugū ſup ceruices
diſcipulorum:q̄ neq̄ nos neq̄ pr̄s nr̄i portare potuimus.
¶ Etiam hoc nō facilius eſt abſtinere a mortalib⁹ q̄ a venia
libus ⁊ difficillimū valde eſt abſtinere a venialibus:q̄ licet
a quolibet eoꝝ ſit facile abſtinere tñ abſtinere ab oibus ſimł
ē difficile ꝓp illoꝝ multitudinem quā aliqs vix ꝑ̄ cogita
re:ꝫ modo lex data ade facilis.ſ.q̄ erat vnicū ꝑceptū ⁊ erat
de vnica re.ſ.de ligno ſcie boni ⁊ mali. ¶ Scō mō eſt gra
uitas ꝑcepti ex re que ꝑcepto continet q̄ ꝛ ſit vnicū ꝑceptuꝫ
ꝑ̄ cōtineri ibi res dura: ⁊ hoc mō ꝑcepta noui teſtamēti ſūt
grauia.i.illa q̄ xp̄s in nouo teſtamēto declarauit: ⁊ ſunt ma
gis grauia q̄ꝫ ea q̄ exp̄ſſa erāt in veteri teſtamēto:ſic iuſſuꝫ ē
q̄ hō diligat inimicū ⁊ bene faciat ei: ⁊ q̄ nō videat mulierē
ad cōcupiſcēdū eaꝫ.mate.v.c.pauca eni ꝑcepta ſūt noui teſta
mēti:ſed ſunt difficilia neq̄ ſatis implerent niſi p hūdātiaꝫ
gr̄e noui teſtamēti q̄ volētibus eam ſuſcipe fac̄ oia facilia: ⁊
ita xp̄s dixit iugū meū ſuaue eſt ⁊ onus meuꝫ leue.mate.xi.
ſ.p gram alleuiantē. Adhuc aūt iſto mō nō erat graue ꝑce
ptū datū ade.ſ.q̄ erat de re ad quā nō erat magna inclinatio
nā vnicū lignū vetabaſ ⁊ multa alia manebāt hoi licita que
erāt pulchra ⁊ ſuauia ēt nō erat illud lignum optimū:ſꝫ alia
erāt p̄cioſiora.eo.ſ.lignū vite ideo in hoc nō videbaſ eē dif
ficultas vel erat valde ꝑua ita vt nō poſſꝫ dici graue ꝑceptū:
⁊ ſic nō poterat eē inc̄ōueniens q̄ daret iſtud ꝑceptuꝫ ade.
¶ Erat aūt eꝫ io iſtud ꝑceptū dari ade cōueniēs ꝑmo q̄ ad
hoc q̄ ſe cognoſceret exp̄ſſe ſubditū deo magis iſtud ꝑderat.
¶ Sꝫ aliqs dicet q̄ ſatis appebat hoc p legē naturalē quaꝫ
dederat hoi ⁊ dare legē eſt dñi. ¶ Dicēdū q̄ lex nālis nō ita
manifeſtat dominiū ſicut lex poſitiua': ꝓmo q̄ qdā putāt ñ
eē legē datā ſꝫ eſſe ꝓditiōem nature rōnalis:ſicut q̄ſꝫ nāꝫ ſe
q̄tur determinata inclinatio ⁊ ꝓncipiū directiū vel in ſe vel
in aliquo ſuperiori regulāte.ſ.i intelligētia: ⁊ iō iſta lex quaꝫ
vocamus naturalez ſm illos nō oſtēdet aliqd de dñio dei ſu
per hoiem vltra id quod oſtēdit creatio vel formatio homis.
¶ Scō q̄ dato q̄ lex natural' cōcedaſ lex data a deo nō oī
dit iſta plenū dñiuꝫ q̄ iſta eſt ſolū ſm rōnē ⁊ nō ſm volunta
tē: ⁊ tñ ꝓpe dñs eſt qui iubet q̄ vult:iudex vero ⁊ alīł mini
ſtri legū iubēt aliqd ſꝫ nō ex voluntate ſꝫ ſolū q̄ſtū lex eis cō
cedit ⁊ ob hoc non cōcediť illos eſſe dños:q̄ āt ex arbitrio iu
bet dñs eſt tale qd igiť debuit deus circa hoiem iubē vt ap
parēt vere dñs:iō vltra legē nālē ōbuit dare poſitiuā: ⁊ſi iſto
mādato ita penitus fuit q̄ tale erat q̄ nō ex rōnis exigentia
ꝓcederet ſꝫ ex ſola voluntate q̄ſtū eſt ad rē ipatā.ſ.q̄ adā nō
comederet de ligno ſcie boni ⁊ mali,nulla qppe rō ad ꝫ mo
uebat q̄ lignū in ſe bonū erat ⁊ ad cibū creatū fuerat:ſꝫ vo
luit deus hoc mādare:vt hō ſciret q̄ nō ſolū rōni dei ſtare ō
bebat ſed ⁊ voluntati eius nude obedire. ¶ Tertio q̄ iſtud
mādatū hēbat in ſe cōueniētiā ꝓpter id qō iubebaſ q̄ ſi ali
qd ꝓcipi debuit hoc fuit cōueniēs ꝓcipi iuxta ea q̄ dicta ſunt
ſ.q.cclxxxv. ¶ Quarto q̄ dato q̄ peccauit:hō occaſionē ac
cipiēs ex mādato adhuc aliq̄ bona reſultauerūt ex iſto man
dato ⁊ pctō ſequēte.p⁹ q̄ licet hō peccaſſꝫ fuit pctm̄ remiſſi
bile:nō eni ncc̄e fuit adā ⁊ euā pire eternal'r q̄ peccauerunt
q̄ remiſſuꝫ fuit eis pctm̄ ⁊ poſtea ſalui facti ſunt. ¶ Scō
q̄ ēt potuiſſent nō incidere in aliq̄ penā:q̄ ꝛ peccauerūt ſi
doluiſſet ꝛ cōfeſſi fuiſſet pctm̄ ſuū q̄ deus locut⁹ fuit eis:pe
tētes humil'r veniā forte nō fuiſſent expulſi de padiſo ſꝫ qli
bet trāſtulit culpā i aliquē aliū ⁊ ita ꝓp̄s pctm̄ nō cōfeſſuſ ē
⁊ inſuper veniā nō petīt:iō ſuſtinuerūt penā quā deus p̄nū
ciauerat. ¶ Tertio q̄ pp iſtō pctm̄ quod ſe ad oēs poſteros
extēdit fuit ncc̄ia reparatio q̄ p xp̄m facta ē q̄ nihil eſt meli⁹
⁊ nihil ei eq̄le: ⁊ tñ ſi nō peccaſſet adā iſtud nō fuiſſꝫ: ⁊ i tan
tū bñ ſecuta ē repatio facta p xp̄m ex pctō ade q̄ gregoꝛ⁹ di
cit fuiſſe vere ncc̄ariū pctm̄ ade: ⁊ dicit felicē culpā q̄ tali īdi
guit repatore. ¶ Quarto q̄ fuit indirecte ex pctō ſecut⁹ me
lioꝛ ſtatus in bonis quā'al' ſequeret:ſi eni adā nō peccaſſꝫ na
ſcerent ſoli hoies q electi futuri erāt: ⁊ tñ nō ꝓficerent i tan
tū augmētū meritoꝝ ⁊ ꝓñ neq̄ gl'ie ſicut nunc profecerunt
q̄ vbi ſuꝑabundauerat delictū ſuperabundauit ⁊ gr̄a q̄d
rō.v.c.ecce ex pctō quoꝛūdā fuit occaſio alīs vt eēnt martī
res alī cōfeſſoꝛes in quo altiſſimum graduꝫ meritoꝝ obti
nuerūt: ⁊ iſtū nō hr̄ent ſi adā nō peccaret. Simil'r mult⁹ de
coꝛ fuit in diuerſis gradib⁹ quos deus i eccl'ia ſua conſtituit
poſt pctm̄ ad ,expellenduꝫ pctm̄: quos nō ſtatuiſſꝫ ſi nō fuiſ
ſet pctm̄: ⁊ multa huiuſmodi ſecuta ſunt indirecte ex pecca
to: ⁊ nō fuiſſent ſi pctm̄ non eēt. ¶ Hoc mō verificanť dicta
gregoꝛ⁹ in bñdictiōe cerei paſcal' vbi dixit felicē cl'pā ⁊ vere
ncc̄um pctm̄:nō eni eſt culpa aliq̄ in ſe felix:ſꝫ oīs cl'pa ēi ſe
maluꝫ quoddā: ⁊ nō eſt aliqd ꝓpe malū niſi culpa vł pecca
tum:ēt non eſt pctm̄ ncc̄ium ſꝫ potius nihil eſt nobis magis
ncc̄ium q̄ꝫ vitare pctm̄:ſꝫ dixit felicē culpā.ſ.q̄ ex culpa ade
ſecuta eſt indirecte felicitas magna. Directe qdē ex cl'pa ade
ſecuta eſt pena ei⁹ ⁊ moꝛs in euꝫ ⁊ in oēs.ad.ro.v.c. ⁊ nihil
boni ſecutū eſt:ſꝫ indirecte ex culpa ,puenit magna felicitas
q̄ venit redēptio p ſaluatoꝛē ſm cuius ptic̄ipationē felictio
res effecti ſunt q nūc bti ſūt ⁊ erāt q̄ꝫ al' futuri eēnt: ⁊ in hoc
ſenſu dī ncc̄ium pctm̄:nō qdē inſe ncc̄iuꝫ ſꝫ ſb cōditiōe.ſ.ad
hoc q̄ redēptiōe ſequeret p ſaluatoꝛē:iō dari tale p̄ceptū ade
cōueniens fuit. ¶ Queret q̄ datū fuit iſtud ꝑceptū ade an
dixit de⁹ illi de ligno ſcie boni ⁊ mali ne comedas vł aliquid
aliud dixit de⁹ illi loco huⁱ⁹. ¶ Aliqs dicet q̄ in hoc nō ē rō dubitā
di cū ſcriptura ſacra ita dicat. ¶ Dōm tñ q̄ deus dixit ꝫ ad
adā tñ nō noīauit lignū ſcie boni ⁊ mali ⁊ dico q̄ dixit iſtud
de⁹ accipiēdo ōuꝫ p āgelo q̄ oīa ꝫ que hñtur.ſ.ū.ť.iū. ⁊ fere
vbicūq̄ dcā a deo dicta fuerūt p angelos ⁊ nō p deum ſi, aliq̄
va ,platio vocal' ita fuit: ⁊ ita vere fuit nūc aliqs angelus ap
parēs ade,in figura coꝛporali q loquebať iſta vice dei ⁊ illum
vocat ſcriptura deū. ¶ Sꝫ dōꝫ q̄ de⁹.i.angelus q̄ñ ōdit iſtō
ꝑceptū nō vſus fuit hoc vocabulo ſꝫ alio noīe:nā nō vocauit
illō lignū ſcie boni ⁊ mali q̄ ſequerenť inde inc̄ōueniētia q̄
poſuim⁹.ſ.q.clvi. ⁊.clvī.ſꝫ vſus fuit,alio mō indicādi vł deſi
gnādi:vt ſi dicēt de ligno qō eſt in medio padiſi ne comedas
q̄ ꝫ mō loq̄ndi vſa ē mulier.ſ.iī.c.ſ.ō fructu ligno ꝝ q̄ ſūt ī
padiſo veſcimur ō fructu vō ligni qō ,ē i medio padiſi ꝑcepit
nob deus ne comederem⁹ neq̄ tāgerem⁹ illō: vel poterat di
cē demoſtrādo lignū ō ligno iſto ne comedas ⁊ ita ſaţ erat: ſꝫ
lignū illō accepit tale nomē ab eo qō diabolus dixit.ſ.q̄cūq̄
die comederiť apiēť oculi vr̄i ⁊ eriť ſic dī ſciētes bonū ⁊ ma
luꝫ:diabol⁹.n.nō noīauit arboꝛē ſcie bōi ⁊ mali: ſꝫ ex eo qō ip
ſe dixit poſtē adā ⁊ poſteri ſui ſic vocabāt vł forte moyſes ita
vocaī voluit ex re q̄ acciderat ſꝫ vīſil'ius ē q̄ adā ita vocaue
rit poſtea ⁊ ide moyſes q̄ ſcripſit vſus āticipatiōe vocauit ar
boꝛē ſcie bōi ⁊ mali: vtēs ꝫ vocabulo: ſꝫ alio mō locutiōis vt
ſupra poſuim⁹ tñ q̄ q̄ñ moyſes ꝫ ſcripſit vocabať iā illa ar
boꝛ ſcie bōi ⁊ mali ſcripſit ita q̄ſi ꝫ vocabulo ōs vſuꝫ fuēit ſꝫ
non vſus fuit illo imo alio idē ſiḡnte. ¶ De iſto ꝑcepto dato
ade ē dubiū an cōꝓhēdēt poſteros eoꝝ ita vt tenēnť nō co
medē de illo. ¶ Dōꝫ q̄ poſteri ade ñ obł'ati fuerūt ꝫ mādato
nā poſteri ade ñ ſūt in padiſo neq̄ illuc itrare pñt cū ſit poſi
ta cuſtodia añ padiſuꝫ.ſ.iī.c.ḡ nō ſūt ipi obł'ati ad nō facien
dū id qō facē eos ē iposił'e. ¶ Scō q̄ iſtō ꝑceptū negatiuū
datū ē ſimł cū ꝓceſſiōe affirmatiua.nā dī.ſ.ū.c.ex oī ligno pa
diſi comede:ō ligno āt ſcie bōi ⁊ mali ne comedas: ⁊ iō q̄ te
nebat ꝑcepto negatiuo gaudebat ꝓceſſiōe affirmatiua quia
vnū depēdebat ex alio: ⁊ tñ nłł'i ō poſteriꝰ ade gaudēt ꝓceſſio
ne illa.ſ.ō oi ligno padiſi comede:ḡ nłł'i eoꝝ obł'anť ꝫ negati
uo ꝑcepto.ſ.ō ligno āt ſcie bōi ⁊ mali ne comedas. ¶ Sed di
ceť q̄ ſi adā māſiſſꝫ i padiſo cū poſteris ſuis q̄s ibi gignēt an
illi obł'arenť iſto mādato. ¶ Dōꝫ q̄ ſi nł'i vltra fieret nō obł'a
renť: cā eſt q̄ iſtō mādatū fuit datū ade ex mō ꝓcipiēdi illud
vī ei ſoli datū: ⁊ iō nō obł'abat' alios ſi āt alios itēdēt ōs obli
gare facēt extēſionē ꝑcepti vł al'r illō ꝓcipēt. ¶ Scō ꝓ hoc
q̄ ſi iſtō ꝑceptū eēt ō iure nāe dato q̄ ſoli ade iponeret obł'a
renť poſteri ſui ad illō ſic fuit ō decalogo:nā data fuerūt iſta
decē ꝑcepta iudeis in monte ſynay.exo.xx. ⁊ deute.iīj. ⁊.v.c.
⁊ tñ q̄ ō iure nature ſunt non ſolos iudeos obligabant:ſed
etiam omnes alias gentes ⁊ non ſoluꝫ obligauerunt poſtq̄ꝫ
data ſunt ſed etiam ante quam darentur obligabant ex ꝓn
cipio ſeculi tam iudeos quam alios homines: ⁊ hoc eſt quia
preceptum nunquam obligat niſi poſtquaꝫ eſt ⁊ in illis qui
bus datum eſt:perceptū autez quod de iure nature eſt ſp eſt
⁊ in oībus ē q: nō tradiť ſꝫ inaſciť iō vbiq̄ ſ ꝑ obł'at ſicut
Ariſto.dicit.li.v.ethico.q̄ ius naturale ſemp ⁊ vbiq̄ eſt: ſic̄
ignis ardet hic ⁊ i perſis:ſꝫ iſtud mandatū non erat de iure

naturali

D

E

F

G

Q̄ō.281.
A
An de⁹ dixerit forma liter hec vba ō ligno ſcie boni ⁊ mali ne comedas vel dixerit aliquid aliud loco huⁱ⁹

Rñio
B

C

Q̄ō.292.
A
An poſteri ade tenerēt non cō medē de ligno.

Rñio
p⁹.cā

2⁹.cā

B

Q̄ō.293.
Si adā nō fuiſſet i padiſo an poſteri ſui obligati fuiſſent illi mādato.

Rñio.

p⁹ rō.

2⁹. rō.

C

D

E

naturali: ſz pure poſitiuū ideo nō erat añ̄ dare. neq; erat i illis quibus non dabat: z ita ex eo q̄ dabat ade non obligabat alios: ſz fuit ſolū platū nūc in ꝓſonā ade: ergo alios non obligabat. ¶ Sed quid ſi hr̄et adā poſteros in padiſo an ex tēderet ꝓceptū p deū ad eos vt z illi nō comederēt de ligno illo. ¶ Dicēdū q̄ iſtud nō eſt certū q: neq; ſacra ſcriptura ex ꝑmit illud neq; rō ſufficiēt concludit cū nō fuerit ſz futurū erat ſi adā nō peccaſſz. ¶ Aliqui putāt q̄ iſtud ꝑceptū non erat extēdēdū ad poſteros: q: ſi adā nō ſuccūbēt tūc tēptatō ni dicunt q̄ cōfirmaret in bonū z iō aſſerūt q̄ nō ſolū poſteri eius nō obligarent: ſz neq; etiā ipe imo abſolueret illos de ab obligatiōe ꝓcepti illius z manerēt ſicut nūc bti i vita eter na vbi nullo ꝓcepto aſtringunt. ¶ Alij putāt q̄ fieret extēſio ꝓcepti huius ad poſteros z cuſtodiret ab oib⁹ hoibus q̄ diu in padiſo manerēt: q: ſicut adā creat⁹ ē in inocētia: z tamē datū eſt ei ꝓceptū in padiſo ſic z alij poſteri ſui ſe habēt q: ſub ꝓcepto viuerēt vt ſic deo ſe agnoſcerēt. ſubditos: z ad hoc adiuuat q̄ hoies i padiſo terreſtri nō erant bti ſimpl'r q: nō erāt incoꝛruptibil' hītes dotes coꝛpis gl'ificati neq; ēt de um clare videbāt in quo cōſiſtit ſba btitudinis z ideo erant viatoꝛes q̄diu autē ſūt hoies viatoꝛes ſatis cōpetit viuē ſb ꝓcepto. ¶ Dicēdū igit̄ q̄ nō cōſtat qd hoꝛ vex̄ ſit q: vtrūq; hēt coloꝛē: videt tn rōnabilius q: ſub ꝓcepto viuerēt ſiue ſb iſto ſiue ſub aliquo alio q: certū eſt q̄ erant viatoꝛeſ z q̄ nō erāt bti q̄diu i padiſo terreſtri manerēt. ¶ De eua āt dō q̄ obligata fuit ꝓcepto iſto z hoc fuit q: de⁹ dedit illi hoc ꝓcepto ſiue illud dederit ei ſimul cū adā ita q̄ nō dare. ꝓceptuꝫ añ ade q̄ dare. ambob⁹ ſimul. i. eue z ade: ſiue dederit deus ade z p ipꝫ dederit eue. ſ. dō ei q̄ hoc quoq; notificaret vxo ri ſue: vel q̄ deus dederit illud bis. ſ. ꝑmo ſoli ade: deiñ ade z eue ſimł: quicquid aūt hoꝛ fuerit certū eſt qō iſtō ꝓceptū fuit datū eue. ¶ Primo q: ſi non fuiſſet ei datū nō peccaret ꝺ fa ciēdo: q: nō obligaret ꝓcepto qō nō erat z tn̄ peccauit cum fuerit ei data pena. ſ. iij. c. ergo fuit ei datū. ¶ Scōo qa eua cōfeſſa fuit ſibi datū eē ꝓceptū. ſ. iij. c. ſ. de fructu lignoꝛ que ſunt in padiſo veſcimur de fructu vero ligni qō eſt in medio padiſi ꝓcepit nob deus ne comedēm⁹. ¶ Sz qs modus triū ſit verioꝛ dicēdū q̄ ꝑm⁹ non ē ſatis viſimil' q: tūc manēt 'ali qñ adā in padiſo ſine ꝓcepto z licēt ei comedere de ligno ſcie boni z mali z forte comederet ō illo: z tunc non cōueniēter eſſz locus tēptatiōi q: ia uoſſz adā qual' fruct⁹ eēt ligni illius z nō aliceret ad cōmedēdū ꝺ mādatum dei ſicut ſi neſciret. ¶ Alij autē duo modi ſūt viſimiliores. Scōs eniꝫ ꝑt accipi tanq̄ verus eo q̄ ſcriptura oſtēdit quomodo fuerit datū mā datū ade z nō eue nā añ formationē eue ponit mādatū de ñ comedēdo de arboꝛe ſcie bōi z mali. ſ. iij. c. z ita tūc ſoli ade poterat dari. ¶ Scōo q: cōcipit ꝓceptū i ſingulari nā dr̄ de ligno aūt ſcie boni z mali ne comedas z ita ſoli ade dictū ē. ¶ Tertio q: cū poſt pctm̄ cū deus accuſat virū z mulierem de hoc q̄ comederint de ligno illo nō dixit eue de ligno ſcie boni z mali comediſti de quo ꝓcepaꝫ tibi ne comederes z tn̄ ꝺ dicit viro. ſic pꝫ. ſ. iij. c. ſ. qs indicauit tibi q̄ nudus eēs niſi q̄ ex ligno de quo præcepam tibi ne comedēs comediſti: z q̄ plus eſt bis dicit. nā poſtea. e. c. dī q̄ audiſti vocē vxoꝛis tue z comediſti de ligno ex quo ꝓcepaꝫ tibi ne comedēs: z tn̄ ad eua nihil dr̄ 'nā ſz ei dixerit in ponēdo pena ml'tiplicabo erū nas tuas z cōcept⁹ tuos: nō dixit q: comediſti de ligno de q̄ ꝓcepam tibi ne comederes ſicut dixit ade: z ita vr̄ q̄ viro ꝓcepit tn̄ nō ei. ¶ Ultimus modus ꝑt ſtare q: ipa mul'r cōfeſ ſa ē datū eē ſibi mādatū iſtud cū dixit ō fructu vero ligni qō eſt in medio padiſi ꝓcepit nob dns ne comederem⁹: z ita ex modo loquēdi videt ſignificare q̄ ambob⁹ datū ſit mādatū: ſiqs tn̄ vellit dicere q̄ datum fuit ſoli viro in perſona ſua z ei iuſſum ē q̄ notificaret mulieri poterit ſtare quod dixit mu lier. ſ. ꝓcepit nob dns quia ambobus præcepit viro per ſe z fe mine per virum. ¶ Queretur quare ꝺus non vetuit ade lignum vite z an vetuit illud. ¶ Dicendum q̄ nō vetuit qa dī. ſ. iij. c. ex omni ligno padiſi comede ō ligno autem ſcie bo ni z mali ne comedas: ſolum excepit lignū ſcie boni z mali ergo licebat comedere de omnibus alīs: lignum tamē vite diſtinctum erat a ligno ſcientie boni z mali. e. c. ergo licebat comedere ō illo. ¶ Et eſt dicendum q̄ non debuit deus ve tare eſum ligni illius potius enim ꝺbuit vetare lignoꝝ alio rum eſum q̄ iſtius quia repugnabat intentioni dei: volebat enim ꝺus q̄ homo in paradiſo nullam moleſtiam pateretur neq; diſponeretur ad coꝛruptionem neq; ſeneſceret: hoc aūt faciebat ſolum lignum vite quia ō ceteris fiebat reſtauratio ꝺperditi: ſed q̄ aduenies eſſet in eadem puritate in qua id quod deceſſerat non poterat fieri niſi per lignum vite ſicut ſupra oſtendimuſ z tamē iſtud ſolum impediebat coꝛruptio nē z ſenectutē. iō erat neceſſarius eſus ligni vite: z iō nō de buit vetari de quolibet eni alio ligno q̄ vetaret nō erat inco ueniens etiā ſi multa vetarent: q: in paradiſo erat oē lignū pulchꝛum viſu z ad veſcendū ſuaue. ſ. iij. c. oia aūt illa ſolum ꝑderant in cibū. ideo vetitis qbuſdā ſuccedebāt alia de qui bus ſufficienter cibaret hō: ſz nullū ſuccedebat in locū ligni vite: q: nō habebat aliud illā virtutē. iō nō debuit deus illō vetare: q: ſic repugnaret itentioni ſue faciendo q̄ hō ſeneſce ret z coꝛrūperet. ¶ Sed aliqs dicet q̄ nō debuit deus ve tare hoi lignū vite ſi manſurus eēt: z tn̄ ſtatiꝫ peccauit. ideo melius eſſet q̄ vetaret ei ad hoc q̄ nō comedēt de illo z fie ret lōgeuus poſt pctm̄. ¶ Dōm q̄ nō debuit deus mādare hoi nō comedere de ligno vite. nā ſz de⁹ ꝑſciret hoiez pecca turū nō debuit ei ſic legē ponē tanq̄ determinate peccaturo ſz tāq̄ nō peccaturo vl' poteti nō peccare: q: al' añ pctm̄ ꝓmū ciaret ōs hoi calamitatē ſuā qō erat icōueniēs. ¶ 2° q: ōs pu niret hoiem anteq̄ peccaret qō eſt abſurdū: ſi eni deus ꝑſci ret hoiem nō peccaturū nō vetaret ei lignū vite: ſi aūt lignū vite vetaret faceret hoc: q: peccaturū eu⁊ ſciebat. z iō tal'r ſe hꝫet ad eū anteq̄ peccaret q̄'r habituras eſſet poſtq̄ pecca ret: ſed hoc nō facit deus: ſic pꝫ ex itentione Augu. li. xj. ſup gene. ad lr̄am. c. ix. vbi querit an angeli fuerint præſcij caſus ſui. vbi aliq dicunt q̄ deus reuelauit bonis angelis ſuā bea titudinē futurā: ſed malis futuris nō reuelauit ſuū caſum: q̄ opionē cū retulerit Augu. poſtea tenet q̄ neutris reuelauit ſtatū ſuū neq; illis btitudinē neq; iſtis miſeriā: ſed māſit oc cultus vtroꝝq; ſtatus z dat ibi roné. ſ. q: deus puniret ante pctm̄ ſi qbuſdā reuelaret futurū ſtatū z alīs non cū dicit: ſz q̄re diſcernebant a ceteris illi vt deus iſtis qui ad ipſos per tinerent nō reuelaret cū ꝑus nō ſit ipſe vltoꝛ q̄ aliquis pec catoꝛ: nō eni dānat ipſe inocētes: z idē refert magr̄. lib. ij. ſen. di. xiij. ita g̃ hic nō puniret deus añ pctm̄ vetādo hoi lignum vite velut peccaturo. ¶ Tertio q: poſtq̄ hō peccauit z de⁹ p̄renūciauit penas ſuas illi poſuit cuſtodiā ligno vite vt hō nō comederet de illo. g̃ ante illud nullā cuſtodiā poſuerat. z ita nō vetuerat comedere de illo hoi ante pctm̄. ¶ Quarto z p̄ncipal'r q: iſtud mādatū eēt abſurdū. nā ſi deus vetaret hoi comedere de ligno vite aut cuſtodiret hō ꝓceptuꝫ aut nō ſi cuſtodiret ꝓceptū mo: eret: q: ſeneſceret z coꝛrūpereꝫ eo q̄ nō erat aliqd alterū p qō iſta ipediret ſicut ſupradictuꝫ eſt: ſi āt hō peccaret viueret q: nō poterat peccare niſi come dendo z tn̄ ſi comederet efficereꝫ longeuus: viueret eniꝫ in eternū. ſupra. iij. c. hoc aūt eſſet inordinatiſſimū. ſ. q̄ cuſtodiē do ꝓceptū moꝛeret z peccādo viueret in eternū. g̃ non de buit vetari lignū vite. ¶ Eſt dubiū an adā comederit vl' eua de ligno vite dū eēnt in paradiſo. ¶ Aliquis dicet q̄ ſic q: iſtud lignū nō erat vetitū. g̃ comederent de fructu eius cum eſſet preciosiſſimū. ¶ Dōm q̄ adā z eua nō comederūt de li gno illo. Scōo pꝫ ex mō loquēdi ſacre ſcripture. ſ. iij. c. nam poſt pctm̄ ade dixit deus ne forte mittat manum ſuā z ſum mat de ligno vite z viuat in eternū z ita inuiſ q̄ nondū ac cepat ō ligno vite: q: ſi accepiſſz nō dicēt ſic: ſz q̄ nō ꝓtinua ret vltra cibū de ligno vite. Sz aliqs dicet q̄ comederat iam adā de ligno vite: z tn̄ dcz ē illō vt poneret cuſtodia ligno vi te: q: nō efficiebat hō eē ne vite comedēdo de ligno vite: ſed frequētādo cibū illū: z ita vt nō poſſet frequentare ponebat cuſtodia. ¶ Dōz q̄ nō pōt ſtare. Prio q: nō cōſonat imō lo quēdi ſacre ſcripture. nā inuiſ q̄ nūq̄ cōederat cū dī ne fo rte mittat manū ſuā q̄ſi añ ꝺ nō extēdiſſet. ¶ 2° z p̄ncipal'r q: nō eſt ꝺ certū an q̄ ſemel comederat ō ligno vite efficēt eter ne vite vel p frequētationē: ſz dato q̄ ꝺ efficēt p frequētatio nē ſaltē ſemel comedē multū adderet ad vitā: z tn̄ adā z eua nō fuerūt lōgioris vite q̄ alij in etate p̄ma de qb⁹ certuꝫ eſt q̄ nō comederūt de ligno vite. imo qdā fuerūt eis lōgeuiores q̄ nō comederunt adam z eua de ligno vite. De vita eue ni hil conſtat: quia non ponit in p̄ima neq; in ſecūda etate nu merus annoꝝ alicuius mulieris. adam vero vixit ānis non gentis z triginta. ſ. v. c. z tn̄ certū eſt q̄ iared. matuſalem. z noe diuturnius vixerunt: q: iaret vixit annis nongētis ſexa ginta z duobus: matuſalē ānis nōgentis ſexagintanouē. ſ. v. c. noe

Dubium

Rñio

prima opio

ſ

2ª opio

ſ

ꝺ

Determinō A

Qō. 254.

An eua fuerit obligata huic ꝓcepto

Rñio A

ꝑª rō

2ª rō

Cōparatio opinionuꝫ. B.

ſ

Qō. ccxcv. An lignuꝫ vite fuerit vetiturus ade.

Rñio.

A.

qō. 296. A

Rñio. ꝑª rō

2ª rñ.

B

2ª rō. D

4ª rñ.

qō. 295. C

Quiſq; mederi de ligno vite q̄ adaꝫ ſu eua.

Rñio

Rñio ꝑª cō

2ª cō.

v.c.noe vo nõgẽtis ⁊ qnquaginta ãnis.s̃.ix.c.isti aũt nõ comederũt de ligno vite:g̃ neqꝫ adã:qꝛ alꝫ aliqd cõtulisset ad vitã eiꝰ cũ tñ minꝰ vixerit qꝫ isti. ¶ Quereť cũ lignũ vite eẽt in padiſo ⁊ nõ eẽt vetitũ ade ⁊ noe mãducare de illo qũo nõ mãducauerũt:qꝛ vi q̃ ad cibũ illiꝰ marie alici deberẽt. ¶ Dicendũ q̃ ꝑmo fuit:qꝛ forte nõ cognoſcebãt an eẽt ibi aliqꝺ lignũ vite ⁊ qõ eẽt illud: ⁊ ꝟ̃ eſt valde ꝓueniẽs:nã tũc nõ alicerenť ad illud qõ neſciebãt. ¶ Scõo qꝛ adã ſtetit pauco tẽ poze in padiſo:qꝛ vt ſolet aſſeri nõ ſtetit ꝑ vnũ diẽ integrum ſi eni multo tpe ſtetiſſet mirandũ erat qũo nõ comediſſet de ligno vite:ſ̃ in tã pauco tpe forte occupatuſ̃ in admiratione aliarũ rerũ nõ aduertit ad lignũ vite: ⁊ ita nõ comedit ò illo. ¶ Tertio dato q̃ cognoſceret lignũ vite forte nõ erat illius ſpecioſius viſu alꝫs. ⁊ ita ſ̃ vtilius eẽt ad bonã ꝓſiſtẽtiã coꝛ poꝛis nõ mouebat deſideriũ magiſ̃ q̃ꝫ alia eo q̃ cibuſ̃ mouet a ꝓncipio iquãtũ exñs gratus oculis ſignificat ſe eſſe ſuauez guſtui:ꝛob hoc de lignis padiſi nõ dr̃ ſolũ q̃ erãt ſuauia guſtui:ſ̃ ẽt viſui pulchꝛa.s̃.ij̃.c. ⁊ etiaꝫ qñ dr̃ de ligno ſcie boni ⁊ mali q̃ mlier mota fuit ad comedendũ de illo dr̃.s̃.iij̃.c.vi dit mulier q̃ bonũ eẽt lignũ ad veſcendũ ⁊ pulchꝝ oculis aſpectuq̃ delectabile. Si aũt alia ligna eẽnt pulchꝛioꝛa viſu mouereť ꝑus hõ ad comedẽdũ de illis: ⁊ ita non comederet adhuc de ligno vite. ¶ Sed diceť q̃ ꝑma rõ nõ ſtat:qꝛ videtur q̃ hõ cognoſceret lignũ vite in padiſo q;dr̃.s̃.ij̃.c.ꝓdu xit deus de humo oẽ lignũ pulchꝝ viſu ad veſcendũ ſuaue lignũ etiã vite in medio padiſi:lignũ etiã ſcie boni ⁊ mali ponitur eni ibi nomẽ ſuũ. ¶ Dõm q̃ an hõ in padiſo ſtatiꝫ cognouerit lignũ vite nõ appet: ⁊ tñ certũ eſt q̃ illa rõ nõ concludit.ꝑ qꝛ ex illa lr̃a nõ ſignať niſi q̃ iſta ligna erant in paradiſo q̃ aũt hõ cognoſceret illa vel nõ nequaq̃ inde ſignificať. ¶ 2°qꝛ ponũť ibi noia ⁊ forte tpe quo erat adã in padiſo nõ erãt iſta noia impoſita arboꝛib⁹ illis:ſ̃ poſtea data ſũt: ⁊ qꝛ qñ moyſes ſcripſit erãt iã noia iſta vſus eſt eis. ¶ Tertio qꝛ dato q̃ cognoſceret nomẽ ligni.i.qõ erat lignũ qõ vocabať lignũ vite forte neſciret vtutẽ eius: ⁊ ita nõ aliceretur ad illud. ¶ Sꝫ adhuc obꝫcieť q̃ adã cognoſceret lignũ vite in padiſo ⁊ virtutẽ eius. ¶ Primo pꝫ qꝛ erat iſta neꝯia ei. nã ſolũ lignũ vite ꝑediebat ſenectutẽ ⁊ alterãri coꝛpꝰ a ſuo ſtatu.alia aũt oia ſine eo nõ ſufficiebãt ad hoc: ⁊ tñ erat hoi neceſſariũ q̃ nõ ſeneſcẽt neqꝫ diſponereť ꝑ alterationes quotidianas ad coꝛruptionẽ.iõ oñderet deꝰ hoi lignũ vite ⁊ virtutẽ eius potius q̃ꝫ nãm alterius ligni.q̃ſi noticia huius eẽt magꝭ neꝯia. ¶ 2°qꝛ hõ qñ peccauit ñ ſciebat lignũ vite ⁊ virtutẽ eius fruſtra clauderet padiſus hoi pp lignum vite ⁊ tñ clauſus eſt:qꝛ dr̃.s̃.iij̃.c.nũc g̃ ne forte mittat manũ ſuã ⁊ ſumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternum ſequiť quo electus eſt de paradiſo ⁊ clauſus eſt:ſi tñ hõ neſciret lignuꝫ vite eſſe in padiſo fruſtra clauderet padiſus:qꝛ hõ nõ cõcupiſceret id qõ ignoꝛaret eſſe.iõ oꝫ dici q̃ iã ſciebat ibi eſſe lignũ vite. ¶ Dõm q̃ adhuc ſemp manet dubiũ an adã ante pctm̃ ſciuerit lignũ vite ⁊ vtutẽ eius ſatis põt dici q̃ ſciret: ⁊ tũc ſtabimus hꝫs rõnibus poſitis: ⁊ qñ querit quo nõ comedit de illo dici põt q̃ fuit ꝓpter illas duas rõnes poſitas. q.ꝑe. ¶ Poſſumus quoq̃ ſatis dicere q̃ adã ⁊ eua nõ cognouerũt q̃ erat lignũ vite neqꝫ virtutẽ eius quãdiu manſerunt in padiſo:ſed forte fuit eis declaratuꝫ qñ expulſi ſunt. ¶ Ad rõnẽ ꝑmã harũ duaꝝ diceť q̃ ſi adã ⁊ eua diu manſuri eẽnt in padiſo neꝯe erat q̃ ibi hꝫent coglnẽ de ligno vite qꝛ alꝫs nõ comedẽdo de illo ſeneſceret ⁊ diſponereť ad coꝛruptionẽ qõ erat incõueniẽs. ⁊ tñ puo tpe mãſerũt in quotẽ poze nõ erat neꝯe q̃ comederet de ligno vite:qꝛ nõ erat neceſſe q̃ quottidie de illo comederẽt.iõ neqꝫ fuit neꝯe q̃ tunc reuelatũ eẽt eis de illo:ſ̃ ſi paulo maioꝛi tpe manereť reuelaret eis deꝰ õligno vite. ¶ Ad ſcõz dici põt vno mõ q̃ nõ ſcie bãt iſti qcq̃ de ligno vite ⁊ tñ neſciẽtes poterãt comedere de illo ⁊ quocũq̃ mõ comederẽt efficereť lõgeui q̃ vo poſſent comedere ignoꝛãtes:pꝫ qꝛ ſi hõ poſt pctm̃ maneret in padiſo comederet de oĩbus lignis illiꝰ iter q̃ erat lignũ vite ⁊ poſito q̃ nõ cognoſceret ligna cũ videret oĩa pulchꝛa comederet de eis. ⁊ ob ꝟ̃ electus eſt de padiſo. ⁊ iõ qñ dr̃ ne forte mittat manũ ſuã ⁊ ſumat de ligno vite ſeqť emiſitq̃ eũz dñs de padiſo voluptatiſ̃ vt opareť terrã. ¶ Sꝫ obꝫcieť q̃ iſtud nõ ſufficit.nã eꝫci hoiem de padiſo etiã ſi nõ cognoſceret lignũ vite cõueniẽs erat vt ꝑ erroꝛẽ nõ comederet de ligno vite: ⁊ tñ poſtq̃ electus eẽt ad qd poneret cuſtodia añ padiſum: ⁊ tñ poſita ẽ.s̃.iij̃.c.ſ.eiecitq̃ adã ⁊ collocauit añ padiſuꝫ volutatis cherubin. ⁊ flãmeũ gladiũ atqꝫ vſatilẽ ad cuſtodiendã viã ligni vite.g̃ ſciebat hõ in padiſo eẽ lignũ vite ⁊ cognoſcebat illud. ¶ Dici põt q̃ etiã ſi hõ neſciret eẽ lignũ vite in padiſo ꝏbuit poni cuſtodia ante padiſuꝫ ꝑ lignũ vite. ⁊ ꝓximo pp hoiem:qꝛ ſi nulla cuſtodia poſita eẽt reddiret homo ad padiſum:qꝛ erat locus voluptuoſioꝛ q̃ꝫ terra ad q̃ꝫ exulabat: ⁊ cũ ibi verſareť inter ligna padiſi accideret q̃ comedẽt de ligno vite ⁊ viueret in eternũ. ¶ Scõo fieret ꝑ demonẽ qꝛ ſ̃ hõ neſciret eẽ lignũ vite in padiſo diabolus reuelaret ei ſicut reuelat multa alia:qꝛ diabolus nouit oia huiꝰque actu ſunt in nã: ⁊ tũc hõ cõcupiſceret redire ad padiſuꝫ ad ſumẽdũ de ligno vite:debuit g̃ poni cuſtodia:ſed dõm q̃ ſ̃ vtrũq̃ teneri poſſit rõnabiliꝰ dr̃ q̃ hõ in padiſo cognouerit lignũ vite.deo oñdente ei illud tãq̃ ſibi neceſſariũ.tñ nõdũ comederat de fructu eius ꝑ duas rõnes vltias poſitas.s̃.q.298. ⁊ ꝑcipue:qꝛ deus diſtrahebat voluntatẽ eius ab hoc ⁊ cogitationẽ ipſius faciẽs q̃ de alꝫs ⁊ nõ de hac cogitaret q̃ſi nõ dũ eẽt cibus ille hõi neciꝰ adhuc: ⁊ qꝛ obſtabat intẽtioni eius.ſ.ne poſt pctm̃ eiꝰ maneret lõgeuitaſ̃.i.viuere in eternũ. ¶ Quereť qd eſt qõ dr̃ hoi in quacũq̃ die comederis ex eo morte morieris.diceť eni q̃ nõ eſt verũ:qꝛ non mortuus eſt adã in die q̃ comedit.ſed vixit poſtea nõgentiſ̃ ⁊ triginta annis.s̃.v.c. ¶ Aliq dicũt q̃ ꝺs dixit hoc nõ ſm diffinitionem ſuã ſ̃ ſm cõminationẽ:ſm illud qõ dixit niniuitis:adhuc q̃draginta dies ⁊ ninive ſubuerteť.ione.iij̃.c. ⁊ tñ nõ ſubuerſa fuit:qꝛ erat cõminatio.ione.iij̃.c. Silr̃ dixit ꝺs ad ezechiã regẽ diſpone domui tue morieris ⁊ nõ viues.li.iij̃.reg.xx.c. ⁊ Iſa.xxxviij̃. ⁊ tñ vixit poſtea ꝑ quindecim annos.ita potuit eẽ hic q̃ deus iſtud diceret ade ꝑ cõminationẽ. ¶ Dõm qõ nõ ſtat ꝓmo:qꝛ id qõ dr̃ ꝑ cõminationẽ nõ impleť ſi ille ꝓtra quem dr̃ penitet de pctõ ⁊ ꝓuertiť ſicut dr̃ Jere.xviij̃.c.repẽte loquar aduerſuꝫ gẽtẽ ⁊ aduerſus regnuꝫ vt eradicẽ ⁊ deſtruã ⁊ diſpdã illõ.ſi pniaꝫ egerit gẽs illa a malo ſuo qõ locutus ſũ aduerſus eã agã ⁊ ego pniaꝫ ſup malo qõ cogitaui vt facerẽ ei: ⁊ ſic fuit circa ezechiã:qꝛ qñ audiuit ſniaꝫ dei coĩatã ꝓ ſe ꝓuerſus ad pietem fleuit: ⁊ tũc deus dedit ꝓriã ſniaꝫ. lib.iij̃.xx.ſic etiã fuit de niniuitis:qꝛ illi audita ꝓdicatione ione fecerť pniaꝫ magnã ⁊ clamauerť ad dñz ⁊ remiſit penã. ione.iij̃. ⁊ iij̃. ⁊ tñ nõ fuit ſic ò adã ⁊ eua.nã nõ fecerť peniaꝫ aliquã ſed potiꝰ pctm̃ ſuũ in alios retoꝛſerũt.s̃.iij̃.c.g̃ nõ põt accipi ꝟ̃ dictũ p cõminationẽ. ¶ 2°qꝛ qñ aliqd dr̃ p cõminationẽ ⁊ poſtea nõ euenit faciẽte pniaꝫ eo ꝓ quẽ ꝓnũciatũ eſt reuelat ꝺs poſt pñiaꝫ q̃ nõſit euẽtuꝝ illõ vl q̃re nõ eueniat ſ̃ nõ fuit ſic in adã ⁊ eua.g̃ nõ dictũ fuit p cõminationẽ. pꝫ de ezechia.nã Iſai.iubẽte deo dixerat ei diſpone domui tue morieꝛ ⁊ nõ viues. ⁊ ipe idẽ ex mãdato dei reddit ad dõm ezechie q̃ deꝰ addiderat vite eiꝰ qndeciꝫ ãnos:qꝛ fleuerat li. iij̃.regũ.xx. ⁊ Iſa.xxxviij̃.Silr̃ ꝓ ionã ꝓnũciauerat ꝺs niniuitis q̃ ſubuerteť ninive poſt q̃draginta dies: ⁊ cũ illi fecerť pniaꝫ reuelauit deus eidẽ ione q̃ nõ ſubuerteť eã: ⁊ q̃re nõ ſubuertebat ione.iij̃. ⁊ iij̃.c. Hic aũt nõ fuit ſic:qꝛ dictũ eſt in q̃cũq̃ die comederꝭ morte morieris ⁊ poſtea nõ fuit reuelatũ ꝓriũ ei.g̃ fuit cõpletũ ⁊ nõ fuit cõminatio. ¶ Tertio qꝛ id qõ ꝑ cominationẽ itelꝰ dr̃ poſt pctm̃ ꝓpetratũ vel poſt malũ aliqd qõ eſt ꝓnũ ⁊ tũc ſecuta ꝓuerſiõe nõ ifert ꝺs penã. ſic pꝫ Jere.xviij̃.in vbis ſupza allegatis.ſ.ſi pniaꝫ fecerit gens illa a malo ſuo agã ⁊ ego pniaꝫ ſup malo qõ cogitaui vt facerẽ ei ⁊ ita iã ꝑceſſerat pctm̃ illiꝰ gẽtiſ̃ ⁊ ſeqť ꝓnũciatio pene ꝑ deũ ⁊ gẽs audita ꝓnũciatione ꝓuertiť de pctõ ſuo ſic fuit in niniuitis.nã pctm̃ eoꝝ ꝑceſſerat ⁊ deꝰ tũc miſit ionã ad ꝓnunciãdũ ſubuerſionẽ.ſecuta tñ deide pniã eoꝝ ꝺs nõ itulit penã. Sꝫ in adã ⁊ eua nõ fuit ſic:ſ̃ potiꝰ eꝝrio:qꝛ iſta ꝓnunciatio fcã eſt qñ nõdũ peccauerãt ⁊ poſtea peccauerť.s̃.ij̃. ⁊ iij̃.c. iõ ñ ꝓt itelligi ꝟ̃ mõ dcz ꝑ cõminationẽ:ſ̃ fuit ſnia. ¶ Quare:qꝛ ſi ꝟ̃ ꝑ cõminatoez diceť nõ ſeq̃ret pena cõminata: ⁊ tñ deꝰ itulit penã ade ⁊ eue:qꝛ peccauerãt ⁊ expulit eos de padiſo.s̃.iij̃.c.g̃ nõ itelligiť ꝑ cõminationẽ:ſ̃ ſm diffõnẽ. ¶ Dõz q̃ illa vba nõ ſũt dcã ꝑ cõminationẽ:ſ̃ ſm certã ſentẽtiã ⁊ executionẽ plenaz habuerũt:ſed põt dici vnoꝰ q̃ ex hꝫs vbis nõ itelligiť q̃ moꝛeret adã ſtatim vt peccaret:ſed q̃ moꝛeretur ſi peccaret ſiue peccaret in hac die ſiue i illa. ⁊ iſtud eſt q̃ illa determinatio tpis in q̃cũq̃ die referať ſolum ad illud verbũ comederis: ⁊ nõ ad iſtud morte morieris aut nõ ad totũ ſimul.i.ad vtrũq̃ verbũ: ⁊ eſt ſenſus in q̃cũq̃ die

comederis

Ro.298. cur adã ⁊ eua nõ comedẽ runt de ligno vi te. Rñſio. 1°rõ. 2°rõ.

Ro.299. Confutatio pri me rõnis.

Rñſio

b

A

Qõ.301. Quo verificať ſ̃ dictũ in quacũq̃ die comederiſ ex eo mõte morieris cũ adã poſt illius comeſtiõez vixerit tãto tpe.

B

p°rõ

C

2ª rõ

3ª rõ.

D

Qõ.302. Rõ va.

E

cōmederis.i.nō differt q̄ comedas nūc vel cras vel post multū tps: sed quicūq; dies sit in q̄ comederis sequit q̄ moriar aliq̄n: ꝛ tūc ponit ista additio in quacūq; die ad tollendū dubiū: q; posset credere adā q̄ si stati vel post paucos dies comederet sequeret aliquādo mors: ꝛ tñ si post mltos dies comederet nō sequeret mors: q̄si mādatū istud de nō comedēdo nō eēt ppetuū quantū ad adā: ſz duraret p paucū tps: ꝛ hoc nō nullū est dubiū q̄ ly morere adaz mille annis post
1° modus. pctm̄ erat ꝥa lra. ¶ Alr pōt accipi q̄ referat illa determinatio ad ytrūq; verbū simul. ſ. q̄ in q̄cūq; die comederis in ipa morieris morte sicut solet cōius exponi: ꝛ tūc dōm q̄ verus est: ꝛ accipiet morte morieris. i. ad mortē obligaberis. nā añ pctm̄ nō erat adā morti obligatus: ſz erat potēs mori: ꝛ potēs nō mori: ꝛ magis ꝓpe vocabat imortalis quā mortalis: vt. ſ. declaratū est: cū aūt peccauit fuit statim obligatus ad
ſ mortē ꝛ nō solū in ipsa die: immo in ipso momēto vel instāti peccati sui fuit obligatus ad mortē ꝛ huic concordat editio vel trāslatio quā fecit symachus qui dicit iquacūq; die comederis mortalis eris: ꝛ hoc planū est: q; ꝑus nō erat mortalis sed magis imortalis vel potēs nō mori: mortalis aūt dī non
ſ solū potēs mori: sed hns necessitatē moriēdi. ¶ Etiā pōt istō
2° modus. bn̄ itelligi q̄ in q̄cūq; die adā peccaret morerer: q; in ipsa ici piebat mors: ly nō terminaret. ꝛ iste modus loquēdi satis cōuenit rōni ꝛ locutioni scōꝝ: de rōe ꝑs q; quādiu adā nō peccaret manebat in eo vnitas status ꝛ non disponebat aliqlr ad corruptionē neq; deteriorabat corp⁹ suū neq; senescebat sicut nos patimur: q; quottidie sunt corpa nra impuriora: ꝛ ita gradatiz puenim⁹ ad senectutē ꝛ cōplemētum dissolōnis vbi est terminus mortis: ꝛ iō iste ꝓcessus cottidiane dissolōnis nō est nisi q̄dā mors successiua cuius ꝑs cottidie hr̄ sic
h in dealbatione ꝛ calefactione atq; alijs alterationibus ptia liter introducit fōra. in adā aūt ante pctm̄ etiā si p mille annos maneret nulla dissolō fieret ꝛ nulla impuritas: ſz manet eadē puritas q̄ fuerat i formatione: q; resoluto aliquo de cōrpe eius p cōtinuā actionē nālis caloris succederet q̄ cō
j uertit ex cibo: ꝛ eēt in eadē puritate: ꝛ ita nō eēt ꝓxima senectuti post mille annos q̄s in ꝑma die vite sue: post pctm̄ autē cepit statim dissolui ꝛ succedere impuritas sicut in nobis. iō in ipsa die in q̄ peccauit mortuus est q; ꝑmā ꝓtez illius mortis successiue habuit: ꝛ ita stat lra ꝙuenient. Scō pz q̄ cōueniat mō loquēdi scōꝝ. ita eni loquit Gregorius in omelia
k ꝓalis vita: eterne vite cōparata mors est potius dicenda q̄s vita. ipse eni cottidianus defectus corruptionis: q; est aliud q̄s quedā ꝓlixitas mortis ꝛ ita totā vitā vocat vnā mortem successiuā: q; in q̄libet ꝓte eius est defectus corruptionis. i. successiua dissolō. ꝛ ita potuit dici mortuus adā q̄n mori cepit: q; ly fm phos mors ꝛ gñatio sunt mutationes in istāti tn̄ fm acceptionē vulgarē vocam⁹ mortē alterationē q̄ ad mortē disponit: ꝛ q; alteratio hz ꝓtes ꝛ successionē dī mors hz ꝓtes ꝛ incipe atq; desinere: sic. n. Joā. iij. c. de filio reguli dī incipiebat eni mori: ꝛ ita sumēdo largius adā cepit mori q̄n incepit in eo alteratio ad mortē: ꝛ tn̄ in ipsa hora q̄ peccauit cepit ista alteratio. g̃ bn̄ dictū est q̄ adā morerer in q̄cūq; die comederet. ſ. q; ꝓtē mortis incurreret cū icipet mori. ¶ Sed
l dī in lra. lxx. iterpretū morte moriemini qō in pl'ali ponit in
Cur in lra. lxx. iterpretus dī morte moriemini in pl'ali. R° telligēdo q̄ fuit datū p̄ceptū sit viro ꝛ femie: ꝛ tn̄ lra hebrayca ꝛ nra hz morte morieris: qō rōnabilius dī cū nōdū ponatur formata femia: sed post ꝥba ista de formatione eius agat aliq aūt dicūt q̄ p anticipationē ꝛ recapitulationē stet littera q̄si ꝑus fuisset formata femia ꝛ postea de formatione eius agat: sed dōz q̄ istud parū valz: q; dato q̄ ꝑus fuisset formata femia scriptura nō loquit de illa: q̄si de ꝑus formata: sed postea formationē eius adiungit. iō inartificiose loqueretur si nōdum supposita formatione agat de illa q̄si iam exīte ꝛ ponat directū esse verbū aliqd ad illā. vñ ſz ordinē sacre scripture nec̄e est cōcipi in singulari ꝥba solū ad adā qui ꝑsupponit formatus. Dicit autē morte morieris ac si dicat solum morieris: q; nō importat aliqd alterū ꝛ satis erat dici q̄cūq;
m die comederis morieris. sed dictū est hoc ex modo loquendi hebrayco: talis est eni cōsuetudo idiomatis: sic eni dī expectās expectaui dñm: qō solū significat expectaui dñm: ꝛ illō cōfusione cūfunderis: ꝛ illud si respiciēs videris. oia eni idē sunt: sed modus loquēdi hebrayc⁹ sermonē interdū duplicat. ¶ Quereꝛ cū dicat q̄cūq; die comederis morte morieris añ hō comedendo de ligno illo incurrit in aliq̄ alia mala p̄ter
Qō. 303. An hō cōedendo de ligno icurrat aliq̄ alia mala p̄ter mor mortē. ¶ Dōm q̄ hō incurrit in multa alia mala. ſ. eiect⁹ fuit de paradiso. ſ. iij. c. etiā ipositi sunt hoi labores p totā vitā cū dr̄ in sudore vultus tui vescēris pane tuo donec reuertaris in terrā de qua sumptus es. mulieri quoq; ꝓnunciata sunt mala sua. ſ. multiplicabo erūnas tuas ꝛ cōceptus tuos in dolore pies filios tuos. Itē gñaliter itelligendū est q̄ oia mala penalia q̄ hoi venerūt acciderūt ex pctō illo qō satis colligit. ſ. iij. c. tā in malis mlieris q̄z viri: ꝛ ista sunt mala ꝓter mortem. iō p pctm̄ illud nō sola mors secuta est: sed ēt multa alia mala. ¶ Sed quereꝛ cū multa alia mala ꝓter mortē secutura erant ex pctō illo: q̄re deus solū ꝓnunciauerit mortez. nā plus timereꝛ mandatū quāto pena grauior esset: est tamē pena grauior quāto plures pene cōgregant in vnā. ¶ Dōz q̄ fuit ꝑmo h: q; mors est pena grauissima oium. ideo satis fuit exprimi eā nō expressis alijs: ipsa eni vocat vltimū terribiliū. lib. iij. ethi. ¶ Scōo fuit q; scriptura est breuiloq̄ ꝛ attēdit breuitati. iō vt nō oporteꝛ imorari p singula dixit h de⁹ breuiter. Tertio ꝛ ꝓncipaliter fuit q; alie pene nō addunt ad mortē: sed sunt aliqd eius. ꝛ iō noiando mortē poterant alie includi in ea: ꝛ cā est: q; oēs alie pene hnt duas hitudines ad mortē vna est: q; oēs precedūt eā ꝛ ipsa est vltima. alia est q; oēs disponūt ad illā: nulla eni pena est q̄ nō disponat aliquo mō ad mortē ꝛ nō inducat eā ꝓtinuara p aliqō tps sola vel cū alijs. ꝛ iō cū dictū est ade morte morieris nō significatū est q̄ h solū fieret hoi: sed ēt oia alia tacite itelligunt que ad mortē iducūt ꝛ ad mortē ꝓcedūt. ¶ Cū aūt obꝝciebatur q̄ potius debuerūt poni oēs pene: q; magis timereꝛ mādatū. Dōz q̄ nō debuerūt poni oēs. Primo q; nō erat pole. nā pene nō sunt sub certo numero sed quotcūq; datis ꝑs esse pnt: sic dixit Virgi. lib. vj. eneidis. Nō mihi si lingue centum sint oraq; cētū. Ferrea vox oēs sceleꝝ cōprehēdere formas Oia penaꝝ pcurrere noia possim: qō nō soluz de penis falsi iferni: sed de penis pntis vite intelligit. ¶ Scōo q; dato q̄ deus vellet exprimere oēs penaꝝ modos nō possz intelligere hō quosdā illoꝝ: q; q̄dā pene sunt q̄s nō possumus cognoscere nisi per experientiā sicut est de gñibus egritudinuz cū vsq; hodie adhuc medici ad plenum eas non cognouerint. ¶ Tertio q; satis erat nūc penā illā ꝓponere. q̄ hoiem moueꝛe posset ad nō peccandū ꝛ si peccaret declarareꝛ ei magl postea in spāli pena sua: ꝛ ita factū est: q; postq̄s peccauit poste fuerūt pene viri ꝛ mulieris determinate. ſ. iij. c. tn̄ neq; tūc exīsse fuerūt oēs penalitates humane: q; neq; fieri potuerat: sed solū q̄dā gñales i qbus icludi videreꝛ alie. ¶ Quarto q; p pctm̄ illud nō solū icurrebat hō debitū penaꝝ tpalium sed etiā debitū penarū gehēnaliū que sunt maiores ꝛtn̄ nō fuerūt expresse. ¶ Quinto q; pena a deo posita videt eē maioꝝ q̄s oēs alie pene etiā si exprimereꝛ fm modū ꝛcipiēdi verba. nā dī q̄cūq; die comederis morte morieris. fuit eni mors ꝓnunciata q̄ est maxia ꝛ icludit alias penas ꝛ est valde nota. q; ly nullus adhuc mortuus esset facile erat intelligi qd eēt mors qō nō est sic de oibus alijs penis. etiā significabat q̄ eadē die morereꝛ. nihil aūt terribilius alicui est q̄s dici stat tim morieris. nā si dicat morieris aliqn̄ adhuc pōt esse cōsolatio q̄diu est vita sic est de nob: cū tn̄ dī hodie morieris nulla relinquit ꝓsolatio. ꝛ ly nō esset adā vitaz finiturus eo die quo peccaret tn̄ ex mō locutionis hoc videbat significari: ꝛ ita timēt illō adā q̄si sic futurū ly sensus dicti eēt q̄ icurreret necitatē moriēdi vl̄ icipet mori. sic expositū est. ſ. q. 302. ꝛ ita
qō. 30 Cur nō fuit expressa pena inferni q̄s mors tpalis aut q̄cūq; alia pena: q̄re nō fuit ex pssa. nā si iō expssuz fuit de morte corpali: q; erat maior alijs penis corpalibus debēt exprimi de pena eterna q̄ est maior oibus alijs. ¶ Aliqs dicet q̄ forte nō icurrebat adā in penaz alias nisi in corpale. ꝛ iō illa sola expssa est. ¶ Sz dōm q̄ est absurdū q; p qōlibz pctm̄ mortale icurrit peccās debitū mortis eterne. ꝛ tn̄ pctm̄ ade ꝛ eue fuit mortale. g̃ incurrerūt obligatōez mortis eterne. ¶ Scōo q; p pctm̄ ade oēs nascētes ab eis p deriuationē seminalē icurrūt obloné mortis eterne q; ꝛ hūt pctūz originale nihil opantes. vt oñdit ad ro. v. ca. a fortiori g̃ adā ꝛ eua icurrerūt obloné illius mortis. ¶ Dōz q̄ nō ē dubiū q̄n adā ꝛ eua p pctm̄ istō icurrerūt debitū mortis eterne ꝛ vere illam sustinerent in inferno nisi de peccato suo doluissent ꝛ per christum essent redempti. ꝛ tamē euasserunt eam. sicut nos euadimus postquā peccamus p otrisctionē ꝛ mjam saluatoris. ¶ Alig g̃ dñt añr. ſ. q̄ de⁹ istā pe
nas

nā ipositū: z ob hꝫ dicūt q ponit bis moꝛs. ſ. moꝛte moꝛieriſ
i. moꝛte coꝛpali: z moꝛte eterna. Sz dōm q nō ſtat qz ibi nō
ſignificat niſi vna moꝛs q̄ eſt coꝛpalis: z tñ ponit moꝛte mo
rieris ex ꝓſuetudine hebꝛaice idiomatis ſicut diximus. ſ. q.
302. ¶ Eſt ḡ dōm q hꝫ hanc penā icurreret adā peccādo nō
expſſit eā deus ꝓmo: qz nō itelligeret: nō eni vnq̄ auditum
erat de hoc neq̄ aliquā aliā penā hō ſenſerat p quā poſſet ꝺ
iſta cogitare. Scꝺo qz hꝫ illa ſit maioꝛ q̄ moꝛs tpalis nō tan
tū mouet quātū coꝛpalis eo. q. tpalis imaginatione z ſenſu
pcipit: eterna aūt nō niſi fideꝫ z rōne. ¶ Tertio z ꝑncipaliꝛ
qz deus poſuit illā penā q̄ nec̄ erat hoiez incurrere ſi pecca
ret z non illā quā poterat euadere z de facto euaderet. Sic
eni de nobis eſt qz pena moꝛtis coꝛpalis pꝛo pctō eſt z licet
nos de pctō doleamus nō poſſumus euitare penā iſtā coꝛpa
lē: ſed euitamus moꝛtē eternā ſiue penā inferni: hꝫ ſit nobis
debita p cōtrictionē: z ita de adā fuit. Nā poſt pctm̄ moꝛtuꝰ
eſt coꝛpaliꝛ z nō pꝛofuit ei pnia quā egit expulſus de paradi
ſo ad euitandū iſtā moꝛtē: ſed euitauit penā inferni: qm̄ nūc
cū ſanctis eſt: ió nō debuit noiare illā penā ſed eā q̄ determi
nate incurſurus erat: z iſta eſt rō ꝺa huiꝰ. ¶ In padiſo etiaꝫ
formata eſt mulier mr̄ oiuꝫ nr̄m. ió de formatione illius age
tur. z ꝓmo eſt dubiū qd itelliꝝ: cū dr̄. ſ. ꝙ. c. dixit qꝫ dōs deus
nō eſt bonū hoiez eē ſolū faciamus ei adiutoꝛiū ſiḿle ſibi. z ē
dubiū qs logḗ ibi z ad quē fit locutio. ¶ Dōm q hic nō fu
it aliq̄ locutio vocalis vel oꝛganica: qꝛ oꝑteret q eēt aliqs
ad quē fieret z q natus eēt accipe coḡnē p locutionē: nō eſt
aūt aliqs hmōi niſi hō. nā iter ꝑſonas diuinas nō ē locutio
aliq̄ z a foꝛtioꝛi nō eſt locutio vocalis: inter angelos quoq̄
nō eſt locutio vocalis qꝛ illi nō ſunt nati ſic accipe: qꝛ nō hñt
ſenſuꝫ auditus neq̄ oꝛgana aliq̄ cū ſint incoꝛpoꝛei: ſed lo
cutio vocalis ad ſolū hoiem fieri dꝫ: qꝛ ipſe ſolus eſt q p eam
capit alienos cōceptus tāq̄ p nāle mediū deriuandi eos: z
tñ nō fuit hic facta locutio ad hoiem. ḡ nulla locutio facta ē.
Iſtud pꝫ qꝛ q̄ deus voluit foꝛmare euam ſolus adā erat. ita
eni deus dixit nō eſt bonū hoiem eē ſolū. z tñ nō fuit fcā lo
cutio ad ipſuꝫ cū fiat ꝓmo de ipſo in tertia ꝑſona. ſ. nō eſt bo
nū hoiem eſſe ſolū. ḡ nō fuit hic facta locutio. ¶ Dōm q ve
rū eſt nō fuiſſe hic aliquā locutionē vocalē: ſed p iſtō dicere
ſignificaꝫ aliqd mentale cui applicanꝫ iſta que ſignificanꝫ
hꝫs ꝟbis vt ſtatim declarabiḗ. ¶ Queꝛeꝝ cū nō fuerit hic lo
cutio vocalis: cuius fuit iſtud dicere z ad quē dirigebaꝫ ver
bū: qꝛ oꝛ aliqd ſubeſſe hꝫs ꝟbis ne ponamus fruſtra locutā
eſſe ſacrā ſcripturā. ¶ Dōm q hic nō fuit facta locutio aliq̄
ſed ponit iſtud ad ſignificādū ꝓſiliū dei de eis que ꝑtinebāt
ad hoiem: hꝫ eni deus nō ꝓſilieḗ: qꝛ nō eſt ibi dubitatio neq̄
inquiſitio neq̄ inuentio: ſed cognitio tota z plena z ſemp ma
nens tñ qꝛ hoies circa res magnas ꝓſiliaḗ z nō capiūt quō
aliqs intelligēs poſſit aliqd arduū recte facere ſine ꝓſilio in
troducit ſcriptura deū circa res magnas velut ꝓſiliantem. z
potiſſime: circa ea ꝟbi aliqbus malū illaturus eſt aut penaꝫ.
Sic aūt eſt de formatione hois z de eius deſtructione. ió in
vtraq̄ inducit ſcriptura deū ꝓſiliātē vel cū deliberatiõe agḗ
tē: z qꝛ voluit ſcriptura oñdē dignitatē hois ſup cetera crea
ta i creatione ceteroꝝ nō ponit modus ꝓſiliādi: hꝫ ſolū iubē
di. Sicut dr̄. ſ. ꝑ. c. dixit deus fiat lux z facta eſt lux. z illud
dixit deus ꝓducāt aq̄ reptile aīe viuētis: z illud ꝓducat ter
ra aiam viuētē iumēta z beſtias tc̄. q̄ aūt de hoie dr̄ introꝺ
ducit deus vt ꝓſiliās. Nā dr̄ faciamus hoiem ad imaginē z
ſiḿlitudinē nr̄am. vt ſignificeꝫ q aliqd valde maius erat hō
oībus rebus alijs cū ad eius formatiõez reqreꝛeꝝ diuinū cō
ſiliū z nō ad formationē ceteraꝝ rerū. Et qꝛ poſt illud forma
tus fuerat vir z nō femia deīde femia. p ſe de latere viri for
mata eſt ad formationē quoq̄ illius oñdit diuinū ꝓſiliū z de
liberatio ꝑcedēs cū dr̄ dixit quoq̄ deus nō eſt bonuꝫ hoiem
eē ſolū faciamuſ ei adiutoꝛiū. etiā q̄ poſt pctm̄ debuit hō ex
pelli de padiſo itroducit deus de hoc q̄ſi deliberās z cāz red
dens. ſ. iḡ. c. ſ. ecce adā factus eſt ſicut vnus ex nob: ſciēs bo
nū z malū: nūc ḡ ne foꝛte mittat manū ſuā z ſumat ꝺ ligno
vite z comedat z viuat in eternuꝫ z ſequit ibi q̄ eiecit eum.
Sic etiā magnū aliqd erat deſtructio hois: ió illa oñdit ſe ꝑ
cedere cū ꝓſilio: nā q̄ voluit deꝰ deſtruere q̄ttuoꝛ ciuitates
ſodomoꝝ dr̄. j. xviḡ. c. dixit itaq̄ dñs clamoꝛ ſodomoꝝ z go
moꝛeoꝝ mlt̄iplicatus eſt z pctm̄ eoꝝ aggrauatuꝫ eſt nimis.
deſcēdā z videbo vtrū clamoꝛē qui venit ad me ope cōple
uerint an nō: ſic ita vt ſciā. Et iā magnū erat q̄ deus voluit
cōfundere liguā oīuꝫ hoiuꝫ que erat vna z diſpdē eā in mul
tas: erat eni pena magna: qꝛ ꝑus delectabiliꝛ q̄uerſabaṅ po
ſtea ꝙ ceſſauerūt q̄uerſari cū nō ſe itelligebāt z oꝑtuit eos
diuidi p terras: erat etiā magnū qꝛ ꝑtinebat ad totū huma
nū genus. ió introducit deus q̄ſi cū delectatione agēs. ſ. xj.
c. ſ. deſcēdit aūt dñs vt videret turriꝫ z ciuitatē quā edifica
bāt filij adā z dixit ecce vnus eſt ꝑꝑls z vnū eſt labiū oībuſ
ceperūtq̄ facē neq̄ deſiſtent a cogitatiõibus ſuis donec eas
ope cōpleuerint. venite ḡ deſcēdamus z ꝓfundamus ibi lin
guā eoꝝ vt nō audiat vnuſq̄ſq̄ vocē ꝓximi ſui. In pñti igiḗ
qꝛ reſ magna erat: cū ꝑtineret ad hoiez itroducit deꝰ velut cō
ſiliās hꝫ nullū ſit ibi ꝓſiliū neq̄ locutio mētalis aut vocalis.
¶ Queꝛeꝝ dato q nō fuerit hꝫ locutio aliq̄ vocalis neq̄ cō- Qō.308.
ſiliū: qꝛ tñ dr̄ q dixit deus cui vl̄ gbus intell̄r dictū eē iſtō. i. E
cui diceꝛeꝝ ſi eēt hic ve dicē vocal̄r vel mētal̄r. ¶ Dōz q nō
pōt itelligi q dirigaṫ ſermo niſi vniꝰ ꝑſone diuine ad alteraz
vel dei ad angelos: nā ad hoiez nō facta fuit locutio. vt dictū
eſt. Et iuxta hꝫ ſumēda eſt regula q ſi id qō dr̄ pōt cōpetere
angelis itell̄r ſermo dictus vel locutio mētalis ad angelos:
qꝛ ibi ꝟa eſt locutio tā dei ad angelos q̄ angeloꝝ iter ſe licz
nō ſit vocalis diuinaꝝ aūt ꝑſonaꝝ iter ſe nō eſt locutio ali- f
qua vocalis: neq̄ mētaliſ. qꝛ eſt eadē itellectio ꝑſonaꝝ z vna
nō pōt aliqd reuelare vel iudicare alteri q altera ignoꝛet: z
tñ hoc requiriṫ ad locutionē. ſi aūt id qō dr̄ nō poſſit cōpete
re angelis: ſed ſoli deo itell̄r q̄ſi ibi ſit ſermo vnius ꝑſone di
uine ad alteraꝫ: hꝫ in ꝟitate nullus ſermo aut dicē ſpāle ibi ſit.
¶ Et ꝓm hoc poſſumus applicare loca iſta in qbus locutio
dei introducit: z dōm q id qō poniṫ. ſ. j. c. eſt noīe diuinaruꝫ
ꝑſonaꝝ iter ſe z nō eſt q̄ſi locutio facta ad angelos: qꝛ dr̄ fa
ciamus hoiez z tñ angelus nō cōicat deo in actione: ſcꝺo qz
dr̄ imaginē z ſiḿlitudinē nr̄am. nō tñ eſt eadē imago dei z an
geli ſed potius angelus eſt imago dei vel ad imaginē eiꝰ ſic̄
hō. ¶ Jd ꝟo q dr̄. ſ. c. iḡ. ecce adā factus eſt q̄ſi vnus ex no
bis aliq dicūt q poſſit intelligi de deo z angelis: qꝛ qcqd illo
rū hꝫet adā aſcēdebat vltra ꝓditionē nāe ſue: z tñ vt poſtea
dicaṫ cū tangaṫ illō ꝟbū magis ꝑtinet ad diuinas perſonas.
¶ Qꝺ aūt hr̄. ſ. xj. c. venite z deſcēdamus etiā aliq referunt
dictum angelis: quia illa actio poterat conuenire angelis:
ſcilicet euertere turrim: z tamen dicendum q magis conue
nit q intelligitur directus ſermo ad diuinas perſonas ſi ali- s
quis ꝓmo ibi eſſet z cā eſt: qꝛ nō conuenit opatio, q̄ ibi hr̄ an
gelis p ſe aut cū deo cū ſit opatio miraculoſa: qꝛ illa fuit diuiſio linguaꝝ z nō euerſio turris: diuiſio aūt linguarū habue b
rat multa miracula: vnū q vnuſq̄ſq̄ ſubito oblitus eſt idio
matis ſui in quo q̄uerſatus fuerat etiā vſq̄ ad ſenectutē ſuā
ita vt neq̄ vnū ꝟbū itelligeret. Scꝺm q ſubito hr̄et coḡnez
plenā noui idiomatis in quo nūq̄ locutus fuerat: tertiuꝫ vt
eſſent multa idiomata cū ꝑus eēt vnū tm̄: angeli tm̄ nō poſ
ſunt conuenire in opatione miraculoꝝ cū deus ſolus faciat
miracula. ꝑs. cxxxv. ſ. q facit mirabilia magna ſolus. In euer
ſione aūt turris aut caritatis poterāt cōicare angeli. z tñ iſtō I
nō fuit. ꝑ qꝛ turris babylonis pſeuerauit z ciuitas. z cōple
ta facta poſtea ciuitas: fuitq̄ floꝛētiſſima ſup oēs ciuitates i
ſcōa etate. z poſtea: quo vſq̄ ꝑ bella euerſa eſt: ſcꝺo qꝛ dato
q turris vel ciuitas euerteret. nō dr̄ hoc. ſ. xj. c. ſed ſolū de di
uiſione linguaꝝ. ſ. venite deſcēdamus z cōfundamus ibi li
guā eoꝝ vt nō audiat vnuſq̄ſq̄ vocē ꝓximi ſui. ad iſtud opꝰ
tñ nō poterāt cōicare angeli deo neq̄ ipſi p ſe illud facere po
terāt. ḡ nō fuit ibi ꝓmo direct⁹ ad āgelos: hꝫ ē dinaꝝ ꝑſonaꝝ
iter ſe: qꝛ eaꝝ ē vnica opatio ad exᷤ ſic̄ eſt eadē ſba. De eo aūt
qō dr̄ hꝫ dixit aūt deꝰ tc̄. Dōm q eſt ꝓmo direct⁹ ab vna ꝑſo
na dina ad alterā. i. dict⁹ noīe ꝑſonaꝝ eo q id qō hꝫ hr̄ nō ꝑt
q̄uenire angelis: nā dr̄ nō eſt bonū hoiez eē ſolū faciamus. ei
adiutoꝛiū illud adiutoꝛiū fuit femia: z tñ in factiõe femie nō
cōicauerūt angeli. ꝑ qꝛ nūq̄ ad aiam eo q illa creaṫ z ſolus
deus creat: z nō cōicaṫ creatio angelis: ſcꝺo qꝛ neq̄ q̄ſtū ad
coꝛpꝰ eo q coꝛpꝰ mlieris ſumptū ē de coꝛpe viri z tā in ſūp- k
tione q̄ſ in formatione fuit miraculū. vt. j. tāgeṫ z in miracl'o
nō cōicāt angeli. z ió dōz q hꝫ hō nō fuit ꝓſiliū aliḡ ītroduc
cūt iſta ꝟba q̄ſi dei ꝓſiliāṫ z deliberātis de foꝛtiõe mlieris. Qō.309.
¶ Queꝛeꝝ cū iā i foꝛtiõe hois ad ſignādā eiꝰ dignitatē itro A
ducꝰ fuit ꝺs vt ꝓſiliās. cū dr̄. ſ. ꝓmo. c. faciamꝰ hoiem tc̄. q̄re
itez itroducit ꝓſiliās: qꝛ ſufficiebat illō circa hois dignitatē
notificandū. ¶ Dōm q fuit cōueniēs iterū hꝫ poni modū cō
ſilij. ꝑ qꝛ actū fuerat. ſ. de formatione viri z poſitū fuerat ibi

cōſiliū

p^a rō

cōsiliū dei cū dī faciamus hoiem ad imaginē z sil'itudinem nr̄am. nūc vo de formatione mulieris addit: z si nō poneret aliquid de ꝓsilio dei videret mulier nullius dignitatis eē potius q̄z alia animalia. iō vt oñdat maioris dignitatis esse ponit aliqd de cōsilio dei z opatione diuinar̄ psonarū. s. dixit de^o faciamus ei adiutoriū sil'e sibi. z ista est cā p̄cipua. ¶ Scō fuit q: in formatione mulieris apparuerūt aliq̄ miraculosa z spālia q̄lia nō appuerūt in formatiōe aliar̄ rerū sicut fuit q̄ formaret de latere viri ablata costa de eo sine eius lesione z in sopore: z q̄ de pua re formaret magnuz corpus pp̄ b̄ igit magnū cōueniens fuit fieri mentionē de cōsilio dei z opatione psonar̄. ¶ Tertio q: oia q̄ ad hoiez ptinēt sunt magna z ideo in oibus debz fieri mentio de cōsilio dei q̄n deus illa agit. sic pz. s. iij. c. q̄n deus exclusit adā z euā de padiso introducit ibi loquēs z cās reddens expulsionis q̄si ex deliberatione agens. s. ecce adā factus est q̄si vn^9 ex nobis z̄c. Ita ḡ ex nūc debuit fieri mentio de ꝓsilio dei vt introducat loquēs cū de formatione femie agit: sed p̄mū est verius. Sed ꝑ primā rōnē aliq̄s dicet q̄ nō teneat q: ia dictū fuerat de formatione masculi z femie z positū fuerat ibi dei ꝓsiliū. s. p̄. s. faciamus hoiem ad imaginē z̄c. iō nō deberet rursus in femia hoc replicari. nā dī ibi creauit igit deus hoiem ad imaginez z sil'itudinē suā masculuz z feminā fecit eos. ¶ Dici pōt ad hoc dupl'r vno mō q̄ illud de solo masculo videat intelligi: lz subiungat masculū z feminā fecit eos: q: p̄us dixerat faciamus hoiem ad imaginez z̄c. z ibi hō in singulari de solo masculo intelligit sicut magis. j. declarabit. ¶ Scō mō p̄t dici q̄ lz accipiat ibi hō p̄o masculo z femina postea scriptura recapitulādo dixit de formatione solius viri in quo ponūtur aliq̄ ptinētia ad dignitatē illius iō cū postea seorsuz agat de formatione femine sicut fuit tangunt aliq̄ q̄ ptineant ad excellentiā. z dicit q̄ dixit deus faciamus ei adiutoriuz z̄c.

Q̄ō. 3iō. Cur dixit deus nō est bonū hoiez esse solum. A

¶ Quer̄t q̄re dī q̄ dixit deus nō est bonū hoiez eē solum. ¶ Dōz q̄ fm veritatē nihil hic deus dixit nā nō dixit aliqd hoi cū potius de hoīe fiat p̄mo in tertia p^a neq̄ etiā fiat p̄mo angelis: q: angeli nō poterant cōicare deo in formatiōe mulieris neq̄ etiā est locutio persone ad psonā diuinā q: earū nō est locutio vocalis neq̄ mētalis: sed istud ponit ad oñdēdū q̄si eēt ꝓsiliū dei de formādo mulierē. vt significet aliquid eē melius aliis animalibus in quor̄ ꝓductione nō retroducit fuisse diuinū cōsiliū. ¶ Scō introducunt ista vba ad dandū cām formationis mulieris: tota eni dei opatio est ordinatissima. vñ cōsistit cū multa rōne. z q̄ aliqs diceret. q̄ cū formatus eēt vir in quo erat tota spēs nō erat oportunū aliqd̄ idiuiduū formari nisi forte sil'e ei. i. viruz. rndet q̄ femia debuit formari q: si nō formaret eēt hō solus: erat tn̄ malū. vel non bonū eē hoiez solū. iō debuit formari. ¶ Sz dicet q̄ nō ponit istud cōueniēter ad oñdēdū cām formationis femine q: dī nō est bonū hoiem eē solū: z tn̄ ꝓducto alio viro vel virīs nō erat hō solus z ita nō inferebat spāl'r cā formationis femine. ¶ Dōm q̄ ꝓueniēt ponunt ista vba vt cā formationis femie z cū dī q̄ nō magis ex hoc infert de viro q̄z de femia: dōm q̄ cū dī nō est bonū hoiem esse solū. illa solitudo nō solū dicit ꝓuationē aut negationē ꝓsortij: sed p̄uationē cōsortij similis adiutorij ꝑ sil'itudinē aūt q̄ erat in ꝓuatione cōsortij simpl'r ꝓuidebat ꝑ formationē alterius viri vel virox: lz nō ꝑ ꝓuationē ꝓsortij sil'is adiutorij: iō ista vba inducebant formationē femie z nō viri. Sz dī nō est bonū hoiem eē solū accipit hō p̄o viro lz hō signet spēm hic signat sexuz. i. individuū viri q: solus vir tūc erat. z dī nō est bonū eē solū. i. malū est: z pōt p̄mo accipi quātū ad solitudinē q̄ est p̄uatio cōsortij eiusdē spēi. est eni delectabile z hac delectatione p̄uatur q̄ solus est. vñ Ari. posuit totā delectationē amicox in cōuiuere z iste est actus eox. lib. viij. z. ix. ethi. z conuiuere est mēte z vbo pticipare. iō solitariū manere pena est hoi q: hō est aial politicū. i. natū viuere in policia z q: pena malū q̄dā est: pōt itelligi q̄ nō est bonū hoiem eē solū. i. adā manere sine ꝓsortio. Alio mō itelligit nō est bonū eē solū. s. sine cō sortio femine: q: etiā si multi viri fuerint nō poterit fieri ppagatio z multiplicatio spēi. z tūc pōt accipi ꝓprie bonū: quia bonū dicit rōnē integritatis. ens eniz bonū est. i. integrū ea integritate que cōpetit ei fm nām spēi aut gñis: z q: ita est q̄ vir solus nō habebat integritatē vel pfectionē sine femia dictū est nō est bonū eē hoiem solū: est eni res pfecta q̄n pōt sibi sil'em generare: sed vir sine femina nō pōt gñare. i. non est pfecto mō spēs in solo viro. iō nō est bonū. i. nō ē pfectio vel integritas hoiem esse solū: sed q̄n fuerint vir z femina simul erit bonū q: erit facultas gñandi. ¶ Sz dicet si nō erat bonū eē hoiem solū quo erat hō solus. nā vī istud malū vel nō bonū retorqueri in deū. nā hō nō fecerat seipsum: sed deus fecerat illum z solum. iō videt q̄ ipse fecerat q̄d nō erat bonū ¶ Aliqui dicunt q̄ deus fecerat id q̄d nō erat bonū. z tamen q: illō nō bonū fuit cōpletū p illū z nō p aliū nō est icōueniens: sicut dicūt q̄ deus facit hoiem ꝑfectū esse infantē q̄z virū z infans est incōpletus z tn̄ ipse postea cōplet illū faciendo virū nō est incōueniens q̄ sic faciat. Sed dōm q̄ nō est sil'e q: si deus faciat ꝑmo rē incōpletā z postea illā cōpleat non fecit a p̄ncipio malū vel nō bonū: sed fecit icōpletū z postea cōpletū. ipsum vō incōpletū nō est malū: sed bonū nō ꝓsumatū: cū aūt dr̄ de aliquo: q̄d ꝑfecit aliqd malū vel nō bonū z postea fecit bonū est dicere q̄ se emendauit z istud nō cōuenit nisi ei qui errauit vel defecit in opando. ¶ Dōz ergo al'r. s. q̄ deus nō fecit malū vel nō bonū: sed omne q̄d fecit ē bonū z ipse fecit hoiem solū: sed aliq̄n fuit bonū esse hoiem solū: z aliq̄n erat malū esse solū: q̄n erat bonū esse solum fecit eū solū esse: q̄n aut erat malū eē solū fecit q̄d nō esset solus fuit aūt bonū esse aliq̄n hoiem solū. s. vt nō ꝓducerent simul duo indiuidua masculus z femia: sicut in alīs spēbus multa indiuidua simul ꝓducta sunt: z tn̄ necesse erat aliq̄n esse solū virū ad hoc q̄ nō ꝓducerent simul vir z femina: sed femina ꝓduceret ex viro: q̄ tn̄ diu maneret sic vir erat malū. iō fecit deus q̄ nō sic maneret diu: z sic nullū malum fuit in ope dei neq̄ in ordine. Et q̄n dī nō est bonū hoiem esse solū accipit esse. i. manere. s. malū est q̄ solus maneat z intelligit nō de eē ꝑterito sed de futuro: z iō ꝓuidit stati deus q̄ non esset solus: in tpe tn̄ ꝑterito q̄d valde paucū fuerat non fuerat malū esse hoiem solū: z iō fecerat deus tūc solū manere.

Q̄ō. 3iō. 2 Cur dicit faciam^9 eī adiutoriū z nō pon^9 feminā. Rīdeo

¶ Quer̄t q̄re dī faciamus ei adiutoriū cū eni scriptura intenderet dicere de formatione femie q̄re nō dixit faciam^9 feminā. ¶ Dōm ꝑmo q̄ hic dī faciamus vbi introductio dei loquētis. z necesse est q̄ accipiat vt vna p^a loquēs ad alias diuinas psonas: q: dī hic faciamus z tn̄ angeli non cōicant cū deo in faciēdo: sed psone diuine sunt q̄rū inter se est vna: z eadē opatio: inter ipsas aūt nō est locutio: sed ponit istud ad oñdendū grauitatē rei. s. q̄ formatio femine in tn̄ sit res magna q̄ diuine psone de illo cōsilieñt q̄d nō introducitur in formatione aliar̄ rer̄. Scō fit ad oñdēdū q̄ tres psone diuine cōueniāt in formatione femie: in alīs aūt dī absolute q̄ deus illa ꝓduxit: q̄si significet q̄ leue opus illud erat: hoiem aūt ꝓduci aut feminā formari tā magna res erat vt nō fieret nisi concurrentib^9 tribus psonis diuinis z sil'e fuit in formatione hois absolute posita que ad vīz refert. s. faciamus hoiem ad imaginē z̄c. cū dī faciamus significat opatio oium triū psonar̄ z ita in alīs vbi importat dignitas hois ponit deus sub pluralitate psonar̄: vt. s. in. c. ecce adā fact^9 est sicut vnus ex nobis. ¶ Et tn̄ fm veritatē nulla dīa est in hīs neq̄ in ꝑmo neq̄ in scō: de ꝑmo pz q: deus nō cōsiliat q: deus nō inquirit neq̄ dubitat: sed oia plene z simul z semp cognoscit: z si deus consiliaret p̄o aliq̄ re ita cōsiliaret p̄o formatione celox. sicut p̄o formatiōe hois: lz q: nō fuit alius modus ꝓuenietior ad exprimēdū dignitatē humanā introduxit scriptura deū q̄si cōsiliātē in hois formatione lz nō asserat hoc q: neq̄ fm veritatē fuit ibi cōsiliū. De scō adhuc planius est. s. q̄n in oibus rebus ꝓducendis operant̄ tres psone diuine simul: q: neq̄ al'r fieri pōt cū triū sicut est vna ꝓsuba z virtus opandi indiuisa ita sit vna z eadē operatio. vñ ita tres psone conueniūt vt in ꝓductione vnius lapidis sicut in ꝓductione hois: sed ad dignitatē exprimendam introducit scriptura q̄ hō fiat ab oibus psonis diuinis cōcurrētibus: de alīs aūt rebus nō exp̄mit q̄ ꝓcurrūt q̄si nō sit ibi tāta necessitas cōcurrēdi sicut in hoīe. ¶ Nūc q̄ritur de alio. s. quare dī faciamus ei adiutoriū z nō dixit faciamus feminā vel mulierē. ¶ Dōm q̄ fm aliquos fuit istud q: de^o nō imposuit nomē mulieri sed adā: nā dixit hec vocabit̄ virago q̄n de viro sūpta est. s. iij. c. iō nō introducit scriptura q̄ deus dixerit faciamus feminā vel mulierē: q: tūc repugnaret sibi ipsi. iō vsa est alio noīe z ita dicit q̄ deus dixit faciamus ei adiutoriū. Sed dōm q̄ lz nō stat q: istud aliqd facit ad hoc q̄ nō vocaret mulier vel virago: sed nō facit ad hoc q̄ vocet adiutoriū q: poterat alīs nominibus appellari.

¶ Dicendum

Rīdeo B

Q̄ō. 3iī. C

D

E

F

mulieri in socium.sed mulier viro. ¶Scõo q̃ dr̃ faciamus ei adiutoriũ est aũt adiutoriũ minus eo cuius adiutorium ẽ. si.n.dicerẽ faciamus ei sociam non significarẽ tanta inequalitas:sed dicẽdo adiutoriũ significaẽ magna inequalitas cuj q̃libet res inanimata ꝛ instrm̃ ad operandũ sit adiutorium. ¶Tertio dictũ est ad significandũ id ad quod feia ꝓprie ẽ. nõ est.n.feia nisi ad generãdũ:masculus.n.pfectior est feia ꝛ cõtinet totã excellentiã spẽi.iõ soli masculi ꝓducerenẽ si i eis solis posset seruari spẽs:sed non põt q̃ masculi soli nõ ꝓpagant indiuidua: ꝛ cũ sit indiuiduũ quodlj corruptibile si nõ multiplicat se ipsum pibit tota spẽs cuj ipso indiuiduo.ad lr̃ ergo ꝙ multiplicẽr ꝛ nõ pereat nec̃iuj fuit indiuiduũ quod comixtum masculo possent ꝓpagare: ꝛ istud indiuiduũ vocaẽ feia ꝛ ista nec̃e est ꝙ sit minus pfecta fj nam masculo.si n.penitus einsdẽ pfectionis in nã essent:masculus ꝛ feia eẽt impossibilis generatio p cõmixtionẽ eor̃.ad lr̃ ergo facta est feia que esset minoris pfectionis q̃ vir: ꝛ vocaẽ adiutorium ad significãdũ ꝙ nõ est equalis sed minus pfecta:ẽt ad ostẽdendũ ꝙ ad hoc facta ẽ vt virũ adiuuet ad generãdũ:nã sol9 vir non poterat generare. Et in hoc cõcordat aristo.cũ veritate sacre scripture nã lib.p̃.politi.c.p̃. vbi loquiẽ de cõicationibus dicit ꝙ qdam voluerũt ꝙ feia esset extremũ cõicationis despotice.i.ꝙ vir esset dñs ꝛ feia seruus.sed aristo.improbat ibi istor̃ positionẽ dicens ꝙ feia est pars cõicationis nãlis que est prima: ꝛ est ad simile tertium delinquere ꝛ nõ est pars cõicationis despotice.qr nã fecit vnũ ad vnũ ꝛ nõ vnũ ad multa.sicut facit ars que facit gladiũ delphicuj ꝓ paupe ꝛ ille est ad duo.s.ad scidẽdũ ꝛ ad serandũ.ꝛ tñ feia nãliter ẽ ad generandũ:ergo nõ est ad seruiendũ. Ex hoc ẽt excludiẽ error quorũdã qui putauerũt ꝙ fecit deus mulierẽ hoi in adiutoriũ.s.in adiutoriũ ad seruiẽdũ ei.qr ita releuat labores illius.ꝛ dom̃ ꝙ hoc non stat p̃ p rõnem supapositã.nã cõstat esse feiam ad gignendũ: ꝛ tñ nã non facit vnũ ad duo.sj vnũ ad vnũ.scõo qr si deus fecisset feiam ad seruiendũ ꝛ hoiem ad impandũ fecisset feiam corpore robustiorẽ: ꝛ mente infirmiorẽ.Sic.n.aristo.dicit libr.p̃.politi.c.iij.ꝙ seruj nãles sunt hñtes corpora robustiora ꝛ paꝛ de intellectu.dñi aũt sũt nãliter hñtes corpora gracilliora:sj iuditio pollẽtes.feie aũt sũt eꝓrio:qr sicut rõne minores:sũt ita ꝛ corpore infirme. viri ãt in vtroq; excedũt ergo non fuit formata feia a deo ad seruiẽdum. ¶Tertio qr deus creauit feiam in paradiso qr ibi mãsurã.ꝛ tñ ibi nulla futura erat seruitus neq; pena.ꝑ nõ erat ad seruiendũ:sed ad generandũ vbi nulla est inequalitas:sj vir ꝛ feia ad paria iudicanẽ. ¶Quarto qr hoc non cõuenit lre cũ dicaẽ faciamus ei adiutoriũ:adiutor cõicat i operatione ei quẽ adiuuat ꝛ minus principaliter agit.si tñ feia eẽt ad seruiendũ nõ cõicaret viro in opatione qr vir imparet ꝛ sola feia seruiret.ꝛ ita nõ cõicarent in aliq̃ vna opatione:ergo nõ esset adiutoriũ.intelliget igiẽ de adiutorio ad generandũ qr ambo ibi cõueniũt in opatione vna ꝛ p comixtionẽ fit ꝓpagatio. ¶5o qr si esset feia in adiutoriũ ad seruiẽdũ non hr̃et aliquẽ modũ eq̃litatis cũ viro sicut fui ad dñm nõ ẽ eq̃litas: ꝛ tñ est aliqs modus eq̃litatis cũ dixerit adam mulier quam dediſti mihi sotiã.s.iij.c.ergo nõ erat ad seruiẽdũ:sed erat ad gñandũ in quo societas est in vnitate actus, ꝛ comixtionis. ¶Quare dr̃ adiutoriũ simile sibi. ¶Dom̃ ꝙ ponit primo ad excludendũ indignitatẽ feie nã dicebaẽ faciamus adiutoriũ ꝛ nomẽ adiutorij significat rẽ minoris dignitatis q̃ id cuius est adiutoriũ cũ ꝛ pecora ꝛ res inanimate sint adiutoriũ hois:vt aũt nõ putẽr feia tale adiutorium dr̃ simile sibi.i. nõ est de impfectis adiutorib̃:sed ẽ tale qõ accedit ad viri similitudinẽ. ¶Scõo dr̃ hoc ad excludendũ femellas aliarus spẽrum:qr lz ad quasdã eaꝛ posset esse accessus viri ꝛ poterat inde sequi aliq̃ generatio:tñ non erat illa talis ex qua ꝓ ueniret determinate indiuiduũ spẽi hũane:vt ergo talia indiuidua ꝓuenirẽt debuit esse feia spẽi sue.ꝛ lr̃ significaẽ cũ dr̃ adiutoriũ simile sibi.i.simile in nã vel spẽ qõ non hz aliquod aliud aial cũ hoie. ¶Tertio qr ex hoc significaẽ minor dignitas feie q̃s viri qr ostendiẽ esse feia ad similitudinẽ viri ꝛ non plene adequãtẽ sicut vir factus est ad ymaginẽ ꝛ similitudinẽ dei. ꝛ ista dr̃ia dignitatis vel honoris inter virum ꝛ feiam significaẽ p aplm̃.p̃.ad cor.xi.c.vbi dicit ꝙ vir dz orare capite nudo feia aũt capite velato: ꝛ si aliter fiat turpe est cam huius reddit ex dr̃ia dignitatis q̃si vir sit dignior.ꝛ ideo debeat nudato capite orare,feia vero ꝛ tanq̃ minor ꝛ subdita capite velato. Et ostendit istã dignitatẽ primo dicens: qr vir est caput mulieris.s.volo aũt vos scire ꝙ ois viri caput ẽ xp̃s: caput aũt mulieris est vir.caput aũt xp̃i est deus inquãtum vero vir est caput:maior est honor viri q̃s feie maxime: qr cõparaẽ ibi vir ad feiam sicut xp̃s ad virũ: ꝛ sicut de9 ad xp̃m hoiem.sj in ꝺs oibus est dr̃ia magna. ¶Scõo ostẽdit dr̃iam dignitatis inquãtũ dicit virũ esse ymaginẽ dei: ꝛ non feiam:sj vir qdẽ non dz velare caput suũ:qm̃ ymago ꝛ gl'ia dñi est:mulier aũt gl'ia viri: ꝛ sic mulierẽ nõ dixit ymaginem vel gl'iam dei sj viri. ꝛ iõ significat ibi dr̃iam dignitatis:qr sicut se hz vir ad deũ inquantũ est ymago eius ita se dicit hr̃e feiam ad virum inquãtũ est ymago viri: ꝛ ita est multa dr̃ia. ¶Tertio ẽt apostolus significauit ibi istã inequalitatem.qr vult feiam esse pp vir̃. ꝛ vir̃ nõ esse pp feiam.non.n. ẽ vir ex muliere:sj mulier ex viro.ꝛ.n.non est creatus vir pp mulierẽ:sj mulier pp vir̃:ista aũt hitudo finis facit magnã inequalitatẽ:sj hoc ꝙ apl's dixit feiaj nõ esse ymaginẽ ꝛ similitudinẽ dei:sj viri accepit ex sacra scriptura.s.ꝺ.ꝛ.p̃.c.naj dr̃ s.ꝺ.c.faciamus ei adiutoriũ sil'e sibi nõ dixit adiutoriuj sil'e nobis siue ad sil'itudinem nr̃am:sed sil'e sibi.ꝙ aũt vir sit ad ymaginẽ ꝛ sil'itudinẽ dei accipiẽ ex vbis.s.p̃.c.s.faciam9 hominẽ ad ymaginẽ: ꝛ sil'itudinẽ nr̃am qõ de viro intelligiẽ.ꝛ cã huius:est vir est pp deũ.iõ est ymago dei.mulier aũt nõ est imediate pp deum.sed pp viruj ideo est sil'itudo aut ymago viri.nã vir non dr̃ esse formatus pp aliqd.ꝛ ideo intelligitur formatus ad maifestandã excellentiã dei.iõ ymago eiusdem.s. diuinã pfectionẽ expressius ostẽdens q̃s alie res. mulier aũt pp vir̃ facta est:vt esset ei adiutoriũ iõ sil'itudo ꝛ ymago viri esse debuit.vnde apl's secutus fuit p oia sniaj istã p̃.chori. xj.nã ad ostẽdẽdũ qõ hic dr̃ nõ est bonũ hoiem esse solũ faciamus ei adiutoriũ.dixit apl's ibi ꝙ vir nõ fuit creatus pp mulierẽ sj mulier pp virũ. ꝛ creatã esse mulierẽ pp virum.sigtur s.ꝺ.c.ex duobus p̃ qr dr̃ nõ est bonũ hoiem esse solũ. ꝛ ita ad tollẽdũ solitudinẽ vel esse solitariũ viri.facta est feia g̃ pp virum facta est. ¶Scõo qr dr̃ ibi faciamus ei adiutoriuj: ꝛ ita feia in adiutoriũ creata est.sj adiutoriũ est pp id cuius est ad iutoriũ g̃ feia creata est pp vir̃. ¶Etiã apl's dixit feiam nõ esse gl'iam vel ymaginẽ dei:sed viri in quo secutus est lr̃am illam cũ dr̃ adiutoriũ sil'e sibi.nã nõ dr̃ adiutoriũ sil'e nobis.ꝛ iõ sicut ad significandũ viri dignitatẽ exp̃ssit scriptura ꝙ factus est ad ymaginẽ dei.s.p̃.c.Ita ad significãdum inequalitatẽ dignitatis feie ꝛ viri: ꝛ maioritatẽ in viro dixit scriptura feiam fuisse factã: vt esset adiutoriuj sil'e viro. ¶Sed aliqs dicet ꝙ id qõ habetur.s.p̃.c.faciamus hoiem ad ymaginem ꝛ sil'itudinẽ nr̃aj nõ intelligiẽ de solo viro:sed de viro ꝛ feia ꝛ pj primo qr hõ est nomẽ spẽi ꝛ nõ sexus:ideo de tota spẽi intelligeẽ q̃si indiuiduum qõlibet i quo est nã spẽi sit ad ymaginẽ dei. ¶Scõo qr scriptura.s.p̃.c.in loco ipso ostẽdit intelligi litterã de creatiõe tam masculi quaj feie cum dicaẽ ad ymaginẽ dei creauit illum masculum ꝛ feiam creauit eos.g̃ eẽ ad ymaginẽ dei de vtraq; intelligiẽ. ¶Tertio qr esse ymaginẽ dei notat excellẽtiã i nã ꝛ nõ i more aut in aliq̃ accidentali pfectione. ꝛ tñ masculus ꝛ feia sunt i eadẽ spẽ.iõ eor̃ est eadẽ nãlis pfectio: ꝛ ita vtriq; cõpetet esse ymaginem vel ad ymaginẽ dei. ¶Dom̃ ꝙ aliquo mõ concedimus esse feiam ymaginẽ dei ꝛ aliquo mõ negamus. ꝛ tñ sequendo modum loquẽdi sacre scripture debemus dicere esse vir̃ ymaginem dei ꝛ feia non esse ymaginẽ dei:sed ymaginẽ viri. ꝛ ꝙ ita accipiaẽ locꝰ ille.s.p̃.c.de viro ꝛ nõ de feia. ꝛ pj p̃ vt cõcordemus apl'o q exp̃sse ponit feiam eẽ gl'iam vel ymaginẽ dei. ꝛ hoc posuit ad significandũ ineq̃litatẽ dignitatis inter virum ꝛ feiam: ꝛ tñ si nõ accipiaẽ illud faciamus hoiez ꝛc.ad ymaginẽ de solo viro nõ videbiẽ quo apl's ex sacra scriptura trahat testimoniũ eor̃ q̃ dicit cũ tñ ipsa iuxta eam loquaẽ. ¶2o appet qr põiẽ in singulari faciamus hoiem ad ymaginẽ ꝛc. ꝛ tñ q fit est indiuiduũ. g̃ ille hõ q fiebat erat vnũ indiuiduũ ꝛ tñ istud indiuiduũ fuit vir qr ipse creatus fuit ante feiam. g̃ de eo accipiẽ ꝛ nõ de ambobus. ¶3o qr ex mõ loquẽdi dei appet ꝙ accipiaẽ ibi hõ p̃ viro.nã sic dr̃ ibi faciam9 hoiez ad ymaginẽ ꝛc.ita.s.ꝺ.c.dr̃ nõ est bonũ hoiem eẽ solũ. ꝛ tñ certũ est accipi ibi hoiem p viro.iõ accipiẽ similiter cũ dicẽ faciamus. ¶Ad p̃m in ꝓriũ dom̃ ꝙ lz hõ sit nomẽ significans spẽm sigat illã i supposito ꝛ trahiẽ aliq̃n ad standũ p̃ indiuiduo ideterminate: ꝛ ita ibi dixit faciamus hoiez.i.virũ.qr sic dr̃.s.ꝺ.c.nõ est bonũ hoiem eẽ solũ.i.virũ. ¶Ad scõm dom̃

B collige tres rationes ex apl'o ꝺ dr̃ia dignitatis viri ꝛ mulieris

C Quar vir ẽ ymago dei: ꝛ q̃re mulier ymago viri

D Qõ.cccxvj p̃a rõ.

2a rõ.

3a rõ.

q̄ ibi ponit de viro ⁊ feia.sed nō quātū ad illā determinationem q̄ est factos eē ad ymaginē.sz quātū ad hoc q̄ est creatos esse a deo.⁊ colligit hoc ex mō loquēdi scripture ibi.nā dī ad ymaginē dei creauit illū masculū ⁊ feiam creauit eos.non n.dixit ad ymaginē dei creauit eos:sz creauit illū.vñ si nō vel let sacra scriptura significare hic aliquā dīam non dicēt ista duo cū non loquat frustra.⁊ tñ dixit ad ymaginē dei creauit illū:⁊ postea addidit masculū ⁊ feiam creauit eos.g̃ creationem significauit eē cōem masculo:⁊ feie:sz esse ad ymaginez dixit de vno singl'r:⁊ tz ibi semp istū modū nā p̄ius dixit faciam⁹ hoiez ad ymaginē.⁊ postea sequit ad ymaginē dei creauit illū.g̃ lra illa poti⁹ inuit alterū tm̄ fuisse ad sil'itudinē q̄z ambos:q: si itēderet eē vtrūq; ad ymaginē dei cū dixisset p̄ius faciam⁹ hoiem ad ymaginē.qō de spē posset accipi adium gerēt de indiuiduis ad ymaginē dei creauit illos masculū:⁊ feiam.⁊ tñ repetūt in singulari creauit illū:⁊ postea addidit simpl'r sine ymagine masculū:⁊ feiam creauit eos.g̃ de solo vī viro poti⁹ itelligi q̄ ad ymaginē dei sit creat⁹. ¶ Ad tertium dōm q̄ ymago dei inuēit i hoie fm aiam:⁊ nō fm corpus cū ex pte aie sit maxia excellētia hois:aia aūt tam viri q̄z feie ad eādē nām ptinz q: in aīa nō est discretio sexus sz i corpoī ō erit ymago dei tā vir q̄z feia vel vterq; ad ymaginē.sz non eq̄liter:⁊ b̄ q: aia recipit in corpore fm dispositionē corpis, ⁊ iō in qbusdā pfectius ⁊ in qbusdā minus pfecte qō etiā i viris appet q: in qbusdā inuenit magis de lumine intell'ō q̄z in alīs:q: dīa ista excellētie nō repugnat idiuisibili sbe aie: q: intra gradū essentie eius inuenit diuersitas maioris: ⁊ minoris pticipatōis.g̃nal'r aūt feia recipit impfectius aiam q̄z vir:iō nō accedit tā pfecte feia ad ymaginē eē sicut vir:sicut neq; hō accedit ad rōnez ymaginis tā pfecte sic angelus:⁊ pp istā eq̄litatē dixit apl's virū esse ymaginē dei.⁊ feiam esse ymaginē viri q̄si nō accederet ad eē ymaginē dei. ¶ Sciēdū q̄ sacra scriptura in mō loquēdi de ꝓductionib⁹ rez ostēdit dīam dignitatz eaz:⁊ feiam medio mō posuit nā ostēdit vīz pfectioz̄ feia.ipsam vo feiam ostēdit alīs reb⁹ dignioraz.De feia in cōpatione aliaz rez:pz q: de alīs nō ponit cōsilium aliqō dei neq; cā ꝓductōis:sz solū dixit deus fiat ⁊ factū est de feia ponit cōsiliū dei:⁊ cā cū dī nō est bonū hoiez eē solū. ¶ 2° q: in ꝓductiōe aliaz rez nō fit mētio de pluribus diuinis personis sed solū pōit deus sine vlla distinctiōe,psone q̄si nō sit aliqd tale nēciuz ad ꝓductionē illā.sz in ꝓductōe feie fit mētio de plurib⁹ psonis.cū dī faciam⁹ ei adiutoriū q̄si taz excellēs opus sit ad qō oporteat cōcurrere oēs diuinas personas. ¶ 3° q: in ꝓductiōe aliaz aialiū dī ꝓducat aq̄ vel ꝓducat terra.s.j.c.in q̄ signat pua illoz dignitas:qm̄ terra ⁊ aqua hñt vt actores i ꝓductōe feie dī q̄ de⁹ ꝓduxit.nā ipse dixit faciam⁹ ei adiutoriū.et dī q̄ de⁹ imisit sopoz̄ i adā ⁊ tulit vnā de costis eius. ¶ Inter viruz aūt ⁊ feiam signat dīa dignitatz p̄ q: dī fact⁹ ad ymaginē dei.s.j.c.feia aūt nō dī ad ymaginē vel sil'itudinē dei:sz ad ymaginez viri:vt dicit apl's. p̄.chorin.xj.⁊ colligit.s.j.⁊.ij.⁊ ista est magna dīa. ¶ 2° est q: feia facta ē pp virū.cū dī.s.ij.faciam⁹ ei adiutoriuz. ¶ Si g̃ feia creata est in adiutoriū,fuit pp hoiem sic dī.p̄.ad chorī. xj.neq; n.creat⁹ est vir pp feiam:sz feia pp virū. ¶ 3° q: feia fōata est ex viro.⁊ vir nō ex feia qō et ad dignitatē dicit apostolus ptinere ibidē.vñ ⁊ ait q̄ vir est caput feie sic xp̄s est caput viri. ¶ Sz cōsiderādū q̄ cū dī faciamus ei adiutoriū sil'e sibi dī in hebreo adiutoriū q̄si ꝯ ipsum.qō exposuim⁹.s.ij.c.ppie ptinere ad feiam:q: illa est ꝯ virū.nā ad hoc q̄ ipsa sit adiutoriū viro ad.gñandū regrit aliq̄ ꝯrietas q: duo penitus sil'ia nō gñant.sz in quadā ꝯrietate actiui ⁊ passiui fit gñatio:si aūt esset oio sil'is sic,vir ⁊ vir.et si haberet vir matricē in q̄ recipet semē nulla p̄ozsus fieret gñatio q: eēt sil'itudo seminū.⁊ iō illa disparitas est ꝯrietas q̄dā in nālibus cōditiōibus feie ⁊ viri facit vt feia sit cōueniēs adiutoriū viro ad gñandū.hec.n.vera sunt:⁊ tñ ppie littera nr̄a transtulit ⁊ ita et trāstulerūt iterpretes vt dicat adiutoriū⁹ sil'e sibi vbi littera hebraica hz q̄si ꝯ ipsuz.q: aliqd dī esse ꝯ aliud quādo cōpanit ⁊ iuxta ponunt:⁊ tūc appet sil'itudo.dī aūt feia q̄si ꝯ virū.i.q: cōpata ei inuenit q̄si talis sic vir. ¶ Cōsequent dī s.ij.c.foātis igit dñs deus cūctis aiantib⁹ terre de humo adduxit ea ad adā.de q̄ est dubiū q̄re ponat q: vī q̄ nō deberet iā fieri mētio de foātione aialiū cū supius.j.c.posita iā esset. ¶ Dōm q̄ fuit ibi oīdo artificialis.iam.n. posita fuerat formatio aialiuz ⁊ p̄terierat fm tp̄s:⁊ tñ voluit scriptura recolere qūo aialia adducta sunt ad adam cū dicat, adduxit ea ad adam:⁊ q: non poterāt duci nisi foāta essent:⁊ iā omisserat dicere de illis repetūt istud verbū.s.foātis aiantibus.vt res planior fieret. ¶ Et tñ nō intelligit foātis aiantibus.i. statim vt foāta fuerūt.q: aialia oia fuerūt foāta p̄iusq̄ adā ⁊ tñ nō potuerūt duci ad adā ante formationē eius:sz intelligitur q̄ iam formata erant oia q̄ducta sunt ad adā. ¶ Dī aūt formatis oibus aiantibus:q: verū est q̄ oia formata fuerunt ante adam:⁊ tñ cā fuit q: oia adducta sunt ad adam.iō oportuit dici oīa iam formata esse. ¶ Queret quō dī foātis cunctis aiantibus de humo:nā vī falsum esse q: humus est terra:⁊ tñ non fuerūt formata oia de terra.nā dī.s.j.c.q̄ pisces ⁊ aues formati sunt de aqs.s.,pducant aq̄ reptile aie vi uētis ⁊ volatile sr̄ terrā.et dr̄ creauit deus grandia cethe.⁊ oēm aiam viuentē atq; motabilē quā ꝓduxerant aq̄ in spēs suas. ¶ Aliq dicūt q̄ istud intelligit nō de oibus aialibus simpl'r:sz de aialibus q̄ sunt sr̄ terrā:naz illa de terra ꝓducta fuerūt q: dr̄.s.j.c.,pducat terra aiam viuentē iumēta ⁊ reptilia ⁊ bestias terra. ¶ Sed obȝciet q̄ nō possit ita itelligi q: nō solū dr̄ de aialibus:sz et de volatilibus.s.formatis, cūctis aiantibus terre ⁊ vniuersis volatilibus celi. ¶ Dōm q̄ sat̄ possit intelligi illud de solis aialibus terrestribus.⁊ q̄ nō referat simpl'r ad oia p̄ q: ponit ibi adiectio q̄dā.s.formatis de humo cunctis aiantibus terre.aialia aūt terre dicunt q̄ sunt vel mouent sup terrā ⁊ de istis verū ē q̄ formata sunt ō terra. ¶ 2° q: illa rō nō tz.nā de volatilibus non dr̄ sub eadem cl'a:sed sub alia sz formatis de humo cunctis terre.⁊ formatis cunctis volatilibus:⁊ ibi nō dr̄ de humo:vnō neq; determinatio illa refert ad oia. ¶ Sz q:.s.ij.c.q.xx.tenuimus q̄ potius intelligat de oibus aialibus:q̄ de humo formata sunt ē dubiū quo sit vez. ¶ Dōm q̄ nunc vocant aialia aliq̄ terrestria,aliq̄ aq̄tica,alia aerea.⁊ fm diuersa elemēta q̄ aliq putāt fieri ab eo qō de talibus elemētis sbaz accipiūt:sz hoc nō stat q: qōlibet aial est mixtū:mixta aūt ex oibus elemētis cōponunt.⁊ nō venit simplex elementū in compositionem alicuius:q: tunc illud esset elementū ⁊ non mixtū. ¶ Alij aūt putant q̄ vocent aialia ab ijs elementis q̄si a predñantibus sz in mixtionē veniant oia eleméta qō tñ predñatur facit manifestationē ⁊ nomē:⁊ dicūt dñium istō esse fm sbaz vel quātitatem.q̄si plus sit in vno aiali de vno elemēto q̄z de alio:⁊ ab illo noīet. ¶ Sz dicet q̄ et hoc nō stat q: si ꝑsideret quātitas elemēti oia aialia vocabuntur terrestria q: in oib⁹ fm quātitatē dñat terra et i volatilibus:qō mānifestat ex pōdere ⁊ dēsitate ⁊ alīs accidētib⁹ materialibus i qbus oē aial magis terrā sequit q̄z alīō elemētū:sz quātū ad q̄litates al'ñantur alia eleméta:⁊ cū dicim⁹ aialia terrestria aq̄tica vel aerea modū cōplexiōis ipsoz aialiū significam⁹.i.i cōplexiōe ipsorū qō elemētū p̄dñatur. Et nūc dicim⁹ q̄ p̄dñari elemētū aliqō in aliq̄ mixto pōt dupl'r itelligi:vel fm gen⁹ vel fm id qō est ꝑtiū ipsi corpori in genere illo.⁊ iō oē aial fm gēus, hz cōplexionē in q̄ dñat terra ⁊ aqua quātū ad sbaz ⁊ maxime terra ⁊ dñat ignis quātū ad virtutē.p̄m pz ex accidētib⁹ materialib⁹ cōsequētibus corp⁹ cuiusz aial'q̄ sc̄ pōdus soliditas duricies figuratio,locus.⁊ hmōi:nā in oibus ijs imitantur terrā ⁊ nō aliō elemētū. ¶ Scōm pz q: oē aial et si i aq̄ viuat ⁊ de aq̄ cibet hz calorē nālē ⁊ gñat'r oē aiatū. q: calor ē istrumētū aie in oibus opationib⁹ suis nālib⁹ ⁊ sine illo non posset eē aliqō viuēs. Iste g̃ modus cōplexiōis cōuenit oib⁹ aialibus inquātū sunt sub genere aialis ⁊ distinguit cōplexio eoz a cōplexiōe alioz mixtoz vt lapidis ⁊ ferri quoz ē aliqs modus cōplexiōis cū et eleméta fm determinatū modū veniāt in eoz mixtionē:⁊ nō tal'r in cōpositionē vni⁹ sic alterius. ¶ Al'r aūt accipit p̄dñari elemētū in corpore aliquo fm id q̄ cōuenit corpori sub illo genere:⁊ tūc dōm q̄ nō est determinat⁹ modus cōplexiōis.cū.n.deputat alicui genere mixti cōplexio aliq̄ nō ē hoc fm aliquez gradū idiuisibilē sz fm latitudinē quādā ita q̄ est inuenire aliqs terminos vltra qs nō saluat cōplexio illi⁹ generis.⁊.j.qs sz itra illos est mlta diuersitas.⁊ b̄ fm q̄ accedit ad vnū vel ad aliū. ¶ Et b̄ pōt ꝑsiderari respectu tot⁹ generis aialis vel spāl'r respectu spēi hūane.cui⁹ est nob maior cognitio.est.n.gradus aliqs coloris cōpetēs cōplexiōi aialiū vltra quē nō est possibilis vita aialis sic est calor ignis aut rei ignite: vita.n.nō pōt cōsistere i tali gradu caloris.q: ibi nō eēt mixtio.sz extremuz ⁊ simplex corp⁹ ⁊ aliqs ītā pu⁹ caloris gradus erit q nīl⁹ vi

te aut

E Tam i aīa viri q̄z feie ē ymago ōi sz nō eq̄l'r,

A Oō.ccci7. Sacra scriptura loq̄ndo de ꝓductōib⁹ rerū ostēdit imodo loquēdi dīaz dignitatis earū.

B Adiutoriū i hebreo qd

A Oō. ccci8. An recte faciat mētionē b de formatione aialiū quaz supra posuit.

te aut viuētis opationē pficere poterit: ꝛ i tali gradu caloris nō poterit ꝓsistere cōplexio alicui⁹ aial'.sic erit de frigido humido. ꝛ sicco cū oēs hee q̄litates veniāt i cōplexionē aialis ſm gēus. ¶ Simil'r aūt de cōplexiōe hūana dicimus q̄ illa sub genere aialis h3 certos terminos itra q̄s pōt māere vita hois: ꝛ vltra illos vel citra illos nō posset aliqs hō viuere l3 posset viuere aliqō aial. ꝛ tñ adhuc.ꝝ.illos terminos hūane ſpēi ē magna diuersitas respectu cuiusl3 q̄litatis.q: aliqs calor ē sub q̄ vita hūana nō cōsistit pp magnitudinē.ali⁹ sub q̄ non ꝓsistit pp puitatē. ꝛ ita de sicco ꝛ hūido ꝛ frigido:ſ3 dato caloꝛe sub q̄ pōt ꝓsistere h3 ille calor mltos grad⁹: ꝛ q magis accedūt ad supmū caloris illi⁹ vocant colerici.q magis recedūt a caloris extremo magis apꝛopinquātes ad frig⁹ vocant flegmatici: ꝛ ita de sanguineis ꝛ melācolicis ſm accessum ad terminos aliaꝝ q̄litatū vel ſm fugā ab extremis ꝛ ꝓpinqtatē maiorē ad tēperamētū. Et nūc appet qō dicebamus nō solū in hoibus:ſ3 ēt in oibus aialib⁹ determinat cōplexio vt ſm ſbam vel materiā plus sit i eis dñiuz terre q̄ alioꝝ ele mētoꝝ ſm virtutē dñatur ignis pp caloꝛē q̄ pficiunt opationes oiuz viuētiū: ꝛ tñ ſb ꝑs terminis ē mag latitudo.ita vt q̄ rūdā aialiū cōplexio respectu tēpamēti magis accedat ad terꝛditionē ſm vitatē: ꝛ ista vocam⁹ terrea:sic ſt aialia melācolice cōplexiōis.alia magis accedūt ad caloꝛē respectu tēpamēti q̄ alia: ꝛ ita vocam⁹ aialia colerica.cū non i solo hoie dem⁹ melācolicū ꝛ colericū:ſ3 ēt i alīs aialibus: ꝛ ita de alīs modis cōplexionū.aialia tñ colerica ignea vocam⁹:sic flegmatica aq̄a ꝛ sanguinea aerea. ¶ S3 nūc est dubiū de complexiōe ista aialiū.ſ.q: oib⁹ data ē vt ſz mäz ꝑdñaret i eis elemētū terre vel elementa iferioꝛa terra ꝛ aq̄. ꝛ ſm virtutem ignis:q: poterat fieri q: ēt quātū ad mäz ꝑdñarent supioꝛa.i. ignis ꝛ aer. ¶ Dōz q: aliq̄ mixta sūt iquarū cōplexiōe dñantur supioꝛa ēt quātū ad mäm vt putat: ꝛ tñ in aialibus saltē nō potuit ſb fieri.voluit.n.de⁹ aialia facere pfectioꝛa alīs mixtis.qō fuit nēcium ex ꝓditōie forme:nā de⁹ dedit illis aias q̄ ſt pfectioꝛes oib⁹ nālib⁹ formis.iō oportuit:vt ipsa coꝛpoꝛa q̄ actuarent aias essent pfectioris mixtiōis ꝛ cōpositionis est aūt melioꝛ oib⁹ cōplexiōib⁹ cōplexio tēpamēti tam q: magis recedit a nā simpliciū coꝛ^m quoꝝ minīa est pfectio. tam q: magis accedit ad sil'itudinē cōplexionis:vt ita dicat coꝛ^m celestiū:coꝛpa.n.celestia ſt sepata ab oiuz ꝛrietate. ꝛ ideo hñt maximā eq̄litatē ꝛ mouent a motoꝛe pfectissimo.ſ.ab itelligētia:coꝛpa aūt mixta nō pñt esse imunia pēitus a ꝛrietate cū simplicia veniāt in mixtionē eoꝝ q̄ habent extremū ꝛrietatis.iō in mixtis illa cōplexio est melioꝛ ꝛ magis assimilata coꝛporib⁹ celestib⁹ q̄ magis recedit a ꝛrietate ꝛ magis apꝛopinq̄t ad tēpamētū. ꝛ illa facit ad ſb q: coꝛp⁹ talis cōplexiōis magis possit recipe pfectionē similē pfectōi celesti.i.forme. ꝛ motoꝛi. ꝛ iō cū iter oia aialia sit cōplexio hūana maximi tempamēti.coꝛp⁹ hūanū ē natū suscipe formā maioris pfectiōis ꝛ fil'ioꝛē formis aut motoꝛib⁹ celestib⁹. ꝛ ista est aia rōnalis q̄ nulli⁹ coꝛpis aiati vel aial' pōt esse act⁹ nisi coꝛpis tal' q̄le est coꝛp⁹ hūanū. ¶ Ad causandā aūt talē cōplexionē i q̄ magis accederet ad eq̄litatē tēpamēti. ꝛ posset ibi esse aia q̄ sensum daret ꝛ vitā cū oia elemēta venire deberēt in mixtionez oportuit q: tal' venirēt q: q̄litates vni⁹ nō multū excederēt q̄litates alteri⁹.q: al' nō esset tēpamētū neq; aliqd ꝓpinquū ad tēpamētū.si tñ elemēta oia venirēt ad mixtionē ſm eq̄litatē mäe cū ignis sit valde actiu⁹ excedēt alia i virtute:vñ cuz eq̄litate mäe esset tāta ineq̄litas virtutis q: ignis oia disolueret.iō ad hoc q: eēt tēpies q̄dā i q̄litatib⁹ optuit de elemētis valde actiuis accipi paꝛ ſm quātitatē:de elemētis aūt paꝛ actiuis sumi multū ſm quātitatē vel mäm ita vt paucitatem virtutis suppleat:mltitudo aut excessus quātitatis. ꝛ i alīs eꝛrio magnitudinē virtutis repꝛimat paruitas vel defectus mäe ꝛ quātitatis. ꝛ q: i oib⁹ elemētis terra est minime actiua neēe fuit in quolz aiali esse magis de terra quātū ad quātitatē ꝛ minimū eē de igne quātū ad quātitatē q: ignis est actiui oꝛ ceteris. ¶ Iste ē ḡ modus cōplexiōis aialiū nō q: oiuz sit vna cōplexio:ſ3 q: est vn⁹ modus cōplexionis vt cōpanī ad cetera mixta.ſ.q: nullū de mixtis sortīt istū gradū tēpamenti quē hñt aialia. ꝛ tñ sub isto gradu tāta latitudo ē vt q̄dā aialia dicanī terrea q̄dā aq̄a.q̄dā aerea. ꝛ ita ſm denoiationē a singulis elemētis pp cās supꝛadictas ꝑcedēti.q. ¶ Nūc vo redeūdū est ad id qō dicebaī de formatiōe aialiū:q: q̄dā formata fuerūt ex terra q̄dā ex aq̄. ꝛ ita vī q: in ſbam illoꝝ aialium venerūt illa simplicia elemēta ꝛ nō fuit ibi mixtio. Ad hoc ñderi pōt dupl'r ẏno mō q: nō fuerūt aliq̄ aialia formata de pura aq̄.vel de pura terra.aut de aliq̄ simplici elemēto q̄si alia nō essent ibi aliq̄ mō.ſ3 de oibus elementis reductis ad mixtionē quādā formata ſt oia aialia ꝛ ibi ſm quātitatez plus erat de terra oibus.de aq̄ aūt min⁹ erat ēt in piscib⁹: q: aq̄ nō est ad ſbam mixtiōis ꝓncipal'r:ſ3 ad cōtinēdum ptes mixti ne comiuanī ꝛ soluanī sic id qō est oio aridū vt harena: ꝛ sic terra est ex q̄ fit cōmixtio:ſ3 aq̄ est q̄ facit ptes terre cōmisceri.i.mixtaꝫ teneri ne ab inuicē secedāt quod gñale est in oib⁹ aialib⁹. Et tñ dicunt q̄dā aialia esse de terra ꝛ q̄dam de aq̄ non q: ita sint ſz oia de terra comixta aq̄:ſ3 p cōpationem cōplexiōis ꝓꝛie cōpetētis sibi sub genere ad cōplexionē debitā cōi generi aial'.nā est latitudo sub illa cōplexione generis aial':ita vt q̄dā aialia magis accedāt ad nām aq̄ quā alia ſm virtutē: ꝛ ēt ſm quātitatē magis habeant de aq̄ quā alia:l3 ſm veritatē ipsa eadē magis hēant de terra ſm quātitatē q̄ de aq̄. Et quātū ad ſb aialia q̄ ſt ſr terrā dicunt esse terrea q: plus dñat in eis virtus terre q̄ i piscibus ꝛ auibus: ꝛ nō solū simpl'r hñt plus de terra ſm quātitatē q̄ de aq̄ vel alio elemēto:qō ēt gñale est oib⁹ aialibus: sed adhuc magis hñt de terra ſm quātitatē in cōparatiōe ad aues: ꝛ pisces: ꝛ cōsiderata ꝓpoꝛtiōe magnitudinis coꝛporis piscis ꝛ canis: vel bouis magis h3 in sua mixtione bos de terra q̄ piscis. Aues aūt ꝛ pisces dicunt aialia de aq̄ ꝓducta:q: l3 in coꝛ mixtione dñet terra ſm q̄titatē plusq̄ aq̄.tñ in cōparatione ꝓpe cōplexiōis ad cōem cōpetentiā ex nā aialis magis ptici pant de aq̄ q̄ alia aialia nō solū ſm virtutē:ſ3 ēt ſm quātitatem ꝓsiderata magnitudie coꝛporis suoꝝ ad coꝛpoꝛa alioꝝ aialiū q̄ absolute magis hñt de terra ſm quantitatē q̄ de aqua. ¶ Et istud satis appet q: q̄litates coꝛ istud ostēdunt humidioꝛa.n.sūt coꝛpoꝛa piscū q̄ coꝛpoꝛa aialiū q̄ mouent ſr terrā ꝛ ēt leuioꝛis digestiōis ſt cibi ex piscibus ꝛ auib⁹ q̄ ex aialib⁹ terrestrib⁹ ceteris paribus qō ostēdit nō esse tātam soliditatē in mixtiōe coꝛporū ipsoꝝ. Etiā aues ꝛ pisces sunt ex aq̄ q: plus sequunt nām aque q̄ aialia terrestria. ꝛ tñ nō equal'r neq; ſm idē:plus.n.ſm quātitatē vī venire i mixtionem piscū ex aq̄ q̄ in mixtionē coꝛporū auiū: ꝛ ēt aq̄ non cōpetit eis ſz idē:nā dñr pisces eē ex aq̄ q̄tū ad id qō i aq̄ grossi⁹ ē:aues q̄tū ad id qō i aq̄ ſbtiliꝰ ē; ꝛ illō ē qō resoluit i vaporē ꝛ ē q̄si mediū ſz nāz iter aq̄ ꝛ aerē.vñ magis ptient pisces ad aquā q̄ aues. ꝛ sic māet in aqua sic in ꝓpo loco ipso grosso,a quo deprimēte eos aues vo eleuanī in aereꝫ pp subtile aqueū qō in eis est qō in nām aeris trāsit resolutū in vapoꝛē ēt pisces trahūt aquā ꝛ viuūt i ea atq; de ea qō figat eos mltū accedē ad nāz aq̄ in cōplexiōe. aues aūt ſb non hñt. ¶ Et ita est ꝛclusio ſm istū modū q: nulla aialia fuerunt formata ex sola aq̄ ſz ex elemētis venientibus ad mixtionē vbi ſz ſbaz plus erat de terra ꝛ minimū de igne: ꝛ ista ē positio multoꝝ doctissimoꝝ. ¶ Alius āt modus dicēdi est de formatiōe aialiū.ſ.q: aut accipianī aialia sic a ꝑ⁹ a deo fōata sunt: vel sic postea semp: ꝛ nūc formanī. Si accipiaī ꝑ modo dōz q: q̄dā aialia formata sunt mäliter de terra ꝛ nō de alio elemēto sic ē de bestiis iumētis ꝛ reptilib⁹.ſ.ꝑ.c.ſ.ꝓducat terra aiam viuentē iumēta ꝛ reptilia ꝛ bestias terre:alia āt aialia formata sunt de sola aq̄ vt pisces: ꝛ aues sic dī;ſ.j.c.ſ.dixit deus ꝓducāt aq̄ reptile aie viuētis ꝛ volatile sup terrā. Si aūt acciaī de formatiōe aialiū nūc dicēdū q: aut sunt illa gēita ab alīs aialibus.aut ex coꝛruptiōibus vel putrefactionib⁹ sine seie. Si ꝑ mō dōm q: in cōpositionē coꝛpis aial' nō venit realiter ꝛ ſm ſbam aliqō elemētū:ſz semē qō nō est aliqō elemētū:sed est mixtū quoddā:manēt tñ i seie virtutes elemētoꝝ. ꝛ qualitates mäles magis dñanī quātū ad elemēta inferioꝛa.ſ.ad terrā ꝛ aquā.i.quātū ad pōdus ꝛ soliditatē ꝛc.hmōi Si aūt sunt aialia genita ex putrefactiōibus veniūt elementa ad mixtionē:ſ3 alterata ꝓius ꝛ vī tūc terra esse q̄si totius cōpositionis mā:aqua aūt mäliter aducit:ſ3 magis vt cōtineat q̄ vt cōponat.aer vo ꝛ ignis magis veniūt ſm virtutē q̄ ſm ſbam. ꝛ tūc reducunt elemēta ad talē gradū mixtionis pagēs näle gñans ꝛ alteras q: ē ibi cōplexio modi determinati. ¶ S3 tūc dī qūo potuit ex simplici elemēto formari coꝛpus alicuius aialis ꝛ maxime ex elemēto aque qō est raruz ꝛ fluidum ex q̄ dicunt formate aues ꝛ pisces. ¶ Dōm q: quātū ad deū nulla est difficultas qd faciat aut ex quo faciat cū sit ifinite potētie q.n. ex nihilo potuit res creare pote-

fit a fortiori ꝓducē quodlz ex quolz nāle aūt agēs nō ꝓducit vnica ꝓductōe vl' imediata quodlz ex quolz ſz ꝓducit rē ex determinata mā ⁊ certo mō diſpoſita. cā eſt q; agens nāle hz determinatā ptātē. ⁊ reſiſtit ei aliqd. iō nō pōt agē niſi determinato mō. ēt q; p trāſmutationē. i. motū agit: ⁊ eſt ibi ꝯrietas ⁊ reſiſtētia: diuinū āt agēs eſt ifinite ptātis vñ nihil ꝑt ei reſiſtē. ⁊ ēt nō agit p motū: ſz dādo eſſe: iō nō exigit māz ſz ꝓducit illā. ⁊ ſi velit agē nō exigit illa aliq̄s diſpoſitiōes de termiatas: ſz q̄mōcūq; ſe hēat pōt ex illa ꝓducē qō voluerit. Et appet ſ nō ē difficili⁹ aial formaī de aq̄ pura nulla diſpoſitiōe ꝑexiſtēte q̄ facē hoies de lapidib⁹ vnica opatiōe ita q; imediate trāſeat lapis i hoiez nō accipiēdo aliq̄ formā medi am ſbalē: ⁊ tñ ſ pōt facē de⁹: ſic. n. xp̄s dixit oſtēſis lapidib⁹ q erāt i alueo ioꝛdāis potēs ē de⁹ de lapidib⁹ ꝯs ſuſcitare filios abꝛae mat. iij. c. g̃ poterat fozare piſces ⁊ aues de aq̄ nō faciē do trāſire mām illi⁹ aq̄ p alias itermedias fozas ſbaleſ. ¶ Sz ſ dōm q; lz māliter ſūpte fuerit: tūc aues ⁊ piſces de aq̄ tñ fe cit de⁹ i coꝛpib⁹ auiū: ⁊ piſciū ēē mixtionē oiuz elemētoꝝ nō qdē alterādo mām ad determinatū gradū mixtōis: ſz illū gra dū in mā ſine alteratōe ꝓducēdo: q; mā eſt in potētia obedi tiua reſpectu dei: vt ex ea vel i ea faciat qō voluerit: ⁊ iō talē gradū cōplexiōis ⁊ mixtiōis fecit de⁹ tūc i coꝛpoꝛib⁹ auiū ⁊ piſciū q̄lis nūc eſt qñ ex mā diuerſaꝝ diſpoſitionū: ⁊ mixtio nū fozanī vel gñanī aialia diuerſaꝝ cōplexionū. ¶ Et autē nūc dubiū q; modus iſtoꝝ ſit magis ꝓpinqꝰ vltati ad re ſpōdēdū. ¶ Dōm q; vterq; pōt ſatis teneri: q; vterq; cōcoꝛdat ptāti dei ⁊ rōni: ⁊ neuter eoꝝ repugnat aſſertioni ſacre ſcripture. Si teneam⁹ q; ex elemēto ſolo terre ꝓducta ſūt q̄dā aialia: ⁊ alia ex elemēto aq̄ ꝓuēit p: imū ptāti dei: nā ptās eius ifinita eſt ⁊ pōt qōcūq; voluerit: ⁊ q̄l'r voluerit ſic dictū eſt ꝑcedēti. q. Si. n. darem⁹ talē motū fozatiōis ſm nām non cōcederet q; agentis nālis nō ē talis ptās: ſz ſolū vt ꝓducat ex mā determinate diſpoſitiōis. ¶ 2° ꝓuenit rōni. q; nō eſt alie nū ab ea: nō. n. diſcoꝛdat rōni q; agens agat q̄liter agē pōt. ⁊ q; de⁹ pōt agē q̄l'r voluerit ⁊ ex q̄ voluerit nō eſt inc̄ueniēs q; ſic agat: tale āt eſt q; ex ſimplici elemēto ꝓducat mixtū cu iuſcūq; mixtiōis vel cōplexiōis voluerit: iō nō diſcoꝛdat hoc rōni. ¶ 3° ꝓcoꝛdat ſ ſcriptur̄ ſacre. q̄ exp̄ſſe ſ dicit. ſ. ꝓducat ⁊ra aiam viuētē: ⁊ illō ꝓducāt aq̄ reptile aie viuētis. s. j. c. iō ſ ſatis ꝓuenit. ¶ Alia āt poſitio q; ꝓducta fuerint aialia oia nō de elemēto aliq̄ ſimplici: ſz ex illis veniētibus in mixtionē ꝓcoꝛdat rōni: ⁊ ptāti ⁊ ſcripture: ō ptāte dei notū eſt q; lz de us oia poſſit: ⁊ eq̄l'r poſſibile ſit ſibi qōcūq; voluerit tñ quā tū ē rebus ex ſe ipſis q̄dā ſunt magis poſſibiles q̄z alie: ⁊ ita eſt de ꝓductiōe aialiū ex mixtiōe elemētoꝝ nā ſic ꝓduci eſt ſm nām: iō ē facilius q̄z ꝓduci ex ſimplici elemēto: q; āt rōni ꝓueniat: ꝑz inquātū nō diſcoꝛdat cū. n. deus ſic ꝓducē poſſit nō eſt ꝯ rōnē: q; ſic ꝓduxerit q; āt ſcripture ꝓueniat apet ex illis v̄bis. s. ij. ſ. formatis cūctis aiantibus ex humo. ¶ Dōm tñ videt q; lz vtraq; poſitio ꝓueniat: magis videat cōuenire rōni q; dicamus ex elemētis mixtis ꝓducta eſſe oia aialia. ⁊ ſ colligit ex dicto illo. s. ij. c. ſ. formatis dñs deus cūctis aian tibus ⁊re ex humo ⁊ vniuerſis volatilibus celi: ⁊ ſic tā aiantia q̄z volatilia ex humo fozata ſūt. hum⁹ āt ſigt ⁊raz nō ſim plr: ſz ⁊rā humidā. i. lutū. ſ. ⁊rā comixtā aq̄: ⁊ ſ eſt mixtio q̄ fit i gñatiōe oiuz mixtoꝝ q; ⁊ra eſt q̄ſi tota mā: aq̄ aūt ē ad cōti nendū ptes mixti ne ꝓ ſiccitatē recedāt ab inuicē: alia āt ele mēta magis veniūt i mixtionē ſz virtutē. iō dicēdo de humo ſignificata ē tota mā mixtiōis: ſz de humo fozata ſunt oia aia lia ⁊ volatilia: g̃ nō fuit formatū aliqō aial ex ſimplici elemē to. ¶ Luz āt obꝯicit q; dñr fozata aialia de ⁊ra. ⁊ aliq̄ aialia de aq̄ dōm q; nullū aial formatū eſt de ⁊ra pura: ſz intelligit de ⁊ra mixta aq̄: ſz vocat ⁊ra: q; illa excedit tā in quātitate q̄z in virtute: ⁊ ſ māifeſtat in fozatiōe ade: nā ille fozatus eſt de ⁊ra ſic aialia ceꝛa ⁊reſtria: ⁊ tñ ⁊ra illa de q̄ fozat⁹ ē nō erat ter ra pura: ſz mixta aq̄ cū dicat. s. ij. c. fozauit de⁹ hoiem de limo ⁊re limus āt ⁊re eſt ⁊ra limoſa. i. terra humida: ⁊ ſ eſt mixtio ſufficiēs: ſz nō eſt tal' mixtio ſic nāl': q; illa eſt cū alt̄atiōe p̄ce dēte. ſ. miſcibiliū alteratoꝝ vnio: ⁊ tal' alteratio nō ꝑceſſit i ⁊ra: ⁊ aq̄ ad ſ q; eſſent mā ꝑe fozme itroducēde: q; tūc eſſz ꝓductio nāl'. ¶ Sz cū dī. ꝓducāt aq̄ reptile aie viuētis non eſt ſenſus q; ex ſola aq̄ ſimplici ꝓducerenī reptilia. i. piſces: ſz erat aq̄ mixta ⁊re vocat tñ aq̄ q; erat ibi ꝑdñiuz aq̄ nō qdē in quātitate: ſz in virtute: nā in oibus aiantibus excedit ⁊ra ſm quātitatē: cōplexio tñ piſciū magis eſt aq̄a q̄z terrea cū ex

aq̄ cibenī ⁊ i ipſa viuāt: ⁊ ñ i ⁊ra: ⁊ nō trahāt aerē: ſz aquas. ¶ Sed diceī q̄re g̃ dī q; aues fozate ſunt ex aq̄ſ: q; ſ mō po tius deberet dici q; fozmate ſunt ex aere: naz lz fozate ſint ex elemētis redactis i mixtionē. i. ex humo ſic cetera aiantia: ⁊ ſic dī. s. ij. tñ ꝺditio aeris dñaī in auib⁹ nā in aere mouenī vo lādo ſic piſces in aq̄ natādo. ¶ Dōm q; fozte ſ dicēt ſcriptu ra ad notādū iſtam ꝺditionē auiū: ſz nō dixit ꝑ q; nō potuit ſ dicē: nā nō potuit aſſerere aliqd fieri ex eo qō nō ꝑſuppōebat eſſe cū ꝑ⁹ deberēt eē ꝑſuppoſita: ⁊ tñ ſcriptura ſacra nō dixit aliqd de aere māifeſte de aqs āt: ⁊ ⁊ra dixerat: ſz de igne ⁊ ae re nihil dixerat i creatiōe rer̄: nā qñ dī. s. j. c. ſpūs dñi ferebaī ſup aq̄s nō itelligit de aere ſz de vēto. iō nō potuit dici aliqd factū eē de aere: ſcriptura āt nihil dixit de fozatōe hoꝝ duoꝝ elemētoꝝ. i. ignis: ⁊ aeris: lz vere a deo fozata fuerit: ⁊ rō eſt q; doctrina ſacre ſcripture dabaī toti pl'o rudi vt ſciret oia q̄ ſunt fozata eē a deo: ⁊ tñ vulgus nō putat eē elementū aliqō ignis ſup nos q; illō nō videt ⁊ ſil'r neq; putat eſſe aerē: ſz ſ mediū iter nos ⁊ celū putant eſſe vacuū qō: ⁊ ml'ti phoꝝ cre diderūt: ⁊ iō de eo q; nō videbāt: ⁊ eſſe nō putabāt nō debu it eis dici a q̄ fozatū eēt q; poti⁹ eſſet ſ ꝯ artē doctrine: nā cuz diceret eis ignē: ⁊ aerē a deo fozata eſſe nō itelligerēt ipſi qd ꝑ hec ſignificabaī: ⁊ iō nō fuit ꝓuēiēs tradi eis doctrinā q̄ā ipſi nō itelligerēt. ¶ 2° q; dato q; aer eēt cognit⁹ nō diceret fozatas aues de aere q; tāte raritaī eſt aer q; putarēt ſimplices nl'ius rei: illū poſſe eſſe mā: de⁹ āt in ſcriptura voluit exp̄ mi id qō aliq̄ mō vt rōnabile ꝺcipi poſſz: ſec⁹ āt eſt de aq̄ q; illa ē denſioꝛ cū interdū ꝺgeleī ⁊ vtaī in lapidē: ⁊ ſic poterant ex illa piſces aut aliqd alterū fieri. ¶ 3° q; ſ ꝓueniebat aq̄ q; ex ea aues ꝓducēnī q; ibi aq̄ ē aliqd craſſū ⁊ pōderoſuz qō ad mām piſciū cōpetūt aliō āt eſt ſ ſbtilius reſolutū in modum vaporis qō eleuaī in altū ſic appet in aq̄ bulliēti ad hāc par tē ſubtilē ptinerēt aues: ⁊ iō eleuarenī i altū: ⁊ ita, magis cō petiuit ſibi dici q; de aq̄ ꝓducerenī q̄z de aere. ¶ Eſt dubiū circa ꝑcedētia an oia alia fuerint adducta ad adā. ¶ Aliqs dicet q; ſic q; dī fozatis dñs deus cūctis aiantibus adduxit ea ad adā: g̃ oia aialia ad ipſum adducta ſunt. Dōz q; nō fue runt adducta oia aialia. i. oia indiuidua aialiū ad adā ꝑ q; nō erat ꝓueniēs ſz inoꝛdinatū: de⁹ tñ nō facit aliqd inoꝛdinatuz iō nō adduxit oia idiuidua aialiū ad adā pz q; iſta adductio vt dī erat ad iponēdū noia aialibus: ſz ad ſ nō erat neēe ad duci oia indiuidua ſz pauca de q̄libet ſpē: g̃ nō fuerūt oia ad ducta. ¶ 2° q; adduci oia magis ꝑediret intentionē dei ad ducebat. n. ea vt adā illa cogniſceret ⁊ iponēt noia: ⁊ tam ſi oia indiuidua ſil' adducerenī nō poſſet illa bene videre adā ꝓp multitudinē iō nō inducerenī oia. ¶ Si āt petaī qō ad ducerenī ō q̄libet ſpē aliqs dicet q; fozte fieret ſic i arca noe vbi pōebanī de q̄libet ſpē imñdoꝝ duo aialia de ſpēbus mū doꝝ de q̄libet ſpē ſeptē aialia. s. vij. c. Dōz q; iſtō nulla rōnē hz: q; ibi factū eſt ꝓp mltiplicationē futurā pitura erant oia aialia niſi q̄ maneret in arca: ⁊ de illis q̄ ibi maneret volebat de⁹ q; reparenī ſpēs oium aialiū: ⁊ q; volebat de⁹ fieri maio rē multiplicationē in qbuſdā ſpēbus q̄z in alīs. ſ. in alīs aia libus q̄ ad cibū ptinēt inſſit de qbuſdā ſpēbus accipi ſeptē i arca: ⁊ de alīs duo tm: ſ aūt aialia adducta ſūt ante adā ad cognitionē p̄cipal'r: ⁊ tñ ad cognitionē nō, regrebanī pl'ra ꝺiuidua de vna ſpē q̄z de alia: iō nō eēt illa diuerſitaſ. ¶ Sz dōm q; ſatis erat de q̄libet ſpē adduci vnū idiuiduuz: q; q̄le vnū eſt talia ſunt cetera: iō illō ſufficiebat ad cognitionē: vel ad plus dōm q; eſſent duo aialia de q̄libet ſpē: ⁊ tūc eēnt ma ſculus: ⁊ fe ia. Et dōm q; iſtō eſt veriſimile ꝑ q; aialia adduce banī ante adā ad cognitionē: ⁊ iō debebāt eis oſtēdi oēs dīe aialiū: ſz in aialibus ſūt due dīe vna ſm ſpēm alia ſz ſe xuz cū maſculus: ⁊ femina diferāt i aliq̄ figuratōe ptium coꝛ pis: ⁊ vt plurimū i magnitudie: vt āt oium dīeꝝ haberet co gnitionē adā: ꝺbuit maſculus: ⁊ feia de q̄libet ſpē in q̄ eſt di ſtinctio maſculi: ⁊ feie duci ad adā. ¶ 2° q:: vt. j. declarabiī fuerūt aialia ducta ad adā: vt videret ſi ibi erat aliqō qō perti nēt ad cōſoꝛtiū eius: ⁊ tñ adā indigebat cōſoꝛtio feie ad ge nerationē: g̃ adducerenī feie de oib⁹ ſpēb⁹ in qbus eēnt ma ſculus: ⁊ feia. ¶ Cōſequēter q̄reī an de oib⁹ aialib⁹. i. de om nib⁹ ſpēb⁹ aialiū adduxerit de⁹ aliq̄ ante adā. ¶ Dōm q; aia liū q̄dā ſūt p gñationē alia p putrefactionē vt vmes pediculi pulices: ⁊ hmōi. De aialib⁹ q̄ p ſolaz putrefactionē gignunī vī q; de⁹ nō adduxerit aliq̄ ante adā. ¶ Primo q; iſta nulli⁹ dignitatis ſūt: vt pulex pediculus cylex muſca: ⁊ hmōi: ō ꝯs

igitur

A Qō. 324. Quiſ iſtoꝝ modoꝝ melioꝛ de fo matione. ſ. animalis. ꝑ⁹ rō

2ª rō

3ª rō

B Modus ꝑ mus melioꝛ q; ſ. forma ta fuerit ex elementis.

A Qō. cc xxvj. An oia alia fue rit addu cta ad adam. Ratio ꝑ⁹ rō. 2ª rō

B Quot fuerunt adducta

A Qō. cc xxvij. An oia oib⁹ ſpē bus ad ducta ſint aliq̄ añ adam ꝑ⁹ rō

igit de⁹ nō facēt mētionē vt adducēt ea ad adā maxie q; q-dam aialiū hoz nō sūt i hoie: vt pedicl'i: ⁊ lūbici q i viscerib⁹ humāis gignunt: de ijs certū ē ꝙ nō adducerent. ¶2° q; talia aialia nō dū erāt: nā q; tūc erat dies sequēs vt putat post creationē aialiū ꝓducto⁹ a deo nō cēnt nisi illa aialia q̄ a deo ꝓducta fuerāt nō dū. n. alterationes facte cēnt ad nāle gñatio nē taliū aialiū. ¶3° q; dato ꝙ aliq̄ corruptio: ⁊ alteratio facta cēt nō poterāt ee adhuc oēs spēs aialiū genito⁹ ex putrefactionib⁹ q; q̄dā gignunt ex carnib⁹ putridis aialiū mortuo⁹: vt musca: ⁊ scarabe⁹: ⁊ apis: ſz ñ erāt adhuc aliq̄ aialia mortua q̄dā ēt de corruptiōe vini gignunt vt bibiliones: ⁊ tñ nullū vium adhuc fuerat neq; fuit in p̄ma etate secl'i: q̄dā ex ligni corrupt̄: vt teredo q̄dā ex fructib⁹: vel leguminib⁹ vt tinee. ⁊ gurguliones: ⁊ tñ nl' hoz fuerat adhuc corruptū q; oia nata fuerāt prīdē. i. ꝑ duos vel tres dies ante: iō nō cēnt talia al'ia q̄ posset adduci. ¶4° q; ēt si oia q̄ ex corruptionib⁹ solēt gigni cēnt ꝓducta nō posset adduci oia q; q̄dā sūt q̄ tūc nullo mō esse poterāt: sic pedicl'i q; isti i hoie sūt: ⁊ tñ hō tūc nō habebat aliq̄s q; ad penā ptinēt: ⁊ hō nō dū hēbat penā q; non hēbat culpā: ēt dato ꝙ pedicl'i cēnt ñ posset adduci q; i hoie cēnt ⁊ nō adducerent de foris. ¶Dōz g̃ ꝙ nō fuit adductū aliq̄ō de aialib⁹ q̄ gignunt ex corruptiōib⁹: ſz sola aialia q̄ ꝑ deū ꝓducta sūt: h. n. tūc oia erāt ⁊ poterāt adduci. ¶Sz de solis piscib⁹ ē dubiū an fuerūt adducti. ¶Aliqs dicet ꝙ sic ꝑ q; aialia fuerūt adducta añ adā ad ꝫ ꝙ haberēt cognitionē illoz ⁊ iponeret illis noia: ⁊ tñ tā nēcia erat hoi cognitio piscīū: sic ⁊ aialiū cū pisces sint ml'ti ⁊ aliq̄ magna portio aialiū: g̃ ⁊ illi adducti sūt. ¶2° q; adā nō iposuit noia nisi aialib⁹ ibi ꝑsentatis: ⁊ tñ ipse posuit noia piscib⁹ cū posuerit noia oi rei viuēti: g̃ ⁊ pisces adducti sūt ad eū: ꝑz hoc q; ſ. ij. c. dz oē. n. qd̄ vocauit adā aie viuēti ipsum ē nomē ei⁹: g̃ cum noie aiaz viuētiū itelligunt ēt pisces illis erūt iposita noia ad adā ¶Dōm ꝙ añ adā nō fuerūt ducti pisces ꝑ q; pisces nō poterāt duci ꝓcūlēter sic alia aialia: nā alīs nullū icomodū eēt ꝙ añ adā ducēnt q; erat māsio eaz i ẽra: piscīū āt māsio erat i aq̄ ex qua nō ꝑnt viuere: vñ nō poterāt duci sine miracl'o ⁊ ducti māere: iō nō erat de eis idē qd̄ de alīs aialib⁹. ¶2° q; scriptura vult exp̄sse ꝙ nō fuerit ducti pisces ad adā: nā dz ſ. ij. c. foiatis igit dñs de⁹ de humo cūctis aiantib⁹ ẽre ⁊ vniuersis volatilib⁹ celi adduxit ea ad adā: ⁊ ita solū exp̄ssum est ibi ꝙ aiantia ẽre ⁊ volucres ducta fuerit: ſz noie hoz nō itelligunt pisces cū aiantia ẽre dicant q̄ sup ẽrā mouent: ⁊ i eo manēt: ⁊ ñ sūt pisces de ijs. ¶3° q; ituz dz ibidē appelauit q; adā noib⁹ suis cūcta aiantia ⁊ vniuersa volatilia celi: ⁊ oēs bestias ẽre: ⁊ ēt noie hoz ñ itelligunt pisces nisi qs dicat ꝙ noie' oium aiantiū itelligunt pisces: ⁊ tñ nō stat ꝑ q; ibi aiantia restringuntur. ſ. ꝑ aiantibus terre sic ꝓxio exp̄ssum fuerat. ¶2° q; si ibi aiantia accipent gñal'r non adderet de volucrib⁹: ⁊ de bestijs: ⁊ tñ addit: g̃ ñ itelligebant noie aiantiū ibi: ⁊ ita nec̄ pisces itelligent cū nō itelligant oia aialia. Ad rōnē ꝑmā i ꝓriū ꝙ nō erat tāta nēcitas aut pueriētia adducēdi pisces ad adā sic alia aialia vt dicēt sequēti. q. iō nō fuerūt adducti. Ad ſm dōm ꝙ ex illa auctē nō sig̃tur ꝙ adā imposuerit noia oib⁹ reb⁹ viuētib⁹: ſz solū ꝙ oia noia q̄ ipse posuit reb⁹ viuētib⁹ māserūt eis: nā dz oē. n. qd̄ vocauit adā aie viuēti ipm est nomē ei⁹: ⁊ ita oē nomē ab eo ipositū mānet viuētib⁹: ſz nō significat ꝙ oib⁹ viuētib⁹ noia iposuerit. ¶Sz q̄rēt q̄re nō fuerūt pisces adducti ad adā. nā vi ꝙ erat pueriēs adduci ꝑ pp cognitionē: nā sic adā fuit pueriēs cognoscere alia aialia ita erat pueriēs cognoscē pisces. ¶2° pp noiationē: q; adā iposuit noia aialib⁹ ad se ductis: ſz piscibus noia nēcia erāt sic ceteris al'ib⁹: iō debuerūt duci ad adā. ¶3° q; debebant aialia duci ad adā ad ꝫ ꝙ ostēderet dñium ade sup ea: ſz adā nō solū sup aialia ẽre habuit dñiuz: ſz ēt sup pisces maris sic dz. ſ. ꝑ. c. f. faciam⁹ hoies ad ymaginē ⁊ sil'itudinē nr̄az ⁊ ꝑsit piscib⁹ maris: ⁊ volatilib⁹ celi g̃, debuerūt duci pisces ad adā. ¶Dōm ꝙ nō fuit de piscib⁹ pueriēs ꝙ ducerent ad adā sic aialia terre: ⁊ volatilia ꝑ q; aialia adducta sūt pp cognitionē: vt adā videret ea atq; cognoscēt: ⁊ tñ cognitio piscīū nō erat tā pueriēs ade sic cognitio aialiū ẽre ⁊ volatiliū eo ꝙ ista vsant i ẽra vbi hō ē: pisces aūt vsant i aqa vbi nō ē hō. ¶2° q; fuerūt adducta pp noiationē. ſ. ij. c. ſz ñ erāt ita nēcia noia piscib⁹ sic aialib⁹: ⁊ auib⁹: q; noia sūt pp res illas de qb⁹ logmur vt noib⁹ eas notificem⁹: ſz de reb⁹ q̄ nō veniūt i vsum nr̄m ⁊ pueriationē ē nob⁹ rar⁹ aut nl'us ser mo: iō nō idigem⁹ ꝑ illis noib⁹. ¶3° q; fuerūt aialia ōducta ad adā vt vidēt si erat ibi aliq̄ femella q̄ ptinēt ad pro: tiū ei⁹ ⁊ tñ ad ꝫ nl'o mō pueniūt pisces: q; diuersa figura est piscīū ab aiantib⁹ ẽre: ⁊ ſz aialia alia nō pueniāt ad ista ō pro: tiū nisi femella spēi humāe tñ ml'to min⁹ pueniūt pisces pp figuratio nē corpis q̄s aialia ẽre. iō nō fuerūt adducti ad adā. ¶4° q; pisces nō poterāt duci añ adā vt viuētes cēnt: nā ducebant ad cognitionē: cognitio āt erat nēcia ꝓ nēcitate figure: ⁊ motus q; demostrat diuersam nām aialis: ⁊ tñ mot⁹ sūt ſm nām iō ad ꝫ ꝙ videret dīa piscīū iter se optebat ꝓsiderari motus eoz: ſz ex aquā nō poterāt māere viuētes añ adā nisi p miraculū: ſz i eo q̄ ē miracl'ose ñ mānifestat opatio nē: iō nō debuerūt duci pisces añ adā. ¶Ad ꝑmū in ꝓriū dōm ꝙ nō erat tā pueriēs ꝙ adā cognoscēt pisces: sic ꝙ cognosceret aialia: q; aialia erāt i ẽra vbi pueriat hō: ⁊ nō sūt ibi pisces: ⁊ ꝫ fuit cā vt adā nō iponēt noia piscib⁹. ¶Ad 2ᵐ dōm ꝙ nō erat tam nēciuz iponē noia piscib⁹ sic auib⁹: ⁊ aialib⁹ ẽre: q; ꝫ sūt iter q̄ nos vsamur vñ neq; iposuit noia illis: ⁊ ista ē cā q̄rē hebreo habent noia ml'ta auiū: ⁊ aialiū ẽrestriū: nō habent aūt noia aliq̄ piscīū nisi nomē cōe pisces: ſz ñ aliq̄ noia ꝓpa. Ad ẽtiū dōm ꝙ ēt si illa cēt aliq̄ cā adductiōis non fuerūt tñ adducta: q; nō poterāt añ adā māere sine miracl'o: de⁹ āt nō volebat aliqd ibi miracl'ose: ſz poti⁹ ſm nāl' opatiōes: vt dictū ē: ⁊ ita fuit de arboib⁹: ⁊ lapidib⁹ ꝓcīosis: ⁊ vniuersis reb⁹ q̄ sūt i ẽra: nā oib⁹ illis ꝑerat hō: ⁊ oia illa noib⁹ idigebāt: ⁊ tñ nō fuerūt adducta añ adā q; nō poterāt adduci sine miracl'o ſ. eradicādo arbores ⁊c. vt postea reducēnt ad locū suū: vt radices agerēt: ita igit ō piscīb⁹ cēt. ¶Quer̄ ad qd adduxit de⁹ aialia añ adā. ¶Dōm ꝙ ꝑmo fuit vt adā ea cognosceret nā aialia erāt disꝑsa p ẽrā i diuersis locis: ⁊ adā non videbat ea: ⁊ ita ñ cognoscēt ea: voluit igit de⁹ ad ꝫ ꝙ illa cognoscēt ꝑsentare ea sibi. ¶2° fuit ad ꝫ ꝙ iponēt eis noia nō. n. poterat iponē noia nisi illis reb⁹ q̄s distincte cognoscēt: ſz nō cognoscebat res q̄s ñ viderat: iō voluit añ ipſz adducē, ista. ¶3° fuit ad ostēdēdū dñiuz ade: nā de⁹ i soiatōe hois dixerat faciamus hoiez ad imaginē: ⁊ sil'itudinē nr̄az q; ꝑsit volatilibus mar|: ⁊ bestijs ẽre: vt g̃ sciret hō qd erat id cui ꝑerat adduxit aialia añ hōinē. ¶Sz dicet ad qd nūc ducta sūt aialia añ adā nā erat adā i paradiso vbi nulla aialia mānebāt neq; māsura erāt vt doctores tenēt: ⁊ declarauim⁹. ſ. q. xc. ⁊ ita cuz ibi manēs nullā pueriationē hitur⁹ cēt iter aialia nō erat op⁹ ꝙ añ euz adducerent ad cognitionē neq; ad iponēdū noia sec⁹ si mānet ex paradisū sic post pctm̄: q; istō tūc erat ei pueriēs. Dōm ꝙ qdā putāt ꝫ fuisse q; hō stati peccatur⁹ erat: ⁊ ō paradiso expellēd⁹ vbi nēcia erat sibi cognitio aialiū: iō fuit nūc opor: tunū ꝑ illo tpe ꝑmitti. ¶Dōm ꝙ ꝫ nō ē pueriēs: q; deus hoi existēti ⁊ inocētia nihil fecit neq; ostēdit ꝙ ptieret ad statū q̄ cēt post casuz: q; ꝑ ꝫ inueret ei ꝙ casur⁹ cēt ⁊ miseriā: ſz de⁹ ꝫ nō voluit neq; debuit hōi reuelare: iō neq; istō facē debuit. ¶2° q; si facēt ad ꝫ adducēt ea post foiatōez ml'eris: vt vir ⁊ ml'er viderēt aialia oia q; vtriq; erat nēcia cognitio al'iuz p⁹ pctm̄ i ẽra: ſz nō fuerūt adducta nisi ad adā nō viuēte eua neq; foiato: g̃ nō fuit ista cā. Dōz ꝙ si cā ꝓcipal' adductōis aialiū fuisſz ad ꝫ ꝙ hoies ea cognoscerēt difficile cēt rñderi q̄re i paradiso adducta sūt: q; poti⁹ foris adduci debuisset: ⁊ tñ fuerūt alie, cāe ꝓcipaliores ꝑ tūc ſz ēt illa mouebat ad ꝫ ꝙ aialia ꝑsentarent hoi: ſz nō tūc. ¶Cā āt ꝑma fuit ꝙ de⁹ ꝓstituerat hoiem dñm oīuz aialiū. ſ. j. c. vt sciret hō cuius erat dñs ꝓstitut⁹ debuerūt sibi ostēdi aialia. ⁊ ꝫ poti⁹ debuit fieri i paradiso q̄s alibi q; quādiu hō ibi mānebat erat inocēs: ⁊ ostēdi debebāt ei q̄ ptinebāt ad exaltationē stat⁹ ei⁹ q̄le erat oñdi ei oia illa quoz de⁹ ꝓstituerat eū dñm: cū āt eiect⁹ fuit de paradiso cessauerūt aialia subiecta eē ei quātū ad actū ſz ipse mansit dñs i habitu: vt. ſ. fuit ostēsuz iō ex paradisuz nō debuerūt aialia duci añ ipm: ēt si cognitio illoz eēt opor: tūa: q; illa adductio eēt ad honorē hois: ⁊ de⁹ noluit p op⁹ miracl'osuz honorare hoiem post pctm̄. ¶Scōa erat vt hō magis assurgeret i laudē dei q; quāto cognosceret hō plures creaturas deī ſm diuersitates ml'tas tāto pl⁹ haberet de q̄ deū laudaret ⁊ q; i aialib⁹ oñdunt plures diuersitates q̄s i alīs reb⁹ fuit cōueniēs ꝙ ꝑsētarent hoi vt hō hꝫet ide mām laudādi deum. ¶Aliq dicūt ꝙ iō i paradiso fuerūt adducta aialia añ hoiem q; fuit pueriēs ꝙ ibi hō hꝫet cognitionē eoz pp tēptationē futurā tēptādus. n. erat hō p ꝫpētē q ē aial: vt g̃ qñ tēptaret nō expauesceret q̄si vidēs rē isolitā aut nūq̄s visaz debuerunt

3 rō

4ª rō

B Quare hebrei nō habent noia pisciuz nisi generaliter

A Qō. 330. Cur adduxit de⁹ al'ia ante adam ꝑma rō 2ª rō 3 rō

A Qō 331. Cur tūc ad ducta fuerūt al'ia ad adam ꝑma rō 2 rō

R° ꝑma cō

2ª causa

aialia p̃ius hõi mõstrari. ¶ Dõm vĩ q̃ nõ fuit ista cã p̃ncipalis: q: sic fuisset aialia mõstrata mlieri: nã mlier fuit tẽpta a p ꝑpẽtẽ: ꝛ nõ vir: ꝛ ipsa nõ vidit nũc aialia: ſz adã ḡ nõ fuit ista cã. ¶ Sz q̃rẽ dato q̃ i padiſo vellet de⁹ oſtẽdẽ hoi aialia: ꝛ aues q̃re nõ oſtñdit poſtq̃ fozata fuit mlier vt ãbo illa viderẽt. ¶ Dõz q̃ aliq̃ cauſe ſaꝯ mouẽt ad ꝟ q̃ deberẽt aialia oſtẽdi ambob⁹: ꝛ tñ cauſe ipcipue ꝓueniũt ſoli viro: expzimit.n.i littera q̃ adducta ſũt ad adã: vt videret qd vocaret: ea ꝛ tñ noia iponẽ nõ ꝓueniebat mlieri: ſz ſoli viro: iõ quãtũ ad ꝟ ſatis erat q̃ ſoli viro oſtẽderẽt aialia. ¶ 2ª cã fuit ꝛ p̃cipua: q: voluit de⁹ oſtẽdẽ ade an iuenire poſſet ꝓzortiũ ſibi i aialib⁹: ꝛ iſta eſt cã va pp quã neꝯ fuit vt aialia oſtẽderẽtur ade añ fozationẽ eue: voluit.n.de⁹ fozare euã. i. feiaz i conzortiũ viri: ꝛ q: ſi i aialib⁹ iã ꝓductis erat aliq̃d q̃ ꝓueniret ade ſupuacuũ eẽt fozari aliq̃ alterũ voluit de⁹ oſtẽdere q̃ nullũ erat: ꝛ ad ꝟ adduxit oia alia añ adã vt vidẽt an ibi eẽt aliq̃ q̃ ei ꝓueniret ad ꝓzortiũ: ꝛ q: nullũ ibi iueĩt fuit neciuz fozari feiam: ꝛ quãtũ ad ꝟ nõ ꝓueniebat adduci aialia ad adã poſtq̃ fozata eẽt eua: q: iã hꝫ ꝓzortiũ: ꝛ ita nõ ingreret illõ ꝛ iſta fuit cã va huius. ¶ Quereꝯ qs adduxit iſta aialia ad adã: ꝛ q̃uo fuerũt adducta. ¶ Dõz q̃ iſta aialia: ꝛ aues non ſpõte venerũt nullo moueẽte aut ipellẽte ea: ſz ab aliq̃ diuino agẽte mota venerũt: ꝛ ꝟ i duob⁹ appet p̃ q: lra aſcribit ꝟ õo i quãtũ dixit fozatis dñs de⁹ cũctis aiantib⁹ de ẽra adduxit ea ad adã: ꝛ ſic deo dat q̃ ea adduxerit. ¶ 2º q: ponit vbũ adduxit q̃ ſigt nõ illa a ſe mota: ſz ab alio ipulſa: nã nõ dz venerũt ad adã: ſz adduxit ea. ¶ Sz qs modº fuerit adducẽdi: putãt aliq̃ q̃ fuit p ipulſuz vẽti q̃ſi imiſerit de⁹ ventũ fortẽ q̃ rapta aialia ducẽt i padiſuz: ſic fuit de coturnicib⁹ qñ voluit de⁹ dare iudeis carnes ad mãducãdũ nã vẽt⁹ egreſſuſ a dño coturnices raptas trãſmare detulit i caſtra numeri. xj. c. Dõz q̃ nõ ẽ ꝓueniẽt dictũ p̃: q: aialia iſta: ꝛ aues q̃ adducta ſũt ad adã nõ erãt i vnica pte ẽre: ſz ex oi pte ẽre: iõ ſi vẽto repellẽte debuiſſẽt deduci neẽe erat vẽtos ſtare ex oi pte ẽre: q̃ erat icõueniẽs q: vn⁹ vẽt⁹ ipediret aliũ cũ eẽnt oppoſiti. ꝛ ita ex nulla pte vẽiret aialia vel ſaltẽ nõ ex oib⁹: pz ꝟ i adductõe coturnicũ i caſtra: nã ex vnica pte venerũt: ꝛ ventus tũc flabat ſolũ ex illa pte: ꝛ ceſſauerũt ſtare vẽti ex alq̃s ptib⁹ vt nõ ipedirenꝯ coturnices vẽire i caſtra: ſic pz.ſ. lxxvij.ſ. trã ſtulit auſtrũ de celo: ꝛ iduxit i virtute ſua africũ: ꝛ ſic vẽtum auſtralẽ fecit ne flaret tãquã ipedictẽ motũ coturnicũ: ꝛ fecit flare africũ q̃ mouerat coturnices ad caſtra. ¶ 2º nõ ꝓuenit: q: ibi aialia q̃ mota ſũt erãt aues q̃rũ ẽ volare: vẽtus ãt ille ñ faciebat niſi dirigẽ eas ꝑ vnã ptẽ: ꝛ iõ erat ꝟ ſatiſ vĩſimile q̃ fieret: nõ erat ſic de aialib⁹ ductis ad adã q: ꝟ erãt aialia terreſtria ꝛ volatilia: ſz de aiab⁹ oiuz gẽtiũ quo reparenꝯ a vẽto ꝛ ducẽnꝯ p aerẽ nõ vĩ: nã ẽt ſi fozti ipulſu tollerenꝯ modicũ i aerẽ ſtati caderẽt cũ a ſe ipſis ſuſtẽtari nõ poſſẽt: ꝛ eſſẽt magni põderis. ¶ Dõm ḡ q̃ nõ fuit iſte modus ſz fuerũt ducta aialia iſta p angelos de oib⁹ ptib⁹ ẽre: ꝛ iſtõ erat facile ꝛ ſine ꝓueniẽti. Sic.n. ꝓfitẽtur factũ fuiſſe i diluuio qñ aialia venerũt ad noe vt itrarẽt i arcã q: illa ſola venerũt q̃ ab angel⁹ ducta ſũt. ¶ Quereꝯ ad qd ſacra ſcriptura facit mẽtõez q̃ fuerũt aialia ducta ad adã differt eni iſta. q.a p̃cedẽtib⁹ q: aliõ eſt q̃rere q̃re de⁹ adduxit iſta aialia ad adã: ꝛ aliõ q̃re ſcriptura illõ retulit: q: aliq̃ facta ſũt q̃ nõ referunt: ꝛ qcqd illud ſit q̃ ſcriptura tãgat hz aliq̃s cãm q̃re illõ dixit. ¶ Dõz q̃ ſz de⁹ adduxit aialia ad adã vt ponẽt eiſnoia: vt dz.ſ.ij.c. tñ cã q̃re exꝑſſit ꝟ ſcriptura nõ fuit: vt nos ſcirem⁹ ab adã ipoſita eſſe noia aialib⁹: ſz vt oſtẽderet cãm fozatõis mlieris de q̃ p̃cipaliter agit: ꝛ nõ de aliq̃b⁹: nã ỏ formatõe viri dictũ fuerat: ꝛ q: nõdũ hẽbat ꝓzortiũ ad gñandũ erat ꝓducẽdũ: ꝛ q: ſi aliq̃ẽt ſupuacuũ erat aliõ fieri adduxit de⁹ oia aialia ad adaz vt vidẽt ſi eẽt ibi aliq̃ ꝓzortiũ ei ꝓueniẽs: ꝛ ſi eẽt accipet illõ ſi nõ eẽt fozaret illõ de nouo: ꝛ ꝟ ẽ va cã. ¶ Qõ ꝑ pz ex ordine lre nã icepat dicẽ ſcriptura q̃ dixit de⁹ nõ eſt bonũ hoiem eẽ ſolũ faciam⁹ ei adiutoziũ ſile ſibi q̃ itelligebat de fozatõe mulieris q̃ eẽt adiutoziũ: ꝛ iõ ſtati poſt ꝟ debebat adiũgi imiſit ḡ dñs ſopozẽ i adã: cũq̃ obdormiſſet tulit vnã de coſtis eius ꝛc. q̃ erat ipſa fozatio mlieris: ꝛ tñ nõ adiũgit ꝟ: ſz dz nõ eſt bonũ hoiez eẽ ſolũ faciam⁹ ei adiutoziũ ſile ſibi: ꝛ ſ̃bdit fozatis igit dñs de⁹ de humo cũctis aiantib⁹ adduxit ea ad adaz ꝛ ita iterpoſuit ꝟ q̃ erat de aductiõe auiũ: ꝛ aialiũ: ḡ neꝯ ẽ q̃ iſta adductio aialiũ ad adã ptineat ad ꝟ q̃ erat dari ei adiutoziũ ſile ſibi q: al'ĩpite itꝛoduceret icepto ſmõe de adiutorio dãdo ade anteq̃s cõpleẽ: ꝛ iſta ẽ rõ cogẽs. ¶ 2º q: ſubdit poſtea ibi i lra appellauit adã noib⁹ ſuis cũcta aialia ade vo nõ iueniebat adiutoz ſil'is ei⁹: ḡ inuit q̃ iter oia aialia illa q̃rebat aliq̃ aial q̃ eẽt adiutoziũ ade: ꝛ nõ fuit iuẽtũ lz fuerit ꝓsentata ei oia. ¶ 3º pz ex lra ibi: q: qñ dz ade vo nõ iueniebat adiutoz ſil'is ei⁹ ſ̃bdit imiſit ḡ dñs ſopozẽ: ꝛ fit ibi ꝓsequẽtia i. q: nõ iueniebat ỏ aialib⁹ adiutoziũ cõpetẽs ade voluit dñs fozare de nouo illõ: ꝛ ad ꝟ imiſit ſopozẽ i adã. ¶ 4º appet ex vbis ade: q: qñ fuit mlier ad eũ ducta dixit ꝟ nũc caro de carne mea: ꝛ os ex oſſib⁹ meis ac ſi dicat ea aialia q̃ i alq̃s vicib⁹ ad me adducebanꝯ nõ erãt ſil'ia mihi: ſz alteri⁹ nẽ iſta ãt feia q̃ adducta ẽ ſil'is mihi ẽ: q: ẽ caro de carne mea: ḡ adducebãtur aialia ad ipm vt vidẽt ſi iueĩret ei aliq̃ ſil'e ſibi: põt ãt ſic rõ reſumi ỏbuit dari ade adiutoziũ ſil'e ei ſic de⁹ dixit iõ ſi eẽt nõ debebat de nouo fieri: ſi ãt nõ erat fieret p̃ igiꝯ debuit q̃rẽ an eẽt: ꝛ ꝟ factũ ẽ cũ oia aialia adducta ſũt añ adã: ꝛ nõ iuenit aliq̃ ſil'e ſibi: ꝛ iõ opoꝛtuit poſtea fozari feiaz. ¶ Sz quereꝯ ad qd facta ẽ iſta adductio aialiũ ad adã ex hac cã: q: videbat eẽ ſupuacua volebat.n. de⁹ dare ade adiutoziũ ſil'e ei: ſz certũ erat q̃ i aialib⁹ nõ erat aliq̃ feia ſil'is ade cũ q̃ comixtuſ gignere, poſſet idiuidua ſpẽi hũane: iõ ſupuacuũ erat duci illa ad adã. ¶ Dõm q̃ certũ erat deo q̃ nõ eẽt aliq̃ femella i aialib⁹ vſq̃ tũc ꝓducꝯ ſil'is ade cũ ipſe ꝓduxiſſet oia: ſz nõ erat ꝟ certũ ade: iõ pp adã voluit facẽ iſtã p̃ſentatiõnẽ oium aialiũ mlta. n. facit de⁹ q̃ quãtũ ad ſe ipſuz erãt ſupuacua tñ quãtũ ad nos ſũt ꝓueniẽtia. ſ. vt iſtruat vel arguat cõuincat aut pp alios fines. Sic.n. poſtq̃ adã peccauit ꝛ latuit iter arbores padiſi de⁹ ſciebat vbi eẽt: ꝛ tñ dixit adã vbi es: ꝛ ita q̃rebat q̃ſi ignoraret nõ tñ iḡrabat: ſz iõ ſic q̃rebat vt ex q̃ſtione iducẽt adã ad rñdẽdũ de eo q̃d ipſe volebat: ꝛ alr nõ eſſet via vt adã loq̃reꝯ q̃ de⁹ volebat. ſ. ij. c. ſic ẽt qñ de⁹ voluit punire ſodomitas euertẽdo eoꝝ ciuitates ſciebat pctm̃ eoꝝ: ꝛ quãtũ deliq̃ſſent: ꝛ tñ dixit clamoz ſodomoꝝ: ꝛ gomorreoꝝ mltiplicat⁹ ẽ: ꝛ pctm̃ eoꝝ aggrauatũ ẽ nimis deſcẽdã ꝛ videbo vtrum clamoꝛẽ q̃ vẽit ad me ope cõpleuerit an nõ ſit ita vt ſciã. j. xviij. c. q̃d ſolũ dixit de⁹ ad iſtruẽdũ nos vt nõ ſ̃bito credam⁹ malũ de aliq̃ ꝛ potiſſime quãtũ ad dños: ꝛ iudices ꝛ q̃ſcũq̃s p̃ſidẽtes ne audito delicto de aliq̃ p famã vel aliũ modũ p̃cedãt ſtati ad penã q̃uſq̃s ſufficiẽter de vĩtate iſoꝛati fuerint cũ: ꝛ dñs ſup petõ ſodomoꝝ iq̃ſitionẽ facẽ voluerit: ꝛ ñ puĩuit eos q̃uſq̃ i cõſpectu angeloꝝ cõſtitit ipm pctm̃ volentib⁹ ſodomiꝯ abuti eis. j. xix. c. Ita ḡ nũc certũ erat deo q̃ nullũ aial eẽt ſil'e ade: ſz q: ipſe nõ erat cert⁹ voluit certificare ipſum adducẽdo coz̃ ipſo cũcta aialia. ¶ Sz q̃rẽ ad qd fuit ꝓueniẽs fieri talẽ certificationẽ ade ducẽdo aialia ad ipſum. ¶ Dõz q̃ fuit p̃ ad mãifeſtãdũ excellẽtiã feie ſup oia aialia j. virũ: q: i q̃libz genẽ id, qõ ẽ pfectiſimũ ẽ mẽſura oiuz aliorꝝ ꝛ quãto aliqd fuerit illi ſil'ius tãto ẽ ſimpl'r meli⁹ ꝛ nobilius ꝛ tñ iter oia aialia ſimpl'r pfectiſſimũ ẽ maſculus i ſpẽ hũana iõ id qõ fuerit ei ſil'ius erit nobili⁹ cũ vo oia aialia adducta ſũ añ adã nõ iueniebat adhuc ei aiutoz ſil'is ei. ſ. ij. c. ꝛ qñ adducta fuit feia dixit ꝟ nũc os de oſſib⁹ meis ḡ appebat eẽ ſil'ioꝛẽ illã viro q̃s eẽnt ceẽa aialia. ¶ 2º pz ꝟ q: adã iter oia aialia elegit feiaz ḡ iudicauit eã digniozẽ q: al'ellegiſſz aliq̃ ỏ alĩs aialib⁹ ad ꝓzortiũ. ¶ Cõueniẽs ãt fuit q̃ oſtẽderet dignitas feie ſup alia aialia: q: cũ feia hẽat aliq̃s ipfectões q̃s non hz vir: ꝛ ẽ facil' ad decipiẽdũ: ꝛ ad mouẽdũ ad malũ ſic fuit q: tẽptata ſuccubuit putaret q̃ fõte accidẽt iſtõ q: feia erat aiat ipfectũ: ꝛ eẽnt alia aialia nobiliora ea: vt ãt ꝟ nõ crederetur oſtẽſuz fuit ex iſta adductiõe aialiũ coz̃ adã q̃ eua erat oib⁹ illis nobiliorꝝ. ¶ 2ª cã quãtũ ad p̃cipale fuit vt adã magis diligẽt feiaz: nã ſi eua fuiſſz fozata ꝛ data ade ñ viſis alĩs aialib⁹ videret qdẽ adã eã pl'chzã ꝛ excellẽtẽ fm nãm: ꝛ tñ neſciret an alia aialia eẽnt pl'chziora iõ nõ amaret eã tã ardẽter cũ vo oia aialia vidit agnouit nõ eẽ aliq̃d meli⁹ iõ magis eaz amauit: ꝛ ita ipſe dixit pp hãc dimittet hõ patrẽ: ꝛ matrez ꝛ adherebit vxoꝛi ſue magn⁹ i ꝟ amoꝛ ſignificat. ſ. q̃ dimitteret hõ eos q̃s maxie diligit aut fm nam diligere dz: q: ab eis accipit eſſe p̃inᵐ. ¶ Et fuit cõueniẽs q̃ hõ valỏ amaret feiaz in p̃inº q: al' ſeq̃reñ icõueniẽtia p̃imũ q: nõ vellet vacare pli p comixtionẽ cũ. n. hõ pociº q̃s alia aialia cogſcat icomoda q̃ ſũt i comixtiõe carnali ꝛ abiectionẽ ſuã nõ vacaret pli niſi eẽt i eo magna iclinatio ꝛ ad ꝟ debuit valỏ diligere feiaz. ¶ 2º ꝛ p̃cipal'r quãtũ ad adã q: eua fuerat cã tãtoꝝ malorꝝ ipſa. n. mãducauit ꝛ dedit ei ꝛ ob ꝟ ꝓdidit locũ padiſi ꝛ incidit in multas

A Qõ. 332. Cur nõ mõſtrauit poſt formationẽ mlieris: vt ẽt eua videret ea.

ꝑª cã B 2ª cã

A Qõ. 333. Quis adduxit hec alia ꝛ quo ꝑª rõ 2. rõ

A Qõ. 334. Cur ſacra ſcriptura facit mẽtionẽ q̃ fuerunt adducta alia ad adã

ſ ª rõ

2ª rõ

3ª rõ

A Qõ. ccxxxv. Cauſa cur fuerũt adducta alia ad adã vĩ. n. ſuper flua.

B

A Qõ. ccxxxvj. Cur debuit fieri talẽ certificatio

dñi i mlt̃as pẽalitates.ſ.iij.c.iõ iſurgẽ poſſet ei tã graue odiũ ꝙ ipſaꝫ ꝙ occidẽt eã vl̃ nollet ꝙcire ei ad ℔ aũt debuit ꝓcedẽtã vehemẽs amor ꝙ ẽt ſi poſtea accideret magne cauſe ad ire vel ad odiũ ardẽtiſſim⁹ amor nõ ſineret vt i eã ꝓcitaret: ⁊ ita factũ eſt: nã q̃uis i tãta mala ĩcidẽdi eua fuerit cã ad ſẽp eã teneri me dilexit atq; ſociã hũit. ¶ Sz q̃reſ cũ de⁹ pñtarꝫ aialia ade: vt videret an aliq̃ de illis ꝙcireſ ſibi i ꝓſortiũ an dabat ſibi licẽtiã accipiẽdi aliq̃ de aialib⁹ illis q̃ ei placeret. ¶ Aliq dicũt ꝙ ſic imo m̃lti iudeoꝝ ꝓcedũt ꝙ de fcõ fuerit comixt⁹ adã femell̃ alioꝝ aialiũ: ⁊ de ill̃ gẽuerit: ⁊ ſic expt⁹ eſt ad vltimũ eẽ euã meliorẽ alijs aialib⁹: ſz iſtõ nõ ſolũ ẽ ab ſurdũ: ſz ẽt cogitari ẽ turpiſſimũ: ꝙ ſanct⁹ vir plẽuſ nãli lũine itell'ꝰ q nihil adhuc peccauerat ad tãtã ac tã ifamẽ turpitudi nẽ deueniret vt femellas beſtiaꝝ coĝſceret: neq; ẽt ẽ dõz ꝙ de⁹ ei cõceſſerit iſtõ q: id q̃ nob̃ ꝓhiberet a fortiori vetaret ade q erat tũc vir ſanct⁹: oĩb⁹ tñ nob̃ ẽ vetitũ tãq; nephas leui.i8. c.cũ oi pecore nõ coibis neq; macl'aberis cũ eo: ⁊ magꝫ pẽa a deo ꝙ ꝝ põebaꝫ leui.xx.c.q cũ iumẽto ⁊ peccore coierit mor te moriaꝫ pec⁹ quoq; occidite: m̃lier q̃ ſucubuerit cuilibet iu mẽto ſil'iterficiaꝫ cũ eo. ¶ Lũ aũt dĩ ꝙ de⁹ pñtabat aialia ade vt ea videt an ꝙcirẽt ei nõ pñtabat q̃ſi hõ acceptur⁹ eẽt ali q̃ de illis q̃ malũ erat: ſz vt ꝙ iſtã pñtationẽ notificareſ ade ꝙ m̃lier erat dignior oĩb⁹ aialib⁹. ¶ Sz dicẽſ qd ſi adã accipet aliq̃ de aialib⁹ in ꝓſortiũ: nã pñtabanꝫ iõ vt videt adã ſi erat aliqd ſil'e ei: ⁊ dĩ pñtatis oĩb⁹: ade vo nõ iueniebaꝫ adiutor ſil'is ei⁹: poterat aũt eẽ ꝙ videreſ ei aliq̃ feia i aialib⁹ cõueniẽs ad cõſortiũ an accipiẽdo peccaret. ¶ Dõz ꝙ adã nullo mõ acceptur⁹ erat aliq̃ aial i ꝓſortiũ: ⁊ certũ erat ℔: q: tãta dĩa erat iter ceta aialia ad hoiem ꝙ vn⁹ ſapiẽs poſſet aliqd tale eligẽ maxie adã q erat hñs itell'm lucidũ: ⁊ n̄la incẽtiua adhuc hẽbat ad malũ: ⁊ tñ ſi diceret ꝙ accepiſſet aliquã fe mellã de aialib⁹ ad comixtionẽ certũ ẽ ꝙ peccaret q: mãifeſte agẽt ꝓditamẽ rõnis: ſz q: certũ ẽ ꝙ adã iſtõ nõ erat facturuꝰ pñtauit ei de⁹ aialia. ¶ Quereſ ad qd adduxit de⁹ aialia ad adã ad noiandũ ea: nã videbaꝫ nõ ꝙueniẽs: q: erat nũc adaz i padiſo: ⁊ ibi nõ erat ꝙuerſatur⁹ cũ aialib⁹ q: n̄la ibi futura erãt: vt oſtẽſum ẽ.ſ.q.xc. ¶ Dicũt aliq ꝙ fuit iſta noiatio eo ꝙ hõ hz fmonẽ q̃ aliqd enũciat de reb⁹: iõ oportet ad ℔ hr̃e noia ꝓ reb⁹ ipſis: vt ſit aliqd q̃ de ipſis reb⁹ loq̃mur. ¶ Sz obicieſ ꝙ ℔ meli⁹ faceret hõ expulſus de padiſo: q: tũc cum aialib⁹ ꝙuerſatur⁹ erat: ⁊ ſibi nec̃ius eẽt fmo de illis. ¶ Dõo ꝙ ꝑa cã q̃re adducta ſũt aialia ad adã vt noiaret ea fuit ad oſtẽdẽdũ dñiuz: nã q dñs ẽ rei: ⁊ põt vti ea ꝓ voluntate ſua a fortiori potit ei iponẽ nomẽ. ¶ 2ª cã eſt vt videt adã ſi in aia lib⁹ illis qb⁹ noia ꝑponebat erat aliq̃ qõ ad ꝓſortiũ eius cõueniret: nã pricipalis rõ ducẽdi aialia adã fuit vt videt ſi iueni reſ ibi aliq̃ ſil'e ei: ⁊ ita pz q: dĩ.ſ.ij.c. appellauit adã noibuꝰ ſuis cuncta aialia ade vo nõ iueniebaꝫ adiutor ſil'is ei⁹: ⁊ ita adductio ad appellãdũ illa fiebat: vt tũc videreſ an erat aliq̃ cõueniẽs ade: ⁊ tñ q: i iſta adductiõe poterãt fieri multa bõa. ſ. ꝙ nõ ſolũ adã videret an eẽt ibi adiutoriũ ſibi ſz ẽt po terat iponẽ noia q̃ ipoſitio vtilis erat tã ad mãifeſtãdũ dñiuz hois ſup aialia q̃ ad ℔ ꝙ eẽnt voces qb⁹ vterenꝫ hoẽs loq̃n tes de reb⁹. ¶ Et ex ℔ appet cã ꝺa q̃re noiatio debuit fieri in padiſo q: ꝙeĩt fm vtrãq; cãm nã cũ ad teſtimoniũ dñ̃ ꝑponerenꝫ noia tũc debuerunt iponi q̃ erat hõ dñs fm pleniſſi mã rõnẽ dñ̃ ℔ ãt erat i padiſo: q: tũc erat hõ dñs tã fz actũ vt declaratũ ẽ.ſ.iõ i padiſo añ pctm̃ fuerũt adducẽda aialia ad noiationẽ. ¶ Quãtũ ad ſcõam cãm eſt rõ magis apta q: hõ tũc eguit adiutore q̃n nõduz erat feia foꝛata: ⁊ tũc debuit q̃ri: ſz in padiſo foꝛata fuit mulier: ĝ ibi debuerũt aialia duci ad adã ad noiandũ ea. ¶ Luz vo obĩcit ꝙ melius fieret iſta noiatio ex̃ padiſum dõm ꝙ ſi ſolũ reſpiceret neĉitas vocum ad loq̃ndũ de ỹs reb⁹ poti⁹ ꝑponeret nomen foꝛis q̃ i padiſo ⁊ tñ pricipalr attẽdunt alie cauſe. ſ. due ſup̃ poſite ⁊ pp illas fuit i padiſo, ex̃ padiſum aũt nõ fieret: q: de⁹ nõ adducẽt aialia ad hoiem q: iã hõ peccauerat: ⁊ tũc nõ deberet ei de⁹ hunc honorẽ ꝙ aialia añ ipſuz adducẽt: nã ⁊ iã nõ hẽbat plenum dñiuz ſup ea ſic pri⁹. ¶ Sz q̃reſ q̃re de⁹ nõ ipoſuit noia ali bus ſz adã cũ ſufficẽti⁹ de⁹ iponere poſſet. ¶ Dõm ꝙ fuit ꝑ ad deferẽdũ honorẽ magnũ ade: ſi. n. de⁹ ꝑponeret noia aiali bus nullũ ex ℔ honorẽ ꝓeq̃reſ adã: ſz de⁹ voluit eũ honora re: iõ fecit ꝙ ipſe iponẽt noia: ⁊ ita videt q̃ſi ad ſignificãduz quãdã excellẽtiã ei⁹ dici ſ.ij.c.oẽ.n.qõ vocauit adã aie viuẽ tis ipſuz ẽ nomẽ ei⁹. ¶ 2º q: iſta vocatio facta fuit ad deſignã dũ dñiuz i adã cũ illũ ꝓſtituiſſet de⁹ dñm oĩum haꝫ rex.ſ.j. c. ⁊ iponẽdo noia erat teſtimoniũ dñ̃: ſic ⁊ greci i ſapia con foꝛtati: vt oſtẽderẽt oia ad ſuã rẽ publicã ꝑtinere oib⁹ fere re bus notabilib⁹ q i oꝛbe erãt noia ipoſuerũt: vt dicit, ioſeph⁹ li.i. antiqtatũ ſi ãt de⁹ iponẽt noia aialibus nõ ſignificaretur aliqõ dñiuz i adã: iõ poti⁹ debuit ipſe noia iponẽ. ¶ 3º q: ex ℔ dabaꝫ maior cã ad id qõ de⁹ itẽdebat. ſ. vt adã iſpiceret oia aialia: vt videret ſi aliq̃ ꝙueniret ei i cõſortiũ: nã ad imponẽ dũ nomẽ regrebaꝫ cognitio ỹ re: ⁊ diligẽs iſpectio: ⁊ cũ iſtõ aduerteret adã videret an eẽt aliq̃ aial ꝙueniẽs ei i ꝓſortiũ Si ãt de⁹ iponẽt noia illis nõ eẽt aliq̃ cã inclinãs ad diligen ter, ꝓſiderãdũ iõ debuit poti⁹ adã noia q̃s de⁹ iponere. ¶ Lũ adã ipoſuerit noia aialib⁹ ad oſtẽdẽdũ dñiuz qõ hẽbat ſup il la q̃re nõ ipoſuit noia alijs reb⁹. ſ. arboꝛib⁹: ⁊ reb⁹ q̃ ſũt i ter ra cũ ẽt ſit dñs illoꝝ. ¶ Aliq dñt ꝙ ñ ipoſuit adã noia alijs reb⁹ q: ñ erat dñs aliaꝝ rex: nã dictũ ẽ vt p̃ſit volatilib⁹ celi ⁊ beſtijs tre: ⁊ nõ dictũ eſt p̃ſit arboꝛib⁹: ⁊ lapidib⁹. ¶ Sed dõm ꝙ iſtõ nõ ẽ verũ: q: certũ ẽ ꝙ hõ fuit ꝓſtitut⁹ dñs oĩum rex: ⁊ p̃z p̃ q: dĩ.ſ.viij. oia ſbieciſti ſb pedib⁹ ei⁹: ĝ ⁊ tra: ⁊ ar boꝛes. ¶ 2º q: q̃cõcedit qõ maĩ⁹ ẽ ꝓcedit qõ min⁹ ẽ: ⁊ tñ aia lia ſũt nobiliora nõ aiatis: ĝ cũ de⁹ ꝓſtituit hoiem dñm aialiũ ꝓſtitueret dñm oĩum iaiatoꝝ vel nõ aialiũ. ¶ 3º ⁊ pncipa liẽ q: iſti p̃ſuponũt falſuz: nã ſcriptura aſſerit hoiez ꝓſtitutuz dñm tre: ⁊ eoꝝ q̃ i tra ſũt. ſ.j.c. benedixit illis de⁹ ⁊ ait creſci te ⁊ m̃ltiplicamini ⁊ replete terrã: ⁊ ſubicite eã: ℔ ãt eſt dñiũ ſ.hr̃e aliqd ſibi ſubditũ. ¶ 4º q: ẽt iſta excuſatio nõ faciebat ad ꝓpoſitũ: nã ſi iõ adã poſuit nomina aialib⁹: q: hẽbat dñiũ illoꝝ: ⁊ nõ reb⁹ inaiatis: q: nõ hẽbat illaꝝ dñiuz ſequtur ꝙ i ponere noia piſcib⁹ cũ illis ꝑeeſſet. ſ.j.c. ¶ Dõm ꝙ cã q̃re nõ ipoſuit adã noia alijs reb⁹ fuit q: nõ fuerũt adducte coꝝ eo cũ ſolũ ipoſuerit noia reb⁹ ad ſe adductis: ſz ſola aialia ad ducta ſũt: ⁊ p̃z.ſ.ij.c. ¶ Cã ãt q̃re alie res nõ fuerũt adducte coꝝ eo fuit q: ñ poterãt ꝙueniẽter adduci: nã erãt imobilia vt arboꝛes ⁊ alia q̃ ſũt ptes tre vel tre affixa ℔ ãt adduci nõ poterãt ꝓuata ꝓpetate nẽ eaꝝ: oues ãt. ⁊ alia aialia p̃ter pi ſces poterãt adduci: iõ adducta ſũt: ⁊ piſces nõ fuerũt addu cti vt dixim⁹. ſ.q.cccxxviij. ⁊. cccxxix. ¶ 2ª fuit ⁊ pricipalr q: aialia poti⁹ ducta ſũt ad adã vt videret ſi ibi eẽt adiutor eius q̃s vt ꝑponeret eis noia: ⁊ tñ ad ℔ ſola aialia ꝙueniebãt q: in aiatis vel nõ aialib⁹ nõ ſolũ nõ erat: ſz neq; poterat cogitari adiutoriũ ſil'e ade: ⁊ ita nõ debuerũt illa añ adaz duci: ⁊ iſta videt cã p̃cipua. ¶ 3ª q: foꝛte alijs oib⁹ reb⁹ erãt noia iſpoſi ta: ⁊ iõ nõ oportuit nũc accipe itez noia: ℔ ãt nõ hẽbãt noia ⁊ ipoſita ſũt ill'i: nã certũ ẽ ꝙ añ ℔ m̃lte res hẽbãt noia q: al'ꝫ nõ eẽt locutio: ⁊ tñ iã erat: vt p̃z añ ℔.ſ.ij.c. ¶ Quereſ qũo peterũt nũc iponi noia aialib⁹: ⁊ volatilib⁹ q: vi ꝙ iam noia hẽbãt: de⁹. n. dederat ade ꝓpuz ydioma añ ℔ ſz non eſt ydio ma ſine cõpleméto noĩum ſignificantiũ ꝓ oib⁹ reb⁹: iõ daret: ei noia ꝓ aialib⁹: ⁊ volatilib⁹. ¶ 2º q: ẽt dedit ydiomata di uerſa i diuiſiõe liguaꝝ i babilõe: ⁊ ibi fuerũt ydiomata com pleta: ita vt hoies nihil illis adderẽt: ĝ cũ ibi de⁹ fecerit illud q̃ſi idignat⁹ hoib⁹ tpe nẽ lapſe a fortiori faceret tpe nẽ ꝓſtãte. ¶ Dõm ꝙ formauit de⁹ adã loquẽtẽ. i. dedit ei ydioma in q̃ loq̃reſ qõ appet q: ſi nõ hr̃et adã cognitionẽ alicui⁹ ydioma tis nõ poſſet fieri ſibi locutio aliq̃ quã itelligeret: ⁊ tñ loquebaꝫ deus ade q̃n dixit ei de oi ligno padiſi comede: ⁊ q̃n attu lit ei aialia: ⁊ dixit ei qõ illa noiaret: ĝ itelligebat ℔ adã: ⁊ ſic hẽbat ydioma illõ i q̃ ſibi fiebat fmo. ¶ 2º p̃z q: adã loq̃baꝫ ĝ hẽbat ydioma nã: q̃n eua foꝛata adducta fuit ad ipm dixit illi ℔ nũc os de oſſib⁹ meis ⁊ caro de carne mea pp hãc relin q̃t hõ patrẽ: ⁊ matrẽ: ĝ ydioma hẽbat i q̃ ſufficienter oia loq̃ baꝫ. ¶ 3º p̃z q: ẽt eua ſtatiz vt foꝛata ẽ habuit liguã q̃ ꝑfecte loq̃reſ nã ꝓpẽs locut⁹ ẽ ad illã: ⁊ ipſa rñdit. ſ.iij.c. ¶ Et tunc manet dubiũ cũ hr̃et adã ydioma ſibi a deo datũ qũo potuit ꝑponere poſtea noia aialib⁹. ¶ Aliq dicũt ꝙ erat datũ ydio ma cõpletũ ade vt oia i eo loq poſſet q cõcipet: ⁊ iõ i eo erãt noia tã ꝓ aialib⁹ q̃s ꝓ arboꝛib⁹: ⁊ piſcib⁹ q̃s ꝓ alijs reb⁹ adã ãt ipoſuit nũc aiantib⁹ terre ⁊ volatilib⁹ illa noia q̃ accepat a deo ꝓ illis rebus q̃n ydiomatis ſil'plenã cognitionẽ accepit. ¶ Sed dõm ꝙ iſtud nõ eſt ꝙueniẽter dictũ: q: ſi illa ꝑceſſiſ ſent nõ diceret adã ꝑponere ipſa: ⁊ tñ ipſe dĩ dediſſe noia iſta ergo nõ accepat a deo: nã dĩ.ſ.ij.c. oẽ qõ vocauit adã aie viuẽ tis ipſum eſt nomẽ eius. ¶ Etiã q: ſi diceret ꝑponere noia iſta diceret ſimiliter ipoſuiſſe noia arboꝛib⁹ ⁊ alijs reb⁹ cum oia accepiſſet a deo: ⁊ illis vteret loquẽdo de reb⁹: ⁊ tñ non

A Qõ. ccc xxvij. An quã do deus edẽdit illa ade debit li cẽtiã ac cipiẽdi aliq illo rũ q̃pla cuiſſet

A Qõ. cccxl. Cur adã ñ ipoſuit, etiã nomia alijs rebus.

prima rõ

2ª rõ

3. rõ

4ª rõ

R° vera B prima cã

2ª cauſa

3. cã

A Qõ. cccxlj. Quia vi ꝙ añ q̃s adã i ponere no mina rebuſ iã habebãt

prima rõ

2 rõ

3 rõ

A Qõ. ccc xxxij. Cur de⁹ nõ poſuit noia q̃s adã. prima rõ 2 rõ

ꝺi imposuisse noia arboꝝibꝰ: neqꝫ alīs rebus: sꝫ solis aialibꝰ ⁊ volatilibꝰ: ḡ ista noia nō ꝑexistebāt neqꝫ accepat illa a deo ¶ Dicēdū ꝙ sine dubio adā ista noia imposuit rebꝰ q̄ non ꝓcesserant: qꝝ neqꝫ ipse illa accepat a deo: sꝫ ꝺ nouo fecit esse ⁊ istud est ꝓpe ponere noia aialibus: in alīs āt rebꝰ vtebaꝝ noibꝰ a deo sibi datis q̄ deus iposuit ⁊ nō adā. Ad primū cū arguit ꝙ datū fuit ydioma ade: ⁊ ita ibi esset cōplemētū vocum qbus posset de oībus rebꝰ loq ꝺōm ꝙ deus dedit de ceteris rebꝰ tam: ꝓpꝝis q̄ cōibus noia: ⁊ tn̄ ꝑ volatilibꝰ: ⁊ aialibus ⁊re nō dederat noia eo ꝙ ꝟuabat ꝫ ipsi ade: ⁊ ita adaꝫ cōpleuit postea ydioma illud additis noibus aialiū ⁊ volatiliū. ¶ Ad scōm ꝺōm ꝙ in diuisiōe linguaꝝ dedit deꝰ ydiomata diuersa ⁊ oia cōpleta: ita vt hoies nihil appōere postea ꝺberēt: sꝫ i ydiomate dato ade nō fuit: sic qꝝ aliq̄ cā erat vt relinquereꝝ aliqd incōpletū qꝺ cōpleret adā: ⁊ nō fuit aliq̄ cā i diuisiōe linguaꝝ ad ꝫ ꝙ hoies aliqd adderēt: iō data fuerūt eis cōpleta ydiomata. ¶ Sed q̄reꝝ q̄re deꝰ reliquit ydioma nō cōpletū nō. n. fuit ꝟueniēs ꝙ adā nullū ydioma a deo acciꝑet: ⁊ ipse ꝑ se iponeret noia oibus rebus fozmādo ydioma qꝺ non esset ꝑ: qꝝ ipse nesciret vel nō posset: nā iposuit noia aialibus: qꝝ ante eū adducta sunt: ita si deberet iponere noia alīs rebus opoꝛtebat ꝙ cozā ipso adducerenꝰ: sꝫ nō poterāt oia adduci: iō non poterat oibus rebꝰ imponere nomē. ¶ 2° qꝝ aliud est existēte ydiomate ꝙ illud cōpleaꝝ dādo qbusdaꝫ rebus spālibus noia: ⁊ aliud ꝙ cū nulla res nomen habeat iponere de nouo oēm vocē ad significādū: nā primū facile est sicut in ydiomate latino cum q̄rūdam reꝝ noia nō habemuꝰ formamus ea ꝑ aliq̄ rōnem silitudinis vel deriuatiōis: ⁊ tn̄ de nouo introducere ydioma totale cū nulla vox ꝑexistat est difficilimū: ⁊ forte nō sufficeret adā ad hoc vel aliꝰ hō. ¶ 3° qꝝ ꝑexistente vno ydiomate cōpleto in quo qs sciat oia vel ꝓpꝛia vl cōia noiare poterit vir aliqs intelligēs cū difficultate: ꝫ fingē alīꝺ ydioma qꝺ cōpletū reddat ⁊ erit illud oio ꝺifferens ab alio: ⁊ istud poterit fieri ꝑ cōparationē ad ꝑexistēs qꝝ loca cuiuslibet vocis in ꝑexistenti ydiomate formabit de nouo aliū ad placitum: ⁊ ita reddet ydioma cōpletū: ⁊ ꝫ poterit fieri: qꝝ duo ad hoc adiuuāt. ſ. qꝝ oēs res de qbus est sermo cognoscit q̄ nouit ꝑexistens ydioma: ⁊ ita scit qd est illō cui nomē imponi: ꝺz aliud est ꝙ hꝫ ꝑ singlꝫ rebꝰ voces i suo ydiomate ⁊ nō restat nisi vt vnā ꝑ vna formet de nouo: ⁊ sic cōpleuit ydioma aliꝰ si qs tn̄ est q nō habuit noticiā reꝝ qꝝ nō vidit oēs: sed paucas: ⁊ nō hꝫ cognitionē alicuius ydiomatis ēt si in etate adulta fit: ⁊ sit magni ingenij nō poterit iste ꝺ nouo formare ydioma: qꝝ neqꝫ reꝝ cognitionē hꝫ neqꝫ voces alias qbus pares vel eq̄les numero de nouo formet: talis erat adā: nā constitutꝰ in padiso nō viderat oia q̄ sunt. sꝫ sola q̄ ibi erāt: ⁊ ita nō sciret qbus deberet iponere nomen ēt nulla vox ꝓcesserat ex q̄ admoneretꝝ adā ad formādū aliaꝫ ideo nō posset adā iponere nouū ydioma si nō ꝑexisteret aliq̄ voces: ⁊ iō prima ipositio vocū ad significandū diuinuꝫ opus fuit. ¶ 4° qꝝ ēt si aliquo mō hoc fieri posset fieret ꝓ lōgum tps: sicut. n. succeſſiue accipet adā cognitionē de rebus: ita ⁊ noia imponeret: vnde in principio nō haberet locutionem: ⁊ tn̄ in principio fuit sermo dei ad ipsum. ſ. qn̄ positus est in padiso: nā dixit ei de oi ligno paradisi comede ⁊c. ḡ nō debuit adā impōere primas voces ad signandū nullo ibi dato ydiomate. ¶ 5° qꝝ adā non formaret voces aliq̄s a principio: nā voces significatiue formanꝝ ad māifestandū alīs cōceptus nr̄os: sed ante formationē eue nullus erat cui adam loq posset: iō neqꝫ incideret sibi cura formandaꝝ vocū: ⁊ tn̄ deus locutus est ei ante formationē mulieris. ſ. ꝯ. c. ergo nō debuit esse ydioma ab eo primo inuentū: sed a deo itroductū ad significandū. ¶ 6° qꝝ ante foꝛmationē mulieris voluit dare aliq̄ ꝓcepta ade: ⁊ sic fieri debebat ⁊ nō poterant ista dari nisi in voce: iō debuit formatio vocum vel ydiomatis esse posita a deo: ⁊ nō ab adā. ¶ Et ideo ꝺōm ꝙ primū ydioma a ꝺo datū est: ipse. n. primas voces tā cōes q̄s ꝓpꝛias ad significandum instituit: qꝝ nullus aliuꝫ hoc facere poterat: ⁊ aliqd posset facere primus hō nō tn̄ ꝟueniret: qꝝ ille faceret ꝓp cās dictas: vnde q̄si integri ydiomatis a deo cognitionē accepit. ⁊ nō est intelligendū ꝙ accepit istam cognitionē q̄si deo erudiente ipsum sicut instruit vnus hō alterum in cognitione noui ydiomatis qꝺ non nouerat: qꝝ hoc imperfectionis est: sꝫ dedit deus hoi subito cognitionē vocum habitualē firmiter: ita vt statim sciret tā expedite loq ac si semꝑ ꝑ ānos multos verſatus esset ydiomate illo: ⁊ fuit hoc qꝝ cū deus infudit aiam corpoꝛi ade dedit ei illam cognitionē habitualē: vnde non fuit adam aliquo tēpoꝛe viuens quin sciret ydioma qn̄ postea loquebaꝝ sicut qn̄ deus dedit sapiam salomoni nō. n. illū eruditum successiue sicut nos a magistris nr̄is erudimur: sꝫ i vna nocte subito per sōniū dedit ei tantā sapiam quātā habuit ita vt cū in precedēti die nihil sciret in nocte ipsa effectus est subito sapiens in oībus que postea scripsit: ⁊ dixit: vt pꝫ lib. iij. re. c. iij. ⁊ lib. 20. ij. pali. c. j. ¶ De eua sil'r fuit: nā qn̄ illa formata est a deo de latere viri erat ydioma qꝺ deus dederat ade: ⁊ ille illud nouerat: vnde ⁊ ipse poterat mulierē instruere in illo: sꝫ nō fuit sic imo deus dedit mulieri cognitionē habitualē sicut viro de toto ydiomate vt stati ipsa sciret loqui vt dicetur j. iste ḡ fuit modus quo ydioma primū introductū est dante illud deo in coꝛdibus hoium. i. maris ⁊ feie. ¶ Sicut nō fuit ꝟueniens neqꝫ possibile ꝙ adā totū primū ydioma itroduceret: ita neqꝫ fuit ꝟueniens neqꝫ possibile ꝙ adā totū primū ydioma introduceret: ita neqꝫ fuit ꝟueniens ꝙ a deo totuꝫ introduceret: sed fuit modus iste ꝙ deus dedit in aia ade scientiā habitualē de oibus vocibus significantibus q̄s res significarent: ⁊ de modo: ⁊ de arte ꝓlationis eaꝝ tam ad cōia q̄s ad ꝓpꝛia: ⁊ hoc ſm singulas partes oꝛonis. i. noia verba ꝑticipia ꝓnoia: ⁊ ita de alīs: ita vt videreꝝ istud eē ydioma pfectū sꝫ vere nou esset qꝝ poterat adā loq de qbus vellet ⁊ i ꝛogatus rn̄dere de oibus de qbus peteret. ¶ Et cū deus dixisset in hoc ydiomate voces significatiuas ꝓ ceteris rebus nō dedit pꝛo aiantibus terre pꝛincipalibus: ⁊ ꝓ auibus: ⁊ iō ista potuit postea adā introducere: ⁊ vere ipse iposuit cū deus non introduxisset. ¶ Cā autē quare relinquereꝝ ydioma nō cōpletū fuit: vt locus esset ade imponēdi aliquibus rebꝰ noia qꝺ non fieret si oībus rebus noia dedisset deus in cognitione habituali ade: ⁊ ista impositio relinquebaꝝ pꝛo adā ad signandū dn̄ium eius. ſ. ꝙ sicut libere poterat vti rebus sibi subditis ꝓ voluntate sua: ita posset noia rebus illis imponere ex arbitrio suo. ¶ Sed tūc diceꝝ cum oia subiecta essent hoi q̄re non iposuit noia oībus rebus. ¶ Ꝺōm ꝙ preter ceteras cās supposita ista erat vna pꝛecipua: qꝝ adā nō potuit iponere noia oibus rebus: nā non potuit oia videre: nūc vero aialibus noia iposuit videꝺo illa: sed oēs res videre nō poterat ēt qꝝ si oībus rebus noia imponeret ipse introduceret totū ydioma nullo ꝑexistente qꝺ fieri non poterat vt supꝝ ostendimus. ¶ 2° qꝝ ad ostēdēdum dn̄iuꝫ ade satis erat ꝙ imponeret nomē aialibus ꝑ qꝝ aialia erant pꝛecipua inter oia entia gn̄abilia ⁊ coꝛruptibilia si significabaꝝ hō vt dn̄s aialium significabaꝝ vt dn̄s aliarū rerū a foꝛtiori. ¶ 2° qꝝ aialia erant de qbus magis dubitabaꝝ an hō dn̄areꝝ eis qꝝ illa hn̄t in se motū ⁊ ex se quo hoi resistere pn̄t: de alīs nō est sic idē de eis dici debuit ꝙ imposuerit illis noia adaꝫ. ¶ 3° quātum ad principale qꝝ adā imposuit nomē illis rebus que ante eū adducte sunt: ⁊ tn̄ nō fuit cā aliq̄ ad adducēdas alias res: sed solū aialia vt. ſ. ostensum est: iō sola aialia debuit nominare adā. ¶ Nunc āt est dubiū qūo adā noia aialibus impōere potuit. ¶ Dici posset vno mō ꝙ deus dedit ei noia q̄ imponeret ita. n. quidā asserūt. ¶ Sed ꝺōz ꝙ istud nihil est qꝝ si deus ei illa noia daret iam deus illa imponeret: ⁊ non adā vel diceꝝ ꝙ adā totū ydioma imposuit de nouo: qꝝ deꝰ dedit in aia eius sciam habitualē oium vocū significatiuarū ⁊ quas res significarent: ⁊ tn̄ non cōcedimus ꝙ adā imposuit ista ad significandū: sed deus introduxit istud ydioma: ḡ ⁊ ipse diceꝝ imponere noia oium aialiū: ⁊ nō adā qꝺ etiaꝫ nō cōcedimus. ¶ Aliter dici pōt ꝙ adā iposuit noia aialiuꝫ ⁊ imponere potuit ꝑ sapiam sibi a deo datā: fuit. n. valde pfectus hō ille tam ſm coꝛpus q̄s ſm aiam: ⁊ ita sciret inuenire noia ꝓ aialibus. ¶ 3° pōt dici ꝙ ēt sine spāli sapia data a ꝺo posset imponere noia aialibus: si. n. nulla noia aut voces significatiue pꝛeexisteret difficile esset nō solū imponere oia sꝫ ēt pauca iponere nūc vero cū ꝓ oibus rebus alīs essent voces significantes ſm cōparationē ad alias voces significatiuas posset adā iponere noia aialibus maxime: qꝝ illa iponebanꝰ ad placitū: ⁊ facile est de nouo q̄scunq̄ voces fōmare qꝝ tn̄ noia imposita ab adā posita sunt cū rōne multa quātū pōt dari rō in voce q̄ imponiꝰ ad significādū ad placitū eo ꝙ sacra scriptura comēdat istā nouā ipositionē q̄si aliqd excelles dici pōt ꝙ deꝰ illustrauit itellectū ade nō qꝺ ꝺādo ei ista noia i mēte: qꝝ tūc deꝰ illa iponeret: sꝫ ꝺādo ei lumē: ⁊ vim in

tellectus

A qō. 342. Cur deꝰ reliquit ydioma icōpletum. ꝑ⁹ rō 2. rō

3° rō

4° rō

5. rō

6 rō

A qō. 343.

B Cur relictū fuit ydioma icōpletum.

C Cur oia ade essent sibi ecta cur non ipo fuit nomina oi bus rebꝰ ꝑ⁹ cā 2ª cā

3 cā

A questio. cccxliij. Quo adā potuit imponere nomina.

tellectus ad excogitandū: ⁊ inueniendus diuersa noia sic ꝓz exo.xxxj.c.de artificibus quos deus elegit ad fabricādū opa ſactuarij: nā non dedit eis figuras rez ꝗs fabricaturi erāt: ſz ſapiam ad excogitandū quicqd ſubtiliter fieri poterat. ſ. ecce vocaui beſeleel ex noie ⁊ impleui eū ſapia: ⁊ intelligentia: ⁊ ſcia in oi opere ad excogitandū fabre ꝗcqd fieri pōt ex auro: ⁊ argento. ¶ Dī aūt. ſ. ij. c. oē qđ vocauit adā aie viuētis ipſum eſt nomē eius vocaſ aia viuens ipſum aial: qz oē aial vi uit: ⁊ vocaſ totū aperte iux̄ ꝓſuetudinē ſcripture q̄ interdus aiam abſolute vocat ꝓ aiali: ⁊ tñ eſt itelligendus ꝙ qñ vult ſignificare aial brutū vocat aiam viuentē: vt. ſ. j. c. producāt aque reptile aie viuentis: ⁊ iterū creauit deus grandia cete ⁊ oēm aiam viuentem: ⁊ ita ſepe habeſ qñ autē ſcriptura vult ſignificare hoiem vocat aiam abſolute: ⁊ nō viuentē: vt precedenti. c. ſ. ⁊ aias ꝗs fecerant in aram. i. ſeruos ⁊ ſequenti. c. da mihi aias cetera tolle tibi: ⁊. j. xlvj. ⁊ exo. ꝓ de aiab⁹ egreſſis de femore iacob ⁊ ingreſſis in egyptum. ¶ Cā aūt huius dīe videſ eſſe ad diſtinctionē vel notificationē pfectois hois ⁊ alioz aialium: vocanſ. n. aialia aie viuentes q̄ſi hic ſit maxima pfectio eoz ꙙ viuant: ⁊ nihil vlſ hēbant niſi viuere: ⁊ ſentire hoies āt vocanſ aie abſolute ad ſignificandū ꙙ non hāt vnam ſolaz pfectionē aie ſed oēm pfectionē que eſſe pōt illius: ſunt aie tres grad⁹ aie. ſ. vegetatiuū ſenſitiuū: ⁊ itelle ctiuū: q̄ oēs ſunt in aia: iō cum hō habeat oē qđ hz aīa voca tur abſolute aia: ⁊ non cū adiectione ne videaſ hīe aiam ſm determinatā participationē pfectionis aie. ¶ Dixit aūt hoc moyſes ꝓ ad ſignificādū excellentiā ade: vt. ſ. ſciaſ tantā fuiſ ſe auctem eius: vt aialia oia ab eo acciperēt nomē: ⁊ hoc de⁹ vellet. ¶ 2° ad exprimendā veritatē: ⁊ tollendū dubiū nā dī ꙙ deus adduxit oia aialia ad adam vt videret qd vocaret ea ſi aūt nihil adderef putaref ꙙ forte adā non ipoſuiſſet noia hz deus ad hoc aialia adduxiſſet: iō exp̄ſſuz eſt ꙙ ipoſuerit noia. ¶ 3° ⁊ principaliter fuit ad oſtendendū pmanentiam nominū qz aliqs putaret ꙙ adā ipoſuit noia aialibus: ſed in breui ceſſauerūt q̄ſi deus ipoſuerit poſtea alia meliora vel ꝓ vſum mutata ſunt: ⁊ inuenta alia: ſicut in multis rebus fit: dī aūt ꙙ illa non mutata fuerūt: ſed manſerūt eadez q̄ adam impoſuit: ⁊ māebant vſq ad tp̄s moyſi: cū dicaſ hoc eſt nomen eius. i. ēt nunc eſt nomē qōcunq ipoſuit adā: ⁊ refertur ad tp̄s quo moyſes iſta ſcribebat. ¶ Quereſ in quo ydioma te poſuit adā noia aialibus. ¶ Dōm ꙙ poſuit ea adam i eo ydiomate qđ ipſe hēbat vnicū. n. ydioma erat qđ adam tunc habebat. ſ. illud qđ deus ei dederat: ⁊ in illo nō erāt noia ali qua ꝓ aialibus terre: ⁊ volatilibus celi illa āt inuenit de nouo adā: ⁊ fecit eſſe ptē illius ydiomatis: ſi āt multa ydiomata tūc eſſent: ⁊ in quoꝫ eoz deeſſent noia aialium terre: ⁊ volatiliū poterāt noia illa applicari cuiꝫ ydiomati: ⁊ eſſent illiuſ cuius ſequaces vellent ꝗs noibus vti maxime tñ eſſent illi⁹ cui in modo ꝓlationis: ⁊ terminationū magis ꝙuenirēt cum nō ſolū ydiomata differāt i vocibus q̄ ſunt aliqd māle ſed ēt in ꝓprietatibus locutionū terminādi ⁊ aſpirandi: ⁊ coliden di vel alandi lr̄as: qz tñ tunc ydioma vnicū erat nō potuerūt eſſe niſi illius. ¶ Sed diceſ qđ ydioma erat iſtud. Rñdendū ꙙ erat hebreū iſtud eſt. n. qđ a ꝓncipio mūdi fuit: ⁊ erat vnicum in oibus hoibus: ⁊ hoc appet ex noibus ꝓprijs q̄ inueniunt in ſacra ſcriptura ptinentia ad tp̄s ade: vel primā etatem p quoz rōnes q̄ſdam vel reſolutiones in noia cōia appet ꙙ ſint illa hebrea: qz ſoluunt in lingua hebreā que nūc ē: ⁊ nō in aliq̄ alliā. ¶ Et appet in voce mulieris: qz dī. ſ. ij. vocabit virago qm̄ de viro ſupta eſt: ⁊ in hebreo dī iſſa vbi nos dicimus virago: ⁊ ꝓ viro dī in hebreo is: ⁊ iſſa cū additione ſola lr̄e: ⁊ ita is: ⁊ iſſa ſunt eiuſdē ydiomatis. ¶ Adhuc melius appet in alio noie mulieris qđ eſt ꝓprium: ⁊ poſtea poſuit id adā. ſ. ij. c. ſ. eua cū dī: ⁊ vocauit adā nomen vxoris ſue eua eo ꙙ mater eſſet cunctoz viuentiū: ⁊ ita nomē eue ſigt vitā vel viuens cū hec cā reddaſ huius noīs: ⁊ hoc ꙙuenit i hebreo qz ꝓ eua dī haua ⁊ ꝓ viuentib⁹ dī haym qđ ex eadez origine venit. ¶ Similiter in noie primogeniti ade quē vocauit cayn. ſ. iij. c. cōcepit ⁊ pepit cayn dicens poſſedi hoiem ꙙ deus: ⁊ ita nece eſt ꙙ cayn ſignificet poſſidere vel poſſeſſio nē cū iſtud detur ꝓ cā nois eius: ⁊ in hebreo ꙙuenit, hoc qz dī cayn chanici: ⁊ ſigt chanici poſſidere qđ ex eadez origine venit ex q̄ cayn: ⁊ eſt ꝓteritū chanici. i. poſſedi. ¶ Ita aliuſ fi lius ade vocat⁹ eſt ſeth. ſ. iij. cum dī vocauit nomē eius ſeth dicens poſuit mihi deus ſemē aliud: ⁊ hoc ꙙuenit in hebreo qz ſeth ſigt poſitionē: ita ēt noe. ſ. v. c. vocaſ ſic. i. quies qz ge ſcere faciet a laboribus: vt ibi pz: ⁊ ſic cū noia illa reſoluanſ in noia cōia hebrea que nūc ſunt: ⁊ nō in aliq̄ aliā linguam apperillud ydioma in q̄ noia illa ponebanſ fuiſſe hebreum. ¶ Sed quereſ quō eſt verꝫ ꙙ noia illa que ipoſuit adā aialibus: ⁊ volatibus erāt tēpore moyſi qđ dī hic. ſ. oē qđ vocauit adam aie viuētis hoc eſt nomē eius nā poſt diluuiū ꝑſt vnitas lingue: ⁊ ſubintroierūt multa ydiomata: fuit aūt iſta diui ſio linguaꝝ multo tp̄e ante moyſen q iſta ſcripſit: iō nō māerent nomina illa que poſuit adā: ſed ſuaderēt alia. ¶ Dōm ꙙ illa noia māſerūt vſq ad tp̄s moyſi: ⁊ multo tp̄e poſt oia nūc vo nō ſunt oia illa: ſed multa de aliꝫs. ¶ Cū āt dī ꙙ ydiomata mutata ſunt. ¶ Dōm ꙙ ydioma qđ primo erat nō ꝑſt neqꝫ in aliquo mutatū eſt: ſed multa ydiomata adiūcta ſunt: ⁊ factū eſt ꙙ illi q illud ydioma habebāt pderent illud: ⁊ ac cipent alia ipſum tñ non ꝑſt: ſed manſit in multis integrum ſicut primo erat ab exordio. n. ſeculi erat ydioma vnicū. ſ. qđ datum fuit ade ⁊ illud pſeuerauit in poſteris eis ꝓ doctrinā ſicut ⁊ nos accipimus ydioma regionis illiuſ in q̄ naſcimur de⁹. n. nō dedit ade multa ydiomata: ſed vnicū: ⁊ pz ꝓ qz plura potius erāt ad cōfuſionē ⁊ nō intelligere: ſicut fuit i diuiſione linguaꝝ q̄ſ ad cognoſcere: ⁊ intelligere: ⁊ tñ qñ deus nām inſtituit noluit eam cōfundere. ¶ 2° qz plura ydiomata ſunt multoz ſed adā vnicus erat cū dareſ ei ydioma q̄ vnicū datum eſt. ¶ 3° qz diuiſio linguaꝝ fuit in penā ⁊ diſpſiones ⁊ tñ in prin° ſeculi noluit dñs diſpergere: ſed congregare qz erāt pauci: ⁊ nō erat eis pena dicenda iō nō dedit multas lin guas. ¶ 4° ⁊ efficatius qz poſt diluuiū adhuc tp̄e edificationis babilonis pſeuerabat vna lingua. ſ. xj. c. erat aūt terra labij vnius ⁊ ſermonū eorūdem ergo toto tēpore pri⁹ erāt oēs hoies in terra hui⁹ labij. i. ydiomatis, ſi tñ multa ydioma ta fuiſſent tēpore ade pſeuerāſſent in hoibus. ¶ Erat q̄ vni cum ydioma a prin° mundi qđ durauit oibus hominibus in tota prima etate: ⁊ etiā poſt diluuiū māſit vſq ad diuiſionez linguaꝝ non vocaſ hebreū neqꝫ aliquo noie ſpāli: ſed erat li gua oiꝫ terre poſtea in diuiſiōe accepit iſ noie. ¶ Et eſt intel ligendū ꙙ iſtud ydioma non ꝑſt in diuiſiōe illa: ſed ceſſauit eſſe vnicū in hoibus nā cū oēs hoies illud prius haberēt ce pit eſſe in paucis ⁊ ceteri obliti ſunt illud ita: vt iam nō intel ligerent eos q loquebanſ in illo q̄ſi eſſent barbari in qbus: tñ māſit integrū fuit ſicut prius qz fuerūt nihil mutatū eſt de eo qđ ipſi ſciebant prius: ⁊ tñ ipſi nutriti fuerāt i eo: ⁊ ſic ple ne illud habebāt: ⁊ retinuerunt potiſſime qz multi fuerunt i qbus illud māſit: tunc āt accepit nomē ſpāle, cū inciperet eē vna lingua diſtincta ꝓ alias cū prius ipſa eſſet lingua oīs ter re: ⁊ vocata eſt lingua hebrea a quodā vocato heber qui fuit princeps iter eos q retinuerūt iſtud ydioma: ⁊ erat ꝓnepos ſem. ſ. filius ſale: ⁊ ille filius arphaxat: ⁊ ille filius ſem. ſ. xj. c. ⁊ ob hoc abraā vocaſ hebreus ſequenti. c. ¶ Ex predictis ſequiſ ꙙ noia aialium ⁊ volatiliū que poſuit adaz manſerūt i tota prima etate qz manebat tunc illud ydioma ēt māſerūt poſt diluuiū vſq ad diuiſionē linguaꝝ ⁊ poſt diuiſionē māſerunt ēt noia: qz totū illud ydioma manſit: ſed in hoc difere bat qz illud ydioma erat prius apud oēs tūc vero apud pau cos: ⁊ ita noia auiū: ⁊ volatiliū manſerūt oia q̄ adam poſue rat: ⁊ ita itelligiſ qđ dixit moyſes. ſ. oē qđ vocauit adā aie viuentis ipm eſt nomē eius. ſ. nūc eſt. i. tēpore moyſi: qz tūc oia illa noia manebāt: ſz itelligiſ ꙙ manebāt apud eos apō quoſ erat ydioma hebreū. ¶ Manſerūt ēt poſt longo tp̄e: ⁊ nunc nō manēt oia mod⁹ fuit qz quādiu hebrei māſerūt i terra ſua q̄ erat tra chanaā vt plus ⁊ vulgus vna māſit ligua hebray ca inter eos vt lingua vulgaris ⁊ quā plus addiſcebat: ⁊ ī q̄ loq̄bat ⁊ in eadē ſacra ſcriptura fuit ſcripta: ⁊ iſ fuit vſq ad tp̄s euerſionis hieruſalē totalis poſtea xp̄i morte: nā iz in ba bilonē captiui ducti fuiſſent erat ibi plus magnus: ⁊ tenuit ſemp lingua ꝓpriā nullo mutato de ea: ⁊ ita poterāt loq in ea qcqd vellēt ſic nos i vulgari nr̄o copiā hēm⁹ vocū ſignifi catiuaꝝ pro oi re. ⁊ iō ēt vſq ad illō tp̄s māebant oia noia aialiū q̄ poſuit adā. ¶ Poſt xp̄i paſſionē euerſa hieruſalem deſijt plus iudeoz eē gens vna ⁊ euēit eis qđ dī de ipſis. ſ. ciij. ⁊ comixti ſūt iter gētes: didicerūt opa ipſoz cū. n. diuiſi eēnt i oēm plm ⁊ nationē iſ celo: ⁊ pauci eēnt i q̄z regione pauliſp' ceſſauerūt a lingua ꝓpa ⁊ vſi ſt liguiſ eaꝝ regionū i qb⁹ māebāt: ita vt p diſſuetudinē obliuiſcerent ligue ꝓprie qz puulieoz q naſcebanſ liguā ipſoz nō adiſcebāt: ſz illarū

A qō.345 Cur ſcri ptura vocat aial bru tū aiam men tē boiez nō aial abſolu te. ꝓma rō

ꝙ

A qō.346 In quo ydioma te adam poſit nomina rebus.

B Primū ydioma hebreum

A qō.347. An noia i poſita ab adā puene rint vſq ad moyſen.

prima rō

2 rō 3 rō

B Hebreum ydioma fuit vnicus in tota prima etate.

E Hebrea lin gua quare.

gentiū inter ꝗs erāt vnde factū est vt nihil de lingua hebrea māeret nisi qō i codicib⁹ sacris habeē qz illō nō potuit ire in obliuionē pp qō nunc iudei nesciunt oia hebraice loq deficiente eis copia vboz cū nō hñt alias dictiões nisi eas ꝗs iueniūt i sacra scriptura: z ob ls sapiētes eoz q aliqs libros ꝓficiunt potissime de reb⁹ nō ptinētib⁹ ad sacrā scripturā i arabico: z nō i hebraeo scribūt qō apō oēs hebraeos cōe ē: z ita nūc manēt aliq̄ noia,aialiū q̄ posuit adā.s.ea q̄ hñtur i sacra scriptura: z]nō plura ceca pierūt. ¶ Queret, nūc ō ydiomate eue q̄ illa loqbat. ¶ Dōm ꝙ fuit idē ydioma ade: z eue qz añ diluuiū i tota p⁹ etate: z postea vsqz ad edificationē babilonis oiuz hoium fuit idē ydioma: z tñ illud erat qō datū fuit ade: iō illud fuit i q̄ loqbat eua. ¶ Sz q̄ret quō illō hūit eua. Aliqs poterat dicē ꝙ illō didicit ab adaz quēadmodū puuli adiscunt a pentib⁹: z ab alīs iter quos ꝓuersant: nūc aūt adam nouerat ydioma qō de⁹ ei dederat: z ita poterat docēr mulierem i eo. ¶ Dōm ꝙ poterat sic fieri: sed nō factū est nam nō didicit ydioma a viro suo sed a deo accepit illud sicut vir suus p̄ qz si adiscere deberet ab adā māeret lōgo tpe nō intelligens ydioma neqz sciens loq respōdēdo qō tollit dulcedinē cōuersatiōis: z esset adā q̄si nō hñs ꝓsortiū q̄diu illa nō intelligeret eū: z tñ deus dedit euā ade vt eēt ei in cōsortē z cō solarent ad inuicē: g̃ sciebat illa loq qñ data fuit viro: z non didicit ab eo. ¶ 2° qz solet dici ꝙ expulsi fuerūt adā: z eua ō padiso die quo formata est eua q̄si nō māserint ibi p diē integrū in q̄ die paz vel q̄si nihil poterat eua de ydiomate adiscere si adiscēdo illud accipet: z tñ oportet dici ꝙ in eodē die sciuit eua loq g̃ nō didicit illud: sed accepit: ꝓ hoc qz eodez die mulier tēptata fuit a diabolo suadēte ei comedere ō ligno vetito: z tñ si nesciret linguā nō posset ei quicq̄ diabolus suadere cū illa tēptatio fuerit i voce.s.ig̃.c. ¶ 3° qz mulier rndit diabolo vel serpēti tēptāti de qbus lignis māducabāt z de q bus nō.s.ig̃.c.velut haberet plenā noticiā loquēdi: g̃ nō didicit ydioma: z postea ēt eodē die redarguta a dño rndit: z ipsa viro suasit māducar.e.c.quoz nihil fieri possz si adiscēt ydioma: nā tūc fortassis nullā dictionē significatiuā sciret. ¶ 4° z principaliter fuit necium dari ꝙ statim vt eua formata est: sciret ydioma plene: nā formata fuit i padiso.s.ig̃.c.z erat iaz datū p̄ceptū viro de nō comedēdo de ligno scie boni z mali e.c.z oportebat ꝙ statim eua istō p̄ceptū accipet a deo vel a viro suo: qz alias cū esset i padiso in cuius me⁹ erat lignū illō forte māducaret de illo qō erat incōueniēs: z tñ si nō intelligēt ydioa ñ possz ei dari p̄ceptū: g̃ optuit dari ꝙ statī vt foīta fuit m'ier sciuit loq: z ñ adidicit illō ab adā. Dōz g̃ ꝙ sīc fecit de⁹ de adā ꝙ cū foīauit eū ō tra ōdit i aīa sua bituālē cognitōez ydiomat⁹ vt sciret loq: z rndē ita fuit ō eua: nā cū eaz foīauit ōdit ei cognitōez ydiomat⁹: ita vt ñ idigēt doctria aliq̄ sz fuit ista cognitio bitualis fixa manēs z indelebilis i itellectu mulieris: z ita potuit statim dari sibi p̄ceptū z statim tēptari: z tēptata respōdere z oia alia que de ea referunt cum plenā hret cognitionē ydiomatis. ¶ Et dōm ꝙ in solis adā z eua istud fuit qz statim hūerunt cognitionē plenā lingue: ceteri āt q ab eis nati sunt accepunt linguā p instructionez a pentibus quēadmodū nos puuli eruditur i lingua matna: z rō fuit qz ceteri p̄ter istos hūerunt p̄in^m essendi fm nāz.i. p gñatiōem a pentibus z modo nāli: iō z doctrinā vel cognitionē accipe debuerūt modo cōsueto nobis.s.p instructionez a pentibus: adā āt z eua nō habuerūt p̄incipia essendi fz ordinē nē qz nō fuerūt geniti a pentib⁹ sicut nos sed a deo: etiā nō fuerūt aliqñ puuli sīc nos: sz cū p̄imū formati sūt erāt in tāta corpis pfectiōe: z magnitudine in quāta postea aliquādo fuerūt: iō cū illi accepint eē a deo: z ñ a pentib⁹ debuerūt ab illo accipe cognitionē ydiomatis: z nō p doctrinā successiuā: z sīc subito facti sunt integri i corpe ita plenā cognitionē debuerūt accipe vocū: z significationū i mēte: z ita factū est. ¶ Sz adhuc aliq̄ dīa fuit in cognitiōe ydiomatis inter adā: z euā: vterqz n.accepit a ō cognitionē lingue sine doctrina: sz eua plenī⁹ q̄z adā: qz qñ fuit datū ade ydioma deerāt noia aialiū trē: z volatiliū q̄ adā postea iposuit cū non essent a deo iposita: cū āt deus formauit mulierē de viro iā erāt imposita noia ab adā: vt ꝓ.s.ig̃.c.exordine lre: z iō cū deus dederit eue miraculosaz cognitionē ydiomatis daret ei cognitionē totius illiuꝰ cū iā noia illa existerēt: z ita pluriū cognitio quātū ad ydioma data est eue a deo q̄z ade alioqn dicere ꝙ dedit deus eue cognitionē eoz q̄ dederat ade cognoscenda: reliq̄ vero q̄ postea adaz imposuit ex arbitrio accipet eua ab eo p doctrinā: sz hoc nō est cōuenienter dictū: qz tūc si eua aliqd adiscere deberet ab adā eq̄liter posset totū ydioma accipe cū totū illō nosset adā: sz nō pōt dici ꝙ totū ab eo accepit g̃ oz dici ꝙ nihil didicerit: sz totū accepit a deo. Itē qz in opibus dei nihil dam⁹ diminutū: sz dei pfecta sunt opa deutero. xxxij.c.iō si deus daret cognitionē ydiomatis eue plenā deret vt nō oporteret ꝙ hō suppleret aliqd de eo qō deus minꝰ fecerat: z ita plenioze cognitionē ydiomatis dedit eue q̄z ade i.de plurib⁹ vt dictū est. ¶ Queret q̄re oz appellauit adā nō minib⁹ suis cūcta animātia: z vniuersa volatilia celi z bestias tre ad vo nō inueniebat adiutor sil'is eius. ¶ Dōm ꝙ fuit datū ad ostēdēdā necitatē formatiōis eue: deus.n.voluerat dare ade ꝓsortiū: nā dixerat nō est bonū hoiez esse solū faciamus ei adiutoziū sil'e sibi: z qz aialia iā facta erāt z supuacuū erat de nouo fieri adiutoziū si aliqō erat in aialib⁹ voluit de⁹ adducere oia aialia ad adā vt ipse diligēter in oībus pquireret an esset femella aliq̄ ꝓueniēs ei: z si esset nō formarē aliqua de nouo si nulla eēt foīarē de nouo. Adā āt diligent in spexit aialia neqz vidit aliqō ꝓueniēs ei. iō apte cognouit ne cessaria eē foīationē noue femelle q̄ ei ꝓueniret: z ad significandū hs oz ꝙ adā appellauit oia hec noibus suis ac si dicat ad iponēdū noia oportebat diligent inspici aialia quantū ad diuersitatē nē z opationū in q̄ sufficientē cognitionē accipet adā an aliqō de illis aialibus ꝓueniret ei: z tñ p hoc nō inuentum est: iō adiungit ade vo non inueniebat adiutor.i.hz diligēter inspexisset oia aialia qō requirebat ad posse noiare illa nō tñ inuenit adiutorē. ¶ Et oz nō inueniebat.s.adā non inueniebat: qz nō pōt referri nisi vel ad adā vel ad deū qz nullus alius tūc erat cui istud posset cōpetere: de⁹ āt siue angeli q loco dei nūc accipiunt nō inquirerēt i aialib⁹ istō adiutoziū qz sciebāt nullū esse: nō q̄rit āt aliqs nisi q ignorat: sz deo z angelis notū erat non eē aial aliqō qō ade ꝓueniret solus adā erat q ignorabat an in aialib⁹ esset aliqd sil'e ei: z ipse ingrebat: z cū oia aialia vidisset neqz ibi conspiceret cōueniēs sibi oz ꝙ nō inueniebat ei adiutor.s.ipse nō inueniebat vocat āt adiutor.i.cōsorz ad gñationē cū solus adā nō possz gignere masculus vo: z femella ꝓiuncti pñt iō vnus aliū adiuuat sil'is ei adiutor est.i.in eadē spē qō ex figura z opatione: z ceteris signis colligit: z talē nō inuēit adā. ¶ Di.s.ig̃.c.im misit g̃ dñs sopozē in adā q̄ret q̄re hoc oz. ¶ Rndendū ꝙ ls oz ad cōcludendū formationē mulieris: fuerat.n.q̄situs adiutor p adā: z nō fuerat inuētus: iō nece erat foīari sibi feminā cōuenientē quā de⁹ voluit foīare de corpore viri: z qz volebat ꝙ vir nō videret qñ de⁹ auferebat ptē corpis eius ad formādū mulierē oz ꝙ imiseus fuit sopor ade.s.qz tūc neqz videret qd deus circa eū faceret neqz sentiret. Et hoc appet qz oz imisit g̃ dñs sopozē in adā in q̄ fit ꝓsequētia.s.non inueniebat adiutor sil'is ade imisit deus sopozē in adā ad formādū mulierē si.n.fuisset iuent⁹ adiutor nō foīet feia de nouo. z ita neqz eēt necius imitti sopozē i adā ad foīandū mulierem. ¶ Queret dato ꝙ de⁹ vellet foīare feiaz ō costa viri q̄re misit sopozē i eū. ¶ Ad ls rndet magister li.ig̃.sen.di.xvij.ꝙ fuit p̄ vt ostēderet ꝙ nullā penā senserat vir auferēdo ei costā: nā si penā aliquā aut dolorē sentiret iā nō dormiret: sz euigilasz: z tñ dormiēdo sbtracta fuit: g̃ penā non sensit. ¶ 2° vt ostēderet mirabil' potētia dei q̄ apuit lat⁹ hois ablata ide costa: z tñ nō excitauit a sopore. ¶ 3° fuit ad signdū sacramentū xp̄i z eccl'ie nā quēadmōz adā spōsus ē: z eua spōsa ita xp̄s spōsus erat: z eccl'ia spōsa: nā accepit eā imacl'atā sibi sine ruga z feditate ad ephe.v.c.z ad cho.ig̃.c.xj.despōdi vos vni viro virginē castā exhibe xp̄o: z qz de latē xp̄i dormiēt apto fluxit sāguis z aq̄ q̄ fuerūt sacra i gb⁹ eccl'ia fūdata ē: z ita vi ipsa de latē xp̄i accepta ad ls signdū ēt feia de latē viri dormiētis accepta ē. Sz q̄ret q̄re dormiēti ablata ē costa cū z vigilāte viro possz istō fieri: oia.n.illa tria fieri poterāt i vigilante q mouebāt ad oōz factū eē ls i dormiēte. Sīc.n.oī ꝙ oīdit ꝙ sine pēa viri ablata ē costa dormiēte eo: ita z potat accipi eo vigilāte: z lz certū sit ꝙ nl'lū dolorē sēserit cū ñ euigilauerit tñ certū ē ꝙ vigilāti sine dolor potat abstrahi: qz nihil ē qō de⁹ ñ possit luc.j.c.ñ erit ipol'e apō deū oē ybū.i.nl'la res erit apō eū ipotis. ¶ In 2° vez ē ꝙ ostēdebat pō dei z op⁹ mirabile iquātū ñ excitabat a sopor cū auferret ei costa qz nō excitari potat eē pp vnū ō duob⁹.s.vl' qz sopor erat valō g̃uisvl' ipz accipe costā erat p se sine vlla offēsiōe: z vtrūqz erat rs diuina z tñ i vigilia fieri potat qz auferret costa: z tūc magis apperet potētia oī q̄ vigilāti sine dolor costā auferebat. De 3° idē ē nā

D Attēō ꝙ iudeoz ligua hodie nō ē pfecta.

A Qō.348. Quo idiomate vtebatur eua.

B Quō eua habuit idioma.

p⁹ rō

2.rō

3° rō

4° rō

C

D

A questio. cccpitur. Quare dī appel lauit a dā oīa aialia tia nominib⁹ suis z ñ inuenit ei simlis adiutor.

A Qō.350. Cur imisit de us sopo rē i adā.

A Qō.351 Cur imisit sopozes p formam da eua. pma rō. 2 rō 3.rō

B A Qō.352 Cur abstulit costā dormiēti po tiꝰ q̄z vigilanti. p⁹ opi. 2 opinio 3 opinio

si stricte accipiat ñ ē cōpatio q: adā erat ve dormiēs: xps āt i cruce ñ erat dormiēs sz mortu⁹: t iō nō bñ ls significat: nā t ecclia poti⁹ fūdata ē ō xpo viuēte q̄z mortuo: q: redēptio nra ē ex meritō passiōis xpi i q̄ passiōe oīa sacra a xpo istituta hñt efficatiā: sz passio xpi ē i viuo t ñ i mortuo q: mortu⁹ nihil pa ti pōt sensitiue: t iō sanguis xpi de corpe xpi viuēt: t penali tates sue tūc pfuerūt ad redēptiōez nraz: qō autez in xpo fuit post mortē: nō facit aliqd ad redēptionē nraz effectiue: eo q ibi nō est aliq actio meritoria: sz solū ad significationem: sic t corp⁹ dñi sepeliri nō pfert effectiue aut pmeritorie ad redem ptionē nraz: t ita sanguis q fluxit de mortuo nō redemit nos sz sanguis q de viuo: sed qō de mortuo fluxit redēptionem t ablutionē sigat sed ipaz nō facit: t iō spōsa xpi. i. ecclia ō cor pore xpi viuēt t vigilātis sumpta est q̄z de corpe mortui, siue dormiēt t iō ad istā significationē sat potuisset tolli costa de adā vigilāte. ¶ Dōm q iste rōnes pgruētes sunt: sz nō cogē tes ad hoc q de latē dormiētis sumeret costa: poterat eni de us ita sine dolore tollē costā de vigilāte sic de dormiēte: sed p ma cā q̄re eēt dormiēs fuit vt res videret credibilior: voluit aūt de⁹ facē res eo mō quo melius credi possent: si aūt refera tur costa ablata de latē viri sine dolore meli⁹ poterit cogitari fcm̄ eē in dormiēte q̄z in vigilāte: iō fcm̄ est in dormiēte: nam q pauca itelligit tā de ptāte dei q̄z de nā rez nō sat⁹ pciperet quo posset fieri ls in vigilāte: pciperet aut quo fieret in dormi ente. ¶ Scō o pncipali⁹ q: de⁹ nō voluit q adā videt quo istud fiebat: voluit. n. de⁹ q adā videt id qō miraculū ipse fe cerat: sz q nō videt modū faciēdi: vl' tūc cum faciebat q: indi gnū ls iudicabat vt nō putaret ex ls se scire secretū diuinū sc̄z si de⁹ applicabat man⁹ cū costā abstulit: t an māsit lat⁹ aper tū vel clausuz: t quo supducebat caro ad replendū locum: t ita de aliis q̄ circa istā opationē erāt: sz videret rez iā factaz: t ex ls magis admiraret. ¶ Tertio vt ex ls cōmēdaret noticia quā hūit adā: nā cū aducta fuit ad eū eua dixit ls nūc os ex os sib⁹ meis t caro de carne mea quā cognitionē dicit accepis se diuinit⁹: tñ si vigilanti: t videti costa auferret ad sensuz eēt ille cert⁹ de re: t non cōmēdaret cognitio ei⁹. ¶ Quarto qa ls ptinebat ad oñendū dignitatē feie: voluit. n. scriptura oñ dē eā dignioē oib⁹ pecorib⁹ t ceteris aialib⁹: nā ad ls adduxerat oīa aialia ante adā vt videret si aliqō illoz erat ꝓueniens ei in psortiū: t nullū voluit: qñ aūt adducta fuit ante ips feia acceptauit illā: t ita iudicauit illā dignioē oib⁹ aialibus t tñ si videret adā illā de se formari educēdo costā de ipo: eti am si illa nō eēt excellētioz alīs aialib⁹ afficeret ad ipaz: t iu dicaret melioē alīs vel eligēt t sic nō oñderet ꝓueniēter ex eius electiōe eā eē alīs nobiliorē. Sed dōm q rō 2ª suppost ta nō tenebit: q: etiā si vigilāti ade abstraheret de⁹ costaz ad huc posset facē nō videte eo neq̄ sentiēte: t ita nō cogsceret adā secretū diuine opatiōis sic si eēt dormiēs. ¶ Dōm q ls nō ꝓueniebat: q: istō facēt rem minus credibilē: nā si ada vi gilās eēt: t nō videt de se accipi costā difficilius eēt sibi crede re ablatā eē ei t nobis ēt q̄z si dormiēti acciperet lz vtrūq̄ fie ret insensibil'r iō ꝓueniēt⁹ fuit fieri dormiēte adā q̄z nō dor miente. ¶ Sed q̄ret quo potuit adā non sentire dolorē cum auferret ei costa q̄ erat ps corpis eius. ¶ Dōm q ls fuit ex vno duoz. s. vl' q: sopor erat valde grauis vel: q: ablatio fuit tā leuis vt senturi nō posset. Primū sat⁹ eē poterat q: oē quod a deo est excellēti⁹ est eis q̄ fiunt ab hoie vl' fm nām: sicut qñ deus timorez imittit est ille timor durior q̄z qui al's accidit t iō dissoluit cōpages: sic deus imisit timorē sup chananeos t cum eēnt vrbes mīte nō ausi sunt psequi solū iacob cū domo sua fugiente. j. 35. c. sic t timorē tam validū incuciebat deus iudeis vt terreret eos sonit⁹ folij volantz: t fugeret q̄si gladi um. Leui. 26. c. ita de sopore est q: qñ de⁹ voluerit alicui imit tere sporē erit tā forte q euigilare nō poterit: ēt si inferat sibi aliqd grauis morte. ¶ Et ls pſonat sacre scripture q̄ vult mīt tum, differre iter sporē a deo imissuz t inter illū qui nāl'r ex alia cā euenit t est in duob⁹. Primo q: in sopore nāli si aliq dormiūt alīj nō dormiunt: in sopore aūt immisso a deo nemo erit qui nō dormiat etiā si magna multitudo sup quaz sopor imittit t nō accidit aliquē de illis nō dormire. Scōs est quia in sopore nāl'r accidēte ex leuib⁹ causis hō euigilat t quidaz leuius alīs in sopore a deo imisso: nemo est qui excitari pos sit quo vsq̄ deus sporē abstulerit: t he dōie signant. libro. j. re. 26. c. qñ Dauid descēdit per noctē ad castra saulis dormiē tis cū dr tulit Dauid hastā t ciphū aque que erant ad caput saul t abierunt: t nō erat q sq̄ qui videret t itelligeret de vi gilare: sz oēs dormiebāt: q: sopor dñi irruerat sup eos: t ita dr ibi q ille erat sopor dñi qui ceciderat sup eos: vñ nō erat i credibile talia fieri: eēt aūt incredibile si eēt sopor nāliter acci dens q: tūc in castris vnius regis aliquis vigilaret t tñ oēs dormiebant: etiā si accideret oēs dormire ptigēt aliquē euigi lare duz dauid trāsiret p oīa castra quo vsq̄ venit ad locum vbi dormiebat rex: t abstulit lanceā t ciphū t regressus est: t tñ interiz nemo euigilauit: t dar cā. s. q: erat ille sopor imis sus a deo t nō potuisset aliqs euigilare etiā si in castris esset clangor bucinaz t strepit⁹ belli. Ita nūc fuit in adā q: imis sus fuit sopor in ipm a deo: t ideo ille poterat eē tam grauis vt nihil sentiret eoz que circa ipm fierent etiā si dura eēnt. Adhuc istō reddit verisimile ex qbusdaz que patiunt homi nes egrotātes i sopore t potissime lithargici: nā taz graui so pore tenētur vt etiā si circa eos dura exerceant nō sentiant: sed istud ꝓuenit ex nā: iō a fortiori fiet in eis que a deo sint vnde dato q ablatio illa coste eēt in se valde dolorosa nō sen tiret dolorē adā imisso sopore illo in euz. ¶ Alio mō poterat hoc accidē: si illa ablatio eēt in se tā leuis q dolorē nō inferret: t dicendū q hoc nō poterat fieri per nāle agēs: sed p deum nō est dubium qn fieri posset apud quē nō est ipossibile aliqd: vñ etiā nō ponēdo aliqd ad nō sentiēduz aut aliqd qō obstaret dolori poterat auferre costā ita vt ablatio in se non eēt sensibilis t impossibile eēt dolorē aliquē sentiri etiā in eo qui eēt valde dispositus ad sentiēdū: q: poterat de⁹ facē cessare ptinuitatē illius coste cū reliquo corpe aut virtutem aie non extēdi ad illā t tunc nō solū non eēt dolor in auferendo costā imo nō esset possibilis dolor. Amplius qñ quedā sunt que fm nām auferūt sensum doloris: nā quedā mixtiōes sūt quibus si vnganť ptes corpis que vrende vl' secande sūt nō erit sensus doloris. Scimus quoq̄ genus vnctiōis esse quo tanta fit mentis alienatio: t abstractio hois a se ipo vt p certum tpis spaciū nulla sensatio inueniat in eo q ea re vnctus fuerit: qō t dieb⁹ nr̄is accidit in hac regiōe hyspanoz: sunt eni mulieres q̄dā q̄s maleficas vocamus q̄, pfitent facta qua dam vnctiōe cū certis verboz observatiōib⁹ ire qñ voluerit t ad diuersa loca viros t feminas ꝓuenire vbi oiuz volupta tum generib⁹ taz in cibis q̄z in cōplexib⁹ pfruant: cuidā aūt muliercule hui⁹ secte cū super hac re nō crederet: pnūtib⁹ mul tis se id facturā pollicet: fact⁹ aūt vboz: t vnctiōis obfuatio nibus corā astantib⁹ velut exanimis iacuit: cunq̄ post aliq̄t horas in se reuersa euigilasset: testat se in talib⁹ atq̄ talibus fetisse locis atq̄ cū plurimis eiusdē secte notis in ea regio ne psonis q̄s ex noīe appellauit varijs se voluptatib⁹ pfruitā asseruit: nouerant aūt qui aderāt eā in hac re falli cū toto eo tpe pnūtib⁹ eis iacuisset exanimis neq̄ fuisse de loco motaz t vt magis eā rē expirētur ignē t vbera adhibebāt: sz neq̄ acri ter vsta neq̄ guiē verbata euigilauit: arguebāt āt illā decipi ir eo q asseret: adiūgētes q eā igne t vba atrectassent: qō cū illa pstāter negaret: q: pfecto nihil senserat tādē carnis vstu rā atq̄ verberū signa cogscens vix qō asserebat vt veruz ac cepit: cōstabat autē mulierem illā viuere: t tamē taz forti alie natiōe a se distractam vt mortem quidem pati posset: sentire autem non posset: quanto magis id fieri posset opere dei vt costa auferret: t adā illud nō sentiret. ¶ Quereť q̄re de⁹ im misit sporē i adā: naz dato q dormiente adam deus id fieri vellet in eo poterat facere quādo ipse dormiret t nō oporte ret imittere ei sporē. ¶ Aliqui dicunt hoc factū eē q: nō po terat venire sopor in adā nisi deus illū mitteret q: nunc acci dunt nobis iste passiōes: sz nō eēnt in paradiso: voluit igitur deus illū mittē. ¶ Sz dōm q ls nō stat. Primo q: si hoc nō ꝓueniret hoi in paradiso esset defectus vel pena q: imittere tur ei aliqd qō erat min⁹ eo fz statū suū aut ꝓditionē p eo tpe hoc aūt de⁹ nō facēt q: deprimē ifra cōditionē suā ad penam ptinebat quā de⁹ nō iferret tūc q: nōdū peccauerat. ¶ Scō t pncipal'r q: falsuz ē q hō tūc nō dormiret: nā si ibi adā diu manēt dormitur⁹ eēt sic t nos h: t cū dr q ipadiso nō dormi ret vez ē de padiso celesti. i. vita etna vbi hoies post resurre ctiōes erūt ve imortal': t ibi nō vtent cibo neq̄ potu neq̄ cō plexu corpoz neq̄ aliq̄ hoz velut alti⁹ nāe exītes de q̄ xps dixit Mat. 22. t Luc. 20. c. i refrectōe neq̄ nubūt neq̄ nubē tur sz sūt sic āgeli dei. i. sic ill' ñ cōpetit aliqd fz corp⁹ facē aut pati ita hoib⁹ tūc qui erant iaz spūales poti⁹ q̄z aial's vt dr. j. Lozin. 15. c. Sed in padiso terrestri hoies nō erāt vere imor tales t incorruptibiles, idest nō fm aliqd itrisecum sed ex dei munere sc̄z ex esu ligni vite: t ex p uidētia dei pseruāte a no

ciuis: vñ

B Attēde mi rabilē vene ficaz muli. ex vnctiōē

A Q. 355. Cur de⁹ nō expectauit tps q̄ adam dormīret po tius q̄z in mittere so porem.

R° prima rō 2. rō

B

ciuis: vñ hꝛet ibi hō oia que hic hꝫ que ꝓsequunt naturaꝫ in tegraꝫ constitutaꝫ non lapsaꝫ neqꝫ lesam aut egram: vñ non egrotaret vnqꝫ ibi hō neqꝫ hꝛet pediculos aut aliqd horum qꝛ ista ad q̄da corꝛuptionē ptinet. Māducaret tn ibi hō: t biberet qō pꝫ qꝛ deus dixit ade de oi ligno padisi comede. s. ꝯ.c.q māducat bibit: t in q̄ ista sūt etiā est emissio stercoꝛiuꝫ t vrine: nā ista se ꝓsequūtur: qꝛ cū adā comedēt nō ꝓuertebat i ſbaꝫ ei⁹ totū qō māducabat alꝫ subito efficerē vt gigas: etiā qꝛ in qlꝫ cibo q̄tūcūqꝫ bono est multū de ipuro: t nā sp in digestiōe sepat puꝫ ab ipuro iō in adā fieret. Impuꝫ aūt emittit ꝑ secessuꝫ t alios meat⁹: iō ēt in padiso hꝛet ſ adā. Sꝫ illi qui pauca sapiūt nō ꝓsiderātes nāꝫ reꝫ asserūt multos erroꝛes: sic ēt plerīqꝫ putātes turpe eē qō näle ē: t qō de⁹ imūduꝫ nō iudicauit dicūt xp̄m nō būisse ſ. i. neqꝫ vrinā neqꝫ stercora emisisse: ſꝫ absurdū est. i. mlt̄ū fidei ꝛogat: de q̄ magis dicetur. Leui. xj.c. ¶ Silr aūt de sopoꝛe dꝛ ē: nō ē. n. sopoꝛ egritudo aliq̄: ſꝫ est nälis ꝓditio q̄ ad ꝓseruationē idiuidui t complemētū näliū opationū mlt̄ū ꝓfert: t fit ascēdētib⁹ fumositas tib⁹ ad cerebꝛū: ſꝫ tūc eēt cib⁹ t fumositas: iō t sopoꝛ nät̄ creaꝛet in adā t alios q manerēt i paradiso: vñ nō fuit ꝓp hoc dictū qō de⁹ imisit sopoꝛē in adā. ¶ Dōm aūt q cā immissiōis sopoꝛis, fuit ꝑma vt eēt sopoꝛ maioꝛ: nā sopoꝛ q nät̄ accidit ē leuis t ex q̄cūqꝫ leui motu tollit t euigilat dormiēs. Ji sopoꝛe autem a deo imisso non contingit euigilare quousqꝫ deus sopoꝛem abstulerit sicut dicitur de sopoꝛe immisso a deo libꝛo ꝑmo Regum. 26. c. t hic videbaꝫ reqꝛi ad ſ q costa auferetur: licꝫ ꝓcul de⁹ auferre leuit nō excitādo a sopoꝛe naturali. ¶ 2° t ꝑncipalr qꝛ ſꝫ aliq̄n dormitur⁹ eēt adā, tn nō ꝯ eo tpe q̄ de⁹ volebat auferre ei costā: nā forte nōdū comederat: aut nl̄a alia cā sopoꝛis tūc ierat: de⁹ aūt nolebat differre in lōgū formationē feie iō voluit imittē sopoꝛē. ¶ Sꝫ dicet dato q de⁹ sopoꝛe imiserit ade cum abstulit costā ei⁹ ad qd ſ scꝛiptura dixit. ¶ Dōm q fuit ꝑ qꝛ ſ veꝛ erat t scꝛiptura voluit qō veꝛuꝫ erat narrare. ¶ 2° t ꝑncipalr ſ fuit: qꝛ voluit rē facē verisimiles qō mlt̄ū ptinet ad scꝛipturā: nā tota vtilitas ei⁹ est in q̄tū eā recipim⁹: t credim⁹: si aūt diceret q adaꝫ dormiebat q̄n ablata fuit ei costa non reciperet facilr q̄si euigilaret de sopoꝛe cū tolleret costā: cū ārdr q fuit sopoꝛ a deo imissus appebat manifeste q poterat tolli costa qꝛ tā grauis poterate ē sopoꝛ vt nihil sentiret ablata costa. ¶ 3° fuit vt significet q nō erat sopoꝛ iste solū somn⁹: ſꝫ aliqd plus. s. q̄da abstractio t eleuatio aie quā extasis greci vocāt latini aūt raptū: sic paulū dicimus raptū: t in isto raptu vel extasi: magis abstrahitur aia a coꝛpe q̄ in sopoꝛe: t fit q̄sup ꝑriū q̄ in sopoꝛe: qꝛ in illo cessat opatio sensitiua: t ꝛtellectiua t itendunt opatiões viriū nälium vt Ari. diffinit somnū: in extasi: eꝛrio opatiões viriū nälium minuūt t tollūtur opatões sensitiue t intēduntur rōnales. i. ꝛtellect⁹ q eleuat tūc ad altioꝛa: t iō raptū eū vocam⁹: sic paulū nō dicim⁹ sopoꝛatū a deo ſꝫ raptū: in adā aūt vtrūqꝫ videt eē fcm: nā immissus est sopoꝛ in eo ita vt cessaret opatões viriū sensitiuaꝝ t nō posset sentire doloꝛem q̄diu sopoꝛ ille maneret: fuit aūt extasis q̄tū ad eleuationē ꝛtell⁹ sui ad altioꝛa. vt cogscēret tūc q alias nō cognouerat. ¶ De sopoꝛe ade nec est ꝓfiteri: qꝛ sacra scꝛiptura illū asserit. De extasi aūt non ita pꝫ: t iō pōt negari siqs illō negare voluerit: t tn rōnabilius est ꝓfiteri extasi. Primo qꝛ aliq t mlti doctoꝛes asserunt fuisse extasiꝫ t mētē ade eleuatā fuisse ad cognscēda mlta q̄ postea ꝓpbice dixit t q asserūt eū litter⁹ t memoꝛie cōmēdasse: Augu. n. asserit adaꝫ spūali mēte pditū: alij doctoꝛes, posterioꝛes asserūt q adā in sopoꝛe būit diuinaꝫ reuelationē t ad ſ cōuenit extasis: iō ꝓuenienter asseriē q fuit cū sopoꝛe extasis: ſꝫ scꝛiptura sopoꝛē appellauit qꝛ ſ noti⁹ est. ¶ Dr. s. ꝯ.c. cunqꝫ obdoꝛmisset adā tulit de⁹ vnā de costis ei⁹: est dubiū de costa ista quā tulit de⁹ de adā ad formādū euā: quo se hēbat ad adā t est dubiū an illa costa erat de rōne cōplemēti t itegritatis coꝛpis ade aut erat supflua: ſꝫ vr q neutrū: naꝫ si erat necia ad itegritatē ade seq̄t q ablata illa māserit adā ipfect⁹ quod incōueniens ē maxie in illo q fuit ꝑma⁹ deo foꝛat⁹. ¶ Scōo qꝛ cū oē qō est de itegritate t vitate nāe alicui⁹ resurgat in eo seq̄t q illa costa resurgeret in adā sic man⁹ abscisa alicui, resurget in ipo: t tūc nō resurgēt in euā: vñ nō posset resurgere euā qꝛ id qō mälr ipa erat reꝫet in adā. ¶ Si aūt dicatur q erat costa supuacua seq̄t q erat adā mōstruosus hns plusq̄ decebat ipꝫ hꝛe ꝑm ꝓuenientia spēi: t ſ, valde est inꝓuenies in opꝫ dei qō ipse miraculose t nō mō nāli foꝛauit: t ita videtur q nll⁹, mō poterat eē de costa ade foꝛata mulier. ¶ Dꝫ q costa illa būit se ad coꝛp⁹ ade ita vt eēt aliq̄ mō necia t aliquo mō supflua: erat qdē nō necia q̄tū ad eē aut itegritatez ade: erat aūt necia ad formationē eue sic est de seie in qlibet viro qꝛ est illō supfluū respectu idiuidui: qꝛ nō est aliq̄ ps ei⁹ neqꝫ fac ad ꝓseruatiōez ei⁹ imo potl⁹ ledit ipm si nō emittat ē tn necium ad ꝓpuatiōꝫ spēi: qꝛ alr nō ꝑt eē gnō fm quā ꝓseruat spēs nisi sit semē in masculo: sic. n. dic Ari. li. xv. de aialib⁹ semē ē supfluū q̄ idiget ad ꝓpuatōez spēi. Et qꝛ de⁹ instituerat vt adā eēt ꝑn^m toti⁹ gnis hūani erat necium vt eēt in eo costa de q̄ foꝛaret mlier sic neciū ē semē eē i viro inq̄tū ē ipe ꝑn^m filij sui p gnatōꝫ: vñ costa illa ñ faciebat ad pfectionē ade q̄ntum ad itegritatē idiuidui ſꝫ inq̄tū erat ada ꝑn^m eue. ¶ Ad ꝑm dom q ablata costa illa nō erat adā diminut⁹ vl ipfectuſ qꝛ diminutio tollit itegritatē vl cōplemētū idiuidui: si aūt costa illa eēt de pfectōe idiuidui ablata illa tolleretur itegritas ei⁹: t ita vere manēt adā diminut⁹ sic si auferaꝫ hoi vn⁹ digitus de pede aut manu vl tollaꝫ nasus. Si vo tollaꝫ qō est de pfectiōe spēi nō manet idiuiduū diminutū: imo p ablationez est magis cōpletū qꝛ ꝓsequit finē quē nā itēdit: sic cuꝫ semen emittit de viro nō relinqtur vir ipfect⁹ imo magis pficit t aleuiaꝫ. ¶ Ad scōz dom q costa illa reꝫet in eua t nō i adaꝫ qꝛ illa costa licꝫ fuit de vitate nāe hūane in adā: nō tn fuit de itegritate ei⁹ iō nō reꝫet in eo: in eua aūt fuit de itegritate idiuidui cū fuerit ꝑncipal⁹ mā ei⁹: iō in ea reꝫet. ¶ Ad 3^m dicēdū q nō dꝫ simplr ꝓcedi supflua costā illā in adā: ſꝫ solū supflua q̄tū ad itegritatē idiuidui: cū aūt aliq̄ mō eēt necia nō faciebat mōstruositatē: sic eē semē in masculo nō est mōstruosum q̄q̄ nō sit necium ad eē idiuidui qꝛ est aliq̄ mō necium ē aūt mōstruositas si hēat hō sex digitos in manu qꝛ sext⁹ digitus nō fac ad pfectōez idiuidui neqꝫ nāe: qꝛ nō sumit vt mā vl vt factiuū alter⁹ idiuidui: ſꝫ simplr ē supfluū: t fuit p errorē nature ptic̄laris nō potēt regē mäꝫ: id aūt qō ē itētū a nā vl et ptic̄lari t nō ꝓuenit ex erroꝛe nō ē mōstruū: costa aūt erat i tēta ad aliqd iō nō faciebat mōstruositatē. ¶ Dubiū ē q̄q̄ ō illa costa ablata an erat de nūo costaꝝ nr̄arum vna an vltra nūm ita q illa ablata manerēt ade tot coste q̄t nobis: t tot in vno latē q̄t i alio. ¶ Aliq dicūt q in adā i vno latē erāt due coste in gemiate. i. vna suppositi alt̄i cetere vo erāt simplices de⁹ aūt abstulit illā q̄ sup alia erat t ita iferioꝛ costa mansit t fuerūt coste nūo pares i vtroq̄ latē. ¶ Jsta positio vult saluare in adā itegritatē coꝛpis ad silitudinē nraꝫ qꝛ oēs homes hnt eq̄lē nūm costaꝝ: si aūt sic nō ponerēt deesset illa costa. i. in vno latē eēnt plres q̄ i alio: t in adā eēnt pauciores q̄ in nob: iō vna costā alteri supposuerūt. ¶ Dōm q iste modus nō ꝓuenit. Primo qꝛ sic seqꝛetur mōstruositas. i. deformitas eleuata aliq̄ pte coꝛpis ꝓpt ꝓportiōez. 2° t ꝑncipaliꝫ q ē ꝫ sacrā scꝛipturā na dr. s. ꝯ.c. tulit vna de costis ei⁹ t repleuit carne ꝑ ea: t ita vr q ablata costa necia fuit repletio q̄si al⁹ maneret coꝛp⁹ deforme: t tn si eēnt sic coste supposite potius fieret eꝛrio qꝛ existētib⁹ sic duab⁹ costis erat deformitas ꝓpt eleuationē imoderatā: ablata aūt illa costa manebat loc⁹ eq̄liꝫ alijs ptib⁹ iō nō erat necia repletio sed potius erat melius sine aliq̄ appositiōe t tn fuit fcā appositio t sigat scꝛiptura: fuisse necessariā: g̃ nō erat costa sup costā. ¶ Tertio qꝛ dicit repleuit carne ꝑ ea: t ita in loco coste nō fuit postea nisi caro: t tn si eēnt due coste gemiate ablata vna maneret alia t nō diceret q repletus est locus carne: ſꝫ q māsit ibi costa sicut ꝑus dicit tn locus replet⁹ carne: g̃ nō erat talis habitudo costaꝝ geminataꝝ: ſꝫ coste ade q̄tūcūqꝫ eēnt manebant simplices q̄ libet in suo oꝛdine t nulla erat alt̄i supposita. ¶ Manet dato ſ vnū de duob⁹ scz q adā hēbat ex sua formatione tot costas quot nos t pares in vtroq̄ latē: t tūc ablata vna manserunt ei pauciores q̄ nobis: t pauciores in vno latere q̄ in alio: aut q adā būit a ꝑn⁹ plures costas q̄ nos t plres in vno latē q̄ in alio: ablata aūt illa māserunt ei tot q̄t nobis t pares in vtroq̄ latere disposite oꝛdine suo: sed quid horuꝫ sit est dubiū. ¶ Dicendū videt q sit verus scōs modus t ꝑmus non stet: patet ꝓmo quia dato illo repugnaremus intētioni oiuꝫ doctoꝝ t eis que diximus. s. q costa de qua fuit formata eua fuit in adam superflua quantū ad itegritatē in diuidui: ſꝫ necia ad formationez eue: t tn si adam tot costas ꝓcise habuisset quot nos: fuisset costa illa de perfectione: t itegritate idiuidui t tamen nemo ꝓcedit hoc ſꝫ dicūt fuisse supflua ade: g̃ nō hēbat soluꝫ quot nos. ¶ Scōo qꝛ si tot habuisset

Q. 356. L Cā cur imi sit sopoꝛem

D cur scꝛiptura fec mentionē de sopore. ꝑ⁹ rō. 2. rō

3. rō

E

Q. 357. A An illa costa erat supflua vl ptinēs ad itegritatem

Ad ꝑm

Ad 2^m

Ad 3^m

A Q. 358 an post ablationem coste remāsit in adā eq̄litas costaꝝ ex vtroq̄ latere et fuerint tot quot fuit i nobis ꝑ⁹ rō. 2. rō

B Q. 359

habuisset maneret deficiēs adā in vna costa: ⁊ tn̄ nō est dan
dus defect⁹ in foꝛaꝫ a deo ꝑsertiꝫ in eo qui ꝑn⁹ fuit ⁊ suphā
tr format⁹ est nā nāe bona hitudo: exigit tot costas eē: iō defi
ciēte vna eēt diminuitio qō nō erat ꝓueniēs ꝓcedē in adam.
¶ Tertio ⁊ ꝑncipal'r qꝛ dō ⁊ repleuit carne pro ea: ⁊ ita i lo
co coste māsit vacuitaꝫ vbi successit caro: si tn̄ deficeret illa co
sta de numero debito spēi cū posset ibi succedē alia costa poti
us deus aliā ponēt vel ꝓduceret ibi q̄ꝫ rez alienā. i. carnez: ⁊
tn̄ carnē ꝓduxit loco coste: g̃ costa erat supuacua. ¶ Quar
to qꝛ sicut deus tollebat viro vnā costā vt feia foꝛmaret de vi
ro ita ꝓduceret aliā in viro vt rediret vir ad ꝑozē integritatē
ne maneret defect⁹ in nā pulchꝛe ꝓstituta: ſ nō ꝓduxit deus
aliā costā in viro: g̃ nō manebāt ipsi ade pauciozes coste q̄ꝫ i
nobis sunt ⁊ q̄ꝫ nā exigat. ¶ Quinto qꝛ si adā tot costas ha
buisset a ꝑn⁹ solū quot nos nō posset euitare qn illa eēt de in
tegritate ei⁹: ⁊ iō in eo resurgeret ⁊ nō in eua: ⁊ ita nō posset
eua resurgē qꝛ ista rō soluta fuit sup̄ ponēdo nō eē costā illaz
de integritate idiuidui in adā: ſ eua: nūc vo non posset poni
nisi de integritate ade. ¶ Dom g̃ q ꝑ adā qñ formaꝫ fuit a do
buit in vno latere plures costas q̄ꝫ in alio: ⁊ fuerūt plures q̄ꝫ
nos hēm⁹: eratq; vna suphabūdās quā de⁹ ꝓduxerat ex idu
stria vt illa postea detrahēt ⁊ formaret inde mulierem ⁊ illa
erat in vno latē q̄ꝫ cū abstulisset de⁹ māsit numer⁹ par costa
rum in vtroq; latez ⁊ fuerūt tot q̄t in nobis: ⁊ tn̄ qꝛ in loco
de q̄ ablata fuerat costa manebat q̄dā vacuitas ipleuit deus
locū carne: ⁊ ita costa illa dicebaꝫ ꝑus superflua indiuiduo qa
nō erat de itegritate ei⁹ ſ solū faciebat ad cōplemētū nature.
¶ Si aūt arguaꝫ q eēt tūc mōstruositas in adā qꝛ suphabū
dabat aliqd in eo: dōm q nō est vera qꝛ ꝟ est si suphabunda
ret simpl'r taz q̄ꝫ tuz ad idiuiduū q̄ꝫ ad spēz ⁊ nō eēt itētum a
ꝓdituꝛe: ſ erat aliqd intētū iō nō erat mōstrū. Preterea om
nia mōstra p suphabūdātiā: ⁊ defectum hñt semp aliq̄ defoꝛ
mitatē sic hñe sex digitos aut q̄ttuoꝛ tm̄ in manu: ſ istud nō
causabat turpē aspectū: iō neq; ad ꝓditionē mōstri ista venie
bant. ¶ Quereꝫ ad qd voluit de⁹ foꝛmare feiaz de viro: qꝛ vi
deꝫ q nō debuit foꝛiari: ſ potiꝰ vir ⁊ feia sil': ⁊ distincti: ꝑ qa
hō est sil's angelis in pte excellētioꝛi: ⁊ tn̄ angeli creati sunt
sic. ſ. oēs sil': ⁊ nō vnus ex alio: g̃ hoies debuerūt sic foꝛmari
⁊ feia ex viro. ¶ Scōo qꝛ distinctio sexus cōis est hoi ⁊ ali
is aialib⁹: ſ in alīs aialib⁹ masculus ⁊ feia sil' ꝓducti sunt: ⁊
neuꝫ fuit ex alio: iō nꝫ feia debuit sumi ex viro. ¶ Tertio qꝛ
si sic ꝓducereꝫ feia ex masculo nō fieret sine doloꝛe qꝛ eēt ibi
diuisio ptinui ex q̄ cātur doloꝛ in sentiēte: sed coꝛpuſ ade ꝓp
bonitatē nāe eius fuit valde sensibile: iō sentiret doloꝛē: hoc
erat incōueniēs qꝛ fieret in eo pena ante pctm̄: g̃ nō fuit feia
ex viro foꝛmata. ¶ Quarto qꝛ in opib⁹ sex diez vt Augu. di
cit. li. ix. sup gen̄. ad literā nō q̄riꝫ qd deus facē possit ſ reruꝫ
nā paciaꝫ: modus tn̄ nālis ꝓpagatiōis feie nō ē ex costa aut
carne viri: ſ ex semine viri: cū eoꝛ que sunt eiusdem spēi sit
idē modus oꝛiginis: ergo nō debuit feia ex costa viri ꝓduci.
¶ Dom q feia foꝛata fuit ex viro q̄tū ad coꝛp⁹ sic sacra scri
ptura testaꝫ: ⁊ est ꝓueniēs sic fuisse: ⁊ aliq ad ꝟ assignāt cau
sas. Prima est q boeti⁹ dicit li. iij. de ꝑsola. neēe ē vt iperfectū
a ꝑpetuo sumat oꝛiginē: ſ mulier est vir ipfect⁹ vel occasiona
tus: vt dicit Arist. li. xvj. de aialib⁹: g̃ debuit foꝛiari coꝛp⁹ eius
ex coꝛpe viri qō est pfectū. ¶ Scōa ē qꝛ ꝑm ꝑn⁹ ⁊ finis ī idē
reducunt nā idē ponius vniuersitaꝫ rez finē ⁊ ꝑn⁹: ſ muli
er ꝑꝑ viz fcā est: nā facta est in adiutoꝛiū ei⁹. ē. ix. c. ſ. faciamuſ
ei adiutoꝛiū sil'e sibi: g̃ vir debuit eē mulieris ꝑn⁹: ⁊ ita de vi
ro foꝛmari. ¶ Sz dōm q iste rōnes nō multū mouēt. De pa
pz qꝛ intētio boetij est q ipfectū debuit incipe a pfecto tanq̄ꝫ
a cā efficiēte: nō āt tanq̄ꝫ a cā māli cū ibi de sūmo bono qō est
ꝑmū ꝑn⁹ agat: ſ mulier nō ꝓcessit a viro nūc efficienť: ſ mā
lit cū de ei⁹ costa foꝛmareꝫ: iō rō ista potiꝰ ꝓbat oppositū. Eti
az nō valet qꝛ nō intell'r dcm̄ illō de q̄lz pfecto ſ solū de pri
mo nā al's neēe erat q a q̄lz pfecto ꝓcedereꝫ oē qō iperfectū
est: qō falsuz est: ſ itell'r solū de ꝑmo ꝑn⁹ qō oñdit boetius ne
cesse eē pfectū: ſ masculus nō ē hmōi pfectū: iō nō ē neēe ex
illo ꝓcessisse feiaz. ¶ Scōa ēt rō nō tenet: qꝛ solū ē vez illud
de ꝑmo ꝑn⁹ effectiuo qō est realr vltimus finis ſ nō de alīs
ꝑncipib⁹: ⁊ finib⁹: masculus aūt non est ꝑmū ꝑn⁹ neq; vlti
mus finis: iō nō erit ibi idē ꝑn⁹ ⁊ finis, maxie: qꝛ illō est vez
de ꝑn⁹ ꝑmo effectiuo: masculus tn̄ nō fuit ꝑn⁹ effectiuū feie
ſ solū māle: ⁊ ꝟ ꝓcludē vult rō ista: iō nō facit ad ꝓpositu.
¶ Itē qꝛ ista rō nō solū ꝓcluderet in spē hūana: q eēt femia
ex masculo: ſ etiā in q̄lz spē cū in oibus feia sit ꝓꝑ masculum
qꝛ feia nō hz totā pfectiōez spēi sic masculus. ¶ Dom g̃ aliq̄ Qō. 361. Detmiatio
q fuit ꝓueniēs foꝛiari feiaz ex masculo ⁊ ꝟ fuit vt gñis hūa
ni vnicū eēt ꝑn⁹ in alīs aūt aialib⁹ nō est idē ꝑn⁹ oiuz que
unt in eadē spē ſ multa erāt ꝑncipia: sic̄ ꝓduxit deus mltos
equos sil' ⁊ multos boues ⁊ oues: ⁊ ita in sil' spēb⁹ nō solum
masculū ⁊ feiaz ſ multos masculos ⁊ feias sil' ⁊ ibi nō erat
vnicū ꝑn⁹ oium cū nō descēderēt ab vno: ſ ab illis mulq̄ aia
libus eiusdē spēi: illa vero nō descēderūt ab aliq̄ vno qꝛ non
fuerūt ex alterutris. Jn hoib⁹ aūt fuit oiz ꝑn⁹ vnū: qꝛ oēs ho
mines qui nati sunt descēderūt ab adā ⁊ eua ꝓ cōmixtionem
eua āt descēdit ab adā q fuit ꝑm⁹ hō ⁊ tūc erat solus iō om
nes descēderūt a solo adā tanq̄ꝫ a ꝑmo ꝑn⁰ in nā hūana: siue
descēderint ꝑ ꝓpagatōez siue ꝑ sbaz coꝛpulentā: ⁊ qꝛ ab adā
nō poterat descēdē eua efficienter descēdit ab eo māt'r: naz si
efficienter descēderet aut ꝟ eēt ꝓ gñationē aut ꝓ foꝛmationē
siue ꝓductiōez: nō potuit eē ꝑmus modus qꝛ gñatio in aiali
bus fit ꝓ cōmixtionē masculi ⁊ feie adā aūt nō hēbat aliā fe
minā ex q̄ gigneret: nō etiā ꝓ creationē vel foꝛmationē quia
hoc solus deus pōt: iō relinquit q adā solū posset eē ꝑn⁹ mā
le ad euā: ⁊ ita fuit foꝛata de aliq̄ ꝑticula eius a deo. ¶ Jste
modus fuit neēi⁹ ad ꝟ q ꝓcederet totū hūanū genus ab vni
co ꝑn⁰: iō nō debuerūt foꝛmari vir ⁊ feia sil' de terra sic fuit
foꝛmat⁹ adā: neq; multi viri ⁊ mlte feie sil' ſ debuit foꝛmari
vnicū idiuiduū de terra ⁊ ex illo aliud idiuiduū: ⁊ ex ambo
bus oia. ¶ Et q̄tū ad ꝟ nō differebat potius foꝛmari ꝑius
viz solū de tra ⁊ feiaz ex eo sic fcm̄ est q̄ꝫ foꝛmari ꝑus feiam:
⁊ postea ex ea viz: nā ita poꝛat sumi costa feie ad foꝛmandū
viz: sic̄ costa viri ad foꝛmādū feiaz: ſ an magis fuit ꝓueniēs
viz ꝑus ꝓduci q̄ꝫ feiaz vel eōrio postea diceť. ¶ Sed quere A
tur q̄re voluit de⁹ q totū genus hūanū eēt ex vnico ꝑn⁰ cuz Qō. 362
nō eēt ꝟ in alīs aialib⁹. ¶ Dom q fuit ꝑ ꝓp honoꝛē generi Cur de⁹ no
hūani vt hñt q̄dā sil'itudinē dei. ſ. sicut deus est ꝑn⁹ oium luit totum
per creatiōez ita eēt hō vn⁹ ꝑn⁹ oium hoium māle vel effe genus hūa
ctiuū. ¶ Sedo fuit ad ꝓfūdēdū supbiā diaboli exaltādo na num eē ex
turā hūanā: diabolus. n. ꝓcupiuerat eē ꝑn⁹ post deū: ⁊ q eēt vno ꝑn⁰
vnicū ꝑn⁹ oiuz ⁊ nō assecut⁹ est illud iō ꝓfusus fuit: hō autē Prima rō,
accepit ex gra q eēt vnicū ꝑn⁹: nā in ꝟ fuit pctm̄ diaboli q 2.rō
voluit eq̄litatē dei vt asserit nō qdē q voluerit vere equalis
deo fieri qꝛ ꝟ nō erat poťe imo neq; itelligibile: ſ voluit mo
dum quēdā dei hñe. ſ. q sicut deus ē simpl'r ꝑn⁹ oiuz ita dia B
bolus sub deo eēt oium ꝑn⁹: de⁹. n. hz eē ⁊ pfectiōez omnez
⁊ btitudinē ſm suā nām: ⁊ nō accepit aliqd ab alio: ⁊ ita est
simpl'r ꝑn⁹ oiuz: diabolus aūt a deo accipit: ſ vidēs ille qui
maioꝛ fuit iter oēs angelos se excellētioꝛē eē oib⁹ creatur ſ Attēde qō
nām voluit totū bonū ⁊ eē oium iferioꝛ deriuari ab eo in il vere fuerit
la ita vt oib⁹ exisꝛeret in mediata cā eē ⁊ btitudinis ꝛ ipse a peccatū dia
deo accipet q eēt: ⁊ q btūs eēt: ꝟ aūt nō fuit assecut⁹ q oiuz boli
eēt ipe vnicū ꝑn⁹ sub deo: iō diabo. cōfusus est: qꝛ cupiuit qō
nō potuit asseq̄: hō aūt qui ſm nāz minoꝛ erat angelo assecu
tus fuit qō ꝓcupiuit. ſ. fieri ꝑn⁹ in tota spē sua vt ab vno
hoie oēs descēderēt: ⁊ in ꝟ magis fuit sil'itudo dei i hoie q̄ꝫ i
angelo. ¶ Zo fuit ad cāndū magnā dilectiōez: nā qñ oēs ho C
mines scirēt se eē ab vno amarēt se vt vnū: qō ꝑz in coḡt: naz
coḡtio cāt nāt'r amoꝛē sic Ari. oñdit. li. 8. Ethi. q amāt se co 3.rō.
gnati in q̄tū descēdūt ab vno hūtes vnitatē sanguinis ⁊ ra
dicis. Si aūt hoies nō descēderēt oēs ab vno ſ a mltq̄ mascu
lis: ⁊ mulq̄ feis q sil' eēnt ꝓducti min⁹ se amarēt: deficēt eniz
eis vnus modus ⁊ fundam̄tū amoꝛis: nā amarēt se vt habē
tes sil'itudinē i spē: ſ nō vt cognati: qꝛ nō ꝓcoꝛdarēt in aliq̄ i
vno ꝑn⁰ māli aut effectiuo: ⁊ istō mlt̄ū ꝓfert ad amoꝛē sic vi
dem⁹ qꝛ qlz duo hoies ꝓcoꝛdāt i spē: ⁊ tn̄ q oio nullaz coḡtio
nē sibi in eē nouerūt paz se diligūt vt hispan⁹ ⁊ egypti⁹: q ve
ro cognati sūt diligūt se tāq̄ꝫ vnū aliqd exñtes ⁊ iō vt eēt iste
amoꝛ i hoib⁹ ōbuit eē vnicuz ꝑn⁹ hūani gñis. ¶ 4.o ꝓferebat 4.rō
ad pacē inť hoies qꝛ i ꝑ etate ꝑ maioꝛi pte ei⁹ viuebat adam
q erat oiuz vnicū ꝑn⁹ ⁊ pr iō ꝓferebāt sibi hoies in aliq̄ ⁊ ita
ꝓcoꝛdarēt vl' min⁹ discoꝛdarēt iubēte eo: si aūt fuissēt plures
masculi ⁊ plres feie eēnt sil' mlta ꝑn⁹ ⁊ cū isti ñ hñent aliqd
cōe inť se diuideꝛēt ꝓscēdēteſ ab vno ꝑn⁰ a ꝓscēdētib⁹ ab alio
⁊ ita neq; paz neq; cōicatio neq; amoꝛ eēt illis: iō ōbuit esse
vnicū ꝑn⁹: ſ ista rō ꝓcludit q nō eēnt sil' masculi ⁊ mlte fe
mine ab initio simul qꝛ eēnt diuersa ꝑncipia descēdētiū: sec⁹
si eēnt vnus masculus ⁊ vna feia sil' ꝓducti qꝛ tūc ex illis de
scēderēt oēs ⁊ eēnt illi q̄ſi vnicū ꝑn⁹ oium descēdentiū: vn-

de ⁊ illi

de ⁊ illi ꝓcordarēt ⁊ pacē hr̄ent tanq̄ ab vno p̄n° exñtes licet nō fuissēt feia a viro. ¶ Dom ḡ q̄ in hūana spē inuenīt vnitas duob⁹ modis.i. negat plitas du' inuēta in alīs spēb⁹ aialiuz: ꝑma plitas est qz erat ibi multi masculi ⁊ multe feie sil' qui de tra sil' fozati sunt ⁊ nō fuerūt ex alter utriſ ⁊ ita erāt plura p̄n⁹ fm ꝓpagationē qz q̄t erant cōbinationes masculi ⁊ feie tot erāt ordines ꝓpagationū nō attinētes inter se: si āt eēt masculus vnic⁹: ⁊ feia vnica eēt vnic⁹ ordo ꝓpagationis qz ab illis tanq̄ ab vnico p̄n° fm gñationē descēderent oēs descēdētes. Scōa plitas fuit in diuiduoz qz fuerūt multa in diuidua in q̄lz spē quoz q̄lz erat p̄n^m cū nō eēt vnū ex alio aliq̄ mō: ⁊ ꝟ fieret ēt si sil' eēnt solū masculus vnus ⁊ femina vna qz masculus nō eēt ex feia neq̄ feia ex masculo: ⁊ tunc lz eēnt ambo vnicū p̄n^m fm ꝓpagationē nō eēt vnicū ꝓncipium in tota spē hūana fm ſbam copulētā: qz vnicū indiuiduū illoz nō acciperet eē aliq̄ mō ex altero neq̄ vt ex p̄n° generatiuo neq̄ vt ex māli. ¶ In spē humana inuēta est vnitas vtraq̄ opposita negādo vtraq̄ pl'itatē: qz neq̄ fuit ibi multi tudo masculoz ⁊ feiaz sil' ita vt possent eē multi ordines ꝑ pagationū: neq̄ fuerūt duo idiuidua saltē lz masculus vnus ⁊ feia vna ex qb⁹ oēs possent descēdē lz vnicū indiuiduū ex quo alteꝝ ꝑ mām sumptū est deinde ab ambob⁹ descēderunt reliq̄ per ꝓpagationē. ¶ Sz aliq dicūt q̄ q̄tū ad hūanū genus qō totū ꝑ ꝓpagationē descēdit sufficiebat q̄ eēnt duo. i. masculus vn⁹ ⁊ feia vna ex qb⁹ descēderēt oēs reliq homies qz tūc eēnt vnicū ꝓncipiū hūani gñis cū masculus ⁊ femina sint vnū p̄n^m ⁊ nō duo: qz neuē eoz ꝑ se sufficit gignē lz ambo sunt velut vnū gñans: q̄ vero nō eēnt vir ⁊ feia sil': lz femina ex viro dicūt nō fuisse ꝓp hūanū gen⁹: lz spāl'r ꝓpter feminā. ¶ Primo ꝓp dignitatē ei⁹: nā vult scriptura oñdē dignitatē feie vt nō videaē igbilis ⁊ apparet eius nobilitas qz fuit formata de corpe viri: vir aūt de tra sumpt⁹ est ⁊ ita fuit de nobiliori mā mulier q̄s vir. ¶ Scōo etiā fuit ad idē vt vir iudicaret feiaz pferēdā eē oibus aialib⁹: voluit aūt deus dare ade adiutoziū sil'e ei. i. feiaz ad ꝓsortiū que eēt excellens siē ipse: ad hoc oñdit ei oia aialia: ⁊ qz nolebat deus q̄ de illis nō accipet dedit ei feiaz nobiliorē q̄ tāto erat dignior q̄sto ei ꝓpinqor ⁊ iō fuit de ſba eius qō ⁊ ipse dixit hec nūc os ex ossibus meis. ¶ Tertio fuit ꝓpt amorē qz magis eam amaret cū sciret de se sumptā sicut filiq̄ amant apparētib⁹: qz parētes cognoscūt illos fuisse aliqd in eis ⁊ hoc sigt adā in verbiſ suis. s. h nūc caro de carne mea ⁊ os de ossib⁹ meis pp hāc reliquet hō p̄rem ⁊ mr̄em ⁊ adherebit vxori sue. ¶ 4° fuit vt adā nō posset eā odisse: qō valde necīuz erat: futura enī erat eua ipsi ade cā pditiōis: ⁊ toti⁹ calamitatī. s. qz comedit ⁊ dedit viro de fructu: ⁊ quia ille obediuit magis volūtati vxoris sue q̄s dei deus dedit ei oēm penalitatē. s. iñ. c. pp qō adā inciderens in tot mala abhoiarēt euā ⁊ occideret: vel saltez ab ea oino discederet: ⁊ deus nō volebat fieri vt ex eis genus hūanuz descenderet: iō dedit ei aliqd quo ipaz odisse non posset: sed amare etiaz si ei cā oium maloz extitisset: ⁊ ꝟ est q̄ esset de carne eius: nā carnē suā nemo vnq̄z odio hūit: sed nutrit ⁊ fouet ad ephe. v. c. sicut ⁊ parētes nō abhoianē filios licet eos ad irā interdū ꝓuocēt: iō fuit ꝓueniēs vt feia eēt de substātia viri vt sic vir nō posset eā odisse. ¶ Est dicēdū q̄ vnitas ꝓncipiū fuit necia vel ꝓueniēs nō solū pp feiaz lz etiā pp hūanū genus: nā si masculus ⁊ feia sil' ꝓducti fuissent ex terra: nō eēt totū hūanū gen⁹ ab vnico p̄n° lz eēnt duo p̄n^a: qa eēnt duo a quib⁹ eēnt illoz nō eēt vnū ab alio ⁊ tñ ꝓueniēs erat eē totū illō gen⁹ ab vnico p̄n°: tam pp honorē q̄s pp sil'i tudinē q̄s pp amorē ⁊ alia supratacta. Etiā fuit ꝓueniēs ꝓpt feiaz q̄ illa eēt ex viro: lz nō fuit illa cā ꝓncipua: nō enī fuit ꝟ fcm ad oñdēduz p̄n' dignitatē feie: qz si ꝟ eēt cōparet ad virum. ⁊ ita iudicaret excellētior viro: lz falsuz est: qō tñ quidā voluerūt: ⁊ cū multi motiuis conētur feiaz eē nobiliorē oñdē dicūt vnū. s. q̄ ex nobiliori mā: nā vir format⁹ est de humo terre: feia aūt de costa viri. ¶ Aliud est: qz in meliori loco: nam vir ex paradisuz format⁹ est: feia āt in paradiso. ¶ Sed dōz q̄ ista motiua nihil ꝓbant cū sa. scriptura oñdat eē viz dignioē feia ꝑ qz feia fuit fcā pp viz: ⁊ nō vir pp feiaz. s. ñ. c. ⁊ p⁹ Lorin. xi. nā dr̄ nō est bonū hoiez. i. viz eē solū: ⁊ vt nō eēt solus facta est feia. ¶ Scōo qz feia data ē in viro in adiutoziū: iō aliqd minus eo erat. s. ñ. c. ¶ Motiua aūt ē ista nihil ꝓbant nā ex eo q̄ mulier fozata est de costa viri que est absolute nobilior mā q̄s limuſ terre nō est nobilior viro: lz potⁿ eq̄rio nā ex eo q̄ mulier fuit formata de viro ē vir melior aut dignior: qz vir est vt p̄n^m feia aūt vt ꝓncipiatū: ⁊ p̄n^m melⁱ⁹ est vt ꝓncipiatū fm q̄ hmōi: ⁊ ita apl'us. j. ad Corin. xj. c. oñdēdo viz eē dignioē feia. Si aūt feia sumerēt ex alia mā q̄ sit nobilior q̄s terra ⁊ nō eēt ps viri posset aliq̄l'r argui eē feiam dignioreꝝ viro sic si sumerēt de carne bouis vl' leonis aut aliud huiusmodi: eēt. n. mā feie melior mā viri: sic caro est melior terra: ⁊ nō eēt vir p̄n^m feie mā l'r: iō tūc argueret aliq̄l'r q̄ esset femina dignior viro: lz non valeret simpl'r eo q̄ tota bonitas rei nō est ex mā. ¶ Scōz motiuū nō ꝓbat qz ēt si feia nō eēt de ſba virijacceptaret eā vir potiuſ q̄s alia aialia nā alia nō acceptabat qz erat disil'ia in figura ⁊ opatiōe feia aūt in figura: ⁊ nā atq̄ opōne sil'is erat viro ēt si nō eēt de ſba eius: iō statim vt eā videret eligeret eā neq̄ erat ad ꝟ neē q̄ eēt de ſba eius. ¶ Cetera aūt motiua oñdūt q̄ ꝓueniēs fuit mulierem formari de viro pp illa q̄ ad mulierē illā ptinebāt: lz nō ꝓpt hūanū genus: vera aūt ⁊ ꝓcipua cā est pp hūani gñis bonorez vt eēt ibi vn⁹ hō p̄n^m oium: sicut de⁹ est simpl'r p̄n^m oiuz entiū. ¶ Sed adhuc ꝓsiderādū q̄ multū faciebat ad statuz gñis hūani eē vnicū p̄n^m vl' multa: nā icipet gen⁹ hūanuz in vnico hoie qz ab illo descēdebāt oēs pctm illius soli⁹ imputarez oib⁹ qz in eo erat tota⁹ nā: ⁊ iō eo peccāte peccabāt oēs homines ⁊ oēs cōdēnarentur. Si autem eēnt plures homines simul ꝓducti quoz vn⁹ nō eēt ex alio: vt si ꝓducerētur simil decē viri ⁊ decē feie lz peccaret vn⁹ nō iō pctm trāsiret in omnes qz erat aliqs vt tota nā vel totā nām ꝓtinens. ¶ Istū modū loq̄ndi hūit apl'us ad Ro. v. sicut ꝑ vnū hoiez pctm i hūc mūdū itrauit: p pctm āt mors: ita ⁊ in oēs homines mors ptrāsit in quo oēs peccauerūt: iste aūt quo peccante oēs peccauerunt fuit adā: qz dr̄. e. ca. reg̃uit mors etiā in eoſ qui nō peccauerūt in sil'itudinē ꝓuaricatiōis ade: ⁊ licet pctm ade nō fuit ꝓmū vocaē vt ꝓmū. ¶ Duo āt sunt qui mouēt ꝑ vbū apl'i. primū q̄ pctm ꝓmū nō fuit ade lz eue: qz eua comedit ⁊ dedit viro suo ⁊ ita illa peccauit ⁊ postea vir: iō si p p^m pctm itroiuit mors in mūdū debebat dici itroisse per pctm eue ⁊ non ade. ¶ Scōm qz saltē adā ⁊ eua fuerūt ꝓmi pentes nr̄i ⁊ fuerūt vnū p̄n^m toti⁹ gñis hūani cū a masculo ꝑ se nullus ōscēdat: ⁊ a feia etiā ꝑ se nullus: ⁊ ambo peccauerūt iō ōbebat fieri mētio de pctō ambor̄ vt illō eēt cā nr̄i pcti: apl'us tñ nihil dixit de pctō eue lz solū de pctō ade q̄si solus ille peccasset. ¶ Cā aūt hui⁹ est: qz lz eua peccauit ⁊ grauit tñ pctm ei⁹ nō potuit trāsire in nos ⁊ iō neq̄ ꝑ pctm eius venit mors in nos: vñ nō dr̄ peccasse in eua: in adā āt oēs peccauim⁹: iō ⁊ ꝑ pctm illius in nos trāsijt mors. ¶ Istud aūt est qz in adaz fuit tota nā hūana: i eua āt nō fuit tota nā: iō adā peccās nō solū peccabat vt vnus hō: lz ⁊ hō ꝓtinēs in se oēs hoies qz oēs erramus in eo inq̄tū oēs descēdim⁹ ex eo: ⁊ sic si oēs peccarem⁹ oib⁹ ponerēt pena: ita cū oēs eē m⁹ in adā oēs peccāte illo peccauimus: ⁊ oēs obligationē mortis incidimus sic ille ⁊ ꝟ duo apl'us dicit. s. q̄ oēs in adā peccauerūt: ⁊ q̄ ꝑ pctm vnius in oēs trāsijt mors. ¶ De eua nō potuit ꝟ dici qz eua solū erat vt ꝑsona singularis ⁊ nō vt ꝓtinēs totā nām hūanā: iō cum nō eēmus oēs in ea: nō peccabāt oēs peccāte ea: qcqd autez illa peccaret ei soli iputabat: ⁊ in eā penam veniebat: ⁊ ꝟ qz nō erat eua p̄n^m oium: ꝑ qz nō erat eua p̄n^m sui ipsi⁹ lz adaz. Dato q̄ oium nr̄m eēt p̄n^m eua nō erat p̄n^m oiuz indiuiduorum hūani gñis: qz aliqō idiuiduū erat cuius ipsa nō erat ꝓncipiū. s. nō erat p̄n^m sui ipsius. ¶ Et si dicaē q̄ eodē mō non erat adā p̄n^m oium qz nō erat p̄n^m sui ipsius qui erat hō: dicendū q̄ nō est sil'e: erat enīz adā p̄n^m oium hoiuz qz nullus hō erat qui descēderet ab aliq̄ hoie q nō descenderet ab ipso: nā eua ⁊ ceteri descēderūt ab ipso: de se ipo nō optebat q̄ descēderet a se ad ꝟ q̄ eēt p̄n^m oium hoium: qz ipse nō descendit ab aliq̄ alio hoie: sed ab eo qui non erat hō. s. a tra. ¶ De eua nō erat sic qz lz nos oēs descēderemus ab eua aliqs hō est q descēdit ab aliq̄ hoie ⁊ nō descēdit ab ipa. s. ipsamet: qa ab aliq̄ hoie. i. ab adā descēdit: ⁊ nō descēdit a se ipa: ēt aliqs hō distinct⁹ ab ea ē qui nō descēdit ab ipsa. s. adaz: ⁊ tñ nullus hō distinct⁹ est ab adā q nō ōscēdit ab eo. ¶ Aliud etiā ē ꝓncipale ꝓpt qō pctm ade trāsijt i oēs ⁊ ipe vocaē p̄n^m toti⁹ gener[i] hūani: qz i illo fuit tota nā hūana: qcqd. n. ptinet ad nāz hūanā i q̄cūq̄z sit fuit in adā: iō vere ē p̄n^m qz tota nāz ptinet nam in ipo erat id quod ipse erat ⁊ in eo fuit qcquid deriuatum ē in alios scilicet in euam: ⁊ alios: ⁊ hoc non patitur ca lūniā sicut rō p̄cedēs. s. qz adā erat a quo descendebant omnes hoies

D Qō. 363

E 2. rō.

ꝑma rō.

3. rō

F 4. rō.

G Qō. 364.

P Falsū ē mlī erē viro nobiliorē censere

J Vocā Q. 180. Ee vnū p̄n^m vel multa faciebat multuz ad statū gñis humani Dictum Apli

1ª. ratio ꝓncipal' cā peccati ade i trāsijt nō cā

res hoies: ſz nō ipemet: nūc vero adā eſt in quo fuit nā hūana tota taz alioꝝ q̄ ipſiuſmet: nō eſt ſic de eua: qz nō fuit in ea tota nā hūana aliqñ: qz nō fuit in ea nā humana ade neq̄ aliqd eius. ¶ Sil'r nō eſt eua p̄n^m toti⁹ hūani gñis q̄tum ad nos: qz nō eſt p̄n^m total'r nr̄i: t adā total'r eſt p̄n^m noſtri: nā ipſa peperit oēs qui nati ſunt tñ nō ꝓtulit totū qō habent oēs ꝙs ipſa pepit: qz aliqd ꝓferebat adam: t id qō ille ꝓferebat nullo mō erat in eua: ſz nos total'r fuimus in adā qr̄i eo fuit id qō nos accepimus ab eua: t qō accepimus ab eo: naz qō accepim⁹ ab eua erat in ipſo iquātū de eo foīata fuit eua t qō ab eo deriuatū eſt p̄ comixtionē in ipſo erat: t ita nihil accepimus qō nō fuit in eua: iō ipſa nō eſt p̄ncipium totius gñis humani. ¶ Sz obꝫciet̄ q̄ totū qō nos accepimus fuit in eua: t ita fuerit total'r p̄n^m q̄tū ad nos: qz in gñatiōe femina miniſtrat totā ſubſtātiā maſculus āt nō miniſtrat māz vt dicit Ariſto. li. de aīalib⁹. ¶ Dōm q̄ ℔ vez eſt q̄ māl'r cō tulit eua totū qō i oib⁹ hoib⁹ poſtea fuit t adā nihil māl'r t tñ ab adā deriuabat ſemē in quo erat vis formatiua mēſtrui in fetū t nō eua t tñ formatio t figuratio ſunt aliqd fet⁹ q̄ fūt a maſculo t nō a feīa: iō nō ꝓtulit eua totū qō i nobis fuit: t ita ipa etiā q̄tū ad nos nō eſt p̄n^m total'r: t eſt total'r p̄ncipium adā. Et ita apparet q̄ qz adā erat p̄n^m totius gñis hūani: t in illo fuit tota nā hūana: t iō in ipſo oēs peccauerunt ſic oēs in ipſo erāt t trāſit mors in oēs per illū. Jn eua autē nō potuerūt peccare oēs qz nō erāt oēs in ea cū nō eēt in ipſa tota nā hūana: t iō neq̄ p̄ pctm̄ illius trāſit mors in oēs: vñ multū bñdixit apl's q̄ oēs in adā peccauerūt: t non dixit q̄ peccauerūt i eua: etiā dixit q̄ per pctm̄ vnius. i. ade mors trāſiuit in oēs t nō dixit q̄ p̄ pctm̄ eue trāſiuit mors qz peccatū eue nullū obligauit ad penā ſz ſolū pctm̄ ade. ¶ Ad p̄i mus illoꝝ duoꝝ q̄ ℨ apl'i dictū obꝫciebant. Dōz q̄ pctm̄ eue fuit p̄mū pctm̄ p̄pe qō fuit in tota nā hūana: t tñ nō fuit illō pctm̄ qō itroiuit in hūc mūdū t ptranſit in oēs: qz nō fuit illud pctm̄ in quo oēs hoies poſſent peccare: ſz pctm̄ ade p̄pē cās ſupza tactas: t ita ille fuit hō vnus p̄ quē itroiuit peccatum in hūc mūdū t in quo peccauerūt oēs. ¶ Ad ſecūdum dōm q̄ nō debuit fieri mētio ſic neq̄ facta eſt de pctō ade t eue ſil'r: qz apl's nō facit mētionē niſi de illo pctō qō tranſit in oēs hoies: t cū quo trāſit mors in oēs vt p̄z ad Ro. v. ca. ſed pctm̄ eue nō fuit tale: ſz fuit ſolū pctm̄ p̄ſonale ſic pctm̄ chaīn: t ceteroꝝ poſterioꝝ ob hoc q̄ in eua nō fuit tota nā hūana: iō nō debuit fieri mētio de pctō ei⁹ cū pctō ade: ita vt dicerēt q̄ pctm̄ p̄moꝝ parētū fuerit qō trāſiuit in oēs ſz ſolū peccatū ade. ¶ Et ſic apparet q̄ adā ſolus erat in quo fuit tota nā hūana nā peccāte illo cōdēnatū fuit totū genus humanū ſi aūt de⁹ ꝓduxiſſet ſimul multa indiuidua in ſpē hūana vt decē maſculos t decē feīas ex terra, peccante aliq̄ ipoꝝ imo t peccātib⁹ oib⁹ ſil' nō peccabat totū genus hūanū: qz peccata iſtoꝝ erāt ſolū p̄ſonalia cā eſt qz in nullo illoꝝ erat tota natura hūana qz erāt decē indiuidua ſil'r decē p̄n^a que nō erāt ex alterutris. ¶ Et q̄tū ad ℔ grauī⁹ fuit hominib⁹ q̄ eēnt ab vnico p̄n^o q̄z q̄ a multis: qz exñtib⁹ multis nūq̄z eēt peccatū originale: nūc vo deriuat̄ pctm̄ originale in oēs hoies: rō eſt qz pctm̄ originale eſt qō ℨ hūt cōcepti in vtero ex p̄uaricatione ade: ad ro. v. regnauit pctm̄ etiā in oēs qui nō peccauerūt in ſil'itudinē p̄uaricatiōis ade: t iſtud potuit fieri quia oēs i adā peccauerūt qz oēs in ipo erāt: ſi aūt multa indiuidua fuiſſent ſil' ꝓducta ita q̄ vnū nō eēt ex altero: nullū illoꝝ hꝫet in ſe tota nām: iō nullo eoꝝ peccāte peccarēt oēs hoies neq̄ diſtincti ab eo: neq̄ deſcēdētes ab eo: t q̄tū ad hoc vr̄ q̄ fuiſſet vtilius hoib⁹ hūiſſe multa p̄n^a q̄z vnicū. ſ. vt nō eēt peccatū originale: t tñ qz fuit maior honor ſpēi hūane q̄ oia iā dicta indiuidua deſcēderēt ab vnico p̄n^o fecit illud de⁹ ſic. ¶ Nūc rñdēdū eſt ad rōnes factas. ℨ. ccc lx. q. oñdētes q̄ nō debuit formari feīa de viro ¶ Ad p̄mā que erat de angelis dōz q̄ nulla ſil'itudo eſt de angelis ad hoies. P̄rimo qz in āgelis nō ē maſculus t feīa ſic in hoib⁹: iō nō p̄t ibi peti q̄re ſil' vel nō ſil' vel q̄re nō vnus de alio ſic in hoib⁹ femina fuit formata ō viro. ¶ Scōo qz in angelis nō eſt vnus angelus ab alio: qz nō eſt ibi gñatio cū nō ſit ibi maſculus t feīa ſed oēs ſunt a deo: qz ſic vnus nō gignit aliū mō hūano: ita neq̄ ꝓducit eū in eē mō ſpūali: ſic deus ꝓducit aīaz: qō multi phoꝝ aſſerūt qz vna itelligētia ꝓducat alterā: t intelligētie ꝓducant aīas orbiū: in hoib⁹ non eſt ſic: qz vnus hō gignit alterū: iō maior rō eſt de hoib⁹ q̄ vnus ſit ab alio t nō oēs ſil' q̄z in angelis. ¶ Tertio qz cū vnus angelus nō ſit ab alio ſz oēs a deo nō p̄t eē dubiū de illis niſi an ſil'a deo ꝓducti ſint: vel p̄ ſucceſſionē: ſz nō an vnus ab alio: hoies aūt poſſunt vtroq̄z modo ꝓduci. ſ. vn⁹ ab alio vel oēs aut plures a deo: iō nō eſt ſil'e de angelis t hoib⁹. ¶ 4° angeli ſunt imāles: iō ſiē vnus non p̄t gignē alterū: ita de vno nō p̄t ꝓduci alius: qz vt dicitur in lib. de cauſis itelligētia eſt ſba que nō diuidit: vñ ſi de vno angelo deberet ali⁹ ꝓduci: cuz non poſſet accipi particula in angelo eēt tota eēntia vnius angeli q̄ acciperet ad ꝓductionem alterius: t tūc vnus angelus eēt ali⁹: maxime qz in ſeparatz nō eſt mā: iō nō eſt de quo res ꝓducat: ſec⁹ eſt in hominibus q̄ ſunt māles t p̄t accipi pticula de q̄ aliud formetur iō p̄t q̄ri an debeat formari feīa de viro vel vnū indiuiduuz de altero ſz in angelis nō p̄t q̄ri q̄re nō formet vnus de alio qz eſt ℔ ipoſſe: iō nō eſt ſil'e. ¶ 5°, qz in angelis nō eſt petere q̄re qdā nō ſint p̄n^m alioꝝ cū nō ſint aliq̄ duo angeli in vna ſpē: ſz quot ſunt indiuidua tot ſunt ſpēs t q̄ ſunt in diuerſis ſpēb⁹ nō hñt cōnumerationem neq̄ cām ſimultatis ſic hō t leo: ſec⁹ de hoib⁹ qz oēs ſunt ſpēi eiuſdē iō de eis q̄rit̄ q̄uenient an vnus ſit ab alio: vel oēs ab aliq̄ vno. ¶ Ad ſcōaz rōnez dōm q̄ tam in alīs aīalib⁹ q̄z in hoie eſt diſtinctio maſculi t feīe: tñ nō eſt cā vt in alīs inueniat̄ vnitas p̄ncipij ſic in hoib⁹: fuerunt aūt in alīs aīalib⁹ due pluralitates oppoſite vnitati p̄ncipij: t in hoie fuit vnitas oppoſita vtriq̄z pluralitati: nā in q̄lz ſpē aīaliū fuerūt multa idiuidua ſil' ꝓducta. i. multi maſculi: t multe feīe: vt q̄ñ ꝓducti ſunt boues fortē p̄ducti ſunt p̄res q̄z mille boues ſil'ita de ouib⁹ t capris t aliis aīalib⁹: t cū eēnt maſculi t femine eēnt ibi tot cōbinationes q̄t maſculi vel q̄t feīe iunct̄ duob⁹ indiuiduis q̄ poſſunt gignē. Scōa p̄ritas erat in diuiduoꝝ: qz dato q̄ nō eēnt mlti maſculi t multe feīe in q̄lz ſpē ſil' ꝓducti eēnt ſaltez vnus maſculus t vna feīa q̄ faciebant vnū p̄n^m gñatiōis: t tamē erāt duo idiuidua t erāt vt duo p̄n^a qz non erat vnum ex altero. ¶ In hoib⁹ neutra iſtaz dua p̄ritatū fuit ſz ſimpliciē vnitas p̄ncipij: nā nō fuerūt multi viri t mlte feīe ſil' ꝓducti de terra. Scōa eē nō fuit ibi qz nō fuerunt multa indiuidua ſil' ꝓducta. i. vnus maſculus aut vna feīa: ſz vnicū indiuiduū. i. maſculus. ¶ Tā diuerſitaz eſt p̄ma qz in hoib⁹ data eſt vnitas p̄ncipij ad honorē ſpēi hūane vt ſupdictum eſt: ſz aīalib⁹ alīs nullū honorē deus voluit ꝓferre cū neq̄ honorē apphēdāt qd ſit vl' an eis deferat̄: hō aūt eſt ſublimioris nāe apphēdens honorē t ptipās deo: iō hoi ꝓtulit deus vnitatez p̄ncipij ptinētē ad honorē t nō ꝓtulit aīalibus. ¶ Scōa cā eſt qz deus voluit in hoib⁹ dare cām amoris: t ℔ erat ſi cognoſcēt ſe eē ab vno p̄n^o: qz cū cognoſcūt ſe eē ab vno amāt ſe vt vnū: ē. n. p̄ximitaſ dilectōis cā t q̄to ē maior gradus p̄ximitat̄ tāto ē maior amor: ſic ē i diuerſis ḡdib⁹ attinētie cogtoꝝ in hoib⁹ āt erat q̄nies cāri iſtū amorē t ꝓcurarent t pacē hꝫent t nō ſe occiderēt ortis iter eos' multꝫ diſſēſionuz cāis: in aīalib⁹ aūt nō erat neciuz aut vtile cāri amorē ad iuicez qz nō eſt in eo tāta vtilitas ꝓcurādi neq̄ ē tātū dānum diſcurādo vel pugnādo: iō neq̄ de⁹ illū ponē voluit p̄ vnaz vnitat̄ p̄ncipij. ¶ Terna qz ſupuacuū erat ibi fieri vnitatez p̄ncipij ad cāndū amorē qz illi ſe amāt pp eē ab vno p̄n^o qui ſe cogſcūt eē t tñ aīalia nō p̄nt hꝫe iſtā cognitionem: ſz ſolus hō ſupuacuū fuit fieri ℔ in alīs aīalib⁹ nā aīalia nō cogſcūt attinētiā aliquā iter. i. an duo aīalia ſint ab eodē p̄ vel mre in aīalib⁹. n. vt ariſt. dicit ſolū ē cognitio mris t interdū p̄ris t mris ad filiū: t filij ad mrez vel p̄z: t ℔ nō ſp ſz ſolū quādiu ē neēia filijs opatio mris: t interdū p̄ris t mris cuſtodiēdo t educādo: poſtea incipit mr̄ igrare filios t filij igrāt mrez qō mānifeſtū ē qz ab inuicē poſtea nihil cogtiōis exhibeāt neq̄ eni mres filijs pietatē mr̄nā eis ſolitā ipēdūt: ſz t ſeuiūt ſicut ℨ cetera aīalia: neq̄ filij mr̄ib⁹ reuerētiā vllā nāe ipēdūt ſz deſinit ſil' eē cogtio cū ſupueniēte ignoratia attinētie: iō in eis fieri vnitatē p̄ncipij i hac cā ſupuacuū erat cū nō poſſent cognoſcē ſe eē ab vno p̄n^o. ¶ 4^a qz in aīalib⁹ nō fuit q̄nies vnitas p̄ncipij eo' q̄ tolleret ibi p̄ritas vel multiplicatio neēia in eis: volebat. n. de⁹ vt multiplicarent̄ aīalia in ſpēb⁹ ſuis qz ex multꝫ cāis peūt: t ſi pauca aīalia ꝓducerēt̄ in q̄libet ſpecie cōtingeret faciliter perire omnia animalia que ſunt in eadē ſpē t ſic periret ſpēs: iō debuerūt eē multa ſil' in qualz ſpecie vt etiam ſi quedā perirent nō perirent oia: vñ nō debuit inicipere ſpecies ab vno in diuiduo immo neq̄ ab vno maſculo

t vna

Ad 2^m

Qō. 368.

Nō

Cā diuerſitatiſ in hoibus t aīalib⁹ circa ꝓductionez ꝓma cauſa.

2. cā

3. cā

4. cā

ꝛ vna femina: qz sic erat faciliter perire: ſz inciperet q̄lz ſpēs a multis maſculis ꝛ multis feis ſimul: ita vt in tāta multitudine fieret cito magna multiplicatio: ꝛ non ꝓtingēt perire: ſit ſpēm pereuntibus omnibus ī diuiduis: in hominibus non erat ita facile perire cū hō ſeipſū ſm rōnē diligētius cuſtodiat a malis ꝛ habūdātioꝝ circa illū ſit prudētia dei: iō pautioꝝ bus exiſtētibꝫ in eadē ſpē poterat illa ꝑſeruari melius. ¶ 5° qz ſi creaſſet deus quālibet ſpēm aialiū in vnico idiuiduo ſic fecit de hoīe tolleret de maſculo aliq̄ ꝓticulā ad formādū inde femellā cōparē ſuā ſicut fecit in adā: ꝛ tñ nll's maſculuſ in aialibꝫ cognoſcēt femellā de ſe ſūptā ad ß̄ q̄ eā habūdātius amaret potius q̄ ſi de terra ſumpta eēt: iō nulla vtilitas erat ibi de maſculo ſumē femellā vel de terra: in hoībꝫ ſecꝰ: qz adā agnouit deo reuelāte vel al's ſumptā fuiſſe de ſe euā cū ait. ſ. ꝟ. c. hoc nūc os ex oſſibꝰ meis: ꝛ caro de carne mea ꝛ ſic agnuit ita ex ß̄ amauit cū dixerit pp hāc dimittet hō ꝑem ꝛ matrē ꝛ adherebit vxori ſue: iō in hūana ſpē fuit ꝙueniēs eē vni cum ꝑn'm ꝛ ſumi feiaz de viro in aialibꝫ aūt nō fuit ꝙueniēs. 6.cā ¶ 6° pōt aſſignari rō ꝓpa ex pte nāe hūane vt magis cōueniat eē ibi feiaz formataz ex viro q̄ in alīs aialibꝫ: qz vt dicit Ariſto. li. viij. ethico. maſculus ꝛ feia in hoībꝫ ꝙiūgunt: non ſolū pp gn̄ationē ſicut in alīs aialibꝫ: ſz etiā ꝓpter cōicationem operꝝ in vita cōi: vt ſibi ſufficiāt adinuicē ꝓpa ꝙferētes vñ maſculus ꝛ feia ſm nām in hoībꝫ ſunt apte vt ſint extrema in duabꝫ cōicatiōibꝫ. ſ. in cōicatōe nāli que eſt pp ſi'e terti um derelinq̄re. li. j. Ethi. c. j. qō ꝛ alīs aialibus ꝙuenit ꝛ i cōicatiōe iconomica: cuius ſunt duo ꝑma extrema vir ꝛ vxor ꝛ ß̄ accidit qz ꝓtingit iconomicā cōpoſitā eē ex ꝑma cōicatiōe que eſt nāli: qz al's nō eēt feia ad iconomicā cōicatiōnē cuz non ſit ſm nām vnū ad multa: ſz vnū ad vnū: vt dī lib. j. politi coꝝ. c. j. in iconomica aūt cōicatiōe finis eſt habundare ꝛ ita maſculus ꝛ feia qz in hoībus hñt diuerſa opa ꝙueniūt ad cō municationē iconomicaz qō nō ꝙuenit aialibꝫ in qbus inter maſculū ꝛ feiaz: nō eſt niſi cōicatio nāliſ: vbi aūt nō eſt diuerſitas opuz ſz idētitas nō ꝓtingit eē ineq̄litatē: ſz vnitatē: vbi eſt diuerſitas operꝝ eſt ineq̄litas vñ accidit neccio alterꝝ alterꝰ maius eē ꝛ ita maſculus in hoībꝫ eſt excellentioꝝ ꝛ caput feie ſic xp̄s viri: ꝛ deuſ xp̄i ſicut dī. j. cozin. xj. c. ꝛ iō in hoībꝫ vir hz magis rōnē ꝓncipij cū ſit ineq̄litas iter euz: ⁊ feiaz q̄z in aialibꝫ: vbi ſm cōicationē nō ē ineq̄litas: decuit igit magl in ſpē humana ſūmi feiaz ex maſculo q̄z in alīs animalibus. A Q. ō. 369. An in ablatione coſte ade fuiſſet dolor ꝑma rñ. ¶ Ad tertiā rōnē dōm q̄ feia ſūpta fuit de maſculo auferendo ei coſtā: ꝛ cū inferꝝ q̄ eēt ibi dolor: dōm q̄ adā in coꝛpoꝛe erat taľ diſpoſitus q̄ valde ſentiret doloꝛē vel delectationez expireꝝ ſi inferreꝝ ei malū: ꝛ tñ auferēdo coſtā nō fuit ei malum illatū ex ꝑ̄ qz qñ auferꝝ vľ emittiꝝ aliq̄d de ididuo qō nā oꝛdinat ad redimēdū ꝛ ꝓſeruādū nō pōt auferri ſine doloꝛe ſicut ſi tollaꝝ aialiū digit⁹: aut q̄cunq̄ parua ꝓticula cū vo tollit aliq̄d qō nā nō oꝛdinat ad retinēdū: ſz ad emittēdū: nō ſolum nō eſt doloꝛ in emiſſiōe: ſz ēt eſt delectatio: ſic q̄n emittiꝝ ſemē de maſculo nā deſcindiꝝ de eo: ꝛ tñ in abſcindēdo nō ē doloꝛ ſz voluptas: ita ēt in emiſſione alioꝝ ſupfluoꝝ que nā nō vult retinē nā emittēdo illa alleuiatur ꝛ melius hz ſe: ita erat de coſta illa: nō erat a ꝺo ꝓducta vt eēt de itegritate ade ꝛ maneret in eo: ſz vt auferreꝝ ide ad formādū euā: iō nō eēt 2.rñ. doloꝛ in'ablatiōe ei⁹. ¶ Al'r pōt dici ꝛ melius q̄ ß̄ fcm̄ ſit p miraculū: nā qō dī de emiſſiōe cū delectatione ex oꝛdine nāe vez eſt de illis q̄ nō ſunt ptes indiuidui ꝓtinuate cū eo ſicut eſt de ſeie ꝛ de ſupfluis qz in abſciſiōe illoꝝ nō pōt eē doloꝛ cū nō ſint ptes ꝓtinui: ſecus de eis q̄ ſunt ptes: nā lz nā oꝛdinet eas ad abſcindi vel apiri nō fit ſine doloꝛe: ſic eſt in partu: nā oꝛdinauit nā fetū in vtero ad exitū p aptionez vteri: ꝛ tñ opatio ꝛ exitꝰ non fiunt ſine grauj doloꝛe eo q̄ ibi diuidit ꝓtinuū ad exitū: fuit aūt fcm̄ p miraculū ꝛ pōt du' itelligi vno mō q̄ illa aptio lateris ꝛ ablatio coſte de ſe doloꝛoſa erat: tñ miſit deꝰ grauē ſopoꝛē in adā ita vt doloꝛē nullū ſenſerit: alio mō pōt i'elligi q̄ deus fecit taľ illā ablationē q̄ nō erat doloꝛoſa: vñ etiā ſi fcā fuiſſet vigilante adā nullū doloꝛē ſenſiſſet. ¶ Sed qſ hoꝛ modoꝝ eſt verioꝛ dōm q̄ ſcōſ: qz ſi facta fuiſſet ablatio taľ vt in ſe eēt doloꝛoſa eēt vere illatū nocumētum nāe etiā ſi nō ſentireꝝ cū doloꝛ dicat ſenſationē nocumēti: oē aūt nocumētū eſt pena: ſz in adā nō fuit pena antequaz peccaret g̃ nō erat illa ablatio de ſe nociua aut illatiua doloꝛis ꝛ ß̄ fiebat per miraculū vt id qō al's eēt ablatiuū doloꝛis Ad 4m nō eēt tūc tale. ¶ Ad q̄rtā rōnē dōm q̄ in opibꝰ ſex dierū ꝛ in oībꝰ alīs nō q̄rit q̄d deus poſſit: ſed qd facē ꝙueniat: ꝛ ita in formatiōe feie fcm̄ eſt: nā feia nō potuit formari niſi p miraculū: modus eni nāl̄is ꝓductionis oium indiuiduoꝝ ſpēi hūane eſt p gn̄ationē exi maſculo ꝛ feia: nō potuit āt ſic eſſe de ꝑmo maſculo ꝛ de ꝑma feia: nā nō erāt maſculus aliquis ꝛ feia q̄ ꝓduceꝝt ꝑmū maſculū ꝛ ꝑmā feminā: ſz p creationez de nihilo vel per formatiōez de aliq̄ neꝯe fuit illos ꝓducci niſi p formationē eius de viro ſic fcm̄ eſt: vľ p formationez de aliq̄ alio ꝛ ille nō erat modus nāl̄is. ¶ Sed dōm de inſtitutiōe rez poſſe dupl'r agi aut q̄ſtū ad modū faciēdi vľ inſtituendi res ipas: vel q̄ſtū ad ꝙditionē rez inſtitutaꝝ: de ꝑmo dicendū q̄ ꝑma indiuidua cuiuſlz ſpēi nō potuerūt fieri per modū nāl̄e: nā eſt illud fieri p pōam ſolā diuinā: g̃ nō p modum nāl̄e: qz admodū nāl̄ez requirebaꝝ q̄ eēt ibi agēs nāl̄e: ꝛ actiōes ꝛ pōnes q̄ ſufficereꝝt ad ꝓductionē taliū indiuiduorum: ſz nō eſt aliqd tale q̄ſtū ad ꝑma indiuidua ſpēi q̄rūlibet que ſunt ꝑn'a alioꝝ: ſz ſi de ꝙditiōe rez inſtitutaꝝ loquamur dōm q̄ res ab eo inſtitute: ꝛ que ab illis ꝓceſſerunt hñt nāe vnitatē: ꝛ ita q̄ſtū ad ß̄ in opibꝰ ſex dieꝝ ſuaꝝ nā rerum ita vt eiuſdē nāe ſint illa ꝛ ß̄ que poſtē ꝓdierūt: nō tñ eo mō inceperūt: de ceteris vero que poſtea fuerūt dōm q̄ ſunt oia eiuſdē nāe: ꝛ ēt hñt eū modū quo ꝓducanꝫ in eē: cū aūt dicit q̄ oia que ſunt eiuſdē nāe hñt eundē modū oꝛiginis: vez eſt q̄ſtū ad ipſa que ꝓcedūt ex ꝑncipijs. Secus q̄ſtū ad ꝑn'a: etiā hāc ꝓpōnē ꝓcedūt pbi qui nō ponūt nouitatē in reb⁹ ſed generationē ꝛ motū ab eterno: ꝛ iō oīb⁹ dant eūdē modum: qz ſic vnus hō gignit ab alio hoīe: ita de oīb⁹ dant: qz nō ꝓcedunt ꝑmū hoīez: ſecus apud nos q̄ ſitemꝝ ſm fidē nouitatē ī rebus per creationē: nā neꝯe eſt ꝓcedē ꝑn'a per creationē ꝛ ꝑncipiata: per gn̄ationē vel formationē: ꝛ ita reb⁹ oīb⁹ eiuſdem ſpēi nō eſt idē modus oꝛiginis. ¶ Quereꝝ cū feia de viro formari debuit q̄re potius de coſta q̄z de alia ꝑte coꝛpis. ¶ Rñ det magr. li. ij. ſen. diſtin. xviij. q̄ fuit: qz mulier parabaꝝ viro vt ſocia ꝛ nō vt dña neq̄z vt ancilla: iō debuit ex loco formatiōis apparere ad quē finē formabaꝝ: ſi eni de pedib⁹ foꝛareꝝ videreꝝ ad. Fuiēdū fcā: ſi aūt de capite ad dñandū qz ß̄ ſūt extrema. i. ſupmū ꝛ infimū: vt g̃ videaꝝ ad amoꝛez ꝛ ſocietatem creata: debuit eē de medio. ſ. de latē: ꝛ ita fuit de vna de coſtis eius. ¶ Dōm q̄ iſta rō ſatis eſt ꝙgrua: lz incertuz ſit an iſta ſit cā motiua: q̄. n. mulier nō fuerit fcā ad dñandū manifeſtuz ē ꝑmo qz dñs eſt nāt'r maioꝝ ſuo li. poli. ꝛ ſi voluiſſet deꝰ facere feiaz dñm feciſſet eā digniozis nāe: ſz nō eſt ītmo aliq̄tulus minoꝝis: angeli aūt poterāt ꝓſtituri ad dñandū hoīb⁹ qz ſunt nāt'r hoīb⁹ maioꝝes: ſic dī ꝑs. viij. minuiſti eū paulomin⁹ ab angelis glia ꝛ honoꝝe vñ magis ꝙueniret vir eē ad dñandū q̄ mulierē. ¶ Scōo qz hoīb⁹ idicam⁹ aliq̄s nāt'r ſuos ꝛ aliquos nāt'r dños iuxta Ariſto. li. j. poli. nāt'r aūt dñi ſunt q igenio pollēt ꝛ ſe ꝛ alios regē pñt nāt'r ſui ſunt q iudicio deficiunt ad ſe regendū ꝛ coꝛpa robuſta hñt: ſz mulier nō habundat iudicio ſup vir: ītmo nāt'r deficit ab eo ita vt ariſto. iudicet mulieres nō eē icōtinētes ſz ſolū viros q̄ſi nō hēant opiniones vľes: iō nō poſſūt ille eē dñi. ¶ 3° qz feia data eſt hoi in adiutoꝛiū. ſ. ꝟ. c. adiutoꝛiū aūt nō ē maius ſz minus eo cui in adiutoꝛiū daľ. ¶ Quarto qz feia fuit data pp vir ꝛ non fuit vir pp feiaz: nā fcā eſt vt nō eēt vir ſolus. ſ. ꝟ. ca. iō ex hac ꝑte vir maioꝝ ē: ꝛ nō illa: ꝛ ß̄ apl'uſ vult. j. cozin. xj. ¶ 5° qz vt apl's ibidē cōpat caput mulieris eſt vir ꝛ caput viri xp̄us: ꝛ caput xp̄i deꝰ. Si āt vir eſt caput mulieris nō ē vir ad ſeruiēdū mulieri. ¶ 6° qz Ariſto. redarguit illoꝝ policiaz in q̄ femine p̄ſunt viris: nā apō aliq̄s gētes ꝓſtitutū erat vt ſi q̄n femine q̄ ducūtur in vxoꝛes eēnt ditioꝛes viris aut ſuccederēt pentibꝰ in bōis dñarēt vxoꝛes viris: ꝛ ß̄ ipe arguit li. viij. Ethi. ꝛ li. ij. poli. ꝑtinet eni ad peſſimā oligarchiā. ¶ 7° qz ß̄ exp̄ſſe vetat apl'us. j. ad Thim. ꝟ. c. mulieres aūt docere non ꝑmitto neqz dñari in vir ſed eē in ſilentio: ſed ille nō vetaret ſi deus eaz ad dñandū inſtituiſſet. ¶ Octauo qz ꝛ xp̄us hoc oſtēdit ex operationū ſuaꝝ exemplis: erat q̄dē mr̄ ſua meriꝯ excellētioꝝ oi creatura: ſicut ꝛ nūc eſt in glīa ſuperioꝝ: ꝛ magis deo accepta verūtamē ei ꝓeeſſe nō ꝓceſſit in eccl'ia ſz ea que ꝑtātis erāt in eccl'ia ꝓceſſit viris ꝛ nō illi eo q̄ ipſa femina eēt: ſic dī ex de peni. ꝛ remiſ. c. noua q̄dāvbi arguit pp q̄ndam abatiſſaz q̄ audire ꝓfeſſiōes ꝛ abſoluē moniales ꝑſumꝑſerat: ꝛ iducit hoc fundamētum: quia licet eſſet illa cunctis apoſtolis ſanctioꝝ non conceſſit ei xp̄s claues ligādi ꝛ ſoluēdi ſz petro: nō igit facta eſt femina vt ꝑſit. ¶ Sed obȝcietur q̄ interdum

q̃ interdū mulieres dñant viris: sicut qñ mulieres hñt dñia terraꝝ vt regine ⁊ alie potētes mulieres. Dōm q̃ mulier nū q̃ viris dñat nisi forte inter barbaros vbi nō est pfect⁹ vsus rōnis iter hoies aūt nō: ⁊ est aduertendū q̃ aut vocant viri mariti: aut viri. i. masculi: si p̃ mō nūq̃ feia dñat viro q: ē cōtra ius nāle ⁊ d̄ iusdiuinū: ꝫ ēt si vir sit paup ⁊ ign̄bilis: feia aūt diues potēs ⁊ nobilis sp vir iperat in iconomia ⁊ est caput mulieris. ¶ Si aūt accipiat vir p̃ masculo p̃ot dñari large mulier viro q: mulieres q̃ hñt tras iurisditiōis sue pfunt viris qui morant in regionib⁹ illis. Sz dōm q̃ pncipari non ꝙuenit adhuc feie in masculū aliq̃ nisi per accñs: ⁊ qñ p añs adhuc nō totaliter. ¶ De p̃ pz q: pncipari directe est p actū iurisdictiōis vt est in iudicib⁹ q̃ hñt ius dicē: ⁊ dirimē alioꝝ lites iperādo qd aliꝰ faciāt: ⁊ ꝫ qñ p se est nūq̃ cōpetit femine: q: nunq̃ ille efficiunt iudices ꝫ viri imo neq; testes q: vanum ⁊ instabile testimoniū feia ꝑfert ex̄ de vbo signi. c. fœus cōpetit ār directe alicui sic pncipari qñ p̃ot ei venire nuda iurisdictio sine h̄ q̃ trās hēat in q⁹ hitēt illi in q̃s exercet iurisdictionē. ¶ Si aūt indirecte accipiat pncipari put ptās in bēdi nō venit per se ꝫ cū alio: ⁊ ita p accñs potit cōpetē feie: q: feie q: sunt filꝫ hñt ius succedēdi parētib⁹ in bonis ⁊ qa interdū possidēt terras ⁊ regiones in q⁹ morant multi: ptinet indirecte ad possessorē terre illius mex ⁊ mixtū imperiū sup eos q̃ sūt in districtu illo: ⁊ tūc q: iurisditio in viros ꝙsequit bona illa q̃ possident potit ꝙuenire feie: alis aūt nō adueniret ei q: possidē diuitias eq̃le est ad vir ⁊ feiaz: ꝫ pncipari nō: ⁊ q: iurisdictio aut iperiū aliq̃n ꝙsequit diuitias: ⁊ rem possessiaz p̃ot tūc cadē in feiaz sic̄ ⁊ diuitie: sic. n. apparet de possessione fuoꝝ: nā fu⁹ cōputat vt pecunia: sic dr̄. Exo. xxj. c. q̃ fuus pecunia dñi est: ⁊ ēt est possessio ei⁹ vt Ari. inu it li. v. Ethi. ⁊ lib. j. Poli. ⁊ iō sicut feia succedit p̃i in ceterorum bonoꝝ possessiōe ita ⁊ in fuis ⁊ tūc feia dñat fuis q: illi nō cōputātur vt hoies: ꝫ vt possessiōes aiate quēadmodū iumēta: vñ vt Arist. pmutat p̃dicatōes de fuis ⁊ de rebus in aiaꝝ possessis: nā gladiū vocat fuū inaiatū: ⁊ fuū vocat istrumētū aiatū. ¶ Sed adhuc qñ pncipari ⁊ iurisdictio femine aduenit indirecte nō aduenit totaliter eo q̃ mulier nō exercet p se iurisdictionē audiēdo cās: ⁊ exeq̃ndo in viros: ꝫ ista cō mittit viris: ⁊ ita illa retinet iperiū hitualiter: ꝫ exercitiū in viris est ⁊ in exercitio est ꝑpe pncipari aut dñari ita sumptuꝫ.

¶ Sz adhuc obꝰcieꝭ q̃ intēdū directe cōpetat mulieri iurisdictio. s. qñ nuda est vt cās audiat lites dirimat: ⁊ viris iperet: sic enī fuit de delbora q̃ fuit iudex in isrl̄ ⁊ erat feia. iudi. iiij. ⁊. v. c. ¶ Dici p̃ot ad h̄ vnomō q̃ fuit istud spāle in illa q: erat ꝑphissa: ⁊ de⁹ dedit istud illi mulieri q̃ nō ꝓcessit alīs mulierib⁹. ¶ Sc̄o p̃t dici q̃ ēt hic nō erat ꝑpe iperare aut pncipari: ꝫ erat q̃ in modū ꝑphisse rndisset ad dubia israeli taꝝ: ⁊ h̄ nō erat mirādū q: iterdū de⁹ rndebat p mulieres sic̄ p viros ⁊ faciebat eas ꝑphissa: sic fuit ꝑphissa ana filia phanuel de tribu asser ⁊ dixit aliq̃ ꝑphice. Luc. ij. c. erāt ēt mulieres intēdū ꝑphisse ad q̃s solebāt hoies mittē ad q̃rēdū volūtatē dei ⁊ cognitionez absc̄ditoꝝ sic̄ fuit olda mulier q̃ erat vxor selū filij tecue: nā qñ iosue rex iuenit libꝝ in domo dñi misit ad ꝙsulēdū illā: ⁊ ipa rndit de malis futuris sup hierl̄m li. 4. Reg. xxij. c. ⁊ ita poterat eē delbora q: illa ad quesita rndēt: vñ eēt poti⁹ ꝑphissa q̃s iudex qm olda nō vocata fuit iudex ꝫ ꝑphissa. ¶ Dōm tn̄ q̃ delbora aliqd plus hūit q̃s olda ⁊ iō nō solū fuit ꝑphissa: sed ēt iudex: vñ ipsa in sacra scriptura cōputat int̄ iudices isrl̄. Judi. iiij. ⁊. v. ca. ⁊ h̄ erat q: sedebat ad audiendū lites ⁊ illas dirimebat: nā loc⁹ in q̃ sedebat ad iudicādū erat sub palma noīs sui iter rama ⁊ bethel i mōte efrayn Judi. 4. c. iudicia tn̄ ipsi⁹ erāt i modū ꝑphie ga cū aliq̃ ꝓtēciōes deducebant coraz ipa nō dirimebat eas iudicio hūano aut scripta lege ꝫ mō ꝑphico. i. sic̄ deus ei reuelaret. Et in h̄ diminuebat rō vel ꝏditio iudicis q: non stabat iudicio eius fulto lege vl̄ nāli dictamine qō ꝑpuꝫ iudicis: ⁊ ob hoc eligunt iudices sapientes ⁊ iustos. i. qui nō sequant mutera aut psonaꝝ acceptiōez q: ex se aliqd facē debēt: illa aūt q̃s nihil ex se faciebat cū nihil ex se dicēt: ꝫ sic̄ de⁹ ei reuelaret: ⁊ h̄ mō ita potat iudicare isrl̄: puer puulus septē ānoꝝ si certū eēt eū hr̄e spūm ꝑphicū: sic̄ hūit samuel cū adhuc puer eēt li. j. Reg. iij. c. ⁊ tn̄ talis mō hūano nō eligerēt in iudicem.

¶ Tertio dōm q̃ adhuc delbora nō hēbat totaliter iperare super viros: q: ꝫ ipa reuelaret ea q̃ erāt ex pte dei tn̄ executiōem iperij sup viros nō hēbat ꝫ de⁹ cōmittebat h̄ viris: ⁊ ob h̄ ista delbora nō fuit sola iudex: ꝫ cū ea fuit barach filius abinoē: iudi. iiij. c. vñ qñ bellū fieri debuit: ⁊ duci exercit⁹ ꝫ sitaram iussit de⁹ per delboꝛā q̃ barach ducēt exercitū ⁊ nō illa vt nō videret feia regere viros ⁊ imediate iperare illis: ⁊ ꝫ posset delbora ire cū eis ⁊ iperare eis qd facerēt sic̄ ⁊ mulieres amazones bella gerebāt ⁊ ducebāt exercit⁹: noluit deus ꝫ misit illuc barach q̃ius ille nō ausus est ire sine delbora. c. c. ¶ Et ita sp manet q̃ mulieres vel nō hñt pncipatuꝫ super masculos aut si hñt nō hñt illū cōplete sic̄ dcm est. ¶ Supē alia ps. s. an mulier fuerit fcā ad seruiēdū viro: ⁊ dōm q̃ nō. ¶ Primo pz q: mulier fcā est in adiutoriū gñatiōis. s. ij. c. faciamus ei adiutoriū: sil̄e sibi: ibi aūt nō est fuire neq; ipare. ¶ Sc̄o pz q: si mulier fcā eēt ad fuiēdū agnouisset eā ada vt fuaz: ⁊ tn̄ nō agnouit ꝫ vt socia nā dixit mulier quā dedisti mihi socia dedit mihi ⁊ comedi. s. iij. c. ¶ Tertio q: si fcā fuisset ad seruiēdū eēt de iferiori nā. i. de aīalib⁹ aliꝰ qb⁹ ē hō nāl̄r excellētior nā illis ꝑfecit de⁹ hoiez. s. ij. c. s. faciam⁹ hoiez ad imaginē ⁊ sil̄itudinē nr̄az vt ꝑsit piscib⁹ maris ⁊ volatilibus maris ⁊ bestijs terre: feia tn̄ fuit de eadez spē de q̃ vir iō nō fuit formata ad fuiēdū. ¶ Quarto q: de⁹ foꝛauit mulierē in padiso ⁊ dedit eā ibi viro. s. ij. c. ⁊ tn̄ ibi nō foꝛarēt ad fuiēdum q: fuit⁹ est pena: nō fuit aūt neq; futura pena aliq̃ i paradiso: ꝫ foris fuit pena pp pctm̄: si aūt formasset de⁹ mulierē ex̄ padisuꝫ post pctm̄ posset aliq̃ mō putari fcā ad fuiendum q: tūc icepit ois pena. ¶ Quito q: Aristo. li. 8. Ethic. arguit q̃sdā politias apud ꝙas in q⁹ vxores accipiūtur in ancillaꝫ ꝫ ille pncipat⁹ ē tyrānic⁹ vt ibidē Aristo. dicit. s. q: viri oppmunt mulieres p põaz. i. q: robustiores sūt. ¶ Sexto q: lib. p̃ Poli. c. j. ipe accusat illos q ponūt feiaz vt extremū in cōicatiōe despotica: dicebāt. n. illi q̃ feia nāl̄r est fuus: ⁊ iō q̃ētus masculi ⁊ feie est cōicatio dñi ⁊ fui q̃ vocamus cōicationē despoticā. i. dñatiuā ⁊ mouent ob h̄ q: fuus est nāl̄r defi ciens iudicio: dñs aut̄ qui rōne ⁊ igenio excellit: ꝫ feia nāl̄r h̄z h̄ q̃ deficiat a viro in igenio ⁊ rōne: iō erit nā fuus Ari. aūt arguit ꝫ istos q̃ nō q: certū est feiaz taz in hoib⁹ q̃s in aīa lib⁹ eē pp gñationē: iō in aīalib⁹ in q⁹ nō est distinctio masculi ⁊ feie nō est gño ab eis: nā tn̄ nō fac vnū ad multa sicut ars fac vnū ad multa quēadmodū gladiū delphicū p̃ paupe qui. s. est ad scīndēdū: ⁊ serandū ⁊ pforādū terebrādo: ꝫ facit vnū ad vnū: ⁊ tn̄ fcā fuit fm nāz ad gignēdū ⁊ iō nō fuit fcā fm nām ad fuiendū: iō non erit feia nāl̄r fuus. ¶ Septimo q: vt Aristo. dicit. li. j. poli. c. ij. in eis qui sūt fui nāl̄r duo requnt. p̃mo q̃ igenio deficiāt ita vt nō sufficiāt se ipos regere. Sc̄o est vt hēant coꝛpa robusta ad hoc q̃ posset ministrare sibi ⁊ dñis in opib⁹: ⁊ p̃ncipale est vt coꝛpa robusta habeant al̄s. n. neq; fuire poterūt: ꝫ erūt p̃sus inutiles: nā aūt fecit coꝛpa feiaꝝ debilia ateq; fragilia: coꝛpa aūt viroꝝ robustioꝝ si aūt voluisset eas facē fuos dedisset coꝛpa eaꝝ robusta: q̃ nō itēdit nā facē feiaz fuū: nō q̃ foꝛata fuit mulier vt eēt fu⁹.

¶ Sz obꝰcieꝭ q̃ feia fuit foꝛata ad fuiēdū viro q: s. z. c. dixit de⁹ mulieri sub viri ptāte eris: h̄ aūt est fuire. ¶ Dōm q̃ mulier formata est a deo tal̄ vt viro eēt minor fm nālē dignitatē nō tn̄ foꝛata est ancilla neq; ad fuiendū. ¶ Primū apparet q: mulier foꝛata fuit pp vix: iō est minor eo cū finis sit potior eo qō ad finē q: finis est bonū rei. li. ij. metha. ꝫ apl̄us dic ⁊. n. nō est creat⁹ vir pp mulierē: ꝫ mulier pp vix. j. Cho. xj. c. vñ ⁊ ex h̄ ꝏcludit ibi apl̄us q̃ mulier dz hr̄e velamē i capite: ⁊ nō vir. s. tanq̃ minor. ¶ 2° q: apl̄s ibidē oñdit talē habitudinē eē iter vix ⁊ mulierē q̃lē iter deū ⁊ xp̃m ⁊ vix: cū dicit volo aūt vos scire q: oīs viri caput xp̃s est: caput aūt mulieris vir caput aūt xp̃i deus: ⁊ tn̄ inter hoc non est ordo fm voluntatem aut fm aliquam istitutionē ꝫ fm naturalem excellētiā g̃ int̄ vix ⁊ feiaz sil̄e ē. ¶ 3° pz q: vir h̄z rōnē p̃ncipij ad feiaz: est aūt p̃n⁹ nobili⁹ pncipiato: ⁊ hāc ēt rōnē iducit. j. chor. xj. c. s. vir est gl̄ia dei: mulier aūt gl̄ia viri: nō. n. vir ex muliere: ꝫ mulier ex viro: ⁊ ex ijs trib⁹ rōib⁹ ꝑbat ibi apl̄s mulierē eē minoris dignitatis q̃s sit vir: ⁊ iō q̃ mulier dēat velare caput cū oꝛat: ⁊ vir dēat caput discoptū hr̄e. ¶ 4° pz ex rōe institutiōis vl̄ ꝑcepti dati ab apl̄o: istituit. n. q̃ in ecclia mulieres nō loquant respondēdo ad questiones neq; petēdo docere; sed si qd adiscere voluerint adiscant in domo petendo a viris suis: sicut dicit p̃ma Corinthi. xiij. c. mulieres in eccl̄ys taceant nō enī pmittitur eis loqui: sed subditas esse sicut lex dicit: si qd aūt velint discere domi viros suos interrogent: turpe est enī mulieri loq in eccl̄ia: cāz g̃ ꝑcepti hui⁹ posuit Apl̄s sc̄z q̃ turpe

Q. 372. Dubium An mulier facta fuerit ad fuiēduꝫ viro.

R°

Prima rō.

2. rō

3. rō

4. rō

5. rō

6. rō

7. rō

Q. 373. B Obiectio Prima rō.

2. rō

3. rō

4. rō

D Dupl'r mulier errare ꝓt loquẽdo in publico.

scz q̃ turpe est mlieri in eccl'ia loq: ista ãt turpitudo ẽ nõ solũ pp verecũdiã sexus: sz ꝓn' pp timorẽ erroris: nã t verecũdia in ꝟ ꝓsistit. s. in timore ingl'iatiõis vel ꝓfusiõis: du' aũt muli er errare põt loq̃ndo in publico. ¶ Primo q̃ cũ sit pui intellect⁹ loquel' forte rez fatuã t indecẽtẽ vl' incõpositã: scõo q̃ cũ sint mulieres istabiles t ifamite deicerenl' cito in dissensionẽ quã Apl'us ꝓn' voluit vitare in Ecle. in. e. c. ẽt susciterẽt clamores magnos q̃ sunt mulieres nãl'r clamose t impaciẽtes in vbis: t iõ lex hũana vetuit eis iudicial'r cãs agere erãt. n. ipo: tunc t clamose qõ i calphurnia appuit q̃ huic dedit cãm edicto. ¶ Quito etiã ꝑz ex alijs rõnibus q̃s Apl'us dat in alio ꝓcepto: voluit. n. q̃ mulieres nõ docerẽt neq̃ dominarenl'. j. Thi. ij. c. l. mulier in silẽtio discat cũ subiectione: docẽ ãt mulieri nõ ꝓmitto neq̃ dñari in vir̃: t subdit ibi duas cãs: ꝓma est ꝓp dignitatẽ nãlez in rõne ꝓncipij: sicut enim se hñt vir t vxor in nã ita t itelligẽdo: in nã qdẽ hz vir rõnẽ ꝓncipij ad feiam q̃ mulier fcã est de viro t vir est ꝑ illa: t vir nõ accepit eẽ de feia: in doctrina g̃ sil'r eẽ dz. s. vt accipiat feia ex viro t nõ eꝰrio q̃ docẽs hz rõnez ꝓmi t ꝓncipij: addiscẽs vo hz rõnẽ posterioris: istud tãgit cũ ait: adã eniz ꝓmus formatus est deide eua. ¶ Scõa rõ est ꝓp nãlẽ dignitatẽ in excellẽtia absoluta: nã dato q̃ eua nõ eẽt posterior viro neq̃ ex viro: sz ambo sil' de terra t eẽt feia talis q̃lis est t q̃lis ꝓducta fuit: adhuc vir eẽt dignior feia t deberet vir docẽ atq̃ iperare: q̃ docẽ est sapiẽtis vt Aristo. dicit li. j. Metha. sz vir nãl'r est sapientior feia. i. hñs maiorẽ pfectionem itell's: iõ vir dz docẽ q̃ vir sit pfectioris itell's, pbat: q̃ qui sapiẽtior est minus decipi põt: cũ decipi ꝓueniat ex ignorare: sz mulier decipi potuit facilius q̃s vir: imo ipa decepta fuit t nõ vir suadẽte serpẽte: g̃ erat maior intell's viri: ꝟ tangit Apl'us cuz dicit ibidẽ t adã nõ est seduct⁹ mulier ãt seducta in ꝓuaricatione fuit. ¶ Aliq tñ inducũt istud vbũ apl'i ad illũ sensum. s. q̃ mulier ꝓuaꝟ honore docẽdi t dñandi q̃ peccauit ꝓuſq̃s vir: t ita lz ambo peccauerint: t ambo puniti fuerint ipsa puniretl' spal'r in hoc q̃ ipa peccauit ꝓus. ¶ Sed dõm q̃ non stat q̃ Apl'us nõ intẽdit ꝟ. Primo q̃ si de pctõ agerel' cum vterq̃ peccauerit non negarel' de vno t ꝓtederel' de alio: sz solũ poneret ordo pcti: t tñ negaꝟ de viro t ꝓcedit de muliere cum dr̃ Adã nõ est seduct⁹ mulier ãt seducta in ꝓuaricatiõe fuit: ergo nõ agit de ordine peccãdi. ¶ Scõo q̃ ibi nõ ponit verbum peccãdi sz seductiõis: t dr̃ q̃ nõ fuit seductus adã t tñ peccauit: mulier aũt seducta est: seduci aũt fuit decipi a demone in credẽdo: nã ipellebat ꝑs mulierẽ ad comedẽdũ de ligno vetito: q̃si p hoc futura eẽt sicut de⁹ sciens bonũ t malũ t mulier nõ comedisset nisi ꝟ crederet q̃ nõ mouebat eã ad comedẽdũ desideriũ comedẽdi: sz solũ q̃si ꝓsequerel' q̃ eẽt sic deus: mulier ãt credidit hoc eẽ vez: iõ mota est ad comedendum: vir aũt nõ credidit hoc: sz istud falsuz erat q̃ etiã si comederet de ligno illo nõ efficerel' sicut deus sicut nec factuz est: q̃ aũt deciperel' fuit ex puitate itell's q̃ ista res nõ erat in se credibilis: vir aũt nõ credidit t ita nõ fuit seduct⁹: t apparebat maior esse itell's eius q̃s mlieris. ¶ Et istud arg^m ẽ multũ ꝓueniẽs ad oñdẽdũ nãl'r eẽ minorẽ intell'm femine q̃s viri: eo q̃ ibi vterq̃ hũit totã pfectionẽ que cõpetit sm nãm sz vir totã pfectionẽ que cõpetit sexui virili: t mulier totam pfectionẽ que nãl'r cõpetit femine: cũ deus ambos formasset miraculose: t ita hẽnt oẽm pfectionẽ ꝓuenientez eis: etiã q̃ nonduz ꝓcesserat pctm̃ pp q̃ aliqs eoz formarel' iperfect⁹: sicut aliq̃n pp pctã parentũ nascunl' filij ceci vel claudi sicut colligit Joan. ix. c. s. nõ peccauit hic neq̃ parentes eius vt ceci nasceret: ex quo innuit q̃ aliq̃n ex pctõ parentũ nascit filius cecus: lz in casu illo sic non fuerat: adã quoq̃ t eua nõ peccauerũt vt vnus pmitterel' seduci potius q̃s alius: sz ambo erãt: i puris naturalibus vel ambo in gr̃a: t ita non erat aliq̃ dzia ex parte ipoz nisi id q̃ erat sm nãm. s. q̃ vir erat pfectior in nãlib⁹ q̃s femina: iõ potuit decipi femia t decepta ẽ sed nõ vir. ¶ Si aũt nunc in aliq̃ viro t aliq̃ femina accideret q̃ deciperel' vir circa aliqd t nõ femina vel eꝰrio nõ probarel' ꝓuenient inde esse virũ pfectiorẽ femina vel eꝰrio generaliter q̃: multa poterãt ipedire istam ꝓbationẽ. ¶ Prio t ꝑcipue q̃: lz vir nãl'r ponerel' excellẽtior accideret aliq̃s feminã pfectiorẽ in intellectu quodã viro sicut corpa viroꝝ sunt nãl'r robustiora corpibus feminaꝝ accidit tñ q̃sdã feminas eẽ robustiores qbusdã viris. Scõo q̃: forte vnus eoruz qui maioris iudicij eẽt pmitterel' pp pctm̃ suũ decipi t aliꝰ

2ª rõ

pmitterel' decipi q̃: nõ peccauerat. Tertio q̃: aliqs maioris intell's exñs ex aliq̃ cã accidẽtali poterit facil'r decipi cũ aliꝰ non deciperel': i illis aũt ꝓmis nihil hoꝝ erat sed pura nãlia t in quoz tota pfectio iuxta additionẽ sui sexus: iõ ex illis bene arguebaꝟ q̃ si vir nõ fuit ibi deceptꝰ t femina decepta est q̃ femina erat minoris intell's sm nãm: t ita bene apl'us arguit g̃nal'r hoc ad totã additionẽ viroꝝ t feminaꝝ q̃ viri excellũt feminas in intell'u: sz docere ptinet ad sapientẽ: iõ cuz viri sint nãl'r maioris intell's ad ipsos ptinet docere t nõ ad feminas: t hoc bñ ꝓcludit apl'us. ¶ Cum aũt obijciebaꝟ qa dr̃ de feia sub viri ptãte eris dici põt vno mõ q̃ ꝟ intelligitur post pctm̃ sed nõ ante t ꝟ vez est: q̃ istud ponit. ē. ij. c. inter penas datas mulieri. s. multiplicabo erũnas tuas t ꝓceptus tuos in doloꝛe paries filios tuos t sub viri ptãte eris: t tam̃ ante pctm̃ nulla pena fuisset: g̃ nõ eẽt ibi tunc ista subiectio. ¶ Aliter põt dici q̃ deus loquaꝟ ibi de ptãte iperãdi sm legem t sm nãm: nõ aũt de ptãte dñandi sicut dñs se hz ad seruos: que ptaſ nũc est t fuisset in paradiſo. ¶ Sz dõm q̃ licz vterq̃ sensus sit verus lra tñ vult vere id qõ ꝓmo dixim⁹: nã cum illud ponaꝟ inter penas mulieris nõ intelligeẽ de eo qõ futurũ eẽt sm nãm in paradiſo: non exñte adhuc pena neq̃ pctõ. Certũ est tñ q̃ etiã si nullũ pctm̃ eẽt t manerẽt homies in paradiſo adhuc eẽt ibi q̃dã subiectio feie ad vir̃: t tũc nũc est maior q̃ venit in penã: t de ista locut⁹ fuit deus. ¶ Circa qõ est itelligendũ q̃ si hõ nõ peccaret manerẽt oẽs homies in paradiſo quo vsq̃ trãsferenl' in celũ t interiz vacarẽt pli modo mr̃imoniali: q̃ nõ eẽt ibi cõitas vxoꝝ ſz determinata eaꝝ sicut dixit adã dimittet hõ pr̃em t mr̃em: t adherebit vxori sue t erunt duo in carne vna. ē. ij. c. cũ aũt essent vir t vxor hr̃ent iter se spãlez quersationẽ q̃s cũ alijs: t q̃ ea quesiunt opz vt diriganl': nõ poterant aũt sil'a viro t femina dirigi optebat g̃ alteꝝ eoꝝ eẽ directorẽ: t tñ qui nãl'r excellẽtior est dz ipare t ordinare: vir aũt est excellẽtior: iõ ipse iperaret t femina obediret: eẽt tñ ibi puũ iperiũ t obedientia in pauciſ eo q̃ erãt pauca necia ad cõicationẽ q̃ tunc eẽt inter virum t vxorẽ cũ oia spõte tellus gigneret: neq̃ ꝓ aliq̃ fatigari opteret neq̃ aliq̃ eos rexꝝ vexaret penuria. ¶ Et lz nunc maior sit subiectio feminaꝝ ad viros q̃ venit ex pena: tam̃ Apl'us qñ loquit de subiectiõe vxoꝝ ad viros vel mulieꝝ g̃nal'r nõ oñdit illud per rõnes sũptas ex pte pene: sed per rõnes sumptas ex parte nãe: sicut apparet in rõnib⁹ q̃s facit. j. Thoim. xj. c. t in alijs. j. thimo. ij. t rõ est q̃: cũ ex vtroq̃ modo possit ꝓbari honestius est fieri p id qõ min⁹ cedit in odiũ mulierum: minus ãt odiosuz est eis q̃ oñdaſ subiectio eaꝝ ex nã q̃s ex pena: iõ apl'us sic ꝓcedit. ¶ Sed ex pena est maior subiectio, s. illa q̃s nũc hñt sub viris: suis nã tũc hr̃ent viri iperium sed nõ coertionẽ q̃: nũq̃s feminas ꝟberarẽt: nũc aũt ꝟberant t varijs penis castigãt, put rõ exigit t talẽ castigationẽ moderatã leges ꝓmittũt q̃: sm rõnez est: i paradiſo aũt vel ante pctm̃ nõ eẽt coertio neq̃ pena q̃: nũq̃s illa ꝟbuit eẽ nisi post pctm̃ t de hac dixit de⁹: sub viri ptãte eris. s. ipe iperabit tibi t affliget te corrigẽdo excessus tuos. ¶ Sz adhuc aliqs dicet q̃ vba posita in sacra scriptura circa hitudinẽ feie ad vir̃ nõ ꝓcordẽt iter se: q̃ aliq̃n feia vocaꝟ adiutoriuz t significaꝟ eẽ aliqd minus: vt. ē. ij. faciam⁹ ei adiutoriũ sil'e sibi aliq̃n vocaꝟ socia qõ signat eq̃litatẽ sicut cũ dixit adã: mulier quã dedisti sociã. ē. ij. aliq̃n vocaꝟ subdita vt. e. c. sub viri ptãte eris. ¶ Dõm q̃ in vbis sacre scripture nulla ꝓprietas est cum oia sint a spũ scõ. Sz est ꝓsiderãdũ q̃ q̃dã istoꝝ dicunl' de mulere sm statũ t additionẽ nãe: alia sm additionẽ lapsi stat⁹ t pcti qõ eni dr̃ sub viri ptãte eris: intell'r dictũ esse in ꝑnaz t post peccatũ: t istud semp cõpetiuit ei post pctm̃: sicut t nũc cõpetit. ¶ Alia duo dñr sm statũ nãe t ante pctm̃: t põt du' accipi: vno mõ q̃ dicamus mulierẽ eẽ in adiutoriũ vel eẽ adiutoriũ ingtũ ipa est ad gñandũ viro data: t vocaꝟ adiutoriuz ꝓpe q̃: aliqs dr̃ aliũ adiuuare qñ vnus p se nõ sufficit, explẽ aliq̃s opationez t alio adiuncto ei explel' ab ambob⁹ fit' tanq̃s ab vno agẽte vt qñ duo eg portãt currũ neuẽ eoꝝ portat currus: sz ambo t vn⁹ adiuuat aliũ t eꝰrio: ita i gñatiõe neq̃ solus vir gignit fetũ neq̃ sola feia: sz ambob⁹ ꝓueniẽtib⁹ in vnũ fetus gignit: iõ feia sic est adiutoriũ. ¶ Sz est ꝓsiderandum q̃ licet ita accipiatur adiutorium: tñ vt cõmuniter nõ cõsuemus dicẽ adiutoriũ nisi qñ plura ad opationẽ cõcurrũt: t non equaliter: q̃ minus principale est vocaꝟ adiutoriũ t aliud q̃si opans: vel qñ opatio p se est vnius: lz alius in ea magis ꝓferat

Q. 374. Alia expõ. vboꝝ pauli ꝓma rõ

Q. 375 obiecti

R'

Adiuuare ꝓpr' ea tur

gis conferat de efficientia ille cuius nō est operatio dr adiuuare. De ꝑmo vt quādo plures ꝯcurrunt i mouēdo nauez il le qui efficatius mouet dicitur mouens ⁊ alij vocantur adiu tores: q3 ly de nullo absolute dicaꝫ ipa opatio ꝓximi ei vt dicaꝫ de illo qui efficacius agit: q3 ei minus deest ad ly q fozali ter agat: de scdo apparet ⁊ est modus coio3 naz si aliqs hēat portare onus qd ei icūbit ⁊ cū nō possit alij ꝯcurrant dicunt ei adiuuare: etiā si valde plus illi faciāt q3 ipse cuius erat on9 fs q3 ad nullū ptinebat portare onus nisi ad ipm dnr alij nō portare fz adiuuare: ⁊ ipe non adiuuat alios lz cooperet ⁊ ls mō solemus dicē q de9 adiuuat nos: ⁊ scriptura sepe ls dicit certū est tn q in q3tū re de9 opet magis efficit in ipa opatiōe idest: magis ꝓfert de efficiētia q3 q̄cūq3 alia res: q3 ois cā ꝑma ria plus ifluit in suū effectū q3 cā secūdaria: ⁊ tn de9 est cā ꝑma fz q3 opatiōes in qb9 deus ꝓfert aliqd nobis sunt nr̄e: ⁊ non eius dr ipe nos adiuuare: sicut si vir ⁊ femia gnant aut homo ozat aut comedit nō dr de9 gnare: q3 nō gnat ipse neq3 māducat neq3 ozat fz nos: ⁊ tn magis ꝓfert de9 ad ls q fetus gignaꝫ q3 vir ⁊ feia ⁊ ita de singulis ⁊ ob ls dr nos adiuuare ⁊ ꝓpe. ¶ Adiutoziū aut pōt vocari feia viri vel viro data vtroq3 mō. ꝑ mō q3i vir magis faciat ad gnationē fet q3 feia ⁊ ita feia veniat q3i minus ꝓferēs ⁊ de9 adiuuat: ⁊ vez est q min9 ꝑn r faciat feia q3 vir est in gnatiōe actuū ꝑn m femina aut passiuū ministrās solū mām: a viro aut est vis formatiua: agēs aut nobilius est paciēte lib. iij. de aia. ¶ Scōs tn modus pōt itelligi ⁊ melius q feia dicaꝫ adiutoziū quasi opatio eē viri: ⁊ feia veniat ad ꝓferendū ei: ⁊ ls est q3 vir iam formatꝰ erat cui fm nām cōpetebat posse gignē: fz ls nō faceret nisi in ꝓzortio feie: lō accipiē vir q3i iaz cōpeteret ei gnare ⁊ eēt opatio ei fz nō cōpleret ls nisi ꝯcurrēte altero lō qn illō ꝯcurreret q3 posterius erat ⁊ videbaꝫ opatio viri dicere illō adiuuās vel adiutoziū. ¶ Et ita feia dr adiutoziū in q3tū confert ad gnationē: dr aut socia pp eqlitatē quā hz ad viruz fm spēm: sunt. n. in eadē spē ⁊ spēs dicit vnū gradū ſbalis pfectionis sub quo tn est q̄dā ineqlitas pticipatiōis q3 tn nō excludit illa ineqlitas: sbe eqlitatē vocaꝫ mulier socia q3 societas dicit eqlitatē ⁊ istud ēt significauit de9 q3 nō dixit solū faciamus ei adiutoziū: fz addidit sile sibi: ⁊ ista silitudo significat vnitatē spēi in q̄ est eqlitas ⁊ societas ad dr̄iaz femellaz alio rum aialiū q3 in q3tū erāt femelle erāt adiutoziū ad gnanduz cū masculo: fz q3 nō erāt in eadē spē in q̄ adā nō diceret ō ali qua aliaz q erat adiutoziū sile sibi. ¶ Aliomō pōt dici q p hec duo. i. adiutoziū ⁊ societas signaꝫ due cōicatiōes q̄ sunt inter viz ⁊ feminā ꝑma est cōicatio nālis q̄ est pp sile tertiū derelinq̄re: ⁊ in ista est mulier adiutoziū viro alia est iconomica, i. domestica in q̄ est socia: in vtraq3 eni est mulier nā in prima q̄ est nālis sūt solū masculus ⁊ feia pp sile tertiū derelinq̄re. li. j. Poli. c. ꝑ. ⁊ ls nō solū in hoib9: fz ēt in alijs aialib9 li. viij. Ethi. ⁊ in ls feia est adiutoziū pp rōnē posita: ꝑce. q. ſ. qa neq3 solus vir explet istā opationē neq3 sola feia fz ambo cōcurrētes. ¶ Alia est cōicatio iconomica q̄ ē tertia i cōicatiōibus positis ab Aristote. in q̄ sunt sex extrema. ſ. vir ⁊ vxor pr ⁊ filiꝰ dns ⁊ fuus. li. p̄. Politi. In ista aūt nō vocaꝫ feia adiutoziū: fz socia q3 adiutoziū est respectu vni9 opatiōis in quam multi ꝯcurrūt iconomica āt cōicatiōe sunt diuisa opa viri: ⁊ vxoris ⁊ dn̄i ⁊ fui: q3 tn sunt ad vnū finē hñt societatē oēs q illa opa faciūt ⁊ ita pōt vocari feia vel vxor socia: ⁊ ls spāliter i uenīt in masculo ⁊ feia in hoib9 q3 masculus ⁊ feia in aialibus solū ꝓueniunt gra gnatiōis. li. viij. Ethico. in hoib9 aūt nō solū pp gnationē fz etiā pp diuersitatē opez vt ꝓferentes ꝑa ad cōe habūdātiozes fiāt: qn aūt in masculo ⁊ feia nō i uenīt diuersitas opez nō ē in eis nisi nālis cōicatio cū autē est diuersitas est in eis iconomica cōicatio vltra nālē. ¶ Sz obȝciet q in viro ⁊ feia nō iueniaꝫ cōicatio iconomica: quia vt Arist. dicit li. j. Poli. nā nō facit vnū ad multa sic ars: sed vnū ad vnū: ⁊ ō ꝓcludebat ibi q cū fecerit feiaz ad cōicationez nālē q̄ est pp sile tertiū derelinq̄re nō fecit eā ad cōicationez deſpoticā que est alia' ꝓn̄r argueꝫ q cū fecerit nā feiaz ad cōicationē nālē nō fecerit eā ad iconomicā. ¶ Dici pōt q nālis cōicatio ⁊ deſpotica sunt simplices ⁊ vna distinguiꝫ ꝓtra alia: ⁊ ita cū sit feia fcā ad nālē nō est fcā ad deſpoticā. i. dnatiuā ⁊ fuilē: sec9 de iconomica ⁊ politica cōicatiōib9: q3 sunt cōplīte ⁊ icludunt in eis simplices: vñ in iconomica icludi tur nāl tanq3 ps ei9: ⁊ ēt in politica icludiē iconomica. Sil i iconomica icludiē deſpotica: qō p3 in iconomica sūt sex extrema. ſ. vir: ⁊ vxor pr ⁊ filiꝰ: dns: ⁊ fuus. li. j. Politi. Duo ꝑma extrema ptinēt ad cōicationē nālē: ⁊ duo vltia ad deſpoticā ⁊ ō q feia sit extremū in cōicatiōe iconomica nihil aliō ē q3 q sit in nāli: eo q nālis sit ps iconomice: ⁊ tn nāl nō. est ps deſpotice neq3 eȝrio: iō feia q̄ est ps nālis cōicatiōis nō ē ps aut extremū deſpotice neq3 eȝrio: iō feia q̄ est pȝ nāl cōicationis: fz est iconomica. ¶ Sz obȝciet adhuc q feia nō est i cōicatiōe deſpotica neq3 vir q3 nā fecit vnū ad vnū nō ad multa: fz sicut nā fecit feminā ad gnationē ita ⁊ viz cū sint distincti fm sexū: g ambo sunt facti ad nālē cōicationē ⁊ ꝓn̄r neut eoz est fcūs ad deſpotica: ⁊ sic cōicatio deſpotica nō erit qa illa nō pōt eē nisi in hoib9 qui distinguunt ꝑ viros ⁊ feias: ⁊ nō est in viris neq3 in feis g in nullis hoib9: ⁊ ita nō erit cōicatio aliq̄ deſpotica. ¶ Dici pōt vno mō q vir ⁊ feia ꝓsiderā tur du aut in q3tū: sunt vir ⁊ feia ⁊ ita sunt sexu distincti aut in q3tū sunt idiuidua nāe hūane. Si ꝑ mō tā vir q3 feia sūt ad solā cōicationē nālē q3 nō ē ad aliō distinctio sexus fm q est feia ⁊ masculus ni si ad cōicationē nālē. Si aūt ꝓsiderent in q3tū sunt idiuidua spēi hūane sūt ad alias cōicatiōes humanas: ⁊ ita poterit vir nō solū eē in nāli cōicatiōe: fz ēt in deſpotica ⁊ in q̄cūq3. ¶ Sed tūc obȝciet q idē oīno erit de feia ⁊ ita feia erit eqlr ad cōicationē deſpoticā sic vir in q3tū, ambo sunt indiuidua nāe hūane: qō nō videt ꝓuenire intētiōi Aristo. Jō dōm scō ⁊ melius q Aristo. nō negat possibilitatez feie in cōicatiōe deſpotica: fz negat pōnē illoz q dixerunt feiaz eē nālr extremū cōicatiōis deſpotice q̄si feia ad ls sit facta a nā vt sit fuus: iō nō negat Arist. accidē feie cōicationē deſpoticā: fz dicit nām nō fecisse feiaz ad cōicationē deſpoticaz. Pōt eni istud accipi affirmatiue aut negatiue: negatiue est va. ſ. nō facit nā feiaz ad eē fuū: ⁊ affirmatiue est falsa scz nā fecit feiaz ad nō eē fuuz: q3 ꝑ mō est sensus nō ꝓzdinauit feiaz ad fuiendū ⁊ tn pōt accidē sibi q fuiat: ⁊ idē est de viro ⁊ nō repugnat in ls nāe. Scō mō est falsa q3 si nā fec femināz ad nō eē seruuz ⁊ est fuus est ꝯ nām: ⁊ fallit vel errat ibi nā aut ꝑiudicaꝫ ei: ⁊ idē de viro est. Jntētio aūt Arist. est negare positionē illoz q dixerūt q nā fecit feiaz ad eē fuum ⁊ iō q ois feia est nālr fuus: ⁊ huic ꝯdicit ista negatiua: nā nō fecit feiaz ad eē fuuz ⁊ nō repugnat ei ista nā fecit feiam ad nō eē fuuz q3 ista est affirmatiue iter se nō ꝯdicūt: fz istud est vez q nā fecit feiaz ad gnare: ⁊ fecit viz ad gnare: ⁊ qa ista est affirmatiua si poneret sile is affirmatiua respū altius cōicatiōis faceē nā vnū ad duo qō eēt ꝯ Aristot. vsi diceret nā fecit feiaz ad eē fuuz: ⁊ idē si diceēt nā fecit feiaz ad eē dn̄z q3 vtrūq3 est in cōicatiōe deſpotica: ⁊ idē est de viro si diceret nā fecit viz ad eē fuuz vel ad eē dn̄m q3 tūc fcm eēt vnuz ad duo iō debēt poni negatiue oppositē. ſ. nā nō fecit feiaz ad eē fuuz nā nō fecit feiaz ad eē dn̄m ⁊ idez de viro nō tn ponent affirmatiue iste. nā fecit feiaz ad nō eē fuū aut fecit eā ad nō eē dn̄m: ⁊ idē de viro ls g mō vir ⁊ feia possūt eē in q3tū cōicatiōe: nā tn nō itēdit nisi vnā. ſ. nālē fz nō vetuit alias: dedit tn maioz ē dispositionē viro ad deſpoticā q3 feie, p vtraq3 pte nā serui debent hr̄e coȝpa robustioza dnis: femie aūt hñt coȝpa debilioza coȝpib9 viroz ⁊ ita nō sunt nālr ad fuitutē: domini aūt debēt pollere rōne sup fuos: feie aūt nālr deficiūt i rōne citra viros iō nō sunt ad ls q sint dn̄i viroz: viri aūt pzo vtroq3 sunt saⁿ dispositi. ſ. q3 ⁊ coȝpa robustioza hñt ⁊ pollēt iudicio: iō viris magis cōpetit cōicatio deſpotica q3 feis: neutris tn est nālr data ⁊ neutris est nālr vetita. ¶ Nūc redeūdum est ad id qō dicebaꝫ. ā. q. cclxx. ſ. q feia fuit fozata de latere ⁊ nō de alia pte vt putareꝫ nō eē ad fuiēdū neq3 ad dominandū: fz ad eqlitatē ꝓzdinē. ¶ Sed adhuc obȝciet q de pedib9 debuit feia fozari q3 vir est caput mulieris. j. ad Cozin. xj. caput tn distinguiꝫ ꝯ pedes cū ambo sint extrema: iō si vir est caput mulieris erit mulier pes viri vel de pedib9 eius: ⁊ pz ls ex modo loquēdi sacre scripture: ⁊ ponunt ista duo sile scz caput ⁊ pedes vel caput ⁊ cauda q3 sunt extrema sicut dicit Jsa. ix. c. disperdā ab israel caput ⁊ caudā a die vna: erit g femina de pedib9. ¶ Aliqui dicunt q vir est caput mulieris post pctm eo q tūc in pena subdita fuit mulier viro. ā. iij. ca. scz sub viri ptate eris: ⁊ iō si formatio posset fieri post peccatum fieret de pedibus ⁊ tn fcā est ante peccatū cū mulier nō potuerit peccare ante q3 eēt: ⁊ tn fcā ē ante pctm ⁊ tūc vir nō erat caput mulieris fz eqlis iō formata fuit de medio. ¶ Dōz q ls nō stat q3 illa auctitas apli itellr de femina ⁊ viro q3tuz ad differētiaz naturalis excellētie ⁊ nō quantum ad aliquid

quod sit

Scōs modus

Obiectio

R°

Obiectio

A

Qō. 378. Determinatio cur ō costa ⁊ nō de alia pte coz potius,

R°

1 Q. 377 2. expō. Diuersi cationes inē viri ⁊ feiam

2. cōmunicatio

pma rō

qđ sit penale in feia. Primo q3 sit cōparatio de viro ad feiam sicut de deo ad xp̄m hoiez: ⁊ de xp̄o hoie ad vi3 ⁊ tñ inter hñalis dña est aut p aliqd intrinsecū ⁊ nō ex sola lege: iō erit

2ª rō sic inter feminā ⁊ vi3. ¶ Scđo p3 q3 alie due rōnes apl'i ibi ad oñendū vi3 excellētioꝛē feia pcedunt ex eo qđ est nāle ⁊ nō ex eo qđ est pp pctm̄: cū vna sit q feia formata fuerit de viro: ⁊ nō vir de feia: alia est q vir nō fuit fact⁹ pp feiaz sed femina ppt vi3: ⁊ ambo sunt ex nā ⁊ ante pctm̄: ⁊ non potuit ibi apl'us eaz q̄ est in penā quā posset allegare: ⁊ faceret multuz ad ꝓpositū suū. ſ. sub viri ptāte eris. s. iñ. c. ⁊ nō allegauit illā rōnē q3 sumit ex pena: ⁊ nō ex nā iō p̄ma rō. ſ. vir est ca

3ª rō put mulieris nō itelligit eē ex pena: sed ex nā. ¶ Tertio p3 q3 iste modus ꝓbādi est apl'i quo loquit de maioꝛitate viri ad feminā nā sp̄ pcedit ex eis que nālia sunt: sicut. j. ad Thimo. vj. vbi vetat mulieri dñari in vi3: ⁊ docere subdunt due cause: vna q3 Adam p̄mo format⁹ est deinde eua: alia est q3 mulier seducta est ⁊ nō vir. i. mulier hūit paꝛ de itell'u: ⁊ decepta est credēdo qđ nō erat credibile: vir q̄si plenioꝛis iudicij non credidit qđ nō erat vſimile: hr̄e aūt plus de iudicio: ⁊ esse p̄us formatū ex nā sunt: ⁊ nō ex pctō: g̃ ⁊ ita cum apl'us dixit vir est caput mulieris nō locut⁹ est de eis que erāt pp peccatum ſz de eis que ptinebāt ad nāz: ⁊ sic nāl'r est vir caput mulieris: iō manebit rō q dēret femina formari de pedibus viri. ¶ Dicendū q iter vi3 ⁊ vxoꝛē aut vi3 ⁊ feminā erat nāliter q̄dā eq̄litas ⁊ etiā q̄dā ineq̄litas: erat eni eq̄litas ꝺz speciem: q3 ambo sunt de vna nā specifica: ⁊ iō nō excedit vnus aliū in nā pfectiōis eētialis. Est aūt q̄dam ineq̄litas in quā tum sub illa vnitate nē hz vir adhuc maioꝛes pfectiones nāleſ ⁊ vtrūq3 notat scriptura: eq̄litatē quidē inq̄tū dicit faciam⁹ ei adiutoꝛiū sil'e sibi: ineq̄litas aūt inq̄tum vocat virū caput feie: ⁊ feminā gl'iaz viri: sicut vi3 imaginē dei. j. Corin. xj. ca.

Solutio rationis oppoc ⁊ tñ ista ineq̄litas pfectiōis nō excludit eq̄litatē nē: iō femina q̄uenient de latere formata est. ¶ Luz autez arguit q de pedib⁹ formāda eēt. Dicēdū q hz aliquē colorez si oīno eēt ineq̄litas iter vi3: ⁊ feminā ⁊ nulla poneret eq̄litas ⁊ tamē potius est eq̄litas iter eos q̄ ineq̄litas cū sint in eadē spē: ⁊ lz dicat vir caput mulieris est caput ꝑm q̄ndaz honoꝛem ꝛ di gnitatē qui cōpatit secū eq̄litatē nāe: ⁊ ita scriptura vocat q̄ſdam hoies caput alios pedes vel caudā: honoꝛabilioꝛes quidem caput vocat ingloꝛios aūt caudā noiat Isa. ix. c. diſpdet dñs ab israel caput ⁊ caudā in die vna: lōgeuus ⁊ honoꝛabilis ipe est caput: ⁊ ꝓpha docēs mendaciū ipe est mēdaciū.

B Qō. 379. Confutatio rōnis magistri sniaꝛ ¶ Sed dōm q lz illa rō magr̄i sit q̄uenies nō est satis vꝛgēs q3 etiā si femina eēt de pedib⁹ formata nō eēt ad seruiendū: ⁊ lz de capite eēt nō esset ad dñandū: nā aut illa femina foꝛaretur in eadē spē in qua vir aut nō. Si in eadē spē: siue esset de pedibus siue de capite eēt ad eq̄litatē cuz eēt in eadē nā: si aūt formaret alteri⁹ spēi etiā si de capite eēt nō dñaret: ſz seruiret si sicut de ſba capiz humani formaret deus aliqđ aial

1ª rō nō eēt hō adhuc illud eēt ad seruiēdū sicut cetera oīa aialia quib⁹ deus p̄est. ğ. j. ⁊ nō ad dñandū: ⁊ hoc est q3 nobilitas rei nō venit ex mā sed ex forma q̄ ꝑstat spēz. ¶ Scđo patet q3 adā de terra formatus est: eua aūt de coꝛpe ade: ⁊ q̄cūq3 pars coꝛpis ade erat multo nobilioꝛ q̄ terra: ⁊ tñ Eua nō fuit nobilioꝛ q̄ Adā: ergo a foꝛtioꝛi distinctio ptinet in adaz

3ª rō nō oñdere q eua deberet subīci aut dñari duz tñ eēt in spē. in qua adā. ¶ Tertio q3 etiā si eua fuisset formata de terra si eēt in spē humana eēt ad ꝓportiū viri ⁊ nō ad seruiendum sicut aialia q3 erat nāl'r eq̄lis viro sicut adā fact⁹ est de terra: ⁊ tñ nō fuit ad seruiendū ⁊ apparet q3 nobilitas rei non est ex mā sed ex forma: q3 forma est ex q̄ est spēs: iō q aliquid sit de mā nobilioꝛi vel minus nobili nō arguit eē rez melioꝛez duz tñ forma nō supponat eē excellētioꝛ: ⁊ ita formari de hac vel de illa pte coꝛpis nō arguit rez eē ad seruiendū vl' iperandū.

4ª rō ¶ Quarto q3 poterit mutari oꝛdo istaꝛ ptiū ⁊ q eēt res ad contrarios act⁹. ſ. q formaret de capite ⁊ eēt ad seruiendum ⁊ foꝛari de pedibus ⁊ eē ad dñandū: nā si formaret de pedibus ⁊ eēt excellētioꝛ itellectu q̄ vir eēt ad dñandū: aut saltē ad regendū vi3. Si vero eēt de capite. ⁊ eēt valde deficiens i intellectu eēt ad seruiendū vel saltē talis vt oporteret eā subici viro ⁊ gubernari per eū: ⁊ ita distinctio ista ptiū nihil cōferebat: nō g̃ videt dñatura si de capite eēt neq3 ꝑuitura si de

C Qō. 380. pedib⁹: sed sumpta fuit de latere q3 illa visa fuit pars q̄uenientioꝛ ad formandū. ¶ Aliq etiā dicūt q fuit de latere formata q3 latus ptinet ad medietatē coꝛpis: medietas aūtē ptinet ad eq̄litatē vt signet q feia accipiēda erat ad eq̄litatē. Sed obīciet q nō stet: q3 nō accepta fuit pars illa de medietate: naz medium in hoie nō est in latere ſz in femoꝛe q3 vt Arist. dicit lib. ij. de aialib⁹ hoies ante cōplemētū hñt supioꝛa maioꝛa q̄ inferioꝛa: post cōplemētū vo eoꝝ inꝛioꝛa vocant a loco emissionis supfluoꝝ: g̃ copleto hoie itra locū illum est medietas ⁊ nō in latere: ⁊ ita nō est sumpta mulier de medio.

¶ Dici poterat q mediū nō accipit per equidistantiā: ſz per interpositionē: ⁊ iō cū latus sit inter extrema est mediū ⁊ iō inde formata est mulier. ¶ Sz obīciet q nō sequaꝛ q3 tunc poterat formari de q̄cūq3 pte coꝛpis itermedia: ⁊ ita de vmbilico poterat formari vl' de lūbis ⁊ nō fuit formata. ¶ Dōz q cā ꝓpa q̄re foꝛata fuit de latē potius quā de alia pte coꝛpoꝛis fuit quia voluit foꝛare de costa: ⁊ coste sunt in laterib⁹ iō debuit formari de laterib⁹: q̄re aūt voluit formare de costa fuit q3 de⁹ voluit q ps illa de q̄ formaret eua hr̄et carnē ⁊ ossa: ēt voluit q sumeret de viro illa ps sine iconuenienti aliq: ad hec aūt duo nihil fuit q magis faceret q̄ sumeret costa.

¶ Primū p3 q3 deus voluit oñdē q mulier erat de ſba viri ⁊ de vitate nē ei⁹ ⁊ nō de aliq̄ supfluo viri: ſz ſba coꝛpal'i viri ꝓstat ex carnib⁹ ⁊ ex ossib⁹: iō debuit ps illa de q̄ sumeret mulier hr̄e carnes ⁊ ossa: ⁊ hz p3 q3 qñ locut⁹ est adaz de ſba mulieris dans cām q̄re eā acceptaret. ſ. hz nunc os de ossib⁹ meis ⁊ caro de carne mea: ⁊ tñ si nō ptineret ad intentū sumi ossa aliq̄ de Adā nō exp̄ſſisset ille de ossib⁹: ſz soluz de carnibus.

¶ Scđm erat q3 suppositio q oberēt sumi carnes ⁊ ossa nō erat aliq̄ ps coꝛpis ade de q̄ ꝓueniēti⁹ acciperet: nā optebat q illud qđ mātr̄ sumptuz fuit vt de illo fieret coꝛp⁹ eue debuit ꝑexistē in adā: ⁊ ptinē ad pfectionē spēi. ſ. ad formādā mulierē: ⁊ nō ad itegritatē idiuidui ade: ⁊ debuit eē tal' ps vt existens in adā nō facēt deformitatē: ⁊ ablata nō facēt ōfectum hoc nō potuit eē in capite neq3 in pedib⁹ neq3 in aliq̄ extremitate q3 extrema sūt gracilioꝛa: ⁊ qcqd ibi addaꝛ tollit pulchꝛitudinē: ⁊ facit mōstruositatē: ⁊ si nō tollaꝛ de supfluo ibi qcqd tollaꝛ faciet defectū: maxime cū de capite aut de pedib⁹ vel manibus aliq̄ ptes cū ossib⁹ tollerent: de ptib⁹ aūt densioꝛib⁹ potuit hz tolli sine incōmodo sic̄ est toꝛax siue clibanus: q3 ibi ablato pauco nō apparet ōfect⁹ ⁊ addito nō appet mōstruositaſ: ⁊ hz maxime erat in costis: q3 poterat de⁹ ponē vnā costā vltra numez q̄ueniētē hoib⁹ q̄ eēt in vno latē i loco vbi nō solet eē costa: ſz caro: ⁊ q̄ diu adā illā hr̄et nō apperet aliqua deformitas: q3 illa nō supemineret: ⁊ cū auferret nō faceret defectū: q3 repleret loc⁹ carne sic̄ factū est: ⁊ nō eēt alia costa nec̄ia in locū ei⁹: de q̄cūq3 aut̄ alio loco auferrent aliq̄ ossa: ⁊ maxime si de extremitatib⁹ eēnt ossa nec̄ia pp motum ⁊ deꝛet restitui: vl' si eēnt ossa ibi duplicata supemineret ⁊ faceret deformitatē: iō nō fuit locus de q̄ ꝓueniēti⁹ tollerent carnes ⁊ ossa q̄ de latē auferēdo ibi costā. ¶ Et p hz p3 rñsio ad id qđ dicebaꝛ. ſ. q̄re nō fuit ablata ps aliq̄ de vmbilico. ſ. quia nō erāt ibi carnes ⁊ ossa ſz solū carnes: ⁊ ita de quacūq3 parte petaꝛ cā apparet ibi statiz q nō tā q̄uenient acciperet inde aliqd formandū euā sic̄ de latē. ¶ Quereꝛ qđo potuit foꝛmari mulier de costa illa: q3 costa est paruę q̄ntitaſ ⁊ mulier est magna. Aliq dicūt q nō fuit nec̄ia maioꝛ q̄titas ad formandū mulierē: q3 ex minoꝛe q̄titate formaꝛ fet⁹ in vtero: ⁊ minoꝛ est q̄ costa q3 paꝛ maioꝛ est q̄ musca magna in ꝓncipio sui: ⁊ ita poterat formari eua ex illa costa. ¶ Dōm q hz n stat q3 isti p̄supponūt q eua qñ formata fuit nō fuerit maioꝛ q̄ sufficiebat illa q̄ntitaſ coste cū carne sibi adherēti: ⁊ hoc est falsuz. ¶ Primo q3 statiz vt formata est duxit eā deus ad adā: ⁊ dixit adā hz nūc os ex ossib⁹ meis ⁊ caro de carne mea. ğ. j. ⁊ acceptauit eā reiectis oib⁹ aialib⁹: ⁊ tñ si tā parua eēt nō q̄ueniret ad ꝓportiū ade neq3 acceptaret eaz: iō nō fuit taz pua. ¶ Scđo q3 vt asserit cōiter in die q̄ foꝛata est eua tēptata est: ⁊ peccauit atq3 eiecta est de paradiſo: ⁊ tñ qñ illa peccauit maioꝛ erat: iō nō est hz ꝓcedēdū: hoc p3 p̄mo: q3 vtebaꝛ rōne: nā diabolus tētauit eā ⁊ illa locuta est ⁊ tñ in taz puo coꝛpe nō poterat esse vſus rōnis pp defectū oꝛganoꝝ sensitiuoꝝ quoꝝ act⁹ ꝓcedit ad actū intell's. ¶ Scđo q3 mulier locuta est ⁊ tñ i tā puo coꝛpe nō posset fieri foꝛatio vociſ articulate cū videamus q pueri nō possint oīa vba formare: sed q̄dam elidunt eis q̄ nō ꝓferūt. ¶ Tertio q3 qñ eua tentata fuit iaz accepat mādatum dei: siue a deo imediate siue per viz ⁊ tñ tam paruo individuo nō daret mādatuz q3 neq3 capaꝝ eius eēt ad illud intelligēdū neq3 ad exequendū. ¶ Quar

to q3 eua

to q2 eua peccauit comedendo: z tñ taz in puo coꝛpe nõ poterat esse comestio pp teneritudinẽ oꝛganoꝝ cũ z puuli exeuntes de vtero nõ possint comedere: sed solũ bibere lac. ſ. corin. ũ. ió erat maioꝛ. ¶ Quinto q2 mꝛ suadẽte dia. videꝫ arboꝛẽ pulchrã ꝓcupiuit fructũ z accepit de arboꝛe. ſ. iũ. c. z tñ si esset ita pua nõ posset accipe de arboꝛe: g̃ non erat parua. ¶ Sexto q2 statiz vt peccauit eua: deus ꝓnũciauit ei ꝓnas tãq̃ mulieri itegre dicẽs in doloꝛe pies filios tuos: g̃ nõ erat ita pua. ¶ Septimo q2. ſ. ũ. c. dr̃ q adam z eua erãt nudi z nõ erubescebant qõ ponit q̃si ꝑ admiratione: z tñ si ita pua erat eua nõ hꝛet de quo erubesceret. ¶ Octauo q2 ipſa die q̃ peccauit eua eiecta est de paradiso z dedit deus ei z ade tunicas pelliceas: z tñ si ita pua esset nõ hꝛet qd tegeret tunica. ¶ Nono q2 statim vt peccauerũt agnoscentes se nudos eruberũt: atq̃ fecerũt sibi pizomata. i. succinctoꝛia. ſ. iũ. c. z illa erant nõ ad tegendũ totũ coꝛpus: sed ptes inferioꝛes sub publico: z ista fecerũt de folijs ficus ꝓpatie: z tñ si ita pua esset eua nõ possz sibi fieri pizoma: q2 intra mediũ foliũ ficus capẽtur multe tales mulieres: scriptura tñ vult q in succictoꝛio eue eẽt multa folia ficus: g̃ magna erat ipsa eua. ¶ Cũ aũt ꝓfirmaꝫ q in vtero adhuc minoꝛes sunt fetus: dõz est q vez est: z tñ nõ est sic de eua: q2 erat extra vteꝝ. z fetus qñ ita pui sunt nõ pñt viuere ꝑ puitatẽ extra vteꝝ: q2 a leui agente alterati coꝛrũpenr̃: z ió manẽt ibi quousq̃ ꝑleant ſm q̃ſtitatẽ: z ita oẽs qñ exeunt sũt grãdiusculi: vt iã possint sustinere aliqualr̃ alterationes q̃ sũt extra vteꝝ: eua aũt foꝛis erat: ió tã pua nõ poterat viuere. ¶ Scõo q2 fetus in vtero: neq̃ mãducãt: neq̃ bibunt: qõ neq̃ facere possent: q2 ad h̃ ẽ necius motus oꝛganoꝝ: sed nutriunt̃ sine aliquo motu partiuz coꝛpis. Nõ erat sic de eua: q2 ipſa nutriẽda erat p cibũ: z durũ qdẽ. ſ. cibũ de fructibus crudis arboꝝ: ió nõ posset si tã pua esset: multa alia sũt q̃ ꝓpetũt fetibus in vtero z nõ pñt cõuenire foꝛis: ió nõ erat idẽ iudiciũ de eua: z de fetibus in vtero q̃ſtũ ad puã q̃ſtitatẽ. ¶ Dõz igit̃ q eua qñ fuit foꝛta a deo fuit tãta i magnitudine coꝛpis q̃ſta postea fuit p totã vitã: z nihil augmẽti sibi aduenit: z ps p̃. q2 dei pfecte sũt opa deute. xxxũ. c. ſz eua fuit foꝛata ope diuino: ió in ipſa foꝛatiõe assecuta fuit totã pfectionẽ suã tã ſm coꝛpus q̃ ſm aiam: de aia manifestũ est q statim fuit rõe vtens z pfecte loq. sciens: vt ſ. declaratuz est: z colligit. ſ. ũ. z iũ. c. De coꝛpe g̃ ita esset: vt hꝛet totã suã magnitudinẽ q̃ aliq̃n hitura erat eua. ¶ Secũdo q2 de adã oẽs tenẽt q fuit foꝛatus in etate virili. i. hñs coꝛpus ita magnũ pfectũ z robustũ sicut hz hõ in virili etate ita q postea nihil creuerit sic tenet Aug. sup gen. ad lr̃am: z magister li. ũ. sen. di. xvũ. qõ ẽt cõcoꝛdat lr̃e. ſ. ũ. z iũ. c. g̃ z de eua ita esset q formaret integra ſm coꝛpus. ſ. in etate pfecta q2 eadẽ rõ erat de vtroq̃ cũ ambo foꝛati essent a deo: z ideo ambobus ꝓpetebat pfectio. ¶ Tertio q2 deus formauit mulierẽ in adiutoꝛiũ viri: nã dr̃ nõ est bonũ hoiem esse solũ faciam⁹ ei adiutoꝛiũ: z tñ si tã pua foꝛata fuisset eua non tollebat ade eẽ solitariũ: q2 eua tã pua nulli ꝓfoꝛtiũ faciebat. Quarto q2 fetia data est viro in adiutoꝛiũ ad gñanduz qõ vir solus facere nõ poterat: z tñ si eua tam pua foꝛata fuisset maneret adaz pluſq̃ p qndecim ãnos nõ hñs cui copularet quousq̃ illa efficeret apta ſm coꝛpus: z istud totũ tps pderet adã: q2 in illo nõ multiplicaret qõ deus hoibus dixerat. ſ. j. c. Dõm ergo q eua talis ac tanta erat: vt in ipſa die concipere posset ¶ Cũ aũt obꝟciebat de pua q̃ſtitate dõm q nihil obstat: q2 ex tanta vel minoꝛi posset deus foꝛe coꝛpus eue: q2 ibi fiebat additio aliq̃ ad mãm illã vel multiplicatio eius: vt statim declarabit. ¶ Nũc est dubiũ qũo potuerit fieri mꝛr taz magne q̃ſtitatis ex tã pua costa. ¶ Aliq dicũt q p rarefactionẽ materie illius: nã z in nã ita fit: vt aliqd rarefiat z ꝺensef: z pũ rarefactũ efficiat magnũ: z magnũ ꝺensatũ efficiat puũ sicut ex vno pugillo aq̃ fiũt decẽ pugilli aeris: z ꝓsonat h̃ intentioni Aug. li. x. sup gen. ad lr̃am: qd absurdius q̃ vllũ eẽ coꝛp⁹ q manẽte nãe sue q̃ſtitate. i. sue additione vndiq̃ crescat nisi rarescat. ¶ Sz dõm q ista positio nõ stat: q2 qñ aliqd rarefit efficit minoꝛis soliditatis: z trãsit ad alterã nãz: vt si rarefiat pugillus vnus aq̃ vsq̃ ad magnitudinẽ in decem pugilloꝝ nõ manet iã in nã aq̃a: ſz trãsit ad nãm aereã: z ita dr̃ q ex vno pugillo aq̃ efficiunt̃ decẽ pugilli aeris: ſz ad h̃ q ẽtã pua q̃ſtitate sicut erat coste fieret aliqd tã magnũ vt mulier pfecta ſm totã sui coꝛpis magnitudinẽ oꝛtebat vt rare fieret vnũ in centũ vel plus: z ita ſba mulieris veniret nõ solũ ad raritatẽ aereã: ſz ẽt ad igneã: z ad hoc plus qõ non est audiendũ: nã sub tali raritate nõ põt manere coꝛpus humanũ: imo nullũ coꝛpus mixtũ. ¶ Alij dicũt q factũ fuit p additionẽ extranee q̃ſtitatis apposite illi coste q̃ sufficeret vt in de formet coꝛpus tãte magnitudinis sicut erat coꝛpus eue. ¶ Sz ista positionẽ nõ admittit magr̃. li. ũ. sen. di. xvũ. dicẽs q h̃ positio non placet multis: q2 ita est q ei: z ẽt hugoni de sctõ victoꝛe nõ placet: adiũgit ẽt magr̃ cãz: q2 si adiũgeret extranea mã illa essz maioꝛ q̃ſ costa adeꝛ: ió potius de mã illa diceret foꝛata mꝛr q̃ſ de costa ade: q2 inde accepisset ples ptes: sed dr̃ q ꝺ costa foꝛata est: ió dicit ille z hugo de sctõ victoꝛe q non fuit addita aliq̃ extranea mã vel q̃ſtitas. ¶ Dicunt g̃ isti q nõ fuit factũ p additionẽ extranee q̃ſtitat̃: neq̃ p creationez alicuius quantitatis vel materie de nouo: sed p multiplicationem materie in seipsa z hanc multiplicationem dicunt factam operatione diuina eo modo quo de quinq̃ panibus saturata sũt hoiuz gnq̃ milia. ¶ Sz dõm q ista positio nõ stat: q2 neq̃ est intelligibilis: cũ enim dicũt multiplicari q̃ſtitatem vel costã in seipsaz. i. de pauco vel puo effici multũ põt dupl'r intelligi: vno mõ q ista multiplicatio solũ sit in q̃ſtitate z non accedat ad essentiã mãe ita vt q̃ſtitas coste sit multiplicata z mã eius nõ: sed mãserit eadem nũero q̃ prius erat sub puis dimẽsionibus: z nunc recipiat maioꝛes: z tũc erit rarefactio: q2 nihil aliud est rarefactio: vt ꝓz. lib. iũ. phisi. nisi cũ eadẽ mã nũero erat prius sub puis dimensionibus z postea incepit esse sub maioꝛibus. ¶ Si aũt multiplicatio attingat essentiã mãe: z nõ solũ q̃ſtitas nihil aliõ erit nisi q fit aliqua mã ibi q̃ ante non erat: sicut in multiplicatiõe ꝼz q̃ſtitatẽ incipiunt esse dimensiones q̃ prius non erãt z ita inciperet sub coꝛpe mulieris esse aliq̃ mã que nõ fuerat sub foꝛa coste: h̃ aũt nõ põt intelligi nisi dupl'r vno mõ ꝑ cõuersiones alicuius coꝛpis ꝑexistentis in costam que efficeret magna: z de illo toto formaret coꝛpus mulieris. Alio mõ q sit creata aliqua mã de nouo. i. aliqõ coꝛp⁹ qõ adderet coꝛpi z incipet esse sub forma mulieris z qcqd hoꝛ dicãt erit additio extranee q̃ſtitatis: ideo nõ possunt effugere modũ istũ. ¶ Dõm g̃ q positio illa quam magr̃ impꝛobat est vera. ſ. q fuerit ex costa illa coꝛp⁹ mulieris foꝛatũ addita q̃ſtitate aliqua extranea .i. mã cũ q̃ſtitate: q2 sola q̃ſtitas. i. dimẽsiones sepate addi nõ poterãt: q2 nõ facerent ad veritatẽ nãe cũ dimensio nõ possit incipe esse ſba: sed qñcũq̃ logmur de additione q̃ſtitatis intelligimus additionẽ mãe q̃ hz q̃ſtitatez z tanta mã adderet vt costa z illa mã sil' sufficerent ad foꝛari inde tantuz coꝛpus q̃ſtũ erat coꝛpus eue. ¶ Sz de ista mã addita poterat dici q fuit dupl'r. ſ. p creationẽ mãe illius ꝺ nouo z alicuius coꝛpis hñtis mãm q2 mã ꝑ se nõ creaf: q2 nõ est terminus creationiſ nisi qõ hz actualitatẽ: mã aũt nõ hz ꝑ se eẽ: sed coꝛpus vel mixtuz cuius ps est mã: ideo illud creaf z nõ mã: sed mã ꝓcreaf tãq̃ pars: esset g̃ vnus modus p creationẽ mãe. i. coꝛpis habentis mãm de nouo: alius modus est q fiat per additionez mãe vel coꝛpis alicuius ꝑexistentis vel creati iaz: vterq̃ modus sufficiebat z q̃ſtũ ad h̃ q coꝛp⁹ eue redderet debite magnitudinis nõ differebat poti⁹ fieri vno mõ q̃ſ alio: q2 vtroq̃ mõ mistraf q̃ſtitas vel mã sufficiens ad foꝛationẽ coꝛpis mulieriſ. ¶ Sz dõz q poti⁹ ẽ tenẽdũ factũ fuisse p additõez mãe vel coꝛpis ꝑexistentis: q2 deus nõ facit aliqd frustra: neq̃ nã q̃ est oꝛdinata vt dicit Arist. li. j. poli. sed deus in prima creatione reꝝ creauerat sufficientẽ mãm in q̃ttuoꝛ coꝛpibus simplicibus z ĩ mixtis ad oẽs trãsmutationes z foꝛationes que postea fierent: ió supuacuũ erat nouã creationẽ coꝛpis alicuius ẽt pctm̃ asserere fieri pl'a qõ põt fieri p pauca: vt dic̃ Aristo. li. viũ. tho. neq̃ concedimus pl'alitatẽ sine necitate: z tñ nõ erat h̃ aliq̃ necitas ad ponẽdũ nouã creationẽ cuz posset fieri h̃ de mã ꝑexistente: ió cõuenientius est sic poni. ¶ Sed tũc est dubiũ de illa mã ꝑexistẽte qũo accepta fuit vt trãsiret in coꝛp⁹ eue. ¶ Dici põt q dupl'r fieri poterat: vnus modus est vt illa mã trãsiret in costã p ꝓuersionez: z tunc de costa sic augmentata vel maioꝛe exĩte formaretur coꝛpus eue. Alius modus est q illa mã nõ ꝓuerteret in costã: ſz sil'ꝺ ambabus materijs fieret coꝛpus eue. ¶ Est dõm q vterq̃ modus hz satis verisil'itudinez secũdus videbit alicui verisil'ioꝛ: eo q excusaf pl'itas: nã p pmũ modũ ponunt̃ due ꝓuersiones. ſ. vna ꝓuersio mãe ꝑexistentis in costaz eue: alia aũt ꝓuersio ipsius sic magnificate in coꝛpus eue. ponẽdo scõm modũ est vnica ꝓuersio. ſ. amboꝝ sil' in coꝛpus eue: z tñ pl'itas nõ est ꝓcedẽ

Qõ. 284. E

D

Qõ. 385. E

Qũo mã p existẽs accepta ẽ vt trãsiret in coꝛpus eue.

da sine necitate: iō potiꝰ accipiet scōz modū q nō ponit plita tē quersionū. ¶ Sz ꝑmus modus magis videt ꝓsonare modo loqndi scripture: z ad euitāda incōueniētia: nā dicit scriptura factā euā de costa ade: si aūt ambe māe sil' trāsirent in corꝑ eue z nō hret vna ordinē ad aliā eq'r posset dici foata eua de mā illa extrinseca sic de costa ade: imo potiꝰ de mā extrinseca: qz illa erat maioz: ꝓcedimꝰ tn foatā de costa z nō dicimus foatā de aliquo alio. iō videt q mā alia hūit ordinē ad costā. s. q illa quersa fuit in costā p qd costa maioz effecta est ad tātā q̄titatē vt sufficeret ad forandū inde corꝑus mulieris z manebat adhuc costa illa: z tūc ex ipsa foratū fuit totū corꝑus mr'is. Jō absolute dici poterat foratā euā de costa ade p modū istū ꝑmū qd nō poterat ita bn dici p modū scōm iō iste est visibilioz z magis quenit a sertionibꝰ doctoꝝ. ¶ Et sic appet ex ꝓdictis foratū fuisse corꝑus eue ex costa ade cuz aditione noue q̄titatis ꝓexistentis: z ꝓsonat h intētioni augst. s. q fuerit de foratiōe corꝑis eue sic de multiplicatione panū: z tn illud fuit p additiōez q̄titatis extrinsece: z ita nō tenemus in h opionē magri: z hugonis. ¶ Ad obiecta faci le est dici: cū. n. dicit magr q ista positio qbusdā nō plz nō est ad h aduertēdū: qz z si qbusdaz nō plz. s. ei z hugoni multis tn alijs plz qbꝰ magis stādū est: ēt qz sapiētibꝰ nō est aduertē dū qd aliqs dicat: sz q̄ rōne id oñdat: z rōni atq demōstrationi vel ꝓbabilitati potius q̄z viro standū est: sic z in mozalib⁹ teste Arist. nō ꝑmittimus dñari vix: sed rōnē z legē: maxie: qz in hac opione magr: z seq̄ces videnr ꝓbaz vocē ignorasse sicut Aristo. dicit de anaxagoza. li. j. de gñatione. c. j. s. qz dixerūt multiplicationē cū deberent dicere additionez: qz nō solū nō'pōt alr eē: imo neq pōt alr intelligi vt supꝰ oñdimus ¶ Cū aūt ꝓbant qz tūc diceret foatū corꝑus eue potius ō mā illa exnea q̄z de costa ade: qz erat illa maioz dōz q nō stat p qz illa mā. i. costa ade veniebat ꝑncipalr ad foatōez mulieris cū de illa p se intenderet deus formare euā: de mā aūt extrinseca nō intendebat ꝑm accessionē: iō lz ambo eēnt ad foꝛmatōez mr'is costa diceret esse de q̄ foata fuit mr'r: z nō mā extrinseca: sic erat de adā z eua: qz ambo erāt ad gñanduz z vnus eoꝝ p se nō sufficiebat: qz tn adā fuit ꝑmus attribuit ei gñare: feia āt vocat adiutoziū ad gñandū. s. ꝝ. ita mā illa erat ex q̄ intendebat foratio eue: extrinsecū aūt erat p accessionez de costa: g̃ de diceť foata z extrinseca mā erit vt adiutoziū ad foratiōnē. Scōo qz sil'e est de foatione fetus in vtero: nā gignit ex sanguine muliebri tāq̄z ex mā: z tūc est pue q̄titatis vix ad q̄titatē vnius magne muscе iuxta Arist. li. de aialibꝰ z qn exit de vtero est ꝓpatiue valde magne q̄titatis: z tn qn exit nō dr foratus de alimēto p qd accepit magnitudinē: sed de sba mr'is. i. de'mēstruo. Tertio z ꝑncipalr: qz nō fuit foatū imediate corꝑus eue nisi ex costa ade: ex mā aūt extrinseca fuit foꝛmatū mediate. s. q deus abstulit costā de adaz q̄ pua erat z in illā quertit multā māz ita vt costa efficeret tāte magnitudinis sicut corꝑus eue: z tūc de illa costa foatū fuit totū corꝑus: z qz mā extrinseca nō transiuit statim in corꝑus eue: sz in costā z costa trāsiuit in corꝑus eue dr foratū corꝑis eue de costa z nō de alia mā: qz nō erat tunc alia mā qn foraba corꝑus eue nisi costa z totū aliud in costā erat quersuz: z ista erat rō ꝑcipua. ¶ Et ista est intentio doctoꝝ: z sic applicat exēplū de embzione vel fetu: nā dicimus foari embzionē de mēstruo z tn minorē q̄titatē accipit de menstruo z tn: qz mēstruū trāsit statim in embzionē z ibi est gño: reliqum aūt qd aduenit ad faciendū maiorē q̄titatē de cibo non gñat ex eo embzio: sed aduenit embzioi foato: iō embzio de mēstruo est: lz inde hēat minus de q̄titate: z ponūt doctoꝛes istō exēplū qd quenit aliq'r foatioi eue: sz p ordinē ꝛziū: quenit aūt in q̄titū vtrobiq ab eo qd est minus ꝑm q̄titatē fit denoiatio .s. in embzione a mēstruo: z i eua a costa ade: sz fit ordine ꝛzio .s. in embzione multū de mā aduenit post foatiōez embzionis: in eua aūt multū de mā aduenit añ foatione z versuz fuit in costā: nā nō est intelligendū q fuerit eua foata de sola costa z post foationē eius querteret illa multa mā in ipsam: qz tūc aduenirет h p augmētationē qd nō est quenies: qz tūc quertеret p intus susceptionē: sz fuit mā illa quersa in costā z costa tūc magna effecta in mr'ez. ¶ Aliud exēplū est oino sil'e de frugibus: nā gignit spica ex grano ꝓcedēte tāq̄z ex seie: sz tota sba spice nō est de grano ꝓcedēte: imo minoꝛ ps eius: sz dr spica genita ex grano: qz humoꝛ tractus de terra a virtute grani: quertit in spicā: z auget illā. ¶ Aliud aūt exēplū ē adhuc magis quenies. s. vinū in sacro vertit in sanguinē: z ei tāq̄z spēi sacrali ꝓpetit p se verti: aqua aūt q̄ est cū vino vertit in sanguinē: z nō ꝓpetit ei p se verti: qz nō est mā sacralis sz vino h ꝓpetit: in q̄tū tn aqua mixta vino vertit in vinū est totū illud mixtū vinū: z ita toti ei ꝓpetit p se verti: si aūt non cōuerteret aq̄ in vinū: neq̄z querteret aq̄ in sanguinē: sz maneret in nā aq̄ circūfusa accidētibus vini: z ideꝛ est de q̄cūq̄z alia re mixta vino: sic ē mel vel lac aut qcūq̄z liquoꝛ: z gñalr qcqd illud sit: qz si quertit in vinū quertet quoq̄z in sanguinē xp̄i: sic z aqua: qz ia illō totū vinū est: z nō potius ꝓpetit aq̄ esse māz hmōi sacri q̄z aliꝭ rebus: sed solū in q̄tū in vinū trāseūt: z ita oino est de costa ade z mā extrinseca: nam costa ade est p se mā corꝑis eue: mā extrinseca fuit mā illius in q̄tū trāsiuit in costā: z postea costa p se trāsiuit in corꝑus eue: z illa mā extrinseca nō trāsiuisset in corꝑus eue nisi in q̄tū iaz trāsierat in costā. ¶ Precedētia sūt vera tenēdo q fuit foatio corꝑis eue p duas foatiōes: q ꝑ fuerit mā extrinseca cōuersa in costā ade: z deinde ipa costa magna effecta trāsierit in corꝑus eue. Si aūt tenere qs velit q vnica quersione trā sierit tā costa q̄z mā extrinseca in corꝑus eue dicet adhuc q de costa foratū est: qz costa erat mā ꝑncipal' z alia p accessionē: z ad h hz aliq̄z sil'itudinē qd dr de grano z segetibus: qz spica gignit sil'tā ex grano q̄z ex humoꝛe terre tracto ad granū: dr tn gigni de grano: qz est mā ꝑncipal' cuz hūoꝛ ẽre hēat hitudinē ad granū: z ibi alteret z accipiat vtutē: vt quertat: sic costa ade mā ꝑncipal' erat: iō de illa dicet foatū corꝑis eue. Ad aliā rōnē cū dicebat in ꝓfirmationē q deus foauit mulierē de sola costa sine additiōe alicuius alterius q̄titatis solū multiplicādo illā in se sicut potuit oia ō nihilo creare: dōz q nō est sil'e: qz q deus creet res de nouo est ptātis infinite: z lz sit magne ptātis nō includit in se ꝓdictionē: iō deus illō pōt: q aūt multiplicet mām in se ipsa includit ꝓdictionē: qz neq ē intelligibile: iō minus est dare eē māe de nouo q̄z multiplicare eā in se ipsa cū p istā multiplicationē: vt oñsum fuit nō possit intelligi nisi rarefactio māe alteriꝰ siue ō nouo create siue ꝑexñtis. Ad aliud qd dicit magr ꝓfirmādo q ita multiplicata fuit mā coste ade in se ipa sicut panes bñdicti a dño fuerūt multiplicati. Dōm q illi panes creuerūt valde vt saturarent multa millia hoium z supessent duodeciz cophini fragmētoꝝ: z istō nō fuit p multiplicationē eoꝝ in seipsis: sed p additionē extranee māe q̄ vertebat in panez: z tn decipiūt q asserunt multiplicationē illā ꝑn^m appentie est: qz illi q mādu cabāt panē illū z videbāt frāgi nullā māz vel corꝑ videbant apponi: z tn panis crescebat: iō putabāt nō supesse aliū modū nisi q multiplicaret in se ipso: sz falsū est: qz neq est intelligibile: sz in veritate fiebat ibi ꝓtinua apositio māe inuisibilr q̄ quertebat in panē: nō erat aūt mā inuisibilis cū eēt corꝑea erat tn inuisibilr apposita: qō fiebat vt hō nō videret secretū dei: z cū apponeret quertebat statim: z h erat miraculose: z h nemo admiret cū z aliqd in nā fiat qō nūq̄z videmus quo aut qn fiat: sz postea illud videmus factū: sicut añ crescit herba vel spica segetis: nā ēt si hō indesinenť maneret apud spicas nō videbit quo crescunt z tn augeri motus est z in successione ꝓsistit: sz videbit postq̄z creuerit: vt si qs viderit nūc segetes z post decē dies redeat cognoscet q creuerint: si aūt p illos decē dies māserit pns segeti nūq̄z videbit quo crescit: qō z xp̄s tetigit mar. iij. c. Sic est regnū celoꝝ quēadmodū si hō iaciat semētē in terrā z dormiat z exurgat nocte z die z semē germinet z icrescat cū nescit ille. i. cū nō videt. s. qz ēt si surgat de nocte z die veniatq̄z sepe ad videndū segeteꝫ nō videbit eā crescere. Jta igit cū multiplicaret deus panes faciendo maioꝛes addita q̄titate: nō videbant hoies quo adderet mā z crescerēt panes: sz videbāt postq̄z factū erat. s. q creuissent iō nō fuit ibi multiplicatio panū in se ipsis: sz additio facta eis. ¶ Et istud ꝓsonat intentioni Aug. sup ioelē dictis ille in manibus suis multiplicauit qnqz panes q de paucis granis creat segetes: z ita vult aug. fuisse talē multiplicationē panū q̄lis est in segetibus: sed segetes ex puis granis fiunt nō p lz q grana in seipsis crescāt: sz addito eis extrinseco. s. hitudo nutrimētali tracto de ẽra ad grana qō intra ipsa grana p virtutē actiuā seialez decoq̄t z alterať z ita trāsit in sbaz segetū. Et ita dōz relinq̄t q ex costa ade foata fuit eua p additōez māe extrinsece q̄ in costā trāsiuit z ꝑmanit in corꝑus eue. ¶ Quereť an debuit formari feia ex viro vel vir ex feia ¶ Dōz q q̄tū ad h ō quo supꝰ petebat nō differt qs ex quo formaret

Qō. 386. f Sapiētis ē aduertere ñ qd qd aliq dicūt: sed q̄ rōne ostendant.

pᵃ rō.

2 rō

3 rō

5 Opio cōis doctoꝝ de magnitudine eue ex costa ade tam parue.

qō. 387. b

foꝛarek: nā dctm̄ fuit q̄ in spē hūana fuit aliqd spāle. ſ. q̄ oia indiuidua ꝓcederēt ab vno ꝑncipio qđ nō fuit in alīs aialibus: iō nō debuerūt ſil' ꝓduci feia ⁊ vir' q: tūc vnus nō eſſ3 ex alio: ⁊ ita nō eēt vnicū ꝑn^m ad h̄ aūt q̄ eēt vnicū ꝑn^m debuit ꝓduci vnicū indiuiduū: ⁊ ex illo ꝓduceret aliud: ſiue g̃ foꝛaret ꝑus vir ⁊ ex eo feia ſicut factū eſt: ſiue ꝑus feia ⁊ ex ea vir eſſet vnicū ꝑn^m: iō q̄tū ad eſſe vnicū ꝑn^m in nā hūana qđ nō erat in alīs aialib⁹ vterq; modus ſufficiebat. ¶ Sed dǒz q̄ debuit feia foꝛari ex viro ⁊ nō ecōtrario: ꝑ q: ſi vir foꝛmaret ex feia dēbat eē feia ꝑ foꝛata: ⁊ tm̄ h̄ erat incōueniens q: tūc deus inchoaret opa ſua ab ipfecto: cū feia ſit minus ꝑfecta q̄ vir. ¶ Scǒ q: ille q foꝛatus eſt ꝑmo: foꝛatus ē pp ſe: q aūt poſterius foꝛatus eſt in adiutoꝛiū ꝓꝛis: naz foꝛato vno indiuiduo dixit deus nō eſt bonū hoiem eē ſolū: faciam⁹ ei adiutoꝛiū ſil'e ſibi: adiutoꝛiū aūt minus ē eo cuius eſt adiutoꝛiū: vir aūt nāl'r eſt dignioꝛ feia: iō nō debuit vir foꝛari poſterius: ¶ Tertio q: q foꝛatus eſt ꝑus eſt ad imaginē foꝛatoꝛis. i. dei: q aūt poſteri⁹ ē imago eius de quo foꝛat ſic apl's oñdit. ſ. cozin. xj. vbi dicit vi ꝛ eē imaginē dei: feiaz aūt g'liam eē ⁊ imaginē viri: ⁊ dat ſtatim ibi cām. ſ. q: vir nō eſt foꝛatus ex muliere: ſ3 ml'r de viro: ⁊ ita ſi foꝛaret vir de ml're eēt ml'r ad imaginē dei: ⁊ vir ad imaginē ml'ris: ſ3 excellētius ē eē ad imaginē dei q̄ alteri⁹: g̃ vir cui ꝛpetit maioꝛ dignitas ꝑ3 nāz debuit eſſe ꝑoꝛ. ¶ Quarto q: q posterius foꝛatus eſt pp illū eſt q ꝑus erat: vir tm̄ nō eſt pp feiaz: ſ3 feia pp vi ꝛ: cū agēs ſit nobilius patiēte. li. ij̄. de aia: ⁊ vir ſit actiuus feia vt paſſiuū ⁊ id qđ eſt minus nobile eſt pp nobilius: g̃ debuit foꝛari ꝑus vir vt ex ordine foꝛationis appet qs erat pp alte ꝛ: naz apl's ita dic̄ q vir nō ē pp ml'rē: ſ3 ml'r pp vi ꝛ. j. cozin. xj. c. ¶ Quinto q: rō ꝓncipȳ ptinet ad dignitatē: dignitas aūt dǒz dari viro q excellētioꝛ eſt nāl'r: iō ex ipo dǒz eſſe feia ⁊ nō ecōtrario: ꝑ3 h̄ q: apl's. j. cozin. xj. vbi ponit rōnes oñdētes eē vi ꝛ: dignioꝛē feia dicit q vir nō eſt foꝛatus ex feia: ſ3 feia ex viro: ⁊ ita ad dignitatē h̄ ptinet. Sexto q: eē vnū ꝑus alio tpe facit quandā excellētiā ꝑſidendi: naz apl's. j. ad thi. ij̄. c. vbi dicit q̄ feia nō dǒz dn̄ari viro: neq; docere dat cām. ſ. adā ꝑus foꝛatus eſt deinde eua: ⁊ ita ex eo q̄ fuit adā. i. vir ꝓius foꝛatus ſig't q̄ vir dǒz ꝑſidere ⁊ docere ⁊ nō feia. Si g̃ feia ꝑmo foꝛata fuiſſ3 ꝛpeteret ei aucītas docēdi: ⁊ dignitas ꝑſidendi: ſ3 h̄ dēnt ad vi ꝛ ptinere ꝓp dignitatē nāe g̃ debuit vir ꝑoꝛ eē: ⁊ ſic ex viro debuit feia foꝛari. ¶ Quereꝝ dato q̄ feia dēret foꝛmari ex viro ⁊ nō vir ex feia an debuit vnica feia foꝛmari ex viro vel multo ſil'. ¶ Dǒm q debuit foꝛari vnica feia tm̄. ꝑ q: deus nō facit ꝑ miraculū niſi ea q̄ nō ꝑñt fieri ꝑ nām: ſicut creationē re ꝛ ⁊ inchoationē ea ꝛ fecit diuinitus qđ nā nō poterat: ſ3 ꝓductio oiuz feia ꝛ eſt pol'is ꝑ nāz niſi ꝓductio ꝑme feie: q: cetere ꝑ ꝓpagatiōez ex ꝑmis indiuiduis duob⁹ naſcerent: ſola feia erat q̄ nō poterat iſto mō incipe eē: g̃ ſola ꝑma debuit diuinitus ꝓduci de viro. ¶ Scǒ q: ſufficiebat ad intentionē dei vnica feia: nā iō deuꝰ fecit feiaz: vt vir nō eēt ſol⁹: ſ3 hē ret adiutoꝛiū ad gn̄andū: iō nō foꝛaret deus pl'es feias ex viro. ¶ Tertio q: ſi foꝛaret pl'es eēt vna ea ꝛ ſocia ade: cetere eēnt ſupuacue: q: nō eēt q eis copularet vel daret deus biga miā ſimultaneā: ⁊ oñderet illā eſſe ꝑm ſe bonā cū ipſe in nāe ꝛſtitutione illā daret: iō debuit eſſe vnica. ¶ Quarto q: dando pl'es ſeq̄ret minus amoꝛ cū virilis diuideret in multas: ⁊ iſta eſt rō quā facit Ariſt. li. ij̄. poli. ꝯ policiā illoꝛ q' dicebant debere eē cōitatē vxoꝛ: nā illi dicebāt q̄ eſſet maioꝛ amoꝛ inter ciues eo q̄ qlibet amaret oēs minoꝛes vt filios: ⁊ qlibet oēs maioꝛes vt ꝓres: dic̄ aūt Ariſt. q̄ potius eēt minoꝛ amoꝛ q: dulcedo amoꝛis ꝓꝛm ⁊ filȳ al' diuideret ꝑ multos eēt q̄z minoꝛ: ſicut ſi paꝛ mellis fundaſ in fluuio pit tota dulcedo: ⁊ nihil inde dulce efficiē: volebat tm̄ de⁹ q̄ adā valde diligeret ml'reꝫ quā deus ei dabat. ¶ Quinto datis pl'ibus ml'ribus dabaſ tāto maioꝛ facilitas vt piret humanū genus qđ pȳt ex pctō ꝑmoꝛ pentū ⁊ illud hūit oꝛiginē ex ml're: q̄to aūt pl'es ml'res eēnt tāto eēt maioꝛ facilitas pcti: q: ēt ſi vna nō ſuccūberet tēptatiōi ſuccūberet altera: iō vt tolleret occaſio piculi nīi ñ debuerūt eē pl'es ml'res: ſ3 vnica ipſi ade data. ¶ Quereſ cū dicaſ. ſ. ij̄. c. q̄ tulit vnā de coſtis ade ⁊ repleuit carne ꝑ ea qđ fuit illō ⁊ ad qđ dicit illō ſcriptura. ¶ Ad ꝑmū dǒz q̄ deus tulit de vno latere ade vnā coſtā: ⁊ coſta hēbat ſituꝫ in coꝛpe neēe erat q̄ in loco de quo tollebaſ maneret aptio aliqua ⁊ vanitas: deus aūt voluit replere vacuitatē: q: vacuitas illa vel aptio repugnabat vite: ⁊ ita repleuit locū illū carne. ¶ Ad ſcām dām q̄ ſcriptura h̄ dixit ꝑ ad oñendū qđ adā poſſet viuere: q: apto coꝛpe intraret aer: ⁊ coꝛrūpet ſtati diſpoſitio interioꝛ nēcia ad vitā ⁊ moꝛeret adā: vt g̃ apperet q̄ nō nocebat aptio illa ade dr̄ q̄ repleuit deus locuꝫ illum. ¶ Scǒ fuit ad oñdēdū q̄ nō manebat ibi aliq̄ deforꝛmitas nā facta aptiōe eēt latus deforme ⁊ ſi neſciret qđ poſtea ꝓuiſuꝫ eſt putaret q̄ eſſet aliq̄: ſed nō fuit ꝓueniēs q̄ in adā eēt deforꝛmitas: nā facta aptione eēt latus deforme: ⁊ ſi neſciret qđ poſtea ꝓuiſum eſt putaret q̄ eēt aliq̄: ſ3 nō fuit ꝓueniēs q̄ in adā eēt deforꝛmitas vlla: iō debuit exp̄mi qđ factuꝫ eēt aut qđ ꝓuiſuꝫ a deo. ¶ Tertio ad tollēdū erroꝛē: q: ali q putaret q̄ nō erat nēcia ibi repletio dicētes q̄ adā in vno latere hēbat duas coſtas ingeminatas. ſ. vnā ſup aliam: ⁊ iō erat locus ille ſupueniens: ablata aūt vna coſta' manebat locus eq̄lis: ⁊ nō erat nēcia: imo neq; ꝓueniēs repletio: vt aūt auferaſ iſte erroꝛ dr̄ q̄ repletus ē locus: ⁊ ita ſig't q̄ nō erat coſta ſup coſtā: ſed vnica coſta ⁊ ſimplex in loco. ¶ Quarto fuit ad tollendū aliū erroꝛē: nā aliq̄ putarēt q̄ deus abſtulerat coſtā de loco illo ad foꝛationem ml'ris: ⁊ loco eius poſuit aliā ne aliqd deeſſet ade: ⁊ q: nō eſt factū ſic declarat illō ſcriptura dicēs: nō ſolū q̄ repleuit locū: ſ3 ēt q̄ repleuit eum carne ⁊ ita nō coſta. ¶ Sz q̄reſ q̄re nō repleuit deus locū ponēdo aliā coſtā: q: vr̄ q̄ ita fieri debuiſſet: ꝑ q: coſta ablata deficiebat: iō ſuppleri dēbat ꝑ aliā: vt nihil ade deeſſet: ſcǒ ſq: i loco coſte nihil melius coaptaret q̄ coſta: iō cū deus oia diſponat optie debuit ibi poni vel foꝛari alia coſta. ¶ Dǒm q̄ deus repleuit locū illū foꝛando plus de carne q̄ opiret vacuitatē ⁊ ꝓtinuaret cū reliq̄ carne ⁊ nō poſuit ibi coſtā: cā aūt q̄ re fuit caro nēcia ad replēdū eſt: q: ablata fuit inde coſta cuz carne: ⁊ ſoꝛte cū cute ꝓpoꝛtionali ſup extēta coſte: ⁊ ita manebat latus aptū niſi ꝓuideret: iō debuit ibi aliqd apponi: ⁊ fuit appoſita caro: ſi. n. ſola coſta ablata ſuiſſ3 relicta carne ⁊ cute q̄ ſupextēdebaſ coſte nō videbaſ aliqd nēcium fieri de nouo ad opiēdū locū ⁊ tm̄ fuit ablata coſta cū carne: ꝑ3 h̄: q: qm̄ ena fuit adducta ade dixit ille. Dec nūc os ō oſſibus meis ⁊ caro de carne mea: ⁊ tm̄ ſi coſta illa fuiſſet nudata carne: ⁊ cute eſſet eua de oſſibus ade: ⁊ nō eſſet de carne eius: ⁊ tm̄ dr̄ de carne: g̃ ēt erat caro cū coſta: ablata aūt coſta cū carne cōiuncta ei manebat locus vacuus: iō tūc erat nēcio opiri vl're pleri carne vel oſſe ⁊ repleuit deus carne. Lū aūt dr̄ q̄ debuit ponere ibi aliā coſtā. Dǒz q̄ nō ꝓuēit: q: ſi coſta aliq̄ deeſſ3 ade debuiſſet ei reſtitui alia: ne maneret diminutus ab eo qđ ꝼm nāz ꝓueniebat: ⁊ tm̄ non fuit coſta deficiēs: q: illa coſta q̄ ablata fuit ade ſuperat ad integritatē indiuidui: vt. ſ. declaratū eſt. Si aūt reſtitueret alia loco eius maneret ſp ſupuacua qđ erat incōueniēs: nō erat aūt ꝑus incōueniēs: q: non erat ſupuacuū aliqd: q: ſ3 ad integritatē ade coſta illa eēt ſupuacua nō erat ſimpl'r ſupuacua: q: erat intenta a deo ad foꝛmationē coꝛpis eue inde: ſ3 foꝛato coꝛpe eue nō manebat aliqd ad qđ eēt coſta illa: iō eēt ſimpl'r ſupuacua: ⁊ h̄ incōueniens eſt poni in opibus dei nō debuit reſtitui coſta: ſed caro. ¶ Sed obȳciet q̄ coſta eſſet ꝓueniēs: q: ꝛ nō eſſet iā coſta nēcia ad foꝛationē eue erat nēcia ad repletionē loci: iō ꝓueniēter ibi ponereſ. ¶ Dǒz q̄ nō alia debuit coſta ibi foꝛari: q: maneret ſupuacua: ad replendū aūt locū nō debuit eē coſta: ſ3 caro ꝑ q: ſi de adaz deus nō intēdiſſet foꝛare coꝛp⁹ eue ꝓduxiſſet ſolū tot coſtas in vno latere quot in alio: ⁊ in loco in quo fuit illa coſta de q̄ foꝛata fuit eua nō fuiſſet coſta: ſ3 caro ſic erat in alio latere: fuit aūt illa nēcia ad h̄ q̄ de ea foꝛareſ eua: iō poſt foꝛatiōez nō debuit eē ibi coſta: ſ3 ſolū caro: q: tūc reduceret ad talē ſtatū q̄lē hītuꝫ eēt coꝛp⁹ ade ſi nō foꝛareſ inde eua: ⁊ iſta erat nāl'r ſua ꝓſiſtētia ſi aūt reſtitueret coſta nō hr̄et adā ſtatū illū: quē hr̄e dēbat nāl'r: iō nō erat ꝓueniēs repletio ꝑ coſtā: ſed ꝑ carnē ⁊ iſta eſt rō nēcia. ¶ Scǒ q: oſſa in coꝛpe videt eē ptes ꝓncipaliores q̄ caro eo q̄ oſſa coꝛpis hūani ⁊ cuiuſlbz aial' ſūt determinata in nūero ⁊ figura: caro aūt ⁊ ptes carnū nō ſūt determinate in nūero ⁊ figura ⁊ magnitudine: ⁊ iō nō deeſt aliq̄ os aiali q̄n deſit ō ſua integritate: ⁊ tm̄ ſi deſit de carne nō deeſt integritas: ſic multū ō carne ꝓſumit i attenuatis macie: ⁊ tm̄ q: manēt oia oſſa manet integritas: ſil'r addito aliquo i carnibus manēte figura ꝓpoꝛtionali nō iudicaſ integritati: neq; fit deforꝛmitas: ⁊ tm̄ addito aliquo oſſe in aiali ꝓiudicaſ integritati ⁊ tollit figura: iō nō eſt ſil'e de oſſibus ⁊ carne. vñ ſi in adā reſtitueret coſta hr̄et aliqd vltra integritatē: q: eēnt pl'a oſſa q̄ ꝛpetāt ꝼm

A

Qō.393. Cur adaz ñ fuit forat⁹ cū suis debitis costis ⁊ postea vna ablata p̄o formanda eua induce re aliam.

ſpēm reſtituta aūt carne in loco illo nō eſſet aliqd vltra ſpēz: q; caro nō eſt determinata ſicut oſſa: iō melius fieret repletio de carne q̄ de coſta. ¶ Sed q̄reſ q̄re nō fuit alr. ſ. q̄ adā foz mareſ hñs ſolū tot coſtas quot hiturus erat ſm nāz ⁊ q̄ auferreſ vna de illis de q̄ foꝛareſ eua: ⁊ in locū eius reſtitueret alia. ¶ Aliḡs dicet q̄ nō fuit ḃ ne maneret adaz aliq̄n diminutus coſta qō erat incōueniēs: mō aūt p̄cedēte nō maneret diminutus: q; ablata coſta illa manebāt tot quot ꝓueniebāt ſm nām. ¶ Dōm q̄ nō ſtat: q; ḃ eſſet ſi aliquādiu māſurus eēt adā ſine coſta: ſz nō ē vez. imo ablata vna ſuccederet alia imo poterat deus facere q̄ nō eēt aliqō tp̄s q̄tūlibz puū inter vnū ⁊ aliō in quo adā nō hꝛet coſtas in nūero debito: q; in eodē inſtāti poterat auferri vna ⁊ ſuccedere alia: ſz ſolū p̄ us nā eēt ablatio ꝓxis q̄ reſtitutio ſeq̄ntis ſic eſt in coꝛruptione ⁊ gñatiōe q̄ ſūt in eodē inſtāti. ¶ Scōo q; iſtud idez argumentū ſtaret in p̄cedēti mō: q; licet nō eſſet aliqō tp̄s in quo nō hꝛet adā debitū nūez coſtaz eēt tp̄s i quo hꝛet aptū latus: ⁊ nō eēt locus repletus carne qō eſt incōueniēs. Sic̄ ḡ ad ḃ ne ponaſ iſtud incōueniēs ꝓfitemur q̄ ſic fuit ablata coſta ⁊ ſucceſſit caro replēs locū: ita ſi exñtib⁹ coſtis in nūero debito auferreſ vna: ⁊ deberet ei ſuccedere altera ſtati ſuccederet ⁊ nō dareſ tp̄s mediuz: ideo nō eſt illa cā ꝓueniens.

B

¶ Sz diceſ q̄ nō debuit ſic fieri: tres. n. modi poterant eſſe vnus eſt q̄ eſſet vna coſta ſuꝑhabūdās in adam q̄ auferreſ: ⁊ nō reſtitueret alia: ſz ſolū caro loco eius vt factū dicimus: ſcōo q̄ eēnt coſte tot quot in nobis: ⁊ ablata vna ad foꝛatio nē eue ſuccederet alia loco eius: tertio q̄ eēnt tot coſte quot in nobis ⁊ ablata vna ꝑ foꝛatione eue nō ſuccederet ei alia ſz ſubrogareſ caro in eius locū. ¶ De iſto tertio mō dōm q̄ minus ꝓueniebat q̄ aliꝭ duo. ꝑo q; manebat adā diminutus ab aliḡs hoibus cū oēs hēant certū nūez coſtaz ⁊ ipſe deficēt ab illo. ¶ Scōo q; adā eēt foꝛatus integer ⁊ p̄ foꝛatione mr̄is auferreſ ſua integritas ⁊ cū deus poſſet illā reſtituere nō reſtitueret: in p̄mis enim dei opibus nō debuit eſſe aliqd diminutū. ¶ Tertio q; oſſa ſūt de integritate potius q̄ caro vt dictū ē p̄cedēti. q. iō p̄ carnē nō ſupplebaſ locus illi⁹ oſſis qō erat de integritate nāe: ſz opoꝛtebat reſtitui os aliō eiuſdē figure magnitudinis ⁊ virtutis. ¶ Quarto q; oſſa ſunt ad q̄dā firmitatē coꝛpis ablato aūt oſſe ⁊ ſubrogata carne nō manet firmitas coꝛpis: iō nō erat ꝓuenies ſubrogatio: ſz manebat coꝛp⁹ deteꝛioratū. ¶ Quito q; p ḃ p̄iudicareſ mr̄i q̄ tuz ad veritatē coꝛpis ſui vt ſtatiz diceſ. ¶ Scōs ēt modus nō erat ꝓueniēs. p̄ q; dareſ aliq̄n impfectio. ſ. q̄ duz auferreſ coſta ⁊ ſuccederet coſta: q; nō ſūt nā eſt intelligere adā ſine coſta illa: ⁊ ita eēt diminutus: ponēdo p p̄mū modū nihil tale erat: q; nō dabaſ tp̄s nec inſtās in quo adā eēt diminutus neq; poterat intelligi diminutus cū id qō auferebat non pti neret ad integritatē eius. ¶ Scōo q; non imitabaſ moduz gñationis p quē ceteri hoies ſunt ab aliḡs: nā quilibet homo eſt de aliquo alio. i. de ſba eius: ſed non eſt de eo qō ptinet ad integritatē indiuidui in illo: ſed ſolū de ſemine qō eſt aliquid vere in eo nō tñ ptinet ad integritatē illius: ſed ad pfectionē ſpēi: ſi. n. in adā ponamus fuiſſe coſtā que nō eſſet de integritate illius: ſed ſuꝑhabūdans ad ḃ intenta tñ a deo ad foꝛmationē feie inde erit illa ad pfectionē ſpēi ⁊ nō ad integritatez indiuidui ſicut eſt in nobis ſemen: ⁊ iō cōcoꝛdabit in aliquo ipſi mō cōi gñationis. Si vero dicaſ q̄ illa coſta erat nō ſuꝑhabundās: ſed de integritate coꝛpis ade nō erit illa ſicut ſemen ad pfectionē ſpēi: ſed eēt ſicut pes ⁊ manus que ſūt de integritate indiuidui: ⁊ ḃ nō ꝓuenit mō cōi deriuationis vni us ex alio. ideo nō eſt iſte tenēdus ſed tertius. ¶ Tertio q; puertebaſ oꝛdo reꝛ in ḃ. ſ. id qō factū erat a deo: vt eſſz de integritate ade nō maneret in eo: ſed i alio: ⁊ id qō non fuerat p̄ ō integritate ade maneret in eo in quo duo ſequūt p iſtuz ſcōm modū: p tertiū aūt modū nullū incōueniēs ſequitur: q; id qō factū eſt vt eſſet in adā de eius integritate manet in eo ⁊ id qō factum eſt vt foꝛmareſ feia inde auferē de adā qō eſt ꝓuenienter aſſignatū. ¶ Quarto q; ſequereſ inconueniens q̄ſtū ad reſurrectionē: nō. n. poſſz reſurgere eua: nā omne qō eſt p̄imo de integritate coꝛpis alicuius reſurgit in eo: ſi autē eſſet modus ſecundus verus eſſet coſta illa de q̄ foꝛata fuit eua de integritate coꝛpis ade. iō reſurgeret in adā: ⁊ ita eua non reſurgeret: q; id qō fuerat eius mā reſurgeret in altero. Poſito aūt p̄mo mō. ſ. q̄ coſta illa ſuꝑhabundat: in adaz nō erat de integritate eius: ⁊ iō nō reſurgeret in eo ſic mēſtruū de quo foꝛaſ fetus nō reſurget in mr̄e cuius fuit eo q̄ nō fuit de integritate eius: ſed reſurget in fetu: ſic coſta q; erat intenta ad foꝛmationē eue reſurget in ea ⁊ nō in adā: ⁊ ita apparet q̄ p̄mus iſte modus eſt ꝓueniens: ſecundus aūt ⁊ tertius nō ꝓueniūt: nā iſtō inconueniēs vltimuz ſequiſ tā ꝫ ſm q̄ tertiū modū: ⁊ ideo tenendū eſt q̄ nō fuit alius modus cōueniens niſi q̄ p̄duceretur in adaz vna coſta vltra nūez debitū q̄ tolleret ad foꝛmationē eue: ⁊ loco illius nō reſtitueret alia coſta: ſed caro ſicut ſcriptura dicit. ¶ Quereſ qūo dicit ſup. ij. c. q̄ tulit deus vnā de coſtis ade: ⁊ edificauit eā in mulierem. ¶ Rñdet Nicola. vt diximus. ſ. ij. c. q. xxvj. q̄ dr̄ ḃ q; mulier foꝛmata fuit p modū edificioꝛ in q̄bus ptes inferiores ſunt groſſiores ⁊ firmiores: ſupiores aūt ſunt graciliores ne totū ſit ruar: ſic mulieres in ptibus inferioribus. i. in natibus ſūt groſſiores vel ample: in doꝛſo aūt ⁊ pectoꝛe ſūt graciles qō accidit ecōtrario in viris: ⁊ iſtud accidit pp nām caloris cuius eſt eleuare: in mulieribꝰ aūt eſt puus caloꝛ eleuās iō inferioꝛa ſunt ampla: in viris aūt eſt plus de caloꝛe: iō eoꝛ pectoꝛa ſunt latioꝛa eleuāte caloꝛe nām ⁊ dilatante illā. Sed dōm q̄ non eſt iſta intentio ſcripture: ſed eſt modus loq̄ndi hebꝛaicus vt ponaſ edificari ꝑ fieri ⁊ nō ptinet ſolū ad mulieres: ſed ēt ad viros. Sic pz. j. xvj. c. vbi dicit ſarra ad abꝛaā ingredere ad ancillā meā: ſi foꝛte ſaltē ex illa ſuſcipiam filios vbi pōiſ in hebꝛeo ſi foꝛte edificaboꝛ ex illa: ⁊ ita edificari nō ptinet ad mulieriſ foꝛationē: ſz ēt ad maſculos cuz ſra nra: loco illi⁹ dicat ſuſcipe filios. ¶ Eſt ḡ dōz q̄ dixit edificauit coſtā in mulierē i. foꝛauit. ſ. q; ſicut edificia fiūt de mā rudi que ꝑ opationē artificis ſuſcipit figurā quā nō hēbat ita coſta illa quā deus tulit de adā nō hēbat figurā mulieris ⁊ fecit deus q̄ hꝛet illā. ideo dr̄ edificaſſe eā in mr̄erē: ⁊ nō eſt ḃ quaſi partes ſupiores ſint graciliores ſicut in edificijs ⁊ inferiores ampliores qō eſt in mulieribus: q; ēt ſi de feia fuiſſz foꝛatus vir. ſ. de coſta illius: diceret edificari coſta in vir: ſz nō eēnt ptes ei⁹ ſic̄ ptes edificioꝛ: ſz ecōtratrio ſupioꝛa ſūt latioꝛa. ¶ Sz quereſ qs foꝛauerit mr̄erē ex coſta. ¶ Dōm q̄ deus illud fecit ſicut exp̄ſſe vult ſacra ſcriptura. ſ. tulit vnā de coſtis eius ⁊ edificauit eā in mr̄erē. ḡ. ij. c. ¶ Aliq tñ dicūt factū ḃ p angelos velut miſtros dei ſic dicit magr̄ lib. ij. ſen. di. xvij. ſ. iſtō ſciri opz q̄ cū angeloꝛ miſterio facta ſit mr̄eris foꝛatio. xē. ⁊ illud idē aſtruit hiſtoꝛia ſcolaſtica ⁊ aliḡ ꝓxes. ¶ Sz ḃ non videt: q; nō erat aliqd in foꝛatione mr̄eris qō angeli poſſent facere: q; ibi fuerūt tria vel q̄ttuoꝛ: p̄mū ablatio coſte de adaz ſcōm repletio vacuitatis: tertiū ꝓuerſio exterioris māe in coſtā vt eſſet ſufficiens ad quātitatē coꝛpis mr̄eris: quartū fuit ꝓuerſio coſte illius magnificate in coꝛp⁹ mr̄is. i. foꝛatio coꝛporis de illo: ſed nullū iſtoꝛ potuerūt facere angeli: ḡ nō facta fuit foꝛatio mr̄eris miſterio angeloꝛ. ¶ De p̄mo pz q; ad ablationē coſte immiſſus fuit ſopoꝛ ⁊ iſte dr̄ a deo immiſſus. ſ. imiſit dñs ſopoꝛē in adā: ⁊ ita nō angeli. ¶ Scōo q̄tū ad ḃ q; nō videt qūo angeli potuerūt talē ſopoꝛē immittere cuz ille ſit p̄ter nām ⁊ angeli nō ſunt dñi nāe vt poſſint vti ea ad voluntatē ſuā. ¶ Tertio q̄tū ad iſtud idē q; coſta ablata fuit ſine doloꝛe a quo ⁊ ēt ſine nocumēto ade cuz nō deat poni pena aliqua in adā ante pctm̄: ſz doloꝛ aut nocumētū: ſūt pene: angeli tñ nō poterāt iſtō: q; angeli nihil pñt in rebus nālibus niſi vtendo nā ſicut inſtrumento: vt nō pñt calefacere aliqd ſine igne aut ſine re calefactiua: ⁊ ita de ceteris niſi q̄tū ad motū localē: nā iſtō pñt ſupza vires totius nāe. ſ. impellere aliquid aut ſubito trāſponere: ⁊ tñ q̄ p diuiſionē ptinui nō ſentireſ doloꝛ nō ptinebat ad motū localē: ſz ad alteratio nē quā nō pñt facere angeli niſi mediātibus rebus nālibus ⁊ tñ nā nō ſufficit ad ḃ: iō neq; angeli: ⁊ dato q̄ aliqd ſit in nā p qō poſſint moꝛtificari mēbꝛa ita vt nō fiat in eis ſenſus nocumenti q̄ eſt doloꝛ: tñ neq; nā ſufficit ad ḃ q̄ mēbꝛa ſana abſcidanſ de ptinuo ſine leſione aliq̄ facta in ipſo cōtinuo ⁊ aliḡs ptibus ꝓiunctis: ⁊ tñ talr fuit neče fieri ne eſſet pena in adā añ pctm̄: iō nō potuit fieri p angelos q nihil pñt niſi mediante nā: eo q̄ nām nō ptineant in virtute: relinḡ ḡ q̄ iſtā ablationē coſte non potuit aliqs ſic facere niſi deus q̄ continet nām in virtute ⁊ pñt non ſolū: qō nā pōt: ſz ⁊ qcqd vult ſupza nām: ille. n. ſine doloꝛe ⁊ nocumento auferre potuit q̄ leges nāe excedit. ¶ Scōm erat repletio vacuitatis: q; diciſ ſupza. ij. c. ⁊ repleuit carne ꝑ ea ⁊ diciſ ḃ de deo vt appet ibi ex littera p̄cedēte. ¶ Scōo q; cū locus vacu⁹ maneret ablata coſta q̄ inde cū carne detracta eſt nō poterat repleri carne niſi

a rō.

2ª rō.

3. rō

4. rō.

5. rō.

p̄ rō.

2ª rō.

3ª rō.

4. rō.

2 Qō.394. Quo ſit ſup. tulit vnaz de coſtis ⁊ edificauit eā in mulierē.

2 qō.395. quis foꝛ mauerit mr̄erē ex coſta.

p̄ª rō

2ª rō.

3ª rō

p̄ rō.

2. rō.

niſi illa caro de nouo crearet vel p naturā creſceret extendē-
do,ſe:nō potuit aūt fieri p nāz:qz nā aut illud nō faceret aut
faceret p ſucceſſionē multoz diez:z tñ ḃ nō fuit:qz tunc da
ret q adā nō viueret niſi miraculoſe cū aer intraret p aptio-
nē lateris:qō non eſt ꝓuenienter dictū:ideo non fuit factum
p ſucceſſionē:ſed ſubito qō nā non pōt:ſed ꝯtū ad oia natu
ralia angeli z demones nihil pñt niſi vtētes nā vt inſtrumē-
to excepto motu locali. Dic aūt erat gñatio noue carnis vel
augmētatio ſi qs ita vocare vellet:z hec non pñt angeli niſi
mediāte nā:ſed illa non poterat ḃ niſi p ſucceſſionē:z nō fu-
it ſic:ſz ſubito:g non fuit factū ab angelo:ſed a deo. ¶ Ter-
tio qz idē magr ḃ aſſerit lib.ij.di.xvij.q angeli nō pñt creare
carnis ſupplemētum in locū coſte:lz ipſe ponat q miſtri hu-
ius formatiōis mulieris. ¶ Tertiū erat ꝓuerſio māe exterio
ris in coſtā:qz ſtatiz vt ablata fuit coſta ade formata fuit eua
z adiuncta caro ad adā:nā aūt nō poterat ḃ facere niſi in lō
go tpe:z angeli nō poterāt facere alterationē aliquā niſi me
diāte nā.g non potuit ḃ fieri niſi a deo cum ſubito factuz ſit.
¶ Quartū erat ꝓuerſio coſte in mulierē ſiue foꝛatio coꝛpis
eius ō ea:z iſtud nō potuit fieri niſi p deū.ꝓmo qz angeli nō
poterant aliqd ḃ facere niſi mediante nā: z tñ nā non pote-
rat facere iſtā formatōez:g neqz poſſent angeli.ꝓmo ꝯtū ad
ḃ q nā non formaꝛ coꝛpꝰ aialis pfecti ſicut eſt hō niſi in vte-
ro:z tñ ḃ coꝛpus eue non fuit foꝛatū in vtero.ideo nā nō po
terat talē foꝛationē. ¶ Scō qz nā nō poteſt formare coꝛpuſ
hūanū niſi ex mēſtruo mediāte ſemine virili:z tñ nūc nō fu-
it ex mēſtruo:ſz ex coſta:z ex alia mā q nō erat caro:ideo nō
poterat fieri fm nām. ¶ Tertio qz nā facit figurationē iſtaz
ſucceſſiue z in re tenera ſicut eſt mēſtrualis humoꝛ:iſta autē
formatio facta fuit ſubito:z in re dura.ſ.in oſſe:ideo nā non
poterat eaz facere:angeli tñ nō pñt niſi qō pōt nā z mediāte
nā. ¶ Quarto pz qz ēt magr ꝓfiteꝛ iſtud dicens angeli nullā
pñt creare nām:g nec foꝛare coſtā in mulierē nec carnis ſup
plemētū in locū coſte. ¶ Dōm tñ q magr vult mr erē foꝛatā
miſterio angeloꝛ cū dicat ſciri opoꝛtet q angeloꝛ miſterio
ſit mulieris foꝛatio:qd g vult factū eſſe ibi p angelos:ita vt
illi miniſtri ſint,dōz q ipſe ait ibidem:facta eſt g feia a deo ēt
ſi coſta miniſtrata ſit p angelos qd aūt intelligaſ p miniſtra-
tionē coſte nō apparet niſi ablatio ipſa de coꝛpe ade:qz in to
to ḃ ope foꝛationis,mr eris non faciunt nec intelligi pñt:niſi
iſta quattuoꝛ.ſ.ablatio coſte:repletio vacuitatiſ:ꝓuerſio māe
extranee in coſtā:formatio coꝛpis de coſta ſicut ſuꝑ diximus
z fm magrm nō debēt poni niſi tria:qz ipſe negat tertiū.ſ.cō
uerſionē exterioꝛis māe in coſtā:qz poſuit q non fuit forma-
ta mr niſi de coſta in ſe multiplicata z non de aliq mā addi
ta.li.ij.ſen.di.xvij.ſz de tribꝰ reſiduis negat magr duo illoꝛ
ptinere ad angelos.ſ.foꝛationē coꝛpis z ſupplemētū vacui-
tatis:g ſolū pmū relinqt:q poſſit ꝓcedi angelis fm magrm
.ſ.ablatio coſte de latere ade:z ḃ videt ipſe velle dicere:cū ait
facta ē femina a deo:ēt ſi coſta miſtrata ſit p angelos. ¶ Sz
dōm q ḃ nō eſt ſatis ꝓueniēs pp rōnes ſuppoſitas.ideo me
lius dicit q feia totaliter foꝛata fuit a deo:z non fecerūt ibi ali
qd angeli:niſi intelligereꝫ miniſtratio coſte.i.pñtatio eius fa
cta deo:ſz ḃ nihil videt:qz cū deus coſtaz abſtulerit ade non
erat neꝯia alia pñtatio:ſz eadē opatione qua coſtā auferebat
foꝛaret illā in mulierē z non oꝛtebat eē alterius opationē
mediā:ſi tñ ponat opatio media nō erit niſi mouere local r eā
de loco vbi detracta fuit ade ad locū in quo foꝛmata fuit:naz
non fuit foꝛata in pñtia ade cū dicaꝛ q adduxit deus poſtea
mr erē ad adā:z adductio fuit de loco foꝛationis. ¶ Nō fuit
aūt ſic de foꝛatione coꝛpis ade ſicut de foꝛatione coꝛpis eue:
nā coꝛpus ade poterant foꝛare angeli:z veriſi e eſt qō foꝛa-
uerūt:ſz coꝛpus eue nō potuerūt:rō diuerſitatis eſt:qz coꝛpꝰ
ade foꝛatū eſt de limo terre.ſ.ij.foꝛatio autē de luto eſt p mo
dum artis:iō non ſolum angeli:ſz ēt hoies poterant foꝛmare
ſicut figuli foꝛmant ſtatuas:fuerūt autez duo in foꝛmatione
coꝛpis ade:vnū erat figuratio luti:nā de luto factū eſt qō re-
ductū fuit ad certā figurā:aliud erat ipm lutū ſic figuratū fa
cere eē coꝛpus hūanū qō erat p foꝛmā.i.aiam dantē eē:vtrū-
q aūt vocaꝛ foꝛmatio.ꝓmus modus eſt foꝛmatiōis,put foꝛa
tio dicit a foꝛa que eſt figura vt accipit Ariſt.in ꝓdicamento
q̄litatis:ſecūdus modus foꝛationis accipiꝛ a foꝛa q eſt actus
z pfectio rei ꝓma.ꝓmā foꝛationē fecerūt angeli:qz ipſi figu-
rauerūt lutū illud cū ipſi poſſent facere:ſecūdā aūt foꝛationē
ſolus deus fecit:qz ſolus ipſe aiam creare poterat z infunde
re coꝛpi. ¶ Lū aūt dicit q foꝛauit deus,hoiem aliqui accipi-
unt de foꝛatione ſcōa que eſt dare foꝛmaz z ḃ ſoli deo ꝓpria
vt intelligaſ lra de eo de quo in veritate accipi pōt. ¶ Sz di
ceꝫ q non ſtat:ſz accipit de ꝓma foꝛatione q̄ eſt figuratio pz
ꝓmo:qz dicit foꝛmauit deus hoiem de limo terre:ſz limus ter
re nō ptinet ad ſcōam.ſed ad ꝓmā foꝛmationē:que eſt figura
tio.ſcō qz dicit ſtatim ibi z inſpirauit in faciem eius ſpiracu
lū vite: z ḃ accipit de creatione z infuſione aie.g primū non
intelligit niſi de figuratione coꝛpis ꝓmā igit foꝛmationē dr
feciſſe deus:nō q p ſe fecerit.ſed qz ex eius impio fecerūt an
geli.in ſcōa aūt q eſt infuſio aie nō cōicauerūt angeli qz non
ſunt creatoꝛes. ¶ Quartū ad foꝛmationē,mr eris non eſt ſic
qz coꝛpus eius nō fuit figuratū de terra:ſz de coſta viri: z ibi
nō erat ſolū figurare:ſed dare foꝛmam,i.q id qō nō erat coꝛ-
pus mulieris efficereꝫ coꝛpus quod fuit ſimul dādo foꝛmam
que eſt anima z figurādo.ideo non potuerūt ḃ angeli vt iaz
dictuz eſt. ¶ Dicit aūt ſupra.ij.c.q foꝛmauit deus coſtā quā
tulerat ō adā in mr erē z adduxit eā ad adā de quo q̄reꝫ q̄re
dicaꝫ q adduxit eā ad illū. ¶ Dōm q fuit ꝓmo qz mulier fa
cta eſt ad ḃ q nō eēt vir ſolus.ſ.ij.ſ.nō eſt bonū hoiem eē ſo-
lū faciamus ei adiutoꝛiū: z tñ q̄diu feia nō eſſet cū viro eſſz
ille ſolitarius.g debuit adduci ad eū. ¶ Scō qz oia aialia
terre z volatilia adduxit deus ad adam:vt videret an ꝓueni
rent ei in ꝓſortium ſupra.ij.c.g a foꝛtioꝛi feia foꝛmata debuit
adduci ad illū vt videret qd de illa iudicaret:z pz q ad ḃ du
cta ſit:qz adam ſtatim de illa oſtendit q placēt ei z nō aialia
alia. ¶ Tertio fuit qz feia non fuit in pñtia viri foꝛmata: vt
nō putaret adā ſe videre diuina ſecreta.ſz foꝛmata fuit diſtan
ter ab adam: z ipſe nō iret ad illā quā neſciret foꝛmatā neqz
illa veniret ad eū deus adduxit eā ad illū. ¶ Quarto fuit ad
oñendū traditionē quādā:qz eua nō ſolū fuit pñtata ade:
ſed tradita ei.vt eius eſſz non quidē ancilla:ſz vxoꝛ z ſocia:ſi
cut dixit adā.ſ.ij.c.mulier quā dediſti mihi ſociū dedit mihi
de ligno z comedi: iſta autem traditio non poterat fieri ſine
ꝓſentatione quadaz:ideo adducta fuit mulier ad adaz:fu-
it enim ibi quaſi deſponſatio quedam. ¶ Sed dicendum
cū mulier non fuiſſet foꝛmata vbi erat adā:ſed diſtāter inde
q̄re potius illa ducta eſt ad eū q̄ ipſe ad eam. ¶ Dicūt alig
q ideo factū eſt:qz mr foꝛata fuit extra padiſuz:adā aūt nō
debebat duci extra padiſum:ſed manere in eo:g feia q̄ foꝛis
foꝛata fuit debebat adduci i padiſuz: z ita adducebaꝫ ad adā
Ita.n.ſenſit ioſephus.li.j.antiqtatū.ſ.dicit aūt deuz ad oꝛien
tē plantaſſe padiſuz omni germinatione florentē z ſequit: z
in hunc hoꝛtū introduxiſſe adā z vxoꝛē eius p̄cipiens plāta
tionū eos hr e ſollicitudinē. ¶ Sz dōm q hoc nō ſtat:qz cer
tū,eſt q adā intra padiſum erat qñ foꝛata fuit mr ex ipſo:qz
ſupra.ij.c.dr de plātatiōe padiſi: z poſtea addit q tulit deus
hoiem quē foꝛmauerat z poſuit eū in padiſo z cū nō expul-
ſus fuerit de padiſo quouſqz peccauerit: z qñ foꝛata fuit mu
lier nōdū peccauerat ꝓſtat q in padiſo erat qñ deus abſtulit
coſtā.hoc aūt dato nō eſt aliq q foꝛet deus coſtā in mulierē
extra padiſuz. ¶ Scō qz dictū ioſephi parū habet de auēi-
tate p̄ ea q̄ ſūt ſacre ſcripture:potiſſime qz ipſe aliū erroꝛez in
verbis ſuis innuit.ſ.q vir z vxoꝛ iam foꝛmati erāt qñ intro-
duxit eos in padiſo: z ita aliquādiu māſerāt ambo extra pa-
diſum:ſz ḃ falſum eſt qz ſupra.ij.c.dr qō deus foꝛmauit adaz
z tulit eū in padiſum: z ibi iuſſit ei non māducare de arboꝛe
ſcie boni z mali:poſtea dr q de coſta eius foꝛmauit mulierē
ergo non eſt verum q ambo eſſent anteq manerent in para
diſo: z ideo neqz iſtud eſt veruz.ſ.q mr ſit foꝛataex padiſuz
z ſic nō fuitpp ḃ adducta mr ad vir. ¶ Sz,dōz q fuit ꝓmo
qz femina erat pp virū z nō vir ꝓpter feminā vt dicit apl's
p̄.cozin.xi.c.ideo non dēbat adduci vir ad feiaz:quia adduci
vnum ad alterz eſt eē vnū pp alterū. ¶ Scō qz feia nūc foꝛ
mata eſt:qz nō in uētū fuit adiutoꝛiū ſi e ade in aialibus:ſed
aialia oia ducta ſunt ad adam vt videret ſi erat in eis aliqd
quod ꝓueniret ei g z feia debebat deduci ad adam. ¶ Ter-
tio qz feia fuit facta vt adiutoꝛiū viri.ſ.ij.c. z tñ adiutoꝛiū re-
latiue dicit ad id cuius eſt adiutoꝛiuz: z ad illud ptinet z nō
res ad adiutoꝛiū.ideo feia ad virū debuit deduci z nō ecōtra
rio. ¶ Quereꝫ quare adducta muliere dixit adā.ḃ nūc os ex
oſſibus meis z caro de carne mea. ¶ Dōm q fuit primo ad
ſignādum ſe ſcire,vnde illa feia eſſet.naz foꝛmauerat eā deus
de coſta viri dormientis z ita ille nō vidit ḃ.vnde putareꝫ q
vir nō ſciret:vnde illa eſſet:vt aūt ſciaꝫ q vir ḃ ſciebat ſcribi-

A
Qō.396. Cur dr in lra z adduxit eā ad illum.
p̄a rō
2a rō
4a rō
5a rō.
A
Qō.397. Cur potius eua ducta ē ad adā q̄ ecōtrario.
p̄a rō.
2.rō.
2.rō
3.rō
A
Qō.398. Cur adā dixit viſa muliere nūc oſ ex oſſibus.

A Qō.399. Cur dr̄ caro de carne mea ⁊ os ex ossibus meis.

B

β rō

γ rō.

3.rō

4 rō

A Qō.400. Quō sciuit adā ꝙ erat ex carne sua.

tur ꝙ ille dixit h̄ nūc os de ossibus ⁊c. ¶ Scō fuit ad oñdē dū ꝙ sibi placebat de ꝓsortio illi⁹: nā cetera aialia pñtata fue rūt ade in qbus ipse q̄rebat ꝓsortiū: ſz nō inuenit cū aūt pñ tata fuit feia placuit ei: ⁊ ideo dixit pp hanc dimittet hō pr̄ez ⁊ mr̄ez: ⁊ adhēbit vxori sue: ⁊ qz cetera aialia repulerat ⁊ feiaz elegerat ꝓueniens erat ꝙ cām oñderet: iō dixit h̄ nunc os ex ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. i. ego potius accepto istaz feminā q̄z ceteras: qz cetere erāt aliene a me ſm nām: h̄ autez est mihi ꝓxima: qz est caro de carne mea: ⁊ os de ossib⁹ meis ⁊ nō pōt esse maior ꝓpinqtas ad me. ¶ Sed q̄re dr̄ caro de carne mea ⁊ os de ossibus meis. ¶ Dici pōt vno⁰ ꝙ fuit ad sign̄dū maximā ꝓpinqtatē: nō. n. poterat esse maior ꝓpinq tas q̄z in carne ⁊ in osse: cū ista duo sint ex qbus corpus con stituit̄: ⁊ ad signandū idētitatē viri ad feiaz in corpe dixit ꝙ erat de ossibus suis ⁊ de carne sua. ¶ Scō pōt dici ꝙ in h̄ signat vnitas in spē in quātū dr̄ de carne ⁊ osse: qz aialia di uersaz spēz q̄uis carnē ⁊ ossa hēant nō h̄nt eandē carnē ⁊ eadē ossa: qz sicut aial difert spē ab aiali: ita caro a carne: ⁊ oſ ab osse: qz sicut tota ab inuicē differūt ita ⁊ ptes vt Arist. dic li. j. de aialib⁹. ⁊ ita est sensus: qz cetera aialia nō erāt de car ne mea neq̄ de osse. i. nō erāt in eadē nā in qua ego. erā: non acceptaui aliq̄ de illis. Jsta aūt feia est de spē in qua ego suz ⁊ istud est ēt rōnabil'r dictū: nā dato ꝙ eua nō fuisset forma ta de corpe viri sed de terra: adhuc vir acceptaret eā pp sil'itu dinē: nā h̄ sufficiebat: qz deus dixerat faciamus ei adiutoriū sil'e sibi: ⁊ tn̄ si eēt in eadē spē si nō eēt de corpe eius formata esset sil'e adiutoriū ei: g̃ acceptaret eaz. ¶ Tertio pōt dici ꝙ fuit h̄ ad sign̄dū veritatē. ſ. qz deus formauerat mulierē de la tere viri auferendo inde costā: erat vez ꝙ erat caro de carne eius: ⁊ os de ossibus eius: ⁊ dōz ꝙ iste est sensus quē vere fa cere voluit adaz in verbis suis. p̄ qz semp scriptura dz accipi iuxta rigorē verboz nisi expſse appeat seq inde incōueniēs ⁊ tn̄ h̄ rigor verboz sig̃t ꝙ erat eua de ossibus ade: ⁊ de car ne ade qō vez est: g̃ sic accipi dz. ¶ Scō qz si intēderet adā sig̃re ꝓximitatē nāe ⁊ nihil aliō vel vnitatē spēi vocaret euā carnē suā dicēs: h̄ est caro mea: sic. n. frēs ioseph ad sig̃nduz ꝙ ille erat fr̄ suus ⁊ multuz ꝓpinquus dixerūt caro ⁊ frater nr̄ est. j. xxxvij. c. ⁊ nō dixerūt de carne: se adam dixit caro de carne mea: iō voluit aliqd vltra sig̃are. ſ. nō solū ꝓximitatez: sed ēt originē. i. ꝙ fuerat formata eua de adaz: ⁊ h̄ sig̃t illa p̄ positio. ſ. de ossib⁹ meis: ⁊ de carne mea. ¶ Tertio pz qz adā istud significare voluit cū de illo accepat esse. ¶ Quarto pz qz adaz in verbis istis pticul'r designauit id qō deus fecerat dicēs. ſ. h̄ nūc os de ossibus meis ⁊ caro ō carne mea: in quo signauit p̄ ꝙ nō solū fuit illa de carne ade vel solū de ossibus ade: ſz de vtroq̄ ⁊ vez fuit qz tulit deus vnā de costis ade ⁊ illa nō fuit nudata carne: sed cū carne ei adherēte: ⁊ ita fuit vtrūq̄z. ſ. os ⁊ caro: scō qz dixit os de ossibus ⁊ nō dixit pl'a lit̄ ossa de ossibus: qz ita fuit in veritate. ſ. ꝙ vnū de ossib⁹ ade ablatū est. ſ. costa: adā aūt multa ossa hēbat ⁊ illō vnū os suf fecit ad formationē mr̄is: ita vt nō oporteret sūmi pr̄a. ter tio qz ponit̄ pus os q̄z caro: cū dicat̄ h̄ os de ossibus meis. ⁊ caro de carne mea. ⁊ rō est qz os p se intēdebat: ⁊ sic scriptu ra notat ꝙ vnā de costis ade tulit deus: caro aūt q̄si p̄ pñtiā tracta est qz coste adherebat: ⁊ iō vere voluit adā in h̄ sig̃re euā sūptaz esse de latere suo ⁊ nō aliqd aliō. ¶ Quer̄ quō adā sciuit ꝙ eua erat caro de carne eius: nā ipse nō vidit eaz sumi de se neq̄ formari: sed eo dormiēte factū est. ¶ Dicet ali qs ꝙ nō oportuit ꝙ adā illō cognoscer et: nā ēt si eua nō eēt de corpe ade formata posset dicere adā ꝙ erat de carne eius ⁊ ossibus cū esset in spē in qua ille erat ⁊ ibi est idētitas ossi um ⁊ carnis qō nō fuit in rebus diuersaz spēz. ¶ Sz dōm ꝙ h̄ nō stat qz nō solū voluit adā significare ꝓximitatē: sed ⁊ originē. i. mr̄ierē ō se sūptā vt oñdimus p̄cedēti. q. cū ⁊ ipse di xerit vocabit̄ virago: qz de viro sūpta est. Alr̄ g̃ rndendū. ſ. ꝙ adā nō sensit auferri de se costā: qz dormiebat sciuit tn̄ ablatā esse ei: qz deus illi reuelauit. Jsta aūt reuelatio poterat eē post ablationē ⁊ euigilationē: ita vt deus certificaret eū de mr̄ere vñ esset cū nō appuisset p̄cedēti pñtatiōe aialiū. Alr̄ pōt dici vt cōiter asserit ꝙ in sopore reuelauit deus h̄ ei: qz voluit ꝙ ibi fuerit adā in extasi ⁊ cognouerit multa. supnāl'r que ipse postea ꝓphice dixit. vñ ⁊ addūt ꝙ ipse de duplici destructiōe mūdi ꝓphauit. ſ. p aquā ⁊ ignē. ¶ Est aūt intelligēdū ꝙ som nus nō est extasis: ⁊ extasis nō ē somnus: qz ptingūt q̄si p̄ rio mō. ſ. somnus est ges virtutū aialiū q̄ sūt cognitiue ⁊ ap petitiue cū intēsiōe nāliū. Et qñ qescūt aiales virtutes ꝓ qua dā ligationē eaz ēt qescūt rōnales vel intellectiue. ⁊ ideo in somno ois vis cognitiua cessat ab actu: ⁊ vis nālis nō cessat sed opatio sua augeat ⁊ fortificat. Jn extasi nō est sic formal'r: sed in aliquo ꝓcordāt ⁊ differūt. ꝓcordant qdē qz tā in extasi q̄z in somno oēs vires sensitiue q̄ vocant aiales ⁊ appetitiue qescūt. i. liganf: qz q est in extasi nihil videt neq̄ audit sic pz de paulo in raptu quē greci extasiz vocāt: nō. n. videbat neq̄ audiebat actu. ix. c. Sic ēt erat de balaam. ppha q extaticus fiebat cū ppharet ⁊ tūc ꝓuabat sensatione vt inuit̄ nūeri. xxiij. c. ¶ Discordant aūt in duabus: ꝑmū est qz in somno liga tur vires rōnales sicut ⁊ aiales: in extasi aūt nō liganf vires rōnales. i. intellectiue: sed potius eleuanf: ⁊ ad h̄ solū fit extasis vt intellectus ad pr̄a intelligēdo pueniat q̄z sufficeret in telligere in vigilia. Et h̄ est pp qō rapi dicim⁹ hmōi. ſ. q̄si aia total'r extra corpus fiat ad h̄ ꝙ nō impedita p̄ imixtiones ad corpus recipiat altissima intelligibilia q̄ nō sufficit ꝓsiderare disposita exñs sufficit aūt vnita: sed vnitas p h̄ ꝙ abstrahit ra pta ad aliud. ¶ Scō dr̄nt qz in somno intendunt vires nā les in opatione sua ⁊ q̄z tū ad h̄ somnus est vtilis ⁊ dz esse in tentus a nā tāq̄z ad pficiendū opationes nāles q̄ sūt ad ꝓser uationē corpis. Jn extasi aūt non ꝓportanf: sed debilitanf: qz minores efficiunt q̄z in vigilia. Jmo ista est cā extasis vel ra ptus. ſ. vt aia q̄ dispersa exñs in mltas opationes nō sufficit ad aliqd intelligibile altissimū sufficiat qñ vnita fuerit ad ac cipiendū illud: nā pp h̄ liganf in somno vires aiales: qz p vi gilia oēs potentie aie sūt solute ⁊ sunt in actu. ⁊ iō cū aia sit vnicū p̄ncipiuz opatinū a quo est tota actio p virtutes suas cū dispersa fuerit in multas opones nulla pfectaz reddit: sed opationē nāliū virtutū aialiū pfici est necīū ad esse: ⁊ ꝓserua tionē vite: iō nā ligat aliq̄n aiales ⁊ rōnales: ⁊ relinquit solu tas nāles: ⁊ qz tūc aia illis solis intendit totus vigor suus in illas dirigit̄: ⁊ sic reddunf opationes pfecte. Jta aūt si ad cō seruationē vite ⁊ esse necia esset pfectio aliq̄ in opationibus virtutū aialiū ligaret nā vires nāles solutis solis aialibus: ⁊ tunc opationes eaz eēnt multū intense q̄si aia hȳs solis in tendēte cū nā non deficiat in necēȳs: quia tam̄ talis pfectio ⁊ intensi aialiū nō est necia ad ꝓseruationē vite ⁊ esse nō ligat nā aliq̄n vires nāles solutis aialib⁹ sic fac ecōtrario. ¶ Ter tia aūt ligatio erat si sil'i nā ligaret vires nāles ⁊ aiales relin quēs solutas rōnales. i. intellectū tūc. n. esset opatio intensa intellectus cū aia total'r intēderet ei nō difuso in nāles ⁊ aia les: sed istā ligationē nō facit nā pp duo. ¶ Primo qz nō est necia: nā ligatio q̄ est aialiū ⁊ rōnaliū manētibus solutis nā libus est ꝓueniēs ad pficiēdū opationes p q̄s vita ꝓseruatur sed ligatio aialiū ⁊ nāliū manētibus solutis rōnalibus nō ē necia ad ꝓseruationē vite. imo nō est vtilis: ſz potius nociua: qz dū essent ligate nāles virtutes deteriorarent indiuiduuz. iō nā nūq̄z inuenit talē ligatiōez. ¶ Scō ⁊ p̄cipue: qz neq̄ nā h̄ facere poterat cuz repugnet ligatis viribus sensitiuis nāl'r solutas eē rōnales: nā intellectio nō ē in nobis sine ꝓuersiōe ad fantasmata a q̄bus intellectus agēs abstrahit spēs q̄s fac actu intelligibiles cū fantasmata sint intelligibilia solū in po tētia cū Arist. dicat li. iij. de aia opz intelligentē fantasmata speculari: ſz impol'e est ꝙ intellectus cōuertat̄ ad fantasmata aut possit abstrahere ab illis exñtibus ligatis interiorib⁹ sensi bus. i. imaginatiōe ⁊ fantasia. g̃ nō pōt solutus eē ſm nāz in tellectus ligatis exñtib⁹ oīb⁹ viribus aialibus. ¶ Deus aūt fa cit istā tertiā ligationē. ſ. vt ligatis nālib⁹ ⁊ aialib⁹ viribus: so lutus maneat intellectus: ⁊ tūc est extasis ⁊ ē intellect⁹ mul tū eleuatus ad intelligendū: eo ꝙ totus vigor aie collectus ē ad solā intellectiōez. ⁊ ſz talis ligatio nō ꝓueniat ſm nāz. ſ. ad ꝓseruādū eē aialis ꝓuenit tn̄ ad aliqd qō est sup. nām. ſ. ad co gnoscēda aliq̄ quoz cognitionē deus iudicat eē necīa ad bo nā hitudinē stat⁹ spūalis: ⁊ iō nā nō facit talē ligationē tāq̄z nō sibi necīam: deus aūt illā facit tāq̄z necīa ad ea q̄ ipse intē dit. ¶ Et istā ligationē vocāt raptū vel extasim ſm grecos ⁊ nō ea q̄ fit in somno. p̄ qz alleuiaf tūc aia ab eis q̄ sūt ſm nāz: in somno est p̄ ꝓpriū qz intendit maxie eis q̄ sūt ſm nām: iō nō alleuiaf vel abstrahit̄: ſz potius in se ipsam colligit̄: in extasi rapit̄: qz tota vadit ad itelligere qō nō ptinet ad nāz neq̄ ad nāz. iō ibi vocaf raptus. ¶ Scō qz raptus dicit quādā alie nationē p modū eleuationis: in sōno aūt nō eleuat aia: ſz po tius incuruaf ad ea q̄ sūt infimi gradus suaz opationū. i. ad opationes nāles: in raptu ascēdit ad maxima opationē. ſ. ad

pure

pure intellectiuam: ideo tūc pōt dici q̄ rapitur. ¶ Tertio q̄ raptus maxie dicit alienationē & abstractionē a se: & iō cōpetit rei q̄n nō manet in operatione ꝓpa solita q̄ nō vī eē in se sed extra se. sic est ō aīa i extasi q̄n ligant vires nāles & aīales solutis solis rōnalib⁹: nā nulla ō opationib⁹ notis exercetur solas exprimur nos in alīs hoib⁹ opationes nāles & aīales intellectiuā in nobis exprimur: sed nō i alīs. ideo cū videmus q̄ i alio nō appent opatiōes aīales. i. sēsitie: neq̄ nāles iudicam⁹ q̄ nō sit aīa i corpore: q̄ nulla opatio ei⁹ ibi manifesta tur: & ita est in raptu. secus autē est ō ligatione q̄ fit in sōno q̄ ibi non rapit aīa: cū opatiōes ei⁹ manifeste sint: q̄n ibi vigorātur opationes nāles. iō vocabit ligatio: ſz nō raptus aut extasis. ¶ Cum aūt due ligatiōes fiant. i. rōnaliū viriū. & aimaliū solutis nālibus & alia nāliū & aialiuz solutis rōnalib⁹ alia ligatio est media aliaꝝ q̄ nūq̄ fit. ſ. q̄ ligētur rōnales & nāles solutis aialib⁹. i. sensitiuis: istā eim nō facit nā. ꝑmo q̄ nā facit id qō nccīuz ē ad ei⁹ ꝓseruationē: & tñ, tal' ligatio nō ē nccīa neq̄ vtil' ad ei⁹ ꝓseruationē sīc ligatio q̄ ē in sopore. ideo nā nō facit illā. ¶ Scdo q̄ ista ligatio ē nociua nāe quocūq̄ mō ligent voces nāles ipedit nā a sua pfectiōe: sed nā q̄ est ordinata nō facit id qō ē sibi nociuū: iō nō facit talez ligationē. ¶ Tertio q̄ nā nullo mō pt eā facē: nā intellectus nō ligat ꝑ se cū sit incorporeus & immixtus: ſz ligato fantasmate id quod recipit: fantasmata autem disponuntur 'ligatis viribus sensitiuis manentibus: ergo illis solutis nō pt nāliter ligari intellect⁹: & ita nā nō pōt facē istam ligationez. ¶ Deus aūt pt facē istam ligationē: sicut pōt ligare nāles & aīales simul vires in raptu tñ nunq̄ facit eam eo q̄ ista ligatio ñ ē vtil' ad aliqd: q̄ nō cōpehēdit ꝑ eā aliqd spūale qō faciat ad aliqō spūale bonū: ſz solū sensibilia q̄ sufficiēter cōprehēdunt sine aliq̄ ligatiōe aliaꝝ viriuz. iō sole due ligationes sūt vna nālis alia a deo. ¶ Sed dicit aliquis quomodo pōt fieri raptus vt maneant solute vires rōnales: ligatis sensitiuis: q̄ non fit intellectio: nisi ꝑ uersionē ad fantasma: & tamē ligatis sensibus interiorib⁹: ligata sunt fantasmata: ideo neq̄ fiet intellectio ꝑ uersionē ad fantasmata ligata: ſz fit vno ō duob⁹ modis. ꝑmo mō ꝑ impressionē spēi a deo i intellectu: & hoc illa spēs sit creata sicut in cōi extasi: vt erat ō balaam: vt inuit. nume. xxiiij. c. & de alīs qui extasim patiunt: siue ꝑ ſ̄ q̄ diuina eēntia fit illi itellectui forma intelligibilis: sic dī de paulo de quo asserit q̄ vidit diuinā eēntiā in raptu. Alius modus est q̄ fiat ꝑ uersionē itell⁹ ad fantasma, non ꝓexistēs: ſz ad aliud a deo nouiter creatū vel formatū misterio angelorꝝ: sed istud magis ptinet ad reuelationes q̄ fiunt in sōnis q̄ nō vocant raptus neq̄ extasis & modi duo ꝓcedentes de spē creata: & de eēntia diuina ptinebūt ad extasiz. ¶ Sed dicet quō pōt fieri extasis in sōno cū sint cōtria somnus & extasis. ¶ Dōm q̄ si ꝓprie accipiat extasis nō est sōnus cū habeāt rōnes oppositas: q̄ in sōno ligāt vires corpales & aīales: & soluūt vt' solute manēt nāles: i extasi āt eōrio ligāt nāles & aīales & soluūt rōnales: vñ videt plus repugnare sōno & extasis q̄m sōno & vigilia: q̄ tā in sōno q̄m i vigilia manent solute nāles vires: in extasi āt ligant vires: & iō nō cōcedimus eē extasim in sōno neq̄ sōnū in extasi. Si aūt accipiat large cōcedit q̄ extasis sit in sōno sīc aliq̄n dicim⁹ & q̄ ista ꝓcedāt vt idē ē cū ꝓp aliqō accīs cōe. ſ. q̄ vtrobiq̄ ligāt vires aīales: & iō i neutro eorꝝ ē vigilia: & quia vigiliam opponimus sōno dicim⁹ extasiz eē sōnū vel in sōno fieri extasiz. ¶ Cū aūt loqmur de extasi ade pōt dici q̄ aut ꝓprie asserimus fuisse extasim aut nō: si aūt fuit extasis vē dicet q̄ non fuit vē sopor: sed raptus vel abstractio a se: & tūc bñ dī a deo imissus sopor q̄ extasis nō pōt fieri ꝑ nāz ſz solū ꝑ opationē dei cū nā nūq̄ liget vires nāles sed solū aīales & rōnales: & cū obīcit q̄ erat sopor cū dī imisit dns sopore in adaz potest dici q̄ vocat sopor large: nō q̄ esset vere sōnus: ſz q̄ pōt vocari somnus vulgariter eo q̄ accidit ibi passio sensibilis que est in sōno. ſ. q̄ ligant vires aīales. i. sensitiue. ¶ Si aūt accipiat large extasis in adam ꝓut aliq̄ cognitio diuinitus data tunc fuit in illo dōm q̄ fuit ibi verus sopor ꝓut sōnus iuxta ꝓhos est ges virtutū aialiū cū itensione nāliū: & esset talis sopor ade q̄lis in nobis accidit nisi q̄ ille erat causatus a deo & nobis accidit ex nām: & tūc dicemus q̄ adhuc adā in illo sopore potuit hre cognitionē aliquā a deo de costa sibi ablata & muliere inde formata & de multis alīs que postea ipse prenunciauit: sic enī accidit nobis in sopore nāliter accidēte q̄ deus reuelat aliq̄ ibi. Iste. n. modus erat vt cōiter apō ꝓphas in veteri testamēto: vt dī nūeri. xij. c. ſ. si fuerit inter vos ꝓpha dñi in visione appebo ei vel ꝑ sōniū loquar ad illuz: & nō solū erat ḥ de ꝓphis: ſz ēt de alīs hoibus qbus deus sepe reuelat aliq̄ ad sōla vtilitatē illoꝝ: & nō vocam⁹ illos stricte ꝓphas ō hīs hēt iob. xxxiij. c. ſ. sōnū in visione nocturna q̄n irruit sopor sup hoies & dormiūt in' lectulo tunc aꝑit aures virorꝝ & erudiens eos instruit disciplina. ita ḡ in adā poterat esse verus sōnus & reuelaret deus aliqd ei: & ḥ vocant aliq extasim: vterq̄ modus satis pōt stare: q̄ tñ lra dicit imissum eē sopore in adā melius videtur nō recedēdo a littera cū nō sit recedere ab illa neče dicē q̄ fuit verus sōnus & nō extasis & ibi adā cognouit reuelāte deo euā fuisse de ei⁹ latere forata

¶ Quereť q̄re adā dixit ḥ nūc caro de carne mea. q̄: sufficiebat dici ḥ caro de carne mea: & os de ossibus meis: & nō dicereť ḥ nūc. ¶ Dōm q̄ ḥ dixit adam ad demōstranduz electionē & dignitatē feie: deus. n. volens dare ade adiutoriū siłe ei adduxit ad eū oia aialia vt videret ipse an ibi esset aliqō ꝓueniens ei: & nō inuenit: fuerūt aūt oia aialia vna vice pñtata ade in q̄ vice nō fuit pñtata feia. Deinde feia formata pñtata fuit ꝑ se alia vice: & iō dixit adā ḥ nunc caro &c. i. Jn ista vice ista feia quaz mihi pñtasti est caro de carne mea: Jn alia vice de omnibus q̄ pñtasti nł' erat caro ō carne mea: sed oia a me aliena fm spēm: & ita dicit lra hebraica. ista vice os de ossib⁹ meis. & caro de carne mea: vbi nos dicimus hoc nūc os. &c. ¶ Dicit aūt ra. ſa. & multi ō hebreis q̄ q̄n deus pñtauit aialia ade vt videret si aliqō ꝓpetebat ei: adā cōmiscebaťcarnal'r cuilibet femelle aialiū: sed nulla placuit ei: cū vero pñtata est femina cognouit eaz carnal'r & placuit illi: & iō dixit ista vice caro de carne mea. i. q̄n accedebā ad alia aialia non inueniebam carnē de carne mea qō tactus demonstrat. ſz ista vice cū accessi ad hāc inueni esse carnē de carne mea. ¶ Jsta sūt nephanda cogitari saltē ꝑ sanctū vīz adā ꝑem totius spēi nre neq̄ ēt sunt possibilia si qs illa aduertat: ł turpia: ēt peccasset adā grauius in accedendo ad qōcūq̄ pecus potius q̄s comedendo de ligno vetito: & ita deus expulisset illū de padiso: sed saltē iudei q̄ ista nō erubescunt fateri cogent dicere q̄ asina & porca est nouerca eorꝝ q̄: adā q̄ ē pater ipsorꝝ cognouit asinam & porcā carnal'r. ¶ Simil'r dicunt talmudiste q̄ adā ante q̄s hret euā in vxorē hūit aliā ꝓrē vocatā lilis quā tenuit centū & triginta annis qbus fuit excōicatus ꝑ comestione ligni vetiti: & in toto illo tpe nō genuit ex ea hoies aliquos: sed genuit demones. ¶ Jste sūt insanie: q̄: sūt ꝓ sacrā scripturā: & ꝓ nāz atq̄ rōnē. nā nulla feia erat ante euā: q̄: si aliq̄ fuisset nō fuisset formata eua cū illa sufficeret: & tñ adductis oibus aialibus ante adā nō inueniebať adiutoriū siłe ei quo vsq̄ formata eua adducta fuit ad ipsum: nā tunc dixit ḥ nūc os de ossibus meis: & sic nō fuit aliq̄ ml'r quā ꝓus vidisset adā q̄s eua. ¶ Scdo q̄: falsū est q̄ aliquo tpe māserit excōicatus ꝑ esū ligni vetiti: sed fuit expulsus ipso die de padiso & ꝓstea nūq̄ illuc redit: & tñ statim vt exiuit de padiso cognouit euaz vxorē suam & pepit chain & postea abel. ſ. iij. c.

¶ Tertio q̄ dato q̄ esset excōicatus adam ꝑ esū ligni vetiti vt ipsi dicūt nō erat cā q̄re nō' cognoscceret euā cuz sacra scriptura testet: q̄ eā cognouit statim post exitū de padiso: nā si adā excōicatus eēt aut ꝑ tristitia nulla voluptate frueret: & ita nullā feiam cognosceret: sicut solet dici q̄ ꝑ centū annos abstinuit lugēs abel vel si aliq̄s tāgeret eēt illa eua. ¶ Quarto q̄ dicūt q̄ genuit adā demones ex illa: nō stat: naz eua dī mater oium viuētiū. ſ. iij. c. Demones aūt viuētes sūt. iō si illi nascant ex viro ꝑ ꝓcubitū neče est q̄ descenderint ab eua & nō ab alia vt icludant sub illa clausula gñali. ſ. q̄ sit eua mater oium viuētiū. ¶ Quito q̄ impol'e erat demōes nasci ex muliere: q̄: demones sūt incorpei nō hñtes carnē neq̄ ossa: q̄: spūs carnē & ossa nō hz: sic dicit xps lue. xxiiij. c. demones aūt spūs sūt q̄: vocat eos xps sepe spūs vt Matth. xij. c. ḡ nō hñt carnē & ossa: sed oc qō nascit de ml'ere hz carnē & ossa: ḡ nō poterāt demones nasci de ml'ere neq̄ gigni ab adā: ł aūt sit impol'e demones sic genitos esse: iudei tñ q̄ ḥ asserūt cogētur ꝓfiteri se esse frēs demonū cū pr' eorꝝ adā demōes genuerit. ¶ Quereť cū deus pñtauerit oia aialia ade vt videret si ibi erat aliqd ei ꝓueniens q̄re nō pñtauit sił' euā. ¶ Dōm q̄ eua nō potuit pñtari qñ nō erat: ſz nō fuit illa fōata quousq̄ adducta sūt oia aialia ad adā: ḡ nō potuit ipsa cū illis pñtari. ¶ Sz dicet q̄re deus nō fōrauit euā tali tpe vt eā adduceret

ad adā sil' cū aialib' alijs:nā videt q̄ h̄ erat ꝓueniēs:q; aūt deus volebat solū ꝓuidere ade de feia ꝓuenīcte sibi aut volebat sil' oñdere feie dignitatē. ¶ Si p̄imo mō non erat necē adduci aialia ad adā vt ipse aliqd videret in eis. Si scō mō poterāt adduci aialia ꝛ cū eis eua eligeretq̄ ibi adam euam. ¶ Dōm q̄ nō fuit ꝓueniens q̄ eua adduceret cū aialibus.

p'.rō. p̄mo q; scriptura vult oñdere necitatē formationis ml'eris ꝛ q; a p̄ncipio cū formauit hoiem nō dederat ei feiam dixit scriptura q̄ dixit deus nō est bonū hoiem eē solū faciamus ei adiutoriū: ꝛ q; in opibus dei nō dz aliqd esse superfluū non debuit formari mulier quo vsq̄ adducerent aialia cōrā adā vt videret si aliqō ei cōueniebat: vt cuz non inueniret ibi aliqō appareret necitas formationis mulieris sic innuit. s. ỹ. c. nā postq̄ oia aialia adducta sūt. dr ade aūt non inueniebat adiutor sil'e eius: ꝛ segt immisit ḡ deus sopor ē in adā. i. q; non inueniebat in aialibus aliqō sil'e ad adā imisit deus sopor ez in adā ꝛ tulit costā quā formauit in mulierē. ¶ Scō q; q̄to magis cognoscit indigentia alicuius tāto magis ardent amat cū hēt ꝛ deus voluit dare ade occasionē amādi nimis euā. ideo voluit q̄ eā diutius expectaret: creuit aūt cognitio indigentie: ꝛ desideriū hñdi cū pquisitis oibus aialibus nullum inuentū est q̄ sil'e esset ei: postea igit cum eā vidit valde amauit. Si aūt cū aialibus adduceret minori tpe expectasset eā ꝛ minus clare cognouisset indigentiam eius. ideo minus

2.rō. amaret. ¶ Tertio ad oñendū magis dignitatē eue: si. n. eua duceret cū alijs aialibus sigaret vt vnū de illis. cū aūt eua p se ducta est significata est tanta dignitas eius solius q̄sta oia

3.rō. aialia vice ductor ad adā: iō ipsa sola duci debuit ꝛ post alia

4ª rō. aialia. ¶ Quarto ad significādū q̄ certissime eā deberet accipe adā: si. n. ad adā duceret cū alijs significaret q̄ dubium esset an eā vel aliq̄ de alijs femellis deberet eligere: nā p̄sup poneret vt certū q̄ eā assumpturus esset eā solā ducere deus deberet: ſz facere illud dubiū erat humiliare dignitatē feie. iō debuit sola duci vt ex ipsa ductione significaret q̄ eā adā sumere deberet: si. n. deus h̄ non innueret duceret eā cū alijs se mellis: ista aūt ē rō q̄ valde mouet. ¶ Queret cū dixerit adā

A Qō. 406. Cur adā dixit ꝛ h̄ vocabit virago q; de viro sumpta est. adducta feia ad se ꝛ vocabitur virago: q; de viro sumpta q̄re h̄ dixit adā. ¶ Dōm q̄ fuit. p̄mo ad imponēdum nomē feie: dabat. n. illa ade a deo. ideo volebat ipse imponere nomē ei. sicut. n. adā imposuit noia oibus aialibus: ad se ductis. licet nullū de eis elegerit in ꝓsortium. s. ỹ. c. ita ꝛ feie ad se adducte quā acceptauit debuit imponere: erāt. n. in adā cause imponēdi nomē mulieri q̄ erāt ad imponēdū alijs rebus: nā aialibus imposuit noia: q; erāt aliqui de quo loq deberēt hoies ꝛ cū nōdū hr̄ent noia ꝓueniens fuit noibus designari: scō ad oñendū q̄ homo p̄sidebat illis: ꝛ tāq̄ suis imponere debebat nomen de muliere erat p̄mū: q; ml'r erat cuz viro: ꝛ ad quā: ꝛ de qua frequētio: erat sermo. iō ei nomē debuit imponi: ꝛ cuz nō imposuisset deus debuit imponere adā. Scō ēt ꝓuenit: q; ml'r erat ipsius viri nō tāq̄ res possessa vel ancilla sed tāq̄ aliqd q̄ per virum gubernari deberet. iō ꝛ vir tāq̄ mulieris caput debuit nomē imponere. ¶ Scō q̄stū ad p̄n cipale dixit h̄ ad magis oñendum ꝓpositū. nā adā adducta muliere: voluit oñdere se scire. vñ illa erat ꝛ dixit q̄ erat os ō ossibus eius ꝛ caro de carne eius: ꝛ vt magis oñderet adiūxit: ꝛ vocabit virago qm̄ de viro sumpta est q̄ idē erat cū p̄cedēti. s. esse carnē de carne eius: vel poterat in h̄ magis notificari: q; cū dr̄ h̄ nūc caro de carne mea: ꝛ os de ossibus meis

B ſz significetur q̄ erat ipsa fōata de adā poterat aliqs intelligere solā sil'itudinē spēi vbi est caro eadē: ꝛ eadē ossa ſz spēz cū aūt dr̄ q̄ de viro sūpta est nō pōt dubitari qn caro eue sit sumpta de carne ade: q; h̄ est sumi de viro: solus eniz adā tūc vir erat. ¶ Sciendū aūt q̄ istud nomē non ponit ꝓpe in latino: q; istud nomen debet significare aliqd hñs ſbaz viri vel descendēs a viro. virago aūt iuxta cōsuetudinē latinā non significat nisi feiam robustā, vt vir est. ꝛ iō significat virago viri ꝑditionē: sed nō viri ſbam vel deriuationē ab illo. Si aūt latina ꝓsuetudo pateret melius diceret virago a viro ꝛ significaret ml'erē de ſba viri: sed nō suscipit h̄ latinus sermo: in he

A Qō. 407. An virago sit ꝓpuz nomē mulieris. breo aūt hēt ꝓueniens nomē p additionē huius lr̄e: nā p viro dicitur is p muliere dicit issa: ꝛ nō est nisi addere litterā in terminatiōe q̄ ēt in vulgari hyspanico ꝓuenit vt dicam⁹ varon. varona. ¶ Queret de h̄ noie virago an sit nomē ꝓpriū ml'ris illius vel cōe. ¶ Aliq dicunt q̄ est nomē ꝓpium q; si esset nomen cōe: aut esset nomē spēi vel sexus: sed neutrū est: ḡ est ꝓpuz: ps p̄muz: q; si esset nomē spēi ꝓueniret oibus indiuiduis tā masculis q̄s feis: sed nō ꝓuenit alicui masculo. imo dicit p relationē ad masculum: ꝛ p deriuationē ab illo. s. q; de viro sūpta est. nō ēt ꝓuenit oibus feis: q; nō vocamus sic oēs. ¶ Scō q; si esset nomē cōe nō imponeret alicui: ꝛ tñ impositū est illi: mulieri: cū dicat virago: ḡ erat nomē ꝓpriū eius. ¶ Tertio q; istud ꝓuenit ei soli. iō est nomē ꝓpriū. ps nā rō nois de sola eua verificat. s. vocabit virago: q; ō viro sūpta est: nulla. n. alia mulier ō viro sumpta est nisi p̄ma. ideo sola hz istud nomē: ꝛ ita erit vt ꝓpriū. ¶ Dōm q̄ si accipiat virago iuxta significationē latinitatis est nomē cōe significans oēs feias robustas: q; in robore viros agant. i. imitent eos vel ostendant: ꝛ ita nō est nomē spēi neq̄ sexus: sed est nomē q̄litatis in sexu muliebri: si aūt accipiat iuxta intentionē ade h̄ imponētis, nomē est nomē sexus: ꝛ ꝓuenit oibus mulieribus: nihil. n. aliud signat virago h̄ mō nisi mulierē. s. viri feiam: vel feiam sumptā de viro: ꝛ p firmat h̄ ex intentione iosephi. li. j. antiqtatū. s. eo dom̄icte auferēs costā eius finxit eā in mulierē: ꝛ adā sibi iunctā cognouit de se fuisse plasmatā: issa vero hebraica lingua mulier appellat: ꝛ tñ loco huius nois ponit in lr̄a virago: ḡ virago sigt mulierez: ꝛ ita est nomē sexus: nā in hebreo. is sigt viz: ꝛ issa est inde deriuatū ꝛ ita dixit adā vocabit issa. qō nos dicimus virago: ḡ virago mulierē signat: ꝛ est nomē cōe ꝓueniens oibus: q; virago ē viri vxor vel viri feia: ꝛ tñ h̄ ꝓuenit oibus mulieribꝰ. ¶ Circa qō sciendū q̄ ista tria in aliquo ꝓueniūt: feia mulier. virago: oia enim sexuz signant: sed feia est nomē cōius: q; signat sexū in oibus aialibus in qbus est distinctio: masculi ꝛ feie: licet absolute melius dicat de sexu in hūana spē q̄s in alijs ꝛ tñ certū est q̄ ēt alijs ꝓpetit vbicūq̄ est distinctio sexus cū distinguat sexus p masculinū ꝛ femininū: mulier aūt est nomē sexus: ꝛ tñ ꝓuenit in sola spē humana vbi feia vocat mulier in alijs aūt spēbus vocat feia: sed nō mulier: hūc enim honorē soli nr̄e spēi attribuimus: virago aūt signat sexuz ꝛ in sola spē hūana: sed sub rōne magis spāli q̄s mulier: q; virago non pōt duci nisi q̄ de viro sūpta est: vir aūt est in sola hūana spē. iō virago est in spē humana: masculus qdē: ꝛ vir: hñt se sicut feia ꝛ ml'r: q; masculus in aialibus oibus in qbus est distinctio sexus ꝛ feia eodem modo. vir aūt in sola hūana spē ꝛ sic ēt mulier. Sil'r ꝓuenit oibus feis in spē humana sine aliqua rōne spāli: sed soluz q; feie sunt: virago aūt competit ex spāli ꝓpietate. s. q; de viro sumpte sūt: ꝛ ptinet h̄ nomē ad dignitatē: q; masculinus sexus est dignior: q̄ aūt feia sit formata ō masculo dignius est ei q̄s formataz eē de terra: ꝛ h̄ feie in sola spē hūana hñt: q; dato q̄ masculi aliaꝝ spēz vocarent viri sicut in spē hūana: ꝛ feie eoꝝ vocarēt mulieres: nō tñ possent vocari viragines ipse feie: q; nō fuit ibi feia sumpta de viro: sed masculus ꝛ feia simul producta fuerunt de terra ꝛ non vnū de altero. ideo h̄ nomē nō cōpeteret alicui feie ibi: q; nulla de viro. i. de masculo sumpta est: sed sil'r de terra cū masculo fōata: sola ml'r fuit fōata de viro: ideo potuit vocari virago. i. de viro acta. i. facta vel fōata: ꝛ ita appet q̄ virago est nomē sexus: ſz sub spāli ratione q̄s ml'er: q; sigt ipsaz feminā: vt de viro accepit originē ibe. ¶ Et iō appet q̄ virago nō ē nomen ꝓpriū eue sicut neq̄ ml'r: ſz est nomē sexus: ꝛ iō ꝓuenit oibus ml'eribus: ꝛ istud magis appet q; sub isto noie appellat quecūq̄ ml'r apud hebreos: ꝛ tñ nō sic appellaret si fuisset impositū eue vt ꝓpuz: nā adā in vocabulo hebreo vocauit euā issa: ꝛ tñ issa dr̄ quecūq̄ ml'r: ita dicit iosephus: issa vero hebraica lingua ml'r appellat. ¶ Ad rōnē p̄mā in ꝓpriū dōm q̄ virago est nomē cōe: ꝛ nō est nomē spēi: q; nō ꝓpetit masculis: est aūt nomē cōe ad sexū femininū: ꝛ cum dr̄ q̄ nō sic vocamus oēs. Dicendū q̄ istud nō est parum in latina consuetudine q̄stū ad hāc significationē: ꝛ tñ si volumus possumus ita oēs vocare sicut ꝛ vocamus ml'eres ꝛ in vulgari hyspanico oēs sic vocant. s. varonas. ¶ Ad scām dōm q̄ nō impositum fuit eue istud nomē: ꝛ appet ex mō loq̄ndi scripture: q; nō dicit: ꝛ vocauit nomē eius viraginē: sed vocabit eua. s. ab alijs vocabit q̄si sit potius h̄ nomē nāe sūptū ab aliq ꝓpriate q̄s nomē ꝓpium indiuidui. ¶ Ad tertiū dōm q̄ nō ꝓuenit istud nomen soli eue: q; ſz ipsa sola sūpta fuerit de viro ꝛ alie nō fuerint sūpte: ſz nate: ꝛ tñ alijs ꝓpetit h̄ nomē in ꝓparatione ad feias alias spēz: q; hono: eue ad alias trāsfundit: in alijs aūt spēbus nulla feia de masculo sūpta est: ſz p̄ma eaꝝ ō terra fōata sic masculus: sola aūt feia in spē hūana sūpta est de masculo

p̄ma rō. 2. ratio. 3. ratio. B Soluti rōnū oppoñ. p

de masculo ⁊ q3 oēs alie⁹ feie spēi hui⁹ descēderūt ab ea cepe-
rūt hūc honorē vt vocarēt viragines in ꝓpatōe ad feias alia
rū spēz q̄tū nlli h ꝓpetit. ⁊ sic nomē honoris pr̄ni vl' mr̄ni
trāsfūdit in posteros q̄q̄ illi nō fecerint id pp qō ille honor
ꝓpetit. ita ⁊ honor eue trāsfundit in oēs feias spēi sue descē-
dentes ab ea vt oēs viragines appellent. ¶ Quer̄ cum h
nomē virago ꝓeteret ꝑme ml'eri q̄re adā postea imposuit ei
h nomē eue: ⁊ an sit ꝑpium vel cōe. ¶ Dōm q ꝑma ml'r de-
buit hr̄e nomē ꝑpium: q3 cuilibet indiuiduo in spē hūana da
mus nomē ꝑpium: vt de quolibz indiuiduo sciamus distincte
loq. erat tn̄ eua indiuiduū scōz in hūana spē. iō nomē hr̄e de-
buit. ⁊ tn̄ nōdū hēbat iō debuit ei imponi. ¶ Cū aūt obȝcit
q ia hēbat nomē: q3 vocabat virago. pōt dici vno⁹ q nō erat
nomē ꝑpium illius ml'eris. sed erat nomē sexus sign̄s feiam
vt dictū fuit. iō debuit vltra h hr̄e nomē ꝑpium. ¶ Scōo pos-
set dici q ēt si hr̄et ꝓpria ml'er. h nomē virago vt ꝑpium a d-
huc potuit aliud hr̄e vt ꝑpium cū ambo accipient a duabus
rōmbus ꝙuenientibus ei. sz ꝑmū verius est. ¶ Quer̄ an h
nomē eua qō postea ipositū fuit sibi p adā fuerit nomē ꝑpium
vel cōe. ¶ Aliq dicunt q cōe q3 sumit a rōne quadā nāe. s. a
vita: noia aūt ꝑpa sumūt ad placitū. ¶ Scōo q3 h nomē eua
descendit ab appellatiuo ⁊ ipz signat rē cōem. s. vitā: ḡ est no
mē cōe ⁊ nō ꝑpium. ¶ Tertio q3 ita est de h noie eua sicut ō
h noie virago. nā virago dr̄ q3 de viro sūpta est qō ꝓpetit illi.
eua vocat mr̄ viuentiū qō ēt ꝓpetit ei: q3 est ꝑma ml'r. sz vira-
go ē nom̄ appellatiuū ⁊ nō ꝑpriū. ḡ ⁊ eua ē nomē cōe. ¶ Di
cēdū q eua fuit nomē ꝑpium ml'eris ꝑme. ¶ Primo pz q3 il
la ml'r hūit aliqō nomē ꝑpium ⁊ tn̄ nō inuenit aliud nisi eua
ḡ est ꝑpium. ¶ Scōo q3 nomē ꝑpium est q vni tm̄ imponit
ad signādū illū. ⁊ si alīs ꝓpetat nō erit sub rōne illius iposi-
tionis: sz eguoce. ⁊ ita nomē ꝑpriū vniuoce sigt vnū tm̄ indi
uiduū cui imponit siue ad placitū siue al'. ⁊ tn̄ ita est de eua.
ḡ eua est nomē ꝑpium illius ml'eris. ¶ Tertio pz q3 dr̄. s. ij.
c. vocauit adā nomē vxoris sue euā. ḡ erat ꝑpium: q3 nō fuit
impositū nisi vxori eius. ¶ Quarto pz q3 sacra scriptura qñ
cūq3 loqt de muliere illa vocat eā euā. Sic pz. s. iij. c. adā ve-
ro cognouit euā vxorē suaz que ꝓcepit ⁊ pepit. ⁊ in nouo ēt
testamēto ita vocat. vt. j. thimo. ij. adā ꝑmus fōzatus est dein
de eua. ḡ istud est nomē ꝑpium ml'eris. q3 si aliud esset p illud
eā vocaret. ¶ Ad ꝑmā rōnē in ꝓriū dōm q nomē eue sūptū
fuit ab aliquo pertinēte ad nāz. i. a veritate rei. s. q3 erat mr̄ vi
uentiū. nā ita reddit cā ab adā. s. vocauit adam nomē vxoris
sue euā. eo q esset mater oiuz viuētiū. ⁊ tn̄ h nō impedit qn
sit nomē ꝑpium. q3 ita est de multis alīs noibus ꝑpr̄ys q̄ su
munt ab aliqbus rōnibus. sicut chain est nomē ꝑpium ꝑmo-
geniti ade ⁊ vocat chain. i. possessio. q3 dixit adā possedi hoiez
p deū. s. iij. c. ⁊ ita seth est nomē alterius filij ⁊ interptat posi
tio. q3 dixit adā posuit mihi deus semē aliud ꝓ abel quē occi
dit chain. s. iij. c. ⁊ ita iacob vocat. i. supplātatio. q3 supplāta
uit frem. j. xxvij. c. ⁊ esau vocat edon. i. rubeus. q3 ꝓcupiuit le
ticulā rufam. ⁊. j. xxv. c. ⁊ ita gñal'r noia ꝑpa oium filioz ia-
cob posita sunt. j. xix. ⁊ xxx. c. additis ibi rōnibus q̄re sic vo
carent ⁊ tn̄ oia illa sūt noia ꝑpria: ideo ita eua esset ꝑpium. sz
sumat ab aliqua rōne. ¶ Ad scōm dōm q nomē eue descen
dit ab appellatiuo. ⁊ tn̄ nō facit illō eē appellatiuū: q3 gñal'r
oia noia q̄ imponunt ab aliq̄ rōne sūt ab appellatiuis descē-
dētia: vt chain a possīone. seth a positione: edon a rubore ia-
cob a supplātatōe: ⁊ tn̄ oia sūt ꝑpa: q3 ad h q nomē sit ꝑpium
nō regrit nisi q sit impositū ad significādū vnā rē solā ⁊ sub
rōne spāli sub q̄ nō significet aliqd alterū: qō in oib⁹ hȳs in-
uenit. vñ ēt interdū ipm nomē appellatiuū efficit ꝑpium. vt si
ponat ad significādū vnū solū. ita h nomē lapis est nomē ꝑ-
priū vnius hois. ⁊ inuenit q vnus rex egypti vocabat lapis
loq̄ns ⁊ alius rex cretēsis vocabat lapis absolute: ⁊ sic dicit
eusebius li. cronicoz in creta regnauit lapis: ⁊ ita pere⁹ vo-
cat cephas. Joā. ij. c. ⁊ tn̄ cephas ē nomen appellatiuum si-
gnās caput ⁊ tn̄ est ꝑpium. ¶ Ad tertiū dōm q nō est sil'e ō
h noie eua. ⁊ de h noie virago q3 vnū est ꝑpium ⁊ aliud ē cōe
⁊ cū dr̄ q in vtroq3 accipit rō in vno q3 est mr̄ oium viuētiū
in alio q3 est de viro sūpta ꝓcedit: sed h non stat q3 tā ꝑpa q̄s
cōia pñt accipi ab aliqb⁹ rōnibus: ⁊ h nō efficit ea cōia neq3
ꝑpa cū h nō sit nisi in eo q imponūt ad significādū pl'ra vel
ad significādū vnū. ¶ Est aūt magna dr̄ia inter ista noia. ꝑ-
ma est. q3 in vno dr̄ ⁊ vocabit virago: q3 de viro sūpta est in
alio dr̄ ⁊ vocauit eā euā: ⁊ iō vnū est nomē ipositū ab adā al
terum nō: sz poterat ita vocari. ¶ Scōo q3 dr̄ vocauit nomē
vxoris sue euā in alio nō dr̄: ⁊ vocauit nomē eius viragines
sz dr̄ ⁊ vocabit virago. in quo innuit q vnū est nomē mr̄is
⁊ alterz nō. ¶ Tertio q3 i sacra scriptura vbi fit mētio ō ista
ml'ere vocat eua: vt. s. iij. c. ⁊ in nouo testamēto. ꝑma thimo.
ij. c. ⁊ nūq̄ inuenit vocari virago. ḡ nō est idez de vtroq3: sed
vnū est vt cōe alterz vt ꝑpium. ¶ Sz q̄r̄e q̄re posuit adā nom̄
ml'eri ⁊ nō posuit illud deus. ¶ Dōm q q̄tū ad h nomē vi-
rago fuit cā: q3 illud est ad magis oñendū q adā cognosce
bat de quo esset illa ml'r. nā dixerat h nūc os de ossibus meis
⁊ caro de carne mea in quo sig̃bat esse a se: ⁊ tn̄ q3 istō pote-
rat al'r intelligi appuit magis dicēs de viro sūpta est. ⁊ ad h
dixit vocabit virago: ⁊ q3 nom̄ istō erat ꝓ̄s cū rōne illa quā
adā dicebat debuit ipe ponere nomē ⁊ nō deus. ¶ Quātū
ad aliud nomē. s. eua pōt eē vna rō: q3 deus ꝓcessit ade ipone
re noia qbusdā rebus ad oñendū dñiū suū sup illas sic fuit
de aialib⁹. ⁊ tn̄ adā hēbat aliq̄ ꝑfectiā sup ml'erē: iō fuit cō
uenies q ad hāc significādū ponet ei nomē. ¶ Scōo q3
al'r est de ipositione noiuz appellatiuoz al'r de impositiōe ꝑ-
prioz: appellatiua ptinēt ad integritatē idiomatis: q3 sūt noia
gn̄ium ⁊ spēz q̄ sp manēt ⁊ de qb⁹ est sermo apō oēs: q3 vl'ia
sūt sp ⁊ vbiq3. iō ponere noia appellatiua ptinet ad auctorē
idiomatis: ⁊ q3 deus dedit idioma ⁊ maxie ꝑmū qō ꝑ nullū
nisi p ipsum potuit institui: vt. s. declaratū ē debuit ille ipone
re noia cōia: de ꝑpis nō est sic: q3 nō sunt de integritate idio
matis cū nō sint rez pmanētiū ⁊ rez q̄ vbiq3 sūt: sz indiuidu
orū q solū alicubi sūt ⁊ aliq̄n: ⁊ iō ipositio noium taliū rez ꝑ
tinet nō ad institutorē idiomatis: sed ad eos inter quos acci-
dit eē hmōi indiuidua. ita fuit ō ml'ere erat. n. ista indiuiduū
quoddā iō ipositōes ei⁹ nō ptinebāt ad deū sz ad adā cū nul
lus alius eēt q feiaz tūc noīare posset. oia aūt noia cōia. i. dic-
tiones significatiuas deus iposuit nō ex̄ noīando: sz dando
ade in aia sua cognitionē totius idiomatis. i. oium dictionuz
significatiuaz ⁊ rez significataz ⁊ modoz ꝓlationis ⁊ cete-
roz q̄ ad h ptinēt: pauca aūt noia ꝑ se de⁹ iposuit vt nomē
dei: ⁊ noctis. s. j. c. cetera in aia ade ⁊ eue dedit cū cognitiōe
idiomatis: h vez est ꝑter noia aialiū ductoz añ adā: q3 ipse i
posuit illis noia spēz q̄ postea hūerūt ⁊ illa deerāt ad integri-
tatē idiomatis. ¶ Alia cā adhuc potuit sumi ex h: adā iposu
it noia oibus aialibus ad se ductis: sed eua ducta fuit ꝑ se ad
adā. iō debuit illis nomē ponere: sed noia aialiū erāt cōia: q3
erāt noia spēz. nomē aūt ml'eris fuit ꝑpium q3 fuit nomē indi
uidui. ¶ Dicit vlterius. s. ij. quā ob rē dimittet hō vl' relinq̄t
pr̄ez ⁊ mr̄em ⁊ adherebit vxori sue ⁊ erūt duo in carne vna
. i. q3 tāta ꝓpinqtas est viri ad vxorē: aut viri ad mulierē: q3 ō
carne eius sūpta est dimittet hō pr̄em ⁊ matrē q3 maiorē ꝓxi
mitatē hz ad ml'erē q̄s ad pr̄em ⁊ mr̄em: ⁊ erūt duo in carne
vna. i. sicut ambo sūt de carne vna. ita efficiēt vna caro: cū. n.
vir ⁊ ml'er eēnt vnū. s. añ fōzationē ml'eris: q3 illa erat in viro
mā'r effecti sūt duo p ablatōez coste: postea ḡ cū sūt duo actu
debēt inclinari ad vnitatē quā hūerūt in ꝑn⁹ ⁊ h ē q ꝓ efficiāt
vna caro qō accidit p cōmixtionē. ¶ Circa h erāt multa du-
bia de significatiōe ⁊ de efficatia hoz verboz. s. an sint dicta
p deū vel p adā: q3 xps vr̄ dicere q de⁹ ista dixit matth. xix. c.
⁊ qūo se hēant ista ad mr̄imoniū: ⁊ q ptinētia ad mr̄imoniū
h significent de qbus aliqd tactū est. s. ij. c. sub. q. xxvij. ⁊ di-
cet latius in multis dubȳs matth. xix. c. ¶ Sz adhuc dr̄. s. ij.
c. erat aūt vterq3 nudus adā ⁊ eua ⁊ nō erubescebāt. est aūt
dubiū qd erat esse nudos adā ⁊ euā. ¶ Dōm q sigt nō hr̄e
vestes ⁊ est intelligēdū q tā in sacra scriptura q̄s in mō nro
loq̄ndi aliqs dicit dupl'r nudus: vno mō q3 nullas vestes hz
alio modo q3 nō hz sufficientiū ad tegendū corpus. De ꝑmo
sicut dr̄ q hō nascit nudus: q3 tunc nullū opimētū hz: nā. n.
vestes nō dat: sz ꝑbam. De scōo vt illō ysa. cū videris nudum
opi eū ⁊ carnē tuā ne despexeris: non. n. vocat ibi nudus q
nullo opimēto tegit: q3 talis inter hoies nō incederet pp ma
gnā verecūdiā: sz q3 nō hz vestes sufficientes aut q̄ totū corp⁹
tegant: ⁊ ita accipit iacobi. ij. c. si sint sorores ⁊ frater nudi. i. nō
hntes sufficiētia tegumēta. ¶ De adā ⁊ eua dr̄ q erāt nudi
. i. q nulla oino vestimēta hēbāt neq3 tegumētoz ptes. q3 de
us sola eis nālia dederat: vestimēta aūt vltra nām sūt ⁊ pz q
nō hr̄ent aliq̄. q3 si aliqd hr̄ent illud eēt maxie ad tegendum
ptes verēdas. ⁊ tn̄ nō hēbant tegumētū aliqō ꝑ hȳs nā cuz
peccauerūt ⁊ cepunt erubescere fecerūt sibi pizomata. i. suc-
cinctoria qbus tegeret verēda. s. ij. c. ḡ ꝑus nihil hēbāt quo

B 408. Cur adā posuit ei nomē eua.

A Qō. 4io. Cur potius deus nō iposuit nomen ml'eri q̄ adam.

Qō. 4u. B

A Qō. 4i2. Quid est adā ⁊ euā eē nudos.

aliqz ptē coꝛpis opirent. ¶De nuditate aūt ista in eis dōm ꝙ nō erat aliqua ꝑuatio:sed erat negatio.nā ꝑuatio dicit negationē in ſbo apto nato:ꝛ iō vbi eſt ꝑuatio eſt potentia ꝛ in digētia.Sic in nobis nuditas eſt ꝑuatio:qz eſt nō hꝫe veſtes qbus indigemus ꝛ quas hꝫe apti ſumus:in adā ꝛ eua non erat ꝑuatio:qz nō erat indigētia veſtiū:melius.n.ſine veſtib⁹ erāt qz cū illis ſicut in nobis nō hꝫe vulnera in vultu eſt pura negatio ꝛ nō eſt ꝑuatio: qz nō ſumus apti nati hꝫe lz hꝫe poſſimus nō tñ illis indigemus. ¶Cōſiderandū ēt ꝙ ſcriptura nō dixit ſolū adā ꝛ eua erāt nudi:ſed dixit erāt nudi ꝛ nō erubeſcebant.ꝛ h qz voluit ſcriptura ponere aliqd mirādū.ꝛ tñ ſi diceꝛet ſolū erāt nudi nihil duꝛ erat neqz videbaꝛ incōueniēs.ꝓmo qz interdū ꝛ nos nudi ſumus ꝛ nō ſequit inde malū aliqd. ¶Scōo qz in nobis veſtitū eſſe fit ad repellenda aeris incōmoda.in paradiſo aūt nō erat aliqd mali:qz locus erat tēpatiſſimus:ꝛ iō ſalubꝛis:ꝛ ſic eſſe ibi nudos non erat mirabile.vt aūt videꝛet dictū aliqd duꝛ dr̄:ꝛ nō erubeſcebant qz iſtud magnū erat. ¶Sciendū ēt ꝙ nō ſolū adā ꝛ eua erāt nudi qñ ambo erāt:ſed ēt adā qñ ſolus erat nudus fuit:nā ſi veſtitus fuiſſet qñ ſolus erat nō fuiſſet nudat⁹ poſt ea qñ cū ꝓſoꝛtio erat.nā aliqñ fuit adā ſolus cū ſcriptura dicat nō eſt bonū hoiez eſſe ſolū ꝛ fuit poſtea de eo foꝛata ml'r: ꝛ tñ qñ fuit cū ml're fuit nudus.g̃ ꝛ ꝑus erat nudus. ¶Sz dī qñ vterqz erat ꝛ nō de ſolo adā:qz id qđ ſcriptura ponit h vt magnū erat nō erubeſcere:ſz ſolus nō erubeſcit:qz nemo de ſe ipſo erubeſcit de alio aūt erubeſcit:iō qñ adā ſolus erat nullū magnū erat ꝙ nudus eſſz ꝛ nō erubeſceret:cū aūt fuerūt ambo potuerūt de alterutro erubeſcere.iō ſcriptura ſacra expꝛeſſit ꝙ erat vterqz ꝛ nō erubeſcebat. ¶Sed obꝟciet ꝙ qñ adā erat ꝛ nō eua nō erat ſolus qz erat deus ſepe cuꝫ illo q loqbaꝛ ei ſicut qñ adduxit aialia ad ipm ꝛ qñ trāſtulit euꝫ in paradiſuꝫ ꝛ qñ dedit ei mandatum de nō comedendo de ligno boni ſcie ꝛ mali:ꝛ ita adā poterat erubeſcere.iō poterat fieri mentio tūc ꝙ adā erat nudus ꝛ nō erubeſcebat. ¶Aliqs dicet ꝙ nō dr̄ de adaz ꝙ nō erubeſcebat tūc:qz de deo nō erubeſcimus:lz ſciamus pntē eſſe illū vbicūqz ſimus ſiue nudi ſiue veſtiti:ſecus de hoibus quoꝛ ꝓſpectus erubeſcimus iō qñ fuerūt adā ꝛ eua erat mirabile qđ non erubeſcebant. ¶Diceꝛ ꝙ h nō ſtat qz nō ſolū hō erubeſcit hoiem:ſz ēt deū ſi.n.māſerit deus inuiſibilis ſicut in nā ſua eſt: ꝛ apō nos ſe hz nō erubeſcemus eū:qz ſenſu nō apēhendimus eū:ꝛ iō apō ſenſum eſt ac ſi deus nō eſſet:ꝛ qz erubeſcere paſſio q̃dā eſt i pte ſenſitiua nō poſſumus erubeſcere de eo qđ nō ſentimus ꝛ qz deū non videmus ac ſi nō videamur ab illo:ꝛ ita de illo nūqz erubeſcimus.Secus ſi deus appeat vl'aliqd loco eius in figura hūana:qz tūc erubeſcemus ꝓſpectū eius velut hois vel timebimus ita grauiter ꝙ timoꝛ excludat verecūdiā ꝛ faciat nō ſentiri. ¶Scōo qz adā erubuit ꝓſpectū dei.ſ.iij.c.cū audiuit vocē dei deambulātis in paradiſo ad aurā poſt meridiē abſcōdit ſe vterqz.i.adā ꝛ eua.ꝛ vocatus adā vbi eſſet dixit ꝙ ſe abſconderat:qz nudus erat:g̃ erubeſcebat adā deuz videre aut a deo videri nudus exñs. ¶Dōm ꝙ ſcriptura dixit ꝙ adam ꝛ eua nudi erāt:ꝛ nō erubeſcebāt ꝛ nō dixit de adā añ formationē.p̃ qz voluit ponere rē magnā.ſ.nō erubeſcere de nuditate:ideo poſuit in eo qđ maius erat.maius aūt erat ꝙ vir ꝛ vxoꝛ nō erubeſcerēt nudi.q̃ ꝙ vir añ formationē ml'eris nō erubeſceret de nuditate.nā ſi de deo hō nudus erubeſceret maioꝛē cāz ruboꝛis hēbat poſt formationē ml'ris qz erubeſceret vnus de altero ꝛ vterqz de deo:cuꝫ aūt ſolus adā eſſz erubeſceret de ſolo deo:debuit dicere ꝙ nō erubeſcebant adā ꝛ eua nudi exñtes qz h maius erat. ¶Scōo dictū eſt qz an de deo hō nudus erubeſcat nō eſt notū hoibus: qz nos deuz nō vidimus vt h expiamur:ſed certuz eſt ꝙ qlibet modus exñs erubeſcit ꝓſpectū alteri⁹ hois:vt igit̃ ꝑ magno hꝫeꝫ iſtud voluit ſcriptura dicere ō eo qđ certū erat. ¶Tertio qz adā ꝛ eua erant ſp ſil'vt vir ꝛ vxoꝛ:deus aūt nō erat ſp cū eis poſt foꝛationē ml'eris aut cū adā ante foꝛationē feie.iō minus erubeſcēdū erat ēt ſi de deo erubeſcerent q̃z vir de muliere vel ecōtrario. ¶Quarto qz poterat dici ꝙ foꝛte de⁹ nō appebat ade in figura coꝛpali qñ nō erat foꝛata ml'r:ſed ꝑ intellectualē impſſōez aut ꝑ ſomniū h fiebat cū ei ꝓceptū dabat aut aliqd oñdebat ſicut in ꝓphis ꝛ in talibus nemo pōt erubeſcere nudus exñs cū non ſit ibi aliqs ꝓſpectus.Secus inter virū ꝛ mulierē qz vterqz ꝓſpicit alterius nuditatē:cuꝫ aūt poſt pctm̃ apparuit deus ꝛ abſcōdit ſe adā ſecus erat:qz ibi facta eſt appitio ſenſibilis:nā ꝑmū audita eſt voꝛ.deiſ̃ apparuit deus ideo poterat erubeſcere adā ꝛ eua. ¶Queꝛet cuꝫ adaz ꝛ eua nudi eſſent quō nō erubeſcebāt. ¶Aliq dicūt ꝙ iſtud fuit qz hēbant velamētū capilloꝛ opientiuꝫ totū coꝛp⁹ ꝛ ita nō hēbant quō erubeſcerent:ꝛ cā huius eſt:qz cū deus nō dediſſet eis veſtes q̃ ſūt nāles dedit eis pilos q operirent totū coꝛp⁹. ¶Sz dōz ꝙ h nō ſtat.ꝑ qz nō ꝓuēiebat nāe hūane:nā ex ꝓditiōe ſpēi accidit q̃dā aialia piloſa ꝛ q̃dā nō ꝛ q̃dā multū piloſa alia vo paꝛ piloſa:hoib⁹ āt fz nāz ꝓuenit nō eſſe aialia piloſa niſi ꝓncipal'r in capite:vt dicit Ariſt.li.ij.de aialibus:ꝛ tñ deus in nāe inſtitutione nō turbaret eaz ab eo qđ ſemp eſt.iō nō faceret hoies ita piloſos ꝙ poſſent opiri tota coꝛpa pilis ita vt nō erubeſcerēt. ¶Scōo qz vltra pl' chꝛitudinē ſpūalē aie in qua eſt tota nāe dignitas eſt pulchꝛitudo in coꝛpoꝛe hois.iſta autez pulchꝛitudo minueꝛet optra pilis.iō non opiret deus coꝛpa tota illoꝛ ꝑmoꝛ pentū pilis. ¶Tertio qz h eſt ꝯ ſacrā ſcripturā ꝛ repugnat expſſe ei qđ q̃rit nā ſi erant adā ꝛ eua opti pilis aut capillis ita vt nō erubeſcerēt qđo dicēnt nudi:qz opti eēnt tā ſufficienter ſicut veſtibus:ꝛ tñ vocat ſcriptura eos nudos. ¶Quarto qz dato ꝙ nullā veſtē hꝫent ſi capillatura illa ſufficiebat ad h ꝙ non erubeſcerēt non poneꝛet ꝑ magno vel ſpāli ꝙ nudi erant:ꝛ non erubeſcebāt talē capillaturaz opientē. ¶Quinto qz qñ adā ꝛ eua peccauerūt erubuerūt de nuditate ſua ꝛ fecerunt ſibi pizomata.i.ſuccinctoꝛia:q̃ opirent ptes genitales:ꝛ tñ ſi hūiſſet talē capillaturā nō erubuiſſent:neqz op⁹ eſſz fieri ſuccinctoꝛia:qz capillatura oia opirēt.g̃ nō hēbant aliquā capillaturā. ¶Sexto qz qñ deus expulit adā ꝛ euā de paradiſo ipo die quo peccauerūt fecit eis tūicas pelliceas.ſ.iij.c.ſi tñ hūiſſent capillaturaz ſufficiētē:qz oia opirent ſic hñt pecoꝛa non fuiſſēt neēe tunice pellicee.g̃ nō fuit in eis talis capillatura ꝛ ita nō fuit iſta cā q̃re non erubeſcebant. ¶Aliꝫ dicūt ꝙ h ꝓueniebat:qz adā ꝛ eua erāt tūc ſicut puuli q ꝓꝓ neſcire cāz inatā de nulla re cōfundūt:ꝛ ita nuditatē ſuā nō erubeſcūt: adā aūt ꝛ eua tales exñtes nō erubeſcebāt ſe nudos ee:h.n. vult ioſeph⁹ li.j.antiqtatū dicēs:ꝙ guſtatio illius ligni acuebat ingeniū ꝛ accelerabat vſum rōnis:ꝛ ita adā ꝛ eua ꝓius non ſcire ſe eſſe nudos ꝑ ignoꝛantia reꝛ:tunc vero foꝛtati in intellectu per guſtuꝫ illius ligni agnouerunt nuditatem. ¶Sed dōm ꝙ h non ſtat ꝓmo qz lignū non hēbat talē viz vt ſciam daret ꝛ potiſſimū eo mō.ſ.vt ſtatim illo guſtato cognoſcereneꝫ hoies:ꝛ ꝑus non eſſent intelligētes de h magis ſuꝑadictū eſt. ¶Scōo qz non eſt veꝛ ꝙ adā ꝛ eua eſſent ꝑus ſicut puuli non intelligētes:qz de⁹ ope diuino ꝛ non nāl'r ꝓduxit adam ꝛ euā: ꝛ tñ oia opa dei ſūt pfecta deut.xxxij.c. pfectio aūt in hūana ſpē maxie attēdit ſm intellectū.g̃ rōnez pfectā hēbant. ¶Tertio qz deus fecit in hꝫ duobus ꝓmis hoibus ꝯ ꝓſuetudinē:nā ceteri naſcunt impfecti fz copus⁹ ꝛ puuli:adā āt ꝛ eua foꝛati ſūt pfecti fz coꝛp⁹ i etate virili ꝛ roboꝛe.ita vt poſtea nō creuerint in magnitudine.g̃ ſil'r redderet eos pfectos ſm intellectū cū ibi ſit ſimpl'r pfectio hūana alias eſſent duo inconuenientia.ꝓmū ꝙ deus pficeret hoiez in eo qđ minus erat: ꝛ in eo ꝙ erat maximū nō pficeret:ſz ipfectū relinqueret qđ erat ꝯ rōnē ꝛ oꝛdinē.ſ.magis attende re agentē ad id qđ minus eſt cuꝫ vtrūqz poſſit ſcōm eſt ꝙ illi hoies ope diuino foꝛmati eēnt minus pfecti in intellectu q̃z hoies qui ſm nām ꝓducunt qñ veniunt ad illam pfectionez coꝛpis q̃z deus dedit illis hoibus. ¶Quarto qz adā:ꝛ eua intelligebant alia difficilioꝛa q̃z agnoſcere ſe nudos eſſe.g̃ ꝛ ſciebant ſe eſſe nudos.i.nō hꝫe veſtes:ꝛ ita non veniebat ex ignoꝛātia. ¶Quinto qz lex non daꝫ niſi hñtibus vſuꝫ ꝑple tū rōnis:ſed lex de comedēdo ꝛ nō comedēdo data fuit ade ꝛ eue.g̃ hēbant vſuꝫ rōnis nūc. ¶Sexto qz ſi nō hꝫent vſū rōnis non poſſent peccare:ꝛ tñ adā ꝛ eua peccauerūt.g̃ añ q̃z peccarēt hēbant vſuꝫ rōnis:ꝛ ita poterant cognoſcere an eſſent nudi.i.ſine veſtibus. ¶Septimo apparet ſpecial'r in eua qz cum eam tēptaret diabolus in ſerpentē reſpondebat illa id qđ pertinebat ad hñtem pfectum vſum rationis.nam diſtinxit illa de mādato dei ꝛ de lignis vetitis ꝛ lignis ꝓceſſit ꝛ ꝓcupiuit fieri ſapientē ſicut deus eſt.ſed h non ſūt in nō hñte vſum pfectū rationis.iō hēbat illū. ¶Octauo aūt apparet in adam:quia ante omnia hec adam impoſuerat nomina omnibus animalibus:ꝛ tamen hoc non fit ſine magno intellectu.ergo erat taz adam q̃z eua ratione vtens.vnde nō poterant ignoꝛare ſe non habere veſtes. ¶Dicendū ꝙ adaz ꝛ eua

A Qō.4.iz. Quare dixit erāt nudi ꝛ nō erubeſcebant.

qō.4.i. Lū adā ꝛ eua nudi eſſent cur non erubeſcebant.

1.rō. 2.rō 3.rō. 4ª rō. 5.rō. 6.ratio. 6.rō. 7.rō. 8ª.rō. 9 .q.4.is. 1.rō 2.rō 3.ratio. 4.rō. 5ª rō. 6.rō. 7.rō. 8ª.rō.

Debet poss' ob hiberi cur erubescebāt prima rō. 2ūō.

3ūō.

4.rō.

A qō.4i7. Cur scriptura nō tacuit nuditatē erubescētiā, p rō.

2ūō

3ūō.

B

5.

a.

b.

c.

d.

e.

f.

g.

h.

i.

k.

l.

m.

n.

o.

p.

q.

r.

s.

t.

u.

x.

y.

z.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

A

Qō.4.2o. Cur diabo. temptauit hominem.

¶ Sexto q3 tẽptare est offiñ diaboli q̃si ei soli ꝓpetens. g̃ ipe est q nũc tẽptauit euã: p3 h q3 dicit matth.iiij.c. z accedẽs tẽ ptato3 dixit ei z̃. tẽptato3ẽ diabolũ vocat: ſz tẽptato3 significat offiñ. g̃ offiñ tẽptãdi est diaboli. q3 alias nõ vocaret eũ ab solute tẽptato3ẽ: z apl's dicit cauere ne vos tẽptauerit is q tẽ ptat. i. cui⁹ offiñ est tẽptare: diabolus g̃ tẽptaret euã. ¶ Ad rõnes in ꝓriũ sil'dõm q3 ille nõ ꝓuincunt serpentẽ fuisse tem ptato3ẽ: sed p ipm tãq̃ p instrumẽtũ factã fuisse a diabolo tẽ ptationẽ: sed de hỹs magis tanget in ꝓsecutione hui⁹ tẽpta tionis. ¶ Quereꝯ cũ diabolus tẽptauerit hoiem q̃re tẽpta uit: aliq dicũt q3 iubente deo tẽptauit deus hoiem. nã ita fac̃ multa alia deus p demones iuxta illud. ps. lxxv. misit in eos irã indignationis, sue imissiones p angelos malos: et scti viri iubẽt aliqd demonibus facere sicut paulus iussit demoni vt arripet chozintiũ. s. tradidit eũ sathane ad interitũ carnis. ꝑ. cozin. v. c. ¶ Dõm q3 dia. nõ tẽptauit euã iubẽte deo: q3 tunc nõ daret penã p tẽptatione cũ eẽt obediẽs: z tñ penã intulit tẽptato3i. g̃ nõ egit iussus a deo. ¶ Cũ aũt dr q3 dia. facit ma la iubẽte deo. dõm q3 q̃dã sũt mala pene alia mala culpe: ma lũ pene nõ est simpl'r malũ cũ sit bonũ inferri inq̃tũ iuste in ferr̃: sicut q̃ pena irrogat̃ p legez: maluz aũt culpe est simpl'r malũ. De ꝓmo dõm q3 interdũ deus iubet demonibus illud inferre interdũ ꝓmittit: malũ aũt culpe ꝓmittit deus. i. nõ eui tat cũ posset: sed sicut non ꝓcipit alicui peccare: imo vetat ita neq̃ ꝓcipit occasionẽ dare ad peccãdũ. vñ deus nõ iubet de moni q3 aliquẽ tẽptet. ¶ Dõz g̃ q3 dia. tẽptauit hoiez pp inui diã: finis ãt z itẽtio dia. fuit iducere hoiez ad peccãdũ: z ad h̃ mot⁹ fuit ex iuidia. Sic dr sapi. sc̃o iuidia dia. mors itrauit i orbẽ terraꝝ. introitus mortis fuit p illũ pctm̃. ad ro. v. c. g̃ pp iuidiã tẽptauit. ¶ Sc̃o p3 q3 id asserit magr̃. li. ij. sẽ. di. xxj. s. videns aũt diabolus hoiem p obedictie hũilitatẽ posse ascen dere. vñ ipe p supbiã corruerat inuidit ei. ¶ Hoc ꝑsuppositio dõz q3 nõ erat opus diabolo mãdari: q3 hoiez tẽptet vel aliq̃ malũ ei faciat: q3 ipse de se ꝓmptus est inferre q̃cũq̃ mala ni si ꝓhibeat̃: z si interdũ nõ infert mala hoi h̃ ideo est q3 deus nõ ꝓmittit sola aũt ꝓmissione opus est: q3 dia. sp h̃z volũtatẽ cũ sp inuideat: z pctm̃ ei⁹ z iniqtas nũq̃ cesset: ptãtẽ quoq̃ q3 nõ est ptãs sub celo q̃ ꝓparet ei iob. xlj. c. z iõ sepe inuenimus demones rogare deuz vt ꝓmittat eis nocere hoibus: sic p3 iob. j. c. vbi sathan incitauit deũ semel ꝛ iob. z. ij. c. itez incitauit: et cũ xp̃s eẽceret demones de arrepticijs rogauerunt euz vt nõ eẽceret eos de regione: z q̃ aliud nõ ꝓcedebat eis xp̃s rogauerũt eũ vt ꝓcederet eis intrare in porcos q̃ z xp̃s ꝓcessit matth. viij. z mar. v. z luc. viij. c. Jsta autem de tempta tione esset q3 nõ erat opus iuberi demoni q3 tẽptaret hoiem: ſz solũ ꝓmitti a deo q3 iuidia demonis satis stimulabat euz ad h̃ agendũ. ¶ Sz ob�

Qō.4.2i. B

ciet̃ q3 dia. nõ tẽptaret hoiem ex iuidia q3 ꝓtinet ad minores respectu maioꝝ: ſz hõ ẽ minor de mone. iõ nõ poterat ei inuidere. p3 h q3 iob. v. c. dr puulũ occi dit inuidia. i. hõ puulus in bonis occidit̃ ab inuidia: q3 ꝓspi cit oẽs alios maiores se z inuidet illis. ¶ Dõm q3 vere diab. inuidit hoi cuz scriptura dicat inuidia diaboli mors intrauit in orbẽ terraꝝ inuidi'aũt fuit: q3 ꝓspexit q3 hõ poterat ascẽde re ad illũ graduz de quo ipse decideratz: z ita efficeret̃ minor eo qui prius erat maior in gradu: z nũc etiam maior erat fm naturã ita dicit magr̃. xxj. di. li. ij. videns diabolus hoiem per obedientie humilitatẽ posse ascendere: vnde ipse p superbiaz deciderat inuidit ei z qui prius per superbiã fuerat diabolus .i. deorsum lapsus zelo inuidie: factus est sathan. i. aduersarius: z q3 diabolus inuidebat hoi sequebanꝯ ex hoc duo. s. q3 placeret ei de malo ei⁹ z displiceret de bono illi⁹ z ad vtrũq̃ stimulareꝯ ex concepta inuidia: temptatio autem ista poterat esse ad vnũ istoꝝ duoꝝ: nam incitabat hoiem ad peccanduz q3 per peccatũ homini accideret vtrũq̃ istoꝝ aut alteruz: po terat enim esse ad inferendũ malũ inquantum inuido placet malũ eius cui inuidet: z ita diabolus deducendo hominem ad peccatũ faceret q3 deus puniret eum sicut puniuit de quo ille gauderet: q3 vero diabolus cuperet nocere homini: patet q3 magr̃ dicit lib. ij. di. xxj. z q3 illi per violentiã nocere nõ po terat ad fraudem se cõuertit vt dolo hoiez supplantaret quẽ virtute superare nõ poterat. ¶ Etiã poterat alterũ intende re diabolus. s. vt homo nõ haberet bonũ de quo ipse dolebat z fiebat directe p istam tẽptationẽ: q3 cũ homo peccaret priuareꝯ bono q̃ hẽbat: z nõ haberet illud q3 habere poterat: nõ. n. inuidebat diabolus homini q3 in gadiso terrestri manc ret: q3 illõ ꝓtinebat ad bonũ quoddaz corpale. omne aũt tale est infra dignitatez spũalem: sed id de quo inuidebat erat: q3 homo poterat beatificari spũaliter p diuinam visionez q̃ dia bolus poterat ꝓticipare z non participauit: q3 deiectus est p superbiam: cũ autem ascenderet homo ad talẽ gradũ efficie bat maior q̃z nũc esset dia. ideo dolebat q3 ad tale bonũ ascẽ deret hoc aũt impediebat p pctm̃: q3 nõ daret illud deus hoi peccãti sicut z diabolo peccãti nõ ꝓcessit illud: ideo ꝓuenie bat intentioni demonis tẽptare hoiez ad h̃ q3 peccaret. ¶ Et licz demon vtrũq̃ velle posset: potius tñ est dõz q3 voluit de bono hois q̃z voluerit ei malũ inferre: z rõ est: q3 velle malũ inferre est hostis z eius q odit: velle aũt q3 bonũ nõ hẽat est ꝓpriũ inuidentis: dr̃unt aũt odisse z inuidere: odientis vel hostis est p se vel directe malũ inferre velle aũt q3 hostis aut is quẽ odit q3 nõ hẽat bonũ est p accidẽs inq̃tũ odio misce tur inuidia: vel inq̃tũ efficieꝯ difficilius inferre malũ ei q po tẽtioꝝ efficiꝯ: z tñ hostis nõ vult nisi malũ inferre: inuidens aũt nõ vult p se nisi vt is cui inuidet bonum nõ assequaꝯ vel excellentiã: q3 aũt velit ei inferre malũ nõ est nisi p accidens .s. inq̃tũ inuidie miscet̃ odiũ vel inq̃tũ inferendo ei malũ mi nuit̃ bonũ vel excellentia eius: z h̃ est q3 vult inuidet q3 non hẽat bonũ vel excellentiã is cui inuidet: dia. aũt incepit ꝓ ho minẽ nõ vt hostis: sed vt inuidens. iõ potius voluit facere p tẽptationẽ q3 homo nõ assequereꝯ bti tudinẽ q̃z q3 incurreret in penas. ¶ Ad rõnẽ in ꝓriuz dõm q3 dia. maior est hoie fm nãm: ſz nõ est maior absolute: q3 põt hõ effici maior p gratiaz quã dia. sit p nãm z illud est q̃n fuerit btũs z q̃tũ ad istã ma ioritatẽ inuidebat dia. hoi: nã putabat eũ futuꝝ esse ſupioreꝝ si illuc ascenderet: vñ ipse descẽderat vel potius quo ipse p su pbiã ascẽdere nõ potuerat: q3 tñ inuidia pñs exigebat vt dia bolus iam hoiez putaret esse maiorẽ. dõz q3 ita erat: q3 ſz hõ nõdũ effectus fuerat btũs: q3 tñ erat patus ad h̃ eo ipso dia. putabat eũ se maiorẽ q3 ad illud erat quo in dia. erat iam im poſe. ¶ Sz obꝯciet̃ q3 nõ posset stare: q3 diabolus erat sup bus: z ita nõ posset se minorẽ hoie existimare cũ supbus esse rat se vltra id q̃ est: dici põt vno mõ q3 supbia nõ est in esti matione excellẽtie: sed in appetitu: z ita aliq̃s põt se estimare puũ q tñ magna cupit z erit vere supbus ita igit̃ dia. poterat se minorẽ estimare hoie z tñ supbus essz: q3 magna cuperet. ¶ Alio mõ põt dici q3 estimatio excellentie ptinet ad supbũ nõ p se ſz inq̃tũ existimat se dignũ esse maioribus bonis quã hẽat: esse aũt dignũ excellẽtia q̃dã est in qua supbus mentit: q3 cũ nõ sit dignus se dignũ existimat: z accidit ista existima tio excellẽtie ex quadã excecatione mẽtis ꝓueniẽte ex ap petitu excellẽtie sicut q vehemẽter amat aliquã rẽ excecatur circa eã vt dicat illã valde bonã: z si nõ sit: z ita in supbis tã vehemẽs est excellẽtie desiderij q3 se illa excellentia dignos iudicant. ¶ Et tñ adhuc isto mõ nõ est ꝓuenies aliquẽ val de supbũ estimare se alio minorẽ in qbusdã: z tñ in alijs iu dicat se maiorẽ pp multa digna honore vel excellentiã aliam q̃ sibi inesse iudicat z h̃ mõ ex supbia nascit̃ inuidia: q3 cũ velit supbus hãre excellentiam non vult q3 alĩ habeant: q3 si haberent iã non ipse esset excellens: z ita fere in omni super bo est inuidia: ſz nõ est superbia in omni inuido: z ita dicit Au guſt. lib. xj. sup geñ. ad litteram amando quisq̃ excellentiam suã vel paribus inuidet q3 ei adeq̃nẽ vel inferioribus ne sibi exequenẽ vel superioribus q3 eis nõ coequeꝯ. ¶ Queretur cũ diabolus tẽptaturus esset mlierem q̃re tẽptauit in aliquo corpali appente z nõ tẽptauit interius: q3 z h̃ diabo. poterat ¶ Dõm q3 certũ est tẽptationẽ duplicẽ esse q̃z dã interiorem aliã exteriorẽ. z tẽptatio exterior fit ab hoie vel ab eo q logr̃ ſz tã in verbo q̃z in signo fieri põt vel ad peccãdũ declinemuſ z h̃ vocat̃ tẽptatio semꝑ ab hoste: q3 a diabolo. ista ꝓcurat̃ in uisibilis tẽptatio est q̃ inuisibil'r nobiſ malũ suggerit̃ intrin secus: h̃ tẽptatio aliq̃n fit ab hoste aliq̃n a carne vt magr̃ dicit li. ij. dist. xxj. ¶ Sc̃o p3 q3 scriptura sacra h̃ asserit actu. v. c. vbi petrus dixit anania cur tẽptauit sathanas corr tuũ menti ri te spũi sc̃õ: z ita tẽptatio in solo corde fuit g̃ nõ visibiliter facta. ¶ Tertio q3 apl's ad ephe. vj. c. vbi distiguit tẽptatõez carnis a tẽpta. demonis dicit: nõ est nobis colluctatio aduer sus carnem z sanguinez: sed aduersus principes z potesta tes: aduersus mundi rectores tenebrarum haꝝ ꝓ spiritalia nequitie in celestibus: conclusit esse coluctationes ꝓ neqtias spũales. i. demones: z ita spũal'r z inuisibil'r tẽptationẽ fieri dixit: talẽ igit̃ potuit sathanas facere ꝓ hoiem q̃re g̃ nõ fecit.

Solutõ rõnis in oppõ.

¶ Dici põt

¶Dici pōt primo q̄ fuit vt hō cognosceret se tēptari: nunq̄ enim tēptatio facta fuerat hoi: neq̄ sciebat ipse quid erat tēptatio: si aūt fieret temptatio spūal'r non agnosceret an temptaret: ideo vt posset videri ⁊ agnosci: debuit fieri exterius. ¶Scōo fuit q̄ deus non permisit sic fieri tēptationes. nam vt ait august. li. xj. sup gen. q̄daꝫ concessit deus demoni in tēptatione talia non. vñ fecit demon non quicquid voluit: sed quicquid permissum est. ¶Causa prima q̄re non permissa ē tēptatio interior fuit: q̄ interior ē maior q̄ exterior: deus aūt ly̆ pmitteret hoiem tēptari noluit pmittere eū tēptari forti tēptatione: sed leui. q̄ adhuc rudis erat homo in exercitio tēptationū: ⁊ sic debuit incipe a minoribus: q̄ vero interior tēptatio sit fortior dicit illud magr̄. li. ij. dist. xxj. s. homo igit̄ qui sola exteriori tēptatione pulsatus cecidit tanto grauius plectendus erat q̄to leuiori impulsu fuerat pstratus. ¶Scōo pꝫ q̄ tēptatio exterior q̄ est ab intrinseco videt esse tēptatio sed interior non apparet tēptatio: q̄ est quasi a seipso: ⁊ q̄to temptatio est minus distincta a tēptato tanto est grauior: sic̄ est in tēptatione carnis vbi idē videt esse tēptans: ⁊ temptatus: ⁊ illa iudicat grauior sic dicit magr̄ li. ij. dist. xxj. s. tēptatio aūt carnis interior difficili⁹ vincit: q̄ interius oppugnās de nro ꝯ nos roborat. ¶Tertio q̄ tēptatio interior q̄to minus cognoscit minus cauet: ⁊ iō difficilius ei repugnat: exterior aūt q̄ cognoscit pōt vitari: iō fuit ꝓueniens q̄ nō pmitteret deus fieri tēptationē interiorē ꝯ hoiꝫ: sed exteriorē solū. ¶Queret dato q̄ exterius in aliquo visibili tēptare debuit q̄re nō assūpsit aliq̄ aliud aial vel aliā figuraꝫ ⁊ q̄re nō hūanā. ¶Dōm q̄ diabolus nō potuit tēptare in sola sua nā q̄ est inuisibilis: ⁊ ita inuisibil'r tēptaret sicut nos: sed oportuit q̄ alienā foram assumeret vt visibilis fieret tēptator: sed dōm q̄ non debuit formā hūanā assumere. ꝓmo q̄ h magnā suspitionē induceret ⁊ non ꝓcederet temptatio. nā eua sciebat q̄ non erāt nisi duo hoies ipsa ⁊ adā: cū ḡ videret alium mirarer ⁊ expauesceret: ⁊ forte non audiret verba illius recurremus ad viꝝ suū cui tradita erat. ¶Scōo q̄ in tali forma appebat deus: nā deus loquebat aliq̄n cuꝫ adā in figura corpali. i. angelus loco dei q̄ vocabat deus: vt. ē. ij. c. post peccatū audiuit vocē dei ambulantis in padiso ad aurā post meridiē: ⁊ ita in figura corpali appebat: q̄ al' nō ambularet neq̄ audiret vox eius ⁊ figura illa erat hūana: q̄ non fit visio loco dei in figura alterius aialis: non aūt fuit ꝓueniens vt in eadē figura apperet deus ⁊ diabolus tēptator. ¶Tertio q̄ si in hūana figura apperet: poterat mlt̄ putare q̄ erat deus. q̄ in tali figura solitus erat appere ⁊ crederet verbis eius: ⁊ sic nō peccaret neq̄ eēt tēptatio: ꝫ seductio sola. ¶Quarto q̄ nō ꝓueniebat h diabolo q̄ ille volebat putari nō eē deus cuꝫ de deo loq̄ret in tertia pson. s. cur p̄cepit vobis deus vt non comederetis de oi ligno paradisi: iō nō debuit appere in figura in qua deus. ¶Quinto vt non fieret hoi odiosa. ꝑpa speciesꝫ nā diabolus tēptauit hoiez in serpentē: ⁊ factus est inde serpens odiosus hoi sicut nunc est toti generi hūano: naꝫ deus dixit in penā huius seductionis inimicitias ponaꝫ inter te ⁊ mulierē semen tuū ⁊ semen illius: erat tñ incōueniēs q̄ hoi esset ꝑpria nā odiosa q̄ h esset q̄ se ipm odisset. ideo non debuit concedi a deo q̄ diabolus in figura humana temptaret. ¶Sꝫ obꝫciet q̄ diabolus in humana forma appere potuit q̄ aliq̄n tēptat nos diabolus ⁊ apparet in figura humana sicut sepe legit̄ in actibus sctōꝝ ḡ ⁊ tunc potuit sic temptare. ¶Scōo obꝫcit̄ q̄ potuit appere in figura angeli boni: nam ita sepe appet sicut dr̄. ij. corin. x. c. s. nā ⁊ sathanas trāsfigurat se in angelū lucis. ¶Tertio obꝫcit̄ q̄ potuit in ꝑpria figura appere sicut aliq̄n facit. ¶Dicendum circa primum q̄ nō debuit apparere in humana forma ꝓpter causas dictas maxime q̄ efficeret nobis ꝑpria species odiosa quod est valde inconueniēs. ¶Sed obꝫciet q̄ non sequeret: q̄ sepe diabolus temptat vl' fallit aliquos appens in humana specie: ⁊ tñ nō efficit nobis humana species odiosa: neq̄ et illi q̄ a diabolo in tali figura fallit̄. ¶Dōꝫ q̄ non debuit appere in hac figura: q̄ vere sequeret nobis eaꝫ fieri odiosam: ⁊ q̄n arguit̄ de appitionibus ⁊ temptationibus nris dicenduꝫ q̄ non est simile: q̄ sicut nō fuit simile de peccato illo ⁊ pctō nostro. ita nō est simile de temptatione illa ⁊ temptatione nostra: nam illud peccatum fuit causa oīum peccatoꝝ: q̄ ꝓ illo peccato omnes nos nascimur in culpa originali: licꝫ nihil mali commisserimus: ⁊ tñ de peccatis nris non est sic: q̄ ꝓ peccato patris, nō sequit̄ aliquod pctm̄ in filio aut posteris etiaꝫ ꝓ peccato illo non solū illata fuit pena primis parentibus: sed et oībus posteris suis q̄ tūc peccauerūt: ⁊ tñ nō est sic in peccatis nris. q̄ filius non portat iniquitateꝫ patris: ⁊ pater nō portat iniquitatē filij: sed aia q̄ peccat ipsa morit̄: ezechi. xviij. c. ḡ simil'r de temptatione est: q̄ illa nō fuit similis nre. vnde ꝓ nostra nō sequit̄ aliqua pena in temptatione neq̄ in nobis relinquit̄ aliqd. s. q̄ sit foꝫa eius odiosa tēptatis vel aliꝫs. In prima aūt temptatiōe: q̄ ex ea secutū fuit pctm̄ per quod totū genus humanū dānatū est debuit tēptator ipse odiosus fieri: ⁊ forma in qua appebat toti spēi: ⁊ ita non est simile: vñ non debuit ibi esse figura humana. ¶Ad scōm dōm q̄ non debuit appere in figura angeli boni in qua forte ille appere vellet: ꝫ dicit̄ q̄ non pmisit deus q̄ in tali figura apperet ne valde impelleret: nā deus voluit q̄ solum leui tēptatione hō tūc tēptaret: ⁊ tñ si apperet in figura angeli boni esset tēptatio fortis q̄ꝫ posset hō euadere. iō nō debuit sic pmitti tēptare. Sic dicit magr̄. li. ij. di. xxj. ne nimis occultaretur fraus eius q̄ caueri non posset ⁊ homo videret sil'iuriā pati: si taliter circūueniri pmitteret euꝫ deus vt precauere non posset. ¶Sed obꝫciet q̄ ad piū custodē pt̄inet infirmioribus maioris defensionis ꝑbere auxiliū: ꝫ nos sumus infirmiores ꝑmis parētibus: q̄ post pctm̄ est nā lapsa ⁊ debilius resistit vitio: ḡ magis debemus nos adiuuari ꝯ temptationē demonis q̄ꝫ pmi parētes: sed ꝯ nos pmittit̄ sathanas appere in figura angeli boni: q̄ dicit̄ q̄ se trāsfigurat in angelū lucis: ḡ potiꝰ debuit ibi pmitti. ¶Dōm vnomō q̄ pmi parentes quodam modo erāt foꝫtiores ad resistendū tēptationē ⁊ quodā modo minus fortes: simpl'r aūt nos sumus foꝫtiores ad resistendū tēptationi demonis quā illi: si. n. esset tēptatio carnis illi eēnt foꝫtiores q̄ꝫ nos: q̄ non hēbāt fomitē q relictus est ex pctō fm quē ois etas pona est ad malū. ē. viij. c. nos vero pp fomitem faciliter in hoc vincimur. Sed in temptatione demonis secus est: q̄ primi parentes erāt faciles ad assentiendū temptatori eo q̄ nunq̄ aliquā temptationē fuerāt experti: ⁊ ita non habebāt aliquā causam suspicandi malum, contra se nos vero contra hoc exortationibus sacre scripture ꝑmuniti sumus q̄ dicit vigilādū esse: q̄ aduersarius nr̄ diabolus circuit q̄rēs quē deuoret. j. petri. v. c. ⁊ alioꝝ picula nos cautos efficiūt q varijs diaboli fraudibus cotruerūt: ⁊ ita hūjs commoniti facilius tēptationē diaboli agnoscemus ⁊ agnitā euitabimus q̄ꝫ primi parentes qui nihil mali suspicari poterāt: q̄ nec q̄q̄ eos ō h admonuerat neq̄ aliqs añ h tēptat⁹ fuerat: ⁊ ista est cā potissima facilitatis casus ꝑmoꝝ parētū salte eue: ⁊ ita q̄ infirmiores illi erāt nobis nō debuit ꝯ eos pmitti sathanas trāsfiguratus in angelū lucis: ꝫ ꝯ nos venire pmittat̄. ¶Scōo pōt dici q̄ ēt si illi simpl'r essent foꝫtiores nobis non debuit ꝯ eos pmitti venire sathanas trāsfiguratus in angelū bonū: q̄ non debuit ꝯ eos permitti temptatio tā grauis sicut contra nos: q̄ in temptatione nra q̄libz sufficit solus vincit̄ ⁊ solus punit̄ in temptatione aūt primoꝝ parētū non succūbebāt illi soli: sed in eis totū genus humanuꝫ videbat̄ tēptari ⁊ peccare: sicut apl's dixit ad ro. v. c. oēs in adā peccauerūt: quāto ḡ fuit maius periculū in tēptatione illa q̄ꝫ in nra tāto magis debuit ꝓuideri de auxilio in tēptatione: ⁊ ita debuit esse tēptatio leuior: ⁊ ista ēt est cā vt leuissimū genus tēptationis ꝯ ꝑmos parētes fieret. ¶De tertio dōm q̄ diabolus in ꝑpa figura nō appuit: aliq aūt putant h fuisse: q̄ nō est ꝑmissus ne esset tēptatio multū efficax q̄ hominē deiceret q̄si ex necitate. ¶Sꝫ dōm q̄ magr̄ vult cām fuisse: q̄ diabolus nō voluit venire in ea: sic dr̄. li. ij. dist. xxj. s. ne aūt fraus illius nimis manifestaret in sua spē nō venit ne apte cognosceret: ⁊ ita repelleret: ⁊ post h. e. c. dicit vt igit̄ in ipsa foꝫa nō veniret volūtate sua factū est: nūc aūt in foꝫa cōgruēti sue malitie veniret diuinitus factū est. ¶Sꝫ obꝫciet q̄ nō posset venire in forma ꝑpa: q̄ nō hꝫ dia. formā ꝑpam in qua posset videri: est. n. demō spūs: ⁊ iō fm nām est inuisibilis. vñ ēt apō eos q̄ ponūt demones ⁊ angelos eē corpeos cuius opionis est August. seq̄ndo Platoni. asserit̄ q̄ nō sūt visibiles nisi sumēdo corp⁹ de elemētis corpulētioꝝ⁹: vt dic̄ aug. li. ij. ō trini. ⁊ magr̄. li. ij. di. viij. ideo demon nō hꝫ formā in q̄ appere possit. Sꝫ magr̄ videt sentire ꝯ illū asserēs q̄ nō venit in ꝑpa spē ne nimis mānifestaret. ¶Dōꝫ q̄ magr̄ secutus ē sacrā scripturā q̄ dat demonib⁹ foꝫaꝫ in q̄ appeant ⁊ il lā vocat formam suam ⁊ appet ex dicto apli. ij. corin. x. c. sathanas

Distinctio de constantia inter ꝑmos parētes ⁊ nos.

Qō. 425.

Qō. 426. De figura demonis.

thanas transfigurat se in angelum lucis: & appet primo nam si sathanas transfigurat se in angelū lucis hꝫ angelus lucis figurā q; aliꝫ nō poterat sathanas se transfigurare in illam: & tñ si ang. lucis hꝫ figurā hēbit illā sathanas: q; vterqꝫ ē spūs & q̄tum vni repugnat ꝓditio corpis tātum repugnat alteri.

2ª.cā

¶ Scdo q; dr̄ q; sathanas trāsfigurat se in alterꝫ qō figuraꝫ nō hꝫ: q; trāsfigurare est figurā mutare: sed figurā nō mutat id qō nō hꝫ figurā: vñ si sathanas nō hr̄et figurā nō diceret ꝑpe q; trāsfigurat se in angelū lucis: sed q; accipit figurā angeli lucis: & tñ scriptura nō dixit h: iō significauit q; sathanaſ .i. demō figurā hꝫ: & ita magr̄ dixit esse figurā sathane. Et nō solū sathanas. i. demō figurā hꝫ: sed ēt ꝑpaꝫ figurā cū faciat dr̄iam inter figurā angeli boni & angeli mali scriptura dicēs q; sathanas trāsfigurat se in angelū lucis. i. accipit figurā an

5

geli boni & dimittit ꝑpam figurā. ¶ Dōꝫ de formis vel figuris q; si accipiant ſm nām ꝑpam neqꝫ angeli neqꝫ demones hñt figurā: q; figura est eq̄litas ꝓſeq̄ns q̄ntitatē determinatā sicut dīfinit euclides li. j. elemēto ꝓp. c. j. figura ē q̄ termino vel terminis ꝓtinet. pñt tñ demones & angeli assumere figuras q̄s voluerint: & h dupl'r vno° mouēdo aialia sicut qñ demon vel angelus loqr̄ p aial aliqō: hꝫ tūc nō est ꝑpa assūptio alio° qñ forant corpa de aere in qbus loquūr̄ & appent: & illa formant & colorat sicut voluerint: & isto mō ꝑpe assumūt. h mō hñt angeli & demones figuras nō qdē figuras in qbus sint: hꝫ in qbus appeant: nos vo hēmus figuras & in qbus simuſ & in qbus appeamus: q; sumus eēntial'r corpei. ¶ Sꝫ ille figure in qbus appent demones & angeli sunt determinate p eoꝝ arbitrio: q; pñt forare qcqd voluerint: & q̄tuꝫ ad h nō ē distinctio figure angeli boni & angeli mali: hꝫ idifferēt vtrūqꝫ sit: sūt tñ qdā figure q; ꝓpetūt eis hꝫ q̄litates ꝑpaſ intrinsecas

6

sicut & locus determinat eis p easdē q̄litates: angeli. n. boni sūt pleni cognitione & nitore pfectionis btifice. iō eis ꝓpetit luxr̄: ēt q; gau dio replenr̄: & gaudiū ptinet ad lumē iuxta illō ps. sc'm nr̄m in illuminatione vultus tui. i. vita nr̄a est ex h q; vultus tuus est hilaris ⁊ nos qō est eē vultū illuminatū & q; angelis bonis ꝓpetit leticia ꝛoē bonū interius dr̄ eē ange

7

lus lucis & locus suus est locus maxie lucis. s. celū empyreū. Ecōtrario aūt angeli mali hñt in mētibus suis tenebras iniqtatis & hñt tristitiā q̄ ēt faē rē tenebroſaꝫ: & ad signādū istā interiorē eoꝝ q̄litatē daf eis locus tenebraꝝ: ita dr̄ ad ephe. vj. c. aduersus ꝑncipes & ptātes aduersus rectores tenebrarū haꝝ & spiritalia neqtie: vocauit. n. spūs neq̄. i. demones rectores tenebraꝝ. i. aeris caliginoſi: ibi. n. sūt & ēt in inferno q

8

est locꝰ magis caliginoſus. Et iō apl's nō distinguit angelos & demones p bonos & malos: hꝫ p lucē & tenebras tāq̄ p.p. rias q̄litates: & ita dixit de sathana & angelis lucis: vocādo .n. alios angelos lucis vocat sathanā angelū tenebraꝝ p oppositionē maxie q; iā apl's vocauerat demoneſ spūs tenebrosos inq̄tuꝫ dixerat eos rectores tenebraꝝ ad ephe. vj. c. Sic aūt angeli boni & mali distinguūr̄ p lucē & tenebras: & accipiūt loca ſm lucē & tenebras ita debent figure eoꝝ q̄s supserit distingui p lucidū & tenebroſū: vñ qñ angeli boni accepe

9

rint figuras sibi ꝑpas assumēt corpa nitida hñtia pulchritudinē & multū de lumine: cū vo demones assūpserint figuras ꝑpas sibi accipient corpa deformia & tenebroſa: vt q̄les ipſi sūt intra se tales foris in assūptis corpis exhibeanr̄. Juxta h stat dictū apl'i. s. q; sathanas transfigurat se in angelū lucis. s. q; sathane. i. demoni determinata est figura tenebroſa & deformis quā semp dr̄et exhibere: hꝫ interdū hāc nō oñdit: sed

10

pulcrā & fulgidā: & ita mutat ꝑpam figurā transfigurādo se in alienā: sed intelligēdū q; hꝫ figurā aut formā ꝑpaꝫ mutent nō tñ locū & mentē mutāt: mentē qdē nō mutāt: q; in eternū sūt tristes. locū quoqꝫ nō mutant: q; nō pñt esse in celo empyreo vbi sunt angeli boni: hꝫ vt in aere caliginoſo aut in inferno: sed figurā mutant accipiendo figurā angeli ꝙboni. Lā aūt est q; status mētis ptinet ad felicitatē & miseriam: & ipſi non

11

possunt mutare propriam miseriam: q; data est in penā: & iō neqꝫ vsurpare mentes bonoꝝ angeloꝝ vt pleni sunt gaudiꝭ sicut illi qō illis ad felicitatē & ꝑmiū datū est: locus vero nō ē btitudo aut btitudinis pars: est tñ consequens beatitudinē vt beatis detur locus habens naturalem dignitatez: miseris detur locus ignobilis ad tristitiam aptus: tertiuz vero quod

12

est figura nō pertinet per se ad statum neqꝫ consequitur illū ideo permittunt mutare illam: potissimum: q; h seruit ad officium temptatiōis qō nobis expedit esse: & ideo propter bonum nostrū ꝑmittitur h demoni. ¶ Sciendū aūt q; hꝫ demō mutet propriaꝫ figurā accipiendo alienā angelus bonus nō mutat propriam figurā: sed semper apparet in ꝓpria. i. corpe pulchro & illuminoſo: causa ē q: ista figura notat nobilitatē & dignitatē intrinsecā angeli: & non est aliqua cā quare illam mutet: ideo semper apparebit in ea: & ita notanter dixit beatus Paulus q; sathanas tranſfigurat se in angelum lucis & tñ non dixit q; angelus lucis transfigurat se in sathanam vel in angelum tenebraꝝ quasi istud nunq̄ accidat. Et ſm hoc intelligit littera magri. q; demon habeat ꝑpriam figuram in qua appareat. i. figurā competentem ei inq̄tum malus est & demon & est figura in qua semper deberet apparere: & tñ aliquādo mutat hoc: & de hac dixit q; angelus malus nō temptauit in propria figura: q; nō voluit apparere in ea: nā apperet deformis & tenebroſus & ipſe aſpectus terreret eā vel rederet eam ſuſpectā vt verbis eius nō attenderet. ¶ Quereꝫ cū nō debuit appere demon in figura hois neqꝫ angeli boni neqꝫ voluit in ꝑpa: in quo poterat appere. ¶ Dōꝫ q; poterat appere in aliquo aiali vo vel ficto. & rō ē q: dia. debuit appere in eo in quo possꝫ loq cū temptatio p voceꝫ expleta sit: nō est aūt aliqd in quo fieri posset vox nisi in animali & ita de alijs animalibus ꝓeter hominez accipere poterat ſimilitudinem aut per ipſum animal loqui: & in omnibus accepit serpentez in quo istud fecit. ¶ Sꝫ dicē quare potius istud animal q̄ aliquod aliud. ¶ Aliqui dicunt q; hoc fuit q; nō permiſſus fuit diabolus accipere aliud aial: nam in ista temptatione aliquid fecit diabolus quod voluit & aliqd solū quod pmiſſus est: voluit autem nō venire in ꝓpria figura & illud conceſſum est q̄tum ad animalia vel formas in quibus apperet nō factuz est quod ille voluit: sed quod conceſſum est ei: sic dicit magiſter li. ij. diſt. xxj vt igiē in ꝓpria forma nō veniret volūtate sua factū est: vt autez in forma congruenti malitie sue veniret diuinitus factum est. ¶ Causa aūt quare nō permitteret in quocūqꝫ animali venire fuit prima q; deus aliquo mō voluit per temptatoreꝫ posse deprehendi fraudem. s. vt ſicut maluz erat quod diabolus facere volebat: ita esset magnum & ignobile animal per quod fieret temptatio: tale autem erat serpens & hoc videreꝫ innuere magiſter in verbis iam dictis .s. vt autem in forma congruenti sue malitie veniret diuinitꝰ factū est vt ſic appareret q; serpens cōueniebat ad hanc maliciam: licet ista ſra magiſtri potest accipi in alio ſenſu. ¶ Secundo fuit quia forte diabolus eligeret venire in columba ſi permitteretur & tamen hoc non dicebat: quia ſpiritus ſanctꝰ venturus erat in columbe ſpecie. Matthe. iij. & luc. iij. & nō conueniebat vt in eadez figura diabolus & ſpiritus ſanctus appareret. ¶ Tertio quia illa figura in qua ſpiritus ſanctuſ appariturus erat efficeretur nobis odioſa: h est intentio magiſtri. li. ij. diſt. xxj. ſ. venit autem ad hominem in ſerpente qui forte ſi permitteretur in columbe ſpecie venire maluiſſet: ſed nō erat dignum vt ſpiritus malignus illam formam odioſaz homini faceret in qua ſpiritus ſanctus appiturus erat. Sꝫ dicendum q; cauſa vera quare diabolus in ſerpente venit ad mulierem fuit: quia deus voluit vt appareret in illa figura q̄ exprimeret eius aſtutiam: & hoc poterat fieri ꝓpter duo. ꝑmo vt veriſimile redderetur quod diceretur. ſ. q; ſerpens temptauerat euam: nam ſi diceretur q; aſinus vel porcus temptaſſet euam non eſſet veriſimile: quia nō ſunt animalia alicuius aſtutie vt de illis hoc credi poſſet: ſerpens autem erat animal aſtutum: ideo de hoc magis credi poterat: & iſtud innuitur ſupra. iij. c. in littera. ſ. ſed & ſerpens erat calidior cunctis animantibus terre. ¶ Secundo fiebat ad hoc q; mulier poſſet magis vitare fraudem temptationis. nam ſi appareret diabolus in aliquo animali ſimplici ſicut eſt columba nō haberet mulier de quo caueret ꝓpter ſimplicitatem animalis cum autem appareret in ſerpente qui erat aſtutus poterat ſuſpicari dolos: & ita magis caueret dicta illius eſſetq; temptatio minor. ¶ Et ob hoc dicunt multi q; diabolus voluit apparere in aliquo animali ſimpliciori in quo magis poſſet occultari dolus eius: ſed non permiſſus eſt a deo vt non eſſet temptatio tam fortis: ſicut dicit Magiſter. libro ſecūdo xxj. diſtin. non ergo niſi per ſerpentem permiſſus fuit diabolus vt per illud quod foris erat aſtutiam temptantis animaduertere femina poſſet: & ante hoc dicitur vt autem in forma ſue malicie cōgruenti veniret diuinitus factū eſt. i. in figura q̄ exprmeret foris doloſitatē quā diabolus gerebat interi°.

¶ Quereꝫ

A qō. 4ª. In q; forma dñi poterat appere.

¶Quereꝝ cū s. iij. c. dicaꝝ: sed ꝛ serpens erat calidior cūctis aiantibus terre qūo est ħ vex ꝛ ad qd dicit. ¶Dom q serpens calidus est. i. astutus sicut statim diceꝝ: ꝛ tñ cā q̄re ħ tale fuit est vt reddaꝝ dictū verisil'e: nā scriptura asserere debebat q p aial tēptata fuit ml'r ꝛ decepta: ꝛ tñ nō erat verisil'e q aialia nullius astutie possent decipe feiam q̄ hēbat nāl'r in tellectū. iō debuit asseri ō aliquo aiali qō esset magne astutie vt crederet ħ vex esse ꝛ ħ facit bñ scriptura inquantū asserit dicens serpens erat calidior cūctis aiantibus terre q̄ fecerat dñs. Ideo cū inter oia aialia istud inueniret astutius magis istud posset fallere ml'erē q̄s aliqō aliud. ¶Sed nunc aduertendū est q si lr̄az scripture aspiciamus videt illa alid figare nā nō videt inuere q diabo. ħ aliqd egerit: sed solū serpēs p mo qz nō fit ħ aliqua mentio de diabolo q tēptauerit aut q pena accepit: sed totū dr ō serpēte. ¶Scōo qz ponit q erat serpens calidior cūctis aiantibus terre: ꝛ ħ ad dandū cāz tēptationis: ꝛ tñ si diabolus tēptaret non differebat p qō aial tēptaret: qz aial nihil ageret ibi: sed solū eēt instrumētū locutōis diaboli: tota aūt astutia eēt a diabolo. vñ ita posset tēptare p asinū sicut p serpentē: nā ꝛ in asino loq poterat sicut angelus locutus est p asinā balaā nūeri. xxij. c. ꝛ tñ dixit de serpēte vt p ħ res verisil'is esset: iō videt nō inuere diabolū fuisse tēptatorē: sed serpentē. ¶Tertio qz facta tēptatione deus direxit verba sua ꝑ serpentē quasi indignatus ei quare ħ fecisset dicēs: qz ħ feciſti maledictus eris inter oia aiantia ꝛ bestias terre. Quarto qz de⁹ maledixit serpēti p ħ dicēs q eēt maledictus inter oia aialia: ꝛ addidit q sup pectus suū gradereꝝ: si tñ serpens ħ nō fecisset: sed diabolus in serpente nō esset cā q̄re serpens puniret cū nihil mali fecisset: ſz p illō fieret: ꝛ tñ pena inflicta est. iō nō videt diabolus ħ fecisse ſz serpens. ¶Dom quoqz q multi ita crediderūt potissime de veteribus. nā iosephus q tpe suo nō solū in eloquētia: sed et in sapia legis moysi apud suos opinatissimus hitus est: ita asseruit q ħ ad lr̄az ita fuerūt ꝛ nō fuerit dia. aliqs tēptās: ſz serpēte solū ħ fecisse asseruit. vñ vult q ꝓpēs erat nāl'r loq̄ns ꝛ itelligens ꝛ ita potuit intelligere ħ q dixit ꝛ concipere illud asseruit quoqz serpentē nō fuisse tunc ꝓnū in terram sicut nunc est: sed serpēs habuisse quibus in altū tolleret. ꝛ q ille ex inuidia motus est videns humanā felicitatē cupiensqz deiicere hoies ab illo statu nitebaꝝ impellere ad agēdū ꝑ mādata dei. quasi sic hō stat̄z caderet ab illa felicitate quā deus dederat ei manēti in obedientia. ¶Dicit enim sic li. j. antiqtatū ꝛ dum illo tpe cuncta aialia ꝓcordarent serpens habitans cum adam atqz muliere inuidiaz habuit in quibus eos arbitrabaꝝ felices obedientes vtiqz dei ꝓceptiſ: qō putans per inobedientiam calamitati succūbere ꝓuasit mala voluntate mulieri vt de prudētie plātatiōe gustaret. dicēs in ea esse boni maliqz cognitionē: quo facto btām eis vitā ꝛ cui nihil diuine cognitionis deesset dicebat accidere ꝛ seduxit quidem mulierē vt dei mandata ꝓtenereti ꝛ postea dicit abstulit autē ꝛ serpenti vocē iratus eius malicie quā gesserat in adam venenū el sub lingua ponens qō essz hoibus inimicū ꝓcepitqz vt mulier capiti eius plagas inferret. Ille vero iacens hominibus esset aduersus ꝛ interitū facilem eis ꝓ vindicta poz taret quē pedibus ꝓtriuauit vt volutatus in puluere trahere tur: ꝛ sicut iosephus scripsit ita ꝛ plurimi tpe suo asserebant. ¶Sed dom q. non pōt ħ stare: non enim potuit hoc esse q serpens temptaret hoiez q̄si a se motus ꝛ sufficiens ad tēptādū nullo alio opante in eo vel impellente ipm: ꝓmo qz tēptator debuit habere intellectū ad cogitandū quid diceret ꝛ intendendū finē quē deduceret ex dictis: sed hoc nō habet serpens: qz nullum animal est rōnale nisi homo: qz licet multa animalia habeant astutiam: rationem autem nullum animal habet nisi hō: sic Arist. li. j. de animalibus: animal quod habet discretionē est solus homo: g̃ nō poterat serpens temptare. ¶Scōo qz nō sufficit si dicaꝝ q habet serpens magnam astutiam: qz quātacūqz illa sit non excedit sensum ꝛ nō accedit ad intellectū: nā si haberet intellectū esset homo cum animal rationale sit diffinitio hominis que cōuertitur cū homine: ꝛ ideo si serpens esset animal rōtionale esset homo: si aūt ponatur astutia que nō perueniat ad intellectum nō sufficit ad temptandū: nam fuit hic cognitio finis: ꝛ eoz que sunt ad finem ꝛ relatio eorum ad inuicem q̄ non potest fieri a potentia materiali ꝛ imixta organo. ¶Tertio qz temptator cognouit hic res ꝓtinentes ad solū intellectū: que sensu nō capiunt g̃ habuit intellectū: ꝓz qz cognouit scientiam ꝛ cognouit esse deum ꝛ esse ꝓceptuz: nā dixit temptator cur ꝑcepit vobis deus vt nō comederetis de omni ligno paradiſi: et dixit eritis sicut dij scientes bonū ꝛ malū: ꝛ tñ ꝓceptū: scientia: bonū ꝛ malū vniuersal'r nō aphendunt aliquo sensu: sed supiori potentia. i. imāli. s. intellectu. g̃ temptator hūit intellectum ideo nō fuit serpēs. ¶Quarto qz temptator locutus est verbis planis que intellexit mulier: g̃ nō erat serpens: nā nullū aial loquit nisi homo: sic dicit Arist. li. iij. de aialibus q sunt duo sonus ꝛ vox in tertium est sermo: ꝛ dicit locutionē ꝛ sermonē esse idē ꝛ addit q nullū animal loquit nisi hō. g̃ plus serpente erat ipse temptator. ¶Quinto qz et si qs ꝓcederet q serpens loquebaꝝ ꝛ intelligebat adhuc nō sufficiebat ad ħ q esset temptator qz tēptator ille acutiozis ꝛ altiozis intellectus fuit q̄s ml'r: nā potuit seducere ml'erem: ꝛ tñ non pōt aliquod animal sapientius esse muliere q̄ est in humana spē g̃ nō erat serpens neqz aial aliquod id quod erat temptator. ¶Dom quoqz nō eē vex id quod iosephus in ħ asserit mul tū enim ille deficit circa sapientiā naturalē ꝛ veritatem intelligentie sacre scripture in quo et deficiebant iudei tpis sui: ſz multi legis piti essent. ¶Et ꝓmo in eo qō ipse vult serpentē nō fuisse tunc ꝓnū sicut nūc: sed hñtem pedes qbus se in altū tolleret postea vero pedibus eē ꝑuatū: ꝛ ħ nō solū vult iosephus: sed et aliq doctores nri ħ volūt q erectus serpēs incederet sic ait magr̄ in historia scolastica. ¶Sed dom q an tūc serpens directus steterit ad loq̄ndū nō ꝓz: ħ tñ certuz est q pedes nō hēbat: nā serpentes ſz nunc pedes nō hēant erigunt corpa sua: ꝛ dirigunt quādā ptē corpis in altū iacente reliquo corpe ꝛ extento in terrā et poterat serpens circūdare se arbori alicui ꝛ ita attolleret caput vt loq posset ad mulierē: maxime: qz si diabolus loq̄baꝝ in serpēte poterat attollere corpus eius ad loq̄ndū. ¶Motiuuz aūt istoz est qz dr s. iij. c. sup pectus tuū gradieris: ac si dicaꝝ qz ꝑus nō gradiebaꝝ sup pectus: sed istō nō stat: qz serpētes nūc nō hñt pedes vt erecti incedāt: ꝛ iō serpētes vocant a serpēdo. g̃ si serpēs erat: ille q tēptauit euā ñ hēbat pedes vl' hēbat eos puos. ita vt nō sufficeret corpus eleuare a terra sic vt illā nō tāgeret sicut mouent eq ꝛ boues ꝛ hmōi sup pedes. ¶Scōo qz scriptura sacra nō signat ablatos fuisse pedes neqz vnquā habuisse pedes cum nō dicat pedes non hēbis: sed sup pectus gradieris. ¶Tertio qz si istud genus aut spēs serpētis q̄ loquebaꝝ ad euā hūit tūc pedes erat sibi nāle hr̄e pedes: qz ꝺo dedit cuilibz aiali ꝓplemētū ſm suā spēm: ꝛ diuersitas in pribus aialiū signat dr̄iam in spē aut genere imediato in aialibus vt colligit ex ſnia Arist. li. j. ꝛ. ij. de aialibus: ſz aialia illi⁹ spēi serpentis postea nō hūerunt pedes sicut neqz nūc hñt. g̃ differūt isti serpētes ab illis in spē cū isti exītes in spē aialis huius nō hēant pedes ꝛ illi serpētes tūc hr̄ent. ¶Quarto qz qñ fuit temptatus a serpente nō erat solus ille serpens in illa spē ſz multi: qz q̄libet spēs creata fuit in multis indiuiduis sil' ꝛ nō fuit sicut in hoie vbi vnicū indiuiduū foratū est ꝛ solū illud erat: ꝛ saltem esse vt masculus ꝛ feia in illa specie cum sint aialia gñantia. Si autem deus illi serpenti auferret pedes auferret aliꝝ: qz alias serpentes postea inde nati cum pedibus nascerent cū vnicū indiuiduū non mutaret ꝓditionē spēi: ꝛ tñ non est aliqua causa quare aliꝝ serpentibus tūc exītibus auferrent pedes: qz illi nō tēptauerant euā: neqz a serpēte tēptatore descendebant: g̃ neqz alicui serpenti ablati sunt pedes. ¶Similiter quod voluit iosephus serpentē esse naturaliter intelligentem ꝛ loquentem falsum est: quia ista duo simul nulli competunt nisi homini: nam intelligere competit alicui ꝓeter hominez. i. deo ꝛ angelo: animali autez nulli competit: loqui vero ex natura nulli competit nisi homini vt dictum est supra. q. cccc xx. sed temptator iste vtrunqz habebat ꝛ nō erat homo. ideo non erat serpens neqz animal aliqō: fuisse quidez locutionē in eo nō erat incōueniens: sed ipz esse natural'r loquentem erat impossibile: qz tūc non esset in spē serpentis. Etiā cuz dicit q serpens inuidit hoi errat non enim pōt serpens inuidere: inuidia enim si stricte sumaꝝ nō ē aialium: sed hois: qz inuidia exigit intellectum qui in nullo animali est: ꝛ maxime eo modo quo iosephus dicit q serpēs inuidiam habuit: qz arbitraꝝ adam ꝛ euam felices obedientes ꝓceptis dei cognitio autem ꝓcepti ꝛ felicitatis nō est nisi intellectus: quia ista non habent formam sensibilem repꝛesentantē neqz sunt intentiones insensate tracte ex spēb⁹ sensatis: sed

satis: sed sunt illa ptinentia ad rōnē solā ⁊ sup mām. ideo potens de hīs inuidere intellectiuū erat qō nō conuenit serpēti. ¶ Scō q: dicit iosephus q serpens putauit q hoies p inobedientiā succūberent calamitati: ⁊ ita serpens aphendebat rōnē obnie ⁊ inobediētie ⁊ trāsgressionis mādati ⁊ calamitatis: ⁊ quid erat deum offendi ex trangressione ⁊ inferre penā transgredienti que solius intelligētis sunt. ideo nō serpentis. ¶ Tertio q: dicit iosephus q serpens mala voluntate dixit mulieri vt de p:udentie plātatione gustaret addēs in ea esse boni maliq cognitionē: quo facto btām eis vitam ⁊ cui nihil diuine cognitionis deessz accideret ⁊ ita serpens cognoscebat quid esset scire: ⁊ tn aialia nō cognoscunt cū ad hūc nesciant qd sit sentire: ⁊ an sentiant: nō cognoscunt an sentiant: q: h est reflectere: sed reflexio est potentie immālis. Etiā q: serpens cognoscet bonū ⁊ malū vniuersal'r ⁊ non specialiter h bonuz: ⁊ illud malū: ⁊ tn sic nō cognoscit bonū nisi per intellectū. Etiā inquātum dixit de diuina cognitione nō poterat quis cognoscere: an sit aliqua diuina cognitio nisi qui deum aprehendit: ⁊ iste nō aprehendit a pecore: q: nō habet spēm in sensu. ¶ Etiam nō est verum quod dixit iosephus. s. q inuideret serpens hominibus: nō enim poterat inuidere: q: inuidia nō est nisi eorum qui in aliquo cōicant aut cōicare possunt q̄tū ad id in quo est cōicatio: nemo enim deo inuidet q̄tum ad excellentiaz suam naturalem q sit creator ⁊ dns oium: q: nulla res potest cōicare hac pfectione: sed est impossibilis omnibus ⁊ excedit natūā oium. ꝓmo neq angelis inuidemus q̄tū ad excellentiam naturalem. i. q puri spūs sunt ⁊ nō subiciunt passionibus ⁊ defectibus corpalibus quibus nos sumus subiecti: q: habere talem perfectōez est nobis vt nunc imple cuz sumus ſm essentiā corpozei. Sz possumus inuidere in alterutrū de eo in quo est cōicatio. s. in bono spirituali. s. de gratia ⁊ gl'ia: ⁊ h modo licet homo sit minor demone ſm naturam potuit inuidere ⁊ inuidit demon homini: sicut dicitur sapi. ij. s. inuidia diaboli intrauit mozs in orbem terrarum: ⁊ hoc est: quia communicamus ei: cum enim demon esset naturaliter intelligens ⁊ capax beatitudinis quam non habebat natural'r ⁊ ex culpa illa priuatus fuit inuidit homini qui licet esset minor: tn q: rationalis erat capax beatitudinis quam certissime habiturus erat per obedientiam: ⁊ quia diabolus h videbat inuidit homini: q: efficiebaꝫ maior eo in eo in quo ambo cōicare poterant. Sed de serpente non erat sic. nā dato q serpens intelligeret si tamen vere serpens erat non poterat cōicare homini. ideo non poterat inuidere ei: nam non poterat habere serpens perfectiones corporales quas habet homo quia oppetunt ſz speciem: ⁊ sicut homo nō est in specie serpentina: ita nō erat possibile q haberet serpens easdem perfectiones quas homo similiter nō poterat inuidere homini beatitudinez: quia serpens nō est capax beatitudinis: cum nullum aial beatificemus nisi hoiem: vt Aristo. dicit lib. ij. ethi. ergo nullo modo serpens poterat homini inuidere: ⁊ ita nō procuraret homini h malū etiam si posset. ¶ Etiā errat iosephus cum dicit q deus abstulit serpenti vocem. i. locutionē: motiuū autem suum est: q: serpens tunc loquebaꝫ: ⁊ nunc nullus serpens loquet: ideo dicit deum indignatum h fecisse serpenti. ¶ Sed dicendum q non stat. primo q: serpens nunquā fuit loquens: ideo nō potuit ei auferri sermo: ꝑz quia nullū animal est loquens nisi homo vt dicit Arist. lib. iij. de animalibus. ¶ Sed obiicietur q aliud animal loquaꝫ preter hominem: q: loquitur lupus quidam qui vocatur manticora qui habet similitudinez hominis in vultu ⁊ est in terra indorum: ⁊ colligitur ex Aristo. li. ij. de animalibus. ¶ Dicendum q Arist. nō admittit h. cū ipse expresse. li. iij. de animalibus dicat nullum animal loqui nisi hominem: istō vero q posuit li. ij. de animalibus nō est sententia sua: sed refert dicta cuiusdā philosophi quē ibi nominat quibus dicit nō esse standum. ¶ Scō q: locutio nō est nisi ad exprimēdum mentis conceptum nre sicut dicitur lib. j. periar. sunt ea que in voce earum que in anima passionum note. ergo in quibus non est mens neq ꝓceptus mētis nō erit vox. i. locutio: nullum autem animal preter hominem habet mentem: ideo nullum preter hominem loquitur. ¶ Tertio q: specie differunt animalia loquētia ⁊ nō loquētia cum locutio consequatur aliquam formam ſm quam loquentia differunt saltem specie a non loquentibus. si ergo p̄ us loquebantur: ⁊ nunc nullus loquitur: differūt specie isti ab illis. ¶ Quarto q: non mouetur rationabiliter iosephus ad dicendum q vox fuit ablata serpenti cum scriptura hoc non dicat: nam in talibus que videntur esse contra naturam non est asserendum aliquid vltra id quod est in sacra scriptura: ⁊ tamen hoc nō exprimitur ibi: ergo incaute illud dixit iosephus. ¶ Quinto q: scriptura ponit ea in quibus serpens videt punitus. s. q comederet terram ⁊ q super pectus suuz graderetur. Si autem fuisset serpens priuatus voce esset ista adhuc grauior pena: ⁊ ita sacra scriptura illud exprimeret ⁊ tn non expressit: ergo non est verisimile q sic fuerit. ¶ Dicēdum q ex precedentibus satis apparet manifeste q serpens non fuit qui temptauit mulierem: quia nō sufficiebat ad hoc erat q impossibile q aliquem temptaret. ¶ Addenduz etiā ad hoc q etiam si concederemus serpentē esse loquētem natural'r. i. formantē voces articulatas sicut nos formamus ad huc ille nō posset temptare q: ad temptandum oportebat eē intelligentem sicut induximus: ⁊ hoc nō est in aliquo animali nisi in homine: etiam dato q loqueretur sicut aliqui asseruerunt loquentem esse manticoram non loqueretur eisdem verbis quibus loquebatur homo cum non essent in eadem specie ⁊ adiscere illa non poterat: quia nō est aliquod animal capax discipline nisi homo: ⁊ tamen temptator loquebatur eisdem verbis quibus eua ⁊ mutuo se intelligebant: ergo nō erant illa verba serpentis. ¶ Dicendum: ergo q ille qui temptauit mulierem ⁊ qui loquebatur non erat serpens: sed diabolus qui in serpente loquebatur ⁊ serpentem mouebat: ⁊ tunc non erit inconueniens aliquod in hīs que dicuntur. s. q temptatio ista processit ex inuidia non quidem inuidia serpentis ad hominem qui serpens inuidere non poterat: sed inuidia diaboli quē scriptura asserit inuidisse homini sapientie. ij. c. ¶ Et tunc poterat esse ibi intellectio ⁊ locutio: nam diabolus est intelligens acutius q̄z homo. vnde non solum intelligere potuit quid vellet ⁊ quomodo: sed etiam tam acute illud excogitauit vt mulierem fallere posset quod non potuisset nisi esset superioris intellectus. ¶ Etiam loqui poterat: quia licet non sit naturale demoni loqui cum non sit corporeus: quia tamē est superior homine qui est substantia loquens: scit formare ⁊ articulare voces sicut homo: licet non habeat eadem instrumenta: sed querit aliqua proportionalia aut p que aliquo modo id fieri possit ⁊ potuit demon per serpentem loqui sicut interdum loquitur per arrepticios: ⁊ etiam angeli boni illud faciunt: nā angelus bonus locutus est per asinam balaam numeri. xxij. c. ¶ Etiam posset loqui eodem ydiomate quo homo: quia diabolus loquebatur ⁊ ille nouit quicquid homo nouit ⁊ aliquid amplius. Ideo scit qd signt omnia verba quibus homo vtitur ⁊ scit formare illa ⁊ potest eis vti: ⁊ ita eua intelligeret verba serpētis: sicut ⁊ asina balaam locuta est eo ydiomate quo loquebaꝫ balaam: ita vt ille intelligeret ⁊ respōderet asine: ⁊ rursus replicaret asina numeri. xxij. c. ¶ Cognosceret quoq tēptator res insensibiles: vt sapientiam: mandatum: deum: bonum: ⁊ malum vniuersaliter: quia ipse erat intelligētia separata: cui ꝓmptius ⁊ directius est ista cognoscere q̄z res sensibiles: istō g̃ procedēdū est. s. q diabolus fuerit tēptator ⁊ nō serpēs: q: sic oia fuit possibilia ⁊ nullū est inconueniens: dato aūt q serpens tēptaret sequūt multa inconueniētia. iō illō nō est tenendū. ¶ Luz dctm sit q serpens erat calidior cūctis aiantib⁹ terre quo est vez q eet calidus. i. astutus. ¶ Dom q serpēs erat magne astutie plusq̄z alia aialia ⁊ ita poterat facere id qō nō possent alia aialia: ⁊ h est qō mouet aliquos ad asserenduz q serpēs p se ipz tēptauerit eua ⁊ sufficeret ad h nec regreret dia. aut alius tēptator cū hret serpēs cognitionē magnā. ¶ Sz dom q nō stat: q: si serpēs tāta cognitionē hret: vt possz facere tēptationē illā hret nūc illā: q: h ꝓpetit p spēm ⁊ nō p doctrinā ⁊ ea q̄ ꝓsequūt nāz sp manēt ⁊ tn nūc serpēs nō hz talē cognitionē: iō neq tūc hūit vt ipse p se sufficeret tēptare. ¶ Scō q: ad h excusandū oporteret dici q sapia illa ablata fuisz serpēti a deo: ⁊ tn nō ꝓuenit: q: tūc scriptura faceret de h mētionē cū eēt in penā ei⁹: ⁊ tn nō fecit: iō nō abstulit deus sapiaz ¶ Tertio q: nō erat talis sapiētia aut vis cognoscēdi auferibilis. nam consequitur speciem ⁊ talia non possunt auferri: sicut non pñt auferri alicui homini potentia intellectiua: nam iam non esset homo: ita ⁊ illa vis cognoscendi si talis esset in serpente consequerent formam seq̄ntis que esset pfectio ꝓma ⁊ ita neq auferri posset sicut neq intellectus hoi.

¶ Quarto

4 cō.

qō. 4ꝫ.

5. cā.

2

q. 434. Quōmodo serpēs erat astutus.

ꝑ⁹. rō.

2. rō.

3. rō.

ℵ

ℴ

ꝑ

ℚ

ℝ

ℙ

ꝑ⁹. cā.

2⁹. cā

ℐ

3⁹. cā.

¶Quarto q̄ neq̄ ablatū est aliquid ei: nam si serpens erat tunc astutior aut sapientior animalibus etiā nunc est: q̄ xp̄s qñ voluit nos hortari ad prudentiaz p exemplum tractuz ab animalibus nō locutus est nisi de serpente. Math. x. c. ſ. esto te prudentes sicut serpentes: z ita nō erat ablata prudentia vel sapientia serpenti tēpore xp̄i: g̃ neq̄ nūc: sed habebat eandem quaz prius habuerat: z tñ nunc non sufficeret serpens ad temptandum hominem: g̃ neq̄ tunc sufficeret. ¶Quinto q̄ scriptura nō signat hic habuisse serpentem talem scientiam vel sapientiam qualis apparuit in temptatore: q̄ dicit sed: z serpens erat calidior cunctis animantibus: nō dicitur erat sapientior: nam scia vel sapientia sign̄t cognitionez quādam intellectiuam vniuersalium rerum: caliditas autē notat astutiam quandam que ēt in animalibus inuenit: z nō excedit conceptiones rez sensibiliū: hic tñ interpretatione fuerūt res pure intellectuales: vt supra dictum est. ¶Sexto apparet ex modo loquendi scripture: nā nō dixit serpentē simpliciter esse calidum vel astutum aut sapientez: sed dixit calidior rez cunctis animantibus terre: z ita nō excedit caliditas serpentis cognitionem hominis: sed solum animantium terre: z tñ ad hoc q̄ hominem temptaret z superaret sicut fecit requirebat q̄ esset sapientior homine: q̄ ita fuit tēptator: ergo non erat serpens tam astutus: vt temptare posset. ¶Dicendum igitur q̄ serpens astutus est. i. habet quādam naturalē z ingenitā cognitionē quā astutiā vocant vel prudentiaz: q̄ z ceteris animalibus damus aliquas ꝓprias astutias: sicut formica diligentiam ad congregandū vno tempore pro alio: z ideo qñ hortamur ad diligētiaz trahimur exemplo formice que sapientiam habere dicit ꝓuer. vj. c. vade ad formicā o piger z considera vias eius: z disce sapientiā que cum nō habeat ducem neq̄ ꝓceptorē: neq̄ principem pat in estate cibum sibi: in aranea vero apparet magnū ingenium: nā nouit facere tam subtilem atq̄ artificiosum tellam quā neq̄ periti artifices facere possint: z ita in diuersis animalibus sūt diuerse astutie vel prudentie. ¶De serpente aūt dicendum q̄ sunt multe astutie in eo tam ad cauendū mala q̄ ad inferendum mala: cauet enim mala: q̄ nō vult audire incantatores putans q̄ audiendo malum patient̄: ideo vt nō audiat obturat aures suas ponendo vnam super lapidem z aliam claudendo cū cauda: sic dicitur p̄s. lvij. Sicut aspidis surde obturantis aures suas que nō exaudiet vocem incantantiuz z venefici incantantis sapienter. Etiā habet prudentiā serpēs ad nocenduz: q̄ nouit per insidias nocere. Sic dicitur supra iij. c. insidiaberis calcaneo eius: z infra. xl. ix. c. dicit fiat dan coluber in via mordēs vngulas equi: vt cadat ascensor eius retro z notanter in hoc insidie ad nocēdū: z licet particulares astutie vel prudentie inueniantur in animalibus: plures aut maiores astutie sunt in serpente: z ob hoc dicit supra. iij. c. q̄ serpens erat calidior cūctis animantibus terre. i. prudentior vel astutior: z hoc cōfirmatur testimonio Christi: nā cuz cōpararet hominem in prudētia quā habere deberet ad animalia dixit estote prudentes sicut serpentes z nō cōparauit alicui alteri aiali quasi nullum esset prudentius. ¶Queretur quare sacra scriptura voluit exp̄mere q̄ serpens erat calidior cunctis animantibus terre. ¶Dicendū q̄ positū est ad reddendum rationē eorum que scribunt. Scribitur autem temptatio z transgressio mulieris facta per serpētem. Aliqs autez dicet quomodo potuit aliquod animal temptare mulierē dicit q̄ hoc factum est q̄ serpens erat animal magne prudētie. Si enim esset aliquod aliud aial nō potuiss̄ hoc facere z tñ serpens: q̄ erat sapientes omnibus aialibus potuit istud facere: ¶Scōo q̄ supra. iij. c. dicit q̄ mulier redarguta a deo dixit serpens decepit me: mirum autē erat quomodo poterat mulier seduci ab aliquo animali cuz homo sit excellētior animalibus: respondetur q̄ nō poterat ab alīs seduci: sed bene a serpente cum esset astutios ceteris animalibus. ¶Tertio potest reddi ratio accusationis cuiusdā contra mulierem: q̄ diceretur in excusationē eius: q̄ mr̄ non putauit latere fraudem in animali: respondetur q̄ cogitare poterat latere dolos eo q̄ serpens erat animal dolosum. ſ. erat calidius cūctis animantibus terre. Si autem fuisset animal simplex de quo nulli presumi debuissent doli erat aliqua excusatio mulieris.

¶Sed obȝcietur q̄ nō sint rationes iste conuenientes: naz si serpens temptasset mulierem z decepisset eam conueniēs erat ostendi rem verisimilem dicendo serpentem prudentiorem alīs animalibus: z tñ serpens nō temptauit neq̄ seduxit mulierem: sed demon: ergo frustra erat serpentem esse prudentem vel non. ¶Dicēdum q̄ hoc fuit cōuenienter dictū: quia licet ſm veritatem diabolus temptauit mulierem z nō serpens scriptura nō facit mētionem aliquā de diabolo quasi aliquid fecerit: sed quasi serpens illud egerit: ideo debuit dari rō reddendo rem verisimilem ex parte serpētis quasi serpens illud egisset: sic enim est in cōpositione fabularum ille enim nō continent res veras: z tamen artificiose componētes eas ita reddunt rationes eorum que referunt ac si relata vera essent. ¶Sed queretur quādo dicitur q̄ serpens erat calidior cūctis animātibus terre vnde erat ista caliditas vel prudentia. ¶Solet dici q̄ nō erat ista caliditas a serpēte: ſz a diabolo qui per serpentem loquebatur: z ita erat redditus serpens calidior cūctis animantibus terre. ¶Alīt autem dicūt q̄ nomine serpentis nō intelligitur animal aliquod: sed diabolus: z ille erat calidus. i. astutus vel sapiēs: vtraq̄ opinio accipitur ex verbis August. li. xj. sup gen. ad litterā z magister refert illa. li. ij. dist. xxj. ſ. ideoq̄ serpēs dictus est esse calidior cūctis animantibus terre: quia vt ait August. mali angeli licet superbia dejecti natura tamen sunt excellentiores omnibus bestijs propter eminētiam rationis z in hoc ostendit 2m opinionem. ¶Ex verbis quoq̄ eius manifestatur p̄ma opinio cum dicit q̄uis serpens non rationali anima: sed spiritu diabolico possit sapientissimus dici: nō ergo mirum: si diabolus implens serpentem sicut vates implebat sapiētissimum reddiderat omnium bestiarum. ¶Sed quantum ad veritatem huius dubij dicendum q̄ aut queritur de sapientia z caliditate qua mulier temptata est z seducta: aut de caliditate de qua scriptura loquitur cum ait q̄ serpens erat calidior cunctis animantibus terre. Si primo modo dicenduz q̄ ea non temptata fuit per caliditatem quam serpens habebat a seipso neq̄ per illam quam a diabolo accepit. Sed p solam sapientiam aut prudentiam demonis. Si autem accipiatur secundum dicendum q̄ non loquitur scriptura de caliditate demonis in seipso: neque de illa quam accepit serpens a demone. Sed de illa quam serpens habebat naturaliter nō inexistente sibi demone z replente eum. ¶De primo patet: quia serpens in se ipso: licet habeat astutiam magnam que vocetur prudentia more scripture non habet tamen cognitionem excedentem sensum cum non habeat animam rationalem: z tamen in temptatiōe mulieris multa venerunt que exigebant cognitionem intellectiuam: vt ostensum fuit supra: ergo non fuit mulier temptata per caliditatez quam habebat serpēs naturaliter. ¶Etiam nō fuit temptata per caliditatem quaz acceperat serpēs a demone: nam nulla minor caliditas q̄ cognitio intellectiua sufficiebat ad temptationem: vt dictum est: z tamen demon non potuit facere serpentem intelligentem: quia illud non cōtingit nisi ab anima intellectiua z serpens nō poterat habere hanc animam: ideo nō poterat effici sapiens vel habens actualem cognitionem intellectiuam. ¶Relinquitur ergo q̄ temptatio facta est per solam prudentiaz demonis nō adiuuante ad hoc caliditate naturali demonis vel ea quam demon serpenti dabat cum nullam posset dare: demon tamen cum non posset per se ipsum loqui: z cogeretur temptare in aliquo visibili tēptauit per serpentem sicut per aliquam aliam rem temptaturus erat demon: tamen ad temptandum nihil contulit serpens. ¶Secunduz autem erat q̄ scriptura non loquitur: ō caliditate demonis in se ipso neq̄ de caliditate quaz accepit a demone: sed de naturali caliditate serpentis. ¶Prima huius pars patet: quia si ageret̄ de caliditate demonis nō redderetur causa conueniens: quia dici debuit de caliditate illius temptatoris q̄ſ scriptura refert vt temptatorem: z tñ scriptura nihil de demone dicit: sed ponit serpentem quasi temptatorem: licet non neget demonem fuisse temptatorez: ideo vel deberet omnino tacere de temptatore etiam reddere vel de ipso ponere q̄ſ vt temptatorem refert: z tñ de serpēte agitur: ideo de ipso debuit intelligi qō dicit serpētem esse calidū ¶Scōo q̄ lra dicit erat serpens calidior z tñ dia. nō vocat serpens: q̄ nō est serpens: ſz spūs: z si aliquādo vocet serpēs p metaphorā nō vocabit absolute serpēs: ſz cū adiectōe nois sui. sicut ysa. 38. c. dicitur in die illa visitabit dñs super leuiatan serpentem vectem z super leuiathan serpentem tortuosum. hic tñ accipit serpēs absolute g̃ non accipit p demone.

¶Tertio

B
Qō. 436. Unde erat ista caliditas in serpēte.

A

B

C
Qō. 437.

p̄a rō.

2a. rō.

D

3.rō ¶ Tertio q: si de demone intelligeretur: z ageret ibi ō eius sapientia: diceret q erat serpens calidus valde vel sapiens: sed dicitur q erat calidio: cunctis animātibus terre: ideo illud quod ibi ꝓparatur erat aliquod animal: q: si nō esset animal non cōnumeraretur animalibus: cū non fiat cōnumeratio nisi in rebus eiusdē speciei: quia sunt sub vna forma: demon tamen nō est animal: sed spiritus: ideo nō cōnumerabitur animalibus: z tamē cōnumerat: g̃ nō est demon: ꝫ verus

4.rō serpens. ¶ Quarto q: quecūq; comparantur in aliqua vna forma cōmunicat: quia nō est cōparatio in equiuoco: comparatio autem fit ꝫ in caliditate: z tñ demon z animalia nō cō municant in caliditate: q: caliditas demonis est sapiētia pure intellectiua cum sensu nō vtatur: caliditas autem aialium terre est rerum sensatarum ſm q accipiunt intētiones insensatas ex speciebus sensatis: ideo nō cōmunicant in aliquo: z ita nō poterat dici q demon esset calidio: vel sapientio: animalibus terre: z tñ dicitur q serpens erat calidio: animātibus terre: g̃ de vero serpente intelligit. ¶ Quinto q: eidem

5.rō. serpēti a quo dicit q erat calidio: cunctis animātibus terre dicitur in penam: q super pectus suū gradietur z terram comedet z q insidiabit calcaneo ml'ris: z tñ illud intelligitur ad litteram de serpente vero qui est animal: g̃ etiam id quod

Qō.438. p.rō. dicitur q erat serpens calidio: cunctis animantibus z nō ō demone. ¶ Erat scōa ratio huius q non intelligitur de caliditate quā accepit serpens a demone inquantū impellebat eum: primo patuit: quia demon non potuit aliquam caliditatem ei dare: nam si aliquaz dedisset illa esset intellectiua: quia demon nullam aliam habebat: etiam quia nulla alia sufficiebat ad hoc q fieret temptatio vt dictum est z tamen demon non potuit istam dare: quia ista non potest esse in nō habente animam rationalem quam non habet serpens: g̃ non potuit demon dare caliditatem serpenti: licet per serpentē operaret. ¶ Secundo quia si diceretur de serpente q erat

2.rō. calidio: z cē. quantum ad caliditatem quam acceperat a demone scriptura que de tali caliditate loqueret ꝓsupponeret q demon intrauerat serpentem ad ꝫ q fieret temptatio z tñ nihil ostendit de hoc: sed solū loquitur de serpente simpliciter ergo

3.rō. nō loquit ō illa caliditate. ¶ Tertio quia si aliqua caliditas esset q̃s accepisset serpens a demone illa eēt intellectiua: z tñ in hac nō cōicant animalia terre que solam sensitiuaz cognitionem aut a sensibus ortā habent: z nō excedentem sensuz: g̃ nō agit de illa caliditate. ¶ Sequit g̃ tertia pars. s. q intel

p.rō ligatur de caliditate sola naturali quā serpens habet ſm speciem suam: z pz primo q: nō intelligit de caliditate demonis in se neq; de caliditate quam serpens accepit a demone: g̃ intelligitur de caliditate ipsius serpentis cū non detur mediū.

2.rō ¶ Scōo q: comparat serpens animantibus terre: g̃ comparat tāquam rebus sui generis: z sic comparatur ſm id qō est nāle. ¶ Tertio q: si nō compareꝫ serpens per id quod natu-

3.rō. rale est: ꝓsupponeret q habebat aliam caliditatem que erat a demone: sed scriptura sacra nō ꝓsupponit ꝫ cum nihil de illo loquat: g̃ non intelligit nisi de caliditate naturali q̃ erat ipsius aialis. ¶ Quarto q: hoc significat in modo loquendi

4.rō cum dicat q serpens erat calidio: cūctis aiantibus: si tñ eēt ista aliqua astutia data a demone illa esset sapientia: z aliqd pertinens ad intellectiones z scriptura nō voluit sic vocare: sed dixit caliditatē q̃ cōuenit animalibus. i. est astutia ipso: ergo de naturali astutia intelligitur. ¶ Quinto q: cum litte-

5.rō. ra illa: ita vt iacet possit accipi de serpente quantū ad ea que sibi sunt naturalia non debet trāsumi ad aliquid de quo nō accipiat scriptura q̃stū ad litteram: z tñ ibi dicitur q serpēs erat calidio: cūctis animantibus terre: z hoc potest cōuenire serpenti nūc q omnibus sit calidio: ergo non debuit trahi ad demonem: neq; ad aliquid quod ille acceperit a demone. Nam Christus dixit Math. x. estote prudentes sicut serpentes: cum enim vellet homines ad prudentiam ortari exēplo animalium: non posuit exemplum de aliquo nisi de serpēte inuenis illuz esse prudentio: ē omnibus animalibus: z tñ Christus loquebatur vere de serpente. Cum etiam posuerit exemplum de columba quantum ad simplicitatem: z loquebatur scōm id quod erat naturale serpenti: quia iam serpens non possidetur a diabolo sicut tunc illum intrauit: ergo serpens ſm naturalia suprapositus est a Christo vt prudentio: omnibus animalibus: z hoc est q littera sigt supra. iij. c. s. erat serpens calidio: cunctis animantibus terre. ergo dicetur q intelligitur de serpente q̃stuz ad naturalem astutiam. ¶ Sciendū aūt q littera nostra posuit serpentē esse calidio rē. i. astutio: em cunctis animantibus: in hebreo dicit q erat serpens magis nudus cunctis animalibus: quia ponit ibi arum quod signat nudū: nam supra. ij. c. vbi littera nostra dicit q erant adam z eua nudi: dicitur in hebreo arumin z est nomen plurale arum est singulare eius: z ponit q erat serpens nudio: r. i. acutio: ad cognoscendum: z ista dicunt p metaphoram sicut dicimus de aliquo multuz z faciliter intelligēte q habet intellectum nudum. i. promptum ad recipiendum quasi nihil impediat ad recipiendū: de illo autem qui tardus est ad intelligendū dicimus q habet intellectum velatuz vel opertuz: z illud velamen impedit intelligere z hoc genere locutionis vtitur apostolus. ij. cozin. iij. c. vbi ō moyse loquitur z iudeis q sunt tardi ad intelligendū veritatez eo q habent velamen positum super intellectuz cum ait: vt ficut moyses velamen posuit super faciez suā vt nō intenderent filij israel in faciem eius quod euacuatur: obtusi sunt sensus eoꝝ vsq; in hodiernum diem: id ipsum velamen manet in lectione veteris testamenti non reuelatum. Ecōtrario ergo serpens qui erat nudio: cunctis animantibus erat promptio: ad cognoscendū. ¶ Sed aliquis dicet cum serpens non temptauerit 2 qō.439 Sīdū. tēptauit Cur fit mētio ō serpēte. pma cā. euā neq; aliquid ibi facere potuerit: sed diabolus totuz fecit quare scriptura totum loquitur de serpente z de diabolo nihil quasi diabolus egerit nihil: serpens vero omnia. ¶ Dici potest vno modo q fuit: q: sacra scriptura in operibus creationis z in omnibus que ad hoc precesserant nullā mentionem fecerat de angelis aut demonibus: ideo cum nō presupponat aliquaz talem substantiā esse non introduxit ea agentem. ¶ Scōo fuit vt scriptura non ostendat magnam gravitatem tēptationis: z ita apparet q iuste punitus est homo tē ptationi succumbens. Si autem inueniret q diabolus istud egisset ostenderet q temptatio erat grauis cum diabolus sit acutio: z sublimio: homine in intelligendo z ita minus culpabilis ostenderet homo qui a tam acri tēptatore victus fuerat. ¶ Sed obijcietur ad hoc q nō conuenienter ostenditur esse parua temptatio cum fuerit vere magna quia a diabolo facta est. ¶ Dicendum q conueniēter attenuatur temptatio a sacra scriptura z ostendit homo dignus pena quaz recepit: quia licet fuerit illa temptatio facta a diabolo non fuit magna: quia non fuit per se ipsum z inuisibiliter: sed exterius facta in animali ad quod rationabiliter potuisset mulier aspicere z si noluit vel non fuit satis diligens sibi imputet: nam ita erat ac si a serpente temptaretur cuz p serpentem id fieret. s. per id quod serpens dicebat z nihil plus in temptatione fuit q̃stio id q serpens dixit: congrue ergo scriptura attribuit serpenti q ipse illud egerit: quia quantum ad euam nihil plus erat quod ad temptationem pertinebat q̃stio quod per serpentem dictum est. Ideo non differebat an hec per serpentem diceret vel per quācūq; aliam rem que ista verba dicere posset. Ideo licet serpens ista nō formauit neq; formare potuerat: q: tñ p organum serpentis ista sonuerunt q̃stio ad euam idē est ac si a solo serpēte tēptatus eēt cū manifestū essz id qō in tēptatione fieret secus si aliqd occulte fieret intra euā demone inflamāte appetitū eius vel aliquid alterꝫ faciente vltra verba que foris sonabant: quia tunc cum illud non fieret per serpentem non diceretur serpens temptare euā quasi serpens totam temptationem ageret: sed q: nihil fuit in tentatione nisi qō per serpentem dictum est dicitur conuenienter q serpens temptauit euā: q: quantuz ad ipsam nihil differt an serpens a se vel alius per illum illa loqueret: z h est tertia 4 cā. causa. ¶ Quarta quia aliquis nesciens accusaret deum q pmisisset euā tēptari a tā graui tēptatore cuz sit demon multo superior i intelligendo hoib⁹: si autem dicat q serpens tēptauit z nō demon: nō est ista occasio arguendi deum: q: alia sunt minora in astucia q̃stio. iō poterant vitare quoscūq; dolos aialiū. Sz obijciet q nō sit pueniēs excusatio: q: vere demon tēptauit z nō serpēs z demō est sublimior hoie in intellectu: iō sp manet rō q̃relle illi⁹ z deū. Dom q nō manet: q: iste occultatōes veritatū sub modis figuratis nō fuerit nisi illis q vitates ipsas aptas cape nō sufficiūt aut nō digne capiūt. Sic xps dixit math. xiz. c. vobis datū ē nosse mysteriū. i. secretū regni celoꝝ ceteris aūt in paboł. s. q: nō erāt digni audire: vt ibi segt ita nūc qcūq; audiūt noiari ōmēz putāt cē aliqd valde igenioſuz z ſuꝑ excellētiā intellectus būani: nō tñ sciunt

sciunt oēs distinguere de tentationibus eius an quedā sint magne ⁊ quedaz pue vel eq̄les: sz qui pauca sapiunt putant oēm tentationē demonis esse fortē iuxta totas vires demōis Et ideo si diceret scriptura tentatā mulierez a demone putarent q̄ illa tentatio erat fortissima: iō hr̄ent mulierē vt execrabilē: deum vo vt duriter punientez: q: tn̄ fm veritatem illa tentatio lz esset a demone erat pua quasi esset alicuius minoris tentatoris q̄ demonis voluit scriptura exprimere serpentem per quē actū est: q̄si tentatio illa nō esset maioz q̄ per serpentē fieri posset: q: in veritate nō erat tāta q̄nta per demonem fieri poterat. ¶ Quinta cā fuit ad tollendū errorem: q: si diceret q̄ diabolus per serpentez tētauerat, sequeret error in simplicibus circa ea' que estimare debebāt de deo: ⁊ demone vtstatim declarabit: iō non debuit dici q̄ demō fecisset sz serpens. ¶ Sed queret q̄re nō dixit q̄ fuit tentatio facta p demonē: nam nō sequeret aliqs error ex hoc cū sacra scriptura ponit similia de demone tentante: nam actu. s. c. dixit Petrus ad ananiā: anania, cur tentauit sathanas cor tuuz mentiri te spūi sancto: ⁊ ita tētatio nō debebat ibi nisi sathane: ⁊ ioha. iz. c. Dicit cuz diabolus iam misisset in cor vt traderet eū iudas: ⁊ eodem. c. postea dī ⁊ intrauit in eum post bucellā sathanas: ⁊ non solū in nouo testō: sed etiā in veteri hr̄ de diabolo q̄ tentet: vt lib. i. palipo. xi. c. s. consurrexit sathan cōtra israel ⁊ incitauit dauid vt nūeraret israel. ¶ Dōm vno mō q̄ demon ⁊ opatio eius fuit aliq̄ magis notuz q̄ a p̄ncipio ⁊ ideo aliqd de tentatione eius potuit dici in p:cessu sacre scripture: hoibus tanq̄ magis exptis ⁊ aptioribus ad recipiendū q̄ in p:incipio: vnde nō debuit dici a p̄ncipio de tentatione sathane. Sil'e est de creatione: nam in p:incipio posuit scriptura de creatione rerū coꝛpaliū ⁊ visibilium: de creatione aūt spūalium ⁊ inuisibiliū nihil dixit: lz certū est q̄ spiritualia creata sunt a deo: sz factuz est hoc: q: in p̄ncipio non erant, hoies certificati circa spūalia: vnde nesciebant ea esse. Et ita de eo qō ignorabat an esset nō debuit oñdi p:incipiuz vnde esset. Sic etiā de aīa hois factuz est: q: ponit formatio coꝛpis ⁊ non dī de aīa: fm veritatē nāe eius: sed solū fm q̄ vulgares esse existimant: vnde dī formauit deus hoiem de limo terre: ⁊ inspirauit in faciē eius spiraculū vite: non. n. vocauit aiam sz spiraculū: q: spiratio est in hoie manifesta: ⁊ in ea pte in qua est spiratio manifesta posuit eam scriptura: naz dī q̄ inspirauit in faciē eius in facie q̄ppe hoc appet. Jō cuz a p:incipio non essent note alique sūbe spūales ⁊ multo minus opatiōes eaꝝ nō debuit dicere scriptura q̄ eua tentata esset p demonē. Postea vo in p:cessu scripture ⁊ tempoꝝ fuerunt hoies magis exercitati ad ista intelligenda ⁊ scriptura narrauit ea: ⁊ q: in nouo testō fuerunt oia maxime reuelata ibi potissime dictū est de demonibus ⁊ tētationibus eoꝝ: in veteri testō non erant ista tam nota: iō ibi minus de demonibus dī: ⁊ eoꝝ tētationibus: ⁊ tn̄ tpe quo scriptus fuit liber palipomenō p:cesserat diu status veteriſ testamenti. s. circa finem status reguz: imo postea per hesdrā: ⁊ sic poterat aliqd notū esse de demone: ⁊ ponit ibi de eius tētatione in poꝛibꝰ tn̄ libꝛis nihil de hoc dī: ⁊ nunq̄ minus potuit dici q̄ in p̄ncipio sacre scripture cū nulla doctria aut excitatio p:cesserat. ¶ Alio mō pōt dici: ⁊ adhuc p:incipaliuz q̄ ille auctoritates nō obstant: q: ibi dī de tentatione interioꝛi: nam siue q̄n tētauit sathanas iudā siue q̄n ananiā: siue cū Dauid interꝰ scitauit ⁊ nō per aliquā appentiā foris factā neq̄ per introitum in aliqd qō loqueret: nunc vo cū euā tentauit fuit in serpente loquēdo per serpentē: iō nō est sil'e. Est aūt hoc cā maioris erroꝛis: nam apud eos qui paꝝ instructi erant non crederetur q̄ demō posset facere serpentē loquētez qui nāt nō loquebat: sz ista ptās dei solius erat: si aūt diceret q̄ aliqs loqueret per serpentē ⁊ nō serpēs a seipso: aut p̄supponeret eē deus aut demon. Si dicat q̄ esset demō videret ptās dei tradi demoni: ⁊ hoc erat magnū incōueniēs: q: qui talia de demone audirent: putarent eū esse deū aut deo equalē: ⁊ nihil erat grauius: ⁊ hoc q: pp p̄uam cogitationē nesciret distinguere inter ptātez dei ⁊ ptātez demonis: ⁊ ista est cā q̄re scriptura sepe ea que facta sunt per angelos attribuit deo. s. q: si diceret ea facta per angelos putarent angeli eē deus pp nescire distinguere ptātez. Si aūt diceret q̄ deus per serpentez loquebat erat incōueniens: p̄mo q: falsum exprimebat: nam nō loquebat ipse: sz diabolus ⁊ nō poterat dici q̄ deus loq̄batur sicut interdū loquētibus angelis dī loqui deus: q: ipe iubet illis loq ⁊ illi noīe eius loquūt: h aūt dia. nō temptauit euā a deo iussus neq̄ noīe dei: iō neq̄ potuit dici q̄ deus diceret. ¶ Scōz erat q: repugnabat dictis: eo q̄ p̄s loq̄ns facit verbū de deo in tertia p̄sona: ⁊ tn̄ nō poterat facere idē de se ipso. Tertio q: maneret q̄rella apta p̄ deū, q̄ ipse tēptasset euā: ⁊ ita iniuste puniret cū ipse ei laqueū paret: nō g̃ potuit dici q̄ p serpētē aliqs loq̄ret: neq̄ deus neq̄ dia. sed debuit dici q̄ serpens locutus ē q̄si a se loq̄ret: ⁊ tn̄ ex tali mō loq̄ndi p̄mi de iudeis intelligebāt fm veritatē serpentē fuisse locutū: cū ⁊ iosephus inter iudeos suo tpe opiatissimus ⁊ q fuit tpe x̄pi. s. paucis diebus post eius mortē ita asseruerit q̄ serpens a se locutus sit ⁊ q̄ sermonē hēbat nāt: sed deus p̄uauit eū tūc voce li. j. antiqtatū. ¶ Sed q̄ret q̄re nō dixit h̄ scriptura sicut in locutōe asine balaā: naz illa locuta ē nō a se ipsa: sz p alterꝝ ⁊ dixit h̄ scriptura nūeri. xxij. ca. g̃. poterat ita dicere de serpēte q̄ loq̄ret p aliuz. ¶ Dici pōt vno mō q̄ tūc potuit magis apiri veritas rei eo q̄ erat aliquātus p̄cessus sacre scripture factus: ⁊ sepe erat facta mentio de angelis: iō poterat ibi signari asinā locutaz esse p aliū: h vero nō debuit significari serpētē p aliū fuisse locutum vbi nullus p̄cessus scripture p̄cesserat. ¶ Alio° pōt dici q̄ ēt de asina nō fiētur q̄ aliqs locutus fuerit p asinaz vel in ea: sed q̄ data sit asine ptās ad loq̄ndū quā ptātē p̄us nō hēbat: nā dr̄ nūeri. xxij. c. apuitq̄ dns os asine ⁊ locuta est: qd feci tibi cur p̄cutis me? Sz intelligenduz q̄ asine nō potuit dari vis ad loq̄ndū: q: h nō pōt fieri nisi dādo aiam rōnalē cuius ē vis locutiua vel interp:etatiua ⁊ illa nō pōt dari bruto: q: desineret eē brutū: sz aliqs locutus ē p asinā ⁊ ille vel eēt de° vel angelus: fuit aūt vere angelus: nā ibi fit mētio de angelo dei q̄ stetit euaginato gladio añ asinā: sz scriptura nō dixit q̄ angelus locutus ē in asina: imo dixit q̄ apuit deus os asine ⁊ locuta ē h fuit: q: h putaret eē virtutis dei: q: nullus alius facere posset: ⁊ si diceret q̄ angelus fecerat putaret eq̄lis deo vel nō distingueret inter angelū ⁊ deū: vt g̃ euitaret iste error q̄ erat maxime piculosus doctrī est q̄ apuit deus os asine. i. fecit locutionē p os eius cū vere fecisset angelus volente ⁊ iubēte deo. ¶ Sz h nō potuit sic dici: nā nō debuit dici q̄ fecerat h deus: q: diabolus vere fecit nō iubente deo: sed ex sua iniquitate cū inuidia diaboli actum sit. sapi. ij. c. circa asinam aūt fecit illud angelus iubēte deo: iō facere illud dicebatur deus: nō poterat autem dici q̄ fecisset diabolus: q: videretur ptās dei competere alteri: vt doctrī est: iō nō debuit dici q̄ aliqs locutus ē p serpētē: sed q̄ serpēs locutus sit: ⁊ ita pz solutio ad p:imū argumētū factū sup:a. q. cccc xxvij. ¶ Sed quare nō dr̄ aliqd de diabolo cū ipse euaz tēptauerit ⁊ nō serpens. ¶ Erat ibi scōa rō oñdens q̄ serpens fecerit h ⁊ nō diabolus: q: sup:a. xij. c. serpens erat calidioꝛ cunctis aiantib°: ⁊ tn̄ si diabolus illud fecit ⁊ nō serpens nō plus differret serpentē eē caliduz q̄ inertem. ¶ Dōm q̄ nō ꝯcludit: q: satis rnderi poterat q̄ serpens erat calidioꝛ cūctis aiantibus: q: talis factus fuerat a demone ipellente eū: ⁊ tn̄ p̄suppositū est falsum: q: oñdim° q̄ demon intrādo serpentē nō dedit ei caliditatē aliquā quā nō hēbat p:ius: neq̄ dare potuit. ¶ Et tn̄ dicendum q̄ licet serpens nō fecerit vere tēptationem, pfuit h doctrī esse p:imo ad modū loquendi scripture que in supficie ex modo loquendi impꝛtat q̄ serpens istā temptationem fecerit: licet h non asserat cū nō sit veꝝ ⁊ tn̄ q: h dicere videt debet dari rō eius quod dicit in eo sensu in quo dici videt. Quia igit sic intelligeretur a simplicibus q̄ serpens temptauerat ⁊ tamen dubitaretur quomodo animal bꝛutum poterat hoc facere redditur res verisimilis: scilicet quia erat serpens calidioꝛ cunctis animantibus ⁊ ista est causa vera. ¶ Secundo dicunt aliqui q̄ fuit: quia licet diabolus efficeret temptationē ⁊ nō serpens dictum est q̄ erat serpens calidioꝛ cunctis animantibus eo q̄ magis p:oderat ad operationez demonis cum facilius susciperet ea que a demone fierent quanto esset calidioꝛ quod non facerent animalia nullius caliditatis. ¶ Dicendū q̄ non stat p̄mo quia in hoc p̄supponeret q̄ elegisset demon serpentem ad temptationem istam tanquam conueniens instrumentum: ⁊ tamen negatur a doctoꝛibus: dicunt enim quod non elegit: sed accepit id quod accipere permissus est: quia ipse aliud animal accepisset si permitteretur: sic dicit Augustinus ⁊ Magister libꝛo secundo distin. xxi. scilicet non enim putandū q̄ diabolus serpentem per quē tēptaret elegerit: sed cū decipere cupet nō potuit, nisi per qō aial per

p³ rō

3ª rō.

F

Qō. 44. cur scriptura nō dixit q̄ serpēs loq̄bat p aliū A

B

Qō. 442. Cur nō dr̄ aliqd saltē de demone q̄ tēptauit.

p°rō

missus est:

2ª rō. missus est: nocendi. n. voluntas inest cuiqz a se ꝛ ptās a deo.
¶ Scdo q: illud verū esset si opatio demōis pueniret in ser
pentem: ita q demon influeret in serpentem: ꝛ ipse recipi
C ens a demone oparet: tunc q̄to esset aial calidius. i. astutius
videret magis dispositū ad istā opationē: sicut fit in eo q do
cetur: nam ꝛ ille ꝓius esset nō sciens: per hoc q docet effici
tur sciens recipiens in ea que a docente tradunt eo q capax
est eoꝝ: ꝛ tunc quāto is qui docet magis dispositus est faci
lius capit ꝛ minor difficultas est docenti: ꝛ nō erat sic in ser
pente: q: ille nō recepit demonis influxū ad hoc q efficeret
opō eius: q: tūc dicerem⁹ q demō mouebat serpētē: ꝛ serpēs
vere efficiebat istā tentationez: sicut qñ aliqs hō astutus in
D struit alium minus astutū qūo alicui dāna inferat: ille aūt sic
instruxit: ꝛ instructus: ꝛ alius in culpa aliqua sit: ꝛ est sicut
in scriptura ꝛ calamo: non. n. calamus scribit sed scriptor: ꝛ
tñ ille per calamū deriuat opationez suā: ideo cum serpēs nō
deberet suscipere opationē demonis neqz susceperit non pro
3ª rō derat ad hoc esse calidiorē serpentē. ¶ Tertio q̄stum ad p̄n
cipale pōt dici q hoc ꝓfuit ad oñendū culpā mulieris ten
tate: nam si aial per qō fiebat locutio ad eam fuisset simplex:
vt bos vel ouis aut asinus non habuisset cām cogitandi la
tere dolos: ideo minus culpabilis esset succūbens: cum autē
a serpente fieret sermo qui nāliter erat calidior cunctis aian
tibus potuit verisimilr aut debuit mulier cogitare latere do
lum. Jdeo cuꝫ nō curauerit aduertere fuit magis culpabilis:
ꝛ tñ prima rō est que facit magis ad intentionē sacre scriptu
re. Et iō dicendū q si sola veritas tentationis attenderet to
tum qō fecit diabolus per serpentē potuisset facere per asinā
ꝛ non proderat caliditas serpentis: sed fuit ꝓuenies sic dici
A propter cās supra tactas q serpens esset calidior. Ad quar
Qō. 443. tam ꝛ quintā rōnes rñdebimus in prosecutione eoꝝ que re
Quā habi stant. ¶ Quereꝛ nunc de habitudine serpentis in tentatiōe
tudinez ha illa quantum ad hoc q ad mulierem inuerit ꝛ locutus fuerit.
buit serpēs ¶ Dicendum q serpens nihil istorum fecerit neqz intelle
in tali tēta xerit: ꝛ per ipsum fiebant ab alio: primo enim cum diabolus
tione. voluit tentare hoiem cogitauit incipe a muliere. ꝛ serpentez
ꝑma cā ipsum mouit vt ad mulierē iret: vt ita ei de ꝓpinquo log pos
set: certū est aūt hoc a demone factū non a serpēte: q: nō erit
opatio ista eius cum sit principiū opandi fortis passo non pse
rente vim: serpens. n. nō sciebat quo ibat neqz illuc ire cupie
bat: nam ab eo erat ire a quo erat tali tpe ire: ꝛ ibi consistere
vbi stetit: ꝛ tñ velle tali tpe ire qñ femina sola erat: ꝛ ibi siste
re vbi femina erat fiebat ab opante ſm rōnem: ideo ꝛ ire ab
illo erat ꝛ nō a serpente qui rōne non vtit. Secuta est locu
tio ꝓponēdo verba que hñr supꝫ. c. ista aūt verba non locu
B tus est serpens neqz loqui potuit: q: loqui dicit formationez
verboꝝ: serpens aūt vba non format: q: formatio verboꝝ est
reddere sonos ꝓuenientes exprimendis ꝓceptibus mentis:
q: sunt ea que in voce eaꝝ que in aia passionū note: vt dicit
lib. i. piarme. ꝛ tñ serpēs nullos ꝓceptus habebat: ergo neqz
illos in vocem deriuari poterat: ꝛ sic verba non formabat.
2. cā ¶ 2º q: formatio locutionis. i. sermonū est per vim interpre
tatiuam que est vis solius aie rōnalis: serpēs aūt non habe
bat animā rōnalē: ergo neqz habebat vim formatiuā vboꝝ.
C 3. cā ¶ Tertio q: ad formationē verboꝝ regrūtur determinata
organa: nam vox non pōt articulari in qbuscūqz organis: ꝛ
indeterminatis qō appet in hoibus quoꝝ lingua hꝫ noduꝫ
aut in eis qbus aliqui dentes deficiunt: nam ꝛ nālem pitiaꝫ
habeant: quasdā tñ voces formare nō possunt: ꝛ in qbusdā
lr̄is deficiunt qō quottidie exprimur: ꝛ non ꝓuenit illud nisi
ex defectu organi. A fortiori ergo in brutis qbus plus deficit
de nāli dispōne organoꝝ hūanorū minus erit possibilis for
matio sermonū. Serpēs aūt non hꝫ humana organa: iō etiā
si hr̄et intellectū non posset formare voces: ꝛ ita non forma
Qō. 444 uit ille sed alius. ¶ Dicendū ergo q serpēs non locutus est
sed demon loquebat oia illa vba que sonuerunt: ipse. n. cōce
perat qō dici deberet: ꝛ iō ipse sciret que vba cōpeteret illis
ꝓceptibus exprimēdis: ꝛ hēbat vim ad formādū illa apte vt
significaret qō ille significari volebat. Q; vo demō sciret ver
ba formare non est mirandū: nālꝫ nō sit demō cōicās hūana
spē cui cōpetit formare vba ad cōceptus exprimendos: ꝛ tñ
cōicans taꝫ humana spē in nā intellectuali ex qua competit
homini formare voces significatiuas: ꝛ non ex nā corpali: ꝛ
in hac nā intellectuali adhuc supior est demon hoi: q: cuꝫ sit
suba separata necesse est excedere ītellectū ꝓiunctū qualis est
intellectus humanus. Quicqd ergo de scia cōpetit hoi com
petit demoni: sed aia nra hꝫ noticiā formandaruꝫ vocum: ad
expressionē ꝓceptuum: ergo ꝛ demon hoc nouit. Scām est
ptās formandi qō est distinctū a cognitione formandi: ꝛ di
cenduꝫ q; hoc etiā demon hꝫ: q: istud est sicut in arte vbi ad
ꝓductionem artificiati non regritur nisi forma artis. i. exem
plar: ꝛ habitus artis qui vocat ipsa ars ꝛ instrm ꝛ vtus mo
tiua instrumenti vt realr moueat: quibus q̄ttuor ꝓcurrenti
bus ꝓsumat omne ꝓcedens ſm artez. ¶ Demon aūt hēbat
ista q̄ttuor. Primū erat forma. i. exēplar ꝛ hꝫ ad formādas vo
ces non est nisi ꝓceptus qui dꝫ exprimi in vocibus: sicut for
ma gladij in intellectu. Sꝫ non scit formare gladiū foris nisi
faber. ſ. q: ille hꝫ habitū artis qui habitū dirigit in factionē:
hoc aūt in presenti erat nālis vis ad sciendū formare vocem
cuius modi voluerit: ꝫ. n. in nobis non sit determinatio vo
cum a nā: dicente Aristo. li. 4. de aialibus: significatio est q
fieri vocis non est nāle neqz locutio: sed ſm doctrinā docen
tium: voces aūt hominū sunt ꝓsimiles: locutio vere diuersifi
catur: est tñ vis formandi voces quascūqz a nā. i. q sciamus
formare quācūqz vocem nobis ꝓpositā. Nam si hoc nō esset
nūq̄ posset aliquis addiscere linguā alicuius gentis cuꝫ nō
posset formare voces que ei dicūtur: q: ergo nāliter inest aie
vis ad sciēdū formare quascūqz voces voluerit. i. vt sciat mo
uere instrā tali mō vt formet in eis illa vox q̄ volumus que
formaꝫ ex certa ꝓcussione ꝛ non ex q̄libet inerit quoqz demo
ni nālr scia aut vis cognitiua ad formanduꝫ voces nō tanq̄
sit sibi nāle loqui: ꝫ q: ꝓtinet oēm pfectionē intellectiuā que
inuenit in nā inferiori que est aia humana. ¶ Tertiū est in
strumentū qō non est idē in q̄libet arte neqz idez ſm qualibz
opationē aut opatuꝫ vt sensus iudicat: in formatione aūt vo
cum sunt in nobis instrmenta nota: demon vero non habz
ista ſm naturam inquātum ipse incorporeus est: sed accipit
in illis per que loqtur: ꝛ q: demon nunc per serpentē loque
batur in serpente accipet instrā ista. ¶ Quartū est vis motiua
instri: nam ꝛ si artifex hēat formā: ꝛ artem: ꝛ instrm: si debi
lis est manus eius nunq̄ faciet gladiū aut aliqd artificiato
rum. Jn formatione vocuꝫ est vis ista motiua: qua mouētur
organa: ꝛ est illa que mouet ſm locū: cum. n. aia hēat vim ad
mouendū singulas ptes corpis ꝛ totum corpus ſm locum
hꝫ vim ad mouendū instrā vocis: q: nō est ibi nisi motus lo
calis: directio aūt in motu: vt sic vel sic moueant est per vim
ipsam interpretatiuā vel locutiuā. Demon aūt hꝫ vim ad mo
uendum res magnas ſm locū: ergo a fortiori ad mouenduꝫ
organa in formatione vocuꝫ qō est aliqd puum. Et ita appet
q demon verba illa formaret: q: nihil ei deerat ad formatio- questio
nem vocū. Serpens aūt non poterat formare: q: deficiebant 44ª.
ei fere oia q̄ttuor que requirunt in formatione vocis. ¶ Sꝫ
adhuc obꝫciet q demō nō potuerit loqui per serpentē: q: ꝫ
demō aliqd log posset: tñ saltē per serpētē nō possꝫ: q: defice
ret ei q̄rtuꝫ. ſ. instrm: naꝫ ꝓpria instrā formationis vocū sunt
ea que hoies hñt: ꝛ tñ serpens nō habuit illa: ꝑmū appet q: ꝑ rō.
cum nā non deficiat in aliquo cui dat opationē dat virtutē ꝛ
instrm: ꝛ q: dedit soli hoi: q loquereꝛ vt dicit Aristo. lib. 4.
de aialibus: dedit ei instrā locutionis: ꝛ q: nulli alij aiali de
dit log nulli tribuit instrā apta ad locutionē: ex quo apparet
scām. ſ. q serpēs nō habuit organa ꝓnientia ad formatio
nē vocis cū nā nō dederit ei q loquereꝛ: ꝛ ita demō nō inue
niret ibi instrā ad locutionē. ¶ Scdo appet hꝫ q: hō hꝫ nālr 2. rō.
instrā ad locutionē apta: ꝛ tñ ꝑ modicū defectuꝫ in illis or
ganis sequit interdū nihil loqui: sicut in mutis qui nālr sūt
muti: de qbus dicit Aristo. li. 4. de aialibus: q: nālr muti ha
bent vocem: non tñ hñt sermonē distinctū: in alīs vo accidit
impedimentū magnū ex quibusdaꝫ occasionibus linguę: ita
vt parū loqui possint: sicut idem dicit lib. i. de aialibus. Forte
erit lingua absoluta ꝛ forte nodata sicut accidit i blesis ꝛ in
alīs occasionatis in lingua: ex valde aūt puo impedimento
fit defectus in locutione sicut deficiente aliquo dente nō for
mantur oia vba vel non ꝓferunt omnes lr̄e: sed quedā effā
tur. Quidaꝫ etiā hñt instrā sine vllo defectu: q: tñ adhuc nō
sunt firma. i. nō firmiter mota fit defectus in locutione: sicut
accidit in pueris ꝛ in qbusdā hoibus maioris etatis: sic dicit
Aristo. lib. 4. de aialibus: pueri vero non retinēt firmiter lin
guas suas sicut nec mēbra puerilia: ꝛ ꝓpter hoc dī q sunt
imperfecti donec iuuenescant: ꝛ quidaꝫ pueri non vigent in
lingua nisi post longū tēpus vt quidā tradūt: sed manifestū
est q

est ꝙ magis deficit serpens a cõplemento instrumẽtoꝝ vocatiuoꝝ ꝙs aliqs hõ quãtũlibet blesus: aut traulus vel mutus in quibus cõstat in solo organo eẽ defectũ: ꝛ apparet iste maior defectus ex diuersitate figure: iõ multo minus poterit fieri formatio vocis in serpẽte: ꝛ ita neqꝫ diabo. loquerẽ ī serpente. ¶ Dom ꝙ vere locut⁹ est diabolus in ꝓpente. Primo cõstat qꝫ scriptura sacra asserit factã locutionẽ per serpentez sed certũ est ꝙ serpens nõ potuit illã facere vt ostensuꝫ est ꝯ fecit illã demon. ¶ Scõ qꝫ tam indispositа est asina ad locutionẽ ꝙs tũ serpens: imo forte plus ꝛ tñ per asinã facta ẽ locutio. Nume. 22. c. ꝯ ꝛ fieret per serpentem. ¶ Cum autẽ obicitur ꝙ deerat ibi organũ: iõ non posset fieri locutio: potest dici vnomõ ꝙ hũit ibi demon organũ cõueniens: qꝫ licz ꝓpẽtes cõiter qui inter nos apparẽt nõ habeãt organũ locutiõi aptũ hũit illud serpẽs ille: ꝛ hoc est: qꝫ vt beda asserit ꝛ magister in hiſtoria ſco⁹, ꝛ alꝫ multi ꝓpens ille hũit vultũ virgineũ. i. vultũ puelle: vbi aũt vultus puelle eẽt: necesse erat poni organa vocatiua: qꝫ eẽnt ibi dentes; ꝛ os paruuꝫ ꝛ latitudo palati ꝛ cetera que reddũt aptitudinẽ formandaꝝ vocuꝫ iõ sicut per mulierẽ possent formari voces ita per serpentem qui habebat talẽ vultũ ꝛ organa ꝙlia mulier. ¶ Scõ qꝫ ꝙdam aialia sunt que habẽt organa cõuenientia ad formationem vocis humane: licz nõ ita pfecta sicut hõ: ꝛ apparet cuꝫ per cõsuetudinẽ instruamus quedã aialia vt nr̃as voces exprimant sicut est pica: ꝛ maxime psitacus: hoc nõ eẽt si in eis nõ essent organa cõueniẽtia: ꝛ tñ qꝫ non sunt oino silia nr̃is nõ pfecte exprimũt voces nr̃as. Hoc autẽ accidit in illiꝭ aialibus quoꝝ os strictũ est ꝛ lingua est magna ꝓ magnitudine palati ꝛ ipm palatũ sit aliqualr amplũ qꝫ ita in nobis est ꝙ est palatũ amplũ cum sit vultus nr̃ rotundus: est lingua nr̃a ampla: ꝛ os nr̃m ꝓ magnitudine faciei est paruũ: qõ inuenimus maxime in psitaco: hꝫ enī palatũ satis amplum pro magnitudine corpis sui: hꝫ os paruũ: ꝛ hꝫ linguã valde magnã ꝛ illa est que maxime eũ adiuuat vt possit formare voces nostras. ¶ Ecõtrario aũt inuenit fere in oib⁹ aialibus: ꝛ maxime in ꝙdrupedib⁹ qꝫ hñt paruitatẽ palati in quo aer frangit ꝛ hoc est qꝫ non hñt rostrũ rotundũ sicut nos: ſz longũ sicut equus: boꝫ: canis: ouis ꝛ hmõi: ex hac pte magis inueniri põt formatio verboꝝ nr̃oꝝ in auibus ꝙs in terrestribus: ꝛ ꝙ quedã aues hñt caput rotundũ in quo est cõcauitas palati: ꝛ ita est ibi ꝙdam amplitudo. ¶ Alteꝝ est paruitas oris: ꝛ istud est ꝙ maxime obest aialibus ꝙdrupedibus vt non possint formare voces nr̃as etiã si hr̃ent intell'm qꝫ habent magnitudinem oris cũ totũ rostrũ eoꝝ fissuꝫ sit nõ solum ab anteriori: sed etiã a lateribus: vñ nõ põt ibi fieri collisio ad formationẽ vocũ: sed totus aer nõ colisus efflatur: aues aũt plurime ex hac pte sunt dispoſite ad locutionẽ qꝫ hñt ora parua ꝛ stricta. ¶ Tertiũ est magnitudo linguę qꝫ sicut magnitudo palati est ad cõtinẽdũ multũ de aere qui colidaꝫ paruitas autez oris ad retinẽdũ aerẽ ne efflet̃ sil'r ante collisionẽ ita ꝑncipal'r est lingua ad collidendũ illũ: si aũt lingua parua fuerit paꝫ de aere collidet ꝛ spirabit multus aer nõ formatus i vocẽ: ꝛ iõ nõ erit vox articulata aut si articulaꝫ erit multum impfecta iõ nihil magꝭ exigit ꝙs magnitudo linguę: ꝛ nihil magis obesset ꝙs paruitas illius. ¶ Et tñ Aristo. li. j. de aialibus dicit de lingua: lingua aũt forte erit lata ꝛ forte stricta ꝛ forte erit mediocris ꝛ hec est laudabilis: nã ipsa cõuenientior est bonitati motus ꝛ interꝑtatiõi vocabuloꝝ. Dicit autez Aristo. de ipsa lingua mediocri vituperãs magnã ꝛ paruaz: naz vocat ipse latã ea que est magna ꝑter ꝓportionez: ꝛ ista nõ cõuenit ad bonitatẽ motus vt ipse dicit: ꝛ hꝫ primo quia i quantũ est magna est ponderosior ꝛ ita nõ facil'r mobilis qõ exigit in locutiõe. ¶ Scõ qꝫ in eo ꝙ lata est occupat plus debito ꝛ in motu ipedit ab aliꝭ partib⁹ quas tangit: cũ vero ꝓportionata est nõ ipedit ab aliquo ex contactu. ¶ Tertio qꝫ lingua lata in cõfractiõe aeris nõ bene sedet: qꝫ nõ coaptaꝫ illi pti sup quã sedere dꝫ: ꝛ ita nõ plene vel apte collidit aer: ꝛ alia hmõi incõuenientia sunt. Parua aũt lingua non hꝫ aliqõ horꝝ incõuenientiũ: sed ecõtrario est velox ad motũ ꝓp paruitatẽ põderis: etiã qꝫ nõ impedit in motu ex cõtactu ꝛ ideo hoies qui hñt paruã linguã sunt velocis locutiõis sed hoc ipsuꝫ est incõueniens qꝫ velocitas in sermone dꝫ eẽ moderata: est scõm incõueniẽs qꝫ nõ sunt verba oino formata: sed ꝙs inarticulata: ꝛ informia ꝓp hoc ꝙ parua lingua non capit totũ aerẽ vt illũ cõfringẽ possit: exquo sequit ꝙ lingua mediocris magnitudinis erit ꝙueniẽs ad locutionẽ qꝫ erit facilis ad motũ ꝛ etiã sufficiet ad colliendũ totũ aerẽ vt perfecta reddaꝫ vox. ¶ Ex hoc aũt apparet ꝙ nõ est inꝙueniens in quibusdã aialib⁹ esse voces articulatas licz non sint significatiue: ꝛ nõ accipio articulatã vocez sicut ꝑscianus. lib. primo accipit vt est coartata. ſ. copulata cũ aliquo sensu mentis eius a quo ꝓficiscit. ſ. articulatã ab artu. i. membro. ſ. oẽm illã vocẽ que in membra diuidi põt. ſ. in syllabaſ, ꝛ lr̃as: ꝛ sic accipio articulatã. i. litteratã que litteris explicari põt: cõsequitur aũt hoc vox vel sonus ab eo ꝙ collidit certo mõ in palato circa organa vocatiua: ꝛ talẽ vocẽ hñt aliꝙ aialia sicut corꝫus ꝛ rana. ſ. cro. ꝛ croax: ꝛ sicut hñt istas voces articulatas. i. litteratas inatas ita ꝓferre possunt ꝙscũqꝫ alias si instruantur ꝛ hoc est in capacib⁹ discipline ꝛ assuetudine sicut faciũt pica ꝛ psitac⁹: ꝛ tñ qñ ista formant voces litteratas que al's sũt significatiue nõ itelligũt aliquid per illas. ¶ Ex isto etiã patet ꝙ nõ est mirabile id quod aliq dicunt de lupo indico quẽ manticorã vocant quẽ dicũt loquentẽ eẽ ꝛ ꝙ est vox eius sicut tube: istum lupũ dicit aristo. vocari maricen gerion libro. ix. de aialib⁹ ꝛ hõ cõcedit eum eẽ: ꝛ tñ si sit non est inconueniens ꝙ loquaꝫ non quidẽ locutiõe ꝓpe dicta vt est formatio vocũ ipositaꝝ ad significandũ cõceptũ mentiꝭ. Nam sic locutio solius hois est: vt dicit Arist. li. 4. de aialib⁹: sed logꝛtur. i. formant voces lr̃atas sil'es nr̃is vocibus qõ nõ est incõueniẽs qꝫ hꝫ instrumẽta vocatiua: nã dicit Arist. referẽdo dicta ꝑbi cuiusdaꝫ ꝙ lup⁹ ille hꝫ faciez hois ꝛ oculos ꝛ aures hois: si aũt faciẽ hois hꝫ hẽbit organa vocatiua sil'ia humanis: ꝛ iõ poterit formare voces sicut nos ꝓp qõ videbiꝭ loquẽs ꝛ tamẽ ꝑm veritatẽ nõ loquiꝭ: vñ nõ ꝓferet verba alicuius idiomaꝫ ꝛ ipse lupus nõ intelliget voces quas formant neqꝫ eas cum affectu significãdi ꝓfert neqꝫ aliqs eas intelliget sunt tñ litterate sicut ille ꝙs nos ꝓferimus qꝫ in sil'ibus organis foꝛantur ꝛ ita foꝛtassis erat de serpente illo ꝙ haberet organa conuenientia ad articulandã vocem. ¶ Tertio ꝙs tum ad ꝓncipale põt dici ꝙ etiã si serpens non haberet organa dispoſita ad formandũ vocem litteratã posset demon ibi foꝛare illaz: qꝫ demõ põt formare vocem cãndo organa vbi non sunt organa: ꝛ vbi sunt ipfecta organa ea pfecta reddere in serpente autẽ organa erant: licz non eẽnt pfecta: ergo poterat demon per serpentem loqui. ¶ De primo patet qꝫ tam angeli boni quem demones apparent interdũ in corporib⁹ que formant de aere ꝛ loquũꝫ in illis: de angelis notũ est vt. j. io. 7. 18. 7. 19. ca. 7 de angelis in resurrectiõe dñi: ꝛ de angelis in assensione. Mar. 16. 7 Actu. j. ꝛ tñ demones ꝛ angeli sil'r opanturi locutionib⁹ vt dicit Aug. ꝛ Magr̃. li. ij. di. 21. iõ ipsi in corporibus aeris apparẽt vel apparere pñt ꝛ loquenꝫ ibi autẽ nullum organum erat: sed ipsi formant de aere tam corpa in quibus appareãt ꝙs organa per que loquanꝫ. ¶ De scõ ps: quia cum possint facere organa vbi non sunt poterũt a foꝛtiori cõplere organa incõpleta cũ minus illud sit: ſz oia aialia habẽt organa in quibus possit formari vox: licz illa ex pte sint deficientia: iõ poterit demon illa cõplere ꝛ loqui in quolibet aiali. ¶ Scõ istud apparet ex opere nã angelus dei locut⁹ est per asinaz balaam: ꝛ licz scriptura more suo dicat ꝙ aperuit deus os asine. Num. 22. c. tñ itelligiꝭ ꝙ factũ sit per angelum loquẽtẽ in ea qꝫ ipsa non poterat effici loquẽs: sic dicit Aug. ꝛ Magr̃ li. ij. di. xxj. ꝛ qꝫ demones possunt id qõ angeli: posset quoqꝫ demõ per asinã loqui. Modus autẽ faciendi est qꝫ os asine est fissum ꝛ patẽs efflaturqꝫ tot⁹ aer: ita vt nõ possit formari vox cũ nõ collidaꝫ aer: obꝟciet aũt demõ aliqd quod vndiqꝫ ꝛcludat: ꝛ retineat aerẽ ita vt collidaꝫ: ꝛ sic formabitur: illud vero erit tale ꝙle est id de quo ipse format corpora in quibus apparet ꝛ logꝛtur. ¶ Cũ aũt obꝟciꝭ ꝙ qñ in hominibus est aliquis paruus defect⁹ in organo nõ fit locutio: aut non ꝙuenient: dicendũ ꝙ idem fieret in demonib⁹ vel angelis si id per qõ ipsi loquerentur nõ haberet organa completa ꝛ tamẽ qñ sunt incõpleta cõplent ea: ꝛ qñ sunt inepta aptãt ea: ideo nunqꝫ demõ aut angelus hꝫ organa inepta ad locutionem: secus de hoie qꝫ hõ hꝫ organa nãlia sibi naturaliꝭ cõiuncta: que sunt pars eius ꝛ per illa exercet operatiões suas ꝛ si illa sunt cõpleta: reddũtur opatiões cõplete: si autẽ sunt inepta efficiunꝫ operationes incõplete ꝛ impedite: ꝛ hoc fit qꝫ cũ aia hominis sit minima in tota natura intellectuali potest solũ vti organis datis: nõ põt formare sibi organa neqꝫ cõplere incõpleta. Demones autez ꝛ angeli sunt superiores

Thosta. sup geñ. Pp

O Corrolariũ

Corrolariũ

P Corrolariũ

Q O. 447. De. 3. ꝑncipale

Rõ ꝑ. dicti

Rõ. ꝑ. Prima

Scõa

Rõ ad obiectionem.

in nā intellectuali ⁊ nō hñt o:gana vnica nāl'r:ideo nō soluꝫ possunt operari p o:gana data:sed ⁊ formare o:gana qualia voluerint aut incōpleta cōplere:⁊ ita paruus defect⁹ in o:gano tollit in hoie locutionē vel ipedit illā:in angelis autē ⁊ demonib⁹ nō pōt ipediri q̄tūcunq; dētur eis inepta o:gana q: illa possunt cōplere. ¶ Sicut aūt diximus q̄ serpēs nō locutus fuit sed demō per serpētē formādo in ea voces illas q̄s voluit:ita dicimus q̄ serpēs nō itellexit voces illas:neq; intellexit qd in eo fieret. Primo q: intelligere voces est habentis aiaꝫ rōnalez: sed serpēs nō hēbat aiaꝫ rōnalez. ¶ Scōo q:maius erat intelligere voces quā formare eas:q: intellige re fit per aiaꝫ:formatio aūt fit p co:palia o:gana:⁊ tñ serpenꝭ nō potuit foꝛare voces vt ostēsuꝫ est:ḡ neq; intelligere eas.

¶ Tertio q: etiā si serpens esset rōnalis nō intelligēt voces illas cū illud eēt idioma ad placitū institutū:⁊ nō inatuꝫ rōni:sicut nos nō intelligimus linguā illā in qua instructi non sumus. Et nō erat aliq̄ inc̄ueniēs q̄ locutio fieret per serpentē ⁊ nō itelligeret serpēs:q: sic fit in nobis per quos nō loquūtur alīj sed nos ipsi loquimur frequēter que nō intelligimus:sicut ignari lingue latine q̄n legunt scripta latina aut referunt: ⁊ etiā aues hoc faciūt:sicut pica:⁊ psitacus qui dicunt v̄ba a nobis accepta ⁊ nō intelligūt qd dicunt:⁊ tñ ibi magis est quā in serpente nā serpens nō ꝓferebat v̄ba illa:ꝭ demon per serpētē:iō nō mouebat serpens ꝓp̄a o:gana: sed mouebanꝫ a demone:in pica aūt ⁊ psitaco ipsi mouēt o:gana ꝓp̄a:⁊ nō est aliud p̄n̄ extrinsecū formationis illoꝝ v̄bo rum:habēt tñ artē formādi ex ꝯsuetudine cū retineāt memoriter v̄ba frequēter audita. ¶ De ℔ angelus.li.xi.sup̄ geneſiꝫ ⁊ Magr̄.li.ij.di.xi.dicūt sic aūt loquebaꝫ diabo.per serpentē ignoꝛātez:sicut per energuminos vel fanaticos loquit̄: serpē te eni velut o:gano vsus est mouēs naturā eius ad exp̄mendos sonos ⁊ signa qb⁹ suā mōstraret voluntatē:serpēs ergo neq; verba itelligebat neq; rōnalis est fact⁹:calidissimus autem dict⁹ est pp astutiā diabo.locut⁹ est aūt sicut asina balaā: sed hoc diabolicū illud angelicū fuit:boni eni angeli ⁊ mali fit'r opantur. ¶ Cū eni dī in verbis p̄actis q̄ diabo.p serpē tem loquebaꝫ vez est q: nō formabaꝫ vox a serpēte:ꝭ a diabo.⁊ serpēs nō erat ibi nisi instr̄m:q̄ dr̄ per ignoꝛantē serpē tem vez est q:serpēs oia hec ignoꝛabat:nō eni sciebat ꝓpensꝭ quid demon intēderet loq̄ndo ista verba neq; itelligebat ista verba neq; sciebat qs loquebaꝫ per illū ⁊ an aliqs loqueret.

¶ Cum aūt dr̄ sicut per energuminos:⁊ phanaticos:silit̄ do aliq̄ est q: demon per energuminos ⁊ phanaticos loquit̄ differt aūt in q̄s:q: energumini sunt arrepticiq̄:qui a demoni bus vexanꝫ: phanatici sunt vates tēploꝝ:dr̄ energumini: ꝑm q̄sdam qui patiunꝫ quendā moꝛbū ⁊ caducuꝫ:dicim⁹ eni eos moꝛbo caduco laboꝛare:ꝭ Aug.⁊ Magr̄ accipiūt energuminos ꝓ eis qui arripiunꝫ a demonibus ⁊ vexanꝫ ⁊ istoꝭ vocamus arrepticios:licz inter eos ⁊ arrepticios adhuc pōt fieri dīa:⁊ quidā dicūt q̄ energuminus est qui ab vno demone vexaꝫ arreptici⁹ qui a mult̄:iuxta illū versum. Est energuminus quē demō possidet vnus:sunt arrepticiq̄ vexati demone multo:⁊ tñ melius distinguit̄ q̄ energuminus sit qui hꝫ demonē intra:⁊ arreptici⁹ qui hꝫ demonem ex̄:hoc signat rō nois q: energuminus:dr̄ ab en qd est int⁹ ⁊ erge quod ē laboꝛ.ſ.q: intra se hꝫ demonē qui eū vexat:arreptici⁹ ab arripiēdo dict⁹:rapę aūt exterioꝛa signat cū per interioꝛa potius sit possidere q̄s rapę:⁊ ista dīa bene inuenit in vexaꝫ a ōmone:quidā eni sunt quos solū vexat cōpr̄imēdo eos foꝛis:qua si grauib⁹ pōderib⁹ onerādo ⁊ signū in hoc est:q: isti nihil loquunt q̄n demon vexat eos licz in terrā cadāt. Nam locutio nō pōt fieri nisi per motū o:ganoꝝ que interi⁹ sunt etiā colliendo interi⁹ aerē:⁊ hos vocat x̄ps obsessos a demonibus: quod ꝓp̄uꝫ nomē est pro eis quos exterius hoies vexant qa obsident eos sicut vrbē obsidemus q̄n foris stantes cōtra eā pugnamus alīj aūt sunt q̄s demones intus toꝛquēt ⁊ signuꝫ in hoc est q: per eos loquunt cū locutio nō possit fieri nisi ab interioꝛi:⁊ q̄tū ad hoc bene dī de energuminis:⁊ nō de arrepticiꝭ cū per arrepticios hoc mō nō loquātur demones:⁊ tñ sepe accipimus arrepticios ꝓ energuminis. Phanaticos aūt vocat augu.eos qui in phanis.i.tēplis idoloꝝ a demonibus implebanꝫ:h̄apud gētiles erat ⁊ maxime in tēplo apollinis q: apollo apud veteres hēbaꝫ vt deus diuinatiōis ⁊ ℔ potissime in tēplo delphico vbi erat locus secret⁹ quez intrabat femina sacerdos ⁊ v̄go ibiq̄ a demone arrepta rūdebat ad dubia illa que ꝓponebanꝫ:sic dicit Luca.li.v.de bellō plus q̄ ciuili:⁊ q: istud fiebat in phanis.i.tēpliſ idoloꝝ a phanis dicti sunt phanatici:sic.pꝫ ex alīs dictis augu.li.eodē nō mirum si demon implēs serpentem sicut vates implebat:sapiētissimū eū reddiderat otium bestiaꝝ. ¶ Cōueniebāt aūt energumini ⁊ phanatici in hoc q̄ vtriq; a demonib⁹ possidebantur ⁊ replebanꝫ:q: alias nō posset loqui per eos:sed differebant q: energumini sunt quos ōmon vexat ⁊ ad ℔ arripit vt vexet:phanatici aūt nō vexanꝫ a demonib⁹:ꝭ loquūtur demones ꝓ eos. ¶ Scōo differt q: per energuminos nō semp loquit̄ demon q̄n eos vexat sed interdū ꝓ phanaticos autez semp loquit̄ q̄n eos arripit. ¶ Tertio q: in energuminis ꝓ accidens est locutio ⁊ per se est vexatio:in phanaticis per accidens est vexatio ⁊ per se est locutio p̄imum patet q: energumini ad hoc arripiuntur ⁊: toꝛquentur quia traditi sunt a deo in potestate demonū:loqui autem nō est per se pars aliqua vexatiōis ideo non est nisi per accidēs inq̄tū demō ꝓpē aliquid loq vult aut loqui cogit̄ a deo vel a nobis adiurātibus in noie ⁊ virtute x̄pi:sc̄ōm pꝫ q: demon intrat phanaticos ad rñdendū qōnib⁹:⁊ nō ad toꝛquendū. Jō nō intendit toꝛquere:sequit̄ aūt per accidēs aliqua ꝑpua vexatio inq̄tum demon dꝫ mouere o:gana vocatiua ꝑtra volūtatē aie que coꝛpus regit qō nō fit sine violentia. Jō cū quadam vexatione: ⁊ tñ nō erat magna illa vexatio:q: alias nemo voluisset esse sacerdos in templis taliū deoꝝ si in q̄libet rñsione vexari deberet duriter sicut cruciant energumini. ¶ Cōueniebāt ētiā alio energumini ⁊ phanatici q: vtroq; ad tp̄s solū demon tenebat:ꝭ sepe arriperet. De phaneticis cā est:q: demon nō ingrediebaꝫ eos nisi ad respōdēdū ꝓpositis dubijs:⁊ tñ cito p ferē rñsio ad dubiū:ideo nō diu demon occupabat phanaticum:vel phebadē aut vatez vt Lucanus dicit. De energuminis est cā:q: qui arripiunt a demone:tūc arripiunt q̄n a deo pmittūtur demones irruere in eos:⁊ tñ q: deus sicut nō sp pmittit demones intrare in hoies ita nō pmittit semp manē eos ibi actu vexādo:ꝭ aliq̄diu demon quidē in se seuus est ⁊ hostis hoiuꝫ cuperetq; oēs occidē. Neq; iō nō facit q̄s nō cupiat:sed q: nō sinit:qcqd eni mali est qō demon non facit hoc est qō facē nō pmittit deus:demon qdē deū rogat vt permittat eū seuire in hoiem sicut pꝫ Job.j.⁊.ij.c.⁊ Mat.8.dicitur q̄n demones rogabant x̄pm vt non eꝛceret eos de regiōe illa:⁊ hoc faciebāt vt ibi possent nocere hoib⁹ sicut p̄ius:⁊ q: hoc x̄ps nō ꝓcessit rogauerūt eum vt mitteret eos in poꝛcos.i.intrare pmitteret:⁊ hoc x̄ps fecit. ¶ Et iō sicut de⁹ cōcedit eis vexari determinatis tp̄ib⁹ arrepticios:ita facit q̄ vexatio illa nō tm̄ duret q̄tum demon voluerit: sed q̄tuꝫ ipse ꝑsenserit:⁊ facit hoc de⁹ ne hō moꝛiatur nā vexatio dēmonis est dura:⁊ si diu duraret erueret aiaꝫ de coꝛpe: q̄ vero deus q̄n ꝓcedit demonib⁹ intrare hoies ꝓcedat ad limitatū tp̄s pꝫ q: etiā sancti ꝓcedētes demonib⁹ ex pte dei ptātē sup̄ homines ꝓcedebāt mō limitato. Sic pꝫ.j.coꝛin.v.c.vbi tradidit iuuenē coꝛinthiū demoni ad hoc q̄ ip̄m occideret dicēs decreui hmōi hoiez tradē sathane in interitū carnis vt salnus sit sp̄us eius in die dn̄i. Unde nō dixit apo.simpl'r decreui eum tradē sathane:ꝭ tradē eū sathane in interitū carnis.i.vsqueq; euz occidat. ¶ Et sic apparet de energuminis:⁊ phanaticis qd erāt:vates aūt ē sunt ip̄i phanatici q̄n dr̄ q̄ ip̄lebat vates idest sacerdotes:nā sacerdotes demonum erāt qui arripiebā tur ⁊ per quos rñdebāt apud apollinez eni delphicū femina erat virgo quaꝫ demon intrabat ⁊ illa erat sacerdos eius hanc vocat Lucanus phebadē:a phebo.i.appolline cui⁹ sacerdos erat. ¶ Dicebaꝫ q̄ loquebaꝫ sic demon per serpentē sicut per energumios ⁊ phanaticos:aliq̄ enim similitudo in ℔ est ⁊ aliqua dissimilitudo. ¶ Circa qō notādū q̄ quattuoꝛ modis fit locutio:quidā eni loquunt̄ ⁊ intelligunt alīj sunt p quos fit locutio:sed ipsi neq; loquunt̄ neq; intelligunt: alīj sunt qui loquūtur:sed nō intelligūt:alīj per quos fit locutio: ⁊ nō loquunt̄ ipsi sed intelligunt que loquuntur. ¶ Primi sunt hoies vt cōmuniter qa loquūtur ipsi:⁊ nō fit locutio p eos cum ipsi moueant o:gana ꝓp̄ria: ⁊ non mouentur ab alio:⁊ id quod ipsi dicūt intelligūt vel intelligere possunt. ¶ Secūdi sunt vt serpens ⁊ asina balaā:isti enim nō loquūtur q: nō est in eis p̄incipiū actiuū ad formandū vocē neq; etiam habēt o:gana. Jdeo nō formant ip̄i vocem que per eos fit:sed ab alio formatur:ideo nō loquūtur ipsi quia ille loquitur qui verba formaꝫ ⁊ cuius cōceptus per verba deriuātur

etiam

Qō.448. Unius dicti p̄ rō.

2 rō

3. rō

Qō.449.

Expō energuminis ⁊ phanatici

℔

x

q.4. Cōuenit enim dria ꝓ dria.q.

dria.iij.

Alia cō uenientia

3

z

qō.450. Cōuenit se ad litteraz

etiam isti non intelligunt verba illa que per eos proferūtur qz nō possunt intelligere nisi efficiant rationales: z tamē non possunt hoc effici quia iaz desineret esse quod erant: ideo solum fit locutio per illos: sed nō loquunt neqz intelligūt que per eos dicūtur. ¶ Tertij sunt vt pica psitacus z quecunqz huiusmodi ex cōsuetudine voces humanas formare sciunt: hij eni loquūtur idest formāt voces: qz illas nemo formaret in eis cū non sit aliquid aliud mouēs organa ipōzuz: sed ipi ea mouent z formāt determinatas voces cū i eis sint organa ad hoc apta z potētia ad mouendū ea z memoria vocū qs formant ex ꝓsuetudine nō tamē id quod ꝓferūt intelligūt quia neqz cuz intētione significandi ꝓferunt neqz sciunt qd apud nos significant z an aliq significant cū nō efficiant rationalia ex ꝓsuetudine quod ex natura nō habēt. ¶ Quarti sunt arrepticij idest energumini z phanatici: per hos enim fit locutio: z ipsi nō loquūtur: nā quādo demon loquit in eis nō loquūtur ipsi: qz ille loquit cuius cōceptōes deriuant in voce z per illa manifestant: sed per voces energuminoz nō significant cōceptiones ipōzuz z maxime per phanaticos cum ibi fiat sermo de quibusdā occultis ad quoz cognitionem neqz phanatici neqz energumini sufficiūt neqz alij homines ideo ipsi nō cōceperūt ea. ¶ Scdo qz ille loquit qui vocē formatvocē qui mouet organa vocatiua z tamē motus est ibi a demone qui repugnāte anima que corpus regit mouet organa corpis z in hoc sequit vexatio: ergo nō loquūtur isti. Fit tamen locutio per eos scz qa per eorū organa per que ipi alias loqui solent fit nūc locutio. ¶ Intelligūt tamē isti ea que demones loquūtur per eos: z tamē differt in ista intellectiōe: z intellectiōe eoz que ipsi loquūtur: qz illa ante qz loquuntur intelligūt: eo ꝙ locutio est ad exprimēdos mētis cōceptus: z ita ipi ꝑpus cōcipiunt qz loquātur: z cū cōcipiunt intelligunt secus de eis q̄ demo. ꝑ eos loquūtur: qa illa ipsi nō ꝙceperūt sed demones z ipi demo. per organa istorū deriuāt cōceptus suos: ideo isti nō intelligūt ista quousqz sint deriuata in vocē z tūc ipsi audiūt ea quasi per alios dicerētur: z qa ille fūt voces significatiue cōsuete itelligunt id qō per eas significatur sicut si solū audirent z nō loquerent ipsi neqz per eos locutio fieret. ¶ Et ꝑm hec apparet in quo sit similitudo z dissimilitudo inter locutionē factaz per energuminos z phanaticos ad locutionē factā per serpentē: est autē similitudo in qtum per vtroscz fit locutio z ipsi nō loquūtur: naz serpens nō locut⁹ fuit ea que per eū sonuerūt similiter energumini z phanatici non loquūtur ea que per ipsos sonāt sed demones.

¶ Differūt aūt ꝑmo qa serpens nō intellexit id qō per eum dictū est: energumini aūt z phanatici intelligūt ea per que ꝑ ipsos sonāt vel itelligere pnt nisi aliqd aliō obstet. ¶ Scdo aūt dīnt qa licz illa verba nō forment energumini aut phanatici possunt similia aut illa per se nō operāte demone formare: serpens aūt sicut non formauit verba que per ipm sonuerunt: ita neqz formare potuit deficientib⁹ ei oībus necessarijs ad formationē vocis. ¶ Cū autē dicit ꝙ loquebat sic demon per serpētez ignorantē sicut per energuminos z phanaticos loquet intelligit similitudo qa in vtroqz fiebat locutio per demonē z nō per serpentē neqz energuminos: sed cū dicit per serpentē ignorantē non voluit facere cōparationez ad energuminos z phanaticos qz illi non sunt ignorātes sicut serpens: sed intelligunt ea q̄ per eos sonāt: sed solū ad fieri locutionē per eos cōparāt quod est cōe omnib⁹: vel possūt etiam vocari energumini z phanatici ignorātes nō quidem nō intelligētes ea que per eos dicunt: sed qz nō intelligūt ad quem finē dicantur: qz hoc solū est eius cuius sunt concept⁹ scz demonis ad qd talia verba dirigat. ¶ Dicit vlterius in p̄tactis verbis ꝙ demon serpentem velut organo vsus est: si enim demon in natura sua haberet organum coniunctum sicut anima nostra habet organa coniuncta que sunt pars nature nostre: vteretur illis ad locutionez sz qz nō habet aliqua suscipit aliena que sunt vel formant ea que nō sunt. ¶ Et nūc vere vsus fuit demon serpente velut organo: qz per serpētem locutus est sicut loqueret per organa si haberet organa naturaliter cōiuncta etiā habuit cōditionē organi qz organū locutiōis est per qō fit locutio z ipsuz nō loquit. Jta sonabat illa locutio per serpētē: sed ipse nō loquebatur etiā qa sz per organum fiat locutio organū nihil intelligit eoz que per ipsuz sonant ita serpens nihil intellexit que demon per ipm locut⁹ est. ¶ Dicit mouens naturā eius ad exprimēdū sonos vborum: z signa quib⁹ suam mōstraret volutatē naturā serpētis mouit demō. i. naturales eius partes: nō naturalē ei⁹ conditionē qz iste motus ad locutionē in serpēte erat violētus cuz fieret ab extra nō cōferente vim passo: z iō nō erat ꝑm naturam serpētis: sed mouit demon organa serpētis que sunt partes naturales eius: z illis vsus est ad locutionē. Dicit ad exprimēdū sonos verboz idest ad formandū: qa voces articulate idest litterate nō poterāt formare nisi determinata ꝓcussione facta z ad illā faciendā mouebat demon organa serpētis. Dixit sonos verborū idest verba sonātia: nam vere verba erant cū eēnt litterata z ꝓfecta cū intētiōe significādi concep tum mentis: interdū autē est sonus verboz z nō sunt vba sicut in pica z psitaco z hmōi ꝓferentibus voces nras ex assuetudine ibi eni nō sunt verba qa non ꝓficiscuntur cum ali quo sensu mentz eius: qui illa formāt qa non intēdunt aliqd significare per illa: sz ex cōsuetudine illa formāt: vnde neqz ē illud dicere: si autē hic attēderet serpēs solus nō eēnt verba: sed vboz sonus qa serpens neqz intelligeret neqz ad aliqd significandū exprimeret: qa tū per demonē idest a demone, plata sunt z nō a serpēte vere fuerūt vba z dicebant. ¶ Dicit ꝙ ista verba ꝓferebant ad mōstrandū suā voluntatē qō tam aliquis negaret qa demon nō manifestauit suā voluntatem sed occultauit: imo si manifestasset nō potuisset tētando fallere. ¶ Dicēdū ꝙ demō duo intēdebat: z vnū illoruz volebat manifestare z altez occultare: z si vnū manifestaret nihil oīno ꝓdesset: vnū erat ꝙ mulier comederet de arboze: alterum erat ad qd volebat ꝙ comederet. Primū manifestauit diab. mulieri z induxit rōnes ad hoc ꝙ deberet comedere: qō si taceret nō tētaret: etiā scōm tacuit z tacere debuit: qa si manifestaret nō tēptaret: erat enī illud vt mulier peccaret. Hoc. n. demon intēdebat ꝙ si demon mulieri dixisset caueret eū mulier: cū aūt dicit ꝙ ista verba ꝓferrebant ad mōstrandum suam voluntatē intelligat de primo quod volebat qō etiā non potuit manifestare nisi verbis que per serpētē ꝓtulit. ¶ Ad iungit autē serpēs ergo neqz verba intelligebat neqz rōnal' est factus: bene sequit ex precedenti: si enī demon vsus ē serpente vt organo nihil intellexit serpēs sicut nec organa itellectiōis nre aliqd intelligūt eoz que nos per ipsa ꝓferimus z tñ ꝺ differt vt diximus qñ demon loqtur per phanaticos: z energuminos z quādo loqtur per serpentē naz phanatici z energumini organa sunt cū ipsi non loquant sed per eos demon: z tamē ipsi intelligūt vel intelligere possunt que demon per eos loquit: nō inqz tū in eis formāt voces illas: sz in quantū eas ꝓlatas audiunt: serpens aūt nullo mō intellexit neqz itelligere potuit que per eū prolata sunt. ¶ Dicit etiam ꝙ nō est factus rōnalis: qa aliqs putaret ꝙ licz serpēs non eēt prius rōnalis fieret rōnal' tunc cum demon intrauit in illum qz vniebat ei res rōnal'. Sed dōm ꝙ neqz etiā qz diu demon erat in serpente eēt serpēs rōnal': repugnabat enim ex parte vtriuscz taz demonis qz serpentis: est enim serpēs ens actum z cōpletū in spē per suā pfectionē eēntialē: iō nō pōt pfici iaz eēntial'r per aliquid adueniens: sed qcqd aduenerit aduenier accidētal'r: z tamē rōnale eē est aliqd per se z nō ꝑ accidēs. Etiā ex pte demonis repugnat qz demō est idiuiduum alicuius spēi hns eē cōpletū spēi sue: iō non pōt dare esse quod est forme z ptis: aia enī qa pars est z forma dat eē simpl'r z eē rōnale. Demon autez qa actu est licz sit rōnalis non dat eē rōnale ei cui adest. Jta demon erat in serpēte sz nō poterat se ad illū hre nisi vt motor ad mobile z nō vt perfectio substāl' ad pfectibile: z tñ ad reddēdū rōnale debebat se hre vt pfectio eēntial' iō nō potuit demō reddē serpētem rōnalez z ꝺ etiā dixit ad ostendū ꝙ serpēs nō itellexit verba illa: qa nō potuit intelligere nisi eēt factus rōnalis: sed nō fact⁹ ē rōnalis ergo nō intellexit. ¶ Sequit calidissimus tñ dictus ē ꝓꝑ astutiā diaboli: hoc voluerūt aug. z Magr. sz ꝺ supra improbauimus: nō enī dictus est iō calidissimus sz ꝓꝑ nālem astutiā. ¶ Addit locutus est aūt sicut asina balaā: est ꝺ verum z ponit istud qa ꝑ vtrūcz facta est locutio z neuter locutus est: asina enī nō potuit loq qa deerāt sibi oia necia ad locutionē sicut serpēti: sed aliqs ꝑ ea locutus est. ¶ Etiā ponit ꝺ qa in tota sacra scriptura nō hem⁹ ꝙ aliq irrōnabilia locuta sint: nisi ꝺ duo serpēs z asina si aūt obꝯciat de lignis quādo vnxerūt sibi regē ꝙ loquebant. Judi. ix. ca. Dicēduz ꝙ illud nō refert vt veritas sed vt apologus vel fabula sum

Thosta. sup gen. Pp ij

Terti

Quarti

Dicit

Scdo

Obiectio

B

Solutio

C

Qō. 453.

Obo

Sol'o

D

E

F

Obo

Solutio

pta'ab in animatis ad hoc q̄ concluderet ibi ioathā qō vole
bat:in serpente aūt: ⁊ asina vera locutio facta est:licz ipsa nō
fuerit locuta:extra sacraz scripturā bene inuenimus ex locis
8 auctēticis aialia eē locuta:sicut refert eusebius li.cronicoꝝz
⁊ Paulus oꝛosiuſ:q̄ paulo ante moꝛtē iulij̄ cesaris in subur
bio romano bos ad arantē locut⁹ est fruſtra se vrgeri:in bre
ui enī nō frumēta ſz hoies defituros:de qua locutiōe idez di
cendū est qō de ea que fuit per asinā:aut serpētez scz q̄ fieret
Obo per demonē vel angelū. ¶ Sequiť sed hoc diabolicū illō an
gelicū:in hoc differētia ponit ne puteť vtrūq̄ ab eodē factuz
locutio eni per serpētē certum est q̄ a demōe facta sit. De lo
Solo cutiōe per asinā balaā aliquis dubitaret ⁊ tñ dicendū est q̄
Prima rō. angelus locut⁹ est per eam ⁊ nō demō:qꝛ dicit Num.xxij.c.
2 rō aperuitq̄ dominus os asine ⁊ locuta est:si aūt demō locut⁹
esset nō diceret q̄ dñs loquereť:qꝛ deo ad demonē nō est cōi
catio. ¶ Scōo qꝛ illa vba que per asinā sonuerūt nō cōueni
ebant aliq̄liter intētiōi demonis cū eēnt ad arguendū balaaz
q̄ nō obediret deo:demon aūt volebat cōtrariū scz q̄ iret ba
laam ad maledicendū israelitis cōtra voluntatē ⁊ p̄ceptum
dei. ¶ Adiungitur boni ⁊ mali angeli similiter operātur qō
dictū est vt reddať res verisimilis:qꝛ putaret aliqs q̄ licz an
gelus bonus hoc posset nō posset illud demō. Reſpōdeť q̄ si
militer operanť ⁊ verū est qa demones nō amiserunt natura
lia:⁊ tamē demones erant ante casuz sicut alij̄ angeli:⁊ qui
busdā angelis maiozes ergo postea manētib⁹ eis naturalib⁹
eisdē poterūt facere que angeli boni faciūt que nō pertinent
A ad gratiā. ¶ Quereť quomō potuit eua tēptari per serpentē
Qō.454. qꝛ nō erat serpes in paradiſo:nā sicut dictuz fuit.s̄.q.xc.non
Quō eua erant aialia in paradiſo:ſz soli hoies quō igiť potuit per serpē
potuit tem tem hoc fieri. ¶ Aliqui dicūt q̄ serpens erat in paradiſo:ita
ptari a ſpē eni ait Joſephus.li.j.antiquitatū.s.⁊ dum illo tepoze cuncta
re cū ſpens aialia cōcoꝛdarent serpēs cohabitās cū adā atq̄ muliere iui
nō eēt i pa diaz habuit in qbus eos arbitrabaťfelices:⁊ ita non solum
radiſo. vult.q̄ serpēs inuiderit ade ⁊ eue cognoscēs eoꝝ felicitatez
Confutatō sed nō poterat cognoscere ſufficiēter nisi ex cohabitatiōe iō
dixit eū cohabitaſſe eis. ¶ Sed dicēdū q̄ hoc nō stat nō eni
cōueniūt in spē hō ⁊ serpens:ideo serpēs hoi nō iungiť: etiā
serpens nō est aial natuz ad conſoꝛtiū humanuz sicut canis:
ideo nullā rationē hz q̄ dicať cohabitaſſe serpēs ade ⁊ Eue.
Alia opi. ¶ Alij̄ dicūt q̄ aialia erāt extra paradiſuz: ⁊ etiā serpens ⁊
nō poterat fieri tēptatio per serpētez neq̄ facta est per aliquē
verū serpentē:sed diabolus assumpſit figuraz serpentis sicut
aliarū rerū assumere pōt ⁊ per illā locut⁹ est: ⁊ ita nullū aial
B intrauit i paradiſuz. ¶ Sed diceť q̄ nō est vez. Primo quia
Prima rō certū est q̄ oia aialia idest de omnib⁹ spēbus aliq̄ fuerunt in
2 rō paradiſo quādo adā eis noia impoſuit.s̄.ij̄.c.ergo ⁊ serpens
ibi tūc eēt. ¶ Scōo qꝛ si serpēs nō fuiſſet aial verū in quo di
abo.tēptaret cōpleta tēptatiōe deſineret eē sicut angeli quā-
do assumūt coꝛpoꝛa ad apparendū ⁊ loquēdū cōpleta locuti
one ⁊ apparitōe dimittūt coꝛpa illa ⁊ reſoluūtur:⁊ tamē serpens manebat poſt tēptationē ⁊ peccatū:nā cū eua increpi
ta cur feciſſet diceret serpēs decepit me.dñs aūt cōuersus ad
serpentē dixit ḡre hoc feciſti.s̄.ij̄.c.⁊ ita manebat adhuc ſpē
3 rō ſz ⁊ erat i paradiſo. ¶ Tertio qꝛ deus poſt peccatū p̄dixit ſpē
ti penā.s.q̄ sup pectus graderet ⁊ terrā comederet:si tñ non
fuiſſet facta tēptatio in aliquo vero serpēte nō eſſet ſaltem co
loꝛ aliqs quare serpētibus veris maledictio imponereť ⁊ ipo
sita est ergo serpēs verus fuit per quē tēptata est eua. ¶ 4°
4 rō. qa si nō fuiſſet serpēs ille verus nō diceret ſcriptura redden
do verisimilez tēptatiōez q̄ erat serpēs calidioꝛ cunctis aiān
tibus terre cū per nullū aial fieret tēptatio: ⁊ tñ ſcriptura pu
tauit neciuz poni hoc de serpēte ad reddendū credibile q̄ ser
pens tēptaſſet mulierē:ergo ſignificauit q̄ erat verus ſpēs.
5 rō ¶ Quinto qa ita tenēt doctoꝛes:nā aug.lib.ſup Gene.xi.ad
litterā: ⁊ Magr̄.li.ij̄.di.xxij̄.dicūt q̄ ſile fuit in locutiōe p ser
pentē ⁊ locutōe per asinā balaā niſi q̄ vnū fuit angelicū alte
rum diabolicū: ⁊ ita in ceteris ꝙueniebāt ille locutiones due:
ſed certū fuit q̄ asina balaā fuit vera asina:ergo fuit ver⁹ ſer
pens in quo locut⁹ est diabolus:erat aūt illa asina in qua ſo
lebat equitare balaam. Nume.xxij̄. ⁊ hoc ipsa ibi teſtata est.
6 rō ¶ Sexto qꝛ augu. ⁊ Magr̄.ibidē dicūt q̄ serpens nō intel
lexit ea que per ipm dicebanť neq̄ est per demonē factus ra
tiōal in quo p̄ſupponūt q̄ serpēs ille erat verus:nā si nō eēt
verus nō eēt cā dubitādi de eo an fact⁹ eēt rōnalis vel nō qa
tunc nō eēt niſi coꝛpus denſatū de aere qō ſtatiz reſoluēt de q̄
nemo dubitaret an efficereť rōnalis serpēs vel nō cū etiā vi
uens nō eēt. ¶ Dicēdū ergo q̄ diabolus nō foꝛmauit ſimili
tudinē serpētis de aere:ſz in vero serpēte naturali locutuſ est
ita eni oēs doctoꝛes p̄ſupponūt. ¶ Nunc redeūdo ad id qō
petebať dicendū q̄ hō per vez serpentē tēptatus est: ⁊ ille tūc
erat in paradiſo qꝛ tēptauit euā exiſtētem in paradiſo ſz quo
modo serpēs ibi eē poterat dubiū est. ¶ Aliqui dicūt q̄ licet
nūc nō habitēt aialia in paradiſo terreſtri tamē anteq̄s adam
⁊ eua eꝛcerenť de paradiſo manebāt ibi cū eis aialia: ⁊ sic eſ
set serpens ibi aut qōlibet aliud aial per quod poſſet tēptare
diabolus hominē. ¶ Sz dicēdū q̄ nō est vez quia est ꝓtra
intentionē doctoꝝ:qa damaſcenus dixit q̄ in paradiſo nul
lum aial irratiōale erat:ſed ſolus hō qui est aial rōnale ⁊ idē
alij̄ doctoꝛes aſſerunt. ¶ Scōo p̄z ⁊ efficatius:qꝛ.s̄.ij̄.c.dici
tur foꝛmatis de⁹ de humo,cūctis aiantib⁹ ⁊ vniuersis volati
libus celi adduxit ea ad adā vt videret qd vocaret ea:ſi tamē
illa eēnt in paradiſo tūc nō adduceret de⁹ illa ad adaz qꝛ per
ſe poſſet adā illa videre:ergo erāt extra paradiſuz: ⁊ ita nō ē
iſta vera poſitio. ¶ Alij̄ vero dicunt q̄ aialia oia manebant
extra paradiſuz ⁊ nō poterāt per ſe venire in paradiſuz:⁊ ta Opio.2.
men nūc serpēs ductus est opatiōe demonis in paradiſuz ita D
tenet ſctūs Thom̄.li.ij̄.ſen.di.xxij̄.articulo vltimo.ſ.q̄ aialia
nō poterāt per ſe ipſa venire in paradiſuz:ſed aut vtute diui
na:ſicut quādo adducta ſunt aialia ad adā vt videret qd vo
caret ea:aut opatiōe demonis vt p̄z de serpente. ¶ Sed obi
iciet cōtra hoc quomō eni⁹ diabolus hoc auderet:ſcz introdu
cere aial aliqō in paradiſuz vbi nullū erat: ⁊ quomō de⁹ iſtud
pmitteret. ¶ Dicēdū q̄ iſta facilia ſunt:de deo planū nā de⁹
permiſit tēptari hoiem qꝛ ſi ipe nō pmitteret nō potuiſſet tēp
tari:cū ergo pmiſerit id qō plus erat a foꝛtioꝛi permitteret qō
min⁹ erat.ſ.q̄ ſerpentem haberet in quo tēptaret:de diabolo
nulla est difficultas:qꝛ ipe oia audet facere:niſi quādo videt
ſe ipediri:ipe eniz aſtutus est valde cū ſit nature ſublimis in
tellectualis:⁊ est iniqu⁹: ⁊ inuidet hoi. Ideo ex inuidia cogi
tabit oē malū qō in mentez venire pōt cōtra hoiem ⁊ qꝛ cu
pit illud facere niteť facere: ⁊ vere faciet niſi ipediatur: ⁊ ita
quādo deus nō ipedit nō est admirandū q̄ hoc velillud de
mon faciat. ¶ Oꝛdo aūt in hoc faciēdo eēt qꝛ demon vellet
tēptare hoiem per ſe ipm tēptatiōe interioꝛi que est foꝛtioꝛ ſi
cut nos tēptat ⁊ deus illū modum nō pmiſit:aggreſſus fuit
aliū modū.ſ.vt appareret in alia effigie vel aſſumeret ad aial
in quo loquereť: ⁊ etiā nō pmiſit deus ait aug.occurrit ergo
tunc serpens: ⁊ in illo tēptare voluit ⁊ h de⁹ permiſit:qa tam
serpens erat extra paradiſuz voluit illū in paradiſuz introdu
cere:hoc aūt nō ipediuit deus qa,cū pmitteret tēptare pmi
ſit etiā modū. Etiā angeli boni nō ipediuerūt introitū demo
nis cū serpēte:qa nōdum poſuerat de⁹ angelos vt cuſtodes
paradiſi terreſtris:expulſo aūt inde adā poſuit deus cheru
bin habentē gladiū flameuz atq̄ toꝛnatilez in cuſtodiam pa
radiſi.s̄.ij̄.c. ⁊ ſic iaz nō poſſet introire demō illuc:ſed p̄ius
potuit cum nullus eēt cōtra demonē cuſtos paradiſi. ¶ Ali
ter aūt adhuc dici poteſt: ⁊ foꝛte melius ſcilicet q̄ serpēs nō Alia re
fuit per diabolum adductus deſoꝛis:ſed erat in paradiſo tem ſponſio
poꝛe tēptatiōis:modus autem eēt iſte q̄ animalia oia creata
ſunt foꝛis: ⁊ etiā homo:ſed adā ipſe cum foꝛmatus est ducť
fuit ſtatim in paradiſum:animalia aūt foꝛis manebant: ⁊ ta
men deus volens ea oſtēdere ade duxit oia ad illū vt videret
quid vocaret ea. Erat aūt adā tunc in paradiſo: ⁊ ita anima
lia ducta ſunt in paradiſum:ſed moꝛ vt nomia eis impoſuit
adā neq̄ inter illa inuenit adiutoꝛiū ſimile ſibi reducta ſunt
illa ad terram extra paradiſuz:licet hoc littera non expꝛimat
tunc aūt potuerunt aliqua manere in paradiſo ex voluntā
te dei inter que eſſet serpens: ⁊ ſic per illū poſſet fieri tempta
tio. ¶ Est aūt iſtud veriſimiliuſ:qꝛ ſi nō poneret ſic non vi
diſſet eua serpentem ante q̄s ad tēptationez veniret: ⁊ ita foꝛ
te timeret ⁊ caueret verba serpentis:patet hoc qa adaz vidit
animalia oia quādo ad ipſuz adducta ſunt ⁊ agnouit:eua tñ
nō erat tūc foꝛmata naz ad hoc adducta ſunt vt videret adā
ſi erat ibi adiutoꝛ ſimilis ei: ⁊ nō inuentus est:ideo foꝛmauit
deus mulierē de coſta viri. Si aūt animalia illico relata ſūt
extra paradiſum nullis ibi manētib⁹:nō potuit eua aliquod
animal agnoſcere neq̄ videre quouſq̄s serpēs veniret ad tē
ptandū: ⁊ tunc foꝛte eua timeret:ſcriptura tamē inuit q̄ eua
serpentem agnoſceret:qꝛ quaſi ad agnitum confidenter loq̄
batur:ideo melius videbitur dicendum q̄ manſerint ibi ali
qua aialia

qua animalia inter: que esset serpes que ad paucū tēpus manerent scilicz vt femina post formata illa agnosceret z ita poterat fieri tēptatio in serpente: vel pōt dici q̄ aialia omnia ibi māserunt tūc nō q̄si mansura essent diu: sed quia statim femina formata fuit que nō viderat illa videret ea z statim de paradiso ejcerent: z quia tēptatio dicit fuisse statim vt femina formata est pauco tēpore opus erat vt manerēt animalia in paradiso: z ita pōt dici fuisse factū. ¶ Queretur cum eua vidit serpentē apud se quare nō timuit' q̄ serpes terribilis est homini etiā si paruus sit. ¶ Dicendū q̄ eua nō timuit: ſz loquebatur cōfidenter ad serpentez: z cōstanter audiebat eum loquentē z causa fuit prima qa in eua non erat causa timoris: naz q̄ nos timeamus serpentes z horreamus eos: accidit ex inimicitijs cōstitutis inter nos z ipsos z tamē tūc nulle erant inimicitie: ideo neq̄ timoris aut abhominationis cā patet qa supra. iij. ca. cum deus velut indignatus penā serpēti imposuit pro tēptatiōe: ait inimicitias ponaz inter te z mulierem: z semen tuū z semen illius ipa cōteret caput tuum: z tu insidiaberis calcaneo eius: nobis aūt iaz est causa timoris post inimicitias a deo cōstitutas. ¶ Scōo z principaliter fuit qa eua nullā rez poterat timere: timor enī pena est: z ſm dei puidentiā pena nō poterat eē in homine ante peccatū: z tamen mulier nō peccauerat ante tēptationē ideo timere non poterat quātūcūq̄ serpens in se terribilis eēt. ¶ Jsta ratio, ē minus calūniabilis q̄ p̄cedens qa poterat aliqs dicere q̄ hominē timere z horrere serpētes ex ꝺditiōe naturali aduenit: qa serpens talis est: z qa hō talis est: z nō ex aliqua maledictione a deo data: z tūc videt q̄ etiam eua timere deberet: ſz data ista ratiōe secūda nō esset eue causa timoris: quoniā etiam ea que naturaliter sunt nociua nō poterāt nocere ei ante peccatū: ergo neq̄ ea que erāt terribilia: possent inferre terrorem qa tūc eēt pena ante peccatū quod repugnat diuine puidentie. ¶ Queretur dato q̄ eua nō timeret serpentem ad sc̄ veniente quare saltē nō admirata est cum videret eum loquētē quod est cōtra cōditionē naturalē serpentū: z ita potuisset imo debuisset cogitare latere insidias. ¶ Aliq dicunt q̄ non timuit neq̄ aliquid mali suspicata est eua: qa serpens a principio loquebaſ eratq̄ sibi hoc naturale: iō q̄ illud faceret non erat admirandū neq̄ timendū neq̄ suspitiōis male illatiuū: sic enim tenet iosephus lib. p̄mo antiquitatū scilicz q̄ serpens hēbat naturaliter vocē: z postea sibi in penā temptationis ablata est vox' idest locutio. ¶ Sed dicenduz q̄ istud falsum est sicut supra ostēdimus: nā si haberet serpēs vocem idest sermonē haberet intellectū: z ita eēt ratiō alis qō falsuz est: soli homini hoc cōpetit in aialibus. Similiter deus p pec catuz nihil naturale abstulit homini: ideo neq̄ auferret serpenti: z ita hoc nō est verū q̄ serpens prius loqueret: sed solum in tēptatiōe hoc habuit. ¶ Aliter ergo dicendū putant quidā q̄ serpens nō loquebaſ neq̄ vnq̄ locutus fuerat: sed mulier vidēs eū loqui nō obstupuit neq̄ putauit latere insidias: qa sciebat eē serpentē creaturā dei: z ita putauit nō latere insidias vllas: sed dicendū q̄ veritas est q̄ non horruit eua serpentē quē loqui videbat q: putauit nō esse cōtra naturam serpētis loqui: sed q̄ ei cōcessum fuerat a deo in creatiōe sua: sicut z hoib⁹ datuz fuerit officiū loquēdi: ita augu. tenet lib. xj. super Gen̄. z Magister. lib. ij. distin. xxi. ¶ Sed quo modo eua posset hoc putare cū nullū aial pter hominē loquatur. ¶ Dici pōt q̄ hoc potuit ei accidere propē inexperiētiā z nouitatē rerū: eua quidē a deo formata accepit mirabiliter tantā cognitionē: z tantā iudicij rectitudinē quantā habere pōt quecūq̄ femina inter nos etatis mature que nō sit speciali ter erudita circa aliquod genus doctrine: nō enīz accepit a deo cōplementū sapiētie qa tūc nō potuisset decipi: z tamen decepta est credens id qō erat incredibile sicut ipsa cōcessa ē q̄ deceperat eaz serpēs: z ita mulier illa nō haberet cognitionem eoz quoz nullā habuerat experiētiā: z qa de animalibus nō habuerat experiētiā poterat de illis quicqd occurreret credere. ¶ Et hoc erat qcquid detur de p̄cedētibus idest siue dicamus q̄ eua nunq̄ viderat aialia vsq̄ tūc siue vidisset: si leni dicatur q̄ nunq̄ viderat aliqō animal eo q̄ ipsa formata fuerat post adductionē animaliū ad adam: z animalia non manebāt in paradiso: siue viderit aliqua manētia in paradiso ante tēptationē: si enī nulla viderat z serpēs de nouo oblatus est tēpore tēptatiōis nullā experientiaz prehabuisse poterat: vnde cū loquentem videret putaret naturale esse sibi q̄ loqueretur. ¶ Si aut̄ p̄cesserat visio animaliū q̄ mānsissent in paradiso post adductionē ad adā: etiam nō haberet eua de illis experimētū quia etiam si illa vidisset nō agnosceret vniuersos nature eoz motus: q: in paruo tēpore non poterat habere vniuersarū rerū experiētiā: ideo etiā si nō vidisset serpentē p̄us loquētez z nūc videret loqui putaret q̄ a natura istud serpenti p̄ueniret: z ita nō habuit occasionē aptam p̄sumendi latere dolos ex locutiōe serpentis: qō tamē in nobis faceret mali p̄sūptionē: cum per quotidianā experientiam z assertionē ab expertis acceperimus q̄ aialia nō loq̄ntur sed solus homo. ¶ Queretur cū diabolus tēptauerit hominē quare aggressus est feminā z nō viz. ¶ Dicendum q̄ non factū est hoc a casu quasi feminā inueniret z nō viz vel quasi nō aduerteret ad vnū potius q̄ ad alterz: sed ex industria fecit: diabolus enī tū: incipiebat tēptare z nunq̄ tēptauerat: vnde per experientiā nō nouerat quātū ipse posset tēptando aut quantū hō resistendo: voluit ergo aggredi qō minus erat scilicz feminā quā sciuit facilius eē succūbere virum aut̄ tēptare a principio timuit. ¶ Prima ratio ad hoc fuit: quia diabolus est supbus z valde dolet quādo superat' z fortē ab adā superaretur noluit incipere tēptare eū ne hāc deiectionē sustineret. ¶ Scōo qa si diabolus in p̄ma tēptatiōe superaret efficeretur timidus ad postea tēptandū: ideo voluit ibi temptare vbi erat sibi quasi certum q̄ posset superare: sic dicit Magister. lib. ij. distin. xxj. vnde mulierez tēptauit in qua minus q̄ in viro rationē vigere nouit: eius enīz malicia ad tēptandā virtutē timida humanā naturā in ea parte vbi debilior videbatur aggressa est. ¶ Sed dicet vnde diabolus agnoscebat feminā eē debiliorem ad succūbēdum tēptationi nam nullā experientiā de hoc acceperat cū nōduz tēptasset. ¶ Dici pōt q̄ multa erāt ex quibus demō agnoscebat ineqlitatez ratiōis inter virū z feminā ita vt femina valde minor eēt. Primum erat experiētia: nā non statiz vt femina formata est tēptauit eam demon: sed aliquod tēpus transiuit z in illo vtebaſ ratiōe femina conuersata cū viro: tunc poterat demō capere experimentū quis eoz facilior esset ad decipiendum. ¶ Scōo poterat hoc intelligere ex conditione corpis nō. n. sunt eiusdem modi mixtiōis femina z vir: z qa ſm capacitatem corpis participaſ ei nobilios virtus anime z ipa natura ei⁹ in fieri: z qa demon nouerat differentiā corpis ade z Eue nosceret etiā differētiā animarū in excellētia. ¶ Tertio poterat hoc cognoscere ex ordine dei: fecit enīz deus feminaz ppt virum cū dixerit non est bonuz hominē eē solum faciamuſ ei adiutoriū simile sibi: sed qō est ꝓpter alterū est minus perfectum eo: ideo femina eēt minus nobilis viro: sed nobilitas z dignitas simpliciter ex parte corporis: sed ex parte ānime ex qua est ratio speciei: ergo vir eēt extendens in virtutibus aie poterat ergo cognoscere demon differentiā naturaliū ade: z eue: z ita sciret qs eoz facilior esset vt decipi posset q̄ alius: z ita in nobis cognoscit: z iō nouit quē potī⁹ de nobis aggredi debeat: z in quo quisq̄ nostrū infirmior sit vt ex ea parte tēptet: differētiā vero gr̄e aut magnitudinē ei⁹ z cetera que modo diuino sunt in nobis nō nouit nisi experiat: iō quando tēptat quosdā homines nō nouit an supabit eos vel superabit eo q̄ nouit magnitudinē aut paruitatez gratie ex q̄ est magis aut minus resistere possit qs tēptatiōi. ¶ Quere tur quomō potuit diabolus tēptare euā qui tēptaret adā: qa ambo erant sil' cum nullli alij tunc eēnt z si tēptatio ista esset interior z inuisibilis qualis in nobis agit poterat eua existens in p̄sentia tēptari eo nō sciente: secus aut̄ de tēptatione vocali per serpentē naz si simul essent ambo temptarent. ¶ Dicēduz q̄ eua tēptata est per diabolū in serpente z non adam neq̄ illud vidit: z quādo dicit q̄ simul erant dicendū q̄ non erat semp simul q: saltem aliquo paruo mometo tempozis discederent z tūc poterat diabolus per serpētez solitariam feminā aggredi: sic dicit Magister lib. ij. distin. xxi. p̄muz igitur solitariā feminā explorauit vt in ea p̄mū omnem tēptationis sue vim experiret. Et fuit hoc cōueniens diabolo nam si ita nō faceret tēptaret ambos simul z eēt difficilior tēptatio quia nō posset alterū superare nisi ambos superaret quia ex consensu communi assentirent demoni vel repugnarent etiam quia femina obediret viro z suspēderet consensum suum quo vsq̄ vir in id consentiret: z tamē demon noluit incipere a viro: ideo debuit tēptare mulierē solitariam existētem. ¶ Sed queret cum demon tēptauerit mulierem: z eā deice

A Qō. 458 Cur potius dia. aggressus ē mulierē q̄ hoiez

Prima rō

2. rō

A Qō. 459. Quō ōmō sciebat feminā debiliorē ad resistēdum

Rō. p̄.

Scōa rō.

3. rō.

A Qō. 460. Quō. potuit ōmō temptare euaz sine adam

A Qō. 461

Cur diabo. post mulierem nō tem ptauit virū

Rō.p. Prima rō 2.rō 3.rō. Determinatio

rit: quare postea non tēptauit virum. ¶ Aliquis dicet q̄ nō curauit qa forte satis erat deiecisse vnum illorū vt victoriaz suā nō macularet si ab altero vinceret. ¶ Dicendum q̄ nō stat qa nō erat satis demoni vnū illorū deiecisse qa ipse inuidebat ambobus: ideo vellet vtrūq; deiicere z ita curaret illō facere. ¶ Scōo qa parū videbatur fecisse si feminam superaret que infirmior erat vellet z virū deiicere qui erat fortior: qa superba demonis ad hoc illuz impelleret. ¶ Tertio z pncipalior qa superata mulier si vir nō succūberet nihil factura erat eo q̄ demon totū genus humanū perdere cupiebat pereunte autē viro per peccatū id fiebat: sed pereūte femina nō: eo q̄ in viro fuit totū genus humanū simul: qa ab eo oēs homines descēderunt: z ipso a nullo homine descēdit: z ita peccante eo omnes peccabant: sicut dicit ad Roma. v. c. omnes in adā peccauerunt: peccante autē eua nō peccabāt omnes sed ipsa sola: z ideo nō peribat genus humanū ꝓpter eam: demon aūt cupiebat q̄ totū humanū genus periret: ideo vellet virū deiicere. ¶ Dicēdū est ergo q̄ tēptare intendebat demon adā: z tamē pōt dici vno modo q̄ nō tēptauit quia ipse ante tēptationē succubuit: naz femina dāte ei de ligno vetito māducauit z ita transgressus est mandatū dei in quo peccauit: vnde iaz nō erat opus vt temptaret a demone. ¶ Scōo potest dici q̄ demō tēptauit adā nō quidē per se ipm neq; p serpētez: sed per euā: nā ea verba que serpens dixerat eue retulit eua ade: z obtulit fructū arboris z comedit: z efficacius sic diabolus tēptauit virum q̄; si per se tēptaret: naz mulierem per se tēptauit in verbo serpētis qa illa decipi poterat z credere: z assentire: vir aūt nō poterat in hoc decipi neq; deceptus est sicut dicit apostolus ꝑma Corinthi. xj. ca. z ideo si diabolus in serpente hoc ꝓponeret nō crederet vir sic posse fieri z ita nō māducaret q̄si nullā cōsecuturus vtilitatem ex manducatiōe: sec⁹ autē cum mulier ħ ꝓposuit: nam licet ipse nō credidit futurū esse aut fieri posse quod per mulierez ei dicebat: manducare tamē voluit vt cōplaceret mulieri ne illius delitias cōtristaret: z ħ diabolus nouerat scilicz q̄ vir diligeret mulierē: z per eā facilius posset mouere virū q̄; per se ipsum: z ita hoc fieri procurauit: z sic demon tēptauit adaz nō tm̄ p serpētē: sz p mulierē: z ita est assertio oiuz doctorū ita enim vult Aug. lib. xj. sup Gene. z Magr. lib. ij. di. xxij. vbi asserit q̄ diabolus mulieri locutus est per serpētē viro aūt locutus est p mulierē: z ita in vtroq; tēptationē exercuit: sz de tēptatione ade infra plus dicetur. ¶ Nunc vero de ordine temptationis dicendū est: z qa facta est tēptatio in verbo querit Augu. lib. xj. super gene. quomō potuit fieri qa nondū didicerant linguā aliquā in qua loq possent aut intelligere diabolū loquētez. ¶ Respōdet ipse Augusti. q̄ deus creauerat adā z euam tales vt loqui possent z itelligere: sic dicit Magister. li. ij. distin. xxi. si querit quomō loqui potuerūt vel loquentem intelligere qui nō didicerāt inter loquētes crescendo vel magisterio: qa deus eos tales fecerat qui possent loq z discere ab alijs si eēnt. ¶ Dicēdā autē q̄ in hoc dubiū nō erat qa deus sicut opere suo p̄ter nature cursum dedit esse: z cōplementū ſm cor⁹ hominib⁹ illis ade z eue: ita z dedit cōplementū quātuz ad animā scilicz in cognitiōe illa que ſz tēpus exigebat: homines eni quādo ſm naturā veniunt ad cōplemētuz etatis habēt cognitionē z sermonez: ita cuz de⁹ in ꝓmo die daret ade z eue pfectionē ſm cor⁹ quātū habituri eēnt si eēnt triginta annoz debuit dari pfectionē cognitionis z sermonis quā ea etate homines habere solent vnde vtriq; cōcreauit cognitiōem idiomatis illius q̄ deus voluit eē ꝓmū in seculo: z est idioma hebreuz vt supra ostēdim⁹ in quo ambo nullo docēte statim loqui sciuerūt: de filijs eoz nō fuit sic: sed sicut per modū nature acceperūt eē z augmētum: ita z acceperūt doctrinā z cognitionē idiomatis crescēdo z adiscēdo inter maiores. ¶ Cum eua nūc tēptata fuerit est dubium quo genere tēptatiōis fuit tēptata: tres eni tēptationis modos aut spēs dicimus: a demone: a carne: a mūdo. ¶ Dici potest q̄ hic notū est tēptationē istā fuisse demonis: nam demō in serpente locut⁹ est: z per hoc mulier seducta ē z inducta ad peccandū: iō tēptatio demonis fuit: poterat autem qs cōputare eam inter tēptatiōes carnis qa suadebatur ibi mulieri qd carnis erat scilicet manducare de fructu ligni.

Qō. 462. A Quō potuerat eua itelligere diabolū loquētem

A Qō. 463. Quo gñaꝝ tēptationis fuit eua tēptata

Cōfutatio

¶ Dicendū q̄ nō valet qa hac intentatiōe nō fuit hoc pncipium mouēs neq; finis desideratus: comedit quidē mulier z tamē comedere nō fuit ipm qd eam impulit: sed potiꝰ moueus efficiēter fuit demon qui suasit mulieri manducare de fructu ligni de quo nullo mō māducatura eēt nisi ille ei suaderet: finis autē māducādi fuit vt efficerentur dī: sciētes bonum z malū: naz si diabolus nō dixisset ħ mulieri nunq̄; illa māducaret etiā si ille suaderet māducandum qa poneret illem sine causa: z nollet illa cōtra dei pbitionem agere nisi esset aliqd q̄ valde eaz moueret: neq; fuit aliquid desiderabilius q̄; effici deo simile in cognitiōe: z sic nō potest dici temptatio carnis qa non fuit motus a carne sed a demone: z a spirituali cōcupiscibili qd̄ est deo similari. ¶ Sed obiicietur q̄ sit motus ex parte carnis: qa dicitur supra. iij. c. vidit mulier q̄ bonū eēt lignū ad vescendum z pulchrū oculis aspectu q̄; delectabile: z tulit de fructu illi⁹ z comedit: z ita pulchritudo fructus fuit motiuū. ¶ Dicendū q̄ nō fuit motiuum a carne. Primo qa etiā si lignū aliquo modo moueret nō fuit primū motiuū: nā diabolus primo mouit: viderat quidē mulier iaz lignū illud: z vir cum sciret illud sibi esse vetitū: sz nō mouebat ad comedendū: sed diabolus pmo ipullit vt manducaret: z tūc mulier aspexit lignū z mota fuit tēptatio tamē debet iudicari a primo motore. ¶ Scōo qa si motus eēt a ligno eēt ad comedēdū: qz lignū aut fructus materialis nō potest mouere nisi ad id qō est nature sue scilicz ad experienduz delectationē in comedēdo: z tamen nō mota fuit mulier propter hoc: sed vt efficeret sicut deus sciens bonū z malū: ideo non fuit mota a ligni desiderio. ¶ Tertio qz hoc qō dicit lignum esse bonū z pulchrū nō ponitur ad mouendū mulierem ad comedendū: sed potius vt nō fugeret māducare: quia timēs lignū malū z mortiferū aut propter aliqd simile vt postea dicet: z ita nō fuit motus a carne sed a demone: vnde tēptatio demonis dicit. ¶ Queret cum intentio diaboli esset inducere mulierē ad peccandū māducando de ligno vetito quare icepit a precepto dicēs: cur precepit vobis deus vt nō comederetis de omni ligno paradisi: nā videt q̄ potius hoc erat cōtrariū intētiōi siue qa reducendo preceptuz in memoriam distraheret a proposito peccati: per ignorantiā autē vel non actualem cogitationē induci poterat ad peccandū: ideo melius erat sibi nihil de precepto reducere ad memoriam.

A q. 4. 54. De principio ſmōis. abo. cui icepit a pcepto. Obo

¶ Dicendū q̄ in nobis reductio precepti vel pbitiōis ad memoriā nō inclinat ad peccandum: sed potius distrahit ab eo: nā necesse est q̄ peccās sit ignorāſ quādo peccat: nā si nō efficeretur ignorās nō posset peccare cuz oporteret q̄ voluntas eligeret malū inquātū maluz vel cognitū eē malū z hoc est impossibile cū obiectū eius sit bonū: z malū vt huiusmodi nō est appetibile: vt ergo nō eligatur malū cognituz: oportet q̄ quādo peccans eligit id quod vere maluz est putet nō esse malū: sed bonuz: vt ita sit volibile: z hoc est ignorare omnis ergo peccans est ignorās: vt patet. iij. z. vj. Ethicorum z ad hoc debet corrūpi existimatio de appetibili scilicet iudicādo de eo aliter q̄; verū est: sz cōsideratio actualis precepti vel prohibitionis facit nō corrūpi existimationē cū preceptuz ostēdat quid ē bonum z qd malū: ideo consideratio talis potius retrahit a peccādo: nō consideratio autē actualis vel obliuio precepti facit corrūpi extimationē: quia poterit quis iudicare bonū quod nō est bonum cū sit vetitum: qa nō cogitat actualiter illud esse vetitū aut aliquid nō esse necesse fieri quia non occurrit sibi esse preceptū. ¶ Sed in eua nō fuit sic immo ꝓposuit diabolus eue p̄ceptum z ex illo incepit tēptare: z dicunt aliqui q̄ hoc fuit vt peccatū esset minus excusabile nam si nō fuerat ꝓpositum p̄ceptū potuerat dici q̄ mulier oblita precepta elegerat māducare z ita vel excusaretur omnino vel aleuiaret culpa eius cum autē ꝓpositū fuerat preceptum nō manebat mulieri aliqua excusatio: istā rationem ponit augusti. lib. xj. super Genesiz ad litteraz. ¶ Sed dicendum q̄ hoc nō multū facit: quia licz iste modus eēt ad efficiendum peccatū grauius z inexcusabilius: tamē nō erat modus securus diabolo qa sic mulier minus apeteret id quod ex reductiōe precepti ad memoriam manifestabat esse maluz z diabolus licet cupiat efficere q̄ peccata nostra grauia sint potius vult temptare taliter vt sit securus de superādo q̄; ꝓponere magna mala in quib⁹ sit durū q̄ nos superet: z sic dicit Gregorius in moralibus eē ordinez temptationuz q̄ non statim proponatur malū grauissimū sed paulatim ex paruis procedatur ad maiora. ¶ Scōo qa si hoc factum fuisset quasi diabolus ita voluisset vt efficeretur magnū peccatū eue faceret similiter in nobis cum nos temptat ꝓponendo precepta cōtra

q. 45 Conſu p. rō. 2. rō

cepta cõtra quĩ acturi sumus: sed hoc nõ facit imo ecõtrario: ideo neq; tũc illud voluit diabolus sed aliqd aliud intendit: nisi forte dicatur q̃ diabolus ita tẽptauit q̃ non fuit permissus aliter tẽptare: eo q̃ erat iste modus minimus tẽptatiõis ideſt quo minus posset ledere cũ potius distraheretur homo a peccato: sed ħ nemo asserit. ¶ Tertio qa etiam si diabolus curaret de faciendo peccatũ mulieris inexcusabile nõ propo neret ei preceptũ: qa certus est q̃ mulier nõ oblita fuerat pre ceptus illud qõ putatur datus esse eadẽ die ⁊ ita faceret ꝓtra id qõ sciebat eẽtq; peccatus inexcusabile: licz apud nos non esset hoc notum. Secus si mulier oblita fuisset quia non po terat diabolus ad memoriã reducere illud vt grauius effice ret peccatũ: sed vbi non erat oblitio non erat necesse reduci preceptus ad memoriã. ¶ Quarto quia etiã si daretur muli erẽ oblitam esse precepti nõ esset excusatio quia erat illõ vni cum preceptũ ⁊ necessariũ ad saluté ⁊ eodẽ die de recenti da tum: ⁊ hoc satis erat vt magna culpa reputaretur: licz nõ re duceretur preceptũ ad memoriã. ¶ Dicendũ ergo q̃ alia fu it causa vera scilicz quia diabolus nõ potuit aliter ad pecca tum inducere hominem: cupiebat enim inducere hominem: ad peccandum: ⁊ non poterat alio modo nisi proponendo ei preceptum a deo datum: ideo proposuit illud. Primo quia eua habebat in mente ⁊ pre oculis preceptum datum de nõ comedẽdo: si autẽ diabolus suaderet comedẽdus nõ proposi to precepto: respõderet mulier q̃ nõ licebat ei comedere ob stante p̃cepto dei: sicut postea respõdit: ⁊ tunc minus habe ret locũ excusatio diaboli circa preceptũ qa minus ei crede retur esset q; magis suspectus qa tacuisset preceptus cuz au tem ipse illud ꝓponeret magis ei crederet quia confidenti us se habebat nõ timendo illud ꝓponere. ¶ Scõ ⁊ princi paliter fuit hoc: qa vt dictum est non põt aliquis peccare ni si efficiatũr ignorãs actu scilicz tunc quãdo peccat: ista autez ignorantia actualis: est corruptio, recte opinionis scilz vt pu tet eẽ bonum quod nõ est bonum: ista autẽ corruptio fit du pliciter vel in vniuersali vel in particulari vt dr̃ lib. vj. Ethic. recta autẽ existimatio corrũpit̃ in pticulari per delectationez aut timores vel tristitias: aut quascũq; passiões insurgentes existimationẽ autẽ rectam in vniuersali nõ corrũpit delecta tio aut aliqua passio sed habitus: ⁊ ideo incontinẽtes errant in particulari: intẽperati aũt in vniuersali: nã intẽperat⁹ nul lum inebriari iudicat esse malũ: ⁊ nullũ fornicari: vel inebria ri: aut fornicari in se nõ iudicat malũ: ⁊ tamẽ inebriari: ⁊ for nicari in se mala sunt: ⁊ istõ est ignorari in vniuersali: vel cor ruptã habere existimationẽ in vniuersali: ⁊ ad hoc nõ opor tet: insurgere aliquã passionẽ vt corrumpat rectam existima tionẽ in particulari cũ vniuersaliter sit corrupta: vnde intem perati: ita eligũt fornicari vel inebriari nõ existente passione sicut ea insurgente qa nõ iudicãt eẽ malũ. Jn particulari au tem corrũpitur existimatio recta vt siquis credat malũ eẽ for nicari ⁊ inebriari: iste quãdo fuerit sui ipsius cõpos nunquã fornicabitur neq; inebriabit̃ ideſt nunq; ista eliget: cuz autez surrexerit passio poterit fornicari: ⁊ inebriari: qa corrũpetur tunc recta existimatio in particulari ideſt iudicabit hoc forni cari vel ħ inebriari bonũ: nõ aũt simpliciter fornicari aut ine briari: corrũpi autẽ illã rectã existimationẽ in particulari ẽ ef fici ignorantẽ: ⁊ ħ sufficit ad peccandũ. ¶ Sed quomõ po teſt effici ista corruptio: ⁊ induci actualis ignorantia: est mo dus iste qa erat aliquis sciẽs in vniuersali ⁊ in habitu q̃ for nicari malũ sit ex quo necesse sequebaꝫ q̃ cum hic actus qui ꝓponatur sit fornicari q̃ sit malus: ⁊ tamẽ iste in particulari efficitur nesciẽs aut ignorãs ⁊ istud efficit̃ ꝓpter fortẽ cõcu piscentiaz surgẽtez: nã fortis cõcupiscentia corrũpit rectã exi stimationẽ circa agibile ⁊ corruptio est per ligationẽ habitus quo aliqs scit habitualiter: ⁊ in vniuersali: nã incõtinẽs lz in vli sciat in actu esse malum nõ sit in particulari q̃ hoc forni cari qõ ꝓponit̃ sit malũ: qa si illud sciret in actu erat impos sibile q̃ eligeret fornicari: qa tunc eligeret malũ sub ratione mali: vel vt est apparẽs malũ qõ est ꝓtra rationẽ obiecti volũ tatis cũ bonum sit qõ oia appetant. lib. j. Ethico. ligatio autẽ ista in habitu est vt per scientiã aut noticiã habitualẽ p quaz sufficiẽter ⁊ clare poterat iste cognoscere q̃ hoc fornicari sit malum nõ ꝑmittaꝫ exire in actũ cognitiõis vt hoc tunc actu sciat ideſt ita sibi videaꝫ: ⁊ fit ista ligatio per fortem passionẽ vnde ea circa que nõ est passio nũq; corrũpit̃ recta existima tio sicut circa geometrica: vt quoniã trigonus habet duobus rectis eq̃les vt dicit̃ lib. vj. Ethicoz: sed circa ea in quib⁹ sunt delectatiões ⁊ tristitie fortes que insurgũt: ⁊ nõ est inconue niens ligari habitũ qa hoc videmus in vinolẽtis ⁊ amẽtib⁹ aut sõnolentis: nã in vinolento qui habet habituz grauitate est ligatus habitus ⁊ ita nõ loquit̃ cõgrue q̃diu sic fuerit: li cet in eo sit habitus a quo sufficienẽ poterat loqui congrue quãdiu sic fuerit cũ vero defuerit in eo eẽ vinolẽtia ideſt tur batio ꝓpter ebrietatẽ incipiet loqui cõgrue per habituz nõ quidẽ quasi accipiẽs habitũ per quem possit congrue loqui: sed tũc incipiẽs illũ habere solutũ. Sic autẽ fit in ipso incon tinẽte insurgẽtibus passionibus: nã qõ facit in ebrio ebrietaꝫ scilicz turbat ipm vt fm habitum gra^m. non possit exigere in actum dicẽdi gra^c. hoc facit in continente passio insurgens: vt nõ possit per habitũ tunc scire in particulari q̃ hoc fornicari sit malũ: cessante autẽ turbatiõe illa que fit a forti passio ne incipiet incõtinẽs scire in particulari sicut in vli: ⁊ sciet ĩ actu soluto existẽte habitu: ⁊ tũc ꝓposito quocũq; fornicari in particulari iudicabit de illo q̃ malũ est ⁊ non eliget illud. Et q̃ magis mirãdũ est: etiã si incõtinẽs turbatus vel occupatus a delectatiõe forti insurgẽte dicat hoc fornicari est ma lum nõ dr̃ scire in particulari qõ sit malũ: neq; ita intelligit i mo potius itelligit q̃ hoc fornicari sit bonũ vt dicit Arist. li. vij. Ethi. ⁊ inducit exemplũ de ebrijs quoz habitus sunt ligati ⁊ dicũt aliqua subtilia q̃lia sunt v̄ba empedoclis: sed ea non intelligũt cũ nõ dicant per habitũ solutũ: ita ⁊ incõtinẽtibus fit qa etiã si oze ꝓferant q̃ ħ fornicari sit malũ non sic intelli gunt cum nõ dicant ꝑ habitũ solutum: sed ex q̃dã consuetu dine sic dicẽdi: vñ ꝓbrijz pro tunc eis videt. ¶ Modus autẽ quo incõtinẽtes iudicãt hoc fornicari bonũ lz vlr sciant forni cari esse malũ est qa faciunt ſyllogismũ cõpositus ex eis que ministrat rõ ⁊ que ministrat ꝓcupiscẽtia: ⁊ illi sunt ibi vt duo ſyllogismi: cõcupiscẽtia eni ꝓponit hanc vlem oẽ delectabi le est bonũ: hoc fornicari est õlectabile: ergo est bonũ: ratio q̃ ponit aliã vlem. s. oẽ fornicari est maluz: ⁊ sequit̃ hoc est for nicari ergo hoc est malũ. ¶ Jsti duo ſyllogismi nõ cõplent̃ in actu incõtinẽtis: nã cũ inferret per vnũ ſyllogismũ ergo hoc est malũ eẽt sciemus in pticulari ⁊ in actu ⁊ nõ posset ellige re malũ qa nõ esset ignorãs: lz ex duobus ſyllogismis in vir tute efficit̃ vnus in actu ⁊ est iste: oẽ fornicari est malũ istud est delectabile ergo est bonũ ponit̃ ibi maior que est ſyllogis mi rõnis minor ⁊ ꝓclusio ponunt̃ de ſyllogismo ꝓcupiscẽtie ⁊ tũc eligit̃ id qõ iudicatur eẽ bonum: ⁊ est ita ignorãs incõ tinẽs qui cõclusit hoc est bonũ ⁊ est ignorãs in particulari. s. circa hoc fornicari: vñ cõcupiscentia siue delectatio corrũpit in eo rectã existimationẽ. ¶ Sed dicet̃ qõ in illo ſyllogismo manet maior ipsius ratiõis. ¶ Dicendũ q̃ incõtinens circa vle manet sciens habitu ⁊ in actu ⁊ circa vle nullo mõ ẽ tũc ignorans: circa pticulare est ignorãs in actu: sed est sciens in habitu: est eni actu ignorãs: qa si actu sciret particulare non corrũperet in eo aliq; recta existimatio: ⁊ ita non eligeret for nicari: si vero habitualr ignoraret redeunte postea libertate: ⁊ cessante passione adhuc eẽt ignorãs in particulari quo vs q̃ acquireret de nouo habitũ qõ falsuz est: qa statiz cessante passione incõtinens est penituus vt dicit Aristo. li. vij. Ethi. qõ nõ fieret nisi precessisset in eo cognitio habita alias circa pticulare: ⁊ nũc incipet esse solutus hit⁹ ille ita vt p eũ i par ticulari sciret: ⁊ ita inueniret se elegisse qõ malũ erat: sed icõ tinens manet sciens actu in vli: ⁊ ita cũ nõ ignoret in vli ha bet rõ locũ vt ponat maiorẽ ſyllogismi scz oẽ fornicari ẽ ma lum: sed qa in particulari est ignorãs incõtinens ⁊ corrũpit̃ existimatio sua non adiũgit minorẽ ⁊ ꝓnem. ¶ Sed dicetur quare non corrumpit cõcupiscẽtia existimationẽ incõtinen tis in vli: ⁊ iaz non maneret aliq; positio rõnis in ſyllogismo suo. ¶ Dicendũ q̃ ꝓmo fit qa cõcupiscẽtia est aliqd ſingula rium qa est passio ⁊ ideo nõ põt monstrare nisi particulare vle aũt fm rõnem colligit̃ ex multis: sensus vero nõ facit vle sed apꝓhendit directe pticulare vel cõtinet multa particula ria sicut est imaginatio ⁊ memoria: similitudinẽ tamẽ vnam non accipit ex multis similib⁹ qa ħ est abstrahere ⁊ rõnis at q̃ rei immaterialis: cõcupiscẽtia igit̃ cum sit passio singulari um est: ⁊ singularia ostẽdit: iõ cum ꝓposuerit aliqõ particu lare bonũ destruet existimationẽ cõtrariã rõnis de illo parti culari q̃ sit malũ ⁊ ideo sequit̃ illud esse eligibile: sed concu piscẽtia nõ est directe aut per se vniuersalis: iõ directe nõ de struit opinionem vniuersalẽ: vnde manet vniuersalis ꝓpo-

tio rationis ipsius ꝛ incontinens sciens actū in vniuersali.
¶ Scō fit qa nō oportet corrūpi existimationē in vniuersali ad eligendū fornicari: nā tunc omnis eligēs fornicari esset intēperatus ꝛ nullus eēt incōtinēs qa intemperatus in vniuersali ignorat iudicāſ omne fornicari eē bonū: ꝛ ad illuz nō exigit ꝙ insurgat aliqua passio: sed sunt in eo sufficientia ꝑncipia ad eligendū hoc fornicari sine aliqua passione cū habeat vniuersalem propositionem scilicz omne fornicari est bonum ex qua directe sequitur hoc fornicari est bonum. Potest etiam eligi fornicari per incontinentiam scilicz per recessum a recta existimatiōe: ꝛ ad hoc sufficit corrūpi existimationem circa particulare nam hic debet sequi electio: ꝛ operatio sed ista sunt circa particulare cū nullus eligat omne fornicari ſz hoc vel illud: ideo satis est corrūpi existimationez circa illud particulare qō debet eligi: ꝛ per hoc sufficiēter eliget incontinēs ꝫ vel illud fornicari manēte sibi recta opiniōe in vniuersali aut de vłi circa qō non est operari neqz eligere. ¶ Sz q̄ret aliquis qūo ille qui erat actu sciens in particulari pōt effici nō sciens vel ignorās. ¶ Rñdet ꝙ hoc nō est incōueniēs qa effici nō scientē ſm actū nō est nisi ligare habitū qui priuſ erat solutus: ꝛ tamē habitus ligari pōt qa fit ligatio in vino lentis: pseuerante enī ebrietate nō possunt agere ſm habitū scientificū: ꝛ interrogati nō recte respōdebūt ita qui detinentur a passione ligatū habent intellectū circa ꝓticulare in ebriis autē fit ligatio eo ꝙ intelligere nō pōt fieri sine cōuersiōe intellectus ad fantasmata. li. iij. de aia: ꝛ ebrietas turbat cerebrum vbi sunt fantasmata per fumositates ꝛ q̄diu manet illa turbatio nō pōt intellectus ꝓuertere se sup fantasmata qa illa sunt indispōsita: ſz intellectus sit liber ꝛ nō turbatus: cessante ebrietate manēt fantasmata dispōsita: ꝛ pōt intellectuſ se cōuertere ad illa ꝛ fiet intellectio. Circa incōtinētem insurgente passione fit ligatio habitus q̄tuz ad particulare: ſ modo ꝓcupiscētia ꝑponēs delectabile mouet ad operandum: ꝛ qa oēs operatiōes ꝛ generatiōes sunt circa singulare vt dicitur lib. j. Metha. ꝛ ratio quoq; dirigit ad operandum circa particulare ꝛ sunt ista diuersa ꝑncipia operādi: ideo quod fuerit potētius mouebit ꝛ ſm eaz fiet operatio: alia autē absorbebit. Ita est de rōne ꝛ cōcupiscētia: vtrūq; enīz pertinet ad vires eiusdē aīe: ꝛ licet rō sit sublimius ꝛ nobilius: ꝛ qō gubernare debet si fuerit ꝓcupiscētia fortior absorbebitur rō: ꝛ nō mouebit: ſz fiet motus ſm ꝓcupiscētiā: ꝛ hoc erit ꝙ rō tūc nō iudicet hoc fornicari malū: nā operatio sua ista est vt iudicet de hoc particulari ſm veritatem: ꝛ cum non iudicauerit ratio quasi non existens vel existēs ligata: fit iudiciuz ſm ꝙ suadet concupiscentia ꝛ iudicatur hoc fornicari esse bonum qa est delectabile quasi nō aduertēte tunc ratione hoc agere sit fornicari cōprehensuz sub illo vniuersali qō rō iudicat: scz omne fornicari eē malū. Hec autē diximus de ignorātia i particulari qa omnis qui peccat debet eē ignorās cū vere maluz eligat: ignorātia autē debet eē in vniuersali vel in particulari: in vłi quidem sicut in eo qui est intēperat⁹ qui iudicat omne tale esse bonū idest fornicari ſm se esse bonū aut inebriari inquātuz sunt delectabilia vel in eo qui nō est intēperatus habet tamē omnimodā ignorātiā ꝛ dicit operari ꝑpter ignorantiā ꝛ nō per ignorātiā: ignorare autē in particulari est: qñ in vłi manet recta existimatio: sed circa ꝓticulare cōcupiscentia corrūpit existimationē vt diximus fieri circa incōtinētes.
¶ Nunc vero circa euaz dicendū ꝙ cū demō vellet eaz trahere ad peccatū necesse erat ꝙ eēt ibi ignorātia vel in particulari vel in vniuersali: sed nō poterat eē in particulari: ideo debuit cāri ignorātia in vłi. Rō huius est qz ignorātiā in particulari facit cōcupiscētia insurgēs: sed in eua ꝛ adā cū nondum peccassent nō poterat insurgere cōcupiscētia aliq̄ cōtrationē: ideo nō poterant ignorare in particulari: sed ignorātia deberet in eis causari in vniuersali. ¶ Est autē ignorantia in vłi quādo aliqs simpliciter vel absolute putat eē licitū id qō totaliter est illicitū: in ꝓsenti ita erat: qz diabolus volebat inducere mulierē vt comederet de ligno: illud vero erat totaliter illicitū qa deus vetuerat illō: ideo qz mulier sciebat datū sibi eē mandatū illud debuit diabolus ostēdere ꝙ mandatū nō obligabat ꝛ ꝙ nō sequeret pena illa quā deus i mādato cōminatus fuerat: ꝛ tūc si mandatū nō obligaret maneret absolute hoi licitū manducare de ligno illo tanq̄ nō esset vetitū: ad hoc ergo ꝙ mulier efficeret ignorās in vłi debuit diabolus inducere mandatū istud dei. ¶ Est tamē sciendū ꝙ si diabolus putaret mulierē oblitā mandati non proponeret illud ſz suaderet absolute ei māducare de ligno ꝛ sic peccaret: nā peccatū erat qa statim obliuiscereſ mandati: ꝛ contra illud ageret: sed sciebat diabolus ꝙ mulier tenebat illud menti: ꝛ sic ꝑponeret diabolus mulieri ꝙ māducaret nō ꝑ posito mandato allegaret mulier ꝙ nō licebat qa erat vetitū ꝛ tunc diabolus deberet respōdere ad mādatū: ꝛ tamē magis suspectum se reddebat si taceret mandatū ꝛ responderet ad illud q̄ſ si ipse a ꝑncipio illud ꝑponeret: ideo vt nō eēt suspectus ꝑposuit mandatū. ¶ Scō fuit qz cōueniebat ꝫ ad finem ad quē diabolus ꝑponebat: nō enīz voluit diabolus solū ꝑponere mulieri ꝙ comederet sed ꝑpter qd comederet nam etiā si nō eēt vetitū manducare de ligno illo ꝛ diabolus ꝑponeret māducandū forte nō curaret mulier māducare qz multa alia ligna habebat de quibus posset māducare: debuit ergo ꝑponere ei aliquē finē valde desiderabilez per quem mouereſ ꝛ iste fuit ꝙ si comederet efficereſ sicut deus sciēs bonū ꝛ malū: sed hoc nō potuit dicere nisi ꝓposito mandato ideo ꝓposuit. ꝛ ista est causa efficax: ꝛ patet ex mō locutiōis demonis: nā dixit: cur ꝑcepit vobis deus vt nō comederetis de omni ligno paradisi: ac si dicat vos putatis ꝙ vetuit illō lignū vt nō moriamini comedētes de eo: sed nō est sic immo vetuit vt nō efficiamini similes ei: qō fiet si comederitis: nam aperienē oculi vestri ꝛ eritis sicut dij scientes bonū: ꝛ malū ꝛ ita debuit ꝑponere diabolus mādatum vt inueret mulieri datū esse mandatū ex inuidia vt nō efficereſ hō equalis deo qō ipse nō poterat cōcludere nisi mandatū ꝑponeret: ꝛ ideo ꝑpter hoc siue femina ignoraret mādatū siue actu illud sciret debuit diabolus illud ꝑponere vt haberet locū inferendi hec. ¶ Sed quereſ dato ꝙ diabolus vellet ꝑponere mulieri mandatū quare ꝓposuit sub illa forma: nā introduxit per modū qōnis dicens: cur ꝑcepit vobis deus vt nō comedatis de oī ligno paradisi? poterat autē aliter introducere vt diceret: comede de hoc ligno ꝛ non timeas aliqd mali: qz quando deus ꝑcepit vobis ne comederetis: dixit ꝫ vt non efficeremini sicut dij. ¶ Dicendū ꝙ nō est dubiū quin diabolus poterat multis alijs modis introducere mandatū illud sine interrogatiōe: ꝛ tamē introduxit sic qa iste modus iudicatus fuit sibi cōueniētior: ꝛ ita deus aliquādo facit: nā ipse querit aliqd ab homine nō quasi ignoret vel scire vellit: ſz qa ex rōne hois hēbit locū ad dicendū qō voluerit. Sic fuit. ſ. iij. c. cū deus dixit: adā vbi es: ꝛ tū sciebat vbi erat: ſz vt rñderet adā ꝙ se absconderet: ꝛ inde deus cōtra eum argueret. Similiter Matth. xvj. c. queſiuit xp̄s a discipulis quez dicūt homines esse filiū hois sciebat qdem qd de eo dicerēt homines ſz vt ex responso petri haberet locū eruditēdi eos de veritate. Nunc vero ita diabolus fecit ad mulierē: petiuit eni ab ea cām mandati: vt cū illa rñderet qō credebat oñderet diabolus nō esse illam cām: sed aliā: nā illa dixit ne forte moriamur diabolus dixit nō esse illā cām sed ne efficerent sicut dij scientes bonū ꝛ malū. ¶ Sed obijcieſ ꝙ hoc idē poterat diabolus ꝑponere sine qōne: vt diceret comede de hac arbore ꝛ non timeas: qa ſz comedas nō morieris: deus enī nō voluit hoc ne moremini: ſz ne efficiemini ſic dij. ¶ Dōm ꝙ nō ꝓposuit sic diabolus sed ꝑ qōnē qz cū ipse eēt astutissimus ꝓposuit per eundem modū quē putauit eē aptiorē ad ꝓcludendum: ꝛ in quo minus posset ꝑsumi dolus de eo: hoc. n. erat potissimū quod diabo. cauere debuit: nā iustū erat aliqd frandis suspicari cū serpens ad mulierē veniret ꝛ loquereſ de eo qō ad ipsuz serpentē nō ptinebat: ꝛ iō inuenit istuz modū per qōnez introducēdi q erat modus sine suspitiōe: nā si diceret serpens mulieri comede de hoc ligno ꝛ nō timeas: iaz suspitio erat cum suaderet mulieri comedere: ꝛ tñ ꝙ mulier comederet vel nō comederet nō ptinebat ad serpētem ꝛ sic cogitari poterat ꝙ aliqd mali latebat ꝑpter qō serpēs istud faciebat: ꝛ ad ſ nō luit serpēs aliqd suadere mulieri. ſ. comedere vel nō comedere: ꝛ hoc apparet bene ex ordine vbor̄: naz nō dicit comede vel nō comede: sed dixit ꝙ etiā si comederet nō incurreret in aliqō malū: sed sic erat sine suspitione qz nō suadebat mulieri aliqd facere: sed solū declarabat ei quid erat sibi bonum: ſ autē nō poterat eē nisi introduxisset per modū qōnis: iō hūc modū tenuit q̄si ꝙenientissimū ad operiendus dolos quos cogitauerat. ¶ Quereſ quare diabolus tēptauit euaz circa cibum ligni vetiti ꝛ nō in aliq̄ alia re aliqs dicet ꝙ fuit qa nō poterat aliter tēptari: fiebat eni tēptatio vt induceret eam

in pcm̄:

A q. 467. Quō ille q erat actu sciens ī ꝓticulari pōt effici ignāns.

2. rō

B

A q. 469. Cur diabolus cepit ꝑponere q cū eua ꝙ modū q̄stionis R°

B

Ob.

C q. 468.

A q. 470. Cur diabolus tentauit eā cibum ligni vetiti.

ipctm̃ nō poterat ãt eē pctm̃ niſi ſieret ꝺ̄ p̄ceptū dei ſed nullum p̄ceptū datū erat niſi iſtō de ligno vetito: iō circa hoc debuit tēptari. ¶ Scōo qa voluit diabo. oñdere mulierē quaſi grauatam eo q̄ ipoſita erat ſibi fuitus. ſ. vt nō liceret ei manducare de ligno: cū nāliter eſſet libera: ideo debuit tēptare in eo in quo tollebat libertas. ſ. in p̄cepto: z qa nō erat aliud ipoſitū debuit in hoc tēptare. ¶ Dōm q̄ in hoc debuit tēptare z nō in aliquo alio: licz iſte rōnes nō cogant ad hoc: de pri ma p3 qa licz nō poſſet hō peccare niſi ꝺ̄ p̄ceptuz dei erant tñ multa alia p̄cepta nō quidē data: ſed inſita: nā lex nāe inſita fuit hoi in ſua formatiōe: ſicut z nobis oib9 nāl'r ineſt ſine aliq̄ traditiōe: z eruditiōe ad. Ro. ij. c. z. ſicut nos peccamus ꝓtra legē nāe peccare poterat eua: z hoc ſufficiebat ad intentionē demonis qui nihil volebat niſi vt hō peccaret z ita nō bñe felicitatē quā habiturus erat. ¶ Scōa autē rō aliqd facit vt tetigimus. ſ. iij. c. q. iij. z tñ nō eſt iſta rō p̄ncipalis: nam nō videt ad hoc p̄ncipal'r p̄ceſſiſſe diabo. vt oñderet mulierē grauatā qa ipoſitū erat ſibi p̄ceptū: nam hoc etiaz ꝓcluderet per p̄cepta iuris nālis: ſed p̄ceſſit ad oñendū illud p̄ceptuz q̄ datū fuerat ex inuidia ne hō efficereť ſil'is deo: z hoc non erat in p̄ceptis iuris nālis. ¶ Eſt ergo dōm q̄ diabo. debuit tēptare mulierē circa comeſtionē ligni z nō in aliquo alio: z eſt p̄ma rō qa tēptatio nō potuit eē niſi in trāſgreſſiōe p̄cepti: ſed p̄ceptū aliud nō erat ita cognitū mulieri ſicut iſtō: nā p̄cepta legis nālis ſunt in aia: z nō fuerūt nobis data ſz impreſſa: z multi ſunt qui ignorāt talia p̄cepta data eē nobis a deo aut eſſe p̄cepta z ideo mulier poterat circa hoc ignorare nā cum ipſa tā grauiter ignorauit circa nām ſpūalīū vt poſſet credere q̄ efficereť deo ſil'is magis poſſet ignorare circa legē nāe an eēt aliqua taliſ lex in aia: z a quo eēt. De p̄cepto aūt poſitiuo circa lignū vetitū nō potuit ignorare eo q̄ illō vocaliter datū erat: ideo in hoc potius debuit tēptari. ¶ Scōo qz circa id qō erat de lege nature nō poterat mulier peccare: qa ad hoc q̄ peccaret oporteret q̄ efficereť ignorās cū actu malum elligēt z iſta ignorātia aut eēt in ꝑticulari aut in vl'i: nō poterat aūt mulier effici ignorās in ꝑticulari qz iſtud eſt qñ i ſurgēs ꝓcupiſcētia vel alia paſſio fortis cozrūpit rectā exiſtimationē circa ꝑticulare qō eſt agibile manēte recta exiſtimatiōe in vl'i: z iſta ignorātia nō poterat eē in hoibus ante peccatū qz tūc nulla paſſio ſurgebat ꝺ̄ imperiū rōnis: iō ōbebat eē ignorātia in vl'i: ſed in vl'i non pōt eſſe ignorātia circa ea que ſunt de iure nāe qz ſunt nāl'r cognita z nō poſſumus illa obliuiſci: neq̄ etiā paſſio tollit opinionē rectā in vl'i ſed ſolum in particulari: iō nō poterat fieri ignorās mulier: circa p̄cepta legis nāe: z ſic nō potuit p̄a tēptatio eē circa p̄cepta iuris nāe nūc vero tēptamur z ſuccūbimus etiā circa ea q̄ ſunt iuris nāe: qz licz nō poſſimus ibi ignorare in vl'i: ignorāmus in particulari: z ſurgēte in nobis paſſione fortiq̄ tollit rectā exiſtimationē in ꝑticulari: ſed de ligno vetito ſecus erat quia ibi erat p̄ceptū poſitiuū in quo poterat eē ignorantia in vniuerſali: ſicut fuit de facto qñ mulier cepit credere q̄ vel non oblig abat: vel nō erat vera pena cōminata: vel erat poſitum ex inuidia. ¶ Tertio fuit: qz dato q̄ poſſit tēptari z peccare mulier in p̄ceptis iuris nālis nō erat tam ꝓueniens tēptatio in eis ſicut in iſto p̄cepto qz mulier erat ad pctm̃ ꝓpellenda ex aliquo fine valde deſiderabili ſicut fuit nūc cū dictū eſt q̄ ſi comederet de ligno illo: efficereť ſicut deus ſciēs bonum z malū qō erat maxime deſiderabile: nō poterat autē poni talis finis in p̄uaricatiōe alicuius p̄cepti legis nālis ideo fuit ꝓueniētius tēptari in hoc. ¶ Quarto qz diaboli tēptatio ſic debuit ꝓinſtitui vt per mulierē peccantē vir traheret ad peccandū: ſicut factū eſt hic qz ipſa comedit z dedit viro ſuo vt comederet: ſi autē eēt aliqō de peccatis ꝺ̄ legē nāe nō eēt ſic aptuz q̄ peccante ipſa vir ad peccādū induceť per eam: ideo potius in hoc q̄ in alio debuit tēptari. ¶ Quereť cum nūc diabolus ſoli mulieri loquereť eamq̄ ſolā tēptaret quare dixit cur p̄cepit vobis deus qz debuiſſet log in ſingulari. ¶ Dicendū q̄ hoc fuit. Primo qz veritas fuit q̄ p̄ceptum nō fuit datū vni ſoli: ſed duob9. i. maſculo: z femine: z ita nō debuit dicere: cur p̄cepit ſed vobis. ¶ Scōo vt multi aſſerunt non fuit datū p̄ceptū mulieri per deū imediate ſed p vir̄: deus. n. per ſe viro mādauit z per vir̄ mādauit fēie: z iō ſi ſumūť ſimul vir z femina pōt dici q̄ eis p̄cepit deus nō māducare de ligno illo: ſi tñ femina per ſe accipiat nō eſt verū q̄ illi deo mandauit. ¶ Tertio z p̄ncipalius fuit hoc qz licz diabo. ſo-

liſmulieri loquereť volebat extendere verba ad euz z vir̄ vt ad ambos poſſet extēdi tēptatio ſicut z factū eſt: vnde z diabolus totā ſuā locutionē extēdit ad ambos cū poſtea dixerit nequaquā moziemini: z itez̄ aperient oculi vr̄i z eritis ſicut dij ſcientes bonū z malū: z tñ ſi in ſingulari loquereť nō poſſet extēdi temptatio ad vtrūq̄ ideo debuit dicere pluraliter. ¶ Dixit ſerpēs mulieri cū p̄cepit vobis deus vt nō comederetis de omni ligno paradiſi: hoc vero ſi accipiať ſm rigorez locutōis ſignificat p̄cepit vobis deus vt nō comederetis de aliquo ligno: vel p̄cepit vt de nullo ligno comedatis: qō falſuz eſt: qz deus nō vetuit niſi vnum lignuz: z alia ligna exp̄eſſe cōcedit dicēs: ex oi ligno paradiſi comede: de ligno aūt ſciētie boni z mali ne comedas. Aliqui dicūt q̄ diabo. dixit in illo ſenſu ſcz q̄ p̄cepit deus vt de nullo ligno comederent. ¶ Sed obj̄cit q̄ ſit falſuz qz nō fuerūt vetita omnia ligna. ¶ Reſpōdet vno mō q̄ vez̄ eſt fuiſſe mendacium: z tñ diabo. ita dixit neq̄ hñt p̄ inclōueniēte q̄ diabo. mentireť q̄ in alīs ſequētibus verbis mētitus eſt cū dixit nequaq̄ moziemini: z tñ mortui ſunt qz comederūt: etiā dixit eritis ſicut dij z nō fuerūt: ita ergo mentireť nūc. ¶ Alio mō rñdent q̄ diabo. dixit verū ſcilz q̄ p̄ceperat q̄ de nullo ligno comederent: z qñ obj̄cit q̄ ꝓceſſit comedere de oibus lignis niſi de vno dicūt q̄ illud fuit qñ erat ſolus adā: tñ qñ ambo fuerūt ideſt adā z eua p̄cepit vt de nullo comederēt. ¶ Dōm q̄ nulla reſpōſio iſtaz ſtat: nō. p̄ma: qz diabo. nō mentireť qz ſequerenť inclōueniētia ex hoc. Primo qz redderet ſe ſuſpectuz: nam ſicut mentiebať in illo ita putareť q̄ in ceteris falſum diceret: vñ neq̄ ſtareť dictis eius qō diabo. valde fugiebat. ¶ Scōo qz diabo. poterat nūc q̄re deus hoc p̄cepiſſet: ſi aūt nō p̄cepiſſet illud nō poſſet mulier reddere rōnem eius qō non fuerat eis p̄ceptū: z tñ reddidit rōnem: ergo diabo. nō dixit falſum qz tūc mulier diceret nō p̄cepit hoc nobis deus ſz nō dixit illud ſed reddidit cām petiti: q̄ſi peteret quare deus vetuit nobis aliqō lignū: ergo diabo. nō dixerat falſum. ¶ Tertio qa id qō adducit in ꝓbatiōe nō valet: nā diabo. mentit9 eſt i eis in quibus neceſſariū erat ei mendaciū ſcz nequaq̄ moziemini z eritis ſicut dij: qz ſi iſta nō diceret nō tēptaret: dicere tñ q̄ deus vetuerat hoibus oē lignū non erat neceſſariū ad tēptationē: imo erat ꝺ̄riū qz reddebat demonē ſuſpectū de mēdatio in ceteris que diceret: ergo iſtud nō diceret. ¶ Quarto qz licz diabo. mentiať eſt hoc in reb9 dubijs de quibus qd verū ſit ignorať: ita erat cū dixit nequaq̄ moziemini: z eritis ſicut dij: qz iſta erant futura: z nōdum certum erat qd de eis eſſet: ſed q̄ diceret p̄cepit deus vt de nullo ligno comederet erat mendaciū manifeſtū: qz erat de re p̄terita: ideo non diceret illud diabo. ¶ Alia rñſio nō ſtat cū dicebať q̄ vez̄ dixerit diabo. nā non eſt vez̄ q̄ mādauerit deus hoib9 de nullo ligno comedere. ¶ Primo qz cū eēt adā ſolus dixit ei deus q̄ comederet de oi ligno paradiſi niſi de vno: ergo poſtea non reuocaret mādatū: qz nō erat aliq̄ cā reuocationis. ¶ Scōo qz maior neceſſitas ciboz̄ erat qñ erant vir z femina q̄ quādo ſolus vir: z tñ ſolo viro exiſtēte p̄ceſſe fuerūt loc̄ arbores ad eſum: ergo a fortiori qñ ambo eēnt z ita nō vetarenť poſtea. ¶ Tertio qz ſi vetareť oē lignū nō maneret cib9 aliqs hoi: ſz boies illi cibo indigebant qz viuebant vita aiali ergo non vetareť. ¶ Quarto qz femina dixit ꝺ̄riū ſtatim. ſ. de fructu lignoz̄ q̄ ſunt in paradiſo veſcimur: de fructu aut ligni qō eſt in medio paradiſi p̄cepit nobis dñs ne comederemus: g vnū ſolū excepit mulier. ¶ Quinto qz ſi oia ligna vetita eſſent de quocūq̄ comederet hō peccaret: z ita nō eēt opus q̄ tentareť de aliquo ſpāli ligno: z tñ temptata eſt mulier circa vnū lignū z nō circa alia: ergo nō erāt vetita oia. ¶ Dōm g̃ q̄ diabo. nō aſſeruit oia ligna vetita: ſed vnū ſolū: z tñ de illo ſolo petiuit cām a muliere q̄re vetitū eēt: naz ſi iter oia vnicū vetebať aliq̄ rō erat putanda quare hoc fieret: eſt aūt ſenſus verboz̄ diaboli cur p̄cepit vobis vt nō comederetis de omni ligno. i. q̄re p̄cepit vobis vt comederetis de quibuſdā lignis: z nō de oib9: z hoc eſt qz in ſacra ſcriptura nō ſeruať ſemp rigor verboz̄ z ꝓpietas eoz̄: z ita nō ſeruať hic equipolentia ꝓpōnū. ¶ Sequiť ibi q̄ rñdit mulier de fructu lignoz̄ que ſunt in paradiſo veſcimur: de fructu aūt ligni qō eſt in medio paradiſi p̄cepit nobis dñs ne comederemus. Jn quo petereť q̄re mulier voluit rñdere ſerpēti. ¶ Dōm q̄ fuit qz nō habuit aliq̄ cām nō reſpōdēdi: ſi enim mulier ſuſpicata fuiſſet, ibi dolū: vel timuiſſet ſerpētē nō rñderet ei ſz recurreret ad virū

A
Qō. 472 Quare ſerpens dixit cur p̄cepit vobis deus ne comederetis de omni ligno cū falſum hoc videat. p. rñ. Obo 2. rñſio.

Prima rō

2. rō

3. rō.

4. rō.

Cōfutatio Prima rō.

2 rō

3. rō
4. rō.

5. rō

B

A
Qō. 472. cur eua voluit rñdere ſerpenti R°

Prima rō.

velut ad rectorē ⁊ principalem in intelligēdo: ⁊ tñ nihil mali suspicata est: iō rñdit. ¶ Scō q̄ potius gauderet mulier
2.rō tñdendo vt hñet cum quo loqueret: nā mente ⁊ verbo participare deleetabile est ⁊ ꝓpter hoc ponitur esse actus amicorum. li. ix. Ethic. Jn locutiōe tñ est vtraq; pticipatio ideo gaderet mulier loquēdo: ⁊ rñdendo serpenti. ¶ Tertio q̄ fo-
3.rō te serpēs placeret mulieri: ita enim asserit beda q̄ serpens ille habuit vultū virgineum: ⁊ ita placuit mulieri que virgo erat q̄ similia placēt similib⁹: ⁊ si hoc eēt gauderet mulier in allo
B cutiōe serpētis. ¶ Judei in suo talmud dicūt q̄ serpens ille coiuit cū eua. ¶ Sed adhuc istud est turpissimum ⁊ est insa-
Cōfutatio nia: asserere quippe q̄ neq; scriptura ponit neq; rō conuenit in preiudicū alicuius: demētie est. ¶ Tertio q̄ istud eēt grauius pctm̄ q̄s māducare de ligno vetito: ⁊ ꝓpter hoc solum nō expectato alio mulier expelleretur de paradiso: iō non fuit aliqd tale: ⁊ isti ipudentissimi nō erubescunt de femina tā
Q.474. te dignitatis que totius humani gñis mater extitit tam turpia asserere. Sic enim de adā dixerūt q̄ coiuerat cū omnibus
C aliab⁹ feminis ante formationē eue. ¶ Cum dixit mulier de fructu lignoꝝ q̄ sunt in paradiso vescimur: intellexit de fru-
Q.ō lignuz erat vetitū. ctu aūt ligni qō est in medio paradisi p̄cepit nobis dñs ne comederemus: vetitū significauit vnū lignū: qd autē sit istud lignū est dubiū: aliqui dicūt q̄ sit lignū scie boni ⁊ mali quod deus vetuit ade. ¶ Alij dicūt q̄ nō q: noiarē eodē nomine sed noiaī alio cū vocetur lignum quod est in medio paradisi.
R° ¶ Dōm q̄ istud est idē illud lignū qō deus vetuit ade: ⁊ vo-
Prima rō. caī lignum scientie boni ⁊ mali: ⁊ p3 ꝑmo: q: si eēt aliud eēnt tam duo ligna vetita: ⁊ ita deus reuocaret legē p̄iorē in qua concessit oia ligna ꝓter vnū: ⁊ nūc essent duo vetita: sed hoc est incōueniens q: deus nō mutat legē quā dat sine cā: maxime q̄ subito mutet illā sicut nūc q̄ in eodē die aut fere legez
Scda rō. daret ⁊ mutaret. ¶ Scō q: aut fuisset vetitū istud aliud lignum ante formationē femine aūt post eā. Si ꝑus mutaret deus circa eūdez virū legē quā ꝑmo dederat ⁊ est icōueniēs supra positū. Si autē formata muliere aut istud lignū vetaretur soli femine aut viro ⁊ femine: si vtriq; eēt incōueniēs quod prioza mandata ponerētur mulieri q̄s viro: ⁊ tñ eadē mandata illis imponi debebāt q: erāt eiusdē spēi ⁊ cohabitatiōis etiā q: si disparia mādata eē deberēt viro ⁊ femine data grauioza deberent imponi viro tanq; aptiori ad ea sustinendu: femina autē ex oi pte fragilior est: si autē dicaī q̄ vnū erat lignū qō vetitū erat viro: aliud qō nūc vetabaī mulieri: erat in cōueniens. s. q̄ nō possent peccare simul. i. in eadē re. q: in eo in quo peccaret femina: nō peccaret vir ⁊ e conuerso. ¶ Tertio ap-
3.rō. paret q̄ sit idē lignū q: mulier q̄n respōdit dixit de fructu lignoꝝ que sunt in paradiso vescimur ⁊ excepit ibi vnicum lignū: ergo idē lignū erat qō ambobus vetitū erat. ¶ Quarto q: ex modo loq̄ndi ostēdit mulier idē eē ambobus vetitus
4.rō ⁊ ambobus p̄cessus cū dicit de fructu lignoꝝ que sunt in paradiso vescimur. i. licitum est nobis vesci: ⁊ addidit de fructu autē ligni qō est in medio paradisi p̄cepit nobis deus ne comederemus: ⁊ ita etiaz ambobus dixit idē vetitū. ¶ Ex hoc
D autē tollunt illa duo que aliqui putāt in ꝯriū. s. q̄ aut duo ligna eēnt vetita ambob⁹ aut duo ligna vetita vnū vni ⁊ aliō alteri. Primū nō stat q: mulier asseruit oia ligna cōcessa esse nisi lignū qō erat in medio padisi: ⁊ ita non erant duo ligna vetita. Secūdū p3 q: dixit p̄cepit nobis deus: ⁊ ita p̄ceptum erat cōe: ⁊ in illo p̄cepto vetabatur comestio de vno ligno quod erat in medio paradisi: ergo vnicū lignum vetituz erat ⁊ illud erat vetitū ambobus. ¶ Quinto apparet q: nisi eēt idem lignū ambobus vetitū nō possent peccare ambo comedendo de vno ligno: sed vnus peccaret ⁊ alius nō: ⁊ tñ am-
R° bo peccauerunt comedentes de eodez ligno: ergo ambobus erat idē lignum vetitum. ¶ Sed forte aliqs dicet q̄ idem lignum ambobus vetitum erat: tamen non erat illud idez qō a principio fuerat vetitum immo formata femina vetuerit de us ambobus quoddā alteꝝ lignū: quod p̄ius erat cōcessuz ⁊ id qō vetitum erat concesserit. ¶ Sed dōm q̄ istud nō est credibile quia mutatio legis in hominibus est icrepabilis nisi qādo inuenitur multū nociua: nā p̄o quolibet nocumento a lege ꝓuenire possit nō est lex mutāda: vt dicit Arist. lib. q̄. Politi. ⁊ ibi dat rōnes: a fortiori autē apud deuz apud quem nō est trāsmutari: iacobi. j. non fiet mutatio legis sine causa ⁊ statim. ¶ Ad motiuū aūt istoꝝ. s. quia non est idem nomen ligni quod deus vetuit ade ⁊ eius qō nunc eua dixit vetitum. ¶ Dicēdum q̄ nihil obstat q: neq; sunt diuersa lignozū nomina: cū enim dicit lignum sciētie boni ⁊ mali est nomen ligni qualitercūq; illud datū sit: cū autē dicitur lignuz quod est in medio paradisi non est nomē ligni: sed notat positionē: ideo nō est motiuū aliqō ad dicēdum esse diuersum lignum. ¶ Scō q: ista duo cōuenire possunt eidē rei ⁊ non sunt diuersa: q: dici lignum sciētie boni ⁊ mali est nomen ligni: dici lignū quod est in medio paradisi significat situ: ⁊ poterat eē q̄ illud lignū ibi esset: ideo non erat incōueniens: immo dicendū est: q̄ ista duo sunt idem: q: eidē cōueniebāt naz lignū scientie boni ⁊ mali in medio paradisi erat: sicut dicit. s. q̄. c. s. lignuz vite in medio paradisi lignūq; scientie boni ⁊ mali: ⁊ ita cū lignū sciētie boni ⁊ mali: qō vetitum fuerat ade esset in medio paradisi: poterat esse illud de quo nūc loqueretur eua dicēs de ligno qō est in medio paradisi: ⁊ p3 hoc q: s. q̄. c. nō designant nisi duo ligna in medio paradisi: lignum vite: ⁊ lignū sciētie boni ⁊ mali: ⁊ tñ eua nō loqueretur de ligno vite q: illud nunq̄ fuit vetitū neq; debuit vetari: qa potius qōlibet alteꝝ lignū paradisi aut fere oia debuerūt vetari q̄s solū lignū vite cuius causas supra posuimus cū de eo loqueremur: ⁊ sic nō potuit ītelligi nisi de ligno scie boni ⁊ mali: ⁊ ita apparet q̄ idē lignū est qō nūc eua dixit esse vetitum ⁊ id qō vetitū fuit ade. s. lignū scie boni ⁊ mali. ¶ Sed queretur quare eua nūc nō noiauit illud lignū sciētie boni ⁊ mali: sicut noiatum fuerat prius qñ vetitū fuit ade. ¶ Dicendū q̄ ꝑmo fuit q: cū nomē nō sit nisi ad notificandā rez cuius ē dum tñ res sufficienē notificeī nō differt an isto vl illo appelletur: ⁊ qa lignuz vetitum sufficienē notificaī per id qō erat esse in medio padisi: nō oportuit poni aliud nomē. ℔ p3 qa illud lignū erat vere in medio padisi. s. s. q. c. ¶ Scō ⁊ pncipaliter q: illud lignū nō hēbat tunc illud nomē: nā nō vocabatur lignū scie boni ⁊ mali: sed fuit ei datū hoc nomē post peccatum: ex eo qō diabo. dixit eritis sicut dij sciētes bonū ⁊ malum: ⁊ ꝓpter ℔ de ligno comedit mulier vt oñsum fuit supra qñ loquebamur de ligno isto: ⁊ tñ nūc nōdū peccauerat mulier: neq; diabo. dixerat eritis sciētes bonū ⁊ malū: ideo nondum hēbat istud nomē: ⁊ sic mulier nō poterat illud vocare hoc noie: cū nōdum illud hñet. ¶ Sed tūc dicet quo vocaī ante hoc lignuz scie boni ⁊ mali q: s. s. q. c. vocaī sic: ⁊ deinde s. iij. c. mulier vocat illud lignū qō est in medio padisi. ¶ Dicendū q̄ illud fuit per anticipationē: scripsit enī illud Moyses: ⁊ q: tpe moysi sic vocabaī potuit illud sic noiare licz nō ita noiaretur quādo facta sunt illa que hñtur eodē. c. Moyses aūt scribēs potuit hoc sic noiare: sz mulier non potuit qa nondū illud hēbat nomē. ¶ Sed obiciet q̄ nō solū moyses vt referens rez quōdaz gestaz hoc noie vsus est: sed etiaz de ita vocauit illud. s. s. q. c. cū dī pcepitq; ei deus dicens ex omni ligno padisi comede: de ligno aūt scientie boni ⁊ mali ne comedas: ⁊ hoc dixit deus ante formationē mulieris: q̄ mulier formata potuit sic loq. ¶ Dōm q̄ nomē istud nō fuit ipositū vsq; post pctm̄ vt ꝓbatū fuit supra: ⁊ iō neq; deus neq; mulier vsi sunt hoc noie: sz qcqd ibi ponit: est per anticipationez sz differt. s. qñ moyses vtit hoc noie q̄si referens rem gestā: ⁊ qñ deus itroducit ista loquēs: nā qñ moyses dixit ꝓduxit deus de humo oē lignū pulchrū visu ⁊ ad vescēdū suaue: lignū etiā vite in medio padisi: lignūq; scie boni ⁊ mali: recapitulatiōe vsus est: q: tūc qñ deus illa ligna ꝓduxit in medio padisi nō ita vocabanī: sz nihil im ꝓpe dixit: ⁊ tñ qñ dixit pcepitq; deus ex oi ligno paradisi comede: de ligno aūt scie boni ⁊ mali ne comedas: nō solū est anticipatio: sed etiā est quedam im ꝓpetas locutiōis: q: de⁹ nō vsus est ℔ noie aut equalenti ei in significatōe in aliq̄ lingua cū tūc nō eēt adhuc ipositus: ⁊ videt lr̄a innuē q̄ deus ꝓ hoc nomē locut⁹ sit: sz ℔ nō intēdit moyses: sz qō dixit de ligno scie boni ⁊ mali nō comedas i. nō comedas de ℔ ligno designato ⁊ illō tpe moysi vocabaī lignū scie boni ⁊ mali. ¶ De muliere aūt dōz q̄ nō potuit vocare illō lignū scie boni ⁊ mali q: nondū hēbat ℔ nomen: tñ

A q.475. cur eua nō noiauit lignū scie boni: ⁊ mali

B

moyses

moyses potuit scribere q illa diceret de lignis paradisi vesce
mur de ligno ät scie boni: t mali pcepit nobis dñs ne come-
deremus: sicut de deo dixit q dixisset de ligno ät scie boni: t
mali ne comedas: t ect vtrobiq anticipatio: t nō fecit: sz di-
xit id qđ vere locuta est mulier. s. de ligno qđ est i medio pa-
diſi pcepit nobis dñs ne comederem⁹: t forte ita dixit deus
ad adā ex oi ligno paradisi comede de ligno ät qđ est in medio
paradisi non comedas motiuū aūt est: q ita dixit mulier: t tñ
verisimile est q illa referret mandatū sicut datū erat a deo:
q: recenť datū erat vt putať q eadez die: t illa dixit de ligno
qđ est in medio paradisi: ergo ita dixerat deus potissime q: ve-
rum est q lignuz illud esset in medio paradisi sic innuit. ē. ỹ. c.
¶ Lū hoc nomē. s. lignū scie boni: t mali nō esset ante pctm
t moyses ponit illud p anticipationē q̄cunq; ponit quare
nō fecit anticipationē in vtroq; vel cur nō posuit in vtroq;
ppzietatē. s. cū referat de deo q dixit ade de ligno: scie boni: t
mali ne comedas q̄re non scripsit de eua q dixisset de ligno
aūt scie boni: t mali pcepit nobis dñs ne comederem⁹ non
dixit de deo ex omni ligno paradisi comede: de ligno aūt qđ est
in medio paradisi ne comedas. ¶ Dōm q sacra scriptura est p
spūm sanctū: t est ad notificandū nobis veritates illas quas
deus voluit reuelare: t ideo est eo mō tradita q magis con-
ueniret ad istam notificationē: magis aūt conueniebat q in-
troduceret deus vt dicens de ligno qđ est i medio paradisi: tc.
ideo isto mō scripsit moyses. ¶ Et apper istud q: cū deus lo
cutus est ade si diceret de ligno qđ est in medio paradisi ne co-
medas vel alio modo erat satis certitudo quantū ad adaz eo
q designabať ei lignū ad oculuz: vnde ēt si nullo noie appel
lareť satis erat oñdi ad oculuz: sed scriptura fiebat pp nos vt
intelligeremus res gestas q̄s nos non possemus intelligere
si diceret q deus dixit de ligno aūt qđ est in medio paradisi ne
comedas: q: illa non est sufficiens designatio ligni cuz posset
cōpetere multis q: multa erant in medio paradisi. ¶ Sed obꝫ
cietur q satis sic designabať: q. ē. ỹ. c. dī q lignū scie boni: t
mali erat in medio paradisi vnde qñ postea adiungeret q de⁹
diceret de ligno qđ est in medio paradisi ne comedas intellige
retur q erat lignū scie boni: t mali. ¶ Dōm q non sufficie-
bat q: dato q multa signa essent in medio paradisi: t scriptu-
ra non dixisset nisi de vno qđ erat in medio paradisi cū postea
diceret ex pſona dei de ligno qđ est in medio paradisi ne come
das intelligeret pro ligno scie boni: t mali: t tñ scriptura an
te hoc posuerat duo ligna in medio paradisi. s. lignum vite: t li
gnum scie boni: t mali: ideo nō intelligeret de quo eoz de⁹
dixisset ad tollendū: ergo dubiū nō debuit fieri talis designa
tio: sed poni nomē aliqđ sic dictū est de ligno scie boni: t ma
li: t cū illud sit nomen vnius arboris: t nō multaruz notum
esset de quo deus vetuisset. ¶ De muliere aūt nō erat sic: q:
non sequebať dubiū illud si diceret de ligno ät qđ est in me-
dio paradisi. Primo q: ēt si loquēte sic muliere nō notificareť
sufficienter qđ erat lignū de quo loquebať nō erat incōueni
ens: q: certuz est q loquereť de illo ligno qđ deus vetuisset.
¶ Secundo q: etiaz similiter non poneret aliquod nomen
designationis: sufficiebat etiam si non diceret de ligno quod
est in medio paradisi. Sed diceret de oibus lignis paradisi vesci
mur nisi de vno: q: certū est q intelligebať de illo vno qđ de
us vetuerat cū ipsa addiderit pcepit nobis dñs ne comede
remus. ¶ Tertio t principaliter: q: fiebat determinatio suf
ficiens ligni dicente muliere de ligno aūt qđ est in medio pa
radisi pcepit nobis dñs ne comederem⁹ eo q dz intelligi ver
buz iuxta modū loquēdi ipsius scripture: t pcedēte cōtex
tum: sz supzaposuerat scriptura duo ligna sola in medio pa-
radisi. s. lignū scie boni: t mali t lignū vite: ideo de vno istoruz
necesse erat intelligi: sed non potuit intelligi de ligno vite q:
nō erat illud qđ deus vetuerat sed lignū scie boni: t mali. iō
de illo ligno oportebat qđ intelligeret verbuz mulieris: t sic
erat plana intelligentia verbi eius sic dicendo: sed non erat
sic de deo: q: si sic deus dixisset nō erat p qđ certificaremur
de ligno illo quod erat. ¶ Lum aūt queriť quare non impo-
situm fuit in vtroq; nomen hoc lignum scie boni: t mali: vt
sicut fuit conueniens scribi hoc dictū a deo ita scriberetur di
ctum a femina. Dicendū q non fuit conueniens: nam q de
deo ita diceret conueniens fuit q: aliter non erat sufficiens
notificatio vt ostensum est: sed q mulier ita diceret non erat
ita necessarium: q: fiebat sine hoc sufficiens determinatio: t
ista est prima causa quare ita non dixit. ¶ Secundo q: veri
tas: t proprietas dz seruari inquantuz potest: sed ita fuit q
mulier non dixit de ligno scientie boni: t mali quod nomen
nondum erat: sed dixit de ligno quod est in medio paradisi: iō
si non sequeretur aliquod inconueniens potius debuit po-
ni id quod mulier dixit q̄z aliquid aliud. Non erat sic de deo
q: licet ille in veritate dixerit de ligno qđ est in medio paradi
se ne comedas non conueniebat sic dici: q: tollebatur certitudo
vt ostendimus: t illa magis attenditur in scripturis q̄z locu
tionis proprietas dicendo aūt sic de muliere non tollebatur
certitudo. ¶ Tertio q: dicendo hoc de muliere sequebatur 3 rō.
inconueniens. s. statim sequetur causa illa ex qua vocatū est
lignum scientie boni: t mali. s. eritis sicut dñ scientes bonuz:
t malum hoc autez dixit diabolus postq̄z mulier designauit
lignum eis vetitum: ergo non debuit dici q mulier nomina
ret illud lignum scientie boni: t mali: etiam: q: ita nominan
do videtur presupponi q mulier sciret cām peccati sui etiam
q assereret falsum quod diabolus dixit. s. eritis scientes bo-
num: t maluz quod falsum fuit: iō non debuit mulier hoc di
cere. De deo non erat aliquod istoruz inconuenientium cū
multo ante de deo illud dicatur t ibi fuit magis necessariuz
dici: ideo de deo scripsit moyses quasi illud dixisset: de mulier
aūt non scripsit: q: ibi erat inconueniens. ¶ Dixit quoq; mu A
lier pcepit nobis dño ne comederemus tc. Queriť an deus Qō. 477.
eis mandauerit. ¶ Dicenduz q cum mulier hoc asserat: An deus p
t ipsa tunc non mentiretur q: erat in statu innocentie: t pri cepit sicut
mum peccatum fuerit manducare de ligno vetito tenenduz dixit eua.
est q deus illud mandauerit: sed quomodo hoc sit verum est
dubium: nam videtur q mandatum non sit datum nisi vi-
ro: q: ē. ỹ. c. habetur de adam pcepitq; ei deus ex omni li-
gno paradisi comede: de ligno autez scientie boni: t mali ne
cōedas de muliere ät postea nō inueniť qūo aut qñ datū fue-
rat: iō vi q soli ade datū fuerit. ¶ Aliq dicūt q soli adō datū
fuit personaliter mādatū istud: sed ipse postea dedit illud mu
lieri: t sic ambobus erat datum: t hoc consonat scripture:
q: non inuenitur datum mulieri: sicut inuenitur datum vi-
ro: vt ergo non ponant quod scriptura non asserunt tenent
istum modum etiam: q: videtur consonare intentioni aposto
li prima ad chozin. xiiỹ. c. s. si quid mulieres discere voluerit
domi viros suos interrogent: t sic ad mulierem venit per vi
rum doctrina moralis hoc tenet magister lib. ỹ. sen. disti. xxj. B
Aliter dici potest q preceptum istud fuit datum tam viro q̄z
mulieri: t fuerit modus q posito viro in paradiso nondum
formata muliere datum fuerit sibi preceptum illud postea ve
ro formata femina repetierit deus preceptum coram ambo
bus: t tunc eis datum fuerit: t hoc cōuenit forte magis scri
pture: nam conuenit verbis mulieris cum illa dixit precepit
nobis deus: t ita significauit preceptum ambobus datum.
¶ Cum autem obꝫcitur q non inuenitur quomodo ambo
bus fuerit datum dicendum q non requiritur aliquid plus
nisi quod mulier dixit. s. precepit nobis dñs: nam cum ipsa as
serat factum esse certuz est q factum sit: lz non asseratur aut
exprimatur qūo factū fuerit. ¶ Si quis autez vellet tenere
q istud preceptum nunq̄z datum fuerit a deo psonaliter: sed
p virum processerit in eam saltē debent asserere q bis datuz
sit: t in secunda vice datum sit mulieri: lz non presenti: sed
datuz sit viro pro ea. s. vt ipse reuelaret ei: t patet q: quando
deus dedit ade illud preceptum nondum erat formata muli
er: vt ps. ē. ỹ. c. ex ordine littere: t ideo tunc soli viro dabatur
sed dando illud viro non obligabatur femina que nondum
erat: q: istud nō erat pceptū de lege nē: sz positiuū: iō nō obli
gat nisi eos qb⁹ exp̄resse dať: t cuz nō dareť tunc fcie neq;
mētio fieret de illa nondū erat nō obligareť illa vnō si postea
non dareť iteruz nō obligaretur feia: sed liceret ei māducare
de oib⁹ lignis paradisi: lz de illis nō māducaret adā: t iō dz dici
q forzata feia rursus dicēt de⁹ ade q vxori sue dicēt ne cōede
ret ò ligno illo: t sic p illū vēiret pceptū ad eā: t ß mō potat
dicē mlier sibi datū ēt pceptū: q: ade nō dabať scōa vice pro
se sz p mlierē. ¶ Hec vera sunt: t necia nisi diceret q qñ ds
dedit pceptū istō ade nōdū forzata eua fcā sit ibi mētio de mu
liere: q: lz nōdū ēt deus sciebat illā facturā: q: itendebat illā
plasmare: t poterat sic de ea pōere mādatū. ¶ Dōm q istud
non est verū: nā lz deus potuisset tūc taliter pceptū dare nō
dedit. Prio ps q: i pcepto dī ex oi ligno paradisi cōede ò ligno 2 rō
autem scie boni: t mali ne comedas: t ita singulariter quasi
ad vnum dictum est. ¶ 2° q: non poterat fieri mentio de fe- p⁹ rō
mina: nam

mina:nam ſz apud deum certū eſſet q̄ futura eſſet feia non erat notum apud adam:ideo neq̄ certificaret de eo ex p̄cepto. ¶ 3° q̄ poſt hoc deus adduxit oia aialia ad adam vt videret quid vocaret ea: ⁊ an ibi eſſet adiutoriū ſibi ꝓueniens ⁊ non inuenit illud adam:ſi tñ certus eſſet adam q̄ feia ſibi formāda eſſet non q̄reret in aialibus an aliquod ſibi conueniret:iō incertus erat adam an deus ſibi feiam formaturus eſſet: ⁊ iō non certificaret p̄ p̄ceptum: ⁊ ita in p̄cepto ei primus datō non fieret mentio de alio niſi de ipſo:vnde neq̄ poterat feia per illud obligari: ⁊ ſic daret neceſſario p̄ceptuz poſtea q̄ vel daret ambobus ſimul:vel feie ſoli vel viro pro feia: ⁊ quomocūq̄ fieret daret p̄ceptum bis: ⁊ eſſet datum mulieri. ¶ Addidit quoq̄ mulier p̄cepit nobis dñs ne comederem⁹ neq̄ tangeremus illud in quo eſt dubitatio an ſit vez. ¶ Aliqui dicunt q̄ nō:q: non inuenit q̄ mandauerit deus iſtud:ſz ſoluz ne comederent.ſ.ū.c.de ligno aūt ſcie boni: ⁊ mali ne comedas vbi non fit mentio niſi de māducatione. Etiam in additione pene non ponit niſi de manducatione.ſ.q̄cunq̄ die comederis morte morieris. Sed alī dicunt q̄ fuit ēt hoc impoſitum ne tangerent lignū:q: mulier aſſeruit ſic p̄ceptum fuiſſe illi qui non habuit cām mentiendi. ¶ Addidit ēt rōnem p̄cepti.ſ.q̄ deus fecit hoc ad magis elongandū ab actu manducationis:nā ſi pmitterent tangere ꝓpinquū eſſet comedere: ⁊ ad tollendū iſtud piculum vetuit deus tangere. ¶ Dōm videtur q̄ deus non vetuit hoibus tangere arboreꝫ illam:ſz ſolū manducare de fructu eius. Primo q: ſi datū eſſet tale p̄ceptū exp̄imeret illud ſcriptura: ⁊ tñ non exp̄imit ideo credit non datū. ¶ 2° q: deus nō grauaret plus feiam in p̄cepto q̄z virū: ⁊ tñ q̄n viro datum eſt p̄ceptū de ſola manducatione dictū eſt:ideo non apponeret cōditio grauior feie. ¶ Tertio q: ſequeret ex hoc quo dāmodo mutatio legis dei:ipſe.n.dixerat de ligno ſcie boni: ⁊ mali ne comedas: ⁊ ſic noluit eum plus artare nunc vero dicit mulier p̄cepit nobis dñs ne tāgeremus illud: ⁊ ſic nō ſola feia artabat ad nō tangendū:ſed ēt vir:vnde facta eſſet mutatio circa legem viro dataz artando magis eū. ¶ Quarto q: ſi deus hoc p̄cepiſſet viro: ⁊ feie:non ſolū peccaſſent in guſtando de fructu ligni illius:ſed ēt in tāgendo: ⁊ equaliter eſſet pctm in vtroq̄ q: vtrunq̄ erat ꝓhibituz: ⁊ neutrū erat de ſe malū:ſed ſolum:q: ꝓhibitū: ⁊ ſic diabolus nō tēptaret mulierē ad comedendū:ſed ſolū ad tāgendū:q: hoc ſufficiebat ad trāſgreſſionē p̄cepti:ſz non fuit ſic:q: diabolus conatus eſt mulierē deducere ad comedendū: ⁊ ita fecit:ergo nō ſufficiebat ſi ad tangendū deduceret: ⁊ tñ ſufficeret ſi hoc eſſet vetitū. ¶ Quinto q: deus q̄n arguit adaz de tranſgreſſione non dixit quicq̄:de tactu:ſz de ſola manducatione ſ.quis indicauit tibi q̄ nudus eſſes niſi q̄ ex ligno de quo p̄ceperam tibi ne comederes comediſti. Si aūt vtrūq̄ vetituz eſſet vtrūq̄ exp̄reſſiſſet deus ad aggrauandā redargutionez. Sed nō fecit ergo non erat vetitū niſi manducare. ¶ Cum āt rōnem dicunt.ſ.q̄ p̄ceptum fuit non tangere ad elongādum a manducatione. Dōm q̄ nō ſtat p̄ q: q̄n fuit aliqua ꝓhibitio elongatiua ab actu ſunt ibi duo quoꝝ vnum eſt de ſe malum alterum vero ſolum:q: vetatur:ſicut cum vetare alicui cohabitare mulieribus vt non fornicetur cohabitare quidem non eſt de ſe malum:fornicari autem eſt malum de ſe:iō ad elongandū a fornicatiōe que eſt de ſe mala vetatur cohabitatio que non eſt de ſe mala que non vetaretur niſi timeretur inde fornicatio:vnde feminarum ad inuicem non vetat cohabitatio:q: non timetur inde fornicatio:ſed hic non erat ſic:nam neutrum erat de ſe malum:ſed ſolum inquantuz vetitum:ideo non prohiberetur vnum vt elongatiuū ab alio: q: non erat hic tollere occaſionez:ſed potius aggrauare p̄ceptum: ⁊ duplicare peccatū. ¶ Secundo q: q̄n aliquid vetatur vt elongemur ab alio vnum eſt minus deſiderabile: ⁊ facilius caueri q̄z alterum:ſicut p̄cipitur non reſpicere mulieres ne exardeſcamus in eaꝝ concupiſcentiam non videre aut non aſpicere mulieres facile eſt:non exardeſcere autē in eas cum illas ſemel viderimus eſt difficile ideo vetatur aſpicere eas vt non exardeſcamus in illas:ſed hic non erat ſic:q: in primis parentibus neutrum erat facile aut difficile magiſ q: ad neutrum mouebat concupiſcētia aliqua cum in eis nō eſſent alique concupiſcētie aut paſſiones inſurgentes p̄ rōnem ante pctm:ideo non erat conueniens vetari vnum p̄ ꝓter alterum:ſicut in nobis in quibus eſt concupiſcentia fortis ad quedam ad alia vero non: ⁊ ideo vt non incidamus ⁊ ea que nimis concupiſcimus vetantur quedaz que facile eſt nobis fugere per que cauemus ea ad que magis iclinamur. ¶ Cum autem obq̄ciebat q̄ ita p̄cepiſſet deus:q: mulier dixit p̄cepit nobis deus ne tangeremꝰ illud. Dici poſſet q̄ mulier iſtud addidit a ſe ipſa.ſ.id quod deus mandauerat: ⁊ non eſt credibile q̄ ſic fecerit. Primo q: quedā alia ſic mutauit de eis que deus dixerat:nam deus dixit de ligno aūt ſcie boni: ⁊ mali ne comedas quacūq̄z.n.die comederis morte morieris vbi deus ſub certitudine ꝓtulit mortis seniaz: ⁊ non ſolum dixit q̄ moreref:ſed etiam ad magis certificandū addidit tps.ſ.q̄ eodem die cum ait quacunq̄ die comederis morte morieris:mulier tñ iſtud q̄ deus ſub certiſſima aſſertione protulit vertit in dubium dicens p̄cepit nobis ne tangeremus illud ne forte moriamur:ita ergo poterat a ſe ipſa: q̄cunq̄z aliud mutando vel addendo. ¶ Secundo q: aliq̄ cauſa motiua erat in muliere ad hoc addendū.ſ.q: diſplicebat ei aut diſplicere incipiebat p̄ceptum:nolebat.n.ſubiacere iugo p̄cepti: ⁊ id q̄ nobis diſplicet ſolemus durius proferre q̄z ipſum ſit:vt magis diſplicibile videatur: ⁊ non erat nunc de mulier ſicut ante temptationem:nā ibi non diſplicebat ei p̄ceptum: ⁊ ſic nihil diceret quod ei p̄ceptum non erat nunc vero cum mouere temptatore diſplicebat ei p̄ceptuz: ⁊ contriſtata de illo adderet aut addere poſſet aliq̄d ꝫ illud. ¶ Aliomodo quidaz dicunt q̄ mulier nihil addidit i p̄cepto:ſed hoc q̄ putauit p̄ceptū ſibi eſſe dixit poterat eſſe hoc modo.ſ.q̄ p̄ceptum de non comedendo datum eſſet ade p ſe ante formationez mulieris: ⁊ illa formata diceret ei q̄ hoc iuberet vxori ſue:ille vero diceret ei q̄ non comederet de ligno illo neq̄ tangeret in quo non mentiret adam:q: non diceret totū ex parte dei:ſed ipſe iuberet hoc mulieri tāq̄ maior: ⁊ rector ipſa vero putans omne q̄ vir ſibi dixerat ꝓeeſſe a deo diceret q̄ deus p̄ceperat ne comederēt neq̄ tangerent:q: ita videbat obſeruare adam viruz ſuū:q: neq̄ tangebat neq̄ comedebat de ligno illo:ſed primo dicta veriſimiliora ſunt. ¶ Queretur quare dixit mulier ne forte moriamur:nā deus non dixit ſic imo dixit q̄cunq̄z die comederis morte morieriſ. ¶ Aliqui dicunt q̄ non dixit dubitando an ita futurum eſſet:ſed poſuit forte ꝓ temperamento locutionis:ſicut ſapientes interdū in eis in quibus nulla dubitatio eſt ponunt forte. ¶ Sed dicendum q̄ non dicitur conuenienter. Primo q: omnes arguunt de hoc mulierez q̄ dubitauerit vbi deus affirmatiue poſuit:ſic dicit auguſt. ſuper geñ.ad litteram: ⁊ magiſter lib.ij.di.xxj.ſ.Attende ordinem. ⁊ progreſſum humane pditionis. Primo deus dixerat quacunq̄z die comederitis ex eo morte moriemini deinde mulier dixit ne forte moriamur nouiſſime ſerpēs dixit nequaq̄ moriemini deus affirmauit mulier quaſi ambigendo illud dixit diabolus negauit que igitur dubitauit ab affirmante receſſit ⁊ neganti approximauit. ¶ Secundo q: non eſt rōnabiliter dictū q̄ mulier diceret ne forte tāq̄ vtens tēperamēto locutiōis q: iſtud poſſet eſſe ſi mulier a ſe ipſa loq̄ret: ⁊ tñ loq̄batur ea q̄ deus dixerat: ⁊ ꝫ ponēdo minuebat certitudinez dicti:ideo inconueniēter ageret nā quantūcunq̄z ponat vt tēperamentū locutionis ſemp facit dubitationē: ⁊ ideo a ſapiētibus nō ponit niſi i locis vbi pōt eſſe aliq̄ dubitatio quātumlibet pua:ſz poni dubitationē quātūcunq̄z in eo q̄ deus dixerat inconueniēs:iō neq̄ ſic feia excuſat. ¶ Solet q̄ dici q̄ iſtud p̄ceptū incepat iaz diſplicere mulieri q̄n tēptabat: ⁊ iō iā loq̄bat de eo ſic de re diſplicēti: ⁊ ita fecit ſibi duo primū addidit aliq̄d de q̄uitate. Scōo abſtulit certitudinē. Primuz fuit inquātū dixit p̄cepit nobis de⁹ ne comederem⁹ neq̄ tangeremus illud de⁹ āt nō vetuerat tactū apponendo āt iſtud ſignabat res difficilior. Scōm fuit q: dixit ne forte moriamini de⁹ āt dixerat moriemini ambo āt ꝓderāt ad excuciēdum p̄ceptū:nā quāto p̄ceptū grauiꝰ eſſet tāto eēt magis irrationale: ⁊ iō facilius poſſet reici ablatio quoq̄ certitudinis ad ꝫ ꝓderat:nā p̄ceptū cuſtodiret timore pene:erat aūt pēa moriſ quātū āt tolleret de certitudie pene tantū tollebat de timore peccādi: ⁊ ſic ambo ſil' inducebāt ad nō cuſtodiendū p̄ceptū q̄ ⁊ mulier fecit. ¶ Sequit q̄ dixit ſerpēs ad mlierē nequaq̄ moriemini q̄ de diabolo intelligendū eſt ſerpēs q̄dē nō loquebatur q: neq̄ poterat:ſed diabolus p ſerpentez. Sz aliqs q̄ret quō diabolus auſus eſt hoc dicere cū ſciret falſuz eē. ¶ Dicendum q̄ hoc dixit diabolus primo:q: ita conueniebat ei dicere

g rō.

A Qō.478. An deꝰ p̄cepit euene tangeret lignū illud.

B Determiatio. p̄ā rō. 2 rō. 3 rō 4 rō 5 rō

Qō. 479. Solutio rationis. c p̄ā rō 2 rō

R° ad obiectionem. p̄ rō 2 rō

A qō.480 cur eua dixerit ne forte moriamur. Attende ordinē humāe perditionis. p̄ rō 2 rō

B determinatio.

qō.481 quō dubiū ſus ē cere ſum.

bat ei dicere: si. n. non diceret ita nō temptaret neq; posset deducere mulierem ad consensum: nam mulier formidaret peꝑ nō
nam a deo impositam nisi ꝟrium audiret: vt ergo nō timeret dixit ei diabolus q̄ non morerenī: ꝛ hoc credidit feia: nam si non credidisset non comederet. ¶ Scō q̄ diabolus intēdebat dicere q̄ potius comedēdo habituri essent magna bona. i. q̄ essent sicut dñ̄: ꝛ tñ si ex comestiōe malū aliquod euēturum esset non posset effici sicut dñ̄ neq; esset hoc credibile ideo negauit malū vt posset astruere bonū: nam bonum non pōt conferre qñ malum non pōt euitare cum euitatio mali sit gradus boni. ¶ Cum aūt queritur quō diabolus ausus est hoc dicere cū esset falsum: ꝛ esset ꝟ dei affirmationem dicendum q̄ nihil fuit ꝑp quod diabolus non auderet istud dicere: q̄ si non auderet aut hoc esset q̄: erat ꝟ dei dictum: aut q̄ erat falsum aut q̄ non crederet ei: ꝛ tñ nihil horum ei obstabat. ¶ Non ꝑmū q̄ diabolus nō timet dicere ꝟ ea que deus dicit: ꝛ conari ad ꝙuertendū ea que deus facit: ꝛ appet hic: nam deus iusserat hoibus vt non comederent de ligno: scie boni: ꝛ mali. Diabolus aūt ꝟrium volebat ꝛ ꝟrium suadebat vt fieret ꝟ id quod deus volebat: si ergo nō timebat facere ꝟ id quod deus faciebat: ꝛ fieri volebat multo minus timeret dicere ꝟ ea que deus dicebat: vnde ꝑp hoc via eius dī ꝟria vie dei. ſ. q̄: ea que ipse suadet sunt deo ꝟria sicut angelus dixit ad balaā numeri. xxiij. c. peruersa est via tua mihiq; ꝟria: ꝛ hec est via quam suadebat diabol⁹ ipsi balaā. ¶ Causa aūt quare diabolus ista faciebat: ꝛ nō timebat ea facere ē ꝑmo q̄: ex inuidia cupit facere ista mala que facit: ꝛ videt sibi vt bonū: ꝛ delectabile sic facere: ꝛ ideo sequet perturbatam mentē suam sicut nos sequimur appetitū passionalem. ¶ Scō q̄: non vult euitare malum vt cōplaceat deo q̄: nō est in charitate eius: sed decidit a charitate: iō nihil fugiet facere quasi sit ꝟ deum cum non habeat motiuū aliqō ad volēdum deo placere. ¶ Tertio q̄: nō timet facere qcqd potuerit: scit. n. nullam iam sibi ex hoc futuram penam: nam damnatis non pōt aduenire maior damnatio quicqd faciant aut vellint. Unde sicut non est in eis pctm̄ facere qcqd fecerint postq; totaliter: ꝛ ipermutabiliter auersi sunt a deo: ita non est eis pena aliq; ꝓ eo quod fecerint postq; semel damnati sunt: ideo diabolus non timet aliqd dicere aut facere ꝟ deus qō tñ nos timemus: ꝛ cauemus: nā q̄: non sumus totaliter a deo auersi habemus interdū charitatem ſm quā cupimus deo placere: ꝛ non offendere ipsum: ꝛ q̄: non sumus adhuc dānati possunt nobis aduenire pene q̄s non habemus: ꝛ timentes eas cauemus offendere deū in quibusdam. ¶ Scō3 erat q̄: diabolus non timuit hoc dicere q̄: falsum erat: nam postq; diabolus a deo q̄ est ipsa veritas se auertit incidit in mendatium: ꝛ factus est mendax: ꝛ mendacij pr̄: ꝛ non solum mentit: sed ēt est sibi iam nāle: ꝛ ꝑprium ſm hunc statū mentiri: ꝛ qñ mentitur facit ſm ꝑprietatem suam: ꝛ si qñ verum loquit facit ꝟ suam (vt ita dicamus) nālem conditionē: ꝛ ꝑprietatem ꝑ hoc statu vnde ꝓmū mendatiū inuentum est in eo: ꝛ ꝑp hoc ipse est cā oīum mendatiorū: qñ ꝛ est ꝑ se mēdax. i. ex ꝑprietate ei cōpetens. ¶ Hec oīa tāgit xp̄s ioan. viij. c. cū dicit vos ex patre diabolo estis: ꝛ desideria p̄is vr̄i vultis facere ille homicida erat ab initio: ꝛ in veritate nō stetit: q̄: veritas in eo non est: cum loquit mēdatū ex ꝑprio loquit q̄: mēdax est: ꝛ p̄r eius: dixit. n. diabolū homicidā ab initio. ſ. q̄ ipse fuit ꝓim⁹ homicida: nā cayn fuit homicida frīs sui abel: ꝛ tñ diabolus fuit ꝓius homicida occidendo adaz: ꝛ euā: ipse. n. occidit eos quia ad mortē taz tēporalem q̄ eternā eos obligauit cū ad neutrū ꝓius essent obligati. Et non est mirādū q̄ diabolus falsum dicat: imo mirandū est q̄ aliqñ verū dicat: nā sicut xp̄s dixit mat. vij. c. non pōt arbor: mala bonos fructus facere neq; ex spinis colligunt uuas neq; ex tribulis ficus: ꝛ aristo. lib. ij. ethi. dicit q̄ qualis vnusq;q; est talia loquit: ꝛ opatur qō ꝛ xp̄s i maiori auctoritate dixit mat. xij. c. bonus hō ex bono thesauro ꝓfert bona: ꝛ malus hō ex malo thesauro ꝓfert mala: ꝛ tñ diabolus est i quo nulla veritas est ergo diabolus nō pōt loq veritatē nisi q̄si ꝟ nāz ꝛ hoc est q̄ xp̄s dixit ioannis. viij. c. in veritate non stetit q̄: veritas in eo nō est. Et q̄: interdū diabolus loquit aliq̄ vera ꝛ mirarēt quis quō poterat loq verū is in quo nulla veritas erat dixit xp̄s q̄ qñ loquit mendatiū loquit ſm nām aut cōditionē suam: qñ aūt loquit veritatē loquit q̄si ꝟ nām: q̄: tñ illam veritatē ordinat ad aliquod mendaciū. ſ. vt per illam habeat fallendi locū totum qō dicit est mendatiū: ꝛ ideo xp̄s dixit cum loquit mendaciū ex ꝑp̄ijs loquit. i. ex ꝑpria conditione: ꝛ de thesauro suo malo: q̄: intra se non hz mendatium cū a veritate recesserit: ꝛ veritas in eo nō sit: nō. n. potuit i eo manere id a quo ipse recesserat: ꝛ ita non est q̄rendū quō diabolus loquit falsuz imo est querendū quō aliqñ loquit verū. ¶ Tertiū erat q̄ poterat timere ne ei crederet: ꝛ iō non diceret mendatiū: ꝛ de hoc dicendū q̄ diabolus est astutus: ꝛ cauet ea ꝑ que obuiat intentioni sue. Intendit aūt nocere nobis huic aūt intentioni obuiaret si semꝑ mentiret: q̄: interdū essent mendacia mānifesta: ꝛ hoc videntes nō assentirēt ei deceptos se sentientes: ideo tunc diabolus mētit qñ mendaciū eius occultari pōt: qñ aūt est manifestū nō mentit: esse aūt mēdaciū occultū nō querit diabol⁹. i. q̄ tale sit qō semꝑ sit occultum q̄ sit mēdaciū: sed satis est ei q̄ sit ocultū ꝓ tūc qñ dz quousq; ducat hoiem in consensum mali: nā ēt si postea falsitas manifestet non curat q̄: iā habuit qō intendebat. Etiam diabolus nō facit q̄ mendaciū suū sit taz occultū q̄ nullus audiens illud putaret esse mēdaciū: ſz solū q̄ tam occultū sit q̄ is cui ꝑponit non putet esse mēdaciū: ſz possit suscipe ꝓ vero: nā quedā ꝑponit qbusdā simplicioribus q̄ illi ꝑ veris accipiunt q̄ si ꝑponerent statim ea tanq; falsa respuerent: sicut fuit in eo qō ꝓpositū est mulieri: nā si ꝓpositū esset viro non credidisset ille sicut mulier credidit de q̄. j. dicek. ¶ Nūc aūt dom q̄ nō timuit diabolus mulieri ꝑponere hoc falsum ꝑ q̄: poterat occultari: nā ꝛ si nō posset occultari semꝑ poterat ad tp̄s ita putari: ꝛ si nō posset cuicunq; hoc suaderi posset alicui. i. mlieri: ꝛ q̄: diabolus credidit illud tūc esset occultum non dubitauit ꝑponere ls esset falsum. ¶ 2° ꝛ ꝓcipue q̄: diabolus sumpsit audaciā ex dispositione mulieris tantā n. illius cōspexit leuitatē q̄ non solū hoc mendaciū poterat ei suadere: ſz ꝛ quodcunq; alterū: ꝛ istud erat: q̄: ipsa ꝓtulerat multā occasionē ad hoc: ꝛ q̄si sine tēptatore: ꝛ tēptatio ne ipsa se ipsam decipiebat: nā incepit mutare verba dei: ꝛ iō diabolus sumpta audacia ꝓposuit ei hoc mendaciū tanq; ei credibile. ¶ Sed obꝟciet quō putauit diabolus q̄ mlier crederet ei asserenti ꝟ id qō deus dixerat: ꝛ ipsa sciebat a deo dictū esse naz cum deus maioris auctoritatis esset q̄; serpens pocius deo credere debēt. ¶ Dom q̄ diabol⁹ putauit q̄ mlier potius crederet ei q̄; deo: neq; eū ꝑpria decepit opinio: q̄: ita factū est: ꝛ accepit istā cōfidentiaz ex leuitate mulieris: ꝛ ꝙuitate iudicij̄. Taz pui. n. iudicij̄ fuit q̄ potuit credere q̄ hō efficeret deus aut q̄si deus errando circa nām: ꝛ excellentiā dei errare: q̄ posset circa veritatē dei: ꝛ auctoritatē eius. ſ. cui potius fides adhibenda esset deo vel serpēti. ¶ 2° fuit q̄: mulier ipsa se ꝓbebat talē vt qcqd diceret ꝟ deū vt tangebat ꝓceptum istud crederet: nā inceperat ei displicere ꝓceptū ex quo diabolus ad eā incepit loqui: ꝛ ipsa de ꝓcepto aliqd tā q̄; de displicenti mutauit: nā addidit grauitatē cū dixit precepit nobis deus ne comederemus neq; tangeremus illud abstulit ēt certitudinē: q̄: deus dixerat quacūq; die comederis morte morieris: mlier āt dixit ne forte moriamur ponēdo dubitationē an morerenī ēt si comederet ea āt que sine tēptatore de mādati diuini veritate dubitauit potuit asserente tēptatore credere falsum esse qō deus dixerat. Et ita diabolus constanter ꝑposuit mulieri nō futurum esse qō deus futurū dixerat cum ait nequaq; moriemini: putauit aūt q̄ mulier poset credere: ꝛ de facto illa credidit. ¶ Adiunxit serpēs scit. n. deus q̄ in quocunq; die comederitis ex eo apienī oculi vr̄i: ꝛ eritis sicut dñ̄ scientes bonū: ꝛ malū de quo q̄re illud dixit dubitak. ¶ Dom q̄ fuit ꝓmo ad ꝑponendū id qō mulierē traheret ad comedendū de ligno vetito: nā nō sufficiebat ad hoc q̄ mulier comedere vellet de ligno credere non esse veram penā quā deus in ꝓcepto posuerat: q̄: ēt si nulla ꝓhibitio fuerat posita de ligno forte mulier nō gustaret de eo q̄: non mouebat eam necessitas neq; cōcupia ad gustandum. Non. n. erat necitas: q̄: multa alia ligna erāt de qbus posset cōedere. Nō cōcupia q̄: nulla passio isurgebat i ꝓmiis pentibus ante pctm̄ ꝟ iperiū rōnis: ꝛ forte erāt alia ligna pl̄chri ora de qb⁹ magis moueret mlier ad māducādū: ideo ad hō q̄ māducare vellz optebat ꝑponi aliqd motiuū ei⁹. Istō. n. fuit q̄ efficeret sic de⁹ qō erat valde ꝛcupiscibile: ideo debuit ꝑponere hoc serpens. ¶ 2° fuit ad excusationē ꝓcedētiū: nā dixerat diabolus nequaq; moriemini: deus aūt dixerat morie mini poterat aūt dicere mulier qō erat: ergo deus dicere vel

let hoc

ꝑ. rō

2 rō

Ad tertiū.

ꝑ. rō

2 rō

Dem̄iatio. ꝑ. rō

2 rō

Q5. 483. b

ꝑ. rō

2 rō

Q5. 484. Cur diabolus dixit eritis sicut dñ̄ ꝛc.

ꝑ. rō

let hoc ſi non erat verum ⁊ ad qd diceret rñdet per hoc diabolus q̄ fuit conueniens iſtud deo dicere: q; ſi nō diceret efficeretur homo ſicut deus vel equalis ei comedendo de iſto ligno: ⁊ q; deus nolebat hoiem effici ſibi equalē vetuit ſibi lignum p̄ cuius comeſtionē efficeret ſibi equalis: ⁊ hoc videbatur aliqua cā ad hoc q̄ mulier crederet q̄ deus dixerat q̄ comedentes morerent: ſz non eſſet verū. Sciendū aūt q̄ diabolus dixit duo falſa mulieri de deo p̄mū fecit deum mendacem ſcōo fecit eum inuidum. De p̄ p̄mo q; dixit nequaq̄ morieminī. Deus aūt dixerat quacunq̄ hora comederis morte morieris. De ſcōo p̄mo q; diabolus dedit cām q̄ de⁹ vetuiſſet hoi lignum illud non quaſi moreret ſi comederet: ſz quaſi hoc diceret ei vt non comederet timendo mortē: motiuū aūt dei ad hoc q̄ nō comederet hō erat: vt diabolus dixit ad hoc q̄ nō efficeret hō ſicut deus: ſz hoc erat inuidere. i. q̄ deus nō vellet q̄ hō haberet tantam p̄fectionē quantam habere poſſet. Sed vtrunq̄ eſt falſum. Deus. n. veritas eſt cū ipſe dixit ego ſum via veritas: ⁊ vita: ſz veritas nō p̄t mētiri: q; eſt p̄ nāz tunc. n. arbor bona faceret malos fructus: ⁊ de theſauro bono p̄dirent mala qō eſt p̄ xp̄i ſeniam mathe. vij. ⁊. xij. ēt q; deus ſe ipſum negare non p̄t. ij. thimo ij. c. ⁊ tñ ſi deus mentiretur negaret ſe ipſum: q; cū ipſe veritas ſit ageret p̄ nām ſuam qō eſt negare ſe: iō non poterat deus mentiri. i. dicere falſum ex intentione. Similiter non p̄t deus falſum dicere q̄ſi neſciendo veritatē: q; deus oīa nouit: ⁊ non p̄t decipi circa aliquid. ¶ Scōm etiaz non poterat deo conuenire. ſ. inuidiſe hoi perfectionem: nam bonitas opponit inuidie: iō vbi eſt ſūma bonitas non p̄t eſſe aliquid inuidie ſic. n. dicit boetius li. ij. de cōſola. metro. ix. ſ. o qui ꝑpetua cū ait verū inſita ſummi forma boni liuore carens: ⁊ Pla. in thimeo dixit omnē inuidiaz a deo relegatā. ¶ Et adhuc appet iſtō magis ex ſenia ariſto. lib. p̄ me. ij. c. vbi loquēdo de ſapia que eſt dei poſſeſſio allegat ſimonidem poetā dicentē q̄ deus inuidit hoi hūc honorem: ⁊ ita voluit ne ei cōtingeret: ariſto. aūt ibidē eum arguit dicens q̄ ſequeret tunc deos eſſe miſeros: ⁊ ſupfluos: nam oīs inuidia hz triſtitiam de alieno bono: oīs ḡ inuidus eſt triſtis: triſtitia aūt eſt malū: iō non p̄t eſſe i deo q eſt ſummē bonus ēt addit ibi aliud dicens: ſed neq̄ diuinū eſſe inuidum cōuenit: ad dictū aūt ſimonidis rñdet q̄ falſum eſt allegans ꝑuerbiū. ſ. q̄ fm p̄uerbiū multa mentiuntur poete. ¶ Quereſ qūo diabolus auſus eſt dicere iſta duo cū eſſent falſa. ſ. q̄ non morerenſ comedentes: ⁊ q̄ aperirentur oculi eorum efficerenturq̄ ſicut dij. Aliqs dicet q̄ potuit illa dicere: q; non erant falſa. De p̄ p̄mo q; licet comederint adam: ⁊ eua non mortui ſunt: ſicut dicebaſ in mandato eodē die: ſed vixerunt poſtea pluſq̄ nōgentis annis. ē. v. c. De ſecundo p̄mo q; verū eſt q; apti fuerunt oculi eoꝝ: dixerat. n. diabolus quacūq̄ die comederitis apienſ oculi vr̄i: ⁊ ita factuz referſ. ē. ij. c. q̄ cum comediſſent apti ſunt oculi amboꝝ. ¶ Dōm q̄ iſta non ſtant hic: ſed ambo falſa ſunt de p̄ p̄mo q; ſicut deus dixit q̄ morerenſ comedentes ita factū eſt: nam ſi nō comediſſent nunq̄ morenſ: q; comederunt mortui ſunt: ⁊ eodē die audierunt ſententiā mortis. ē. ij. c. in ſudore tuo veſceris pane tuo donec reuertaris in terrā de qua ſumptus es. Cum aūt obj̄cit q̄ non mortuus eſt die ipſo dōm q̄ nō obſtat: q; verba ſumenda ſunt in ſenſu in quo deus illa accepit deus autē intellexit in quacunq̄ die comederis morte morieris. i. in ipſa die incurres neceſſitatē moriendi: nā ante poterat hō mori: ⁊ poterat nō mori: ſz non erat ei neceſſitas moriendi ſtatiz aūt vt comedit fuit obligatus ad mortē vnde non ſolū in ipſa die: ſz etiam in ipſo momento vnde ēt ſi poſtea non denunciareſ incurriſſe mortē nihilominus incurriſſet: ⁊ moreret. Quod vero obj̄ciebaſ p̄o ſcōo falſum eſt: nā non aperti fuerunt oculi ade: ⁊ eue ſicut diabolus dixit: q; ipſe intellexit de aptione ad intelligendū res altiſſimas ꝑfundiſſima intellectione ſicut deuſ intelligit: vnde non ſolum dixit apienſ oculi vr̄i: ſed addidit eritis ſicut dij ſcientes bōum: ⁊ malū: aptio aūt oculoꝝ ade: ⁊ eue poſt comeſtionē ligni non fuit ad itelligendū ſicut deuſ vel ad hoc q̄ eſſent ſicut dij: ſed ad hoc q̄ viderent ſe nudos: ⁊ certum eſt q̄ diabolus nō intelligebat de iſta: q; iſta erat valde penalis vnde cū fuerunt aperti oculi eoꝝ abſconderunt ſe: diabolus aūt loquebaſ mulieri de quodam magno bono venturo mulieri comedendo qō ſignificauit per apertionē oculoꝝ: ideo falſum dixit q; nō fuerunt apti eo modo quo ille dixit. Dōz ergo q̄ diabolus in vtroq̄ mē-

titus eſt. ¶ Cum vero petitur qūo potuit iſta dicere cum eſſent falſa. Dōz q̄ aut querit ad qd voluit talia dicere an qūo non erubuit vel timuit dicere quod falſum erat. ¶ Si p̄imo modo dicaſ q̄ diabolo fuit conueniens vtrunq̄ dicere: dōm q; alias non ꝓcederet tēptatio ſicut ſup̄ oſtendimus cauſas horum. Si dicaſ ſcōo modo rñdendum q̄ diabolus non erubeſcit neq̄ timet dicere mēdatiū qō eſt ſibi quaſi nāle vt oſtēdimus niſi ſolum qñ repugnat intentioni ſue: ⁊ iſtud nō eſt niſi qñ mendatiuz eſt manifeſtū ei cui ꝓponit: q; tunc impeditur in temptatione: iō talia mendatia non p̄oponit. Alia vero mēdatia que p̄nt haberi vt veritates vel vt quedam credibilia tunc qñ p̄oponuntur non recuſat diabolus ꝓponere talia fuerunt iſta: q; erāt mulieri credibilia: ideo diabolus voluit illa p̄oponere. ¶ Quereſ quomodo mulier credidit ſd qō ei diabolus dixit cum hic eſſent mendatia potiſſime cū ex eis ſequerenſ duo inconuenientia magna p̄ deum. ſ. eſſe eum mendacem: ⁊ eſſe eum inuidum vt oſtendimus hic autem nullo modo erant credibilia a quocunq̄ ꝓponerentur ſi autem in eis que diabolus diceret non eſſet aliquid p̄ deuz poterat aliqualiter illud mulier credere. Aliquis dicet q̄ potuit mulier hoc credere q; potuit intelligere q̄ in his nihil fieret p̄ deum. De p̄imo q̄ non ſequereſ deum mentitum ēt ſi non ſequeretur moꝛs comedentium: vt ſi non dicerenſ iſta fm certam dei ſententiam: ſed fm cōminationem: q; ſic aliqua deus dicit ſe facturum: ⁊ non facit illa hiere. xviij. c. Decundo dicunt q̄ potuit mulier intelligere q̄ deus hoc vellet vt non haberent homines maiorem perfectionem q̄ eis habere conueniebat. ¶ Sed dicendum q̄ iſta ſunt friuola p̄imum patet q; non poterat accipi niſi q̄ deus mentiretur aut ſaltem falſuz diceret: ſi enim dixerat deus q̄ morerentur comedentes: ⁊ non morerentur non poterat eſſe niſi: q; aut deus non ſciuit veritatem euentus putando q̄ morerentur: ⁊ non ſecuta eſt moꝛs: ⁊ tunc falleretur deus: ⁊ non mentiretur aut ſciebat q̄ non morerentur: ⁊ tñ dixit q̄ morerenſ: ⁊ tunc non mentiretur ſed non decipiebatur. Diabolus autem voluit aſſerere q̄ deus mentiretur quaſi diceret p̄rium eius qō ſciret cuz aīt ſcit. n. deuſ q̄ in quacunq̄ die comederitis ex eo apienſ oculi vr̄i: ⁊ ita ſciebat de⁹ teſte illo p̄rio ei⁹: qō dicebat: ⁊ ß erat mētiri. Cū āt obj̄cit q̄ potuit credi dictū p̄ cōminationē nō ſtat: nā qñ dicunt v̄ba dei p̄ cōminationez ſemp ſequit malū a deo cōminatū niſi illi qbus deus cōminatur auerterint ſe a via ſua mala ꝓ q̄ deus illis mala cōminabaſ. Jere. xviij. c. ſz hic non fuit auerſa eua a malo imo p⁹ iſta v̄ba peccauit: ḡ fm certitudinē ſeq̄ dēbat pena: ⁊ nō poterat accipi fm cōminationē. ¶ 2° q; cōmiatio vel p̄miſſio hñt locū qñ ꝓferunt ſimpl'r. i. p̄nunciaſ alicui malū futurū aut p̄dicit bonū vetitū: q; alia putanſ ſic abſolute ventura ab eis q audiunt v̄ba illa: ⁊ tñ intelligit tacita cōditio. ſ. ſi illa gens cui deus malū cōminaſ incurret certiſſime i illud maluz niſi penitentiā egerit de pctō ꝓ quo deus malū illud cōminaſ: ſz pctm̄ illud nō exp̄imaſ in cōminatōe: ⁊ illa gens cui de⁹ bonum ꝓmittit: ⁊ p̄nunciat certiſſime hēbit bonū illud qō p̄nunciatū eſt niſi auerterit ſe a via bona in q̄ eſt qñ iſta ei promiſerunt. Jſta patent. Jhere. xviij. c. Secus āt eſt qñ malū ponit in p̄cepto: q; ponit vt pena trāſgrediētis: ⁊ tunc certū eſt q̄ euenit malū qō p̄nūciaſ: ⁊ ita fuit hic: ⁊ iō nō potat intelligi ß dictū p̄ cōminationē. ¶ Dōm ḡ q̄ nullā excuſationez iſta hñt: ſz vez eſt q̄ mulier credidit dictis diaboli: ⁊ diſcredit deo: ⁊ credēdo diabolo credidit mlta mala de deo. Prius n. q̄ tēptareſ mulier credebat dictis dei. ſ. q̄ moreret ſi manducaret de ligno: iō nō māducabat cū cepit tēptari cepit dubitare de vitate mādati qō ſibi diſplicebat dicēs ne forte moriamur: diabolus āt videſ iſtā mobilitatē mulieris cōſtanter aſſeruit q̄ nō morerenſ comedētes: ß āt ſtati credidit mulier q; cōſiderabat ita eſſe. ¶ Sciēdū āt q̄ mlier mota fuit ad credēdū q̄ comedēdo nō moreret: ⁊ ß p̄ q; mulier a principio: credebat q̄ de⁹ vetuerat eis cōedere de ligno iſto q̄ ēt illō malū: ⁊ mōtifez: ⁊ volēs bonū illoꝝ oſtēderat eis id qō motiferū erat vt ab eo caueret. Hoc ſuppoſito potuit credē q̄ nō moreret cōedēdo. Primo q; aſpexit mulier lignuz ⁊ vidit q̄ aſpectus eius non oſtendebat aliquid mali. Sic dicitur ſup̄ ij. c. vidit mulier q̄ bonum eſſet lignum ad veſcendū: ⁊ pulchrū oculis aſpectuq̄ delectabile tulit: ⁊ cōedit. i. audiuit a ſo q̄ moreret ſi comedēt audiuit a demone q̄ non moreret dubitās inter vtrunq̄ dictū aſpexit ad arboꝛē: ⁊ ex iudicio oculoꝝ credidit

Dō! Qō. 485. Attēdē dictū diaboli feciſſe deuz mēdacez ⁊ inuidum.

Confutatō p̄mi dicti diaboli

Cōfutatō 2

Attēde fm ꝓuerbium multe poetas mentiri

Cur diabolus dixit q̄ nō morerenſ comedētes' ⁊ apirētur oculi eoꝝ quū falſum eſſet.

R° tacita.

Confutatō amboꝝ.

Confutatō

lor credidit esse veriorē sententiā serpētis. ¶ 2° credidit hoc mulier q: aliq̄ cā mouebat. s. quasi dixisset hoc deus vt nō eq̄ retur hō sibi: ⁊ q̄ in hoc hūisset cām ad mentiendū credidit n. q̄ deus inuideret hoibus: ⁊ ita cauendo adequationē secerit istud. ¶ Tertio q: mulier erat prona ad excutiendum iugum precepti: cum ēt ante verba mendacij in diabolo illa mutauerit duo de precepto. s. apposuit grauitatē ⁊ abstulit certitudinē vt. s. ostendimus ea vero ad que proni sumus faciliter credimus: ⁊ cū diabolus dicendo nequaq̄ moriemini faueret mulieri ipsa statim credidit. ¶ Quod vero diceba tur in excusatione mulierū circa aliud de inuidia dei magis friuolū est. Sed dōm q̄ mulier certe credidit verba diaboli: ⁊ discredidit deo: ⁊ motiuū ad hoc fuit ignorātia nature dei non. n. talez deū esse credidit aut putauit q̄lis ipse est: ⁊ ideo ipsa seducta est: multa āt inconuenientia credidit primū erat q̄ deus mentiret. s. ex intentione falsum. diceret qō est p̄ nāz dei: ⁊ ipse sit veritas: ⁊ veritatis nā: ⁊ ideo neq̄ se ipsum negare pōt qō faceret si posset mentiri: iō apostolus iussit nōs de deo confidendo: q: se ipsum non pōt negare: sed fidelis p̄manet. ij. thimo. ij. c. ¶ Scōm q: credidit deuz inuidere hoi. istud. n. fuit principiū ex quo mota fuit mulier ad credenduz verum esse verbū diaboli ⁊ q̄ deus mentiret. s. q̄si deus nollet q̄ hō hret equalitatē dei quā tñ haberet si de illo ligno comederet: vt ergo euitaret hoc deus iussisset hoi non comedere de illo ligno: ⁊ vt hō timeret comedere dixisset eum moriturum lz non esset ita: in hoc. n. suasit diabolus hoi duo primum: q: induxit eum ad credendum q̄ non moreretur comedendo lz deus hoc dixisset scōm mouit ad comedendū de ligno sub spe imutationis in deum aut diuinam equalitatez. Sed deuz posse inuidere est impossibile p̄ q: ois inuidus est miser ois deus est felix: ⁊ cū vn⁹ sit deus est felicissimus: naz inuidus tristat de aliena ꝓsperitate tristitia aūt est malū magnum qō penitus repugnat britudini: deus tñ non est miser sed felicissimus: q: vel ipse est felix: vel nullus est felix hanc rationē facit aristo. lib. p̄. metha. c. ij. p̄ simonidem poetā dicētem q̄ deus inidebat hoi: ⁊ dicit aristo. sic deos esse miseros supfluos. i. ad nihil bonos neq̄ vtiles aut punibiles in vniuersitate rez̄ si inuident. Secundo p̄z q: tristat inuidus de aliena ꝓsperitate inquantū ꝑ prosperitatē efficit eo maior: vel sibi equalis: minoribus aūt: ⁊ eis qui neq̄ equantur neq̄ equari pñt non inuidemus: ⁊ tñ si cognoscat veritas diuine nature nihil est eq̄le deo: neq̄ fieri pōt ergo nō pōt deus inuidere alicui: ⁊ hanc quoq̄ rationē tangit ibidē aristo. dicēs sed neq̄ diuinū inuidum esse conuenit. Mulier tñ credidit ⁊ deus poterat inuidere hoi q: non putauit deū esse talē qualis est: sed credidit esse minoris pfectionis cui hō aliqualiter poterat adequari: sicut adequatur homo hoi: ⁊ si aliquid tale deus esset posset quoq̄ mētiri qō ⁊ illa credidit: non. n. cōsiderauit q̄ deus creauerat oia: ⁊ qui potuit creare erat maioris ptātis q̄s vt aliqd ei adeq̄ri pssez. ¶ Tertiū q: credidit q̄ aligs cibus erat quo gustato efficerent hoies sapiētes qō valde erroneus est: nā sapre est fm intellectū ⁊ per speciem ⁊ habitū intellectualē: impossibile est aūt q̄ cibus det spēm intelligibilē aut habitum intellectualez: q: cibus est aliquid māle ⁊ non imutat nisi māliter: ⁊ ad intellectum nō puenit: mulier tñ putauit hoc q: ignorabat vtriusq̄ rei nām. s. spūalium: ⁊ corporaliū: si. n. sciret q̄ sapia est aliquid intellectuale: ⁊ intellectualia: ⁊ spūalia non sunt eiusdez nē neq̄ imiscent sciret q̄ nō poterat effici sapiēs p̄ sūptionē ligni vñ: ⁊ ita potuisset credere sapiaz aliqd corpale aut de nā corporis: ⁊ per lignū posse hri. ¶ Quartū fuit q: putauit q̄ hō posset adequari deo sic diabolus dixerat ei eritis sicut dij: ⁊ pro desiderio tā excellentis boni estimati mota est mulier ad comedendū de ligno: lz errabat q: ea q̄ p se differūt nunq̄ pñt adeq̄ri eo q̄ p se differūt essentialibus dīs q̄ faciūt spēs: ⁊ spēs sūt sicut numeri q nunq̄ inter se adequant q̄ aūt differunt accidētalibus dīs pñt eq̄ri: sicut indiuidua spēi eiusdē sed deus ⁊ hō differūt pluscq̄ spē imo pluscq̄ genere: ergo nō pñt adequari: sed mulier hoc credidit q: nesciebat q̄liter differret deus ⁊ hō. ¶ Quintū erat q: credidit rem incredibilem: ⁊ p̄ totū rationē prudentie. s. q̄ deus mandasset hoi nō comedere de ligno illo ne efficeretur ei equalis: nā si daremus q̄ aliquid tale lignum esset p cuius comestionē posset hō effici deo eq̄lis cum p̄suppoīt q̄ deus sciret lignū illud esse destrueret illud vt non accideret hoiem sibi fieri equalē ⁊ non oporteret q̄ iuberet hoibus non comedere de fructu eius q̄ si nō destrueret aut erat: q: non poterat aut q: nō volebat si q: nō poterat nihil deo miserius: ⁊ impotentius cum non posset lignum destruere quod hō poterat excidere atq̄ exurere: si āt q: non volebat nihil deo insipientius q id vitare nolebat qō sibi valde displicens erat: ergo non erat credibile aliq̄ō tale lignuz esse. ¶ Etiam p̄supponebat in hoc alius error. s. q̄ mulier nesciebat an deus creauerat si. n. deus oia creauerat non crearet tale lignū de quo hō comedēdo efficeret deo eq̄lis cū deo displiceret fieri sibi hominē equalē vt diabolus p̄supponebat: ⁊ mulier credebat: ⁊ ita p̄supponeret mulier res non creatas vel non creatas a deo ſz ab aliquo alio ⁊ ita tunc ille esset maioris ptātis q̄s deus: vel si p̄suppōeret res a deo creatas esset satis pui iudicij cū nō videret q̄ sequebat: nō esse posse tale lignū: esset āt fortassis tanta ignorantia propter nō aduertere aut ꝓpter nescire quō ꝑticulare sit ſb vñ: ⁊ sequat ex eo sic̄ aristo. dicit de eo q dicit oēm mulam esse sterilem: ⁊ tñ putat hanc mulam hre in vtero. i. cōcepisse: ⁊ nō aduertit quō vnū repugnet alteri. ¶ Quereť q̄re diabolus dixit scit aūt deus q̄ in quocūq̄ die comederitis ex eo: ⁊ nō petiť de alio nisi q̄re dz scit. n. deus. ¶ Dōm q̄ fuit q̄uenies exp̄imi p̄ propter precedentia q: deus dixerat quocūq̄ die comederis morte morieris diabolus dixerat nequaq̄ moriemini si āt nihil plus diceret maneret dubiū mulieri cuz esset p̄ria assertio serpētis assertioni dei: vt q̄ fieret credibilior: ⁊ assentiret ei mulier voluit aliqd adere diabolus: ⁊ istud. fuit scit. n. deus cū sequentibus. ¶ 2° fuit ad tollendū argumentum i p̄rium: q: cū deus dixisset q̄ moreremini: ⁊ serpēs q̄ nō miraret mulier quō serpens poterat scire id qō deus nō sciebat dicens scit. n. deus. i. qñ dixit q̄ moreremini qñ comederitis qō tñ non est verū non dixit q̄si non sciret an inde morſ vētura esset sciebat quidē q̄ non eueniret: ſz dixit ꝓpter aliā cām. ¶ 3° ⁊ principaliter ponit istud ad reddendū cām prohibitiōis esus ligni: mulier. n. credebat q̄ lignū a se ipso erat mortiferū: ⁊ ob hoc deus illud vetuisset hoibus tanq̄ saluti eoz consulens. Nunc vero diabolus dixerat q̄ non morerētur: ⁊ hoc mulier credebat: ſz tunc miraret q̄re ergo vetaret lignū illud si non erat mortiferuz. Diabolus āt dedit cām dicens scit. n. deus. i. ipse scit q̄ si de hoc ligno comedetis efficeremini eq̄les ei: ⁊ vt nō accideret istō vetuit vobis lignū. Si āt tale lignū esset: ⁊ deus nō sciret illud hre talē efficatiā nō vetaret ipsuz hoi: ſz q: sciebat qd posset euenire ex illo vetuit illud ei. ¶ Quereť q̄re dixit serpēs in q̄cunq̄ die comederitis ex eo. ¶ Dōm q̄ fuit p̄ ad obuiandū deo dixerat. n. deus. s. ij. In quacunq̄ die comederitis ex eo morte moriemini diabolus āt negaſ mortē dixit e p̄rio nequaq̄ moriemini: ſz in quacunq̄ die comederitis ex eo apienť oculi vīi: ⁊ i ſb diabolus actebat mulierē ad comedendū de ligno: q: quātum de⁹ de malo dixerat in cōestione venturū tñ bonuz diabolus asseruit: ⁊ eisdē gressib⁹. ¶ 2° fuit ad magis mouendū mulierē ad comedendū si. n. diceret diabolus si comederitis ex eo apienť oculi vīi putaret forte mulier q̄ post multū tps eueniret istud: ⁊ ita nō multū incitaret ad illud si āt diceret stati fiet magis mouereť q: pñs bonum magis mouet q̄s absens: iō dixit in quocūq̄ die comederitis. s. stati sequeť istud. ¶ Quereť quō intelligebat qō dixit serpēs apienť oculi vīi. ¶ Alij dicūt q̄ intelligiť vere de opatiōe oculoz corpaliū: ⁊ asserūt q̄ ante hoc nō hēbant adam: ⁊ eua oculos aptos: ⁊ iō ⁊ ita nō videbant cōfirmant āt hoc p̄: q: vt dī. s. ij. c. erāt adā: ⁊ eua nudi: ⁊ nō erubescebant: ⁊ ſb non videť esse ex aliquo alio nisi: q: nō videbant suā nuditatē. ¶ 2° q:. s. ij. c. dī q̄ cū comedissent apti sūt oculi amboz: ⁊ viderūt se nudos: ⁊ ita nō erāt p̄ius oculi apti ipsoz. ¶ Dōz q̄ hoc nō est verū p̄ q: certū est q̄ adā ante ſb videbat: nā. s. ij. c. adducta sūt oia aialia a deo corā ipso: ⁊ ipse iposuit eis noīa: ⁊ tñ nō potuisset ſb facere nisi videret. ¶ 2° q: aialia illa adducta sūt ad adaz vt vidēt qd vocaret ea. e. c. ⁊ pquireret an ibi erat aliqd ei sīle: ⁊ nō inuenit: q: dī ibidē ade vo nō inueniebať adiutor simil ei: ſz pquireť ſb nō potat nisi singula aialia vidēt: ij videbat ea. ¶ Tertio q: formata muliere duxit eā deus ad adaz: ⁊ ille ait hec nunc oſ de ossibus meis ⁊c. cū ergo fecerit dīaz inter illam feminam: ⁊ femellas alioz animaliuz necesse est vt viderit eam. ¶ Quarto p̄z q: deus ante formatam euam dixit ade ex oi ligno padisi comede de ligno autem scie boni: ⁊ mali ne comedas si tñ adam non videret neq̄ sciret quod

erat vnum

L 6 inconueniēs ō deo.

A Qō. 409. Cur diabolus dixit scit enim deus.

p⁹ rō 2 rō

A Qō. 491. Cur serpēs dixit i q̄cūq̄ die comederiş ex eo. p⁹ rō 2 rō

A Qō. 492. Quō intelligit apiētur oculi vestri p⁹ rō 2 rō

p⁹ rō 2 rō

3 rō

4 rō

erat vnum lignum aut quod alterum hoc frustra diceretur.

5 rō ¶ Quinto q3 si non viderent adaz: z eua non possent cibari: q3 nescirent querere cibum qui erat eis absens cum illum

6 rō nunquā vidissent: z hoc erat inconueniens. ¶ Sexto q3 darentur opera dei valde impfecta: sensus enim visus est de integritate nature humane imo est sensus maxime ptinens ad perfectionē: z sic dicit aristoteles lib.p̄.meta.c.p̄.q̄ sensuz visus plus alīs diligim⁹: q3 facit maxime scire: z q3 plures nobis dīias monstrat: sed opera dei sunt pfecta deute.xxxij.c.ergo deus crearet adam z euā videntes z non cecos vel non-

7 rō dum videntes sicut nascuntur catuli: nam puuli in humana spē qñ exeunt de vtero videntes sunt. ¶ Septimo q3 certuz est de eua q̄ ante hoc videret: nam vidit serpentē qui eam tē ptabat: q3 alias nesciret quis loquerē ei: z tunc magis dubitaret: z forte non assentiret: z tñ certum est q̄ mulier vidit: tunc serpentē qui tēptabat eam: q3 postea dixit deo serpens decepit me: z si tunc non vidisset non potuisset dicere qs eaz

8 rō temptauerat: ergo non habebat oculos clausos. ¶ Octauo p3 q3 exp3 esse scriptura dicit q̄ mulier videbat.s.iij.c.f.vidit igitur mulier q̄ bonum esset lignum ad vescenduz: z tñ hoc fuit ante q̄z comederet cum sequaē ibi q̄ tulit de fructu illiuſ

9 rō z comedit. ¶ Nono q3 si non haberet mulier oculos aptos superuacua esset temptatio diaboli q3 non videret lignuz vetitum: z ita non comederet de illo nisi a casu tangeret illud: z tñ tunc nesciret an comederet de illo vel non vnde nō posset transgredi mandatū dei comedendo. ¶ Dōm igitur q̄ ſ̄ est falsum: hēbant.n.adam z eua oculos corporales aptos sicut postea hūerunt: sed intelligiē de oculis spūalibus.i.de intellectu z est sensus q̄ hō erat tunc parum intelligens: z efficereē multum intelligens: hoc āt siguit per apertionē oculorum. Et rō huius est q3 p oculum sig̃mus intellectum per apertionē aūt oculoz ipsam intellectionem vel perfectionez vel dispositionē ad intelligere. De p̄ p3: q3 sic dicit aristo.lib. vj.ethi. q̄ intellectus est quidā oculus de scōo p3: q3 sicut aptio i oculo est dispositio p̄supposita ad videndū: ita est i actu itellectus q̄ apertione oculoz signaē ipsa dispositio imediata ad intelligere. ¶ Sed aliqs dicet quare diabolus de oculis diceret cum non intendit dicere de oculis: sed de intellectu. ¶ Dōm q̄ voluit vti transumptione sicut quotidie facimus: z tñ fuit ad magis notificandū: parum.n. intelligentibus nō p̄nt ꝓponi res vt sunt q3 quedā hñt esse spūale z abstractuz a mā: z sensu illi vero non intelligunt nisi per plana que nō sunt a sensu sepata ea vero sunt maxime difficilia ad intelligendū que sunt a sensu remotissima: vt vl'ia sicut dicit aristo.lib.p̄.me.ij.c.z ad hoc op3 fieri sepe transumptionē qñ sermo intercidit de rebus excelsis vt loco eoz dicamus aliq̄s res sensibiles q̄ habeant aliquam cum eis sil'itudinem vt p eas p̄nt signari: z iste modus est maxime frequentatus i tota sacra scriptura in qua fuerit diuersa genera transumptionum: ita est in p̄nti cum p oculos accipimus intellectum. Et cōueniebat hoc ita dici pp mulierē ad quā fiebat ſmo: naz illa nō erat excelsi ingenij: z nullā de rebus experiētiā habuerat: iō non debebat ei ꝓponi sermo p res difficiles: sed p res faciliter contemptibiles: z ita sunt sensibilia vt oculi: z aptio oculoz. Cōueniebat āt oculus p̄ ad significandū intell'm q3 ita nos accipimus i vsu nr̄o: z ita aristo. accipit li.vj.ethi. in fine. ¶ 2° pp sil'itudinem cognitionis: nā sicut intellectuſ est per quem p3opie scimus: ita in sensibus non est aliquis per quem magis sciamus. Etiaz sicut intellectus est oiuz cognoscibilium: vt dī lib.ij.de aīa sensus aūt nō est oiuz cognoscibilium: sed determinati generis: ita inter oēs sensus nullus magis accedit ad vtilitatē cognitionis q̄z visus vtrunq̄z n.aristo.asserit lib.p̄.metha.c.p̄.s.q̄ visus facit maxime scire alīs sensibus: z q̄ plures nobis rez dīias ostendit. ¶ Tertio q3 iste sensus magis subordinaē intellectui q̄z alij sensus duo.n.sunt sensus disciplinabiles.i.ad sciam facientes visus z auditus visus tñ facit ad primam generationem scie auditus vero ad secundam. Nam scia p̄ inuenitur per ea que ex visu accipiunē vt aristo.docet li.p̄.metha.c.p̄.s.ex sensationibus fiunt memorie ex memorijs experimenta ex exꝑimentis ars vel scia. ¶ Auditus aūt non facit nisi ad scōam.s.qñ in aliquo est scia ille pōt eam alteri tradere p̄ auditū: ideo ſm ħ conuenientius transumitur oculus ad significanduz intellectuz q̄z aliquis alius sensus aut aliares nulla tñ res poterat transumi nisi sensus p̄ itellectu: q3 intell's est cognitiuus: z p3o eo aliquid cognitiuū dz accipi vt sit quedam sil'itudo ſ̄ intellectu tñ nihil est cognitiuū nisi sensus. ¶ Quod vero dixit de apertione oculorū conueniens transumptio fuit: q3 sicut intell's dicit vim cognitiuam: z non cognitionē ita oculus dicit visiuū p̄incipium: z non visionē: z tñ intellectus ē pp intelligere: sicut oculus p̄opter videre voluit aūt significare diabolus intellectionem perfectā hois: ideo eam notificauit p ea que sunt oculoz. s.p̄ apertionē z dixit aperientur oculi vīi.i.accipietis perfectam cognitionem p̄ hoc.n.qui hz visum non videt si oculos apertos vel clausos hēat cum vo aperiunē disponiē ad videndum: ita in intellectu p̄ apertionem oculoz significatur ablatio impedimenti cognitionis: vel significaē aliqua magna dispositio ad intelligendū. ¶ Sz dicetur cur vellet hic significare actum intelligendi: z intellectus sit vnus quare dixit plures oculos: q3 videtur q̄ debuisset poni oculus in singulari. ¶ Dōz q̄ potuit esse q3 fiebat sermo de adam: z eua: z dato q̄ loqueretur de oculo in singulari: q3 tñ cuiuslibet eoruz debebat saltem accipi vnus oculus: z isti erant duo oculi dixit apienē oculi vīi. ¶ Sz dicetur q̄ non est ista cā vera q3 ad hoc sufficiebat dici apieē oculus vī: z intelligebatur vnus oculus cuiuslibet eoz: sed veritas est q̄ sic dictum est: q3 sic erat ꝓueniens dici. ¶ Primo q3 hz duo sunt oculi: z vnus sit intellectus est tñ duorum oculoz vnica visio sicut vnius intellectus vnica intellectio: nam virtus visiua non est multa sed vna: z fit vnio in nerno concauo: q3 alias plus videremus duobus oculis q̄z vno vl' oē visum videreē esse duo. ¶ Scōo q3 siue intellectus esset vnus siue plures i eodū hoie feia nesciebat que non habebat sufficientem cognitionem de spūalibus z inuisibilibus. De oculis aūt erat certū q̄ erant duo: ideo cum ex notis mā ducereē ad cognoscendū ignota debuit dici de duobus oculis: z non de vno tantū: nam si de vno tantū diceretur femina dubitaret quare de alio tacebatur: z ita efficeretur magis incertū de eo q̄ ei diabolus notificare volebat. ¶ Queretur quid diabolus intellexit cum ait eritis sicut dī. ¶ Dōz q̄ per hoc inuebat quendā statum excellentē qualis est; status diuinus non.n.voluit significare q̄ efficereē deus vel dī: sed q̄ accipent quandā sil'itudinē vel equalitatē eius q3 dixit sicut dī. Sed est dubiū in quo voluit eis dare istam sil'itudinē vel equalitatē ad deum aliqui dicunt q̄ in oibus q̄si in nullo excederet eos deus. Sed dōm q̄ forte hoc non erat opinabile: iō neq3 mulieri suggessit illud diabolus ſz voluit eis dare sil'itudinē vel eq̄litatē dei in scia solū: z hoc inuiē cū dixit eritis sic dī scientes bonū: z malū: nam p̄ hoc limitauit illud.s.in hoc eritis sicut dī: q̄ scietis bonū z malū. Etiā appet ex ipropio vel illusiōe quā de⁹ faciebat de adā postq̄ peccauerat: nā dixit.s.iij.c.ecce adā factus est q̄si vnus ex nob̄ sciens bonū: z malū: z ita nō dixit sil'itudinē simpl'r: ſz addidit in sciēdo bonū: z malū. ¶ Qui āt putant fuisse sil'itudinem vel eq̄litatē dei in oibus ꝓpositā a demone diuidūt ista duo: z nō ponūt vnū vt limitatiuū alteri⁹ sic.n.vī ponere magister li.ij.di.xxj.s.trib⁹ modis diabol⁹ hoiem tēptauit.s.gula in p̄suasiōe cibi cū dixit in quocunq̄ die comederitis inanigl'ia in ꝓmissione deitatis cū dixit eritis sic dī auaritia in p̄missiōe scie cū dixit sciētes bonū: z malū. ¶ Sz dōz q̄ neq3 ex hoc sequit q̄ essēt due res distincte fieri sil'em deo: z esse sciētē bonū: z malū sic deus scit: z ita vnū limitat alteq̄ quocunq̄ accipiaē siue dicaē eritis sic dī intelligiē in sciēdo bonū: z malū z nō in alio siue accipiaē eritis sciētes bonum z malū intelligiē sic dī. i. sil'iter vel eq̄liter ad deū an vo in aliq̄ bus alīs ꝓintelligeret ista sil'itudo nō est facile diffinire. Sed q̄reē q̄re dixit eritis sic dī pl'r: z qd p̄ hoc intellexit. Aliq̄ dicūt q̄ fuit intētio diaboli deducere hoiez ad credēdū eē plures deos: nā voluit iducē hoiem in pctm̄: z iō inquantū grauius pctm̄ potuit induxit aut iducē conat⁹ est: est āt grauissimū pctm̄ infidelitas z potissime q̄n honor soli deo debitus alteri cōicaē. s.q̄ ml'ti sint dī: q3 ita minuiē honor eius: iō ad ß voluit iducē diabolus hoiem vt ml'tos deos crederet. Sz dōm q̄ nō fuit ista intentio diaboli hic p̄: q3 sciebat difficile eē p̄suaderi cū tā vir q̄z mulier de vno deo tm̄ loq̄reē. s.mulier dixit de ligno qō est: i medio paradisi p̄cepit nob̄ de⁹: vt nō comederem⁹. ¶ 2° q3 ipse diabolus vnitatē dei p̄supposuerat in p̄incipio sermonis cuz dixit cur p̄cepit vobis deus vt nō comederetis de omni ligno paradisi. Etiam postea locutus est de deo in singulari dicens: scit enim deus quod in quo-

cunq̄ die

---

determiatō B

A Qō.493. Cur diabol⁹ facit mētionē ō oculis cum intendat de itellectu.

Attende duos sēsus disciplinales. B

Attende ō visu.

Attende ō auditu.

2 questio. 494 Cū int⁹ sui⁹ Lucifer dixit p⁹ res oculos.

2 qō.495 Quidi tellexit diabol⁹ cuz dixit eritis sicut dī.

cunq; die comederitis ex eo ap̃ienf. oculi vestri: z' tñ si ipse intenderet suadere populitatem deoꝝ non frequentaret loq de vnitate eius. ¶ Tertio appet qꝛ si diabolus intẽderet sua dere hoi pl'itatem deoꝝ aliomodo tẽptaret: nam cũ grauius pctm̃ esset istud q̃ comedere de ligno vetito ad istud tenderet finis tẽptationis: z tñ hic non introducit illud eritis si cut dꝫ p̃incipaliter ad credendum: sed ad incitandum ad comedendum de ligno vetito: ideo non erat ista intentio demonis. ¶ Quarto pꝫ qꝛ deus insultando ade aut ip̃operando ei dixit ecce adam factus est q̃si vnus ex nobis. s. ij. c. z hoc erat loco eius qõ serpẽs dixerat eritis sicut dꝫ: z tñ deus nõ asseruit plures deos: z dixit sicut vnus ex nobis: ergo id qõ diabolus dixerat non erat esse plures deos: sed aliquid alterum qõ in rebus erat lꝫ hõ non assequereꝰ illud aut si sequi non posset: dõm ergo q diabolus p hoc non voluit significare pluritatem deoꝝ. ¶ Alij dicunt q noie deoꝝ intelligũtur hic angeli: z non sicut deus. ¶ Secundo qꝛ non argueref de vitio infidelitatis. s. qꝛ crederet esse plures deos cuz de angelis intelligeret sibi p̃positum esse. ¶ Tertio qꝛ aliena batur pctm̃ mulieris: nam appetere equalitatẽ angeloꝝ nõ erat graue sicut appetere equalitatem dei. ¶ Quarto qꝛ videtur concordare hoc illi littere. s. ij. c. s. ecce adam factus est sicut vnus ex nobis: z ita sunt multi illi inter quos fiebat sermo nõ tñ sunt multi dꝫ: sed multi angelis. ¶ Sed dõm q lꝫ non stat q accipiaꝫ p̃o angel': sed necesse est accipi p̃o deo p̃imo qꝛ aliter non conueniret intentioni diaboli qꝛ ille voluit q deus dixerat q non comederent de ligno illo ex inuidia. s. scit. n. deus q in quacunq; die comederitis ex eo aperientur oculi vr̃i: z tñ si comedendo efficerenf hoies similes angelis: z non similes deo non inuideret deus hoibus vnde neq; vetaret eis lignũ illud: ergo intelligerenf q essent sic̃es deo. ¶ Secundo qꝛ augustinus lib. xj. super geñ: z magister li. ij. di. xxj. z fere oẽs dicunt q appetiuit mulier diuinam excellentiam: z tñ si hic noie deoꝝ intelligerenf angeli non appeteret hõ diuinam excellentiam cũ diabolus ei de illa loqueretur ergo non intelligunf angeli: sed deus. ¶ Tertio qꝛ q̃ postea insultabat deus ade dixit ecce adam factus est sicut vnus ex nobis: z tñ deus non loqueretur angelis: qꝛ nõ est eadem similitudo dei: z angeloꝝ: z ideo loquebatur deus in se ipso pluraliter p̃opter pluralitatem p̃sõarũ licet istud non satis est firmum. ¶ Sed quicquid sit videtur accipiendum de deo vt dicitur eritis sicut dꝫ. i. quilibet vestrum erit sicut deus: z qꝛ duo estis eritis sicut duo dꝫ. ¶ Ad p̃imam rationem que ostendebat esse de angelis dictum dicendum q minus inconuenieng esset: z tñ non sustinet illud littera. ¶ Ad secundam z tertiam ſm quas alleuiatur pctm̃ mulieris. Dicendum q leuius esset si de angelis intelligeretur: z tñ non potest intelligi p̃opter rationes allegataſ. ¶ Ad q̃st tum dicendum est q littera illa varie exponitur: ideo quidaꝫ inducunt litteram illam in vnam partem. Alij in oppositam quidam enim accipiunt q ibi sit locutio dei ad angelos alij vero q sit locutio diuinarum p̃sõarũ inter se vt tactum est s. ij. c. q. xxij. z tamen magis est accipiendum q intelligatur de diuinis p̃sonis de quo magis infra dicetur. ¶ Quere-
retur quid intellexit diabolus cum dixit eritis scientes bonũ z malum quid per hoc mulier accepit: z an hoc sit verum.
¶ Aliqui dicunt q verum fuit hoc qꝛ cum gustauerunt de ligno statim sciuerunt malum qõ p̃ius non sciebant: qꝛ nullum malũ experti fuerant manentes in innocentia: z sic vtrũ q̃ simul cognouerunt tunc. ¶ Dicendum q diabolus non voluit hoc significare neq; mulier ita intellexit p̃imo qꝛ p̃o posuit hoc tanq; quoddam excellẽs sub spe cuius moueref mulier ad gustandum de ligno: scireꝰ tamen sic malum non est bonum: sed pena: ergo non intellexit sic diabolus. ¶ Secũdo: z p̃cipue qꝛ dicitur eritis sicut dꝫ scientes bonũ: z malum: z tamen deus: z angeli boni non sciunt bonum: z malum: ita q malum nouerint per experientiam: qꝛ sic non scit malum nisi qui malum patitur aut malum habet quod non competit deo: z angelis ergo aliter accipitur. ¶ Tertio qꝛ dicitur scientes bonum: z malum: z sic non solum scirent malum: sed etiam p̃incipaliter bonum: z tamen per comeſtiõez ligni non cognouerunt bonum: sed solum malum imo cessauerunt a cognitione quoꝝũdam bonoꝝum: qꝛ quasdaꝫ cognitiones habent homines in statu innocentie quas post peccatum non habuerunt sicut infra dicetur. ¶ Quarto qꝛ neq; est verum quantum ad malum: qꝛ etiam ante peccatum sciebat homo bonum: z malum de bono notum est de malo patet qꝛ sciebat moꝛs: z mori alias non intellexisset adam quãdo dixit deus quocunq; die comederis morte morieris. s. ij. c. z quando postea dixit mulier ne forte moriamur etiam cognoscebat rationem mali in generali: vt ita loq̃mur cuz diabolus dixerit eritis scientes bonum z malum intellexit enim eua quid per hoc significabatur alioquin non moueretur ad hoc concupiscendum: ergo bonum z malum p̃ius sciebant: experiri autẽ malum non est p̃opꝛie scire: qꝛ scire magis nominat notitiam intellectualem q̃ sensitiua experiri autem in sensu est. ¶ Dicendum ergo q per hoc quod dicitur scientes bonum: z malum signatur quedam excellens conditio omniũ simpliciter vel oiuz que homo cognoscẽ cuperet vel q̃ cognoscere ad eum pertineret de gradu cuius cognitionis statim dicemus voluit autem diabolus nomine boni: z mali significare oẽs differentias scibiliuz: qꝛ bonum: z malum i cludunt omne ens ac si diceret cognoscetis omnia quecũq; sunt bona: z mala vera z falsa contingentia: z necessaria: z ita de omnibus differentꝫs entium: z ita nos in cõmunibus locutionibus ad omnia includenda dicimus bonum z malum quasi extra hic nihil sit. ¶ Nunc occasione p̃cedentium est dubiuz de cognitione hominis in p̃imo statu. s. q̃ cognitionem habuit z qualem habiturus esset si permaneret diu aut semper in eo: z est dubium p̃imo an adam in statu innocentie deum videbat per essentiam. Aliqui dicunt q sic qꝛ videre deum sine medio est videre deum per essentiam: ſz adam in statu innocentie videbat deum sine medio vt tradit magister lib. iij. sen. in p̃incipio ergo videbat per essentiam. ¶ Secundo qꝛ inter mentem nostram: z deum nihil est medium ſm naturam mentis vt augustinus tradit: sed omne medium cognoscendi est medium inter cognoscentem z cognitum: ergo videtur q cum in p̃imo statu esset homo in integritate nature sue q deum immediate videret per essentiam: qꝛ videbat ſm conditionem integritatis nature sue inter q̃ z deum non est mediuz. ¶ Tertio qꝛ apostolus distinguit p̃ima ad chorin. xiij. c. duaſ cognitiones scilicet facie ad faciem: z per speculum in enigmate: sed adam non habebat in statu innocentie cognitionem in enigmate qꝛ enigma est obscuritas: z in eo nulla erat obscuritas: ergo cognoscebat facie ad faciem: z hoc est cognoscere per essentiam. ¶ Quarto qꝛ qui non habet quod desiderat affligitur: sed adam non affligebatur: qꝛ afflictio est pena que nõ est sine peccato p̃cedente: ergo habebat omne quod desiderabat: z tamen omnis homo cupit videre deum: ergo adam deum tũc per essentiam videbat. ¶ Quinto qꝛ quod est ad aliquid ordinatum non caret illo nisi per aliquid impediatur: sicut ignis semper vadit sursum nisi cũ impeditur: sed intellectus hominis erat naturaliter ordinatus ad videndum deum per essentiam cũ ergo non esset aliquid impedimentuz qꝛ neq; culpa neq; pena: ergo deum videbat p essentiã. ¶ Dõm q adam in statu innocentie nõ videbat deũ p essentiã neq; visuri eũ posteri eiꝰ q̃diu in illo statu maneret. Et pꝫ p̃: qꝛ dr̃ io. p̃. c. deũ nemo vidit vnq̃. s. in statu vie: z quedã glo. ysa. vj. dicit nullus hõ in statu vie existẽs vidit deũ: ſz adã erat in statu vie q̃diu erat i statu innocentie: qꝛ nõdũ erat btũs neq; miser: eratq; in statu merendi: z adhuc ſbditus legibꝰ z p̃ceptis: g̃ non videbat tunc deũ p essentiã. ¶ 2° qꝛ vt dicit augustinus visio diuinitatis p essentiã est tota merces: ſz adã in statu inocentie non hẽbat totã mercedem: qꝛ nõ erat adhuc btũs ergo non videbat deũ p essentiã. ¶ Circa hoc dõm q modus quo adã cognouit deũ in statu inocẽtie mediꝰ fuit iter eũ quẽ bti hñt: z eũ quẽ nos hẽmꝰ nũc: cognouit. n. g̃dus cognitõis ſm dr̃iaz status: ſz status btõrũ est altissimꝰ: iõ illi p̃uenit excellentissimus modꝰ cognitõis. s. deũ p essentiã videre: quo nõ est aliqs neq; cogitari põt sublimior status nr̃ est infimꝰ: iõ infimꝰ modus cognitõis de deo nob p̃uenit. s. p solã fidẽ: z ea q̃ miora fide sũt. s. p ea q̃ sunt in creaturis ad ro. p̃. c. Status ãt inocẽtie in q̃ p̃ditus est adã erat medius qꝛ adã erat minor btis cũ nõdũ btũs ecẽt erat ãt maior nob qꝛ i nllas pẽalitates p̃sequẽtes pctm̃ iciderat q̃s nos sustiemꝰ: iõ modus cognitõis sue ꝺ̃ õo mediꝰ cẽ debebat iter modũ btõrũ: z modũ nr̃ũz: neq; igit p essentiã videbat: vt bti neq; sola fiꝺ̃: z figura creaturaꝝ ve stigꝫs cõtẽplabaf: vt nos: ſz quodam medio: inter hos. sic. n. magr̃ tz li. ij. di. xxiij. s. cognitionẽ q̃q; creatoꝛis p̃mꝰ hõ hũilse creditur

Determiatio

Qõ. 398.

A

An in statu innocentie adam videbat deuz per essentiam:

pª opinio.

pª rõ

2. rõ

3 rõ.

4ª rõ B

5 rõ

pª rõ.

2 rõ

Qõ. 399. determiatõ

Status ade mediuſ q̃re

se creditur cognouit.n.a quo creatus fuerat non eo modo cognoscendi quo ex auditu solo ꝓcipitur quo accedentibus absens queriꝫ. Sed quadā interiori aspiratione qua dei pñtiam contemplabaꝫ non tñ ita excellenter: sicut post hanc vitam sancti visuri sunt neq; ita in enygmate qualiter in hac vita videmus. ¶ Sed adhuc ad hoc apertius intelligendum est sciendum q deus tripliciter videri pōt vno modo ꝑ suaz essentiam. Aliomodo ꝑ aliquem effectum eius influentem in intellectū videntis: tertio modo ꝑ effectum aliquem extra intellectum videntis in quo effectu diuina silitudo resultat. Exemplū huius manifestaꝫ in luce corporali visibili lux.n. non videꝫ ab oculo ꝑ aliq̄ silitudinem sui relictam in oculo: sed videtur per suam essentiā: q; vi res per id quod est vt forma in oculo de ea sed ipsa lux aut lumen per se informat oculum nō relinquendo aliq̄ sui speciem posteriorē se: z a se distinctam qua oculus informeꝫ: z representet lucem. Et huic modo visionis comparaꝫ modus cognitionis de deo quo deus per essentiā videtur: q; sicut in visione corporali ꝓdicta idem est quod vi: z per quod vi. s. forma perficiens oculum videntis: ita in ista dei visione idem est qō videtur: z quo videꝫ sue per qō cum non sit ibi alia spēs intelligibilis per quā deus videatur: sed ipsa diuina essentia est vt forma perficiens intellectū videntis. ¶ Iste modus soli deo est nālis ipse est oīno simplex: z ita se ipsum cognoscit per id qō est: z essentia sua est quā ipse cognoscit: z illa est per quā cognoscit cuz nō possit i deo distingui aliud: z aliud. s. qō cognoscatur z quo. Cum aūt fit ista distinctio iam id per qō cognoscet deus erit creatū: z non deus: q; in deo non est distinguere ab ipso realiter qō non sit ipse: istaz cognitionem nō pñt habere angeli z hoies per nām: sed pñt ad eam eleuari ꝑ gloriā. ¶ Secundus modus videndi in corpalibus est cum vi aliquid non ꝑ se ipsum: sed ꝑ suam silitudinē que non est ipsum: sicut lapis vi non per se q; non est in oculo neq; est forma que possit pficere vel actuare ad videndū: sed per suaz silitudinem relictam in oculo que non est lapis: sed aliqd posterius lapide: z ab eo distinctum atq; relictū. ¶ Hic modus videndi comparatur secundo modo videndi deum. s. per effectū suuz effluentem in intellectum: q; sicut ꝫ lapis non vi per se sed ꝑ silitudinem suam que est effectus eius: z illam influit lapis in oculum videntis: ita deus in secundo non vi per se: sed per aliquem effectū suum ab eo influentem in intellectū cognoscentis. ¶ Iste modus videndi deum non pōt competere ꝺo q; tunc necesse esset intellectum dei esse distinctū a deo vt aliquid diuinū recipere posset ēt esset minus deo: q; esset possibile qui posset recipere aliquid qō non sit ipse intellectus ēt esset ꝓpue perfectionis cū per aliquid creatum perficereꝫ cum oē qō a deo influiꝫ sit nō ipse: ideo solus ꝓmus modus ei cōuenit. s. q ꝫ se ipsum per essentiam suā cognoscat que intellectui adequaꝫ: z non est aliquid receptum: q; non est extrinsecuz: z sic intellis non erit possibiles nec sequeꝫ aliquod inconueniens. Sed modus iste conuenit creaturis z non oībus: sed solis angelis siue intelligentiis: z est eis modus iste nālis cognoscendi deuz sicut dī in libro de causis oīs intelligētia scit id qō est. s. se per illud qō est causa ei cognoscit aūt intelligētia lumen nature sue quod est lumen creatuz: z ideo est a ꝺo influxū: z illud lumen est silitudo luminis increati: ꝫ nō sit silitudo perfecta: z inquantū est silitudo representat aut cognosci facit ipsum deum. Est tñ lumen illud influxuz q; creatum est: ideo intelligentia cognoscit ibi deuz ꝑ aliquid quod est influxum ei a deo: z illud est effectus diuinus influxus i intellectum videntis deum. ¶ Tertius modus videndi in corporalibus est quo vultus hois relucens in speculo videꝫ ab ipso hoie hic.n. non vi vultus per essentiā suam vt in ꝓmo modo: sed ꝑ silitudinem: z non per silitudinem suam directe imꝓessam oculo: sed per silitudinem in speculo relucentem: z ex speculo resultat in pupilla. Huic aūt comparatur tertius modus videndi deum qui est per aliquē effectum qui non est in intellectu videntis influxus: sed extra intellectum z per illud representatur deus inquantum ille effectus est q̄dam dei similitudo: z hoc fit dupliciter scilicet siue per effectum nālem ideſt per cognitionem creaturarum siue per effectum spiritualem sicut per visionem fidei. De ꝓmo q; per cognitionem creaturarum ꝑbi cognouerunt deum ad ro. ꝓmo inuisibilia dei per ea que facta sunt ꝛc. z fit ista cognitio inquantum creature sunt quidam effectus dei: z ideo relucet in eis quedam similitudo dei: licet imperfecta ex qua similitudine vt ex similitudie que relucet in speculo accipimꝰ cognitionem de deo: z illa similitudo non est aliquid in aia nra. De secundo appet vt in cognitione per fidem: q; tunc cognoscimus aliquid de deo non per aliquod lumen qō sit in aia nostra: sed ꝑ lumen qō ab alīs accipimuſ. Nam qō credimus in tantum cognoscimus inquantum assentimus aliquibus qbus hoc reuelatum est: vel eis qui hoc cognoscebant: z ideo illa videmus non in lumine nostro siue in lumine qō in nobis sit sed in lumine aliorum: z ideo est sicut visio ꝑ speculum: q; illa non est per aliquod lumen quod in nobis sit: sed per id quod est in speculo: z inde nos istud trahimus: ita id quod ꝑ fidem in nobis est: est in aliquo per claram cognitionem aut per lumen quod in ipso est: z nos ex eo accipimus z ob hoc apostolus vocauit istam cognitionem fidei ꝑ speculum z in enigmate per speculum quidem q; cognoscimus que fidei sunt non per lumen quod in nobis est: sed per lumen quod est in alio. Iste tertius modus cognoscendi deū est naturalis homini ſm additiōem siue nature: non autez cōpetit deo cuz neq; competat modus secundus supꝫapositus qui tamen est perfectior isto neq; etiam competit angelis cū illi per lumen nature sue cognoscant deum naturaliter: ideo non competit eis recipere ab extrinseco: sed est naturalis iste modus homini: q; homo non potest deum videre ꝓmo modo cum ille soli deo sit naturalis neq; etiam secundo modo: q; tunc cognosceret intellectus noster deum per ipsummet intellectum. i. intellectus se ipsum cognoscendo cognosceret deum inquantum ipse est quidam effectus dei: z aliqua eius silitudo licet imperfecta: z tamen intellectus non intelligit se ipsum per se: sed per alia. s. per res quaz cognoscit intelligit se intelligere: z per intelligere cognoscit se ipsum. s. per obiecta cognoscit actus z per actus cognoscit potentias: z ita cū non cognoscat se per se: sed per alia non poterit cognoscere deuz per se: sed per alia: z in hoc differt intellectus noster ab angelis: q; angelus intelligit se per se: z ideo intelligit deum naturaliter per se iuxta istud omnis intelligentia scit quod est super se per hoc quod est causa ei: intellectus autez noster q; est inferioris nature non est natus intelligere se per se: sed per aliud idem non est natus intelligere aliquid ex se ipso ſz potius per quodlibet ad se ipsum potest intelligere. ¶ Nūc ergo de adam dōm q ꝫ in statu innocentie non tenuit ꝓmuz neq; tertium modum: sed scōm non ꝓmuz q; ille est deo soli nālis angelis vero: z hominibus pōt competere per eleuationem glorie: z hñt deum oēs beati ex gratia quam impossibile est eis habere ex nā cum ex lumine glorie eleuetur intellectus creatus: vt essentia diuina efficiatur ei conueniens z proportionatum mediū intelligendi que erat obiectum: z tñ adam in statu innocentie non erat beatus: ideo non poterat videre deum per essentiam. Tertius modus non conueniebat ade. s. q ꝫ istum solum haberet: nam iste modus cōpetit nobis nunc: sed status ade erat tunc sublimior q̄ nunc nr ideo quēdam aliummodum haberet: relinquitur autem modus secundus: ideo illū haberet adā. s. q ꝫ per effectuz aliquē dei influxum intellectui eius deuz cognosceret. ¶ Sed obiꝫ cietur q ꝫ hoc non stet q; modus secundus competit angelis ideo non poterit competere hominibus quorum intellectus est inferior. Dōm q ꝫ verꝫ est q ꝫ cōpetit angel: z tñ non ipediꝫ quin cōpetat hoi: q; difficilius est de videdo deū ꝑ essentiam qō est ꝓmi modi q ꝓprius est deo: z tñ pōt cōpetere hoibꝰ: q; aliter nullus esset btūs cū hō non sit btūs nisi videdo deuz ꝑ essentiā. Sz est verꝫ q ꝫ nunq̄ cōpetit hoi: sic cōpetit deo: q; deo cōpetit nāliter: hoi aūt cōpetit ꝑ gr̄az eleuādo ipm lumine gl̄ie: z iō non fit q ꝫ hō nāliter videat deū ꝑ essentiā neq; ē possibile q ꝫ ita fiat. Sic ār est quantū ad scōm modū videndi deū: q; ille modus est nālis angelis: z iō non pōt hō sic deū videre: ſz pōt ꝑ gr̄am eleuari: vt sic videaꝫ: nā si qō plus. i. videre deū ꝑ essentiā hoi tribuiꝫ pōt ei tribui qō minꝰ est. i. videre deū scōo modo: z tūc dicēt q ꝫ hoc poterat fieri dupl̄r vno mō q ꝫ adam videret deum ꝑ aliquod lumē quod deus influeret intellectuz eius. Aliomodo q ꝫ videret per lumen quod est ipse intellectus: q; vtrunq̄ est lumen creatuz quod non est essentia dei: z vtrū q ꝫ est intra intellectum: vel non extra intellectum. ¶ De ꝓmo nisi deus reuelaret aliquid ade in fundēdo speciem intellectui eius per quaz intelligeret erat enim hoc intelligere deum directe: licet per similitudinem

q; illud

Ad. in ꝓ. do ꝑ dem.

6

b qō. ſm.

Adam ſtatu nocē ꝑfec dupl̄ ꝑ deū

ꝫ illud qđ intellectui infunderet, deū repꝛesentaret sicut eius similitudo ꝙliscunqꝫ. De scđo poterat intelligi vt si pꝛestaretur ꝙ intem suum per se ipsum cognosceret: ⁊ tunc p intem suum deum cognosceret pꝛimū non cōpetebat ade ex nā sua qꝛ hō erat sed poterat ei pꝛestare cū maioꝛa pꝛesentē: erit autē illud donum gratuitū vt eleuaret intellectus ade ad cognoscendū se per se quod non poterat fieri ſm nām. ¶ Scōm, ät ex hoc sequit nam si intellectus ade poterat cognoscere se ipsum p se posset cognoscere deum p se: qꝛ cuꝫ angelus cognoscat deum p se eo ꝙ cognoscit se per se: ⁊ ipse est quoddā lumē inquantū est similitudo dei: poterit intellectus nr̄ per se ipsum intelligere deuꝫ si p se intelligat eo ꝙsi ipse intellectus est quoddam lumen aut hꝫs nē sue lumen inquantū est quedam dei similitudo. Item intellectus nr̄ cognoscit deum p creaturas eo ꝙ cognoscit creaturas p se: ⁊ hoc inquantū creature coꝛporales hnt quandā similitudinem imperfectam dei: a foꝛtiori igit si se ipsum per se cognoscat magis deum cognoscet p se ipsuꝫ eo ꝙ intellectus nr̄ est sublimioꝛ nā ꝗ̄ res coꝛporales ⁊ accedit ad pfectioꝛem rōnem similitudinis dei: ↄ perfectius ducet in cognitionē dei ꝗ̄ res coꝛporales: quicunqꝫ ergo modus istoꝛ esset constat ꝙ adam hūit pfectioꝛem moduꝫ cognoscēdi deum ꝗ̄ nos. Nunc qꝛ nos habemus tertium modū: ⁊ ip se habuit scōm. ¶ Nunc igitur ita dicamus ꝙ ꝯ adam non potuit ex nā habere alium modum ꝗ̄ eum quem nos habemus potuit tn̄ habere: ⁊ habuit ex gra modū mediū q ad angelos ptinet. Pꝛimum. n. modū non hꝫ hō per nām: sed pōt habere p gloꝛiā: vt est in beatis: ⁊ tn̄ non fuit tunc cōicatus iste modus qꝛ nondū erat beatus. ¶ Ad scōm modū non pertingit hō per nām: ⁊ eleuat̄ per gr̄am: ⁊ hoc tam in statu innocentie ꝗ̄ ät post pctm̄ in statu isto: sicut pꝫ nūc in viris cōtemplatiuis q diuinas reuelationes merent̄ ⁊ accipiunt: ꝫ status ade fuit multo sublimioꝛ: ideo ille habundantioꝛes reuelationes acciperet. ¶ Et tn̄ illum scōm modū poterat adā habere duplr̄. s. vt angelus vel vt ꝓpha haberet vt ꝓpha si deus p lumē influxum illuminaret ipsum ad cognoscendum deū: qꝛ iste est moduꝫ quo ꝓphe a deo cognitionē accipiūt. s. p aliquid qđ eis influit: ⁊ est mediū cognoscēdi haberet ät vt angelus si cognosceret adam intem suum p se ipsum ⁊ per eum intelligeret deum: qꝛ iste est modus nālis quo angelus deum cognoscit. s. p essentiam ꝓpꝛiaꝫ inquantū est dei similitudo cognoscit deum qui. s. se est vt est cā eius: ⁊ hoc est nāle angelo non ät cognoscere p reuelationē: ideo si hō ex gra haberet ꝙ intellectū suum p se cognosceret sequeret̄ ꝙ deuꝫ cognoscet p se ipsuꝫ. ¶ Sed dom̄ ꝙ de istis duobus: modus cognoscendi sublimioꝛ est q p reuelationem ꝗ̄ qui p cognitionē sui ipsius: ⁊ appet̄ p̄ qꝛ si intellectus p se ipsum cognoseret deū non esset excellens ista cognitio qꝛ nō esset maioꝛ ꝗ̄ sit dignitas intellectus: ⁊ paꝫ differret a cognitione qua deum cognoscimus p creaturas coꝛporales. s. quantū intellectus excedit ſm dignitatē res coꝛporales ⁊ habundantius inducere pōt ex se ipso in cognitionē sue cause: ⁊ tn̄ sublimioꝛ est cognitiōis gradus ꝗ̄ volumuꝫ dare in adā ante pctm̄. Item qꝛ id qđ deus infundere pōt ⁊ infundit interdū intellectui est sufficiētius mediū cognoscendi deuꝫ vt perfectius: ⁊ distinctius cognoscatur: ⁊ pꝫ qꝛ magis angeli pñt cognoscere deū p nām ꝓpꝛiam ꝗ̄ intellectus nr̄ deum per nām pꝛopꝛiam si eam cognoscat inquantū expꝛessioꝛ similitudo dei inuenit̄ in nā angelica ꝗ̄ in intellectu nr̄o: ⁊ tn̄ angelis reuelatur aliquid qꝛ non pñt illud intelligere p lumen nature sue: ideo habundantioꝛ cognitio est que fit p reuelationem ꝗ̄ q̄ fit per cognitionē nature ꝓpꝛie: ergo in adaꝫ ita dicemus ꝙ haberet modos cognoscendi dñi ſm. s. p aliquid influxum in intellectui eius vel ꝙ nō esset extra intellectuꝫ eius: ⁊ tn̄ istud non erat ꝙ adam cognosceret intellectū suum p se ipsum: sed ꝙ ade aliquid reuelaret̄: ⁊ quanto essent sublimioꝛes iste reuelationes tanto deum altius cognosceret. ¶ Tertius modus cognitionis. s. per aliquid qđ est extra intellectum competit hoi ſm nām: vt sic deuꝫ cognoscat: ⁊ qꝛ ea que sunt nālia non peunt per pctm̄ manet etiā mō generaliter tam in bonis ꝗ̄ in malis. Et isto ät mō adam tunc cognosceret deum in statu illo: qꝛ cum status non tollat nālia maneret ade ꝙ cognosceret deum per creaturas: naꝫ certū est ꝙ creature in quantum sunt dei causata ⁊ habent quamdaꝫ illius licet imperfectam similitudinem naturaliter ducunt in cognitionez dei. Et quanto aliquis magis cognouerit creaturas magis ex eis deum cognoscet: ⁊ tamen adam in statu illo plenio-

rem cognitionem haberet de creaturis ꝗ̄ nos: nunc ergo magis per illas deum cognosceret ꝗ̄ nos: ⁊ tamen nos per eas cognoscimus deum ad ro. pꝛimo: ergo ⁊ adam cognosceret: ⁊ tamen qꝛ denominatio fit a digniori: ⁊ habebat adam alium modum excellentioꝛem cognoscendi ꝗ̄ qui est ex creaturis: ⁊ ille competebat sibi ex conditione illius status: ideo dicebatur per illum cognoscere: ⁊ non per tertium modū. Sic est de beatis: nam beati nō desinunt cognoscere creaturas: sed eas plenius cognoscunt cum per deum cognoscant: ⁊ creature nunquam desinunt esse dei vestigia, vel similitudines: ideo semper deum repꝛesentabunt: ergo ⁊ beati per creaturas deum cognoscent: qꝛ tamen alio modo sublimioꝛi deum cognoscunt: non dicuntur cognoscere per creaturas: ⁊ ratio est: quia modus imperfectus cognoscendi dicitur cum negatione superioꝛis modi: vt ꝙ dicatur ꝙ aliquis per creaturas deum cognoscit idest non cognoscit aliomodo excellētioꝛi: ita igitur de adam ꝙ cognoscebat deum secundo modo scilicet per reuelationem: ⁊ non dicetur ꝙ per creaturas. ¶ Sed circa ea que diximus de visione dei per essentiā aliqui errāt: qꝛ quidaꝫ dicunt ꝙ deus nunqꝫ videtur per essentiam neqꝫ in patria neqꝫ in via. ¶ Sed istud est hereticum ⁊ contra sacram scripturam que assignat aliquod tempus in quo clare deum cognoscemus quod erit videre ipsum per essentiam: ⁊ licet sacra scriptura non vtatur his terminis videre per essentiam vtitur alijs equipollentibus: sicut pꝛima ad chorintios. xiij. c. dicitur videmus enim nunc per speculum ⁊ in enigmate: tunc autem facie ad faciem. ¶ Ex quo apparet id quod volumus dupliciter pꝛimo: qꝛ apostolus distinguit inter modum videndi deuꝫ: nunc ⁊ aliquando: ⁊ sic aliquando cessabimus habere istuꝫ modum: ⁊ habebimus alium: ⁊ tamen cessante isto non apparet quem modum habeamus nisi clare cognosere quod est videre per essentiam ergo aliquando deus videbitur per essentiam. ¶ Secundo qꝛ dicit videmus nunc per speculum ⁊ in enigmate: tunc autem facie ad faciem in quo significatur manifestissima cognitio: qꝛ non potest esse aliquis modus manifestioꝛis cognitionis de homine ꝗ̄ cum videmus eum facie ad faciem: sed hoc dicitur tunc deo: ergo habebimus de ipso clarissimum modum videndi que haberi potest vel cogitari: sed iste est videre ipm per essentiam ergo istum apostolus significauit. ¶ Tertio apparet adhuc ibidem qꝛ dicitur nunc enim cognosco ex parte tunc autem cognoscam: sicut ⁊ cognitus sum idest homo cognoscet tunc deum sicut deus cognoscit hominem sed deus cognoscit hominem per essentiam suam: ergo ⁊ homo deum per essentiam suam idest dei videbit vel cognoscet sicut: ⁊ cognitus est idest clare homo cognoscet deum sicut clare deus cognoscit hominem: sed omnis cognitio de deo qui nō est per essentiam eius est in speculo aut in enigmate: qꝛ non cognoscitur per id quod est ideo cognoscet homo tunc deum per essentiam. ¶ Quarto patet ex eo quod dicitur pꝛima ioan. iij. c. scilicet nondū apparuit quid erimus cuꝫ apapruerit similes ei erimus qm̄ videbimus eum sicuti est. Jsta auctoritas multum conuincit istud nam ostendit ꝙ nunc hꝫ fidez habeamus nō cognoscimus de deo qcquid cognituri sumuꝫ sed cum apparuerit videbim⁹ eū sicuti est: ⁊ tn̄ nunqꝫ pōt deus videri sicuti est nisi videatur per essentiam: ergo videbimus eum aliqñ per essentiam. ¶ Alij autem dicunt ꝙ deus per essentiam videtur in oi statu tā in patria ꝗ̄ hic: sed etiaꝫ hoc est p̄ sacram scripturam: ⁊ p̄ auctoꝛitates sanctoꝛum: nā in auctoꝛitate allegata pꝛima chorin. xiij. dicitur videamus: ät nunc per speculum: ⁊ in enigmate p nunc significat istū statum pꝛesentē: sed enygma: ⁊ speculum dicunt cognitiones deficientes: ⁊ imperfectas: videre ät per essentiam est clarissima cognitio: ergo nō videmus nunc p essentiam. ¶ Scōo qꝛ apostolus non solū dixit hoc de alijs ꝗ̄si de impfectis: sed ét de se ipso. s. nunc autem cognosco ex parte tunc autem cognoscam: sicut ⁊ cognitus suꝫ: ⁊ ita non habebat apostolus modum illum videndi deū quē aliquando se habiturum sperabat: sed excellentissimus modus videndi deum est videre per essentiam: ergo nondum videbat. ¶ Tertio qꝛ etiam in verbis ioannis significatur idem scilicet cū apparuerit similes ei erimus: ⁊ videbimus eum sicuti est: ⁊ ita innuit ꝙ nō videbitur deus: sicut est quousqꝫ appareat quid erimus: sed apparebit qđ erimus cū fuerimus in vita eterna: ꝛ̄ vsqꝫ tunc n̄ videbim⁹ deū p essentiā. Sꝫ qꝛ aliqs dicet ꝙ iste auctoꝛitates ꝛcludunt ꝙ regulariter non videat deus p essentiam in isto

statu ⁊

1 Qō. 502. Opinio ꝗ̄rundā ꝙ ↄ us nunqꝫ vī p essentiam neqꝫ b. neqꝫ i ꝓpꝛia

ꝓ⁹ rō

2. rō

3⁹ rō

4⁹ rō

2ª

ꝓ⁹ rō.

2 rō

3 rō.

statu: ꝛ tñ ꝙ ab aliquibus spāliter videaꝫ ēt nunc dicemus ꝙ etiaꝫ non videaꝫ ab aliquibus spāliter: qꝛ ꝛ hoc significat dionisiuꝰ dicens si aliqs videns deū sciuit qd vidit non ipm vidit: sed aliqui eoꝝ qui sunt eius. Idē quoqꝫ gregoꝛius asserit dicens quātumcunqꝫ hō in statu vie ꝓfecerit ad statum: tñ illum ꝓtemplationis quo deus p essentiā vī non ptingit: ergo ꝛ adaꝫ in statu inocentie lꝫ esset in sublimioꝛi statu q̄ꝫ nos simus deū tñ p essentiā non videbat: qꝛ nō erat ille statꝰ beatoꝛuꝫ. ¶ Est nunc rñdendum ad ea que ostendebant ꝙ adam in illo statu deū per essentiā videret. Ad primū dom ꝙ adam deum videbat sine medio: sicut magister dicit: non tñ videbat p essentiā eo ꝙ non videbat sine oī medio si simpliciter sine medio deus videreꝫ oportebat p essentiā videri: qꝛ si non vī p essentiā vī per aliquid qō est similitudo eius: ꝛ illō est mediū inter ipsum: ꝛ videntē: ꝛ non negauit magister oē medium de adam: sed tale mediuꝫ quale nos habemus quod est mediū argumentatiuū ex rebus nālibus: ꝛ est moduꝰ specularis cū videamus nō p spēm rei relictā in ītellectu nr̄o: sꝫ p sīlitudinē relucentē in re nāli ex̄ intellectuꝫ nr̄m in ipsa re nāli: adam āt videbat deū p mediū spūale. s. p lumē directe resultans in ītellectu eius: vt supꝛadiximus: ꝛ sic videre respectu nr̄e visiōis argumētatiue erat videre sine medio. Et ista est intentio magistri ibi: qꝛ dicit ꝙ ante pctm̄ nō fuerunt necessaria signa sacꝛalia: ꝛ fuerūt neccia post pctm̄. s. qꝛ p cogscebat hō deum p interius lumen: ꝛ nō indigebat exteriοꝛi signo quo deū cogscereꝫ: post pctm̄ āt desīt habere illam cognitionē p lumen interius de deo: iō indiguit lumine extrinseco: ꝛ istud fuit in sacramētis mālibus que sunt signa exterioꝛa. ¶ Ad 2m dom ꝙ inter mētē nr̄aꝫ ꝛ deuꝫ: nihil est medium beatificans: sꝫ sunt media p aliū modū: iō p mediū videre pōt hō deū: nam est me^m inter deū ꝛ mētē nr̄am fm nē dignitatem. s. tota nā intellectualis q̄ est sublimioꝛ aia nr̄a cū sint sbe sepate: aia aūt nr̄a est intelligentia ꝓiuncta q̄ non est apta recipere esse in se: sꝫ in coꝛpoꝛe. Etiā istam dignitatē angeloꝝ sup aiam nr̄am expꝛesse ꝓfitent sancti doctoꝛes vt dionisius. iiij. c. ce. ierarchie ꝛ gregoꝛius in omelia de centū ouibus: ꝛ augustinꝰ sup ioannē. Est quoqꝫ inter aiam nr̄am: ꝛ deum mediū p informationē: qꝛ deꝰ non pficit se ipso aia nr̄a sed charitate ꝓiungente aias nr̄as sibi q̄ charitas non est ipsa nā dei: ꝛ ideo cū sint inter deū ꝛ aiam nr̄aꝫ multa media i essendo q̄ media erant ēt in statu innocentie poterat aia ade deum p mediū videre id vō qō angustius negat est me^m beatitudinis qꝛ deus nō beatificat nos aliquo dono suo: sꝫ se ipso: sicut non creat nos p mediū: sed p se ipsum nulli alteri potentiā ad nos creandū tribuens. ¶ Ad 3m dōz: ꝙ sicut apostolus distiguit: oīs cognitio q̄ deus cognoscit aut est in enigmate aut est facie ad faciē qō est p essentiā: cum āt dī ꝙ adaꝫ in statu inocentie nō videbat in enigmate qꝛ non erat in eo aliq̄ obscuritas dōz ꝙ in enigmate videbat: est. n. enigma obscuritas: qꝛ sicut donatus dīnit enigma est qō verboꝝ obscuritate inuoluta. Est āt obscuritas in intellectu aliquo tripliciter p ex ꝓditione intellectus inquantū ex nihilo est secundo ex modo intelligendi. s. qꝛ cū inquisitione intelligit 3° ex aggrauatiōe carnis pꝛima obscuritas est quedā debilitas intellectus inquātū deficit a pfecta claritate: sicut. n. oē creatum deficit a pfecto esse cū non sit suuꝫ esse: sed habeat eē receptū: ꝛ iō finitū ita oīs intellectus creatus deficit a pfecto lumine cū non hēat lumē ex se: sed sit ei cōicatum: ꝛ ista impfectio luminis pōt vocari obscuritas respectu pfectiōis nālis diuini intellectus q̄ cum increatus sit hꝫ pfectū lumen a nullo receptū: ꝛ qꝛ oīs intell's intelligit fm suā conditionem oīs ītellectus intelliget cū enigmate: ꝛ hoc enigma tā hoies q̄ꝫ angeli hñt. Et de hoc enigmate nō intellexit apl's qꝛ illud de quo ipse loquīt cessat aliqn̄ cū dicat tunc āt facie ad faciē: ꝛ tñ enigma istud nō cessat ēt in beatis: lꝫ. n. beati deum videant: ꝛ p essentiam videant: tñ cū enigmate vident: cū enigma dicat defectū intellectus creati in cōparatione ad diuinū intellectū inquantū nō accedit ad pfectionē luminis illiꝰ ex eo ꝙ iste creatus est: ꝛ istud non pōt euacuari per beatitudinem qꝛ effectus q̄ est creatus non efficīt increatus p beatitudinem ēt non accipit eq̄litatem ad diuinū intellectū. ¶ Et hꝫ appet in duobus dīs que manent inter intellectū diuinum ꝛ intellectuꝫ creatum ēt in beatitudine pꝛeest qꝛ intellectus diuinus nāliter videt diuinā essentiā p ipsam essentiā: intellectus āt beatoꝝ videt deū p essentiā sꝫ nunq̄ efficīt sibi nāle sed semp p gloꝛiā. i. p lumen gloꝛie qō efficit essentiaꝫ diuī nam: vt me^m intelligēdi ꝓportionatū intellectum beatoꝝ vel potius ipsum intellectū reddit aptū vt sit sibi essētia diuina vt forma intelligendi. Scōa dīa est qꝛ intellectus diuin^a adeq̄t essentiam: ꝛ iō deus intelligit essentiam suā q̄ infinita ꝛ sicut modus suus essendi est quedā infinitas ita illam infinite intelligit: intelligit tñ intellectus beatoꝝ essentiam diuinam q̄ est infinita: ꝛ tñ non intelligit eam infinite lꝫ intelligat illā habere se infinite: qꝛ cū ille modus teneat se ex parte actus esset intellectus finitus si infinite intelligeret: ꝛ tñ si euacuareꝫ p beatitudinē illud enigma qō cōpetit intellectui inquantū est creatus accipet cōditionē infinitatis cum modus infinitatis cōpetiuerit ei inquantū est creatus qꝛ hꝫ esse receptū vel lumen receptū: ꝛ de hoc enigmate non loq̄ scriptura qꝛ istud nō euacuaꝫ. ¶ Scōm enigma est nāle hoī ꝛ sicut p primū enigma differebat oīs intellectus ab intellectu diuino ita p hoc enigma differt intellectus humanus ab omni intellectu angelico: accipit. n. intellectuꝰ nr̄ cognitionē inquirendo: ꝛ non habendo ꝛ accipit nō simul: sed p continuū: ꝛ tps vel cū continuo ꝛ tpe intellectus angelicus non accipit inquirendo ēt non intelligit cū continuo ꝛ tpe: sꝫ sīl accidit istud ex diuersitate nē. Est. n. intellectus nr̄ minima oīum sbarum spūalium q̄ non pōt accipere esse in se: sꝫ in mā. i. coꝛpoꝛe: angeli aūt accipiunt esse in essentia sua in mā: ꝛ iō accipiūt oēm pfectionem suā in se. Et ita id p qō cognoscunt in se hñt siue sit essentia sua siue spēs intellectus aūt nr̄ qꝛñ accipit esse in se sed in mā. i. coꝛpoꝛe non accipit pfectionē suam nālem in se sed est sibi nāle accipe p coꝛpus sicut est sibi nāle accipere esse i coꝛpoꝛe. Et ex hoc accidit ꝙ id qō est mediū intelligendi. i. spēs vel forma intellectⁱ accipīt ex coꝛpoꝛe s. p sensum: ꝛ ista est pꝛima inquisitio vel successio: ꝛ mēdacitas. Deinde intellectus nr̄ pp paruitatē luminis sui cū fuerit in actu pꝛincipioꝝ non statim hꝫ ꝓclusiōes: sed discurrit: ꝛ inquirit: ꝛ iō est sibi intelligere cū ꝓtinuo ꝛ tēpoꝛe in angelis nihil hoꝝ esse pōt qꝛ non accipit angelus formā intelligibilem de foris: sed pꝛehabet in se nāliter ēt non discurrit a pꝛincipijs ad cōclusiones sed pp nāꝫ sui luminis sīl est i actu pꝛincipioꝝ ꝛ cōclusionū vnde non est ibi intelligere cum cōtinuo ꝛ tēpoꝛe. ¶ De hoc enigmate dom ꝙ hō non pōt illud deponere: ꝛ est fm nām. i. ꝓditionē spēi: ꝛ iō dōz ꝙ tam nunc q̄ꝫ in statu inocentie videret in enigmate: ꝛ in hꝫ est hō minoꝛ angelo q hoc enigma non hꝫ. Sed dom ꝙ in beatitudine euacuaꝫ hoc enigma quantū ad aliqd. s. quantū ad id i quo ꝓsistit actus beatitudinis sed non quantū ad oia: nā beatitudo est in viuendo deū: illa aūt visio vel cognitio nō est cū aliq̄ inquisitione aut successione sed est fm actū eternum in quo nō est successio cū obiectū sit semp pns ꝛ visio indeficiēs que est vna nō hns partes: ꝛ cū sit semp ꝛ tota simul accedit visio illa ad quandā rōnem eternitatis. Similiter intellectⁱ beati videndo deū non solum cognoscit deuꝫ: sed ꝛ cetera q̄ sunt in deo ꝛ que p ipsum repꝛesentantur: ꝛ qꝛ hoc nō cognoscit beatus duabus cognitionibus sed vnica: qꝛ vnū per alterum necesse est ꝙ sicut visio qua deum videt sit cū eternitate: ita ꝛ ipsa cognitio q̄ cetera in deo cognoscit sit cum q̄daꝫ eternitate: ꝛ ita non est ibi successio: ꝛ ꝓtinuum: ꝛ tps sed si accipiaꝫ cognitio beatoꝝ vt cognoscunt res in ꝓpꝛio genere que cognitio nō tollit p beatitudinē cū eam ponamus in angelis q beati sunt diceꝫ ꝙ adhuc cognoscunt cum q̄dam inquisitione: ꝛ tunc est ibi enigma vnde non tollit penitus in beatis: verūtn̄ non manet in eis quantū ad actū beatoꝝ: ꝛ ita posset dici ꝙ beatitudo euacuat enigma illud. ¶ Tertium enigma est obscuritas cōsequens intellectum ex parte carnis inquantum caro q̄ coꝛrumpit aggrauat aiam sapiēs. ꝛ de isto enigmate dom ꝙ euacuaꝫ in beatis qꝛ in eis nō manebit coꝛruptio carnis. p chozin. xv. ꝛ ita caro non pꝛestabit impedimentū ad intelligere: ꝛ istud etiam enigma nō fuit in statu inocentie qꝛ coꝛruptio carnis venit p pctm̄ ideo in de etiam pꝛouenit obscuritas ꝛ imperfectio quedam cognitionis: ꝛ istud enigma est in solis hominibus ꝛ solum post pctm̄. Sed cum apostolus dixit videmus nunc in enigmate intellexit enigma pro obscuritate cognitionis qua deuꝫ non videmus per essentiam ꝛ istud enigma tam nos habemus nunc quam etiam adam habuit in statu innocentie cum nō videret nunc deum per essentiam: ꝛ etiam angeli habuerūt istud enigma ante conuersionem ad deum: qꝛ tunc non videbant deum

Qō. 503.

2m

Qō. 504.

3m

Obscuritaꝰ ī intellectu triplex.

Primum enigma in tellectus.

Due dīe inter intellectū diuinuꝫ ꝛ creatum. pma dīa.

post petrū. ¶ Sed cū apl'us dixit videmus nūc i enigmate i tellexit enigma ꝑ obscuritate cognitionis q̄ deus nō videm⁹ p essentiā: ⁊ istud enigma tā nos hēm⁹ nunc q̄z ēt adā hūit in statu innocentie cū nō videret tūc deū per eē. ⁊ ēt angeli hūerūt istud enigma ante cōuersionē ad deū q: tūc nō videbāt deū p eēm. ſz solū cū cognoscebāt q̄dā cognitiōe nāli eis ⁊ istud enigma auferē ꝑ btitudinē vbi deū p eēntiā videm⁹ qđ est videre facie ad faciē. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ adā in statu innocentie nō videbat deū p eēm: ⁊ tn̄ nō affligebaē certū ē. n. ꝙ nō erat ibi pena aliq̄ cū ante pctm̄ nō eēt pena. affligi tam pena est. ſz cū dicit. ꝙ affligit q aliquid valde desiderat ⁊ illō non hēt. ſz adā cupiebat valde videre deū p eēntiā. g̃ cū non videret affligeret. ¶ Dici ꝑt ꝙ adā cupiebat deū videre per eēntiā eo ꝙ istud erat res excellēs ⁊ q̄ ei cōpetebat iō nō poterat eē qui hoc desideraret ⁊ tn̄ nō desiderabat ꝑ tūc videre ſz ꝑo alio tpe. iō nō affligebaē tūc. q: tūc nō cupiebat aliquid qđ non hēret. erat enim adā vir in magna ꝓudētia a' ꝺo ꝺit⁹ cuius rō erat voluntati diuine subdita. ſz deus disposuerat ꝙ adā nō videret tūc ipsum ꝑ eēntiā. ſz post aliquātulū tps. qñ in meliorē statū trāsferet a deo vsq̄ ad tps illud nō ꝺesideraret id qđ sciebat deū disposuisse nō dare. si aūt aduenīte tpe illo nō dareē illa visio eēt iā afflictio ade q: cupet id qđ nō hēret. ¶ Alr pōt dici ꝙ adā i statu inocētie curebat visione dei quā cupiebat. ſz carētia illa nō affligebat eū. q: carētia ois desiderati nō affligit. ſz solū quādo est tps hñdi ſz ls adā sume cupet videre deū in statu innocētie. q: tn̄ nō erat tps videndi non affligerat. q: al' omne qđ tendit in finem aliquem quādiu nō hēt finē illū hret pena. qđ nō ē vex. ¶ Sz qđ dicit de carētia intelligēdū ꝙ dupl'r accipit carētia vno mō ꝑ ñ habē simpl'r. alio mō ꝑ indigere. ſ. non hre id quo. op⁹ hēmus. Primo mō carētia nō est afflictiua. ſz ſcōo mō ēt cū dr ꝙ desiderare aliqd vehemēter nō iſert penā. nisi sit tps istud hñdi. ꝺz intelligi si nō desideret nisi ꝓ eo tpe qñ ē tps hñdi. q: si extra istud tps desideret faciet afflictiōem. sic ex dispositiōe dei nō erat tps ꝙ adā videret deū p eēntiā tūc quādo formatus est: ⁊ tn̄ si stati incepisſz cupet videre deū p eēntiā ⁊ non videret nō est dubiū quī valde affligeret hoc cupiendo. ſz pp hoc nō affligebaē q: sic nō erat tūc tps videndi. ita neq̄z cupiebat tūc videre adā. ſz cupiebat videre ꝑ tpe illo quo deus disposuerat ꝙ videret. ⁊ sic nō erat afflictio nō videre. ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ id qđ ē ad aliqd nāliter ordinatū nō caret eo nisi p aliqđ impedimētū: ⁊ vex ē ꝙ adā erat ordinatus ad videdū deum cū de⁹ ad ls hoies cōdiderat vt eo fruerenē qđ est p visionē. ſz aliqd pōt dupl'r ipediri a cōsecutiōe alicui⁹ vno mō p mōz ꝛrij̄ sic aq̄ ipedit p calorē violētū ne redeat ad nālē frigiditatē q: calor ē ꝛri⁹ frigiditati aliomodo ipedit qs p modū simplicis negationis. ſ. qñ nō hēt disposnē imediatā ad id ad qđ. nālē potētiā hēt sicut rustic⁹ ipedit ab actu geometrizādi. nō ꝙ hēat aliqd ꝛriū geometria. ſz solum q: nō hēt hitum geometrie. ¶ De adā dōm ꝙ hēbat impedimētū ad videndū deū p eēntiam. dū erat i statu inocētie nō ipediētū ꝑmo mō. ſz ſcōo. ¶ Prio mō p modū ꝛrij̄ repugnant visioni dei culpa: ⁊ pena q eni est in culpa est in odio dei. ideo nō manifestabit ei maximū bonū dei. pena ēt repugnat visiōi dei. q: pena est malus quoddā qđ'rollit delectatōnem: visio aūt dei hēt oēm voluptatē. sic dixit aristo. de ꝺo li. x̄j̄. meta. ꝙ ipse ē valde voluptuosus ⁊ hēt vnicā ⁊ indeficiētē delectationē. li. vj̄. ethi. c. vltio ideo illa visio tollet oēm penā ⁊ ita cū pena aut culpa nō stat illa visio q: hñt q̄ꝺam ꝛrietatē ad hāc visionē: ⁊ cū in adā in statu inocētie nō esset pena aut culpa dicēdū ꝙ nō ipediebaē ꝑmo mō a dei visiōe ſz nos ipedimur hoc mō impedimur tn̄ ſcōo mō p viā simplicis negationis. ſ. q: nō hēbat tūc adā dispositiōem imediatā ad videdū q̄ ē hitus lumis glorie. ſ. q: intel's ei⁹ non erat ad huc eleuat⁹ ad hūc actū p hitū luminis gl'ie qđ lumen p̄stat btis. ¶ Adhuc est dubiū de cognitiōe quā habuit adā ꝺ rebus. ſ. an pfectā rez cognitiōez hūerit. ¶ Alig dicūt ꝙ ñ fuit pfectus i scia in sua fōzatione. ꝑio q: vt dicit augustin⁹ q̄l' erat adā tales filios generasſz: ⁊ tn̄ filȳ ade nō eēnt pfecti in scia qñ nascerenē. vt inuit magr. li. ij̄. di. xx. ergo neq̄z adā fuit pfect⁹ in scia in sua formatione aut in statu illo innocētie. ¶ Scōo q: augustinus dic̄. li. vij̄. sup geñ. ad lr̄az ꝙ adam positus est in padiso ad opandū vt nās rerū opando expiretur. ſz exꝑimentū ē quoddā ꝓncipiū illius cognitiōis q̄ accipitur a sensibus vt ꝑz. li. ꝑ. meta. c. ꝑ ergo adā accepisset cognitionem a sensibus. ſz ista non poterat esse subita. ergo nō statim fuit adā pfect⁹ sapia. ¶ Tertio q: vt ꝺr li. ij̄. de aia intellect⁹ añ intelligit nihil ē eoz̄ que sūt. ſz nō ꝑt itelligere sine fantasmate. sicut neq̄z fit visio sine colore vt ibidē ꝺr. q: g̃ intellect⁹ nihil ē eoz̄ que sūt. i. nihil actu intelligit. ⁊a ꝓm ꝙ efficitur hñs spēm actu eorum q̄ sūt in nā. spēm aūt nō hēt intellectus nisi eoz̄ que p sensus accipiunē ideo non poterat adam cognoscere vbi ea quoz̄ accepisſz spēs per sensum. et tn̄ ad ls mlto tpe idigebat: ⁊ forte nūq̄z accipet spēs oium q̄ sunt in natura p sensum ergo nunq̄z eēt pfectus in scia in illo statu vel saltē multū tps labereē. ¶ Quarto q: vt ꝺr lib. ij̄. de ⁊ aia magister illō dic̄. li. ij̄. di. ꝑ. aia infundit corpori vt i eo pficiaē virtutib⁹ ⁊ scia: ⁊ ad hoc danē ei sensus ⁊ mēbra. ſz frustra eēt infundi aiam corpori hñti organa ⁊ sensus. si intellectus p operationē sensuū ⁊ organoz̄ nō acciperet pfectionē ſz in' natura vel est frustra potissime in rebus nobilibus quemadmodū est corpus hūanū. ergo adā cuius fuit tale corpus q̄lia sūt nra accepisſz cognitionē a sensib⁹ sicut ⁊ nos: ⁊ ita non eēt statim pfect⁹ scia. ſz successiue acqreret eā. ¶ Quito q: si tal'r fuisſz adam pfectus scia in sua formatione aut in statu illo cessaret illuminatio angelorū ad eū. ſz nō cessabat. ergo nō erat perfectus scia. Primū ꝓz q: q pfectus est scia non hēt neē vt alio illuminate perficiaē. ſz adā in ꝑmo statu illuminareē ꝑ angelos. q: al' ꝓiret ordo nālis creaturarū. ꝓm ꝙ natura angelica ponit inter diuinā ⁊ humanaz vt qđ a diuina nā accepit refundat in humanaz vt dicit ꝺo. iij̄. c. ce. ierarchie. vt ergo nō tolleret ista illuminatio ꝺberet poni adam nō perfectus scia in illo statu. ¶ Alȳ dicūt in ꝛriuz ꝙ adā in statu innocētie erat pfect⁹ sapia ⁊ scia. ⁊ habebat plenā rerū cognitiōem. q: noia iponunē reb⁹ ex ꝓꝓrietatibus eaꝝ cū vna queque res noiet ab eo qđ in ipa est nobilius. ſz adam in principio sue formationis iposuit noia oīb⁹ animalibus. s. ij̄. c. ergo tūc oium aialium nās cognoscebat. ⁊ ꝓñr aliarū rerū. ¶ Scōo q: q̄nto aliqd est nobili⁹ tāto est i eo magis indecēs quicūq̄z defect⁹. ſz in corpore ade nulla fuit impfectio in statu innocētie ergo a fortiori in intellectu qui est multo nobilior corpore non esset imperfectio aliqua. ergo erat adam tunc perfectus scia. ¶ Tertio q: ab adā in statu innocentie auferimus omnem penalitatē. ignorantia aūt vel imperfecta cognitio est pena. ergo non eēt tunc in eo ⁊ ita statim hēret adam pfectā rerū cognitionē vt non esset in eo aliqua penalitas. ¶ Dicendū ꝙ in ista dubitatione ñ possumus hre ꝑfius certitudinem: eo ꝙ de scia ade in padiso scriptura non diffinit: ratio etiam. nihil p nccitatez ꝓcludit vñ licitū est aliter ⁊ al'r opiari. sed ls nobis est certus ꝙ adā hūit oēm sciam que tūc erat ei nccia: nos vero nō hēm⁹ oēm cognitionem nobis nccias: ⁊ q: scimus quāta cognitio erat ade nccia sciemus ꝙ illam cognitionem de reb⁹ hūit ⁊ tamē an maiorem hūit non est nobis certum. ¶ Principium aūt ad hoc ē ꝙ nulla penalitas esset in statu innocentie q: pena non precedit peccatum ignorantia aūt est pctm̄: ideo nō eēt tūc. ignorantiam aūt dicimus non scire causam eorumq̄ sūt nobis nccia aut oportuna ⁊ hec est imperfectio scie vel cognitionis. nam si quis sciat oia que ad ipsum scire ptineteē p fectus in scia ⁊ si aliquid desit ei de illis que ad ipsum scire pertinet erat imperfectus in scia. habere autem talem perfectionem est nccium cuiſz ad hoc ꝙ non sit ignorans ⁊ nō habeat penam ⁊ q: nos sumus nunc in statu in quo sūt mlte penalitates non est inconueniens istam esse inter eas ꝙ ignorem⁹ multa eorum que ad nos scire pertinebat. sed in adam nulla erat pena ergo neq̄z ignorantia ⁊ ita adam habebat cognitionem oium illaruz rerum que erant sibi nccie vel oportune. ⁊ hoc est esse perfectum in scia vel cognitione ideo adam fuit in statu innocentie perfectus in scia. ¶ Dicendum etiam ꝙ adam istam perfectionem habuit statim i sua formatione ⁊ non postea per acquisitionem neq̄z postea per infusionem: ⁊ patet quia adam statim vt formatus est sciebat loqui ⁊ loquentes intelligere. sed habere ꝓpletaz cognitionem ydiomatis est aliquid magnum quod homies in longo tempore acquirunt. ergo simul habuit adam in ipsa formatione suā perfectionem cognitionis nam sicut locutio ⁊ intelligere loquentes erat ade nccium ⁊ illud acceperit in ipsa formatione ⁊ non post aliquam temporis successionem ita ⁊ cetera que essent ade nccia ad cognitionem eadem rō ne simul acciperet. ¶ Item patet q: si adam non accepisset

C

istã perfectã cognitionẽ in sua formatione esset aliqua pena litas in adã q; aliqõ tps esset in quo esset necessariũ vel opor tunũ ade aliqd scire ⁊ ignorare illud: sed hoc est icõueniẽs q; sicut dare ꝙ adã toto tpe innocentie hẽt aliquã penã erat incõueniens: ita ꝙ in aliqua parte tpis penã erat icõueniẽs ⁊ tñ ignorãtia in quacũq; parte tpis. Sic est pena. ergo nul lo tẽpore hẽt adã in statu innocẽtie ignorãtiã: ⁊ tñ habuisset illam si nõ fuisset in sua formatione data cognitio oium necessariorũ sibi ad sciendũ. g̃ statiz in sua formatione data fuit sibi ois talis cognitio ⁊ hoc fuit ꝙ eẽt adã pfectus in scia in sua formatione. hec est eni pfectio cognitionis quã dare debemus ade: maiorẽ aũt nõ est necesse dare: iõ ꝙ dicaĩ adam cognouisse pfecte oia nãlia vel oia creata q̃ aliqui vocant perfectionẽ cognitionis nõ est necesse q; cõstat ꝙ nõ erat ne cessariũ ei ista scire ⁊ tñ an habuerit cognitionẽ de oib⁹ hȳs vel quantã vltra id q̃ sibi necessariũ erat nõ cõstat. ¶ Sed nunc est dubiũ que sunt illa quoꝝ noticia erat ade necessaria in statu innocentie. ¶ Dicendũ ꝙ oia illa reducuntur ad duo: vnũ est dispositio sui ipsius in actibus ꝓpꝛijs: aliud est dispositio aliarũ creaturarũ ſm ꝙ ad ipsũ ptinebãt: quãtuz ad primũ requirebaĩ in hoie cognitio prudẽtialis eoꝝ q̃ agẽ da erãt. ⁊ que vitãda: ⁊ hanc cognitionẽ dicimus fuisse pfectã in adã: statim vt formatus est infuso ei habitu prudẽtiali dirigente plene inoibus hȳs. Scõz erat quãtũ ad creaturas q; ptinebãt ad hoiem cũ create eẽnt pp ipz: ⁊ in duob⁹ ad eũ ptiebãt. s. inquantũ eis p̃sidebat ⁊ iquãtũ ab eis emolumẽtũ capiebat sic adã sũptur⁹ erat cibũ ⁊ potũ de reb⁹ ⁊ eas i alios vsus suos trãsferret, sic putaret sibi expedire. ad l̃ autẽ oportebat vt cognosceret earũ nãs ⁊ virtutes. s. vt sciret quid illo rũ ei prodesse poterat ⁊ qd nocere: ⁊ dõm ꝙ etiã hãc cogni tionẽ perfectã accepit adã in sui formatione. iõ sciebat de li gnis paradisi qũo ꝓderant ad vitã ⁊ que magis ⁊ que mi nus: ⁊ quotiens ⁊ qbus tpibus sumpta. ¶ Sed dõm ꝙ nõ ꝓpter hoc oportebat vt sciret ꝓprietates vel passiones oiuz nãlium: vel creatoꝝ: q; quedã creata erãt qbus ipse nõ ꝑerabat sicut angeli: iõ nõ oportebat vt de illis integrã noticiã hẽt: sed solũ aliquã inquantũ influebant in euz in illo statu cũ essent medij inter ipsum ⁊ deũ. ¶ Etiã non oportebat vt sciret oẽs ꝓprietates celoꝝ de sua virtute ⁊ cõditione mo tus ⁊ effectibus cõsequẽtibus ex motu sicut pro pte diffini unt astrologi: ⁊ pro maiori pte icognitũ hñt: nã celi non sunt hoi subditi: lz̃ sint entia nãlia: aliquã tñ cognitionẽ de illis ha beret inquãtũ sunt cãe iferioꝝ quoꝝ erat cura ade. ¶ Nec etiã de oibus que sunt in terra erat necessaria plena. i. tota lis cognitio ade q; manẽte ipso in statu innocentie mlta erãt que in vsum eius nunq̃ ventura erãt sicut que sunt in viscẽ ribus terre ⁊ que erãt late dispersa per orbẽ cũ ipse non esset mansurus nisi in paradiso terrestri: ⁊ inde trãsferendus in ce lũ: ⁊ ita plurimis rebus nũq̃ vsurus erat ⁊ eas fortassis nũ quã visurus. iõ nõ oportebat vt illarũ cognitionẽ ei tradere mus. ¶ Sunt aũt quedã quoꝝ cognitio nõ est hoi necessa ria: perfici tñ intellectũ earũ cognitio nõ nocet: de hac an ali quã hẽt adã dubiũ est: ⁊ dõm ꝙ credẽdũ est aliquã habuis se ipsum cũ ⁊ nos in statu isto penali habeamus cognitionẽ quarũdã rerũ que non sunt nobis necessarie: sed faciunt ad nr̃az perfectionẽ vt scire geometriã ⁊ quasdã partes scie nã lis: habemus aũt ista nõ per infusionẽ aut inata nobis: lz̃ ex studio ⁊ inquisitione. Sed adã quantã partẽ horũ hẽt non est nobis certũ: vnde nõ est nobis necesse lasserere ꝙ habue rit cognitionẽ maiorẽ q̃z esset ei de rebus ad ipsum ptinenti bus. De ceteris autez possumus credere: sed non est necesse asserere. ¶ Cũ aũt dixerimus de adã qualẽ cognitionẽ de re bus hẽt: est dõz de alĩs qui etiã in statũ innocẽtie ituri eẽnt. Erant aũt duplices. s. eua: ⁊ filĩ qui ex eis in paradiso nasce rent siue manerent. ¶ De eua dõm ꝙ nihil differt ab adam quantũ ad modũ accipiendi pfectionẽ: lz̃ differat quãtuz ad ipsam per pfectionẽ acceptã: modus autẽ accipiẽdi cõis erat vt nõ per tpis successionẽ: sed statim totã suã pfectionẽ acci perent: ⁊ in hoc ambo cõueniunt: ⁊ ambo differunt a filĩs: qui ex eis nascerenĩ. s. sicut adaz in sua formatione: accepit a deo omnẽ plenitudinẽ cognitionis ad se pertinentez ⁊ nõ expectauit eam hẽre per tẽpus. ita ⁊ fuit de eua. Et apparet istud q; sicut adã statim vt formatus est fuit sciens loqui ⁊ itelligens ad se loquẽtes ita ⁊ fuit de eua q; nõ didicit idio ma dicente adam: sicut in nobis fit sed statiz sciuit loqui: qõ

D Que erant necia ade i cognitione dũ erat i sta tu innocẽtie. Responsio

Qõ. 508. E De cogne eue ⁊ filioꝝ ipositio qõ mansisset i paradiso. Responsio.

ꝓz ex tẽtatione serpentis: nã intellexit eua oia verba serpen tis: ⁊ rñdere ad illa sciebat ⁊ nõ solũ erat ei cognitio idioma tis: sed etiã erat aliquis habitus prudentie: nã cõtra diabo li tentationẽ aliqualr̃ se muniebat: cum dixit nõ esse comedẽ dum de arbore scie boni ⁊ mali: q; deus vetuerat: ⁊ tñ vsuz istũ rõnis ⁊ rõnẽ prudentialẽ nõ poterat hẽre per discursuz tẽporis: q; non fluxerat tẽpus in quo ista hẽre posset cuz di ci soleat ista accidisse ea die qua formata est mulier. Qõ ve ro eua acciperet a deo totã suã pfectionẽ simul in sua forma tione ⁊ non acquireret successiue aut postea per infusionez haberet cõueniẽs erat primo ex eis que in ipsa apparuerunt .s. locutione ⁊ rñsione vt supradictũ est. Scõo q; sicut adaz non fuit nãliter genitus ab hoie sed a deo formatus: ⁊ iõ ac cepit ab eo simul totã suã pfectionẽ: vt dictũ est: ita eua non fuit nãliter producta: sed diuinitus formata: ideo pariter de buit pfectionẽ totã suam simul hẽre ⁊ nõ successiue acquire re. ¶ Tertio quia eua non fuit producta in statu infantilis vel puerilis: sed femina pfecta viro apta ſm corporis integri tatem: ita vt adam ⁊ ipsa ſm corpus postea non excreue rint sed manserint in ea corporis statura quã a deo accepe runt: de intellectu: ergo sic accipiendũ est: ꝙ in tanta perfe ctione a deo producti ambo essent quanta eis esset conue niens. Et ita eua habuit se similr̃ ad adam in mõ accipiendi perfectionẽ q; ambo simul a deo acceperunt ⁊ non acquisi uerunt per successionez: sed fuerũt dispares in ipsa perfectio ne: quia nõ accepit eua tantã plenitudinẽ sapie quantã adã: sicut eni corpore nõ erant pares neq; intellectus cõditione equabanĩ: lz̃ maior prudentia atq; sapientia tradita fuit ade q̃z eue. Et hoc patet primo q; serpens hoc intellexit cũ non ausus fuerit in tentatione aggredi virum sed feminaz tanq̃z fragilioꝝ atq; ad succumbendũ ꝓmptioꝝ qõ nõ extimaret si crederet equalis perfectionis eos esse ſm itellectũ. ¶ Se cundo inuit hoc apo. p̃ thi. ij. c. vbi ꝓbat differentiã gradus inter viros ⁊ feminas nõ cõcedens feminas docere neq; do minari: vbi ait adam non est seductus: mulier autẽ seducta in preuaricatione fuit: ⁊ ita significauit minoꝝ fuisse sapiẽ tiam atq; prudentiam mulieris que seducta est q̃z viri qui ñ fuit seductus: ⁊ innuit illud non esse quasi tunc solum essz femina non aduertente. quia tunc ratio apostoli nõ teneret. sed signat esse naturalem inequalitatez que tunc erat ⁊ nũc ⁊ ideo sicut tunc femina decepta est ⁊ vir non ita: ⁊ nũc vi ri circa singula sapientioꝝ sunt aut naturaliter magis intel ligentes vt minus decipi possint: ⁊ ob hoc ad eos docẽ ptinet non ad feminam. ¶ Sed obꝫcietur ꝙ tunc eua non eẽt formata perfecta cum non peruenisset ad perfectionem in q̃ erat adam ita vt non posset decipi. ¶ Dicendum ꝙ eua formata fuit in perfectione cognitionis ita vt non oporteret ac cipere aliquid postea successiue: ⁊ dicitur fuisse perfecta i co gnitione quia data est sibi cognitio oium sibi necciorum ita vt nihil eo ei eẽt. ¶ Et cum dicitur ꝙ non erat equalis ade dicendum ꝙ verum est. neq; etiam futura erat vnquaz equal: ⁊ tamen cum illa inequalitate consistebat perfectio eue: non enim posset dici imperfecta quia non erat equalis ade cũ. neq; esset apta vt illi equaretur: sicut enim qui sunt diuersarũ specierum non habent equalitatem perfectionis neq; vnuz attingit vnquam alterius perfectionem: neq; tamẽ propter hoc dicitur imperfectuz: sic masculus ⁊ femina. licet differãt materialiter ⁊ non specie est differentia eorum ſm naturam ⁊ non ſm accidens ⁊ non est eadẽ amborum perfectio. ideo eua non erat capax tante perfectionis quante adaz ⁊ cũ mi nore perfectione esset perfecta. ¶ Nunc vero de perfectiõe filiorum qui nascerentur ex eis ſm intellectum est dicendũ. ¶ In quibus est vnum presupponendum ꝙ filĩ qui nasce rentur ex primis parentibus in padiso nullam imperfectio nem haberent. quia imperfectio est pena ⁊ tamen pena non est vbi non est peccatum. illi autem nascerentur sine peccato sicut parentes eorum essent innocentes cuz non haberent i perfectionem vllam: sed quam perfectionem haberent dubi um est: ⁊ adhuc magis dubium quam de adam ⁊ eua: quia de adam ⁊ eua aliquid tradit sacra scriptura. eo ꝙ aliquãdiu steterunt in statu innocentie. sed filios nullos tunc genue runt ideo de ill quales futuri essent nihil scriptura tradit: et ideo de hȳs quisq̃ opinatur vt vult. ¶ Aliqui dicunt ꝙ par uuli nati habebant omnem perfectionem vt non esset in eis aliqua pena ⁊ queritur statim de corpore an nati haberent

corpora

obiectio

Rñsio.

corpoꝝ pua vt puuli nostri.vel nascerentur in eadem magnitudine in qua postea futuri erant.dicendū ꝙ tā de hoc quaꝫ de ceteris que ad eos pertinent ꝑm intellectū ꝛ corpus agetur inferius:nunc vero dicēdū ꝙ corpora pua haberēt mox egressi de vtero ꝛ etiam non hꝫent vires ꝛ exercitia organica que hñt viri perfecti similiter neqꝫ cognitionem haberent talem qualē postea adulti effecti an tñ aliquā virtutē hꝫent ſ.prudentiā.iustitiā: vel alias aut etiam si in gratia nascerent dicetur posterius. ¶ Et ꝑm hoc pōt rēsponderi ad argumenta facta.s.q.d.vj. ¶ Ad ꝓmū dōm ꝙ adā genuissꝫ tales filios qualis ipse erat.sed cū dī ꝙ illi nō erāt pfecti hꝫ cognitio nē ergo neqꝫ adā.nō valet qꝛ adam gigneret filios sibi silēs. ſ.ꝑm spēꝫ.non tamen oportebat ꝙ in ceteris q̄ habebat adā similarentur ei.qꝛ certū ē ꝙ adā erat corpore perfectus ꝛ magnus filij aūt non nascerent perfecti corpore sed paruuli expectantes p tpa:suā staturā integram. ¶ Et non erat cōueniens ꝙ filij ade tales omnino nascerent q̄les essent adaꝫ ꝛ eua pentes eorum ꝑm cognitionē ꝛ pfectionē virium ꝛ exercitiorū organicorū. Primo qꝛ adā ꝛ eua nō sūt nāliter geniti ſꝫ supernaturaliꝝ a deo ꝓducti: ꝛ iō debuerunt totā suā perfectionē silī hꝫe qꝛ dei perfecta sunt opa deutero.xxxij. ꝛ non expectare perfectionem cōgruētem nature p successionē.filij aūt ade ꝛ eue nō ꝓducerent a deo miraculose. ſꝫ gignentur naturaliter.ideo ꝑ modū nature.ſ.ꝑ successionē suā pfectionem acciperēt: ꝛ non haberent totā mox nati: ꝛ est ista rō efficax. ¶ Secundo qꝛ adā ꝛ eua ꝓducti sunt hñtes stati corpora integra ꝑm totam suam magnitudinē vt augusti. dicit super gen̄. ꝛ magister.li.ij.di.xvij.ꝛ.xvij.ꝛ iō cōpetebat eis habere vires pfectas ꝛ existētia organica plena cū ista i nobis rīdeāt hꝫ ꝓditiōes corpoꝝ ꝛ magnitudinū suaruꝫ.ſꝫ filij istorū nascerentur habētes puula corpora.ergo neqꝫ vires i tegras neqꝫ existētia plena sed ea postea acquirerēt aduenīē tēpore. ¶ Tertio qꝛ perfecta cognitio in homine ꝑm naturam est qñ hꝫ cōplemētū organorum ꝛ etatem pfectā. ſꝫ deꝰ formauit adam ꝛ eua habentes organa perfecta ꝛ corpora ꝛ talis conditionis qualis futuri erant in etate virili.sed ad eam tēpalibꝰ successionibus peruenirent.iō debuit eis dari talem gradum cognitionis q̄lis eis ꝑm illā etatē ꝓuenire deberet:ſꝫ filij eorū nascerentur puuli q̄les sunt q etate ꝑmodia inter nos agunt.ergo non erat cōueniens eis dari sciam aut cognitionem cōueniētē etati maiori. ¶ Uñ dōm ē ꝙ filij ade hꝫent in suo ortu oia q̄ adam hēbat vt hō exñs in statu inocentie. ꝛ hō erat sine pctō nasci ꝛ sine pena.i.sine morbo sine defectu sine mala ꝙplexione: ꝛ sine quocunqꝫ icomodo: qꝛista ptinebat ad statū inocētie. ꝛ in hīs filij ade eq̄les essent ei. ꝛ istam eq̄litatē in suo ortu hꝫent ꝛ si nō hērēt acqrerēt ꝑ successiones:ſꝫ ꝙ adam fuerit hñs perfectā cognitionē in sua formatione ꝛ silī eua nō cōpetebat eis ex cōditiōe hominū existentiū in statu inocentie:ſꝫ inquatum erant ipsi ꝑncipiū quoddā hūani generis ꝛ a deo formati: ꝛ hūana spēs non debuit incipe ab impfectis ꝛ incōsumatis: ꝛ qꝛ filij ade ꝛ eue non fuerunt ꝓncipiū hūane spēi non cōpetūt eis habere istam pfectionē in suo ortu ¶ Ad secūdā rōnē positam s.q.d.vi.dicendo ꝙ adā opando ꝛ colēdo terram expiretur naturas rerū: ꝛ tñ nō sequiē qui in ꝑncipio sue formationis habuisset perfectam cognitionem:expiri autē dupliꝝ stat.vno modo ꝙ ex sensibus q uorū est expiri accipiat hitū cognitionis. ꝛ ita est in nobis: qꝛ ex multis expimentis colligimus vnū vl'e qō est ꝑnᵐ artis ꝛ scie.sicut docet Aristo.lib. primo metha. ꝛ sic adā non experiret nās rerū qꝛ nō indigebat experimento ad acqrendū habitū cum iā hituꝫ sciētie haberet. Alio mō quis expitur qñ id qō per hitū scie tꝫ in rebꝰ videt sicut scit aliqs esse ignē calidū ēt si nūq̄ ei manū apposuerit aut ab eo sit calefactus. ꝛ tñ cū manuꝫ apposuerit experitur ignē esse calidū qō per hitū iam tenebat: ꝛ tale experimētuꝫ est in multis rebus delectabile.iō hoc mō adā expiret colendo vt delectaret sensu expiendo in ipsis rerū naturis qō habitu scie tenebat. Alio mō pōt dici ꝙ adā expiret nās rerum colendo terram.ſ.qꝛ vere aliquorum acciperet cognitionem ex sensu quorum hitum nō habuerat ꝛ hꝰ ē.qꝛ cuꝫ dixim⁹.ꝙ adam hēbat pfectā cognitionē reruꝫ nō intelleximus .quasi nulla res esset in natura.quā nō nosꝫ.sed qꝛ nihil ignoraret eoruꝫ que sibi erāt nēcia.constat aūt ꝙ nō erat ade nēcia cognitio oium rerū nāliū.idem aliquarū rerū poterat acciperē cognitionem ꝑ expientiā in sensum nō tñ intelligimus ꝙ oium rerum acciperet cognitionem per experimētum sīc nos accipimus qꝛ hoc est imperfectionis. ¶ Et tamē nō est satis certum quid horum duorum potius sit: nā hꝫ adam non haberet cognitionem oium rerum putāt quidam ꝙ habuit pfectam noticiam oīum que erāt in paradiso.eo ꝙ oia illa erant nēcia ade.cum inter illa vitam ageret ꝛ de eis cibum sūpturus esset: ꝛ itaꝫ colendo terram non acciperet noticiam per experimētum.sed ꝓhaberet eam in hitu. ¶ Potissime qꝛ quidam volunt ꝙ adam hūerit cognitionem oium rerū nāliū eo ꝙ fuit intellectus suus perfectus omni naturali perfectione vñ cognouerit pfecte mathematicā.ſ.a strologiā.geometriam ꝛ huiusmodi perfectius q̄ aliquis homo nūc ex studio hēat.quod ꝛ nos asseruimus.s.ij.c.q.xxiij. ꝛ satis rōnabile est.hꝫ non sit nēcium illud asseri cum cognitio oium istarum rerum non videretur hoi nēcia:etiam est intelligenduꝫ ꝙ si demus talem cognitionem habuisse adam non dabimꝰ ꝙ futura esset in filijs eius ex additione status inocentie. ſꝫ in eo eēt istud a deo collatum.qꝛ erat adam opus manuum dei. ꝛ principium humane spēi ꝛ ideo iuxta ꝓ melius diceretur.primo modo ꝙ non capet cognitionem per experimētum.sed prehꝫet eam in habitu.erat tamen experimentum. ad delectationem. ¶ Ad tertiam rōnem factam.s.q.dvi.dicendum ꝙ nihil poterat adam intelligere sine fantasmate. ꝛ tamen non sequitur ꝙ non potuit habere cognitionem non ex sensu.qꝛ hoc verum si non possit haberi fantasma nisi ex sensu ꝛ tamen potest hꝫi sine sensu. ¶ Circa quod ꝓsideranduꝫ ꝙ est fantasma obꝫ intellectus sicut color visus ꝛ indiget intellectꝰ fantasmate.dupliꝝ primo in accipiendo sciam a rebus. Secundo i circūponendo fantasmatibus id qō circa se habet. Primo modo est motꝰ rerum ad aiam. Secūdo modo est motus ai ad res. Pro primo indigemus fantasmate i quantum a rebus accipimus cognitionem ꝛ hic est motꝰ rerum ad animam qꝛ res incipiunt esse in anima. ꝛ qꝛ non possūt esse per se sunt per speciem.est autē species illa fantasma ꝛ vt isto modo accipiamus scientiam ꝓexigitur fantasma. Secūdo modo fit motus ab intellectu ad res vt quando qs hēt apud medicos cognitionem artis de aliqua herba vl'fructu ꝙ tale aut tale efficit: ꝛ nunq̄ꝫ vidit illā rem quando de nouo viderit eam non accipit cognitionem ab illa. sed circūponit ei id quod nouerat quia ō illa asserit.id quod habitualiter cognoscebat: ꝛ quia tunc non acciperit ab illa.sed confert ei vel circumponit dicitur fieri motus ab intellectu ad rē ꝛ etiam quantum ad istum secundum modum intellectus indiget fantasmate quia antequam accipiat fantasma a rebus nescit cui attribuat id quod nouit habitualiter. ¶ Dicendū autem ꝙ potest acquiri scia aut cognitio aliqua in nobis sine fantasmate:nam fantasma.est species sensibilis seruata i aliqua potentia organica.aut organo iteriori.ad quod se cōuertit intellectus. ꝛ tunc virtute intellectus agentis fit species itelligibilis in intellectu posibili.que species intelligibilis non est materialis.sicut fantasma.ideo si quando detur homini a deo cognitio habitualis aut actualis.intellectiua pure non est ibi fantasma aliquod.cum non sit aliqua spēs in organo.non est tamen in nobis cognitio sine specie. ſꝫ nō est omnis species fantasma. Si autem fantasma esset ipsum quod immediate mouet intellectum ꝛ proficeret non essꝫ possibilis intellectio sine fantasmate.tamen non est sic quia fantasma non perficit intellectum.sed ipsa species intelligibilis. ideo sine fantasmate potest esse acquisitio cognitionis ꝛ actus intelligendi. ¶ Sed ad secunduꝫ semper est nēciuꝫ fantasma.nā id quod cognouerimus habitualiter itellectiue nē sciemus cui attribuamus in rebus nisi ipsarum rerum acceperimus fantasma: ꝛ tunc illi ostendenti rem sub ꝓditionibꝰ particularibus circūponemus qō ō re nouerimꝰ. ¶ De adā dōm ꝙ non indigebat fantasmate quantum ad primum modum.sed quantum ad secundum.qꝛ adaꝫ non accepit cognitionem a rebus.sed per infusionem dei ꝛ quia illa erat causando habitum in intellectu.non fuit necessarium fantasma. sed ad secundum erat sibi necessarium fantasma.ſ.ad tribuēdum rebus.id quod de eis nosset apud intellectum sed tamē ad huc istud fantasma non erat necessarium causari a rebus quia alias non cognosceret quis nisi rem illam quam vidisset.sed poterat causari a deo sicut causatur ab eo species intelligibilis ꝛ habitus:etiam poterat causari fantasma naturaliter sicut sepe per operationem interiorum virtutum con

tingit in ymaginatione formari fantasma quod non fuerit p sensum acceptum. ¶ Ad quartam rationem dicendū q̄ oia
Ad 4m. que sunt in corpore humano & in tota natura sunt optime ordinata neq̄ ē aliquid superfluum: & cum dicitur q̄ si adam non accepisset cognitionem a sensu essent superuacui sensus
ꝓma rñsio. & organa negandum q̄ proderant ad hoc q̄ adam experiretur exterius quod interius nouerat quod erat valde delectabile. ¶ Aliter potest dici & multum conuenienter q̄ si adaz competeret ex conditione nature cognoscere res intellectiue accipiendo a sensu: fuisset sibi superuacuuz hr̄e sensus & or-
2. responsio gana & non haberet illa sicut angeli quibus natum ē habere cognitionem intellectiuam non h̄nt organa. tamē nō erat naturale ade habere cognitionem intellectiuam nullo alio p̄cedente, sed potius q̄ nihil cognosceret nisi accipiendo a sensu: q̄ autem nunc accepisset cognitionem intellectiuam ante oēm sensationez fuit ex gratia non ex natura. ideo debuit habere sensus & organa per que naturaliter cognitiuus erat & qui de perfectione nature erat: quod appet manifestius in resurgentibus quibus erit cognitio habundantior ex visione dei sine sensu: & tamen sensus & organa habebunt resurgentes. Similiter nullus erit in eis ciborum neq̄ venere
Ad 5m. orum vsus xp̄o asserente hoc mat. xxij. & Luc. xx. & tamē habebunt resurgentes omnia organa genitalia: & que ad sumptiones atq̄ digestiones ciborum pertinent: vt non desit aliquid de perfectione nature. ¶ Ad quintum dicendum q̄ ordo qui erat inter adam & angelos non tollebatur vt adaz ab angel' illuminaretur: & reliqui qui eēnt in statu inocentie. ē enim iste ordo naturaliter: cum autem dr̄ q̄ adam non indigeret illuminari: dicendum q̄ si adam oia simpl'r sciret non posset p̄ angelos illuminari: & tñ non sciebat oia cū illa perfectio qua adam eēt perfectus in scia nō essz. nisi cognoscere oia ei nccia. multa autem alia erant nō nccia que nesciebat adam & i ill' posset perfici ab angel'. Sic enim ē in ipis angelis. nam illi plura sciebant quaz adā in statu innocentie & tñ angeli inferiores illuminantur a superioribꝰ vt dicit dionisius in li. ce. ierar. c. vi. & purgant a nescietia q̄ q̄dā sūt q̄ nesciunt. ergo a fortiori adam illuminaretur ab angel'. Iz esset p̄fectus in scia eorum que sibi erant nccia. ¶ Adhuc circa cognitionem p̄morū̄ pentum & eorum qui erant in statu innocentie queritur an decipi poterant. ¶ Aliqui dicūt q̄ sic. q̄
Q̄. 507. A An p̄mi parentes decipi poterant. p̄ma opinio. p̄ma ratio. 2a. ratio. pr̄i. ad thi. ij. c. dr̄. q̄ mulier seducta i p̄uaricatione fuit & tam mulier erat in statu innocentie sicut & adam. ideo seduci vel decipi poterat homo in statu illo. ¶ Secundo q̄ non solus eua. sed etiam adaz quia licet non fuerit seductus in eo i quo eua tamen seductus fuit in alio. s. quia putauit eē veniale qō erat mortiferum vt dicit magister. li. ij. di. xxij. ergo nemo erat qui non posset decipi in illo statu. ¶ Tertio q̄ magister. lib. ij. di. xxi. dicit q̄ ideo mulier serpentez quē loqui vidit nō horuit quia a deo creatum sciuit: & ab eo vsum loquendi accepisse credidit. hoc aūt falsum erat. quia serpens non poterat habere vsum loquendi cū esset irr̄onalis. ergo decepta est. & sic decipi potuit. ¶ Quarto q̄ p̄stat q̄ adam in p̄mo statu innocentie non sciebat secretas cogitationes aliorum cuz neq̄ demones neq̄ angeli hoc sciant sed solus deus: poterat aūt aliquis dicē se cogitare quod non cogitabat. & adam nō crederet eum mentiri q̄ hoc nesciret certitudinal'r & ita decipe
4. ratio. retur. ¶ Quinto q̄ adam in illo statu habuisset cognitionē sensitiuam sensus aūt aliquando nūciat rem aliter q̄z se hēt. sicut cum aliquid a remotiori videtur. minus apparet q̄z sit.
5. ratio. ergo saltem in sensu possz hō decipi q̄ extimaret rē al'r q̄z se haberet. ¶ Alij dicūt q̄ non poterat decipi quia vt dicit augusti. approbare falsa pro veris non ē nā hominis instituti.
opio. scōa. sed pena damnati. sed in statu innocentie nulla pena esset. q̄ neq̄ esset ibi approbare falsa p̄ veris. ¶ Secūdo q̄ deceptio nunq̄z est sine ignorantia. sed ignoratia vt dicit vgo de sancto victore. est culpa & pena. sed in statu innocentie. neq̄ erat culpa neq̄ pena. ergo non esset ibi decipi. ¶ Dicendus
B p̄ma ratio. q̄ multa apparent p̄pter que difficile esset asseri. q̄ hoies q erat' in primo statu non possent decipi naz & vltra cetera manifestum est q̄ illi non nouerant oia: & ideo in eo q̄ non scirent possent decipi & sic facile esset decipi q̄ putarent forte ō
scōa ratio. rebus aliter q̄z esset in eis rebus quasi ignorarent & hoc videtur q̄ non possent vitare cum multa essent que ipsi nō scirent & ideo nisi aliquid obstaret concedi posset q̄ possent decipi homines in statu inocentie. Sed quia hoc repugnabat
Rñsio. auctoritatibus sanctorum possumus aliter dicere. s. q̄ illi homines qui eēnt in statu innocentie poterant decipi & tamen quandiu erant in illo statu non poterant decipi. ¶ Circa qō considerandum q̄ in statu innocentie non erat peccatum & ideo non debebat esse pena cum ad dei prouidentiā hoc pertineret. ignorantia autem pena est: & decipi cuz quadā ignorantia est. ideo videtur q̄ non possit eē sine pena. sed ab oi pena liberos seruabat deus eos qui erant in illo statu. ergo & a deceptione custodiret. erat enim tota perfectio hominis i statu innocentie dependens a superiori pte que est mens & qa in illo statu adherebat homo deo per rectitudinem iustitie. ideo illa manente deo coniuncta sicut non poterat esse defectus aut malum aliquod in corpore. ita multo minus poterat esse in mente que erat pars principalior. ¶ Et appet hō q̄z adam in illo statu erat quodamodo mortalis & quodamodo immortalis. erat quidez mortalis ex dispositione corporis. iz erat quodāmodo imortalis ex prouidentia dei. ideo licet posset corpus hominis ledi a multis cum esset passibile sicut & corpora nostra non ledebatur neq̄ lederetur quia nō permitt̄et deus hoc fieri si homo nō peccaret & ita illa potētia moriendi nūquam exiret in actum moriendi: & nocumentorum q̄ ad mortem pretendunt nisi precederet peccatū per qō mens hominis voluntarie se alienaret a deo & tunc deus defereret hominem non impediendo nocumenta que ei poterant advenire. sic circa mentez quandiu illa deo maneret coniūcta. licet posset quantum ex se erat decipi aut pati aliud malum non permiteret illud deus quouscz̄ sponte se mens a deo alienasset & hoc modo manente statu innocentie non possz homo decipi. ¶ Ad primum dicendum q̄ femina seducta est sicut apostolus dicit & seductio fuit quia putauit rem aliter se habere q̄z se haberet. s. q̄ possent esse sicut dꝰ scientes bonuz & malum quod falsum erat. Et tñ ista seductio fuit postquaz mulier corruit a statu innocentie. & inde per hoc q̄ serpēs dixit mulieri eritis sicut dꝰ insurrexit mulieri elatio quedam q̄ erat amor inordinatus maior] status & iste amor inquantū erat inordinatus quia mens recedebat a deo per̄t ille ordo qui erat inter mentem & deum in quo consistebat iustitia originalis: & tunc desinebat eua esse in statu inocentie. ideo ne q̄z deus per specialem prouidentiam custodiret mentem ei' a malo & seductione. sed relinqueret eam nature sue & libertati. & quia eua erat talis fm perfectionem nature sue vt decipi posset decepta est. ¶ De adam est dicendum q̄ etiaz nō poteart decipi nisi prius peccaret & caderet a statu innocentie. vnde & ipse peccauit cum comederit & assenserit vxori & tamen vt apostolus dicit non est deceptus q̄z etiam si per aliquod inordinatum desiderium mens ade recederet a deo et peccaret atq̄ constitueret extra statum innocētie. & cessaret deus custodire intellectum ade ab errore: & deceptione prouidentia spāli. erat tamē tāte perfectionis naturalis adā fm itellectum q̄ in hoc decipi non poterat & ideo relictus nature sue non fuit deceptus: mulier aūt decepta est quia manentibus vtriq̄ naturalibus erant talia naturalia mulieris vt ō cipi in hoc posset & naturalia viri talia erant. vt decipi ñ posset in hoc. vnde licet peccauerit non est deceptus. ¶ Et hoc est q̄ apostolus inuit. primo thi. ij. c. ponens dr̄iaz eue & adā nam non dicit q̄ adam non peccauit & peccauerit eua cum presupponat vtrunq̄ peccasse: sed dicit eua seducta est adam autem non fuit seductus in quo compat inequalitatem perfectionis vtriusq̄ in eis que ad intellectum pertinebant. s. q̄ licet ambo deserti essent a deo vnus tam pauca intelligebat vt in hoc decipi potuerit. alius vero maioris erat perfectionis intellectualis. fm naturam ita vt decipi non potuerit. ¶ Et ob hoc est bona comparatio quam facit apostolus nam vult ostendere q̄ docere pertineat ad virum & non ad mulierem quia docere est sapiētis. li. primo. meta. ideo ei qui sapiētior. est debet attribui docere respectu aliorum. sed sapientior ē q̄ non decipitur q̄z qui decipitur: sed vir nō potuit decipi & mulier decepta est. ideo vir est naturaliter sapior: & sic potꝰ pertinet docere ad ipsum q̄z ad feminam. & bene comparauit q̄ posuit ambos i puris naturalibus & in statu peccati in quo nos sumus: si enim comparet adam & euam adhuc manentes in statu innocentie posset dici q̄ ille qui non erat maior in naturalibus erat minor in gratuitis & ita posset decipi qui erat naturaliter sapientior. Nunc vero sumus in statu post peccatuz. vbi compantur in viro & femina. sola naturalia &

solutio rōnis in oppositum. ℓ qō. 508 Ad p̄m. Itez q̄ eua fuerit seducta.

talia ⁊ non gratuita aliqua eo q̄ eſt compatio generaliter ō viro ad feminam non diſtinguendo hunc virum vel illam feminam: tales autem erant adā ⁊ eua quādo apoſtolus ō eis loquitur. ſ. quando eua ſeducta eſt ⁊ non vir q: vterq; iaz p̄ diderat iuſtitiam originalem: ⁊ deſertus erat a deo, ſz ad huc vir propter perfectionem naturalium que poſt peccatum manent non potuit ī hoc decipi neq; deceptus eſt. mulier āt pp̄ puitatem perfecti ois intellectualis potuit decipi ⁊ decepta eſt. ⁊ ita probat conuenienter eſſe virum excellentiorem femina ſm intellectum ⁊ ideo ipſum debere docere. femina āt non debere docere. ¶ Ad ſecundum qñ dī de adam. q̄ licet deceptus non fuerit in eo in quo eua. tamē deceptus fuit in aliquo. ¶ Dicendum q̄ p̄o nunc relinquetur dubium. certum eſt tamen q̄ adam relictus a dei ſpāli ꝓuidentia poterat decipi cum non ſciret omnia: ⁊ tamen in eo in quo arguitur an deceptus fuerit tangetur infra. ¶ Ad tertium cuz dī de ſerpente q̄ putauit eua accepiſſe vſum loquendi a deo et ita decipiebatur. ¶ Aliqui dicunt q̄ mulier nō decepta eſt q: non credidit accepiſſe ſerpentem vſum loquendi a deo q̄ ſi efficētur ei p̄opr̄ius actus q̄ ipſe loquereť ſicut hō p̄ p̄n cipia que habet loquitur. ⁊ iſtud accepit a deo: ſed intelligūt q̄ accepit ſerpens diuinitus q̄ loqui poſſet. ſ. non nāliter .ſz per miſterium alicuius creature ſpiritualis in ea loquētis ſiue eſſet angelus bonus ſiue malus ⁊ tñ vtrū fieret hoc virtute boni angeli vel mali nō conſiderauit mulier: ⁊ ideo nō ſe determinauit ad aliquid iſtorum vnde neq; putauit aliqd falſum in quo deciperet. Aliter poſſet dici non eſſe verū qō dī. ſ. q̄ mulier. credidit accepiſſe diuinitus q̄ loqueretur ſerpens: ⁊ tunc non aſſerimus q̄ mulier deciperet in aliquo ⁊ dictum auguſtini ⁊ magri negari poſſet q: quedam alia ſūt dicta eorum que nc̄e negari. vt p̄z in multis. ¶ Tertio pōt dici q̄ mulier circa ſerpentē non fuit ōcepta: neſciuit enī mulier vnde haberet ſerpens q̄ loqueret ⁊ tamen non fuit ōcepta q: non eſt deceptio hoiz neſcire. ſed ſoluz qñ neſcientes aſſerimus res aliter ſe habere quā ſe habeāt cū. n. credimus de rebus aliter q̄ſint ipſi decipimur. Sed cum neſcimus. nihil credimus aut aſſerimus in neutram partem nos determinantes non eſt deceptio. ita poterat eē hic q̄ conuenienter. nā ſi mulier videns ſerpentem vel ſine locutione vel loquēte timere poterat eſſe cauſa vt cogitaret aliquid de illo. ⁊ tūc fortaſſis deciperetur ⁊ tamen non timuit ꝓpētē appropinquātē ſibi q: in ſtatu innocētie non poterat eē timor cum timor ſit pena ⁊ grauis quidē. in ſtatu aūt illo non poterat eē aliq̄ pena. iō neq; eſſet ibi q̄ mulier timeret ſerpentem ſicut dixim⁹ ſupra. q. cccclvj. ⁊ cum non timeret cogitare aliqd circa ſerpē tem. vnde haberet locutionem. ⁊ ſic neq; putaret q̄ accepiſſet diuinitus neq; loquebaſ aliqs in illo. iſtud eſt multū conueniēs atq; veriſimile ⁊ ſaluat mulierem a deceptione. ⁊ tamē negamus dictum auguſti: ⁊ magri. ¶ Quarto pōt dici ſaluando dictum augu. ſ. q̄ mulier ita putauerit. ſ. q̄ accepiſſet ſerpens vim loquendi diuinitus ſicut accepit homo: ⁊ ita eēt ſibi naturale: ⁊ in hoc certum ē q̄ deciperet mulier et cōcedimus iſtam deceptionem. ſed eēt iaz in illo ſtatu in quo iā decepi poſſz. ſ. perdita iuſticia originali: ⁊ poterat eē modus ſic: q̄ mulier a principio quando vidit ſerpentem non timuit q: erat in ſtatu innocentie in quo non poterat eſſe timor q: pena: ⁊ ita non curauit cogitare an eēt locutio ſerpentis a deo vel vnde. ⁊ ita tunc non decipetur. Cum vero ſerpēs cepit loqui mulieri ⁊ dicere q̄ eſſent ſicut dī inſurrexit mulieri elatio. i. amor inordinatus honoris vel celſitudinis cuiuſdam in quo perdidit originalem iuſticiā alienata iā a deo. et ſtatim potuit decipi ⁊ decepta eſt. q: credidit q̄ poterat eē ſic deus ſciens bonum ⁊ malum. Et ſicut in illo q̄ grauiꝰ erat decepta eſt: ita in multis alīs poterat decipi: ⁊ tūc forte cogitaret de ſerpente quid loqueretur ei ⁊ quo modo: ⁊ vñ habere locutionem: ⁊ crederet q̄ eſſet locutio ei naturalis ſic̄ homini: ⁊ ita diuinitus accepiſſz eā a deo in ſua creatione ſicut homo acceperat: ⁊ erit dictum augu. ⁊ magri vez: iſta autez deceptio poterat venire mulieri: q: iam iudicabat p̄ ſola naturalia. ⁊ intellectus ſuus non erat naturaliter magne perfectionis: ſed ſolum ſicut eſſet nunc alicuius mulieris bene diſpoſite naturaliter ad ſapiam ⁊ prudētiā quātū conditio femine capit ⁊ tamen nō eſſet inſtructa in aliquo neq; ad hoc haberet aliquas experientias. Sic enim erat in eua que ipō die putatur formata quo peccauit ⁊ animalia forte nō viderat aut pauca viderat ⁊ parum inter illa conuerſata fuerat: vnde non potuiſſet experiri an alīs animalibꝰ p̄ter hominē competeret locutio: vnde p̄opter hoc nec admiraret q: non videret aliquid inſolitum quod eēt ꝯ id quod eē debere videret: ⁊ ita itelligimus id qō dixim⁹. ſ. q. cccclviij. ¶ Qui autem dicunt q̄ mulier putauit accepiſſe ſerpentem locutionem diuinitus. i. per miſterium alicuius ſbe ſpūalis aliquo modo. volunt euadere deceptionez mulieris: ⁊ ſaluare dctm̄ augu. ⁊ magr̄i: ⁊ tamen hoc non ſatis conuenit. ¶ Primo q: non conſentit hoc littera magiſtri. lib. ij. di. xxj. ſ. quare mulier non horruit ſerpentem: ⁊ reſpondet q: cum nouerit creaturam eſſe etiam loquendi offm̄ a deo accepiſſe putauit: cuz autem dicit offm̄ loquendi non pōt intelligi q̄ miniſterialiter fuerit locutio in ſerpente per angelum: q: tūc ſerpens nihil accepiſſet a deo: ſed fieret aliquid in eo non conferente ipſo in actione. ¶ Secundo q: dicitur officium loquendi: naz ſi diceretur q̄ accepiſſet a deo q̄ loqueretur poſſet intelligi p̄o vna vice vel paucis: ſed dicitur officium: ergo hēbat ſerpens q̄ ſemper loqueretur cum officium dicat exercitiuz cōtinuum rei. ¶ Tertio ex parte motiui: nam dicit cum nouerit creaturam eſſe: ⁊ c̄. quaſi dicat p̄opter hoc putauit mulier q̄ ſerpens acceperat officium loquendi a deo: quia ſciebat eſſe creaturam. i. q̄ accepiſſet a deo loquendi poteſtatem quando accepiſſet eſſe ⁊ totam naturam. ¶ Quarto q: etiam p̄ter illud non conuenit q̄ eua ita putaret. ſ. q̄ ſerpens non loquebatur: ſed aliqua ſba ſpūalis in ſerpente quia non habemus vnde hoc poſſimus aut debeamus cogitare quia mulier nihil tale viderat vnq̄ per quod moueretur ad hoc credendum: de nobis ſecus eſſet: quia ſcimus iam angelos ⁊ demones per animalia bruta ſepe fuiſſe locutos. ¶ Quinto q: ſi mulier putaret q̄ ſerpens non loquebatur a ſe ipſo: ſed aliquis loquebatur in ſerpente: non eſt veriſimile q: mulier nō plus aduerteret in hoc cum illud crederet eſſe ſupra naturā ⁊ ideo eſſe rem paruam ⁊ non negligendā: ⁊ ſi cogitaret ſtatim decipētur quia putaret de re aliter quam eſſet nam putaret eſſe angelum bonum aut maluz. Si putaret eē bonū decipētur cum eſſet malus: ſi crederet eē malum putaret nullas latere inſidias. q: al' nollet eum audire: ſed illud putādo decipiebatur cum laterent inſidie: ergo non erat iſta reſponſio ſatis conueniens. Sed dicendum q̄ quarta ſupra poſita eſt conueniens aut tertia. ¶ Ad quartum aliquis poſſz dicere q̄ poterat aliquis falſum dicere ade exīti in ſtatu innocentie ⁊ putaret adam eſſe verum cū non noſſet ſecreta cordis: ⁊ ita deciperetur. cuz aūt obīcitur q̄ decipi erat pena: ⁊ ideo quando non poſſet eſſe deceptio ſine ignorantia nō accideret in ſtatu inocentie: cum autem eſſet ſine ignorātia poſſet eſſe in illo ſtatu. hic autem decipi non eēt cum ignorantia: q: cum multa eſſent que adam neſciret: ⁊ tamen non dicebatur habere ignorantiam illorum eo q̄ illa non erant ei neccia: ita ſi circa ea deciperetur credens aliter ſe habere rem q̄ haberet non eſſet ignorantia neq; pena quia in eo deciepiebatur quod ad eum non pertinebat. Simile erat ſiqs diceret ade aliquid ſe habere in corde quod non haberet et adam putaret ita eſſe nam deciperetur: ⁊ tamen non eſſet pena aut ignorantia: quia ſicut ſcire ea que aliquis haberet in corde non pertinebat ada: ⁊ neſcire non erat ignorātia aut pena ita decipi circa illa non eſſz ignorātia neq; pena. ¶ Dicendū q̄ hic eſt ſatis magna difficultas volunt multi q̄ adā manēs in ſtatu innocētie nullo modo poterat decipi quia decipi eſt pena: ⁊ pena non eſſet in ſtatu innocentie: ⁊ ad iſ dicunt q̄ adam ⁊ quilibet in ſtatu innocentie quātū erat ex ſe ipſo poterat decipi ⁊ tamē deus non permitteret decipi: q: ſicut homo ex natura ſua erat mortalis ⁊ paſſibilis: ⁊ tamē ō us non permitteret eum mori neq; pati aliquod inconueniens q̄diu maneret in innocētia: ita faceret ⁊ a fortiori circa mētem que erat paro magis p̄cipua: q̄ non poſſet pati deceptionem vel errorem aut aliquid mali: ⁊ ideo licet ada nō ſciret ſecreta cordiū aliorum ⁊ quantum ad hoc poſſet decipi tamē antequam deciperetur concurreret deus cum eo in eis que excedebant facultatem eius illuſtrando intellectum illius vt falſum eſſe putaret quod falſum erat: ⁊ ita in nullo deciperetur. ¶ Cum autem dicebatur q̄ non eſſet pena. illa deceptio: ⁊ q̄ non erat ignorantia neq; pena q̄ adam deciperetur putans verum eſſe ſibi dictum ab alio quod falſum erat. ¶ Dicendum q̄ non eſt verum. De primo patet q: non

1 m. 2 m. 3 m. 4 ratio.

Cōfutatio opinionis

ꝑma ratio

2. ratio.

3ª ratio.

4. ratio.

5ª ratio.

Cō. 505. Ad quartū

E

F

est simile: nam quedam sunt que ad hominem non pertiebāt & iō illa nō scire nō erat pena neq; ignorātia: secus cū ōcipeꝛ putans ō re aliter q̄ eēt. Primo q; nō scire ea q̄ ad ipm nō pertinebāt erat pura negatio: & nō erat aliqd positiuū i aia. neq; ēt erat p̄uatio: q; non erat negatio rei ōbite in eē: & iō istō nō scire nō erat aliquod malū in aia: vñ ōus pmitteret illud q; ñ erat malū: & nihil adimebat ō pfectione ade. Decipi aūt secꝰ ē: q; istud dat in anima aliqd positiuū. s. affirmare aliqd eē vel affirmare nō eē: & ista affirmatio erat inordinata cū essz ō re aliter q̄ se hꝫ̄ret. Etiam erat hic p̄uatio cū cogitaret hō & affirmaret de eo in quo veritas eē poterat: & nccē erat habere veritatē vel falsitatem: & tamē non haberet veritatem: p̄uatio autē malum quoddā est: & tamē deus debebat ꝫ ordinē siue p̄uidētie seruare hominē illesum ab omni malo & p̄ecipue circa ptē intellectuales: ergo non pmittēt ita ōcipi quod erat malus q̄ddam. ¶ Secūdo q̄ntū ad hoc q; ꝫ q̄dā essent non nccia homini neq; ptinentia ad illū vt ea sciret: & iō nō essz pena non scire inquantū ad eum nō ptinebant inquantū tñ ō illis cogitabat & aliq̄d asserebat vel negabat ō eis iā efficiebat ea sua: & ideo ptinebat ad eum illa scire vt non ignoraret: quia p̄ius nescire non erat ignorare: nunc vero si nō eēt ibi scire nō solum erat nescire: sed ēt erat ignorare cuz eēt ibi assertio ō aliquo qual'r illud non erat. ¶ De secundo cuz dicebatur q; non erat pena q; adam ab aliquo ōciperet dicēdū q; falsum ē. erat enim pena quia non est. simile q; adam non sciret secreta cordis: & q; ōciperet circa illa nam non erat p̄tinens ad adam scire alienas cogitationes: cum neq; angeli boni hoc nouerint: sed solus deus & tñ p̄tinens erat ad adaz scire hoc quod ei dicebatur an verum eēt & quia ea q̄ ad ipm p̄tinebant sciret in illo statu statim efficeretur sciens per ōuz id quod ei dicebatur an essz verum vel non. ¶ Secundo q; non erat ade pena non scire cogitationes alienas: & tñ istud non erat cogitatio: sed dictum & pertinebat ad adam inquātum ei dicebatur. ¶ Sed adhuc obꝫciet q; poterat decipi in statu illo homo q; decepta fuit mulier grauī deceptiōe: & maxime in re ad eam pertinente. s. in eo p̄ quod statuz perdidit dicendum sicut supra quod decepta fuit postquā desijt eē in statu innocentie: si autem permaneret ei innocentia non potuisset decipi vt crederet se posse esse sicut deꝰ est. ¶ Adhuc tñ obꝫcietur q; decepta fuit dum esset in statu innocentie. qa diximus q; cum decepta fuit credendo q; posz eē. sicut deus p̄cessit elatio q̄dam per quam desijt eē in statu inocētie. Sed ō illa elatione arguetur q; in illa fuit appetitus imoderatus excellentie: & q; istud est actus volūtatis q̄ voluntas non eligit nisi diffinitū ab intellectu. optuit q; intellectꝰ iudicaret bonū eē appetere honorem imoderatū siue appetere in illo gradu in quo erat immoderate appetere & tamē iudicādo illud decipiebatur intellectus: q; non erat bonum appetere talem honorem: ideo dum esset in statu innocentie deceptꝰ est. ¶ Confirmat hoc q; quomodocūq; dicatur nccē est q; homo semper maneret in statu inocētie quousq; peccaret mortaliter: q; non poterat aliter perdere inocētiam: & tamē non poterat peccare mortaliter: nisi p̄cedente ignorātia aliqual'r cum dicatur. li. iij. ethi. omnis malus est ignorās: illa aūt ignorantia erat in iudicando eē bonum quod nō erat: & hec erat decipi: ergo nccē erat decipi hominem ad hoc q; perderet innocentiam. ¶ Dicendum q; verum est adam fuisse ōceptuz & euam similiter ad hoc q; perderēt innocentiam: & illa ōceptio fuit in eo quod non excedebat facultatem ipsorum: ꝫ ipsi poterant cognoscere quid erat bonum & non deciperētur. deus aūt faciebat q; non deciperentur in eo quod excedebat facultatem eorum illuminando eos: sed in eo qō ipi poterāt per se cognoscere. non concurrebat deꝰ supernaturaliter ad illos illuminādo sicut ad hoc q; homo semper viueret erat eis nccium manducare & euadere nociua ꝼm corpus ab extrinseco: manducare erat in potestate hominis q; hēbat cibuz iuxta se euadere omnia nociua non erat in ptāte sua: sed in dei potestate: ideo ad vitandum nociua opabatur ōi p̄uidētia: sed ad hoc q; comederet non opabatur ōus: sed ipse homo: vñ nunc si non curaret manducare tp̄ibus conuenientibus quibus ratio iudicaret debilitaretur & morieretur & in hoc ñ p̄uideret ei deꝰ: q; poterat homo sibi ipsi p̄uidere: sic erat in deceptione. q̄dam erant ad que scienda non se extendebat nostra facultas intellectus humani & in illꝫ deus p̄uideret faciendo q; homo nunq̄ deciperetur illuminando ipsum: q̄dam autē erant ad q̄ sufficiebat intellectus humanus vt nō ōcipētur si aduertere vellit & in illꝫ deus nō p̄uidebat illuminādo supernaturaliter: sicut neq; p̄uidebat in ōfectu q; p̄ueniret corpori hūano ex non manducare: cū posset hō manducare si vellet: ita fuit hic quia eua & adaz potuerūt scire an appetitus ille honoris eēt malus vel bonus: & nō cogitauerunt: ideo ōcepti sunt & ōus non illuminauit eos. Et ista ōceptio fuit in statu inocētie: sed post eā nō māsit innocētia i aliquo tēpore: q; p̄ actum illum in quo decepti sunt perdiderūt innocētiam. Et sic fuit p̄incipium pcti p̄morū pentū omissio q̄dam. s. q; non cogitauerunt q̄ cogitare ōbebant siue acciāt hic omissio vt ē spāle pctm̄: siue vt ē circūstantia p̄ns oē pctm̄. ¶ Ad quintum dicēdum q; nō fuisset hoc mō aliq̄ ōceptio in statu innocētie: q; licz in visu aut in alio sensu repsētaret res al'r quā se hꝫ̄ret non essz aliqua ōceptio neq; in sensu neq; i intellectu. nūc sensus iudicat ō re ꝼm ꝓportionē in qua recipit: & q; alia ē ꝓportio oculi ad rē distātē: alia ad rē ō ꝓpinquo exīstē nccē ē vt alio⁹ in repsentet res ō longiquo q̄z de p̄opiquo: & q; nā rez hēt vt tal'r fiat ista repsentatio ñ ē aliq̄ ōceptio sic videri: neq; ēt erat ōceptio quātū ad intellectum: q; intellectus iudicabat rē sicut erat aut nō al'r q̄z se haberet: q; ꝫ sensui aperet q̄a nō iudicabat intellectꝰ tantā ē p̄cise quāta apparēt: ꝫ maiorē eā iudicabat q; noverat eē distātiam inter eā & sensum: & sciebat illam distātiā eē cāz vt minor iudicaret. Et ideo ꝫ ignorāret videō quātitatē distātie & p̄sequēter verā q̄titatē rei nō tñ iudicaret rez al'r se hꝫ̄re q̄z se hꝫ̄ret q; nō iudicaret eē p̄cise tantā q̄ta videbat: ꝫ iudicaret eē maiorē quā apperet: ꝫ illā magnitudinē non certificaret. ¶ Alia ratio erat quā supra fecimus. s. q; multa erant q̄ non sciebant homines i p̄mo statu & sic q; sequit circa illa ōciperent ōōz q; ꝫ multa eēnt eis nō cognita tñ nulla eēnt ignorata & in nullo ōciperent. De p̄mo pz q; ignorātia nō vocat omnis nesciētia: ꝫ solū nesciā illa rez q̄ nobis nccē sūt aut p̄ferūt q; nescia p̄mo mō ē pura negatio: ꝺo mō ē p̄uatio. Et q; illa q̄ nō sciebāt erāt nō nccia aut non cōferētia homini nō erat ignorātia non scire ea. Omnia aūt ad eos ptinētia pfecte nouerant: iō nullam ignorātiā hēbant. ¶ De scōo pz q; ōcipi ñ est nescire ꝛsolum ad ignorare solum: sed iudicare de re aliter quam se hēat. Uñ p̄mum. i. nescire ē pura negatio. ignorātia ē p̄uatio: decipi ē aliqual'r affirmatio q; ponit aliqd. i. iudicare: & ideo in illo ō quo quis nihil putat aut asserit: licz nesciat aut dubitet nūq̄ ōcipit. Sic. n. erat circa ea q̄ nescirēt p̄mi pentes nam in eis nihil diffinirēt: & ita non erraret. Ita ē ō angelis q; aliqua sunt q̄ non sciunt cū p̄ supiores purgent a nescia vt ait. Dionisius: & tñ illi nunq̄z errant q; circa illa q̄ nesciunt nō p̄cipitāt sentētiā: & sicut ad hoiem p̄udēt & recte disciplinatum expectat non cupere ea q̄ facere nō p̄tinet ad eūdē nō diffinire in eis q̄ non scit: & ita non ōcipiet. Si tñ aliqd essz in quo vellet ōterminare intellectū suuz ad vnam ptē i eis q̄ nesciret & inciperēt iam aliquo mō ptinere ad eū: ōus p̄curreret illuminando intellectum circa illud: & ita non decipetur sicut fieret quando qs vellit aliqd dicē alteri quod non hēret in corde: nam deus illuminaret intellectum eius cui dicebatur vt sciret an verum vel falsum ei diceretur. ¶ Continuando p̄cedentia. dicemus q; dicebatur. supra. iij. c. vidit igitur mulier q; bonū eēt lignū ad vescēduz & pulcrum oculis aspectuq; ōlectabile. Est aūt dubium ad qd dicitur istud. ¶ Aliqui dicunt q; dicitur ad arguēdū vitiuz mulieris. s. q; concupiuerit lignū vetitum ad manducādum: cum dicitur vidit mulier lignum quod essz bonum ad vescendum: ac si dicat. Ante hoc videbat lignum q; essz bonū: & pulchruz: sed non concupiscebat illud: iō non videbat ei bonum ad manducandum. Nunc vero q; cōcupiscebat illud dicitur q; vidit q; essz bonum ad māducādū: & iō exp̄mitur in hoc vitiuz cupiditatis eius. ¶ Sed tūc dicet ad quid dicitur & pulchrum oculis aspectuq; ōlectabile: quia videri lignum pulchrum non erat peccatum cuz deus non vetuisset lignum videri aut tangi: sed solum manducari ō eo. Alīq dicunt q; non accipitur visio p̄o vt solum dicit ipsum actuz videndi in se & pulchritudo in visu vt cāt delectationē in videndo: ꝫ p̄out illa pulchritudo visa refertur ad cibum. Sicut q̄dam sunt animalia q̄ non gaudēt visu & auditu nisi referēdo ad gustum. Et ita q̄dam homines faciunt vt dicit aristo. lib. iij. ethico. Et ita q; eua referret istam delectationem videndi ad gustum pertinebat ad pctm̄. q; concupiscitur res vetita. ita

obiectio.

Rñsio.

obiectio.

Rñsio.

Quis non pt peccare nisi ignorātia p̄cedēte

Ad.ma.

Ad.ōō.

Rñsio.

nescire ignorare dicimus

pcti

qō sc.

quesi.

Rñsio.

Dicimus

ita factum est. ꝺ. iij. c. q. ix. ¶ Sed dicēdum veritatem esse quod sacra scriptura in hȳs verbis signauit: fuisse verisimile ꝙ mulier vellet comedere ꝺ ligno illo: ⁊ etiam ꝙ vellet credere verbis diaboli. Dixerat enim serpēs eritis sicut dij: scientes bonū ⁊ malum. Hoc mulier credidit eē possibile ꝙ fieret: ⁊ fieri cupiuit. Sed dixerat ꝺus in quocunq; die comederis morieris. diabolus dixit nequaq; moriemini ⁊ inuit ꝙ ꝺus dixisset hoc quasi ex inuidia ne gustando ꝺ cibo fierēt sic dij. Et ideo nunc dubitare poterat mulier quis verum dixisset. ꝺus ꝙ morerentur si comederēt aut serpens ꝙ non morerētur: ⁊ ad hoc mulier voluit stare iudicio ꝓpo Respexit enim arborem si forte apparerent ibi aliqua signa q̄ ostenderēt veritatē huius rei. Et dicitur ꝙ vidit lignum ꝙ eēt bonum ad vescēdum ⁊ pulchrum oculis: ⁊ ita ista potius ostendebant ꝙ esset verum nō morituros comedētes. Jō cū dictum serpentis adiuuaret ꝓ ea q̄ in arbore apparebāt credidit eua ꝙ serpēs verum dixerat ⁊ ꝙ non morerent. Deus autē ꝙ ex inuidia istud dixisset. Et istud valde ꝓcordat lr̄e. s. vidit igitur mulier lignum. i. q̄ ꝺus ⁊ serpēs ꝛria dixerāt ꝺ ligno voluit mulier videre quid verius videret ⁊ ad hoc aspexit arborē. Et hoc inuitur inquantum ponit ista particula igitur qō facit ꝓniam ꝺ ꝓcedētibus. ¶ Alio modo adhuc ꝓt accipi ꝙ istud ponatur vt ratio motiua mulieris ad māducāduꝫ. Fuerat. n. vna rō motiua ꝺceptio diaboli. s. ꝙ efficerētur sicut dij comedētes ꝺ illa arbore q̄ efficaciter moueret. Adiungit tn̄ alia q̄ erat ex parte arboris. s. q̄ erat pulchra arbor: ⁊ ideo ipsa inuitaret homines ad māducandum ex se. Jsta ēt ratio ē conueniens: sed magis conuenit p̄cedens. ¶ Sed dicet quomodo eua ausa ē comedere ꝺ ligno vetito nā non sufficiebat ꝙ esset lignum in se bonum ad cibum: ⁊ nō eēt pestiferum: q̄ ls sanum esset ⁊ moreretur manducās non qdem q̄ nociuū cibum comedebat: sed q̄ contra mandatuꝫ ꝺi agebat q̄ iferret mortem transgressoribus ꝓcepti sui. ¶ Dicēdum ꝙ in veritate ita erat: Non enim erat lignum illud ex se nociuū comedēti: sed salubre sicut cetera ligna q̄ nihil nociuū plantauerat deus in paradiso vbi volebat non eē mortem: sꝫ iugem sanitatem ⁊ potissime q̄ deus dixerat ade. ꝺ. ij. c. ex omni ligno paradisi comede ⁊ tamē deus non iuberet aut concederet ade manducare de eo quod erat ꝛrium vite. Jdeo nō erat in paradiso lignum aliquod nociuum: neq; iō deus dixit ꝙ morerentur q̄n manducarēt. quasi lignum hoc in eis efficeret causando mortem: sed q̄ deus faceret ꝙ morerentur. Et ita fuit q̄ eua ⁊ adam comederunt: ⁊ licet lignum in se nihil eis noceret mortui sunt q̄ deus fecit ꝙ morerent. ¶ Sꝫ dicendum ꝙ eua non intellexit sic verbum dei: sꝫ ꝙ comedendo ꝺ arbore morerent. quasi arbor efficēt mortē: ⁊ iō respexit ad arborē an ipsa ꝺ se talis videret ꝙ comedēti mortē inferret ⁊ non visa ē talis: sꝫ pulchra visu ⁊ bona ad cibū: ⁊ ideo credidit ꝙ non morerēt: licꝫ deus hoc dixisset. ¶ Sed obȳcietur dato ꝙ ita fuisset: sicut diabolus dixerat ꝙ non eēt arbor mortifera: sed deus hoc dixisset ne homines ꝺ illa manducā do efficerent sicut dij: quare non timuit eua: ꝙ postquā comederet occideret eam ꝺus q̄ valde offendebat eum faciendo ꝛ eius voluntatem ⁊ vsurpādo id quod ipse vsurpare nolebat. ¶ Dici posset ꝙ eua credidit ꝙ māducādo ꝺ ligno efficētur sicut deus quod diabolus dixerat: ⁊ ideo non poterat iam ꝺus nocere ei etiam si id vellet. ¶ Sed dici pōt ꝙ hoc nō stat. Q̄ non dixerat diabolus ꝙ comedētes efficerent deus vel deo pares absolute sꝫ soluꝫ in scia. s. ꝙ essent sicut dij sciētes bonū ⁊ malū. Jdeo licet hoc verū esset cū nō acquirerent maiorē ptātem: poterat deus illos occidere. ¶ Dici pōt aīr ⁊ melius ꝙ eua non aduertit ad ista aut nesciuit bn̄ iudicare in illis. Nam postquā p̄ inordinatū appetitū excellentie: corrupta fuit mēs ei⁹ ⁊ excecata fuit in multuꝫ tū q̄ relicta fuit naturali iudicio. tum q̄ ardens appetitus decipiebat eā ⁊ ideo circa multa ꝺcepta est: sicut ipa dixit. ꝺ. iij. c. ⁊ ita i hoc esset. ¶ Sed adhuc obȳcietur quomodo eua intellexit ꝙ comedēdo de arbore morieretur: quasi arboris fructus eēt mortifer. Nam hoc dictum fuit ade in statu innocentie: ⁊ tamen in illo non poterat quisquam decipi sicut supra diximus: sed sic intelligendo decipereturꝫ eua: quia non erat ita neq; sic de us intellexerat verba a se dicta: ergo decipereꝫ. ¶ Dicenduꝫ ꝙ adam ⁊ eua cum acceperunt ista verba a deo non intellexerunt sicut postea eua intellexit. Et hoc poterat esse duplici ter. Uno modo ꝙ deus ista dixit ꝙ morerent ⁊ ipsi credide runt deo ꝙ vere morerentur comedentes: ⁊ tamen causam mortis aut modum non cognouerant q̄ deus illis non ꝺclarauerat ⁊ ipsi etiam non q̄siuerant: non tamen decipiebant quia non putabant aliter quaꝫ res se haberet: quia de eo qō nesciebant non determinabant intellectum suum ad aliqd. ¶ Aliomodo ꝓtest dici ꝙ adam ⁊ eua cum audiuerūt ista a deo crediderunt ꝙ morerentur comedentes: ⁊ ꝙ hoc fieret non ex conditione arboris: sed quia deus inferret illā penam ꝓpter transgressionem: tamen quando mens eue fuit corrupta per inordinatum appetituꝫ excellentie cecidit a ista tu innocentie ⁊ a perfectione que competebat ei ꝑm illuꝫ statuꝫ. Jdeo perderet tunc multas rectas existimationes quas tunc haberet ⁊ eēt ista de illis: vnde inciperet putare ꝙ deꝰ illa verba dixisset quasi arbor esset illatiua mortis q̄ hūc sensum sequebatur diabolus. Sed ꝓmus modus videtur esse facilior vt non oporteat poni mutatā eē opinionē aliquaꝫ in eua que ꝓius fuisset. ¶ Sed dicetur: quomodo dicitur ⁊ vidit mulier lignum ꝙ esset bonum ad vescendum q̄ hoc non poterat illa videre neq; poterat cognosci nisi ꝑ experiētiā: sꝫ ipsa non experta fuerat quia nondum comederat de illo ligno: ergo non poterat hoc videre. ¶ Dicendum ꝙ accipiendo hoc stricte non poterat mulier videre ꝙ lignum erat bonum ad vescendum quia istud sine experientia non cognosceretur plene. Sed ista cognitio per signa. s. pulchritudo exterior arboris ⁊ fructuum eius erant que attestabantur bonam complexionem eorum: ⁊ ideo non esse mortiferos: ⁊ q̄ pulchritudinem illam vidit eua dicitur ꝙ vidit eē bonum lignum ad vescendum. ¶ Sed obȳcietur ꝙ hoc non stet: quasi sic acciperetur non poneretur nisi ꝙ vidit esse bonū lignū ad vescendum ⁊ tamen additur pulchrum visu aspectuq; ꝺ lectabile: ergo non sic intelligitur. Dici posset ꝙ accipiuntur ista non vt distincta: sed ponitur: ⁊ ꝓ ideſt. s. vidit lignum esse bonum ad vescendum ⁊ pulchrum visu. i. vidit esse pulchrum visu: quia nihil aliud erat esse bonum ad vescendum quam pulchrum visu. ¶ Sed obȳcietur ꝙ non stet. Quia esse pulchrum visu ⁊ aspectu delectabile erant cause vt eua crederet esse lignum bonum ad vescendum: sed cause debēt precedere: sicut premisse conclusionem quia sunt cause in inferendo: ergo non est ille sensus quia ponuntur posterius. ¶ Dici posset ꝙ licet iste essent cause non ponuntur hic vt cause: sed vt expositiua. expositiuum autem non precedit exponibile sed sequitur illud Sed aliter potest intelligi littera illa ⁊ melius silicet ꝙ pulchrum oculis aspectuq; delectabile. non ponantur hic vt cause neq; vt expositiua eius qō dicitur vidit mulier lignum ꝙ esset bonum: sed ponuntur vt aliquid distinctum ⁊ ad reddendum aliā causam. Et est intelligendum ꝙ posuit scriptura ea que mouere poterant mulierem ad sumendum de fructu arboris. Nam ad hoc ꝙ qs velit comedere de fructu alicuius arboris vel de quolibet alio cibo possunt duo mouere. Primuꝫ est ꝙ cibus ille sit sanus ⁊ bonus corpori: secundum ꝙ visui placeat. Nam vbi ꝓmū non fuerit nemo appetit quia cibus non est vt videatur: sꝫ vt manducetur. Secundum tamen conueniens est q̄ quidam cibi sunt salubres corpori: ⁊ licet hoc de eis cognoscamus nō incitamur ad manducandum de eis eo ꝙ non placent visui. Cum autem vtrunq; in cibis concurrerit nihil est qō amplius in eo desiderari possit. Ut ergo appareret ꝙ mulier poterat incitari ad concupiscendum hunc cibuꝫ dicitur. Uidit ꝙ esset bonum ad vescendum ⁊ pulchrum oculis ac si dicatur nihil erat quod deesset vt desiderari posset. ¶ Et ista ē causa quare ꝓius ponitur ꝙ erat bonum ad vescendum q̄ pulchrum oculis: quia cum ista ponantur vt cause distincte appetibilitatis debuit poni ꝓimum quod erat maior causa Sꝫ magis mouet in cibo ꝙ sit sanus quam pulcher: ideo dictuꝫ est quia erat bonum ad vescendum ⁊ pulchrum oculis. Et licet verum sit ꝙ mulier non cognouit esse bonum ad vescendum per experientiam quia nondum gustauerat de fructu: sꝫ solum per visum quia vidit esse lignum pulchrum: quia tn̄ pulchritudo arboris ⁊ fructuum non ponitur hic vt causa neq; vt signum bonitatis cibi: sed ponitur vt causa distincta non ꝓponitur sed quia est causa minus ostendens concupiscibile lignum quam esse bonum ad vescendum subsequit. ¶ Sed queretur quare dicitur pulchrum oculis aspectuq; delectabile quia videntur ambo pertinere ad ideꝫ. s. ad signādum pulchritudinem. ¶ Dicunt aliqui vno modo ꝙ i vtroq;

Q.ō.519. A Quō eua sine expiētia potuit dicere ꝙ lignū eēt bonum ad vescēdū. Rn̄sio. obiectio. Rn̄sio. Q.ō.520. A Cur dr̄ pulcrum oculi. Rn̄sio.

signat pulchritudo: sed erat duplex pulchritudo vna i arbore alia fructibus ⁊ vtrāq; signauit scriptura. ¶ Dicēdum q̄ non stat q̄ si ꝟ rigorem littere aceipiatur totum de ligno. i. arbore accipitur ⁊ nihil de fructu cum dicatur vidit mulier lignum q̄ eēt bonum ad vescendum ⁊ pulchruꝫ oculis aspectuq; delectabile. Et ideo non poterat distingui ō arbore ⁊ fructu: accipiendo aūt ꝑm veritatem nihil intelligitur de ligno sed totum de fructu q̄ certum est q̄ lignū nō erat bonū ad vescēdum: sed fructus eius. Et ēt quando de pulchritudine dī nō intelligitur ō pulchritudine arboris: ꝟ fructū: qa arbor non mouet sed fructus. ¶ Aliqui dicunt q̄ signatur hic duo. ſ. conuenientia figure fructuum. ⁊ suauitas coloris vtrunq; autē mouebat mulierē: ⁊ sic per ista duo noia signatum ē. ¶ Sed dōm q̄ nō stat q̄ noie pulchritudinis ipozta tur vtrunq;. Non ē enim pulchrum qō ōcentē figurā nō hꝫ etiam si habeat mirabilem colorem: neq; etiam pulchrum est qō hēt ꝓuenientem figuraz: si sit turpis color. Utrūq; igitur nomine pulchritudinis signat. Dicēdum ergo aliter. ſ. q̄ signat hic causa ⁊ effectus: primū est pulchritudo: secundum delectatio. Erat enim lignum illud ⁊ fructus eius pulchruꝫ quid. ſ. boni coloris ⁊ conuenientis figure: ⁊ q̄ tale erat seq̄batur q̄ in videndo delectaretur videns: vtrunq; aūt signauit scriptura. Ideo dixit lignum pulchrum: oculis. ſ. q̄ in se lignum erat pulchruꝫ: ⁊ aspectu delectabile. i. propter pulchritudinem delectarent aspicientes in videndo. ¶ Et iste sensus est ver⁹ ⁊ conueniens littere q̄ non dixit scriptura solū q̄ erat lignum bonum ad vescendum ⁊ pulchrum atq; delectabile: sed addidit. pulchrum oculis aspectuq; delectabile Quia si primo modo diceret itelligeret q̄ oia referent ad cibum. ſ. q̄ erat fructus bonus ad comedēdum ⁊ delectabilis ⁊ pulcher ad hoc: ꝟ scriptura voluit significare adhuc q̄ p̄ter ea que in cibo erant vt cōcupiscerētur arbor posſ ꝓcupisci ꝓpter id quod erat in visu. ſ. q̄ arbor pulchra erat ⁊ dicit pulchrum oculis. i. non solum ad comedendum erat bonum ⁊ aptum quod primo signabaꝫ ꝟ etiam erat pulchrum oculi. i. ad videndum q̄ visus iudicabat ibi esse bonitatem figure vel lineamētorum ⁊ suauitatem coloris ⁊ hoc est pulchrum eē erat etiam delectabile aspectu. i. ad videndum. i. nō solum erat delectabile ad manducādū: sed etiaz ad videndū. ¶ Sz obꝫcietur q̄ positum est aliqd supuacuū. Nā si lignum erat pulchrum oculis cum pulchritudo afferat delectationē. satiꝫ erat dici pulchr ꝫ vt taceret q̄ esset delectabile aspectu. ¶ Dicēdū q̄ ponit ad ostendendū q̄ in ligno erat omne quod poterat mouere aliquem ad concupiscēdū. Quod nō signaret si illud tacuiſſz scriptura. Q̄ aliqd pōt esse pulchrū: ꝟ tam p ua ē pulchritudo eius q̄ nō facit delectationē videntib⁹ aut paucam tale poterat ꝺ putari si nihil exp̄meret. Ut ergo putaret q̄ erat delectationē ingerēs visui: ēt exp̄ssum ē ¶ Ad iūngit. ſ. iij. c. q̄ tulit mulier de fructu illius ⁊ comedit. Rem verisimilem dixit: nō enim aliud superat nisi vt comederet q̄ mulier crediderat demoni q̄ posſ effici sicut deus quē honorem illa ꝓcupiuit ⁊ putauit hoc se hituram si comederet ō ligno. Credidit etiā q̄ nō mozereꝰ māducādo sicut serpēs dixit ⁊ ad capiendū maiorē certitudinē de hoc ꝓuertit se ad arborem ⁊ vidit eē in ea omnia q̄ poterant mouere ad cōcupiscēt iam: iō ꝓcupiuit. Et q̄ nemo coꝛporaliꝛ ipediebat ō illa ci bus sumere accepit ⁊ comedit. ¶ Dicūt aūt aliq; iudei: vt rasa. q̄ mulier nolebat comedere de fructu arboris q̄ deus dixerat q̄ mozeretur si māducaret aut si tangeret sicut ipa asseruerat. Serpēs autē ipulit eā coꝛporaliter cogēdo vt tangeret arborem: ⁊ hoc vt crederet mulier q̄ si erat pctm̄ in tāgēdo iam comissum erat in tangendo: ⁊ ideo non dubitaret comedere q̄ non poterat iam magis peccare. ¶ Sz dicendus q̄ est ridiculum. Primo q̄ serpēs nō poterat impelle mulierem ad tangendum: non eni pōt cogitari quomodo eā coꝛporaliꝛ impelleret ad tāgendum. ¶ Scōo q̄ p hoc nō suadebat comedere q̄ ꝛs mulier crederet q̄ tāgere arborē erat peccatū. tm̄ tāgere inuolūtarie non posſ credere eē pctm̄ q̄ peccatū ē in actione ibi autē nulla actio erat: sed pati. ¶ Tertio q̄ p hoc magis mulier traheretur in ꝓtrarium. ſ. vt non cōederet de ligno. Quod prius serpens suadebat. Nunc vō violenter impellebat putaret latere dolū i serpēte ⁊ non facerēt quod ille dicebat. Fecit tamē: ergo non impulit ꝛpens eam coꝛporaliꝛ. ¶ Quarto quia eua excusando se dixit serpēs decepit me si tamē ipulisset serpēs cogendo coꝛporaliter maioꝛ excusatio ista esset ⁊ istam exp̄imeret. ſz non exp̄essit: ergo non erat verum q̄ coegisset. ¶ Quinto q̄ dictū ra. ſa. repugnat verbis sacre scripture. Nam ille dicit q̄ mulier nolebat tangere: q̄ dixerat deus q̄ mozereꝰ ⁊ serpēs coegit tangere verba tm̄ scripture signant q̄ decepta fuit mulier credēdo q̄ non mozereꝰ ēt si comederet: ſz potius efficereꝰ sicut deus. Et tm̄ si serpens coegisſz tangere ⁊ inde comederet discoꝛdaret illa verba. ¶ Sexto q̄ scriptura signat q̄ mulier etiam ex se ipsa mota est ad māducandum ⁊ nō timēdū videndo pulchritudinem arboris: ergo non fuit mulier coꝛporaliꝛ impulsa: ſz solum seducta a demone ⁊ a se ipsa aliqualiter mota ⁊ ita comedit. ¶ Quereꝰ quare eua cum comedisset de fructu ligni vetiti dedit viro suo. ¶ Aliqui dicunt q̄ fecit hoc ex inuidia mulier enim seducta fuerat a demōe ⁊ comedit pditiq; institiam oꝛiginalem ⁊ bonū illum statuz in quo fuerat in quo adhuc vir manebat q̄ non peccauerat. inuidit aūt viro suo q̄ ille maneret felicioꝛ ea: iō ad hoc dedit ei ō ligno vt comederet ⁊ peccaret: ⁊ ita ambo eēnt eq̄les in miseria. ¶ Sz dicendum q̄ non stat p̄mo q̄ dī res sine cā: nō enim appet q̄ mulier inuidiā vel odium hꝫet ad virū vt ista ei procuraret. ¶ Scōo q̄ falsum ꝓsupponitur. ſ. q̄ illa crederet se peccasse aut malū aliq̄ō ex māducatione ꝓueniſſe nondū enim apparat aliqua pena in ea ex pctō: q̄ p̄ma pena fuit cognitio nuditatis: sed ista non fuit in eua quousq; comedit adam: ⁊ tūc ambo simul agnouerūt se eē nudos vt pz ex oꝛdine lre. ſ. iij. c. ergo non voluit eua q̄ adā incideret in malū q̄ō illa hēbat cū. nō dū se cognoscēt hre malū ⁊ ita neq; posſz illō idē malo viro suo ex inuidia velle. ¶ Sz dōm q̄ voluit ꝺ eua p̄mo ex q̄dā amoze quē ad eū hēbat: sic. n. vir ita diligebat eaz q̄ noluit ei i aliq̄ displicere ita eua illū diligebat q̄ volebat ei in oibus cōplacere. Et q̄ in hoc putauit se placere dedit ei de illo ¶ Secūdo ad manifestandū suā letitiā: Ois eim qui nimio gaudio replet vult illud manifestare ⁊ non cōtinere in se qaps q̄dam magni gaudiī est ipsum gaudiū alīs manifestare: Et ideo qui taliter letant dicunt exultare. i. extra saltare qa cōceptuz gaudium non ꝓtinet intra se. Sed eua valde gaudisa fuerat: ideo gaudium suū volebat viro manifestare. Et vero manifestauit tum q̄ diligebat eum: tū q̄ nullus ali⁹ erat cui manifestare posset. q̄ soli duo tunc erant in toto oꝛbe in humana specie. ¶ Erat autez gaudium eue magnum: quia inuenerat verum esse quod dixerat ei serpens ⁊ putabat nō ēē verum q̄ō deus dixerat de⁹ eim dixerat q̄ q̄cūq; hoza cōderent de ligno illo mozerent intellexit aūt eua q̄ statim vt comederet mozereꝰ. Et q̄n diabolus ei dixerat q̄ nō mozereꝰ dubitabat quid hozū esset verum cum vero comediſſz ⁊ non mozereꝰ neq; aliquid mali in se sentiret. gauisa ē nimiū q̄si liberata ab illo timoze mortis. Quē putabat deū falso posuisse ex inuidia sicut diabolus dixerat. ¶ Scōo gaudebat mulier ⁊ hūndatius q̄si certificata esſz ō alio q̄ō diabolus ei dixerat. Duo enim serpens dixerat. ſ. q̄ non mozerent comedētes ⁊ q̄ efficerētur sic̄ dī scientes bonū ⁊ malum. Q̄n aute dicta sunt credidit mulier q̄ possent effici sicut dī p aliqd ⁊ forte comedēdo de ligno: ⁊ tm̄ non erat certa de hoc q̄ non duz comederat. Nunc vero q̄n comedit ⁊ nō mortua ē repit vm̄ esse vnū dictū ꝛpentis iuxta intellectū suuz: iō credidit certissime aliud vere esse. ſ. q̄ efficerent sicut dī sciētes bonū ⁊ malum: hoc aūt maxime excellentie erat: ideo de illo valde gaudebat eua ⁊ gaudiū suū non sustinēs sola dixit illud viro suo ⁊ obtulit ei fructū vt comederet. ¶ Tertio q̄stum ad p̄ncipale fuit q̄ eua diligebat virū suū ⁊ volebat eum ptices fieri boni sui: sed ipa credebat iuxta dictū serpētis q̄ māducādo de illo ligno efficerent sicut dī sciētes bonū ⁊ malū ipa aūt comederat ⁊ putabat hoc sibi ꝓuētuꝝ: iō volebat q̄ ēt vir efficeretur sicut deus ⁊ ad hoc offerebat ei cibū vt māducaret de illo. ¶ Quarto q̄ forte putabat mulier q̄ viruz comedere de ligno erat necessarium ad hoc q̄ ipsa efficereꝰ sicut deus: nam licet serpens soli eue loqueretur non dixit. scit enim deus q̄ in quacunq; die comederis apientur oculi tui ⁊ eris sicut deus sciens bonum ⁊ malum: sed dixit. apientur oculi vri ⁊ eritis sicut dī: ⁊ ita poterat credere eua: q̄ n apirentur oculi eius ad sciendum bonum ⁊ malum quōsq; ambo comederent. ideo voluit dare viro suo ⁊ suadere ei vt comederet. ¶ Quinto ⁊ potissime credit q̄ hoc fecerit mulier mota a demone ad hoc ⁊ poterat fieri duob⁹ modis vno modo q̄ serpens forte suaderet mulieri q̄ daret viro suo de fructu vt

Confutatō

alia respon sio.

Confutatō

Ꝺ

Rñsio vera

obiectio.

Rñsio.

Qō. 5ti.

Opinio iudeoꝛaliqꝝ

Confutatio.

Ꝺ

ꝑma ratio.

2ª ratio.

3ª rio.

siue dicunt

4ª rō.

5ª. rō.

qō. 5ti.

cur eua cū comedisſz dedit viro.

2ª opio.

Cōfutō ꝑmaꝝ.

Rñsio ꝑma rō.

2ª ratio.

Eue gaudiū maximuz ꝙre

ꝑma rō

2ª ratio.

3. ratio.

4. ratio.

5ª ratio.

fructu vt comederet: sicut enim cetera in voce ei dixerat: ita ⁊ hoc diceret: ꝫ scriptura illud non exprimat alius modꝰ ē p interius nouerit eam inflāmando ipsam ad concupiscēdum hoc sicut nos tptamus a demone interius nulla locutione neqꝫ apitione foris facta ⁊ hoc poterat fieri: q⁹ cū seml pdidisset eua iustitiam originalem essetqꝫ cōstituta in illo statu in quo nos sumus pati posset easdem temptationes quas nos. s. vt interius inflametur a demone. Erat autem demoni valde nccium alterum istorum facere: q⁹ supata eua si nō diceret adam nihil fecerat q⁹ peunte illa nō pibat genus hūanū: ꝫ peunte viro: iō magnam adhiberet in hoc diabolus sollicitudinem vt per feminā piret vir. ¶ Quereꝝ dato p eua comederit ⁊ dederit viro suo: quare scriptura istō exp̄sit: qa poterat illa fecisse ⁊ p taceretur: sicut ⁊ quedam alia tacent ¶ Dicendum p hoc fuit pueniēs exprimi p̄mo q⁹ scriptura voluit ponere pctm̄ ade ⁊ modū ei⁹ eo p principale istō erat ad mutationē stat⁹ hūani generis: ⁊ q⁹ fuit iste modus pcti ei⁹. s. p comederet dante ei muliere: exp̄mit illud. ¶ Secundo fuit ad excusandum aliā positionem originis pcti in adaz nam si adā peccaret comedēdo aut hoc eēt dāte ei muliere q̄ p̄us comederat: aut tptante euz demone sicut tptauit euā: ⁊ tūc oportebat poni quid serpens diceret ade. Ut ergo excuset se scriptura de hac narratione dixit p nō fuit illud: ꝫ mulier dedit ade. ¶ Tertio ad ostendendum veritatem eorū q̄ postea in excusationib⁹ dicta sūt. Nam dixit adam mulier dedit mihi ⁊ comedi: mulier dixit serpens decepit me. Quomodo aūt illa vā essent: ostēditur cū scriptura p̄mo narrauerit seductionem mulieris: ⁊ deinde dicat p illa comedit ⁊ dedit viro suo. ¶ Quarto ponitur ad aleuiandū pctm̄ viri aut saltē ad ostendendum conditionem ei⁹ nam si vir comederit suadēte serpente esset seduct⁹: si aūt comederet offerente muliere non esset seduct⁹ ꝫ illect⁹: graui⁹ autem erat seduci. Et q⁹ mlr q̄ seducta est credidit posse fieri sicut de⁹ ⁊ concupiuit p̄opter hoc transgressa est mādatū dei. Uir aūt q non seduct⁹ est non credidit se posse fieri sicut deus neqꝫ concupiuit illō: sed solū transgressus est mandatū dei. Ideo alia conditio erat peccati mulieris alia viri: ⁊ hoc signat inquantuz dr̄ p ille comedit offerente ea cibū ⁊ non suadente demone. ¶ Quinto ponit ad aggrauādū pctm̄ mulieris: q⁹ non solū ipsa comedit ⁊ peccauit: ꝫ etiam virū ad peccādū induxit ī quo temptatoris ⁊ diaboli vices exercuit q⁹ qō serpēs factu rus erat hoc illa fecit iō efficatius se habuit: q⁹ eū quem diabolus seducere non poterat ⁊ quem aggredi timuit mlr decipit: mlr tū ergo addit hoc ad peccatū eue. ¶ Sexto vt inuatur toti hūano gñi p mulr fuit p̄mordiū pditiōis sue: q⁹ ñ solū peccauit: sed ad peccandū virum impulit. ¶ Septio fuit ad iustificandū penas q̄ postea p̄o peccato date sūt tam viro qꝫ femine. Nam viro datū ē p in sudore vescerē pane et non deficerent ei miseria ⁊ labor vsqꝫ ad mortem: femine aūt datū est p pareret in dolore ⁊ sub viri ptāte essz: facta fuerāt aūt hec conuenienter vt adaz qui solum ꝺ deū peccauerat a deo acciperet penam. s. p in terra labores sustineret: femina autem peccauit contra deū transgrediendo mandatū ⁊ ꝺ virum dando ei cibū veritum ad manducādū ideo accepit penas a duob⁹. s. p in dolore peret qō de⁹ faciebat ⁊ p ꝺ viri ptāte esset in quo ab illo penas acciperet. Uir aūt q⁹ non peccauit contra feminam: sed contra solum deum non fuit femine subditus ad penam. ¶ Queretur quare dr̄. s. iij. c. comedit ⁊ dedit viro suo ⁊ nō dicitur comedit ⁊ dedit ade cur. n. vocat eum virum suū. ¶ Dicēdū p p̄mo fit hoc q⁹ scriptura ita consueuit magis vocare eos viruz ⁊ vxorē: q̄ adā ⁊ euā ⁊ ideo tenuit hic qō in alijs consueuit. ¶ Scōo q⁹ adam ⁊ eua sunt nomina nature. vxor ⁊ vir sunt nomina coniugij: ꝫ scriptura p̄oximo fecerat mentionem de eorum coniugio in quantum. s. ij. c. dixit adam. ꝺ nunc caro de carne mea ⁊ seq̄tur adherebit vxori sue iō magis eos virū ⁊ vxorez vocat qō p̄oximo pueniebat q̄ adā ⁊ euā qō pueniebat ab initio: vnde deus loquit ad aliquem eorū vel scriptura de eo loquitur vocatur adam vel eua aut mulier quando tñ scriptura logt: de eis vt ipsi colloquuntur sibi vel aliquid inter se faciūt vocat eos virum ⁊ vxorem vt patet. s. ij. ⁊. iij. c. Hic aūt fiebat sermo p ipsa daret ei de fructu: ideo dicitur p dedit viro suo et non dicitur p dedit ade. ¶ Tertio ponitur vt inuatur causa dandi: cum enim vocatur adam ⁊ eua sub nomtnib⁹ p̄sona libus significantur quasi in nullo sibi attinentes: cum vo vocatur vxor signatur vt vna caro: ⁊ ideo vt multum se diligētes sed eua nunc dedit ade de fructu q⁹ diligebat eū vt ille quoqꝫ efficeret sic de⁹ ideo dr̄ p dedit viro suo. i. dedit ei quia erat vir su⁹: ⁊ q⁹ nō signaret idē si diceret dedit ade. ¶ Quereꝝ quare postqꝫ serpēs tptauit ⁊ supauit euam nō tptauit adam. ¶ Dicēdū p hic erant duo dubia: ¶ p̄mū quare diabolus non incepit tptare adaz sicut cepit in eua: aliud ē cur supata eua non temptauit adam de p̄mo iam supza rñsū ē. ¶ De secūdo aliqs dicet p non temptauit q⁹ non erat opus cū supasset euam. ¶ Sz dicēdū p non stat p̄mo q⁹ diabol⁹ vtriqꝫ inuidebat: iō non solū vellet deicere vnuz sed vtrunqꝫ. ¶ Secūdo q⁹ deiecere feminā paz erat virū vero superare erat omnia facere: q⁹ peccāte femina pibat vnicum indiuiduum peccāte viro pibat totū gen⁹ hūanū: ideo vellet potius dicere virū nam non peccauerūt oēs homines in eua: ꝫ inadā ad. ro. v. c. diabolus aūt magis cupet pdere totū gen⁹ hūanū quā vnicū indiuiduū: ergo poti⁹ vellet adam superare quam euā. ¶ Aliter ergo dici potest p diabol⁹ nō temptauit adaz postqꝫ temptauit euam q⁹ non ausus est. Erat enim vir i naturalib⁹ perfectior vt non posset faciliter decipi sicut eua: ideoqꝫ licet feminam supauerit nō aggressus ē virū. Quod pp duo fecit. Primo q⁹ diabolus supb⁹ est erubescitqꝫ supari: ⁊ cum nunc hoc sibi futurū a viro timeret non ausus est temptare. ¶ Secūdo q⁹ si nunc temptaret eum ⁊ non superaret periret ois alius modus quē ꝺ ipm hr̄e posset. Ut ergo ñ spedirētur alij modi non ausus est p se eum aggredi. ¶ Sed pōt dici secundo q̄stum ad p̄incipale p diabolus nō temptauit p se adam sicut euam temptauerat q⁹ habebat alium modum cōuenientiorem. s. vt per mulierem ipsum temptaret ⁊ ita factū est nam suaserat mulieri impellere virum q dedit ei de fructu ⁊ faciliter eū superauit. ¶ Sed queretur quis modus erat pueniētior tptādi adam an p demon tptaret eū p serpentem vel mulierem. ¶ Dicenduz p conuenientior erat p mulierē. Et p̄z primo iudicio diaboli q⁹ ipse eligit hūc modum iō putauit eum conuenientiorem q⁹ al' elegisset alium cum ipe nimis cuperet subuertere adam. ¶ Secundo p̄z ex ipsa re. Quia si serpens loqueretur ade non poterat in hoc ōcipi vt crederet eū posse fieri sicut ē deus quod eua credidit: ⁊ p ꝫ posset sibi per lignuz p̄stari quod etiam illa putauit: sed non fuit in alio temptatio eue per serpentem: ideo non erat conueniens modus. per mulierez autē fuit conueniens temptatio quia non debebat ita seduci: sed allici. Facile autē erat eū allici per mulierem q⁹ diligebat eam tenerrime ideo vt placeret ei faceret: ⁊ ita hunc modū p̄eligit demō. ¶ Sz dicēdum p sicut putauit demō ita factum ē: ⁊ tñ etiam si femina non induxisset virum ad comedendū nihiloīnus temptaret eū diabolus siue per serpentem siue per alium modum: q⁹ tāto ardore tenebatur diabolus vt deiceret adaz p nō cessaret q̄us qꝫ expiretur i eo oēs modos tptationis sue. Et ꝫ sit demō superbus ⁊ doleat supari: tāta tamen inuidia tenebatur ad hominem p potius pateretur superari q̄ꝫ p inexpertum relinqueret quicquid ꝺ hominem moliri posset. ¶ Queretur cum deus in statu innocentie non permitteret homines decipi sicut supza dictum ē quare permisit decipi euam ⁊ nō reuelauit ei falsum quod diabolus conceperat. ¶ Dici potest p non decepta ē eua quādiu fuit in statu innocētie: ꝫ postea: s. postquam concupiuit honorem inordinatum in quo mēs eius recessit a deo: tunc enim credidit p poterat esse sicut deus sicut supza diximus. ¶ Sed obj̄cietur p non sufficit q⁹ anteqꝫ caderet eua de statu innocentie: fuit aliqua deceptio facta vel incohata inquantum diabolus aliud loquebat eue ⁊ aliud mente gerebat ⁊ in talibus dictum fuit supza p deus p̄ouideret ne quis in illo statu deciperetur illuminando intellectum eius cui dicebatur: vt sciret an falsum eēt quod dicebatur. ¶ Dicendum p diabolus locutus est ad mulierem dum illa adhuc maneret in statu innocentie ⁊ ille simulate loquebatur ⁊ tñ non erat ncce decipi euā eo loquēte: si enim ncce eēt eam decipi nisi deus ei veritatem declararet reuellaret deus illi veritatem ⁊ tamen non erat ncce decipi: q⁹ non erat necesse p eua apud se diffiniret quo animo verba dicerēt: sed solum respiceret ad vba que dicerentur an essent bona vel mala quod ipsa faciliter poterat ⁊ ideo non decipe retur in illis. ¶ Est dicendum p deus reuelaret homini veritatem ne deciperetur in eis q̄ excedebant facultatem intellectus humani: sed in eis que non erant supza intellectuz nō

A
qō. 525. Cur supata eua ōmō nō tptauit adam.
Rñsio.
Cōfutatio.

Alia rñsio

Rñsio magis vera:

A
qō. 526. An fuit cō uenientius adā tptari p serpētē vl' p mulierē:
Rñsio.
p̄ma rō.
2. ratio.

A
qō. 527. Cur deꝰ p misit euam ōcipi.
Rñsio.

obiectio.

Rñsio.

B

reuelaret relinquēdo hoiez sibipsi vt iudicaret:nā si attendere vellet nō deciperet:si aūt nō vellet attēdere deciperet: ⁊ tunc peccatū p̄cederet deceptionē:q; erat pctm̄ omissiōis.

¶Et iste ordo fuit in tentatione eue:nā qñ serpens ei locutus est simulate loquebat ⁊ tm̄ nō decepta est eua in primis verbis serpentis qñ dixit:cur p̄cepit vobis dñs vt nō comedatis de oi ligno paradisi:q; eua nō putauit q̄ serpens bono zelo loqueret neq; etiā putauit q̄ malo zelo. Naz si putaret q̄ malo aīo caueret ab eo ⁊ nō audiret vel nō assentiret: ⁊ tm̄ nō fecit. Etiā nō putauit q̄ bono aīo aut sine fraude loqueret q; tūc decipet cū serpēs loqueret simulate:sed neutrū cogitauit q; nō aduertit: ⁊ iō habuit tūc qdē nesciaz:ſz nō decepta est. ¶Postea aūt qñ respōdente muliere q̄ p̄ceptū fuerat eis ne morerent dixit diabolus nequaq̄ moriemini: sed eritis sicut dij sciētes bonū ⁊ malū:decepta fuit mlier q; insurrexit ei appetitus inordinatus excellentie: ⁊ q; cessauit per illū esse i statu innocentie potuit de cetero decipi ⁊ decepta est q; nō posse decipi erat p̄uilegiū illi⁹ status. ¶Cū aūt obijcit q̄re p̄sq̄ deciperet eua nō declarauit ei deus q̄ serpens simulate loquebat. Dom̄ q̄ nō reuelauit q; eua per se ipsaz poterat videre:q; dixit serpēs nō moriemini: ⁊ dixerat deus moriemini: ⁊ ita demon faciebat deū mēdacē:sed qsq; poterat videre q̄ hoc falsum erat. iō deus nō reuelabat aliquid mulieri:q; ipsa p se cognoscere poterat falsitatē. Et vere illa cognouisset demonē falsa dicere nisi appetitus inordinatus honoris insurrexisset ei per quē cecidit a statu innocētie: ⁊ tūc p̄pter paruitatē intellectus fuit:tum ⁊ p̄incipaliter q; possidebat eā magnū desideriū excellētie nō cogitauit sufficienter ⁊ decepta est. ¶Queret cū dixisset serpēs mulieri q̄ si comederent efficerent sicut dij scientes bonū ⁊ malum ⁊ tm̄ non fuerit facta sic sciēs quo nō mirata est ⁊ nō discredidit verbis eius: ⁊ quo non cessauit dicere viro q̄ comederet. ¶Dom̄ q̄ mulier nō mirata est. imo credidit verus esse verbū diaboli: ⁊ ob hoc dedit viro de fructu. Et aliqui dicūt q̄ nō fuit mirata q; factū est id qđ diabolus dixerat q̄ efficeret sciens cum: post peccatū fuerīt aperti oculi peccatorū. ¶Sed dōz q̄ nō est verū q; post māducationē de ligno nō habuit eua aliquā cognitionē quā p̄us nō habuisset. ¶Secūdo q; etiā si aliquā h̄iet qđ falsum est nō esset talis qualez serpens dixerat. ſ. eritis sicut dij: ⁊ tamē talē cognitionē nūquā habuit eua vel adā: ⁊ p̄z q; p̄us deus irrisit adā dicens: ecce adā factus est sicut vnus ex nobis sciens bonū ⁊ malū: supra. iij. c. ac si dicat voluit ⁊ nō potuit. ¶Tertio q; si dicatur q̄ habuerunt aliquā cognitionē post peccatū q; aperti sunt oculi eoꝝ. Dicendū q̄ non fuit cognitio que esset perfectio intellectiua:sed potius esset experiētia defectuū de nouo aduenientiū:nā cepit esse de nouo nuditas in adaz: ⁊ eua q̄ est q̄dā pena: ⁊ p̄ius nō erant:nudi: ⁊ iō hoc cognouerunt sed h̄ nō fuit aliqua p̄fectio cognitionis. ¶Quarto q; etiaz si hoc vocaret aliqua cognitio adhuc nō supuenit postq̄ comedit eua sola:sed postq̄ ambo comederunt. iō semp mane bat eue cā admirationis quo nō efficeret sciens. ¶Dicēdū q̄ non admirata fuit eua:ſz non senserit in se aliquā mutationē quantū ad sciam. Et fuit p̄mo q; nōdum fuerat lapsuz tēpus. Dixerat enī serpens scit deus q̄ in quocūq; die comederitis ex eo aperient oculi vestri: ⁊ tm̄ dies ille in quo comederat nōdū erat lapsus:iō nondū apparebat falsum esse qđ dicebat neq; admirationis cā in eua. ¶Scōo q; dixerat serpens in quocūq; die comederitis ex eo aperient oculi vestri ⁊ itelligit de eua ⁊ adā: ⁊ iō poterat forte illa intelligere q̄ nō impleret illud quousq; ambo comederēt: ⁊ sic nō mirare tur si nō efficeret sapientior cū nondū manducasset vir. Si autē ille manducaret ⁊ nō efficerent ambo sapiētes:tūc posset mirari de verbis serpētis: ⁊ tm̄ neq; tūc mirata est q; accidit sibi ꝓtraria passio. Nā agnouit se fuisse deceptā ⁊ verum esse verbū dñi. ideo nō admirata est:quo nō esset verū verbū serpentis:q; agnoscebat manifeste oia esse falsa que dixerat.

¶Queret qñ eua dedit viro fuo fructuz ligni illius quo se habuit ad eū ⁊ quid dixit ei: ⁊ an dixit q̄ erat fructus ligni vetiti vel non. ¶Aliqui dicunt:q̄ nō dixit ei de qua arbore esset:vt sic ille comedere vellet:q; alias forte comedere nō vellet. Dicendū q̄ hoc non stat q; necesse est poni q̄ eua dixerat de qua arbore erat fructus ille:p̄io q; adā peccauit comedendo de illo fructu: ⁊ tm̄ si eua nō dixisset ei non peccauit. p̄z q̄ peccauerit:q; ita dixit deus ipsi ade:vt p̄z supra. iij. c. ⁊ tm̄ si eua nō exp̄imeret nesciret adā: ⁊ nō tenebat quērere de qua arbore eet cū nulla fraudē posset aut deberet cogitare. ergo si illa non exp̄imeret bona fide comederet: ⁊ ita nō peccaret:peccauit tm̄:ergo illa exp̄essit. ¶Scōo quia si adam nesciuisset de qua arbore esset fructus ille quādo postea deus ab eo quereret q̄re comederat:respōderet q̄ nesciret quid comederet ⁊ eet cōueniēs excusatio: ⁊ tm̄ nō respōdit hoc adā. ergo sciuit de qua arbore esset. ¶Tertio quia si eua taceret de qua arbore esset hoc faciens vt ille comederet iam esset dolus ex parte eue putantis malū esse manducare ⁊ tamē vellet q̄ manducaret adā vt incideret in malū istud ⁊ hoc non est verū neq; verisimile:q; eua non putabat malū esse māducare de fructu illo etiā q; si dolose tacuisset eua ⁊ inde sequeret malū ade abhominaret eā ad mortez quasi hostem qđ nō fecit:sed conuersatus fuit cōcorditer cuz ea p totam vitam:ergo non tacuit eua. ¶Quarto q; potius eua bona fide ad adā veniebat. ideo ei diceret de qua arbore erat ille fructus:nā crediderat eua serpenti q̄ comedendo de illo fructu non morerent:sed efficerent sicut dij. Primū experta fuit. ſ. q̄ non erat mortua. Scōz credidit verū esse ꝓpter primū:iō de futuro bono gaudebat q̄si futura esset sciens sicut deus: ⁊ q; virū suū diligebat volebat ei cōe fieri bonū illud. ideo afferebat ei fructū: vt de illo manducaret: ⁊ sic nō taceret id qđ bonū estimabat:sed potius cū gaudio magno aperiret. ¶Quinto q; nō est verisile q̄ aliter fieret tam ex parte viri q̄z femie:nā cū eua que p̄ius absens erat a viro nunc ad eū veniret orās vt ō cibo illo comederet qđ solitū nō erat verisimile q̄ aliquid diceret vt eū ad rē insolitaz inuitaret. ⁊ ita aperiret ei de qua arbore esset simil'r exꝑte viri: cū enim nūc adam videret sibi offerri fructū ad māducandū verisile est q̄ peteret q̄re ei offerebat cibum:q; ipse per se illa nō offerente poterat accipere de quacūq; arbore vellet: ⁊ ideo ne cesse est q̄ illa exp̄imeret cur faceret: ⁊ ita nō solū nomen arboris:vñ sumpserat sed etiā quare attulerat referret:adaz igitur sciret de qua arbore esset fructus. ¶Dicendū igitur q̄ ordo videt iste fuisse. Quia eua postq̄z comedit iuit ad virū suū ferens de fructu illo:siue hoc faceret optans euz fieri participem tanti boni. i. q̄ efficeret sicut deus sciens bonuz ⁊ malū:siue putans non posse aliter in ea cōpleri qđ serpēs dixerat nisi ambo comederent ⁊ exposuit ei q̄ serpens dixerat ei oia ex ordine ⁊ comederat neq; quicq̄z mali ei aduenerat:ꝓpter qđ credebat certissime futurū qđ reliquū erat. ſ. q̄ efficerentur sicut dij si comederent ambo:ideo orauit q̄ comederet:ꝓpter qđ cum nosset adam cuius arboris esset fructus ille peccaret comedendo sicut si ipse sumeret de arbore vt eua. ¶Queret quare adā voluit manducare de fructu signi illius cum sciret a deo vetitum esse. ¶Aliquis dicet qđ voluit eo modo quo eua qui etiā vetitū sciebat sed manducauit putans q̄ efficeretur sicut deus: sciens bonum ⁊ malum. ¶Sed dicet q̄ non stat: q; tunc reduceret adaz sicut eua cum crederet esse posse qđ non poterat: ⁊ tm̄ adam non fuit seductus: q; Apo. prima thimo. ij. dicit q̄ adā non est seductus: Eua autem seducta in preuaricatione fuit: ergo nō comedit adam putans se futuruz sicut deus per esum ligni. Sed videt dicendū q̄ adam comedit vt placeret vxori rogabat enim illa euz instanter vt comederet: ille vero tenerrime diligebat eā. ideo vt non cōtristaret eam assentiens voluntati eius comedit: ⁊ hoc Augu. sentit quod videt esse rationale. Et hoc apparet primo q; diabolus non sciret adam talez esse vt assentiret in ea re ꝑcibus vxoris nō trāsmitteret vxorem ad illum sed eam transmisit: ⁊ ipse per se tentare noluit: ergo ita adam superaretur. ¶Secūdo q; si adam talis esset vt decipi posset ex dictis mulieris ⁊ deceptus manducaret potius decipi poterat verbis serpentis que erant immediate a diabolo prolata que esset magis artificiosa: ⁊ plura dicere posset atque ad decipiendum efficatioza: sed diabolus non elegit modum illum. ideo non putauit q̄ adam decipi posset: sed precibus vxoris superaretur quoniam eam diligebat: illa vero apud eum instaret: quia forte putabat nō se consecuturam quod serpens dixerat quousq; ambo comederent: quia ita dixerat. Scit enim deus quod in quocunque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri: ⁊ eritis sicut dij scientes bonum ⁊ malum: ⁊ ideo vt non fundaretur eua desiderio suo omnibus modis apud virum instaret vt ille sumeret de cibo: ille vero precibus flexus ⁊ si non putaret

ex illo

£

Solutio obiectiōis.

Qō. 528. A cuz eua nō esset assecuta q̄ promisit diabolus cur dedit viro vt comederet.

R° Cōfutatio p̄. rō. 2. rō. 3. rō.

4. rō.

B

A Qō. 529. An eua dixerit ade ō qua arbore erat fructꝰ vel quid dixit.

R° p̄. rō.

2ª. rō

3. rō

4. rō.

B

A qō. 530. cur adā voluit mandu care de fructu qué sciebat vetitum. Rñsio Confutatio

et illo cibo se futurum vt deus manducauit complacitu-
rus vxori ne tedio illa tabesceret: sed an adam deceptus
fuerit et in quo infra dicetur. ¶ Cum autem adam comedit
fructum ab vxore oblatum aperti sunt oculi amborum. scilz
vxoris et viri: vt dicitur supra.iij.c. et viderunt se esse nudos
de qua apertione oculorū dubium est quid sit: aliqui dicūt q̄
vere aperti sunt oculi eorum quasi prius non viderent et tūc
videre ceperint. ¶ Sed istud falsum est qō multis rōnibus
supra destruximus: potissime: q̄ imediate ante hoc dicebat
q̄ mulier vidit lignum: et ita tulit de fructu eius et comedit.
¶ Alij autē dicunt q̄ aperti sunt oculi eorū. scilz. itellectus
cuz prius non intelligerent tunc intelligere ceperunt: et hoc
vult Josephus. s. q̄ plantatio illa causa acuminis erat. et in-
tellectus lib. primo. antiquitatū. ¶ Sed hoc falsuz est: vt su
pra etiam tetigimus: nā lignū non poterat ita subito facere
eos cognoscentes aliqd. nā licz bonus cibus disponat orga
na melius ad operationes intellectus non fit hoc subito: sed
per successiones magnas cum cibus non cōferat directe ad
opus intellectus sed indirecte: etiā quia falsuz est qō presup
ponit. s. q̄ prius non intelligerent: non eni crearet eos deus
in tali imperfectione cuz perfecta sint opera dei. ¶ Alij di-
cunt q̄ creauit deus illos habentes intellectuz et tamē erat
ligatus intellectus vt non possent intelligere quousq̄ come
derunt de ligno: et ita etiam dicunt aliqui q̄ primi parentes
ante peccatū non potuissent carnal'r cōmisceri: q: hz vim ha
berent et organa ad hoc erant vires ligate in hūs vt nō pos-
sent exire in actū ante peccatū. ¶ Sed dicendū q̄ istud est
ridiculum et est absurdū: est quidē ridiculuz dici q̄ habebāt
potentias aliquas ligatas: q: perfectio rei non est in potētia
sed in actu: quicunq̄ ergo potentiā ligatam habent fm hoc
imperfecti sunt: et tamē deus nō creauit eos imperfectos cū
potius in statu inocentie maiorē pfectionē habuerint quaz
post. ¶ Secundo q: absurdū erat q̄ potentie soluerent ad
actus per peccatū: nam si aliqua ligatio vel imperfectio cōce
di posset prius fuisset in primis parentibus cū incōueniens
erat poni q̄ illa per peccatum tolleret cū potius per pecca-
tū fuerint inducte pene: vt patet supra. iij.c. ergo cū comedē-
do de ligno illo peccauerint non aperiret tūc intellectus eo-
rum ad primuz intelligendum quasi prius non intelligeret.
¶ 3° q: si ita eēt nō potuissent peccare cū petū nō sit nisi in
rōne vtētibus etiā nō daret eis preceptū cū nō det nisi itelli
gētibus qd iubeat et potētibus agere illud et p̄riū. ¶ 4° q:
apparet q̄ ante hoc intelligebant: nam et mulier que mino-
ris perfectionis intellectualis erat respōdebat ante peccatū
ad dicta serpentis. ergo erat intelligens: non ergo nūc aperti
fuerunt oculi eorum. i. ceperunt intelligere. ¶ Alij dicūt vt
ra. salo. q̄ aperti sunt oculi amborum. s. ad cognoscendū malū:
nam ante hoc bonū solū cognoscebant nūc vero etiā maluz
cognouerunt: et hoc inceperunt cognoscere: et ad hoc mouē
tur: q: lignū illud vocabat scie boni et mali: et ita comedēdo
de illo scirent bonū et malū et quia ante hoc qō comederant
non cognouerant malum: nunc vero cuz comedissent statim
cognouerunt malum. ¶ Sed dicendū q̄ falsum est: prio q:
istud non est possibile q̄ aliquis cognoscat bonuz et non co-
gnoscat malū cū oppositorum sit eadem positio et eadē disciplī
na. ergo qui cognoscit bonū cognoscit malū. imo vnū idicat
alterū. ¶ Scō patet q: etiā adaz et eua ante hoc cognosce
bant malum: q: cognoscebant mortē: nā deus dixerat eis q̄
in quo die comederent de ligno illo morte morerēt: supra. ij.
c. et ita ipsi intelligebāt quid noie mortis signaret: sed mors
malū quoddam est. ¶ Tertio q: motiuuz ex noie ligni non
adiuuat. Nā si pp hoc q̄ comederūt de ligno illo cepunt ēt
cōgscere malū ceperūt cognoscere bonū cū illud vocet lignū
scie boni et mali: ergo nō stat q̄ pus cōgscerēt bonū et nō ma
lum. ¶ Quarto etiā non adiuuat ad hoc dictū serpētis. naz
dixit quocūq̄ die comederitis eritis sicut dij scientes bonuz
et malū: et ita ibi nō significat q̄ inciperēt cognoscere bonuz
et malū: sed q̄ peruenirēt ad talē cognitionis gradū: vt vide
rentur esse deus cuius est altissima cognitio: vnde presuppo
nitur q̄ ante hoc taz bonū q̄z malū cognoscebant: et sic non
est verū q̄ tunc apertus fuerit itellectus eorū ad cōgscenduz
malum qō ra. sa. voluit. ¶ Dicenduz igit q̄ intelligit aperti
sunt oculi amborū nō ad cognitionē aliquā boni aut mali: sz
solum ad cognoscendū esse in eis tam nuditatē pfusibilē. Et
patet quia dicitur et aperti sunt oculi eorum cunq̄ vidissent
se esse nudos tē. vnde non signatur per istam apertionem
oculorum aliquid alterum nisi vidisse se nudos. Si autem
signaretur cognitionis noue gradus aduenies siue prius
haberent intellectū ligatū et nihil intelligerent siue incipe-
rent intelligē aliqd genus rei nō diceret nisi aperti sunt ocu
li eorū: et tamē dicit apti sunt oculi eorū et viderunt se nudos
ergo non fuit in eis alia cognitio nisi de nuditate: et istud nō
erat aliquid de nouo cognoscere quod prius non cognosce-
rent: sed aliquid habere de nouo quod prius non habebant
et si illud haberent cognoscerent: sed non poterāt cognosce-
re sibi inesse qō non inerat. ¶ Et ita apparet q̄ sumptio ci-
bi de ligno vetito non prestitit illis aliquē vigorē cognosce
di neq̄ accelerabat vsum rōnis sicut iosephus dicit: q: tunc
cognoscerent ad quod prius cognoscere non sufficiebant: et
tamen non fuit sic cū nō dicatur q̄ aliquid cognouerint nisi
nuditatē. ergo lignū illud non conuincitur prestare aliquaz
cognitionē. ¶ Queret quare ad signandū qō dictū est dicit
aperti sunt oculi amborum: q: poterat dici q̄ viderūt se nudos
et non diceret de apertione oculorum ipsorum. ¶ Dicendū q̄ ꝟ
fm veritatē nihil aliud fuit nisi q̄ isti cognouerūt se nudos
post peccatū cū hoc ante non cognoscerent: et ista cognitio-
nem voluit signare scriptura per operationē oculorum: et licet
noie oculi vel oculorū signet aliquādo intellectus hic tamē
non signat. ¶ Aliqui eni sic volunt accipere q̄ noie oculo-
rū accipiat intellectus. s. aperti sunt oculi. i. intellectus ad co
gnoscendū se nudos: sed hoc non est verum quia ad cognos-
cendam nuditatem non requiritur intellectus sed oculus
quia sensu dñi dicat: et ideo dicendū q̄ oculi ꝓprie accipiun
tur pro oculis et non pro intellectu: licet non esset verum q̄
prius essent clausi. Est autē considerandū q̄ scriptura sacra
quando loquit de cognitione dicit aperiri oculos vl' apiri in
tellectum. s. quādo quis cognoscit qō prius non cognosce-
bat. Sed in hoc interdū large et in hoc est differentia: q: que
dam sunt cognoscibilia solo intellectu quedam vero sensu.
Quādo autē pro eis que intellectu cognoscunt dicit aperiri
intellectuz: et pro eis que sensu cognoscunt dicit aperiri ocu
los loquitur ꝓprie: quādo pro oibus dicit aperiri oculos lo-
quitur large. Qz autē accipiat large patet supra. iij.c. cuz ser-
pens dixit ad euā: scit eni deus q̄ in quocūq̄ die comederi-
tis ex eo aperientur oculi vestri: et eritis sicut dij scientes bo
num et malum: et tamē ibi certum est q̄ agitur de agnitione
eorum que intellectu capiunt. primo q: dixit scientes bonuz et
malū: et tamē bonū et malū non capiunt visu sed intellectu.
Secundo quia dixit eritis sicut dij: vnde comparat hominē
ibi deo in cognitione: sed cognitio dei est pure intellectiua:
ergo non accipitur ibi de cognitione sensitiua. ideo potius
debuisset dici aperietur intellectus vester et tamen dixit lar-
ge accipiendo oculum pro intellectu: et sic accipit Aristo. li.
vi. ethi. q̄ intellectus est quidā oculus. ¶ Aliquādo accipit
proprie: et tunc scriptura distinguit inter ea que cognoscunt
sensu et intellectu: et pro eis que accipiunt sensu dicit aperiri
oculos: sicut Luc. xxiiij. s. et aperti sunt oculi eorum et cognoue
runt eū: et ipse euanuit ab oculis eorum: qñ aliqua capiunt in-
tellectu dicit aperiri itellectū vel sensum quē scriptura accip
pit pro intellectu iuxta vulgarē ꝓsuetudinē: sic accipit Luc.
eo. c. s. tunc aperuit eis sensum vt intelligerent scripturas: nā
itelligere scripturas nō est aliqd qō sensu capiat. i. visu: sz in
tellectu. iō ad itelligendū scripturas debebat apiri itellectus
et nō oculus. Sciendū ēt q̄ hz in cogne sensitiua vel itellecti
ua dicat apiri oculus vel itell's: tñ scriptura nō ꝓsueuit hoc di
cere nisi circa illas res qs aliqs prius cognoscere poterat: et
nō incepit pus cognoscere. vñ qñ aliqs pōt videre rē vtpote
que pñs ei est: et nō videt: dicit oculus eius clausus vel impe
ditus q: si non esset clausus videret: sic accipit Luc. xxiiij. c.
s. iesus aūt appropinquās ibat cuz illis: oculi aūt eorum tene-
bant ne eū agnoscerent: et bene dicit tenebant qsi violenter
q: si nō esset aliqō impedimentū agnoscerēt eum q pñs erat
quē videre soliti erāt. Et ob hoc qñ videdo ceperūt eū cogno-
scere dī q̄ oculi eorum apti sunt. e. c. s. et apti sunt oculi eorum: et
cōgnouerūt eū. Et iste modus ē circa ea q̄ itell'u capiūt: nā qñ
ꝓponūt alicui itelligibilia si nō itelligit ea dr itell's ei⁹ clau-
sus: sic de iudeis dr quorum itell's est clausus. ij. corin. iij. c. s. hz
obtusi sūt sensus eorum vsqz in hodiernū eni die id ipsuz vela
men in lectione veteris testamēti manet nō revelatū: et istō
idē signat Isa. vj. exceca cor populi huius et aures eius aggra-
ua et oculos

A
Qō. 533. Cur nō dr viderunt se nudos potius qz dice re apti sunt oculi.
Pria opio.
Expositio bona.
Oculus large ꝓ itellu.

ua ⁊ oculos eius claude: ne forte videat oculis suis ⁊ auribus suis audiat: corde suo intelligat ⁊ conuertat ⁊ sanem eos. Ita igitur cum sacra scriptura proponatur omnibus si qui eam non intelligunt ⁊ dicit clausus itellectus eorum vel sensus ⁊ cum factū fuerit in eis q̄ intelligant dicit q̄ aperit intellectus eor̄ iuxta illud. Luc. xxiiij. tunc aputt eis sensum. vt intelligerent scripturas. Nunc vero id q̄d cognoscendum erat corporale erat. s. nuditas ⁊ ideo oculis videndū erat: ⁊ q̄z hoc idem quod nunc in adā ⁊ eua erat prius extiterat cū prius non essent vestiti sicut ⁊ nunc videt q̄ ante hoc clausi erāt oculi eor̄: ⁊ ideo quādo inceperūt videre hoc dicunt oculi aperti: ⁊ ita dicit q̄ comedit ⁊ aperti sunt oculi amborū: quasi dicat prius clausi tenebant aut videbantur teneri clausi. ¶ Quereꝫ quare non aperti fuerunt oculi eue statim vt illa peccauit comedēdo: nā videt q̄ statim debuissent aperiri ad hoc q̄ agnosceret se nudā: q̄ ista nuditas fuit quedam pena data p̄o peccato: ergo cum eua quādo comedit peccauerit ante q̄m adam manducaret debuit statim illa cognoscere se nudā. ¶ Dicendum q̄ si nuditas ⁊ cognitio nuditatis esset aliquid fm se p̄sequēs peccatū hominū qui steterāt p̄us i innocētia q̄d ab eis non separet non potuisset eua non pati nuditatē ⁊ agnoscere eam: fuit tamē aliquid a deo inflictum in penā p̄o peccato. ideo tunc esset q̄n deus vellet: ⁊ q̄z congruentius erat non statim manifestari in eua post peccatum nō apparuit nuditas. Primo q̄z deus voluit nō impedire tētationē ade: ⁊ tñ impediret si nuditas eue statim appareret: ergo non debuit: nā si post peccatū statim eua videret se nudam erubescere cōparere ante adam: ⁊ ideo non auderet ire ad offerendum ei cibum: potissime: q̄ putaret sibi accidisse hoc q̄z de vetito ligno māducauerat ⁊ ita nō procederet ad dandū viro de illo. ¶ Scōo q̄z si eua post hoc ad adā iret videret adā eius nuditatē: ⁊ ipse quoq̄ erubesceret aut saltem miraret: ⁊ ita vellet scire cām huius mali ⁊ cognito q̄ de ligno vetito comedisset nollet ipse de eo comedere. ¶ Tertio vt aliqui volunt vt esset maior confusio: nā si sola eua vidisset suā nuditatē q̄z sola erat quando peccauit operiret se folijs ficulnee faciens perizoma sicut ambo postea fecerunt: ⁊ sic operta veniens adā non erubesceret tam penaliter: iō vt magis p̄funderent debuerunt simul nudos se videre vt mutuo sua verenda cōspicientes nimis erubescerent: ⁊ sic non debuit eua p̄us se videre nudā q̄m esset cōā adā ⁊ ille quoq̄ peccasset. ¶ Quarto vt quibusdā videt ⁊ satis rōnabiliter q̄z eua peccante nondū erat peccatū cōsumatū: sed q̄n peccauit adā: iō pena nō debuit inferri vsquequo peccaret adā. Sed in hoc itelligendū q̄ peccatū eue dupl'r pōt accipi vno mō vt erat peccatū psonale: alio mō vt posset se extendere ad posteros: ⁊ ita transiret ad nām: sed primo mō dōm q̄ peccatū eue p̄sumatum erat in eua: q̄z cū ipsa esset distincta psona ab adā neq̄ depēderet ab eo per actū ꝑpriū mereret: per actū proprium demereret: nam aia que peccauerit ipsa morietꝫ ezechi. xviij. c. ideo non erat opus vt alius peccaret ad ℔ q̄d eua puniret. Si accipiat secundo mō dicendū q̄ peccatū in eua non erat consumatū: quia peccatū eue non poterat transire in nām humanā: eo q̄ in eua non fuit tota humana spēs sed in solo adā: ideo peccante ea non potuit tota nā inficiꝫ peccante adā: vnde ⁊ nos nō peccauimus in eua: sed in adā sic dicit ad ro. v. q̄ oēs in adā peccauerunt: ⁊ ideo inquantū peccante eua nō erat peccatū cōsumatū neq̄ debuit pena sequi. ¶ Sed obiciet q̄ debuit pena sequi in adā q̄z iquātum eua erat psona singularis ⁊ per se peccabat debuit in eā pena venire: nā manifestū est q̄ pene ei date non fuerūt p̄o peccato ade: sed p̄o peccato ipsius: ⁊ apparet. ē. iij. vnde distincte sunt pene eius a penis ade: ⁊ sic ante adā potuit erubescere. ¶ Dici pōt iuxta hoc fundamentū: q̄z ℔ eua p̄o delicto ꝑprio mereret pena ⁊ passa esset illam tñ q̄z ℔ pena asecutura esset spēs sicut postea fuit ℔ nō esset ℔ p̄o pctō eue ℔ ꝑ pctō ade debuit nō inferri quousq̄ ille peccaret q̄ peccāte: pena ista cōsequi deberet tota spēs: ⁊ q̄z ita ꝑgruū erat nō fuit apparens aliqua pena in eua peccante: quousq̄ peccauit adam. ¶ Quereꝫ an adam ⁊ eua ante peccatū erant nudi vel non. ¶ Aliquis dicet q̄ non q̄z si essent p̄us nudi erubescerēt: ⁊ tñ non erubescebāt: ergo erāt nudi. Alij dicūt q̄ erant vere nudi p̄mo q̄z dicit supra. ij. c. s. erat autē vterq̄ nudus adā. s. ⁊ vxor eius ⁊ non erubescebant. Secūdo q̄z scriptura ponit ibi vt admirandū q̄ nō erubescerent adā ⁊ eua: ⁊ tñ si essent nō nudi nihil mirū esset q̄ nō erubescerent sicut de nobis nemo mirat q̄ nō erubescimus: q̄z non sumus nudi. ergo vt locū habeat id quod scriptura vt mirū ponit. Dōz est q̄ nudi erant p̄ius. ¶ Tertio q̄z dr supra. ij. c. aperti sūt oculi eor̄ ⁊c. s. ad cognoscēdū se nudos aperti sunt oculi eorū quasi clausi cū non viderent se nudos cū nudi eēnt: ⁊ tñ si essent p̄us nō nudi dicerēt q̄ aperirent oculi eor̄ ad cognoscendū se esse nudos: ideo p̄ius nudi erant. ¶ Dōm q̄ adā ⁊ eua post peccatū fuerunt vere nudi: ante peccatū aūt non erant vere nudi: ⁊ tñ non erant vestiti. Primū p̄z q̄z supra. ij. c. dr q̄ cognouerunt se esse nudos: ergo nudi erāt q̄si non decipiebant in cognitione. ¶ Scōo q̄z erubuerūt se videntes: ⁊ tñ si non essent vere nudi nō haberēt de quo erubescerēt: iō nudi erant. ¶ Tertio q̄z agnoscentes se nudos fecerunt sibi perizomata: ⁊ tñ nulli accipiunt vestes nisi qui nudi erant: q̄z vestes tollunt nuditatē: ergo adā ⁊ eua fuerūt nudi post peccatū. ¶ Quarto q̄z ita cōfessus est adā nam cū dñs vocaret eum: adā vbi es? dixit vocē tuā audiui de medio paradisi: ⁊ timui eo q̄ nudus essem. ¶ Secūdū erat q̄ ante peccatū non erant vere nudi. primo q̄z nuditas quedā pena est: sed ante peccatū nulla erat pena. ergo neq̄ nuditas. ¶ Secūdo quia qui nudus ē erubescit de nuditate sicut in nobis est: ⁊ in ipsis adam ⁊ eua fuit: sed ante peccatū nō erubescebant. ergo non erant nudi. ¶ Sed dicēdū q̄ ante peccatum vestes non habebant: ⁊ patet hoc q̄z supra. ij. c. dicitur vterq̄ erat nudus adā ⁊ vxor eius: ⁊ tamē si vestes haberēt non vocarent nudi. ¶ Secūdo q̄z si vestes habuissent ante peccatū haberent eas quādo peccarent: sed non habuerunt tunc ergo neq̄ p̄ius: p̄z hoc q̄z si eua vestita esset q̄n peccauit ⁊ etiam adā non erubuissent de aliquibus partibus corporū suorū: sicut neq̄ nos vestiti existentes erubescimus: ⁊ tñ erubuerunt: ergo non habebant vestes. ¶ Scōo quātum ad hoc q̄z si aliquas vestes accepissent homes a principio: et si tunc q̄n peccarent non haberent eas vtpote: q̄z se exuerāt inducrent statim eis ⁊ tamē nō induerūt sed fecerunt perizomata supra. ij. c. ergo nō habebant vestes de quo magis infra dicet. ¶ Hoc p̄suppositō dicēdū q̄ nuditas dupl'r accipitur. vnomō vt dicit pura negatione. aliomō vt dicit puationē. Primo mō nudus vocat ois qui vestes nō h̄z: ⁊ hoc est large dictū: nā sic etiā lapides vocabimus nudos ⁊ arbores q̄z nullas vestes h̄nt: ⁊ etiā celū vocabit nudū q̄z nō vestitū: sed hec nullus dicit. Scōo modo accipit vt puatio ⁊ proprie: ⁊ tunc dr nuditas carentia vestis. s. nō hīe vestes ⁊ idigere eis: ⁊ sic ꝑprie dicunt homes nudi qui vestes nō habent q̄z oēs homes indigent vestibus: qui ergo non habuerit eas nudus est: ⁊ ꝑpter hoc lapides nemo vocat nudos: qa ℔ vestes non habeant: vestibus tñ nō egent: ⁊ ita de reliqs in quibus nō est vsus neq̄ indigentia vestiū. Accipiendo p̄ modo dicimus q̄ homes ante peccatū nudi erant: q̄z nullas vestes habebant vt ostendimus. Accipiendo tñ secundo nō erant nudi: q̄z licet vestes nō haberēt nō egebant eis. immo nō erant eis vtiles ad aliqd: ⁊ ob hoc sequit q̄ absolute ⁊ vere loquēdo non erant nudi primi parentes: q̄z nuditas vere ⁊ ꝑprie dicta accipit vt priuatio: ⁊ tamē in eis nulla priuatio erat: q̄z nō erat indigentia vestiū. ergo non erant nudi. ni si large quis nudos vocet sicut qui lapides nudos diceret. Dato hoc possumus respondere ad argumenta vtriusq̄ partis supra facta quia illa diuersis vijs procedunt. ¶ Ad prima que probant non esse nudos dicendū q̄ concedi posset fm modū loquendi scripture q̄ adam ⁊ eua erant nudi cuz dicat supra. ij. c. q̄ erat vterq̄ nudus: ⁊ cū obicit primo q̄ si eēnt nudi erubescerent: ⁊ tñ non erubescebant. cocedendum q̄ nō erubescebāt: ⁊ tñ dicendū q̄d nō sequit hic q̄d nō eēnt nudi: si enim nudus accipiat scōo modo p̄o priuatione verū est q̄d omnes nudi erubescunt cū vestes non habeant ⁊ vestibus indigeant: ⁊ quia isto modo non erant nudi adam ⁊ eua non erubescebant ⁊ tamen nudos vocat eos scriptura quia vestes non habebant. ¶ Ad secundū dicēdū q̄d adā ⁊ eua erant aliquo modo nudi. eo modo quo erāt nudi videbant se esse nudos: qualiter autem non erāt nudi non poterant videre se nudos: quia falsum vel non ens viderent: ⁊ cum dicitur q̄ non videbant se nudos intelligendū est accipiendo nuditatē ꝑprie p̄o puatione: q̄z sic nō videbāt se nudos cū nō eēnt: sed q̄z erāt sine vestib⁹. i. nō vestiti: videbāt se nō hīe vestes q̄d iterdū vocat nudū eē ⁊ ℔ ipsi videbāt: ⁊ tñ

quia

A Q̄. 534. Cur nō stāti apti sunt ocli eue vbi peccauit comedendo. Responsio p. rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

Peccatum eue dupliciter capi pt.

Obiectio.

Responsio

A Q̄. 535. An adaz ⁊ eua āte peccatuz erant nudi. p. rō.

2. rō.

B Rñsio p. rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

Nuditas dupliciter.

D q̄. 534. Solō rōnū in oppm Adp.

Ad. p.

qa hoc non erat malum aliquod non erubescebant de illo. ¶ Alie rationes ostendunt in cõtrariũ: qz erant vere nudi: z tamẽ quia nos non cõsitemur eos vere nudos dicem⁹ q illa procedunt sumendo nuditatem large prout est non habere vestes: vnde quãdo primo dicitur erat autẽ vterqz nudus intelligitur. idest neuter habebat vestes: qz non dederat deus eis vestes qñ formauerat eos: sed quia vestibus nõ indigebant non erant proprie nudi. ¶ Ad secundũ dicendus q ponitur vt aliquid nouum vel admirandũ q adaz z eua non erubescerent. ideo concedendus est q aliquo mõ erant nudi. idest vestes non habentes: z dicendũ q non erubescebant z fm veritatẽ non erat mirũ q non erubescerẽt. immo mirũ erat q tunc erubescerent: sicut nunc est de pecoribus: vestes eni non habent z genitalia sunt eis patentia: sed nõ erubescunt: qz erubescere non possunt: z mirũ esset si erubescerent qz non habẽt fm quid erubescant: ita est de adam z eua in statu innocentie: qz licz vestes non haberent non erubescebant: quia non habebant de quo erubescerent: z iõ nõ erat mirandũ q non erubescerent: sed sacra scriptura potius voluit ibi sequi opinionẽ q̃z rei veritatẽ vt cõfirmaret statui nostro: nũc enim omnes vtimur vestibus z si aliqui sint nõ vestiti erubescunt: z iuxta hanc conditionẽ status erat mirũ. de aliquo q vestes non haberet z non erubesceret: ita dixit hic scriptura de illis q non erubescebant: lz nudi essent. Ad tertiũ dicendũ q illud dicit qz prius erant nudi. idest nõ habentes vestes: z post peccatũ similiter: z tamẽ ante peccatũ non egebant vestibus: z post peccatũ indiguerunt illis z sic postea viderunt se nudos z non prius: sed qz equaliter erat vtroqz tempore non habentes vestes dicitur q aperti sunt oculi quasi prius hoc videre possent z non videbãt: z tamẽ certũ est q nihil erat in eis q non viderent: qz se non habere vestes videbant a principio z postea viderunt: z tamẽ se esse vere nudos non potuerunt videre nisi qñ vere nudi fuerunt. ¶ Quereꝝ quare scriptura vocauit nudos adã z euã ante peccatum: cũ non essent vere nudi. ¶ Dicendũ q nuditas accipit dupliciter ꝓprie z large: vt ỗclaratũ fuit supra z vtrumqz motiuum tenuit scriptura aliquã do accipit nuditas large solum pro non habere vestes: sic sumitur supra. ij. c. erat autẽ vterqz nudus adam z eua z non erubescebant. idest neuter habebat vestes. Aliquãdo sumit ꝓprie pro privatione: sic habeꝝ supra. iij. c. s. cũqz vidissent se nudos. idest non habentes vestes z vestibus indigentes. ¶ Cum autẽ dr: quare scriptura sacra vocauit illos nudos cũ non essent vere nudi. Dicendũ q fuit ꝑmo quia illa vtrũqz voluit. s. veritatem tenere z sequi modũ loquendi nostrũ: qz scriptura data est ꝓpter nos. ideo cõfirmat se modis loquendi nostris qz aliter fieret inutilis nobis: inquantũ voluit tenere veritatez dixit nuditatem fuisse post peccatũ: inquãtũ sequitur modũ nostrũ loquẽdi quo non habentes vestes nudos dicimus dixit erat vterqz nudus adã z eua. Scõo fuit ad ostendendus differentiã status illius ab isto: nã tunc erant homines nõ habentes vestes z ita mansuri essent si non peccarent nunc vero vestes acceperunt qz vestibus indigẽt. ¶ Tertio fuit ad ostendendũ excellentiam illius status super istum qz tam beatus erat ille status q homines tunc vestibus non indigebãt: z non habentes eas non erubescebant: nunc vero illis idigẽt z cũ eas non habuerint erubescunt: sed ꝑ non possent signari nisi diceret q erant adam z eua tunc nudi. ideo debuit ꝑ dicere scriptura. Est autẽ verus q potuisset scriptura dicere q adam z eua non erant vestiti: aut non habebant vestes: z non diceret q erant nudi: z tunc esset ꝓpria locutio qz importabat sola negatio: z tamẽ scriptura non curat distingue reistos exactos modos ꝓprietatis locutionis cõformans se modo locutionis nostre: z qz nos non facimus differentiam aliquã in homibus inter esse nudũ z non habere vestes cũ illi non haberent tunc vestes dixit q erant nudi. Et tũc apparet q conuenienter posuit scriptura tamq̃z aliquid spãle z nouus atq̃z admirandũ q nudi essent adam z eua. i. non habentes vestes z non erubescerent: qz voluit significare excellentiaz illius status super istũ: nã licz non esset tunc mirandũ q nõ erubescerent non vestiti: imo potius mirãdũ esset si quis nudus esset z non erubesceret: vt ergo ostenderet differentia illius status z huius dictũ est q erat vterqz nudus z nõ erubescebant. ¶ Queretur quomõ adam z eua post peccatuz cognouerunt se esse nudos. Aliqui dicunt q hoc fuit qz ꝑ nõ videbant quia oculi eorũ erant clausi: qõ ꝑz qz dr apti sũt oculi ãboz. Dõmq ꝑ falsuz est qz ante pctm̃ hẽbant oculos apertos sicut postea: z ideo videbant quicqd postea videre potuerũt: vt supra ostendimus. Alij dicũt q non cognoscebant prius eua z adã quid esset nuditas: ideo neqz nuditate erubescunt. ¶ Dicẽdũ q neqz istud est verũ: qz pauuli nõ erubescunt ꝓpter defectũ discretionis: sed adam z eua nõ se habebant sic: qz perfectum iudiciũ habebant. s. perfectionez naturalẽ adiunctam donis gratuitis: vnde tũc perfecti⁹ singula iudicarent q̃z post peccatũ. ¶ Sed dicendũ q cognouerunt post peccatũ se esse nudos: qz tunc vere fuerunt nudi: prius autẽ nõ cognoscebant se esse nudos qz non erant: vnde vtroqz tempore recte se habuerunt in cognoscendo qz cognouerunt sicut res se habebat: ante peccatũ eni nõ habebant vestes: z tamẽ non erant proprie nudi qz vestibus non indigebant: ideo sciebant se non hãe vestes: sed non cognoscebãt se esse vere nudos: quia nõ erant vere nudi: z ideo nõ erubescebant: qz illud est de nuditate: tamẽ non habebãt nuditatem: ideo neqz poterãt erubescere: post peccatũ vero fuerunt fere nudi qz vestes non habebant z erant eis necessarie qz habebant aliquid de quo iam erubescerent si non operirent illud: ideo dicit post peccatum q cognouerunt se nudos. ¶ Sciendũ autẽ q ante peccatum non erant vere nudi: z ideo non poterant cognoscere esse nudos: z tamẽ si accipiatur nudũ esse large. i. nõ habere vestes erant nudi z cognoscebant se esse nudos: z hoc non repugnat scripture: qz sic illa dicit eos fuisse prius nudos ita non negat q ꝑ nõ cognoscerent: sed q non erubescerẽt: nã nõ dicitur erat vterqz nudus z non cognoscebant: sed erat vterqz nudus z nõ erubescebant: z illud verũ est qz erubescere nõ sequit nisi ad veram nuditatẽ quã tunc nõ habebant. ¶ Post peccatũ aũt cognouerunt se nudos qz vere nudi erãt: naz vestes nõ habebant z illis idigebant: erat autẽ indigentia ꝓpter hoc q aliquid fuerat factũ ignominiosum in corporibus eoz post peccatum si non operirẽt vestibus z hoc fuerat solum pro peccato z non ex natura rei: nã si ex cõditione corpoz prouenirẽt cũ eadem corpora essent z easdem partes habentia ante peccatum z post peccatũ vtroqz tẽpore erubescerent: sed fuit in penã peccati: z ideo qõ ꝑus manifestabãt sine rubore nõ potuit tũc patere sine cõfusione: z hoc est qõ deus dixit adam supra. iij. c. quis indicauit tibi q nudus esses: nisi q de ligno quod preceperam tibi ne comederes comedisti: ac si dicat ante hoc oculos habebas sicut nunc apertos vt videres si eraz nudus: z tñ non vidisti neqz aliquis indicauit tibi: quomõ ergo vidisti nunc q eras nudus? q̃si dicat talis eraz prius sicut nunc: z tamẽ qz peccasti comedendo de ligno vetito apparuit in te aliquid ignominiosum quod prius erat honorabile. ¶ Quare dicitur q aperti sunt oculi amboz. ¶ Dicẽdum qõ fuit ꝑmo ad ostendendũ veritatẽ huius rei quã nemo nosset nisi sacra scriptura aperet p aptionẽ ocloz signat cognitio ꝓfusionis z nuditatis z tñ ista nuditas fuit amboz ideo de ambobus dictum est. Secundo ad tollẽdum dubiuz quia posset quis intelligẽ qõ ista confusio vni eoz aduenisset z non ambobus: qz forte peccatũ erat inequale. ideo dicitur de ambobus vt tollat error. Tertio fuit quia post peccatum eue non ponitur aliqua cognitio nuditatis z post peccatum ade ponitur putaret quis q soli ade accidisset ista nuditas z cognitio eius. iõ dr q ambo viderint se nudos: lz nõ viderunt quouscqz peccauit adã. ¶ Quarto qz postea veniẽte dño in paradisum non fit mentio de nuditate sed ade soli⁹ nam ille dixit deo. timui eo q nudus essem. s. iij. z ita putaretur forte ille solus nudus: iõ dr de ambobus. ¶ Quinto vt reddat cã eoz que infra dñr. dr eni q fecerunt sibi perizomata: z tñ vnus tñ faceret sibi vestẽ si vnus solus agnosceret nuditatẽ. g̃ debuit dici q oculi amboz apti sũt. ¶ Quereꝝ q̃re scriptura nõ dixit de adã z eua qõ oculi eoz tenebãt ne agnoscerent se nudos. nã vr qõ debuit dici: qz vbi ponit qõ aperti sunt oculi alicuius dicit ꝑus qõ oculi eius tenebãtur: sic ꝑz Luc. xxiij. c. s. oculi aũt eoz tenebant ne eũ agnoscerent: z postea dr eodẽ. c. z aperti sũt oculi eoz z cognouerũt eũ. ¶ Dõz q qñ dr de aliquo ꝓprie q oculi ei⁹ apiũt dr et ꝑus qz tenebãt occli ei⁹ vel pcussi erãt cecitate: cũ ãt large ꝑ dr nõ oz q dicat q oculi tenebãt vel erãt pcussi cecitate: dici ãt ꝓpe apiri oc'los ẽ qñ qs hñs aliq̃z rẽ q videri poterat ñ videt ea q̃si occli ei⁹ cli sunt: z tẽ dr qõ occli tenẽt. s. violẽ

ter

Solutio. saborum rõnum.

Expõ ꝑ me rõy.

Expositio.

B qõ.537. Cur si prius apparat primo puncto nudos cam nõ fuerint. Rõsio B Rõsio ad ꝓma ꝑle qõnem. ꝑ.rõ. 2.rõ. 3.cã. L

A qõ.538. quomõ adam z eua post peccatũ cognouerũt se esse nudos. 2ª opio.

Rõ vera.

B

L Attẽde q̃re post pctm̃ fuerũt vere nudi z eruberuerũt.

A qõ.539. Cur dr z aperti sunt oculi ãboz Respõsio ꝑ.rõ. 2.rõ. 3.rõ.

4.rõ.

5.rõ.

A qõ.540. cur scriptura ñ dixit õ adaz z eua qõ oculi eorũ tenebãt ne agnoscerent se nudos. Respõsio.

ter ab aliquo ne videant: vel percutiuntur cecitate: z ita est in eo quod allegat. Luc. xxiiij. sed hic accipitur large aperiri oculos: ideo non debuit dici q oculi eoꝝ tenebāt. Et appareret hoc q discipuli qui sepe xpm viderant: ibant cū eo in via z cum ipse agnoscibilis esset non agnoscebant eū: ideo videtur q hoc non erat: nisi quia oculi eoꝝ erant aliquo modo impediti z istud signauit scriptura dicens: oculi autē eorum tenebant ne eū agnoscerent. s. si liberos ab omni impedimento oculos haberent agnoscerent illū quē videbant z agnoscere soliti erant: z tamen non agnoscebant. ergo impeditos oculos habebant z hoc erat teneri. i. violēter auerti a cognitione: z ob hoc quādo isti postea cognouerūt xp̄z: dicitur q aperti fuerunt oculi eoꝝ. ¶ Aliquādo aūt dicit de aliquib⁹ q percutiunt cecitate quādo videntes manent: z tamē aliquod est cōtra eis qđ nullo mō vident: licet illud nō occulteē eis: z quantū ad illud habēt se quasi ceci: z istud fit duplicit vnomō: qñ id qđ cōtra eis positū est nullo mō vident cū tamē nō sit occultatū. Scō modo qñ illud vident: z tamē non cognoscunt: licz alꝰ solerent illud agnoscere. ¶ De primo sic fuit in viris sodomitis qui circūdederunt domuz loth quos angeli percusserunt cecitate aio vsq ad maximū: ita vt hostiū domus inuenire nō possent. j. xix. c. illi quidē cetera videbant: z tñ hostium domus qđ contra eis erat nō videbant: certū est tamē q isti non erant facti ceci simplr: q: si ita fuisset cessarent inquirere hostiū domus z agnoscentes se a deo ita percussos desisterent ab illa prava cogitatione: z tamē non desistebant: sed querebant semp hostium domus: ideo non erant vere ceci: sed solū quantū ad illā rē erāt q̄si ceci. ¶ De secundo patet vt in seruis regis benadab qui querebant heliseum in vrbe dothaym: exiuit eniz ad eos heliseus orans q percuteret eos cecitate: quod factū est: vñ ipse duxit eos vsq in samariā: z cum essent in platea eius orauit deū vt aperiret oculos eoꝝ z aperti sunt: z agnouerunt tūc se esse in samaria: z isti dñr percussi cecitate. lib. iiij. reg. vj. c. nō q aliqd esset qđ nō viderent: sed q: ipsas res quas videbāt nō agnoscebant: z p̄z q: videbant heliseuz cōtra se qui dirigebat eos: z ipsi aūt aliqui eoꝝ prius eum agnoscebant: z tūc nō agnouerunt et ciuitatē samarie sepe viderant z cognoscebāt. nūc vero non agnoscebāt quousq aperti fuerunt oculi eoꝝ. vnde dr eo. c. aperuit dñs oculos eoꝝ z viderunt se esse in medio samarie. Sile aūt erat de xp̄i discipulis: nā videbant eum in via: z loquebant ad illū: sicut syri cū heliseo: z tñ non agnoscebāt eū. Sed est dria inter eos: z syros atq sodomitas. nā de illis dr q percussi sunt cecitate: z de discipulis solus dicit q oculi eorū tenebātur. ratio est q: percuti cecitate dicit penam inflictā. pena aūt est p̄ peccato. ideo in illis quos scriptura signat male agere dicit cecitate percussos a deo. in eis vero qui nō male agunt non dicitur q percutiantur: q: pena non infertur nisi peccantibus. Sodomite autem pessime agebāt. ideo dicūtur cecitate percussi: syri etiā prauе agebāt: q: dei ꝓphām innocentem ad mortem querebant. ideo vtriq cecitate percussi dicūtur ne agerent qđ volebant. Secus de discipulis qui nihil mali agebant: z de bono. i. de xp̄o ardenter colloquebantur. ideo nō dictum est q percussi sunt cecitate: sed q oculi eorū tenebantur ne eū agnoscerent: qđ et p̄ opter aliquod bonū fiebat. Sed conueniunt in hoc syri z discipuli: q: vtrorūq dicuntur oculi aperti: nā postq fuerunt in medio samarie dicitur q aperuit dominus oculos eorum z viderunt vbi erant. etiā de discipulis dicitur q aperti fuerūt oculi eoꝝ z agnouerunt eū: q: signant vtrorūq oculi ꝑus impediti: sed de sodomitis licet scriptura dixerit q fuerūt cecitate percussi: sicut de syris non dixit q aperuisset deus aliqñ oculos eoꝝ sicut aperuit oculos syrorum: z hoc fuit: q: consumata erat iniquitas eorū. vnde z deus in ipsa nocte deleuit eos cū vrbe. Nunc redeundo ad propositū dicetur q de adā z eua non dixit scriptura q oculi eorū tenebātur vel q percussi erant cecitate nō scōm: q: hoc signat penam que nunq datur nisi p̄ peccato: z tamē in statu innocentie non erat peccatū: ideo neq pena. neq etiā dicit primū: q: teneri dicūtur oculi illorum qui rem cōtra se posita non vident aut non cognoscūt cū illa nō sit occulta: z ita erat tam de syris q̄z de discipulis. nā xp̄m illi videbant quē cognoscere soliti erant: z nunc quoq cognoscibilis erat: z tamen non cognoscebant. Sed de adā z eua non erat sic: q: nihil erat qđ videri posset qđ non viderent. ergo nō tenebant oculi eorū. nā in statu innocentie non habebāt vestes: z hoc ipsi videbant. nō tamen habebant nuditatē que est priuatio vestiū cum eis non indigerent neq aliqd ꝓfusibile tunc haberent: z ideo neq illud videre poterant. Ipsi aūt aliqui alij quoq oculi nō essent impediti: cū autez peccauerunt fuerunt vere nudi: q: habuerūt aliquid in corporibus suis qđ turpe erat patere: z hoc statiz cognouerunt. ergo nūq fuit tempus in quo oculi eoꝝ tenerent: z hoc signauit deus dicens at quis indicauit tibi qđ nudus eras nisi q: de ligno de quo preceperam tibi ne comederes comedisti: quasi dicat ante hoc non eras nudus: z ita non poteras te videre nudum neq aliquis tibi poterat indicare: sed quia peccasti accidit tibi hoc: z ita non debuit dici q tenebant oculi eoꝝ: quia in nullo tenebantur. Sed dicet si non tenebant oculi eorum quomō dicit q aperti sunt oculi eorum: quia non aperitur nisi qđ clausum erat. Dicendus q hoc ponit large quia non est proprie aperiri: z tñ ideo dicitur q post peccatū nihil minus fuit vestitus adam q̄ prius: sed prius non erubescebat de nuditate z erubuit tunc. g apparet q tunc vidit quod prius nō videbat: z hoc erat aperiri oculos: z hoc concordat modo loquendi scripture: quia supra dixerat. ij. c. erat autē vterq nudus z tamē tunc nō videbant se nudi: z nunc viderunt: ergo poterat dici q aperiebantur: sed ad veritatem z proprietatem nō dicitur z q circa istam nuditatem aliquādo loquitur scriptura proprie aliquādo large sicut supra ostendimus voluit in hoc ꝓprie loqui: ideo non dixit q oculi eorū tenerent. ¶ Dicitur autem cunq cognouissent se esse nudos consuerunt folia ficus z fecerunt sibi perizomata. De quo aliquis petet quare factuz est: respondebitur q non habebant vestes: ideo fecerunt vestes quas potuerunt. Circa quod dubitat an hoies ante peccatū habebant vestes. ¶ Respondebit q non. primo q: supra. ij. c. dicitur erat autē vterq nudus z tunc erāt in statu innocentie: g nō habuert vestes in statu illo. ¶ 2° q: si vestes habuissent hoies ante peccatū semper vterētur eis: z ita qñ peccarēt nō inuenirent se nudos neq erubescerent: z tamē erubuerunt. ¶ Tertio quia dixit adā ad deū timui eo q nudus essez: z tamē si prius esset vestitus non esset tūc nudus quia prioribus vestibus vteretur. ¶ Quarto q: dicit. s. iij. c. q consuerunt folia ficus z fecerunt sibi perizomata: z tñ si vestes prius habuissent etiam si accidisset eos nudos inueniri quādo peccarent induerent statim vestibus suis: maxie cum de nuditate erubescerent: z tamē non habuerūt aliud remediū ꝑ nuditatez: nisi facere sibi perizomata: ergo vestes non habuerāt prius. Quinto q: quādo deus emisit eos de paradiso dedit eis vestes pelliceas. supra. iij. c. z tamē si ante peccatum vestes habuissent cum illis emitterent z non fierent eis alie. ergo non habebant prius vestes. ¶ Dicendus q istud indubitatum est q ante peccatū nulle vestes fuerit hoibus: sed post peccatū inceperunt eas hre agentibus ipis aliquid z prouidēte eis melius deo. ¶ An homines debuerunt hre vestes ante peccatum. ¶ Aliqui dicunt q sic quia deus non debet facere aliquid quod inhonestū aut turpe videatur: sed hominem esse nudum est turpe. ergo deus non debuit hominem nudum relinquere: z sic quando enim formauit daret ei vestes. ¶ Secundo quia corpus ade erat ad huc passibile in statu innocentie cum esset potens mori. z iō a nociuis per prudentiaz cauere deberet: z tamē fagus z calor z cetera agentia alterant corpora nuda ꝓpter teneritudinem: ergo vestes fuerunt necessarie ad tollenda incōmoda hec. ¶ Tertio quia nihil vnquā fuit honestius q̄ christus cuius vita fuit regula totius honestatis: sed christus vsus est vestibus: sicut euangeliste signant. nam mulier tetigit fimbriaz vestimenti eius: Luc. viij. c. z in passione domini exuerunt eum vestimentis suis: z diuiserunt eas sibi milites atq sortiti sunt. Joan. xviij. z. xix. cap. ergo honestum erat hominib⁹ vti illis: z sic deus illis vestes daret. ¶ Quarto quia deus non despicit opera sua: diligit enim omnia que sunt: z nihil odit eorum que fecit sapien. xi. c. z tamen despicitur homo quando relinquitur sine vestibus ab eo qui eum vestire poterat. Isa. lviij. Cum videris nudum operi eum: z carnem tuam ne despexeris. Cum ergo deus posset vestire hominem quem formauit vestiret eum: ne videretur esse contemptus ab eo. ¶ Quinto quia deus daret homini oia ad vitā necessaria: sed principiū vite est vestis. g daret de⁹ hoi cōdito vestē. pz. ec. 19. c. s. initiū vite hois aq z panis z vestimētū:

ista tria

Percuti cecitate qs dicatur.

Quesitū.

Rñdo

D

q3. s4i. Cur fecerūt primi parentes pisomata. dubit Rñdo p. rō. 2. rō. 3. rō. 4. rō.

5. rō.

E

qō. s4z An homines debuerint hre vestes ante peccatum. 1. rō. 2. rō. 3. rō.

4. rō.

5. rō.

ista tria ponunt: q̃si equal'r ptinẽtia ad vitam hois ⁊ tamen homini cõdito dedit deus statim fructus paradisi qui vocatur panis q: omne qõ comeditur vocat panis. primo lib. reg. xiiij. c. ⁊ lib. iij. reg. vj. dedit etiã ei aquã paradisi que erat ibi habundans: ergo ⁊ daret vestimentũ. ¶ Dicendus q̃ deus non dedit homini mox cõdito vestes neq; quãdiu mansit in innocentia: vt ostensus est. supra. q. 541. neq; etiã habitur⁹ eẽt vestes si maneret in innocentia: sed habuit illam post peccatũ. Causa ꝓma est: q: puidẽtia dei habundantius se hꝫ circa hominem q̃ circa pecora in tantũ vt non dicat habere curã de pecoribus. dr̃ ꝑ. co. in. ix. c. nõ est deo cura de bobus: ⁊ tamẽ oibus aialibus prouidit in oibus necessarijs ⁊ ad pulchritudinẽ pertinentibus dando ea illi in creatione ipsoq; vt ea haberẽt ſm naturam: ergo a fortiori prouideret hoibus: ideo si operimẽtũ esset homini necessariũ ad viuere aut ad bene viuere dedisset ei aliquid in natura aut factũ quo operiret: sed q: non erat cõueniẽs non dedit ei deus. Quedam autẽ operimẽta erant necessaria aut valde vtilia ⁊ ista dedit deus homini vt inessent ei ſm nãm sicut pꝫ de capillis qui pro velamine dati sunt. ꝑ. co. in. xi. c. mulier si comã nutriat gloria est illi qm̃ capilli pro velamine ei dati sunt: sed alia velamẽta nõ dedit deus: g̃ videt q̃ nõ erant alia cõuenientia. ¶ Secunda q: vestes sunt ad opiendã nuditatẽ: sꝫ nulla nuditas fuit neq; esse poterat ante peccatũ: g̃ neq; vestes debuit deus dare hoi: patet q: nudus est qui operit. Isa. 58. cum videris nudum operi eum: q̃ aũt non esset nuditas pꝫ ex verbis dei cũ enim dixit adam timui eo q̃ nudus essem. Ait deus: quis indicauit tibi q̃ nudus esses: nisi q: de ligno: de quo precepi tibi ne comederes comedisti: quasi dicat si non peccasses nũquam fuisses nudus: ergo non erat aliter necessaria vestis. ¶ Tertia q: tollunt cause ex quibus nos habemus vestes: est eni ꝑcipua causa confusio quedaꝫ qua erubescimus quãdo nudi sumus qõ ibi non esset: nam erubescimus nũc quia apparent in nobis quedaꝫ partes corporis: quas turpe iudicamus manifestas habere: tunc autẽ non esset: quia ista turpitudo fuit ex quadã inobidientia partiũ corporis aut viriũ partis sensitiue cõtra rationẽ: sed hoc non erat ante peccatum. ideo non erat aliqua causa operiendi ex hac parte cum neq; esset verecũdia. patet q: supra. q̃. c. dicit erat aũt vterq; nudus ⁊ non erubescebant. ¶ Quarta q: alia causa ꝓpter quã nunc vestibus indigemus est vt muniamur ꝛ nocumẽta continentis. s. cõtra frigus ⁊ calorem: ⁊ cetera que alterãt ⁊ tamẽ nõ esset ibi aliquid qõ noceret hoꝛ: ergo neq; vestiũ vsus esset. ¶ Ad rõnes factas in cõtrariũ. ũ. q. 542. rñdebimus ad ꝓmã cũ dr̃ q̃ deus non facit aliquid inhoneſtuꝫ cõcedimus cũ deus nõ solũ faciat opera sua bona: ⁊ etiã valde bona supra ꝑ. c. sed etiaꝫ perfecta deutero. xxxij. Ideo opa dei pulchra sunt: ⁊ nihil turpe aut imũdũ in eis inueniri pot. vnde si vestes fuissent homini necessarie ſm additionẽ nature ante peccatum vel deus prouidisset naturaliter dando ali qua operimenta que essent hoibus inata sicut pili inascunt̃ porcis vel saltẽ homini formato dedisset vestem: sed q: non putauit cõueniens non dedit. ¶ Aliquis dicet ad hoc q̃ vestes erãt homini ꝓuenientes ſm nãm: ⁊ tamẽ deus nõ dedit ei illas q: dedit ei prudentiã ⁊ ingeniũ ſm que sciret sibi de necessarijs ⁊ vtilibus prouidere sic inuit Aristo. lib. ꝑ. politicoꝛ. c. ꝑ. s. homo autẽ nõ habẽs arma nasci cũ prudẽtia ⁊ iusticia ac si dicat alijs aialibus nã dedit arma q: de illis prouidere sibi nescirent: homini autẽ non dedit arma: q: dedit prudentiã per quã copiose sciret sibi fabricare oia ꝓuenientia: ⁊ ita deus nõ daret hoi vestem: hꝫ esset ei necessaria aut cõueniens. ¶ Dicendũ q̃ nõ stat: q: hꝫ dederit deus hoi prudentiã: tñ q: in applicatione maxime in ꝓncipio poterat deficere daret ei primas vestes vt postea hõ similes faceret aut excogitaret dissimiles: ⁊ hoc pꝫ qñ homo peccauit ⁊ expulit eũ deus de paradiso dedit ei vestes pelliceas ⁊ nõ reliquit eũ prudentie sue vt ipse sibi vestes faceret: vt pꝫ. ũ. ij. c. ⁊ tñ magis acceptus erat hõ deo quãdo nondũ peccauerat. ergo maxime sibi vestes tunc faceret si oportune sibi essent ⁊ non relinqueret eum prudentie sue. ¶ Scõ ⁊ potissimuꝫ q: post peccatũ homo per prudentiã suã incepit sibiipsi vestes facere de foljs arboꝛ: ⁊ tamẽ adhuc post hoc prouidit deus ei de melioribus vestibus dans eis pelliceas vestes. ũ. ij. c. ergo a fortiori: quãdo nondũ homo incepisset sibiipsi vestes facere: si essent ei vestes opportune faceret illas sibi deꝰ.

Cum aũt dicitur q̃ turpe erat hoiem manere sine veste. dicendũ q̃ nũc est turpe: tũc autẽ non erat: ⁊ ideo tunc vestes non haberet homo: q̃ non esset turpe apparet: q: si esset erubesceret homo sicut nunc de nuditate erubescimus q: turpe est nudum esse: ⁊ tamẽ tunc non erubescebant homines nõ habentes vestes: ergo non erat turpe non habere: pꝫ q: dicit supra. ũ. c. erat aũt vterq; nudus ⁊ non erubescebãt. ¶ Causa autẽ quare tunc non erat turpe ⁊ est nunc: est q: cum maneret homo in originali iusticia sicut mẽs que hois superior pars erat deo subdita ita pars sensitiua erat menti subdita: ⁊ cum oia ordinata essent non apparebat motus aliquis in aliqua corporis parte que rationi non obediret: ⁊ ideo non erat turpe aliquid in hoie: vnde non erubescebat homo manifestas habere oẽs corporis partes sicut nunc nemo erubescit vultũ habere sine veste: ⁊ manus quia ibi nihil turpe est cũ nihil cõtra rõnẽ moueat: sed post peccatũ fuit partis sensitiue inobedientia cõtra rõnem: ⁊ ideo in illis partibus in quibus exercetur actus sensitiuarũ illaruꝫ virium apparuit motus inordinatus: vnde fuit turpe illas partes habere sine veste: ⁊ ita non est arguendo tunc de turpitudine quia nulla erat. Sed multis nunc difficile videtur quomodo possent homines prorsus nudi manere sine verecundia quibus respondenduꝫ q̃ eoꝛ cogitatio non transcendit sensum: generaliter eni videns erubescere eos qui non habent vestes ⁊ nunq; cõtrariũ viderunt: ideo non possunt cogitare quomõ aliquis nudus prorsus existens non erubescat: sed ratio cõuincit eos q̃ possint esse nudi sine verecundia quãdo in membris nihil turpe esset sicut ⁊ alique partes sunt in nobis que non operiunt̃ ⁊ de eis non erubescimus: cõsuetudo autẽ insensibili prestat istis impedimentũ ad veritatẽ cognoscendã: ⁊ ita Aristo. loquit lib. ũ metha. vbi inter impedimẽta inueniendi veritatẽ ponit cõsuetudo ad certuꝫ modũ capiẽdi q: dignant̃ hoies suaderi qual'r cõsueuerunt. ¶ Ad secundaꝫ rationẽ ibi positam dicendũ q̃ non indigebat adaꝫ vestibus ꝓpter passibilitatem ⁊ cũ dicitur q̃ corpus ade erat passibile potens mori cõcedendũ est: vt infra declarabitur: ideo si corpus ade poneret ſm igne vret: ⁊ si pungeret gladio ledere: ⁊ ita de ceteris nocumentis que corpori accidũt: sꝫ ab illis adam se custodiret per prudentiã ⁊ ab eis a quibus nõ posset per prudentiã conseruari seruaretur per prouidentiã dei: sed ledi a continente. idest aere calido aut frigido nõ accideret ei: ideo ad hoc nõ se custodiret per appositionẽ vestis neq; per alium diuine prouidentie: sed ex nã loci prestabat. Erat enim paradisus terrestris locus temperatissimus vbi non erat excessus caloris aut frigoris vel alterius qualitatiꝫ qui excessus lederet corpora nuda. ideo quãtũlibet eẽnt corpora nuda: tenera non lederent̃ ab aere continẽte vnde posſent manere semper sine veste. Et apparet primo quia cũ homines in statu innocentie essent nudi: posuit scriptura sacra tanq̃ admirandũ q̃ non erubescerent. supra. ũ. c. ⁊ nõ dixit nudi erant ⁊ nõ ledebant̃: ⁊ tamẽ ſ existentibus nudis sequeretur lesio nisi seruaret a causa diuina poneret etiã illud scriptura tanq̃ aliquid mirandũ: sed non posuit ergo non ledẽtur corpora etiã si nuda essent. Secundo pꝫ q: post peccatum cũ deserti essent homines a spirituali prouidentia dei idem accidit circa illos: nam prius in statu innocentie forte diceret aliquis q̃ seruabant̃ a deo q̃ non lederent̃ a cõtinẽte: sed post peccatum manserunt subditi omnibus penalitatibus: ideo si locus talis esset vbi nudi lederent̃ a continẽte tangeret hoc scriptura: ⁊ tamẽ dicit q̃ cognouerunt se nudos ⁊ absconderunt se atq; operuerunt partes verendas. g̃ fuit verecundia ⁊ non lesio a continẽte: ⁊ sic etiam si nos q hic viuimus maneremus vbi non esset nobis opus habere vestes: quia ex temperie loci corpora nostra conseruarentur ⁊ non lederentur nuda existentia. ¶ Ad tertiã rationẽ dicenduꝫ q̃ christus seruabat omnẽ honestatẽ: ⁊ hoc quod ille faciebat erat simpliciter honestũ: ⁊ tamẽ debet dici q̃ erat honestum ſm tempus illud in quo ipse inter hoies fuit: ⁊ q: ꝛps fuit inter homines tunc quãdo oẽs hoies vestibus vtebantur ipse quoq; vestibus vsus est: si enim secus faceret inhoneſtissimus ⁊ fatuus ab omnibus putaret: ⁊ qõ grauissimũ nobis erat q: nemo doctrinã eius susciperet: sꝫ abstineret velut a fatuo vel bestiali: vt ergo ex seipso nõ pstaret iustum impedimentũ saluti humane quã procurabat nõ debuit esse sine vestibus: ⁊ non solum non sine vestibus, imo neq; sine talibus

Q̃. 543 f

5 1ª cõ

Q̃. 544

Q̃. 545. Ad 2m

Q̃. 546. Ad 3m

N
Xps obuit in oib⁹ ꝓfor mare se gẽti sue nisi in his q̃ pecca tũ cõcernũt ꝛipfectõez.

O
Attende q̃ re xps age bat vitã cõe ⁊ nõ auste ram.

talibus vestibus qualibus vtebãt illi iter quos christus natus erat ⁊ conuersabat: qz ẽt aliter prestaret offendiculum: debuit autẽ per oia ꝓfirmare se genti sue nisi in peccato ⁊ in eis que perfectionẽ derogabant: ⁊ tñ habere vestes erat qõ necꝫ peccatũ erat necꝫ pfectionẽ derogabat: ergo xps in vestibus se debuit cõformare genti sue ⁊ aliquid cõfert ad hoc. id quod dicit ad hebre. ix. c. debuit autẽ per oia fratribus similari. Scõo qz per hoc sequeret fortassis error in doctrina xpi: nam dato q̃ xpo manẽte sine vestibus per potentiã miraculorũ crederẽt audientes: tñ credentes in eũ putarent esse singularissimã perfectionez vite esse nudũ: ⁊ alique conarent hoc facere qõ erat turpissimũ cũ maneret humana verecundia que in nullo quãtecũqꝫ sanctitatis poterat tolli. Etiã ecc̃ ꝯ bonã habitudinẽ sanitatis. ideo nõ debuit haberi tale documentũ: ⁊ nõ solũ de hoc: sed etiã de quibusdã austeritatibus vite fuit q̃ xps ab illis abstinuit: nã ioanes qui tũc erat nõ manducabat nisi mel ⁊ locustas ⁊ bibebat aquã: xps aũt agebat vitã cõem: nã mãducabat ⁊ bibebat sicut ceteri hoiez ⁊ cũ illis: ita vt aliqui haberẽt occasionẽ ꝛ falsam dicẽdi eũ vorace ⁊ libenter bibentẽ vinuz Mat. xi. c. sed hoc fecit non quasi difficile esset, sibi tenere vitã austeraz quã ioanes, egit: sed qz inde sequeretur peruersitas doctrine: cũ enĩ tota vita xpi ꝓponat nob̃ tãcꝫ imitabilis sicut Grego. dicit q̃ ois xpi actio est instructio nra si xps austerã vitam egisset conarent hoies ad istam austeritatẽ ⁊ qui ꝺ non agerent non putarẽt se xpi discipulos qõ erroneũ erat: etiã putarẽt hoies in hoc cõsistere magnã perfectionẽ cũ xps hoc seruaret: ⁊ tñ in illis austeritatibus nõ est vite pfectio: iõ xps nõ tenuit austeram vitã: ideo multo minus debuit esse sine vestibus. Tertio fuit ꝓpter cõditionẽ corporis sui. erat enĩ corpus xpi passibile nõ solũ q̃liter corpa hoiuz in statu innocentie: sed etiã qualit corpa in statu post peccatũ: qz ꝛ nõ acceperit xps peccatũ accepit oẽs penalitates que secute sunt pro peccato; quas decens fuit ipsum sumere: ⁊ ita corpus suũ a frigore ⁊ calore ⁊ ceteris qualitatibus in excessu lederet: ⁊ tñ nõ cõferebat nostre saluti q̃ ille sustineret sil̃es penas. ergo non debuit nudus esse. Sed obiciet q̃ xps habuit innocentiã qz natus est in originali iusticia sicut adã ⁊ eua: ergo sicut illi nõ paterẽt a frigore: ita necꝫ xps ꝛ esset nudus. ¶ Dicendũ q̃ habuit christus innocentiã maiorẽ q̃ adã cũ ipse sit innocentie dator: ⁊ tñ a frigore pateret: ⁊ hoc ꝓpter duo ꝓmo ꝓpter naturã loci qz xps manebat in terra nostra vbi aer ꝛ excessum qualitatum que ledunt corpus: in paradiso aũt terrestri nõ erat sic ꝓpter loci temperiẽ: vnde si adã positus fuisset in statu innocentie in terra ista pateret a frigore ⁊ calore nisi aut deus ei vestes daret aut cõseruaret eũ per donũ aliqꝺ vt nõ pateret ab hyẽs. Secundo qz xps ꝛ fuerit innocẽter natus ⁊ qui necꝫ peccauit necꝫ in peccato nasci potuit: tñ penas cõsequẽtes peccatũ accepit: qz per penas redẽpturus erat nos: vnde corpus suũ erat passibile ꝑm oẽs passiones nras que sunt ab extriseco: ⁊ ita vestibus indigeret vt nõ lederet ab aere: secus de adam qui innocenter formatus nullã accepit penã: sed icidit in eam post peccatũ. ¶ Ad quartã rõnez dicendũ q̃ deꝰ nõ despicit opera sua: ⁊ ideo si hõ despectus aut turpis appareret mox formatus sine vestibus dedisset illi deus vestes in sua formatione: ⁊ tñ non erat turpis. ideo non erat despectꝰ ẽt sine vestibus. Quod vo deus dixit cũ videris nudũ operi eũ, ⁊ carnẽ tuã ne despexeris intelligit̃ de statu in quo nos sumus in quo loquebat̃ ꝓpba qz cum nũc erubescamus de nuditate turpis est qui nudus est: ⁊ ita despicit̃ qui nudus relinquit̃, ad eũ qui eũ vestire pot̃. ¶ Ad quintã rõnẽ dom q̃ deus pstitit hoi ea que erãt ad viuere ⁊ ad bene viuere in formatione sua cũ esset in statu in quo nullo indigebat: ⁊ tñ vestes nõ prestitit: qz non erãt necessarie necꝫ vtiles: de cibo autẽ ꝛpotu dicimus q̃ prestitit tũc deus hoi eo q̃ in statu illo egebat cibo: cũ essent tunc corpa aialia. i. habentia aiales cõditiones. ꝑ. 2o in. xv. c. ⁊ ita adã nõ posset tunc viuere sine cibo ⁊ potu: nõ enĩ erat tũc corpus suũ spãle ⁊ vere imortale sicut in resurrectione erit: sed de veste nõ erat sic: qz non indigebat ea. ideo deus nõ dedit ei. Et hoc ꝑz ex ipsa littera. ecclesia. xxix. c. initiũ vite hois panis ⁊ aqua ⁊ vestimentuz ⁊ domus ꝓtegens turpitudinẽ. ⁊ sic vestimentuz ⁊ domus sunt necessaria ad vitã inquantũ protegũt turpitudinẽ: ⁊ tñ in statu innocẽtie nõ fuit aliqua: ideo deus necꝫ vestem necꝫ domũ prestitit: ꝑz non fuisse turpitudinẽ cũ dicatur, supra. ij. c. erat vterqꝫ nudus ⁊ nõ erubescebãt: ⁊ tñ turpe est de quo erubescimus: vnde illa auctoritas ecclesia. xxix. c. est absolute vera de tẽpore post peccatũ. s. q̃ huius vite est ꝓncipiũ aq̃ ⁊ panis ⁊ vestimentũ. ideest sunt q̃si quedã ꝓncipia sine quibus nõ agitur vita ista: sed non erant ꝓncipia vite illius que agebatur ante peccatũ: ⁊ ideo deus qui est sapiẽtissimus gubernator vtriqꝫ vite prouidit de necessario: sicut enĩ ante peccatũ vestis non erat necessaria necꝫ vtilis: ⁊ ideo fecit deus hoiem esse sine veste: ita post peccatũ: qz vestis fuit necessaria prouidit deus homini de illa. Nam cum emisit de paradiso adam ⁊ euã fecit eis tunicas pelliceas. supra. ij. c. ⁊ ita nõ despexit opera sua sicut nobis iussit non despiciendam carnem nostrã: qz tũc dedit vestem quãdo opus fuit: prius autẽ non dederat: signum est igitur q̃ nõ erant tũc oportune vestes hominibus. ¶ Quereꝫ quãdiu durabit vsus vestium hominibus. ¶ Dicenduz q̃ quãdiu fuerit huius seculi status: quia tãdiu durabit status penalis in quo vestes sunt necessarie: nã semꝑ manet nobis indigentia panis ⁊ aq̃ ⁊ vestiũ ecclesia. xxix. Et manẽt ad hoc due cause. prima est verecundia qz erubescimus de quibusdã mẽbris nudis: ⁊ qz ista verecundia oi tempore manent ⁊ in oibus hoibus est cõmune semꝑ ⁊ oibus hoibus habere vestes. Secũda causa est excessus q̃litatũ alterantiũ incõtinente: nã frigus aut calor est extensiue semper in aere que duo affligunt ⁊ ledunt, corpora tenera qualia sunt humana ⁊ iste excessus manebit, semꝑ in isto statu. ideo semꝑ manebit vsus vestium. De ista secunda rõne est notum quia adam ⁊ eua, ꝓpter temperiem loci vt diximus non indigebant vestibus in paradiso terrestri: nam etiam si manerent ibi post peccatũ non idigerẽt vestibus ad excludendam intemperiem aeris: sed solũ ad tegendũ id qõ turpe est videri: sed istud nõ accidit nobis in aliquo loco terre habitabilis nostre: qz quantũcũqꝫ sit aliqua terra bone habitationis est ibi hyems ⁊ estas ⁊ ista hñt extremũ in cõplexione ⁊ ledunt corpa que nõ sunt sufficientibus vestibus operta: a fortiori si nullis vestibus tegerentur. Si qui autem sunt qui sine vestibus alicubi viuant duram vitam agunt ⁊ forte operiuntur pilis in maiori pte corpis sicut pecora quemadmodum aliqui asserunt. ¶ Quantũ ad primã cãz adhuc difficilius est illam excludere: quia illud magis iheret: qz est datum in penam a deo ⁊ quod imposuerit nemo pot̃ tollere quia si claudit ipse nemo aperit: ipse tamen induxit verecundiam in penã homini: ideo ab hac pena nemo potest liberari vnde ⁊ hec ponit quasi potior causa habundaꝛ vestiuz. Et q̃n peccauerunt homines ⁊ vestes habere ceperunt nõ acceperunt eas quasi paterentur a frigore aut calore: sed qz erubuerunt de nuditate. supra. ij. cap. ⁊ ideo facilius est homini non egere vestibus ꝓpter intemperiem aeris q̃s ꝓpter verecundiam tollendam aut non sustinendam. Ab hoc enim non liberantur nisi qui non participant plene natura humana. s. qui vsum rationis nõ habent: qz licz hꝫ a penalitatibus non eximant̃ tamẽ eas non agnoscunt sicut ebꝫ ⁊ dormiẽtes non erubescunt de nuditate: qz dormientes nullum actũ animalẽ hñt. Ebꝫ vero nullum actũ humanuz aut saltẽ imperfectũ: dormientes igitur non sentiunt aliquã passionẽ qz nõ est in eis operatio aialis sed soluz naturalis. Jn ebꝫ autem est sensus multarũ passionũ vt plagarum ⁊ nocumenti a frigore ⁊ calore: sed non est sensus nuditatis: ratio est quia in ebꝫ manet operatio naturalis ⁊ animalis: sed non manet operatio rationalis. ideo omnes passiones sentient ꝓter eas que sunt scõm rationem iudicantem. Jsta autem est verecundia: quia verecũdia est timor ingloriationis de aliquo turpi. ideo non potest esse in eis qui non cognoscunt turpe: Cognitio autem turpis ⁊ honesti non pertinet nisi ad rationem cum in bestijs non fit hec cognitio: sed in ebꝫ non est vsus rationis perfectus. ideo non est ibi verecundia: de nuditate igitur non erubescunt. Et hoc ideꝫ pueris accidit quibus ꝓpter etatẽ non est vsus rationis: ideo cuꝫ sentiãt aut alias passiones non habent passionẽ verecundie: quia nõ cognoscunt aliquid esse turpe: ⁊ ideo isti nõ erubescunt de nuditate. Sed econtrario aliqui voluerunt q̃ vestes non eẽnt necessarie ꝓpter verecundiam tollendam ex ratione auferentes verecundiam: quia verecundia non est nisi de turpi. sed membra nostra non sunt aliquid turpe quia deus nihil turpe fecit: sed ipse fecit mẽbra nra. ꝑ nullũ eoꝝ est turpe: ⁊ ita nõ est erubescẽdũ de eoꝝ nuditate: ꝛ oia pñt manifestari.

¶ Dicendũ

Obiectio. Respõsio

Qõ. 547. Ad 4m.

P

Ad 5m

Qõ. 548 Quãdiu durauit vsus vestium hoibus

Due cãe idigẽtie. ꝑa cã. 2a cã.

De ꝑa cã

Dez

qõ. 549

alia qõ

Dicendū q̄ hoc non valet quia in corpore nostro est aliqua turpitudo: & ideo necesse est erubescere de illa nisi contegamus id in quo turpitudo est. Cuz autē dicit q̄ deus nō fecit aliquid turpe. dicendū q̄ est verū: & ideo eum ipse cōdiderit membra corporis nostri & eadē oia que in adam erant post peccatū fuerunt ante peccatū non pōt aliqō membrum turpe esse: quia tunc ante peccatū esset aliquid turpe qō fallsum est. Sed est dicendū q̄ est quedam turpitudo in mēbris scilz motus eorū ꝓtra rōnē vel que ratiōe regi potest. Et ista deordinatio est turpis: hoc autē est in membris genitalibus quia in eis manifestat cōcupiscētia carnis: & ardor venereus rationi nō subdunt: nam insurgunt passiones iste: nō iubente ratione: sed cōtra imperiū eius: & si interdū ratione iubente excitentur post q̄z surrexerint nō gubernant rōne: sed exedunt quēcūq; modu eis datū. Iste motus inordinatus in est aliquod membrū aut pars corporis nostri: ideo nullū membrū nostrū est turpe: sed q̄ est aliquid quod nō est sine membris reddit turpia illa mēbra in quibus apparet & hec sia sunt genitalia. Sed neq; istam turpitudinē deus fecit: oia non fecit ipse motū illu inordinatū non obedientē rationi: sed formauit hoiem sub pleno ordine: scilz vt mens ei⁹ tot subdita esset & menti corpus & motus corporis: ideo tūc non erat aliquis motus insurgens in mēbris illis cōtra rationis imperiū. Et si insurgeret iubente rōne moderabat per rationem & tamdiu durabat & taliter quantū & qual'r ratio vellet. Aliter ista se haberent in statu innocētie de quo infra dicetur: sed cū peccauit homo antecedēs se a deo & sponte tollens ordinez quo mens eius erat deo subdita voluit deus in penā q̄ partes corporis & motus earū non essent subditi rationi: & ideo quedam partes corporis ceperunt hr̄e motum cōtra rationē & illud fuit ꝓncipiū turpitudinis. s. ratio videbat sibi prius subdita membra & membrorū motus tūc vidit quosdam motus non subditos: erubuit ergo de illis sicut bō bene disciplinatus si seruus ꝓtra eum publice resistat nō solum irascitur: sed etiaz erubescit quasi minuatur honor eius in hoc: cum autē non resistat seruus palā sed in abscondito solo dño sciente indignatur quidem: sed non erubescit: sic rō cum sit superior naturalr corpore & oibus viribus corporis si aliqua pars corporis repugnet imperio eius erubescit q̄si per hoc minuatur honor eius. Et ita membra illa in quibus est ille motus rebellionis erubescimus videri in publico: soli autē ion erubescimus q̄ nemo ex seipso erubescit. Et ita cū istam deordinationē & rebellionē partis inferioris ad superiorem deus dederit vel permiserit in penā peccati hoīs nō pōt homo p rationē illā tollere: q̄ licet verū sit q̄ non fecit deus in nobis aliquas partes corporis turpes ipse facte sūt poste turpes deo volente in penā: & tñ de eo qō est vere turpe rō iudicat erubescendū esse de nuditate: & potius esset cōtra rationē nō erubescere de nuditate sicut reprehēsibile eēt si quis non erubesceret de turpi a se cōmisso: q̄m verecundia ꝛsi passio sit est passio laudabilis sic & nemesis: vt dicit Aristo. li. ij. ethi. Sic aliqui voluerūt ex rōne arguere cōcubitus cōiugales debere palā fieri q̄si oē honestū videri debeat: & tamen cōcubitus cōiugalis est honestus: iō palaz fieri debeat neq; dhoc sit erubescēdū: hoc tenuerunt phi quos cynicos iuste vocant. i. canicos q̄ more canū palā hāc voluptatē peragendi putauerūt: & adducūt diogenē phm ita fecisse in cōfirmatiōne erroris sui: sz cū ceteri abhoiarent istos velut turpiter agentes luto & imunditijs eos impetebant ꝓ quos cynici clāmā ferebant: vt sic vlciscerentur sibi illatas iniurias: & maleōceptā opinionē defenderent: sed tandē prevalente humana verecundia cōtra stultā opionē ab hac insania cessauerunt. de hijs loquit Augu. li. xiij. de ciui. dei. c. xix. & xx. Cum autē isti dicebāt q̄ omne honestū vult manifestari posset rndi fm tullij q̄ excipit hoc honestū ab illa regula. Dicit enim ille q̄ oē rectū factū videri vult: hoc autē recte factum ideſt cōgalis ꝓcubitus cū sciri vellit: videri nō vult. Aliter pōt dici q̄ illa regula est gñalis. s. & oē totalr honestum vult manifestū esse: & tñ actus cōiugalis nō est totalr honestus: iz eni excusēt cōcubitus matrimonialis a turpitudine culpe p honestū & nuptialē: nō tñ excusat a turpitudine pene iquā tū deus fecit illū motū ꝓtis gñatiue inordinatū esse in penā peccati. Ideo in quocūq; actu quantūcūq; honesto vel licito ꝓcubitus est semp aliqua turpitudo nō peccati sed pene: in ceteris cōi copulationibus est taz culpe quā pene turpitudo in coitu matrimoniali est turpido penalis: sed oē turpe dz abscondi: quia de illo erubescimus si manifestet: ergo de cōcubitu cōiugali erubescemus: & ita dicit Augu. lib. xiij. de ciui. dei. c. xix. hoc est eni qō pudet: hoc est qō ituentiū oculos ercubescendo deuitat: magisq; fert hō spectantiuz multitudinem quādo iniuste irascit hoi q̄z vni⁹ aspectū qñ miscet vxori.

Dixim⁹. s. qñ erāt vestes: nō dicem⁹ qñ nūc erūt & dicem⁹ qō post resurrectionē gñalē nulle vestes erūt neq; in dānatis neq; in btis. Ꝓia rō est q̄ i die iudicij inouabūt oia & tūc manebūt pura elemēta: neq; aliqd mixtoz manebit nisi corpora sola hoiuz resurgentiū: & tñ si vestes essent dare aliqd mixtū q̄ eēnt pellicee vel lanee aut hmōi & oia talia sūt mixta: ergo nulle vestes manebūt. Scōo ex parte beatoz q̄ hoīes in paradiso terrestri non habuerunt vestes qō fuit ꝓp cōditionē status illius in quo non erat indigentia vestiū vt ostensum est: & tñ excellētior erit status resurgentiū q̄z paradisi terrestris: ergo nō erunt ibi vestes. Tertio q̄ vna cā vestium & precipua est operire turpitudinē: sed post resurrectionez non manebit penalitas verecūdie: ergo neq; erūt vestes: patet quia ante peccatū nō erat verecundia & fuit data in penā: sed beati liberant ab omni penalitate: ergo & a verecundia. Quarto quia in paradiso terrestri adhuc erat maior causa erubescendi ante peccatū: nā esset ibi actus cōcubitus & motus organoz genitiuoz in quo poterat cogitari eē verecūdia: iz in veritate non esset: & tñ in resurrectiōe nō erit vsus horū membroz neq; cōcupiscentia aliqua: ideo multo minus poterit esse ibi verecūdia: ideo neq; erūt vestes ad hoc. Quinto quia alia causa vestium est liberari ab intemperie cōtinētie: ideſt ab excessu frigoris & caloris: sed istud nō erit in vita eterna: quia beati habitabunt in celo: vbi nō est aer neq; elementū aliqō neq; q̄litates elementales que non pñt esse nisi vbi sunt elemēta aut mixta ex elemētis. iō non erit ibi lesio ab excessu harū qualitatū. Sexto q̄ diximus ꝙ in paradiso terrestri non esset indigentia vestiū ꝓpter excessum qualitatū elementaliū: & tamē ibi erant elementa: g̃ multo minus esset hoc necessariū vbi nō erāt elemēta de paradiso terrestri apparet q̄ ibi essent elementa: q̄ paradisus erat locus in terra: & erat ibi aqua multa q̄ quattuor flumina egrediebant de fonte paradisi: & erat ibi aer: q̄ infra speram ignis est ille locus. ergo ibi poterat esse aliqua q̄litas elementalis que lederet nudos & tñ tanta erat tēperies ꝙ non ledebant nudi. ergo a fortiori non lederent nudi vbi nō eēt aliqua qualitas elemētalis. Septimo q̄ potius vestes in paradiso terrestri impediret bonū statū resurgentiū: q̄ occularet claritatē corporū suoz: nā corpa resurgentiū q̄ttuor dotes habebūt quarū vna erit claritas: q̄ sicut xp̄s dixit Mat. xiij. c. iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eoz: & tñ si vestibus operirent tolleret iste fulgor: aut daremus ꝙ esset vestium & nō corporū: ergo necesse est ꝙ in resurgentibus nō sunt vestes velle. Octauo q̄ resurgētes erūt tales qualis xp̄s resurgens: q̄ ipe est premitie resurgētiū p. corin. xv. c. iz xp̄s resurgens fuit sine vestibus: q̄ ea qbus ipse erat inuolutus in monumēto manserunt ibi qñ ipse resurrexit. Joan. xx. c. etiā q̄ neq; accepit alias vestes quas verisile erat ipm accipere si vestibus post resurrectionē operiret: acciperet enim excellētiores: nā qñ apparuit discipulis ostendit eis loca clauorū in manibus & pedibus atq; latere: & dixit Thome ꝙ mitteret manū in latus: & tñ nō poterat mittere manū in latus si xp̄s vestes hr̄et. ergo nō habebat vestes. g̃ neq; beati resurgētes habebūt vestes. Aliquis dicet ꝙ beati resurgentes non hēbunt vestes: sed dānati hēbūt vestes. Primo q̄ in illis manebūt penalitates sicut in nobis sūt: iz nos habemus vestes ad excludendam intemperiem continentis. ergo ad hoc poterunt ipsi eas habere. Secundo quia vestes sunt ꝓpter turpitudinem tegendam: & tamen in illis manebit verecundia: quia nō videtur ꝙ auferatur eis aliqua de nostris penalitatibus: sed potius augeant: ergo ꝓpter verecundiam erant eis vestes oportune. Dicendum ꝙ sicut in beatis resurgentibus non sunt vestes ita neq; in damnatis erunt. Primo quia vestes essent aliqd mixtuz quia non possunt esse purum elementum: & tñ mixta aliqua non manebunt post diem iudicij nisi corpora resurgentium: ergo neq; vestes in dānatis. 2° q̄ si vestes hr̄ent cremarent & tati ab igne cū dānati sint in igne acerrimo. 3° q̄ vetustate ꝓsumerēt si manerēt: & oportēt alis succedē & nō eēt

vnde

A Q. ō. 550. Quādo nō erūt vestes. Responsio ꝑa rō. 2a. iō.

3a rō.

4. rō.

5. rō B

6. rō.

7. rō.

8a rō. C

Q. ō. 551. A Opio q̄dā. Prima rō. 2. rō

Cōfutatio B Prima rō. 2 rō 3. rō.

vnde cum damnati non haberent: vnde vestes conficerent

4.rō. ¶Quarto quia si essent ad aliquid prodesse deberēt: ſz nō poterūt ad aliqd prodesse: q; neq; ad tolerādū verecundiaz neq; ad euitandā intēperiem ledentiū: ergo non habebunt

Sol'o rōnū Ad p^m. eas: vtrumq; patebit ex dicendis. ¶Ad primū dicenduz q; in dānatis penalitates erunt q; damnati sunt ad tollerāduz perpetuā penā: & tamē cum dicit q; ipsi haberent vestes ad repellendū intemperiē cōtinentis. Dicendū q; non est verū primo quia non poterunt ad hoc prodesse vestes q; damnati sunt in igne grauissimo qui statim vestes & omne aliud in purum & mixtum cōsumeret reducendo in cineres: secundo q; si ad aliquid possent prodesse ibi vestes contra ignem vel frigus non permitteret deus damnatis illas cū non agat ad

Ad 2^m alleuiandū penas eorū: sed ad inferrendū atrocit. ¶Ad secundū cum dicat q; proderunt ad occultandū verecūda corporis. ¶Dicendū q; non proderunt q; aut damnati retinebunt penā verecundie aut non: si retinebunt non retinebit deus eis ad aleuiandū penaz illam: sed potius agrauabit: & ideo nō cōcederet eis vestes ad hoc. ¶Sed dicenduz q; in damnatis non manebit verecundia que in nobis q; nō manebit turpitudo in illis membris: ideo neq; erit opus tegi eis

Ł Reſpōſio vestibus: cum obȝcitur q; non auferrent eis penalitates nostre: sed potius augebuntur. ¶Dicendū q; grauiores pene erunt in dānatis q̄ȝ in nobis cū illi sint miseri & nos nō: & tñ non manebunt in eis eedem pene que in nobis: sed alterius modi: nā non manebunt in eis fames & sitis & varij modi & corruptibilitas & mors que omnia in nobis sunt: sed manebit in eis dolor acerrimus & cōtinuus qui eos intense affliget: sed non disoluet: & fere nulla pena eiusdem gñis erit in eis & in nobis: vnde illa pena que erit in eis licet vnica esset in sensu esset maior oibus simul quas nos habemus. De verecundia ergo ita est q; licet in nobis nunc sit non erit in eis tunc sicut neq; alie passiones nostre manebūt in eis. ¶Ad

D huc autē apparet istud q; verecundia est de partibus istis in quantū manet in eis motus inordinatus qui rationi nō subȝcitur: ideo quādiu motus iste manserit erit turpitudo in illis pribus & cōsequēter verecundia: sed in damnatis nō manebit motus ille deordinatus: istud p; q; non fuit verecundia ante peccatū de partibus istis nudis: & hoc q; non iudicabant turpes neq; erat ꝓpter aliud nisi: q; non erat ibi motus aliquis cōtra rationē. ¶Quod vero in dānatis nō maneat iste motus inordinatus: p; q; corpora dānatorꝫ post resurrectionē erunt spūalia & nō aialia: vt signat. p. cozin. xv. c. generale enī est hoc ad oēs resurgentes: sicut enī corpa oiuz

E erunt immortalia: ita & erunt spūalia oia: q; immortalitas & spiritualitas nō sunt dotes btorꝫ: per id aūt qđ ad dotes pertinet differūt beatorꝫ corpora a corporibus damnatorꝫ: etiā patet q; spiritualia corpa ſm Augu. super gen. ad litterā sūt illa que cibis nō indigent & cibos nō sumunt & aia nullam opationē habet circa corpus nisi q; reddit corpus viuū & iō cessat ois actus nutritionis augmētationis & gñationis: vñ nō erit tūc gñatio spmatis in viris neq; menstrui in mulieribus: & p̄ñr nō possunt esse aliquis motus ordinatus neq; in ordinatus horꝫ membrorꝫ: sed erūt hoies q̄ſi neq; membra haberēt neq; vires nāles: sed verecundia est quādiu ista mēbra habēt turpitudinē: nō habebūt aūt eā quādo non fuerit in eis aliquis motus: ergo nō erit in dānatis verecundia de nuditate horum membrorꝫ. ideo neq; pro illis egerent vestibus: hoc aūt nō proueniet damnatis velut ex gratia: q; nulla fiet eis: sed ex cōditione status. ſ. quia desinēt corpora sua esse animalia: & ita p; q; post resurrectionē nulle vestes erūt

Qō.552. A neq; in beatis neq; in damnatis. ¶Dicitur q; cuz vidissent se nudos fecerunt sibi perizomata: sunt enim perizomata nō quidē vestes: sed operimenta soluz cuiusdam partis corporis que pendent a lumbis vsq; ad operimentum genitaliuz: & ita dixit historia scolastica eē succictoria vel bracas breues vt campestria: eo modo quo vocamus corticem fructus alicuius quem circulariter pomo vel alteri fructui detrahimus

B Cur primi parentes fecerunt sibi pizomata. Reſponſio, p̄.cā. perizomata: quia nō est totus cortex: sed q̄ſi quedā zona circuitu pomi vel fructus. ¶Sed queretur quare adaz & eua fecerunt sibi vestes vel operimēta. ¶Dicendū q; fuit ꝓpter verecundiā: statim enī vt peccauit adam cum iam peccasset eua dedit in penā quēdam modum inordinatum in partib⁹ illis genitalibus qui rationē nō poterat regi & hoc turpe erat q; cōtra rationē que erat vt domina insurgerent partes corporis & vires eius que minores sunt naturaliter ipsa ratione: ista verecundia erat pena grauis ade & eue: tum q; erat noua & insolita: nulla enim pena ante hoc fuerat in eis: ista autem cum esset prima videret esse nimis dura & ita intollerabilis. ¶Secundo q; fecit deus in eis esse istaz penaz val de grauem: nam voluit q; cognoscerēt se male egisse per penam vt si forte dolerent de peccato aut non gauderent qua si bene egissent cōsentiendo serpenti: sed non fieret hoc nisi pena esset grauis. ideo voluit q; grauis verecundia eis insurgeret: ipsi autem non potentes sustinere eam voluerunt aliqualiter euitare & putauerunt non posse aliter fieri nisi operiendo. ideo operuerunt faciendo sibi perizomata que penderent a lumbis inferius operiendo genitalia. ¶Sed que-

qō.553. Cur nō fecerūt ꝑmi pārētes potius vestes loꝛgas. A retur quare tales vestes fecerunt & non potius tales quales nos habemus que totū corpus operirēt: aut quales ipsi postea habuerunt. ¶Aliq dicunt q; fuit ꝑmo q; nesciuerūt facere vestes alterius modi: cum enim nihil horum vnquā fecissent nō occurrit eis in ꝓncipio aliquid melius & artificiosius agere: ista enim est cōditio oium artificiorꝫ q; in principio grosse & imperfecte inueniātur & per tempora fiunt additamenta non solum artium: sed & artificiorum: q; tēpus bonus cooperator est horuz & per tēpus artiū additamenta facta sunt: vt dicitur libro primo ethicorꝫ. ¶Secundo quia etiam si aliquid melius per prudentiā & ingeniū suum excogitare scirent non potuerunt tūc aliud excogitare: q; locus & tempus non paciebantur. nam grauis verecundia eos tenebat: vt ergo non paterentur eam diutius: sic nudi manentes prouiderunt velocius quo potuerunt nihil autem poterat fieri velocius q̄ȝ istud: ideo talem vestem fecerunt aliud erat quia timebant q; deus cito veniret in paradisum & vt non ueniret eos nudos de quo ipsi grauius erubescerēt voluerunt cito aliquid sibi parare quo operirent & tale stud erat. ¶Sed dicendū q; circa istas vestes aut dubitatur de materia earum aut de figura: si de materia. Dicendū q; fecerunt operimenta de folijs arborꝫ: quia nihil sibi promptius occurrebat: sed cur potius ō folijs ficus q̄ȝ alterius arboris: postea dicet. De figura dicendū q; talia tacta sunt: quia non putauerunt alias vestes sibi necessarias tunc: nā non ſciebant vestes ad arcendā intemperiē cōtinentis: sed ad liberā dum se a verecundia: sed ptes in quibus erubescebant erāt sole partes genitales. ideo sufficiens fuit illas solas operiri hoc factum est per perizomata. per alias aūt vestes operiret totū corpus quod eis tunc non indicatum fuit necessarium.

qō.554. B Cur potius fecerunt illa pizomata de folijs ficulnee q̄ȝ alteri⁹. ¶Quare potius fuit operimentū factū de folijs ficulnee q̄ȝ alterius arboris: si de folijs placebat fieri operimētū. ¶Aliqui dicunt q; fuit quia illa fuit arbor in qua peccauerunt: & sic de illa acceperunt folia. ¶Sed dicendum q; hoc non satis stat: quia aut isti presupponunt q; adam & eua erāt nūc iuxta arborem scientie boni & mali in qua peccauerunt aut non. ¶Si detur scōm non stat quia tunc oporteret q; irent de loco in quo erant ad illā arboreꝫ vt inde folia acciperent quod nō est cōuenienter dictū q; de alijs arboribus poterāt accipere folia: & non irent frustra inde ad alium locū ad accipiendū inde folia. ¶Si det primū etiā nō stat: q; non est verū q; non starent iuxta lignū scientie boni & mali & patz: q; eua accepit de ligno vetito fructum & comedit & tunc venit ad virum suum & dedit illi: cūq; comedisset aperti sunt oculi amborum. & ita in loco in quo adam erat aperti sunt oculi eorum & ibi fecerunt sibi perizomata: & tamē non poterant esse apud lignum vetitum: q; tunc esset adam presens quando serpens tentabat euam: & hoc non conuenit: quia si presens esset potius tentaret adam q̄ȝ eua: quia illa non auderet assentire viro presente nisi vir assentiret: & sic ille primo peccaret: & tamen ille peccauit prius. ergo non erat presens adam quādo peccauit eua. Sed ipsa postea iuit ad eum: sed illa peccauit apud lignum vetitum. ergo locus vbi peccauit adam non erat iuxta lignum illud: vnde non sumerent inde folia. ¶Tertio quia dato q; presens esset non sumerent inde folia: quia ex illo ligno prouenerat eis tantū malū q; incideret in magnā verecundiā. ideo abhominarent lignū illō & nollēt illō tangere. ¶4°. q; forte timerēt q; tangendo pro uenirent eis plura mala cum illa prouenissent inde: & sic potius quamcūq; aliam arborem peteret. ¶Quinto quia ex

illo

illo sumebant folia non expressisset nomen ligni: ex eo igitur q̄ expressit nomen ligni ⁊ non dixit ⁊ fecerunt sibi perizomata de foliis illius arboris innuitur quod erat aliud lignū ⁊ ita colligit q̄ ligū scie boni ⁊ mali in quo peccauerunt nō fuit illō de quo fecerunt perizomata. ¶ Manet igit dubius ꝙre de foliis ficus poti⁹ quā alteri⁹ arboris fecerī ꝓizomata. ¶ Aliqui dicunt q̄ fuit ad signandū passionē que eis aduenerat nam incepit motus inordinatus in membris genitalib⁹ ⁊ ficulneārū succus ad hoc facit q̄ excitat pruriginē in vasis genitalibus si vncta fuerit succo qui exprimitur de ficulneis contritis istam causam dat magister in hystoria scholastica dicens: neq̄ sine causa de foliis ficuū: q̄ de succo earus si teranē ⁊ caro hois fuerit iuncta voluptatis stati sentit pruriginē q̄si per hoc ostensum sit, q̄ voluptatis pruriginem ia in carne senserant. ¶ Sed dicendū q̄ hoc satis stat: primo q̄ non est verisimile: q̄ ipsi voluerint ostendere passionem suam q̄ nemo tunc erat an hoc significare possent. ¶ Secūdo q̄ ⁊ si quis esset cui possent significare nō vellent: q̄ potius vellent tegere: erat enī malū eorus verecundia de turpi motu membrorum cōtra qō quesierūt remediū opiendo mēbra foliis. ergo potius intendebant occultare passionē istam quā revelare: nō igitur vellent per folia ficus significare qd paterentur. ¶ Aliter ergo dicendū q̄ folia ficus acceperūt potius q̄s alterius arboris q̄ forte qn̄ senserunt turpitudinē illam in membris erant propinquiores illi arbori quā alicui alteri ⁊q̄ volebant cito puidere ꝓtra verecundiā acceperūt folia ex ea arbore que proximior erat. ¶ Scōo pōt dici ⁊ melius q̄ acceperūt potius de illa quā de alia: q̄ folia huius erāt aptiora ad istud q̄ erant valde magna ⁊ pauca ex eis operire partes illas ⁊ erat facilius ea cōsuere q̄s folia parua aliarum arborū que nō ita bene tegerent corpus interlucentib⁹ quibusdam ptibus corporis sicut magna folia que sibi inuicem melius aptarenē. ¶ Est ista videt esse vera causa: q̄ nō erat etiā satis credibile: q̄ ex proximiori arbore folia acciperent: quia poterat esse q̄ folia illius parua essent ⁊ nō apta ad tegendū: sed quererent folia ad hoc vtiliora: ꝛ magis ide distaret arbor q̄ neq̄ ista res subito fieri poterat cū deberēt apte sibi consuere folia vt nō fluerent: sed copulata manerent ad tegendū nō solū tunc. Sed ad multum tēpus cum iaz in membris turpitudo apparere icepisset. ¶ Aliqui querunt quō adam ⁊ eua poterunt cōsuere folia ⁊ quō sciuerūt hoc facere. Circa primū est difficultas: q̄ non habebāt instrumenta sutoria. s. q̄ neq̄ filū quo ligarent folia neq̄ acū cui filū imitterēt: nō enī iceperāt esse h: q̄ inuētio ferri fuit post exitū de paradiso per tubalcayn. ē. iiij. c. ¶ Dicendū q̄ istud nullā difficultatē hz q̄ oportuit aliq̄n eē futuratio sine hōe q̄ artes mechanice perfectiores tardius inuēte sūt: fuere aūt erat de rebus maxime necessarijs ⁊ coioribus. iō oportebat fuisse semp ante inuentionē acuū. Simil'r ante filuz inquātū filum per multas operationes habeī de lino aut canabo: alijsq̄ oleribus vel leguminibus: sed adhuc non sunt eq̄liē necessaria ista in suendo q̄ filuz est per se necessariuz inquātuz manet in sutura actu colligans partes cōsuetas: acus vero non per se: sed solū vt viā aperit filo: vnde si filū sit aliqd durū q̄ perforet partes ꝓsuendarū rerū acus nō est necessaria. ⁊ ideo sicut est magis necessariū filū q̄s acus fuit prius inuentione filū q̄s acus q̄ iste est ordo in inuentione artium q̄ magis necessarie ꝑus inuēte sunt: ⁊ iō dicit Ari. li. p̄. meta. c. i. q̄ mechanice inuēte sunt añ speculatiuas eo q̄ mechanice sūt necessarie ad vitā: nō aūt speculatiue. Sz dōz q̄ qcqd fit certū est tpe illo nō fuisse filū neq̄ acū q̄ ista sunt instrumenta miseroz qui testant indigentiā suā: sed tunc nō erat indigentia vlla neq̄ miseria. iō neq̄ ista essent: sed potuerūt cōsuere folia per aliqd qō hēret vicē vtriusq̄s. s. esset aliqualr durū vt perforaret ⁊ flexibile vt cōtineret sicut si in vimine aliquo ꝓsuerenē folia: in eo enī maneret folia colligata: ⁊ pēdentia: sicut diximus supra. iij. c. q. xij. Luz aūt q̄rebaī quomō adā ⁊ eua sciuerūt hoc facere: motiuū dubitādi est q̄ nemo eos docuerat: ⁊ illa putaī esse dies in qua formati erāt. Dōz q̄ nullo docente hoc sciebāt: q̄ cū deus formasset eos in eta te pfecta fm corpus dedit eis pfectaz cognitionē q̄lem solēt hoies hie in etate matura qō apparet: q̄ ipsa die pfecte loq̄bantur ⁊ fm rōnē respōdebant sicut apparuit de eua tenta ta a serpente. iō sicut in ceteris habebant perfectionē intelligendi ita quantū ad excogitanda aliqua factibilia haberent rationē potissimam ad res valde faciles que paruo ingenio egent sic colligare folia in vimine aut in alio simili: ⁊ sic certum est q̄ istud scire possent. ¶ Queretur cū adaz ⁊ eua vestes sibi nunc fecerint de foliis arborum quare non fecerunt de pellibus animalium sicut deus fecit sibi vestes pelliceas supra tertio capitulo. ¶ Dicendum primum q̄ forte fuit qa non occurrit eis talia cogitare: nam hic fuit principium omnium artificioz ⁊ exordia vel inchoatiōes artiū sunt ab imperfectissimo: nō erat autē aliqd facilius quā hoc: iō istud statim occurrit. ¶ Scōo q̄ ꝓpter celeritatē ⁊ passionē nō fuit locus cogitandi: potuerāt enī adam ⁊ eua rem perfectiorem excogitare si ad id darent operam: sed non fecerūt: primo q̄ verecundia que erat grauis pena: auertebat animuz eorum quēadmodū enī ira impedit animū ne possit cernere verum sicut cato dixit: ita ⁊ quelibet eius alia passio turbat vt non possit animus cū tranquilitate in aliquid aduertere. Secundo q̄ volebant id cito facere ne diu sustinerent verecundiā: iō non poterāt diu cogitare quid aptius fieri posset. ¶ Tertio q̄ etiā si id cogitarent nō possent facere: q̄ erant nūc adā ⁊ eua in paradiso: sed ibi nō erant aialia aliqua nisi adam ⁊ eua: vt ostensuz fuit supra. iō non possent inde facere vestes. ¶ Quarto q̄ dato q̄ ibi eēnt non auderēt ipsi illa occidere ad detrahendum pelles: q̄ cū aialia non fuissent eis data in cibū non putarēt forte esse sibi licitū illa occidere. ¶ Quinto quia etiā si liceret: ⁊ haberent ibi aialia nō facerent illud q̄ erat hoc multe occupationis ⁊ difficultatis: sed ipsi volebant rem celerem vrgente verecundia: iō non vellent de pellibus vestes efficere. ¶ Sexto q̄ nō faciebat ad eoz intentionē: vestis enī seruit ad duo ad tollendā verecundiam operiendo turpitudinē ⁊ ad liberadū a lesione per intemperiem cōtinentis: adā aūt ⁊ eua non volebant vestem nisi ad primū ad quod sufficiebat operimentū factū de foliis: iō non erant eis necessarie vestes pellicee. ideo non fecerūt eas licz possent. ¶ Quereī quare scriptura facit mentionē q̄ adaz ⁊ eua vestes fecerint sibiipsis. ¶ Aliqui dicunt q̄ fuit causa: q̄ ita fuit in re. Dōm q̄ verū est q̄ scriptura sacra nō asseret aliquid nisi vere fuisset ⁊ tamē non est ista causa sufficiens: q̄ tunc narraret omne verum: sed falsum est q̄ multa omittit: vnde dicendū est q̄ scriptura nō narrat res que fuerunt: sed q̄ conferunt narrationes earū ad intentionē scripture: vnde quedaz res fuerunt satis famose quas scriptura oino intactas dimittit: quia ad eius finez non adiuuant: ꝓpter quod considerata intentione sacre scripture de quolibz quod in ea narratur pōt dari causa quare narret. ¶ De vestibus quare scriptura loquatur causa est p̄ma vt faciat differentiaz inter statum ante peccatū ⁊ statuz qui incepit in peccato. ante peccatuz dicitur q̄ nudi erant: ⁊ non erubescebāt supra. ij. c. post peccatū dicit q̄ agnouerunt se nudos ⁊ fecerunt sibi vestes. ¶ Secundo fuit ad reddendū verisimile id quod narratur: quia sacra scriptura dixit q̄ post peccatū eruberunt. s. agnouerunt se nudos ⁊ voluit significare quanta pena in eis fuerit: ⁊ tamē si non diceret q̄ fecerūt sibi vestes non significaretur magna verecundia: ideo vt intelligeretur q̄ nuditas fuit in eis magna pena: dicitur q̄ fecerūt sibi vestes. scilicet non potuerunt sustinere verecundiam illam: sed contexerunt vt potuerunt partes verēdas. ¶ Tertio vt poneret modum vestis. s. q̄ erant perizomata: in quo signatur magnitudo pene eorum de nuditate: nam si haberent in prō pru vestes aliquas preciosas forte dignarentur eis tegi nullam indigentiā aut paucam habentes ꝓpter dignitatem vestium: sed nunc induti fuerunt villissimis vestibus ⁊ incompositis. s. factis de foliis arborum quod signat tam grauē penam fuisse eis nuditatem q̄ quacūq̄ re etiam vilissima tegi vellent. ¶ Quinto ad ostendendum diuinum beneficium prouidente deo homini post peccatum: nam fecit eis vestes pelliceas: ⁊ si peteretur quare deus dedisset vestes pelliceas non apperet causa conueniens nisi ex defectu vestiuz quas sibi homines fozmauerant: ⁊ ideo etiā si nihil aliud esset propter hoc solum diceretur quales vestes adam ⁊ eua sibiipsis fecerant. ¶ Dato q̄ scriptura voluerit dicere q̄ vestes sibi fecerant adam ⁊ eua quare expressit q̄ erant de foliis ficus. ¶ Dicēdū q̄ omnia hec fuerunt oportuna exprimi sicut enim dictū est q̄ fecerit adā vestes ita debuit dicere ēles quantū ad figurā quod significatū est cū dixit perizomata q̄ sunt vestes operientes solum a lumbis vsque ad genitalia.

¶ Et fuit

ō.555. g

ja opi.

ista ta. ō.557.

ō.556. a Quō sciuerūt cōsuere folia. Rūdo.

ō.557. A Cur potius non fecerūt vestes ō pellib⁹ aialiuz Respon sio p̄a rō. 2a. rō.

B 3a rō.

4. rō.

5. rō.

6. rō.

ō.558. A Cur scriptura facit mētionē q̄ fecerit sib pe rizom a ta. Responsio p̄. cā.

2a cā.

3a cū.

4a cā.

ō.559. A Cur scriptura facit mētionē q̄ de foliis ficuū erat. Respōsio

ꝑma cauſa.

¶ Et fuit ꝑmo q⁹ voluit ſignificare, nobis ſcriptura pp qd adā ⁊ eua veſtes fecerint ⁊ inuit ꝙ pp verecundiā ex forma veſtiū. nā ſi ad repellēdū calorez ⁊ frigus facte eēnt opirent totū corpus: ſed operuerunt ſolū mēbra verenda. g̃ ad occultandū turpitudinē fuerunt facte. ¶ Scōo fuit ad oñendū cām q̃re deus poſtea veſtes dederit eis: nā ſi adā ⁊ eua fuiſſent ſibi veſtes totū corpus tegētes nō eēt opus ꝙ deus eis poſtea veſtes efficeret: ſz q⁹ veſtes eoꝝ ſolū operiebāt pudēda fecit eis veſtes que vniuerſum corpus tegerēt. ¶ Dixit ēt ꝙ erāt de folijs arborꝝ ꝑmo ad reddēdū narrationē vīſil'ez: nā ſi ſcriptura diceret ꝙ fecerāt ſibi veſtes ⁊ non diceret de qua mā aliqs diceret quō poterāt facere veſtes: q⁹ nō erat aliqd de quo facerēt cū ibi nō eſſet pānus neq; pellis. cū aūt dicit de folijs reddidit rē veriſil'em. nā erāt ibi iter arbores. iō occurrerēt ei multe arbores de quib⁹ acciperēt folia ad conſuēdas veſtes. ¶ Scōo ad reddendū cāz de veſtibus quas deus dedit illis ſi eni feciſſent adā ⁊ eua ſibiipſis veſtes pelliceas fruſtra deus eis daret alias veſtes pelliceas: ⁊ tñ quia dī ꝙ erant de folijs ⁊ ille erāt inutiles fuit ꝓueniēs ꝙ deus eis daret veſtes pelliceas que eēnt ad oia ſufficiētes. ¶ Cū aūt petit q̃re dixit ꝙ erāt de folijs ficus etiā ſi ita eēt. Dicendū ꝙ iſtud nō fuit niſi ad reddendū rem veriſil'em: q⁹ al's fatis erat dici ꝙ de folijs arborū ꝓſuerant veſtes: nā ſubintelligeret ꝙ de folijs illius arboris fieret hoc que aptiora eſſent ad iſtud: ⁊ tñ vt cuicūq; audienti iſta res eēt multū credibilis. dēz eſt exp̄ſſe fuiſſe folia ficus eo ꝙ iſta ſūt latiſſima. ⁊ ita pauca ſufficerēt ad opiendū ptes illas ⁊ paucū de tpe ipēderent in hoc faciēdo. qō nō accideret ſi eēnt folia minuta quē admodū quarūdā aliarū arborū. ¶ Et cū hoc reddat rem veriſil'em p̄cipue fiebat hoc veriſil'e iudeis qbus iſta ſcribebantur p̄ncipal'r q⁹ in terra eoꝝ erāt ficulnee hñtes maiora folia q̃z in terra nr̃a ⁊ p̄cipue in qbuſdā ptibus orientis: peribent ſi qdē eē ficulnee in oriente quarū folia ad ſcuti magnitudinē accedāt: ſic ait Bernar. li. p̄. ſpeculi virginū. ¶ Queretur cū adā ⁊ eua fecerint ſibi veſtes ⁊ opuerit genitalia ꝓpter verecūdiā q̃re potius illas ptes corꝑis q̃z alias velauerunt. ¶ Dicendū ꝙ veſtes acceperūt ſolū: q⁹ erubeſcebant de nuditate ⁊ tñ erubeſcebant ſolū fuit de ptibus illis: iō illas ſolū tegere curauerūt. ¶ An vero in aliqbus aliꝝ ptib⁹ corꝑis fuerit tūc verecūda nuditas dubitaret aliqs: cū ſcriptura illud nō aperiat. ¶ Dōm ꝙ nō aperuit in aliꝝ ⁊ patet iſtud: q⁹ illa verecūdia fuit q̃dā pena p̄o pctō data: ⁊ tñ oēs penalitates date ade ⁊ eue manēt in nobis ſicut in illis ⁊ adhuc habundantius inquātū quottidie deterioraſ ⁊ infirmaſ nā hūana: ⁊ tñ in nobis nō ſunt alie ptes que viſe verecundiā nob faciāt. g̃ in illis nō apparuit nuditas cōfuſibilis niſi illarū ptium: ſed obijciebaſ ꝙ in aliꝝ ptibus etiā ſit verecunda nuditas: ⁊ iō erubeſcimus illas nudas hr̃e qō ex cōditione veſtiū apparet: q⁹ oēs fere corꝑis ptes tegimus: ſz veſtis fuit ad occultandū qō turpe eſt videri. g̃ nō ſoluz ptes ille fuerūt verecūde ⁊ turpes ſed ⁊ multe alie. Dōz ꝙ iſte ſole apparuerunt turpes ſtatim poſt pctū̃. nā ſi alie turpes apparerent cū iſtas velarēt vt'nō erubeſcerēt de nuditate al's ſi mil'r velarent. ¶ Cū aūt arguit ꝙ alie velanf: ⁊ iō alie ſunt turpes. dōm ꝙ nō valet: q⁹ veſtis nō eſt ad ſolū tegendū turpitudinē: ſed etiā ad liberādū a leſione exceſſiuaꝝ qualitatū ipſius aeris ꝓtinentis: ſed corꝑis nr̃m totū eſt teneruz: ⁊ ꝓt ledi ab exceſſu q̃litatū: iō totuz eſt ꝓueniēs tegi. vñ etiā ſi ꝓpter pctū̃ nō ſequereſ verecūdia aliqua i penā adhuc hoies expulſi de padiſo veſtibus vterenf nō quidē ad operiendū turpitudinē: ſed ad excludendū nocumēta qō fieret a cōtinēte. Et tñ dōm ꝙ nūc aliqua mēbra nr̃a ſunt facta ſunt turpia niſi operiāf: nō q̃ſi aliqua penalis turpitudo aduenerit: ſed q⁹ p ꝙſuetudinē factū ſit vt turpe ſit hoiem nudū eſſe: nō q̃ſi aliqō mēbrū habeat turpitudinē p aliquē inordinatū motū: ſed q⁹ cōſuetudo eſt altera nā. vt dicit Ariſto. li. vij. ethi. ⁊ q⁹ cōſueuimus oia mēbra hr̃e opta p̄ter pauca: turpia videntur nō opta ſicut ſi nā dediſſet eis verā turpitudinē. ¶ Sz quereſ pp quid in iſtis mēbris potius q̃z in aliꝝ ptibus corꝑis apparuit nuditas ⁊ de hijs erubuerūt hoies. ¶ Dōz ꝙ fuit q⁹ verecūdia eſt de turpi: ſed turpitudo non apparuit niſi in mēbris illis. iō nō potuit eſſe verecundia de aliꝝ. erat autē turpitudo fieri aliqd ꝛ ordinē: cū eni eſſet ſtatus inocētie erāt oia ordinata: q⁹ rō ſub deo ⁊ mēbra corꝑis atq; potentie ⁊ vires aie ſenſitiue ſub aia rōnali: cuz aūt hō ſponte deſtruxit iſtū ordinē faciendo ꝙ mens ſua non deo ſubdita fecit deus ꝙ nō eſſet ꝑs inferior aie ſub rōne: ⁊ ita inſurrexerunt quidā effectus: nō inſurrexerunt autez motus aliqui ſm vim nutritiuā aut augmentatiuā: ſed ſolū ſm gñatiuaz: organa aūt exteriora gñatiue virtutis ſunt genitalia tam in viro q̃z in femina: iō in illis fuit motus inordinatus quez rō cōpeſcere nō pōt: aut quē rō nō iubet iſurgere. Et iſta eſt tota deordinatio ꝙ rōni nō obediant ptes ille: cetere aūtē obediunt. Sed aliqs dicet ꝙ etiā alie partes ſunt que non obediunt ⁊ paſſiones: nō eni ira ſm rōnē eſt ſed ꝛ ⁊ oēs paſſiones: nā ipſam rōnē ipugnāt ⁊ iuge bellū ⁊ labor eſt rōni in pferrendas atq; placandas turbationes ei ab aliꝝ paſſionibus fiunt: ſic ꝑ ad gala. v. c. ſ. caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̃: ⁊ ſpūs aduerſus carnē. ⁊ ne aliqs putet intelligi carnē ſolū ꝓ illo affectu quo mouemur in venerea apl's adiungit ibi motus ſm alias paſſiones dicēs manifeſta ſunt opa carnis que ſunt fornicatio īmudicia impudicicia: luxuria: idolorū: ſeruitus: veneficia: inimicicie: contētiones: ire: rixe: diſſenſiones: ſecte: iuidie: homicidia: ebrietates: comeſſationes: ⁊ ita apl's oēs motus paſſionat's inordinatos ⁊ opatiōes ſm eos vocat opa carnis: g̃ oēs ille ptes dicunf eſſe caro que concupiſcit ꝛ ſpm̃: ⁊ non ſolus affect⁹ ad venerea: ⁊ in oibus hijs ſunt impetus tam fortes ꝙ vix rō poſſet illis reſiſtere: ſic dī eodē. c. caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̃ ⁊ ſpūs aduerſus carnē ħ inuicē ſibi aduerſantur vt nō quecūq; vultis illa faciatis. ¶ Dōm ꝙ verū eſt oēs partes aie inferioris. ſ. cōcupiſcibilē ⁊ irascibilem repugnare rōni. ita vt ferātur in aliud q̃z ratio vellit: ſicut in paraliticis. i. diſſolutis corporibus mouentur ptes in cōtrariū eius qō elegit moueri hñs eas: in aia nihil minus eſt: lz in corꝑe videamus palā ⁊ in partibus aie non videmus: ⁊ tñ nō eſt ibi minor repugnātia: ſic dicit Ariſto. lib. p̄. ethi. videſ aūt in ipſis aliquid p̄ter rōnē innatum qō aduerſaf ⁊ obuiat rōni: ferunf eni quēadmodū diſſolute corporis particule in dextrā p̄eligentiū e̅ſtrio mouere in ſiniſtrā p̄aue feruntur ⁊ in aia ſic: ad ꝛ eni motus incōtinētium. ſed in corporibus quidē videmus qō peruerſe motum eſt: in aia nō videmus: fortaſſis aūt nihil minus ⁊ in aia eſtimandū eſſe aliquid p̄ter rōnem ꝛians. ¶ Aliqui reſpondent ꝙ alie paſſiones: licet ſint ⁊ moueant ꝛ rōnē: tñ minus mouent. ideo nō erit de illis verecundia. ¶ Sed dōm ꝙ lz nihil p̄odeſt q⁹ cū oēs obuient rōni. vt dī lib. p̄. ethico. non differunt niſi per magis ⁊ minus: iō oēs faciēt turpitudinē lz non equalē: ⁊ tñ verecundia ſequiſ turpitudinē: iō de omnibus erit verecundia lz non equaliter. ¶ Scōo idē apparet q⁹. Ariſto. li. vij. ethi. c. viij. determinat turpiores eſſe incōtinentias ſm cōcupiſcentiā q̃z ſm irā: ⁊ ita vtraq; turpē vocat: lz nō equal'r. ergo de vtraq; erit verecundia. ¶ Dicēdū ꝙ non eſt verum aliquod membrū in quo ſit turpitudo niſi genitales partes in maſculo: ⁊ femina: q⁹ he ſole mouentur cōtra rōnem: cū autē arguitur eſſe alias ptes aie rōni repugnantes: dōm gñaliter oēs motus paſſionales qñ non ſuſcitantur a rōne eſſe turpes: ⁊ paſſiones eſſe turpes ⁊ actus ſecutos ſm eas eſſe turpes: qō demoſtraf ex verecundia non eſt enim verecundia niſi de turpi. ⁊ tñ de multis actibus noſtris erubeſcimus: ideo in omnibus illis iudicamus eſſe turpitudinem: ⁊ generaliter in omni illo quod putamus eſſe a nobis ꝓtra rōnem factum ſi cōuincamur de illo aut notum ſit erubeſcimus. ⁊ qñ ira eſt ꝓtra rōnem eſt turpis eius motus cū non imperatur aut regitur rōne. vt dī lib. vij. ethico. ⁊ tamē ꝓpter iſtas paſſiones non iudicatur aliqua pars corꝑis turpis: ſed ſolum genitalia pp concupiſcētiaz venereorum: ⁊ cā eſt q⁹ alie paſſiones non determinant ſibi organa ꝓpria in corꝑe p que exerceatur qō ad ipſas pertinet: naz ira per manus per linguā per oculos per oēs partes corꝑis poteſt exercere vindictam: ideo cum nullam partem determinet nullam efficit turpem: concupiſcentia autē venereorum determinat ſibi ſolas partes genitales. ideo efficit illas turpes: ⁊ alie paſſiones: licet contra rōnem ſint nullam partem turpem efficiēt. ¶ Sed obijcietur ꝙ licet non determinet ſibi partes corꝑis tñ exercetur motus illarū paſſionuz. per aliquas partes corꝑis. ideo efficientur ſaltem partes ille tūc turpes: ⁊ ita de eis verecundabimur. ¶ Dicēdū ꝙ de omni turpi eſt verecundia: ⁊ tamē nunq̃ eſt niſi quādo id quod turpe eſt manifeſtatur: occultum vero non facit verecundiam ſicut vaſa genitalia turpitudinem: hñt ⁊ tñ

quando

Quare dixit ꝙ erant de folijs arborum.

ꝑma cā. B

ſcōa cā.

Qō. 560. A

Cur potius cooperuerūt pudēda q̃z alias ptes corꝑis.

Reſpōſio B

Rñſio

L

Qō. 261. A

Cur magis erubuerūt de iſtis mēbris genitalibus q̃z de aliꝝ.

Reſponſio

obiectio

B

qō. 562. A

Rñſio.

Opio q̃dam.

Cōfutatio.

p̄. cā. B

2. cā.

Rñſio.

qō. 563 A

qñ sunt operta nullam verecundiam faciunt nobis hoc modo ois motus passionalis quādiu rōni obuiat est turpis: ⁊ tñ motus isti sunt in aia nemo aūt videt aiam ideo de ꝯs turpitudinibus nemo erubescit: lz maior sit turpitudo in motu ptium aie ꝯ rōnez q̄ in motu ptium corpis sicut dicit augusti. lib. xiij. de ciui. dei. c. xix. ⁊ hoc inuit aristo. li. j. ethi. c. penulti mo. l. lz in corpibus videmus quod peruerse motus est in aia non videmus fortassis āt nihil minus in aia existimandum esse p̄ter rōnez ꝯrians huic: ⁊ obuians: vnde si motus animorum mutuo nobis paterent continuā pateremur verecūdiam eo q̄ semp cōspicerent ab alīs turpitudines nr̄e: q: tñ actus ſm passiones manifestant fortis de illis erubescim⁹ cū in aliorꝫ agnitionez veniant. Sed dōm q̄ lz sint actus illi turpes: ⁊ de illis verecundemur: tñ partes corporis p quas contingit illos exerceri non sunt tunc turpes: ⁊ ideo neq̄ de eis erubescimus q̄ ab alīs cōspiciant causa est: q: lz motus turpis sit q: est ꝯ rōnez ptes tñ corporis non mouent ad executionem nisi p impiuz: q: i eis nullus p̄uritus nullus ardor est ad id efficiendū qō per eas gerit: lz voluntate iperante id agunt voluntas aūt ad supiorem: ⁊ rōnalem partem aie pertinet: nihil ergo turpe est in partibus illis cum rōne agente moueant. In membris aūt genitalibus ista est turpitudinis cā q̄ mouent ꝯ rōnem: nam siue ante actū venereum siue in ipso actu concitant rōne non iubente: ⁊ non solū non expectant rōnem: sed ēt si rō iubeat cessare a motu nō cessant statim hoc aūt in nullis alīs ptibus corporis fit: nam ēt si ex ira p̄cutiamus hoiem iniuste manus non mouet nisi iperante voluntate: ⁊ statim cessat vt voluntas iusserit: ideo in manu nulla turpitudo motus aūt cōcupiscētie in vasis genitalibus nō est huiusmodi: q: neq̄ insurgit iubēte rōne neq̄ gescit illa iubēte cessare. Et in hoc est tota turpitudo: nā lz actꝰ venereus interdū esset illicitus sicut ois coitus p̄ter cōiugalem: ⁊ hunc coitum p̄sequeremur ex concupiscentia venereoꝝ: ⁊ tñ nō mouent vasa gēitalia nisi impante voluntate: ⁊ cessarent moueri ea iubēte esset quidam actus turpis ⁊ erubesceremus de illo. i. non auderemus facere publice ēt erubesceremus deprehendi in eo: lz non esset turpitudo aliq̄ in membris genitalibus vnde neq̄ erubescemus q̄ quis videret ea sicut de manibus nemo erubescit lz p eas cōmiserit homicidiū: ⁊ stabat bene q̄ actus concubitus esset turpis: tñ ipse ptes non essent turpes nunc vero oia sunt turpia actus qdem q: est ꝯ rōnem membra vero q: mouent ꝯ rōnem. Et istud magis manifestat in actu cōiugali licitus: ⁊ honestus est ille concubitus: ⁊ tñ videri sic cōcūbentes erubescimus, q̄ si aliquid turpe sit in illo coitu: ⁊ vere aliqd turpe est: q: lz rō iperet cōmisceri vxori tñ non pōt imperare motui membrorum: nollet enim qs rōne vtens motum fortē insurgere absorbentē rōnem qui tñ ⁊ ibi nihil minus q̄ in coitu illicito i surgit ēt ibi vasa non obediunt rōni: q: nō insurgunt iubente rōne est igit actus ille turpitudinē habens ⁊ membra ipsa turpia: ⁊ ideo actus coniugalis semp abscondit: ⁊ ipsa vasa genitalia semper opiunt. Sic diffinit augusti. lib. xiij. de ciui. dei. c. xix. ſ. q̄ aūt ire opa aluiarumq̄ affectionū in quibusq̄ dictis aut factis non sic absondit verecundia vt opera libidinis q̄ fiunt genitalibus membris qd causē est nisi q: in ceteris membris corpis cuz eis consenserit voluntas mouet que in vsu eoꝝ oino dñatur. Nam qsqs verbū emittit iratꝰ: vel ēt quēq̄ p̄cutit nō posset hoc facere nisi lingua ⁊ manꝰ iubente quodāmodo voluntate mouerent que mēbra etiam cū ira nulla est mouent eadez voluptate. At vero genitales corporis ptes ita libido suo iuri quodāmodo mancipauit vt moueri nō valeant si ipsa defuerit: ⁊ nisi ipsa vel vltro vel excitata surrexerit hoc est. n. qō pudet hoc est qō intuentiū oculos erubescendo deuitat magisq̄ fert hō spectantiū multitudinē qñ iniuste irascit hoi q̄ vel vnius aspectū ēt qñ iuste miscetur vxori. ¶ Sed adhuc q̄reꝝ cū adam ⁊ eua erubuerint de vasis genitalibus an fuerit in eis tūc actualiter aliqs motus. ¶ Dicet aliqs q̄ sic: q: de hoc erubuerūt: nā si nihil tale apperet nō esset aliqd turpe ibi ideo neq̄ esset verecundia. ¶ Aliqs dicet q̄ nō q: ad hoc q̄ erubescamus de membris illis nō est necē q̄ sit aliqs motus actualiter in eis ſm concupiscentiā: sed q: aliqñ in eis est semp erubescimus de eoꝝ nuditate ēt tunc qñ nullus motus in eis est ita poterant tūc illi erubescere ēt si non haberent actualiter insurgentē cōcupiscētiā. ¶ Dōm q̄ non est verū: sed adam ⁊ eua habuerunt tunc motū actualiter in mēbris. ſ. q̄ genitale ade fortassis insurgeret: ⁊ motus ardor atq̄ p̄uritus ibi fierent similiter in eua circa ptes genitales sui fieret nota imutatio que alīs feminis accidit cum dñr habere cōcupiscentiā venereoꝝ: ⁊ q: talis motus in eis nunq̄ fuerat: ⁊ iubente voluntate nō cessaret erubuerunt eo q̄ ꝯ rōnem esset. ¶ Cum aūt obīciē q̄ sine motu actuali poterat esse verecundia sicut in nobis. dōm q̄ non est simile q: in nobis p̄fuit aliqs motus: ⁊ vnus motus sūffecit ad hoc q̄ membra illa iudicarent semper turpia q̄si nunq̄ ſm rōnem moueant aut ei obediant: lz in adā ⁊ eua nunq̄ p̄cesserat aliquis motus huiusmodi: ergo nō possent turpia illa iudicare nisi aliqd nouū in eis esset: ⁊ ita actualiter aliqd fieret. ¶ Scōo q: ante hoc adā: ⁊ eua videbant illa membra sine vestibus: ⁊ nō erubescebāt de illis cū ergo incipent aliqñ erubescere necesse erat q̄ p aliquē motū in se factū erubescerent: q: si nō esset in eis aliqs motus turpis non haberent p qd erubescerent nisi p id qō erat in potentia. ſ. q̄ qñcunq̄ de cetero mouerē in eis concupiscentia erubescerent: ⁊ istud non est cōuenienter dictuz q: p ea que solū sunt potētialiter in aliquo nō est motus neq̄ operatio. ¶ Tertio appet adhuc istud planius: q: verecundia nō est nisi de aliquo turpi: ⁊ hoc qñ illud turpe mānifestat: nā si oculum manet nulla verecundia est sicut nō erubescim⁹ de mēbris genitalibus qñ operta sunt: ergo cū ante hoc non erubescerent adā: ⁊ eua de genitalibus nudis: ⁊ tūc incepint erubescere necesse erat: vt tunc p̄imū non solū esset turpe aliqd in membris illis: sed ēt apperet illud turpe ita vt ipsi illud viderent: ⁊ hoc non poterat esse nisi esset aliqs motus actualiter i membris q: cetera nō erant visibilia: vnde de motu passionū: ⁊ p̄auaꝝ cogitationum ꝯ rōnem nemo erubescit: q: ab illis non cōspiciunt ista: ⁊ tñ erubuerunt tunc adā: ⁊ eua ad inuicē ergo manifeste appebat in eis aliqs motus in corpore ꝯ rōnem: ⁊ hoc non pōt negari. Et dōm q̄ iste motus: erat p̄uritus qdam ad venerea q̄ fit in mēbris illis: ⁊ in genitali ade fieret manifestior motus quēadmodū accidit in viris: ⁊ hoc non q̄si sit maior cōcupiscētia aut ardentior i eis q̄ in feis: sed q: ex cōditione vasis pōt magis manifestari cū sit vas p̄minēs qō moueri pōt p ꝯctionē ⁊ dilatationē nō ē aūt sic de vase feie. ¶ Sed obīciet q̄ ante oēm motū poterat esse verecundia de nuditate illoꝝ membrorū: q: sic accidit pueris cū. n. sunt infantes non erubescunt de nuditate illarum ptium cū aūt sunt grandiusculi incipiunt erubescere: ⁊ tegunt partes illas lz nullum motum in illis senserint cuz sint adhuc impotētes ad venerea p etatem: ⁊ nō fiunt in eis motus passionales. ¶ Dōm q̄ hoc non vz: q: pueri cōtegūt genitalia ante q̄ sentiant motus aliquos nō tanq̄ aliquid de quo ipsi erubescant: lz tanq̄ id de quo eis erubescendum esse dī: ⁊ sic est verecūdia p cōsuetudinē non p naturaz sicut dictū est. ſ. q̄ soliti sumus oia membra: ⁊ ptes corpis vestib⁹ opire: vnde si aliq̄ māserint nuda de ꝯs que solent opiri erubescimus tanq̄ aliqd turpe in nobis pateat: ⁊ tñ certū est q̄ nulle alie partes corpis sunt in nobis turpes nisi genitalia: sed cōsuetudo opata est istud sic aūt in infantibus cū nō sit opatio ſm rōnem neq̄ intelligē non p̄nt ab alīs adiscere an aliqd sit turpe neq̄ ipsi intelligere: iō nullo mō p̄nt erubescere de nuditate illarum ptium in pueris aūt grādiusculis incipit esse vsus rōnis: ⁊ p̄nt isti ab alīs adiscere qd sit turpe: ⁊ qd honestū: ⁊ iō abscōdūt q̄ alīq̄ abscōdenda dicūt: ⁊ erubescūt de eo qō alīq̄ turpe dicūt: ⁊ tñ si pueri isti a nullo instruerent lz hrent vsuz rōnis nunq̄ cōtegerent mēbra illa quousq̄ aliquē motū in eis expirent tūc p̄imū de eis icipent erubescere: ſz in adā: ⁊ eua nō erat vt in pueris: q: nemo erat q̄ eis diceret ista eē turpia: vt illa opirent: ⁊ ante hoc nō opiebant cū tñ vterent pfecte rōne: ⁊ nūc opuerūt: ergo oportet q̄ nūc de nouo apparuerit i eis aliqs turpis motus de quo erubescerent: ⁊ ille nō poterat esse nisi motus factus ꝯ rōnem in mēbris illis: ergo talē nūc habuerūt. ¶ Queretur an adam ⁊ eua habuerint desideriū deliberatū coeundi qñ in eis factus est motus ille. ¶ Dōm q̄ desideriuz pfectū copule duo importat. P̄imū est motus cōcupiscentie venereoꝝ in mēbris. Secundum est deliberatio voluntatis in ꝯs ad quod cō cupiscentia mouet. P̄imum non est perfectum desiderium: q: non sequit inde actus si illud solum sit: q: licet voluntas non possit dominari concupiscentie venereoꝝ vt non sūrgat: ⁊ appeareat in membris: ⁊ p̄uriat aut titilet ipsa mem-

Q̄. 565. An in illo motu desiderauerūt: deliberare coire.

bra potest tñ impedire vt non exeat in actum: ⁊ non solū nō complebitur actus ad quē inclinat cōcupiscētia si voluntas phibeat: sed ēt si non phibeat si non iubet nō cōplebitur: qz ad executionē exigit motus aliarū partiū corpis: ⁊ nō vnus motus: sed multi cetera tñ membra voluntati obediunt: ⁊ iō primū qō est concupiscētia venereoꝝ excitata i membris nō est pfectum desideriū qz non sequit inde effectus. ¶ Scōm etiā i. voluntatis deliberatio si solū est non sufficit: qz si non insurgit cōcupiscentia venerea in membris nunqꝫ poterit se qui venereoꝝ actus sicut in incōtinentibus: ⁊ intēperatis q pp memoriā delectationis preterite vellent frequētare actuꝫ sed nō est dispositio in organis: vtrūqꝫ ergo requirit ad hoc qꝫ sit pfectū desideriū venereoꝝ. Cum aūt de adam ⁊ eua petitur an fuerit in eis desideriū istud dōm qꝫ primū fuit in eis nam fuit motus nouiter insurgēs in mēbris de quo ipsi erubuerunt: ⁊ iste est motus cōcupiscētie inclinans: ⁊ disponēs ad venerea: ideo de p manifestū est qꝫ fuit in eis. Et dicendū qꝫ fuit in ambobus iste motus: qz ambo peccauerūt: ⁊ secutum est hoc in penā: ideo in ambobus esset ēt pz p effectum: qz ambo eruberunt: ergo in vtroqꝫ appuit aliqd turpe qz si i altero illoꝝ tñ appareret turpitudo ille sol⁹ erubesceret alterius cōspectū: ⁊ alius nō erubescēt: ⁊ tñ ambo erubuerūt qō pz qz ambo contexerunt genitales ptes cū dicat qꝫ fecerunt sibi pizomata: ergo in ambobus insurrexit concupiscentia in membris. De secundo. s. voluntate eligente: ⁊ impante actuꝫ ad quē cōcupiscentia inclinat est dubiū an ibi fuerit: qz nō est aliqd per qō pstet an habuerint illū: ⁊ ꝫ posset teneri vtrūqꝫ magis tñ rōni cōsonat qꝫ nō fuerit in eis desideriū pfectuꝫ p deliberationē. ¶ Primo qz nō fuit secuta copula in paradiso: ⁊ tñ si desiderium pfectū p deliberationē existēt nihil impediebat copulā. ¶ 2° qz iste motus fuit p̄ rōnem ipsorum: ideo verisimile est qꝫ nō consentirent: nā si cōsentirent placēt voluntati de hoc motu: ⁊ tñ vī displicuisse inquantū statim erubuerint: ergo nō fuit in eis desideriū pfectum. ¶ Aliqs dicꝫ qꝫ ista rō non est cōueniens: qz iste motus concupiscentie in membris semp est turpis: ⁊ de eo hoies erubescunt: ⁊ tñ sequit copula: nā etiam in cōcubitu cōiugali est verecundia: iō abscondit: ⁊ tñ fit vt dicit augu. in lib. xiij. de ciui. dei, c. xviij. ⁊ xix. ¶ Dōm qꝫ ista rō est sufficiens id. n. de quo qs erubescit qñ erubescit non facit: ⁊ ideo ita est in oiuꝫ copula qꝫ qui libet erubescit habere cōspectores act⁹ illius: ideo nemo vult palā coire: ⁊ tñ fetam ipsaꝫ cū qua copulat non erubescit: nā si erubesceret non copularet ei: ꝫ auerteret se ab ea: qz ea rōne qua palā nemo facit: qz alios hoies erubescit ea ipsa rōne cum fetia nihil ageret si ipsam erubesceret: ergo si agit nō erubescit. Et hoc ipsum experientia monstrat: qz qdam viri sunt q quasdam fetas pp earū honestatē aut reuerentiā quā hñt ad eas erubescunt: ⁊ cū eis copulari nolunt: ꝫ ille hoc vellint: ⁊ ad alias nō ita pulcras: ⁊ que neqꝫ ita cōcupiscentia ita irritare poterāt copulant: ⁊ tñ ita est qꝫ adam erubuit de eua: ⁊ eua de adā: ergo nollet ei copulari: sed potius fugeret: ⁊ reprimeret in eo desideriū qꝫ aūt de illa erubuerit pz: qz ambo erubuerunt de motu illo: ⁊ tñ nullus alius erat ibi de q erubescere possent: ⁊ erubuerūt: ergo nullo mō tunc vellent inuicem copulari: ꝫ potius fugerent: ⁊ ita nō esset tunc in eis desiderium copule deliberatuꝫ. ¶ Sed obꝯciet qꝫ hoc dato nunqꝫ copularet adam eue: qz erubescerent inuicē sicut nūc erubuerunt: ⁊ si erubescentes nō possunt conuenire nunqꝫ cōuenirent: ꝫ falsum est qz postea filios genuerunt. ¶ Dōm qꝫ nunc vere adā: ⁊ eua erubuerunt ad inuicem: ⁊ ideo non potuerunt aut non desideraūerunt copulari: tñ postea potuerunt: ⁊ copulati sunt: qz deficerunt erubescere ad inuicez hoc aūt potuit fieri rōne: ⁊ consuetudine agentibus rōne qdem qz sciebant qꝫ genus humanū non poterat procreari nisi ab eis: ⁊ qꝫ eis onus incūberet vacandi proli. vnde: ⁊ se ipsos inducerent vt hoc efficerent: ⁊ verecundiā superent consuetudo aūt multū ad hoc faceret: nam cū p se nudos viderunt pter rem insolitā turbarenꝫ valde essetqꝫ nimia verecundia ideo neqꝫ cuperent copulari: ꝫ fugerent ad inuicez. Postea vero cū diu simul manerent agente hac cōsuetudine incepe runt nō erubescere in alterutrū: ⁊ ita copulati sunt erubescebant tñ alios: ⁊ coram eis nō copularenꝫ. ¶ Sed quereꝫ cuz in adam: ⁊ eua nunc surrexerit cōcupiscentia venereoꝝ quare non copulati sunt in paradiso. ¶ Dōm qꝫ fuit primo qz nō desideraverunt hoc: nā non sequit copulatio nisi ad desiderium pfectum in illis aūt fuit concupiscentia venereorum vt est passio: ꝫ non electio de copulatione ideo non secuta fuit vt dictum est precedenti. q. ¶ 2° qz in adam erat aliquid qō ab hoc distraheret: naz nunc adam: ⁊ eua ceciderant a statu bono in miseriam: ⁊ nouiter in se expiebant penam: iō potis hic cōsideratio detraheret eos a veneris q̄z impelleret eos cōcupiscentia sicut fit generaliter qñcunqꝫ due passiones cō currunt que in diuersa trahunt ea q̄ vehementior est extinguit aliam faciens nō sentiri illam. ¶ 3° fuit pter verecundiam nimiā nam erubuerunt se ad inuicem: ⁊ ideo non solū non possent copulari: sed potius auerterenꝫ ab inuicē quam diu sic erubescerent quousqꝫ cessaret verecundia inter eos tunc. n. possent copulari. ¶ Quarto qz desiderium opiendi partes verēdas fuit maius q̄z cōcupiscentia venereoꝝ ideo potius statim operā dederunt ad cōsuendū pizomata opientia partes nudas q̄z ad copulationē. ¶ Quito qz hoc facto non videt illis mansisse tps q̄si statim venerit deus ad illos vt colligit ex ordine littere. s. iij. c. ⁊ ita non vacaret eis copulari. ¶ Sed quereꝫ an in alijs partibus corporis pōt esse verecundia. ¶ Aliq dicunt qꝫ sic qz in partibus dissolutis erit turpitudo: qz mouenꝫ p̄ imperiū ⁊ electionem: nā ⁊ aristo. facit similitudinē de partibus dissolutis ad ptes aie sensibilis vel irratio alis lib. j. ethi. c. ferunt. n. quēadmodū dissolute corporis pticule in dextrā preeligentiū eōrio mouere in sinistrā praue ferunt: ⁊ in alia sic ad p̄ria. n. motus incontinentium. ¶ 2° qz ptes ille p q̄s exercet opatio tota nutritiua: ⁊ augmentatiua rōni non obediunt ideo de eis erubescimus. Dicendū qꝫ de q̄s non est verecundia aliq qz non est verecundia nisi de turpi: ꝫ hic nō est turpitudo aliq pz p̄ de ptibus corporis politici que sunt dissolute: qz ptes ille fuerunt aliqñ non dissolute: ⁊ tunc nō obuiabant rōni: ꝫ postea non est in eis acquisitū aliqō principium motus repugnans rōni: ideo neqꝫ rōni repugnant palismi. ¶ 2° qz turpitudo est p hoc qō est repugnare rōni ⁊ hoc est aliquid positiuū in palitis aūt nō est aliqd positiuū: sed ōfectus positiui. s. qz virtus motiua que prius illas ptes mouebat nō pōt mouere qz sunt q̄si dissolute a toto cuius est vis motiua nō est aūt sic circa vasa genitalia qz in illis nō deest motiua vis exequēs motū sicut in alijs ptibus corpis: sed est alia vis q̄ in p̄rium mouet q̄z rō: ⁊ p illam p̄rietatē positiuā mouendi est verecundia: ⁊ turpitudo. ¶ Cum aūt obꝯciebat de partibus vel organis nutritiue ⁊ augmētatiue dōm qꝫ de illis non erubescimus: ⁊ rō prima est qz ipse actus harum virtutū nihil turpe hz turpe enī opponit honesto ideo circa idē inueniunt: ⁊ ita vbi non pōt esse honestū neqꝫ etiam turpe: ꝫ honestum est humanū ideo ⁊ turpe est humanū vnde in eo qō non fuerit humanū non poterit esse turpitudo sed pars nutritiua: ⁊ augmentatiua ē pars q̄dam non humana: nā neqꝫ est rōnalis neqꝫ rōne conuincās in aliquo ideo fm actū eius non pōt esse turpe neqꝫ honestum sic dicit aristo. lib. j. ethi. irrationale aūt hoc idem assimillat cōi: ⁊ plantatiuo hec quidē igit cōis quedā virt⁹: non humana appet. ¶ 2° qz turpitudinē ponimus vbi ē motus p̄ rōnem: sed hic non est motus p̄ rōnem: qz rō non impat p̄riū neqꝫ elligenduꝫ iudicat ad id qō per nutritiuam: ⁊ augmentatiuā fit: ⁊ ideo nunqꝫ est pugna rationalis ptis p̄ nutritiuā: sed circa ꝓcupiscibilem cuius est cōcupiscentia venereoꝝ q̄ est in vasis genitalibus aliud est: nā rō iudicat interdū non ꝓcupiscendū: ⁊ illa vis mouz motu fortis: ⁊ ipsa organa excitant in p̄rium ad illud. ¶ 3° qz opatio nutritiue: ⁊ augmētatiue nō est humana opatio aūt ad quā mouet concupiscētia venereoꝝ ē humana: nā augere: ⁊ nutriri est act⁹ virtutis alicuius: ꝫ nō ipsius indiuidui qō est hō: sed potius indiuiduū dī nutriri: ⁊ augeri qz corpus eius augef: ⁊ nutritur: ꝫ cōcubitus ad quē mouz cōcupiscētia venereoꝝ est act⁹ humanus qz exercet ab indiuiduo: ⁊ ideo indiuiduū dī agere: ⁊ nō aliq virtus eius ēt fm hunc actū dī indiuiduū agere ⁊ nō pati sicut in nutritione ⁊ augmētatione: ideo in actibus nutritiue: ⁊ augmētatiue nō est repugnantia ad rōnez: qz nō sunt actus eius humani: ⁊ ipsius indiuidui rō aūt solos humanos actus respicit eo qꝫ illa est proprium principium operandi humanuz in actibus vero generatiue virtutis quantū ad copulationē est aliq repugnantia ad rōnez: qz sūt actus illi humani: ⁊ in eis mouz cōcupiscētiam p̄ rōnez motu fortis. ¶ 4° qz iste vires in nullo repugnant rōni: nā repugnare rōni nō est non obedire ei: ꝫ habere motū p̄riū ad illā

in eo qꝫ

B

E

pa rō 2 rō

D

R

9

A Q. 566. Cur surgēte tali cōcupiscentia in eis non copulati sunt

in eo q̄ ad illam dirigere pertinet primus ꝑs q̄ lapides ⁊ inanimata non mouent per electionē nr̄az: ⁊ tñ non dicuntur moueri ꝯ rōnem: q̄ illud est non pticipare rōne: ⁊ ideo nutritiua: ⁊ augmentatiua nō repugnant lz nō obediant: q̄ cū non sint vires humane: ſz cōes quedā: ⁊ plantatiue non participant rōne i aliquo lib. j. ethi. Et ideo rōnez audire nō ꝑñt vnde neq̄ obedire repugnare aūt non pōt q̄ nō cōicat in aliquo opere cū rōne in quo ei reſiſtat ſecus de concupiſcibili q̄ lz ſit irratiōalis pars aīe participat rōne: ⁊ pōt obedire rationi lib. j. ethi. ⁊ ideo qñ nō obedit repugnat: nā circa id mouet q̄ per rōnem regulandū eſt ⁊ in ꝯrium mouet: vel rōne non mouēte mouet: ⁊ ideo ꝓprie eſt hic reſiſtere ſic dicit ariſto. li. j. ethi. videt aūt in ipſis aliud qd ꝓter rōnem innatū q̄ aduerſaſ: ⁊ obuiat rōni. ¶ 5° q̄ nullo mō ꝑñt ptinere ad rōnem ea q̄ ſunt opera augmentatiue: ⁊ nutritiue: ⁊ ideo in illis neq̄ cū rōne cōcordant neq̄ repugnāt illi: ⁊ hoc eſt q̄ ſicut nā hz deſiderium ad opera nutritionis. ⁊ augmentationis: ita ⁊ hz organa: ⁊ vim motiuā i ēs: ⁊ cōpletur tota operatio non deliberante aut imperante rōne ſup hoc. Unde neq̄ rō nouit qd factū ſit p illas vires aut quantū omiſſum quaſi nā oīno ſeparauit vires illas a rōne vt ſint aliqd nō humanum: ⁊ ideo q̄ſi in nullo cōicantium cum rōne non pōt eē ad rōnem eis concordia neq̄ repugnantia. Non eſt ſic de operibus ptis cōcupiſcibilis: nam illa qdem pōt mouere ad opera ſed non pōt cōpl'e ea niſi impante rōne. Unde non ſolum ſi rō repugnet ei non implebit opus ad qō mouet cōcupiſcentia venereoꝝ: ſed ⁊ qō maius eſt ſi rō non impet impleri illō non poterit impleri cum debeat ipleri p organa ⁊ partes corpis que rōni in motu obediunt: ⁊ hoc eſt manifeſtum ſignū q̄ opationes iſte ptinent ad rōnem cuz exerceri non poſſint niſi ea impante motuz organoꝝ ⁊ operationes nutritiue ⁊ vegetatiue non ptineant ad rōnem cum ibi nulla pars moueat impio rōnis: ſz expleat actus rōne non aduertēte. Et iō non obedire rōni in eo qō ad rōnem ptinet eſt repugnare ei: ⁊ facit turpitudinē nō obedire aūt in eo qō ad rōnem non ptinet non eſt aliq̄ repugnantia: ⁊ ideo neq̄ turpitudo: nā videtur q̄ cum rō iubeat expleri actum ipſa deberet iubere inchoari ſi aūt aliq̄ alia vis moueat ad illū nondū mouente ratione etiā ſi nondū ratio ꝯrium iubeat eſt de ordinatio ⁊ turpitudo: ⁊ ita in motu organorum partis venereę eſt ꝓprie turpitudo. ¶ 6° q̄ dato q̄ actus augmentatiue: ⁊ nutritiue non obediret rōni: ſed reſiſteret: q̄ tñ non ſunt organa manifeſta nulla eſſent de q̄bus poſſemus erubeſcere: ſic.n. fit in ipſis organis potētie generatiue q̄ ſunt exteriora: ⁊ cum illa ꝯ rōnez moueant erubeſcimus de illis: ſed organa nutritiue ⁊ augmētatiue ſunt interiora: q̄ nihil eſt foris q̄ō moueatur in opatione illa ideo non poſſumus erubeſcere. Naz ⁊ de ipſis membris ſeruientibus cōcupiſcentie venereę ita eſt q̄ lz ſint exteriora: ⁊ moueantur ꝯ rōnem ſi operimus illa non erubeſcimus: ⁊ tñ magis operta ſunt que ſunt interiora ideo de illis non poſſumus erubeſcere: ⁊ ita de opibus nutritiue ⁊ augmentatiue non eſt verecundia neq̄ eſt ibi turpitudo. ¶ Queret quare ſm alias ptes corporis nō erubeſcimus: cur deus non fecit verecundiam in aliquibus alīs membris ¶ Dicemus q̄ verecundia data eſt in penam: ⁊ data eſt vbi cunq̄ dari potuit eſt .n. verecundia de turpi qñ illud manifeſtatur: ⁊ q̄ non pōt eſſe turpitudo in alīs partibus corpis non erubeſcimus de illis eſt aūt turpitudo de eo qō eſt ꝯ rationem: ſed hoc non cōuenit alicui pti corporis ſm ſe: ſed ſolum ſm q̄ mouet ab aliq̄ potentia aīe. Et ideo cōſiderandū q̄ nihil ſm rōnem eſt turpe eo q̄ ſm illam quicqd fuerit eſt honeſtū. Nam rō deprecaſ ad optima li. j. ethi ēt q̄ turpe eſt qō eſt ꝯ rōnem rō aūt non repugnat rōni ēt turpe eſt qō eſt deordinatū: ſed qō eſt ſm rōnem eſt ordinatuz: q̄ eſſe a rōne eſt ordinatū eſſe. Alie ergo ptes aīe ſunt ſm q̄s pōt eſſe turpe: ⁊ iſte vocaſ irrationales: ⁊ differunt q̄ quedā pars notabilis eſt aīe que rōne non pticipat. ſ. q̄ neq̄ rōnem audit neq̄ ei obedit. Alia eſt irrationalis q̄ aliquo modo rōne cōicat. Prima vocaſ ab ariſto. que aſſimilatur plantatiuo: ⁊ eſt non humana: ſed cōis quedam: ⁊ iſta eſt pars nutritiua augmentatiua generatiua oēs iſte vocaſ vires naturales: q̄ ex neceſſitate nature fit in q̄s motus: ⁊ operatio: ⁊ non ex aliq̄ electiōe ideo rō in q̄s nihil hz dirigere neq̄ impedire. Et ob hoc iſte vocaſ recte non humanū q̄ ꝓprium principium operationū humanarum ſm q̄ ſunt humāe huiuſmodi ſunt iſte. Ex quo ſequetur q̄ ſm operationes harum virium non eſt turpitudo cū non ſint ꝯ rōnem: ⁊ ideo neq̄ erit verecundia de eis vnde ſiue bene ſiue non bene exerceaſ actus iſtarum virium in nobis non verecūdamur: q̄ nulla turpitudo eſt in nobis ꝓpter hoc maxime: q̄ nulla organa iſta hñt foris de q̄s rōnes poſite ſunt. ſ. ꝓcedēti. q. ⁊ ideo dicimus q̄ neq̄ i operibus generatiue virtutis eſt turpitudo aliqua q̄ illa eſt vis nālis non humana: ſed an de vaſis: ⁊ opibus eiuſ erubeſcamus dicetur ſtatim. Alie ſunt partes aie que irratio Q5.569.
nales ſunt rōne tñ cōicant ſicut pars concupiſcibilis: ⁊ iraſcibilis ſic dicit ariſto. lib. j. ethi. videt irratiōale vtiq̄ duplex plantatiuū quidē nequaq̄ cōicat rōne cōcupiſcibile vero: ⁊ vniuerſaliter appetibile participat aliqualiter ſm q̄ exaudibile eſt: ⁊ obaudibile iſta pars appetibilis diuiditur in concupiſcibilem: ⁊ iraſcibilem: ⁊ ſm vtrūq̄ ſunt plures motus: ⁊ damus eis diuerſa organa. Cuz aūt iſte vires aīe rōne participent inquantū nāliter ſunt participatiue rōnis ſunt ꝓtes humane: ⁊ ideo actus ad quos inclinant iſte vires ſunt humani: nam ſunt tales qui nō ꝑñt compleri niſi per imperium rōnis q̄ō non fit in actibus virium nutritiue augmentatiue: ⁊ generatiue: ⁊ ideo ille nō ſunt humane vt oſtēſum eſt. ſ. vnde iſte ꝓpter participare rōne nāliter hñt q̄ aliqñ rōni obediant aliqñ reſiſtant: ⁊ qñ obediunt eſt actus earum honeſtus: q̄ eſt ſm rōnem qñ reſiſtunt eſt in eis turpitudo: q̄ eſt deordinatio ſic dicit ariſto. lib. j. ethi. videtur autē in ipſis aliud quid ꝓter rōnem innatum qō aduerſaſ ⁊ obuiat rationi vires aūt nāles aie q̄ rōne nullo modo participāt neq̄ obediunt neq̄ reſiſtunt rōni: ⁊ ideo nō eſt in actu eaz turpe aut honeſtum. Sed vires cōcupiſcibiles: ⁊ iraſcibiles cū ſint in nobis: ⁊ pecoribus hñt in nobis interdū turpitudinem in pecoribus aūt nunq̄ cauſa eſt q̄ turpitudo eſt inordinatio quedā ordinare aūt eſt ſapientis: ⁊ ſupremi lib. j. me. ⁊. c. j. in pecoribus aūt nō eſt aliqō principiū ſuperiuſ aut nobilius viribus cōcupiſcibilis partis: ⁊ iraſcibilis ideo actus illarū non pōt eſſe iordinatus: ſed qd eſt ſm illas eſt ordinatum in pecoribus: q̄ nā eſt ſibi ſic facere: ⁊ nō eſt aliquis ordo quē tranſgrediaſ vel quē exerceant i hoibus ſunt actuſ iſtarum interdū turpes: ⁊ inordinati: q̄ eſt aliqō principiuz ſupius in hoie. ſ. rō ⁊ eius tanq̄ ſapiētis eſt ordinare maxie q̄ rō eſt ꝓpriū principiū oīum humanarum opationum ideo qcqd ſit in quo moueant vires inferiores tunc erit ordinatum qñ fuerit ſm id qō rō diffiniuit cū vero eſt ꝓter aut ꝯ diſinitionem rōnis erit inordinatum: ⁊ q̄ turpitudo conſiſtit in deordinatione erunt actus iſti turpes. Eſſe aūt inordinationē in actu vel motu virium iſtarū fit dupliciter. ſ. aut ꝑ ueniendo ordinē rōnis aut repugnando illi iam exiſtēti. De primo eſt vt qñ inclinat cōcupiſcentia aut ira in aliquid qō ipſa rō diffiniret agēdū ſi ei cōſiderandū occurriſſet: ⁊ tñ nō dum diffiniuit: vt qñ eſt motus ad cibum in cōcupiſcētia antеq̄ rō diffiniat manducandū: ⁊ in hoc eſt turpitudo tam in cōcupiſcentia q̄ in ira: ſed magis in cōcupiſcentia: q̄ illa minus audit rōnem ira aūt aliquo modo ſylogizat: vt dī lib. vij. ethi. vij. c. Secundo modo eſt de ordinatio repugnando ordinationi iam facte a rōne vt rō diffiniuit non eſſe concupiſcendā vxorē proximi: ⁊ concupiſcētia mouet ad fruendū: ⁊ perſiſtit vehementer rōni reſiſtens. Eſt aūt inordinatio in vtroq̄ modo: ſz in ſecundo magis: ⁊ tñ adhuc in ꝑ eſt deordinatio: q̄ lz ille motus non ſit ꝯ aliquē ordinez a rōne poſitum in ſpāli eſt tñ cōtra ordinē in generali. ſ. q̄ cū ipſe ſint vires inferiores: ⁊ dñt eſſe impate: ⁊ non impantes non dñt aliqd facere: ſz expectare impiū rōnis ad quē ptinz diffinire ⁊ precipe qd ſit agendū inquantū aūt ille mouēt ad opationem anteq̄ rō iubeat vſurpāt id qō rōnis eſt: ⁊ ideo inordinate ſe hñt. Sed ſecundus modus eſt maioris deordinationis q̄ non ſolū eſt ibi vſurpatio: ſz ēt aperta inobedientia: ⁊ rebellio circa aliqd in ſpāli a rōne impatum: ⁊ in tali inordinatione eſt maxime turpitudo: ⁊ verecundia: q̄ rō deprecaſ ad optima ⁊ ſuadet parti inferiori aie ceſſare ab eo motu: ⁊ non ceſſat: ⁊ quāto maior reſiſtentia tāto eſt maior turpitudo: ⁊ magis erubeſcim⁹. Et ꝓpter hoc turpior eſt cōcupiſcētia q̄ ira vt dicit ariſto. lib. vij. ethi. c. viij. ſ. q̄ magis cōcupiſcentia reſiſtit rōni q̄ ira naz difficile eſt cōterrere. i. ſuperare hanc paſſionē cōnutritā nobis a puero: ⁊ cōtemporaneam vite li. ij. ethi. ſz cōſiderandū q̄ lz motus iſtarū paſſionuz ſint turpes in duobus modis p̄cedētibus nō verecūdamur ſem

per dē eis: q; aliq̃ sunt isti motus solum interius: ⁊ non exeunt foras: vt qñ rō pugnat cum hȳs passionibus: tunc quidē turpes sunt motus isti: q; sunt inordinati: tñ q; non est manifesta deordinatio non erubescimus de illis: nā verecundia nō est nisi de turpitudine nr̃a cum alȳs manifestat. Cum aūt actus ſm istas passiones foris sunt non solū est turpitudo in motu interiori: sed ēt in actu exteriori: ⁊ tunc generaliter dicimus oēs actus ſm passiones istas factos nō mouente ratione ad hoc esse turpes: ⁊ de illis oībus erubescimus quando sunt manifesti: ⁊ hoc tam de actibus ſm irrascibilē q̃ ſm cōcupiscibilem: erubescemus aūt magis de aliquo quāto maior turpitudo ibi est. i. maior inordinatio. Organa aūt vel partes corpis per q̃s exercent actus turpes nō sunt generaliter turpes: q; actus ipsi erunt generaliter turpes: q; inordinati sunt: sed ptes ipse nō sunt inordinate cū possint ordinate moueri in ipso actu deordinato. Alia. n. deordinatio est actꝰ aliaȝ partiū per q̃s exercet inordinatio actus est si est p̄ determinationē rōnis inordinatio ptiū si moueret non a rōne ſz a quodam alio principio: ⁊ tñ cōtingit actū esse p̄ determinationez rōnis: ⁊ ptes p quas exercetur non moueri nisi a rōne: ideo erit tunc turpitudo in actu: ⁊ in ptibus non erit turpitudo: ideo neq̃ de illis erubescemus. ¶ Sed dicet aliquis quomodo vireſ iste cōcupiscibiles: ⁊ irascibiles date sunt a deo cum semp sit in eis turpitudo: ⁊ q; melius fuisset hoiem non hr̃e istas vires. ¶ Dōm q; non est hoc verū. fuit. n. cōueniens q; hō haberet istas vires. Primo q: erat neciuz: nam est homo aial perfectū: sed omni aiali pfecto cōpetit irascibilis: ⁊ cōcupiscibilis: ideo ⁊ hoi competerent: q; est pfectissimū oium aialiū lib. j. politicoruz. ¶ Scōo q: etiam si non esset necesse q; hō haberet vires istas erat vtile q; haberet: q: adiuuant ad intendendū actum qō appet in quibusdaz q̃ facimus sola rōne mouēte: ⁊ debiliter illa facimus: alia vero facimuſ rōne iubente: ⁊ ad hoc nā inclinante: ⁊ illa facimus efficatius atq; vehementius: vt igitur essent opa ardētius facta: ⁊ magis completa fuit cōueniens dari passiones q̃ sunt motus harum virium: ⁊ hoc appet maxime in fortitudine ſz q̃s aggredimur: ⁊ sustinemus terribilia: nam rō iubet id fieri: ⁊ tñ ira maxime, adiuuat ad executionē horum: ⁊ si illa deesset debiliter fierent oīa opera belli: sicut inuit aristo. lib. iij. ethi. c. de fortitudine: ⁊ allegat homerū in. Iliade. ſ. virtutē imitte furori. ¶ Cum aūt obȳciebaſ q; iste vires semp sunt inordinate negandū est: q: aut considerant ipse vires i se aut motus earum: vires. n. in se non sunt inordinate: q: non sunt p̄ rōnez: q: esse earū non p̄stat impedimentū rōni impediē aūt rō p aliquē actum non p ipsam nām virium. Si aūt considerem⁹ actus siue motus earū dōm q; ſz aliq̃ sint turpes nō est necesse q; sint semp turpes: ⁊ deordinati: q: duobus modis est motus ille turpis vel inordinatus: ⁊ tñ contingit esse motū illarū virium non illis duobus modis vt qñ rō p̄ueniat diffiniendo: ⁊ sequiē motuſ cōcupiscentie vel ire vt si iubeat rō copulari vxori: ⁊ sequaē concupiscētia venereoꝝ vel iubeat manducare: ⁊ sequaē cōcupiscentia voluptatiſ que est in gustu: ⁊ hoc modo erat habitudo istarum virtū ad intellectum q̃diu mansit hō in padiso in statu inocentie q; nō p̄ueniebat aliq̃ illarū rōnum: sed rō iubebat de oībus eis: ⁊ ille seq̃bantur: ⁊ fortificabaē actus: ⁊ ita nullus actus esset ibi turpis q: oēs essent ſm rōnem. ¶ Scōo q: etiam si iste vires p̄ ueniant aliq̃ rōnem mouendo ad id qō rō nō diffiniuit pōt corrigi inordinatio earum p rōnem: q; suadente rōne reducentur ad id qō rō diffinit: ⁊ sic nihil manebit inordinatum. ¶ Tertio q: iste sunt tales, que rōni obedire possunt: si ueni ex cōditione sua tales essent: vt in aliquid moueri possent: ⁊ moueren̄: ⁊ ab eodē non possent retrahi p rōnem maneret semp inordinatio: ⁊ in creatione earum videret fuisse erroꝝ aut efficeret q; non essent vires humane: sicut est de nutritiua: ⁊ augmentatiua atq; generatiua que sunt cōes quedam vires: ⁊ non humane: vt dī lib. j. ethi. ⁊ tñ non est sic: ſz taleſ create sunt vt obedire possent rōni: ⁊ suaderi ab ea: ideo nō fuit inconueniens earū creatio. ¶ Quarto q: si iste vires inclinarent ad aliquid qō esset oino p̄ rōnem: ⁊ nunq̃ illud esset licitum essent ille ex nā sua male aut inordinate: ⁊ ita vt nunq̃ in eis ordinatio esse posset nisi cessando a proprīa nā: ⁊ tñ non est sic sed iste vires inclinant ad id ad qō rō inclinatura esset q: nō est aliquid ad qō moueat cōcupiscētia quod rō interdum non iubeat fieri sicut concupiscentia mouet ad venerea: ⁊ ad delectationem in gustu: ratio aūt interdum iubet venerea exercere vt cum vxore: ⁊ delectari in cibo moderate sumendo. Sed hoc differt inter istas vires: ⁊ rōnez: q: iste hñt motum simplicē inclinationis: ⁊ nihil discernunt rō aūt discernit qñ oportet: ⁊ q̃liter ⁊ ꝓpter quid: ⁊ quantum: ⁊ vbi. Et ita de alȳs circūstantiȳs: ideo in viribus istis nō est cōplementū operationis humane: q; ſz inclinent ad id quod est humanū. i. conuenit hoi inquantū aial non determinant illō humanitus. Jdeo expectant cōplementū a superiori. ſ. a rōne que in eo ad qō iste vires inclinant determinat singula ſ. quid sit agendū ⁊ q̃liter ⁊ vbi: ⁊ cum quo: ⁊ ꝓpter quid ⁊ quantū: ⁊ qñ: ⁊ ideo est nālis habitudo istarum virtuz in homine ad rōnem vt sint sub ea: ⁊ non feranē nisi i id ad quod rō dictauerit: ⁊ ita ipse ſz non sint rō: ſz irrationale aliqd sūt aliquo modo rōnalis. ſ. rōne pticipantes inquantū ei sunt ſz dispositionē subdite: ⁊ pñt eis in oībus obedire. Ex hoc aūt appet q; non fuit inconueniens creatio istarū virtuz in hoie cum ipse nō sint ſm se aliquid turpe sed create sunt taleſ que rōni obedire possint: ⁊ actū eius intendere vel fortificare, ēt actus earū non sunt turpes semp cum p rōnem ordinentur: ⁊ possint non p̄uenire rōnem. ¶ De ptibus aūt corpis dicendū q; non sunt turpes siue p eas exerceant actus istarū virium siue nō: q: aut p eas exercen̄ actus istaꝝ qñ sunt ordinati a rōne: aut qñ sunt inordinati. Si primo modo nō pñt ille esse inordinate cū nō fiet in eis aliqd inordinatū: q: ex se non pñt habere inordinationē cuȝ sint organa. Si secundo modo nō sunt adhuc ille turpes qui ordiate mouerent licet actū inordinatum exerceant oē namq̃ qō ſm rōnem est ordinatum est: ſz ptes ille nō mouenē nisi impante rōne: ideo ēt si turpem rem exerceant ipse nō sunt turpes appet hoc in executione ire: inclinat. n. ira ad vindictaz: ⁊ illa membꝝ exercetur vt in plurimū: ⁊ tñ quantūcunq̃ ira icendescat nunq̃ manus mouebitur ad nocendū alicui quousq̃ voluntas id inserit: voluntas autez in rōne est: ⁊ nunq̃ iubet nisi a rōne diffinitū: ⁊ ideo cum solū exequaē rem a rōne impatam non pōt habere manus aliquid turpitudinis aut inordinationis sic dicit augu. li. xiij. de ciui. dei. c. xix. ¶ Sed obȳciet q; ista organa turpia dicanē: q: rez turpē exercent q: alias ēt actus ipsi nunq̃ vocarenē turpes neq; interiores motus virū harum: nam ſz vires iste inclinent ad aliqd cōcupiscendo vel irascēdo nō poterit esse in actu aliqd istoruz nisi rō id iusserit q: motus organoꝝ quibus fit executio pendet a voluntate que est i rōne. Et ideo ad vltimū siue fornicari siue irasci: ⁊ pcutere rōne diffiniente fit: nihil igitur turpe erit qui oīa ſz rōnem fiunt: vel si hec aliquā turpitudinē hñt: q: fiunt non ſm principalē inclinationē rōnis: ſz partis irrationalis dicētur quoq; organa turpia que illū actum exercent ad quē irrationales vires inclinauerūt. ¶ Dōm q; actus illi sunt turpes: ⁊ tñ organa nō sunt turpia cuius signum est q: de illis actibus erubescimus: ⁊ tñ de organis nō erubescimus siue i ipso actu siue post: ⁊ tñ de turpi erubescimus: ergo constat turpitudinē quandā esse in actu non aūt in organo. Et dōm q; multa diuersitas est in ȳs: nam alia rō turpitudinis est in actu interiori alia in exteriori: alia in organo in motu interiori virium illarū siue ſm cōcupiscentiā siue ſm iram est turpitudo directe ⁊ totaliter qñ vocam⁹ illos actus turpes: eo q; nihil est ibi ſm rōnem: siue sit turpitudo: q: mouet aliq̃ istarum virium ad opus inclinando non expectata deliberatione rōnis: siue q: diffinito aliquid ſm rōnem adhuc in p̄riuz mouet cōcupiscentia vel ira: naz in vtroq; modo nihil est rationis in p̄: q: vsurpaē id qō rōnis est. ſ. mouēdo ad opus nō expectata rōne cum tñ rō que supior est deberet mouere: ⁊ nō aliq̃ alia vis: q: non ptinet ad alias impare. In scōo q: directe ei resistitur in p̄rium mouendo: ⁊ cum ad istos motus nihil cōferat ratio nō sunt totaliter turpes: ⁊ inordinati: sed in scōo modo est maior inordinatio q̃ in p̄: vt supradictū fuit. De actu exteriori dōm q; est turpis: ſz non est oino eadem rō turpitudinis: q: actus exterior nō pōt exerceri sine organo: ⁊ ideo exterior vocaē: q: per organū q extra est exercetur interior aūt exerceē sine aliquo organo exteriori: ⁊ iō interior pōt esse oino sine rōne: exterior aūt nō totaliter: nā interiora que sunt organa virium. ſ. cōcupiscibilis: ⁊ irascibilis mouētur sine rōne quodā motu q vocaē apetitus large: ⁊ ad istuz non requiriē imperium rōnis: ⁊ ideo fit ille motus oino sine rōne. Et si ita non fieret, nō daremus fieri motū quendā obuiantem

E
Fi
S Cur de⁹ dedit vires cōcupiscibiles ⁊ irascibiles in quibus semp ē turpitudo.
p⁹ rō
2 rō
Solutō obiectionis.
p⁹
p⁹ rō
2 rō
3 rō
4 rō 3
qō. 57. a. 2

plantem rationi ꝯ quez nitatur rō ad comprimendum: ſz qñ
fit exterior actus aliquo modo rō confert: qz ipſa iaz: vt ſupa
ta aſſenſit motui qui eſt ſm paſſionem: vt expleꝝ illud deſi-
derium: z impar exterioribus ptibus corpis p quas expletur:
ſed dōm ꝙ nihiloius ille actus eſt turpis: z inordinatꝰ: qz
non eſt totaliter neqz principaliter a rōne: ſed appetitus mo
uit ad illum: z rō vt iam effecta ignorans aſſēnit inquantum
igitur huius actus principiū eſt motus appetitus qui eſt ior
dinatus eſt etiam actus exterior inordinatus: ſed vbi deor-
dinatio eſt turpitudo eſt: erit igitur talis actus exterior tur-
pis: ſz minus eſt qꝫ actus interior ſm paſſionē. i. ipſa concu-
piſcētia aut ira: qz in illis motibus nihil facit rō vt dictum eſt
in iſtis aūt exterioribus aliquid confert. De organis per que
exercetur dōm ꝙ non ſunt turpia: qz non ſunt inordinata: z
rō orie inter organa: z actuſ exteriores eſt: qz actus exterior
pcedit aliquo modo a cōcupiſcentia vel ira q̄ principaliter:
ad illū mouebat: lz nō poſſent eum expleꝝ ſine rōne: z ex illa
parte eſt inordinatio: z turpitudo in actu: ſed organa nullo
modo mouenꝫ a concupiſcentia vel ira: ſz a ſola rōne impan
te cui obediūt ſine reſiſtentia. Et huius ſignū eſt: qz eadem
organa mouenꝫ impante rōne qñ eſt actus hōeſtus ſicut cū
eſt turpis: z in vtroqꝫ equaliter obediunt. Sōm qz cum mo
uenꝫ organa vtpote i ira nulla delectatio eſt in eis: z ideo ſta
tim vt iubeꝝ eis ceſſant qō non fieret ſi pueniret ad ea aliqd
de motu paſſionis: q: fieret in eis quedā delectatio: z ad illā
prompte moverenꝫ: z difficulter retraherenꝫ: z nō eſt ſic de
actu quo explemus apetitum ire: nam in illo gaudemus ex
tenditur ergo inordinatio interioris appetitus ad exterioꝛez
actum cū in illū diffundat ſuam delectationem: ſz in organa
nihil difūdit: ergo non pueniꝫ aliqua inordinatio ad organa
ſed ſolū ad actum: z ita erit turpis actus: ſz non organa hoc
tangit augu. lib. xiij. de ciui. dei. c. xix. Iſtud eſt generale niſi
in organis genitiuis: nā ad iſta pueniꝫ turpitudo quedam: z
inordinatio ex cōcupiſcentia mouente ea: z in hoc differt in
ter iſta organa: z alia: qz alia lz exequanꝫ actum qui malus
eſt non mouentur niſi a rōne. Ideo non eſt i eis aliquis mo
tus inordinatus: iſta aūt mouenꝫ a cōcupiſcentia nō impan
te rōne: z ēt ſi rō ceſſare iubeat non ceſſant. Ille. n. motuꝫ eſt
puritus quidā in eis factus quo in venerea inclinamur: z
nō ſolum titillamur: ſz etiaz fit quidā motus in eis dilatatio
nis qui ptinet ad motū localem. Et hoc facit cōcupiſcentia q̄
in eis eſt: z qz iſte motus incipit in eis non iubente rōne z
non ceſſat qñ rō ſuadet eſt motus multū inordinatuſ: ideo: z
ipſa membra turpia reddunꝫ inquantū ipſa rōni non obedi-
unt. Et tanto eſt maior turpitudo quanto magis alienantur
membra iſta ab impio rōnis: ſicut. n. non expectant rōnez: vt
ſolum moveanꝫ ipſa iubente: z non obediunt vt ceſſent ipſa
ſaltem ſuadente: ita neqz obediunt vt moveanꝫ qñ ipſa iuſ-
ſerit: cū interdum rō iubeat illa moveri: z nō moveanꝫ. Hoc
eſt. n. vt ſi vir exactus debitum ab vxore vellit ei caſte cōmi-
ſceri: z cū impauerit rō partibus illis forte nō mouebūtur:
z hoc eſt alienatas eſſe particulas iſtas totaliter ab impio ra
tionis: z ſubditas eſſe concupiſcentie in aliis non eſt ſic: ſed
prorſus eōrio nam nunqꝫ mouenꝫ niſi rōne impante: z cuz
mouenꝫ ſi rō ceſſare iubeat ſtatiz ceſſant: z cū moveri illa rō
iuſſerit mouebunꝫ ſtatim. Et ob hoc erubeſcit hō de ijs ſolis
ptibus corporis: qz iſte ſole ſubdunꝫ cōcupiſcētie: z rōni nō
obediunt: cetere aūt partes lz interdū impate a rōne deterio
res actus exerceant non erubeſcimus de eis. De ijs vero eru
beſcimus nō quaſi malū p eas perpetretur: ſz qz inordinatū
eſt quicqd p eas agiꝫ. ſ. non obediēdo rōni: z ideo nō magis
erubeſcimus de iſtis organis: z actibus p ea ppetratis cum
illicita fiunt qꝫ cum licite eo ꝙ vtrobiqꝫ mouenꝫ ptes iſte z
concupiſcentia in eis inordinate. ſ. ꝯ impium rationis. Sic
augu. dicit li. xiij. de ciui. dei. c. xix. at vero genitales corpis p
tes ita libido ſuo iuri quodāmodo mancipauit: vt moveri nō
valeant ſi ipſa defuerit: z niſi ipſa vel vltro vel excitata ſurre
xerit hoc. n. eſt qō pudet hoc eſt qō intuentiū oculos erube-
ſcendo deuitat: magiſqꝫ fert hō ſpectantiū multitudinem qñ
iniuſte iraſciꝫ hoi qꝫ vel vnius aſpectū etiam qñ iuſte miſceꝝ
vxori. Sed quereꝝ quare potius iſte partes corporis mo-
uenꝫ inordinate ꝯ rōnez, qꝫ cetere partes corpis: per qꝫ exer-
centur actus aliarum paſſionum: nam vindicta ad quam in
clinat ira exercetur p mānus: z alia membra ſumptio cibi ad
quam inclinat concupiſcentia cibi: z potus exercetur p alia
organa: z non eſt ſibi aliqua inordinatio. Aliqui dicūt ꝙ
accidit ex dīa virium. ſ. concupiſcibilis: z iraſcibilis mouet
cōcupiſcibilis organa inordinate: z non iraſcibilis: z qz ge-
nitalia ſunt organa cōcupiſcentie mouentur inordinate nō
aūt manus que ſunt inſtrumenta ire. Sed dōm ꝙ nō eſt B
verum: qz concupiſcibilis non ſolum eſt ad venerea: ſz etiam
ad cibos: z potus: z alias voluptates: z tñ in organis ſervi-
entibus cōcupiſcentijs alijs non eſt motus ꝯ rōnez neqz tur
pitudo: ideo non prouenit ex nā virtutis cōcupiſcibilis. Alij
dicunt ꝙ prouenit ex determinatione organoꝝ qz concupi-
ſcentia venereoꝝ h3 organa determinata. ſ. genitalia ira āt
non h3 exterius organa determinata: ſed exerceꝝ tam p ma-
nus qꝫ per pedes qꝫ cetera corpis membra: z p vocem: ideo
non efficit ira id qō facit cōcupiſcentia. Sed dōz ꝙ iſtud Cōfutatio.
nihil facit: qz ſicut concupiſcentia venereoꝝ determinat ſibi C
genitalia ita concupiſcentia cibi: z potus ad ſumptionē de-
terminat os linguā palatum dentes: z tñ in hijs non fit ali
quis motus inordinatus a cōcupiſcentia: ſed mouenꝫ ſolū ꝑª rō
imperante rōne: z ſi quis dicat ꝙ non ſunt iſta ꝓpria orga-
na: qz non ſeruiunt ſolum ad cibum: z potum: ſed etiā ad lo-
cutionē concedendū eſt: z tñ in eo modo genitalia non ſervi
unt ſoli exercitio venereo: ſz etiam emiſſionibus ſuperfluita-
tum liquidarum: z ideo vtrobiqꝫ datur equaliter ꝓprium or
ganum cōcupiſcentie. ſ. concupiſcentie venereoꝝ: z concupi
ſcentie cibi: z potuſ. Scōo qz eſſe organū proprie vel cōe 2 rō
nihil confert ad hoc niſi ꝙ diceremus illud inquantū eſt or-
ganum aliaꝝ virtū: z ſeruit ad alias opationes non habere
turpitudinē: z inquantū eſt organū concupiſcentie haberet
inordinationem: z turpitudinem: z tñ iſtud non prodeſt: qz
manus etiam vt ſunt inſtrumenta ire non hñt turpitudinez
aliqꝫ neqz erubeſcimus de illis. Tertio qz cum genitalia
ſunt organa concupiſcētie venereē: z emiſſionis ſupfluitatū 3 rō
liquidaꝝ nō debemus de illis erubeſcere inquantū ſunt ad
emiſſiones ſupfluitatum ſemp tñ de illis erubeſcimus. Dōz
ꝙ de ijs ſolis erubeſcimus: qz hec ſola mouenꝫ a concupiſcē D
tia que in eis dñatur vt ſine illa moveri non poſſint: ſicut di
cit auguſtinus: vt ſupradictū eſt: ſed quare iſta ſola moveān
tur a cōcupiſcentia cum ēt cōcupiſcentia operēt p quedam
alia organa dōm ꝙ eſt cā vt putatur vehementia: nā eſt con
cupiſcentia venereoꝝ valde vehemens ideo mouet organa
alie aūt paſſiones non ſunt ita vehemētes: ideo non mouēt
organa. Sed obijcieꝝ ꝙ ira videtur eſſe vehementior: qz
eſt impetuoſior: z tñ illa non mouet organa: ſed a rōne ſola A
mouenꝫ. Dōz ꝙ ira eſt fortis paſſio: z ardens: z impetuo Qō. 575.
ſior qꝫ concupiſcentia venereoꝝ: z iō vt dicit ariſto. lib. vij. Obiectio.
ethi. c. viij. cōcupiſcentia ſubintrat occulte: z inſidiaſ: ira autē
nō inſidiaſ: ſed eſt manifeſta: z tñ non mouet ira organa exe
cutiua: z mouet illa concupiſcentia venereoꝝ. Ideo dōm
ꝙ lz vehementia cōcupiſcentie conferat aliqd non eſt tñ iſta ꝑª rō
tota cā primo: pz qz non ſolum magna cōcupiſcentia: ſz etiā
pua mouet organa: z tñ i alijs neqz magna neqz pua mouet
organa: ideo nō ꝓuenit ex magnitudie aut puitate: ſz ex nā
vel ſpecie paſſionis. Scōo qz ſit ois ira maior z cōcupiſcē
tia venereoꝝ: tñ aliq̄ eſt vehementior qō pz qz magis alterat 2 rō
corpus ira fortis qꝫ cōcupiſcentia venereoꝝ: z ideo ira non
latet neqz inſidiaſ: vt dicit ariſto. cōcupiſcētia aūt latet a prin
cipio: z inſidiaſ: z tñ iracundia quantūcunqꝫ ſit magna nū-
qꝫ mouet organa. Dōm igiꝫ videtur ꝙ prouenit ex ſpecie
huius cōcupiſcētie magis qꝫ ex vehementia: z fuit hoc per Determiatio.
ꝓuidentiā inſtitutoriſ nature: voluit. n. ꝙ nā ab eo cōdita cō
ſervareꝝ: z qz conſervatio in aialibus pfectis fit p ꝓpagatio
nem que eſt ſm comixtionē voluit dare nature inſtituto: ma
gnaz inclinationē ad comixtionē. Et ad hoc fuerunt duo mo
uentia: vnū eſt voluptas in ipſa comixtione aliud eſt deſide- B
rium impellens ad cōmiſceri: nam tanta eſt voluptas illa ꝙ
aialia recordata illius voluptatis propter ſepe ea expiri fre-
quētarent actū illū: aliud eſt cōcupiſcētia vt ſi aialia non ad-
uerterent illā voluptatē: ſaltē moverenꝫ ꝓpter cōcupiſcētiā
q̄ vrgeret: z qſi cogeret ea. Iſte ordo fuit cōueniens: z videꝝ
iſta fuiſſe intētio ſic inſtituētis: z maxime appet ex magnitu
dine voluptatis: nā inter ſenſibiles vt auguſtinus ait li. xiij.
de ciui. dei nulla pro eo momēto quo inſenſibiliter ſentiꝫ ma
ior eſt aut equalis: vnde z abſorbet: z priuat oēs alias: z fa
cit in ipſa nihil intelligere poſſe qō non accidit in alijs vt di
cit ariſto. lib. vij. ethi. xv. c. z hoc non fuit niſi ꝓpter aliquem

finem.s.vt actus ille in quo experimentuz eius accipimus nō
L Quod voluptas non fuit sufficiens motiuū p̄a rō
cōtēnatur. ¶ Sed non fuit adhuc sufficiens motiuum voluptas sola. Primo q̄ aliquis poterat obliuiſci eius intētus
alīſ delectationibus honestioribus: vt aūt esset tunc aliquid
qō ad illum actum mouere posset data est concupiscentia q̄
tam fortiter moueat: vt non solū excitet: sed etiaz vrgeat: z q̄
si compellat: z hoc est efficatius motiuū ad venerea q̄z voluptas: z maxime in hoibus multi.n.dediti honestioribus:
voluptatibus rem venereā non curent: sed taz vehemēt affligit eos concupiscentia q̄ propter fugere tristitias quas sustinent in non operando fm passionem illam exercent venerea: z istos vocat aristo.molles: q̄ non faciunt illud vt prosequantur delectationes: sed vt fugiant tristitiam. ¶ Scōo
2 rō
fuit hoc cōueniens propter inexptos: q̄ in eis qui nunq̄z venerea expti sunt non posset esse motus propter expiri voluptates: ideo oz poni cōcupiscentia que incitet illos: z ideo nō
expti mouentur forti impetu in ꝫ iuxta magnitudinem con
D cupiscentie. De ira aūt non est sic: q̄ nō est ira ad cōseruationem nature sicut comixtio ideo non debuit poni tam vehemens delectatio in exercendo venerea neq̄z taz fortis concu
A piscentia ad illa. ¶ Sed obiȝcietur q̄ conseruatio indiuidui
Qō. 576. obiectio. fit per cibum: z potū z hoc est maxime necessarium: z tñ nō est ibi concupiscentia cibi: z potus mouens organa sicut cō
cupiscentia venereoz. ¶ Dici pōt q̄ ponit ibi concupiscētia fortis: q̄ ponunt fames: z sitis q̄ fortissime mouent intantū
q̄ non pōt quis sustinere has passiones. ¶ Secūdo potest
dici q̄ adhuc maius incitatiuum debuit esse ad venerea quā
ad cibum: z potum inquantum conseruatio speciei que est p
comixtionē est melioz q̄z conseruatio indiuidui q̄ est per cibū
z potum: inquantū cōe est melius singulari: vt dz lib.j.ethi.
etiam fuit: q̄ ad proprīa quisq̄z mouet faciliter: ideo ad conseruationez proprīā sine magno impulsiuo quis faciliter mo
ueretur: ſz ad conseruandū spēm qō est aliquid q̄si alienū nō
veniens in considerationē indiuiduoz singulorum maxime
irrōnaliū fuit neciuz efficatius motiuū: z istud adhuc appet
ex vehementia delectationis: est.n.multo amplioz voluptas
obiectio. in expientia venereoz q̄z in sumptione cibi: z potus. ¶ Sed adhuc dicetur q̄ hic sunt cōuenientia dicta: z tñ nō sequitur
q̄ concupiscentia venereoz deberet mouere genitalia: q̄ ſz debeat esse magna voluptas: z fortis concupiscentia non sequitur q̄ moueat organa: sicut in concupiscentia cibi: z potº
est vehemens desiderium: z tñ non mouet organa.i.linguaz palatum z dentes neq̄z ponit aliq̄z deordinationem in eis:
ita poterat esse in venerea concupiscentia. ¶ Aliqui dicunt
q̄ fit ex conditione ipsius organi fm suam cōpositionem: q̄
ipsa talia sunt vt non possint moueri p solam vim motiuam
generalem que est in musculis: z lacertis: q̄ sunt ista mollia
z q̄si soluta arelīquo corpore: z ideo indiguerunt aliqua alia
vi mouente.s.concupiscentia venerea secus de manibus: z
pedibus: z dentibus atq̄z palato: q̄ sunt mēbra dura ad quoruz motū sufficit vis motiua generalis. ¶ Sed dōm q̄ istō
Cōfutatio. nihil facit. Primo q̄ istud haberet aliquē colorem in genitali virili propter habitudinē suam cum indigeat quodam motu: z cōfortatione: sed genitale feie nullo horū indiget: q̄ nō
p̄a rō. est aliqua pars distincta: z prominens: z nō est eius motus
2 rō aliquis: sed suscipere: z tñ est motus concupiscentie ingenitali feminino sicut in masculino. ¶ Secūdo q̄ illud motiuū
de teneritudine organi nihil facit est.n.lingua tenerior: z minus neruosa atq̄z cartilaginosa q̄z virga virilis: z tñ mouet
3 rō lingua p generalem virtutem motiuaz sine aliq̄ cōcupiscētia
que eam moueat sola ratione impante: ita igitur poterat fieri in vase virili. ¶ Tertio q̄ non est verū q̄ concupiscentia
4 rō moueat organa eo motu quo pficit actus venereus cuz non
fiat hoc sine rōne impante: z ad illum motuz non est necesse
B poni concupiscentia. ¶ Quarto q̄ data concupiscentia: z
etiam rōne impante actū venereū non complet actus si alterum nō adsit: sicut in illis q̄ sunt incontinentes: z frequentauerunt coitus: manet.n.in illis concupiscentia non saturata
z voluntas impat id fieri qō cōcupiscentia petit: z tñ no possunt illi explere qō cupiunt: siue q̄ non hñt semen siue q̄ deficit spēs: ideo nō ponit illa ad necessitatem motus genitalis
A Qō. 577. Determiatio. vasis ¶ Dōm q̄ veritas huius rei est q̄ fit ꝓpter ꝺditionē
organi: q̄ ois appetitus ptis irrationalis est motus quidaz:
q̄ est in organo: z fit in illo organo qō est ſbm illius virtutz:
z q̄ cōcupiscentia venereoz hz̄ p organo genitalia: z quaſ

dam alias partes propinquas fit motus concupiscentie in illis. Cum autem dz quare non fit motus in organis aliarum
virium: sicut in organo concupiscentie veneree dōm q̄ i hoc
decipiunt qui ad pauca aduertunt: ois vis apetitiua.i.cōcupiscibilis: z irascibilis hz organū in quo est motus eius: ſz est
duplex organuz: vnū est qō est organum: z ſbma: aliud est organum tm̄: z non ſbm. Primus vocamus illud vbi vera illa
vis est fm ſbam non.n.sunt iste vires absolute: sicut intellectus: sed vires māles: q̄ si essent absolute non daremus eis
locum certū in corpore: sicut neq̄z intellectui: ſz cū sint vires
māles damus eis determinatas ptes corpis in qbus ita sūt
q̄ non sunt alibi: sicut visiua virtus: ita est in oculo q̄ nō est
alibi: sic de auditiua: z odoratiua. Scōm est organuz: z non
ſbm: z istud est in quo nō est virtus illa realiter: ſz p illud expletur actus ad quē inclīnat illa virtº. De primo dōm q̄ fm
per mouet a virtute illa.i.i eo fit motus ille quem vocamus
passionē: de scōo dicimus q̄ non mouet ab illa vi cuz non sit
ibi: ſz mouet impatiue a voluntate cui obediunt oia mēbra
corpis: z mouet executiue a vi motiua q̄ est in illo mēbro ſz
q̄ inuenit in toto corpore in ptibus musculosis: z lacertosis
Supposito hoc dōm q̄ non est aliud de cōcupiscentia venereoz q̄z de ira q̄z de cōcupiscentia cibi: z ceteris passionibus
atq̄z viribus aie: q̄ quelibet hz organū: z ſbm: z illud mouet
fm iram: z has cōcupiscentias: q̄ motus factus in organo
vocat passio: z est ira vel est cōcupiscētia: ille aūt motus non
est semp actu: sed vis fm quā fit ille motus q̄ est cōcupiscibilis vel irascibilis: ſz sunt ista organa interioza: q̄ cōcupiscentia ciboz: z potū est in interioribus vbi dicimus esse famē:
z sitim vt in epate: vel stomacho aut alīq̄ mēbris ira aūt est
i.vis irascibilis: vt aliqui volunt in felle: z vt alīq̄ in epate: z
alīq̄ dicunt in corde: sed qcqd sit sunt ista mēbra interioza: z
q̄ ira nō est vis aliq̄ sed passio facta q̄ est motus fm vim irascibilē est motus ille in organo: z hunc motū nece est fieri ab
ipsa vi irrationali siue rōne.i.nō expectata rōne neq̄z et obedīdo ei: nā ira insurgit sine impio rōnis: z durū est rōni pla
care irā concitatam: ergo mouent organa ibi sine rōne: z ꝫ
rōnem. Idē fit in appetitu ciboz q̄ est fames: z i appetitu potus q̄ est sitis: nā fiunt non moūēte rōne: z tñ sitis: z fames
sunt motus facti in organo fm quādam vim irrationalē aie.
Sunt aūt quedā ptes corpis per q̄s explent actus ad quos
inclinant iste vires nam ira inclinat ad vindictā motus autē
qui est ira fit interius i organo ꝓpio vis irascibilis: ſz executio que est vindictā accipere nō fit p illud organū: ſz p exteriora: z maxime p manus: ille aūt pñt vocari large organa ire: ſz
non ſbm. Et ideo motus irrationalis qui est fm iram nō est i
manibus neq̄z in pedibus: q̄ non sunt subiectū ire aut vis
irascibilis: sed solū iste partes obediunt rōni ad exequenduz
id qō p iram appetimus qñ rō illud exequi impat: z ideo nulla deordinatio: z nulla turpitudo pōt esse in mānibus aut pe
dibus: q̄ nullo modo mouent a pte irratiōali: ſz a sola rōne.
Sic aūt est de cōcupiscentia ciboz: z potū: q̄ illa vis con- A qō. 578
cupiscibilis hz pro subiecto stomachum vel epar: ideo motus
ille qui vocat cōcupiscentia aut appetitus cibi est in illis mēbris: z non in alijs: z mouent illa ꝫ impium rōnis: ſz partes
executiue ad sumendū cibum: z potū quē desiderat illa vis:
sunt: os: palatū: dentes: z alia hȝs coniuncta: iste ptes nō sūt
ſbm illius virtutis cōcupiscibilis: ideo motus q̄ vocat concupiscentia: aut fames vel sitis nō fit in eis: ſz subdunt rōni qñ
impat cibum sumere: z ob hoc nulla inordinatio aut turpitudo in eis est: quasi nihil preueniat ad ea de motu partis irrationalis aie. De cōcupiscētia venereoz est idē q̄ hñt organū qō sit ſbm: z organū p qō fit exectio actus ad quē inclinat
cōcupiscētiale venereoz: ſz ē hic aliqd spāle.s.q̄ idē est organū qō est ſbm ipsius vis cōcupiscibilis: z organum qō est ad
exequēdū actū ad quē vis illa inclinat organū huius vis cōcupiscibilis sūt gēitalia vasa tā in viro q̄z in feia: z q̄dā ptes
ꝓpinq̄ interius: in hȝs.n. subiectat illa vis concupiscibilis
appetitus aūt q est fm illā vim: z nō est semp in actu est motus factus in hȝs ptib9: z illū motū vocamus cōcupiscētiā venereoz. Et dicimus q̄ illa mēbra mouent ꝫ rōne aut nō expectata rōne: q̄ nece est ita fieri cū sit ibi vis irrationalis aie
cui inatum est rōni obuiare lib.j.ethi. z hoc idē fit i irascibili: z in cōcupiscibili ad cibū: z potū vt ostēsum est: ſz solū differt i hȝs: q̄ irascibilis: z cōcupiscibilis ad cibū hñt organa q̄
sunt ſba interius: z motus earū nō appet i organo: cōcupisci

bilis ad

bilis ad venerea hꝫ organum exterius qđ eſt ſbm: ⁊ ideo motus illius appet. Ex quo cõcludit ꝙ organa q̃ ſunt ſba cõcupiſcibilis ad cibũ: ⁊ irraſcibilis hñt inordinationẽ: ⁊ turpitudinem cũ in eis fiat motus p̃ rõnem: ⁊ tñ de iſtis non poſſumus erubeſcere: qz interius ſunt: concupiſcibilis ad venerea hꝫ organũ exterius: ideo de illo erubeſcim⁹: qz ibi appet motus factus p̃ rõnem ſi aũt cõcupiſcibilis ad cibũ: ⁊ irraſcibilis haberẽt foris organa q̃ ſunt ſba fieret in eis motus p̃ rationẽ: ⁊ de illis membris erubeſceremus: ſicut de genitalib⁹ aut ſi cõcupiſcibilis ad venerea haberet organũ qđ eſt ſbm interius: ⁊ vaſa genitalia non eſſent ſbm: ſꝫ ſolũ organũ executiuũ non eſſet aliqs motus p̃ rõnem in illis vaſis: ſꝫ ſolum moueren̄ impio rõnis ad executionẽ actus venereoꝝ: vnđ neq; eſſet ibi deordinatio aut turpitudo aliq̃ potius q̃ in⁹ dẽ tibus qbus cibũ terimus: ⁊ nõ erubeſceremus de illis. Iſta aũt eſt veritas: ⁊ nõ eſt dẽia aliq̃ inter iſtam vim: ⁊ alias vires irrationales niſi ꝓpter habere ſbm interius: ⁊ exterius: ⁊ qñ videmur. ſ. negare ꝓuenire iſtud ex cõditione organorum: intelleximus de organis executiuis q̃ non ſunt ſbm vitium harum irrationaliũ. ¶ Sed qz diximus. ſ. de potentia gñatiua ꝙ non participat rõne neq; obedit ei: neq; ẽt aduerſatur illi: vi eſſe dubiũ: nam tunc motus factus ſm eam aut i vaſis eius nõ eſſet turpis: ſicut neq; opatio nutritiue: ⁊ augmẽtatiue: ſꝫ erubeſcimus de organis gñatiue virtutis: ⁊ opationibus eius: ⁊ nõ erubeſcimus de opationibus nutritiue: ⁊ augmẽtatiue. ¶ Dõm ꝙ hoc ꝓuenit ex ignorãtia eorũ q̃ diſtinguere neſciunt inter potẽtiã gñatiuã ⁊ vim cõcupiſcibilẽ: nam potẽtia gñatiua nõ hꝫ aliqđ turpe neq; actũ neq; organũ vis aũt cõcupiſcibilis in vtroq; ponit turpitudinem. ¶ Prima dẽia eſt: qz potẽtia gñatiua eſt virtus nãlis q̃ non eſt humana: ſꝫ cõis quedã: ⁊ plantatiua: vis concupiſcibilis ad venerea nõ eſt nãlis: ſꝫ aialis: ⁊ ideo inuenit potẽtia gñatiua in arboribus: ⁊ in oi planta: ſꝫ vis cõcupiſcibilis venereoꝝ non eſt niſi in aiali: ſꝫ neq; in omni aiali: ſꝫ ſolũ in aialibus pfectis. ſ. in qbus eſt diſtinctio marij: ⁊ feie. ¶ Scõo qz gñatiua potẽtia cũ nõ ſit humana nõ obedit rõni neq; eſt p̃ rõnem: cõcupiſcibilis aũt rõni obuiat: ⁊ ẽt interduꝫ obedit ei q̃ſi ſuadeat: vt dr̃ li. j. ethi. ¶ Tertio qz gñatiua nõ appetit: ſꝫ operat: ⁊ ideo eſt virtus nãlis: cõcupiſcibilis aũt ad venerea nõ operat: ſꝫ cõcupiſcit vel deſiderat. ¶ Quarto qz potẽtia gñatiua eſt pure actiua: ⁊ nihil hꝫ paſſiuũ: ideo id qđ ſm eam fit vocat actio vel opatio: cõcupiſcibilis aũt nõ eſt pure actiua: ſꝫ paſſiua vnde motus ſm eam vocant paſſiones. ſ. ipſa actualis cõcupiſcẽtia venereoꝝ. ¶ Quinto qz potẽtia generatiua efficit aliqd in ſeie: ⁊ in fetu: vis aũt cõcupiſcibilis: venereoꝝ neq; circa ſemen neq; circa fetum aliqd opat. Circa qđ cõſiderandũ ꝙ cum generatio fiat p ſemen in eis que pmiſcent eſt tota opatio gñatiue virtutis circa ſemen: gñatio aũt ſeminis tam in maſculo q̃ in feia fit p operationẽ virtutũ nutritiue: ⁊ nõ p virtutẽ gñatiuã: accipiẽdo in vtroq; ſemẽ: ꝫ ꝓprie in ſolo maſculo ſit ſemen i feia aũt vocamus ſanguinem mẽſtruũ in feia ſpẽi humane: in femellis alioꝝ aialium eſt aliqd ꝓportionale: ipſuꝫ aũt ſemen cuiuſcũq; ipſoꝝ ſit eſt reſiduũ tertie digeſtionis eius cibi q eſt vltimo diſpoſitus ad vltimã cõuerſionẽ. Et qz vis nutritiua pduxit cibũ vſq; ad illam vltimã diſpoſitionẽ in q̃ cõuertit ipſa ſepat id qđ non eſt ſimile ei: ⁊ illud eſt ſemen tam in maſculo q̃ in feia: ideo ad gñationẽ ſeminis nõ eſt neꝯia vis gñatiua: qz ſufficit vis nutritiua: ⁊ tñ gñatiua diſtincta eſt a nutritiua. Sed totũ illud qđ relinquit ex illa vltia digeſtiõe colligit in loco vno: ⁊ vocatur ſemen: eſt aũt totũ res vnius generis: ⁊ in illo eſt potẽtia totũ corpus aialis. ſ. caro: os: neruus: ⁊ qcqd eſt alioꝝ: ⁊ nõ eſt potẽtia in ſpãli ad oſſa aut carnẽ vel neruũ q̃ſi in vna pte ſeminis ſit potẽtia caro in alia pte os in alia neruus: ſed q̃libet pars ſeminis eſt potẽtia totũ. i. tam oſ q̃ caro q̃ neruꝰ eo ꝙ ſemen hꝫ impfectã aſſimilationẽ: pfecta aũt aſſimilatio eſt qñ cibus eſt effectus actu, pars determinata corpis potẽtia ad partẽ determinatã: ⁊ nõ ad aliã eſt i cibo vltie digeſto qñ nulla ſepatio faciẽda reſtat ab eo: ⁊ eſt tractus ille ad mẽbra i. ad ſpãlia loca cõuerſiõis: qz tractus ad vnã partẽ: ꝫ nõ ſit actu pars eſt potẽtia ps illa: ⁊ nõ aliqd alterũ. Iſtã cõditionẽ: ergo hꝫ ſemen tã viri q̃ feie quãdiu mãet ſemen: qz eſt potẽtia totũ corpus. i. ps q̃libet corpis aialiſ nõ eſt actu ps aliq̃ neq; eſt potẽtia determiata ps: ſꝫ potẽtia q̃libet ps idifferẽter ſꝫ differũt: qz ſemẽ viri eſt potẽtia totũ: nõ qdẽ potẽtia paſſiua: ſicut dicimus lapides: ⁊ ligna eſſe potentia domũ: ſꝫ potẽtia actiua: ſicut dicimus formã in itellectu artificis eſſe domũ potẽtia: qz nõ ẽ potẽtia paſſiua cũ nõ ſit illa forma aliqđ mãle ex quo aliqđ fieri poſſet: ſꝫ eſt aliqđ actiuũ: ⁊ iõ ariſto. lib. xvj. de aialibus vocat potẽtiã q̃ eſt in ſeie maſculino artẽ: qz eſt forma actiua ſicut ars: ſemen aũt feminiũ hꝫ potẽtiaꝫ q̃ eſt potẽtia totũ: ⁊ tñ illa ẽ potẽtia paſſiua q̃ fieri põt ex ſeie illo vel ſanguine corpus aialis: ſꝫ ex ſeie maſculi non formaẽ corpus: ſꝫ ipſum eſt formãs. Et qz ad gñationẽ optet cõmiſceri ſeia: ⁊ cũ illa ſint ſepata in vaſis maſculi: ⁊ ſeie: nõ pñt cõmiſceri niſi emittanẽ: ad emiſſionẽ aũt oportet fieri diuiſionẽ: ⁊ hoc eſt mãifeſte opus potẽtie gñatiue: qz nulla alia vis hꝫ opationẽ ſup ſemẽ niſi gñatiua: ⁊ tñ opꝫ cõcedi iſtã diuiſiõeꝫ nõ emittiẽ tot ũſemẽ q̃libet vice: qz alias maſculus q ſemel copularẽ ſeie nõ poſſet iterũ copulari quouſq; manducaret: ⁊ biberet atq; digereret cibus relinqueretur q; ſemen: ſꝫ falſuꝫ eſt qz põt ſepiuſ copulari nõ ſumpto interim cibo neq; potu: ergo nõ emittit totũ ſemẽ ſil: ſꝫ diuidit. Similiter in feia fit: nã ſanguis q eſt mã ꝓparata a feia ad formationẽ fetus diuidit ꝓ vim gñatiuã q̃ eſt in feia: lꝫ. n. feia nõ faciat emiſſiõeꝫ cũ ſuſcipiat: tñ fit in ea diuiſio materie ꝓparate ad gñationeꝫ vt qñ feia cõcipit multos fetus: nã ex vno cõcubitu fit cõceptio oium: ⁊ nõ fieret niſi diuideret materia illa: ⁊ iſta diuiſio fit ꝓ vim gñatiuã. Deinde cõceptis ſeminibus fit formatio fetus ꝓ illã vim q̃ vocat formatiua q̃ eſt virtus mãlis deriuata in ſeie virili vel maſculino q̃ virtus hꝫ ꝓ organo ſpũ vitalẽ: ⁊ ꝓ ſubiecto: ⁊ eſt media in modo operandi inter intellm: ⁊ formas mãles: lꝫ nõ ſm eſſe de q̃ virtute: ⁊ opatiõe eius non intẽdimus plus declarare: qz nõ agit nũc ꝓcipaliter de hoc ſꝫ hec virtus formatiua eſt ab aia ſm potẽtiã gñatiuã emitẽtis ſemen: nã ꝓ eam pficit ſemen. In feia aũt lꝫ nõ ſit virtus formatiua: ſꝫ potius ſanguis quẽ ipſa miniſtrat formaẽ: tñ ipſa hꝫ potẽtiã gñatiuã ſm quã deducit ſemen ad aliquã perfectionẽ: ⁊ ſicut eſt dẽia maſculi: ⁊ feie ita eſt dẽia potẽtie gñatiue maſculi: ⁊ feie. Ideo feia nõ põt inducere ꝓ ſuã potẽtiaꝫ gñatiuã tantã pfectionẽ in ſeie quantam maſculus ꝓ ſuã potẽtiã gñatiuã. Et lꝫ vtriuſq; potẽtia gñatiua ſit actiua: ⁊ non paſſiua: tñ hꝫ ſe feia paſſiue ad maſculũ inquãtũ id ꝙ ꝓ feiaꝫ diſpoſitũ fuit eſt minus pfectũ eo ꝙ ꝓ maſculũ pficit: ⁊ ideo hꝫ ſe ad illud in potẽtia paſſiua. ſ. vt ab illo patiaẽ pfectiue: lꝫ de potẽtia gñatiua diximus. ¶ De vi aũt cõcupiſcibili ad quã ptinet cõcupiſcẽtia venereoꝝ dõm ꝙ eſt virtus alterius generis nõ cõicãs cũ gñatiua: iſta. n. inuenit in ſolis aialibꝰ: qz eſt appetibilis ſequit cognitionẽ: ſolũ aũt aial hꝫ cognitionẽ ⁊ ſupioza eo: iõ cõcupiſcibilis eſt aialiũ: ⁊ ad iſtã nõ ptinet efficere aliqd: qz ipſa nõ diſponit ſemen neq; perficit: ⁊ poſtq̃ emiſſuꝫ eſt nihil opat circa formationẽ fetus neq; intẽdit fetũ: ſꝫ ſolũ cõcupiſcit comiſtionẽ inquantũ in ea eſt q̃dam voluptas: ⁊ ſequit fantaſiã aphendentẽ: nã illa aphendit copulationẽ eſſe aliqd delectabile: ⁊ ad iſtã aphenſionẽ delectabilis q̃ſi alicuius cõueniẽtis ſequit appetitus. Iſte aũt appetitus eſt motꝰ i organo factuſ ſm illã vim cõcupiſcibilẽ: ⁊ hũc motũ vocamus cõcupiſcentiã venereoꝝ. Iſta aũt vis cõcupiſcibilis: ⁊ cõcupiſcẽtia venereoꝝ q̃ eſt motus ſm eã nõ ſunt ꝓpter ſe: ſꝫ ꝓpter vim gñatiuã: illa. n. eſt ſm q̃ formaẽ fetus: ⁊ aiaẽ: ⁊ cõcupiſcibilis nihil de hoc facit cũ nõ ſit opatiua ſꝫ appetitiua: ⁊ iſte appetitus nõ eſt niſi ꝓpter emiſſioneſ non n. fit gñatio niſi mixtis ſeminibus maſculi: ⁊ feie: ſꝫ non pñt miſceri niſi copulenẽ illi. Ideo debuit dari appetitꝰ ad copulam: ⁊ qz gñatio eſt multũ neꝯia inquatũ ꝓ eã cõſeruaẽ ſpẽſ debuit iſte appetitꝰ ee magnus vt nõ omitteret copulatio ſi aũt ſine appetitu fieret copulatio nõ põeret vis illa aut ſi generatio fetus fieret: itra marẽ: ⁊ itra feminã: ⁊ nõ eſſet neꝯia copulatio nõ ponerẽt cõcupiſcibilis ad venerea: qz ꝓ ipſam potẽtiã gñatiuã pficeret fetus itra gñantẽ. Et iõ in arboribꝰ nõ ponit vis cõcupiſcibilis neq; eſt neꝯia: qz fit gño ibi ſine copulatiõe: ⁊ ita vis cõcupiſcibilis nõ ſeruit: niſi mouẽdo ad copulationes: ⁊ iõ iſta vis nõ debuit ee niſi in ptibus ꝓpinqs ad locũ vbi retinet ſemẽ: ⁊ i vaſiſ ꝓ que emittit: ⁊ recipit. Jn ꝓ vt moueat titilãdo ad emiſſionẽ. Jn ſcõo vt cõcitent ipſa organa ꝓ q̃ fiet emiſſio: ⁊ ob hꝫ virilia magis ſeruiunt cõcupiſcibili q̃ gñatiue potẽtie: qz imediatius: qz tñ cõcupiſcibilis iſta eſt ꝓpter gñatiuã ẽt ſeruiẽt gñatiue: ⁊ ob hoc vocant vaſa iſta genitalia: qz vltio ordinant ad gñationẽ: lꝫ imediate ſeruiãt cõcupiſcẽtie. ¶ Queret nũc qñ in paradiſo apparuit

A Q̃. 581.

A Q̃. 582. Utruꝫ erubeſcẽtia ꝓ genitalia fuerint nãlis vel ſup: anãlis

turpitudo in genitalibus: ꝛ erubuerunt de eis an istud fuit
opinio ꝑ⁹ ꝑ⁹ rō 2.rō nāliter vel supernāliter: ¶ Aliqui dicunt ꝙ supnāliter p deum: nā si nāliter fieret prius factū esset cum in eo essent nālia
sed non factus fuit: ergo fuit diuinitus. ¶ Scdo qꝛ si nāliter
fieret non esset in penas: ꝛ tn fuit ista verecundia pena: ergo
opinio 2ª ꝑ⁹ rō 2.rō non venit nāliter. ¶ Alij dicunt ꝙ venit nāliter: nā si nō venisset nāliter nō esset nobis nūc: ꝛ tn manet: ergo nāliter prouenit. ¶ Scdo qꝛ ad hanc verecundiā sunt nobis cause sufficientes fm nām: ergo veniebat nāliter. ¶ Dōm ꝙ motus
factus in adam: ꝓuenit aliquo modo nāliter: ꝛ aliquo modo
non nāliter: fuit. n. in eo: ꝛ eua apparens de nouo turpitudo
quedā: ꝛ de illa erubueruut ꝙ. n. erubescerent prius nāliter fiebat: qꝛ istud est ꝓns ad mānifestationē turpitudinis: data ergo turpitudine mānifesta in eis sequebaꝭ nāliter: ꝛ nēcio
B ꝙ erubescerent. Sed de turpitudine ꝙ esset in eis cū prius nō fuisset: dōm ꝙ erat aliāliter p deū aliāliter fm nām: nam turpitudo erat inordinatio motus. i. ꝙ mouebanꝭ ille ptes ꝫ rōnem. s. nō iubente rōne: ꝛ ēt postea resistente ea: ꝛ prī nō fuerat sic: sed mouebanꝭ fm impium rōnis: ista inordinatio fuit a deo q priuauit hoiem dono dato: fuit ēt p nām inquantum in ea erant prīcipia ad hec faciendū. Et hoc ꝓz qꝛ si ordinatio viriū inferiorꝫ sub rōne ita ꝙ in nullo ei repugnēt esset fm nās ad hoc ꝙ tolleret ista ordinatio fieret aliqd diuinitus: ꝛ tūc diceremus ꝙ totaliter fuit istud diuinitus: ꝛ in penas. Sed ista ordinatio nō erat fm nām: ſz ex dono: iō ad tollendum istam ordinationē nō oportebat tolli aliqd qđ esset i nās ſz solū priuari hoiem dono: ꝛ hoc nō erat facere ꝫ nām: ſz potius sic fieri erat nāliter fieri nō existente dono manere. n. ordinationē illam erat aliqd nō nāle: ſz diuinū: ꝛ esse inordinationē est esse fm nām. ¶ Qđ vero illa ordinatio nō esset nālis ꝓz primo qꝛ ea q̄ sunt nālia nō ꝑeunt per pctm̄: qꝛ vt dicit
A Qđ. 593. Qđ ordinatio illa fi ect naturalis. ꝑ⁹ rō 2.rō dionisius lib. de diui. no. c. iij. data nālia ēt demones p pctm̄ nō ꝑdiderunt: ꝛ tn pctm̄ demonū fuit grauius pctō hominū ergo hoies nihil nāle ꝑdiderunt ꝑ, pctm̄: ſz illā ordinationes ꝑdiderunt cū in nullo hoie nūc sit: ergo nō erat nāliter. ¶ 2° qꝛ si nāliter esset ista ordiatio in hoibus nō esset ex dono gratuito: qꝛ dona gratuita distiguntꝫ ꝫ nālia data: ꝛ tn asseritur ab oibus doctoribus ꝙ sit ex dono gratuito: ergo nō erat sic fm nām. ¶ Tertio qꝛ id qđ rei est inatus est ei fm nām: ꝛ tn
3.rō inatum est viribus qbusdam aie repugnare rōni: ergo ordinatio ista non est fm nām: sed potius ꝫ nām ꝓz hoc li. j. ethi. vbi aristo: loquēs de inferioribus viribus dicit vī aūt in ipsis aliud qd ꝓter rōnem inatū qđ aduersatur: ꝛ obuiat rōni.
4.rō ¶ Quarto qꝛ an vires cōcupiscibiles: ꝛ irascibiles sunt appetibiles: ꝛ sunt aiales sequunt vim apꝛehensiuā vel cogniti uaꝭ q̄ est aīal fm ꝙ aialis: ꝛ ista est fantasia: ſz ista est distictū prīcipiū cognitiuū ab intellectu: ideo necesse est ꝙ aliqn̄ fiat motus fm illas vires: ꝛ nō fm rōnem. s. ꝙ nō semp fantasia cōcordat itellectui: iō semp esse vires illas subordinatas rōni nō solū non est nāle: ſz potius est ꝫ nām aut. s. ¶ Quinto qꝛ si esset hoc nāle non esset dīa inter organa qbus non
5.rō est prīcipiū motus: ꝛ ptes qbus est prīcipiū motus: sūt. n. q̄dam ptes corpis q̄ nō hnt nisi potētiā motiuā executiuaꝭ: ꝛ non hnt cognitionē neqꝫ appetitū sicut manus: ꝛ pedes: ꝛ fere oēs ptes exteriores corpis: iō necesse est moueri istas p aliqd qđ habeat cognitionē: ꝛ appetitū: ꝛ qꝛ in hoie est ps rōnalis in q̄ est cognitio: ꝛ appetitus. i. intellectus: ꝛ voluntas. Et ista membra sunt humana erit eis nāle moueri p impium rōnis: ꝛ nō alio modo. Sunt aūt quedā alia mēbra q̄ vltra vim motiuā executiuā q̄ in eis est hnt adhuc appetituꝫ sibi ꝓprīū q̄ est in eis vt i ſbo nēce est ergo vt aliq̄ diuersitas sit in motū istoꝝ: ꝛ illoꝝ: qꝛ alias supuacua esset vis appetitiua ꝓs data: vt ꝓpria: ſz primis nāle est moueri a sola rōne: ergo ista nō mouebunt a rōne: ſz nāle erit eis moueri p appetitum q est in eis q sequit quandā aliā cognitionē que nō est in rōne: ꝛ ꝙ sequant ista aliqn̄ rōnem erit magis p accidens ſz iste sunt vires de qbus querimus q̄ sunt vires irratiōales ideo nō est nāle eis esse subordinatas rōni: ſz potius. s. nām.
B Et ita dici pōt ꝙ fuit aliqualiter ista deordinatio nūc diuina
Decimatio. ꝛ aliāliter nālis: diuina fuit inquantū nō fuisset facta nisi p operationē dei: dederat. n. deus hoi donū gratuitū quo manente necesse erat ordinatas esse oēs vires inferiores sub ratione: ꝛ in reliq̄ pte tēporis q̄ vixerat adaz semp habuerat illud donū: ꝛ semp fuerant inferiores vires subdite superioriꝫ nūc vero si illud donū deus nō abstulisset nō cessasset illa ordinatio: qꝛ tn deus abstulit cessauit: ꝛ nō poterat aliqs illud donum semel datum auferre nisi deus vel tollēdo vel cessando opari in cōseruatione doni: ergo nēcia fuit diuina opatio ad hoc ꝙ cessaret ordinatio prior: ꝛ subintraret deordinatio
A qđ. 584 obiectio ¶ Sed aliqs dicet ꝙ nō erat nēcium opus aliqđ dei: ſz p se cessaret illud donus sicut qñ aliquis est in caritate: ꝛ gratia statim peccando p se amittit gratiā: ꝛ desinit in eo caritas: ꝛ nō est ibi aliq̄ dei opatio ad amouēdū gratiā vel caritatē: ita ergo peccante adā: ꝛ eua p se cessaret istud donū: ꝛ nō esset aliq̄ opatio dei ad tollendū illud: ꝛ tn ablato illo dono statiꝫ ex nālibus prīcipiꝭ sequebaꝭ deordinatio: ergo ad hoc ꝙ illa deordinatio tūc esset non requirebaꝭ aliq̄ opatio diuina ſz pure humanitus: ꝛ nāliter istud fieret. ¶ Dōm ꝙ nō est verum: ſz fuit ibi aliq̄ opatio dei vel amouēdo donū aut cessando cōseruare: vtrūqꝫ. n. diuinū est: ꝛ nō poterat fieri p aliquē nisi p deum ꝙ hō ꝑderet illud donū. Cum aūt obꝫcit ꝙ hns caritatē: ꝛ gratiā ꝓdit ea p pctm̄: ꝛ nō requirit ibi aliq̄ opatio dei amouentis aliqd horū: dōm ꝙ non est simile: qꝛ inter pctm̄: ꝛ gratiā est oppositio: ideo ex nā oppositionis hnt se tolere: ꝛ nō pōt vnū manere altero adueniente: vnde nō requiritur ad hoc aliqua opatio dei: sed de dono p qđ habebaꝭ illa ordinatio nō est sic: qꝛ illud erat donū gratuitū: ꝛ gratificās vnde nō hꝫ oppositionē ad pctm̄: ſz potest manere cū illo iō nō potuit p se auferri: ſz ꝑ opationē dei destruentis donum aut amouentis: ſz erat aliq̄ q̄litas absoluta vel p cessationez eius a cōseruatiōe illius ordinationis. Et ꝓz istud: qꝛ nō ꝑt illud donū statim post pctm̄: qꝛ peccauit eua: ꝛ nō apꝑuit in ea nuditaſ neqꝫ turpitudo: ꝛ iō adhuc pseuerabat ordinatio B illa post: pctm̄ aūt ade fuit ablata illa ordinatio: si ergo potuit stare aliquādiu illud donū cū pctō potuit mānere in eternū: ꝛ maneret nisi qs auferret: ꝛ ita cōcedēdū est ꝙ aliq̄ opatio diuina fuit ad hoc ꝙ cessaret ordinatio viriū inferiorꝫ ad rationē. ¶ Et iā pōt dici ꝙ nāliter subintrauit ista inordinatio qꝛ vires iste ex cōditiōe sua hnt ꝙ nō sequanꝭ rōnem: ſz p se
qđ. 585. moueanꝭ: ideo nāliter fit hoc: ꝛ nō diuinitus: si. n. feciſſet nūc deus moueri aliquā partē corpis: ꝛ aliꝫ vim ꝫ conditionez suam esset pure diuinū: ꝛ ꝓtineret ad modum miraculi: sicut ꝙ manus aut pedes mouerenꝭ ꝫ impium rōnis: ꝛ tn nō fuit sic imo ptes ille q̄ p se poterāt moueri mote sunt: iō non fuit aliqd diuinū qđ esset miraculosus aut ꝫ nām. Istud appet: qꝛ vt. s. tactum est quedā ptes corpis hnt solā vim motiuam executiuā: ꝛ istas necesse est rōni obedire in hoie: vt sunt manus: ꝛ pedes: ꝛ q̄si oēs ptes corpis exteriores: nā in eis nō ponimus aliq̄s vim apetitiuā: ſz solā motiuā: ꝛ qꝛ illa est executiua non pōt p se moueri: sed est organū alterius: ꝛ nēcio obediet alteri impanti: qꝛ alias nō esset illa executiua ad hoc aūt ꝙ exequens motū exequaꝭ opꝫ esse appetitū: ꝛ qꝛ appetitus nō est sine cognitione opꝫ ꝓcedere cognitionē: ꝛ tūc sequit impium: ꝛ executio: vnde vires ipsas executiuas impossibile est moueri sine impio: ꝛ necesse est moueri impante ea vi cui subdunt. In hoie aūt est duplex appetitus. s. irratio
B nalis q̄ est cōcupiscibilis: ꝛ irrascibilis: ꝛ appetitus ratiōis q̄ est voluntas: ꝛ ita est duplex cognitiuū ꝓcedēs appetitū s. intellectus ꝓcedit voluntatē: ꝛ fantasia cōcupiscibiles: ꝛ irascibilē: ideo poterat cogitari ꝙ membra sequerenꝭ appetitū irrationalē: ꝛ cognitionē fantasticā: vel ꝙ sequanꝭ voluntatē: ꝛ intellectū: ſz non pōt esse ꝙ mēbra executiua sequanꝭ appetitū irrationalē: ꝛ fantasiam: qꝛ appetitus ille non est in oibus mēbris: ſz in qbusdā: ideo illa potuerūt seruire appetitui irrationali: ſz nō oia: ſz necesse est ꝙ oia seruiant appetitui q̄ est voluntatis eo ꝙ ille est appetitus humanus: ꝛ superior: ſz iste ptes sunt humane: ideo executiue vires in eis existētes nō sunt executiue nisi impꝫ voluntatis qđ est impium rōnis: ꝛ ideo moueri oia membra exteriora p imperium rōnis est naturale: ꝛ moueri ꝫ rōnem vel non fm rōnem esset ꝫ naturam. Unde si deus feciſſet nunc ꝙ in adam: ꝛ eua membra exteriora vt manus: ꝛ pedes mouerenꝭ ꝓter rationem feciſſet rem ꝫ naturā: ꝛ ista esset miraculosa: est. n. istis naturale vt nunqꝫ moueantur ꝫ rōnem. i. resistant illi: qꝛ nō hnt aliquod aliud ꝓncipium per quod moueantur: etiā nō possunt moueri anteqꝫ ratio imperet: qꝛ tunc haberent aliquid aliud imperium: sed non habent: ergo non possunt prius moueri qꝫ ratio iubeat: ꝛ hoc est ista esse penitus subdita ratiōi. Alie aūt sunt partes corporis que hnt aliquas vires motiuas vltra motiuas executiuas. s. hnt appetitus quosdaz

qui sunt

qui ſunt principium motus per imperium: ⁊ ideo in quibus eſt talis appetitus non eſt eiſ naturale moueri a rõne: ſed ab illis appetitibus: illos vero appetitus concordare aut ſubordinari rõni: non eſt naturale: ſed. ſ. naturam: nam concorda re erit per accidens: ſubordinari non eſt per accidens: ſed. ſ. naturam ab aliquo agente intendente: q; cũ in talibus mẽbris ſit ſufficiens principiũ ad hoc q; per ſe moueantur mouebuntur aliquando per ſe: q; alias ſuperuacuus eſſet illud principium: ſed ita eſt de oibus illis membris quorum ſunt vires irrationales vt virtuteſ: ⁊ illa membra ſunt ſubiecta: ⁊ organa: ⁊ ſunt ille vires appetitus conſequens quandam cognitionem que non eſt a ratione: ideo in illis potent eſſe motus ſine rõne. ſ. non expectata illa: etiaꝫ poterit eſſe motus cõtra rõnem: q; cum ſint diſtincta principia motus ſufficientia ⁊ ab inuicem non dependentia non eſt inconueniens vnus repugnare alteri ſaltem per accidens. Et ideo dicendum q; concordare vires irrationales in ſuo motu eſt per accidens: q; cũm non habeant aliquam neceſſariam habitudineꝫ contingent concordare: ſicut cõtinget diſcordare: q; vero ſint iſte vires ſubordinate rationi non eſt per accidens: ſed fit aliquã do talis ordinatio: q; illa dicit quandam neceſſariam connexionem illarum ad rõnem non poterit fieri niſi per aliquod agens quod ſit ſuperius vtriſq; viribus: ⁊ iſtas illi ſubordinet ex intentione: ⁊ durabit ſubordinatio quãdiu illud agẽs conſeruauerit illam habitudinem vel ſubordinationem. Sicut aliqualiter eſt ſimilitudo de aqua que naturaliter eſt frigida: ⁊ per agens ſuperius: ⁊ maius in actione. i. per ignem vel ſoleꝫ quando viuat in qualitate actiua efficitur calida: ⁊ tamdiu manebit illa caliditas quamdiu ignis vel ſol qui eaꝫ calefecerunt continuẽt actionem ſuã ſuper eam quibus ceſſantibus aqua per naturalem virtutem ſuam reducit ſe infrigiditatem proprìam quam prius habuerat. Ita eſt de viribuſ iſtis irrationalibus. i. irraſcibili: ⁊ concupiſcibili que ſunt p ſe ſufficientia principia operationum vel motuum ſine ratione: nam operabuntur per ſe non expectata rõne: ⁊ interduꝫ cõtra illam niſi quando aliquod ſuperius agens ſubordinauerit eas rõni: ⁊ tenuerit eas: ſic ⁊ q; per illam actualem ſubordinationem non tollitur natura ipſarũ: manẽt ipſa vt principia ſufficientia ad operationem: ſed ſunt impedita agere p ſuperius agens quod ea tenet: quando ergo ceſſauerit illud agens ſic tenere illas vires redibunt in naturalẽ conditionẽ ſuam: ⁊ incipient per ſe operari non expectata ratione: ſi tñ per illam ſubordinationem tolleretur nã ipſarum qua ſunt p ſe ſufficiens principium actionis etiã ceſſante ſuperiori agente non redirent ille ad per ſe agere: ſed manerent ſemper ſubdite rationi: ſicut qñ aqua calefit: ⁊ perdit actualem frigiditatem ſi perderet nãm proprìam qua frigiditas eſt ſibi naturalis nunq; poſtea efficeret frigida etiam ceſſante igne calefacere: ſed q; per calefactionem actualem non perdidit naturã proprìam. ſ. virtualem frigiditatem ſtatim: vt ceſſauerit ignis calefacere reducet ſe per ſe ipſam ſine alio agente ad actualẽ frigiditatem. ¶ Sed dicendũ q; licet ſit nãle illis viribus. i. cõcupiſcibili: ⁊ irraſcibili per ſe moueri non expectata rõne tñ non eſt naturale q; moueant membra in quibus ſunt motu executiuo: ſed ſolũ q; faciant quendam motũ in membris qui vocaꝫ appetitus: ⁊ quantũ ad iraſcibilem vocaꝫ ille motus ira vel iracundia vel aliis nominibus quantũ ad concupiſcibilem vocatur motus ille concupiſcentia: ſiue ſit concupiſcentia venereoꝝ ſiue concupiſcentia cibi: ⁊ potus: ſed ipſa organa nõ poſſunt mouere motu executiuo qui eſt motuſ quaſi localis. Et cauſa eſt: q; ille motus fit executiue per potentiã motiuã executiuaꝫ que eſt in muſculis: ⁊ lacertis: iſta tñ potentia motiua in hoie non eſt ſubordinata niſi rõni in hoie: ⁊ in aliis animalibus ſuperiori perfectioni ſm formam vel aiam ipſorum. Et hoc p iſtas vires cõcupiſcibilem: ⁊ irraſcibilem ſit motus appetitus in ipſis organiſq; eſt cum quadã alteratione ipſorum organorum: ⁊ interdũ aliarum proprìarum partiũ: ⁊ quanto ille motus eſt fortior tanto eſt maior alteratio: vt p̃z in ira vehementi: ⁊ tñ nullum organũ mouetur localiter ad executionem illius appetitus: q; ille vires non pñt impare viribus motiuis executiuis non ſolum aliorum membrorum: ſed neq; ſuorum. ¶ Contra quod aliquiſ obiciet: q; in organis genitalibus maſculinis fit motus localis etiam non impante rõne imo contra eius imperium: ⁊ ita videtur ibi obedire potentia executiua motiua appetitui vel ipſa concupiſcentia per ſe poteſt mouere organuꝫ executiue. ¶ Dicendum q; neutrum eſt: nam non poteſt vis concupiſcibilis per ſe mouere aliquod organuꝫ executiue: q; excedit genus ſuum cuꝫ ſit virtus imperatiua vel motiua principium: ⁊ non executiue: ſicut neq; voluntas que eſt appetitus irrationalis põt mouere aliquaꝫ partem coꝛpis localiter ſed ſolum imperando. Et ideo ſi deeſt virtus motiua executiua non erit motus ſi voluntas: ſicut appet in coꝛpibus paraliticoꝛum: ita dicit ariſto. lib. j. ethi. feruntur. n. quemadmodũ diſſolute coꝛpis particule in dexteram p̃eeligentium contrario mouere in ſiniſtram p̃aue ferunt: ⁊ hoc fit: q; ille partes ſunt diſſolute: ⁊ non manet colligatio earum cum toto: vt moueantur per potentiam motiuam: ⁊ ſic q; deeſt ibi potentia motiua non moueant licet voluntas illud impet. Etiã non poteſt cõcupiſcibilis que eſt in organo imperare motiue potentie: vt illud localiter moueat: ſi hoc ſolum fit p imperiũ voluntatis cui oĩa membra naturaliter obediunt: ⁊ cum dr̃ de motu locali dõm q; nunq; mouet genitale per imperium cõcupiſcẽtie venereoꝝ: ⁊ motus qui interdum ibi fit non eſt a potẽtia motiua impata a cõcupiſcibili: ſed eſt a ſpũ incluſo diſcendẽte organo cui⁹ eſt cõditio: vt ſic diſcendi põt. ¶ Circa qõ conſiderandum q; actus ad quẽ mouet cõcupiſcibilis venereoꝝ eſt cõmiſceri carnaliter cũ emiſſione ſeis: iſte autẽ non põt perfici per ſolã concupiſcibilẽ neq; etiã per ſolã rationem neq; ẽt per rõnem cõcurrentẽ cõcupiſcentie niſi aliquid alterum adſit. De p̃ p̃z q; cõcupiſcibilis non poteſt niſi mouere inclinando q; motus eſt ipſa cõcupiſcentia venereorum: ⁊ actus non cõſumatur in ſola inclinatione: ſed indiget executione. ¶ De ſecundo p̃z q; rõ põt mouere mẽbra: ⁊ tñ ſi non ſit ibi cõcupiſcentia venereoꝝ nunq; cõplebitur act⁹ ſicut dicit augu. lib. xiiij. de ciui. dei. c. xix. ſ. aut vero genitaleſ coꝛpis ptes ita libido ſuo iuri quodãmodo mãcipauit vt moueri non valeant ſi ipſa defuerit: ⁊ niſi ipſa vel vltro vel excitata ſurrexerit. ¶ De tertio p̃z vt i impotentibus in qbus eſt appetitus venereoꝝ: ẽt voluntas impat membris ad executionẽ: ⁊ tñ non pficitur coitus idem in potentibus q; per frequentatũ coitũ exhauſti ſunt: q; cũ repetunt cõcubitum non pñt illum pficere: aliq̃d ergo alteruꝫ requirit ad pficiendum. Cauſa huius eſt: q; ad cõplendum cõcubitũ vltra vim cõcupiſcibilem: ⁊ cõcupiſcentiã: ⁊ voluntatẽ impantem: ⁊ organum: ⁊ virtutẽ motiuã cui impat ratio que cõiter habentur ſemp vel quaſi ſemp requirunt tria: ſine quibus non fiet. ſ. ſemen: calor: ſpuſ vbi ſemen deeſt non fit concubitus: eſſe autẽ illud nõ eſt in ptãte hoiſ: vnde nõ eſt per voluntatẽ neq; ẽt per vim cõcupiſcibilem que non operaꝫ: ſed mouet: ſi eſt per virtutẽ nutritiuam que illud reſiduũ facit ex vltima digeſtione: ⁊ p gñatiuaꝫ que illud ſepat: ⁊ fluere facit: ⁊ iſtud eſt q̃ habere eſt miꝰ in ptãte nr̃a q̃ cetera. Aliud eſt calor: ⁊ iſtõ eſt necium: q; ſine calore nõ eſt motus cõcupiſcentie cuꝫ fiat ſm quãdã realẽ alterationẽ: ẽt ſine calore nõ fit motus ſeis ad emiſſionẽ: ſi emiſſio cõplet actũ. Tertiũ eſt ſpũs. i. vẽoſitas q̃dã reſoluta iplẽs: ⁊ diſtẽdẽs genitale: organuꝫ. n. virile p ſe p̃hĩ: ⁊ flectiꝫ. Et iõ ineptũ ad cõmixtionẽ q̃ nõ fiet ſine ſubintratiõe in⁹ vas femineũ: ad hoc aũt ſpũs adiuuat: q; iplet: ⁊ inflat organũ: ⁊ iõ indurat: ⁊ diſtendit atq; nõ flectitur: ⁊ ita aptũ reddit penetratiõi: ⁊ pmixtiõi: ⁊ cõuẽit ſpũs ꝓpter cõditionẽ organi cuius nõ eſt ſemp vna cõſiſtẽtia ſicut ptes dure coꝛpis: vt digiti: nã ſemp illi retinẽt ꝓpriã magnitudinẽ atq; duriciẽ: ſi genitale viri eſt neruoſum: ⁊ cartilaginoſum: ptes aũt cartilaginoſe iflant: ⁊ indurant: ⁊ ita reddit organũ aptuꝫ. ¶ Sꝫ ſup hec tria nõ hꝫ ptãtẽ volũtas neq; viſ cõcupiſcibilis neq; ambo ſil: ſi q̃dã eoꝝ exopationibus aliaꝝ virtutũ ꝓueniũt: ſicut ſemẽ a virtute nutritiua: ⁊ ad hꝫ nihil ꝓdeſt ſe ipſuꝫ excitare: q; nihil plus ſeis hẽbit q; ſe excitat ad cõcubitũ quã q; cõcupiſcẽtiã expectat. ¶ Scõm. ſ. caloꝝ ꝓuẽit ex nã. ſ. q̃dã ſunt q; calefaciũt valde: ⁊ iõ inflamant ad libidinẽ: ita dixit apl̃s nolite iebriari vino i quo ẽ luxuria ſ. q; calefaciẽdo mouet ad venerea: ⁊ iõ ẽt ſumptis q̃buſdam cibis ſumus magis ad venerea ꝓni q̃ aliis ſumptis: q; illa magis mouẽt calefaciẽdo. Jſtud aũt hꝫ p nãm aduenĩat põt tñ aliquo mõ excitãdo ꝓuenire: q; aliq; fiũt ad venerẽ frigidi ⁊ iqb⁹ null⁹ motus eſt ad hꝫ: ſi ſe ipſos excitãdo vel ab aliqb⁹ rebus cõcitati ſine aliquo cibo aut potu aut alia re nãli calefiunt: ⁊ appetũt atq; diſpõunt: ⁊ hꝫ augu. inuit vbi. ſ. ſ. vt moueri nõ valeãt ſi ipſa õfuerit: ⁊ niſi ipſa vltro vel excitata ſur

De 3°

rexit: ꝛ ita interdum excitatur. ¶ Tertiuꝫ quod eſt, ſpirituſ aduenit nāliter non ꝑ imperiū voluntatis neqꝫ ēt ꝑ vim cōcupiſcibilē que nihil tale ꝓeſtare pōt: ſed nāliter gignitur illa ventoſitas inflans virilia: ꝛ nō conſequit illa venereā cōcupiſcētiā neqꝫ ipſuꝫ ſemē cū i qbuſdā ſit ſemē: ꝛ calor: ꝛ appetitus magnus: ſꝫ nō eſt ſpūs: iō nō iflank gēitalia: ꝛ eō̄rio interdū nō exiſtēte cōcupiſcētia venereoꝝ aut deficiēte ſeie manet inflatio gēitalis nō reſoluto aut eflato ſpū: ꝛ aduenit iſte ſpūs magis ex cōditiōe quoꝛūdā ciboꝝ: ꝛ potuū q̄ꝫ alio-

R° cuiuſdā ſupꝛadicti.

rum cū ſint q̄dā valde ventoſa. ¶ Et ita nunc ꝑꝛ rñſio ad id qō dicebaſ moueri gēitale localiter ſine impio rōnis: dōm verum eſſe: ꝛ tñ nō mouef q̄ſi motū a vi motiua q̄ eſt in mēbriſ ꝛ obedit volūtati: ſꝫ eſt q̄dā motuſ dilatatiōis a ſpū implēte: ꝛ non opꝫ ad hoc poni appetitū neqꝫ potētiā motiuā: ſꝫ illō abſolute eſt veꝝ ꝙ vis motiua exequēs motū q eſt i illo mēbro: ꝛ alīs nulli obedit niſi volūtati: iō nunq̄ꝫ poterit conſeruari actus venereoꝝ ſine volūtate i viro: de feia ſecus eſt: qꝛ

Qō. 589.

illa ſuſcipit: iō pōt in vita cognoſci. Expꝛedictis appet qō dicebamus de ſubordinatiōe virīū irrationaliū appetituaꝝ ad

A

rōnē ꝙ nō ſit ſm nām: ſꝫ. ſ̄. nām: ꝛ iō ad hoc ꝙ mouerenf ille vires ꝓ rōnē nō egebant aliquo adiutoꝛe: ſꝫ ſolū ꝙ ceſſaret detinere eas agens ſupius qō rōni ſubditas cōtinebat ſicut aq̄ calefacta ad hoc ꝙ infrigidef nō eget adiutoꝛe infrigidante: ſꝫ ꝑ ſe ipſam frigida fiet ſi ceſſauerit calefaciēs agere i eam. ¶ Et ita rñdebiť ad rōnes factas ꝓo vtraqꝫ ꝑte. ſ̄. q. dꝛxꝛij. oſtendebaſ ꝑ ꝙ fuiſſet deordinatio illa diuinitus: qꝛ

Solutio rationū in oppoſitum.

alias ſemp fuiſſet: dōm ꝙ vtrunqꝫ cōcedimus nāliter qdez: qꝛ vires ipſe ex nā ſua ſine alio mouēte repugnarēt rōni. Diuinitus aūt: qꝛ fuit ꝑ hoc ꝙ deus ceſſauit nūc cōſeruare illā ſubordinationē q̄ erat nō ꝑ nām: ſed ꝑ donum gratuitū: ꝛ qꝛ non poterat eſſe ceſſatio iſta niſi ꝑ deuꝫ pōt dici ꝙ diuinitus aduenit. Et tñ qꝛ illud argumentū ꝓecedit q̄ſi ſolum diuinitus: ꝛ non nāliter hoc fuiſſet dōm ꝙ nāliter fuit intelligēdo vt diximus: ꝛ tñ non fuit ſemper: qꝛ licet ſemp ſic māeret vel fuiſſet ſi nā ſibi fuiſſet relicta: qꝛ tñ nā eleuabatur per donuꝫ gratuitum. ſ̄. conditionem nālem non erat ſemp ſic: qñ autē ceſſauit donū redūt res ad id qō ſibi erat nāle: ꝛ ſic reditio illa fuit nālis: ꝛ non diuina: ſicut nō valet ꝙ frigiditas non ſit nālis aque: qꝛ nō ſemp fuit frigida: ſꝫ aliqñ calefacta: eſt tamē frigiditaſ nālis aque: ergo fuiſſe rem aliqñ extra diſpoſitionē illam nō oſtendit diſpoſitionē illam non eſſe nālem vel reditum ad diſpoſitionē. ¶ Ad ſcōm dōm ꝙ fuit nāliter illa turpitudo vel inordinatio appens: ꝛ tñ non tollitur quin ſit pena: ſꝫ certuꝫ eſt ꝙ ex ea ꝑte qua erat nāle non fuit pena: ꝛ ex ea ꝑte qua fuit pena nō erat nāle: erant. n. ibi duo. ſ. conditio

Ad 2m

nālis virium q̄ per ſe moueri poterāt non expectata rōne: ꝛ ēt reſiſtendo ei: aliud erat ipſum donū gratuitum quo continebanf vires: ita ſubdite rōni ꝙ non obuiarent ei: ꝛ ēt ꝙ nō ꝓeueniret eam inclinando ad aliqd quod rō ꝓius non iuberet: quantū ad ꝓimuꝫ erat deordinatio illa nālis: ꝛ iō non erat pena: ſicut non erat homini pena: ſed nature cōditio ꝙ cibo egeret conſiderato ſecundo fuit pena: ꝛ nō fuit naturale appere illam deordinationē: nam deus gratuito eleuauerat hominē. ſ̄. conditionem nature ſue: vt vires irrationales

B

que per ſe moueri poterant eſſent rōni ſubdite: ꝛ hoc donuꝫ qō ſemen contulerat nunq̄ꝫ auferret ſi hō non demereref: ꝛ qꝛ hō per pctm̄ demeruit abſtulit deus illud donum ceſſando continere vires rōni ſubditas: ꝙ deus ꝓiuaret hominez dono vel ceſſaret cōſeruare qō inceperat pena fuit: qꝛ fuit ꝑ pctō: ſꝫ deo ceſſante conſeruare illam ordinationē ſequebanf nāliter ꝙ vires ꝑ ſe moueren quarū nālis cōditio erat ꝓincipium motus eſſe poteſt dici ꝙ fuit pēa: ꝛ fuit naturalis de

ſolutio alia rōnuꝫ.

ordinatio illa. ¶ Alie rationes oſtendunt ꝙ hoc fuerit naturaliter: ꝛ tamen qꝛ ille conanf oſtendere ꝙ ita fuerit nāliter ꝙ nullo modo fuerit diuinitus. Dōm ꝙ fuit etiam diuinituſ

C

Ad pm

ꝛ ad ꝓimū cum dr ꝙ ſi non veniſſet naturaliter non maneret in nobis nunc: dōm ꝙ nāliter venit. i. ex ꝓincipijs nature: ꝛ ideo manet: qꝛ ſi veniſſet contra naturaꝫ non maneret: qꝛ eſſet violentum vel periret nālis perfectio per pctm̄ quod falſum eſt cum ēt pctm̄ demonum fuerit maius pctō ade: ſed per illud non perdiderunt data nālia: vt dicit dionyſius li. de diui. no. c. iij. ergo multo minus perderet hō: ꝛ tñ diuſnitus etiam aduenit inquantū deus ꝓiuauit hominē dono gratuito quo nullus alius ꝓiuare poterat: ꝛ inde ſecuta fuit deordinatio. Et hoc inuit deus cū locutus eſt ad adaꝫ dicens qꝛ dixit tibi ꝙ nudus eſſes niſi: qꝛ de ligno de quo ꝓeceperam tibi ne comedēs cōediſti: ac ſi dicat nūq̄ꝫ fuiſſet iſta nuditas niſi peccaſſes comedēdo: ſ̄ deus iratus induxit iſtā nuditatē in penā ꝑmittendo hoiem ſibi ipſi. ¶ Ad ſcōm cōcedenduꝫ ꝙ in hoie erant cauſe ſufficiētes nāliter ad deordinationē: ꝛ verecundiā: ꝛ tñ nō venit pure nāliter iſtud: qꝛ iſte cauſe naturales nunq̄ꝫ verecundiā: ꝛ deordinationem induxiſſent ſi hō non peccaſſet: ꝛ deus nō ceſſaſſet cōſeruare ordinationē illā virium ad rōnem ꝑ donū gratuitū: nō aliq̄liter diuinitus hoc venit. Si tñ petaf qō iſtoꝝ magis ꝓꝛie cōcedef: dōꝫ ꝙ magis ꝓꝛie dicef ꝙ deordinatio illa fuit nāliter q̄ꝫ diuinit° vel ſupernāliter. ¶ Quereť ſicut deus ꝓopter pctm̄ induxit deordinationē in vim cōcupiſcibilē venereoꝝ an induxit in alīs viribus irrationalibus. ¶ Dōm ꝙ ſic eq̄liter. n. deus induxit i oēs deordinationē circa qō ſciendū vt tactū fuit. ſ̄. ꝙ vires irrationales q̄ rōne ꝑticipāt ſunt oēs appetitiue: vt ariſto. inquit lib. j. ethi. circa finē: ꝛ diuidunť i duo genera. ſ. i cōcupiſcibilē: ꝛ iraſcibilem ipſa vero cōcupiſcibilis ſubdiuiditur: qꝛ eſt quedā cōcupiſcibilis venereoꝝ: alia aūt ciboꝝ: ꝛ potuū: ꝛ hñt iſte vires diuerſa ſba: ꝛ organa vt declatum eſt: de oibus ꝫs dōm ꝙ ante pctm̄ erant ſubordinate rationi ꝛ ſtatim poſt pctm̄ amboꝝ fuerunt oēs deordinate ita vt cōtra rōnē moueanť. ¶ Et appet ꝓimo: qꝛ ſi illa ſola. i. concupiſcibilis venereoꝝ fuiſſet tūc deordinata manerēt alie ordinate: ꝛ tñ nō manſerūt: qꝛ neqꝫ manēt: ſ̄ fuerūt ſil' deordinate. ¶ Scōo qꝛ oēs vires irratiōales cōtinebanť ſupernāliter ꝛ ex dono gratuito ſubordiate rōni cū q̄libet nāliter hēat vt illi repugnare poſſit: ſꝫ ꝑ pctm̄ ꝑdidit hō oia gratuita manētibus ſolis nālib°: ſ̄ ordiatio aliaꝝ virīū q̄ erat gratuita pūt.

2. rō

¶ Tertio qꝛ ſi māeret ordo aliaꝝ virīū deordinata ꝓcupiſcibili venereoꝝ neciuꝫ erat ꝙ deus adhuc ꝓſeruaret ordiatio nē quātū ad alias: ꝛ tñ nō eſt ꝓueniens dictū ꝙ poſt pctm̄ faceret de° aliqd ſupernāliter i hoie cū illō ꝑtineret ad ſtatū innocētie: ſ̄ nō ſeruabat illā ordinationē: ſ̄ erat necio deordiatio. ¶ Quarto qꝛ ſi poſt pctm̄ illud nō ceſſaſſet de° ꝓſeruare ſupernāl' ordiationē illā nūq̄ꝫ ceſſaret: qꝛ nō ſuperuenit poſtea aliq̄ cā de nouo in adā ꝑ quā de° ceſſaret: ꝛ tñ certū eſt ꝙ in adā erāt deordinate iſte vires: qꝛ alias nō poſſet i eo eſſe pēalitas famis: ſꝫ illa fuit: ſ̄ vires iſte nō manebāt ſubdite rōni. ¶ Quereť cū oēs vires ſil' fuerīt deordinate: ꝛ ois deordinatio eſt turpitudo: q̄re nō appuit turpitudo nūc ſm alias vires: ſꝫ ſolūm cōcupiſcibilē venereoꝝ. ¶ Dōm ꝙ ꝑ fuit: qꝛ i alīs viri° nō potuit appere turpitudo: qꝛ alie nō hñt organa q̄ ſūt ſm exteri°: ſꝫ interi° tā iraſcibilis q̄ꝫ ꝓcupiſcibilis ciboꝝ: ſꝫ ordinatio eſt i motu illi° vis inquātū eſt ꝫ rōnē: ꝛ tñ nō ſūt illi mot° niſi in mēbris q̄ ſūt ſba: ꝛ illa mēbra quātū ad alias vires ſūt interioꝛa ad ſolā ꝓcupiſcibilē venereoꝝ ſ̄ exterioꝛa: ſ̄ in organo hui° ſolius apparuit ordiatio. ¶ 2° qꝛ hoc ponit ad ſignādū verecūdiā q̄ ſupuenit ade: ꝛ eue ex illa turpitudine vel deordinatiōe: ſꝫ in alīs ꝫs ēt deordiatio nō ſeq̄ref verecūdia eo ꝙ verecūdia eſt de turpi māifeſtato: i alīs autē non poteſt manifeſtari turpitudo: qꝛ non ſunt organa potentia cum ſint interioꝛa: nam etiam hic non patuiſſet ſi eſſent veſtiti: ideo in ſola vi concupiſcibili potuit nunc apparere ordinatio. ¶ Sed obūcietur ꝙ poterat erubeſcere demotu ire: ꝛ alīs motibus paſſionalibus: ideo illi eē debuerunt. ¶ Dicendum ꝙ non ſtat: qꝛ aut eſſent ſoli motus illarum virium ſine executione aliqua aut cum executione ſi ꝓimo modo non erubeſcerent: qꝛ motus illi fiunt in organiſ ꝓopꝛijs illarum potentiarum: ſed organa illa ſunt interioꝛa vt dictum eſt: ꝛ ꝫs in illis ſit motus deordinatus non appebit: ideo non poterim° de illiſ erubeſcere: ꝛ tñ circa cōcupiſcibilē venereoꝝ cū organū ipſiuꝫ ſit foris ēt ſi ſolus motus ſit factus in organo māifeſtat deordinatio: ꝛ eſt verecundia: ꝛ ita fuit in adam: ꝛ eua nunc. ¶ Scōo qꝛ dato ꝙ non ſolum fieret motus interioꝛ virium: ſed etiaꝫ executio non ſequebatur manifeſta deordinatio: qꝛ nunq̄ꝫ organa exterioꝛa executiua ire vel cōcupiſcētie cibi: ꝛ pot° redduntť turpia quātumcūq̄ꝫ ſit turpis mot° cui° deſiderii exequūť: cū ad illa organa nihil ꝓcīat de motib° illis ioꝛdiatis: ſꝫ ſolū de ipio rōnis: ꝛ ita nō ſequef erubeſcētia de aliq̄ organo: ſic fit in organo venereoꝛuꝫ quod turpe redditur ex motu deordinato qui ibi eſt. ¶ Tertio qꝛ licet accipiamus ipſos actus executiuos q turpes ſunt qñ ſunt ꝫ rationē nō conueniebat appere illos act° qꝛ ēt ſi illi act° ſint turpes ē excuſabilis: ꝛ occ'tabil' turpitudo eoꝛum

Ad 2m

A

qō. 591. Cur nō apparuit turpitudo niſi 2m cōcupiſcibilē venereoꝝ.

ꝑa rō 2. rō

B

qō. 592. obiectio

B

ꝑa rō

2. rō

3. rō

do eoꝝ: cū nō sunt actus turpes quia sunt actus ire vel cōcupiscentie: sed qꝛ sunt a cā turpi vel nō legitima: sed causa pōt occultari licz actus pateat iō poterit quilibet actus istoꝝ apparere non turpis licz vere sit turpis: ⁊ ita non sequitur inde verecundia. Secus de cōcupiscentia venereoꝝ: ⁊ actu: ⁊ oꝛgano eius: qꝛ turpitudo in ꝯis nō est a cā sed a natura: iō concubitus siue legitime siue illegitime fiat semp est turpis si est manifestus: ⁊ oꝛganum semp habet turpitudinem quando apparet ideo in hoc fieret verecūdia. ¶ Quarto qꝛ hic voluit deus manifestare penā que pꝛo peccato fuit secuta cum ait quis dixit tibi q̄ nudus esses nisi q̄ de ligno de quo p̄ceperam tibi ne comederes comedisti. s. ideo tibi superuenit nuditas: ⁊ tñ si non solū essent motus istaꝝ virium: sed etiam exercutiōis eēs ibi iam ip̄eriū rōnis sine quo nulla executio fieret: ⁊ tūc non tam eēt pena q̄ꝫ peccatū deus autē voluit ostēdere in eis penā sine operatiōe eoꝝ: ⁊ sine nouo peccato: iō non potuit manifestari nisi in vasis genitalibus qui sunt exteꝛioꝛa ⁊ per solū motū ꝓcupiscētie sine actu executio reddūtur turpia. ¶ Quinto qꝛ forte nō posset bene deduci actꝰ in oꝛdinatꝰ ꝓm oēs vires irratiōales de quo possent erubescere quia aut hoc fieret diuinitus: aut per ipsoꝝ operationem siue naturalē dispositionē nō poterat fieri nisi per deū: qꝛ cuꝫ actus illi nō possent eē sine peccato deus cogeret eos peccare naꝫ sine imperio rōnis nō fit aliqua executio: deus tamen nō solū nō cogit ad peccandū: sed etiā nō inclinat: qꝛ hoc eēt tēptare sed vt dicit iacobi p̄ma deꝰ neminem tēptat: sꝫ vnusquisq̄ tēptatur a cōcupiscētia sua abstractus: ⁊ illectꝰ: secundo nō fieret: qꝛ non erat aliqua cā que induceret adā: ⁊ euaꝫ ad statim magis peccandū: ⁊ potissime ꝓm oēs vires irrationales: ideo nō deberet sequi actus executiuus: sed solū motꝰ in oꝛgano: ⁊ ille nō poterat manifestari nisi in oꝛgano cōcupiscētie veneree quod foꝛtis est. ¶ Sexto qꝛ deus voluit ostēdere quo per peccatū incurrissent in hanc miseriaꝫ que erat vestibus indigere: ⁊ hoc nō poterat manifestari nisi per solā cōcupiscētiam venereoꝝ in hoc mēbꝛoꝝ: pꝛius enim nudi erāt ⁊ nō erubescebant supꝛa. q̄. c. nūc vero erubuerūt de mēbris illis: ⁊ iō vestibus eguerūt: apparebat igit miseria: sed ꝫ non poterat fieri per deoꝛdinationē aliaꝝ viriū qꝛ etiaꝫ si sequat executio foꝝtis ⁊ actus sit turpis atq̄ hoies erubescant de actu tñ non erubescūt de aliquo membꝛo vel parte coꝛpis qꝛ i nulla partē coꝛpis trāsfundunt suam turpitudinē ille vires irrationales. Jō licz esset verecūdia nō esset indigentia vestium cū in nulla parte coꝛpis appareret turpitudo ⁊ nō minꝰ sic hoies erubescerent vestiti q̄ꝫ nudi sicut in nobis nūc fit ⁊ tamē voluit eos deus deducere ad hoc vt vestibus egerēt: ergo debuit ista sola deoꝛdinatio apparere qꝛ alie nō pꝛoderāt etiā si manifestarentur. ¶ Sed quereꝫ an ꝓm alias vires fuit in adā ⁊ in eua tūc aliqs motus interioꝛ deoꝛdinatus etiā si foꝝtis nō manifestareꝫ. ¶ Aliqs dicet certum esse q̄ sic: qa deus post peccatū amboꝝ cessauit cōseruare illā subꝛdinationē viriū ad rōnem quo facto statim eēt deoꝛdinatio. sꝫ omnes manebāt solute: ergo in oibus appareret statiꝫ deoꝛdinatio. ¶ Dicendū q̄ nō cōstat an fuerint deoꝛdinatiōes actuales. i. motus inoꝛdinati ꝓm alias vires: sed hoc cōstat q̄ non erat necesse q̄ eēnt motus illi: qꝛ ⁊ in nobis solute sunt vireꝫ iste ⁊ nō est aliqd cōtinens eas subꝛdinatas rōni ⁊ tamen nō fit semp motus in illis sed pꝛo maioꝛi parte tpis manentꝰ sine actuali motu ipsaꝝ: qꝛ neq̄ semp irascimur neq̄ semper venerea aut cibos cōcupiscimus ita ergo ꝫ solute eēnt vires illoꝝ a subꝛdinatiōe rōnis nō erat necesse q̄ statim sequeretur motus in eis. ¶ Sed tūc quereꝫ q̄re potius fuit motꝰ in ꝓcupiscibili venereoꝝ q̄ꝫ in aliꝯ cū oēs sint solute. ¶ Aliqs dicet q̄ illud fecit deus qui in penā voluit cōcitare concupiscētiam in adā ⁊ eua. ¶ Sed dicet aliqs q̄ nō stat qꝛ deꝰ nō mouet ad peccata iō reduceꝫ in aliā cām. ¶ Dōm q̄ hoc nō vꝛget nā illud q̄ tūc fuit in adā ⁊ eua fuit pena ⁊ nō peccatum: ⁊ iō poterat per deū fieri. ¶ Sed dōm q̄ ꝫ ⁊ silia deus nō facit: qꝛ ꝫ nō sint peccata sunt tñ incētiua ad peccata qa sunt icentiua quedā ad actū inoꝛdinatū: ⁊ iste sunt tēptationes deus tñ neminē tēptat iacobi. j. ⁊ cū deus nō tēptet homines adhuc maxime apparetꝰ q̄ nō tēptet suscitādo passiones in hoīe: qꝛ dꝛ. e. c. ipse enī neminē tēptat: sed vnusquisq̄ tēptatur a cōcupiscētia sua abstractus ⁊ illectus: ergo cōcupiscētia est ꝓncipiū separatū q̄ō per se mouetur ⁊ nō a deo: ⁊ illa est que tēptat hominem ⁊ nō deus: nō igitur deus suscitaret cōcupiscibilē venereoꝝ vt esset cōcupiscētia actualis i adā ⁊ eua. ¶ Sed dōm q̄ naturaliter pꝛouenit istud. Sunt enī iste vires appetitiue vt dꝛ. li. j. Ethico. ⁊ hñt obiecta i que mouenť qꝛ sunt virtutes aliquaꝝ passiue nō exīte autē obiecto nō est motus in p̄sentia obiecti est motus: nūc vero ita fuit cōcupiscibilis venereoꝝ que est in copulatiōe: sed nūc quā do adā ⁊ eua simul fuerūt erant oēs dispositiones requisite erāt enī ipsi potētes copulari cū essent pfecti ꝼm coꝛpꝰ ⁊ omnes coꝛporales virtutes erāt sit ⁊ nudi ⁊ ambo pulchꝛi quales eos deus foꝛmauerat: vnusq̄sq̄ ergo ꝓspecto altero exardesceret in cōcupiscentiā eius iō ambo simul in hanc rem cōmoti sunt: ⁊ ambo erubuerūt nō enī poterat eē maioꝛ dispositio ad ꝫ q̄ insurgeret cōcupiscētia venereoꝝ q̄ꝫ tūc: vnde si aliq̄ insurgere posset tūc insurgeret: qꝛ ergo nō erat cōcupiscibilis ligata statiꝫ surgeret: imo mirū erat si ꝯis datis nō surgeret pꝛius aūt nudi erant: ⁊ oēs iste dispositiōes erant: sed erant vires irratiōales subꝛdinate rōni: iō quo vsq̄ rō iubꝛet cōcubendū nō poterat insurgere cōcupiscētia aliq̄ venereoꝝ. ¶ De aliꝯ viribus. i. irascibili ⁊ cōcupiscētia ciboꝝ non erat sic: qꝛ ꝫ eēnt ille solute nō fuit ibi dispositio ad motum illaꝝ qꝛ nō erat ibi oīm: nā irascibilis non mouetur nisi facta iniuria vel cōtēptu: vel cū hoc fantasia aut rō iudicauerit vt dꝛ. li. vij. Ethi. viij. c. ⁊ tñ non erat hic istud qꝛ soli adaꝫ ⁊ eua erant qui se mutuo nō offenderāt: sed valde se diligebant: ideo nō fuit aliquid ꝓpter quod surgeret motus in irascibili. ¶ De cōcupiscētia ciboꝝ ⁊ potuū nō erat etiā cā: qꝛ licet oīm eēt pñs. i. cibi delectabiles erat sacietas ciboꝝ in eis qꝛ comederant quātū eis cōueniebat cū essent in medio cibo rum nullo ꝓhibēte māducare: ideo nō esset nūc aliqua causa de nouo incitans ad manducādum: igit dicendum q̄ sola vis cōcupiscibilis venereoꝝ nūc surrexit: alie aūt non qꝛ vel nō habent obiecta vel defuerunt aliq̄ dispositiōes. ¶ Queretur cū deus venit ad adā ⁊ euam postq̄ꝫ peccauerūt ad qd venit. ¶ Dōm q̄ venit p̄mo ad ostendendū eis peccatū suū nam dixit ade quis dixit tibi q̄ nudus eēs nisi q̄ de ligno de quo p̄ceperam tibi ne comederis comedisti. s. iij. c.. ¶ Secūdo ad denunciandū eis penas pꝛo peccato nā mulieri: ⁊ viro: ⁊ serpēti denūciauit quid eis futura erāt. ¶ Tertio ad redarguendū eos de peccato nā dixit deus ade: ⁊ eue verba increpatoꝛia pꝛo peccato ip̄eꝛoperando q̄ hoc fecissent ⁊ nō potuisset hoc fieri nisi ad eos veniret cū nō eēt ipse p̄sens q̄ñ peccarent. ¶ Quarto fuit ad eꝫciendū eos de paradiso: naꝫ cuꝫ peccauerunt' eiecit eos supꝛa. iij. c. ⁊ nō eꝫcerenť vel non appareret quomō eꝫcerenť pꝛo peccato nisi veniret deus ad illos vt loquereť. ¶ Quinto fuit ad dādū eis vestes qꝛ ante peccatū nō dederat eis vesteś: volebat aūt eis dare cū indigerēt illis: iō venit ad eos ⁊ dedit vestes atq̄ expulit. ¶ Sed quereť cū deus vellet ad eos venire post peccatū quare non venit statim vt peccauerunt sed pꝛius fecerūt sibi peꝛizomata: nā q̄ñ venit erāt operti peꝛizomatibus vt pꝛ ex oꝛdine littere. ¶ Dōm q̄ fuit p̄mo ad dandū eis locū cogitādi de se ⁊ penitēdi vt sic possint redire in statū pꝛioꝛē: nam q̄ñ peccauerat adam ⁊ eua putaī a multis q̄ si ꝓfiterentur peccatū suū deo veniā petētes haberent illaꝫ ⁊ tñ siue restituerentur siue non erat saltē eis melius veniam petere de pctō q̄ꝫ non petere: si autē deus statim veniret vt illi peccauerūt inueniret eoś turbatos pꝛe magnitudine verecūdie nouiter insurgentis ⁊ ita non considerarent vt veniam peterent: quia hoc est animi tranquilli: ⁊ deliberati: ideo dimisit eos paululuꝫ post peccatum manere vt possent ad se reuerti ⁊ cogitare de malo qō fecerant ⁊ malo in quod incurrerant vt sic mouerētur ad petendum veniam quando deus veniret. ¶ Secundo fuit ad non grauandū eos magna verecūdia nā si statiꝫ veniret inueniret eos pꝛoꝛsus nudos: ⁊ valde erubescerent vt autem interim haberent locum consuendi sibi peꝛizomata quibus operirenť non venit statim ⁊ patet hoc quia adam ⁊ eua vestiti peꝛizomatibus erubuerunt aduentū domini: multo magis ergo erubescerent si non operirentur ꝯis: patet qꝛ vocante deo adam. Dixit illi vocem tuam audiui de medio paradisi: ⁊ timui eo q̄ nudus essem: quanto ergo esset maioꝛ nuditas tanto magis timeret vel erubescerꝫ. ¶ Tertio ad ostēdendum nobis magnitudinem verecundie ade: ⁊ eue post peccatum: nam tam grauiter de nuditate erubuerunt q̄ statim fecerūt sibi peꝛizomata ad operiendas partes illas si autem deus statim veniret inueniret eos nō opertis pꝛizomatibus: ⁊

A Qō. 595. Ad qd deꝰ venit ad adā ⁊ euā

Pꝛima rō

2. rō

3. rō

4. rō.

5. rō.

A Qū. 596. Cur deꝰ nō statiꝫ venit anteq̄ꝫ facerent peꝛizomata.

ꝓma rō.

2. rō.

3. rō.

bus: ꝛ licꝫ ipse daret eis vestes sicut postea fecit nō constaret tamen de verecūdia ipsoꝝ quia per vestes quas ipsi fecerūt constabat de verecundia ipsoꝝ: nō autem per vestes q̄s deus eis dabat que forte darent ad aliū finē. i. ad liberandum a lesione excessiuaꝝ qualitatū. ¶ Quarto vt p̄ hoc oñderet de quibus partib⁹ erubuerant qō ꝓueniēs erat nobis scire: ꝛ tñ si veniſſet deus anteq̄ facerent pīzomata: ꝛ daret eis vestes cū ille eēnt integre vestes que totū corpus opiebāt nō cōstaret de quo erubescerēt: cū aūt deus venerit postq̄ illi fecerant perizomata apparebat q̄ de solis genitalib⁹ erubuerūt quia iste vestes eas solas corpis partes tegebāt. ¶ Quito vt daretur locus humane p̄udētie ꝛ ingenio si deus statim veniret: ꝛ de nuditate erubescētes inueniret ꝓuideret de vestib⁹ ꝛ sic hō vel sibi ipsi faceret de operimēto p̄ qō appareret qd posset inuenire nouitatis humanū genus: vt ergo hō faceret aliquid a se ipo nō venit deus statim ꝛ interim consuerūt sibi perizomata. ¶ Sexto fuit ad ostendēdū beneficium dei ꝛ cām eius: nā dedit deus vestes qñ expulit de paradiſo: si autem hoies sibi de ȳs possent ꝓuidere nō erat magnū beneficium eis hoc p̄stare q̄ ipsi sibi ipsis facere poterant: voluit igitur scriptura ostēdere cām huius scz indigentiā hoium. i. q: illi nō poterant aut nesciebāt: sibi ipsis tales vestes facere deus dedit eis vestes quibus indigebāt: ꝫ apparet q: fecerāt sibi perizomata: ꝛ tñ ille vestes non erant sufficientes: ergo debuit deus non statim venire: vt p̄ius illi sibi perizomata facerent. ¶ Cum dicatur supra tertio capitulo ꝛ cum audiſſent vocem dñi deambulātis in paradiſo tē. Que fuit vox illa quā audierūt. ¶ Aliqui dicūt q̄ fuit vox quā dixit deus scz adā vbi es: motiuū eoꝝ est: q: ante istā nō legit alia vox dei. ¶ Scdo q: postea dr. e. c. vocē tuā audiui in paradiſo: ꝛ ita videt q̄ illa vox eēt: q: nō legit alia. ¶ Dicendus q̄ istud posset teneri: sicut nos illud retulimus. s. iij. c. q. xiij. super litera: ꝛ tñ potius videt q̄ nō esset ista vox: ꝛ p̄z primo q: adā abscōdit se qñ audiuit vocē dñi: sicut ipse dixit vocē tuā audiui: ꝛ abscōdi me: ꝛ tñ quādo deus dixit adā vbi es erat adaꝫ abscōditus: ergo nō fuit ista vox quā audiuit: p̄z istud qa dē dixit adā vbi es: ꝛ ita apparet q̄ abscōditus erat: q: aliaſ nō esset colorātū motiuū querendi de eo vbi eēt. ¶ Scdo p̄z qa nō est eadē vox ꝓpter quā abscōditus fuit adā: ꝛ qua audita manifestauit se: ꝛ tñ qñ deus dixit adā vbi es manifestauit se adā: ꝛ qñ dicit q̄ audiuit vocē dei abscōdit se: ergo nō ē illa vox scz adā vbi es: qua audita abscōdit se adā. ¶ Tertio qa deus ambulans in paradiſo q̄si nō inueniret adaꝫ dixit adaꝫ vbi es: ꝛ statim adā exiuit de latibulo: ꝛ q̄si redditurus rationē cū lateret dixit audiui vocē tuā: ꝛ abscōdi me: ergo ante istā vocē. adam vbi es se absconderat: nā si ista vox esset q̄ audita se abscōderet nulla eēt ꝓpter quā exiret aut respōderet q: nō fuit alia dicta: etiā q: dicta ista statim respōdit adaꝫ ergo alia vox fuit q̄ audiuit adā qñ abscōdit se. ¶ Dicendū q̄ ista vox nō fuit sermo aliqs dei quo vocaret adā vel loqueretur ad aliquē aliū: sed fuit sonitus dei ambulantis: nā cum inter arbores ambularet fiebat strepitus: ꝛ illū strepitū audiuit adā agnouitq̄ eē deuꝫ ꝛ latuit: ꝛ vocat ille sonitus vox: q: lꝫ vox ꝓprie nō sit nisi aiatoꝝ vt dicit Aristo. lib. ȳ. de anima ſm tñ ꝯsuetudinē scripture vocat interdū sonitus rex in aiataꝝ vox sic dr vox aquaꝝ mltaꝝ ꝛ sonit⁹ cataractarū. p̄s. xlj. abyſſus abyſſū iuocat i voce cataractaꝝ: ꝛ vox tube apoc. c. ꝛ vox nub: ꝛ vox tonitrui. p̄s. lxxvj. vocē dederūt nubes: et vox tonitrui tui in rota: ita strepitus pedū vel fragoꝝ arboꝝ vocabitur vox: ꝛ ita dr cūq̄ audiſſent vocē dñi. i. sonitū quē faciebat deus ambulādo. ¶ Et apparet istud p̄ q: nō dicit cū audiſſent vocē dñi absolute q̄si de sermone loqueret scriptura: sed dixit cū audiſſent vocē dñi ambulantis. i. illa vox non erat aliud nisi sonit⁹ ambulātis in strepitu pedū vel fragoꝝ arboꝝ. ¶ 2° q: dr vocē dñi ambulātis ad aurā: ꝛ ita ꝛnuit q̄ aura faciebat istā vocē: ꝛ nō erat ſm̄ ſz fragoꝝ vel strepitus. ¶ Queret quare dicit q̄ audierūt vocē dei deambulātis in paradiſo. ¶ Dōm q̄ deus ambulabat in paradiſo: ꝛ intelligit q̄ non ambularet ipse: ſz angelus aliqs q̄ ista repñtabat loco dei: ꝛ q̄si ipse esset deus: ꝛ iō scriptura de eo loq̄t quasi de eo referens eū dicere ea q̄ deus diceret si loqret: ꝛ iste modus consuetus est in sacra scriptura. ¶ Et dōm q̄ scriptura voluit oñdere q̄ eēt vox ista quā audiuit adā. s. q̄ fuit strepitus qdā dei ambulātis quo audito latuit: nā ambulantes terraꝫ terunt: ꝛ strepitus ille pedū audit ꝛ maxime vbi erat solitudo sicut in paradiſo terrestri. ¶ Et ponit istud ſm̄o: q: vex fuit: nā aliqs ambulabat in paradiſo quē scriptura deū vocat: cuius vocē. i. sonitū pedū audiuit adā. ¶ Scdo ad reddendaꝫ rē verisimilem: nā si esset vox. i. sermo fieret illa ad adaꝫ ꝛ euam vel ad alios: nullos aūt alios scriptura posuerat aut introduxerat vsq̄ nūc ad quos posset fieri ſm̄o: ēt ad adā ꝛ euā non fieret: q: tūc illi essent ꝓpinq: ꝛ sic non esset locus latēdi qn videri possent: debuit ḡ talis vox dari vt audiri posset de longe. ita vt esset eis latendi locus anteq̄ deus illis appropinq̄ret: cū aūt fieret sonitus gradientis dei poterat audiri ille sonitus diu anteq̄ deus adesset: ꝛ ita poterat latere adā: iō cōueniēs fuit sic dici. ¶ Tertio fuit ꝛ p̄ncipaliꝛ vt daret rō q̄re lateret adā: nā si essꝫ vox. i. ſm̄o dei ad adā nō lateret adā: q: eēt grauis culpa q̄ lateret non ꝓparēdo qñ vocaret: iō dr q̄ fuit vox deambulantis. i. sonitus pedū: ꝛ tūc cū non vocaret adā nō erat ei culpa latere: putarēt quoq̄ adā ꝛ eua q̄ deus nō deambularet in paradiſo vt veniret ad eos vt loq̄ret illis ſz ob aliā cāz: nā si pp̄ eos nūc veniret frustra laterēt: q: vocati venirēt vel inuenirēt ipe eos: cū vero ex alia cā veniret latuerūt ne ab accidenti hr̄et eos obuiam: ꝛ ita ipsi erubescerent. ¶ Quare dr q̄ ambulabat deus ad aurā. ¶ Aliqui dicunt q̄ modus loquēdi figuratus est: ꝛ significat volūtas dei de puniendo augu. eni vult q̄ hoc sit tropice dictū q: qui ad auram ambulat refrigerari vult: si enim ꝛnuit q̄ deus per peccatum ade caloꝛe iracūdie excāduerat: ꝛ nūc per illationeꝫ pene refrigerari volebat: q: iratus qescit cū retribuerit. lib. iij. Ethico. c. de mansuetudine: ꝛ lib. ȳ. retho. ¶ Scdo dicūt q̄ signatur motus dei ad puniendū: ibat eni tunc tardus ad inferendū penaꝫ: nā qui cōtra aurā mouetur tardus mouet ob sistente sibi aura: sic erat de eo qui tardus veniebat ad puniendū peccatū p̄imoꝝ parentū cū ei sit ꝓpriū atq̄ nāle misereri semp ꝛ parcere. ¶ Sed dōm q̄ licꝫ ista colorem quēdaꝫ habēt: tñ nō pertinēt ad sensum littere nā si tropice hoc dicit q̄ ambularet deus ad aurā nō fuit aliqd vere: sed dicit ad significandū aliqd: ꝛ tñ deus vere ambulabat ad auram ergo nō dicit tropice: p̄z q: dr q̄ cū audiſſent vocē dei ambulātis ad aurā abscōdit se adā ꝛ vxor eius: vere ergo deus ambulabat ad aurā cū hoc adā vere audierit ꝛ fuerit sibi causa vt lateret: ꝛ tñ duos modos p̄cedentes loq̄ndi tetigimus. s. iij. capi. xiij. iuxta cōmunē modū exponēdi alioꝝ. ¶ Aliter ḡ dici pōt vno modo q̄ ponit aura q: illa erat signū aduentus dei nam in aura solet venire. Sic p̄z. lib. iij. Re. xix. c. vbi latente helia in spelunca montis oreb voluit deus ad eum venire: ꝛ ꝓmisit aliq̄ signa aduentus sui: nā dicit q̄ venit spūs grandis: ꝛ fortis ideſt vētus subuertēs montes ꝛ conterens petras ante dñm: ꝛ nō in spiritu dñs: ꝛ post spūm venit comotio: ꝛ nō in comotiōe dñs: ꝛ post cōmotionem venit ignis: ꝛ nō in igne dñs: ꝛ post ignem venit sibilus aure tenuis: ꝛ ibi erat dñs ꝛ tñ sicut ibi ponit aura ita ꝛ hic iō videt poni vt signum aduētus eius: qō ꝛ tetigimus. s. iij. c. q. xiij. ¶ Sz dicendū q̄ adhuc nō fuit aura ibi signū aduenientis dei: vel in quo deus veniebat sicut li. iij. Re. xix. c. nā ibi deus nō apparuit in aliq̄ corpe: sed solū fuit audita vox eius: ꝛ iō oportebat esse aliq̄ signa aduētus ei⁹: ꝛ ponūtur illa ḡttuor tria p̄cesserunt ipm: ꝛ quātū fuit in quo deus venit: sed nūc nō erat sic q: deus veniebat in corpali figura scz angelus qui apparebat loco dei: ideo nō erat opus vt eēnt signa que illū manifestarent q: per se videret. Etiā nō est idē modus loquēdi scripture hic ꝛ ibi q: ibi dicit in spū dñs vel in aura dñs ac si dicatur q̄ deus nō videbatur sed erat in aura: ꝛ tñ hic non dicit in aura dñs: sed q̄ ad aurā ambulabat: ꝛ ita aura erat etiam si deus nō ambularet: nō igit erat aura nūc ꝓpter deum scz ad signandū aduentū eius. ¶ Alij dicūt q̄ ponit istō scriptura ad signandū de deo modū humanū: solent eni homies ambulare ad aurā ad refrigerationē: ꝛ quietem: ꝛ quasi de⁹ homo esset ita de illo dicitur q̄ ad aurā ambulabat. ¶ Sed dicendū q̄ hoc minus conuenit q̄s p̄cedentia: quia verum est q̄ scriptura solet facere aliquas similes trāslationes de hominibus ad deum sed istas nunq̄ facit sine causa: ꝛ sunt ad aliquid signandū: ꝛ tamē nulla causa est aut apparet hic ex scriptura ꝓpter q̄s fieret ista translatio vt dicatur deus ambulare ad aurā sicut homines: cum neq̄ cōpetat p̄cedentibus neq̄ subsequentibus: ergo non dicitur ad hoc signandum. ¶ Dicēdū igitur q̄ h̄ dr ad reddēdū rez verisimilez: dr q̄ adā: ꝛ eua latuerunt audita voce dei: ꝛ tamen ad hoc q̄ laterent

4° rō. — 5. rō. — 6. rō. — A Qō. 597. Quā vocē audiuerūt dñi deambulātis in paradiſo. — ꝑ⁹ opinio ꝑma rō. 2 rō. — Cōfutatio ꝑma. rō. 2. rō. — 3. rō — Defmiatio — B — ꝑma rō. — 2. rō. — A Qō. 698. Rūſio — Obo — A Qō. 599 Cur dr deꝰ ambulabat ad aurā ꝑ⁹ ratio. 2. rō — B Confu. — 2. opio — C — Confu. D — 3. opio — Confu. — Diffinitio

terent debuerũt multo ante audire vocẽ q̃ deus eis appropi
quaret: ⁊ tñ vox quã audierãt erat strepitus pedũ: qz dr vox
ambulantis: sed strepitus pedũ nõ auditur de longinquo: iõ
vt audiret dictũ est q̃ ambulabat deus ad aurã: ⁊ ita aura fa
ciebat audiri sonitũ qz flabat ventus ex ea parte q̃ deus gra
diebat: cõtra eã partẽ in qua erat adaz: ⁊ ita ferebat sonituz
in longinquũ: ⁊ perueniebat ad tãtũ spaciũ ad quantũ alias
nõ posset puenire: cũ ergo adã ⁊ eua existẽtes audirẽt vocez
ambulantis dei habuerũt tps latẽdi: qõ nõ eẽt si de⁹ eẽt eis ꝓ
pinquus: qñ vocẽ illius audirent. ¶ Scõo vt detur cã laten
di verisimilis: nã si audirẽt adã ⁊ eua vocẽ ambulantis dei. i.
strepituz pedũ siue aurã audirẽt de ꝓpinquo: ⁊ ita non esset
tps latẽdi: qz putarent se visos ideo dictuz est: q̃ ambulabat
ad aurã: ⁊ ita aura faciebat audiri de longinquo: ⁊ iteriz po
terant latere anteq̃ venirẽt ad locũ in quo erãt illi. ¶ Que
ret quare dr q̃ ambulabat de⁹ ad aurã post meridiẽ. ¶ Ali
qui dicũt q̃ signatur in hoc tps quo adã fuit electus de para
diso: nã nunc quãdo de⁹ venit ad adã expulit eum: ⁊ tñ dici
tur q̃ erat aura post meridiẽ: ⁊ sic signatur q̃ erat post meri
diem qñ de paradiso electus est. ¶ Alij dicũt q̃ in hoc nõ si
gnatur tps aliqõ sed sola determinatio venti qs eẽt vent⁹ il
le qui flabat: ⁊ intelligitur q̃ erat vẽtus zephirus qui est me
dius inter ventũ vere occidentalẽ: ⁊ ventũ australẽ: de meri
die eniz flat ventus qui vocat auster: ⁊ iste ventus non erat
auster: sed dicit q̃ erat aura post meridiẽ. i. vẽtus qui est post
meridianũ ꝓcedendo ꝓtra occidentẽ: nam meridian⁹ est au
ster: occidentalis est fauonius vt dicit Jũdozus. li. xiij. Ethi
mo. ⁊ vni eoz scz fauonio est collateralis: zephirus qui est vẽ
tus mollis: ⁊ refrigeratiuus: ⁊ ad illũ ambulabat deus: sic te
tigimus. s. iij. q. xiij. ¶ Sed dicendũ q̃ etiã istud nõ satis
stat. Primo qz sacra scriptura nõ curaret determinare nom̃ vẽ
ti nisi ventus ille inquãtũ talis erat cõferret aliud ad ea q̃ re
ferrunt: ⁊ tamẽ esse zephirũ ventũ illũ vel chozũ aut aquilo
nem nõ cõferrebat narratis: ergo nõ nominaret illũ scriptu
ra: naz si deus quasi hõ indigẽs refrigeratiõe aut ea vtẽs am
bularet ad auram aliqualiter cõueniret q̃ diceremus eũ am
bulare ad aurã que est zephirus: ⁊ tamẽ nõ ponit q̃ de⁹ am
bularet ad aurã ad refrigerationẽ sed solũ vt ostendat q̃ so
nitus dei ambulabãj auditus est ab adã: ergo nõ exꝑmeret
scriptura nomẽ venti. ¶ Scõo qz ventus zephiri nõ est ven
tus post meridiẽ: sed ille est notus qui cõiungitur austro fm
vnã assignationẽ: zephirus tamẽ nõ ponit post austrum fm
aliquos: sed fm multos vocatur zephirus coniũctus occidẽ
ti cũ occidentalis ventus sit fauonius: ⁊ ꝓiũct⁹ ei sit zephi
rus: ideo nõ dz zephirus vocari ventus post meridiẽ. ¶ Ter
tio qz etiã si zephirus eẽt cõiunctus austro qui est meridian⁹
non intelligeretur de illo: qz nõ cõuenit ꝟ modo loquẽdi scri
pture cũ dicat ad aurã post meridiẽ qz ꝟ indistincte signat tẽ
pus. ¶ Quarto ⁊ ꝓncipaliter qz littera hebrea vnde sumpta ẽ
nostra nõ dicit ad aurã post meridiẽ: sed ad aurã diei: ideo nõ
est vnde distinguamus vẽtũ meridianũ vel meridiei coniun
ctum. ¶ Dicendũ q̃ quomodocũq̃ accipiat per istã determi
nationẽ post meridiẽ signatur tẽpus: ⁊ nõ locus a quo ven
tus flaret: nã tenendo litterã nostrã illa dicit ad aurã post me
ridiẽ: iõ aperte signat fuisse illã aliquã aurã que post meridiẽ
flaret: littera autẽ hebrea nõ signat expresse tps neq̃ locum
flandi: ⁊ tñ magis sigt tẽpus ex cõditiõe locutiõis. ¶ Et di
cet aliquis qũo translatũ est ad aurã post meridiẽ: cũ hebre⁹
dicat ad aurã diei. ¶ Dicendũ q̃ hoc fuit ad aperiendũ sen
sum quẽ illa verba faciũt nã dicendo ad aurã diei signat⁹ ali
quis ventus qui vocat ventus diei: ⁊ tñ in die multi venti
flare possunt: ⁊ in multis partib⁹ diei ideo dz necessario itel
ligi de vento illo cuius cõditio est maxime flare in die aut in
aliqua diei parte cũ absolute vocet aura diei: si enim nos cõ
sideremus id qõ fieri põt nulla pars diei est in qua nõ possit
flare vent⁹: si cõsideremus id qõ nãle est ⁊ magis ordinariuz
venti solent flare in duabs partib⁹ diei scz in aurora ⁊ ad oc
casum solis: ⁊ sunt cause naturales q̃re potius in illis tpib⁹
surgant vẽti q̃ in alijs partib⁹ diei vñ ⁊ poete vocauerũt vẽ
tos filios astrei ⁊ aurore: scz qz in aurora. i. ortu diei surgere
solent. ¶ Est enĩ vẽtus vapor siccus motus: ⁊ ad hoc q̃ vẽ
ti sint duo requirunt scz esse vapores ⁊ esse aliqd mouens il
los: per noctẽ aũt vapores sunt qz non est aliquid eos cõsu
mens: ⁊ tamẽ etiã nõ est aliqd eos eleuans: iõ per noctẽ ma
xime ad mediũ noctis est minus naturale vẽtos surgere: ad
ortũ autẽ diei sunt vapores qz nõ sunt cõsumpti: ⁊ est aliqd
eos eleuans scz calor solis aduenientis: iõ tunc nãle est surge
re ventos: eleuato autẽ sole vt circa meridiẽ non sunt vapo
res qz ꝓpter calorẽ solis magnũ id qõ eleuatur consumit ⁊
ita nõ relinquit ad flanduz: ideo circa meridiẽ maxime tpib⁹
calidis nõ est nãle surgere ventos: circa occasuz aũt solis est
vtrũq̃ scz vapor ⁊ mouẽs illũ: nã eleuatur vapor per calorẽ
solis: ⁊ qz sol inclinat est debilis calor suus: ideo sufficit ele
uare vaporẽ: sed nõ cõsumere: vapor autem eleuat⁹ mouet: ⁊
ita est tũc nãle incipere ventos: ⁊ sic apparet q̃ nãle est ⁊ re
gulare insurgere vẽtos in ortu solis aut circa occasum ⁊ nõ
in alijs partib⁹ diei. Istud apparet etiã in odore florum q̃ sũt
in agris vel ortis: nõ enim emittũt odorẽ per noctẽ scz ad du
as vel tres horas noctis ⁊ vltra: neq̃ etiã ad meridiẽ aut pau
lo ante vel post: sed odorẽ gratissimũ emittunt in aurora scili
cet ad ortũ solis vel paꝝ post: ⁊ ad solis occasum vel parum
post. ¶ Causa huius est qz odor fit per emissionẽ vaporalez
cuiusdã sẽ fumose delicate: vt ergo fiat in floribus odor ops eẽ
aliqd qõ resoluat illũ fumũ de sba florum resolutio autem fit
a calido: etiã requiritur q̃ nõ absorbeatur illud fumosuz va
porale a calido resoluẽte qz tunc non est odor cũ autem fue
rit calor resoluens: ⁊ nõ cõsumẽs erit odor. ¶ Et ob hoc ad
mediã noctẽ ⁊ generaliter in tẽpore frigido vt ante auroraz
nõ erit odor flor̃ qz fumus ille nõ resoluitur sed manet clau
sus in sba flor̃ qz nõ est calor qui resoluat: in meridie autẽ ⁊
alijs partibus valde calidis diei etiã nõ fit odor florum qz ibi
est calor resoluens: ⁊ tñ ille: quia est fortis calor consumit fu
mum resolutũ ideo nõ fit odor: nã vapor ille resolutus ẽ aliq
quid subtile aereũ ⁊ a calore aliquantulũ imoderato consu
mitur: ⁊ ita apparet si quis cremet flores boni odoris in igne
qz nõ emittent bonũ odorẽ. Sed malũ causa est qz vapor sub
tilis qui diffusus facit bonũ odorẽ cõsumitur: ⁊ absorbetur
ab igne ⁊ ita nõ diffundit per mediũ vt causari possit bonus
odor: sed fumus grossus terreus qui nõ assumit ab igne dif
fundet: ⁊ ille facit grauẽ odorez. ¶ Ex predictis ergo appa
ret q̃ regulare vel nãle est ventos duob⁹ tpibus diei incipe
re. s. in aurora ⁊ circa solis occasum: in alijs aũt tẽporibus ẽ
per accidẽs: iõ cũ scriptura aurã diei absolute ops intelligi de
vento qui aliquo tpe hor̃ duor̃ ort̃ qui est nãlis: ⁊ ordina
rius diei: ⁊ nõ de ventis qui in alijs partib⁹ diei accidentalit̃
nascuntur. ¶ Quere cuz vẽtus diei absolute dicat taz ven
tus in aurora quã occasu solis: qz vtroq̃ tpe nãle est vẽtos
incipere q̃re trãstulit littera nr̃a aurã post meridiẽ cũ hebre
us dicat aurã diei: qz ita poterat dicere aurã in principio diei
cũ vtraq̃ sit aura diei. ¶ Dicendũ q̃ hoc fuit ꝓuenienter dcm
Primo qz lz vtroq̃ tpe ventus nãliter incipere possit ⁊ incipi
at: vnus tñ dr ventus diei: ⁊ alius nõ: nam ventus in aurora
potius est vent⁹ noctis: qz ille incipit ante ortũ solis: ille igit̃
qui per diẽ flare incipit potius vocabitur ventus diei: ⁊ iste
est qui incipit ante solis occasuz. ¶ Scõo qz in hoc attẽden
da est cõsuetudo locutiõis: Moyses enĩ istud scripsit ⁊ iõ in
scribendo tenuit cõsuetudinẽ idiomatis hebrei: qz scripsit il
lud hebreis: ⁊ in hebreo: iõ illũ vocauit ventũ diei quem illi
soliti sunt vocare ventũ diei: lz hebrei in terra chanaã: ⁊ egy
pti inter quas moyses scribebat vocant ventũ diei eũ qui ve
nit ante solis occasum: ideo illum vocauit Moyses ventum
diei: ⁊ illi absolute vocant eum ventum diei quasi regulare
sit q̃ die quolibet ventus ille surgat. Causa huius erat: quia
terra chanaam in qua habitabãt iudei: ⁊ terra egypti in q̃ ꝑ
us habitauerunt sunt maritime cũ terra chanaã ex toto late
re occidentis claudatur mari. Nume. xxxiij. c. ⁊ in locis ma
ritimis ex accessu vespertino maris causat aura: ⁊ qz illa q̃t
idie surgit vocant absolute ventũ diei quasi in quolibet die
surgat: ideo potius debuerũt trãsferre de vento post meridi
em q̃ de vento ante meridiẽ scz in aurora. ¶ Tertio ⁊ prin
cipal̃ qz lr̃a hic nõ ꝓmitteret q̃ iste ventus eẽt ventus auro
re si qs ꝓsideret ea q̃ referrunt in lr̃a nã serpẽs tẽptauit euã
qõ nõ fuit subito factũ lz cũ q̃dã rõcinatõe: cũ vero eua come
dit iuit ad adã: ⁊ ille quoq̃ ab ea suasus comedit: postea se
cuta cõfusiõe in mẽbris fecerũt sibi pizomata atq̃ operuerũt
se qb⁹ factis venit de⁹ ad illos ⁊ ipse ãbulabat ad auraz: si q̃
ista aura erat vẽtus aurore opteret q̃ oia ꝓcedẽtia fcã essent
ꝓ noctẽ lz ß nõ est pueniẽs q̃ non erat ventus aurore. Pz ß
qz nõ videret eua serpentem: etiam non videret arborem ad
sumendũ fructũ: ⁊ tamẽ dr q̃ vidit mulier liguũ q̃ eẽt bonũ

etiam

fma rõ.

ad

3 Q. 600. Cur dr post meridiẽ ambula vt deꝰ. ꝓpio nego

2

Confu tio

fma rõ.

ad

ad

Determinatio.

2 Q. 601. quo trãslationo fra ẽui ab hebreo.

2

ad

ad

ad

etiã per noctẽ non consuerent perizomata etiam per noctem non erubescerẽt de nuditate: q; sicut vestis tegit turpitudinem: ita & nox operit ea: & tamẽ motiuũ ad omnia hec fuit q; ipsi viderũt sibi ipsis vereçda; & erubuerunt: ergo clara lux diei requirebatur ad hoc: nõ igitur erat vẽtus auroze: sed p vẽtum diei nõ potest accipi nisi ventus auroze vel ventus ante occasum solis: vt ostensum est p̃cedẽti. q. ergo debuit intelligi q; erat ventus ante solis occasuz. ¶ Sed quereꝫ cuz iste vẽtus esset ad vesperũ ante solis occasum: q̃re dictuz est ad auram post meridiẽ. ¶ Aliqui dicũt q; benedicit: q; si ad solis occasum erat erat post meridiẽ. ¶ Dicendũ q; hoc nõ stat qa etiã hoc mõ qõ fieret media nocte diceret post meridiẽ q; vere est post meridiẽ: & tñ nõ recipimus talem cõsuetudinẽ locutiõis: sed dõm q; hoc ponit ad faciendũ maximã certificationẽ que circa hoc fieri poterat: & q; ad signandũ illũ ventũ non poterat alio mõ dici fuit sic dictũ: nam si ventus ille veniret in occasum solis determinate diceꝫ q; erat vẽtus ad occasum solis & tamẽ nõ venit tũc sed intermeridiem: & occasum solis ideo nomine meridiei significari cõuenienter potuit. ¶ Scõo q; motus ille nõ fiat semp eadẽ hora cum fiat ex accessu maris sed aliquãdo magis circa meridiem: & ideo varie poterat noiari: & sic nominatus est a meridie nõ quidem ab eo sed a tẽpore post meridiẽ. ¶ Tertio q; in hoc tacite innuitur causa originis vẽti sicut diximus supra. q. 60i. vẽti naturaliter surgũt quãdo est vapor & calor movens qui tamen non sit fortis: vt cõsumat: sed solum vt moueat: & eleuet ante occasum solis semp fortificat calor: ideo licet vapor surgat cõsumit: & nõ incipiũt tunc venti: declinante autẽ sole a circulo meridiano debilitat calor eius: & nõ põt tñ cõsumere quã tum eleuat ideo põt iam incipere ventus aliqs: & quãto magis declinauerit ad occasum tãto magis poterit incipere ventus: & q; cã inchoatiõis ventoꝝ est debilitatio caloris solis qui signatur per descensum a meridie dicit cõueniẽt q; est ille ventus post meridiẽ. ¶ Quarto q; magis conueniebat dici post meridiẽ q̃z dici ad occasuz solis eo q; istud est expositiuũ eius qõ dicit in hebreo, s. ad auram diei: ideo debuit exponi p aliqd qõ ptineret ad diẽ: & sonaret in diez: si diceꝫ tamen ambulantis ad aurã ad occasum solis magis sonaret in noctem q̃z in diẽ cũ autẽ dicit ad aurã post meridiẽ sonat in diẽ: ideo melius sic exponitur illud qõ dr̃ aura diei q̃z aliter ponendo scz de occasu. ¶ Quinto q; nõ fuit aliud nomen ad magis & cum p̃cisione designandũ oꝛtũ venti illius: nam si diceꝫ ambulabat ad aurã in meridie vel ad solis occasum signanf solum tẽpora illa idest meridies & solis occubitus: & nõ est verum q; in hõs oriaf ventus: nõ quidem in meridie q; tũc nullus ventus regulariter surgit etiã nõ in occasu: q; licet ptingat aliquez ventũ in ipso solis occubitu oriri nõ est ibi regulare surgere: sed potius ante solis occasum: & illud tẽpus est inter meridiẽ & occasuz solis ideo cõuenientissime dictuz est post meridiẽ: q; dicẽdo post meridiẽ signaf ex consuetudine locutiõis oẽ tps qõ est inter meridiẽ: & solis occasum in quo tpe surgit iste ventus q̃z scriptura vocat aurã diei. ¶ Quere tur ad qd ꝓfuit poni determinationẽ istã scz post meridiem. ¶ Aliqui dicũt q; fuit de intẽtiõe sacre scripture ad signandum tps quo adã eiectus est de paradiso. s. q; fuerit post meridiẽ. ¶ Dicendũ q; istud non satis cõuenit, Primo q; non ponit istud in littera hebrea sed in lra nostra ad exponendaz illã: si enim scriptura per hoc itẽderet designare horã q̃ adã de paradiso eiectus est poneꝫ illud in p̃ncipali scriptura sicut licet in hebrea vnde nra translata est: & tñ ibi nõ dicit ad auram post meridiẽ: sed ad aurã diei in quo nõ signatur determinatio aliqua tpis ergo nõ fuit ad hoc posita ista determinatio. ¶ Scõo q; ex modo locutiõis ponit ad determinandum ventũ nõ tps eiectionis nã si tẽpus eiectiõis per hoc signaretur diceꝫ cũ ambularet post meridiem & tamẽ dicitur ad aurã post meridiẽ intellr̃. i. ambulabat deus ad illã auraz que est post meridiẽ vt sciaf quis vent⁹ ille erat: vnde etiaz si in hebreo diceꝫ post meridiẽ sicut in lra nostra cõstat q; nõ poneꝫ ad determinãdũ tẽpus eiectiõis ade: sed ad determinandũ ventũ quis eẽt. ¶ Dicẽdũ q; istud posituz fuit in littera nra & interpretũ non in littera hebrea: & fuit hoc ad exponendũ hebreaz: naz dr̃ ibi ambulantis ad aurã diei: & ex modo loquẽdi nõ erat notũ saltẽ inter alias gẽtes quid vocareꝫ aura diei: iõ interpretes apertius posuerũt dicẽtes ad auram post meridiẽ: q; ita oportuit dici vt patet supr̃. q. Dcij. & Dciij.

¶ Sed tũc quereꝫ quare littera hebrayca posuit ad aurã diei: q; sufficiebat dici q; ambularet deus ad auraz: nõ adiecto an esset aura diei. i. post meridiẽ. Et patet q; nõ ponit q; ambularet deus ad aurã nisi vt innuatur q; sonitus pedum eius auditus est de lõginquo ab adã: & eua vento deferente sonitum versus adã: qõ non fieret nisi ventus flaret: sed solũ pedum strepitus per se audiri deberet q; sic nõ hret adã tẽpus latendi vt dictũ est. s. q. Dxc. & tñ ad hoc sufficeret quecunq; aura ideo satis fuit dici q; ambularet ad aurã. ¶ Dicẽdũ verum esse q; ad intẽtionẽ scripture p̃ncipalez q̃re posuerat auraz sufficiebat poni aura etiã si nihil plus determinaretur: & tamẽ voluit dicere aurã diei. Primo q; designauit veritatem nam ita fuit q; illa aura ad q̃z deus ambulabat erat aura diei idest post meridiẽ. ¶ Scõo: & p̃ncipaliter ad reddẽdũ rez verisimilẽ eis quibus narraref: q; intẽtio est scripture oia narrata efficere verisimilia quãto verisimiliora effici potuerit: vt credatur: q; scriptura non ꝑdest nisi ei credamus: & tñ si diceretur q; ambulabat deus ad aurã & nihil vltra diceꝫ nõ appareret verisimilitudo dicti ex ipsa scriptura: iõ additũ est ad aurã diei. i. post meridiẽ quasi certũ eẽt q; esset aliqua aura post meridiẽ: q; in terra egypti & chanaã locis maritimis i quibus morabãtur hebrei: regulariter est quolibet die aura post meridiẽ ante solis occasum quã ipsi vocant auram diei. ¶ Tertio fuit vt cõueniret eis que narrãtur deus enim ambulabat ad aurã post tẽptationem eue: & peccatũ eius & ade & post q̃z se ipsos nudos induerant pizomatibus: sed omnia ista in luce clara facta sunt q; nõ cõueniebat ea fieri per noctem vt dictũ est. s. Dcij. & tñ duz h̃ fierent aliquãta pars temporis trãsiret iõ q̃n deus ambulabat ad aurã magna pars fluxerat diei: & tñ ventus qui surgit post magnã partẽ diei ẽ vẽtus post meridiẽ: cũ in die nõ sit regulare surgere vẽtos nisi i auroza & circa solis occasuz vt dictũ est. s. q. Dcj. iõ vt verisimile esset & cõueniẽs dictis dixit scriptura q; deus ambulabat ad aurã diei: idest ad aurã post meridiẽ. ¶ Sed q; tactũ est supra de tpe quo adã de paradiso eiectus est: est nũc dubium quo tpe fuit eiectus & quãto tpe stetit. ¶ Aliqui dicunt q; adã mansit in paradiso solũ per septẽ horas: istã positionẽ refert Seruasius. lib. de ocys imperialibus decisione prima. ¶ Et dicunt isti q; ꝓpter hoc sunt septẽ psalmi penitẽtiales ad signandũ illas septẽ horas quibus ipse mãsit adã. ¶ Sz motiuũ istius opinionis magis põt accipi ex sacra scriptura q; dr̃ q; ambulabat deus ad aurã post meridiẽ: & ita signatur adã exclusus post meridiẽ de paradiso: & tñ vsq; ad meridiez sunt sex hore: & ille fuit expulsus post meridiẽ ergo erant septem hore. ¶ Dicendũ q; nõ est: q; tam pauco tpe ibi mansit adã vt. j. tangeꝫ: & tamẽ quicqd de veritate rei sit hoc saltem certũ est q; ista motiua nõ sunt conuenientia ad oñendum q; solũ septẽ horis ibi mãserit. ¶ Et primo apparet q̃z tũ ad illud motiuũ de septẽ psalmis penitẽtialib⁹: na nõ iõ hemus septẽ psalmos, penitẽtiales: q; adã aliqd egit: sed iõ tot facim⁹ penitẽtiales q; iter psalmos oẽs istos septẽ solos inuenimus qui apte loquanf de pnia si aũt plures eẽt diceremus eẽ plures. ps. pniales. ¶ 2° q; nos facimus pniam de pctis: & precipue de mortalib⁹ que sunt ꝓpe pctã: & nos a deo auertunt: & tam pctã mortalia sunt septẽ: iõ facimus septẽ. ps. penitentiales vt significẽt septẽ pctã: q̃si dicendo illos septẽ psalmos petamus nobis remitti septẽ pctã mortalia: vel q; forte illi septẽ psalmi applicanf septẽ pctis mortalib⁹: singulus. ps. singulo pctõ per modũ per quẽ aliq applicanf de quo nõ ptinet ad pñs. ¶ Tertio q; sũt septẽ psalmi penitẽtiales vt per eos oremus nob vniuersitatẽ pctoꝝ dimitti: q; septenarius nũs est nũs vniuersitatis cũ sint septẽ soli dies per quos replicationem totũ tps nr̃m agitur iõ dicẽdo septẽ psalmos oram⁹ oia pctã nobis dimitti q̃ in toto tpe p septez dies acto ꝓpetram⁹. ¶ Quarto q; iste numer⁹ septenarius cõuenit remissiõi peccatoꝝ: & etiã penis pctoꝝ & cũ nos p psalmos pniales veniam de pctis oremus accepimus septẽ: vt significem⁹ nos venia petere de pctis: & penas nõ inferri pro pctis cum vtrũq; scriptura p septenariũ significet. De penis p3. s. iij. ca. vbi dixit deus nequaq̃ vltra fiet: sz ois q occiderit chayn septuplũ punief: & ita tota pena fuit signata p septẽ. Silr̃. e. c. item ponif iste modus loq̃ndi vbi lamech loqf ad vxores suas dicẽs septuplũ vltro dabit de chayn: de lamech vo septuagies septies: de remissiõe pctoꝝ q; significet p numerꝝ septenariuz p3 Mat. 18. c. vbi dixit pet⁹ ad xp3: dñe quoties peccauit in me

frater

A Q. 60. Cur lra hebraica posuit ad aurã diei. Determinatio.

A Q. 60ô Quãto tpe steterit adaz in paradiso et q̃ tpe eiectus est

B Confutatio.

A Q. 60ô, 603, Cũ ventus eẽt ad vesperꝝ cur dixit ad aurã post meridiem. Opinio Cõfutatio Prima rõ

2. rõ B

3. rõ

4ª rõ

5. rõ,

A Q. 60. 604. Ad qd ponit h determinatio pª meridiem. Rñ. aliq̃ rũ, ꝑma rõ,

2. rõ,

B

Determiatio

3ª rõ

4. rõ

frater meus dimittā ei vsq̄ septies: ⁊ dixit christus nō dico tibi vsq̄ septies sed vsq̄ septuagies septies in quoꝝ signat̄ remissio vniuersoꝝ delictoꝝ: ergo conueniens fuit esse septē psalmos penitētiales ad significandū remissionem oīum peccatoꝝ: vel ad illā petendā: ⁊ nō ꝓpter adā. ¶ Quinto: quia psalmi penitētiales sunt in quibus penitēdo petimus de peccatis remissionē: de peccatis ade: q̄ ei iam remissa sunt omnia peccata: sed de peccatis nr̄is: ergo nō sunt psalmi penitētiales tot vel tot ꝓpter adā. ¶ Sed dicet aliq̄s q̄ nō oramꝰ ꝓ peccatis ade sed ꝓ peccatis que nos ꝓtraximus ab adā ⁊ ideo sunt tot vel tot psalmi in cōparatiōe ad adā. ¶ Dicendum q̄ hoc nō ꝓuenit. Primo q̄: peccata que nos ꝓtraximꝰ ab adā non sunt multa sz vnū. s. originale: ideo si ꝓ illo oremus eēt vnicus psalmus penitētialis ⁊ tm̄ sunt septē. ¶ Secūdo q̄: etiā ꝓ illo peccato q̄ ab adā cōtraximus non oramus: q̄: illud peccatū remittitur nobis in ipo ⁊ nō manet de illo aliquis reatus ad penā saltē tēporalē: ideo ꝓ illo nō oramus: imo si oraremus eēt error: q̄: diceremus ipsum nō fuisse efficacē ad remissionē peccatoꝝ: sed oramus nobis remissionem peccatorū venialiū que ꝓpa opatiōe cōmissimus ℔ aūt nō sunt ab adā traducta aut ꝓtracta ideo nō ptinent psalmi penitētiales ad adā. ¶ Sexto q̄ntum ad p̄ncipale: q̄: etiaz si in respectu ad adā eēnt psalmi penitētiales tot vel nō essent spāl̄r septē ꝓpter septē horas quibus isti eum i paradiso trāsisse dicunt: q̄: penitētia est de malo ⁊ ꝓ malo scil̄z ꝓ peccato q̄ cōmisimus q̄ malum est vel vt pena que malum est nō inferatur ꝓ peccato: ⁊ nō est ꝓ bono vel de bono: ⁊ tm̄ tēpus quo adā permansit in paradiso ptinuit ad suaz felicitatem: ergo ꝓ septē horis quibus ibi eū stetisse dicūt non debuerunt esse aliqui. ꝑs. penitētiales. ¶ Aliud etiā motiuum nō tenet de septē horis sc̄z q̄: deus ambulabat ad auraz post meridiē. Primo q̄: licet eēt ista aura post meridiē: non cōstat an eēt statiz post meridiē aut circa solis occasuz: nā totū tempus q̄ est inter meridiē: ⁊ solis occasuz vocat̄ post meridiez ⁊ sic poterat esse tribꝰ vel quattuoꝝ horis post meridiē: vnde essent plures q̄z septē hore a p̄ncipio diei. ¶ Scōo q̄: etiaz istud de se est verisimile nō eniz solet aura surgere statiz post meridiē. Sed cū sol satis declinauerit ⁊ sit magis ꝓpinquus occasui q̄z circulo meridiano: ⁊ ita eēt plus q̄z hora septima. ¶ Tertio q̄: dato q̄ eēt hora septima quādo ambulabat deus ad auraz post meridiē nō sequit̄ q̄ stati expellēt adā de paradiso in ipsa hora nā locutus est ad eum: ⁊ vxorem: ⁊ dedit eis vestes ió poterat magis mozari: ⁊ sic nō maneret ibi solū horis septē. ¶ Quarto q̄: adhuc p̄suppositis ḡs nō teneret ratio quia oportebat aliud p̄esupponi scilicet q̄ in ortu diei esset creatus adam quia aliās nō valeret nam si creatus eēt hora tertia vel quarta: etiam si expelleretur hora septima nō maneret septem horis in paradiso: ⁊ tamen qua hora diei creatus fuerit adam non cōstat. ¶ Quinto q̄: etiā in hoc p̄supponitur q̄ dies ille esset de diebus equinoctialibus: ita vt ab ortu: vsq̄ ad meridiē essent hore septē: ⁊ tamen istud adhuc nō patet. ¶ Sexto q̄: adhuc oibus ḡs p̄suppositis nō sequitur q̄: potuit eē creatus die p̄cedēti adā ⁊ in sequēti post meridiē expelleret: ⁊ ita maneret in paradiso plusq̄z septē horis ideo ista positio nō est satis verisimilis: ⁊ nō hz motiua ꝓuenientia. ¶ Alīj volunt q̄ adam fuerit de paradiso ejectꝰ hora decima: ⁊ manserit nouē horis in paradiso: ⁊ ad hoc hñt vnū motiuū sc̄z q̄ tm̄ durauit x̄ps tormenta patiēdo q̄z diu fuit adā in paradiso ⁊ ideo pseuerauit x̄ps vsq̄ ad horaz nonam diei ⁊ tūc expirauit: sic adā pseuerauit nouē horis in paradiso: ⁊ hora decima ejectus est. ¶ Scōo cōuenit: q̄: dicit ad auraz post meridiē: ⁊ ita fuit illud post meridiē: sic autē hora decima est post meridiem. ¶ Tertio adhuc conuenit magis q̄z p̄cedēs opinio eo q̄ ambulabat deus ad auraz post meridiē: ⁊ tm̄ aura que surgit post meridiē oriē ꝓpinquius ad occasum diei q̄z ad meridiem: ideo potius hora decima q̄z hora septima ambularet ad auraz. ¶ Sed dōm q̄ hic quicqd sit de veritate rei: tm̄ motiua huius positiōis nō sunt satis ꝓueniētia. ¶ Et primū q̄ dī de tempore quo durauit x̄ps tormenta patiendo nō cōuenit q̄: x̄ps non passus est ꝓ solo peccato ade: sed ꝓ peccatis oīum hoīum: ideo tēpus passiōis sue idest durationis eius nō debuit mēsurari fm aliqd q̄ ptinet ad adā. ¶ Scōo q̄: dato q̄ acciperet tps durationis fm ea q̄ ptinebāt ad adā adhuc nō acciperet p tps quo fuit in paradiso q̄: mors x̄pi nō fuit ꝓ bono nr̄o. i. q̄: bonū habebamus sed ꝓ malo. s. ꝓ peccato q̄ cōmisimus aut ꝓ pena quaz inferri nobis merebamur: vt nō inferret: tps tm̄ quo adā mānsit in paradiso ptinuit ad eius felicitatē ideo ꝓ eo non debuit x̄ps pati aut iuxta illius mēsurā. ¶ Tertio q̄: etiam illud nō cōuenit huic ꝓpositiōi q̄: x̄ps non solum passus est horis nouem sed pluribꝰ q̄: cōprehensus est nocte p̄cedente post cenam: ⁊ statim post cōprehensionē inceperūt penalitates eius ⁊ ita totā illā noctem in penis duxit cū sequēti die vsq̄ ad horam nonā qñ expirauit: ⁊ iste sunt horze fortē viginti aut paulo pauciores vñ nō cōuenit huic opinioni. ¶ Alia duo motiua de post meridiē: ⁊ de hora decima nō cōcludunt: ⁊ dissoluunt̄ eisdē rōnibus qbus p̄cedens opinio de horis septē. q. p̄cedēti. ¶ Nunc vero ad p̄dicta redeūdo dicemus q̄ ℔ sunt duo dubia p̄mū est q̄ hora diei exclusus est adam de paradiso secūdū q̄ntū tpe mansit in paradiso nā nō est idem vtrunq̄. ¶ De primo dicendū videt̄ q̄ exclusit deus adā de paradiso pauco tpe ante solis occasum: ⁊ hoc apparet q̄: postq̄z peccauit adā venit deus ad eū ⁊ expulit eū: ⁊ tamen q̄n venit erat circa occasuz solis: ergo eo tpe exclusus est adā: duo sunt ꝓ banda. Primū q̄ venit deus ad adā circa occasum solis. Secundū q̄ statiz expulit eū. De p̄mo p̄z q̄: q̄n venit deus dicit̄ q̄ audiuit adā vocē dei ambulantis ad auraz post meridiez. i. que flat post meridiem: vel sicut dicit littera hebraica ad auraz diei: ⁊ hz nō ponit istud p̄incipaliter ad determinādū tempus: sed ad determinandū ventū tm̄ inquantū dicit̄ aura diei signat̄ quo tēpore flauerit: q̄: est ille ventꝰ qui surgat iter meridiē: ⁊ occasuz solis: vt diximus supra. q. Dcvj. ⁊ iste ventus nō surgit statiz post meridiē: sed in maiori ꝓpinquitate ad occasuz solis: ⁊ cā est q̄: tunc debilitat̄ calor solis vt nō possit cōsumere vapores quos eleuat: ⁊ hoc facit ventos: statim post meridiē aut tpe ꝓximo adhuc est calor fortis ió nō surgunt tūc venti: ⁊ tm̄ q̄n venit dñs ad adam ambulabat ad auram post meridiē ió erat ꝓpe solis occasuz q̄n illa aura cōfortat̄. ¶ Scōm erat q̄ deꝰ statiz vt venit ad eū expulit ipsum. ꝑ p̄z q̄: statiz vt venit manifestatū fuit pctm̄ ade: ſz locꝰ paradisi nō ꝓuēiebat hoi nocēti cui eēt vita btā ducēda nō pctōri cui penalitates manebant: ió nō erat aliq̄ cā vt ap̄lꝰ manēt adā in paradiso ſz vt statī expelleret. ¶ Scōo q̄: q̄n venit deꝰ ad adā statiz p̄nūciauit eis penalitates q̄s dixit duraturas ei vsq̄ ad mortē: ⁊ ideo totū tps de cetero a tpe p̄nūciatarum penalitatū erat in miseriis agēdū: sed paradisus nō erat locꝰ ad mala pacientiū: ergo statiz pelleret eum vt inciperet sustinere penas meritas. ¶ Tertio colligit̄ ℔ ex ordine lr̄e q̄: cū deus ad adā venit ꝓtinuat̄ sermo eius ad eū quo vsq̄ ipm expulit ergo statiz expulit: q̄: sermo ille nō potuit diu durare cōfirmatur istud: q̄: si nō statiz deus illū expulisset q̄n ad eū venit sed expectaret ad sequētē diem vel ad alios dies debēt deꝰ iterꝝ redire ad adā ad eū expellendū: ⁊ tm̄ continuato ℔ sermone fit mentio de eius exclusiōe ió statim fuit ⁊ nō fuit dilata ad alterum tps. ¶ Quarto ⁊ principaliter p̄z ℔ q̄: q̄n nunc deus p̄nūciauit mortē ade posuit custodiā ad lignū vite ne adā mitteret manū ad illū ⁊ māducaret atq̄ viueret. s. iḡ. c. ergo deū sig̃uit necessariū eē ꝓuideri cōtra adā: ⁊ euā ne sumeret de ligno vite vt nō viueret in eternū: ⁊ tamen si adā ⁊ eua manerent in paradiso post hoc verbū possent sumere de ligno vite ergo debuerūt statim dicto isto verbo inde excludi: ⁊ ista est ratio vrgens cui standū est ideo dicendū q̄ inter meridiem ⁊ solis occasuz magis circa occasum q̄z meridiē emissus fuerit adam de paradiso. ¶ Scōm dubiū erat quanto tēpore mansit adā in paradiso. ¶ Et dicendū q̄ ista est dubitatio in qua nihil certū possumus rñdere cū non sit aliud quod cōmunicat ad vnā partē vel ad alterā. ¶ Aliqui dicūt q̄ mānsit adaz in paradiso per septē horas solū vt supra tetigimus. q. Dcvj. ⁊. q. Dcvj. ⁊ ista refert historia scholastica: alīj dicūt per decē horas: oēs hꝝ volunt nō mansisse vnū diē artificialem integrum adā in paradiso. ¶ Alīj volūt q̄ adā māserit per plures dies in paradiso ⁊ nō solū postquā fuit ipsa eua: sed ⁊ antequā formaretur eua: sic inuit iosephus lib. j. antiquitatum dicens: videns autem deus adam non habentē societatē ad feminam neq̄ cohabitationē cuiꝰ vtiq̄ non esset delectatus ante in alīs animalibus que copulata videbantur: vno die eo dormiente auferret costam eius finxit ei mulierem: ⁊ ita multos dies signat transisset cuiꝰ dicat q̄ vno die abstulit ei costam. ¶ Sed dōm q̄ hic sunt duo: vnū est an formatꝰ adā ⁊ eua fluxerunt aliqui dies quibus ipsi manerēt in paradiso aliud

3.rō. B

Q.609. A

Q. ñ adā exclusus fuit a paradiso R°

p.rō.

2.rō.

2.rō.

3.rō

4.rō.

A

Q. 610. Quāto tpe adaz mansit in paradiso p^a opinio 2. opinio.

Obo

R°

so:aliud est an iter formatiõez ade ⁊ eue fluxerũt aliq̃t dies. ¶ De secũdo dicẽdũ ꝙ nõ fluxit aliquis dies:ſz eo die quo formatus est adã fuit eua formata:qz.s̃.ij̃.c.dicit ꝙ dixit de⁹ non est bonũ hominẽ esse solũ faciamuſ ei adiutoziũ simile ſi bi:ergo ſi nõ erat bonũ hominem esse solum nõ faceret ꝙ hõ diu cẽt solus:qz malũ eẽt: ⁊ inordinatũ: ⁊ ita eodem die quo formauit hominẽ formaret feminã neq̃z videtur ꝙ aliquid i tercíderit interea nisi ꝙ animalia adducerẽtur ad adã: ⁊ cuz ipse nõ videret aliqõ ibi cõueniens formauit sibi deus ſtatiz mulierẽ. ¶ De ꝑmo nõ apparet ex illis verbis iosephi aliud

Obo

⁊ tamẽ ipse eodẽ lib.significat ꝙ aliquanto tẽpore manserint adã ⁊ eua in paradiſo cũ ponat ſerpentẽ cohabitantẽ eis inuidisse felicitati eoz: ⁊ ita inuit ꝙ ſerpens aliquãdiu viꝛerat cum adã ⁊ eua:qz alias nõ cognoſceret ꝓfecte eozũ felicitatẽ

A Qõ. 6u.

ad hoc ꝙ inuideret eis. ¶ Sed dicendũ ꝙ in hoc parue auctoꝛitatis est iosephus potiſſime:qz id qõ ꝓſupponitur falſuz est ſcz ꝙ ſerpens cohabitaret ade ⁊ eue: ⁊ ꝙ inuideret felici tati eoz cũ non poſſit inuidere qõ non est intelligẽs:ideo in hac parte potius ratiõi cedenduz est: ⁊ auctoꝛitatibus alijs. ¶ Dicendũ ergo ꝙ oẽs poſitiõeſ hic reducunt ad duas vna

Prima poſitio.

est ꝙ eadẽ die quo adã: ⁊ eua formati ſunt electi fuerũt de paradiſo: ⁊ ꝙ nõ mãserunt ibi per diẽ vnũ artificialẽ integrum alia est ꝙ mãserũt plus vno die:ſed paucis diebus. Qõ enĩz

Scõa põ.

non manſerint pluribus dieb⁹ patet:qz ceciderunt per tẽptationẽ diaboli: ⁊ ſtatim vt tẽptati peccauerũt expulſi ſunt: vt

B Prima rõ

oſtenſum fuit.s̃. ⁊ tamẽ diabolus non diu maneret quin eos tẽptaret:qz tẽptauit inuidens:ſed ſtatiz vt videret eozũ felicẽ ſtatũ: ⁊ diſpoſitionẽ ad maioza bona inuideret:ergo ſtatiz tẽ ptaret. ¶ Scõo qz aug.ſup gen̄.ad litterã inter ceteras cauſas quas dat quare nõ coierũt in paradiſo adã: ⁊ eua:dicit,ſiõ

2.rõ

fuiſſe qz ſtatiz poſt formationẽ mulieris fuit ſecuta tranſgreſſio:iõ non fuit eis locus cõcũbendi: ⁊ tamẽ eua formata ẽ eodem die quo adã:vt dictũ est:ergo pauco tẽpore ambo manſerunt in paradiſo. ¶ Motiuũ aũt eozũ qui dicunt eodẽ die eos formatos: ⁊ electos de paradiſo est:qz.s̃.ij̃.c.dicit ꝙ ambulabat deus⁹ ad aurã poſt meridiẽ: ⁊ ſequit ſtatim quomodo expulſi ſunt: ⁊ tamẽ nõ fit ꝓius mentio de aliquo die aut meridie:ideo putãt illũ esse ꝓimũ diem quo fuerũt in paradiſo ſed ille fuit ꝓimus dies ẽndi eoz:ergo die integro nõ manerent. ¶ Et iſtã opinionẽ ſecunẽ omnes cõmuniter:ſicut illi qui dicũt ꝙ manſerunt ſolũ ſeptem hoziz: ⁊ alij dixerũt ꝙ manſerũt decẽ hoziz: ⁊ nos ita diximus ſm poſitionẽ cõmunem.s̃.ij̃.c.q.xiij̃.ꝙ nõ manſerũt adã ⁊ eua per vnũ diez artificialẽ integrũ in paradiſo: ⁊ hoc ſatis cõuenit intẽtioni augu.dicentis ꝙ ſtatim poſt formationẽ mulieris ſecuta ẽ trãſgreſſio: ⁊ tamẽ poſt trãſgreſſionẽ ſecuta fuit ſtatim ⁹excluſio. ¶ Et tamẽ dicẽdũ ꝙ quãtuncũq̃z ſit iſta poſitio conueniens nõ tamẽ ſunt motiua eius vꝛgentia qn alio dicere poſſum⁹. ¶ Cum enim dicit de meridie non valet arg^m qz litt era hebꝛea nõ habet poſt meridiẽ:ſed ad aurã diei: ⁊ ſz certuz ſit,ꝙ illa aura ſit poſt meridiẽ cũ non ponit ibi aliquid ad deſignãdum tẽpus nõ cõſtat potius an eẽt illa aura diei ſecũdo aut tertio q̃z ꝓimo. ¶ Jtez ꝙ non fiat mentio de aliquo alio die nõ vꝛget qz ſcriptura non cõſueuit exꝑmere tẽpoꝛa media q̃ tranſeunt inter ea que narrat:ſed ſolũ ea que ꝓtinẽt ad ꝓpoſitum:vnde etiã ſi multi dies trãſirent manẽtibus adã ⁊ eua in paradiſo de nullo eoz fieret mẽtio niſi de die excluſiõis qz in alijs nõ fuit factũ aliqd quod ſcriptura referat. ¶ Alia autem poſitio est ꝙ nõ fuerunt eodẽ die formati: ⁊ de paradiſo

C Alia opio. ꝓm motiuũ

excluſi:ſed forte vno die fuerint formati: ⁊ ſequẽti die vel tertio fuerint expulſi: ⁊ motiuũ ad hoc est:qz tot nõ videtur veriſimile facta esse eodẽ die ſcz adaz format⁹ est ꝓius extra paradiſuz: ⁊ in paradiſuz deductus poſt hoc dato ſibi ꝓcepto de non manducãdo de ligno ſcietie boni ⁊ mali: adduxit deus omnia aialia ad adã ⁊ cũ ea diligẽter ꝓquiſiuiſſet nõ inuenit aliqd ſimile ꝓpter qõ mulier formata fuit a deo: ⁊ ſibi tradita deinde ſerꝑs tẽptauit mulierẽ ſuperata est:peccauit ipſa: ⁊ adã:erubuerunt.feceruntq̃z ſibi perizomata: ⁊ poſt h omnia venit deus ad eos poſt meridiẽ: ⁊ redargutos expulit,de paradiſo:nã ꝓ⁹ oĩb⁹ ijs nõ darent octo hoze tẽpoꝛis in tam bꝛeui autẽ tẽpoꝛe fortaſſis nõ erit multuz veriſimile oia iſta

2^m motiuũ.

fuiſſe facta. ¶ Aliud quoq̃z mouet qz adhuc ſi ꝓsupponeremus adã formatũ esse in ꝓncipio diei illius esſet minus incõueniens:qz a tẽpoꝛe formatiõis eius darent octo vel nouẽ hoze vſq̃z ad excluſionẽ de paradiſo:ſed iſtud nõ ſolum non cõſtat ſed etiã non est,ſatis veriſimile:qz hõ formatus est die ſexto: ⁊ nõ cõſtat de ſingulis rebus quas ſingulis dieb⁹ formauit an in ꝓncipio diei vel in qua ꝑte formaret: ꝓterea die ſexto formata ſunt aialia terreſtria ſcz beſtie iumenta: ⁊ pecora: ⁊ poſt illa formatus est hõ ſupza.j.c. ⁊ ita nõ formaretur in ꝓncipio diei. ¶ Et iuxta hoc poteramus dicere cõueniẽter ꝙ die ſexto formatus est adã: ⁊ ipſo die formata est eua: ⁊ ducerent animalia iaz formata ad adã:die autẽ ſequenti.i.ſabbato peccaret eua ⁊ excluderẽtur:plurib⁹ enĩ diebus ibi eos manſiſſe nõ est ſatis rationale: ⁊ tamẽ que iſtarũ duaꝛ poſitionũ ſit verioꝛ nullum motiuũ habemus ſufficiẽs ad iudicãdum. ¶ Cum dicaẽ ꝙ adã ⁊ eua audierũt vocẽ dei deambulantis in paradiſo quare deus ita fecit ꝙ de longinquo fecit audiri ſonitũ queret: ⁊ nõ potius apparuit eis ſtatim cõiunctus vt nõ audirẽt ſonitum anteq̃z viderent eũ. ¶ Dicendũ ꝙ deus fecit hoc ex induſtria. Primo vt adã ⁊ eua latere poſſent anteq̃z deus eis eſſet ꝓſens:qõ nõ fieret ſi ſtatim eis appareret. ¶ Scõo fuit vt daret eis locũ deliberandi:deus enĩ volebat quãtũ bene fieri poterat excitare eos:vt de pctõ penitẽrent atq̃z veniã peterent: ⁊ ad hoc cõueniẽs erat ꝙ nõ adueniret eis ſubitus:qz cũ cõſcientiã peccati haberẽt ex aduẽtu ſubito turbarent: ⁊ nõ mouerent ad petendũ veniam aut aliquid alterũ qõ eis bonum eẽt faciendum:deus igitẽ voluit de longinquo audiri vt poſſent interim cogitare quid dicturi eẽnt veniente deo. ¶ Tertio fuit qz cõueniẽs fuit ꝙ ſcriptura ita exꝑimeret:qz erat res veriſimilis nã deus apparebat in figura coꝛpoꝛali.i.angelus loco eius ſcz in forma viri: ⁊ ideo ſcriptura debebat ei dare ꝙ haberet cõditiões humanas ſcz ꝙ ambularet: ⁊ ambulando inter dẽſas aꝛboꝛes maxime flãte vento ſonit⁹ pedũ ⁊ fragoꝛ coꝛpis ad aꝛboꝛes audiret. ¶ Quarto fuit qz deus voluit:ꝙ eſſet ei occaſio vocãdi adã dicendo vbi es: ⁊ tamẽ iſtud non fieret:ſi deus ſubito eis appareret:qz nõ poſſent latere: ⁊ conſequẽter nõ vocaret eos deus:ergo fuit cõueniens ꝙ deus de longinquo faceret ſonitũ ſuũ audiri. ¶ Cum deus voluerit facere ſe audiri de lõginquo vt adã ⁊ eua lateret queret ad quid voluit ꝙ laterent. ¶ Dicendũ ꝙ ꝛz adã ⁊ eua alia motiua latẽdi habuerit tamẽ deo placuit ꝙ laterẽt. Primo vt haberet occaſionẽ vocandi eos latẽtes: ⁊ loquẽdi ad eos aliqd qõ alias nõ loqueret:nam dixit adã vbi es ⁊ ex eis que dixit adam ꝓcepit de⁹ contra eũ: ⁊ ſi non latuiſſet nõ introduceret iſte modus conueniens locutiõis. ¶ Scõo ad hoc magis nobis oſtenderet cõfuſionem ade ⁊ magnitudinẽ peccati:qz etiã nũc opertus exiſtens perizomate erubeſcebat apparere coꝛa deo:nã ſi hõ nõ abſcõderet ſe nõ appareret:quãta fuiſſet verecũdia ei⁹ qa poſtq̃z perizomate induebat nõ erubeſcebat. ¶ Tertio fuit vt oñderet ꝙ hõ poſt peccatũ timebat deũ tanq̃z inflicturuz penas ⁊ hoc patuit:qz qñ adam exiit de latibulo dixit audiui vocẽ tuã: ⁊ timui:ſi autẽ nõ abſcõderet a facie dei venientis nõ oſtẽderet aliquis timoꝛ. ¶ Quarto fuit ad magis manifeſtandũ culpã ade ⁊ eue que peccauerant: ⁊ ſe reos ſciebãt ⁊ tñ nõ petiuerunt veniã:ſi enĩ non ſe abſcondiſſent nõ conſtaret ꝙ ipſi ſe multũ reos putabãt:qz non timebãt neq̃z erubeſcebant ante deũ: ⁊ iõ ꝙ nõ peterent veniã ꝓ⁹ delicto nõ erat admirandũ:ſed nunc tantũ erubuerunt aut timuerũt ꝙ ſe abſcõderũt veniente deo:ergo magna culpa fuit ꝙ nõ peterent veniã de peccato in quo ſe reos agnoſcebãt. ¶ Que ret quare dr ꝙ audierũt adã ⁊ vxoꝛ eius vocẽ dei: ⁊ an ipſi deũ eſſe ſciebant eum qui veniebat: ⁊ ſi ſciebãt quo ſciebant cum eũ nõ viderẽt. ¶ Dõm ꝙ cognouerũt illũ eẽ deum. Primo qz lra dicit: ⁊ cũ audiſſent vocẽ dei deambulantis: ⁊ ita vez est qõ lra aſſerit. ¶ Scõo qz ſi nõ cognouiſſent vocem dei nõ laterẽt:qz hoc mouit eos ad latẽdũ:qz vocẽ dei audiebant.ſ.cũq̃z audiſſent vocẽ dei abſcõderũt ſe adã: ⁊ vxoꝛ ei⁹. ¶ Tertio qz adã ꝛ cõfeſſus fuit poſtea deo dicẽs audiui vocẽ tuã: ⁊ timui:ergo ſciebat eẽ vocẽ dei. ¶ Aliqs dicet ꝙ nõ cognouerũt eẽ vocẽ dei.i.ſonitũ eius ambulãtis ꝑ hoꝛtũ:ſed ſolũ audierũt quãdã vocẽ aut ſonitũ:ſz neſciebãt cuius eẽt. ¶ Ad ꝓmũ rndẽt ꝙ audierũt vocẽ dei ſicut ſcriptura dicit: ⁊ tñ nõ ſequit ꝙ ſciebãt eẽ vocẽ dei:ſed qz ita erat ꝙ vox illa eſſet vere vox dei ideſt eius qui vt de⁹ reputabatur dixit ſcriptura ꝙ audierunt vocem dei. ¶ Ad ſecundum dicũt ꝙ abſconderunt ſe adã ⁊ vxoꝛ eius nõ quaſi ſcirent veniẽtẽ eſſe deũ:ſed quicunq̃z ille eẽt erubeſcerẽt aſpectũ ei⁹ qz nudi erãt ideo latuerũt. ¶ Sed dicẽdũ ꝙ nõ ſtat ſcriptura manifeſte:

A Q.6iz. Lur de⁹ voluit ꝓ us audiri ſonitũ nec cito appur.

R° ꝓma rõ 2.rõ 3.rõ 4.rõ

A Q.6iz. Lur de⁹ voluit ꝓ mos pa rẽtes la tẽr in ad uentu⁹ ſuo ꝓ.rõ. 2.rõ. 3ª rõ 4.rõ

A Q.6iz. ꝓma rõ 2.rõ 3.rõ. Ad ꝓm. Ad 2m. Ad 3m.

vulẽ

vult significare q̄ adā: z euā cognouerint esse deus ipsius ve
nientē: z apparet ex verbis ade dicētis: audiui vocē tuam: z
timui: z tamē si nō agnouisset dei esse sonitus diceret audiui
vocē in paradiso z absc̄odi quia nudus erā: dixit tamē audi
ui vocē tuam: etiā: quia si nō putasset esse deum venientē nō
haberet cur timeret: z tamē ille dixit q̄ timuit ergo deū esse
credidit. ¶ Sed quer̄ quomodo adā: z euа non videntes
deum agnouerunt sonitum illius esse dei. ¶ Dici potest vno
modo q̄ ille sonitus erat tam grandis vt nō posset esse alteri
us nisi dei: quia p̄o sua excellentia facit vt ea que eius mani
festant sint excessiua ad ea per que alij manifestantur: sic ap
paret in sonitu: nā quādo deus voluit ostēdere signa aduen
tus sui in sono rez̄ irrationaliū ante heliā fecit audiri tā gra
uem sonitū vt videret subuertere mōtes z cōterere petras li
b̄o.iij̄.re.xix.c.f. ecce dominus transit: z spūs grandis: z for
tis subuertens mōtes: z conterens petras ante dominum.
¶ Etiā in nouo testamēto quādo spiritus sanctus in sono volu
it apostolis signa aduentus ostendere: misit ventū fortissimus
Actu.ij̄.c.f. factus est repēte de celo sonus tanq̄ aduenientis
spiritus vehemētis ideſt vēti fortis similiter quando deus se
manifestat in voce que sit sermo intelligibilis est illa vox tam
excedens alias voces q̄ apparet deū esse loquentē aut cuius
nomine sermo fit. Sic enī patuit in datiōe legis moysi: Nam
deus dicebat esse loquens z tas terribiles erant voces q̄ nō
sufficiebant homines illas audire. Exo.xx. z Deutero.iij̄. z
ad hebr̄e.xij̄.c. in tantū q̄ hebrei putantes se morituros si vl
tra audirēt verbū dei petiuerunt q̄ nō loquer̄ eis deus sed
Moy. Exo.xx. z Deute.v.c. ita ergo sonitus aduenientis dei
poterat esse nūc terribilis per quē cōstaret illū esse deū. ¶ Di
cendū q̄ istud nō cōueniebat. Primo q: deus talia signa sui
aduentus ostēdit quādo alicui vult incutere timorē sicut he
breis in legis datiōe ostēdit se deus terribilē quia voluit eis
timorē incutere vt nō auderent transgredi mandata z ideo
vocauit Apo. illā legē timoris ad hebr̄e.xij̄.c. ſz nūc non vole
bat terrorē facere ideo nō faceret talez sonitum excessiuum.
¶ Scōo q: ista signa apparēt quādo deus ipse nō videtur
in aliquo alio in quo cognoscat: z ideo vt sciatur ibi esse de⁹
vbi nō apparet mōstrauit aliqua signa magna qualia deo cō
ueniūt p̄m suam excellētiā. Sic patet quādo locutus est do
minus helie in mōte oreb q̄ ibi non apparuit in aliqua effi
gie in qua cognoscer̄ imo in nulla vt ergo sciret ibi esse de⁹
p̄uenit ventus fortis z vehemēs subuertēs montes z conte
rens petras. lib.iij̄. Reg.xix.c. z tamen nunc deus apparuit
ade z eue in figura in qua cognoscer̄ scz in figura humana
z erat illa talis qualē adā cognoscer̄: ideo nō fuit cōueniēs
p̄cedere sonitū terribilē ex cuius magnitudine appet deus eē
eum qui veniebat. ¶ Tertio q: scriptura significat q̄ nō eēt
sonitus fortis cū dixit: z cū audissent vocē domini deambu
lantis in paradiso: z ita inuitur q̄ illa vox ideſt sonitus non
erat nisi sicut deambulātis: z tamē sonitus deambulantis
hominis non est magnus: z deus in figura hominis ambu
labat: ergo non erat magnus ille sonitus qui ex conditione
sua ostenderet venientem esse deum. ¶ Sed dicendum q̄
adā z eua audito illo sonitu agnouerunt eē deus nō q̄si soni
tus esset fortis: sed q: nullus alius erat in paradiso quez nūc
venire putarent: z p̄s hoc q: adā z eua nullū alium viderant
nullus eni alius hō erat nisi duo ipsi angelus quoq̄ nullus
adhuc apparuerat nā scriptura nō facit mentionē de hoc de
deo aūt ideſt de angelo qui loco dei loquebat certū est q̄ eis
apparuerat p̄imo quādo introduxit adā in paradisuz: z p̄e
cepit ei nō māducare de ligno sciētie boni z mali: sed de alijs
lignis: postea quādo adduxit aialia oia ad eum: vt videret si
aliq̄ erat ei cōueniens. Deinde quādo duxit euā formatam
ad adā: z locutus est adam de matrimonio supra.ij̄.c. z deus
quoq̄ qui eos cōiunxit locutus fuit ade z eue de hoc vt chri
stus inuit vel.xix.c. tūc autē adā: z eua deū viderunt. Aliuz
autē nō viderant in paradiso ideo quādo audirēt sonitū ve
nientis crederēt eē deū: q: nullus alius erat de quo putare
possent. ¶ Sed obijciet q̄ poterāt putare eē aliq̄ aial cuius
sonitus ambulantis iter arbores eēt ille qui audiebat: z ita
nō agnoscerēt esse deū. ¶ Dōm q̄ nō stat: q: in paradiso nul
la aialia erant: sed solus hō: vt damascenus dicit: z de hoc di
ximus supra.q.lxxxvj. z.xc. ideo nō erat aliq̄ brutū cuius so
nitus possit putari eē ille: audito ergo eo statim crederēt esse
deū cuius sonitus audirēt. ¶ Quer̄ quare scriptura facit
mentionē q̄ vocē dei audierint quasi de aliquo nouo. ¶ Di
cendū q̄ fuit p̄mo q: deus nō erat cū eis continue sed venie
bat cū opus eēt. Deus enim cū vbiq̄ sit non se ostēdit per se
neq̄ per aliquē internūciū nisi cū opus sit: sed sicut ipse per
nām suā est inuisibilis ita inuisibilis manet cuius vero expedit
manifestationē aliquā fieri manifestat se nō quidē in se ipo sz
in creatura que eius vices gerit quātū ad locutionē: z corpo
ralē apparitionē. Et q: nō erat opus ade: z eue q̄ deus ibi se
per se eis sub corporali figura oñderet nō oñdebat nisi inter
dum postq̄ aūt dederat feminā viro desierat eis appere nūc
vero cū opus eēt vt eos argueret ad eos venire manifestauit
se z ſz potuisset subitus eis apparere nō fecit sed fuit sicut ve
niens de longinquo ꝓpter rōnes dictas supra.q.Dcxij̄. z iō
quasi deus nō eēt ante hoc cū adā z eua facit scriptura men
tionē q̄ nūc veniret q̄si eēt nouum. ¶ Scōo fuit q: nō erat
ꝓueniens q̄ deus semp maneret cū adā z eua: q: sic impedi
ret liberā operationē eorū: nā apparitiones rez̄ supra cursum
nāe sunt quasi cogentes: z q: deus iudicauerat bonum esse
hominē pmittere tēptari vt iuxta arbitriū suū ageret debuit
deus quasi absens eē: q: saltem nō visibiliter p̄ns subtraxit:
ergo se ꝓspectibus ade z eue quātū ad illā corporalem p̄sen
tiam: z tunc liberū fuit ade z eue facere q̄ vellēt: q: nullum
p̄tem sibi timebant neq̄ aduertebāt: tēptati ergo sunt: z su
perati peccauerūt: z tūc venit deus corporaliter ad eos puniē
dum: z sic debuit fieri mentio q̄ veniret q̄si nouū istud esset
eo q̄ nō erat assidue cū illis. ¶ Dicitur.s.iij̄.c. q̄ abscōdit se
adā z vxor eius a facie dñi dei de quo queret quare se absco
derūt. ¶ Dicit q̄ fuit p̄mo ꝓpter verecūdiā: ante hoc eni vi
derant deū: z nō erubescebāt q: nō agnoscebāt se eē nudos
neq̄ vere erāt nudi ſz nō hr̄ent vestes: nunc vero sciebāt eē
nudos: q: paulo ante hoc cōspexerant nuditatē ꝓpriā iō eru
bescerent corā deo apperere: Scōm erat timor: timebant eni
deū: q: cōscij erant peccati sui deus eni fecerat eos non nu
dos p̄cepitq̄ eis nō comedere de ligno scie boni: z mali cuius
autem comedissent apparuit in eis nuditas: z ita ipi in se ip
sis deteriorauerūt op⁹ dei de quo timebāt sibi a deo penas in
fligendas ista duo simul significat adā in sua rñsione cum de
us quesiuit adā vbi es ille ait: audiui vocez tuam z timui eo
q̄ nudus essem. s.ij̄.c. ¶ Sed quer̄ quō adam z eua po
tuerunt erubescere de deo: z patet p̄mo: q: nos quoq̄ erube
scimus nudi p̄sentiaz alioꝝ hoium: sed nō dei: vbiq̄ enīz de⁹
est: z nos hoc scimus: z tñ nō erubescimus nudi eē vbi
non sunt alij hoīes q̄q̄ constet nobis deum eē ibi. ¶ Scōo
ga adā z eua nō erant nūc nudi: a principio cū peccauerunt
fuerūt nudi atq̄ erubuerūt: sed statim cū fecissent sibi perizo
mata nō erubuerūt q: operuerāt illa de quib⁹ erubescebant:
ideo neq̄ nūc erubescerent dei p̄tiā: sed p̄ius q̄n nōdū fece
rant sibi p̄izomata. ¶ Dicendū q̄ aliqui volunt q̄ erubesce
rēt adam z eua de deo: q: erubescimus quādo turpitudo no
stra ꝓspectui aliquoꝝ p̄z: z tñ deus cōspicit oīa: q: in oi loco
oculi domini cōtēplant bonos: z malos ꝓuerbioꝝ.xv.ca. z
ad hebr̄e.iij̄.c. nō oia nuda sunt z apta oculis eius neq̄ ē ei
inuisibilis vlla creatura: iō de deo erubescerēt. ¶ Sed dōm
q̄ istud nō valet p̄mo q: si de⁹ hz oculos: z iō erubescēdum
eēt de eo nos quoq̄ erubesceremus: z tñ nos nō erubescim⁹
de nuditate nr̄a corā deo: iō neq̄ illi ex hac cā erubescerent.
¶ Scōo q̄ nō est ver̄ q̄ deus hēat oculos: nā deus nō est
aīal iō nō hz oculos neq̄ potētiā visiuā: vñ neq̄ videt: ſz di
cunt oculi de eo p̄ methaphoraꝫ inq̄tū intellis est quidā ocu
lus. li.vj. Ethic. z q: deus intellectū hz dz hr̄e oculos. ¶ Et
apparet q̄ ita accipiat ex mō loquēdi scripture: nā dī in om
ni loco oculi dñi cōtēplant bonos z malos: ſz nullus oculus
vere oculus pōt oia cōtēplari q: non obijciunt ei oia: ideo si
deus oculos hr̄et nō videret in oi loco sed videt ergo nō fūt
oculi. ¶ Item p̄z dī ad hebr̄e. 4. c. non ei inuisibilis vlla crea
tura z tñ si vere deus hr̄et oculos eēt ei inuisibilis aliq̄ crea
tura: q: omne incorporeū eēt iuisibile ergo illi oculi q̄us ni
hil est inuisibile nō sunt oculi: sed intellect⁹ cui est intelligibi
le oē q̄ est: z iō dicit scriptura oculos dñi esse multo lucidio
res sole: sed de oculis corporalibus non potest intelligi z ita
deus non habet oculos. ¶ Cum igit nō hēat oculos sed in
tellectū nō possumus de ipso erubescere nā nō erubescimus
de turpitudine penali q̄ sciat sed solum q̄ videatur: sicut est
de cōcubitu coniugali qui quoniā turpis est nolumus q̄ vi
deat: ſz volumus q̄ sciat: sic tullius ait oia recte fcā in luce se

collocari

Q.615. Quo a-
pparuerit
nitū il
le dei
R°

b

c

Tertia
pars
ratio.

d

Q.616.

Cur fit mē-
tio de audi
tu vocis
R°

p.rō.

2.rō.

A
Q.ō. 617.
cur p̄mi pa
rētes se ab-
scōderunt.
p.cā.
2.cā

A
Q.ō. 618.
Quo primi
parētes po
tuerūt eru-
bescē de ꝺo
p̄ma cā.
Scōa cā

Opinio
B

Cōfutatio
p̄ma rō.
2.rō.

C

3.rō.

D

collocari volunt.i.appetūt sciri:hoc recte fm̄ sic appetit sciri vt tamē erubescat videri: ⁊ idē refert Augu.lib.xiij̄.de ciuitate dei.c.xvij̄.addēs quis enī nescit vt filij̄ ꝓcreenī quid inter se cōiuges agant quādo quidē vt id agāt tāta celebritate ducātur vxores: ⁊ tamē cū agitur vnde filij̄ nascant nec ipsi filij̄ siqui inde iam nati sunt testes fieri permittant:sic enīz hoc recte factū ad sui noticiā lucem appetit animoz̄ vt tamē refugiat oculoz̄: ⁊ ideo cū deus solū cognoscat itellectualiter nō erubescemus de nuditate nostra cora eo. ¶Dicendū tamen ꝙ adā ⁊ eua erubuerūt dei ꝓsentiā qa ipse nō aderat: eis vt intellectual' natura sicut vbicz̄ est sed vt in corꝑe assumpto qa ille angelus qui vice dei ista agebat sumebat corpus ⁊ loquebat atcz̄ oculos mōstrabat vt hō:ideo pari ratione cōspectū eius erubescerēt sicut ⁊ aliozū hominuz. ¶Ad rationē primā in cōtrariū dicēdū ꝙ nō est simile de nobiz̄ ad adam ⁊ euaz quia nos nō videmus deū aut aliquē vice dei i corꝑe assumpto sed scimus eū esse vbi fm̄ suā intellectualem ētiā sed non erubescimus cognosci nra verēda itellectual'r erubescimus autē ea videri:sed adā: ⁊ eua videbāt deum ideſt aliquē vice dei sub corꝑea figura que oculis vtī videretur ideo erubescerēt. ¶Ad fm̄ dicēdū ꝙ adam: ⁊ eua nō erant nūc ꝓrsus nudi: ⁊ tñ erāt aliqualiter nudi ita vt haberēt de quo erubescerēt ⁊ cū dicit ꝙ inter se nō erubescebant cū ēent operti perizomatib⁹. Dicēdū ꝙ magis erubescebant de deo q̄z de se ipsis: nā ipsi conspexerant sibi ipsis:sed deus nōdum viderat eos nudos: ⁊ sic quātū ad ipsum nihil verecūdie mutuo verēda ideo cū nihil turpi⁹ videre possent nō esset aliquid de quo multū erubesceret vnde optis partibus illis nō erubescebāt mutuo:sed deus nondū viderat eoz̄ nudos ⁊ sic quātū ad ipsum nihil verecūdie perdiderāt ideo relinquebatur eis erubescendū. ¶Alio modo dici potest ꝙ adā: ⁊ eua erubescerent'non quidē de partib⁹ verendis q: illas habebant sed erubescebāt ꝙ sic ēent ideſt vestiti quales deus eos nō fecerat ⁊ ꝙ aliter esse non possent ne turpiores viderentur. ¶Quereſ quare adā ⁊ eua voluerūt se abscondere veniente deo quia hoc nō ꝓderat cum nō possent occultari ab eo. ¶Dici potest vno modo ꝙ hoc fecerunt non cogitātes:tāta enim turbatiōe repleti sunt audito sonitu adueniētis dei ꝙ nō cogitauerūt quid facerēt ⁊ impellente passione verecūdie abscōderunt se:sic interdū impellētib⁹ passionibus facimus aliqua que nullo modo ꝓsunt. ¶Scō modo potest dici ꝙ esset in eis erronea opinio quā post peccatū esse nō erat inconueniens cū ignorantia ⁊ eis penalitas tūc essent:potuerūt enīz cogitare ꝙ cum deus oculis vteref fieret in eo id quod in omnibus videntib⁹ fit scilz ꝙ nihil videant nisi qō eis directe obȳcit:ideo cū eius conspectui subtraheref aliquid nō videret illud ⁊ sic abscōderunt se. ¶Tertio poterat hoc fieri sine errore scilz vt quis cōtarent ꝙ si de⁹ vellet eos videre nō possent latere:sed putabāt ꝙ non veniebat deus ad eos videndū:ideo si se subtraheret nō videret eos:si autē nō se abscōderet haberet eos obuios ⁊ ita erubescerēt. ¶Quereſ quare scriptura facit mentionē ꝙ adaz: ⁊ eua absconderunt se. ¶Dicenduz ꝙ hoc fuit. Primo qz ita fuit de facto: ⁊ scriptura refert ꝙ verū est:sed dicendū ꝙ hoc nō sufficit naz multa tacet scriptura que fuerūt:sola autē ea narrat que sunt necessaria ad intētionē suā. ¶Scō fuit ⁊ principaliter ad'ostēdendū nobis magnitudinez pene inflicte ade: nam tanta fuit verecūdia ex turpitudine secuta in ipsum ꝙ nō solum operuerūt se perizomatibus:sed etiā abscōderūt se auertētes a deo:fuit tamē nobis cōueniēs scire magnitudinē peccati ade ideo ⁊ fuit cōueniens scire ꝙ abscōdit se ipse: ⁊ vxor eius. ¶Tertio fuit vt sciremus vnde ꝓueniret cā verborū dicit ad adā:dixit enīz adā vbi es: ⁊ illo respōdente secuta sunt oīa que habenī in littera:si tamē non diceref ꝙ se abscōderūt nō appareret ꝓpter quid deus ista dixit:ergo debuit hoc scribi. ¶Quarto qa adam rndēdo deo dixit timui ⁊ abscōdi me ergo vt sciref quomodo illud erat ꝓmitti debuit ꝙ audita voce dei abscōderūt se adā ⁊ vxor eius. ¶Quereſ an adam: ⁊ eua peccauerūt abscōdēdo se a facie dei. ¶Aliquis dicet ꝙ sic ꝓmo qz ꝓcedere videbatur hoc ex q̄dam infidelitate ḡsi deus nō videret eos si se abscōderent: ⁊ tamē deus dixit cōtrarium Jere.xxiij̄.si occultabit vir in absconditis: ⁊ ego nō videbo eū dicit dominus:nunqd non celum ⁊ terrā ego impleo? ¶Scō qz effugere volebāt dei potestatē ⁊ iudiciuz:velle tamen a deo fugere preuaricatio est.

Dei miatio

Solutio rationū Ad ꝓ mam

Ad scōm

A Qō. 619. Cur voluerūt ꝓmi parētes se abscōdere veniēte ōo cū nihil posſit eē abscōditum deo.

Rñsio ꝓ⁹.

Scōa rñ.

Tertia rñ.

A Qō.620. ꝓma rō.

2.rō.

3.rō.

4ª cā

A Qō. 621. An adaz ⁊ eua peccauerūt abscōdēdo se a facie dei.

ꝓ.rō.

2.rō.

¶Dicēduz ꝙ adā ⁊ eua occultando se nō peccauerūt qz nō agerent prudenter egissent enī prudētius si videtes se in miserijs cōstitutos ꝓ peccatis suis audita voce dei occurrissēt ei veniā petituri: q̄z ꝙ se occultarēt ⁊ tamē nō peccauerunt. ¶Et patet primo qa nō fecerunt nūc cōtra aliquod ꝓceptū dei siue positiuū siue de lege naturali: ⁊ tamē aliter nō peccamus nisi cōtra hec agentes. ¶Scōo qa si peccassent in hoc arguisset eos deus de illo sicut arguit ꝙ comederit de ligno vetito: ⁊ tamē nō arguit ergo nō peccauerūt. ¶Ad ꝓmaz rationē in cōtrariū dicēdum ꝙ poterat fieri sine infidelitate sicut licet ꝙ ipsi putarent nō posse effugere cognitionē dei inquātum ipse est substātia intellectual' omnia intelligēs: ⁊ ḃ modo ipse dixit si occultabit vir in absconditis ⁊ ego non videbo eum.q.d.est impossibile:qz iquātū ille quē deus vocabat vtebatur corꝑe putabatur ꝙ aliquid eēt ꝙ posset effugere aspectū eius scilicz id quod nō obȳceretur ei: ⁊ ita volebant se subtrahere ꝓspectui eius:sicut dicit.s.iij̄.ca.absconderunt se adam ⁊ vxor eius a facie domini: ⁊ sic nō se putabant subtrahere cognitioni sed aspectui. ¶Sed adhuc obȳciet ꝙ peccarent quia nō poterant velle se subtrahere qui putarēt posse effugere cognitionē:quia cum nō occultef aliquid diuine cognitioni etiā si in corꝑe assumpto vteretur visu sicut illi putabant ⁊ nō posset videri nisi qō obȳceretur visui quia sciebat vbi singula ēent conuerteret illuc oculos: ⁊ illa videret credere ergo ꝙ possent effugere dei ꝓspectum ad infidelitatem ptinebat. ¶Dicendū ꝙ adam ⁊ eua possent credere qz sicut nō poterant se subtrahere diuine cognitiōi ita neqz diuino cōspectui si deus vellet eos corꝑaliter cōspicere ⁊ tamen putabant ꝙ deus nō veniebat nūc vt eos videret qz ob aliā causaz ideo si se subtraheret nō curaret eos videre ⁊ nō erubescerēt:si autē nō se abscōderent efficerenī ei obuij: ⁊ videret eos etiā si id nōn intēdisset. ¶Aliter pōt dici ꝙ adā ⁊ eua erant nimiū turbati timoze: ⁊ verecūdia aut saltē verecūdia:vñ nō aduerterunt quid facerēt: ꝓpter qō licz illud factū cū deliberatiōe ꝓsupponeret aliqd infidelitatis factuz sine deliberatiōe nō faciebat aliqd infidelitatis neqz errozez ponebat i intellectu. ¶Ad secundū dicēdū ꝙ volebant effugē verecūdiā quā passuri eēnt si a deo viderentur ⁊ hoc non erat malū: ⁊ cū dicitur ꝙ volebant effugere dei potestatē nō est verū:qz ex modo agendi magis apparet ꝙ vellēt effugere diuinā cognitionē q̄z tamē neqz simpliciter effugere volebāt sed volebant nō pati verecundiā:sicut ⁊ nos voluimus non pati penas quas ꝓ peccato meruimus: ⁊ in hoc nō peccamus qz velle fugere malū non est peccatū:pena autē malum dum tamē volēdo fugere nō comittamus aliqd alterū qō sit de se malū aut vetitū:sic adā ⁊ eua abscōdendo se vt nō verecundarenī nihil tale cōmiserunt iō nō peccabant. ¶Quereſ quid est qō dicit ꝙ abscōderunt se in medio ligni paradisi. ¶Dicendū ꝙ est figuratus modus loquēdi cū enim deberet dicere in medio lignoz̄ dixit in medio ligni:certū est enīz ꝙ nō poterant abscondi nisi inter multa ligna ⁊ modus iste frequētatus est in sacra scriptura:vt Exo.vij̄.ca.venit musca grauissima in phonez ⁊ i omnes seruos eius:nō poterat autem eē vna qz multe. Sic etiā dī.ps.lxxv̄ij̄.misit in eos cynomiā ⁊ comedit eos est aūt cynomia musca canina:nō erat tñ vnica:sed plurime. Et apud poetas idē modus loquēdi ē vt Ouī.dicit lib.vij̄.metha.ſ. Eacus ingredit duplici cum prole nouoqz Milite:quē cephalus cū fortib⁹ excipit armis: ⁊ dicit nouo milite.i.nouis militibus q erant myrmidones noui ter facti ex formicis: ⁊ est figura hypalage iuxta illud naues armato milite cōplent ideſt armatis militib⁹. ¶Et intelligitur in medio ligni.i.lignoz̄.ſ.in aliqua densitate lignoz̄ nō enīz erat aliquis locus:vbi non ēent arbores: ⁊ ita vbicz̄ eēt hō in medio lignoz̄ cuz paradisus eēt ortus. Sed locus ille per excellētiam erat in medio lignoz̄ quia erat ibi magna dēsitas ita vt ibi videri non posset qui esset: ⁊ ad illū locum declinauerunt adā ⁊ eua vt videri non possent. ¶Si autē accipiatur istud iuxta rigorē sermonis:erit sensus ꝙ erat aliquod lignū cōcauum intra cuius cōcauitatē ambo lateret sicut sunt aliqui arboreſ veteres qui ꝓ vetustate habēt cōsumpta interioza ⁊ potest aliquid ibi occultari sed hoc non stat. ¶Primo quia non esset in paradiso aliqua talis arbor qz tales sunt corrupte ꝓe vetustate: ⁊ tñ nulla arbor poterat tūc esse talis non solum in paradiso:sed neqz alibi qz arbores fuerant a deo create die tertio supza.j.c. adaz autē fuit de paradiso exclusus

Defectus manga. ꝓ rō.

2.rō.

Ad ꝓm.

Obo

Rō ꝓ⁹.

Sōl

A Qō. 622. Quō intellr absconderūt se in medio ligni paradisi R⁹

Alia rō fio.

Lōgo ratiōe ꝓ⁹ inducta.

so exclusus die sexto iuxta cōmunez intētionem: vel ad plus die septimo. s. sequēti die postq̄z formatus est vt tactum est supra. q. Dc. xj. ideo in duobus aut tribus diebꝫ nulla arbor potuisset veterascere. ¶ Secūdo quia h̄ erat in paradiso: z tamen ibi non erat corruptio rerū ꝓpter loci qualitatem naz ꝓpter hoc erat ibi positus homo vt ibi conseruaretur a corruptiuis ergo non esset ibi tale lignum. ¶ Tertio quia si aliquod lignum tale esset lateret ibi adam vel eua: sed non ambo cum etiā ipsi se ipsos aliqualiter erubescerent: z tn̄ de ambobus hoc dr̄ ergo nō erat vnū lignū sed multa ligna interque latuerūt. ¶ Quarto: q: nō cōuenit hoc mō loquēdi scripture: nā si hoc eēt diceret q̄ abscōdit se adā z vxor eius ītra lignū. s. in corpe eius vel in cōcauitate eius: dr̄ tn̄ in medio ligni: ergo nō intelligit de vno ligno: sed de multis lignis vbi esset densitas q̄ ibi latuerūt. ¶ Cum dicat. s. iḡ. c. q̄ deus vocauit adā querit quare vocauit eū: naz vocabat eum ad argumendū: sed ipse poterat ire ad locū in quo ipse erat cum eū sciret iō nō erat necesse vocare. ¶ Dicendū q̄ fuit ꝑmo q: volebat deus hr̄e occasionē loquendi cōtra adā ea que locutus est sc̄z quincēdi eū ex verbis eius: z tn̄ si deus iret ad locum in quo erat adam inueniēdo eū nō eēt occasio hoz verboꝝz q: ista ꝓcedunt ex eo q̄ adā exiuit de latibulo: ergo vt dareť occasio q̄s non debuit deus ire ad adā: sed vocare eū q̄si non videns. ¶ Scōo q: si deus iret ad locū vbi eēt adam maiori ꝓfunderet verecūdia cū deus eum deprehenderet: z tn̄ volebat deus q̄ adā hr̄et locū deliberādi qd deo diceret z posset cōpūgi in se ipo veniāq̄z petere de cōmisso: qō tn̄ impediret turbatio magna supueniens: iō nō voluit eum turbare: z sic nō debuit ad eū ire q̄si eum inueniēs s̄z potius q̄ eū vocaret qa vocatus locū hr̄et deliberādi quid diceret aut ageret coram deo. ¶ Tertio q: scriptura tāgit rem verisimilē. Dixerat enī q̄ adā abscōderat se: sed abscōditi vel latētes facilius possūt ab aliꝭ vocari q̄z inueniri: ideo dicit q̄ eū vocauit. ¶ Quarto q: adhuc loquēdo de deo ꝓueniens fuit dicere q̄ vocauit adam nā scriptura nō ponit eū vt substātiā spūalem intelligētem: q: sic oia intelligit z nō pōt aliqd occultari ei q: oia implet Jere. c. xxiij. sed potuit deū vt corpe humano indutum z corpeis oculis vtētē: s̄z sic nō videm⁹ nisi ea q̄ nobiꝭ occurrūt iō cōueniēt diceret q̄ nō videret adā latentē s̄z inqreret eum z ita vocaret. ¶ Quereť q̄re vocauit de⁹ adā z non vocauit euam q: videť q̄ ambos debuisset vocare z p̄z ꝑmo q: vocabat eos ad arguēdū ipsos z imponendū eis penas: z tn̄ ambobus penas iposuit: ergo ābos vocare debuisset. ¶ Scōo: q: ista vocatio fuit ꝓpter pctm̄ z tn̄ ambo peccauerūt iō ambo vocari debuissent. ¶ Dōm q̄ vocauit adā vt quidā putāt nō solū ipsum: sed z euam simul vocauit z tn̄ scriptura de solo adā facit mentionē. Sed dōm q̄ nō stat ꝑmo q: poterat dici adā z euam vocatos: z q̄ vtrūq̄z scriptura taceret q̄si non necessariū: z tn̄ q̄ de vno diceret z de alio taceret nō est satis cōueniēs dictū q: potiꝰ videť negari. ¶ Scōo: q: repugnat mō loquēdi nā dicit. s. iḡ. c. q̄ dixit deus adā vbi es: z tamen si ambos vocasset nō diceret adam vbi es: sed vbi estis vos. ¶ Tertio q: si ambo vocarenť ambo respōderēt vel vnꝰ vice amboz: z tn̄ rndit solus adā z noie suo cū dicat: vocē tuā audiui in paradiso z timui z abscondi me: ergo solus adam vocatus est. ¶ Sed rndendū q̄ deus solū adā vocauit z fuit ꝑmo: q: nō vocabat nūc ꝓ⁹ aliq̄ cā que cōcerneret ambos ideo alterꝝ sine altero vocare poterat: de cā dicet in rnsione. ¶ Scōo q: adā erat p̄ncipalis z caput: iō ls̄ cā ambos cōcerneret satis erat vocari adā. ¶ Tertio q: ambo latebāt z vocato vno ambo apparerēt z ita alterū eoꝝ vocari sufficiebat. Sed si vnus vocareť ꝓueniēs erat vocari p̄ncipalē. s. adā: z ita fuit: q: vocato adā ēt eua apparuit: qō p̄z q: eua quoq̄z latuit cū dicat. s. iḡ. c. cū audissent vocē dn̄i de ambulātis in paradiso abscōdit se adā z vxor eius: z tn̄ nūc vocato adā non fuit vocata eua sed apparuit: q: q̄n increpuit deus adā etiam increpuit euā: ergo q̄n exiuit adā de latibulo exiuit eua: z ls̄ q: ambo simul se absconderant satis ergo erat vnū eoꝝ scilz adā vocare. ¶ Quarto q: dato q̄ deꝰ vocaret nūc ad arguendū de pctō nō vocaret nisi adā: q: dederat p̄ceptum ade z non eue: ipse aūt adā ex parte dei dixerat postea illud p̄ceptū eue: sed agebat nūc de trāsgressione p̄cepti: ergo illuz vocare debuit deus z ad illū loqui cui p̄ceptū dederat. ¶ Quinto z p̄ncipaliter vt dareť occasio ad illū ordinē quē deus tenuit in infligēdo maledictiones: z ad inquirendū veritatē per confessionē peccatoꝝ: z fuit iste ordo: serpēs fuit ꝑmū motiuum decipiēdo mulierē: ipsa vero seducta incitauit viꝝ qui comedit z in eo cōsumatū fuit pctm̄: iō deus q̄siuit ꝑmo a viro de peccato suo: vt ille quesitus retorqueret pctm̄ in mulierē z illa in serpentē: z ita ex cōfessione eoꝝ appareret pctm̄: z q̄ iuste inferebať pena. Si aūt deꝰ vocasset ꝑmo euā peteret ab ea de pctō z illa nō retorqueret aliqd in viꝝ s̄z in serpentem z ita vir nō appareret adhuc nocēs: si vero ambos simul vocaret ab ambobus sil' peteret: z iō sequereť q̄ nō inueniret ordo p̄cedens delicti retorq̄nte vno in alium: iō debuit deus ꝑmo vocare adā vt querēdo ab eo ipe retorqueret in feminam z femina in serpentē. ¶ Ad ꝑmaz rōnē in contrariū dici pōt q̄ licz deus intēderet arguere adā z euā de pctō z infligeret penas tn̄ ex mō se habēdi ad illos nō apparuit hoc s̄z potius q̄ deus vocaret eos ad aliqd aliud q: si hoc intēderet ostēdere statiz ade exeūti de latibulo diceret q̄re fecisti hoc vel trāsgressus es mandatū: sed nō dixit imo solū dixit vbi es: z tūc adā manifestauit penā delicti sui. ¶ Et istud est cōueniēs q: scriptura tenet in tota narratiōe illud motiuū q̄ semel ꝓsupposuerit: s̄z introduxit deū vt nō videntē adā: z iō q̄rentē vbi esset: z vocantē eū: ergo etiā dz loq de deo q̄si nō sciente peccatū ade nisi ille ꝓfiteať q̄ō etiā apparet ex ordine quē tenuit inquirēdo ab eis: z sic nō veniret deus z locuturus ꝓtra eos ꝓ⁹ pctō cū nō ꝓsupponať q̄ sciret eos peccasse sed in veritate sciret: z iō: q: nō ad hoc oñdebať venire nō erat necesse q̄ ambos vocaret: s̄z postea ambobus penas inflixit confitentibus eis pctm̄ suū de quo ab eis nō querebať: sed oñdebat se deus vocare adā q̄si vellet scire vbi erat: ipse enī posuerat eū in paradiso vt operareť z custodiret illū nūc autē nō videbat eū: iō voluit videre vbi erat custos z colonus: z ad hoc vocauit eū: mulierez aūt nō posuerat: vt custodē: sed dederat eaz illi: vt sociā: iō de ea nō erat ita ꝓptuz q̄rere. ¶ Ad scōm potest dici sicut ad ꝑmū. s. q̄ deus nō oñdebat se velle querere de pctō neq̄z infligere penas s̄z vocabat viꝝ ad aliqd qō ad eum solū ptinebat z sic eū solū vocaret. ¶ Aliter pōt dici q̄ dato q̄ vocaret ad intelligendū penas z querendū de pcto z ambo peccauissent nō debuit ambos vocare sed solum viꝝ ꝓpter quartā: z q̄rtā rōnē supra positas. ¶ Queretur quare dixit deus adā vbi es cū sciret vbi eēt. ¶ Dicenduz q̄ istud pēdet ex rnsione ad qōnē. Dc. xxiij. deus enī sciebat vbi erat adā z tn̄ vocauit eū ꝓpter cās ibi expressas: s̄z qui vocat sub aliquo cōceptu vbor dz vocare: z nō sunt aliq̄ verba accōmodatiora q̄s ista: iō dixit vbi es. ¶ Sed aliqs dicet q̄ poterat deus vocare adā sub aliꝭ verbis. s. adā veni vel exi foras sicut lazaꝝ vocauit xp̄s dicēs: lazare exi foras Joan. xj. c. ¶ Sed hoc nō cōuenit. ꝑmo q: tūc signaret q̄ deus videbat vbi erat adā cū vocaret eū quasi a se visuz dicēs: adā veni huc: z tn̄ nō cōueniebat introduci deū vt scientez vbi erat adā: q: cū ille esset in abscōdito si deus loqueret vt sciens vbi ille erat signaret q̄ etiā nouerat peccatū eius cū aliud occultum: idest locū eius nosset: z tn̄ nō debuit oñdi deus vt sciēs peccatū ade: ergo nō debuit eum vocare vt sciens vbi erat dicendo veni adā: sed vocare quasi nesciēs vbi esset dicēdo adā vbi es: quod vero obꝭcitur de xp̄o vocante lazarū non est simile q: ille p̄supponitur vt sciēs inquantum erat ad hostium monumenti vbi lazarus dicebatur iacere. ¶ Scōo vt cōcordet sibi ipsi scriptura: nam dixerat q̄ abscōdit se adam: z vxor eius z tamē si deus vocaret adam dicēdo adaz veni nō vocaret eum quasi abscōditū: sed q̄si in palā existentem z a se visum: ideo nō debuit eum sic vocare sed quasi abscōditū dicendo adā vbi es. ¶ Tertio q: nolluit deus dare occasionem verbis ade per que de peccato suo patuit z hoc fuit inquantū deo dicēte adā vbi es adam dixit q̄ se abscōderat: z quare: z si dixisset deus veni adam: nō diceret adaz vbi erat vel q̄ se abscōderat q: nō respōderet ꝓuenienter de vbi quo non erat quesitus de vbi: vt ergo adam responderet vbi erat debuit deus dicere adam vbi es. ¶ Quarto quia si deus diceret adam veni: adā putaret se visum z statiz vocatus veniret: sed nihil diceret cū deꝰ nihil ab eo peteret: vnde vel nihil de peccato ade z eue diceretur vel introduceret per aliū modum sc̄z q̄ deus quereret sed cōuenientior modus fuit q̄ ipi confiterentur delictū suū ergo deus debuit dicere adam vbi es. ¶ Cum autem obꝭcitur q̄ deus hoc sciebat cōcedendū est z tn̄ adhuc debuit querere. Primo q: deus apparuit hic vt hō. s. in figura humana iō que ad hoiem ptinet scriptura

de eo

Q. 625. Cur po⁹ de⁹ vocauit adā q̄s ipse sciret vbi adā esset cur dixit vbi es.

A

B

R° ad ꝑm

R° ad ſm

R° Cōfutatio

Prima rō

2. rō

3. rō

B

4. rō.

Obo ꝑma rō.

de eo dicit. s. querere: z q̄si ignorare: sic dicit Hiero. sup Mat the. q̄ aliq̄n xp̄s loquit vt hō z querit z dubitare vel nescire videt: aliq̄n aūt vt deus neq; q̄rit neq; dubitat: si deus introduceret vt deus z nō in hūana figura nō diceret de eo q̄ q̄reret. ¶ Scō q: idez in nouo testō inuenit. s. q̄ aliq̄n xp̄s

2.rō — loqtur vt deus nō q̄rens: sed occulta reuelās: sicut q̄n mulieri samaritane dixit oia que ei acciderāt. Joā. 4. c. aliq̄n vt hō loqtur q̄rens z q̄si dubitās: vt cū dixit Matth. 16. ca. q̄m dicunt hoies eē filiū hois: ipse tñ nouerat qd de ipso diceretur sic etiā. Joan. xi. c. dixit de lazaro vbi posuistis eū vñ z q̄si ne

Q.ō. 676. sciēti rñdēt: dñe veni z vide. ¶ Cuz deus vocās adā dixisset adā vbi es statiz exiuit adā de latibulo suo: z eua z pcesserūt corā dō z rñdit adā vocē tuā dñe audiui z timui. ¶ Et nō fit mētio q̄ exiret de latibulo z tñ ita dz p̄suppōi cū adā dicat timui z abscōdi me: z tñ qui abscōditus erat nō poterat cōparere nisi exiret de latibulo. ¶ De eua quoq; dicendū est q̄ exierit: nā ipsa quoq; abscondita erat cū dicat. s. iḡ. c. abscondit se adā z vxor eius z tñ fuit ipsa corā deo q̄n arguebatur adā cū etiā eaz deus arguerit ḡ p̄odūt cuz adā. ¶ Sed quere q̄re adā p̄dūt statim vt deus de eo quesiuit. ¶ Dicendo q̄ fuit p̄mo q: deus q̄rebat ab adaz vbi erat z hoc audiebat adā: iō vt nō offenderet eū amplius rñderet: z tñ nō poterat dicere nisi hic sum vel exire ad eū: iō exiuit. ¶ Scō q: cum adā videret q̄ deus eū q̄rebat putaret q̄ nō posset latere z si non se manifestaret z deus eū inueniret acrius euz puniret iō vt vocat⁹ est p̄odūt. ¶ Sed dicet q̄re adā veniebat cum deus eū nō vocaret q: nō dixit nisi adā vbi es. ¶ Dō mō fuit p̄mo q: deus q̄rebat ab eo vbi eēt: ideo saltem ipe dicturus erat hic sum: z tñ turpe erat q̄ loquere de latibulo z nō exiret iō p̄dūt. ¶ Scō q: Iz ista v̄ba in forma nō eēt vocantis tñ intētio erat vocantis: iz q: q vocabat nō apparebat vocāz dixit vbi es z nō dixit⁹ veni: sed si vocare adā deberet venire ideo intelligēs se vocatū veniret. ¶ Tertio q: cū deus dixit adā vbi es intellexit q̄ aliq̄d volebat ei deus dicere aut circa ipsum facere q: al's nō vocaret eū: si aūt rñderet vbi erat deus iret ad ipsum: fecit igit qō honestius est vadēs ad deum.

Q.ō. 677. Cur eua venit non vocata. p̄ma rō. 2.rō. 3.rō. 4ª cā 5.rō. ¶ Sed quere q̄re eua venit ante deū cū ipsa nō vocaretur. ¶ Dici p̄t p̄mo q̄ fuit q̄ putauit se vocatā: nā vocato viro videbat ipa vocari iō q̄si vocata veniret. ¶ Scō q: cuz ipa eēt cū viro forte vir suasit ei q̄ exiret. ¶ Tertio q: ocultatio ista fuit p̄pter timorē sicut dixit adā audiui vocē tuā z timui z tñ deterius sibi futuꝝ putabat sine viro q̄z cuz eo iō exiuit cum illo. ¶ Quarto q: latuerant ambo vt deus nō hret eos obuios: z ita q̄reret aliud ab eis qō alias q̄rere nō intenderet: z tñ nec ipse q̄siuerat p: o adā: iō neq; ipse neq; illa possent latere iō p̄dūt. ¶ Quinto q: si illa nō exiret spōte quereret deus forte ab adā de ea z ille eā p̄deret: ideo voluit potius exire ne culpabilior videret si adā p̄deunte ipsa se occultaret.

Q.ō. 678. Cur dixit adam vocez tuā audiui z timui. p̄ma rō. ¶ Quere q̄re dixit adā vocē tuā audiui in paradiso: z timui cū hoc nō videret necesse dici eē. ¶ Dom q̄ fuit ga deus q̄siuerat ab adā vbi erat: ipse vero exiuit de latibulo: z videbat q̄ adhuc maneret qō. s. quō fuerat in loco vbi nō videret a deo adā dicit q̄ se abscōderat iz q: occultatio non fit sine aliq̄ cā spāli: iō adā dat cām q̄re latuerat dicēs q̄ fecit q: timuit. ¶ Et cū dicit vocē tuā audiui intelligit de sonitu quē faciebat deus inter arbores vel sonitu pedū qui ab aura ferebaf vt audiret remotius q: nullā vocem aliā deus audierat.

2.rō. ¶ Etiā dixit audiui vocē tuā nō audiuit eaz solus adā iz etiam eua: z iō ambo latuerūt: sicut dī. ō. iḡ. c. z cū audissent vocem dñi: z tñ adā de se solo rōnez reddebat: q: ab eo solo quefierat deus cū dixit adā vbi es: z tñ idē oīno de eua dictū eē intelligebaf. Cuz aūt dixit vocē tuā audiui nō dz hoc q̄si istō esset rō timoris nā magis timeret si videret deuz q: ppinquꝫ erat q̄ eos posset punire q̄z si eū audiret sed de voce dicit p̄mo q: per illā significabaf deū adesse z tūc habebāt causam timoris nō habebāt aūt cām timēdi si deus abesset sicut quā

3.rō. do nō senciebant eū eē in horto. ¶ Scō ponit ad significādum quare latuerūt q̄si q̄nieter laterēt: nā si adam vidisset deū eēt tam ppinquus vt latere nō posset vel videret quoq; ipse z ita latere nō posset q: nō latet qui videt: etiā eēt superuacuū latere cū iaz visa eēt nuditas eoꝝ: cū aūt dr q̄ audierunt vocē dei: signatur q̄ deus lōge erat: z nō videbāt deuz neq; ipe illos iō tūc p̄derat latere. ¶ Tertio ad excusandum q̄ latuerint q: poterat obiici quomō se abscondebant a facie dei q̄si malū faceret: rñdet adā q̄ audierūt vocē eius. i. sonitū ambulantis: z ita nō sciebāt an ad eos vellet venire vel non p̄pter qō nihil ꝓtra deū facere videbanf: secus si deus iā eos vidisset vel ipsi deū q: si se abscōderēt viderenf se subtrahere deo volenti ipos: z ob hoc apparet q̄ qñ dī q̄ audierūt vocem dei: q̄ intelligit de sonitu pedū z nō de voce qua vocaret eos q: tūc adā se ipsum accusaret dicendo audiui vocem tuā z abscōdi me. ¶ Sed quere q̄re adā ꝓfessus est q̄ audierat vocē dei z timuerat z se abscōderat q: per hec se ipsum accusabat potuisset aūt solū exire de loco in quo erat z venire ad deū nō ꝓfitendo aliq̄d hoꝝ de quib⁹ nō q̄rebaf. ¶ Dicendum q̄ fuit p̄mo q: putauit adā necessariū eē q̄ hoc dicere q: qñ vocatus est a dño, p̄dūt venit de loco abscōdito z locus ostēdebat q̄ adā ex industria se occultauerat iō oportebat vt daret cām eius qō negare nō poterat: si enī potuisset adam negare se fuisse in latibulo forte negaret: iz q: nō potuit: voluit reddere cām z fuit q̄ audiuit vocem dei. i. sonitū pedum z timuit: z q: timuit abscōdit se. ¶ Scō q: adā putauit qñ deū vidit q̄ deus hoc sciebat iō nō voluit occultare ne ex hoc pctm̄ eius grauius videret. ¶ Tertio q: aliq̄d apparebat in adā q̄ necessario eū accusabat. s. esset indut⁹ p̄zomate qō deus ei nō dederat iō Iz adā taceret certū est q̄ deus q̄reret quomō ipse nunc hret perizoma vt ergo cām redderet eius de quo postea redditurus erat cū q̄reret dixit quod postea dictur⁹ erat. s. q̄ timuerat z se abscōderat z erat timor de nuditate. ¶ Sed aliq̄s dicet q̄ adā loqtur repugnantia sibi ipsi: nā dixit q̄ timuit z tñ p̄odūt sed qui timet nō se manifestat sed potius se occultat. ¶ Dici p̄t vno mō q̄ adam nō dicit sibi repugnātia z timor ē cā latendi z sic fuit in adā z nō manifestandi se: vñ adā nō refert q̄ timuit ad hoc tempus qō nūc erat: sed ad tps quo audiuit vocē dei z tūc verus est q̄ latuit z nō se manifestauit nā qñ audiuit p̄mo sonitus dei timuit corā ipso videri q: nudus erat z putauit q̄ posset nō videri. s. si se occultaret q: forte deus nō veniebat nūc ad eū z ideo ex isto timore se occultauit nūc vero qñ p̄dūt siue timuit siue nō timuerit ipse nihil dicit z ideo nō repugnat sibi ipsi. ¶ Cōfirmaf hoc q: adam reddit cām quare latuit z nō q̄re apparuit vt patet ex v̄bis suis: sed ad latendū erat cōueniens cā timere: ad apparere aūt nō erat cōueniēs cā neq; istud dixit adā. ¶ Scō p̄t dici q̄ adā timebat z tñ manifestauit se ipm q: si non manifestaret deteriora timebat. s. q̄ deus inueniret euz z puniret tanq̄z addere peccatū peccato sc̄z q̄ cōparere nollebat: iō cōparuit: nā vnus timor expellit aliuz qñ est maior: z gñaliter oīs passio maior facta occultat vel expellit minorē maior. n. timor erat. i. maior maloꝝ: quo adam nūc timebat si vocatus nō p̄diret q̄z timor quo timuit videri q: nudus erat: z iō se abscōderat. ¶ Sed dicendum q̄ licz vex sit adā timuisse qñ se manifestauit tñ de hoc timore non loqtur ipse: sed de timore quo latuit: cū nō reddat causam nisi q̄re latuerit q: de hoc deus loquebaf. ¶ Adhuc tamen obiciebaf q̄ nō bene dixit adā scilz timui q: nudus eēz q: debuit dicere erubui q: nudus eram nam de nuditate nō est timor sed verecūdia vel cōfusio. ¶ Dici potest vno modo q̄ bene dixit timui q: iste timor nō est aliud q̄z verecundia z includit in rōne verecūdie cū dicamus verecūdiā esse timorem ingloriatōis: p: o turpi cōmisso: iō adā exp: essit id quod ad verecūdiam ptinebat z tūc dicet timuit scilz non aliquas penas: sed ingl'iationem vel cōfusionez eo q̄ nudus essem. ¶ Scō q̄ melius dixerit timui q̄z erubui: q: erubescere est verecūdiā pati de nuditate aūt patif quis verecūdiam quando videnf turpia eius: sed qñ adam audiuit vocem dei nulla eius turpia videbanf: nā ideo latebat vt nō viderenf: ḡ nondum verecundabaf iz timebat verecūdiam pati: z ita videbatur melius dictū q̄ timuit q̄z q̄ erubuit. ¶ Et tamē circa iz dicendū q̄ accipiendo verecūdiā p̄prie est ipsa verecūdia timor: z ideo est ante malū q: nō est timor de malo p̄senti: sed de futuro: nam de p̄senti dolor est vel tristitia z nō timor: malum aūt ḡ quis timet per verecūdiā est ingloriatio vel cōfusio: z iō cū verecūdia p̄m suam substantiā necesse est q̄ sit ante ingloriationē: z q̄tum ad hoc verecūdia est passio laudabilis in aliquibus sc̄z in iuuenibus qa p̄pter eam cauent cōmitē turpia de qbus timebūt confusiones: aliq̄n tñ accipitur large verecundia p: o confusione vel ingloriatiōe: z istō est malum qō quis patitur qñ manifestantur turpia eius: in adam vero quādo audiuit vocē domini nō erat confusio vel ingloriatio quia nonduz videbatur aliq̄d turpe in eo: iz erat

in eo

in eo timoꝛ de illa inglïatione vel confusione que necessario fierent si coꝝ deo appareret: ⁊ iō erat in eo verecundia ꝓpꝛie dicta: ⁊ hāc vocauit adā timoꝛē ⁊ recte dixit qꝛ illa est timoꝛ inglïationis. ¶ Tertio pōt accipi timui. ſ. penas infligendas: nā adā ꝓuaricatus fuerat mandatū dei ⁊ deterioꝛauerat ſeipſum operiens pꝛiꝛomate quo deus illū nō operuerat ꝓꝛo quo deus illū iuſte punire poſſet: ideo timuit malū qō ei rōnabil'r iferri poterat: ⁊ vt iſtas penas euadēt vl'vt nō ſtatī icidēt i illaſ abſcōdit ſe. Et ita accipiēdo timoꝛē vtro q̄ modo applicaꝫ illa clauſula. ſ. timui eo q̄ nudus eſſez. De ꝓꝛimo timui. ſ. cōfuſionē vel inglïationē eo q̄ nudus eſſem. ideſt de nuditate: nā qꝛ nudus erā videreñ turpia mea de q̄ cōfunderer: ⁊ hoc nō timerē ſi nudus nō eſſem: accipiendo aliomō eſt ſenſus timui eo q̄ nudus eſſez. i. timui penas iſtigādas: qꝛ nudus eraz. ſ. manifeſtabaꝫ pctm̄ meū in nuditate ⁊ tm̄ ꝓꝛimus ſenſus verioꝛ eſt. ¶ Sed quereꝫ qūo adā potuerat timere qꝛ nudus eſſet. nā non erat nudus induerat enim ſe perizomate. ¶ Aliqs dicet q̄ erat nudus: qꝛ nondū fecerat ſibi perizoma qñ audiuit vocē: ⁊ ita tunc erubeſcebat videri a deo: ſed nunc qñ ꝓceſſit erat veſtitus ⁊ nō erubuit. ¶ Sed dōm q̄ nō ſtat p̄ qꝛ eſt ꝯ ordinē lr̄e: ꝑus enim ponit q̄ fecerint ſibi perizomata quā audirent vocez dei. iō oꝫ dici q̄ erant ꝑus veſtiti. ¶ Scōo qꝛ alꝫ dareꝫ q̄ aliquo tpe manerēt nudi ⁊ nō curarēt ſibi facere perizomata: nā ſtatim vt peccauerūt ambo cognouerūt ſuā nuditatē: ſz ꝑus peccauerunt q̄z audirēt vocē dñi: vt pz ex ordine lr̄e: iō ſi nō facerēt perizomata niſi qñ audirēt vocē dñi manerēt tpe medio nudi ⁊ de ſua nuditate nō curātes: qō falſuz eſt qꝛ ſtatim vt viderunt ſe nudos erubuerūt ⁊ fecerunt pizomata. ¶ Tertio qꝛ ſi qñ audierūt vocē nondū hr̄ent perizomata non eſſet locus faciendi neq̄ cogitandi tanta verecundia turbarenť: ḡ ꝑus illa habebāt. ¶ Et tm̄ dōm q̄ adā dixit ſe nudū: qꝛ non erat ſufficienter veſtitus ſolū eni operuerant genitales ptes perizomatibus relique aūt ſine veſtimento manebant. ¶ 2° pōt dici ⁊ melius q̄ adā dixit ſe nudū qꝛ inuenerat nuditatem eſſe cōfuſibilē: ⁊ ideo ſine operimēto turpe erat apparere: ⁊ lz nūc opertis ptibus illis de eis nō erubeſceret: erubeſcebat q̄ nō poſſet apparere coꝝ deo niſi ſic opertus qualez deus eū nō fecerat ⁊ hoc ꝓꝛo nuditate ei veniebat. ¶ Conſiderandū q̄ de adā qd deo dixerit: loquit̄ ioſephus lib. ꝓꝛio antiquitatū dicēs deo aūt in hoꝛtū veniēte adā eqdē ꝑus ne ad eius veniret alloquiū cōſcius iniquitatis fue diſceſſit: deꝰ aūt intēdebat qō egerat ⁊ etiā reqrebat: pp q̄z ꝑus eius delectareť alloquio poſtea refugeret atq̄ ꝓfuderet: illo vero nihil loquēte eo q̄ ſe coḡuerat dei tranſgreſſum fuiſſe mandatū: dñs ait mihi qdē notū eſt de vobis quēadmodū felicē vitā ⁊ extra maloꝝ oium paſſionē habueritis nulla ſolicitudine animū vr̄m cōturbāte cū vobis ſponte ad fruēdū ⁊ ad voluntatis habundantiā oriren̄ vniuerſa me ꝓuidente virentia ſine vr̄o labore atq̄ miſeria: ſed nunc malis p̄ntibus ſenectus velox vobis aduenietꝫ nō lōga vita ſuccedet: qm̄ mihi cōtumeliā tali voluntate feciſti in ea mandata ꝓuaricando: neq̄ eni vtutis cā taciturnitate cōſtrigeris: ſed mala cōſciētia retineriſ: adā vo pcti veniā poſtulabat rogabatq̄ deū ne eū nimis affligeret ⁊ de facto mulierē accuſabat dicens ſe ab ea ſeductū deliquiſſe. ¶ Sed dōm q̄ ioſephus loquitur hic vt oꝛato: ſcribenſ ea que venuſtare poterant eloquiū ſcripture fide neḡ q̄z fuata q̄ſi illi nō eēt aſtrict⁹ qꝛ aliq̄ hoꝛ p̄ter ſcripturā aliq̄ ꝯ ſcripturā aſſeruit. ¶ Cū eni dic̄ veniēdo in hoꝛtū adā diſceſſiſſe ne ad ei⁹ veniret alloquiū ſignat id qō ſcriptura dic̄ q̄ audiuit adā vocē dei ambulātiſ ad aurā poſt meridiē ⁊ abſcōdit ſe ⁊ quaſi honeſtius dicereť q̄ diſceſſerit q̄z q̄ ſe abſcōderit illud dixit: potiſſimū qꝛ nolluit inuere q̄ aliquid deo occultari poſſet ⁊ q̄ deus quereret adā vbi eſ: ſic ſcriptura aſſeruit: nā hoc ignoꝛantiā quādā ex modo loquēdi iudeo ponebat: qō ioſephus ſcribēs gentilibuſ exp̄imere nō voluit ne talia de deo ſuo iudei credere putarenť. ¶ Cuz vero ait deus intendebat qō egerat ⁊ cām requirebat pp q̄z ꝑus eius delectareť alloquio poſtea refugeret atq̄ cōfunderet ꝑ ſcripturā eſt: nā ſcriptura ſolū aſſerit queſiuiſſe deuz ab adā vbi eſſet ille vo ꝓgreſſus de latibulo dixit ſe erubuiſſe qꝛ nudus erat: ſed inuit ioſephus deū queſiuiſſe q̄re latuerit adā: ⁊ qꝛ ipſe nō dixit abſconditū ſed diſceſſiſſe iuxta vba ſua: ait q̄ deus quereret cur nūc diſcederet ⁊ cōfunderetur cū ꝑus delectareť p̄ntia eius ⁊ alloquio. ¶ Addidit ioſephus q̄ tacebat adā qꝛ nouerat ſe tranſgreſſum mandatū: hoc ſcriptura nō aſſerit ſed q̄ dixerit ſe erubuiſſe de ſua nuditate: ⁊ ideo latuiſſe: ſed ioſephus hoc non dicit. ꝓꝛimo qꝛ eſt ꝯ intētionē ſuā cū ipſe aſſerat adā ⁊ euaz putaſſe feliciozes factos ſe cū folīs ficus ſe operuerūt ſic eni eodē lib. ait folīs igitur ſici ſemetipſos operuerunt: ⁊ hec genitalibus opponētes videbant ſibi magis eſſe felices in hīs q̄ ꝑus ſe putabant difficilius inuenire: ⁊ iō non diceret eos erubeſcere aut dolere de eo in quo ſe putabant feliciozes: nā deceptus fuit in hoc ioſephus putans q̄ māducādo de ligno ſcie boni ⁊ mali adueneriť eis ſapia q̄z ꝓꝛius nō haberent: ſed de hoc ſupꝛa magis diximus. ¶ Scōo dixit hoc qꝛ inuit q̄ adam diſceſſerat verecundatus q̄ trāſgreſſus fuerat dei mandatū: ⁊ iō cum deuſ eū inueniret querente deo tacuiſſe adā ꝓemente eadez verecundia. ¶ Cū aūt addidit deū loquente: mihi quidē notū eſt de vobis quēadmodū felicem vitā ⁊c. ꝓeter ſcripturā eſt: ſed illud eſt ſatis rōni cōſentaneū q̄ deus icreparet adā ⁊ euā obīciens eis bona que deus illis conceſſerat que nō aduertētes trāſgreſſi ſunt mandatū dei ⁊ incurrerūt in mala. ¶ Etiā verū eſt q̄ ille aſſerit. ſ. q̄ deus dederat eis felicez vitā ſine miſeria ⁊ labore ipſoꝝ ꝓuidēdo eis oia neceſſaria nunc vero malis p̄ntibus ſenectus velox eis aduenireť: dixit ḥ ioſephus loco earū penarū quas ſacra ſcriptura refert viro ⁊ mulieri impoſitas. ¶ Cū vero dixit: neq̄ eni virtutiſ cā taciturnitate cōſtringeris: ſed mala ꝓſcia retineris: lz dictuz nō ſit erat veriſil'e dici. ſ. q̄ adā tacente ꝓe verecūdia deus ei diceret hoc ad increpationē. ¶ Sed addidit q̄ adā peccati veniā poſtulabat rogans deū ne nimis eū affligeret hoc ꝯ ſcripturā eſt: nā nō cōfeſſus eſt adā peccatū ſuū: ſed excuſando retoꝛſit illō in mulierez: vnde neq̄ veniā poſtulauit quaz ſi poſtulaſſet foꝛtaſſis nō eſſet nobis iſte ſtatus miſerie: ⁊ vt multi putant non fuiſſet adā de paradiſo expulſus: cū etiam dixit q̄ rogabat deū ne eū nimis ifligeret: p̄ter ſcripturā eſt: nā cū deus penas p̄onūciaret vter q̄z legiť tacuiſſe. ¶ Qō aūt addidit adam dixiſſe ſe fuiſſe ab vxore deceptū vel ſeductū: falſum eſt ⁊ ꝯ ſcripturā: qꝛ hoc non legiť. ſupꝛa. iij. c. ſed ſolū q̄ fuerit eua ſeducta ⁊ apoſto. p̄. thimo. ij. c. dicit q̄ adaz non fuit ſeductus ſed eua. ¶ Quereť cū dicať. ſ. iij. c. q̄ deꝰ dixit ade quis indicauit tibi q̄ nudus eſſes: q̄re hoc deuſ dixit. ¶ Dōm q̄ hoc fecit ꝓmo ad inducēdū pctm̄ ade in medīū: adā eni peccauerat ⁊ nō cōfeſſus fuerat ſe peccaſſe deꝰ aūt volebat manifeſtare pctm̄ qō ille tacebat: ⁊ qꝛ ex hīc erat itroductio ad illud dixit iſta verba. ¶ Scōo fuit ad accuſandū adā in eo in quo ille ſe excuſabat: nā adā abſcondēs ſe ſe cerat rem inſolitā que ſpēz mali haberet: ⁊ ad ſe excuſandū dixit q̄ erat nudus ⁊ ꝓe verecundia non audebat comparere: ⁊ qꝛ iſtā nuditatē nitebaꝫ adā retoꝛquere in deū q̄ſi ipe feciſſet eū nudū cū veſtes nō dediſſet reducebat in deū cām ſue occultatiōis: deꝰ ât vt a ſe repellat hāc accuſationē reducit eā in adā dicēs: qs idicauit tibi q̄ nudus eēs: q. d. nō ego te feci nudū: ſed tu feciſti te nudū. ¶ Cōſiderā dū aūt q̄ deꝰ nō accuſauit adam qꝛ latebat nudus exiſtens: q̄ſi male ageret: ſed qꝛ nudus erat. ſ. ſeipſum nudauerat: nā nō dixit ei q̄re abſ ondiſti te etiā ſi nudus eſſes q̄ſi nuditas nō eſſet cauſa cōueniēs ad ſe abſcondendū: ſed dixit quis indicauit tibi q̄ nudus eſſes: cōcedit eni deus nuditatē eſſe ſufficientem cām ad ſe occultandū qꝛ cōtinetur caro que nuda eſt ſic ipe dixit. Iſa. lviij. c. cū videris nudū opi eū ⁊ carnē tuā ne deſpexeris. ¶ Quereť q̄re adā vocatus ⁊ veniens ad deum non cōfeſſus eſt pctm̄ ſuū: nā ſolū dixit de nuditate ⁊ nō de peccato. ¶ Dōm q̄ fuit ꝓmo qꝛ ipſe rñdebat deo: ſed deus ſolū queſiuerat adā vbi es ideo de loco reſpōdebat ⁊ cā loci: ⁊ qꝛ locus ille erat occultus ⁊ videbaꝫ ibi adā eſſe abſconditus dedit cām abſconſionis. ſ. qꝛ erat nudus: ⁊ qꝛ ḥ ſine peccati mentione dici poterant nihil de peccato dixit. ¶ Scōo fuit qꝛ adā cupiebat occultare peccatū niſi cogereť illud ꝓdere verecundabaꝫ enim q̄ ꝯ dei ꝓceptū egiſſet ⁊ verecundiaz vitare volebat q̄z pateret cōfitendo peccatū: ideo cum deus de hoc nihil nūc quereret tacuit: ⁊ dato q̄ adā aliquomodo intelligeret deū velle de hoc audire qꝛ tm̄ ex verbis eius non clare ꝓſtabat tacuit quādiu tacere potuit. ¶ Tertio qꝛ adā ꝓfeſſus eſt id qō neq̄ negari neq̄ diſſimulari poterat tacuit aūt id qō poterat diſſimulari: nā nuditas eius erat apparēs tū qꝛ ipſe de ea erubeſcebat ⁊ nō poterat non erubeſcere: tū qꝛ ſe circuerat perizomate ad tegēduz nudas partes. ⁊ illud

A Qō. 634. Cur deꝰ dixit qs indicauit q̄ eēs nudus. Rñſio. ꝓma rō. 2. ratio.

A Qō. 635. Cur adam veniēs āte deū nō ē cōfeſſus pctm̄ ſuum. Rñſio. ꝓma ratio. 2ª ratio.

3. rō.

visui apparebat: iō hoc confessus est: sed pc̄m̄ non apparebat foris: q̄ pterierat: ⁊ lz deo querente de illo nō posset illud negare adam poterat tn̄ dissimulari quādiu nō petebat de eo ⁊ ita adā tacuit. ¶ Quarto q̄ magis erubescēt loquēdo de pctō q̄s de nuditate: nā nuditas non videbat ee ab eo: sed quia deus non dederat ei vestes: ⁊ ita q̄s sine culpa sua poterat putari: sed nō erat ita de pctō: q̄ illud erat actio voluntaria ⁊ ei erat culpa ⁊ nō deo: neq̄ erat ei de ꝺ excusatio.

4.rō.

Qō.636. Cur deꝰ dixit qs indicauit tibi q̄ nudus ees nisi qō de ligno ⁊c. A R° p̄.rō. 2.rō.

¶ Dixit aūt deus qs idicauit tibi q̄ nudus esses nisi q̄ de ligno de quo p̄ceperā tibi ne comederes comedisti. ¶ Dixit hoc deus p̄mo ad signādū cām nuditatis. ſ. q̄ adā nō se excusabat per hoc sed potius accusabat: q̄ nuditatē ipse sibiip si induxerat: ⁊ dixit quis indicauit tibi q̄ nudus esses. q. d. nullus potuit tibi indicare q̄ eras nudus q̄ non eras ⁊ qō non est nō pōt indicari: sed q̄ comedisti de ligno de quo p̄ceperā tibi ne comederes. i. peccasti: ⁊ hoc fecit te nudū. ergo sicut tu es in culpa q̄ peccaueris: ita es in culpa q̄ sis nudus. ¶ Secūdo pōt iduci sic adā poterat putare q̄ ista nuditas p̄ouenisset ei a deo q̄: certū est q̄ deus nō dederat ei vestes: ⁊ nūc nudū esse erat sine vestibus esse. istam tn̄ nuditatem non cognouerat p̄ius ⁊ nunc cognouit: ⁊ sic semper retorquet defectus nuditatis in deū: deus aūt ostēdit q̄ nuditas ptinet ad peccatū ade ⁊ nō ad aliā cāz: ⁊ ita dicit quis indicauit tibi q̄ nudus esses ac si dicat tam nūc q̄s p̄ius sine vestibus eras: ⁊ tn̄ p̄us nō cognoscebas te nudū: ergo cū nūc te nudū cognoscas opz q̄ aliqs tibi reuelauerit vel indicauerit: sed nemo est qui posset reuelare nisi comederes de ligno vetito ergo comedisti de illo. ¶ Et adhuc istō pōt induci sub duplici sensu: vnus est q̄ aliqs debebat reuelare ade: sed nemo est qui loquerē ei. iō comedendo de aliquo ligno acciperet istā cognē: ⁊ tn̄ nullū lignū erat qō daret cognem nisi lignū scie boni ⁊ mali: iō comedēdo de illo sciret istud: ⁊ istud est iuxta intentionē Josephi q̄ esus ligni illius accelerabat vsum prudentie ⁊ ingenij: ⁊ tunc cōcluderē q̄ adam peccauerat: q̄ comederat de ligno vetito: lz nō iferrē q̄ nuditas erat pena p̄o peccato: sed q̄ p̄us habebat eandē nuditatē quā nunc: sed nō cognoscebat eā: nūc vero post māducationē agnouit cū illō lignū daret cognē. ¶ Aliuo modus erat q̄ adā videbat se nūc esse nudū ⁊ p̄ius nō agnouerat cum tn̄ esset sine vestibus: ideo aliqs ei reuelauit hoc nō poterat esse nisi māducādo de ligno vetito ⁊ peccando: q̄ nullus poterat ei ostēdere q̄ eēt nudus cū nō eēt nisi inciperet esse nudus cū p̄ius nō fuisset: sed eē nuditatē de nouo erat pena que nō poterat eē sine pctō: iō māducasse cū de ligno vetito cōstabat in quo peccaret: per istū modū iducunt duo. Primū est q̄ adā peccauit. Scōz q̄ nuditas de nouo venit tanq̄ pena peccando: ⁊ ita nō fuerat a deo: sed adā induxerat illā sibiipsi. ¶ Uterq̄ modus erat sufficiens quantū ad intentionē dei. ſ. vt manifestaret adā peccasse: ⁊ tn̄ p̄mus modus nō est verus: p̄mo q̄ p̄supponit q̄ adā māducādo de ligno scie boni ⁊ mali accepit vim cognoscēdi aliqd qō p̄us nō cogscebat q̄si lignū hret hāc vim: sed falsuz est: ita eni putauit iosephus. Scō q̄ innuit q̄ nuditas ista quā nunc habebat adam fuisset data a deo: q̄ nūc non fuit aliqd nouum nisi q̄ cognosceret id qō non cognoscebat: ⁊ tn̄ ista nuditas erat penalis ⁊ cōfusibilis: ergo dederat deus ade aliqd penale ade a principio qō falsum erat: secūdus ergo sensus est

4ª rō.

Qō.637. A Cur dicit ō ligno qō p̄ ceperaz ne comederes comedisti. Rñsio. p̄.rō. 2.rō. B 3ª ratio

verus. ¶ Quereē quare deus dixit de ligno de quo p̄receperā tibi ne comederes comedisti. ¶ Dōm q̄ fuit p̄io ad ostendendū cām nuditatis: ⁊ q̄ nuditas nō p̄uenisset a deo sed ab adā vt oñsum est p̄cedēti. q. ⁊ hoc erat q̄ peccauerat: ⁊ pc̄m̄ erat in comedēdo: ideo dixit illud. ¶ Scō q̄ iustū erat vt qō hō occultabat deus reuelaret: si eniz nos pctā nr̄a p̄fitemur veniā petentes deus occultat p̄ remissionez: iuxta istud. ps. xxxi. beati quoz remisse sunt iniquitates ⁊ quoz tecta sunt peccata: si aūt hō occultat non petens veniā deus reuelabit in iudicio coā angelis dei ⁊ hoibus omnibus: adā autē pc̄m̄ suū noluerat cōfiteri: iō deꝰ illud reuelat. ¶ Tertio q̄ deus volebat vt aliquo mō veniā peteret adā de peccato: ⁊ ad hoc dixit a p̄ncipio adā vbi es nullam memoriam faciens de pctō: vt adā de ꝺ q̄sit⁹ ēt de pctō rñderet cōfitēdo illud ⁊ veniā petens: ⁊ hoc fuisset optimū: q̄ erat magis voluntariū. ſ. q̄ deo non petēte ipse cōfiteret peccatū: lz adā nō fecit hoc qm̄ tacuit: voluit ergo deus adhuc dare ade aliam oportunitatem petēdi veniā de peccato: lz nō esset ita bona sicut p̄ma. ſ. dicens ei peccatū suū: hoc est comedisti de ligno de quo p̄receperā tibi ne comederes: vt hoc dicto adā diceret verū est q̄ comedi ⁊ peccaui: veniam igit peto: sed adā valde male in oibus se habuit: q̄ sicut a p̄ncipio tacuit data sibi oportunitate loquendi: ⁊ cōfitendi peccatū: ita ⁊ nunc reuelato sibi pctō qō negare nō poterat nō dixit: verū est ⁊ peccaui: sed retorsit pc̄m̄ in mulierē quasi in nullo ille deliquisset. ¶ Quarto fuit q̄ voluit deus dare penas ade ⁊ eue: lz nō poterat eas iuste dare nisi de peccato constaret: sed hoc illi nō cōfessi fuerant: ideo debuit deus istud dicere: q̄ ita dixit de ligno de q̄ p̄ceperā tibi ne comederes cōedisti. ¶ Postq̄z deus dixit de ligno comedisti: dixit adā mlier quā dedisti mihi socia dedit mihi ⁊ comedi: de hoc quereē q̄re adā illud dixit: ⁊ q̄re nō negauit cū vsq̄z nūc nō cōfessus esset. ¶ Dōm q̄ nō negauit q̄ adā non erat adhuc tā deprauatus q̄ vellet veritatē negare neq̄z eā huc vsq̄z negauerat: occultauerat eni aliquā veritatē. ſ. de qua nō querebat expresse: ⁊ hoc pre verecundia: tacere aūt qn̄ nō queriť nō est mēdatiū neq̄z videē esse peccatū: sed negare veritatē est mendatiū ⁊ pc̄m̄: ⁊ hoc nōdū fecerat adā iō neq̄z nunc fecit: sed stati vt hoc sibi dictū est p̄cessit veritatē. ¶ Scō q̄ videbat adā q̄ nō poterat sibi occultare ⁊ negare: si eni ipso negante posset res deo manere incognita fortassis negasset: sed iā deus illō dixerat ade asserendo q̄ comederat de ligno vetito: iō frustra erat ade negare. ¶ Tertio q̄ in hoc comitteret adā grauissimū peccatū. ſ. q̄ deū mendacē faceret: nā deus asserebat q̄ comederat de ligno scie boni ⁊ mali: si aūt ipse diceret nō comedi eēt facere deū mēdacē: ⁊ cū hoc falsum eēt: q̄ deus verū dixerat valde offenderet in hoc deꝰ iō nō ausus est negare. ¶ Quarto si negaret addēdo pc̄m̄ pctō penā grauiorez timeret: iō vt nō induceret sup se maiora mala non negauit.

qō.638. A Cur dixit mlier quā dedisti mihi socia: cā dedit mihi. Rñsio. p̄.rō. 2ª rō

3.rō.

4.ratio.

¶ Cū adā nolluerit negare pc̄m̄ q̄re dixit mulier quā dedisti mihi potius q̄s aliqd aliud. ¶ Dōm q̄ adā nō poterat negare peccatū etiā si vellet: ideo nō negauit: ⁊ si sapiēs fuisset aut sapiēter ageret cōfiteret pc̄m̄ ⁊ veniā peteret: ⁊ tn̄ quia nō venit ei in mentē voluit excusare seipsum ⁊ inuenit istū modū excusationis. ¶ Motiuū ad se excusandū fuit p̄mo q̄ adā se erubescebat deprehensum in peccato ⁊ quāto maius esset pc̄m̄ tanto esset grauior cōfusio: vt ergo minueret vel aleuiareē voluit se excusare q̄ excusatio vl pc̄m̄ aleuiat vel trāsfert. ¶ Scō fuit pp timorē: deus p̄dixerat q̄ q̄cūq̄ hora comederēt morte morerenť: nūc vero peccauerant ⁊ viderant in se p̄ncipiū pene. ſ. q̄ erubuerāt: iō qō residuū erat tenebant. ſ. q̄ morerenť istā morte timens adā voluit peccatū a se trāsferre. quasi non peccasset vel aleuiare vt nō haberet in ipsum locū tota pena. ¶ Josephus aūt lib. p̄. antiquitatū dicit adā vero peccati veniā postulabat rogabatq̄z deuz ne euz nimis affligeret ⁊ de facto cōiugem accusabat: lz ista nō cōsonāt inter se: nā si peccati veniā peteret nō trāsferret peccatū in alterū: sed cōfiteret se peccasse q̄ aūt oraret ne eū nimis affligeret nō habeť exīa: sed poterat procedere ex timore mortis q̄s iuste adā formidaret sibi inferendā. ¶ Sed quare ita se excusauit causa est: q̄ nō visus extitit sibi alius cōuenientior modus. ¶ Primo q̄ ita fuerat q̄ mulier ei dedisset de fructu illo: ⁊ si veritas attenuabat aut attenuare videbat culpā: nā sicut nolluit adā negare factū: q̄ verum erat ita nolluit pro se falsaz excusationē allegare: sed hoc qō verū erat. i. q̄ mulier ei dedisset siue mltū siue parū alleuiaret: culpam allegauit. ¶ Scō q̄ istud verbū poterat intelligi ambigue. ſ. mulier dedit mihi. ſ. mulier nō idicauit mihi de qua arbore esset fructus: ⁊ ideo nihil mali suspicatus comedi: ⁊ lz hoc nō ita exprimať sub hīs verbis gñaliter dictis poterat intelligi istud vel aliud: qō ad excusationem pertineret.

qō.644. A cur adā se sic excusauit. Rñsio. p̄.rō. 2.rō.

3.ratio.

¶ Tertio q̄ dato q̄ adā sciret esse fructū illū vetitū vt quia mulier ei reuelasset nō erat tāta culpa q̄ ipse acciperet a muliere oblatū quanta q̄ ipse de arbore tolleret q̄ nō erat eq̄le desideriū faciendi id in quo consistebat pc̄m̄ ex libidine. i. desiderio faciēdi augeť pc̄m̄ aut minuiť. ¶ Quarto q̄ adā comedit de ligno nō q̄s putans futurū esse qō serpens dixerat. i. q̄ efficerenť sicut dī: sed vt mulieri placeret que instanter orabat: ⁊ si adā in hoc placeret magno tedio afficeret vt aūt placeret ei comedit. hoc vero lz nō trāsferat peccatū aleuiare videť inquantū adā in aliquo cōplaciturus videbatur mulieri: ⁊ istud signať inquātū dixit adā mulier: ⁊ istud quā dedisti mihi sociam dedit mihi. q. d. eo q̄ tu illaz dedisti mihi

4.rō.

sociam

ꝛ.rō.

ꝛ.ratio.

3.rō.

3.ratio.

Primi.

ꝛ.rō.

ꝛ.ratio.

3.rō.

4.rō.

Respō.
ꝑma ratio.

ꝛª ratio.

Alia rñsio.
ꝑma rō.

Qō.644.
A

3.rō.

4.rō.

Determina.
ꝑ.rō.

ꝛ.rō.

3.rō.

Qō.645.
A

Solutio rationum.
Adꝑm

Thosta. sup gen. Ss ij

ꝛ.rō.

ꝛ.ratio.

socia in aliq̄ erā ei placiturus q; voluisti ꝙ eā diligerē vt car
nē meā cū āt feceri ſ vt ei placiturus nō debes grauiť irasci.
¶ 5° possz itelligi ꝙ retoꝛq̄at adā culpā in deū dicēdo mlier
q̄ dedisti mihi: ac si dicat si ista mlier nō fuisset a te data ego
neq; diligerē eā neq; placerē illi: ⁊ nō ꝓsiderē ei: sz cauerē ab
ea: tu aūt dedisti illā mihi: ⁊ ita fidebaz ꝙ illa nihil mali idu
ceret in me pp qō dante illa de fructu comedi. iō non debes
graviter irasci. ¶ Aliq dicunt ꝙ adā dixit se deceptuz fuisse
a muliere sicut asserit iosephus. li. p. antiquitatū: sed falsum
est: vt ifra tangeť. ¶ Sequiť. s. iij. c. ꝙ deus dixit mulieri q̄
re hoc feciſti. ſ. cur dedisti viro de ligno vetito ad manducan
dū: ⁊ q; in hoc p̄supponiť ꝙ postq̄ adā dedit illā excusatio
nē nō dixit ei aliqd ē dubiū quare nō dixit: nā excusatio ade
nō erat cōueniēs: iō non debuit deus illā recipere vt iustā ⁊
sic redarguere potuit eū. ¶ Aliqui dicūt ꝙ tacuit deus quia
fuit ista rñsio excusatoꝛia sufficiens: ⁊ sic vt dignā accepit il
lam deus ⁊ nō redarguit adā. ¶ Dicendū ꝙ nō stat: primo
q; si accepisset deus eā vt legitimā ⁊ sufficientē excusationē
nō inferret penā ade: sed intulit penam: imo; multiplices pe
nas. s. iij. c. ergo nō tacuit q̄si indicaret legitimā esse, excusa
tionē. ¶ Scōo q; etiā nō p̄supponiť verū indubitatione. ſ.
nō arguerit deus istā excusationē ade. nā arguit illam: quia
sicut penā intulit: ita ei eā arguit dicēs: q; audisti vocē vxo
ris tue ⁊ comediſti de ligno de quo p̄ceperā tibi ne come
deres: maledicta terra in opere tuo: ac si dicat nō est iusta ex
cusatio quā allegas: q; lz vxoꝛ tua quā diligis ⁊ dilecturus
eras daret tibi de ligno nō debuisti comedere q; ego vetuerā
tibi: debuerat aūt p̄ualere imperiū nr̄m p̄cibus mulieris
⁊ q; magis audisti eā quā me iniuste feciſti. ¶ Tertio q; ꝙ
deus nō diceret aliqd ade in ꝓriū nō appꝛobat rñsum vel ex
cusationē eius tanq; legitimā: nā simil'r argueret ꝙ excusa
tionē mulieris acceptasset de⁹: nā illa dicente serpēs decepit
me deus nihil eꝓrio dixit: ⁊ tñ nō acceptauit eā sed puniuit
mulierē. ¶ Dōm ḡ ꝙ deus tacuit audita excusatiōe ade nō
tanq; appꝛobans eā: sed vt relinquēs eā postea arguendam
⁊ discutiendā q̄si postea cōuenientius q̄; tūc indicareť ò ea.
¶ Sed queret cū nō esset legitima excusatio ade ⁊ deus in
tenderet eā arguere q̄re nō arguit statiz. ¶ Dōm ꝙ nō fuit
cōueniēs: sed potius ꝙ diferret ad aliud tēpus sicut fecit: pri
mo: q; deus voluit incipe dare penas vbi inceperat malum
illud vero a serpēte inceperat in quo facta est tētatio: iō pri
mū debuit ei inferri pena vel p̄nūciari: ⁊ tñ si stati vt adā rñ
dit argueret eius excusationē p̄diceret statiz penā sicut po
stea nullo mediante inter increpationē ⁊ p̄nūciationē pe
ne. ergo nō debuit stati increpare adā arguēdo eius excusa
tionē. ¶ Scōo fuit ⁊ p̄ncipal'r vt nō aleuiaret pctm̄ eue: nā
cū adā excusauit se diceret deus nō est legitima excusatio q;
potius debebas obedire voci mee q̄; vxoꝛis tue aleuiate vi
deret aliqual'r culpa eue: q; nō trāsferret in eā totū pctm̄ taz
ei⁹ q̄; ade: nūc vero cū deus taceret poterat mulier cogitare
deū acceptasse excusationē ade ⁊ trāslatā esse culpā in eā: vt
ergo saltē nō putarz se in aliquo aleuiatā nō debuit deus sta
tim arguere adā ostendo nō esse legitimā excusationē eius.
¶ Tertio fuit ꝓpter penā vt nō auferret timoꝛ pene: si enim
deus argueret excusationē ade: statim adiungeret p̄nūcia
tionē pene. sicut postea fecit qñ arguit tā virū q̄; femina: z
⁊ tñ nō fuit cōueniēs ꝙ eue anteq; rōnē de se redderet audi
ret que pena inferrenda esset ade q; ex hoc minus timeret. ḡ
nō debuit deus aliqd dicere stati vt adā se excusauit. ¶ Sz
queret qō incōueniēs esset si audiret eua qūo deus argue
bat excusationē ade q̄si nō legitimā. ¶ Dōm ꝙ fuit primuz
q; volebat deus relinquere eos liberos ad dōz id qō vellent
circa peccatū suū: ⁊ nō dicerent aliqd q̄si inuiti vel determi
nati a dño ad dōm: ⁊ tñ si deus argueret excusationē ade nō
recipiendo eā: eua deinde nō ꝓponeret excusationē q; puta
ret illā repellēdā sicut excusationē ade: nā illa dixit: serpens
decepit me: ⁊ si audiret redargutionē que postea facta est ꝺ
adā putaret sibi dōm ꝙ debuisset potius audire vocē dei q̄;
serpentis ⁊ nō deciperet ⁊ ita putās illā excludendaz forte
nō ꝓponeret eā: deus aūt voluit vt adā ⁊ eua nō mouerent
ab eo ad dōm aliud q̄; qō ipsi a seipsis dicturi erant: iō nō re
darguit stati adā. ¶ Scōo q; qñ deus arguit adaz ostendit
illegitimā excusationē. ſ. ꝙ etiā ꝓpter vxoꝛē nō debuisset ſ
facere: ⁊ ita deus nō iudicabat totā culpā facti ade translatā
esse in mulierē: ex quo eua putaret se minus teneri. ſ. solū pro
facto proꝓrio: ⁊ tñ si taceret deus sicut tacuit audita excusa
tione ade putare posset eua ꝙ culpa viri erat in eā trāslata:
⁊ sic peccatū suū esset magis grauc: ergo debuit deus tacere.
¶ Qō antē eua putaret pctm̄ suū esse grauius vel in nullo
aleuiari p id qō vir dixerat cōueniens erat. ꝓmo vt cogitaret
quid proꝓ hoc rñdere ꝓueniebat q; forte aliud rñderet trāsla
ta in eā tota iniquitate aut cū putaret solū factū proꝓriū ad
eam ptinere. ¶ Scōo fuit vt magis timerēt. nā si statī deus
argueret ⁊ repudiaret excusationē ade adiungeret p̄nun
ciationē pene sicut postea fecit: ⁊ tñ si anteq; eua proꝓ se rñ
deret p̄nunciareť pena ade vterq; liberareť a timoꝛe: ⁊ ſ
non fuit cōueniēs potissime quātū ad eā. deus enī p̄dixe
rat in p̄cepto: de ligno aūt scie boni ⁊ mali ne comedas qua
cūq; eni die comederiſ morte morieris: nunc aūt deprehensi
fuerāt comedisse: id timebāt ꝙ statiz occiderenť: si aūt deus
p̄nunciaret ade penā quā postea p̄nūciauit liberareť a ti
moꝛe inquantū nō statim occisus est: sed data est sibi multa
dilatio mortis ⁊ hoc deus non volebat sed ꝙ maneret in ex
pectatione mali ꝓximo futuri: iō nō debuit statim eū argue
re. ¶ Adhuc quantū ad eā fuit istud magis necessariū pp
duo: ꝓmo vt nō liberareť a timoꝛe pene: q; ipsa quoq; time
bat morte sibi statim inferrendā cū p̄ceptū ad ambos exten
dereť sicut ipsa dixit. s. iij. c. p̄cepit nobis deus ne comedere-
mus neq; tangeremus illud ne forte moꝛeremur: ⁊ nō pote
rat esse grauioꝛ timoꝛ q̄; ꝙ qs credat se statim occidendum:
si aūt audiret cōdēnationē ade ꝙ nō statim occidebať: sz dif
ferrebať moꝛs in longinquū: putaret simil'r sibi futurū: ideo
aleuiareť timoꝛ eius qō tñ nō decebat: sed cū peccasset ꝙ su
stineret nūc istū durissimū timoꝛē ad tps in ptē pene comissi
delicti. ¶ Scōo ⁊ p̄ncipal'r erat pp id ꝙ eua quesita rñdere
deberet: nā si nesciēs penā iponēdā ade timēt sibi aut vtriq;
statī inferrendā morte forte vnomō se excusaret vel accusa
ret aut supplex oꝛaret: putās nō se statī occidēdā aliomodo
se in hōs hāet: vt ḡ eua hāet maioꝛē necessitatē ꝓfitendi deli
ctū ⁊ petēdi veniā a se ipsa: ⁊ nō a deo. i. p ea que deus face
ret aut saltē agendi id qō ei magis cōuenire putareť debuit
nō audire sniam cōdēnatoꝛiā ade p̄usq; ipsa rñderet de seip
sa proꝓ peccato suo. ¶ Sed queret cū deus dixit mulieri q̄re
hoc feciſti de quo loquiť an ꝙ dederit ade de ligno ad manducandū an ꝙ ipsa manducauerit. ¶ Dōm ꝙ ex vtute ver
boꝛ non intelligiť quesitū esse a muliere nisi q̄re dedit viro
ad manducandū: nā adā dixerat mulier dedit mihi ⁊ come
di: ⁊ statim deus q̄siuit a muliere q̄re hoc fecerit: ⁊ ita nō vr
q̄siuisse nisi de eo qō dictū fuerat. ¶ Sz aliq dñt ꝙ ò vtroq;
q̄siuit ōs. ſ. q̄re eua cōederat: ⁊ q̄re dederat viro suo: p q; cū
dedisset viro p̄supponebať ꝙ ipsa māducasset q; nō vellet ei
dare nisi ipsa pticiparet in cibo: iō arguendo eam de vno ar
guebať de vtroq;. ¶ Scōo q; deus petebat nunc rōnem ab
eua de p̄uaricatione ⁊ pctō suo si q̄; rōnē hret vt nō debe
ret penā sustinere: ⁊ tñ pctm̄ eue nō fuit soluz in dando ade
de fructu: sed etiā in hoc ꝙ ipsa comedit: ergo de vtroq; que
reret deus ab ea. ¶ Tertio apparet ex ōbis rñsionis eue: nā
dixit serpens decepit me ⁊ comedi: ⁊ tñ deceptio eue facta a
serpente fuit ad hoc ꝙ ipsa comederet vt apparet ex verbis
eius. s. iij. c. ergo de māducatiōe excusabat se eua. ¶ Quar
to q; ipa addidit ⁊ comedi ⁊ nihil vltra dixit: iō ita reddidit
rōnē q̄re comederat ꝙ nō dedit rōnē q̄re viro de fructu ob
tulerat. ¶ Dōm tñ videť ꝙ deus nō quesiuit ab eua, nisi q̄
re dediſſet ade de ligno vetito: ⁊ ꝓ ꝓmo q; ex verbis scriptu
re nō apparet illud cū statim hoc deus quesierit qñ adaz di
xit mulier dedit mihi ⁊ comedi. ¶ Scōo q; deus adhuc nō
querebat aliqd de facto mulieris sed de facto ade: ⁊ q; ille ex
cusans se dixerat ꝙ mulier dederat ei: voluit querere a mulie
re an hoc feciſſet ⁊ q̄re feciſſet: iō nō quesiuit de alio: si aūt
deus quereret nunc a muliere de facto eius vt magnitudinē
culpe eius agnosceret non quereret solū de hoc sed de toto.
¶ Tertio q; nō hēbat deus aliquā cām q̄rendi nūc a mu
liere aliquid alterū: nā nihil alterū deductū fuerat coꝛā ipso:
adā quippe non dixerat ꝙ mulier comedit ⁊ dedit ei: sed so
lū ꝙ dedit ei: ipsa vero nihil adhuc cōfessa erat: q; nondum
fuerat locuta: iō deus nō peteret cām iudicial'r eius qō non
cōstabat sibi iudicial'r esse. iō solū quesiuit quare dederat vi
ro de fructu. q; hoc adā proposuerat. ¶ Ad rōnes que ꝓ
bant ꝓrium rñdendū est. ¶ Ad primam dici pōt vnomō ꝙ
non p̄supponebať ꝙ comederet q; poterat esse ꝙ ipsa non

manducaret z viro ad mãducandũ offerret: sicut serpens nõ manducauit de fructu: z tñ impulit eua ad manducandum.

Scõa rñ. ¶ Scõo põt dici q̃ pꝛesupponat aut subitelligat q̃ comedit: q: ita erat verisile: z tñ quãtũcũq̃ esset verisile: imo etiã si notũ eẽt nõ peteret de illo: sed solũ de alio: q: deus non peteret nisi de eo qõ erat ad ꝓpositũ: z tñ cũ nunc ageret causa ade z nondũ inciperet agi cã eue peteret soluz de eis que ad cãz ade spectabãt: sed ad eã solũ ptinebat an eua dedisset

Ad 2m ei de fructu: iõ de hoc peteret ab ea q̃re fecisset. ¶ Ad scõaz rõnẽ possumus negare pꝛsuppositũ. s. q̃ peteret nunc ab eua ratio de ꝑuaricatione: nã si hoc peteret deus cũ illa cõsisteret in duobus peteret de vtroq̃ z illa responderet de vtroq̃: z tamen agebatur adhuc sola causa ade qui qñ transtulerat culpam suã in mulierẽ debuit a deo tanq̃z a iudice peti an esset hoc verũ: iõ hoc factũ est cũ dixit mulieri q̃re hoc fecisti: iõ de alio qõ ad solã mulierez ptinebat non tactum est.

Ad 3m ¶ Ad rõnẽ tertiã dõm q̃ satis posset facere ad pꝛopositum rñsio illa mulieris: nã quesitũ erat q̃re viro dederat de fructu illa cõfitet se didisse: z expꝛimit cãm. s. q: serpens decepit eã: nã deceptio serpẽtis nõ erat solũ ad lz q̃ comederet ipsa: sed etiã ad hoc q̃ daret viro vt apparet ex verbis serpentis. sup̃ iij. c. z. j. tangẽ: iõ sicut mulier decepta a serpente comedit: ita ab eodẽ decepta dedit viro suo: vnde hoc dicens cõuenie

Ad 4m ter respõdet ad qõnẽ q̃ petiẽ quare dedit viro suo. ¶ Ad rationẽ quartã dõm q̃ certũ est ibi reddi cãm quare comedit si ue hoc sit ex intentione p̃ncipali siue nõ: z tñ dõm q̃ deus hoc nõ quesiuerat: mulier tñ rñdit ad hoc sicut est ꝓsuetudo quibusdã nõ satis pitis qui interrogati de vno nesciunt rñ

B dere nisi simul de multis alijs rñdeant que illud aliqualiter cõtingunt: z hoc est q: cũ aliqua attineant sibiipsis aliqua liter: nesciunt ipsi distinguere illa ideo rñdendo oia pꝛoferũt cũ nesciant separare que sunt ꝓpꝛia vnius ab eis que alteri cõueniũt: sed cũ arguit q̃ hic mulier det rõnez de vtroq̃ nõ cõcludit: q: si lr̃am attendamus nõ reddit rõ nisi q̃re comeditmulier: z certũ est q̃ deus saltẽ expꝛesse nõ quesiuit de lz si aũt de vtroq̃ peteret debuisset mulier de vtroq̃ rñdere: lz nõ apparet ex lr̃a: iõ neq̃ ex lr̃a arguemus q̃ ad vtrũq̃ rñdit: sed itẽtio mulieris erat rñdere, ad id qõ deus petiuerat sed q̃re sic rñderit. j. diceẽ. ¶ Queret cũ deus intẽderet adã z euã cõdemnare pꝛo delicto ad qd petiuit aliqd ab eis: naz erãt delicta eoꝝ certa ei: iõ nihil petendo poterat statim eis inferre aut pꝛedicere penas. ¶ Aliqui dicunt q̃ deus pꝛocessit hic iudicialr: z non põt aliquis iudicialiter de crimine cõdemnari nisi sit illud sponte cõfessus vel cõuictus siue p euidentiã facti siue legitimis testibus: z tñ non erant adã z eua testibus cõuicti: iõ debuit expectari cõfessio eoꝝ z ad extorquendã cõfessionẽ ab eis ꝓcessit deus hoc ordine petendo. ¶ Sed obꝫcietur q̃ nõ erat istud necessariũ q: erat crimen eoꝝ notoriũ: z ita nõ erat opus vt ipsi cõfiterent aliqd sed possent statim cõdemnari: nã oẽs quotquot tũc erãt nouerant delictuz ade z eue. ¶ Dõm q̃ hoc nõ obstat. Pꝛimo q: notoriũ nõ excludit testes: sed solũ accusatorẽ: nã euidentia patrati sceleris nõ eget clamore accusatoris: ex de accusatio. c. euidentia: sed testibus opus est ad hoc q̃ deponãt factũ esse notoriũ vel saltẽ sic eẽ: z tñ hic nulli testes pꝛoducti erant coram deo de notorietate facti: iõ ad cõdẽnationẽ ade z eue necessaria erat eoꝝ cõfessio. ¶ Scõo q: etiã si sit crimẽ notoriũ quantũ ad factũ z ꝓbet notorietas facti per testes exigit aliq̃ cõfessio delinquentis: nõ quidẽ quantũ ad factũ: sed quantũ ad cãm faciendi: q: potuit cõmittere quis id qõ in se est delictũ vt homicidiũ vel adulteriũ z q̃ non sit crimẽ neq̃ in aliquo dignus pena: vt si occidit aliũ ꝓpellendo iniuriã cũ moderamine inculpate tutele: vel si cognouit alienam vxorẽ putando suã esse: vt q: illa venit in figura vxoris illi⁹: vel subintrauit lectulũ eius: iuxta illud. xxxiij. q. c. ij. in lectũ iõ cõstito de facto siue p euidentiã rei geste siue per testes ad

C huc delinquens dz audiri si aliquã cãm allegare vult q̃re lz fecerit q̃ actũ licitũ reddat vel excusabilẽ: z ita vr̃ q̃ hic esset necessaria cõfessio ade z eue etiã si cõstaret de facto: z videt q̃ ds lz voluerit: nã nõ q̃siuit ab adã z eua an fecerit: sz q̃re fecerit vt si vellẽt reddere aliquã cãz q eos legitie excusaret: z ita ipsi responderunt: nã nõ dixerunt q̃ fecerint: sed quare aut qd eos ad faciendũ induxerit. ¶ Tertio q: nõ põt lz dici notoriũ: nã lz deus sciret z ipsi: nõ erat notoriũ: q: sic oia essent notoria: iõ nõ erat iudicandũ sicut de notorio: z pz q: deus erat iudex: z lz iudex aliquis sciat verũ esse nõ põt iudicare de illo nisi aliunde ei cõstet: sed potius si ꝓriũ constat per testes q̃z ipse in veritate nouit per illud tenebit iudicare. ¶ Et si dicat q̃ angeli z demões nouerãt pctm̃ ade z eue. Dõm q̃ hoc nõ sufficit: q: isti nõ inducebant in testes notorietatis: iõ nõ efficiebat pctm̃ notoriũ: sed etiã necessariũ cõ uinci adã z eua testibus vl eos ꝓfiteri delictũ: z ita deus ab eis quereret vt ipsi cõfiterẽt. ¶ Sed adhuc obꝫcietur q̃ nõ erat istud necessariũ ad hoc q̃ deus puniret adã z euã quia in alijs iudicijs requirit testis qui nõ sit iudex: qm̃ actor: z reus z testes integrant iudiciũ: extra de verbo. signi. c. fozus: sz apud deũ nõ requirit q: est spãle in eo q̃ ipse est iudex z testis Jere. xxix. c. ego sum iudex z testis dicit dñs. iõ nõ requirebat cõfessio adã z eue: sicut qñ aliqs cõuincit testibus nõ est ibi necessaria cõfessio eius. ¶ Adhuc tñ posset dici: q lz deus suppleret ibi locũ testiũ requirebat cõfessio ade z eue: z ita quereret deus ab eis: q: lz aliqs sit cõuictus de aliquo facto: q̃ illud cõmiserit admittit ad excusandũ cãm vel qualitatẽ facti q̃ põt reddẽ actũ legitimũ vel excusabilẽ. ¶ Dõz istud nõ erat hic necessariũ q̃ sicut apud deũ est spãle q̃ ipse est iudex z testis qõ nõ inuenit in aliquo alio iudice eo q̃ deus nouit oia z alij iudices nõ: z sic deus nõ indiget testibus in suo iudicio: ita etiã est spãle q̃ deus nouit corda hominũ: vnde sicut nouit factũ: ita nouit cãm: z intentionẽ facti: ideo sicut ad pꝛobandũ aliqd esse verũ non eget testibus ita ad sciendũ cãm facti z intentionẽ facientis non indiget cõfessione facientis: z ita nõ erat opus vt ab adã z eua aliquid quereret. ¶ Dõm igit q̃ nõ fuit cã huius q̃si deus vellet pꝛocedere iudicialr: quẽ si talẽ modũ pꝛocedẽdi dei vocemus iudicialẽ non artat deus ad illũ cũ nõ ꝓcedat sic in omnibus: nã fere in oibus deus ꝓcedit puniendo delinquẽtes nõ petita cã ab eis neq̃ audita ꝓfessione ipsoꝝ. ¶ Sed dõz q̃ ds voluit lz spãlr facere qõ non solet facere in oibus z hoc ꝓp aliquas cãs spãles. Pꝛimo q: ista erat ꝓma pena q̃z deus inferrebat hoibus: voluit g̃ q̃ agnoscerent ꝓditionẽ eius q̃ non pꝛocedebat tanq̃z dñs: sed tãq̃z iustus iudex auditis excusationibus delinquentiũ si q̃s hꝫent ad reddendũ actũ legitimũ vel excusabilẽ: z hoc fuit documẽtũ pro oibus penis q̃s deus infligeret hoibus vt quãuis nescirent quare deus eas iferrabat crederẽt iuste illatas cũ deus illas irrogaret q̃ nõ nisi iuste pꝛocedit. ¶ Scõo fuit ad instruendũ nos q iudices sumus q̃l r in causis ꝓcedamus: nã si deus qui oia nouit a quo nõ potest occultari vir in absconditis Jere. xxij. c. z qui etiã cogitationes agnoscit. ps. vij. voluit ad puniendũ adhuc hr̃e confessionẽ delinquentiũ: quãto magis hoc facere debent iudices qui decipi pñt z ob hoc scriptura refert talia deũ facẽ: vt. j. xviij. c. Deus dicit clamor sodomoꝝ z gomoreoꝝ multiplicat⁹ est: z peccatũ eoꝝ aggrauatũ est nimis descendã z videbo an clamorẽ qui venit ad me opꝫ compleuerim an non sit ita vt sciam. In quo instruit iudices qualr pꝛocedere debeant ad inquisitionẽ: extra de accusa. c. qualr z qñ. ¶ Tertio fuit ꝓp adã z euã vt eis esset aliqua occasio conuersionis z pnie de peccato. deus enĩ non fecit mortem nec gaudet in ꝓditione viuoꝝ: sapi. p. c. sed vult q̃ homo cõuertat: z q: nobis non loquit expectat nos vt cõuertamur non inferrens statim penã. Jsa. xxx. c. ideo expectat nos de⁹ vt misereat nr̃i: sed q: nõ volebat expectare adã z euã qbus per longũ tps daret spm̃ cõpunctionis z pꝛecũ voluit statiz eis loqui vt ista locutio eẽt vice diuturne expectationis. Nã petendo ab eis quid egissent aut q̃re incitabat eos ad confitendũ delictũ z petendũ veniã: qõ si facerent eẽnt feliciores: z non posset hoc esse si deus nihil ab eis quereret sed statiz penã inferret: ideo in fauorẽ eoꝝ erat q̃ deus ab eis ista peteret. ¶ Quarto fuit ad manifestandũ nobis iustã damnationẽ pꝛimoꝝ parentũ: si enĩ deus nihil ab eis peteret de delicto aut cã delicti z irrogaret penã expellendo eos de paradiso nõ constaret nobis tã manifeste sicut nunc de iusta dãnatione eoꝝ: fuit tñ conueniens q̃ nobis ꝓstaret: eo q̃ nõ soli ipsi tunc puniti sunt z nos in eis inquantũ si ipsi non expellerent de paradiso nos ibi nasceremur z maneremus sine omni penalitate: cũ ergo cõis pena esset debuit etiam nobis notificari qõ fuit inquantũ deus ab eis quesiuit de delicto. ¶ Quinto fuit ad oñendũ cãm diuersitatis penaruz: nam tripliciter distincte fuerũt pene. s. ade: eue: z serpentis: ideo vt de causa distinctionis constaret debuit notuz esse de

delicto

Qõ. 646. A Cur deꝰ nõ condẽnauit eos sine petitõe cũ oia sciret.

Pꝛia opio.

obiectio.

B

ꝑ. rõ.

2. rõ.

3. rõ.

D Obo Rñsio. Obo

E

F

A q. 647. ꝑ. rõ.

2. rõ. ꝑ

C

5. ratio.

4. rõ.

delicto: sed nō poterat melius cōstare q̄ cōfitentibus eis q̄ peccauerant: z nō fieret ista cōfessio si deus nō quereret: iō debuit introduci deus querens de hijs. ¶ Quereℓ q̄n dixit adā deo mulier dedit mihi z comedi q̄re credidit statiz deus ade: z q̄re non q̄siuit plus ab eo: sed q̄siuit a femina. ¶ Aliquis dicet q̄ hoc fuit q2 deus sciebat verū eē q̄ dicebat adā iō credebat: Sed obijciet q̄ hoc nō poterit: q2 lz certū sit deū oia scire nō petit q̄si sciens: sed q̄si aliq̄d intendens ad quod querere cōfert: imo vt vere dicaℓ lz deus oia sciat q̄n querit aliq̄d assumit pſonā nescientis z q̄si nesciens petit scire volens: sic ipse dixit. j. xviij. c. descendā z videbo an clamorem qui venit ad me ope cōpleuerint an nō sit ita vt sciā: z iō cū deus hic quereret ab adā z eua: lz vere sciret qd egissent nō debebat aliquid facere aut dicere q̄si nō sciens z scire volēs ideo si deus aliq̄d crederet aut se credere oñderet ade z eue nō esset hoc q̄si aℓs eēt ei notū: sz q2 cōstabat p ꝓfessionē vel testes aut euidentiā facti q̄libus modis cōstat aliq̄d eis qui ignorare pñt. s. hoibus. ¶ Dōz ergo q̄ cū adā dixit deo: mulier quā dedisti mihi socia dedit mihi: z comedi non ostendit deus q̄si crederet ade neq̄ eue: iō cessauit ab eo querere ab eo: z quesiuit a muliere: q2 voluit ꝓcedere vt iudex ꝑudēs ad inquisitionē veritatis: adā hec dicens trāsferrebat culpā in mulierē: si aūt mulier ꝓfiteref qd adā dicebat plena ꝓbatio erat: q2 certū est q̄ mulier nō cōfiteref aliq̄d ꝓ se nisi verū eēt: si aūt nō cōfiteref illa esset alius modus excutiēdi veritatē: z nūc confessa est mulier qd adā dixerat nō fuit melior modus quā statim vt adā trāsferret culpā in mulierē petēt ab ea an ita eēt. ¶ Scōo q2 adā cōfessus fuerat totū factuz: lz excusaret illud aliqualr dicendo q̄ femina incitauerat eū tunc aut deus oñderet se credere hoc aut non: si oñderet se credere nō oportebat amplius peti de ptinētibus ad peccatū viri: sed procedereℓ ad querendū de femina: si aūt oñderet se nō credere aut dubitare vellet de hoc certificari z q2 adaz iam nō diceret aliq̄d ꝓ id qd dixerat nō erat petendū ab eo: sed ab alio: petiuit igit a muliere cui credereℓ potissimū q2 ꝓ se ꝓfitebat. ¶ Tertio q2 iste erat modus breuior ad examinandū totā veritatē: nā querēdo de vno erat rñsio de oibus: cū eni deus dixisset ade de ligno de quo ꝓceperā tibi ne comederes comedisti rñdit adā totū q̄ fecerat z cām facti: cū aūt super illa cā deus a femina peteret: rñdit illa totū qd ipsa fecerat z serpens: iō inuestigando de vno rñdebat de oibus: z sic fuit cōueniens modus iste querēdi z procedēdi. ¶ Quereℓ cū ōs petēt a mlier ō. eo q̄ dixerat adā q̄re dixit q̄re fecisti sic z nō dixit an fecisti sic. ¶ Dici posset vno q̄ lz ꝑponebat notū z q̄ nō negabat illō vir aut femia: z ita nō erat dubitatio de fcō: sz de cā faciēdi: z sic petebat cur fecisset: z lz ꝑt apparere in oibus: nā de adā deus dixit quis dixit tibi q̄ nudus esses: nisi q̄ de ligno de quo ꝓceperā tibi ne comederes comedisti: in quo nō petiuit deus: an adā comedisset: sed asseruit. Sic etiā fuit de serpente de quo asseruit deus q̄ illō fecisset dicens: q2 hoc fecisti maledictus eris ⁊c. Sic ergo de muliere potuit deus ꝑsupponere q̄si notū z q̄ nō negaℓ q̄ dedisset viro: sed cā faciendi poterat negari z hanc petiuit. ¶ Scōo pōt dici q̄ fuit aℓr. s. q̄ quesiuit quare fecisti p̄o an fecisti z est modus prudens excutiendi veritatē quantū ad eos qui pñt aliq̄d non scire z caute procedunt: nā a qbusdā si petaℓ an fecerint dicent q̄ nō: q2 modo querendi putant lz nesciri appetentibus vt igit quesituſ putet rē sciri apud quē rentē qui caute petit nō dicit an fecisti: sed q̄re fecisti vel vbi vel q̄n vt ꝓsupponat factū. ¶ Ita nunc q̄siuit deus ab eua cur fecisti. i. an fecisti: si aūt eua non fecisset poterat dicere nō feci: sed quia fecerat non ausa est negare: z dixit cur fecerat. ¶ Quare mulier rñdendo dixit serpens decepit me z comedi: z in quo mulier dicebat se deceptā a serpente. ¶ Dōm q̄ mulier in multis decepta est: decipit enim quis cuz aliter de re putatur: sed agente serpente mulier in multis credidit aliter q̄ res se hꝫret: iō decepit eā serpēs. ¶ Primuz fuit q2 serpens dixit q̄ comedēdo de ligno non moreremi: nūc vo mulier credebat se moriturā z verū erat: iō ibi decepta erat: quā uis mulier putaret se statim moriturā: deus aūt nō erat hoc facturus: sed dilationē mortis daret. ¶ Scōz fuit q̄ dixerat serpens q̄ aperirenℓ oculi eoꝝ eēntq̄ sicut dij scientes bonū z malū: z tñ nō factū fuit q2 non cognouerunt plura postea q̄ prius: neq̄ facti sunt sicut dij. ¶ Tertiuz pōt esse q2 serpens dixit q̄ deus ꝓceperat eis nō manducare nō q̄si mo rituri essent: sed vt nō efficerenℓ dij z tñ hoc nō erat verum q2 non erant futuri dij comedendo: neq̄ ideo deus vetuerat manducare vt nō efficerenℓ sicut dij: z q2 mulier crediderat hoc q̄ deus hac intentione dixerat vt non efficerenℓ homes dij: nunc falsum esse videbat cū post cibū illū nō essent effecti dij vel quasi dij: iō deceptā se in oib⁹ hijs sciebat. ¶ Quereℓ dato q̄ mulier decepta eēt: q̄re dixit se deceptā. ¶ Dōm q̄ fuit ꝑmo q2 erat sic verū q̄ decepta fuisset. ¶ Scōo z ꝑncipaℓr dixit hoc in excusationē suā: nā hoc videbaℓ alleuiare culpā: iō illud dixit q2 differrebat q̄ mulier putaret se agere malū vel prosequi bonū: si eni verū fuisset q̄ diabolus dixerat esset magnū bonū q̄ assequereℓ mulier māducādo de ligno: iō nō erat mirū q̄ manducaret: secus si nihil tale dictuz fuisset mulieri sed sponte sua manducaret de ligno. ¶ Tertio fecit ad trāsferendū culpā: nā inquantū diceret q̄ serpēs deceperat eā trāsferebat pcti cām in serpentez: z a se minuebat: vel alleuiabat. ¶ Quarto q2 secuta est adā in excusatōe ille quesitus de pctō trāstulit illud in feminā dicēs mlier dedit mihi z comedi: z de⁹ tunc tacuit q̄si accipet excusationē eius: ideo ipsa sil'r se excusauit transferēs culpā in serpentez putans per hoc alleuiandū pctm̄ aut totaℓr transferendum. ¶ Quinto fuit q2 eua voluit se excusare: z nō videbaℓ sibi aliā excusationē hīe nisi: q2 serpens ipsam seduxerat: iō istaz protulit. ¶ Cū aūt femina voluerit se excusare fuerunt due cause. Prima fuit vt se alleuiaret a pena: timebat eni inferendaz morte cū deus dixisset q̄cūq̄ hora comederis morte morieris: z vt non inferreℓ hec tā grauis pena alleuiare curauit peccatū suū excusando. ¶ Scōa fuit vt se exoneraret a verecundia: erubescebat eni femia q̄ ꝓ dei preceptū egisset: z vt nō sustineret tā grauē cōfusionē voluit eā alleuiare trāsferēdo cām pcti in alterū. ¶ Quereℓ qūo mulier istud rñdit q2 nō erat ad ꝓpositū: nā deus quesiuit q̄re dederat viro de fructu ligni vetiti: ipsa vero dicit serpens decepit me z comedi: z ita nō rñdit q̄re dedit viro de quo querebaℓ: sed quare comedit de quo non querebaℓ. ¶ Dōm q̄ mulier quantum apparet ex verbis suis nō rñdebat ꝑncipaℓr ad id de quo petebaℓ. sed ad aliud z hoc tam ipsa q̄ adā hūerunt. nā deus vocabat adā dicens. adā vbi es. ille aūt si rñderet ad quesitū diceret hic sum vel hic erā z nihil plus: q2 nō plus petebaℓ ab eo. z tñ rñdit rem prorsuſ diuersam inquantū dixit timui q̄ nudus esseꝫ z abscondi me. ¶ Sed quare ista fecerit mulier non rñdendo ad id de quo petebaℓ potuit esse vna cā ex ignorantia impiti eni q̄n interroganℓ de aliquo ptinente ad aliq̄ negociū respōdent totū qd nouerūt de negocio. eo q̄ nesciunt distinguere id qd est vnius ptis ab eo qd est alteri⁹ q2 hñt noticiā cōfusam z non distinctaz. ita eua quesita cur dedisset viro de fructu nō solū de illo sed z de toto qd ad eaz ptinebat rñdit. ¶ Scōo z ꝑncipaℓr pōt dici q̄ fuit hoc quia aīus mulieris erat ad excusationē. iō non potuit rñdere ad qōnē nisi ad id qd videbaℓ eā excusare aut illud ꝑncipaliter ponere. si aūt rñderet directe z solū de quo peteret non poneret aliqua verba excusationis. nā cū quesitū eēt cur mulier dedisset viro vel an dedisset debebat illa dicere dedi. z hoc vt ambo pticiperemus eodē bono qd ego sperabaz. s. q̄ efficeremur sicut dij scientes bonū z malū. sed hoc continebat accusationē suā z nō excusationē. ¶ Et ob hoc cū eua vellet dicere id qd ptinebat ad excusationē suā etiā si non peteret de illo dixit serpens decepit me z comedi. q2 tota excusatio sua si quā habebat erat. q2 serpens deceperat eā. ideo hoc premisit. z ita fuit de adā. nā cū deus quereret ab eo dicens quis idicauit tibi q̄ nudus esseꝫ: nisi q2 de ligno de quo preceperā tibi ne comederes comedisti. debebat adaz rñdere verū est q̄ comedi. z tñ non ita dixit. sed posuit q̄ ad excusationē pertinebat. s. mlier quā dedisti mihi socia dedit mihi z comedi. ¶ Tertio pōt dici q̄ mulier rñdit non soluz ad verba dei. sed etiam ad intentionē eius vt ipsi videbaℓ nō putabat mulier q̄ deus vellet solum scire quare viro dederat siue an dederat de fructu. sed totam rem gestam. ideo ad hoc respōdit incipiens a ꝑmo. s. q̄ serpens seduxerat eam. z ita comedit atq̄ dedit viro suo: simile est de adaz q̄n deus quesiuit ab eo adam vbi es. ille putauit nō solū hoc queri. quia istud manifestabaℓ inquantū exīt de latibulo ad cōspectū dei. sed petit causaz quare ibi fuisset z dixit timui eo q̄ nudus essem z abscondi me: sed precedens causa est adhuc conuenientior. ¶ Sed adhuc diceℓ q̄ in responsione mulieris erat alius

qō.648 B Cur deꝰ nō statiz credidit ade. Dōo

Dcim.

ꝑma rō.

2 ratio.

qō.649 B Cur deꝰ dixit eue cur feciſti pot⁹ q̄ an se ſciti. Rñſio.

rñſio 2ª.

qō.650 B Cur mulier dixit serpens decepit me z comedi. Rñſio. ꝑmo. 2 ratio. 3 ratio.

Qō.651. A Cur mulier dixit se deceptam. Rñſio. ꝑ. rō. 2. rō. 3. rō.

4. rō.

5. rō.

Cāe excusationis. ꝑª

2ª

Qō.652. A Uſ q̄ eua non rñderit ad iterrogata. Reſpōſio. ꝑ. cā.

Rñſio ꝑª B

2ª rñſio.

3ª rñſio

Qō.653. Uſ qō eua tacuerit id q̄ q̄rebaℓ.

A defectus q; nō solū ipsa rñdit ad id de quo nō petebaꝫ: cuiuꝫ causa redita est p̄cedenti. q. sed etiā tacuit id de quo quere batur. s. cur hoc feciſti. ideſt quare dediſti viro vel an dediſti.

Rñſio p̄ma ¶ Dici pōt vno mō q̄ femina ad hoc rñdit sed ſcriptura nō exp̄eſſit illud: ⁊ cā est q; tenet breuiloquiū: ⁊ qm̄ dictū erat per adā q̄ femina ei dederat de ligno ponit in rñſione mulieris nō totū qō illa rñdit: ſed id qō nō fuerat dictū ſupra vt ex oibus ſimul vna colligeret integra narratio ſic in mlt̄is alīs ſolet facē ſcriptura. ¶ Scōo pōt dici q̄ ſcriptura poſuit totū qō mulier deo queret̄i rñdit: ſed cū quereret de hoc cur dixiſſet non plus rñdit q̄ſ ſerpēs decepit me ⁊ comedi: iō non plus ſcribi potuit. ¶ Sed quare illa nō vellet reſpōdere ad totū qō querebaꝫ poterat eſſe cā p̄ima q; putabat iſtud ſuffi cere: nā cū peteret q̄re hoc feciſti: p̄ſupponebaꝫ q̄ mulier de derat viro de fructu ⁊ petebaꝫ cā q̄re dediſſet vnū illoꝝ vo luit cōcedere tacēdo. ſ. q̄ dediſſet: viro q; nō poterat hoc ne gare cū verū eſſet ⁊ vir illud dixiſſet ⁊ putaret illa notū eſſe deo: de cā nō rñdit q; putauit ex alia confeſſione eius colligi cām: ipſa enī dixit ſerpens decepit me ⁊ comedi ex eo aūt q̄ dicebat ſe comediſſe apparebat quare dediſſet viro. ſ. ad eum finē viro daret ad quē ipſa comedebat: diligebat quoq; virū ⁊ bona ſua ei participare volebat: ſed p̄ cibū illū putabat ipſa ſe p̄ſecturā quoddā bonū. ideo vt vir idē bonū cōſequere tur dedit ei. ¶ Scōa cā potuit eſſe ex verecūdia. ſ. q̄ ꝫ peteret de cā ipſa nō rñderet ad illud: ſed ad aliqd alterū: ⁊ hoc q; erubuit cāꝫ cōfiteri q; p̄fuſibilius hoc videbaꝫ q̄ſ reliquū qō dixerat: naꝫ cā fuit comedēdi vt mulier efficeret ſicut ōs ſciens bonū ⁊ malū: ſed hoc valde erubuit mlier dicere in cō ſpectu dei ⁊ erat vſurpare maieſtatē dei: nō erat aūt tam cōfuſibile cōfiteri q̄ comediſſet: iō cōfeſſa eſt q̄ comedit: ſꝫ cāꝫ tacuit. ¶ Scōo quātū ad hoc q; potuit tacere eo q̄ nō videbaꝫ tā neceſſariū ſibi eſſe cōfiteri: id enī q̄ mulier negare nō poterat neq; diſſimulare cōfeſſa eſt. ſ. q̄ comederat: ſed q̄re hoc feciſti poterat occultari: q; iſtud fuerat in mente ⁊ nō in re foris ⁊ ſic hoc tacuit. ¶ Tertio quantū ad hoc q; mulier tendebat in oibus ad excuſationē facti ſui: ideo mulier dixit decepit me ſerpens: ⁊ tñ ſi dixeret q̄re dederat viro: ⁊ quare ipſa comederat potius ſe accuſabat q; motiuū faciendi fue rat fieri ſil'em deo: qō erat coā deo abſurdū dicere. iō vt hāret aliqualiter locū excuſatio tacuit q̄re dediſſꝫ. ¶ Quarto quā tū ad hoc fuit pp timorē: mulier timebat morte ſibi iferri pp hoc qō fecerat ⁊ inferret niſi deus ꝓpitius eis fieret peccan tibus vel acceptaret excuſationes eoꝝ: ⁊ tñ ſi exp̄meret mu lier q̄ voluiſſet effici ſicut deus veriſil'e erat q̄ valde idigna ret deus cū in hoc hō vellet vſurpare eius dignitatē. ideo vt nō indignaret deus tacuit mulier. ¶ Dōm aūt veriſimilī⁹ eſſe q̄ mulier tacuerit id de quo querebaꝫ ⁊ q̄ nō dixerit ni ſi ſerpens decepit me q̄ſ qō aſſeramus ipſam ad totū rñdiſſe ⁊ ſacrā ſcripturā illud tacuiſſe: q̄ vero non rñderit ad illud eſſent cauſe que allegate ſunt. ¶ Aut pōt dici q̄ mulier ex p̄eſſit cām q; ex alio qō ꝓfitebaꝫ apparebat: nā ipſa dixit ſer pens decepit me: deceptio aūt fuit q̄ credidit vera eſſe q̄ ſerpens dixerat ⁊ tñ falſa erant: ſerpens aūt dixerat q̄ nō moze rent ⁊ q̄ eſſent ſicut dīj: eua aūt ſignat q̄ crediderit h̄ naꝫ ſi nō crederet non eſſet decepta: ⁊ tñ ſe deceptā ꝓfeſſa eſt ergo aſſerit ſe credidiſſe dicta p̄ ſerpentē: ſed quid ſerpens dixerit mulieri iā certū eſt: ſꝫ illa erant talia q̄ ſi mulier crederet vel let illa aſſequi ⁊ faceret quicqd poſſet vt illa aſſequeret: ideo cōfiteꝫ ſe feciſſe pp illa: tacite ergo cōfiteꝫ cām q̄re manduca uit. ¶ Et tunc dicemus q̄ mulier rñdet plene ad oia non ſo lum ad queſita: ſed ⁊ ad nō queſita: nā deus queſiuit quare dederat viro: ipſa vero rñdet q̄ comedit ipſa ⁊ quare come dit. ſ. q; ſerpēs decepit eā ⁊ pp illa que dixit ei ſerpens come dit ⁊ pp eadem dedit viro ſuo q; volebat q̄ vir ſuus partici paret eiſdē bonis q̄bus ipſa vel q; iuxta verba ſerpentis pu tauit mulier q̄ ipſa comedente ſi vir nō comederet nō aſſe queret q̄ efficeret ipſa ſicut deus: cū dixerit ſerpens neq̄q̄ moziemini: ſcit enī deus q̄ in quacūq; die comederitis aperi enī oculi veſtri ⁊ eritis ſicut dīj ſcientes bonū ⁊ malū: vt g̃ cōſequeret iſtud in ipſa qō putabat nō poſſe ꝓſequi niſi am bo manducarent etiā ſi ipſa nō procuraret bonū viri ſui pp ſeipſam inducebat virū ad comedendum. ¶ Quereꝫ quare adā ⁊ eua allegauerūt iſtas excuſationes cū non eſſent legi time. ¶ Aliqui dicunt q̄ fecerunt q; putauerunt eſſe eas le gitimas. ¶ Dōm q̄ nō ſtat q; manifeſtū erat nō ſufficere ali quā harū: cū ehī adā dixit mulier dedit mihi ⁊ comedi: non erat ſufficiens q; deus vetuerat māducare: iō etiaꝫ ſi mulier daret ⁊ rogaret q̄ vir manducaret non debebat ille facere: ſed potius nō māducare q; deus vetuerat: ⁊ hoc ꝑ q; ex re dargutione dei: nā ſic deus cū increpat dicens: q; audiſti vo cē vxoris tue ⁊ comediſti de ligno de quo p̄ceperaꝫ tibi ne comederes: ⁊ ita ſignificat q̄ fecit malū audiendo poti⁹ vxo rē q̄ſ deū. ¶ De excuſatione vxoris notū erat cuilibet eſſe il legitimā: p̄mo iquantū dixit q̄ ſerpens eā ſeduxit: nā in hoc eam ſeduxit ſerpēs q; voluit ei credere potius q̄ſ deo: ſi enīꝫ deo credere firmiter voluiſſet non attēderet ad verba ſerpen tis: ⁊ ita non deciperet: q̄ aūt voluerit ei potius credere q̄ſ deo malū erat: ⁊ non recipiebat excuſationē: ⁊ q̄ ſerpēs eaꝫ decepit nō erat icōueniēs cū ꝫ deū ſerpēti credere voluiſſet. ¶ Scōo q; dato q̄ ſerpens nō decepiſſet mlierē in eis que dixit nō eēt mulier excuſabilis: deceptio enī fuit q; ſerpēs fal ſa dixit: ⁊ tñ etiā ſi vā eēnt q̄ dixit ſerpēs peccaret mulier fa ciēdo cōtra p̄ceptum dei. vt ſi verū eēt q̄ mulier comedendo de ligno illo nō moreret ⁊ efficeret ſicut deus tunc enīꝫ non deciperet: ⁊ tñ ſi hoc hāret faceret ꝫ p̄ceptum dei nō eēt excu ſabilis: q; non debebat aliquid p̄epōderare p̄cepto dei quā tūcūq; eēt cōcupiſcibile aut honorabile. ¶ Dōm igit̄ q̄ non erant cōueniētes excuſationes quas ꝓpoſuit mulier ⁊ adaꝫ tñ ꝓpoſuerunt illas: q; excuſatio erat vel ad tranſferendū ⁊ tollendū culpā vel ad alleuiandū eā: ſi excuſatio eēt legiti ma tolleret culpā in totū: ⁊ nō fuerūt tales excuſatiōes ade ⁊ eue ſi non eēt legitima aut ſufficiens: ſed colorata aliquali ter alleuiaret culpā ſꝫ nō tolleret ⁊ hoc ſufficiebat eis: talis fuit excuſatio p̄moꝝ parētum: ⁊ hoc ipſi ſaltē voluerunt q̄ extenuareꝫ culpa ipſoꝝ: ⁊ ita minueret pena aut alleuiareꝫ verecundia quā ſuſtinerent ſi ſimplr̄ petm̄ cōfiterenꝫ nō al legando excuſationē aliquā. ¶ Et certū eſt q̄ excuſationes eoꝝ alleuiabāt aliqualr̄ culpā: q; culpabiliores eēt adā ſi dice ret q̄ comedit de ligno nulla allegata cā q̄ſ cū dixit q̄ mlier dederat ei: nam p̄ces mulieris poterāt aliqualiter ipſum flec tere eſſetq; māducatio minus libera: ⁊ quanto aliquid eſt minus liberū tanto minus hꝫ de rōne pcti ſi malū eſt. ¶ Jtē de eua ſi ipſa diceret q̄ comedit nulla allegata cā videret fe ciſſe in cotēptū dei iubentis nō comedere: eētq; petm̄ inte grū. i. nō hās aliqd qō ipſuꝫ minueret vel alleuiaret: nūc vo cū dixit ſe deceptā alleuiauit culpā q; ea que mlier credidit ſibi futura ſerpente decipiēte eaꝫ erant talia que ſi vera eēnt poterāt mulierē mouere ad agendū cōtra p̄ceptū dei ⁊ nō in cōtēptū ſed ob deſideriū magni boni ⁊ talia bona p̄opo ſita quaſi mentez cōpellunt vel minuunt rōnem voluntarij ſic fine ꝓpoſito non pōt voluntas ꝫire neq; ſuſpēdere actū ſi eſt vltimus finis vt ſic cognitus: iō id qō eligit minus vo luntarie eligit: ⁊ ſic aliqualiter minuit rō peccati: ⁊ aliquid ergo p̄ofuit tales allegare excuſationes q; ſaltē verecundiā minuebant. ¶ Quereꝫ cū femina dicat ſe eē deceptā an adā quoq; deceptus fuit. ¶ Dōꝫ q̄ ſola eua fuit decepta: adā āt nō. fuit deceptus: p̄ q; ſcriptura ſacra ponit rñſuꝫ eue ⁊ adā: eua āt dicit ſe eē deceptā: ⁊ nō adāſi tñ fuiſſet adā deceptꝰ fa tereꝫ ſe deceptū: ⁊ hoc in excuſationeꝫ allegaret: ſed non alle gauit. iō nō fuit deceptus. ¶ Scōo pꝫ ⁊ efficatius q; exp̄ſſe dixit illō apo. p̄. thi. ij. c. adā enī p̄mo formatus eſt deide eua ⁊ adā nō eſt ſeductus: mlier aūt ſeducta in p̄uaricatiōe fuit. ¶ Et hoc amplius manifeſtaꝫ: ſeductio eſt aliō p̄o alio cre dere aut putare: ſed vir nō credidit aliqd quod aliter eēt: iō non eſt ſeductus: eua enī ſeducta eſt: q; ſerpens dixit ei q̄ ſi comederet efficerenꝫ ſicut dīj ſcientes bonū ⁊ malū: mulier credidit q̄ poſſet effici ſicut deus iō comedit: nā nihil aliud p̄eceſſerat qō eam moueret ad comedendū: vir aūt nō cred dit hoc: ideo non eſt ſeductus. ¶ Qō aūt nō crediderit adā pꝫ p̄mo q; ſi crederet hoc moueret eū ad comedendū: ſed nō mouit: imo p̄eces mulieris: ergo non credidit. ¶ Scōo ga ſi vir ſeductus fuiſſet credēdo allegaſſet hoc in excuſationeꝫ peccati ſui ſicut mulier: ⁊ tñ non allegauit ſed ſoluꝫ dixit q̄ femina dederat ei ⁊ comederat: ergo ſolū motus eſt ad p̄ces mulieris ⁊ nō q̄ſi crederet cibū illū ad aliquid p̄ofuturum. ¶ Tertio patet ex redargutione dei nā dixit q; audiſti vo cem vxoris tue ⁊ comediſti de ligno de quo p̄ceperam tibi ne comederes ꝛc̄. ⁊ ſic poſuit deus cām peccati ade: ⁊ hanc dicit eſſe q̄ audierit vocē vxoris ſue: ſi aūt motus fuiſſet adā quaſi p̄ceptus ex verbis ſerpentis ⁊ cupiens effici vt deus

non

Scōa rñſio.

B Quare no luerit rñdē. p̄. cā.

Scōa cā.

p̄. rō.

2ª ratio.

3ª ratio

4ª rō

Determina.

Rñ. ad p̄m.

Q. 654. A Cur p̄imi parentes ac ceperūt has excuſatōes pui moniti. Rñſio.

Excuſatōes vxoris. B p̄. cā. 2. cā. C 3. cā. D Q. 655 A cuꝫ eua dicat ſe deceptā an adaꝫ q̄ decep tꝰ fuit. Rñſio. p̄. cā. 2. ca. B C

nō comederet vt obediret vxori:ſz vt efficerek ſiē deus q: illō
cēt finis aut ſaltē p̄cipuus finis: ꝛ tñ de⁹ dixit q audiuit vo
cē vxoris ſue:ḡ nō mouit eū aliqd vt aliō finis niſi placē vxo
ri nō ergo fuit deceptus q: illud eſſet tūc p̄cipuū ꝛ illud po
neret deus vt cauſaz peccati. ¶ Quarto q: intellectus viri
qui maior erat intellectu mulieris nō poterat decipi circa ta
lia que erant tā irrōnalia: ꝛ hoc fuit fundamentū verboꝝ
apli ad thi. p̄.c.ŭ. mulieri aūt docere nō permitto neq; domi
nari in virū: ſed eſſe in ſilentio ſubdit ibi cām: adā eni p̄mus
formatus eſt deinde eua ꝛ adā non eſt ſeductus: mulier aūt
ſeducta in p̄uaricatione fuit. ¶ Quantū ad id qō dixit q
nō p̄mittebat dñari mulieri in virū reddidit rōnem q: adam
formatus eſt p̄ius deinde eua: ꝛ ita ille ordo importat quā
dā dñiam dignitatis: ſed ad dignioꝛē p̄tinet dñari: ideo femi
na non dz dñari viro. ¶ Et nō ſolū femina formata fuit poſt
virū ſed etiā formata fuit ex viro: ita vt ſit vir p̄ncipiū eius ꝛ
hoc oñdit maioꝛē excellētiā viri ad feminaz ꝛ hanc inducit
p̄ncipal'r apo. p̄. ad corin. xi. c. dicens mulier eſt glia viri: nō
eni eſt vir ex muliere: ſed mulier ex viro. ¶ Aliā adhuc tan
git ibi rōnem. ſ. q: finis eſt p̄ncipalioꝛ eis que ad finez: ſed fe
mina eſt ad virū vt ad finē: iō eſt vir dignioꝛ: ꝛ ita nō dz illa
dñari: dicit eni ibi: ꝛ eni nō eſt creatus vir pp mulierē: ſz mu
lier pp virum: per iſtas rōnes cōcludit ibi q ſit dignioꝛ vir.
¶ Alia pars dicti eſt q non debeat femina docere: hāc p:o
bat inquātū dicit q vir non fuit ſeductus ſed mulier. ac ſi di
cat docere eſt ſapientis ꝛ maxime ſapientis: vt dicit Ariſto.
lib. p̄. meta. eſt aūt ſapiens qui maioꝛi pollet ītellectu qui aūt
decipitur minoꝛis intellectus eſt cū non ſufficiat diſtingue
re falſum a vero: ſed poneret vnū p:o alio: femina autē decep
ta eſt ꝛ vir non fuit deceptus: ergo erat vir maioꝛis intelle
ctus q̄z femina talis vt deceptus nō ſit neq; in re illa decipi
potuerit. Nā al's nō p̄cedēt p̄batio apli. nā ſi adā nō eēt de
cept⁹ vtpote q: nō fuiſſent ei p̄poſita q̄ fuerāt p̄poſita femie
poſſet tñ decipi ſi p̄ponerent nō ſequerek q femia nō poſſet
docere: ſed vir dz igitē p̄ſupponi q p:opoſita fuerūt iſta viro
non per ſerpentē: ſed p mulierē ꝛ nō deceptus eſt neq; deci
pi potuit: ꝛ ſic excedebat ītellectus eius ītell'm femie. ipſe ḡ
docere debuit ꝛ non femina. ¶ Sed adhuc obȳciek q vir
deceptuſ eſt q: lz nō ſit deceptus in eo in quo femina: fuit de
ceptus in alio: ꝛ dicunt q̄dā q femina decepit eū dando de
ligno vetito ꝛ dicendo eſſe aliud lignū: etiā dicunt q decep
tus eſt q: putauit q comedentes de ligno vetito non mo
rerent: ſit'r deceptū dicunt inquantū putauit veniale eſſe qō
erat mortale. ¶ Sed dōm q vir non fuit deceptus in p:io:
nō eni femina dedit viro de ligno vetito dicendo ſe dare de
alio: p̄mo q: hoc facere non poſſet: agnoſcebat eni vir lignū
illud ꝛ fructū eius: cū deus oſtendiſſet ei lignū dicens ex oi
ligno qō eſt in paradiſo comede: de ligno aūt ſcie boni ꝛ ma
li ne comedas: ꝛ ita qñ femina offerret fructū viro agnoſce
ret illud: ꝛ nō poſſet in hoc decipi. ¶ Scōo q: licet hoc fieri
poſſet tñ femina nō vellet illud facere q: eodē modo ſe hꝫet
femina ad virū quo diabolus ad feminā: nō eni diabolus de
cepit feminā niſi q: oderat eū ꝛ pdere cupiebat: ergo ſi femi
na vellet decipere adā vellet ei nocere: ſed falſum eſt q: femi
na non oderat virū: ſed diligebat. ideo ꝛ ſi poſſet nollet no
cere decipiēdo. ¶ Tertio q: mulier forte vellet decipere vi
rū dicendo non eſſe illud lignū vetitū ſi putaret malū eſſe co
medere de illo: nā tūc ad ſuadendū taceret veritatē aut exp̄
meret falſitatez: ꝛ tñ ipſa non putabat eē malū comedere de
ligno vetito: ſed valde bonū: nā ſi putaret malū eſſe nō come
deret ipſa: ſed comedit ergo bonū putabat ꝛ tanq̄ bonū vi
ro offerebat: ſed de bono ꝛ optimo nō erubeſcimus. imo de
turpi. ideo nō erubeſceret dicē de quo ligno erat ille fructuſ.
Dixit ergo ꝛ ita nō decepit virū. ¶ Quarto q: ſi vir decept⁹
fuiſſet oblato ſibi fructu quaſi eſſet alterius ligni: ꝛ iō come
deret nullo mō peccaret q: erat ignoꝛantia illa inuincibilis:
ſicut ſi alicui p̄ponaḳ in q̄drageſima cibus de carne come
dendus ꝛ vz eſſe oino piſcis neq; eſt aliqua ſuſpicio de eo:
ꝛ tñ adā peccauit comedendo: ergo non fuit in hoc decept⁹.
¶ Quinto q: ſi adā fuiſſet ſic ſeductus ꝛ comederet q̄ pe
teret ab eo de facto rñderet femina decepit me: q: iſta erat ex
cuſatio legitima cū non poſſet ipſe euitare illam ſeductionē:
ꝛ tñ nō allegauit: ſed aliā leuioꝛē excuſationē. ergo non fuit
in hoc ſeductus. ¶ Sexto p̄z q: vir in verbis excuſationis
ſue p̄fitek ſe agnouiſſe lignū cū dicit mulier quā dediſti mihi
ſociā dedit mihi de ligno ꝛ comedi: inquātū dicit dedit mihi
de ligno ſignificat determinate lignū illud quaſi noſſet illō:
ſi eniz non nouiſſet non diceret ſic: imo diceret mulier dedit
mihi neſcio de quo ligno ꝛ comedi. ¶ Septimo p̄z ex verbiſ 7. ratio.
redargutiōis dei: nā dicit q: audiſti vocē vxoris tue ꝛ come
diſti de ligno de quo p̄ceperā tibi ne comederes ꝛc. ꝛ ita ſi
gnificat deus q pctm̄ ade fuit inquantū voluit p:ecib⁹ vxo
ris aſſentire potius q̄z mandato dei: ꝛ tñ ſi adā non cogno
ſceret tunc lignū illud non eſſet opus q vxoꝛ rogaret vt co
mederet q: nō erat aliqd magnū qō p:ecibus ipetrādū foꝛet
neq; etiā adā videreḳ agere ꝛ p:eceptū dei ꝓpter vxoꝛē. imo
non ageret q: neſciret an ageret: ſed deus ſignificat q ꝓpē
verba vxoris egit ꝛ mandatū dei. ḡ non deceptus fuit neſcie
do illud eſſe lignū vetitū. ¶ Scōm in quo aliqui dicebāt q A
adā deceptus fuit q putauit q non moꝛerent comedentes Qō. 65 7.
de ligno: ꝛ ꝓbant q: cū agnoſceret lignū ſi crederet moꝛitu
ros eos qui de eo manducarent nollet manducare: ꝛ tñ mā
ducauit: ſed in hoc erat decipi: q: iſtud fuit vnū de eis q̄ dia
bolus dixit. ſ. nequaq̄z moꝛiemini. ergo ſeductus eſt. ¶ Dōz Cōfutatio.
q neq; in hoc ſeductus eſt: nā nō putauit aliter eſſe q̄z eſſet
ita vt crederet aliquid eoꝝ que diabolus dixerat: ꝛ p̄z q: ſiē
ad comedendū de ligno mouebat deſiderium participande
diuinitatis in ſcia cū illa futura credita eſſet: ita ꝛ moueret ſi
manducātes non eſſent moꝛituri: ꝛ putareḳ q ex aliqua in- p̄.cā.
uidia deus vetuerat lignū illud: ꝛ tñ credendo p:imū erat ſe
ductio: q: aliter ſe habebat res q̄z eſſet credita: eſſet ergo ſe
ductio credendo ſcōm cū ſit'r ibi al'r putareḳ q̄z res eēt: ꝛ ita
adā credens iſtud deciperek: ſed apo. dicit q adā non eſt ſe- ſcōa cā.
ductus: ergo non credidit aliquid falſuz ¶ Secundo quia
apoſtolus facit iſtam differentiam. p̄. ad thimo. ŭ. c. de adam
ꝛ eua qō adā nō eſt ſeductus ꝛ eua fuit ſeducta. ideo opoꝛ
tet referri ad vnū ꝛ idē: q: alias cōparatio non eſſet in vni
uoco: mulier aūt dr̄ ſeducta q: credidit verbiſ ſerpentis que
oia falſa erant. ergo ꝛ adā ſeductus diceret ſi aliquibus ver
biſ ſerpentis crederet: ſed dicit apo. non fuiſſe ſeductū. ergo
nullis verbis eius credidit: ſed ſerpens dixit q comedentes Alia opio.
nō moꝛerent igitur non credidit illud adā. ¶ Solent tñ di
cere multi doctoꝛes adā ſeductū: ꝛ motiuū ſuū eſt q: come
dit: ꝛ tñ non comederet faciendo malū ſi non deciperet: ꝛq:
apo. dicit adā non fuiſſe ſeductū: dicunt q itelligiē. idēſt nō
fuit p:ius ſeductus ſed poſtea: ſic tenet magr̄. lib. ŭ. ſen. diſti.
xxŭ. ꝛ Aug. lib. xi. ſuper geñ. ad lr̄am dicit: apo. inquit adam
non eſt ſeductus qō vtiqz ita accipi pōt: q intelligaḳ nō eſſe Cōfutatio
ſeductus p:ioꝛ. ¶ Sed dicendum q iſta rñſio non eſt cōue
niens p:imo q: non cōcoꝛdat intentioni apli: ſed potius re
pugnat: nam apo. dixit adā non eſſe ſeductū: fuiſſe autē euā
ſeductā vt p:obaret qō dixerat mulieri non licere docere q̄z
illa ſit minoꝛis ingenij que decipi potuit ꝛ decepta eſt q̄z vir
qui p:opoſitis eiuſdem verbiſ non eſt deceptus neq; potue- p̄.rō.
runt credi illa ab eo obſiſtente magnitudine luminis ītelle
ctus ſui quod ꝓhibebat credi qō falſum aperte cōuincebat
ꝛ tñ docere pertinet ad magis ſcientē: ꝛ nō ad minus intelli
gentē ſi tamē femina decepta eſſet p:ius poſtea aūt vir non
oſtendebaḳ eſſe minus ingenij mulieris q̄z viri. Sed ex hoc
videbaḳ equalitas cū in eodē pariter ambo errarēt: ergo nō
bene cōcluderet apo. non licere femine docere: viro aūt lice
re: ꝛ tñ cōcluſit ex illo: ergo ſignat virū nullo modo deceptū
vt ſic oſtēdaḳ maioꝛitas ītellectus eius: ꝛ ſic ad ipſuz docē
re pertineat. ¶ Secūdo q: neq; verbis eius p̄coꝛdat ꝛ vide 2. rō.
tur ſatis extorta reſpōſio cū apoſto. dicat adam nō eſt dece
ptus: mulier autē ſeducta in p̄uaricatione fuit: ſimpl'r enz
negat ſeductionem in viro ꝛ ſm̄ oꝛdinem tēpoꝛis: nā ſi illuz
oꝛdinē intenderet ponere apo. ꝛ faceret ad intentionē ſuaz
exp̄imeret p:ius ꝛ poſterius ſicut circa aliud fecerat ante il
lud. ſ. adam enī p:ius formatus eſt deinde eua: ꝛ tamē cum
de ſeductione dixit non poſuit p:ius ꝛ poſterius: ſed ſimpli
citer aſſeruit feminā ſeductaz non autē virum: ergo ita fuit. 3. rō.
¶ Tertio q: neq; illa expoſitio Augu. eſt q̄z ipſe tenet: ſed
ſtatim tranſit ad illam: vt p̄z lib. xi. ſuper geñ. ꝛ magiſter re
fert eam lib. ŭ. di. xxŭ. q̄z nos poſtea tangemus. ¶ Dicenduz
igitur q adam non eſt ſeductus in hoc q crederet non mo
rituros comedētes de ligno vetito: q: tūc crederet aliquibus
verbis ſerpentis: ꝛ tamē non credidit: cū etiam augu. teſtek
hoc dicens: non tamē arbitroꝛ eum ſi iam ſpirituali mēte p:e
ditus erat vllo modo credidiſſe quod diabolus ſugerebat:

credidit igitur adam falsum esse qđ diabolus dixerat.s.eritis sicut dij scientes bonum: z malū:q; nō putabat possibile eē homini ad illū gradum venire:etiā dato ꝙ reputaret possibile esse per aliquā vim peruenire hoiem ad illum gradū:saltē non erat possibile per aliquā manducationē:q; nullum materiale habet vim sup intellectū cum non sit mālis: z ideo nō sit passiuus neq; susceptiuus ab agente māli: etiā non credidit ꝙ manducantes nō morerenť cum deus ꝓrium dixisset sed ꝙ morituri essent:quomodo ergo ausus est manducare dicē statim. ¶ Sed adhuc alij dicunt ꝙ seductus fuit adā q; vēiale esse qđ erat mortale putauit:sic tradit magister sub dubio lib.ij.di.xxij.s.ad qđ dicimus ꝙ adā non fuit seductus eo mō quo mulier:non.n.putauit esse verū quod diabolus suggerebat in eo tamē fuisse seductū credi potest ꝙ comissuꝫ veniale putauit qđ peremptoriuꝫ erat. ¶ Circa hoc sciendū ꝙ adam in aliquo deceptus est large accipiendo decipi ꝓut est putare aut diffinire aliqđ esse aliter q̄ sit:nā adam peccauit teste sacra scriptura:sed nullus pōt peccare nisi ignoret: vt dicit Aristo.lib.ij.ethi.ois malus est ignorans:ergo adaꝫ ignorauit aliqd: z ita seductus est. ¶ Scđo pꝫ q; qñ adam peccauit elegit manducare de ligno vetito tūc petiť aut adā putabat bonū esse māducare aut putabat esse malū:si putabat esse bonū decipiebať q; erat vere malū:nā si bonuꝫ esset non peccaret faciendo illud:sed putare esse bonū qđ malum erat:decipi erat:si āt credebat eē malū dareť ꝙ eligeret aliqd tanq̄ malū qđ est impoſe q; voluntas nō pōt ferri nisi in bonū cū oīm voluntatis z ois appetitus sit bonū:iuxta illud ꝓio ethi.bonū est qđ oia appetunt:necesse est ergo ꝙ bonū putauerit: z ita deciperet:iuxta ꝓpositionē Ari.ois malus est ignorans. ¶ Etiā manebit eadē rō si resoluať hoc in suū finē vt dicať adā comedit:nō q; ꝑ se bonū esset illud manducare:ſz q; nō poterat alt placere vxori: z nō faciendo displiceret: z ita putauit bonū esse placere tūc vxori:sed certū est ꝙ malū erat:nā de hoc eū arguit deus dicens:q; audisti vocez vxoris tue z comedisti de ligno de quo preceperā tibi ne comederes:iō putando bonū eē tūc placere vxori:deceptus est:certū est tñ ꝙ putauit bonū esse illi placere:q; alt nō faceret expresse ꝓ preceptū dei ꝓpter placere vxori. ¶ Sed dicendū ꝙ sic decipi non vocat apo.decipi. Prio q; apo.ponit decipi prio defectu quodā vt est cōditio parui intellt q non valens distinguere inter verū z falsuꝫ ꝓpositā aliqua re accipit prio vero id qđ est falsum vel eꝓrio.Et pꝫ hoc q; ad oñendū puitatē intellt mlier]: z iō ꝙ ad eaꝫ nō ptineret docere dixit ꝙ seducta est z non vir: z tñ decipi in peccādo ꝓ ut decipi vel ignorare ꝓcedit pctū non est parui ingenij:sed etiā maximi intellectus ꝑter diuinū:cuꝫ inter oēs creaturas itellectuales tam bonas q̄ malas sit maxima lucifer.i.altioris nāe itellectualis:vt tenet gregorius z magister.li.ij.sen. distin.vj. Ille tñ deceptus est q; peccauit,imo ille est qui primo deceptus est:q; ꝑmo peccauit z nō pōt aliquis peccare nisi efficiať ignorans:vt dī lib.ij.ethi.ergo maximus oium intellectuū sic decipiť: z tñ apl's per decipi probat paruitatē intellectus ad quē docere non ptineat:ergo nō accipit decipi prout est effici ignorantē ad peccādum.Scđo q; qñ quis decipiť ad peccandū non est intellectus lib.eo ꝙ aliquid est in appetitu qđ turbat iudiciū intellectus sicut dicit Cato de ira ꝙ impedit aium ne possit cernere verū: z hoc est:q; ꝓpť motū fortē quē facit ad vindictā turbat itellectū faciendo iudicare bonū esse ꝓsequi vindictā:sil'r insurgente cōcupiscētia venereoꝝ ꝓpter fortē motū eius quo mouet ad fruitionem:vel ꝓpter nō sustinere penā durā in non obediendo ei turbat intellectū ad iudicādū bonū esse venerea ꝓsequi.Sicut apparet in incōtinentibus quoꝫ penitiuos: z ab opione egressiuos vocat Aristo.lib.vij.ethi.ideo nō est sil'r iudicare decipi aliquē in peccando z in nō peccando:q; qñ decipitur ad peccandū aliquid est qđ turbat intellectū:ita vt nō agat ſm totas vires suas:cū vero decipiť in eo in quo non mouet aliqd ad agendū:sed est opatio solius itellectus vbi est ꝓpꝛie decipi:q; illud ꝓuenit nō ex turbatione intellectus:sed ex impotētia eius nō valentis distinguere:inter verū z falsum. ¶ Tertio q; qui in peccando decipiť pōt falli vel cogitando aliquid bonū ad qđ cōcupiscentia vel alia passio mouet vel q; nō aduertit ad singula que cogitari debent qđ si faceret non elligeret malū neq; peccaret sicut est in peccato omissionis z aliqñ in cōmissione qñ non aduertimus q̄dam

que ostenderēt nobis malum esse qđ eligimus si illa aduerteremus:hoc tñ non monstrat paruitatē ingenij de qua apostolus agit cū ponit euā seductā.ergo seduci in peccando solū nō vocať seduci ſm eius:sed est sensus apli ꝙ intellectus mulieris erat tam paruus vt illa ꝓposita crederet etiā si nō eligeret aut nō ꝓponeret ad hoc ꝙ comederet de ligno vetito. ¶ Cū cōcesserimus ꝙ adam in aliquo seductus est ad hoc ꝙ peccaret z illud nō est aliquid de quo apls loquatur cū dicat eum nō seductū:est dubiū in quo seductus est adā. ¶ Et dicunt aliqui ꝙ mulier decepit adā z fuit deceptio cū dixerit ꝙ non erat illud lignū vetitū sed aliud: z hoc ꝓbant auctoritate Josephi.lib.ꝑ.antiquitatū.s.adā vero peccati veniā postulabat rogabatq; deū ne eū nimis affligeret: z de facto cōiugē accusabat dicens se ab ea seductū deliquisse:que rursus de serpente qui eā seduxerat querebať. ¶ Dōm qđ non fuit deceptus adaꝫ in illo q; ostendimus supra.q.656. adam sciuisse ꝙ illud erat lignū vetitū cuius fructū ei mlier offerrebat. ¶ Scđo q; non est multū curandū de dicto Josephi:nā licet ipse in historiis z apud oratores inueniať peritus:sed circa sapientiā in multis deficit:nā vt pꝫ ex verbis allegatis dicit ꝙ adā petebat veniā de peccato:sed falsuꝫ est q; potius ꝓposuit excusationē. ¶ Tertio q; adhuc possumus verba Josephi ad bonū sensum trahere vt intelligať dixit se a muliere seductū deliquisse.i.a muliere inductū:si aūt alio mō intelligat falsum dicit. ¶ Est autē hoc certū ꝙ adā non fuit deceptus in aliquo qđ diabolus dixit:nā in hoc cō paranť adā z euā:q; ipsa dī seducta.s.ꝙ credidit verbis serpentis:adā aūt dī non seductus:iuxta aposto.iō non credidit ille verbis serpentis: z istū sensum sequunť oēs doctoreſ catholici. Et q; precipuū qđ diabolus dixit fuit ꝙ comedendo de ligno efficerenť sicut dij scientes bonū z malū:certuꝫ est ꝙ nō credidit istud adā:sed credidit illud euā:sic dic magister.lib.ij.distin.xxij.sed nec pōt seductus est neq; in eo in quo mulier vt crederet deū.ideo illud lignū tangere prohibuisse qm si tāgerenť fierent sicut dij:Aug.quoq; tenet istā sen.li.xi.super gen̄.dicens:cū apo.adā preuaricatoꝛeꝫ fuisse ostendat dicens in silitudine preuaricationis ade:seductuꝫ tñ negat:vbi ait adam non est seductus sed mulier:vnde z interrogatus nō ait mulier seduxit me sed dedit mihi z comedi:mulier vero inquit serpēs seduxit me z comedi:hanc aūt seductionē ꝓprie vocauit apls per quā id qđ suadebať cū falsum esse verū putatū est.s.ꝙ deus lignū illud:iō tangere prohibuerit ꝙ sciebat eos si lignū tetigissent sicut deos futuros tanq̄ eis diuinitatez inuideret qui eos hoies fecerat. ¶ Sed de alio manet dubiū si an crediderit adā nō morituros eos q; comederēt de ligno z aliq putant ꝙ putauit non morituros:q; alt nō manducaret timens morte z certus de illa. ¶ Scđo q; licet Aug. z magister dicant non deceptum adam credendo ꝙ nō morerenť manducantes: z q; nō negat istam seductionē cōcedunt eam. ¶ Dōm ꝙ neq; adā seductus fuit in hoc ꝑmo q; esset ꝓ intentionē apli q; ipse cōparat adā z euā in eodē z dicit euā seductā z adā non: z tñ vnū de eis in qbus eua seducta fuit erat ꝙ crederet nō morituros comedentes:ergo non deceptus fuit in hoc adam. ¶ Scđo q; doctores dicūt cōiter z vere q; ls adā seduci potuit in aliquo nō tñ fuit seductus in eo qđ serpēs dixit z vnū de eis fuit illud.s.nequaq̄ moriemini:ergo non fuit adaꝫ in hoc deceptus. ¶ Ad rōnem ꝑmā in ꝓrium dōm ꝙ ls adā crederet verū esse verbū dei q; manducantes morerenť:tamen ausus fuit manducare q; multa poterāt inducere eū ad māducandū etiā exñte veritate precepti illius vt statim dicetur. ¶ Ad scđam dōm ꝙ falsum ꝑsupponiť q; nō solū Aug. negat seductū adā in vno dicto diaboli:sed etiaꝫ dicit in nullo deceptū:aut credidisse: z sunt verba eius supra allegata: z que magr ponit lib.ij.xxij.distin.s.non tñ arbitroꝛ eū.i.adaꝫ si tā spūali mente ꝑditus erat vllo modo credidisse qđ diabolus suggerebat: z ita nihil credidit de hijs q̄ diabolus suggerebat: z tñ primū qđ suggessit fuit ꝙ non morerenť comedētes de illo cibo,iō nō credidit hoc adā. ¶ Sed adhuc aliqui dicunt ꝙ Augu.vellit ꝙ adam videns euā nō morituaꝫ post manducationē ligni crediderit nō morituros comedentes: z ideo comederit:vt pꝫ.li.xi.super gen̄. z refert illud magister.lib.ij.di.xxij. ¶ Dōm ꝙ Aug.hoc nō dicit: z vt ls itelligať ponunť verba sua q̄ sunt:sed z si virū ꝓp aliquā mētis elationē que deū latere nō poterat:solicitauit aliq̄ experiēdi

cupiditas

Qō.658. Alia opio. A
ꝑ.rō.
B
2.rō.
C
Determina. D
ꝑ.rō.
E
2.rō. F.
6
3ª ratio
A qō.659. Ju q̄ seduct' est adam. Rñsio. alioꝝ. Cōfuta.
B ꝑma rō.
2.ratio.
3.rō
Cōfir. C
qō.660. A An adā crediderit ꝙ comestionē ligni acqrit immortalitatem. Rñsio. ꝑma rō. 2.ratio. Rñsio. ꝑ.rō
2.rō solo rōnum in oppoſi. Ad ꝑm Ad 2m
A qō.661. alia opi. Cōfuta

cupiditas cū mulierē videret accepta illa esca nō eē moztuā: nō tñ eū arbitroz si iā spūali mēte p̄ditus erat vllo mō credidisse qđ diabolus suggerebat. ¶ Ex hȳs verbis apparet p̄ q̄ Aug. non voluit adā in hoc deceptū q̄ non p̄oit hoc sub certo: sed ponit tanquā aliquid qđ esse poterat aut cogitari. ¶ Scđo q̄ dato q̄ istud assereret nō ponit qđ eēt in adam credulitas q̄ nō mozereť que credulitas facit seductionē: ſz solū cupiditas que pertinet ad appetitū inquantū dicit si virū pp aliquā mentis elationē que deū latere nō poterat solicitauit aliqua experiendi cupiditas cū mulierez accepta illa esca videret eē nō moztuā: z tñ deceptio nō est in appetitu: ſz in intellectu: iō nō dicit seductū: sed potius tēptatū insurgēte illa cupiditate. ¶ Tertio q̄ ex verbis Augu. potius apparet q̄ non putauit aliquid tale adā cū dicat nō tñ eū arbitroz: si iā spūali mēte p̄ditus erat vllo mō credidisse qđ diabolus suggerebat: z ita cōcedit Augu. potuisse insurgere in adā desideriū experiendi lignū illud nō tñ q̄ crederet aliqđ de eis que diabolus dixerat circa illud suggerendo: z tñ p̄ri mū qđ suggerendo dixit fuit q̄ non mozerenť comedētes: ḡ nō credidit hoc. ¶ Et tunc rñderi p̄t ad id qđ in ꝯriū dicebať quō ausus est adā manducare si sciebat q̄ māducantes mozerenť. ¶ Dicendo p̄mo q̄ nō obstat: q̄ nos sumus certi maxima certitudine q̄ peccantes moztal'r dānabunť eterna liter: z tñ nō cessamus peccare: aut saltē aliqñ peccamus: z si aliqui nō habeāt istā fidē tñ pl'imi hñt verūtñ peccant: z tñ duriuſ est mozi eternal'r q̄ſ tpal'r qđ intelligebať in p̄cepto de nō māducādo de ligno scīe boni z mali. ¶ Scđo potuit aliter esse. s. q̄ ꝛz adā crederet firmiter q̄ manducantes de ligno illo mozerenť: tñ tūc qñ femina rogabat eū vt manducaret: z ipse assensit māducare nō cogitabat actual'r de hoc q̄ manducantes mozerenť: z iō non impediuit eū a manducatione illud p̄ceptū z faceret si illud cogitaret actu iste est modus p quē fere oia peccata comittunť: q̄ ꝛz quis habitualit sciat malū esse qđ elegit nō hz habitual'r cogitationē vel cōsiderationē circa illa que ostendunt malū esse illud z q̄ possent distrahere ab illo desiderio vel electione: z ita fit electio tanq̄ ab ignozante malū esse id qđ eligit z credente bonum esse: q̄ ꝛz habitual'r sciat actual'r tñ ignozat inquantū nō cōsiderat. Et ita oñdit Aristo. lib. vij. ethi. circa cōtinentes q vidēť scientes malū esse qđ eligunt: z dicit q̄ sciunt in habitu tñ ignozant in actu: vel sciunt in vl'i z ignozāt in particulari: z hȳ sufficit' ad eligere qđ malū est. ¶ Tertio p̄t dici q̄ adā actual'r cōsiderabat de hȳ q̄ comedētes de ligno mozerētur: z tñ putauit illā moztē nō futurā statī: sed post multū tēpus sicut de facto accidit: q̄ post hoc vixit adā q̄ſi mille ānis potius aūt vellet talē moztē subire q̄ſ displicere nūc vxori tā affectuose roganti quā putabat mozituraſ statim si nō assentiret illi. ¶ Quarto p̄t dici q̄ etiā si adā illud cogitaret putauit esse veniale qđ erat moztale: z sic eligeret manducare nō obstante p̄cepto: z tūc seducereť in aliquo adā: sic dicit magister. li. ij. di. xxij. in eo tñ fuisse seductū credi p̄t q̄ cōmissum veniale putauerit q̄ erat peremptoriū. Sed si nō remitteret nō inferret p̄io eo moztē: ſz aliā minozē penā: alio mō p̄t intelligi q̄ putauit veniale: nō qđē q̄ eēt p̄ctm̄ in se veniale p quo moꝛs nō eēt dāda: ſz q̄ eēt veniale. i. ꝛz de se moztale eēt ideſt mortis inductiuū z moztē hñs vt penā: tñ poterat p penitētiā remitti: ita vt nō dareť moꝛs sed alia pena vel oia tolleréť per pniam. ¶ Si teneať p̄mus sensus falsus est: q̄ tūc vere deciperet adā circa mādatū dei: q̄ dī q̄cūq̄ die comederis moꝛte moꝛieris: z itelligiť de moꝛte coꝛpali: ꝛz etiā simul de eterna accipiať q̄ſq̄ nō p̄ncipal'r: ḡ si adā intelligeret qđ nō erat moꝛs coꝛpalis infligenda p̄ro trāſgressione illa falſum intelligebat z decipiebať: nā deus hoc intelligebat in illo p̄cepto z de facto: ita fuit q̄ p̄ro hac trāſgressione tā adā q̄ſ eua incurrerunt moztē coꝛpalē: ḡ deciperé ille sic intelligēdo. ¶ Scđo q̄ sequereť q̄ deciperet in eo q̄ diabolus dixerat z assentiret alicui dictoꝛ suoꝛ: dixit enī ille nequaq̄ moriemini: sed ostensum est supra q̄ adā nō fuit seductus in aliquo eoꝛ que dixit diabolus: ḡ nō credidit sic. ¶ Dōm q̄ secundus modus poterat eē verus q̄ ꝛz p̄cepti intelligeret de moꝛte coꝛpoꝛali poterat mutari ſnia illa per pniam: nam deus multa cominať illaturū z vere inferret si hoies nō peniteret: ſz q̄ peniteret nō irrogabat penas illas: sic p̄z. Jere. xviij. c. z ita adā poterat postea de pctō ita grauiter cōpungi q̄ pena illa tolleréť aut cōmutareť in minoꝛē. Et hoc mō dz itelligi dictū magr̄i z alioꝛ qui volūt q̄ putauit veniale cuz esset moztale: sic enī Aug. accipit li. xj. sup geñ. z magister refert illud. lib. ij. disti. xxij. s. apo. ingt adā non est seductus qđ vtiq̄ accipi p̄t ita vt itelligať nō eē seductus p̄ꝛ. s. vl'i in eo in quo mulier: vt. s. crederet illud esse verū eritis sicut dī: sed putauit vtrūq̄ posse fieri vt z vxoꝛi moꝛē gereret z per penitentiā veniā hꝛet. ¶ Et ita appet qđ senserit Aug. z tūc nō decipiebať adā in aliquo qđ deus dixisset assentiēdo serpēti: sed nihil credidit de dictis serpētis in qbus eua seducta est. ¶ Sed adhuc quereť an adā isto mō se hūerit putando qđ erat veniale id qđ erat moztale. ¶ Dōm q̄ istud p̄t esse qa nō est incōueniēs cū nō sit p̄ vba ap'li negantis adā seductū z tñ an fuerit nescimus: z iō possemus dicē q̄ nō fuit sic qđ adā cogitaret fuisse veniale illō ꝓponēs p pniaz illō delere. Sz poterat dici q̄ tūc qñ m'lier rogauit vt comedēt nihil cogitauit de p̄cepto illo: z moꝛte quā ōs ꝓposuerat i illo: ꝛz illō sciret hitual'r sic est de icōtinētib⁹ q hitual'r sciunt z actual'r ignozāt non ꝓsiderant sicut diximus p̄ce. q. ¶ Et ad dictuz Augu. poterimus dicere q̄ nō asserit illud Augu. sed ponit quasi pol'e: cū dicat Apo. iquit adā nō est seductus qđ vtiq̄ ita accipi p̄t vt intelligať z c. vñ non dixit qđ accipiendū e: vel accipi necesse est: ſz accipi p̄t. ¶ Scđo q̄ hoc mō ponimus pl'es seductiones in adā q̄ſ al's: melius tñ est eū liberare ab eis: nā per illū modū ponebamus vnā tm̄ seductionez .s. q̄ adā putauit bonū esse tūc placere vxoꝛi cū tñ malū esset aut putauit bonū esse comedere de ligno cū esset malū hȳ nō damus seductionē istā z insup q̄ seductus sit circa p̄ceptuz .s. q̄ putabat esse veniale z erat moztale. i. putabat q̄ penitēdo de illo peccatoꝛe mitteret deus illud z nō sequereť moꝛs: z tñ nō fuit sic q̄: nō fuit remissa moꝛs: sed passi sunt eā ipsi z posteri sui. ¶ Tertio q̄ nō est satis verisil'e: nā si adaz añ pctm̄ cogitaret de pnia credibile erat q̄ stati deo arguēte eū de ipso peccato peniteret: sed nō fecit: imo excusauit factū cū dixerit: m'lier quā dedisti mihi socia dedit mihi de ligno z comedi. ē. iij. c. iō nō est satis credibile qđ p̄ius de pnia cogitauerit. ¶ Itē hoc pz ex verbis Aug. lib. xi. sup geñ. z p magistrū lib. ij. di. xxij. s. dixit adā mulier quā dedisti mihi: dedit mihi z comedi: nō dicit peccaui: ſupbia hz cōfusionis deſoꝛmitatē: nō cōfessionis humilitatē: z ita dicit q̄ nō cōfessus est adā delictū suū ex ſupbia: ḡ non penituit: z sic nō est satiſ verisil'e q̄ anteq̄ peccaret cogitaret de pnia. ¶ Et tñ si diceret q̄ adā cogitauit de pnia anteq̄ peccaret deberet dici q̄ motiuū suū eēt: q̄ cū nōdū esset expertus diuinā seueritatez in puniēdo delicta putaret q̄ facilius remitteret penas p̄nūciatas si hō peniteret: z nō erat deus tā facil'r ad remittēdū penas quantū hō cogitabat: z hoc etiā dicit Aug. lib. xj. sup geñ. z magr̄ di. xxij. ḡ alio quodā mō ipse etiā deceptus est in exptus enī diuine seueritatis etiā in eo falli potuit vt veniale crederet eē cōmissum. Sed dolo illo serpentino quo m'lier seducta est nullo mō arbitroꝛ illuz potuisse seduci. ¶ Et ita appet qđ supra dicebamus q̄ adā nō fuit seductus i aliquo qđ dixit diabolus in quo tñ mulier decepta est: sed diabolus dixit eritis sicut dī: z dixit nequaq̄ moꝛiemini: ideo adā nō credidit aliquid hoꝛ. ¶ Sed adhuc aliq obȳciūt q̄ adā nō solū putauit q̄ comedendo nō mozerenť: sed etiā q̄ poterāt esse sicut deus aut dī: z illud cōcupierit: z istud est in q̄ mulier seducta est. ¶ Et p̄z p̄imo q̄: dicit Aug. sup. p̄s. lxviij. super parte que nō rapui tūc exsoluebā: rapuit adā z eua p̄sumentes vt diabolus de diuinitate rapere voluerūt diuinitatē z pdiderūt felicitatē. ¶ Scđo q̄: idē Aug. sup p̄s. lxxxij. .s. deus' qui sil'is tibi. dicit qui p se vult eē deus peruerse vult eē sil'is deo: vt diabolus q̄ voluit sub eo esse: z hō qui voluit vt seruus teneri p̄cepto: sed voluit vt nullo sibi dñante esset quasi deus. ¶ Tertio patet quia Augusti. super ep'lam ad philipen. secūdo cap'lo in loco nō rapinā arbitratus est: dicit non rapinam arbitratus est christus se eē equalē deo q̄: non vsurpauit qđ suū nō eēt: vt diabolus z p̄mus hō: appet igiť ex dictis q̄ adā vsurpauit sibi diuinitatē z voluit esse sic ōs atq̄ putauit hoc sibi pol'e eē. ¶ Dōm q̄ eua putauit q̄ posset esse sicut deus nō quidē q̄ eēt deus neq̄ deo eq̄lis: ſz in aliquo imitareť deū. s. in scia vnde illa decepta est: sed adā nō putauit hoc esse pol'e: z iō nō elegit illud. ¶ Et apparet hoc p̄ro q̄ apo. p̄. ad thi. ij. c. dicit q̄ nō seductus est adā: ꝛz eua: z tñ si hoc putaret deciperet in eo in quo eua: ḡ nō credidit esse pol'e. ¶ Scđo p̄z q̄: augu. dicit. lib. xj. super geñ. q̄ hō. i.

Q.ō.662. A

Ad p̄mū.

Ad 2.

Ad 3.

Ad 4.

Q.ō.663. A

An adā putauerit id q̄ erat moztale esse veniale.

Rñsio.

Ad dōz augusti. rñsio. p.cā.

scđa cā.

3.cā.

4.cā. B

Q.ō.664. obiectio. A

p.rō.

2.rō.

3.rō.

Reſpōsio.

p.rō.

vir qui erat preditus mente ſpuali nō potuit decipi ſerpenti na fraude ſicut mulier: ⁊ tm potiſſimū in quo decepta eſt mu lier fuit ꝙ putauit poſſe eſſe ſicut deus in aliquo: ergo adam Q.ō.665. A nō eſt in hoc deceptus. ¶ Ad primū dicunt aliq ꝙ tam adā q̄ſ eua cōcupierūt diuinitatē: ⁊ tm adaz putauit nō eſſe poſſe Soſo rōnū ꝙ hō fieret ſicut deus: ⁊ ita nō fuit deceptus ⁊ iſta eſt rnſio Ad p̄m. ꝓma quā ponit magr̄. li. ij. di. xxij. ſ. ideo qbuſdā videt ꝙ etiā adā ambierit eſſe ſicut deus: nō tm credidit id poſſe fieri: ⁊ iō falſum eſſe qđ diabolus promittebat cognouit: ⁊ lz diuinita tis equalitatē cupierit nō tm a deo exarſit nec tanta affectus eſt ambitione ſicut mulier que illud poſſe fieri putauit: ⁊ iō Cōfutatio magis illud ambiendo ſuperbiuit. ¶ Sed dicendo ꝙ iſta aliq̄ ex pte. rnſio non eſt totaliter vera: ꝓmo q: dicit ꝙ hō appetīt diuini p.rō. tatis equalitatē ⁊ tm neq; adā neq; eua quantūcūq; errauit voluit ſimpliter diuinitatis equalitatez ſicut ſupra aliqualiter declarauimus: ⁊ infra etiā tanget. ¶ Scōo q: dr̄ ꝙ adā pu 2.rō. B tauit nō eſſe poſſe ꝙ hō fieret ſicut deus: ⁊ tm ꝓcupiuit illud q: iſta repugnāt nō eni pōt aliqs velle hr̄e qđ credit nō eſſe poſſe hr̄i: nā ſicut volūtas nō eſt de malo ita neq; eſt de ipoſſi bili. ergo adā credebat impoſſe eſſe ꝙ hō fieret ſicut deus non 3ª ratio cōcupiſceret illud. ¶ Tertio q: comparant vir ⁊ femina in cōcupiſcendo illud ex maiori affectu: nā femia poterat deſi derare id qđ putabat eē poſſe ſiue magno ſiue paruo affectu vir tm q credebat iſta impoſſia nō ꝓcupiſceret ex magno neq; Obo ex quo affectu. ¶ Sed poſſet dici ꝙ in viro fuit aliqua vo luntas nō qđē determinata: ſed q̄ſi ſub cōditione p quē mo dū etiā impoſſia volumus: vt vellet hō eſſe imortalis qđ ſcit eē ꝓ nūc impoſſe etiā vellet hr̄e mōtē aureū cū tm ſciat nul lum eſſe montē aureū neq; eſſe poſſe eē illū. ita vir ſciens eſſe impoſſe ꝙ hō fieret equalis deo vellet eſſe eq̄lis deo quadaz volitione indeterminata ⁊ ꝑditionata. ſ. ſi poſſe eſſet hr̄i non Rnſio pª aūt p electionē neq; p determinatā volitionē. ¶ Dōz tamē ꝙ lz iſtud eēt poſſe nō cōcordat ad lr̄am Augu. cū dicat ille ꝙ rape voluerūt diuinitatē ⁊ ꝑdiderunt felicitatē: ⁊ ita velle rapere diuinitatē fuit in eis peccatū cuz ꝓpter hoc ꝑdiderit felicitatē: ⁊ tm pctm nō eſt ſine determinata volitione: q: per electionē peccamuſ: g̃ illa volitio q̄ voluerūt rapere diuinita Alia rnſio. tē fuit determinata. ¶ Alij rndent ad iſtā rōnem ꝙ eua vo luit eſſe ſicut deus: q: putauit illud poſſe: ſed nō vir: ⁊ cū dr̄ de adā intelligunt de eua que formata eſt de adā: hāc quoq; ſolutionē ponit magr̄ dicens: alīs aūt videt iō dictū eſſe qđ adā illud voluerit ꝙ mulier de eo ſumpta illud voluit: ſic in quirūt pctm dr̄ p vnū hoiem i mundū intraſſe. i. in humanā nām: cū tm mulier ante virū peccauerit q: per mulierē intra Cōfuta. uit de viro ſumptā. ¶ Sed dōm ꝙ nō ſtat iſta ſoō. Primo ꝓ.rō. q: nō ꝙſonat intentioni ⁊ verbis Auguſti. poſſet enīz iſtud intelligi ſi de ſolo adā diceret: ſed adā rape voluit diuinita tē: nā tunc lz eēt quedā extorſio poſſet intelligi dictū de eua formata de adā: ⁊ tm de ambobus dicit. ſ. rapuit adaz ⁊ eua preſumentes vt diabolus de diuinitate: cū aūt exprimit eua intelligit ipſa: ⁊ tm addit vltra adā ⁊ ſignat aliqd: iō neceſſe 2ª ratio. eſt itelligi p̄o ipſo ꝙ ipſe rapere voluerit diuinitatē. ¶ Se cundo q: dr̄ rapere voluerūt diuinitatē ⁊ perdiderunt felici tatē qđ de ambobus itelligit: q: alīs diceret ⁊ ꝑdidit felicita tē: cū ergo ambo ꝑdiderunt felicitatē ambo rapuerūt diuini tatē. i. rape voluerūt: ⁊ nō ſola eua formata de adā. ¶ Ter 3.rō. tio q: exemplū qđ allegant nō eſt ad ꝓpoſitū: nā ibi nō accipit vnus hō p̄o eua: ſed p̄o adā: q: lz eua peccauit ꝑius q̄ſ adā nō intrauit pctm i mundū per euā ſed per adā: q: pecca tū i mundū intraſſe dr̄ inquantū vno peccante oēs peccaui mus: ⁊ tm non peccauimus peccante eua: ſed peccante adā: q: apo. dicit ad ro. v. c. oēs in adā peccauerūt: ⁊ nō dixit oēs Determina. in eua peccauerūt: lz eua ꝑius peccauerit: iō nō diceē itraſ ſe peccatū i mundū per euā: ſed p adā: vnde ꝓprie accipit: ⁊ ad lr̄am p vnū hoiem pctm intrauit: ſ. per adā. ¶ Dōm ergo ꝙ aliter intelligit dictū Aug. ſ. ꝙ adā ⁊ eua ſimul voluerūt rapere diuinitatē. i. cōditionē diuinitatis: nō ꝙ vellent eſſe deo eq̄les: ſed ꝙ acciperent aliquā ꝑditionē que nullius eſt niſi diuinitatis: ⁊ hoc fuit q: nolluerunt nulli ſubeſſe: ſicut eni deo ſoli cōpetit p̄eeſſe oibus ita ei cōuenit nulli ſubeſſe de oibus alīs rebus eſt gñale ꝙ alicui ſubjciunt: hō autez q̄ peccauit voluit nulli ſubeſſe: q: nō voluit ſeruare p̄ceptū dei: ⁊ ita nolebat ſubditus eſſe p̄cepto dei: ſed ad libitū ſuum agere: nulli aūt cōpetit agere p̄ius ad libitū niſi deo q nul lis regulis aut legi ſubjcit: iō hō voluit tunc rapere diuini tatē. i. vſurpare ſibi ꝑditionē diuinitatis. ¶ Sz itelligēdū ꝙ hō Decla. nō elegit tūc deo nō ſubjci q̄ſi hoc appeteret: q: ſciebat im poſſe eē nō ſubjci deo qui nāliter eſt maior oibus rebuſ: ⁊ iō neq; hoc vellet ſicut neq; vellet equalitatē dei: ſed voluit ſ tacite inquantū voluit id in quo iſtud neceſſario volebat. ſ. voluit manducare de ligno vetito: ⁊ hoc volēdo volebat nō ſubjci p̄cepto dei: iſtud aūt erat velle nō eē ſubditū deo qđ ſo lius dei eſt. Et hoc nō ſolū voluerūt tūc ꝑmi hoies: ſed etiam nos volumus in quocūq; pctō: cū nō poſſimus peccare qn agamus p̄ legē dei ſiue poſitiuā: ſiue nālē: ⁊ ita nō volumuſ ſubjci ei: vñ ⁊ diuinitatē rapimus ⁊ ſ in quolibz pctō faci mus. ¶ Et ſ ꝓuenit valde itentioni Augu. nā dicit ꝙ adaz ⁊ eua fuerūt ꝑſumētes de diuinitate vt diabolus: ſz q: vtriq; vſurpauerūt diuinā ꝑditionē: nā diabolus voluit poſſe oib⁹: hō aūt voluit nō ſubeſſe deo quantū ad p̄ceptū illud: ſed li bere poſſe agere etiā inquātū dī ꝙ adā ⁊ eua rapere voluerūt diuinitatē ⁊ ꝑdiderūt felicitatē: nā de pctō ambo⁹ itelligit per qđ ꝑdiderunt felicitatē. i. q̄ hituri erāt: vel felicitatē. i. ſtatuz ꝑadiſi terreſtris: ⁊ in illo ambo rape voluerūt diuinitatē. i. ac cipere diuinā cōditionē ꝙ nō ſubeſſent deo. ¶ Ad ſcōaz rō A qō.668. Ad 2m nē poſſet dici vno⁹ ꝙ itelligit de ſola eua q̄ putauit eē poſſe fie ri ſicut deus ⁊ illud cōcupiuit: ⁊ ſ q: illa lr̄a Augu. nō ex 2.rn. primit ambos ſic ſupra. ſed dic vt diabolus ⁊ hō ⁊ pōt accipi hō p̄o ſola eua: cū hō ſtet ꝑ vnico indiuiduo ⁊nō diſtiguāt ſexū. ¶ 2º pōt dici ⁊ melius ꝙ accipit tā p̄o viro q̄ femina ambo eni voluerūt eē ſic de⁹ iquātū ambo voluerūt nulli ſub eē ſic neq; de⁹ ſubeſt: ⁊ ꝑz q: lr̄a ſ ſignificat iquantū dicit q ꝑ ſe vult eē vt de⁹ puerſe vult eē ſibi ſis deo vt diabolus q no luit ſub eo eē: ⁊ ſic diabolus voluit eē ſibi ſis deo puerſe: q: ꝑ uerſe voluit eē vt de⁹. i. ꝑ ſe liber ⁊ nulli ſubiectus: vñ ait ꝙ noluit eē ſub eo. ſ. noluit eē in mēſura quā deus ei dederat: ſz voluit maiorē ſtatuz vl̄ ꝑeminētiā. Et ſe⁹ ſtati de hoie. ſ. ⁊ hō q noluit vt ſeruus teneri p̄cepto: ſz voluit vt nullo ſibi dñan te eēt q̄ſi de⁹ nō g̃ voluit hō aliā eq̄litatē dei vel ſibilitudinē ni ſi ꝙ nō eēt ſubditus mādato dei inquantū voluit facē illō ⁊ fecit: ſz ſi mādato nō teneret hō: eēt hō vt de⁹ nullo ei dñan te: iō eēt hō ſibis deo: ⁊ ex hoc appet ꝙ p̄cedēs ſoō quā de dimus ad aliā rōnē erat ꝓnies neq; itelligebat Augu. de alia diuinitate quā ꝑmi hoies rape vellent. ¶ Ad tertiā rō Ad 3m ꝑ. nē ꝑz rnſio ex dictis. ſ. xꝑſ nō rapuit qđ ſuū nō eēt: q: cū eſſet deus verus nullius rapiebat aut vſurpabat dignitatē: oſten dendo ſe eq̄lē deo: ſz diabolus ⁊ ꝑmus hō: rapuerūt q: vo luerunt nulli eſſe ſubditi q̄ eſt cōditio ſolius dei: ⁊ ita ſ volē do qđ diuinū erat vſurpabāt. ¶ Alr̄ poſſet dici ꝙ intelligat 2º de ſola eua cū nō exꝑmant ambo: ſz dī ꝑm⁹ hō ⁊ poſſet itelli gi eua fōrata ex p̄ hoie: ſz dōz ꝙ p̄cedēs ſoō melior eſt: ⁊ vo cat ꝑm⁹ hō. i. ꝑmi hoies: q: ambo ſimr̄ peccauerūt ⁊ ambo vo A luerūt tacite eē ſic ōs iquantū nō voluerūt ſubjci p̄cepto. qō. 667 ¶ Quereſ qñ de⁹ locut⁹ eſt ad ſerpētē: q̄re nō petiuit ab eo Cur de⁹ q̄re ſ ſeciſti ſic petiuit a viro ⁊ a femia: nā vī ꝙ facē debuiſ nō dixit ſet q: qlibet iſtoz fecit aliqō malū. ſ. vir q: comedit: mr̄ier q: ſerpenti comedit ⁊ viro dedit: ſerpēs vo q: mulierē ad comedēdū idu q̄re hoc xit: ſz a viro petiuit de facto ſuo ⁊ a mr̄iere cām q̄ſiuit: ita er feciſti. go debuiſſet petere a ſerpēte q̄re ſ feciſſet. ¶ Aliq dicunt ꝙ opio pª de⁹ nihil q̄ſiuit a ſerpēte q: ſerpēs nō opatus fuerat ꝑ ſe: ſz Obo demon per ſerpentē: iō non erat ab eo rō petenda eoz q̄ nō fecerat ſecus ab adam ⁊ eua: q: per ſe operati fuerāt hoc te net hiſtoria ſcholaſtica. ¶ Sed ꝓ hoc vī ſtare q: ſi ſerpenti nihil debuit dicē de⁹ q̄ſi ꝑ ſe egiſſet ita neq; debuiſſet ei ipo nere penaz nihil agenti: ⁊ tm impoſuit penā vt habet ſupra alia opi. ij. c. ergo non eſt iſta cā p̄cipua. ¶ Alij dicunt ꝙ fuit cauſa q: per ſerpentē operatus fuerat diabolus qui iam erat dam natus: ⁊ de celo empyreo iectus: ⁊ ſic iam non erat interro gandus ⁊ hāc ſolutionē que eſt multoz expreſſimus ſupra ij. c. ¶ Sed huic obſtat: q: ſi ideo nihil dictū eſt ſerpenti: q: Obo diabolus iam fuerat damnatus neq; debuit eſſe nūc alia da natio: ſed fuit q: ꝓtulit deus hic penā ſerpēti: g̃ nō fuit illa cauſa non loquendi. ¶ Et aperiē iſtud magis deus locutus Cōfu. fuit poſtea ad ſerpentē ꝓnūciādo ei malū ſuū: petiē tūc an pe na illa a deo ꝓnunciata intelligat de ſerpēte. i. diabolo an de ſerpēte aiali. Si ꝑmo mō nō cōuenit: q: cū eſſet iam damna tus non debuit alia damnatio addi: ſi ſecūdo mō cū nūc no uiter ꝓponeret pena ſerpenti p̄o eo qđ fecerat debuit peti ab eo cur egiſſet ſicut petebat a viro ⁊ femina: anteq̄ eis pene ſue p̄enunciarent. ¶ Tertij dicunt ꝙ deuſ nō locutus fuit

ſerpenti

serpēti q̄ feratirrōnalis ⁊ supuacuū est loqui ad irrationalia secus de adā ⁊ eua qui erāt intelligētes a qbus peti aliqd poterat. ¶ Ista rnsio magis accedit ad veritatem ⁊ tn obȝcit ꝛ q̄ si ideo non querebat aliquid de⁹ a serpente q̄ irrōnalis erat neq; deberet aliquid loqui: ⁊ tn locutus est ei cum dixit q̄ hoc fecisti maledictus eris in querēdo oia aialia: ergo potuit loqui querendo: ⁊ ita iste cāe reddite ab hȳo non suffici unt totalr. ¶ Dicēdus ergo q̄ cā p̄ma quare n̄ interrogauit deus aliquid serpētem fuit q̄ deus interrogabat vt sibi rn̄deret: ⁊ tn non poterat rndere serpēs: iō non debuit interrogare. De viro ⁊ muliere secus q̄ ipsi rndere poterant ⁊ rnde runt: q̄ serpēs non possȝ rndere cā erat: serpēs nāliter ē aial brutū sicut cetera aialia infra hoiem ideo non hȝ sermonez: q̄ vt dicit aristote. li. iiij. de aialibus nullū aial hȝ sermonē p̄ter hominē. Ante hoc aūt visus fuerat serpēs loq q̄ diabol⁹ introiuit in ipsum sicut angelus bonus introiuit in asinā balaā ad hoc q̄ loquerek. numeri. xxij. sicut asserit augustinus sup gen. ad lram: q̄diu aūt diabolus manebat in serpēte fiebat ibi locutio: ſz ille recessit inde facta ⁊ expleta tēptatione q̄ ad hoc accepat serpentē: iō illo recedēte non possȝ loq serpens: vnde nūc q̄n deus querebat ab adā, ⁊ eua q̄ diabolus non erat iā in serpente non poterat rndere serpens: ⁊ ita de⁹ nihil ab eo quesiuit q̄ eēt supuacuū q̄rere ⁊ ista ē cā vrgēs. ¶ Et ꝫ hoc non militat rō facta p̄cedēti. q. q̄ nō deberet ō us loqui serpēti ad p̄nūciandū penā q̄ nō est sil'e: nam si ō us quereret oportebat rndere serpētē qō facere non poterat iō non quereret ab eo: si aūt loquerek ad eū penā p̄nūcians non erat incōueniēs q̄ non querebat ibi rnsio: nā eua ⁊ adā qui rndere poterant nihil rnderunt aut locuti sūt q̄n de⁹ eis pēas p̄nūciauit. ¶ Scōa q̄stū ad p̄ncipale erat cā q̄ de⁹ ab adā ⁊ eua quesiuit quare fecissent vt ex interrogatione esset eis occasio dolēdi de pctō ⁊ veniam petēdi: ſz in serpēte non poterat esse hoc: nam ēt si diabolus esset adhuc in serpēte ⁊ posset loqui non quereret aliquid deus a serpēte q̄ diabolus obstinatus est ⁊ conpungi nō pōt: serpēs aūt in se ipso neq; cōpungi pōt neq; ei opus est cōpūgi: p̄mū p̄z ad hoc q̄ sciat de quo sibi cōpungēdus sit. Scōm q̄ serpēs nihil hȝ de quo cōpungat q̄ nō peccauit vnquā. ¶ Tertia ē q̄ deus quere bat a viro ⁊ femina quare fecissent q̄ ipsis poterat eē aliqua excusatio q̄ ab alio inducti vel seducti fecerunt: serpēs āt nō bret excusationē q̄ non fuit seductus neq; inductꝰ ſz a se motus: accipiēdo serpētē quasi ipse esset p se agēs iō quasi nulla ei cā excusationis relinquerek non fuit ꝓueniens peti q̄re fecisset. ¶ Quarta fuit ad exibēdū quēdā honorē hoib⁹ non faciendo eis equalem serpētem in hoibus fuit honor quidā q̄ anteq; de pctō cōdēnarenk audirenk excusationes sue si quas brent: si aūt ita a serpēte peteret cū fecisſz nō videretur delatus maior honor hoi q̄ serpēti: iō ad hoc q̄ deus serpētē puniret nihil ab eo quesiuit sicut q̄siuerat ab hoib⁹. ¶ Quinta q̄ sequerek incōueniēs si deus q̄reret a serpente q̄ aut eēt tūc diabolus in serpēte ad hoc q̄ possit loq aut nō: si nō essȝ nō possȝ rndere serpens ls deus quereret: ⁊ hoc eēt incōueniēs q̄: maneret frustratoria dei questio: aut videret serpens nolle obedire deo vt rndēret vel apperet serpētē eē mutuꝫ ⁊ tēptationem nō fuisse factā ab eo: ſz ab alio introeunte in serpētē: si aūt ingrederek diabolus in serpētē ⁊ cogerek rndere aut p se responderet aut p̄o serpēte. Si p̄o se rnderet, sequerenk duo incōuenientia p̄mū est q̄ tūc hoines intelligerent se non fuisse a serpēte deceptos vel inductos ſz a demone: ⁊ esset maior cā querelle q̄ pmissum esset demoni illā fraudez cōmitere ꝫ eos cuꝫ nōdum scirent ꝓditionē dei ⁊ an pmittēt tēptari hoies a demonibus ⁊ forte nesciebant eē demones aliquos. ¶ Secūdus q̄ si ꝓstaret demonē eē illū q̄ eos seduxerat vel induxerat in serpēte non inferrek pena aliqua ei q̄ demon non peccabat in hoc cum iam sit obstinatis ⁊ nō possit peccare neq; deteriora mereri ⁊ cū homines illi nescirent cām huius turbarenk magis q̄ demō qui tā graue malū eis molitus fuerat non puniret: ⁊ ipsi punirenk qui ipellēte alio peccauerant. ¶ Si aūt demon rnderet in serpente non p se sed p serpēte ostenderek serpens inoxius cū nihil mali cogitasset neq; cogitare potuisſz: si demon verū respōderet: ⁊ ita maneret ipunit⁹: ⁊ hoc similiter esset inconueniens q̄ punirentur homines ⁊ non id quod induxerat eos aut visus fuerat inducere ad peccandum. Si autem demon respondere falsa loco serpentis dicēdo q̄ fecerat ex inuidia volens illoꝫ pderet vt incideret in mortē: tanta iniquitas videbat adhuc digna maiori pena quā deus serpēti inferrebat. s. vt stati serpēte occideret cum sua spē vt nō maneret posteritas illius ⁊ hoc deus non fecit. ¶ Ideo dicēdū q̄ fuit ꝓueniēs q̄ de⁹ nihil quereret a serpēte: ⁊ tn inferret aut p̄nūciaret ei penā: q̄ sic nihil querēdo nō manifestabat an essȝ eius aliqua culpa ⁊ an qua vel magna: ⁊ posset putari pena p̄nūciata iuste illata ⁊ satisfactū ade ⁊ eue videretur de eo qō eis serpēs fecerat. ¶ Quer̄ quare deus voluit loqui serpēti: dicēdo q̄ bȝ fecisti maledictus eris nam erat serpēs irrationalis ⁊ non intelligebat verba ad se dicta iō frustra erat loqui ei. ¶ Aliqui dictū q̄ non fuit frustra: nā ls serpens nō loquat de se vel a se cū demon eēt in serpēte loquebat ⁊ iō potuit deus illi loq. ¶ Sed dicēdum q̄ hoc non conuenit p̄mo q̄ non erat tūc demon in serpēte qn deus loquebat ista serpēti q̄ vt dictū ē p̄cedēti. q. demon iā deseruerat serpētē: iō serpēs non poterat rndere ēt si peteretur ab eo: cā erat q̄ demon nō intrauit serpentem nisi ad tēptandum: ſz iā erat expleta tēptatio iō nō maneret ibi. ¶ Secundo q̄ ēt si demon maneret in serpēte non intelligeret serpens verba ad se dicta q̄ vt ait augu. lib. xi: super gen. per ſbintrationem demonis non est factus serpens irrationalis neq; intellexit verba que in eo dicebantur nam effici rationale non est nisi per intellectum q̄ sit pars intelligentis vt forma: sed diabolus non erat pars serpētis neq; vnitus ei formaliter cum vtrūq; sit ens actu ⁊ perfectum in sua specie: ideo existente demone intelligente in serpente: non erat serpens rationalis ⁊ p̄ter non poterat actu intelligere: quia intelligere non est nisi habentis intellectū: ⁊ serpens non habebat intellectum: ideo non poterat intelligere ⁊ sic non intellexit verba que deus loqueretur cum neq; intellexit verba que intra eum formabantur quando tēptabat mulier. ¶ Sed dicetur q̄ satis erat q̄ intelligeret ista verba demon qui esset in serpente dicēdum q̄ nō est verum qa ista verba maledictionis non dirigebantur ad demonē: sed ad serpentem sicut infra ostendet: ideo superuacuum erat dici demoni ⁊ ideo ratio semper videtur manere q̄ non fieret locutio ad serpentem cum non intelligeret aliquid. ¶ Dicēdum q̄ vera causa est q̄ deus locutus fuerit serpenti q̄ voluit ei p̄nunciare penam suam p̄o eo qō fecerat: non poterat autem fieri p̄nunciatio sine locutione: ideo debuit fieri locutio. ¶ Sed obȝcietur sicut supra q̄ erat brutū ⁊ non ꝓderat ei loqui cum non intelligeret ¶ Dicendum q̄ ēt brutis aut non intelligentibus loquitur interdum deus sicut pz mat. viij. c. quādo dormiente xpo in nauicula ꝓcipitabant discipuli ⁊ cum surrexisſz imperauit mari ⁊ ventis dicens tace ⁊ obmutesce. marci. iiij. c. ⁊ luc. viij. venti tn ⁊ mare nihil intelligunt: ergo ⁊ poterat serpenti loqui deus nō intelligēti. ¶ Sed adhuc dicetur q̄ erat superuacuum q̄ poterat inferri pena serpēti ⁊ q̄ non p̄nunciaretur ei sicut facit ds multa in nobis ⁊ in toto vniuerso que nobis non dicit: ⁊ nihil minus fit non dicendo q̄ si dicerentur que fiunt. ¶ Dicēdum q̄ cum hec sint opera dei oia valde rationabiliter fiunt ⁊ nihil superuacue: verum est aūt q̄ serpens non intelligēt que ei dicerentur: ideo ꝓpter serpentem non erat conueniens fieri locutionem istam: sed erat conueniens fieri ꝓpter homines: deus enim puniebat adam ⁊ euam ꝓpter malū qō comiserāt: serpens autē fuerat eis aliqualis causa mali inducendo vel seducendo. Si autem serpens impunitus maneret non esset satisfactum hominibus ⁊ ipsi male contenti essent q̄ ille qui tanti mali causa fuerat impunitus maneret: debuit ergo deus penam inferre serpenti: ⁊ non solum inferre penam: sed etiam pūtibus eis ⁊ sciētibus: nam si deus penam inferret serpenti: ⁊ homines putarēt non esse illatam pena essent male contenti: ⁊ si econtrario nulla serpenti pena irrogaretur: ipsi tamē putarent datam ei penam satisfaceret illis: ideo deus p̄sentibus eis debuit p̄nunciare penā serpenti: sicut ei p̄nunciauerat. ¶ Alia rō erat vt coram eis se iustum iudicem ostenderet: homines enim nunquam diuinā seueritatē in iudicando senserant: nunc aūt agnoscēti cipiebāt: iō vt non essȝ eis occasio errādi de diuina rectitudie in iudicando debuit ostendi eis q̄ ds iuste in hac re iudicaret ipsi autem putabant q̄ serpens in aliquo peccasset nunc sicut ⁊ ipsi ideo credebant iustū eē illi penā inferri. Uñ si nō viderent illam ei p̄nunciari scandalizarentur de diuino iudicio: ideo debuit p̄nunciare verbo serpenti suam penam

ls serpens

obiectō. determinō

A Qō. 669. Cur de⁹ voluit loq ad serpentem. Rnsio.

Cōfutatio. p̄ā rō.

2. rō.

B

A Qō 670. Determinō

obiectio. Rnsio.

obiectio. Rnsio. p̄ma rō.

2. rō.

licz serpens non intelligeret: fuit ergo conueniens imo necessaria ista locutio dei ad serpentem non propter serpentem sz ppter hoines. ¶ Similia facit deus loquēdo rebus inanimatis nō intelligentibus q: nō loquit̄ ill' pp se sz ppter hoines z iō nunq̄z loquit̄ nisi pūtibus hoibus qb⁹ locutio illa ē vtilis sic p3 in exēplo dato qñ xps ipauit mari z vētis z siluerunt: nā potuisset xps nihil loquēdo ꝓpescere ventos imo manēs dormiēdo illud efficere possz q: diuinitas xpi q̄ oia faciebat nō poterat dormire: z tn si ita fecisz nō putarēt discipuli sui neqz illi qui cū eo in naui erāt factū eē ab eo: z ita nō manifestaret potestatē suam diuinā sz intendebat hāc ostēdē q: ad hoc venerat vt ostēderet se deū z in eū crederēt hoines z saluarent: ideo debuit talia facē p que ptātem suā ostēderet. Jta erat in pñti q: qñ pūtibus discipulis z alijs q in naui erāt stetit ipse ꝯ vētū z impauit fluctib⁹ z vēto dicēs tace z obmutesce siluit illico vētus z fluct⁹ steterunt viderūt mar. meste q obediebat ei mare z vēt⁹: z admirati dixerūt qual' est hic q: vēti z mare obediūt ei. mat. viij. z mar. iij. c. ¶ Simil'r in opatione mirac̄loz̄ circa res irrōnales precipiebat xps discipulis q loquerent ipsis reb⁹ naīatis vel irōnabilibus: nō q̄si illi intelligerent sz q: cū eis loquentibus res fieret appareret q eorum mādato z nō ob aliā cām ista fiebant sic p3 mat. xvij. c. si hūeritis fidē sicut granum sinapis dicetis monti huic transi hinc z transibit: z mat. xxi. c. dī si hūeritis fidē z nō hesitaueritis nō solum de ficulnea facietis: sz z si mōti huic dixeritis tolle te z iacta te in mare ita fiet. Et sic locuturi erāt ad res illas qsi miracula facturi essent non q̄si verbum aliquid opare: q: fides opabat sicut xps dicit z etiam res ille nihil intelligebāt: sz vt pūtes audirēt z intelligerēt ad mādatū illoz̄ ꝫ fieri z sic laudarēt deū a quo talia opa prouenieb̄at. ¶ Deus aūt hoc valde attendebat: iō tal'r alīq̄ faciebat vel dicebat q apperet p ea virtus sua: sic eni predicebat aliqua ventura anteq̄z fierent non quasi nō eēt ea facturus ēt si nō ꝓdiceret: sz vt pnūciādo ea anteq̄z fierent cōstaret de sua diuina virtute. io. xiij. c. s. nūc dixi vobis pusq̄z fiat vt cū factū fuerit credatis. s. credatis q: ego suz deus qui scio futura anteq̄z siāt. vt dī. ysa. xli. anūciate nobis q̄ vētura sunt in futurum: z dicemus q dñ̄estis vos z ita ꝓueniēs fuit q deus loquer̄ serpēti q: coram adā z eua loquebatur. ¶ Queritur quomodo serpēs erat nūc pñs qñ deus pnunciauit penas ade z eue. ¶ Aliqs dicet q nō erat pñs q: nō erat nec̄e q: essz pñs: sed solū q loquer̄ ei cū scriptura non dicat nisi q deus locutus ē serpēti. ¶ Dōm q erat pñs p.ro q: modus loquēdi significat q erat presens q: ptinuato sermone postq̄z quesiuit deus a viro dixit femine q̄re feciste z illa rndente dixit serpēti q: hoc feciste z statī pnunciauit pēas viro z mulieri: z tn si serpens non eēt pñs cū loquer̄ deus viro z mulieri opteret interūpi sermonē cū pus loquer̄ viro z mulieri: z postea iret ad loquēdū ꝓpēti alibi existēti rursus cōpleret sermonē inchoatū ad virū z mulierē qō non est ꝓueniēs. ¶ Scōo q: verba dicta serpēti hñt ortū ex prius dictis z verba vltio dicta viro z mulieri dependent ex verbis dictis ad serpētē: z nō satis viderēt vir z mulier cām dictoruz ad se si non audirent dicta ad serpētē: ergo debuerūt audire. ¶ Tertio z pncipal'r q: deus non locutus est serpēti propt̄ seipsum cū ipse nihil intelligat sz pp hoies vt ipsi viderēt q puniebat serpēs propter ea que fecerat ꝯ eos z sibi in ꝫ satisfactū eēt vt dictū est precedēti. q. sz hoc nō fieret si adam et eua non audirent verba que deus dicebat ꝯ serpentem: ergo fuit nec̄ium q coram eis loquer̄ q: alias nō prodesset locutō illa: imo si illi non futuri eēnt pūtes deus nihil loqueretur ꝯ serpētem. ¶ Quarto q: si nō fieret locutio ista pūtibus adā z eua nescirent ipsi penā serpēti imposītā: sz hoc itererat ipsoz̄ scire vt cōsolarent imposita pena tēptatoz̄i iō debuit eis pūtibus dici. ¶ Quinto z spāliter q: in pena pnūciata serpēti imponebat aliqd qō ptinebat ad instructionem hoium z maxime mulieris z cōfortationē eius inquātū dixit inimicitias ponā inter te z mulierē semē tuū z semē illi⁹ tu insidiaberis calcaneo eius z ipsa conteret caput tuū: si aūt ꝫ nō audirent homines nescirent quo se hrent de cetero ad serpētem ergo debuerūt pūtibus eis dici. ¶ Sexto q: in locutione facta hoibus seruauit deus eis qōdam honorē quē non seruauit serpenti cū ab hoibus voluerit audire excusationem facti z non a serpente vt tactum est. s. q. dlxvij. sz hunc honorem nescīret hō sibi delatum si non videret qual'r loquebat deus serpenti: ergo pūte homine debuit loqui z sic pñs erat serpens qñ deus loquebat hoibus. ¶ Tunc ergo repetetur quo qn⁹ fuit pñs q: finita tēptatione non curaret serpēs eē apud virum z mulierē. ¶ Dicēdū q aliqua motiua erāt ad hoc q serpens non eēt pñs quādo deus loqbat hoib⁹. Primum erat q: serpēs motus fuit a demone vt iret ad locū in q erat mulier vt eā temptaret: expleta aūt tēptatione nihil vltra diabolus volebat iō reliquit serpentē: sz ille relictus non haberet aīum comitandi mulierē aut virū q: non intelligebat aliqd eorum que facta erāt per ipsum ideo nō essz vltra cū viro z muliere. ¶ Scōo z pncipal'r q: nūc non locutus fuit deus ade z eue in loco vbi mulier p serpētem tēptata ē: z p3 q: mulier persuasa a demone fuit absente viro z cū illa comedit iuit ad virum offerēs ei de fructu vnde vir serpentē nō viderat ibi āt ambobus existētibus z iā de nuditate erubescentibus aduenit deus: iō motiuū erat ꝓueniens ad ꝫ q non essz ibi serpens. ¶ Motiuū aūt in ꝯiū est q serpēs relictis a demone nihil cognoscebat eoz̄ que facta erāt: iō moueretur hinc inde sicut impetus eum ferret: z sic accidēt q veniente deo ad loquēdū ade z eue eēt serpens in loco illo sicut z poterat eē in quocūq̄z loco padisi. ¶ Scōm z pncipale est propter voluntatez dei: nam expediebat q essz serpens pñs quādo loquer̄ de⁹ ade z eue pp cās positas pcedēti. q. iō vt locutio dei eēt vtilis faceret ipse q serpēs eēt in loco illo tunc: z hoc poterat deus facere tripl'r vno mō immittendo ei desiderium veniendi in locum illū q: deus propter immittere ōsideria qbuscūq̄z reb⁹ z auferre cū sit dñs nature z mouens eam ad voluntatē suā. ¶ Scōo modo poterat facere faciendo eum moueri ab aliquo angelo bono local'r vt sicut diabolus p serpentē locutus fuerat ad tēptandū z moueratur eū pmo local'r ad eundū ad locū vbi erat femia ita nūc angelus bonus moueret euz local'r deo iubente vt ipleretur p eius pūtiā qō deus volebat. ¶ Tertio mō p hoc q de⁹ faceret venire adā z euā ꝯ locum vbi erat serpens: nā deo ambulante p paradisum ad aurā post meridiē adam latuit audita voce eius: deus aūt vocauit adā dicēs: adā vbi es: tunc exiuit adā ad locū in quo erat deus: sz deus poterat diuertere ꝯ locum vbi erat serpēs z ita eēt serpens pñs verbis q deus dicebat ade z eue. ¶ Sed dicēdū q duo ꝓzes modi sūt verisimiliores: nam necesse ē dici q p angelū bonū aut p ꝓsideriū a deo imissū serpēti teneret serpēs: q: nō solū accidit serpētem esse vbi ista dicta sunt sz z sp fuit pñs quādiu diceret z fieret: non est tn de pdictione serpētis pūtez diu manere hoibus: ergo nō erat pñs p accidēs: sz deo faciēte q: ita expediebat. ¶ Queret q̄re dixit deus serpenti q: hoc feciste maledictus eris. ¶ Dōm q fuit pmo q: deus voluit pnūciare serpēti penā futuram sibi: z q: illa pena erat p malo q serpēs aut fecerat aut fecisse videbat pmisit cām dicēs: q: ꝫ feciste. s. decipiendo mulierē. ¶ Scōo q: istū modū tenuit deus circa hoines nā cū voluit penā dare hoi dixit q: audiste vocē vxoris tue z c. z nūc ponebat penā serpēti: g iste mod⁹ erat cōueniens. ¶ Tertio q: adhuc erat magis nec̄ius istud q̄si hoie: nā ibi q̄erat q̄re hoc feciste. s. in muliere iō nō erat necessariū postea addi cām pene: sz circa serpētem nō quesiuit deus quare hoc feciste: sz solū pnunciauit penam: iō pnūtiādo dixit q: hoc feciste vt agnoscat cā pene: ¶ Jstud ē ꝓuenienter dictū: nā seruatū est idem in adā z serpente z non in eua nā de eua dixit deus q̄re hoc feciste. i. dediste viro ad māducādum: illa dixit serpens decepit me postea in pnūciatione pene non dixit deus q: hoc feciste z c. sed dī mulieri quoq̄z dixit multiplicabo erumnas tuas q: ad intelligēdū q hoc ponebatur in penaz ꝓ pctō satis erat dictū eē quare ꝫ feciste cuz postea subiungat multiplicabo erumnas tuas. ¶ De viro non fuit sic q: nō quesiuit deus ab eo quare ꝫ feciste: sz ille dixit mulier dedit mihi z comedi: iō cū deus ei pnūciare voluit penam vt videret q ꝓ pctō illo ponebat eā dixit q: audiste vocē vxoris tue maledicta terra in opere tuo: ō serpēte ita fuit q nō q̄siuit ab eo deus quare ꝫ feciste: iō cū penā pdixit debuit dicere quia hoc feciste vt videretur in penam peccati vel mali illud inferri. ¶ Sed dicetur quare deus dixit serpenti quia hoc feciste presupponendo quia hoc feciss̄et cum adhuc de veritate non eēt inquisitū. ¶ Dici potest primo ga hoc fuit quia deus proposito per mulierem q serpens decepisset causam dicere debebat quare hoc feciste: aut q: feciste: nā sic fecit circa mulierem qñ dixit adam: mulier dedit mihi

z comedi

B

c

D

A qō. 671 Qūo ꝓpēs erat pñs qñ ꝓnunciauit penas ade z eue. opio. Rñsio. p. rō.

2. ratio.

3. ratio.

4. ratio.

5. rō.

6 rō.

A qō. 672. obiectio.

Rñsio. Primā rō.

B

2. ratio.

motiuū in ꝯiū

2m

p. ratio.

determinatio.

A qō. 673. Cur dō dixit serpēti ma ledictus eris.

Rñsio. p. ratio. 2. ratio.

3. ratio.

qō. 674. Cur dō dixit ꝓpēti q: ꝫ feciste. Rñsio. p. cauſa

z comedi dixit deus mulieri q̄re feciſti hoc: ſ3 a ſerpente non erat deus q̄ſiturus q̄re ℔ feciſti pp cās poſitas. ſ. q. dclxvij. ergo nō potuit al'r dicē niſi q: ℔ feciſti. ¶ Scōo fuit q: delictū efficiebaſ manifeſtū q̄ſi p confeſionē ſerpentis: naz cum deus queſtuiſſet a muliere quare feciſſet ipſa dixit ſerpēs decepit me tūc ſerpēs nihil dixit z cū p:ius loquereſ z nūc nō videbaſ q: p:e p̄ſcia delicti z cōfuſione tacebat z hoc erat loco cōfeſſionis facte coz̄ iudice p quā delictū reddebaſ noto riū. ¶ Quereſ cū ſerpens hic accuſareſ quare nō rñdit aut ſaltem cum ponereſ ei pena. ¶ Dōm q: fuit p̄mo q: non poterat nā ipſe non loquebaſ niſi p demonē inexiſtētē ei: z nūc demon non inexiſtebat: ſ3 receſſerat expleta tēptatiōe iō nō poterat rñdere. ¶ Scōo q: idē erat in ſerpente qō in homīe non enim rñdebat homo niſi a deo interrogat⁹ iō neq3 debuit reſpondere ſerpēs niſi interrogat⁹: cū enī adā dixit mulier dedit mihi z comedi: accuſabat mulierē z tñ mulier nihil locuta eſt in excuſationē ſuā quouſq3 deus queſiuit ab ea q̄re ℔ feciſti: ipſa enī tunc dixit ſerpēs decepit me z comedi: ſ3 ſerpēs non fuit interrogatus quare feciſſet: iō etiam ſi rñdē poſſet non rñdere. ¶ Tertio q: p:o pena data non erat rñſio: nam hoc cōe fuit in viro z femina: ambob⁹ q̄ppe p̄nūciata fuit pena ſed non rñderunt quicq3 iō neq3 ſerpēs p:o pena rñderet deberet. ¶ Quarto q: etiam ſi ſerpens loqui poſſ3 nō loquereſ accuſatus a muliere: nam q̄ adam accuſauit mulierem dicens mulier dedit mihi: rñdit mulier q: hēbat aliq̄lē excuſationē. ſ. q: decepta erat dicēs ſerpens decepit me z comedi: ſed ſerpēs nō hēbat excuſationē aliquā q: a ſeipſo motus fuerat z per inuidiā accipiendo ſerpētem p eo q in ſerpente tēptationē fecerat: ideo non fuit locutus ſerpēs excuſando ſe: ad aliud autē non ꝑderat locutio. ¶ Quereſ cum in maledictione ſerpentis dictum ſit maledict⁹ eris inter oīa aiantia de quo intelliguntſ verba maledictionis toti⁹. ¶ Dicendū q: aliqui intelligunt totā maledictionē ſerpētis de diabolo quaſi ipſe demon ſit qui vocetur hic ſerpens z non animal aliqō z iō maledicēdo ſerpentem directe maledicitur demon: z non per applicationē aliquā vel tranſlationē vel metaphoꝛā. ¶ Et ℔ ſuppoſito applicanſ oēs ptes lr̄e. ſ. maledictus eris inter omnia aiantia. i. reputaberis deterioꝛ z minoris dignitatis: vocaſ hic demon beſtia q: licet ſm naturā ſit ſba intellectual' p dignitatem pcti factus eſt beſtia: z non ſolum beſtia: ſed ēt beſtijs deterioꝛ: q: beſtie non mutauerunt aliq̄d de eo qō erat eis ſm nāz z iō nō ceciderūt a ꝓp:io gradu: demō aūt cecidit a ſtatu ſue dignitatis z iuxta iſtū modū applicāt̄ oēs alie ptes maledictionis ſicut fecimus. ſ. iij. c. in expoſitione littere ſup tota. q. xvi. ¶ Sz alij exponūt ō ſerpente animali: dicit̄ enim maledictus inter oīa aialia q: non eſt aliqō animal cui tanta mala inſint z cui tanta mala nos ꝓcurem⁹ z oēs ptes lr̄e ſunt plane de ſerpente: nā ſup pect⁹ ſuū gradiſ: z terrā comedit oibus diebus ſuis z ſunt inimicitie inter eum z mulierē: z iſta expoſitio magis conuenit ſu pficiei lr̄e. ¶ Sed expoſitio p̄ma q: ſit ſerpēs demō z de eo intelligant iſta ē auguſtinus ſuper geñ. ad litterā: motiua ār ſua ſunt: p̄mū q: ſ. iij. c. dicit̄ de ſerpēte q: tēptauit mulierem z loquebaſ: ſ3 non pōt hoc intelligi ō ſerpente vt ē aīal quia neq3 tēptare pōt neq3 loqui neq3 intelligit̄: iō accipieſ de ſerpēte vt eſt demō qui hec facere pōt. ¶ Scōm q: dicit̄ eodez c. ſerpēs erat calidioꝛ cunctis aiantibus terre: z agit̄ ibi ō caliditate. i. aſtutia illius vt oſtēdaſ q: ſerpēs potuit tēptare mulierē z tñ non eſt alia caliditas que ad hoc ſufficeret niſi caliditas demonis: iō de ſerpēte vt eſt demō intelligit̄ z nō vt ē animal. ¶ Tertium q: fuit a deo p̄nūciata pena ſerpēti z tñ nō imponeret deus penā ſerpēti aiali: q: pena imponit̄ pro pctō: ſed ſerpēs vt eſt animal non peccauerat iō non impōereſ ei pena: ſ3 p:enūciaſ: ergo nō eſt ſerpēs animal ſ3 ſerpēs diabolus. ¶ Et ob hoc auguſtinus tenēs iſtā expoſitionem quando declarat lr̄am illā ſerpēs erat calidioꝛ cūctis aiantibus terre dicit de demone accipi. ſ. q: demō per ſupbiā ōiect⁹ eſt ita vt cōputeſ inter beſtias z vocet beſtia: z tñ p eminētiā rōnis eſt maioꝛ beſtijs: z ita eſt calidioꝛ cūctis aiantibus terre. ¶ Alij aūt volunt q: accipiaſ de ſerpēte aiali z non de demone: p:imo q: ſi maledictio aliq̄ vā eſt hic non inferreſ ō moni q: tūc dicēmus q: p tēptatiōe q̄ tēptauit euā punit⁹ eſt diabolus: ſed falſum eſt q: diabolus p p:imū pctm̄ obſtinat⁹ ē z poſtea nō pōt peccare neq3 ōmereri q: al' cū cottidie ſil'r tēptet nos peccaret cottidie z augereſ pena eius: z ſic creſceret in infinitum eius miſeria qō falſum ē: ēt ſi hoc fieret ceſſaret diabolus tēptare ne creſcerent pene eius: ſ3 nō ceſſat iō nō peccat: ipſe tētando z nocēdo nobis: vñ neq3 peccaret tēptando euā: z ſic non ponereſ ei aliqua pena. ¶ Scōo qa iſta maledictio fuit impoſita ſerpēti ad ſatiſfaciēdū hoibus q: p ſerpētē illatū erat malū eis z tñ illi nō intelligebāt in ſerpēte latere demonē: ideo nō ꝑderat p̄nūciatio pene ſi pena demoni z non ſerpēti irrogareſ. ¶ Tertio q: lr̄a nō cōuenit accipiēdo p:o demone. ſ. maledictus eris inter oīa aīalia q: nō eſt demō animal aliquod: z iō nō pōt ꝓnumerari animalib⁹. ¶ Jtē q: dr̄ ſuper pectus tuū gradieris: ſ3 hoc nō q̄uenit niſi animali ꝓp:io in terram: demō nō hz coꝛpus vt ſup pectus gradiaſ: ſ3 hz illud ſerpens vt eſt animal. ¶ Jtē q: dr̄ terram comedes ſ3 comedere ptinet ad aīalia demones aūt non comedunt q: ſunt incoꝛpoꝛei: ſerpēti aūt conuenit q: terraz comedat: z ita de oibus alijs ptibus quarū nulla demoni cōuenit z oēs cōueniunt ſerpēti animali. ¶ Quarto q: ſi qs vellit intelligere ſicut auguſtinus expōit q: ſerpēs ſit diabolus z gradiē ſuper pect⁹. i. incipit ſuā opationē a ſupbia: z terrā comedit. i. incoꝛpoꝛat ſibi hoies terrenos ſicut comedens incoꝛpoꝛat cibū: z ita de alijs ptibus applicatiōis: adhuc dicēdū q: nō q̄uenit q: maledictio ſignat penam: q: maledictio a malo dato alicui dī: z tñ p hec non datū eſt aliqō malū demoni ſ3 potius ipſe ex electione iſta ꝑſequit̄: ſ. q: incipiat operationes a ſupbia: z q: incoꝛpoꝛet ſibi hoies terrenos ſubijciendo ſibi q: ad ℔ tēptat eos: g̃ nō poſſunt vocari iſta maledictio: ſ3 poti⁹ ſolatiū qōdā demōis: z tñ data ſūt vt maledictio iō nccē ē itelligi illa taliꝛ z de eo in quo poſſint eē vt mala z ℔ ē de ſerpēte animali. ¶ Quito q: dr̄ terrā cōedes oīb⁹ diebus vite tue. z ita deſignaſ certa vita eius cui⁹ iſta dicunt̄: ſ3 demō nō hz vitā finitā q: viuet in eternū: g̃ nō itelligit ō illo ſ3 de ſerpēte qui viuit nō longo tpe z aliq̄n moꝛit̄. ¶ Sexto q: intelligēdo de demone nō eſt vez. ſ. terrā cōedes. i. incoꝛpoꝛabis tibi terrenos cūctis diebus nā vſq3 ad diē iudiciū hz locum q: diabolus incoꝛpoꝛet ſibi aliquos: ſ3 poſt diē iudicij nullu incoꝛpoꝛabit q: nō poterit iā aliqs damnari cū oēs ſint tunc bti aut damnati: ēt de ill' q tūc erūt actualr damnati z fuerūt terreni non ē vez q: diabolus illos incoꝛpoꝛabit ſibi vel incoꝛpoꝛat⁹ tenebit q: ipſe non erit vt p:inceps eoꝛuz cum poſt diē iudicij ceſſet oīs p̄cipat⁹ z demones nō toꝛq̄ant alios dāmnatos: ſed oēs piter toꝛqueanſ a deo. ¶ Dōm ergo q: circa p̄dicta ſunt tria vera p̄mū q: iſta lr̄a q̄ ponit̄ de maledictione ſerpētis intelligit̄ ſ3 veritatē de ſerpente aīali z nō de demōe: ſcōm ē q: nulla maledictio aut pena ipoſita fuit demoni aut ſerpēti pp tēptationē factā eue: tertiū q: illa verba q̄ maledictiōe videnſ ipoꝛtare fuerūt dcā vt ſatiſfactū videret hoibus de nocumēto recepto p ſerpēte. ¶ Circa p̄m̄ p̄s q: verba dirigebāt ad illū cui de⁹ loq̄baſ z q p̄ſenſ erat locutiōi: ſ3 erat ſerpēs z nō diabolus q iā receſſerat expleta tēptatiōe: g̃ de ſerpēte intelligunt̄. ¶ Scōo q: v̄ba intelligunt̄ ſicut ipſa ſonāt: z nō debēt trahi in ſenſum alienū ſine neccitate z tñ v̄ba vt iacent accipiunt̄ de ſerpēte aiali z nō de demone: ideo de illo intellexit illa deus. ¶ Tertio quia dicebantur iſta verba in p̄ſolationē q̄ſdam ade z eue tñ nihil ad illos ptinebat dici aliqd contra diabolū cū illi nō putarēt ℔ fcm̄ p diabolū ſ3 p ſerpētem nam ita dixit mulier ſerpēs decepit me: g̃ nō de diabolo ſ3 de ſerpēte dicerenſ. ¶ Quarto q: iſta verba dicta de ſerpente videnſ ſignificare q̄ſdā penaz vel ipoꝛtare malū: intellecta āt de diabolo nullā penā ſignificant vt p3 p expoſitiōes q̄ ſupra dabāſ ſm auguſtinuz z ponunt̄ a nobis. ſ. iij. c. z tñ ipſa ponunt̄ ad ſignificādā penam cū dicaſ maledictus eris inter oīa aiantia: g̃ de ſerpēte intelligereſ. ¶ Scōz erat q: ſm veritatē neq3 ſerpēs neq3 demō in aliquo maledicti ſunt ita vt aliqua pēa eis ꝓuenerit pp illam tēptationē q̄ al' eis nō ineſt ſ3 imo nulla oīno mutatio facta eſt in ſerpente neq3 in diabolo ꝓpter tēptationem illam. ¶ Et de demone p3 p̄mo q: demō nō peccauit tēptādo euaz iō nō debuit imponi ei pena aliqua q: nō pōt peccare qui iā damnatus ē qcqd agat: ſ3 diabolus damnat⁹ fuerat añ tēptationē eue: g̃ nō peccauit in illa. ¶ Scōo q: ſi diabolus peccaſſet in tēptatione eue pariter peccaret in oīb⁹ tēptationibus circa alios q: in omnibus agit id qō malū eſt z ex inuidia: z tñ non peccat in hōs neq3 punit̄: ergo neq3 peccauit tēptādo euā: z ſic nulla pena maledictiōis ipōereſ. ¶ Z⁹ q: ſi deus penā iponēt demōi talia dicenſ q̄ poſſent ei ꝓuenire,

ſed nihil

ſcōa. rō.

3. rō.

4. rō.

B

5 rō.

6. rō.

C

A

Qō 679. Determinō

De p:imo. p^a cā. 2. cā.

3. cā.

4. cā.

A

Qō. 680. determinō.

p^a rō.

2. rō.

3. ratio.

4.ratio. ſz nihil in verbis maledictiõis ꝓuenire ꝑt demõi q; oia ſunt corporalia.demoni aũt non conueniunt corporalia: ideo nõ fuerunt illa poſita vt pena eius. ¶Quarto q; ſi intelligan tur eo mõ quo exponit Augu.vt demoni applicenť nõ ſunt pena aliqua vt demon operet ex ſuꝑbia: t ꝙ incorporet ſibi hoies terrenos ꝛc.ſm expõnem illa non ſunt aliqua que de moni in penã data ſint:ſed que ille facit ex õſiderio t electio

5.ratio. ne. ¶Quinto q; ſiue iſta dicanť ſic intellecta eſſe pena ſiue non in demone conſtat tñ ꝙ nõ acciderũt ꝓꝑ tẽptationẽ eue ſed futura erant ẽt ſi eã non tẽptaret:q; ex quo demon pec cauit per ſuperbiã manſit in eo ſupbia: t oẽs actus ſui ſunt

A ſm ſuperbiã: t habuit inuidiã eorũ qui poterant eſſe felices Qõ.68i. qõ ipſe non fuit deſiderauitq; eos ſubuertere: t ex hoc õſide ꝙ non da- rio motus eſt ad temptãdũ euã.ergo nõ habuit iſtũ tãq; no ta fuerit pe uum in penã:q; euã tẽptauit cũ illud ꝓius hret q; illã tem na ſerpenti. ptaret: t ita dom ꝙ nihil mutatũ eſt in eo ꝓꝑ tẽptationẽ mu lieris. ¶Aliud erat qõ neq; ẽt ſerpenti data eſt aliq; pena,p

p.rõ. pter tẽptationẽ eue in eo factã. t patet ꝓmo q: ſerpens nihil 2.ratio. mali egit.ideo neq; puniri debuit.nã bruta non poſſunt pec

3.rõ. care cũ non intelligãt t nõ habeant libertatẽ arbitriũ. ¶Se

4.ratio cundo q: ſi ꝓꝑ illud malũ qõ illatũ eſt eue ſeducẽdo eã eſſet alicui pena iferenda potius inferret demoni q illud fecit t ex electione t induſtria ꝓceſſit ſed neq; illi irrogata ẽ pena ergo multo minus ſerpenti. ¶Tertio q: ſi aliquã penaz vel malũ inferre vellet deus ſerpenti:q; ſaltẽ in eo factũ eſt no cumentum eue irrogaret illi ſoli ſerpenti in quo fcm eſt hoc malum t nõ oibus alĳs ſerpentibus: t tñ ea que in maledi ctione ſerpentis ponunť cõpetunt non ſolũ illi ſerpenti: ſed

B t oibus qui poſtea fuerunt: t nũc ſunt.ergo nõ fuit pena il lata vel malũ ſerpenti. ¶Quarto q: ꝓꝑter pctm nõ mutať aliquid in nã a deo cõdita.ſed ſi iſta que videntur poſita vt maledictio pertinerent ad penã eſſet mutatio nãe. ergo non eſt aliquid hic qõ fcm ſit circa ſerpentẽ. Primũ pz q: pecca tum demonis fuit maius pctõ hois. t peccatũ hois eſſet ma ius peccato ſerpentis ſi poſſet dici ꝙ ſerpens in aliquo pec caret:ſed ꝓꝑ peccatũ demonis nihil mutatũ eſt de nãlibus eius:ſed manſerunt ſibi integra nãlia:vt dicit Dion̄y.lib. de di.no.c.iiij. Simil̄r per pctm hois nõ eſt mutatũ aliqd de nã libus eius:ſed ſolũ perdidit gratuita.ergo in ſerpente ita fie ret ꝙ nãlia nõ mutarenť:ſed ſolũ habuit aliquid ſerpẽs ꝓ

A ter nãlia:q; nõ habuit gratuita.ergo nihil mutatũ eſt in ſer- Qõ.682. pente per tẽptationẽ factã eue in eo. ¶Aliqui dicunt q: po opio q̃daz. tuit maledici ſerpens t inferri ei pena:ſz non peccauerit: q; ſz ipſe non peccauit neq; nocuit ꝓeſtitũ fuit in eo nocumen

ꝓma rõ. tum hoi: t ita ſepe bruta ꝛres nõ intelligentes puniuntur. ¶Primo pz de ſiculnea cui xꝑs maledixit ꝙ non habebat

2.rõ. ficus ſed ſolũ folia.mat.xxi. t mar.xi.c. t tñ illa nõ peccauit q; nõ erat aliquid rõnale. ¶Scõo q: ſi bos occiderit hoiez pena ei imponiť.ſ.occidatur t non comedãtur carnes eius. exo.xxi.c. t tñ bos occidendo hoiem nõ peccat:q; neſcit qd faciat cũ t infantibus t furioſis non iputeť hoi odium: vt extra de delicĳ puero.c.primo t ſcõo: t de homici.c. ſi furio

3.nõ. ſus li.vi. t tñ aliquid magis intelligũt furioſi t infantes q̃z bruta.ergo non rõnabilius inferť interdum pena ſz non pec

B cent. ¶Tertio q: ſi qs coierit cũ pecore vel quocũq; iumen to ſiue beſtia occidiť hõ t ẽt pecus lapidatur leui.xx.c. t tñ pecz nõ peccauit:q; neſciuit an aliquid in eo factũ ſit: t nihil plus fuit in ptate pecoris ꝙ coiret vel non coiret hõ cum eo

4.ratio. q̃z fuerit in ſerpente ꝙ diabolus per eũ tẽptaret aut non: t tñ pecus illud in penã occidiť.ergo t ſerpenti in quo tẽpta tio facta eſt õbuit pena alĳq; inferri. ¶Quarto q: maledicũ tur etiã inaiata in penã mali vel peccati ſicut maledicti ſunt mõtes gelboe:de qbus dr̃ li.vii.reg.c.i.montes gelboe neq; ros neq; pluuia veniat ſuper vos.alios mõtes in circuitu vi ſitet dñs.a gelboe aũt tranſeat:non ſunt ibi agri ꝑmitiarũ: q; ibi abiectus eſt clypeus fortiuz. t fuit hoc:q; Saul t Jona thas ibi occiſi ſunt: t tñ longius ſunt a culpa res inaiate q̃z

5.rõ. aialia quãtũlibet ſint irrõnalia: t ita ſerpẽs qui erat aial po terat a fortiori puniri ꝓ malo in eo cõmiſſo: ¶Quinto q; etiam vrbibus t alĳs rebus ianimatis deus iferebat aut in ferri mandabat malũ ꝓꝑter peccatuz non ipſarũ rerum: ſed aliorum qui in eis peccauerant:ſicut qñ in aliqua ciuitate iu deorum colebanť idola publice iubebat deus occidi oẽs qui in ciuitate erant etiã pecora t vaſtari oia ſupelectilia cremã

C do ea: t ipſam ciuitatẽ ꝓſternẽdo eã ad terram vt eẽt tumu lus eternus. t nunq̃ habitaret deutero.xiij.c.ergo a fortiori ſerpẽti in quo temptatio fuit fcã eue inferret malũ vel pena. ¶Dicẽdũ ſicut ſupra q; ſicut ſerpẽs in nullo peccauit: ita nulla pena ei inflicta fuit a deo neq; mutatio in eo facta ab eo qõ ꝓius:hũerat nam ſi penã vel malũ inferre deus illi vo luiſſet occideret eũ ſtatim ꝑtibus adã t eua:ſicut fit de alĳs bꝛutis quib⁹ mala deus inferri iubz ꝓ aliq̃ cã:nã occiduntur vt pz in eis q̃ ſupra in ꝓriũ allegant ſz non factũ fuit ſ̃ illo ſerpẽte ideo nihil mali irrogatum eſt aut fcã mutatio ab eo qõ ꝓius fuerat. ¶Ad ꝓmã rõnẽ in ꝓriũ dicẽdũ ꝓmo q; nõ ẽ ſimile de ſiculnea t ſerpente: t generaliter de aialib⁹ t nõ aia- libus q: aialia ſentiunt mala q̃ eis inferrunť:nõ aialia autẽ non ſentiunt:iõ ꝓ faciliori cã inferret malũ rei q̃ non ẽ aial ſi cut erat ſiculnea q̃z animali ſicut erat ſerpens. ¶Scõo q: li cet cõe ſit tã inaiatis q̃z aiatis: t aialibus t nõ aialib⁹ citra hoiem nõ poſſe peccare t iõ non poſſe illis inferri penã cuz ſit ꝓꝑ pena ꝓ pctõ t nõ alĳ ſiue ſuo ſiue alieno qõ in ſe qs ſuſcipit:tã omnibus animatis q̃z inanimatis infert deus ma lum qñ vult etiã ſi nullũ pctm ibi ſit cũ libere vtať illis t nõ põt aliqs dicere ei:cur ſic facis ſicut neq; vas dicit figulo q̃ re me feciſti ſic vt apoſtolus dicit ad.ro.ix.c.q: tñ deus ẽ tota ſapia t prudẽtia nihil agit niſi qõ fieri bonũ ẽ: t iõ ex parte ipſius rei facte a deo ſemꝑ ẽ aliqua cã ſz non ſit ex parte dei faciẽtis quo nihil põt eẽ ꝓius aut mouẽs ipſum. ¶Ita nũc ẽ in ꝓpoſito:q; ad arefaciẽdũ ſiculneam erat cã aliq̃ ad iferrendum malũ ſerpẽti nõ fuit cã:ideo vnũ debuit fieri alterꝫ t non pz hoc q: xꝑs ſiculneã arefecit iubẽs ne ex ea naſcerenť B fructus in eternũ nõ ꝓ aliquo pctõ ſiculnee q: non poterat peccare exiſtens nõ rationalis. Et item q: qõ plus ẽ ẽt ſi aliqua ſiculnea peccare poſſet aut illi malum imputari ſaltez ꝟ ſiculnea cui xꝑs maledixit nõ peccabat neq; aliquid malũ in ea erat:nã maledixit ei q: hũit folia t non ficus:ſi aũt eſſet tꝑus ficuũ t nõ hꝫet ficus poſſet aliquid calumniari cõtra eam ꝙ eſſet mala:ſiculnea:quaſi eſſet culpa.i.vicium natura le:ſed neq; iſtud erat nam quando xꝑs maledixit ei nõ erat tẽpus ficuũ ſic euãgeliſte exꝓreſſerũt.mat.xxi. t mar.xi.c.iõ apparet ꝙ fuit maledictio illa ꝓꝑ ſolam ſignificationez:nam xꝑs voluit ſignificare maledictionẽ futurã ſuper ſacerdotes ſcribas t phariſeos iudeorum q foris oſtẽdebãt ſiꝫitudinem bonorũ quaſi folia quedã:interius vero nullũ bonũ hẽbant t ita maledicti fuerũt nã traditi romani delecti ſũt cũ gente ſua pariter t loco. ¶Sed in ſerpẽte non erat aliqd tale:nã non erat aliquid ſignificandũ ꝓ malũ irrogatũ ſerpẽti:ſz po tius ſi irrogari deberet fieret q: in ſerpẽte tẽptata fuerat eua iõ non erat ſimile de ſiculnea t ſerpẽte: t tñ ſi ſerpenti deus mala intuliſſet ꝓ tẽptatione in eo facta non eſſet aliquid in iuſtũ:q; qcquid deus facit in reb⁹ nõ cõmittit iniuſtũ q: ſũt poſſeſſio ſua:ſicut quocũq; modo ſe hẽat hõ ad poſſeſſiones ſuam non facit iniuſtũ.li.v.ethi. ¶Etiã ſi res ille quas de⁹ ledit ſunt in poteſtate alicuius:non facit deus iniuſtũ ei cui⁹ res ſunt quas deus ledit vel conſumit:etiam ſi alias deus poſſet facere iniuſtum illi homini: quia aliquid erit ꝓpter quod iuſtum ſit homini illud pati:q; nullus eſt qui non ſit deo debitor alicuius pene: nam ſi omnes ſunt ei debitores mortis a fortiori aliarum minorum penarum debitores erũt t ꝓ peccatis aliquibus ipſorum volet deus damna aliqua inferre eis in rebus ſuis. Unde xꝑs ſiculneam arefaciẽs nõ fecit iniuſtum domino eius in cuius bonis erat ſiculnea q: ille ꝓpter aliqua peccata merebať maiorẽ penã q̃z ſiculnea ſua arefieri. Simil̄r .n. t xꝑs fecẽ qñ ꝓmiſit vl̄ ꝓceſſit expreſſe ꝺ monib⁹ intrare in porcos.mathe. t ſuffocauerũt demões tũc duo millia porcorꝫ.marci.v.c. t ſic tãta dãna xꝑs tũc intulit dñs porcorꝫ faciẽs ꝓpire duo millia porcorꝫ ipſorꝫ.i ſerpẽte ſi aliqõ malum faceret nulli nocebat q: ſerpẽs i nullius bonis erat. ¶Et tñ ſ̃ fuaſſet de⁹ ꝙ ſi ſꝑti illi ad ſignificatiõez aut ꝓꝑ aliã cãm aliqõ malũ ituliſſet nõ eẽt illud in alĳs ſerpẽtib⁹ ſed in eo ſolo q: qñ de⁹ aliq̃ mala reb⁹ ſic irrogat pena vl̄ ma lũ nõ trãſcendit rẽ illã ad q̃z ꝓtinet vñ nõ extendiť ad alias ¶Ad ſecũdũ dicendũ ꝙ nõ eſt ſimile de ſerpente t de boue cornupeta q occidit hoiem.vl̄ ẽt ſi nõ eẽt cornupeta ꝓmo q: bos ille occidiť:ſerpẽs aũt nõ fuit occiſus. t tñ ſi aliqõ malũ ꝙ q̃cũq; cã iferri ei deberet nõ eẽt min⁹ q̃z mors q: aialib⁹ nõ inuenimus aliq̃ mala minora morte impoſita iubẽte deo: cũ ꝑ ſerpẽs nõ fuerit occiſ⁹ nõ fuit t aliqõ malũ illatũ. ¶Scõo differũt q: ſz neq; bos neq; ſꝑs potuerũt peccare vn⁹:tñ ve

re malum

Soluti rõnum. Ad ꝓmã rõ. 2.ratio.

re malū fecit alius non: serpēs quidē nullū malū fecit q̄ non tēptauit ipse mulierē: sed diabolus in eo quē nō poterat ipse p̄hibere: bos aūt occidit hoīnē non motus ab alio. i. non occidit hominē diabolus in boue: sed ipse bos ꝓpter aliquē impetū appetitus qui in eo insurrexit: iō plus cāe erat ad occidēdū bouē quā serpentem. ¶ Tertio q̄ adhuc in boue erat alia causa ad mortē que nō erat in serpēte: duo enim inueniunt in boue qui occiderat hoīnē: vnum erat malus futurā. ſ. ꝙ sicut bos occiderat vnū hoiem ita ex sil'i ipetu occidē posset postea alios: ⁊ verisil'e erat ꝙ faceret: aliō erat q̄ō erat horribile factū hominē casum eē a boue vel ab aliquo pecore pp hūanā dignitatē: ⁊ quoniā ē dñs oiuſ rex irrōnabiliū. ¶ Et pp vtrūq; erat istum occidi bouē non quasi peccassſ ⁊ in penam inferret' eis morte: sſ pp p̄mum vt auferret mali occasio expediebat enim comunitati hoīum nō eē inter eos id q̄ō sine cā poterat occidere hoiem: ⁊ verisil'e ē ꝙ de cetero faceret ⁊ ista erat cā p̄cipua mortis bouis Etiā cōpetebat ß pp horrorem facti: q̄ indecēs erat appere inter homines illā bestiā que fuderat sanguinē humanū qui erat tante dignitatis: vt ergo non apperet occidebat. ¶ Et ideo circa bouē q̄ occiderat hoīnem lex iubebat duo fieri. ſ. ꝙ lapidaret ⁊ ꝙ nō comederēt carnes: sſ relinqueret canibus. exo. xxi. c. p̄mū. ſ. ꝙ occideret bos ꝓdērat p̄ncipal'r ad cauēdum mala futura ne alios homines occideret. Scōm erat ꝓpter horrorē facti quia tā horribile erat occidi hoīnē a boue ꝙ nō soluſ deberet bos occidi: sed ēt sub tāta abhominatiōe hr̄i vt neq; vellēt oēs tā gere illum: ideo neq; maducare ne viderent māducare sanguinem hūanū quo ille se tinxerat hominē occidēdo. ¶ Occidi ēt animalia quecunq; hoiem occidentia ls ipsa in ß non peccēt tam iustum ē ꝙ deus nobis dedit exēplū ei⁹ inquātū ipse p̄misit ꝙ requiret sanguinē humanū de manu bestiarum in vindictā hoīs: sic p̄z. ē. ix. c. sanguinē aiarum vestrarū requirā de manu cūctarū bestiarum ⁊ de manu hois ⁊ ō manu viri ⁊ de manu frīs eius requirā aiam hois quicūq; effuderit sanguinē humanū fundet sanguis eius: ergo iustū erat ꝙ si bos vel aliud animal occideret hominē occideret ipse. ¶ Circa serpētē non erant iste cause ad ß ꝙ occideret vl'aliqd malū ei fieret: p̄mū. ſ. piculum futurorū non erat ibi cū nō essſ aliquis actus quem serpēs ex inclinatione quātū libz bestiali acturus eēt: q̄ erat temptatio q̄ non fuit opatio serpentis: sed demonis in serpēte ⁊ vex est ꝙ poterat postea demō introire in serpētē quotiēs vellet ⁊ tēptaret ⁊ ß non poterat serpēs p̄hibē cum mquereē a potētiori cui resisti non poterat p eum. ¶ Sed istud piculū sil'ium tēptationū in futuro nō erat aliqua causa occidēdi serpētē: ꝓio q̄ pp hāc rōnē nō solus serpens occidendus erat: sſ ⁊ oīa aialia cum in oīa possit introire demon: ⁊ p oīa loqui atq; tēptare sicut angel⁹ bonus introiuit in asinam balaaz ⁊ locutus est p illam numeri. xxii. ⁊ dicit augu. li. xi. sup gen. fuisse illū angelū bonū: sſ potuisse hoc facere demonē: q̄ boni angeli ⁊ mail simil'r operātur: ⁊ idē magi. li. ij. sen. di. xxij. ⁊ tñ non debuerūt occidi alia aialia: neq; occisa sunt ꝓpter istud periculū. ¶ Scōo q̄ ad huc potius ex hac cā deberēt occidi alia aialia q̄ serpēs: naz licet diabolus possz postea intrare in serpētem ad tēptandū tñ nunq; tēptaret q̄ cum semel fuisset hō in serpēte tēptatus ⁊ succubuisset timeret q̄ñ audiret serpētē log ⁊ non audiret eū ⁊ ita nō possz ab eo iam decipi: sſ q̄ in alīs aialib⁹ nūquā deceptus fuerat potius audiret ea ⁊ magis periculi erat circa alia quā circa serpētē: iō potius alia q̄ serpēs occidi debebant: sſ nō factum est: ergo neq; serpēs debuit occidi aut puniri in aliquo. ¶ Etiam non erat hic secundū. ſ. horror facti q̄admodum in boue occidēte hominē: q̄ fallere non est horribile sicut occidere maxime q̄ illud non fecit serpēs: sſ diabolus in serpentē: iō debuit sic esse de serpente sicut ō boue. ¶ Ad tertium cum dicebatur de pecore cum quo quis coiuit ꝙ occiditur dicēdum ꝙ nō est simile ō illo ⁊ de serpente: neuter enim peccat q̄ neq; serpēs in quo fuit facta temptatio neq; pecus cum quo est coitus tamē occidi pecus ē iustū ⁊ nō est sic ō serpēte: duo enim sunt ꝓpter que occiditur pecus cum quo quis coiuit. ¶ Primum ē occasio mali: q̄ cuz notum fuerit aliquod eē pecus cum quo quis coiuit alīz iclinabuntur ad hoc faciēdum potius cum illo pecore quam cū alio q̄ cum istud sit huic rei assuetum putabitur ꝙ potiuſ p mittet hanc rem in se exerceri quā cetera pecora que nō sunt ad hoc assueta: ergo ex hac p̄optitudine non crescat homini desiderium ad malum' conueniēs fuit occidi pecuſ. ¶ Scōz fuit error facti: q̄ horribile ⁊ valde turpe est ꝙ hō coeat cum pecore q̄ in hoc deturpat se ipsum ⁊ deꝑmit dignitatē naturе humane: vt ergo nō appeat id in quo deturpatur nā hūana ꝙueniēs ē pecus occidi sſ nō fuit sic de serpēte. ¶ Et apparet p̄mū q̄ ex eo ꝙ in serpēte demon tēptauit hominē nō oriebatur occasio aut incētiuum mali: q̄ hoc malum q̄ō erat temptare non poterat fieri nisi ꝑ demonē: ⁊ non magis inciraretur demon ad temptanduz hominem manēte serpēte q̄z non manente cum posset in quolibet alio animali tēptare: imo nūq̄z postea tēptauit hominem in serpētē: ideo nulluz piculū erat si serpēs viueret ⁊ p̄ñter nō debebat occidi. ¶ De horrore iam dictū est ꝙ non erat ibi horror sicut i eo ꝙ quis cū pecore coeat: q̄ in eis que sūt magis mālia ē bonū ⁊ malum magis cognoscibile q̄z in eis que sūt aliqualr spūalia sic autē sūt occidere ⁊ cōcubitus: ideo ꝙcubitus cum pecore aut occisio facta a pecore sunt horribilia. Non est sic de fall'e: qa illud cōsistit in actu rōnis ⁊ talia non sūt sensibilia. ¶ Alia adhuc rō dissimilitudinis ē q̄ qñ occidit pec⁹ cuz quo coiuit occidit ipe hō qui cū illo coiuit. leui. xx. c. ita ⁊ occidi deberet serpēs ꝑ quē tēptatio facta est occidere homo q̄ tēptatiōi assentiens tēptationi diaboli: sſ alias penas itullit: ergo ne q̄z serpētem occidere debuit: sed p̄nūciauit aliquid tā q̄z pena cōtra serpētem: lz fm veritatem non erat pena. ¶ Ad q̄rtaz dicendum ꝙ inanimata non maledicuntur neq; puniūtur: q̄ nō est in eis sensus mali. ¶ Et cum dicit de mōtibus gelboe ꝙ maledicti fuerunt: dicendū ꝙ ibi nō potuit esse pena neq; maledictio. De pena p̄z q̄ non est nisi ꝑ pctō: mōtes aūt ⁊ irrōnabilia peccare nō possunt ideo quicquid eis eueniat non est pena neq; pōt sic vocari q̄ illa correlatiue dī ad peccatum vel culpam. ¶ Etiam non p̄nt p̄prie maledici montes q̄ maledictio est malum datū: sed rei inanimate non pōt malum dari: q̄ illa malum nō sentit ⁊ non est maluz nisi sentienti: ꝙ enim terra efficiatur sterilis non est terre bonū aut malum q̄ neq; in vno gaudet neq; in altero tristatur neq; aliquo modo illud sentit. ¶ Est tñ ꝓcedēdum ꝙ interduz ꝑ deum fit circa res inanimatas aliqua deterioratio vel īmutatio a bona dispositione que si fieret circa rem sentiētem eēt pena aut maledictio: sed circa rem non sentientem neutrum pōt dici. ¶ De mōtibus autez gelboe potest dici ꝙ non fuit maledictio data aut mutatio aliq̄ facta i eis: q̄ illō q̄ dī neq; ros neq; pluuia veniat sup vos n̄ fuit dctm̄ a dauid vt ꝓpha p̄nūciāte id q̄ō deus intēdēt: sſ vt ab oratore cōponēte metricas lamētationes ⁊ apponēte in eis quicqd ad ornatū pti net: sic p̄z li. ij. re. primo. c. plāxit aūt dauid plāctū huiuscemodi: super saul ⁊ sup ionatā filiū eius: ⁊ p̄cepit vt docerēt filios iude plāctū: ⁊ tō cū eēt planct⁹ artificiose cōpositus ponerent ibi ea que poterant exprimere dolorē plāgētis ⁊ q̄ plāgētes solent detestari locū ⁊ tps in quib⁹ mala de quibus luget deuenerūt: dauid tenuit hic modū istū in ß plāctu. ¶ De tpe p̄z sicut qñ iob luget miseriā suā dicēs peat dies in q̄ natus sum: ⁊ nox in q̄ dictū est ꝓceptus ē hō. iob. iij. c. ō loco p̄z in isto plāctu dauid: nā q̄ saul ⁊ ionathas corruerūt in montib⁹ gelboe: dixit dauid detestādo mōtes illos: mōtes gelboe neq; ros neq; pluuia veniat sup vos neq; sint ibi agri p̄mitiaz q̄ ibi abiect⁹ ē clypeus fortiū: ista ergo dicunt a dauid sicut plāgēte: ⁊ non ab eo sic ꝓphante: vnde nō est maledictio aliq̄ in ß neq; erāt verba alicuius efficatie. ¶ Scōo p̄z quia neq; euenerūt illa que dauid ibi dixit. ſ. ꝙ nō caderet rōs aut pluuia sup mōtes gelboe ymo sup illos mōtes ros ⁊ pluuia ceciderūt ⁊ fuerūt ibi agri p̄mitiarū: nā ⁊ nūc pluuia cadit: cum aliqui diebus nostris dormierint in mōte gelboe ⁊ ō nocte cecidit magna pluuia sup eos. ¶ Tertio p̄z q̄: si essz maledictio hic eēt a deo tāq̄z ipe detestaret rē gestā in mōtibus gelboe: sicut detestaret mala q̄dā fcā ab hoībus pp que tam eis q̄z terre plagas infert sſ nō fuit hic sic q̄: deus nō detestatus mōtē saul' ⁊ filioz suoz sſ potiꝰ voluit eā ⁊ coartauit eū ad hoc ꝙ incideret in eā: sic enī ipe dixit ad samuelē cū fusci tatus ē coartor nimis philisti pugnāt aduersum me ⁊ deus recessit a me ⁊ exaudire me nolluit: ⁊ etiā deus p̄nūciauit ei illā mortē ⁊ tps: nā dixit cras tu ⁊ filij tui mecū eritis. Et addidit idcirco ꝙ pateris feē tibi dñs hodie ⁊ dabit ēt dñs israel tecū in manus philistinoꝝ

2m.

rō prima.

B

A

Q. ō. 686. ad quartū.

B

C

de tpe p̄ma ratio

scōa.

tertia.

D

non

non detestaret factum ad ꝟ q̄ malediceret montib⁹ gelboe vbi hoc acciderat: ió non fuit maledictio a deo data montib⁹ s. deterioratio aliqua ibi facta: ita vt ibi non plueret si pluebat ꝓius de ista tñ maledictione magis dicef. li. ij. re. p̄mo. c.

A Qō. 687. Ad 5m.

¶ Ad quintā z vltimā rōnē dicēdū est q̄ deus interdū iubet fieri mala aut deteriorationes circa res inaiatas z ipe ēt facit illud non iubēdo: sed ꝟ nō est punire ipas q̄n nō pecca uerint: ēt non ē maledictio vt dictum est q: non ē eis malum cū nō sentiant: ſz fit illud pp maluz hominū vel pp detestationē pcti nihil ad cautelam futuroꝝ z ꝓpter sil'es causas.

¶ Et hoc apparet in exēplo allegato vbi occidunt pecora z cremant oia supellectilia: z ipse vrbes z edifitia dirimunt ipsi aūt homines in penam pctōrum suorū occidunt: ſz res ad eos pertinētes destruunt pti in penam ipsoꝝ inq̄ztū ipsi dolere p̄nt ꝓ ill' q: sunt res eoꝝ z hoc maxime ꝓ filiis z filiabus puulis qui ꝓ pctō p̄rum occidunt: de quibus nōce est dolere pentes: ptim in abhominationē delicti ꝟ mō quia ostendit valde magnū eē delictū: cum non solū peccātes inficiunt ex eo: ſz ēt res quas illi tāgunt reputent infecte. Et ꝟ fit in oibus rebus ptinētibus ad ydola: siue in eis que sunt ydoloꝝ partes aut ornatus: siue in eis que ptinēt ad ydolatras: de p̄mo p̄z deute. vij. c. non in feras quippiam de ydolo in domū tuā ne fias anathema sicut z illud ē q̄si spurcitiam detestaberis: z quasi immūditiā z sordes abhominatiōis habebis q: anathema es.

ratio.

¶ De secūdo p̄z. deute. xiij. c. vbi iubz deus succendi ciuitatē ydolatraꝝ cū omnibus q̄ ibi sunt z nihil inde tolli. s. cum ipsa ciuitate succēdes ita vt vniuersa cōsumas dño de tuo: z sic tumulus sempiternus nō edificabitur āplius: z non adhēbit ō anatemate q̄cq̄ in manu tua vt auertat dñs ab ira furoris sui. ¶ Etiam fit hoc ad bonū q̄dā hoium. s. vt superstites nō incidāt in tale delictū cū videant illud tan grauiter vindicatū: sic fecit deus de vrbibus sodomorum nā nō solū occidit deus viros illos peccatores: ſz etiaz subuertit vrbes z pdidit totā regionē in eternū. infra. xix. c. cū ꝑus essent sicē padisus dñi vt dī supra. in lra. ¶ Et vult deus manere tales plagas z desolationes in memoriaz ppetuam quorūdam delictorū vt oēs qui nascunt videtes hec timeāt: sil'e coiatus ē deus se facturū israelitis nō solum in eis ſz i terra ipsoꝝ si ꝑuaricarent mādata eius: sic dī deute. xxix. c. s. dicet sequēs generatio z filij qui nascent z pegrini q'ō lōge venerint videtes plagas terre illius z infirmitates q̄bus eam afflixit dñs sulphure z solis ardore ꝓburens ita vt vltra non seratur: nec virēs quippiā germinet in exēplum subuersionis sodome z gomorre adame z seboym q̄s subuertit dñs in ira z furore suo: z dicēt oēs gētes q̄re sic fecit dñs terre que ē ꝟ ira furoris eius immēsa: z rñdebunt q: reliq̄runt pactū dñi q̄ pepigit cū ꝑibus eoꝝ. Simile deus dixit se facturū de tēplo si israelite relicto ipso tollerent deos alienos. li. ij. re. ix. c.

B

C

¶ Aliq̄n aūt nō deleta gente deteriorabat de⁹ terrā faciēs terrā sterilē q̄ erat fructifera ꝓpter iniquitates habitatorum vt in hoc punirent ipsi: non aūt terra que nihil mali aut boni sentit: sic dī. psal. cvi. posuit flumina in desertū z terrā aquarum in sitim terram fructiferā in salsuginē a malitia hitantium in ea: sil'e p̄z leui. xxvi. z deute. xxviij. vbi a p̄ncipio peccatorum ponunt plage minores nō extimando gentem: ſz puniēdo eam. s. pcutiat te dñs egestate febre z frigore ardore z estu: z aere corrupto ac rubigine: sit celū q̄ supra te est eneum z terra quam calcas ferrea det dñs imbrem terre tue puluerem z de celo cadat super te cinis donec ꝓteraris.

D

¶ Sz de serpēte non fuit sic q: ille non peccauerat aliq̄d in eo fuerat cōmissum aliq̄ graue pctm̄ q̄ deus punire vellet: cum neq̄ ipse serpēs peccauerit neq̄ demō tēptans i ipso peccauit: cum tñ iste plage inferrebant in rebus inaiatis licet ipse non peccarent erāt in eis cōmisse q̄dā iniquitates i quarū vindictā z memoriā z cautellā futuraꝝ de⁹ illas plagas inferrebat: ſz in serpēte non erat comissa aliqua iniqtas ideo nō debuit esse aliqua vera pena.

A Qō. 688.

¶ Tertiū erat q̄ ista verba dicta contra serpētē que sonāt in maledictionē fuerūt dicta ad satisfaciendū hominibus adam z eua videbant se valde lesos quia expellebantur de paradiso quod factuz fuerat suadēte serpēte: si aūt serpēs nihil pene recipēt putarēt secum iniuste agi: ideo vt hoc non putarēt debuit aliquid videri imponi serpēti de pena vel malo ſz non eēt.

motiuū p̄m

¶ Erat motiuū p̄cipuū q: ipsi non intelligebāt veritatē huius rei a p̄ncipio: fortassis aūt postea itellexerunt: si enim ipsi scirent q̄ qui temptauit eos erat diabolus z serpēs nihil in hoc egisſz non exigerēt penam de aliquo non de diabolo q: cū sit damnatus z obstinatus nō p̄ot vlterius peccare z q̄quid agat non imputat ei in peccatum: de serpente iniustū erat penas exigi cum ille sit rōnabilis z nesciret quid ꝓ ipsum actū ē ne q̄ fuit in sua ptāte ꝓhibere vt demon nō tēptaret ꝑ ipsuz: z ita de nullo exigerent sicut z nos cum a demone tēptamur z superamur nullas penas de eo exigimus quasi ei hoc cōueniat.

¶ Sed adaz z eua aut saltem eua non videretur ꝟ intellexisse a p̄ncipio post peccatum siue q: neq̄ ante peccatum cognouerant vt multis placet siue q: post peccatum in hunc errorem inciderunt: putabāt enim factū esse hoc a solo serpēte quasi ille intelligeret z loqui posset atq̄ cogitare aliquid quo feminam falleret: vnde mulier se excusans non dixit demon decepit me: sed dixit serpens decepit quasi in serpente esset ꝓncipium sufficiens ad hoc faciendum Si aūt hoc esset verum eēt serpens rationabilis z fuisset in culpa ꝟ faciendo q: rem malam faceret sciens q̄ faceret: z ex intētione motus per inuidiam: ideo pena dignus erat z q: istō nō erat verum non intulit deus veras penas serpenti: sed quia putatum est verum ab hoibus: z iō non satisfieret eis si pena aliqua non daretur z visus est deus dare illi penā.

B

¶ Aliud motiuū erat q: deus erat iustus in iudicando apud quem non erat acceptio personarum z talem se ostendere debuit a ꝓncipio ne quid sinistri de eo conciperēt homines: non. n. iudicauerat ante hoc inferrendo hominibus penam aliquā ꝓ peccato: ideo in ista ꝓima debuit ostendere se qualis eēt si autem apparēt hic omnino iustus putaretur semp talis esse. Si autem in aliquo videret hominibus deuiare ab eo q̄ rectū erat putaretur sic in futuris iudicijs facē: z tamē iuxta ignorantiam z opinionē ipsoꝝ q̄ putabant serpētem peccasse tēptando mulierē si inferret eis penas z non serpēti esset acceptor psonarum z iniustus distributor: vt ergo hoc nō crederetur ab eis quod inconueniēs erat: cum nihil sit periculosius quam ꝓraue de deo sentire fuit conueniēs inferri aliq̄d aut p̄nūciari serpēti q̄ videret eē pena.

aliū motiuum.

C

¶ Adhuc erat istud motiuū maximū q: iudiciū istud dei factū fuit apte. i. ōo iudicante verbal'r z ꝓferēte ꝓdēnatoriā sniaz ꝑ hoines post discussionē cāe: z ita cuilz rōe vtēti apperet an iuste vl' iniuste ōs iudicaret: si enī de⁹ iudicaret occulte q̄admodū cottidie iudicat iferrēdo q̄busdā penas alijs bona q: nescirentur merita psonaꝝ ex q̄bus iustificari possz factuz dei dubitaret hō an de⁹ iuste vel iniuste iudicasſz. Et tñ q: ꝓbal'r iudicauit auditis meritis cāe poterat dici sub certa coniectura q̄ bene aut male iudicaret: z sic tanto periculosius erat inde sumi exēplū mali iudicij ꝑ errorē hūanū q̄z to erat iuditū manifestius. ió vt nō putaret hō deū tūc iniuste iudicasse q: idē crederet postea in oib⁹ iudicijs occultis fuit ꝓueniēs q̄ de⁹ tal'r se. hēret vt ab hoine crederet recte iudicasse: z ꝟ erat penā pnū ciādo serpēti sicut eis.

A qō 689. obiectō.

¶ Sz obijciet q̄ ꝟ nō ꝓdērat: nā de⁹ ſz veritatē nullā penā serpēti intulit sic dcm̄ ē: nā oia q̄ ꝓnūciata sūt ꝑ eū erāt talia que ei fm nām ꝓpebāt z ēt si ō mō non tēptaret mulierē ꝑ serpētē eadē oia que deus p̄nūciauit serpēti futura eēnt in serpēte.

Rñsio.

¶ Dicēdū q̄ verū est z tñ hoc faciebat hominibus: nā ipsi volebāt q̄ irrogaret pena serpēti ꝑ quē putabant malum sibi ꝓcuratū z satisfactū sibi eēt si aliq̄d fieret circa serpētem quod ipsi crederent eē penā sed ea que p̄dixit deus serpēti putata sunt ab illis esse penaz verā: ideo ꝟ satisfaciebat eis nam sicut hoies hūerūt errorez circa serpētem putādo q̄ vere ille nocuisset eis aut saltē mulier ꝟ putauit iō putabat iustū eē q̄ puniret serpēs: ita ipsa ex paruitate iuditij z paucitate experiētie putauit penā eē id quod a deo p̄nūciabatur serpēti quasi non eēt aliter futurū in serpēte nisi deus ꝟ diceret: z ita sicut ꝑ errorē putauit sibi factū iniustū putauit simil'r ꝑ errorē sibi satisfactū eē.

¶ Et ad ꝟ fuit modus penarū ꝓueniēs. s. q: serpēti vī deus intuli se q̄dam que mala eēnt tñ nō eēnt moꝛs q: hoibus peccantibus moꝛtē non inferrebat: si enim serpēti moꝛs inferret ꝓ suasione videretur irroganda mulieri que suadenti serpenti credidit z peccauit: sed non inflicta fuit moꝛs mulieri: immo quedam alie pene: ergo neq̄ serpenti inferri debuit sed quedam citra moꝛtem.

A qō 690. Quō sit verū q̄ scriptus sit male dicf̄ oia annūtia. Rñsio.

¶ Dixit deus serpenti maledictus eris inter omnia animantia z bestias terre de quo petitur quomodo sit verum. ¶ Dom ꝑ q̄ nōce est accipi ō serpēte z nō demone vt ꝑsuppositū ē ex ante dictis: q. n. ō demōe itelligūt facile

facile accipiunt quomodo sit: ē enī demō maledict⁹ inter ani
mātia q; ē ifelicio; omnib⁹ aiantib⁹: nā animalia non sūt feli
cia neq; infelicia q; neutrius sunt capacia: demō aūt vere est
infelix vel miser iō hz ipe deteriozem statū q̄ aialia. Sed nō
pōt accipi de ipso, put ostensum est qm̄ neq; ad ipm fact⁹ est
sermo sed ad serpentē. ¶ Secundo q; dictuz est maledictus
eris inter oia aiantia t bestias terre: ergo iste q male dī est ō
aiantibus hz demō nō est de aiantibus aut bestijs ergo non
maledicit ipse hic. ¶ De serpēte aūt istud puenit q; erat ꝓpē
ad quē loquebaf deus t erat de aiantibus t bestijs: vocanf
eni aiantia oia que viuunt t mouenf in terra gñaliter dicta
ab anima q̄ viuūt: bestia est nomē magis spāle significās aia
lia fera que nō manfuescunt apud hoiem nullāq; ei vtilitatē
afferunt t distinguñt ꝯ iumenta t pecora que mānfuescunt:
t vtilitatem adiutoziumq; hūane vite afferunt. Utrūq; āt p
tinet ad serpētem: nam ē de animātib⁹ inq̄tum ē viuens qō
mouef: est bestia q; animal ferum est t hoi non ꝓfert ad vitā
t istū modū loquēdi tenet scriptura de serpēte supra a pnci
pio cum dixit: sed t serpens erat calidioz cūctis aiantib⁹ ter
re ponendo eum inter aiantia. ¶ Dixit aūt maledict⁹ eris in
ter aiantia t bestias. i. nulla bestia nullū aial inueniet te in
felicius t est modus loquēdi iste pueniēs ad signandū excel
sum mali sicut p ꝯtrariū signatur eminēs bonū vt cū de domi
na nra dixit angelus bñdicta tu iter oēs mulieres: t sup oēs
q; nulli mulieri tātū bonū collatū est neq; vnquā ꝓferetur:
ita de serpēte dī q; est maledictus inter oia aiantia q; nullū
animal est ita maledictū sicut serpēs. ¶ Sz dicet ad qd dixit
maledictus eris inter oia aiantia t bestias terre: q; sufficie-
bat dici inter oia aiantia cū sit genus: t nō adderet spēs. i. in
ter bestias. ¶ Dici pōt vno modo q; ē ꝓsuetudo locutionis
scripture: t fit ad maiorē notificationē posito gñe t spē simil'
q̄ altero eoz̄ tātū. ¶ Scōo pōt dici t melius q; fuit ad si-
gnandū magnitudinē maledictionis: debet enim sic lra le-
gi maledictus eris inter bestias terre t oia aiantia: t tūc cā
dicti appet: voluit enim scriptura cōpare serpētē ad res sibi si
miles q; cōpatio fit in vniuoco t iō potissimū fit in spē spāliſ
sima: t q; vnus modus t quasi spēs aialiū est bestia: t ō be-
stijs est serpens non aūt de iumētis aut pecoribus voluit cō
parare ad bestias de quibus erat vt diceret: maledictus eris
inter bestias terre sed q; poterat aliqō aial deterius se habēs
bestijs qō noie bestiarū nō inueniret addidit scriptura t in-
ter oia animantia: t tunc apparet q; nullū animal infeliciuſ
aut deterius se habeat inter oia animalia q̄ serpēs. ¶ Et hz
videbaf debere dici ad satisfaciendum hoibus q; nullū aial
nocuerat eis nisi serpēs: t nullū putabaf ab eis peccasse nisi
serpēs: ideo omnibus miserabilius aut ōterius fieri debebat
¶ Silr maledictio ista non intelligiē esse vera maledictio. q;
illa importabat malū datū: hz nullū malū datū fuit serpēti: nā
omne q; deus ei pdixit cōpetebat ei fm nām. s. q; terrā come
deret t sup terrā graderef: t q; eēnt inimicitie iter eū t mu-
lierē: sed qō est alicui fm nām nō est ei malū: cū nālia sunt ali
cui p que est t in qbus ē: malū vero dicit defectū boni t esse
iō que nālia sunt alicui non possunt dici esse mala eius: hz ali
qui defectus eoz̄ que fm nām esse deberent in re vel trāsmu
tari ab eo qō puenit fm nām. ¶ Sz ista vocanf maledictio
quedam iuxta opinionē mulieris q; putabat q; ista non cō-
petebāt serpenti fm nām. sed ex dei impositione: t tūc eēt vē
maledictio q; vere aliqua mala irrogarenf serpēti. ¶ Aliter
pōt adhuc verificari q; serpens sit maledictus. i. deterius se
hñs iter oia aialia nam hz oīa que hz sunt ei nālia sunt mino-
ra hz aliorū animaliū: inq̄tū ergo sunt impfectioza hēt se de-
terius serpēs in suis nālibus quā cetera aialia: t q̄tū ad hz
dī inter oia esse maledict⁹. ¶ Sz dī eris maledictuſ inter oia
aiantia qō nō videf verū q; illud malū qō hiturus erat ꝓpē
tam hēbat cū omne illud esshz fm nām: t oīa nālia sunt a pn-
cipio generationis: iō non debebat dici eris maledict⁹: sed ia
es maledictus. ¶ Dicēdū q; ōbuit dici eris maledictuſ t nō
es. Primo q; ista accipienda sunt fm opinionez mulieris ip
sa aūt putabat q; deus inferrebat nunc serpenti q̄ nūq̄ hūe-
rat t quasi nunc inceptura essent dicebaf maledictus eris.
¶ Scōo q; ista dicta sunt ad satisfaciendum mulieri: t tamē
si diceref maledictus es. t signaretur q; nihil de nouo iferre
baf serpēti nō satisfieret mulieri: q; sicut pctm̄ serpētis qō il-
la putauit erat aliqd nouum: ita t pena debuit eē aliqd no-
uum: t id qō fm nām ꝓexisteret: debuit igitur aut nihil dici
aut dici maledict⁹ eris. ¶ Dōm ēt q; p̄hs qō dicif maledict⁹: Rūsio.
eris inter oia animātia t bestias non signaf aliq̄ spālis ma-
ledictio sed signaf id qō per alias maledictiones pticulares
s. terrā comedes t sup pectus gradieris: t tñ hoc fuit conue
niens dici vt sciref q; illa que apponebanf mala q̄dā erāt ipi p̄.rō.
serpēti. ¶ Scōo t ꝓcipue ad magis exp̄mendū malū serpē-
tis t ad magis satisfaciendum mulieri: nā si solū diceref sup 2.ratio.
pectus tuū gradieris t terrā comedes videret hz esse malum
t pena quedā: nesciret tñ mul'r an aliqua aialia deteri⁹ se ha
berēt t posset putare q; sic: iō neq; sciret an pena sufficiens
irrogaref serpenti cum autē dictū est: maledict⁹ eris inter oia
animātia exp̄sse ostēdit q; nullū aial ita male se haberet sicut
serpēs t ita satisfieret in hz mulieri: iō sic debuit dici. ¶ Dcm̄ A
est serpēti sup pectus tuū gradieris. Aliqui accipiūt hz de de- Qō.693.
mone, s. sup pectus gradieris. i. a supbia incipies oēs opatio De quo lo-
nes: pectus ē vbi coz est: t in coꝛde est aiositas vñ est supbia quif cuz dī
iō p pectus supbia designaf: diabolus aūt sup pect⁹ gradif. i. sup pectuſ
sup superbia incipit opationes a supbia tā sua ꝓma q̄ pecca- tuū gradie-
uit fuit supbia q̄ oēs quibus nos peccare facit nā conaf in ris.
ducere nos ad peccatū qō nō pōt fieri nisi subducēdo homi Rūsio.
nes iugo legis dei q; oē peccatum est ꝯ dei ꝓceptū: hz q; ho-
mo vellit nō esse subditus diuino ꝓcepto supbia ē cū vsur- B
paf ibi qō solius dei est. i. esse liberū ab oi subiectione ideo in oba ōtermi
oi pctō supbia est t a superbia incipit iuxta illud ecclesia. x. c. natio.
initiū ois pcti supbia est. ¶ Sz diximus q; nihil horū ō dia
bolo intelligiē hz oīa de serpēte: iō accipiēdū ē sic: vt dicaf sup
pectus tuū gradieris. i. non moueberis sup pedes sicut alia
q̄ pedibus gradiuntur t illos tñ terre applicāt hz sup pect⁹
moueberis hñdo totū pectus t coꝛpus p terrā extētū. ¶ Et
istud erat vnū de malis ipsius serpētis q; nō videf esse habi
tudo alicuius animal' deterioꝛ in motu q; animalia pedes
hñtia pedibus gradiuntur t non applicāt coꝛpoza terre: sed
tñ pedibus mouētur t mutanf serpēs aūt q; sup terram ex
tendiē ncēe est vt coꝛpus eius ledaf: t non pñt esse tam bōe
cōplexionis animalia q̄ reptāt trahēdo coꝛpoza sup terraz si
cut ea que sol' pedibus illā cōtingūt t quasi hz esse valde ma
luz inter oēs dispositiones aialiū posuit illud pꝛius. s. sup pe-
ctus gradieris. ¶ Sz circa hoc dicz aliqs q; nō poterat istō
dici in maledictionem q; aut qm̄ serpenti dixit deus ista erat Qō.794.
serpens extentus super pectus suū aut incedebat erect⁹: si re obiectio.
ptabat super terrā nō poterat istud dici q; iam mulier hoc vi
deret eē nāle serpēti: iō non putaret istud eē maledictionem
aut penā: si aūt dicaf q; tūc erectus incederet cōpetēt illō ei
ex natura t nō mutareē q; nihil nāle mutauit deus p pecca
tum potissime in eis q̄ non peccauerūt neq; peccare potue-
runt. ¶ Et ista est vna cā q̄re aliqui dicunt q; nō pōt intelli
gi lra ista de serpēte animali. hz de demone q; accipiēdo ō ser
pēte p̄supponeret q; ante hz serpēs erectus incedebat qō nō
est vex. ¶ Dōm q; multi veterum intellexerunt serpētem a
pncipio fuisse pedib⁹ incedētē t nāliter loquētē ac rōne vtē Rūsio.
tē t hjs fuisse ꝓuatū: q; seduxit euā: t hoc tz indubitate io- Opinio io-
sephus tanq̄ verum. li. pꝛio. antiq dicēs abstulit aūt t serpē sephi.
ti vocem irat⁹ ei⁹ malitie quā gesserat i adā quē pedib⁹ ēt ꝓua
uit vt volutat⁹ in puluē. ¶ Est āt dōm q; ista multū cōcor-
darēt lre si eēnt possibilia nā iosephus putauit q; ille q tēpta
uit euam non fuit diabolus aut aliqua sba spiritualis intro-
tēs iserpētē: hz ipe serpēs ex se tpo erat potēs facē hz. s. erat itel
ligēs t loquēs t iuidit felicitati ade t eue volēsq; eos deicē
ab illo statū cogitauit qūo fallēt euā iducēs ad cōedēdū ō li
gno vetito q̄si p hz de⸗idignat⁹ pūiret eos pderetq; illā felici-
tatē h oia vlt iosep⁹. li. p. ātiqtatū t ita serpēti dat itellectū
t vocē simil'r dat ei pedes qbus mouereē rectus sic hō t de
inde dicit a deo pedib⁹ ꝓuatū esse serpētē t voce in penā ini
qtatis sue. ¶ Hec ꝓuenire videnē littere inquātū. s. uj. c. dici
tur serpēs aūt erat calidioꝛ cūctis aiantibus terre q dixit mu
lieri cur ꝓcepit vobis deus tē. t ita signat ibi duo: primū q
serpēs fecit illā tēptationē q̄si nullus alius feciss q; dicit q
ille locutus ē ad euā t nō dicit q; alius loq̄reē: scōz q; videē
dicere q; eēt in serpente sufficiēs pncipiū ad loquēdū t cogi
tādū hz cū dī q; serpēs erat calidioꝛ cūctis aiantib⁹ terre: t ita
ex illa caliditate possz hz dicē qō nō possent alia aialia facere.
¶ Etiā q; signaf q̄si hꝛet pedes t eis ꝓuat⁹ sit cū dicaf sup
pect⁹ tuū gradier] ac si dicaf q; pri⁹ ñ gradiebaf sup illō hz mo
uebaf sup pedes: ō voce ablata nō dī i sacra scriptura hz iose-
ph⁹ illō asseruit q; putauit neēe eē dici nā p̄suppōit oia illa si

ad litterā

A Qō.695. confutatio. iosephi.

ad ĩram intelligenda ideo loqueretur vere serpēs: tñ nūc ne q̄z pōt iō nccē est dici vocē ablatam: ⁊ hoc ille exp̄ssit. ¶ Sz dicēdū est q̄ ista non fūt possibilia iō scriptura non ē sic itel ligēda. Primo q: sic p̄supponit eē serpēs animal rōnale: naz non posset intelligere ꝟ que dicturus erat nisi eēt rōnal' ma xime q: non solū intelligeret: sz etiā acutius q̄z mulier cum il lam seducere potuerit: sz hoc non ē possibile q: tunc serpens essz hō nā in animalibus solus homo ē rōnalis vt dicit arist. li. primo de aialibus: ⁊ iō rōnale est differētia hois. ¶ Scōo q: serpēs est nunc aial brutū: ⁊ tñ si fuisset aliqñ aial rōnale nō possz eē postea irrōnale q: eēntialia nō possūt mutari: ḡ cuz nunc sit irrōnale nūq̄z potuit eē rōnale. ¶ Tertio q: for ma est in mā ſm disp̄ositiones ei⁹: vñ aia rōnal' nō pōt eē in quocūq̄z corpore sz solum in corpore organizato ⁊ comple xionato sicut ē corpus humanū: nā ⁊ qñ hō moritur nō dīnit eē ibi anima nisi q: desinit corpus sic esse cōplexionatuz: ⁊ tñ corpus serpētis neq̄z est sic cōplexionatū neq̄z sic or ganizatum sicut nr̄m: ergo nō poterat in eo esse aia rōnalis: ⁊ ita nō fuit aliqñ serpēs aial rōnale intelligēs. ¶ Quarto q: vt dicit ari. lib. iiij. de animalib⁹ aialia hēnt vocē: sz nullū ani mal hz sermonē nisi hō: ⁊ tñ serpēs non erat hō: ergo nō po terat loqui: ⁊ ita locutio non eēt sua. ¶ Ex hīs ergo nccē ē dici q̄ ille q tēptauit euaz nō fuit serpēs sed demon qui erat spūalis ſba intelligēs hūndantiuſ q̄z hō vñ talia cogitare po terat p̄ que falleret hō q: tñ nō hēbat demō organa cū sit in corporeus accepit serpētē i quo loqueret. ¶ Scriptura aūt non dicit factū esse p̄ demonē sz p̄ serpētem: p̄mo q: nō erat p̄ueniēs inui q̄ demō hoc faciebat pp multa quoz aliqua ta cta sunt: secundo q: consuetudo scripture ē id asserere factū quod ad sensum appet: lz aliud in veritate sit ⁊ tñ hic serpēs videbatur ista loq ⁊ facere: ideo asseruit scriptura q̄ serpēs ista faceret: ⁊ hoc pz q: simili mō fuit de asina balaā que lo cuta est numeri. xxij. c. de qua certum est q̄ non poterat loq neq̄z locuta est: sz angelus introiuit in eam ⁊ locut⁹ ē per eā scriptura tñ sacra non dicit angelū ingressuz in eā ⁊ locutū: sz q̄ asina locuta ē ita ergo de serpente accipienda est. ¶ Et oportuit hoc attribui spāl'r serpenti q: ponit postea quasi pe na inflicta p̄o hoc malo: sz non inferret ei pena: si non p̄sup poneret q̄ ille hoc fecerat: ⁊ sciret malum qō faciebat: ergo debuit p̄supponi quasi hoc faceret serpēs ⁊ nō diabolus in serpēte aut aliqs alius spūs. ¶ Sed adhuc dōm q̄ lz possz p̄cedi ſp̄etem fuisse aliqñ rōnalem ⁊ qui ꝟ facere possz nō es set cōcedēdū q̄ fecisset: q: tūc cū nō moueret ab alio ⁊ sciret quid faceret atq̄z ex inuidia moueret eēt pctm̄ suū graue: ⁊ non solum inferret deus illā penā ei: sz mortē atrocissimam. ¶ Dōm est ḡ q̄ serpēs nūq̄z hūit intellectū vt possz cōcipe re aut intelligē q̄ per ip̄m dicta sunt neq̄z vocē vt illa p̄ferret sz diabolus ista fecit in serpēte: ⁊ ista fuit cā quare in scriptu ra non fit mentio q̄ serpēti ablata sit vox: q: cū nunq̄z eā ha buerit non poterat tolli: sed iosephus putans illa ad litteraz intelligēda cum sciat scriptū eē q̄ serpēs locutus sit ad mu lierem credidit q̄ vere vocē haberet: sed nūc non hz ideo q̄ ablata eēt: ⁊ ille dixit quasi suplēs id qō putat a scriptura fuis se tacitum. ¶ Cū aūt petebat an serpēs p̄ius hēret pedes ⁊ rectus incesserit: dicenduz q̄ iosephus hoc fuisse putat ⁊ pe dibus fuisse serpentem postea p̄uatū. ¶ Sz nō est verū p̄: io q: si haberet p̄us pedes eēt sibi naturale hīre pedes: nālia āt non tollunt p peccatum neq̄z in hoie neq̄z in demone iō mt to min⁹ in serpēte qui nō fecerat malū: sz diabol⁹ i eo. ¶ Se cūdo q: aialia hñtia pedes ⁊ non hēntia pedes nō fuit eius dē spēi: ideo si p̄ius serpēs haberet pedes ⁊ postea efficeret non hñs pedes variaretur spēs eius: sed nō pōt aliquid mu tare spēm q: tunc mutaret eēntialia ⁊ desineret esse: ergo nō fuit aliquando serpens hñs pedes. ¶ Tertio q: dato q̄ hūis set pedes ⁊ vellet deus in penam illi serpēti in quo fuerat fa cta temptatio auferre pedes non auferret omnibus serpēti bus: ⁊ tamen omnibus est cōmune non habere pedes ⁊ sup pectus moueri: ergo non est verum q̄ p̄ius aliqs serpēs ha beret pedes. ¶ Quarto pz q: ante temptationem eue in ipa creatione rerum fuerunt reptilia. ē. p̄o. c. sed illa sunt que si ne pedibus mouentur super terrā extēto toto corpore voca ta reptilia quia reptant: serpētes aūt sunt huiusmodi: ergo ante temptationē mulieris erat serpēs reptile: ⁊ ita non ha bebat pedes. ¶ Cuz aūt obīcitur q̄re deus dixit sup pect⁹ tuum gradieris quasi p̄ius non graderetur sup pectus: di cendum quidam putant q̄ ille serpēs qui tēptauit euam ere ctus incedebat cum sit vt dicunt quidam serpēs qui rectus graditur ⁊ vocatur phareas: ⁊ ita poterat ibi habere locuz. ¶ Sed dicēdum q̄ neq̄z istud satisfacit: nam siue sit siue nō sit talis serpēs non multū differt ⁊ tamē si talis serpēs sit est illi nāle incedere rectum: petit aūt an ille p̄uatus fuit pedibus vt sup pectus graderet vel non: si fuit p̄uatus pedib⁹ manēt i p̄ueniētia supra posita. s. q̄ mutaret nā pp pctm̄ quod ē fal sum: etiam si p̄uatus fuit pedibus quomodo manet nūc ser pens phareas de quo ipsi dicunt q̄ erect⁹ pedib⁹ incedit: er go non fuerunt pedes ablati: si aūt illos hēbat ⁊ non fue runt pedes ablati non esset verum dictū dei q̄ sup pect⁹ gra deretur. ¶ Dicēdum ergo q̄ ille serpēs in quo temptata fuit eua: ⁊ alij de spē sua non habebant pedes ⁊ tñ hoc dixit de⁹ q: forte serpēs ille erecto corpore coraz eua ambulauerat. vte batur enim diabolus serpēte illo sicut organo: sicut ergo mo uebat diabolus istum ad locutionē: ita fortassis moueret cor poral'r ad ingressum: ⁊ maxime erat hoc verisimile quando diabolus locutus est mulieri in serpēte: nam non fieret p̄ue niēter locutio corpore p̄rono ⁊ capite existēte sup terrā: ideo diabolus eleuaret corpus eius recta statura vt loqui posset ad feminā quasi ex equali. ¶ Hoc suppositio diceret istud v̄ bum dei conuenienter q: mulier viderat serpētem rectum in cedētem ⁊ putaret eū sic in futurū incessurū: nūc aūt deus di cit q̄ non incedet: sz sup pect⁹ ⁊ hoc mulier putaret eē penā. ¶ Et ad hoc p̄supponi deberet q̄ mulier nō viderat serpētē nisi quādo venit ad tēptandum eā: nam tunc monēte diabo lo ⁊ sustinēte corpus eius veniret rect⁹: si aūt p̄ius vidisset cum eēt naturale ei reptare ⁊ p̄nū incedere talē eum vide ret ⁊ ita admiraret qñ eum videret rectū ad se venire: si tñ vi disset aliquando eum p̄nū ⁊ extētum adhuc puū incōueni ens esset q: mulier non hñs plenū exp̄imētum ō natura ser pētis putaret vtrunq̄z motū eē ei possibilē: ⁊ ideo q̄ aliqñ re ctus ⁊ aliqñ p̄nus incederet falsum. ¶ Etiā dicet q̄ nūc qñ serpēti de⁹ ista dicēt p̄ntib⁹ adā ⁊ eua essz serpēs iacēs ⁊ nō erect⁹: cā est q: nō sustērabat nūc a demone p̄ modū nāe sue iō nō esset nisi naturaliter. s. p̄rono corpore: sed mulier puta ret hoc factū quasi iaz deus inciperet punire serpētē faciēdo sup pect⁹ incedere: ⁊ ad ꝟ accedebat aliud q: iā ſp̄es nō loq bat cū tñ p̄us loqueret: ⁊ ita putaret mul'r vocē ablatā: ⁊ ita credēt eē ablatū incessuz rectū: ⁊ motiuū ad ꝟ erat: q: p̄ ſpen tē nūc loquebat de⁹: ⁊ verisīle erat q̄ rñdēt aliqd si posset nō tñ rñdebat: ideo credibile est q̄ non poterat: sed p̄us loqbat ideo putaret iā sibi esse vocez ablatā. Al'r poterat dici q̄ mu lier viderat serpētē p̄r⁹ p̄nū ⁊ nūquā rectū ⁊ ēt nūc qñ de⁹ loqbat p̄ illū erat p̄nus i terra ⁊ tñ mul'r putauit ꝟ eē ma ledictionē ſpenḡ q̄ sup pect⁹ graderet q: erat iexperta nāe eius nā lz nūc euz p̄nū videret putabat q̄ aliqñ rect⁹ ābula re posset q̄si vtrūq̄z possz ſm nām ⁊ cū nūc de⁹ istud dicēt pu tabat eum ad semp p̄ronū incedendū: vel aliter putaret mu lier q̄ serpēs sp̄ p̄rouus incesserat ⁊ nō poterat al'r ābulare: sed nesciebat an deus ei aliqñ p̄rium modū incessus p̄cedēt cū aūt deus nūc se determinauit q̄ sup pect⁹ graderet puta uit simpl'r fctm̄ eē ipossīl'e serpēti rectū incedē ⁊ ad ꝟ illū de⁹ nūc dānaret. ¶ Dicebat deinde in maledictiōe serpētis terrā comedes cūctis diebus vite tue. ¶ Aliq ō demōe exponūt vt augu. q̄ ille terrā comedit. i. hoies terrena cupiētes sibi icor porat q: sic xp̄s vnū copus misticū fac oibus sibi vnit fide ⁊ caritate cui⁹ corpis ip̄e caput est: nā xp̄s ē caput viri. p̄ia ad chor. xi. c. ita ⁊ diabolus vnū corpus fac cū oibus peccato: ribus q̄diu in pctō manent ⁊ illius corporis diabolus ē ca put vel rex. iuxta illud. iob. xli. c. ipse est rex sup oēs filios sup bie ⁊ p̄nceps etiā eoz vocat sicut xp̄s eū dic p̄incipē mūdi. i. mūdanoz vel terrenoz hoium. Joha. xij. c. p̄nceps hui⁹ mū di iā iudicatus ē ⁊ ioha. xiij. venit p̄nceps huius mūdi ⁊ in me nō hzqcq̄z. ¶ Et sicut aliqs amās deū ⁊ seip̄m p̄tēnens efficit ō corpore vel ciuitate dei: ita q se ip̄m inordinate amat deū p̄tenentes demōi incorporant q: duas ciuitates fecerūt sibi duo amores: vt dicit augu. li. xiij. de ciui. dei. isti aūtez q se amātes deuz p̄tenunt terra vocant q: solū q̄ terrena sūt sa piūt solis carnalibus delectationib⁹ ⁊ trāsitor̄ honorib⁹ i hiātes q̄ oia ō terra sunt. ¶ Dicēdū q̄ lz tales hoies possint vocari terra ⁊ illos sibi diabolus icorpet: scriptura tñ sacra ñ loqt ō ꝟ sz de serpēte. p̄mo q: ad serpētē p̄ntez fiebat sermo q̄ modo ergo de diabolo intelligeret. ¶ Scōo q: si de diabolo

intelligeret

Rñsio. Confu tatio.

determi natio.

Rñsio obō uis.

determinatio.

A Qō.696. An serpēs p̄us hūerit pedes ⁊ rect⁹ icesserit opio iose phi. Cōfutatio. p̄.ratio. 2.ratio.

3.ratio.

4.ratio.

obiectio.

A Qō.697. De quo intelligit terra comedes cūctis die bus vite tue. expositio, aliorum.

B

cōfuta tio. p̄.ratio

intelligeretur: nulla satisfactio p̄staretur mulieri p̄o malo quod passa fuerat inquātum seducta est: sed ista fiebāt ad satisfactionē eius vt supra dictū ē: ergo oportebat ō serpente intelligi z non ō demone. ¶ Tertio q̄ hoc cōuenit ad lrām serpēti q̄ comedat terrā: ergo non ox q̄ri extorsiōes quomodo de alio accipiatur. ¶ Quarto q̄ si accipiat de serpēte. i. ōmo ne non erit maledictio vlla: nā q̄ dēmō incorporet sibi malos homines z peccatores non est sibi pena: sz dānium cū nihil aliud ipse magis cupiat q̄z oēs sibi subiacē: z hoc ē qō diebus z noctibus facē conat: iuxta illud. p̄ima petri. v. c. aduersari⁹ vester diabolus circuit q̄rēs quē ḡuoret: z tamē oia hic posita dicunt in maledictionē z penam: ergo nō intelligitur ō demone. ¶ Quinto q̄ dī terram comedes cūctis diebus vite tue: sed de diabolo non ē adhuc verum illo sensu nā nō incorporat sibi homines terrenos nisi vsq̄ ad diez iudicij postea autez non incorporabit sibi aliquos neq̄z dominabit eis quos iam incorporauerat. immo desinet esse p̄ceps eorum q̄ euacuabitur tunc ois p̄cipatus: dicēdū ergo q̄ applicatio pōt fieri in sensu mistico z talis ē sensus augusti. accipiēdo ō demone vt nos quoq̄z applicuimus. s. iij. c. sz non est ille sensus litteralis quē intēdit in sacra scriptura. ¶ Est ergo dicēdum q̄ hoc accipit de serpēte illo qui tēptauit euā aut in quo facta ē temptatio eius p̄imo q̄ ad eū dirigebat fmo z ita de ipso intelligendū erat quod dicebat. ¶ Scōo q̄ sic eēt illud dictū ad ꝓpositū eius qō mulier volebat hoc mulieri ostēdere q̄ serpenti penā inferrebat q̄ eā ōcepat. ¶ Tertio q̄ est verum ad litterā de serpente z non est vez de diabolo nam serpens terram comedit: diabolus aūt nihil manducat q̄ non est animal qō nutriatur. ¶ Quarto q̄ dī terram comedes cunctis diebus vite tue: z ita limitatur tp̄us manducandi. s. quandiu viueret z tacite significat id cui fit fmo iste eē aliquid mortale: z tñ demon non ē mortalis: sz in eternuz viuet: ergo de serpēte qui aliqñ morītur intelligit z non de ōmone. ¶ Et sciēdū q̄ istud ponit vt pena. s. vt sit vl' putet q̄ est vt quoddā malū: nā in cibis nō pōt eē deterior cib⁹ q̄z terra est: ē enim pessimi nutrimēti: cū ergo damnat serpēs ad comedēdum terrā est vt magna pena z vindicta q̄dā mulieri nā non inferebant talia mala mulieri cū manserint ei in cibum oēs fructꝰ arborū z generaliter omne qō nascit in terra. ¶ Similr dictū fuit oibus diebus vite tue qō ad ostensionē maioris pene factum est: nā putaret mulier q̄ ista pena paucoꝛ tpe duraret vel deus cito ei remitteret z ita non eēt indignationi sue satisfactum: cum aūt dī q̄ tota vita serpētis duraret ista pena cuz non posset plus extendi satisfactum esset mulri. ¶ Et ista va sūt q̄ fpēs terrā cōedit: z ib cōedit cūctis diebꝰ vite sue nūq̄z. n. aliū cibū mutat cū iste sit eiꝰ nāliꝰ. ¶ Sz dicet aliquis quomodo hoc dixit serpenti: q̄ istud nō erat pena aliqua: est enim naturalis ꝓditio serpentis māducare terram z non aliquid aliud: ideo non poterat poni in penam. ¶ Dicēdum q̄ verum est q̄ non erat pena: sz natura manducare terram serpēti: q̄ sicut est nobis manducare panē: z alia que bene nos nutriūt: ita est naturale serpēti comedere terram: sic dicitur. ysa. lv. c. serpenti puluis ē panis eius. i. puluis vel terra est serpenti loco panis. Sed panis est nobis cōueniēs nutrimētū: ergo z similiter terra serpēti ꝓuenit in cibum. ¶ Secundo q̄ si terra non essz naturalr cibus serpentis non viueret manducando illam: sed viuit: ergo nō ē cibꝰ contra naturam eius. ¶ Tertio q̄ si essz datus in penaz serpēti eēt ei durū z triste manducare terrā q̄ ois pena facit tristitiam z est inuoluntaria: iō non inclinaret serpēs ad manducandum terrā: sz potius abhominaretur eam: z si abhominaretur illam nunquā manducaret de ea: sed mādūcat eā nullo cogēte: ergo non est ꝓta naturā eius mādūcare: sz naturale cum inclinetur ad comedēdum eam. ¶ Quarto q̄ si naturale eēt serpenti manducare aliud z deus ꝓuertēt cibū eius in terram mutaret naturam: z tamen deus non mutat naturam ꝓ peccatum: ergo non mutauit cibum serpētis: sed erat p̄ius ei naturale manducare terram: ¶ Quinto quia esto q̄ deus vellet circa illum serpētem in quo fuit temptata eua facere aliquam mutationem non faceret tamē circa alios in quibus nihil cōmissum fuerat: z tñ omnibꝰ serpētibus est nunc cōe q̄ terram comedant: ergo non erat naturale ꝑ. us manducare aliud z postea comederint serpētes terram sed sicut nunc terram comedunt: ita z comedebant illaz antēq̄z in serpente illo tēptaretur mulier. ¶ Dicendo ergo nihil mutatum eē de cibo serpentis: sed anteq̄z tēptaretur eua ille serpēs z ceteri manducabant terram q̄ deus qui dedit animalibus naturalem dedit etiam eis cibos conuenientes fm naturas datas z non est idem cibus oium animaliuz: sz quedam animalia viuunt z bene nutriuntur cum eis q̄ aliis animalibus sunt moꝛis: sicut est de cicuta nam hominē interficit z capra manducans cicutam impiguatur vt ait ysidoꝛus. li. xvij. ethi. ita est de serpente dedit eis deus dictam naturam ab aliꝰ animalibus: iō fecit ei ꝓuenire alium cibuz qui non conuenit cōiter aliꝰ animalibus. s. terram z hoc ē qō dī ysa. lv. c. serpenti puluis est panis eius. i. loco panis in nobis est puluis vel terra serpentibus. ¶ Queretur cum istud nō fuerit de nouo datum serpenti quomodo ponitur vt maledictio cum cōpetat fm naturam. ¶ Dicendum q̄ ista maledictio diceretur non vt inferretur malum fpenti: sed vt mulieri satisfieret satis erat q̄ mulier putaret penam illatam eē fpēti etiam si vere non fuisset inflicta: sed ita fuit hic q̄ potuit rōnabiliter putare q̄ iste cibus nunc serpenti in penam dabat sicut fuit de p̄cedēti. s. q̄ super pectus suū graderet naz fm naturā serpenti conueniebat. sz mulier potuit putare q̄ nūc dānabat deus serpentem ad gradiendum sup pectus a forciori potuit hoc credere circa cibum. ¶ P̄imo q̄ mulier nū quā viderat serpentem manducātem: z ita nesciebat qd māducare: vnde putare posset q̄ manducabat herbas vel fructus sicut cetera animantia nam iste erat cibus generaliter eorum iuxta id quod dixit deus a p̄incipio creationis. s. p. c. s. ecce dedi vobis oēm herbam afferentem semē sup terram z vniuersa ligna q̄ habent in semetipsis sementem generis sui vt sint vobis in escam cunctis animantibus terre oiq̄z volucri celi z vniuersis que mouentur in terra in quibus ē anima viuens vt habeant ad vescendum: z sic de serpente idem putaret quod de aliꝰ animantibus terre. ¶ Secundo q̄ etiaz si mulier vidisset serpentem manducantem aliquando terrā non putaret hunc esse cibum determinatū eius: sed z aliꝰ cibis vesci: sicut z aliqui homines terram manducant z carbones. vt aristo. dicit lib. vij. ethico. z tamē etiam alios cibos comedunt: cum autem deus diceret q̄ manducaret terram omnibus diebus vite sue videbatur damnatus ad solaz terram manducanduz: z sic videretur satisfactū mulieri. ¶ Dicebatur vlterius in maledictione inimicitias ponam inter te z mulierem de quo quomodo ad maledictionem pertineat z de quo intelligatur est dubium ¶ Aliqui exponunt accipiendo semper demonem p̄ serpentem z vocant mulierez appetitum sensitiuum z vim existimatiuam que pertinet ad rōnem inferioꝛem iuxta modum augu. z theologoꝛum dicentium q̄ tunc gustat mulier de cibo vetito quando sensualitas z existimatiua sic iudicant z peccatum non ē tunc cōsumatum: vir autem gustat de cibo vetito quando ratio sic iudicat vt appetitus inclinat: z tunc est consumatum peccatū ¶ Et dicunt esse inimicitie inter serpentē z mulierē. i. inter demonē z sensualitatē: q̄ demon vellet z tēptare hominem pducēdo ad malum q̄ non vz immediate ꝓuenire ad rōnem aggreditur partem sensitiuam obiciendo aliqd ptibꝰ exterioribꝰ qō appetitū moueat vel mouēdo interioꝛa. s. fantasmata fm que fiūt noue ꝓceptiones: z seqtur appetitꝰ cōceptiones z q̄ nō est iste motus immediate a rōne nō dicunt inimicitie ad virum: sed ad mulierez signantē sensualitatē. ¶ Dī z semē tuū z semē illi⁹: sic inter serpētē z mulierē sūt inimicitie ita iter sem̄ vtriusq̄z sūt inimicitie: semē diaboli ib mō vocat ꝓ ua suggestio: sem̄ mlr] ē recta opatio z ista duo inimicāt sibi. ¶ Et iā dī ipa ꝓteret caput tuū caput diaboli ē p̄cipiū actiuū ei⁹ tūc ꝓterit caput diaboli qñ i p̄ncipio tēptatiōis resistit z q̄ ꝑ⁹ rei ē capō ei⁹ z si resistat tēptatōni i p̄ncipio facili⁹ frāgit: dī tu insidiabis calcaneo ei⁹. s. diabol⁹ vl't insensibilr ledē qñ nō vi sic q̄ mozdet i calcaneo mozdet a posteriozi z vbi nō vi sec⁹ si vellz mozdē i vltu q̄ tūc ncēe erat videri. ¶ Dōz q̄ iste nō ē sensus q̄z lra itēdit neq̄z ad ib signādū. ptulit ōs ista vba sz ista dnr p q̄z dā applicōnē: z p̄t eē allegoria vl' tropologia: z pz p⁹ q̄ loq̄bat ista ōs fpēti p̄tib⁹ adā z euā: iō ō illo itelligēdū erat z nō ō demōe. ¶ Scōo q̄ dcā fuerūt ad satisfaciēdū, mlri q̄ lesa fuerat p tēptōnē fpēt] vt videtur ille i aliq̄ p̄ri: z tñ si ō demōe iteligat ñ satisfit mulri: iō non accipit sic. ¶ 3° q̄ oia ista videt exterioꝛa z ñ ꝓcordātia lre: accipiēdo aūt ō fpēte ꝓcordat lre vt dicet post: iō ō illo itelligēdū ē. ¶ 4° q̄ accipiēdo de demone non ptinet ib ad maledictionē cum non sit

Determinatio.

£

A

Qō. 7oo. Cū talis cibus sit fpēti nāliꝰ cur dī datus in penam. Q̄nsio.

p. rō.

2. rō.

B

Qō. 7oi. Quomodo intelligitur ista maledictio pona z inimicitias inter te z mulierē.

p. opio.

B

A

Qō. 7o2. £ ōfutatio. p. rō. 2. ratio. 3. ratio.

4. rō.

non sit aliquid vt pena demonis: ſz aliquid qđ ille ex electione agit. ¶ Quinto q; dī inimicitias ponā inter te & serpētē & tm̄ ille inimicitie que sunt inter demonē tēptantem & hoīnem tēptatum non fuerunt posite a deo: ſz diabolus illas ex inuidia ſuſcitauit & eadem ſtimulatus ſemp pugnat vt hoīnem ſubuertat. 6ª ratio. ¶ Sexto q; dī inter te & mulierē: & tm̄ sic accipiendo potius deberet dici inter te & viruz q; diabolus nō aduerſaf pti ſenſitiue in cuius actu non cōſiſtit pctm̄: ſz parti rōnali i cuius actu pctm̄ eſt & bene agere: & pars illa vt dī ſignatur per virum: ideo ō viro deberet dici & nō de muliere. 7ª ratio. ¶ Septimo q; dicit & ſemen tuuz & ſemē illius: & tm̄ non ē ꝓceptio ſeminis diaboli ad ſemen mulieris accipiēdo per eaz ſenſualitatem: nā recta opatio aut cogitatio nō eſt ſenſualitatis ſignate p mulierem: ſz rōnis ſignate p virū: nam intellectus & rō depcat ad optima. li. p. ethi. ſenſualitas aūt potius ad malum: q; ſenſus & cogitatio humana ab adoleſcētia ſua ſunt ꝓna ad malum. s. viij. ¶ Octauo q; dī ipſa conteret caput tuum: & accipiendo de ſenſualitate nō eſt vex q; illa cōterat tēptationem: rō enim eſt que frangit tēptationem: ſenſualitas autem ſignata per virum nō frangit tēptationem: ſz potius ſuſcitat cum in ſenſualitate ſint paſſiones ꝑ quas rō nitit̄: & b ps ſenſitiue rationi obuiat. li. primo ethi. iō vir. i. rō debz confringē caput ſerpētis. i. tēptationē ōmonis non autem ſenſualitas ſignata p mulierē. 8.rō. ¶ Adhuc alij exponunt iſtud etiam miſtice p ſerpentē accipiēdo demonē: p mulierez autē non ſentiuam ꝓtem: ſz mulierē q̄dam. i. oñam nāz virginē: & dī inimicitias ponā inter te & mulierē quā ſupaſti faciliter: ſz illam quā nunquā poteris ſupare imo multi ab ea adiuti te ſuperabūt: & hoc videf ptinere ad penā ōmonis q ē ſupbus ꝙ a ſexu fragili. ſ. muliebri vincaf. Qō. 703. Alia expō. A ¶ Dī inter ſemen tuū: & ſemē illius: ſemē mulieris. i. virginis ē xp̄s de ea natus ſemē diaboli vocāt alij ōmonēs mioꝛes q ſūt q̄ſi filij eius vel miſtri: q; ei ꝓſenſerūt: ita xp̄s eos vocat mat. xxv. c. cū diabolo ꝛāgel' ei': ē āt inimicitia iter xp̄z & ōmoēs q; ipe ꝓterit eoꝛ ptātem. ¶ Et ipſa conteret caput tuum. ſ. domina noſtra pariendo filium ſuum contriuit caput diaboli cum ipſe alligauerit demonē: nam ſathanas ligatus eſt p mille annos. apoca. xx. c. & tpe xp̄i facta ē iſta ligatio: q; ipſe dixit nūc iudiciuz ē mundi: & ꝓnceps huius mundi eicietur foꝛas. ioban. xij. c. ¶ Dicitur tu inſidiaberis calcaneo eius. i. fini ipſius: q; calcaneus eſt vltimum coꝛpoꝛis: ita moꝛs eſt vltimum viuentis diabolus autem inſidiatus ē calcaneo xp̄i q; finem eius iſpicere voluit vt videret ſi quid haberet i eo ſicut in ceteris: vnde & temptauit eum triplici tēptatione. mat. iiij. c. ſz fruſtrat' eſt diabolus q; impoſſibile erat ſupare eum a quo creat' erat. ¶ Dicēdum etiam q; iſta expoſitio non ē litteralis: q; de' loquens non intendebat h̄: ideo licz oia iſta q̄ dñr vera ſint non eſt iſte ſenſus littere. p. q; hic accipiť aliqd cōe cum p̄cedenti expoſitiōe. ſ. qđ ōmone itelligatur: & iō militant ꝑ hoc tres rōnes p̄me poſite. Cōfutatio. ¶ Quarto q; cū dicaf h̄ ad ſatiſfactionē 4.rō. eue: opoꝛtebat q; intelligeret hoc ō ipſa & alīs mulierib' et nō ō vna ſola q; pauca ſatiſfactio erat eue q; mul'r alīq̄ poſt multos āos confringeret ptātē hoſtiſ ſui. 5.rō ¶ Quinto q; ad huc eſſz aliqua ſatiſfactio ſi intelligereť ō demōe qui ſuperaref p feminam: ſed eua nō intelligebat ō demone q; neq; putauerat factum fuiſſe hic aliquid a demone: ſz totū p ſerpētē iō non poterat cogitare talem ſatiſfactionem ſibi futurā. Eſt enim neceſſe dici q; eua intelligeret ea q̄ dicebanť hic a deo cum dicerenť in eius conſolationem: ideo ſi de virgie & xp̄o dicerenť deberet ipſa ſic intelligere futurū eē: ſz hoc nemo aſſerit cum vix ꝓphe poſtea iſtam rē tam diſtincte intellexerit ergo non fuit dictum eue in iſto ſenſu. 6.rō. ¶ Sexto q; ſi inimicitie fuerunt inter ōmonem & virginem matrē xp̄i non poſuit eas ōus ſz diabolus ex iuidia repugnauit: & tamen iſte inimicitie de quibus hic dicitur fuerunt a deo poſite. 7.rō. ¶ Septimo q; non poteſt applicari expoſitio iuxta omnes partes littere: nam inter ōmonem & mulierez ſunt inimicitie & p ſemē demonis accipius minoꝛes demones qui ſunt quaſi filij vel ſemē maioꝛis demonis dicemus inter virginem & maximum ōmonē eē inimicitias: & xp̄m & minoꝛes demones eē inimicitias: ſed hoc non conuenit q; xp̄s potius deberet inimicari maximo demoni: q; ipſe eſt potens eum cōprimere. rō. 8. ¶ Octauo q; ex hoc pꝛeſupponereť q; diabolus qui tēptauit euaz fuit maximus omnium: cum dicaf inter ſemē tuū & ſemē illi' & ita ſemē huius vocantur oēs demones alij: ideo maxim' oiuz eſſz ad quē iſta dicebantur & ille temptaſſet euam quod non ē ſatis veriſimile q; deus pmitteret mulierem in pꝛima temptatione: que leuis futura erat temptari a maximo demone qui potētiſſime tēptaret. ¶ Dicēdū ergo q; intelliguntur iſta vere de ſerpēte animali: & apet p̄ q; ad ſerpentē illum loquebatur deus ideo ō illo intelligeretur. ¶ Secundo q; ita ſatiſfiebat mulieri q; ſerpēti illi aliqua mala inferrentur aut i ferri viderentur q; nocuerat eue. ¶ Tertio q; totum qđ ē in littera conuenit ſerpenti illi ſine aliqua extoꝛſione & omnib' alīs ſerpētibus. ¶ Quarto q; dī inimicitias ponaz inter te & mulierē: & verum ē q; inter ſerpētem illum & euā fuerunt inimicitie: & ad ceteros ēt ſerpētes que adhuc durat hodie. ¶ Quinto q; alia ps littere. ſ. inter ſemē tuum & ſemē illi' etiam cōuenit ad lram: q; nō ſolum illa mulier cum irrogatū fuit malum p ſerpētem habuit inimicitias ad ſerpētem: ſz ēt oēs deſcendētes ab ea: oēs enim homines ſunt ſemē mulieris illius q; nullus vnquā natus ē qui non eēt de pꝛogenie illius mulieris: ſic dicitur. s. iij. c. q; adam vocauit vxoꝛē ſuaz euam quia ipſa eſſz mater oīm viuentium: ſemē autē ſerpentis vocantur ſerpentes deſcēdētes ab eo vel in eadē ſpe exñtes: nā non ſolum ille ſerpēs hūit inimicitias ad hominē: ſz & oēs poſteꝛioꝛes ſerpētes. Et homo nō ſolum ꝑ illum ſerpentem: ſed & contra oēs habz inimicitias. ¶ Sexto quia conuenit ēt quod dicitur ipſa conteret caput tuum: & tu inſidiaberis calcaneo eius: nam mulier conterit caput ſerpentis q; ita pꝛouenit ex naturali diſpoſitione coꝛpoꝛis ſerpentis: habet enim coꝛpus extentum ſuper terram: & ita caput eſt etiam terre coniunctum: vnde facile ē calcare pedibus caput illius atq; conterere: vel lapide aut ligno frāgere. Serpens vero cum mulieri inimicef nocere cupiens & nocere habeat moꝛdēdo non poteſt moꝛdere niſi in pede q; diſpoſitio coꝛpoꝛis ſui talis eſt ſi enim rectus graderef eleuato coꝛpoꝛe poſſet moꝛdere in facie vel alia pte ſuperioꝛi coꝛpoꝛis q; tamē iacet extentus in terra a qua ſe non poteſt tollere non poteſt moꝛdere mulierem niſi in partibus illis que terram tangunt: & ita moꝛdet in pede. ¶ Et adhuc deſignatum eſt aliud. ſ. q; non moꝛdeat ſerpens mulierem in quacū q; parte terre coniuncta: ſz ſoluz in parte poſteꝛioꝛi pedis q̄ calcaneum dicimus quod conuenit inſidijs & timoꝛi. Si. n. non timeret veniret palam & a parte anteꝛioꝛi: ſed q; timet inſidiatur & moꝛdet in poſteꝛioꝛi. ſ. in calcaneo. ¶ Sed queꝛitur que inimicitie ſunt iſte inter ſerpētē & mulierem & quo modo deus illas poſuit. ¶ Aliqui dicunt q; hoc ē ſerpētem habē venenū quo mlieri moꝛdēdo noceat: ſic dicit ioſeph. li. primo antiquita. ſ. abſtulit autem & ſerpenti vocē iratus ei' malitie quam geſſerat in adam venenum ei ſub lingua ponens quod eſſet omnibus inimicum. ¶ Dicendum q; inimicitie vere ſunt inter mulierē & ſerpētē. i. inter totum gen' humanum & ſerpentes oēs: quia ſerpens moꝛdet & ledit hominem: homo autē repellēs iniuriam vel pueniēs vt non ledatur frangit ſerpētis caput vel occidit ip̄z. ¶ Iſtud pꝛouenit ex mutatione ſtatus humani: cum enim eēt homo in ſtatu innocētie in padiſo terreſtri omnia inferioꝛa ei obediebant ſicut ipſi ōo & iō nullum animal nocere poſſz homini neq; de facto noceret: & ſic ſeruaretur concoꝛs dominium & geta ſubiectio hominuz & aialiū: cum vō homo voluntarie ſe alienauit a ōo pꝛeuaricādo p̄ceptum eius nollēs ei ſubijci fecit ōo q; animalia non eēnt homini ſubiecta: immo & vires anime inferioꝛes non manerēt ſubiecte ſuperioꝛibus: tunc fuit locꝰ inimicitiarum. ſ. vt animalia homini nocē poſſēt & noceret. ¶ Sz inter cetera animalia fuit ſpēs qui homini noceret iō ipſe gerit ꝑ hominē inimicitias qđ fuit ō animalibuſ q̄ tunc erant & ō omnibus q̄ nūc ſunt: quia ablato ſemel ſtatu innocētie nunquā ille poſtea redūt: iō ſicut illa animalia q̄ tūc erant incepunt non eē ſubdita homini: ſz poſſe ei nocere ita & cetera ō eis nata. Sic igitur de ſerpētibus fuit q; nō ſoluz ille ſpēs ſz & oēs poſtea nati fuerunt non ſubditi homini & nocuerunt vl' nocē potuerūt ei: & ſic gerunt omnes inimicitias ad hominē pp quod ōus dixit & ſemē tuum & ſemē illi'. ¶ Queretur cum iſte inimicitie non ſolum ſint ſerpētis ad hominem: ſz etiam aliozum animalium: quare ōus dixit ſolum de inimicitijs ſerpētis ad hominem. ¶ Aliqui dāt vnā cauſam. ſ. q; tunc quando deus dixit ſolus ſerpens nocebat homini

determinatio qđ 70. A
p. 10. 2ª rō. 3. rō.
4. rō.
5. ratio.
B
6. ratio.
E
qđ. 705 De inimicitia inter ſerpētem & mulierē q̄ ſit & q̄ modo poſita opinio.
B Riſio.
qđ 706 p. opīo.
cōfutat. p. ratio.

hoi postea aũt alia aialia incepunt nocere: ⁊ ita deus dixit ō illis solis q̃ tunc nocebãt. ¶ Sz dōz ꝙ nō est h̄ vex. Primo q: ꝙ aialiã nocerẽt hoi ꝓuẽit ex eo ꝙ nō sũt ei subdita ⁊ hñt ferocitatẽ q̃daz aut desideria ĩnata fm q̃ ꝓueniẽs sit eis hoi inimicari aut nocere q̃ diu aũt mãserũt subdita hoi nullũ iloꝛ poterat inimicari. ⁊ cũ aũt recesserũt a iugo eius oia potuerũt nocẽ: sz oia aialia sil' recesserũt ab obnia vel subiectõe hois. iõ oia incepunt sil' inimicari. Patet h̄ q: istõ fuit inq̃tũ hoie p pctm̃ alienato a deo ⁊ nõ manẽte in subiectione eius deus cetera absoluit ab eius obnia vel subiectõe: sz hõ peccauit semel in padiso in quo a dei subiectiõe recessit. g̃ tũc de⁹ sil' oia absoluit ab ei⁹ obnia tã exteriora q̃ interiora. i. vires nãles ei⁹. g̃ nõ ẽ vex ꝙ tũc solus ſpẽs inimicabaſ hoi. ¶ Secũdo pz q: post pctm̃ ade sp fuit vnus status q̃tũ ad hitudinẽ g̃nãlẽ hoiuz ⁊ rex vniuersi: añ pctm̃ fuit vn⁹ status multũ dissimil' huic in quo nihil mali erat ⁊ oĩa hoi subdita erãt post pctm̃ fuit status in quo incidit hõ in oia mala: ⁊ tñ nũc multa aialia nocẽt nobis ⁊ aduersanſ. g̃ illa statiz cepunt aduersari peccãte hoie: q: al' incipet alius stat⁹ adhuc deterioꝛ g̃nal'r in quo pl'ra mala hr̃et hõ q̃z hũit p pctm̃ ade. ¶ Sed istud nõ potuit eẽ: q: status malus g̃nal'r oĩb⁹ hoibus nõ pt eẽ nisi p pctm̃ qõ sit oiuz hoiuz: sz nullũ fuit pctm̃ oĩuz hoiuz nisi pctm̃ ade. sicut dr̃ ad ro. v. c. oẽs in adã peccauerũt oẽs in ipso: q: in ipso erant oẽs hoies. Jõ p pctm̃ ade oĩbus hoĩbus potuit seq ⁊ secutus est status g̃nal'r malus q̃si oẽs actual'r eẽnt q̃n adã peccauit: ⁊ oẽs in illo peccato peccarent: nullus aũt alius hõ fuit aut potuit eẽ in quo oẽs peccarẽt: q: nullus alius fuit in quo tota nã hũana eẽt. iõ p nulli⁹ alterius pctm̃ potuit induci malus status g̃nal'r oĩbus hoib⁹. ¶ Si aũt dicaſ nõ inducit p pctm̃ alicuius vni⁹ hois: sz p pctã oium ipsi⁹ oibus. Dõm ꝙ nõ est vex q: nõ peccãt oẽs hoies in eadẽ re iõ nõ ẽ pctm̃ oĩuz idẽ aut sil'e: ẽt qdã sũt q nõ peccãt sic puuli: sed ⁊ illi patiunt eadẽ mala q̃ alĩ hoies. g̃ nõ pñt ista mala cõiter ⁊ vnifozmiter venire nisi pp aliq̃s cãz q̃ vna est ⁊ cõis in oib⁹: ⁊ tñ nulla cã est nisi pctm̃: q: pena nõ est nisi pp peccatũ ⁊ nõ potuit eẽ alicuius alteri⁹ pctm̃ g̃nale, nisi ade in q̃ oẽs peccauerũt: g̃ nõ potuit malus status induci g̃nal'r oĩb⁹ hoib⁹ nisi p pctm̃ ade. Et tñ si dicerem⁹ ꝙ peccãte adã solus serpẽs inimicabaſ: postea aliquo tpe incepunt alia aialia nocere hoi: inductus fuisset postea aliqs status malus g̃nal' diferẽs a pozi. g̃ nõ fuit aliqs tal' stat⁹ inductus: sz oĩa mala q̃ nũc patiunt hoies incepunt pati statiz post pctm̃ ade: lz q̃stũ ad q̃sdã ꝓuatas ꝓsonaſ aggrauenſ pp ipsaꝛ spãliũ pctã g̃nal'r tia sũt sic tunc. g̃ cũ nũc multa aialia hoi nocẽt ⁊ tũc nocẽ incepunt. ¶ Tertio pz ex ꝓsolatiõe quã deus hoĩbus p̃stabat in p̃n⁰ scõe etatis: erãt. n. pauci hoies ⁊ aialia pl'ra timerẽt aũt ab eis ꝓsumi. iõ ad tollẽdum istũ timoꝛẽ dixit deus noe ⁊ filĩs eius egressis de arca. ē. ix. c. crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã: ⁊ terroꝛ ac tremoꝛ vr̃ sit sup cũcta aialia terre: ⁊ sup oẽs volucres celi cũ vniuersi q̃ mouenẽ in terra g̃ vr̃. ꝙ inimicitie erãt inter multa aialia: ⁊ hoiez. i. p̃stare solebãt impedimẽtũ aliqõ ꝓus in ꝑma etate: q: al' supuacuũ eẽt fieri illã ꝓsolationẽ. g̃ ẽt in ꝑma etate nõ solus ſpẽs: sz ⁊ multa aialia hoi nocebãt aut nocere disposita erant. ¶ Quarto q: aialia nocẽt hoi ex nãlib⁹ motibus ipsoꝛ: sz oĩs motus nãl' q nũc est in aialibus fuit sp: q: ea q̃ sũt nãlia sũt a p̃n⁰ g̃nationis. g̃ ea q̃ nũc nocẽt ẽt a p̃n⁰ nocebãt: ⁊ ita nõ est vex ꝙ solus serpens a p̃n⁰ nocebat. ¶ Quinto q: ẽt p̃suppoſito h̄ ꝙ solus serpẽs tũc nocẽt nõ eẽt ꝓueniẽs cã quã reddũt: nã istõ eẽt si deus loq̃reſ de inimicitijs q̃ solũ tũc eẽnt: ⁊ tñ dixit ẽt ō futuris. ſ. inter semẽ tuũ ⁊ semẽ illi⁹. g̃ cũ postea tpe seis ml'ris nõ solus serpẽs: sz ⁊ cetera aialia nocitura hoi eẽnt non debuit de solo serpẽte dici si: pp hãc cãm eẽt. ¶ Alĩ dicũt ꝙ fuit cã q: lz multa aialia nocitura erãt: serpẽs tñ añ oĩa nocuit hoi: iõ debuit spãl'r ꝓ ipsm p̃nũciari malũ: nã in serpente tẽptata fuit ml'r: ⁊ nõ in aliquo alio aiali. Sil'e est in sacra scriptura de inimicis iudeoꝛ q ꝑmo nocuerũt eis q: lz alĩ magis eis nocuerint de eis fit maioꝛ mẽtio ⁊ ad eos hñtur maioꝛes inimicitie isti sũt amalachite: nã statiz vt isr̃lite exeũtes ō egypto trãsierũt mare rubrũ pugnauerũt amalachite ꝓ eos in raphidin exodi. xvij. c. Et ob h̄ ꝓ eos p̃nũciatũ est p balaaz ꝑbam. nũe. xxiiij. c. p̃n⁰ gẽtiũ amalech cui⁹ extrema pdenẽ .i. fuerũt amalachite p̃n⁰ gentiũ. ſ. oiuz gentiũ ꝑma q̃ pugnauerũt ꝓ isr̃l. Et ob h̄ deus nõ solũ ꝓ eos p̃nũciauit mala: sz ẽt mãdauit isr̃litis ne obliuiscerenſ hui⁹ mali qõ gesserãt amalachite ꝓ eos ⁊ vlciscerenſ de eis deut. xxv. c. memẽto qd fecerit tibi amalech qñ egrediebaris ex egypto qũo occurrerit tibi in via ⁊ extremos agminis tui q lassi residebant occidit qñ tu eras fame ⁊ labore ꝓfect⁹ ⁊ nõ timuerit deũ. Cũ g̃ dñs deus tu⁹ dederit tibi requez ⁊ subiecerit cũctas p circuitũ nationes in terra quã tibi pollicitus est: delebis nomẽ eius ō sub celo: caue ne obliuiscaris. ita g̃ cũ serpẽs fuerit p̃mũ in aialibus qõ hoi nocuit ad eũ debuerũt hr̃i inimicitie. ¶ Dõm ꝙ h̄ nõ est ꝓueniẽs cã. p̃ q: serpẽs in nullo nocuit hoi: nã ꝙ fieret tẽptatio ml'eri in serpẽte nõ fuit opatio serpẽtis: sz diaboli: nõ. n. tẽptauit serpẽs neq; tẽptare potuit cũ nõ eẽt intelligẽs neq; loq potẽs neq; ẽt sciuit qd in eo factũ est: ⁊ nõ potuit ꝓhibere qn demõ in eo tẽptaret ml'erẽ. iõ nõ est dõm ꝙ serpẽs in aliquo nocuit secus si diceremus fm iosephũ q: serpẽs tẽptationẽ istã fecerit nullo demone introeunte in eũ q: cũ eius eẽt actus ipse esset p̃mus q noceret. ¶ Scõo q: si ꝓ serpẽtẽ eẽnt inimicitie q: p̃mus nocuit debebãt ẽt esse inimicitie lz nõ p̃ncipales ꝓ alia aialia q̃ postea nocerẽt: sed nõ dicuz est ō inimicitijs alioꝛ. g̃ nõ fuit ista vã cã. ¶ Dõz igit ꝙ fuit spãl'r dictũ de inimicitijs serpẽtis ad mulierẽ: q: ex pcedẽtibus appebat aliq̃ cã inimicitiaꝛ inter ml'erẽ ⁊ serpentẽ: ⁊ cã inimicitiaꝛ ad aliqõ aliud de aialibus: nã serpẽs videbaſ fecisse ꝓ ml'erẽ opus inimici tẽptãdo eã lz fm veritatẽ nõ eẽt sic: ⁊ iõ ml'r quoq; inimicari posset serpẽti alioꝛ aialiũ nullã rẽ neq; fm appentiã fecerat aliqd ꝓ ml'erẽ. iõ de alĩs nõ poterat dici nũc ꝙ eẽnt inimicitie aliq̃. ¶ Scõo q: ista de inimicitijs dicta sunt ad satisfaciẽdũ ml'ri q̃ se lesam putabat: ⁊ tñ nõ erat lesa ab aliquo aiali vt ipsa putabat nisi a serpẽte. g̃ ō illo solo dici debuit. ¶ Tertio q: h̄ magis ꝓuẽit q̃z in alĩs q: debuit poni aliqd qõ videreſ ptinere ad penã: ⁊ tñ in alĩs aialibus nõ appent aliq̃ ita ptinẽtia ad defectũ sic in serpẽte .ſ. sup pectus incedere ⁊ terrã comedere. iõ de serpẽte dici debuit ꝙ cũ illo fuerũt inimicitie ⁊ nõ cũ alio aiali. ¶ Quereſ q̃ sũt iste inimicitie inter serpẽtẽ: ⁊ ml'erẽ. Rñdet ioseph⁹ q: est venenũ quo occidit vel inficit hoiem. ſ. abstulit ⁊ serpenti vocẽ iratus ei⁹ malitie quã gesserat in adã venenũ ei sub lingua ponẽs qõ eẽt hoĩbus inimicũ ⁊ sic inimicitias voluit cõfistere in h̄ q: serpẽs venenũ hr̃et. ¶ Jstud dictũ ioseph ꝓsonat lr̃e scripture in supficie. p̃ q: p h̄ appet qũo potius erant inimicitie inter hoiem ⁊ serpẽtẽ q̃z ad alia aialia: q: solus serpẽs hz venenũ sub lingua: cetera aialia q̃ ad genus serpẽtis nõ ptinẽt nõ hñt venenũ: vñ ⁊ si hoi noceãt erit p vulnus: sz nõ p venenũ. ¶ Scõo q: reddit p h̄ cã eius qõ dr̃ ponã inimicitias q̃si nõ eẽnt posite: ⁊ h̄ eẽt q̃si nũc daret venenũ serpẽti vt illud hr̃et qõ ꝓius nõ hẽbat. ¶ Sz dõm ꝙ iste inimicitie nõ sũt ipsũ venenũ sub lingua positũ: q: in h̄ inuit ꝙ serpẽs añ tẽptationẽ nõ hũit venenũ ⁊ postea datũ est ei vt illõ hr̃et: qõ nõ stat: q: serpẽti hr̃e venenũ est nãle. nã ex hitudine sui corpis ꝓuẽit. ſ. ex mõ mixtiõis: sz oĩa nãl'r sũt a p̃n⁰ gnationis. iõ hũit serpẽs venenũ añ tẽptationẽ ⁊ nõ fuit ei postea datũ. ¶ Scõo q: si postea fuisset venenũ datũ serpẽti cũ tota vis nocẽdi sit ei ex veneno nõ eẽt istud in penã serpẽtis: sz potius in penã hoium cũ daret nũc deus serpẽti maioꝛẽ ptatez nocẽdi hoibus q̃z ꝓus hr̃et: ⁊ tñ ista verba dicaſ vt maledictio serpẽtis ⁊ nõ ml'ris. g̃ nõ datũ fuit venenũ postea serpẽti neq; p ista verba signaſ. ¶ Sz dõm ꝙ iste inimicitie sunt quodda nãle odiũ ⁊ inclinatio ad nocẽdũ in alterutrũ. spẽs enim mouet ad nocẽdũ hoi moꝛdẽdo ipm ⁊ relinquẽdo venenũ in vulnere: hõ aũt odit serpẽtẽ ⁊ inclinaſ ad nocẽdũ ipsi: ẽt si serpẽs nõdũ hoi nocuerit. ¶ Sed q̃reſ qũo dixit deus inimicitias ponã inter te ⁊ ml'erẽ: ⁊ qũo ẽ vex qõ deus posuerit inimicitias. ¶ Dõz ꝙ qũocũq; accipiãſ inimicitie de⁹ illas posuit: nã si vocenſ inimicitie ipm venenũ fm iosephuz vex est ꝙ deus posuit illas: q: deus dedit venenũ serpẽti cũ ptineat ad nãm eius: ⁊ oia nãlia dedit deus serpẽti ⁊ alĩs rebus: cũ tota nã inceperit a deo p institutionẽ. ¶ Si aũt accipianſ inimicitie p odio vnius ad alterũ: vex est ꝙ deus posuit istã ꝓditionẽ fm nãm tã in hoie q̃z in serpente: q: in hoie nõ est p electionẽ ꝙ odiũ hẽat ad serpẽtẽ neq; in serpẽte est iste appetitus nisi fm nãm. ¶ De serpente notũ est: q: nõ pt in eo esse aliqs motus fz electionẽ: ⁊ iõ ois motus suus est fm nãm: ⁊ lz sit ibi appetitus q ꝓsequit cognitionez fantasie vel extimatiue: q: tñ nõ aphendit aliqd bonũ sibi esse serpẽs nisi qõ est ei cõueniens fm nãm erit nãle appetere ⁊ fugere talia vel talia: ⁊ tñ mouet appetendo nocere hoi. g̃ est ei iste

appetitus inimicādi nālis. ¶ De hoie ēt dōm q̄ est naturalis inimicitia ad serpentē accipiendo vno modo in quantuz fugere malum est nāle: qz sicut appetere bonum est nāle ita
C z fugere cognitum malum est nāle: z qz serpens aphendit vt malus hoi: est nāle fugere ipsum. ¶ Alio modo potest dici, qō est nāle: qz est de h nāle iudiciū: licet. n. homo bonū appetat z maluz fugiat q̄dā tn̄ bona appetit nō nāl'r z q̄dā mala sil'r fugit ex electione z non nāl'r: dicit igit nāl'r appetere aliqd z non ex electione maxime qn̄ cognitio mouens appetitum est ex nā. ita est de omni cognitione fm potentiaz estimatiuā: qz cognitio vel aphensio eius non est p doctrinā vel
D ꝓsuetudinem: sed p nām. Sicut ouis nāl'r lupuz visum iudicat esse sibi malū z iudicat bonum esse sibi herbam z aquaz ita z homo p aphensionem estimatiue iudicat serpentē esse aliquid mali z inconueniētis. ideo sequit nāl'r odiū z horroz quidā in videdo. ¶ Et sicut est inimicitia ista in appetitu. ita
E z sequit actus inimicādi. s. nocere vel ꝓsequi ad destructioez vn̄ libentius homo occidit serpētes q̄z alia aialia qō fit vt ei non noceant quasi resistendo vel ꝓpulsando nocumētum z aliquādo non resistēdo: sed ꝓsequēdo fugientes. s. vt nūq̄z nocere possint: sed istud est quasi ex rone cuius est p prudētiaz circa mala futura ꝓuidere ne eueniant: z tamē inimicitia est nālis. ideo dicēdo q̄ hō homo nūq̄z timeret sibi vel alteri maluz inferrēdū p serpētē adhuc occideret serpētes quādo posset: qz inimicoz est ꝓpius actus inuicē nocere: sed inimicitia est nālis cum nāl'r aphendit homo serpētē vt malū sibi. ḡ naturale est sibi moueri ad ꝓsequēdū serpētes z ꝓsequi qn̄ potuerit. ¶ De serpēte ꝺ hoiez sil'r est dōm q̄ mouet ad nocēdū ei non solum ex timore aut resistēdo malo qō ei ab hoie inferr: sed ex nāli inimicitia cui⁹ actus est nocere inimico: z apparet istud qz serpens nocet ex insidijs cum dicat deus z tu insidiaberis calcaneo eius: z ita anteq̄z homo noceat serpēti ledit serpēs hoiem: sed h non essz si non eēt in serpēte odiū
E ad hoiem qō ꝓsequit aphensionē nālem extimatiue quā iudicat malū esse sibi hoiez: z vez est qz repugnat serpēti homo. z sputū iciuni hois est venenū serpenti z nocet ei valde vt Jsidorus dicit. ¶ Sed dicet: qūo deus dixit inimicitias ponā z tamē iuxta supradicta non erāt inimicitie ponende: sed
Qō. 7ii. A erāt posite cū ex nā sint iste inimicitie. ¶ Aliq dicūt q̄ erant ponēde inimicitie: qz pp temptationē factā in serpēte fuit factus odiosus serpēs hoi z non foret alias odiosus. ¶ Dōm
p⁹ rō. B 2. rō. q̄ non incepit istud odium post temptationez: sed prius erat positus. primo qz vt supra diximus istud erat fm naturā: sed nālia sunt a principio gnationis. ¶ Scōo qz dato q̄ in hoie posset dici q̄ eēnt inimicitie ꝺ serpentem post pctm̄ cū homo agnoscat maluz illatum sibi: z pōt incipe odisse ex electione tn̄ in serpēte non potest eē: cum nō agnoscat si qō malum intulerit homini vel in eo ꝺ hoiem factum sit: z tn̄ est inimicitia serpētis ad hoiem. ḡ nō potuit incipere post tēptationem sed erat ex sua formatione. ¶ Lū tn̄ dicit q̄ incepit istō odiū
C vel inimicitia post tēptationē pōt dici qō q̄tū ad aliqd inceperit vel aucta sit ista inimicitia post pctm̄ ex pte hominis.
¶ Primo q̄tū ad m'erē. s. euā que odiosum valde hūit. serpentē post temptationē potius q̄z ꝓus eo q̄ putabat sibi ab eo hoc malū factum quasi ille esset intelligēs quid fecisset: z certū est q̄ m'er detestaret valde serpētē ex hac cā. ¶ Scōo quātū ad alios hoies in quibus nāliter est odiū ad serpentē z tn̄ cū cognoscunt illū fuisse instrumētū diaboli ad pditioez nr̄am oderunt eū magis. ¶ Sed neq̄z ēt in hoibus putādū
A est accidisse odiū ex hac causa cū pl'me gētes fuerunt z sint q̄ non credāt m'erē temptatā fuisse in serpente: z tn̄ illi oderunt serpentē sicut z nos qui h cognoscimus. ¶ Sed q̄ret
Qō. 7i2. Si pri⁹ serpēs erat inimicus m'eri: cur nō se fugiebant ad inuicē. p⁹. rō. si ꝓus erāt iste inimicitie qūo m'r nō fugit serpētē: z qūo serpens non fugit a facie m'eris: ēt cum deus dixit ponā inimicitias. ¶ Dōm q̄ ex formatione serpentis z m'eris fuerunt iste inimicitie. i. pncipia inimicādi. sed ipm inimicari actu non erat: de m'ere pz qz erat illa tunc in statu innocentie in quo oia erāt subiecta hoi non potētia ei malū inferre. z ideo m'r non poterat cauere serpētē aut aliqō aial aliud. Primo qz ad h requirebat timoz in m'ere: sed non poterat esse qz timoz ē passio z pena: sed in statu innocētie nulla pena erat neq̄z eē
2. rō B poterat. ideo m'er non poterat timere serpētem. ¶ Scōo qz timoz est de malo futuro: sed serpēs non poterat inferre malū m'ri. ḡ si m'r timeret supuacuo timeret: sed non poterat eē ibi supuacuū: qz h esset inordinatū. inordinatio aūt est malū ideo nō posset tūc timere m'r serpentē: sed ad id de quo nullus timoz est accedimus confidēter. ḡ m'r accederet ad serpē
tem nihil cauēs aut suspicās mali corpal'r sibi ab eo inferrēdi. ¶ Sz tn̄ dōz q̄ iste status non semp mānsit. iō potuit post-
C ea m'r timere serpentez. erat. n. in nālibus serpētis. vn̄ posset serpens nocere m'eri z ita erat vt malū ei: z qō vt malū sibi aprehendi posset: sil'r m'r hēbat nālem aprehensionē extimatiue virtutis fm quā serpētem iudicaret malū sibi: z ideo fugeret eum: sed sicut exteriora quibus erat vis nocendi erant
ꝓ tūc impedita aut sic ordinata vt nocere non possent: tenebaf quoq̄ vis estimatiua ne ea vt mala aprehēderet q̄ ad tūc
A mala nō erāt. i. malū inferre potētia. Lū vero ꝓdito illo statu z cessante dono gratuito quo inferiora subdita erāt hoi inceperunt aialia posse nocere hoi actu incepit iudicium extimatiue non teneri: sed aprehēdere ea qualia erāt. s. mala. z iō ēt seq̄ret inde appetitus q̄ est odium z detestatio illoz. iō nulla alia mutatione facta aut posita maledictione in verbis dei sic esset q̄ m'r ante temptationē non timeret serpentē: sed cō fidēter accederet ad eū: post pctm̄ aūt inciperet aprehendere
A eū vt malum z fugere z detestari z nocere illi. ¶ De serpēte qō. 7iz. aūt dōm q̄ ante pctm̄ non nocebat m'ri neq̄z formidabat accedere ad eā. sed h pōt intelligi dupl'r. vno modo q̄ ex timeret z fugeret m'erē tāq̄z malū z discōueniēs ei: z tn̄ accessit ad m'erē non a se motus: sed ab alio impulsus. Jsta positio ē
B satis ꝓueniēs. s. q̄ ex pte aialium non ponamus aliud añ peccatū q̄z post: qz status hois mutatus est: non aūt aialiū cū ad ea non ptineat esse ante pctm̄. z post pctm̄ cum non possint peccare. ideo non variabit in eis status aliquis p pctm̄. Secus de hoie qui fuit formatus in innocētia in qua aliquādiu mansit z tūc non poterāt ei mala accidere. postea fuit in pec
cato p qō incepit hr̄e statuz in quo mala ei inferri possent. iō ex pte hois poterit distingui de bitudine ad aialia: sed qz aialia non mutauerūt statum videt q̄ sicut nūc se hnt ad hoiez tal'r se habuerūt semp. ¶ Scōo qz sicut in aialibus non pōt
B aliquid esse p electionē: sed p nālem appetituz ꝓsequētē aprehensionē nālem estimatiue virtutis. ita neq̄z pōt aliquid esse p donū gratuitū: qz non sūt bruta capacia taliuz donoz: sed nā rōnalis: sed oia sūt in eis p nām: sed ipsa nā nō variat. ḡ si cut nunc se habet nā aialiū circa hoiem vt aphendāt eum p extimatiuā vt bonū vel vt malū z fugere hēant vel adherere ei ita z tunc se hr̄ent. z iō cū nunc sit nāle serpenti aphendere hoiem vt malum sibi z fugere ipsum ita z tūc illud aprehenderet z fugeret. ¶ Ad aprehensionē inimicitie duo pti-
C nent. vnū est fugere. i. non aproximare ei qō maluz z inimi- Duo ptinent ad inimiciticū aprehendif. aliud est nocere illi ad destruēdum ipm. p̄mū tiam. hr̄et serpentē ad hoiem ante peccatū sicut z nunc cum non sit mutatio status ex pte serpētis z aliox aialium. z iō nūq̄z accederet ad hoiem: sed fugeret nisi traheref: aliud erat nocere vel insidiari z ad istud erat in serpēte sufficiēs pncipiuz z tamē nūquā illud faceret: non. n. insidiaref neq̄z vnq̄z noceret: hoc quidē nō: vt non appetens: sed vt a deo cohibitus
ꝓuidentiam eius quēadmodum fieret de igne z re frigida z dura z hmōi que hēbant qualitatem ad nocēdum corpoi ade z tamē nūq̄z nocerent: qz deus per puidentiam suā
B in illo statu seruabat hoiez ab omni nocumēto liberū. ¶ Lū aūt obꝺicit q̄ serpens appropinquauit m'eri in paradiso dicendum q̄ serpens ex se hēbat vt fugeret: z ideo si a se moueref nūq̄z ad m'erē veniret. sed a diabolo motus fuit qui erat potentioz. vn̄ non solum ad mulierē veniret: sed in ignem intraret si demon eum impelleret: qz ibi erat simpl'r actio p vio
B lentiā cuius pncipiū non erat intra sed ab extra. ¶ Alio mo qō. 7i4. do poterat dici quantum ad pncipale q̄ serpens in paradiso accederet ad m'erē: non solum a diabolo impulsus: sed ēt a se motus. z tunc dicet q̄ in serpente erant omnia principia inimicitie ad hoiez tn̄ q̄diu maneret status innocētie hois nūq̄z exerceret aliquē actum inimicitie. s. serpens hēbat venenum fm quod poterat nocere hoi. hēbat ēt astutiam fm quā posset insidiari: qz ante pctm̄ dixit scriptura de serpēte q̄ erat serpens calidioz cunctis aiantibus terre. Et est ista caliditas si bi per naturā cum xp̄s dicat nobis de serpente estote prudētes sicut serpētes. math. x. c. etiaz hēbat naturalē aprehensionē estimatiue virtutis fm quā hoiem vt malum z disconueniētē sibi aprehenderet ex quibus sequebaf q̄ fugere possz z nocere: tamē oia ista cessarent in serpēte tunc. i. neq̄z noceret neq̄z insidiaref hoi neq̄z fugeret ab eo neq̄z ipm vt aliqd

malum

malū ⁊ disconueniēs sibi aphenderet. ¶ Ista aūt fieri potebant p ligationē virtutis extimatiue: nā sicut in hoie pmum pncipiū opatiuū est intellectus quem sequit appetitus p electionē ⁊ ipsam electionē sequunt mēbra ⁊ gñaliter omne id in quo est vis motiua in corpe. ita in aialibus pmū pncipiuz opationū est extimatiua cuius aphensionē consequit appetitus: ⁊ appetitui seruiunt oia mēbra in aiali in quibus est vis motiua ⁊ qz in oibus est vis motiua p quādam colligationē mēbroz vt sunt pres corpis necē est q ad appetituz sequat motus totius corpis. ¶ Ex hoc autē sequit q si extimatiua non aphendat nō poterit sequi appetitus: ⁊ si non fuerit ille neq erit motus aligs in corpe fuge vel psecutionis ad adhe rendū vel nocendū: sed deus poterat ligare extimationē serpentis ⁊ alioz aialiū qua ligata nō sequeret appetitus neq motus. Et istud est satis conuenieter dictū. nam ex quacūq cā accidat q serpēs nō aphendat hoiem vt aliquid sibi malū ⁊ disconueniēs est impole q sequat appetitus fuge vel odij qz appetitus consequit nāliter extimationē: ⁊ sicut in vli appetitus seqr extimationē: ita in pticulari talis appetitus seqtur nāliter talem extimationē. s. estimationez de malo sequit appetitus fuge vel odij: ⁊ est impole q sequant ad aphensionē vel extimationē boni: sed deus poterat ligare estimatiuaz serpentis. iō poterat facere q nō sequeret in eo appetitus fuge neq odij respectu hois. ¶ Modus aūt huius erat nō q deus faceret q serpens aprehenderet hominem vt aliquid bonum ⁊ conueniens sibi ad quod sequeret nāl'r appetitus approximationis ⁊ amoris: sed q faceret q serpēs nō aphēderet hoiem vt malū sibi. ¶ Si. n. serpens deo faciente aphēderet hoiez vt bonū sibi nō solū nō fugeret neq noceret: sed ⁊ approximaret ei: qō poterat fieri fallendo serpentis estimationē. s. faciēdo sibi appere bonū qō sibi nō erat bonū: ⁊ hoc nō est: mirādū: qz si intellectus nr̄ pōt decipi poterit a fortiori decipi estimatio aialiū. ¶ Sed iste modus hz duas difficultates. Pria est qz videret deus facere in aialibus ꝯ nām ipo rū: qō nō satis ponēdū est qñ alius modus inuenit ad saluādū accidentia q̄ apparēt. ¶ Scōa est qz diceremus q deus decipet aialia oñendo eis bonū esse id qō nō esset eis bonū sed vere malū: ⁊ tñ deus nō decipit ea q̄ ꝓdidit. ¶ Aliqs adderet aliā difficultatē. s. q nō ꝓcederet posse decipi aialia licz nos decipiamur: qz iudiciū nr̄m est p rōnē: ⁊ p id qō accipimus ⁊ nō est iudiciū nāle. pp qō possumus facile decipi sicut qui falsē circa aliqd instruit. secus de aialibus: qz eoz iudiciuz est p aphensionē estimatiue virtutis: ⁊ illa aphensio est nālis ⁊ non per assuetudinē vel doctrinā: nā insitum est eis quid eis malū sit ⁊ quid bonū. Et illud aprehendūt vt malū ⁊ bonū: ⁊ tñ nā non errat cū sit a deo instituta: iō poterimus nos errare ⁊ decipi in iudicādo ⁊ q nūq̄ posint decipi aialia quibus pncipiū iudicādi est nā. ¶ Dōm q poterat ita fieri p deū q serpens aprehenderet hoiem vt bonū: ⁊ iō approximaret ei ex appetitu ⁊ in h fallerēt serpēs. nā hō est serpēti tāq̄ aliqd malū ⁊ nō est incōueniens q decipiaī p deū qz possum⁹ decipe aialia ⁊ decipimus: a fortiori poterit deus decipe: ⁊ cū dicit q pncipiū iudicādi est eis nā que nō errat. Dōm q licet nā nō erret est error in iudicio aialiuz: istud aūt est qz nō est error in actu estimatiue: sed in actu exterioz sen suū. ¶ Et modus iste instituz est aialibus in sua estimatiua iudiciū de quibusdā spēbus tāq̄ ō malis. iō illis obiectis statim malū esse iudicant: ⁊ non pōt aliud iudiciū fieri h: qz nā nō pōt mutari: ita de qbusdā alīs est insitū q eis obiectis iudicent statim esse bonū: ⁊ nō pñt al'r aphendere ⁊ quātū ad h nō est error. Et vez est q nā nō errat: sed pōt fieri deceptio in sensibus exterioribus. ita vt presentent vnam speciem pro altera ⁊ tenente tunc estimatiua suam conditionem nālem aprehendēdi sequit nēcio q aial erret in iudicando sicut ouis est insitū in sua estimatiua lupū esse malū: pñtata spē lupi statim aphendit vt malus ⁊ seqtur appetitus fuge vel odij. Si quis tñ vestierit lupū in pelle ouina ⁊ videat eū ouis aphendit vt ouem ⁊ sequit iudiciuz de illo vt de bono ⁊ appetitus amoris ⁊ psecutiōis: ⁊ ita nō fuit error in estimatiua: sz deceptio circa sensum exteriorē ex quo sufficienter decipit aial: ⁊ ita nos decipimus aialia obijciēdo eis foris ea que videntur eis bona ⁊ nō sunt ipsa que videnī. ¶ De deo ita dōm q̄ tū ad serpentē ⁊ hoiem q potuit decipe ipm. nā hz insitum sit serpenti hoiem esse aliquid mali sibi deo pñtata spē vel figura hois aprehēdat vt malū: ⁊ sequatur ibi appetitus fuge vl odij: tñ poterat deus facere q serpēti non apperet hō sub spē hūana: sz sub spē alicuius alterius rei que esset cōueniēs serpenti ⁊ aphensam bonaz iudicaret. ideo sequeret appetitus amoris ⁊ psecutionis. ¶ Sed dōm q modus pcedens erat melior. s. q non sit deceptio. iō neq deus faceret q serpens aprehenderet hoiem vt bonū. sz solū q nō aphenderet eū vt malum ⁊ ad hoc nō requirebat q aliqd fieret positiue circa estimatiuā serpentis: sed solū q teneret ne iudicaret id qō iudicare posset nāl'r. ¶ Et tunc sequeret q serpēs nō fugeret hoiem neq noceret ei: qz appetitus odij vel fuge nō pōt seq nisi ex aphensione mali: ⁊ tñ nō aphenderet serpens hoiem vt malū cuz esset impedita estimatiua sua ne id iudicaret qō iudicare deberet. g̃ non posz sequi appetitus sine aphensione qō est impole ⁊ nō cogitabile. ¶ Sequeret ēt q serpens non approximaret hoi: qz ad h q eēt appetitus amoris vel approximationis. necē erat q pcederet aphensio boni: ⁊ tñ serpens nō aprehendebat hoiem vt bonū: sed soluz erat q non aphendebat vt maluz. g̃ non sequeret appetitus amoris vel approximationis. ¶ Sz in q̄ctū diximus q teneret serpens ne iudicaret quid ꝯ hoiem. s. aphendēdo vt malū pōt intelligi estimatiua vel ō sensu exteriori. nā poterat teneri existimatiua vt pñtata spē hois nō iudicaret esse bonū neq maluz. iō nō sequeret appetitus aliqs neq ad nocēdū neq ad diligēdū. ¶ Sil'r poterat teneri sensus exterior vt nō aprehenderet hoiem sicuti erat: quēadmodū dicit luc. xxiij. c. de duob⁹ discipulis q ibāt cū xpo in via q oculi eoz tenebanī ne eus agnoscerent. nō erat ibi impedimētū circa interiores sensus sed circa exteriores. ¶ Queret cur dicat inimicitias ponam cū iam essent posite. dici pōt vno⁹ q non poterat dicere scriptura inimicitias posui: sz ponā: qz sigbat deus q dabat serpenti malū aliqd quasi in penā eius qō fecerat ꝯ mulierē ad satisfaciendū ei. ⁊ tñ si diceret inimicitias posui intelligeret de eo qō erat fz nāz: ⁊ nō de aliquo qō de nouo daret i penā ideo debuit dici ponā. ¶ Scōo qz fm veritatem deus ponebat aliqd qō nō fuerat a pncipio. nā lz pncipia ad inimicandū fuerant ex nā tñ ipz inimicari nōdū fuerat: qz neq homo vsq nunc fugerat serpentem vt malū neq nocuerat ei: neq ēt serpens aprehenderat hominē vt malū neq habuerat appetituz nocendi neq nocuerat de facto: post pctm autem qñ deus hoc dixit secutus est actus inimicandi. ideo deus posuit has inimicitias. ¶ Ex pte. n. hois nō fuerant vsq tunc inimicitie: qz ex dono gratuito qō erat in statu innocētie hō neq timebat serpentē neq euz vt malū aphendebat: serpēs aūt p dei puidentiā tenebaī vt nō noceret hoi neq insidiaret. imo neq appeteret ei nocere p vnū de modis suprapositis: vel poterat adhuc esse alius modus. s. q serpens aprehēderet hoiem vt malū: ⁊ sequeret inde appetitus nocēdi ei: ⁊ tñ deus impediret serpentē ne noceret incutiēdo timorē vel de facto tenēdo ipsuz. Nā sic sepe aliqui oderunt alios ⁊ vellent nocere eis: sz tam grauē timorē deus eis incutit q non auderet nocere aut ingredi. sicut dicit infra. xxxv. c. vbi cana nei volebant delere domū Jacob pp maluz qō fecerunt sichimitis: ⁊ dr̄ cūq profecti essent timor dñi invasit oēs p circuitum ciuitates: ⁊ nō sunt ausi persequi recedentes. g̃ ⁊ serpēti vel alīs aialibus poterat talis timor incuti vt nō auderet nocere neq insidiari hoi. ¶ Sed post pctm ablato illo supnāli dono hō incepit aprehendere serpentē vt maluz ⁊ velle ei nocere atq fugere ipm: serpens etiam incepit aprehendere hoiem vt malū ⁊ appetere nocere ei ⁊ insidiari ac de facto nocere qz cessauit puidentia illa spālis dei qua ꝓtinebat serpentes ne nocere vellent: aut saltem vt nocere nō possent: ⁊ sic inceperunt inimicitie de facto post pctm ⁊ nō pus ⁊ has deus posuit inq̄tū abstulit donū gratuitū ⁊ spāle puidentiā qua impediebanī hec ideo recte dixit ponā. ¶ Quare deus dixit mlri inimicitias ponā inter te: ⁊ mlerē: cū non soluz ad mlerē sint iste inimicitie: sz etiam ad virum cum vtrūq̄ sexū oderint serpentes ⁊ vtriq̄ noceant atq̄ psequanī. ¶ Aliq dicūt q non solum signī esse inimicitie ad mulieres: sz etiam ad viros cum dr̄ inimicitias ponā inter te ⁊ mlerē semē tuū ⁊ semen illius. Sed semen mleris est oīs q nascit siue sit masculus siue fēia. g̃ de oibus ponunt inimicitie. ¶ Sz obijcitur q adhuc nō sufficiat istud qz nō solum erant inimicitie ꝯ eua: sed etiam contra adā ⁊ nō pōt ille intelligi p semen mleris cum nō sit natus de aliqua. g̃ nō sufficienter istud ponit. ¶ Dōm q deus voluit sigre istas inimicitias futuras inter

Appropa⁹.

A
Q5. 716. Cur dr̄ inimicitiaʒ ponaz cū iam essent. p⁹. rō 2ª. rō.

B

A
Q5. 717. Cur dixit iter te ⁊ mulierē cuz ēt hēat odio virum.

B

euā ⁊ serpentem: ⁊ de adam nō significauit q̄ licz vere inimicitie essent ad eum: tamē non pertinebant ad ꝓpositum: q̄ voluit deus per hoc satisfacere mulieri: si autē de adam diceret tāquā de principali non satisfieret mulieri. ideo debuit dicere de muliere: erat enim damnum illatū mulieri ⁊ nō viro q̄ serpēs nihil locutus est viro: sed soli mulieri ⁊ decepit eaz ideo nullam penam merebat serpēs ꝓ eo quod fecisset contra adam: sed ista maledictio ponebatur vt in penam. ideo debuit poni inimicitia inter mulierē ⁊ nō vir. ¶ Scdo ad maiorem penam serpētis: q̄ videbatur ei pena q̄ ab homine occideret vel lederet: sed tāto maior quāto ab impotētiori. Sz eua erat fragilior viro. ideo vt sigret pena ista maior dictum est de muliere. nā additum est. ipsa cōteret caput tuū. ¶ Luz autē dicebat q̄ ad adam erāt inimicitie. ꝓcedimus q̄ ad illū ⁊ ad omnē hoiem erant inimicitie serpētis cum sint inimicitie naturales consequētes spēm ⁊ nō determinatum indiuiduum: sed deus non curauit dicere qō vez erat: sed qō ad ꝓpositum suum erat istud autem erat de eis que ad mulierem pertinebat vt satisfieret ei. ideo de inimicitijs ad virū nihil dicere debuit. ¶ Quereꝯ quomodo deus dixit ḃ ad serpētem q̄ hoc feciſti maledictus eris inter oia animātia ⁊c. nam nō erat ḃ verū: q̄ ḃ que de serpēte dicunt. s. sup pectus gradieris ⁊ terrā comedes nō fuerūt ei data: q̄ mulierē deceperat: sed etiam habebat si nō decepisset aut per eum temptata fuisset illa. ¶ Dōm verū esse q̄ nō fuerint data ista serpēti: quia mulier tēptata est per eum. cū ſm naturā conueniāt: ⁊ tamē ita opoꝛtuit dici: q̄ alr mulier non putaret sibi satisfactum ꝺ nocumēto recepto per serpētem: sed fuit conueniēs satisfieri ei pp causas supꝛapositas. g̃ debuit ita dici. ¶ Cum aūt petitur quomodo possit ḃ stare q̄ nō est verū dicēdum q̄ est verū non quātū ad rem: sed quātum ad intētionē mulieris. naz mulier putabat q̄ serpēs non hꝫret ſm naturā mala illa que deus p̄nunciabat: sed q̄ nunc ei darent de nouo ꝓpter iniquitatē q̃z gesserat contra eā. ¶ Scdo pōt dici ⁊ adhuc melius q̄ serpēs hūit ista mala que ḃ prenunciant: q̄ fecit ḃ. i. tēptauit ml'erem. s. saltem illa mala que erant in cōparatione ad mulierē. i. q̄ essent inimicitie inter eos: ⁊ q̄ mulier contereret caput eius. nam si mulier nō fuisset temptata in serpēte nō peccasset: ⁊ si non peccaret essent ei subdita oia animalia: ⁊ ita nullas inimicitias hꝫret mulier ad serpētem neq̄ serpens ad mulierem: sed q̄ mulier decepta in serpēte peccauit secute sunt inimicitie iste ex quibus aliquod malū sequit̄ serpēti. s. q̄ conteratur caput eius a muliere qō al' nō conteret. ¶ Quereꝯ quare dixit deus inter semē tuum ⁊ semē illius. ¶ Dōm q̄ fuit p̄mo q̄ ita est ſm veritatē. s. q̄ non solum inter euā ⁊ serpētem illum qui eam tēptauit fuerūt inimicitie. Sed etiam ad oēs serpētes cum enim sit nālis inimicitia inueniet̄ in omnibus indiuiduis eiusdez spēi: ⁊ ita inueniet̄ in oibus serpētibus ⁊ in omnibus hoibus hoc videtur signari cum dr̄ inter semen tuū ⁊ semen illius. ideo fuit conueniens sic dici. ¶ Scdo fuit ad ondendum magnitudinē inimicitie q̄ nō solum durabat ad illum serpētem qui ḃ feciſſe videbat sed etiā in perpetuum ad oēs serpētes. ¶ Tertio ad oñdendum magnā penam serpētis. s. q̄ non solū in se ipso puniret ꝓ eo qō erat contra mulierē: sed etiaz omnes qui nascerent ab eo sustinerēt ꝓ hoc malum: est autez pena parētibus q̄ filij mala sustineant. ¶ Quarto fuit ad multū satisfaciēdum mulieri q̄ dicebat deus ista vt putaret ipsa sibi satisfactū cōtra serpētem q ei nocuerat: ſz tanto essz maior satisfactio q̃to esset pena diuturnior. ideo bene dicebat q̄ duraret hoc inter semen mulieris ⁊ serpētis. ¶ Quereꝯ quomodo deus ,inferebat penā toti semini serpēti ꝓ eo qō fecerat serpēs. nā videt q̄ solus ille serpēs puniri debebat cū pene suos debeant tenere actoꝛes: ⁊ deus ḃ vetuit dicēs nō occidētur filij ꝓ pribus neq̄ pres ꝓ filijs deu. xxiij. c. g̃ nō faceret ipsi. ¶ Dōm q̄ aut ḃ queriꝯ veritas aut apparētia. si veritas dōm q̄ non puniuit deus ḃ aliquē ꝓ peccato alterius cū neq̄ ipm serpētem in quo eua temptata fuit punierit. nā ille nō peccauit neq̄ peccare potuit: ⁊ mala que hꝫe videtur non sunt vt pena alicuius peccati. sed sunt ſm naturā vt supꝛa dictum est. ¶ Si aūt queraꝯ q̃tum ad apparētiā: dōm q̄ mulier putabat serpenti ⁊ toti semini eius penam inferri ꝓ malo qō in eam gesserat serpēs: ⁊ q̄ istud erat dignū: q̄ considerata dignitate mulieris ⁊ indignitate serpētis nō sufficiebat moꝛs serpētis illius ad satisfaciēdum ꝓ iniuria mulieri illata decipiendo eam. ideo q̄ iustum esset nō solum eum pati: sed et oēs descēdentes de semine suo. ¶ Lū autez dicitur q̄ deus vetuit occidi patres ꝓ filijs ⁊ filios ꝓ patribus dicēdum q̄ verum est: ⁊ ideo in iudicijs humanis ita fieri debebat vt iudices nūq̄z condemnarēt filios ꝓ patribus aut econtrario: ⁊ ita dicitur de rege amasia. li. iij. re. xxiij. ⁊ li. ij. palip. xxv. c. s. cum obtinuisset regnum occidit seruos suos qui interfecerāt regem patrē suū: filios autez eoꝝ qui occiderāt non occidit: iuxta qō scriptum est in libꝛo legis moysi nō morientur patres ꝓ filijs: neq̄z filij ꝓ parētibus. sed vnusquisq̄z in peccato suo moꝛiet̄. Sed deus qui hoc iusserat teneri a iudicibus nō seruabat illud: q̄ ipse dabat legez hominibus: ⁊ nō sibi. nā ipse dixit q̄ nullus occideret dicēte vno testimoniuz cōtra se: sed in oꝛe duoꝝ vel triū testimoniū numeri. xxxv. ⁊ deu. xix. c. ⁊ tñ deus sine aliquo teste condēnat hoies: ⁊ occidit: ipse enim de se dicit q̄ est iudex ⁊ testis hiere. xxix. ca. Et ita deus qui vetuit iudicibus occidere filios ꝓ patribꝰ occidit illos cuz dicat q̄ punit peccata patrum in filios vsq̄z in tertiā ⁊ quartā g̃nationē exo. xxxiij. ⁊ numeri. xiij. c. ⁊ nō solū ipse facit: sed ⁊ interdū iubet fieri per homines: sicut iubebat qñ pugnarēt israelite cōtra chananeos q̄ delerēt oēs illos in oꝛe gladij: ēt paruulos illoꝝ deu. xx. c. ⁊ ita ibi filij q nō peccauerāt ꝓ pctō suoꝝ patrū occidebāt. Et qñ erat alt qua ciuitas in qua colerent idola nō solum cultoꝛes: sed ⁊ puuli filij illoꝝ occidebant deu. xiij. c. etiam ponebat penas alias citra moꝛtē filijs ꝓ patribus: vt nati de egyptijs ⁊ idumeis nō intrabant ecclesiam domini vsq̄z ad tertiā g̃nationē ⁊ nati de. scoꝛto aūt merazeres nō intrabāt vsq̄z ad decimaz g̃nationē: nati aūt de amonitis ⁊ moabitis nunq̄z intrabant neq̄z post decimā g̃nationē deu. xxiij. c. g̃ poterat hic ita fieri q̄ in totū genus serpētis extenderet pena ꝓ actu eiꝰ. ¶ Dicēdum q̄ istud erat conuenienter dictuz q̄ deus solet tales penas imponere: ⁊ tamē in ꝓsenti non fuit sic: q̄ non fuit posterꝝtati serpētis illata pena ꝓ peccato serpētis: cū nihil ille serpēs peccaret neq̄z etiam ei aliquid ꝓ pctō inferretur sed totū qō erat tā in eo q̃z in semine eius erat aliquid naturale ⁊ nō penale. ¶ Quereꝯ quare dictuz est inter semen tuum ⁊ semē illius. nā inimicitie iste nō solū se extendunt ad semē serpētis illius: ſz ad oēs alios serpētes. ¶ Aliquis dicet q̄ fuit q̄ ꝓ semen serpentis intelligunt omnes serpentes: q̄ omnes ab illo descendebant. ¶ Dicēdum q̄ non est verum q̄ nō descendebant omnes serpētes ab illo serpēte sicut oēs homines ab eua: ⁊ causa est q̄ spēs humana formata fuit a ꝑncipio in duobus solis indiuiduis: viro ⁊ femina ꝓpter dignitatem competētem huic nature: quod non fuit de alijs speciebus: sed in qualibet formata fuerūt multa indiuidua. i. multi masculi ⁊ multe femine. Et ita iste serpens qui temptauit euā siue masculus esset siue femina nō erat a quo descendebant omnes serpētes: ⁊ tamen ad omnes serpētes est hoi inimicitia. g̃ non sufficiēter dictum est: ⁊ semen tuum. i. serpētis. ¶ Et dicēdum q̄ ſm veritatem ad plures est inimicitia hominis q̃z sint serpētes qui descenderunt ab illo in quo temptata fuit eua' ⁊ hoc apparet ex duobus. ꝑmo q̄ in specie in qua erat serpēs iste plures erant serpētes q̃z iste ⁊ ab alijs descenderunt serpētes sicut ab isto. ¶ Scdo q̄ serpētes nō sunt omnes in eadem specie: sed in diuersis: sicut coluber vipera: stelio: aspis: dipsas: regulus: iaculus: scitale: ⁊ ita de aliis: sunt enim multe spēs de quibus loquitur Jsidoꝛus. li. xij. ethi. ⁊ solinus in polistoꝛe. c. de africa: omnes aūt illos detestamur: ⁊ est nobis inimicitia ad illos: sed serpēs qui temptauit euam in vna tñ spē haz fuit: q̄ erat vnicum indiuiduū: ideo non poterāt descēdere omnes serpētes ab isto serpēte: licet in spē in qua fuit iste serpēs sola duo indiuidua fuissent ab initio. Dicendum q̄ deus nō intēdit hic significare id qō verum erat: sed id quod ad ꝓpositū pertinebat. verum aūt erat q̄ homini sunt naturales inimicitie ad omnes serpētes non tñ aūt iste inimicitie: q̄ aliquis serpēs decepit euaz: sed q̄ serpēs est aliquid malum homini ſm naturaz ⁊ homo serpēti. ideo necesse est consequi appetitum inimicitiarū: est aūt malus serpēs homini: q̄ nocere potest occidēdo per venenū ⁊ q̄ omnis serpēs venenum habet: ad omnē serpētem habz homo inimicitiam: ⁊ omnis serpēs ad hominem. ¶ Ex quo apparet q̄ nō venerint inimicitie iste ꝓpter tēptationē mulieris factam a serpēte. nam si ita esset siue veniret inimicitia in sciētibus siue in ignoꝛātibus esset solū ad serpentes illius

speciei

p°.cā.

2.cā.

A Qō.7i8. Videtur q̄ iste nō sint maledictiones cū sint a nā.

B

A Qō.7i9. Cur dr̄ inter semē tuū ⁊ semē illius.

p°.rō.

2°.rō.

3°.rō.

4.rō.

A Qō.72o. An data fuerit pēa oibꝰ serpētibꝰ ꝓ peccato serpentiſ peccantis.

A Qō.72i. Cur dr̄ inter semē tuū ⁊ semē illius.

p°.cā.

2.cā.

B

speciei cuius fuit ille serpēs: ⁊ tñ est nobis inimicitia ad oēm serpentem: ideo nō venit p̄o aliquo facto: sed ex natura. Si autē cōsideretur quod ad ꝓpositum erat solum debuit deus dicere de serpētibus qui descēderent de semine huius serpētis: q̄ deus nō loquebat̄ ista nisi ad satisfaciendum mulieri que putabat se grauiter lesam a serpēte: ⁊ satisfactio nō potuit fieri nisi p̄ penas serpētis: solū igitur quod ad illius penas ptinebat debuit hic exp̄imi: sed ꝙ alij serpētes qui ad istum nō ptinebant bonum vel malum haberent non attinebat ad hunc serpentem. g̃ de inimicitijs cōtra ipsum ⁊ contra semē eius solum debuit deus dicere: quasi p̄ hoc serpēs ille tristaretur ꝙ posteritas sua ab hominibus affligēda esset p̄o tem ptatione quā ipse fecerat de alijs serpētibus qui ad semē huius nō pertinebant nō tristareť iste serpens ꝙ affligerenť: q̄ non pertinebāt ad eu̅: mulier etiā nō gauderet de pena eoꝝ q̄ in nullo ei nocuerant. ideo de illis nō debuit dici. ¶ Adhuc quereť quare dicitur ⁊ semē illius. ſ. ml'eris: nā non solū sunt inimicitie inter serpētes ⁊ semen ml'eris: sed etiam ad semē viri. ¶ Dici pōt hoc planum esse: q̄ semen viri est semen femine: nā in spē humana sola duo indiuidua fuerunt a p̄ncipio masculus adā ⁊ eua femina: cetera huius speciei indiuidua ab hijs duobus descēderunt. ideo omnes hoies erant semen illius mulieris p̄me ⁊ omnes erant semen p̄imi viri: cum nō fuerit aliquis qui ab ambobus nō descenderit: ideo noiato semine mulieris intelligit̄ semen viri: q̄ idem oīno ē. ¶ Sed diceť cum eadem res nominareť dicēdo semē viri ⁊ femine quare nominatū fuit semē mulieris cū potius debuisset dici de semine viri: q̄ ipse est p̄ncipalis. ¶ Dicēdum ꝙ causa fuit q̄ ista dicta sunt pp mulierē ⁊ non p̄opter virum cum iniuria videat̄ illata soli mulieri non aūt viro. ideo pertinebat vindicta huius ad mulierē: ⁊ ad eos qui mulieri attinebant ⁊ sic nominari debuit semen mulieris ⁊ nō viri: licet esset idem vtrūq̄. ¶ Sed dicēdum quare saltē non nominabatur adā cum muliere ꝙ inimicitie posite essent ad adam: quia licz noie feminis mulieris intelligatur omne semē ade: q̄ idē sunt de semine mulieris ⁊ de semine ade. tñ ipse adam nō intelligit̄ nomine seminis mulieris: fuerūt tñ ei inimicitie ad serpētem. ideo videtur ꝙ debuisset exp̄imi. ¶ Dicēdum q̄ fuit p̄imo: q̄ solū dixit deus qō ptinebat ad ꝓpositum: sed ponebat istas inimicitias in vindictaz mali quod fecerat serpēs: sed non fecerat malu̅ nisi eue quātū apparebat foris. nam viro non locutus fuerat: ideo cum nullā causam querelle adam contra eū haberet nō debuit dici ꝙ essent inimicitie eius cōtra serpentem. ¶ Scō fuit q̄ sicut adā nō erat ipsa p̄sona cui fuerat illata iniuria: ita neq̄ dependebat ex ea. ideo non debuerūt ad eū transire inimicitie p̄opter mulierē: ⁊ ob hoc debuit dici de semine mulieris. nam licz semen mulieris nō esset cui irrogata esset iniuria p̄ serpētes: dependebant tñ a muliere cui fuerat irrogata iniuria. ideo descēdebant in eos ius p̄sequēdi iniuriā illam: sed nō erat sic de adam: q̄ neq̄ erat ipsa p̄sona cui fuerat illata neq̄ ab ea dependebat: sed potius econtrario. ideo non fuit dictum de adam ⁊ fuit dictum de muliere ⁊ semine eius. ¶ Tertio fuit q̄ deus intendebat figere duraturā ipsam penam semp ⁊ ad hoc fuit conueniēs dici ꝙ essent inimicitie inter mulierē ⁊ serpētem ⁊ semen eius ⁊ semen mulieris. ſ. ꝙ quādiu mulier viueret ipsa p̄sequeretur istas inimicitias cum ad eam p̄ncipal'r pertinerēt. ipsa autem defuncta p̄sequerentur eas qui erāt de semine suo: viuēte enim muliere nō erat necesse ꝙ aliquis alius eas p̄sequereť q̄ ipa sufficiēter inimicareť serpēti: sed vita ade nō figabatur longior, q̄z vita mulieris cū ambo eodem die cepissent viuere ⁊ ita adā nō posset p̄sequi istas inimicitias nisi viuēte muliere: sed ea viuēte nō ptinebat ad aliuz p̄sequi illas. ideo non debuit dici de adam: secus si adam significaretur mansurus post mortez eius: q̄ tunc esset aliquis color ad ponēdum inimicitias inter eu̅ ⁊ serpētem. ¶ Dicit vltra in verbis dei ipa conteret caput tuū ⁊ tu insidiaberis calcaneo eius de quo queritur ad quid dictū est. ¶ Rñdendū ꝙ in h figitur veritas rei: nā inimicitie sunt inter mulierē ⁊ serpētez est aut inimicor̄ nocere sibi inuicē quātum vnusquisq̄ alteri nocere pōt: q̄ inimicus cum inuenerit locu̅ non saciabit sanguine eccl'iastici. xiij. c. ponit. g̃ malū qō vterq̄ alteri facit .ſ. cum mulier frangit caput serpētis: serpēs autez insidiatur mulieri ad h ꝙ moꝛdeat: ⁊ insidiaťad calcaneū. ¶ Alij exponunt al'r accipiētes serpētem ꝓ demone sicut facit Aug. Sed iam de istis expositionibus supra diximus ꝙ non sunt litterales: q̄ de serpēte vero ⁊ muliere eua omnia deus intelligi voluit. ¶ Et ponūť ista nocumēta q̄ inuicē sibi inferrēt. P̄imo ad oñendum veritatē: q̄ ita est ꝙ hō frangit caput serpētis ⁊ serpēs insidiat̄ calcaneo m'eris. ¶ Scō ad ostendū naturā ipsoꝝ nocentiū: q̄ ex conditione eoꝝ competit ꝙ sibi ita noceant. hō. n. est p̄m staturā rectus ⁊ sublimis solis plantis terrā contingēs: serpēs aūt est sup terraz totus extentus. ideo hō pōt ledere serpētem sup totū corpus cum q̄tum ad q̄libet ptem corꝑis serpētis hō sit excellentior: serpēs aūt qui p̄nus est in terra nō potest contingere hoiez nisi in eis partibus quibus terraz tangit. iste sunt plante pedum. ideo in hijs solis ledere pōt ⁊ hoc significatur in q̄tum dicit ꝙ insidiaťcalcaneo. ¶ Tertiū fuit assignandum penam serpētis vt ō hac pena tristareť serpens. ſ. ꝙ m'r frangeret ei caput qō erat pessima oīum penaꝝ q̄ erat mors. ¶ Quarto ad consolationē mulieris: nā illa que putabat se lesaz a serpente gauderet de malo serpētis ⁊ tanto magis q̄to malum illius grauius esset: ⁊ q̄ erat maximū malu̅ serpēti qō eius caput frangereť: ⁊ rursus erat magna vindicta mulieri ꝙ ipsa caput serpentis frangeret p̄nunciatū fuit ei hoc. ¶ Sz q̄retur quare specialr dixit ipsa conteret caput tuuz: nam dato ꝙ homo ex conditione corꝑis erecti posset serpentem ledere nō poterat in solo capite: sed in toto corꝑe cum totuz esset p̄onū in terra id nō videť quare de solo capite dixit. ¶ Dici potest ꝙ fuit p̄imo ad signandū grauissimā penam serpētis est. n. caput optima pars aialis ꝙ g̃ in illo sedatur ē pessimū vulnus ⁊ q̄to esset deterius tanto magis tristareť serpēs ⁊ gauderet m'r. ¶ Scō fuit ad signandū conditionē serpentis. serpens. n. lesus in quacūq̄ parte non moꝛiť. sed lesus in capite moꝛitur. vnde ex nāli astutia serpēs opponit totū corpus p̄o capite ne in eo ledatur quasi ibi sit deterior vulnus vt: g̃ inuať ꝙ ex vulnere qō mulier inferret serpenti moꝛereť serpens dicitur ꝙ conteret mulier caput illius. ¶ Tertio fit p̄ncipaliter ad oñendum modum quo mulier noceret serpēti qō nocumentū sequereť ex nocumēto qō inferre vellet serpēs mulieri. serpēs. n. nocet insidiādo: ⁊ insidiatur calcaneo: tunc aūt cum insidiaretur ⁊ appꝛopinquaret p̄meret mulier caput serpētis pede suo. ⁊ comp̄imendo frangeret: in capite aūt potius lederet ipsum: q̄ ista erat pars que magis appꝛopinquaret mulieri ad nocēdum in ea: ergo lederet ipsum calcando caput eius: q̄ illa pars facilius tangi poterat tāq̄ vicinioꝛ. ¶ Sciēdum autem ꝙ deus figt se loqui hic serpenti tāq̄ intelligenti. nam licet serpēs non esset intelligens putabat eum intelligentē: q̄ viderat ipsum loqui ad se ⁊ rōne vti ⁊ decepisse eam: deus autem q̄ loquiť serpenti ad satisfaciēdum mulieri taliter ad ipsuz loquiť qualiter mulier putabat conuenire. ſ. p̄esuppositio eo p̄o vero quod mulier vt veruz credebat. ipsa aūt putabat ꝙ serpēs haberet intellectuz ⁊ vocem q̄ viderat eū loquentez ⁊ nō credidit ꝙ aliqs loquereť in eo: sed ipse loquereť: q̄ al' conquereret mulier de illo qui loquereť in serpente ⁊ nō de serpente: sed nō fecit q̄ dixit serpens decepit me: ⁊ ob hoc cupiebat sibi inferri penam ꝓ malo qō fecerat quasi ex electione fecisset. ¶ Deus aūt volēs satisfacere mulieri ostendit se quasi indignatū serpenti: ⁊ loquitur quasi iratus ad ipsuz ⁊ p̄nunciat ei penas loquēdo quasi serpēs intelligat: ad quod non obstat ꝙ serpēs nunc taceret: quia putaret mulier ꝙ serpens tacebat ex timoꝛe vel confusione: quasi nullam excusationē habens: vel tacebat quasi nunc deus ei vocem abstulisset: sed non intellectū: ⁊ ita audiens verba dei intelligeret illa. licet respondere non posset ⁊ in hoc tristaretur valde ꝙ pene tam graues: ⁊ tādiu durature ei p̄enunciarentur: ⁊ mulier de hoc gauderet vel consolaretur non solum ꝙ ipsa sciret quanta mala inimico inferrēda essent: sed etiam ꝙ sciret inimicum suum hoc scire: ⁊ dissimulare non posse ⁊ de hoc tristari. ¶ Et hoc licet nō esset vez q̄ serpēs nihil intelligebat: nihil peccauerat nullā penā sustineret: m'r ita intelligebat. ideo deus sic debuit loqui ad illius consolationē: nā ⁊ iosephus ita putauit vez esse ad literam li. j. antiq. cū ait abstulit aūt ⁊ serpēti vocē iratus eius malitie quā gesserat in adaz venenū ei sub lingua ponēs qō essz hoibus inimicum: ꝓcepitq̄z vt m'r eius capiti plagas inferret. ¶ Quereť quare spāl'r dixit tu insidiaberis calcaneo eius. ¶ Dōm ꝙ dictū est insidiaberis q̄ vez est istud q̄ serpētes insidiant ⁊ p̄ insidias nocēt. ¶ Scō ad notādū nāz

B Quare ponunť nocumēta ad se inuicē iferri p̄a. rō. 2. rō

3. ratio.

4ª. rō.

A Qō. 724. Cur potius dixit ꝓteret caput q̄z alij ud mēb. rū. p̄a. rō.

2. rō.

3ª. rō.

B

A Qō. 725. Cur dr insidiaberis calcaneo illi.

p⁹.rō. serpentis:ꝓuenit.n.eis insidiari pp duo.s.q: timidi sunt: ⁊ q: astuti:serpentes.n.nāliʳ sunt timidi:q: sunt complexionis
2⁹.rō. frigide ⁊ malencolice:timidus autem nō audet palam inuadere:sed occulte nocere: ⁊ hoc est agere ex insidijs.iō ad serpentes qui timidi sunt ptinet insidiare. Etiam serpētes oēs astuti sunt:nā dixit scriptura supra.iij.c.erat serpēs calidior cunctis aiantibus terre ⁊ xp̄s cum induceret hoies ad prudentiā ⁊ alias virtutes exemplo aialium que hñt aliquid pfectionis nāliʳ non nominauit pro prudētia aliud animal nisi serpentē Matth.x.c.estote prudētes sicut serpētes ⁊ simplices sicut colūbe q̄si nullū aial esset prudentius serpēte: ⁊ nullū simplicius columba.ad prudētes aūt cōpetit insidiari: nō quasi aliud facere non possint.Sed q: ipsi soli facere hoc sciunt.imprudētes aūt nescient insidiari:q: omne qđ fecerint manifestū est: ⁊ ideo frustra est cū occultare illud nō possint ⁊ sic illud nō est insidiari:q: vt dicit salomon frustra rete ponit ante oculos penatoꝝ ꝑuer.xxvj.c.Serpētes aūt prudētiores sunt alijs aīalibus.ḡ ad ipsos magis ptinebit posse insidiari. ¶ Tertio ponitur h q: ponit serpēti magis q̄s alijs animalibus ex pte corporis.Insidie.n.in occulto agunt qđ igitur magis occultari potest etiam poterit magis insidiari. sed serpēs ex conditione corpis pōt magis occultari q̄s cetera animalia:q: est pronus super terraꝫ:cetera aūt eleuantur sup terrā.iō minus occultabunt cetera q̄s serpēs:ipsi aūt serpētes nō vident nisi de propinquo: ⁊ interduꝫ occultant se in puluere terre vel harena ⁊ iacent in vijs expectantes trā situ viatoꝝ vt cum transierint eos mordeant.sic dicit.j.xlix. .c.fiat dan coluber in via cerastes in semita mordens vngulas equi vt cadat assessor eius retro. Et adhuc maxime fit h in herbis vbi serpētes magis hitant ⁊ ibi sine aliqua industria sua latere pñt ex sola conditione corpis.s.q: pronū est ⁊ mordēt eos qui p herbas gradiunt:quod nō pñt alia aīalia facere.nam non pñt latere in paruis herbis pratoꝝ:sic dicit Virg.lib.bucolicoꝝ.egloga.iij.s.qui legitis flores ⁊ humi na scentia fragra frigidus:o pueri fugite hinc:latet anguis in herba: ⁊ ideo q: serpēti taꝫ ex conditione astutie q̄s corpis ꝓuenit latere posse ⁊ insidiari:dicitur q̄ serpens insidiatur.
4⁹.rō ¶ Quarto fuit ad consolationē mʳeris:dictum est.n.insidiaberis ac si dicatur serpēs non poterit aliud facere nisi insidiari ⁊ ista est puum nocumētū:mulier aūt cū multū poterit nocere:q: conteret caput serpentis. ¶ Sed q̄reʳ dato q̄ serpens valeat insidiari quare dictū est q̄ insidiareʳ calcaneo spāliter cum non solum in calcaneo mordeat serpēs dicendum q̄ ponitur h q: ita est q̄ serpētes potius insidiant hūjs partibꝰ q̄s alijs.vnde ⁊.j.xlix.c.dicitur fiat dan coluber in via cerastes in semita mordēs vngulas equi vt cadat assessor eius retro: ⁊ tn̄ vngula in equo est loco calcanei in hoie.iō cum insidiatur serpēs hoi debꝫ insidiari calcaneo. ¶ Scō ponit q: ita ꝓuenit serpenti ex conditione nature sue:q: est corpus suuꝫ ita dispositiuꝫ vt illi partim insidiari possit: ⁊ nō alijs.nam est totus pronus in terra.homo aūt est totus erectus nō contingens terrā nisi pedibus.iō serpēs nō pōt tangere hoiem nisi in hūjs ptibus quibus terrā ptingit.s.in pedibus pars est calcaneus.ideo calcaneo insidiat. ¶ Tertio fit ex cōditione nature sue q̄tū ad aiam:est enim serpens aial timidū:q: est val de frigide complexionis ⁊ terree:ideo non habet audaciam ⁊ sic non audebit impugnare hoiem palam:si tn̄ alijs partibus corpis insidiareʳ ad nocēdū oportebat manifeste aggredi.videreʳ enim q̄n se in altum tolleret.ideo non poterit insidiari nisi partibus iuxta terrā.s.pedibus: ¶ Quarto q: vnū sequit ex alio.s.si serpens insidiatur hoi nō poterit insidiari nisi pedibus.nam si alias partes ledere vellet iam manifeste ageret cum se eleuaret: ⁊ tn̄ insidiat ḡ oportet q̄ pedibus insidiet q: ad ledēdū ibi nō oportet q̄ se eleuet vel manifestet sed occultus manēs pōt nocere. ¶ Quinto fit ad ostendendum dr̄iam vulneris qđ inferret mulier serpenti ⁊ serpens mulieri vt videatur q̄ esset deterior conditio serpentis.nam mulier inferrebat plagas capiti serpentis cū dictū sit ipsa cōteret caput tuum: ⁊ caput erat dignissima pars corpis:nulla aūt est indignior pedibus q: cū illis terrā tangimus:ibi aūt serpens ledit ⁊ ita in parte indignissima serpens ledit hoiem ⁊ leditur ab eo in parte dignissima. ¶ Cum aūt obj̄citur q̄ etiam in alijs partibus mordent serpentes:dicēdum q̄ cum serpens ex insidijs agat nō mordet nisi in partibus illis que sunt propinque terre vbi serpens latet:nāliʳ aūt soli pedes nostri terram tangunt.ideo in illis est naturale serpēti posse plagas inferre:sed p accidēs quasdā alias ptes corpis terre coniūctas habemus vt cuꝫ extendimus nos sup terrā adiacēduꝫ q: quelibet pars est vicina terre vt a serpēte ledi posset ⁊ ita est de manibus q̄n terrā contingimus illis aliquid operantes:licet nō iaceamus proni. ⁊ ideo tūc ledi pñt a serpente. ¶ Sed cum serpēte nāle sit insidiari pedi ⁊ ledere ibi pp supra tacta: ⁊ pes hēat alias partes preter calcaneū quare spāliter dixit deus tu insidiaberis calcaneo eius ⁊ non dixit tu insidiaberis pedibus eius. ¶ Dicēduꝫ q̄ fuit p̄mo ad ostēdendū timorē serpētis:est.n.naturaliʳ timidus ⁊ ad timidos ptinet a posteriori ledere nō ab anteriori:calcaneus aūt est pars posterior pedis.ideo insidiaʳ calcaneo ⁊ non digitis q̄ sunt in anteriori pte pedis. ¶ Scō pp vultum humanuꝫ q: serpēs ⁊ oia aialia timēt humanū vultum:sicut dicitur supra.ix.c.terror ac tremor vr̄ sit super cuncta aialia: ⁊ tn̄ si serpens a pte anteriori pedis ledieret vultū videret humanum ideo vt nō cogaʳ illum videre:ledit a parte posteriori.s.in calcaneo. ¶ Tertio q: istud sequit ex dicto:deus dixerat q̄ serpens insidiareʳ: ⁊ tn̄ si a parte anteriori lederet non essent insidie q: videri posset :vt ergo sint perfecte insidie debet esse a pte posteriori: ⁊ ita ad calcaneū qui est posterior. ¶ Quarto ad ostēdendum excellētiam mulieris sup serpētez.s.q̄ mulier noceret serpēti in capite que erat pars melior eiꝰ:serpēs autē tā timidus essꝫ q̄ nō auderet ledere mulierē nisi in parte posteriori pedis.istō autem erat magna ꝓsolatio mulieris q̄ sigretur serpentem esse valde timidum.nā dū timidior eēt minus auderet ledere eā: ⁊ ita minori resistentia opus esset contra illū ⁊ paruo apposito conatu posset pugnare cōtra illum. ¶ Quinto fuit ad instruēdum mʳerem vt sciret cauere serpentem.nam cū esset ꝓnunciatus inimicus eius putaret mulier q̄ iusto bello aggrederetur eam.s.ex anteriori: ⁊ ad h minus vigilandum esset:nunc vero instituit eam q̄ serpens nō inuadet ab anteriori.s.p posteriora ex calcaneo. ⁊ ita sciet mʳ quam partem seruare debeat vel ex qua parte cauere.

A qō.728. Cur dr̄ insidiaberis calcaneo cū vltra h mordeat ⁊ occidat.

¶ Sed q̄reʳ cū serpens nō soluꝫ insidieʳ mulieri:sed etiā mordeat ⁊ veneno occidat quare soluꝫ dictū est insidiaberis calcaneo eius. ¶ Dici pōt vno modo q̄ hoc solum dictum ē q: h solum sufficiebat:nā ad hoc insidiabaʳ serpēs vt morderet ⁊ ex morsu venenato moreʳ sequit. Est dōs verum esse q̄ istud ex illo sequaʳ aut sequi possit: ⁊ tn̄ nō factum fuit propter hoc:imo deus ex intentione tacuit:q: ita conueniebat. deus.n.locutus fuit oīa h ad satisfaciēduꝫ mulieri que putabat seꝝ serpēte lesam: ⁊ nō vt pncipaliter designaret veritatē rerꝫ:ideo deus debuit eo modo dicere quo cōueniret ad mulieris consolationē ⁊ nō ad exp̄ssionez veritatis:licꝫ nullum falsum deus diceret.Si.n.veritatem signare vellet diceret q̄ mulier frangeret caput serpētis: ⁊ serpens interdū incideret mulierē ⁊ morereʳ mulier ex venenato morsu. ¶ Sed h nō ꝓpetebat intentioni dei qui mulierē consolari intendebat vt putaret ipsa mulierē ptez inimicitiaꝝ eius:si tn̄ aliqñ mulier serpētez occideret ⁊ aliqñ serpēs mulierē:deterior esset mulieris ꝓditio cum mors vnius mulieris ꝑponderaret mortibus nullis serpētum.iō non debuit sic dici. ¶ Scō q: posuit deus ista verba in maledictionē serpētis cū dixerit maledictus eris inter oia animantia. ⁊ tn̄ si diceretur q̄ serpēs occideret mulierē aliqñ non ponebaʳ solum maledictio serpētis:sꝫ potius mulieris.ideo de pena mulieris nihil dici debuit. ¶ Deus igitur in maledictione ista debuit ponere omne quod ptinebat ad malū serpētis:nō aūt qđ ptinebat ad mulierem:licet non negaretur ⁊ ita factum est quia deus dixit q̄ mulier frangeret caput serpentis quod erat maximuꝫ malum quod serpenti inferri poterat:de malo autez quod serpens inferret mulieri tacuit scriptura:non.n.negauit illud quasi deus diceret nō poteris tu nisi insidiari calcaneo eius: ⁊ tn̄ ex modo loquendi poterat cōsolari mulier:q: cū diceret tu aūt insidiaberis calcaneo eius putabat mulier q̄ nihil plus serpēs ei inferre posset cū nihil plus poneret.Etiaꝫ dicēdum q̄ istud nō fuit expressum ad ostēdendum aliquod malum quod serpēs posset facere mulieri:q: tūc nō faceret ad intentionē dei:sed ad ostēdendum malū ⁊ impotentiā serpētis.s.q̄ tā impotēs ⁊ timidus eēt q̄ non auderet aggredi mulier nisi ex insidijs ⁊ ex pte posteriori ad calcaneū. ¶ Sed adhuc q̄reʳ cū ponant oia ista verba vt ptinētia ad maledictionē serpētis quo modo inimicitie eius ad serpētem ptinent ad maledictionez

serpentis

serpentis q2 ad malum mulieris pertinent. ¶ Dom q ad penam serpentis pertinēt inimicitie:q2 per has mulier frāgit caput serpētis qō nō frangeret si nulle essent inimicitie. ¶ Sz obȝcietur q etiā mulieri malū est cum serpens mordeat mulierem z occidat. ¶ Dicendū q si veritas cōsideretur inimicitie iste sunt in penam mulieris z in malum serpentis:naz si non essent inimicitie:neqȝ mulier occideret serpentem neqȝ serpens mulierem z adhuc maior pena est mulieri qȝ serpenti:cum grauius sit absolute occidi vnam mulierem per serpētem qȝ per mulierē occidi mille serpentes. Etiam si profundius cōsiderentur iste inimicitie cedūt simpliciter in penā mulieris:q2 melius esset mulieri q nulle eēnt inimicitie qȝ q essent:nam non existētibus neqȝ ipsa noceret serpenti neqȝ noceretur ei a serpente:sed deus in penam hominū absoluit omnia animalia ab obedientia z subiectione qua tenebātur hominibus z tunc illa que naturalem inimicitiam habebāt mā serunt libera ad nocendum:z tamen si homo non peccassset non fuisset ista libertas data animalibus z ita non essent actualiter iste inimicie. ¶ Sed dicēdū q inimicitie quātum ad id quod deus protulit solum pertinebant ad malum serpentis:nam non dicitur de istis inimicitijs nisi q mulier frangeret caput serpentis:z q serpens insidiaretur calcaneo mulieris si nihil vltra fieret non erat malum aliquod mulieris: z nihil vltra de⁹ dixit:lz aliquid vltra fieret:ideo inimicitie posite pertinebant ad malum serpentis z non ad malū aliquid mulieris. Et ista fuit causa q̄re deus non dixit in maledictione nisi z tu insidiaberis calcaneo eius.quia licet serpens insidians aliquando mordeat occidat mulierē:quia hoc tñ erat malum mulieris:non debuit poni:sed solum q erat malū serpentis:vnde cum dictum est insidiaberis calcaneo eius:non fuit dictum inquantum erat via ad nocendum mulieri:sed inquantum erat pertinens ad defectū serpentis:quasi nihil aliud facere posset nisi insidiari. ¶ Dicitur vlterius supra.iij.c. mulieri quoqȝ dixit multiplicabo erūnas tuas:posuit de⁹ penas mulieris pro peccato eius z postqȝ ad serpentem de⁹ dixit maledictionem dicit ad mulierem:z q2 omnes tres videbantur peccasse:serpēs:eua: z adaz:oibus illis penas dedit. Tenuit aūt deus ordinem in proferēdo maledictiōes vel penas sicut fuit ordo peccādi vel malum faciendi:sed serpēs p mum tēptauit mulierē:mulier deinde comedit:postea vir cōsensit:z comedit:iō primo protulit deus maledictionē serpētis deide mulieris:postea viri. Et dr primo multiplicabo erūnas tuas.i.faciam esse multas miserias tuas:multe enīz sunt passiones feminaȝ que non sunt virorȝ z consequuntur eaȝ ex conditione sexus:siue autē sint iste passiones alique cōsequentes copulā z ante cōceptum vel sint miserie feiaruz in generali nō differt:q2 necesse est oē malū mulierem intellȝ in hȝs que ponunt hic:z vez est de malis illis que sunt spālia femine:nā mala cōmunia ei z viro non ponunt h in maledictione eius. Etiā dixit multiplicabo ꝓceptus tuos nō accipi ꝓceptus pro re concepta ideſt pro fetu:q2 non pertinet ad penam q mulier multos filios habeat aut cōcipiat:sed potius istud est desiderium naturale mulierū q filios multos concipiant:sic dicit Lia.j.30.c.quādo ipsa pepererat quattuor filios:z ancilla peperit duos quos ipsa suos estimabat:z cōceptu sexto dixit h pro beatitudine mea:beatā quippe me dicēt oēs mulieres:z vocauit nomē eius asser ideſt felicē vel beatum. Et ita quādo aliq volebant imprecari prospera mulieribus imprecabant eis multitudinez filiorȝ:sicut cognati rebecche fecerunt.j.c.xxiiij.so2o2 mea es crescas in millia:z possideat semē tuum portas inimicorȝ suorum:z ita primum qō i precati sunt fuit multitudo filiorȝ:non ergo accipitur conceptus pro re cōcepta. Similiter nō accipitur cōceptus pro actu concipiendi:q2 illud non est aliqua pena q femina cōcipiat:sed potius ordinaī ad bonum scz ad formationē fetus: iō non potest de illo accipi. Sed accipiē conceptus pro tempore:quo mulier tenet fetū in vtero z vocaī conceptus:q2 incipit in conceptiōe:z finitur in partu:i isto aūt tēpore h3 mulier multas penalitates z sunt hec:cibi fastidiū:frequentia suspiria:tardus motus:color infectus:imutatio appetitus: z labor in gestando fetū:h specialiter h3 mulier in omni cōceptu z quāto plures cōcept⁹ fuerint tanto magis labores isti multiplicabūī. ¶ Additur in maledictiōe mulieris in dolore paries filios tuos:istō ponit vt vna miseria mulieris: z dicitur in dolore paries z nō dicit in dolore concipies:q2 in partu ē grauis dolor:nō autem in conceptu: z lz multa sint alia in q bus mulier doleat:potissimū tñ est in partu:ideo de eo specialiter dicit q fit in dolore. Et h est:quia grauissimus dolor est in partu cū aperiantur ea que sunt naturaliter ꝓiuncta: efficiaturqȝ mulier morti vicina:sic xp̄s dixit Joan.xvj.c.mulier cum parit tristitiā h3:quia venit hora eius:cū autem peperit non meminit pressure eius ꝓpter gaudiū:quia natus est homo in mundū z sic dixit q2 venit hora eius.i.hora mortis ei⁹: z itez dicit nō meminit p̄ssure ꝓpter gaudiū.i.pressure in q̄ fuit qn̄ peperit. ¶ Additur vltra.s.z sub viri potestate eriz h etiā ad penā pertinet q sit subdita femina viro qō nunc ē:qa in gubernatione rei familiaris mulier obedit z vir regit:z h iudicatur pena q2 non esset futurȝ si nō peccassset homo. Qō vero dr z ipse dominabit tui ad idez pertinet vir enīz .i.maritus dñatur femine:z comprimit eā retrahendo ab ea qō ipsa vult:z inferendo sepe penas pro excessibus suis:quod tamē non esset:si non fuisset peccatū. ¶ Aliqui volūt reddere cām maledictionū aut penalitatū inflictaȝ serpenti:mulieri z viro accipiēdo eas per cōparationē ad peccata ipsorȝ:dicunt q peccauit serpens in tribus:mulier in duobus vir in vno:ziō dicunt q punitus fuit serpēs in tribus:mulier in duob⁹: vir autē in vno. Sic ait magister in historia scolastica serpēs eni z prius z plus peccauit:q2 in tribus:mulier post z minus: sed plus viro q2 in duobus:hō postremo z minus q2 in vno serpens inuidit:mentitus est decepit:hȝs tribus reddite fuerunt maledictiones tres:q2 inuidit hominis excellētie: dictū est ei super pectus tuū gradieris:q2 mentitus est punitus est in ore:q2 terrā comedes oībus diebus vite tue:immo abstulit ei vocem z posuit ei venenum in ore q2 decepit inimicitiaȝ ponā inter te z mulierē hinc innuitur q eua penituit ipsa cōteret caput tuū:qō naturaliter seruat serpens quasi sedē vite z tu insidiaberis calcaneo eius maxime. Et ita sicut naturale odiū est inter equos z griphes:z lupoȝ z canes:sic iter hominem z serpētem:sicut enim serpētis venenū hominem occidit:sic sputū hominis ieiuni perimit serpētem: z adhuc nudi erant:serpens modo hominem timet nudū: z inuestitum insilit:hec dicit ille de maledictiōe serpentis. ¶ Sed dicēdū q nō sunt accipienda ista vt vera ita vt iacent:q2 multa sunt falsa:cū enim dicit q serpens peccauit:prius z plus mulierē falsum est:serpens enim nullo mō peccauit:ideo neqȝ peccauit prius neqȝ plus:quocunqȝ enim mō accipiatur serpēs certum est q nō peccauit:siue enīz accipiaī pro animali siue pro demone nō peccauit:serpens ideſt animal non peccauit: q2 peccare non poterat cū non esset animal rationale aut aliqd intelligens:demon autē qui in serpente loquebatur non poterat peccare q2 erat iaz obstinatus. ¶ Sed ista accipiuntur iuxta sapientiā iosephi:z quozūdaz vetez qui voluerunt serpētem fuisse rōnalem:z naturaliter loquentē:z ita potuisse peccare z peccasse:hoc supposito certū est q serpēs plus peccaret qȝ mulier:q2 ille peccaret nullo impellente:imo peccaret impellendo mulierē ad peccandū:ipsa aūt mulier peccaret impulsa. ¶ Et licet ista referat magister in historia scolastica que cōueniunt intētioni iosephi:tn ipse tenet q serpēs non loqueret a se ipso:sed demon in serpēti iō dixit q ab eo non fuit petita causa facti sui:q2 iam erat dānatus fuit autez petita a muliere z viro. ¶ Dixit enim q peccauit in trib⁹ serpens inuidit:mentitus est decepit. ¶ Accipiendo de serpente nihil istorȝ esse poterat cum omnia sint intellectum habentia z serpēs non intelligat. ¶ Si autē accipiatur pro diabolo vez est q ista tria fecit:tamē i eis nō peccauit q2 neqȝ peccare pōt cum sit dānatus. Primū fuit q inuidit:z certuz est q nihil mouit demonē ad temptādum hominez nisi inuidia felicitatis qȝ habere in proximo erat nisi peccaret etiaz demō mentitus est:nam mulieri dixit q comedētes non morerētur z falsum erat:sil'r dixit q si comederent essent sicut dij scientes bonū z malū z falsum erat:q2 ex ligni manducatōe neqȝ prouentura erat scientia neqȝ similitudo aut equalitas deitatis:decepit etiam:q2 h per concupiscibilia que proposuit mulieri tanqȝ vera allexit eam ad preuaricandum mandatū dei: z ita eam decepit:q2 induxit ad credendum qō falsum erat. ¶ Addidit magister in historia scholastica:q hȝs tribus in quibus serpens peccauit addite sunt tres pene vel maledictiones:quia inuidit excellentie hominis dictum est ei sup pectus tuū gradieris:iste applicationes ēt nō sunt oino fm veritatē:primo q2 nulle pene fuerunt date h:iō non poterat fieri

ō inimicitie pētis meāt d male dictionē pētis ō noce re mu liē.

B

Q5.732.

C

Cōfutatio dicti in historia scholastica accipiendo v̄ba vt iacent

D

A

Q5.733. Cōfutatio alterius dicti.

B

applicatio ipsarum scōm aliquam rationem. ¶ Scōo q; ꝛ si iste maledictiones vere eent: non essent illius cuius fuissent peccata de ꝓximo patet q; supra ostensum est ꝙ neq; demon peccauit hic neq; serpens: sed pena non potest inferri nisi ꝓ peccato: ergo non fuerunt ista vt pene. ¶ Item quia certum est ꝙ ista fuerunt scōm naturam: nam nulla facta tēptatione haberet serpens ista: imo ꝛ habuit ex sua institutiōe vt ostensum fuit supra. ¶ De secūdo patet: quia si aliquod peccatum esset hic illud esset demonis inuidentis: mentientis decipientis: ideo illius deberent esse pene: ꝛ tamen ista non fuerunt conuenientia demoni: sed serpenti cum illa omnes serpentes nūc hēant. Si tñ vellemus facere applicationē exītibus hȳs veris aliqualr applicatio eēt. s. vt redderet cuilibz malū qō ꝓ altero tractaret: demon inuidebat hoi excellentiā ꝛ volebat vt caderet ab illa. ideo ipz humiliari debebat in quo cupiebat hoiem humiliari: ꝛ h eēt vt sup pectus graderet. s. sup terrā toto coꝛpoꝛe ꝓno: nulla enim maioꝛ humiliatio eē poterat. Sed ista humiliatio fuit in serpētis coꝛpoꝛe: ꝛ nō in demone. Si aūt demoni voluerit qs applicare nō inueniet ſm veritatē: q; demō nō fuit in aliquo humiliatus post istā tēptatiōez: q; nulla pena ei illata est. imo supbuit amplius: q; hūit successus desiderȳ sui. s. q; supauit atq; deiecit hoies: ꝛ si accipiaſ sup pectus gradieris. i. oēm opationē a supbia icipies sicut supra applicabaſ: nō ptinet ad humiliationē: ſz potius ad elationē mentis: ꝛ nō est h pena: sed electio aut nō ꝑ electionē: q; demoni ita plaez facere: nō igiſ hȝet vere ista. applicatio locū nisi serpēs aial inuidisſz hoi sicut ioseph⁹ asseruit: ꝛ ob hoc datū esset ei ꝙ sup pectus graderet: quasi ꝓius nō graderet nisi recto coꝛpe qō supficiei lr̄e aliquo mō consonat sed oñsum fuit supra qō nō est. ¶ Silr addidit ꝙ serpēs mētitus est in oꝛe: q; terrā comedes oīb⁹ dieb⁹ vite tue. ¶ Dōm vt p̄cedēti q. ꝙ non fuit ista pena alicuius: q; neq; demonis neq; serpētis: nā neuter eoꝝ peccauit. iō neutri pena dari potuit. Est autem veꝛ ꝙ serpēs mentitus est accipiendo ꝓ dia bolo: hoc enim ꝓpꝛiū est ei. s. mētiri ꝛ cū mētit de ꝓpꝛijs loquit: q; mēdaꝛ est ꝛ pater eius vt xp̄s dixit. Joā. viij. ꝛ tñ nō datur ꝓꝛo mēdatio pena demoni: q; iam hȝ totam penā suaz vltra aūt neq; peccare pōt neq; penā sustinere. ¶ Etiā h qō dī terrā comedes nō pōt ꝓuenire demoni: q; ille nihil comedit cū sit ꝑfuus spūs: si aūt accipiaſ terrā comedes. i. incoꝛpabis tibi hoies terrenos q sūt carnales: nō applicaſ ad ꝓpositū: q; h nō est pena cū potius demō in h maxime gaudeat si aliquo mō gaudere pōt: sed applicari deberēt ista serpēti qui vere terrā comedit: sed ibi nō pōt esse pena. nā est ei nāle terrā comedere sicut nobis panē vt. s. oñdimus: eēt nō pōt applicari ei vt pena: q; esset ꝓꝛo peccato mendacij: ꝛ tñ non mētitus est serpens: q; nō pōt mentiri q nō pōt intelligere ꝛ loq aut saltē intelligere: ꝛ tñ serpens neutrū pōt. Jō nō dz ei dari pena mendacij: sed si ista vere applicari deberēt eēt ꝙ serpens fuisset intelligens ꝛ loquēs ꝛ vere decipiens hoiem: ꝛ ꝑ us māducans alios cibos: ꝛ ꝓ isto peccato cogeret ad semper māducādū terrā sed oia falsa sunt. ¶ Addidit ēt h. s. imo abstulit ei vocem ꝛ posuit ei venenum in oꝛe. Jn hoc appet ꝙ historia scolastica sequaſ intentionē ioseph. hoc enim ille scribit li. j. antiqui. ¶ Sed oñsuz est falsum esse: q; deus nāz nō mutat ꝓp ꝓctm̄. iō si ꝑus serpens loqueretur maneret loquens post ꝓctm̄: sed in alio puniret. ¶ Scōo q; nō est verū ꝙ ꝓius eēt loq̄ns serpēs: q; h nō ꝓuenit nisi aiali rōnali. i. hoi ꝛ qō nō hūit non potuit ei auferri. ¶ Tertio q; si serpenti ablata esset vox hūisset illā nāliter: ꝛ ita hȝet intellectū cū sermo consequaſ rōnē: ꝛ si ista hȝet serpēs nō oꝓoꝛtuisset ꝙ demō in eū introisset ad tēptādū mulierē: q; ꝓ se sufficiēs esset ista facere: ꝛ tñ sacra scriptura asserit inuidia diaboli factum esse hoc. ideo serpēs neq; loquutus est neq; rōnē hūit ꝛ sic neq; potuit auferri vox serpēti. Sed ista ꝓcedunt si qs sequeret ea que coꝛticē lr̄e aliquo mō consequunt qō fecit ioſephus nesciens accipe aliū sensuz: sed ad lr̄az sumēs qō habeſ. s. iij. c. vnde nō soluz accepit ꝓꝛo veris ea que dicūtur ibi figurate: sed ēt addidit aliqd ad ea dicēs ꝙ abstulit deus voce serpēti: qō tñ neq; est veꝛ neq; sacra scriptura asseruit: ſz ille iuxta ꝓnam loquutus est: si. n. serpens vocē ꝛ intellectū hēbat ꝛ loquutus est mulieri: nunc aūt neq; loquiſ neq; loq potest sequiſ ablatā ei esse facultatē locutionis. ¶ Etiaz addidit ꝙ deus posuit ei venenū in oꝛe qō esset hoibus inimicū hoc ioſephus intellexit eē id qō deus dixit inimicitias ponā inter te ꝛ mulierē: putauit aūt in nullo alio consistere inimicitias nisi in veneno quo serpens hoiez occidit: hz aūt illō serpens in oꝛe. ideo moꝛdēdo illud effundit: ꝛ in vulnere relinquit: ꝛ q; dixit ponam inimicitias putauit ꝙ deus posuisset serpēti postea venenū. Sz h fūt falsa: q; deus nō posuit venenū serpenti post tēptationē mulieris: nulla. n. causa erat q̄re hoc faceret cuz nō deberet puniri serpēs qui in nullo peccauerat etiā venenuz competit serpēti ſm nām ex ꝓplexione. ideo habuit illud ex sua institutione maxime q; nō solum ille serpens qui euā tēptauit habuit venenū: sed etiā omnes alij de illa specie qui nō descēderūt ab eo: ꝛ qō plus ē oēs alij serpentes aliaꝛ spēꝛ q̄ in nullo cōicant cū illo serpēte. ḡ habuerunt venenū ex nā: ꝛ nō fuit eis tūc datū. ¶ Insup addidit q; decipit: inimicitias ponā inter te ꝛ mulierē. istud posuit ꝓ tertia pena: ꝛ videbaſ esse ꝓuenienter imposita. s. q; serpens decipiendo mulierē intulit ei iniuriā. ideo ipsa iure potuit inimicari serpēti querendo vltionē mali recepti. ¶ Sed dōz ꝙ nō fuit istud vere positum in penā: si. n. accipiaſ serpens ꝓ demone non fuit posita ista pena ei. q; ꝓius ipse inimicabaſ mulieri. imo vt inimicus temptauit: ꝛ seduxit: ēt si ponerenē inimicitie tales nō essent in penā demonis: sed potius mulieris: q; nos in nullo possumus nocere demoni: ipe aūt in multis nocet ꝓducēdo ad ꝓctm̄: ꝛ etiam coꝛpoꝛaliter ledēdo q̄ a deo ꝓmittitur. Si aūt intelligatur de serpente aiali de quo necesse est intelligi nō poterit dici positū in pena: q; serpens nō peccauit: etiā erat istō per naturā dato ꝙ nō peccaret mulier: tēptata a serpente: sed veꝛ est ꝙ nūq; esset exercitiū illarū inimicitiaꝝ si nō peccaret hō: quo aūt manebant illa ꝓncipia nālia inimicitie sine actuali inimicatiōe: ꝛ quo post peccatū exierunt in actum supra declaratū est. ¶ Addidit hinc inuiſ ꝙ eua penituit: ipsa cōteret caput tuuz quod naturalr seruat serpens quasi sedem vite. Etiaz hoc ꝓuenit sentētie iosephi qui ait li. j. antiquita. dicētis: adā vero peccati veniā postulabat ꝛ sicut de illo dicīt ita poterat intelligi de eua. Sed dicēdū ꝙ hoc nō ꝓuenit lr̄e sacre scripture. s. iij. c. cū ibi ostēdatur ꝙ tā adā q̄z eua se excusauerunt trāsferentes peccata in alios adā quidē in euā transtulit: eua autem in serpentez si tñ peniterēt non se excusarent q; qui vere penitet confitet se peccasse ꝛ de peccato dolet: qui aūt se excusat peccatū negat vel alleuiat. ideo nō est satis ꝓueniens dici ꝙ adam aut eua penituerunt. ¶ Scōo q; si peniterent fortassis nō ejicerent de paradiso aut nō imponerent eis pene: ꝛ tñ ejecti sūt ꝛ imposite fuerunt eis pene. s. iij. c. cuilibet iuxta ꝓditionem peccati sui. ideo nō arguitur ꝓuenienter ꝙ penituerit aliqs eoꝝ. ¶ Tertio q; argumētū istud penitētie eue sumit historia scolastica ex eo ꝙ dictum est mulieri ꝙ conteret caput serpentis: sed hoc nō valet q; dictus est vt videret ei satisfieri de malo qō videbaſ ei serpēs intulisse ꝛ serpenti videret inflictū maluz qō merebaſ: ꝛ ita de omnibus fieret iustitia: ꝛ tñ statim secuta est pena eue condigna opibus eius. iō nō arguitur ꝙ factum sit illud quasi mulier penituerit: silr q; ſm nām ꝓpetit ꝙ homo frangat caput serpentis insidiantis sibi ꝛ esset istud siue tēptaret mulier ꝑ serpētez siue nō. ḡ nō fuit ꝓp penitentiā eua. ¶ Qō vero dixit sedem vite esse serpenti in capite veꝛ est. ideo cū tanta diligētia seruat illud exponēdo cetera coꝛpoꝛis mēbra ꝓ eo: ꝛ silr ꝓp hoc ꝓnunciatum est ꝙ mulier ꝓteret caput eius vt inuerek in h pessima plaga q̄ poterat serpenti inferri. ¶ Addidit tu insidiaberis calcaneo eius. s. maxime: ac si dicat aliꝫ partibus insidiatur: sed huic maxime: sed de hoc iam ꝓdiximus serpētez vere insidiari posterioꝛibus ꝛ nō anterioꝛibus hois ꝓpter timoꝛē suū ꝛ calcaneo qui est pars inferioꝛ atq; posterioꝛ: q; sicut nō audet ex timoꝛe inuadere anterioꝛa. ita ex eodē timoꝛe non audet se eleuare ad moꝛdēdū in aliꝫ ptibus coꝛpoꝛis neq; est sibi ita ꝓmptū ex habitudine coꝛpoꝛis ꝓni ꝛ extēti super terrā. ¶ Etiaz dixit nāles inimicitias esse homini ad serpentem sicut canis ad lupū ꝛ gryphus ad equos: hoc est concedendū absolute ꝛ ideo nō venit ꝓpter ꝓctm̄ cū sit ei ꝓncipiuz nā ꝛ h non ꝙonat p̄cedētibus a se dictis. s. ꝙ in penam peccati venerit. nā canibus ꝛ lupis nō sūt inimicitie ex aliquo peccato: sed ex nā. ita igiſ erit de serpente ꝛ hoie. ¶ Lū etiam addidit sicut serpentis venenum perimit hoiem. ita ꝛ ſputum ieiuni hois ꝑimit serpentem: ptinet ad rōnem inimicitiaꝝ: ꝛ hoc ꝓuenienter dr̄. nam inimicitie consistūt in quodaz appetitu nocēdi: ꝛ iste appetitus non pōt insurgere nisi ex apꝛehensione

ex aphensione mali: iō cum aliqō aīal naturali estimatōe aphendit aliud aīal vt malū sibi: sunt ibi inimicicie: ⁊ appetitus nocēdi: sed q̄ ista estimatio nō est ſm doctrinā sed ſm naturam ⁊ nā est a deo instituta nō errat: ideo cuz aliqō aīal estimat aliud vt malū sibi verū est qō est potēs ei nocere: ⁊ vt illud caueat: ⁊ per ħ vt ꝑseruet vitā data ē ei ab institutore natūre estimatio qua iudicet illud aphensum vt malū. Et iō ꝛz nām serpens estimat hominē vt malū sibi ⁊ nō ouem vel capram: ⁊ hō estimat sibi malū per nām: ⁊ non canem aut gallinam. hoc aūt est: q̄ vnūquodq̄ hz in sui nā per qō alteri nocere possit. De serpente respectu hois ita est: q̄ hz venenum qō hoi mortē infert. De hoīe respectu serpētis ita est q̄ violēter occidit illū inflicto vulnere scz conterēdo caput: ⁊ ħ scriptura exp̄essit dicens scz ipsa conteret caput tuū. ¶ De sputo etiā asserunt sapientes q̄ sputū hois sit venenū serpēti: ⁊ ħ valde q̄nies est. s. q̄ sicut serpens in ore venenum hz quo hoiem pimit: ita ⁊ hō in ore hēat quo serpentē occidat qō ꝑuenit ex ꝓprietate mixtiōis ſm nām. Dicūt etiā hoc eē verū de sputo hominis ieiuni: nam nō efficit idem sputū hois qui comederit ⁊ biberit qō etiā rōnabiliter dictū est: q̄ si sputū hominis nocet serpenti: ⁊ hoc ꝓpterea qa tractuz est ad conditionē hominis que est ꝓ̄ria cōplexioni serpentiſ: ⁊ tñ sputum hois ieiuni est pfecte digestum: iō perfecte induit qualitatem humanā ſm quā repugnabit cōditioni serpētis: cum autem hō non est ieiunus sputū nō est digestū: ⁊ ita nō est perfecte tractū ad qualitatē humane cōplexiōis: iō neq̄ multū nocere poterit cū sit nocumentū istud ex ꝓ̄rietate. ¶ Addidit etiam q̄ adhuc nudi erant serpēs modo hoiem timet nuduz: ⁊ fugit vestitū insilit: in quo videt velle cām reddere quare serpens nō momordit tūc euam cū eēt hostis eius ⁊ iuxta eam: de quo rōnabiliter dubitari pōt. ¶ Aliquis dicet istam fuisse cām: q̄ qō serpentes nō faciunt nūc ꝯ hoiem non faceret in paradiso: ⁊ tñ nūc serpēs fugit hoiem nudū: ergo ⁊ tunc fugeret: ⁊ ita nō morderet. ¶ Sed dōm q̄ nō fuit illa cā. Primo q̄ nō ꝑsupponit oino vez: nā hoies erant vestiti cum haberēt pigmata que sibi fecerāt vt dr. s. iij. c. ¶ Scdo q̄ hoc qō p̄supponitur q̄ serpens fugiat hominē nudū nō est vniuersaliter vez: ꝛz enī non ita a p̄primet serpēs se hoi nudo sicut vestito: nō tñ totaliter fugit nudū: ⁊ ideo pōt nocere serpens nudo homini. ¶ Sed est dōz q̄ causa fuit q̄re nō morderet: q̄ erant in p̄sentia dei tam adā: ⁊ eua q̄z serpēs: ⁊ non pmitteret deus ibi serpēti nocere sed extra paradisum cū eiecti eēnt. ¶ Scdo q̄ forte nō fuerat ablata subordinatio aīalium ad hoiem: in statu enī innocētie illa erat: ⁊ q̄ ista consistebant in dono gratuito: ⁊ nō in gr̄a gratificāte poterāt post peccatū aliquādiu manere sicut apparet de muliere que peccauit: ⁊ tamen non erubuit statim de nuditate: sed erubescere de nuditate consequebatur peccatum: ita poterat esse q̄ post peccatum non auferretur statim subordinatio aīalium ad hoiem: sed maneret aliq̄ndiu: ⁊ sic forte maneret quo vsq̄ excluderent de paradiso: vñ intra paradisuz nō noceret serpens hoi. ¶ Tertio ne discōueniret verbis dei in maledictione serpētis: dixerat enī inimicitias ponā inter te ⁊ mulierez vnde signabat ponendas eē: ⁊ nō positas: si tamē dum ista fierent serpēs insiliret in hoiem iaz viderentur posite inimicitie: iō non debuit statim pmitti serpēti qō insiliret in homiez. ¶ Quarto ⁊ p̄ncipal'r q̄ directe repugnaret verbis dei de maledictiōe serpentis in quib⁹ ostēdit malū qō serpēs a muliere sustineret scz q̄ cōtereret caput illius: ⁊ nō ponit malū aliqō qō serpēs inferret mulieri nisi q̄ insidiaretur calcaneo mulieris si tñ serpēs ibi morderet mulierē vel insileret in eaz appareret cōtrariū eius qō dixerat deus. s. q̄ serpēs nocebat mulieri: ⁊ nō mulier serpēti: ergo putaret mulier se delusam in vbis dei: nō igit debuit deus hoc pmittere. ¶ Quito quia de serpēte nihil dictū est contra mulierem nisi tu insidiaberis calcaneo eius: ideo si aliquid mali inferre posset hoc deberet esse solū insidiādo: ⁊ tñ hic nō isidiabat serpēs calcaneo mulieris: q̄ serpēs ambobus erat: iō nō debebat nūc nocere: vt verba dei vera viderent: ⁊ ista fuit cā vt deus nō permitteret serpenti nocere tūc mulieri aut viro: ꝛz iras nocendi haberet. ¶ Cum aūt dicebat q̄ ꝓpēs timet hominē nudū: ⁊ fugit eū insilit aūt in hoiem vestitū cōcedit q̄ potius inuadit vestitū q̄ nudū: ⁊ tamē neq̄ semp nuduz fugit neq̄ semp insilit in vestitū. ¶ Causa aūt quare potius fugiat nudū q̄ vestitum est q̄ serpēs hz hoiem vt inimicū: ⁊ est hō vt inimicus, potētior sicut deus signauit: q̄ mulier cōtereret caput serpentiſ ⁊ serpēs insidiaret calcaneo mulieris: iō serpēs fugit hominez ista fuga est motus quidā appetit⁹ cōsequēs aprehēsionē: ⁊ iudiciū estimatiue de malo potētiori: iō q̄to serpens apertior cognouerit hoiem tanto magis aprehēdit eū vt malū potēs qō fugiat: ⁊ q̄ qñ nudus est hō appareret veritas cōplexionis eius aut tota figura hūana: cū aūt vestitus nō apparet tota figura humana: sed estimatio serpētis de malo nō est nisi aphensa figura hois qui est hostis suus: iō quāto aptius manifestatur tāto serpēs iudicat certius esse aphensuz malū sibi: ⁊ magis cogit timere ⁊ fugere: cū autē vestitus est homo minus eum aphendet esse malū suū: ⁊ ideo minus timebit vñ neq̄ ita cōpelleť ad fugā. ¶ Dicto de maledictiōe serpētis cōparatur ei maledictio mulieris quā dicit historia scolastica minus peccasse. s. in duob⁹: ⁊ ait in duobus peccauit mulier: supuiuit, ⁊ vetitū comedit: q̄ supuiuit humiliauit eā deus dicēs sub viri pt̄āte eris violenta vt etiā vulneribus te affligat: nō q̄dez subdita est viro q̄dditione: ⁊ timore que p̄us subiecta fuerat ſz amore: ⁊ q̄ in fructu peccauit in fructu suo punita est: vnde dictum est in dolore paries: q̄ dictū est in dolore maledictio est: sed paries benedictio. ¶ Considerandū autē q̄ nō est de maledictiōe mulieris sicut serpētis: q̄ serpēti nō fuit vere inflicta maledictio: q̄ maledictio nominat penā p̄z pctō: i. serpente autē nō fuit pctm̄ aliqō iō neq̄ potuit esse pena: secus de muliere: nā illa vere peccauit: iō vere debuit puniri. ¶ Secūdo: q̄ serpēti nō erat data lex aliqua q̄d ageret aut q̄d caueret neq̄ pena p̄nūciata si ꝯ ageret: viro aūt: ⁊ mulieri erat lex data de nō agendo ⁊ pena adiecta si cōtra facerēt ideo debuit pena mulieri dari vera: ⁊ nō serpēti. ¶ Sed obȝciet q̄ ħ que posita sunt mulieri in penā nō sunt pena: sed nā q̄ omne illud ſm nām euentū erat. s. q̄ femina cōciperet: ⁊ pareret ⁊ in dolore pareret: ⁊ q̄ sub viri pt̄āte eēt: sed qō est nā non est pena ideo nō ptinēt ista ad penam. ¶ Dicendū q̄ oia ista ptinent ad penā verā quā mulier sustineret nam dixit multiplicabo erūnas tuas. i. miserias: sed nō erat habitura femina miserias ſm nām sed ex pctō ꝓuenit miseria qō vero dicitur de cōceptu ⁊ partu: certū est q̄ pareret ⁊ cōciperet: ⁊ tamen non eēt ibi dolor q̄ aūt viro subdita eēt ex nā nō est oino certum: aut nō eēt subdita subiectiōe penali: nūc vero p̄nunciabatur subiectio penalis: iō ista erant pene vere quas mulier habitura erat post pctm̄: ⁊ non habuisset ħ si non peccasset. ¶ Quereť cum adā: ⁊ eua peccauerit nunc q̄re non mortui sunt: cū deus illud eis p̄dixisset: ⁊ quomō pōt stare in veritate illud dictū dei. ¶ Circa p̄mū dicendū q̄ nō mortui sūt: qa nō erat cōueniens eos mori. Primo q̄ eēt directe ꝓtra intētionē dei: ipse enī eos cōditerat: vt eēnt p̄ncipiū totius hūane spēi: ⁊ a quibus descēderet tota multitudo hoium: si tamē occideret eos statim vt peccauerūt nemo ab eis descēderet ⁊ ita videreť frustrata intētio dei: iō non debuerunt occidi aut saltē nō statim sed post q̄z genuissent filios aliquot ꝑ quos diuareť genus humanū. ¶ Secūdo q̄: habuerūt aliqualem excusationē in pctō iō debuerūt hr̄e alienationē in pena: dē⁹ vetuerat mādūcare de ligno: si aūt ipsi a nullo incitati mādūcarent nō eēt pctm̄ excusabile: ⁊ iō neq̄ alleuiari deberet pena: ⁊ tñ erat p̄nūciata pena q̄ quocūq̄ die cōmederent morerenť iō mori deberēt: fuit tñ magna excusatio eis q̄ ab exteriori moti sunt: nā mulier a serpēte decepta est: vir autem a muliere pulsatus est p̄cib⁹: iō q̄nto min⁹ fuit act⁹ eoz̄ voluntarius ꝑ hr̄e foris motiuū aliqō tāto minuit de rōne peccati: ⁊ tāto pena alleuiari debuit: alleuiatio aūt nō poterat fieri nisi duob⁹ modis vno mō q̄ mutareť illa pena in minorē. s. q̄ nō eēt mors: ꝛz alia pena leuior. ¶ Alio⁹ q̄ ipa pena differreť: ⁊ in hoc minuebať q̄ nō statiz dareť. Non tenuit de⁹ p̄mā alleuationē q̄ itulit eādē penā. s. ambo mortui sūt: ideo q̄nies fuit q̄ teneret secūdū modū. s. q̄ differreť pena: ⁊ ħ factū est: q̄ nō statiz mortui sunt. Et hoc facere ptinebat ad deū ꝓpter duo. Primo q̄ ipe nouerat facilitatē eoz̄ ad peccādū: ⁊ ista ē cā vt deus misereat nobis ⁊ remittat pcta nostra. ꝑs. ciij. quō miſeť p̄ filioz̄ miserť est dñs timentibuſ se qñ ipe cognouit figmētū nr̄m. i. cognoscit vñ facti sumus: ⁊ fragilitatē nr̄az. Secūdo q̄ ipe pmiserat eos tēptari ab extra si enī eua a diabolo seducta nō fuisset nūquā peccaret mādūcādo: ⁊ si eua informata a diabolo nō pulsasset adā tātis p̄cibus nūquā ille comedisset: ꝛz ōus pmisit vtrūq̄z fieri q̄: si diabolum ipediuisset nō potuisset ille tēptare: iō cū eo pmittēte

A
Qō. 737. De maledictiōe mulieris.

Obo

Rñsio

A
Qō. 738. cur p̄mi pareťes peccātes nō sumōtui vt dixit deus. Rñsio. p̄ma rō.

2. rō.

B

A Qō.739. Cur nō mō tui sūt cum de⁹ id dixisset futurꝫ.

factum sit debuit ipse in aliquo misereri: saltē differēdo tēp⁹ pene. ¶ Sed queret quō potuit hoc stare ꝙ adā ⁊ eua non statiz morerent post pctm̄: q⁹ deus dixerat q̄cūqꝫ hora comederis morte morieris: verba aūt dei vera sunt: q⁹ facilius ē celum ⁊ terrā trāsire q̄ꝫ vnū de vbis dei cadere. Mat. xxiiij. ca.

Cōfutatio.

¶ Aliqui dicūt ꝙ nō est verbū dei falsuz: nā nō dictū est hoc mulieri: sz viro q̄cūqꝫ die comederis. ē. ñ. c. nā nōduz formata erat mulier: sed postea formata est. e. c. ¶ Sed dicēdū ꝙ ls nō valet ꝓmo q⁹ etiā si soli viro dictū eēt saltē i viro explere tur: ⁊ tñ neqꝫ expletū est: q⁹ de ipso aptius ꝓstat ꝙ nō mortuus fuerit quā de muliere cū de ipso certū sit ꝙ vixerit post ls nōgentis triginta annis. ē. v. c. q⁹ hoc fuit totum tps vite sue de muliere aūt nullū terminū vite habem⁹: iō nō est illud verum.

Prima rō

2.rō

¶ Scōo ⁊ ꝑncipal⁹ q⁹ ꝑceptū taz viro q̄ꝫ femine datū est: nā si nō datū eēt nō peccaret eua manducādo sed peccauit ergo etiā ei datū est. Sil⁹ pz q⁹ ipsa ꝓfessa est ꝑceptū datū esse ambobus: nā dixit ipsa. ē. iij. ca. de ligno aūt qō est in medio paradisi ꝑcepit nobis dñs ne manducaremus: etiā patet ex diaboli verbis: nā ait cur ꝑcepit vobis deus vt non comedatis de oi ligno paradisi: ⁊ tamē si nō eēt hoc ꝑceptū mulieri falsum diceret diabo. ⁊ hoc nō cōueniebat in ꝑn⁹ tēptatiōis: nam si mulier videret diabolū in hoc decipi vel mētiri nō crederet ei in reliqs: sil⁹ pz q⁹ si mulieri nō esset ꝑceptum h̄ supuacuo tēptaret eam diabo. q̄si nō alligatū hoc ꝑcepto: sed solum vi tēptaret: ⁊ tñ eam tēptauit ergo ei vetitū erat mādu care de ligno.

Rñsio

¶ Dōm ꝙ in hoc nō est dubiū aliq̄: fuit enim ꝑceptum vtriqꝫ datū: q⁹ licet datū fuerit viro ante q̄ꝫ formare tur mulier: tñ ea formata datū fuit ei vel ambob⁹ simul vt. ē. declaratū est: iō ambo obligabantur eo: ⁊ ad eandē penā tenebant. ¶ Sed adhuc dicūt aliqui ꝙ ꝑceptuz vtriqꝫ datum est: ⁊ tñ q⁹ datum est diuersis tpibus non fuit datū sub eisdē verbis: ⁊ viribus: vñ viro datum est cū adiectiōe pene mortꝫ femine aūt nō adiecta ista pena. ¶ Dicendū ꝙ nō stat. Prio q⁹ si femine ita fuisset datū ꝑceptū nō adiecta pena mortis nō morerer mulier ꝑuaricando ꝑceptū illud: ⁊ tam mortua est sicut ⁊ vir: ergo ambobus fuit pena cōis.

A Qō.740. Alia rñsio. Cōfutatio, ꝑma rō.

2.rō.

¶ Scōo q⁹ expresse ꝙ deus istā penā posuerit qñ datū est ꝑceptū mulieri: nam ipsa rñdens serpēti q̄re nō comederēt ait: de ligno qō ē in medio paradisi ꝑcepit nobis dñs ne comederemus ne forte moriamur: ergo aliqd de morte dixit deus imponēdo ꝑceptum illud mulieri.

3.rō

¶ Tertio q⁹ diabo. hoc signauit in vbis suis ad mulierē dicēs nequaquā moriemini. ē. iij. c. ⁊ tñ si de⁹ non dixerat de morte in ꝑcepto vt est impositū mulieri demō nō diceret hoc q⁹ superuacuū eēt: iō appet ꝙ deus dixit morituā mulierē si māducaret.

4.rō.

¶ Quarto q⁹ hoc asserentes dicunt rez sine cā: cū eniz ꝑceptum eēt idem: ⁊ de eadē re si ambobus daret nō videt cur imponeret pena vni transgressori: ⁊ nō alteri: ergo cū viro posita fuerit certū est positam fuisse mulieri.

5.rō.

¶ Quinto ꝙ adhuc magis necessaria erat ista pena iponendo ꝑceptū mulieri q̄ꝫ viro q⁹ pena apponit ꝑcepto vt timore eius trahat ad obseruantiā qui virtute non allicit: iō quāto aliqs magis elōgatus a virtute tanto est nēcia magis pena ei in ꝑcepto: nā iusto nō est iposita lex. ſ. penalis sed peccatori. j. Thimo. j. c. sed mulier magis erat elōgata a virtute quā vir inquātū rō magis vigebat in viro q̄ꝫ in mliere: ⁊ mulier erat magis ai seruilis: vir aūt ai liberi: iō potius debuit i poni pena in ꝑcepto ipi femine q̄ꝫ viro: sed apposita est in ꝑcepto ad virum: q̄ ad feminā sil⁹: iō illa rñsio nō stat.

A Alia rñsio.

¶ Alīꝫ dicūt ꝙ ꝓpletū fuit verbū dei ⁊ pena ꝓnunciata executiōi tradita est: nā dī in q̄cunqꝫ die comederis morte morieris: ⁊ ita factū est ꝙ mortui fuerūt eodē die: sed dies iste accipit ſm deum cozā quo mille anni sunt vnus dies. ps. lxxxix. qm̄ mille anni ante oculos tuos tanq̄ꝫ dies hesterna q̄ pterūt: ⁊ tñ ante mille annos mortui sunt in eadē die accipiendo ſm deum pz hoc q⁹ adā solis nōgentis triginta vixit. ē. v. c. ⁊ ita nō puenit ad mille: ⁊ sic nō ipleuit vnū diē dei: de eua idē credendum est q⁹ femine regulariter sunt minores vite quā viri qa sunt frigidiozis cōplexiōis que frigiditas ipedit vitam: ⁊ ita adhuc ipsa eua morer ipso die non ptingens ad mille annos vite.

Cōfutatio.

¶ Sed dicendū ꝙ ista rñsio nihil vallet: nō eni potest accipi dies eo mō quo isti dicunt: sed necesse est accipi diē sicut nos vulgariꝫ accipimus: ⁊ ita in eodem die nāli in quo peccarent morituri erāt.

ꝑma rō.

¶ Primo q⁹ istud fuit dictum hoibus: ideo oportebat accipi sicut homines accipiunt: sed adā ⁊ eua sciebāt quid eēt dies naturalis q est dieꝫ noster nō sciebant autē quid est dies dei in quo sunt mille anni: ergo debuit intelligi de die naturali. ¶ Secūdo q⁹ fuit istud dictuz ad designationē tēporis vt nō solū deus ꝓnunciaret penaz: sed etiā tēpus determinatū: ⁊ tamē si accipiaꝫ sic dies nulla determinatio tēporis est: sed potius ꝓfusio cum vnus dies extendaꝫ ad mille annos: iō nō sic accipiē. ¶ Tertio q⁹ hoc fuit dictuz ad: magis deterrēdum a trāsgressione: nam iō ꝑcepto apposita fuit pena vt per eam timerēt homines trāsgredi ꝓceptuz: ⁊ q⁹ non satis videbaꝫ penā esse appositaz fuit adiecta designatio tēporis vt cū sciretur determinate quādo pena inferēda erat: ⁊ potissime: q⁹ determinabaꝫ tēp⁹ breue vt homines maxime cauerēt trāsgredi: si tamē dies accipiaꝫ ꝓ mille annis nō mouet ad nō peccandū imo potius videt ꝓesta re ipunitatē ampliando tps: ergo nō accipiē in isto sensu: nā si sic intelligēdum foret potius scriptura taceret designationem illā: ⁊ diceret si comederitis moziemini: ⁊ tamē posita ē ōsignatio illa ad aliqd faciendū ꝙ nō sic intelligiē. ¶ Quarto q⁹ dī q̄cunqꝫ die comederis morte morieris. ⁊ ita significabat multos tales esse dies hominis cū dicat q̄cūqꝫ die: ⁊ tamen nō hz hō multos dies de ꝙs imo neqꝫ vnū: ideo non potest intelligi nisi de die naturali qui est breuissima pars tēporis.

2.rō

3.rō.

4.rō

¶ Quinto qa etiā ꝑsuppositū nō est verꝫ: nā nō est verꝫ ꝙ scriptura vocet mille annos vnum diez siue hominis siue dei: sed dixit mille anni ante oculos tuos tanq̄ꝫ dies hesterna que ꝓterūt: ergo mille anni nō sunt vnus dies apud nos neqꝫ apud deū: sed reputant cōsiderata eternitate duratiōis dei: ideo cū hic dicatur dies absolute nō poterit sic accipi: sed ꝓ die naturali qui vocat absolute dies ⁊ ita semper manet dubiū.

5.rō.

¶ Alīꝫ dicunt ꝙ accipit dies ꝓprie ꝓ naturali: ⁊ erat sensus ꝙ in eodē die quo comederent morerent: sed nō factum est q⁹ dicebat hoc ſm cōminationē ⁊ nō ſm certam sententiā: ⁊ multa ſm cōminationē dicunt que nō eueniunt: vt dicit Jere. xviij. c. ¶ Sed dicēdū ꝙ hoc nō stat nō eni potest accipi dictū ſm cōminationē. Primo quia cōminatio nō fit nisi in ꝓnunciatiōibus quādo bona ⁊ mala ꝓmittunt aliquibus vel ꝑdicunt q⁹ tunc dicimus itelligi aliquādo ſz certam sententiaz aliqñ ſm cōminatiōem: ⁊ tñ istud fuit ꝑceptuz quod est lex certa de agendo: iō pena adiecta in ꝑcepto ē certa ⁊ nō cōminata.

A Q.741 Confu. ꝓ⁹ ratio.

1.rō

¶ Scōo q⁹ istud fuit primū ꝑceptū positiuum datū hominib⁹: ideo est sicut oia alia ꝑcepta legis in q⁹ bus pena adiūgitur: ⁊ tamē de omnib⁹ ꝓceptis a deo datis in lege moysi cuz adiectione penarū scimus certas esse penas: ⁊ non asserimus esse dictas per cōminationē: ergo de isto ꝑcepto: ⁊ pena eius idem dicemus.

3.rō

¶ Tertio quia quādo dicitur aliquid per cōminationē non impletur: ⁊ tamē istud impletum fuit qa homo mortuus est: ambo enim mortui sunt sicut ambo peccauerūt: ideo fuit dictū ſm certitudinē ⁊ nō cōminationē.

4.rō.

¶ Quarto qa sup cōminationē istud diceret cū sub vna clausula dictū fit quacūqꝫ die comederitꝫ morte moriemini tam mors tanq̄ꝫ mortis determinatio ptineret ad cōminationē: ⁊ tamē quātuz ad mortem nemo asserit esse comminationē cum fuerit realiter secuta: ergo neqꝫ ōterminatio tēporis fuit cōminatio.

5.rō.

¶ Quinto qa quādo aliquid dicitur per promissionē ⁊ cōminationē ad hoc ꝙ mutētur illa ⁊ nō ita impleantur sicut ꝓnunciata sunt necesse est fieri mutationem aliquā circa eos quibus fiunt cōminationes: ⁊ promissiones scilz ꝓmissio boni fit illis qui sunt in bono statu ⁊ collunt deum vel placent ei in aliquo: si mutentur ab illo bono: quod faciūt mutabiē promissio: quia nō implebiē: in cōminatione aūt necesse est vt ille cui fit cōminatio mali faciat aliquod malū cōtra deū: ⁊ pro eo ꝑdicitur sibi malum pene. Si aūt mutabitur penitendo a malo quod agit cessabit cōminatio: ⁊ non implebiē malum ꝓnunciatuz. De vtroqꝫ patet Jere. xviij. c. ⁊ tamen hic nihil istoꝝ fuit: nam ad hoc ꝙ diceret ſm cōminationē illa pena: ōberet esse Adaz ⁊ eua in aliquo malo culpe quādo predicebatur eis malū: ⁊ tñ non erant in pctō q⁹ adhuc neuter ipsoꝝ peccauerat: ergo nō erat cōminatio. Etiā requirebaꝫ aliud. ſ. ꝙ de malo illo in quo erāt qñ facta esset cōminatio peniterēt: ⁊ tamē non penituerūt adaz ⁊ eua: sed potius post istam ꝓnunciationē inciderūt in malum qō deus illis prohibebat ergo nō debuit mutari pena: ſz ipleri. vñ nō pōt astrui esse dictuz per cōminationē ⁊ nō impletum.

B

¶ Adhuc alīꝫ intelligunt aliter ꝙ fuerūt dicta sine cōminatiōe ita vt morerent eodē die q̄ comederēt: ⁊ tñ deus misertus eoꝝ distulit eis tēpus pene.

B Q.742

¶ Dōm ꝙ non est dubium

bium quin deus misertus fuerit ade: ꝛ eue peccātibus: q; alias grauiori pena eos puniſſet cū pctm illoꝝ hoc exigeret: ſz nō obliuiſcīt deus misereri cū cognouerit figmentum nr̄m. ¶ Sed nō ſufficit hoc ad tollēdū inconueniēs: primo q; qñ ex misericordia expectat deus nō eſt ſoluz vt nō iferat ſtatim penā: ſz vt interim cōuertaſ hō ad deum: ꝛ p cōuerſionez remittaſ pena: iuxta illud yſa. xxx. c. iō expectat nos de⁹ vt miſereaſ nr̄i. i. ꝓpter hoc expectat nō inferrēdo penā ſtatim vt peccamus: vt nos hñtes tp̄s conuertamur: ꝛ tūc deus conuerſis nobiſ miſereri poſſit iuſte remittēdo penā. Si aūt acciaſ miſeratio dei ꝓ ipſa dilatiōe ſola pene nō cōueniet verbis yſa: nā dicereſ tūc expectat nos deus miſertus nr̄i vel miſerendo nr̄i. i. expectādo miſereſ q̄ſi ipſa expectatio ſit miſeri: ꝛ tn̄ non dī ſic: ſz expectat nos deus vt miſereaſ nr̄i: ergo expectatio nō eſt ipſa miſeratio: ſz eſt ad finē miſerēdi: g̈ non pōt accipi noie miſeratiōiſ niſi remiſſio pene ad quā cōſequēdam diſponīt hō p expectationē. ſ. q; interim cōuertīt hō ad deū: ꝛ mereſ remiſſionē pene. ¶ Scōo q; ſemp manet inconueniens de quo q̄rīt ſolutio: nā ſi deus p̄nūciauit penā futurā: ꝛ illa nō eueniat nō petimus q̄re nō eueniat an ex miſericordia vel alias: ſz q̄o poſſit ſtare q; nō eueniat cū a deo p̄nunciata ſit. Unde dicemus q; aut ꝑz cōminationē fuit aut ꝑm firmā ſeniam: ſi ꝑm cōminationē nō ē incōueniēs mutari vel nō accidere imo ita eſt q; nō eueniet: ſz hoc nō poſſumus hic dicere: q; precedēti. q. oſtēdimus nō fuiſſe hoc dictuz ꝑm cōminationē: ſi aūt dicaſ q; ꝑm certā ſeniam eſt intollerabile incōueniens: nā dabiſ vnū de duobus. ſ. q; aut deus neſciuit qd futurū erat neq; potuit inferre qō voluit: cū vnū ſentiret, i. iudicaret futurū: ꝛ ꝓponeret illud ſe facere: ꝛ nō fecerit aut ſpōte mutauit firmū ꝓpoſitū qō priuſ tenebat: ꝛ vtrū q; eſt abſurdū qō nequaq̄ cōcedimus. Et iō ſtant iſta. ſ. q; deus ꝑm certā ſniam: ꝛ firmū ꝓpoſitū p̄nūciaret hoīem moriturū quocunq; die comedēt: ꝛ poſtea miſertus nō inferret qō p̄nūciauit: ſz dōo q; ex miſericordia nō intulit penā p̄nunciatā op̄z dici q; fuerit p̄nūciata ꝑz cōminationē: ꝛ nō ꝑm firmū ꝓpoſitum. ¶ Dōm ergo q; illa pena fuit a deo p̄nunciata ꝑz firmā ſentētiā vel ꝓpoſitū: iō nihil de illa mutatum eſt: ſz euenit ſicut deus dixit. ¶ Et qñ obȝcit q; nō mortui fuerūt eodez die quo peccauerūt adam: ꝛ eua dōm qō factum eſt in eis id qō deus eis p̄dixit: ſz intelligitur q̄cunq; die comederis morte morieris. i. ad mortē obligaberis: ꝛ iſtō verū eſt: nā anteq̄ adā comederet nō ſolū nō moriebaſ imo neq; ad moriēdū erat obligatus vel nēcitate aliqua tentus: ſz poterat nunq̄ mori: cū aūt peccauit habuit nēcitatē moriēdi: ꝛ iō vez eſt q; eadē die imo eo mometo quo pctm̄ fuit cō ſumatū fuerūt obligati ad mortem. Et deus ita intellexit qñ p̄dixit eis p̄cepti penā: nā ſciebat eos tranſgreſſuros: ꝛ nō volebat ſtatiz eos occidere vt poſſet ab eis deriuari poſteritas: ideo noluit eos obligari ad ſtatim moriendū: ſz voluit q; ſtatim obligarentur ad moriendum aliquando. ¶ Aliter poteſt dici q; accipiendo mortem realiter adhuc eſt verum ſilicet qō ipſo die quo peccauerunt mortui ſunt: q; quandam partem mortis habuerunt: licet non mortem plenam: vnde apoſtolus ad roma. viȝ. c. non dicit corpus ꝓpter peccatuz mortale factū eſt: ſz mortuū eſt q̄ſi eſſet iaz res facta. Et hoc intelligi pōt: q; partē mortis ipſo die hoies haberēt intelligēdo ſic q; iceperūt alterari quadā alteratiōe diſponēte ad mortem. Nā mors ſtricte ſumēdo eſt corruptio: ꝛ eſt terminuſ vite: ꝛ nō eſt motus: ſz mutatio: ſz eſt terminus cuiuſdā motuſ alteratiōis q̄ qs diſponīt p̄ria diſpoſitiōe ad vitā: alteratio illa eſt in tēpore: ꝛ q; in ipſo die habuerūt aliquā ptē talis alterationis factis qbuſdā reſolutionib⁹ i ipſis pōt dici q; mortem habuerūt ipſo die: q; partē illius alteratiōis cuius finis eſt mors. Sz dicēdo q; iſtud vez eſt intelligēdo q; ſit q̄dam alteratio p̄cedēs mortē vel terminū vite cuius ipſa mors eſt terminus: ꝛ illa alteratio eſt in vita: ꝛ in q̄libet ptē vite poſſumus inuenire aliq̄ talē alterationē: ſz nō eſt nēce neq; aſſerendū q; a principio vite vſq; ad terminū eius ſit continua iſta alteratio: q; hoc eſſz tenere opinionē heraclitī q; ponebat oēs motus cōtinuos: ꝛ durare ꝓ totā vitā augmētū: ꝛ diminutionē: ſz nō eſt vez: q; nullus motus eſt totalit: ꝛ vere cōtinuus niſi localis: ſz de hoc an hō q; eſt mortaliſ cottidie moriaſ aut poſſit dici q; moriaſ ꝑm illā alterationē cuius terminus eſt mors infra tangeſ cum diceſ de imortalitate hois in paradiſo terreſtri. Et ideo ſz poſſumus dicere q; adam ipſo die quo peccauit mortez habebat. i. moriebaſ p̄o vt fuit ſbi aliq̄ diſpoſitio ad mortem: tñ planius eſt dici q; mortui ſunt. i. moriendi nēcitatē incurrerūt: q; hoc vocaſ moriaut mortuum eſſe. ¶ Sed queret q̄re deus ade: ꝛ eue peccantibus nō poſuit mortē in maledictionē: ꝛ penā ſicut pōit aliaſ penas: nā nō inueniſ in maledictione eue mors: ſz dolor in piendo. Aliquis dicet q; fuit hoc q; mors nō erat nunc pena ipſoꝝ: ſz cōmutauerat illā deus: nā anteq̄ peccarent hoies poſuit deus mortē in penā ſi peccarēt: nunc aūt poſtq̄ peccauerūt cōmutauit deus mortē in alias penas: ꝛ iſtas poſuit hic de quolibet eoꝝ. ¶ Sed dōm q; non ſtat primo: q; non fuit cōmutatio: ſi. n. cōmutareſ mors in alias penas nō inferreſ mors vt pena: ꝛ tñ inflicta eſt ade: ꝛ eue: q; mortui ſunt: ergo nō fuit cōmutatio. ¶ Scōo q; cōmutatio ſit equaliū vel equinalentium: ſz iſta nō ſunt eq̄lia morti neq; equalētia: ideo nō fuit cōmutatio mortis i ea. ¶ Tertio q; falſum preſupponiſ. ſ. q; nō fiat mētio de morte: nā in maledictiōe vel pena ade fit ſermo de morte cū dī. s. iȝ. c. donec reuertaris in terrā de q̄ ſumptus es: ſz illud eſt mori: g̈ de morte dī non ergo ſūt iſte pene ꝓ morte cōmutate: ſz ad mortē addite. ¶ Et ideo dōm q; nō fit mētio de mōte vt ponaſ tanq̄ vna de penis peccatoꝝ: q; iā de illa dictū erat: v̄ba. n. dei certa ſunt: ſz ipſe p̄nunciauerat eis q; q̄cunq; die peccarēt morerenſ. i. ad mortē obligarenſ: ſz q; eſt obligatus ad mortē aliq̄n moriſ: g̈ certū eſt q; morerētur ambo q; peccauerāt: ꝛ ſic non oportuit repeti de morte. Sz poſite fuerūt iſte pene: q; nō fuerāt priuſ p̄nunciate: ꝛ ſi nūc nō dicerenſ putarēt adā: ꝛ eua q; nullū aliud malū paſſuri eſſent niſi mortē: vt g̈ ſciāt multa mala i eis p̄uentura eſſe mortē poſuit nūc illa in eoꝝ maledictiōibus nihil agēs de morte. Et ob hoc in maledictiōe mulieris nihil dictum eſt de morte: i maledictiōe aūt viri tactū eſt de morte nō tanq̄ directe p̄nūcieſ: vt vna de penis: ſz indirecte: ꝛ q̄ſi ex accidēti ad limitandū alias penas: nā dī. s. iȝ. c. in ſudore vultus tui veſceris pane tuo donec reuertaris in terrā de q̄ ſumptus es: i penis aūt mulieris: q; nō faciebat mors ad limitationē alicui⁹ eaꝝ nō fuit dictum q̄cq̄ de morte directe aut indirecte. ¶ Queret q̄re deus a principio cū poſuit p̄ceptū de non comedēdo nō p̄dixit oēs iſtas penas q̄s poſtea itulit: q; videt q; deberet eas p̄dicere. ¶ Primo q; oēs iſte ſūt ꝓ pctō iō ſicut mortē p̄nūciauit q̄ futura erat ꝓ pctō: ita ꝛ reliq̄ ꝓ pctō iſto erāt debuit ex eadē rōne p̄nunciare. ¶ Scōo vt magis moueret ad nō peccādū: nā ideo poſuit deus penā cū p̄cepto vt hoies timore pene nō trāſgrederenſ: ſz quāto pluresſ eſſent pene tāto magis hō eas timeret: ergo ad intētionem dei cōuenientius eſſe videbaſ q; iſtas in p̄cepto adieciſſet. ¶ 3° vt non haberet hō cām q̄relle: nā hoi p̄nūciatū fuerat q; ſi comederet de ligno morereſ: nūc vero inferebat niſi grauior pena cū adderenſ alie poterat igiſ iuſte cōqueri q; fieret ſibi grauior conditio: nam ſi p̄nunciata fuerat ſibi mors. ꝛ alie pene que poſtea addite ſunt fortaſſis abſtinuiſſet magis a vetito quam abſtinuit p̄nunciata ſola morte. ¶ Aliqui dicunt q; deus non p̄nunciauit iſtas penas quando dedit p̄ceptum ade: ſed forte p̄nunciauit eas quando dedit p̄ceptum ambobus ſimul: nam poſtea dedit p̄ceptuz ambobus ſimul vt videtur colligi ex verbis eue. s. iȝ. c. Sed dicendum q; non ſtat primo: q; cum deus dederit p̄ceptum iſtud ab inicio ade ſoli: ꝛ p̄nunciauit ei mortem ſi comederet. s. ꝝ. c. deberet ei p̄nunciare ſaltem penas que ei conuenirent diſtincte: ſicut hic diſtincte poſuit penas eius: ꝛ mulieris: ꝛ tamen non poſuit: ideo neq; poſtea cum datum eſt ambobus p̄ceptum exp̄imerentur pene communes amborum. ¶ Secundo quia ex ſacra ſcriptura infertur contrarium: nam quando diabolus queſiuit a muliere quare non comederet de omni ligno dixit de ligno quod eſt in medio paradiſi p̄cepit nobis deus ne comederemus neq; tangeremus illud ne forte moriamur: ꝛ ita poſuit mulier retractiuuz manducandi: ꝛ tamen ſi aliquid aliud in penam p̄nunciatum eſſet diceret illud maxime: vt ſerpens daret ei remediuz contra illud ſicut dedit contra mortem dicens nequaquam moriemini: ꝛ nihil dixit: ergo videtur q; deus non adiecerat in p̄cepto dato mulieri: ꝛ viro aliam penam niſi mortem. ¶ Alij vero dicunt q; non adiecit deus aliquā penam in p̄cepto niſi q; morerentur ipſi contra facientes: ꝛ cauſa eſt q; alias penas non intelligerent: nam neq; vir neq; femina: ſuſtinuerant atenus aliquas penas neq; aliquam

ſuſtinere

pnſu.

ꝑ rō

2 rō

Determinatio. A

ſolutio obiectionum. ꝑ rō

2 rō

B

2 rō

Q. 744. A

Q. 745. A

Cur mors nō fuit poſita i maledictionem.

Cōfutatio. ꝑª rō

2. rō

3. rō

Determiatio

Q. 746. A

Cū deꝰ poſuit p̄ceptū de nō comedēdo cur ñ p̄dixit omnes penas trāſgreſſoribus. ꝑª rō

2. rō

3. rō

Cōfutatio. ꝑª rō

2. rō

Q. 747. A

sustinere viderant: ideo noiatis illis penis forte nō intellige
rent qd p illa noia importaret: ideo nō adiectū est qō intelli-
Cōfutatio. gere non posset. ¶ Dōm q istud non est vez neq rationa
bile primo: q eadē rōne neq mors debuisset apponi in pre-
p^a rō cepto primo de nō comedendo: nō. n. mortui fuerāt illi neq
viderant aliquos morientes: q nullus ante hoc mortuus fue
rat: ergo nō intelligerent qd importaretur noie mortis: z sic
non deberet poni in precepto: z tñ posita est: z ideo ꝓstat q
intelligebāt qd esset mors: lz nullū morientē viderant ita po
terant intelligere qd esset ptus: z conceptus: z subiectio ad
2. rō virum: lz vsq nunc ista nō fuissent. ¶ Scōo q motiuū nul
lum est. s. q hoies primi nō intelligerent qd p ista significarē
tur cū non expti essent ea: q multa ipsi intelligebant: z scie-
bant que nunq viderant imo nunq de eis audiuerāt: sicut
qñ erubuerunt de sua nuditate nunq viderant vestes neq
audierant qd erat vestis: z tñ statim nullo docente cogitaue
runt qd esset vestis: z ad qd prodesset: z qō fieri posset: z il
lā fecerūt. s. pizomata. ē. iñ. c. a fortiori ergo intelligerent ea q̄
3. rō eis dicerē. ¶ Tertio q: certū est q haberēt cognitionē: q
habebant pfectam noticiam ydiomatis qō eis deus dederat
habitualiter: z tñ in ydiomate non solū est cognitio vocis: sz
ēt rez signataz p terminos: ideo intelligerent adam: z eua
4. rō qd signarēt per istos terminos. ¶ Quarto q: eua intellexit
ea que dicta sunt ei a serpente. i. cognouit res sigtas p termi
nos: z tñ illa erant difficiliora cognitu q̄ ea que posita fue
runt in penis ade: z eue: ergo intelligerent illa: ps q illa que
dixit demon erant spūalia. s. esse sicut deus est: z magnitudi-
nem scie: ea q̄ pronunciata sunt in penis erant corporalia: z
5. rō sensibilia: ideo erant faciliora cognitu. ¶ Quinto z princi-
palius: q si adam: z eua non scirent qd significarēt p illos
terminos neq ēt scirent nūc postq̄ peccauerūt: q nullā ma
iorē experientiā nunc habuerant q̄ prius: q nondū eua cō-
ceperat neq peperat: z adā nihil fecerat eoz q̄ p̄nūciata sūt
ei in penā: z tñ nunc cū peccauerūt dicta fuerunt eis hec: er
go z potuerūt prius eis illa dici: z q ea itelligerēt: sicut nūc
intelligebant: non ergo fuit ista cā quare non dicta fuerunt.
Qō. 748. A ¶ Dōm aūt q veritas fuit q deus nō dixit tūc istas penas
p^a rō q̄s postea anūciauit: q nō fuit cōueniēs. ¶ Primo q a pri-
cipio qñ deus posuit preceptū de non māducando apposuit
penā non q̄si tunc affuturā hoibus: sz vt timerent: z timore
pene abstraherent ab illicitis: z tñ ad hoc sufficiebat q appo
nerēt mors q̄ erat maxima penaz: z malor lib. iij. ethi. secus
aūt post pctm̄: q non anūciabant pene solū ad hoc q hoies
eas timerent: sz vt scirent qd tollerandū de cetero esset: iō pri
mo satis fuit pronunciari mortē: nunc vero oēs pene expres
se debuerunt noiari. ¶ Scōo q ista pena includebat alias
2. rō non solū tanq̄ eminens: z maior: aut tāquā finis oiuz malo
rum: sz ēt tanq̄ terminus ad quē venit p alias penas: nemo
n. morit nisi pena aliqua precedat cū sit mors cuiusdā altera
3. rō. tionis corruptiue: iō ponēdo mortē subintelligebant alie pe
ne per q̄s ad ea veniebat. ¶ Tertio z principaliter fuit: q
deus non debuit exprimere alias penas: q: exprimēdo vide-
retur repugnar dictis suis: dicebat. n. quacūq die comederis
morte morieris: z lz deus p hoc nō intelligeret q ipsa morez
ret. i. vitā finiret: sz morer et. i. obligaret ad mortē tñ voluit de
us ita pferre: vt ex eis posset cogitari q deus pronunciaret
mortē ipsa die venturā: q: sic nimis timerēt: z cauerēt trans
gredi: z tñ si diceret mulieri q si peccaret cōcipet: z peret cū
dolore: z diceret viro q in sudore vultus sui vesceret pane
suo signaret q multis diebus viuerēt: z ita nō morerent ip
so die: iō vt nō videret deus sibi ipsi repugnare dixit soluz de
morte: z nō de alīs penis: z ista est vera cā: nam due prece-
Qō. 749. dentes calūniabiles sunt. ¶ Dixit. n. magister in hist oria sco
opinio hi- lastica q mulier peccauit in duobus: supbiuit: z comedit de
storie scola fructu vetito: q: supbiuit humiliauit eam deus dicendo sub
stice de pec viri ptāte eris: q: comedit peccādo in fructu: punita est i fru-
cato eue. ctu suo. s. in pariēdo. Iste applicatiōes sunt aliq̄les: nā mulier
A supbiuit volēdo immoderatū honorē vel excellētiā: q: appe-
tiuit sciam: sicut deus: humiliata aūt fuit: non in scia vt effice
ret mīn^s sciēs quā erat: q: tūc esset deffect^s in nālib^s: z nālia
nō mutant i penā: sz factū ē q viro subīcer et. Peccauit quo
q̄: q: cōedit: z punita est in fructu suo. s. vt cū dolore pariat
ista applicatio minus vī ad ꝓpositū nisi dicat q peccauit in
fructu alieno delectabiliter illū manducādo: punit in fructu
suo: q: cū tristitia illū pit. Sed cū dī in maledictiōe mulieris
multiplicabo erumnas tuas q̄re dī: nam vī q in paradiso alī
quas erumnas habitura erat mulier: sz non tot quot forīs: z
hoc est incōueniens: q: in padiso nulla miseria aut pēa futu-
ra erat. ¶ Dōz q dixit deus multiplicabo erūnas tuas. i. fa-
ciā miserias tuas: z penas esse multas: in quo deus duo ostē
dit hoi p̄ q habēt miserias q̄s nō hēbat neq̄ habere debe-
bat nō peccādo: z q: putaret hō q ille essent pue aut pauce
in quo aliq̄liter cōsolaret dixit q multe: z magne miserie es-
sent: z hoc totū sub vno verbo cōclusit inquantū dixit multi
plicabo erūnas tuas. i. multas esse faciā. ¶ Quereť qūo po- q. 750.
suit deus in penā mulieri qō dixit: z cōceptus tuos. ¶ Aliq Cū deus
dicunt q hoc posuit deus in penā: q: in padiso nō erat futu- dixit: z
ruz q feia cōcipet: sz postea factū est. ¶ Et si dicať qūo ergo cōceptus
in padiso multiplicarenť indiuidua in spē humana respon- tuos &c.
dent q nō esset ibi gño saltē p cōcubitū: sz multiplicaret de qūo hoc
hoies formādo eos sicut adā: z euam q de nullo geniti sunt. est in pe
¶ Sed dōm q non est hoc verū: q: in padiso esset gño per na.
cōcubitū sicut nūc de quo infra declarabitur. ¶ Alij dicunt q A
nō fuit pena ista posita a deo mulieri in hoc q cōcipet: sz q R^o
cōceptus sui multi essent: naz dī multiplicabo erūnas tuas: Confu.
z cōceptus tuos: in padiso aūt cōceptus futuri erant: sz pau Alia^a.
ciores: q: ibi soli electi gignerenť: hic aūt taz electi q̄s damna
ti. ¶ Sed dōm q hoc nō est verū neq̄ rationabiliter dictuz: Confu.
primo q: in eo in quo est benedictio nō pōt poni maledictio p^a rō
in multitudine filioz: sicut lia dixit se beatā dicēdā a mulieri B
bus: q: hēbat sex filios. j. xxx. c. z maledicta reputabatur fi- 2. rō
lis q̄ non piebat deū. vij. c. ergo nō esset maledictio in multi
tudine cōceptuū. ¶ Scōo q: si in multitudine cōceptuū es-
set maledictio: iō fieret q̄si in cōcipiendo vel cōceptu esset ali
qua pena vel malū: z tñ si in multis cōceptibus esset pena es
set quoq in vno aut vnico cōceptu: q: cōceptus: z multi cō-
ceptus nō differūt nisi p multū: z paucū: ideo z nō differret
p penā: sz p multā penā: z paruā penā: z ita si in multis con
ceptibus esset magna pena esset in quocūq cōceptu aliq pe
na: z tñ in padiso nō erat futura aliq̄ pena: q̄ non erat istud
malū qō pronūciabať q̄si hic sint multi cōceptus. ¶ Tertio 3. rō
q: adhuc qō p̄supponūt nō ē certū. s. q plures cōceptus sint
hic q̄s in padiso: nā dī res sine cā cum non videať rō aliqua
ad hoc inducere. ¶ Quarto quantū ad hoc: q: in qbusdam
appet hic ꝓrū: nā multe mulieres sunt hic q̄ nō cōcipiūt: z i 4. rō
padiso nulla esset nisi forte vltima q̄ ibi cōcipeť: q: ibi oibus
esset ꝓceptū dare opam proli: hic. n. multe mulieres ante eta-
tem pubertatis decedunt: alie steriles sunt: alie voto castita-
tis se astringūt: alie cognoscunť a talibus viris q gñare non
p̄nt aut ad gñandū indisposīti sunt: sz in padiso nihil istoz
esset. Nā mulier morereť ibi ante pubertatē imo q ibi nasce- L
renť nunq̄ morerenť: sz in eternū viuerēt et nulla mulier ha
beret ibi ꝓpositū castitatis cū esset dei ꝓceptū de dādo opam
proli saltē determinato mō de quo nobis nō cōstat: similiter
nulla mulier ibi esset sterilis: z nullus vir frigidus aut ipo-
tens: q: isti sūt defectus penales: z pena nō esset in padiso.
¶ Quinto q: de mulieribus q̄ cōcipent adhuc necesse erat 5. rō
q q̄dā in padiso cōcipiētes plures cōcipent quā hic: q: q̄dā
sūt mulieres hic cōcipiētes q̄ vnū tm̄ cōcipiūt in tota vita: z R
tñ in padiso si mulieres cōciperēt solet dici q q̄libet cōcipet
duos sil': z duos vno ptu effunderet: de q̄ infra tanget: ergo
nō essent pauciores cōceptus i padiso q̄s hic. ¶ Cū aūt obū
ciebať q hic sunt plures cōceptus q̄s in padiso: q: nascunť
tam electi quā dānati: dōz q in padiso nō nascerenť nisi ele solutio
cti: q: oēs nascerenť i nocentia: z postea nunq̄ peccarēt sic obiectio
neq̄ pies eoz ideo nullus posset dānari: sz oēs eēnt electi h onis.
aūt oēs nasčunť in pctō originali: iō oēs dānandi essent nisi
pticiparēt fructu redēptionis xp̄i p sacr̄a: z h̄ fit in qbusdā z obo
nō in oibus: iō eoz q nasčunť hic qdā sunt electi alī dānati.
¶ Sz dōm q ex hoc nō sequiť q mulieres plures fetus cō
cipiant hic q̄s ibi cōcepture essent: q: forte aliquis diceret q P
electi q ibi nascerenť essent plures q̄s electi: z dānati q nūc
nascunť. ¶ Adhuc tñ dōm hoc non esse vez: q: numerus
electoz nō mutať: q: electoz numerus ex dei p̄destinatiōe
eternaliter diffinitus est: iō siue hoies in padiso nascerenť si
ue hic nō mutať aliqd de ꝓposito dei: iō nō plures ibi q̄s hic
electi nascituri erant: z tñ hic nasčunť tam electi q̄s damna-
ti iō plures hic nasčunť q̄s ibi nasciturī essent. ¶ Sed dicen obō
dum q non sequiť ex hoc q mulieres cōcipientes hic con-
cipiant plures aut pluries q̄s ibi: sz solū sequiť q tēpus con-

ceptionis

ceptionis z generationis durat hic diuturnius q̃ ibi: q; ibi in pauco tẽpore cõpleret numerus elector. hic vero durauit mundus vltra qnq; millia z quadringẽtos ãnos: z residuũ tpis soli deo cognitũ est qui posuit tpa z momenta in ptate sua. vnde in pautiori tpe fierent ibi plẽs gñationes q̃ h dat tot mulieribus gignẽtibus siue cõcipiẽtibus quot hic: z ita iste sensus de multitudine ꝓceptuũ nõ est verus. ¶ Dom ergo q̃ intelligit ista maledictio de ꝓceptu accipiendo ꝓceptuz non pro fetu q̃ ꝓcipit neq; pro actu ꝓcipiendi: q; in his non est pena: vt dcm est. s. sed vocat cõceptus tps quo mulier gestat in vtero fetũ: q; in illo tpe sunt multe difficultates z pene. ¶ Aliq dicunt q̃ ꝓceptus ponũtur in penã pro eo qõ sequitur ad ꝓceptũ: q; femina pit: z est partus cũ dolore: sed ordinat ꝓcept⁹ ad hoc q̃ de vtero exeat qõ sine pena graui nõ fit: ideo ponit maledictio in ꝓceptu. ¶ Dom q̃ nõ stat quia tunc esset lra superflua. nã postq̃ dr multiplicabo ꝓcept⁹ tuos additur in dolore pies filios tuos: z tñ si istud nõ diceret aliquod malũ vltra id qõ signat ꝓceptus nõ poneret: q; nõ est aliquid supuacuũ verbis dei: iõ cũ ponat apparet q̃ ꝓceptus non ponit in maledictiõe ꝓut cõceptus fetus emittit de vtero sine dolore. ¶ Sed est intelligendũ q̃ oia ista signãt q̃sdaz penas inflictas mulieri pro pctõ: z sicut dcã sunt diuersa: ita z pene noie ꝓceptuũ signant quidã labores aut difficultates accidentes mulieri a tpe quo ꝓcipit vsquequo emittat fetũ de vtero: z nõ potuerunt per aliqd nocius designari q̃ noie ꝓceptus de istis difficultatib⁹ que sunt supra dixim⁹. Et dixit deus multiplicabo conceptus tuos nõ intelligẽdo q̃ esset pena in multitudine ꝓlis cũ potius sit gaudiũ: sz qa accipit noie conceptus pena que accidit post ꝓceptionẽ: z illa est qñcũq; mlier ꝓcepit necesse est q̃ quãto plus multiplicati fuerint ꝓceptus tanto sit pena grauior: ideo nõ dixit solum q̃ daret ei ꝓceptus: sed q̃ multiplicaret ꝓceptus eius vt magnitudinẽ z frequẽtationẽ pene designaret. Alia ps maledictionis erat in dolore pies filios tuos: z de hoc certus est q̃ sit pena z grauis pena cuz efficiat mulier ꝓpinqua morti sicut xps dixit. Joã. xvi. c. mulier cũ pit tristiciam hz: q; venit hora eius. i. hora piculi z dispositionis ꝓxime ad mortem z hanc vocauit xps pssurã dicens ibidez: z nõ meminit ꝓcessu re ꝓpter gaudiũ: q; natus est hõ in mundum. pssurã dixit q; mulier premit z coangustat ad mortẽ. vñ z multe mulieres deficiunt in ptu: sicut pz de rachel. j. xxxv. c. ¶ Dicit aũt magister in hist̃oria scholastica dcm est mulieri in dolore paries filios tuos: qõ dcm est ei in dolore maledictio est: sed pies benedictio. maledicta est enim sterilis: z ita in puniẽdo non est oblitus misereri deus: qõ et in aliꝑ maledictionibus hoium notandũ est. ¶ Non est aũt sic intelligendũ q̃ deus sil'iter derit benedicere mulieri z maledicere ei: cũ sacra scriptura hoc improbet in lingua nra benedicimus deum z pẽm: z in ipsa maledicimus hoies qui ad sil'itudinem dei facti sunt ex ipso ore ꝓcedit bñdictio z maledictio nõ opz frẽs mei hoc ita fieri nunqd foris de eodẽ foramine emanat dulcis z amara aq̃ sed ponunt ista q; nõ poterat poni maledictio nisi daret id in quo erat maledictio. est aũt maledictio in dolore ptus: z in partu parit mulier filios: iõ oportuit dici q̃ in dolore pareret filios suos. ¶ Cum aũt dicit q̃ deus puniendo nõ obliuiscit misereri. vez ẽ q; ita dcm est. ps. lxxvj. aut obliuiscet misereri deus aut ꝓtinebit in ira misericordias suas: z tñ nũq; sil'ponit bñdictionẽ z maledictionẽ. nã misericordia nõ est benedictio: q; nia ꝓsistit in alleuiatiõe maloꝝ. bñdictio aũt in collatione bonoꝝ z augmẽtatione eoꝝ: vt Grego. dicit. ¶ Sz aliqs dicet qõ ista ponũt i penãcũ sint nãlia. ¶ Aliq dicet q̃ nõ sũt nãlia: sz solũdata sũt ꝓ pctõ delioratio nãz. z hãc ẽteriorationẽ nõ hrent hoies in nã sua si nõ peccarẽt. Dr q̃ hoc nõ est vez: sed oia ista que ponunt tã in maledictiõe femine q̃ viri sunt aliquo mõ nãlia z competerent nãe ẽt sine pctõ ex additiõe vel ꝓncipijs nãe. ¶ Et hoc pz ꝑmo vt in pariendo: q; nãliter dr esse dolor: nã in partu fit diuisio quedaz continui: sed nõ potest esse diuisio ista sine dolore nãliter insentiente. ergo fm nam sequit dolor in ptu. ¶ Scõ q; in brutis nõ est pctm: z ideo non est pena data pro pctõ: sz quid⁹ ibi est fm nam: z tñ ibi est dolor in piendo. g̃ nãl'r accidit: z quãto est maior indispositio ad aptionẽ vteri tanto est maior dolor: sz ita est in femina spẽi hũane. potissime q; sensus tactus est pfectior in hoie q̃ in aliꝑ aialibus: z fm illuz est dolor. iõ fm nãz maior erit dolor in ptu in femina spẽi nostre q̃ in pecoribus. ¶ Dicendũ q̃ ista que ponunt in maledictionibus sũt fm nam: z tñ data est in pena ita q̃ non euenirent nisi peccatũ ꝓcessisset. ¶ Primũ pz q; si ista nõ ꝓuenirẽt fm naturã eẽt ꝓ naturã: z tñ sunt manentia. z ita esset aliqd in hoie quod esset semp manens z ꝓ nam eius oporteret igit esse semp miraculum z operationẽ ab aliqua cã extrinseca quod nõ est vez cum potius ista sint ab extrinseco. ¶ Scõ q; vt ait dionysi. li. ỏ diui. no. c. iij. nãlia data demonũ nõ fuerunt p pctm mutata. g̃ a fortiori in hoie cuius peccatũ est minus nõ mutarent nãlia per pctm: si tñ ista q̃ ponũtur in maledictionibus nõ essent fm nam sed ꝓ esset q̃tum ad hoc mutata nã: z ita per pctm mutaret nã humana: iõ tã istud qõ dr de dolore in partu q̃ cetera posita in maledictionibus viri z feie erant fm nam euentura. i. a pncipijs intrinsecis. ¶ Erat scõm q̃ ista in penã eueniebant nõ euentura si homo nõ peccasset: modus est q; licet fm naturã ista accidere deberẽt. i. ex conditione corpis tñ deus ex dono supnaturali facturus erat q̃ nõ euenirent: z q; istud donuz esset si hõ nõ peccaret semp pseueras nũq; inessent hoi ille penalitates que fm nam future erant ꝑualente dono supnaturali sup cõditionẽ mãlem: sed cuz hõ peccauit ꝓuauit eum deus dono illo supnãli: secutũ est id qõ ex conditione nature euẽturũ erat z q; oia ista accidẽtia fm naturã: erant futura oia euenerunt: sed dicunt in penã euenisse: q; deus nũq; ꝓuauerat hoiem dono supnãli p qõ impediebant ista euenire: nisi hõ peccasset z in penã peccati. ideo ista mala dicunt in penã data: licet al' fz naturã euentura essent nisi dono supnãli impedirent: sed qõ donũ esset istud aut quo impediret ista euenire diceꝛ. j. qñ agek de immortalitate in paradiso terrestri. ¶ Est nunc rñdendum ad ea que dicebantur supra. q. 746. ostendendo q̃ in ꝑcepto de nõ comedẽdo deberẽt ꝓnunciari penalitates que postea viro z mulieri ꝓnũciate sũt. ¶ Ad pmũ cũ dicebat q̃ oẽs erant pro peccato: ideo sicut mors predicebat: ita z cetere: dom q̃ licet fuerint oẽs pro peccato nõ fuit eadem cã ꝑdicẽdi oẽs. nã fuerunt tres rõnes vt predicerẽt mors z nõ cetere vt oñsum est supra. q. 753. ¶ Ad scõm põt dici vno mõ q̃ nõ magis moueret cetere pene sil' posite cũ morte q̃ mors sola eo q̃ illa includit ceteras: z si illa seq̃tur nihil differt q̃ alie accidant vel nõ: q; alie nõ addũt malũ aliqd ad mortẽ. ¶ Scõ põt dici. q̃ forte alie pene exꝑsse cũ morte aliqd moueret pluſq; sola mors: z tñ nõ debuerũt exꝑmi cetere q; repugnare videret deus verbo quo dicebat q̃cũq; die comederis morte morieris: z ista est cã ꝓncipalis: vt factũ est supra. q. 748. ¶ Ad tertiũ dr q̃ nõ poterat hõ hãe cãz querelle nõ ꝓnunciatis sibi aliꝑ penalitatibus: q; h esset quasi magis vitaret pctm ꝓnũciatis oĩbus q̃ solis quibusdã: vel sola morte. Sed dom q̃ falsum est: q; si ꝓnunciarent alie pene nõ putaret hõ q̃ mors ipsa die futura erat q̃ peccaret: z tñ ita intelligere videbat inq̃tum dicebat q̃cũq; die comederis morte morieris: z tñ magis timeret mors ꝓposita sola si statim putaret futura q̃ mors cum aliꝑ penis quotlibz si mors post multos dies esset futura. iõ ad h q̃ hõ caueret pctm nullo mõ melius fieri potuit q̃ ꝑdicẽdo solam mortẽ eo mõ quo fuit ꝓnũciata: z ita non hret cãm querelle. ¶ Scõ q; ẽt si ꝓnũciatis aliꝑ penalitatibus cũ morte magis moueret hõ ad nõ peccadũ q̃ ꝓnũciata sola morte non hret cãm q̃relle q̃ sola mors ꝓnunciaret: q; nihil sibi fiebat iniustum: z causa est q; istud fuit positum per modum legis z non per modum contractus: si enim esset pena conuentionalis. i. ex contractu q̃ si homo peccaret moreret hoc conuẽto inter deum z hoies: z deus postea homini peccanti alias penas adderet hẽret homo causam querelle: hoc tamẽ erat vt lex positũ lex autem non est in potestate eius cui imponit̃ qualis sit: sed in potestate condẽtis. ideo cum deus posuit legem homini q̃ morerer q̃cũq; peccaret quam posuit sine consensu hominis potuit addere ad istam legez quicqd vellet z in hoc non grauaret hominem in cuius potestate non erat quali legi subijceretur. ¶ Dicitur vltra in maledictione mulieris sub viri potestate eris: de quo dubitat quomodo ptineat ad maledictionem: q; videtur ptinere ad naturam q̃ femina sit sub potestate viri. ¶ Aliquis dicet q̃ nõ est fz naturam. imo est vere pena quasi fm naturã aliter futurum eẽt si non peccaret mulier: z ea peccante datum esset sibi hoc in penam. ¶ Sed dicendum q̃ non stat: quia si alter futurum esset fm nam aut illud esset q̃ vir nãl'r subditus eẽt feie aut q̃ neuter

B
ꝑ. rõ.
2. rõ.
A
Qõ. 754.
B
ꝑ. rõ.
B
2. rõ.
A
Qõ. 755.
An eẽ sub ptate viri ꝓ tineat ad maledictionem.

j. 751. termi nato. ptãte. Rõio. Rõio. Aliuta rõ. 2. tio. Rõio. A Qõo ista ponuntur in pena cui sint nãlia.

ꝙ neuter alteri ſubĳceret: ſed ambó eſſent equales: ꝛ tñ neutrum iſtoꝝ ſtat: ergo nõ erat ſm naturã ꝙ alr fieret. ¶ De ꝑmo pz. ſ. ꝙ nõ eẽt vir ſubĳciendus femine. ſi enim feia ſm naturã deberet ꝑeſſe: oportebat ipſam eſſe ꝑz naturã melioꝛẽ: ſz hoc non eſt verum: ergo nũc debebat illa ꝑeſſe. pz hoc qz dignitas vel nobilitas inter hoies attẽdĭt penes id in quo excedit hõ alia aialia. illa aũt eſt pars rõnalis. iõ ꝛ vnus hõ excedit aliũ non per hẽ ꝛ non hẽ partem rõnalem: ſed per habere pfectius: ſz ita eſt ꝙ feia nõ hz ꝑz naturã intellm ſublimioꝛẽ viro: ſz poti⁹ eꝫ ꝛio: ergo nõ debuit illa ꝑeſſe. ¶ Scõo pz iſtud qz diabolus hoc ſignauit in electione ſua: cũ. n. temptare voluit hoiem ad deiciendũ fallendo nõ auſus eſt incipere a viro ꝗſi ille eſſet ſublimioꝛ in intellectu ꝛ nõ decipere tur: ſed a muliere tãq̃ a fragilioꝛe inchoauit: vt dicit Augu. ſuper geñ. ꝛ magr lib. ĳ. ſen. di. xxj. ꝛ tñ diabolus cuius natura eſt excellentioꝛ q̃ hũana cognoſcebat ſufficiẽter dr̃iam viri ꝛ femine: ꝛ elegit incipere a femina: ergo iudicauit illaz eẽ minoꝛẽ ſm intellectũ: ꝛ ita eſſet de facto. ¶ Tertio apparet ex ipſo actu: qz mulier ſeducta eſt a ſerpente: vir aũt non fuit ſeductus: ſz eadẽ fuerunt ꝓpoſita viro que feie ſic dicit apoſtolus ꝑma thi. ĳ. c. ſ. ꝛ adaz non eſt ſeductus: mulier aũt ſeducta in ꝑuaricatione fuit: ſed ſeduci eſt ex eo ꝙ qs credit õre alr q̃ ſe hẽat: ꝛ hoc nõ eſt niſi: qz intellꝰ ſuus non ſufficit diſtinguere inter verũ ꝛ flm circa illã rẽ: ergo qui magis decipitur aut decipi põt minoꝛẽ intellectũ hz: feia igĭt minoꝛez intellm hẽbat que ſeducta eſt: ꝛ ſeduci potuit in talibus in quibus nõ potuit ſeduci vir. ¶ Quarto pz ex eo qõ apoſto. eo. c. iubet. ſ. mulieri aũt docere nõ permitto neq̃ dñari in virum: ꝛ reddit ibi cãm. ſ. mulier ſeducta eſt: ꝛ nõ adã: nõ enĭz dicit hoc datũ mulieri in penã peccati ſui ꝙ docere nõ ꝑmittatur: qz tã vir q̃ femina peccauerũt: ꝛ ita vtriq̃ vetaref: maxime qz apl⁹ nõ exꝑimit illã cauſaz: ſed dicit ꝙ fit: qz femia ſeducta fuit: ſeduci aũt nõ eſt pctm̃: qz ꝓuenit ex ipotẽtia intellectus ad pauca attingentis: iõ qui pauca nouerunt quãtũcũq̃ ſint boni vel inocentes decipiunt̃ iuxta illud ꝓuerb. Innocens credit oi verbo. ſ. neſcit diſtinguere: qõ eſt verum: ꝛ qõ flm: ergo apl⁹ nõ vetuit mulieri docere qz peccauit: ſed qz ſeducta eſt. i. qz puũ intellm hz ꝛ potuit ẽcipi: ſed qui paruum intellm hz non recte docet: iõ debuit mulieri vetari docere. ¶ Et iſta rõ eſt multũ ꝓueniens: qz ꝓcedit ex hitudine intell⁹ exñtis in puris nãlibus ꝛ ante peccatũ: nã ſi arguere tur de intellectu poſt pctm̃: fortaſſis diceret ꝙ intell⁹ mulieris erat ꝑus maioꝛ: ſed ꝓpter peccatũ fuerit diminutuz lumẽ illius: ꝛ ita potuerit decipi: ſed deceptio iſta fuit ante manducationẽ de ligno vetito: imo ſeduci fuit cã vt comederet: qz ſi non credidiſſet vbis diaboli nõ comederet: ergo appet ꝙ añ omne peccatũ erat intell⁹ mulieris puus: ita vt decipi poſſz ꝛ intell⁹ viri maioꝛ iõ non ptinebat ad feminã ſm nãm prẽ eſſe viro. ¶ Quinto pz qz ſi femina eẽt dignioꝛ in nã humana viro formareꝫ prius illa vel ambo ſimul: ſed formatus eſt prius adã: ideo ille erat dignioꝛ in nã quaſi totã perfectionez ſpeciei in ſe ꝓtinens motiuum huius eſt: qz opera dei pfecta ſunt deute. xxxĭj. c. ideo qõ perfectũ erat per ſe ꝓduceret: ꝛ ꝑ quaſi in eo tota dignitas ſpẽi cõſiſteret: ꝛ femina nihĭl adderet in humana ſpẽ de pfectione vltra id qõ erat in viro: ꝛ facit iſtam eandẽ rationẽ: apl⁹ ad thimo. ꝑ. c. ĳ. docere aũt mulieri nõ permitto neq̃ dñari in virũ: ſed eſſe in ſilentio. Adã eni formatus eſt ꝑmũ deinde eua: ꝛ ita iſte ordo formatiõis oſtendit ꝙ ille ſit dignioꝛ: ideo illa nõ debeat dñari. ¶ Sexto qz femina hz ad virũ eandẽ habitudinẽ quã hz vir ad deũ nam vir eſt caput mulieris: caput aũt viri eſt xp̃s: caput chriſti eſt deus: ꝑma chozin. xj. ꝛ etiã vir eſt imago dei: ꝛ feia nõ eſt imago dei: ſed viri cũ dz eo. c. vir aũt non dz vellare caput ſuũ: qz imago ꝛ gloria dñi eſt: mlier aũt gloria viri eſt: ſed ꝙ vir ſit imago dei ꝛ femina viri non accipiĭt per ea que conueniunt eis poſt peccatũ: ſed per nãlia: ꝛ hz apl⁹ iſta fundamẽta ex eo qõ hẽtur in verbis dei. ſ. i. ꝛ. ĳ. c. ꝛ. ſ. magis declarat̃ eſt: ergo mulier nõ eſt dignioꝛ viro ſm nãm ad hoc ꝙ illa prẽſit. ¶ Septimo qz mulier formata fuit de viro: ꝛ hoc facit vt illa non ſit eo dignioꝛ: ſicut apl⁹ inducit ꝑma cozin. xj. capi. multe rõnes hmõi inducũt ꝙ non erat mulier futura maioꝛ viro ꝓſidendo: qz nõ erat dignioꝛ ſm nãm. ¶ Alia pars erat ſ. an femina futura erat eq̃lis viro: ita ꝙ nulla ꝓſidentia eẽt. ¶ Sed dõm ꝙ hoc etiã non erat verũ: nam ſi nulla ꝓſidentia ibi futura erat: nullus exceſſus eſſet in dignitate nãli: qz inter equalia eſt prẽſidentia cũ ſm nãm ſuperioꝛa ſm vtutez agant in inferioꝛa: ꝛ nihĭl ſit ſuperius alio qõ aliquã actõez non hẽat in aliud: ergo ſi nõ eſſet ꝓſidentia aliq̃ ſz pura eq̃litas inter virũ ꝛ feminaz eſſet equalitas in dignitate nãe: ſed hoc eſt flm: qz aliq̃ ineq̃litas eſt inter eos: ergo nõ erat ita futurũ. ¶ Prio pz inequalitas: qz ꝑma cozin. xj. c. dicit apoſtolus ꝙ vir eſt caput feie ꝛ xp̃s viri ꝛ deus xp̃i: ꝛ ibi non põt eſſe cõparatio ſm pctm̃ aut penã cõſequutã ex pctõ: cũ nihĭl tale ſit in deo ꝛ xp̃o: ſed ſm dignitatẽ nãlẽ: ergo ſicut deus ẽ nãlr maioꝛ xp̃o inquãtuz eſt hõ: ꝛ ideo eſt caput eius: ita vir eſt maioꝛ aut excellẽtioꝛ nãliter muliere: ꝛ iõ eſt caput eius. ¶ Scõo pz per ſiłem cõpationẽ: quã. e. c. facit apl⁹ dicẽs ꝙ vir ſit glĭa dei: mlier aũt ſit glĭa ꝛ imago viri: ꝛ ita põt quẽdam gradũ inter virũ ꝛ mulierẽ quãtũ ad ꝑticipationẽ imaginis: ſed attendĭt imago in nobis quãtũ ad naturalia ꝛ nõ quãtũ ad gratuita: ergo in nãlib⁹ eſt quidaz exceſſus viri ad feminã. ¶ Tertio qz ſiłr apl⁹ vocat ineq̃litatẽ iter eos ꝓpt̃ originẽ: nã nõ fuerũt ãbo idiuidua ſiłr ꝓducta ſicut in alĳs aialibus: ſz vnũ ꝑus ꝛ ex ipſo aliõ: ꝛ eſt duplex hitudo inter ipſa: vna eſt hitudo prioritatis alia originis: ꝑia eſt inquantũ nõ ambo hoies ſiłr foꝛati fuũt ſicut aialia: ſz ꝑus maſculus: deinde feia: alia eſt inquãtũ vnus de alio eſt. ſ. femia de viro: vtrãq̃ habitudinẽ poſuit apl⁹ ad deſignandã ineq̃litatẽ dignitatis: de prio pz ꝑma thimo. ĳ. c. ſ. adã foꝛatus ꝑmus deinde eua: ꝛ iſtud inducit ibi ad ſigndã ineq̃litatẽ dignitatis. ſ. ꝙ vir docere debeat mulierẽ ꝛ ꝑſſe ei: de ſcõa pz: ꝑma cozin. xj. c. ſ. nõ. n. vir ex mlĭere: ſed mlier ex viro. i. foꝛata eſt mulier ex viro ꝛ nõ eꝫrio: ꝛ ꝺ ſiłr ſignat ibi ineq̃litatẽ eoꝝ imo maioꝛitatẽ ex ꝑte viri inquantũ ꝓ hec ꝓbat ꝙ feia dz velare caput: vir aũt dz hr̃e caput diſcoptum in eccl⁹ia qñ oꝛat: q̃ſi illa ſit aſtricta ad aliquid a quo vir eſt liber. ¶ Quarto id qõ eſt pp alterũ eſt minus dignũ illo cũ ſit finis melioꝛ his q̃ ad finem: ſz feia fuit pp virũ vt cũ ipſo compleret gñationẽ: iõ eſt vir dignioꝛ: iſtã rõnẽ facit apl⁹ ꝑma cozin. xj. eteni nõ ẽ creatus vir pp mulierẽ: ſz mulier pp virum: ꝛ ex hoc tãq̃ ex ſufficienti ꝓximo cõcludit ibi apl⁹ ꝙ feia dz velare caput tanq̃ minoꝛ: nõ aũt vir. ¶ Quinto qz adiutoꝛiuz ſigt bonũ qõdam ptiale ꝛ ꝓferens: ꝛ eſt pp id cui eſt adiutoꝛiũ: nã cum adiutoriũ dicaf relatiue ad alterũ: ꝛ dicat inſup rõnẽ ꝓferẽtis ptem neceſſe eſt eſſe minus bonũ eo cui ꝓfert: ſed feia eſt vt adiutoriũ viri: ꝛ ad hoc fcã eſt vt eẽt adiutoꝛiũ viro: ergo feia ẽ creata pp virũ: ꝛ eſt minoꝛ eo: ſic pz. ſ. ĳ. c. cũ dixit deus nõ eſt bonum hoiez eſſe ſolũ faciam⁹ ei adiutoꝛiũ ſiłe ſibi: ꝛ iſtud idez ſignauit apl⁹ in vbis. ſ. poſitis. ſ. vir nõ eſt creat⁹ pp mulierẽ: ſz mulier pp virũ. ¶ Sexto ſm nãm agens nobili⁹ eſt patiente: vt dicit Ariſto. li. ĳĳ. de aĩa: ſz in ſpẽ humana vir eſt vt agens feia eſt vt patiẽs cũ vir hẽat viz foꝛmatiuaz fetus: feia aũt mãz miſtret: vt ariſto. oñdit li. xvj. de aialib⁹: ideo neceſſe eſt virũ eſſe nã dignioꝛẽ: ꝛ idẽ eſt in oi ſpẽ aialiũ vbi inuenĭt dr̃ia ſexus eſt maſculus dignioꝛ femia: ſed maſculũ ꝛ feiam eẽ fuit ex nã ꝛ ante pctm̃: iõ erat iequalitas dignitatis ꝛ excellentia ex ꝑte viri. ¶ Septio qz qõ alicui daf eſt minus eo cui daf: ſed feia ante pctm̃ fuit data viro: iõ erat excellentioꝛ vir muliere ſm nãm: pz hoc qz. ſ. ĳ. c. dixit adam deo: mulier quã dediſti mihi dedit mihi ꝛ comedi: iõ dõm ꝙ nõ eſt dubiũ quin añ pctm̃ vir eſſet dignioꝛ femina. ꝛ iõ aliquo mõ prẽſideret. ¶ Sz ſ ꝓpoſito manet dubiũ an mlier ante pctm̃ eſſet ſubdita viro. ¶ Aliq dicũt ꝙ ſic, qz feia ꝑz nãm erat minoꝛ viro in dignitate: ꝛ ita erat ei nãlr ſubdita: ſz ꝙ ſm nãm eſt inuenĭt ante pctm̃: iõ erat tũc ſubdita: ꝛ ita nõ poſſet dari in penã. ¶ Ad hoc aliqui diſtiguũt ſicut magr in hiſtoria ſcholaſtica ꝙ mulier erat añ pctm̃ ſubdita ꝛ ẽt poſt pctm̃: ſz prius erat ſubdita amoꝛe: nunc vero conditione ꝛ timoꝛe. ¶ Dõm ꝙ hoc ſatis põt teneri pro vero: ꝛ tñ non eſt nunc ſufficiens. Primo inquãtuz dicitur ꝙ erat mulier prius ſubdita amoꝛe: nam qui ſubdĭt amoꝛe non eſt ſubdit⁹: ſed ipſe ſe ſubdit: ꝛ ita qui maioꝛ eſt poteſt effici ſubdit⁹: quia ſe ex virtute humilitatis ſubdet: ſicut chriſtus dixit qui maioꝛ eſt inter vos fiat miniſter veſter matthe. xx. capit. ꝛ ipſe chriſtus qui ſm naturã maioꝛ eſt omnibus cum ſit deus ſubdidit ſe hominibus vt iudicaretur ab eis: nam exinaniuit atq̃ humiliauit ſeipſum: ad philip. ſecũdo. c. vnde ſi femina ſolum erat viro ſubdita amoꝛe: ita poteramus dicere virum ſubditum femine amoꝛe. i. virtuoſo amoꝛe: ꝛ ſic non apparet an deberemus dicere ꝙ vir erat ſubditus femine vel femina viro.

¶ Secundo.

β°rõ — 1.rõ — B — 3.rõ — C — 4.rõ — D — 5.rõ — 6.rõ — E — 7rõ A — 7.rõ — 2.rõ — 4.rõ B — C — 5.rõ — 6.rõ — 7.rõ — β°rõ

appꝛobatio

O. decl vj. An mulier erat futura eq̃lis viro.

q. 7ª An mulier ante pctm̃ eſſet ſubdita viro

Sõlutio alĳ ex parte β°rõ.

¶Secundo q3 dr̄ q nunc est femina subdita viro timore: z tamē alique femine sunt que subdunt amore: q3 ipse ex deuotione virtutis se subꝫciunt z non timore pene. z sic non videretur nunc in eis esse dr̄ia primi status z huius. ¶Aliq aūt volunt alr. s. q fm nām erat inter virū z femināinequalitas dignitatis: z tn̄ non erat presidentia aliqua neq3 subiectio. nā esse aliqd nobilius altero non inducit penā alicuius eorū: q3 als oia essent cū pena nisi deus qui est maior oibus qō est fl'z: q3 bti nullā penaz hñt: z tn̄ sunt minores: iō z ipsi inuicem sunt inequales: sed de presidentia z subiectione dicunt q non pōt esse sine pena: iō q non fuerit ante pctm̄: z ita non esset subdita eua ade. ¶Dōm q videt q in paradiso nō esset talis subiectio mulieris ad virū qualis nūc est: iō quādiu manserunt adā z eua ante pctm̄ non fuit ibi subiectio talis q̄lis nunc: fuit tn̄ aliqua presidentia: z aliqua subiectio ibi z futura erat ēt si hoēs nūq3 peccarent: z illa non erit in paradiso celesti inter virū z feminā. Erat primū q in paradiso nō esset talis subiectio aut presidentia q̄lis nūc. hoc p3: q3 subiectio est vbi est principatus: z vbi inuenit̄ pncipatus ppie est subiectio ppie: z quāto magis stricte inuenit̄ principatus: tāto magis stricte inuenit̄ subiectio. ¶Sunt autez inter nos multe cōicationes. s. nālis despotica. iconomica. omogalica. politica: vt dicit Aristo. lib. i. politi. c. i. De istis cōicationibus dōm q nulla esset in paradiso nisi pma. s. nālis. ideo non esset ibi principatus aliqs aut subiectio nisi forte in cōicatione nāli inueniatur subiectio. ¶Et apparet q3 secunda cōicatio que est despotica que est dñi z serui nō esset ibi: q3 seruitus est pena: imo penaz maxima: sed ī padiso nō cēt pena: nā z in maledictione datur. vt p3. s. ix. c. cuz dixit Noe maledictus canaā seruus erit frm suoz. z ita femina non esset ibi seruus: q3 nō essz maledicta ante pctm̄. ¶Scōo quia eua erat vxor z mulier: z tn̄ licet sit aliqua seruitus z cōicatio despotica sicut nūc est inter aliquos saltem nō esset inter adam z euā: q3 vt Aristo. ostendit lib. i. politico. c. i. ml'ier solum est extremū cōicationis nālis: non aūt despotice: q3 natura facit vnū ad vnū: z non vnuz ad plura: ergo eua q̄ erat mulier z vxor ade nō esset seruus eius: z ita non cēt ibi subiectio coīrndēs pncipatui despotico. ¶Alia est cōicatio iconomica in qua est pncipatus z subiectio: z ista cōicatio cēt in padiso. ¶Prio q3 finis iconomice cōicationis est hre diuitias: vt dr̄ lib. i. ethi. sed ibi nulle diuitie hēbantur: z nulle procurabant̄: ideo non erat talis cōicatio. ¶Scōo q3 iconomica cōicatio est cōposita ex nāli z despotica: q3 sunt ibi sex extrema. s. pr̄: filius: vir: vxor: dñs: seruus: sed in padiso nō poterat esse despotica cōicatio: q3 licet esset aliq̄ subiectio: non tn̄ esset seruitus que est pena: vt dictū est: ideo neq3 posset cē iconomica que essentialr̄ ꝓstat ex despotica: vnde Aristo. li. i. ethi. c. i. cū reducere voluit sex extrema iconomie ad paucissima extrema reduxit ad tria. s. virū mulierez z seruū: z loco serui inter paupes posuit bouē aratorez quē dixit paupibus esse loco ministri allegando ibi homerū. ¶Tertio q3 cōmunicatio iconomica est pp habere abundantiā rez necessariarum ad vitā. hoc enīz dicit Aristo. li. viij. ethi. q inter masculum z feminā inter hoies est aliqd vltra id qō in aialib⁹: qa in aialibus est ꝓuentus maris z femine solū ad sil'e tertiū derelinquere in hoibus nō solū ad hoc: sed etiā ꝓpter cōicationem operū vt apponētes ꝓpria ad cōe magis abundent. Et est cā huius diuersitas operuz: q3 non sunt eadē opera masculi z femine: z ideo diuisim manendo nemo sibi sufficeret ꝓiunctiz manendo est cōiter ambobus sufficientia: z tn̄ i paradiso nō erat aliq̄ indigentia ad quā oporteret apponi opera viri z femine: iō non erat ꝓueniens esse talē cōicationem. p3 istud: q3 nunc cibis z vestibus indigemus z cum difficultate ista acquirimus. Sed tūc vestibus nō egerent hoies cū neq3 habuerint eas ante pctm̄. cibis aūt vtebant̄: z tamē nō erat labor aliqs in acqrendo eos: q3 sponte tellus oia germinabat: z deus dixerat hoi de omni ligno paradisi comede. s. ij. c. ideo nō esset ibi cōicatio aliqua neēia ad acqrendū neēia vite per cōitatez operū: vnde neq3 esset ibi pncipatus iconomicus neq3 subiectio iconomica. ¶4ª cōicatio erat omogalatica: z ista est cognatoz inter se inquātū cōicāt in quibusdaz iter se in qbus nō cōicant cū alijs hoibus: z in ista cōicatione presidet qui maior z honorabilior est in tota gñatione ceteri aūt obediunt ei. Sed ista cōicatio non videbat futura in paradiso: nā ista cōicatio hz originē ex parua charitate inq̄tū hoies quasi nullo amore ferunt in alios hoēs nisi eos q ꝓximi sunt eis in sanguine: sz in padiso cēt magna charitas inter hoies atq3 multa ꝓuersatio: z ita nō esset distinctio omogalataz. ¶Scōo q3 ista cōicatio hēbat locū diuersitate habitationis: q3 cōicatio omogalatica est vitalis. i. coz q hitāt in vno loco q3 cognati solent sil'hitare dicēte scriptura iocūdū eē hitare fres in vnū. ps. cxxxij. z ita Arist. vocat vicū cōicationē istā q̄ est gr̄a vsuz nō diurnalis. li. j. poli. c. j. z tn̄ in padiso nō cēt vicus cū neq3 cēt domus: q3 domus ē pp indigētias q̄sdā q̄ nō cēnt in padiso: vbi. n. mixtiz manerēt nullum certū locū hñtes cū neq3 domibus vterent̄. iō nō distinguerent̄ hoies p vicinias z vicos. ¶Tertio q3 cōicatio omogalatica. i. cognatoz est vt hꝫ cōicent inter se adiuuando se ad uersus eos q impedire voluerint: z hūit ꝫ locū ex eo q hoies paz se diligētes z hñtes cās iurgioz z ꝓpetionū interduz ꝓtendūt: z aliq ꝓximi sūt sibi sanguine: q3 magis se diligunt magis se adiuuant: sed in padiso vtrūq3 sublatū cēt. nā hoies oēs multū se diligerēt: cēt nō esset ibi aliqd pp qō inter se ꝓtēderet cū oia cēnt cōia z cuilibet cēt rez oiuz sufficiētia. iō nō ꝓtēderēt: z ita neq3 cēnt cōicationes ille omogalicaz: ad p̄standū mutua auxilia. ¶Quarto q3 dato q in padiso esset talis cōicatio adhuc nō cēt ista inter virū z feminā: q3 illa ē inter viros q sūt de eadē ꝓgenie: z pncipatus est penes antiquiorē vl'seniorē vt dicit Arist. alij minores obediūt. int̄ adā aūt z euā nō poterat cē talis cōicatio pncipatus z subiectiones. ¶Erat quta cōicatio politica z ista nō cēt in padiso. p° q3 ista est pncipal'r pp p se sufficiētiā oiuz q̄ ad vitā. li. j. poli. z ad hꝫ opz aggregari multos inq̄tū nullus nūc solitarie viuens habūdat oibus. viuētes aūt sil'habūdāt: q3 adiacet vni cuiq3 pricula boni alterius. li. iij. poli. sed in padiso qlibet p se hꝫret sufficientiā oium cū spōte oia humus pduceret. iō non esset policia. ¶Scōo q3 in oi policia regit̄ lex: sz in padiso nō esset lex: q3 lex posita est pcr̄i nō iusto. j. thio. j. c. iō neq3 esset ibi politia: legē aūt esse nēciam asserit Arist. li. iij. poli. dicens esse ciues eos q cōicant loco z lege. ¶Tertio q3 i politia est iudex quē Arist. vocat distributiuū iustitie: z dicit in ciuitate distributiuū iustitie. i. iudicē esse magis nēciuz pane li. iij. poli. sed in padiso nullus iudex esset cū neq3 cēt ꝓtentio vlla diriměda p iudicē. iō nō cēt ibi politia: z ita neq3 pncipatus z subiectio politica. vñ neq3 adam hꝫ mō p̄sidet neq3 eua subꝫceret. Ex p̄dictis p3 pmū. s. q eua non esset subdita ade in padiso eo mō subiectionis: quo hꝫ hoies mutuo subdunt̄. cum nō esset ibi cōicatio aliqua z pncipatus de hꝫs q̄ hꝫ sūt. ¶Sōm erat q fuit aliq̄ p̄sidētia inter adā z euā z ēt futura erat si hoies nō peccarēt. ¶Aliq aūt intelligunt hꝫ esse q adā cēt dignior z eua minus nobilis: cū esset ineq̄litas eoz fm nām: z tn̄ adā nihil iuberet eue: z ita nō cēt ibi subiectio eue ad adā. Et istꝫ pbāt: q3 in padiso terrestri nō cēt alia cōicatio nisi nālis pp sil'e tertiū derelinq̄re: sz in ista nō est pncipatus. p q3 nō est in illa nisi vn⁹ actus q est cōis. i. copulatio sz ipiū z subiectio nō est nisi vbi ē diuersitas opuz iubētis z eius cui iubet: in oibus aūt alijs cōicatiōib⁹ supꝫ notatis ē diuersitas opum. iō est ibi pncipās z subiectū. ¶Scōo q3 vir z vxor ad paria iudicant̄ de iure: sz vbi est pitas nō est ipiuz z subiectio. iō manēte in padiso sola cōicatione nāli nō erat ibi subiectio eue z adā. ¶Dōz q i padiso maneret aliq̄ subiectio eue ad adā z feiaz ad viros suos: tn̄ nō cēt illa penalis neq3 seruilis: q3 nō cēt subiectio coacta: sz talis q̄lē rō eē iuberet. Et circa hꝫ p̄siderādū ē q nō est ois subiectio penalis aut mala: sz duo sūt q̄ faciūt subiectionē penalē. pmū ē q fit coacta vt q3 totalr̄ est ab extrinseco z nō ꝓsonat interius pncim motiuū subdito ipio pncipātis aut saltē nō sit ad bonū subditi q̄n aūt in subiectione inueniūt duo p̄dicta ad hꝫ est subiectio sine pena z miseria. ¶De p̄ appet vt in subiectōe puuloz q instruūt in lr̄is z pmis rudimētis: q3 hꝫ est eis coactū: nollent. n. vacare lr̄is: sz ludis z verberibus trahunt̄ ad lr̄as. hꝫ. n. ē p̄dictū ad scōm q3 ad bonū ipsoz fit q cogunt̄ ad lr̄as p vbera z nō ad bonum pncipantium: tn̄ q3 hꝫ est contra pncipiū motiuum in pueris. s. p̄ iudiciū z appetitū est ista subiectio coacta. iudicant. n. malū sibi esse ad lr̄as cogi: z ideo appetūt fugere ocia litteraz z coactionē qua in lr̄is tenent̄. ideo erudiri in illis cū quadam coactione quedam pena z miseria puerox est: licz ad bonū ordinet̄: sed ex additione nāe inordinate accidit q non possit ad bonum duci sine pena z coactione. ¶Scōm apparet in seruis: aliqñ seruus ex vtute vult dño

seruire

2ō. | dia rñ. | dcc | ñ. | B Quot sint cōicationes in nobis. | p̄ñ. | B | ratio | pma rō. | 2. ratio. | 3. ratio. | A | ñ. dcc | pma ō. | 2ª. rō. | B | Duo esse q̄ faciūt subiectionē penalem. | C | 3ª rō. | A Qō. 76o. Que p̄sidētia fuisset inter adaz z euam si nō peccassent. | p. rō. | 2ª. rō. | B

seruire nō ex coactione: sed sponte: ⁊ ꝫ ex virtute: ⁊ ꝫ siue q̄ virtuosus est ⁊ vult sponte agere id ad qđ cogendus eēt vel q̄ prudēs est ⁊ volēs sibi ipsi bonū facere vult facere sponte qđ inuitus ageret ne reddat sibi grauiorē seruitutē qñ fuerit magis inuolūtaria vtrobiq̄ est sponte ⁊ nō coacte agere qđ iubet p̄ncipans: ⁊ tñ est ista subiectio cū pena ⁊ miseria: q̄ ꝫ qđ seruus ibi agit nō pdest subdito: sꝫ p̄ncipāti ⁊ eo fine illa agere iubet vt soli p̄ncipanti p̄fit. pñt aūt aggrauari p̄ditiones istaꝝ subiectionū p̄ corruptiones pluriū circūstātiaꝝ: ⁊ tñ q̄tūcūq̄ aleuient si manēt duo dicta vel vnū de eis sp̄ est subiectio penalis. ¶ Si aūt sint duo ꝯria ad ꝫ in subiectiōe erit illa sine miseria ⁊ pena ⁊ ꝫ erat tertium dictū sicut est in subiectione qua deo subditi sumus tā nāl'r q̄ spūal'r q̄ btifice: ⁊ in subiectōe qua subdunt ptes corpis aie ⁊ ptes aie rōni. ¶ De p̄mo appet q̄ oia entia sūt deo subdita tā q̄ rectori ⁊ gubernatori ⁊ subdi ei nō est pena eis. imo est totū bonū eoꝝ: q̄ p ꝫ q̄ ei subdunt recipiunt influentia ab eo fm quā continuāt eē in eis: ⁊ si nō, eēnt ei oia. sic subdita desinerent esse ꝫ qđ sūt. Et nō solū in deo istud appet: sꝫ ēt in subiectiōe nāli corpis inferioꝝ supiorib⁹ sūt inferiora subdita ⁊ agūt supiora in inferiora p motū ea alterando: sed q̄ ea alterēt sic nō est eis malū: sꝫ bonū ⁊ illa subiectio q̄ est q̄dā subordinatio ad supiora est p quā est bonū in inferiorib⁹. Vñ dicit Aristo. li. viij. phi. c. j. q̄ motus celi est quedā vita oibus nā entibus: sed vita est esse viuentiū li. ij. de aia. iō motus celi est esse inferioꝝ: ⁊ ita est totum bonū ipsoꝝ. sil'r ⁊ dicimus qñ aliq̄d agit in alterꝝ ad pfectionē eius nō pati ipm alteratū vt cū laborans sanat: cū aūt agit aliquid in alterꝝ trāsmutādo eū ab eo qđ est sibi q̄uenies patit ipm in qđ est actio. li. viij. phi. sꝫ oē alteratū subiꝯit alterāti. iō nō est vere q̄ oīs subiectio sit penalis: sed q̄dā bona. ¶ Sil'r est de subiectione qñ subiꝯimur inesse spūali ⁊ gratuito. s. obseruātes mādata eius. nā sic subiectio est q̄ agimus qđ impatur nobis: sed melius est sic esse ⁊ sponte agere ēt rem durā ipatā q̄ nō subiꝯi q̄ p sic subiꝯi pficimur in esse spūali acq̄rēdo charismata magnaꝝ gr̄aꝝ ⁊ donoꝝ que nō acgreremus si nō maneremus subiecti: ⁊ tūc agimus sponte qđ impat: ⁊ ꝫ ipm qđ agimus nō est ad vtilitatē vel bonū impantis licꝫ cedat in bonor̄ eius: sed ad bonū nr̄m ordinat q̄ deus bonoꝝ nostroꝝ nō indiget. p̄s. xv. ¶ Et hinc cōparat aliquo mō fm Aristo. seruitus nālis: est enim seruitus duplex nālis ⁊ de iure gentiū: vt ipse innuit li. p̄. poli. seruitus nālis est qua ille qui nō est nāliter potens se ipm regere pp defectuꝫ prudentie subdit alteri vt ipm regat ⁊ impet ei: de iure gentiū est seruitus que introducit p bella in quibus hostes q̄ capiunt efficiunt serui. accidit aūt ibi seruū esse prudētiorē dño ⁊ nō indigētē gubernatione dñi: sed forte ecōtrario sicut dicit Hiero. in epl'a ad paulinū de platone qñ captus a pyratis effectus est seruus. s. q̄ ꝑs erat melior emēte se fuit. iō seruit⁹ q̄ est ō iure gentiū est mala ⁊ pena lis: seruitus aūt nālis nō est mala cū sit ad bonuꝫ serui: q̄ al' nā nō inclinaret: iō ipsa in se nō est penalis: sed ex quadā pena nascit. s. ex defectu prudētie in seruo. ¶ Simil'r est de subiectione: q̄ subdunt bti deo btificanti: q̄ nemo negat btōs subditos eē deo. imo ⁊ sacra scriptura asserit eos seruire deo ⁊ regi a deo sic pꝫ apoca. vij. c. s. isti sunt q̄ venerūt ex magna tribulatione in sanguine agni ⁊ dealbauerūt eas ⁊ sunt ante thronū dei ⁊ seruiunt ei die ac nocte in templo eius. Et tñ certū est q̄ istud dicit de btis: q̄ statiꝫ sequit ⁊ qui sedet sup thronū habitat super illos nō esuriēt neq̄ sicient amplius neq̄ cadet sup illos sol neq̄ vllus estus qm̄ agnus qui in medio throni est regit illos: ⁊ ita apparet q̄ beati dicūt seruire ⁊ regi ⁊ ita subditi sunt deo p q̄ subiectionē efficiuntur beati: ⁊ tñ nihil maius bonū est q̄ beatum effici: non est ergo omnis subiectio penalis cuꝫ potius sit quedā beatificās. ¶ Adhuc est sil'e de subiectione qua subditur corpus aie. naꝫ subditur ei vt materia forme: ⁊ vt mobile motori: ⁊ tñ p hoc q̄ mouet corpus ab aia ⁊ agit ipsa in illud pficit ipsum ⁊ est totuꝫ bonum eius: nā quādiu corpus subiꝯit aie ⁊ pōt ab ea regi ipa vita que est anime per naturā participat corpori vt viuat: cū autem corpus incidit in talem indispositionē fm quam non potest subiꝯi anime vt moueat ipsum vt regat desinit aia eē in corpore ⁊ illud desinit viuere qđ erat maxima perfectio ei cōmunicabilis. q̄ subiꝯi anime est perfectio corporis: sicut inferioribus subiꝯi corporibus celestibus est bonum ipsoꝝ cū motus celi sit vita quedā oibus nā entibus. li. viij. phisicoruꝫ ⁊ ideo sicut in corpore ad hoc q̄ viuat opꝫ moueri ab aia ita in mūdo ad hoc q̄ inferiora perficiant opꝫ moueri a celo. sic dicit Aristo. li. i. metheo. necesse est mundū hunc supioribus ꝯtinuari lationibus. vt oīs virtus eius inde trahat. Sic etiā dr̄ de subiectione qua ptes aie subiꝯiunt rōni. hꝫ eni anima triplices partes potētiales. quedā sunt rōnales per essentiā s. intell's qui est ipsa ratio: ⁊ volūtas que est in pte rōnali. s. in mente. alie sunt partes irrōnales per essentiā: sed rōne cōi care potentes: vt cōcupiscibilis ⁊ irascibilis. alie sunt irrōnales fm essentiā ⁊ nō potētes ꝑticipare rōne sicut nutritiua: ⁊ augmentatiua gñatiua: vt Aristo. distinguit lib. p̄mo ethi. Partes aūt secūdi gradus cū rōne participauerint: ita q̄ actu regantur a rōne: ⁊ non moueant nisi in id qđ rō iubet subduntur ei: cū vero nō subduntur rōni: sed per se mouent videntur libere: sed non est eis hoc bonū: imo q̄ rationi subdite sint: ⁊ illa subiectio est pars felicitatis: qđ pꝫ: q̄ in padiso terrestri hēbant primi pentes istas vires rōni subditas: ⁊ iō non erubescebant de nuditate: cū non esset aliq̄d ꝺtra rōnez surgens: qđ esset turpe videri. per pctm̄ aūt ēductū est q̄ vires ille vel partes aie non manerēt subdite rōni: sed p se mouerentur anticipando motū rōnis: ⁊ resistendo ei. ⁊ ex hoc sequuta est verecūdia in peccātibus de nuditate que pri⁹ nō fuerat. ¶ Apparet igitur q̄ subiectio quedā est bona ⁊ libtas vel exemptio ꝺtraria est mala cū in penā peccati detur ⁊ non datur in penam nisi malū: ita ergo poterat esse de mulier̄ q̄ subdita esset viro: ⁊ illa subiectio non esset penalis: sed ad bonū: ⁊ non subiꝯi sic potius esset malū. ¶ Dicendū ergo q̄ in eua esset quedam subiectio ad adā que non esset penalis: q̄ essent ibi due cōditiones cōtrarie ad eas que posite sunt. ē. q. dcclx. s. nō esset coacta: ⁊ non ad bonū adā impantis: sed eue aut saltē ad bonuꝫ ādoꝝ: ⁊ qđ plus est in eo quod adam imperet eue non esset difficultas aut labor aliqs exequendo: ⁊ istud esset inquātuꝫ inter adā ⁊ euā esset cōicatio aliqua in actibus qui differrent. si aūt nulla oino cōicatio esset inter eos neq̄ esset p̄ncipatus neq̄ subiectio. Et eēt istud circa ea que ptinēt ad cōmunicationē naturalē. s. pp sil'e tertium derelinq̄re que hꝫ duo copulari. s. ad gñandum: ⁊ fetus genitos educare quouscq̄ sunt ipsi potentes seipsos alere ⁊ circa vtrūq̄ esset aliquis modus imperū ⁊ subiectionis. ¶ De primo. s. de copulatione: pꝫ q̄ deus non dederat mandatum ade ⁊ eue de certo tēpore copulationis: sed per rōnez determinādū erat ab eis: ⁊ q̄ neq̄ nā determinabat eos ad certum tēpus sola ratione diffiniendū erat: ⁊ esset ad hoc libertas: sed non accidit duos hoīes semper cōcordare in eodem volito: etiā si ambo ratione regantur: ideo in eis que pendent ex arbitrio necesse est dari vnū a quo dependeat determinatio aliorū: q̄ alias nūq̄ esset cōcordare nisi per accidēs ⁊ ob hoc debebat eua stare determinationi ade circa hoc. Et staret de facto. s. q̄ cū adam iuberet copulandum obediret vel assentiret eua. ⁊ vbi ille iuberet: ⁊ quotiens: ⁊ ita de alīs circunstantiīs: ⁊ hoc iuberet adā: q̄ erat vir ⁊ caput mulieris: ⁊ magis intelligens: ⁊ sicut ratio p̄eest naturaliter alīs ptibus anime potentibus cōmunicare ratione. Ita ⁊ adam eue q̄ licet ambo ratione vtentes essent: tam ē q̄ adam excellebat in ratione erat adam respectu eue vt ipsa ratio per essentiam. eua autem vt pars anime ratione ꝑticipans: ⁊ ideo regulanda etiā q̄ adam erat vt agens circa hoc: ⁊ eua vt recipiens: ideo non poterat esse p̄incipium motus ⁊ imperium fm naturā ex femina: sed ex viro. ¶ Secūduꝫ erat educatio liberoꝝ vt verum est q̄ ista non esset difficilis in paradiso sicut nunc ꝓpter miserias ⁊ penalitates natorū: esset tñ aliqs actus in educatione: q̄ puuli nati nō possent statim se alere cū neq̄ haberent opationes corpis pfectas: ⁊ circa ꝫ aliq̄d vir iparet femine cū filij eēnt cōes. educatio aūt magis ad illā ptineret: fieret tñ p arbitriū viri: ⁊ qcqd alterū eēt q̄ ꝛcernēt ꝫ duo vl' aliquā cōitatē actionū illud p virū tā q̄ maiorē: ⁊ caput ordinaret. ⁊ fēia obediret in illo. ¶ Sꝫ de hīs dom q̄ nō faciebāt subiectionē malā aut penalē. p̄rio q̄ nō erat ibi coactio: sꝫ ml'ier sua spōte mouebat ad faciendū id qđ vir pciebat: ⁊ nō erat ei difficultas aut pena aliq̄ i faciēdo. Scđo q̄ ꝫ ipꝫ q̄ pcipiebat vir vxori non erat ꝓpter bonū viri tātū sed ꝓpter bonū mulieris vel saltē ꝓpter bonū cōe amboꝝ: ⁊ ita talis subiectio nō erat penalis aut mala: ⁊ talez esse in paradiso terrestri non erat incōueniens: imo necesse erat poni cum oporteret ibi dari aliquā cōitatez operū viri ⁊ mulieris.

¶ Nunc est

A Qō. 761. Que faciūt subiectiōez sine pena.

B

C

Sil'r distinguit de subiectione.

D

Qō. 762.

A qō. dccl. ciij.

B De copulatiōe ade cuꝫ eua

C De educatiōe liberoꝝ

D Qō. p̄di cta non eēnt cū male subiectiōis. p̄ma rō.

¶ Nunc est rñdendū ad duo que obꝫciebant oñendo ꝙ nō esset subiectio aliq̄ in padiso. ¶ Erat ꝑmū ꝙ ibi solū esset cōicatio nālis istud ꝓcedimus. q; alie quattuor cōicationes nō poterant ibi esse vt oñsum est. s. q. 758. t. q. 759. ¶ Cum vero obꝫcit ꝙ ibi nō pōt esse impiū t subiectio negat· imo ē: t qñ dr ꝙ est ibi vnitas actus ꝓcedendū t in vnitate actus nō est diuersitas ꝑncipantis t subditi cū alius sit actus subditi alius ꝑncipantis: t tñ in cōicatione nāli non est vnicus actus: sed multi est verꝫ ꝙ actus copulationis est vnicus in quo nō est ꝑncipari t subditū esse: sed ad istū actum ꝓcedūt multi alij in quibus differt.. t iō est impare t subꝫci: nā ꝓcedit determinatio an fiat copl'atio t qñ t vbi t quotiēs: t ad ꝑ neče ē diffiniri ꝑ vnū t altez obedire ei vel assentire diffinitioni eius. ¶ Sꝫ obꝫciet ꝙ ad ꝑ nō sit neciuꝫ esse ꝑncipā t subiectū: q; in pecoribus est nālis cōicatio pp sil'e tertiū derelinq̄re: t tñ nō est ibi aliq̄ distinctio subditi t ꝑncipātis ¶ Dōm ꝙ eadē cōicatio nālis est inter pecora ad inuicē pp sil'e tertiū derelinq̄re t inter masculū t feiaz in hoibus: t tñ pp diuersitatē nāe hoium ad pecora: opz al'r illā inuenire q̄tū ad aliqd in hoibus q̄ in pecoribus. ¶ Primo q; cū pecora rōnē nō hēant non hñt impiū t subiectionē: iō in actu copulationis solo appetitu ferunt qui appetitus seq̄t quādaz nālē estimationē de bono t ꝙuenienti ꝙ tunc: ſz neq; ista estimatio t appetitus sufficiunt ad impandum neq; ad obediē dū. iō nūq̄ in pecoribus erit copula nisi incidēte eodē desiderio ambobus ꝙ eodē loco t tpe: t si vnū pecus appetēs copulari nō impat alteri obedire t assentire copule non est q̄si copulatio nō ꝙueniat: sed q; neq; vnū sufficit impare neq; altez obedire. In oībus est rō t cū insurrexerit appetitus ille de copulatione ꝓsequēs estimationē pōt illud alteri reuelare t sic poterit ibi esse assensus: t ꝑ erit poni ꝑncipātē t subditū: q; si is q maioz est ꝑ desiderat impabit illud minori t minoz assentiet qñ: t vbi t quotiēs ꝑ fiat. ¶ Scōo pz ꝑ q; si ñ daret in ꝑ ꝑncipās t subiectū nō posset in hoibus fieri vnq̄ copulatio: nā cū insurgit vni indiuiduo appetitus ad copulā si nō possint alteri indiuiduo illā imperare nō obediret altez sibi q; fortassis nō inesset tūc sibi idē appetitus: t ecōtrario qñ aliud indiuiduū appeteret: t nō istud refugeret istud copulā. vñ nūq̄ sequeret: ad ꝑ ḡ ꝙ fieret copulatio neče fuit ꝙ daret vni indiuiduo ꝑncipatus t alteri ſubiectio: t vni indiuiduo inexistēte appetitu copulatiōis siue ex ratione siue ex nāli existimatione altez indiuiduū: ſz nō idē ꝑ tunc appeteret obediret. t ita seq̄ret copulatio: nā t nunc ita est ꝙ vnuꝫ indiuiduū alteri impat circa ꝑ in hoibus. ¶ Tertio q; nō ē maioz ordinatio actuū hūanoz nūc ſz rōnē q̄ in padiso terrestri futura erat: ſz potius valde minoz t tñ nunc est regula a deo data ſm quā circa copulā vnū indiuiduuꝫ alteri impet t illud impanti obediat q̄ ponit ab apl'o. j. cozin. vj̄. c. de qua dicet magis sequēti. q. t ꝑ datū est a deo tāq̄ ad rōnē ptinēs in hoibus. iō in padiso terrestri vbi esset, plenissima obseruatio rōnis potius inueniret istud ꝙ esset indiuiduū impans copulā t aliud obediēs. In brutis nō est istō: q; deus nō dat illis legē. j. ad cozin. ix. c. s. nō est deo cura de bobus. s. dando legez eis. ſz solis hoibus: t ꝑ q; boues t cetera bruta nō sūt capaces legis cū rōnē nō hēant. ¶ Quarto q; neče est poni dria in copula hoium t pecoꝝ: nā ꝑ qō est copulari ex natura motiuo ad ꝓcreationē fil'ium est nāle tā hoibus q̄ ceteris aīalibus: t ēt educare fetus inde natos cōe est vtriq̄: ſz copulatio t copulationis modus nō est idē neq; ēt idē nomen Tā in hoibus copulatio maris t feie ad quā nā mouet vocat mr̄imoniū: ſz in aīalib⁹ nō inuenit ꝑ nomē: sic ꝓ instituta de iure nāli t gētiū in ꝑncipio. s. ius nāle est qō nā oia aīalia docuit. nā ius istō nō solū hūani generis, ꝑpuz ē: sed oiuꝫ aīaliū q̄ in celo t in terra t in mari nascūt. hinc descēdit maris t feie ꝓiunctio quā nos mr̄imoniū appellamus. hinc liberoꝝ ꝓcreatio t educatio. videmuꝫ. n. cetera aīalia istius iuris pitia censeri. ¶ Et ita mr̄imoniū nō dixit esse nisi in hoibus: t tñ dixit illud esse ad qō nā inclinat. Differētia aūt nominis est pp dr̄iam excellentie nāe: q; ſz ad idem inclinet nā res diuersas inclinat singulas non eodē modo: sed singulas ꝑ capacitate sua: sic t in bonū oia inclinant li. j. ethi. bonum est qō oia appetūt. t tñ nā hūana ꝑ inclinationē boni mouet in btitudinē q; eius capax est: pecora aūt nō mouent in btitudinē: ſz in bonū quoddā ꝑticulare q; nō est capax btitudinis: sic dr̄ lib. j̄. ethi. ꝙ nemo bouem btificabit. i. btm̄ asseret.

¶ Sil'r est q̄ tū est ad ptes aīaliū nā in hoie anterioꝝ ptē capitis facie vocamus aut vultū: in aīalibus aūt nō est ꝑ nomē q; nō est dignū sic noiari in eis: ſz sit q̄dā ps anterior capitis t ꝑ q; nobilius illa ps est in hoie q̄ in brutis: sic dicit Aris. li. j. ō aīalibus. s. illud vero qō est interius sub futura capitis dr facies: t nō est rectū vt noiet ꝑ ps facies in aliquo aīaliū ꝓter q̄ in hoie. Sic igit est de nāli copulatione ad ꝓcreationē: q; illa in hoibus vocabit mr̄imoniū in aīalib⁹ aūt non q; dignius se hñt hoies ſm nature motiuuꝫ ad illa q̄ aīalia. iō inter hoies circa copulationes est ipans t subiectū in aīalibus aūt nō. ¶ Quinto q; in hoibus hz se vnus ad vnaz t vna ad vnū ſm illā nālē inclinationē quā vocamus mr̄imoniū: in aīalib⁹ nō est sic: q; nō ē nāe inclinatio vnius ad vnū: ſz cuiuslibz ad quodlibz siue ſpēi. iō erit aliqs ordo inter duo individua q̄ copulant in hoib⁹ q̄ inter oia aīalia eiusdē ſpēi in brutis. vñ nō erit impiū t subiectio ad copulā in aīalibus t erit in hoibus. ¶ Sexto pz aliq̄l'r ex verbis t actibus dei qñ fōrata est eua. naz dedit eā deus viro. s. ij̄. t. ij̄. c. t nō fuit datus vir ml'eri q; ml'er est pp virū t nō vir pp ml'erē vt dicit apl's. j. ad cozin. xj. c. t tñ fuit data ad ꝓcreationē liberoꝝ. s. ij̄. c. s. nō est bonū hoiez eē solū faciamus ei adiutoriū sil'e sibi .i. adiutoriū ad gñandū. ḡ cū eua darēt ade ad gñandi offiū t nō adā eue: adā in actibus ordinatis ad gñationē imparet t eua obediret. ¶ Septimo q; qñ deus adduxit ml'erē ad adā offerēdo ei illā dixit adā ꝑ nūc os de ossibus meis t caro de carne mea. pp hāc dimittet hō ꝓiez t mr̄ez t adherebit vxori sue. s. ij̄. c. dixit aūt ꝙ vir adhereret vxori t nō ꝙ vxor adhereret viro. iō ꝑncipiū copulationis t impiū erat ex ꝑte viri obedire āt eēt ex ꝑte feie. ¶ Octauo q; in padiso terrestri nō eēt copula total'r ex eodē motiuo ex quo ꝑ. nā ꝑ insurgēte appetitu stimulat hō vehemēter ad copulā. iō posset ꝑ puideri ēt si nō ess̄ imperās t subditū: ſz nō sit bñ neq; sufficiēter. s. ꝑ ꝑ ꝙ aliqñ viro t feie insurgeret idē appetitus t tūc copularent sicut pecora in qbus nō est impare t subꝫci: t tñ i padiso nō esset sic: q; appetitus nūq̄ suggeret nisi rōne iubēte: q; ibi ptes inferiores aīe obedirēt rōni: t nūq̄ ꝙueniret illaz in motu vt oñsum fuit supra loq̄ndo de ꝓcupia. iō nūq̄ ꝑ mō copularent q̄si insurgēte appetitu ambobus: neče igit erat ꝓ rōnē impari copulā: t tñ impol'e erat ꝙ ambo. i. masculus t feia sil'imparēt ꝓ eadem re: q; nō possent sibi ipsis impare. ḡ vnus alteri ſm rōnē imparet t alius ſm rōnē obediret: ſz si impiū ꝓcedat certū est ꝙ eēt viri q erat nāli rōne ꝑstātior. ḡ vir ꝑparet ibi circa copulā. ¶ Nono q; daret pena in padiso si nō eēt ꝑncipās t subditū circa copulaz: cū. n. rō dictaret in viro copulādū eē surgeret statiz appetitus q est ꝓcupia venereoꝝ: nā ēt ista ess̄ in padiso cū ꝓcupiscibil' sit vis nālis hois si āt ml'r nō obediret circa copulā eēt pena viro cū ia appeteret aliqd ꝙ nō asseqret illō: ſz in padiso nulla pena eē poterat. iō feia statim obediret. si aūt dicat ꝙ eadē rōne feia imparet viro circa ꝑ ne seqret in ea pena insurgēte appetitu. dōm ꝙ nō est sil'e ō quo dicet seq̄nti. q. ¶ Erat scōa rō posita. s. q. 760. ꝙ vir t vxor ad paria iudicant: t vbi est ꝑitas nō est impiū t subiectio: ꝓcedēdū ꝙ vbi est simpl'r paritas nō est ꝑiuꝫ q; par in pem nō hz impiū: ſz negādū est simpl'r eē ꝑitatē inter ꝓinges: in aliquo. n. est disparitas siue accipiat ſz statū istū siue ſz statū padisi. nā ſz istū statū dr̄. j. ad cozin. xiij̄. c. ꝙ ml'eres subdite sint sic lex ꝓcipit t ꝙ ml'r nō dz docere. j. thimo. ij̄. c. ſm statū padisi t istū dr̄. j. cozin. xj. ꝙ vir est caput ml'eris: t ēt ꝙ ml'r pp virū formata est t nō vir pp ml'erem.

¶ Scōo appet ꝑ q; cū dr̄ ꝙ de iure vir t vxor ad pia iudicātur intelligit de statu pñti: q; iura nihil introduxerūt de statu padisi cū ille nō maneat: t tñ nō est equalitas inter virū t vxorē. ſz potius in oībus est ineq̄litas nisi in petitione debiti q; eq̄l'r tenet vir reddere debitū vxori petēti. sicut t vxor viro. j. cozin. vj̄. c. in ceteris vir impat feia obedit. Et iō dōm ꝙ eq̄litas introducta est ō iure astringēte hoies ꝑ isto statu: nō autem ꝓ statu paradisi t sic posset esse ꝙ ibi imperium ex parte viri t obedientia ex parte femine. ¶ Cum autem dicitur. primo cozinthi. septimo cap. vir non habet potestatez corporis sui: sed mulier: t mulier non habet potestatem corporis sui: sed vir. Dicendum ꝙ est lex de matrimonio nunc obligans per Deum ꝓ isto statu introducta t per apostolum declarata: in statu autem illo non esset sic cum lex per Apostolum declarata tunc non esset neq; obligaret. t ideo poterat vir jubere t femina obedire.

¶ Sed circa

764 Quinto in pō.

f.765. 4.ratio.

6.rō.

5.rō.

7ª.rō.

8.rō.

9ª.rō.

ꝑª.rō.

2ª.rō.

Q.5.767. A

¶ Sed circa hꝫ ꝑsiderandus est q; plis educatio t ꝓcreatio de iure nali sunt taꝫ in hominibus qꝫ in aialibus: vt dctm est .s.q.755. Et et tã in padiso qꝫ hic manet semp q; sit de iure nali: q; sicut nã est eadem hoium hic t in padiso: ita t nalis estimatio t nalis appetitus est idẽ: ſꝫ ius nale ptinet ad quã dã regulã que est in aialibus ſm nalem estimationẽ qua aliquid bonũ t ꝙueniẽs sibi iudicat. ideo t ius nale manet idẽ

Dria inter executionẽ copule t ꝓ creationẽ liberoꝝ iter aialia.

¶ Sꝫ executio copule ad ꝓcreationẽ liberoꝝ differũt triplr q: alr i aialibꝰ alr in hoibꝰ ſꝫ quẽcũqꝫ statũ padisi terrestris alr ſm statũ istum. ¶ De aialibus dm q; nõ est inter ea imperans t imperatũ ad copulã: etiam non est inter ea hitudo vnius ad vnũ: sed cuiuslibet ad quodlibꝫ in eadem spẽ: ambo aũt sunt in hoibus ꝓ ꝓximo. ¶ De ꝓmo ꝓꝫ q: imperans t impatũ nõ sunt nisi vbi est rõ: t iõ qõ nõ hꝫ rõnem nulli imperat: et qõ non hꝫ rõnez non obedit cũ non intelligat impe riũ. licz põt moueri a regente vel imperante motu executiuo quẽadmodu hõ rõne vtens non ꝑcipit aliqd bestijs: q; non pñt ꝑcipe quid iubeat: põt tñ eas mouere ad id ad qõ voluerit. ¶ Et ob hꝫ neᷓe est q; copula inter pecora nõ sit nisi appetente vtroqꝫ ꝓ eodem loco t tpe. nam cuꝫ vnũ pecus non impet alteri t ad copulã oporteat in eodẽ actu ꝙuenire neᷓe est q; fiat solũ appetente vtroqꝫ idẽ: t hoc ꝓtingit sepe in aialibus: ideo sepe illa copulanť. ¶ Sꝫ etiã neᷓe est sepe impediri copulã: q; aliqñ masculus appetit: feia aũt id nõ appetit iõ cũ masculus nõ possit ipare feie ñ fit copula si militer iterdũ feia illud appetit nõ appetit aũt masculus: sed non põt ei suadere vt faciat qõ nõ appetit. ideo intermittiť copula ꝓ tũc cum autem acciderit ambos simul idem appetere fit copula. ¶ Scõꝫ erat q; nõ est ibi hitudo vnius ad vnũ: ſꝫ cuiuslibꝫ ad quodlibet aial eiusdẽ spẽi: t ideo indifferenter pmiscenť aialia: t non seruant aliquã rõnẽ attinentie: sed miscet aliqñ pater filie: t filius matri neqꝫ põt aliud fieri: q; cũ non sit ibi rõ non est cognitio attinentie. ideo neqꝫ sunt aliqua iura attinentie neqꝫ obseruatio illoꝝ. ¶ In hoibus vtrũqꝫ est ecõtrario. Primũ q; ibi est imperans t impatũ circa copulã. nã homo est rõnis capax t rõne vtens: ideo ibi est impans ꝓpe victum t obediẽs: q; duo requiruntť ad impare. s. rõne vti t maius esse ad obedire alia duo. s. rõne vti t minus esse t ambo sunt in hoibus: q; in quolibet indiuiduo hũano est rõne vti: simil'r ẽ inequalitas q; masculus est nãliter dignior feia: in pecorib⁹ aũt inuenit alterꝝ ipsoꝝ. s. inequalitas cũ masculus in quacũqꝫ spẽ sit feia dignior sicut agẽs patiente. lib. iij. de aia: ſꝫ nõ aliud. s. vti rõne. iõ nullũ est impans t nullũ obediẽs. ¶ Sꝫ modus ꝑncipãdi nõ est nunc distinctus ſꝫ indifferenter masculo t feie datus: t hꝫ q; vt dr. j. choᷣin. vij. c. vir non hꝫ ptãtem corꝑis sui: ſꝫ mulier. t mlr nõ hꝫ ptãtem corꝑoris sui: sed vir. s. circa copulã quecũqꝫ eam ab altero petierit tenet alius ei rñdere: t hoc est q; ista res cadit sub debito t debituꝫ non põt iuste negari. sic dicit apl's ibidẽ vxori vir debitũ, reddat silr vxor viro. t postea dicit nolite fraudare inuicẽ nisi forte ex ꝙsensu ad tps vt orõni vacetꝫ: t q; in hac re equaliter vir est debitor vxori: t vxor viro eq̃lr tenet ille reddere debitũ mleri t illa viro. ¶ Sꝫ differt in hꝫ: q; mlr semp est soluendo: vir aũt nõ est semp soluendo: q; feie est solũ recipe t pati t ad hꝫ semp est disposita: viri aũt est agere t emittere ad qõ non est semp ille potens: t q; impossibiliũ non est obligatio mlr semp tenet viro reddere debituꝫ q; semp dꝫ t semp est soluendo: vir autẽ non est debitor ꝓ omni tpe: q; nõ põt semp esse soluendo: ſꝫ manet semp debitũ hitualr actualiter vero tunc debet t obligat qñ petiť t est soluẽdo. ¶ Et q̃stũ ad hoc q; indifferenter põt vir petere a feia t feia a viro vterqꝫ est impans t obediens: nã cũ feia debitum petit illa ẽ imperans t vir obediens q; statim tenet vir reddere cũ aũt vir petit debitũ est ille imperans t illa obediẽs: q; rñdet cuꝫ debito. ¶ Et ſꝫ videat totalr in viro t feia equalitas q̃stum ad hoc: tñ adhuc manet aliqõ imperiũ penes viruꝫ: q; ſꝫ non põt denegare debitũ q; esset fraudare mlerẽ. iure suo qõ essꝫ ꝑ apl'm. j. choᷣin. vij. c. põt tñ sibi determinare locũ. s. vt eligat aliũ locũ t nõ illũ i q̃ illa petit: et ꝑt eligere aliõ tps dũ tñ paᷓ differat solutõeꝫ q; alias facet vxori piculũ castitatiꝫ t nõ qñ vir petierit a mlere nõ ꝑt illa eligere locũ neqꝫ tps: ſꝫ vbi ille elegerit tenet illa reddẽ nisi sit alr locus vetit⁹: õ tpe idẽ est q; ipsa stabit electiõi viri: ista. n. manet sp viro tãquã maiori t rectori cũ i oib⁹ sit maior nisi in mutuo debito dũ tñ ipꝫ reddat q; hoc vel illo modo libeꝝ ei est: q; istud ꝙputat inter cetera in quibus vir t vxor nõ vt pares iudicanť.

c

¶ Ex hꝫ aũt q; circa copulã est inter hoies imperans t impatũ sequit q; nõ sit difficile copulari eos inter quos copula est licita sicut in animalibus q; qñcũqꝫ vni placuerit sequitur copula cum vterqꝫ possit alteri imperare iuxta modum supꝫpositum: t in animalibus non fiet copula nisi cum ambobus simul placuerit. ¶ Et fuit ita necessarium in hominibus: q; alr esset in conueniens: in bestijs autem nõ est inconueniens. ꝓmo ꝓpter incontinentiam q; cum vnum indiuiduum id appetit si aliõ ei nõ responderet quereretur alius concubitus illegitimus. t hoc est valde inconueniens. imo ista est cã precipua ꝓpter quam matrimoniũ nunc est saltem inter xꝑianos. sicut dixit apl's. j. corin. vij. c. s. vnusquisqꝫ vxorem suam habeat t vnaqueqꝫ virum suum ꝓpter fornicationẽ. s. vitandaꝫ t subdiť eodeꝫ. c. melius est nubere qꝫ vri. ideo vt vitetur fornicatio debet statim vterqꝫ coniugum alteri petenti debitum reddere sic dicit eodem. c. q; vir debituꝫ reddat vxori t vxor viro t q; nõ se fraudent nisi ad tempus ex cõsensu vt oratoni vacent. ¶ In pecoribus autem non est incontinentia cuꝫ sit concubitus cuiuslibet ad quodlibet t etiaꝫ non est lex aliqua illis data ita vt possit aliquid illis imputari in peccatuꝫ ideo nõ est inconueniens q; nõ copuleť vnũ indiuiduũ alteri statim vt illud desiderat. ¶ Scõo q; concubitus prodest ad ꝓcreationẽ ꝓlis: t ad hoc solum nãliter ordinatur. ideo inquantum multiplicatio ꝓlis est magis aut minus intenta tãto debet magis aut minus dari aptitudo t ꝓmptitudo copule ꝑ quã ꝓcreatio sequitur: ſꝫ in hoibus quãto est spẽs dignior est magis intẽta ꝓcreatio t multiplicatio cũ soli hoies capiant deum t efficianť ꝑ ipsum felices: ideo ibi debet dari ꝓmptitudo ad copulã legitimã. s. q; qñcũqꝫ voluerũt indiuiduũ vnum statim habeat cõcupiscentia: sed in animalibus non est tam necessaria multiplicatio. ideo non est inconueniens si non sit ibi tanta ꝓmptitudo copule. ¶ Tertio q; id qõ ex vna ꝑte in animalibus ex alia ꝑte ampliatur. t in hoibus econtrario. s. non potest vnum animal copulari cuꝫ alio animali eiusdem speciei nisi ambobus id appetentibus. t ex hac parte impeditur copula t tamen potest cũ quolibet alio eiusdem ſpeciei. t ita licet vnum non appetat id ꝓ eodem tempore appetet illud aliud aial: iõ facile erit copulari. in hoibus ꝑ ꝓximũ ampliatur ꝓmptitudo copule inter coniuges in q̃stum qñcũqꝫ vnus petierit alius tenet reddere t arctať ex alia ꝑte: q; nõ ſꝫ hoi copulari quocũqꝫ indiuiduo spẽi eius. i. cũ quacũqꝫ feia: sed inter coniuges solũ est legitimus concubitus. ¶ Quarto q; in aialibus parum impediť copula per hoc q; ambo idẽ appetere debeant: nã in oibus fere aialibus sunt deteriorata tẽpora amoris sui: nõ. n. omni tempore mouenť indifferenter ad copulã: sed quodã determinato tpe t nõ alijs tpib⁹ t eo tpe oës femelle ardent in venerea t oës masculi t quelibet femella patiť quẽcũqꝫ masculum cũ pari ardore incitenť t sic ꝓmptũ est cuilibet masculo copulari t cuilibet femelle: t nõ impediet ꝓcreatio ꝓlis. ſꝫ nõ fiat copulatio nisi vtroqꝫ eãdẽ rẽ appetẽte. In hoibus aũt non est tps determinatũ ad copulã sicut in aialibus: ſꝫ omni tpe equalr cõmiscenť. Ideo rõ debuit in eis supplere qõ nã nõ habet. in aialibus erit nãle incentiuuꝫ determinatum ad tempus loco impij. in hominibus autẽ vbi nõ est determinatio temporis ad copulã ratio supplebit diffiniendo tempus: t hꝫ non potuit esse nisi per imperium ideo vnus coniugum imperat alteri: t hoc indifferenter. s. qui anticipat petere imperat ei a quo petit vt supra dictuꝫ est. ¶ Scõa differentia erat hoiuꝫ t animalium q; in animalibus non est habitudo vnius ad vnum t etiam non seruantur aliqua iura attinentie: in hominibus autem vtrũqꝫ est. ¶ De primo patet: quia ista habitudo vocatur matrimoniuꝫ. t inuenitur in solis hominibus qñ masculus t femina non impediti ad contrahendum contrahunt sub intentione perpetuo permanendi. De quo matrimonio an sit solum vnius ad vnam vel possit esse simul vnius ad plures dicetur lib. primo. reg. primo. t octauo. t Matthe. xix. c. t an recipiat diuortium vel repudium t de alijs dubijs circa hoc: sed quomodocũqꝫ accipiatur matrimonium ſm variam consuetudinem gentium semper consistit in quadam certa habitudine viri ad vxoreꝫ ita q; non sit vir indeterminatus ad hanc t ad quamlibet: sed ad mulierem certam habitudinem habeat secundum quam teneatur ei t ipsa illi ad coniugale debitum quod ad nullam aliam legitime

Q.5.768. A

2ª rõ.

3. rõ.

4ª rõ.

B

D.

gitime facere potest ad quā non habet vir istā habitudinem. ¶ In aialibus non pōt istud esse: qz non pñt esse iura vel debitū ad aliquid faciēdum vbi nō pōt cognosci debitum illud sed in aialibus non est rō fm quā cognoscant se posse obligari ad aliquid: ideo neq; pñt obligari. vñ neq; natura dedit eis inclinationē vnius ad vnū: cū neq; dederit cognitionem per quā cognoscant quomodo sit bonū z debitū vnum copulari vni tm. ió est in eis ꝓcreatio ꝓlis: sed non est matrimoniū In nobis aūt est ꝓcreatio ꝓlis ex ꝓiunctiōe maris z femine que vocaī matrimonium. ¶ Scō est qz in aialibus non est obseruatio attinentiaꝝ sicut in hoibus z istō fit qz ibi est habitudo originis vt vnuz aial nascaī ex alio: z ideo vocamus patrē: z filium in aialibus sicut in hoibus: sed alia noīa attinentiaꝝ in eis non ponimus vt dicamus esse ꝓsanguinitatē z ꝓsanguinitatis gradus. ¶ Non. n. sunt ista iura in aialibus neq; obseruantur. nam vbi sunt iste attinentie est quoddā ius eaꝝ: z est reuerentia quedā qua sibi tenenī ne mutuo reuellent turpitudinē. vbi non est attinentia nō est debitū reuerentie ad nō reuellandū turpitudinē. in bestijs nō pñt esse iste attinentie: qz nō possunt cognosci. sola. n. ratio cognoscit b. ideo in brutis quibus nā non dedit distinctā cognitionem horꝝ nō ꝓstituit iura attinentiaꝝ. frustra. n. esset poni attinētias. imo inordinatuz cum deberet seruari reuerētia q̄dam q̄ tñ seruari nō poterat cū non possint pecora cognoscere quid sint ista iura z se teneri ad illa. imo neq; cognoscunī illa pecora ad que esset ista habitudo. ¶ Est. n. leuis cognitio z labilis valde in pecoribus: nā a ꝑncipio mater cognoscit filiuz z filius matrē: ꝓcedente aūt tpe desinit cognoscere z cuz deberet ꝓficere cognitio p tps potius abolef: z signum huius est: qz ita postea mr̄ seuit in filium: z nocet ei sicut extraneo z filius matri. ¶ Causa huius est qz nā inseruit cognitionē illā pp necitatē educationis qz si mr̄ non cognosceret a se natū non aleret non foueret non blādiref: z qz fetus adhuc tener non pōt se ipm alere debuit nā dari cognitionē mr̄i de filio vt ipz educet z filio de mr̄e vt eam sequaī qz alias non fieret educatio: finita aūt educatiōe desinit mater agnoscere filium z filius mr̄em: iō neq; postea ille eam sequiī neq; illa ei miseref: sed ita inter se pugnant z ad inuicem nocent sibi sic ea que in nullo sibi attinent. ¶ Ex quo apparet q̄ non fit ex alio nisi qz desinunt hr̄e mutuā cognitionez. iō cognitio illa non fuit nisi ex quadā ꝓuidentia nature pp necitatē educationis cuz tunc cessef qñ cessat educatio. nam si aliter se hr̄et ista cognitio necē erat q̄ ꝓcedente tpe magis se agnoscerent cuz p assuetudinem z tps confirmef cognitio z tñ tunc deletur. ¶ Etiā est aliud' ex hoc secutuz. s. q̄ in aialibus pres nō agnoscunt filios: z filij non agnoscunt pres: sed sole matres agnoscunt filios z agnoscuntur ab eis: z est ad h cā duplex. Prima qz non cohibant mares femellis in aialibus cuz non sit ibi mr̄imoniū: z iō nō pñt scire qui sunt filij eoꝝ etiaz si ratione vterenī: sicut hoies qui non cohabitant mr̄ibus. s. qui non sunt ꝓiugati gignunt aliquos quos nesciunt esse filios magis ḡ aialia hoc ignorabunt. ¶ Scōa est qz non ꝓferunt ad educationē: naz vt dctm̄ est matres cognoscunt filios aliquāto tpe z cognoscunī ab eis. s. tpe educationis qua finita desinūt se cognoscere. ḡ inter illa animalia que nō faciūt ad educationē nō ꝓstituet nā agnitionē: ꝫ sic est q̄ patres non ꝓferūt cōiter ad educationē in aialib⁹. ideo neq; filios agnoscunt neq; ab eis agnoscunī. ¶ Ex quo apparet q̄ non pñt esse iura attinentie ꝓsanguinitatis z affinitatis inter aialia: de affinitate certū est qz affinitas causaī pp vinculū mr̄imoniū. sed inter pecora nō est matrimoniū. ideo non pōt causari affinitas. De ꝓsanguitate cā certa est qz nō pñt esse iura ista in illis que nō pñt ea agnoscere: sed aialia non solū nō agnoscunt iura h. imo neq; se mutuo agnoscunt cum neq; mr̄ cognoscat filiū nisi tpe educationis: ideo nō pōt esse attinentia cognationis z in aialibus: z sic nullā reuerētiam mutuo seruāt: sed mater cōmiscef filio z pater filie in omnib⁹ est cognitio ꝓsonaꝝ z iurū istoꝝ. ideo ibi pñt esse iste attinētie z seruari reuerētia que eas ꝓsequiī. ¶ Nunc supest dicēduz quo modo differat inter statuz istum z statum paradisi terrestris quantum ad precipiendum super copula: z dicēdum q̄ hoc est cōe taz hic q̄ ibi q̄ non fiat copula legitima sine imperio qz alias sequerētur inconuenientia sicut supra ostendimus sed differt in hoc qz hic eq̄liter imperat vterq; sicut supra dictum est: qz vir non habet potestatez corporis sui: sed mr̄, z mr̄ non habet potestatē corporis sui sed vir. in paradiso autem terrestri solus vir imperet ad copulam iubens copulandum esse z quando z vbi z fm alias circunstantias z h fieret in omni matrimonio. nam lex ista que dat vtriq; equā facultatem est modo obligās: sed in padiso non esset. ¶ Prima z quasi totalis causa huius est: qz matrimoniū nunc est p̄ncipaliter pp fornicationem vitādam sicut apostolus dixit p. chorin. vij. vnusquisq; vxorē suam habeat propter fornicationem. s. vitandam: z dicitur q̄ vir vxori debitum reddat z vxor viro: si autē solus vir p̄ciperet copulandum insurgente concupiscentia in femina non esset ei remedium ad illam extinguendam: z tamē matrimonium datur in remedium p̄o vtroq; cum expresse dicat ibi apostolus vnaquaq; viruz suū habeat propter fornicationem. s. vitandam. ergo licere debet femine precipere super copula sicut z viro. potissime cuz fragilioz sit illa z minus se continere potens in desideriis suis. ¶ In paradiso autem non esset inconuenientia aliqua neq; timor fornicationis: qz ibi non insurgeret concupiscētia contra rōnem neq; eam vnq̄ preueniret: z ita non esset temptatio carnis. ideo manebat locus rationi: z non erat necesse ꝓuideri contra periculum vbi periculū nullum erat: hic autez qz est temptatio carnis z incontinentia occurrendum est z hoc fit concedendo femine q̄ imperet super copula exigendo debitum sicut ab ea exigitur. ¶ Secunda causa est: qz in paradiso cuz esset natura humana totaliter ordinata z non preueniret ibi concupiscentia rationem: nunquam esset appetitus venereorum quousq; ratio iuberet copulādum. ideo non esset ibi pena homini diu abstinere a copula: hic vero tā bonis q̄ malis grauis pena est diu abstinere nisi quis frigidus naturaliter sit aut impotens z si nunquā ratio iuberet copulandum nunquam insurgeret desiderium. ideo copula in paradiso fieret imperante ratione non vigente desiderio z tamen non poterant ambo imperare: qz differt inter imperātem z subditum. ideo alter tm̄ imperaret copulandum: sed imperium pertinet ad digniorem z ille erat vir. ideo ille imperaret semper copulam. ¶ Tertia causa qz vt dictuz est ibi moueret ratio ad copulam non appetitus. ideo ad illum imperare copulam pertineret qui magis posset dici ratio: sed ꝫ ambo vterentur ratione magis vir qui in ea erat p̄ncipalioz ideo respectu femine ille erat ratio z illa erat appetitus: z sic Aug. z alij in applicationibus quas faciunt in sensu mystico dicunt virum rationem superiorem z feminaz dicunt sensualitatem: ideo ad virum qui principaliter est ratio pertinebat imperare tam copulam q̄ cetera. ¶ Quarta: quia vir z femina in omnibus sunt nunc inequales nisi in actu coniugali z hoc factum est ad prouidendum contra incontinentiam: in ceteris autem quia non est incontinentia aliqua manet vir vt p̄ncipans: sed in paradiso terrestri non poterat eē incōtinētia aliqua. ideo ibi vir in omnibus imperaret in quibus ambo communicarent. ¶ Quinta quia nunc est matrimonium principaliter ad vitandam fornicationem propter incontinentiam nostram: in paradiso autem soluz esset ad p creationem liberorum cum non esset ibi concupiscentia mouēs: ꝫ ad hoc nō oportebat q̄ ambo imparēt: sed vnus tm̄: quia ad occurrendum incontinentie z appetitui oportet sepe copulari z concedi imperium vel electōez ad hoc tam viro q̄ femine. ad prolem autem procreandum non oportet sepe copulari. ideo satis erat q̄ vnus tm̄ eorum copulam imperaret. ¶ Sexta quia preter rationes precedentes si vnus eorum tm̄ copulam imperare deberet expediret q̄ vir hoc faceret z non femina: quia vir melius hoc imperaret: quia sciret quomodo erat ad hoc potēs z aptus q̄ femina que hoc nesciret: nam in paradiso nō esset semper vir aptus ad exercenduz venerea sicut neq; nunc: quia ad illa exiguntur tria simul: calor: spiritus semen: vt supra declarauimus que non sunt semper in nobis. ita neq; erūt semper in hominibus in paradiso cum eorum corpora disponerētur naturaliter z gigneretur ibi semen ex alimēto sicut hic. ideo contingeret aliquando esse semen spiritum z calorem z aliquando non: etiam dato q̄ esset semen non semper esset illud dispositum aut conueniens ad emissionem scilicet non sufficienter decoctum. z ideo non esset tunc vtilis copulatio: sed hec melius posset de se vir scire q̄ mulier de ipso: mulier autem semper parata est: quia solum suscipit: ideo debuit saltem propter hoc relinqui viro q̄ ipse imperaret copulam z non mulier.

¶ Sed adhuc

Qō.771. ¶Sed adhuc dicet q̄ poterat esse copula impante taz feia q̄z viro: vt sicut nunc: vtriq; lz petere ab altero debitū: q; passio surgit in eis ꝓcupiscentie: ita ⁊ tunc liceret vtriq; ab altero petere vel ei impare iubēte rōne nunc in vno nūc in alio. ¶Scōo q; alias sequeret incōueniēs q̄ inducebat supra. q.745.s.si rō diceret copl'andū eē in viro sequeret statim appetitus: ⁊ si non obediret ml'r ad copulam esset iā pena q̄dā in nō implēdo appetitu: ⁊ idē esset de feia si in ea rō diffiniret copl'andū esse: nā statiz seq̄ret appetitus ⁊ si nō obediret vir statim ei iubēti copulā esset pena in nō implēdo desideriū. ¶Dōm q̄ solus vir debuit impare ⁊ nūq̄z feia. nā in paradiso erat impiū ad copulā p̄ solā rōnē: ⁊ tñ rō magis se hz ad viz q̄z ad feiam. ideo solus vir debuit impare. ¶Cū aūt dr̄ q̄ aliq̄n vir imparet ⁊ aliq̄n feia dōm q̄ nō est ꝓueniens nā rō hz se vno°. ideo impans fm rōnez sufficit vt sit vnū q̄ vero nūc aliq̄n impet vir: ⁊ aliq̄n feia. ideo fit vt satisfiat ꝓtinētie eoz insurgente appetitu diuersimode aliq̄n in alio: sed in paradiso nō insurgeret appetitus nisi iubēte rōne: ipsa autē rō non se hz varie in diuersis: sed vno° cuz vero oia ꝓsonēt li. p̄.ethi. ideo ad vnū tm̄ ptinēt impare siue esset ml'r siue vir. fuit aūt iustius pp p̄dicta viz impare q̄z feiaz in h̄ sicut ⁊ in ceteris q̄ impium exigerent imparet. ideo vir solus sup copula debuit impare. ¶Ad scōm dōm q̄ in feia iudicaret copulandū esse sequeret statim ꝓcupiscētia venereoz: ⁊ si nō implerēt esset pena: ⁊ ideo q̄ncūq̄z illa iudicaret copulādū esset copula: sed dōm est q̄ illa nūq̄z h̄ diffiniret nisi viro iubēte ⁊ cā est q; in ipsa nūq̄z insurgeret ꝓcupia nisi rō iuberet: ⁊ tñ rō non iuberet q; repugnabat rōni q̄ ipsa iuberet cū ad viz ptineret p̄cipere q erat caput ml'eris. p̄. chozin. xj.c. iō nunq̄z illa diffiniret copulādum quousq̄z vir p̄cipet ⁊ tūc illa assentiret ⁊ nūq̄z p̄ciperet: si aūt ibi posset insurgere ꝓcupiscētia añ rōnē posset ml'r appetere venerea: ⁊ tūc vt non esset pena indicaret faciēdū esse q̄ appetebat ⁊ fieret copulatio: ⁊ ita aliquādo ipsa p̄cipet: vt non dareť inconueniēs: q; tñ nūq̄z insurgebat ꝓcupiscentia p̄ueniēs rōnē semp p̄cipiebat vir: ⁊

Qō.772. nūq̄z seq̄bať inconueniēs. ¶Dicebať vlterius q̄ nō est nūc talis subiectio eue ad adā ⁊ gñal'r ois vxoris ad viz q̄lis in paradiso terrestri erat ⁊ fuisset si ibi hoīes pmanerēt ⁊ ob h̄ dr̄ sub viri ptāte eris q; al'ī nō ponerēť eue in pena si futuz erat vt ꝓditio in paradiso fm nām. ¶Sz aliqs dicet q̄ ista subiectio ml'eris ad viz q̄ non est futura erat in paradiso si ibi manerēt hoīes ⁊ nō est inconueniēs q̄ ponať nunc vt pena: lz nō sit vere pene: lz nāe ꝓditio: q; ita factū est de serpēte q̄ eius maledictione posita sūt multa q̄ oia ponūť p̄ modum pene: ⁊ tñ nihil ipsoz est pena: sed oia sūt ꝓditio nāe serpentis ita de eua fieri poterat. ¶Dōm q̄ non p̄t stare. iō oia q̄ ponunť in maledictione eue sūt vere pene ⁊ nihil positū est in maledictione serpētis: est pena. p̄ q; serpens non est capax pene: q; pena non p̄t esse nisi p̄ pctō: ⁊ tñ serpens non p̄t peccare. iō neq; pōt puniri: ml'r aūt pōt peccare ⁊ vere peccauit ideo potuit ei dari vera pena. ¶Scōo q; id q̄ dicebať de serpente lz non essz vere ei pena ml'r putabat esse vere pena vt. s. oñdimus: ⁊ ita ꝓderat illa maledictio serpētis: lz id q̄ in maledictione ml'eris dicebať non ꝓderat si non essent vere pene: q; non dicebať in satisfactione serpētis sicut mala q̄ serpētez fuerūt p̄nunciata in fauoze ml'eris cū serpēs h̄ non intelligeret. ideo oportebat eē veras penas. ¶Sz aliqs dicet ad h̄ q̄ ea q̄ q̄ ml'erē dicebāť vera erāt ⁊ nō oportebat in eis aliquē falli: ⁊ tñ ista eadē eēnt in paradiso. iō non eēnt nūc vere pene. sed ꝓditiones nāe p̄nūciate ml'eri sicut fuerūt p̄nūciate de serpēte tāq̄z mala q̄dā ea que erāt conditio nāe eius. ¶Dōz q̄ h̄ non stat. p̄ q; ista q̄ nunc p̄nūcianť ml'eri si vera sunt mala sunt ⁊ tñ in paradiso non poterat esse aliq̄d malū: q; oē maluz est penale p̄ter pctm̄ ⁊ ibi cū non esset pctm̄ neq; erat pena consequēs pctm̄. ¶Scōo q; non ꝓderat h̄ p̄nunciare ml'ri. ipsa. n. nouerat conditionē suā: q; aliquādiu mānserat in paradiso ⁊ ibi experiebať conditionē nālez suaz. sciret g̃ qualis erat ante pctm̄: ⁊ an h̄ idem q̄d p̄nunciabať sibi p̄us hr̄et: si illud hr̄et non ꝓdesset p̄nunciatio: si nō hr̄et illud esset vera pena id q̄d p̄nunciabať ⁊ nō conditio nāe. ideo nō est idem de serpēte ⁊ ml'ere: ⁊ sic q̄d de serpēte dicebať erat nāe ꝓditio: lz in

Qō.773. modū pene diceret: q̄d vero de ml'ere non erat ꝓditio nāe sed pena. ¶Redeundo g̃ ad iam incepta dicemus q̄ tam subiectio eue ad adā q̄z cetera p̄nunciata erat pena quedā ⁊ ideo nō fuerat neq; futura erat in paradiso terrestri si ibi hoīes permanerēt. ¶Prio pz q; in subiectione ml'eris ad viz est nūc penalitas q̄dā q; cū difficultate ⁊ labore exhibz viro obsequa q̄ ad eā ptinēt ⁊ tñ in paradiso nulla pena eēt: iō neq; ista subiectio. ¶Scōo q; nūc sunt multi modi cōicationū. s. quoz de quibus Arist. li. j. poli. c. j. ⁊ in qualibet cōicatione cū sit diuersitas opez est p̄ncipans ⁊ subiectū: in nulla tñ cōicatione, p̄est feia cū ml'eri nō pmittat apl's p̄sidere viro neq; docere. j. thi. ij. c. sed iubet subditas esse ml'eres ⁊ tacere. j. chozin. xiij. c. ⁊ ita in qualibet haz cōicationū subiicit ml'r cū in ueniať ipsa vt extremū in q̄libet nisi in despotica. g̃ hz nunc ml'er multas subiectiones: ⁊ non hr̄et illas in paradiso terrestri: q; non esset ibi aliqua de illis quoz cōicationibus nisi nālis: vt oñsum est .s. q.758. ⁊.759. ¶Tertio pz q; ista subiectio: quam deus p̄dixit nunc ml'eri erat magna ⁊ dura q̄ lz nō esset seruitus q̄ est maxima subiectionū declinaret tñ aliqualr̄ ad illā ⁊ pz q; dixit illi deus sub viri ptāte eris: h̄ aūt plus sigt quā subiici q; aliqs subiicit vt regendus ab eo fm rōnē ⁊ non est sub ptāte eius cū liberuz sit ei esse sub eo vel non esse: ⁊ tñ q̄diu ab eo est oportet ab eo regi. ēt aliqs subiicit alteri ⁊ nece est subiici illi: ⁊ tñ ille cui subiicit nō dr̄ hr̄e euz sub sua ptāte: q; iste modus loq̄ndi signat arbitriū. s. q̄ impans faciat q̄d voluerit de impato. ¶Quarto q; adhuc grauioz ꝓditio huius subiectionis signať in alio verbo cū dr̄ ⁊ ipse dñabit tui: dñatio est grauissimus p̄ncipatus: sicut seruitus est pessima oiuz subiectionū ⁊ tñ dixit deus ⁊ ipse dñabit tui. iō grauē p̄sidētia dedit viro sup feiam ⁊ magnā subiectionē imposuit mlri: sed certū est q̄ ista nō essent in paradiso terrestri cū nō possent esse sine pena. iō additus est gradus subiectionis sup ml'erē ⁊ penā peccati. ¶Aliq aūt dicunt q̄ p̄ istaz maledictionē. s. sub viri ptāte eris imutate fuerūt vires ml'ris ita vt fragilioz efficeret, viro: vt posset vir ei impare ⁊ eā de facto ꝓmere cū opus esset: ⁊ ad h̄ p̄supponunt q̄ vir ⁊ feia a p̄ncipio forma ti sunt eq̄les viribus: ⁊ ita nō posset vir subiicere feminā licz vellet: post pctm̄ ipsa effecta est infirmioz roboze vt tactū ē. s. ij. c. q. xvij. ¶Sz dōz q̄ istud non stat: q; non est verisile: lz ptinet ad insanias quoz̄dā iudeoz q; ēt asserūt solē ⁊ lunaz fuisse a p̄ncipio equales lumine ⁊ lunā inuidisse ⁊ peccasse ideo a deo lumine diminutā: ⁊ ita talia non sunt suscipienda q; sunt sine cā dicta. imo q̄ cāz. ¶Scōo deus nō mutat nāz pp pctm̄: sed sic est q̄ est nāle feie esse infirmioze viro: ⁊ gñaliter nūc inuenit. ideo non mutasset deus illud: nā si dicas q̄ ꝓtium erat nāle. s. feiam ⁊ viz esse eq̄les roboze illō deus nō mutasz cū neq; in dia. q grauius peccauit sint nālia mutata vt dicit Dio. lib. de diui. no. c. iij. ⁊ tñ illud non est nūc. g̃ non fuit vnq̄z nāle: ⁊ tñ ea conditio corpalis in qua foīati sūt adā ⁊ eua erat nālis spēi hūane. i. eā dederat de° p̄ tota spē. g̃ nō formauit eos equales roboze cuz non sit nāle eos sic se hr̄e. ¶Tertio pz efficatius q; hō cōicat cū b̄utis in eo q̄d est eē aial: ⁊ ideo q̄ntū ad eā q̄ corpis sunt ꝓordat in p̄rimis: sed gñale est in oībus aialibus vbi est distinctio maris ⁊ feie q̄ masculus sit robustioz ⁊ p̄stantioz. g̃ ⁊ in spē humana h̄ innueniret esse: sed aialia nō fuerūt maledicta cū non peccauerint ⁊ manet in eis oē q̄d eis aliq̄n fuit nāle: ⁊ ita nāle fuit eis sp. masculos esse robustioz̄es ⁊ h̄ nūc ēt in hoibus inuenit: ideo semp in eis fuit sicut in alīs aialibus: ⁊ ita nō fuit mutatum robur pp pctm̄. ¶Quarto q; h̄ est q̄ rōnē. nā ad robur corporis ꝓsequunť q̄dā alie dispōnes q̄litatiue q̄ repugnāt ꝓceptioni sunt. n. masculus ⁊ feia: vt pfectū ⁊ impfectū actus ⁊ potētia. ideo masculus est vt agēs in gñatione: feia aūt vt patiēs: ⁊ h̄ ꝓuenit ex dr̄ia caloris: masculus pp sufficiēte calorē decoqt spma sufficiēter vt sit albū ⁊ spumosuz ⁊ aliq̄lr̄ spissum ⁊ tale spma est actiuū: feia aūt pp impfectū caloz cū aliq̄lr̄ digerat sanguinē q est mā ꝓceptus non coqt illū sufficiēter. iō in cōmixtione ad spma virile pficit p illud deducendo ad eam pfectionē quā hr̄e nō potuit p calozē feie. Et ita oportet fieri: q; alias si semē feie esset pfectū sic semē maris vtrūq̄z esset actiuū ⁊ neutrū esset foīabile neq; mā fetus: q; neutrū posset ab altero pati. ideo nā debuit ꝓstituere talē ineq̄litatē. s. vt vnū esset pfectū ⁊ alterz pfectibile p illud: ⁊ tñ h̄ nō potuit esse si eēt equalis caloz masculi ⁊ femine: q; equalr̄ digererēt ⁊ decoquerent spma. iō debuit eē inequalis caloz. vñ h̄ est gñale: q; calidissima feiaz est frigidioz frigidissimo viro ¶Et tñ ex dr̄ia caloris ꝓuenit dr̄ia in corpibus taz q̄ntū ad figurationē ⁊ latitudinē quarūdā ptiuz ⁊ soliditatez eaz si aūt dareť q; corpa eoz nālr̄ essent equalr̄ robusta esset caloz

equalis

Aō. Obiectio. p̄a.rō. B 2.rō 3.rō. 4.rō. 1.rō. 2.rō. 3.rō. 4.rō.

equalis aut ꝓncipium idem: ⁊ maxime hoc ad calorem perti
net ideo nō debuit femina nāl'r eē equal'r robusta viro: qz per
hoc repugnaret ꝯditiōi necessarie ad cōcipiendū ⁊ tñ deus
formauit eua3 ad cōcipiendū dispositā cū fuerit data viro in
adiutoriū simile ei. s. ū. c. ergo nō fuit eua formata equaliē ro
busta vt adā. ¶ Quinto qa si fuisset eque robusta ⁊ per pec
catū robur eius mutaret: fuisset hoc ꝓnunciatū inter penas
qa ista erat de penis grauissimis: ⁊ maxime manifesta: quia
mulier statim sentiret in se istā mutationē ante cetera que ꝓ-
nunciata sunt: sed hoc nō fuit dictū in maledictiōe mulieris
ergo nihil tale factū fuit. ¶ Dicēdū aūt est qd venerit deter-
minate noie istius maledictiōis. s. sub viri ptāte eris. ¶ Est i
telligendū ꝙ cū aliq̄ subiectio eēt femine ad virū in paradiso
⁊ illa eēt naturalis ꝙ illa etiā nūc maneat: ⁊ vltra illā sit ad-
dita subiectio aliq̄ que sit penalis cum in penaz sit ꝓnūciata
subiectio: erat aūt in paradiso subiectio qua femina obediret
viro circa cōicatiōez nālem in diffiniēdo de copula vt. ū. ostē
sum est: nūc vero licz taz vir q̄z femina diffiniant ꝙ vterq3 ℔
ab alio exigit velut debitū: tñ manet adhuc viro ꝓcipere ⁊ dif
finire aliqd circa hoc. s. tps dum tñ nō multū differat: ⁊ locuz
⁊ si quas alias circunstāciaſ res ista hz: dum tñ diffinitio viri
non sit in ꝓiudiciū solutiōis debiti. ¶ Sed vltra hoc sūt alia
nūc que non erāt ꝓius que ptinēt ad istā subiectionem. Pri
mum est ꝙ negat mulieri gradus honoris sup virū aut viro
equalis: ⁊ h apparet in doctrina: qz nō ꝓmittit mulieri docere.
i. neq3 doceat viros neq3 feminas. j. Thi. ij. c. docere autez
mulieri nō ꝓmitto. ¶ Secūdū est ꝙ femina nō pōt loq in ec
clesia querēdo aliqd neq3 in publico inter viros: sed soli viri:
vñ femine nō cōueniūt ad actus publicos neq3 hñt voces in
cōgregatiōibus: ⁊ ꝓuenit istud ex pena subiectiōis q̄ nūc
est data femine ad virū sic dicit Apl'us. j. Thorin. xiij. mulie-
res in ecclesijs taceāt nō enim ꝓmittit eis loqui sed subditas
esse sicut lex dicit: si qd aūt dicere voluerint domi viros suos
interrogēt: lex aūt que iubet mulierē subditā eē. i. sub viri po-
testate eē. s. ij. c. vbi ponitur maledictio mulieris: nam liber
iste geneſis vocat liber legis cū alijs quattuor sequentibus.
¶ Ex hoc autē ꝓuenit ꝙ in nullis cōgregatiōib⁹ publicis
mulieres vocē hēant nā si haberēt iaz eēnt viris eqles: sz de⁹
in penam non solū voluit ꝙ nō eēt maior: imo ꝙ non eēt eq̄
lis: sed minor ideo nō debēt hre vocē in cōgregatiōe publica
⁊ hoc apud oēs gentes inuenit nisi forte sint aliqui barbari
qui rōne nō vtant nā isti in multis peccāt. ¶ De athenien si
bus dr ꝙ quōdā ita se hrent. s. ꝙ tam femine q̄z viri cōueni-
rent in publicas cōsultatiōes ⁊ habebāt vocē in reb⁹ publi-
cis equal'r cū viris: vñ qz plures fuerūt femine q̄z viri. i. vna
superfuit: ⁊ oēs femine vota cōtulerūt in mineruā: viri autez
in neptunū cessit minerue ptās nominādi vbē ⁊ nominata
est athene ex noie eius: ⁊ tamē postea agēte neptuno femine
athenienses tripliciter punite sunt: ⁊ vna penaz fuit ꝙ de ce
tero vota nō possent dare in publicis negocijs sic dicit Mar
cus varro: ⁊ Augu. lib. xviij. de ciui. dei. c. ix. ⁊ ita nunc nulla
gēs que rōne regaī hz ꝙ femine publicis cōsultatiōib⁹ inter
sint cū neq3 in aliquo negotio publico: ⁊ gubernatiōe vocez
habeāt. ¶ Tz^m est ꝙ viri dñenī mulierib⁹ nō qdez dñatiōe q̄ ē
ad suū ℔ in dñatōe q̄ ē in gubernādo q̄l'r placuerit: ⁊ est me
diū inter ꝓncipatū despoticū q est dñi ad seruos: ⁊ ꝓncipatū
politicū qui est rectoris ad ptes policie: ⁊ vocaī large dñatio
⁊ hoc colligiī ex verbis apl'i. j. Thimo. ij. c. docere aūt mulie-
ri nō ꝓmitto sed neq3 dominari in virū inquātū dicit neq3 do
minari in virū nō solū intelligiī negatiue ꝙ mulier non dñe
tur viro sed etiā affirmatiue ꝙ vir dominet mulieri nam am
bo qui posuit ibi negatiue posuit alibi affirmatiue. s. ꝙ vir do
ceat mulierez ⁊ ꝙ hēat eam sibi subditā. j. chorin. xiij. c. scilz
mulierib⁹ nō ꝓmittit loqui sed subditas eas esse sicut scriptu
ra dicit: si qd aūt dicere voluerint domi viros suos interrogēt
etiā pz ꝙ sub ijs verbis astrinxit deus mulierē dicēs sub viri
ptāte eris: ⁊ ipse dñabit tibi. ¶ Quartū est ꝙ vir possit pu-
nire feminā verberando eā quādo oportuerit ꝙ femina nō
hz sup virū q̄ztūcunq3 ille malus ⁊ iniustus sit. ¶ Cōsiderā
dum aūt ꝙ magna subiectio femine signata fuit ad vix in ijs
verbis maledictiōis: ⁊ ꝓmo cū dicit sub viri ptāte eris: nam
plus significaī q̄ simplex subiectio: aliqs enī subijcit alteri:
⁊ nō dr ille habere eū sub sua ptāte: qz magis signat iste mo
dus loquēdi: nā quicūq3 ab alio regit per modū iurisditiōis
est illi subiectus: sed qui iurisditionē habet non dicit sub sua
ptāte hre oēs illos in quos iurisditionē exercet. ¶ Causa est
qz ois ꝓncipatus hz vim coercendi subditū in aliquo: sed nō
coercet oēs equal'r: quāto aūt ꝓncipatus hz maiorem viz co
ercendi ex cōditiōe sua tāto dicit principans magis hre sub-
ditos sub ptāte sua: quanto minus coercet minus dr habere
sub sua ptāte. Sunt autē maxime distātes ꝓncipatus politi-
cus: ⁊ ꝓncipatus dñatiuus vel despotic⁹: est politicus ꝓnci-
patus quem exercet rector policie sup ciues qui sunt partes
policie: est dñatiuus vel despotic⁹ ꝓncipatus quē exercet do-
minus sup seruos: medū aūt sunt inter hoſ ꝓncipatus: pater
nus ad filios: ⁊ ꝓncipatus iconomicus qui est viri ad vxorē
⁊ ad ceteros qui sunt ptes eiusdē iconomie. ¶ In ꝓmo ꝓnci
patu q est politicus est minima ptās ⁊ maxima libertas: naz
rector iperat ciuibus: nō tñ sicut vult sed solū sicut legib⁹ po
liticis sancitū est: ⁊ ita ille nō hz libertatē iubēdi cū astringa
tur legi: ⁊ ideo nō dominaī: ⁊ ciues qui regunt liberi sūt qa
non obediunt hoi: sed legi: ⁊ hō non imperat eis nisi vt mi-
nister legis eēt aūt quidam modus dominū si ille hret pote-
statē iubēdi ad arbitriū suū. ¶ Et iō talis rector nō dicit ha-
bere sub sua ptāte eos quos regit qz licz sup eos ptātem exer
ceat nō est illa ptās sua sed legis: ideo nō sunt illi sub potesta
te sua sz sub ptāte legis: ⁊ ℔ reddit subditos liberos quia nō
sunt sub hoie: sed sub recta lege nemo aūt dedignaī legi subi
ici: qz lex nō est nisi quedā rō scripta: que nō est alicuius ho-
minis: ideo legē oēs veneramur qz regulando nos relinquet
nos liberos. Sed adhuc cuz ista libertate subditoruz manet
ratio ꝓncipatus qz rector policie ptātem quandaz exercet: ⁊
obediunt ei ciues atq3 ptātem coercitiuā hz cōtra nolentes
licet sit illa ptās legis: qz tamē lex mortua est ⁊ nō habet ex
ercitiū ille agit in virtute legis vt minister eius: ⁊ qz hoc non
licet cuilibet: sed ei soli in quē legitime ista potestas trāsfun
ditur dicit ille ꝓceps ⁊ nō alij. Est tamē iste ꝓncipatus mi-
nimus: qz nō inuenit alius ꝓncipat⁹ qui minus habeat de
rōne ꝓncipatus qz nullus alius minus pōt coercere quā iste
⁊ nullus habet minorē libertatē iubendi ⁊ ob hoc Arist. li.
v. Ethico. dicit iustū politicū eē iustū simpl'r: iustū aūt pr̄nuz
⁊ iustū dñatiuū non dicit simpl'r iustū sz cū additiōe paterni
⁊ dñatiui q̄ additio vl' distrahit vel saltē diminuit de rōne iu
sti. ¶ Alius extremus ꝓncipat⁹ erat dñatiuus: ⁊ iste ē ma- Q. ō. 777.
xime hñs de ꝓncipatu: qz maxime coercet ⁊ hz sumā liberta-
tem in iubēdo nō enī iubet ꝑm legē: sz qcqd iubet hoc est lex
⁊ pōt coercere per inflictionē quarūcunq3 penaz siue subsit
cā inferēdi siue nō: qz satis est cā sufficiens ꝙ sit iubēs domi
nus eius cui penas infert. Iste autē dī maxime sub ptāte sua
hre eos quib⁹ ꝓncipatur: ⁊ illi nō solū sunt sub ptāte domi
ni: sed etiā vocantur pecunia eius iuxta modū loquēdi sacre
scripture. Exo. xxj. c. vel iuxta modū loq̄ndi Aristo. ⁊ sapien-
tum naz seruus est hō simpl'r alterius existēs. lib. j. Poli. est
etiā possessio dñi: ⁊ organū eius aīatū: vt dr lib. viij. Ethi. ⁊ li
bro. ij. Poli. c. ij. nemo igiī magis pōt esse in ptāte alterius q̄z
seruus in ptāte dñi cū nō solū sit ei subditus sed sit possessio
sua vt deducit ibidē Aristo. Et ideo in ꝓncipatu dominatiuo
minime est iustū nā nō est ꝓpe iustū: nisi inter eos inter quos
est lex: i politicis aūt lex est per quā rector iubet ciui: ⁊ nō po
test aliē nubere: iō inter rectorē: ⁊ ciuē subditū est iustuz: ⁊ ℔
est iustū politicū qō est iustū simpl'r: sed dñi ad seruum nulla
lex est imo facit dñs de seruo quicqd vult sicut de possessione
sua: ⁊ nō facit ei iniustū qcqd in euz cōmiserit: vñ etiā si dñs
occideret seruū nō erat reus legis: sic de⁹ statuit inter hebre-
os ꝙ si dñs virga ꝓcuteret seruū vel ancillā si nō morerenī
in manibus eius: sed supuiuerent vno die dñs esset imunis a
pena. Exo. xxj. c. ¶ Sunt aūt alij ꝓncipatus medij. s. pr̄nuſ q
est pr̄is ad filios: ⁊ iconomicus qui est viri ad vxorē ⁊ ad oēs A
de iconomia: isti duo sunt magis hñtes de rōne ꝓncipatus ⁊
coertiōe ⁊ ptāte libera iubēdi q̄z ꝓncipatus politicus: ⁊ mi-
nus q̄z ꝓncipatus dñatiuus: in ꝓncipatu enī dominatiuo sb-
ditus est seruus: in ꝓncipatu aūt pr̄no: ⁊ iconomico viri ad
vxorez subditi sunt liberi: etiā nō pōt exercere in eos q̄z cūq3
coertionē: ⁊ ptātez sicut dñs in seruos: ⁊ ideo nō accedūt isti B
ꝓncipatus ad taz strictā rōnē ꝓncipatus sicut dominatiuꝰ.
Isti tamē habēt magis de rōne principatus q̄z princip⁹ po
liticus: qz in illo nō potest principās iperare nisi per legē: in
ijs autē imperat ꝓncipās ad arbitriū suum cū non sit lex ꝑm
q̄z vir regat vxorē: sed ipse vir ē lex: ⁊ qcqd ei videbitur iubē
dum vxori hoc rectum est vt iubeat: similiter autem pr̄is ad

filios nō est lex vt hec aut illa faciat patri erga filios: ⁊ non alia: sed ipse pater est lex: ⁊ qō ei videt agendū hoc rectus est agi: ⁊ nulla lex exigit de eo vltionem si secus egerit: sicut rector policie legi subdit̄ per quā agit erga ciues vt aliter agere nō possit: ⁊ si aliter agendū putauerit est lex per quā de rectore vindicta sumit̄ sicut de alijs. ¶ In duobus p̄cipatib⁹ nominatis rector nō hꝫ legē per quaꝫ regat que sit ei ab alio cōstituta: sed ipse sibi est lex: vel ipse legē cōstituit: sic dicit aristo. li. j. politi. c. j. ois enim domus regitur a seuissimo ⁊ allegat ibi in testimoniū dictū homeri. ſ. ⁊ hoc est qō dicit homerus: leges statuit vnusquisqꝫ pueris ⁊ vxoribus. i. vnusqsqꝫ statuit leges p̄o vxoribus suis: ⁊ p filijs per quos regat eos ac si dicat nō est alia lex nisi quā ipse statuerit: ⁊ vocat pueros filios: iste est modus loquendi sacre scripture: ⁊ maxime apud veteres poetas nā ipse homerus ita loqui cōsuetus ē ⁊ allegat verbū eius Aristo. li. vij. Ethico. c. j. ſ. quēadmodus de hectore homerus fecit dicentē p̄amū qm̄ valde erat bon⁹ neqꝫ videbat̄ viri mortalis puer existere: sed dei: ⁊ ita vocauit eū puerū viri mortalis. i. filiū. ¶ Ob hoc autē in p̄cipatu p̄mo. ſ. politico est iustū simpliciter tam inter subditos qꝫ inter ciues: ⁊ rectorē: in p̄cipatu autez p̄no: ⁊ iconomico ad vxorē nō est iustū simpl'r neqꝫ iustus politicū: nā simpliciter iustū est politicū iustū: ⁊ vbi nō potest esse politicū iustus nō est simpliciter iustū sed aliqd iusti vel sil'e iusto. Sic dicit Aristo. li. v. Ethi. xj. c. dominatiuū aūt iustū ⁊ p̄num nō idē ꝰs sed sil'e. i. iustū dominatiuū. ſ. in p̄cipatu dn̄atiuo ⁊ iustū in p̄cipatu p̄no: nō est idē iustū cum iusto politico qō est iustū simpliciter. ¶ Sed cōsiderandū q ꝫ tam paternus qꝫ iconomicū ad vxorē sunt media inter politicū ⁊ dn̄atiuū tam non sunt simpl'r eqlia: sed magis accedit paternū iustū ad dominatiuū: ⁊ recedit magis a politico: iconomicū autē ad vxorem magꝫ accedit ad politicū quā p̄nū ⁊ magis recedit a dominatiuo qꝫ p̄nū. ¶ Cōtra qō tn̄ aliquis arguet p̄mo quia vxor ad virū ⁊ filius ad p̄em sunt in eadē cōicatione. ſ. in iconomica in qua ponimus sex extrema: ⁊ tn̄ eiusdē cōicatiōis sunt eadē iura: ideo idē ius erit p̄nū: ⁊ maritale cū vxore ⁊ filius sint partes eiusdē iconomie: ⁊ ita necesse est vocari vtrū qꝫ iustū iconomicū qō vnū est. ¶ Scō pz: qz qō plus est videntur esse expresse leges eedē ex sentētia Aristo. lib. j. politi cor. c. j. ſ. ois domus regit̄ a seuissimo: ⁊ vocat domū ipsaꝫ cōgregationē iconomicā: ⁊ apertius hoc dicit allegādo dictum homeri. ſ. leges statuit vnus qsqꝫ pueris ⁊ vxoribus. i. filijs ⁊ vxori. ¶ Dicendū vez esse qō p̄supponebat̄. ſ. nō esse oino idem neqꝫ eqle iustū p̄num ⁊ iconomicū qō est viri ad vxorem: habēt quidē ambo inter se quādā similitudinē p̄ximiorem qꝫ cetera iusta cū politicū ⁊ dn̄atiuū sunt extrema: ista autem duo sunt media inter illa: verūtn̄ nō sunt equalia qz magis de iusto inuenit̄ in iconomico ad vxorē qꝫ in p̄no. Et patet p̄mo qz inter p̄em filiū qꝫ nullū iustū est. qz bois ad partim suam vel mēbrū nō est iustū sed filius est pars p̄is ideo p̄is ad filium non est iustus. Primū pz qz iustū: ⁊ iniustum sunt respectu eorūdē sicut sanū ⁊ egrū: ideo vbi nō p̄t esse iniustū nō p̄t esse iustū: sed p̄is ad filiū nunqꝫ est iniustum qz p̄ nō vult nocere filio: qz est pars eius ⁊ sicut bois ad se ipsum nō est iustum neqꝫ iniustū vt ostendit̄ lib. v. ethico. ita neqꝫ bois ad filiū ideo iustū paternū est qꝫ nullū iustum vel parū hn̄s de iusto simpliciter qō est iustū politicum: de vxore nō est: qz nō est sic: qz non est vt pars viri sed distincta a viro ideo nō est tam paucū de iusto ad illā sicut ad filiū: ⁊ ita appropiquabit iustū p̄nū. ¶ Secūdo qz plura tenet̄ obseruare vir ad vxorē qꝫ ad filiū qz filiū regit sicut vult nō autē vxorem: ideo minus de iusto est ad filios qꝫ ad vxorem. ¶ Tertio qz hoc q dī de iusto p̄no intelligitur ad filiū parū q ad huc manet sub disciplina patris ⁊ reputat̄ vt pars eius: ad filiū aūt magnū qui nō manet in domo patris ſz accepit vxorem vel transiuit ad aliquē statū nō est iustū p̄num sed iustū simplicit̄ qō est politicū: cū igit̄ per parū ⁊ magnū fiat differentia iusti p̄ni a politico ad filiū qui interduz est paruus sicut infans ⁊ interdū adultus ⁊ habēs vxorē erit aliqn̄ iustū paternū: ⁊ aliquādo nō p̄nuz ſz politicū: vxor tamen semp ē magna qz nō sumit̄ in vxorem nisi que est in pubertate: ideo ad illam nō erit tale ius qle ad parū filiū sed aliquid qō accedat magis ad simpliciter iustū. ¶ Quarto pz qz neqꝫ vir ⁊ vxor neqꝫ p̄ ⁊ filius sunt tales inter quos possit esse iustum simpliciter: ⁊ tn̄ vir ⁊ vxor minus distant ab eis inter quos pōt esse simpl'r iustū qꝫ p̄ ⁊ filius: ergo p̄num iustum quod est inter p̄em ⁊ filiū est minus iustū qꝫ iconomicū qō est viri ad vxorē. ¶ Et pz hoc qz illi dicunt̄ esse extrema iusti politici qō est iustū simpliciter inter quos lex esse pōt: lex autē ee pōt inter eqles: ⁊ nō inter inequales: ideo simpl'r est iustum inter illos quoz quilibet hꝫ se eqliter cū alio ad esse p̄ncipez vel esse subiectū: ideo qui ita p̄ncipatur q posset subīci in eadem policia: ⁊ qui ita subīcit̄ q possit p̄ncipari est extremuz iusti politici ⁊ in tali politici inter rectorē ⁊ subditus est simpliciter iustū: qz ille qui mō subīcit̄ pōt imperare aliquando ei qui nūc regit per easdē leges politicas. ¶ Sic dicit aristo. li. v. ethico. c. xj. p̄m legē enim erat iustū politicum in quib⁹ nata est esse lex: isti aūt erāt qbus existit equalitas ad p̄ncipandum ⁊ ad ēndū sub p̄ncipe: q autē pater ⁊ filius magis distent inter se ab equalitate quā vir ⁊ vxor notū est cum filius habeat se vt pars ⁊ causatum a patre: vxor autem non se habet sic ideo inter patrē ⁊ filium nō potest considerari equalitas aliqua inter virū autē ⁊ vxorez magis pōt considerari equalitas: licz simpliciter nō sit. ¶ Quinto patet qa Aristotelis. lib. v. Ethico. c. xj. facit cōparationē iusti dominatiui ⁊ paterni ad iustū iconomicum ad vxorem: ⁊ cōcludit magis esse iconomicū iustum: qꝫ paternū ⁊ tn̄ dicit nō esse adhuc iconomicum simpliciter iustū: cum ait dominatiuuz autē iustum ⁊ paternū nō ꝺdē ꝰs: sed simile idest iustū dominatiuū domini ad seruū: ⁊ iustum paternū quod est patris ad filiuz non est idem ꝰs idest iustis politicis vel iusto politico qz nō sunt dominatiuū: ⁊ paternū simpliciter iustū quod est ipsuz politicū est tamē simile scz in aliquo qz si in nullo simile esset nō haberent aliquid iusti: ⁊ tamē habēt aliqd iusti qz alias non vocarentur iustum paternū ⁊ dominatiuū: ideo p̄o ea parte similitudinē habēt ad iustū politicuz. ¶ Dicit vltra non est enim iustitia ad que ipsi⁹ simpliciter: possessio aūt ⁊ filius vsqꝫ vti qꝫ sit pelicon: est ista vna ratio ostendēs nō ee simpl'r iustuz ipsum paternū qz nō est iustū alicui ad ea que eius sunt accipiendo simpliciter: ſz iustū est ad id qō non est ipse neqꝫ ē ei⁹ ⁊ tamē possessio. ſ. seruus est aliqd domini: ⁊ filius est aliqd patris ſō nō est simpliciter iustū ipsuz dominatiuū ⁊ paternū ⁊ dicit de filio qō est aliquid patris quousqꝫ sit pelicon. i. magnus nā tunc est inter eos iustū paternū. Postqꝫ aūt effect⁹ magnus accepit cōiugez aut desist esse sub patre non amplius est aliquid patris: sed hō per se ⁊ non aliquid alterius: ſō ad ipsum est iaz iustū politicū cū possit esse p̄inceps in ea policia. in qua pater est subditus aut ecōtrario erit subditus vbi pater est rector eritqꝫ inter eos iustū simpl'r. ¶ Adhuc dicit vltra ⁊ nō separat̄ ad modū pars ipsius: sed ipsum autē nullus eligit nocer̄ ꝓpter qō non est iustitia ad se ipsum neqꝫ ergo iniustū neqꝫ iustū politicū. ¶ Dic aliā ratiōez ponit ostendentē q paternū nō sit iustū simpliciter vel pōt ee probatio rōnis inchoate de filio ⁊ patre. ſ. rei ad partem suaz nō separatā nō est iustū: q pars nō separata nō est aliud: sed est ipsa res cuius est pars: sed ad se ipsuz nullus habet iustū neqꝫ iniustū: q iniustū pōt esse ad illū cui quis desiderat nocere: sed sibi ipsi nullus pōt desiderate nocere ergo ad se ipsum nemo habet iustū neqꝫ iniustū: sed pars nō separata est vt ipsa res cuius est pars: igit̄ non est iustū ad illā filius tamē qꝫ diu parvus est talis est scz pars patris: nō est igitur iustū simpliciter iustū paternū. ¶ Concludit ex ꝰs Aristo. in. e. c. iustum iconomicū viri ad vxorē esse magis iustū qꝫ paternū ⁊ dominatiuū dicēs ꝓpter qō magis ad vxorē est iustū qꝫ ad natos: ⁊ possessiōes: hoc aūt h̄ est iconomicū: alterū aūt est in hoc a politico. ſ. ꝓpter rōnes supꝛapositas de dominatiuo: ⁊ p̄no q habēt locū in seruo ad deuz: ⁊ filio ad patrē: ⁊ non habēt locum in vxore ad virū apparet esse magis iustū viri ad vxorē quaz p̄is ad filios vel dn̄i ad seruos qui vocant̄ possessio domini: ideo magis accedet ad iustū politicū iustū iconomicuz quod est viri ad vxorē quam paternū: ⁊ dominatiuū: ⁊ ne aliquis ꝓpter hoc crederet iustū iconomicū ee simpliciter iustū dicit q iconomicum alterū est a politico idest nō est iustū politicū. ¶ Nunc respōdendū est ad illas ratiōes que ostendebant iustū iconomicū viri ad vxorē: ⁊ paternū quod est p̄is ad filiū esse idem: ⁊ dicendū q nō valet sunt in eadē cōicatione ergo habēt eadē iusta: ⁊ pz p̄mo: q: despotica vna cōmunicatio est: sed nō est idem iustum in ea dn̄i ad seruū: ⁊ serui ad dominū: sed multū diuersa iusta: ideo licet iconomica communicatio esset simplex idest duorum extremorum soluz nō

sequerē

ℓ

D

A Qō. 778.

Obo Prima rō

2. rō.

Rn̄sio

p̄ma rō.

2. rō.

3. rō

4. rō.

ℓ. rō

ℓ Ari.

A Q. 779 Solutō rōnū in oppositū Ad p̄m. p̄ma rō.

sequeretur ꝙ esset idē iustū vtriusq; extremi ad alterū cōuer
si. ¶ Scōo ⁊ pncipaliter accidit hoc: qz cōmunicatio iconomica non est simplex: sed cōposita ex duab⁹ cōmunicationibus. s. ex naturali ⁊ despotica: ideo nō poterit esse idē vel vnū iustū simpliciter ipsum iconomicū nisi naturalis: ⁊ despotice cōmunicationis sit idē iustū: ⁊ tamē nō est idem sz multū differens sicut sunt ad diuersos fines iste communicationes.
¶ Tertio: qz si ꝓpter esse extrema cōmunicatiōis eiusdē eēt idē iustū pūs ad filiū: ⁊ viri ad vxorem. Similiter ⁊ eēt idem iustū dñi ad seruū: ⁊ viri ad vxorē cum etiā in iconomica cōmunicatiōe sit dñs: ⁊ seruus: sed istoꝝ nemo dicit esse idem iustū licz sit cōmunicatio vna: ergo neq; pūs ad filium ⁊ viri ad vxorē erit idē iustū: licz sint in cōmunicatione iconomica.
¶ Dicendū igitur ꝙ iconomica est vna cōmunicatio nō simplex sed integra aut cōstans ex pluribus partib⁹ non eiusdē dignitatis sicut est in aiali: iō sicut nō est in aīali eadē habitudo oium ptium ad totū vel ad p̄cipuaz partez aialis: ita ⁊ in iconomia nō erit vnū iustuz simpliciter neq; habitudo. Et si dicatur esse vnū iustū sicut vna cōmunicatio nō erit vnū iustum simpliciter sed ſm analogiā: sicut ⁊ cōmunicatio iconomica nō est simplr vna: sed cōposita ex cōicationibus diuersarum rōnum que sunt vnū non simpliciter sed in ordine ad vnū finē: nā finis iconomice cōicationis est diuitie vt dicitur li. j. Ethico. politica aūt includit plures cōicationes: ⁊ partes ꝗ iconomica cuz includat plures iconomias: ⁊ cōicationes omogalatarꝝ: sed cōcludit oīa vt extrema eiusdē rōnis iō politicum iustū est vnicū iustū: ⁊ est iustū simpliciter: nā non vocantur aliq extrema in politica cōicatione nisi inquātū se habent equaliter ad p̄ncipari ⁊ esse sub p̄ncipe vt dī lib. v. Ethico. c. xj.
¶ Ad scōm rōnē dōm ꝙ nō est eadē lex viri ad vxorem: ⁊ patris ad filium ⁊ cū allegat dictū Hom. dōm ꝙ neq; Aristo. voluit esse eandē legē: neq; ex verbis homeri istō habetur: nā dicit ille leges statuit vnusq;q; pueris ⁊ vxoribus dixit leges ⁊ nō legē: vnde potius ex verbis illis colligitur ꝙ non sit eadē lex sed diuerse: ⁊ ita nō est idē iustū patris ad filium: ⁊ viri ad vxorem: vocauit aūt Aristo. iustuz viri ad vxorem iconomicū cū etiam paternū ⁊ dominatiuū: sint iusta iconomica: qz sunt iusta inter partes iconomie. Sz hoc fecit nō quasi vellet inter virz ⁊ vxorē eē solū iconomicum iustum qa tunc faceret istos solos partes iconomie: sed iō fecit qz iustū inter vxorē ⁊ virū nō habebat nomē ꝓpriū iō dedit ei nomē cōmune. s. iconomicū: iustū aūt inter patrē ⁊ filiū dñm ⁊ seruum habebāt noia ꝓpria. s. dñatiuum: ⁊ paternū: iō nō acceperunt nomen cōmune vt vocarentur iustum iconomicum.
¶ Sed adhuc aliquis obȝciet cōtra rōnes Aristo. quib⁹ oñ debat esse magis iustū viri ad vxorem quam pūs ad filiū: dixit enim ꝙ non est iustū simplr pūs ad filiū: qz filius est pars patris: sed magis est eē idem ꝗ eē partē: vxor tamē est vt idē qz sunt duo in carne vna. ē. ȳ. c. imo vt xp̄s dixit Mat. xix. ca. itaq; iaz nō sunt duo: sed vna caro: iō ꝓpter maiorē idētitatē minus erit iustū viri ad vxorem.
¶ Scōo qz Aristo. dicit. v. Ethico. ꝙ iustū non est hois ad se ipsuz cū non possit esse iniustum: qz iniustum est ad illū cui quis desiderare pōt nocere ⁊ sibi ipsi nullus nocere vult: ita neq; filio ideo nō est ad illum iustum ⁊ iniustū: ⁊ tamē ex rōne dilectionis: ⁊ nō nocēdi minus dz esse iustū inter virū: ⁊ vxorē: qz dz esse maior amor. s. sicut ad se ipsuz vt dicit Apl's ad Ephesios. v. c. viri debēt diligere vxores suas vt corpora sua qui vxorē suaz diligit semetipsum diligit: nemo eni vnq; carnem suā odio habuit sed nutrit ⁊ fouet.
¶ Dicēdū ꝙ Aristo. bene cōclusit minus iustum eē pūs ad filiū ꝗ viri ad vxorē ꝓpter maiorē idētitatez ⁊ maiorem dilectionē que sunt pūs ad filiū quaz viri ad vxorem.
¶ Cuz autē dicit. Primo ꝙ viri ad vxorē est maior idētitas negandū est: imo nulla ꝓprie loquēdo ad intentionem Aristo. filij autē ad patrez est magna idētitas. s. sicut ptis ad totū. li. v. ⁊. viij. Ethico. est autē ista idētitas naturalis sed voluntaria inquātū volūt effici vnum per copulam qō nō sunt per naturā: naturalia aūt fortiora ⁊ firmiora sunt spontanea: ideo sequitur ex natura quedā habitudo subiectionis filij ad patrez que nō est vxoris ad virū cuz ſm naturā nulla sit inter eos habitudo aut dependētia: sz quāto est maior subiectio est maior inequalitas sed multū simpliciter qō est politicum est inter equales lib. v. Ethi. ideo magis distat paternuz a iusto simpliciter ꝗ iconomicū qō est viri ad vxorez.
¶ Ad secundū dicendū ꝙ est maior amor pūs ad filium ſm naturam ꝗ viri ad cōiugē: ideo minus vult pr̄ nocere filio quam vir cōiugi: iō potius inueniri poterit iustū ad vxorē ꝗ ad filium: ⁊ cū dr ꝙ magis diligit vxorē ꝗ filium negandū est: ꝓbatio autē ex verbis apli nō cōcludit hoc.
¶ Primo patz ex eo ꝙ p̄cipit viris amare vxores ⁊ nō p̄cipit pribus amare filios sed p̄ceptū est de eo ꝙ quis nō esset facturus si nō p̄ciperetur: ergo inuit ꝙ pres diligunt filios etiā si nō p̄cipiat: imo nō est cōueniens p̄cipi qz potius peccant amādo supha bundanter: sicut dicit Aristo. li. viij. Ethico. c. viij. vbi de niobe dicit ꝙ tantū filios amabat ꝙ rebellauit ꝓpter eos ad deos. Et satyrus cognominat⁹ philopater: ita nimium amabat patrem ꝙ videbatur desipere: circa vxores nō est sic: imo poti⁹ scriptura suadet ne viri affligant eas: ⁊ si oderint ꝙ eas repudient. Deutero. xxiiij. c. ⁊ dr mala. ij. c. custodite spūm vestruz ⁊ vxorem adolescētie nolite despicere cum odio habueris dimitte dicit dñs: ideo scriptura significat ꝙ nō diligit vir vxorem sicut ⁊ filiū.
¶ Scōo qz illa auctoritas apli ad Ephe. c. v. non dicit ꝙ viri diligant vxores suas sicut corpora sua: sed ꝙ debent diligere: qō autē fieri debet nō fit semp filios autez semp diligimus: ideo alia iura sunt ſm differentiā amoris hominis ad filiū ⁊ hominis ad vxorē.
¶ Tertio qz cā diligēdi in patre ⁊ filio est quedam idētitas naturalis inquātū est filius pars a patre decisa lib. v. ⁊. viij. ethico. cā diligēdi inter virum ⁊ vxorem nō est aliqua naturalis cōmunio sed volūtaria: sūt aūt potētiora naturalia volūtarijs: iō est maior amor filij ad patrē ꝗ viri ad vxorez.
¶ Quarto qz si apl's poneret istum amorē viri ad cōiugē tanꝗ eoz qui sunt vere idē sicut vir diligeret vxorē ita ⁊ vxor diligeret virum: ⁊ tñ apl's nō suadet hoc ad Ephe. v. c. sed dicit vnusquisq; vxorē suā sicut semetipsuz diligat: vxor aūt timeat viz. suū. Ideo nō inuit amorem talē esse qualis est inter eos qui sunt nāliter vnū aut habēt aliquā idētitatē: sed ꝗlis esse pōt inter eos qui nō sunt vnū ſm naturā sed potius distincta ⁊ ineqlia: ⁊ volunt effici vnū eo mō quo poterunt. Uñ post illā vnitatē manet inē eos distinctio vera ⁊ inequalitas ſm q̄ cōpetit eis diuersus act⁹ sicut viro ꝙ vxorē diligat sicut maior minorē ⁊ vxor viruz timeat sicut minor maiorē.
¶ Et ita apparet ex p̄dictis ꝙ magis iustū est inter virū ⁊ vxorē quā inter patrez ⁊ filium licz neutrū eoz sit simpliciter iustū: qz nō est iustum politicum.
¶ Hijs p̄suppositis resumatur qō supra dicebamus. s. ꝙ iustū politicū est iustū simpliciter: ⁊ ibi subditus regit a p̄sidēte: sz non est sub potestate p̄sidentis neq; dr p̄sidens euz hr̄e sub sua ptāte: ⁊ iō subditi sunt totaliter liberi: iustum autē dominatiuuz est alterū extremū ⁊ maxime distans: ⁊ in hoc subditus nō solū est sub ptāte p̄sidentis. i. dñi: sed etiā est aliqd ei⁹ idest possessio qz est seruus ⁊ ista est maxima subiectio. Patrum autē iustū ⁊ iconomicū qō est ad vxorē sunt mediū inter politiciū: ⁊ dominatiuū qz neq; sunt iustū simpliciter qō est politicū neq; etiā sunt vt dominus ⁊ seruus: qz tam filij⁹ quā vxor sunt liberi: ideo non habēt totaliter id qō est politici neq; totaliter id qō est dominatiui: qz iā nō eēnt media: sed aliquod istoꝝ duoꝝ extremoꝝ: sed habēt aliqd mediū. Et qz in politico iusto subditus nō est sub ptāte rectoris: sed sub ptāte legis: ⁊ ista duo non accedūt ad iustū politicum non accedent ad b qō est non esse sub potestate rectoris: imo erūt sub ptāte eius: in iusto aūt dominatiuo non solū subditus est sub ptāte p̄sidentis. i. dñi: sed etiā est possessio eius in quo maxime grauatur p̄ncipatus ⁊ venit ad extremū iō in paterno: ⁊ iconomico vxor ⁊ filius nō sunt possessio viri ⁊ pūs naz: filius vocatur pars sed non possessio simpliciter qz nō est ſuus. Et sic cōicant in hoc filius ⁊ vxor ꝙ dñr esse sub ptāte. s. filij⁹ sub ptāte pūs ⁊ vxor sub ptāte viri ⁊ tñ magis est filius sub ptāte pūs ꝗ vxor sub ptāte viri inquātū magis accedit paternum ad dominatiuū ꝗ accedat iconomicum: ⁊ ipsum iconomicum accedit magis ad iustum simpliciter quaz paternū vt dr lib. v. Ethi. ⁊ supra ostēsū est: iō liberior est vxor respectu viri ꝗ filius respectu patris ⁊ sic minus est vxor sub potestate viri quā filius sub ptāte patris est tamen sub ptāte viri. Et hoc est qō dixit deus sub viri ptāte eris sz non solū p̄sidebit aut p̄ncipabit tibi qō est regere sed etiā habebit te sub potestate qō est magis quā regere: ⁊ hoc est qz nō regit vir vxorem per leges aliquas cōes positas viro ⁊ vxori: sed ad arbitrium suum: vñ ipse ad hoc cōstituit leges sicut dicit Hom. ⁊ allegat illud Aristo. li. j. politi. c. j. ſ. leges statuit vnusq;q; pueris ⁊ vxoribus ⁊ hoc conuenit vxori. s. ꝙ non solum re-

gatur a viro: sed etiã q̃ sit sub eius potestate: nam si non eẽt sub eius ptãte regeret vir vxorẽ per leges cõmunes ambob⁹ positas: ꝛ eẽt illud iustũ politicũ in quo est ꝓprie lex ꝛ tamẽ tale iustũ nunq̃ est nisi inter eq̃les simplr ad p̃ncipandũ: ꝛ ad eẽndũ sub p̃ncipe vt dicit̃ .lib.v. Ethi.c.xj. ꝛ tamen vir: ꝛ vxor sunt naturaliter ineq̃les: iõ nõ potuerũt esse extrema cõ

A Qõ.783. Obo

municatiõis politice: ꝛ sic nõ regit vir vxorẽ per legẽ: sed ipe est lex vel statuit vxori legẽ quaz vult. ¶ Sed obꝫciet q̃ vir regit vxorẽ per legẽ q̃ sunt quedã leges date politice de vxore ꝛ viro vt de donationib⁹ inter virũ: ꝛ vxorẽ ꝛ de matrimonio ꝛ spõsalibus ꝛ diuoꝛtꝫs: ꝛ de restitutiõe dotis ꝛ de multis hmõi. ¶ Dicendũ q̃ vir regit vxorẽ non per legẽ politicã sed ad arbitriũ suũ: ꝛ ipse est lex neq̃ põt dari lex in particulari que sit politica per quã vir regat vxorẽ. ¶ Cum aũt obicitur de legib⁹ multis que dant. Dicendũ q̃ ille non sunt de modo quo vir ꝛ vxor se habẽt inter se cũ sint vir ꝛ vxor ꝛ iõ vir manet absolutus a legibus vt ipse sit lex: sed oẽs ille leges sunt ad hoc q̃ incipiãt eẽ cõiuges vel ad hoc q̃ desinãt: vel pro eo q̃ cõpetit eis q̃n non fuerint cõiuges aut quãdo dubiũ est an sint cõiuges. ¶ De primo vt sunt leges positiue de spõsalibus ꝛ matrimonio: nam per cõtractũ matrimoniũ incipiunt esse cõiuges: ꝛ anteq̃ incipiant nõ sunt: iõ nõ se habẽt: vt cõiuges ꝓpter q̃ de illis tunc leges dabunt̃ ꝛscilicet qualiter: ꝛ per qd contrahatur matrimoniũ ꝛ desponsalia: ꝛ inter q̃s personas teneat cõtractus ꝛ de impedimẽtis cõtrahẽdi: vnde iste nõ sunt leges cõiugũ: sed leges ad cõiugium. ¶ De secũdo vt sunt leges de dote post diuoꝛtiũ restituenda: nã per diuoꝛtiũ desinunt esse ꝙiuges. ¶ Alie leges sunt ad desinendũ .i. vt dissoluat̃ matrimoniũ vel totaliter vel quãtũ ad aliqd: ꝛ ista sunt leges de diuoꝛtio ꝛ repudio tam in lege diuina Deutero. xxiiij. ꝛ Malachi.ij.ca. q̃s in legibus humanis ciuilib⁹ ꝛ canonicis: ideo de repudijs ibi agit̃ vt ꝓ ea: ꝛ diuoꝛtia desinẽt esse cõiuges. ¶ Alie leges sunt pro tẽpoꝛe illo quo nõ erãt ꝙiuges vel pro iure q̃ competit eis qui non sunt cõiuges ex actu ꝙiugis sicut est de donationib⁹ inter virũ ꝛ vxorẽ q̃ valeant vel nõ valeãt non est enim ꝓ eis sed pro heredib⁹ inquãtũ bona attinebũt ad eos vel pro ipis cõiugibus pro tpe quo desierint esse ꝙiuges nam tũc inter eoꝝ an donatiões cõstante matrimonio facte inter virum: ꝛ vxorẽ valuerint ad recuperandũ donata vel nõ recipienduz. Sic etiã est q̃ vir caueat de idẽnitate dotis vel q̃ bona eius sint tacite obligata ad ꝓseruãdũ integrã dotem: nã non est lꝫ q̃diu durat matrimoniũ q̃ tũc nihil est vxoris de dote cum vir subeat onera matrimonij ꝛ teneat̃ alere vxorem: sed interest eius pro tpe quo soluet̃ matrimoniũ vt sit ei tantũ de dote vt integra reddi: cõstanti matrimonio nõ ptinebat hoc ad vxorẽ cũ ius fingat interim vitz esse dñm dotis cũ subeat onera matrimonij. ¶ Alie leges sunt inter vitz ꝛ vxorẽ quando dubiũ est an sint cõiuges vt q̃n alter lꝫ cõscientiã de ꝓsanguinitate vel affinitate aut alio legittimo impedimento ꝓpter q̃ nõ põt inter eos cõstare matrimoniũ si impedimẽtũ verũ sit sicut est legittimũ: nã tũc sunt leges disponẽtes q̃n alter alteri debet debitũ reddere ꝛ q̃n nõ: vt extra de restitu. spoli. c. litteras: ꝛ de sen. exco. c. inquisitionis ꝛ ita est de multis alijs. ¶ Constat tamẽ q̃ nulla ista ꝛ legũ est de cõiugib⁹ quãdiu sunt cõiuges: ꝛ q̃tum ad id in quo sunt cõiuges iõ verũ est q̃ nulla lex ponit̃ neq̃ poni põt viro ad vxorem: sed ipe legẽ statuit ad arbitriũ vel ipse est lex: vñ ꝛ manet q̃ vxor est sub ptãte viri q̃ deus dixit: q̃ nõ regit̃ ab eo per legẽ aliquã cõmunẽ positã ambobus sub cuius ptãte mulier sit: sed per arbitriũ viri ideo sub eius ptãte est. ¶ Amplius ostendit̃ subiectio magna vxoris ad vitz ex verbis dei inquãtũ dixit ꝛ ipse dominabit̃ tui ex quo aliqui errãt putantes eẽ vxorẽ: ꝛ virũ in cõicatiõe despotica .i. vt vir sit dñs vxor sit seruus. ¶ Sed hoc nõ stat. Primo q̃ natura fecit feminã generationis gratia: ꝛ ita fecit feminã vt eẽt extremũ cõicationis nãlis: ꝛ tamẽ natura nõ facit vnũ ad multa: sed vnũ ad vnũ: ars vero facit vnũ ad multa sicut figuratores eris faciũt gladiũ delphicum pro paupere quã rõnem ponit Aristo. lib. j. poli. c. j. ideo nõ ẽ femina ꝛm nãm seruus vt sit in cõicatõe despotica. ¶ Scõo q̃ si femina eẽt seruus ꝛm naturã eẽt corpus eius robustum valde ꝛ intellect⁹ eius deficiens: iste enim sunt cõditiões eorum qui sunt serui ꝛm naturã vt ponit Aristo. li. j. Politicorum. c. iij. ꝛ iiij. sed in femina inuenit̃ cõtrariũ q̃tũ ad ꝑmam ꝛ ꝑcipuam cõditionẽ .s. q̃ corpora feminarũ nõ sunt robusta

A Qõ.784. Cõfutatio. Prima rõ

2. rõ. B

sed valde fragilia: iõ nõ fecit eas nã vt essent serui: nã quãtũ ad hoc potius vir esset naturaliter ꝛuus. ¶ Tertio q̃ id qõ apud solos barbaros inuenit̃ nõ est rectũ cũ in illis sit q̃dam deuiatio ab eo qõ est ꝛm nãm humanã: ꝛ est pluriml̃ bestialitas que est cõditio bꝛutoꝝ vt dr̃ li. vij. Ethi. caꝑ. i. inter barbaros aũt femina ꝛ seruus eundẽ ordinẽ habent iõ apparet q̃ femina nõ sit vt seruus viri. ¶ Aliq̃s dicet verũ eẽ quod nõ sit hoc ꝛm nãm q̃ femina sit seruus: ꝛ tamẽ in penã datũ est eis a deo: sic enim videt̃ hic cum deus dixit ꝛ ipse dominabitur tui .s. q̃ alias ꝛm nãm nõ erat dñaturus. ¶ Dicendus q̃ non stat q̃ lꝫ vex sit q̃ hoc datum sit in penã: ꝛ tamẽ nõ ẽ cõtra nãm q̃ per pctm̃ nõ mutatur natura: ꝛ tm̃ ꝛm nãm nõ erat femina seruus sed liber: iõ nõ effecta est seruus. ¶ Secũdo: q̃ si deus. ꝓpter peccatũ voluisset mutare id qõ erat ꝛm naturã faciendo feminã seruũ dedisset ei cõditionẽ serui .s. robustũ corpus: sed nõ dedit: ergo nõ fecit illã seruũ. ¶ Tertio q̃ si deus fecisset feminã seruũ ꝓpter peccatũ esset nũc femina vere seruus: iõ nõ ascriberemus barbaris q̃ feminã: ꝛ seruũ in eodẽ ordine ponãt: sed potius hoc eẽt ꝛm rõnẽ ꝛ tamen barbaris hoc attribuimus tanq̃ irrõnabiliter factum: sicut Aristo. reddit cãm lib. .i. politi. c. j. cui etiã nos stamus: iõ nõ fecit deus feminã seruũ. ¶ Dicendũ ergo q̃ nõ innuit deus per illa verba q̃ femina efficeret vere seruus: sed q̃ haberet aliqua opera humane subiectiõis. ¶ Et põt intelligi primo large dñabitur tui .i. mandabit tibi qd facias nõ quidem per certã legẽ qõ esset principari soluz ꝛ regere: sed sine lege ad voluntatẽ suam qõ est dñari vel q̃si: ꝛ tunc pro eodẽ accipitur: sub eius ptãte eris ꝛ hoc qõ dr̃ ꝛ ipse dñabitur tui: nisi: q̃ vnum est notius altero ꝛ ponit̃ vt apertius illud notificans: nã feminaz sub viri ptãte esse est q̃ ab eo regaꝛ sine lege data: sed per arbitriũ viri vt supra ostensuz est. ¶ Secundo põt accipi vt sit aliqd distinctuz .s. ipe dñabitur tui: ꝛ significet aliqd simile ad habitudinẽ dñi ad seruũ .s. q̃ vir verberibus subꝫciat aliq̃n vxorẽ: ꝛ hoc est dñari ei: q̃ ad seruos pro ꝓprie cõuenit verberib⁹ castigari: ad liberos autez doctrina ꝛ sermone: inq̃tum ergo vxor a viro verberareꝛ erat vt seruus ideo vir ei dicebaꝛ dñari. Hic tn̄ nõ est ꝓprie seruitus: naz interdum femina mereꝛ verbera: ꝛ supplicia: q̃ autẽ ei inferrãtur nõ ẽ seruitus: cũ ꝛ liberis ꝛm legẽ politicaz multa genera supplicioꝝ pro pctõ inferruntur. ¶ Tertio mõ põt accipi q̃ sit ꝓprie dñatio: ꝛ seruire non q̃ vere sit femina seruus: ꝛ vir dñs: sed q̃ vir faciat talia vxori q̃lia soli seruo fiũt: vt cum vir vxorẽ verberat: ꝛ supplicijs subꝫcit sine cã: nam tũc est ipsa vere vt seruus: liberis eni per legẽ politicã inferrunt̃ interdum supplicia': sed nunquã: nisi iuste pro delictis ibi expꝛessis: seruis autem iferrũtur supplicia tam ex causa q̃s sine causa: vnde lꝫ dñs sine cã verberet nullius legis reus est: cũ etiã si occidat dñs seruũ verberando nõ sit reus nisi ipso die quo verberatus fuerit moriaꝛ. Exo. xxj. c. verũ est q̃ alique leges sunt cõtra seuitiã dñoꝝz ad seruos: sed de hijs tangeꝛ magl e. c. cũ igit̃ femine inferrunt̃ pene sine cã est ipsa vt seruus: ꝛ vir qui infert est vt dñs: ꝛ ita dominaꝛ illius ꝛ ad hoc cõuenit valde lra illa inq̃tũ dr̃ ꝛ ipse dominabit̃ tui ꝛ nõ dicit̃: ꝛ ipse erit dñs tuus: q̃ vir non est vere dñs neq̃ vxor est vere ancilla: sed aliq̃n vir exercet in ea opera dñi qõ est dñari ꝛ ipsa vt seruus subꝫcit̃. ¶ Sed obꝫciet q̃ nõ possit stare littera in hoc sensu: q̃ deus nõ iubet iniusta: ꝛ tamẽ q̃ vir sine causa verberet vxorẽ est maluz cũ scriptura sacra hoc vetet. Malachi.ij.c. ergo nõ est iste sensus quẽ deus intendit in verbis istis. ¶ Dicẽdũ q̃ littera illa cõuenienter facit illũ sensum ꝛ tm̃ per hec verba deus signat tam mala que viri inferrẽt vxoribus iuste quã que iniuste inferrẽt. quãtũ ad ea que cũ causa inferũt dicendũ q̃ iuste faciũt: q̃ hñt ad hoc potestatez: est enim mulier subdita viro .s. sub eius ptãte. ś. ij. c. ꝛ .j. corithi. xiiij. c. ꝛ ita legitimã potestatẽ hñt castigandi eaz de erroribꝰ suis: erroꝝ aũt vel peccatũ mulieris erũt quãdo cõtra legẽ fecerit ꝛ lex nõ est alia nisi quã vir tulerit: vt dicit̃. li. j. poli. c. j. q̃ vnus quisq̃ statuit leges pueris ꝛ vxoribus suis: iõ quãdo dereliquerit in ea: legittime puniet illã. ¶ Sed tunc dicetur que pena est mulieri q̃ puniatur tũc a viro quia meretur illud: ꝛ etiã vir ipse punitur per legẽ quãdo peccat. ¶ Dicẽdum q̃ in penã hoc ꝓdicitur ꝛ vere est pena. Primo quia licz pena esset iusta esset pena: imo ꝓprie non esset pena nisi esset iusta: alia enim vocant̃ supplicia: vel mala irrogata: sed non pena: quia pena est aliquid respõdens pro peccato: ꝛ q̃

hic ponebaꝛ

B 2. Q. 786 Obo

R° ali quoꝝdaꝫ

Confir. ꝓma rõ.

2. rõ

3ª rõ

Q. 785 2ª ratio.

2. rõ

3. rõ.

Rñsio. ꝓma rõ.

hic ponebatur maledictio ꝑ pctō satis erat ꝙ ibi exp̄imerē tur pene iuste. ¶Scōo fit hoc q̄ licz vir verberaret mlierez p̄o peccato: tamē hoc nunc p̄enūciabatur in penam huius peccati mulieris p̄ime: q̄ si eua nō peccaret nō veniret hoc malū mulieribus ceteris ꝙ peccarent: ꝛ p̄o suis pctis supplicia paterēt a viris: ꝛ ita ille pene iuste infligēde ꝑ futuris peccatis p̄edicebant nunc ꝛ pene aliquo mō dependentes ex peccato isto p̄me mulieris. ¶Tertio q̄ qō obꝫctr de vbe ratione viri non est simile: nā vir p̄o delicto supplicia patit: sed hoc fit ab alio viro: nō aūt a muliere. mulier autem a viro patitur: ꝙ ergo mlier patiatur a viro pertinet ad maledictionem: q̄ ei subiecta fuit. vir aūt non fuit subiectus mulieri ne ꝙ altero viro ex maledictione: sed factū est postea ſm rōnez vt posset esse politia. ¶Quarto ꝛ p̄cipue q̄ vir verberaꝫ p̄o delictis: ꝛ hoc auctoritate legis ꝛ nō mulieris neꝙ viri alterius arbitrio: ꝛ ita viro nō p̄eest aliquis: q̄ neꝙ vir neꝙ femina: sed lex accipiendo ꝑ p̄ie vel stricte p̄esse: vt est habere sub sua ptāte. femina aūt verberatur auctoritate viri ad arbitriū eius sine aliqua lege: ideo nō est simile de viro ꝛ femina ꝙ p̄o delictis puniāt̄r: ideo in maledictiōe viri nō fuit positū ꝙ aliquis dominaret eius: vel ꝙ supplicia paterent p̄o delictis: sed positū est in maledictiōe mulieris: q̄ illa vere est sub ptāte alicuius ad cuius nutū verbera ꝛ supplicia patitur. vir aūt sub nullius ptāte est: sed solū sub ptāte legis cui subesse non facit seruitutē neꝙ diminuit libertatē: q̄ est ſm rōnem. ¶Si aūt dicatur de supplicijs ꝛ malis que vir sine cā vxori infert manebat dubiū quō de his hic ageret: q̄ erat iniusta. ¶Dici potest vno mō ꝙ de his agitur: q̄ etiam illa que sine cā inferuntur licita sunt viro. ſ. nullius legis reꝰ est ista faciendo: neꝙ ipse punitur aliqua pena q̄si non peccasset: q̄ lz apud deū sit iniustū: q̄ omne factū non recte dānatur ab ipso: ꝛ p̄o oi errato adducit hoiem in iudiciū eccle sia. vlti. c. tamē nulla lege humana punit nulla etiā lege positiua dei: ꝛ ita lex aliquo mō tribuit illi fcō auctoritatē inquātum illud non punit. ¶Alio modo pōt dici: ꝛ adhuc meliꝰ ꝙ lz deus nō approbet neꝙ aliquo modo det auctoritatē talibus malis que femine iniuste paterent: tamē p̄enūciat illa inquātum mala sunt eoꝝ quibus p̄enūciat. sic enī fuit quādo isrl̄ite petierunt regē super se cōtra dei p̄ohibitionē: naꝫ deus ad disuadendū eis hoc p̄cepit samueli ꝓphe p̄enunciare illis mala que eis ventura erant a rege suo libr. primo reg. viij. c. ſ. agros quoꝙ vestros: ꝛ vineas: ꝛ oliueta optima tollet ꝛ dabit seruis suis: sed ꝛ segetes vestras ꝛ vinearum redditus adecimabit vt det eunuchis ꝛ famulis suis: seruoſ etiā vestros ꝛ ancillas ꝛ iuuenes optimos ꝛ asinos auferet ꝛ ponet i opere suo. greges quoꝙ vestros adecimabit vosq̄ eritis ei serui. ¶Manifestū est autem ꝙ non sunt iusta oīa que hic exp̄imuntur. i. non poterat rex facere oīa ista iuste subditis suis: nā saltē facere eos seruos nullo mō licebat cū deus vetuisset regibus eleuari in superbiā super subditos ꝛ comp̄imere eos deutero. xvij. c. ꝛ ita deus iniusta p̄dixit iudeis: sed intelligitur ꝙ hoc dixit non quidē mandando aut concedendo regibus hec facere: sed p̄enūciando iudeis ꝙ hec illis reges facerēt ex superbia ꝛ auaritia. Et ista p̄enunciat deus in penā quia lz reges iniusta ista facerēt iudeiſ: tūc quādo facerent neꝙ haberent causam faciendi ea illis qbuſ ea facerent: tamē iustuz erat ꝙ iudei ista paterentur nō p̄o peccatis que postea facerent: sed p̄o peccato qō nūc cōmittebant petendo regē contra voluntatez dei: ꝛ deus iuste permitteret eos grauari: ꝛ maxime per illū regem quem petiuerant: q̄ petendo peccauerāt vt punirētur in quo deliquerāt sic dicitur eo. c. ꝛ clamabitꝭ in die illa a facie regis vestri quē elegistis vobis ꝛ nō exaudiet vos dominus in die illa: q̄ petistis vobis regē. Jta fuit nunc circa euā ꝙ eniz ipsa ꝛ cetere mulieres a viris verberenſ ꝛ grauentur sine causa iniustuz erat: ꝛ hoc deus non iubet: sed potius vetat cū per apostolū suadeat viris diligere vxores sicut seipsos: ad ephe. v. c. ꝛ per malachiā suadeat nō affligere eas: sed potius dimittere. mala. ij. c. ꝛ tamen p̄enūciauit deus ꝙ aliquando viri hoc facerent eas aggrauando: ꝛ in hoc iniustū facerent: ꝛq̄ nō erat iustū eas sine causa pati. verūtamē p̄enunciat deus hoc nō in penam peccatoruz futuroꝝ: q̄ tunc iuste punirentur si p̄o illis afflig̃erentur: sed in penam p̄mi peccati mulieris p̄ime: nā merito huius: q̄ ipsa fuit viro causa peccandi iustum fuit ipsam viro subꝭci in qua subiectione eueniret ꝙ viri qui potentiores sunt eas sine causa grauent: ꝛ istud non accideret ꝙ a virij grauarentur nisi taliter essent eis subdite: ꝛ non subꝭcerenſ taliter nisi p̄o p̄mo pctō: ideo iuste in penā p̄nūciatū est eis nō solum ꝙ viri dominarenſ eaꝝ iuste ipsas p̄o delictis affligendo: sed etiā interdū sine cā grauādo. ¶Supra tactū fuit ꝙ ista subiectio femine ad virum. est nūc ꝑ peccato: in paradiso aūt terrestri nō esset talis: sed eēt aliq̄: in celesti autē paradiso nulla oīno erit subiectio femine ad virum. ¶Qō enī in celo non sit viri ad feminā dominiū aut principatus q̄lis hic cā nota est: naz ista subiectio femine ꝓuenit ex peccato ꝛ est penalis: vnde ꝛ in maledictionez ei p̄nunciata est. ſ. iij. c. in paradiso tñ celesti nulla pena manet: sed beatitudo: ideo non erit ibi talis subiectio. Sed de subiectiōe q̄ erat in paradiso terrestri nihil erat penale ꝛ oīa erant ſm naturā ꝛ ſm rōnē: talia aūt q̄re cessent non videt esse aliqua causa. ¶Dicendū certū eē ꝙ in paradiso celesti nulla oīno manebit subiectio femine ad virum: ꝛ hoc aliqui volunt futurū eē dicentes ꝙ in resurrectione nulla femina erit sed oēs erūt viri: ergo neꝙ poterit esse subiectio feminaꝝ ad viros cum nulle erunt: motiuū aūt istoꝝ est q̄ in paradiso tolletur oīs imfectio: sed esse feminā est ꝛ iperfectio: ideo nō manebit ibi femina aliqua: patet hoc q̄ Aristo. li. xvj. de aīalibus dicit eē femi nam masculum occasionatū idest masculum qui per occasionem idest cōtra intentionē nature effectus est iperfectus nō accedendo ad perfectionē masculi: ergo in paradiso non erit. ¶Dicendū ꝙ falsuz est ꝑmo q̄ est cōtra intentionē scē matris ecclesie: nā cum oret nunc nominat scōſ ꝛ scās dei: ꝛ nō vocat eos nisi p̄o statu qui cōpetit eis in beatitudine ꝛ non p̄o statu qui cōpetit eis ꝺ si in aliquo differt ab illo statu: ergo asserit in paradiso esse scōs ꝛ sanctas: sed non est nisi maneat distinctio maris ꝛ femie vel in re vel in spē future resurrectionis quādo coꝛpoꝛa sumēt: erunt igit ibi femine. ¶Secūdo ꝛ maxime repugnat hoc illi positioni qua pie creditur aut asseritur fere a tota ecclesia dei ꝙ virgo mater xp̄i iam resurrexit ꝛ in coꝛpoꝛe ꝛ aia assumpta sit: ꝛ tamē si in paradiso nō esset femina: iam nō eēt illa femina sed vir: vnde neꝙ illam vocaremuus matrē dei qō absurduz est: opz ergo dici ꝙ ipsa femina maneat. ¶Tertio q̄ istud est superuacuū ꝛ irratiōabiliter dictū: deus enī nō facit mutationē ab eo quod ē sine causa: vñ est peccatū poni fieri per plura qō potest fieri p pauciora: vt dicit Aristo. lib. viij. thopicoꝝ: deus autem cōstituendo naturā fecit masculū ꝛ feminā. ſ. j. c. ideo nō mutaret hoc sine causa q̄ poneret pluralitas sine necessitate ſz nulla causa est ad hoc ponendū cū nullum motiuum qō supraposītum fuit nō sit sufficiens: vt infra ostēdet: ergo irratiōabile ē hoc poni. ¶Quarta q̄ repugnat hoc cōditioni resurgentiū nam resurgētes erunt ꝺdē numero qui fuerāt hīc dum viuerent: ꝛ tamē nō eēnt ꝺdem ipsi qui fuerant si femina desineret eē femina: ergo necesse est ꝙ qui fuit hic femina sit in resurrectiōe femina: hoc pz q̄ vt vult pbus: masculus ꝛ femina differunt differētijs materialibꝰ. i. mā est ibi p̄ncipiū differendi: ꝛ nō est differētia vt simplices putāt solū per oꝛganuz generatiuū quasi vir hēat qō non hz femina hoc enim posterius: sed differētia est per aliqd p̄ius ptinēs ad cōditionem materialez ex quo efficit vt vir hēat oꝛganū generatiuū alterius figure quā femina que hz oꝛganū receptiuū: ꝛ ſm differentiaz materie est differētia aie que infundit: qm̄ eēntia anime hūane pticipat ſz capacitatē māe: ꝛ q̄ nō est oīs mā eq̄lr capax nō est oīs aia eq̄lis alteri aie in nāli pfectiōe p̄eter oēz posterioꝛez acqsitionē. Sed sic aia nō differt ab alia aia p speciem q̄ oēs anime humane sunt forme ciusdē spēi sed p materiam. ſ. per vnibilitatē ad mām: ita ꝛ ſm inequalitatē mē acqritur esse alterū quantū ad perfectū: ꝛ minus perfectum: naz magis est esse p̄ncipiū eēndi simpliciter q̄z esse p̄ncipiū huius vel illius gradus eēndi: sed materia est p̄ncipium eēndi huic anime inquātū facit eam distinctam esse a qualibet alia anima: iō cum distinguat eē a foꝛtioꝛi distinguat tale vel tale esse idest faciet ꝙ accipiet determinatū gradū perfectiōis ſm naturā suaz. ſ. qa non potest illa materia participare perfectius naturā aie. Ex quo p̄ouenit ꝙ vna aia non potest informare aliud coꝛpus nisi illud in quo fuit semel. ſ. quia alteruz non esset sibi ꝓpoꝛtionale: ꝛ tñ coꝛpꝰ masculi ꝛ femine magꝭ differunt q̄z coꝛpoꝛa duoꝝ viroꝝ vel duarum feminarū scilz coꝛpus vnius viri non posset informari per animaz alterius ergo neꝙ poterit a foꝛtioꝛi coꝛpus viri informari per animaz

Qō.788. A

Opio q̄daz

B

Cōfutatio.

Prima rō

2. rō. C

3. rō D

4. rō. Qō.789. A

B

femine neq̄ ecōtrario: naz cum corpus viri sit necessario p̄fectius ſm naturā corpore ⁊ femine non hēbit aiam sibi p̄o portionatā nisi illā que fuerit perfectior quam ea que pōt informare corpus femine. Ideo si illa que nūc est femina deberet effici vir necesse erat corpus suū habere aliā perfectionez materialē ad quā sequeretur virilitas ſm quā eēt perfectiuſ corpore femine: ió aia illa que erat p̄ius ꝓportionalis corpori femine non eēt ꝓportionalis eidē corpori effecto in dispositionē virilē: vnde neq̄ posset animari illa aia sed alia superioris gradus ſm naturā: ⁊ tamē in resurrectione erit idē corpus ⁊ eadē aia: ideo non poterit eē vir resurgēdo illud indiuiduum q̄ p̄ius fuit femina. ¶ Quinto q̄ hoc esset incidere in opinionē pithagoricā ⁊ platonicā de transcorpatiōe: dicebant enī pithagoras: ⁊ Plato aiam eē perpetuā: ⁊ imortalem: sed transire de corpore in corpus aliquando in corpora humana: aliquādo in corpora bestiaꝝ: sed istā positionem destruit Aristo. li. j. de aia: ⁊ rō sua est: q̄ aia est forma corpis ⁊ motor eius: opz autez q̄ determinate forme determinata mā debeatur ⁊ determinato motori determinatū organū: sicut q̄ libet ars in agēdo vtitur ꝓpꝛijs instrumētis ideo cōcludit q̄ ꝺ aia nō pōt esse forma ⁊ motor nisi huius corporis. Ex hac rōne Aristo. sequitur q̄ illud indiuiduū q̄ semel est femina non pōt postea esse masculus neq̄ ecōtrario: q̄ cuz corp⁹ femine ⁊ masculi magis differāt q̄z corpora duoruz virorꝝ aut duaꝝ feminaꝝ: sed aīa vnius viri non pōt informare corpus alterius: ergo iusto minus poterit aia femine informare corpus viri: ⁊ tamen si corpus femine debeat effici corpus viri ipsum differet a se ipso trāslato in aliā dispositionez pluſq̄z corpus vnius viri a corpore alterius viri: ergo nō poterit illa aia esse iam forma ⁊ motor corporis illius q̄ est factū virile q̄ non erit determinata materia determinate forme neq̄ determinatum organū determinati motoris: erūt enīz in ꝓportionabilia. ¶ Sexto patet ex intētiōe dñi respondētis argumento saduceoꝝ. Matth. xxij. ⁊ Luce. xx. cum de muliere septem virorꝝ quererēt cuius illoꝝ eēt mulier in resurrectione per hoc volētes cōcludere nō eē resurrectionē: xp̄s autem respōdit q̄ in resurrectiōe ex mortuis neq̄ nubēt neq̄ ducent vxores: ſi tamē verū eēt q̄ in resurrectiōe nulla femina maneret: sed oēs resurgētes eēnt viri planius diceret xp̄s q̄ ibi nō poterit illa mulier esse vxor alicuius: q̄ ibi ipsa nō erit mulier sed efficiet vir ⁊ tū nō respōdit sic sed recurrit ad aliū modum: ideo videt q̄ p̄ſuppoſuit nō esse verum q̄ femine effice rentur viri in resurrectōe. ¶ Septio pz istud magis ex eadē respōsione dñi iuxta verba. Luc. xx. c. vbi ponit q̄ non erūt nuptie ⁊ quare nō erunt. ſ. illi vero qui digni habebunt̄ seculo illo ⁊ resurrectiōe ex mortuis neq̄ nubēt neq̄ ducēt vxores neq̄ enim vltra mori poterūt. ¶ Ex duob⁹ enim colligitur ſm ista verba q̄ in resurrectiōe erūt femine. Primū est in quātū dicit neq̄ nubent neq̄ ducent vxores: in q̄tum dixit nubent signauit feminas: q̄ ille dicunt̄ nubere: inquantū dixit neq̄ ducēt vxores signauit viri: etiā inquātum dixit neq̄ ducēt vxores p̄ſuppoſuit eē ibi feminas: nā si ibi non eēnt femine ipossibile erat duci vxores: ⁊ tū dixit nō esse ibi ducendas vxores: cū ergo istud verbuz dñi de aliquo seruiat necesse est dici q̄ p̄ſupoſuit ibi eē feminas q̄ duci posſēt in vxores. ¶ Secundo colligit istud ex cā que ibi redditur nā non solum dixit nō futurā copulā carnalē in celo sed etiā causam q̄re nō fiat apposuit dixit enī neq̄ enī vltra mori poterūt: ideſt ideo nō copulabunt̄ q̄ non poterunt mori nunc enī ideo fit gñatio hoīum q̄ est corruptio eoꝝ per mortē: ⁊ si viuentes non gignerēt aut nō genuiſſent aliquos soli duo adaz ⁊ eua fuiſſent: ⁊ statim periſſet totū genus humanū desinendo eē: vt ergo q̄ nō poterat cōseruari idē numero cōseruaret idem in ſpē data est gño: hanc rationē generationis tradit Aristo. li. ij. de anima ⁊ tū in resurrectiōe manebunt hoies semp idē numero: q̄ iaz mori nō possunt: ideo nō erit vltra necessaria aut cōueniēs gño: hanc rōnē xp̄s dixit cū ait neq̄ enīz vltra mori poterunt. i. q̄ nō poterūt mori nō erit cōueniens q̄ alij eis succedāt: ⁊ sic neq̄ gño erit. Si tamen femine nō eēnt future in resurrectiōe nō eēt illa cā quare non essent ibi nuptie scz q̄ erant hoies imortales ſz q̄ non erat possibile cum non eēnt ibi alique femine ⁊ tū xp̄s dedit causaz huius scz q̄ nō erat cōueniēs generatio: ió sequitur q̄ p̄ſupposuit futuras ibi feminas. ¶ Octauo pz: q̄ ista est intētio sc̄oꝝ doctorum cōiter: sic tenet Augu. li. xxij. de ciui. dei. c. xvij. vbi mouet hāc

5.rō. ℭ

6.rō. A Qō.790.

7.rō

B Primū.

Scōm

8.rō.

questionē: ait enī si mihi melius sapere videret qui vtrūq̄ sexuz resurrectuꝝ esse nō dubitāt: ⁊ postea dicit: qui ergo vtrū q̄ sexum instituit vtrūq̄ restituet. ¶ Nono pz ex intētōe augustini. e. c. vbi arguit ex verbis respōsionis dñi ad saduceos q̄ inuerit futuras ibi feminas q̄: si nō inueret diceret eē questionē illoꝝ vanaz scz q̄: illa mulier de qua dubitabāt nō eēt in resurrectiōe mulier: sed vir cū. ait deniq̄ ipse iesus interrogatus a saduceis qui negabāt resurrectiōez cuius ex septem fratrib⁹ erit vxor quā singuli habuerunt dum q̄q̄ eoꝝ vellet defuncti semē sicut lex p̄ceperat excitare: erratis inq̄t nesciētes scripturas neq̄ virtutē dei: ⁊ cum locus eēt vt diceret de qua eni me interrogatis vir erit: etiā ipsa nō mulier: nō ꝺ dixit: sed dixit in resurrectiōe enī neq̄ nubēt neq̄ vxores ducent: sed erūt sicut angeli dei in celo: eq̄les vtiq̄ angelis imortalitate ac felicitate nō carne: sicut neq̄ resurrectiōe qua non indiguerūt angeli qm̄ nec mori poterūt. ¶ Decimo patet ex eiusdē Augu. intētiōe sc̄z q̄ si in resurrectiōe non eēnt future femine clarius: ⁊ melius rñdēt dicēdo nō erunt ibi femine q̄z rñdendo sicut respōdit cuz ait. e. c. nuptias ergo dñs futuras esse negauit in resurrectiōe nō feminas: ⁊ ibi negauit vbi talis vt eā negato sexu muliebri celeriore felicitate dissolueret si eū ibi p̄nosceret nō futurū. ¶ Undecimo ex intentione eiusdē. e. c. naz asserit q̄ deus in verbis respōsionis sue astruxit futuras feminas in resurrectione, cum dicit scilicet: ⁊ ibi negauit vbi talis questiōe vertebaꝫ vt eam negato sexu muliebri felicitate celeriore dissolueret: si eū ibi p̄nosceret nō futurū imo etiā futurum esse formauit dicēdo non nubēt: q̄ ad feminā ptinet neq̄ vxores ducēt q̄ ad viros erunt ergo qui vel nubere hic solent ducere vxoreſ ſz ibi hoc non faciēt. ¶ Nunc ergo respōdendū est ad ea que in cōtrariū mouēt: ⁊ primum motiuū erat q̄ positū fuit supra. q. 788. ſ. q̄ femina erat vir occasionatus. ¶ Secūdū est q̄ femina est aliq̄d impfectū cū sit passiuū: masculus aūt est aliq̄d actiuum: sed agens est nobilius paciēte. li. iij. de aia in paradiso aūt tollet imperfectio: ió tollet femina faciendo illā virū. ¶ Tertiū est q̄: ista diuersitas sexus facit verecūdiā: sed ibi nō erit verecūdia: q̄: nō erit pena ideo tollet sexus femininus. ¶ Quartū est: q̄: distinctio maris: ⁊ femine fuit ꝓpter necessitatē generatōiſ: ió dicit supra. ij. c. non est bonum hominē esse solū faciamus ei adiutoriū simile sibi sc̄z adiutoriū ad generandum sed in celo nō erit gño per cōmixtionez neq̄ aliqua alia. matthe. xxij. ⁊ Luce. xx. ergo nō erit ibi distinctio maris ⁊ femine q̄: eēt superfluū: ⁊ ita nō manebūt femine. ¶ Quintū est ex auctoritate ap̄li ad Ephe. iij. c. ex qua multū mouent̄ q̄dam dicit eni donec occurramus oēs in vnitatē fidei: ⁊ agnitiōis filij dei: in virū perfectū in mensuram etatis plenitudinis xp̄i ⁊ ita dixit oēs nos futuros aliquādo viros: ⁊ iste est status vltimus qui est resurgētium quē signauit ap̄lus cuz dixit do nec occurramus: ac si dicat ibi erit cōsumatio: ergo in resurrectiōe que est vltimus status oēs erunt viri. ¶ Sextum gaudet ait ap̄lus ad Gala. iij. c. in xp̄o non est femina: sed q̄ non est in xp̄o non est in beatis resurgentib⁹: ergo in resurrectione non est femina sed oēs sunt masculi. ¶ Dicendum q̄ ista ⁊ similia nō mouēt sufficiēter ad hoc: sed erūt ibi mares ⁊ femine: oēs enīz quotquot hic viuētes erāt masculi erūt ibi masculi: ⁊ quotquot viuētes fuerūt femine erūt ibi femine: ⁊ ꝺ nō solū erit in beatis: sed etiā in dānatis: vtriq̄z enīz resurget in eo q̄ fuerant ⁊ seruabiť in eis sexus: qui ſm naturā cōueniebat: q̄: sicut q̄libet resurgēs erit idem numero quod fuit hic ita erit talis ſm naturā qualis natus erat. ¶ Ad p̄mum cum dicebaꝫ q̄ in resurrectiōe tollet omnis imperfectio: concedendū est q̄ in eis qui electi fuerint istud fiet in damnatis aūt nō tollentur impfectiones: ideo quidā volebāt q̄ in dānatis maneret masculus: ⁊ femina in beatiſ aūt nō esset feia sed negandū est feminaz esse imperfectionē: ideo nō tolletur in beatis. Cum aūt addebaꝫ ad ꝓbationē q̄ femina est masculus occasionatus. i. non intētus a natura sed cōtra intentionem cause veniēs dicendū est q̄ femina est aliq̄d intentus a natura: ⁊ aliquo mō intenta: si enī accipiaꝫ natura ideſt deus qui naturā instituit ⁊ nature p̄nceps est nihil est q̄ nō sit de intentione nature: q̄: nihil est cōtra intentionē eius cū ipse neq̄z falli possit in sciētia neq̄z deficere in potestate operandi: ió femina hoc modo intēta est a natura. ¶ Accipiendo naturā vt est aliq̄d creatū dicimus q̄ aut accipiť p̄o vniuersali agente vel virtute intendente scilz p̄o intelligentiꝫ

quarum

quarum est opus ipsum opus nature aut pro virtute particulari operati circa aliquid: si primo modo dicendū feminaz esse intentā a natura: qz si non esset intenta vt raro accideret: zta men euenit in animalib⁹ femina: vt in multū qa tot sunt femine quot masculi aut plures in aialibus perfectis: ergo non est non intentum sicut mostrua sed intētū. ¶ Scdo qz quod necesse est eē: ē de intentiōe nature: z tamē necesse est feminā esse: quia sine femina nō est generatio in aialibus per cōmixtionem: sic dicit Aristo. lib. j. poli. c. j. necesse est itaqz primum cōbinare siue inuicem nō cōpossibiles esse puta feminam: z masculū generatiōis gratia: z hoc nō ex electiōe ergo femina est intēta a natura. ¶ Tertio qz id qō cōfert est intentuz ab eo qō habet ꝓuidentiā: sed femina cōfert in nā ad generationem: z hoc in oibus aialibus perfectis generatōis gratia: vt dictum est in hominib⁹ autem cōfert etiā ad diuersitatez operum. li. viij. Ethi. ideo femina est intenta a natura hoc modo. ¶ Si vero accipiaf natura pro virtute particulari operante in semine ad formandū fetum: dicendū qꝫ femina non est intenta sed masculus intēdit: z qz nō formatur masculus z femina qō forte est ex defectu virtutis formatiue dicit femina masculus occasionatus ideſt masculus ꝑm intētionē qui tamen non cōpletus fuit in esse masculi per aliquā occasionez occasio est qꝫ cōtra causaz: quādo enim aliqd aduenit contra intentionē cause operantis est illud occasionatū siue per occasionē ideſt cōtra causaz accidēs: qz causa illud nō intendebat: z ad illud non operabaf: ita autē virtus particularis in semine operās nō intēdebat feminā sed masculū cum igitur femina formata est fuit per occasionem: z sic vocatur masculus occasionatus scz erat masculus per intentionē z fuit femina per accidēs euenies in operatiōe. ¶ Et apparet hoc ꝓ mo: qz virtus operans intendit pfectissimū qō potest: sed per actionem virtutis formatiue qui est in semine potest ꝓduci masculus cū interdū ꝓducaf: z masculus est pfectior femina: ideo intēdit virtus formatiua semp masculū: qz alias itēderet qō minus perfectū est qō est irrationale. ¶ Scdo quia generans semp intēdit tale generare ꝗle ipsuz est: z oē agēs ideo omne agens ꝓducet sibi simile nisi ipediatur: sed virtus formatiua in semine masculino qz virtus illa est in semine masculi non aūtꝫ in materia quā femina ministrat: iō illa virt⁹ sp intēdit ꝓducere masculū ideſt ad hoc est actio sua vt masculus ꝓducaf: vt sit aliqd tale quale ipsuz ꝓducens: ergo quando ꝓpter aliqd accidit feminā esse est occasio. ¶ Est tamē dicendū qꝫ femina magis est intēta quam nō intēta: qz cum sit intenta ꝑm causaz vniuersalē: z illud est simplr maius qꝫ qō est ꝑm causaz particularē: iō licet nō intendaf a causa particulari dicef esse intēta. ¶ Sed obꝫciet quis qꝫ femina nullo modo sit intenta. s. neqz ꝑm causaz vniuersalē: qz natura itendit id qō melius est: z tamē vir est perfectior femina: iō natura nō intēdit aliquādo feminā sed semp vizz: qz alias diceref qꝫ causa vniuersalis intēdat aliquādo id qō minus perfectū est: z hoc esset errare: quia sicut bonū est qō omnia appetunt lib. i. Ethi. ita qō melius est magis appetunt per regulaz illaz Aristo. ꝙ. thopi. si simpliciter ad simpliciter z magis ad maxime: ideo appetere magis qō minus bonū est errare est: sz magis incōueniens est qꝫ erret natura vniuersalis qꝫ particularis inquātū est sublimior: z intelligēs: z tamē particularis sit itēderet feminā erraret: z iō nō intendit eam a fortiori nō intendet feminaz natura vniuersalis. ¶ Dicēdū qꝫ cā particularis nō intēdit feminaz sed semp masculū: causa aūt vniuersalis aliquādo feminā z aliqn̄ masculum: z si ꝑticularis itēderet feminā erraret: qz nō intēderet agens ꝓducere tale ꝗle ipsuz est qō est cōtra naturaz: z tamē in natura vniuersali non est error qꝫ itēdat aliquādo feminā: z ratio differētie est qz natura vel causa particularis nō est intelligens: z nō operatur nisi vt mota z directa a superiori. i. vniuersali agēte: iō non potest agere nisi vno mō natura aūt vel causa vniuersalis est intelligēs: habet se autē potētia ratiōalis ad opposita. li. ix metha. ideo nō astrigif ad vnum: sed pōt intēdere diuersa: iō aliquādo intēdit masculuz aliquādo feminā. ¶ Cū autem obꝫciē qō est incōueniens intendere minus perfectum. Dicēdū qꝫ natura taz vniuersalis qꝫ particularis semp intendit qō melius est: z nō pōt intendere qō est minus pfectum qz b eēt vere error: z cū dicif qꝫ masculus est perfectior femina cōcedendū est z tamē dicetur qꝫ pfectius est aliquos esse masculos: z aliqs feminas qꝫ eē omnes feminas ideo natura intēdit aliqn̄ feminā: nā si omnes essent masculi nunqꝫ fieret generatio: z ita eēnt pauci masculi cū cessaret generatio: z corrūperenf genite: z cōsequēter desineret esse species qa corruptis ꝑmiſ subſtātiꝫ impossibile est aliqd alioꝫ remanere vt dicit Aristo. in ꝑdicamēto subſtātie. Cum aūt sunt aliq̄ femine: z aliqui masculi fit generatio z inde ꝓcedūt alij masculi z cōtinuaf species ideo hoc natura vniuersalis que intelligit intēdit qō melius ac pfectius est quā oēs esse masculos: sic aūt est in multis aliꝭ: perfectius est enim eē qꝫ corrūpi: z tame natura intēdit corruptionē z hoc qz non pōt esse generatio nisi ꝑcedat corruptio vt ergo generatio que est bona sequaf intēdit natura corruptionez: iō lz absolute melius sit eē quaz corrūpi z tamē natura intēdit corruptionē qz melius est quedā corrūpi vt inde alia gignanf qꝫ sic esse. ¶ Idem apparet manifestius in partib⁹ ciusdē aialis qz melius est caput quā pedes: z melius est cor quā intestina: z tamē non ē animal totū caput neqz totū cor: sed sūt ibi pedes z intestina z hoc qa licz simplr caput sit melius pedibus est tamē melius esse caput z pedes z cetera mēbra quā oia mēbra esse caput nā si oia eēnt caput eēt pars: z nō eēt animal quod est aliqd perfectuz: cuz autē sunt diuerse partes resultat inde animal. Ita est de femina: virt⁹ enī vniuersalis intēdit bonū vniuersi z tamē nō esset vniuersuz si oē animal eēt masculus imo ōfi cerent spēs ideo intēdit feminā z masculū qz per existētiā horum ꝑpetuaf spēs z manet integrū vniuersuz: masculū tamē per se intēdit natura taz vniuersalis qꝫ particularis feminaz autē sola natura vniuersalis intēdit nō per se sed inqꝫtuz cōfert ad ꝑpetuationē masculi sicut corruptio intendit ꝓpter generationē. ¶ Ad secundā rōnez dicetur qꝫ in resurrectione tollef ois impfectio in electis cū tamen dicif qꝫ esse feminam est impfectio negandū est: quia qō est natura nō est imperfectio: sed eē feminā est natura ergo nō est impfectio ita Aug. soluit h lib. xxij. de ciui. dei. c. xvij. s. corporibus vicia detrahētur natura seruabif nō est aūt viciū sexus femineus: sz natura. ¶ Circa qō cōsiderandū qꝫ impfectū dicif id in quo deficit natura ab eo qō intēdit vt quādo gignitur hō qui nō habet oīa membra cōueniētia spēi vel habēt plura quod in mōstris accidit: vel quando hz omnia z nō plura z tamen illa non sufficiūt ad operatiōes intētas a natura ꝑm illā speciez: z ita omnis hō quādo nascif est impfectus qz mēbra nō sufficiunt ad aliquā operationē humanā similiter ꝑm intellectū est imperfect⁹: qz nō habet aliquē actū intelligēdi: z ita defectus in ꝓducto ab eo qō natura intēdit in illo vel pro tūc vel simpliciter vocaf impfectio: cū autē solū qō natura intendit est in ꝓducto nō potest illud vocari imperfectū lz aliō sit melius illo: sed sic est qꝫ femina est a natura intēta tanqꝫ aliqd necessariū ad cōseruationē spēi vt ostēsum est: ergo nō est femina impfectū aliqd. ¶ Aliq autē putāt feminā esse aliquid impfectū: qz nō accedit ad eqlitatē masculi: sed hoc nihil valet qz tūc non vocaremus aliqd pfectuz nisi vnū tm. s. deum imo qꝫ grauius est oia essent impfecta nisi deus: qz quolibet dato aliqd melius est nisi de⁹ quo nihil dari aut cogitari melius pōt vt ait Anselmus: z tamē hoc est falsum qz licz dicamus stricte solum deū esse perfectū qz ei nihil addi potest nō tamē dicimus cetera esse impfecta: sed mīta sunt que dicim⁹ non esse iperfecta. ¶ Quāuis etiā largius sumēdo ꝑter deū multa ponimus perfecta: cū dicat Aristo. li. v. metha. totū: et perfectū idē sunt: z sacra scriptura hūc modū loquēdi concedat Deutero. xxxij. c. scz dei pfecta sunt opera z Matth. v. c. dixit xps estote perfecti sicut z pater vester celestis pfect⁹ est z tamē xps nō suaderet hominib⁹ esse perfectos si impossibile eēt eis esse perfectos. Si autē femina nō eēt intenta a natura ꝓprie sed sicut mōstra diceremus oēm feminam esse aliqd imperfectū: z ideo qꝫ in resurrectiōe tollētur esse feminaz daref ei esse virū: sic mōstruosis cōceptibus si fuerint bti dabitur in resurrectiōe qꝫ nō sint mōstruosi. Cum autē dicebaf qꝫ femina est aliqd passiuū: z vir actiuū cōcedimus etiā cum dicif agēs esse nobilius paciēte cōcedimus: nō tamē sequif si aliquid est altero nobilius qꝫ minus nobile sit imperfectuz nisi illi minus nobili eēt debita illa pfectio z causa generante eēt intēta: qz sicut dictum est oia essent impfecta nisi deus qa quolibet dato inuenif aliquid nobilius: femine autē nō ē debita nobilitas viri qz causa vniuersalis nō intēdit producere ibi virū sed feminā z differunt necessario masculus z femina per magis nobile z minus nobile: ideo licz sit nyn⁹ no

bilis femina masculo nō est impfecta: ideo non tolletur femi-
nam eē in resurrectiōe. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ in resurrectio
A ne nō erit verecūdia manēte distinctiōe sexus: ideo manebit
Qō.795. nūc aūt est verecūdia sz hoc est in penā pcti: z tamē tūc sicut
Ad tertiū nō erūt pctm̄ ita neq̄ aliq̄ pena peccati: ideo neq̄ verecūdia
Prima rō erit. ¶ Scō pōt dici ad hoc q̄ si distinctio sexus eēt per se
2.rō. causa verecundie illius que est in nobis semp maneret vere-
cūdia manēte distinctiōe sexus: sed nō est distinctio illa causa
huius verecūdie q̄ alias a p̄ncipio cū deus creauerit hoiem
masculū z feminā. s. j. c. erubescerēt: sed falsuz est: q̄ nō eru-
bescebāt in paradiso terrestri. s. ij. c. s. erūt vterq̄ nudus adam
z eua: z nō erubescebāt: iō nō est illa cā: poterit ergo in para
diso manere distinctio sexuū sine verecūdia q̄ q̄d pfectio-
nis in paradiso terrestri erat poterit a fortiori eē post resurrec-
3.rō tionē vbi est melior status. ¶ Tertio q̄ cā verecūdie in no
bis de nuditate mēbroz nō est distinctio sexuuz sed libido q̄
dñatur in mēbris inquātū mouētur illa cōtra rōnē: z hoc est
turpe: z de quo erubescimus sicut supra late declarauim⁹: z
tāgit Augu. lib. xiij. de ciui. dei. c. xvij. z tm̄ post resurrectōez
cessabit libido. i. ꝯcupiscētia ad venerea: iō nō erit aliqs mo-
tus in mēbris illis ꝓtra rōnē vñ neq̄ erubescemus. Sic dicit
Augu. li. xxij. de ciui. d. c. xvij. nō enī libido ibi erit que ꝓfusio
nis est cā: nā p̄iusq̄ peccasset nudi erāt: z nō cōfundebātur
vir z femina: coꝛpibus ergo illis vicia detrahent natura ser-
uabit. ¶ Ex quo sequit q̄ post resurrectionē nō solū in bea-
tis nō erit verecūdia in qb⁹ nulla est pena: sed etiā in dānatis
in qbus erūt alie pene grauissime nō erit verecundia de nu-
ditate: z cā est: q̄: nō est verecūdia de nuditate nisi ꝓpter libi
dinez que est in illis mēbris: z tm̄ post resurrectionē etiā i dā-
natis nō erit libido q̄ nō erūt iam coꝛpoꝛa sua aīalia sed spi-
ritualia que sicut cibo nō indigerēt: z iō nunq̄ in eis fames
excitaf ita neq̄ fruunt venereis neq̄ insurgit vnq̄ in eis cō
cupiscētia: iō cū cessauerit in eis sicut in bris libido q̄ est mo-
4.rō. tus quidā cōtra rōnē cessabit quoq̄ verecūdia. ¶ Quarto:
q̄: lz istāte distinctiōe sexus eēt necessario verecūdia de nudi
tate: nō iō tolleret distinctio sexus vt verecundia tolleret: sed
alio mō faciliꝰ ꝓuideret sicut nūc exīte ista distinctiōe ne
cessario erubescimus de ista nuditate non tm̄ iō deus abstulit
distinctionē sexus qm̄ induxit verecūdiā: sed aliud remedium
scz induxit vestes. s. ij. c. ita ergo fieret in paradiso q̄ si alie vere
cundie vitari nō posset operirent hoies vestib⁹ potius q̄z q̄
sexuū distinctio tolleret que ad naturā ptinebat. ¶ Quinto
5.rō. q̄: nō bene ꝓcludūt nam dato q̄ sequeret verecūdia ex disti-
ctione sexuū nō sequit q̄ tolleret sexus femininus potius q̄z
masculinus q̄: fm vtrūq̄ est verecūdia. Si aūt potius debe
ret tolli femina quā masculus taz nō fieret ꝓpter verecūdiaz
6.rō. sed ꝓpter aliā cām. ¶ Sexto: q̄: adhuc nulla cā data suffice
ret q̄: si data distinctiōe sexus esset verecūdia necesse erat ad
tollendā illā tolli tam feminā q̄z masculū q̄: nō solum erubes-
cit femina aspecta nuditate masculi aut ecōuerso aut cū mu
tuo nuditatē suā ꝓspiciūt: sed etiā masculi mutuo erubescunt
de nuditate: q̄: nō exīte femina nihilominus poterat existe-
re cōcupiscētia in mēbris: z q̄: ille est motus insurgēs contra
rōnez est turpis: z iō de illo erubescimus taz vidz ergo quam
feminā necesse erat tolli: lz hoc est incōueniēs iō non definēt
eē femine manētib⁹ solis masculis post resurrectionez ad vi
A tandā verecūdiā. ¶ Ad quartā rōnē ꝓcedēdū est q̄ distictio
Qō.796. sexus fuit ꝓpter necessitatē gñatiōis: z tm̄ nō cessabit cessan
Ad 4^m te gñatione. Primū verū est q̄: si nulla futura fuisset gñatio
eēt distinctio sexuū in oi ꝓductiōe nāli distinguūt duo p̄n-
cipia: z potissime in oi gñatione damus necessariō p̄n^m acti-
uum: z passiuuz: z ista nunq̄ possunt incidē in idē numero
sed necesse est eē disticta: z quāto gñata sunt pfectioꝛa tanta
p̄n^a ista sunt magis distincta: vñ in aialib⁹ pfectis nō solum
sunt distincta ista duo p̄ncipia: sed etiā sunt determinata in-
tra spēm: in alīs aut gñatiōib⁹ non sunt semp illa p̄n^a intra
spēm: sed vel vnū illoꝝ vel neutrū: in aialibus aūt pfectis p̄n
cipia sunt distincta. s. duo indiuidua spēi eiusdem in vniuoca
gñatiōe vel diuerse spēi in equiuoca. Et q̄: p̄n^a nō solum de-
bent eē distincta: lz etiā ꝓtraria: opz nō solum esse duo indiui
dua que sūt p̄ncipia gñatiōis: sed etiā dissimilia. s. differentia
sexu. i. masculū z feminā z ita Aristo. dicit li. j. Politi. c. j. ne-
cesse itaq̄ p̄imū cūbinare siue inuicē nō possibilis esse puta
feminā z masculū gñationis grā: iō ꝓpter gñationē fuit ne-
cessaria distinctio sexus in aialib⁹ perfectis. Si autē nō futu
ra fuisset gñatio in hoīb⁹ per cōmixtionē nō fecisset deus
distinctionē sexuū vtpote si sicut deus formauit euā z adam
z nemo eoꝝ generat⁹ est ita alios formasset nō dādo eis po-
tentiā generatiuā: nā vt vnus ex alio gñet nō eēt ibi mascu
lus neq̄ femina sz eēnt indiuidua humana similia in figura
nobis ꝓpter alias opatōes aie q̄bus ꝓueniunt talia oꝛgana
talis figure z cōplexiōis: nō tm̄ hr̄ent oꝛgana generatiua di-
stincta neq̄ potētiā gñatiuā neq̄ ¦ineq̄litatē ¦nobilitatiz neq̄
dr̄iam aliaꝝ q̄litatū ꝓcedētiū masculinitatē z femininitatem si
cut apparet in q̄busdā aialib⁹ imperfectis in q̄bus nō inueni
tur masculus z femina. ¶ Sed dōm q̄ lz distinctio sexuum Rūdo
seruiat gñationi: z ad hoc fuerit instituta nō cessabit tm̄ cessā
te gñatiōe: q̄: nō est sīle de inchoatōe: z definitiōe q̄: res nū
q̄z est sine cā: si enī gñatio nō fuisset futura nulla cām habu-
isset distinctio sexuū q̄: ad nihil ꝓdesset iō nunq̄z inciperet
eē: cū aūt semel cepit esse ista distinctio etiā si cesset gñatio hz
distinctio aliquā cām: z ita manebit: cā saltē erit q̄ est ista di
stinctio aliqd ad nām ptinēs: z qō in natura rei trāsiuit: ab-
lato aūt isto destruīt nā rei: iō sicut res hz cām ad manendu
in esse: ita hz cām ad manēdū in eo qō est sibi nāle. Motiuuz
autē istud est sufficiēs. s. si aliqd cōpleuit actū suū vel cessa-
uit ab actu q̄ debeat cessare ipm ab eē: nam inuenīf ꝓgiū in
omni statu. Nunc enī est in nobis actus virtutis augmētati
ue vsq̄ ad certū terminū. li. ij. de aia: z tm̄ deuento ad illā ma
gnitudinē: z cessante augmētatiōe nō desinit in nobis neq̄
in aliquo aīali eē virtus augmētatiua: q̄: nō coꝛrūpitur aliq̄
potētia aie q̄diu viuimus nisi peat totaliꝛ oꝛganum. Simili
ter est potētia generatiua in nobis fm quā vsq̄ ad certū tem
pus possumus gignere: z femine ꝓcipere: z vltra non gigni
mus neq̄ illi cōcipiūt: z tm̄ nō iō cessat virtus generatiua in
nobis aut in aliquo aīali. ¶ In diuerso statu similiter est: nā B
in resurgētibus sicut nō erit concubitus ita neq̄ erit assump-
tio cibi z potus: q̄: iā nō erit coꝛpus aīale sed spirituale vt
dicit ap'lus p̄ma Coꝛin. xv. c. non tamē cessabūt vires z oꝛga
na que seruiunt sumptiōi cibi z potus scz stomacus intesti-
na: z vis digestiua z generaliꝛ nutritiua z particulares vir-
tutes sub ꝗs cōꝛehense: si enīz hec cessarent necesse erat mar
mā partē coꝛpis tolli: z ita nō posset manere hō esset q̄z aliqd
trūcatū z deforme. Ita est de masculo z femina: lz enī cesset
actus gñatiōis nō cessabit vis generatiua: z oꝛgana gñatio
nis: z eē masculū z feminā: q̄: ista ptinēt ad integritatē: z ve
ritatē nature que tolleret ablata femina vel masculo aut oꝛ-
ganis eoꝝ manebūt igit nō ad aliquē vsuz pōrē ad quem in
stituta sunt: sz ad seruādaz nature integritatē z mōstrandaz
sapientiā ꝓditoꝛis qui voluit illis dare vsuz certi tpis: de h di
cit Augu. li. xxij. de ciui. dei. c. xvij. nō ē aūt viciū sexus femi-
neus sz nā: que tūc quidē z a ꝓcubitu: z a ptu immunis erit
erūt tm̄ mēbra feminea nō accōmodata vsui veteri sed decoꝛi
nouo quo nō alliciaf aspiciētis ꝓcupiscētia que nulla erit: sz
laudet sapiētia atq̄ clemētia que z qō nō erat fecit z libera-
uit a coꝛruptiōe qō fecit. ¶ Ad qntā rōnem dōm q̄ fm Au A
gu. ista est que maxime mouebat: vñ z ipse ab ea incipit du- Q.797
bitationē hāc vētilare alias nō tactur⁹ eā. li. xxij. c. xvij. dicēs Ad 5^m.
nōnulli ꝓpter h̄ qō dictū est donec occurramus oēs in vni-
tatē fidei in vir̄ pfectū z mēsurā etatis plenitudinis z cōfoꝛ
mes imaginis filij dei: neq̄ i sexu femineo resurrecturos cre
dunt sz in virili oēs aiūt: quem deus solū vir̄ fecit ex limo: fe
minā ex viro. ¶ Sed dōm q̄ nō est h̄ motiuum sufficiēs ad Obo
ostēdendū nullā feminā in resurrectione futuram sed oēs vi
ros: vñ Aug. tenet ibi cōtrariū. statiz sic dicēs: sz mihi melius
sapere videnf qui vtrūq̄ sexū resurrectuꝝ esse nō dubitant.
¶ Et apparet p̄mo q̄ nō possit intelligi de resurrectōe quia
tunc sequeret nō solū q̄ nō manerēt femine in resurrectione p̄ma rō
sed q̄ oēs resurgētes eēnt vnū indiuiduū. i. vnus hō: z hoc
esset mōstruosius z qō neq̄ intelligi posset naz dr̄ donec oc
curramus oēs in virū pfectū nō dixit aūt in viros pfectos g̃
vnicus hō maneret qō falsuz est z absurdū est: ergo ex eo lo
co nō sequit aliqd cum neq̄ de resurrectiōe intelligi possit.
¶ Scōo q̄: si qs vellit intelligere de resurrectōe qō tm̄ Apo
stolus nō vult adhuc nō impediret manere feminas: q̄: no- 2.rō
mine viri pōt intelligi femina nō per modū cōceptiōis sed in
quantū vir in mō loquēdi sacre scripture accipit ꝓ homi-
ne: est aūt femina hō: z dicit occurramus in vir̄ pfectū. i. in
hominē pfectū. s. sit qlibet hō pfectus: sic sepe scriptura loq-
tur vt illud: beatus vir qui timet dñm: z btūs vir qui in sapi-

entia

entia morabitur: z btūs vir qui non abūt in cōsilio impiorum nam certū est nō solū de viris sed etiā de mulieribꝫ intelligi: sz scriptura ita dixit virū ꝓ homine accipiēs: sic dicit Augu. li. xxj. de ciui. dei. c. xvij. vex si hoc ad resurrectiōis formā ingrit qsq; referēdū esse qd nos impediret noīato viro intelligē: z femina vt vix ꝓ hoīe positū accipemus sicut in eo qō dcm est beatus vir qui timet dñm: vtiq; z ibi sunt femine que timent dñm. ¶ Tertio dōm ꝙ ꝑm verā intētionē apli nō accipitur vir ꝓ aliquo idiuiduo hūano qō sit masculus aut femina: sed ꝓ vna ꝓgregatiōe ordinata in modū corpis nālis: z sicut in corpe nāli sunt multa mēbra scōz diuersa officia: z ex oibus illis resultat corpus qō est vnū: z ꝑncipale in illo ē caput ita oēs fideles subordinati xpō per fidē eius cōstitutū vnū corpus cuius est caput xps iuxta modū loquēdi apostoli. j. Corin. xj. c. z hoc totū aggregatū ex corpore: z capite vocaī vir. i. hō sicut vocāt iura vniuersitates corpora quedam. ¶ Sed hoc attēdendū est ꝙ aggregatio fideliū que facit ecclesiā vocatur aliqn corpꝰ xpi vel mēbra eius: aliqn vocatur virgo: sed nūq; vocatur vir: nisi collectū ex corpore z capite simul. ¶ De ꝑmo pz iuxta illud apli: vos autē estis corpus xpi: z mēbra: z illud ꝙ corpe inqt eius qō est ecclesia: z illō vnus panis: z vnū corpus multi sumus: vñ. j. Corin. vj. c. dicitur nescitis qm̄ corpa vestra mēbra sunt xpi: z istud corpꝰ qō est eccl'ia est corpus xpi. s. qz huius corpis caput est xps: non quidē accipiēdo corpꝰ xpi ꝓ corpe nāli eius: qz huius corpis nullus nr̄m est pater: sed solū id qō ipse traxit de virgine mre sua. sed accipiī de corpe mystico vel corpe iuris: z hui⁹ nos sumus mēbra: z ipse caput. j. Corin. xj. ca. sicut xps vnū est: z mēbra multa hz: oīa autē corpis mēbra cū sint mlta vnū corpus sunt: ita z xps hz multa mēbra in suo corpore: z eni in vno spū oēs nos: z vnū corpus baptizati sumus siue iudei siue ꝟgētiles siue serui siue liberi. ¶ De scōo patet. ij. Corin. xj. c. emulor eni vos dei emulatiōe: despōdi enim vos vni viro virginē castā exhibere xpo: z ita oēs Corinthios qbus loquebaī ibi Apl'us vocauit vnā virginē: ꝑmisi inquaz exhibere vni viro xpo. Et similiter apl'us loqtur ad Ephe. v. c. de eccl'ia. tanquā de spōsa xpi: z ꝙ ipsa sit vt quedā vgo mūda in q̄ nō sit aliqua macula: z vt sit pura xps eaz mundauit in sanguine suo z in lauacro spūs sancti cū dicit viri diligite vxores vras sicut xps dilexit ecclesiā z semetipsum tradidit ꝓ ea vt illā sanctificaret mūdās lauacro aque in verbo vite vt exhiberet sibiipsi gloriosaz eccl'iā non hntem maculā nec rugaz aut aliqd huiusmodi sz vt sit scā z ūmaculata. ¶ De tertio pz qz caput sine corpe non est hō iō non pōt vocari vir etiā corpꝰ sine capite non est hō: totū autē cōiūctuz est vir: z iō non vocat alibi apl'uꝰ vix per aggregationē nisi ad Ephesi. iij. c. de quo legmur: qz ibi ponitur corpꝰ xpi qō est ecclesia z xps qō est caput: z ex vtroq; resultat vir z iō recte vocaī vir ꝑfectus. i. totus vel iteger qz neq; est caput sine corpe neq; corpus sine capite. ¶ Et de hoc accipiī verbū illud Apl'i: vt sit vir ille mysticū qd. z nō nāle: z pz ex verbis eius collatis in vnū nam dr̄ z ipse dedit qsdaz quidē apl'os quosdā autem ꝓphas: alios vero euāgelistas alios aūt pastores: z doctores: ad cōsumationē scōrū in opus ministerij in edificationem corpis xpi donec occurramus oēs in vnitatez fidei: z agnitionis filij dei in virū ꝑfectū in mēsurā etatis plenitudis xpi: vt iaz non sumus paruuli fluctuātes z circūferamus oi vento doctrine veritatē aūt faciētes in charitate crescamus in illū per oīa qui est caput xps in quo totū corpꝰ cōpactum z cōnexū per oēm iūcturā subministratiōis ꝑm opationem in mēsurā vnius cuiusq; mēbri augmētū corpis facit in edificationē sui in charitate. ¶ Ex ꝟs apparet ꝙ loqtur apl's de cōputatione cuiusdā corpis mystici in quo oēs ꝙuenimus z incorporamur vt mēbra illius: z istud corpꝰ hz multā silitudinē cū nāli corpe. s. ꝙ sicut in illo multa mēbra sunt oīa aūt mēbra non eundē actum habēt. j. corin. xij. z ad Ro. xij. sz singula mēbra ad aliqd seruiūt: z qōlibet mēbrū seruit toti corpori. j. corin. xij. c. ita z in corpe isto mystico sunt multa membra: z qōlibet seruit toti corpi sz sunt q̄dā mēbra ꝑncipaliora sicut in corpe nro sunt mēbra nobiliora. cor. cerebrū. epar: z de ꝟs satis facit lōgā cōparationē apl'us vñ ait. Et ipse. s. deꝰ qui vult istud corpꝰ ꝑfectū reddere dedit quosdā qdē apostolos: quosdā aūt ꝓphas: alios vero euāgelistas: alios autē pastores: z doctores. s. istos ꝓstituit i eccl'ia tanq; ꝑncipalia mēbra hūtis ꝑcipuos act⁹: z sequit ad ꝓsumationē scōrum. i. oēs iste partes nō sunt: nisi ad ꝓsumationē. i. cōplectionē scōrum ideſt vt cōpleat numerꝰ istoz per ꝓdicationē doctrinā: gubernationē: z ꝓnunciationes z ceteros actus istoz. ¶ Et vltra dī in opus ministerij. i. sunt oēs ꝟ ad ministrandum: ministratio aūt non est vnica: sed varia ꝑm ꝙ isti sunt diuersi gradus sc̄z apli ꝓphe euāgeliste pastores z doctores cuiuslibet tam̄ eoz ministratio est nēcia ad cōplendū electos. s. vt erudiant in fide: z in ea ꝙseuerēt vsq; ad mortē. Et sequit in edificationē corpis xpi: istud ministeriū est ad edificationē. i. ad fōzationē corpis xpi: vñ apparet ꝙ hic nō est sermo de corpe xpi vero: sed de mystico: nā ad corpus xpi vex nihil faciūt apli ꝓphete: euāgeliste pastores: z doctores: sz tota trinitas actiue formauit illō ex mā quā ministrauit virgo dña nra tanquaz mr̄. Jō necesse est aliud corpꝰ accipi hic z est misticū vt dī ad Roma. xij. c. sicut enim in vno corpe multa mēbra hēmus oīa aūt mēbra nō eūdē actū hnt: ita z multi vnū corpꝰ sumus in xpo: isti aūt qui sunt multi sūt iudei gentiles: liberi z serui q oēs vnū corpꝰ baptizati sunt in xpo. j. corin. xij. c. istud autem est corpus xpi de quo hic agit: z istud est qō edificaī. i. formatur. Nam nos non sumꝰ nāl'r corpꝰ xpi: vel de corpe eius sed formamur in eo vel potius ipe in nobis: ad Gala. 4. c. f. filioli mei quoz itez parturio donec formet i vobis xps: edificamur aūt in corpe isto per fidē quā accipimus. qz deus dat testatē filios eius fieri ꝟs q credūt in noīe ipi⁹. Joan. j. c. fides aūt gignit in nobis per auditū ꝓdicātiū ad Ro. x. c. iō apostoli ꝓphe euāgeliste pastores z doctores faciūt ad edificatiōez corpis xpi. Adhuc magis apl'us in sequētib⁹ istud oñdit dicens: donec occurramus oēs in vnitatē fidei: fides est ꝙ qua saluamur: qz iustus ex fidei viuit ad Ro. j. z sine ea ipossibile eū placē dō ad hebre. xj. z sicut fides est nēcia: ita z vnitas fidei: qz vnū z idē est qō ab oibus credendū est z nō debent quidā credere vnū alij vero aliud. Jsta vna fides est de christo: z eis que ipse credi iussit z sicut nō est aliud nomen sub celo datum hoibus in quo oporteat nos saluari nisi in nomine iesu. Actu. iiij. c. ita neq; est alia fides per quam placere deo possimus nisi fides de xpo. Dixit aūt occurrimus oēs sci licet oēs electi: nā nō occurret oēs in vnitatē fidei cum mlte gētes sint q̄ nō obediūt euāgelio ad Roma. x. ca. neq; est necesse ꝙ oēs obediāt: eēt aūt nēciū si oēs electi qz opteret oēs placere deo qō sine fide nō fit ad hebre. xj. c. z tñ nō sunt oēs electi: sed q̄dā sunt vasa in honorē alia in ꝓtumeliam ad Ro. ix. c. iō de illis nō est nēciuz ꝙ occurrāt nobiscū in infidelitate sua vt viuētes dānati sunt: nā qui nō credit iaz iudicatꝰ est Joan. iij. c. Etiā dixit donec occurramus ac si dicat iste partes ministeriales. i. apli ꝓphe euāgeliste pastores z doctores manebūt in eccl'ia z ministrabunt semp ꝑm gradus suos donec oēs electi ꝓcurrāt ad fidē. postq; aūt cōpletus fuerit numerꝰ electoz neq; manebit ministratio: z forte neq; eccl'ia: sz erit finis seculi: qz iā nulla cā erit vt iste statꝰ duret nā ꝓp malos non ꝓseruat mūdus: sz pp bonos viuūt mali. s. vt vel boni fiant vel bonos aliqs ꝓsequndo faciāt vt dicit Augu. Etiā qz se quereī incōueniēs. s. ꝙ aliqn eēt eccl'ia dei in q̄ nullus bonꝰ eēt. i. electꝰ: sz oēs ꝓscitī: qō nō satis ꝙuenit cuz in symbolo fidei vocemus scāz eccl'iaz: z ad Ephe. v. ca. dr̄ ꝙ exhibuit sibi xps nō hntē maculā z rugā aut aliqd eiusdē: sz vt sit scā z ūmaculata. ¶ Addidit z agnitiōis filij dei. i. oēs electi occurrūt in agnitionē filij dei: lr̄ dixit ad magis aperiendū. s. qz ista est vnitas fidei agnitio filij dei: z dixit lr̄ q̄si tota fides ꝓsistat in agnitiōe filij dei. s. xpi: nā in fide nihil ampliusest nisi qō ille fecit z docuit: sz agnoscē ipm est agnoscere ista: iō fides in quā occurſuros nos dicit apl's est in agnitiōe filij dei. ¶ Sz obȝciet ꝙ nō ꝓstat in hoc solo fides: sz aliqd vltra cognoscēdum est. Joan. xvij. c. hec est vita eterna vt cognoscāt te solum verū deum z quē misisti iesum xpm. ¶ Dicendū ꝙ licet videatur eē diuersus modus loquēdi tamē sensus idē est: siue cuz solus filius dei noiaī: siue cuz nominaī deus verus z xps a deo missus: z hoc est: qz nō pōt aliqs cognoscere filiū dei qn agnoscat deū cuius filius est: z nō pōt agnoscere patrē z filium qui sunt ꝑncipiū spiritatiuū spūs sci nisi spūm scūm cogscat: qz ista sunt relatiue dicta z illa positiua se ponūt z pempta se perimūt: vnde z necesse est in vtrorūq; diffinitionibus vtrisq; vti. Alia rō etiā huius est: qz iste tres ꝑsone vnū sunt j. Joan. v. c. ideo necesse est non eē separatas cū sit vnum ꝑm substantiā: z ita erit vna ꝑsona in alia sicut xps dixit ego in patre: z pater in me est Joan. xiiij. c. vnde non poterit qs co-

Q. 798 pō

B nō dicti ꝑm

B nō scōi

B nō tertiū

A Q. 799

B Propt malos nō ꝙua tur mūdus ꝙp bonos viuūt mali vt boni fiāt

A Q. 300.

Obo

Rñsio.

gnoscere vere personam vnam quã cognoscat tres. Et ℔ manifeste patet ex redargutione philippi quãdo xp̃s eum redarguit: dixit enim philippus. e. c. domine ostẽde nobis patrẽ ⁊ sufficit nobis ⁊ xp̃s q̃si indignatus ignorãtie eius: ⁊ questioni inepte ait: tãto tẽpore vobiscũ sum: ⁊ nõ me cognouistis? ac si dicat o philippe tu putas q̃ me agnoscis: ⁊ iõ nõ petisti q̃ me tibi ostenderẽ: sed q̃ patrẽ ostenderẽ: quasi illuz agnoscerem ⁊ me agnoscerem: sed dico tibi q̃ neq̃ me agnoscis si patrem nõ agnoscis. Et subdit cãz: philippe qui videt me videt ⁊ patrẽ meũ: ideo cũ agnoscis me: agnoscis patrẽ meuz: ⁊ si patrẽ meũ ignoras etiã me ipm nõ cognoscis: ⁊ adiũxit quomodo tu dicis ostẽde nobis patrẽ: q̃si dicat male dicis ⁊ loq̃ris repugnãtia cum p̃supponas q̃ me cognoscis: ⁊ ad manifestandã radicẽ veritatis huius dixit nõ credis: q; ego in patre ⁊ pater in me est: ac si dicat credere debes: ⁊ per istũ modum videbis q̃ nõ poteris me cognoscere quin patrẽ agnoscas: ⁊ si me agnouisti patrẽ agnoscis: q; ego sum in patre: ⁊ pater in me est: ⁊ cum simus idẽ fm substãtiã: nõ potest vn⁹ agnosci quin alius agnoscat: ⁊ ideo apparet q̃ qui agnoscit filiũ dei agnoscit patrẽ ⁊ spm̃ sanctũ: ⁊ sic nihil plus cognitionis importat cum dicit de solo filio dei q̃z cuz dicit de deo ⁊ de xp̃o ab eo misso. Et adhuc nõ est calũnia aliqua ex illo dicto ioãnis. xvj. ca. q; necesse non est accipi p̃cise sicut iacet littera: q; tũc cõsisteret vita eterna in cognoscẽdo patrẽ ⁊ filium nõ cognito spũ sctõ cuz de illo nõ dicatur: ⁊ tamẽ istõ est impossibile cũ sint vnus deus ⁊ nõ potest cognosci vnus quin cognoscat alius: q; sicut p̃r est in filio ⁊ filius in patre: sicut xp̃s dixit ioan. xiiij. c. ita spiritus scũs est in patre ⁊ filio ⁊ p̃r ⁊ filius sunt in spiritu scõ: q; eadẽ habitudo vnitatis ℔ stantie est spũs sci ad patrez: ⁊ filium qui est filij ad patrez: ⁊ similiter ⁊ relatio spiratõis sicut in p̃re ⁊ filio relatio p̃nitatis ⁊ filiatiõis. Dicebat vltra ex verbis ap'li in virũ perfectũ idest donec occurramus oẽs in virũ perfectũ cũ enim oẽs occurrerimus in vnitatẽ fidei: ⁊ agnitionẽ filij dei occurremus in virũ pfectũ. i. cõstituemus virũ pfectũ q; cõstituemus vnũ corpus mysticũ cuius sit caput xp̃s: istud aũt corp⁹ q; nõ est naturale ⁊ verũ sed mysticũ, non est vir neq̃ femina sed vocat̃ vir per similitudinẽ qa in indiuiduis humanis nobilius vir q̃z femina: ⁊ q; huic resultãti datur oĩs nobilitas vocauit illud ap'lus vir̃ ⁊ nõ feminã. Dixit etiã virum pfectum idest integrũ cui nõ deest aliqd nã occurrimus nos in corp⁹ illud inq̃tum xp̃o incorporamur per fidẽ: ⁊ tñ nõdum occurrim⁹ in virũ pfectũ: q; nõdum venerũt oĩa mẽbra huius corporis que membra sunt electi: cũ aũt omnes electi fuerint actualit̃ incorpati xp̃o p fidẽ vel p fidei sacr̃z erit pfectũ corp⁹ illud: ⁊ tũc vocabit̃ vir perfect⁹: ceteras aũt partes dictor̃ ap'li nõ applicamus nũc breuitatis cã: sed ad hoc oẽs pcedunt vt ostendunt esse corp⁹ mysticũ qõ pficitur ex oĩbus fidelibus: ⁊ in quo sunt diuerse opatiões vel subministratiões mẽbrorũz sicut in corpe naturali. ℣ Ad sextã rõnem dicẽdum q̃ illa nõ pcedit. Primo q; illud dictuz intelligit̃ de corpe xp̃i mystico idest de corpe cuius xp̃s est caput: ⁊ vez est q̃ in illo nõ est femina neq̃ masculus neq̃ aliqd huiusmodi: ⁊ etiã cã ẽ: qa corp⁹ xp̃i qõ est ecclesia est mysticũ: ⁊ fictũ sicut sunt oĩa corpora iuris, idest nõ est naturale: ideo nõ hz membra que sunt vere partes corpis: sed q; corpus vocat̃ ad similitudinẽ corporis naturalis qõ est vez corp⁹ fit attributio eor̃ que sunt in corpe naturali. s. q̃ hẽat partes: sed ita est q̃ in corpe nãli nõ est masculus neq̃ femina q; masculus ⁊ femina sunt aliqd pfectũ. s. indiuidua hñtia corp⁹: sed in corpib⁹ eor̃ non est masculus ⁊ femina: sed corp⁹ xp̃i mysticũ dr̃ ad similitudinẽ corporis nãlis: iõ in illo nõ erit masculus neq̃ femina: sz sũt ptes que integrãt illud totũ qõ vocatur vir pfect⁹ ad Ephe. iiij. c. ℣ Scõo accipit̃ etiã illud est corpus xp̃i mysticũ: ⁊ verum est qõ ibi nõ est masculus neq̃ femina: q; masculus ⁊ femina sunt indiuidua spẽi humane distincta fm sexũ generatiõis gratia. li. j. Politi. c. j. ⁊ generare est actus nãlis sed in corpore mystico nullus actus est nãlis sed spiritualis ℔z charismata gratr̃: iõ non est in xp̃o masculus neq̃ fẽa. ℣ Tertio dicendũ q̃ illud nõ facit ad ꝓpositũ. s. vt ostendat femias nõ esse in resurrectiõe: naz si de hoc illa auctoritas ageret etiam ostẽderet nõ esse futuros masculos in resurrectione cum dicat in christo neq̃ masculus neq̃ femina: si autem in resurrectione nõ est masculus aut femina cuz omnis homo sit masculus aut femia nullus homo erit in resurrectiõe. ℣ Quarto quia dicitur ibi in christo iesu non est iudeus neq̃ grecus non seruus nec liber: nõ masculus neq̃ femina: si ergo de resurrectione intelligatur nemo resurget: quia homines sicut sufficienter distinguuntur per masculum: ⁊ feminam ita etiam per liberum: ⁊ seruum: si ergo non resurgunt liberi neq̃ serui nullus resurgit. ℣ Sed dicenduz q̃ intelligitur de corpore mystico christi in quo non est distinctio horuz quia quã quis adimetur corpus christi ex liberis ⁊ seruis iudeis: ⁊ gre cis qui occurrunt in vnitatem fidei: tamen cum iam sunt incorporati christo non manet ista distinctio inter eos tanquã greci ⁊ iudei: liberi ⁊ serui: sed sunt vnum corpus ⁊ non distinguũtur nisi vt membra illius corporis. Membra autem sunt partes ⁊ non totum: iudeus aũt: ⁊ grecus: seruus aut liber dicunt rem integram: quia quodlibet dicit indiuiduum vel personam ⁊ non partem: ideo in christo non est grecus neq̃ iudeus neq̃ seruus neq̃ liber: sed omnes quotquot cõcurrunt in vnitatem fidei eius sunt vnum corpus eius idest cuius ipse est caput. Sic patet prima Corinthi. xij. capitulo sicut corpus vnum est: ⁊ membra multa habet: omnia autem membra corporis cum sint multa vnum corpus sunt: ita ⁊ christus habet multa membra in suo corpore: ⁊ enim in vno spiritu omnes nos vnum corpus baptizati sumus siue iudei siue gentiles siue serui siue liberi: ⁊ ita dicit omnes baptizatos esse vnum corpus ⁊ facit comparationem ad corpus naturale quod est vere vnum: si est enim corpus humanum est vnum corpus ⁊ habet vnicam animam: ita ⁊ corpus mysticum ad hoc q̃ habeat similitudinem ad naturale dicitur corpus vnum ⁊ vnam animã habere: sic apostolus dicit omnes baptizatos esse vnuz corpus ⁊ esse in vno spiritu idest habere vnam animam viuificantem: quia idem est quo omnes fideles spiritualiter viuificantur scz vnitas fidei: ⁊ vnitas baptismi. ad Ephes. iij. vnus deus, vna fides vnum baptisma. ℣ Et iste sensus verborum apostoli ad Gala. iiij. capi. collatis omnibus illis in vnum scilz omnes enim filij dei estis per fidem in christo iesu: quicunq̃ enim in christo baptizati estis christum induistis: non est enim iudeus neq̃ grecus non masculus neq̃ femina nõ seruus neq̃ liber: omnes enim vos vnum estis in christo iesu idest baptizati in fide christi efficiuntur vnum corpus eius: non tamen esset vnum corpus si esset ibi distinctio iudei: ⁊ greci: serui: ⁊ liberi: masculi: ⁊ femine: quia iudeus ⁊ grecus non sunt vnuz: sed duo: liber ⁊ seruus similiter sunt duo. Ad ℔ ergo q̃ sit vnitas corporis christi non debet manere distinctio iudei ⁊ greci: serui ⁊ liberi in eo idest inquantum sunt partes eius: q; licet realiter aliqui sint iudei aliqui greci aliqui barbari: aliqui sui aliqui liberi: qui in xp̃m credunt tamẽ inquãtum sunt partes corpis eius nihil istorum manet in eis. ℣ Et ita apparet de eo quod dubitabatur an resurgerẽt femine q̃ resurgent sicut ⁊ viri ideo non erit ista causa quare nõ manebit ibi subiectio femine ad virum quasi non maneat ibi femina aliqua sicut isti dicebãt. ℣ Sed dicendum q̃ causa est: quia principatus ⁊ subiectio non sunt nisi vbi est cõmunicatio: quia ibi respectu alicuius vnius actus vel rei, aliquis imperat aliquis obedit vel exeqtur vbi autem non est cõmunicatio non est possibile esse p̃n cipatum ⁊ subiectionem: sed in vita eterna non erit communicatio aliqua masculi ⁊ femine ideo non erit principatus viri ad feminam. ℣ De quattuor cõmunicationibus vltimis scilicet despotica. iconomica. omogalatica. politica. ostensum est supra questiõe. Dcclxiij. ⁊ Dcclix. q̃ non essent in paradiso terrestri sed status paradisi celestis qui est post resurrectionem liberior erit ergo non erit post resurrectionem cõmunicatio aliqua de illis quattuor: ⁊ consequenter non erit p̃ncipatus neq̃ subiectio qui fit fm illas cõmunicationes. ℣ Secundo q; ex ratione earũ apparet q̃ non erunt in paradiso celesti: non erit prima istarum que vocatur despotica q; illa est cõbinatio liberi ⁊ serui. Et est ista cõbinatio fm Arist. li. j. Poli. c. j. eor̃ qui nõ differunt fm nãz sed fm mẽte. i. intellectũ. s. q; aliqs põt regere, puidẽdo queniẽtiã: alius aũt ppt̃ deficẽ mẽte nõ põt: iõ potes, puidẽ p̃cipat: nõ potes, puidẽ seruit. ℣ Ex ꝺs appet q̃ nõ erit ibi talis cõbinatio. p̃ q; fuit⁹ talis est pena: sed in padiso non erit pena aliq̃. ℣ Secundo q; seruus deficit mẽte: ⁊ tamẽ in vita eterna nemo deficiet mẽte: q; beati omnia scient in visiõe: ideo nõ solũ erũt p̃uidentes vel sciẽtes: sed etiã habundãtissime: ⁊ licet quidã beati sint magis illustrati diuino lumine fm q̃ sunt magis beatitatẽ

Ad 6m. A Q. 80. 1

Prima rõ

2. rõ.

3. rõ

4. rõ.

A Q. 80. 2

prima rõ

2. rõ

Despotica cõbinatio.

prima rõ. 2. rõ

tittamē nō est aliquis qui nō sit sufficienter illustratus: qz q
mino: est in regno celoꝝ maio: est omnibus q hic sunt. Ter
tio qz combinatio serui: z domini est ꝓpter acquirere neces
saria ad vitā: quod sit domino prouidēte: z ꝓcipiēte: z ser
uo obediēte: z exequēte: sed i vita eterna nulla indigētia erit
ad vitam: qz nō erit ibi vita animalis qualis hic i qua multis
opus habemus: ideo non erit talis cōmunicatio. Quarto qz
si esset ibi cōmunicatio domini: z serui aut hoc esset cōmuni
catio domini: z serui naturalis: aut serui qui est de iure gen
tium: z est per violentiā: nō primo modo propter causas pre
dictas etiā habundantius: qz aristo. dicit lib. j. poli. c. j. istā cō
binationē esse inter eos qui differūt mēte: z nō natura. i. in
ter masculū ad masculū: z feminā ad feminā: sed nō inter fe
minam: z masculū: qz isti differunt nō mente: sed natura aut
saltem principaliter natura: ideo dicit ꝙ inter masculū: z fe
minam nō est ista combinatio: ideo dato ꝙ in paradiso ma
neret seruitus: nō tamē esset illa femina ad masculū si autem
accipiaꝫ de seruo ſm violētiam: z ex iure gentiū dicenduꝫ ꝙ
nō poterit esse talis subiectio in paradiso: qz fiunt tales serui
ex bellis: z captiuationibus: vt p3. ff. de iusti. z iure. l. ex hoc
iure: sed in paradiso nō erunt bella neqꝫ violētie: sed sūma cō
cordia: ideo nō erit ibi talis seruitus. Secūda istarū que est
yconomica nō erit ibi: qz illa habet sex extrema. s. virū vxorē
patrez: z filiū: dominū: z seruū lib. j. ethi. c. ij. z est cōposita ex
duabus cōmunicatiōibus. s. naturali: z despotica: z iste due
cōmunicationes nō erunt ibi: ideo neqꝫ erit yconomica que
includit ambas: de despotica iaꝫ probatū est de naturali: stati
ostendeꝫ. Secundo patet qz finis cōmunicationis yconomi
ce est diuitie lib j. ethi. z primo yconomicoꝝ: z tamē in vita
eterna neqꝫ erit vsus diuitiarū neqꝫ acquisitio eaꝝ: qz omnia
hec sunt terrestria: z ad vsum terrestrē: ideo neqꝫ erit cōmu
nicatio yconomica. Tertia harū. s. omogalatarū non erit ibi:
qz ista presuppōit yconomicā: nam cōgregatio pluriū ycono
miarū coꝝum qui ad sanguinē eundez vel stirpem pertinent
est cōmunicatio omogalatarū: tamē ibi nō erit plralitas yco
nomiarū: ideo neqꝫ omogalate erunt. Secūdo qz ista cōmu
nicatio omogalatica vocaꝫ vicalis vel vicus ab aristo. z istō
nō solū presupponit yconomias que sunt in habitudine per
sonarū: sed etiā domoꝝū simultatē ad habitandū: qz hoc voca
mus vicū: sed in vita eterna neqꝫ erit domus neqꝫ aliqua hu
iusmodi habitatio: ideo non erit cōmunicatio omogalatica.
Quarta erat politica cōmunicatio que ibi nō erit: qz ista cō
stat ex aliꝫs cōmunicationibus que tamē nō erunt: ideo neqꝫ
politica. Secūdo qz in politica cōmunicatiōe requirit vnitas
loci: z legis lib. iij. poli. etiā requirit iudex quem aristo. vocat
distributiuū iustitie: z tamē in vita eterna neqꝫ erit lex neqꝫ
iudex: qz lex posita est nō iusto: sed peccatoꝝi: prima thimo. j.
c. z ibi iam nō erit aliquis peccatoꝝ neqꝫ peccate potēs: etiaꝫ
non erit iudex: qz ille est ad dirimēdas lites: z ad puniendā
delicta: vnde nō sine causa gladiū portat ad roma. xiij. z pri
ma petri. ij. c. z tamē in vita eterna non erunt lites neqꝫ ex
cessus qui coꝝrigi possint aut debeant: ergo nō erit cōmuni
catio politica de his omnibus dictū erat ꝙ neqꝫ in paradiso
terrestri essent. Sed relinquebaꝫ alia cōmunicatio que erat
prima omniū. s. naturalis: hec autē erat in paradiso terrestri:
z qz in qualibet cōmunicatiōe est aliquis principatus: z sub
iectio: erat talis subiectio: z futura erat in paradiso terrestri
si ibi homines manerent. Sed dicendū ꝙ in paradiso celesti
nō esset ista cōmunicatio: qz ista cōmunicatio est masculi: z
femine propter simile tertiū derelinq̄re lib. j. poli. c. j. z fit hoc
per comixtionē carnalez: sed in paradiso nō erit comixtio qz
non erunt nuptie: vt christus dixit mat. xxij. z Luc. xx. c. ideo
nō erit cōmunicatio naturalis. Secūdo qz cōmunicatio na
turalis nō fit ex electione sicut alie cōmunicationes: sed ge
neratiōis gratia: z ex necessitate: vnde dicit aristo. li. j. poli. c.
j. ꝙ ista combinatio est eoꝝ qui sine inuicē nō sunt possibi
les esse: z tamē in vita eterna poterūt esse sine inuicem. i. sine
hoc ꝙ misceanꝫ: z generent: qz omnes qui ibi erunt non mo
rientur iam: ideo nō erit necessitas huius cōmunicationis:
z hanc rationē dedit christus luc. xx. c. s. ꝙ non erunt ibi nu
ptie: qz qui ibi erunt non poterunt mori: ergo non erit com
municatio naturalis. Et qz non erit cōmunicatio naturalis
nō erit etiā educatio filioꝝū: qz nulli filij nascenꝫ vbi nulla co
mixtio erit. Insuper nō erit ibi indigentia cibi: z potus neqꝫ
vsus eoꝝū: ideo nō erit aliquid propter quod cōmunicēt ma
sculus: z femina: z vbi nō est cōmunicatio nō est principatus
neqꝫ subiectio: ideo nō subiciet femina viro in paradiso. Si
militer neqꝫ subꝫciet patri filius neqꝫ aliqs homo alteri hoi
qz in nullo cōmunicabunt cū omnis cōmunicatio sit de su
pra positis: vt ponit aristo. li. j. poli. sed carū nulla erit ibi: vt
ostensum est: ergo nulla cōmunicatio omnino ibi erit: z ideo
nullus principatus: z nulla subiectio. Et nō obstat ꝙ in bea
titudine sit inequalitas: qz certū est ꝙ erit inequalitas sicut
apostolus dicit prima ad chozin. xv. qz erit dīa beatoꝝū sicut
stelle a stella in claritate: nō tamē quelibet inequalitas facit
principatū: z subiectionē: sed inequalitas cōmunicantiuꝫ in
aliquo vno: nā homines qui sunt in diuersis prouintꝫs sunt
inequales inter se: sed qz nō cōmunicāt non subꝫciunt neqꝫ
principant ab inuicē. In beatis ita erit: qz erunt inequales: z
tamē nō cōmunicabunt inter se: sed solū in deo qui est omni
bus beatitudinis causa: z obiectū: ideo erūt omnes sub deo
z inter se nō erit aliquis principatus aut subiectio: z hoc apo
stolus significauit prima chozin. xv. dicens cuꝫ euacuauerit
omnē principatū potestatē: z virtutē. i in fine mūdi quando
erit resurrectio euacuabitur. i. cessabit principat⁹ omnis quē
significauit sub nomine potestatꝫ principatus: z virtutis. Et
quod dicimus de beatis est asserendū quoqꝫ de dānatis. s. ꝙ
nō sit inter eos principatus: z subiectio: qz in nullo cōmuni
cant cū nulla re egeant aut saltē nullā rem procurant: qz nul
lum bonū habere possunt: z sicut in beatis cessat cōmunica
tio naturalis que est ſm cōmixtionē carnis: ita z in dānatis
cessat: neqꝫ. n. est in eis cōcupiscentia aliqua neqꝫ posset cele
brari cōcubitus qm̄ z semen deest tam in eis q̄ in beatis cū
illud sit residuū alimēti: vbi ergo nō est sumere cibū neqꝫ erit
generari semē: ideo in neutris eoꝝū poterit esse cōcubitus: er
go post resurrectionē cessabit in hoibus cōmunicatio: z om
nis principatus atqꝫ subiectio: solus autē deus erit cui erūt
omnia subiecta: nam sicut dicit prima chozin. xv. tunc tradet
christus regnū deo: z patri. Et ita apparet ex precedentibus
ꝙ hic est mulieris ad virū subiectio multa: in paradiso autez
terrestri futura esset aliqua subiectio: qz erat aliqua cōmuni
catio saltē naturaliꝫ: sed in celo post resurrectionē nō erit sub
iectio aliqua: qz neqꝫ erit cōmunicatio. Cum non solū sint fe
mine sub potestate viroꝝū: sed etiā viri sub potestate alioꝝum
quare non fuit positū in maledictiōe viri ꝙ esset sub potesta
te alterius viri. Aliquis forte dicet ꝙ maledictiōes mulieris
subintelligunt in maledictiōe viri: ideo cū de muliere dictuꝫ
sit ꝙ esset sub potestate viri: intelligitur etiaꝫ de viro ꝙ esset
sub potestate alicuius. Dicendū ꝙ hoc est irrationabiliter di
ctū: primo qz nō habet aliquā causam quare dicaꝫ. Secundo
qz vir: z mulier diuersimode peccauerūt: ideo nō oportet ma
ledictiōes vnius intelligi in maledictionibus alterius. Ter
tio qz tūc grauaretur valde vir: fuit. n. peccatū viri leuius pec
cato mulieris: vt. j. ostendeꝫ: ideo pena debuit esse leuioꝝ: si
autē intelligerent maledictiones mulieris in maledictione
viri essent maioꝝes maledictiones viri quod est inconueniēs
Quarto qz si maledictionē mulieris diceremus intelligi in
maledictione viri similiter diceremus intelligi maledictionē
serpētis in maledictiōe viri: z mulieris: z hoc est inconuenien
ens. Quinto qz si maledictio mulieris subintelligereꝫ in ma
ledictione viri: sicut dicimus de muliere ꝙ sub viri potestate
erit diceremus econtrario ꝙ sub mulieris potestate esset qz
nullus alius erat sub cuius potestate esset: sed hoc est falsuꝫ
ergo non intelligitur de viro ꝙ sub potestate alicuius esset.
Aliter ergo dicēdū. s. ꝙ non ponitur in maledictione viri ꝙ
sub potestate alicuius esset: qz non est vere ista aliqua male
dictio pertinens ad eum: sed ad solam mulierem. Cum autez
obꝫcitur ꝙ vir est sub potestate viri: sicut nunc est in omni
bus principatibus: z politicis: dicendū ꝙ non est verum: est
quidem vir subditus viro: z vir principatur viro: sed non est
vir sub ptāte viri: ſz solū sub ptāte legis: qz vir ꝑfect viro prici
patu politico in q̄ est iustū singul'r: z ita nō pōt rectoꝝ i sbdi
tū nisi ſm legē: ſz feia est sub ptāte viri: z non sub ptāte legiꝫ
qz vir regit vxorē non p aliquā legē cōem ambobus ab alio
positā: ſz ad arbitriū suū vel ipse est sibi lex. iō ꝛs vir regaꝫ a vi
ro z mulier a marito nō est vir sub ptāte viri: z est vxor sub
ptāte viri vt ostēsuꝫ ē. s. q. dcclxxvi. vsqꝫ ad. q. dcclxxxij. ℣ 2°
qz nō est simile de subiectiōe vtriusqꝫ nam de oi vxore ē neꝯe
ꝙ sit sb ptāte sui viri. z tn̄ nō est neꝯe de quoꝛs viro ꝙ regaꝫ
ab alio: qz aliqui sūt superiores q nullos hñt a qbus reganꝫ

sicut

Ad ī dānatis nulla erit cōmunicatio principat⁹ z ſbiectionis.

Qō. 804. obiectio.

Cōfutatio. Ad ꝑa rō 2. rō 3. rō

4. rō 5. rō

rō vera

ꝑa rō

2. rō

yōo

ꝓcō

Yconomica cōmunicatio

omogalatica cōmunicatio.

Politica cōmunicatio.

Lex nō iusto: ſz peccato ripōit Judex: gladiuꝫ portanꝫ quare.

qō. 803. Naturalis communicatio.

3.rō sicut principes aliquarum prouinciarum qui nullum cognoscunt superiorē. Tertio q3 subiectio femine est per se: subiectio autē viri est per accidens q3 accidit ꝙ viri habeāt leges nam nō sunt leges nisi in principatu: ⁊ cōmunicatione politica vt innuit lib.v.ethi. vbi politicū iustū distinguit per lege: ⁊ naturale: sed poterant hoies viuere distincti per yconomias nullaz facientes policiam: ⁊ ita ibi nulle leges essent q

4.rō bus subiugaret vir: vnde non praeesset vnus vir alteri. Quarto q3 ꝯ maledictio mulieris fuerit extenta ad omnē mulierez ⁊ maledictio viri ad omnē virū: directe tamē deus illā maledictionē dabat illi mulieri cui loquebat: ⁊ maledictionē viri illi viro cui loquebat: ⁊ tamē non poterat esse verū circa illū virū: q3 esset subditus alicui: ideo nō dictū est in maledictiōe eius ꝙ esset sub potestate alicuius: causa est q3 adam fuit primus oiuz hoiuz: ⁊ pater eoz ideo licet multi hoies essent tē poze eius nō debuit neq3 potuit ipse subditus esse alicui tan

5.rō quā honorabilioz ⁊ pater. Quinto q3 deus dedit maledictionem cuius statim posset appere veritas. Jn muliere autē ita erat ꝙ illa habebat virū: ⁊ statim esset sub eius potestate: de adam licet posset accidere ꝙ alicui subiugaret nō appebat statim cui subiugaret: q3 nullus alius vir aut feia erat nisi ambo ideo nō debuit dici ꝙ adā alicui subiugaret. Sed adhuc obiq.80ſ. obiectio ꝯ A cietur ꝙ vir sit sub potestate alicuius: ⁊ proprie sicut est de seruo: nā seruus est sub potestate dñi: licet alij viri nō sint sub potestate aliorū virorū. Dōm ꝙ vere seruus sub potestate domini est: q3 ꝛz inter liberos principetur rector politie ciuibus principatu politico non sunt illi sub potestate rectoris: ſz sub potestate legis: ⁊ per potestatē legis cōprimit subditos non per potestatē suā. De seruis secus est: q3 seruus est nō solum sub potestate dñi: sed etiā est pecūia eius: ⁊ possessio lib.v. ⁊ vij.ethi. ⁊ lib.j.poli. vnde ꝛz sit vxor sub potestate viri magis est seruꝰ sub potestate dñi q̄ vxor sub ptāte viri: vt ostensum

Rō ad obiectionem. B pª rō est.s̄.q.occlxxvij. ⁊.q.occlxxvij. Est cōcedendū ꝙ sit vir sub potestate viri.i.seruus sub potestate dñi: ⁊ tñ non ponitur ꝟ in maledictione ade sicut ponit in maledictione eue: ꝙ sub viri potestate erit: causa est prima q3 deus posuit pro pena id qō euitari non poterat: ⁊ tñ seruitus poterat euitari: ſz non

2.rō poterat euitari subiectio vxoris ad virū: ideo posituz fuit de muliere nō de viro. Scōo q3 ꝛz iste pene extenderent ad posteros principaliter tñ intelligebant de illis qbus dicebant i. de adam: ⁊ eua: sed non erat futurū de adam ꝙ seruus esset alicuius: ideo nō dictū est ꝙ esset sub potestate alicuius: de eua autē certū est ꝙ subiecta statiz erat potestati viri: ideo de illa dici debuit. Tertio q3 hoc nullo modo ꝓueniebat ade

3.rō q3 non solū non erat ita futurū: q3 ille alicui seruiret: sed etiaz non erat possibile: q3 adā erat pater oium: ⁊ maioz oibus dignitate naturali: ⁊ reuerētia: ideo nō posset effici seruus alicuius: vnde nō potuit de ipso dici ꝙ in alicuius potestate futurus esset sicut de eua. Sed dōm ꝙ causa principalis est ea q̄ primo tacta est: deus.n. in maledictiōibus prenunciauit illa mala q̄ necesse erat accidere: non autē illa mala que poterant excusari: sunt.n. quedā mala que hoies sibipsis faciunt ⁊ ex quadā electione ꝓueniūt. Alia autē q̄ deus eis infert faciendo necessitatē quandā in natura ad talia euenire: prima sunt vt bella: lites: occisiones: verbera: prede: ablatiōes bonoz: captiuitates: ⁊ huiusmodi: hec.n. non est necesse iter uenire: sed hoies illa inferūt mutuo ex aliqua electione: ideo nō debuerunt talia poni in maledictiōe dei cū talia nō videatur deus inferre hoi: sed hō hoi: alia aūt sunt mala que necesario eueniūt ex cōdictione nature vt ꝙ hō moriat: ꝙ aliq̄ egrotet ꝙ miserias viuēdo sustineat: hec autē videt deus inferre cōstituendo talē naturam humanā: vt in ea necesse sit talia euenire: ideo ista in maledictione cōuenienter ponunt. Et istud est verū tā in feia q̄ in viro: naz femina multa mala ꝟz vltra ea que ponunt in maledictione sua: nā aliq̄ occidūtur ꝓpter delicta iudicialiter aliq̄ casu pereunt vt cadentes in aquā vel ignē vel fulmine pcusse: etiā sepe moriunt in partu: ⁊ tñ nihil horū positū est in maledictiōe mulieris: q3 non est necesse ista euenire: siue sint talia que a nobis causam habeant: vt ꝙ mulier occidat ꝓpter delicta: vel sine cā ab aliq̄ interimat: q3 qō ex electiōe pendet nō est necessariū: siue sit a casu vt incidē i aquā vel ignē vel cōtingi fulmine: q3 ista: ⁊ si ab hoie non habeant causam imo a solo deo non est tamē necesse euenire. Alia autē sunt que necesse est euenire i qualibet muliere. ſ. ꝙ quelibet habeat erumnas vel miserias multas: ⁊ ꝙ quelibet mulier coniugata sit subdita viro suo: ⁊ ꝙ quelibet pariēs pariat cū dolore: nunq̄ꝫ.n. accidit cōtrarium ideo ista a deo videntur inflicta: ⁊ sic ista ponunt in maledictione mulieris. Similiter est de viro: nā viri patiunt mortez interdū iudicialiter ꝓpter delicta: aliq̄n sine cā ab inuicē bella quoq̄z: ⁊ captiuitates: ⁊ alia mala: ⁊ tñ in maledictione viri non fuerūt ista posita: q3 ista possunt euitari: ſz quedā mala sunt que nullus vir euitat: sicut mori: ⁊ vitā transire cum dolore: ⁊ miseriꝫs: ideo ista posuit deus in maledictōe sicut ꝟ. magis tangeret. Sed istud nō accidebat circa seruitutē: naz ꝛz seruus sit sub potestate dñi plusq̄ꝫ vxor sub ptāte viri: nō est tamē necesse ꝙ aliquis sit seruus: sed introducte sunt seruitutes de iure gentiū per bella: vt institu. de iure perso. §. seruitus. ſ. seruitus est cōstitutio iuris gentiū in qua qs dñio alieno cōtra naturā subiugitur. Et hoc appet ex noīe ipsorum: nā serui dicunt non quidē a seruiēdo vt aliqui putant: sed a seruando. ſ. quādo victi in bello qui occidi poterant seruabant ne occiderent: ⁊ cedebant in ius capientiū vel imperatorū. i. ducū belli: sic patet eodē titulo. §. serui. ſ. serui autē ex eo appellati sunt ꝙ imperatores captiuos vendere iubēt ac ꝓhoc seruare nec occidere solent. Similiter inuenimus seruitutez ortam ex quadā maledictione. ſ. q3 maledixit noe chanaā nepoti suo filio cam. ſ. maledictus chanaā seruus sit fratrū suorum. s̄. ix.c. Ante hoc.n. non erant adhuc seruitutes iter homines: q3 nondū erant bella: ⁊ imperia: cū prima etas fuisset expers horū malorū. Jn principio aut secunde etatis fuit maledictio illa q̄ noe prenunciauit seruitutē: ⁊ post hoc surrexerunt bella multa: ⁊ captiuitates atq3 seruitutes: ⁊ tamē illa maledictio non potuit extendi ad totū humanū genus: sed solū ad posteros chanaā: q3 de solo chanaā dictū est. Sed licet posuit noe seruitutē in maledictiōe nō debuit eam ponere deus: q3 nō erat simile. Primo q3 maledictio posita a noe nō inferebat malū: sed prenunciabat malū euenturuz siue a deo siue per operationē hoīum: ⁊ ita fuit: q3 ꝛz noe prenūciauit seruitutē chanaā nō fuit statim effectus seruus chanaā: sed postea insurgētibus bellis: ⁊ supatis his qui erāt de stirpe chanaā sequebat seruitus in eis: ꝙ tamē bella insurgerēt ex humana voluntate erant ꝙ etiā capti in bello nō occiderent: sed seruarent: ⁊ per hoc serui efficerent ex hoium misericordia aut cupiditate prouenirebat: vt ditiores efficerētur habendo seruos. Si autē esset maledictio data a deo de seruitute non esset solū prenunciatiua mali: sed ⁊ effectiua: q3 benedictio in nobis est bona dicere: in deo autē benedicere est bona dare sic: ⁊ maledicere nō est in deo male de aliquo dicere: sed ei mala dare: ⁊ sic si in maledictiōe dei seruitus poneretur sequeretur seruitus per se ipsam sine operatione nostra sicut mors: ⁊ miseria viuentium: ⁊ tamē non sequitur: nunc seruitus per se ipsam: sed per operationē humanam inducitur faciēdo bella: ⁊ postea saluādo a morte victos quos occidi licebat: ergo nō debuit prenūciari a deo in maledictione. Secūdo q3 seruitus prenunciata per noe nō fuit cōmunis: sed solū ad chanaam: ⁊ posteros suos: si autē a deo poneretur in maledictiōe extēderetur ad adam: ⁊ totā suam posteritatem: sicut est de morte: ⁊ de omni illo quod in maledictione ade ponitur: ideo cū seruitus non esset ventura ſꝑ omnes homines neq3 erat possibile: q3 si omnes essent serui nullus esset dominus: nō potuit neq3 debuit poni in maledictiōe data a deo. Tertio q3 ꝛz seruitus sit grauissimuz malum: q3 est mors ciuilis: tamē est malū quod quis potest euadere postquā inciderit in illud: nā sicut homo efficitur seruꝰ volūtate: ⁊ liberalitate humana per manumissiones: sed mala que a deo proueniunt nō potest quis euadere postquā incurrerit: q3 sicut nō incidit homo in illa per humanā voluntatem: sed per diuinam ordinationē: ita neq3 incidens in illa liberabitur per aliquem nisi per deuz sicut est de morte: nam incurrit homo necessitatem moriendi per diuinum decretuz q3 statutum est vnumquemq3 hominem simul mori: ad hebre. ix. ⁊ postquam mortuus fuerit non potest ab illo malo resurgere nisi per dei solius potestatem. De seruitute tamen non est sic: ideo non debuit poni in dei maledictione. Sed adhuc obiicietur contra id quod supradictum est: ꝙ deberet deus dicere de subiectione viri q3 sicut dixit de subiectione mulieris. ſ. ꝙ sub potestate viri esset: q3 istud non poterat euitari: ita debuit dicere de viri subiectione: quia non potest excusari: vt quod sit filius sub patria potestate. ¶ Dicendum

qō.806. A

B Seruit⁹ ex maledictione orta per noe.

Licz seruitutem noe: in maledictiōe posuerit tñ eā nō debuiſ debuit pōere C pª rō

D Benedictio i nobis qd Benedictio i deo quid.

2.rō

3.rō

qō. 80ſ obiectio

verum

verus esse q̄ sicut vxor est sub potestate viri: ita ⁊ filius sub potestate patris: ⁊ ideo aristo. distinguit iustū paternū: ⁊ iustum ycomicū que non sunt iustum simpliciter neq; iustū politicū: ⁊ est verum q̄ iustum paternū quod est patris ad filium est minus iustum q̄ iustum ycomicum q̄ est viri ad vxorem: vt dicit aristo. lib. v. ethi. ideo magis est filius sub potestate patris q̄ vxor sub potestate viri: vt ostensum est. s. q. dcclxxviij. ⁊ hoc est verū quādo est filius paruus sicut aristo. dixit q̄ est filius pars patris dōec sit pelicon. i. magnus. Cōcedendū est autē esse ius paternū: ⁊ ius ycomicum q̄ est ad vxorē: ⁊ q; nullū illorū est iustū simpliciter est vterq; sub potestate. s. filius sub potestate patris: ⁊ vxor sub potestate viri. Sed aliqui dicunt istam potestatem esse eam quā iura vocant patriā potestatē: ⁊ vocant hoc iustū paternū. Dicendus tamen non esse verū primo q; iustū paternū q̄ aristo. ponit est de iure naturali: patria autē potestas: est de iure ciuili: primum patet: q; iustū paternū fm aristo. est inquantū filius est pars patris: ſz hoc pertinet ad naturas: ideo voluit illud esse naturale. Itez q; aristo. lib. v. ethi. ponit iustū dominatiuū: paternū: ⁊ ycomicū distincta a iusto politico: ⁊ iustū politicus est q̄ postea ab eo diuidit per naturale: ⁊ legale: ſz legale est q̄ ciuile vocamus: ideo iustū paternum non est ciuile. Scōo patet q; iustū paternū fz q̄ acipit aristo. lib. v. ethi. est ad omnem filiū: q; est ad eum inquantū est pars patris: omnis autem filius est pars q; est a patre decisus: ideo ad omnē filius est: ⁊ tamē patria potestas quā vocant iuriste non est ad omnem filiū: sed solū ad legitime natos. Ad illegitimos aūt nulla est patria potestas: sic dicitur in stitu. de patria potestate. c. j. ſ. in potestate nostra sūt liberi quos ex iustis nuptijs procreamus: ⁊ tamē iuste nuptie vocant matrimoniū: q; ceteri concubitus possunt vocari nuptie: sed sunt iniuste: q; nō fm legem: sic patet in stitu. de nuptijs. §. j. ſ. iustas autē nuptias inter se ciues romani cōtrahunt qui fm precepta legū coeunt. Tertio q; ius paternū est iter omnes hoies qui sunt patres cū non sit ius constitutū: sed naturale iuxta aristo. cum sit inquantū est filius pars patris q̄ in hoibus oibus inuenitur ⁊ tamē patria potestas quā vocant iura non inuenimus iter omnes hoies: sed solū inter romanos. i. inter eos qui iure romano vtunt: non autē inter barbaros neq; inter gentes que iure romano nō vtebant: sic patet in sti. de patria pote. §. ius autē. ſ. ius autē potestatis quod in liberos habemus propriū est ciuiū romanorū: nulli. n. alij sunt hoies qui talez in liberos habeant potestatē qualē nos habemus. Quarto q; patria potestas que est fm legē non solū extenditur ad filios: ſz etiā ad nepotes pronepotes: ⁊ ceteros descendētes per filios: vt patet: eodē: titu. §. qui igitur: ⁊ tamē fm aristo. iustum paternū non est nisi ad filios: non autē ad nepotes: ⁊ pronepotes: ⁊ ceteros: ⁊ causa est q; illud ius est inquantū filius est pars patris: ⁊ tamen nepos: ⁊ pronepos non sunt pars auorū: ⁊ proauorū: sed solum patrū: ideo non habent iustū paternū nisi ad patres. Quinto q; patria potestas distinguit inter masculū: ⁊ feminā. ſ. q̄ nepos ex filio sit i potestate aui: nepos autē ex filia non sit in potestate aui. e. titu. §. vltimo: ⁊ tamen nō est distinctio in hoc quātum ad principiū iusti paterni cū illud sit inquantū filius est pars patris: ⁊ tamē siue filius siue filia est pars patris: ideo si est patria potestas in natus ex filio: ⁊ deberet esse in natū ex filia si patria postetas sit iustū paternū. Sexto q; patria potestas durat super filios tā magnos q̄ paruos: q; a patria potestate liberant per emancipationē: sed iustū paternū non durat nisi sup filios quādiu sunt paruuli q se ipsos regere nō possunt: vnde aristo. loq̄ns de iusto paterno lib. v. ethi. dixit filiū esse partē patris q̄uscq; sit pelicon. i. magnus: ⁊ ita statim vt est magnus liberat a iusto paterno nō tamē liberat statim a patria potestate ēt si matrimoniū contrahat: sed p dignitatē episcopalē: ⁊ quedā alia de q̄bus non est nunc dicere liberant filij a patria potestate. Septimo q; maius ius est q̄ constituit in filios per iustum paternū q̄ q̄ constituit per patriā potestatē: nam patria potestas ad cito casus extendit de quibus habet in glo. in stitu. de patria potestate: iustū autē paternū ad oia fere extenditur cū inter patrē: ⁊ filiū non sit aliqualiter iustū politicū: sed pater constituat legem filio quam voluerit: sicut aristo. lib. j. poli. c. j. allegat dictū homeri. ſ. legem statuit vnusquisq; pueris ⁊ vxoribus. Dicendū ergo q̄ iustū paternū solum est patris ad filiū: ⁊ aliquo modo matris ad filiū sed non ita p̄prie q; illa nō statuit legē: ⁊ hoc est ius ex necessitate nature propter educatiōes: q; sicut p̄creatio liberorū est de iure naturali ita ⁊ educatio eorū: nā simul ponunt: ⁊ equaliter pēdere ex hoc iure istitu. de iure natu. §. j. est ergo filius in potestate patris inquantū necesse est eū alimentari per patrē: vel matrē: quādiu paruulus est: ⁊ tandiu manet istud iustū paternū super filios: ⁊ nō est aliud iustū ad illos nisi q̄ pater vult vel statuit. Cum autē effecti fuerint filij maiores: ita vt se alant cessat istud iustū paternū cuz aristo. dixerit illud māere donec filius sit pelicon. i. magnus: tunc. n. incipit esse inter patrē: ⁊ filium iustū politicū: q; politicū iustū est inter eos inter quos est lex: ⁊ illi sunt qui se habēt equaliter ad p̄incipandū: ⁊ ad essendū sub p̄incipe: vt dicit̄ lib. v. ethi. ⁊ ita est inter patrem ⁊ filiū adultū: q; potest effici p̄inceps vel rector in politia in qua est pater ciuis: ⁊ sic ambo se equaliter habent ad p̄incipandū: ⁊ ad essendū sub p̄incipe. Et iā iustum paternū soluz manet in cōmunicatione ycomica vel in naturali: sed magis p̄prie in ycomica que includit naturalē: ⁊ illa ponit patrē: ⁊ filiū vt extrēa virū: ⁊ vxorē: dominū ⁊ seruū. In naturali autē nō ponunt̄ nisi vir: ⁊ femina aut vt p̄prius dicatur masculus: ⁊ femina: ⁊ in ycomia non sunt leges alique nisi quas vir statuit: vt dicit homerus: ⁊ post eū aristo. Et ob hoc adhuc appet differre iustū paternū a patria potestate que nō solū est ad filios: sed ēt ad nepotes: ⁊ pronepotes: vt dictum est: ⁊ tamē nepos: ⁊ pnepos non pertinēt ad ycomiā: sed ad diuersas ycomias: nā ad ꝺ q̄ filius habeat filios: ⁊ vxorē recedit a cohabitatione patris: ⁊ matris ⁊ cohabitat vxori sue sic̄ adā dixit in cōstitutiōe matrimonij p̄opter hanc. i. p̄pter vxorē dimittet homo patrē: ⁊ matrē: ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna. Et sic appet q̄ quādo filius accipit vxorē iam nō potest pertinere ad communicationē ycomicā patris: ſz incipit cōstituere illā ycomiā cū incipiat esse pater familias: ⁊ tūc vel nullā cōmunicationē habebit ad patrē: vel saltē non ycomicā: ⁊ a fortiori filius eius qui est iā nepos nō poterit ptinere ad cōmunicationē ycomicā cū auo: sed erit quedā alia cōmunicatio: ⁊ illā vocat aristo. cōmunicationē omogalatarū que est eorū qui sunt de vna stirpe quā dicit esse ad pueros: ⁊ puerorum pueros. i. ad filios: ⁊ nepotes: ⁊ ceteros descēdētes p̄out faciunt vicū: ⁊ est cōmunicatio nō gratia diurnalis vsus vt dicitur lib. j. poli. c. j. Appet igitur iustū paternū esse fm q̄ filius est sub potestate patris: ⁊ tamē istud nō vocat patria potestas: tamē quantū ad p̄sens non multū differret arguere de iusto paterno: ⁊ de patria potestate: q; p vtrūq; dicit̄ pater habere filiū in sua potestate: vt in stitu. de patri potes. §. q igitur ex te: ⁊ ex vxore tua nascitur: in tua potestate est. Unū tñ erat in quo quantū ad p̄sens differret̄ q; si peteret quare non dixit deus in maledictione viri q̄ esset sub potestate viri: q; esset filius in ptāte patris diceret̄ q̄ nō deberet poni q; hoc nō esset futurū i hoibus quouscq; romani essent ex q̄rū iure est p̄ria ptās: adam aūt cui maledictio ista p̄ponebat nō erat romanus neq; iure romano vsurus: iō nō erat in eo argumentū de eis que ptinebant ad patriā potestatē: esset tñ argumentū de his q̄ pertinerent ad iustū paternū inquantū illud est cōmune oibus hoibus: ⁊ est nāle. Dōm q̄ non debuit dici in maledictione q̄ subiceret̄ vir viro p̄o iusto patre no. Primo ⁊ principaliter: q; licet ista maledictio tā viri q̄ femine extenderet̄ ad oēs viros: ⁊ ad oēs feias: principaliter tñ dicebat̄ de adam: ⁊ eua: q; ipsi fuerāt q peccauerūt: ⁊ nō posteri sui: ideo nihil dici debuit in maledictōe feie q̄ nō ad ipsam feiam ptineret: ⁊ nihil in maledictiōe viri q̄ non ad illum virū ptineret: ⁊ tñ ad adam non poterat ptinere q̄ subderet̄ patri: q; patrē nō habuit: ideo nō debuit poni q̄ vir esset sub ptāte viri p̄ subiectiōe p iustū paternū. Scōo q; etiaz de filijs qui futuri erant nihil debuit poni in maledictiōe: q; maledictio p pctō erat: ⁊ tñ filij futuri nondū peccauerāt neq; futurū pctm̄ eorū p̄enūciabat: ideo nō debuit p̄nunciari maledictio: sec⁹ de muliere: q; ipsa iā peccauerat: iō de subiectiōe ei⁹ ad virū debuit dici. Tertio q; id q̄ō i maledictiōe dei ē ꝑpetuū est: ⁊ nūq; liberat̄ qs ab illo: ⁊ tñ subiectio filij ad patrē nō semp durat: q; ꝛz semp sit filius dum patrem ꝛz

Qō. 808. Dei miatio. A

Qō. 809. Dei miatio. A

p^a. rō

2. rō

3. rō

non tamen

non tamen eſt ſemper iuſtum paternum: ſed ſolum quouſq; ſit pelicon. i. magnus: nã tunc ceſſat iuſtũ paternũ: ⁊ incipit politicum: vt dicitur lib. v. ethi. ſecus de vxore: q; quamdiu vxor eſt ſemper eſt ſub poteſtate viri: ⁊ nunquã liberatur de ſubiectione niſi per mortem viri quãdo etiã deſinit eſſe vxor ad roma. vij. c. mortuo viro ſoluta eſt mulier a lege viri: ideo non debuit dici de ſubiectione filij ad patrem. Quarto q; in maledictione nõ ponuntur niſi ea que pertinẽt ad penaz cũ maledictio ſit malorum datio ſed ſubiectio vxoris ad virum pertinet ad penã: ſubiectio aũt filij ad patrẽ ſm quã eſt iuſtũ paternum nõ pertinet ad penam: ideo non põt poni in maledictiõe. Et iſta eſt cauſa potiſſima patet hoc: ſubiectio filij ad patrem non eſt penalis: q; eſt ſolũ propter bonum filij ſubiectio autẽ vxoris ad virũ eſt penalis: q; non eſt principaliter ꝓpter bonũ vxoris: ſed propter bonũ viri: illa enim ſubiectio que eſt ſolũ propter bonũ ſubiecti non eſt mala neq; penalis ſicut q; corpus ſubĩciatur anime: ⁊ vires inferiores ſuperioribus: ⁊ homines deo vt oſtenſum eſt. ſ. q. dcclx. ⁊. dcclxj. ⁊ dcclxij. Eſt autẽ ſubiectio filij ad patrẽ ſolũ propter bonum filij aut principaliter. ſ. vt alatur: nã paruuli nõ poſſent nutriri niſi a parẽtibus nutrirenť: dedit ergo natura deſideriũ hoc: ⁊ debitum parentibus tam in hoibus q̃ in brutis q; filios alant: ⁊ ita educatio cõputatur de iure nãli: iſtitu. de iure natu. c. j. ſed inquantũ aluntur a parẽtibus filij manent eis ſubditi: q; nõ poteſt aliter fieri educatio: ideo oportet filios ſubiici parẽtibus: ⁊ eſt ſubiectio propter bonũ filiorũ. Etiam manifeſtatur hoc: q; vt dicit apoſtolus. j. ad chori. xij. c. oportet parentes theſaurizare filijs nõ filij parẽtibus: ⁊ tñ ſi filij ſubderentur parẽtibus propter bonũ parentũ theſaurizarẽt eis vel acquirerẽt eis: ⁊ adhuc magis patet: q; ſi eſſet ſubiectio propter bonũ parentũ maneret iſta ſubiectio ſemper filiorus ad parẽtes quãdiu viuerent filij: ⁊ parẽtes: tñ non eſt ſic: immo cũ filij efficiũtur magni ceſſante tẽpore educationis quã do poſſunt ſibi ipſis prouidere ceſſat hoc iuſtũ paternũ ſicut dicit ariſto. li. v. ethi. ſ. q; filius eſt pars patris quouſq; ſit pelicon. i. magnus. Etiã appet clarius in brutis: q; aĩalia alunt filios quãdiu educatione indigent: ⁊ per ſe ipſos viuere non poſſunt: cũ autẽ p ſe poſſunt viuere non ſolum non educanť ab eis: imo amplius filij nõ cognoſcunt parẽtes. i. matres: ⁊ matres nõ cognoſcunt filios: ⁊ ita appet q; natura ibi filios ſubdidit parẽtibus ſolũ ꝓpter bonũ filiorũ: ſed non eſt natura magis inordinata i hoibus q̃ in brutis: ergo filij ſubduntur parẽtibus propter bonũ filiorũ: ideo non ptinet ad penã iſta ſubiectio: ⁊ cõſequẽter neq; ad maledictionẽ. Et adhuc appet iſtud: q; in paradiſo terreſtri mãeret iſta ſubiectio: naz certũ eſt q; ibi naſcerenť filij ab adam: ⁊ indigerẽt educatiõe q; hoies ibi manducarẽt: ⁊ filij ſtatim nati nõ poſſent ſibi ipſis prouidere: q; nõ haberẽt operationes pfectas corporaleſ ideo tunc alerenť a parẽtibus: ⁊ gubernarenť ad nutũ parẽtum: eſſent igiť ſibi ſubditi: tunc ſicut ⁊ nũc: ſz in hoc differt q; maiori tẽpore ſunt nũc ſubditi quã tunc: ⁊ hoc q; in pfectio operationũ tam ſm corpus q̃ ſm intellectũ manet nunc longiori tẽpore q̃ tunc maneret: q; tũc ſolũ eſſet imperfectio operationũ de cõditiõe nature: ⁊ nõ ex defectu penali: nunc vero defectus eſt penalis ſicut ⁊ cõſequiť pctm originale in natis: ⁊ tñ qõ in paradiſo eſſet non ptineret ad impfectionẽ: ⁊ penã: ergo neq; nũc ſubiectio filiorũ ad patres ptinet ad maledictionẽ: ideo neq; debuit poni i maledictõe ade. De mulie re ſecus eſt q; ſubiectio vxoris ad virũ eſt pricipaliter ad bonum viri: q; lz aliqõ bonũ eſt mulieri: ſic eſſe principaliter tñ eſt ad viri bonũ: nam obſequia ei preſtarẽt feĩa per ſe viuere poſſet: ⁊ aliqua feĩa eſt prudentior viro ſuo: ⁊ tñ cum incipit eſſe vxor incipit eſſe ſubdita: iõ pena eſt hoc cũ non ſit ad bonũ eius ſicut ſeruus ſubĩciť dño propter bonũ dñi. i. vtilitatẽ eius: ⁊ nõ propter vtilitatẽ ſerui ideo ſeruitus eſt penalis: lz non eſt totalis ſimilitudo de vxore: ⁊ ſeruo: q; vxor non eſt ſeruus: verũ tñ aliqua ſimilitudo eſt: q; vterq; ſubĩciť alteri ꝓpter bonũ eius cui ſubĩciť. Et intelligiť de ſubiectiõe vxoris ad virũ inquantũ eſt inter eoſ cõicatio yconomica ad acq ſitionẽ eorum que ſunt neceſſaria ad vitã: nam ibi feĩa obſequitur viro ſecus inquantũ cõicant vir ⁊ vxor in nãli cõicatiõe nam etiam ibi eſt aliq̃ ſubiectio que maneret in paradiſo terreſtri vt oſtenſum eſt. ſ. q. dcclxij. Jbi tñ non eſſet aliquid penale: nunc aũt mutata eſt cõditio poſt pctm: q; non ſolũ eſt inter virum: ⁊ vxorem cõicatio naturalis: ſed etiã yconomica: ideo eſt nunc ſubiectio vxoris ad virũ que eſt penalis: ſed penale potuit poni in maledictiõe: ideo poſita fuit: ¶ Sed adhuc queretur cum de muliere poſitum ſit q; eſſet ſub poteſtate viri: ⁊ non ſolũ eſt ſub poteſtate viri: ſed ſub poteſtate patris: ⁊ matris aut ſaltẽ patris quare ſimiliter nõ dicit q; eſſz ſub poteſtate patriſ. ¶ Dicẽdum putant aliqui q; ſatis expſſum eſt: nã mulier eſt ſub poteſtate viri: ſed pater eſt vir: ideo cũ ſub poteſtate patris eſt: ẽt eſt ſub poteſtate viri: vnde non fuit in hoc aliqd omiſſum. Eſt dicẽdũ q; hoc non ſtat: non. n. poteſt intelligi littera de hoc: q; ibi accipitur vir nõ vt notat ſexum: ſed vt ſignat cõiugium: ⁊ ſic qui eſt pater non eſt vir. Aliter ergo dicendũ q; in maledictiõe nõ poſitũ eſt q; mulieres eſſent ſubdite patribus neq; poni debuit. Primo q; omnia poſita in maledictiõe mulieris lz extendanť ad alias ſequẽtes mulieres: tñ principaliter: ⁊ p ſe cõpetebant mulieri prime cui data fuit maledictio ꝓ peccato proprio: ideo nõ debuit in ea eſſe aliquid qõ non cõpeteret illi: ⁊ tamẽ ſubditaz eſſe patri nõ poterat cõpetere eue: q; patrem nõ habebat: iõ non debuit poni. Scõo q; etiã pro mulieribus ſequentibus non debuit poni maledictio aliq̃: nam maledictio eſt pro peccato: ſed mulieres nondũ nate nõ poterant adhuc peccaſſe: ideo neq; maledictio debuit poni pro illis antequã peccarẽt ⁊ ſi prenũciaret ſaltem etiã peccatũ primo prenunciaret: ſed non ꝓnunciať peccatũ ſequentiũ: ergo neq; pena aliq̃. Tertio q; de filia q; ſubĩciať patri eſt eadem ratio: ſicut de filio: ⁊ tñ ſubiectio filij ad patrẽ non debuit poni in maledictione viri vt oſtenſum eſt precedenti. q. ergo neq; debuit poni ſubiectio filie. Quarto q; in maledictione ſolũ ponitur quod penale eſt: ſubiectio tñ filie ad patrẽ nõ eſt penalis: q; nõ eſt ꝓpter bonũ patriſ: ſz filie: q; eodẽ modo illa ſubĩciť patri ſicut filius: ⁊ vtrobiq; eſt iuſtũ paternum: ideo ſicut ſubiectio filij non eſt pena: vt oſtenſum eſt precedẽti. q. ſic ⁊ ſubiectio filie ſz ſubiectio vxoris eſt penalis: iõ nõ debuit poni de ſubiectione filie. ¶ Quereť an ea que ponunť in maledictiõe viri extendanť ad feiam. Aliqui dicunt q; nõ: q; ſi maledictio viri intelligereť etiam extendi ad mulierẽ ſuperuacuo ponerentur diuerſe maledictiões: ſz deus poſuit aliam maledictionẽ viri aliã mulieris: ergo maledictio viri nõ extendiť ad mulierem. Scõo q; fuerũt maledictiõeſ date ꝓpter peccata: ſz diſtincta fuerũt peccata viri: ⁊ feie ideo debuerũt eſſe diuerſe maledictiones: ⁊ vna nõ eſſet in alia. Tertio q; ſi maledictio viri extenderet ad feiam ſimiliter diceremus maledictionẽ ſerpẽtis ad feiam extẽdi: q; ſicut peccauerũt vir: ⁊ feia circa eandem rem. ſ. de ligno vetito comedẽdo: ita videť maluz feciſſe circa eandẽ rem. ſ. ſuadendo comedere de eodẽ ligno: ⁊ tñ maledictio ſerpentis nõ extendiť ad feminã: ergo neq; maledictio viri ad feminã. Quarto q; ſi maledictio viri extẽderetur ad feminam: ſimiliter maledictio femine extenderetur ad virum: q; videtur eadem ratio extenſionis: etiã q; circa eandem rez peccauerũt: licet non fuit idem peccatũ: ⁊ tamen maledictio femine non extendiť ad virũ neq; extendi poteſt: q; vir non poteſt peccare neq; cõcipere: ergo neq; maledictio viri extenditur ad feminã. Jn contrarium videtur q; extendatur male dictio viri ad feminaz primo q; in maledictione viri ponitur moris cũ dicitur reuertaris in terrã de qua ſumptus es. ſ. ij. c. ⁊ tamen hoc etiam ex neceſſitate competit femine: q; ipſa quoq; moritur: ⁊ hoc accidit propter peccatũ ſicut dicit apoſtolus ad roma. vij. c. corpus propter peccatũ mortuũ eſt: ergo extendiť maledictio viri ad feminã. Scõo q; dicitur maledicta terra in opere tuo ſpinas: ⁊ tribulos germinabit tibi: ⁊ tamen non ſolũ germinat hoc laborãte viro: ſed etiã opante femina agros: ergo eandem maledictionem dedit vtriq;. Tertio q; dicitur in ſudore vultus tui veſceris pane tuo in quo ſignificatur vita laboriоſa: ideſt acquiſitio difficilis eorũ que pertinent ad cibum: ⁊ tamen hoc ſimiliter eſt in femina: q; ⁊ illis eſt difficilis acquiſitio: ergo tota maledictio viri extenditur ad mulierem. ¶ Dicendum q; accipiendo ſtricte ſicut peccata fuerunt diſtincta: ⁊ maledictiones diuerſe: ita ⁊ fuerunt non coincidentes: ſi enim deus intenderet extendere maledictionem viri ad mulierem vel econtrario nõ proferret diuerſas maledictiones: ⁊ tñ quãlibet ſingulatiz maledixit pro pctõ ſuo: accidit tñ q; ea que in maledictione viri cõtinentur cõprehendant mulierẽ non ex vi verborum maledicentis neq; ex eius intẽtione quantũ p verba ſignificať: ſed aliunde accidit. De maledictione aũt mulieris nõ fuit ſic q; ea

que

B

4. rõ

Subiectio filij ad patrem nõ eſt penalis.

C

D

Attende in paradiſo terreſtri ẽt fuiſſet iſta ſubiectio.

E

Aliqualis dẽzia in ſubiectione: ⁊ quare.

F

qõ. Lio. Cur nõ dixit ẽt ꝺ mulier re q; ẽt ſub pene ſtate patris.

A Confu. B

p' rõ

2. rõ

3. rõ

4. rõ

A Qõ. 8iu. An ea q̃ ponunť in male dictione viri pertinent ad feminam.

p' rõ. 2. rõ 3. rõ 4. rõ.

In oppoſitum arguit. p' rõ

2. rõ

3. rõ

Qõ. 8ij Determinatio A

que ponuntur in maledictione eius non extenduntur ad virū nam ex vi maledictionis quelibet est ꝓpria ei cui prenūciata est: z non fuit aliquid ſm quod accideret malum femine vi-ro: ideo nō extenduntur ad eum aliquo modo ea que prenū-ciantur in maledictione mulieris. Maledictio aūt viri con-sistebat in laboriosa acquisitione victus. ſ. q terra esset male dicta in opere suo: germinaret etiā spinas: z tribulos: qō eti-am ad feminā extenditur non quasi prenunciatū contra illā sed q talis reddita est terra vt cuilibet colenti difficilis red-datur: z aspera: ideo tam viro q̄ femine hec germinat. Etiaz dī in maledictione viri: in sudore vultus tui vescēris pāe tuo quod significat difficilem acquisitionē victus qui nō habeat ad sufficientiā sine sudore qui prouenit ex labore: z calore re soluente partes teneras corporis: sed ista difficilis acquisitio non est solis viris: ſz etiam feminis: q non est illis facilitas acquirendi victum: nā iudicarent in hoc feliciores viris. De maledictione femine nō est sic: q nihil de illa extenditur ad virum: q illa cōsistit in conceptu: ptu z subiectione: z tñ vir non concipit neq parit neq sub viri ptāte est: q ipse est vir. Sed dicendū q adhuc maledictio viri non data est ea inten tione vt feminā comprehenderet: sed q̄si esset aliquid propri um viro: causa est q hoc est speciale in homine ad alia ani malia vt dicit aristo. li. viij. ethi. q sunt opera distincta viri: z femine in alijs aialibus non sunt distincta opera masculi: z femine: ideo inter masculū: z feminaz in specie humana sunt due comunicationes prima est naturalis que est ꝓpter simi-le tertiū delinquere que similiter est in oibus animalibus in qbus est masculus: z femina. Scōa est yconomica: z ista est non inquantū sunt masculus: z femina: ſz solum inquantuz habent diuersa opa: z q in aialibus non sunt diuersa opera masculi: z feie: non est in eis comunicatio yconomica: sed so-la naturalis. Est aūt ista diuersitas operū inquantum femi-na in specie humana est magis apta ad obsequia viri ad rem domesticam: z ad ea q̄ sunt minoris laboris: z minoris pru-dentie: sunt tñ maioris humiliationis: z interioris gradus: opera autē viri sunt ipsa acquisitio rerū inquantuz pertinet ad negotia exteriora: z sunt maioris prudentie atq maioris difficultatis: nō tñ sunt tante humiliatiōis: z seruitutis quā te sunt opera femine de quibus loquit aristo. li. ꝯ. yconomico rum dicens: vnam autem mulierem oportet preesse eis que domi sunt: z ibi subīgit de operibus viri: z femine. Et iux-ta istum modū qui nature conuenit: z quem aristo. verum es se putauit instituit deus habitudinem masculi: z feie in spe-cie humana. ſ. vt femina operaret circa rem domesticam: vir autē circa rem exteriorem: ideo dixit de femina sub viri ptāte eris: p hoc determinans officia maioris humiliationis: z mi noris gradus que femina exhibitura erat iquantū obseque-retur viro in eis que ille iuberet. De viro autem dixit in sudo re vultus tui vesceris pane tuo: q̄si soli viro imponeret cultu ram agrorum: z ad feminā de hoc non pertineret: nam si ēt femina deberet colere agros essent comunia opera viri: z mu lieris: z tñ falsum est: q: tunc non constituerent yconomiam sed solum nālem cōicationem sicut neq cetera aialia: z tamē constituunt illam inquantū habent diuersa opera non soluz electionem: sed potius ſm nām inquantum nā reddit feiaz z virum ad diuersa opera aptos: vt dicit aristo. li. viij. ethi. q conferentes propria ad comune magis habundant. Ideo di cendū q sicut obsequia domestica non pertinēt ad virum ni si ſm quandam vsurpationē: ita z administratio rei exterio rum non ptinet ad feminam: vnde cultus agrorū non est fe-minarū: sed solum virorū. Alique autem gentes in hoc errāt non attendentes nām cōicantes opera maribus: z feminis eadē: nam vtrosq faciunt procedere bellum: z vtriusq dant culturam agrorū: vt erat in policia quam socrates instituerat z tangit illud aristo. lib. ꝯ. poli. z quantum ad bella adhuc a quibusdaz gentibus obseruat. ſ. apud persas vbi tam mares q̄ femine simul ad bella procedebant: vt ait ysidorus lib. ix. ethi. sed deus qui naturam instituerat faciendo masculum z feminam aptos ad diuersa opera voluit ita ordinare comu nicationem yconomicam eorum: vt femina subdita esset vi-ro ad opera domestica: vir autem in omnibus exterioribus administrationem: z operam impenderet: cultuſ igitur agro rum ad solum virum pertinebat. Et ſm hoc maledictio viri ad eum solum directe pertinet: q: tota consistit in difficulta-te acquirendi victum: sed ista acquisitio est solius viri: q: est i cultu agrorum: ideo ei competit maledictio illa: z non femi-ne. Cum enim dicitur maledicta terra in opere tuo de viro so lo intelligetur: q: maledicta est terra quantum ad euz qui eā colit inquantum est difficultas in colendo z habendo inde victum: sed ad solum virum pertinet colere ſm rectam ordi-nationem yconomicam: ideo eius solius est ista pena. Simi-liter cuz dicitur in sudore vultus tui vesceris pane tuo ad vi rum solum pertinet: q: signatur per hoc acquisitio victus ex agricultura que solius viri est cum sint distincta opera viri: z femine vt dictuz est: ideo ille solus in sudore vultus sui ve scitur pane aut acquirit panem quo vescitur. Et tamen ſm illas gentes que comunicant eadem opera viris: z feminis erit maledictio femine propria femine: maledictio autem vi-ri erit comunis viro: z femine: z maxime erit hoc apud bar-baros qui cognoscentes naturam non bene distinguūt inter masculum: z feminam: sed feminam: z seruum in eodem or-dinant: vt dicit aristo. lib. j. politi. c. j. sed hoc nihil mutat de re cta dispositione dei: ipse enim sicut distinxit naturam: ita z opera masculi: z femine: z q voluit esse distincta opera vo-luit esse distinctas penalitates quantum ad yconomicam co municationem: viro quidem in acquisitione victus: mulieri autem in obsequijs ad virum in quibus ei subdita est: z ſm hoc recte ponuntur maledictiones viri: z femine vt distincte q autem ex errore aliquarum gentium videatur incidere ma ledictio viri in feminam non nocet: q: ex eorum errore non Q5.8i4. A
leditur diuina dispositio que recta est. Sed q aliquo modo mala posita in maledictione viri possint extendi: z extendan tur ad mulierem: z maledictio femine non possit extendi ad virum factum est ex diuersitate nature: vir enim z femina comunicant in aliquo: z differunt in aliquo: comunicant in natura ideſt specie: z differunt sexu: q: sunt masculus: z fe-mina. Inquātum enim comunicant in natura: q: ambo sunt homines conueniunt eis quedam bona: z possunt conuenī re mala opposita. Et sicut natura est comunis ita necesse est comunia esse bona illa vel mala. Inquantum autez differūt ſm sexum necesse est accidentia consequentia sexum distin-cta esse in eis: z non comunicari ambobus siue in bono siue in malo. De primo patet vt in nutritione: tam masculus eniz q̄ femina cibo: z potu vtuntur quod non conuenit eis in-quantum sunt masculus: z femina: sed inquantum sunt ani malia: q: omne animal nutritur: z attrahit cibum: etiam ani malia in quibus non est distinctio sexus imo: z animata nō animalia: sicut omne plantatiuum nutriuntur: z attrahunt. Sed licet omne animal nutriatur ex differentia in cibo ſm speciem animalium: nam licet a principio deus dederit escaz comunem homini cum omnibus animātibus herbas: z fru ctus arborum. ſ. j. c. tñ postea non manserunt cibi cōes: sed alij sunt cibi hominū alij aliorum aialiū: viro tñ z feie est idē cibus: q: non est cibus ꝓpter sexū: sed ꝓpter spēm. Et sicut cōuenit habere cibos eosdem: ita z conuenit illos acquirere Esse aūt illoz facilem vel difficilē acquisitionē est accidenta le: nam in padiso terrestri ex diuino munere erat facilis acq-sitio: post exclusionē est difficilis acqsitio ex pena: ideo sicut in padiso erat vtriq facilitas acqrendi cibos ita post expul-sionē vtriq est difficultas: z tñ maledictio viri tota cōsistit i difficultate acqrendi cibos: ideo illud ita pōt cōuenire feie si cut viro: imo necesse esset illā maledictionē similiter esse feie nisi ad virū ptineret acqsitio ciborum ꝑ se: z pro feia: z ista est veritas. Nam vt dictū est vir: z feia in humana spē consti tuunt yconomiā ꝓpter diuersitatē operum: z ibi ad virū cō-uenit acqsitio ciboz i ope exteriori: ideo cū deus loqueretur ſm hanc dispositionē yconomicā que cōueniebat nature q̄si tota acqsitio ptineret ad virū fuit maledictio viri in laborio-sa acqsitione victus q̄si hoc ad feiam nō ptineret. Scōz erat id in quo differunt. ſ. distinctio sexuū: z quantuz ad hoc non pñt eis eadē accidentia cōuenire: viro. n. cōpetit gignere: feie āt ꝓcipe: maledictio āt feie posita fuit in eo qō ptinebat ad se xuz. ſ. in cōcipiendo: pariēdo: z subiectiōe: ideo cū vir: z feia sint differētes sexu nō potuerūt iste penalitates feie cōueni-re viro. De conceptu: z partu notum est q competant femi-ne ex conditione sexus ideſt q: femina est: ideo non possunt cōpetere viro: de subiectiōe erat dubiū an cōpeteret ex sexu: z dicendum q sic licet non ita directe sicut conceptus: z par tus naz subici in ordinatissima comunicatione cōpetit ei qō minus est: sed femina eo q femina est necesse est q sit mi-

nus nobilis

Ad qō. 8iz. Maledi cio viri non ea intentio fuit data vt feminā cō prende-ret.

Diuersi tas op-us inter viruz z feminaz B

Attendō errores aliquo-rum i co municā Scopi-bus ma ris cum feminis

B Subiectio feie ad virū ex sexu cō-petit.

A
Qō.8i5.
Cur nō data fuit maledictio viro i his que pertinent ad sexum z esset distincta a maledictione femine. Duo facit masculus i generatiōe ex pte eius. Primum. Secundū. B

nus nobilis q̄z vir nobilitate nāli ideo cōpetit ei fm naturaz subiici: licet si māeret natura integra sicut in padiso terrestri esset quidem subiectio: sed non penalis: vt sup̄ ostensum est. Nūc vero māet subiectio: z accidit sibi esse penalem propter peccatum: z ita ex cōditione sexus competit mulieri esse subditam: ideo nō poterit talis subiectio cōpetere viro cuius est distinctus sexus: z sic nulla pars maledictionis feie pōt extendi ad virū: z tn̄ maledictio viri tota extendit ad feiam saltem p accidens. ¶ Sed dicetur quare non fuit data maledictio viro in eo qō pertineret ad sexum: esset q̄z distincta maledictio viri a maledictione femine sicut e3rio. ¶ Dōm q̄ fuit primo: q: non fuit possibile dari penalitatē aliquam cōpetentē viro ex parte sexus: maledictio. n. est de malo qō est pena: vnde vbi non est pena non est maledictio: ſz nulla pena esse pōt in eis que ptinēt ad virū ex parte sexus: ideo maledictio sua nō potuit dari in illis. Hoc aūt pz q: duo sunt q̄ masculus facit in generatione aut que fiūt ex parte eius primū est cōmisceri femine emittendo semē: secundum est q̄ per semen emissum formek sanguis femine in fetū. De secūdo planum est q̄ non pōt esse penale neq̄ delectabile masculo: q: non fit a masculo: ſz fit p vim existentē in semine ab eo deciso post q̄z decisum est: z comixtuz sanguini p̄parato a femina intra locum conceptionis: ideo actio ista non imputatur masculo lz ab eo sit: z ita in hoc nō pōt esse ei bonū neq̄ malū. De primo dōm q̄ est actio masculi in decisione: z comixtiōe sed ista non pōt poni in maledictione: q: maledictio pertinet ad penā: sed ista actio nō est penalis: imo in omni nāli est voluptas in emissione seminis atq̄ comixtione tam in masculo q̄z in feia: ideo non pōt poni in maledictione cum potius carnales: z mūdani hoēs nihil spūalitatis habentes putēt eaz ptinere ad fruitionē: vnde neq̄ in feia ponit ista actio ad penalitatem: z maledictionē pertinens: q: nō dī in maledictione eius de comixtione: ſz de conceptu conceptus aūt accipit p3o tēpore quo feia gestat fetum in vtero: z hoc ptinet ad difficultatē. Sed feia potuit cōvenienter maledici in eo qō pertinebat ad dīam sexus: q: multa ptinent ad oēm feiam tam in hoibus q̄z in nāalibus ex conditione sexus. s. concipere portare in vtero: pere: educare conceptū natum subiici masculo tanq̄z digniori in oībus his accidunt multe difficultates: iō potuit maledictio feie poni cōvenienter in his: maledictio āt viri non potuit poni in his que ptinebant ad sexum. Secundo quantū ad principale dato q̄ esset aliquid ptinens ad sexum in quo posset vir puniri fuit cōveniens in maledictione sua poni ea que ptinebant ad difficultatez acquirendi cibos q: in hoc est magna difficultas habens multas partes: z durans p totam vitā: ideo debuit poni in maledictione potius q̄z aliquid aliud qō pertineret ad paruam penam: maxime q: ista erat res multū nota ideo potius conueniebat ad maledictionem q̄z aliquid aliud qō non esset ita notū: z postea eueniret viro. ¶ Sed dicet cuz labor in acquisitione victus nō solum ptineret ad virū: ſz etiam ad mulierem quare non fuit in maledictione mulieris positus de hoc. ¶ Dici pōt p3o q̄ hoc fuit: q: mulier habebat maledictionē in eo qō erat ei p3o p3ium inquantū erat mulier ideo non debuit poni in maledictione eius qō esset comune ei: z viro. s. q̄ conueniret ambobus vt hoibus. Scōo q: maledictio est in malo: z pena: ideo quantū est maius aliqō malum tanto magis ptinet ad maledictionem: ſz maius malū est qō competit mulieri inquantū est mulier. s. in cōceptu ptu: z subiectione q̄z malū quod est in acquisitione cibi: iō pocius debuit poni hoc. Tertio q: sicut fuerūt distincta peccata viri: z feie: ideo debuerūt esse distincte maledictiones: ſz ponebat in maledictiōe viri de difficultate acquirendi victū: ergo non debuit poni in maledictiōe femine. Quarto z principaliter: q: difficultaſ in acquisitiōe victus non est p̄pria pena feie: sed pena viri nam fm ordinatam yconomiam sunt distincta opa feie z viri: z pertinēt ad virum opa exteriora que consistunt in acquisitione victus: femine aūt opera consistunt in administrationibus domestiis: agricultura aūt pertinet ad opa exteriora: ideo ad solum virū pertinet: ideo non debuit maledictio feie se extēdere ad hoc. Et fm hoc pōt responderi ad vtraq̄ argumenta. s. facta q. dcccxj. Ad primū concedendū q̄ deus posuit aliam maledictionē viri aliā mulieris: z ideo non cōicant in maledictione quantū est ex verbis maledictionis: z intentione maledicentis: tn̄ accidit q̄ mulier cōicet in aliquo in maledictiōe viri: q: maledictio viri dat in eis que sunt cōia viro: z feie sicut fuit dictum. s. q. dcccxiij. Scōo pōt dici ad hoc q̄ deus fecit maledictionē viri distinctā a maledictiōe feie ita q̄ vellet extendi maledictionē viri ad feiam: non tn̄ maledictionē femine ad virum: z causa est q: peccatum mulieris fuit viro causa peccandi cū ipsa virum impulerit ad peccandū: vir autem non fuit cā peccandi mulieri: q: ipse posterius peccauit: ideo erat cōveniens extendi maledictionem viri ad feiam: z non e3rio: quasi peccatū viri esset peccatū feie: z peccatum femine similiter ipsius feie: ideo ipsa debuit habere q̄si duas maledictiones: pctm̄ autem viri fuit ipsius: z non pctm̄ feie: iō ipse non debuit habere nisi maledictionē vnam. Tertio pōt concedi totaliter argumentū: z dicet q̄ sicut fuerūt peccata distincta: ita z maledictiones distincte: z maledictio viri nullo modo extendit ad feiam: cum aūt obiicitur q̄ feie etiaz colunt agros: z ita in sudore vultus vescunt pane: dōz q̄ hoc est p̄ rectum ordinem yconomie: nam deus qui distinxit masculum: z feiam dedit eis diuersa opera. i. disposuit eos ad diuersa opera: z ita fecit virum ad opera exteriora: feiam vero ad domestica: vnde nihil ad feiam ptinet de agricultura de qua tn̄ deus loquit cuz dicit: in sudore vultus tui ꝛc. ex vsurpationibus aūt non pōt sumi argumentum p̄ ea que recte ordinata sunt. Quarto pōt dici ad hoc q̄ femina non hz maledictionez viri q̄ colat terram: sed si aliquid de laboribus viri agat feia: z sit illud penale non accidit illud tanq̄z ad eaz extendatur directe maledictio viri: ſz inquantū includitur sub parte maledictionis p̄pie eius. s. sub viri ptāte eris inquantum aūt ipsa est sub ptāte viri facit qō vir iubet: z si ille iubeat colere agros colit: z sudat atq̄ sic vescit pane tn̄ agit hoc: vt inclusum in p̄pria maledictione: z non vt ptinens ad maledictionē viri que ad illā extendat. Et lz isti quatuor modi respondendi possint stare: ſz primus tertius: z quartus magis cōveniunt: q: si deus directe vellet maledictionē viri extendere ad feminā poneret in maledictione femine totum simul qō est in vtraq̄: z in maledictione viri solum poneret id qō posuit: z tn̄ non fecit sic: sed posuit eas distinctas: ideo nō voluit q̄ directe extenderet maledictio viri ad feminā. Ad secundum dicendū q̄ fuerūt maledictiones p̄pter peccata z in quantū illa fuerunt distincta debuerunt esse distincte maledictiones: z tn̄ poterat dici q̄ mulier cōicet aliquo modo in maledictione viri fm modum. s. declaratum. Ad tertium dicendum q̄ illa ratio non tenet: dato enim q̄ maledictio viri extenderetur ad feminam nō deberet extendi maledictio serpentis ad feminam: primo q: maledictio serpentis nō est vere maledictio cum neq̄ serpens peccauerit: maledictio autē viri: z femine sunt vere maledictiones: q: peccauerunt: ideo potest extendi maledictio vnius in alterum non autem maledictio serpentis. Secundo q: maledictio femine: z serpentis sunt per oppositā. s. sint inimicitie inter eos: z q̄ serpens mulieri insidietur: mulier autem conterat caput serpentis: ideo non poterat transire maledictio serpentis in mulierem. Tertio q: vir: z femina sunt in eadem specie: z comunicant in malo: z bono: ideo maledictio vnius potest in alterum transire sed serpens non comunicat in specie cum muliē: ideo neq̄ in bono: z malo comunicabunt: sic patet de eo quod ponitur i maledictione. s. q̄ serpens comederet terram: z tamen neq̄ vir neq̄ mulier comedunt terram: q: repugnat naturali conditioni eorum. Quarto q: si maledictio vnius posset extendi ad alterum potius extenderetur maledictio mulieris i serpente: q: de viro: z femina ita nunc arguitur q̄ transeat maledictio viri in feminam. s. q: fuit viro causa peccandi: z non econtrario. Ad quartum dicendum q̄ maledictio femine nō extenditur in virum: z tamen non esset inconueniens q̄ extenderetur maledictio viri in feminam: primo q: maledictio femine repugnat viro: z maledictio viri non repugnat femine: causa ostensa fuit. s. s. q: maledictio femine data est p̄pria maledictio autem viri datur per comunia viro: z femine. Secundo q: non erat contra rationem q̄ maledictio viri extenderetur ad feminam inquantuz mulier fuit causa peccandi viro: sed maledictio femine q̄ extendatur ad virum est contra rationem: q: non fuit vir causa peccandi femine: vnde neq̄ partem pene eius suscipere debet. Sed rationes tres in contrarium ostendebant q̄ extenderetur maledictio viri ad feminam: z dōm q̄ stricte sumēdo non trāsit maledictio vni⁹ in alterū: ſz large pōt dici q̄ cōicet feia i maledictiōe viri iux-

ta modos

A
Qō.8i6.
Cur i maledictione femine nō fuit facta mētio de labor
p̄ā rō
2.rō
3.rō

Qō.8i7.
Solutio rationum.
Ad primū.
A
p̄ā rō
2.rō

3.rō

4.rō

Ad 2um

Ad 3um

p̄ā rō

2.rō

3.rō

4.rō.

Ad 4um

qō.8i8.
Ad rationes alias oppositas.
B

tā modōs traditos precedenti.q.in rñsione ad primū argumentū. Et cū obꝫcit prio de morte ꝙ sit mors maledictio viri z pertineat ad feminam potest dici vno modo ꝙ ad ambos ptineat mors: z tñ non ponitur in maledictione alicuius eorum. Et qñ dr de viro reuertaris in terram:dōm ꝙ non ponitur ibi:vt pars maledictionis:sz vt psuppositum quoddaz: nam si poneret vt maledictio diceret: z reuertaris in terram de qua sumptus es non tñ dr sic:sed donec reuertaris in terram de qua sumptus es: z est determinatio cuiusdaz pene p̄ nunciate.s.in sudore vultus tui vesceris pane tuo: z qz nesciretur quamdiu ista pena duraret additur donec reuertaris i terram de qua sumptus es.i.dubitabit vsqꝫ ad mortē:nō ergo ponit vt pēa:sed psupponit. Scō potest dici ꝙ mors est pena viri: z est pena feie:est aūt maxima penaꝝ.s.vltima sed non extendit de maledictione viri in feiaz:sz ad vtriusqꝫ maledictionē equaliter ptinet:non.n.fuit positum de morte in maledictione alicuius eoꝝ:sed in maledictione amboꝝ aut potius in interminatione pene:cum.n.deus preceptū daret apposuit penā: z illa fuit pena mortis cū dixit quacunqꝫ die comederis:morte morieris.ē.ÿ.c. Et lz ibi videat soli viro datum:tñ tam viro qꝫ femine datū est. Sicut pz ex verbis mulieris.ē.iÿ.c.s.de ligno aūt qđ est in medio paradisi precepit nobis dñs ne comederemus neqꝫ tangeremus illud ne forte moriamur: z sic amboꝝ sigt pronunciatum esse ꝙ morerent:secuta fuit aūt mors sicut pnūciata fuerat peccantibus eis:ideo non venit mors in feiam p extensionē pene viri in eam:sed qz ambobus equaliter pnūciata est. Ad secūdam rōnem cum dr maledicta terra in opere tuo: dōm ꝙ terra non est magis maledicta ad virū qꝫ ad feiam:est.n.maledicta ad illum qui colit eā: z tñ cultus agroꝝ solum conuenit viro fm ordinatā yconomiam:ideo ad solū virum ptinet illa maledictio: z non extendit ad feiam:si aūt femine colant agros hoc est fm inordinatā yconomiā: z non est sumendū argumentuz ex eo qđ est inordinatum. Ad vltimam rōnem rñdendum eodem modo:lz pro his duabus rōnibus que adidez tendunt stat rsponsio in illis q̄ttuoꝝ modis positis precedenti.q.in rsponsione ad primuz argumentū. ¶ Postq̄ scriptura posuit maledictionē feie addit maledictionē viri sicut.n.pctm̄ suum fuit vltimū:ita z maledictio eius vltimo fuit denunciata. Scō z precipue qz hoc cōpetebat illi ordini resolutionis quē deus fecerat:nam primū quesiuit a viro:deinde a feia:a serpente aūt quesiturus erat vltimo:sed non q̄siuit propter causas suprapositas. Et qz vltimo inuēta est radix peccati vel mali a serpente ꝓcessisse dedit ei primo deus maledictionē: z deinde retrocedendo dedit maledictionem feie qz malum feie habuit ortum a serpente:ergo similiter posita maledictione feie debuit poni maledictio viri in quez descendit pctm̄ a feia. Et dr ꝙ ade dixit deus:qz audisti vocez vxoris tue:audire accipitur pro exaudire.s.qz fecisti qđ illa rogauit:nam solū audire non est peccatū quicquid illud sit qđ audimus qz audire non est in ptāte nostra: z peccatū nō est nisi in eis que sunt fm electionē:assentire aūt voci vxoris fuit in potestate ade z in hoc ille peccauit. ¶ Sed queret quare deus positurus maledictionē ade dixit:qz audisti vocem vxoris tue cū in audiendo non sit peccatū. ¶ Dicet sicut statim dictū est ꝙ accipit audire pro exaudire.i.assentire voci vxoris: z qz illa suadebat ad malū in exaudiendo vocem eius esset peccatū. ¶ Sed adhuc dicetur ꝙ nō debuisset deus hoc dicere:qz deus volebat ponere maledictionem ade:ideo preponebat pctm̄ vt videret pro quo penā inferret sed peccatum ade fuit in manducando de ligno vetito z illud expressit deus dicens comedisti de ligno de quo precepram tibi ne comederes:ideo nō oportebat dici:qz audisti vocez vxoris tue:sed ꝙ diceretur qz comedisti de ligno de quo preceperā tibi ne comederes. ¶ Dicendum ꝙ fuit cōueniens ꝙ deus hoc exprimeret. Primo quia volebat significare peccatum ade: z tamē dicendo solum qz comedisti non signabat peccatū eius sufficienter qz poterat comedere z qđ non peccaret:vtpote si comederet per ignorantiam vel similiter daret ei de illo ligno non dicendo ꝙ dabat de fructu illius:si enim posset ignorare posset non peccare:cū autē dicit qz audisti vocem vxoris tue z comedisti signatur ꝙ sciens z volēs comedit vt complaceret vxori:ideo certius sic signabatur peccatū quā aliter. ¶ Scō fuit factū ad ostendēduz id in quo fuit radix pcti viri vt z cognoscatur;differētia peccati eius a peccato eue:eua enī peccauit qz credidit serpenti putās se posse effici sicut deus erat: iō desiderās lz comedit si aūt adam crederet hoc: z ideo cōcederet desiderans idem qđ eua dicere audisse vocē serpentis: z non vocē eue cū ab eua non esset principiū vocis illius: z tñ adam non credidit se posse effici sicut deus erat:neqꝫ in ligno esse talē virtutem vt id prestare posset ideo neqꝫ illud cōcupiuit cū sciret esse impossibile:vnde nō comedit adam ꝓpter illa que dixit serpēs z ita non seductus est:sz solum flexus fuit precibus vxoris: vt id faceret: z hic erat vox eue: z non serpētis ideo dr ꝙ audiuit vocē vxoris sue. Ex hoc aūt sequitur dīa peccati eua: z ade:qz eua assensit serpenti: z adā assensit eue: serpens processit decipiendo: z falsum dicendo:eua ꝓcessit rogādo:eua ergo que serpenti assensit seducta est:sic.n.ipsa conquesta ē serpens decepit me:adam āt assensit eue:ideo non fuit seductus:sz complacuit roganti: z ita dicit apl's prima thimo.ÿ.c. adam non fuit seductus;mulier aūt seducta in preuaricatiōe mansit. Tertio fuit hoc dictū ad agrauandū pctm̄ ade naz si diceret solum:qz comedisti de ligno de quo preceperā tibi ne comederes signaret pctm̄ z non causa peccati: z ita non appareret grauitas pcti:nunc vero ad ostendendā grauitatem z ad exprobrādū ade dr qz audisti vocē vxoris tue: z comedisti de ligno de quo preceperā tibi ne comederes ac si dicat ego precepi ne comederes vxor tua rogauit vt comederes: z potiusꝫ voluisti facere qđ illa rogabat q̄ꝫ quod ego preceperā z ita satis appares reprehensibilis:nā preceptum magis obligat q̄ꝫ preces: z et si deus non precipet:sz suaderet non comedere vxor āt suaderet: standū erat deo ꝓpter suā reuerentiam:sz adam assensit potius vxori roganti q̄ꝫ deo preceptuz danti:ideo fuit multū reprehensibilis: z ad signandā istaz redargutionem imo ad faciendū eā deus vsus fuit his verbis. ¶ Queret quare dixit deus:qz audisti vocem vxoris tue cū posset eam vocare alio modo: z non vxorez. ¶ Dōm ꝙ fuit primo qz vex est ꝙ erat vxor sua:nā deus dederat eam ei in vxorē: z ipse vt talē accepit eam cum dixit ꝓpter hanc dimittet hō patrem: z matrē: z adherebit vxori sue: z erunt duo i carne vna:ecce adā vocauit eam ibi vxorē:ideo sic debuit eā vocare. Scō fuit qz non erat aliqđ aliud nomē quo eam melius posset vocare q̄ꝫ noiando vxorem ade:cetera.n. noia minus conueniunt vt statim dicet. Tertio qz voluit deus ex noie reddere cāz eius qđ dicebat:dixit.n.qz audisti vocem vxoris tue.i.consensisti ei deprecanti:cā aūt quare assentire ei voluit fuit:qz erat vxor:vir aūt diligit nimis vxorē suam:qz sunt caro vna: z dz eam diligere vt corpus suū;sic dicit apl's ad ephe.v.c.sz sub aliꝫ noīb⁹ non importat eadez ratio dilectionis ideo nō debuit noiari aliquo alio noīe ī presenti:qz non facerent alia ad propositum. ¶ Sed obꝫcietur ꝙ posset nominare eam aliꝫ nominibus:naz posset vocare eam euam: z mulierem aut viraginem: qz ista noia habebat vt colligit.ē.ÿ.c. z iÿ. z videt ꝙ maxime deberet vocari eua: qz illud est nomen ꝓprium: z tunc maxime cōuenienter res noiatur qñ ex ꝓprio noiatur:sic.n.vocat vir p nomen ꝓprium.s.adam cum dicat in his verbis.ē.iÿ.c.ade vero ,dixit de uxore:qz audisti vocem vxoris tue:poterat ergo dicere:qz audisti vocem eue. Dōm ꝙ non potuit vocari eua:qz hoc nomen nondū positū fuerat ei:sed adam postea illud imposuit:vt pz ex ordine literre.ē.iÿ.c.s. z vocauit adā nomē vxoris sue euā z illud ponit post maledictionē datam viro qñ deus dixit:qz audisti vocē vxoris tue. Sed dicet ꝙ poterat vocari eua per anticipationē:lz nondum esset nomen istud eue impositū:sicut lignū in quo peccauit adā: z eua vocat lignū scie boni: z mali: z accepit istud nomen post pctm̄ ex eo qđ dixerat serpens in quocunqꝫ die comederitis ex eo apient oculi vri: z eritis sicut dij scientes bonum: z malum.ē.iÿ.c. z ista fuit vera causa huius nominis: vt suprādictum est: z tamen ante temptationem ponitur quomodo vocetur lignuz scientie boni: z mali.ē.ÿ.c.scilicet produxitqꝫ dominus deus de humo omne lignum pulchrum visu: z ad vescendum suaue:lignuz etiam vite in medio paradisi lignumqꝫ scientie boni: z mali: z ita fit tibi anticipatio cū nondū positū esset illud nomē. Dōz ꝙ nō poterat vocari mulier tūc eua a deo stante veritate scripture:nam dicitur post illud.ē.iÿ.c.ꝙ adam vocauit non nomen vxoriꝫ sue euam. Si autem vocaret deus mulierem euā quando dedit maledictionem tunc imponeret ei hoc nomen ideo non poterat postea illud imponere adaz: z tamen impo

suit vt

Ad pm

Ad 2m

qđ 8i9.

Cur dixit deus qz audisti vocez vxoris tue. A

obiectio

3 pro

ad

Cur de9 dixit qz audisti vocē vxoris tue cuz posset eam nominare: alio modo. pa rō 2. rō 3. rō

collige dīa peccati eue z ade i pomo mandu cando.

3. rō

obiectio

obiectio

fuit vt dictum eſt: ergo non potuit tunc deus dicere: q; audiſti vocem eue. Cum vero obȝcitur de anticipatione circa lignum ſcientie boni: ⁊ mali. Dicendum ꝙ iſta anticipatio potuit fieri quantum ad relationem ſacre ſcripture: ſed non in prolatione dei: ⁊ hoc q; quando moyſeȝ iſta ſcripſit erat multum tempus poſtquã acciderant vnde erat iam hoc nomen ligni ſcientie boni: ⁊ mali: ⁊ ita potuit anticipare in ordine: vt diceret cum ageret de plantatione paradiſi ꝙ deus produxerat in paradiſi medio lignum ſcientie boni: ⁊ mali. Secuȝ erat quantum ad dei prolationem loquendo ad adaz: q; prolatio maledictionis fuit ante impoſitionem huius nominis eue ipſi mulieri: vt patet ex ordine littere. ſ. iȝ. c. ideo non potuit ipſe proferendo maledictionem nominare euam: ſed nominauit eam vxorem ade: ſed adhuc obȝcietur ꝙ in verbis dei poterat eſſe anticipatio: nam ita videtur fuiſſe in verbis: obiectio. que deus dixit vetando ade lignuȝ ſcilicet ex omni ligno paradiſi comede: de ligno autem ſcientie boni: ⁊ mali ne comedas ſupȝ. c. vbi non ſolum in relatione ſcripture vocatur lignum ſcientie boni: ⁊ mali ſed etiam in verbis dei. Dicendũ qȝ deus non potuit vocare illud lignum: tunc lignum ſcientie boni: ⁊ mali preſuppoſita veritate ſacre ſcripture: q; illud nomen ſcriptum eſt ex eo quod dixit diabolus eritis ſicut dȝ ſcientes bonum: ⁊ malum: ⁊ tunc non habebat tale nomen ſed quando moyſes ſcripſit vocabatur iam ſic: ideo potuit illud ſic vocare vbicunqȝ vellet: verum autem eſt ꝙ deus loquendo ad adam non dixit de ligno autem ſcientie boni: ⁊ mali ne comedas: ſed poſuit aliud nomen equiualenȝ ſcilicet de ligno quod eſt in medio paradiſi vel vſus eſt demoſtratione dicens de hoc ligno non comedas ſi erat preſens: ⁊ demoſtraretur ad oculum. Ita in preſenti non poterat deus dicere: q; audiſti vocem eue: q; illa mulier nondum ſic vocabatur: moyſes tamen q; ſcripſit hoc multo tempore poſtquam factum eſt poterat ita dicere ſcilicet q; audiſti vocem eue: ⁊ tamen deus non vſus eſſet hoc nomine: ſed alio equiualente in ſignificatione: neqȝ tamen propter hoc eſt falſitas in ſacra ſcriptura: q; verba non ponuntur niſi ꝓ ſignificato: ideo vbi opus erat verbis: licet non prolata fuerint illa eadeȝ verba que ſcriptura ponit dum tamen idem ſignificetur per illa quod per ea que prolata ſunt quecunqȝ illa ſint nihil difert.

¶ Sed adhuc dicetur ꝙ poterat vocari alȝs nominibus ſcilicet mulier: ⁊ virago: q; iſta nomina iam erant: nam adam vocauerat eam viraginem dicens: ⁊ vocabitur virago: qm̃ ex viro ſumpta eſt. ſ. iȝ. c. ⁊ etiam ante maledictionem vocatur mulier. ſ. iȝ. c. ¶ Dicendum ꝙ non debuit nũc a deo vocari mulier aut virago vel alio aliquo nomine: ſed ſolũ vxor ade primo: q; iſtud conuenit cuidam modo loquendi rationabili ſacre ſcripture: ⁊ eſt ſcilicet ꝙ quando ſcriptura loquitur de adam: ⁊ eua ſimul non vocat eam euam aut mulierem ſed ſolũ vxorem: ⁊ ſi loquatur ſcriptura principaliter de eua: ⁊ conſequenter de adam non vocat ipſum adam: ſed virum eue: ſi autem per ſe loquatur de adam in eo quod non pertinet ad euam vel de eua in eo quod non pertinet ad adam vocat eos nominibus propꝛijs aut ſaltem ipſaȝ euaȝ vocat mulierem. De primo iſtorum patet: q; ſ. iȝ. c. in fine dicitur erat autem vterqȝ nudus: adam ſcilicet ⁊ vxor eius: ⁊ non erubeſcebat: ecce non vocauit ibi euam aut mulierem: ſed vxorem eius. Sic etiam patet. ſ. iȝ. c. ſcilicet vidit mulier lignum ⁊c. tulit de fructu eius: ⁊ comedit deditqȝ viro ſuo: ⁊ ita nõ vocauit eum adam: vt diceretur deditqȝ ade: ⁊ fit ibi ſermo principaliter de muliere: ſed non de ſola: ideo cum vir veniat ibi per adherentiam vocatur vir eius: de tertio patet vt. ſ. iȝ. dicitur immiſit deus ſoporem in adaz: q; ibi de ſolo agitur ipſo: ⁊ ita ſepe alibi: de illa patet. ſ. iȝ. c. ſ. ſerpens erat calidior cunctis animantibus terre qui dixit ad mulierem non vocatur vxor: ſed mulier: q; abſolute fit ibi mentio de ipſa: ⁊ deinde dicitur cui reſpondit mulier: ⁊ poſtea dicitur vidit itaqȝ mulier: ⁊ iterum inimicitias ponam inter te: ⁊ mulierem nõ vocatur vxor in aliquo horum. Cauſa iſtiuſmodi loquendi eſt q; adam: ⁊ eua habebant inter ſe maximam attinentiam inquantum efficiebantur vna caro: ideo quandocunqȝ poſſent notificari per nomen vnius attinentie melius notificarentur quam alȝs nominibus: ſed quando ſimul de ambobuſ agẽtur poterant nominari nomine relatiuo ſcilicet vir ⁊ vxor: ideo ſic nominarentur ſiue principaliter fieret ſermo de muliere ſiue principaliter de adam: quando autem de quolibet per ſe ageretur non poterant nominari nominibus relatiuis: q; poſito vno relatiuo oportet poni alterũ: ideo neceſſe erat tunc nominari nominibus abſolutis. ſ. adam: ⁊ mulier: ⁊ eua. Sed in omnibus iſtis exemplis quando ponitur nomen abſolutũ ſemp põitur mulier: ⁊ nunqȝ eua neqȝ virago cauſa eſt: eua non poterat nominari: q; nondũ adhuc fuerat impoſitum illud nomen: ſed poſt maledictionem poſituȝ eſt: vt patet precedenti. q. ⁊. ſ. iȝ. c. poſtqȝ autem impoſitum fuit iſtud nomen eua quomodocunqȝ fit ſermo de ſola muliere nunquam vocatur niſi eua: ⁊ cauſa eſt q; mulier eſt nomen appellatiuũ: ⁊ non ponitur niſi in defectuȝ nominis ꝓ pr̃ inuento autez nomine propꝛio ſemper illud ponitur: priꝰ autem ſemper põebatur nomẽ appellatiuũ mulier. Nunquam autem vocatur virago cauſa eſt q; virago: ⁊ mulier ꝓ eodẽ nomine ponuntur quod patet ex ydiomate hebꝛeo vbi ſolum ponitur ỹſſa loco vtriuſqȝ: in latino autez ſermone inueniuntur iſta duo nomina: ideo poterat vtrunqȝ poni: ſed hoc nomen virago non habetur in latina conſuetudine ad ſignificandum mulierem: ſed ſolum ad ſignificandam mulierem robuſtam hic tamen accipitur ſolum pro muliere vt eſt ſumpta de viro: ideo ſolũ in vno loco ponitur ſcilicet vbi iſta origo deſignatur cum dicitur vocabitur virago quoniam de viro ſumpta eſt: ⁊ ad hãc deriuationem non reſpondet hoc nomen mulier: q; non bene diceretur: ⁊ vocabitur mulier q; de viro ſumpta eſt poſtea autem nunquam illud nomen repetitur: ſed ponitur nomen mulier. Sed nunc quia fiebat de adam: ⁊ eua ſimul mẽtio debuit per nomina ſignificantia attinentiam illorum fieri expꝛeſſio ita vt vocarẽtur vir: ⁊ vxor ⁊ ſic dicitur ꝙ ade dixit deus: q; audiſti vocem vxoris tue. Secundo quãtum ad principale fuit hoc: q; hoc nomen redebat cauſam rei facte: ⁊ non alia nomina: nam dicendo q; audiſti vocem mulieris nulla cauſa audiendi ſignificabatur q; hoc nomen mulieris nullam attinentiaȝ ex ſe vel dilectionem ſignat. Similiter ſi nomen eue impoſitum eſſet adhuc illud non poneretur hic q; neqȝ illud ſignat cauſam: ſed nomen vxoris ſignat iſtam cauſam: naȝ vxor maxime diligitur a viro ſicut dicitur ad ephe. v. c. viri diligite vxores veſtras ſicut coꝛpora veſtra: ⁊ ipſe adam teſtatus eſt hoc in deſponſatione ſua dicens propter hanc dimittet homo patrem: ⁊ matrem: ⁊ adherebit vxori ſue. ſ. iȝ. c. ideo nullum aliud nomen fuit conueniens niſi iſtud. Sequitur ad maledictionem viri maledicta terra in opere tuo non poſuit deus aliquas maledictiones viro niſi in acquiſitione difficili ciborum: ⁊ hoc eſt maledictam eſſe terram in opere eius q; in terra laborandum eſſet ei. Sunt aũt alia mala que viri paciuntur: vt moꝛs egritudines bella ſeruitutes: verba ſubiectio ad alios: ⁊ multa genera penalitatis: ſed de nulla pẽalitate locutus eſt deus in maledictione: niſi de difficultate acquirendi cibos: ⁊ q; de omnibus his reddite ſunt cauſe. ſ. loquendo de maledictione femine non inſiſtemus nunc in hoc. Mulier enim habuit penam in eo quod pertinebat ad eam inquantũ mulier: ⁊ non inquantum indiuiduum ſpeciei humane. ſ. in cõcipiendo pariendo: ⁊ eſſendo viro ſubiectam: vir autem non potuit maledici in eis que pertinerent ad eum ſm̃ ſexum: q; nulla talia erant ei penalia: femina hȝ opera propꝛia ſm̃ ſexũ in qbus eſſet pena: ideo in illis maledicta fuit. De alȝs malis. i. occiſiõe: bello: egritudine: ſeruitute: preda: contumelia: ⁊ hmõi quare non fuerunt poſita in maledictiõe eius dictum fuit. ſ. nam ad hoc: ꝙ poſſet aliqȝ malum poni in maledictione requirebaꝫ ꝙ eſſet generale: ⁊ de neceſſitate eueniens: ⁊ qȝ ad ipſum adam ptineret: ſed illa nominata ſunt mala generalia: ſȝ quibuſdam eueniunt etiam non ſunt de neceſſitate: ſȝ accidunt: ⁊ plurima illoꝝ habent pro cauſa voluntateȝ humanam: vt bella occiſiones: ſeruitutes iniurie contumelie ⁊ hmõi etiam nulla iſtorum fuerunt in adam ideo nõ debuerunt poni in maledictione eius. Sed obȝcietur ꝙ ex eadem ratione non debuit hoc poni in maledictione: q; nõ eſt hoc generale ad oẽs homines: nam iſta maledictio eſt in colendo terram: ⁊ non colunt terrã omnes homines. ¶ Dõm ꝙ fuit conueniens maledictio: Et põt dici vno modo ꝙ principale quod requirebatur in maledictione erat ꝙ pertineret ad illum cui prenunciabatur ꝙ autem ex illo in alios tranſiret accidentale erat: licet ita fuit quod tota maledictio primorum parentum tranſiuit in poſteros: ſed ſic erat quod adam cui dabatur iſta maledictio ſuſtineret hoc malũ quod

in ea

Q. ſ. iȝ. obiectio.

A

Q. quare eua nũq̃ vel tantũ ſemel fuit vocata virago.

B

q. ſ. iȝ. obiectio

ꝓ ꝓ ró

B

in ea prenunciabatur: qz ipse fuit vir agricola tota vita sua: ideo conueniens maledictio erat pro eo. Sic etiã erat de muliere nam dictum est multiplicabo conceptus tuos: z in dolore paries filios tuos: z sub viri potestate eris: alique mulieres fuerunt que non passe fuerũt hoc: qz nunq̃ cõceperunt neq̃ peperũt neq̃ fuerunt sub ptate viroz sicut que manserunt in virginitate per totam vitam: z tamen fuit ista maledictio conueniens eue qz ꝑm veritatem ipsa sepe concepit: z sepe peperit cũ dolore: fuitq̃ viro suo subiecta per totaz vitam. Scõo modo potest dici: qz ista maledictio est generalis: naz terra maledicta est quantũ ad oẽs hoies eo ꝙ oẽs hoies aut terraz colunt aut cibos acquirant aut alĩ pro eis colunt nam nemo manducat nisi de cibis de terre cultura quesitis: z sic ad oẽs puenit ista maledictio. Tertio põt dici ꝙ in singulos hoies istud malũ transiturũ nisi hoies per prudentiã ptim: z partim per tirannidem prouidissent vt non colerent oẽs terrã: sed alĩ pro eis. De prudentia pz quantũ ad institutiones policiaz. Si. n. quisq̃ hõ per se maneret cũ vxore sua sicut deus solum instituerat cõstituendo vnã yconomiã necesse erat ꝙ quilibet hõ singillati acquireret sibi cibos: z ita quilibet cogeret agros colere: ſz constitutio cõcationũ politicaz facta p humanã prouidentiã fuit remediũ contra hoc politica. n. cõcatio sola hz per se sufficientiã oium necessariorum ad vitam: z hoc est qz ciues eius distinguñt p diuersa opa: z quilibet ꝓuidet multis de opere suo: z sic oẽs habent sufficientiã singularuz rez: z non cogit quilibet opari circa oia: ſz circa vnũ tm̃: sicut pz li. j. z. iij. politicoz: z ita ibi non colunt agros oẽs ciues: ſz quidam colunt pro oibus. De tirannide appet: qz secundũ nãm oẽs liberi nascebañt: quidã tñ supergressi equitatem nãlis conditionis voluerunt alĩs p tirannidem dñari quousq̃ eos in seruos reduxerũt: illosq̃ ad opa sua cogebant: vel de illoz laboribus sustentationem violenter accipiebant: quod tñ postea quantũ ad aliquid trãsiuit in prestationẽ iustã: z debitã. s. ꝙ alicui reddatur tributũ: z alicui vectigal: vt dicit apls ad roma. xiij. c. Adhuc autẽ per prudentiã in aliquibus ablata est maledictio ista data a deo in quibusdã alleuiata est. s. vt non esset tam difficilis acqsitio ciboz ex agricultura: a principio. n. erat magna difficultas: qz solis humanis viribus laborandũ erat: postea vero p humanã industriã inuentũ est: vt maxima pars rusticani laboris transferret ad bruta. s. iungendo boues ad aratrum: z iungendo boues ad plaustrũ: nam p hec minuit labor humanus q a principio totus erat in hoibus. Et hoc videt incohatuz circa finem prime etatis seculi in qua dicunt ꝙ noe excogitauit aratrum: z iunxit ad aratrum aialia: z quedã alia ad industriã ptinentia inuenit: z huic videt cõuenire illud verbum. ſ. v. c. lamech genuit filiũ: z vocauit nomẽ eius noe dicens iste consolabitur nos ab opibus: z laboribus manuz nrarum in terra cui maledixit dñs: z ita noe iducturus erat aliq̃ consolationẽ vel diminutionẽ circa opa laboriosa in terra cui maledixit dñs. s. erit nr labor deinceps minor colendo agros q̃s prius: z hoc procedente etate semp magis factum est: qz sunt plures inuentiones circa artes mechanicas: ſz qõ ars diminuit de labore: z humana ꝓuidentia hoc nã auget: qz fertilitas terre quotidie minuit senescente mũdo: z qz cõtinue p culturam: z ꝓductionẽ fructuũ minuit eius virtus germinatiua: ideo quãto plus ꝓduxerit tanto minus disposita erit ad ꝓducendũ. Et ob hoc deus conuenienter ꝓuidit vt hoies p temporum successiões inuenirent plures artes: z maioris excogitationis p quas sibi minus laborandũ esset in acquisitione ciboz de terra. Nã si continue deficeret atq̃ minueret virtus germinatiua terre: z artes non crescerent: esset labor nr continue maior: z ita efficeret intolerabilis: iõ qui nãm diminuit artem adduxit vt labor qui ex vna parte crescit ex altera minuit. Quarto põt dici ꝙ ista maledictio est generalis ad oẽs hoies: qz nullus homo est q non acquirat cibum cũ difficultate aliqua cuiuscunq̃ status sit: z cum oĩs cibus habeatur de terre nascentibus: z siue in illis qui i mediate hñt cibos ex terra siue in eis qui illos ex cultoribus acquirunt sit labor quidã: z sollicitudo animi: z forte nõ minor: q̃s sit labor eoz qui ex terra acquirunt erit generalis maledictio ad oẽs sigta p agriculturam: eo ꝙ oĩs cibus nr a terra hz originẽ: z mediante illa cura habeatur. ¶ Sed quereꝫ circa istam maledictionẽ quo ptineat ad hoiem: nam non dr maledictus tu: ſz maledicta terra: ſz terra est aliquid distinctũ ab hoie: ideo maledicta illa non maledicit hõ: z sic non erit ad ꝓpositum. Dom ꝙ ista maledictio est prophetia maledictio hois: qz signaꝫ difficultas in acquirendo cibos: sed istud est malus quoddam solius hois: ideo hõ maledictus est in hoc. Cum aũt obꝟcitur ꝙ terra est distincta ab hoie dicendus est verũ esse: z tñ si aliquod malum est in terra non est pro ipsa sed pro hoie: ideo maledictio illa hois est: z istud appet ex intentione sacre scripture: nã non dr absolute maledicta terra: sed maledicta terra in opere tuo. i. malum eius ad te pertinebit nõ ad eam: z apparet adhuc p id quod subditur. ſ. spinas z tribulos germinabit tibi: nam nõ dixit simpliciter germinabit: ſz germinabit tibi. i. ad dãnum tuum. Scõo dici põt ꝙ est maledictio hois qz debet conuerti literra per hypalage. ſ. maledicta terra in opere tuo. i. maledictus tu in opere terre: z tunc est veritas plana: z est, maledictio hois: z non terre. Modus aũt iste locutionis satis cõuenit veritati sacre scripture: vt pz deutero. xxviij. c. ſ. maledictus eris in ciuitate: z agro: q̃si maledictio sit hois: z nõ ciuitatis vel agri: z tamẽ q̃si idem sit dici quantũ ad rez maledicta ciuitas tua: vel maledictus tu in ciuitate dr statim eodẽ. c. maledictũ horreũ tuum: z maledicte reliquie tue cum tenendo modũ loquendi pcedentem dz dici maledictus tu in horreo: z maledictus tu i reliquis: z sic pro eodẽ accipit scriptura hic. ſ. maledictus tu in horreo vel maledictum horreũ tuũ: ita igitur pro eodẽ accipiet maledicta terra in opere tuo: z maledictus tu in opere terre: sed dicendo maledictus tu in opere terre est maledictio hois: ideo vere ptinet ista maledictio ad hoiem. Sed q̃retur que est vel in quo est ista maledictio terre quam deus prenunciauit: z an sit terra vere maledicta. ¶ Dicẽdo ꝙ ꝓprie accipiendo nõ est terra maledicta: qz maledictio est pro pctõ: terra aũt non peccauit: ideo non maledicereꝫ: vir autez z feia peccauerũt: illi igiꝫ maledici iuste potuerunt. Scõo qz maledictio importat malũ eius cuius maledictio est: ſz terre non põt esse malũ: qz non est alicui malum vel bonũ nisi qõ sentit vel cognoscit: z de illo gaudere põt vel tristari: terra aũt non põt sentire: iõ non est ei bonũ neq̃ malũ: ideo nõ potest dici ꝓprie maledicta. Sed obꝟciet ꝙ iste rõnes non stent: qz serpens non peccauit: z tñ serpens maledictus fuit. s. iij. c. Dom ꝙ sunt rõnes cõuenientes: z vere vt non maledicẽtur terra neq̃ posset maledici: cũ aũt de serpente dr põt responderi vno mõ ꝙ non fuit maledictus: qz illud qõ dr p serpentem vr esse maledictio: ſz non est qz nihil ibi p serpentẽ dr qõ non esset futurũ etiam si non esset eua tẽptata p serpentem: z etiam si deus non diceret p serpentem illa verba que vr dixisse vt ostensum fuit. s. cum ageretur de serpente. Scõo põt dicit p serpentẽ equum erat ꝓferri maledictionẽ siue veram siue appentem: z tñ non p terraz: primo qz serpens fecit aut p serpentem factum est aliquid malum p mulierũ. ſ. ꝙ deciperet ad peccandum: p terram aũt nihil factum est. Scõo qz licet serpens ꝑm veritatem nihil fecerit eorum que per ipsum facta sunt: sed demon omnia fecerit videbatur tamen ipse fecisse: z scriptura ita loquitur de eo quasi ipse fecerit. z ponit causas vꝟisimilitudiniꝫ. ſ. ꝙ serpens erat callidior cũctis aiantibus terre: vnde dixit ad mulierem cur precepit vobis dominus ꝛc. ideo debuit poni maledictio de eo cum videretur mala fecisse: z ei attribui illud malum factum scilicet ꝙ mulierem decepit: terra autem neq̃ fecit aliquid neq̃ fecisse videtur: ideo non est simile. Tertio qz mulier putauit ꝙ vere serpens deceperat eam: z non diabolus z habebat causam querele contra serpentem: vnde cum peteretur ab ea quare comedisset de ligno vetito respondit serpeꝰ decepit me. s. iij. c. equum: ergo erat ei inferri maledictionem saltem apparentem cui mulieri appareret ꝙ serpens illud fecisset contra eam: z ita fecit deus loquens contra serpentem quasi ipse vere fecisset illud dicens: qz hoc fecisti maledictus eris inter omnia animantia: sed de terra non fuit sic: quia nullam causam querele habuit mulier contra terram ideo non debuit terra maledici vere neq̃ apparenter. Quarto potest dici ꝙ adhuc rationes due supposite stant pro terra: z nõ pro serpente: z maxime secunda: qz licet serpens non possit peccare cum tamen sit animal potest sentire bonum: z malum: ideo potius ei põt malũ inferi q̃s terre que neq̃ põt sentire bonũ neq̃ malum. Dom igiꝫ ꝙ multa dña est inter serpentẽ z terrã: serpẽs. n. nõ debuit vere maledici neq̃ maledictꝰ est vere: ſz debuit maledictio dari ad appentiã: z ita factũ est: nã

A
Qõ. 825. In quo est ista maledictio terre:

1ª rõ 2. rõ

obiectio Ratio.

2. rõ

2ª rõ 2. rõ

2. rõ

3. rõ

4. rõ

B
Determiatio

prima

prima maledictio fuit eis.s.iij.c.terra autem non debuit maledici vere neq; appenter:non vere q; nihil mali fecit:nō apparenter:q; nihil fecisse visa est: ⁊ ita fuit q; neq; maledictionem aliq; protulit deus ꝺ terram:ſz ſolū ꝺ virum: ⁊ feiam: ⁊ ſerpentē. Cum aūt obȝciē q maledicta fuit terra:ꝺm q nō fuit maledictio terre:ſz hois in terra:q; qcqd illud mali eſſet non fuit terre:ſz hois:vnde in maledictione viri ponit id qꝺ de terra ꝺi.ſ.ade quoq; dixit deus maledicta terra in ope tuo.

A Qō.826. Quod importat noie maledictionis terre.

¶Sed quereſ circa hoc qd importeſ noie maledictiōis terre:naz cum deus dixerit maledicta terra in ope tuo: ⁊ verba dei nō ſint ſupflua neče eſt aliqd importari p maledictionez: ⁊ q; maledictio a malo dato ꝺi neče eſt aliqꝺ malū datum eſſe in terra qꝺ noie huius maledictionis ſignificeſ. Jn ꝓrium dicūt aliqui q nullū malū ſit datū terre qꝺ ſignificeſ p maledictionē:ſz qcqd nunc ſit in terra illud prius eſſet in ea ſz naturā:q; deus non mutat nālia propter pctm̄ etiā in peccantibus a fortiori:ergo nō mutabunt in non peccantibus:demones.n.grauiter peccauerunt: ⁊ tñ nālia manſerunt eis integra poſt pctm̄ vt dicit dionyſius lib.de diuinis no.c.iij.ergo a fortiori terra cū non peccauerit non mutareſ in ea aliqd de eo qꝺ in ipſa erat nāle: ſed oīa que fuerunt ei ante pctm̄ aderant nālia:ergo non fuit aliqd mali in ipſa ſecutū qꝺ prius non haberet. Et ſi aliqd mali importaſ noie maledictionis illud prius erat in terra. Scꝺo ꝓ hoc in hoie q vere peccauit tam maſculus ꝙ feia: ⁊ tñ non fuerunt nālia mutata:ſz perdita ſolū dona gratuita:ergo in terra q̄ nō peccauit non mutareńt nālia. Et ita ſi aliqꝺ malus fuit in terra qꝺ importetur noie maledictionis illud eſſet nāle: ⁊ non eſſet datum ꝓpter pctm̄ hois quod in ea futurus eſſet ēt ſi hō nunq; peccaret.

obiectio.

Sed obȝcieſ q deus maledixeret terre inferendo ei aliquod malū ſz non peccaſſet: ⁊ fieret hoc ꝓpter hoiem:ſicut pecus cū quo hō coit occidiť.ſ.q: lapidatur leui.xx.c.⁊ tñ illud pecus non peccauit neq; ſciuit qd in eo factū eſſet ſimiliter boſ q occidit hoiem non peccat:q; non intelligit: ⁊ tñ iubetur occidi.exo.xxj.c.Dōm q ista nihil probant:q; vt oſtēdimus.s. loquēdo de maledictiōe ſerpētis nō ꝓbant iſta q ſerpēs deberet vere aliqꝺ malū pati ꝓpter diſſimilitudineſ ibi oſtēſas de quo ēt tetigimus.s.iij.c.q.xvij.ergo a fortiori non deberet maledici terra aliqꝺ malū recipiendo.

B

ꝑª rō

Cauſa huius:q; in animalib⁹ que ſunt determinata indiuidua: ⁊ cito pitura nō eſt inconueniens q ꝓ nulla aut leui cā fiat eis aliqd malum: ⁊ occidanť. Secus de eis que ſemp manſura ſunt:vnde inuenimus q deuſ iuberet ſepe occidi aialia q̄ nihil mali egerant vt in caſibus allegatis. Et qñ in aliq; ciuitate erant ydolatre occidebanť habitatores: ⁊ ēt oia aialia que ibi erāt deutero. xiij.c. Similiter qñ miſit deus ad faciendū vltionē de amalachitis iuſſit occidi hoies: ⁊ oia aialia ipſorū lib.j.reg.xv. c. ⁊ q; ſaul nō fecit illud:ſz ſeruauit pecora optima ablatus eſt ei regnū.e.c. ⁊ lib.j.parali.c.x. Sed iſta erant quedā individua aialium cito peritura ēt ſi deus non iuberet illa occidi:q; homines ex aliȝs cauſis illa occiderent vel p ſe interirent:iō nō oportebat queri multā cām ad hoc q deus illa iuberet occidi:ſecus eſt de eo qꝺ fieret circa totā vnā ſpēm nam ſpēs quelibet manet:indiuidua aūt nō manent:iō circa ſpēs non mutat aliqd deus: ſz circa indiuidua. Et iſta eſt cā q̄re ſerpens non vere maledictus eſt per ea que dixit deus de ſerpente.s. iij.c.q: ſi illa mala darenť ſerpenti: ⁊ prius ei nō cōpetiſſent non ſolū fieret illud circa illum ſerpentē q locutus eſt eue:ſz circa oēs ſerpentes:cū oibus cōpetat comedere terrā: ⁊ ſup pectus moueri: ⁊ inimicitias habere ad hoiem: ⁊ tñ circa totam ſpēm non erat aliqua cā faciendi hoc. Sicut diximuſ.s. c.iij.q.xvij. ¶Scꝺo q: qcqd fit circa aliqua idiuidua aialia nō eſt mutatio aliqua in nā cum nullū occidens iſtoꝝ.i. occidi ſic vel ſic ſit alienū ab his indiuiduis:ſz qcqd de nouo fiat circa ſpēm vel nām eſt mutatio nature:q; natura rei ſemp eſt eadē qūocunq; eſt: ⁊ nō accidit ei hoc vel iſtud:ideo ſi aliquid de nouo fieret circa nām ſiue addendo ſiue minuendo eſſet mutatio nature: ⁊ hoc eſſet ꝺ ꝓuidentiam dei:circa idiuidua aūt qcqd fiat non eſt alienū nature:q; indiuidua cum ſint mālia tranſmutanť: ⁊ qd eis accidat non eſt ꝺ naturam neq; mutatio in nā: ⁊ ſic deus indiuidua aliq; aialium iubet interdum deleri:ſed totam vnam ſpēm non ſolum non iubet deleri:ſed neq; ipſe delet: ⁊ non ſolum non delet:ſed neq; immutat ſpēm aliq; in aliquo:ſed omnia perſeuerant ſub eis legibus ſub quibus deus ea condidit. Ex hoc autem apparet

2.rō

A Qō.827.

q; ſi deus non immutat aliquid circa aliq; ſpeciem animalium:adhuc multo minus mutabit circa terrā:q; propinquiores ſunt ſpecies aialium ad mutationem q̄ terra propter ſingula indiuidua mutari:etiam facilius erat perire quamlibet ſpeciem q̄ terram:q; ſpecies manent dum manent indiuidua:q; deſtructis primis ſubſtantiȝ impoſſibile eſt aliquid alioꝝ remanere:vt dicit ariſto.in predicamēto ſubſtantie:pire autem indiuidua facilius eſt:q; quodlibet per ſe perit:nō eſt ſic de terra ſic dicitur eccleſia. primo.c.generatio preteriť ⁊ generatio aduenit:terra autem in eternum ſtat: ideo circa terram non faceret deus aliquam mutationem. Sed adhuc obȝcietur qꝺ interdum deus faciat circa terram mutationem ꝓpter hoies:nam deus fecit q ciuitas hierico tota corruerit ex fundamentis: ⁊ iuſſit non habitari eam.i.non edificari muros eius:ioſue.vj.c.etiam quando in aliquibus ciuitatibus morabantur ydolatre iubebat dirui eas vſq; ad ſolū ⁊ non edificari in perpetuum neq; habitari:ſed eſſe tumulū eternum deu.xiij.c.Dōm q iſtud nihil probat:q; ibi non eſt aliqua mutatio facta circa terram:ſed circa edificia q delentur atq; diruantur vſq; ad terram:ipſa vero terra maneat ſicut prius. Et adhuc appet iſtud:q; ſi eſſet mutatio facta circa terram non poſſet fieri per homines ſed per ſoluz deum qui poteſt alterare qualitates rerum quas condidit: ⁊ tamen fiebat per ſolos homines quibus iubebat deus hoc facere deute.xiij.c.ergo non erat iſta aliqua mutatio terre ſed humanorum edificiorum:ideo non ſequitur ex hoc q deberet fieri aliqua mutatio circa terram. Sed adhuc obȝcietur q deus vere mutat terrā alterando eam ſm qualitates a priori ſtatu: ⁊ conditione propter homines ſic patet in terra ſodomorum cuius quattuor ciuitates cum tota terra adiacente ſubuertit: ⁊ cum prius eſſet vallis ameniſſima ſicut paradiſus dñi vt dicitur hic in literra conuertit in mare ſalſiſſimū vel lacuz bituminis. Et non ſolū fecit illi terre hoc: vt patet ſapi.x.c. Sz etiam promiſit ita facere terre iudeorum quando peccarent deute.xxix.c.ſ.dicetq; ſequens generatio: ⁊ filij qui naſcētur deinceps: ⁊ peregrini qui de longe venerint videntes plagas terre illius: ⁊ infirmitates quibus eam afflixit dominus ſulphure: ⁊ ſolis ardore cōburens:ita vt vltra non ſeratur nec virens quippiam germinet in exemplum ſodome: ⁊ gomorre:adame: ⁊ ſeboyn:quas ſubuertit dominus i ira: ⁊ furore ſuo: ⁊ dicent omnes gentes quare ſic fecit dominus terre:que eſt hec ira furoris eius immenſa: ⁊ reſpondebunt: q; reliquerunt pactum dñi quod pepigit cum patribus eorum. Neq; illi ſoli terre facturus erat dñs hoc:ſed etiam aliȝs terris facere conſueuerat ꝓpter homines reddendo terras maledictas propter hoies peccatores aut habundantes frugibus propter iuſtos. Sic dicitur pſal.cvj.poſuit flumina i deſertum: ⁊ exitus aquarum. Reſpondebitur q hoc non ſtat q; hoc fit circa terras particulares:maledictio autem ſi a deo daretur terre eſſet generalis ad totam terram: ⁊ iſtud eſt inconueniens:nā q circa aliquas terras particulares fiat immutatio non eſt inconueniens:ſicut q fiat circa aliqua individua alicuius ſpeciei animalū q peant:circa totam autem terram eſſet inconueniens ſicut eſt inconueniens fieri mutationem circa ſpeciem totam:vt ſupradiximus. Et tñ ſi deus malediceret terre propter peccatum hois inferendo ei vere aliqꝺ malum eſſet neceſſario circa totam terram iſtud malum cum non eſſet cā quare magis circa vnā partem q̄ circa aliam. Potiſſime q; ſi vnam partem malediceret: ⁊ nō alteram iret hō ad habitandū in parte illa que non eſſet maledicta: ⁊ q; maledictio eius erat i opere terre euaderet homo in maledictionem dei ꝺ ſe datam habitando in terra non maledicta:hoc autem eſt inconuenies:q; homo non poterat efugere penam dei ꝺ ſe datam:ergo tota terra eſſet maledicta. Secundo quantum ad principale:q; fieri mutationem circa quaſdā terras particulariter nō eſt inconueniens: fieri āt circa totā terram erat inconueniens p;q; mutata aliqua parte terre non mutatur nā terre:ſz mutatur vnum individuum: q; mutaſ vna pars circa individuum autē eſt motus: ⁊ non circa ſpēm que ſemper vno modo ſe habeat. Scꝺo q: facta mutatione circa aliq; partē terre non mutabaſ aliquid de eo qꝺ deus in creatione dederat terre vt cōditionem eius:ſi aūt eſſet maledictio circa totā terram auferendo aliqd de virtute germinandi: ⁊ fertilitatis quā a principio ei deus dederat mutabaſ ipſa nā: ⁊ erat quaſi emendatio eius qꝺ deus inſtituerat

B

obo

C obiectio

qō.8.a.

tuerat facere autem hoc eēt contra conditionem ꝓuidentie: ꝛ gubernationis dei ſm quā adminiſtrat res conſeruādo in eis id quod ſemel dedit. ¶ Tertio ꝛ ꝓcipaliter q2 fieri mutationem circa aliquam partē terre nō eſt incōueniēs cū etiā nāliter hoc fiat: ſed circa totam terram non eſt poſſibile fieri mutationem abſtrahendo eā a cōditione ſua ꝛ tranſmutando eam in aliā non ſuā. ¶ Et cauſa eſt primo q2 ois actio in natura h3 o2tum a celo quod eſt p̄mū alterās ꝛ virtus in inferioꝛa deſcendit inde li. ꝓio methe. ꝛ li. de generatione: ſed coꝛpoꝛa celeſtia nō ꝑnt reſpicere totā terram vno ꝛ equali aſpectu aut ſil'r diffundere lumē ad oēs ptes terre. lux tñ celeſtis ē ꝓma qualitas alternatiua in tota nā: iō nō ē poſſibile q̄ coꝛpoꝛa celeſtia inducāt in oēs ptes terre vnū ꝛ eūdē effectum: ſed potius inducunt ſimul in diuerſis partib⁹ terre ꝛ̄rium q2 in qbuſdā ptibus deſiccant: in alijs humectant: ſed vnius tranſmutationis eſt vnicus terminus iō ſi tota terra tranſmutaꝛēt in totā introduceꝛēt vna qualitas ꝛ iſtud ē impoſſibile natural'r vt diximus. ¶ Et iſta ē vna de cauſis quare diluuium vniuerſale non poſſit fieri ſm naturam vt ꝓbāt ꝓbici ꝛ etiā perſpectiui. ſ. q2 non poterant coꝛpoꝛa celeſtia influere eodē mō circa totā terraꝫ: diluuiū aūt ꝓticulare fieri ꝑt ꝛ ſepe factum ē: vt eſt diluuiū deucalionis ꝛ diluuiū ogigꝫ: ꝛ talia diluuia cōcedunt ꝓbi cum ꝓueniant ꝓcipijs nature diluuiū aūt vl'e neq3 ꝓcedūt vnquam fuiſſe neq3 eē poſſibile q2 in natura non h3 cām ſufficientē: terra ergo tota nō ꝑt ſm nām incedere in aliquod vnū malum. ¶ Scōo q2 ptes ſingl'ati terre ꝑnt hāe aliquas cōditiones vltra nās aut ꝛ̄ per accidens: tota āt terra ſimul quicqd h3 eſt nāle ſicut quilibz hō pōt aliquid hāe qō accidit hoi: ꝛ tñ nō eſt aliqd in hoib⁹ omnib⁹ equal'r qō ſit accidēs hoi ſed eſt nāle aut ſpecificū vl' ſpeciem ꝓprijs: iō tota ſpēs non pōt alterari q2 non pōt induci aliquid in ſpēm qō nō hūerit q2 nihil accidit ei neq3 pōt tolli id qō hēret ꝑ tranſmutationē in aliā qualitatē q2 tunc deſineret eſſe naturale id qō aliqñ fuerat. ¶ Tertio q2 videmuꝫ fieri per naturam tales trāſmutatiōes circa aliq̄s ptes terre quales deus facit ſup nāliter: nā ſicut deus terrā ſodomoꝛū ſubuertens conuertens cōuertit in mare ſalſiſſimuꝫ. infra. xix. c. ꝛ hic in lr̄a: ita ꝛ natural'r ꝑ terremotū multe vrbes ꝛ regiones ſubuerſe ſunt ita vt non manſerint ibi niſi magne lacus ſicut ſeneca dicit li. de qōnibus naturalibus. ¶ Et ſic̄ ꝓp malitiam hoium deus reddit aliquā terrā ineptā ad fructificandū cum pri⁹ eēt frutifera. ita ꝛ nāliter fit mutatio iſta ꝛ multo maioꝛ: de primo ſicut dī. pſal. cvi. poſuit terrā fructiferā in ſalſuginē ꝛ deutero. xxviij. c. dī ſit celū qō ſupra te eſt eneū: ꝛ terra quam calcas ferrea: det dñs ibrem terre tue pulueꝛē ꝛ de celo deſcendat ſup te cinis dōec ꝓteraris. ¶ De ſecūdo p3 q2 hoc idē fit nāliter: ſcimus enim aliquas terras q̄ndam fuiſſe vberes nūc vero lapſu tēpoꝛis ſteriles factas et ſm diuerſum aſpectum ꝛ ꝓditionē celi non ſolū h3: ſz̄ ét maria mutaſſe in terras: ꝛ terra in maria pl'imas harū mutationum ponit ouidius. li. b. xv. methamo. ſ. vidi ego quod fuerat olim ſolidiſſima tellus eſſe fretum: factas vidi ex equore terras: ꝛ procul a pelago ꝓche iacuere marine ꝛ vetus inuēta eſt in montibus anchoꝛa ſūmis. ¶ Ex hoc igit̄ p3 q̄ non erat aliq̄ inconueniēs aut mirādū valde q̄ deus faceret aliquas mutationes circa aliquas terras ꝓticulares cū ét h3 ſz̄ naturam fiat: ꝛ ſic deus ledēdo terram non exit ab eo quod ſm naturā ei eſſe poterat: ſed ꝑmutari totaz terrā circa aliqd quod ꝓius hēret natural'r nō pōt accidere ſm naturā ideo neq3 deus illud facit: licet facere poſſit ꝛ ita credi poteſt q̄ ñ fuerit aliquod malum inflictū toti terre quod iꝑoꝛtēt nomīe maledictionis eius. ¶ Sed adhuc aliq̄s dicet q̄ fuit aliq̄ malū ſuper totā terrā inductū ſignatū noie maledictionis: ꝛ iſtud eſt quedā deterioꝛatio que fit ꝓtinuo in terra ꝓp vetuſtatem ꝛ quottidianā germinatiōez: q̄to enī plus terra germinat tāto plus exhauritur virtus eius vt minus poſtea germinare poſſit ſicut fit in terris noſtris quas colimus q2 alternis ānis ſe rā colimus ſerendo vt quieſcēdo efficiaē vberioꝛ ꝑ hoc q̄ nō exhauriatur virtus illius: ꝛ iō dicimur innouare noualia: extra de vbo. ſigni. c. inouate nouale circa totam terram idem fiet cum a diuerſis hoibus per diuerſas ptes oꝛbis colatur ꝛ quanto terra efficitur minoris virtutis, aut fertilitatis tanto maioꝛi conatu ꝛ laboꝛe opus eſt circa eam ad hoc q̄ germinet ad ſufficientiā: ꝛ maioꝛes partes terre nēce eſt coli: ꝛ ita ampliabit laboꝛ cū cultu. ¶ Sed dōm q̄ nō eſt iſtud malum terre quod imꝑoꝛtaē noie maledictionis: q2 licet verum ſit q̄ deteꝛioꝛatur terra continue diminuta virtute eius hoc mō: ſed q̄ſtum ad adā non hēbat locum: ꝓmo qa iſtud fit qñ eadem terra ſepe colitur ꝛ tñ adā qui erat ꝓmus hō poterat colere ſemp terras nouas: ideo nūq̄ iſtud malus ipſe expiret ꝛ tñ neēe eſt iſtā maledictionē non ſolū ad nos extendi: ſed etiā ad adā ꝓncipal'r ptinere cū ei dareē iō non intelligebaē: ſic cum iſto mō nō ptineret ad adā. ¶ Scōo q2 ét adam non coleret ſemper terras nouas adhuc non conueniret ei maledictio iſta q2 inuitur q̄ ſtatim vt adā de padiſo eiectus eſt aꝛehendet eum iſta maledictio cum dicatur in ſudoꝛe vultus tui veſceris pane tuo: donec reuertaris in terrā de; qua ſumptus es. Et ita ſignabat q̄ hoc malum ſemp eſſz̄ continuum ꝛ maneret per totam vitā ade ꝛ tamen non poterat iſta deteꝛioꝛatio terre incipere ſtatim vt adam de paradiſo expelleretur quia etiam ſi eaſdē terras ſemp coleret nō deteꝛioꝛarentur ille ſtatim ſed poſt multum tp̄s: ꝛ ita circa finem vite ade inciperet maledictio illa terre ꝛ tñ ſignaē inceꝑiſſe ſtatim: ergo nō ſic intelligiē. ¶ Tertio q2 ſi hoc eſſet in maledictionē ꝓncipalius vī q̄ deberet venire tā ſup adā q̄ſ ſuper poſteros cum pctm̄ eēt illius ꝓpter qō ſequebaē maledictio: ꝛ tñ iſtud ꝓncipalius veniret in nos q̄ſ in adaz: quia terra quottidie magis deteꝛioꝛatur ꝛ minus fructifera fit: ergo non eſt iſta pena quam deus ꝓdicit. ¶ Quarto q2 nō eſt vere pena id quod accidit ſm naturam: ꝛ tamē deteꝛioꝛari quottidie terram minuiq3 virtuteē eius per culturā eſt naturale: ideo non ꝓnunciaretur talis deteꝛioꝛatio in maledictionem. ¶ Sed videtur q̄ fuit iſta maledictio terre aliq̄ generalis diminutio virtutis ꝛ non videtur inconueniens eſſe poni tunc iſtam maledictionem ꝛ diminutionē: cūm in diluuio fuit ſil'e factum: nam certiſſime diminuta fuit virtus terre naſcentium ex quibus nutrimur ꝛ ꝑnr̄ vita humana ſubito breuiata eſt: cum in tota ꝓma etate ſeculi fuiſſet vita hoinum quaſi equalis fere vſq3 ad mille annos viuētiū: ꝛ q2 illa deteꝛioꝛatio diluuij inducta fuit ꝑ pctm̄ ſil'e potuit induci deteꝛioꝛatio in terram vl'r peccante adaz ꝛ eua ꝛ adhuc magis vī q̄ ibi locum hūerit q̄ſ in diluuio quia in diluuio non peccauerunt oēs ꝛ iducta ē illa gñalis deteꝛioꝛatio: ergo fieret potius peccante adam ꝛ eua vbi oēs peccauerunt q2 ſoli duo tunc erāt ꝛ ābo peccauerāt ꝛ etiaz in adā oēs nos peccauimus ad roma. v. c. ¶ Dicēdum q̄ nō eſt ſil'e in vtroq3. In diluuio enim fuit inducta vera deteꝛioꝛatio in terra vniuerſal'r: peccante aūt adam non fuit inducta aliqua deteꝛioratio neq3 tranſmutatio ab eo qō erat ꝓius: quod apꝑet. ¶ Primo q2 in diluuio fuit aliqd coꝛpoꝛale qō vere lederet terram. ſ. ipſe aque diluuij que abꝛaſerunt ſuperficiē terre in qua erat vis germinatiua: ꝛ intratio aquarum ſalſarum maris ſuper terraz: ꝛ tamē ſalſedo coꝛꝛumpit vim germinatiuā ideo potuit terra tota ledi quia ſuper totam eam fuit diluuiū ſed peccante adam non fuit aliquid coꝛpoꝛale ſuper terram inductū coꝛꝛūpens terram cum nihil tale legatur ꝛ ſi fuiſſet aliqua talis immutatio vl'is non taceꝛet ideo non eſt ꝓcedēdum q̄ aliqd mali coꝛruptiui coꝛpoꝛal'r fuerit inductuz ſup terram peccante adam ¶ Scōo q2 ſi aliqua maledictio diminutionis fuiſſet inducta in terram peccante adā apparuiſſet in effectu ſicut apparuit malū deductum ꝑ diluuiū: ꝛ tñ nō appuit p3 h3 q2 poſt diluuium abbꝛeuiata eſt vita hūana ꝓp malā nutritionē terre naſcentiunt debilitatoꝛez ex terra coꝛꝛupta q2 ante diluuiū erat vita longiſſima ꝛ ſtati fuit valde breuis nam ſcm̄ fuit ſic peccante adam. ¶ Sed obꝫciet q̄ hoc non valet q2 in diluuio appuit abbꝛeuiatio vite facta q2 ante diluuiū erat cognita vita hoium: ſed non potuit cognoſci peccante adam diminutio aliqua eo q̄ nulla vita pꝛeceſſit aliozū q non peccaſſent ꝛ tñ futura eſſet maioꝛ vita aō ꝛ filioꝛ ſuoꝛum ſi non peccaſſent: ꝛ ita ꝓpter pctm̄ diminutum eſt id qō apiturum erat de longitudine vite hoium ſi non peccaſſent. ¶ Dicendum q̄ iſta obiectio non pꝛocedit primo quia non conſtat de veritate eius cum nullozum hominum vita pꝛeceſſerit: ideo argumentum iſtud nullius efficatie eſt. ¶ Secundo ꝛ pꝛecipue quia ſi aliqua diminutio vite eius que futura erat, facta fuiſſet ꝓpter peccatum ade fuiſſet in poſteris continuata vt ſemper magis abbꝛeuiareē ſicut in diluuio deteꝛioꝛata terra per aquas coꝛꝛupta fuerūt terre naſcentia ꝛ vita abbꝛeuiata: ſed non ſtatim fuit tota, abbꝛeuiatio immo ſucceſſiue facta eſt nam illi qui ſtatim poſtdi

Rñſio. ꝑ. rō.

2. ratio.

3. ratio.

4. rō.

A Qō 830. an maledictio terre fuerit eius diminutio ⁊ tutis.

B

Rñſio.

B ꝑ. rō.

obiectio.

ñſio.

2ª. rō.

luuium nati sunt viuebant vsq; ad q̄dringētos t plures annos t in breui decurtata fuit vita vsq; ad cētum q̄draginta t pautiores annos: sed non fuit sic in prima etate post pctm̄ ade: nam nulla abbreuiatio vite fuit facta in toto illo tpe cuz alij in eadem etate vixerint adhuc pluribus ānis q̄z adam: vt p3. ē. v. c. nam t noe qui fuit vltimus in illa etate vixit longiori tpe quam adā q; vixit nōgentis quiquaginta ānis. ē. ix. c. adā aūt solis nongētis tringinta. ē. v. c. Ideo nō fuit facta aliqua abbreuiatio vite pp peccatū ade: sicut in diluuio. ¶ Sz adhuc dicendū q; pctm̄ ade t eoz̄ qui in diluuio fuerūt nō fuit simil'r cā pene: prio q; cū adā peccauit oēs hoines peccauerunt: nā soli adā t eua erant t isti peccauerūt: t sic tot⁹ mūdus poterat dici peccasse potissime q; non solū adam peccabat in se: sed ēt in eo peccabant oēs hoines a d roma. v. c. tpe diluuij non peccauerunt oēs hoines q; aliq; erāt iusti sicut noe qui inuenit gr̄am coram dño. ē. vi. t eccle xliij. t ad hebre. xi. c. ideo peccāte adā videt q; iustius poterat infligi malum terre q; oēs hoines peccauerunt quā tpe diluuij q̄n non peccauerunt oēs. ¶ Scō q; post pctm̄ ade viuebāt ipi peccatores qui malū tollerare poterāt p pctō: iō non videbat in conuenies maledici terrā i penā eoz̄. Sed in diluuio non erat sic q; per aquas diluuij pierunt oēs pctōres t post diluuium nō mansit de illis aliquis iō nō videt q; debuit terra ō teriozari tunc in penam peccati cū non maneret aliqs de peccatoribus qui penam illam sustineret pro pctō sz soli iusti mā serūt qbus non erat equū iferri penam pro pctō eoz̄ qui iaz in diluuio pierant suscipiētes penas debitas iō nō debuit ō teriozari aqua in diluuio in penam pcti. ¶ Sed dōm q; licz non debuit terra maledici in diluuio pp pctā eoz̄ q; ante diluuium peccauerāt factū est sic q; terra vere deteriozaret i diluuio transmutando eam ab eo qō pus erat: t peccāte adam non fuit vere transmutata ab eo quod pus erat sic̄ p3 ex duabus rōnibus positis precedēti. q. ¶ Adhuc est tertia rō quia ex verbis sacre scripture istud appet nā pro pctō ade non dī terra maledicta aut deteriozata simpl'r sed dī maledicta terra in opere tuo ac si dicat non erit vere maledicta: sz in ope tuo. In diluuio aūt signaf terra deteriozata vere inquātum dicit ē. vi. c. t ego disperdam eos cum terra: t ita terra disperdita est. Similiter. ē. viij. c. dī nequaq̄z vltra maledicā terre ppter homines: t ita signatur q; in diluuio fuerat terra maledicta

Alia rñsio.

¶ Dici tñ pōt q; pro pctō ade non fuit vere terra in aliquo ō teriozata t in diluuio qñ non manebāt qui pecauerant fuit vere deteriozata t cā est q; terra non deteriozaf vere pp peccatum saltem directe: iō licet peccante adam peccauerūt oēs homines non fuit terra deteriozata. In diluuio autē vere deteriozata est q; nonfuit factū pp peccatū directe: sz videt lesio illa facta propter duo. ¶ Primo q; fuit fcā quasi nō posz excusari: decreuerat enim deus diluuio dispdere hoines t ñ poterat eē illud nisi vniuersale: sz illud non poterat fieri qui ledere terra abrasa supficie eius: iō dato diluuio oportebat ledi terram: t q; diluuium factum est ppter eos qui peccauerant fuit deteriozata terra pp eos t hoc fuit indirecte factuz q; non fuit ad hoc q; paterent aliqd illi in deteriozatione terre: sed quia non poterant illi in diluuio pati qui terra deteriozaretur.

2. rñsio.

¶ Scō pōt dici q; fuit non propter pctm̄ aliquod preteritum. Sed ad euitandū pctā futura: nam si hoines viuerent longissime sicut in pma etate facerent multa malā voluit autem deus abbreuiare vitā eoz̄ ne taz grauiter t diutius peccarent t q; vita abbreuiatur ex conditione nutrimēti qō non prestat virtutē sufficientē: t nutrimētū ē a terra: ō teriozata terra t corruptis nutrimentis breuiabitur vita: iō deus volens abbreuiare vitam sequētiū hominū induxit diluuium quod corrumpit terram: t hoc non fuit pro aliq; pctō sed ad euitādū futura peccata. ¶ Sic p3. ē. vi. c. f. vidēs deus q; multa malitia hominū eēt in terra t cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tpe penituit eū q; hoinem fecisset in terra: t precauens in futuz̄ delebo inqt hominem t cetera t ita diluuiū non solū fuit inductū in penā pctōruz preteritorum sed etiam potius precauendo in futurum ne al' fierent.

A Qō. 832. Determinatio.

¶ Dicēdum igitur q; maledictio de qua dī peccante adam maledicta terra in opere tuo non fuit aliqua deteriozatio vera facta in terra aut trāsmutatio: ab eo qō deus i creatione dederat ei: sed mansit in eadē pditione fertilitatis t salubritatis: in qua fuerat creata: sed dicitur maledicta terra in opere hominis. f. q; non fuit in terra malum aliqō quod non esset pus: t tñ fuit malum homini in opando terrā qō malā non fuerat futurū homini si non peccaret. ¶ Et hoc ē q; si ñ peccaret homo maneret in padiso terrestri: vbi ex conditiōe loci esset ois vbertas fructuū ad vitam t non oporteret pro eis laborari: post peccatum aūt fuit hō de paradiso expulsus posit⁹ in terra hac q; fructus non prestat sine labore multo t sine impedimentis: padisus enim ex conditione sua prestare hēbat omnem habundantiā sine labore: ideo ñ solū prestaret eam ante pctm̄ sed etiam post peccatuz si ibi homo maneret terra ista ex sua pditione hēt prestare ista cum defectu t impedimento: ideo cultura multa indiget. Et si hō ante pctm̄ poneretur in terra ista haberet cibos cum labore sicut nūc habet si vero homo post pctm̄ maneret in paradiso haberet sine labore aliquo cibos q; locus de se oīa prestabat: iō de⁹ hoinem inocētem qui in nullo peccauerat q; nihil mali meruerat posuit in loco vbi sine vlla penalitate vitā ageret. f. in paradiso terrestri. Ipsum vero postq̄z peccauit q̄si pena dignuz expulit de paradiso ponens in loco vbi sine magnis difficultatibus vitam non ageret: iō non fuit propter peccatū hois mutata natura loco: sed hō propter pctm̄ fuit mutatus de loco bono in non bonum: qui tñ prius talis erat q; talis pditus erat: sed pro hoine nō erat imo pro aialibus: sz q; hō peccando non intellexit compatus est iumētis insipientibus t positus est in eodē loco in quo illa: sicut durities carceris nō mutatur pp pditionē hominis iusti aut peccatoris: sz homo mutatus de iustitia in pctm̄ trāsfertur de loco libero in locuz carceris. ¶ Et ita ante pctm̄ non erat maledicta terra i opere hois quia non erat in terra in qua difficile t durū eēt operi: sed sine labore oia haberētur. Post peccatū fuit terra maledicta in opere hominis q; fuit in terra in qua maluz. i. difficile esset ei cibum acquireret: t tñ mansit cōditio nālis toti terre quia neq; ista terra fuit prius melior q̄z tunc: neq; paradisus terrestris fuit deterior factus q̄z prius erat. ¶ Sed obiciet q; terra sit simpl'r maledicta pp pctm̄ hois: q; dī supra. v. c. iste cōsolabitur nos ab operib⁹ t laboribus manuū nr̄arz in terra cui maledixit dñs. ¶ Dōm q; vocaf terra maledicta. i. mala fcā a deo: nā ipse cum eā pdidit talē fecit vt sine labore non posset ex ea hri copia rerū: alia aūt terra erat cui nō maledixerat dñs. f. padisus terrestris: in qua hō ante pctm̄ manebat: nā illa nō pstabat res cū difficultate:

obiectio

Rñsio.

¶ Hec eni sūt q̄z tū ad veritatē maledictionis terre q; nō sit mutatū aliqd de conditione eius: tñ poterāt adhuc ista dici q̄z tū ad appentiā f. q; hoi apperet nūc maledicta terra de nouo: q; añ pctm̄ nō exptus fuerat labore acqrēdo cibū: post pctm̄ ät valde laboraturus erat: t hāc putaret ipse forrassis factā mutationē in terra pp pctm̄: sz nō erat imo erat ipse mutat⁹ sz locū. ¶ Dī ēt in maledictiōe supra. iij. c. In laboribꝰ comedes ex ea cūctis diebꝰ vite tue: petet ad qd dī istud. ¶ Rñdet q; dī primo ad magis declarandū id qō dcm̄ ē. f. maledicta terra in ope tuo: nā nihil aliud ē maledictā eē terrā in ope hois nisi q; hō cuz labore accipiat ex ea fructuū: iō dixit in laboribus comedes ex ea. ¶ Scō ponit istud vt p3ñs: naz ex eo q; terra maledicta est. i. mala a deo creata: talis vt non omnia per se prestaret necce est q; si homines voluerint ex ea cibum accipe habeant cum labore. ¶ Dī aūt in laboribus comedes nō dixit in labore ad signandū maiorē difficultatē pp multiplicationē laborum: q; vere magna difficultas futura erat in acqrēdo necia ex terra cum ista acquisitio reddat totā vitaz nr̄am duram: etiam dicitur in laboribus q; vere multi labores sūt nam cultura terre non cōplet in vno actu: sz in multis q; fere p totū ānū durant. ¶ Dicit comedes ex ea. i. ex nascētib⁹ ex illa: nam cibus noster consistit ex eis q̄ de terra gñantur. ¶ Qō vero dī omnibus diebꝰ vite tue: ponit ad signandam pene durationē: poterat eni putare adā q; deꝰ istā penā ifere bat ei ad paucū tps duraturā: vt sic pctm̄ in momēto fcm̄ est ita pena puo tpe duraret: deus dixit nō sic futuz̄: sz oibꝰ diebus vite hois: t verū est q; p totā vitā occupamur i cultura agroz̄: cā aūt huius ē q; terra nō pstabat qlibz anno nisi cibos pro illo āno aut p pauco tpe: iō oz ad hoc q; fructus signat q; singulis ānis colaf: t ita hz hō occupationē in laboribꝰ terre p totā vitā t si iz eternū viuēt in eternū agēt vitā i cultura agroz̄.

A qō. 833. ad quid dī i laboribꝰ cōedes ex ea cūctis diebꝰ vite tue. Rñsio.

A qō. 834. Cur dr cōedes ex ea cū et comedat q; aliqs.

¶ Sed q̄rf quare dī comedes ex ea q; non solum ex terra māducat hō: sed etiā ex animalibus q̄ non sunt terra neq; terre pars. ¶ Dicendum q; hoc fuit q; ista maledictio fuit data

fuit data

fuit data ade q; fuit ꝑ pctō eius: iō debuit talis eē vt cōpetēt ade: ſz adā nō erat māducaturus carnē neq; manducauit iō nō debuit dici de carnibus q; de illis nō erat māducatur⁹: ſz de fructib⁹ terre māducaturus erat: iō dictū ē de terra. ſ. cōedes ex ea ⁊ ꝫ appet q; in padiſo terreſtri nō dederat de⁹ hoi carnes in cibū ſz fruct⁹ arboꝝ inquātū dixit ex oi ligno qō ē in padiſo comede. ſupꝫ. ĝ. c. iō cū illuz excluſit: ſi⁹ voluit dare cibos de terra. ⌊ Dixit dñs ad abrā ⌋. Hic ponitur tertiū. ſ. ꝑdicte ſepatiois diuina approbatio. ⌊ Poſtq; diuiſus ē ab eo loth. ⌋ notāter dicit poſtq; diuiſus ē ab eo loth cū. n. morarēt ſimul abraā ⁊ loth nō appebat de⁹ abrae: cū āt receſſit loth immediate, appuit deus. Signū ē, ꝑ cōtēplatiuis viris: q; nō eni ſpibus circa huius mūdi varias ſollicitudies occupatis appet deus ſz mētibus ab oi mūdanoꝝ ſtrepitu vacantib⁹. ⌊ Et vide a loco in quo nūc es. ⌋ erat eni forte tūc abraaz ſup mōtē ebal ⁊ garizi q; ad radices eoꝝ circa bethel tētoria fixerat ⁊ q; locus ille altus erat multū videre poterat circūq; ⌊ Ad orientem ⁊ ad occidētem: non ſolum reſpexit ad iſtas duas dīas poſitiōis ſed ēt ad auſtꝝ ⁊ ſeptētrionē ⌊ Oēz terrā quā ꝓſpicis. ⌋ nō ſolū terrā quā vides q; modicū terrā videre poterat: ſz ſolū demōſtrabat ſitū terre vt aliqs ſtans in caſtella dicit illic eſt anglia vel frācia: nō qdem terrā illaz vidēs: ſz poſitiōez mūdi ꝑ quā illa terra ſit demoſtrās. Vl' forte dicendū q; ocul⁹ habrae ſupnāt' eleuat⁹ ē vt videret multas terras ſicut dicemus in deutero. c. vltio de moyſe ſic ēt dicit btūs aug. in. ĝ. dialogoꝝ de btō benedicto qñ vidit totū mūdū. ⌊ Uſq; in ſepiternū. ⌋ Nō fuit ꝫ ipletū q; nūc ñ morātur iudei in terra illa: ſz magis arabes ⁊ iſmaelite: ⁊ alie varie nationes paganoꝝ: ⁊ cā fuit q; promiſſio iſta fuit conditionat' ſicut cōiter oēs alie facte iudeis de tpalibus, ſpiritatibus q; i telligebant. ſ. ſi ſeruarēt mādata mea de quo leui. xxvi. ⁊ deutero. xxviij. ⁊. xxix. ⁊. xxx. c. vel q; accipit hic ſempiternuz ꝑ magno tpe ⁊ nō ꝑpe, ꝑ aliquo iterminabili: ſi c dī circūcaſio duratura in eternū vt ꝑz. ifra. xvij. c. ſz nō durauit in eternum q; p euāgelicā legē abolita ē Sic ēt dī de ſeruo qui māſur⁹ erat in eternū apud dñz ſuū. vt ꝑz exo. xxi. c. tñ ſolū manebat vſq; ad iubileū. ſ. ad quiquagita ānos ⁊ aliqñ ad min⁹. vt ꝑz leui. xxv. c. ⌊ Faciam ſemē tuū ſicut puluerē terre. ⌋ cōpatur puluer ⁊ cōpatur ſtell'. vt. ifra. xvi. c. de puluere hr̄ ēt. numeri. xxiij. c. qs dinumerare poſſit puluerē iacob: ⁊ noſſe numerum ſtirpis iſrael: volebat deus demōſtrare multitudinē ſeminis abrae: iō cōpauit rebus innumerabilibus. ſ. puluer ⁊ ſtell': puluerē eni nullus dinumerare ꝑt nec ſtellas q; ꝑ miraculo ⁊ diuina re hētur nūerare ſtellas vt ꝑz pſal. cxlvij. qui numerat multitudinem ſtellarū ⁊ oibus eis noia vocat. rasa. dicit q; ſemē abrae cōpatur puluer ⁊ ſtell' q; qñ boni erāt fulgebant in bonis vt ſtelle ne qſquā poterat eos tāgē ſic ne qz ſtellas celi qñ aūt mali erāt ab oibus cōculcabant vt puluis. ⌊ Si qs ꝑt hoiuz pluerē nūerare. ⌋ ideſt grana minutiſſima puluer is. ⌊ Et ſemē tuū poterit numerare. ⌋ Sz null⁹ poterit numerare puluerē terre. ĝ. nullus poterit nūerare ſemē tuū. ⌊ Surge ⁊ pambula terrā in longitudine ⌋. ſ. ab oriente in occidentē ⁊ in latitudine ab auſtro in ſeptētrionez nō eſt intelligendū q; mādauerit deus abrahe q; ambularet totaz terrā chanaā in lōgitudine ⁊ latitudine: q; nec hoc egit: ſed ſolū mouit: deinde tabernaculū ⁊ venit circa ebrō. ſz itellige bat iſtud vbū tāq; qōdā motiuū ad gaudiū q̄ſi dicat ego ꝓmitto tibi totā iſtā terrā qō eſt valde magnuz donū: iō ſi vis gaudere i eo ſurge ⁊ ābula ꝑ totā iſtā terrā vt videas ꝓueniētem ſitū ⁊ oiuz rez amenitatē. in ꝫ. n. multū letaberis. ⌊ moues ĝ abraā tabernaculū ſuū ⌋. ſ. de ꝓfinio mōtis ebal ⁊ garizin inter bethel ⁊ ay. ciuitates duas. ⌊ habitauit iuxta ꝓualē mābre ⌋ iſta eſt q̄dā magna vallis iuxta ciuitatē ebrō: ⁊ vocat mābre a noīe cuiuſdā pncipis: q; ꝛz Joſephū iſti tres viri q noiant ſeq. c. ſ. mābre aner. eſcol. erāt frēs ⁊ mābre erat ꝑgenitus iter eos: iō a noīe illius noiata fuit vallis. ⁊ in hac valle eſt ilex q̄ vocat ilex mābre apud quā multo tpe morat⁹ fuit abraā. ibi eni tres angelos vidit. iſta ilex vſq; ad tpa ipa torīs theodoſij teſtāte btō hiero. ⁊ ex illa iſta q̄ nūc ibi eſt fuiſſe phibet. ⁊ ab icolis cara tenet que ꝛz arida ſit medicabilis tñ eſt: vt ꝑz in li. de diuiſiōe terre ſcē. vel dr̄ quallis mābre i. ebron q; ipſa ciuitas vocat mābre: vt ꝑz. j. xxiij. ⁊. xlix. cap. ⌊ qō eſt in ebrō ⌋. i. ilex mābre. i. quallis eſt in ebrō. non q; ſit intra menia vrbis ebrō: ſed eſt in territorio eius. diſtat enim ebron a hierl'z. xvi. milliarib⁹, ſiue octo leucis, in territorio huius ciuitatis deus formauit primū parentē adā quē poſt trāſtulit in padiſum vt oiuz cronographoꝝ ⁊ doctoꝝ antiquorū ſnīa cōprobat. ⁊ in hac ciuitate adā ⁊ eua ſepulti ſunt: vt ꝑz Joſue. xiiij. c. vocabat aūt cariatharbe. i. ciuitas q̄ttuoꝝ viroꝝ: q; ibi q̄ttuoꝝ ꝓiarche ſepulti ſunt. ſ. adā ꝓmus de q̄ nūc dcm̄ eſt: ⁊ eua vxor eius: ⁊ abraā ⁊ vxor eius ſarra: de abraā ꝑz. j. xxv. c. de ſarra vxore ſua ꝑz. j. xxiij. c. tertius ꝓiarcha fuit yſaac de quo. j. xxv. c. q̄rtus fuit Jacob de quo. j. xlviij. ⁊. l. c. Mulieres aūt iſtoꝝ apud iſtos ſepulte ſunt: q; ſic erat cōſuetudo ꝓiarchaꝝ: ⁊ iō excuſauit ſe Jacob apud filiū ſuum Joſeph qui nō ſepelliuiſſet mr̄ez ſuā rachel vxorē eius i ſpelunca duplici: ſed in via q̄ ducit efrata. ſ. inter bethleē ⁊ hieruſalē: ⁊ dimidia leucha a bethleē cuius ſepulchrū ꝑz pegrinis vſq; in pñtē dīē: qō aūt abraā ſarra: Iſaac: Rebecha: Jacob. Lia ſepulti ſunt in ebrō. ꝑz. j. xlix. c. iuxta hāc ciuitatem ebron eſt vallis lachrimaꝝ: ſic dicta: eo q; centuz annis luxit ibi adā filiū ſuū abel occiſuz a cayn in q̄ poſtea mōitus ab angelo cognouit euā vxorē ſuā: ⁊ ꝓcepit filiū ſeth. ⌊ edificauit ibi altare dño ⌋. Scōm regulā ſupra poſitā vbicūq; abraā figebat tentoriū ꝓſtruebat altare vt deū laudaret in ſacrificijs quia principaliter viuebat deo q; ſibi. iſta enim virorum ſanctorum conditio eſt.

Lariathar-be ciuitas q̄re

vall' lachri-marū. q̄re:

D

¶ L. S. de pugna regū. De victoria Abre liberantis loth. ⁊ obuiatione melchiſedech.

Capitulū. xiiij.

Actū ē aūt in illo tpe vt ārapbel rex ēnaar ⁊ arioch. Rex pōti ⁊ chodorlaomor rex elamitarū ⁊ thadal rex gētiū iniret bellū cōtra Baſa regē ſodomoꝝ ⁊ ꝓtra berſa regē gomorre: ⁊ ꝓtra ſennaar regem adame ⁊ ꝓtra ſemeber regez ſeboyz: ꝓtraq; regē bale ipſa ē ſegor. Oēs hij cōuenerūt i vallē ſilueſtrē q̄ nūc ē mare ſalis. Duodeciz eni ānis fuerāt chodorlaomor ⁊ tertiodecio āno receſſerunt ab eo igitur. Igitur quarto decio ano venit chodorlaomor ⁊ reges q erāt cuz eo et pcuſſerūt raphayz in aſtaroth ⁊ carnayz zuziz ⁊ cū eis: ⁊ emi in ſabe cariathaiz ⁊ chorreos in mōtib⁹ ſeyr: vſq; ad cāpeſtria pharā: q̄ ē in ſolitudie. Reuerſiq; ſūt ⁊ venerūt vſq; ad fontē mephat ipſa ē chades ⁊ pcuſſerūt oēm regionē amalechitaruz ⁊ amorreorū q̄ habitabāt i aſaſonthamar. Et egreſſi ſūt rex ſodomorū ⁊ rex gomorre: rexq; adame ⁊ rex ſeboym: necnō ⁊ rex bale q̄ ē ſegor ⁊ duxerūt aciē ꝓtra eos valle ſilueſtri: ſcilicet aduerſus chodorlaomor regē elamitarū ⁊ thadal regē gētium ⁊ amraphel regē ſennaar ⁊ arioch regē pōti: q̄tuor reges aduerſus qnqz. Vallis āt ſilueſtris habebat puteos multos bituminis. Itaqz rex ſodomorū ⁊ res gomorre terga verterūt: ceciderūtq; ibi ⁊ q remaſerāt fugierūt ad mōtē. Tulerūt autez oēm ſubſtātiā ſodomorū ⁊ gomorreorū: ⁊ vniuerſa q̄ ad cibū ꝑtinēt ⁊ abierūt. Necnō ⁊ loth ⁊ ſubſtantiā eius: filiū fratris abraā q̄ habitabat i ſodomis. Et ecce vnus q̄ euaſerat nūciauit abraā hebreo q̄ habitabat i cōualle mābre amorrei fratris eſchol ⁊ frīs aner. Hi eni pepigerāt fed⁹ cū abrā. Q̄ cuz audiſſet abrā captū vicz loth fratrē ſuuz numerauit expeditos vernaculos ſuos trecētos decē ⁊ octo ⁊ perſecutus eſt eos vſq; Dan. Et diuiſis ſociſs irruit ſup eos nocte. Percuſſitq; eos ⁊ perſecutus eſt vſq; ſoba ⁊ phenicē: q̄ ē ad leuam damaſci. Reduxitq; oēm ſubſtatiā ⁊ loth fratrez

L

suū cum substātia illius mulieres quoq; t ppl'm.
Egressus est aūt rex sodomoꝝ in occursuꝫ eius:
postq; reuersus est a cede chodorlaomor t regū
qui cū eo erant in valle sabe que est vallis regis.
Aut ỽo melchisedech rex salē proferens panē t
vinum.erat eni sacerdos dei altissimi benedixitq;
ei:t ait.Benedictus abrā deo excelso q creauit
celū t terrā:t bñdictus deus excelsus quo ptegē
te hostes in manibus tuis sunt.Et dedit ei deci-
mas ex oībus.Dixit aūt rex sodomorū ad abrā.
Da mihi aīas:cetera tolle tibi.Qui ñdit ei. Le
uo manū meam ad dñm deū excelsum: possessorē
celi t terre q a' filo subtegminis vsq; ad corrigiā
calige nō accipiā ex omnibus que tua sunt ne di-
cas:ego ditaui abrā:exceptis his que comederūt
iuuenes t ptibus virorū q venerūt mecum aner:
eschor t mābre.Isti accipiant partes suas.

Deb're. 7.

Incipit quartumdecimum capitulū.

FActum est. Postquā ōscripsit moy-
ses qualr abrā se hūit be
ne ad ꝓximū in prospis hic describit quo etiā
bñ se hūit in aduersis t tāgunt duo. Prio ipsi
us loth captio.Scō eiusdem liberatio.Scōa
ibi.⌊ Et ecce vnus. ⌋t ỽ in tres ptes q ꝑmo ponit appatus
ad bellū.Scō occasio belladi ibi.⌊ Duodeci ānis. ⌋Tertio
ponit bellica strages t pdatio ibi.⌊ Et egressi sunt. ⌋ Cir
ca ꝑmū.Factū ē aūt in illo tpe. ⌋.i.imediate vt recessit loth de
abrāā fixit tentoria apud ebꝛō sub ilice mābre.Ut amraphel
rex senaar. ⌋iste ē nēroth ꝟm cōem positionē q satis viuere
potuit vsq; ad illa tpa t vltra:cuꝫ alq; antiqores eo vltra ista
tpa vixerint vt supra demostrauim⁹.c.xi.de cōputatiōe ānoꝝ
t fundamētū est q; dr ỽ rex sanaar:est aūt senaar terra calde
orū t babilonioꝝ:q; vt hētur supra.xi.c.babilō fuit edifica-
ta in cāpo senaar:in hac aūt terra regnauit nenroth:istud tñ
ꝓcedit ex quadā leui opinione iudeoꝝ t quorūdā nroꝝ ne
sciētiū distinguē tpa t tpoꝝ historias.nā vt.ō.xi.c.demōstra
uimus ex sentētia nrorū maiorꝝ.s.eusebij ꝑmi cronographi i
ter latinos vt ait ysidorus in.vi.ethimo.t sñia augu.xviij.ō
ci.dei.c.i.ij.t in.xvi.lib.c.xx.t ex sñia luce tudeñ:t sñia ma-
gistri i histo.scholastica t iosephi iudeoꝝ maximi cronogra
phi oiunq; alioꝝ q ordinē tporū a rex ꝑmo rdio exorsi:t ma
xime t certissimi viri pauli orosij cui⁹ aūcitatē seqr augu:st
enim oēs isti vno ore ꝓsentiētes aliqd veritatꝫ tenēt añq; na
sceret thare pr abrāā nēroth mortuus est:post quē regnauit
belus filius eius q nērothides dict⁹ ē cuius maior ps regni
fuit viuēte thare:post quē ninus filius ei⁹ regnauit ānis qn-
quagita duob⁹ cuius ānus q̄dragesimus terti⁹ regni fuit an
nus in quo natus fuit abrāā:regnauit ergo post natiuitatez
abrae ānis nouē ad cōplēdū qnq̄gita duos.Sz cū nūc abra
am eēt octogita ānoꝝ vel magis vt pōt conīci ex p̄cedētib⁹
t subsequētib⁹ manifeste.s.q; qñ intrauit in terrā chanaam
erat septuagita qnq; ānoꝝ.vt ꝑz.ō.xij.c.q̄ tūc regnaret q̄rt⁹
rex assirioꝝ siue senaar q ninia dict⁹ ē a pre suo nino:in istis
fere septuagita ānis vel forte successor eius q apud assirios
qnt⁹ fuit:nō ē ergo dōm q tūc regnaret nēroth:sz ali⁹ quart⁹
ab eo.⌊ Et arioch rex pōti. ⌋in hebreo dr.⌊ Rex alacar. ⌋sed
vocauit hiero.regē pōti.i.regem helespōti,q; illa terra tem
pore moysi sic vocabat:t satis rōnabile ē q; iste rex ꝓueni-
ret cū rege senaar ad bellū q; elespōt⁹ ē quart⁹ sin⁹ heurope
t ē circa finē eius vt declarat solinus i polistor.c.xiij.ō heles
pōto:senaar aūt modicū distat a capite asie iuxta ꝓfinia euro
pe t ỽ p latus septētrionale iō rex pōti nō m'tū distaret a re
ge senaar:t sic possz venire in auxiliū eius ꝙ alios reges:ma
xie qñ reges sūt ꝓfederati iter se:q; tūc ēt de lōginquo veni-
unt ad se iuuādū.Sic fuit i bello iulij cesaris t pōpeij:q; de
extremis ptibus orbis venerunt in adiutoriū pōpeij:vt asse
rit Lucanus.ij.li.de bello pluſq; ciuili.vnde dicit q; qdā ve
nerunt de ēdā pte orbis circa eqnoctialē i qua erāt quattu
or ymbre in āno:t qñ venerunt in italiā mirabant:quia nō
erāt ibi nisi tres ymbre pp magnā declinationē eqnoctialis
a nro cenith.dicit eni.Igñotū vobis arabes venistis l orbē.
ymbras mirati nemoꝝ nō ire siniſtras.i.ꝓtra meridiē. nūq;
eni nos hēmus ymbras meridianas:sed septētrionales.Itē
dicit in eodē.ij.lib.de carmanis t orestis qui venerūt i auxi
lium pōpeij de quadā orbis pte tā remota a nobis q; actum⁹
qui nobis semp apparet t eleuat per quadraginta vnū gra
dus:t.xix.minuta in ciuitate nra salamantina eis aliqñ ēsti
totus occultet.vnde ait. Tūc furor extremos rōan⁹ mouit
orestas.Carmanosq; duces quoꝝ ether versus in austrum.
mergi non totā. mergi tñ aspicit arcton. ⌊ t chodorlaomor
rex elamitaꝝ ⌋ elamite dicti sunt ab elam filio sem ppli habi
tantes in perside t ē vna de gētibus que sunt in perside: q;
ibi sunt multe gentes.Est aūt ista terra ab oriente bñs assy-
riam.ab occidēte mediā.a septētrione caucasuꝫ montē a me
ridie mari rubro in sinu ꝓsico terminat:t sunt elamite magi
meridionales q̄ veri ꝓse.De his magis diximus i ꝑmo pro
logo qui est epla ad paulinū.c.i.⌊ t thadal rex gentiū ⌋. vo-
cat iste rex gentiū nō q; esset rex oium gētiū:sed q; in regno
suo erant gentes diuersaꝝ linguaꝝ t nationū. ⌊ cōtra basa
regem sodomoꝝ ⌋.hic ponunt quinq; reges:quoꝝ quilibet
erat dns vnius ciuitatis solū:lz forte aliquos viculos circū-
quaq; vel suburbana hrent.Tantū eni dnandi libido incā-
duerat vt nō solū in reges:sed etiā in puis oppidis reges in
surgere vellent sicut:i segor q̄ pua ciuitas erat.vt ꝑz.ī.xix.c.
t magis ꝑz q; Josue in satis modica terra q̄ cepit: q; non
totā terrā chanaaz:sed mansit magna ps.vt ꝑz iudi.ij.c. in-
terfecit triginta vnū reges:vt ꝑz Josue.xij.c. ⌊ t ꝓtra senaar
regē adame ⌋.ꝑz q; senaar nomen viri est t nomen terre: q;
supra vocabat ārāphel rex senaar.hic vocat senaar rex ada
me.est aūt adama vna de quq; ciuitatibus q̄ erant in penta
poli.ſ.in valle sodome: t fuit subuersa cū alīs tribus.Volūt
eni aliqui q; oēs iste quinq; ciuitates ꝓsumpte fuerint igne
t sulphure.Sed fr'm q; segor non fuit destructa: sed alie q̄t
tuor.erat eni segor in ascensu montis.Alie aūt q̄ttuor erant
in valle.t ipse quattuor submerse fuerūt. segor aūt vsq; ho-
die permanet: t vocat nunc oppiduꝫ palme ab incolis terre
illius.exīstit eni ad radices eius lacus magnuſ qui vocatur
mare mortuuꝫ vel mare salinaꝝ in quo ciuitates quattuor
predicte merse sunt.De his hr in libr. de diuisione terre scē.
Sed adhuc instabis q; illa ciuitas submersa. Dico q; nō: et
ꝑz infra.xix.c.q; cū angelus vellet totā pētapolim subuerte-
re loth fugiens rogauit ne destrueret segor: q; pua erat: vt
ipse ibi euadereet.Rñdit āgelus ēt in hoc suscepi ꝑces tuas
non subuertā vrbem ꝓ qua locutus es. Etiā satis clare ꝑz
in textu q; post destructionē quattuor ciuitatū mansit segor
illesa:q; dī q; postq; vrbes subuerse fuerant. loth timuit ma
nere in segor:t ascendit in montē. Sed forte dices q; lz nō
fuerit destructa segor in destructione aliaꝝ.fuit tñ destructa
post.Sed hoc dici non pōt: q; nūq; legitur in textu nec ali-
quis doctor hoc mēorat q; deus bis destruxēit ciuitates sul
phure t igne:t ideo sola voluntas sine rōne est. Sz adhuc
manifestissime ista erronea positio elidit:q; cū moyses mul-
to post tēpore narraret destructionē ciuitatū factaz a deo.so
las quattuor noiatim expressit has asserēs fuisse submersas
vt ꝑz deutero.xxix.c.vbi dr. necquicq̄ vires germinet in exē
plum subuersionis.sodome t gomore.adame.t seboyn. q̄s
subuertit dns in furore suo.Si aūt segor fuisset subuersa cuꝫ
alīs vel post. Moyses qui narrauit istud factuꝫ multo post
tempore:maxime noiatim ponēdo istas quattuor ciuitates
nullo mō subticuisset ciuitatē segor si ipsa cum alīs pīsset.
⌊ t ꝓtra regē bale ipsa est segor ⌋.prorū nomē huius ciui-
tatis erat bala:sed postea vocata fuit segor.est eni segor no-
men cōe signans puitatē:q; dixit loth nōne parua est:t ideo
vt subiūgit ista.xix.c.vocatū est nomē ei⁹ segor.⌊ oēs hi ⌋.ſ.
isti nouē reges.quattuor ex vna pte t qnq; ex alia.⌊ quene-
runt in vallē siluestrez ⌋.In vallē hñtem quādaz siluā:q; ibi
erāt arbores multe vbi nos habemus siluestrē in hebreo hr
⌊ cidin ⌋ qō duo signat.ſ.cāpos vel extrahentes bitumen de
terra.t vtrūq; esse potuit.ſ.q; illa vallis eēt cāpoꝝ.i. q; cēnt
ibi cāpi arabiles:t alia plātaria. vel dr vallis extrahentium
bitumē:q; infra dī q; in' valle illa erant multi putei bitumi
nis.⌊ que nunc est mare salis ⌋t cōiter vocatur mare salsif-
simū vel vallis salinaꝝ vel mare mortuuꝫ: q; nullum vium
ibi mergi pōt vt oēs magni viri testant. Sic.n. ait ysidorus
ethimo.lib.xiij.vnde si lucerna ardēs sup aquā ponatur nō

A Séaar cal deoꝝ tra in qua vt falso aliqui opi-nātur nem roth regna uit.

B Añq; nasce retur thara abrae pr nē roth mor.

C elamite populi vn de.

Thadal rex gētium quare.

Adāe ci uitas

D Segor nūc op-pidū pal me ꝙre.

obiectio

Rñsio.

rñsio q̄ dam.

Lōfutatio.

Segor quid.

E

F Attenmaris istius mortui vel sal-sei,ppie tatem.

G

mergiť:si aũt exterita submergeť:⁊ si hõ viuus vel aliq̃ ani mal sup incedat mergi non p̃t:si aũt mortuꝰ mergiť ⁊ vocať mare diaboli:q̃ ille q̃tuor ciuitates in sticty diaboli in illo isã dissimo scelere pseuerãtes:diuino iuditio subuerse sũt. ¶Et vocať lacus asphaltitis:ibi eni bitumẽ optimũ colligiť:q̃ siť añ putei bitumis erãt:ita nũc aq̃ grossa illud eleuat ⁊ i supio re pte aque colligiť. Jn ß mari nullus pisciꝫ viuere p̃t:pp aq̃ rũ sulphureitatẽ:nec ibi vestimẽta lauari p̃t:sed magis sordidãť pp aquaꝝ igrossitiẽ:de hȳs pħus in ſcõo metheoro. ⌊duodeci ãnis.⌋ Hic põiť scõz.ſ.bellãdi occasio:⁊ fuit q̃ isti qnque reges supradicti fuierãt ãnis duodeci codorlaomor regi elamitarũ ãnua tributa soluẽtes: ⁊ pꝰ i tredecio ãno recesserũt ab eo nolletes soluẽ tributa:iõ ãno:q̃rtodecio codorlaomor duxit ꝯ eos tres reges in bellũ. Et ꝛz isti reges veniret cũ codorlaomor:maiõ tñ eoꝝ erat rex senaar amraphel:iõ poniť añ alios. ¶Et ꝛz lr̃a nõ faciat mẽtionẽ q̃ solũ intẽdit ħ de captiõe loth ⁊ liberatione:tñ vi satis ꝓbabile q̃ codorlaomor:pmo adiuuerit istos reges vl̃ saltẽ aliq̃s eoꝝ i aliquo bello:deinde pactis ill̃ bellis ipi venerũt i auxiliũ eiꝰ. ⌊Tertio decio ãno recesserť ab eo. ⌋nolletes ipẽdere ꝓsueta obsequia isti gnq̃ reges ꝓfidẽtes in fortitudie armoꝝ:vel ſbsidio amicoꝝ rebellauerť ꝯ dñz. suũ codorlaomor. ⌊Et reges q̃ erãt cũ eo. ⌋nõ q̃ isti tres reges eẽnt cũ eo q̃si fuiẽtes ei q̃ rex amraphel maior erat ⁊ iõ positꝰ fuit añ codorlaomor: ⁊ eadẽ rõ ẽ de alĩs q̃ ponunť añ codorlaomor:ꝛz dicebãť eẽ cũ eo q̃ ipse adiuuerat eos ⁊ nũc ipsi adiuuabãt eũ. Et q̃ cã pp quã istõ bellũ agebãt erat ipe codorlaomor:iõ dicebãť alĩ reges venire cũ eo nõ vt cũ capitaneo:⌊ Percusserũt raphayn:in ascaroth carnayn. ⌋isti erãt hostes codorlaomor ⁊ ꝑmo debellauerũt istos añq̃ venirẽt ad reges sodomoꝝ. ¶Uocanť aũt raphayn maxi gigãtes ⁊ dicunť q̃si dissolutores:q̃ alĩ videtes tãta corporis magnitudinẽ dissoluebanť corde nec mãebãt i eis vlle vires. ¶Uocanť ẽt enachi gigãtes.vt ꝛz numeri.xiĩ.⁊ iosue.xv.ꝛz diserũt a raphayn q̃ raphayn sunt maiores corpore ⁊ ꝛz ista dr̃ia q̃ deutero.iĩ.c.dr̃ solus qppe og.resistiterat ȯ stirpe gigãtiũ q ibi vocať raphayn ꝛz lr̃az hebraycã ꝛz tñ dr̃ post iosue.xv.c.q̃ illo tpe erãt tres viri de gñe enachi i.tres gigãtes:⁊ ȯ istis eisdem hr̃ nũeri.xiĩ.ca.astaroth carnayn:nomẽ loci vl̃ terre ẽ in q̃ manebãt isti gigãtes:⁊ ꝛz interpretatione cornayn sigt cumulos cornuũ.ſ.greges aialium cornutoꝝ.⌊ Et zuziu cũ eis. ⌋sũt noia aliaꝝ gẽtiũ ignotaruꝫ q̃ post mutata noia hũerũt.⌊ ⁊ emi. ⌋isti ptinẽt ad genꝰ gigãtũ aliq̃ mõ q̃ videtur gigãtes pp aliq̃lẽ corpis magnitudiez tñ nõ sũt ve gigãtes pp aliq̃lẽ corpis magnitudinẽ tñ nõ sũt ve gigãtes:isti zuzi sũt q̃ vocanť zonimi:deutero.ȳ.c.q̃s a monite bello fractos ȯ sedibꝰ suis expulerť ⁊ hitauerť i terra illa emi ãt sũt terrificatores q̃ magnitudie suoꝝ corpuꝫ alios terrebãt ⁊ q̃ isti sũt quos moabite ȯleuerũt ⁊ hitauerũt loco eoruꝫ:vt ꝛz deutero.ȳ.c.qȯ ꝛz q̃ isti reges venietes cũ codorlaomor expugnauerũt gẽtes al's q̃ erãt apud pẽtapoli vall'sodomoꝝ:⁊ deide sodõa vt ꝛz in lr̃a q̃ istas terras vl̃ ꝓtiuare in situ:terre ãt quas possederũt amonite ⁊ moabite expulsiꝫ hitatoribꝰ sũt apud sodomã ex pte meridiei:⁊ ꝛz q̃ israelite i trãtes terrã chanaã p ptẽ ierico ⁊ iordanis q̃ ẽ circa sodomã venerũt i terrã moabitaꝝ ⁊ amonitaruꝫ.vt ꝛz deutero.ȳ.c.⁊ ꝛz i libro ȯ diuisiõe terre sancte:vbi poniť q̃ sup vallẽ pentapolis sodome ẽ illa rupis de qua respiciebat balaã israelitas cũ vellet eos maledicẽ:ȯ quo nũe.ꝛz.c.⌊ Jn sabe cariathain. ⌋sane planities dr̃ ⁊ ẽ ista planities añ cariathayn:in qua cecideť bello emi.⌊ Et chorreos i mõtibꝰ seyr. ⌋isti chorrei sũt q̃ vocanť horrei:habitauerũt.n.ꝑmo in terra illa.vt.j.xxxvj.sed postea filĩ esau expulerũt eos.vt ꝛz deutero.ȳ.vocanť aliq̃ chorrei ad expmẽdũ duritiẽ lr̃e a qua icipiũt i hebreo.ſ.het. ꝑ qua greci ponũt lr̃az:chi. ⁊ nos ponimus duas.ſ.ch.sicut diximus de arã q̃ aliq̃ vocať:carrã.vt ꝛz actu.vȳ.de quo.s̃. xȳ.c.⌊ Jn mõtibꝰ seyr. ⌋nõ vocabanť tũc illi mõtes seyr quia postea ab esau sic noiati sũt:ꝛz logť ħ scriptura p modũ ãtici patiõis q̃ tpe moysi iã vocabanť mõtes seyr. ¶Et ꝛz adhuc magis q̃ isti tres populi supiores sunt illis q̃ noiati sũt quia iste terre erãt ꝓiũcte ⁊ sic ħ recitanť ita recitanť deutero.ȳ.c. q̃ terra amonitaꝝ ⁊ amalachitaꝝ ydumeoꝝ sũt ꝓiũcte terre chanaã in latẽ meridiano aliqualr̃ ꝯ oriẽtẽ. ⁊ ꝛz numeri. xx. ⁊ deutero.ȳ.q̃ filĩ israel venientes de egypto p illas terras trãsire debebãt:maxie p terrã ydumeoꝝ ⁊ in ꝓfinibꝰ moabitarũ i arnõ. Amonite ãt magis sepati erãt a terra chanaã Alĩ aũt qui vocanť raphayn erant inter istos.ſ.in terra in q̃ post habitauit og.rex basan:⁊ ꝛz hoc clare. pꝛio q̃ ista terra est inter alias quas isti reges expugnauerũt.ſ.apud moabitas ⁊ amalechitas. Jtẽ q̃ in illa terra morabanť gigantes. Og aũt rex basan superstes fuit de genere gigantium solus vt ꝛz deute.iĩ.ca. Jtẽ q̃ isti qui deleti fuerunt erant raphayn.i.gigãtes.ſ.tota ista terra og regis fuit hitatio gigantiũ. Sic eni dr̃ deutero.iĩ.c.cũcta basan fuit olim vel vocabatur terra gigantiũ: Jtẽ q̃ isti raphayn dicunť pcussi in ascaroth camayn. Sed in terra illa basan: ⁊ regni seon est quedã ciuitas vocata ascaroth:vt ꝛz nume. xxĩ.c. ⌊vsq̃ ad campestria pharã ⌋dr̃ pharan quedã magna solitudo in arabia in itinere quo venerunt isti te de egypto quã intrauerũt post mãsionem que dr̃ sepulchra ꝓpiscẽtie taſſeroth.vt ꝛz nume.xiĩ. c. ⁊ in hac solitudine fecerunt mansiões viginti.ſ.de asseroth vsq̃ montẽ in quo finiť solitudo pharan: ⁊ incipit terra edõ ꝛz cõputãdo ista nume.xxxiĩ.c. ⁊ forte hoc fuit:q̃ codorlaomor: ⁊ alĩ reges qui cũ eo erant ipugnantes eos fugauerũt eos: ⁊ persequuti sunt vsq̃ ad interiora deserti pharan. maxime esset hoc de horreis hitantibus in montibus seyr qui coniuncti erant solitudini pharan. ⌊ que est in solitud ine ⌋. forte pharan aliq̃s locus est in illa solitudine a qua denominatur illa solitudo. ⌊ reuersiq̃ sunt ⁊ venerunt vsq̃ ad fontem mesphath ⌋.i.vsq̃ ad fontẽ iudicĩ.mesphat eni siue misphat hebraice iudiciũ dr̃. ⁊ vocatur sic:vt quidã volunt:q̃ iudices terre illius cõgregabanť super illũ fontẽ ad iudicandum. Sed magis videť q̃ iste fons vocať mesphath p anticipationẽ.ꝛz eni tunc non vocaretur sic. fuit tñ post sic vocatus:q̃ ibi iudicati sunt moyses ⁊ aaron vt nõ introirent terram ꝑmissionis:q̃ increduli fuerť ori dñi: vel q̃ transgressi fuerunt modũ p̃cepti eius:vt ꝛz nume.xx.c. ⁊ hoc declarať:q̃ imediate subditur nomẽ ꝑm istã significationẽ.ſ.cades.i.sanctificatio:q̃ ibi deus scificatuꝫ est: ⁊ forte fit ista anticipatio: q̃ iste liber nõ fuit scriptus quousq̃ ista ptigerũt: de quo dr̃ exo.xxiĩ.⁊ deutero.xxxi.c.dr̃. ⌊ reuersi sunt ⌋:q̃ forte partẽ montiũ seyr in terra horreoꝝ intrauerũt magnã partem solitudinis pharã persequẽtes incolas terre illius: ⁊ deinde volentes exire de solitudine reuersi sunt vsq̃ fontẽ mesphat q̃ est apud terminos moabitaꝝ. sicut mons hor est apud terminos idumeoꝝ:vt ꝛz nume.xxxiĩ.c.ſ.vna mãsio sit apud aliã est tñ per viam reflexã:q̃ non intrauerunt per terrã amalachitaꝝ:sed cõuersi sunt ad terminos terre edom. ⌊ ⁊ pcusserunt oẽm regionez amalachitaꝝ ⌋.amalachite sunt de genẽ esau.ſ.amalech nepos esau filius eliphat ꝑmogeniti eius:vt patz.j.xxxvi.c. ⁊ isti ꝑmo pugnauerunt ꝓtra isr̃l cũ ingrederentur desertũ:vt ꝛz exo.xȳ.c.hitant aũt amalachite in meridiana parte terre ꝑmissionis:vt ꝛz nume.xiĩ.c. ⁊ est gẽs ista in arabia. ⁊ sunt satis ꝓiuncta deserto pharan post redditũ exploratoꝝ pugnauerunt cũ eis amalachite. ⁊ chananei:vt habeť nume.xiĩ.c. ⁊ hoc dr̃ ẽt per anticipationẽ: q̃ illo tpe vocabatur terra illa regio amalachitaꝝ:cũ nõdũ natꝰ fuisset amalech q̃ erat nepos esau q̃ surſuz erat nepos abrae. ⌊ ipsa est cades ⌋ vbi est iste fons ante nõ erat fons: sed deus eduxit aq̃s de petra:vt ꝛz nume.xx.c. ⁊ fuit vocata cades.i. sanctificatio in hebreo:q̃ nomen dei scificatũ fuit.i.honorificatuꝫ educẽdo aquas. hꝫ aũt iste fons duo noia.ſ.cades ab ista sanctificatione. ⁊ mesphat.i.iudiciũ pp iudiciũ fcm̃ de moyse ⁊ aaron: aqua istius fontis vsq̃ hodie durat ⁊ in abũdantia magna irrigãs vallẽ: ⁊ pp eũ terra vicina fcã fuit habitabilis que nõ erat q̃ transiuit p eũ ppl's isr̃l. de quo ꝛz in lib. de diuisiõe terre scẽ. ⌊ ⁊ amorreũ q̃ hitabat i asasonthamar ⌋ amorreus ppl's in terra ꝑmissionis unus est de septẽ pplis chananeoꝝ. asasonthamar est qdã locus in terra engadi: vt ꝛz.ȳ.pali.xx.c. ⁊ est iste locus iuxta istaſ terras.s̃. noiatas:q̃ amonite ⁊ moabite q̃ morabãť i terris ꝓnoiataꝝ:ut ꝑdictuꝫ est ꝓuenerũt in asasonthamar in pugnã ꝯ iosaphat regẽ iude: ut ꝛz.ȳ.pali.xx.c. Engadi aũt in qua est asasonthamar ẽ q̃dã terra in sorte iuda in q̃ latuit Dauid cũ fugeret saulẽ:ut hr̃ ꝑ reg.xxiiĩ.c.ħ terra uineis ⁊ palmis ⁊ balsamo abundat. est aũt circa hierico ⁊ ciuitates sodomoꝝ: iõ seq̃ť .j. q̃ illi gnq̃ reges illius uallis exierũt ad pugnã ꝯ codorlaomor ⁊ socios eius:q̃ si bñ respiciať sitꝰ istaꝝ terraꝝ in qbꝰ erãt isti hostes de qbꝰ hic repieť q̃ oẽs iste terre sũt sibi ꝓiũcte: iõ isti reges exeũtes de vna intrabãt in aliã. ⌊ egressi sũt ⌋. Hic poniť tertiũ,ſ strages bellica ⁊ predatio. ¶Nicola. dicit q̃ isti predi-

Mesphath fons iudicĩ quare

Cades fõs a deo ex petra ductus quare.

et ī erant hostes alioꝝ triū regū q erāt cū codorlaomor: ꝛ ī debellatis illis venerūt alij tres reges cū codorlaomor vt ad iuuarent eū ꝯ reges sodomoꝝ: ꝛ satis pōt eē ꝓbabile. Sz vī ꝯ esse: qz supra cū dicēt de destructōe istoꝝ dixit ꝙ codorlaomor ꝛ reges q cū eo erāt deleuerūt istas gentes. magis g̃ vr

Obiectio. dōz ꝙ cā belladi erat ꝓ eo. al's nō dicerent isti eē cū eo cū nō eēnt serui ei⁹: sz maiores eo ꝛ eq̃les. ⌊egressi sūt ⌋. s. de ciuitatibus suis. magis. n. se putabāt oēs qnqz ꝓualē in cāpo sil' q̃z si qlz se in vrbe sua tēptaret ōfensare: ꝛ ml'ti ausi sūt: qz cum alij q̃ttuor eēnt potētes reges: ꝛ tantaꝝ gētiū stragē fecissēt debuissent formidare ipsi qnqz q nō reges: sz reguli erāt iuadere eos in cāpo. ⌊ In valle siluestri ⌋. s. fuit expositū. ⌊ val'

ꝟ aūt hēbat multos puteos bituminis ⌋. erat aūt ista vallis in terra pentapolis apud illas qnqz ciuitates: ꝛ hēbat puteos bituminis: qz vt volunt aliq in illa valle fiebant putei de quibus emanabat optimū genus bitumis ad ꝓsolidādū. Judei aūt dicūt ꝙ de illa valle assumebaꝫ terra ad faciēda cementa ꝛ sublata illa terra manebāt fosse: sz ꝑmū meli⁹ vī qz ēt nūc in illa valle bitumē optimū colligiť: ꝛ supenatat aqs illi⁹ maris salinaꝝ: qz euomūt putei bitumen qō ꝓp aquaꝝ sulphureitatē ꝛ grossitiē ꝛ nāz adhuc igneā eleuanť: ꝛ in superiori parte aque colligiť: vt vult Ysido. ꝛ alij docto. ꝛ ponť ls pp ea q̃ subĩciunť. s. ꝙ isti reges ceciderūt in puteos. ⌊ itaqz rex sodomoꝝ ꝛ gomorre terga verterūt ⌋. erāt. n. hostes eoꝝ potentissimi: iō nō potuerūt ferre ipetū eoꝝ. rex aūt sodomorū. ꝛ rex gomorre q maiores erāt iter istos qnqz terga vterunt: iō alij tres reges minores: ꝛ tota turba corde pauida ex recessu maioꝝ ꝑncipū: ꝛ ex forti ipulsu hostiū fugerūt ad mōtes. fuerat. n. fcm certamē in valle: ꝛ montes erāt alti: iō putaue runt hoies terre illius ibi se posse euadē: qz terrā coguerant. ⌊ ceciderūtqz ibi ⌋. i. in puteos bituminis: qz magno terrore turbati. ꝛ veloci cursu ꝓcipitati nō poterāt ꝓcauere loca periculosa. Dicūt aūt hebrei ls fcm fuisse volūtate dei ꝓp abraā qz hoies illi⁹ terre nō credebāt abraam exŧ̄sse illesuz de igne quāobrē ꝑmisit de⁹ cadē regē sodomoꝝ armatuz in puteos illos: ꝛ post volente deo illesus exiuit: ꝛ sic abrahe miraculo crediderūt: sz nō est ls ỽisil'e qz ꝑsupponūt q̃ndā vanitatem ꝛ ꝓbatā a nob. s. xj. c. s. ꝙ abraā fuerit posit⁹ in igne in caldea. ⌊ tulerūt aūt oēm ſbaz sodomoꝝ ⌋ fugiēt⁹ illis qnqz regibus. alij q̃ttuor hostes eoꝝ nō fuerūt sequuti eos nec occiderūt aliquē eoꝝ: qz forte credebāt se nō posse cōꝓhēdere illos ꝓ mōtana: aut qz solū ꝑde insistebāt. ⌊ tulerūt oēs ſbaz ⌋ i. oēs diuitias i auro ꝛ argēto ꝛ alīs supellectib⁹. ꝛ oia q̃ ad cibū ptinēt ⌋. i. panē: vinū: carnes: ꝛ siłia: ita ꝙ nl'i relinq̃bāt illi reges in istis ciuitatib⁹ nisi bona imobilia: sz adhuc nō solū ista: sz ēt filios ꝛ vxores: vt ꝑz qz loth ēt portauerunt: ꝛ. j. hr̃ ꝙ rex sodomoꝝ petŧ ab abraā dicēs tm̃ aias da mihi cetera tolle tibi. postulabat eni vxores ꝛ filios: ꝛ senes manētes i ciuitatibus q captiui ducebanť. ⌊ nec nō ꝛ loth ⌋. ls eni loth iustus esset: qz tm̃ iter malos hitabat cū malis passus est iō mandat de⁹ bonis vt exeant de medio maloꝝ ne puniātur cuz eis. Sic dī apo. xviij. c. exite de illa ppl'e me⁹ ne ꝑticipes sitis delictoꝝ eius: ꝛ de plagis eius nō accipiatis. Ex quo inferť ꝙ bonū valde est qm̃ in aliq̃ loco est pestis aut venit a cā pure nāli nō ꝓp aliqō spāle pctm̃ in terra illa: ꝛ tūc bonū est fugere a nāli piculo sic si qs fugiat serpentē: aut ignē aut aliquid corruptiuū: ꝛ ls cōscito tanta fatuitas est manē in loco vbi est pestis sic in medios se ꝓicere gladios aut ignes aut hostilia arma: imo sancti⁹ est fugere q̃z pmanere in maxima peste vī eē tēptare deū: nisi ꝓp aliqs pias cās pmaneāt sicut sacerdotes ad ꝓferenda sacra moriētib⁹ ꝛ eccl'ias regenduz: qz non expedit eccl'ias solas manē: imo si tāta pestis esset vt nullus de eccl'ie ministris manē vellet sorte eligēdus eēt ꝛ determināda qō: vt ait Aug. ad ianuariū sic cū oēs deserūt ecclesiā hostili insistēte clade: qz eadē vtrobiqz rō ꝓsistit. vl' ꝓp aliqs necias occupatiōes ne forte tota facultas pdať: qz tūc pōt se aliqs iuste in manu dei ponere: si tm̃ aliqs timēt se mori: si pmanēt: ꝛ ls ꝑsumeret: vt puta qz erat talis disp̃onis vl' cōplexioni q̃ in peste magis piculosa est. ꝛ de q̃ magis mori ꝓsueuerūt: ꝛ uelit manere ꝓp administratione facultatiꝫ si nō sit multū neciuz ls nō vī mihi bñ agere. tuti⁹. n. esset fugē ad aie salutē. Sicut talis pestis infligať a deo ꝓp aliq̃ pctā vl' al's. vt posito ꝙ ls ꝓstet ꝑ reuelationē vel qūolibet cuilibz de ciuitate securū est recedē magis q̃z manere. Si aūt cōstaret alicui de ciuitate sꝑal'r̃ vel multis ꝙ deus volebat eos singulariter peste ꝑcutere: isti adhuc fugere poterāt sine mortali pctō: qz nō tenemur volūtatē nr̃az semp deo ꝓformare i voluto: sz in mō volēdi: si tm̃ eēnt viri pfecti sanctius eēt mortē paciēt fm dei voluntatē expectare: qz cōformatio voluntatis nr̃e ad deū in voluto nō est p̃cepti: sz superogatiōis: facere aūt superogatiōes valde meritoziū est: sz nō obligatoziuz: qm̃ tm̃ est aliquis cui nō ꝓstat ꝙ deus spāl'r eū ꝑcutē vult melius est nō expectare nisi ꝓp causas supra assignatas qz de⁹ mādat bonis de medio maloꝝ exire ne cū eis ꝑiter puniant: ꝛ sic multi ꝯ quos nō est spāliter ira dei peste moriunť quia non fugiunt: qui si fugerent nō morerenť. Nec valz si arguas ꝙ si nō eēt ꝯ eos ira dei non morerenť peste: vel si de⁹ nō determinasset eos peste mori qz alias fieret aliqd ꝯ ꝑsciam dei. ¶ Rñdeť ꝙ oēs illos q peste moriunť deus ꝑsciuit peste morituros: sed nō ꝑsciuit eos peste morituros qz ꝯ eos talem punitionē ordinasset: sed qz ꝑsciuit eos sua negligētia piturosi: si tm̃ isti voluissent se diligēter custodire non ꝑscirenť peste morituri ex sua negligētia ꝓmo nullo modo peste morituri: sicut si aliquis se gladio trāssodit deus illū sic moriturus ꝓcognouit si tm̃ iste nō eligisset vnq̃z se trāsuerberare. ñ ꝑscirek manu ꝓpria moriturus. Cauēdū tm̃ qz in hīs nō cōstituo res q̃ fiunt eē cās diuine scie sz poti⁹ ex opposito sp retenta arbitrij facultate. Illi tm̃ ꝯ quos determinata ē diuina punitio vt peste moriant siue maneāt siue fugiāt nccē ē peste mori filium fratris abraā. i. filiū nachor qui erat frat abrae vt ꝑz. s. xi. c. oia ēt q̃ ptinebāt ad loth adduxerūt: erat aūt diues valde. vt ꝑz. s. xiij. c. ⌊ Qui hitabat in sodomis. ⌋. i. in ipa ciuitate que vocabať sodoma. ⌊ ¶ Et ecce vnus. ⌋ hic ponitur scōm ꝓncipale. s. loth liberato. ¶ Dicūt iudei ꝙ iste vn⁹

ꝟ q euasit fuit og rex basan q euasit ō raphai interfectis i asta roth carnayn ista est positio. ra. sa. ꝛ fundamētū suū ē qz dicitur deutero. iij. c. Solus qppe og restiterat de stirpe gigantum. Judei aūt dicūt de gñe raphayn. Etiam dicūt ꝙ iste og euaserat de aqs diluuij in quodā mōte: sz iā ꝓbatū ē. s. viij c. ēt non ē verisimile qz si euasisset de bello raphayn: ꝙ transfugisset ad reges sodomoꝝ: q erāt hostes codorlaomor sed magis secutus fuit quattuor reges victores. Jtē qz tunc seqretur ꝙ og vixisset plures q̃z quingentos annos qō ē incredibile qz in illa etate non viuebant hoies nisi vsqz ad centū annos vel cētum ꝛ viginti maxie qz og mortuus fuit in bello: ꝛ sic videť ꝙ adhuc iuuenis erat potēs magis viuē. Consequentia patet qz ānis quadringētis ꝛ triginta steterunt i egypto filij israel q cōputanť a tpe quo natꝰ fuit ysaac. vt ꝑz. c. sequē. ꝓ ea que ibi notanť. Sic eni quidaz volunt: sed al'r ē vt magis. j. dicetur. Et post exitum de egypto vsqz ad tēpus quo mortuus fuit og rex basan fluxerūt anni quadragita qz mortuus fuit in anno vltimo quo intrauerunt in terram ꝓmissionis vt satis colligitur ex discursu histoꝛie numeroꝝ: cōputando permansiones vt hr̃. numeri. xxxiij. c. qz anno q̃dragesimo incipiēte in mense quinto mortuus ē aarō in mōte hor. vt ꝑz ibidem: sed post mortui fuerunt seon ꝛ og reges amorreoꝝ: g̃ sunt anni quadringenti septuaginta quibus addantur anni qui fuerunt inter tempus istius belli ꝛ natiuitatē ysaac ꝛ tēpus quod hēbat og quando venit ad nunciandum ista abrae erunt anni plures q̃z quingenti. Eadem cōclusio sequitur cōputando quadringentos annos ꝓcise inter natiuitatem ysaac ꝛ exitum de egypto cōputando annos og quos habebat quando i bello euasisset: ꝛ illos quos potuisset viuere quia morte violenta in bello israelitaꝝ mortuus ē. vt patet numeri. xxj. ꝛ deutero. iij. c. Dicēduz ergo ꝙ iste. vnus fuit aliquis de exercitu regis sodomoꝝ qui cognoscebat loth ꝛ abraam: ꝛ quia locus in quo factū fuit bellum non distabat multum a loco in quo morabať abraaz potuit cito venire vt abraam eadem die pararet seruos suos ꝛ in sequēti nocte iret super eos. ⌊ Et nunciauit abraam hebreo. ⌋ vocatur āt abraam hebreus ab heber in quo ligua hebrayca que in hebreis mansit distincta fuit: a ceteris hominū linguis. Et ex hoc patet ꝙ non vocantur hebrei ab abraam sed ab heber quia ꝛ ipse abraam hebreus dicitur impossibile autem ē ꝙ a se ipso denominarētur. Etiam qz in hebreo abraam incipit per literam aleph: ꝛ heber incipit per literam ayn ⌊ In conualle mambre amorrei. ⌋ ista cōualis ē apud hebrō vt patet supra. xiij. c. ꝛ vocatur conuallis mambre quia pertinebat ad illum virum: sic dictum qui erat de genere amorreoꝝ habitantiuz in terra illa: ꝛ licet vocetur conuallis mā-

bre ab

Non tenemur deo conformare voluntatē nr̃az i voluto sz i mō volendi. obiectio Rñsio.

Opio iudeorum.

Cōsutatio.

Quō pestis fugiēda est.

Attēde vñ ve hebrei dicti nominātur.

bre ab iſto viro ſic dicto tamen non tollit quin ēt vocetur ab ebron qui alio nomine dicit mābre.vt pz.j.xxiij.z.xlix.c. qa apud mambre.i.ebron erat iſta vallis.⌊Fratris aner z eſcol. tres iſti viri erant potētes amorrei cum quibus abraam fe dus inierat vt ſe inuicem adiuuarent.⌊Captuz vz loth.⌋ex poſitiuum ē illius regulatim quod.⌊Numerauit expeditos vernaculos ſuos:vernaculi dñr ſui ſui nati in domo ſua:vel qui ei continuo ſeruiebant:numerauit iſtos quia per nume rum accepit.ſ.congregans omnes quos potuit.⌊Perſequ- tus ē eos vſq; dan.⌋locus ē in extremitate terre promiſſio- nis z ē vnum caput fontale iordanis apud montem libanū ſic habetur pzio.re.iij.c.cognouit vniuerſus iſrael a dā vſq; berſabe q; fidelis pzopheta dñi ſamuel: z in iſto loco poſuit hieroboan vnū de vitulis aureis z reliquū in bethel.vt patz iij.re.xij.c.⌊Et diuiſis ſocijs.ſ.q; fecit plures acies belli: z ip ſe iuit in vna acie cum ſuis: z alij in alia parte vt magis ter rerent hoſtes ſuos.Uel vt volunt hebrei q; abraam diſit ſo cios ad cuſtodiēdas ſarcinas z erāt parati ſucurrere ſi abra am indigeret:ipſe tamē abraam ſolus cum ſuis intrauit bel lum.Sed non videtur multū rationale nec honeſtū q; abra am dimitteret tres viros taz potentes ad ſarcinas:qz etiā ſi ipſe abrā crederet cum dei adiutorio poſſe ſolus bellū ſupa re tamē ex quo tales viros ſecum adduxerat non erat hono rabile relinquere eos ad ſarcinas ideo ꝑma expoſitio melior ē.Irruit ſuper eos nocte.⌋i.qz ipſi dormiebant ſopore gra ui propter laborem p̄cedentis belli cum eēnt inermes ſubito irruit ſuper eos z fecit magnam ſtragē:neq; euaſerunt niſi aliqui qui fugere potuerunt.Et perſecutus fuit eos in oba.

⌊ſ.q; perſecutus fuit fugientes vſq; ad vicum illū qui ē circa damaſcum ad leuā.ſ.in terra promiſſionis ꝓ ſeptētrionem z non ex alia parte ꝓ auſtrū.Satis tñ dici poſſet q; iſte loc⁹ ſit ad leuā damaſci.i.ꝓ ſiniſtram eius q; ē ad ſuū meridiē ver ſus arabiam z egyptū:damaſcus eni ciuitas eſt in ydumea p̄cipalior ſb mōtibus ſeyr:ſz vocat caput ſyrie.yſa.vij.c.qa ſyria erat illo tpe caput ydumee circa iſtā ciuitatem:p vnam leucā eſt locus in quo xp̄s apparuit paulo dicēs:ſaule,ſaule. quid me perſequeris.De hac ciuitate ſepe fit mētio in actib⁹ apl̄orum: z in epl̄is pauli.⌊Redeuntiq; omnē ſbam.⌋i.oēs di uicias ſodomorū z vxores z filios z oia q; aſportauerant re ges prędātes q; vniuerſa noie ſbe cōprehendit ſcriptura nūc aūt vxores z ppl̄m explicite nominat:z loth frez ſuū.i.ꝓbri nū ſuū.ſ.filium arā fris ſui quē vocat frem mō loquēdi he breorum nominātiū fratres oēs q de eadē cognatione ſunt. vt pz.ē.xiij.c.⌊Multres quoq; z populū.⌋i.z reliquū popu lum:non ſūt enim mulieres ꝓter populū eſt aūt reliquus po pulus.ſ.pueri z ſenes.⌊Egreſſus ē āt rex ſodomorū i ocurſ ſuz eius.⌋ad faciēdū reuerentiam habrae pro beneficio libe rationis z occiſione aduerſariorum ſuorum.⌊Poſtq; reuer- ſus ē a cede hoc refert ad abrā:ipſe enim reuertebat a cede codorlaomor z non rex ſodomoꝝ qz ipſe fugerat illū.vt pz ſupra a cede codorlaomor.i.ab occiſiōe quā fecerat in codor laomor z in ſocios eius.⌊In valle ſane.⌋iſta determiatio lo ci non refertur ad occiſionē imediatā.ſ.q; ſit ſenſus q; abrā fecerat iſtaz occiſionem codorlaomoꝝ in valle ſane:ſed refer tur ad occurſuz.ſ.q; rex ſodomoꝝ exiuit in occurſū abrae ad vallē ſane in hebreo ſigt planiciē qz illa vallis erat valde pla na z iocunda.⌊Que eſt, vallis regiſ.⌋qz.ſ.in valle illa erat locus q̄nietiſſimus in quo rex ſolaciabat cum ſuis militi- bus in curſu equorum:vel in alijs exercitijs pp loci planiciē z iſta vall' vocat via yeroſolime qz eūti de yeroſolimis i ſodo mā tranſitus ē per illam viaz vt ait ioſephus.⌊At uero mel chiſedech.⌋iſte ēt exiuit obuiā abrahe reuertenti de cede re gum z non in eodē loco i quo rex ſodomoꝝ qz melchiſedech erat rex ſalem q; ē yeruſalem:ideo exiuit ei obuiā in terra ſua ſ.in monte hermon:poſt deſcenſum mōtis thabor tribus le- ucis vltra nazareth ad orientalē partem nazareth:ſz in meri diana parte terre promiſſionis qz erat ꝓtra leuam damaſci:ē autē damaſcus auſtralis reſpectu terre chanaā.⌊Rex ſalem ⌋i.rex hieruſalem:fuit enim facta hieruſalez multū ab antiq ſ.cito poſt diluuium cum inceperunt ciuitates ꝓſtrui: z i hac regnabat melchiſedech.ſ.ſem filius noe: quia noe diuiſerat iſtam terram filio ſuo ſem:licet chananei eā tunc violenter ō tinebant: z non eſt melchiſedech nomē pp̄riuz:ſed cōe: z cō poſituz: z ſigt id quod rex meus iuſtitie:q; autē iſte fuerit ſez ſaz p̄z qz ſez vixit ſexcētis ānis,vt pz.ē.xi.c.q cōputati veniūt ad annum quadrageſimum vite iacob vt probauimus ſu- pra.xi.c. z ibi diximus aliqua dubia circa iſtum melchiſe- dech.ſ.qualiter ſcriptura ad hebreos ſeptimo dicat eum non habuiſſe vel patrem vel matrē ibi reſponſuz fuit.⌊Proferēs panem z vinum.⌋Joſephus aūt dicit q; iſtud fuit ad reficiē dū abrahām z milites ſuos qz veniebāt de bello laſſi.Alij aūt hebrei poſteriores inuidentes veritati xp̄iane conant ōſtru- ere illū paſſum qui hētur.ps.cviij.in quo xp̄i ſacerdotiū ſta- tuitur.ſ.ſacerdos in eternū ſm ordinem melchiſedech:conan tur etiam p̄raue exponere iſtum paſſum:qz veritas illius de- pendet a veritate iſtius dicentes q; melchiſedech non pro- tulit panē z vinum offerens tanq; ſacerdos:ſed ſoluz ad re feciendum venientes de bello. ¶Sed hoc falſum eſt:qz nō erat nec̄e q; melchiſedech offerret panem z vinuz ad reficiē dum qz abraam z qui cum eo venerant portabant multa vi- ctualia que in bello acceperat:qz illi quattuor reges prędati fuerant de ſodoma: z de alijs quattuor ciuitatibus omnia q̄ pertinebant ad cibum vt ſupra p̄z:ſed iſta non poterant cō- ſumere in tam breui tempore:ergo manſerunt multa in ca- ſtris que aſportauerunt abraam z ſui ſocij: z hoc manifeſta tur quia non ſolum habuerunt ad comedendum victualia: ſed ēt multa reducta ſunt in ciuitates: vnde fuerāt ſublata: dicitur enim q; abraam nihil voluit accipere de preda exce- ptis hijs que comederunt iuuenes qui cum eo erant: z ſic in preda erat aliquid quod comedere poſſent. Et euidentiſſime hoc apparet quia cum diceretur q; melchiſedech protulerat panem z vinum ſubditur cauſa:erat enim ſacerdos dei altiſ ſimi. z ſic videtur q; illud vt ſacerdos offerebat quaſi immo lando non vt quelibet alia ꝑſona cibū ad refectionem preſen tando:alias enim ſuperflue poneretur erat ſacerdos dei al- tiſſimi quia ad hoc ſolam preſentationem cibi non requireba tur q; eſſet ſacerdos:etiā ſatis patet hoc auctoritate ps.cvij vbi dicitur.Sacerdos in eternum ſm ordinez melchiſedech vbi dauid dicit melchiſedech eſſe ſacerdotez.Sed nuſquam legitur melchiſedech habuiſſe officium ſacerdotis vbi c:er- go videtur q; hic fit oblatio ſacerdotalis z non ſimplex ap- poſitio ad refectionem vini vel panis:ſi autem aliquid iudei diſtortiſſime de iſto textu fabulentur deo dante ſuo loco vi- debitur. ¶Alij autem corrumpunt iſtam litteraz aliter.ſ.q; melchiſedech panem z vinum ptulerit ad offerenduz nō vt ipſe offerret:ſed vt abraam offeret:quia abraaz ſacerdos do- mini fuit cum altaria ſepe conſtruxerit.vt patet ſupꝝ.xij. c. z in eiſdem immolauerit:licet de immolatione non ita ex- preſſe legatur:ſed conſequens eſt vnum ad alterum cum nū quam fiat altare ad ſimplices preces offerrendas ſed ad im- molandum:vt communiter vel ad thura offerrendum vt pa tet de altare timiamatis in quo quottidie in mane z veſpez thimiama offerrebatur vt patet'exo.xxx.c.licet aliquādo po nebatur ſanguis per cornua eius.vt patet leui.xvi.c. z quan do dicitur in textu.⌊Erat enim ſacerdos dei altiſſimi.⌋non refferunt ad melchiſedech:ſed ad abraam. ¶Etiam dicunt q; non dedit decimas abrā melchiſedech:ſed melchiſedech abrae:quia ſm ſuam poſitionem abraam erat ſacerdos z nō melchiſedech. ¶Sed iſta valde falſa ſunt primum ſatis pa tet ex ordine textus quia hic nulla mentio fit de abraam niſi in parte ſuperiori de occurſu regis ſodomorum quod nullo modo continuatur iſti ſed ſolum dicitur q; melchiſedech ne ceſſarium erat:ergo intelligere h̄ de melchiſedech.Jtez quia dicitur q; melchiſedech benedixit abrae vt patet ex littera.ſ. hoſtes in manibus tuis traditi ſunt quod non poteſt intelli gi de melchiſedech quia non pugnauit ipſe contra reges:ſz abraam:alius ergo dicebat iſta verba abrae: z tunc benedi- cere ſemper pertinet ad ſacerdotem.vt patet numeri.vi.c.vbi dat deus ſacerdotibus formam benedicendi populum cum offerunt:etiam quia maior debet benedicere minorem vt pa tet ad hebre.vij.c.cum ergo benedixerit melchiſedech abrae, ergo erat maior eo:ſed in nullo excedebat melchiſedech iſz abraam niſi eſſet melchiſedech ſacerdos:ergo melchiſedech dicitur hic ſacerdos z non abraaz.⌊Et dedit ei decias.⌋qñ eni iſti dñt q; abraaz receperit decias datas a melchiſedech ñ poteſt ſtare:quia decime dantur deo in cognitiōez beneficio- ruz ab eo receptorū qz iſta que decimam⁹ ab eo recepim⁹ dñt ergo dari miniſtro dei.ſ.ſacerdoti qui ex officio ſuo gratias deo agit pro tota multitudine que non poteſt tantum diuis laudibus vocare:ſed melchiſedech erat ſacerdos vt p̄dictuz

S opio iudeo rum.

Cōfutatio.

alia opinio

Thoſta.ſup geñ. Xx iiij

est:ḡ ipsi debebant dari decime ꝛ non abrae. ¶ Itē q3 abraā vidit q melchisedech obtulisset ꝓ eo sacrificium ꝛ bñdixisset deū noie eius cogitauit dignū eē aliqd ei exhibere ne ingratus esset tanto bono:dedit ergo decias de oibus que portabat. Itē ſ.dicit q cū rex sodomoꝝ rogaret abraā vt daret ei animas ꝛ oia alia tolleret:dixit abraā q nullaz ré tolleret in de.ſ.nec vnam corigiā nec vnū filum:quomodo ergo accipere a melchisedech decias a quo nihil ei debebat si a rege sodomoꝝ nihil recipere voluit a quo ei cūcta debebant ēt vita ipsius regis ꝛ oium suoꝝ. Erat aūt.ſ.melchisedech:sacerdos dei altissimi: ꝛ hoc dupl'r vel q3 erat pr̄ oium manētium i vo cultu dei nam vera opinio de deo ꝛ verus cultus in sola stirpe sem ꝓmansit qui vocat hic melchisech: ꝛ adhuc nō māsit in tota stirpe:ſz in pte ꝛ valde modica ceteris ad varios modos ydolatrie declinando:vel erat iste sacerdos q3 añq̄ determinasset sacrificium ad tribū leuiticā.vt p3 numeri.iij. ꝛ iiij. ꝛ.viij.c.oēs ꝓmogeniti erāt sacerdotes potētes imolare ꝛ facē alia ptinentia ad officiū sacerdotis:ideo moyses qñ ꝓfir mauit fedus legis qō deus pepigerat cū populo p sanguinē mādauit moyses q iuuenes de tribu israel offerrēt victias.

Quare melchisedech erat sacerdos dei altissimi.

¶ Dicūt aūt oēs q isti erāt ꝓmogeniti de nobilioribus cuiuslibet tribus:sem aūt siue melchisedech nō fuit ꝓmogenitus noe.vt supra hitum fuit.vi.c.ꝛ decio:erat eni ꝓmogenit⁹ iaphet vt ꝯclusimus ex dictis.i.ix.c.tñ trāslatum fuit sacerdocium ad sez multiplici rōne:ꝓmo q3 alie tribus declinauerāt ad ydolatriam nō remanebat ḡ aliquis sacerdos dei veri de ꝓmogenitis nisi hoc melchisedech assumptusz. Itē q3 melchisedech erat maioꝝ dignitate inter alios fratres q3 de ipo erat xp̄s descensurus:iō ꝓponitur alijs fratribus. Itē q3 licet deberetur ꝓmogenito sacerdotalis potestas:poterat tñ ex ꝓma institutione mutari ad alium:sicut ꝓmogenitura vt p3 quia ysaac mutauit ex voluntate dei iura ꝓmogenite ab esau i iacob.vt p3.j.xvij. ꝛ aliquando ꝑ pctm̄ vt fuit trāslata ꝓmogenitura aruben in iudā ꝛ ioseph.vt p3.i.in.c.xlvij. ꝛ.xlix. ꝛ cum ꝓsequerek ptās sacerdotalis iura ꝓmogenite ēt cuz iure ꝓmogenite ad iacob mutata est. Sic ergo fuit in sem vel melchisedech quia imitauit iura ꝓmogenite ab alijs i ipsum:q3 magis pia fuit in ipsum cū noe inebriatus fuit ꝛ ꝓpter alias causas. ¶ Jacob enim sic mutauit iura ꝓmogenite aruben in ioseph ꝛ in iudam q3 duplex portio hereditatis ad ioseph transijt:dignitas aūt ꝓncipatus ad iudam vt p3.j.xlvij. ꝛ.xlix.c.in signum aūt mutationis huius bñdictionis noe benedixit ꝓmo sem q̄s iaphet.vt p3.s̄.ix.c.licet iaphet maioꝝ esset. ¶ Fuit autem motus melchisedech ad offerendum panē ꝛ vinū deo coram abraā multiplici causa.

U ꝑ rō. 2.rō. 3. ratio. Attēde ꝓmo genitu re mutatio nem.

Y ꝑ. ratio.

¶ Primo q3 abraaz erat directe descēdens de stirpe sem: iō sem audita victoria abrae tanquam pr̄ gaudens ꝓspitati filij sui venit occurrus ad deum pro eo vt semp deus eum magis prosperaret offerens vinum ꝛ panem ꝛ ꝓpter hoc bene dixit deum. ¶ Scō q3 videbat melchisedech quasi oēs gētes declinasse ad ydolatriā:abraam aūt maximus dei cultor erat:cum ergo sem ēt deum coleret cōgaudebat prosperitati eius ꝛ exiuit obuiam ei benedicturus eum. ¶ Tertio factū fuit hoc q3 deus spāliter mouit ipsum melchisedech vt i isto actu suo vmbra demōstraret veri sacrificij in quo tota ortho doxoꝝ fides suffulta ē. Dei altissimi. Jnotāter pōit hic ista determinatio:q3 multi alij erāt tempore illo sacerdotes deorum quos sibi confixerant:imo q3 tocius humani generis sp fuit ista sñia deo sacrificium tanq̄ maximū honorē esse exhibendum:iō q̄ocunq̄ deos instituerunt immediate ꝛ sacerdotes constituerunt:rari tñ erāt sacerdotes dei altissimi.i.dei veri. ¶ Inter quos ꝓmus tpe ꝛ auctoritate ꝑclpuus melchisedech erat. Bñs abraā deo excelso .i.benedicat abraam a deo excelso quem colit. Qui creauit celum ꝛ terrā. Jz dcm̄ fuerit supra q abraā fuit ꝓmus q ausus fuit dicere deū creasse celum ꝛ terram:tñ in sacra scriptura nullus hō repitur prius nominasse deū creatorē quā melchisedech:p3 eni q3 si legatur totus iste liber a ꝓncipio non repiet aliquis hō vsq̄ ad istum locū deū nominasse creatorem. ¶ Iste aūt liber ꝑ omnibus libris est:q3 narrat ea que a ꝓmordijs tēporum facta sunt. ¶ Et si dicas q in principio huius libri scriptū est in principio creauit deus celum ꝛ terram. ¶ Respondek q illud a moyse legis latore scriptum est quasi per qngētos annos postq̄ ista dixit melchisedech:patet aūt cōputatio ex superioribus de vita regis og. ꝛ dicitur. qui creauit celuz et

2 Jn scriptura nō repit nullū noiasse deū creatorem nisi mlchisedech

terram. Jq3 in hoc distinguebat iste deus a dijs cōfictis a gētibus qm̄ gētes nō dicebant deos suos creasse orbem cū dij sui essent creature. ¶ Etiam quia omnium gentiuz vna fuit positio mundum eternū esse ꝛ increatum cum non possent reducere creationem in aliquam causam naturalez q3 nulla causa naturalis potest agere nisi presupposita mā vt educat formam de potentia materie:materiam aūt de non esse simpliciter ad esse deducere infinite potentie est cuius modi nullam talem fore arbitrabantur:cultores autem veri dei ponunt ipsum increatum ꝛ infinite potentie omnia creantem. Et benedictus deus excelsus. Ji.deus ab omnibus gentibus laudetur quia tale beneficium abrae fecit. ¶ Aliqui hebrei simplices vt ra.ſa.ꝛ alij ponunt melchisedech peccasse quia ꝓmo benedixit abraam q̄s deum. ¶ Sed hoc falsuz est procedens ex ignorantia signati huius termini benedictio. Aliter enim deum benedicimus aliter homines inferiores vel maiores:minores enim homines benedicimus aliquod bonum imprecando ꝛ illud ex dignitate ꝛ auctoritate officij causando aliqualiter vt patet.numeri.vi.c.invocabunt nomen meum super israel filios: ꝛ ego benedicam eis: homines autem si sint maiores nobis benedicimus illis solum bona imprecando ꝛ nihil ex auctoritate vel officio dādo:licet aliquod iuuamen ex deuotione benedicentis sit ad in bona impetrandum:deum autem benedicimus de eo bona enūciātes ꝛ hoc ad laudem ipsius pertinet vt enarrare magna beneficia ei⁹. ¶ Quomodo ergo dicit q melchisedech primo benedixit abraam q̄s deum falsum est quia dixit in principio deus qui creauit celum ꝛ terram benedicat abraam in b aūt deus magis q̄s abraam benedicitur quia de deo bona maxia enunciantur.ſ.q omnipotens est cum dicitur q creauit celum ꝛ terram:quia creatio infinitam potentiam denominat ꝛ presupponit:etiam magna dei bonitas designatur sua bona nobis cōicare volentis per benedictionem. Quo protegente. Jdeus enim protexit abraam spāliter alioquin tanta hostilis turba eum oppressisset. Hostes in manibus tuis sunt. Ji.traditi fuerunt in manus tuas nūc aūt non erant i manibus suis quia iam occiderat eos. Et dedit ei decimas ex omnibus. Ji.abraam dedit decimas de omnibus rebus suis decimam melchisedech in signuz recognitionis diuini beneficij: ꝛ tradidit melchisedech q3 sacerdos erat ꝛ dei minister. Dixit autem rex sodomorum. Jdic describitur magna liberalitas abrae quia de tantis rebus quas acqsierat iure bellico nihil voluit retinere sibi sed omnia regi sodomoꝝ ꝛ hijs a quibus ablata fuerunt restituit. Da mihi animas. Ji.viros ꝛ mulieres ꝛ omne viuens de hominibus: ꝛ ponitur b pars pro toto sicut sepius consueuit loqui scriptura.vt p3.j. xlvij. ꝛ exo.primo.c. ꝛ non ponitur hic anima pro omni re animata:quia non petiuit rex sodomorum q daret ei abraaz pecora ꝛ omnia animalia bruta capta in bello:sed solum homines. Cetera tolle tibi. Jſ.pro labore belli:licz de iure omnia adite pertinent cum omnia in bello acquisieris. Leuo manum meā ad deū excelsuz:modus iurandi est ꝛ iurauit abraam per deum excelsum dans gloriam ei ꝛ non alicui de ydolis gentium:vel sicut melchisedech benedixerat abraam in deo celi ita ipse abraam benedixit immediate ꝛ dedit honorem deo celi iurando in nomine eius. Possessorē celi ꝛ terre. Jn hebreo dicitur,ascensorē celi ꝛ terre vt habet̄ ꝺutero xxxij.c.nō ē alius ds vt rectissim⁹ ascēsor celi ꝛ vocat ascēsor.i.tenēs in sua ptāte celū ꝛ mouēs quocūq̄ voluerit etiam contra naturam ꝛ proprietatem celi aliquando vt patuit in iosue quando stetit sol super gabaon: ꝛ luna cōtra vallē hayalō vt p3.iosue.x.c. Q3 a filo sbtegmis Jvocat filū sbtegmis filū sup quē tela texit quia prio ponunt fila recta deinde quia ponuntur super illa fila transuersa:illa autem prima vocantur subtegmen quia sbtus teguntur.i.ab alijs trasuersalibus filis cooperiuntur. Usq̄ ad corrigiam calige. Jcorrigia calige modice valoris est: ꝛ ideo denominauit ista duo dans intelligi q etiam nec ista minima reciperet quanto magis maiora. Ex omnibus que tua sunt. Ji.que tua fuerunt nunc enim non erant ista bona regis sodomorum sed abrae quia ea bellico iure perdiderat tam quātum ad proprietatez quam q̄tum ad possessionem cum de iure regentium bella introducta sunt que in bello capiuntur capientium efficiunt. Ne dicas ego ditaui abraam. Jnon dicebat abraaz ista ad iactantiā sed ad dei gloriam quia credebat firmiter q deus

multiplicaret

multiplicaret bona eius nimis cum promisisset: nolebat ꝑ q̃ laus que deo attribui debebat de multiplicatione bonorum abrae reduceretur ad regem sodomorum: ⁊ q̃tũ ad hoc valde bonus erat: zelans totis viris honorẽ dei. ¶ Exceptis hꝫs que comederunt iuuenes. ¶ i. viri bellatores qui venerũt mecum siue de meis siue de alꝫs tribus socꝫs: q̃ indignũ erat q̃ bellum pro sodomitis agentes de suis expẽsis alerentur. ¶ Et partibus virorum q̃ ue venerunt mecũ. ¶ q̃ cuꝫ isti tres ꝓncipes mambre: aner ascol veniſſent ad bellum cũ abraã ac crescebat eis pars de preda: ideo abraam non poterat eis tollere partes suas: ⁊ hoc quomodocũq̃ intelligat. ¶ Si enim intelligamus q̃ isti viri intrauerunt pugnam ⁊ actualr pugnauerunt manifestum est q̃ debebat eis dari pars de ꝓda. Si autem dicamus q̃ isti non intrauerunt bellum sed manserunt ad sarcinas custodiendas vel in insidꝫs etiam debãt habere partem inde: ⁊ sic determinauit dauid primo re. xxx. cum pugnasset contra latrunculos moabitas. s. equa pars erit descendẽtis in prelium ⁊ remanẽtis ad sarcinas: dicitur ibi q̃ edie illa factum est vt equales essent pugnantes ⁊ sarcinas custodientes ⁊ constitutum ẽ vt lex in israel: potuit ãt esse q̃ ante dauid illud essꝫ in vsum sed non firmatũ lege dauid autem firmauit illud. Sed magis videtur q̃ isti viri i bellum actualiter intrauerunt: ⁊ q̃ illa lex de distributione prede in israel ante non fuerunt quia si ante fuisset in vsu nõ mouisset dubium viri qui interant cum dauid.

¶ S. Be ꝓmissione abre seminis: ⁊ terre datur signum abre ysaac. Capi. xv

Ps itaqꝫ transactis: factus est sermo dñi ad abrã ꝑ visionem dicens. Noli timere abrã ego protector tuus ⁊ merces tua magna nimis. Dixitq̃ abraz. Dñe deus quid dabis mihi: Ego vadaz absq̃ liberis ⁊ filius procuratoris domus mee iste damascus elyezer. Addiditq̃ abrã mihi autez non ꝺidisti semen: ⁊ ecce vernaculus meus heres meus erit. Statimq̃ sermo dñi factꝰ ẽ ad eũ dicẽs non erit hic heres tuus: sed q̃ egredietur de vtero tuo ipm habebis heredez. Eduxitq̃ euꝫ foras ⁊ ait illi. Suspice celũ ⁊ nũera stellas si potes: ⁊ dixit ei. Sic erit semen tuũ. Credidit abrã deo: ⁊ reputatum est illi ad iustitiam. Dixitq̃ ad eũ. Ego dñs qui eduxi te de vr chaldeorũ: vt darẽ tibi terrã istam ⁊ possideres eã. At ille ait. Dñe deus vñ scire possum q̃ possessurus suꝫ eã ⁊ respõdit dñs. Sume inquit mihi vaccaꝫ triennẽ ⁊ capraꝫ trimã ⁊ arietez annorũ trium turturẽ quoq̃ ⁊ columbam. Qui tollens vniuersa hec diuisit ea ꝑ medium et vtraſq̃ ptes contra se altrinsecus posuit. Aues ãt non diuisit. Descenderuntq̃ volucres sup cadauera ⁊ ãbigebat eas abrã. Cunq̃ sol occũberet: sopor irruit sup abrã ⁊ horror magnꝰ ⁊ tenebrosus inuasit eũ. Dictũq̃ est ad eum. Scito prenoscẽs q̃ peregrinũ futurum sit semen tuũ in terra non sua: ⁊ subiciet eos seruituti: ⁊ affligẽt quadringẽtis annis. Ueruntñ gentẽ cui seruituri sunt ego iudicabo ⁊ post hec egredientur cũ magna sba. Tu aũt ibis ad pres tuos in pace sepultus in senectute bona. Generatione ãt q̃rta reuertentur huc. Necdũ enim cõplete sũt iniq̃tates ammoreoꝝ vsq̃ ad pñs tps. Cũ ergo occubuisset sol: facta ẽ caligo tenebrosa: ⁊ appuit clibanus fumãs ⁊ lãpas ignis transiens inter diuisiões illas. In illo die pepigit dñs fedus cũ abrã dicens: semi tuo dabo terrã hanc a fluuio egypti vsq̃ ad fluuium magnũ euphratez. Cineos ⁊ zenezeos: cethmoneos: ⁊ etheos: ⁊ pherezeos: raphaim quoq̃ ⁊ ammoreos: eueos ⁊ chananeos ⁊ gergeseos ⁊ iebuseos

Ps itaqꝫ. Descripto in supioribꝰ q̃liter abraã se hũit ad deuꝫ et primũ: in ista pte describit qualr se hũit ad se ipm: ⁊ hꝫ fuit in petẽda ple: ples enim reputat vna psona cũ illo cuiꝰ est fꝫ illõ eccle. xxx. mor tuus ẽ pr eius ⁊ quasi mortuꝰ nõ ẽ: relinqt. n. filiũ filem sibi: ⁊ sic viuẽte filio pr viuere dr cũ cõputẽt eadẽ psõa: ⁊ ponunt duo pmũ q̃lr abraã se hũit i petẽda ple. Secũdũ q̃lr se hũit i regẽda vxore. j. xvi. c. pria in tres prio ponitur abrae petitio. Scõo petitiõis exauditio ibi. ¶ Statiq̃ sermo dñi. Tertio exauditiõis ꝓfirmatio: ibi at ille ait dñe deꝰ. ¶ Circa pmũ sciẽdũ q̃ista itroducũt hꝫ q̃ deꝰ ꝓmiserat abrae multa bona ⁊ magnũ honorẽ. vt pꝫ. s. xꝯ. ⁊. xiꝯ. c. ⁊ q̃ abraã multũ fuerat exaltatꝰ in victoria ꝓ istos q̃ttuor reges potentes tiebat ne hõa a deo ꝓmissa ei in hꝫ cõplerent. Deꝰ ergo sꝫ iunxit ista q̃ secunt ad euacuandũ timorẽ eius. s. ¶ Noli tiere. Circa pmũ hꝫs itaqꝫ trãsactis. ¶ i. postq̃ facta fuit p abraã liberatio loth sui cõsobrini ⁊ oiuꝫ hitantiũ in sodomis ⁊ in alꝫs q̃ttuor ciuitatibꝰ pẽtapolis. ¶ Factus ẽ sermo dñi ad ad abraã. ¶ ad euacuãdũ timorẽ de supradictis. ¶ Per visionem dicẽs. ¶ s. q̃ appuit ei aliqs angelus in psona dei dicẽs ista ⁊ ponit hꝫ ad dr̃iam aliarũ locutionũ diuinar̃ q̃ aliq̃n sunt in somnis vt pꝫ nũeri. xꝯ. c. siqs iter vos fuerit pphans aut i visione appebo ei aut ꝑ somniũ loquar ad illũ noli timẽ. s. q̃ tota merces tibi ꝓmissa in hꝫ bñficio euacuet q̃ plura dabo tibi. ¶ Merces tua magna nimis. ¶ nõ enim hꝫ solũ daturꝰ eram tibi: fꝫ maior adhuc merces tibi futura ẽ: ⁊ vere magna merces q̃ datũ fuit ei vt de semie suo messias nasceret: ex hꝫ verbo dei abraã cõfidens assũpsit audaciã petẽdi plẽ: ⁊ q̃ fꝫ naturale desideriũ q̃libz aial desiderat se ꝓseruare ꝑ gnationẽ in suo siꝫ: maxie hõ q̃ rõnis capax pfectius ymaginẽ suã i filio suo cognoscit: iõ exꝑmẽdo suũ naturale desiderium dixit. ¶ Dñe deꝰ qd dabis mihi. ¶ q. d. dñe ego scio q̃ tu dabis mihi multa: sed qd mihi ꝓderũt q̃ filiũ nõ hẽo nec reliquã successorẽ. ¶ Ego vadã absq̃ liberis. ¶ i. ego moriar sine filꝫs: videbat enim abraã q̃ vxor sua saray erat sterilr ⁊ impole erat nãliter filiũ suscipere ex ea: rursus abraã q̃ vir iustus erat: ꝫ sciret se posse gignere ex alia muliere nolebat q̃ magis eligebat sine liberis mori quam eos inhoneste gnare. ¶ Et filius procuratoris domus mee iste damascus heliezer. ¶ intelligit hꝫ dupltr. Uno mõ q̃ abraã deꝑmeret in hꝫ cõditionẽ suã dicẽs procurator domus mee hẽo filiũ q̃ vocat heliezer damascus ⁊ tñ mihi nõ dedisti semẽ. vt. j. pꝫ. Alio mõ q̃ abraã declararet ꝓpositũ suũ deo. s. q̃: ego nõ hẽo filiũ nec itlligo me posse hre naturalr ex saray ꝓposui filiũ procuratoris domus mee facẽ hẽdẽ meũ ⁊ iste vocat heliezer damascus: vtraq̃ expositio satis ꝓgruit lre ſꝫ ꝓma melior ẽ ne fiat replicatio sensus inutiliter. ¶ Procuratoris domus mee. ¶ magni dñi ponũt in dõibus suis aliquos viros de qbus ꝓfidũt ⁊ cõmẽdãt totã curã rex domesticarũ: ne ipi dñi in oibꝰ negotꝫs ẽt in puulis ipli cerent q̃ hꝫ valde seruile est vt ait phus in ꝓmo politi. c. iiꝯ. ⁊ petẽ a seruitoribꝰ rõnẽ de oibus valde ẽ irrõnale: ⁊ sic dicit i iiꝯ. ethi. tractãs de magnificẽtia q̃ nõ dñt dñi nimis curare circa rõcinia: sic enim dr diligẽs. n. rõcinũ cura puifica. ¶ iste damascus heliezer nomẽ ꝓpꝫ huiꝰ erat heliezer: ⁊ ẽ nomẽ cõpositũ in hebreo ⁊ sigt id qd deus meꝰ adiutor meus: damascus vocat a loco damascus. De ciuitate damascus ẽ duplex opio: qdã dicũt eã factã tpe noe a quodã de nepotibꝰ noe: ⁊ fꝫ istã positionẽ vocabit iste damascuꝫ. i. damascen⁹. Alii dñt q̃ ista ciuitas ab isto fuit edificata ⁊ a noie istiꝰ ipa vocata fuit damascus: ⁊ fꝫ hꝫ id qd dicebat. ẽ. s. q̃ abraã psecutꝰ fuit q̃t tuor reges vsq̃ seba ad leuã damasci: legit ꝑ anticipationem q̃ tũc nõ erat factũ: fꝫ postea fcã fuit ciuitas: ⁊ q̃ tpe moysi q̃ ista scripsit erat ciuitas illa ꝓstructa: iõ vsus fuit anticipatiõe. Aliq dñt q̃ qñ dr hꝫ damascꝰ heliezer sũt ista duo noia. s. heliezer ẽ nomẽ prius q̃ erat procurator domus abrae damascus ẽ nomẽ, filii: ⁊ tũc heliezer ponet ingenitiue. s. ¶ Damascꝰ heliezer. ¶ i. damascꝰ filiꝰ heliezer ¶ addiditq̃ abraaz ¶ ex hꝫ pꝫ q̃ sentia ꝓr de illis duabꝰ supioribꝰ ẽ melior q̃ nõ coincidit cũ lra inferiori cũ hꝫ dicat. ¶ Addidit. ¶ supius enim dixerat

q̄ ꝓcurator dom⁹ sue hēbat filiū nomie damasc⁹: nunc dicit, mihi aūt nō dediſti semē. i. filiū natū de semie meo: bñ. n. hē bat semē q̄ coire poterat ⁊ gignē ſi ſarra ſterilis nō fuiſſ vt ꝑ q̄ hūit ſex filios de cethura. vt ꝑ. j. xxv. c. Et ecce verna culus meus. i. ſeru⁹ meus: vel filius fui mei. ſ. damaſcus in domo mea natus: vñ nō poterat vocari ꝑpe heliezer verna culus abrae q̄ i domo ſua nat⁹ nō fuerat: nā erat iā ſenex ha bēs filiū magnū. Et ſic dī. ī. xxiij. c. cū abraā mitteret eū i meſ ſopotamiā dī q̄ dixit abraā ad ſuū ſenioꝛē domus ſue: q̄ āt ſit iſte heliezer. ꝑ q̄ imediate dī q̄ ꝑat oib⁹ q̄ hēbat: iſte. n. erat heliezer q̄ erat eius ꝓcurator vt ꝑ b: ſ̄ emit eū ꝑ pecu nijs vel fuiebat ei voluntarie mercede ꝓduct⁹. Heres me⁹ erit. i. q̄ nō dediſti mihi heredē nc̄ce ē q̄ adoptē aliū exneū

Statiq̄. hic ponit ſcōz. ſ. petitionis exauditio. Stati q̄ factus ē ꝓmo dñi. Jabraā magno deſiderio filioꝝ tenebat ⁊ q̄ deus diſpoſuerat dare ei filiū noluit eū ꝑ icertitudie an xia diutius cruciare: nō ſtatiq̄ vt abraā ſuū deſideriū declara uit deus ei ꝑlē promiſit. Nō b erit heres tuus. i. ſ̄ tu in telligas iſtū adoptare in filiū q̄ filiū nō hēs: tū nō erit ſic q̄ filiū hēbis. Sed q̄ egredie ō vtero tuo. i. ille quē tu ō vꝛo re ꝑpa gnabis: ⁊ dī de vtero. i. de lumbis q̄ ſemē nō ē i vte ro ſ̄ in qbuſdā muſcul' in lūbis vbi colligit q̄ oia mēbra ſper matizāt vt ſit naturalr virtus formatiua in ſemie diuerſoꝛuꝫ mēbroꝝ cū aūt ibi collectū fuerit motu quodā effundit teſti culis agentib⁹: nō ſpadones ſ̄ al' potentes ſint ſemiale mām effundere nequeunt. Et eduxit eū foras. iſta viſio fuit ꝑ noctē intra tētoꝛū abrae iā appentibus aſtris ⁊ mādauit de us abrae q̄ exiret foraſ vt videret aſtra. Et forte abraā iā dor miebat cū iſtaei dicta ſunt: ⁊ mādato dei ipiger ſurrexit de le cto ad ꝓtēplanda aſtra. Suſpice celuꝫ. i. de ſubt⁹ aſpice. q. d. eleua oculos tuos ⁊ vide celū. Et numera ſtellas ſi poteſ q. d. ſcio q̄ nō potes numerare q̄ ſolus ō nūerat ſtellas ⁊ itelligētias. vt ꝑ ps. cxlvij. q̄ numerat multitudinē ſtellaꝝ ⁊ oib⁹ eis noia vocat. De numeratione aūt ſtellaꝝ vtꝝ hō eas poſſit numerare diximus: deutero ꝑmo. c. qdā aūt pbus Arat⁹ noie gl'iatus ē ſe cognouiſſe numeꝝ ⁊ noia ſtellarū: vt ait aug. xvj. de ciui. dī. c. xxiij: ſ̄ vt ibidē dī auctoꝛitas ſa cre ſcripture hūc vt iactātez falſa ꝓdēnat. Sic erit semē tuū J. ſ. innumerabile ſtelle enim numerū hñt: ſ̄ nullus eas nume rare pōt: ita semē abrae ſ̄ certū numerū hūerit: tū nullus ho minū illū numerare pōt: q̄ valde multi de abraā nati ſūt: ⁊ adhuc plures naſcituri ſunt: q̄ nunq̄ ceſſabit gño ei⁹ vſq̄ ad cōſumationē ſeculi. Et ſciēdū q̄ ſ̄ deus vere intendēt dare abrae ſemi⁹ multiplicationē ſicut dedit ⁊ ſignaret illaꝫ multitudinē: ꝑ multitudinē ſtellaꝝ: tū ꝑncipalr intēdebat ei ꝑmittere vitā btām q̄ eſt in celis ⁊ ſemi ſuo iuſto. Et fun damētū huj⁹ eſt q̄: ꝓ o quoꝫ bono coꝛrūdet merces: ⁊ dꝫ eē ſp merces equal' vel maioꝛ bono actu meritoꝛio. Et q̄ deus nolebat ꝑfigurare mercedē quā ei daturus erat ꝑ bono ope vt. ō. dixerat. ſ. q̄ merces tua magna nimis: opoꝛtebat q̄ ipe figurare tātā vel maioꝛē mercedē q̄ eēnt merita abrae: ſ̄ ac tus facti in caritate ex nā ſua ⁊ ex volūtate diuia excedūt reſ coꝛpales: q̄ nō equal'r dareť ſi ſole res tpales darenť ꝑ operť caritat': nc̄ce erat q̄ q̄ illa pl'ralitas ſtellaꝝ ñ ſolū ſigret pl'ri tatē i ſemie abrae: q̄ ſ̄ bonū trāſitoꝛiū erat nō eq̄le actui vir tutis: ſ̄ et ad bonū valde maj⁹. ſ. bonū vite eterne poſt reſur rectionē coꝛpū. Et ꝓgrue ſignať ſ̄ ꝑ ſtellas q̄ poſt reſur rectionē fulgebūt iuſti ſic̄ ſtelle i ꝑpetuas eternitates: vt hr dani. xij. c. ⁊ et erit dr̄ia in gl'ia ſctoꝛū ſicut dr̄ia lucis aſtroꝝ vt ꝑ. ꝑ. cho. xv. c. Sic̄ differt ſtella a ſtella in claritate: ita ſan cti i reſurrectiōe mortuoꝝ: vl' figurať ꝑ aſtra q̄ ſup aſtra erit tota iſta btitudo ⁊ ē ſenſus. Sic erit semē tuū. i. ſic̄ ſūt iſte ſtelle multiplicate: ita semē tuū erit multiplicatū in vita eter na. Oēs eni fideles ⁊ recte viuētes semē abrae iuſtū vo canť. Et ſi aliq̄ ꝑ actu virtutis iſta tpalia ꝓmiſſa legant nō dñt intelligi ipſa ſola vel ꝑncipalr ꝓmiſſa: ſ̄ bona ſpūalia ſ̄ ſi cut manuductia ad bōa maioꝛa i vita eterna vt ꝑ amoꝛē tpa liū ⁊ terrenoꝝ manuducanť hoies i amoꝛē ⁊ ꝓtēplationē ce leſtiū eternoꝝ ſicut ait gꝛegoꝛius animus ex hijs que nouit ſurgat ad incognita q̄ nō nouit. Et iſte modus ꝓmiſſiōis nō fit in lege noua: fiebat tū frequēter i lege veteri ⁊ fuit val de ꝓueniēs illi ſtatui: q̄: tūc hoies vt cōiter erāt valde impfe cti ꝑ cōpationē ad viros ſanctos legis noue q̄: vt hr ad he bꝛe. vij. c. neminē ad pfectuꝫ adduxit lex: iperfecti aūt nō poſ ſunt immediate eleuari in deſideriū eternoꝝ cū adhuc tene ri ſunt ⁊ illa ptineāt ad fortē virū niſi ꝓius manuducanť ꝑ bōa terrena tpalia. Et ſicut deus nō ſoluꝫ ꝓmiſit b abrae bona tpalia in ſemis multiplicatione: ſ̄ et vitam eternaꝫ ita: abraā intellexit bona eterna eſſe ſibi ⁊ ſemi ſuo ꝓmiſſa: qō manifeſtat xp̄s ioan viij. c. Abraas pr̄ veſter exultauit vt vi deret diem meū: vidit ⁊ gauiſus eſt. i. abraā credēs ſc ⁊ ſemē ſuū ꝑ xp̄i ſanguinē redimendū deſiderauit ſcire q̄ paſſio illa fieri debebat ⁊ qūo fieri debebat: quādo aūt ſibi reuelata fuit valde grauiſus eſt: ⁊ vocat diē ſuū tp̄s paſſionis q̄: i illo die ipleturus erat oia ꝓ o qbus carnē aſſūpſerat. vñ mat. xxvij. c. dixit in fine paſſionis conſumatū ē. i. in hac die oia finē ac ceperūt ⁊ mat. xxvj. c. tp̄s meū ꝑpe eſt. i. dies paſſionis: ⁊ ec cleſia vniuerſaliter ſequēs iſtū ſenſuꝫ cantat in officijs moꝛ tuoꝝuꝫ. Sed ſignifer ſctūs michael repſentet eas in lucē ſan ctā quā oli abrae ꝓmiſiſti ⁊ ſemi eius: ſed ex nullo alio loco pōt iſta ꝓmiſſio accipi niſi ex iſto. Sed tūc dicet aliq̄s q̄ bona terrālia qūocūq̄s ſic ꝓmittunť intelligunť ꝓmiſſa i ſenſu lr̄ali: bōa āt ſpūalia in ſenſu myſtico vel allegorico ea aūt q̄ lr̄alia ſūt ꝑncipalia ſūt q̄ aūt alegoꝛica minus ꝑncipalia cuꝫ i metaphoꝛis nō ſit arguere ⁊ ea q̄ itelliguně allegoꝛicē nō intēduně ad lr̄aꝫ: ſ̄ poſſūt fundari ſup lr̄aꝫ: nō erit g̃ aliq̄ cer titudo in talibus alegoꝛijs niſi iſte alegorie alibi ſint ſenſus lr̄ales: ⁊ ꝓ b q̄: ſup candē litterā ꝑñt ꝓgrue fundari diuerſe alegorie ⁊ ꝓtrarie: ⁊ ſic de anagogijs: ſ̄ nūq̄ b fit i ſenſu hy ſtoꝛico vel lr̄ali. Rñdeť q̄ i talib⁹ ꝓmiſſiōibus bona ſpūa lia nō cadūt ſb ſenſu myſtico ſ̄ ſb lr̄ali: ⁊ et bōa tpalia cadūt ſb ſenſu lr̄ali: q̄ ꝛba dñt fuire intētiōi ⁊ nō intētio ꝛbiſ vt ꝑ eꝛ ō ꝛbo. ſig. c. itelligētia: q̄ ꝛba fuerūt iucta ad ſignādū mē tis ꝓceptū vt ꝑ in ꝑn⁹ ꝑiarmenias: ſi g̃ aliq̄s ꝑeres aliq̄ꝫ ꝓ poſitionē cuius termi ꝓiūctiui ⁊ ſepati ſigñt bōa tpalia ec̄ ꝓ miſſa ⁊ itētio ꝓferētis fuit ꝓmittē ꝑncipalr bōa ſpūalia ⁊ mi nus ꝑncipalr bōa tpalia: ſ̄ ſus lr̄al' huj⁹ ꝓpoſitiōis erit ꝑnci pal'r bonoꝝ eternoꝝ ꝓmiſſio ⁊ ꝑñ ⁊ ſecūda⁹ ꝓmiſſio bono rū terrenoꝝ ⁊ iſti ñ ſūt duo ſenſus lr̄ales diſpati. ſ̄ vn⁹ quia vn⁹ oꝛdinať ad aliū ꝑ ſ̄. ꝑhuꝫ vbi vnū ꝑ altez vtrobiq̄ tñ vnū: ō iplicatiōe iſtoꝝ ſenſuū lr̄aliū i mlt' alijs locis dica: ⁊ ſigñť ſup ſcōz. re. vij. c. vbi tāgit aliqd aug. xvij. ō ci. dī. credi dit ꝺo abraā. Ji. credidit firmiť q̄ ꝺs daturus eēt ei ml'tipli citatē i ſemie ſic̄ ꝓmiſit. ⁊ reputatū ē ei ad iuſtitiā Ji. ꝺs ꝺdit ei magnā mercedē: vl' ꝺs reputauit ei ſ̄ ad magnā bonitatē. rō ē q̄: ꝺuſ ꝓmittebat abrae aliqd q̄ ñ poterat fieri curſu nāe ⁊ ſine aliquo ſigno vel miraculo precedente ſimpliciter ꝺo credidit. Que iuſticia iſta quam deus reputauit abrae ꝑ pter credere. Reſpondeť q̄ poteſt intelligi de iuſtitia le gali que comprehendit omnem virtutem. vt patet in. v. ethi coꝛum quia lex precipit actum omnis virtutis ⁊ iſto modo vocat omnes viros iuſtos quia. ſ. omnes virtutes habent: ſ̄ quia omnis actus virtutis procedit ab aliqua virtute ꝑticu lari. neceſſe eſt reducere iſtum actum ad aliquam virtutem ſpecialem: dicitur ergo q̄ illa virtus erat fides ſcōm quam aſ ſentimus veritatibus a deo reuelatis: ⁊ dicit iſta fides iuſti ficare quia erat caritate formata. Sic habetur actuum. x. c. fi de purificans coꝛda eoꝛum: fides autem informes non iuſti ficat quia non facit acceptum deo quia ſcōm Jaco. in cano nica. c. ij. fides ſine operibus mortua eſt: eſt enim non iuſtifi cans nec deo aceptum faciens: ⁊ ibidem demones credunt ⁊ cōtremiſcunt. Uel poteſt dici q̄ iſte actus reducitur ad iuſticiam particulare cōmutatiuam quia deo reddidimus eq̄ le quod reddere debemus. ſ. credulitatez ad omnia dicta ſua quia omnipotens eſt ⁊ fallere non vult. Sed ſi conſidere tur iſte actus ꝓout eſt aſſentire alicui magno ſup naāliter re uelato neceſſario reducitur ad fidē: quocunq̄ modo ſatis cō ſonat. Ego dominus qui eduxi te: quaſi dicat bene debes credere q̄ iſtam terram acceptur⁹ ſis quia ego qui iſta tibi loquoꝛ ſum deus potens iſta facere. Et eduxi te de hur cal deoꝛum: ſecundum aliquos intelligitur de igne. ſ. q̄ abraam fuerit poſitus in igne ⁊ q̄ inde diuino miraculo liberatus fuerit: ⁊ q̄ hic recitetur ꝓ o beneficio dei. Et ſi hoc verum fuiſſet. ſ. q̄ abraham fuiſſet de igne liberatus ſatis rationabi le erat q̄ hic ad recoꝛdationem ⁊ dei laudem poneretur: de hoc diximus. ō. xi. c. magis aut ē videtur q̄ accipiatur hur ꝑ ciuitate caldeoꝛum ⁊ de illa ciuitate eduxit deus abraham vt daret ei in poſſeſſionem terrā chanaam: ſi ergo deus ad hoc euꝫ de terra ſua adduxerat. ſ. vt daret ei terrā illā: ⁊ quia deus erat facere poterat: nō q̄ faceret dubitandum non erat.

Ut darē tibi

L 2ª. pars

ꝺ obiectio

Rñſio.

Rñſio. adqueſi tū 3

rñſio 2ª.

Quare mo duſ iſte ꝓ miſſiōis in lege veteri fiebat ſ̄ nō in noua.

¶Ut dare tibi terrā istā. ¶Ista terra abrahe fuit data quantū ad ꝓprietatē quā deus in eū trāstulit: nūq̄ tñ hūit possessionē eius q̄ semp habitauit in ea vt pegrinus: sed semē ei⁹ possedit eā postea cū ascendit de egypto: ⁊ q̄ supra diximus q̄ p̄ istā terrā ꝓmissaꝫ abrahe p̄cipaliʳ intelligebaꝫ ꝓmissa vita eterna: tñ nō est intelligendū q̄ ad dādū ei vitā eternaꝫ eduxit eū de terra sua: q̄ in terra caldeoꝝ eā dare poterat: ſꝫ intelligiť quātū ad hoc de terra chanaā q̄ ls minus p̄ncipaliʳ ꝓmitteret tñ hāi nō poterat nisi abrahā exiret de hur caldeorū. Uel pōt dici q̄ deus eduxit abrahā de terra sua ad dādū ei ⁊ semini suo vitā eternā: q̄ in terra caldeoꝝ oēs ad idolatriā declinauerant: ⁊ sic abrahā ⁊ semen eius si ibi maneret piclitaret q̄ dissimile est inter tot malos paucos bonos esse p̄cipue cū ipsi mali bonos quottidie pungerent vt ad suam malitiā eos inducerēt. ¶At ille ait. ¶Hic ponit tertiū. ſ. exauditionis cōfirmatio. ¶Unde scire possuꝫ. ¶sciēdū q̄ abrahā valde fidelis erat iō quādo p̄mo dictū fuit q̄ hāret filiū heredē credidit firmissime. iō dictū fuit. ſ credidit deo abrahaꝫ ⁊ reputatū est ei ad iusticiā: nō eni fuisset ei reputatū ad iusticiā nisi vere ⁊ sine scrupulo credidisset: cū ḡ signū petiit. Rñdet q̄ duplici cā. Primo q̄ forte de facto non dubitabat: sed modū nesciebat: ⁊ iō ꝓueniēter signū petiit: sicut beatissima virgo verbis gabrielis assensit: tñ modū nesciēs perscrutata est dicēs. Luc. p̄ quō hoc fiet q̄ virū nō cognosco. Uel dicendū q̄ abrahā itelligebat q̄ ꝓmissa dei erāt cōditionalia. ſ. si illi q̄bus fiebāt nō mutarenť ad oppositū: ſꝫ q̄ abrahā sciebat se posse peccare cū esset circūdatus ifirmitate: ls crederet q̄ ista adimpletio p̄missi ex pte dei nullū detrimentū pateret: tñ timebat q̄ forte ipse mutaret ⁊ sic ꝓmissuꝫ nō impleret: petiit ḡ abrahā de hoc certificari. ſ. vtrū sic futurū esset q̄ ipse nō mutaret ⁊ ꝓmissa dei in illo ipleret. Uel aliʳ q̄ cōiteres difficilius ꝓseruant quā acq̄rūť: ls abrahā certus eēt de acq̄sitiōe. ſ. q̄ deꝰ datur⁹ eēt ei terrā illā: tñ sollicitus erat de ꝓseruatione. ſ. vtrū culpa sua illā iā habitā pderet: iō petebat certificari vtrū sic futuꝝ eēt q̄ illā terrā semel a deo acceptā ipse hiturus eēt in pace lōgo tpe: iō nō q̄siuit abrahā: vñ scire possuꝫ q̄ hiturus sum eā: q̄ hōc significat solā receptionē sed q̄ possessurus sum eā. Possessio eni firmā ⁊ pacificā tenti onē significat. ¶Sume inquit mihi vaccā. ¶Dat deus ħ signū abrahe q̄ terrā istā possessurus sit ipse ⁊ semē ei⁹: ⁊ q̄o possessurus sit. ¶Sciēdū q̄ sicut p̄z discurrēti libros historicos ⁊ ꝓphales sacre scripture q̄cūq̄ iudei verū dei cultū tenuerūt possidebāt pacifice terrā ꝓmissionis ⁊ habūdabāt in bonis tpalibus nulluſq̄ eis nocere poterat: vt p̄z deute. xxviij. c. cū aūt ad ydolatriā declinabāt tradebat eos deus in manus hostiū q̄ oppzimerēt eos ⁊ tributarēt dura seruitute tollētes bona illoꝝ: vt p̄z leui. xxvi. c. ⁊ deutero. xxix. ⁊ in li. iudicū: regū. palip. ⁊ pphis: cū aūt mala eoꝝ ꝓueniebāt vsq̄ ad seruū ducebanť captiui in terras hostiles sicut fuerūt octi p salmanasar: vt p̄z. iiij. reg. xvij. c. Deide p Nabucodonosoꝛ in babyloně. vt p̄z. iiij. re. xxiiij. ⁊. xxv. c. ⁊ yltimate p romanos pp maximū pctū. ſ. xp̄i occisionē. Demōstrabat ḡ deus q̄ terra illa ꝓmissa ꝓseruari debebat p verū cultū vnius dei. ⁊ q̄ deus spūs est. iō eos qui eū adorāt oz in spū adorare: vt p̄z ioā. iiij. c. ⁊ fm Aug. in enchiri. fide ⁊ spe colit deus: neēe erat mēte pura ⁊ itēta deū coli. Sz q̄ adhuc honoꝛ dei non est cōplet⁹ donec extra ad maiorem extēsionē laudē dei cultus eius manifestet vt oīa q̄ in nobis sunt suo deseruiāt creatori oportebat istū cultū mānifestari in quodā signo exteriori. ſ. in oblatione sacrificio ⁊ sil'ibus: ⁊ q̄ maximū demōstratiuū diuini cultus est sacrificiū. iō mādauit afferri aialia ad immolādū. ¶Uel pōt dici q̄ deus volebat ꝓfirmare pactū suū cū abrahā ad maiorē certitudinē: ⁊ q̄ iter ātiquos mos erat q̄ cōfirmātes federa occiderēt aliq̄ aialia ⁊ diuiderēt in frusta: ⁊ post trāsirēt iter diuisiones ad notādū q̄ sic diuidereť q̄ fedus factū ifringeret: de hȳs paulus orosius. iij. de orme sta mūdi in fine vbi vicit federa occisione porce cōponi: ⁊ sic dñr federa: de feda fede: q̄ signat porcā: iō deꝰ voluit fieri tale pactū ⁊ cōfirmari p diuisionē aialiuꝫ. Sic ēt lex mosayca in sanguine confitmata est: q̄ quādo populus ꝓsensit vbis dei moyses accepit sanguinē aialiuꝫ immolatoꝝ ⁊ aspersit altare loco dei tanq̄ deus sanguine aspgeret: deinde aspsit supra totū pplm: vt p̄z exo. xxiiij. c. ⁊ apl's ad hebre. ix. c. satis ōclarat q̄ ꝓfirmatio alicui⁹ pacti testamēti vel legis sine sanguine nō fit: ⁊ signuꝫ hui⁹ est q̄ in istis aialibus occisis nō factuꝫ est sicut in sacrificijs fieri solebat vel postea solitū fuit: in sacrificijs holocaustoꝝ cōcidebať aial in frusta nō in duas medietates: sed in multa frusta ⁊ ponebanť sup ignez vt arderent: vt p̄z leui. p̄. c. in hoc aūt fuerť medietates diuise ⁊ p̄ oppositе vt q̄si cōfederati possent trāsire iter diuisiones: vtraq̄ aūt sṅia vera est ⁊ vna est cōpletiua alterius. ¶Uaccā triennem. ¶Aliqui iudei dicūt tres vaccas ⁊ p̄ñr tres capras ⁊c. Sed falsuꝫ est q̄ solū debebat sumi de q̄libz spē istoꝝ aialiū vnū sed debebat eē triū ānoꝝ: ⁊ in ħ fraudanť: q̄ vbi nos dicimus trienē hebrayca lr̄a hz. ¶mesuleseth. ¶q̄ signat de tribus: q̄ ista dictio ē cōposita. ¶de mi. ¶. i. de ¶ ⁊ seleſa. ¶. ideſt tres. ⁊ est sensus. ¶Sume tibi vaccam de tribus. ¶. i. de tribus annis: lr̄a aūt nr̄a magis exp̄ssit dicēdo trienē. Si autē vellet lr̄a hebrayca dicē q̄ sumereť tres vacce nō debēt dicē ¶mesuleseth. ¶sed. ¶seloſa. ¶q̄ ¶seloſa. ¶si ḡt tres absolute sine aliq̄ ꝛceptōe ꝓpositionali. mesuleseth. ät si ḡt tres cū cōceptu ꝓpositiōis. de. noiat ħ tres spēs pecoꝝ ⁊ vnā spēm volucrū: q̄ in lege musayca post futurū erat q̄ ista tria de pecoribus imolareť: vt p̄z leui. p̄. c. oia. n. q̄ in veteri lege offerebāť hic oblata sunt. ¶Et sciēdū q̄ vt pleni⁹ tractať. leui. p̄. c. in veteri testamēto fiebat triplex sacrificiū. ſ. holocaustū q̄n aliq̄ pecuꝫ de istis p̄noiaťꝫ imolabať ⁊ in frusta cōciſuꝫ totū cōburebať cū capite pedib⁹ ⁊ itestinis lotis: ⁊ vocať holocaustū ab olon q̄ est totū ⁊ cauma q̄ est icendiū q̄si totū incēsum. Scōz gen⁹ sacrificij erat hostia p pctō q̄n p pctō alicui⁹ offerebāť aliq̄ pecora de supradicťꝫ fm regl'aꝫ datā leui. iij. ⁊ v. ⁊. vi. c. Tertiū erat gen⁹ sacrificij hostia pacifica q̄n aliq̄ pecora offerebāť p gr̄aꝫ actiōe: q̄si p pace hita vl' cōpletione desiderij vel offerenti dareť q̄ petebat: fꝫ regl'aꝫ datā. leui. ij. ⁊. vij. c. De rōnib⁹ āt istoꝝ sacrificioꝝ ml'toties in leuitico ⁊ in li. nūo. dēz est a nob p̄cipue leui. vij. ⁊. xxij. c. Et mādatū fuit hic q̄ q̄lz aial de istis pecoribus eēt triū annoꝝ ad designādū q̄ de q̄libz spē istoꝝ aialiū: poterat fieri triplex sacrificium. ſ. holocaustum. hostia pacifica: hostia p̄o peccato. ¶Turturem quoq̄ ⁊ columbā. ¶nō designatur in istis etas sicut in pecoribus: cui⁹ ratio eē pōt q̄ nō pōt cognosci etas in auibus sicut in pecoribus. pecora eni ista imolabilia manducta sunt ⁊ ab homine nutriunť: ideo cognosci pōt etas in illis: in auibus autem nullo mō: vel est alia ratio q̄ in alijs animalibus ponebatur etas triuꝫ annoꝝ q̄ de illis poterāt fieri tria genera sacrificioꝝ de auibus autē non poterat fieri nisi holocaustum: vt p̄z discurrendo per totū leuiticū nusq̄ eni p̄o peccato aut gratiarū actione petenda vel similibus petendo reperies aues imolatas aut oblatas fuisse: offerebanť tamē iste aues in emūdatione mulieris parturientis: vt patet. leui. xij. c. sed hoc non est sacrificium: fiebat etiaꝫ oblatio de quibusdaꝫ alijs passeribus mundis in mundatione lepꝛosi: vt patet leui. xiij. c. ¶Quare autē de istis animalib⁹ fiat sacrificium magis quā de alijs causa litteralis verissima tradita fuit. leui. primo. ⁊ ibi etiā diximus quare de piscibus non fiat sacrificium: causaꝫ autē misticam vel allegoricā breuiter assignabo. ¶Ista sacrificia sunt quedam exteriores cerimonie demonstrantes actum cultus diuini interiorem: ⁊ quia deus fide ⁊ spe colitur: vt ait Augustinus in enchiridion. ideo oportet q̄ ista sacrificia exteriora sint p̄testationes cultus interioris quantum ad fidem in qua p̄cipaliter fundatur cultus dei. quia sine fide impossibile est placere deo: vt patet ad hebreos. xi. c. ⁊ quia antiqui in lege veteri non saluabantur nisi in fide mediatoris christi vel implicite vel explicite: ideo talia animalia offerenda erant que eum significare possent: ⁊ quia ꝛmediatore nostro erat duplex natura. scilicet humana ⁊ diuina: ideo ista animalia vtraq̄ signāt quia enim deus est gubernator omnium dando omnibus necessaria ad viuendum designatur ista gubernatio per hec animalia: quia nos gubernamur in cibis p̄cipaliter ⁊ isti signantur per animalia comestibilia: sed quia quedam cibaria sunt domestica: quedam siluestria: ideo quedam animalia de istis sunt domestica: vt boues capre. arietes alia siluestria vt turtures. Fuit etiam natura humana in mediatore nostro. Et hoc signatur inquantum fuit instrumentuꝫ nostre redemptionis: per ista animalia ouis signat christi innocentiam: capra signat p̄propter fetorē ⁊ sil'itudinē carnis pcti i q̄ xp̄s appuit vt p̄z ad rōanos. viij. ſ. misit ds filiū suū i sil'itudinē carnis pcti: bos fortitudinē xp̄i i patiēdo ōnotat: turtur signat xp̄i castitatē: columba q̄ sine felle est: xp̄i mansuetudinem

1ª pars. ⁊ Cur singule pe. hostia. ni. ⁊ De⁹ pcepit abrahe vt sumeret sibi vaccam sed quare. Rñ. ⁊ ñ. ⁊ ñ. ⁊

turtur qd colūba qd. P

dinē quā nos ipse valde docebat dicens. Discite a me q3 mitis sum z humilis corde: Mat. vi. c. ⌊ Qui tollēs vniuersa. ⌋ idest sicut mandauit dñs vt assumeret ista aialia: ita ipse accepit ea z iugulauit parans ad sacrificium. ⌊ Diuisit per medium. ⌋ postq̄ iugulauit illa z decoriauit mandauit deus q̄ nō seruaret in eis modū aliox sacrificioz: sz q̄ diuideret ea per mediū. s. a capite vsq̄ ad caudā per spondiliū medietatez z ista non facta fuerunt imediate de nocte vt apparuit deus abrahe: q3 locutio illa fuit facta per noctē: vt p3 ex superioribus q3 mandauit deus abrahe aspicere astra: z tamē quādo ista aialiū cadauera diuisa erant dies erat z extra tabernaculum: patet q3 dicit q̄ abrahā sedebat apud diuisiones z abigebat aues descendentes sup cadauera: aues aūt per noctē non descendūt ad cadauera q3 nō vident z q3 manent in cubilibus suis. ¶ Etiā quia dicit vltra q̄ cum occumberet sol sopor irruit super abraham quasi iam fessus esset abigendo aues z custodiendo cadauera. Ex quo videt q̄ anteqū sol occumberet abrahā custodiebat aialium cadauera. ergo videt q̄ sequenti die post reuelationē factā abrahe ipse cōpleuit h q3 anteqū ipse occideret ista aialia monstrauit ei deus astra celi: ergo tunc erat nox: z postea factis istis abigebat aues quousq̄ occumberet sol: ergo iste occubitus solis erat sequenti die postq̄ deus ad eū locutus fuit: diuisio autē fuit facta ꝓpter cām supra assignatam. s. ad modū antiquox qui cōfirmantes federa diuidebant per mediū transeuntes iter diuisiones ad signandū q̄ morte dignus erat qui pactū ifrī geret: ita deus hic egit. Et q3 deus est vbiq̄ nec pōt ꝓprie p aliquē locū transire: ideo dedit lampadem ignis qui trāsiret loco eius inter medias diuisiones. ⌊ Et partes cōtra se extri secus posuit. ⌋ idest ponebat mediam vaccam ad vnā partez z mediā vaccā ad alterā ex oppositō: ita tamē q̄ ille partes directe se respicerent z inter illas posset eē trāsitus. ⌊ Aues autē non diuisit. ⌋ Ratio esse pōt litteralis q3 in cōfirmatiōe federis inter hoīes nunquā aues diuidebanť nec occidebā-tur: hic autē occise fuerunt ad designandū futurū sacrificiū: z nō ad cōfirmationē federis: nō diuise non fuerunt. ¶ Alia ratio est mistica q3 aialia quadrupedia designant vitam actiuam: q3 in plura necessario diuiditur: iuxta sniaz saluatoris. Luc. x. c. martha martha sollicita es z turbaris erga plrima pauca vnū est necessariū: vita aūt ꝓtemplatiua que per aues designať non diuidiť q3 in se collecta in deū tota mente cōsurgit. ⌊ Descenderūtq̄ volucres sup cadauera. ⌋ q3 ista cadauera posita erant in patulo extra tabernaculum iste aues sunt demones qui vocanť aues. Mat. xiij. c. aues celi comederunt illud: z venierūt super cadauera q3 demones toto conatu nos a bonis operibus retrahere moliunť. ⌊ Et abigebat eas abraham. ⌋ ne comederent vel fedarent carnes sacrificij dñi z pacti eius qō iniuit cogitatione peruigili demones a nobis esse abigendos. ⌊ Cūq̄ sol occumberet. ⌋ q3 per totū diem steterat abrahā cōseruando cadauera declināte sole iam fessus sopori succubuit. Nicolaus aūt vult q̄ ista cadauera posita fuerunt per noctem in campo: z tunc abrahā custodiebat ea: z dicit aues illas de nocte volasse: sed nō videt esse rōnabile: q3 aues non viderent de nocte cadauera: nec ad illa descenderent. ¶ Item non pōt esse aliquo modo q3 si sic cōtigisset: oīa fuissent facta per noctē post solis occubitum: quō ergo scriptura dicit q̄ postq̄ sol occubuisset irruit sopor in abrahā valde superfluū z incōgruū eēt: q3 ita deberet dici q̄ post solis occubitū diuisit abraham cadauera z descenderunt aues z tunc abigebat eas: z nō diceret spāliť q̄ post solis occasum irruit sopor in abrahā. ¶ Itē q3 nō accipiť hic post solis occasuz ꝓ oī tpe qō est post solis occasum: q3 tūc aurora eēt post solis occasuz z cū sit iter occasuz z ortū tūc nihil certū significaret ista determinatio post solis occasum signat illam partē tēporis que est ꝓiuncta occasui solis: z tunc non pōt stare dictuz nicolai: q3 si oīa ista facta sunt p noctem non diceret aliqua istorū fuisse post solis occasuz nisi apparitio dei ad abrahā cuz ei mandauit aspicere astra: sed littera dicit oppositū: ergo non pōt stare illa positio. ¶ Dicēdum est ergo vt supra. ⌊ Et horror magnus z tenebrosus invasit eum. ⌋ iste horror fuit quedā passio multuz pauorosa z vocať tenebrosus: q3 venit ille horror in tenebris z res magis terribiles sunt in nocte q̄z in die: z iste horror quedaz demonstratio fuit passionum quas sustinere debebāt filij abrahe in egypto z in deserto anteqū intrarēt terrā chanaam eis promissaz signanter etiā tribulationes quas generaliť patiūtur oēs beati quamdiu sunt viatores q3 per multas tribulationes oportet nos itrare in regnū dei actu. xiij. c. ⌊ Dictūq̄ est ad eum. ⌋ quia audita fuit ibi quedā vox siue in quadam figura apparēte siue sola vox siue figura. ⌊ Scito ꝓnoscēs. ⌋ scire est rem aliquā certe cognoscere: prenoscere est cognoscere anteq̄ fiat: est sensus scias nūc anteq̄ fiat q̄ in futuro filij tui multa mala patienť. ⌊ q̄ peregrinū futurus sit semen tuum. ⌋ ideſt q̄ filij tui erunt peregrini. z loquitur hic de filijs descendentibus per ysaac z iacob: q3 esau non fuit peregrinus: sed habitauit in quiete in montibus seir z ismael cum sua posteritate habitauit in pace in deserto pharan: vt p3 infra. xxv. c. ⌊ In terra non sua. ⌋ q3 filij abrahe nunq̄ habuerunt aliquā terrā suam quousq̄ redierunt ad terrā chanaam z possederunt eam interfectis habitatoribus eius: terra ista in qua fuerunt peregrini fuit terra chanaā vsquequo iacob descendit in mesopotamiā: deinde mesopotamia q̄usq̄ redijt in terrā chanaā. Deinde in terra chanaā quousq̄ descendit in egyptum deinde egyptus donec inde a deo liberati sunt. ⌊ Et subijcient eos seruituti. ⌋ Hoc non intelligiť de omnibus terris in quibus peregrinati sunt: sed solū de egypto: quia in terra chanaam z in mesopotamia liberi fuerunt in egypto aūt seruituti subiecti fuerunt: vt patet exo. primo. c. ⌊ z affligent quadringentis annis. ⌋ Isti quadringenti anni non sunt cōputandi a primo anno quo intrauerunt israelite in egyptum: q3 non fluxerunt tot anni: p3 quia quādo descēdit iacob in egyptum descendit cū eo leui filius eius: z chaath filius leui nepos iacob: vt p3 infra. xlvj. c. ¶ Itē iste chaath vixit annis. cxxxij. vt patet exo. vi. c. chaath genuit amram qui vixit annis centū triginta septem vt patet eodez. c. amrā genuit moysem. vt patet. eo. c. cuius anno octogesimo egressus est israel de egypto: vt p3 exo. vij. c. Isti autem anni cōiuncti faciunt annos trecentos quinquaginta: z si volumus habere adhuc numerū istum certū opz subtrahere oēs annos quos habebat chaath quādo itrauit egyptum z oēs anni sui postq̄ genuit amrā: z oēs annos amra postq̄ genuit moysem qui sunt satis multi anni: vt infra patebit. Dicit autē Augu. de ciui. dei. lib. xvi. c. xxv. q̄ non est sensus q̄ isti quadringenti anni fuerunt dum mansit israel in egypto: sed q̄ isti āni terminati sunt qñ exiuit israel de egypto siue incipiant cōputari a natiuitate ysaac siue a tēpore quo ista dicta sunt z ponit exemplū Augu. ſm bibliam interpretū quā ipse sequitur facti sunt dies thare in aran ducentoz quinq̄ annorū: z mortuus est: sed manifestū est q̄ non oēs istos annos vixit in aran: sed q̄ ibi istos oēs ānos finiuit q3 ibi mortuus est: sz per litterā nostrā nihil horū probať: q3 nō sic habet: sed sic. scz. z facti sunt dies thare ducentorū quinq̄ annorū z mortuus est in aran: non potuit ergo esse q̄ manserunt iudei in egypto quadringentis annis nec trecentis qn q̄z vt patuit: sed fuerunt anni ducenti decem: vt patet in q̄busdam cronicis iudeoz quibus in hac parte satis credendum est: q3 non pōt haberi clare veritas precisa ex biblia: z sic facit Hieronymus z alij doctores nostri quia in tali casu recurrunt ad historiaz iosephi z ānales iudeoz. Et ideo isti anni quadringenti reducendi sunt ad hoc quod dz erit peregrinum semen tuū: z Aug. dicit q̄ possunt isti anni computari a natiuitate ysaac vel a tēpore quo dicta fuerunt ista verba: vt patet. xvi. de ciui. dei. c. xxv. Sed melius cōputatur q̄ incipiant a natiuitate ysaac q̄z a tempore quo dicta fuerunt vba: q3 ista vba fuerūt dicta ānō. 84. vel. 85. vite abrahe z p3 sic q3 ista vba dicta fuerūt añ natiuitatē ismaelis: z rō p3 q3 ꝓmissio facta abrahe de multiplicitate ꝑlis z ipsius ꝑlis captiuitas denūciata sunt simľ abrahe: vt p3 hic in lra. Sarra aūt nō potes cōcipe z vides se ineptā ad cōplendā ꝓmissionē dei dixit abrahe q̄ accederet ad agar ācillā suā vt gigneret ex ea z sic vr̄ q̄ expectauerit p ānū postq̄ dicta fuerī ista verba. imo p ānos. x. vt p3 j. xvi. c. sz vtrū illi. x. āni cōputenť post ista vba dicta. s. xij. c. certū nō est: magis tñ vr̄ q̄ nō cōputenť illi anni. x. a tpe huius ꝓmissionis q3 illi cōputanť a tpe huiꝰ ꝓmissiōis q3 illi cōputanť a tpe quo intrauit in terrā chanaā abraā: vt p3 j. xvi. c. Sz ista ꝓmissio nō fuit ad ingressum terre chanaā: sed multo post q3 primo moratus fuit in terra illa aliquo tpe: deinde descēdit in egyptū vt p3. s. xij. c. deinde rediens in terram chanaā habitauit ibi cuz suo cōsobrino loth z postea diuisi sūt ab altutro: vt p3. s. xiij. c. post

metua

Diuisio aialiuz quare.

Lampas ignis q̄re.

Aues nō diuisit quare. Q

ꝓma ratio. 2. rō.

Aues quid significent.

Opinio.

Cōfutatio. ꝑ. rō. 2. rō.

3. ratio.

Horror q̄re

sūt aliquāto tēpore pugnat ꝯ quattuor reges ducētes loth captiuū ⁊ sodomitā: vt p3. s. xiiij. deinde facta fuit ista ꝓmissio de semie ⁊ reuelatio ō captiuitate: ꝑ vī ꝙ modico tpe fuit añ natiuitatē ismael' q2 natiuitas ismael' fuit ānis. x. ⁊ aliqd plus: postquā itrauit abrahā in terrā chanaā expectauit' ꝑ abrahā: vt vidēt si forte de⁹ q ꝓmisserat abrahe ꝓlis m'tipli citatē daret vxori sue fecunditatē: ⁊ q2 vidit adhuc se nō posse cōcipere dixit viro suo ꝙ accederet ad agar: ⁊ rursum trā sijt alius annus anteq̄ gigneret agar: ⁊ sic sunt duo anni: ⁊ deinde transierunt anni quattuordecim vsq̄ ad annū centesimū abrahe: ergo si isti quatuordecim ⁊ duo subtrahant de centū annis manebunt octoginta quattuor: añs p3 q2 qñ abrahā circuncisus fuit erat annoꝝ centū minus vno: vt p3 ifra. xvij. c. ⁊ eodē die circuncisus est ismael qui erat tunc annorum tredecim: vt patet eodē cap. qbus si addaf alius annus in quo cōpleuit abrahā centū annos erunt quattuordecim: ⁊ ſm hoc fuerunt dicta ista verba: decē ⁊ sex annis ante natiuitatē ysaac q natus fuit anno centesimo vite abrahe vt patet ifra. xvij. c. Addant vltra sexagita anni qui fluxerūt a natiuitate ysaac vsq̄ quo natus fuit iacob: vt patet ifra. 26. c. ⁊ erunt anni septuaginta sex deinde addant anni centum tres qui fluxerunt a natiuitate iacob vsquequo descendit in egyptū: vt p3 ifra. xlvij. c. erunt anni ducenti ⁊ sex: quib⁹ addant anni ducenti decem quibus egypto dicunt ex cronicis stetisse erunt quadringenti ⁊ decem sex: ⁊ sic superant anni decem ⁊ sex qui erant a tēpore quo dicta fuerunt illa verba vsq̄ ad natiuitatē ysaac. ¶ Computari ꝑ debet a natiuitate ysaac ⁊ erūt anni equales. ¶ Quod aūt in egypto soluꝫ steterint israelite annis ducenti decem ⁊ forte pauciorib⁹ p3 ex hoc: q2 solum steterunt in egypto per vitaꝫ chaath qui intrauit cum iacob in egyptum: vt p3 infra. xlvj. c. ⁊ per vitam amram ⁊ per vitam moysi vsq̄ ad octogesimū annū suū: q2 octoginta annoꝝ erat quādo apparuit coram pharaone: vt patet exo. vij. c. ⁊ tunc post valde modicū. s. per vnuꝫ mensē aut quasi vt declarabimus. exo. ij. ⁊. xij. c. qui sūl' sumpti: vt supra computauimus sunt anni trecenti quinquaginta: a q bus debent abstrai anni chaath post natiuitatē moysi: ⁊ qa hoies in illo tēpore generabant ad annos triginta vel quadraginta: dato ꝙ chaath ⁊ amraꝫ genuerunt filios in anno sexagesimo abstrahant reliqui anni de vita istoꝝ ⁊ cum chaath vixerit annis centū triginta tribus: vt p3 exo. c. vi. tollātur oēs ꝓter sexaginta: ⁊ similiter de vita amrā qui genuit moysen: erunt ergo isti centū viginti anni quibus addantur octoginta anni vite moysi quādo exierūt de egypto erūt ducenti anni ⁊ adhuc deficient decem: etiā q2 subtrai debēt anni quos egerat chaath quādo intrauit in egyptum. ¶ Sed de hoc non tm̄ est curandū: q2 forte diceſ ꝙ primo anno vite sue ductus fuit in egyptum. Sed adhuc omisso hoc necesse est dicere ꝙ isti genuerunt ad minus anno sexagesimo qnto vite sue: ⁊ si dicaf ꝙ hoc non est verisimile q2 hoies illius tēporis anno tricesimo vel quasi generabāt vt p3 supra. xi. c.

obiectio Rñsio. ¶ Ad hoc respondeſ dupliciter vnomō ꝙ forte non erant isti primogeniti qui nominant ⁊ satis est possibile. q2 chaath genuit quattuor filios. vt patet num̄. iij. c. ⁊ prio paralip. vi. c. ⁊ licet inter istos ꝓponaf amra tamen potuit esse ꝙ esset vltimus natiuitate: sed ꝓponit: q2 nati sunt de eo moyses ⁊ aaron: sicut diximus de sem filio noe: vt patet supra. vi. ⁊ ix. c. ⁊ de abraham sicut diximus supra. xi. c. ⁊ sic potuit eē ꝙ chaath ꝑmogenitū suū gigneret anno tricesimo vel quasi ⁊ gigneret amrā anno sexagesimo quinto vel quasi. ¶ De amraꝫ autē manifestū est ꝙ non fuit moyses ꝑmogenitus eius sed maria que vt moysen adhuc paruulum de flumine susceptum filia pharaonis nutriri iuberet vocans matrem suam duxit: ⁊ sic forte puella esset tunc quindecim annoꝝ ⁊ relinquitur amrā genuisse anno qndecimo vel quasi: de his exo. xx. c. aaron etiā ꝓmo natus fuit ꝙ moyses: sed soluꝫ p tres annos vt p3. exo. vij. c. ¶ Aliter posset aliquis rñdere ꝙ isti sero gignebant: q2 non audebant gignere cū egypti conarētur occidere puulos hebreoꝝ: vt p3 exo. ij. c. quando moyses in correpto fluminis positus fuit. ¶ Sed hoc licet forte aliquid videreſ ꝓ tēpore amrā nihil tamē fuit ꝑ tēpore quo genuit chaath q2 tunc viuebat ioseph ⁊ nullū malum inferebatur hebreis: vt p3. exo. prio. ¶ Quod aūt tunc viueret ioseph p3: quia septuaginta vno anno post introitum iacob in egyptum mortuus fuit: q2 centum decem annis vixit: vt patet infra. 50. c. Sed quādo intrauit israel in egyptuꝫ erat triginta nouem annoꝝ quia quādo stetit ad iudicandum somnium coram pharaone erat triginta annoꝝ: vt patet ifra. xli. c. Sed postea transierunt septem anni fertilitatis: ⁊ duo anni sterilitatis: vt colligitur. an. xlij. ⁊. xliij. ⁊. xlv. c. ergo ab illo tēpore quo intrauit chaath in egyptū cū iacob manent septuaginta vnus ad complendū centū decem annos vite ioseph. vt p3. infra. 50. c. sed chaath non staret per septuaginta vnum annos quin gigneret maxime q2 forte aliquot annos agebat quādo intrauit egyptū cū patre suo leui. ¶ De amrā aūt satis dici posset ꝙ aliquo tpe a gignēdo abstinuit q2 videbat filios hebreorum imediate vt nascebant flumine mergi. Sed adhuc non multū obstabat q2 ista tribulatio non magno tēpore durauit: sed pauco tēpore ante natiuitatē moysi ⁊ pauco tēpore post: ⁊ sic añ istud tēpus genuit amrā qui prior fuit: non eni fit aliqua mētio de aaron ꝙ in ortu suo laborfuerit in liberando eū a morte qō tamē tacuisset scriptura si verū fuisset. ¶ Dicendū ergo ꝙ ꝑma rñsio verior est: ⁊ si arguaf cōtra supradicta q2 dicit exo. xij. c. ꝙ habitatio filiorū israel in egypto fuit q̄dringentorum triginta annorum quo modo ergo hic dicit ꝙ fuerunt quadringenti q adhuc non fuerunt oēs in egypto: sed quedā pars eoꝝ fuit vt declaratū est incipiendo computationē ab ysaac natiuitate q2 tūc proprie semē abrahe pegrinari dicebaf quādo iam genitū erat: sed ante natiuitatē ysaac abrahā semen non habebat: ergo nec peregrinari poterat: nec valet si dicas ꝙ quattuordecim annos ante genuit ismaelem. vt patet infra. xvi. c. ¶ Respō deſ ꝙ non loquit hic deus de ismaele: sed de ysaac q2 ismael non vocabaf semen abrahe: sed ysaac. vt p3. infra. xxi. c. cū dicitur in ysaac vocabitur tibi semen. ¶ Sed aliquis respōdebit ꝙ non fuerūt anni isti nisi quadringenti. S3 scriptura nominat eos quadringētos triginta: q2 aliquādo scriptura nō curat de modico: ⁊ iō aliquādo in silibus narrationibus addit aliquādo minuit. ¶ Sed non est responsio conueniens. Primo q2 cuꝫ sacra scriptura vtrūqꝫ posuerit numerū. s. quadringenti. hic. ⁊ in exo. q̄drigēti triginta: nō vī maioꝝ rō q̄re ibi addiderit q̄ꝫ h diminuerit vel eōrio: maxie q2 vt patebit maioꝝ rō est ꝙ hic minuerit q̄ꝫ ꝙ in exodo addiderit. ¶ Jtē q2 scriptura minuit vel addidit modicū qō nō faciat quātitatē nōbilē re⁹ reliq nūi: s3 trigita re⁹ q̄dringēti: satis facit nōbilē quātitatē qō nō facēt in mille vl' duob⁹ mille: iō nō ē pole qō tantū scriptura addiderit. ¶ Jtē ⁊ clarius nō est aliquā rō q̄re scriptura posuerit triginta si solum essent anni q̄drin genti: q2 scriptura in magnis numeris qñ addidit vl' minuit est vt faciat numerū cōpletū vt si forte eēnt q̄dringenti min⁹ vno vel duobus vel decē poneret q̄dringēti p̄cise vel si eēnt quadringenti quinq̄ poneret solū q̄dringenti: q2 iste est numerus pfectus. Sed si quadringēti anni cōpleti essent q est numerus valde cōpletus quare deberēt addi triginta quia veritatē pturbarent ⁊ numerū pfectū nō agerent: sed excederent: valde eni irrōnale eēt sine aliq̄ vtilitate veritatē ipedire. ¶ Jtē q2 scriptura notat ꝙ iste numerus q̄dringēti triginta annoꝝ fuit p̄cisus nec magis nec minus nec in vna die: q2 dī vbi. s. exo. xij. c. habitatio aūt filioꝝ israel qua manserunt in egypto fuit quadringenti triginta annoꝝ qbus expletis eodē die egressus est oīs exercitus dñi de terra egypti. hoc p3 q2 idē hr̄ ad gala. iij. c. dicit ibi apo. ꝙ testamētū cōfirmatū fuit cū abrahā: deinde post quadrigētos ⁊ triginta annos facta fuit lex: sed lex data fuit eo anno quo exierunt de egypto mense tertio in ꝓncipio: vt p3 exo. xix. c. ꝑ ab eodē tēpore cōputat apo. ⁊ sacra scriptura exo. ¶ Sed q̄rit a quo tpe ista cōputatio incipiat ⁊ rñdetur ꝙ incipit a tēpore quo abraham exiuit de aran mesopotamie: q2 ꝛs abrahā quando stabat in aran mesopotamie staret extra terram suam. s. hur caldeoꝝ ciuitatē: quia tamē manebat adhuc in domo patris sui thare non dicebatur peregrinisti: cum autē exiuit de aram incepit peregrinari ipse deinde semen eius ⁊ duravit ista peregrinatio vsq̄ ad diem quo exierunt de egypto. scz. ꝙ a die quo exiuit abraham de aran vsq̄ ad diez quo exierunt israelite de egipto fluxerunt anni quadringenti triginta completi ⁊ huic concordat auctoritas apostoli ꝓpositā. s. ꝙ a ꝓfirmatione testamēti dei cū abrahā vsq̄ datione legis fluxerūt quadringenti triginta q2 dī testamentū cōfirmatū cū abrahā quādo exiuit de mesopotamia ⁊ venit in terrā chanaā: vt patet supra. xij. c. ⁊ sic eodem tēpore fuit testamēti ꝓfirmatio

⁊ pegrinatiōis

R

S

A q tpe ici pit ista com putatio.

T

ꝑegrinationis inceptio. ſ. in exitu de aran: ⁊ totum iſtud tp̃s pegrinationis vocaꝫ mãſio in egypto: q̃ fuit in mltis labozib⁹ ⁊ erumnijs ſic̃ hitatio in egypto. Uel q̃ vocaꝫ tẽpus manſionis i egypto. totum tempus a quo incipit abzahã manẽ in egypto quouſq; filij eius poſtea exierũt ide ſ3 totũ iſtũ tp̃s nõ fuerit continuatum q̃ ꝑmo anno quo abzahã exiuit de aran deſcendit in egyptũ pp famẽ ⁊ mãſit ibi aliquãto tẽ poze. deide reuerſus fuit ad terrã chanaã ⁊ manſit ibi ipſe ⁊ filij ſui poſt eũ vſq; deſcenſuz egypti ꝑ annos ducẽtos q̃nde cim: ⁊ deide ſteterũt toto tpe vſq; ꝓſumationẽ annoꝝ q̃drin genti trigita in egypto: ⁊ iſta vꝝ itentio vltima lr̃e: exo. xv̈. q̃ re vocauerit iſtos q̃dringẽtos triginta ãnos mãſione egypti ſ. q̃ in mãſione in egypto icepti ſũt: ⁊ in mãſione in egypto finiti ſunt. ¶ Sed q̃rit̃ quo poſſint inueniri iſti q̃dringenti triginta anni: ſi eni incipiamus ab ãno quo receſſit abzahaz de aran tũc erat ſeptuaginta q̃nq; annoꝝ. vt p3. ẽ. xv̈. c. ⁊ deinde vſq; ad natiuitatẽ iſaac fluxerunt anni viginti q̃nq; q̃ genitus fuit anno centeſimo vite abzahe: vt p3. j. xvv̈. c. poſt natiuitatẽ yſaac vſq; ad exitũ de egypto fluxerũt anni q̃drin genti ſup̃apoſiti: deficiunt g̃ anni q̃nq; ad cõplendũ annos q̃dringentos triginta de qb⁹ exo. xv̈. c. ¶ Dõz g̃ q̃ a tpe quo iſta dicta ſunt abzahe vſq; ad natiuitatẽ yſaac fuerũt anni vi ginti q̃nq; q̃ ſeptuagita q̃nq; ãnoꝝ erat abzahaz q̃n itrauit in terrã chanaã. vt p3. ẽ. xv̈. c. ⁊ nat⁹ fuit yſaac ãno cẽteſimo abzahe. vt p3. j. xxj. c. ⁊ a natiuitate yſaac vſq; ad deſcẽſuz in egypto fluxerũt anni centũ nouẽ: ⁊ in egypto mãſerũt iſraeli te annis ducentis q̃ndeci: ſ3 ſcriptura noiauit q̃dringenti: q̃ eſt numerus cõpletus: nã curãs de q̃nq; q ſuperãt: q̃ vt dictũ fuit nõ curat ſcriptura de modico plus vel minus: copulãdo g̃ viginti q̃nq; añ natiuitatẽ yſaac: ⁊ centũ nouez a ſua natiuitate vſq; ad deſcenſuz in egyptũ: vt. ẽ. ꝓbauim⁹: ⁊ ducenti q̃ndeci qb⁹ in egypto mãſerũt: ſ3 dicãt ſolũ ducenti decẽ diminuẽdo q̃nq; iſurgũt anni q̃dringẽti triginta q ponũt in lr̃a exo. xv̈. c. fuit g̃ a tpe iſti⁹ ꝓmiſſionis vſq; ad exitum de egypto vel dationẽ legis ãni q̃dringẽti triginta: ⁊ a natiuita te yſaac vſq; ad exitũ de egypto anni q̃dringẽti q̃nq; : ſ3 dicã tur hic quadringenti nõ curãdo de illis q̃nq; q̃ pauci ſunt: fuerũt aũt anni q̃bus mãſerũt iſraelite in egypto ab ingreſſu iacob illuc ducẽti q̃ndeci: ſ3 dicãt a iudeis ducẽti decẽ: q̃ alr̃ nõ põt cõpleri ſũma q̃dringẽti trigita annoꝝ de qb⁹ exo. xv̈. c. vt ſupra ꝓbauimus: fuerũt anni qb⁹ ſeruierũt hebrei i egy pto ad plus cẽtũ q̃ nõ fuit ſeruitus hebreoꝝ in egypto toto tpe quo ſteterũt in egypto: nã toto tpe quo vixit ioſeph dñan te ipſo fuerũt hebrei in ꝓſpitate: poſtq̃z ãt mortuus eſt icepit ſeruitus ⁊ calamitas ⁊ nõ imediate vt mortuus fuit ioſeph: ⁊ tota illa cognatio: vt p3 exo. p̃. c. i. oẽs q̃ deſcenderũt i egyptũ cũ iacob: ſ3 chaath deſcẽdit cũ iacob. vt p3. j. xlvi. c. g̃ vſq; ad mortẽ chaath ad minus nõ fuit iceptio ſeruitutis hebreo rũ: chaath aũt mortu⁹ fuit ad plus annis centũ ⁊ decez poſt itroitũ in egyptũ: ſed tota mãſio in egypto fuit ducẽtis decez vt q̃dã volũt: vel ducẽtis q̃ndeci: g̃ ſubtrahẽdo ab eis centuz decẽ annos q̃bus ad min⁹ vixit poſt ingreſſum in egyptum chaath manebũt anni centũ q̃bus ſeruierũt. añs. ſ. q̃ manſio iſrael in egypto fuerit ducentis q̃nq; annis iã dictũ eſt: q̃ ãt poſt introitũ in egyptũ vixit chaath cẽtũ decẽ annis p3 quia chaath vixit annis centũ triginta tribus. vt p3. leui. vi. c. a q̃ bus ſubtrahãt illi quos hẽbat q̃n intrauit egyptũ manebũt ceteri qb⁹ vixerit in egypto: q̃n aũt itrauit in egyptũ ad plus hẽt ãnos viginti tres: q̃ pr̃ ſuus hẽbat q̃dragita q̃ttuor: vt p3. j. xli. ⁊ exo. v̈. ⁊. vi. c. qui ſubtrahant a cẽtũ trigita tribus manebũt cẽtũ decẽ q ſubtracti a ducẽtis q̃ndeci faciẽt mane re cẽtũ q̃nq; ãnos: ⁊ ſ3 fuit ſeruitus iſraelitarũ ad plus. ⌊ ve rũ tñ gentẽ cui ſeruituri ſunt ego iudicabo. ⌋ i. ego puniam ſ. q̃ egyptũ q tenuerũt hebreos in dura ſeruitute grauit̃ pu niti ſunt in exitu hebreoꝝ. ſ. decẽ plagis. vt p3 in exo. a. c. v̈. vſq; ad. xv̈. ⌊ ⁊ poſt ſ3 egredient̃ cũ magna ſuba. ⌋ in exitu. n. hebreoꝝ. mãdauit deus q̃ vir peteret ab amico ſuo egyptio vaſa aurea vl̃ argentea ⁊ mlr̃ a vicina ſua etiã veſtes p̃recio ſas: ⁊ deus dabat egyptijs in mẽtẽ q̃ libẽter accomodarent eis: ⁊ mãdauit q̃ ea portarẽt: vt p3 exo. iv̈. c. ⁊ ſ3 erat vel quia egyptũ violẽter acceperãt multa bona ab hebreis q̃ nunquã reſtituerãt: vel q̃ coegerãt eos laborare grauibus oneribus vt p3. exo. p̃. ⁊. iv̈. ⁊. v. ⁊ nihil p̃o his laborib⁹ dabãt eis: in ſ3 ergo ſatiſfactũ fuit. de quo dicẽt magl. j. exo. iv̈. ⁊. xij. c. ⌊ tu aũt ibis ad p̃res tuos. ⌋ i. morieris ſicut p̃res tui mortui ſũt: vel ibis ad p̃res tuos. ſ. ſcõs ⁊ iuſtos qui in limbo manebant vſq; ad xp̃i paſſionẽ. ⌊ Sepultus in ſenectute bona. ⌋ p̃ hoc certificabat eũ de duobus. ¶ De p̃ q̃ moreret q̃n eſſet ſenex ne intelligeret ſe cito moriturũ: ⁊ ſ3 fuit poſt centũ ſeptuagin ta q̃nq; annos: vt p3. j. xxv. c. ¶ Scõ'certificaꝫ de bono ſta tu in quo moriturus erat. ſ. õ gr̃a: q̃ dicit̃ in ſenectute bona: nõ eſt eni bona ſenectus que in gr̃a nõ finitur: iuxta illud: ſa piẽtie. iiij. c, canicies venerãda nõ diuturna nec annoꝝ nũe ro cõputata: cani ſunt ſenſus hoium. ⁊ ſenectus vita imacu lata ⌊ Generatione aũt q̃rta reuertet̃ huc. ⌋ i. ad terrã iſtam q̃ terra in qua nũc erãt erat terra ꝓmiſſa ⁊ debebãt ad eã re uerti poſt egyptiacã captiuitatẽ: ¶ Et ſciendũ q̃ p̃n accipi iſte gn̄ationes p̃o varijs pſonis ſuccedẽtibus: aut p̃o deter minato tpe quo durat vna gn̄atio. ¶ Si aũt accipiant gn̄a tiones p̃o tpe quo durare p̃nt gn̄ationes: ſed duratio vnius gn̄ationis eſt centũ anni. iõ dñr reddituri poſt quattuoꝝ ge neratiões: q̃ poſt quadrigentos annos. ¶ Si aũt accipiat gn̄atio pſonaꝝ acceptione tũc ſunt quattuoꝝ generationes: quia quattuoꝝ pſone ſibi ſucceſſerunt cõputãdo ꝑ lineã regi am. ſ. ꝑ lineã iude: ⁊ q̃ reuerſio p̃ſupponit eũ ex̃ nõ põt cõpu tari iſta cõtextio gn̄onũ niſi ab illo q fuit ꝑmo ex̃ terrã illam nõ redeundo ad illã: ⁊ q̃ abzahã nõ fuit in terra chanaã nõ põt incipi ab illo cõputatio gn̄ationũ: idẽ de yſaac q ibidem moꝛtu⁹ẽ. Sz cõputatio icipiet a iacob q deſcẽdit in egyptũ ⁊ ibidẽ moꝛtu⁹eſt. P̃ria g̃ gn̄atio ẽ q̃: iacob genuit iudã aq̃ reges deſcẽderũt. 2ª fuit q̃ iudas genuit phares. 3ª q̃ phares genuit eſrõ: vt p3 mat. i. c. Quarta q̃ eſron genuit caleph: ⁊ iſte iuit terrã ꝓmiſſionis: vt p3 nu. xiiij. ⁊. xxvi. ⁊ ioſue. i4. c. ⁊ iſta eſt cõputatio ſm Nicho. qui dicit caleph fuiſſe filiuz eſron ꝑ lineã regalẽ ꝑ q̃z ſe cõputare cõtẽdit: ſed nõ vr̃ verũ q̃ Mat. p̃. c. vbi cõputaꝫ linea xp̃i ꝑ lineã regũ vel p̃ncipuz iuda ponit̃ filius eſron non caleph ſed arã: aram aũt genuit aminadab: aminadab genuit naaſon: qui genuit ſalmõ: iſta eadẽ cõputatio hr̃ ruth vlti. c. in fine: ⁊ hoc idẽ declaraꝫ p̃ri mo parali. ij. c. vbi dr̃ q̃ iſti erãt p̃ncipes q̃ naaſon ponitur p̃nceps filioꝝ iuda: de hoc ẽt nume. c. p̃. ij. ⁊ ſeptimo vbi ponit̃ ablatio p̃ncipũ oiuz tribuũ ⁊ ponit̃ p̃nceps iuda naaſon: ſalmon aũt filius naaſon intrauit in terrã ꝓmiſſionis ⁊ acce pit in vxorẽ mab meretricẽ iericontinã: vt Mat. p̃. c. ¶ Sed hoc fuit imediate in ingreſſu terre ꝓmiſſionis: vt patz ioſue. vi. c. ⁊ iſto mõ cõputando itraueꝛt filij iſrael terrã ꝓmiſſiõis in fine quarte generationis regalis ⁊ in p̃ncipio quinte: q̃ naaſon moꝛtuus fuit paulo ante itroitũ terre ꝓmiſſionis: ⁊ tunc eſt ſenſus gn̄one aũt quarta reuertent̃ huc. i. completa quarta gn̄one ⁊ incipiente quinta. ¶ Si aũt cõputare vellis vt cõputat Nicola. p caleph in quarta gn̄atione erat itro itus in terrã ꝓmiſſionis. Sed nõ erit cõputatio ꝑ lineã regalẽ ſ3 hoc ipſe dicat. ¶ Et etiã nõ eſt rõnabile q̃ cõputẽt illo mõ linea quarta gn̄ationũ: q̃ dz cõputari iſta linea gn̄atio nuz ab illo qui poſtremus itrauit in oꝛdine generationum in egyptũ: debẽt cõputari gn̄ationes: iacob aũt nõ fuit mioꝛ de itrantibus in terrã ꝓmiſſionis: ſed ſenioꝛ ⁊ cũ intrauit iã genuerat iudã: in meſopotamia: ⁊ iudas iã genuerat pha res: vt p3. j. c. 38. Iſte g̃ due gn̄ones nõ fuerũt in egypto. ſ3 in terra chanaã. Quũ aũt õs voluerit demõſtrare q̃ſtitatẽ tpis q̃ in egypto manẽ debebãt p iſtas q̃ttuoꝛ gn̄ones nõ debuit cõputare illas gn̄ones q̃ fuerũt in terra chanaã q̃: ille deter minẽt aliq̃z q̃ſtitatẽ tpis trãſacti i egypto: phares aũt adhuc iuuenis itrauit egyptũ ⁊ ibi genuit ⁊ ſic p̃ª gn̄atio fuit q̃ pha res genuit eſron: ⁊ q̃n vſq; ad naaſon ⁊ ſalmon vt ſupra cõ putabã: ⁊ ſ3 vr̃ fundamentũ rõnis: lr̃a aũt. 70. interp̃retũ hz. ⌊ Generatione quita reuertent̃ huc. ⌋ hoc ãt vr̃ verũ p lineã ſacerdotalẽ: q̃ iacob genuit leui. Scõa fuit qua leui genuit chaath. Tertia fuit qua chaat genuit amrã. Quarta i qua amraz genuit aaron, vt p3 de his duabus vel tribus. exo. vi. c. Quinta qua aaron genuit eleazar. vt p3 nu. iv̈. Et iſte itra uit terrã ꝓmiſſionis ⁊ diuiſit eã ſorte cũ ioſue. vt patz. ioſue. xiiij. ⁊. xviij. c. ⌊ Nõdũ eni cõplete ſunt iniquitates amoꝛreo rũ vſq; ad p̃ns tp̃s. ⌋ hoc eſt rñſiuũ ad ſupioza diceret enim abzahã deo: dñe ad quid ſunt iſte angſtie: bonuz eſt q̃ ego ⁊ ſemẽ meũ poſſideamus iſtã terrã ex q̃ eã daturus es nob. ¶ Rñdet̃ q̃ iſta terra poſſidebatur ab amoꝛreis ⁊ perditurꝰ erãt eã pp pctã ſua: ſ3 nõdũ erãt illa pctã cõſumata pp q̃ deꝰ iudicabat eos dignos pdere terrã illã: oportebat g̃ q̃ ſemen abzahe pegrinaret̃ quouſq; illa pctã cõplerent̃. ⌊ Cũ g̃ occu

buiſſet

Quo inueniunt iſti q̃dringẽti triginta anni.

Rñſio.

Judei fuerũt in ꝓſperitate toto tẽpore q̃ ioſeph regnauit.

§ Gn̄atio duplicit capitur. Gn̄atio tẽpoꝛis. Gn̄atio ꝑ pſonarũ acceptiõe. U

Cõputatio cõputatõs nicolai.

buisset sol. ¶ Jex ꝥ appet manifeste ꝫ dictū nicolai: dixit enim supra ꝙ illa diuisio cadauerum aialiuz de nocte fcā fuit post solis occasum. Dic aūt lra agit dr̄iam qz supra dixit cum sol occumberet hic dr̄ cū occubuisset: qz ille sopor irruit in abraham dum sol esset in occumbere. i. qz erat circa subintrationē in orizonta: nōdū tn occubuerat. Sic eni ait Augu. de ciui. dei. lib. xvj. c. xxv. s. ꝙ iste sopor irruit añ solis occasum: z dicit in eo. c. Aug. ꝙ horror z tenebra que supuenit abrahe añ solis occasum signat tribulationē futuraz in sanctis fidelibus sub antixpo qualis nunquā fuit a pncipio mūdi; vt pz Mat. xxiiij. terror aūt z flāma ardens iter diuisiones qui venit in ipso solis occubitu signat futurā cōflagrationē oiuz rerū p ignē in fine seculi: in quo mali incipient cruciari. Et ista duo que dicit hic littera non fuerunt simul: sed primo ante solis occasum irruit sopor z horror z dicta fuerunt superiora verba abrahe: z cū sol eēt in occubitu vel post occubitū apparuit lampas inter diuisiones. Et ista est sīa Aug. vbi supra: qz ponit ista duo facta signare facta duoz tēpoz. q̄ non pōt stare ꝙ ista oia de nocte facta fuerint: qz tunc oia facta fuissent cū sol occubuisset z nulla cū occumberet vt lra ponit mānifeste. ¶ Facta est caligo tenebrosa. ¶ De ista caligine in certū est an sic facta fuerit: qz tps valde obscurus fuit ex aliq̄ accidenti: vel qz sic abrahe visum fuit imaginaria visione. ¶ Apparuit clibanus fumans. ¶ signat ꝫm lram iste cliban⁹ ignitus z fumans seruitutē durā in egypto: z sic dr̄ deute. iiij. c. deus eripuit nos de fornace ferrea egypti: z erat iste clibanus ardens ad signandas magnas tribulatiões z angustias q̄s hebrei passuri erāt: qz ignis maxime afflictiuus ē: z vocaī fumans ad designandū fletū z merorē quē in egypto patiebant: fumus eni lachrimas excutit. ¶ z lāpas ignis trāsiens iter diuisiones illas. ¶ Aug. dicit. xvi. de ciui. dei. c. xxv. ꝙ miraculū fuit ꝙ trāsiret lampas ignis iter diuisiones cadauerū. Sed postea in libro retractationū emēdauit se dicēs ꝙ nō debuit hoc pro miraculo hr̄i qz nō fuit hoc veraciter. s. ꝙ stetisset ibi aliqs clibanus ardens vel lāpas trāsiens iter diuisiones: sed qz sic abrahe visione maginaria demōstratuz est: z pz hoc in quodaz prologo eiusdā Augu. positū in pncipio libri de ciui. dei. sumptū de lib. retractationū q incipit. In terea cū Roma gothoz: z videbaī trāsire ista lāpas ad notā dū cōfirmationē pacti: qz sicut hoies faciētes pactū trāsibāt inter ptes aialiū occisoz: ita deus loco sui faciebat flamā, trāsire: qz ipse ptrāsire nō poterat cū vbiq̄ sit: sicut i cōfirmatione legis ppl's fuit aspersus sanguine: z loco eius q nō poterat aspergi aspersuz fuit altare. vt pz exo. xxiiij. z ad hebreos ix. c. ¶ In die illa pepigit deus fedus cū abrahā. ¶ Fedus vel pactū fuit qō sequit. s. ꝙ deus daret abrahe terras istaz gētiū: z lz ista ꝓmissio fuerit facta abrahe qñ venit de arā. vt pz ū. xij. c. tn nūq̄ fuit cōfirmata ꝓmissio in aliquo signo vsq̄ ad locū istū. ¶ Semini tuo dabo terrā hanc. ¶ Loquit de datione que iportat pacificā possessionē quā nūq̄ hūit abrahā in terrā ꝓmissionis. Sed semē suū. Jpse aūt ꝫm ꝓphetatē illā tenuit: hoc fuit cōpletū cū redierūt de egypto ad eādē terrā z nō dr̄ ꝥ in eternū. Sz. ū. xiij. c. dixit ꝙ daret eā vsq̄ i sempiternū: z si dicas ꝙ falsuz est: qz iā inde expulsi sunt. ¶ Dico ꝙ iā rn̄sum fuit. ū. xiij. c. Aug. tn. xvi. de ciui. dei. c. xxij. dic ꝙ hoc sic ad lraz verū est: qz lz iudei de ciuitate hierl̄z expulsi, sūt tn hitant in locis palestine satis circa hierl̄z z ibi moza bunt vsq̄ ad finē scl'i: sed ꝥ iā nō est vt Aug. putauit. tpe augustini hebrei nō intrabāt hierl'm: qz impator belius adrianus dedit hierl'm xpianis habitandā z ihibuit ne qs iudeus sub pena capitiſ hierosolymā igrederet: māserūt'tn desiderio terre illius quidā iudei vsq̄ ad tpa augustini. Sz postea belis fortissimis oēs inde expulsi sunt: putauerat aūt Augu. ꝙ in terra illa māsuri erāt vsq̄ ad finē seculi tn nō fuit sic factū ¶ A fluuio egypti. ¶ non vocaī hic fluuius egypti nilus qui magnus fluuius est fluens per medium egypti: z veniens a pte meridie: vt pz euidēter i hȳs q̄ dn̄r. exo. c. ix. qz tunc magna ps egypti z arabia tota z madian alīq̄ gētiū situs eis eēnt ꝓmissi: sed falsuz est qz nūq̄ dati sunt etiā qz termini terre chanaā ponunt̄ num. xxxiiij. c. in qb⁹ nihil hoz icludit. Sed qdā puus fluuius diuidēs terminos egypti z palestine apō ciuitatē q̄ vocaī rinocorula. vt ait Augu. xvj. de ciui. dei. ca. xxv. Aliqui aūt dicunt rinocorulā nomē esse fluminis z nō ciuitatis: vt hr̄ in historia scho. Sz Aug. nō vult. ¶ Usq̄ ad fluuiū magnū eufraten. ¶ Jste fluuius est vnus ō q̄ttuor fluminib⁹ padisi. vt pz. ū. c. z tn ꝙ aliq̄ terraz ihabitata spacia fluat meatu subterraneo absorbeī. Et rursuz in mōtibus armenie cū tigride flumine renascit q mox abiūctis dissociant aqs. vt hr̄ ō ꝓsola. p Boe. li. v. metro. p. Et deide trāsit iste fluuius p mediū babylonis veniēs ꝫ meridiē trāsit circa termi nos terre chanaā z ad vltimū mari mediterraneo absorbeī. Et ponit ꝥ de⁹ terminos terre ꝓmissionis a septētrione z meridie: fluui⁹. n. egypti ad meridiē est qz egypt⁹ meridionalis ē terre chanaaz: vt patuit. ū. xij. c. Eufrates āt est ad septētrionē ꝫ babylonē: termini aūt ab oriēte z occidēte nō ponunt̄ ꝥ. ſz ponunt̄ num. xxxiiij. c. ¶ cineos cinereos. ¶ Hic ponunt̄ vndeci gētes qs de⁹ dedit semini abrahe. ¶ Et ſi aliqs q̄rat quō hic ponunt̄ vndeci gētes cū i exodo z alīs libr] nūq̄ de⁹ ꝓmiserit nisi septē. Forte dicet aliquis ꝙ ille eedē gētes q̄ i alīs libris ponunt̄ et ponunt̄ ꝥ. ſz pl'ib⁹ noib⁹ nūcupāt. Sz nō ē sat̄ rōale. Si. n. dicēt ꝙ eadē gēs aliō nomē hz nūc q̄s añ hēbat bn̄ stat: ſz ꝙ septē gētes vndeci noib⁹ nūcupēt sil' nō est rōnale. Dōz ꝙ ꝥ ponunt̄ vndeci gētes z terre oium istaz fuerūt date semini abrahe: ſz in alīs libris solū ponunt̄ septē ppl'i: qz ibi logitur de⁹ de filīs Jacob qb⁹ terra septē gētiū data fuit. Hic aūt loquit de semie abrahe in quo cōprehendit esau q hūit terram vni⁹ gētis de istis: z filij loth. s. moab z amō q lz nō fuerī de semie abrahe: qz tn de⁹ fecit ml'ta bona loth pp abrahā. vt pz j. xix. c. ita fecit pp abrahā ml'ta bona moab z amon: z sic data fuerūt due gētes de istis: de ꝥ mag] dixim⁹ deutero. ij. cap. enei āt nō ponunt̄ ꝥ cū qb⁹ fuit vndeci gētes q tn alibi ponunt̄ z tūc relinquēt octo gētes ꝫ filīs israel. s. septez ppl'i q sepe noiant̄ z raphain. qd ḡ dōm. ¶ Rndet ꝙ raphain coicidūt cū amoreis: qz raphain dn̄r gigātes z isti habitauerūt ante iordanē veniētib⁹ de oriēte in terrā regis og. ipse. n. rex og tē superat de stirpe raphain siue gigantū: z iō dr̄ deute. iij. c. ꝙ tota terra basan olim terra gigantū reputata est: ista tn terra vocaī terra amoreoz: vt pz deutero. iij. c. vbi dr̄ ꝙ in illo tpe tulit israel terrā de manu duoz regum amoreorum. s. seon. z og. z isto modo reducuntur isti octo populi ad septem gētes que cōmuniter in libris istis nominantur.

Gen. xvi. Hebr. xi. Gal. iiij.

¶ L. S. Dē conceptu agar z fuga eius z natiuitate bismael. Capitulum. xvi.

Bitur sarai vxor abrahaz nō genuerat sibi liberos: sed habens ancillam egyptiam nomine agar dixit marito suo. Ecce conclusit me dominus ne parerem ingredere ad ancillā meā si forte saltez ex illa suscipiam filios. Cūq̄z ille acquiesceret deprecanti: tulit agar egyptiam ancillā suā post annos decez quā habitare cepāt in terra chanaā: z dedit eam viro suo vxorē. Qui igressus est ad eam. At illa concepisse se videns despexit dominā suā. Dixitq̄z sarai ad abrahā. Jnique agis cōtra me. Ego dedi ancillam meā in sinū tuū q̄ videns ꝙ cōcepit despectui me hz. Judicet dn̄s iter me z te. Cui rndit abrahā. Ecce ait ancilla tua in manu tua est: vtere ea vt libet. Affligēte igitur eā sarai: fugam iniit. Cunq̄z inuenisset eam angelus dn̄i iuxta fontem aque in solitudine que est in via sur in deserto dixit ad illaz. Agar ancilla sarai vnde venis: z quo vadis. que respōdit. A facie sarai dn̄e mee ego fugio. Dixitq̄z ei angelus dn̄i. Reuertere ad dominā tuā: z būiliare sub manu illius. Et rursum. Multiplicans inquit multiplicabo semen tuum: z non numerabitur ꝓ multitudine. Ac deiceps ecce ait ꝓcepisti z paries filiū: vocabisq̄z nomen eius bismael: eo ꝙ audierit dn̄s afflictiōez tuā. Hic erit ferus hō: manus eius ꝫ oēs z manus oiuz ꝫ eum: z e regione vniuersorum fratrū suoz figet

A

B

C

D

iudicū. iz. b Luc. i. c.

figet tabernacula. Vocauit autē agar nomē domini qui loquebatur ad eā: tu deus q vidiſti me. Dixit enī profecto hic vidi poſteriora videntis me: propterea appellauit puteū illū puteū viuentis ⁊ videntis me. Ipſe eſt inter cades ⁊ barad pepitq; agar abrahe filium qui vocauit nomē eius iſmael. Octoginta ⁊ ſex annorum erat abrahā quādo peperit ei agar iſmaelem.

¶ Capitulum decimum ſextum.

SItur Sarai. Demonſtrato in ſuperioribus qual'r ſe habuit abrahā in prole petenda. hic oſtendit qualiter ſe habuit in vxore ferenda vel tollenda. Et tāguntur duo. Primū ancille in vxorē acceptio. Scōs eiuſdē humiliatiua correctio ibi. ad illa cōcepiſſe.

Prīa pars.

¶ Circa primū. Igit ſarai. iſta cōiunctio: igit nō ponitur hic vt illatiua: ſed vt narrationis inchoatiua. Non genuerat liberos. licet a multis annis eſſet cū abrahā q; ipſa ſterilis erat neq; ex aliquo hoie nāl'r concipere poterat. Sed habens ancillam egyptiam. iſtam ancillam habuit abrahas quādo deſcendit in egyptum ꝓpter famē: vt p; ſupra. xij. ca. vbi dicit q; fuerunt abrahe aſini ⁊ aſine ſerui ⁊ ancille quia dederant ei egyptij honorantes eū vel propter ſarai: vel propter doctrinā aſtrologie in egypto. Noie agar. volūt enī hebrei q; agar fuit filia regis alicuius egypti vna de vxorib⁹ pharaonis que videns bonitatē ſarre ⁊ qūo tota domus regis ꝓpter eā fuerat flagellata: vt p; ſupra. xij. c. credidit apō ſe q; meli⁹ eēt ei ſi ſarrai tāq; ācilla fuiret q; ſi in domo pharaonis i honore magno hēret: ⁊ iō rex pharao tradidit eā ſarai tāq; ancillā.

A

¶ Qō āt agar fuerit mlier de bono gñe nō vr̄ irrōnale: ſ; q; fuerit filia regis egypti vel vxor: ⁊ q; rex tradere eā in ancillā ſarai nō videt rōnale: licz Nicolaus dicat q; rationale ſatis fuit: ⁊ ponit exemplū de ꝙerſis ad cerimonias hebreoz tēpore heſter ꝓpter mirabilia dei: q; ibi cōuertebant ad cerimonias iudeoz: non tamē efficiebant ſerui illoz: etiā q; illud verum eſt de aliquibus pſonis non valde magni valoris: ſed q; filius vel filia regis alicui peregrino viro in ancillam daret nō videt multū rōnabile. Ecce cōcluſit me dñs. iſta cōcluſio penalitas quedaz eſt que a deo eſt interdū ꝓpter peccata interdū autē ad laudem dei. Sic enim fuit in ſarra vt virtus dei magis manifeſtaret in dādo ei filiū in ſenectute: ſic dixit xp̄s ioā. ix. c. de ceco nato nō peccauit. hic nec parentes eius: ſed vt virtus dei manifeſtaret in illo: ⁊ ſic quoddam indiciū bone prolis future monſtraret. Ne parerem: nō cōcluſerat eam deus ne pareret: ſed cōcluſerat vt nō cōciperet: illa enī cōcludit ne pariat que cū fetū maturū habet ad emiſſionē promptū ſine magnis laboribus ⁊ vite periculo emittere nō pōt. Sed dicitur hic. Ne parerē. q; parere eſt ꝓſequēs ad cōcipere. Ingredere ad ancillā meaz. i. accede ad eam carnaliter. Si forte ſaltem ex ea ſuſcipiam filios. ideſt licet ex me habere non poſſim: vellē tamē ſuſcipere ex ancilla. In hebreo habet hic quoddā verbū q; ſignat hedificari: vel filios ſuſcipere: ⁊ ſic pōt eſſe littera. Si forte edificabor ex ea. Dicitur enim hedificari vir vel mulier qñ ſuſcipit filios: q; filij retinent nomen patris vel matris poſt mortem eoz ⁊ conſeruant in ſua poſteritate: cum autē filios nō hnt deſtructi ſūt: q; nō manet eoz domus vel poſteritas poſt mortē cū nō habeāt ſucceſſorē. Sic hī ec. xxx. c. mortu⁹ eſt qſi nō mortuus eſt pr̄ ei⁹: reliquit enī filiū ſilez ſibi. Satis p; in hoc honeſtas ⁊ rectitudo finis ſarre in actu coniugali. ſ. q; nō deſiderio libidinis: ſed prolis viro miſceret quādo amore prolis viro permiſit: imo diligenter ſupplicauit vt ancillā ſuam accipet in vxorē: qō nunc nulla femina faceret etiam ſi liceret nec virū ſuū agere pmitteret: motiuū autē ſarre potuit eſſe ex quadam equitate iuſtitie. Sciebat enī q; deus pepigerat cū abrahā q; multiplicaret ſemen eius ſicut arenā maris ⁊ ſtellas celi: vt patet ſupra. xij. ⁊. xv. c. videbat autē ſe ineptam eſſe ad cōpletionē huius promiſſi: ideo ne grauamē faceret viro ſuo impediendo eū a tanta prolis multitudine quā deus ei ex dono ꝓmiſerat: rogauit vt ſaltez gigneret ex ancilla. Cunq; ille acquieſceret deprecāti. Multas laudes ponit Augu. xvi. de ciui. dei. c. xxvi. de abrahā dicens eū perfectiſſimū: q; ita bene ſe habuit ad vxorē ⁊ ancillaz ⁊ magna bonitas demonſtrat vtriuſq; cōiugis: q; ſarra nolens q; abrahā grauaret non habēdo multiplicitatē prolis ꝓmiſe cōtra cōſuetudinem aliarū feminarū petijt: in ſuū preiudiciuz q; abrahā ſuſciperet agar in vxorē: maior adhuc abrahe bonitas qui precibus cōdeſcendere non volebat que ad vtilitatem eius erant ne in aliquo videret ſarram etiā nolentez grauare. Nemo ergo vituperare poterit abraham quaſi libidine ductus vel deordinato filioz deſiderio ad agar acceſſerit: ſed precibus ſarre. Timuit enī ne eam nimis cōtriſtaret ſi precibus non acquieſceret. Et cū hoc nō acceſſit ad agar tanq; ad cōcubinā: ſed eam in vxorez accepit ne i actu erroz cōtra deū intercidet cū ſemp actus carnalis fuerit peccatum niſi cuz ꝓpria vxore. Tulit agar ancillam ſuam. ideſt ſarra dedit agar ancillā abrahe in vxorem. Poſt decē annos quā habitare ceperat in terra chanaā. In pmo āno quo venerat abrahā de aran in terrā chanaā accepit a deo q; miſſionem de ꝙlis multiplicitate: ⁊ ab illo tēpore incepit dare operā vt generaret: ſed non potuit vſq; in decē annos. In decimo autē anno qui erat annus octogeſimus quintus vite abrahe cū ipſe intrauerit in terraz chanaā in anno ſeptuageſimo qnto: vt p; ſ. xj. c. dedit ſarra ancillā ſuaz agar abrahe in vxorem.

Ex hoc loco accipiunt hebrei q; decem annis debet vir dare operā vt ex vxore ſua gigneret: ſi autē non potuerit poſt decem annos aliā accipere d;. Sed hoc non multū agit ad ꝓpoſitū q; a multis retro tēporibus laborauerat abrahā vt filios ſuſciperet ex ſarra: q; multi dies erant quibus eā acceperat in vxorē. ſ. anteq; abrahā recederet de hur caldeoz ⁊ veniret in arā: vt p; ſ. xi. c. ⁊ ſic forte plures quā triginta anni tranſierāt in qbus laborauerat vt prolē acciperet ⁊ nō potuit. Sed ponunt hic ſignati iſti decē anni: quia ex tunc facta fuerat promiſſio de prole multiplicanda: iō magis dedit in hoc tpe opam vt gigneret etiaz: q; yſaac manſit per annos viginti cū rebeca nō gignens: tñ non accepit aliā vt p; ifra. xxv. c. lz ibi ponat q̄dā hebreoz rñſio. Dedit eaz viro ſuo in vxorē. In hoc multū preiudicabat ſibi ſarra qa ſi dediſſet eā in cōcupiſcentiā abrahe poſſet qñcunq; vellet eaz expellere nec acquirebat ei ius petēdi debitū. Sed quia vxor accepta eſt tantū ius in petēdo debitū ei acquiſitū erat ſicut ſarre.

L

Cur ſarra nō dedit illaz abrahaz in cōcubinam. Rñſio.

¶ Sed dices quare non dedit ſarra illaz abrahe in cōcubinā ⁊ non in cōiugem. Rñdetur q; ſarra mulier ſancta erat ⁊ ſciebat fornicationē eſſe peccatū: iō in vxorem magis dare voluit: ⁊ dato q; ſarra voluiſſet dare agar in cōcubinā abrahe: ipſe q; vir ſanctiſſimus erat nullo modo taliter ſuſcepiſſet eam. Qui ingreſſus eſt ad eā. ideſt cognouit eam carnaliter affectu maritali: ⁊ tunc incepit ipſa ſarra cōtinentē vitā voluntarie agere non petendo debituz a viro ſuo q; intentio ſua. ſ. habēdi filios ceſſabat: ⁊ hoc innuit infra xvij. c. vbi dicit poſtq; cōſenui: ⁊ dñs meus vetulus eſt voluptati operā dabo: ⁊ ſic videt q; a mltis diebus ceſſauerat vacare voluptati. Vel forte pt dici q; licet abrahā accepit agar ancillam ſuam vt gigneret tñ non deſinebat reddere debitū ſarre quouſq; ceſſauerunt fieri muliebria: q; adhuc erat aliqua ſaltē pua ſpes poſſe generare. Poſtquā aūt ceſſauerūt ſuperfluum erat quādo aūt angelus dixit q; ſarra cōciperet yſaac iam deſierant fieri muliebria: vt p; ifra. xvij. c. ideo nulla erat ſpes nāliter generandi. At illa cōcepiſſe.

2ª rñſio.

2ª para.

Vir ⁊ vxor liberos ſuſcipientes edificari dicunt quare

Sarre caſtitatē ⁊ amorē in virum attende.

B

Hic ponitur ſcōm. ſ. agar humiliatiua correctio: ⁊ diuidit in duo. pmo agit de ancille receſſu. Scōo de eiuſdē regreſſiōe ibi.

¶ Cuq; inueniſſet. ¶ Circa pmū ſciendū q; ante agar erat puella deuota. Sed videns ſe cōcepiſſe ex abraham putauit q; oēs benedictiones dicte ad habrahā cōplēde eēnt in ſemie ſuo ⁊ ex hoc habuit quandā elationē ⁊ contēpſit dñam ſuā tanq; a deo repudiatā ⁊ tāto beneficio idignā. Dixitq; ſarrai ad abrahā. iſta eſt querella quā ſarrai habebat cōtra abrahaz. Iniquē agis ō me. nō ꝙquerebat pncipal'r ſarra de agar ſed de abrahā: q; videbat abrahā cōtemptū ſarre ⁊ diſſimulabat. Ego dedi ancillā meā. Ancilla iſta non erat ſolum ſarre ſed etiā abrahe: ſed vocat ſarra ancillā eſſe ſuā: q; ſm pbm in. viij. ethico. ⁊ in libris icono. quedaz pars regiminis domeſtici pertinet ad virū quedam ad vxorem: ancillarū: ergo diſpoſitio magis ptinet ad vxorem q̄z ad virum. Vel forte dicetur q; vocatur agar ancilla ſarre quia ſcōm qō iudei volunt pharao dedit eam in ancillam ſarre: ſed primum magis videtur. In ſinu tuo. Ideſt feci tibi gratiam: quia dedi tibi ancillam meam vt eſſet vxor tua: ⁊ cubaret inter bra-

chia

chia tua que vocantur sinus: ⁊ sic tu non debuisses reddere
malum pro bono permittendo ut cõtemnat me ancilla mea:
⁊ dicit. ⌊ Dedi in sinu tuo. ⌋ qz ls ancilla esset tua nõ poteraꝭ
eã accipere ad actũ carnalẽ sine licẽtia mea. ⌊ Judicet deus
inter me ⁊ te. ⌋ idest deus videat qs rõnabilius agit ego vel
tu: ⁊ det cuilibet qđ meref. Sic dixerunt p̃positi filioꝝ isra-
el ad moysen ⁊ aaron cũ pharao iposuit eis dura opa pp ver
ba moysi. s. iudicet deus qm̃ fetere feciſtis odorẽ nr̃m. i. deus
vos puniat: vt p3. exo. v. c. ⌊ Cui rñdit abrahaz. ⌋ Uidens q
iusſũ petebat. ⌊ Ecce ancilla tua in manu est. ⌋ idest i tua po
testate ut corripias eã q̃l'r volueris. ⌊ Utere ea vt libz. ⌋ idest
fac de ea sicut volueris. libz. verbũ impsonale est significans
placere. ⌊ Affligente igit eã sarrai. ⌋ Jsta castigatio modera-
ta erat: qz sarai mulier sancta ⁊ deuota: tm̃ agar hoc intollera
bile videbat qz ex supbia nõ poterat inclinari nolens se sem
per p̃ferre sarai. Jsta eni est cõditio supboꝝ q modicã humi-
liationẽ in tm̃ intollerabile reputent ⁊ putent se infimos esse
cũ modicũ humiliati fuerint. ⌊ Fugã inũt. ⌋ idest incepit vel
meditata fuit fugere tanq̃ nõ potens tantã ferre angustiã:
⁊ ista fuga fuit ꝓ egyptũ de qua oriunda erat. ⌊ ¶ Cũq̃ in-
uenisset. ⌋ hic ponit. Scõz. s. agar regressus. ⌊ Jnuenisset eã
angelus dñi. ⌋ qz apparuit ei in illo deserto: deus .n. miserat
angelũ suũ vt iterrogaret ancillã ad abrahã ⁊ nõ pderet tã
ta seminis multiplicitas quantã abrahaz habiturus erat de
posteritate agar. ⌊ Juxta fontẽ aque. ⌋ forte eni lassabũda si-
ti laboꝛe itineris declinauit ad fontẽ. ⌊ Jn solitudine que est
in via sur. ⌋ Errauit eni iter agar. putabat eni se tẽdere ꝓtra
egyptũ ⁊ tendebat ꝓ assyriã: sed tm̃ sur est desertũ iter cades
⁊ barad introeuntibus assyriã: vt p3. j. xxv. c. Sed hoc non
bene dicit qz assyria ex opposito puncto mũdi est: cũ eniz egy
ptus sit meridiana ⁊ occidentalis terre chanaã: assyria est se
ptentrionalis ⁊ orientalis eius. ¶ Dõm ergo q sur est parꝭ
deserti ꝓ egyptũ venientibus de terra chanaã: ⁊ ibi errabat
qz viã ignorabat: nõ aũt q pergeret ꝓ assyriã vt volebãt qui
dã de quo dicef. j. xxv. c. ⌊ Agar ancilla sarai. ⌋ vocauit eam
ancillã vt cognosceret se male egisse: qz cuz ancilla esset dñe
sue se p̃ferre volebat: vel qz pp correctionẽ dñe sue eius li-
centia recedebat. ⌊ Unde venis ⁊ quo vadis. ⌋ nõ quesiuit
quare nesciret: sed vt eã ex rñsione faciliuꝭ comprehenderet.
¶ Sed dices q̃re agar cũ esset q̃dã puella nõ fuit territa ex
visione angeli. ¶ Rñdet q in domo abrahe cõsueuerat eos
videre aliq̃n venientes ad abrahaz: vt. j. magis p3. ⌊ A facie
sarai dñe mee ego fugio. ⌋ Bene rñdit se humilians ⁊ eã do-
minã recognoscens: iõ meruit ab angelo bñdictionẽ in filiꝭ
audire. ⌊ Reuertere ad dñaz tuã. ⌋ idest male feciſti in fugiẽ
do: nunc aũt bene fac ad eã redeundo. ⌊ Et humiliare sb ma
nu ipsius. ⌋ idest nõ te preferas ei sicut añ faciebas. ⌊ Mul-
tiplicabo semen tuũ. ⌋ loquit hic angelus in psona dei q an
gelus non põt sua virtute multiplicare filios cũ nõ sit domi
nus nature. ¶ Quãdo aũt ponit talis replicatio. s. multipli
cans multiplicabo: expectãs expectabo ⁊ sil'es que in sacra
scriptura multũ cõsuete sunt ꝑm modũ hebraice locutionis
maiorẽ certitudinẽ importat q̃s si simpl'r dicaf multiplicabo
nullo addito. ⌊ Et nõ numerabit pre multitudine. ⌋ patz in
sarracenis qui agareni vel ismaelite dici deberẽt ab agar vel
ismaele. Sed vocant falso noie sarraceni a sarra quia libera
erat. Jsti eni valde mltiplicati sunt: qz imediate exierũt duo-
deci duces ỏ ismael: vt p3. j. xvij. ⁊. 25. c. ⌊ Ecce ait ꝓcepisti. ⌋
nondũ eni agar pepererat ⁊ iã ꝓ sarrã eleuabat quanto ma-
gis si peperisset: demonstrat hic angelus q ille filius quem
agar cõcepit nascef in pace ⁊ erit vir robustus: in hebreo dr.
⌊ Ecce ꝓcipies. ⌋ Dicũt. n. qdã hebrei q agar passa fuerat ab
orizuz in deserto in penã datã a deo qz dñaz cõtemserat: ⁊ ex
laboꝛe itineris magnus motus in vtero factus fuerat: sed qz
acquieuit angelo monẽte reditũ ⁊ humiliationẽ sub dña sua
deus viuificauit in vtero fetũ extictũ: ⁊ ista viuificatio voca
tur cõceptio de nouo. Et põt reduci ista expositio ad lr̃az no
str̃a: in qna dr̃. ⌊ Ecce cõcepisti. ⌋ ex cõcubito cũ abrahã: nũc
autẽ iterũ eundẽ fetũ cõcepisti diuina gr̃a fetũ mortuũ viui-
ficante. Et ista potuit eẽ afflictio agar de qua. j. dr̃. ⌊ Et voca
bis nomẽ eius ismael. ⌋ qui interpretat hebrayce auditio si-
ue exauditio dei: ⁊ subdit cã nois. ⌊ Eo q audierit dñs affli
ctionẽ tuã. ⌋ Afflictio ista videt eẽ vt dez fuit qz fecerat agar
abortum: ⁊ de hoc nimis affligebatur ⁊ plorabat ad dñm. ⁊
deus exaudiuit eã viuificando ꝓceptũ. ¶ Uel aliter dicitur
afflictio sua: qz agar nimis afflicta fuit in eligendo redire ad
dñam suã: qz sciebat se ibi corripiendã. Nõ potest aũt dici q
afflictio agar fuit afflictio quã sustinuit cũ esset cũ sarra: qa
illa pena iuste infligebat ⁊ ab illa nõ eripuit eã deus: sed ip
sa se eripuit fugiẽdo. ¶ Magnũ p̃uilegiũ habuit ismael: qz
fuit noiatus anteq̃ natus: ⁊ sic legimus fuisse alios quattu
or. s. duos in veteri testamẽto: ⁊ duos in nouo ⁊ in oĩb⁹ istis
siue in prenunciatione nois siue in natiuitate aliqua mira-
bilia facta fuerunt. ¶ Primus fuit iste ismael in cuius con-
ceptu vel prenunciatione nois credũt quidã miraculũ acci-
disse. s. viuificationẽ concepti fetus iã mortui. ¶ Secundus
fuit ysaac. de quo. j. xvij. c. in cuius cõceptione miraculũ fuit
qz pater valde senex erat: ⁊ iã quasi emortuuz corpus hñs:
nec valet si dicat q potuit ꝓcipere ex cethura: qz hoc fuit pp
cethurã esse iuuenculã. Semen aũt senis qđ mortificatũ est
⁊ ineptũ ad cõceptũ si semini iuuẽcule misceat pp bonitatẽ
seminis iuuencule est potẽs gñare: nullo mõ tm̃ potuerat ge
nerare abrahã ex sarra tm̃ inueterata: etiã si sarra sterilis nõ
fuisset. ¶ Fuit etiã maius miraculũ qz sarra sterilis erat ⁊ se
nectute cõfecta ita q muliebria fieri desierãt: vt p3. ifra. i8. c.
¶ Tertius in veteri testamẽto fuit iosias in cuius prenun
ciatione fuit scissum altare idoloꝝ ⁊ cineres effusi ⁊ arefa-
ctum brachiuz regis roboan. vt hr̃. iij. reg. xiij. c. ¶ Jn nouo
testamẽto ꝑmo fuit ioãnes ꝓnominatus in cuius ꝓnuncia-
tione accidit miraculũ q pater mutus factus est: vt p3 Luc.
ꝑmo. c. deinde in natiuitate eius cũ pr̃ nomẽ eius scripsit lo
qui incepit. ¶ Itẽ qz pr̃ eius ꝓphauit ⁊ multa alia de qbuꝭ
Luc. ꝑ. ¶ Ultimus aũt fuit iesus in cuius annunciatiõe cõ
ceptione natiuitate q̃ cũq̃ facta sunt miracula sunt: qz nihil
taliũ nã efficere valebat: iõ expositione non indiget qz tanta
sunt: nec pfecte cõprehẽdi pñt ita obscura sunt. ⌊ Hic erit fe
rus hõ. ⌋ Jn hebreo hr̃ pere adã. ⌋ idest hõ mltiplicatus vel
ferus: ⁊ sic intendit duo. s. q ipse hõ erat futurus multiplica
tus in prole: vel qz ferus erat futurus. i. bellicosus ⁊ durus:
sed magis cõcordat lr̃a q dicaf hõ ferus q̃s hõ multiplicat⁹:
qz dr̃ ifra. xxj. c. creuit ismael ⁊ factus fuit iuuenis sagittari⁹.
etiaz qz. j. ⌊ Dicit manus eius ꝓ oẽs. ⌋ qz multi pugnabant
ꝓ ipsum ⁊ filios eius ⁊ ipsi ꝓ oẽs: habitauit eni in solitudi-
ne pharã. vt p3 ifra. xxj. c. ⁊ in circuitu illius deserti mlte gẽ
tes habitabant que ꝓ ipsum ⁊ filios eius frequẽter pugna-
bant. ⌊ Et e regione oĩz fratrũ suoꝝ figet tabernacula. ⌋ Jn
hebreo dicit ante fratres suos: ⁊ designat ibi ante dr̃iaz situꝭ
sicut dicimus ante ⁊ retro: ⁊ pro hoc posuit lr̃a nr̃a: e regiõe
idest eꝰ qz locus in quo ipse habitauit in deserto: pharan est
directe ꝓ oia loca habitationũ oĩz fratrũ suoꝝ siue ỏ cethu
ra siue de sarra. ⌊ Figet tabernacula. ⌋ Jn hebreo habet qõ-
dam verbum hic. s. naphal: qđ signat cadere uel figere tento
ria: ꝑm pmũ modũ est sensus. ⌊ Ante fratres suos occidet. ⌋
idest morief priusq̃ aliquis de fratribus suis: ⁊ sic hz infra
25. c. ⁊ corã cunctis fratribus suis obit: signat ibi: corã: t pio
anteceſſionẽ. ¶ Scõm aliã significationẽ est sensus q po-
suit tentoria ꝓ fratres suos ⁊ iste uidef esse sensus lr̃e ꝓpter
duo. Primo qz angelus denunciabat hic agar bona de filio
suo ismaele ut reduceret eã ad sarrã. Sed mori ante fratres
suos erat valde tristabile. ideo nullo modo est verisil'e q ta-
lia ei nunciasset. ¶ Item qz hic declarabat angelus quomõ
ismael erat futurus robustus ⁊ ferus qz manus eius cõtra
omnes ⁊ subditur. ⌊ Eregione fratruz ⁊c. ⌋ non est ergo ve-
risimile q hic predixerit mortem. Sed q robustus esset qa
contra omnes alios figere tentoria non formidabat. ⌊ Voca
uit autẽ nomẽ dñi qui loquebatur ad eam. ⌋ Non loquebat
ad eam deus. Sed angelus in persona dei: nunquã autẽ in
lege veteri deus per se etiã in creatura assumpta apparuit: li
cet dicatur deus apparuisse aut aliquid egisse ⁊ declarabit
exo. iij. c. ideo vocatur deus sicut vox vel verbum nuncij dr̃
verbum alicuius domini mittentis eum. ⌊ Tu deus qui vi-
disti me. ⌋ Hoc totum complexũ posuit pro vno nomine dei
ac si diceret deus solũ: istum modum loquẽdi habet scriptu-
ra cõmuniter vocans angelos dñi: quia loco dei loquit. Et
sic ait beatus Gregorius ⁊ quasi omnes alij q ille qui da-
bat legez in monte synai erat angelus. Et sic habetur ad ga
la. in capitulo lex ordinata per angelos in manu mediato-
ris. ⌊ Tu deus qui vidisti me. ⌋ idest tu es deus qui respe-
xisti afflictionem meam viuificando fetum: vel liberasti me
de angustia in qua eram in isto deserto. ⌊ Profecto hic vi-

di posteriora

di posteriora videntis me. ¶Vidēs eā dicebat ille angelus q̄ eā viderat eripiendo de angustia cuius vidit posteriora ipsa agar: q̄ dicunt doctores nr̄i q̄ ille angelus qui loquebat ad
ꝯ agar videbat hr̄e posteriora ꝑ agar ⁊ vultū ad partē oppositā: ⁊ sic nō potuit eū cognoscere perfecte agar: q̄ in posterioribus imperfecta, manifestatio est: ⁊ hoc designabat cōditionē nr̄am esse valde imperfectā de angelis: ⁊ sic dr̄ exo. xxxiij. c. de, moyse: qñ pecū videre faciem dñi cui fuit dictū videbis posteriora mea: faciet aūt meam videre nō poteris. ¶Fiunt enīz iste apparitiones ad designandum interiorem hominis habitudinem: vt. scilicet taliter visio ad extra demostret̄ qualiter interius mentis status exigit. Sic enī dicit beatus Gregorius in omelia super euangeliū resurrectionis de discipulis quibus xp̄s apparuit euntibus emaus in spē peregrini: ⁊ finxit se longius ire: vt p̄z Mar. vlti. ⁊ Luc. vlti. c. Dicit. n. nihil simplex veritas per duplicitatē fecit: sed talez se eis exhibuit in corpe qualis apud illos erat in mēte: q̄ ergo agar non erat in statu cognoscendi angelū: ꝓfecto iō visus est ei quasi vultū auersum hñs in hebreo hr̄. ⌊Hic vidi post videntē me. ⌋vel. ⌊Hic vidi post visum meū. ⌋Sed in primā lr̄am potest esse duplex sensus. Uno mō q̄ li post determinet illō participiū videntē: ⁊ tunc est sensus. ⌊Hic vidi videntem me post. ⌋idest ex pte posteriori: ⁊ istā sententiā secuta fuit littera
ꝯ nr̄a: que dicit. ⌊Vidi posteriora videntis me. ⌋Alio mō pōt intelligi q̄ si post determinet illud verbuz vidi. s. ⌊Vidi post videntē me. ⌋idest vidi iterū videntez me. s. angelū. q̄si dicat ante ego viderā angelū qui vidit me: ⁊ nunc iterū vidi volebat dicere agar q̄ in domo abrahe solita erat videre angelos ⁊ nunc vidit post. i. post q̄ viderat in domo abrahe: vel etiaz
ꝯ pōt intelligi. ⌊Vidi post videntem me. ⌋. i. ille angelus vidit me: ⁊ ego vidi ipsum: sed ego vidi eū post. s. post q̄ ipse vidit me �fm aliā lr̄am. s. ⌊Vidi post visum meuz. ⌋est sensus ego vidi nunc hic angelū dei post q̄ videre solita erā: ⁊ sic reducit ad priorē sensum. Erat aūt ille angelus custos dom⁹ abrahe: ⁊ iō missus est vt nō ꝑmitteret fugere agar qua pereūte
ꝯ magna pars seminis abrahe periret. ⌊Propterea appellauit puteū illū. ⌋vocatur puteus ⁊ antea vocabat fons: idez ei est ℔ �fm modū loquēdi sacre scripture: q̄ ois puteus fons est: vt ait Aug. sup ioānez. ⌊Puteū viuētis ⁊ vidētis me. ⌋dicit puteus viuentis: q̄ ibi fuerat fetus agar mortuus viuificatus vt quidā volunt. ¶Uel q̄ angelus qui ibi viderat ipsam agar erat viuens cū esset imortalis: ⁊ magis, ppie refertur ad āgelū quā ad fetū viuificatū dato q̄ sic fuerit q̄ viuentis ⁊ videntis ponunt in eodē casu. iō debēt ad idē referri. s. vtrūq̄ ad angelū: dicit puteus videntis q̄ ibi vidit angelus vel verius deus afflictionē agar vt supra dictū fuit ipse est inter cades ⁊ barad. ¶Ex hoc p̄z q̄ supra dicebam⁹ .s. q̄ sur non est ꝑ assyriā: sed desertū ꝑ egyptū q̄ cades ⁊ barad in q̄bus erat sunt in arabia ꝑ egyptū. i. iste puteus est inter istas duas ptes deserti: pharā dicit cades locus in quo ē fons erumpens de petra que vocat aque ꝓtradictiōis q̄ ibi moyses ⁊ aaron ꝑdixerūt volūtati dei nō obseruādo modū ꝓcepti eius: vel vocat cades. i. sancta vel sanctificatio quia ibi sanctificatus fuit deus dando aquā de petra. Barad dicit alius locus in deserto pharā ꝑ egyptū magis ⁊ per ista loca ascenderūt filij israel quādo venerunt de egypto. ⌊Peperit ꝑ agar abrahe filium. ⌋post quā reuersus est de fuga ⁊ in hoc valde comēdabilis est abrahā: q̄ ꝛ agar fuisset in cuius fecunditate totā spē ꝓlis ipse habebat. vt p̄z. j. xvij. c. tñ sarā vxorē suā que ancillā fugere cōpulerat nūq̄ ꝓtristauerat
ꝯ ⌊Qui vocauit nomē ei⁹ ismael. ⌋Abrahā iposuit istō nom filio suo q̄: audiuit ꝓ reuelationē ea q̄ gesta fuerāt iter agar ⁊ angelū: vl̄ q̄: ipsa agar reuelauit supradicta abrahe vt cōtigerūt. ¶De isto ismaele dicit methodius martyrq̄ ciliades
ꝟ seculoz in q̄busdā archanis descripsit de gñe ismael q̄ttuor ꝓncipes futuri erāt q̄ vocāt vinee filij: forte ꝓ vesania tanquaz ebrios sic vocauit: zeb. zebee oreb. salmana: qui egressi sunt de solitudine ꝑ filios israel q̄ victi ꝑ gedeonē retrusi sūt in solitudine de qua exiuerāt. ¶Dicit etiā q̄ futurū est q̄ filij ismael semel exeāt ⁊ obtineāt orbē ꝑ octo ebdomadas annoz. i. ꝑ q̄nquaginta q̄ttuor ānos: ⁊ vocabit via eoz via angustie: in sacris locis iterficiēt sacerdotes: ⁊ ibidē cū mulieribus dormiēt. Et ad sepulchra sanctoz religabūt iumenta. ℔ aūt erit ꝓ nequitia xp̄ianoz: de hoc ait dñs ꝑ ezechielē: fili hois voca bestias agri: ⁊ exhortare illas dicens cōgregamini ⁊ venite eo q̄ sacrificiū magnū imolo vobis manducate carnes fortiū ⁊ bibite sanguinē excelsoz. Hic autē oia ab isto viro sancto p̄nunciata ad lr̄am venerūt sup nos in'mirabili hispania q̄n tpe regis roderici arabes totā hispaniā vastauerunt multo tpe detinētes terrā. Hec eni p̄spicua sunt ex vulgatis cronicis hispanoz.

¶ L. S. De mutatione nominū: ⁊ circuncisione ⁊ promisione ysaac. ¶Caplm. xvij.

Ostquā vero nonaginta nouem annorū esse ceperat: appuit ei deus. Dixitq̄z ad euz. A
Ego dñs oipotens. Ambula corā me ⁊ esto pfect⁹. Ponāq̄z fedus meū iter me ⁊ te: ⁊ multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit abrahā ꝑ nus in faciem. Dixitq̄z ei deus. Ego sum ⁊ ponā pactū meū tecum: eriscz pater multarū gentium. Nec vltra vocabit nomen tuū abram: sed appellaberis abrahā: q̄ patrē multarū gentiū constitui te. Faciāq̄z te crescere vehementissime ⁊ ponam te in gentibus: regesq̄z ex te egredientur ⁊ statuā B
pactū meū inter me ⁊ te: ⁊ inter semen tuum post te in generationibus suis federe sempiterno vt sim deus tuus ⁊ seminis tui post te. Daboq̄z tibi ⁊ semini tuo post te terrā peregrinatōis tue: oēm terrā chanaā in possessionē eternā: eroq̄z deus eorū. Dixitq̄z iterū deus ad abrahā. Et tu ergo custodies pactū meū: ⁊ semen tuū post te in generationibus suis: hoc est pactū meū q̄d obseruabitis inter me ⁊ vos ⁊ semen tuū post te. Circūcidetur ex vobis oē masculinū ⁊ circuncidetis carnē prepucij vr̄i: vt sit in signū federis iter me ⁊ vos. Infans octo dierū circūcidetur in vobis. Oē masculinuz in generationibus vestris tā vernaculus q̄z empticius circuncidetur ⁊ quicūq̄z non fuerit de stirpe vestra. Eritq̄z pactū meū in carne vestra in fedus eternū. Masculus cuius ꝓputij caro circuncisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo q̄: pactū meū irritū fecit. Dixit q̄z deus ad abraz Luc. c.
haz sarai vxorē tuā nō vocabis sarai: sed sarā. Et benedicā ei: ⁊ ex illa dabo tibi filiū cui benedicturus sum. Eritq̄z in nationes: ⁊ reges populorum orientur ex eo: cecidit abrahā in faciē suā ⁊ risit in corde suo dicēs. Putasne centenario nascetur filius: ⁊ sara nonagenaria pariet. Dixitq̄z ad dñm: L
vtinā bismael viuat coraz te. Et ait dñs ad abraham. Sara vxor tua pariet tibi filiū vocabisq̄z nomē eius ysaac. Et ꝓstituā pactū meū illi in fedus sempiternū. ⁊ semini eius post euz. Super bisma el quoq̄z exaudiui te. Ecce benedicam ei ⁊ augebo ⁊ multiplicabo eum valde. Duodecim duces generabit ⁊ faciam illum crescere in gentem magnam. Pactum vero meū statuam ad ysaac. quē pariet tibi sara tempore isto: in āno altero. Cūq̄z finitus esset sermo loquentis cū eo ascendit deus ꝓ
ad abrahām. Tullit autem abrahām bismael filiū suū ⁊ omnes vernaculos domus sue vniuersosq̄z quos emerat: ⁊ cunctos mares ex oibus viris domus sue: ⁊ circuncidit carnē ꝓputij eoz statī i ipsa die sicut ꝓceperat ei de⁹ abrahā nonagita ⁊ nouez

erat

erat annoꝝ quando circuncidit carnē p̄putij ſui
ꝛ iſmael filius ſuus tredeciꝫ annos impleuerat
tempore circunciſionis ſue:eadem die circūciſus
eſt abꝛahaꝫ ꝛ iſmael filius eius:ꝛ omnes viri do
mus illius tam vernaculi q̄ꝫ empticij ꝛ alienige
ne pariter circunciſi ſunt.

POſtquā. Deſcripto ſtatu abꝛahe in-
quantuꝫ fuit incipiens. Hic
ſubdit ſtatus in quo fuit proficiēs: ꝛ qꝛ ſupꝛa
deo adheſit per fidē: hic adheret p circūciſio-
nem que eſt ſignū diſtinctiuū populi dei a ce-
teris gentibus: ꝛ diuidit in tres ptes. Primo
qualr ſe habuit ꝓficiens ad dñm. Scōo ad ꝓximum. j. xix. c.
Tertio quantū ad ſeipſum. j. xx. c. Primū eſt qualr bñ ſe ha
buit abꝛahā ꝓficiens in mandatis dei qꝛ promptus fuit ſe ꝛ
totā maſculinā familiā circuncidere in quo ſatis eſt magnuſ
dolor: diuidit ergo in tria. Primo ponit abꝛahe diſpoſitio.
Scōo adiungit circunciſionis forma ꝛ obſeruatio. ⌊ Jbi h̄
eſt pactum. ⌋ Tertio mandati executio. ⌊ Jbi tulit aūt abꝛa-
hā. ⌋ ¶ Quantū ad primū ſciendū q̄ circunciſio nouiter fa
cienda vel introducēda erat arduū opus: ꝛ ideo oportebat
ipſum ſuſcepturū induci ad opera perfectionis per quedam
monita ad bonū in vltī vt deinde deſcendaſ ad quod inten-
ditur: ꝛ hoc eſt quod infra dicit. ⌊ Ambula coꝛam me ꝛ eſto
perfectus. ⌋ dicit ergo. ⌊ Poſtq̄ nonaginta nouē annoꝝ eē
ceperat. ⌋ Et ſic tranſierunt inter natiuitatē iſmaelis: ꝛ iſta
verba de circunciſione tredeciꝫ anni: qꝛ quādo genitus fuit
iſmael erat abꝛaham octoginta ſex annoꝝ: vt patet p̄cedē
ti. c. etiā quia infra dicit quia iſmael erat tredecim annoꝝ quā
do circunciſus fuit: ſed eadem die qua dicta fuerunt iſta cir-
cuncidit ſe abꝛaham: ꝛ filium ſuū ꝛ oēs de domo ſua: vt pa-
tet infra. ⌊ Ego dñs oipotenſ. ⌋ ideſt ego qui mando tibi iſta
poſſum ea mandare: qꝛ ſum deus oipotens: vel aliter: nō du
bites quin oia que tibi promitto facturus ſim: quia ego ſum
deus omnipotens: ꝛ ſic poſſum quecūq̄ volo. ⌊ Ambula co
ram me. ⌋ ideſt ſic ambula in tua cō ſeruatione moꝛum ac ſi
me coꝛā te ſemper videres: ꝛ iſtud eſt p̄cipuū qō hominez
tollit a peccato ſ. continua memoꝛia de deo in actibus nr̄is.
Sic enī dicebat helias: vt patet. iij. reg. xvij. c. viuit dñs ante
cuius vultum ſto. vel dicit. ⌊ Ambula coꝛā me. ⌋ i. laboꝛa vt
in omnibus actibus tuis mihi placeas. Jlle enī dicit coꝛam
alio ambulare qui hoc ſolum intendit vt alteri placeat. ⌊ Et
eſto perfectus. ⌋ ideſt fac opera per que ſis perfectuſ. ſ. ſeque
re me ex toto coꝛde tuo ꝛ anima tua ita q̄ me ſolum diligaſ.
vel ſaltem omnia ꝓpter me diligas. Sic enim ait Augu. do-
mine minus te diligit qui te cū alio diligit: vel ſm moduꝫ lo-
quendi hebꝛaycū perfectus ſimplicem ſignat ⌊ .ſ. eſto perfe
ctus. ⌋ ideſt eſto ſimplex: non cures inquirere quare manda
tur tibi circunciſio vel alia cerimonialia: ſed ſolum exequa-
ris prompte. ⌊ Ponamq̄ fedus meuꝫ. ⌋ ideſt ſi fueris perfe-
ctus ponā tecū fedus meū vel aliter opꝫ te eſſe perfectuꝫ: qꝛ
volo ponere tecuꝫ fedus meū: ꝛ ſi non eſſes pfectus nō poſ-
ſes tenere fedus meū. Erat autē iſtud fedus quedā quentio
inter deū ꝛ abꝛaham: ita q̄ deus multiplicaret ſemen abꝛa-
he ꝛ q̄ abꝛaham ſuſciperet circunciſionē: qꝛ mandabatur a
deo ꝛ oia alia p̄cepta dei. ⌊ Jnter me ꝛ te. ⌋ quaſi dicat hoc
fedus non pono cū alia gente: ideo magnā gr̄aꝫ tibi facio: ꝛ
ſic declaratur Deutero. iiij. q̄ iſta gens erat potens ꝛ nobiliſ
qꝛ talia p̄cepta habebat: ꝛ quia nullā gentē: ita deus ele-
gerat ꝛ liberauerat de ſeruitute vt iſtam: vt pꝫ deutero. v. c.
⌊ Et mlt̄iplicabo te vehemēter nimis. ⌋ hoc eſt fedus qō de⁹
ꝓmittebat ex parte ſua. Et ponit hic vehementer ꝛ nimiſ q̄
idez ſignat: ſed ponitur exaggeratio verboꝝ ad ſignādū val
de magna que danda erant abꝛahe in prolis vbertate ꝛ p̄n-
cipaliter in promiſſione vite eterne. de qua ſupꝛa. xv. ca. dixi-
mus. ⌊ Cecidit abꝛaham pronus in faciē. ⌋ pōt intelligi duo
bus modis. vno modo q̄ abꝛahā voluntarie cecidit ſuper fa
ciem ſuam adoraturus deū ꝛ crediturus gr̄am pꝛo bono tā
to partim promiſſo partim actualr exhibito. ¶ Alio mō qō
abꝛaham cecidit ꝓnus a magnitudine viſionis ſtupiduſ: qꝛ
deus in cauſando dona ꝛ gr̄am hz ſe ſicut in natura in qua
eſt via ab imperfectioꝛibus incipiens vſq̄ ad perfectiſſima:
ſic in gratuitis primo deus dat gr̄as minoꝛes ꝛ deinde dat
perfectiſſimas. Dedit ergo ꝑmo deus abꝛahe viſiōes nō mul
tum exp̄imentes magnitudinē dei que nō valde excedebāt
ſtatuꝫ abꝛahe. iſta autē erat pfectioꝛ ideo abꝛahā nō potens
tantā ferre excellentiā coactus fuit cadere in terraꝫ. ⌊ Dixit
q̄ ad eū deus ego ſum. ⌋ O abꝛahā: ego ſuꝫ. ſ. deus qui te di
ligis. ideo noli timere: pactū meū tecum. ſ. ꝓmiſſio de mul-
tiplicando ſemē eius. Et iſte due ꝓmiſſiones. ſ. vna de mul
tiplicando poſteritatē eius. Alia de ſeruando circunciſionē
vnū pactū erant. Sed in eodē pacto vna iſtarū ꝓmiſſionū
erat ex pte dei. ſ. multiplicatio poſteritatis: Alia ex pte abꝛa-
he. ſ. obſeruatio circunciſionis. ⌊ Eriſq̄ pater multarū gen-
tiū. ⌋ Jſta eſt declaratio pacti quo dicebaſ erit pactū meuꝫ te
cum: multe enī gentes de abꝛahā exierunt ſi cōſiderenſ gen
tes venientes per lineā iacob. ꝛ per lineā iſmaelis ꝛ aliozuꝫ
filiozū cethure. ⌊ Nec vltra vocabitur nomen tuū abꝛahā. ⌋
Ratio huius mutationis nois eſt qꝛ abꝛaham futurus erat
multarū gentiū pr̄. ꝛ hoc non ſignificabat nomē ſuuꝫ qō an
te tenebat: ideo congruebat aliud nomē ei imponi. Signat
enī abꝛahā patrē excelſum: eſt enī compoſituꝫ de af. ꝛ rama.
af enī hebꝛayce pater ſignat. ramaꝫ autez altitudinem qō vni
homini magne dignitatis etiā paucos filios habēti cōuenit.
⌊ Sed abꝛahā qō ſignat pater multoꝝ populoꝝ ſm compo
ſitionem ꝛ deriuationē hebꝛaycā. Sed ſubdit cauſa huius.
⌊ Quia patrē multarū gentiū cōſtitui te. ⌋ ideſt ego poſui te
vt multi filij naſcanſ de te: ꝛ cōueniēter fuit facta iſta muta-
tio nois magis tunc q̄ꝫ alio tēpoꝛe vt ſicut nunc imponitur
in baptiſmo nomen baptiſato ꝛ ſi aliquod ante habebat di-
mittit. Jta quia nunc abꝛaham fuerat circunciſus conuenie
bat vt nomen antiquum perderet recuperando aliud excel-
lentius cum circunciſio illo tpe ſe habuit baptiſm⁹. ¶ Qua
re autem in baptiſmo nomen nouū imponaſ ꝛ antiquū per
datur: eſt qꝛ nomen imponit enti ad notificandū eēntiā eiuſ
ꝛ cū homo p baptiſmū eſſe gr̄e accipiat: vnde ꝛ baptiſmus
regeneratio dicit. queniens eſt q̄ in baptiſmo ei nomen ipo-
natur: qui autē aliud nomē ante habebat illud mutari debꝫ
qꝛ per baptiſmū renouamur ꝛ dicimur ꝓdere eſſe qō ante ha
bebamus ꝛ acquirere aliud: ideo dicit ꝓpha verte peccato-
res ꝛ nō erunt. Et apl's: viuo ego ꝛ iam nō ego: ꝛ ſic aliud
nomen cōueniens hoi nouo accipere dz. ⌊ Faciāq̄ te creſce-
re vehementiſſime. ⌋ ideſt in prolis habundantiā. ⌊ Ponā te in
gentibus. ⌋ qꝛ non ſoluꝫ vna gens oꝛta fuit de abꝛaham ſed
multe. ſ. de iacob iſraelite ſiue iudei: de eſau idumei: ꝛ rurſuſ
de eſau amalachite: de iſmael: agareni: vel arabes: de filijs ce
thure alie gentes: qꝛ de madian madianite: de qbus magis
dicet. j. xxv. c. que gens a quolibet filio cethure deſcenderit.
⌊ Reges ex te egredienſ. ⌋ Jn qualibz enī harū gentiū mul-
ti reges fuerūt de hebꝛeis ſatis pꝫ in libꝛis. iiij regū. de idu-
meis: etiā. j. xxxvj. c. De amalachitis aūt pꝫ. p̄. reg. xv. c. de re
ge agag amalechitarum quem comp̄hēdit ſaul ꝛ trucida-
uit eum ſamuel: eodez modo de alijs gentibus. ſcilicet de ma
dianitis qui legunt habuiſſe qnq̄ ſimul reges vt pꝫ nume.
xxxj. c. Alie etiā gentes magne erant: ideo nullo mō ſine re-
gibus eſſent. ⌊ Et ſtatuā pactū meū. ⌋ ideſt firmabo: aliud eſt
pactū ponere. i. promittere aliqd aliud eſt ſtatuere. i. cōfirma
re: qꝛ forte abꝛahā nō eſſet cōtentus: ſi ſolū ſoluiſſet deus pa
ctū cū eo: ideo deus dicit q̄ ſtatuet. i. cōfirmabit: vel ponitur
ſtatuere: ad notandū q̄ iſtud pactū nō ſolū erit cū abꝛaham.
Sed etiā cum ſemine eius poſt eum. ⌊ Federe ſempiterno. ⌋
Accipit ſempiternū pꝛo eo qō magno tpe durat: etiā ſi nō pti
nuek in eſſe vt ſepe dictū eſt: ꝛ hoc pactū qō nunc ſtatuit eſt
pactū circunciſionis. Mutat enī qꝛ cū in iſta mutua cōpa-
ctione duo ponanē. ſ. q̄ deus det multitudinē ſeminis abꝛa-
he ꝛ q̄ ſemē abꝛahe circūcidaē aliq̄n loquit de vno: aliquā-
de alio. ⌊ Ut ſim deus tuus ꝛ ſeminis tui poſt te. ⌋ Jn h̄ cō-
p̄hendit vtraq̄ pars pacti: ſed melius vna ſola. ſ. q̄ ppl's
iſrael acciperet eum in deū ſpālez. ⌊ Ut ſim deus tuus. ⌋ i. lz
oium rerū ſiz deus per creationē gubernationez ꝛ beneficia
generalia ero tū deus tuus ꝛ ſeminis tui vobis ſpūalia be-
neficia cōferendo: vel. ⌊ Ut ſim deus tuus. ⌋ i. ſpāli cultu: qꝛ
alie gentes ſm vanitatē coꝛdis ſui varios deos ſibi fabrica-
uerunt ꝛ elegerunt vt colerēt. Et nulla gens me ſuſcepit vt
eſſem deus eiuꝫ: accipe tu me vt ſim deus tuus per ſpecialez
cultū mihi: ꝛ nō alteri deo faciēdū. ⌊ daboq̄ tibi ꝛ ſemi tuo
terrā. ⌋ qꝛ ꝓmiſerat de⁹ abꝛahe dare. plē. h̄ ꝓmittit dare terrā
in q̄ moꝛaret: lz iſta ꝓmiſſio terre ſolū ſit ꝑ pte ſemis ſui. ſ. ꝑ

filijs

abꝛahā no
mine muta
tur quare.
B

Abꝛaham
quid.

Quaꝛ ba
ptiſmo no-
mē iponit.
L

filijs iacob: ꝛ aliqualr ꝓ filijs esau nō aūt ꝓ ysmaelitis ꝛ
alijs. ⌊ Terrā peregrinatōis tue. ⌋ idest terrā istā in qua nūc
tu pegrinaris: abrahā eni nō tenebat illā terrā in possessionē
sed in peregrinationē: qz possessio manebat penes cananeos
ls ad ipsum ex diuina ꝓmissione esset deuoluta ꝓprietas nū
quā tn eaz possessurus erat quousqz ille gentes pp pctā sua
eā ꝑderent. Et istud pz qz semp abrahā vocauit se peregrinū
vnde dr. j. xxiij. c. aduena sum ꝛ peregrinus apud vos. ꝛ. j.
xx. dixit se peregrinari i gerrara q̄ est in terra chanaā: ꝛ xxo.
vj. vocat terra chanaā terra peregrinationis abrahā ysaac ꝛ
iacob. ⌊ Jn possessionē eternā. ⌋ Accipit hic eternū vt declarauimus. ē. xv. c. in fine. ⌊ Et tu ḡ custodies pactū meū. ⌋ .s.
pactū circuncisionis. ⌊ Et semen tuū in gnationibus suis. ⌋
idest sic successiue vt gnationes seminis tui venerint: ita ser
uabit semen tuū pactū istud. ⌊ Vel dr in gnationibus suis. ⌋
idest in filijs suis. s. qz semen tuū custodiat pactū circuncisio
nis in filijs suis. s. circuncidendo eos: qz cura circuncidendi
filios incūbebat parentibus. ⌊ Hoc est pactū. ⌋ Hic ponit se
cundū. s. circuncisionis forma ꝛ obseruatio. ⌈ ¶ Circuncide
tur in vobis. ⌋ ad circuncisionē requirebant tria. Primum
erat sexus masculinus. Scōz erat mēbrū determinatū. Ter
tiū erat tēpus ad hoc taxatū ꝑmū inuit cū dr. ⌊ Circūdetur
in nobis. ⌋ idest iter vos. q. d. ista lex nō dat vlr oibus genti
bus: sed solū vobis: ls alij si vellent circuncidi eādē virtutem
cōsequebant quā iudei. s. remissionē pcti originalis. ¶ Sed
dices qūo gentiles tpe legis musayce poterāt saluari si non
circuncideren qz relaxatio reatus culpe originalis cōcede-
bat in circuncisione: isti aūt nō hēbāt aliqd ꝑ qd ab origina
li liberarent. ¶ Rndet qz gentiles bn viuentes nō peccan
tes ꝛ ius nāle: sed ꝛ ꝓcepta decalogi ꝛ nō colētes idola ꝓn
cipalr: ꝛ credētes vnū deū verū eē bonoz oium retributorē:
etiā si nescirent trinitatē psonarū ꝛ alia saluabāt. Et isti exeū
tes de corporibus si nullū pctm puniēdū hēbant in sinu abra
he recipiebāt vbi nullus dolor: vel sensitiua afflictio est. Jdē
dōm qz etiā si isti gentiles coluissent idola ꝛ exercuissent oē
genus: si tn ante mortē peniteret eos talia ꝛ verū deū comi-
sisse exeūtes de corporibus ad locū purgatoriū ducebant vt
inexpletā satisfactionē sceleruū habundāter sustinēdo cōple-
rent. ¶ Et ꝛm istū modū satis ꝓbabile est qz multi de genti
libus tpe legis musayce ꝛ añ legē musaycā saluati sunt. ꝛ cā
est qz ꝓtrictio nūq̄ fuit minoris potētie q̄ nūc ē. Sic ḡ nūc
per eā a morte eripimur. ita ꝛ tūc. ¶ Dōm ḡ qz gentiles qui
erant tpe legis musayce sicut ꝑ opa ꝓtrictionis ꝛ quasdā ce
rimonias voluntarias expressiuas cultus diuini absoluebāt
a pctis actualibus ꝛ merebant vitā eternā: ita erat de pctis
originalibus. s. qz per idē tolerēt actuale ꝛ originale. pz eniz
qz femine hebreoz sine circuncisione per fidē ꝛ bona opera
absoluebant ab originali ꝛ actualibus ꝛ merebāt vitā eter-
nā. Sic etiā fuit de pribus sanctis ante abrahā. s. ō seth filio
ade. de enoch qui trāslatus est in ꝓparadisuz. vt pz supra. v. c.
ꝛ ecclē. xlv. c. ꝛ de noe ꝛ silibus de quibus manifestū est qō
saluati sunt ꝛ tn nō circuncisi sunt. ḡ oportuit in eis dare ali
quē modū relaxandi culpā originalē. ¶ Et si dicas qz nō est
sile qz illi qui añ abrahā fuerūt nō potuerūt liberari ab origi
nali per circuncisionē: qz tunc nō erat: sed illi qui fuerūt tpe
legis musayce poterāt circūcidi. ḡ si nō circuncideren erant
in culpa. ¶ Rndet qz nō erāt i culpa qz obl'o nō erat eis ad
circuncisionē: poterāt ḡ suo mō ꝛtentes absoluti: magis tam
merebant qui circūcisionē accipe volebāt subjciētes se ritui
iudayco: qz difficilius erat obligari ad ꝑcepta moralia ꝛ ceri
monialia ꝛ iudicialia qbus iudei erant astricti q̄ solis ꝓ-
ceptis moralibus ad que tenebant solū viuentes in gentili-
tate. ¶ Si āt querat quo tpe soluebat pctm originale in gē
tilibus. ¶ Dicet forte aliqs qz soluebat qn ꝑmo actualr cō-
terebant de illo pctō sicut pctā actualia soluunt qn ꝑmo de
eis cōterimur. ¶ Sed hoc falsum est qz sic nullus gentilis
saluatus fuisset: qō dissonat opinioni cōi: ꝓña pz qz pctm origi
nale est qō nos ꝛhimus qz descendimus ꝑ seminalē deriua
tionē de mā dānata in adā facientē ꝛ dei mandatū: sed ls nō
cognoscebant gentiles. ḡ nunq̄ cognoscerent originale pec
catū: ꝛ ꝓñr nunq̄ de eo ꝓterent nec saluarēt. Nec erat neces
sariū ad salutē in illis qz ista crederēt: qz vt ait apo. ad hebre.
xi. c. oz accedentē credere qz est: ꝛ qz remunerator ē: ista duo
sufficiebant ad salutē. ¶ Dōm ḡ qz originale pctm remitte-
batur in eis ad ꝑmā bonā eoz opationē in charitate: qz cha
ritas de nā sua destruit oē malū ꝛ vnit deo: ꝛm illud: chari-
tas operit multitudinē pctōz. Et sicut ꝑmus actus ꝓtrictio
nis cadens sup oia peccata actualia ꝑcedentia delet illa: ita
ꝑma bona opatio in charitate cadēs sup pctm originale de-
let illud etiā si iste actus nō sit cōtrictio qz isti gētiles nō pu
tabant se aliqō tale hre qō cōtrictione delendū esset. Ex quo
infert qz in multis gentilibus q̄ sunt in inferno fuit deletum
pctm originale: qz illi potuerūt facere aliquē bonū actū ꝑ quē
delerēt pctm originale: ꝛ deleruz fuit: postea aūt redeuntes
ad vomitū obligati fuerunt ad mortē eternā q̄s incurrerūt: nū
quā tamē redijt reatus nec macula pcti: qz semel ista abolita
fuerunt. Paruuli aūt inter gentiles morientes sine actu libe-
ri arbitrij: qz nō potuerūt hre aliquē actū bonū per quez illa
macula ꝛ reatus tolleret morientes descendebāt ad limbum
puerozꝝ que sine sensuali pena eternas tenebras paciunt nō
solū quantū ad locū in quo sunt: sed maxime quantū ad aie
cognitionē: qz deū nō videbunt nec letabunt in eo. ¶ Si āt
querat vtrū sem filius noe qui vocabat melchisedech ꝛ viue
bat tpe illo: vt ꝓbatū fuit. ē. xi. c. circūcisus fuerit cū esset vir
iustus: ꝛ ab eo descenderet abrahā: ꝛ ipse cognosceret circū
cisionē datā abrahe. ¶ Rndet qz ista q̄stio ꝛm ra. sa. supflua
est qz ipse dixit qz sem natus fuit circuncisus: ꝛ ō ls 'eet mi-
noz iaphet tn ei ꝓponit. Sed hoc valde friuolū est ꝛ erro-
neū: ꝛ supra hoc improbauim⁹. ¶ Dōm ad qōnē qz nō erat
necessariū sem qz circūcideret: qz illud pactū de circūcisione
tenēda datū fuit abrahe ꝛ semini eius: sem aūt nō fuit de se-
mine abrahe. imo eōrio abrahā fuit de semine sem. ḡ obliga-
tio nulla fuit: vtrū aūt fuerit vel non fuerit: vi dōm qz nō fuit
circūcisus: qz cū sem esset caput totius linee ꝑ quā veniebat
abrahā si circuncisus fuisset vocaret sem pr ꝛ caput circūci-
sionis ꝛ nō abrahā qō incōueniēs erat. ¶ Jtē sicut istō pa-
ctum fuit ad abraham ꝛ sem ꝛ semen eius: ita videretur eē
ad sem ꝛ semen eius quod non fuit. ¶ Si autem velis dice
re qz licet abraham fuerit filius sem. idest de sua progenie:
tn sem fuit filius abrahe quantū ad dignitatē fidei ꝛ sanctī-
tatis. ¶ Sed adhuc nō stat hoc bene. s. qz pr tam honorabi-
lis: sicut sem cōputet sub filio suo: maxime qz nō erat necessa
riū eū circūcidi: si aūt fuisset necessariū tolleret icōueniens.
⌊ Oē masculinū. ⌋ femine aūt qz carebāt illo mēbro in q̄ fie-
bat circūcisio nō circūcidebant: sed in eis sufficiebat fides
mesie futuri saltē implicita in quo oēs saluādi erāt: vt supra
diximus. Et si dicas q̄re nō fiebat aliud signū in mulieribus
per qō distinguerent a mulieribus ceterozꝝ populoz: rndet
qz nō oportebat ꝑmo qz cū illud sacrm distictiuū populi dei
esset vnū debuisset eē eiusdē rōnis: sed nō videret eē eiusdez
rōnis si nō fieret in eodē mēbro viris ꝛ feminis. Scōo qz cū
viri essent ꝓncipales: ꝛ vxores sequant nēcio ritū viroz fa-
cta distinctione in viris satis apparet facta in feminis. ⌊ Cir
cūcidetis carnē ꝓpucij vri. ⌋ hic tangit scōm. s. membrū de
terminatū ad circūcisionē. ¶ Quare aūt circūcisio fuit da-
ta in viris ꝛ nō mulieribus. ¶ Aliqui dicunt eē cām qz cir-
cūcisio fuit data in lege nāe. iō debuit dari in sexu intento a
nā: sed ista questio irrisoria est: posito eni qz circūcisio fieri dz
impole est eā fieri in femia cū nō hēat in quo fiat: superfluū
ergo est querere quare in viro ꝛ nō in femina fit circūcisio.
¶ Posset aūt alr queri q̄re datū fuit signū qō solis maribꝰ
cōueniret ꝛ nullo mō feminis. ¶ Ad hoc pz rnsio per q̄stio
nē de mēbro circūcisionis. ¶ Quare autē in isto mēbro fuit
facta circūcisio ꝛ nō in alia ꝑte corpis. s. de pede. manu. aut
alio mēbro. ¶ Satis posset aliqs rndere qz in alijs mēbris
nō pōt aliqua ps carnis que sit alicuius notabilis quātita-
tis abscindi sine detrimento corpis ꝛ viriū organicarū ope-
rantiū per tales partes corpis. ¶ Jn mēbro āt virili illa ps
sine periculo abscindit qz q̄si superflua est. Sed non est ista
causa: qz ls hoc aliqliter videret dato qz fieri deberet i aliquo
mēbro circūciso cū nō fuit ista cā motiua ad faciendū circū
cisionē ꝛ in illo mēbro. ¶ Dōm ergo qz deus dabat circūci-
sionē in signū destructiuū populi sui a cunctis populis ter-
re: ꝛ iō nō solū debuit esse signuz per qō cognoscerent sicut
vite iacintine posite ꝑ fimbrias de quibus nu. xv. c. ¶ Sz ēt
signū in tali mēbro: ꝑ qō ppls dei ab alijs distingueret ꝛ ꝑ
qō nascendo deriuaret: hmōi autē est genitale viri: iō in illo
fieri debuit. ¶ Jtē forte fuit hoc factuz ad debilitanduz cō-
cupiscentiā ꝛ delectationē venereaz que viget in illo mēbro.
Debilitata eni aliqualr delectatione: aliqualr debilitatur ꝛ

ꝓcupiscētia

'gg Scōa pars

D Qūo gentiles saluabant tpe legis sine circūcisione. Rnsio.

obiectio.

Rnsio. E

Quo tēpore soluebat peccatū originale i gētilibus. Rnsio. Cōfutatio.

Determi. F.

attēde ō puul' gē tilium.

S An sem fuerit circūci. Rnsio. Cōfuta. Rn. ba.

gg Fides in semis ꝑ circūci.

An in mulieri bꝰ signū vt ab alijs distin gueret ꝓueniret. Rnsio. ꝛ Rnsio. ꝑ. rō ꝛ. ratio. Cur cir cuncisio fuit da ta 'viris nō mu ribus. Rnsio. Cōfu

concupiscentia que erat ad delectationē. Prepucium enim iuuat ad duo: primū est ad facilioꝛē: ꝛ velociozem seminis expulsionē: q2 cōfricando facit motū in neruis illis qui tangūt vasa seminaria vt semen effundat: ꝛ descindat: ex quo sequitur ꝙ ceteris paribus magis tardabūt in coitu q̄̃ christiani. Item scō iuuat prepuciū ad delectationē intensioꝛez: q2 ista delectatio fit ꝑm tactū: ꝑm ergo ꝙ intimius fit tactus intimius fit delectatio. Prepuciū autē mouet valde partē primam mollissimā virilis membꝛi in qua maximus fit sensus: carentes.n. prepucio mouent ꝑm tactū solū ab extrinseco: ꝛ nullo modo ab intrinseco: habentes autē prepuciū mouent ꝑm tactum ab intrinseco: ꝛ ab extrinseco: ex quo infert necessario ꝙ ceteris paribus valde maioꝛ delectatio est i actu venereo christianis q̄̃ iudeis. Sequit etiā euidenter si respiciat ex p̄ ꝙ sit maioꝛ delectatio cū virginibus q̄̃ cum alīs ceteris paribus. Multa alia coꝛrelaria necessario ex hoc inferunt que quilibet cognoscere poterit speculatiue considerans etiam sine aliquo sensuali experimēto. Et rogo ne me vilē extimes q2 ista dixerim: q2 in hac parte p̄o defensiōe oppono tibi beatissimū augustinū qui de hac materia tāta dixit: in. xxiij. de ciui. dei. ꝛ i. vj. ꝛ. viij. c. tractās de dea prema: ꝛ pertunda que ego dicere nō auderē: inspeculari.n. ista peccatū non est sed i operari: cauendū tamē vt talis speculatio sit raptiz: si.n. multuz inmāeat de speculatiuo reducit ad practicū q̄̃ i hac parte nociuū est: plura.n. de hoc satis speculatiua: ꝛ naturalia dixissem nisi me humana verecūdia detineret. Potest esse alia ratio quare fieret in illo membꝛo. s. vt detestarent in dei ydolatriā: gentiles in sacris priapi illā partē honoꝛabant: q2 priapus propter magnitudinē membꝛi virilis inter deos recept⁹ est qui propter eandē magnitudinē ab heleſpōto insula exulauerat: fiebāt. n. multe turpitudines in sacrificijs priapi de quibus diximus numeri. xv. c. ⌊ ꝛ sit in signū federis iter me ꝛ vos ⌋. Ista circuncisio erat signū in habentibus eam ꝙ ipsi erant de populo dei: ꝛ ꝙ cū deo vero fedus pepigerant vt eum speciali cultu honoꝛarent: ⌊ infans octo dierū circuncidetur. ⌋ Dic ponit tertiū. s. tempus limitatū ad circuncisionē. ¶ Quare ponunt octo dies ad circuncisionē. Respondetur ꝙ causa litteralis esse potest q2 ante octo dies puer est valde tener: ꝛ potest esse vite piculū si circūcideret maxime si post vnū vel duos dies circuncidi deberet. Sic dicebat exo. xxiij. c. ꝙ primogenitū pecoꝛis imolaticij septē diebus stare deberet cū matre: ꝛ octauo die offerri: causa autez reddit propter nimiā teneritudinē. Potest autē esse alia ratio litteralis: propter quā magis ista fiebant: q2 circūcisio erat vt liberaret homo a peccato: ꝛ esset dignus vita eterna que ad octauā etatē resurrectionis pertinent de quo augu. de ciui. dei. xvj. c. xxix. Et nō poterat preuenire octauus dies: q2 erat cerimonialis ꝛ cōsistebat in significatiōe que mutatur modico mutato sicut pz in figurijs quoꝛū esse in idiuisibili ē. Et si periculū moꝛtis ante octo dies puero eueniret: nec propter hoc circuncisio accelerari debebat: tamē puer sic moꝛiens si nō ex negligentia parentū omitterent cerimonialia nō pdebat: sed transferebatur ad signū abꝛae saluus in fide parentū p̄mptoꝛū facere quod lex mādabat nisi deus hoc impediret vel natura. Non poterat etiā istud tempus dilatari. s. ꝙ circuncideretur puer post vnum mensez vel annū: q2 tunc pater pueri vel tutoꝛes eius si patrē nō haberet capite puniri debebant tanq̄̃ spernentes cerimonias legis domini: ꝛ puer quādo veniret ad etatē adultā: ꝛ non faceret se circūcidi moꝛi debebat ⌊ tazvernaculus ⌋ nō solū volebat deus ꝙ ipsi iudei circuncideꝛētur: sed etiā omnes manentes cū eis: ꝛ ex hoc augusti. infert. xvj. de ciui. dei. c. xxix. ꝙ deus non solū volebat salutē iudeoꝛum: sed etiā gentiū: vocant vernaculi omnes seruientes alicuius qui in domo eius nati sunt: vt filij seruoꝛū: ⌊ q̄̃ emptus ⌋. s. qui pecunijs domini sui emptus est: mercēarij autē ꝛ aduene non mandantur circuncidi: q2 ipsi iudei nō habebant potestatē simpliciter in eos: sed solū seruiebant eis p̄o mercede aut moꝛabant inter eos: emptici autē: ꝛ vernaculi erant res dominoꝛū suoꝛū: q2 seruus est possessio domini sui ꝛ pecunia: vt pz exo. xxj. c. ꝛ per aristo. v. ethi. ꝛ dicitur seruus homo simpliciter alterius: vt habetur. j. politi. c. ij. poterant dominī mandare quod vellent: ꝛ sic circuncideꝛent eos de quo magis diximus exo. xij. c. ꝛ quicunq̄ fuerit de stirpe vestra. i. quicunq̄ fuerit de genere israelis: siue seruus siue liber vel qualitercunq̄ se habens: ⌊ ꝛ erit pactuz meum ⌋. i. circuncisio quam vobiscum pono: ⌊ in carne vestra ⌋ p̄opter causam supra assignatā: ꝛ vt magis memoꝛarent dei: q2 magis mouent signa facta in carne q̄̃ in vestibus: sicut erūt fimbꝛie posite per angulos pallioꝛū. vt patet numeri. xv. c. ⌊ in fedus eternū ⌋. i. vt in eternū habeatis circūcisionē vt quoddā pactū: ex hoc loco arguunt iudei cōtra christianos ꝙ circuncisio in eternū obseruari deberet. Sed peccat argumentū eorum: q2 iste terminus eternū nō accipit p̄opꝛie ꝑm ꝙ dicim⁹ ꝙ celuz durabit in eternū vel anima: sed accipit p̄o quodaz magno tēpoꝛe vt sepe dictum est. ⌊ delebit anima illa de populo suo ⌋ quidam dicunt ꝙ anima nō significat hic animaz que est pars: sed significat totū hominē. Sicut dicit. s. xiij. c. tātū animas da mihi. i. homines: ꝛ hoc vult ra: abꝛaā abenazra: ꝛ tūc est sensus delebitur anima illa de populo suo. i. deus occidet talē hominē qui circuncisus nō fuerit. Uel ponitur delebitur. i. deleatur: futurū indicatiui p̄o futuro optatiui: ꝛ tunc est sensus ꝙ deus mādat ꝙ talis homo qui circūcisus nō fuerit occidat. s. a iudicibus populi. ¶ Alij autē dicunt ꝙ illa anima delebit: q2 ille homo nunq̄̃ poterit viuere vsq̄̃ ad quinquagita duos annos. ¶ Uel ꝙ delebitur de populo suo. i. ꝙ non habebit filios qui suscitent: ꝛ teneant nomen patris defuncti in populo suo. ¶ Doctoꝛes autē sancti ꝛ omnes catholici dicunt ꝙ accipitur hic anima p̄opꝛie: vt significat partē: ꝛ est sensus ꝙ illa anima peribit de populo suo. i. post moꝛtē nō aggregabitur ad populos suos. s. populos sanctoꝛum. Sic.n. dicitur de quolibet viro iusto quando moꝛitur cōgregatus est ad populū suū: ꝛ si arguas de ysmaele ꝙ dicitur de eo. j. xxv. c. aggregatus est ad populū suū: respondetur ꝙ ysmael ꝑm hebꝛeos in fine vite sue penitentiaz egit de peccatis: ideo inter sanctos cōputatus est: ⌊ q2 pactū meuz irritū fecit: ⌋ pactū domini vocatur circūcisio vt hic frequenter nominatur. ¶ Quomodo ergo paruulus ille pactum domini irritū fecit qui adhuc nihil fecit cū nondū habeat vsum liberi arbitrij: respondet augu. de ciui. dei. lib. xvi. c. xxviij. ꝙ pactū domini multiplex est: q2 p̄eter pactū p̄ncipale quod est nouū: ꝛ deinde vetus testamentū adhuc sunt alia pacta vel testamēta quod idem significat: ꝛ vnū de istis est pactū vel testamentū q̄̃ deus cū adam in paradiso pepigit: quacunq̄ die comederis moꝛte moꝛieris. Et sic habetur in ecclesiastico omnis caro sicut vestis veteraſcit: testamentū enim a seculo est moꝛte moꝛieris: ꝛ tunc est sensus omnes homines p̄o peccato p̄imi parētis obligati sunt ad moꝛtē eternam: q2 vt ait apostolus omnes in adam peccauerūt de quo ad roma. v. c. necesse est ergo ꝑm istam obligationē moꝛi homines moꝛte eterna: nisi per aliquem modum absoluant. Et cū esset instituta iudeis circuncisio: vt quidam modus liberatiuus a moꝛte eterna: aliqui istā circūcisionē non accipiebāt: necesse erat eos manere obligatos ꝑm p̄imā obligationē ad moꝛtē eternā. Dicitur ergo paruulus incircuncisus pactum domini irritū facere: non pactū de circūcisione: sed pactū datum ade de non comedendo de ligno vetito: ꝛ hoc fecit irritum q2 omnes homines in adam istud pactū irritum fecerūt ꝛ q2 non liberatus fuit per circuncisionē: ergo peribit de populo suo p̄opter illā obligationē: nihil ergo aliud est facere pactū dei irritū nisi non recipere remediū institutū ad liberandū a culpa p̄imi pacti irritati: ꝛ hoc est nō circuncidi. Si autē acciperetur irritari pactū. i. violari illud p̄imū pactum positum cū adā non solū diceret paruulus incircūcisus irritare pactū: sed etiā omnes quotcūq̄ sint: q2 oēs in adā peccauerunt: vt pz ad roma. v. c. alij tñ non dicunt irritare q2 acciperet circūcisionē per quā absoluebant a culpa huius irritationis: dicit augu. ibidē ꝙ si aliquis contendere vellit ꝙ istud pactū est pactū circūcisionis querat aliquez modū per quē p̄opꝛie dicat ille paruulus irritū fecisse pactū: q2 nō potest dici ꝙ ille irritā fecit circuncisionē: sed ꝙ in illo facta fuit irrita circūcisio. s. ꝙ illi qui eū circūcidere tenebant non curauerūt. ⌊ Dixit quoq̄ deus ad abꝛaā ⌋: hic agitur de mutatione nominis sarre. ⌊ Sarai vxoꝛē tuā non vocabis sarai: sed sarram. ⌋ eadem ratio mutationis nominis erat in sarra que in abꝛaā: mādat ergo dñs ꝙ sarai vocet sarra: q2 sarai: in hebꝛeo idē est ꝙ princeps mea. q. princeps vnius domus: sarra interp̄etat princeps sine cōnotatiōe: ideo pōt ad plura extendi: ꝛ q2 ꝛ sarai multe gentes exiture erāt: iō non cōgrue vocaret sarai. Sed sarra. ⌊ ꝛ benedicā ei ⌋. i. multiplicabo eam dādo ei vim generatiuā vl̄ saltē dādo ei ꝙ actu aliter gignat

Argumentum iudeoꝛum q̄̃ christianos.

p³ expositō

2. expositio

3. expositio

4. expositō

5. expositio cōmunis.

obiectio

m

n

o

quid significat sarai ꝛ sarra.

qz potētiā generatiuā ipsa habebat: non tamen gignebat qz erat potētia ipedita p indispositionē sterilitatis: z p senectutem: qz iam desierāt fieri mulierbria: vt p3. j. xvij. c. ex illa da bo tibi filiū cui benedictur⁹ sum. i. l3 ego benedicturus sim ysmaeli: spāliter tñ benedicā ysaac cōplendo in ipso repromissiones factas tibi: z hunc ex sarra habebis. eritqz in nationes. De ysaac orte sūt tres natiōes. s. idumei quātū ad esau z amalachite quātū ad quēdā nepotē esau q vocat amalech filius eliphat primogeniti esau: vt patz. j. xxxvj. c. z israelite: quantū ad iacob. z reges populorū in istis tribus nationibus erant tres reges ad minus: z aliqñ plures sicut i hebreis rex iuda: z rex israelis q idumei haberēt regē p3. j. xxxvj. c. cū dicit isti sunt reges q regnauerunt in terra edon anteqz haberēt regē filij israel: de hoc etiā in libris regū z paralipomenō q ante amalachite habuerint reges p3 de rege agag quē cōprehēdit saul: qz ille erat amalachita: vt p3 primo reg. xv. c. cecidit abraā in faciē suaz. i. humiliauit se vsqz ad terram vt daret gratias p tanto beneficio. p missō. z risit. dicit augu. xvj. de ciui. dei. c. xxix. q iste risus nō fuit irrisio difidentis: sz exultatio cōgaudentis: z p3 qz si risisset q̄si irridendo vel desperādo increpatus fuisset sicut vxor sua increpata fuit: vt p3: sequēti. c. putas ne centenario nascet filius. ista intra se dixit. Sed tantū est ac si extra. p tulisset: qz de⁹ nō magis sic q̄z sic intelligit cū oia ei eq̄liter nota sint: z nota ante eū: z nuda oculis eius: vt p3 ad hebreos. iij. c. z vt ait augusti. vbi. s. ista nō fuerūt verba dubitātis: sz admirātis mirabar. n. abraā intra se dicēs o dñe deus tm̄ bonū facies mihi vt cētenario nascar filius. i. mihi habēti centū annos. ¶ Et nō est i telligendū q tūc abraā centū annos haberet qz supradictus fuit q nonaginta nouez annoz erat qñ ista visio facta fuit sz referr ad tēpus quo filius nasci debebat. q. d. ego nūc sum nonaginta nouē annoz. Si ergo gigniere debeo filiū ad mīnus qñ ipse natus fuerit ego ero centū annoz: z sarra nonagenaria pariet. magna vetustas erat q sarra nonaginta annorū cōciperet: z maius miraculū erat: qz sterilis erat: z qz desierant ei fieri mulierbria: vt p3. j. xvij. ¶ Ex hoc sequit q abraā erat maior decē ānis sarra: qz vocat se cētenariū: z ipsam nonagenariā. Et sciendū q nō erat tūc sarra nonaginta annoz. Sed octoginta nouem: in āno tñ sequēti qñ peret completura erat nonaginta sicut diximus de abraā. vtinaz viuat cora te ysmael. pōt legi cōtinuate ad p̄cedentē litteraz s. admiratiue. s. o dñe ex quo tm̄ bonū vis mihi facere viuat ēt cora te ysmael. ¶ Uelaliter abraā vidēs q deus volebat ei dare aliū filium in quo cōplende essent benedictiōes timuit qz vellet occidere vel abbreuiare dies ysmaelis: iō rogauit pro eo dicēs. vtinā. z c. cora te. i. ad placitū tuū: qz illa coram deo fieri dicunt que deus approbat: q autē deus non approbat abscōdita ei dicunt vt in psal. xvj. de abscōditis tuis impletus est venter eoz. vocabisqz nomē eius ysaac. Iste fuit scōs eoz q nominati sūt antequā nascerent: z vocauit eū ysaac. i. risum vel gaudiū: z sic vocauit eu3 postea mater sua dicēs. ¶ Sed dicet aliqs nunqd ysaac q a risu sic vocatus est ab eodē euentu vtrobiqz nomē assumpserit. ¶ Respōdet q a deo vocatus fuit ysaac. i. risus qz p3 eius risit qñ deus promisit se ei daturū filiū vel vocauit eū sic: qz in seie eius. s. xpo gauderēt oēs gētes: sarra autē vocauit eū ysaac qz dixit risu3 fecit mihi dñs: z qcūqz audierit corridebit mihi: vt p3. j. xxj. c. z cōstituā pactū meū illi. s. pactū de multiplicādo semē ei⁹: z pactū de circūcisiōe. i fedus sēpiternū. i. vt sit fedus sēpiternū sic federa inter hoies firmata i qb⁹ aialia diuidunt vt ait paulus orosi⁹ lib. iij. ō ormesta mūdi. c. vltio. Sup ismael q̄qz exaudiui te. i. sicut rogasti me vt viueret iuste coram me: ita exaudio te ex quo hebrei dñt q ysmael in gra finiuit dies suos qz abraā rogauit p eo vt deus cōcessit. benedicā ei. dando posteritatē quantū ad oia vel qz ista benedictio importet gram quā abraā petebat p ysmaele. s. vt viueret coraz dño. i. ad placitum eius. z augebo. j. s. in bonis exterioribus. z multiplicabo. j. s. in prole. duodeci duces generabit. quorū noia ponunt. j. xxv. c. ¶ Isti duces filij eius fuerūt: z vocantur duces qz tantū in prole creauerūt q antequā morerētur tanta multitudo erat eoz q duces cōuenīter vocabant. z faciam illū in gentē magnā. agareni. n. descendētes de ysmaele in valde grandi magna multitudine sunt. pactū aūt meum statuā ad ysaac. Istud est pactū de dando terra promissionis: z q esset deus eius: z q in eius seie benedicerentur oēs gentes q. pariet tibi sarra in āno altero. i. in anno sequenti: z sic imediate in ipso āno cōcepit. ascendit deus ad abraā. loquebat deus abrae p angelū suū in aliq assumpta figura: z qñ finiuit log ascendit ad abraā qz forte visa est illa figura moueri ꝯ celū: vel dī ascendere ab abraā. i. dispere a vi su eius: z qz angelus dispens ad empyreū rediturus erat: iō dixit abraā q ascendit ab eo. tulit aūt. hic ponit terciuz. s. circūcisionis executio. filiū suū ysmaelē. valde. n. cōmendabilis est i hac pte abrae obedientia: qz eadē die q̄ oia ista dicta sunt cōpleuit ea se z filiū: z oēs domesticos circūcidēs. Uerus. n. obediens moras nescit nec deus agēdo deliberat cum mandatū fuerit. Sicut verus moralis nihil in agēdo morat postquā cōsiliatus fuerit vt ait aristo. vj. ethi. c. de eubulia eū dez locū habēt obedientia: z ebulia: qz sicut post cōsiliū p̄fectū nihil manet nisi operari: ita ꝓposito mandato obedienti solum operatio sequit. z oēs vernaculos domus sue. i. seruos natos in domo sua: p3 in hoc ysmaelis: z oium aliorū obediētia qz cū ysmael tredecim annoz esset nō exhoruit tantū dolorem z alq̄ q nunqz talia viderāt. Statin in ipso die. ex hoc p3 q ista visio fuit facta de mane qz tot vernaculi: z empticij quot abraā habebat nō poterāt cito ab abraā circūcidi: erāt n. oēs quasi q̄dringenti vel paulo plures vel pauciores magni: z parui: cū dicat habuisse in bellū secū de suis vernaculis bellatores promptos ad arma trecētos decem octo: vt p3 s. c. xiij. ergo multi alij p̄uli vernaculi manerēt q nondū essēt apti ad bellū. abraā nonaginta nouē annoz erat. dicit rabi abenazra q multū deo gratulādū est qz ante generatiōez ysaac fecit abraā circūcidi: vt ysaac in puritate conciperet de semine benedicto. Sz ista nihil sunt: qz circūcisio aut ꝓderat sm se ad bonitatem seminis: z hoc falsum est: qz bonitas sua vel malitia accipit ab interi ori tēperie membroz a qbus descinditur: z alimentorū a qbus causat superfluū digestionis nihil' ergo facit in se ipsa cū sit priuatio: z aliqd valde remotum. Si accipiat bonitas seis quantū ad dei gratificationez hoc nihil est: qz ante circūcisionē credidit deo abraā: z reputatum est ei ad iustitiā sine circūcisiōe: ergo placuit vt inducit apl's ad ro. x. c. z actu. x. c. dī fide purificans corda eorum vbi probat beatus petrus: q deus sine circūcisiōe purificat: z gratificat sibi corda nra p fidē: ismael aūt tredeci annos ipleuerat. ex hoc obseruāt agareni q circūcidant filios suos in tredecimo anno. Sed in hoc trāsgrediebant regulam de circūcisione datā. s. in octauo die: nā q fuerit ismael circuncisus in anno tredecimo nō fuit exemplū vt in āno tredecimo circūciderent cū data fuerit lex q infans octo dierū circunci det: sz fuit ex euētu: qz tūc eodē modo arguere deberēt iudei debere se circūcidi āno nonagesimo nono: qz tūc circūcisus est abraā: sz nō fit sic. z alienigene. nō solū illi q iudei erant. Sed ēt de quacūqz gēte nat⁹ esset: z q inter hebreos morarē tur necesse erat circūcidi alias nō admitterent ad cibos iudeorū vt ad agnū paschalē cōedēdū de quo hr large exo. xij.

¶ L. S. De tribus viris qui apparuerūt abrae. de confabulatione dei et abrae super iteritu sodome. ¶ Caplm. xviij.

Apparuit aūt ei dominus in cōualle mābre sedēti in ostio tabernaculi sui in ipso feruore diei. Cūqz eleuasset oculos appuerunt ei tres viri stātes ppe eum. Quos cum vidisset cucurrit in occursum eoz de ostio tabnaculi sui: z adorauit in terra z dixit. Dñe si iueni gram in oculis tuis ne trāseas seruū tuū: sed afferaz pauxillū aq z lauent pedes vri: z requescite sub arbore. Ponāqz buccellā panis z cōfortet cor vrm: postea transibitis Idcirco enim declinastis ad seruū vrm: q dixerūt Fac vt locutus es. Festinauit abraā i tabernaculū ad sarā: dixitqz ei: accelera: tria sata silē cōmisce: z fac subcinericios panes. Ipe vo ad armentū cucurrit: z tulit inde vitulū tenerrimū z optimū deditqz puero qui

puero: q festinauit coxit illū Tulit quoq; butyrū t lac t vitulum quē coxerat t posuit coram eis. Ipse vo stabat iuxta eos sub arbore. Cūq; comedissēt dixerūt ad eū. Ubi ē sara vxor tua: Ille rndit. Ecce in tabernaculo ē. Cui dixit. Reuertens veniā ad te tpe isto: vita comite: t habebit filiuz sara vxor tua. Quo audito sara risit post ostiū tabernaculi. Erāt āt ābo senes puecteq; etatis: t desierāt fare fieri muliebria: q̄ risit occulte dicēs. Postq̄z ꝓsenui t dñs me⁹ vetul⁹ ē: voluptati operā dabo. Dixit aūt dñs ad abraā: q̄re risit sara vxor tua dicēs: nō vo paritura sū an⁹. Nūquid deo qcq̄z est difficile Juxta ꝓdictū reuertar ad te hoc eodē tpe: vita comite t hēbit sara filiū. Negauit sara dicēs: nō risi: timore pterrita. Dñs aūt: nō est ingt ita: sz risisti. Cū ergo surrexissent inde viri direxerūt oculos ꝑ zodomā t abraā sil' gradiebat: deducens eos. Dixitq; dñs. Nū celare potero abraā q̄ gesturus sum cū futurus sit in gentē magnā ac robustissimam: t benedicēde sunt i eo oēs natiōes terre. Scio. n. q̄ ꝑceptur⁹ sit filijs suis t domui sue post se vt custodiāt viaz dñi: t faciāt iudiciū t iustitiā vt adducat dñs pp abraā oīa q̄ locut⁹ est ad eū: dixit itaq; dñs Clamor zodomorū t gomorreorū multiplicatus est: t pctm̄ eorū aggrauatū est nimis. Descendam t videbo: vtrū clamorē q̄ venit ad me ope compleuerint an nō est ita: vt sciā. Cōuerterūtq; se inde: t abierūt sodomā. Abraā vero adhuc stabat coram dño t appropinquās ait. Nūqd pdes iustū cū impio: si fuerīt qnquaginta iusti in ciuitate ꝑibunt sil' t nō ꝑces loco illi pp qnquaginta iustos si fuerīt i eo. Absit a te vt rem hāc facias: t occidas iustū cū impio: fiatq; iustus sicut ipius. Nō est hoc tuū q̄ iudicas oēm terrā: nequaq̄z facias iudiciū hoc: dixitq; dñs ad eū. Si iuenero sodomis qnquaginta iustos i medio ciuitatis: dimittā oi loco pp eos Rndit abraā t ait: q̄r semel cepi: loq̄r ad dñz meū cū sim puluis: t cinis: qd si minus qnquaginta iustis qnq; fuerit: delebis pp q̄draginta quinq; vniuersam vrbē: t ait. Nō delebo: si iuenero ibi q̄draginta quinq;. Rursumq; locut⁹ est ad eū. Si autē q̄draginta ibi iuenti fuerit qd facies. Ait: nō ꝑcutiā pp q̄draginta. Ne q̄so ingt indigneris dñe si loquar. Quid si ibi inuēti fuerīt triginta: q̄r semel ait cepi: loq̄r ad dñm meū: qd si ibi iuenti fuerīt vigīti. Ait. Nō interficiā pp vigīti. Obsecro ingt ne irascaris dñe si loquar adhuc semel: qd si inuēti fuerīt ibi decez dixit. Non delebo ꝑpter decem. Abijt dominus postq̄z cessauit loqui ad abraam t ille reuersus est in locum suum. ¶ Capitulum. xviii.

Apparuit. Descripto q̄liter abraā ꝑficiens se habuit ad deū hic demostrat q̄liter se habuit ad ꝓximum: t hoc dupl'r ꝓmo quātū ad opa caritatis corporalia. s. hospitalitatē. Scdo quātū ad opa spiritualia. s. faciēdo oīonē ꝓ loth: t ciuitatibus sodomor. ibi. dixitq; dñs mihi celare potero. ¶ Sciendū circa primū q̄ iudei: ponūt in hoc ca. fuisse duas apitiones factas abrahe. Sed nō multū consonat eis lra: nr̄i āt doctores ponūt vnā apitionē solā. Apparuit ei dñs. s. abrae: referēt u. ad immediata cū. s. imediate mentionē egisset de abraā circuncidente se. in conualle mambre. erat. n. quedā vallis circa hebron diximus. s. xiij. c. t cōnominat' ista vallis mābre ab illo viro dicto mambre q̄ erat dñs illius vallis de quo diximus. s. xiij. c. vel ab ipsa ciuitate hebron q̄ vocat' mambre: vt ꝑz. j. xxiij. t. xlix. c. Sedenti in hostio. quedā glo. hebraica dicit q̄ appente dño voluit abraā ex reuerētia surgere. Sz deus dixit ei q̄ staret: tu es signū filijs tuis futurū: est. n. vt filij tui sedeāt tanquā iudices: t ego stez cora eis. ¶ Hec glo. lz se ipsam nō intelligat tm̄ multū cōsonat catholice fidei impletū fuit. n. hoc qñ dñs vr̄ iesus stetit cora anna: t caypha: principibus sacerdotū sedētibus ad iudicādū eū: vt satis ꝑz ex oibus euāgelijs: t isti erāt filij abrae q: erāt de tribu leui: t verba istius glose ꝓter intentionē dicētis taliter dicta sunt Multotiēs. n. deus mouet aliquos ad loquendū alijs veritates q̄s ipsi dicere nō intēdunt. Sicut fuit de caypha: dixit n. expedit vt hō vnus moriat ꝓ pl'o ne tota gens peat dixit n. hoc a spiritu scō motus vt euangelista testat: ioha. xj. Sed nō erat ista eius intētio: intendebat. n. dicere cayphas q̄ magis volebat xp̄m mori: q: si iudei dimisissent xp̄z credebāt q̄ totus mūdus eū sequeret: t tūc romāi putātes velle iudeos rebellare eis: venirēt sup ciuitatē hierosolymā: t destruerent eam cū toto pl'o. Sed ista excusarētur si hō xp̄s moreret ſm existimationē eor: ergo expediebat q̄ moreret: voluit deus ergo q̄ cayphas pessimā intentionē suā talibus ꝓferret verbis q̄ morte xp̄i toti humano generi signaret ꝓfuturā. In hostio tabernaculi. forte faciebat ad videndū si transirēt aliqui viatores: vt recipet eos in domū suam: multū. n. hospitalis erat. in feruore diei. i. in meridie: q: tali tēpore solēt viatores ad hospicia declinare vt sumāt cibū: t requiescāt. Cū q̄s eleuasset oculos. cū desiderio. n. expectabat vt aliq̄ venirent q̄bus pietatis obsequa exhiberēt t desiderātes solēt oculos frequēter eleuare si forte veniat q̄ exoptāt. appuerunt ei tres viri. volunt. n. iudei q̄ ista sit alia appitio ab illa de q̄ dī in principi. ca. appuit ei dñs. ¶ Sed ſm veritatē: t cōmem̄ sentiam oium catholicorum tota fuit vna appitio siue isti tres viri fuerūt vere homines siue angeli vel quodcūq; aliud q: de⁹ in eis appuit: dī tm̄ in principio deus apparuisse q: ponit ista appitio in generali. s. q̄ deus appuerit. Sed q̄liter appuerit declarat' ꝑ ea q̄ subdunt'. s. appuerūt ei tres viri. Et ꝑz hoc q: nunq̄z scriptura dicit deū appuisse nisi dicat ad qd appuerit vel qd in appendo dixerit. Si aūt illa prima sit vna appitio: nō habet' qd in illa appitione deus dixerit. ¶ Dom ergo q̄ vna appitio fuerit: vt. s. t iste modus valde vsitatus est i sacris scripturis. s. vt ponat' aliq̄d factū in generali deīde explicetur t vident' esse duo. Sic. n. habet' in exo. vbi agit' de inflictione plagar: dī fecerūt moyses: t aaron sicut ꝓceperat dñs deinde subdit' qd fecerint Jta hic primo dī appuit deus abrae: deinde subdit' qualr appuit. s. in tribus viris repzesentantibus eū diuersimode: vt ꝑz. j. ¶ Sed vtrū isti fuerint homines an angeli dubiū est. ¶ Quidā aūt volunt q̄ isti fuerunt tres viri ꝓphe missi ad abraā: t rō appet q: abraā ideo eis parauit cōuiuiū. Si. n. angeli essent cibis nō indigebant. Augu. aūt dicit. xvj. de ciui. dei. c. xx. q̄ nō est dubium istos fuisse tres angelos ſm auctoritatem sacre scripture: t lz ipse nō ꝓbet pōt sic declarari: q̄. j. dī in lra q̄ post cōuiuiū ꝑuerterūt se isti ꝑ sodomā dicētes se velle eam destruere: t deinde in principio sequētis. c. dī venerūt duo angeli vespere sodomam q̄ō necessario intelligitur de illis si attendat' contextus lre maxime: q: in hebreo dī veneruntq; illi duo angeli sodomam: sed in latino nō est aliq̄d relatiuū q̄ō tali modo ponat' q̄li modo ponit' ad hebraycū: t rō est: q: illud nō est nomen relatiuū: sed est articulus: apud latinos autez: lz relatiua sint non tm̄ articuli: bene aūt apud grecos: t hebreos de quo late dicet' exo. iij. c. t ibi vide: t hoc nō est incōueniens: q: multotiens vocātur angeli, viri: vt patet dani. ix. c. ecce vir gabriel. ¶ Et si arguatur si angeli erāt quomodo abraaz parabat eis cibos. ¶ Respōdetur ſm augusti. vbi. s. q̄ abraaz vidēs illos in specie virorum putauit illos esse ꝓphas. Hoc tamen nō obstante intelligebat deum loquentē in eis: de hoc habetur ad hebreos vltimo. c. per hanc placuerūt quidam angelis hospicio receptis. ¶ Aliqui volunt vt ait augu. vbi supra q̄ de istis tribus appentibus vnus erat christus: q: ad eum loquebatur abraā singulariter dicēs: domine si inueni gratiam: t licet adhuc christus tūc. i. persona christi que dicit sup positū diuinū: t est ab eterno: vt patet ad hebre. vltimo nō-

A Opinio iudeorum. Cōfutatio. ¶ B ¶ C ¶ D an isti tres q̄ appuerūt abrae fuerint homines vel angeli. opio ꝑ⁹ ꝑ⁹ rō obiectio. opio aliq̄rū

dum carnem assumpsisset tamen poterat accipere subditam creaturam cui oia voluntati eius subiecta sunt quādo voluerit. ¶ Sed fundamētum istorum adhuc non stat q3.j̄.c.seq. dicitur q venerūt duo angeli cōtra sodomā quasi iam recessisset ille ad quē abraam specialiter loquebaf tamē subditur q aliquādo loth loquebaf ad eos dicens queso domine mi si inueni gratiam coram te:quod nō posset stare si vnus eorū ad quem loquebaf abraā esset christus:q3 eodē modo oporteret dare christum ad quē loquereſ loth cum idem modus loquē di esset vtriq3:sed nō ponitur christus locutus loth:ergo nec abrae ¶ aliquādo vocat eos pluraliter:vt p3.j̄.in principio sequentis.c.obsecro domini declinate in domū pueri vestri. Dicendū ergo q isti erant tres angeli quos deus misit in specie virorū vt satisfaceret intētioni abrae ardenti desiderio hospitalitatis:¶ venerūt ad denūciandum ei partū sarre:q autem loqueretur abraā ad vnum singulariter est:q3 eos dei nunci os cognoscebat causa est.ſ.vt omnia que loquebaf ad deum tanquā ad vnum eorum dominū dirigebat nō q ibi veniret christus vel aliqua persona diuina in aliq̄ subiecta creatura licet ;ra:sa:dicat q loquebaf ad spiritū sanctū.i.ad deum quē ibi nō videbat:sed solū vocem eius audiebat. Sed hoc nihil est. ¶ Judei autē ¶ multi de nostris vt nicolaus: ¶ quidam alij dicunt istos tres angelos fuisse vnū quidem:vt nunciaret ptum sarre:aliū ad subuertendum sodomam cum tribus alijs ciuitatibus tertiū ad eripiendū loth de sodomis. ¶ Sz hoc nō est verum totaliter nō enim consentit textus talez distinctionē:q3 seq.c.habetur q ambo angeli secūdi destruxerunt ciuitates vbi dicitur delebimus enim locū istuz. ¶ Etiā non consentit textus q vnus venerit ad saluandū loth:sed ambo:saluatio enim loth fuit educere euz de sodomis ne ibi cum ciuitate periret:sed hoc ambo angeli simul fecerunt:vt patet in littera.ſ.dissimulāte illo apzehenderūt manum eius ¶ manum vxoris ac duarū filiarum eius eo q parceret deus illi:¶ eduxerūt eum:¶ posuerunt extra ciuitatē. ¶ Item littera declarat q idem angelus saluauerit loth:¶ destruxerit ciuitatem:q3 dixit loth:queso domine mi:q3 inuenī gratiam coram te ¶ saluasti animā meam ¶c.modica ciuitas est hic ¶ saluabor in ea:¶ tunc respōdit angelus:¶ in hoc fuscepi pzeces vt nō subuertam vzbem pzo qua locutus es:¶ sic ad eundem pertinebat saluare loth ¶ destruere vel nō destruere ciuitatem. Sed isti errant q3 abraā loquebatur vni singulariter ¶ etiam loth:idem putant ad illum solū pertinere effectuz q denunciatur. Sed hoc nō vz q3 aliquādo mutatur vt probatum est|. Stantes pzope eum |. Jn hoc aliqualiter demonstratur q isti erant angeli:q3 si fuissent veri homines necesse erat eos vēire a longe:¶ videri pariter maxime cū ipse abraā cōsideraret itinera:angeli autē repente possunt esse vbi volunt:¶ sic in subiectis corpeis aereis subito circa eū apparuerunt:q3 forte in eodē loco corpora de vicino aere formauerunt:¶ hoc satis inuitur cum dicitur stantes.i.nō ambulantes. Si enim ante locū illum corpora aerea assumpfiſſent q3 corpus sequiſ conditionē loci necesse erat transire per medium:¶ sic perciperef motus:¶ nō viderenf stātes |ocurrit in occursuz eorū |patet in hoc magnū desideriū hospitalitatis: q3 nō solū eos venientes recepit:sz veniētibus ocurrit vt eos induceret ad quiescendū in tabernaculo suo|¶ adorauit in terram |.i.inclinauit se ad terrā faciens magnam reuerētiaz vt sic eos facilius induceret:erat enim vzbāus valde. ¶ Uel ista adoratio fuit quedā dulia quaz exhibemus sanctis:¶ q3 abraaz cognouit istos viros sanctos. Sic.n.vt viros ꝓphas eos recipiebat adorauit eos adoratione cōgruenti eis nō tali qualis deo impenditur. ¶ Uel abraā considerauit istos esse nuncios dei:¶ ideo nō ipsos:sed deum in ipsis adorauit|domine si inueni gratiam in oculis tuis |quare loquitur hic singulariter abraā cum loquaf ad tres. ¶ Respondef vt supradictum fuit. ¶ Potest etiā dici q illi tres angeli in specie virorū:sic procedebant quasi vnus esset maior inter eos ¶ ille erat in medio:¶ aliqualiter precedebat alios duos in motu ex quo cognouit abraā illum esse dominū aliorū:¶ ideo locutus est ad illum quasi illo cōsentiente alij cōsentirent. ¶ Et dicunt hebrei q isti tres angeli erāt:michael:gabriel:raphael:michael autē tanquā princeps procedebat in medio eorū ¶ alij duo ad dexterā:¶ siniſtram: michael autē erat i medio q3 venerat ad nunciandū conceptum sarre:¶ satis hoc conueniebat:q3 maximū istorū negociorū erat conceptus:q3 de illius semine messias erat nasciturus:ideo maximū negocīū maximo istorū angelorū comendatū est:magnitudinē autez eius denotat nomē suū.ſ.michael quod interpretatur qs vt deus. ¶ Gabriel autē venerat ad subuertendū sodomā ¶ alias ciuitates:¶ hoc indicat nomē eius.ſ.fortitudo dei. ¶ Raphael autē venerat ad sanandū abraā:¶ saluandū loth:¶ demostrat hoc nomē suum.ſ.raphael medicina dei. Sed vt patuit.s̄.ista distictio nō est bene assignata:nec est aliqua ratio quare magis venerūt tres quā duo vel q̄ttuor q3 opera duorum indiuisa fuerunt.ſ.subuertē ciuitates:¶ saluare loth vt probatū fuit:ideo potuisset facere vnus destructionē illaruz ciuitatum:¶ liberare loth sicut faciebant duo. Sola ergo dei volūtate ista sic vel sic fiunt nulla rerū necessitate magis, determināte sic quam sic|. ne trāseas seruū tuū |.ſ.eūdo ad alium locū ad hospitandū|. Sed afferaz pauxillū aque |.i.modicum de aqua:pauxillū diminutiuū est|. vt lauentur pedes vr̄i |magna refrigeratio est quādo hospitibus de itinere venientibus lauanf pedes vt discutiaf puluis que sua siccitate pedem desicat:¶ cōsumit:¶ ita nūc in quibusdā terris cōsuetudo est hospitibus pedes lauare:maxime in terra chanaam hoc cōueniebat cū sit terra satis calida:q3 multū australis in climate quarto|. ¶ requiescite sub arbore |.ſ.dū transit estus arbor ista est que vocaf ilex māzre que valde magna erat ¶ vmbrosa:¶ sic sub ea requiescere poterāt fugientes calorem: de hac arbore diximus.s̄.xiij̄.c.que p multos ānos durauit |. ponā bucellam panis |p hoc significabat oēs cibos quos eis daturus erat. Sed loquiſ humiliter nō iactans res suas sicut dicitur cōiter inuitatis dabitur vobis de pane:¶ aqua cum tamē inuitans intendat eis plura dare. Sed solū nominat ista humiliādo alia quasi modica sint. Et satis est vzbanus modus loquēdi ad cōgaudendū inuitato:q3 sic intrinsice inuitur magnitudo inuitati q̄si ista nō attingāt vllo modo dignitatē eius:¶ q nihil ex hoc videatur obligatus recipiens cōuiuiū quasi si nihil daretur:qui autez inuitatis dicit se eis multa:¶ magna daturū inuitatos cōtristat:q3 implicite eos deprimit dicēdo illa que dantur esse equalia dignitati eorū vel maiora:¶ inuit eos ex hoc multū obligari|. ¶ cōfortate coꝛ vr̄um |.i.cōfortate stomachū ¶ resumite vires vt ambulare possitis:vel dicitur cōfortarī coꝛ:q3 coꝛ cōtinue multiplicat spiritus sensitiuos pulsatiles vel motiuos:vt patet i libro de spiritu:¶ anima:tante ergo caliditatis coꝛ est vt si per humidū cibale assumptū non subueniref ei prēcordia desicarenf:¶ cessaret oīs spirituū multiplicatio:¶ q3 ab illis depēdet vita:¶ totus motus:¶ omnes vires:ad assumendū ergo vires cōfortandū est coꝛ per alimentum|. idcirco declinastis ad seruū vestrum |idcirco nō imporꝛat hic intentionē vel finem directū:sed aliquid per accns.ſ.|. idcirco declinastis |.i. ex quo declinastis.i.q3 ptingit vos declinare apud me seruū vr̄m comedatis aliquid:nō enim intendebat dicere q iste fuit finis eorum quare delinauerūt.ſ.vt comederēt:q3 hoc erat inferre eis verecundiā:¶ vocare eos mendicos aut pasitos discurrētes loca vt ab aliquo inuitarentur. ¶ Uel aliter|. id circo declinastis ad seruum vr̄m |.i.propter hoc ego seruus vester feci vos declinare ad me.ſ.vt sumeretis cibum|. fac vt loquutus es |.i.nō facias ergo nisi fm q̄ dixisti:iste est modus vzbanitatis hospitum inuitatorū quādo nollunt q fiāt propter eos magni sumptus vel apparatus:dicētes nō curetis facere solēnitatē:q3 ergo dixerat abraā|. ponā bucellā panis coram vobis |ipsi dixerunt|. fac vt locutus es |.i.nō pares aliquid aliud ne impediaris in solēnitatibus apparationis ciborū:hoc tamen non obstante abraaz plura apparauit q3 sic itineris:¶ corpis necessitas exigebat|. festinauit abraam |in apparando ista ne magna expectatione fatigarentur |. in tabernaculū ad sarram |manebat autē sarra in tabernaculo vel q3 honesta:¶ pudorata erat nec aspectibus hoium multuz patere volebat:vel q3 intra tabernaculū aliquid opabatur disponens familiā suam iuxta mulieris fortis exemplū que panē ociosa non comedit:prouer.vltimo.c.angeli autez hospites manserunt circa tabernaculū sub arbore:erat autez arbor circa tabernaculi hostiū:vt patet q3 ea que dicebāt angeli comedētes sub arbore audiebat sarra existens in tabernaculo:vt patet.j̄.|. accelera tria sata simile comisce |aliq puntuant istam litteram male:¶ ideo nō bene intelligitur debet enim sic pūctuari|. acelera |hic fiat punctus:¶ deinde|. tria sata simile comisce |est sensus|. accelera |fac velociter:¶ co

Cōfutatio.

Determiatio.

Opinio iudeorum: ¶ nicolai.

Cōfutatio. pa rō

Alia rō

Alia rō

pa expositō secunda

tertia

Cur abraā loquiſ singulari nūero ad tres.

opinio hebreorum de angelis.

Signiſ catio nomiuz angelorū.

secunda

tertij Conſu.

pma expositio. secūda

pma expositio.

secūda.

misce tria sata simile idest conspergas in aqua tres mēsuras farine delicate.s.vt facias massam:satum vel satus:dicit parua mensura farine: ⁊ satis patet q3 p3o tribus viris mandauit pari tria sata simile est delicata faria.q.flos farine que alī quādo vocatur adeps frumēti:vt patet psal.cxlviij.adipe frumēti satiat te⌊ ⁊ fac subcinericios panes⌋abraam ⁊ tota domus sua iam comederant:q3 meridies erat: ⁊ accidit q9 non manserat aliquis panis:ideo mādauit cito fieri subcinericios panes:q3 isti sine fermētatiōe cito parari possunt⌊ ipse vero ad armentū cucurrit⌋q3 armentū p3ope pascebatur⌊ ⁊ tulit inde vitulu3 tenerrimū⌋vitulus enim quādo tener est p3ecipuus cibus ē: ⁊ valde ōlectabilis gustui⌊ dedit q3 puero⌋. Judei dicunt q9 iste puer fuit ysmael qui iam erat tredeciz annozum:vt.s̄.patuit:illa enim apparitio: ⁊ illa in supiozi ca.facta modicozū distantiaz dierū habuerūt vt forte vnius ebdomade vel trium dierū vt dicunt quidā iudei q3 in superiozi.c. dictum fuit q9 sarra sequēti āno filium peret: ⁊ sic dicitur hic q9 āno sequēti per hoc tēpus sarra piet:nō poterat autez ista apparitio esse tribus diebus post circūcisionē supzapositam q3 tunc nō potuisset abraā vel ysmael moueri: nam die tertio grauis dolo3 vulnerū insurgit:vt patet.j̄.xxxiij̄.c. ⁊ isto modo leui: ⁊ symeon filij iacob occiderunt sichimitas iuadētes eos die.ij̄.post circūcisionē: ⁊ sic nullus eoz moueri potuit ad resistendū:de quo.j̄.xxxiij̄.c.dicendū ergo q9 distaret ista appitio ab alia per vnā ebdomadam aut parū plus. ¶Sed vtrum ysmael fuerit nō differt pu⁹ adhuc valde erat ysmael ad ducendū vitulū in domū⌊ tulit quoq3 butyrū: ⁊ lac⌋q3 cibus delectabilis est maxime butyrū⌊ ⁊ vitulū quem coxerat ⁊ posuit coram eis⌋. Non est intelligendū q9 integrū vitulū coctum cozā eis posuerit:q3 tantus cibus cozā tribus viris abusio erat. Sed tulit ptem eius habūdantē p3o eis: ⁊ reliquū reseruauit p3o familia sua que magna erat nimis⌋ipse vero stabat iuxta eos⌋.s.vt videret ne aliquid eis deficeret: ⁊ vt eos suo cōdelectaret eloquio ad cōplendā totam gratiā hospitalitatis⌊.Sub arboze⌋q3 ibi gratissimus locus erat vmbze: ⁊ aeris magis adhuc quā in tabernaculo⌊ cunq3 comedissent⌋.i.postq3 comederūt inceperūt loqui:q3 in conuiuio pauca loqui decet iuxta dictū catōis maxime quādo res que dicitur alicuius misterij est: ⁊ opoztet auditozem: ⁊ dicētem piter attentos esse. ¶Quomodo enim comedebant angeli cū animalia nō essent. ¶Respōdetur q9 cibum illum resoluebant in aerem subtilē quēadmodum ignis sepū vel oleum que sunt sua alimēta: ⁊ sic fecit xp̄s quando post resurrectionem suā comedit partē piscis assi: ⁊ fauū mellis:vt patet luc.vlti.c.corpa enim glorificata quale erat corpus xp̄i post resurrectionē nec cibo indigent nec transmutant in se:sed destruunt resoluēdo:aliter tamē erat de xp̄o comedente post resurrectionē: ⁊ de istis angelis:q3 xp̄s comedere p3opie poterat cū esset animal ⁊ haberet potentiā nutritiuā conuertentem cibū: ⁊ substantiā corpeam in quā naturaliter conuerti deberet:licet post resurrectionē tali conuersione non indigebat:angelus autē non habebat corpeam substantiam in quā conuerti posset cibus nec vim nutritiuā conuertentem:ꝫ solum erat in eo quedā vis cōsumptiua vel transmutatiua cibi in alterā speciē:sicut ignis transmutaret cum tamen nō habeat vim nutritiuā:de hoc latius diximus:exo.vj̄.c.vbi q̄siuimus vtrū angeli comedere possint de hoc tangit aliqd sanctus thomas.ij̄.sen.di.vij̄.artic.iij̄.⌊ vbi est sarra vxor tua⌋ nō ignorabant sed querebāt vt ad id quod ipsi intendebant introitus haberetur.s.ad nunciandū conceptum sarre⌊ ecce in tabernaculo est⌋ex causis.s̄.assignatis⌊ reuertens veniā ad te⌋hic loquit̄ ille angelus qui inter alios maior videbat̄ ⁊ veniebat ad nunciandū cōceptum sarre solum: ⁊ non ad aliquid aliud: ⁊ patet q3 facto illo:alij duo angeli soli iuerūt sodomā:vt patet in p3incipio capituli seq.⌋tempore isto⌋.s. in anno sequēti tali tēpore:vt si nunc erat aprilis postea alio anno veniret in aprili⌊ vita comite⌋hoc potest referri ad angelum vel ad abraam:si autē refferatur ad angelum est modus loquēdi humanus:q3 certum erat q9 angelus victurus erat:cum angelus q3 spiritus est vita sit ⁊ nō potest deficere per naturā:sed volebat se ille angelus indicare quasi esset homo:q3 sic eum abraā esse existimabat: ⁊ tunc est sensus si deus dederit mihi vitam ad aliū annum tali tēpore ego veniam ad te:q3 angeli solicitudinē habent de viris bonis q3 per eos repande sunt angelice ruine: ⁊ q3 ipsi sunt administratorij spiritus in ministerium ;missi p3opter eos qui hereditatez capiunt salutis vt habet ad hebze p3imo.c.si autem referat ad abraā est sensus ego reuertar ad te āno sequēti vita commitante.i. ⁊ tunc vita comitabit te:nō enim tunc intelligendum est conditio naturaliter sed assertiue q3 ille loquebatur vt ppha domini vel vt angelus si vellimus q certificare poterat de vita abrae⌊ ⁊ habebit filiū sarra⌋non dicitur vtrum haberet filium in vtero vel q9 iam peperit. Sed videtur q9 dicat habere filiū quez iam pepisset q3 angelus rediturus erat post annū integrū.s.eodem tempore quo nunc venerat. Sarra autē post nouem menses pere poterat: ⁊ sic videtur q9 vertente anno iam haberet sarra filium trimestrem⌊ quo audito sarra risit⌋credens illud dictum esse friuolū p3opter causas j̄.assignatas⌊ post hostiu3 tabernaculi⌋erat enim ibi auscultando quid de ea diceret⌊ erant autē ambo⌋senes:q3 abraam erat centenarius: ⁊ sarra nonagenaria: ⁊ hoc erat satis impedimētū ex vtraq3 parte:in terra q9 vocat apostolus corpora istoruz iam emortua:vt patet ad romanos.iij̄. ⁊ ad hebze.xi.c.de hoc autē patet.s̄. p̄cedēti.c.⌊ p3ouecteq3 etatis⌋ i.magne etatis.s.q9 non solū erant senes quod est valde largum:sed etiam magne etatis in tali termino in quo naturaliter gignere nō poterant⌊ ⁊ desierant sarre muliebria fieri⌋ i.sanguis menstrualis quo cessante vel anteq3 veniat nō est apta mulier ad cōcipiendum:sicut homo antequam natura sit potens ad spmatizandū impossibile est q9 gignat⌊ que risit occulte⌋.s.nollens q9 angeli quos viros esse existimabāt audirēt:audierunt tamē vel q3 forte nō multū distabant: vel q3 vt angeli dei sciebant:etiā si homo ex tali loco audire non potuisset. ¶Forte dicet aliquis q9 nō poterat aliquis homo ex tali loco audire risum sarre:sed angeli sciuerūt vel q3 corpora illa aerea que assumpserant erāt subtilissima: ⁊ hoc falsum est q3 per illa non sentiunt quicquā cum nō habeant organa vel potētias sensitiuas:vt declarabitur late exo.vj̄.c. ¶Vel melius q3 ipsi nō habentes etiā corpora sciebant illud: ⁊ patet hoc q3 si homo aliquis ex illo loco audire potuisset risum sarre audiuisset abraā: ⁊ tūc ipse reprehendisset eam quādo angeli eam negantem increpuerunt: sed hoc nō valet:q3 dato q9 audisset abraā dissimulasset ne in verecundia poneret vxorē suam. Sed hoc nō obstante satis videtur dicendum q9 abraam nō audiuerit:q3 ita ipsi renunciauerūt post abrae risum sarre quasi ipse ignoraret: potuerat tamen audire q3 si sarra existēs sub tabernaculo audiebat angelos loquētes: ⁊ intelligebat voces ita potuisset abraam: ⁊ quilibet alius audire risum sarre stando sub arboze sed dicendu3 q9 sarra valde secrete: ⁊ sonitu dimisso risit ita q9 audiri non posset: ⁊ hoc satis appet cum dicitur q9 risit occulte⌊ postq3 cōsenui⌋ista dixit sarra itra se:vel forte ad aliquas famulas que erant cū ea⌊ ⁊ dominus meus vetulus est⌋.q.d.nō potens gignere q3 centū annoz erat:tacuit autē hic sarra sterilitatem suā que magis impediebat a conceptu quam senectus sua vel viri sui⌊ voluptati opam dabo⌋.q.d.inutile ⁊ inhonestum est q9 in tali tempore reuertar ad actus delectationum iuuenilium:ex hoc patet quod diximus.s̄.xv.c.q9 postq3 sarra exceſſit tempus vsq3 ad quod ꝑm naturaz cōcipere poterat: ⁊ muliebria ei fiebant non fuit cognita a viro suo: sed de cōmuni cōsensu abstinebant: ⁊ hoc erat eis sanctuz ⁊ laudabile:q3 iste actus cū bene sit ꝑm naturam ad generandum ordinatus est quādo autē vir: ⁊ vxor videt se naturaliter nō posse gignere:si vltra carnaliter misceant iam ad voluptatē illud est quod viris sanctis nō conuenit⌊ dixit autē dominꝰ ad abraam⌋vocat̄ hic dominus ille angelus principalis qui venerat ad nunciandū cōceptū sarre: ⁊ videbatur esse maior inter alios angelos⌊ quare risit sarra⌋.Increpuit enim eam in hoc ex quo patet q9 risit irridēdo ex desperatione quasi aliquid impossibile audiret. Si enim ex exultatione risisset sicut abraā: vt patet p3ecedēti.c.nō fuisset redarguta sicut nec ille⌊ num paritura sum anus⌋.i.nunqt ego existens anus.i. vetusta paritura sum.q.d.nō est verissimile. ¶Et sciendum q9 angelus nō retulit hic verba sarre sicut ipsa dixerat:q3 ipsa dixit postq3 cōsenui: ⁊ dominus meus vetulus est:angelus autē solum retulit:postquā consensi: dicendo nunquid paritura sum anus. Sarra enim posuerat impedimentū cōceptionis huius in se: ⁊ viro suo dicendo q9 ambo erant senes:angelus autē soluz dixit quomodo sarra se vocauerat senez:q3 sibi soli hoc ipedimentū ascriberet: ⁊ dicit ra:sa:q9 ꝑ

Thosta.sup gen. Yy iij

Quo angeli comederant.

Q

2.expositio

ꝑma expositio.

R

S

secunda

oꝺo ꝑma

fecit angelus subticens veritatem ne poneret discordiã si forte diceret q̃ sarra vocauit senẽ abraam⌊nũquid deo est quicquam difficile⌋.q.d.nõ:simile habetur luc.j.qz nõ erit impossibile apud deũ omne verbum:sed adhuc magis dixit hic qz aliqua sunt nobis vel nature difficilia que nõ sunt impossibilia:z sic magis potẽtia dei declarat dicẽdo q̃ nihil est ei difficile quã dicendo q̃ nihil est ei impossibile⌊iuxta cõdictuz⌋ s.fm pactum qõ tecum posui:dicitur cõdictum:de con.quod est simul:z dico dicis.s.quãdo aliqui cõueniũt in aliqua re:z hoc vocatur pactũ⌊reuertar ad te.⌋¶Sic enim.ẽ.promiserat⌊z habebit sarra filiũ⌋hic magis affirmat quã ante affirmauerat.q.d.sarra dixit q̃ nõ posset habere filiũ:idcirco ego dico tibi q̃ ego reuertar ad te:z sarra habebit filiũ⌊negauit sarra⌋qz verecundata fuit obuiare verbis angeli:z qz putauit se nõ potuisse audiri negauit. ¶Uel forte fecit hoc turbata:z nõ cogitans vtrũ audiri potuisset:vel non nec opz in hoc sarrã a peccato excusare:qz manifeste ꝯ deum sine aliq̃ vtilitate mentita est⌊timore perterrita⌋ne aliqõ malũ eueniret qz verbis angeli obuiauerat vel dicitur⌊timore pterrita⌋i.turbata nesciens quid diceret⌊nõ est ita inquit sed risisti⌋iz coram deo mentita fuerit:nõ tamẽ puniuit eam:qz ex passione verecũdie:z timoris fecit:ideo subdit scriptura nollens eam a pena ĩmediata excusare:licet nõ a culpa⌊timore perterrita⌋.q.d.nõ ex malicia:sed ex timore locuta est. ¶Uel forte nõ puniuit eam deus ꝓpter abraã seruũ suũ. ¶Uel qz peccatũ non graue erat:z ideo nõ exigebat ĩmediatam punitionem. ¶Uel qz deus non punit peccata statim vt facta sunt quãtacunq̃ sint nisi rarissime:sed reseruat ea in futurũ puniendaque aũt ĩmediate punit nõ facit ꝓpter ipsos punitos sed magis ꝓpter aspicientes:vt hoc viso emẽdentur: nisi forte malitia alicuius faciẽtis iam completa sit:qz tunc aliquando deus subito destruit peccatores sicut patet in illis qui postulauerũt in deserto vt darent eis coturnices:vt patet Nu.xj.c.qz vt dicitur psal.lxxviij.ad esce eorũ erant in ore ipsoruz z ira domini ascendit sup eos.s.qz combusti sunt. Quod ãt aliquãdo deus ĩmediate peccatores punierit ꝓpter assistentes patet in datan z abiron chore:z sequentibus suis q mox subuersi sunt vt peccauerũt: z quidam eorũ cõbusti rogante moyse deum vt demonstraret mirabilia sua sup illos peccatores:vt patet. Nume.xvj.c.alias autẽ si deus ĩmediate punire vellet postquã peccatũ factũ fuit cito oẽs homines morerentur:z totus mũdus maneret sine habitatore iuxta sniaz ouidij. Si quotiẽs peccant hoies sua fulmina mittat Iuppiter:exiguo tẽpore solus erit. Aliquãdo ãt terribiliter occidit nõ statim vt peccauerũt:sed qz expectati diu ad penitentiaz venire contẽnũt:vt pz de sodomitis seq.c.z sic xp̃s dixit cũ nunciarẽt eis de galileis quorũ sanguinẽ pilatus miscuit cũ sacrificijs eorũ:z de viris decem:z octo super quos turris cecidit in syloe:z mortui sunt isti non erant peccatores sup oẽs galileos vel habitantes in hierusalẽ. Sed qz nõ penituerũt de peccatis suis diu expectati qõ inuit cũ dicit nisi penitentiam egeritis oẽs simul peribitis:vt patet luc.xiij.c.⌊ Luz ergo surrexissent⌋.hic ponit secũdũ.s.bene se habere quantuz ad opera caritatis spiritualia orãdo pro loth⌊cũ surrexisset inde⌋.i.de sub ilice mambre sub qua comederũt:vt.ẽ.pz⌊viri⌋.i.angeli q in figura viroꝝ videbantur⌊direxerũt oculos suos cõtra sodomam⌋.s.accipiẽdo iter ꝯ illam ciuitatem que erat ad orientẽ hebron siue cõuallis mãbre. ¶Sodoma enim erat in latere orientis terre promissionis in confinio orientis z meridiei:hebron autẽ est in latere meridião terre ꝓmissionis:vt patet exꝑs que dicunt iosue.xv.c.s.q̃ mare salsissimũ vbi ante erat sodoma est in oriente terre ꝓmissionis:z in oriente sortis iuda:z q̃ hebron est i medio sortis iuda:ergo necessario est sodoma ad orientẽ respectu hebron:z conuallis mambre cũ sors iuda descendat ab oriẽte terre promissionis per latus meridianũ versus occidentem:vt patet iosue.xv.c.⌊z abraã simul gradiebatur deducẽs eos⌋.i.demonstrans eis iter quasi ipsi ignorarent:z sic pz q̃ adhuc abraam putabat eos esse viros⌊dixitq̃ dominus⌋.hic põitur oro abrae pro liberatione sodomorũ:z specialiter in illis qui erant iusti vt in loth. Scõo ponitur oronis exaudite executio.j.c.seq.⌊dixit dominus⌋.i.ille angelus q maior videbat inter alios qui loquebat abrae cõceptũ sarre:qz adhuc iste nunquã dispuit quouscq̃ recessit abraã ab eis:z tũc dispente tertio recesserũt duo reliqui in sodomã:vt patet in principio.c.seq.⌊nũ celare potero⌋abraam semper ante crediderat istos tres angelos esse viros quouscq̃ in discessu angeli videtes bonã eius voluntatẽ declarauerũt se esse angelos:z tunc maior eorum in persona dei loquẽs dixit⌊num⌋.i.nũqd⌊celare potero⌋i.celare debeo:bene enim poterat deus celare ab abraaz que facturus erat:sed qz deus sciebat esse cõueniens demostrare ista abrae:ideo dixit⌊nunquid celare potero⌋.i.debeo.q.d.nõ que gesturus⌋.i.que facere decreui ꝯ q̃ttuor ciuitates in valle sodomorũ⌊cum futurus sit in gentẽ magnã z robustissimam⌋vocatur res magna posteritas abrae quantũ ad multiplicationẽ:vocatur robustissima quãtuz ad dominium z valorem. ¶Sed dices quomodo istud est causa q̃re deus reuelet abrae destructionẽ sodomorũ cum textus ponat hoc vt causam. ¶Respõdeꝯ q̃ deus erat factur⁹ abraã ex gratia sua in gentẽ magnã:dicebat ergo deus:si ergo facere debeo abraã in gentem magnã quare nõ faciam ei istam gratiã.s.q̃ demonstrẽ que facturus sum in ciuitatibus existentibus in valle sodomorum.q.d.debeo ei hoc reuelare⌊z benedicende sunt in eo⌋.s.in semine suo xp̃o⌊oẽs nationes terre⌋supra post positũ.c.xij. Scio enim⌊q̃ precepturus sit filijs suis: z domui sue⌋multũ tenent ad hoc patres familias:z multũ in hoc merent.s.vt doceant filios suos z domũ suam timere deum⌊filijs suis⌋prius enim pater tenet filios suos docere q̃s alios:qz magis ei cõiuncti sunt. Possunt autem patres si volunt bonos filios efficere:qz viuunt cũ eis a principio sue etatis:z qz a principio nondũ habet puer aliquid infixum in iuditio vel volũtate quod iudicet vel sequat quod primo docuerint parẽtes hoc tenebit:z illud manebit:z quasi tota vita sua vt naturaliter infixũ iuxta dictũ Oratij q̃ noua testa capit semp seruabit odorẽ. Sic enim ait augu.de ciui.dei lib.j.c.iij.q̃ ideo apud romanos virgilius pueris primo legitur vt tanquã eximius poetarũ teneris imbibitus ãnis nõ posset faciliter aboleri. Et ideo ait aristo.ij.ethi.in fine primi ca.q̃ non modicũ differt a iuuene sic vel sic assuefieri:imo multum differt q̃ tota vita humana futura bona vel mala q̃si in hoc cõsistit maxime si mater bõa vel mala est:qz mater est dimidiũ filij sui quantũ ad bene vel male morigeratũ esse:vt pz in vltima propositione primi politi.Ideo volentes facere rectam policiã non modicam curã de vxoribus agere debẽt vt filij boni sint:qz magis filij adiscunt a matribus q̃s a patrib⁹ cum in tenera etate magis familiares matribus q̃s patribus sint⌊z domui sue⌋tenet etiã pater familias instruere domũ suam.i.totã aliam familiaz vt seruos:z ancillas:z oẽs alios viuentes in domo. ¶Et rõ est qz nullus debet pmittere viuere suis adinuentiõibus:sed oz omnibus dari lex:vt patet in decimo ethi.circa finẽ sed lex nõ datur de cõmunitate pro cõmunicatiõe yconomica:ergo fz q̃ ait homerus oportet q̃ quilibet det legẽ suis:vt patet in primo.c.primi politicorum maxime:qz si pater familias tenetur agere curam domesticorum suorũ quantũ ad corpus magis tenebitur agere curam de anima:qz anima magis est q̃s esca:vt patet mat.c.vj.sed tenetur agere curã de cibis eorũ vt ait apostolus ad thimo.primo.c.v.qui suorũ maxime domesticorũ curaz non habet fidẽ negauit:z infideli deterior:ergo tenet agere curam de moribus eorũ⌊ vt custodiant viã domini⌋colentes deum verũ z nõ declinantes ad ydola:qz hoc fundamentũ consistebat quod illo tẽpore potissimũ erat⌊z faciãt iusticiã z iudiciuz⌋bonitas hominis cuiuslibet i duobus cõsistit.s.in hoc q̃ est bonus ad deum:z bonus ad seipsum:hec duo ponunt hic bonitas ad deũ est q̃ sequamur viam eius euz vere colendo z hoc notatur cum dr⌊ vt custodiant viam domini⌋. Secũdum notatur cum dicit⌊ iustitiam:z iuditiũ⌋.s.q̃ homo bene se habeat ad proximũ quod est per iustitiã dando ei quantum debemus:z nõ tollendo quod tollẽ nõ debemus siue fz iustitiam comutatiuã siue distributiuã seruãdo semp equalitatem geometricã vel arithmeticam de quibus in.v.ethico. Et differunt iustitia z iuditiũ:qz iustitia est habitus fm quẽ iusta volumus iusta agimus iustorum operatiui sumus:vt patet in principio quinti ethi.Juditium autẽ est ipsa operatio iustitie iudicando vel eligendo.In his ergo que abraam facturus erat merebatur:z ideo licet nondũ fecisset hic apõ deum tamẽ reputabatur sibi hoc ad iustitiam:qz sciebat euz ista facturũ:z est speciale de bono.s.q̃ deus cognoscens aliquem bene facturũ antequã faciat ei propter illud quod facturus est aliquid boni in premiũ cõcedat. Et patet qz dicit

in littera

Que sit cã vt deus reuelet õstructionem sodomorũ abrae

Nota punitionem diuinam.

ℙ cã 2.cã 3.cã T

U

X

In littera ſcio q̄ p̄ceptur⁹ ſit filijs ſuis.i.q̄ ego ſcio q̄ in futuro bona operabitur volo ei nunc reuelare ſecreta mea. De malo autē non fit ſic q̄ dato q̄ deus cognoſcat aliquem in malū finiturū:tamen nullā penā ei infligit dum eſt bonus ſm p̄ſentē iuſtitiam q̄ in hoc iniuſtus valde eſſet reddendo bonū p̄o malo de bono autē ſecus eſt: q̄ ibi poteſt dare bonū ex liberalitate alicui nundū merito:hic autē dari penā nonduz merito diuine repugnat iuſtitie. ¶ Et ſi arguas de puulis qui antequā baptizati ſint moziētes eternaliter damnantur:qui tamē nullū malum fecerūt tamē dānantur vt videtur p̄o malo q̄ deus ſciebat eos facturos. ¶ Reſponde tur q̄ hoc eſt falſum:q̄ puuli ſic moziētes nō damnanē:q̄ mala facturi ſunt ſed q̄ mala cōtraxerunt:nam ly non egerunt malū contraxerūt tamē a pentibus q̄ oēs in adam peccauerūt vt habetur ad roma.v.c. ¶ Et hoc appet q̄ iſti non puniant p̄o malo quod facturi eſſent:q̄ ſi iſti aliquod malū facturi eſſent illud eſſz pctm̄ actuale:peccato autē actuali debetur pena ſenſus vt eſt ſentētia xp̄i:z oiuz catholicozū. Sz iſtis paruulis nō datur pēa ſenſus. Sed ſolū p̄uantur viſione dei que eſt pena dāni:ergo non puniunt p̄o peccatis que facturi erant ſed p̄o peccato q̄ cōtraxerant. ¶ Etiam dictum iſtozū falſum eſt.ſ.q̄ deus ſciebat iſtos facturos mala:q̄ deus ſciebat iſtos mozituros ante ānos diſcretionis in qua etate nō poterant malum agere:ergo deus non poterat p̄ſcire eos male facturos:q̄ tunc p̄ſcientia eſſet falſa:z i cluderet ꝯdictionē quod negandū eſt de deo. ¶ Dicendum ergo eſt q̄ deus nō ſciebat iſtos mala facturos cū nunquam fecerint in tota vita:ſed forte ſciebat eoſ poſſe malo finire vel certiſſime in malo finituros ſi eos ad etatē adultaz accedere permitteret:z tūc non implicat p̄ſcientia dei cōtradictionē cū p̄poſitio ſcita de poſſibili:z ſcita de in eſſe nō cōtradicāt ly vt adducat dominus ꝓpter abzaā omnia que locutus eſt deus enim quādo nobis aliquid dat vult vt illud mereamur z q̄ nos in nobis tanta mereri nō poteramus ſicut ozdinat nos ad bonū p̄emiū vel glozie:ita diſpōit nos ad hoc medio gratie:z tūc nobis bona tribuit ꝓpter ea que agimus cū ipſe p̄io nobis gratiā tribuerit per quā iſta mereremur. ¶ Ex hoc pz q̄ p̄miſſiōes facte abzae:z ſemini eius imputantur ipſi abzae:z ſic liberatio iſraelitarū de egypto:z defenſio in deſerto meritis abzae facta eſt:z ideo moyſes quādo ozabat p̄o iſraelis ad deū ne diſperderet eos rogabat hoc fieri meritis abzae:vt pz exo.xxxij.c.z numeri.xiij.c. clamoz ſodomorum iſte ciuitates peccauerāt vicio peſſimo cōtra naturam vt patet ſeq.c.z iſtud vicium clamabat q̄ valde publicū erat ait enim augu.xvj.de ciui.dei.c.xxxj.q̄ tanta licentia erat in iſto ſcelere in ꝯs infelicibus ciuitatibus quāta in alijs factis:z ſic habetur yſa.iij.c.pctm̄ ſuuz quaſi ſodoma p̄dicauerūt nec abſconderūt. Satis enim ſeq.c.demonſtratur quādo totus populus a puero vſq̄ ad ſenē venerunt ſimul ad domuz loth:vt darēt ei angelos quos viros putabant ad abutendū eis vel dicit clamare q̄ tria genera peccatozū clamat ad deū ſ.ſodomia vt hic:z effuſio ſanguinis inocentis:vt gen.iij.c. z fraudatio mercedis operarij:vt patet iaco.v.de ꝯs magis diximus.ē.iij.z.xij.c. Sodomozū z gomoꝛe. nō ſolum peccauerāt iſte due ciuitates:ſed etiā alie tres.ſ.ſeboyn adama:z ſegoꝛ.Sed ſegoꝛ modicū peccauerat ideo liberata fuit p̄cibus loth:vt pz ſeq.c.z q̄ ſodoma z gomoꝛa erant p̄incipales ciuitates:ideo explicando eas ſubintelligit alias z peccatū eozū agrauatū eſt i.ſuper viciū cōtra naturam q̄ exercebant adhuc addiderunt alia vicia:z fuit hoc p̄cipale q̄ vt ait eze.xvi.c.hec fuit iniquitas ſodome ſoꝛoris tue ſuperbia:ſaturitas panis:z manuz egeno:z pauperi non porigebant:cū ergo iſti inmiſericoꝛdes eſſent:dicit ra.ſa.q̄ quedam puella pauperi petēti panē dedit:ideo mādato ciuitatis nudata fuit z melle delibuta toto coꝛpoꝛe eſtiuo tēpoꝛe in foro apibus:z muſcis expoſita fuit:vbi cum grauiter toꝛquere tur clamauit ad deum cōtra gentē illam:z exaudita eſt deſcendam z videbo:modo humano loquitur hic ſcriptura:q̄ deus oia nouit nec aliquā ſcientiā locozū mutationibus nouiter acquirit:z forte factum fuit ad inſtruendū iudices:qui licet delictum cognoſcant per famā vel vt ſingulares perſone donec eis perfecte conſtiterit peccatū eſſe comiſſum ſententiare nō debent:ſed p̄imo rei ingeſte inquirere veritatez vt patet extra de accuſa.c.qualiter:z quādo in.ij. ytrū clamozem qui venit ad me loquit ad modum cuiuſdam iudicis ad quē a ſubditis querelle deferunt de aliqua vel aliquibus perſonis:z ad petitionē illozū p̄ocedit facturus inquiſitionē opere cōpleuerit .i.an ſit ſic vt de eis dicitur conuerterunt ſe inde z abierunt ſodomā .ſ.duo angeli de quibus dicitur.j.in p̄incipio.c.ſeq.venerūtq̄ duo angeli ſodomam:alius aūt angelus qui venerat ad nunciandū cōceptū ſarre z quē vocabat ſemp abzaā dominū manſit cum abzaaz vt patet ex ſequēti littera. ¶ Aliqui autē hebzei aliter dicūt ſ.q̄ angelus p̄imus quē vocabat ante abzaā dominū:z venerat nūciaturus cōceptum ſarre facta legatione ſua diſpuit z alij duo abierunt ſodomā:ille ergo qui nunc loquitur dicit q̄ eſt deus qui ei appuit:z dixit nūquid celare poteſt .z.c.z ſm iſtum modū facte fuerunt multe appitiones:nos ät ſolam vnā fatemur abzaā vero ſtabat adhuc .ſ.poſtquā ceſſerunt duo angeli cuz domino .i.cū alio angelo qui loco dei loquebat:z hoc erat q̄ audierat deſtructionē illarum ciuitatū:z pietate motꝰ cepit ozare p̄o earū liberatione nū quid perdes iuſtum cū impio nollebat iſto modo abzaā perſuadere deo vt nō deſtrueret ciuitates dicēs nunquid perdes .i.occides iuſtū cum impio .q.d.nō pertinetꝫ ad te:ſz ſi ciuitates totaliter euerteres cū ſint ibi aliqui iuſti deſtruentur iuſti cū impijs:ergo nō debes deſtruere has ciuitates ſi fuerint quinquaginta iuſti .ſciebat enim abzaā q̄ deus non deſtrueret iuſtos cū iniuſtis:z q̄ ſciebat loth iuſtuz eſſe:ideo certus erat de liberatiōe eius:ſed volebat adhuc q̄ p̄opter iuſtos p̄ceretur iniquis petiuit autē p̄imo quinquaginta iuſtos q̄ erāt quinq̄ ciuitates:licet non oēs pierunt q̄ ſegoꝛ manſit illeſa p̄cibus loth:vt pz ſeq.c.ideo p̄o qualibet volebat opponere decem iuſtos:vel forte dicebat hoc p̄o qualibet ciuitate.ſ.q̄ i qualibet inuenirent quinquaginta vel forte dicebatur de ſodoma que erat p̄incipalis q̄ i littera dicit in ciuitate ſingulariter z non in ciuitatibus nō debet tamen intelligi q̄ abzaā ſolū rogabat p̄o ciuitate ſodoma:ſed etiam p̄o alijs quattuoꝛ.Sed ponit hic ſingulariter q̄ cum iſta eſſet metropolis aliarū loquendo de iſta intelligebat de alijs.Sicut.ē.dicendo q̄ peccatū ſodomozū:z gomoꝛe.clamabat ad dominū intelligebant alij tres ciuitates q̄ minoꝛes erant:ita hic exprimendo ſodomā que erat maioꝛ intelligitur ozaſſe p̄o ceteris. ¶ Uel dicēdo q̄ licet pōatur ſingulariter ciuitas debet intelligi pluraliter:ſicut ſepe cōſueuit in hebzeo:vt patet exo.viij.vbi muſca grauiſſima.i plures muſce abſit a te vt rez hanc facias q̄ hoc valde iniuſtū eſt z occidas iuſtum cū impio abzaā habet ſe hic ad modū p̄ſuaſoꝛis qui nō habet foꝛtiſſimū fulcimentū:z variat terminos z ſic cum abzaā cōcludere vellet q̄ p̄ceretur loco p̄opter iuſtos dicebat abſit:vt occidas iuſtū cum impio:z ſm veritatē hoc nō concludit q̄ ipſe vult q̄ ſi aliqui iuſti eſſent i illis locis quotcunq̄ eſſent liberaret eos deus de medio aliozum z nō parceret loco p̄opter eos:nō ergo cōcluditur intentio eiꝰ ſ.vt p̄catur loco ꝓpter iuſtos ſed oꝛat vt poteſt ſicut nos facimus inuoluētes terminos quādo putamus audiētes non p̄cipere vt videamur cōcludere q̄ nō concludimus non eſt tuum hoc qui iudicas terrā .i.non p̄tinet hoc ad te q̄ es iudex totius terre:z ideo debes eē iuſtioꝛ omnibus iudicibus particularibus:ſi enim tu iuſtū cum iniuſto p̄deres quanto magis facerent filij hoium. Si inuenero i ſodomis poteſt hoc accipi dupl̄r vel in ſodomis vel in ciuitate ſodomozuz:z tunc eſt ſenſus q̄ in quolibet loco quinquaginta iuſti eſſe debebant vt liberarent:z hoc ſatis videtur inuere littera cū.ē.dicebat z nō parces loco illi. ¶ Alio modo pōt accipi in ſodomis in tota terra ſodomozū:z q̄ ſodoma erat metropolis aliarū quattuoꝛ ciuitatum:ideo intelligebant alie vtrūq̄ dici poteſt:ſed magis videt velle littera q̄ in quolibet loco deberent eſſe quinquaginta iuſti in medio ciuitatis .i.in ipſa ciuitate:mediū enim vt cōmuniter accipitur in ſacra ſcriptura p̄o medio interpoſitionis:z nō p̄o medio equidiſtantie: vel dicitur in medio ciuitatis .i.publice faciētes iuſtitiam ita q̄ ab alijs cognoſcantur tanquā in medio exiſtentes di mittam omni loco .i.toti loco eis diſtribuit ꝓ partibus ſubiectiuis:totus autē p̄o partibus integralibus ſiue materialibus. Sed moꝛe ſacre ſcripture aliquādo ponit vnū p̄o altero q̄ ſemel ait cepi loquar .q.d.ego nō fuiſſem auſus a p̄incipio petere a deo q̄ liberaret iſtas ciuitates vel quālibet earum p̄o quadraginta quinq̄ iuſtis. Sed ex quo iam cepi roꝛare z petiui p̄o quinquaginta petam etiā liberationez p̄o quadraginta quinq̄ cū ſim puluis z cinis .i.lz ego q̄ ſuz puluis:z cinis.i.factus de puluere:z in cinerez redigendus

obiectio &c

nō oēs

nō alteri us dicti.

Deter-minatio

Dd

Ee

eūo pec catū ſodomozū aggrauatū eſt

Gg

secunda.

p̄a expoſitō

secunda.

p̄a expoſitō

secunda.

Kk

propter conditionis mee vilitatem non deberem coram tanta maiestate multiplicare verba: sed qz semel icepi iccirco continuabo delebis ꝓpter quadraginta quinqz ciuitatem cuius essent ciuitates quinqz cuilibet respondebāt nouem iusti: ꝓ illis ergo petit qꝫ pcatur omnibus illis ciuitatibus vt quidā volunt: z ideo dicunt qꝫ nō ausus est diminuere numerū iustorum. Sciebat enim qꝫ in arca tēpore diluuij euaserunt octo anime: sed propter illas nō indultū fuit alīs hoc satis patet. s. vj. c. vij. c. viij. c. ¶ Dicunt ergo isti qꝫ quādo abraā postea defendit petens liberationē si essent quadraginta iusti nō petiuit pro omnibus quinqz ciuitatibus: sed solū pro ꝗttuor z sic corespōderent cuilibet decē: cum autē petiuit ꝓ triginta deum qꝫ solus petiuit pro tribus ciuitatibus quādo ꝓ viginti petiuit pro duabus: quādo autē petiuit pro vna ciuitate solum. s. pro ciuitate sodomoꝝ mihi autē semper videtur qꝫ ita dicanē pro vna ciuitate: siue quando ponunē. l. siue. xl. vsqz ad decem: z hoc magis inuit littera: z qz abraā non solum rogabat pro vna illaꝝ ciuitatū: sed pro oibus quinqz videtur dicendū qꝫ pro qualibet earū ponebat quinquaginta iustos: z deinde vsqz ad decē. ¶ Et rō quā illi ponunt valde friuola est qꝫ quādo petiuit saluationē si essent quadraginta quinqz iusti qꝫ petebat pro oībus ciuitatibus: cum aūt descēdit ad quadraginta z. j. pecīt solus pro quattuor vel tribus z c. vt cuilibet venirent nouē iusti qz pro octo nō saluarētur sicut mundus nō fuit liberatus a diluuio ꝓ octo iustis qui erant in arca ista rō peccat in duobus primo qz falsum ꝓsupponit secūdo qz nō compabilia eqt. ¶ Primo qz dicit qꝫ nō fuit liberatus mūdus a diluuio ꝓ octo iustis. Sed presupponit qꝫ si fuissent nouē liberatus fuisset: qz vsqz ad illuz numerū petere audebat abraā. Sed hoc nō videt rationale sed etiaz si deus inuenisset mille iustos non pceret propter illos qz dato qꝫ in stirpe seth essent multi iusti tamen adhuc deleuisset deus omne genus caym: qz cuncti pessimi erant z deo abhominabiles. Quare āt decuit tūc castigari diluuio genꝰ humanū diximus. s. vj. c. ¶ Secūdario peccat ista rō qz nō cōparabilia equat quomodo. n. vna pua ciuitas toti orbi cōparabitur nullo modo. Sed isti dicunt qꝫ qz totꝰ orbis non fuit defensus a diluuio ꝓpter octo iustos iō non ausus fuit abraā descendere vt peteret cuiuslibet ciuitatis illarū liberationē pro octo iustis manifestū est qꝫ peccata totius orbis ꝓpter que venit diluuiū erāt maiora peccatis vnius ciuitatis illaruz in millecuplo: qz tūc ois caro corrupat viam suam vt patet. s. vj. c. Si ergo toti orbi pepercisset deus si inuenisset nouez iustos vel paulo plures: ergo parcere debuisset cuilibet istarū ciuitatum ꝓpter vnū: z si aliquid minus dari pōt. ¶ Item cū peccata istarū quinqz ciuitatū simul nō essent ꝛ equalia peccatis totius orbis. Saltē cōpararenē iste ciuitates toti orbi. Sicut ergo ipsi presupponūt qꝫ pro pautioribꝰ vltra nouē potuisset liberari a diluuio totus orbis: ergo sic z a fortiori potuissent liberari iste quinqz ciuitates pro decē iustis vel valde paucis multū ergo est dictū friuolum. ¶ Doctores aūt nostri cōiter dicunt qꝫ ista petitio a principio vsqz ad finez fuit pro oibus quinqz ciuitatibus. Sed qñ abraam vnā gratiā optinuerat rursus petebat aliā maiorem descendendo vsqz ad decem vltra descendere nō fuit ausus: qz decē hoies faciunt populū pautiores aūt nō qꝫ autē petaē liberatio maioris plī pro minori non est iniustū. Sed qꝫ petatur liberatio quinqz plorū pro taz paucis qui plꝰ dici nō poterāt nō videt rationale. ¶ Et lz hoc verū possit esse rō tamen ista quā dant nō hz colorē qz liberatio aliquoꝝ plorum pro iustitia aliorū non respicit multitudinē iustorū: sz respicit magnitudinē meritorū: ps fundamentū qz ſm philosophū in quinto ethi. distributio honorū vel pearū qñ fit i multis fit ꝓ iustitiam distributiuā in qua cōsiderat dignitas psonarū: z non numerus. Ut ps qz si aliqs duxeat ad bellū: z multi alī homines eant ad bellū rex distribuēs postea istis qō merentur nō dabit magis duobus hoibus qbuscunqz quā illi duci ꝓ se ipsos imo magis dabit illi duci solū pro psona sua qñ decez vel duodecim de alīs qbuscunqz. Sic ergo cū distribuat pena vel onor aligbus non debet considerare ibi que sunt plures. Sed qui maiora merita habēt: z qz interdū merita duorum sunt equalia vel maiora meritis mille hoium iustorū: iō illis dabitur maior honor vel retributio in quacunqz alia re. Non dz ergo dici qꝫ pro decem iustis debet pci alicui plꝰ: z non pro nouē vel pautioribus: sed debet cōsiderari quātitas meritorum in qua forte excedent nouem iusti decem iustos. ¶ Etiam dato qꝫ ista retributio penarū pro vt cōparatur ad vnum vel ad plures nō autē ad plures inter se: sed ad plures absolute tūc fiat manifestū est qꝫ fiet ſm cōmutatiuā iustitiaz vt patet in. v. ethi. in qua attēditur equalitas rei siue quantitatis: quātitas autē que cōsiderat in datione honoris vel pene est quātitas actus vicioſi vel virtuosi: z nō numerus peccantiū: qz si mille hoies simul furati sunt vnum equū: z duo hoies soli furati sunt duos equos magis soluent duo hoies qz mille hoies. ¶ Sic ergo cū in nouē iustis esse possent tot merita quot sunt in decē: z pluribus: ergo ita pcetur ciuitati vel ciuitatibus ꝓpter nouē sicut propter decem: z melius: licet decē faciant populū: nouē autē non. ¶ Hīs omissis mihi videt dicendū qꝫ abraā non cōsiderauit vtrum pauciores qz decem populū vel non: sed qz tociens a deo petierat timuit ne vltra descendēdo deus iraſceret ei: ideo nō ausus fuit magis descendere: z hoc inuit littera. s. cum dicit obsecro inquit ne iraſcaris domine si loquar adhuc semel credidit ergo qꝫ iraſceret si vlterius in talibus insisteret sicut qñ deus sentētiauerat qꝫ moyses mozeret extra terrā promissionis. s. ante illam partē que est vltra iordanem: z moyses sepe ad deū orasset vt huius sentētia remitteret iraſcebatur deus vt habet deu. iij. c. vbi dicitur iratusqz est mihi dominus propter vos: z nō exaudiuit me: sz dixit mihi sufficiter nequaqz loquaris vltra de hac re ad me abīt aūt dominus. i. ille angelus q loquebat ista cuz abraā: disparuit. n. postqz colloquia finita sunt z ille. i. abraā reuersus est in locū suū. i. in tentoria que habebat in cōualle māb're: iuerat. n. cum angelis aliquantulū cōtra sodomā. ¶ Ratio autē potissima qre abraā non ausus fuit petere infra decē fuit: qz deus misit in euz terrem ne peteret. Deus. n. ſm suam certissimam scientiā iudicauerat sodomā: z alias tres ciuitates esse delendas: qz iam erāt icorrigibiles z peccata eorū ad sumū deuenerāt: ideoqz iudicium illud imutabile erat. Ex alia parte deus volebat cō placere abrae qz erat seruus eius: nec erat in toto orbe aliqs qui deo corde tam sincero: z deuoto adhereret: z qz sciebat nō esse ibi quinquaginta nec q̄draginta: z sic vsqz ad valde modicos pmittebat eum petere vsqz ad ꝗttuor qz erant quattuor in ciuitate sodomorū. s. loth: z vxor eius z due filie eius oportebat qꝫ deus cōtristaret abraā non exaudiendo preces eius cū necessario futurū illud erat: qz absolute illud deꝰ definierat. Et forte in istis ꝗttuor ciuitatibus erant septem vel octo iusti: qz sicut i ciuitate sodoma erāt quattuor: ita in qua libet aliarū posset esse saltē vnus: z sic si. j. decē petēt imediate incideret inconueniens. ¶ Et si dicaē in alīs ciuitatibus erant aliqui iusti quid factū est de illis nūquid perierunt cū impīs nō videtur rationale vt dicebat abraā deo supī nō est tuū hoc qui iudicas omnē terrā. ¶ Respondeē qꝫ illi per angelos de ciuitatibus illis liberati sunt sicut loth de sodomis. Sed de illis nō fit mētio qz principalis intentio erat dicere de liberatione loth propter merita abrae. ¶ Uel forte dicendum qꝫ deus dedit eis in corde vt exirent de ciuitatibus quā do destrui debebant.

¶ L. S. De subuersiōe Sodomorū: z liberatiōe Loth: z facto filiarū eius. ¶ Cplm. xix.

Enerūtqz duo angeli sodomā vespe sedente loth in foribus ciuitatis. Qui cū vidisset eos: surrexit z iuit obuiā eis: adorauitqz pnus in terrā: z dixit. Obsecro dñi declinate in domū pueri vri: z manete ibi. Lauate pedes vestros: z mane pficiscemini in viaz vram: q dixerūt. Minime sz in platea manebimus. Cōpulit illos oppido vt diuerterēt ad eū. Ingressiqz domū ei fecit cōuiuiū coxit azyma z cōederūt. Prius aūt qz irent cubitū: viri ciuitatis vallauerūt domū illius a puero vsqz ad senē ois ppls simul. Uocaeruntqz

Alia rō

Do determinatio

rō dicti.

Pp

rō pma

Qq

secūda.

A

Aliā rō petēdo pro. 45. iustis petebat ꝓ oibus ciuitatibus.

opio ꝓpria

Cōfutatio. rōnis pria opinionis.

ꝑª rō

2. rō

Alia rō

Mm opio cōis.

Cōfutatio. rationis

Nn

rũt qz loth: t dixerũt ei. Ubi sunt viri q introierũt ad te nocte. Educ illos huc vt cognoscam⁹ eos. Egressus ad eos loth post tergum accludẽs ostium ait. Nolite queso fratres mei: nolite malum hoc facere. Habeo duas filias que necduz cognouerunt viruz. Educã eas ad vos t abutimi eis sicut vobis placuerit: dũmodo viris istis nihil mali faciatis: qz ingressi sunt sub vmbra culminis mei. At illi dixerũt. Recede illuc t rursus. Ingressus es inquiũt vt aduena: nunqd vt iudices. Te ergo ipsum magis q̃z hos affligem⁹. Vimqz faciebant loth vehemẽtissime. Jamqz ppe erat vt effringeret fores: t ecce miserũt manũ viri t introduxerunt ad se loth clauserũtqz ostiũ: t eos q foris erãt percusserũt cecitate a minimo vsqz ad maximũ: ita vt ostiũ inuẽire nõ possent. Dixerũt aũt ad loth. Habes hic quẽpiã tuoz̃ generũ aut filios aut filias. Oẽs q tui sunt educ de vrbe hac. Delebim⁹. n. locũ istũ: eo q increuerit clamor eorũ coraꝫ dño q misit nos vt pdamus illos. Egressus itaqz loth: locutus est ad generos suos q accepturi erãt filias ei⁹: t dixit: surgite t egredimini de loco isto: qz delebit dñs ciuitatẽ hanc. Et visus est eis q̃si ludens loq. Cunqz esset mane cogebant eũ angeli: dicentes. Surge tolle vxorẽ tuam t duas filias q̃s hẽs ne t tu piter peas in scelere ciuitatis. Dissimulãte illo appẽhẽderũt manũ eius t manũ vxoris ac duarũ filiarũ eius: eo q pceret dñs illi: eduxerũtqz eũ t posuerũt extra ciuitatẽ: ibiqz locuti sunt ad eum dicẽtes. Salua aiam tuã. Noli respicere post tergum nec stes in omni circa regiõe: sz i mõte saluũ te fac ne t tu siꝫ peas: dixitqz loth ad eos. Queso dñe mi: qz inuenit seruus tuus gr̃am coraꝫ te: t magnificasti gloriã t misericordiã tuã quã fecisti mecum vt saluares aiam meã: nec possum i mõte saluari: ne forte appẽhẽdat me malũ: t moriar. Est ciuitas hic iuxta ad quã possuz fugere parua: t saluabor i ea. Nunqd nõ modica est t viuet aia mea. Dixitqz ad eũ. Ecce etiã in hoc suscepi preces tuas vt nõ subuertã vrbem p qua locut⁹ es. Festina t saluare ibi: qz nõ potero facere quicq̃z donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatũ est nomẽ vrbis illius segor. Sol egressus est sup terrã: t loth ingressus est segor. Igitur dñs pluit sup sodomã: t gomorrã: sulphur t ignẽ a dño de celo: t subuertit ciuitates has t oẽm circa regionẽ vniuersos habitatores vrbiũ: t cuncta terre virẽtia. Respicienszqz vxor eius post se: vsa est in statuã salis. Abraaz aũt cõsurgẽs mane vbi steterat prius cuz dño: intuit⁹ est sodomã t gomorrã t vniuersam terrã regiõis illius. Viditqz ascendentẽ fauillã de terra q̃si fornacis fumũ. Cũ. n. subuerteret dñs ciuitates regionis illius: recordatus est abrae t liberauit loth de subuersione vrbiũ in qbus habitauerat. Ascendit qz loth de segor: t mãsit in monte due quoqz filie eius cũ eo. Timuerat. n. manere i segor. Et mãsit in spelũca ipse t due filie eius cũ eo. Dixitqz maior̃a d minorẽ. Pr̃ nr̃ senex est: t nullus virorũ remãsit in terra q possit ingredi ad nos iuxta morẽ vniuerse terre. Veni inebriemus eũ vino dormiamusqz cũ eo vt seruare possum⁹ ex pr̃e nr̃o semẽ. Bederũt itaqz pr̃i suo bibere vinuz nocte illa. Et ingressa est maior: dormiuitqz cũ pr̃e. At ille non sensit: nec qñ accubuit filia nec qñ surrexit. Altera quoqz die dixit maior̃ ad minorẽ. Ecce dormiui heri cũ pr̃e meo. Bemus ei bibere vinuz ẽt hac nocte: t dormies cũ eo vt saluemus semen de pr̃e nr̃o. Bederũtqz etiã t illa nocte pr̃i suo bibere vinum. Ingressaqz minor̃ filia dormiuit cũ eo: t nec qdem tũc sensit qñ cõcubuerit: vel qñ illa surrexit. Cõceperunt ergo due filie loth de pr̃e suo. Peperitqz maior̃ filiũ: t vocauit nomen eius moab. Ipse est pater moabitarũ vsqz in presentẽ diem. Abi nor̃ quoqz peperit filium: t vocauit nomen eius ammon. i. filius populi mei. Ipse est pater ammonitarum vsqz hodie. ¶ Caplm. xix.

Eneruntqz. Descripta abrae oratione hic subiũgitur de eius p loth exauditione: t diuiditur in quattuor. Primo ponitur destructionis sodomorũ occasio. Scõo subnectitur loth: t suorũ liberatio ibi⌊iam prope erant⌋. Tertio sodomorum subuersio ibi⌊igitur dominus pluit⌋. Quarto criminis nefarij ppetratio s. incestus ibi⌊ascendit loth de segor⌋. ¶ Circa primũ dicit⌊veneruntqz duo angeli⌋. s. duo angeli q cũ tertio erant ad abraã qui cõceptũ sarre nũciauit: t illo manẽte in colloquijs cũ abraam alij duo verterũt se ꝯ sodomã vt dei mandatũ exequerent: vt pz. c. precedẽti magis determinat hic lra hebrayca q̃ nra: nam ex littera nra nõ pz vtrũ isti duo angeli q venerunt sodomã fuerũt de illis tribus q abrae appuerunt nisi ex. c. supiori conijciat vbi di q cõuerterunt se ꝯ sodomã etiã nõ innuit clare lra nra vtrũ fuerint homines vel angeli: lra aũt hebrayca vtrunqz certificat ponẽdo hic articulũ quẽdaz qui aliquo modo cõuẽit cũ relatiuo: t est lra venerũt aũt illi duo angeli: in quo inuitur q erant illi angeli de qbus loquebat in supioribus: t nõ alig alij nouiter missi: etiã qz in superioribus nõ fecerat mẽtionẽ de aliquibus angelis duob⁹ nisi dicantur isti duo q cõuerterunt vultũ ꝯ sodomã: ergo dicendũ est illos duos esse angelos. Et ex vi istius articu. positi in lra hebrayca: rñdet ra. abraã abenazra ad positionẽ quorũdam simpliciũ xpianorũ qui dicũt illos tres viros fuisse trinitatez appentez in tribus effigiebus vnde ꝓbat ipse q fuerint tres angeli: qz lra dicit venerũtqz illi tres angeli cũ ponat articu. loco relatiui: qz ar. secũdaz noticiã suppositorũ demõstrat vt ait prisianus in primo minoris. Et sciendũ q̃ lz pctm̃ sodomorum erat grauatũ nimis: vt supradictũ est nõ tamẽ adhuc merebat subuersionẽ fz altissimũ dei iuditiũ nisi ꝯ angelos in spẽ virorũ venientes insurrexissent vt eis abuterent. Quare aũt duo angeli venerũt: respõdent cõmuniter hebrei t latini q̃ vnus venit ad subuertendũ ciuitates: alius ad liberandum loth. Sed ꝯrium demõstratũ fuit. c. precedenti dic ergo vt ibi⌊vespere⌋ dicũt alig q̃ ideo venerũt in vespe qz per totam diem expectauerũt vt videret si dñs pceret ciuitatibus ꝓpter abraã: angeli. n. boni desiderãt salutẽ oĩũz hoium hoc satis bene dicitur. Sed forte melius dicẽt q̃ ideo nõ itrauerunt vsqz ad vesperũ vt haberẽt occasionẽ manendi in ciuitate illa p noctẽ ad hoc q̃ hospitarent a loth. Si. n. trãsiuissent in meridie p ciuitatẽ illam nõ haberẽt occasionẽ manẽdi ibi fz trãseundi vltra: qz loth nõ exiret eis obuiã vt hospitarent in domo sua cũ videret supesse magnã partẽ diei i q̃ posset ambulare ad vlteriora loca: ipsi tamẽ fz dei ordinationem volebãt hospitari in domo loth vt liberarẽt eũ sicut postea accidit: loth tñ non accepissẽt eos nisi venirẽt in vespere ideo distulerũt intrare ciuitatẽ vsqz vespam. ⌊Sedente loth in foribus ciuitatis. ⌋Dicũt iudei qdaz q̃ loth sedebat vt iudex principalis inter alios iudices q tunc tẽporis sedebant in portis ciuitatũ: vt patet deu. xxj. t. xxij. t. xxv. t ruth. iij. c. ¶ Sed hoc nõ ẽ verisimile qz. j. dixerũt sodomite ad loth

ꝟ
ꝟ
ꝟ
obo
ꝟ
rñsio rabbi abraã abenazra
A cur duo angeli venerũt in sodomam.
B pa expositõ ꝟ secunda.
ꝟ opio iudeorum.
¶ Cõfutatio. Determiatio.

ingressus eos vt aduena nūquid vt iudices nos. ¶ Videtur ergo dicendū q̄ loth sedebat in porta ciuitatis vt videret venientes ⁊ colligeret eos ad se: maxime. n. q̄ sciebat prauam cōsuetudinē terre illius: ideo recipe volebat oēs viatores ne si ab illis reciperent abuterent eis qō erat valde dolendum exercebat ergo in hoc loth preclarissimus opus caritatis dixerat. n. loth hospitalitatē in domo abrae cū morarent simul sic. n. abraā expectabat hospites sedēs in hostio tabernaculi vt p3. c. p̄cedēti ⌊ quos cū vidisset ⌋ s. angelos in spē virorus ⌊ Surrexit ⁊ iuit obuiaꝫ eis ⌋ vt eos honoraret: ⁊ sic magis ad suū hospitiū traheret ⌊ ⁊ adorauit ꝑnus in tra ⌋ declinate in domū pueri vr̄i ⌋ magna p3 humilitas: caritas: ⁊ curialitas: oibus. n. bonis plēus erat ⌊ manete ibi ⌋ s. ista nocte: q̄ iam erat vespere nec restabat tps ad itinerandū vltra ⌊ lauate pedes vr̄os ⌋ ad refrigerationez itineris pp puluerē: ⁊ calorē: iste. n. erat mos abrae: vt p3 p̄cedēti. c. q̄ tribus angelis aquā dedit ad lauandum pedes ⌊ qui dixerūt minime ⌋ i. nō ibimus ad domū tuā. ¶ Sed dices videt q̄ angeli mētiti sunt: q̄ cū intenderent ire ad domū loth dicebāt q̄ nolebāt. Respōdet q̄ ly angeli intēderent declinare in domū loth: nō tñ ad primā petitionē vt daret alīs exemplū hospitalitatis: ⁊ iō nō negauerūt se illuc simp'r non iturōs ſꝫ negauerūt se nō ituros ad illā p̄mā rogationē. ¶ Vel aliter dōm q̄ ista negatio nō fuit negatio determinantiuꝫ sic futurū esse ſꝫ negatio aliquorū rogari volentiū ad exēplū futurorū. ⌊ ſꝫ in platea manebimus ⌋ ex vrbānitate ly dicebāt ne impediret loth circa offm̄ hospitalitatis: ⁊ est exēplū q̄ quātūcūq; hō potuerit dz se excusare ne alios occupet vel eis laboris māz p̄stet ⌊ cōpulit illos oppido ⌋ i. valde ex quo p3 q̄ pegrini nō sunt solū vocādi ſꝫ cū instātia trahēdi: ⁊ simile habet luc. vlti. de xp̄o qñ apparuit duobus discipulis euntibus in ema⁹ q̄ ipsis inuitantibus manere nolebat donec coegerunt eū ⌊ fecit cōuiuiū ⌋ q̄ ad pfectā hospitalitatē nō solū requritur lectus ad manendū ſꝫ ēt cibus ad nāz cōfortādū ⌊ ⁊ coxit azima ⌋. ¶ Ex hoc iudei arguūt q̄ tps in quo venerunt angeli sodomā erat tps paschale q̄: in solēnitate paschali comedebant azima septez diebus: vt p3 leui. xxiij. ⁊ exo. xij. c. ⁊ dicūt q̄ loth didicerat oēs istas cerimōias in domo abrae q̄ abraā oia ista obseruabat sicut p3 de circūcisiōe. ē. xvij. c. ⁊ de obseruatiōe sabbati. ē. ij. c. ¶ Sed hoc falsum est q̄ cōedere azima ptinebat ad solēnitatē paschalē: pascha aūt est trāsitus vt p3 in hebrayca lingua: ⁊ hoc fuit qñ angelus pcutiēs egyptios trāsibat domos iudeorū neminē pcutiēdo. Sz istō pascha nondū fuerat: ergo comestio azimorū q̄ erat pp pascha nondū erat q̄ signatū nāliter est prius signo. ¶ Item si ista comestio azimoꝝ ante fuisset: nō repeteret eā deus totiēs in exo. leui. nume. ⁊ deu. sicut erat de circūcisione q̄ ly esset principalis cerimōia distictiua ppl'i dei: ⁊ tñ data fuerat ⁊ obseruata ante musaycā legē in lege nunq̄ repetitur. ¶ Item principalit̄ q̄ prima comestio iudeorū fuit in exitu de egypto q̄ cū fecissent iudei massas illa nocte vel habuissent eas factas a multis diebus: ⁊ nō fermētatas ꝑz morē egypti: vt dicetur exo. xij. c. vt crastina die panē haberēt ad recedendū cōpellētibus egyptijs nocte vt velociter recederēt nō potuerūt masse fermētari: ſꝫ tulerūt eas cōspersas ligatas in paleis ⁊ postea nō fermētatas coxerūt: ⁊ comederūt: p3 ergo q̄ ante nō erat aliqua obseruatio paschalis. Si. n. paschalis obseruatio fuisset deberēt comedi azima: ⁊ sic ppl's israeliticus i egypto fecisset azima: ſꝫ ñ fecit q̄ dicit lra q̄ volebat ppl's fermētare massas: ſꝫ cōpellentibus egyptijs fermētari nō potuit nō ergo omiserūt fermētare ob aliam cām nisi: q̄ nō potuerūt. Et tūc arguit̄ sic: signū rememoratiuū semp dz subseq̄ suū signatū: sed comestio azimorū est rememoratiua illius prime comestionis qñ de egypto exierūt: ergo nunq̄ ante fuit minor p3 deu. xvj. s. q̄ comedere azima repsentet illā primā comestionē vbi dī septē diebus comedes afflictiōis panē absq; fermēto: q̄ i pauore egressus es de egypto vt memineris diei egressionis tue de egypto oibus diebus vite tue. Quādo ergo dī hic coxit azima intelligit̄ q̄ fecit cito panes sine fermento vt velocius pare possent ne detinerent cōuiue. Venerūt. n. iste cōuiue ad vesp̄z ⁊ defecerat panis in domo loth: ⁊ q̄ non poterāt cito fieri panes: ſi fermētari deberēt mādauit q̄ sine fermēto cito coquerent: ⁊ hoc ldē abraā fecerat istis duobus angelis: ⁊ alteri tertio q̄ eadē die ad eū venerāt: ⁊ cū nō haberēt panē fecit subcineritios panes q̄ vocant ēt azima q̄ si ne fermēto sunt: vt p3. c. p̄cedēti. ¶ Et qñ dī q̄ loth didicerat ista cerimonialia in domo abrae. s. pascha sabbatū: ⁊ similia: falsum vr̄: q̄ tūc ista nō erāt: de sabbato aūt vtrū tunc observarent dixim⁹. ē. ij. c. Utrū āt ante dationē legis fuerit distictio de mūdis: ⁊ de inmūdis obseruata: diximus plene. ē. vij. ⁊. viij. c. ⁊ in istis locis vide de alijs cerimonialibus ⌊ prius antequā venerūt cubitū ⌋ ⁊ sic aliq̄ noctis pars trāsierat postq̄ ipsi cenauerāt: ⁊ quierāt: ⁊ ppl's nō vēit imediate vt intrauerūt viri in domū loth ne fugere possent: ſꝫ voluerunt cōprehēdere eos dormiētes vel cenātes: ita q̄ effugere non possent ⌊ a puero vsq; ad senē ⌋ est. n. locutio ypbolica sic etiā dī astra ferit clāgor: ⁊ illud aurea femineus pstringit sidera clamor: vt p3 alexādreidis lib. ij. ō captiōe ciuitatis tyri in q̄ feie clamabāt ⁊ dicebat clamor earū pcutere astra q̄ magn⁹ valde erat: ñ est. n. verisimile, q̄ totus ppl's ciuitatis sodomorū staret circa domū loth q̄ nō possent capi. Sz erāt ibi valde multi de pueris: ⁊ senibus. Nominat hic pueros ⁊ senes ⁊ nō nominat viros: q̄ etas virilis est potētissima ad actus venereos etas āt puerilis: ⁊ senilis sunt inhabiles: nō ḡ fuit nec̄e viros noiari: q̄ satis ꝓstabat q̄ illuc īrēt cū nō eēnt pueris: ⁊ senibus sāctiores: ⁊ etas magis ad hoc ipelleret: ſꝫ ad notandū pessimā: ⁊ infandissimā istius ciuitatis consuetudinē ponunt pueri: ⁊ senes q̄ al's inhabiles sūt ⌊ a puero ⌋. Jsti nō erāt incōtinētes q̄: nō ex passiōe hoc faciebāt: ſꝫ intēperatissimi: q̄: hoc ex totali electiōe faciebāt: ⁊ pueros suos ad ls edocebāt p̄ eos pati faciētes i primeuo etatis flore donec satis barbati essēt: deide recipr̄oce ⁊ agebāt: ⁊ paciebant: ⁊ iō tāquā ad hoc assueti cōuenerūt ad vallādū domū loth. Jstū modū ēt tēuit orpheus q̄ fuit prim⁹ poetarū ⁊ theologus vocatus: quē ego infandissimā bestiā iudico noiandū: cū. n. nubere nollet i thracia de q̄ ipse genit⁹ erat postq̄ euridicē vxorem suā ab inferis reuocare nō valuit p triēnium ab oi tactu femineo abstinēs ad vltimū in labē istā infandissimā corruit q̄si p sexcētos ānos post subuersiōez istarū ciuitatū: ⁊ hoies tre sue docuit ista opari psuasionib⁹ trahens. De quo ouidius metamorphoseos lib. x. sic ait. Jlle tñ tracum pplis fuit actor amorē Jn teneros mutare mares citraq̄ iuuentā. Etatis breue ver. ⁊ primos carpe flores ⌊ vsq; ad senē ⌋. Jn qb⁹ iam calor nālis deficit: ⁊ calor venereus totaliter extinguit tñ q̄: fm habitū intēperatissimi erāt: iō q̄ nā negabat isti infelices facere attēptabant: q̄: si nō facerēt satis letabant saltē qñ alij cozā eis coitu feieo cōcubebāt. Sic. n. ait seneca q̄ tēpore suo qñ in ciuitate romana totalis intemperātia vigebat postq̄ viri defatigati erāt exhaustis medullis laborantes faciebāt puulos pueros: ⁊ puellas cozā se cōcubere vel saltez hoc tēptare: vt sic ipsi turpissimi ad libidinē mouerentur ⌊ ⁊ vallauerūt domū illius ⌋ q̄ timuerūt q̄ viri videntes impetū fieri: p hostia domus effugerent p aliā partē: ⁊ sic nulla pars tem domus ab ex̄ reliquerunt vbi multi nō obsiderēt ⌊ q̄ introierūt ad te ⌋. i. domū tuā vt hospitarent tecū ⌊ educ viros vt cognoscam⁹ eos ⌋. s. abutētes eis ⌊ egressus ad eos loth ⌋ s. māsuetis verbis vt eorū irratiōabilē ipetū mitigaret ⌊ post tergū accludens hostiū ⌋ ne intrarēt sodomite: ⁊ raperent viros: dī accludēs q̄si ad se claudēs: sic. n. fecit loth claudēdo ꝓ se hostiū ⌊ nollite q̄so fres mei ⌋ verba valde blāda sūt q̄: verbū dulce mitigat iram: vt p3 ꝓuer. xv. c. cū dī respōsio mollis frāgit: sermo dur⁹ suscitat furorē: verbū aūt durū suscitat furorē. Sz in hoc cōcupiscibilis ab irascibili defficit: q̄: ira vbis blādis vincit̄ tanq̄ aliqd nō multū recedēs a rōne: cōcupiscibilis aūt quantū ad libidinē vbis nō cedit: q̄: bestialis cōditionis existit: iō dicit phūs. ē. ethi. difficilis est pugnare ꝓ concupiscīam q̄ ꝓ irā ⌊ nolite ß malū facere ⌋ nō solū malū ē immo maloꝝ infandissimū q̄: ly bestialitas peius viciū iudicet maiorē tñ verecūdiā infert hoc q̄ alia oia ipsum perpetrant ⌊ hēo duas filias q̄ nondū cognouerūt virū ⌋ sodomite masculorū cōcubitus seqbant tanq̄ delectabiliores exītes coitibus feiarū: si ḡ loth daret filias suas ipsi nō curarēt dimittere actū nefandissimū tanq̄ ōlectabiliorē exītē: iō addidit ⌊ q̄ nondū cognouerūt virū ⌋ q̄: carnis amatores solent coitus virgineos sup omne delectabile affectare: iō putauit loth sic eos placare: sed nec sic valuit q̄: incanduerat eorum seua: ⁊ nephanda libido super carbōes ignitos: ⁊ si forte isti angeli fuissent

D obiectio. rō p⁹

2. expositio.

opio iudeorum. E

Cōfutatio. ratio

Alia rō

Alia rō

Alia rō. F

rō obiectionis.

secūda.

p⁹ expositio.

fuissent veri hoies ꝛ sodomite potuissent cõprehendere eos imprõba totius ciuitatis libidine eos vexatos occidissent: sicut factũ fuit in gabaa: q3 viri ciuitatis illius occiderũt vxorem leuite per totã noctẽ libidine imprõba vexãtes: cũ vellẽt leuitã dñi nepharia libidine maculare vt patet Leui.xix.capꝫ. ⌊ ꝛ abutimini eis sicut vob̃ placuerit. ⌋ Dabat loth filias suas sodomitis nõ ad vtendũ sed ad abutendũ: q3 sciebat ꝙ nõ naturali mõ sed in vase indebito eas erant cognituri sicut i viris facere cõsueuerant: ꝛ hoc notat cuꝫ dicit ⌊ abutimini. ⌋ Hoc peccatũ siue fiat in viro siue in femina in vase indebito vocatur cõtra naturã q3 natura instituit vel ingeniauit istuꝫ actuꝫ ad multiplicationẽ indiuiduoꝝ ꝛ cõseruationẽ speciẽrum: ꝛ q3 coeũdo cũ viro vel cuꝫ femina in vase indebito nullo modo ordinatur ad generandũ nec ordinari põt per naturam: ideo vocat contra naturã. Si aũt aliqs coeat cum prõpria matre qõ satis horribile ꝛ ifandũ ꝛ recte rõni repugnãs nõ dicitur agere cõtra naturã: q3 inde gignere põt vt genuit edipus rex thebarum ex iocasta matre sua vt ait Seneca: tragedia.v ꝛ Statius poeta in lib. thebaydos. ¶ Dubitari solet vtrũ loth licite vel illicite filias suas tradere voluerit ne sodomite viris illis abuterent. ¶ Et videt ꝙ licite: q3 faciens ꝙ de iure naturali est nõ peccat cuꝫ ius naturale sit iustũ simpliciter: ꝛ certũ ꝙ sit iustũ pꝫ. v. ethico. iusta aũt humana valde mutabilia sunt in tantũ ꝙ sola humana positiõe constare videantur: vt pmo Ethi. c. ij. Sed defendere hospites suos a tanta infamia ꝛ morte erat de iure naturali: ergo licuit sic facere. ¶ Itẽ de duobus maliꝭ quãdo instat necessario alterꝝ illorũ minuꝭ malũ est eligendũ: sed detestabilior est sodomia q̃ꝫ virginũ defloratio ergo dari poterãt virgines ne viri paterentur. ¶ Confirmatur hoc q3 libellus repudij aliqd malũ erat et datũ ad duriciam cordis iudeorũ vt patet Mat.xix.c. Sz rñ sanctus Moyses hoc pmisit vt pꝫ Deute.xxiiij.c. ꝛ ℔ erat ne occiderent vxores vt dicit glo. nostra ordinaria: ꝛ hoc qa maius malum erat vxoris occisio q̃ꝫ repudiatio: ergo cum sit peior sodomia poterat stuprum permitti ne illã incurreretur. ¶ Item leges humane permittũt meretrices tanq̃ aliqd cõseruans pacẽ publicã vt ait Augu. meretrices tolle de ciuitatibus. ꝛ cũcta libidinibus cõturbabis: sed meretricatio necessario incipit in puellis a stupro: ergo consentiri debet stuprũ. ¶ Dicẽdum ꝙ nõ licite obtulit loth filias suas stuprandas vt iuuenes a tanto scelere excusaret. ¶ Fundamẽtũ est quia rõ boni operis hꝫ ortũ a charitate: ꝛ q3 pm ordinẽ charitatis magis: ꝛ pmo debet aliquis se ipsuꝫ diligere quam aliũ: ideo nunq̃ aliqs dz eligere deum offendere ne alius offendat: si enĩ vt vult Augu. mendatiũ nunq̃ dicendũ est vt vita alterius defendat: ergo multo magis nõ est faciendũ aliqd opꝰ qõ de se sit malũ sicut stuprũ: mendaciũ enim officiosum veniale peccatũ est. ¶ Dicẽdũ ergo ꝙ loth eligendo dare filias suas sodomitis ne acciperẽt viros peccauit cũ iste actus de se malus sit: sed excusatur apte peccati q3 nõ fuit totaliter voluntarius subita eni ꝛ magna turbatio aduenies facit intellectuꝫ impeditũ: ꝛ sic aliquo mõ causat ignorãtiã: ignorãtia autem causat inuoluntariũ: vt pꝫ per pbm. iij. ꝛ. v. Ethi. tantũ eni fuit loth pturbatus ex subita angustia: ꝙ nõ bene aduertit qd rñdebat: etiã loth motus fuit ex quodã bono zelo nãli: lz non eẽt ordinatus ꝓpter perturbationẽ. Sic nõ erat multũ arguendus: sicut btus Petrus qñ percussit seruuꝫ p̃cipis sacerdotũ motus fuit bono zelo. s. vt xp̃m defenderet ꝛ tamẽ non bene egit q3 xp̃s euꝫ reprehendit vt pꝫ imediate Mat.xxvj. tanq̃ pturbatorẽ salutis aĩarum ꝛ repugnãtez spũi sancto. Si ergo loth ista que fecit ex magna deliberatõe fecisset non pturbatꝰ satis grauiter peccasset: sz q3 pturbatus: ꝛ aliqualiter inuoluntarius egit nõ est tãtuꝫ arguendus. ¶ Ad argumenta ad pmũ qñ dicebatur ꝙ defendere hospites est de iure nãli dico ꝙ si loth cognouisset hospites suos esse angelos non oportuisset aliqd hoꝝ facere q3 cũ eis coire nõ possent ꝛ ipsi se defendissent: vt postea factũ ẽ. Sed adhuc dato ꝙ ipe putaret eos eẽ viros: ꝛ vellet eos defendere: tamen debebat defendere mõ licito: ita ꝙ mortaliꝫ nõ peccaret: sed dare filias suas stuprandas erat mortale peccatũ: ergo tali mõ õfendere non licebat. ¶ Ad secundũ dico quãdo dicis ꝙ maius malum est euitandũ: ꝛ accipiendũ minus qñ alterꝝ eoruꝫ ne cessario instat: nõ est hoc simpliciter verũ: iõ distinguenduꝫ ẽ quia aut opponuntur duo mala quoꝝ vtrunq̃ est pena: aut duo quorum vtrunq̃ est culpa: aut duo quoꝝ alterum est pena alterũ culpa. ¶ Si autẽ dentur duo mala quoꝝ vtrunq̃ sit pena: aut dant respectu eiusdẽ psone: aut respectu diuersaꝝ: si respectu eiusdẽ accipiat qõ voluerit: q3 vtrunq̃ ei licet ꝛ si dicatur qõ vis magis vt abscindat tibi lingua: vel vt iugularis: eligat qõ vult sed ad prudentiã ptinet ſp minus malum eligere: imo videt esse quedaꝫ spes mali si aliquis potẽs defendere vitã cũ abscisiõe alicuius mẽbri elligat magis mori q̃ꝫ membrum abscindi: q3 licet ad honorem alicuius magꝭ valeret mori quam ꝑuatũ aliquo mõ vel nimis deformatus viuere: tñ ille debet eligere vitam: non vt sibi viuat sed vt deo viuat: q3 duꝫ plus vixit plura obsequia exhibere deo poterit qui autẽ vt non perdat honorem magis vult mori q̃ꝫ sic viuere nõ vult mori xp̃o: sed sibi idest non moritur ad honorem xp̃i sed ad honorem ꝓprium scz vt non dehonoretur cũ postea vixerit: qui autẽ sibi mori vult ꝛ non xp̃o sibi vixit: ꝛ nõ xp̃o quod deordinationez quãdam hꝫ ꝛ malũ. ¶ Si autem ista duo mala penalia sunt in diuersis psonis aut sunt peccuniaria: aut psonalia. ¶ Et sciendũ ꝙ nõ accipitur hic malum pro aliquo nocumẽto qñ iuste infligitur siue in rebꝰ siue in psona: sed qñ iniuste imponit. Si ergo sit pena pecuniaria iniuste lata tunc cõsideranda est habundãtia vel paupertas psonaꝝ qbus ista penalia infligi debent. Si enim alicui pauperi iniuste oia bona sua tollerentur nisi ego q suꝫ diues darez centũ de meis: ante deberez eligere ꝙ mihi auferrẽtur centuꝫ q̃ꝫ illi omnia bona sua. Si autẽ sit iniuria psonalis vt mẽbri mutilatio vel percussio vel morꝭ: lꝫ nõ teneatur aliqs mori pro alio nec pati eẽlia: vt sc̃z pati manus abscisionez ne alteri manus abscindatur nec etiã tenetur aliqs pati manuꝭ abscisionẽ ne alius iniuste occidatur. Sed videt mihi saluo meliori iudicio ꝙ si mihi proponeretur ab aliquibꝰ qui possent facere qõ dicunt: ꝛ ego crederem verisimiliter eos facturos: ꝙ occidetur aliqs innocẽs nisi ego sustineaz paruaz alapaz vel ieiunem duobꝰ diebus: vel aliquid simile qõ non iferat magnum dedecus ꝙ pecco mortaliter si nõ sustineo tali us occidi. In hoc aũt non põt dari certa regula q3 est valde particulare: ꝛ oportet cõsiderare varias circũstantias personarũ ꝛ sic diuersimode iudicandũ est. ¶ Si aũt illa duo mala sint due culpe: tũc dico ꝙ aut cõsideratur in eadẽ persona aut in duabus: in eadẽ aũt non potest habere locũ q3 nullus potest cogi ad aliquẽ actum peccati ad penaz enim satis cogi potest ad peccatũ aũt minime. ¶ Si aũt sit hoc in duobꝰ verbi gratia: vt si aliqs vir dicat alicui mulieri si nõ datis mihi licentiam corporis vestri ego imediate me occidam: ꝛ ita sit ꝙ vir habeat ensez paratũ vel aliud mortis genus vt imediate pereat: dico ꝙ in tali casu mulier laborare debet q̃ꝫtũ potuerit ne ille se occidat: sed tamẽ si euitari nõ põt nec ꝓpter hoc debet ei dare licentiã corporis sui inhoneste: ꝛ ratio huius ẽ quia nõ debet aliquis peccare ne alius peccet: nec etiã in leuissimo peccato: q3 in quolibet mortali peccato diuinã offendimus maiestatẽ: maxime q3 sic nõ tollit peccatum alterius simpliciter: sed mutat speciem peccati quia aliter peccaret se occidendo: nunc autem peccat fornicando: nec potest aliqs casus dari in quo ille qui non vult cessare a peccato nisi peccante alio non peccet mortaliter quia saltem peccat in hoc ꝙ vult alium peccare mortaliter. ¶ Si autem illa duo sic se habeant ꝙ vnum sit pena ꝛ aliud sit culpa aut sunt in eadẽ psona aut in duabus. Sed quomodocũq̃ se habeat nũq̃ aliquis debet agere aliqd peccatum quantũcunq̃ sit vt ipse vel alius aliquã durissimã penam euitent. Sed ſm ꝙ ait Pbus in. iij. Ethicoꝝ ad quedã autem fortassis nõ est cogi. Sz magis mori pacientem durissima. ¶ Et ratio q3 qõlibet peccatum quãtũcunq̃ paruũ sit magis maluꝫ est q̃ꝫ quelibet pena quãtacũq̃ sit q3 se excedũt ex natura generis: sicut imperfectissimus iter hoies est melior optimo equoꝝ: excedũt eniꝫ se cẽntialiter. ¶ Si aũt aliquis debet subire penaz ne cõmittat peccatũ tũc distinguendũ q3 aut est in eadez psona aut in diuersis: si in eadẽ psona dico ꝙ qualẽcũq̃ penam dz aliquis subire magis q̃ꝫ cõmittere peccatuꝫ: quia magis valet omnia mala pati q̃ꝫ malo consentire: vt patet extra de ijs que vi metusue causa fiunt. ca. sacris ꝛ in decretis. xxxij. questione. v. c. ita ne. Si autez alius debet cõmittere pctm ad qõ inducitur quasi cõpulsus: tunc videtur dicendũ ꝙ licet non teneamur de necessitate ad tollerandũ penas ne alij peccent tamẽ charitas christi nos impellit ad paciendũ aliquid maxime si illa pena parua est: ꝛ licet ad hoc rationabiliter inclinari deberẽt

prelati

a

prelati tamē ex officio ſuo cogūtur multos laboꝛes: ⁊ penas ſuſtinere ne ſubditi incidāt in peccatū moꝛtale: vnde licet ſciat prelatus certiſſime ꝙ hereticī occidēt eum ſi eoꝝ dogmatibus reſiſtit magis debet moꝛtē ſubire quā ſub erroꝛe hereticoꝝ populum relinquere naufragantē. Hec enīz quia valde diffuſa ſunt nec poſſunt ſub vna cōmuni regula cōpꝛehendi magna pꝛudētia indigēt operantis. ¶ Ad formaz aūt argumenti reſpōderi poſſet ꝙ maius maluz erat ꝙ loth traderet filias ſuas ſtupꝛādas q̄ꝫ ꝙ viri ſodomiaz paterentur: quia ſi illi paterētur totaliter inuoluntarīe nō peccarent imo merentur tantū laboꝛem tollerando ꝙ tanto laboꝛe pꝛeſſi moꝛi poſſent: ſicut mulier leuite que ex ipꝛoba libidine habitantium in gabaa moꝛtua eſt vt patet Judi.xix.c. Sic enīz dicebat beata lucia ſi me inuitaz in lupanar duci feceris coꝛruptio mihi duplicabitur ad coꝛonaz: ꝙ aūt loth filias ſuas daret ne viri paterentur hoc voluntariū erat: ideo peccatū erat: ⁊ ſic p̄z regulam ſupꝛa dataz fieri nō debebat: qꝛ nunq̄ aliquis peccatum quātūcunq̄ cōmittere: debet vt euitet penaz quātacūq̄ ſit ſiue in ſe: ſiue in alio. ¶ Si autē cōparentur iſta duo pec

Cōparatio pctoꝝ duorum

cata inter ſe ſcz ſodomia ⁊ ſtupꝛuz dato ꝙ vtrunq̄ ſit peccatum ⁊ fiat voluntarie: tunc dico ꝙ ſodomia eſt maius peccatum: ⁊ ſi cōparentur inter ſe iſte due pene ſcz pati ſodomiam ⁊ pati ſtupꝛū: maioꝛ pena ⁊ deteſtabilioꝛ ē pena pati. ¶ Ad

Ad confirmationem. Rñſio.

cōfirmationē autē quādo dicis ꝙ moyſes permiſit libellū repudij vt non fieret occiſio vxoꝛis qꝛ erat magis malū. ¶ Dico ꝙ non permiſit ꝫ moyſes ſed deus: nō enim habebat tantam auctoꝛitatez Moyſes vt aliquod malum ſimpliciter fieri permitteret: niſi forte dicas ꝙ moyſes pmiſit ꝫ tanq̄ miniſter qꝛ legē a deo dataz ipſe adducebat ad plm ⁊ legebat ⁊ exꝑ planabat: ⁊ obſuari ꝓpellebat ⁊ iſti q ſic repudiabāt vxoꝛes nō peccabant moꝛtaliꝛ qꝛ lex diuina hoc pmittebat: nec ē ſimile de permiſſiōe legis humane qꝛ deus poteſt facere ꝙ id ꝙ vno modo ſit illicitū ex mandato ſuo licitū efficiatur: lex autem humana nō poteſt facere id qō eſt illicitū eſſe licitum qa licitū: ⁊ illicitū cōſiderantur ſimpliciter ſm aliū finem qui eſt altioꝛ fine politie humane: hoc tamē quod lex licitū eē faciebat poterat ex mala voluntate illicitū reddi: vt ſi aliquiſ in iuſte vxoꝛem ſuā odio haberet. ¶ Nicolaus autē dicit ꝙ iſta

Opio nico. impꝛobat.

ſolutio nō cōſonat intētioni xp̄i Mat.xix. ſi qs dimiſerit vxoꝛem ⁊ aliaz ſuperduxerit mechatur: ideo dicit ipſe ꝙ repudium pmittebatur in lege: ita ꝙ nō puniebat ſed non ꝓpter ꝫ efficiebatur licitum. ¶ Reſpōdetur ꝙ intētioni chriſti valde conſonat reſpōſio ſupꝛa data qꝛ quādo chriſtus dixit ꝙ quicunq̄ dimiſerit vxoꝛē ⁊ aliam ſuꝑduxerit mechatur: non loquebatur de pꝛeteritis factis ſed de futuriſ: ideo nō intendebat dicere ꝙ omnes qui vxoꝛes dimiſerant tēpoꝛe pꝛeterito: ⁊ alias ſuperduxerant fornicabanꝝ: ſed quicūq̄ talia ex hoc facerent: ⁊ hoc qꝛ chriſtus incipiebat cōdere legē nouā ⁊ veterem abolere. Sic enim Paulus ad Gala.iij. iudicat hereticos illos qui circūcidunꝝ non ꝓ tēpoꝛe pꝛeterito vt patet ſupꝛa Gene.xvij.c. Sed tēpoꝛe quo Paulus hoc pꝛomulgauit cepit eē hereticus qui talia obſeruaret. Sic ergo anteq̄ illaz legem ꝓnunciaret non erat peccatū repudiatio vxoꝛis: poſtquā aūt ꝓtulit cepit eſſe peccatum. ¶ Reſponſio autem vltima Nicolai nō videtur bene poſſe ſtare: quia hoc eēt inicere laqueum aīabus ſcz qꝛ licituz eſſe putarent qꝛ in lege ſic ſcriptum erat: ⁊ cū licitum non eſſet vt iſti volunt peccarēt nullo modo cogitantes in quo peccabāt. ¶ Item qꝛ vt ſupꝛa diximus nō eſt eadē ratio permiſſionis legis humane: ⁊ legis diuine cum lex diuina licitū poſſit facere lex autem humana non. ¶ Jtē dato ꝙ ideꝫ vigoꝛ eſſet in permiſſiōe legis humane ⁊ diuine: tamē lex humana q̄cunq̄ ſcribit tanq̄ iuſta mādat vel permittit: ea autē que nō appꝛobat vt iuſta nec punit nullo modo ſcribit ne fauoꝛem talibus cōcedere videatur: ſicut eſt de meretricibus quas lex infames pſonas reputat: licet eas tanq̄ neceſſarias pmittit non tamē in aliqua lege expreſſum mādatuz eſt ꝙ meretrices ſint in ciuitate: lex aūt diuina nō ſolum nō puniebat repudiantē vxoꝛem ſuam. Sed

Impꝛobatio alteri⁹ dicti ꝑma rō.

2.rō Aa

Rñſio Bb

etiam dicit ꝙ poſſit vir vxoꝛē repudiare. ¶ Ad vltimū dicendum ꝙ lex humana meretrices tollerat qꝛ nō eſt pfecta ſimpliciter: ſed ſm cōuenientiam humane policie: ⁊ qꝛ homies ſunt imperfecti omnes vt cōmuniter: ideo lex licet nō appꝛobet meretrices eas tamē non punit tanq̄ nō potēs oīa mala dirigere ⁊ punire: ſed ea futuro dei examini punienda relinquens: lex autē diuina ꝫ nō pmittit: ſed vetat cū oēm mechiam ideſt fornicationē quecūq̄ que ſine matrimonij fedꝛe perpetratur cōdēnet: legis latoꝛes tamē quantuz ad iſtam partem nō ſequūtur litteram legis diuine vetādo omnez fornicationē: qꝛ lex diuina vult ꝙ licz ipſa vetet fornicationē ꝙ tamē nō vetet eam lex humana. ¶ Que licet enim lex iuſta eſt ſm rectitudinē quā habet ad ſuū finem: finis autez legis humane eſt bonus ſtatus ciuitatis qui cōſiſtit in quadaz pace politica que turbaret ſi fornicatio ſimplex puniret cuz omnes homines in ciuitate vt cōmuniter impfecti ſequerentur multa adulteria: virginū deflorationes: pꝛolis incertitudo: viri de vxoꝛe cōtinua ſuſpicio: bella ciuilia: vite matrimonialis inquietudo: ⁊ quod oīum peſſimū eſt concubitus maſculoꝝ alia infandiſſima que ſupꝛa ea que nūc ſunt humana cogeꝛ i uenire malitia: iniuſtiſſima ergo lex humana eēt que meretrices puniret ⁊ fornicationē ſimplicē ꝓhiberet iuxta ſentētiā Auguſti. meretrices tolle de ciuitate ⁊ cetera libidinib⁹ ꝓturbabis. ¶ Finis autem legis diuine eſt ad vtilitatē oīum partiū coꝛporis chriſti myſtici vt peruenīāt ad illam beatitudinē ⁊ qꝛ ſm altiſſimū dei iudiciū ad illam felicitatē nemo admittitur niſi cū puritate vite que dicit carētiam omnis mali ergo lex diuina omne malū vitare debet. Et valde irrationale eſſet ꝙ lex humana vetaret omnia mala quia fugere omnia mala maxime ea que ptinent ad legē fomitis vt fornicatio nō pōt fieri ſine magna gratia: ſed lex humana non dat aliquā gratiā qꝛ legis latoꝛ eſt homo deficiens: ideo nō poteſt dare gratiā pꝛeuenientem ne cadamus nec adiuuantē vt reſurgamuſ lex aūt diuina dat gratiā adiuuantē ⁊ conſeruantē: ergo ad eam pertinebat ꝓpꝛie oīa mala vetare. ¶ Et iſta fuit rō potiſſima quare lex muſaica non pꝛohibebat oīa mala: qꝛ in ea non erant aliqua in qbus hō ſe exercitans gratiā reciperet ſicut in lege noua ſunt ſacramēta in qbus ex natura ſacramēti gratia daretur ſe exercitanti: ideo cum in lege noua gratie plenitudo data fuerit ibi debuerunt oīa mala vetari. ¶ Etiā quia lex moſayca licet eēt lex diuina tamē non fuit lex diuina vniuerſalis ſicut lex euangelica: qꝛ ſolum fuit directio policie iudaice ⁊ non alterius gētis: ⁊ ideo ſm cōformitatē illoꝝ quibus dabatur lex formari debebat. Sed illi vt cōmuniter i perfecti erant ideo debuerūt eis aliqua permitti que aliaſ mala erant ſicut repudiū vxoꝛis ⁊ vſure quantuz ad alienos vt patet Deute.xxiij.c. ¶ Et ſi dicatur ſi lex diuina vetet fornicationē etiam ſi lex humana pmittat ſequentur eadē inconuenientia ſicut ſi vetaret. ¶ Reſpōdetur ꝙ falſum eſt qa lex diuina vetat omnia mala ⁊ punit ea: ſed punitio illa non eſt in preſenti ſed in futuro: illi autem qui mali ſunt nō curātes de illa futura punitione nō recedunt a fornicatiōe nec cogūtur declinare in alia vicia peioꝛa. Lex autē humana in p̄ſenti punit quā punitionē oēs tam mali q̄ꝫ boni timent: ⁊ fugiunt: ⁊ ꝓpter hanc punitionē fugiendam illi qui mali eēnt recedentes a quibuſdā vitīs paruis publicis conuerterent ad quedam magna, vitia occulta. Et ꝫ expoſcit altiſſimus oꝛdo dei vt aliud ipſe mādet: ⁊ aliud mandet ꝙ lex humana imperet: qꝛ ſicut nec tenemur ſemp deo ꝓformari in volito ita nec ſemp tenemur ꝓformari in iudicato ſed ſolū in fine volēdi: ⁊ iudicādi: nō enim dicebat ꝙ lex diuina ⁊ humana ſimul punirēt fornicationē nec ꝙ ambe ſimul vetarent: ſed ꝙ vna vetaret ⁊ alia pmitteret. Si enīz vtraq̄ vetaret homies qui mali ſunt fugiētes punitionē que datur a lege humana cōuerterentur ad alia peioꝛa mala que ſunt magis occulta. Si autez vtraq̄ pmitteret fornicationem: homines tanq̄ ad quoddaz licitū motu effrenato ⁊ beſtialiter in libidinem mouerentur: ⁊ ſic ꝓditio humana vlr vilioꝛ redderet. Nunc autē qꝛ lex diuina vetat illi qui boni ſunt ⁊ timētes deū ꝓpter iſtaz ꝓhibitionē fornicationē fugiunt: qui aūt mali ſunt nō curantes de iſta ꝓhibitiōe ad peioꝛa nō ꝙuertuntur ⁊ ſic nullū incōueniens ſequit. ¶ Ad formā aūt argumenti rñdetur: ꝙ licet lex humana fornicationē nō puniat lex tñ diuina eā vetat ⁊ punit. ¶ Uel aliter dico ꝙ hic: lex hūana pmittat fornicationē ⁊ ſtupꝛū a quo incipit fornicatio nō tñ pmittit adulteriuz: ꝙ aūt loth traderet filias ſuas ſodomitis erat eas adulteras facere qꝛ deſpōſate erant vt p̄z. j. i littera: vbi dr ꝙ loth iuit ad generos ſuos qui ducturi erāt filias ſuas: ſicut ante adulteriuz eſt qñ vxoꝛ q̄ eſt cognita a viro ſuo alteri future copulat ita qñ nōdū cognita eſt a viro ſuo ⁊ eadez pena ꝓponit vt p̄z Deu.xxij.c. Uel alr dōz ꝙ nō ſolū cōmittebat ibi adulteriū: ſz ēt vitiū ꝓ nāz qꝛ ſi acceperāt eas viri ſodomite ſolū acceperāt

Finis legis bōa ne Cc

Finis legis diue Dd

Ee Rō dcī

Alia rō

Obo

Rñſio

Ad ſoꝛmam Rñſio. ꝑma rō. 2.rō

3.rō.

ad cognoſcendū

ad cognoſcendum in vaſe indebito vt cognituri erant viros
z hoc intellexit loth cū dixit. ⁊ Et abutimini eis qualiter vo-
bis placuerit. ⁊ Jabuti enim eſt cōtra naturā facere: z tunc eē
le vitiū erat in mulieribus ſicut in viris cū vtrobiq; ſit vas in
debituz: z ipoſſibilis generatio. ¶ De mā ſupra tacta de mo
dis legū tetigimus Deutero. xxiiij. c. z ibi vide ⁊ qui ingreſſi
ſunt ſub vmbra culminis mei. ⁊ iſta eſt cauſa quare loth fili-
as periculo mortis z adulteriū exponebat ne iſti viri qui ab
eo pacifice recepti fuerant in domo eius tātā reciperēt offen-
ſionez: nulla enī poteſt viro maior inferri iniuria q̄ſi ab alio
coitu femineo cognoſcatur. ⁊ culminis mei ⁊ ideſt domus
mee ſcilicet confidentes in mea defenſione: dicitur culmen
trabes domus principalis. Super quam totum pondus z
omnes tigni domus pendēt z vocatur vulgariter ambre ſic
vocat Seneca in ꝓncipio tragedie ſexte troiaz culmē candē-
tis aſie: in carmine ꝑmo: dicens: ſtarent ſuperbi columē euer
ſum occidit. ¶ Pollentis aſie celitū egregius labor ⁊ recede
illuc ⁊ ideſt nō moreris in iſtis verbis da huc viros ⁊ ingreſ-
ſus es vt aduena nunqd vt iudiceſ. ⁊ Sodomite increpabāt
loth: quia ipſe arguebat eos tāti ſceleriſ: ideo dicebāt quomo
do tu in tantā ꝓrupis audaciam: veniſti ad nos vt aduena:
z recepimuſ te in pace: nūc autē vis iudicare nos. q. d. valde
magna audacia eſt. ⁊ te ergo ipſuz magis q̄ hos affligemus ⁊
ideſt ſi viros nō tradideris abutemur te donec te occidamuſ
z ſic magis te affligemus q̄ viros afflicturi eram⁹. ¶ Scie-
bant iſti infelices ꝙ magna afflictio erat tāte multitudinis i
probam ſuſtinere libidinē quia ipſi in alterutrū continue ex
periebātur ſed de hoc nō curabant duz ipſi ſaltem infandiſſi
me delectarenē. ⁊ vimq; faciebāt loth vehementiſſime ⁊ loth
volebat eos ab hoſtio expellere verbis pacificis: ipſi autē acci
pientes eum vehemēter torquebāt: alij impellētes eum cōtra
hoſtium vt ianua eis pateret: alij eum loco viroz accipe vole
bāt ad abutendū ⁊ iamq; ꝓpe erant vt effringerēt fores. ⁊ hic
ponitur Scōm ſcilicet loth z familie ſue liberatio ⁊ vt effrin-
gerent fores ⁊ impellētes quātum poterant: ⁊ z ecce manum
miſerūt viri ⁊ aperuerunt hoſtiuz: z introduxerūt ad ſe: loth.
¶ Sed dices quomodo nō intrauerūt ſodomite quando ap
paruerūt angeli. ¶ Reſpōdetur ꝙ hoc fuit qa percuſſerunt
eos angeli cecitate z ideo etiā ſi nō clauſiſſent hoſtiū nunq̄
illud reperiſſent ⁊ z eos qui foris erāt percuſſerūt cecitate: ⁊
niſi enī eos ſic percuſſiſſent clauſo hoſtio modicū vl' nihil va
luiſſet. ¶ Et iſta cecitas ſm Augu. xvj. de ciuitate dei nō fu-
it cecitaſ que eſt priuatio potētie viſiue ſed eſt quedā paſſio q̄
grece aoriſia vel acriſia dicit quam habētes cū cetera videāt
aliquid vnū coram ſe poſitū non vident: z taliter percuſſi fūt
illi qui querebant heliſeuz venientes de ſyria vt patet. iiij. Re-
gum. vj. c. z hoc ſatiſ bene dictū eſt: ſed nō erat neceſſe pone-
re eſſe talē cecitatē quia ponendo in eis verā cecitatē non ſe-
queretur aliquod incōueniens qz nunq̄ ampliuſ viſuri erāt
cum ſequēti die in ortu ſolis ciuitas ſubuerſa fuerit: ſed hoc
qō dicit infra ſcz ⁊ ita vt hoſtiū videre non poſſent: ⁊ videtur
inuere ꝙ fuerit aoriſia qz dicit de porta ſingulariter ꝙ eam
non videbāt ſcz ꝙ videntes omnia alia portaz nō videbant.
z hoc valde ratiōale erat vt ſic infelices fatigarenē: qz ſi ex-
cecati fuiſſent: videntes ſe percuſſos ceſſarēt ab inquirendo
viros: ſed videbāt omnia alia ſicut ante viderāt ſolaz autem
portā nō videbāt: z ſic cōtinua ſollicitudine eam inueniendi
fatigabanē non dantes ſibi requiē. ⁊ a minimo vſq; ad maxi
mum: qz omnes malo animo venerāt vt viros libidine infan
diſſima fatigarēt: ⁊ habes hic quēpiā generū. ⁊ bene ſciebant
angeli ꝙ loth duos generos haberet: ſed querebāt ab eo vt
eum ad vocandū eos incitarēt: z ſi illi miſeri noluiſſent veni
re meritis loth ſaluati fuiſſent ſed peccata ſua excecauerunt
eos. ⁊ aut filios aut filias ⁊ filios autē nullos habebat loth ſz
ſoluz duas filias. ¶ Dicunt tamē hebrei ex hoc loco ꝙ loth
habuit duas filias maritatas z ad illos vocandū ipſe iuit: z
dicunt ꝙ filij iſtaz filiaz ſuarum vocātur hic filij ſui. ¶ Sz
hoc non videtur verū quia infra dicitur ꝙ loth iuit ad gene-
ros ſuos qui accepturi erant filias: magis tamē videt ꝙ iuiſ
ſet ad filias vel nepotes ſi aliquid taliū habuiſſet. ¶ Dicen-
duz ergo videt ꝙ nō habebat alias filias nec filios: ⁊ omnes
qui tui ſunt ⁊ ideſt qui ad te pertinēt conſanguinitate vel ſan
guinis cōiunctiōe: vel affinitate quia etiā affines ſaluare vo
lebant: z patet qz queſiuit vtruz generum aliquem haberet:
⁊ educ de vrbe hac: ne pereāt: delebimus enim locum iſtuz: ⁊
ex hoc patet ꝙ nō ſolum vnus angelus venerat ad deſtruen
dam ciuitatē: ſed ambo qa pluraliter loquūtur ⁊ eo ꝙ incre- ſſ
uerit clamor eoz ⁊ ꝓpter peccata publica ⁊ qui miſit nos vt
perdamus ⁊ ideſt deſtruamus illū: in hoc manifeſtauerunt ſe
illi viri eē angelos a deo miſſos. ⁊ egreſſus itaq; loth ⁊ de do bb
mo ſua nō autē de ciuitate ⁊ ad generos ſuos qui accepturi
erant filias ſuas ⁊ erant enim ille due filie loth deſpōſate: ſed
nondū in matrimoniū tradite: qz vt ſupradictū eſt nondū co
gnouerant virū. ⁊ Surgite. ⁊ erat eni magna pars noctis: z
facebāt: ⁊ z viſus ē eis quaſi ludens loqui. ⁊ licz deus vt gra
tiam faceret loth permittebat eū vocare generos ſuos: tamē ſſ
qa peccata ſua ad ſumitatē ōuenerūt exigētib⁹ ſcelerib⁹ exce
cauit eos deus ne ſanum cōſiliū aſcultarēt: ſed putauerūt ꝙ
loth ebrius erat z ludebat. ⁊ Cunq; eēt mane: ⁊ ciuitates nō
fuerūt delete per nocte: ſed per diē orto iam ſole: loth autem ſſ
exiuit de ciuitate mane facto ante ſolis ortū: tota enim nocte
māſerat in ciuitate deprecās pro populi liberatiōe. Sed non
exaudiuit dominus qz peccata eoz completa erant que diui
nam indignationē merebanē: ⁊ cogebant eum angeli. ⁊ loth ſſ
enim exire diſſimulabat: vt magis deum orare ſi forte exau-
direē: ⁊ z duas filias quas habes ⁊ in hebreo dicit: ⁊ duas fi- 3i
lias pſentes ⁊ ꝙ alias filias maritatas habebat que in domo ſſ
non erant. Sed nō valet vt ſupra ꝓbatum fuit: non enim ſem
per regulatiua vel participia adiectiua dicūt diſtinctionē: vt
ſi dicamus homines qui currūt ſunt in cāpo: nō ꝓpter hoc i-
nuitur ꝙ ſint alij homines qui nec currāt nec ſint in campo
z ſi dicamus homines albi vel comedētes ſunt boni: nō inu
itur ex hoc ꝙ ſunt aliqui homines qui nō ſint albi vel come-
dentes: licz ergo dicat duas filias pſentes: nō ꝓpter hoc ſe
quitur ꝙ ſint alie que nō ſint pſentes ⁊ ne tu pariter pereas ſſ
in ſcelere ciuitatis: ⁊ qz licet loth innocēs eſſet ab iſto crimine
ſi inter illos māſiſſet neceſſe erat cū illis perire: z hoc agit ad
ea que ſupra. xiiij. c. diximus de fugiēdo peſtem: ſi enī aliquis
iuſtus ſit z videat aliquē populū vel gentez a deo puniri nō
debet manere inter illos qz cum eis periret z ſic habeē Apo
ca. xviij. c. exite de medio eius populo meus ne participes ſi-
tis peccatis eoz z de plagis eorum non accipiatis ⁊ diſſimu ſſ
lante illo ⁊ ideſt fingente ſe nō audirent magis ac magis ora
tioni ad deū inſiſteret ne deleret ciuitatē. ⁊ apprehenderunt
manuz eius. ⁊ vt eū aliqualiter violēter traherent. ⁊ z manū
duarū filiarū z vxoris. ⁊ quia iſte forte ciuitatē exire formida
rent z recuſarent. ⁊ eo ꝙ parceret dominus illi ⁊ quaſi dicat
ſi deus nō iudicaſſet imobiliter ꝙ loth erui deberet de ſodo-
mis non tm̄ inſtarent angeli vt educerent eū ſed poſt ꝑmam
vocationē reliquiſſent vt periret in ſcelere ciuitatis. Sic pa-
tet de duobus generis accepturis filias loth: qz deus nō pe-
percerat illis nō curauerunt angeli ꝙ inſtaret loth ducendo
eos: qz ergo voluntas diuina fruſtrari nō poterat que loth li
berandū eſſe deſtinauerat z loth volebat exire: neceſſario in
ferur ꝙ deberet ad exeundū cōpelli: z hoc eſt qō dicit: ⁊ qa
deus parceret illi pulchra ſecreta latēt hic de predeſtinatiōe:
ſi ſane: z caute: z non precipitanter intelligantur: ſed h non
ſemper proponere oportet: quia nō h omnes capiunt ſed qui
bus a deo gratis donatuz eſt: z licet omnis ſapiētia a domio
deo: ſic vt patet precedēti ꝑmo ca. ſcientia tamen de predeſti-
natione ſpecialiori modo q̄ omnes alie a deo eſt: ex hac eniz kk
perditio vel ſaluatio noſtra exordiuz ſumit: in nulla materia
periculoſius erratur q̄ in hac: eligerem enim magis contra
totius fidei veritatez peruerſe ſentire: z in hac nō errare quā
in omnibus recte iudicando in hac ſola deuiare quia ex nul
la ſpeculatiua cognitione tātum finis noſter ſtatuitur z ope
rationes diriguntur. Sanius ergo iudico multis imo omni-
bus preter quoſdam paucos quibus a deo ſpecialiter cōceſ-
ſum eſt in hac materia aliquid ventilare: ⁊ poſuerunt eum
extra ciuitatem ⁊ z nō comitati ſunt euz amplius quia extra
periculum iam erat. ⁊ Salua animam tuam ⁊ ideſt vitā tuaz
ſcilz laboza nunc vt viuas faciendo quod dicimus ⁊ nolli re-
ſpicere poſt tergum ⁊ ſcilz dolēdo inordinate de rebus quas
in ciuitate perdēdas relinquebat. ¶ Inordinate dolere erat p⁹ expō.
dolere pro re quam deus perdi volebat vel dicitur ⁊ ne reſpi-
cias poſt tergum ⁊ ne videat ignem de celo z ſulphur q̄ erat
terribilis pena quia ſic condolerent eis quos in ciuitate ali-
quādo dilexerant quod deus nollebat. ¶ Uel quia talia re-
ſpiciendo detinerenē ne irent ad locū in quo ſaluarenē: z nō Scōa
fuit datū iſtud preceptū ſoli loth: licet vba videantur ad eum
dirigi.

dirigi. Sed etiam ad filias: z vxorem: alias non fuiſſet vxor loth cōuerſa in ſtatuam ſalis quia reſpexit poſt tergum. Sic cum datum fuit mandatū ade in paradiſo terreſtri de nō comedendo de arbore ſcientie boni z mali verba p̄cepti ſoli ade dicta ſunt vt patet. Gen. q̄. c. Sed ad vtrūq; dirigebatur alias nō peccaſſet eua comedendo q̄ falſum eſt cum fuerit pena a domino data. ⌊nec ſtes in omni circa regiōe. ⌋debet iſta littera mutari vt intelligatur ſc3 ⌊nō ſtes in omni regiōe circa ⌋.i. circa iſtas ciuitates: vel accipitur ibi circa p̄o aduerbio q̄ p̄poſitiones ſolute a caſualibus q̄bus deſeruiūt aduerbia iudicant vt ait Priſcianus: z tunc nō ſignat circa habitudinē certi loci ſed eſt id q̄ p̄ope: z fuit iſta ratio quia volebant deſtruere quattuor ciuitates exiſtētes in valle: ſegor autē que erat quinta z nō fuit deſtructa nō erat in valle: ſed in aſcenſu mōtis vt patet in lib. de diuiſione terre ſancte ⌊ſed in mōte ſaluū facte. ⌋vt volūt hebrei mons vocat hic Abraham qui erat vie altiſſime vt mons apud quem ſaluari poterat ſcilz eius precibus. ¶ Sed magis videtur dicendum q̄ mons accipiatur p̄o quodam mōte alto qui erat apud ſodomam quia cū iſte ciuitates eſſent in valle neceſſario apud illas erat mons q̄ vallis nunq̄ cauſatur niſi ꝓpter montium altitudinē z inequalitatē ad ceterā terram: z quia ille mons mergi non debebat: ideo ibi cōuenienter loth ſaluari poterat ⌊dixit loth ad eos queſo domine mi. ⌋licet loth loqueret ad vtrūq; tamē ſingulariter loquebat dirigēs p̄incipaliter verba ad illū qui eum venerat ad liberandū vt quidā volunt: ſz iſta poſitio improbata fuit p̄cedenti. c. ideo dicendū q̄ licz ad vtrūq; loqueret: z vterq; ad ſaluandū eum z ad deſtruendā venerat ciuitatē: tamē ſingulariter loquebat qa vnus deus in eis cognoſcebat mittentē eos: z illum in eis deprecabatur: z non aliquē de angelis ⌊q̄ inuenit ſeruus tuus gratiā coram te ⌋.ſc3 vt magis ſaluares me q̄ aliquē de ciuitate ⌊z magnificaſti miſericordiā tuam quā feciſti mecum ⌋ſc3 nō ſolus me liberando ſed etiā familiam meā: vel dicitur magnificata miſericordia q̄ nulla reſ maior fieri poterat loth q̄ vita ei cōcederetur: ⌊nec poſſum ſaluari. ⌋Ecce qualiter loth licet perturbatus eēt tamē rethorice perſuadebat ſc3 volens optinere aliquā gratiā ab angelis nō refferebat beneficiū q̄ eis impenderat eos hoſpitando: ſed tulit beneficiū q̄ ab eis recepe rat ſc3 liberationē: q̄ ſm Philoſophū. iiij. ethi. c. de magnanimitate magnanimi nō libēter audiūt beneficia que paſſi ſunt ſed que fecerunt: deus autez z angeli maxime ſunt magnanimi p̄cipue cū non indigeāt bonis noſtris: ideo beneficia ab eis ſuſcepta enarrare debemus vt eos flectam⁹ ad miſericordiam: z nō beneficia aut ſeruitia que eis fecimus: ſic enī thetis orans ioue beneficia ab eo recepta retulit z nō impēſa licet aliqua ipendiſſet: idez lacones fecerunt rogantes auxiliū ab athenienſib⁹. vt p3. iiij. Ethi. c. de magnanimita. ⌊nō poſſum ſaluari in monte ⌋ideſt apud abrahā ſm expoſitionē hebreoꝝ. ⌊ne forte appꝛehēdat me malum z moriar. ⌋dicūt. n. q̄ timebat q̄ ex quo abraham vir valde ſanctus erat: loth āt non erat ita perfectus: ſi ergo loth cōiūgeretur abrahe p magnum exceſſum abrahe loth videret iniuſtus: z ſic deus occideret eū ad ſodomitas autē cōparatus iuſtus erat: iō apud ſe ſaluari magis credebat. Sic dicūt eſſe ſimile q̄ habet. iij. Regum de muliere ſareptana. c. xvij. vbi dicit dixit ad heliaz quid mihi z tibi vir dei ingreſſus ad me vt rememorarent iniquitates mee z interficeres filiū meuz. ¶ Uidetur dicenduz q̄ iſta poſitio non ſit multum ꝓbabilis: qa q̄ vocetur mons abrahā eſt methaphoricū dictū: methaphore autē attentionē magnā requirūt: quomō ergo angeli loquerentur ſub methaphoris loth perturbato que vix verba clara intelligere poterat. ¶ Item qa licet aliqui homines ſic credant q̄ homo nō multum iuſtus adherens alicui iuſto valde minus a deo reputat vel magis punitur quā ſi per ſe maneret: tamē non eſt verum hoc q̄ talia pertinēt ad homines qui cognoſcūt quātitates z oēs rer. ꝓprietates ex cōparatione: z oppoſitione cōtrariorū vt patet in ſecundo elenchorū. Hoc enim p̄cedit ex imperfecta cognitiōe: q̄ res ſimpliciter apprehendere nō poſſumus: deus autē res ſimpliciter cognoſcit: nec indiget earū comparatiōe ad earum perfectā cognitionem: imo nec indiget q̄ ſint res ad hoc q̄ res perfecte cognoſcat: imo ipſe res perfectionē accipiunt: ſz q̄ a deo cognoſcuntur q̄ ſm quod dicit in lib. de cauſis ſcientia dei eſt cauſans res: ſcientia aūt noſtra eſt cauſata a rebus. ¶ Dicēdum ergo q̄ intelligit de q̄dam mōte p̄opiquo ciuitati ſodome: z tūc dicebat loth ⌊nō poſſum ſaluari in monte h̄ qui eſt apud ciuitatē ⌊ne forte apꝛehendat me malū z moriar ⌋timebat enim q̄ malū q̄ deuerebat z cōſumebat ciuitates euerteret montē illum: z q̄ ipſe cum monte periret: vel q̄ loth ſenex erat z mons erat frigidus timebat ne frigus apꝛēhēderet eū z infirmitate moreret ⌊eſt ciuitas hic iuxta ⌋ſcilz ſegor que vicina erat ſodome ad aſcenſum montis: ⌊z ſaluabor in ea ⌋ſc3 quia ibi nō apꝛehēdet me frigus ideo melius ibi ad preſens euadā ⌊nūquid nō modica eſt ⌋iſta eſt reſpōſio ad argum q̄ angeli facere poſſint dicerent enim q̄ etiā volebant deſtruere illā ciuitatem propt̄ peccata z tūc reſpondet loth q̄ iſta ciuitas modica erat ideſt ꝓpter ſuā paruitatē videtur q̄ peccata ſua taz modica erant q̄ nō mererent euerſionē eius ⌊z viuet aīa mea ⌋.q.d. domine ex quo vis q̄ ſaluer ꝓmitte me ire illuc: z ſaluabit anima mea. Si autem nō permittis me ire illuc nō potero viuere in alio loco. ⌊Dixitq; ad eū ⌋vnus de illis qui in p̄ſona dei locutus eſt ⌊ecce etiā in hoc ſuſcepi preces tuas ⌋ideſt non ſoluz audiui te quātū alia: ſed etiam in hoc ⌊vt non ſubuertam vrbem p̄o qua locutus es. ⌋ſi nō rogaſſet loth p̄o ciuitate ſegor ſubuertiſſet eam. Sed q̄ deus diſpoſuerat eam nō ſubuertendā incitauit loth ad rogandū p̄o ea. ¶ Uel deus ciuitatem illaz quā deſtructurus erat nō deſtruendā eē diſpoſuit: loth enim p̄o ipſa rogaturū preſciuerat cui in hac parte obuiare nolebat. ⌊Feſtina z ſaluare ibi ⌋ideſt nō moreris in eūdo: z iſta feſtinatio multū erat vtilis ſcz vt ne ſi tarde moueretur z multū in ambulando tardaret: cogitatio ei ſurgeret de reſpiciēdo retro: feſtinatio enī motus cogitatiōes excludit ꝓpter duo. ¶ Primo qa anima quādo multū intēdit vni rei non pōt intēdere alteri: cuz ergo multuz intendit motui non poteſt multū intēdere cogitationi. ¶ Scōo quia ad cogitatiōnē requiritur actus fantaſie z virtū ſenſitiuaꝝ interiorum que diſturbant in motu ⌊q̄ nō potero quicquaz facere ⌋iſta erat cauſa feſtinatōis loth q̄ angeli expectabāt ne aliqd agerent de penalitate ciuitatū donec accederet loth ad ciuitatez ſegor. ⌊donec ingrediaris illuc ⌋cauſa q̄re nihil facere poterant. i. nihil facere debebāt donec accederet illuc erat q̄ angeli ſubuerſuri erāt ciuitates illas q̄ttuor cuz territorijs ſuis: ſi autē anteq̄ loth accederet ad ciuitatē ſegor iſta facerent fuiſſet loth z familia eius ſubmerſi in itinere: q̄ tota terra illa p quā veniebat de ciuitate ſodoma in ſegor ſubuerſa fuit q̄ ad territoriū ſodome ꝓtinebat: vel forte q̄ quādo inceperūt angeli pluere ſulphur z ignē ſup ciuitates: inceperunt clamare p̄e dolore terribiliter qui morabant in ciuitate: z ſi iſta pena incepiſſet cum exiuit loth de ciuitatibus audiuiſſet voces dolorioſas pereuntiū z cōuerſus fuiſſet pietate ad clamores z ſic faceret cōtra p̄ceptum angelorū z reuerteretur in lapidem ſicut vxor ſua. ⌊Iccirco vocatū eſt nomen vrbis illi⁹ ſegor ⌋ideſt q̄ dixerat loth nunqd nō parua eſt: q̄ ſegor in hebreo idē eſt q̄ parua: iſtud nomē nō pōt ꝓprie ſcribi in latino: ſicut nec cōmuniter alia nomina hebraycа q̄ deficimus in litteris: natura aūt illius idiomatis eſt magna aſpiratio z percuſſio in gutture: natura aūt noſtri idiomatis latini eſt q̄ ſi nunq̄ aſpirari: q̄ licet. h. ponatur in ſcriptis tamē non ſonat: oportet ergo alias litteras habere hebreos q̄ nos: vocatur autem iſta ciuitas in hebreo ⌊coar: ⌋ſed non eſt in latino aliqua talis littera: iō loco illius mutant ponētes alias: iſta ciuitas vocabatur ante bala vt patz ſupra. xiij. c. Et deinde ab iſto euentu vocata fuit ſegor. Deinde vocata fuit ſaliſa: deinde vocatur nūc oppidum palme vt patet in libro de diuiſiōe terre ſancte que in Iſaya vocata fuit vitula ſe cōſternans: cū dicit. Iſa. xv. c. cū dicit vectes eius vſq; ſegor vitulam conſeruantem. Quod autem h̄ cum alijs deſtructa non fuerit ſatis patet in littera ſupra z. j. dicitur q̄ ſubuerſa ſodoma: z alijs ciuitatibus adhuc manebat loth in ſegor: dicit tamen magiſter in hiſtorijs ſcholaſticis q̄ poſtea iſta ciuitas euerſa z ſubuerſa fuit. Sed hoc ſatis clare fuit ꝓbatum ſupra. xiij. ca. z patet Deutero. xxix. c. vbi Moyſes refferens ſe ad multa tempora poſtponit quattuor ciuitates nominatim ſolum fuiſſe euerſas ſcz ſodomam: gomorram: adamā: z ſeboym. ⌊ſol egreſſus eſt ſuper terram ⌋ideſt ſuper orizontem ſodome ſol enim ſemper ſuper terrā eſt: z ſemp diē facit vbicūq; ſit: ſz illi terre cui nō apparet noctē facit: oi ḡ pūcto vel iſtāti aſſignato vel aſſignabili meridies ē z media nox z hora tꝛtia z hora vj. imo in q̄libet inſtāti neceſſe eſt oēz denoiationē temporis

exiſtere

Li

ꝑ expō

Scōa

ꝑma expō Scōa

Wm

expō iude.

Nn

Cōfutatio.

ꝑma rō.

2. rō

Oo

Determiatio

exiſtere: hoc ſatis apparet ex figuratione motus ſolis: q3 cuz ſol eſt in meridiano nr̄o faciens nobis meridiem neceſſe ē q3 in terra oppoſita nobiſ per diametrū: ſiue per dimidiaz partē celi quod eſt in antipodibus (ſi ſunt) ſit media nox: z in illis qui diſtant a nobis per quartam partem celi verſus orientem ſit occaſus: z in illis qui diſtant per alteram quartaz celi contra occidentem ſit ortus celi: z imaginari poteris de omnibus alīs punctis: z partibus celi vſq3 ad minutiſſima: et dicitur egreſſus ſol ſuper terrā quia ante erat ſub terra ideſt ſub orizonte ſcilicet ſub orizōte terre ſodomorum: quia alias accipiendo ſemper ſol eſt ſuper orizontem: cum vbicunq3 ſit ſemper ſit ſuper aliquam terre partem. ⁊ loth igreſſus eſt segor. Receſſit enim loth de ſodomis in matutino z ſole orienti applicuit in segor q3 vicine erant iſte due ciuitates. ¶ Igitur dominus pluit ſuper ſodomam. Hic ponitur tertiuz ſcilicet ſubuerſionis executio: z patet quia iſta ſubuerſio ciuitatum facta eſt in die: z non per noctem orto iam ſole ſcilz poſt quaz loth acceſſit ad ciuitatem segor. ſuper ſodomam z gomorram. iſte due ciuitates quia maiores erāt nominantur hic alie due ſcilicet adama z ſeboym: ſubintelligūtur cum infra dicit. ⁊ omnez circa regionem: nam ſolum fuerunt deſtructe quattuor ciuitates: quia segor ſiue bala que ē vna de quinq3 que ſunt in pentapoli vt patet ſupra. xiiij. ca. non fuit ſubuerſa vt patet hic: z clarius Deutero. xxix. de ſupra. xiiij. c. Determinatum eſt: aliqui autē volunt q3 ciuitas que dicit leſa fuerit deſtructa: z hoc quia ponitur cum alīs vt patet ſupra. x. c. cum dicitur donec ingrediaris ſodomam: z gomorrā z adamā vſq3 leſa: ſed non eſt vez quia leſa eſt ciuitas extra vallē pentapolis: z ponitur hic non tanq3 vna de pentapoli: ſed tanq3 terminus vltimus terre promiſſiōis in angulo meridiei z orientis: z ponuntur ibi alī termini ſcilz ſydon a ſeptētrione z gerara a meridie z leſa in angulo meridiei z orientis: ideo non cōputatur iſta cum illa regione que dicit eſſe circa ſodomam: z gomorraz in valle illa. Dicitur vltra ignē z ſulphur. iſta duo bene conueniebant vitio ſodomitarum ignis ardet quia ipſi ardentiſſimo amore in alterutrum ferebantur: ardentius enim q3 vir in pulcherrimam ſpeciez mulieris inflāmatur. ¶ Sulphur autem fetet cum ardet: qa tale vitium fetiduz imo omni fetu fetidius quod natura humana exhorrere deberet. ¶ Fuit autem iſta pena fcā in die vt infeliciſſimi illi quo torquerentur viderent: videbant enim de celo ignem ſulphureum cadentem: z timore concuciebantur. Deinde inextimabiliter dolebant: z ſic aliquandiu paſſi ſūt quo vſq3 ipſis forte exuſtis terra ſubuerſa eſt. de celo ideſt de aere: quia ibi angelorum miniſterio tale aliquid formabatur quale naturaliter formari non poterat: ſicut diximus de mana. Exo. xvj. c. ⁊ ſubuertit ciuitates has ſcilz ſodomaz z gomorram de quibus ante fiebat mentio: ⁊ omnem circa regionem debet mutari littera: ⁊ omnez regionem circa ideſt in circuitu ſcilicet adamā z ſeboym que erant due ciuitates coniuncte ſodome z gomorre. z totam terram planam in circuitu. ¶ Dicunt enī quidam iudei q3 iſte quattuor ciuitates erant ſite ſuper vnam magnam rupem: z angeli euerterunt illā ad cuius euerſionē neceſſario ſequebatur euerſio ciuitatum. ¶ Alī aūt volunt q3 ciuitates non fuerunt euerſe: ita q3 mergerentur infra terram ſed euerſe ſunt ideſt ōſtructe. ¶ Sed falſum eſt quia ciuitates ſubmerſe fuerunt nec vnq3 poſt apparuerunt ſed terra illa tota cooperta fuit aquis ſalſiſſimis: z groſſis valde ſuper modum aquarum ceteraz. ¶ De hoc cornelius tacitus auctor antiquiſſimus qui inter gentiles hiſtorias magnas texuit: ait q3 regio illa iudee que olim campos vberes habuit vt loci facies manifeſtat fulminibus percuſſa totaliter conſumpta eſt. Sed in alio loco ipſe teſtatur eam igne celeſti perīſſe Solinus etiā in poliſtor. iij. c. de iudea dicit q3 ibi longo tractu a hieruſalem triſtis ſinus panditur quem de celo tactū humus nigra z in cinerem ſoluta teſtatur: duo ibi oppida: ſodomū alterum nominatuz: alterum gomorruz apud que pomū qō gignitur: licet ſpeciem maturitatis habeat mādi tamen non poteſt: nam fuliginem intrinſecus fauillarum ambitio exterioris cutis retinet: que leui preſſa tactu fumum exalat z fatiſcit in vagum puluerez ibi dicit eſſe lacum aſſaltitem in quo nihil viuum mergitur: tauri etiam z magni cameli impune fluitant ideſt mergi nō poſſunt. Et hoc forte facit natura: aqua ignea z ſulphurea q3 ibi manet: z omnia viuentia in quibus ſpiritū qui eſt de natura ignea eleuantem corpora ſupra reperit adiuuat vt mergi non poſſint. Ideo ſi ardentem lucernam vel lignum ſuper poſueris mergi non poterit: ſi autem candela fuerit extincta mox petet fundum. De iīs ciuitatibus multa: z pulchra dicit Paulus oroſius lib. primo de ormeſta mundi. ¶ Joſephus autem teſtatur ſe vidiſſe iſtam regionem z dicit ſe vidiſſe vxorem loth verſam in ſtatuam ſalis apud segor verſa fuit autez regio illa in lacum ſalſum z ſterilem que dicitur mare mortuum q3 nec aues nec piſces in ea habitant: non enim pati poteſt auem quin tota ſupernatet niſi vndiq3 bituminata ſit: ſi quid autem viuum violenter contra naturam lacus immergatur continuo exilit lucerna ardēs ſupnatat extincta mergitur: z in locis multis bituminis glebas emittit euomēs iō lacꝰ aſphaltitis vel aſſaltidis vocatur. ¶ Sed forte dicet aliquis in hoc eſſe contradictionem ſcilicet qō quidam dicunt totam illam regionem in lacum fuiſſe conuerſam que vocat mare mortuum: ſiue mare ſalſiſſimū vel mare diaboli: vel lacus aſphaltitis. Alī autē dicunt q3 ibi adhuc ſunt poma pulchra que ſpēm maturitatis oſtendunt. Si tamē carpantur i fauillam efumant. ¶ Reſpondetur q3 vtrunq3 ſtat quia mare non occupat totam illam regionem vallis: ſed loca in quibus ciuitates fuerant ad alia terre vicina ciuitatibus ipis q3 olim iordanis irrigabat ſubmerſa ſunt z ibi eſt mare cetera autem loci territoria magis remota a medio vallis non ſubmerſa fuerunt ſed ſolum cōbuſta fuerunt: z nūc ibi talia poma naſcuntur ꝟ aliqualiter tāgit paulus oroſius. ¶ Fuit autem iſta ſodome ſubuerſio facta vno anno ante natiuitatem yſaac: patet quia eadem die qua venerant angeli denuncians abrahe cōceptum ſarre z dixerant q3 poſt vnum annum ſarra haberet filium acceſſerunt ad ciuitatem ſodomorum z ſequenti mane eam ſubuerterunt patet ex iſto. c. p̄ce. Fuit etiam ante chriſti natiuitatem iſta ſubmerſio per mille nongētos z duos annos vt patet ex dictis Pauli oroſij in lib. de ormeſta mundi cōputantis per annos ante vrbem conditam: vniuerſos habitatores vrbium non ſolum viros ſed etiaz mulieres: z paruulos. ¶ Sed dices quomodo mulieres tali incendio perierint cum ipſe tali peccato non coibāt. Forte poterit dici q3 licet ipſe talia non agerent tamen cōſentiebāt viris agentibus: z ideo tam agentes quam conſentiētes eadem ſententia dari debuit vt patet ad Roma. j. c. ¶ Sed nō videtur rationabile q3 mulieres cōſentirent viris in hoc imo odio habebant viros propter quia ſic eis magna fiebat iniuria: quia debitum ſubtrahebatur a viris ſuis vacantibus circa infandam maſculorum libidinem: nec ipſi viri requirebāt in hoc cōſenſum vxorum ſuarum ſed eis inuitis faciebant. ¶ Uidetur autem magis dicendum q3 tam viri q3 vxores illo vitio laborabant quia viri cognoſcebant eas in vaſe indebito niſi aliquando generationis cauſa: z in hoc multū peccabant ipſe quia talia conſentire nunq3 debuiſſent z hoc videbat loth cū ſodomitis petentibus duos viros ſcilicet angelos qui in domo eius erant ipſe z eos aliqualiter ab infanda libidine eriperet dixit habeo duas filias que necdum cognouerunt virum educā eas ad vos: z abutimini eis vt libet: in quo intelligebat loth q3 non cognituri eſſent eas in vaſe mulieb̄i: ſed in poſterioribus nam ſi debite eas cognituri eſſent non diceret abutimini eis vt licet: ſed accipite eas z cognoſcite abuti nāq3 eſt cum p̄ter nature inſtitutionem aliquid fit z hoc putabat loth fiendū filiabus ſuis ſi eas eis traderet: ſz leuius hoc ferebat in femininis fieri que aliquomodo cognoſci debebant q3 in viris quos qualitercunq3 cognoſci infandum ſcelus erat. Et ideo dixit abutimini vt libet vt magis cōtentaret ſodomitas z dimitterent angelos qui erant in virorum ſpē quaſi dicat: abutimini vt libet ideſt ego ſcio q3 vos magis delectamini z magis eligitis eas cognoſcere q3 poſteriora q3 in vaſe debito femineo ideſt do vobis licentiā faciendi vtcūq3 volueritis. ¶ Uel alia multa crimina erant ꝓpter que talem vindictam cōmuniter merebātur. ¶ De ſtatu autem iſtorum infelicium quid dicendum ſit a quibuſdaz dubitatur. ¶ Aliquiſ dicē poſſet q3 licet aliqui de ſodomitis eternaliter perierint: alī tamen ſaluati ſint quia in ipſa morte de malo ſuo penituerunt: z in ipſo cruciatu partem vitioꝝ ſuorum purgauerunt vt poſtea vitam beatā acquirerent: quod ſane impoſſibile non eſt: ſed difficile reor nec veriſimile: licet hoc muniri poſſet auctoritate hieronymi qui vult non omnes morientes in mari rubro de egyptiis eternaliter perditos

Opio Joſe. xx

A An ſit contradictio in vbis doctorū circa deſcriptiōem loci

B Cur mulieres cōbuſte ſint Cōfutatio. Alia rnſio

Rn. 2.

C In quo ſtatu ſint ſodomite illi

ditos quia deus non iudicat bis in idipsum: ⁊ non insurgit duplex tribulatio: vt patet naum. ꝑ.c. qui ergo tēporalia peccata temporali morte luerunt: non est rationale pro eodem crimine iterato puniri. ¶ Sic etiā refert beatus bernardus in lib. ij. speculi virginum de clerico qui volens ad quandam monialem secretū habere cōcubitum in ipso ascensu ad letum a demone prefocatus est: de quo tamē postea orantibus monialibus reuelatū est ꝙ vitam beatam acquisiuisset quia dum a demone prefocaret in ipso aliquantulū duranti cruciatu contritus veniā ꝓmeruit delictoꝝ. ¶ Respōdetur ꝙ ante sodomite oēs saluari potuerint vt supra dictū est possibile esse nemo ambigit: cū quilibet potuerit cōteri de delictis: contrictio autem semp habuit: ⁊ habet vim criminū ablutiuā: sed ꝙ aliquis eorū saluatus fuerit nō videtur verisimile nec factū fuisse existimo: qz valde difficile est ꝙ qui tota vita sua infandissimis sceleribus imbutus fuit cōtrictiōis motū hūerit: sicut vult beatus Augusti. ⁊ tangit magister sentētiarum in. iij. distin. xx. c. j. Sodomite autē viri pessimi erant vt dictū fuit de eis supra. xij. c. ⁊ a puericia in hoc imbuti: vt patet de pueris sodomorū qui venerūt ad valandū domum loth vt comprehenderent viros vt supra patuit. ¶ Item ipsa nocte transacta totus populus tale scelus in angelos ausus fuerat: ⁊ nisi natura repugnasset angelica: ⁊ virtus supernaturalis: qō inchoauerant peregissent: nō sunt ħ signa salutis. ¶ Itē qa illi qui mala egerint in fine penitēt ⁊ saluantur licet in ħ diuine bonitati regulā prefigere nō possimus sunt illi qui aliq̄ tēpore bene vixerunt: sed postea agentibus passionibus vel alias in vicia lapsi sunt. Demū autem ex dei mīa liberant sed qui toto tēpore malis vacare nō desierunt nec correcti aduertere voluerunt: licz diuine mīe regulā non ponamus de talibus tamē dānationem satis presumere possumus: tales autē sodomite erant ⁊ alij de alijs tribus ciuitatibus. ¶ Qō aūt isti populi multū talibus peccatis eēnt imbibiti: ⁊ per hoc incorrigibiles demōstrat cōmunitas vtentium: qa vniuersaliē omnes hoc vitio maculati erant excepto loth ⁊ duabus filiabus eius ⁊ vxore: ⁊ si qui alij erant quos sacra scriptura reticet: ad decē tamē non accedebant: alias eni saluati fuissent illi populi vel aliquis de eis: qz deus dixerat. c. p̄cedenti: ꝙ ꝓpter decem iustos parceret toti ciuitati. ¶ De hominib⁹ aūt senibus non est dubium quin maculati eēnt qz dum viri eēnt in hoc tota eoꝝ vacatio erat ⁊ dum veteres effecti sunt idez affectus licz nō effectus in eis māsit: patet supra: qz senes sodomoꝝ ad vallandū domuz loth conuenerant. ¶ De viris autem nemo dubitat quib⁹ nepharia cōsuetudo ⁊ ignita libido hoc exigebat. ¶ De mulieribus autē supra dictum fuit qualiter in hoc puniri meruerūt. ¶ Sed de paruulis dicēdū ꝙ paruuli qui ad aliqualē etatē deuenerant vt ad decem vel duodecim annos immediate in vitio laborabant: qz vt supra dictū fuit ista etas inter eos magis ad pariendū aperta erat ⁊ rursum mutuo agebāt: ⁊ isti iuste dānationis sententiā incurrerunt: alij autē qui magis teneri erant sed adhuc alicuius malitie capaces erant vt in quinto vel sexto anno videntes talia publice fieri in ijs delectari incipiebant: ⁊ talia agētes associari vt supra dicit ꝙ oēs de ciuitate a puero vsq; ad senem valauerūt domū loth vt cōprehenderēt viros. ¶ Alij autem pueri paruuli qui vsu ratiōis carebant ⁊ nondū actu aliter peccauerāt pariter parierūt qa tales deus eos futuros esse sciebat ꝙ si vixissent patrū suorum mensurā impleuissēt non tamen putandū est ꝙ deus eos punierit pro peccatis q̄ nondum egerant: qa hoc iniustum valde eēt: sed solum puniebat pro peccato originali: qa non illud purgatum fuerat: ⁊ ideo nō puniuit istos paruulos vt ceteros penā sensus eis infligendo sed soluz penaz dāni ponendo eos in limbo puerorū: ⁊ sic gratiā eis fecit: qa eos sic tulit ne vltra peccarent: ⁊ sic ad puerorꝝ limbum deferrentur. ¶ Dicendū est eni generaliter ꝙ omnes paruuli qui moriunt ante vsum rationis nondum accepto baptismo ideo sic mori ꝑmittūtur qa deus eos malos futuros esse sciebat: non ꝙ eos malos futuros eē cognosceret qz ꝑscientia aut predestinatio falli non pōt: si ergo deus aliquē bonum aut malum esse sciebat: certissime ille bonus aut malus erit: licet non ꝓpter hoc aliqua agendi aut non agendi necessitas imponatur: sed ille qui in parua etate moritur est nō erat aliquo tempore verum dicere ꝙ ille malus futurus erat: quia nec fuit verum de isto ꝙ iste futurus postea erat cum breuiter ⁊ quasi imediate vt natus est mortuus est. Sed intelligitur conditionaliter sc̄z ꝙ deus sciebat ꝙ si iste viueret multū forte peccaret simpliciter tamen eum malum futurū esse ignorabat qa nec eum futurum esse sciebat. ¶ Sed dices videtur hoc esse iniustum ꝙ deus puniat eum antequā peccet etiam si sciret eum peccaturum qz nondum aliquā deformitatē in actu suo habet cui debeat correspondere pena: sed est sic ꝙ pueri existentes in limbo peccaturi erant si vixerant non tamen adhuc peccauerāt ergo iuste ibi puniuntur. ¶ Respōdetur ꝙ pueri in limbo iacentes non puniuntur ꝓpter peccata que facturi erant sed propter peccatum originale qō contraxerant: ⁊ ideo sicut peccatum originale non est aliquis actus: sed priuatio iustitie originalis debite in esse: ita illa pena non est aliquis dolor vel angustia sensibilis: sed pena priuatiua alicuius boni debiti in esse sc̄z carentia visionis diuine quam post mortem habituri erāt ⁊ sic mortui non fuissent. ¶ Et patet hoc magis: qz si pueri in limbo punirentur pro peccatis que facturi erant darefeis pena que danda erat quando illa peccata actualiter peregissent: sed pro illis peccatis debebatur sensibilis pena: ergo debebatur eis pena sensus. Sed pueris non datur pena sensibilis ergo solum datur pro peccato originali. ¶ Et si dicas cum detur pena sensibilis pro peccato actuali cum pueri sodomorū qui nondum habebāt vsum ratiōis nec dum peccauerant puniti sunt morte tam acerba. ¶ Respōdetur ꝙ isti non mortui sunt sic pro peccato suo sed pro peccato parentū suorum: qa deus punit peccata patrum in filios vsq; ad tertiam ⁊ quartā generationem vt patet. Exo. xxxiij. ⁊ Nume. xiij. c. quia patres mali cum naturaliter diligant filios suos sicut boni patres amarissime cruciantur cum filios suos mori vident. Dolebant ergo sodomite simul de se ⁊ filijs suis qz omnes simul interitus superuenerat. ⌊ Et cuncta terra virētia ⌋ idest omnes arbores que tūc erant consumpte sunt: ⁊ tota herba agri: sed postea terra licet sterili existente ad diuine sentētie iudicium arbores pulchre sunt tam pomi q̄z vites q̄ fructum exterius pulchrū ostendentes interius fumo: ⁊ fauillis plenum habēt vt omnes cronotiste ⁊ cosmographi dicunt idest locorū ⁊ localium dispositionum scriptores ⌊ respiciensq; vxor eius post se ⌋ quia forte audiuit clamorem pereuntiū: ⁊ conuersa fuisset compatiendo inordinate eis contra diuinū preceptum vel dolendo inordinate de rebus quas in ciuitate reliquerāt. ⌊ versa est in statuā salis ⌋ in hebreo dicitur ⌊ in cumulū salis. ⌋ cumulus dicit multitudinem salis aggregatam sine aliqua certa figura ⁊ lineamētis: statua dicit molem corpis lineamentis determinatis lineatum: mutauit autē hic Hieronymus quia ipe oculis suis vidit illam statuā salis: totam eniz terrā ꝓmissionis ⁊ montes arabie ⁊ egypti beatus Hieron⁹. propr̄ijs pedibus ambulauit vt videret ista loca que in biblia cōtinebantur: ⁊ videret situm eorum ⁊ dispositionē ne in hoc faciliter ōciperetur: ⁊ in hoc ambulabat cum quibusdaz hebreis peritissimis in lege vt videntes loca cognoscerent per scripturas ſm situm ⁊ dispositionē quā ponit scriptura: ⁊ hec dicit de se beatus Hiero. in quodā prologo super paralipo. qui incipit eusebius. ¶ Quare autē versa sit in statuā salis dicunt iudei causam esse qa p̄cedenti nocte in sale peccauerat qa loth petente sal ad condiēdum epulas hospitū non dedit: ipsa enim ſm cōditionem sodomoruz inter quos habitauerat hospitalitatē non diligebat. Sed ħ trufatoriū ē. ¶ Dicēdū est ergo ꝙ hic sunt duo scilicz quare vxor loth mutata fuerit: ⁊ quare potius in statuā salis quaz in aliquid aliud. ¶ Ad ꝑmum dico ꝙ vxor loth. mortua fuit ⁊ mutata qz verbis angelorū inobediens fuit: mandauerant angeli ꝙ nō respicerent retrorsum: ipsa aut dolens desiderio rerum quas in ciuitate reliquerat retro cōuersa est: ⁊ mutata est: ħ declarat christus Luc. xvij. c. dicens de vltimis diebus in illa hora qui fuerit in tecto ⁊ vasa eius in domo non descendat tollere illa: ⁊ qui in agro similiter nō redeat retro memores estote vxoris loth: idest sicut ipsa mutata fuit: quia respexit cōdolens rebus suis ⁊ volens redire pro eis: non faciatis vos sic volentes descendere pro rebus vestris. ¶ Quare autem in statuam salis magis q̄z in aliquid aliud mutata fuerit causa est: quia sal condit ⁊ saporem dat cibis ideo sapientiam designat: est sensus ꝙ vxor loth in salis statuam versa per suam penaz nos docet a bono incepto nunq̄z desistere ne peior exit⁹ nos seq̄tur: ⁊ iste sēsus lz videat eē tropologic⁹: ē tñ lr̄al' q: de⁹ puertēs illā in statuā salis nihil aliud ꝑn

cipaliter

Opio Ber.

Rñ. alia

D

ꝑma rō.

2. rō

3. rō

Rō dicti

E

De senibus

De viris

De mulie.

De puulis.

De ifātib⁹

Defimiatio

Obo

f

Rñio

Rō

5

Cur pueri sodom. mor. puniti sunt pena sensibili.

Expositio ihū oz. ō. uersio in statuā. Confu. Rñio

3

cur vxor loth cōuersa fuerit in statuā salis

cipaliter nobis ſignare intendebat quã ſapiẽtiã ne retrocedemus. Sic enĩ aliquãdo ꝓphete p̃dicebant futura ſola rerum demõſtratiõe: ſicut Jeremias denũciauit ꝙ iudei de tribu iuda ⁊ beniamin ducerẽt captiui in babylone portãdo ad collũ cathenas ligneas vt p̃z. Jere. xxvij. ca. Eodez modo captiuitas egypti: ⁊ ethiopie per Jſaiam p̃dicta eſt cum mandauit ei deus vt tolleret a ſe veſtes ⁊ calciamenta: ⁊ ambularet nudus per ciuitatem hieruſalẽ: cũ dr̃ Jſa. xx. ca. vade ⁊ ſolue ſaccũ de lũbis tuis ⁊ calciamenta tollẽde pedibus tuis ⁊ fecit ſic vadens nudus: ⁊ diſcalciat⁹: ⁊ dixit dñs ſicut ambulauit ſeruus meus Jſaias nudus: ⁊ diſcalciat⁹ triũ anno rum: ſignũ erit. ⁊ portẽtũ ſuper egyptũ ⁊ ſuper ethiopiaz: ſic minabit̃ rex aſirioꝝ captiuitatẽ egypti ⁊ trãſmigrationẽ ethiopie iuuenũ ⁊ ſenũ nudã ⁊ diſcalciatã diſcoopertis natibus ignominiã egypti. Idẽ p̃z de ezechiele qui frequẽter ſic loquitur vt cũ dixit ei deus fili hominis fac tibi vaſa trãſmigrationis vt hẽtur Eze. xij. c. ⁊ q̃ſi per totũ ezechielem tenetur iſte modus vt patet inſpiciẽti a principio: ⁊ Oſee. j. c. cũ deus vellet demõſtrare ꝙ terra fornicaret colens idola mãdauit oſee dicens accipe tibi vxorẽ fornicariã: q; fornicãs fornicabit̃ terra a dño: ſic ergo in alĩs locis ſcripture ſacre aliq̃n ſpiritꝰ ſanctus verbis aliquãdo factis ſua ſecreta demõſtrat. ¶ Abraaz aũt cõſurgens mane. ¶ fuit enĩz motus pietate: ⁊ venit ad videndũ qd factum fuiſſet de ciuitatibus p;o quibꝰ deum anterogauerat. ¶ ꝓſurgens mane ¶ i. in auroꝛa ſequẽtis diei quia in p̃cedẽti die ſteterant cũ ipſo illi tres angeli quoꝝ duo declinauerunt ſodomã in veſpere ⁊ mãſerũt ipſa nocte cum loth: ⁊ ſequẽti mane: deſtruxerũt ciuitatẽ. ¶ vbi ſteterat p̃us cum dño deo. ¶ ideſt cum illo angelo tertio qui venerat ad nũciandum ei cõceptũ ſarre: vocatur tamẽ dominus deus q; loquebatur in ꝑſona dei vt patet p̃cedenti. c. ⁊ erat iſte locus vſq; ad quem venerat loquẽs abrahã cum angelis ⁊ docens eos iter: ex loco autẽ illo apparebat ſodoma: ⁊ gomoꝛra vt p̃z hic q; ex hoc loco vidit abrahã nũc aſcendentez fauillã de ſodoma: ⁊ q; ex illo loco videbãt ſodomã nec poterant in itinere deuiare dimiſit eos ibi. ¶ intuitus eſt ſodomã ⁊ gomoꝛram ¶ ideſt locũ in quo fuerant iſte ciuitates: q; iam nõ erant. ¶ Et vniuerſam terrã regionis illius ¶ ſ. ſeboym ⁊ adamã ⁊ territoꝛia iſtaꝝ ciuitatũ ¶ viditq; fauillã aſcendentẽ ¶ : q; iam omnia arſerant vel forte tũc ardebant. ¶ Sed quomõ dicit̃ ꝙ abrahã mane cõſurgens intuitus eſt iſtas ciuitates que iam arſerant: cũ angeli ceperãt eas euertere poſt ſolis oꝛtuz vt patet ſupra. ¶ Dicendum ꝙ abraham cito ſurrexit ad videndũ ciuitates: ſed quia locus vbi erat tabernaculum ſuum: ſatis diſtabat a loco illo a quo intuitus fuit ſodomam ideo quãdo venit: iam ſol oꝛtus fuerat: ⁊ ciuitates euerſe. ¶ quaſi fornacis fumũ ¶ ideſt ſicut fumũ valde nigrũ aſcendentẽ de fornace latomoꝝ. ¶ Et videtur ex hoc ꝙ adhuc non ſubuerſe fuerant ciuitates. Sed tũc ardebãt: q; poſtq̃ aqua cooperuiſſet terrã nõ poterant fauille eleuari. ¶ Uel forte dicendus ꝙ locus ciuitatũ ⁊ ꝓpinqui territoꝛij que mari cooperiebantur iaz cooperta fuerãt: ſed fauille aſcẽdebãt de alia regiõe in circuitu que arſit ⁊ nõ ſubmerſa eſt: de qua nũc arboꝛe gignunt poma fumoſa. ¶ Cum enim ſubuerteret deus. ¶ Cum nõ ſignat hic quãdo: ſed ante quã q; liberatio loth nõ fuit facta quãdo deſtruebant̃ ciuitates: ſed ante quã deſtrui incipe rent: vt p̃z. ſ. ſcilz nõ potero facere qcq̃ donec ingrediaris illuc. i. in ſegoꝛ. ¶ recoꝛdatus eſt abrahe. ¶ eſt modus loquendi humanus: q; deus nihil recoꝛdatur cuz nihil obliuiſcat̃: ſed ſemp omnia actu ſcit: ⁊ aſſiſtũt ei in ſe ipſo: ſed dicit̃ recoꝛdari q; tũc aliqd egit p;o abrahã: ex quo videt̃ ꝙ licet loth iuſt⁹ fuerit p̃ncipaliter tñ liberat⁹ fuit meritis abrahe: magna enĩ erant merita abrahe: nã ſolũ tũc loth: meritis eius liberatus eſt: ſed etiã rex philiſtinoꝝ abimelech: nã ſic ei dixit deus red de ei vxorẽ ſuã quia vir ꝓpheta eſt: ⁊ oꝛabit p;o te ⁊ viues: ſi autem reddere nolueris ſcito ꝙ morte morieris tu ⁊ oia que tua ſunt. Et nõ ſolũ iſti que tẽpoꝛe abrahe viuebant meritis eius ſaluati ſunt. Sed etiã illi qui poſt eum fuerũt. Naz p̃miſſiones que fuerũt in poſteris cõplete: ex meritis abrahe fuerunt cõplete: vt patet. ſ. x. vij. c. cuz dicitur ſcio ꝙ p̃ceptur⁹ ſis filĩs ſuis ⁊ domui ſue poſt ſe vt cuſtodiant mãdata domini ⁊ faciant iuſticiã: ⁊ iudiciũ vt adducat dominus ꝓpter abrahã oĩa que locutus eſt ad euz: iõ cũ infra. xxvj. c. p;omitteret ſe deus daturũ yſaac ⁊ ſemini eius terrã chanam: meritis abrahe ꝓpoſuit dicẽs: tibi ⁊ ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has cõplẽs iuramentũ qõ ſpopõdi abrahã patri tuo. ¶ ⁊ liberauit loth de ſubuerſione vrbiũ ¶ i. tulit eum de vna vrbiũ illarũ anteq̃ ſubuerteret̃ ¶ in quibus p;ius habitauerat ¶ habitauerit ideſt in ſodomis ¶ aſcẽditq; loth de ſegoꝛ. ¶ Segoꝛ eſt ad vnam partẽ vallis illius in aſcenſu mõtis. ſ. cõtra occidentẽ: naz vallis ſodomoꝝ eſt ad oꝛientẽ terre ꝓmiſſionis vt p̃z. Nume. xxxiij. c. vbi ponit̃ mare ſaliſſimũ terminus ad oꝛientẽ ⁊ illud mare eſt vbi ante erat pẽtapolis ſodomoꝝum ſegoꝛ autem erat in extremitate vallis apud radices mõtis veniẽdo ab oꝛiente verſus occidentẽ: ideo alĩs ſubuerſis non ſubuerſa fuit nec territoꝛium eius exuſtum: ⁊ iſta aſcenſio fuit eadẽ die qua itrauit ſegoꝛ: ⁊ cauſa fuit timoꝛ: vt infra patet ¶ ⁊ manſit in mõte ¶ qui eſt ad vnum latus illius vallis ſupra ſegoꝛ ¶ duoq; filie eius cũ eo ¶ q; vxoꝛ iaz fuerat verſa in ſtatuã ſalis. ¶ Sed queriẽ quãdo fuit vxoꝛ loth verſa in ſtatuã ſaliſ an anteq̃ intrarẽt ſegoꝛ an poſtquã exierũt. ¶ Si aliq̃s dicat ꝙ anteq̃ intrarẽt ſegoꝛ videẽ littera in cõtrariũ qa vxoꝛ loth cõuerſa fuit poſt ſe vt videret deſtructionem ciuitatis cuius voces audiebat. Sed dicit̃ ſupra feſtina ſalua te in ea qa non potero quicq̃ facere donec ingrediaris illuc: ergo nõ incepit deſtructio donec intrauerũt ſegoꝛ: ergo poſtq̃ intrauerũt ſegoꝛ facta fuit ſtatua ſalis. ſ. ad exituz. Sz ⁊ hoc nõ videẽ poſſe ſtare qa vt. j. dicit̃: loth non exiuit de ſegoꝛ niſi qa timuit manere ibi poſtq̃ alie q̃ttuoꝛ ciuitates ſubuerſe ſunt. Sed vxoꝛ loth cõuerſa eſt in ſtatuã ſalis quando iſte ciuitates deſtruebanꝰ: ⁊ maxime videẽ ꝙ quãdo deſtrui incipiebãt attonita ꝑmis clamoꝛibus ꝑeuntiũ cõuerſa eſt in ſalis ſtatuã: ergo neceſſe eſt ꝙ ipſa fuerit mutata anteq̃ itraret ſegoꝛ vel poſtq̃ intrauit: nõ autem poſtq̃ intrauit quia ſtatua eiuſ durat vſq; hodie in loco in quo cõuerſa eſt: ⁊ hoc ante introitũ ſegoꝛ vt patet in libꝛo de diuiſione terre ſancte. ¶ Item qa quãdo loth exiuit de ſegoꝛ non facit mentionem textus ꝙ aſcenderint cũ loth niſi due filie eius: ergo vxoꝛ eiꝰ iam fuerat verſa in ſtatuã ſalis. ¶ Dicẽdum eſt ergo ꝙ loth vxoꝛ fuit mutata in ſtatuaz ſalis ante introitũ ſegoꝛ: ⁊ quando ſupra arguebat̃ ꝙ dixit angelus nõ potero quicq̃ facere donec ingrediaris illuc. Dico ꝙ nõ intelligit̃ donec intraret intra menia ciuitatis ſegoꝛ: ſed ꝙ intraret territoꝛiũ ſegoꝛ intra menia eius: ⁊ hoc apparet ex motiuo angeloꝝ: ideo enĩz dixerũt ꝙ nõ poterant facere aliqd donec ingrederẽtur illuc qa ſodoma cũ toto ſuo territoꝛio cõcremãda erat. Si ergo anteq̃ exirent de territoꝛio ſodomoꝛũ angeli incepiſſent deſtruere regionẽ intercepiſſet ignis iter loth ⁊ cremaſſet eos i medio: poſtq̃ aũt intrarent territoꝛiũ non erat aliqõ periculum non ergo referrebat magis incipere vaſtationẽ poſtq̃ intraſſent ſegoꝛ q̃ poſtq̃ intraſſent territoꝛiũ ſegoꝛ: inceperunt tamen angeli quãdo erat loth ⁊ familia ſua iuxta menia ſegoꝛ circa poꝛtas ciuitatis ⁊ tũc ad p̃mos clamoꝛes pereũtiũ conuertẽs caput vxoꝛ loth in ſtatuã ſalis mutata eſt. ¶ Sed dices quomõ potuit loth ſcire ꝙ ciuitates erant cõſumpte qa non poterat videre eas cuz mandauiſſent angeli ne cõuerteret vultũ retroꝛſum. ¶ Reſpõdetur ꝙ angeli mãdauerãt ne cõuerteret vultũ poſt tergum dum ibãt in itinere ⁊ cõburebanꝰ ciuitates ne doleret de pereuntibus vel ne deſideraret redire ad eripiendũ res ſuas: ⁊ hoc bene cuſtodiuit loth: ſed poſtquã cõbuſte fuerũt ciuitates ⁊ ipſe manſerat in ſegoꝛ reſpexit: ⁊ vidit ciuitates ſubmerſas ⁊ omnẽ circa regiones cõſumptã. ¶ timuerat enĩz manere in ſegoꝛ ¶ putauit enĩz ꝙ ſicut alie ciuitates cõſumpte erãt ita ſegoꝛ cõſumenda eſſet ⁊ non recoꝛdabat̃ in hoc loth p;omiſſionis angelice p;omiſerat enĩz ſibi ꝙ ſaluaret ciuitatẽ p;o qua rogauerat ne ſubuerteretur vel forte non intellexit bene loth qa perterritus erat. ¶ Dicit hic nicolaus ꝙ exeunte loth de ſegoꝛ ſubuerſa eſt: iſ falſuz eſt vt ꝓbatuz fuit ſup̃. xiij. c. ⁊ vſq; hodie manet illa ciuitas: ⁊ ſtatua vxoꝛis loth ante introitũ ſegoꝛ venientibus de loco vbi erat ſodoma: ⁊ circa mare vbi fuerũt ſ̃bmerſe alie quattuoꝛ ciuitates conſiſtit ſegoꝛ vſq; hodie: ¶ ⁊ manſit i ſpelunca ¶ ideſt in quadã ſpelunca que erat in monte ne ibi frigus euz inuaderet ¶ pater noſter ſenex eſt ¶ volebat maioꝛ minoꝛi perſuadere ꝙ coirent cũ patre ſuo ⁊ vſa fuit ꝝs verbis. ¶ Sed ad qd dixit ſenex eſt qa nihil videtur opari iſta particula. Dico ꝙ iſta particula ponitur ad ſuadendus ꝙ iſtud factũ de ꝓcubitu p̃no non deberet dilatari q; cuz loth ſenex eẽt cito moꝛeret vel deficẽt in eo vis gñatiua: ¶ ⁊ nullus viroꝝ remãſit ¶ putabãt. n. ꝙ ſic̃ tpe noe mũdus vniuſal̃ fuit deſtructus

Alia rõ

Rñ. vera

Quõ loth potuit ſcire ciuitateſ cõbuſtas non videdo eas ꝑ expõ.

Opio nico. Cõfutatio.

Obo Rñſio

Quõ vxoꝛ loth vſa ſit in ſtatuã ſalis. Rñſio. Cõfutatio.

Rñ. 2. Cõfutatio, ꝓma rõ.

Ubi ſit ſegoꝛ

destruct⁹ per aquā ita nunc destructus erat p ignem: ⁊ sicut
Q. tūc deus reseruauit Noe: ⁊ filios: ⁊ vxores eoꝝ ad restau-
randū genus humanū: ita nunc angeli domini reliquerāt ip
sas: ⁊ patrē suū ad suscitandū genus humanum ⁊ si alij viri
remansissent magis ipsi voluissent de alijs cōcipere: ſ3 pu
tabant istam vastationem esse vniuersalem sicut vastationes
diluuij quia ipse audierant duo iudicia scilicet ignis ⁊ aqua
vniuersalia esse ⁊ in hoc intentio erat iusta ⁊ pia scilz restau
rare seculum: sed modus erat illicitus scilz coeūdo cum pa-
Rō dicti tre: qz hoc nunq̄ licuit. ¶ Qō aūt nō ex libidine faceret pa
tuit qz postq̄ q̄libet eaꝝ vna nocte accessit ad p̄rem: ⁊ sensit
se ꝯcepisse nunq̄ vlterius ad p̄rez redijt: ⌊ qui possit ingredi
ad nos ⌋ .i. cognoscere nos carnal'r. ⌊ iuxta morē vniuerse ter
re ⌋ .i. sicut vniuersa terra fit ad gñandū. ¶ Nos. n. ignora-
mus aliū modū per quē ꝯceptio sit possibilis. ⌊ Ueni inebrie
mus eū vino. Hoc fecerūt qz si p̄ stetisset sobrius nūq̄ ad ℔
trahi potuisset vt coiret cū eis nec ipse p̄ verecundia ⁊ timore
talia p̄ri suo auderēt ꝓponere: nūc aūt qz magna tristitia re-
R pletus erat ex morte vxoris incōsueta: ⁊ ex destructiōe citi-
Ut ꝙ inebriari p̄rem tatis facil'r inebriari poterat. ¶ Sed videt ꝙ inebriare p̄rez
fit supfluū. fuit supfluū: nā inebriatio fuit vt dormiret: ſ3 sine ℔ ꝙ inebri
Rñsio. aret dormiturus erat ergo inutile ℔ erat. Rñdet ꝙ non fuit
supfluū: qz filie volebāt cognosci carnal'r a p̄re ad hoc aūt ꝙ
aliq̄ mulier cognoscat a viro carnal'r aperiēdo claustra maxi
me qñ virgines sunt mulieres ⁊ claustra violēter rūpi debēt
oz ꝙ ipse cognoscēs vigilet nā dormiens ad ℔ vires nō hz cū
alia ad aliquē actū nō intēdat in somno p̄ter quā ad nāles vt
digerere: ⁊ appetere: sed nō ad eos que organis opatiuis ex-
plenī: qz requirūt attētionē sicut coit⁹. Si ergo p̄ eaꝝ sobri
us eēt dato ꝙ dormiret cū ad coitū euigilaret tact⁹ ab aliq̄ fi-
liaꝝ suaꝝ itelligeret que eēt qui cū tāgeret: ⁊ nullo mō talia
ageret imo ipse filie in piculo magno eēnt qz p̄ intelligēs ea
rum infandā audaciā forte occidisset eas: si aūt inebriaretur
dato ꝙ euigilaret cū ab aliq̄ eaꝝ tangeret: qz tñ fumositates
eleuate a vino ⁊ replētes cerebrū pturbabāt fantasiā nō pos
se iudicare quid hoc eēt qō faciebat: oportunū ḡ valde erat il
lis p̄rez inebriare qz alias nihil de eo quod volebāt egissent.
⌊ vt seruare possimus ex p̄re nr̄o semē ⌋ .i. vt h̄re possimus fi
opio iudeo lios a p̄re nr̄o: ⌊ dederūtq̄ bibere vinū. ⌋ Dicūt quidā hebrei
rum de vino ꝙ istud vinū miraculose factū fuit in spelūca: vt nascerentur
dato Loth duo ppli .i. ſ. moabitaꝝ ⁊ amonitaꝝ. ¶ Sz hoc valde stultuz
a filiabus ⁊ irratiōale est qz deus nō dat causam incestui ⁊ alijs vitijs.
Cōfutatio. ¶ Dicūt ḡ aliq ꝙ filie loth tulerunt de ciuitate sodoma ea q̄
Rñ. alia secū apportare potuerūt ptinētia ad cibū inter que ꝑncipalit
Rñ. melior fuerūt panis ⁊ vinuz. ¶ Et forte dici posset: ⁊ melius ꝙ qñ
exierunt de segor portauerunt habūdantiā quātaz potuerūt
cum scirent se ituros in montem in quo nihil hoꝝ repertu-
ri erāt: nam quando exierunt de sodoma non videtur ꝙ pa-
ruerint se ad exitū quia cum angeli sepe dixerint loth vt exi-
ret de ciuitate ⁊ ipse dissimularet vt aliquo mō ꝓceret ciuita
ti angeli apprehēderūt eū p manus ⁊ filias suas ⁊ vxorē ⁊ du
xerūt extra vrbē. Si aūt loth ⁊ filie sue aliqd parēt in ciuita-
te sodoma ad exeundū nō dissimularēt exire ſ3 exissent ime-
diate nūc aūt tam diu dissimulauerūt quo vsq̄ angeli eos tā
q̄ violēter de vrbe eduxerunt. Dicunt etiā ꝙ in isto potu mi
scuerūt q̄dā hñtia vim inebriādi ⁊ mouēdi libidinē vt fortiſ
carēt senex qui tristitia absorpt⁹ erat: ⌊ et ingressa est maior ⌋
p̄ma nocte: ⌊ at ille nō sensit qñ accubuit nec qñ surrexit filia
nō māsit tota nocte filia cū p̄re i lecto: ſ3 solū ꝓcubuit cuz aūt
sensit se ꝓcepisse ex vnico actu vl' saltē paucis surrexit ne eā
p̄r videt. ¶ Et vr̄ fuisse iste ꝓcubit⁹ in p̄n⁹ nocte immediate vt
ps ꝓcubit⁹ loth dormire cepit qz tūc multū ebrius erat ⁊ dato ꝙ euigila
S ret cuz tāgeret: tñ nihil iudicaret pturbata fantasia: ⁊ sic ne-
sciret que eēt femina quā cognosceret carnal'r: imo nec iudi
caret se aliq̄ cognoscere carnal'r: solet autez ebrietas durare
vsq̄ ad mediā noctē vel paulo post ad minus ſm quātitatez
vini ebibiti: ⁊ fumoꝝ ascendentiū atq̄ pturbātiū. Si ḡ post
mediā noctē accessissent ad eū qñ iam ebrietas eēt ebibita: ⁊
eēt loth sobrius aut in media nocte vel paulo ante qñ modi-
cum de ebrietate restaret mox vt euigilaret ꝑpēderet q̄ eēt q̄
eum tangeret: ⁊ tale facinus deuitaret oportuit ḡ istū concu
bitū fieri cū inciperet loth ingrauari somno in p̄n⁹ nocte ⁊ re
obo dicti caleſceret ascēdēte magna pte fumoꝝ. ¶ Dicit aūt cōiter ꝙ
T vir nō pōt cognoscere mulierē nesciēs. ¶ Hoc aūt si simplici
ter sic assumat falsuz est qz dicit scūs thomas in quodā quo
libeto ꝙ qdā p̄r cognouit casu filiā suā: ⁊ vterqz dormiebat:
⁊ filia ꝓcepit. ¶ Sed dōm ꝙ ista cognitio stat dupl'r aut cuz
aptiōe claustroꝝ in q̄ cōsistit ꝓprie carnis cōmixtio aut sine
aptione claustroꝝ. ¶ Dico ꝙ bene pōt qs cognoscere femi- Rñdu-
nam siue virginē siue corruptā: ⁊ ꝙ sequat ꝓcept⁹ ⁊ partus plex
sine hoc ꝙ genitale viri subintret genitale femine. ſ. si cadat p mā
virile semē sup os matricis que vulua dr: ⁊ hoc siue p polu-
tionē nocturnā sicut ꝓtingit de p̄re q cognouit dormiens vt
ait scūs thomas in q̄libet: siue forte per demonem incubum.
¶ Alio mō cōtingit vi. cognoscere feminā p claustroꝝ ap- Rñsio
tionē: ita ꝙ genitale viri sub intro eat genitale feie. Et hoc vi
detur ꝙ nō possit fieri in dormiēte qz regrit intētio dirigens
organa executiua ad hoc: ⁊ maxime qñ mulier cognoscenda
virgo est: qz dz fieri claustroꝝ ruptio que est per q̄dā violen
tiā factā: ⁊ regrit laborē in tm̄ ꝙ multi viri sunt qui feias vir
gines cognoscere nō possunt. ¶ Dicēdū ergo ꝙ vir vere dor Determi
miens feminā virginē nullatenus cognoscē pōt claustra rū natio
pendo: loth aūt cognouit filias suas que virgines erāt vt ipse
supradixerat. ſ. hēo duas filias que nōdū cognouerūt virum
educā eas ad vos ⁊ abutimini eis sicut vobis placuerit: ⁊ ru
pit claustra eaꝝ qz isto mō intellexerūt se filie loth dormiuiſ-
se cum patre quia aliam cognitionem carnalem ipse ignora-
bant nec si scirent curauissent de ea quia non eratſic impotē
tia earum cognosci: sed valde accidentale: ⁊ ꝙ raro contin-
gere possit: etiā qz ipse requirebat cognitionē carnalē ſm vi-
am vniuerse terre. ſ. claustra rūpēdo vt patet supra in littera.
¶ Item dicūt quidā ꝙ nō solū cognouit quālibet earum se- Opinio
mel sed etiā pluries licz nō multoties: qz ipse surrexerūt: ⁊ ac aliquum.
cubuerūt p̄re nō videte qō esse poterat: q̄si vsq̄ ad mediā no
ctez in qua ebrietas euanescere solet ab ebrijs. ¶ Et rō illoꝝ Rō eoꝝ
est: qz nō pōt cōcipere mulier ex ꝑmo coitu quo claustra vgi-
nalia rūpunt: q̄re aut℞ sit satis apparet si respiciamus licet
cā sit aliq̄liter turpis nālis tñ. ¶ Dicēdum ḡ ꝙ qñ cognouit Determi
loth filias suas nō dormiebat: ⁊ ipse bene sensit carnē femi- natio.
neaz apud se in lecto ⁊ puertēs se ad mulierē cognouit eam
carnal'r qz tñ erat absorptus ebrietate nō ꝑsiderauit vtrū eēt
vxor eius vel nō nec recoluit vtrū fuisset vxor sua mortua vl'
nō nec cognouit vtrū femina ab eo cognita carnaliter vgo es
set an corrupta: ⁊ licz loth nihil hoꝝ senserit: qz licet nō sciue
rit loth ꝙ filiā suā cognouisset: sciuit tñ ꝙ fuisset ebrius: ⁊ iō
debuisset sequēti die a vino magis abstinere cum iaz cogno
sceret vires vini sed nō fecit: qz ḡ añs fuit volūtarius ꝓñs licet
non cognitū fuit aliq̄liter volūtariū saltē nō fuit inuolūtariū
ita ꝙ total'r destrueret rōnem pcti. ¶ Sed querit qs magis Q
peccauit loth vel filie sue alicui videbit ꝙ magis peccauerūt qs ma
filie qz voluntarie: ⁊ ex industria cū patre cubuerūt: p̄r autez gis pec
ignorās fecit. ¶ Dicēdū tñ ꝙ magis peccauit loth: imo ſ3 ꝙ cauit
vult beatus Hiero. ⁊ strabus: filie loth nō peccauerunt: loth vel
autē peccauit: causa videt qa filie loth non fuerunt mote ad filie
actum istum aliquo libidinis desiderio: sed sola pietate re-
staurandi genus humanū qui erat honestus finis: ⁊ si act⁹
de se turpis erat: qz incestus eius impietatē posteritatis: pie-
tas ⁊ affectus excusauit hoc. Hieron. ⁊ magis hoc ꝑz quia
ignorantia in eis fuit satis ꝓbabilis. ſ. qz putabāt totū mun-
dum perijsse sicut viderāt illas ciuitates perijsse: ⁊ nesciebāt
aliq̄ loca illesa eē. Sic enim supra dixerunt nullus viroꝝ re-
mansit in terra que ingredi possit ad nos ſm morē vel viam
vniuerse terre. Etiā qz viderāt ꝙ deus miserat angelos suos
⁊ liberauerat eas de natiōe ciuitatū putauerūt ꝙ cōseruaſ-
set eas vt in eis humanū genus cōseruarēt: ⁊ qa deus ma-
trem earū occiderat credebāt ꝙ in hoc eis licētiam dedisset:
vt de p̄re suo semē susciperēt sicut a ꝑncipio licuit fratribus
sororibus copulari: ita hic liceret filia patri qa maior neceſ- Opinio
sitas erat: ⁊ hoc a deo sic factuz esse putabāt. ¶ Strabus di strabi
cit ꝙ loth nō excusatus fuit ꝓpter duo ꝓmo qa angelo dice ꝓmam
ti ei ꝙ maneret in segor nō credidit: ⁊ in hoc incestus occaſi
onem prestitit: qa si mansisset in segor cum ciuitas illa sbuer
sa non fuerit filie eius ibi manentes non haberēt occasionez
accedendi ad patrem carnaliter: cum alios viros viderent.
¶ Secundo quia inebriatus fuit: ⁊ in hoc futuro incestui 2. rō
locum dedit. ⌊ Nec quando surrexit ⌋ licet pater non sciue-
rit qñ filia accubuit nec qñ surrexit sciuit tñ qñ sensit carnem
femineā apud se: ⁊ qñ eaz defloraūit. Sed deinde nōdū ebi
bita ebrietate somno depressus nō sēsit eā surgere: ⌊ ecce dor
miui cū p̄re meo ⌋ .i. ab eo fui carnal'r cognita: ⌊ ⁊ dormies cū
eo vt

eo vt ſaluemus ſemē de pre nro: ⁊ p3 in hoc q̄ cā dilatādi genus humanū: ⁊ nō cā alicui⁹ federis delectatiōis ad p̄rem accesserit: q: ſi ꝑpter delectationē egiſſent non dixiſſet imediate maio: ad minozē vt dormiret cū p̄re: ſed ipa redꝺiſſet vt magis delectaret. ¶ Itē q: poſtq̄ in duabus noctib⁹ ſenſerunt ſe de pre ſuo grauidas nunq̄ acceſſerūt ad eū ⁊ cōceperūt ḡ due filie loth. ⁊ Satis erat loth diſpoſit⁹ qui in ſenectute ꝓſtitutus vt ſupa dictū eſt potuit duas puellas vgines defloza re: ⁊ vtrāq̄: imediate grauidare. ⁊ Et vocauit nomē ei⁹ moab ⁊ .i. ex pre eſt nomē cōpoſitū ſm hebzeos ⁊ ſignat ex pre: ⁊ in hoc fuit iſta maio: inuerecūda: q: in noie filij ſui turpitudinē exꝑſſit. ſ. q̄ ex pre ſuſcepiſſet eū. ⁊ ⁊ vocauit nomē ei⁹ amon. ⁊ Iſta nō fuit ita ipudēs iponēs filio ſuo nomē honeſtius: amos eni ſignat filiū populi ſui. i. parentele ſue honeſte ꝓcipere: ſicut ſarra de abzaham tñ erat cōſobzina eius. ſ. filia aran ⁊ ſozoz loth. ¶ Sciendū tñ q̄ ꝫ ſcriptura mētionez nō faciat: q: nō curat de oibus tñ paulo poſtq̄ iſte coitus ⁊ inebriatio cōtigerūt lot ⁊ filie ſue: cognouerūt tota alia terrā ſaluam foze: ⁊ redierūt ad aliquā ciuitatez; ⁊ filie p̄i ſuo narrauerunt qđ contigit ordinē rei geſte: ⁊ intentionē ad quā: ⁊ licet ꝑpter actus turpitudinē: ⁊ deformitatem cōſiderās ſanctus loth doluerit poſtea tñ cōſolationē accepit. ⁊ ipe eſt p̄ amoni tarꝝ ⁊ ab iſtis duobus deſcēderūt due gētes. ſ. moabite ⁊ amonite qb⁹ poſtea deus bene fecit dans hoſtilē terrā eis in poſſeſſiōez ſūt fecit filijs iſrael: vt p3 Deu. ij. c. refertur ad tp̄s quo iſte liber ſcriptus fuit ſcilz tēpoze Moyſi: tunc eniz amonite: ⁊ moabite erant duo populi ſatis multiplicati vt patet i lib. Numeri ⁊ Deuteronomij.

¶ L. S. De pegrinatione abzae in geraris: ⁊ de oblatione ſarre ⁊ reſtitutione. Capitulū. xx.

Roſectus ide abzaā in terraz auſtralē hitauit inter cades ⁊ ſur: ⁊ pegrinatus eſt in geraris. Dixitq̄ ō ſarra vxoze ſua ſozoz mea ē. Diſit ergo abimelech rex gerare ⁊ tulit eā. Uenit aūt de⁹ ad abimelech per ſomnium nocte: ⁊ ait illi. En morieris ꝓ mulierē quā tuliſti. Habet. n. vir Abimelech vero nō tetigerat eā: ⁊ ait. Dñe num gentē ignozantē ⁊ iuſtā interficies. Nōne ipſe dixit mihi ſozoz mea eſt: ⁊ ipſa ait frater meus eſt. In ſimplicitate cordis mei ⁊ mūdicia manuū mearum feci hoc. Dixitq̄ ad eū deus. Et ego ſcio q̄ ſimplici corde feceris: ⁊ iō cuſtodiui te ne peccares in me: ⁊ nō dimiſi vt tangeres eā. Nunc ergo redde viro ſuo vxorez: ⁊ orabit ꝓ te: q: ꝓpha ē: ⁊ viues. Si aūt nolueris reddere: ſcito q̄ morte morieris tu: ⁊ oīa q̄ tua ſūt. Statiq̄ de nocte ꝓſurgēs Abimelech vocauit oēs ſuos ſuos: ⁊ loquut⁹ eſt vniuerſa vba hec in aurib⁹ eoz. Timuerūtq̄ oēs viri valde. Uocauit aūt abimelech ét abzaā: ⁊ dixit ei qd feciſti nobis: qd peccauim⁹ in te q: induxiſti ſup me ⁊ ſup regnū meū petñ grāde q̄ nō debuiſti facere: feciſti nobis: rurſuſq̄ expoſtulās ait qd vidiſti vt hoc faceres. Rñdit abzaā Cogitaui mecū dicens. Forſitā nō eſt timoz dei in loco iſto: ⁊ interficient me ꝓ vxore meā. Alias aūt ⁊ ve ſozoz mea eſt filia p̄ris mei ⁊ non filia mris mee: ⁊ duxi eā in vxorē. Poſtq̄ aūt eduxit me de⁹ de domo p̄ris mei: dixi ad eā. Hāc miaz facies mecum. In oi loco ad quē ingrediemur dices q̄ fr tuus ſiz Tulit igr abimelech oues ⁊ boues: ⁊ ſeruos: ⁊ ancillas: ⁊ ꝺdit abzaā reddiditq̄z illi ſarrā vxorē ſuā ⁊ ait. Terra cora vobis eſt: vbicūq̄ tibi placuerit hita. Sarre aūt dixit. Ecce mille argenteos dedi frī tuo hoc erit tibi in velamē oculoz ad oēs q̄ tecū ſunt. ⁊ quocūq̄ prexeris memēto te depbēsaz. Oīāte ät abzaā: ſanauit deus abimelech ⁊ vxorē ancillaſq̄ eius ⁊ pepererunt. Concluſerat. n. dō minus omnem vuluam domus abimelech ꝓpter ſarram vxorem abzae.

Capitulum xx.

Roſectus ⁊ Deſcripto qualiter ſe habuit abzaham ꝓficiens ad ꝓmū hic deſcribit qualiter ſe habuit ad ꝑpam domū: ⁊ hoc duplicit. Primo q̄liter ſe habuit ad vxorez. Scōo q̄liter ſe hūit ad plem c. ſe. Prima in q̄ttuor ptes ꝑmo deſcribit ſarre ſublatio. Scōo ꝓ iſta ſublatiōe punitio: ibi ⁊ venit aūt deus ad abimelech. ⁊ Tertio ꝓ iniuria facta ſatisfactio ibi ⁊ ſtatiq̄ de nocte. ⁊ quarto pene debite per ōronem relaxatio: ibi ⁊ oza te autē abzahā. ⁊ ¶ Circa ꝑmum ⁊ Profectus inde ⁊ .i. a loco in quo ante manebat. ſ. in cōualle mābre apud hebzon: ⁊ circa pentapolim. ¶ Quare inde receſſit. ¶ Dicūt hebzei q̄ iō receſſit q: multū diligebat hoſpitalitatem ⁊ locus ille in quo ante manebat erat locus viatoz q: erat circa ſodomā: ⁊ gomozrā ⁊ alias ciuitates ad q̄s magnus comeatus viatozum erat q: terra illa babūdātiſſima erat in oibus vt dictū fuit. ſ. xiij. c. q: tota irrigabat̄ iordane ⁊ erat q̄ſi paradiſus dñi. veni entibus in ſegoz: nūc aūt deſtructis ciuitatibus non erat aliquis trāſitus nec hoſpitalitas: iō trāſiuit ad aliā terrā in qua poſſet vti hoſpitalitate. ¶ Sed forte dicet q̄ hoc nō videtur ſufficies: q: ſi ꝓpter ſolā hoſpitalitē abzahā ide receſſiſſet iuiſet ad aliquā terrā cōuicinā in qua hoc leuit operari poſſet ⁊ non iuiſſet ad terrā talis regis in qua vxoris caſtitas poterat pati diſpēdio ſicut in egypto fuit: ⁊ q: ad egiptū nō acceſſit ꝓpter hoſpitalitatē ſed ꝓpter famē ita etiā videt q̄ iuiſſet in garara. Sic etiā poſtea yſaac deſcēdit in garara pp famez: vt p3 j. xxvi. c. ¶ Rñdet q̄ bene poterat eē q̄ abzahā deſcēdiſſet pp aliquā aliā cām quā pp hoſpitalitatē: q: gerara eſt in terra ꝓmiſſiōis ſicut terra in q̄ ante manebat: ⁊ iō ſecur⁹ ad illā trāſibat ſicut erat in alijs terris in qbus peregrinabat̄: ⁊ licet abzahā mādauiſſet vxori ſue q̄ ad q̄cūq̄ terrā pgerēt ſemp ſe vocaret ſozoz eius: ⁊ nō vxorē: vt. j. p3: tñ nō erat ibi multa cā timēdi ſpālis magis q̄ in alijs ptibus terre ꝓmiſſionis. ¶ Quod aūt obijcit de egypto nō eſt ſil'e: q: egyptus extra terrā ꝓmiſſiōis: ⁊ etiā gens illa multū feruet libidine: cā aūt ſ. xij. c. aſſignata fuit: ⁊ in terrā auſtralē ⁊ gerara eſt terra auſtralis: ⁊ pōt vocari auſtralis duplr: vel reſpectu tre toti⁹ chanaā: vel reſpectu tre in q̄ ante morabat̄ abzahā. ¶ Eſt autez gerara auſtralis reſpectu terre ꝓmiſſiōis q: ē in latē meridia nō terre illius ⁊ terminū egypti: ⁊ p3 p id qđ ſubdit. ſ. q̄ gararā: ſit apud cades ⁊ ſur: ſed iſta duo ſunt dekta ꝑ que venerūt iſraelite de terra egypti de dekto ſur. p3. Exo. xv. c. cū dicit tulitq̄ moyſes filios iſrael de mari rubzo: ⁊ duxit illos ꝑ deſtum ſur: de cades p3 q: venerūt ad eā ſcōo āno quo fuerūt in deſerto poſt exitū de egypti vt p3. Nume. xij. ⁊. xiij. ⁊ deinde ſteterūt ibi triceſimo q̄rto anno vt p3 Num. xx. etiā: q: vt p3 Exo. xij. c. via vicina terre chanaā de egypto ē per terrā philiſtin. ¶ Itē q: dicit paulus oroſius ꝓmo li. de ormeſta mundi q̄ egypt⁹ iferioz h3 ab oriēte arabiā: ⁊ paleſtinā: ⁊ ſic paleſtina tāgit egyptū: vel pōt vocari auſtralis reſpectu terre i q̄ ante hitauit abzahā. ſ. in cualle mābre: q: iſta terra ē i medio ſortis inde vt p3 ioſue. xv. c. poſſeſſio aūt inde ē tota terra auſtralis vt p3. c. c. Eſt ḡ gerara magis auſtralis cū ſit magis ꝺ egyptū ⁊ in terminis terre ꝓmiſſiōis vt p3. ſ. c. ſ. ſcī ſunt timini chanaā venientib⁹ a ſidone gerarā: donec ingrediaris ſodomā: cū ḡ ponat̄ ibi ſidon: vt timinus aglonaris: ⁊ ſodoma vt orientalis ⁊ gerara vt auſtralis: ſeqt̄ q̄ magis auſtralis ſit q̄s hebzon vel aliq̄ tra de ꝓtib⁹ chanaā. ⁊ hitauit inter cades ⁊ ſur. ⁊ cades eſt loc⁹ in deſerto pharan: in q̄ ſiciētes filij iſrael petierūt aq̄s: ⁊ exaſperauerūt moyſen: ⁊ aaro ⁊ fecerūt eos peccare: ꝛz aduxerit aquā de petra vt p3. Num. xx. c. ⁊ iſte locus vocat̄ cades barne: ſur eſt ſolitudo ꝺ terminos egypti inter cades ⁊ barad: iſta ſolitudo vocat̄ alio noie deſertū ethā qđ eſt ꝓiunctū tre egypti: ⁊ p3 q: Exo. xv. c. dr q̄ tulit moyſes filios iſrl de mari rubzo: ⁊ igreſſi ſūt in dekū ſur: ⁊ Nu. xxxiij. c. dr q̄ trāſeuntes filij iſrael ꝑ mare rubzum ambulauerunt per deſertum ethan. Si autem iſta deſerta nō eſſent idez nō poſſet ſtare

A
q̄re ⁊ receſſit ide opio hebzeozum

Obo

Rñ. ad ou.

Rñ. obonis

B
Prima rō.

Alia rō.

C
qd ſit cades.

set stare littera cum vtraq3 dicat q egressi de mari rubro venerunt per desertū sur vel desertū ethan. ¶ Item q2 Exo.i5. c.dr: q post mare rubrū venerūt in desertū sur ambulauerūt q3 tribus diebus per solitudinē: z Nume.xxxiij.c.dicit pfecti de mari rubro ambulauerunt tribus diebus per desertum Ethan: ergo idē erat. ¶ Item: q2 Exo.xv.c.dr q post q3 ambulauerunt trib9 diebus per solitudinē sur z nō inuenerunt aquaz castrametati sunt in marath. Nume.xxxiij.c.dr q pro secti de desto ethā venerūt in maraht. Nico.tñ dicit Exo.i4. q nō sit idē sur z marath vt p3 in argumēto suo ibidē: s3 necessario cogef cōfiteri esse idē de quo Exo.xiiij. magis dicem9 ⌊ Et peregrinat9 est in geraris ⌋ i. in terminis gerare: sicut dicimus in hierosolymis. i. in terra hierusalē. ⌊ Dixitq3 de sarra vxore soror mea est ⌋ q2 timuit mori ppter illaz vt. j. p3 ⌊ misit abimelech rex gerare ⌋ boies suos ad abrahā vt daret sibi illam sororez suā: ⌊ z tulit eā q2 licz abrahā inuolūtarius eēt non poterat tñ recusare q2 dixerat eaz eē sororem suā. ¶ S3 dices nō videf rōnale q abimelech tulerit sarraz vt eēt vxor eius vel cōcubina: q2 reges nunq3 accipiūt de mulierib9 alie nigenis: nisi ppter magnā pulchritudinē z fecūditatez. i. qa est disposita ad accipiendū z faciendus bonos fetus. Sarra autē neutrū hoz hēbat: q2 iam erat nonagenaria vt dictum fuit supra. xvij.c. z desierāt mulierbria fieri vt p3. s. xviij. ca. Jō nec pulchritudo que per vetustatē excludif nec fecunditaf ei inee poterāt: nullus ergo rex debuisset eaz ad aliqd diligere.

¶ Rñdetur fm hebreos q sarra talis erat qualis amari potuisset q2 tota vita sua remāsit in ea carnis teneritudo z leuitas; z viuacitas colorīs que faciūt pulchritudinē. ¶ Et hoc potuit eē in ea ppter duo: aut ppter sanctitatē aut q2 nō peperat nec nutriuerat z erat bone cōplexionis: partū autem z nutritio paruulorz feminas cito inueterat z oēm pulchritudinem tollit sic etiā legit de moyse: Deute. vlti. c. q cū eēt cētum z viginti annoz nō caligauit oculus eius: in hebreo dicit nō est offuscat9 color eius vel oculus q2 vnū nomen hebraycuz est cōe ad oculū: colorez: z fontē. ¶ Sic etiā habef de caleph q eadē fortitudo bellica que erat in eo qn erat ānorum q̄draginta q̄tuor fuit qn erat annoz octoginta qnq3 vt p3 iosue. xiiij. c. Qđ aūt deus ħ cōcesserit sarre in tāta etate satis est rōnale: q2 sicut robur corpis ita pulchritudo qđā dei donū est: z sicut illud datur ita istud ⌊ Uenit aūt deus. ⌋ hic ponit scōm, s. ablatiōis sarre punitio: z anteq3 de9 per somnium manifestaret abimelech inciderat ipse in q̄dā magnam egritudinē imediate vt venit sarra z desperantibus medicis de eius salute deus per somniū ei locut9 fuit q ista contingebant ppter vxorē peregrini quam violēter tenebat z q nisi redderet moreref: z terribil'r deus ei cōminat9 est ante q3 de us appareret abimelech pcusserat familiam eius cōcludēdo oēm vuluā domus abimelech. s. ne mulieres domus sue laborantes in partu pere possent. ¶ Et sciendū q vt textus inuit imediate vt capta fuit sarra deus pcussit abimelech ne tangeret sarrā: z cito liberauit'eū: nō enī pmansit tāto tpe in domo abimelech sicut alia vice manserat in domo pharaonis.

¶ Ratio est: q2 sarra tūc nouiter cōceperat: z si ibi magno tē pore pmāsisset appareret vterus eius tumēs: z fuisset ħ valde inhonestū sarre z abrahe: z deprehendisset abimelech mendaciū abrahe turpiter: z forte cōtra eū aliq attētasset ex quo etiā p3 q imediate post sodome euersionē venit abraham in gerara. Et cū dictū fuerit. s. xviij. c. ab angelo q post vnū annum sarra filiū haberet: z ħ fuit dictū vna die anteq3 subuerteref sodoma vt p3. e. c. ergo si moratus fuisset p aliquot dies descēdere in gerara qn illuc iret vterus sarre iam intumesceret: z sic nullo modo vellet accipe abimelech sarrā cū videret eam pgnātē s3 nūq3 deprehendit abimelech sarrā eē pgnantez nec qn recessit: ergo modicū post subuersionē illaz ciuitatuz q̄tuor: venit: z modicū cū abimelech morat9 est. ¶ Sed forte dicet q ista nō euenerūt seriatis sicut narrant: q2 nō semp res narrātur eodē ordine quo gerūtur vt p3 in multis locis: potuit ergo hoc eē ante subuersionē sodome vel post magno tpe postq3 recessit z genuisset ysaac. ¶ Sed hoc nō pōt stare: nō enis pōt dici q ħ cōtigerit post natiuitatē ysaac: q2 sp habitauit abrahā in bersabee post natiuitatē ysaac. ¶ Sed qn abrahā venit ad abimelech nōdū moratus fuerat in bersabee: q2 locus iste est in terra philistinoz vt p3. c. se. que erat sub dño abimelech vt p3 ibidē. ¶ Itē non est ꝓbabile q ista cōtigerint post natiuitatē ysaac: q2 tūc cognosci posset vtrum sarra eēt vxor abrahe an nō. ¶ Itē nūquā dz ordo scripture credi mutat9 nisi ppter aliq3 necessitatē: alioqn nulla certitudo teneref in ordine rez gestaz qđ absurdū est sed. s. posuit pmissionē plis ad abrahā deinde. c. se. ponitur cōplemētum huius: ergo hoc q interponit videf q ptineat ad tps inte me diū cū nō videat aliud ꝓgruētius ad qđ possit hoc pertinere. Nec pōt dici q ħ acciderit ante subuersionē sodome: q2 ante subuersionē sodome manebat abrahā in qualle mābre: vt p3 s. xiiij. c. z qn fuit destructa ibidē manebat. p3. s. xviij. c. q2 qn angeli venerūt ad destruendū sodomā in spē viroz abrahaz iuit cū eis ostēdēs viā quo vsq3 videret sodomā. ¶ Itez alia die qn destructe fuerūt ciuitates surrexit abrahā mane z venit ad cōtēplandū ciuitates: z tūc ardebāt vt p3. s. pce. c. S3 in pncipio huius capi. dr q inde pfectus fuit abraham veniens in geraris. i. de loco in quo ante manebat. s. in conualle mābre. ¶ Ergo necessario dōm est q fuit post euersionez sodome: z ante natiuitatē ysaac tpe quo sarra grauida erat prorans in vtero ysaac: z sic nō est aliqua anticipatio: vel recapitulatio: sed rectus ordo seruat9 est. ⌊ ad abimelech per somnium nocte. ⌋ hoc erat qn abimelech infirmitate grauat9 erat z a medicis desperat9. ⌊ z ait illi nūquid deus vel angelus loco dei locut9 fuit abimelech videf q sic: q2 alias lra falsa est.

¶ Rñdetur q nō fuit hic aliq realis verboz ꝓlatio nec realiter aliqd audiuit abimelech: qn ergo dr ⌊ ait illi. ⌋ dico q ħ fuit fm q lra declarat. s. per somniū: est eni somnioz vel aliq imaginaria sensatio facta duz dormimus: somn9 autē est ipsa dormitio: cū aūt dormimus ipossibile est fieri sensationē p aliquos sensus exteriores: q2 ad causādā visionē vel auditionē requirif actualis cōuersio aie ad sensationē: z iō videm9 aliqn ptingere q aliq boies habētes oculos aptos: z nullo mō impeditos aliqd ante se positū nō vident z tñ ipsa spēs visibilis multiplicaf p mediū qđ est in ipsa pupilla: q2 tñ aia nō se reflectit semp ista nō patif ab aliquo istoz: z tunc nulla facta mutatiōe in corpe fm locū vel fm situ z manēte oculo aperto vt ante si aia relaxef ab illa cōsideratiōe in q̄ ante erat incipiet videre visibilia que ante nō videbat. ¶ Patet hoc manifestius in raptu: q2 qncunq3 aia rapif semp rapif ad magnū intelligibile: z cū tota intēdat illi nullo mō intēdit opationibus organicis aialib9 vel nālibus: z ita videf mortuus corp9 licet aia intra corp9 sit vt qn paulus raptus fuit ad intelligēdam z cōtēplandā clare diuinā eēntiā q2 tñ intelligibile z tali mō maximā attētionē requirebat maxima autē attētio ē qn potētia totaliter intēdit in suū obiectū z in nihil aliud. Oportuit ergo q aia pauli soli diuine eēntie contēplāde intēta nihil circa corp9 operaref z ita videref mortuus z nescire vtrū in corpore an extra corp9 z sic dixit ipse beatus paulus. ij. ad corinthi. xij. c. Scio hoiem in xpo ante hos fere q̄tuordecim annos siue in corpe nescio siue extra corpus nescio deus scit raptū hmōi vsq3 ad tertiū celum: z scio hmōi hominem siue in corpore siue extra corp9 nescio deus sit qui raptus est i paradisuz z audiuit archana verba que nō licz homini dicere. Si aūt aia aliquo mō potuisset intēdere tūc corpalibus operatiōibus nō eēt maxima attētio. ¶ De q3 autē magis dictū fuit Nume. xij. c. de generib9 pphetie z ibi vide. Non potuit ergo abimelech videre vel audire duz dormiret. Sed tūc dormiebat: q2 dicit lra per somniū: ergo nō audiuit realiter. S3 factū sic q dum dormiret deus mouit fantasiaz suā formādo ymagines dei apparētis z verboz que dicebanf: z talis verboz ꝓlatio imaginaria vocaf hic dicere. Sicut nos videm9 in somnis z nobis apparet q vere audimus: z si natura tantam mutationē facere pōt per nāles spēs fantasticas qđ deagere poterit per spēs quas impresserit fantasie: q2 tñ ille erūt motiue ipsius fantasie q ipsa sensatio imaginaria modicum videatur distare a sensatiōe vera z reali: z ita erit certū illud qđ isti taliter repzesentaf q̄si si auribus audiret aut oculis videret. ⌊ En morieris ppter mulierē quā tulisti. ⌋ Sed q̄ritur nunqd istud fuit mendaciū q2 nō sic contigit vel q2 sic deus agere nō intēdebat. ¶ Dicet forte aliqs q2 ista nō fuit determinatio diuine volūtatis. Sed fuit ostensio eius qđ cā particularis regrebat. s. peccatū abimelech. Uñ non intēdebat deus dicere q certe morereſ sed q peccatū suū. s. q2 tulerat mulierē vt dr in lra merebaf vt moreretur. Sic enim dicif de ezechia rege qn deus dixit ei per Jsaiā dispone domui tue morieris: z nō viues vt p3. iiij. Re. xx. z Jsa. xxxviij. c. nō intelligebatur tamen q deus dicebat eum esse certe moriturum: s3 q

causa

Rō. dicti ꝑ Scōa

Tertia

D

Opio Nico. de sur.

Obo

Rñsio.

E

Rō dicti

F

G

Notādum

Rō dicti

H

Rñ. q̄dam.

J

Cōfutatio, ꝓma rō.

2. rō

3. rō

4. rō

Determinatio

K

Anan. vl. deus loquēs fuerit abimelec

L

M

Rō dci

Determinatio.

Rñsio

tã nãlis inferior.ſ.infirmitas ſua exigebat q̃ ipſe morereꝛ
de quo magis diximus deutero.xviij.c. ¶ Et adhuc ꝓfirma-
tur hoc qꝛ in fine capl'i dr:qõ orante abrahaz pro abimelech
liberatus eſt:g̃ vr q̃ ante ꝓmerebat mortem:ꝛ ſi nõ oraſſet
abrahã mortuus fuiſſet. ¶ Sed hoc nõ põt ſtare:qꝛ nõ fece
rat abimelech aliqõ pctm̃ quod requireret q̃ morereꝛ:nõ eſt
g̃ dõm q̃ deus oñdebat ei q̃ ſm cãz pticl'are moriturus eẽt
pz qꝛ abimelech dixit in ſimplicitate cordis mei ꝛ in puritate
manuũ mearũ feci hoc:ꝛ deus hoc ꝓfirmauit ſubiũgẽs ego
ſcio q̃ ſimplici corde feceris:ꝛ iõ cuſtodiui te ne pecares in
me:ꝛ ipſa ſra manifeſte declarat eũ nõ peccauiſſe cũ dicit:ꝛ
iõ cuſtodiui te ne peccares in me. Si g̃ nõ peccauit nõ mere
bat morte ſm determinationẽ pticl'aris cãe:qꝛ cã mortis eſt
ipſum pctm̃. ¶ Et exẽplũ de ezechia nõ eſt ſil'e:qꝛ ibi ſberat
aliq̃ cã nãlis pticularis que exigeret morte ezechie.ſ.egritu-
do magna:in abimelech aũt nihil:vt dictum eſt. ¶ Nec valz
ꝓfirmatio qꝛ oꝛo abrahe fuit ad ſoluẽdũ abimelech ab ifirmi-
tate q̃ tenebaſ ipe ꝛ dom⁹ ſua ꝛ nõ ad liberãdũ ipz a ſnia mor
tis ꝛ hoc pz qꝛ.j.dr q̃ orãte abrahaz ſanauit de⁹ abimelech:
ꝛ vxorẽ ꝛ ancillas ꝛ peperẽrũt. ¶ Dõm ergo q̃ iſta v̈ba nõ
exprimebãt determinationẽ volũtatis diuine nec aliquã cãz
inferiorẽ nãlem vel ſpũalẽ inductiuã vel ꝓmeritoriã mortis:
ſz ſoluz dicebanꝫ cõminatorie. ⌊ en morieris pp mulierẽ quã
tuliſti. ⌋ ſ.ſi nõ redideris eaz:vel põt dici q̃ lz nõ eẽt aliquod
pctm̃ iſtius pp qõ iſte deberet mori vt deus deteſtaꝰ eſt erat
tm̃ inflicta ei aliq̃ infirmitas vt redderet ſarraz ex qua ſi per-
mitteret a deo nãliter mortuus fuiſſet:iſta aũt infirmitas nõ
fuit inducta nãliter ſed a deo infligta:nõ tm̃ fuit inflicta ꝓpt
aliqõ pctm̃ comiſſuz p̃ ſarrã:ſz qꝛ abrahã patiebaꝫ iniuriam
mulier:nõ enĩ vere faciebat iniuſtũ rex abrahe qꝛ non puta-
bat eẽ vxorẽ neq̃z ex ls merebaſ penã deus tm̃ dat penaſ vt ei
placz ꝛ aliq̃n punit hoies i vno fcõ inocẽtes pp pctm̃ qõ olim
cõmiſerũt:tunc puniunt.cũ tũc pctm̃ nõ egerint ꝛ hoies pu
tant eos in illo actu deliquiſſe. ¶ Et ſic multi delinquentes
exiſtimanꝫ qui nõ fuerũt magna tm̃ eſt dei iuſtitia:qꝛ ls ipſe tẽ
deliquerint meruerũt:tm̃ alꝫ q̃ crederenꝫ deliqſſe tũc. Potu
it eẽ g̃ q̃ abimelech meruerit puniri ꝛ nõ punit⁹ fuit ꝛ nunc
puniuit eũ deus pp abrahã cõmutãdo punitionẽ vnius delt
cti ad alterũ. ¶ Judices aũt humani iſtã cõmutationẽ face-
re nõ põt.ſ.q̃ puniãt vnũ hoiem quẽ ſciant olĩ deliqſſe ꝛ tm̃
nõ accuſatũ de illo crimĩe ſi nũc accuſeꝫ de alio qõ falſe obꝫ
cit ſm rẽ nec etiã teſtibus cõprobaꝫ. ¶ Et rõ eſt qꝛ iudicib⁹
humanis nõ totus ſtatus hois iudicãdus cõmittit ſz caſus
particularis:deus aũt totã vitã iudicat cũ hõ total'r ordineꝫ
in deũ ꝛ nõ eodẽ mõ i cõicationẽ politicã maxie qꝛ i cõicatõe
politica puniũt ꝺlicta ad ꝓſuationẽ ſtat⁹ politici:pdit ãt ſtat⁹
politic⁹ ex pditione ſuaꝝ ptiũ q̃ fũt ſingl'i ciues cũ ꝓſtet ex hiꝭ
ptib⁹ pdit ẽt qñ agit p̃ publicã honeſtatẽ aut vtilitatẽ dato
q̃ p̃ nullũ de ciuibus agaꝫ. Quedã aũt ſunt vicia que nõ fũt
p̃ aliquã ptẽ ciuitatis.ſ.q̃ infligaꝫ dãnum aut iniuria alicui
ciui:nec ſunt p̃ publicã honeſtatẽ:ſicut q̃ aliqs cibis imode
rate vtaꝫ aut potibus:vel q̃ proximũ ſuũ nõ diligat vt man
dat lex diuina vel q̃ cõcupiſcit res alterius:ideo iudices hu
mani in policia iſta nõ puniũt dato q̃ cõſtent publice:de his
aũt que ſunt p̃ aliquẽ de ciuibus aut cõtra vtilitatẽ vel ho-
neſtatem rei publice iudices humani iudicant ſed non ſine
accuſationibus ꝛ probationibus. Nam dato q̃ iudici con-
ſtet alicuius pctm̃ nõ iudicialiter:ſed qꝛ ipſe vt ſinguiaris p
ſona vidit eũ cõdemnare non põt ſi ab aliquo nõ accuſetur
qꝛ licz publica honeſtas eſſet crimina nõ manere ipunita:tm̃
ſi daret q̃ ſic iudices videntes aliqõ crimẽ fieri vt ſingula-
res pſone poſſint cõdẽnare pp illõ eſſet occaſio magnoꝝ
maloꝝ.ſcilicet q̃ ipſi iudices calũniari poſſent cuicũq̃z vel
lent ſicut illi duo ſeniores iudices iſrael in babylone accuſa
uerunt ſuſanã ꝛ cõdemnauerũt eam vt pſone publice cũ ipſi
dixiſſent vidiſſe crimen eius vt pſone p̃uate:ꝛ tm̃ mentiti ſũt
ꝛ eã iniuſte condẽnauerũt niſi deus occuriſſet:vt pz danie.
xiij.c.ſi ãt tũc nõ licuiſſet iudici odẽnare aliquẽ ex ſua accuſa
tõe ſz ex accuſatõe alicui⁹ alteri⁹ nõ potuiſſent illi ſeniores cõ
demnare ſuſanã:etiã ſi iudicibus cõcederet punire poſſe ali
quẽ de crimine qõ olim egerat quando nunc de alio accuſa-
tur quod nõ cõſtat eſſet locus affectionis ꝛ plenus iniurijs
multis. Jura aũt humana magis voluerũt aliq̃ peccata ipu
nita reliquere q̃z ad iniuſte puniẽdũ occaſionẽ tribuere. iõ
nõ ſolũ hoc:ſed etiã ſi aliqs iudex aliquem accuſare vellet
qualr'cũq̃z ꝛ delictũ teſtibus cõprobare:nõ ꝓmitteret iudica
re ſentẽtiãdo in eadẽ cã:quia euidens ꝓſumptio eſt q̃ ille q̃
alterũ de crimine accuſat vellet illũ punire ꝛ ſic ſemp eẽt ſu
ſpecta ſnia qꝛ aliquo mõ poſſet cauillare vel teſtium atteſta
tiones puertere. Si g̃ iudex p̃ aliquẽ cãm hẽat deponat ha
bitũ iudicis ꝛ cozã quouis alio litẽ agat:iura nãq̃z volũt iu-
dicẽ ad neutrã ptiũ eſſe magis affectũ:facil'r enĩ qlibz in illõ
tendit ad qõ aliqual'r affect⁹ eſt. Sic g̃ infirmitas iflicta abi
melech nõ poterat curari niſi a deo ꝓcibus abrahe curare
tur ꝛ huic cõſonat dictũ ioſephi.ſ.q̃ medicis deſperantibus
de ſalute abimelech apparuit ei deus dicẽs iſta.ſ. ⌊ En mo-
rieris qꝛ tuliſti vxorẽ. ⌋ i.lz tu nõ pecaueꝛ] in hoc ego tm̃ infli
xi tibi infirmitatẽ de qua morieris qꝛ tuliſti vxorẽ peregrini
niſi ipſe pro te oraueꝛit ꝛ hoc eſt qõ infra dr nũc g̃ redde vxo- 3e
rẽ viro ſuo:qꝛ ꝓpha ẽ ꝛ orabit pro te ꝛ viues. ⌊ hz.n.virũ. ⌋
ꝛ ideo nefas fuit tollere eã viro ſuo. ⌊ abimelech vo nõ tetigit eã:ẽt qñ alia vice capta fuit vt eſſet vxor pharaonis non
fuit tacta:ſz nõ curat ibi textus dicere vtrũ tacta fuerit vl' nõ
hic aũt multũ inſiſtit in hoc ꝛ rõ eſt qꝛ poſtq̃m exiuit ſarra de
domo abimelech quaſi per octo vel ſeptẽ mẽſes peperit yſaac:ꝛ iõ ſi ſcriptura hoc nõ expreſſiſſet poterat dici q̃ yſaac
non erat filius abrahe: ſed filius abimelech vel alicuius de
ſeruis ſuis:quãdo aũt exiuit de domo pharaonis nõ reffere
bat dicere hoc:qꝛ tũc nõ peperit nec concepit ꝛ nunc factuz
eſt. ⌊ Dñe mi. ⌋ i.nũqd gentẽ ignorantẽ ꝛ iuſtã interficies. ⌋ 44
q̃ſi dicat nõ eſt iuſtũ:aliq̃ libri hñt. ⌊ Gentẽ ignorantẽ ꝛ iu-
ſtũ interficies. ⌋ ꝛ tũc. ⌊ Gentẽ ignorantẽ refert ad familiam
abimelech. ⌊ Et iuſtuz. ⌋ refert ad ipſum abimelech. Sz vbi
q̃ſ eſt eadẽ ſnia. ⌊ Hẽtẽ ignorantẽ. ⌋ i.me ꝛ meos q̃ ignoran
ter hoc fecimus:nõ enĩ putauimus eã eẽ vxorẽ illius:cogno
uit aũt abimelech p accñs ſarrã eẽ vxorẽ abrahe.ſ.qꝛ cogno
uit hãc ꝛ hec erat vxor abrahe:g̃ cognouit vxorẽ abrahe:ſz
cognitio p accñs nõ cãt volũtariũ:vt pz.v.ethi. ⌊ ꝛ iuſtaz. ⌋ 44
iuſtus dicit rectitudinẽ volũtatis in cõmittẽdo vl' deſtribuẽ
do:ꝛ qꝛ abimelech ꝛ ſerui eius nõ habuerũt malaz itentõez
cũ acceperũt ſarrã.ſ.fornicandi vel adulterandi:ſed ſolũ ac-
cipiẽdi eã in vxorẽ regis putãtes nõ eẽ cõiugatã:iõ iuſti vo-
canꝫ. ⌊ nonne ipſe dixit mihi ſoror mea eſt ꝛ ipſa ait fraꝛ me⁹ 44
eſt. ⌋ q.d.ex ꝓcordi cõfeſſione amboꝝ ego habui iuſtã cãm
ignorãtie. ⌊ In ſimplicitate cordis mei.i.corde recto ꝛ ſim-
plici accipiebã eã credens eã eẽ ſororẽ eius:fuiſſet enim cor-
duplex. Si ſciẽs q̃ eẽt vxor ſua accepiſſet eã publice q̃ſi fin-
gens q̃ eẽt ſoror eius. ⌊ Et mũdicia manuũ meaꝝ. ⌋ i.quia
mũdus fui in accipiẽdo eam.ſ.qꝛ nũq̃z tetigi nõ debes.g̃ me
occidere. ⌊ Vel imũdicia manuũ meaꝝ. ⌋ ſ.q̃ ad actũ licitũ 3
accipieba.ſ.vt eẽt vxor mea ꝛ nõ in cõcubinã vel alr tractã- Juſtitie actꝰ in duobꝰ
dã:iuſtꝰ g̃ totalr erat abimelech:qꝛ iuſticie actꝰ aut bonitas cõſiſtere.
eius ſimplr cõſiſtit in duob⁹.ſ.in actu interiori affectiõis vt Primuz.
ſi rectũ iudiciũ ſequẽtes recte eligim⁹ ꝛ i exteriori execuſatio
ne ſi fz iudicatũ ꝛ electũ executio ſubſequaꝫ:vtrũq̃z aũt hũit
abimelech ꝓmũ cũ dr i ſimplicitate cordis mei.i.qꝛ ad bonũ
finẽ accipe eã elegi:ꝛ nõ i cõcubinã vel ad illudendũ ei. Se Scõm
cũdũ qꝛ ita executus nõ accedẽs vſq̃z huc ad eã carnalr:qa
nõduz eã in vxorẽ acceperã:ſed expectãs vſq̃z in poſterũ:ꝛ
ſic ſarra munda euaſit. ¶ Sz dices nunqd in his loquebaꝫ A
abimelech vere. ¶ Rñdeꝺ q̃ nihil loquutus eſt:ſed ſicut ſu An abime-
pradictum fuit iſta fiebãt in ſomnijs. Sicut g̃ de⁹ locutione lech vere lo
imaginaria loquebaꝫ ei ipzimens ſpẽs in fantaſia hoc ſignã quebatur i
tes:ita impreſſit alias imaginarias ſpẽs p quas videbaꝫ ſi- his q̃ dice-
bi q̃ rñdebat deo iſta que dñr hic. ¶ Et ſi dicas ſi iſta nõ ñe bat.
bant vere qũo poſt iſta ſurrexit imediate abimelech ꝛ nun- Rñſio.
ciauit ſuis ſuis. ¶ Rñdeꝺ q̃ vt ſupradictũ eſt iſte ſpẽs adeo obiectio.
ipreſſe tm̃ mouebant fantaſiaz q̃ videbaꝫ ſibi veriſſime ſen- Rñſio.
tire:ꝛ ſicut euenit in qbuſdã ſõnis cõtingentibus a nãli cau
ſa q̃ aliqñ ſunt ſomnia ita terribilia ꝓpter magnã imutatio
nẽ ſpẽ q̃ cõpellũt ad veras lachrimas ꝛ tãta anguſtia ali-
quãdo ſequiꝫ q̃ aia nõ potẽs hmõi laboꝛes ſuſtinere excita
tur incipiẽs opari p oꝛgana:cuilibet enĩ iſta ſepiſſime cõtin-
gũt. Sic g̃ fuit in abimelech q̃ magnus motus fantaſticus
valde terribilis.ſ.mortis cõminatoꝛius coegit eum excitari.
⌊ ¶ Ego ſcio q̃ ſimplici corde feceris. ⌋ q.d.ego qui ſuz deꝰ
ꝛ cognoſco reneꝭ ꝛ corda.vidi intentionẽ tuã rectã. ⌊ Et iõ
cuſtodiui te vt nõ peccares in me. ⌋ i.qꝛ vidi te bonã inten-
tionẽ hie.dedi tibi gratiam vt non coires cuz iſta muliere ꝛ
peccares:ex iſta littera clare ellicitur q̃ ſic vnus hõ peccãs.

per illã malã operationẽ demeret ne a deo adiuuet ⁊ q̃ cadat in aliud peccatũ: ita vna bona operatio meret q̃ deꝰ cõseruet operantẽ ne cadat in peccatũ sed ꝓforet ad aliã bonã operationẽ. ⁊ nõ dimisi te vt tãgeres eã. .i. affligẽdo te in firmitate que erat occasio ne eã tangeres vel dando tibi intẽtionẽ ne eam cognosceres: ꝛ si abimelech eã cognouisset nõ peccabat in hoc: q̃ eã vt vxorẽ suã cognosceret. Nũc ḡ redde vxorẽ viro suo. .i. vsq; nũc potueras eã sine pctõ cognoscere ⁊ tenere q̃ ignorabas eẽ maritatã. nũc aũt. .i. q̃ cognoscis eã nũc eẽ maritatã nõ est tẽpus tenẽdi eã sed redde viro suo. q̃ ꝓpha est. hoc ponit pp duo. Prio q̃ forte abimelech diceret deo. dñe ipse nollet eã recipere sed odio habebit putãs q̃ ego cognouerim eã: ad hoc respõdet deus dicẽs q̃ nõ formidet eã dare illi: q̃ vir eius ꝓpha est ⁊ cognoscit pſpũm q̃ tu nõ tetigeris eã: ⁊ iõ libenter recipiet: vel dr̃. q̃ ꝓpha est. ordinãdo cũ sequentibus: ⁊ ipse orabit pro te vt remittat tibi: ⁊ exaudiat a deo q̃ vir scũs ⁊ ꝓpha est. ¶ Pro pha dupliciter dici põt: vno mõ pro illo cui aliqua a deo reuelanr̃ hoibus publicanda: ⁊ sic nos cõiter ꝓphãm vocare cõsueuimus: ⁊ hoc mõ ysaias, hieremias ⁊ ceteri quoꝝ libros habemus ꝓphẽa nobis vocanr̃. ¶ Alio mõ accipit propha pro illo qui a deo aliquas reuelationes accipit ⁊ cũ deo loqtur licꝫ hoibus nihil eoꝝ que audit a deo denũciet: ⁊ sic vocat hic abrahã ꝓpha q̃ deꝰ ei frequẽter loquebat: vt ꝑz. ē. xij. ⁊. xiij. ⁊. xv. xvj. ⁊. xviij. ⁊. j. xxij. c. ⁊ hoc modo vocat maria sororꝫ moysi ⁊ aarõ ꝓphantes: vt ꝑz exo. xv. c. nã ab ipsa nihil ꝓphatũ in libris accepimꝰ: tñ num. xij. ca. dicunt ipsa ⁊ aaron q̃ eis dñs locutus est: ⁊ hoc mõ vocat iosue ꝓpha q̃ deus ei frequẽter loquebat: vt ꝑz iosue. p. ⁊. ij. ⁊ in mltis locis. Dr̃ aũt de eo q̃ est ꝓpha eccle. xlvi. c. ſ. fortis in bello iesus naue successor moysi in ꝓphis magnus fm nomen suũ: licet de iosue posset dici aliquo mõ q̃ eẽt ꝓpha ꝑmo mõ qa populo loquebat aliꝫ de eis que deus dicebat ei. orabit ꝓte. .i. ſ. ne deus iputet tibi hoc ad pctm̃. ⁊ viues. .i. nõ morieris de infirmitate hac quã tibi iflxi que tanta erat vt nãlr ex ea mori deberes. Scito q̃ morte morier. .i. etiaꝫ si alia plaga nõ apponat tibi ea quã pateris sufficit tibi ad mortẽ: ⁊ oia que tua sunt. nõ solũ punit pncepꝫ ꝓ peccato suo sed etiã populus: ⁊ maxime familiares sui. ¶ Causa aũt duplex est. Una q̃ pctm̃ pncipis aliquo mõ est peccatũ subditorũ cũ ipsi possent pncipẽ ad ꝺ̃ria mouere: ⁊ si negligant peccant: ⁊ hoc verum est quãtũ ad petã publica: vt. ſ. q̃ pncepꝫ aliquẽ rebus suis iniuste priuat vel eũ occidit iniuste: de peccatis aũt priuatis nihil attinet. ſ. de illis que intra se rex cõmittit: ⁊ nulli patent: vel de hiſ que ad alterũ nõ sũt vt iuidere supbire ⁊ in cibo delectari. ¶ Alio mõ q̃ populus aliq̃liter est pncipis: ideo sicut interdũ homo pdit res suas ꝓpẽ pctm̃ ita ꝓportionaliter populus punit pp regẽ. ¶ Etiã q̃ ꝓpter petã subditorꝫ interdũ eoꝝ prelati mali sũt: iõ peccata dñoꝝ interdũ redundant in subditos quãtũ ad penã. Statim q̃ de nocte cõsurgẽs. hic ponit iniuria satisfacere ⁊ in hoc satisfecit deo ei cõfessiꝫ obediẽdo. Satisfecit etiã abrahe ei munera tribuendo: quia licet nõ fuerit graviter culpabilis abimelech: aliquẽ saltẽ leuissimã culpã incurrit: pro quo dedit ei munera vt remitteret offensaꝫ ⁊ pro eo oraret. ¶ Vel forte ꝛ nõ peccasset qcq̃ nec se peccasse itelligeret: q̃ tamen deus dixerat abimelech. nũc ergo redde ei vxorẽ suã: q̃ vir ꝓpha est ⁊ orabit pro te: cõsiderauit se abimelech infirmatũ potẽtẽq̃ euadere per illũ: ideo vt inclinaret abrahã ad rogãdũ pro se dedit ei munera. Ista namq̃ solent humanos animos ad oẽm modũ immutare: etiã dato q̃ nulla culpa regis hic fuisset: ⁊ etiã leuissima: q̃ tñ abrahã patiebat dãnũ ⁊ cordialiter dolebat pro ablata vxore: ⁊ sic aliquo mõ credẽt abimelech q̃ abrahã malũ aliuꝫ p̃ eũ hret: ꝛ nõ sic eẽt q̃ abraã vir iustus erat ⁊ vt placaret ira abrahe in eũ ⁊ cõsentiret pro eo orare dedit hic munera. Statimq̃ de nocte cõsurgẽs. In hoc notat magna obediẽtia abimelech: q̃ nõ distulit exequi q̃ fuerat a deo imperatũ: sed imediate vt euigilauit a somno tradidit hoc executioni. Vocauit seruos suos. vt per eos exequeret ea que intẽdebat. Locutusq̃ est vniuersa verba. vt declararet eis q̃ũ deus nõ solũ ipſi abimelech: sed etiam toti familie mortẽ cõminabat. Timuerꝫq̃ oẽs viri valde. q̃ tũc cognouerũt q̃ illa infirmitas a deo iflicta fuerat: ⁊ q̃ poterat eos subito destruere si vellet ⁊ erant in angustia positi nisi deus miserẽt. Vocauit abimelech abrahã. vt daret ei vxorẽ suã. Quid feciſti nobis. non q̃rit quasi dubiter: sed querit per modũ irati qui de p se notis dubitare solet vl̃ que runt vt videãt qd eis rñdeat. Quid pecauimuſ in te. .q.d. hoc q̃ nobis feciſti nõ debuisses facere nobis nisi in vindictã alicuius magni mali: sed nihil tibi tale fecimus. Quia induxisti sup me ⁊ regnũ meũ peccatũ grande. Dr̃ sup me ⁊ regnum meũ q̃ nõ soluꝫ potuerat in hoc peccare abimelech: sed etiã quilibet de regno abimelech: sic eni dixit abimelech rex gerare ad ysaac in sil̃i casu: q̃re imposuisti nobis ꝺ: potuerat eni qsq̃ ꝺ populo coire cũ illa ⁊ iduxisses sup nos pctm̃ grande: vel aliter. Sup me ⁊ regnum meum. quia pro illo facto non solum infligebatur punitio abimelech: sed etiam toti familie sue ⁊ processisset in regnũ nisi cessasset abimelech tenere sarraꝫ. pctm̃ grande. .i. occasione grandis peccati: q̃ vt dictũ est poterat abimelech vel qspiã de populo coire cũ illa: ⁊ hoc erat graue pctm̃: q̃ leuius existimabãt illi ⁊ egyptꝫ virũ occidere q̃ viuente viro cũ eius vxore coire. ¶ Vel dr̃ pctm̃ grande. .i. grauis pena que inflicta erat abimelech ⁊ seruis eius q̃ magna erat. Que nõ debuisti facere feciſti nobis. q̃ nullus debet alteri dare cãm peccãdi: nec cãm vt puniat: peccabat ḡ hic abrahã in duobus. primo q̃ mentiebat. ſ. cõ q̃ occasione culpe ⁊ pene dabat proximo: ⁊ grauia delicta erant ista nisi cã fuisset qua excusaret abrahã quã posui. ē. xij. ca. q̃ ibi fuit sil̃is casus. Rursusq̃ expostulãs ait. .q.d. in hoc declarabat tota intentio abimelech ꝓ abrahã: sed q̃ modus turbatorꝫ est eadẽ sepe repetere impellente animi passione ideo replicuit dicens. Quid vidisti vt hoc faceres. .i. q̃ malũ vidisti inter nos q̃ te moueret ad faciendũ hoc: recte querebat in hoc abimalech: q̃ si abrahã vidisset aliq̃ malũ esse iter philistinos seruos abimelech. ſ. q̃ tollerent viris vxores suas ⁊ occiderent eos p eis hret aliquẽ colorẽ ad mentiendũ sic: sed vbi viderat valde irrõnabiliter faciebat: ⁊ iõ habrã rñdit huic rõni tanquã iuste dicẽs. Cogitaui mecũ dicẽs. .ſ. anteq̃ intraret ciuitatẽ in qua erat abimelech: q̃ hõ dꝫ ꝑuidere ꝓfilio hũano que prꝫuideri pñt. Forsitan non est timor dei in loco isto timorem dei dixit: q̃ magis hõ recedit a malo per timorẽ q̃ per amorẽ ꝛ ꝓfectius sit recedere p amoreꝫ ad paucos tñ ptinet q̃ vulgus imꝑfectũ est. sola sensibilia sentiẽs ⁊ hoc amans. Et interficient me pp vxorẽ meã. preponẽtes bonũ delectabile bono honesto: ⁊ hoc fuit cã excusans abrahã sufficienter: vt dictũ fuit supra. xij. c. nõ ex seipsa sola: sed ex adiunctione alterius cause. ſ. q̃ forte descendebat pp famẽ vrgẽtẽ vel magis pp aliquã cãm honestã inducentẽ. iõ postea vt euaderet periculũ dixit illud mẽdatiũ: si tñ ipse nõ hñs aliquã cãꝫ descẽdẽdi in gerara: voluisset discurrere: q̃ ipse sibi cãm vel potius occasionẽ diuagãdi assumebat quodãmodo ad mendatiũ subsequẽs occasionẽ prestabat: ⁊ sic nõ eẽt excusatus mẽdatio. Sibi eniꝫ imputare debebat q̃ sine aliqua causa in tali loco se cõstituit in quo induceret ad mentiendũ: ⁊ magis ꝓfidenter hic poterat ista agere q̃ egisset q̃ in egypto: ꝛ confideret in dei bonitate q̃ ꝓseruaret eã: tñ nõdũ expertus fuerat: nunc aũt iam expertus fuerat q̃ in egypto habuisset angelum corporis sui custodẽ: ⁊ sciuerat spũ ꝓphico q̃ ibi cõseruanda erat a deo. Et iõ dixit deus ad abimelech. redde viro vxorẽ suã q̃ ꝓpha est. .i. ipse cognoscit q̃ nõ accesseris ad eam nec accedere potuisses. alias vere soror mea est. .i. deest ꝓter ista rõnẽ quã habui celandi veritatẽ adhuc vẽ est soror mea: nõ accipit vere sororꝫ. .i. q̃ eẽt sororꝫ ex ptẽ ⁊ mr̃e: sed vere sororꝫ q̃ vere erat ex sanguinitate cõiuncti. Filia patris mei thare. .i. nõ immediate: sed erat filia arã ⁊ sororꝫ loth. ⁊ arã ⁊ filius thare ⁊ frater abrahe: sarra aũt neptis thare ⁊ cõsobrina abrahe sicut loth. De hoc diffuse dictũ fuit. ē. xi. c. in fi. ⁊ nõ matris mee. q̃ licet descenderit sarra de semine thare sicut abrahã: tñ mater abrahe non erat mater aran patris sarre: ideo ex parte mr̃is nihil attinebat sarra abrahe: sed ex parte patris: est ergo sensus. Filia pr̃is mei. .i. attinet ad me ex pte pr̃is: ꝛ nõ sit filia immediate pr̃is mei. ⁊ non mr̃is mee. .i. nihil attinet ad me ex pte mr̃is. Et duxi eã. .i. deest accepi eã in vxorẽ: licet eẽt ꝓsanguinea mea: q̃ illo tpe benelicebat in oi gradu ꝺ̃here: ꝓterq̃ sororꝫ cũ frẽ suo ex pte ⁊ matre immediate. Postq̃ aũt eduxit me dñs ꝺ domo pr̃is mei. .ſ. de aran mesopotamie in q̃ habitauit thare ⁊ cũ eo abraha ⁊ nachor vt ꝑz. ē. xi. c. ⁊ iosue. 24. c. In hebreo dr̃. Postq̃

errare

errare me fecerunt dñ de domo patris mei. ⁊ est sensus q̄ abrahā exiuerat de domo p̄is sui ⁊ aran pp idolatriā q: tota cōsanguinitas declinabat ad idolatriā: peregrinatio autē abrahe vocat' error eius: q: videbat hinc inde quasi errabū dus moueri: cū nesciret locū ad quē iret: sz sicut deus eū diri gebat. Sic p3 ad hebr. xi. c. cū dī: fide qui vocat abrahā obediuit exire in locū quē accepturus erat in hereditatē ⁊ exiuit nesciēs quo iret. Hiero. aūt trāstulit singul'r deus: q: aliq̄ ista noia signāt vnū in pl'rali sicut hr̄ in hebreo. deuter. v. c. heloym hayym. i. deoz viuentiū: ⁊ ponit ibi p:o singulari. i. dei viuētis q: vnitatē dei stabilire conatur lex. Errare fecerūt ⁊ exire fecerūt. nō multū differūt q: vtrūq; signat pegrinationē sine certo loco. hāc misericordiā facies mecū. satis eni erat magna misericordia q: p hoc eruebat a morte abrahā. Si eni dixisset sarra vxor suz illius viri occidissent eū: ⁊ hoc fecit abrahā postq; exiuit de domo p̄is sui .s. de aran q: discurrebat per diuersas terras inter icognitas gentes quarū mores ignorabat: cū aūt esset in domo p̄is sui nihil hoz timebat: iō eā vxorē vocabat. In oi loco ad quē igrediamur. s. q̄n terra suspecta fuerit mihi pp tuaz pulchritudinē: cū aūt habitabat in terra securra vocabat eā vxorez ⁊ nō sororē sicut in bethel ⁊ in cōualle mambre ⁊ postea in bersabee: cū eni in hȳs locis habitauit nō vocabat eā sororem: vt p3. ē. in p̄ncipio. xȳ. c. ⁊. xv. xvȳ. ⁊. xviȳ. c. ⁊ infra. c. se. ⁊. xxȳ. Tulit abimelech dedit munera abrahe vt oraret p eo ⁊ in remissionē offense. Oues ⁊ boues. per hoc intelligit oia genera aialiū qbus vita humana sustentat de qbus daret ei abimelech: q: rex erat ⁊ magnifice daret. Sicut dicitur. ē. xȳ. c. de pharaone q̄ dedit abrahe oues boues asinos ⁊ camelos. Seruos ⁊ ancillas. per seruos ⁊ ancillas que sunt domestice possessiones itelligunt oia alia bona domestica vt aurū ⁊ argētū que daret ei. rediditq; illi sarrā. tradēs eā in ptāte eius. Terra cora vobis est. in hoc faciebat eis magnā grāz q: dabat locū habitādi i toto regno suo vbi cūq; abrahā vellet. Et quātū ad hoc maiorē grām fecit abrahe rex abimelech q̄ pharao rex egypti: nā pharao dedit vxorē abrahe dans ei viros q eū vsq; ad regni exitū custodirent abimelech aūt dixit q̄ maneret in quocūq; loco vellet in regno suo: fecit tñ vterq; bono aio. Naz pharao vidit q̄ egyptȳ erāt luxuriosi valde ⁊ nō habebat pulchras feminas q: nigre sunt cū sint in terra calida ⁊ multū meridiana. Sarra aūt pulchra nimis erat: vt p3. ē. xȳ. c. iō egyptȳ cōcupiscerēt eā ⁊ nō viueret abrahā quiete inter eos. In terra aūt gerare nō erat eadē rō tā vehemēs q: terra gerare est magis aglonaris ⁊ magis frigida: iō sunt ibi magis pulchre quā in egypto ⁊ nō hērent tantā occasionē cōcupiscendi sarrā: etiā q: hoies terre illius minus luxuriosi sunt quā egyptȳ ⁊ abrahā hoc videns mansit in terra illa in bersabee aliqual'r separatus a cōicatione philistinoz. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo. i. abrahe quē vocasti fratē tuū: magna irrisio ē. hoc erit tibi in velamē oculoz. Jin hebreo hz̄: hic erit tibi: ⁊ refert ad abrahā q erat velamē ocl'oz. i. quoddā scutū vel defensio a verecundia sarre: sicut oēs viri sunt defendentes vxores suas ab oibus miseriis ⁊ mutatio est: q: in hebreo hr̄ hu qō aliq̄n ponit p:o masculino ⁊ aliq̄n p:o neutro: rarissime aūt p:o femenino: cōiter aūt ponit p:o masculino: sed nostra trāslatio trāstulit in neutro: q: magis videbat cōuenire referēdo ad preciū mille argenteoz: ⁊ isto mō multi hebreo rū exponūt: vt ra. sa. hoc erit tibi in velamē oculorū. i. de istis mille argenteis emes vnū velamē: ⁊ q: mulieres honeste maxime virgines velant vultū suū ne videant: iō vocat velamē oculoz. Uel fm equiuocationē nois hebrayci qō signat oculū ⁊ colorē. Pōt dici velamē multoz coloruz. s. q̄ illud velamē esset de panno precioso multoz coloz. Sed q: ista nō multū cōueniunt sequē. lre. s. Memēto te eē deprehensaz. iō al'r dōm q̄ ista sunt vba reprehensoria quib⁹ abimelech inuehebat in sarrā: dicēs q̄ nūq; deberet vocare abrahā fratrē suū sed virū ⁊ istud relatiuū hoc refert hic illā superiorē. ppōnē. s. credidi fratri tuo. s. illi quē vocas fratrē: ⁊ nunc dicit. hoc. i. vocare istū fratrē tuū. Erit tibi i velamē oculoz. ad oēs qui tecū sunt. i. iste modus loquendi obscurus vocādo virū tuū fratrē tuū: sit tibi ad oēs qui tecū sunt. i. ad illos inter quos cōuersaris qui te cognoscunt: q: illi nō poterūt errare in tali modo loquēdi: sed nō debes loq tal'r iter extraneos qui te nō cognoscūt q: cito sic deciperēt.

Iste est queniēs valde sensus: ⁊ tūc ista lra nō continuat in sinia lre superiori: sed est sensus q̄ dixerit abimelech sarre: ecce dedi fratri tuo abrahe quē fratrē dixisti mille argenteos ⁊ hoc nō do in velamē tibi vl' aliqd sil'e: sed do ei q: vir iust⁹ est ⁊ oret p:o me remittatq; mihi iniuriā si quā ei intuli: te tñ admoneo ne deinceps vtaris hoc velamine. i. hoc mō loquēdi obscuro ⁊ velato: q: sic posses decipe viros vocādo frez tuū eū qui maritus est. Sed si vis vti tali velamie ocl'oz ad eos qui te cogscunt. Quocūq; perrexeris memēto te eē deprehensam. i. q̄n iueris ad aliquā gentez extraneā memento q̄ ego te accepi in vxorē pp talē modū loquēdi. iō noli inter illos sic loq. Alio mō pōt intelligi referēdo ad mille argēteos. hoc. i. isti mille argētei. erit tibi in velamen oculoz. i. ad tollēdā verecundiā: q: verecundia appet in oculis ⁊ in fröte. iō hoies verecundiā paitentes oculos deprimunt: tūc ergo aliqs velamē verecundie hz̄ qñ hz̄ aliqd per qō nō vecūdet. Oibus q tecū sūt. i. illi q tecū sunt. i. inter qs moraris nō poterūt dīre q̄ ego te fedaui: ⁊ vacuā ire feci: sic fit de mlieribꝰ vilibus: sz ista dona data demōstrāt q̄ ego nō te fedaueri: q: nō volūtarius: sz violētus dedi te viro tuo: cū muneribus vr gente deo: ⁊ sic nullus habebit occasionē de te murmurādi. Sed hoc nō multū queniet itentioni lre q: abimelech intendebat arguere vel irridere sarrā sed iste modus expositionis est ad excusationem. p3. ī. q: dī memēto te esse deprehensaz qō designat reprehēsionē.

appzobatio scōe expōis

ꝯ p⁹ expositio

Scōa.

2 U

Cōfutatio.

Alia expō. ꝯ

Al'r dicit magr̄ in scholastica historia: q: ista est rethorica reprehensio. s. hoc erit tibi in velamē. i. hoc qō factū est. s. q̄ ego te acceperim sic ⁊ dederim tibi mille argenteos: sit tibi in velamen oculorū. s. vt ex hȳs mille argenteis emas sudaria ad sepliendū te honorifice: ⁊ cooperiendū vultū tuū. q. d. cū iā vetula sis ⁊ idigens sudarijs ad cooperiendū oculos in sepulchro nō debui sti me sic illudere tanq; iuuēcula fingens voces ⁊ vocās virū tuū fratrē tuū ⁊ quocūq; iueris memēto te deprehensam ī mendatio. Sed adhuc nulla istarū videt pfecte abimelech intentio volentis redarguere ⁊ irridere castigando sarrā ne deinceps talia faceret: lz quādā supra posuerimus que satis queniēs lre erat: sed ista q̄ subiungit adhuc cōueniētior est. hoc. i. q̄ tu mihi talia fuer] locuta dicēdo abrahā fratrē tuū: ⁊ q̄ ego te in vxorē acceperim: ⁊ mēdacē esse probauerim. Sit tibi in velamē oculoz ad eos qui tecū sunt. i. hoc erit tibi ad verecundiā. s. q̄ log non audeas nec oculos eleuare inter eos q tecū fuerint ita q̄ semp viuas in verecūdia. ⁊ quocūq; prexeris memēto te eē deprehensam. i. oi tpe recorderis vbicūq; sis q̄ in mēdatio deprēsa es. Orāte aūt. Jhic ponit quartū. s. pene relaxatio. Orāte abrahā. cognouit eni per diuinā reuelationē q̄ sarrā non contigisset carnal'r: ⁊ q̄ corde simplici eā recepisset: iō eā libēter recepit ⁊ pro abimelech ⁊ familia eius orauit. Sanauit deus abimelec. Jab infirmitate quā ei inflixerat quā nal'r euadere nō potuisset. Et ancillas ⁊ vxorē ⁊ pepererūt. tenebat enim vxor abimelech ⁊ ancille eius diutinis doloribus in partu ⁊ conceptū emittere nō poterat. Concluserat eni dñs oēm vuluā domus abimelech.

Cōfutatio.

Pene rela.

q̄dā expō.

Aliqui volunt q̄ viri vel mlieres domus abimelech nō poterant stercora emittere nec vrinare ⁊ ista erat cōclusio vuluaz: sed hoc nō cōsonat q: ista pena nō potuisset durare multis diebus: etiā q: istud dictuz est redditiuū cāe supioris ⁊ expositiuuz: ⁊ q: supra dixerat de vxore abimelech ⁊ de ancillis. hic dicit de eisdē. s. q̄ dñs cōcluserat vuluā earū ne possent pere: ⁊ nō itelligit de cōcipere: q: hoc nō erit aliqd penale sensibil'r: sz esset pena dāni. s. carentia prolis.

p. rō.

2. rō.

Etiā q: hoc nō poterat videri nisi magno tēpore: sarra aūt paucis diebus mansit in domo abimelech: vt supra dictū fuit in p̄ncipio. c. huius: ⁊ hoc p3 q: dixit ime diate. ē. q̄ sanata fuit vxor abimelech ⁊ ancille eius ⁊ pepe runt. ḡ videt q̄ cōclusio sua ⁊ infirmitas erat nō posse parere: etiā non pōt sustineri ex textu q̄ oēs de domo abimelech cōclusi essent ne possent vrinare: aut stercora emittere. quia littera dicit q̄ cōcluserat dñs oēm vuluā: vulua aūt nō competit alicui organo virili: sed signat os matricis in muliere: ergo solis mulieribus ista pena inflicta est.

Determi.

2 Y

C. L. S. De natiuitate ysaac: ⁊ eiectione agar cū filio. De federe inito inter abraham ⁊ abimelech ad puteum iuramenti.

Capitulum vigesimum primū.

Hebre.ij.c.

Ioſ.24.a.

Mat.i.a.

Ro.9.b.

Gal.4.d. B

Ro.9.b.

C

Infra.26.

D

VIſitauit aũt dñs ſarraz ſicut ꝓmiſerat t impleuit que locutus eſt. Concepitqz t peperit filiũ in ſenectute ſua: tpe quo ꝑdixerat ei deus. Vocauitqz abrahã nomẽ filij ſui quẽ genuit ei ſarra yſaac: t circuncidit eũ octauo die ſicut ꝓceperat ei deus cũ eſſet centũ annoꝝ. Hac quippe etate patris natus ẽ yſaac. Dixitqz ſarra. Riſum fecit mihi deus: t quicũqz audierit corridebit mihi: rurſumqz ait. Quis auditurus crederet abrahã q ſarra lactaret filiũ quẽ peperit ei iaz ſeni. Creuit igitur puer t ablactatus eſt. Fecitqz abrahã grande cõuiuiũ in die ablactationis eius. Cumqz vidiſſet ſarra filiũ agar egyptie ludentem cum yſaac filio ſuo dixit ad abrahã. Eijce ancillã hanc t filiũ eius. Non eni erit heres filius ancille cum filio meo yſaac. Dure accepit hoc abrahã pro filio ſuo Cui dixit deus. Non tibi videatur aſperũ ſup puero t ſup ancilla tua. Omnia q̃ dixerit tibi ſarra: audi vocẽ eius: qz in yſaac vocabit tibi ſemen. Sed t filiũ ancille faciã in gẽtẽ magnã: qz ſemen tuũ eſt. Surrexit itaqz abrahaz mane: t tollẽs panẽ t vtrẽ aqua impoſuit ſcapule eius: tradiditqz puerũ t dimiſit eam. Que cum abijſſet: errabat in ſolitudine berſabee. Cumqz ꝓſumpta eẽt aqua in vtre: abiecit puerũ ſubter vnam arborem que ibi erat: t abijt. Seditqz e regione, procul quantum põt arcus iacere. Dixit eni. Non videbo morientez puerũ: t ſedens cõtra: leuauit vocẽ ſuaz t fleuit. Exaudiuit autẽ de⁹ vocẽ pueri. Vocauitqz angelus domini agar de celo dicens. Quid agis agar? Noli timere. Exaudiuit enim deus vocem pueri: de loco in quo eſt. Surge t tolle puerũ: t tene manũ illius: qz in gẽtẽ magnã faciã eũ. Aperuitqz oculos eius deus. Que videns puteũ aq̃: abijt: t impleuit vtrẽ: deditqz puero bibere t fuit cũ eo: q creuit t moratus eſt in ſolitudie: factuſqz eſt iuuenis ſagittarius: habitauitqz in deſto pharã t accepit illi mater ſua vxorez de terra egypti. Eodẽ tẽpore dixit abimelech t phicol princeps exercitus eius ad abrahã. Deus tecũ ẽ in vniuerſis que agis. Jura ergo per dñz ne noceas mihi t poſteris meis ſtirpiqz mee: ſed iuxta miſericordiaz quã feci tibi facies mihi t terre in qua verſat⁹ es aduena. Dixitqz abrahã. Ego iurabo. Et increpauit abimelech ꝓpter puteũ aque quem vi abſtulerãt ſerui eius. Rñditqz abimelech. Neſciui qs fecerit banc rem: ſed t tu non indicaſti mihi t ego non audiui preter hodie. Tulit itaqz abrahã oues t boues t dedit abimelech. Percuſſerũtqz ambo fedus. Et ſtatuit abrahã ſeptẽ agnas gregis ſeoꝝ ſuz. Cui dixit abimelech. Quid ſibi volunt ſeptẽ agne iſte quas ſtare feciſti ſeorſuz? At ille. Septẽ inquit agnas accipies de manu mea vt ſint mihi in teſtimoniũ quoniã ego fodi puteũ iſtũ. Idcirco vocatus eſt locus ille berſabee: qz ibi vterqz iurauit: t inierunt fedus ꝓ puteo iuramenti. Surrexit aũt abimelech t phicol princeps exercitus eius reuerſiqz ſunt in terrã paleſtinoꝝ. Abrahaz vero plantauit nemus in berſabee: t iuocauit ibi nomen dei eterni: t fuit colonus terre paleſtinorum diebus multis. ¶ Capi. xxj.

JSitauit. Deſcripto qualiter abrahaz ſe habuit ad vxorẽ. hic deſcribit qualr ſe hũit ꝓficiẽs ad ꝓlẽ: t diuidit in tres partes. Prio ponit pr⁹ ſarre. Scõo electio filij t ãcille ibi. Cũqz vidiſſz ſarra. Tertio cũ abimelech pacti cõfirmatio. Jbi: eodem tpe dixit abimelech. Circa primũ dr. Viſitauit dñs ſarrã ſicut promiſerat. põt itelligi hoc dupl'r vno mõ de partu ſolo. ſ. q̃ viſitauit dñs ſarrã. i. eã parere fecit: ſicut ꝓmiſerat. ſ. xvij. c. ¶ Uel melius dr. Uiſitauit dñs ſarrã. i. angelus dei venit ad videndũ ſarrã ſicut ꝓmiſerat: vocat hic dñs angelus dei qui venerat ad nunciãdũ cõceptũ ſarre t cũ tres veniſſent ille tanq̃ ꝓncipalis iter eos vocabat dñs: vt pz. ſ. xvij. c. Jſte aũt ãgelus promiſerat ibidẽ dicẽs reuertar ad te vita comite ſ eodez tpe t habebit ſarra filiũ: t qz ita trãſierat annus. Uiſitauit dñs. i. angelus ille. Sarrã. Ueniendo ad eã: tpe quo cõcipere debebat. ¶ Ex quo pz q̃ qñ ſarra parere debuit ãgelus venit ad viſitandũ eã. ſ. q̃ ſtetit ibi cũ ea forte vt fortius in partu ꝓfortaret. ¶ Uel põt dici q̃ iſta viſitatio ãgeli fuit facta poſt partũ duobus vel tribus menſibus. Sed melius videt dõz ſm textus ſeriem q̃ venit ad cõfortandũ eã. ſicut ꝓmiſerat. ſ. veniens in tpe ꝓmiſſo. ſ. poſt annũ cõpletũ. Hoc aũt neẽe eſt dicere q̃ angelus ille qui loquebat abrahe vel aliqs alius miſſus a deo qz ille angelus in perſona dei loquebat venerit ad ſarrã cõpleto anno: qz dixit lra. ſ. xvij. c. Hoc eodẽ tẽpore vita comite reuertar ad te. Si aũt ſarra cõcepit imediate: vt iſta ỹba dicta ſunt nõ dz dici q̃ angelus venerit ad ptũ eius: ſed poſt ptum tribus mẽſibus. Si aũt nõ concepit imediate põt intelligi q̃ cõcepit poſt duos vel tres mẽſes t ſic potuit angelus venire ad tẽpus partus: t ſm hoc põt lra diuerſimode exponi: qz ſi dixerim⁹ q̃ imediate poſtq̃z angelus fuit locutus abrahe de cõceptu ſarre ipſa cõcepit dicemus q̃ nõ venit ad partũ eius t tũc eſt ſenſus. Uiſitauit dñs ſarrã. ſ. faciẽdo eã parere: ſicut fecerat cõcipere: t dr deus aliquez viſitare: qñ aliquẽ nouũ effectũ ſup eũ agit: q̃ſi tũc veniat eũ ad videndũ. ¶ Qõ aũt deus faceret ſarrã parere nouuz qd erat qz nunq̃z deus eã pere fecerat t ipleuit q̃ locutus ẽ. ſ. qz ſicut ꝓmiſerat q̃ ipa hr̃et filiũ ita habuit qñ eũ peperit. ¶ Si aũt dicamus q̃ nõ imediate poſtq̃z locutus fuit angelus ad abrahã cõcepit ſarra: ſed poſt duos vel tres menſes. Dicẽdũ erit q̃ angelus venerit ad tps pariendi t tũc dicebat. Uiſitauit dñs ſarrã. i. venit angelus dñi. ad videndũ vxorẽ abrahe ſarrã. ſ. ſicut dixerat. t ipleuit qõ locutus eſt. ſ. in tpe illo ſicut ꝓmiſerat ad eã redeundo: qs ãt iſtoꝝ modorũ verioz ſit nõ pz: q̃ eni angelus venerit ad viſitandũ ſarrã neẽe eſt dicere: ſed q̃ tũc. ſ. ad partũ vel poſt venerit nõ apparet. t impleuit que locutus eſt. Joando ei cõceptũ t ptũ tpibus promiſſis. Cõcepit t peperit filiũ. Jz cõcipere t parere ponant ſimul: diuerſis tñ tpibus facta fuerũt qz nouẽ mẽſiũ ſpaciũ iterceſſit. In ſenectute ſua. ſ. cũ eẽt nonaginta annoꝝ: vt pz. ſ. xvij. c. nũquid cẽtenario naſcetur filius? t ſarra nonagenaria pariet. qñ aũt ſarra cõcepit nõ erat annoꝝ nonaginta: ſed q̃ſi: vt pz ad ro. iij. c. tpe quo predixerat ei deus. ſ. poſt annũ: qz dictũ fuit ſupra. xvij. c. reuertar ad te ſ eodẽ tpe: t hẽbit ſarra filiũ: quẽ de⁹ ꝓmiſerat. i. ãgelus ille qui loquebat i pſona dei. nomẽ filij ſui quẽ genuit ei ſarra. ad dr̃iam yſmaelis q erat filius abrahe: ſed erat de ſua ancilla agar: vt pz. j. t. ſ. xvi. t. xvij. c. quẽ genuit ſarra yſaac. qui interpretat riſus q: qñ deus denunciauit abrahe q̃ eũ habiturus eẽt exultauit: vt. ſ. xvij. t riſit. Sarra ãt vocauit euz yſaac: qz vt. j. dr ipſa dixit: riſum fecit mihi deus oĩs quicũqz audierit corridebit mihi. t circuncidit eũ octauo die. vt obſeruaret cerimoniã diſtinctiuã populi dei: nam ad ro. iij. c. probat apl's circunciſionẽ eẽ ſignũ ppli dei diſtinctiuũ cũ dr̃. t ſignũ accepit circũciſionis ſignaculũ iuſticie ſ dei que

dei q̄ est in p̄putio vt p̄ eēt oium credentiū per p̄puciū vt reputet illis ad iusticiā ⁊ sit p̄r circuncisionis.⌊ Sicut p̄cepit ei dñs.⌋.s.xvij.c.vbi dans regulā gñalez de circūcisione dixit.infans octo diez circuncidet.⌊ Cū eēt centū annoz.⌋ hoc nō referr ad imediatū.s.sicut p̄cepit ei dñs:q⁹ tūc eēt sensus:q⁹ mandatū:de circūcisione datū fuisset anno cētesimo vite abrahe:sed ꝟ falsū est q⁹ datū fuit cū eēt abrahā nonaginta nouē ānoz:vt p⁹.s.xvij.c. ¶Sed referr hoc ad tē pus quo circūcisus fuit ysaac q⁹ tūc agebat abrahā ānos cētū:⁊ hoc declarat lr̄a sequēs cū ait.⌊ Hac qppe etate patris natus est ysaac.⌋.s.anno centesimo vite ipsius abrahe.⌊ Risum fecit me deus.⌋.i.dedit mihi mām exultationis ⁊ risus faciendo me vetustā cōcipere ⁊ parere virtute sua ⁊ nō nāli.⌊ Quicūq; audierit.⌋.s.me vetustā cōcepisse ⁊ pepisse.⌊ corridebit mihi.⌋.i.exultabit mecū videns q⁹ diuina ⁊tute factū sit.⌊ quis auditurus.⌋.i.audiens ista ⁊ba de cōceptione ⁊ partu sarre anteq̄ fierent.⌊ crederet abrahaz.⌋.i.abrahe est n.datiui casus.⌊ q⁹ lactaret sarra filiū.i.si aliqs audiret abraham anteq̄ sarra cōciperet ⁊ pareret q⁹ paritura esset filium ⁊ lactatura eū quis crederet.q.d.nullus posset hoc credere.⌊ q⁹ sarra lactaret filiū.⌋.i.aleret filiū suū lacte.⌊ quē peperit ei ia seni.i.quē peperit ex abrahā ia ꝓstituto in senectute.s.in anno centesimo:vt p⁹ sup̄:exprimit aūt sarra hic id q⁹ min⁹ est.s.senectutē abrahe:⁊ ꝟ eēt difficultas posse gignere abraham ex ea nō erat difficultas posse ex alia gignere cū postea ex cethura genuit filios multos:vt p⁹.j.225.c.ꝟ sterilitas sarre erat maiuꝰ ipedimentū:⁊ sic apl's vocat ad roma.4.c.vulnam sarre emoꝛtuā.i.nō potentē nāl'r cōcipe:⁊ ex sola fide p diuinū miraculū accepisse virtutē cōcipiendi:vt p⁹ ad hebre.xi.c.cum dr̄ fide ⁊ipsa sarra sterilis virtutez accepit in conceptione seminis ēt p̄ter tp̄s etatis. ¶In hebreo dr̄.⌊ q⁹ lactaret ei filios.⌋ Ex ꝟ dicūt iudei q⁹ mulieres vicine sarre q̄ videbāt eā tpibus p̄teritis nūquā cōcepisse nūc aūt vetustā eē nō crediderūt q⁹ pepisset ꝟ q⁹ accepat eū lactanter ab aliq̄ mulier̄ p̄cio ⁊ dixerat se eū genuisse ad tollendā hanc opionem abrahā fecit magnū cōuiuiū in die ablactatiōis Isaac ⁊ vocauit vicios viros ⁊ mulieres eoꝛ ⁊ feē q⁹ apptaret puulos suos ⁊ lactauit sarra eos ibi cozā matribus eoꝛ. Sed meli⁹ ponit singulariter filiū q̄z filios pl'r q⁹ relatiuū ponit imediate singularis numeri.s.quē pepit ei: ⁊ qñ obȝcit de pōne hebraica in pl'ri. ¶Rñdet q⁹ in hebreo ſm cōditionē idiomatis aliqñ ponit singulare p̄ pl'ibus: vt p⁹ Exo.viij.venit musca grauissima.i.muscе grauissime: aliqñ pl'e p̄ singulari sicut p⁹ Deut.5.ca.in hebreo.⌊ Elohym hayim.i.deoꝛ viuētiū.⌋.s. dei viuētis:⁊ sic dr̄ ꝟ filios.i.filiū.⌊ Creuit igit puer⌋.s. ex q̄ natus fuit vsq̄ duos ānos vel tres ⁊ ablact⁹ est in āno tertio forte.⌊ Fecitq; abrahā grāde conuiuiū in die ablactationis.⌋ Judei.n.magnā festiuitatez putant diē ablactationis:⁊ iō ad cōgaudendū amicis faciebāt magna cōuiuia: sic feē āna mater samuel' ⁊ pr̄ ei⁹ elchāna: q⁹ in die ablactationis sue duxerūt eū ad tabernaculū in sylo cū trib⁹ virtutis ⁊ trib⁹ modȝs farine:⁊ aliȝs libamētis ⁊obtulerūt oia ꝟ cozaz dño: vt p⁹ p̄ Reg.c.p̄.⌊ Cūq; vidisset sarra.⌋ ꝟ ponit Scōz.s.filiū ⁊ ancille eiectio:⁊ diuidit in duas:q⁹ p̄ ponit eiectio. Scōo eiectoꝛ consolatio:ibi exaudiuit aūt dñs. Dicit ḡ.⌊ Cūq; vidisset sarra.⌋ q̄ multū p̄ Isaac filio suo zelabat.⌊ Filium agar egyptie⌋.s.ismaelē.⌊ Ludentē cum Isaac filio suo⌋.s.q⁹ vidit q⁹ ismael q erat maioꝛ Isaac ludebat cuz Isaac ⁊ aliqñ pcuciebat eū ismael:q⁹ durū visum ē sarre: ⁊ forte nō tñ doluit sarra de malo q⁹ tūc fiebat Isaac. Sed ō malo q⁹ cōtingere poterat: nā aliq̄ die ismael ludēdo cū isaac ex malitia forte occideret eū:⁊ ipse solus p̄r suo heres eēt. ¶Ubi āt nos habem⁹ ꝟ ludentē:hz lr̄a hebraica.⌋ Mesahet:siue mesahet.⌋ Q⁹ ad q̄tuoꝛ equocū est.s.ludentē:idolatrātē:coeuntē: occidentē. ¶De ȝs hēmus satis clara testimonia. De idolatrare p⁹ Exo.32.c. vbi dr̄ sedit ppl's comedere ⁊ bibere ⁊ surrexerunt ludere.i.idolatrare:q⁹ ad colendū vitulū surgebat ppl's tunc: vt p⁹:tūc.n.dixerūt ecce dȝ tui isr̄l q te eduxerūt ō egypto. ¶Scōo mō accipit ludentē.i.coeuntem: vt p⁹.j.26.c.vidit abimelech Isaac ludentem cū rebecca p̄ fenestraz.i. vidit Isaac coeūtē cū rebecca: vt p⁹.j.32.c. ¶3° mō accipit p̄ occidē:sic hr̄.2.Reg.2.c. surgāt pueri ⁊ ludāt cozā nob.i. occidāt se. ¶4° mō accipit p̄ ludere: vt ꝟ: pōt tñ accipi ſnia huius passus ſm oēs istos sensus. Potuit.n. eē q⁹ sarra vidit ismaelē facientē cum Isaac aliq̄ ptinētia ad idolatriam. ¶Uel q⁹ forte vidit q⁹ ludebat ludo noxio cū Isaac ad occidendū eū vt accipet p̄rnam hereditatē sic dr̄ ad gala.iij.ille q erat ſm carnē.i.ismael p̄seq̄bat eū q erat ſm spūm.i.Isaac. ¶Uel forte sarra vidit q⁹ ismael erat pn⁹ ad libidinē:timuit ḡ ne Isaac ad libidinē puocaret. ¶Ex hȝs ifert Nico.q⁹ trāslatio nr̄a s.bti hieronymi nō itellexit istā equocationē: vel saltim non curauit ō ea quia vbiq; trāstulit eodē mō.s.ludentē:vel ludē ¶Sed'sub reuerētia dñi Nico.ista nō bñ dicta sūt:q⁹ ista dictio⌊ Mecaheq⌋ apud hebreos non est aliq̄ mō equoca:sic nec ista dictio Ludo.is.apud latinos. Ad multa tñ applicat aliqñ tñ p̄ metaphoꝛā: aliqñ aliquā aliā sil'itudinē in qb⁹ reperit aliq̄ mō ludus. Nec obstāt exēpla allegata q⁹ illa nō p̄ bāt equocationē aliq̄z: q⁹ ēt i nr̄o vulgari cozrñdet istis vnū nomē vniuocū. Qñ dr̄ surgāt pueri ⁊ ludāt:hz finis illi⁹ ludi fuerit moꝛs:vt p⁹.2.Reg.2.c.tñ act⁹ ille vocat ludus gladiatoꝛi⁹:vt ait Isidoꝛus ethymo.xviij.q⁹ est actus artis gladiatorie. Sic etiā vulgariter dicim⁹ q⁹ aliq ludūt ad pugillatas vl' gladiatas. ¶Ad aliud exēplū.s. vidit abimelech Isaac ludē tē cū sarra.i.coeūtē. Dico q⁹ ibi vocat ludus: q⁹ nō dr̄ ō ipso actu coeūdi:hz de quodā p̄ludio p̄cedēte:sic.n.i fistulatiōe p̄ludiū est qō vocat̄ phemiū fistulatiōis:vt p⁹.3.Rheto.p aristote. ita ⁊ i actu venereo q̄dam blāditie p̄cedētes i ipsis q̄sī se ad coitū icitātib⁹ p̄ludiū vocat̄: ⁊ ō isto logr̄ scriptura infra 26.c.vl' forte: hz loq̄r ō ipsomet actu coit⁹ tñ pulchrioꝛi ⁊ honestioꝛi noie voluit noiare:iō dixit eē ludū:q⁹ etiā vez est q⁹ coit⁹ q̄ddā gen⁹ ludi ē. ¶Ad aliud exēplū qñ dr̄ sedit ppl's māducare ⁊ bibē ⁊ surrexerūt ludē. Dico q⁹ hz ibi fuerit fcā adoꝛatio idoloꝛ q⁹ dicebat ppl's tot⁹. Ecce dȝ tui isr̄l' qui te eduxerūt ō egypto ⁊ adoꝛabāt iclinātes se cozā idolo illo: tñ ibi accipit p̄ncipal'r ludē p̄ vo ludē: q⁹ postq̄z ppl's comedit ⁊ bibit. Surrexit ad ludendū.s.canēdū ⁊ vociferāduz:dr̄.n. Exo.32.c.q⁹ Moyses audiuit vocē canentiū. Deide dr̄ q⁹ vidit choꝛos canentiū:⁊ ꝟ q⁹ tūc i honoꝛem deoꝛ nouoꝛ magnos ⁊ solēnes ludos ppl's exercebat. Nō ḡ recte reprēdit Nicolaus hieronymū q⁹ optie itellexit hebraicā lr̄am inter doctoꝛes latinoꝛ:nec accessit Nic.ad puuz saltē ḡduz itell's ei⁹:⁊ q⁹ ꝟ nulla equocatio vel equocatōis apparētia erat nō curauit assignre.⌊ Ejce ancillā hanc.⌋ ne educat filiū suū ad ipugnādū vel occidēdū virū.⌊ ⁊ filiū ei⁹.⌋ ne meuz vulneret vel occidat:vel cū eo heredē se esse futurū cōtendat. ¶Qui dā dicūt q⁹ ꝟ ptingit i die ablactatiōis: q⁹ tūc ismael ludens cū Isaac aliq̄l'r eū pcussit. ¶Sz nō ē verisil'e q⁹ ismael q iā erat aliq̄l'r adult⁹:ludēt cū Isaac q tpe ablactatiōis cēt duorū vel triū ānoꝛ ad plus. ¶Dōm ḡ q⁹ ista cōtigerunt aliq̄t ānis post ablactationē.s. qñ Isaac eēt qnq̄z vl' sex ānoꝛ ⁊ incipet iā pueriliter ludē. Scriptura tñ mētionē nō facit ō iter medȝs:q⁹ nō fuerūt aliq̄ nōbilia.⌊ Nō.n.heres erit fili⁹ ancille cū filio meo Isaac.⌋ Forte ismael ludēdo cū Isaac faciebat aliq̄ q̄ ptinebāt ad coheredē ⁊ coeq̄lē ⁊ nō q̄lia ptineret ad filiū ancille:iō sarra idiḡta rogauit q⁹ expelleret cum mre sua ne vsurparet sibi eq̄litatē cū Isaac.⌊ dure accepit ꝟ abrahā.⌋.i.valde displicuit abrahe.s.expellē ismaelez: ⁊ subdit cā cū dr̄.⌊ p̄ filio suo⌋.i.q⁹ ismael fili⁹ erat abrahe: ⁊ nāli pietate inclinabat ad eū nec volebat expellē nisi mādatū dei iteruenisset maxie q⁹ ñ videbat ei tale delictū vt tāta punitio seq̄ deret: nā si sarra dixisset punias ancillā cozripiēdo ⁊ filium suū ne supbiāt:adhuc accepisset tolerabili⁹ abrahā. Sz q⁹ tal'r puerū q fili⁹ su⁹ est expellēt ꝺ pietatē p̄rnā q̄ filios delinquēteꝰ ñ ōserit total'r ſz corripit: ⁊ q⁹ agar ancillā q̄ vē ñ erat vxoꝛ sua sic sarra a se abȝcēt p̄uādo eā ptāte petēdi ōbitū ad quā obligat⁹ erat ei abrahā ex nā matrimonȝ: ⁊ p̄uādo eam q̄ttidiana sustentatiōe ad quā tenent viri vxoꝛib⁹ suis valde gue erat abrahe:imo videbat ꝺ rectā rōnez:nisi de⁹ ad cautelaz maloꝛ q seq ex cohitatiōe ismael' ⁊ Isaac poterāt obedire voci sarre ipasset:sarra āt quātum ad se iuste petebat: hz abrahā ꝟ cognoscē nō posset nisi de⁹ reuelaret mādādo q⁹ expellēt vtrūq; . Et dr̄.⌊ p filio suo⌋.i.p filio p̄pio abrahe ad dr̄iam Isaac q erat fili⁹ abrahe ⁊ sarre.⌊ Nō tibi videat aspe rū⌋.s.qō dic̄ sarra.⌊ sup puero⌋.s.ismaele.⌊ Et ancilla tua⌋ s.agar:vt expellāt a domo tua.⌊ Oia q̄ tibi dixerat sarra audi vocē ei⁹.⌋ sarra.n. iuste petierat expelli puerū ⁊ ancillaz q⁹ vsurpabāt eq̄litatē Isaac ⁊ forte vite ei⁹ insidiabāt: maxie q⁹ de⁹ cognoscebat q̄dā alia icōueniētia q̄ oriren ex quictu Isaac ⁊ ismael:iō iterdixit talē cōicatōez.⌊ q⁹ i Isaac vocabit tibi semē.i.posteritas tua denoiata ex noie tuo ñ erit p ismae

lē ſz p iſaac:qō nūc ſatis pz qz iſraelite magnā mētōez faciūt ō abrahā pze ſuo:iſmaelite āt nihil hoz atēdūt.ē āt ſēſuſ ñ ml'tū dolē debeſ ō expulſiōe iſmael':qz ſemē tuū nō vocabiť i iſmaelē:ſz i Iſaac.maxie qz ēt ſi expelleret iſmael abrahā ſciebat q multiplicādus erat vbicūq; eēt qz de⁹ ꝓmiſerat ei q eū exaltaret ⁊ multiplicaret pp abrahā: ⁊ q duodecim p̄ncipes nascerenť ex eo:vt pz.ū.xvij.c. ⁊ cōpletū fuit ifra antequaz ipſe veniret ad abrahā dū morareť in deſerto: vt pz ifra.xxv.c. ⁊ ſic ſubdiť.j. ⁊ filiū ancille faciā in gētē magnā. multi.n. de iſmael nati ſūt qz duodecim duces imediate hūit q fuerūt filij ei⁹. qz ſemē tuū eſt .i.meritis tuis ħ faciaz. Surrexit itaq; abrahā mane. forte iſta reuelatio fuit fcā de nocte per ſōnia ſicut cōſueuit multis ꝓphis fieri:vt pz Nu.xij.c. Et ſic appuit pharaoni regi egypti:ō q ſupra.ix.c. ⁊ abimelech regi gerare:vt pz p̄ce.c. ⁊ ipſi abrahe qñ de⁹ cōfirmauit fedus de mōſtrās ſidera celi:vt pz.ū.xv.c. ⁊ poſtea qñ mādauit ei imolare filiū ſuū Iſaac:nā p noctē dcā ſunt ei vba ⁊ p noctē ſurrexit ſtrauitq; aſinū ſuū:vt pz ſeq.c. ⁊ qz abrahā valde erat obediēs:iō imediate cōplere voluit qō dicebať. ⁊ tollēs panē. panis nō denoiat vnū ſolū panē:ſz paneſ quotcūq; ſint Et vtrē aq̄. qz terra illa p q̄z itura erat nō abundabat fluminib⁹ vel fontib⁹ ⁊ ſignū hui⁹ eſt qz abrahā fodēt puteos ad adaquādū pecora:vt pz.j.fil'r fecit Iſaac i ēra iſta exiſtēs vt pz.j.62.ca. ⁊ dedit ſibi iſta duo qz initiū vite hois panis ⁊ aq̄:vt pz ecclē.29.c. ⁊ ipoſuit ſcapule ei⁹ .i. agar vt portaret ꝓ ſe ⁊ ꝓ filio ſuo. Sed dices ḡre non dedit aliqd ad abrahā agar ⁊ iſmael nūqd nō erat filⁱ⁹ ei⁹. Rñdeť q forte dedit ei aur⁹ ⁊ argētū ⁊ ml'ta bōa q̄ nō exp̄imūť. Sz ħ nō ml'tū vr qz tota antiq̄tas ſba erat i pecorib⁹ ⁊ ſuis ⁊ ancill' magis quā i pecunijs:ſi ḡ abrahā dediſſet aliqd agar ⁊ iſmaeli qō eēt alicui⁹ quātitatis maxie fuiſſet i aliqbus pecorib⁹:ſz nihil ei talē dedit:qz nec vnū aſinū dedit: ⁊ pz qz vtrē i ſcapula ſua portabat:ſatis.n.in ħ agar afflicta erat. Sz dōz q abrahā nihil aliud dedit agar recedēti q̄z vtrē ⁊ panē vt exp̄ſſum eſt: ⁊ ħ fuit vt cōpleret voluntatē ſarre:qz de⁹ mādauerat oia q̄ dixerit tibi ſarra audi vba ei⁹: ſarra āt noluit q aliqd tunc daret agar. Sz poſtea abrahā dedit iſmaeli ml'ta bōa: vt pz.j.25.c. vbi dr filijs aūt cōcubinarū largit⁹ ē munera. Et nō ſolū tūc: ſz ēt imediate poſtq̄z receſſit agar a domo abrahe: qz ſatis ꝓpinq erāt cū hitaret iſmael i ſolitudie pharan ⁊ abrahā tunc apud terminū terre ꝓmiſſiōis i latē auſtrali aliqñ i berſabee aliqñ in cōualle māb̄re: ⁊ iſta loca ſūt ꝓpinq deſerto pharan nā i fine deſerti pharā ē cades barne: ſic pz videdo ea q̄ dr nu.14. ⁊.22.c. Nā deſertū pharan accedit vſq; ꝓpe fines meridianos terre edō ⁊ cades barne ē in extremis finib⁹ terre edō:vt pz nu.22.c. qz ō eo loco miſerūt nūcios hebrei ad regē dicentē ſe eſſe i extremitate regni ſui: tñ abrahā pegrinabať i geraris dicebať eē iter cades ⁊ deſertū ſur: vt pz ſupra.22.c. ḡ ꝓpinq loca erāt iſta.ſ.locus in q̄ hitabat agar cū iſmaele ⁊ berſabee vbi hitabat abraham. ēt ħ rōnale qz agar erat vxor abrahe: iō tenebať ei ꝓuidē i victu ⁊ veſtitu. Et ēt qz ſz tpe expulſionis ſarra irata erat iſmaeli ⁊ agar: tñ poſtea placata fuit ⁊ ꝑmitteret q abrahā eis ꝓuideret. q̄ cū abȳſſet errabat. qz viarū iſcia erat. i ſolitudine berſabee .i. in deſerto qō eſt apō berſabee locū in q̄ tūc hitabat abrahā i terra philiſtinoz ⁊ ponit ħ p anticipationē: qz illo tpe q̄ expulſa fuit agar nō erat aliqs locus q vocareť berſabee. Sed poſtea vocat⁹ fuit ex iuramēto abrahe ⁊ abimelech: vt ifra pz moyſes tñ q iſta ſcripſit fuit i tpe in q̄ vocabať locus ille berſabee: iō ſic noiauit. Cūq; oſūpta eēt aq̄ in vtre. Hoc fuit ex duob⁹ ſ.qz multū i itinē morati fuerāt errādo vias. Scōo qz puer infirmabať imoderato caloze:iō multū bibebat. Abiecit puerū ſubter vnā arboz. Dicit eū abȳcē qz forte eum i ſcapula portabat qz lāguidus erat. Si tñ ſic fuit:magn⁹ ⁊ itollerabil' labor eē agar videbať:qz iſmael ſz voceť puer:nō tñ erat multū puer qz eēt ānoz vigiti vel plus: ⁊ pz qz iſmael erat ānoz q̄tuordeci qñ nat⁹ fuit Iſaac:qō pz qz abrahā erat ānoz octogitanouē qñ nat⁹ fuit iſmael vt hr̄.ū.xvj.c.i fine ⁊ erat ānoz cētuz qñ nat⁹ fuit Iſaac vt patuit i iſto.c. Deide iter natiuitatē Iſaac ⁊ tps q̄ ipſe ludebat cuz iſmaele trāſirēt ad min⁹ ſex vel ſeptē:q faciūt vigiti duos vel vigiti tres ānos. Et dicūt q dā iudei q̄ ſarra oculo malo ⁊ liuido iſpexerat iſmaelē:iō ifirmat⁹ ē. Sz ħ valde ſupſtitioſū ē: ⁊ qz iudei viliſſimi ſp ſupſtitionib⁹ vacauerūt:iō nec eas nūc dimittūt:valde.n. vr erroneū ⁊ ſupſtitioſuz ſentire q̄ſ vulgus ſentit.ſ. q̄ aliqs reſpicies alterū vultu irato noceat ei cauſando ifirmitatez qz ira mot⁹ ai ⁊ ptinet ad actōes vel paſſiōes aiales ⁊ nō ad nāles ifirmitas āt fundať ſup aliq̄ nālia: vt armoniā vel nō armoniā humoz ⁊ alioz i corpe. Pōt tñ dici q cū ocul⁹ ſit corp⁹ porooſuz poterit emitti ab itra ſpūs ificiēteſ exteriora ⁊ ad ma lā diſpōnez deducētes. Hoc āt vr in ſpeculo: qz ſi aliq̄ mulier meſtruata reſpiciat ſpeculū de ppe ⁊ magno tpe cauſabit in eo guttaſ ſanguis: ⁊ ħ mō ſpecula dānāť ⁊ luciditatē pdūt. Alij āt ſunt oculi q pp aliquā ifirmitatē vl' malā cōplexionē nō emittūt tales ſpūs ſanguineos ſz alios alteri⁹ modi: ⁊ iſto mō nō eſt iconueniēs qō dr. Sz circa ħ ponūť due ōnes p̄ q null⁹ ocul⁹ male diſpoſit⁹ pōt nocē alteri niſi a ꝓpinq:vñ ſi aliqs hñs malos oculos videat aliquē hoiez a lōge nō potit nocere ei: qz illud nocumētū fit p emiſſionē ſpirituū ab oculo ad ipſuz cui nocumētū iferri dz: ſz ſpūs illi cū ſint delicati: nō pñt ad tātā diſtātiā vēire qz itercipient a corpib⁹ medijs: etiā qz illi ſpūs emittūť a q̄dā virtute euaporatiua ⁊ fit p potentiā ipſi⁹ virtutis cuz ipſi ſpūs aliq̄li ſint ḡues qz humidi ſunt humiditate aq̄a: iō nō poſſent i lōgū tēdē niſi p magnā virtutē potētie expulſiue q̄lis nō repiť i oculo: vel ſi venirēt mutareť virt⁹ nocēdi a diuerſa diſpōne medij:i ꝓpinq̄ ḡ erit iſta opatio nociua qñ mediū nō pōt multū pturbare actionē ſpirituū emiſſoz. Scōa ꝓ q̄ iſtud nocumētū a malis oculis nō pōt fieri i hoib⁹ duris vel i aliꝑ reb⁹ irrōnabilib⁹ vt cōiter vñ ſi aliqs malos oculos hñs videat ēt a ꝓpinq̄ aliquem hoiez etatis mature:vt vigīti vel trigita ānoz non poterit ei nocē. Et rō eſt qz actio fit ſz ꝓportionē agētiſ ad paſſuz. Sic n.ait phs.2.de aia act⁹ actiuoz ſūt i patiēte diſpoſito: ⁊ iō oz eē ꝓportionē maioris eq̄litatis agētis ad paſſū ad ħ q agat ⁊ qz illi ſpūs emiſſi ab oculo ſūt valde teneri ⁊ pue actiuitatis:ſi inueniāt ſubiectū durū nullo mō poterūt agē q̄le ē q̄libet hō in etate aliq̄li vt quindeci vel pluriū ānoz vel ēt valde paucoz. Ex q̄ inferť corrolarie q nullo mō ſarra dato q malos oculos hūiſſet nō poterat nocē iſmaeli:qz erat iā in etate dura.ſ.vigiti an. ⁊ vltra. ⁊ abȳt .j.ſ.recedēdo a puero. E regiōe .j.ō ⁊ ſūt due ptes.ſ.e.q eſt ꝓpō:⁊ ſigt.ex.vl'.ō. ⁊ regio:q ſigt q̄libet ptē pōnis: vel q̄cūlibet locū ⁊ erit i ablatiuo. q̄ātū pōt arcus iacē. receſſit.n. ab eo:vt infra ponit ne videt puerū moriētē: ⁊ ſic magis dolēt nō tñ total'r receſſit vt videt ne qd ō puero malū fieret ne venirent aliq̄ beſtie vel aues ad eſcēdū eo. nō videbo puerū moriētē. ne videret ſigna cruciat⁹ pueri i exitu aie i vultu ⁊ voce ⁊ ex ħ multū affligereť. Sz dices nūqd ħ erat ō pietatē maternā.ſ.relinq̄re filiū mortis anguſtia laborātē. Rñdeť q qñcūq; ifirmāti aliqō remediū q̄lecūq; adhiberi pōt ſiue i re: ſiue i vbo cōſolādo ipietas eſt eū relinq̄re moriētē nō ſolū ſi mr̄ reliq̄t: ſz ⁊ ſi aliqs ali⁹ q cū eo añ ſtetiſſet:ſz ſi nullo mō remediū aut cō ſolatio moriēti p̄rari poſſet a circūſtātib⁹ nō videbať ipietas dimittē eū nō total'r vt forte aliqō malū ei euenire poſſit: ſed aliq̄l'r recedē ne ipſi aſtātes valde affligant i cruciatib⁹ moriētis:ſi ipſe tñ moriēs cōſolareť vel ſaltē dolor ſuus aliqō leniretū accipet in videdo aſiſtentes ab eo recedē nō dērent. Sic aūt fuit ō agar q̄ nō poterat filio aliqō ſolamē facē dando aquā vel vbis leniēdo dolorē ⁊ aſtādo multū dolebat potuit iuſte recedē aliq̄l'r ſine diſtātia magna ⁊ nō incurrēdo ipietatē mr̄nā. Et ſedēs e ō .ſ.lōge a puero quātū arc⁹ iacē p̄t. leuauit vocē ſuā ⁊ fleuit. Inimio dolore cōmota.aliq āt referūt ħ ad iſmaelē qz dr̄ imediate. Et exaudiuit dñs vocē pueri. Sz falſum ē qz dī. Sedit e ō ⁊ leuauit vocē. Iſta ptinet ad eādez ſonam:qz eſt ħ copulatio:ſz non pōt dici de iſmaele. Sedit ecōtra. qz ipſe iacebat ſub vna arboze nō potēs ſe mouere: ⁊ qñ obȳcis q exaudiuit dñs vocē pueri. Dico q puer ozauit:ſz oro ei⁹:i ſra clare non ſcribiť. Exaudiuit autē dñs. Hic ponit hoz electoz cōſolatio. Vocem pueri. Nō erat iſmael valde puer: qz iam erat ānoz viginti vel pluriū:vt ſupra dictū ē: ⁊ cū ipſe ſe videret in mortis anguſtia penituit de cōmiſſis:qz forte mala cogitauerat cōtra Iſaac ⁊ rogauit deuz ꝓ vita q exaudiuit cōcedēdo magnam vitā.alr.n.ipleri nō poterant ꝓmiſſiones.ſ.q multiplicareť poſteritas iſmaelis: ⁊ q duodecim duces de eo exirēt: vt pz ſupra.17.c. venit angelus dñi ad agar.ſ.ad conſolandū eam. de celo ad notificāduz q bon⁹ angelus erat. Interdū.n. mali angeli veniunt ⁊ fingūt q conſolanť cuz decipe intendant. Iſti tñ de celo nō veniūt. Vel dī venire de celo qz angeli ſem per manēt in celo:niſi cū mittunť ad aliqua pertinētia ſaluti

noſtre

R Rñſio

R An peccet aliqs reliquēdo infirmū cui reverbo poſſit ſubueni re

Ratio Q

corrolarium

ꝑ' expō

ꝑ' rō dicti

ꝑ' cā

ꝑ' cā

Opio iudeorum Cōfut⁹ An aliqs poſſit nocē alicui ocul' qō dr̄ faſcinatio

nostre cū sint ministratorū ſpūs missi in ministeriū pp eos q hereditatē capiunt salutis: vt p3 ad hebr. xi. ca. Iste ḡ angelus q ad agar venit de celo venire dicebat q: anteq̄ veniret i celo erat. ⁊ Quid agis agar. ⁊ Nō ingrit q̄si ignoret: sed vt ex rñsione here possit mām colloquendi. ⁊ Noli metuere ⁊ ſ. mortē pueri: timebat. n. q ismael cito moreret. ⁊ Exaudiuit dñs vocē pueri ⁊ ſ. ismael. ⁊ De loco in quo ē ⁊ i. deus nō respexit peccata ſua p̄iora: ſed afflictionē ſuā p̄ſentē q: in loco deſerti iacebat iā morib̄dus non hñs auxiliatorē. ⁊ Surge ⁊ tolle puerū. ⁊ Ne iaceat ſub arbore ſub q̄ iacet: ſed tolle eū ad aliū conueniētē locū. ⁊ Et tene manū eius ⁊ ſ. adiuuādo eū ad ambulāduz q: adhuc debilis eſt. ⁊ quē in gentē magnā faciam illuz ⁊ q. d. nō dimittas eū perdi ſed adhibeas di ligētiam quātam potueris: q: deus intēdit eū facere magnū virū. ⁊ Aperuitq̄ oculos eius deus ⁊ i. fecit eā aduertere id qō ante nō aduertebat: ante. n. puteū inuenire nō poterat qui ei necessarius erat: nūc autē deo dirigēte viſum eius ꝑ illā ptez in qua putei erat dr̄ vultuz eius ⁊ oculos ei apire. ⁊ puteuz aque ⁊ i. fontē aque: idē. n. vocat puteū ⁊ fontem: ſz fons ſit cōmune ad vtrūq̄. ⁊ Dedit puero bibere. ⁊ Et ſic cōfortauit eū: ⁊ fuit cū eo. i. māſit cum illo puero habitās in deſerto illo. ⁊ Qui creuit. ⁊ Quia adhuc creſcere debebat ⁊ fortificari cū adhuc eēt viginti ānor vel paulopoſt. ⁊ Moratuſq̄ eſt i ſolitudine ⁊ i. in deſerto pharā: vt p3 infra. ⁊ Factuſq̄ eſt iuuenis ſagittarius. ⁊ Ad exercendā artē venaticiā. Hebrei autez dicūt q p̄edas exercebat a trāſeūtibus per ſolitudinē: ſz. n. penituerit in ifirmitate poſitus poſtea tñ redūt ad puerum. ⁊ Et habitauit in deſerto pharā. ⁊ Magna ſolitudo ē deſertū pharā per quā trāſierunt filij iſrael dū aſcenderent de egypto in terrā chanaam: vt p3 Nu. xiij. ca. ⁊ Et accepit ei mater ſua vxorez de terra egypti. ⁊ Et ß fuit vel q: agar nata fuerat ⁊ nutrita in terra egypti: iō volebat filiū ſuum ad eādez gentē referre. Uel q: agar exiſtēs in ſolitudine pharā erat in terminis terre egypti. Et ſciēduz q multuz fuit in ß abrahaam deo obediēs: q: cuz agar eēt vxor eius ⁊ ſciret q exponebat eā periculo caſtitatis non curauit vt deo pure obediret: poterat. n. agar ambulās pariter ab aliq̄ viro violenter cognoſci: ⁊ ipſe abrahaā p̄rebebat occaſionē hui⁹: ſed q: deus ꝟ mandaret nō curauit vltra iudicare q̄ inconueniētia ſequerētur. Sciēduz etiā q cū agar eſſet vxor abrahe non poterat alteri nubere nec in tota vita ſua nupſit: faciebat aūt magnā iniuriā abrahā agar: q: cuz eſſet eius vxor tenebaſ ei reddere debitū: q: tūc ſicut cū eccleſia facit diuortiū quātū ad thorꝝ nō tenet vir vxori ſue petēti reddere debitū: ita q: de⁹ ſeparauerat hic agar ab abrahaā a deo mādādo q recederet. ⁊ Eodē tpe dixit. ⁊ hic ponit tertiū. ſ. pacti ſtabilitio ſiue cōfirmatio inter abrahā ⁊ abimelech. ⁊ Eodē tpe ⁊ ſ. qñ expulit abrahā agar ancillā. ⁊ Abimelech phicol ⁊ exercitus ei⁹. ⁊ Oia iſta cōcordabātur de conſenſu regis ⁊ toti⁹ regni vel familie regie: ⁊ iō ponit abimelech q erat rex: ⁊ phicol q erat i toto regno maior ꝓter regē: ⁊ ponit exercitus ad notādam totā aliā multitudinē regni. ⁊ Deus tecum eſt in vniuerſis q̄ agis ⁊ i. in oibus q̄ agis p̄ſperaris. Iſta. n. fuit cā quare venerunt ad eum: timuerūt. n. q: ex quo abrahā tm̄ p̄ſperatus fuerat iſurgeret ꝰ eos vel regnuz: iō volebat fedus inire cū eo: patebat n. in ß proſperitas q: q̄tuor reges deuicit: vt p3 ſupra. xiij. c. Itē de⁹ flagellauit totā domū abimelech: ⁊ ipſuz: vt p3 ſupra p̄e. c. Tertio q: in ſenectute fuerat ei natus filiꝰ virtute ſupnāli: q: iā valde erāt ambo etatis p̄uecte: ⁊ ipſa ſterilis: vt p3 ſupra. xvij. c. ⁊ hic. ⁊ ne noceas mihi. ⁊ Inferrēdo bellū vel tollēdo aliquē ō meis. ⁊ Et poſteris meis ⁊ i. filijs meis imediatis. ⁊ Stirpiq̄ mee ⁊ i. nepotibus meis: ⁊ ſoluz ponunt iſti duo gradus in deſcēdēdo: q: pietas p̄is ad hos duos ſoluz ſe extēdit: vel dī. ⁊ Poſteris meis ⁊ i. oibus filijs meis directe deſcēdetib⁹. ſ. filijs ⁊ nepotib⁹. ⁊ Stirpiq̄ mee ⁊ i. toti cognatōi q̄ me attigit linea trāſuerſali. ⁊ Sz iuxta miſericordiā quā feci tibi ⁊ ſ. dādo tibi oues: ⁊ boueſ ⁊ oia bona ⁊ cōcedēdo q eligeres tibi terrā in q̄ habitares. ⁊ Et terre in q̄ cōuersatus es aduena ⁊ i. terre mee i q̄ habitauiſti ⁊ habitas nūc. ⁊ Ego iurabo ⁊ ſ. ß qō vis. Hic nō dicit abrahā q iurat: ſed p̄mittit ſe in futurū iuraturū qō nō ponit exp̄eſſe: ſed ſatis declarat q factuz fuerit. ſ. iurauit vterq̄. ⁊ Increpuit abimelech. ⁊ In accuſatiuo ponit q: abrahā accuſauit abimelech q eſſet iniuſtus ꝰ eū q: p̄miſerat puteos eius cooperiri: vel melius q videꝰ puteos tolli abrahe nō curauerit. ⁊ Neſciui qs fecerit hanc rē. ⁊ Et iō excuſabilis erat abimelech: habuit n. ignorātiā p̄babilē. ⁊ Sed nec tu indicaſti mihi ⁊ q. d. ego neſciui qs accepit tibi puteuz: q: ſi ſcire debuiſſem oportebat q illud ſcire debuiſſez p notorietatē facti: aut p tuā q̄rellationem: aut p auditū ab aliquo. De p̄mo mō dicit. ⁊ Ego neſciui qs fecerit ⁊ ſ. p facti notorietatē. De ſcō dī. ⁊ Sed ⁊ tu nō indicaſti mihi ⁊ ſ. cōquerēdo de factorib⁹. ⁊ Et ego non audiui vsq̄ hodie. ⁊ Ad tertiuz ptinet. ſ. q nullus alius ei retulit. ⁊ Tulit itaq̄ abrahā oues ⁊ boues. ⁊ Iſta dedit abrahā abimelech: vt cōſentiret ei dari puteū ablatum. ⁊ Et pcuſſerunt ambo fedus. ⁊ Seruādo ſolēnitatem q̄ ſeruabaſ antiqtus in cōfirmādo pactū. ſ. occidere aliq̄ aialia ⁊ trāſire inter diuiſiones de quo dictū fuit ſupra. xv. c. ⁊ Et ſtatuit abrahā: ſeptem agnas. ⁊ Ad ſignificāduz ſpāliter iuramētum factū de puteo ⁊ Quid ſibi volūt agne iſte ⁊ q. d. aliqō miſteriuz repſentant iſte ſeptē agne. ⁊ Quas ſtare feciſti ſeorſum ⁊ i. ſepatas a reliquo grege: dabat. n. abrahā abimelech mīra gregem: ſz ſegregatim ⁊ ſpāliter dedit ei agnas ſeptem. ⁊ Accipies de manu mea ⁊ i. a me. ⁊ Ut ſint in teſtimoniū mihi q ego fodi puteū iſtū ⁊ i. ſi forte fuerit aliqñ cōtentio inter me ⁊ te: vel iter me ⁊ ſucceſſores tuos ſup puteo iſto potero ꝰ eos dicere q ego fodi puteū iſtū: ⁊ ſic tu cōfirmaſti mecū ⁊ ſignum huius rememoratiuū erit. ⁊ Iccirco vocatus eſt locus ille berſabee. ⁊ In hebreo dicit. ⁊ Berſaua. ⁊ ſiue. ⁊ Berſeuoa. ⁊ Interpretat enim. ⁊ Berſaua. ⁊ Puteus ſeptē. i. p̄o quo date fuerūt ſeptē agne: ⁊ ſicut iſte ſeptē agne erāt in teſtimoniū q puteus eēt abrahe: ⁊ iō vocauit puteū a ſeptē agnis. ⁊ Berſeuoa. ⁊ inter p̄tat puteuſ iuramēti: q: ibi iurauit vterq̄ vt in lra dr̄ p puteo: ⁊ in ß valde captꝰ fuit abrahā q ſic puteū vocauit: q: no mē demōſtrabat puteū ptinere ad abrahā. ⁊ Et inierūt ⁊ i. fecerūt. ⁊ Feduſ ⁊ i. pactū. ⁊ p̄o puteo iuramēti. ⁊ Nō q antea ille puteꝰ vocaref puteus iuramēti: ſz q ex illa cōfederatiōe ſic vocatus fuit. ⁊ Et reuerſi ſunt i terrā paleſtinoꝝ ⁊ i. i gerarā ciuitatē philiſtioꝝ i fra paleſtinoꝝ tūc erāt: q: berſabee i q̄ pactuz iſtud fecerūt erat i terra paleſtinoꝝ: vt p3. ī. ſ. ⁊ Fuit colonus terre paleſtinoꝝ diebus multis. ⁊ ß aūt erat i berſabee. ⁊ Abrahā vero plātauit nemꝰ in berſabee. ⁊ Locus ille erat ſine arboribꝰ: iō abrahā q delectabaſ i ſuſcipiēdo hoſpites plātauit arbores de q̄ruz fructib⁹ recrearētur viatores ⁊ eorū viſu delectarētur. ⁊ Et inuocauit ibi nomē dei eterni. ⁊ Faciebat. n. ibi oronez ⁊ gr̄aruz actiones deo de bñficijs datis. Uel vt volunt hebrei: ibi hoſpites ad laudādum deum ⁊ gr̄as cedendū ei ꝓ bñficijs incitabat: ⁊ ſz ſcriptura nō dicat tñ ibi altare cōſtruxit: q: quocūq̄z ibat ad aliq̄liter manēduz altare cōſtruebat ad laudāduz deū. ⁊ Et fuit colonꝰ terre philiſtinoꝝ. ⁊ Colonus ꝓprie ſignat habitātez in domo vel terra aliena ⁊ ei cōducta. Sic. n. fuit abrahā q: dū vixit nihil ꝓ p̄priū habuit in terra ꝓmiſſiōis. Sic. n. dicit beatꝰ Stephanuſ actu. vij. c. q deꝰ nō dedit abrahe i terra illa nec ſpaciū pedis vnius: ⁊ apl's ad hebr. xj. c. ait fide q̄ vocaf abraham obediuit in locū exire quē accepturus erat in hereditate neſciens quo iret fide demoſtratus ē in terra repromiſſiōis tāquaz in aliena q̄ caſulis habitādo cum Iſaac ⁊ Jacob coheredib⁹ repromiſſiōis eiuſdē. ⁊ In terra philiſtinoꝝ. ⁊ Quia berſabee in terra philiſtinoꝝ ē in ſolitudine. ⁊ Diebus multis. ⁊ Sed nō p3 quot ānis manſerit in berſabee. Nicolaus aūt vult q ꝑ pluribus ānis māſerit in berſabee q̄z in cōualle hebron ⁊ vr ipſe accipe fundamētuz ex ß. ſ. q habitauerit abrahā in conualle mābre poſtq̄z venit de meſopotamia vſq̄ ad cōceptum Iſaac: ⁊ q poſt cōceptionez eiꝰ manſerit in berſabee, ꝓmuz verū eſt: q: ſi reſpiciātur ſupiora de habitatiōe abrahā reperiet q habitauit modico tpe in bethel ⁊ imediate deſcendit in egyptū pp famē: vt p3 ſupra. xij. c. ⁊ poſt rediēs de egypto ad locū bethel diuiſus fuit a cōſanguineo ſuo loth pgens ad cōuallem mābre: vt p3 ſupra. xiij. Hoc aūt totuz fuit vnius anni ſpaciū vel paulo plus. Deinde ſemp habitauit in cōualle mābre vſq̄ ad cōceptuz Iſaac de quo ſupra. xvij. c. ibi. n. nunciatus fuit ptus Iſaac poſt ānū futurus: ⁊ poſt receſſit abraham in gerarā vbi poſtea natus fuit Iſaac. Tēpus autē qō fluxit ex quo abrahā venit in terraz chanaā quouſq̄z genuit Iſaac: ſunt anni viginq̄tuor: q: ſeptuagintaq̄nq̄z ānoꝝ erat abrahā qñ exiuit de meſopotamia ⁊ venit in terrā chanaam vt p3 ſupra. xij. ca. qñ autē natus fuit Iſaac erat abrahā centū ānoꝝ: vt p3 in iſto. ca. a qbus detrahaf vnus quo añ genitus fuit q̄ natus erāt viginti q̄tuor ānī: ⁊ ab iſtis ſubtrahaf

vnus annus vel annus ⁊ dimidius quo mānſit in egypto: ⁊ in bethel vt diximus manebūt viginti duo vel vigiti tres anni qb⁹ habitauit abrahā in cōualle mābre. Si aūt reliquū tp̄us vite abrahe fuerit in berſabee cū abrahā vixerit annis centū ſeptuagita qnq3: manebūt ſeptuagita ſex anni qbus morat⁹ fuit in berſabee qui excedūt magis q̄ in triplo annos quibus habitauerit in ꝓualle mābre. Sed illud falſum eſt q: poſt natiuitatē yſaac habitauit abrahā in cōualle hebron. ¶ Patet eni q: qñ mortua fuit ſarra qō fuit viginti octo ānis ante mortē abrahe habitabat abrahā in cōualle mābre: ⁊ ibi ſepeliuit Sarram: vt p3. j. xxiij. c. Et ſi dicas q ꝺo habitabat ibi tūc abrahā ſed venit in berſabee ad ſepeliēdū ibi ſarrā: falſum eſt: q: hoc poſſet eē verū ſi'ante mortē ſarre emiſſet ibi abrahā ſepulturaz: tūc eni veriſimile eēt q portaret eā de alio loco ad ſepeliendū ibi ſed falſum eſt: q: mortua ſarra fuit ſepulchrū emptuz vt p3. j. xxiij. c. maxime: q: in ꝓncipio ip̄ius ca. dī q ſarra mortua eſt in arbee ciuitate. i. in ebron: q̄ ibi habitabat tūc abrahā illo tpe: q: nō eſt dōz q in alio loco habitaret ſarra: ⁊ in alio abrahā. ¶ Etiā p3 hoc q: i eodē ca. dī ab hoib⁹ ebronitis ad abrahā: ꝓnceps dei es tu apud nos: hoc aūt nō pōt dici de ali quo nouiter veniēte ab ex̄: etiā p3 ex verbis abrahe. ſ. aduena ſuz ⁊ peregrinus apud vos: nunq̄ aūt pōt vocari aduena qui ad aliquē locū venit vel per eū trāſit: ſed ille qui in eodem loco morat dū tñ nō ſit inde oriūdus. ¶ Itē q: qñ venit rebecca de meſopotamia: vt acciperet in vxorē ab yſaac non morabat abrahā in berſabee: ſz in cōualle mābre: p3: q: j. 24. dī q dū veniret rebecca ambulabat yſaac cōtēplās iuxta puteū cui nomē eſt videtis: ⁊ viuētis: iſte aūt puteus eſt circa cōuallē mābre apud quē fugit agar que ſic puteū illū nominauit vt p3 ſupra. 16. c. Videt ergo dicēdū ſalua reuerētia Nicolai q plurib⁹ diēb⁹ habitauerit abrahā in ꝓualle hebron quā in berſabee: q: j. 35. c. dī q yſaac mortu⁹ fuit in mambre ſiue ebron in qua pegrinat⁹ fuit ipe: ⁊ abrahā pr̄ ſuus: cū aūt pegrinatus fuerit abrahā in bethel: ⁊ egypto: ebron ⁊ berſabee: ⁊ hic nominetur berſabee ⁊ nō alius locus videtur q p excellentiam ei cōueniat ſcilicet q magis habitauit in illo loco: quam in aliquo alio.

Cōfutatio opinionis Nicolai Ratio ?

pma. rō. 2. rō.

qd ſit aduena Alia rō

Decimatio

¶ C. S. De tēptatiōe abrahe ⁊ ariete immolato ꝓ filio ⁊ melchā genuiſſe nunciat. Ca. xxij.

A Judith. 8. c Deb. ii. d.

Ue poſtq̄z geſta ſunt: tēptauit deus abrahā ⁊ dixit ad eū. Abrahā abrahā At ille rñdit: Ad ſum: ait illi Tolle filium tuū vnigenitū quē diligis yſaac: ⁊ vade in terrā viſionis atq3 ibi offeres eū in holocauſtū ſup vnū mōtū quē mōſtrauero tibi. Igit abrahā de nocte cōſurgēs ſtrauit aſinum ſuū ducēs ſecū duos iuuenes ⁊ yſaac filiū ſuum. Cūq3 cōcidiſſet ligna in holocauſtuz abīt ad locum quem p̄ceperat ei deus. Die aūt tertio eleuatis oculis vidit locū ꝓcul: dixitq3 ad pueros ſuos. Expectate hic cuz aſino: ego ⁊ puer illuc vſq3 properātes: poſtq̄z adorauerimus: reuertemur ad vos. Tulit quoq3 ligna holocauſti ⁊ impoſuit ſuper yſaac filiū ſuū: ipſe vero portabat in manibus ignē ⁊ gladiū. Cūq3 duo pergerent ſil: dixit yſaac patri ſuo. Pater mi. At ille rñdit: qd vis fili. Ecce īgit ignis ⁊ ligna: vbi eſt victima holocauſti? Dixit aūt abrahā. Deus ꝓuidebit ſibi victimā holocauſti fili mi. Pergebant ergo pariter ⁊ venerunt ad locū quē oñderat ei de⁹ in quo edificauit altare ⁊ de ſup ligna cōpoſuit: Cūq3 alligaſſet yſaac filiuz ſuuz: poſuit eū in altare ſup ſtruē lignoꝝ. Extēdit manum ⁊ arripuit gladiū: vt imolaret filiū ſuum. Et ecce angelus dñi de celo clamauit dicens.

B

C

ſ. Mac. 2. c.

Abrahā abrahā: q reſpōdit: adſum: dixitq3 ei. Nō extēdas manuz tuā ſup pueruz: neq3 facias illi quicquā. Nūc cognoui q timeas dñm: ⁊ nō pepercīſti vnigenito filio tuo ꝓpter me. Leuauit Abraham oculos ſuos. viditq3 poſt tergū arietē iter vepres herentē cornib⁹. Quem aſſumēs obtulit holocauſtum pro filio. Appellauitq3 nomē loci illius: dominus videt. Unde vſq3 hodie dicīt in monte: dominus videbit. Uocauit āt angelus domini abraham ſcōo de celo dicēs. Per memetipm iurauī dicit dominus: q: feciſti hanc rē: ⁊ nō pepercīſti filio tuo vnigenito ꝓpter me: benedicā tibi ⁊ multiplicabo ſemen tuū ſicut ſtellas celi ⁊ velut arenā que eſt in littore maris. Poſſidebit ſemē tuuz portas inimicoꝝ ſuoruz: ⁊ benedicent in ſemine tuo oēs gētes terre: q: obediſti voci mee. Reuerſus ē abraam ad pueros ſuos: abieruntq3 berſabee ſimul: ⁊ habitauit ibi. His itaq3 geſtis nunciatuz eſt Abraam q melcha quoq3 genuiſſet filios nachor fratri ſuo vs primogenitum ⁊ us fratrem eius ⁊ chamuel patrem ſyroruz: ⁊ caſeth ⁊ aſan: pheldas quoq3 ⁊ yedlaf et bathuel: ō quo nata eſt rebecca. Octo iſtos genuit melcha nachor fratri abrahā. Concubina vero illius nomine roma peperit Thabee ⁊ gaon ⁊ thaas ⁊ maacha.

Ecclēſ. 44. d. Dicte. 44. f. De. 6. c. D Gal. 3. a

Capitulum xxij.

Ue poſtq̄z. ¶ Deſcripto in p̄cedētibus q̄liter abrahā ſe hūit incipiēs ⁊ profice ns: in hac parte ſubiūgit q̄liter ſe hūit perfectus exiſtēs: ⁊ hoc tripliciter. Primo q̄ ad deum. Scōo quo ad ꝓximū ca. ſequē. Tertio ad ſe ip̄m: cap. 24. Prima in q̄ ꝺſcribit mag obediētia abrahe que ꝓceſſit vſq3 ad ſpōtanea voluntatē filiuz īmolandū: in q̄ttuor ptes diuidit in ꝑma dei p̄ceptū ponitur. In ſcōa abrahe obediētia ſubiūgit ibi. ¶ igit abrahā. ¶ Tertium p̄ceptū reuocatū apponit ibi. ¶ ⁊ ecce āgelus dñi. ¶ Quāto ꝓmiſſoꝝ ꝓteritoꝝ cōfirmatio deſcribit ibi. ¶ vocauit aūt ¶ Circa ꝑmū. ¶ Que poſtq̄z geſta ſunt ¶. i. poſtq̄z fuit factuz pactum inter abrahā ⁊ abimelech. ¶ Judei ſic cōtinuāt dicentes q poſtq̄z dictū fuerat ſupra de magno cōuiuio qō fecerat abrahā in ablactatiōe yſaac. hic ponit de eius īmolatiōe: qa ſathan venit ad eū dicēs: ecce dñe tu dicis q abrahā eſt valde ſeruus tuus. Sed nūc facit magna cōuiuia: ſz nunq̄z tibi in hīs imolauit ſaltē vnū pecus: rñdit de⁹ nō oportuit q mihi aliqō īmolaret q: ego ſcio q oīa q̄ habet mihi imolaret ēt filiū ſuuz ſi ego mādarē: cui dixit diabo. nō vt tu putas: ſz tēpta eū: ⁊ videbis: ⁊ tūc deus tēptauit abrahā mādans ei q imolaret filiū ſuū. ¶ Sed iſta cōtinuatio rediculoſa eſt ꝑ ſupponit eni q in hīs cōuiuīs: ⁊ exultatiōib⁹ nō immolauerit abrahā aliqd deo qō nō eſt veriſimile q: abrahā tñ erat ꝺuotus deo: ⁊ deditus latrie q nō feciſſet talia feſta ſine gratiaꝝ actiōe ꝑmiſſa deo in ſacrificīs ⁊ alīs actib⁹. ¶ Itē dato hoc adhuc iſta cōtinuatio nō valet qa mandatū de immolatione yſaac nō fuit datū imediate poſt ablactationem eius: q: ablactatio fuit cū eſſet duoꝝ vel triū annoꝝ mādatū de imolatione quādo iam erat magnus vir: vt. j. patebit: fuit eni hoc ſcm poſt cōfirmationē pacti cū abimelech: q: deus vult ad p̄fectum ſuoꝝ vt poſt ꝓſperitates eueniāt adūſitates: ⁊ ſic vice verſa. ¶ tēptauit deus abrahā. ¶ Cōſiderādum aūt q tēptare dicīt aliqs actus per quē experiētiā accipim⁹. De re quā īgramus: ⁊ dubiū ſumus vt ille dicīt tēptare equū: qui ſine aliqua neceſſitate equādo ad curſuz prouocat vt ſciat quantuz equus currere poteſt. Deus aūt oia clariſſime cognoſcēs de nullo dubitat neq3 experimētū accipit: ſed cum tēptare dicīt de aliqua re ignorata alīs cognitionē tribuit ad quantum ſit non ergo tēptauit abrahā p̄cipiendo ei imolare filium vt ipe ſciret vtrum imolaret: ſciebat eni certiſſime q immolaturus eſſet ſi mandaret: ſed hoc fecit vt alīs cognitionem traderet quantū abrahā diligeret deum: ⁊ hoc ad magnā laudes abrahe erat: q: nullus ante credebat q tantū diligeret abrahām deum. ¶ Abrahā abrahā. ¶ iteratur nomen ad ꝓuocandum attentionem: nam quandocunq3 aliquam attentionem face-

Cōtinuatio Judeoꝝ A

B Cōfutatio illius cōtinuationis. ꝑ ā rō 2. rō.

qd ſit tēptatio

re volumus eum bis aut pluries vocamus. Etiã duplicitas vel iteratio vocatiõis signat: q̃ id qõ p vocationẽ dicit facili ter cõplendũ est. Sicut p3. j. xl. c. sõnium phonis. ⌊ Tolle filiũ tuũ ⌋. s. ad imolandũ. ⁊ cũ respõdisset abrahã se patuz eẽ dixit. Dñe duos filios habeo nescio de quo vis. Dñs aũt re plicuit dicẽs. ⌊ Unigenitũ ⌋ fm veritatẽ nullus eoz erat vni genitus: ex quo duo erãt: nisi accipiaf vnigenit⁹ respectu matris: q: sarra vnũ solũ habuit: ⁊ Agar vnũ solũ: ⁊ tunc rñdit abrahã. Dñe quilibet eoz primogenitus est matri sue: ⁊ vnigenitus: tũc deus dixit. ⌊ Quẽ diligis ⌋. abrahã rñdit vtrũq; diligo: cui deus subiũxit. ⌊ Ysaac ⌋. Jn hoc aũt nulla dubitatio existere poterat. Et dicũt hebrei q̃ ista multiplicata iterrogatio fuit ad maiorẽ mãz obediẽtie. ¶ Doctores aũt nostri: ls aliter dicãt: putãt tamẽ hoc satis rõnabiliter dictũ. Sz nõ põt stare: qz cũ diceret deus primo ad abrahã. ⌊ Tolle filiuz tuũ ⌋. nõ poterat esse aliquale dubiũ: qz tũc abrahã solũ vnũ filiũ habebat. s. ysaac cũ alius recessisset cũ matre sua: ⁊ habitaret extra paternã potestatẽ in deserto pharã: ⁊ si ista prima dubitatio locũ nõ hz: p cõsequẽs nec alie: qz negato priori ne gatur posterius. ¶ Dicẽdũ aute fm doctores nros q̃ totuz fuit vnũ pceptũ: ⁊ vno cõtextu dictũ est: sed in eo plures circũstãtie q̃ distrahere poterãt ab hac ipletiõe ponunt vt maioris meriti sit obediẽtia. ⌊ Tolle filiũ tuũ ⌋. s. ysaac q̃ principaliter filius erat: qz dictũ fuerat ei in ysaac vocabit tibi semẽ. c. pcedẽti. ¶ Uel meli⁹ qz nullũ aliũ filiuz tũc habebat: de quo hoc itelligi posset. ⌊ Unigenitũ ⌋. i. vnicũ filiũ de sarra: vl vocatur vnigenit⁹ etiã quãtũ ad abrahã rõne modi: qz iste vn⁹ miraculose genitus fuit. Alius aũt nãliter vt p3 ad gala. 4. c. cũ dicit q̃ eni de ancilla nat⁹ est fm carnẽ natus est. i. fz modũ nãlez: qui aũt de libera fm repromissionẽ. i. nõ ex virtute nãli cũ corpus abrahe esset emortuũ: ⁊ vulua sarre: vt p3 ad Ro. 4. c. etiã qz sarra sterilis erat: vt p3 ad hebreos. xj. Ergo per repromissionẽ solũ natus est Ysaac. i. nõ ex aliq̃ virtute nãli: fz solũ qz deus repromiserat. Jõ necesse erat cõpleri ẽt si sarra ⁊ abrahã nullã ad gignendũ virtutẽ hẽnt. ⌊ Quem diligis ⌋. s. spãliter qz licet ysmaelẽ diligeret nõ tñ cũ nõ eẽnt in eo cõplende pmissiões. ⌊ Ysaac ⌋. in quo noie adhuc spãl' rõ dilectionis expzimit: qz ysaac interpretat risus: qz pz eius exultauit ⁊ risit q̃n ei pnunciatus est. ⌊ Et vade in terrã visionis ⌋. i. in quẽdã montẽ altũ: de quo multa terra videri potest in circuitu: ⁊ iste est mõs moria: siue mõs syõ in quo edificatuz fuit tẽplũ salomonis: vt p3 2°. palip. 3°. c. ⁊ iste est mõs in ciuitate hierusalẽ qz postea fuit addit⁹ ciuitati. ¶ Et non mãdauit deus abrahe q̃ imolaret filiũ suũ, ppe domũ suã: qz subito mãdato dei cõcepto anteq̃ alia ẽria subintraret cogitatio facere potuisset facilius: fz in tãto spacio terre pambulãdo multe cogitatões ẽrie subintrarẽt q̃ aium firmatũ a recto ppposito eradicarẽt. s. amor filial' qz erat ꝓsolatio sue senectutis: pietas inocẽtis: ⁊ matris tristitia. Sed qz potẽtissimus dei miles erat: hec oia tolerauit: ⁊ viuẽdo cõtẽpsit. ⌊ Et offer eũ i holocaustũ ⌋. ⁊ hoc ad maiorẽ doloꝛẽ materia erit: qz si mãdasset eũ iugulari solũ post pz ei⁹ sepeliuisset eũ: ⁊ aliqli ter cõsolarer sciẽs sepulchꝛũ filij sui: fz holocaustũ est cuz totum aial incẽdit: ⁊ in cineres reducitur: sic ergo reducẽdus erat ysaac: ⁊ post cineres eius aura circunquaq; dispgere: ita q̃ de eo nihil maneret. ⌊ Sup vnũ montiũ quẽ mõstrauero tibi. Jn hoc aũt adhuc maioꝛ pz obediẽtia qz locũ nesciebat ad quẽ iturus esset: ⁊ tñ ad dei mãdatũ mouebat. Sciebat q̃ abrahã terrã illã ad quã iturus erat: qz sciebat cõtra quã ptem erat: sed determinate nesciebat mõtẽ sup quẽ holocaustum facturus erat: ⁊ in hoc apl's laudat eũ vt p3: ad hebreo. xi. c. dicẽs fide qui vocat abrahã obediuit in locũ exire quez accepturus erat in hereditate ⁊ exiuit nesciẽs quo iret. ⌊ Igitur abrahã ⌋. Hic ponit scõm. s. abrahe obediẽtia subiũgitur. ⌊ De nocte ꝓsurgẽs ⌋ fuit. n. ista reuelatio fcã de nocte i auditu alicuius vocis: vl in visiõe imaginaria. Sicut p3. ẽ. xv. c. ⁊ abrahã qz valde obediẽs erat nõ expectauit diẽ: sed imediate cõsurgẽs incepit tradere executioni. Uera eni obedientia moras nescit. ¶ Uel forte de nocte surrexit ne vxoꝛ vel serui ab eo quererẽt quo tẽderet: ⁊ eum impedirẽt: nam si ab eo q̃reret cogebat aut nihil rñdere vxori ⁊ seruis qõ satis suspectum erat: ⁊ iõ sarra cũ eũ videret absentẽ aliqd mali suspicaretur: si aũt rñdisset aut vez rñdisset aut falsũ: nõ est dicẽduz q̃ falsũ rñderet: qz valde repugnabat statui pfectõis quẽ tenebat abrahã mẽtiri. Si aũt vez diceret declararet eis q̃ ad imolãdũ filiũ suuz ibat: ⁊ tunc nõ pmitteret cũ sarra ploraret nãq; icõsolabiliter ꝓ vnico filio suoꝛ: etiã serui dissuaderent: postremo ipse ysaac si talia p tres dies ante cognouisset qb⁹ ambulauerũt vsq; mõtẽ moria: forte tãto mortis horroꝛe perspecto sepissime tremebũdus aufugeret. Ualde g̃ decuit q̃ abrahã de nocte cõsurgeret vbiq; domesticis de eo qõ factum erat reuelaret. ⌊ Strauit asinũ suũ ⌋. ipse eni abrahã strauit. i. apparauit asinũ nõ expectãs dei famul⁹ terreni serui famulatũ nõ expectauit: vt dei mãdatum celerius terminaret. ¶ Erat aũt asin⁹ ad portãdũ ligna ꝓ sacrificio qz forte in loco imolationis ligna nõ inuenirẽt. ¶ Judei aũt qdã insensatissimi dicũt q̃ iste asinus est in quo sedebit messias de quo dr Zacha. ix. c. ecce rex tuus venit tibi mãsuetus: ⁊ ipe pauper sedẽs sup asinã ⁊ pullũ filiũ asine: sed hec magna abusio est ponere aliquẽ asinũ terra viuere: ⁊ maxie qz hoc est sine aliqua cã necessaria vl appenti: nũqd eni ille asinus melioꝛ est oibus alijs asinis nõ multũ ẽ videf: de isto asino magis dicitur Exo. 4. c. ⌊ Ducẽs secũ duos iuuenes ⌋. fz iudeos isti sũt ysmael ⁊ eliezer: ⁊ tñ ipsis nec vxori nihil reuelauit ne eum ipedirẽt. ¶ Hebrei aũt ponũt istos duos fuisse iuuenes: qz in ter famulos abrahã nõ est aliqs noiat⁹ noie suo in sacra scriptura nisi isti duo: de ysmaele p3. ẽ. xvj. ⁊ xvij. ⁊ j. xxv. De eliezer p3. ẽ. xv. c. ¶ Sz ẽ falsuz est qz ysmael nõ erat tũc cum abrahã: sed missus fuerat cũ matre sua ante hoc multis diebus: vt. ẽ. ꝓbatũ est. Nõ põt etiã stare quãtũ ad eliezer qz eliezer nõ erat iuuenis: fz erat iã satis in magna etate: nã ante ẽ bene p annos qndecim vel plus eliezer hẽbat filiũ: nã paulo postq̃ intrauit abrahã in terrã chanaã: qõ fuit vigintiqnq; annis anteq̃ nascerer ysaac eliezer hẽbat filiũ: vt p3. ẽ. xv. c. cũ dicit. Dñe de⁹ qd dabis mihi ego vadaz absq; liberis: ⁊ filj⁹ ꝓcuratoris dom⁹ mee iste damasc⁹ eliezer: mihi ãt nõ dedisti semẽ: ⁊ ecce vernaculus me⁹ heres meus erit: post natiuitatem aũt ysaac vsq; nũc trãsierãt anni triginta vel pl'es. Jõ postq̃ eliezer hẽt filiũ vsq; nũc ad min⁹ essent pl'es quã qn quaginta anni: ⁊ sic eliezer eẽt annoꝛ septuaginta vl octuaginta vel forte cẽtũ: qz paulo post hoc qñ iuit ad petẽdũ vxorem ꝓ ysaac vocat senioꝛ oib⁹ seruis abrahe vt patet. j. xxiij. c. cum dicit. Dixitq; ad seruuz senioꝛẽ domus sue qui ꝑat omnibus que habebat. i. ad eliezer vt postea p3 in littera: nõ ergo posset esse hic eliezer: vnus de iuuenib⁹ nec ysmael: sed eẽnt aliq alij qz abrahã multos hẽbat. s. trecẽtos decẽ ⁊ octo expeditos ad bellũ q̃n iuit contra q̃ttuoꝛ reges: vt p3. ẽ. xiij. quãto magis nũc: qz quottidie crescebat in diuitijs: vt p3. j. xxiij. c. ⌊ Cũq; ꝓcidissent ligna ⌋. hoc fuit ppe locũ i quo morabat tũc abrahã timẽs ne postea ligna nõ hẽnt. ⌊ Abijt in locũ quẽ ꝓcepat dñs ⌋. i. cõtra terrã visiõis q̃ nota erat abrahe tñ adhuc nesciebat determinate locũ in quo imolatio futura erat. ⌊ Die aũt tertio ⌋. Nõ vidit abrahã locũ vsq; initiũ diei tertij in mane: nõ intelligas aũt q̃ mõs moria multũ distaret a loco a quo recessit abrahã: qz poterat hõ satis leuiter illud vna die trãsigere: ⁊ adhuc magis: qz si abrahã tũc habitaret in bersabee: distabat a mõte moria decẽ ⁊ septẽ milia ribus. i. octo leucis ⁊ dimidia. Si autez habitaret in cõualle mãbre distabat a mõte moria. Sexdeciz miliarib⁹. i. octo leucis. ¶ Si autẽ habitaret in ay ⁊ bethel distaret decem leucis. s. viginti miliarib⁹ de ijs in libro de diuisiõe terre sancte. ¶ Sed dices quare in tanto puo itinere tñ tẽpus impẽdit. ¶ Respõdetur q̃ deus fecit hoc vt obediẽtia abrahe totaliter euidẽs esset qz in magno tẽpore multa cogitare posset q̃ eum a suo ppposito disturbarẽt: ⁊ sic facere nõ poterat istum actum cũ ipetu passionis: qz magnũ tẽpus requirit in quo deliberatio sequit: ⁊ hoc magnã constãtiam abrahe demõstrabat qui in tã difficilibus vultum in motũ tenere potuit. Sic eniz ait phs in tertio ethicoꝛ. Difficile est immozari cognitis idest q̃n aliqs cognoscit dura ⁊ eligit illa tolerare. Difficile est manere in actuali cõsideratiõe illoꝛ duoꝛ: ⁊ nõ imitari electionem. ⌊ Eleuatis oculis vidit locuz ꝑcul ⌋. Loquit de mõte determinato in quo holocaustũ imolatur⁹ erat. ¶ Sz dices quomodo potuit cognoscere qz ante non cognoscebat illum locũ. ¶ Respõdetur q̃ deus demõstrauit ei locũ vt. ẽ. dictum fuit supra vnum montiũ quẽ mõstrauero tibi. ¶ Sz quomodo mõstrauit. ¶ Respõdetur fm quosdam hebreos q̃ sup montem illum in quo futura erat imolatio vidit quãdam colũnam igniẽ abrahã in loco ppñissimo in struez ligno rum cõponenda erat. Et tunc quesiuit abrahã a pueris vtꝛ

Opinio hebreorum & Confu.

Determinatio 1ª expõ.

Obediẽ fidelitas abrahe.

2ª expõ.

Opiõ heb.

Cõfutatio

Dubiũ cur intã puo itinere tñ tẽpus impendit.

Rñsio

Dubi^m quõ cõsuit mõtem.

Rñsio. Quõ mõstrauit ei ẽ us mõtem.

Rñsio fm hebreos

videret aliquid qui responderunt q̄ non: ꝛ ideo iudicauit eos abrahā ad ascendēdū montē indignos: quesiuit autē ab ysaac vtrū videret qui respōdit q̄ sic: ꝛ hūc iudicauit dignū ascendere ad mōtē. ⌊ Expectate hic cū asino ⌋. ne videret q̄ abrahā facturus erat: ꝛ eū impedirēt putantes esse crudelitatem vel infamiā. ⌊ Ego et puer ⌋. i. ysaac: ex quo aliq̄ volūt q̄ ysaac tūc erat in etate tenera puerili vel adolescētis: sed ℔ infra patebit esse falsū. Sic enī vocabaī ysmael puer qui tū erat qñ vocabaī annoꝝ plusq̄ viginti vt patuit ipcedenti. c. ⌊ Illuc vsq̄ pperātes ⌋. i. euntes vsq̄ illuc. s. vsq̄ ad sūmitatem montis quē iuuenes ante se videbāt: vel abrahā eis manu ostēdebat. ⌊ Postq̄ aūt adorauerim⁹ deū: facientes ei latriā. ⌊ Reuertemur ad vos ⌋. Sed dicet aliq̄s q̄ abraham hic mētitus fuerit q: nō intendebat redire cū puero: sed eū īmolare ergo mētiebaī. ¶ Rñdetur q̄ ppbice dixit. s. mouēte eū spū sancto ad dicēda ista: ꝛ qñ aliq̄s mouet ab alio in loquēdo nō est sui iuris: nec pōt dici q̄ mētitur q̄liter cūq̄: dicat: q: nō pōt alr dicere: vt p̄z nūeri. 22. c. Sed si dederit mihi balach oēm domū suā plenā auri ꝛ argenti nō potero imitari verbū dei mei: vt plus vel minus dicā. Sed nō ppter ℔ vocanť abrahā ppha: licet ex alīs causis vocet ppha: nisi accipiendo valde large: q: intellectiua opus est in ppbia: vt p̄z Dani. x. c. abrahā vō nō videť q̄ ista verba itelligeret in sensu in quo ei pferri faciebat spūs sanctus. ⌊ Tulit autē ligna holocausti ⌋. i. ligna que ducebanť ad īmolationē holocausti sup asinū. ⌊ Et ipositit sup ysaac ⌋. Forte q: mōs rectus erat i sblime ꝛ nō poterat illuc ascēdere asinus. ¶ Uel principaliter ista dicta ꝛ facta sūt mouēte spū scō in signū xpi iesu: q baiulans sibi crucē exīt in eū qui dicīť caluarie locus: vt p̄z Joā. 19. c. ⌊ Ipe vero ⌋. i. abrahā. ⌊ Portabat ignē ⌋. ad ligna incendendū. ⌊ Et gladiū ⌋. ad ysaac victimā iugulandum. ⌊ Ecce ignis ꝛ ligna ⌋. Undiq̄ tēptationes insurgūt abrahe: filius enī tenera vba pri sui⁹ ptulit: que multū animi eius robur. i. fortitudinē eneruarēt. Nā si ysaac tacuisset: ꝛ abrahā nihil ei rñdisset: potuisset quidē abrahā ai rigorē īmotus tenere: sed cū respiceret vultū filij sui inocētis vel de ista morte suspicātis: ꝛ vba eius tenera: necesse erat vt viscera ei⁹ etiā si ferrea essent ad teneritudinē emolliri: pcipue cū abraham filio loquēti respōdere coactus fuerit: sicut enī frequēter ira per vba aut lachrymas aut vba euaporat vt ea que ante magna fuerit pene ad nihilū redigaī: ita ꝛ qlibet alius aīe rigor per verba ad teneritudinē pducit: ℔ enī dicimus de dulcissimo puero⁹ iesu q cū esset duodecim annoꝝ: ꝛ sedens īter doctores tēpli disputādo a mīre sua carissima cū magnis laboribus q̄reret: ꝛ ipa dixisset fili qd fecisti nobis: nā ego ꝛ pater tuus dolētes q̄rebamus: vltra loq ei non voluit: nā cōmota sunt viscera eius ad nimiā teneritudinē sup dilectissimo filio suo: hoc ergo abrahe in tāta angustia posito cōtingere necesse erat. Sed vir dei oia per obedictiā ꝛ patiētiam tollerās in firmitate ppositi pmanebat. ⌊ Deus puidebit sibi victimā ⌋. In hoc vex dicebat q: ls aliqō aial vel ipse ysaac īmolādus esset vtrūq̄ deus puideret: sed dicīť q̄ ista fuerūt ppbice dicta: talis erat dicenti intētio q̄lis p verba mōstrabaī. ⌊ Ad locū quē ostēdit ei dñs ⌋. s. desup globū igneū eleuando siue colūnā ignis. ⌊ In quo edificauit altare ⌋. Ista edificatio nō fuit cū magna solēnitate vel apparatu: sed solū cōgregauit aliquos lapides: ꝛ illos q̄liter potuit ordinauit: ꝛ desup ligna posuit. ⌊ Cūq̄ colligasset ysaac ⌋. nō colligauit q: stare volebat: ls ne dolore victꝰ aufugeret. Nō est putādū q̄ abraham ligauerit ysaac inuitū q: potentior erat ysaac filius suo pie abrahā: erat enī ysaac iuuenis ꝛ annoꝝ. 37. vt volūt qui dā asserētes q̄ eo anno ysaac ad īmolādū ductꝰ est quo mortua fuit sarra mr: ls p̄iꝰ ipe ad īmolatōez ductꝰ fuerit q̄ sarra mortua fuerit: ꝛ ℔ satis est verisīle. ¶ Et tūc sarra qñ mortua fuit erat annoꝝ cētū vigiti septē: vt p̄z. c. sequēti: ls ipsa peperit ysaac qñ erat annoꝝ nonaginta: g̃ adhuc manebāt trigita septē anni q fluxerūt a natiuitate ysaac vsq̄ ad mortē matris eius. ¶ Abrahā aūt tūc senex valde eēt. s. centū triginta septē annoꝝ: q: cētesimo anno vite abrahe natꝰ fuit ysaac vt p̄z pcedenti. c. Erat enī tunc ysaac iuuenis fortis q̄ satis p̄z q: portauit sup se ligna holocausti p⁹ ascēsū mōt̄ erecti q̄ tum vnus asinus portare posset: p̄z enī q: regrebanť tot ligna ꝛ tāta quot sufficerēt ad incinerādū vnū corpus hūanū adeo manifeste apparet q̄ abrahā nō potuisset eū violēter colligare: īmo ipe vice versa ligare potuisset abrahā vl sal-

tem ab eo fugere. ¶ Qualiter aūt abrahā pfecerit ysaac vt ei locutus fuerit vt se ad mortē paret: refert enī iosephus q̄ altari edificato: cōpositis lignis ceteris q̄ dispositis abrahaz dixit filio suo ysaac quō a deo magnis pcibus acqsit⁹ fuerat ꝛ quō miraculose cōceptus fuerat: ꝛ natus in gaudio: ꝛ q̄ nūc volebat nō bello aut peste vel egritudine eū ēminari: ſ in oꝛonibus ꝛ laudibus diuinis p̄ imolationē vitā finire: ꝛ postea resurgere ad cōplēdas pmissiones factas. ¶ Nihilominus tñ aliter recitat dictū Joseph. s. q̄ deus accipet aiam ysaac vt in ppetuum esset cū eo: ꝛ ppter istam obedientiam deus dirigeret senectutem abrahe. ⁊ persuasus ysaac voluntarie tradidit manus suas ꝛ pedes ligādos: vt imolaret: ꝛ tunc dicit q̄ ls verba iosephi sint benedicta quantū ad oia est tamē hoc falsum. s. q̄ abraham dixerit animam ysaac debere in ppetuū manere cum deo: quia dictum fuit abrahe. ē. 17. c. Reges oriēť ex eo: ꝛ. c. p̄cedēti in ysaac vocabiť tibi semen: ista aūt firmiter tenebat abrahā quibus repugnabat q̄ anima ysaac maneret in eternum cum deo. ¶ Sed salua reuerētia nicolai q: iosephus nihil tale retulit: ſ magis cōtrarium: ꝛ nihilominus hic nō bene attendit: ꝛ q: cōmuniter libri iosephi nō habētur: p̄z veritas huius per scolasticā historiam qui sic recitat vt nunc recitaui a qua nihilominus ℔ transtulit: licz male: ꝛ patet hoc q: nunq̄ reperietur q̄ nicolaus iosephum alleget: nisi p̄ius cum historia scolastica recitet. ¶ Qualitercunq̄ aūt dicant volentes: dicendū est q̄ abraham volens filium suū occidere credidit firmissime q̄ deus illū a mortuis suscitaret: vt iplerenť pmissiones q̄ necessario iplende erant: ꝛ alio modo cōpleri ipossibile erat. Sic enī ait apl's ad hebre. xj. c. fide obtulit abrahā cū tēptaretur ꝛ vnigenitū offerebat in quo susceperat pmissiones ad quē dictum est in ysaac, vocabiť tibi semen arbitrans q̄ ꝛ a mortuis potens est eū suscitare deus. Ex hoc aūt satis innuitur q̄ sicut abrahā multum meruit filiū suum offerendo ad mortē vt deo placeret: ita valde multū meruit ysaac qui p⁹pter dei voluntatē cōplendam obediuit p̄i seni vt eum ligaret cūm posset effugere. ¶ Quis aūt eoꝝ plus meruerit satis dubiū est. ¶ Alicui dubium videbiť determinatum. s. q̄ ysaac tm̄ meruit quātum abrahā ꝛ magis q: plura toleraturus erat: abrahā enim solū dolebat de filio: sed nihil penale passurus erat: ysaac autē mortez passur⁹ erat. ¶ Mihi āt videť dicendum q̄ tm̄ imo magis abrahā meruit: quia operatio virtuosa recipit gradum bonitatis fm̄ voluntatis feruorem a quo pcedit spēm autem recipit ab obiecto. Si g̃ in abraham fuit maior feruor q̄z in ysaac: ergo magis meruit. Si enim ysaac actualiter passus fuisset mortem: actus eius bonus habuisset maiorē gradum q: non soluz habuisset fortitudinem electiuā: sed etiam actualē tolerantiā que cū magno labore est: ideo multū est virtuosus actus. Fuit ergo solum actus fortitudinis ꝛ obedientie in volūtate ysaac: ꝛ nō in executiōe licet nō defuit hoc ex pte voluntatis. Abrahaz aūt maiorem feruorem in obediendo deo ꝛ exequendo ista habuit: ita enī tenerrime diligebat filiū suum ysaac q̄ moris eius erat ei durior mortepp̄ia: elegisset enī magis abrahaz mori q̄z filiū suū manu sua occidere: qō tamē erat patissimus vt dei mandato obediret. ¶ Item p̄z magnitudo obedientie ꝛ fortitudinis: q: sup omnia difficillimū est immorari cognitis vt p̄z in 3° ethicorum. s. cum aliquis cognouerit aliquod valde triste qō passurus est diutius manere in cogitatione eius ab electione non resiliendo: hoc autem maxime fuit in abraham q: per tres ante dies cognouit per diuinam reuelationem hoc quod facere debebat: ꝛ tribus illis diebus continue ad hoc tendebat vt patet. ē. in quibus necesse erat valde anxiari cogitādo dura circa mortem filij sui: nunq̄ tamē a p̄riore electione recessit: vt p̄z. Si autem ysaac per tot dies cognouisset forte considerans doloris magnitudinem ab eo quod semel elegisset postea resiliret. ¶ Item q: preter ℔ magne cogitationes ꝛ dure temptationes demonis abrahā pūgebant: q: vt dicunt iudei cum pergeret abraham ad imolādum filium suū accessit malus demon ad eū dicens. O insensate quomodo filiū tuum immolare vis? nescis enim q̄ hoc voluntati dei repūgnat quia ipse dixit tibi q̄ ex hoc regeš nascerentur: ꝛ populi: quomodo autem reges ꝛ populi nasci poterunt quando mortuus fuerit: non credas ergo insensate senex q̄ deus talia tibi mandauerit sed tua insania hoc tibi suggerit: abraham autem in fide constātissimus: ls ad hoc

respondere

O Dubiū. 88. an abrahaz mētitus fuerit hic. Rñsio.

ℙ⁹ expō. 2°.

P

Colligatio ysaac imolandi.

Q Etas ysaac

Etas sarre

etaš abrahe

R Opinio iosephō locutiōe abrahe ad filiū.

Opioni colai de iosephi sentētia

Lōfut⁹ vm⁹ doctī iosephi ꝑ nicolaum. Lōfut⁹ opionis nicolai

S Determinatio.

T Dubiuz qs plus meruerit abrahaz vel ysaac Rñsio. Lōfut⁹. ℙ⁹ rō

2⁹ rō.

3⁹ rō.

U

respondere non potuerit: sp̃uit potius q̃ respondit. Nec reputes hoc fore fabulam quia idez innuit apl's ad hebr̃eos. xj. dicens fide obtulit abraham cū tẽptaretur z vnigenitum offerebat: apl's autem non exp̃imit que fuerint tẽptationes: sed satis verisimiles sunt iste. ¶ Patet etiã q̃ magis meruit abraham quia magis laudat scriptura abrahã exponentem filium q̃ ip̃m filium qui exponebat: vt patet ad hebr̃e. xj. qõ nõ esset si magis meruisset ysaac: rab. abenaẽra hñs p̃z inconuenienti q̃ magis meruit ysaac q̃ abraham. z credens q̃ sequit q̃ si ysaac ligatus fuit volũtate p̃pria q̃ magis meruit q̃ abrahã. Dicit q̃ quando ysaac ductus est ad imolandum erat decem vel duodecim annoz: z abraham religauit eum renitentem: sed videt q̃ falsum est primũ q̃ ysaac portauit super se magnum pondus lignoz sufficiens ad cõburendum vnũ cadauer hominis: quod non faceret puer duo decim annozum. ¶ Secundũ est falsum quia si ysaac violẽter ligatus fuisset nihil meruisset. Sed hoc falsum est: quia tunc nullo modo laudari deberet: cuius cõtrariũ est. ¶ Sz queritur quomodo abrahã voluit filiũ immolare cum sciret hominem non esse aial immolaticiũ sicut pecora. Deus autẽ non mãdat ea que illicita sunt. ¶ Item q̃ ista reuelatio facta fuit ei in sõñs: vt supra diximus: q̃ dicit in textu. ⌊ De nocte consurgens ⌋. talis aũt apparitio poterat esse fantastica: z ideo durã rem committere nollet ꝓpter talem reuelationem. ¶ Item quia nesciebat abraham vtrũ ista reuelatio fieret a deo: vel a demone: aliq̃ aũt sathan trãsfigurat se in angelum lucis: z dicit aliquem volens fallere tanq̃ deus mittat eum: z ad hoc habebat aliqualem inductionez abraham quia ipsum q̃ ei reuelabatur de se malum videbatur. s. occidere innocentez maxime q̃ pater filiũ occideret. ¶ Ad hoc dicẽdũ q̃ ẽ erant duo. Primũ scire vtrũ a deo vel a demone: ista reuelatio ꝓueniebat. Secũdum dato q̃ a deo esset: vtrũ rei tam dure assentire vellet. ¶ De secundo iam dictum fuit z dicitur q̃ tanta erat fides z obedientia abrahe ad deum q̃ nihil videbatur q̃ deus mandaret abrahe quod ipse nõ faceret dato q̃ intelligeret certissime illud esse mandatũ a deo. ¶ Ad primũ dico q̃ deus cognoscens humanam voluntatem z intellectum: z sciens quid homini necessarium sit: videns q̃ ista altissima res erat ad quã non decebat hominem faciliter moueri: maxime quia videbatur esse peccatũ si a deo non esset: dedit plenissimam cognitionem z certitudinem abrahe per quam totaliter securus esset nullo manente scrupulo q̃ illud a deo mandaret: z sic ad omnia intrepidus ꝓcedebat: z suadet hoc: naz sicut in speculatiuis scientiis modo humano quedam sunt: quibus intellectus noster nõ totaliter assentit: quia modus veritatis eorum non est ei clar⁹: z quedam sunt quibus totaliter z firmissime assentit: q̃ modus veritatis eorum certissimus est: sicut sunt prima principia que dicuntur dignitates aut cõmunes animi conceptiones: de quibus fidem nullam aliam petimus nisi ipsam qua si ipse ꝓpositiones euidentissime demonstrant. Sic enim in dei reuelationibus quantum est ad ipsas ꝓpositiones in se obscure sunt. Sed deus qui nouit modum intellectus nostri quia eum creauit potest taliter intellectum nostrum ad assentiendum alicui veritati clarius eleuare z magis assentiat illi veritati q̃ primo principio. Et hoc euidenter patet de radicatione fidei: in quibusdam nanq̃ viris bonis quorum aliquos me vidisse confiteor a deo christus ille veritatem fidei radicauit vt magis credant christum passum fuisse z resurrexisse: q̃ se esse homines. Sed christum passum z resurrexisse p̃m se de veritate valde dubium z occultum est: cum ꝓtius homines viros nature sequentes talia fuisse negent: z irrideant: vt patet de ꝓbis athenien. actu. 17. c. ¶ Non est ergo ista radicatio vetitatis fidei z consensus intensissim⁹ ex veritate ꝓpositiõis euidenti sicut primis principijs z dignitatibus assentimus ex sua euidentia: sed ex maxima impr̃essione quam in cordibus nr̃is creauit christus. Sic enim dicebat beatus petrus canonica. 2. c. primo: q̃ magis assentiebat dictis fidei per ꝓphas q̃ eis que oculis videbat: fz ergo istum modum causaret deus in seruo suo fidelissimo abraham quandam euidẽtissimam cognitionem cui intensissime adhereret magis assentiẽs illa a deo verissime sibi dici q̃ se esse abraham z ysaac esse filium suum. ¶ Ad aliud. s. q̃ mãdabatur ei aliquid inhonestum z per se malum. s. occidere innocentem. ¶ Respõdetur q̃ occidere innocentem semp̃ est malum: nec aliquo modo potest bonum effici: sed ysaac non erat innocens: licet enim innocens esset quantum ad homines: quia nulli eorum nocuerat: deo tamẽ non erat innocẽs quia peccauerat veniali peccato ꝓpter quod ad mortem homines obligantur: z sic dicit exo. 34. c. nullusq̃ apud te per se innocens est: z cum deus vniuersalis iudex sit cui omnes peccauerunt: z ad mortem tenent obnoxij potest q̃cunq̃ voluerit: z vbicunq̃ z per quãcunq̃ vindictam expetere: satis ergo conueniens minister erat abraham ad mortem ysaac cum deus eum ad hoc habilitaret. ⌊ Posuit eum in altari super struem lignorum ⌋. z sic patet modus sacrificij: quia ꝓmo ligna super altare ordinabantur: deinde ysaac super ligna occidi debebat vt totus sanguis deflueret super ligna: z deinde igne supposito omnia cremarentur. ¶ Post moysen non fiebant sic sacrificia: quia primo erat ignis in altari: q̃ apponerent cremabilia patet. Leui. 6. c. Ubi dicitur ignis in altari meo semper ardebit. Etiam q̃ si sic victime iugularentur: ante q̃ victima iugulata eẽt arderet z sacerdos comburetur etiam totus sanguis super ignem flueret. ¶ Sed hoc falsum est: quia sanguis aliquando sumi debebat ad aspergendum per tẽplum: vt. s. contra sancta sanctoz z super altare thimiamatis: vt patet. Leui. 16. c. ¶ Item q̃ alijs vicib⁹ cõmuniter mandabat q̃ sanguis victime effunderetur in circuitu altaris holocaustoz. s. q̃ vngerẽtur quattuor cornua altaris z reliquus sanguis fũderetur ad basim altaris: vt p̃z Leui. 4mo. c. ¶ Item q̃ si sic animalia imolaticia iugularentur cremarentur carnes cornua pellis z fimus super altare. Sed hoc falsum est: q̃ primo debebat animal concidi in frusta z lauari partes eius cum pedibus z omasio: z deide poni super ignez: vt p̃z exo. 29. c. z quasi per totũ leuiticum: ⌊ vt imolaret filium ⌋. i. vt iugularet: z isto modo accipitur istud verbum semper in exodo z leuitico. ⌊ Et ecce angelus ⌋. hic ponitur. 3. s. ꝓceptum reuocati describitur: q̃ deus soluz intendebat declarare gentibus bonitatem serui sui abrahe z non volebat mortem filij eius: quia talibus victimis deus nõ delectabatur. ⌊ Et ecce angelus domini ⌋. s. veniens ad prohibendũ mortem ysaac. ⌊ De celo clamauit ⌋. i. de aere q̃ vox eius audita fuit ab alto q̃si ex celo. ⌊ non extẽdas manũ tuam ⌋. s. ad iugulandum. ⌊ super puerum ⌋. s. ysaac vocatur tũ puer a puritate q̃ innocẽs vir erat vel vocatur puer. i. famulus q̃ nõdum liberatus erat per emancipationem a patria potestate donec accepit vxorez. ⌊ nec facias ei quicq̃ ⌋. i. nõ solũ non occidas eũ sed ẽt non facias ei aliq̃ aliud malum. ⌊ nunc cognoui q̃ timeas deũ ⌋. i. nũc feci cognosci ab alijs q̃ tu timeas deũ: q̃ ante non ita clare cognoscebãt q̃ nõ viderant aliqua tã certissima experimẽta. ¶ Sed q̃o fecit in hoc cognosci ab alijs q̃ timeret deũ abrahã cuius nullus hoc viderit: nisi abrahã qui hoc agebat: z ysaac qui ad patiendũ ẽ paratus erat. ¶ Rñdet q̃ deus dedit cor credulũ oĩbus gẽtibus in circuitu vt cũ abrahã z ysaac ista recitaret oẽs firmiter assentirẽt. ⌊ nõ pepercisti filio tuo ⌋. i. iã paratus eras nõ parcere. ⌊ leuauit abrahã oculos ⌋: q̃ ante deprẽssos habuerat respiciẽs vincula filij sui duz soluebat eũ: vel dicit leuasse oculos q̃ deus mouit eum vt respiceret ad partem illam ad quã nõ respiciebat z videret arietẽ ad faciendũ sacrificiũ. ⌊ viditq̃ post tergũ arietem ⌋. Iudei dicũt q̃ iste aries fuit creatus in die sexta qñ deus creauit aialia terrestria z homines. ¶ Sed hoc nõ ẽz aliquaz apparentiã: ponẽ aũt miraculũ sine necessitate p̃ rõnẽ est. Deus enim uã nihil faciũt frustra vt p̃z ꝑ politicoz. ¶ Etiã q̃ pl'alitas sine necessitate ponẽda nõ est: vl' q̃ fieri pũt ꝑ pauca peccatũ est facere per plura: vt p̃z. 8. topicoz: q̃ aũt vnus aries durauisset a principio mundi vsq̃ tũc satis erat miraculũ: q̃ ꝑm cõputationẽ iterptũ erat anni pl'es q̃ tres mille: fz aũt cõputationẽ hebraicã erat pl'es q̃ duo mille. ¶ Necessitas aũt ponẽdi arietẽ istũ ex tũc nulla est: q̃ qlibet ali⁹ aries sufficiebat ad ẽ: nã sicut iste aries pinguis z bon⁹ eẽt apt⁹ ad imolãdũ: ita poterãt repiri multi alij: si. n. arietis imolabilis aliq̃ regretur cõditio q̃ in alijs exñtibus arietib⁹ nõ inueniret rõnabile erat aliũ a ꝑncipio mũdi creatũ eẽ ad ẽ: fz cũ qlibet aliꝰ ita placeret deo sic creat⁹ a ꝑncipio: q̃ gratitudo z acceptatio oblationũ nõ excipit ex seipis fz ex volũtate offerentis: vt p̃z luc. 21. c. Cũ dicit xp̃s de paupcula q̃ libẽtissime obtulit de necessarijs sibi ẽt si eẽnt pui valoris cũ dr̃: vere dico vob̃ q̃ vidua ẽ paup̃ plus q̃z oẽs miſit: nã omnes ij ex abundãtia sibi

mlserunt

4° rõ.

Opinio Rabbi abenazra.

Cõfut° prima.

Secũda ꝑ Dubiuz quomõ abraha voluit imolare filiũ cuz hõ nõ imelef. pria rõ. Secũda tertia.

Rñsio duoz.

Rñsio ad aliũ.

quid sit vepres.

Sub^m vñ fuit ille aries Rñsio.

Obiectio Rñsio.

opio iudeoꝝ de imolatione.

Opinio iudeorum.

Federus cõfirmatio.

Jan ꝓmissiones fctē cũ iuramento sint firmiores alīs in deo.

miserunt in munera dei. hoc aũt ex eo qđ deest sibi oẽm victum suũ quẽ habuit misit: si tñ hic respiceretur quãtitas ⁊ qualitas ablactationis millecuplo magis fuisset acceptabilis oblatio diuitũ q̃ paupcule: cuius cõtrarium xp̃s manifeste ꝓtulit. ⁊ Inter vepres herentẽ cornibus ⁊ vepres vocantur ligna aspera habẽtia vncos quibus vestes vel carnẽ tenent ⁊ dilaniãt ⁊ vocañ vulgariter carcaȝ: ⁊ dicuñ vepreȝ quasi vi. i. violẽter prehẽdentes. Herebat aũt q: cornua arietis detinebañt ramis arboris illius ne fugere posset cũ vellet eũ tenere abrahã. ¶ Sz dices vñ fuit iste aries. ¶ Dicẽdum ꝙ forte angelus deduxit eũ de arietibus abrahe: vel accepit eũ de aliquo alio grege. ¶ Et si dicas non videtur esse verisimile: ꝙ deus mãdaret angelo accipere arietẽ de grege alicuius. ¶ Rñdeꝯ ꝙ ꝫ facillimũ est: q: oia ista sunt possessio dei: iõ vtiꝯ illis qũo vult: tollens cui vult ⁊ retribuẽs cui vult. Sic eniȝ patet. ꝑs. xlix. Si esuriero nõ dicã tibi me⁹ est orbis terrarꝫ ⁊ plenitudo eius: ⁊ maius adhuc ꝑz Marci. c. v. q: xp̃s ꝓcipitauit in mare duo milia porcorꝫ vel q̃si nõ curans de dãno dñorum suorꝫ mittẽs demones in eos. ⁊ Quẽ assumẽs obtulit holocaustũ ⁊ totũ comburẽs. ⁊ Pro filio ⁊ .i. sicut erat filius eius imolãdus: ita imolauit arietẽ. ⁊ Pro filio ⁊ .i. loco filij sui quẽ de⁹ imolari ante mãdauerat. ſ. ꝙ si deus nõ mandasset postea oppositũ: ⁊ dedisset arietẽ filiũ suũ imolaret: vel ⁊ pro filio ⁊ .i. pro liberatione filij. ſ. ꝙ grãs agebat: ⁊ imolabat: q: deus filiũ suuȝ a morte liberauerat: ⁊ in imolatione arietis orabat abrahã deũ: ꝙ ita acceptaret imolationem illius arietis ac si filiũ suũ imolaret. ¶ Et dicũt iudei ꝙ ista imolatio fuit facta in ꝓncipio mẽsis septimi q̃ est septẽber ſm cõputationẽ eorꝫ: ⁊ ꝓpter hoc p^a die illius mensis faciũt iudei festiuitatẽ magnã: q̃ vocaꝯ festũ clangoris ⁊ canũt buccinis corneis: vt ꝑz numeri. xxix. c. ⁊ Appellãtq̃ nomẽ loci illius dñs videt ⁊ . Ante eni vocabaꝯ locus ille mõs moria siue terra visiõis: ⁊ in illo, loco fuit post tẽplũ salomonis edificatũ: nec est locus iste bethel vt aliq volunt: de quo diffuse dixim⁹. ſ. xij. c. ⁊ nõ vocaꝯ locus ille: dñs absolute: sed dñs videt: ⁊ hoc est ab effectu q̃ ibi cõtigit. ſ. q: vidit deus afflictionẽ ysaac ⁊ obedientiã abrahe. Et sic hẽtur ezechi. vlti mo. c. ⁊ nomẽ ciuitatis illius dñs ibidẽ q: describit ibi ezechiel tẽplũ celestis hierusalẽ sub typo tẽpli mãlis: ⁊ de illo tẽplo verꝫ est dicere: ꝙ dñs est ibidẽ q: ſpãli⁹ est ibi q̃ in alīs locis cũ ibi det gloria beatis. Et sic moyses vocauit altare quoddã dñs exultatio mea: vt ꝑz exo. xvij. quãdo israel pugnauit cõtra amalech: ⁊ vicit non vocans altare illud dñs simpliciter sed dñs exultatio mea q: deus⁹ dedit ibi exultationẽ israelitis ex victoria hostiũ. ⁊ Uñ vsqȝ hodie dicꝫ ⁊ . ſ. in ꝓuerbio: ista sũt verba moysi scribẽtis: ⁊ refertur istud aduerbiũ hodie ad tẽpora moysi scribẽtis: ⁊ est sensus ꝙ licet abrahaȝ ex multis diebus trãsisset: ⁊ illud ꝓuerbiũ inceptũ fuisset tpe eius: tñ durabat vsqȝ hodie. i. vsqȝ ad illud tẽpus in quo moyses ista scribebat: nã semꝑ dicebaꝯ in monte dñs videbit: nũc aũt nihil horꝫ dicit. ⁊ In monte dñs videbit ⁊ . Judei eni dicũt ista quãdo in angustia sunt: in mõte dñs videbit. i. sicut deus vidit afflictionẽ abrahe in mõte illo ita videbit afflictionẽ nostram: ⁊ sicut quidã volũt abrahã vocauit sic istũ montẽ qa futurũ erat ꝙ de⁹ exaudiret filios depcãtes ei⁹ i mõte illo: q̃ tẽplũ salomonis eẽt edificatũ. ⁊ Uocauit aũt angelus ⁊ . hoc est quartũ. ſ. precedentiũ federũ cõfirmatio adiũgitur. Deus eni supioribus. ſ. xv. ⁊. xvij. ⁊. xxj. c. ꝓmiserat multiplicitatẽ posteritatis abrahe. hic aũt ꝓpter bonũ qđ nunc fecerat cõfirmat: ꝫ in supioribus satis ratuȝ esset. ponit autẽ hic ad cõsolationẽ abrahe ⁊ ysaac. ⁊ Abrahã secundo ⁊ . Quia primo vocauerat q̃ dixerat: ne extẽderet manuȝ sup puerꝫ. ⁊ Per memetipsum iuraui dicit dñs ⁊ . hic refert angelus vba dei: ⁊ nõ loqtur ista q̃si a se sed a deo: iõ dicit. ⁊ Dicit dñs ⁊ . q. d. nõ dico ego in ꝑsona mea: sed deus mãdat hoc dici. ¶ Deus eni siue iuret siue nõ iuret fallere nõ põt quia fidelis est: ⁊ se ipsũ negare nõ potest vt habetur ad thimo. ij. c. ij. ex natura tñ vbor̃ firmior videꝯ esse, ꝓmissio iuramẽto firmata q̃ ea que sine iuramẽto fit: ⁊ iõ dicũt doctores nostri ꝙ q̃ꝫ aliqua q̃ de⁹ simpliciter ꝓmisit mutata inueniañ tñ ea que iuramẽto firmata sunt nunq̃ repimus non fuisse cõpleta: nõ tamẽ est hoc: q: magis obligeꝯ deus ꝑ iuramentũ quã sine iuramento nec seipsũ obligare põt. Sed semꝑ qcqd vult fit: ⁊ qc quid fit a deo ius est: q̃cunq̃ deus ius aliquid determinate dicit vt a se imutabile est: siue iuret siue nõ. ¶ Aliq̃n autẽ dicit aliqua que nõ implenꝯ. hoc autem quia nõ dicit ea determinando ſm ꝙ in sua altissima scientia est. Sed ſm conditionem causalitatis rerum inferiorꝫ: sicut diximus. ſ. xv. ⁊ xx. c. ⁊ plenius in deuteronomio. c. xviij. ¶ Questio aũt quare deus ea que iurat sũt imutabilia: q: ea que deus dicit sine iuramento aliquando dicit ſm ꝙ ipse determinauit in se: ⁊ tũc imutabilia sũt simpliciter. Aliquando dicit ista ſm ꝙ est in causa inferiori: ⁊ tũc mutañ quãdoq̃ ad mutationem cause inferioris aliquãdo manent inferiori causa manente: etiaȝ quia ista fiunt interdũ cũ ꝓditione: ⁊ tunc mutañ vel tenẽt ſm ꝙ cõditio mutaꝯ vel manet: ea ãt que cũ iuramẽto a deo dicuñ semꝑ dicuñ ſm ꝙ a deo ẽmiata sunt: ⁊ ideo imobilia sunt: siue dicañ conditionaliter siue non: q: si dicañ cõditionaliter deus faciet stare cõditionem q: prescit eam pmansuram. Et sicut magna differentia est inter vba simpliciter: ⁊ vba iuramento firmata ita ꝓportio nãliter est differentia inter iuramẽta ſm formã ipsorum: q: quedã magis ligãt q̃ alia: iuramẽta eni que per maiorẽ auctoritatẽ fulciuñ maiora sunt. Deus ergo cũ iurat per nullũ maiorẽ potest iurare cum ipse oibus maior sit: iõ per seipsum iurat. Alīꝫ aũt homines per maiorẽ suum iurant: vt ꝑz ad hebre. vj. c. Istud ergo iuramẽtum inter omnes dei ꝓmissiones maius est: nec aliq̃ modo variabile q: illa sola cõfirmat deus hoc iuramẽto que ipse determinauit sic euentura: ⁊ hoc innuũt vba iuramenti scilicet. ⁊ per memetipꝫ iurauí dicit dñs ⁊ . idest ego iuro p me ipsum ꝙ sic erit q: in me ipo sic futura esse determinaui: ⁊ nõ iuro per alterũ. ſ. per causam inferiorẽ ſm q̃ꝫ debeat tale vel tale fieri ⁊ nõ ex iudicio dei: si eni daremus ꝙ deus iuraret per rẽ particularẽ. i. per statum vel determinationẽ cause particularis: cũ cause particulares sepissime ipedianꝯ a suis effectibus naturaliter per aliã cãm superiorẽ naturalẽ: ⁊ interduȝ ideo iuramentũ dei esset variabile cũ causa naturalis super quam fundabatur variaretur. Sed valde incõueniens hoc videretur saltem in voce mutari diuinum iuramentum: ideo deus per seipsum iurat. i. per suã stabilem determinationem ſm ꝙ in seipso reperit. ⁊ Quia feciſti rẽ hanc ⁊ . i. quia voluisti filiũ tuũ immolare ꝓpter me. ⁊ Et nõ pepercisti filio tuo ⁊ immo voluisti eum interficere. ⁊ Unigenito ⁊ . ſ. de sarra: quia nullum alium sarra cõcepit. ¶ Uel vocaꝯ vnigenitus quantum ad modum q: per modum illum miraculosum: ipse vn⁹ solus genitus fuit abrahe: ysmael autem ſm carnem. idest ꝫ modum carnis. scilicet naturaliter: sicut enim in alīs hominibus quando potentia generatiua ex parte vtriusq̃ disposita est fit generatio per carnem. i. ſm virtutem generatiuam naturalẽ que est virtus carnis: ⁊ sic fuit in ismaele: vt ꝑz ad gala. iij. c. ⁊ Multiplicabo semen tuũ ⁊ . abraham meruit ista multiplicationem quia non formidauit filij sui immolationẽ ¶ Et si dicas cõtra quia anteq̃ ista faceret abrahaȝ deus ꝓmiserat ei seminis multiplicationem: vt patet. ſ. xv. ⁊. xvij. c. ¶ Respõdetur ꝙ sicut deus⁹ preordinauit aliquid ad penaȝ sciens eum peccaturum ⁊ finiturũ sic: ita aliquem ad bonuȝ preordinauit ad bonum simul: sciens eum bene finituꝝ. Differt tamẽ q: ille qui male finiturus est nullã causalitatẽ habet ad hoc directam a deo: qui aũt bene finiturus est non bene finiret nisi q: deus ex mera gratia eum in bono cõseruare vult causando directe sic habetur Joã. xv. c. Sine me nihil potestis facere. ¶ Non est ergo inconueniens ꝙ aliquis ex merito suscipiat aliquid qđ nondum meruit: sed vlterius meriturus est. Differt etiam quia licet deus ad bonum vel malum preordinet nos simul cognoscentes merita nostra futura ⁊ non ex hac preordinatione imꝑimat aliquam necessitatem agendi: tamẽ in illatione penaruȝ aut retributione premiorum multum differt: nam si aliquem ad bonum preordinauit quã ex sua gratia scit in bonum finiturum intantum aliqua anteq̃ mereatur tribuit: ⁊ sic etiam est de terrenis ꝓmissionibus: nam cum ex merito nostro deo nos ordinante aliquid nobis dandum est datur aliquando anteq̃ mereamur: ⁊ postea illud meremur. Cum autem ad penam quis prescitus est quam ex malitia assequetur deo nihil agente: licet apud deum ita certum est: ꝙ iste male finiet non potest dare ei penam eternam anteq̃ actualiter per suam malitiaȝ mereatur: vel dato ꝙ deus preordinauit istum ad aliquam penam in hoc seculo simul cognoscens suam futuram iniquitatem ex qua sic meriturus est nunq̃ tamen illaȝ penã ei infliget aut pati permittet donec iam peccatuȝ suũ cõpletũ sit.

Et ratio

Rõdcti

Prima expõ. 2ª.

Meruit multiplicationes seis abrahã, obiectio Rñsio.

Determinatio

Ex ratio est quia licet nos mereamur deo adiuuãte bona aliqua que ab ipso recipimus: tamen adhuc magis dantur illa bona ex gratia q̃ ex merito: quia mereri est agere aliquez actum in charitate p̃opter quem deus acceptat ea que agim⁹ sed q̃ nos habeamus charitatem z gratiam est ex deo vt p3 Joã. 15. sine me nihil potestis facere idest sine gratia a me data: poterit ergo ex gr̃a puenire tẽpus scz cognouit q̃ postea meriturí eram⁹: z ex merito nobis daturus erat: sic dabit ante meritũ cũ semp stet q̃ postea merebimur. De inflictiõe penaz non est sic q̃ p̃miũ datur ex gr̃a aliq̃liter: pena autẽ infligitur ex iustitia ad hoc ergo q̃ pena iuste infligat opz aliquã malitiã p̃existere a qua iusta iflictio pene sit. Et hoc p3 de inflictiõe penaz i amorreis: nã deus ex malicia chananeoz z amorreoz dixit se expulsuz eos de tra illa quã tenebãt: z p̃miserat q̃ eam daret abrahe: licz ergo aliqualiter peccauisset amorrei tamẽ q: nõdũ cõplete erant iniquitates eoz vsq; ad illũ diez quãdo loquebaf deus abrahe nõ p̃riuabat eos terra quã possidebãt: z tãdiu cogebatur abrahã cuz toto suo semine peregrinari scz per annos q̃dringentos quousq; cõplerẽtur iniquitates eoz z expellerenf: sic dicif. ẽ. 15. c. nõdũ enim cõplete sunt iniqtates amorreoz vsq; in p̃n̄s tp̃s. i. non eẽciam nunc eos de terra q: iniquitates eoz non sunt complete ⁊ Sicut stellas celi. ⁊ cõparaf semẽ abrahe stellis: z pulueri q: vtrũq; inumerabile est nobis: licz in se certũ numeruz habeant cũ tot sint: z nõ plura in aliq̃ specie numeri: q: infinituz in numero nõ datur actualiter. Jsta duo tñ non sunt equalif multiplicata: q: pulus terre vel harena que est in littore maris q̃s incõparabiliter excedit stellas. De numeratiõe autez stellaz diximus Deutero. j. c. q: nullus eas numerare possit Arat⁹ tamẽ astrologus q in egypto fuit pauco tpe post Aristo. iactauit se scire oium stellaz nomina vt ait Augu. de ciuitate dei lib. xv. c. 24. scriptura tñ sacra tales pños contẽnit: lz soli deo tribuẽs. s. stellaz numez nosse: z eis nomina imponere vt p3. p̃s. cxlvij. qui numerat multitudinẽ stellaz z omnibus eis nomina vocat. Dicit aũt Ra. sa. q̃ filij abrahe comparanf stellis quãtũ ad bonos q: qñ boni eẽnt nullus eiz nocere posset sicut nullus nocet stellis in sublimi positis qñ mali essent cõparanf arene vel pulueri q: ita cõculcarenf ab oibus sicut pulus. ⁊ z possidebit semẽ tuũ portas inimicoruz suoz. ⁊ idest ciuitatũ suaz vel domoz suaz z denominatur hic totũ per partẽ. ¶ Fuit enim hec magna bñdictio in tẽpore illo: nec putabãt aliã eẽ maiorẽ: rõ q: tota genz illiz tpib⁹ posteriorum regẽ qui mortuus fuerat anno nono vite abrahe p ordẽ plius lõge lateq; inceperunt: lz antiquoz tpoz rarissime historie sint iõ illoz tpe gesta obscura sunt: cũ ergo hoies illoz tpoz bellis insisterẽt totã felicitatẽ putabant hostes dep̃mere z eis nunq; succũbere. De bellis aũt illoz tpoz historie pauca aut nulla tãgũt q: a p̃ncipio lr̃is tradita non sunt: scriptura tñ sacra aliq̃ tãgit que ad eius cõsiderationẽ attinebant vt de bello quartuor regũ cõtra gẽtes multas z nouissime cõtra quq; reges sodomoz vt p3. ẽ. 14. c. de bellis etiam idumeoz ad expellẽdos horreos de mõte seyr. De bello moabitaz cõtra gigãtes vt haberẽt terrã eoz. De bello amonitarũ cõtra alios gigantes. De bello cappadocũ cõtra philistinos vt p3 Deute. ij. de bello amorrei regis seon cõtra moabitas qñ cepit esebon: z alias vrbes moabitaz p3 Nume. 21. c. multa quoq; bella hebreoz p̃tra hostes suos: in solitudine: de quib⁹ per totũ libr̃ũ numeroz: multa ergo bella erãt tẽpore illo licz taceanf q: tunc homines ardere incipiebãt desiderio dñandi. Jõ frẽs rabecce benedicẽteſ ei i recessu dixerũt soror nr̃a es crescas in millia: z possideat semen tuũ portas inimicoz suoz vt p3. j. 24. c. fuit autẽ cõpletũ hoc tpe iosue qui introiens terrã p̃missiõis occidit triginta vnũ reges vt patet Josue. 12. c. ⁊ z benedicẽtur in semine tuo oẽs gẽtes. ⁊ semen abrahe ysaac erat z in eo benedicebanf oẽs gentes: q: vt volunt iudei qñ aliquis alteri benedicturus erat dicebat benedicat tibi deus sicut ysaac. Sed nõ est ista intẽtio littere nonz cognoscebãt oẽs gentes abrahaz: z ysaac: z pauce ideo nõ poterant sic benedicere: maxie q: tũc nõ colebant omneſ vnũ deũ: iõ nõ hẽbat locum talis benedictio. ¶ Est ergo dicendũ fm doctores catholicos q̃ hoc intelligif de x̃po qui ẽ de semine abrahe fm carnẽ: in hoc enim omnes gẽtes benedicte fuerunt: q: tam iudei q̃s gẽtiles salutẽ per eius passionem cõsecuti sunt z hoc vult apl's ad Gala. iij. c. exponẽs istam auctoritatẽ: z dicit q̃ nõ dicit scriptura in seminibus tuis quasi in multis sz in vno semĩe tuo qõ est x̃pus. ⁊ reuersus ẽ abraham ad pueros suos. ⁊ qui manebant cũ asino ad radices mõtis moria. ⁊ abierũtq; bersabee simul. ⁊ In isto loco ante habitabat abrahã: z de ipso loco venit in mõtem moria. ⁊ z habitauerunt ibi. ⁊ q: vt dictũ est p̃ce. c. multis diebus fuit colonus abrahã terre palestinoz: hoc autẽ est in bersabee. ¶ Ex hoc patet q̃ nõ mortua fuit sarra in redditu de imolando vt iudei volũt: q: quãdo sarra mortua est habitabat abrahaz in cõualle mãbre apud hebron: q: ibi mortua fuit sarra: vt p3. c. sequẽ. Sed quãdo venit abrahã de imolatione habitabat in bersabee vt p3 hic: ergo nõ fuit tunc mortua sarra sed postea licz forte nõ multũ postea: potuit enim esse q̃ in eodẽ anno vl̃ sequenti trãsierit de bersabee in ebron z tunc mortua fuerit sarra. ⁊ hꝫs itaq; gestis. ⁊ iam deus liberauerat ysaac a morte: z p̃miserat semen eius multiplicare: z q: erat vir potens generare cogitabat abrahã de qua stirpe ei vxorem daret: recusabat eni dare de stirpe chananeoz: q: femine male z impudice erant: ideo refutabat illas hac ratiõe scriptura iterserit quomõ ei nunciatũ fuit q̃ frater eius nachoz filios: z filias hr̃et: z describunf hic omnes p̃pter solã rebeccam quam ysaac in vxorẽ ducturus erat vt patet. j. 24. c. ⁊ q̃ melcha genuisset. ⁊ ista melcha fuit consobrina abrahe: z sororis sarre filia aran vt patet. ẽ. xj. z ducta fuit in vxorẽ ab auunculo suo nachor qui erat frater abrahe z aran mortui. ⁊ Vs primogenitũ. ⁊ quidã iudei dicunt q̃ iste fuit iob a quo denominata fuit terra vs: vt patet iob. c. j. s. vir fuit in terra vs nomine iob z hoc tenet Dieronymus in li. de q̃nibus hebraicis: z idez tenet magister in historia scola. z dicit errare illos qui dicunt iob fuisse de p̃genie esau. ¶ Quidam autẽ iudei vt Ra Sa. dicunt q̃ iob fuit in terra promissionis: z fuit ante quam intrarent filij israel in terrã illam: z dicunt h̃ super illud verbũ in lib. Numero. 14. c. vbi nos dicimus recessit ab eis oẽ p̃sidium: hebrei dicunt recessit ab eis vmbra. Dicunt q̃ ista vmbra erat iob cuius meritis illa terra defendebaf licet alij peccatores eẽnt. ¶ Sed hoc non est verũ q: iob non fuit de terra chanaaz de qua loquitur ibi text⁹: nec mortuo eo poterat dici q̃ recessisset ab eis vmbra q: nunq; ille fuerat inter eos. Augustinus autẽ tenet infra. c. 36. z Ambrosius super epistolam ad Rom. q̃ iob fuerit de genere esau qui vocaf iobab vt patet ifra. 36. c. ¶ Quod autẽ horum verum sit non repugnando alicui tantoz doctoz videtur dicendum q̃ fuerit de genere esau qui vocatur iobab z fuit secundus rex in gente idumeoruz. Et hoc persuadef ex multis. ¶ Primo q: vir erat iob diues: z potens inter omnes orientales vt p3 iob. j. c. Hoc aũt valde cõuenit ei ponẽdo eum regem: z potentẽ in genere esau. Sed nõ tñ conuenit si poneretur de genere nachor q: illi hoies minoris cõditionis erant. ¶ Item quia dicitur iob. 29. c. procedebam ad portã ciuitatis: z in platea parabant cathedrã mihi: z deinde subdit multa quomodo p̃cipes audientes euz non audebant loqui: z post cõcludit: sedebam quasi rex circũstãte exercitu: eram tamẽ merẽtium cõsolator: h̃ autẽ oia non possunt conuenire nisi regi: vel alicui valde magno viro qui eẽt p̃nceps super p̃ncipeſ cuiusmodi eẽt iob ponendo eũ de stirpe esau. ¶ Item patet hoc ex amicis eius: habuit enim tres amicoſ scz baldach sintẽ: elipha themanitẽ: sophar naamanitẽ vt p3. iob. iij. c. Jsti amici denominanf a tribus ciuitatibus que sunt in idumea que vocata ẽ ab esau vel edon in qua posteritas ei⁹ habitauit. De situ aũt istarũ triũ ciuitatũ in idumea: habef in li. de diuisione terre sãcte. ¶ Item q: iob. j. c. dicif vir fuit in terra Vs: est autẽ i idumea quedam pars terre que vocaf Vs vt p3 in libro diuisionis terre sancte. De vna ciuitate istaz. s. de themã q̃ sit in terra idumee p3 amos. j. c. vbi cõminatur de⁹ dicens: super tria scelera edon. i. ydumee: z deinde subiungif mittã ignẽ in themã: z deuorabit edes bosre: z illud satis cõsonat illi qõ dicitur ifra. 36. c. s. q̃ iobab fuit rex bosre. ¶ Item vltimo quia sepulchrũ beati iob adhuc vsq; hodie apud iordanẽ fluuiuz in magna planicie in p̃finibus palestine: z idumee iacet: z i magno honore a gẽtibus illis tenetur. Si autẽ iob fuisset de stirpe nachor oportuisset oia h̃ fuisse in mesopotamia q: ibi habitauit nachor vt patet infra. 24. capi. ¶ Item quia illa positio superior non habet aliquam apparentiam nisi quia vocatur iste filius nachor: Vs: z terra in qua moratus fuit iob vocata fuit. Vs: vt patet Job. ca. p̃mo. Sed hoc nihil est quia vt supra diximus in terra idumee quedam prouincia ẽ que vs

Opinio Rabbi Salo.

Opinio iudeoꝝ cõfu. Determinatio

Correlariũ S

Opinio iudeoꝝ ô iob tpe.

Opinio Rab. Sa.

Cõfutatio

opio Aug.

Q; iob fuẽit de gñe esau p̃ma rõ. X

Alia rõ Y

Alia rõ. Z

Alia rõ 3

Syria duplicit sumit ꝛ p° mō

que:us noiaꝫ. ⌊ Thamuel ꝓrem ſyroꝝ ⌋ .i. a q̄ terra illa ſyria dicta. Accipit aūt ſyria dupl'r: vno mō ſyria accipit gñal'r p q̄dā magna ẽra: ꝛ ō hac dicit paul⁹ oroſi⁹ i lib. ō ormeſta mū di p̄: a flumine eufrate qō eſt ab oriẽte vſq; ad mare noſtruz qō eſt ab occaſu. Deide a ſeptẽtrione. i. a ciuitate detuſa que ō cōfinio cappadocie ꝛ armenie ſita eſt nō ꝓcul a loco i quo eufrates naſcitur vſq; in egyptū ꝛ extrenū ſinuz arabicū q ẽ in meridie lōgo anguſtoq; ſulco ſaxis inſulis creberrimo a rubro mari. i. oceano verſus occaſuz extẽditur ſyria gñaliter noiatur hñs maximas ꝓuincias comagenā paleſtinā pheniciā abſq; ſarracenis ꝛ nabatheis quoꝝ gẽtes ſunt duodeci. Et ſm iſtū moduz iudea ẽ pars ſyrie q: paleſtina ẽ pars ſyrie iudea aūt paleſtine pars ẽ accipiẽdo large paleſtinaz. Et iſtio mō dicit ouidius p̄mo lib. de arte amādi q̄ iudei habitāt in paleſtina dicẽs: terra paleſtine ſeptimo culta viro .i. paleſtia terra a iudeo habitata eſt q vocatur ſeptimus vir q: ō ſeptẽ in ſeptẽ dies ſabbata colit. Alio mō accipit ſyria ꝓ quadā terra in qua ẽ meſopotamia: vt p̄z infra. 28. ca. vbi dr̄ vade in meſopotamiā ſyrie ad domū bathuel. Alio modo accipit ſyria ꝓ quadā terra in q̄ eſt ciuitas noie damaſcus metropolitana: ꝛ iſte due terre nō coincidūt q: ſyria illa in q̄ eſt damaſcus: ꝛ de qua dicitur Iſay. ſepti. capi. caput ſyrie damaſcus eſt meridiana aliqualiter reſpectu terre ꝓmiſſionis: vt patet in lib. de diuiſiõe terre ſancte ꝛ declarauim⁹ ſupra. i4. c. ō vaſtatiõe ꝛ inſequutiõe abrahe poſt q̄tuor reges vſq; ad leuã damaſci. Syria aūt in qua ẽ meſopotamia eſt oriẽtalis: ſic p̄z infra. 29. c. vbi cum dicetur de itinere Jacob in meſopotamiã dr̄: venit Jacob in terrã orientalẽ: ꝛ Nu. 24. capi. de balaã: ō arã vocauit me balach rex moabitaruz de montib⁹ orientis: arã autẽ in meſopotamia eſt: ꝛ ſic neceſſario dr̄ terra meſopotamie orientalis ad terrã chanaã: q: aliq̄ terra vocaꝫ duplici ter oriẽtalis: aut q: ſimpliciter oriẽtalis eſt. ſ. exiſtẽs in p̄ncipio terrarū habitabiliū a pte oriẽtis: ꝛ iſto mō iudea orientalis regio eſt q: eſt in frõte oriẽtis terre habitabilis. Alio modo aliq̄ terra vel ciuitas oriẽtalis reſpectiue. ſ. q: eſt magis ꝛ orientẽ quã alia: ꝛ iſto mō quelibet ciuitas põt eſſe oriẽtalis reſpectu alicui⁹ alterius: ꝛ ß q: non ẽ aliqs locus p̄eter vltimū circa occidentẽ q quãtūcūq; occidẽtalis ſit nō hẽat poſt ſe ꝛ occidẽtem aliquã terram reſpectu cuius ſit oriẽtalis: ꝛ ß ſcõo modo dr̄ meſopotamia ſiue arã qō idez eſt eſſe ad oriẽtem terre chanaã nã ſuſtineri nō poſſet q̄ vocareꝫ p̄mo modo oriẽtalis. ſ. ſimpl'r vel abſolute cū non ſit in p̄ncipio terre habitabilis a pte frõtis oriẽtalis: ſed circa mediũ longitudinis oriẽtis ab occidẽte: q̄ſcūq; tñ mẽtio fit de ſyria ſcriptura ſacra nūquã noiat ſyriam large ſicut ſupra deſcripſimus: ſz in aliquo iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ. Que autẽ ſyria denoietur ab iſto thamuel videꝫ dõm q̄ ſyria meſopotamie q: i ea ipſe natus eſt ꝛ mãſit ibi tota cognatio nachor: ꝛ ideo illuc iuit eliezer ad ducẽdam vxorem ꝓ Iſaac filio dñi ſui abrahe: ꝛ infra 28. dicit q̄ illuc iuit Jacob ꝛ accepit vxores duas ō ſtirpe nachor vt habeꝫ infra. 29. ca. Sic etiã p̄z Joſue. 24. ca. vbi dicit q̄ thare ꝛ nachor habitauerũt trãſfluuium. ſ. vltra eufratez: ꝛ ß eſt in meſopotamia ſyrie. ⌊ Et bathuel: de quo nata eſt rebecca. ⌋ pp iſtam que futura erat vxor Iſaac computaꝫ hic tota genealogia nachor: que alias nihil attinebat ad ſacraz ſcripturã cuz nachor fuiſſet idolatra: vt p̄z Joſue. xxiiij. capi.

Determi°

C. L. S. De morte ſarre ō emptiõe agri ꝛ ſpelũce duplicis i ſepulturã ab efrõ. Capi. xxiij.

A

Jxit aūt ſarra centum viginti ſeptẽ ānis ꝛ mortua eſt in ciuitate arbee: que ẽ hebrõ in terra chanaam. Uenitq; abrahã vt plangeret ꝛ fleret eã. Cũq; ſurrexiſſet ab officio funeris loquut⁹ eſt ad filios heth dicẽs. Aduena ſum ꝛ peregrinus apud vos date mihi ius ſepulchri vobiſcũ vt ſepeliã mortuum meum. Reſpõderunt filij heth dicẽtes. Audi nos dñe: p̄nceps dei es apud nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuũ: nulluſq; te ꝓhibere poterit: quin in monumẽto eius ſepelias mortuũ tuuz. Surrexit abrahã ꝛ adorauit pp̄lm terre filios vicz heth. Dixitq; ad eos. Si placet aĩe veſtre vt ſepeliã mortuum meũ audite me: ꝛ intercedite ꝓ me apud efrõ filium ſeoꝝ: vt det mihi ſpeluncã duplicẽ quã bz in extrema parte agri ſui: ꝓecunia digna tradat eã mihi coram vobis in poſſeſſionẽ ſepulchri. Habitabat aūt efron in medio filioꝝ heth. Reſpõditq; efron ad abrahã cũctis audiẽtibus qui ingrediebanꝫ portam ciuitatis illius dicẽs. Nequaquã ita fiet dñe mi: ſed tu magis auſculta qō loquor. Agrũ trado tibi ꝛ ſpeluncaz que in eo ẽ ꝓeſentib⁹ filijs populi mei: ſepeli mortuũ tuum. Adorauit abrahã coram dño ꝛ pp̄lo terre: ꝛ loquutus ẽ ad efrõ circũſtante plebe eius: queſo vt audias me. Dabo pecuniã ꝓ agro ſuſcipe eã: ꝛ ſic ſepeliã mortuum meũ in agro. Reſpõditq; efron. Dñe mi audi me. Terra quã poſtulas q̄dringẽtos ſyclos argenti valet. Jſtud eſt p̄ciũ inter me ꝛ te: ſz quãtum eſt hoc ſepeli mortuũ tuum: qō cum audiſſet abrahã appẽdit pecuniã quã efron poſtulauerat: audiẽtibus filijs heth q̄dringentos ſyclos argẽti probate monete publice. Cõfirmatuſq; eſt ager quõdaz efronis in quo erat ſpelũca duplex reſpiciẽs mãbre tã ipſe q̄z ſpelũca: ꝛoẽs arboꝛes eius in cũctis terminis eius p circũitum abrahe in poſſeſſionez videntibus filijs heth ꝛ cũctis q intrabant portã ciuitatis illius. Atq; ita ſepeliuit abraam ſarrã vxorem ſuã in ſpelũca agri duplici que reſpiciebat mãbre: hec eſt hebron in terra chanaã. Et cõfirmatus eſt ager ꝛ antrũ qō erat in eo abrahe in poſſeſſionem monumenti a filijs heth.

C Capitulum. XXIIII.

Jxit autẽ. Deſcripta vita abrahe cũ vxore: hic deſcribitur vita eius ſine ſarra vxore: ꝛ dr̄ q̄liter ſe habuit ad ꝓximũ. ſ. ad ſarram eã ſoleniter ſepeliendo: ꝛ q̄liter ſe habuit ad hoies tre illius ab eis ſepulchri locũ emẽdo. Et diuiditur i duas ptes. ꝓmo ponit ſarre obitus. Scõo datur ſepultur⁹ loc⁹. ⌊ Jbi cũq; ſurrexiſſet ⌋ Circa p̄mũ ſm hebꝛeos ſit cõtinua⁰. Supra dictũ fuit q̄liter abrahã ad imolandũ Jſaac inerat tũc ſatan venit ad ſarram dicẽs. Scias q̄ maritus tuus iuit ad imolandũ filium tuum Jſaac: ipſa aūt validiſſimo dolore cõſternata defecit ꝛ cũ venit abrahã de imolatione inuenit eã mortuã. Sed ß falſuz eſt: vt ſupra ꝓbauimus: q: qñ venit abrahã de imolando venit in berſabee: ꝛ ibi habitauit ꝛ ante habitabat: vt p̄z p̄ce. c. Sed qñ mortua fuit ſarra habitabat in ebrõ: ꝛ ibi mortua ẽ vt p̄z in iſto. c. ꝛ per cõſequẽs ibi habitabat abrahã: tũc ergo nõ fuit iſta mors ſarre imediate poſt imolationẽ: ſed aliquãto tẽpore poſt. ⌊ Uixit aūt ſarra centũ vigintiſeptem ānis. ⌋ Et per cõſequẽs qñ ipſa mortua eſt erat abrahã centũ triginta ſeptẽ ānoꝝ quia abrahã excedebat ſarram decem ānis: vt p̄z ſupra. xvij. c. ibi vocaꝫ abrahã centenarius ꝛ ſarra nonagenaria. Etiã ſeqtur q̄ tũc erat Jſaac ānoꝝ triginta ſeptem: q: Jſaac natus fuit qñ abrahaz erat cẽtenarius: vt p̄z ſupra xxj. capi. ꝛ tũc ſarra erat nonagenaria vt ꝓbatum eſt: cõputãdo g̃ ab ãno nonagenario vite ſarre vſq; cẽtũ vigintiſeptẽ inueniẽtur ãni triginta ſeptẽ nec̃io q̄s hẽret tũc Jſaac: ſeqtur ẽt q̄ tribus ānis poſt mortez ſarre accepit Jſaac vxorem rebeccã q: quadraginta annoꝝ erat Jſaac qñ accepit vxorem

cõtinuatio lre ſm hebꝛeos

Cõfut°

vt p̄z

vt ps.j.25.c.sed ānō tricesimoseptimo vite sue mortua fuerat sarra vt ꝓbauim⁹ h: ḡ tres āni interciderunt inter mortem sarre ⁊ nuptias Isaac cū rebecca. Hebrei aūt faciūt mysticas significatiōes in hȳs numeris sic distinctis.s.q sarra fuit ita inocens cū esset viginti ānoꝝ:sicut cū esset ānoꝝ septem: ⁊ ita erat pulchra cū eēt ānoꝝ cētū sīc cuꝫ eēt ānoꝝ viginti: ⁊ h satis cōsonat saltē quātuꝫ ad partē pulchritudinis dictis i capi.xx.supra. ⁊ Et mortua est in ciuitate arbee. ⁊Et sic ibi habitabat tūc qñ mortua est: ⁊ nō deducta fuit ab extra ad sepeliendū ibi.⁊ Ipsa ē hebrō. ⁊Declarat q̄ sit ciuitas arbee s.hebrō:vocaꝫ etiā ista ciuitas māb3e: vt ps infra in fine cap. cū dicit sepeliuit abrahā vxorem suā sarram in spelunca agri duplici que respiciebat māb3e: hec est hebrō i terra chanaā. Sic etiā dicit infra. 49.c. sepelite me in spelūca duplici que ē in agro efrō ethei ꝓ māb3e: dī āt arbee.i. q̄tuor fm iterpr3 tationē hebraici nois. Et aliqui volunt q̄ ista ciuitas vocaꝫ arbee.i.ciuitas q̄tuor pp quatuor gigantes sepultos.s.achimā: ⁊ tholmay: ⁊ sisay: ⁊ patrē eoꝝ. Sed h non consonat vt magis declarabit deo dāte Josue.14.c. vbi ō hoc. Sed dicendus est q̄ ista ciuitas vocaꝫ arbee.i. q̄tuor: ꝓpter q̄tuor patriarchas ibi sepultos cū coniugibus suis.s. Adā cum Eua: Abrahā cū sarra: Isaac cū rebecca: Jacob cū Lia. De adā patet Josue.14.vbi cū dicātur multa de hebrō: post subiūgitur adā maximus iter enachin situs est.i.sepultus. De eua idem dōm est q̄ semp patriarcharū mos fuit vxores suas apud se facē sepeliri. Sic.n.ps de thobi.thobi.c.viti. cū dī nunc ḡ filij audite me nolite manere h sed q̄cūq; die sepelieritis matrem vestrā circa me in vno sepulchro ex eo dirigite gressus vros vt exeatis hinc. De sarra aūt ps h. De abrahā autē simul cuꝫ sarra ps infra.25.c. De Isaac ps infra.35.c. De Jacob ps infra 48.⁊.50.c. De rebecca autē ⁊ lia vxorib⁹ istoꝝ vt qdam dicunt nō hr expresse ſ satis ps sicut in ꝓcedētib⁹. Sed falsuꝫ est:q̄ nō solū de istis duab⁹ feminis. Sed ēt de oibus trib⁹ patriarchis cū vxorib⁹ suis hr expresse infra.49.c. Nā cuꝫ iacob exhortaret filiuꝫ suuꝫ Josephus ꝓncipalr ⁊ ꝑr alios vt sepelirēt eū in spelūca duplici ad magis suadēdū eis subiunxit quō prēs eius ibi cōditi erāt cū vxoribus suis dicēs ibi sepelierūt abrahā ⁊ sarrā vxorē eius ibi sepultus ē Isaac cum rebecca cōiuge sua:ibi ⁊ lia cōdita iacet. ⁊Ipsa est hebron. ⁊ h est nomē ꝓpriū ciuitatis q̄ cariatharbe nomē appellatiuū est ipositū ei postea pp q̄tuor ibi sepultos. Et vtiē h moyses anticipatiōe q̄ tpe abrahe nō poterat vocari ista ciuitas arbee q̄ solū vnus erat tūc ibi sepult⁹.s. adā cuꝫ eua vxore sua. alij āt postea sepulti sunt: nūquā ḡ potuit mutari arbee vsq; post mortē Jacob. Et forte moyses ꝓmo tale nomē vrbi iposuit ad memoriā ⁊ reuerentiā istoꝝ q̄tuor virorū. ⁊In terra chanaā. ⁊Erat ista terra in pte chanaā in sorte tribus iude i medio ꝓ austrū:vt ps Josue.15.c. Et i hac terra habitāt ethei q̄ infra vocātur filij heth q̄ sunt vn⁹ de septem ppl'is quos expulit dñs a terra chanaā vt introduceret hebreos de qbus sepissime in oibus q̄nq; libris moysi maxime i exo. ⁊Uenitq; abrahā vt plāgeret. ⁊pp h aliqui dicūt q̄ tunc abrahā veniebat de imolādo:q̄ dr vēit.q.d. nō stabat i ciuitate tūc: ſ hoc falsum est vt ꝓbatum fuit h supra.2.c.21. dr autē. ⁊ Uenit vt plāgeret. ⁊q̄: sepulchrū erat i agro ex ciuitatē: ⁊ ideō venit de domo ad agrum ad plāgēdum. ⁊ Ut plangeret ⁊ fleret. ⁊flere ptinet ad lachrymātes ex dolore: plāgere ptinet ad plorātes ad solēnitatez q̄ fit cuꝫ rhythmis rethoricis ⁊ vulgariter vocaꝫ endechas: talē plāctū rhetoricū ⁊ valde pulchrū deplorauit dauid sup saul ⁊ ionathā:qñ occiderūt eos philisti. De h.ij. Re.ꝑ.c. ⁊ icipit plāctus iste sit iclyti isrl sup mōtes tuos iterfecti sūt: ⁊q̄ oēs nō sciebāt facē hos plāctus:illi q̄ i h erāt istructi vel nāliter piti docebāt reliquos. Sic.n.dr in eodē cap.ō dauid:plāxit āt dauid planctū hmōi sup saul ⁊ ionathā filiū ei⁹ ⁊ ꝓcepit vt docerēt filios iudeoꝝ sicut scriptū est i libro iustoꝝ cōsidera israel.p ȳs q̄ mortui sunt sup excelsa tua ⁊ vulnerati: sic ēt cuꝫ deus p Jere. ꝑdiceret hebreis irruptionē hierlm p nabucodonosoꝝ ⁊ captiuationē eoꝝ mādauit vt docerēt filios ⁊ filias suas plāgere: vt ps Jere. xvj. ca. Sic agebat abrahā ꝓ sarra vocās aliquos q̄ plāgere scirent. Ex quo appet q̄ abrahā magnos honores ⁊ suptus fecit i funere sarre quia notabilis femina fuerat. ⁊ Cūq; surrexisset. ⁊ hic ponit fm.s.dat sepulture locus. ⁊ Ab officio funeris ⁊.i.ab illis q̄ fiunt circa corpus mortuū:vt lauare:vestire:ꝑdūre aromatibus qō magni viri faciebāt: sicut ps infra.l. c.sic factū fuit Jacob cū portaret in terrā chanaā. ⁊ locutus ē ad filios eth. ⁊Jsti ethei: vnus.s. de pplis terre ꝓmissionis. ⁊ Aduena sum. Dicit h abrahā q:illi q̄ sunt oriūdi de aliqua terra solēt ibi sepulture locū hēre a patrib⁹ suis:abrahā autē q: de terra illa oriūdus nō erat nō hēbabat locuꝫ sepulture: ideo petebat ab etheis vt sibi venderent dicens. ⁊ Aduena ⁊ peregrinus. ⁊Aduena dicit q̄ ad aliquā terram venit vt ibi habiteť:abrahā autē venerat in hebron: vt ibi habitaret: vt ps supra.xiij.cap.peregrinus dicit qui peragrando transit idest q̄ in loco aliquo māsurus non est vel modico tpe manebit. Sic autē erat abrahā:q̄ aliqñ habitabat in bethel:vt ps supra.xij.capi. aliqñ in egypto vt ibidē aliqñ in hebron siue cōualle māb3e vt supra.xiij.capi.aliqñ i gerara: vt supra.xx. ca.rursus in hebrō:vt ps hic. ⁊ Date mihi ius sepulchri nūc vos. ⁊Sciēdum q̄ ls abrahā emerit hic agrū ab efrō ad sepeliendū sarrā non tñ emit ius sepeliēdi q: res sacre vēdi non pñt:ius aūt sepeliēdi aliquid sacrū est nec vēdi pōt q: preciū nō recipit: aliud ḡ abrahā gratis petijt: aliō emit petijt gratis ius sepeliēdi:sed locū sepulture emit. Uel pōt dici q̄ licet abrahā ius sepeliēdi nō emerit: tñ empto agro dabaꝫ ex consequutione prās sepeliēdi in agro. Potest.n. glibet fundum facere religiosuꝫ cum nō redūdat in alterius ꝓiudiciū: sīc ius patronatus q: ad spiritualia ptinet vēdi non pōt directe. Si tñ aliquis hns ius patronatus in vna villa vendat illā cum oibus q̄ ibi hȝ transit ius patronatus cū villa nō tāquā aliquid emptū. Sed tāquā aliquid fundatū in rebus emptis ⁊ cōsequens eas: ⁊ non solū si vendaꝫ. Sed etiā si detur villa ad ānuos reditus siue ad firmā qō ē villam locari ꝓ certis reditibus: q: tunc locās alteri villā suam ad firmā in qua hȝ ius patronatus:trāsibit illud i ius patronatus cū vniuersitate rerū nisi expresse fiat mētio q̄ nō trāseat ius patronatus: vt ps extra de iure patronat⁹ in.c. ex litteris ⁊ dē re iudicata c.cū bertoldus. Tenēdo ergo gñaliter ius sepeliēdi vēdi nō posse:dico q̄ locus sepulture aliqñ vēdi pōt aliqñ non: cum enim locus ante nō erat sacer p sepulturaꝫ alicuius mortui ibi factā tāquam ꝓphanuꝫ aliq̄d vendi pōt: ⁊ postea sacruꝫ fiet sepeliēdo ibi mortuos. Si āt locus iā sacer esset q: aliqs mortuus ibi sepultus eēt nō poterat tunc aliq̄d vendi.s. nec ius sepeliēdi nec locus sepulture. Sic.n.nūc est in cimiterijs nostris:q: iā sacra sunt loca p mortuoꝝ sepulturā ⁊ per benedictionē: iō nulli aliq̄ de terra illa vēdi pōt simpliciter nec ad ꝓphanos vsus nec ad sepulturā:ſ gratis cōcedeť oibus ls ibi ab antiquo hoīes habēt distincta loca sepulture fm cognatiōes vel familias. Hoc autē non q: emerit:ſ q: gratis a pn⁹ eis donatū fuerit. Et si obȝcias q̄ qñ aliqs intra eccliaꝫ sepeliť dat eccleſie certā pecuniā ⁊ alias nō recipieť. Rñdeť q̄ sepulture locus in eccleſia gratis cōcedit ab illo q̄ admi ſtrat eccleſiā sine aliq̄ pecuniaria cōuentiōe: deinde ille qui sepulchrū accipit dat eccleſie aliq̄d nō tāquam debitum vel cōuentuꝫ:sed in elemosynā. Et si forte aliqs postquā accepiſ set sepulture locū elemosynā illā dare noluisset cōpelli debebat per iudicē eccleſiasticum ad h soluēdum non ꝓtextu alicuius ȝctus: sed ꝓtextu laudabilis cōsuetudinis ad quam seruādam cōpelli debēt. Sicut qñ clerici faciūt mortuorum exequias nō debēt cōuenire ꝓ certa pecunia: sed si illi ad quos soluere h expectat soluere noluerint cōpellētur per iudicē eccleſiasticū ad dādum quātuꝫ est de ꝓsuetudine laudabili:vt ps extra de simonia.c.suā nobis. Et si obȝcias adhuc q̄ abrahā emit ꝑ certo ꝑcio cōueniēdo locuꝫ sepulture que iā erat sacer cū essent ibi sepulchra.s.duplex spelūca: vt ps in littera. Respōdeť q̄ abrahā nō emit rem sacrā nec locus ille erat sacer: q: ls essent ibi spelūce facte nūquam tñ aliqs mortuus ibidē sepultus fuerat:funduꝫ aūt nō efficitur sacer per defossionē sepulchroꝝ in eo. Sed p actualē positionez mortui alicuius ibidē: q̄ autē nō fuisset aliqs mortuus ibi sepultus ps:q: abrahā valde fugiebat sepulchra idolatrarum. Si ergo aliqs fuisset sepultus de gētilibus ibidē non accepisset abrahā sepulchrū ꝓ se ⁊ posteris suis in spelunca duplici. ⁊ Ut sepeliā mortuuꝫ meū. ⁊Nō erat mortuus ſ mortua.s. sarra:sed vocat eā mortuū ex more vulgari: ⁊ fundať super hoc q: ratio generis grāmaticalis ē a ratione distincti sexus q̄ in vita manet non autē post mortē: ls quibusdam vocibus quarū res significate sexum nō habēt grāmatici genus attribuunt: vt ps in oibus dictionibus q̄ nō sunt|noia aīaliū q: i illis gen⁹ est cū oē nomē sit alicui⁹ gīis:tū nō ē sexus i sīgtis

quid sit peregrinus

ꝑ expō

obo Rñsio

obo

Rñsio

illoꝝ cū sola aialia ⁊ nō oia sexum habeāt: accipiť autē i illis suum genꝰ grāmaticale ex terminatiōe vocis ſm q̄s regule ỏ gñe tradite sūt. ⌊ Respōderūt filij heth ⌋ .i. illi ethei ad quos abrahā loq̄baſ forte abrahā fecerat ꝓgregari ꝓciliū ciuitatis ad petēdū ß: ⁊ sic loq̄baſ q̄si ad totū ppl̄z ebronitarum. Jsta ⁊ra vocaſ terra etheoꝝ: qz ibi hitabāt isti ppl̄i sic dicti: ⁊ sic dī infra. xxvij. c. cū rebecca nollet q̄ Jacob accipet vxoꝛez de filiabꝰ terre illius conq̄rēs ỏ vxoꝛibus duabꝰ esau q̄ erant de terra illa dixit: tedet me vite mee ꝓpter filias heth: ⁊ si duxerit Jacob vxoꝛem de stirpe huiꝰ terre volo viuere i quo viuit rebecca: q̄ filie heth .i. de gñe etheoꝛuꝫ habitabāt in terra illa. Jpse autez Jsaac ⁊ rebecca cum ista inter se conserebant in hebꝛō moꝛabātur. ⌊ Audi nos dñe. ⌋ Deus tantā gratiaz dederat abrahe: ⁊ ita erat in cōuersatiōe sua dulcis ⁊ oibus obsequosuſ q̄ oēs eū valde diligebāt ⁊ magnā reuerētiā exhibebāt intātuꝫ q̄ totꝰ ppl̄s ciuitaſ vocaret eū dñm ⁊ ꝓncipez. ⌊ ꝓnceps dei es apỏ nos ⌋ .i. tu iter nos es q̄si qdā ꝓncepſ data ⁊a deo hūc honoꝛē tibi daſ dēmꝰ .ſ. q̄ i electi sepulchriſ nr̄is sepelias moꝛtuū tuū: vt ifra pz. Vocaſ āt ꝓnceps dei qz iudices ꝓncipes sunt cū ptātē determinādi cās hēant ⁊ erat a deo qz erat abrahā vite valde laudabil̄: ⁊ videbāt ethei q̄ deꝰ faceret mirabilia ꝑ eo: ⁊ iō q̄n aliq̄ cā valde dubia erat inter eos recurrebāt ad abrahā vt p diuinū oꝛaculū ỏ dubio rn̄deret. Apparebat āt q̄ abrahā eēt a deo i multꝫ dilectꝰ ꝑ qz deꝰ ꝓp ipz fecerat tātā virtutē vt ipe cū trecētis ⁊ decē octo viriſ suis deuicisset q̄ttuoꝛ potētissimos reges q deleuerant q̄nq̄z reges sodomoꝝ .ſ. destruēdo exercitū eoꝝ ⁊ cōuertēdo eos i fugaz ⁊ captiuādo oēz ppl̄z ciuitatū suarū. deleuerāt āt multos alios ppl̄oſ occidēdo rafai .i. gigāteſ: ⁊ emi ⁊ zuſin ⁊ coꝛreos i mōtibꝰ seyr gētes qdē robustissimas ⁊ i magna abundātia de q̄. ſ. xiiij. c. Scỏ qz abrahā hūit filiū i senectute sua q̄n vxoꝛ sua sterilꝫ erat ⁊ inepta cōceptui qz desierāt i ea fieri muliebria: vt pz. ſ. xviij. c. iō admirabanť q̄ audiebāt ⁊ multi nō credebāt. Sic pz. ſ. xxj. c. cū dī qs auditurus credēt abrahā q̄ sarra lactaret filiū quē pepit ei iā seni. ℣ qz deꝰ multipli cabat ſbam abrahe: ita ꝛextimabilť q̄ nulla hūana ꝓuidētia atq̄z cōtinua circa res dōesticas solicitudo intrm̄ mltiplicare posſz tā breui tpe: ỏ ß. j. xxiij. c. cū dīerat āt abrahā senex die rūq̄z mltoꝝ ⁊ dñs i cūct̄ bñdixerat ei. 4° ⁊ ꝓncipalť appuit i eo virtꝰ dei: qz q̄n filiū suū voluit imolare ꝑ tāta obeꝰ deꝰ feꝯ vt oēs gētes i circuitu coḡsceret famā eiꝰ ⁊ crederēt eū dei familiarē vt declarauimꝰ. ſ. xxij. c. ⌊ Jn electi sepulchris nr̄is ⌋ ſ. i meliori loco: ⁊ magis tibi cōgrueti. ⌊ sepeli moꝛtuū tuū. ⌋ i. vxoꝛē tuā. ⌊ Nullꝰ poterit ꝓhibē ⌋ .q. d. oēs diligūt te tm̄ in ciuitate ista q̄ nullꝰ ꝓhibē posset .i. ꝓhibē vellet q̄ sepelires moꝛtuū tuū i sepulchro suo: vel. ⌊ nullꝰ ꝓhibē poterit. ⌋ qz dato q̄ aliqs ỏ ppl̄o ꝓhibē te vellet a sepulchro suo: ciuitas tm̄ cogēt eū ad dādū tibi. ⌊ Jn monumēto illiꝰ ⌋ .i. monumēto qỏ ipse ꝑ se patū hz: nō. n. intellr ỏ sepulchris i gbꝰ iā aliq moꝛtui positi eēnt qz i illr nec abrahā moꝛtuū suū sepeliret: nec ip si talia sepulchra cōcederēt. Vocaſ āt sepulchrū plibꝰ noibꝰ vt ait Joā. beleth i libꝰ ỏ officiḡs ecclesiasticis. ſ. cimiteriū: poliādrū: andropolꝫ: sepulcrū: mauseolꝰ: dormitoriū: tumulꝰ: monumētū: ergasteriū: sarcophagus: pyramis. ¶ Cimiteriū dī a cimē qỏ est dulce ⁊ eriỏ qỏ est statꝰ qz ossa moꝛtuoꝝ ibi dulciter requescūt cū ex ß q̄ i cimiterio sepeliūť adiuuēť ad remissionē pcōꝝ. Poliādrū siue ādropolꝫ dī a polꝫ qỏ ē plitaſ ⁊ andros qỏ ē vir q̄si viroꝝ plitas qz mltitudo viroꝝ ibi iacet. sepulcrū dī a sepeliēdo: vl̄ dī sepulcrū q̄si sine pulsu qz q ibi sť sine pulsu vitali q̄escūt. mauseolꝰ: vir qdā fuit i egypto mltū dilectꝰ ab vxoꝛe sua: cui moꝛtuo vxoꝛ nobile sepulchrū fecit a q̄ ꝓsuetudo ioleuit vt dñuitū ⁊ potētū gl̄iosa sepulcra mauseoli dicerēt. Dormitoriū dī a dormiēdo: qz ibi dormiētia coꝛpoꝛa requescūt vsq̄z euigilēt i gñali resurrectiōe. Monumētū dī q̄si monēs mēte: sigt. n. cuilibet trāseūti monumētuz. q. d. memēto qz cinis es ⁊ i cinerē reuerteris. Tumulꝰ dī q̄si. tumēs tellꝰ qz sr̄ sepulcra moꝛtuoꝝ ⁊ra ē eleuata q̄si tumēs dū aliqs nouiť sepultꝰ fuit. Ergasteriū dī ab erge qỏ est laboꝛ ⁊ ꝛis qỏ ē statꝰ: qz ibi statꝰ laboꝛiosus ē cū coꝛpꝰ icludať ⁊tra tātas ⁊re angustias. Sarcophagꝰ dī a sarcos qỏ ē caro: ⁊ phagi qỏ ē comedē qz carnes cadauerū ibi ꝓsumūť. Pyramis dī a pyr qỏ ē ignis qz hz ignis figurā icipiētez i basi a latitudie ⁊ ēminať i cono stricto: ⁊ taľ ē pyramis i q̄ sť cinēs iulꝫ cesaris. De q̄ dubiū ē vtrū sit vnꝰ lapis an plēs: vñ qdā ỹificatoꝛ. Si lapis ē vnꝰ dic q̄ fuit arte leuatꝰ, Si bini aut plēs dic ybi ꝓtigui. ⌊ surrexit abrahā. ⌋ qz forte sedebāt oēs i ꝓsistorio: ⁊ abrahā qz petebat ñ sedē ſz stare dēbat: tñ ppl̄s tre ex magna reuerētia fec̄ sedē abrahā: q vides tātam ppl̄i benuolētiā ad regtiādū surrexit. ⌊ Et adoꝛauit ppl̄z tre ⌋ .i. icliauit caput coram eis qỏ vocaſ adoꝛare ppl̄s terre dī gēs ciuitatis q̄ ꝓuenerat cōsistoriū ad iudicādū ỏ ß. ⌊ si placet aie vr̄e ⌋ .i. si placet vobis denoiaſ totū a pte sicut dr̄. ſ. xiiij. c. tm̄ aias da mihi .i. res aiatas rōnales ⁊ cetera tolle tibi. ⌊ vel si placet aie vr̄e. ⌋ i. si ỹe placet vobis i coꝛde sicut dicitis in oꝛe. ſ. faciatis qỏ rogo. ⌊ audite me ⌋ .i. facite qỏ rogo: qỏ magis vocaſ exaudire: nā audire vocē alicuiꝰ solū modicū valet nisi exaudiaſ .i. ipsi audiētes cōsentiāt facē id qỏ ꝑ dicētis vocē sigf̄: ⁊ isto mō loqmur q̄n deo dicimꝰ vt nos audiat .i. vt exaudiat nos. ⌊ Et intercedite apud efrō. ⌋ Erat efrō magnus vir iter ebronitas: ⁊ iō vocauit alios filios ppl̄i sui: ⁊ oēs alij intercesserūt apud eū ꝓ o abrahā. ⌊ Ut det mihi spelūcā duplicē. ⌋ De q̄ ifra dicemꝰ: dicit aūt Nico. q̄ nō dixit vt vēdat spelunca duplicē: sz vt det: qz nō itendebat emere sepultura ade sz fundū in quo erat eadē sepultura. Sed salua reuerētia sua nō multū ß vz qz imediate in lr̄a subiūgiť pecunia digna tradet mihi ea: qỏ necessariū ad spelūcā referť: ⁊ nō ad agruz vt ipse vult: qz dicit ea. ¶ Jtē qz emere duplicē speluncā nō erat emere sacrū qz nōdū fuerat aliqs sepultus i illa: sz efrō foderat speluncaz illā sepulchrū ꝑ se. Locuſ autē nō efficiť sacer p sepulchri fosionē: sz ꝑ cadauerisꝓnez. ¶ Et q̄n dī q̄ abrahā nō itendebat emere sepulchrū ade qỏ ibi erat: sz terrā illā in q̄. Sed ß nō valet qz q̄n i aliq̄ fundo aliqs moꝛtuꝰ sepultus ē: nō soluz locus sepulchri stricte accipiēdo locū: sacer ē: sz etiā totꝰ fundus: cū g̃ totus ager in q̄ erat sepulchrū ade erat sacer nec sepulchrū nec locus sepulchri vēdi poterat. ¶ Dōm g̃ vr̄ q̄ sepulchrū ade nō erat i eodē agro: sz in qdā alio ibi ꝓpinq̄: ⁊ sic nl̄lo mō emereť sacrū. ⌊ Pecunia digna tradat coꝛā vobis ⌋ i. nolo eā recipe g̃tis sz ꝑ iusto ꝑcio. ⌊ coꝛā vobis ⌋ i. ſm vr̄am determinationē cōstituto: nā cū ibi eēt totꝰ ppl̄s ⁊ coꝛaz illo celebraret ꝓctus emptiōis nō posset postea negare efrō intercessisse emptionē ⁊ solutū fuisse q̄entū ꝑciū qỏ abrahā ad securitatē suā ⁊ successoꝝ. ⌊ in possessionē sepulchri ⌋ .i. vt possideat terrā istā ad moꝛtuos meos sepeliēdum. ⌊ hitabat aūt efrō in medio filioꝝ heth. ⌋ isti occupabāt aliq̄le spaciū terre in villis ⁊ viculis ⁊ i medio terre in q̄ moꝛabať etheus manebat efrō. ſ. i ciuitate ebrō q̄ erat media iter terrā etheoꝝ: vt ß colligiť. ⌊ Respōditq̄ efrō ad abrahā. ⌋ efron erat cuz aliis etheis cōgregatis q̄n abrahā ista petebat, ℣ sz nō direxit petitionē suā ꝓncipalť ad efron sz ad ppl̄m terre qz magis credebat ꝑces totius ppl̄i valituras apud efronem q̄z ꝑces suas solū. Uel forte fecit ß vt daret honoꝛē toti ppl̄o dirigēdo sermonē ad eū ⁊ nō ad vnā ꝑsonā singulariter. ⌊ Cūctis audiētibus q̄ intrabāt portā ciuitatis illiꝰ. ⌋ Dicūt iudei q̄ cuncti ỏ terra illa vacauerāt ab officiḡs suis vt honoꝛarēt abrahā cū sepelire vellet vxoꝛē suā. Uel dōm: vt supra q̄ cōuenerāt oēs ad respōdendū petitiōi abrahe. ⌊ Qui intrabāt portā. ⌋ in porta erāt isti qz olim iudicia fiebāt in portis vt oibus pateret eūtibꝰ ⁊ redeūtibꝰ vel introeūtibꝰ: vt pz Job. xxix. c. ⁊ i multis locis Deute. ſ. xvij. ⁊. xxj. ⁊ alibi sepius. ⌊ Ciuitatis. ⌋ ſ. ebrō: qz i hac moꝛtua fuit sarra: vt pz. ſ. in ꝓnꝰ. c. ⌊ nequaq̄z ita fiet dñe mi ⌋ .ſ. nō dabis mihi pecuniā vt ꝓmittis: sz g̃tis concedā. ⌊ Sed magis ausculta qỏ loquoꝛ ⌋ .i. ⁊ facias sicut dico. ⌊ agrū tibi trado. ⌋ ꝑ ista ỹba abrenūciabat efron ꝓprietati ⁊ dñio agri trāsferebat eā in abrahā. Sed qz abrahā noluit sic recipe māsit dñium penes efronē. Et noluit abraham gratis accipe qz postea vellēt ibi ifideles suos moꝛtuos sepelire q̄si ager eēt eoꝝ ⁊ abrahe ex gr̄a cōcessuz eēt sepelire ibi moꝛtuos suos qỏ abrahā valde refugiebat ne infideles apỏ sarrā sepelirenť. ⌊ Et speluncā q̄ in eo est ⌋ .ſ. spelūcā duplicē. ⌊ ꝓsentibꝰ filiꝭs ppl̄i mei ⌋ .ſ. vt postea negare nō possim q̄ nō tradiderim eā tibi: filij ppl̄i vocāt̄ hoies habitātes i aliquo ppl̄o: siē dī filie hierl̄m. i. mulieres nate i hierl̄m. ⌊ ppl̄i mei ⌋ .i. de q̄ oriūdus sum eo mō q̄ qlibet hō vocat terrā natalē terrā suam. ⌊ vel filiꝭ ppl̄i mei ⌋ .i. huiꝰ ppl̄i q̄ meus est. ſ. q̄ esset dñs eoꝝ: sz ꝑmū magis vr̄. ⌊ Adoꝛauit abrahā .i. caput iclinauit. ⌊ Coꝛā ppl̄o terre. ⌋ Toti ppl̄o gr̄as dando ⁊ principalť efrō quā alicui de ppl̄o: sed magis dabat gr̄as ⁊ honoꝛem toti ppl̄o simul q̄z soli efron: ⁊ sic supra causa honoris dirigebat sermonē suū abraham ad totuz populū cum tamē causa tractanda esset cuz solo efrone .ſ. causa de emendo agro

S Signa q̄ abrahā eēt a deo dilectus ꝑm

R

2m

3m

4m

ꝑ expō

2°

T sepulchruz multis modis appellatur ꝑ°

2°

3°

4°

5°

6°

7°

8°

9°

10°

ꝑ expō rōdicti

2. rō

Rñsio.

Dctmi.

obo ꝑ rō

2. rō

ꝑ expō

2°

qd sint filij ppli

do agro sepulchroꝝ. ⁊ Dabo pecuniã pro agro. ⁊ dignaꝫ ſm extimationẽ populi terre. ⁊ Suſcipe eam ⁊ ſic ſepeliam mor tuũ meũ. ⁊ i. ſi ſuſcipis eã ſuſcipiã iſto mõ mortuũ meũ. Sed ſi non ſuſcipis non ſepeliã ex cã ſupra aſſignata. ⁊ terra quã poſtulas quadringentos argenti ſiclos valet. ⁊ Iſte efrõ pec cauit: q; a principio demõſtrauit ſe multum facere velle pro abrahã. Deinde nihil egit: ſed terrã carius vendidit: ⁊ dicũt q; ꝓpter hoc remouet vna lra. ſ. vaf: vt ꝑ in hebraeo: ſed non ꝑ in pronũciatione noiſ: vñ qñcũq; poſt ſ fit mẽtio de efrõe tollit illa lra: vt ꝑ. i. lra. ⁊. i. xlix. c. ⁊ Quadringẽtos ſiclos valet. ⁊ falſum erat q; non tm valebat rõnabili extimatiõe. ¶ Et dicit nicolaus q; tantũ habebat de argẽto ſiclus quã tum vnus paruus curoneñ. ⁊ tantũ valet ls poſt ꝛcludat q; meliuſ ſit dicere q; preciũ hoꝝ ignorat. ¶ Sed adhuc ſ nõ accedit ad pfectã veritatẽ. Et ſciendũ q; nõ ꝓprie põt dici de moneta q; valeat tãtũ vel tm: q; valere tm vel tm eſt menſu ratũ eſſe. ¶ Menſura aũt valoris in rebus eſt duplex quẽdã eſt ſm nãm quedã ſm poſitionẽ humanã: ſm nãs indigẽ tia eſt cã valoris in rebus: ſi eni rebus nõ indigeremus ni hil valerẽt: ⁊ ſm q; magis vel minus indigemus eis ita ma gis vel minus valent in. v. ethico. ſatis ꝑ. ¶ Menſura aũt ſm poſitionẽ humanã eſt numiſma: ⁊ dicit a nomo. i. regula q; valorẽ rerũ regulat. Si ergo dicerem⁹ q; numiſma aliqd valeret neceſſe erat dicere q; ipſum menſurabat ꝑ numiſma qõ eſt facere circuitũ. Sit g̃ prima ꝙ nõ eſt dicẽdũ q; nu miſma tm vel tm valeat: ſed eſt id ꝑ qõ res tm vel tm vꝫ. Si cut nõ dicimus q; albedo eſt tm vel tm alba: ſed eſt aliquid quo corpus eſt tantũ vel tm albũ. ¶ Et qñ dicebamus q; in opia vel indigentia eſt menſura valoris ⁊ numiſma eſt men ſura: non ſunt iſta duo menſura in eodẽ gñe: ls indigẽtia eſt mẽſura in gñe cãe effectiue q; dat valorẽ rebus: numiſma ãt eſt mẽſura formal'r ⁊ nõ effectiue: indigẽtia enĩ nõ eſt ꝑ quã res valẽt ſed que efficit res valere: numiſma ãt nõ efficit res valere. Sed eſt quo res valent: nõ enĩ dicimus iſta res valet duabus indigentꝫs. Sed dicimus iſta res valet duobus de narꝫs: iſte autẽ ablatiuus denotat cãm formalẽ. ¶ Sit ſcõa cõcluſio q; in qualibet terra ls multe monete ſint menſura biles determinate: vna tm neceſſaria eſt danda ideterminata ſ. minor moneta: verbi gra in regno caſtelle vna dupla valꝫ centũ morabitinis ⁊ ſic determinate menſurat: quilibet mo rabitinus valꝫ duas albas: qlibet alba valꝫ tres coronatos: coronatus aũt nõ hꝫ aliqd ꝑ qõ menſuret: ſed oĩa reducunt ad eum q; ſm phm. io. metha. Jn vnoquoq; genere eſt dare vnũ minimũ qõ ſit metrũ. i. menſura oiuꝫ alioꝝ: ⁊ ſic eſt dꝫ de quolibꝫ gñe monete in q̃cunq; terra q; ſemp ad minimã ſtat reſolo ſicut in ſpeculatiuis ſtat reſoluere oẽs ꝓnes vſq; ad ꝑma ꝓncipia irreſolubilia ſunt. ¶ Sit tertia ꝙ qlibet moneta cuiuſcunq; gñis ſiue magna ſiue parua menſurabi lis eſt per circulũ. i. q; ls nõ ſit ſemp mẽſurare vnã monetam ꝑ aliã ſemp tm cõtingit menſurare monetã ꝑ res q̃ non ſunt moneta: ⁊ eſt iſta moneta ꝓprie menſura rerũ: ſed a poſterio ri ⁊ per circularẽ cõuerſionẽ: eſt menſurare monetã per res venales: vñ ls coronatus nõ mẽſuraret in valore ꝑ aliquam monetã: res venalis que dat ꝓ coronato determinat eius valorẽ. ¶ Et ſic dato q; ego neſcirẽ q; dabant tres coronati ꝓ vna alba. Si tm viderẽ rex que dat ꝓ vna alba: ⁊ rex q̃ vendit ꝓ vno coronato retenta iuſta cõmutatione ſm eq̃li tatẽ arithmeticã intelligerẽ q; valor vnius coronati eſt tãtuꝫ panis vel tantũ vini abſolute: ⁊ q; alba eſt tripla in valore ad coronatũ. ¶ Sit q̃rta ꝙ in eadẽ terra impoſſe eſt vtruꝫ moneta aliq̃ q̃ nunc eſt vniuerſal'r ⁊ determinate ſciat ſi va let tm vel vel minus quantũ aliqua que ꝑceſſit a magnis tẽpo ribus ⁊ iã abolita eſt q; ſi monete iſte in valore mẽſurari de berent: neceſſe erat vnũ de duobus modis mẽſurari. ſ. aut ꝑ illõ numiſma minoriſ valoris qõ in vtroq; icludat: vtruq; mẽ ſuret: ſicut valor duple: ⁊ florẽi menſurant ꝑ aliquã mone tam cõem quam. ſ. ꝑ albã incluſaꝫ in vtroq;: aut menſuratio fiat ipſoꝝ ꝓprie ꝑ res venales. Jn neutro autẽ iſtoꝝ põt fieri cõ menſuratio monetarũ. ſ. eius que nunc eſt ⁊ eius que a mul tis tẽporibus abolita eſt. ¶ Prio q; iſta ⁊ illa nunquã ha buerunt aliquã monetã cõem menſurantẽ vtroq; cũ nõ fue rint in eodẽ tẽpore. ¶ Nec etiã põt cõmenſurari per cõpara tionẽ ad res venales: q; iſte nõ manent in eodẽ ſtatu ſm mu tationẽ tẽpoꝝ: q; ſicut exiſtente eadẽ moneta interduꝫ vna res valet duplũ q̃ valere ſolebat: ita in tẽporibus diſtãtibus variabitur valor rerũ venalĩũ ⁊ manebit medium vnum co menſurandi: ⁊ ſic impoſſe erit comẽſurari. ¶ Sit quinta cõ cluſio q; due monete ſuccedenter ſibi in eadẽ terra ĩmediate exiſtente rerũ venaliũ equalitate equari pñt: vel comẽſurari in valore ita q; ſciat quantũ vna ſuperabundat vel deficit ab alia: q; licet non poſſint numiſmate menſurari cũ nõ hẽant aliquã monetam minorẽ cõmunẽ que in vtraq; cõcludatur ⁊ vtrãq; menſuret: poſſunt tamen equalitate rerũ venaliũ exñte cõmenſurari q; ſm exceſſuꝫ rerũ venaliũ que dant ꝑ hꝫs diuerſis monetis ẽ exceſſus valoris monete. ¶ Sit ſex ta cõcluſio q; in diuerſis terris diſtantibus multũ inter ſe ſi ue in eodẽ tpe ſiue in diuerſo nõ põt ſciri q̃ moneta ſit maio ris valoris q; inter terras multũ diſtantes nõ eſt cõmunitaſ monetarũ: in regnis eni propinqꝫ: ls monete ſint diuerſe ad inuicẽ tm cõicanť ꝓpter neceſſitatẽ cõmutationis. ⁊ iõ ibi ſci ri põt que magis vel minus valet. Jn terris aũt diſtantibus nõ eſt cõmutatio ꝑ imediata gñã monete. iõ ꝑ monetã vnaꝫ equari non pñt: nec etiã poterunt equari per cõparationem ad res venales q; non res equaliter vtrobiq; valent: maioꝝ aũt diuerſitas eſt ſi iſta ſint in tẽporibus diuerſis q; tũc ma gis tolletur vniuocatio monete menſurantis. Etiaꝫ tollitur idemptitas valoris in rebus venalibus. ¶ Ex quibus iferť cõcluſio itenta. ſ. q; impoſſe eſt ſcire quãtũ de moneta noſtra valebat vnus ſiclus: rõ q; ſiclus erat moneta terre iudee q̃ diſtat a nobis: ideo nõ eſt cõitas alicuius monete parue me ſurãtis iſtã ⁊ illã: nec etiã rerũ valores ſunt eodẽ mõ. ¶ Itẽ quia dato q; fuiſſet identitas monete cõis menſurantis ali quo tẽpore ⁊ identitas valoris rerũ: iã nullo modo eſt q; tã hic q̃ ibi mutata ſunt. ⁊ ¶ Jſtud eſt preciũ inter me ⁊ te. ⁊ ideſt iſtud eſt preciũ qõ mihi pro agro dabis. ⁊ Sed quantũ hoc eſt. ⁊ q. d. tm es diues q; modica pecunia eſt iſta ad te. ⁊ ſepeli mortuũ tuũ. ⁊ q. d. pp preciũ iſtud nõ dimittas ſepe lire mortuũ tuũ q; modicũ tibi eſt: ideo ſcio q; bene poteris dare. ⁊ quod cũ audiſſet abrahã. ⁊ ſ. preciũ declinatũ. ⁊ Ap pendit pecuniam. ⁊ i. ponderauit eã q; illa erat moneta ar gentea: ⁊ ad bonitatẽ ſuã requirebať determinatio figure ⁊ ponderis. ⁊ Audientibus filĩs heth. ⁊ i. audientibus omni bus etheis qui circũſtabant. ¶ Et ponit audiẽtibus. i. videntibus q; ponderatio monete nõ eſt audibile: ſed eſt viſibile: ptinet enĩ ad colorem ⁊ figurã ⁊ motũ. ſ. vtrũ ſtatera tm vel tm moueat: motus eni vnũ de ſenſibilib⁹ comunibus eſt vt ait Ari. ij. de aĩa qui ſunt quinq;. ſcilicet motus figura nume rus magnitudo: quieſ: Alacen aũt in ſua pſpectiua ponit de cez ⁊ nouẽ ſenſibilia cõia. diſtinguens iſta q̃q; in ſpãlioreſ ptes ⁊ iſtud hꝫ in pſpectiua piſani pte ꝑma in regula in qua agit de ſenſibilibus cõib⁹. ⁊ ¶ Uel audiẽtibus filĩs heth. ⁊ qual'r poſtulauit etron q̃dringentos ſiclos argenti: ⁊ qual'r abrahã cõſenſit dare. Sed ꝑmuꝫ rõnalius eſt q; populus etheoꝝ inuocabať in teſtẽ huius ꝓctus. Sed audire q̃o ali quis cõſentit vendere ⁊ qual'r alius dicit ſe emere nihil va let niſi teſtes videãt pecuniã numerari: q; al'r dato q; factus ſit cõſenſus ſi nõ fiat traditio rei vendite ⁊ preciũ nõ eſt ꝓſer uatus ꝓctus: ut ergo validaret oportebat oĩa ĥ interciſſe: ſed ſcriptura inducit hic etheos ut teſtes huius ꝓctus: ergo nõ ſolũ dicit ipſos audiuiſſe cõſentientiũ ptium v̈ba. Sꝫ uiſſe monetam appendi ⁊ tradi efroni ab abrahã. ⁊ Probate monete ⁊ publice. ⁊ moneta uocať publica qñcunq; eſt in ſignita charactere quo moneta totius cõitatis inſigniť: uocať ꝓbata qñ eſt certi põderis ſi ſit aurea uel argentea uel ſi ſit de eodẽ metallo de q̃ moneta cõis. ¶ Jſte ſunt ſolẽnita tes q̃s ius hũanũ ponit iter celebrãtes aliquẽ ꝓctũ ad ualiditatẽ illi⁹ ꝓctus: ⁊ has ẽt ſci uiri obſuare debẽt qñ aliq̃s ꝓ ctus faciũt ad tollẽdũ poſtea occaſiones iurgioꝝ ſic ꝑ. Jere. xxxij. c. cũ de⁹ mãdaret Jere. emẽ agrũ manatoth ad ſignan dũ q; poſt captiuitatẽ babylonicã poſſideri debebãt agri in terra iudee ponũť ſolẽnitates iuris q̃s Jeremi. fecit emendo agrũ illũ cuꝫ dñ emi agrũ a nauehel filio patrui mei qui eſt in anatoth ⁊ appendi ei argentũ ſeptem ſtateres ⁊ decẽ argen teos ⁊ ſcripſi in libro atq; ſignaui ⁊ adhibui teſtes ⁊ appen di argẽtũ i ſtatera ⁊ accepi libũ poſſeſſionis ſignatũ ſtipula tiones ⁊ rata ⁊ ſigna forinſecus. ⁊ Cõfirmatus eſt ager. ⁊ ſ. in poſſeſſionẽ abrahe. ſ. q; mãſit apũ eũ cert⁹ ille ager abſq; aliquo ligno tranſlata ꝓprietate agri ad abrahã ⁊ acce pta corporaliter poſſeſſione. ⁊ quondam efronis. ⁊ quia nũc nõ erat ſua trãſlata poſſeſſio ⁊ dñio ad abrahã ꝑ emptiõem

⁊ In quo

Ratio dicti

ꝑma expo. Notandũ.

ſcõa expõ.

¶ In quo erat ſpelūca duplex. ¶ vocat ſpelūca duplex: q̄ erāt due ſpelunce ⁊ in vna ſepeliebatur vir in alia vxor. Sic enīz ꝓſtituerat efron: ⁊ ita forte erat vſus gentiliū vt ſp duo ſepulcra iuncta fierent. ſ. ſepulcrū viri ⁊ ſepulcrū vxoris. ¶ Vl' q̄ erant due ⁊ vna erat ſupior alia iferior. ¶ Dicit enīz ioānes beleth q̄ iſta ſpelunca erat duplex q̄ erat i duas ptes diſa. ſ. vna ꝓ corpe alia ꝑ cruribus: ⁊ erāt iſte due ptes ſ̄bordinate. ſ. vna ſub alia nō directe: ita ꝙ cadauera ſepeliebant ſedētia tanq̄ in cathedra. ¶ Reſpiciēs mābre. ¶ nomē viri erat mābre vt p̄z. ē. xiiij. c. ſz ab illo fuit denominata qualt' q̄dā. ſ. valt' mābre in qua hitauit abraaz: iſta aūt ſpelūca duplex nō erat in qualle mābre: ſz erat ex reſpiciēs vallē illā: iſte fuit quorundā error ſz falſum ē q̄ mābre eſt hic nomē ciuitatis q̄ vocat ebrō. vt p̄z. j. ⁊ ſic dicebāt ſepulcrū reſpicere mābre q̄ erat ex ciuitatē hebrō in agris: ⁊ ille ager videbat reſpicere hebron: ſi aūt acciperet hic mambre ꝓ viro erat ſenſus ꝙ iſtud ſepulcrū reſpiciebat ꝑ illū virū: ſz iſta ſtulticia eſt: q̄ ſoluz dī reſpicere ꝑ aliquā ptē que teneat ſitū ꝑpetuū: ⁊ imobilē: hō autē non tenet ſitū ꝑpetuū q̄ mortl' nec ꝑpetuū q̄ dato ꝙ conſiſtere vellet non duraret ſemp. Et ſi dicas ꝙ nō vz argumētū q̄ hic nō accipit mābre ꝓ viro: ſz ꝓ valle denomiata ab eo. Rñdet ꝙ ēt nō ꝑt ſtare q̄ tūc nō diceret ꝙ reſpicit ꝑ mābre: ſz ꝑ vallē mābre: ⁊ q̄n dicis ꝙ mābre eſt nomē viri: vt p̄z ſupra. xiiij. c. rñdet ꝙ vex ē: ſz hic nō accipit ꝓ viro ſz ꝓ ciuitate vt. j. p̄z. ¶ tā ipſe. ſ. ¶ ager. ¶ quā ſpelūca ¶ que erat i agro. ¶ ⁊ oēs arbores. ¶ q̄ ager ille erat ſatis magnus ⁊ hēbat arbores multas: ſatis āt exp̄mit h̄ ſolemnitas cōtract⁹ ēptiōis q̄ nō ſolū exp̄mit ꝙ abraā emeret agrū illū: ſz agrū cuz oib⁹ q̄ intra erant ⁊ cū oībus iuribus ⁊ ptinētijs agri. ¶ Videntibus filijs heth. ¶ i. etheis vt eēnt teſtes illius ꝑct⁹ facti: ⁊ cūcti q̄ intrabat portā ciuitatis ⁊ nō ſolū fuerūt teſtes homines terre illius ſed ēt alienigene q̄ peregrinādo intrabāt portā ciuitatis ebrō: fuit āt iſte ꝑct⁹ celebratus i porta ciuitatis q̄ illuc ꝓueniebāt homines ad oēs act⁹ publicos. ¶ atq̄ ita. ¶ i. cum iſto mō emēdo agrū. ¶ ſepeliuit abraā vxorē ſuā. ¶ q̄ ſi ager gratis ꝓcederet nō ſepeliuiſſet eā ibi ne ibi ēt gētiles ſepelirent. ¶ In ſpelūca agri duplici. ¶ i. in ſpelūca duplici q̄ erat i agro. ſ. ꝙ ſarra in vna de duab⁹ ſpelūcis ſepulta ē: vel ipa ſola i ſpelunca duplici poſita ē: q̄ in vna ptē ponebat corpus vſq̄ ad nates vt ſederet cadauer: ⁊ imediate inferius erat alia qua ſpelūca in q̄ locarent pedes. ¶ que reſpicit mābre h̄ ē ebron. ¶ nō eſt accipiēdū ꝙ ebrō vocet mābre: ſz q̄ qualt' mābre eſt ꝓiūcta ebrō: ⁊ tūc ē ſenſus h̄ ē hebrō: iſta mābre q̄ ē valt' ē in termis ebrō. ¶ Sz h̄ falſuz ē ſz q̄dā h̄ voluerint q̄ mābre ē nomē vrbis. ſ. ipſa ciuitas ebrō: ſatis. n. p̄z ex lra cū dicat mābre eē ebrō: nec vz q̄cq̄ expoſitio illoꝝ q̄ multū diſtorta eſt: nā h̄ ponit p̄dicatio in recto cū dī ꝑ mābre ⁊ ſubiūngit h̄ eſt ebrō. i. iſta mābre ē hebrō: ⁊ nihil clarius h̄: ipſi āt diſtorquēt ꝓuertēres ꝑ q̄ſdā circūlocutiōes lōgas obliquoꝝ: ⁊ ſic ſatis notū ē ꝙ error ſit. ¶ Et confirmat⁹ j. ſ. in poſſeſſionē abrae ⁊ antrū. ¶ i. ſpelūca duplex in poſſeſſionē monumēti. ¶ ad ſepeliēdū mortuos ſolū: ⁊ forte cā fuit q̄. cū ibi ſepulchra fcā eēnt nullo mō vēdidiſſz efrō ad alios vſus: maxie q̄ ſi ꝓceſiſſz ad aliū vſuz. ſ. ad colēdū agrū magna iniuria fieret efroni ꝙ ſepulchra ſua ꝓuerterent in vſus ꝓphanos: ēt oib⁹ alijs ethneis: q̄ tūc forte oporteret q̄drigas ⁊ iumēta ad cultū nēcia trāſire ꝑ ſepulcra alioꝝ: quod valde eſſet inhoneſtum.

¶ L. S. Mittitur ſeruus abrahe ⁊ adducit yſaac ꝓ vxore rebecca. ¶ Capl'm. xxiiij.

Infra. i7. g. Infra eo.

Rat aūt abraham ſenex dierūq̄z multoꝝ: ⁊ dñs in cunctis bñdixerat ei. Dixitq̄z ad ſeruū ſenioꝛē dom⁹ ſue qui ꝓerat oībus que habebat. Pone manum tuam ſuper femur meū vt adiurē te per deū celi ⁊ terre vt non accipias vxorē filio meo de filiabus chananeoꝛū: inter quos habito: ſed ad terram ⁊ cognationē meaz ꝓficiſcaris: ⁊ inde accipias vxorem filio meo yſaac. Reſpondit ſeruus. Si noluerit mulier venire mecuz in terram: hanc: nunquid reducere debeo filiū tuū ad locum de quo tu egreſſus es: dixitq̄z abrahaz. Caue ne quādo reducas filium meū illuc. Dominus celi ⁊ terre q̄ tulit me de domo patris mei ⁊ de terra natiuitatis mee qui locutus eſt mihi: ⁊ iurauit mihi dicens: ſemī tuo dabo terrā hanc: ipſe mittet angelum ſuum coram te: ⁊ accipies inde vxorem filio meo. Si nautē mulier noluerit ſequi te: non teneberis iuramento: filium tantū meū ne reducas illuc. Poſuit ergo ſeruus manum ſub femore abraham domini ſui: ⁊ iurauit illi ſuper ſermone hoc. Tulitq̄z decem camelos de grege domini ſui: ⁊ abijt: ex oībus bonis eius portans ſecum: profectuſq̄z pexit in meſopotamiā ad vrbem nachor. Cūq̄z camelos feciſſet accumbere extra oppidū iuxta puteum aque veſpere: eo tempore quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquā orauit dominū dicens. Domine deus domini mei abrahaz occurre obſecro mihi hodie: ⁊ fac miſericordiā cū domino meo abrahaz. Ecce ego ſto prope fontem aque ⁊ filie habitatoꝛū huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquā. Igitur puella cui dixero: inclina hydriā tuā vt bibā ⁊ illa reſponderit: bibe quin ⁊ camelis tuis dabo potū ipſa eſt quā preparaſti ſeruo tuo yſaac: ⁊ per hoc intelligam ꝙ feceris miſericordiaz cum dño meo abraham. Necdum intra ſe verba compleuerat: ⁊ ecce rebecca egrediebatur filia batuel filij melche vxoris nachor fratris abraham habens hydriam in ſcapula ſua: puella decora nimis virgoque pulcherrima: ⁊ incognita viro. Deſcenderat autē ad fontem ⁊ impleuerat hydriam aqua ac reuertebatur. Occurritq̄z ei ſeruus: ⁊ ait. Pauxillū aque mihi ad bibendū prebe de hydria tua: que reſpondit. Bibe domine mi. Celeriterq̄z depoſuit hydriā ſuper vlnam ſuā: ⁊ dedit ei potum. Cunq̄z ille bibiſſet: adiecit. Quin ⁊ camelis tuis hauriā aquaz: donec cuncti bibant. Effundenſq̄z hydriam in canalibus recurrit ad puteum vt hauriret aquam: ⁊ hauſtaz oībus camelis dedit: ipſe autē contemplabatur eam tacitus: ſcire volens vtrum proſperuz iter ſuum feciſſet deus an non. Poſtq̄z autem biberunt cameli protulit vir inaures aureas appendentes ſiclos duos: ⁊ armillas totidem pondo ſiclorum decem: dixitq̄z ad eam. Cuius es filia: Indica mihi. Eſt in domo patris tui locus ad manēdum: que reſpondit. Filia ſum bathuelis filij nachor: quem peperit ei melcha. Et addidit dicens. Palearū quoq̄z ⁊ feni plurimum eſt apud nos ⁊ locus ſpacioſus eſt ad manendum. Inclinauit ſe homo: ⁊ adoꝛauit dominum dicens. Benedictus dominus deus domini mei abrahaz: qui non abſtulit miſericordiam ⁊ veritatem ſuam a domino meo ⁊ recto itinere me perduxit in domuz fratris dñi mei. Cucurit itaq̄z puella: ⁊ nūciauit in domū matris ſue oīa que audierat. Habebat autē rebecca fratrem nomine laban: qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem vbi erat fons. Cunq̄z vidiſſet inaures ⁊ armillas in manibus ſoroꝛis ſue: ⁊ audiſſet cuncta verba referentis: hec locutus eſt mihi

homo

homo:venit ad virū q ſtabat iuxta camelos ꝛ pro
pe fontē aque:dixitq3 ad eū. Ingredere benedi
cte domini. Cur foris ſtas:preparaui domū ꝛ lo
cum camelis tuis. Et introduxit eum in hoſpitiū
ac deſtrauit camelos deditque paleas ꝛ fenum:ꝛ
aquam ad lauandos pedes camelorum: ꝛ viro
rum qui venerant cum eo. Et appoſitus eſt in cō
ſpectu3 eius panis:qui ait. Non comedā donec
loquar ſermones meos:rñdit ei loquere. At ille
Seruus inquit abrahā ſum. Et dñs bñdixit domi
meo valde:ꝛ magnificatus eſt: ꝛ dedit ei oues et
boues:argentum ꝛ aurum ſeruos ꝛ ancillas: ca
melos ꝛ aſinos. Et peperit ſara vxor domini mei
filiū3 dño meo in ſenectute ſua:deditq3 illi omnia
que habuerat. Et adiurauit me dominus meus di
cens. Non accipies vxorem filio meo de filiabus
chananeorum:in quorum terra habito:ſed ad do
mum patris mei pges:ꝛ de cognatione mea acci
pies vxorem filio meo. Ego vero rñdi dño meo.
Quid ſi noluerit venire mecum mulier. Domin⁹
ait in cuius conſpectu ambulo:mittet angelū ſu
um tecum ꝛ diriget viam tuam:accipieſq3 vxorē
filio meo de cognatiōe mea:de domo patris mei.
Innocens eris a maledictione mea cum veneris
ad proximos meos:ꝛ non dederint tibi. Veni er
go hodie ad fontem aque:ꝛ dixi. Domine deus
domine mei abraam:ſi direxiſti viam meā in qua
nunc ambulo:ecce ſto iuxta fontē aque: ꝛ virgo
que egredietur ad hauriendam aquam audierit a
me da mihi pauxillum aque ad bibendum de hy
dria tua:ꝛ dixerit mihi:ꝛ tu bibe ꝛ camelis tuis
hauriam:ipſa eſt mulier quam preparauit domi
nus filio dñi mei. Cunq3 hec tacitus mecū volue
rem:apparuit rebecca veniens cum hydria quam
portabat in ſcapula:deſcenditq3 ad fontem ꝛ hau
ſit aquam. Et aio ad eam. Da mihi paululum bi
bere:que feſtinans depoſuit hydriam de humero
ſuo ꝛ dixit mihi. Et tu bibe:ꝛ camelis tuis tribuā po
tum. Bibi ꝛ adaquauit camelos. Interrogauiq3
eam ꝛ dixi. Cuius es filia:que reſpondit. Filia ba
thuelis ſum filij nachor:quem peperit ei melcha.
Suſpendi itaq3 inaures ad ornandam faciē eius
ꝛ armillas poſui in manibus eius. Pronuſq3 ado
rauī dominum:benedicens dño deo domini mei a
brahām qui perduxit me recto itinere: vt ſume
rem filiam fratris domini mei filio eius. Quam
obrem ſi facitis miſericordiam ꝛ veritatem cum
domino meo indicate mihi:ſinaūt aliud placet:ꝛ
hoc dicite mihi:vt vadā ad dextrā ſiue ad ſiniſtrā.
Rñderūtq3 labā ꝛ bathuel. A dño egreſſus ē ſer
mo. Non poſſumus extra placitū eius qcqd alio
loqui tecum. En rebecca coram te eſt:tolle eā:ꝛ pfi
ciſcere:ꝛ ſit vxor filij domini tui:ſicut locutus eſt
dñs. Quod cū audiſſet puer abraam,pcidēs ado
rauit in terram dñm. Prolatiſq3 vaſis argenteis ꝛ
aureis ac veſtibus dedit ea rebecce pro munere.
Fratribus quoq3 eius ꝛ matri dona obtulit. Ini
to conuiuio veſcentes pariter ꝛ bibentes manſe
runt ibi. Surgens autem mane locutus eſt puer.
Dimitte me vt vadam ad dñm meum. Reſpōde
runtq3 frāter eius ꝛ māter. Maneat puella ſaltē
decē dies apud nos ꝛ poſtea ꝓficiſcet: nolite ait
me retinere:q3 dominus direxit viā meā. Dimitti
te me vt pgam ad dñm meum. Et dixerūt. Vocem⁹
puellam ꝛ queramus ipſius voluntatem. Cunq3
vocata veniſſet:ſciſcitati ſunt. Vis ire cum homi
ne iſto? Que ait vadā. Dimiſerūt ergo eam ꝛ del
boram nutricem illius:ſeruumq3 abraam ꝛ comi
tes eius imprecantes proſpera ſorori ſue atq3 di
centes. Soror noſtra es. Creſcas in mille milia ꝛ
poſſideat ſemen tuū portas inimicorū ſuorū. Igi
tur rebecca ꝛ puelle illius aſcenſis camelis ſecu
te ſunt virum:qui feſtinus reuertebatur ad domi
num ſuū. Eo autē tēpore deambulabat ysaac per
viam que ducit ad puteū:cuius nomen eſt viuen
tis ꝛ vidētis. Habitabat enim in terra auſtrali: ꝛ
egreſſus fuerat ad meditandū in agro inclinata
iam die. Cūq3 eleuaſſet oculos:vidit camelos ve
nientes procul. Rebecca quoq3 conſpectu ysaac
deſcendit de camelo:ꝛ ait ad puerū:quis eſt ille
homo qui venit per agrum in occurſum nobis:di
xitq3 ei. Ipſe eſt dominus meus. At illa tollēs ci
to pallium ſuum operuit ſe. Seruus autē cuncta
que geſſerat narrauit domino ſuo ysaac:qui intro
duxit eam in tabernaculum ſarre matris ſue:ꝛ ac
cepit eā vxorē:ꝛ itantū dilexit eam vt dolorē qui
ex morte matris eius acciderat tēperaret.

Capitulum vigeſimumquartum

GRat autē. Deſcripto q̄lr ſe hūit abrahā
ad vxorē tumulādā. hic de
ſcribit qualiter ſe hūit ad prolē mrimonio co
pulādā: ꝛ hoc ē hre ſe ad ſeipſum:q3 filius ē q̄
dā pars pris donec ſit pelicō.i.emācipatus.vt
p3.v.ethi.ſō nō eſt ſimplr iuſtū iter prez ꝛ filiū
nondū emācipatū:ſz iuſtū prīnū qō ē qdā ſilitudo iuſti ſicut
eiuſdē ad ſeipſum non ē iuſtitia nec iniuſtitia. ¶ Et tangū
tur q̄ttuor. Primo fui miſſio. Scōo ꝓiugis petitio. ⌊ ibi cūq3
camelos feciſſ3 accūbere. ⌋ Tertio petitiōis ꝓceſſio ibi. ⌊ rñ
derūt labā. ⌋ Quarto ꝓiugis appōrtatio ibi. ⌊ ſurgēs autē. ⌋
¶ Circa ꝓmū. ⌊ erat autē abrahā ſenex. ⌋ illud ē ꝓhemiū ad
itroducēdū quō abraā q̄ſierit vxorē filio ſuo:ꝛ ponit h cāe.ſ.
ſenect⁹ abrae ꝛ hūndātia eius:q3 enī ſenex erat poterat cito
mori ꝛ maneret filius ſuus ſine vxore:iō accelerauit ei tra
dere vxorē habūdātia etiā erat cā:mlti.n.volētes vxores ac
cipere non accipiūt eas q3 ſūt indigētes expectantes q̄ſq3 p
ueniāt ad piguiorē fortunā:ꝛ tūc ſumāt vxores: q habūdat
aūt bonis nulla cā eſt q̄re mrimoniū dilatet exīte etate debi
ta ad hō. ⌊ ¶ Diez multoꝝ ⌋. ſ. cētū q̄dragīta ānoꝝ:quod p3
q3 in iſto āno quo miſit abraam ꝓ vxore ꝓ filio venit rebec
ca:ſed in ipſo āno quo eā accepit ysaac erat q̄draginta ānoꝝ
vt p3.j.xxvj.c. ergo tūc abraam erat centum q̄dragīta ānoꝝ
q3 anno quo natus fuit ysaac cōpleuit abrahā centū annos
vt p3.ō.xxi.c. ⌊ Et dñs in cūctis bñdixerat ei ⌋. ſ. in oi gñe di
uiciaꝝ ꝛ poſſeſſionū.q3 in cūctis ad q̄ manū mittebat,proſpe
batur. Ubi nos dicimus. ⌊ In oibus. ⌋ hebrei dicunt bacol.
qō idē eſt. Sz pōt accipi q̄ ſit vna dictio ꝛ ſit nomē ꝓpriū. Et
tūc dicūt q̄ abrahā habuit quādā filiā q̄ vocat bachol q̄ ita
pulcra erat q̄ oēs mirabant ꝛ bñdicebāt abrahe qui talem
filiā genuit: ꝛ ſic dicebat abrahā bñdict⁹ in illa filia. ¶ Sed
hoc ridiculū eſt. Quia ſi abrahā aliquā filiā habuiſſet aut ſu
ſcepiſſet eā ex ſarra aut ex agar aut ex cethura. cū iſtas ſolas
habuerit in vxores. Sz non de ſarra q3 ſarra cū ſterilis eſſet
non poterat cōcipe niſi miraculoſe. Si aūt tale miraculū fuiſ
ſet ſcriptura nō tacuiſſet cū ſemp intēdat narrare magnalia
dei. Non de agar q3 ſolū ſit mētio q̄ habuerit ysmaelem pro
filio. ēt q3 q̄n ſarra fecit expelli agar ꝛ filiū eius feciſſet expel
li ꝛ bachol. Sed nō factū fuit aliquid tale. ¶ Non de cethu
ra:q3 abraam ſuſcepit cethuram in vxorem poſtquam ysaac

ſuſcepit

Obo q̄ Abrahā non habuerit filiā.

suscepit rebeca3:ꝫ ista bacol si fuisset eēt anteq̄ ysaac accipe ret vxorē.vt p3 ex ordine lr̄e:iō nō fuit aliq̄d tale.⁊ ¶ Dixit q̄ ad ꝯ3 seniorē domus sue. ⁊qui sensatior erat ⁊ cui magis confidebat abraā: ⁊ hoc faciebat q2 multa daturus erat ei ⁊ iste seruus est heliezer q erat ꝓcurator domus abrae vt dcm fuit supra.xv.c.⁊ qui ꝑat oibus que hēbat. ⁊s.abraā.s.q2 ille seruus dispēsabat oia gerēs curā de oibus. ¶ Abraā enim erat magnus vir ⁊ non poterat intendere oibus rebus suis: nec decet q̄ viri reuerendi bona sua p se dispensent. Sꝫ per dispensatores suos vt p3 in ꝑmo poli.c.iiij.ipse aūt dñs aliq̄lem sumptū ⁊ rex rōnē sumat a suis ne res inordinate deficiant. Sed petitio rōnum nō dꝫ eē multū angusta:q2 ꝫ ph3 iij.ethico.rōcinij diligentia paruifica est illiberalē vel magis pusificus se demostrat dñs q circa cōputū expensarū multus ꝓticulati insistit. ¶ Sit a principio dñs cautus ponēs dispensatorem fidelem:sed postq̄ posuerit vel ab officio ꝓuet vl̄ nō multū rōcinio insistat.⁊ pone manū tuā sbter femur meum. ⁊Dicunt hebrei q̄ fecit iurare ꝯū in pte illa ad reuerētiam circuncisionis que est circa ptes illas que erat distinctiua populi dei vt q̄ p deū iurabat iuraret in circūcisione que a deo i signus data fuerat. ¶ Ra. abraā abenazra dicit q̄ fecit eum ponere manū sb femore.i.sb natibus ⁊ deinde supra sedit:et sic fecit eus iurare. Signabat eni ꝫ q̄ ille qui iurabat sb̄ditus erat illi cui iurabat sic man⁹ subiciebat femori:iō fidelitatez ꝯuare deberet: ⁊ dicit q̄ iste modus iurādi seruatur vsq̄ hodie apud iudeos ⁊ satis rationale est ꝫ. ¶ Doctores nr̄i dñt q̄ iurauit sub femore ad signādum q̄ iurabat in noie xp̄i nascituri de femore abrae ⁊ taliter loquitur scriptura exo.prio. c.vbi dī oēs aie eoꝝ qui egressi sunt de femore iacob. ¶ Sꝫ in hoc sciendus q̄ ꝫ abraā qui ex reuelatione dei sciebat xp̄s vēturū vt p3.ioha.viij.c.cū dī abraas pr̄ vr̄ exultauit vt videt diē meum vidit ⁊ letatus ē faceret iurare ꝯū intelligēs xp̄s de semine suo venturus:ꝯus tñ.s.heliezer nihil hoꝝ cognoscebat q2 ista secreta nō reuelabant cuilibꝫ maxie gētilibus. ⁊Ut adiurē te p deū celi ⁊ terre. ⁊heliezer ꝯus abrae colebat deus celi ⁊ terre:q2 sic abraā docuerat eū ⁊ oēs viros domesticos vt p3 supra.xviij.c.scio q̄ p̄ceptur⁹ sit filꝫ suis ⁊ domui sue post se vt custodiāt mādata eius ⁊ viā dñi ⁊ iustitiā faciāt ⁊ iudiciū: ⁊ huius signū ē q̄ abraā circūciderat oēs viros domus sue vt p3.ē.xvij.c.⁊ q2 circūcisio erat signū distinctū populi dei ab infidelib⁹:postq̄ aliqs susciperet circūcisionē cogeretur ad oēs obseruantias cōuenientes populo dei. ¶ Sicut nunc nullus iudeus compellitur effici xp̄ian⁹ Sed postq̄ semel susceperit baptismū cogeē ad oēs obseruationes religionis christiane ⁊ ꝫ demostrat paulus ad gala.v.c.testificor omni hoi circūcidēti se q̄ vniuerse legis faciē de debitor est.⁊ vt non accipias vxorem filio meo de filiabus chananeorū ⁊ q2 ipse ydolatre erant ⁊ timebat abraā q̄ ptra herent ipsum ysaac ad ydolatriā maxime filios inde genitos q2 filius magis conuersatur cuꝫ matre quādo tener ⁊ quando possunt fieri fortes ipressiones in eo: ⁊ iō si mr̄ male imbuit filū suum in tenera etate semp erit vir malus nisi ex magna dei mīa ⁊ labore: ⁊ propter hoc dicit p̄bus in fine p̄mi politicoꝝ q̄ ordinātē politiaꝫ non modicū attendere oportet ad mulieres: imo valde multū q2 dimidiū filioꝝ mr̄ est. De hoc magis dicetur in secūdo ethicorum si deo dante illuc acceserimus sicut nunc proponimus vel nollebat abraam q̄ acciperet vxorem de gñe suo ne dispergēē semē suū sanctū qō deus elegerat populis ydolatraꝝ ⁊ pp hoc licuit tpe illo i secūdo ꝓsanguinitatis gradu mr̄imonialr copl̄ari.⁊ cananeorum. ⁊nō vocant hic chananei:vt sunt vnus de septē popul̄ terre promissionis distincti:ꝫ eneos etheos vt dictū ē.c.p̄cedenti ethei enim habitant in hebrō: ⁊ in circuitu eius abraā ante habitabat in conualle manbre iuxta ciuitatē hebrō. Sꝫ accipiunt hic chananei largo modo p omnibus illis septē populis:descendentibus de chanaam: ⁊ isto mō vocat tota illa terra generalr terra chanaā: ⁊ sic aliq̄n vocant oēs de terra illa amorrei: ⁊ sic de aliꝫ noibus vt declarabit deutero.prio. c.⁊ Inter quos hito.⁊ quia licet abraā mutaret sedē ō bethel in hebrom siue conuallem mābre ⁊ post in bersabee: ⁊ ō bersabee rursus ad conuallez mābre:tñ nūquā egrediebatur terram chananeorum:sed semper dicebatur habitare inter illos ⁊ Sed ad terrā. ⁊s.meā terra habraē.p̄pe i qua nat⁹ fuit erat hur ciuitas caldeorū:ꝫ q2 pr̄ eius thare ⁊ tota cognatio ei⁹ venit ide in arā mesopotamie:iō arā vocabat iā terra abrae ibi enim moratus fuit magno tpe vsq̄ ad mortez thare p̄ris sui: ⁊ sic deus vocauit mesopotamiā siue arā terrā abrae.sup̄ xij.c.cum dixit egredere de terra tua:constat tū q̄ non mandabat ei tunc egredi de hur caldeorum sed de arā. ⁊ Et cognationem meā. ⁊de cognatione abrae nullus manserat nisi nachor fater suus cum vxore sua melcha que erat consobrina: habrae filia arā. ⁊ inde accipies vxorē.s. ⁊de filiab⁹ nachor: vel ō filiabus filiorum suoꝝ q2 postea accepit rebecā que erat filia batuelis filij nachor. ⁊Si voluerit mulier venire mecū. ⁊seruus discretus erat ⁊ ponebat casus qui euenire possent terra eni mesopotamie distat aliqualr a terra chanaā: ⁊ forte ꝓpter hoc recusaret mulier venire ad terrā illā. ⁊ ad locum de quo egressus es. ⁊i.ad arā mesopotamie:in qua steterat abraam cū thare vt p3.ē.xi.c.⁊ caue ne q̄n reducas filiū meū illuc ⁊licet abraā de hoc certā cognitionem non haberet vt fides eius meritoria esset tñ fide firma tenebat q̄ deus faceret qō aliqua mulier de genere suo veniret cū ꝯuo illo in terrā chanaā vt p3 imediate. Sꝫ dato q̄ abraam de ꝫ totalr dubitaret magis eligeret q̄ filius suus acciperet vxorē de filiab⁹ chanaaneoꝝ q̄ ꝫ reuerteret in mesopotamiā. ¶ Rō q2 deus mādauit abrahe vt exiret ō mesopotamia ⁊ veniret i terrā chanaā q2 ibi benedicturus ei erat: ⁊ de hac terra promissiones facte fuerant ei vt p3.ē.xij.c.⁊.xv.c.credebat ergo abraam q̄ ꝫ voluntatē dei eēt reducere ysaac in mesopotamiā. ¶ Qō autē ysaac acciperet vxorē de filiabus chananeoꝝ:ꝫ eēt malū q2 periculosum non tamē erat cōtra dei mādatū:p̄ceptū eni ō nō ꝫ hēdo cum filiabus gētiliū postea fuit datū moysi vt p3.exo. xxxiij.c. ¶ Et si quer̄at q̄re mādauit hic abraā q̄ nūq̄ rediret ysaac in mesopotamiā: vel nō acciperet vxorē de filiabus chananeoꝝ cū ipse abraā aceperit immediate cethurā q̄ erat de genere chananeoꝝ vt p3.c.sequēti queras rn̄sionē,c.seq̄nti q2 ibi tangitur q̄stio.⁊ ¶ Deus celi. ⁊hic ponit oro abrae vt deus dirigeret legationem abrae p ꝯuū suū heliezer.⁊ qui tulit me de domo p̄ris. ⁊i.de aran vbi eraꝫ in domo p̄ris mei thare vsq̄ ad mortem eius.⁊ De terra natiuitatis mee. ⁊i.de hur caldeoꝝ in qua natus fuit abraā: ⁊ ē hic ordo p̄poster⁹ q2 prius eduxit deus abraaꝫ de terra natiuitatis.i.de hur q̄ de domo patris.i.de arā mesopotamie. ¶ Sed dices ꝫ repugnat superiori quia diximus q̄ terra abrae erat arā. ¶ Rn̄detur q̄ aliud erat dicere ad terrā meā:aliud dicere ad terrā natiuitatis mee:q2 arā erat terra abrahe q2 ibi magno tpe vixerat ⁊ ibi suā cognationē hēbat:sed nō vocabatur terra natiuitatis quia non natus fuit ibi:sed in hur caldeoꝝ: ⁊ ꝫ satis p3 ex textu quia cum dixit proficiscaris in terrā meā:manifestuꝫ ē q̄ nō dixit de hur caldeorū:sed de mesopotamia q2 in hur caldeorum non habebat abraam aliquam cognatiōez ⁊locutus est mihi.s.q̄ daret mihi terram istā post me.⁊ iurauit. ⁊ad maiorē affirmationē ⁊ certitudinem veri iurauit. ¶ Et exp̄ssit hic abraam q̄ deus dedisset ei terrā istā ⁊ non exp̄mit benedictiones alias maiores.s.q̄ in semine eius bñdicent omnes gentes:sed posuit istā promissionē q2 ex ea p̄bare volebat q̄ deus moueret animum mulieris vt veniret: de mesopotamia in terram chanaaꝫ. ¶ Et arguit sic deus p̄misit mihi ⁊ semini meo terram istam vt possideremus eam. Sed si vxor nollet venire in terram istam ⁊ cogeret filiū me⁹ ire in terram alienam non possideret semen meū terrā istā.ḡ deus mouebit cor mulieris vt veniat huc. Ponit ḡ illā promissam tanq̄ maiorem ⁊ fundamentum huius argumenti. ⁊Semini tuo dabo terraꝫ hanc. ⁊vt patet supra.xij.c.⁊.xv.c. ⁊ipse mittet angelum suum coram te. ⁊ad disponendum viam tuā ⁊ dirigēdum te in itinere sic dixit thobias. Bene ambules ⁊ sit dñs in itinere vr̄o ⁊ angelus eius comite tuo vobiscum.vt patet.tho.iij.c.angeli enim boni qui sunt ad ministrationis spiritus ad eos qui redemptionem ⁊ salutis hereditatē cupe debent vt patet ad hebre.c.primo dirigūt vias vr̄as tollendo nocumenta q̄ magis accidere possunt in itinere ꝫ cum manem⁹ in ciuitatibus de hoc thobie.v.c.credo q̄ angelus dei bon⁹ cōmittet ei ⁊ bene disponat oia que circa ip̄s gerunt:ita vt cū gaudio reuertat ad nos. ¶ Angeli etiaꝫ in via cōtra hostes impugnātes adiuuant:vnde.cū egyptij sequerent a tergo iudeos recedentes de terra illa angelus qui precedebat in interiori pte nubis cōuertit se ad extrema partē nubis ꝫ egyptios ⁊ obscurauit aerē ne videret: ⁊ post egyptios in mare subuertit:vt p3 exod.xiij.c.Vias etiā demonstrauit ⁊ sic angelus p̄cedebat castra iudeoꝝ in colūna ignis

per

ꝑ opio hebrēorum. ꝟ opio nostra Notandū. ꝟ ꝟ ꝟ Notandū. ꝟ ꝟ ꝟ rō dicti. ꝟ obiectio Rñsio. ꝟ argumētū abrae ꝟ Angelice operationes circa nos.

per noctem: ⁊ in columna nubis per diem: ⁊ monstrabat iti
nera: vt ꝓ3 nume. ix. c. per mandatū dei castra mouebāt: ⁊ p
mandatū eius castra figebāt: ⁊ ideo dixit deus moysi ange
lus meus ꝓcedet te. ⁊ accipies inde vxorem filio meo .i. ſ. ⁊
duces eam huc: ⁊ hoc ſignificat inde. i. de ipſo loco: ⁊ ſignifi
cat terminū motus a quo: ⁊ ideo nō dixit ⁊ accipies ibi vxo
rem. ſ. vt maneat ibi: ſ3 accipies inde. ſ. accipies ibi: ⁊ de ipſo
loco duces huc. ¶ Sin aūt voluerit. nō ponebat abraaz
iſtū caſum. q. ipſe crederet ꝙ ſic poſſet contingere. Credebat
enim certiſſime ꝙ deus daret mulieri in corde vt veniret ſi
cut. s. ꝓbabat abraā ex diuina ꝓmiſſione: ſ3 ponebat hoc ad
ſatisfaciendū intentioni ſui ſui quē mittebat vt daret ei regu
lam de oi euentu. nō teneberis iuramēto. .i. ſ. quo mihi ꝓ
mittis ducere vxorē ꝓ filio meo de terra illa. filiū aūt meū
ne reducas illuc. .i. eueniat qcqd euenerit: hoc ſolū obſerua
ꝙ filiū meum ne reducas illuc: ex quo ꝓ3 qō ſup adiximus ꝙ
magis vellet abraha ꝙ yſaac acciꝑet vxorē de filiabus cha
naneorū q̄s ꝙ reduceret yſaac in meſopotamiā. ſub femo
re. .i. ſub crure: vel ſub natibus: femur ꝓprie eſt pars ſupior
cruris circa vaſa genitalia: ponere aūt ſub femore manū eſt
ꝙ ſeruus poneret manū ſup aliqō ſedile: ⁊ abraā poneret fe
mur ſuū ſiue nates ſup manū ſedendo. ⁊ iurauit ei ſup ſer
mone hoc. .i. iurauit cōpleturū ſe iuxta poſſe oēs ſermones
quos dixerat abraha. tulit itaq; decē camelos. iſtos portabat ad ducendū in eis multa iocalia ꝓ vxore futura yſaac
⁊ ꝓ parētibus ⁊ cognatis eius vt ꝓ3. ī. ⁊ vt duceret in eisdem vxorem futurā dñi ſui cuius aliquib⁹ famulab⁹ eius: de grege dñi ſui. multos enim camelos hēbat abraha: q; vir di
tiſſimus erat. ¶ Et dixit. ra. ſa. ꝙ iſti decem cameli erant di
ſtincti ab alijs q; erant roſtrati vt quādo in itinere eēnt non
poſſent paſcere blada aliena: Et abijt. nō eſt intelligendū
ꝙ iſte eliezer ſolus iuerit: q; nō poterat ſolus regere: ⁊ cura
re decē camelos: abierūt ergo alij de ſeruis abrahe cū eo vt. ī.
ꝓ3 in littera. Sed hic ſolū fit de eliezer mentio: q; ipe mitteba
tur vt dñs totius negocij. ex oibus bonis eius. ideſt abra
he. ſecū portans. portauit enī de auro ⁊ argēto vaſa ⁊ io
calia ⁊ veſtes ⁊ multa alia donaria: vt ꝓ3. ī. q; puelle ⁊ parē
tibus ⁊ cognatis dedit dona: In hebreo dr. portans ſecum
oia bona eius. Dicūt hebrei ꝙ portabat eliezer vnā chartā
in qua cōfitebat abraha donare oia bona ſua tā mobilia quā
imobilia filio ſuo yſaac: ⁊ hoc erat ad cōmouendū parentes
vxoris vt libēter traderent filiam ſuā hoi tam diuiti: ideo elie
zer portans illā chartā equiualenter portabat oia bona abra
he: ⁊ ſic fuit q; abraha tradidit oia bona ſua yſaac: alijs autē
filijs cōcubinaꝝ largitus eſt munera ⁊ ſeparauit eos ab yſa
ac: vt ꝓ3. ī. c. ſequē. ¶ Vel dr portare oia bona q; hic eſt locu
tio ꝙperbolica q; in ſacra ſcriptura cōſueta eſt vt ponat omnis ꝓ multis. Dicebat ergo portare oia bona q; portabatur
valde multa. ꝓfectus perrexit in meſopotamiaz. meſo
potamia nō eſt nomē alicuius regni vel ꝓuincie: ſed nomē ci
uitatis ⁊ eſt appellatiuū cōpoſitū apud grecos: dr autē a me
ſo: qō eſt medīū ⁊ potamos qō eſt aqua q̄ſi medietas aquaꝝ
q; ciuitas illa eſt inter aquas: eſt autē nomē ꝓprium illius ci
uitatis aran: nomē appellatiuū eſt meſopotamia: ⁊ trī eſt di
cere aran meſopotamia ſicut aran inter aquas: ziō in hebreo
vocatur. aran nahara yn. ideſt aran fluuioꝝ vel aquaruz
q; eſt ſita inter flumina. ad vrbem nachor. vocat vrbs na
chor ipſa arā q; nachor poſt mortē thare māſerat ibi recedē
te abraha: vel vocat vrbs nachor: aliqs paruus locꝰ quē na
chor cōdidit circa aran ⁊ ille etiā eſt inter aquas ſicut aram:
⁊ tūc meſopotamia erit nom̄ cōmune ad territoriū illaꝝ ciui
tatū que manēt inter aquas vt ipſamet aran: vocat vrbs na
chor: q; nachor erat in illa ciuitate maior. cūq; camelos.
Dic ponit ſcōa vxoris poſtulatio: ⁊ primo petit eam aparen
tibus puelle per cōſenſuz ibi. qui ait nō comedā. Cumq; fe
ciſſet camelos accūbere. i. cubare: erant eni cameli feſſi labo
re itineris: iō fecit eos accūbere circa fontez vt expectaret q̄n
veniret aliq puella ad hauriendū aq̄ vt camelis potuz daret
extra oppidū. ſcilz extra vrbē nachor ad q̄s ipſo die acce
debat. ¶ Aliqui aūt putant ꝙ eliezer ipa die q̄ receſſit de do
mo abrahe acceſſit ad vrbē nachor. ¶ Dicendū ꝙ in multis
diebus acceſſit eliezer ad vrbē nachor: ſed hic non fit mentio
de illis q; nil attinēt ad intētionē ſacre ſcripture que nunq;
ſuperflua eſt neq; euagās ad ipertinētia materie: ⁊ cum ma
gno labore ꝓuenit illuc: q; vt ait ioſephus in meſopotamia tē
poze hyemis eſt luti ꝓfunditas in eſtate aquaꝝ defect⁹ in
montibus latrones. ¶ Eſt aūt de ciuitate aran vſq; ad locū
in quo tūc manebat abraha inter ſeptē vl octo diez vt patet
infra. xxxj. c. Dicit ibi ꝙ redeunte iacob clandeſtine de meſo
potamia perſecutus fuit euz laban diebus ſeptē ⁊ cōꝓhendit euz in monte galaad ante iordanē venientib⁹ de egypto
in terrā chanaā per viaz qua venerūt hebrei: vt ꝓ3 Nu. xxxj.
⁊ Deutero. iij. c. eſt aūt mons galaad in ſorte duaꝝ tribuum
⁊ dimidie qui māſerūt trās iordanē vt ꝓ3 in ꝓdictis. c. Ab illo mōte vſq; berſabee vbi tunc manebat abraha erit iter duo
rum diez vel q̄ſi: ⁊ ſic eēt totū inter nouez diez vel decē: qa
laban velociter mouebat vt cōꝓhenderet in itinere iacob
vt ꝓ3. ī. xxxj. Sed ab iſtis decē diebus ſubſtrahūtur tres: qa
laban ⁊ filij eius paſcebāt greges ſuos diſtantes itinere die
rum triuz a gregibus quos paſcebat iacob: vt ꝓ3. ī. xxx. c. qui
bus detractis a decē manebit iter ſeptem diez vel q̄ſi a berſa
bee vſq; aran meſopotanie. Sed ponamus eos eſſe octo vel
nouē vel forte decē: q; laban velociter pambulauit iter illud
q; ad cōꝓhendendū iacob fugientē veniebat. veſpere. iō
q; veſper erat ⁊ oppidū ꝓpe erat: eliezer fecerat accūbere ca
melos apud puteū. tpe quo ſolent mulieres egredi ad hau
riendū aquā: q; illo tpe aqua eſt tēperatior q̄s in meridie vel
alio tpe diei etiā q; tūc neceſſaria eſt ꝓ nocte ad varios vſus
⁊ per noctem ꝓ3 ea ire nō poſſunt. occurre hodie obſecro
mihi .i. licet ſemp vellem ꝙ mihi occurres ſpāl̄r tamen ho
die q; nunc eſt tēpus explendi negocīū meū. fac miſericor
diam cū dño meo abraha. qa dirigēdo nūc legationē meam
magnā miſericordiā facies dño meo abrahe. en ſto ꝓpe fon
tem. Dic ponit ſignū quod eliezer a deo iſpiratus poſuit ad
videndū vtrū deus ꝓſperaret iter eius: ⁊ iſtud ſignū petituz
non fuit per auguria vel ſortilegia vel geomātiaz vel aliquaz
artez ꝓhibitaz. Sed ꝓmiſſa oꝝone ad deū: ⁊ a deo inſpira
tus hoc ſignū poſuit. Et in hoc videbat iponere legē deo ſcz
ſi ei miſericordiā facturus erat ꝙ illo mō faceret: ſed nō erat
tēptare deū vel ei īponere legem q; fiebat in magno dubio: ⁊
ꝓmiſſa deuota oꝝone. De modo aūt vtendi ſortibus vel ſil̄i
bus diximus Nu. xxvj. ⁊ xxvij. c. ¶ Signū autez qō eliezer
poſuit ad videndā dei miſericordiā in littera ponit. ¶ Joſe
phus aūt dicit ꝙ eliezer dixit ꝙ ſi puellis venientib⁹ ad hau
riendā aquā: ⁊ ipſo petente ab eis potū: ⁊ oibus negantibus
vna ex eis liberaliter cōcederet ſe daturā ꝓ3 ſe ⁊ camelis ſu
is illa eēt que danda eēt in vxorez yſaac. ¶ Sed hoc nō con
cordat intētioni littere q; ſra vult ꝙ illa puella aqua ꝓmo pe
teret aquā ⁊ daret ei liberaliter ipſa eēt vxor yſaac. ꝓpe fon
tem. ſupza vocauit eū puteū: ⁊ ſic vez eſt ꝙ erat puteus q;
nō poterat accipere aquā eliezer ꝓ3 ſe vel camelis ſuis niſi
aliqs hauriret ei. hebrayca tn̄ conditio nō facit differentiā in
ter puteū ⁊ fontē. ¶ Et ꝓ3 in hoc ſiccitas terre illius qa non
erant fontes: ſed oēs cōueniebant extra ciuitatē ad haurien
dum de vno puteo aquaz. ¶ Ex quo ꝓ3 ꝙ iſta vbs nachor
non erat aran: q; aran eſt inter duo flumina ideo habūdabit
aquis nec indigebit puteis. ¶ Vel forte dicenduz ꝙ illa flu
mina nō ſunt circa ciuitatē: ſed aliqualiter diſtātia: imo ſatis
diſtantia: q; illa ſunt eufrates apte meridiana: ⁊ tigris a pte
ſeptētrionali vt ait ſolinus in poliſtor. c. de Euphrate iſta au
tem duo flumina nō multū ꝓiūcta ſunt. egrediētur ad hau
riendā aquā. hoc eliezer aſſertiue dicebat: q; cognoſcebat
conſuetudinē terre. ſ. ꝙ exirēt ꝓ3 aq̄ puelle in veſpere. Jgi
tur puella cui dixero ſcz ꝓmo. Sed ſm Joſephū dom eſt vl
timo: ita ꝙ ꝓmo peteret ab alijs ⁊ oībus alijs negātibus illa
cōcederet. Sed ꝓſonātia ad litterā nulla ē q; imediate dicit.
nōduz intra ſe verba cōpleuerat: ⁊ ecce rebecca egredieba
tur: quin ⁊ camelis tuis dabo potū. Hoc poſuit eliezer cau
te vt manifeſte videret bonitatē dei: ꝙ eniz aliō puella daret
potū eliezer nō erat multū. Sed ꝙ aliq puella videns homi
nem alienigenā libēter: ⁊ ſine petitiōe daret ei ⁊ camelis ſu
is potū valde magna bonitas videbat ad quā nulla puella i
clinaret niſi illa quā deus ſpāl̄r inclinaſſet. ipſa eſt mulier:
q̄s ꝓparaſti ſeruo tuo yſaac. Jſta nō dñr per modū ꝓphīe.
Sed per modū oꝝonis. ſ. o domine ego rogo q̄n exierint pu
elle ad hurriendā aquā: ⁊ ego petiuero ab vna ⁊ mihi libēter
ꝓ me ⁊ camelis dederit ipſa ſit mulier quā ꝓparaſti yſaac. ſ.
vt ego intelligā q̄liter facis miſericordiā cū ipo. ꝓ hoc intel
ligā. Si dicat ſi ante q̄s res fiant nō ponerem aliqō ſignū eti
am ſi poſtea miſericordiā faceres dño meo ego nō intelligerē.

Thoſta ſup Gen. AA

R

S

de ſigno eliezer. T

Opio Joſephi de eliezer.

Cōfutatio. ꝓma expō U

Illatio duorū dictoꝝ. Primū Scōm 2. expoſitio.

Primum Scom.

¶Duo erant in iſto ſigno que faciebāt intelligere eliezer diuinā miſericordiā. ¶Primū: q; qñcūq; aliq; ꝓponunt vt fiant: t poſt totaliter. Sic eueniūt nō oēs ꝓpter eſſe ab aliqua cā per accidēs ſed a cā itellectiua hoc directe itēdēte. ¶Secundū eſt q; in iſto talia ꝓponebantur q̄lia nulla puella ageret niſi mota interius a deo. ſ. adequare gratis decē camelos ſine petitiōe dñi camelorū: ideo qñcūq; iſta cōtingeret apparet manifeſte q; deus illa faceret. ⌊nec dum itra ſe. ⌋ideſt in cōceptu ſuo. ⌊verba cōpleuerat. ⌋verba mētalia ſunt q̄ ſine vocali ꝓlatiōe ſolo aīo cōcipiente formant: t eſt ſenſus nondum pfecte cogitauerat iſtud ſignū determinās ſe ad vnam partē vel ad aliā. ⌊t ecce rebecca egrediebat. ⌋Deus quidem mouerat eliezer ad talr ꝓcipiendū mouit rebeccā ad egrediēdū ꝓ aqua: t ipſa venit ante alias vt ex hoc certificaret magis eliezer vidēs hoc a deo ſic ordinate fieri t velociter. ⌊filia bathuel. ⌋vt dictū fuit ſupra. xxij. c. ⌊filij melche. ⌋melcha erat filia aram frīs nachor: t abrahe t erat ſoror loth t ſarre t cōſobrina abrahe vxor nachor. ⌊hūs ydriaz in ſcapula. ⌋ideſt portans ydriam ſup ſcapulā. ⌊puella decora nimis. ⌋erat. n. vultus decētiſſimi quātū ad mēbrorū ꝓportionē t lenitatem t quātū ad viuidū colorē. ⌊virgoq; pulcherrima. ⌋virgines pulchriores ſunt t fulgentiores q; intacte viris cū autem cognoſcunt marceſcit color viuidus t lenitas vultus deturpatur q̄ſi inſloribus manibus tactis vel qui nōdum ab aliquo cōtacti fuerūt. ⌊¶Deſcēditq; ad fontē. ⌋erat enī fons īferior t decliuior loco q̄ ciuitas: iſta enī eſt ꝓditio aquarū q; erūpant in loco depreſſo q; nō pōt elevari magis locus eruptionis quaz ad equilibrā originis. i. nō pōt eſſe altior locus in quo aque naſcunt qñ erūpunt q̄ locus in quo ꝓmo orīginātur vt ꝓz per ꝓbm in. ij. Methe. ⌊occurritq; ei ſeruus. ⌋ante ſtabat ad fōtē eliezer: q̄ rebecca: q; ꝓmiſit eā haurire aquā t poſtea acceſſit ad eaz petēs aquā. ⌊Pauxillū. ⌋ideſt paucū diminutiuū ē. ⌊bibe dñe mi. ⌋rebecca erat bene morigerata: t in verbiſ ſuis vrbana: ideo ſic placide loquebatur: maxime nūc q; deus eam interius mouerat ad faciendū hoc vt cōpleretur q; eliezer cogitauerat. ⌊quin. ⌋ideſt etiā. ⌊camelis tuis hauriā aquā. ⌋t effundā in canalibꝰ paratis vt potarēt pecora t iumēta vt ſacient aqua. ⌊Donec cuncti bibāt. ⌋magna benignitas in hoc ſignatur: q; iz mozaref puella. Dixit tñ ſe velle expectare quo vſq; oēs cameli bibiſſent. ⌊effundens hydriā in canalibus. ⌋qui erāt quidā magni lapides cauati in quibus mittebat aqua ad potū pecorū: t iumentorū. ⌊recurrit ad puteū. ⌋puteus aliq̄liter ſeparatꝰ erat a canalibus ne pecora vel iumēta adaquāda puteo apꝓpinq̄rent. ⌊ille aūt. ⌋ideſt eliezer. ⌊cōtēplabat eam tacitus. ⌋q; videbat fieri ea que ꝓpoſuerat. Sed adhuc tacitꝰ erat donec videret exitum rei. ⌊ſcire volens. ⌋p iſta que faciebat rebecca. ⌊vtrū ꝓſperū feciſſet deꝰ iter eius an nō. ⌋In hoc iudiciū rei aſſumebat: q; ſi rebecca ageret oīa q̄ eliezer ꝓpoſuerat: itelligeret q; deus feciſſet iter ꝓſperū. Si aūt i aliquo deficeret nō erat iter ꝓſperatū. ⌊Poſtq; ergo biberūt cameli. ⌋in hoc finiebat id qđ ꝓpoſuerat eliezer. Cū ergo vidiſſet oīa ꝓſpere facta exultans de bono euētu. ⌊dedit puelle in aures. ⌋in hebreo dicit ⌊inaurē aureā. ⌋Sed intelligendū eſt q; dedit ei duas inaures q; vna inauris ſola nō eſt ornatus ſed ſtultitia appēdentes ſiclos duos. Quelibet inauris appēdebat ſiclū vnū. Siclus aliq̄n accipit ꝓ moneta aliq̄n ꝓ pōdere. De ꝓmo dictū fuit ꝓce. c. terra quā poſtulas q̄drigētos ſiclos argēti valet: t Nume. c. iij. vbi mādat ꝓmogenita hoiuz redimi q;q; ſiclis. De ſcō pz b t Leui. vl. ſiclus viginti obolos hz. Sed dicendum q; vtrunq; eſt idē. Dico enī q; ſiclus moneta eſt certa figura t charactere determinata: t q; erat argētea nō ſolū obſeruabat ibi figura ſed etiā pondus: iō ſiclus iz ꝓncipalr eēt moneta. Secūdario tñ erat pōdus. In hebreo dr. ⌊appēdētē cuius pōdus erat medietas ſicli. Rñdet q; duplex erat ſiclus. ſ. vſual' t ſiclus ſāctuarij: ſiclus āt ſāctuarij erat duplus ad ſiclū vſualē iō dādo mediū ſiclū de ſāctuarij ſiclis dabat vnū ſiclū vſualē: ſra āt nra ñ cōputauit p ſiclos ſanctuarij iz p vſuales: t iō poſuit vnū ꝓ medio: t q; ſra hebrayca ponit vnam inaurē: iō determinauit pōdus eius medij ſiclū q; eſt vnus ſiclus vſualis: ſra aūt nra q; poſuit duas inaures poſuit ſiclū duplū. ſ. duos ſiclos vſuales q̄ faciunt vnū ſiclū ſanctuarij.

Obo Rñdio

¶Et ſi arguaſ ꝛ q; tpe eliezer nō erat ſiclus ſācuarij qui inuentꝰ fuit poſtea data lege. ¶Rñdetur q; hoc dicet per anticipationē: q; iz nō erāt tūc ſicli ſanctuarij: dedit tñ. Moyſes tñ pondus quātū erat vnus ſiclus ſanctuarij. ſ. duos ſiclos vſuales: ⌊t armillas totidē. ⌋ideſt duas armillas. Dicunt armille ab armo. i. brachio: q; ſunt ornamenta brachioꝝ. ⌊Pō deraret ſiclos qnq;. ⌋Dixitq; ad eā cuius es filia: ⌋cōmuniter dicūt doctores q; hic eſt mutatus ordo q; ꝓmo queſuit a puella de qua cognatiōe eēt. Deinde cognito q; eēt de cognatiōe abrae: t q; illa ꝓueniret dño ſuo ōdit ei iocalia. Si enī dixiſſet iocalia antēq̄s cōſtaret ei de qua cognatiōe eēt ſtultꝰ fuiſſet: q; poterat dare alicui que eēt de gñe gentiliū: t illa non debebat fieri vxor ꝓpter iſaac: t iſte ordo tenet. j. cuz eliezer narraret. j. ea que ſibi cōtigerunt. Primo dixit q; q̄ſiuerat a puella de cognatiōe eius deinde dedit ei iocalia. ¶Sed h nō obſtāte pōt valde bene dici q; elizer dedit rebecce iocalia anteq̄s inquireret de cognatiōe eius. ¶Et rō eſt: q; ſic iſte textus ordinat: t fundat in h q; eliezer dixerat q; illa puella que daret ei aquā t camelis ſuis illa eēt dñi ſui vxor: t in hoc intelligeret q; deus ꝓſperū faceret iter eius: cū ergo rebecca venit: t dedit ei potū t camelis ipſe intellexit certiſſime q; deus ꝓſperū feciſſet iter eius. Quid g̃ reſtabat niſi vt firmiter crederet q; illa puella futura erat vxor dñi ſui: qđ g̃ inconueniens vel que ſtultitia erat tradere ei iocalia tanq̄s indubitate vxori dñi ſui: iō erat magna fidelitaſ q̄tum ad deū q; ſine aliqua alia humana inq̄ſitiōe aſſentiebat ꝓpoſito ꝓfirmato p oratione ad deū. ¶Et qñ obiicitur q; erat ſtultitia dare inaures puelle quā nō cognoſcebat: q; ſi nō fuiſſet de cognatiōe abrahe nō decebat eā accipi in vxorē. ¶Rñdet q; ſi eliezer inquireret vxores ꝓ dño ſuo ſolū ꝓſilio humano īprudens fuiſſet dando iocalia tanti valoris alicui puelle cuius cognationez ignorabat. Sed ipe faciebat iſta innixus ſup oratiōne factā ad deū: t ſup ſignū qđ ꝓpoſuerat: cū enī videret eliezer q; deus cōpleret oīa que ipſe intra ſe ꝓpoſuerat dubitare nō debuit quin illa eēt vxor parata dño ſuo vt ſup ꝓpoſuerat. Et p conſequēs dubitare nō debebat quin illa eēt de gñe abrahe vel nō: imo firmiter tenere debuit q; eēt de cognatiōe abrahe: q; deus nō pararet ei niſi vxorē que ꝓueniret dño ſuo: t hāc eē oportebat de cognatiōe ſua. Et ideo eliezer qñ ꝓpoſuit hoc ſignū dixit: igit puella cui ego dixero iclina hydriā tuā vt bibā t nō dixit igit puella de cognatiōe abrahe cui ego dixero inclina hydriā tuam t hoc q; elezer ſperauit in dño q; ipſe faceret quēadmodū ꝓdecebat: t iō credidit q; puella quā ipſe pararet t diſponeret ad faciendū ſupradicta nō eēt de gentilibus ſed de cognatiōe abrahe: ideo ſupra diuinū conſiliū non oportebat ꝓſcrutationē humanā ſupuenire. ¶Et ſi dicas q̄re g̃ poſtea eliezer q̄ſiuit de cognatione puelle. ¶Rñdet q; nō q̄ſiuit ad ſe certificandū vtrū eēt de cognatiōe abrahe neſciebat tñ cuius filia eēt t volebat ſcire vt illuc iret ad petendum eā: t iō nō q̄ſiuit dicēs de qua cognatiōe es. Sed dixit cuius es filia? ¶Et ad aliud qñ dr q; ſ. ponit q; ꝓmo q̄ſiuit de cognatiōe quā dediſſet inaures. ¶Rñdet q; ſupra ꝓmo ponit t b nō eſt mirū q; ſepe in ſacra ſcriptura mutat ordo rerū t narrationū. ¶Neceſſe eſt g̃ vnū iſtorū teneri q; nō pōt vterq; teneri: qs g̃ tenebit. ¶Dico q; ille ordo ꝓior: t rō eſt q; nulla videt rō q̄re iſte debuiſſet mutari ab ordine rei geſte: de quo aūt cā eſt: q; eliezer volebat allicere parentes: t cognatos rebecce ad dandū eā in vxorem dño ſuo: t q; ſi dixiſſet q; dederat puelle inaures: t armillas antea q̄s peteret de q̄ cognatiōe erat ipſi intelligerēt q; nihil feciſſet in ſpāli ꝓ eis. Sz dabat illi puelle q̄cunq; illa eēt vel de q̄cunq; cognatione quia dederat ei potum vel camelis. Iſte aūt ordo hic deſignatꝰ nō eſt aliq; rō q̄re mutatꝰ iudicari debeat ab ordine rei geſte: q; hic nō fiebat narratio ad ꝓſuadendū alicui. Sed ſolū narraf veritas rei ꝓ vt fuit: t idē modus mutationis hētur. ſ. vij. c. Cū enīz ſarra dixiſſet: poſtq̄s cōſenuit: t dominus meus vetulus eſt voluptati operā dabo: in quo ōnotabat ſenectutē abrahe t ſenectutē ſuā: q̄ſ aūt angelus poſtretulit iſta vba abrahe ne redderet eū indignatū cōtra vxorē ſuā ſubticuit q; ſarra dixerat de ſenectute abrahe: t expreſſit q; dixerat ſarra ptinens ad ſuā ſenectutē. ſ. nunqd parituram ſuz anus. i. exiſtēs in vetuſtate. ¶Sciēdū ergo ꝓ regula q; qñcunq; aliqd narraf bis aut pluries: t nō ſm eundem ordinem ad ſciendū qs ordo eoꝝ fuerit veriſſimus ordo rei geſtaꝝ: q; inquirēdum eſt circa illas narrationes ſi inueniat aliqua rō mouēs q̄re debuerit recitans moueri ad mutandū ordinē vel dicendum magis ſic q̄s ſic: t tunc tenendum é q; non eſt.

Vndica tur armilla

2B Dicta eliezer ad puellaz.

2C

Alia rñ. Ratio.

Obo

Solo

2D

obiectio Solo

2E

Obo Solo

determinatio.

2F

Nota regulā

non est ille ordo verissimus rei geste: z sic querendū est quā
docūcz aliqd multotiens dr diuersimode: qñ aūt deuenit ad
hoc q nō magis differt sic cz aliter dicere illud est qđ teneri
debet tancz vex ordo rex gestax. ¶ Sed forte dices cuz cō
traria nō sint simul vera: z scriptura sacra ponat hic cōtrarie
tates ponet aliqđ falsuz. ¶ Respōdeť q q̄dam cōtrarietas ē
in ordine rex narratax: alia est in signato ꝓpositionū. Con
trarietas enīz que est in ꝓpositionibus facit q vnū sit veruz
z reliquū nō: vl verius dicendū p̄rietas facit q vnū sit falsū
ad minus: z talis p̄rietas nūcz reperiť in sacra scriptura: z si
aliqñ in supficie verboz videať cōtrarietas cōsiderato signi
ficato ꝓpōnis nulla cōtrarietas est. Cōtrarietas aūt ordinis
nullo mō causat falsitatē: vnde si aliq duo narrent idē factuz
z vnus ponat finem ad p̄ncipiū: z alius teneat rectū ordinē
nullus istoz falsuz dicit: q falsitas est dicere cōtra id qđ fcm̄
fuit: ordo aūt nihil negat vel asserit: iō nō est mendacij causa.
Secus tm̄ est si aliqs diceret q illud qđ factū fuit in p̄n° fue
rit factū in fine: qz tunc est dicere cōtra illud qđ est: z iō ē fal
sum: z est ibi p̄rietas: nō soluz in ordine: sed in significato ꝓ
positiōis. ¶ Cōsideranduz etiam q in sacra scriptura aliqñ
narrať idē multotiēs: z diuersis modis: z vnus illoz modo
rum est positus ab ipso scribēte libz̄: alius est quē tenuit ille
qui talia dixit de quo scribēs scripsit: z tūc videndū est qs est
ordo quē ponit scriptor libz̄: z ille est ordo narratiōis: vel rei
geste z nō ille quē tenuit ille de quo scribēs scribit: vt b. Iste
eni ordo qui hic p̄ponit est ordo quē ponit Moyses scriptor
huius libz̄: vt p3 ex lr̄a sc3 postcz ergo biberūt cameli. ⌊ ptu
lit vir inaures aureas. ⌋ ordo aūt qui infra ponit fuit ꝯ quē
ptulit verba eliezer. s. ⌊ interrogauitcz eaz: z dixi cuius es fi
lia que rndit filia bathuelis suz. Suspēdi itacz inaures ad or
nandū vultū eius. ⌋ Et sic p3 in multis alīs locis sacre scrip
ture. ¶ Fundamētū aūt regule huius est q aliquādo scr
iptura narrat aliq mendacia nō q asserat sic fuisse. Sed q di
cat aliquos homines sic dixisse: z iō sicut tunc. Si ponantur
due ꝓpositiōes cōtrarie totaliter in sacra scriptura quax po
natur a scriptore libz̄ sacre scripture: z alia dicať ab aliq ho
mine de quo scribit historia: dicēdū est q illa propositio quaz
ptulit scriptor libz̄ est vera z de intētione sacre scripture: il
la aūt quā ptulit hō de quo scribitur historia est falsa z non
est de intētiōe sacre scripture. Sicut p3 de btō petro qui dixit
se nō esse xp̄i discipuluz nec illū nouisse: vt habeť Mat. xxvj
Sed beatus Matheus scriptor euangelij dicit q discipuli
xp̄i erant duodeciz quoz primus erat simon qui dr Petrus
vt p3 Mat. x. c. iste due ꝓpositōes cōtradicūt directe: q̄ ergo
tenenda est. Dico q quilibet intelligēs recurrit ad ꝓpositio
nem scribētis. s. q Petrus fuerit xp̄i discipulus: z dicet ꝓpo
sitionē Petri falsissimā eē. ¶ Idem ergo dicenduz de ordine
narrandi q qñ scriptor libz̄ narrauit rem per vnū moduz: z
aliquis de quo scribiť historia narrat per aliū modū: tenenda
est narratio illius qui scripsit libz̄. qz illā asserit sacra scriptu
ra. Cuz ergo ordo p̄mus sit ordo Moysi scribētis z ordo se
cundus sit ordo eliezer narrātis tenendus est ordo p̄mus sc3
Moysi. ¶ Sed cōtra obijcies q si iste ordo narratōis b po
situs dissonaret ab ordine rei geste ipsa rebecca audiens hoc
diceret sic nō fuisse: vel ipse eliezer non auderet mutare ordi
nem ne redargueret. ¶ Respōdeť q eliezer mutauit verum
ordinē ex cā supza assignata nec timuit mutare eum qz forte
rebecca p̄sens non erat qñ eliezer ista narrabat sed recesserat
ad aliquā partē domus vel si p̄sens eēt: nō redargueret quia
forte nō respiceret qz mutare modicuz de ordine nihil referre
bat. ¶ Vel dato q ipa intellexisset euz mutare ordinē qz pu
ella verecūda erat nō loq̄retur ad redarguendū eum. ⌊ est ne
in domo patris tui locus ad manēdū: ⌋ idest ad hospitanduz
ista nocte volebat enim eliezer manere in domo rebecce quia
intendebat eam petere in vxorē p̄o domino suo: z iō meliuſ
colloqueret z ꝓcuraret negociū manēs in domo q̄ si extra
hospitaret: qz in domo existens videret oportunitates ad p̄o
ponendū q̄s non videret extra existens. ⌊ que rndit filia sum
bathuel. ⌋ ¶ Due q̄stiones fuerunt posite rebecce: vna De
cognatiōe sua alia de loco ad manēdū: ipsa aūt ad vtraqz rn̄
dit eodē ordine quo querebať in quo prudentia apparet re
spōdentis: erat eni rebecca puella prudens valde. ⌊ quem pe
perit ex nachor. ⌋ narrauit rebecca genus suuz vsq̄ nachor
ascēdendo. ¶ Et forte dicet aliqs q iō factum est qz nachor
attinebat abrahe cū esset eius frater. ¶ Sed dicet q hoc nō
est vex qz rebecca nesciebat vtrū ille hō esset seruus abrahe
z iō nō hēbat aliqd ꝓp̄ quod narraret vsq̄ nachor. ¶ Re
spōdeť q licet rebecca ignoraret istū esse seruū abrahe: tamē
mouebať a deo qui totū istud negociū quodā occultissimo or
dine ꝓuertebat vt ipsa narraret vsq̄ ad nachor quem eliezer
sciebat esse fratrē abrahe qz a dño suo sepe hoc audierat: z sic
eliezer iret let° in domū rebecce. Si aūt dixisset rebecca soluz
filia batuellis suz nō cognosceret eliezer vtrū eēt de cognatio
ne abrahe qz abrahā nō solebat facere mentionez de batue
le: qz nunq̄ eum viderat: z ista est fundamentalis cā posset
etiā dici q rebecca volebat ei suā cognationē totaliter narra
re: z narrauit vsq̄ ad nachor qui erat auus qz cōiter puelle
z pueri non sciunt noia suoz p̄cessoz nisi auoz qz alios vi
dere non solent. ⌊ paleax quoq̄: z feni. ⌋ ista duo sunt con
uenientia pabula camelorum: z licet rebecca soluz fuisset q̄
sita de loco ad manēdū p̄o camelis respōdit etiā de cibo eoz
qz sicut in hoibus nō est pfecta hospitalitas dare lectū ad qe
scendū nisi detur cibus ad recreandū: ita eni supza patuit de
abraham: z de loth decimo octauo: z decimo nono qui hospi
tibus suis cibos imediate parabāt: sic etiā de iumētis ad com
plemētū hospicij oportet dare pabula. De qbus rebecca dili
genter intulit nō q̄sita iudicās eē necessaria. ⌊ z locus spaci
osus ad manēdū. ⌋ ita requirebať p̄o decē camelis. ⌊ inclina
uit se hō. ⌋ sc3 eliezer ad terrā se inclinās figendo genua: vel
caput p̄mendo vsq̄ ad terrā: vt. j. dicit ꝓnusq̄ adorauit do
minū. ⌊ adorauit dn̄z. ⌋ regratiās tātis eius beneficijs qz iter
meuz ꝓsperū fecisset. ⌊ Deus dñi mei abrahā. ⌋ idest de° quē
colit z ꝓsteť dñs meus abrahā. Dicebat hoc ad differentiaz
deoz gentiū: eliezer etiā vex deum colebat ex doctrina abra
he vt diximus. s. isto. c. ⌊ qui nō abstulit misericordiā suā z ve
ritatē suā a dño meo. ⌊ Dirigere iter eliezer fm desideriū eius
vt hret vxorē p̄o dño suo vocať hic misericordia dei z vitas:
misericordia aūt qz deus nō fecit hoc tancz ad hoc cōpelle
retur: vel alias obligareť: cz sola benignitate sua vocať autez
veritas qz deus ꝓmiserat abrahe q daret ei semen multum
z daret terrā chanaā: q ergo dirigeret eliezer qđ erat quasi
mediū ad finē erat veritas. i. fidelitas. s. custodire ꝓmissum.
⌊ cucurrit aūt puella. ⌋ idest aliqliter magis festinater iuit cū
hydria qua ire cōsueuerat: nō tamē currebat: qz nec honesta
ti virginali cursus decebat nec cū hydria b facere poterat: eli
ezer aūt mansit apud puteū cū camelis dum rebecca festina
bat ad dñm vt expectaret si aliqs veniret ad ducendū euz in
hospitiū donec venit laban vt. j. p3: ⌊ z nunciauit in domum
matris sue. ⌋ rebecca aūt anteq̄z reciperet illa donaria quesi
uit ab illo viro vñ erat z qd inquirebat: z cognito q eēt seru
us abrahe auinculi sui recepit: alias eniz nō recepisset cum
esset virgo honesta z valde instructa moraliter: malū signuz
est in mulieribus recipere dona maxime a viris icognitis: iō
dicit. ¶ Que recipit dona: femina nulla bona. Juit autē ad
annūciandū in domuz matris sue: qz vt vult iosephus batu
el p̄r eius iā mortuus fuerat iō domus denominať a matre.
¶ Sed cōtra b videť text°. j. vbi dr. ⌊ rnderūt laban z batu
el. ⌋ tenēdo aūt positionē iosephi. Dicendū q ille batuel nō
erat pater rebecce: sed frater eius minor q̄s laban: iō ponitur
post laban cōis tamē positio est catholicoz z hebreoz q ba
tuel viuebat adhuc. Sed vocať hic domus matris: qz puel
le magis colloquūť matrib° quā p̄rib°: z ideo matri renūcia
uit ista: z nō p̄ri: z sic dr cucurrisse ad domū matris. ¶ Vel
dicendū q mulieres tenebāt tunc intra domos viroz quasd
mansiunculas in qbus faciebāt opera mulebria cū pu
ellis suis: z ad illā domū cucurrit rebecca z nūciauit p̄dicta
que vocať domus mr̄is sue. ⌊ hēbat aūt rebecca fratrē nomi
ne laban. ⌉ nomē istius hic exp̄imit qz iste fuit: qui postea p
secutus fuit iacob: z dedit ei filias suas liam z rachel: ut infra
xxix. z. xxx. z. xxxj. c. ⌊ qui festin° egressus est ad homines. ⌉
idest ad eliezer qz viderat donaria que dederat sororꝰ sue re
becce: z audierat verba. ⌊ vbi erat fons. ⌉ sc3 vbi adaquaue
rat camelos: expectabat eni eliezer q aliqs veniret ad vocā
dum eum. ⌊ cunqz audiuisset. ⌉ Istud ponit per recapitula
tionez qz p̄rius audiuit laban verba sororis q̄s iret ad eliezer
⌊ cuncta verba referētis. ⌉ retulit. n. verba ista mr̄i: z fratri.
⌊ hec locutus est mihi hō. ⌉ ista sunt verba rebecce. Dicebat
enim homo ille dixit mihi ista: z ista. ⌊ venit ad virū. ⌉ sc3 elie
zer. ⌊ qui stabat iuxta camelos. ⌋ qui adhuc accubabat. ⌊ in
gredere benedicte domini. ⌋ idest o vir cui de° benedixit: ⌊ in

R° rebecce ad eliezer. Rñsio

Obo Rñsio

Alia rn̄.

Rñsio.

Alia rn̄.

gredere. ¶ideſt intra in ciuitatem ⁊ vade in domum noſtrã. ¶cur foris ſtas? ¶quaſi dicat tu nõ deberes ſtare foris quaſi hoſpes: ſz deberes ire in domũ nr̃am q̃ſi in domũ abrahe qa ſeruus illius es. ¶pparaui locũ ⁊ domũ camelis. ¶ex quo p3 q̃ poſt narrationẽ rebecce nõ ſtatim venit ad virũ. Sed p9 parauit hoſpitiũ velocius q̃ potuit. ¶deſtrauit camelos. ¶i. tulit ſellas ſiue critellas camelor̃ deſup ⁊ onera: nã ſterno ſi gnat ponere ſellam vel critellã: deſterno deſtraui in p̃terito ſignat tollere ſellã vel critellaz: ⁊ in h̃ p3 vrbanitas laban q̃ adiunxit eliezer ad deſtrandũ camelos: ⁊ locandũ ſarcinulas ſuas. ¶ aquã ad lauãdos pedes camelor̃. ¶ad purgãdũ pulueré qui nocet pedib⁹ camelor̃: ⁊ in hoc magna quies ⁊ refrigeratio eſt illis. ¶ ⁊ viror̃ qui venerãt cũ eo. ¶ex hoc patet q̃ ſupra dixeramus ſcz q̃ aliqui viri venerãt cũ eliezer: quia cuz ipſe deberet ex apparatu ſuo iudicare diuitias abrahe. do cebat vt alĩ viri irẽt cũ eo ad honorandũ. Item q̃ eliezer itẽ debat ducere ſecũ ſponſaz dñi ſui yſaac ſi deus dirigeret iter ſuũ: ⁊ daret ei q̃ petebat ſed ad portandũ ſponſaz nouã: req rebaẽ magn⁹ honor: ergo plures viri requirebanẽ qui famu larenẽ ⁊ ſuſpitionẽ tollerent: nã vnã pulchrã iuuenculã cuz vno ſolo viro qui nõ ſit magna cõſanguinitate cõiunctus ſci licet q̃ ſit p̃r vel frater ita vt ſuſpitio mali elidaẽ valde inhonestum eſt: ⁊ ad infamiã p̃roptũ q̃ valde abijci in p̃ſenti decebat. ¶Item q̃ eliezer portabat decẽ camelos de optimis camelis dñi ſui: vt p3 ſupra in ſra. Sed hoc nõ cõueniebat vni viro: q̃ ſolus eliezer nõ poterat curã agere decẽ camelorum. Pedes viror̃ qui venerãt cũ eliezer lauari fecit laban: ⁊ nõ ſolum pedes eor̃: ſed etiã pedes ipſius eliezer qui p̃cipalis erat ⁊ hoc fiebat ad refrigerandũ eos ex labore itineris: ⁊ vt tolleret puluis qui ſiccitate ſua humiditatẽ naturalẽ pedum cõſumit: ⁊ pedes findit atq̃ vulnera facit erat autẽ iſte vſus in terra illa ſicut in terra chanaã. De quo ſupra. xviĩ. ca. vbi abrahã dedit aquã ad lauandũ pedes angelor̃ qui veniebãt in ſpẽ viror̃: ⁊ ſupra. xix. vbi loth duobus angelis de illis eadem die ad veſperũ hoſpitio receptis ad lauãdũ pedes aquã p̃buit. Et ſicut tũc fiebat ita poſtea conſuetũ fuit per valde multa tpa ſcz vſq̃ ad tpa x̃pi: nam tpe eius hoſpitibus peregrinantib⁹ aqua dabaẽ ad lauandũ pedes: ⁊ ſic rñdit ieſus ſimoni phariſeo in cuius domo veſcebaẽ q̃ſi dicẽs q̃ ipſe nõ p̃buiſſet pfectaz hoſpitalitatẽ: q̃ aquã pedibus eius nõ derat nec oſculũ pacis: maria aũt magdalene ꝓpter quã ipſe Simon x̃pm intra ſe arguebat oſculabaẽ pedes dñi ⁊ lachrymis rigans capillis tergebat vt p3. Luc. vĩ. c. Si autem tunc nõ eſſet cõſuetudo dandi aquã pedib⁹ hoſpitũ nõ iuſte videreẽ x̃ps inuehi cõtra phariſeũ dicẽs aquã pedibus meis non dediſti: q̃ tũc peteret aliqd ſpãle ⁊ in ſolitũ. Iſta etiam cõſuetudo erat in meſopotamia vt viris itinerãtib⁹ aq̃ daretur ad lauandũ pedes ⁊ camelis: ſz nõ tanta neceſſitas eẽt in ẽra meſopotamie ſicut in terra chanaã: q̃ cũ terra meſopotamie ſit magis ſeptẽtrionalis quã terra chanaã erit etiã magis frigida q̃ verſus ſeptẽtrionẽ eſt maius frigus q̃ ad meridiẽ: i terra autẽ frigida nõ ita neceſſe eſt refrigerari pedes ſicut in terra multũ calida. ¶ appoſit⁹ eſt panis in ꝓſpectu eius. ¶ideſt eliezer: ⁊ intelligaẽ per panem oĩa alia cibaria. Sic p3. iiĩ. re. vj. c. vbi dixit eliſeus pone coram eis panẽ: ⁊ ſequit: ⁊ poſita ẽ eis magna cibor̃ pparatio. ¶ nõ comedã donec loquar ſmones meos. ¶ideſt ſermones quos mãdauit mihi loqui dominus meus in quo magna diligẽtia eliezer mõſtratur: qui magis attẽdebat circa negociũ dñi ſui q̃ circa ſe ipz ⁊ noluit comedere vel bibere ante: q̃ magis p̃opti ſunt homines ad loquendũ ⁊ intelligẽdũ ante potũ q̃ poſt potũ. ¶ Rñdit ei ¶iſte qui reſpõdebat erat laban. ¶ſeruus inqt abrahã ſum. In q̃ manifeſtat q̃ oĩa que dicit ex parte abrahe dicit. ¶ ⁊ dñs benedixit intendit hic eliezer pſuadere parẽtibus: ⁊ cognatã rebecce vt traderẽt eam in vxorẽ yſaac filio abrahe: ⁊ ideo enumerat diuitias eius que valde ad hoc inducũt: ſz aliud in copulandis p9s cõſiderari debet. ſ. mor̃ honeſtas narrauit etiam iuramẽtũ quo euz aſtrinxerat abrahã vt veniret ad terrã meſopotamie: ⁊ oĩa alia que aliqõ pondus pſuaſionis habẽt maxime ea que cõtigerũt de p̃poſito ſuo ad fontẽ per que iducit iſtã copulaz eſſe a volũtate dei: ⁊ ideo ſi huic matrimonio reſiſtunt dei volũtati reſiſtũt. ¶ benedixit dñs dño meo valde. ¶ideſt valde multiplicauit eũ in bonis tpalib⁹: q̃ vt dictum fuit abrahã hẽbat in domo ſua trecẽtos ⁊ decẽ: ⁊ octo vernaculos q̃ſi tulit ad bellũ: cõtra q̃ttuor reges. ſ. xiĩ. c. q̃ uto magis nũc q̃ quottidie multiplicabaẽ. ¶ Dedit ei boues. ¶ hic ponit oĩa in q̃bus abrahã habũdabat: ⁊ in q̃bus erãt diuicie tpis illius. ¶ ⁊ pepit ſarra. ¶ hic accedit magis ad materiã volens ꝓbare pſuaſiue q̃ deberẽt ei dare rebeccã in vxorem p̃o dño ſuo yſaac. ¶in ſenectute ſua. ¶ hoc etiã ponitur ad ſuadendũ: q̃ parere in ſenectute miraculũ eſt veriſimile q̃ eſt q̃ deus benefacturus ſit valde ei quẽ in ſenectute parentuz naſci fecit ꝓpter q̃ quelibet mulier deſiderare deberet tali viro copulari. ¶ Deditq̃ illi. ¶ideſt yſaac. ¶oĩa que habuerat. ¶faciens ei donationẽ in vita: aliꝯ aũt filiꝯ cõcubinarũ largitus eſt munera vt p3. j. xxv. c. ⁊ chartã huius donatiõis portabat ſecũ ſeruus abrahe vt pſuaderet magis illis: ¶ ⁊ ad iurauit me dñs meus. ¶iſta adiuratio in p̃ncip⁹ ca. poſita fuit. ¶ De filiabus chananeor̃. ¶ q̃ erãt ydolatre ⁊ ptraherẽt ſemen ſuũ ad idolatriã: vel q̃ chananei ꝓpter peccata ſua expellẽdi erant de terra illa: iõ nõ erat iuſtuz populũ ſanctũ cũ peccatoribꝰ miſcere cõnubia vt p3. Exo. xxxiĩ. c. ¶ Sz ad domũ p̃ris mei. ¶ideſt ad arã in qua fuit domuſ p̃ris mei thare ⁊ de cognatiõe mea. i. de filiabus vel nepotib⁹ nachor qui erat frater abrahe. ¶ q̃ ſi noluerit. ¶iſta ſupra magis expoſita ſunt. ¶ dñs i cuius ꝓſpectu ambulo. ¶ideſt deus cuius voluntatẽ facio q̃ eſt ambulare coram eo. Sic dicit ſupra. xv. ca. ambula coram me ⁊ eſto perfect⁹. ¶innocẽs eris a maledictione mea. ¶ideſt a iuramẽto facto per modũ maledictiõis vel i p̃decatiõis mali: poſtq̃ abrahã ꝓpoſuit oĩa ſupradicta ſeruo ſuo dixit q̃ iuraret: ⁊ iurauit tunc abraham ſubiũxit maledictionẽ: ⁊ bñdictionẽ ſic nũc fit ſcz ſi ſic feceris de⁹ te adiuuet. Sin aũt rogo deũ vt oĩa mala veniãt ſup caput tuũ. Si aũt eliezer faciente q̃ poterat nõ daret ei vxor̃ ad ducẽdũ in trã chanaã innocẽs erat ab iſta maledictiõe. ¶ Cũ veneris ad p̃ximoſ meoſ. ¶ideſt ad cognatos meos qui morant in meſopotamia. ¶ veni ergo ad fontẽ hodie. ¶ volunt aliq̃ iudei q̃ venerit eliezer miraculoſe in vna die de berſabee vſq̃ vbẽ nachor in meſopotamia. Sed hoc nõ hz aliquẽ colorem. ¶ Si enim tñ miraculũ fuiſſet: ſcriptura nõ tacuiſſet cũ alia parua hic recitet. Dõm ergo vt ſupra diximus de itinẽ berſabee vſq̃ meſopotamiã. ſ. q̃ iuerit in octo vel nouẽ diebus: dicit ergo. ¶ veni hodie. ¶ideſt acceſſi hodie: q̃ licet ipo die nõ receſſerat de berſabee acceſſit tñ ipſo die ad fontẽ. ¶ Domine deus dñi mei. ¶ Supra expoſita ſunt ideo requiri ibi latius. ¶ Si direxiſti viã meã. ¶ Dicet aliqs quo dicebat hoc eliezer qa h̃ certũ erat: q̃ eni ꝓteritũ eſt certũ ẽ. Satis ergo ſciebat. Si aliqua ꝓſpera vel aduerſa ei acciderent. ¶ Rñdet q̃ ea que ſunt ad finẽ depẽdẽt ex ipſo fine. Bonũ ergo vel malũ in ipſis accipit ſecundũ cõformitatẽ bene ſe hñdi vel male ad finẽ ⁊ iõ q̃q̃ finis ſit actualiter acq̃ſitus nõ poſſunt iudicari bene vl̃ male ſe hr̃e ea que ad finẽ. Cũ g̃ iſte eliezer eẽt aliqd ad finẽ. i. aliqd ordinatũ ad hñdũ vxorẽ p̃o yſaac: depẽdebat p̃ſperitas vie ex cõſecutiõe termini nunq̃z ergo diceret iter eliezer ꝓſperũ donec cõſecutus fuiſſet vxorez p̃o dño: ⁊ q̃ nõdum ſciebat vtrũ cõſecuturus eẽt finẽ ꝓſperũ vel nõ: iõ non ſciebat vtrũ iter ſuũ eẽt bonũ an nõ. ¶ ⁊ virgo que egredieẽ. ¶ideſt quecũq̃ egreſſa fuerit vna tñ eẽ debebat illa ⁊ ꝑma cui h̃ verba diceret. Si eni eliezer diceret iſta verba alicui virgini exeunti de ciuitate ⁊ illa nõ dediſſet ei potũ ⁊ camelis ſuis intellexiſſet imediate q̃ deus nõ ꝓſperaſſet viã eius. ¶ ipa eſt mulier quam ꝓparauit dñs filio dñi mei. ¶ideſt yſaac filio abrahe ⁊ nõ dicebaẽ iſta per modũ ꝓphetie. ſ. q̃ eliezer ſciret hoc deo reuelante. Sed erat oro petebat enim q̃ vt ipe certificari poſſet de ꝓſperitate vie ſue deus daret tale ſignũ ei: ⁊ ideo debet itelligi iſtud verbũ. ¶ eſt. ¶non per modũ aſſerẽdi vel ostẽdi. Sed per modũ optãdi. ſ. ¶ ipſa eſt mulier ¶ideſt rogo q̃ ipſa ſit mulier q̃ tu des filio dñi mei: loquit̃ eliezer ad deũ: ⁊ deberet loqui ei in. ĩ. pſona que ſignat per modum ad quã dirigit̃ ſermo: ⁊ loquitur in tertia. ſ. ¶ ipſa eſt mulier quam ꝓparauit dñs. ¶ cum deberet dicere ipſa eſt mulier q̃ ꝓparaſti tu dñe: ſed fit talis mutatio ad honorẽ q̃ magnis dominis nõ cõſueuimus loqui in ſecũda pſona: dicẽtes: vos dñe mandaſtis hoc. Sed dominatio veſtra mãdauit hoc vel cum volumus magis exaltare dicimus dñs meus mandauit h̃ ⁊ loquimur ad ipſuz p̃ſentem tanquã de ipſo ad alterũ loquereẽ. Sic enim locutus fuit eliezer q̃ cum ad deũ ſermonem dirigeret dixit de eo in tertia perſona. ¶ apparuit rebecca. ¶ſcz exiens de ciuitate. ¶ que feſtinãs depoſuit hydriaz. ¶ in quo magna vrbanitas rebecce notatur: ⁊ aſſuefactio i bonis q̃

M 2 — Rõ dictor̃ Alia rõ — Alia rõ — N 2 — Mos antiquorum. — O 2 — Narratio eliezer ad laban de bonis abrahã P 2 — Q — Opinio iudeorũ de itinere eliezer. Cõfuta. ¶ R Riſio. — R — S Quõ h dixerit eliezer — T

nio'q; p̄ōpte ꝛ delectabil'r bñfaciebat. hoc.n.signū est generati hitus delectationē fieri in ope. Sꝫ eliezer volebat i ℔ demōstrare q̄ oia ista a deo efficerent: q; nō tā velociter rebecca ad faciēdū moueret nisi de⁹ illā spāl'r mouisset. ⌊ iterrogauiq; eā cui⁹ es filia: ⌋ hic mutat eliezer ordinē q fuit i reb⁹ q; p dedit iocalia q̄ q̄reret de cognatiōe puelle. Sꝫ q; nō videbat fieri spāl' grā pentib⁹: ꝛ cognatꝰ rebecce si illū ordinē tenuisset iō mutauit. ¶ Nicola⁹ tñ dicit q̄ iste ordo quē posuit nūc eliezer fuit ver⁹ ordo. ¶ Sꝫ salua ei⁹ reuerētia non multū vr̄: vt. s̄. late p̄bauim⁹. ⌊ quē pepit ex melcha. ⌋ quare noiat ℔ melcha cū nō sit mos sacrarū scripturarū i genealogijs mlieres iserere: vel si melchā q̄ auia erat noiare volebat q̄re nō noiauit mr̄em suā vxorē batuel q̄ ꝓpinqor erat ei q̄ auia melcha. ¶ Rñdet ꝑm q̄. s̄. dictū est q̄ de⁹ mouebat rebeccā ad sic rñdendū vt certificaret eliezer q̄ eēt rebecca de cognatiōe abrae: vt iret ad petendū eā: abrahā. n. sepe loq̄bat i domo sua de cognatꝰ suis: ꝛ dicebat se hr̄e fr̄ez noīe nachor ꝛ cōsobrinā noīe melchā copulatā nachor: ꝛ iō istos cognoscebat eliezer ex noīe eē cognatos abrae. Et ob ℔ ad magis notificādū ꝓpinqtatē cognatiōis ad abrahā noiauit auum ꝛ auiā quor̄ vterq; ad cognationē abrae ptinebat: mr̄ ät rebecce forte nō erat de cognatiōe abrae. Sꝫ de gētib⁹ terre illius vel si erat de cognatōe nō erat cognita ex noīe abrae: iō non audierat aliq̄n eliezer ō illa q̄re iutile erat illā noiare. ¶ Jsta videt potissima rō q̄re melcha i hac genealogia noiata fuerit aliq̄n tñ fere in alijs genealogijs sacre scripture noiant ex qbusdā alijs causis vt i genealogijs xp̄i mat. c. j. noiat raab ꝛ thamar ꝛ bersabee vxor vrie ethei a dauid assumpta: ꝛ vt iste dña nr̄a maria: cās ät noiatōis harū feiarū assignat beat⁹ hiero. ꝛ i. c. j. bri mat. deo dāte dicem⁹. ⌊ Suspēdi itaq; iaures. ⌋ i. i. dedi ei iaures ad suspēdēdū i aurib⁹. ⌊ ꝛ armillas ⌋ q̄ sūt ornamēta brachior̄. ⌊ pnusq; adoraui dñm. ⌋ s. inclinās me ad terrā regratiādo tātis bñficijs. ⌊ q̄ duxit me recto itinere. ⌋ i. talr me dirigēdo vt cōseq̄rer q̄ itēdebā. Directio vl' rectitudo itineris ē i aplēsiōe termini cōgrua: nulla ät via recta ē p quā itētū finē nō attigim⁹: cuꝫ ḡ videt se eliezer eē q̄si i optato fine vocauit viā suā rectā. ⌊ vt sumerē filiā fr̄is dñi mei. ⌋ eliezer demōstrabat. q. se credē q̄ iā puella dāda erat ei tanq̄ deo ad ℔ stimulāte: ꝛ p̄riū fieri malū valō ē: ꝛ vocat ℔ r̄becca filia fr̄is abrae. i. filia nachor q erat fr̄ abrae nō q̄ esset imediate filia nachor sꝫ q̄ esset filia filij nachor. s. batuelis: ꝛ sic dixit abrahā de sarra soror mea ē filia patris mei: sꝫ nō mr̄is mee: vocat ibi thare p̄rem sarre: vt p̄z. s̄. xx. c. Sꝫ nō erat ipse imediat⁹ p̄r: sꝫ magis auus. ¶ Uel vocat filia fr̄is abrae. i. filia batuelis q vocat fr̄ abrae: non q̄ esset fr̄ abrae. Sꝫ q; erat cōsobrin⁹ ꝛ vocat fr̄: sic. n. loth q erat cōsobrin⁹ abrae vocat fr̄ ei⁹: vt p̄z. s̄. xiij. c. ita batuel cū sit eodem mō cōsobrin⁹ vocabit fr̄ abrae: p̄z ℔ q; aran erat fr̄ abrae: vt p̄z. s̄. xj. c. ꝛ filius hui⁹ erat loth: vt p̄z ibidē nachor ēt erat fr̄ abrahe: vt p̄z eodē. c. filius ät nachor erat bathuel: vt p̄z ℔ ḡ erat cōsobrin⁹ abrae i eodē gradu attinēs i q̄ loth. ⌊ quāobrē si faciꝫ misericordiā: ꝛ veritatē cū dño meo. ⌋ s. dando abrae rebeccā p filio suo mja vocat ℔ q; ex benignitate: ꝛ non ex coactiōe ℔ fit vītas. i. fidelitas q; ad fidelitatē cognatōis p̄z illō tps ptinebat magis iter se accipe filias i vxores q̄ exne is dare. ⌊ indicate mihi. ⌋ s. vt negociuꝫ feliciter pficiat. ⌊ sin ät aliō placet. ⌋ i. Si nō vultis dare eam in vxorē. ⌊ ℔ dicite mihi. ⌋ vt possiꝫ cito de alia puidē ⌊ vt vadā ad dexterā ⌋ vl' ad sinistrā. i. vt vadā ad aliq̄s partē ad igrendā vxorē. Sꝫ vocat dextra ꝛ sinistra: q; isti sūt modi positiōis q locutiōi nr̄e magis cōes sūt: ꝛ iō ad quēcūq; respectū positiōis aliqs tenere debeat vocat illas positiones dextrā: ꝛ sinistrā. Cū ḡ eliezer itur⁹ eēt ad aliq̄s partē q̄situr⁹ vxorē si eā ibi hr̄e nō possꝫ siue añ siue retro: siue ōxtrorsuꝫ: vl' sinistrorsuꝫ: vocauit quālibet istarū positionū dextrā vl' sinistrā. ¶ Nico. ät dicit ⌊ ad dexterā. ⌋ i. ad terrā i q̄ hitat ysmael. ⌊ ad sinistrā. ⌋ i. ad terrā i q̄ hitat stirps loth: ꝛ motiuū hui⁹ est q; ysmaelite ptinebāt ad cognationē abrae: q; erāt nepotes ei⁹: filij ēt loth erāt cognati abrae q; loth erat cōsobrin⁹ abrae: vt p̄z. s̄. xj. c. Hoc ät accipit nico. ab hebreis. ¶ Sꝫ multū errāt i ista pte nō attendētes situs locor̄: ꝛ etates horuꝫ p̄z. n. māifesta falsitas q; terra i q̄ hitabat ysmael erat solitudo pharā: vt p̄z. s̄. xxj. c. pharā ät est iter egyptū ꝛ terrā ꝓmissiōis q; p illā venerunt iudei de egipto in terrā chanaā: vt p̄z numē. xiij. c. ꝛ iō est magis meridiana q̄z terra chanaā: terra ät in q̄ hitauit ꝓgenies loth est apud sodomā in terra q̄ vocat terra moabitarum ꝛ amōitar̄ q̄ est oriētal' respectu terre chanaā mesopotamia ē septētrional': q; ē vltra eufratē q est ad ptē septētrionalē terre ꝓmissiōis: ḡ nō est mesopotamia media iter terrā ysmaelitꝫ ꝛ loth. Añs p̄z de mesopotamia q; dr̄ iosue. xxiiij. c. trāsfluui um hitauerunt p̄res vr̄i thare ꝛ nachor ꝛ tuli abrahā de finib⁹ mesopotamie. Uocat ibi flumen eufrates q; erat maximū flumē qō tāgit iudeā: istō aūt flumē ē septētrionale respectu terre ꝓmissiōis q; erūpit de collib⁹ septētrionalib⁹: ꝛ transit p babyloniā q̄ ē ad septētrionē tre chanaā: ḡ septētrional' ē respectu illi⁹ terre eufrates. Etiā q; dī. s̄. xv. c. ⌊ semini tuo ⌋ dabo terrā a flumine egipti vsq; ad flumē magnū eufrates: ḡ opꝫ dicē q̄ tota terra canaā sit sita iter ista duo flumina ex opposito se respicientia: sꝫ flumē egypti ē ad meridiē respectu terre ꝓmissiōis: q; egipt⁹ meridiana ē respectu terre chanaā vt p̄z. s̄. xij. c. vbi dī q̄ cū descēdēt abrahā de terra chanaam in egyptū descēdebat semp̄ ꝑ meridiē ꝛ idē pz numē. xiij. c. opꝫ ḡ dicē q̄ eufrates cū ponat ex opposito septētrional' sit. ¶ Jtē pz q; esdre. j. c. iij. Dī q̄ maliuoli iudeor̄ scripserūt regi arta xerxi q̄ phiberet edificari hierusalē q; si ciuitas illa edificat seqbant icōueniētia. s. possessiōes trāsfluuiū nō hēbis iste rex cui ista scribebant erat i septētrione. s. i regno medor̄ ꝛ psarū: ꝛ respectu isti⁹ dicebat hierusalē ꝛ tota iudea iacere trāsflumē. i. vltra eufratē: ḡ iudea magis meridiana est q̄s eufrates cū ḡ mesopotamie sit trāsflumē. i. trās eufratē respectu stātiū i ꝛra chanaā: ḡ mesopotamia erat magis septētrionalis q̄s eufrates: nō ḡ poterit dici q̄ mesopotamia hēat ad dexteraz terrā ysmaelis: ꝛ ad sinistrā terrā stirpis loth: magis. n. ē ꝓpinq̄ terra chanaā mesopotamie q̄s terra ysmaelis. ¶ Jtē dato q̄ terra ysmaelis eēt ad dexteraz mesopotamie: ꝛ terra loth ad sinistrā adhuc ℔ eēt valde stultū: q; loth nullā stirpē tūc hēbat de q̄ possꝫ assumi vxor ꝑ ysaac: pz q; loth duas filias hūit q̄ iā multū antiq̄ eēnt. Jta q̄ nō possent accipi i vxores: pz q; ipse erāt puelle magne despōsate qñ euersa fuit sodoma: ꝛ tūc cōceptus fuit ysaac: ꝛ sequēti āno nat⁹: pz q; die q̄ venerūt tres angeli ad abrahā sub ilice mābre: ꝛ vn⁹ eor̄ dixit sarrā cōceptūrā ꝛ postea subiūxit q̄ rediē ad eū seq. anno illo eodē tpe: ꝛ sarra hēret filiū. s. ysaac: vt p̄z. s̄. xviij. c. eadē die duo de illis angelis iuerūt sodomā i vespere vt colligit. s̄. xviij. ꝛ xix. c. ꝛ seq. die i auroza destruxerūt: eadē die fugit loth cū filiab⁹ suis i segor ꝛ imediate i mōte q; nō fuit ausus mānere i segor: ꝛ mānsit i mōte vbi imediate filie sue inebriauerūt eū ꝛ coierūt cū eo. Erāt ḡ iā magne puelle. s. ānor̄ xx. vel plurū si ab ipso tpe cōputando vsq; istud tps qñ elieser venit i mesopotamiā erant. xlj. ān⁹ q; iste puelle cognite sūt a p̄re suo q̄si vno āno añ natiuitatē ysaac: vt p̄z ex supioribus. Deide a natiuitate ysaac vsq; q̄ accepit rebeccā vxorem trāsierāt āni. xl. vt p̄z. j. xxvj. c. vbi dī q̄. xl. ānor̄ erat ysaac qñ hūit vxorē: ꝛ lx. ānor̄ qñ genuit filios ēt q; loth coierat cum eis ifames erat ipse: q̄ pp nullus eas accipe vellet. Jdeo solū iste genuerunt de p̄re suo filios duos: vt p̄z. s̄. xix. c. ꝛ postea nūq; ab aliq̄ i vxores accepte fuerūt: de istis ät duobus filijs loth. s. amō: ꝛ moab adhuc nulla ꝓgenies stabat de q̄ posset accipi in vxorē ꝑ ysaac q; moab: ꝛ amō nōdū erāt. xl. ānor̄ qñ iuit eliezer i mesopotamiā: q; tāte etatis erāt quāte ysaac q cōpleuit ānū. xl. qñ accepit rebeccā in vxores: vt p̄z. j. xxvj. añs p̄z q; ysaac cōcept⁹ fuit āno q̄ subuersa fuit sodoma: vt p̄z. s̄. xviij. q; angeli q venerūt ad nūciādū cōceptū sarre iuerūt ad subuertēdū sodomā vt p̄z eodē. c. Moab vo ꝛ amon cōcepti fuerūt noctib⁹ duab⁹ sequētibus imediate post subuersam sodomā vt p̄z. s̄. xix. c. ḡ eodē āno nati fuerūt moab ꝛ amō q̄ nat⁹ fuit ysaac: ꝛ sic eēnt tūc q̄si. xl. ānor̄um: ꝛ illa etate gignebāt hoies ad. xxx. vel plures ānos. Jō nō poterāt adhuc hr̄e aliquā filiā q̄ eēt apta ad matrimoniuꝫ. Jdē dom est de stirpe ysmaelis q; cū eēt maior quaz ysaac. xiij. ānis vt p̄z. s̄. xvij. c vt ibi iduxim⁹ nōdū haberet filias etatꝫ nubilis: q; primi filij sui fuerūt mares. Jntantū q̄ filia sua maeleth q̄ videbat q̄dē esse prima q; vocat soror nabaioth: accepta fuit i vxorē ab esau filio ysaac in āno cētesimo vite ysaac qō pz q; ysaac ḡuit esau: ꝛ iacob cū eēt annor̄. lx. vt p̄z. i. xxvj. c. ꝛ postea āno. xl. esau duxit vxorē basemath: vt q̄dā volunt adhuc nō est ℔ verū q; vxores primas de genere cānaneor̄ accepit cū esset ānor̄. xl. vt p̄z. j. xxvj. c. si vxorē de stirpe ysmael' accepit cū iaz esset plurū qua. lxx. ānor̄. s. illo anno quo iuit iacob in mesopotamiā vt p̄z. j. xxviij. c. vbi dr̄ q; esau videꝫ q̄

non libenter pater suus respiceret filias chanaā fuit ad ysma
elem ⁊ duxit in vxorē absq; ꝯs quas priꝰ habebat maeleth
ddd filiam ysmael sororē nabaioth. Quod autē tūc esau eēt pluri
um q̄. 70. annoꝝ patet qa esau: ⁊ iacob coetanei erāt tum in
eadē die nati fuissent vt patet. c. p̄cedēti sed Jacob erat tūc an
notū. 77. vt patet exō̄claratis. j. 29. c. vbi probatur Jacob fu
isse annoꝝ. 84. quādo recepit primā vxorem: ⁊ qa septē an
nis ante illud venerat in mesopotamiā vt patet. j. 29. ergo eti
am esau tūc erat annoꝝ. 77. ⁊ sic ysaac pater istoꝝ esset tunc
annoꝝ. 137. vel quasi: ⁊ sic infertur q̄ Maeleth filia ysmae
lis eēt valde iuuēcula vel nondū nata anno. 40. vite ysaac
quādo ipse accepit vxorez. ⌊ Respōderūtq; labam. ⌋ hic po
333 nitur tertiū. s. petitionis cōcessio. Et ponunt psone p̄ncipales
cōcessio petitionis a quibus pēdebat totū negociū scz. ⌊ Labam ⁊ Batuel. ⌋ sed
Obo quare p̄eponit hic Labam patri suo: sm Josephū dicendū
kkk vt supra posuimus q̄ iste Laban nō est filius huius Bathue
Rñ. p̄ma lis sed frater eius: ⁊ Laban est maior frater ideo p̄ponit. Se
cundū alios dicendum q̄ iste bathuel erat pater Labā. Sed
Rñ. scōa postponit eus scriptura qꝛ licet a principio voluerit: matrimo
niū fieri postea tū repugnauit: vel qa filius prudentior erat
patre suo in respōdēdo ⁊ in alīs iō p̄ponit: ⌊ a domino egre
ssus est sermo. ⌋ idest ista verba de copulādo matrimoniali fe
dere a deo exiuerūt: qꝛ ipse mādauerat ⁊ voluit tale matrimoni
um. ⌊ Et nō possum⁹ extra placitū eius neqcq̄ loq. ⌋ idest
lll non solū nō possumus facere cōtra voluntatē dei imo etiam
nec loqui poterimus: qꝛ deus bene moneret eos vt nihil ali
ud possint. Sic dicit Nume. 22. c. de Balaā prophēta non po
tente ꝓphetare vel denunciare aliqō aliud q̄ qō deus man
dasset scz si dederit mihi Balath totā domū suam plenaz au
ri: ⁊ argēti nō potero mutari verba dei mei. ⌊ en rebecca cozā
te est. ⌋ idest in potestate tua. ⌊ tolle eaz. ⌋ idest poteris eā tol
mmm lere quādocūq; volueris. Sed quare nō dicebat ecce Rebec
Cur nō dixit ecce Rebecca ħ est. ca hic est veniat ysaac quādo voluerit: ⁊ accipiat eam in vxo
rem. Respondet q̄ ipse respexerunt verba eliezer qui retulit
qualiter Abrahā mādauerat q̄ nō reduceret filiuz suum in
mesopotamiā. Jdeo si cōcederent ei vxorē vanū erat q̄ cōce
derent vt iret in terrā chanaā. Jdeo cōcesserunt qꝛ aliter nō
Obo accepisset eam ysaac. ¶ Sed quare Jacob postea venerit in
Rñsio mesopotamiā: ⁊ ibi accepit vxores vt patet. j. 29. c. cū tantum
p̄hibitū fuerit ne ysaac reduceret in mesopotamiā. Respon
det q̄ fundamentū est in hoc qꝛ Abrahā videbat terrā illaz
p̄missaz sibi: ⁊ semini suo post se: ideo nolebat q̄ semē suum
maneret in ea ad possidendū eā. Si aūt nollente venire vxo
re ysaac: iret ysaac in mesopotamiā maneret i mesopotamia:
⁊ cū ipse esset totū semen abrahe qꝛ vt dictum fuit. ē. 21. ca. in
ysaac vocabit tibi semē: nō maneret semē abrahe i terra cha
naam ad possidendū eaz: ⁊ sic complerent p̄missiones facte
ad Abrahā. De Jacob aūt nō erat eadē ratio qꝛ nō fuit i me
sopotamiā vt ibi maneret. Sed vt aliquāto tpe staret de p̄ce
pto parentū: donec regesceret furor Esau: ⁊ vt acciperet vxo
rem de cognatiōe Rebecce de mesopotamia: ⁊ adduceret eā
in terrā chanaā: ⁊ postq̄ requiesceret furor Esau mater ꝓpo
nebat vt mitteret ad vocandū eum. Jsta patēt. j. 27. c. in fine.
¶ Si queraꝝ quare Labā: ⁊ Batuel audictes verba eliezer
imediate cōscripserūt dicētes ꝺm a domino factū est. ¶ Re
R⁹ Augu. spōdet Augusti. sm quosdā q̄ isti sciebāt Abrahā eē ꝓphe
tam: ⁊ cū ista Abrahā dixisset credebāt q̄ ꝓphetice dixisset:
que aūt a ꝓphetis dicunt a deo exeūt: qꝛ vt habet scōa Pe
nnn tri. c. j. nō tā volūtate hūana aliquando allata est ꝓphetia: sz
Obo spiritu sancto dictāte locuti sunt sancti. ¶ Sed cōtra qꝛ pro
p⁹. rō. phetia rex euētus imobili veritate p̄nūciat: Abrahā aūt nō
locutus fuit imobiliter: sed ad vtrūlibet mandās seruo suo q̄
duceret vxorē de terra illa sub pena maledictiōis si tamē nō
daretur ei imunis eēt a maledictiōe qō conditionaliter ⁊ ad
2. rō vtrūlibet cōtingeret. ¶ Itē qꝛ verbū abrahe nō fuit de Re
becca tradēda magis q̄ de aliqua alia qa vniuersaliter dictū
est. Sed parētes Rebecce loquebātur specialiter de Rebec
Rñsio ca dicētes q̄ a deo exierat q̄ Rebecca copularet ysaac ḡ ⁊c.
Ad p̄mum ¶ Tenēdo solutionē datā posset aliqs respōdere ad p̄mū q̄
Abrahā nō dixit illa verba cōditionaliter q̄si ipse dubitaret:
Obo sed dixit sic ad satisfaciendū seruo: ⁊ sic diximus supra. ¶ Et
hoc verū est tamē nō sufficit: qꝛ licet Abraham nō dubitaret
quantū ad se de isto cōiugio: qꝛ tñ ista verba prolata fuerant
modo dubio nō poterāt aliq intelligere q̄ erāt ꝓphetice dicta
vel q̄ a deo exīssent. ¶ Dicendum ergo q̄ sermo egressus a
deo fuit determinatio dei que potuit in signo quod seruus ac
cepit: qꝛ sicut ille dixit ita: imediate factū est vt p3. ē. ¶ Jdeo
sermo egressus est a deo qꝛ postq̄ seruus ista cōciperet deus cōclude Gratitudo eliezer determinauerat sic futurū: ⁊ posuit in mēte illius vt sic cōci-
peret. ⌊ quod cū audisset. ⌋ hic ponit gratitudo eliezer. ⌊ qō
cum audisset. ⌋ scz q̄ parētes Rebecce tradebāt eam libēter
ysaac in vxorē: ⁊ p̄mo gratitudo quātū ad deum qui hec om
nia faciebat cū dicit. ⌊ adorauit p̄nonus. ⌋ idest inclinauit se
in terrā ad regratiandū deo de tāto bono. Secūdo ponit gra
titudo: quātū ad parētes: ⁊ cognatos qui libēter cōsenserūt
⁊ hoc fuit i dādo eis munera. ⌊ Prolatisq; vasis. ⌋ idest edu
ctis: qꝛ portabat ista vasa aurea: ⁊ argētea in sarcinulis suis
recōdita. ⌊ vasis aureis. ⌋ Nō accipit hic vas pro instrumen
to ad bibendū: qꝛ Rebecca nō idigebat talibus: sed accipitur
vas sm modum hebraici sermonis pro oi genere supellectili
um. Aliquādo vocat arma vasa bellica vt p3 p̄mo Regū. 20.
c. vbi dicit de Jonatha q̄ tradiderit arma sua puero suo. In
hebraeo dicit vasa sua. Etiā instrumenta musica vocant vasa:
vt p3. ps. 70. nā ⁊ ego cōfitebor tibi in vasis psalmi. i. in psal- qd vas sit ⁊ sua significa ta.
terijs in qb⁹ cantat. Uocant ergo hic vasa: aliqua ornamen
ta mulieb3ia que fuerūt data rebecce vt insignia sponsaliuz.
⌊ dedit ea rebecce pro munere. ⌋ idest loco donarioꝝ q̄ reci- ddd
pere solēt nouiter spōsate. ⌊ ⁊ mīri ⁊ fratribus. ⌋ qꝛ libēter cō
cesserāt eam ysaac. ⌊ Jnitoq; cōiuio. ⌋ idest incepto: qꝛ non
inceperūt quousq; traderet sibi rebecca pro ysaac: sic eni di-
xerat supra nō comedā donec loquar sermones meos. ⌊ mā-
serūt ibi. ⌋ scz illa nocte: qꝛ nō stetit ibi eliezer nisi vna nocte
sequēti eni die recessit vt p3 infra. ⌊ ¶ Surgēs autē mane. ⌋
Die ponit q̄rtū. s. cōiugis adductio. ⌊ Surgēs autē mane. ⌋ Cōiugis adduc-tio.
In quo p3 diligētia redeūdi finita legatiōe: erat enim fidelis
seruus eliezer: nolebat eni morari nā Abrahā credebat istud
factū a deo dirigi. Jō credidit cōfestim terminandū: ⁊ qꝛ scie- ppp
bat ipse iter mesopotamie: cognoscebat in quot die⁹ ipe po-
terat ire ⁊ redire. Si aūt magis moratus fuisset anxiaretur
Abrahā iō nolebat expectare per aliquos dies. ⌊ Locut⁹ est
puer. ⌋ scz eliazer qui vocat puer. i. fuus: qꝛ puer denotat cō-
ditionez famulatiuā: ⁊ sic milites senacherib vocātur pueri
eius vt p3. Jsa. 37. c. ⌊ dimitte me. ⌋ Aliq libri hūt in plurali.
⌊ dimittite me. ⌋ Si eni loq̄t in plurali loquet ad mr̄es: ⁊ ad
frēs: ⁊ p̄ncipal̄r ad patrē ⁊ iō infra subiungit q̄ ad hoc respō
derunt ei frēs eius ⁊ mr̄. Si aūt ponat in singulari: diriget
sermo ad Labā: q̄ p̄ncipal̄r loquebat. ⌊ Respōderunt frater
eius: ⁊ mr̄. ⌋ aliq libri hūt frēs sed falsuz est: qꝛ vītas hebrai- qqq Cur bathuel ñ respōdit
ca vnū solū fratrē ponit. s. Labā. Si aūt dicat quare nō respō
dit Bathuel pr̄ rebecce qui erat p̄ncipalis psona. Respōdet
sm hebraeos quosdā: q̄ Bathuel videns aurz: ⁊ argentū mul-
tum qō portabat eliezer: voluit eū occidere vt hēret oīa illa. iō
posuit in brodio de quo gustaturus erat eliezer toxicū sz vo-
lūtate dei mutate sunt lāces ⁊ intoxicata data fuit Bathueli
qui ⁊ mortuus est. Ra. sa. dicit q̄ lz a p̄ncipio consensisset in Opinio rabbi Salomonis. matrimoniū: sed postea penituit ⁊ voluerat ipedire q̄ pp an-
gelus dei occidit eū. Sed ra. Abrahā Abenazra vult q̄ La-
bā erat p̄udētior Batuele pr̄e suo. Jō loquebat ipse: ⁊ non
pr̄ iccirco scriptura de eo facit mentionē solū. Alij volunt q̄
Batuel erat rex terre illius: ⁊ qñ aliq nouiter nuptura erat
dabat ei ad defloꝛandū: ⁊ ne magnates ingrederent: filius il
lius absentauit se ⁊ illa nocte mortuus est. ⌊ maneat puella
apud nos. ⌋ qꝛ puella recessura erat volebāt parētes eius q̄
aliqbus die⁹ maneret apud eos vt cōsolarent ne q̄si raptaz rrr
ab eis tolleret. ⌊ Saltē decē dies. ⌋ qꝛ satis modicū spaciū ē.
Jn hebraeo dr̄. ⌊ maneat puella apud nos dies vel decem. ⌋ ⁊
dicūt iudei q̄ p dies intelligit vnus annus: p decē intelligūtur
decē mēses. Sed hoc nō est rōnabiliter dictū qꝛ in septez
vel octo die⁹ poterant satis cōsolari. Nec cōpetebat maiori
tēpore p̄stolari: maxime: qꝛ nō videbat aliquo mō rationabi-
le q̄ eliezer ⁊ alij serui Abrahe ⁊ cameli decē manerēt tanto
tēpore apud Batuel qꝛ magnū dānū eēt Abrahe: ⁊ magna
angustia. Nam suspicās mortē eliezer: ⁊ aliorꝝ seruorum tor-
querēt continue: ⁊ diūgiū ysaac dilataretur: ⁊ valde magni
sumpt⁹ accresceret Bathueli. Et si dicas q̄ nō sequunt ista
incōueniētia: qꝛ rediret eliezer ⁊ maneret rebecca. ¶ Respō
det q̄ falsuz est qꝛ imediate dicit in littera nolite me retinere
q. d. q̄ isto tpe quo rebecca mānsura erat etiā maneret eliezer
retētus. Si aūt fuisset intētio illoꝝ q̄ recederet eliezer manē
te rebecca nō bene respondisset eliezer: ⌊ qꝛ dominus direxit
viam meā

viã meã ⁊ i. ex q̃ dñ̃ direxit me cito expediẽdo negociũ meũ nõ ỏtineã vos me q̃ irrõnale eẽt. Nã sic irrõnale valde erat repugnare vtuti vl̃ volũtati dei ordinãt̃ ꝓiugiũ ysaac ꝛrebecce: ita erat ipole velle ỏtinẽ illũ quẽ dñ̃ volebat velociẽ expedire. De p̃ ipi dixerũt a dño egressus ẽ ꝫmo nec possumus ex eius placitũ q̃cq̃ loq. ita dicẽ poterãt q̃ si a dño exiuerat verbũ ỏi expediẽdo eliezer ipsi aliõ facẽ nõ dẽbãt. ⁊ vt pgã ad deum meũ. ⁊ sc̃z portãdo puellã q̃ sine puella saꝯ pmitterẽt eũz imediate recedẽ. ⁊ vocemus puellã. ⁊ qa ipa nõ assistebat istiꝭ colloquijs: vacãs circa aliq̃ domestica officia. ⁊ Et q̃ram⁹. ⁊ doctores dicũt q̃ itelligiẽ de ꝓsensu mr̃imoniali: q̃ volebãt a puella q̃rere an vellet accipe ysaac i vix. Sed magis vr̃ q̃ reqraẽ hic ꝓsensus de eũdo imediate. s. vtrũ puella vellet ire imediate: vl̃ p aliq̃tũ tp̃s manẽ. Et vr̃ rõ q̃ eliezer nocte p̃cedẽte adorauerat deũ: ꝛ dederat munera cogtis rebecce: tãq̃ facto iã mr̃imonio ꝭ cũ totũ mr̃imoniũ ỏpẽdeat ex volũtate ⁊hẽtiũ nisi rebecca ꝓsensisset nihil fcm̃ erat g̃ iã vr̃ q̃ ipa cõsenserat. ¶ Itẽ q̃ nõ vr̃ pole: q̃ alias dedisset munera spaliẽ ipsi rebecce nisi ꝓsensisset licz ꝓsensus ei⁹ nõ exp̃mat: q̃ intelligiẽ p ꝓsensuz cognatoꝝ. Et si arguaẽ ꝫ q̃ nõ dz in lr̃a. ⁊ vis ire nũc cũ hoie isto. ⁊ sz dr̃ simplr̃. ⁊ vis ire cũ hoie isto. ⁊ idest vis ꝫhẽ cũ illo viro ad quẽ iste hõ te portare vult. ¶ Rñdeẽ q̃ nõ est sic sensus: ꝭ vis ire cũ hoie isto. i. vis recedẽ cum isto hoie q̃ vult recedẽ nũc: vl̃ vis expectare p aliq̃tũ tp̃s: ꝛ postea aliq̃ de nob vadãt tecũ: ꝛ ꝛ satis pz ex ordine text⁹: q̃ parẽtes nõ dubitabãt: vtrũ puella cũ illo hoie venire ỏberet ꝭz vtrũ imediate venire deberet. Si g̃ a puella determinationẽ hui⁹ q̃onis voluerũt mãifestũ ẽ q̃ de recessu loq̃bank̃: ꝛ non de ꝓsensu mr̃imoniali. ¶ Itẽ pz ex eo q̃ fcm̃ ẽ: q̃ postq̃ puella ꝓsensit ire cũ illo hoie pmiserũt vt imediate iret: si aũt ipi q̃siuissent de ꝓsensu mr̃imoniali ꝛ de ꝛ puella rñdisset nõ se q̃bãt q̃ ipsa vellet imediate venire: nec q̃ imediate ab ipsis mitteret. ⁊ Dimiserunt eã: ꝛ nutricẽ illius. ⁊ aliq̃ libri habent delbozã ꝭz nõ est de textu erat eni glosanearis: fuit aũt delbora nutrix: q̃ eã nutriuerat i statu puellari erudiẽdo in moribus: ꝛ lactãdo eã in ifantia. Jõ ista tanq̃ cognoscẽs mozes eius missa est cũ ea. ⁊ seruũq̃ abrahã. ⁊ i. eliezer: q̃ vocaẽ seruus abrahe. s. ⁊ comites ei⁹. ⁊ quos miserat cũ eo Abrahã de terra chanaã. ⁊ ipzecãtes ꝓspera fozori sue. ⁊ sc̃z mr̃ rebecce: ꝛ oẽs astãtes q̃n recedẽ volebãt ipzecabank̃ ei ꝓspera: sed q̃uo vocaẽ hic mr̃ fozoz rñdeẽ q̃ ad recessuz rebeccẽ cõuenerũt multi de cognatiõe sua sic̃ solet fieri q̃n aliqs eoꝝ i terraz lõginquã iturus ẽ: ꝛ oẽs sci ipzecabank̃ ei bonũ. Et q̃ oẽs de eadẽ cognatiõe frẽs iter se vocãt: iõ dicebaẽ rebecca eẽ fozoz oiuz illoꝝ vl̃ dz q̃ aliq̃n mr̃ vocaẽ fozoz sic̃ pr̃ vocaẽ frater vt pz. ⁊. xi. c. vbi dixit Jacob ad Labã apud quẽcũq̃ deos tuos i ueneris neceẽ cozã fratrib⁹ nr̃is. Cõstat tn̄ q̃ nullos frẽs Jacob ibi hẽbat: ꝭz solũ filios suos. ⁊ fozoz nr̃a es. ⁊ idest: q̃ fozoz nr̃a es rogam⁹ deũ q̃ crescas p filioꝝ multiplicationem. ⁊ in millia. ⁊ i. i. mille gn̄atiões. s. i multas q̃ ponit ỏmin⁹ numerus ꝓ ideterminato. ⁊ possideat semẽ tuũ. ⁊ idest filij tui ⁊ portas inimicoꝝ suoꝝ. ⁊ i. ꝓncipenẽ filũ tui super inimicos suos. Et ista bñdictio iã cõcessa fuerat filijs rebecce supza. 22. c. q̃n cõcessuz est abrahe q̃ semẽ eius possideret portas inimicoꝝ suoꝝ. Semẽ aũt abrahe in q̃ pmissiões cõplete sũt: nullum aliud ẽ q̃ q̃ p sarrã ꝛ deinde p rebeccã derivatũ fuit semẽ g̃ rebecce ꝓsecutũ fuit istã bñdictiõez nõ pp se ꝭz q̃ cõmixtum fuit stirpi abrahe. ¶ Due ipzecatiões bonoꝝ fuerũt hic ꝭz de multiplicatione seminis sui ꝛ de ptãte dominij vtrũq̃ satis cõpletũ fuit q̃ ad vtrãq̃ partẽ seminis. s. q̃tũ ad Jacob ꝛ Esau: de Esau pz. ⁊. j. 36. c. vbi ponũt tot duces reges exeuntes de eo de iacob pz Nume. 25. c. q̃s numerare possit pulueꝛem iacob: ꝛ nosse numeꝝ stirpis israel. ¶ Scõa ẽt impzecatio de ptãte dominij cõpleta fuit tã in esau q̃ i Jacob: de esau pz q̃ de eo reges potẽtes fuerũt: ꝛ ipsi expulerũt cozreos de seyr. ꝛ habitauerũt ibi: vt pz. ⁊. j. 36. ꝛ Deutero. 2. ꝛ. j. Para. j. c. de iacob satis pz i lib. Josue vbi dz de occisiõe. 21. Reg. vt pz. Jos. 12. ꝛ i lib. Nume. ꝛ Deute. ꝛ in libris Reguz: ꝛ Parali. ⁊ Igit̃ rebecca ꝛ puelle. ⁊ nõ solũ venit delbora nutrix rebecce cũ ea ꝭz etiã alie puelle cõmitates cũ qb⁹ rebecca fuerat in etate tenera ꝓuersata: vt cõdelectaret eaꝝ cõicatõe: ꝛ ꝛ q̃ rebecca erat filia diuitũ: ꝛ potẽtũ. Jõ ad mr̃imoniũ copulanda maxime exꝫ suã terrã sola mitti nõ ỏbebat: maxime: q̃ copulaẽ viro tã potẽti. s. ysaac cui⁹ pr̃ tot camelos: ꝛ seruos ꝛ donaria argẽtea ꝛ aurea miserat. Et si arguas q̃ eẽt rebecca filia pauperꝝ: q̃ ipsa ibat. sola ad hauriẽdũ aq̃s p domo mr̃na. Rñdeẽ q̃ puelle quãtũcũq̃ filie honorabiliũ eẽnt apũd antiquos: tñ anteq̃ traderent i mr̃imoniũ tõlr̃ seruiebat postea autẽ a viris accepte dñe efficiebanẽ: ꝛ sic fcm̃ fuit ỏ rebecca: ⁊ ascẽsis camelis. ⁊ i. ascẽdẽtes camelos: istỏ participiũ ascẽsis nõ est in vsu nisi forte in grãmatica antiq̃: venerũt rebecca: et puelle eius eqtates in camelis q̃s adduxerat eliezer: q̃ ad ỉ destinauerat eos abrahaz. ⁊ q festinus reuertebãt. ⁊ vt dñs su⁹ nõ suspicaret aliqd mali de cõtracta moza. ⁊ eo tẽpore. s. ⁊ q̃ eliezer cũ rebecca: ꝛ cetera familia appzopiquabant. Bersabee. ⁊ ysaac deambulabat p viã que ducit ad puteuz viuẽtis: ꝛ videtis. ⁊ ista deambulatio erat cõtra austrũ: q̃ puteus videtis: ꝛ viuẽtis est puteus apũd quẽ agar vidit angeluz vt pz. ⁊. decimo sexto. c. Et q̃ angelus erat ꝺba viuẽs: ꝛ viderat eã iõ vocauit nom̃ putei pute⁹ videtis: ꝛ viuẽtis: dicẽs. Tu deus que vidisti me bersabee ãt in qua tũc mozabaẽ habraã: ꝛ ysaac fili⁹ eius erat austral. ⁊ habitabat eni in tra australi. ⁊ istud ẽ redditiuũ rõnis superi⁹ dicti. ¶ Diceret. n. ali quis qũo ysaac potuit egredi ad puteũ videtis: ꝛ viuẽtis cũ sit in terra tã remota: rñdet text⁹. ⁊ habitabat enim in tra australi ⁊ i. hoc potuit facẽ: q̃ habitabat tunc in terra australi. s. in bersabee q̃ est in pte australi terra chanaã. ⁊ ꝛ egressus fuerat ad meditãdũ in agro. ⁊ dictio hebraica hic posita est equi uoca ad meditandũ ꝛ ozãdũ. Cõiter aũt hebrei dicũt ad ozãdum: ꝛ dñt q̃ tres ozones sunt solẽnes iter eos. s. ozo matutina quã fecit abrahã ꝛ ozo vesptina. s. añ occasuz solis quã fecit ysaac: ꝛ ozo nocturna quã fecit iacob: vt pz. ⁊. 28. c. Si aũt accipiaẽ ad meditãdũ sic̃ ponit lr̃a nr̃a itelligiẽ duplicit̃. s. q̃ ibat ad cõtẽplãdũ circa deũ: ꝛ de bñficio eius ꝛ vita etna q̃ valde letificaẽ aiaz: ꝛ ꝓsperaẽ: ista aũt in agro melius q̃ in domo fiũt q̃ regrũt liberã mẽtẽ vl̃ accipiẽ ad meditãdum circa astronomiã: q̃ pz ei⁹ valde erudit⁹ erat in hac sapientia: vñ ꝛ eã in egypto docuit vt dixim⁹. s. 12. c. ꝛ erudierat filiũ i hac: ꝛ forte exibat tũc ysaac ad videndũ dispõnẽ celi vel accipiẽdum oztũ cronicũ vel heliacũ alicuius stelle: stelle eni declinãte sole oztu cronico oziunt̃ ꝛ illud est tp̃s mathematicum ad inq̃rendũ in celo: q̃dã etiã stelle tunc oztu heliaco oziunt̃: q̃ euadẽtes de sub radijs solis tũc icipiũt apparere: vt tãgit Joannes de sacro boscho in tractatu spere: ꝛ ꝛ pz q̃ dz. ⁊. ⁊ Inclinata iaz die. ⁊ idest volẽte sole subintrare ozizõtẽ. hoc est eni tp̃s ꝙruũ. ⁊ Cũq̃ leuasset oculos. ⁊ sc̃z ꝫ illã pte de qua veniebat eliezer cũ rebecca q̃ forte intẽt⁹ erat meditatiõi: ꝛ nõ aspiciebat aduenientes. ⁊ Vidit camelos: ⁊ cognouit eos q̃ forte erant isigniti certo signo: vel forte cognouit eos ex numero q̃ decẽ erat totidẽ quot miserat abrahã. ⁊ rebecca q̃q̃ cõspecto ysaac. ⁊ sc̃z dum iã appzopinq̃ret: ꝛ ipse declinabat versus eos. ⁊ descẽdit de camelo. ⁊ hoc fuit ad faciẽdũ reuerentiã ysaac qui futur⁹ erat vir suus: hic ẽ mutatio ozdinis q̃ prius q̃siuit rebecca q̃s hõ erat ille q̃ veniebat cõtra se: ꝛ cũ accepisset rñsuz q̃ eẽt ysaac descẽdit de camelo: alias eni stultuz fuisset descẽdere viso quocũq̃ viro. ⁊ Et ait ad puerũ ⁊ i. ad eliezer. ⁊ q̃s est ille hõ? ⁊ rõ q̃rendi fuit vt segtur. i. q̃ veniebat eis in occursuz: ꝛ suspicaret eũz eẽ aliquem de domo viri sui: q̃ sciebat se ꝓpe eẽ ad domũ abrahe. Nõ eni querebat de quolibet hoie viso q̃s eẽt q̃ rebecca puella verecũda: ꝛ in verbis modesta erat. ⁊ ipse est dñs meus. ⁊ nõ loquebatur de dño suo abrahã sic̃ ante sp loquebaẽ sed de ysaac filio dñi sui qui etiã erat dñs suus. ⁊ at illa tollẽs palliũ. ⁊ istỏ pallium fm quosdã erat genus ozn̄at⁹ cooperiẽs caput: fm Josephũ vocaẽ hoc teustrũ ꝛ est genus arabici vestimẽti. ⁊ ꝛ cooperuit se. ⁊ Gregozius dicit q̃ pze verecũdia cooperuit se: iosephus aũt dicit q̃ fecit vt ozn̄atioz: ꝛ honestioz appareret. Sed etiã hic mutaẽ ozdo: q̃ ꝓs ozn̄auit se rebecca q̃s descẽderet de camelo. ⁊ Seruus aũt. ⁊ idest eliezer cũcta que gesserat narrauit. ⁊ de ꝓsperitate vie: ꝛ de signo dato ad fontem ꝛ hoc faciebat congratulando dño suo: ꝛ dando rationẽ legationis sue. Ne in vacuuz missus videret. ⁊ qui introduxit eaz in tabernaculũ sarre mr̃is sue. ⁊ idest accepit eam in vxorem cõsumãdo mr̃imoniũ: faceẽ tñ prius aliquibus solẽnitatibus: de quib⁹ scriptura nõ facit hic mentionẽ. ⁊ In tabernaculũ sarre mr̃is sue. ⁊ q̃ forte dedit abrahe filio suo: ꝛ vxori tabernaculũ vel cubiculũ ad iacendũ in quo sarra cũ abrahã ante manẽ solebat. ¶ Vel vt vult Ra. sa. introducere in cubiculũ mr̃is est q̃ in tãta reputatõe bonitatis tenuerit rebeccam in q̃nta tenuit sarrã mr̃ez suã: ysaac. n. videns bonitatẽ mr̃is ꝛ videns turpitudinẽ: ꝛ vilitatẽ filiaꝝ cananeoꝝ nũq̃ ꝭ se putauit talẽ vxorẽ hituꝝ q̃lẽ mr̃ez hũerat. Nũc aũt cõpata

bōitate rebecce tenuit eā in eccli reputatōe bōitatis cū sarra| acepitq3 eā vxorē |.s.p ꝓfessū mutuū ñ latetē i ꝓpassis t ꝓsūa tōez i copula cānali:lz ārt assūpsisset eā i meso.p lras ōstiatas. |Et i tm eam. |amore casto q ñ egredit limites mrimōy sic .n.dr.j ō Ja.29.c.q fuiuit Ja.p Rache.7.ānis t videbāt ei dies pauci pp amor| magnitudinē.|vt dolore q ex morte. |
.i.q amor magn9 ad Rebec.faciebat ei tollerabilioꝛē dolorē ō morte mris. Nō tn tōtr excidebat: t i ꝫ magn9 dolor ō mō tua mre oñdit: t nimia affectio ad viuētē q̄s mōtuā tāto: t tā diutino dolor ꝓsequebat. Erāt.n.tres āni qb9 sarra obijerat dolor tñ ō mōte ei9 iteger itēsuscz mādebat q mag amor nouit ve niēte euacuari ñ potuit:sed aliq̄lr tpari:añs pz:q: ysaac erat ānoꝝ.40.qñ accepit Rebec.i vxorē:sarra ārt qñ genuit ysaac erat.90.ānoꝝ vt pz.ē.17.c.ex q̄:pz q si tē sarra viuēt eēt cētū t trigita āno.sz qñ mōtua ē erat ānoꝝ.127.vt pz ꝑce.ca.ergo tres anni trāsierāt post mortē sarre vsq3 ysaac acciperet Rebeccā in qb9 dolor nullatenus fuerat mitigatus.

¶ L.S. De sepultura t morte abrahe t filijs bis mael. De natiuitate Esau t Jacob t venditione prōgenici. Capitulū. xxv.

A Braaz vo aliā duxit vxorē noie cetu
ruā q̄ pepit ei zāraz t iecsan:t madā t madiā:t iesboch t sue. Jecsan quoq3 genuit saba t dadā. Filij dadā fuerūt assuriz t lathusiz t laomim. At vo ex madiā ort9 ē epha t epher:t enoch t abida t eldaa. Oēs hij filij cethure: ōditq3 abrahaz cūcta q̄ possederat ysaac:filijs ārt ꝓcubiarū largit9 ē munera:t sepauit eos ab ysaac filio suo dū adhuc ipe viueret ad plagā oriētalē. Fuerūt ārt dies vite abrahe eētū septuagitaqnq3 ānī t ōficiēs mortu9 ē in sene ctute bō,puecteq3 etatis t plen9 dierū:ꝓgregatusq3 ē ad pplūz suū. Et sepelierūt eū ysaac t bismael filij sui in spelūca duplicis:que sita ē in agro ephrō filij seor ethei e regiōe mābre:quā emerat a filijs beth ibi sepult9 est ipe t sara vxor eius. Et post obituz illius bñdixit deus ysaac filio eius:q̄ habitabat iuxta puteū noie viuentis t vidētis. Hc sunt generatiōes bismael filij abrahe quem pepit ei agar egyptia famula sarre:t hec noīa filiorū eius in vocabulis t generatiōib9 suis. Primogenit9 bismaelis nabaioth deinde cedar:t abdebel: t mabsam: masma quoq3 t duma t massa adad t thema t iachur t naphis t cedma. Isti sūt filij bismael:t hec noīa p castella t oppida eorū duodeciz principes tribuū suarū. Et facti sunt anni vite bismaelis centum trigitaseptē:deficiēsq3 mortu9 est:t appositus ad populū suū. Habitauit aūt ab euila vsq3 sur: q̄ respicit egyptū introeūtib9 assyrios. Coram cūctis fratrib9 suis obijt. Hc quoq3 sunt gñationes ysaac filij abrahā. Abrahā genuit ysaac:qui cū quadraginta eēt annorū:duxit vxorē rebeccā filiā batuelis syri de mesopotamia sororē laban. Hepcat9 est ysaac dñz p vxore sua:eo q̄ eēt sterilis. Qui exaudiuit eū t dedit cōceptū rebecce:sz collidebant in vtero eius puuli. Que ait. Si sic mihi futurū erat qd necesse fuit ꝓcipere. Perrexitq3 rebecca vt cōsuleret dñm qui rñdēs ait. Due gētes sunt in vtero tuo t duo populi ex vētre tuo diuident: populusq3 populū superabit t maior seruiet minori. Jaz tps pariēdi aduenerat:t ecce gemini in vtero eius reperti sūt. Qui primus egressus ē rufus erat t tot9 in more pellis hispidus:vocatūq3 est nomē eius esau:protinus alter egredit:plantā fratris tenebat manu:t idcirco appellauit eū iacob. Sexagenarius erat ysaac qñ nati sunt paruuli:quib9 adultis factus est esau vir guarus venādi t hō agricola:iacob aūt vir simplex habitabat i tabernaculis: ysaac amabat esau eo q̄ de venatiōibus illius vesceretur:t rebecca diligebat iacob. Coxit autē iacob pulmentū. Ad quē cuz venisset esau de agro lassus:ait. Da mihi de coctiōe hac rufa q: oppido lassus suz. Qua ob cām vocatū est nomē ei9 edō. Cui dixit iacob. Vende mihi prīogēita tua. Ille rñdit. En morior:qd mihi prīogēita. Ait iacob. Jura ḡ mihi. Jurauit ei esau t vendidit prīogēita: t sic accepto pane t lētis edulio cōedit t bibit t abijt: paruipēdens q̄ prīmogenita vendidisset.

¶ Capitulū. xxv.

A Brahā. Post q̄z fuit descripta linea de
riuatiōis ppli dei p abrahā describit hic deriuatio p alterz stipite q̄ est ysaac t diuidit in duo. ¶ Primo ponit abrahe consumatio. ¶ Scōo ysaac mltiplicatio ibi. |hec quoq3 sunt gñatiōes ysaac.] Prima in duas: q: ꝑmo ponit pars ꝓncipalis. Scōo incidētalis ibi. |hec sūt gñatiōes ysmaelis.] Scriptura sacra ꝓncipalr intēdebat cōtinuare deriuationē ppli dei:ad q̄ mors abrahe nō attinet. Sed q: ante mortē suā disposuit de filijs suis q̄ntū ad hereditariā successionē t quātū ad locoꝝ inhabitationē vt pz imediate q̄ multū attinebat ad cōpletionē ꝓmissoꝝ a deo:iō fit mentio de morte abrahe: t q: ista diuisio fuit inter oēs filios abrahe iō ponit qūo post mortē sarre aliā supduxit vxorem. |abrahā vo aliā duxit vxorē.] hoc vr fuisse imediate post q̄z ysaac accepit rebeccā:q: tn ia abrahā eēt antiquus non erat tps differēdi mrimoniū q̄ facturus erat. ¶ Sz q̄re abrahaz accepit vxorē cū ia antiquus eēt nec erat rōnabile acciper ꝓpter ꝓtinēdā libidinē:nec etiā pp ꝓlem q:ꝓles in q̄ bñdictiones cōplēde erāt ia nata fuerat.s.ysaac:de q̄ multitudo posteritaꝫ ꝓmissa fuit q̄si stelle celi t q̄si harena q̄ ē in littore mar| vt pz.ē.22.c. Rñdet Jsido.q: nō fuit pp libidinē vl explēdam vel cōpescēdā:q: etas vtrūq3 ꝓhibebat:sz fuit pp significationē.s.vt sic agar t ysmael significāt carnales veteris testamēti:ita cethura t filij eius significāt hereticos in nouo testō:q licet putēt se ptinē ad vitatē eccl'ie tn nō ptinēt q: eccl'ia catholicoꝝ signata p sarrā vna manet. Et dom ḡ q̄ abrahā accepit vxorē pp ista duo.s.pp significationē q: forte deus mouebat eū ad faciēdū ista vt significarent aliq̄ futura:sic.n.pbauim9.ē.15.c.interdū fit ꝓphica significatio p vba. Intduz aūt p facta vt p istas gñatiōes significarent hebrei carnales t catholici xp̄iani t falsi xp̄iani.s.heretici. ¶ Etiā fecit ꝫ ꝓpter multiplicationē gñis:q: lz multiplicata eēt stirps abrahe deus tn volebat eā magis multiplicare:iō dcm Jsidori sz q̄ nō accepit abrahā cethurā pp ꝓlē itelligēdū est q̄ nō accepit eā solū pp ꝓlē sed etiā pp significationē:de ꝫ August.de ciui.dei.16.lib.c.37.vel dicit q̄ iō ꝑmisit deus abrahā ducere aliā vxorē post sarrā vt hoc exēplo dānarent qdā heretici q̄ postea.scōas nuptias dānauerūt. ¶ Sed q̄re q̄re abraham assumpsit mulierē de chananeis cū mādauerit filio suo q̄ nō accipet vxorē de eis: Rñdet q̄ hoc fiebat pp electionez ppli dei vt tot9 descēderet de stirpe abrahe t nō cōmitteret genti bus idolatrax:t q: tot9 dei pplus deriuādus erat p ysaac: si assumpsisset ysaac vxorē de chananeis:pplus dei totalr eēt cōiūct9 chananeis. Decuit ḡ accipe de cognatiōe abrahe sz de filiab9 nachor abrahā aūt assumēs cethurā in vxorē nō intēdebat augē pplz dei q: sciebat q̄ bñdictōes cōplēde essent in ysaac t nō in Jsmaele vt pz.ē.17.c.21.c. Luz ḡ filij postea nasciturī nllo mō ptinebāt ad pplm dei nō referebat magis sic q̄s alr agē vl de stirpe sua accipe vxorē vl de chananeis: |noie cethurā.] Hebrei qdaz dicūt q̄ ista fuit agar t vocat cethura.i.thurificata fm iterptationē hebraicā. Q: postquā de domo abrahe eiecta fuit sp se custodiuit imunē t imaculataz ab actu venereo:iō meruit postea recipi:dicūt enī q̄ mors tua sarra abrahā misit ysaac filiū suū ad reducēdū eā etiā: qa hoc erat valde cōgruū vt agar q̄ vxor erat t videbat ei q̄si iniuria facta cū ad instātiā sarre eiecta fuisset nūc iterꝫ ad pristinum reciperetur. Hoc etiā excusat etatē abrahe ne senex arguatur

Abā.j.a

infra 47 a Heb.ix.

A Qō.j. Cur Abraham cū eēt senex accepit alia q̄z vxorē rñsio

ꝓphetica significatio q̄ mō

A Qō.ij. Cur Abraham accepit vxorem chananeam rñsio

Opinio hebreorum.

guatur nouas nuptias affectasse. ¶ Sed cõtra ℔ arguit qa dī q filij cethure fuerũt isti.s.Zamrã ⁊ iecsan ⁊c.deide.j.dicit q filij agar egyptie fuit ysmael. Satis g̃ in ℔ distiguit vtrãq3 ponẽs eis diuersos filios: ẽt q: agar vocat egyptiã: ⁊ famulã cethurã aũt nõ vocat egyptiã nec famulã.q.fuerit ipa de tra chanaã in q̃ abrahã hitabat: ⁊ nũq3 fuerat ancilla. ¶ Itẽ q: vr̃ ista q abrahaz dedit oia q̃ possidebat filio suo ysaac: filijs aũt pcubinaꝝ largit⁹ ẽ munera: g̃ vr̃ q nõ fuit vna sola concubina.s.agar ſz ẽt cethura fuerit alia. ¶ Possent tñ dicẽ hebrei q ponit ibi plr̃e p singulari sic aliqñ pſueuit in scriptura ⁊ etiã dici posset q iste fuerũt diuerse pcubine: nõ q̃tũ ad rem ſz q̃tũ ad tps q: agar p̃ copulata hz locũ vnius cõcubine. Eadẽ ãt copulata post mortẽ sarre hz locũ alteri⁹ cõcubine: ⁊ ad ℔ põt iduci q: in hebreo nomẽ istõ qõ sigat cõcubinas plr̃.s.ḷ hapilgasin. ⌋ scribit dimi⁹: quia deficit ei vna lr̃a ſm loca in qb⁹ alias scribit: lz illi⁹ lr̃e defect⁹ nõ mutat vim p latiõis ſm modũ idiomatꝝ hebrayci. Sed ista distinctio supposita nõ sufficit ad distinctionẽ quã ponit scriptura int agar ⁊ cethurã: q: scriptura nõ ponit distinctiões formales vel rõnis ſz reales nisi solũ in aliq̃ loco valde spãlr̃. ¶ Doctores ãt catholici: tenẽt q ista cethura fuit alia ab agar: ⁊ fuit iuuencula vt ait Aug.16.de ciui.dei.c.29.q: cũ iã corp⁹ abrahe eẽt emortuũ nõ posset gñare nisi ex valde iuuẽcula: vocaf.n.corpus abrahe ab apl'o q̃st emortuũ vt p3 ad Rom̃.4.c.⁊ ad hebreos.xj. Et ℔ referẽdo ad tps cõcept⁹ sarre q̃to magis esset emortuũ post ãnos.40.qñ ysaac accepit rebeccã vt p3 sequẽ. c.qũo g̃ posset gignere nisi ex aliq̃ valde iuuẽcula. Agar aũt nõ erat iuuẽcula imo erat vetusta: q: trãsierãt anni.54.ex q bus genuerat ysmaelẽ: p3 q: ysaac erat qñ accepit vxorẽ.40. annoꝝ: ⁊ tũc accepit vxorẽ cethurã abrahã. Sed ysmael natus fuerat.14.annis ante ysaac g̃ erãt tũc.54.ãni a tpe q̃ peperit agar: Añs p3: q: ysaac nat⁹ fuit: anno cẽtesimo abrahe: vt p3 ſ.21.c.ysmael aũt nat⁹ fuit anno.86.abrahe vt p3.ſ.16. c.in fine. Si aũt erãt anni.54.ex q̃ agar peperat cũ ipa tunc ad min⁹ eẽt annoꝝ.20.vl̃ pluriũ q: in illo tpe nõ cogſcebant carnal'r puelle in tã parua'etate sicut nũc ſegl̃ eã tpe q̃ abraham accepit cethurã fuisse annoꝝ.80.vl̃ ad min⁹.14.q̃ etas ad mr̃imoniũ iepta valde est in mulierib⁹. ⌋ que pepit ei. ⌋ q: erat iuuẽcula potuit pcipe ex sene pp tẽperiẽ seminis sui cõtẽperãtis semẽ senile. Est enĩ semẽ senile frigidũ: ⁊ ineptũ ad pceptũ vbi pportio magne bonitatꝝ in semie iuuenili in adolescẽtula sup excedãt intẽperiẽ eius vt possit reducẽ ad tẽperiem. ⌋ Zamrã ⁊ iecsan. ⌋ isti oẽs sunt capita ppl'oꝝ ⁊ ducẽs sicut de ysmaele ozti sũt duodeciz duces q fuerũt pncipes i generatiõib⁹ suis ⁊ vocabulis suis vt p3.j. ⌋ Madian. ⌋ ab isto venerũt madianite q hitabãt circa mõtẽ synai i exitu de egypto post mare rubrũ. Et de his accepit Moyses vxorẽ.ſ.de filiab⁹ sacerdoꝝ madian vt p3 exo.2.c.⁊ isti postea adiuuerunt moabitas vt pugnarẽt cõ hebreos ⁊ dederũt filias suas scortãdas vt deciperẽt israelitas inducẽdo eos ad cultũ dei phegor vt sic de⁹ israscerẽt eis: ⁊ ipi dederũt cõsiliũ de vocãdo balaaz ariolũ vt malediceret hebreis. De q̃ Nume.22.⁊.25.c.cõtra hos postea pugnerũt hebrei ⁊ occiderũt qnq3 reges eoꝝ vt p3 Nume.31.c. ⌋ Iecsan q̃q3 genuit saba. ⌋ ab isto vr̃ denominata q̃dã regio q̃ ẽ i arabia q̃ habũdat thure. ⌋ filij dadan asurin. ⌋ Aliq putãt ab ℔ assyriã dictã: ſz falsuz est q: assyrij dñr ab asur q edificauit niniuẽ vt p3.ſ.10.c.niniue aũt caput est assyrie: vt p3 in ppbia naum q pphetãs cõ assyrios pncipal'r ppbat cõ niniuẽ vbẽ sanguinũ. ⌋ ⁊ lathusin. ⌋ ista non sũt noia singularit̃ dicta ſz plr̃ vt p3 ex hebraica terminatiõe q̃ nõ conuenit singulari: ⁊ dñr isti lathusin: eris ferri metalloꝝ q̃s cesores. ⌋ Laomin. ⌋ isti ſm hieronymuz philargi vocant qui sũt pncipes multoꝝ ppl'oꝝ. ⌋ de madian ozt⁹ est epha. ⌋ ab isto dicta fuit q̃dã tra apud madian in õserto de q̃ Isa.60. c.inũdatio camelorũ opiet te dromedarij madian ⁊ epha. ⌋ ⁊ epher. ⌋ dicit aũt hiero. ⁊ Josephus i libris ãtiqtatũ q̃ afer vnus de posteris abrahe exercitũ duxit in libyã ibiq3 castrametat⁹ terrã illã a suo noie aphricã nũcupauit. Dicit ẽt q̃ ge deus siue celde⁹ ppba q ⁊ malchus dict⁹ ẽ iudeoꝝ historiã scripsit ⁊ dixit q̃ ab vno filioꝝ cethure syria noiata ẽ: ab alio vero q dict⁹ ẽ apher aphricã dictã fuisse cui descẽdẽti in libya hercules tulit auxiliũ: ⁊ filiã ei⁹ noie ethea tulit hercules in vxorẽ ⁊ genuit ex ea dodozan cuius filij⁹ fuit phozon ſz hoc falsuz q: a tpe isto vsq3 q̃ hercules fuit vir pugnator fluxerũt anni plures q̃ septigẽti: ⁊ viginti: q: hercules fuit tpe primi belli troiani, ſ.qñ occisus fuit laomedon vt p3 ex cronicis vniuersis ⁊ ex poet. Fuit ãt ℔ duz apõ iudeos iudicaret thola vt p3 ex cronicis iosephi ⁊ Eusebij ⁊ Aug. ⁊ in lib.6.Ethimo. g̃ nõ potuit aliqs de nepotib⁹ abrahe vsq3 ad illõ tps cõcedẽ epher aũt nepos fuit abrahe ⁊ filij⁹ madian: si cõũgerentur anni ex q̃ tpe nat⁹ fuit madian vsq3 ad ãnũ q̃ mortu⁹ ẽ epher q: sũt due gñatiões ſm vitã illi⁹ tpis rõnabil'r eẽnt q̃si trecẽtl ãni nll'o mõ posset g̃ apher videt tpa herculis.ſ.post septin gẽtos: ⁊ pl'res ãnos. Dicit ẽt Josephus: ⁊ alij antiq cronographi hebreoꝝ q̃ filij cethure ex noie sarre se saracenos vocauerũt: ⁊ obtinuerũt p̃ traconitidẽ q̃ est in iudea ⁊ phenicẽ arabiamq3 vsq3 ad terminos maris rubri. Hieron⁹. aũt dicit ab istis filijs abrahe occupatas indie regiões. Et ℔ verisimilius ẽ q: dī.j.q̃ abrahã separauit duz adhuc viueret filios cõcubinaꝝ ab ysaac p̃ ptẽ orietalẽ: qõ p̃t itelligi absolute ſcz q̃ separauit eos ad orietalẽ plagã respectu toti⁹ mũdi q̃ est india: vel vocaf orietalis plaga respectiue.ſ.cõparãdo tras in qbus hitauerũt filij cethure: ⁊ ysmaelis a tra in q̃ hitauit ysaac: ⁊ isto mõ de duob⁹ locis existẽtib⁹ circa extremitates occidẽtis dicimus q̃ adhuc vn⁹ ẽ magis orietalis q̃s ali⁹. ⌋ Dedit aute oia q̃ possederat. ⌋ gñal'r oia bona mobilia ⁊ imobilia si qua bẽbat vt agrũ que ẽmit ab ephron vt p3.ſ.23.c.⁊ nemus qõ pſeuit in bersabee: ⁊ puteos q̃s ibi fodit vt p3.ſ.21.c.Et rõ fuit q: de⁹ dederat abrahe ysaac tanq̃ filiũ pncipalẽ in q̃ bñdictiões cõplẽde erãt vt p3.ſ.17.c alij aũt erãt min⁹ pncipales iõ potuit dare rõnabil'r isti pluſq̃ oib⁹ alijs: alias.n.nõ esset iustũ q̃ tñ abrahaz melioraſſet cõditionem ysaac q̃ daret ei pluſq̃ alijs septẽ iũctis. ⌋ filijs aũt pcubinaꝝ largitus ſ est munera. ⌋ vocat filios pcubinaꝝ filios cethure ⁊ agar: nõ q̃ cõcubine fuerint q:.ſ.16.c.dī q̃ abrahã accepit agar in vxorẽ. Jn pn⁹ aũt hui⁹.c.dī q̃ accepit cethurã in vxorẽ. Nec.n.accepisset scũs ppba abrahã cõcubinã q: sciebat mortale pctm̃ eẽ qõ nulla rõne ppetraret ſz vocanꝰ pcubine respectu agar que pncipal' vxor fuit: vel vocãtur pcubine q: nõ fuerunt accepte in mr̃imoniũ: cũ ea solẽnitate q̃ accepta fuit sarra. ⌋ largit⁹ ẽ munera. Jdest ẽdit eis aliq̃ bona mobilia siue in pecunia siue pecorib⁹ q̃ in cõparatiõe bonoꝝ datoꝝ ysaac nõ videbanꝰ hereditas ſz q̃dã leuia mũera. ⌋ ⁊ separauit eos ab ysaac. ⌋ ne manerẽt in eadẽ tra. q: sciebat eos tãtũ multiplicandos in ple ⁊ bonis tpalib⁹ q̃ in eadẽ tra non caperenꝰ. Sic enĩ dī de abrahã ⁊ loth.ſ.13.c.q̃ diuites erãt valde in auro ⁊ argẽto ⁊ pecorib⁹ in tãtũ q̃ tra eos capere nõ poterat: iõ diuisi sũt ab inuicẽ. Uel q: putauit abrahaz ⁊ in spũ cognouit q̃ si ysaac manẽt in eadẽ tra cũ alijs magne rixe seq̃rent: q: alij inuiderẽt ysaac: q: plr̃a susceperat: iuidia aũt multj malis pberet itroitũ. ¶ Cũ aũt separati se nõ viderẽt inuidẽdi nec maligñadi locꝰ nõ eẽt. Uel q: abrahã deo reuelãte cogũit q̃ cultus dei i solis succeſſoribꝰ abrahe p ysaac mãsur⁹ erat: iõ diuisit eos ab ysaac ne posteritas alioꝝ posteritatẽ ysaac a dei latria disturbaret: vl̃ q: hitare i tra chanaã ptinebat ad ptẽ repromissiõis fcẽ abrahe: imo ista fuit p̃a repromissio vt p3.ſ.12. c.ſz alij filij abrahe nõ erãt pticipes isti⁹ repromissiõis: cũ i solo ysaac cõpleri deberẽt q: i illo vocãdũ erat semẽ abrahe vt p3.ſ.22.c iõ filij cõcubinaꝝ nõ debãt hitare i tra illa. Nam lz añ õscẽsuz i egyptũ tra bñ capet oẽs istos filios abrahe quia pauci erãt: ſz postq̃ redijssẽt multiplicati de tra egypti filij israel: ⁊ alij filij abrahe mltiplicarenꝰ nimis: tra eos cape nullomõ posset iõ neẽe erat hebreos pugre cõ eos vt expellerent de tra. Et ℔ erat valde magnũ icõueniẽs: q̃ volẽs cauẽ abrahã: ⁊ videns sic futuꝝ i spũ ⁊ ex pcedẽtib⁹ reuelatiõib⁹ diuisit oẽs istos: ⁊ ista fuit cã q̃re vt p3.j.35.c.⁊.36. sepat⁹ fuit esau cũ sua pgenie ad mõtẽ seir.ſ.ne postea debuissent eos hebrei inde expellẽ. ⌋ ab ysaac filio suo. ⌋ vocat ysaac filiũ suũ: q: licz alij filij eẽnt abrahe ſpãli mõ tñ ysaac: q: p mltas pces cõcessus erat ⁊ p miraculũ cõcept⁹: cũ vterq3 parẽs senex eẽt ⁊q̃ magis obstabat mr̃ erat sterilis: õsiterãtq3 ei fieri muliebria: vt p3.ſ.18.c.⁊ i ℔ nomẽ ei⁹ manẽ õbebat vt dī.ii.ca. Jn ysaac vocabit tibi semẽ. ⌋ ad plagã orietalẽ ⌋ .i.ad tra iudee vt aliq volũt ⁊ sic dixim⁹.ſ.ſm btm̃ Hiero. ℔ ãt itelligi p̃t q̃ntũ ad filios cethure ſz nõ q̃tũ ad filios ysmaelis: q: ysmael cum sua posteritate hitauit circa sur vt p3.j.i l'ra. Sz q̃modocũq3 sit tã filij ysmael' q̃s cethure erat magis orietales q̃s filij ysaac. De filijs.n.cethure notũ ẽ. De filijs ãt ysmael' p3 q: hitatio eoruz fuit ab euila q̃ ẽ ps indie vsq3 tminos egypti: g̃ q̃tũ ad vnã ptẽ magꝰ orietales fuerũt. ⌋ fuerũt q̃s dies vite abrahe. ⌋ hic ponit abrahe ꝓsumatio. ⌋ cẽtũ septuagitaqnq3 ãni. ⌋ isti ãni ponũt distincti i hebreo.ſ. ⌋ cẽtũ ãni: ⁊ septuagita ãni: qnq3 an-

E
Inuidia in ti oitũ malis mltis pbet.

nl.]ꝛ dn̄t h̄ eē ad ōsignādū ꝙ ita fuit abrahā a pctō mūdus
qn̄ fuit.70.āno sic̄ qn̄ fuit gnqꝫ: ꝛ ita qn̄ fuit centū sic̄ qn̄ fuit
gnqꝫ.[ꝛ ōficiēs mortu⁹ ē.]ōficē dr̄ qn̄ aliqs n̄ morte violēta
nec ex aliq̄ mag̃ corpis disꝓpotōe morit̄ ſꝫ paulati ōficiēte
nāli p ꝯsūptōnē hūidi radical' dōec hō sit q̄si ōficat⁹: ꝛ tal' est
mors q̄rūdā hitātiū i q̄dā pte hibnie vl' in locis tēpatissimis:
ois.n.q ōfic̄ morit̄ ſꝫ n̄ ois q morit̄ ōfic̄ cū ōficē signet mortez
māsuetā.[mortu⁹ ē i senectute bō].i.mōtu⁹ fuit dū eēt senex
ꝛ bon⁹: qꝛ i grā mortu⁹: eꝯ āt dr̄ ō mal'.ps.54.viri sāguinuꝫ
nō dimidiabūt dies suos. Sic ēt dr̄ eccle.7.c.noli eē stult⁹ ne
moriaris i tpe nō tuo.[ꝓuecteqꝫ etat̄].i.magne etat̄ vl' lon
ge etat̄.[ꝛ plen⁹ dieꝝ].s.qꝛ n̄ vēit ei senect⁹ an̄ tp̄s sic̄ aliqn̄
euenit pp dolores ꝛ ifortunia: vt ait Boe.de ꝯso.li.j.metro p̄
vēit.n.ꝓpata mal' iopina senectus: ꝛ dolor etatē iussit ieē su
aꝫ. Intēpestiui fundūt vtice cani. Et tremit effecto corpe laxa
cut̄.[Cōgregatusqꝫ ē ad ppl'ꝫ suū].i.ad p̄res scōs q erāt i li
boꝛilli vocāt ppl's: qꝛ vt Aug. sepe inuit i lib.de ci.dī: due sūt
citates.s.citas dī ꝛ citas diaboli: oēs.n.bōi vnā citatē faciūt
oēs vō mali aliā citatē. Et qꝛ citas ppl's ē iō citas dī vn⁹ ppl's
est: ois g̃ bon⁹ moriēs ꝯgregat̄ ad ppl'ꝫ suū.i.ad bonos iā mō
tuos: tpe āt abrae qꝛ porta padisi pctō p̄mi parentis vsqꝫ ad
xp̄i mortē clausa erat iō oēs bōi q̄tq̄t erāt mōtui i libo mane-
bāt tō.n.dī citas ibi erat ꝛ i purgatorio: q̄ꝫtū ad alios paulo
ipfectiores. Abraā g̃ q ad ppl'ꝫ suū ꝯgregat⁹ dr̄ ad libū ōscen
dit q noiat̄ sin⁹ abrae. Gl.āt or.d.[ad ppl'ꝫ suū].i.ad āgelos
qꝛ forte n̄ erāt tc̄ tot bōi mortui q facerēt ppl'm. Et si dicat̄ ꝯ
qꝛ abraā n̄ iuit ad āgelos qꝛ vsqꝫ ad passionē ihu xp̄i nemo as
sūpt⁹ fuit ad societatē āgeloꝝ. ¶ Rn̄deri possit ꝙ lꝫ nō tn̄sie
rit ad āgelos ſꝫ reꝫ trāsiuit ad eos ſꝫ ieffabilē spē. Ul' p̄t dici
ꝙ tn̄sijt ad societatē āgeloꝝ n̄ ſꝫ btitudinē q̄ ē i fruitiōe ſꝫ ſꝫ
getudinē ab oi pēali ifestatōe: qꝛ lꝫ i libo deū nō ꝯtēplāt pēas
tn̄ nll'as expiūt: ē tn̄ ibi aliq̄ pēa dāni iq̄ꝫtū aīa soluta trēo cā
cē apta erat vidē deū: ꝛ qꝛ ibi nōdū videt accēdit ōsideriū: ex
q̄ tāq̄ꝫ amās expectās cruciat̄ dōec p xp̄m ide educta tn̄siret
ad btificā visionē: hoib⁹ āt viuētib⁹ n̄ ꝯtigit istud ōsideriū nec
iste cruciat⁹ qꝛ aīa alicui⁹ viuēt̄ nōdū attigit t'minū i q̄ dispo-
sita sit ad frui: ad veniēdū tn̄ āgustias h⁹ diutine expectatiōis
veniūt āgeli dī ad viros bonos ibi manētes: qꝛ ꝯciues sui sūt
cū certissime spectēt ad citatē dī: ꝛ ml'ta nutu dī de vita et'na re
uelātes: ꝛ ō statu ꝓspo amicoꝝ viuētiū p q̄ ml'tū ab āgustijs
leuiāt̄ ō qb⁹ mag' dicet̄ Deu.3.c.[ꝛ sepeliert eū ysaac ꝛ isma
el.]Ml'ti alij ꝯuenert ad exeqas abrae: ſꝫ n̄ fit h̄ mtio de eis
qꝛ ysaac ꝛ ismael erāt p̄ncipales ꝓso'. Sic.n.ad exeqas sarre
tō citas ebrō ꝛ vniūsa gens etheoꝝ affuit vt patuit.s̄.23.ca.
Dōꝫ ēt ē ꝙ alij filij abrae ō cethura ad sepl'turā abrae ꝯuene
rit audita mōte ei⁹: n̄ tn̄ noiant̄ qꝛ p̄ncipaliores erāt ysaac: ꝛ
ismael.[In spelūca duplici.]Quare ista spelūca vocat̄ du-
plex cā fuit assig̃ta.s̄.23.c.s.qꝛ vna erat p viro alia p vxo.vel
qꝛ p q̄lꝫ erat duplex q̄dā p toto cor' q̄dā p crurib⁹.[q̄ sita ē i
agro ephrō].i.i agro q erat quōdā efrōis. Sic h̄r.s̄.23.c. ꝛ cō
firmat⁹ ē ager q̄ndā efrōis: i q̄ erat spelūca duplex ꝛ pōit h̄ istō
nom̄ efrō diminute.s.vna lr̄a ōficiēte sic̄ dixim⁹.s̄.23.c. ꝛ istō
nom̄ efrō aliqn̄ pōit ōcliabile aliqn̄ idecliabile.23.c.pōebat̄ ō
cliabile i ag̃ efrōis: h̄ pōit̄ idecliabile. Sic ēt dr̄.j.49.c. cū dr̄
i spelūca duplici q̄ ē i ag̃ efrō ethei ꝯ faciē mābre. Sic ēt istō
nomē abraā iterō ōcliat̄ iterō n̄ vt pꝫ ex supiorib⁹.[e regiōe
mābre].i.ꝯ mābre qꝛ istō sepl'chrū n̄ erat i valle ſꝫ ex̄ erat re
spiciēs vallē. Alij volūt ꝙ mābre sit ip̄a citas ebron vt inuit
lr̄a.s̄.23.c.i fine: ꝛ tc̄ ē sēsus ꝙ sepulcrū illō sit respiciēs cita-
tē ebrō q̄ vocat̄ mābre. Et istō ē veꝝ.s.ꝙ ip̄a ebron sit mābre
qꝛ al'r n̄ p̄dicaret̄ vnū de altero i recto vt pꝫ.s̄.23.c.cū dr̄ ꝙ re
spiciebat mābre h̄ ē hebrō i t'ra chanaā ꝛ ibi magis ō h̄ dcm̄
est.[e regiōe:]dictio cōposita ē vide vt dixim⁹ ō ea.s̄.21.cap.
[quē emit a filijs heth].i.ab etheis. Et si arguas ꝯ qꝛ dictū
fuit imediate ꝙ emerat abraā istū agrū ab efrō filio seor. Rn̄
det̄ ꝙ ista idē sūt: efrō.n.ethe⁹ erat qꝛ erat fili⁹ seor ethei emē
do g̃ ab eo dicebat̄ emē ab oib⁹ etheis qꝛ lꝫ ager ille ad efrō
ptinēt qꝛ tn̄ abraā aliēigena erat videbat̄ ille ager oiuꝫ etheo
rū eē ꝓut ethei sūt disticti ppl'i ꝯ hebreos: de qb⁹ erat abraaꝫ.
Iō vocat̄ abraā hebre⁹ vt pꝫ.s̄.14.c. Ul' dr̄ ꝙ ille ager erat in
medio agrū alioꝝ etheoꝝ: ꝛ qꝛ vtebat̄ p̄iudiciū alioꝝ iō req
rebat̄ ꝯsēsus eoꝝ ꝛ q̄ꝫtū ad h̄ nece fuit abraā rogare eos qō
sat̄ ē emē. Ul' forte ōdit cuilꝫ eoꝝ aliqd vt assēsuꝫ vēditiōi p̄
starēt q̄ten⁹ sua intererat: vl' forte erat iter eos lex aut ꝯsuetu
do vt nll's possꝫ vēdē posſionē aliq̄ꝫ aliēigene sin̄ ꝯsēsu oiuꝫ
eoꝝ: iō abraā q̄siuit ab oib⁹ ꝯsēsū ꝛ sic videbat̄ a cūct̄ emisse

agrū illū.[ibi sepl't⁹ ē ip̄e ꝛ sarra vxor ei⁹.]qꝛ mos erat p̄triar
chaꝝ apō se vxores suas sepelire: ō his p̄triarchis q ibi seput
ti sūt dcm̄ fuit.s̄.23.c.[ꝛ post obitū abrae bn̄dixit de⁹ ysaac]
.i.ml'tiplicauit eū i bōis spūalib⁹ ꝛ tpalib⁹. Bn̄dictio.n.sp im-
portat augm̄tū.[ꝛ hitauit iux̄ puteū cui nom̄ ē vidēt̄ ꝛ viuē
tis.]iste pute⁹ ē noiat⁹ sic ab agar vt pꝫ.s̄.16.c. ¶ De q̄ ēt di-
xim⁹.c.p̄ce.ē āt iste pute⁹ tc̄ b'sabee ꝯ australē plagā pgētib⁹
ad egyptū. ¶ Et dicet aliqs ꝙ iste ē pute⁹ b'sabee q iterp̄tat̄
pute⁹ septim⁹ vl' pute⁹ iuramti ſꝫ fuit noiat⁹ varijs noib⁹ a di
uersis ꝓsōis pp diūsos effect⁹. ¶ Rn̄det̄ ꝙ n̄ ē idē pute⁹ nec
idē loc⁹ qꝛ p̄ce.c.vbi dr̄ de aduētu rebecce cū eliezer dr̄ ꝙ eo
tpe ysaac egressus fuerat ad meditādū i ag̃ p viā q̄ duc̄ ad pu
teū cui nom̄ ē viuēt̄ ꝛ vidēt̄: ſꝫ tc̄ abraā morabat̄ i b'sabee: vt
pꝫ ex s'riorib⁹ g̃ b'sabee n̄ ē pute⁹ viuēt̄: ꝛ vidēt̄: ē tn̄ ꝓpinqu⁹
ei i tm̄ ꝙ hitās i vno loco dicat̄ hitare i alio: vt pꝫ.j.25.c.vbi
dr̄ ꝙ hitatio ysaac fuit i b'sabee lꝫ aliqn̄ fuerit i puteo vidētis
ꝛ vidēt̄. Dō ē g̃ ista eē duo loca.s.ꝙ b'sabee sit loc⁹ i q̄ hitabat
abraā: ꝛ i q̄ postea hitauit ysaac ꝛ apō hūc erat pute⁹ quē fo
derat abrahā cū s'uis suis: vt pꝫ.s̄.21.c. ꝛ sup h̄ iurauit ei abi
melech rex gerare ne eū vl' successoꝛs suos ifestar̄t ꝛ p h̄ iura
m̄to vocat⁹ fuit b'sabee q̄si b'senoa: ꝛ apō eūdē abraā ōdit ag-
nas.vij. abielech ꝛ p ill' vocat⁹ fuit b'sabee q̄si b'seua.s.pute⁹
septē. Pute⁹ āt cui nom̄ ē viuēt̄ ꝛ vidēt̄ ē itra solitudinē p q̄ꝫ
errabat agar ꝛ cū sitiret ismael iacēs moribūdus s̄b arbor ōn̄
dit ei ds illū puteū siue fōtē ꝛ sic ille aliq̄l'r distat a puteo quē
fodert̄ s'ui abrae ꝛ ē i b'sabee. hec s̄t g̃nones ismael'.]h̄ pōit̄.2.
s.ps icidētal'. Fecerat m̄tiōꝫ s'cpt'a ō honor quē ismael exhibu
it abrae morieti ꝛ iā mōtuo: iō m̄ruit vt ōscribēt̄ h̄ ei⁹ g̃no[ꝛ
h̄ noia filioꝝ ei⁹.]ponūt̄ h̄ duodeci duces ō g̃ne ismael' q fue
rūt p̄res sāiliaꝝ ꝛ ꝓmissi fuert̄ abrae.s̄.17.c.[i g̃nonib⁹ suis.
qꝛ isti oēs filij n̄ fecert̄ oēs vnū ppl'ꝫ l' vnā cog̃tiōꝫ sic̄.12.filij ia
cob ſꝫ diūsas cog̃tōes ꝛ diūsas gētes vt.j.patebit.[ꝛ voca-
bul' suis.]qꝛ isti fecerūt gētes tā diūsas ꝙ diūsa idiōata hūe
rūt ꝛ diūsa noia t'raꝝ fecert̄.[p̄gēit⁹ nabaioth.]ō q̄ ait Hie.
ꝙ ois r̄gio ab eufrate vsqꝫ ad mar̄ rubrū nabathea dr̄ q̄ ē q̄-
dā ps arabie.[dīn̄ cedar.]a q̄ cedar q̄dā r̄gio i ōs'to arabie it̄
chanaā ꝛ egyptū: ō q̄ ps.119.cū hitātib⁹ cedar ml'tū icola fuit
aīa m̄a: ꝛ ō h̄ dr̄ Iere.c.j.cū dr̄ tn̄site ad isulas cethi ꝛ i cedar
mittite ꝛ ꝯsidate vehem̄t si fcm̄ ē h⁹scemōi ꝛ si mutauit gēs
dos suos ꝛ c̄te ip̄i n̄ s̄t dij.[duma.]a q̄ duia r̄gio q̄dā.[thēa
ab h̄ themā citas ꝛ ꝓuicia ad m̄ridie i iduma ō q̄ erat elifaꝫ
thēanites vn⁹ ō amicis iob: iob.4.c.[cethma.]a q̄ noiat̄ ce-
thūa r̄gio q̄ est ad ori.ō alijs āt.d. Hie.ꝙ ci.ꝛ pagos ꝯdidert̄
ſꝫ noia eoꝝ l' mutata l' icog̃ta s̄t.[ꝛ h̄ noia p castel.ꝛ op.eoꝝ
i q̄ nōt̄ ꝙ q̄lꝫ istoꝝ caste.ꝛ op.ꝯstruxit: ꝛ illa noiant̄ noie isto
rū ſꝫ vt dcm̄ fuit pl'a noia istoꝝ abolita s̄t[.xij.p̄n.tri.suaꝝ]
i.isti.12.fuert̄ capita diū.tribuū ꝛ gētiū: hūit āt ismael aliqs fi
lias ſꝫ n̄ noiant̄ qꝛ solū itēdit ponē scri.capita tri. Ml'ieres āt
nūq̄ꝫ s̄t capita tri.an̄s pꝫ.j.28.c.vbi dr̄ ꝙ esau duxit i vxorem
maelet fil.ismael' sororē nabaioth.[ꝛ ōficiēs].s.mōte nāli se
nectute g̃uāte q̄ttidiana vrgēte corpis solutiōe. Et dn̄t iudei
ꝙ n̄ dr̄ istō vbū ōficiēs i sa.scri.nisi ō bōis ꝛ iō dn̄t ꝙ pēituit
maloꝝ p̄ritoꝝ an̄q̄ꝫ morēt̄.[ꝛ mortu⁹ ē]disentia vt iu.volūt
[ꝛ apposit⁹ ē ad po.su.].i.duct⁹ ē ad libū abrae i q̄ erat totus
po.ci.dī q̄ erat tc̄ i c̄ta expectatōe future feli.hitauit āt ab eui
la.dr̄ euila siue euilath r̄gio idie ab euila nepote heth: ꝛ istā
circuit phisō vt pꝫ.s̄.2.c.ex q̄ vr̄ ꝙ ista t'ra ē meridiana mag'
q̄ꝫ ethi.qꝛ illa.iiij.flu.se h̄nt ꝙ p̄m ē magis meri.2m min⁹.3m
min⁹.4m valde septen.vt pꝫ ex situ t'ra.p q̄s tn̄seūt: ſꝫ n̄ dire-
cte ꝯcludit̄: nā p̄m⁹ flu.pa.q vocat̄ phisō: vocat̄ apō gētiles ꝛ
latios gāges: ꝛ itrat p frōtē idie vt pꝫ.j.ō orme.mū. Sꝫ frōs
idie l' asie n̄ ōcliat ad meri.sic̄ ethio.q̄ ē i latē meri.asie. Sꝫ vt
dcm̄ ē.s̄.2.c.ō situ t're.pa.ē aliq̄l'r ꝯ septē.ꝛ n̄ s̄b liea eqnoc(vt
aliq)qꝛ flu.oia pa.nascūt̄ i ori.v'sus sep.ꝛ ibi n̄ ē mag̃ distātia
a pa.t're.flu.āt p⁹ ortū suū variāt̄ huc l' illuc ꝛ dū lōgi⁹ rece-
dūt a loco origis magis huc l' illuc flectūt̄ vt pꝫ i phisō. Naꝫ
i ori.ē ꝛ ꝯdit̄ i oceāo.2⁹ q ē nil⁹ l' giō tēdit ad ethi.q̄ est magis
meri.q̄ꝫ m̄dia frōs asie ſꝫ i ortu suo i idia mag' ōcliat ad m̄ri.
phisō q̄ꝫ giō.i.nil⁹. Et illō ēt qō dicebat̄ n̄ ē simpl'r veꝝ.s.ista
fluia se h̄nt p ordinē ꝙ vltim it̄ ea mag' septē.ē q̄ꝫ alia: ꝛ sic p
ordinē it̄ aliq̄. Nā it̄ oia.4.vltimū pōit̄ eufra.tn̄ ip̄e mag' me
ri.ē q̄ꝫ tigris q ē.3.flu. Nā tigs vadit ꝯ assyrios q s̄t septē c̄ca
caucasū: ꝛ eufra.tn̄sit p baby.q̄ ē m̄ridiana. Itē qꝛ eufra.tan
git t'rā ꝓm.i vno latē vt pꝫ.s̄.15.c.cū dr̄ semi tuo dabo t'rā hāc
a fluie egypti vsqꝫ ad flu.eufra.ſꝫ tigr' nll'o⁹ tāgit t'rā ꝓm.ſꝫ
vadit ad septē.mag': vt pꝫ.j.ō orme.mū.[Sur]ē q̄dā solitu-
do inter

Due sūt ciuitates vna dei alt'a diaboli.

Obo. Rn̄sio.

Obo. Rn̄sio.

Determinatio.

2ª diuisio p'e ptis.

Cedar regio

Euila siue euilat r̄gio

Obiectio. Rn̄sio.

do inē cades ⁊ barad extēdēs se vsq; ad mare rubꝝ ⁊ egy-
pti ꝓfinia: ⁊ ista solitudo fuit alio noie vocaꝫ solitudo ethan:
vt late patebit exo.15.c. cū dr tulit moyses filios isrl̄ ō mari
rubro ⁊ duxit illos i deſtū sur ⁊ ābulauerūt trib⁹ dieb⁹ p soli-
tudinē ⁊ ñ iuciebāt aquā. Inē istas duas tras saꝫ magꝫ lōgi
tudie ⁊ tctu trax hitatio ismael extēdit. ⁊ ꝯ egyptū itroeūti
b⁹ assyrios ⁊ i.p illā ptē p quā itraꝫ ad trā assyrioꝝ. ⁊ coꝝ cū
cꝫ frib⁹ su] obyt ⁊ i.mortu⁹ fuit añ q̄ morerēt alij fres sui ⁊ sic
añ q̄ morēt aliqs ō filijs abrahe mortu⁹ fuit ismael. Uel coꝝ
frib⁹ su]. i. q̄ fres sui oēs venert ad mōtē suā vt honorarēt eū
⁊ ibi eis ꝑntib⁹ mortu⁹ ē. Uel coꝝ oib⁹ frib⁹ suis. i. coꝝ oib⁹ fi
lijs su]: vocaꝫ. n. itdū filij fres ꝓis sui sic vocauit iacob filios
suos fres suos: vt p3. j. 31. c. idē fec labā. Et ista expō ꝓbat saꝫ
pp equocatōem dictionis hebraice h̄ posite q̄ sigt añcessionē
tpis l̄ ꝑntiā loci vbi ät nos dicim⁹ h̄ ⁊ obyt ⁊ Dñt hebrei ⁊ na-
phal ⁊ q̄ sigt duo. s. cadē siue mori l̄ tētoria ꝓstituē. ꝓio mō
accepit lra nra. s. ⁊ obyt ⁊ q̄ ē cadē. Alio⁹ accipiꝫ. i. ponē tēto-
ria ⁊ sic ē sēsus q̄ ismael fixit tētoia añ fres suos. i. ēt si ipe vi
dēt alios mltos ñ foꝛidabat ponē tētoia sua ꝯ eos. i. ꝯ eoꝝ pla
citū. Et h̄ ē q̄ dr. ē. 16. c. iste hō fer⁹ erit man⁹ oiuꝫ ꝯ eū ⁊ ma
n⁹ei⁹ ꝯ oēs ⁊ e regiōe oiuꝫ frꝫ suoꝝ figet tētoria. Et eadē dic-
tio pōit ibi apō hebos sic h̄: sꝫ lra nra secuta magꝫ sēsū q̄s v̄-
ba: trāstulit ibi. ⁊ fixit tētoria ⁊ q: ibi fiebat mētio ō fortitudie
ismael'ıō istō v̄bū ⁊ naphal ⁊ ñ ōbuit sigre mortē q: mors ñ
ptiet ad robur: sꝫ ad ffectū. Dic ät posuēat quō ismael vixēat
tot ān] ⁊ mortu⁹ fuit. ıō ñ ōbuit h̄ sigre ⁊ naphal ⁊ figē tētoria
sꝫ cadē l̄ mōi: qd. n. sigaret dicē ismaelē mōtuū deū sbiugē eū
posuisse tētoria. ⁊ h̄ st gnatōes ysaac. ⁊ h̄ pōit 2m pncipale. s.
ysaac mltiplicatio. ⁊ filij abrahā ⁊ Dicūt iudei q̄ vocaꝫ h̄ ysa
ac fili⁹ abrahe: q: fuit valde sitis: ⁊ h̄ deus fecit ad tollēda su
spitionē. Aliq. n. suspicabāt q̄ abrahā: q: senex erat nō potu
isset gnare: sꝫ q̄ aliqs ꝓcubuerit cū sarra in domo abimelech
in gerara: ⁊ in gnitus fuisset. Magna aūt situdo ysaac ad
abrahā tulit istā pūptōez. Sꝫ magꝫ vocaꝫ ysaac fili⁹ abrahe
q: ꝫ alios filios hūerit abrahā tñ nō erāt ita spāles ei sic ysa-
ac: q: in solo ysaac pplēde erāt pmissiōes: vt p3. ē. cū dr in ysa
ac vocabiꝫ tibi semē: recte ḡ vocabaꝫ spāl'r filij ei⁹. Et dicunt
h̄ gnatiōes ysaac q: duos filios hūit ēt si vnico solo ꝓceptu.
⁊ q cū. 40. eēt ānoꝝ. ⁊ in q̄ p3 ysaac ꝓtinētia q: nō festinauit
ducē vxorē ī pua etate: vt carnis illecebris fruēt: sꝫ sustinuit
vsq; ad tps pfectū mrimōio fꝫ illō tps. ⁊ filiā batuel' syri ⁊ de
q̄ plene dctm fuit ꝓce. c. vocaꝫ batuel syr⁹: q: mesopotamia in
syria ē: q: syria accipiꝫ mltipl'r: vt patuit ꝓce. c. ⁊ de mesopota
mia q̄ ē trā sita inē duo magna flumia. s. tygrin ⁊ eufratē. i. q̄
st aliq̄ citates: q: ēt ibi ē citas nachor ō q̄ p3 ꝓce. c. Aliqñ me
sopotamia sigt vnā solā citatē. s. arā. ⁊ Sororē labā ⁊ noiaꝫ
labā q: iste fuit ō c⁹ filiab⁹ accepit vxores postea iacob: vt p3
j. 29. c. ⁊ deꝑcatusq; ē ⁊ didiꝫ ät discursus linee ysaac ī tres p
tes. Prio. n. ponit gnatio. 2⁰. pentis ꝓbō. c. 26. 3⁰. postitaꝫ or
dinatio. j. 27. c. Pria i duas: q: p pōit gio. Scdo gnatoꝝ cō
uersatio ibi. ⁊ qb⁹ adultis ⁊ Circa p⁹. ⁊ deꝑcat⁹ ē ysaac, p vxo
re sua ⁊ q: ꝓcipe nō potat cū stetissꝫ cū ea p. 20. ānos. ¶ Dixit
n. Greg. q: q̄uis fcā eēt ꝓmissio: q: dctm fuerat. ē. 21. c. i ysaac
vocabiꝫ tibi semē ꝓcib⁹ tñ ꝓplēda erat ꝑfinitio. Et dicē ꝯ: q:
ꝑfinitio dei ē imutabilis ⁊ sufficiēs cā p se: ıō q̄uis ꝓces nō
eēnt dei ꝑfinitio ꝓplēt. Rñdet q: dei ꝑdestiatio imutabil': ⁊
tñ q: deus ꝑdestinās alicui finē ꝑdestinat ei ea q̄ st ad finē ıō
cū ab eīno aliquē ꝑdestiauerit ad vitā eīnā sic eū ꝑdestiauit:
vt cū scoꝝ ꝓcib⁹ v̄l talib⁹ laboꝛib⁹ adipiscēt. Et qñ arguiꝫ dei
ꝑdestiatio imutabil' ē. ḡ sine ꝓcib⁹ ipleri ꝑt: nō valꝫ ista ꝓna.
imo potius ferꝫ oppom. s. ꝑdestiatio ē imutabil'. ḡ sine ꝓcib⁹ ad
ipleri nō ꝑt. P3 ꝓna q: ꝑdestiatio ista a deo sic ē ab eīno vt fi
nis ille ꝑdestinat⁹ sin̄ ꝓcib⁹ ñ adipiscaꝫ. Si ät dicēm⁹ q: sine ꝯ
cib⁹ hāi possꝫ seq̄ret ḡ q: mutata fuerat dei ꝑfinitio. Si. n. ōs
ꝑdestiaret hoies simpl'r. s. solū ꝓordinādo eos ad vitā eīnā ⁊
nō ꝓordinādo aliquē spālē modū p quē ad illū finē deuēirēt
tūc eēt vex q: sine scoꝝ ꝓcib⁹ ꝓpleri posset. Neminē ät ōs sic
ꝑdestiauit: q: eēt ꝯ ordiatā ptātē: possꝫ. n. aliqs sic ꝑdestinat⁹
sine aliq̄ bono ope ⁊ cū totali pctoꝝ pōdē vitā eīnā acqrere:
qđ absit a coꝛdib⁹ fideliū. De⁹ ḡ q̄tcūq; ꝑdestiauit cū aliq̄ cer-
to mō pueniēdi ad finē ꝑdestiatū ꝑdestiauit. Et ille mod⁹ hꝫ
neciū ꝓnexionē ad illū finē nō accipiēdo i sēsu diuiso: q: ō nl'
lo necm ē q: tale vl' tale bom faciat accipiēdo sic absolute. sꝫ
accipiēdo sic i sensu ꝓposito neꝫ. iste, n. q talē finē a deo ꝑde
stinatū hitur⁹ ē: neciū ē q: tale mediū in viuēdo hēat. Sic. n.
dicim⁹ q: ō nl'o absolute supto neciū ē q: finiat i caritate: q:
de q̄ꝫ ē ꝓtingēs ad vtrūlibꝫ: ō q̄libꝫ tñ vt ituro ad vitā eīnaꝫ
neciū ē q: in caritate finiat. ¶ Sꝫ tūc dices seq̄t ḡ q: ꝑdesti- A
natio ꝓditional'ē. s. q: opꝫ aliqđ bom dēterminatū a deo facē vt Qō. IIII.
pueniaꝫ ad finē ꝑdestiatū: qđ si ñ feceīt ipol'e ē vēire ad vitā eī
nā. Sꝫ h̄ valđ falsū ē: q: tc deī pfinitio ēta ñ erit cū ꝓditōal' ni Rñsio
hil pōat i eē. Rñdet q: ꝑdestia⁰ nl'a fit ꝓditōal'r. s. Si tale bo
nū fecer ⁊ i illo finieris vitā eīnā adipiscēris: q: tc seq̄ret q:
oēs eēnt ꝑdestiati ⁊ nl's pscit⁹ qđ ē ꝯ apl'ꝫ ad ro. 8. ⁊. 9. c. vbi
pōit dūā it ꝑdestiatos ⁊ ñ ꝑdestiatos: ꝓña pz: q: ō q̄ꝫ hoie tꝫ
ista ꝓditō q: si i caritate mōtu⁹ fuēit vitā eīnā obtiebit. Nec ē
pol'e aliquē hoiez i caritate decedē qvitā eīnā ñ asseqūt. Sñal'
ḡ eēt ꝑdestia⁰: qđ totā destruit scpturā: q: tc ñ eēnt q̄dā vasa
ad deco:rē ⁊ q̄dā ad ig̃miniā q̄ pōit apl's ad ro. 9. c. s. vasa ire
apta ad itūtū ⁊ vasa mīe apta ad gl'iā. Dōz ḡ q: ꝑdestia⁰ ōi ab B
solute fit: ⁊ ꝑdestiat ōs isti finē vite eīne ⁊ mediū pueiēdi qō
neciū ꝓnexionē hꝫ cū fine vt dēterminatū ē: vtrūq; tñ absolute ꝑ
destinat. Nō. n. sic ꝑdestiat si fecer ⁊ h̄ bom ibis ad vitā eīnā:
sꝫ ibis ad vitā eīnā ⁊ facies h̄ bom. Tūc ät vtrūq; certū ⁊ ō-
ēminatū ē. s. ⁊ q: ibit ad vitā eīnā ⁊ q: tale bom faciet. Si. n. di
cereī si fecer ⁊ h̄ bom ibis ad vitā eīnā: nō dēterminate ꝑdestina
ret finis nec mediū pueniēdi eū. Et sic nō eēt aliq̄ gra in pti-
cular: ꝫ eēt in vl'i q: opa nra ēt si bō sint nō sūt ꝓdigna vite
eīne: q: nō st ꝓdigne passiões hⁱ tpis ad futurā gl'iā q̄ reue-
labiꝫ i nob: vt hr ad ro. 8. c. Fit ḡ ꝑdestiatio i h̄ q: ōs ex mera
libalitate dēterminauit ab eīno q̄s voluit ad vitā eīnā ⁊ dēterminā
uit eos ad certū modū pueniēdi ad illū finē ⁊ certissime opa
būt mediū illō ꝓordiatū: ⁊ h̄ nō ex dēterminatōe itell's: vl' volū-
tatꝫ nre ad aliqd hoꝛ: ꝫ q: ōs sic ꝓordinauit vt nos ex sua li
balitate vitā eīnā hiem⁹: q ät sic ꝑdestinati nō sūt ad h̄ bonū
dēterminati nō sūt: ıō suis malꝫ actib⁹ dānabūt: manet tñ i ijs oi-
b⁹ arbitrū nr̄i icōcussa libtas: ⁊ ōs speculato: desup ⁊ iustas
penas mal: bonis vo ꝓdigna meritꝫ tributur⁹ vt ꝓcludit boe
ti⁹ i fine. s. ō pso. pſa vlti. Manet ḡ ꝓces scoꝝ necias eē: q:
ita ꝑdestiati sum⁹ vt p illaꝫ vitā eīnā adipiscamur. Sic. n. gre
go. li. j. dialo. q̄ scti oꝛādo efficiūt ita ꝑdestiata sūt vt sine eoꝝ
ꝓcib⁹ nō obtieaī. Nā ipa q̄s celestꝫ regni ꝑdestia⁰. ita ē dispēsa
ta vt ad hāc electi laboꝛe pueiāt: ⁊ postulādo mereāt accipe
q: añ secl'a eis ōs ꝓmiſat dare. Sꝫ dicēt ꝯ ꝑdestia⁰ ab eīno ē; E
ḡ ñ ꝑt dici q: ad eā hoies ꝓcib⁹ vl' laboꝛib⁹ pueniāt: q: añ eīni
tatē ñ fuert aliq̄ laboꝛes nr̄i vl' ꝓces qb⁹ merēmur vitā eīnā
hāe vl' sic ꝑdestiatos eē. Rñdet q: i oib⁹ ist] locutōib⁹ accipiꝫ ꝑ Rñsio
destia⁰ ꝓ ipo fine dēterminato: ⁊ ñ ꝓ ipa dei dispōne. Nl'us. n.
pueīet ad illā btāz vitā nisi ōs dispsuerit eū illuc vēture. Ex
ista ḡ dispōe totū bom nob iest. Et ista vocaꝫ ꝑdestia⁰ ⁊ ista ē
añ scl'a. Sic hēt mala. j. c. añq̄; qcq̄; bōi vl' mali facerēt iacob
dilexi esau ät odio hūi: ⁊ hāc nullo⁰ mēri possum⁹: sꝫ ista dat
nob cāz mēndi q: nos icitat ad bñ agēdū p qō pueturi sum⁹
ad vitā eīnā. Finis ät ꝑdestiatōis ē ipa vita eīna: ⁊ hāc dici-
mur mēri ō ꝓ ⁊ h̄ q: ꝑdestiati sum⁹ nūq̄; n. aliqs ō ꝓgruo l'
ō ꝓdiḡ vitā eīnā vltiate mēbiꝫ nisi q ꝑdestiat⁹ ē ad vitā eīnā.
ē ḡ sēsus q: nl'⁹ hō mēri potuit q: ōs eū ꝑdestiaret ad vitā eī
nā: q: ista ꝑdestia⁰ fuit añ scl'a: ⁊ tūc nl'a nra mēita extabāt.
ēt q: iā gra ñ eēt gra: vt ait apl's ad ro. 10. c. sꝫ postq̄; nos sola
ōi bōitate ꝓordiati sum⁹ ad vitā eīnā nascimur tpal'r ⁊ labo
rādo nos l'ctis oꝛātib⁹ ꝓ nob ꝓmēmur ō ꝓgillā vitā padisi
ad quā ab eīno ꝓordiaueāt nos ōs. Et h̄ pmēri finē ꝑdestia
tōis. i. btitudinē ad quā ꝑdestiam⁻: sꝫ ñ ꝓmēri ꝑdestiatiōez. i.
ꝓmēri q: ōs ab eīno nos elegēit q̄ ꝑpe vocaꝫ ꝑdestia⁰. ⁊ eo q:
eēt sterīl'. s. gētes mlte ō scie ysa. gignēde erāt q̄s stilē vxo. ac
cepit. Rñdet Gre. q: ōs ꝓordiaueāt ysa. hituꝝ filios ꝓcib⁹ ꝓ⁹
fusis. Si ät vxorē ñ stilē accepissꝫ nō hāt occasionē ꝓcādi ōz
ꝓ filijs: ōdit ḡ ei stilē vxorē vt ꝓplēt ꝑdestia⁰. s. q: filios ꝓcib⁹
mediatib⁹ hāt. ⁊ q exauditeū ⁊ i. ysaac: q: sic ab eīno dispōsue
rat: vt ysaac ꝓcātē exaudiret. Et dr exaudisse ysaac q: ꝫ ābo
oꝛarēt ꝓ filijs: q: tñ iustio: erat ysaac exaudit⁹ ē: cici⁹ q̄s rbecca
vñ volūt hebi q: vno cubicl'o exñtes ābo oꝛabāt ysaac ex vna
pte ⁊ rbeca ex alia: ⁊ ıō vbi nos dicim⁹ ⁊ ꝯpcat⁹ ē ꝓ vxo. sua ⁊
hebi dicūt. ⁊ ꝯpcat⁹ ē ꝯ vxorē suā. ⁊ Sez vn⁹ ad vnū angulū
dom⁹ alter ad alterū. ⁊ Dedit ꝓceptū rebecce. ⁊ Hoc fuit post
19. ānos a ꝯctu mrimonij: ⁊ a cohitatiōe sil' domestica: p3 q:
qñ accepit vxorē erat. 40. ānoꝝ vt h̄. Sꝫ qñ nati sūt filij erat
ānoꝝ. 60, ḡ intercider ānī. 19. iter copulā mrimonialē ⁊ cō
ceptionē. ⁊ sꝫ colidebant in vtero eius puuli. ⁊ Ista ꝓiunctio
sed ē aduersatiua ⁊ sp diminuit: vt si dicam⁹ tu das mihi mille
morabitinos: sꝫ debeo tibi decē dieb⁹ famulari li sꝫ diminuit
bñficiū. Sic est sensus deus dederat rebecce ꝓceptuꝫ: ⁊ in h̄

magnā

magnam gr̃az fecerat. ¶ Sz collidebanť puuli. ¶ i. ſz iſta gr̃a magna fuiſſet a p̃n̄o ꝓceptus iã tñ magna nõ videbať: qz collidebanť puuli. imo ſi ſic pmãſiſſent colliden do ſe nulla gr̃a fuiſſet dare ei ꝓceptũ. imo magis fuiſſet pena: qz neĉe erat fieri aboꝛſuz z moꝛtẽ puuloꝫ z mr̃is piculũ ꝓtinuũqꝫ doloꝛez. Et iſtã ſnĩaz ſecuta fuit rebecca cũ. ĵ. dixit ſi ſic mihi futuruz erat qd neĉe fuit ꝓcipe. i. ſi deus diſponebat vexare ſic me z puulos in vtero meo qd neĉe fuit ꝓcipe. i. ad qd dabat mihi ꝓceptũ: qz nihil ꝓficiebat nec erat aliq̃ gr̃a. ¶ collidebãť puuli in vtero. ¶ Jdeſt pcutiebãť ſe: qz mouebanť in vtero z deiñ ipetebãť ſe. Siĉ cũ aliqs collidit vnũ lapidẽ cũ alio: vel lapidẽ cũ ferro. Et ſig̃bat ℔ ꝓtẽtionẽ futurã iter ppl̃os natos de ſeie iſtoꝛ duoꝫ pueroꝛ: vt. ĵ. declarať. Qz deus iterdũ futura ꝓphat ꝑbis: iterdũ reb⁹ vt demõſtrauim⁹. ſ. i. ſ. z. 19. c. 70. interptes poſuerũt q̃ pueri ludebãt in vtero vel calcitrabãt. Aqla vo pticus poſuit ꝓſtringebanť vel frãgebanť. Sima cus vo in ſupficie ferebanť in ſ̃litudinẽ nauis carẽtis legitimo põdere. ¶ Si ſic mihi futuꝛ erat. ¶ i. ſi ſic deus diſpoſuerat q̃ puuli luctarẽť in vtero. ¶ Quid neĉe erat ꝓcipe ¶. q. d. ſupfluũ erat: timebat. n. aboꝛſuz z ſic moꝛerenť puuli tũc aũt ꝓceptus inutilis eẽt. ¶ Perrexitq̃ vt ꝓſuleret dñm ſm ioſephũ z ſcholaſticã hiſtoꝛiã dr̃ q̃ rebecca iuit ad montẽ moꝛia quẽ locũ ſctm̃ eẽ credebat vbi abꝛahã altare ſtruxerat cũ voluit imolare filiũ ſuũ z factis ibi victimis in holocauſtũ poſuit ſe ſup pelles ſacrificioꝛ ad doꝛmiẽdũ vt i ſõnijs a deo vi tatẽ audiret ſiĉ ꝓtingebat multis ppbis. Et ne fantaſticis ſõnioꝛ illuſionib⁹ falleret: ſz a deo nuda veritaſ patefieret (iuxt moꝛẽ gentiũ) folia lauri q̃ tripodeſ vocãt z folia agni caſti q̃ eſt q̃dã herba ſõnioꝛ obuiãſ fantaſijs capiti ſuo ſuppoſuit: z ſic doꝛmiẽs a deo rñſuz accepit qõ ſeq̃t. Aliꝫ aũt dicũt q̃ iuit ad melchiſedech q̃ eſt ſem q̃ ſacerdos dei altiſſimi erat: vt pz. ĝ. i4. c. vel iuit ad heber q̃ ſpũm ꝓphie hũit qõ demõſtrauit ex. c. xj. ĝ. vbi dr̃ q̃ heber genuit filiũ z vocauit nomẽ ei⁹ phalech. i. diuiſionẽ q: in diebus eius diuiſa ẽ terra: z ℔ ſatis v̄iſ̃le eſt q̃ ꝓſuluiſſet aliquẽ iſtoꝛ: q: iſti tũc manebãt. ¶ Uixit. n. ſem q̃ dictus eſt melchiſedech vſq̃ ad ãnũ. 4o. vite iacob vt demõſtrauim⁹. ĝ. xj. c. vixit aũt heber vſq̃ ad ãnũ. 69. vite iacob vt demõſtrauimus. ĝ. xj. c. z ibi vide: ꝓſtat g̃ q̃ adhuc poſtq̃ rebecca genuit pueros z ꝓſuluit dñz vixit melchiſedech. 4o. ãnis z heber. 69. ¶ Qui rñdẽs ait. ¶ Scz deus ſi ue p ſe ipm̃ rñderit ſup montẽ moꝛia ſm pmã expõnẽ ſiue p melchiſedech vel heber rñderit: q: q̃cũqꝫ ppbe rñdent deus rñdere dr̃: q: vt ait btũs petrus. 2ª. cano. c. j. nõ volũtate hũana allata eſt aliq̃n ꝓphia: ſz ſpũ ſctõ dictãte locuti ſũt ſancti. ¶ Due gẽtes in vtero tuo ſũt. ¶ i. capita duaꝫ gentium: q: de eſau venerũt idumei ỏ iacob venerũt iſr̃lite ſiue iudei ¶ duo ppl̃i. ¶ Jdẽ eſt qõ ſupius ꝓ eodẽ accipit ℔ gentẽ z ppl̃m: ſz ẽ vt modus ꝓphaꝫ q̃ ſi rithmice loquẽtes duplicant vba in eodẽ ſenſu ad oꝛnatũ: vt pz maxime p totũ yſaiaz. ¶ Ex vẽtre tuo diuidenť. ¶ i. iſte due gẽtes nõ ſolũ erũt diuiſe q̃n fuerint multiplicate: ſz q̃n nate fuerint ab vtero adhuc diuiſionẽ vel diſcoꝛdiã inter ſe hẽbunt: pz. n. maxia diuiſio idumeoꝛ z iudeoꝛ: q: añq̃ naſcerenť ab vtero iã luctabanť in vtero deiñ cũ naſcerenť vnus tenuit plantaz alterius ne exiret deinde poſtq̃ nati ſũt in ꝓditionib⁹ viuẽdi auerſi fuerunt in tantuz q̃ eſau inſidiabať vite iacob dicens veniẽt dies plãctuſ ꝑis mei z occidã frem meũ pz. ĵ. 27. c. poſtq̃ aũt in gentẽ magnã creuerũt aduerſi fuerũt: qz idumei nõ pmiſerũt iudeos tranſeũtes p deſertũ venire p terminos terre ſue: vñ dixit rex edõ nõ tr̃ãſibis p me aliqn armatus occurraz tibi ſz poſtea aliq̃ mõ pmiſerit vt magis declarabiť deut. 2. c. z numi. 21. c. iudei aũt poſtea aduerſati ſũt eis z deſtruxerũt eos ſubĝciẽtes ſeruituti: vt pz. 2. reg. 8. c. ſz adhuc poſtea repugnauerũt z ſemp inuiderũt iudeis gaudẽtes de malo eoꝛ z oppugnãtes eos quouſq̃ pp iſta ſcelera idumea a caldeis deſtructa fuit z trãſlata ad alias gentes: de quo pz in abdia. ¶ Toto g̃ tpe durationis iſtaꝛ gentiũ ex quo ab vtero nate ſũt vſquequo idumei deſtructi ſũt diſcoꝛdia z inuidia iter eas fuit: vt pz amos p̃. c. ſup tribus ſcelerib⁹ edon: z ſup q̃rto nõ ꝓuertã eũ eo q̃ pſecutus ſit in gladio frem ſuũ z violauerit miſericoꝛdiã ei⁹ z tenuerit vltra furoꝛẽ ſuũ z indignationẽ ſuã vſq̃ ad finẽ. ¶ ppl̃s ppl̃m ſupabit. ¶ i. ſz fres nõ erũt in pace: ſz vnus ſupabit aliuz in bellis. ¶ z maioꝛ minoꝛi ſuiet. ¶ ppl̃s maioꝛ vocať ppl̃s idumeoꝛ q̃ ſz fozte nõ eſſet maioꝛ in gẽtib⁹ erat maioꝛ qz natus ỏ fre ꝓmogenito. ſ. eſau: ℔ aũt nõ fuit ꝓpletũ tpe eſau z iacob: qz viuẽte ꝑe eoꝛ añq̃ iacob iret in meſopotamiã eſau ꝑmebat frez ſuũ iacob nec poterat ei iacob reſiſtere: z ℔ fuit oꝛigo eundi in meſopotamiã: vt pz. ĵ. 27. c. Nec ẽt fuit ꝓpletuz redeũte iacob de meſopotamia: qz tũc exiuit ei in obuiã eſau cũ q̃dringentis armatis eqtib⁹ z timuit valde iacob z incuruatus eſt multotiẽs coã eo vocãs eũ dñm: vt pz. ĵ. 32. c. ſz fuit ꝓpletum qñ dauid pugnãs ꝑ idumeos ſubiecit eos in tributarios: vt pz. 2. reg. 8. c. Uel magis fuit ipletũ tpe xp̃i qñ maioꝛ ppl̃s q̃ fuit ppl̃s iudaicus: qz ꝑmogenitus fuit dei ſeruiuit ppl̃o xp̃ano ſe ei ſubĝciẽdo vel in volũtate fuiendo vt ait aug. 16. de ciui. dei. c. 28. ¶ Jã tps pariẽdi erat. ¶ Qz elapſi erãt nouẽ mẽſes a ꝓceptu. ¶ z ecce gemini ¶ i. duo: geminus ꝓpe ſig̃t duplatuz z vocanť ꝓpe gemini illi q̃ coꝛpa q̃ſi in duplo ad maioꝛa hñt in oi dimenſione ſiue latitudine cũ mẽboꝛ ꝓpoꝛtiõe z roboꝛis magnitudine: ℔ aũt gemin⁹ numeꝛ duoꝛ ſig̃t. ¶ Repti ſũt. ¶ Qõ patuit in egreſſiõe q̃n vnus tenuit alterius plantã. Ex q̃ inuiť q̃ añ ptũ ſz rebecca ſentiret i vtero ſuo motũ illũ neſciebat vtrũ gemelli eẽnt. Nõ fuit ſic in ptu gemelloꝛ q̃ẽtũ ad thamar nuꝛ iude q: illa ſenſit ſe hẽ duos in vtero z nõ poſt ꝓceptũ: ſz añ effuſionẽ paruuloꝛ ab vtero vt declarabiť. ĵ. 38. c. ¶ Qui ꝑus egreſſus eſt ruffus erat. ¶ Ruffus dicit coloꝛẽ declinãte ad rubeũ aliq̃l̃r z citrinũ vel q̃ſi nigrũ: q: colo: ꝓpe rubeus tantã intẽſionẽ regrit q̃ in hoibus nõ repiť niſi qñ accñtal̃r pp verecundiã ſanguinis ad vultus ſupficiem ꝓuocať. ¶ Et in moꝛẽ pellis iſpidis. ¶ hoies hñt pilos in etate aliq̃l̃r pfecta qñ ex caloꝛe aliq̃l̃r inualeſcẽte digerunť hũoꝛes ſicci. Et cũ emittũť p ſtrictiſſima loca poꝛoꝛ in pilos foꝛanť ſm anguſtiaz locoꝛ p q̃ tr̃ãſeũt figurã aſſumẽtes. Eſau aũt cũ de vtero naſceret totꝰ pilus cooptus appuit. Et ℔ fuit vel q̃ſi mõſtrũ vel fuit mira culũ: vel aliq̃ ſpãlis ꝓplexio q̃lis nõ repiť in alijs puulis natis. Sz ſatis mirabile fuit: qz ſi mõſtrũ fuit vel ꝓplexio tpal̃ nãlis debuiſſet eſſe eq̃lẽ iacob: qz ambo eadẽ hoꝛa ꝓcepti ſũt ℔ nõ gñal̃r teneat: qz aliqñ gemelli diſſimiles in nãlibus naſcunť. ¶ Protinus aũt egrediẽs. ¶ i. alius ĩmediate egrediebať: nõdũ. n. vnus egreſſus fuerat z ali⁹ egredi conabať in tantũ q̃ ſeq̃ns manib⁹ ſuis ꝓphẽdit plantã egrediẽtis: ut ipſe ꝑoꝛ egrederet q̃ſi de ꝑmogenitura ꝓtẽdẽtes. ¶ Plantaz fris tenebat manu. ¶ Ne egrederet. ¶ Sz q̃riť vtrũ colliſio puuloꝛ in utero z tẽtio plãte nãl̃r ꝓtigerit. Et poſſet aliqs ꝓbare q̃ nãl̃r ꝓtigerit: qz duo puuli ꝑ anguſtia materni uteri intra capi nõ poterãt. iõ unus ꝑmebat aliũ z alius aliũ z ſic ad inuiĉe collidebanť. Rñdebit aliqs q̃ nõ fuit nãlis talis colliſio: qz ſi fuiſſet nãlis nõ mirareť rebecca. Sz iſta ꝓbõ nulla eſt: qz nõ ſoluz miramur de ſupnãlib⁹: ſz ẽt de nãlibus. Dicit. n. admiratio ſuſpẽſio mentis attonite pp aliquod magnũ exiſtimatũ. Magna aũt nõ ſolũ repiunť in ſupnãlib⁹: ſz ẽt in nãlib⁹. Pz q: miramur de ỹs q̃ fiũt in celo ut de diuerſitate noctiũ z diez z de uarijs motib⁹ ſtellaꝛ: z de q̃rũdã immobilitate: ſz iſta nãl̃r fiãt: qz eoꝛ cãs ignoꝛamus. ſic ait boẽti⁹ de ꝯſo. 4. metro. 5. de motu arcturi z de eclipſib⁹. cũ dixit ſi qs arcturi ſidera neſcit ppinq̃ ſũmo cardine labiť nimis celeres explicet oꝛtus: legẽ ſtupebit etheris alti. palleãt plene coꝛnua lune: infecta metis noctis opace q̃q̃ fulgẽti texerat oꝛe: cõfuſa phebe detegat aſtra: cõmouet gẽtes publicus eroꝛ: laxãtq̃ crebꝛis pulſibus era. Sic ẽt ỏ alijs q̃ fiunt in mã inferioꝛ ut de diuerſitate fontiũ terraꝛ z aialiũ. de qb⁹ regre in ſolino z in li. de ꝓpetatib⁹ reꝛ z alijs nãlib⁹. ℔ tñ nõ obſtãte dõz eſt q̃ iſta fiebãt ſupnãl̃r: qz ea q̃ fiũt ad ſig̃ndũ aliqd futuꝛ nõ ſũt a nã. Sz iſta colliſio fiebat ad ꝑſagiũ futuroꝝ rũ: ut pz in rñſione dei. ſ. due gẽtes ſũt i utero tuo z duo ppl̃i ex vẽtre tuo diuidẽť. Maioꝛ pz: qz nã non agit aliqd ad ſig̃ndũ aliud: ſz ſolũ agit reſ ad eẽndũ ad ꝓtinuationẽ z pfectõez ſpẽꝛ vniuerſi: nã. n. put ℔ aſſumiť nõ eſt vis intellectiua: ſed q̃dã virtus ſm quã res nãles inclinãť ad agẽdũ vel patiẽdũ z agũt z patiunť ſm pfozmitatẽ ad ſuã ſpẽm: facẽ aũt aliqd ad ſig̃ndũ aliud eſt oꝛdinare qõ ad viz intellectiuã ꝓtinet ſolũ: z adhuc dato q̃ dare nõ opz. ſ. nã aliqd facẽ poſſz ad ſig̃ndũ aliud nõ tñ poſſet iponẽ aliqd ad ſig̃ndũ futuꝛ: qz futuꝛ nãe cognitũ nõ eſt: ſz ſoli deo. Jtẽ dato q̃ poneret nãlis colliſio puuloꝛ tñ adhuc nõ poſſet poni nãlis retẽtio plãte vni⁹ ab alio. ¶ Dato. n. vt ſup dicebať q̃ nãl̃r talis colliſio fieret ꝓpter anguſtiã materni vteri tunc ſequeretur q̃ egrediente vno alius nõ teneret pedem eius ne exiret. Sed naturaliter reqeſceret hñs amplũ locũ: imo ſi puuli pp loci anguſtiã luctarenť laboꝛaret vn⁹ vt aliũ expelleret: nõ aũt vt eũ teneret ne egrederet. vi g̃ neĉio dõz q̃ colliſio eoꝛ erat fraternalis.

Erat. n.

D Attẽde gẽtilũ moꝛez ne fantaſticis ſõnioꝛ illuſionib⁹ vexarenť.

E Attẽde maximaz idumeoꝛ z iudeoꝛ diſcoꝛdiã ẽt añ ab vtero oꝛtuz

A Qõ. ſ. Utrum colliſio iſta i vteroꝛ tentio plante fuerit nãlis.

Erat.n.qdã motus cãtus in puulis a deo solo pter oẽm actũ
nãe ad signãdã futurã aduersitatẽ inter eos z vt viderent cõ
tẽdere qs eoz deutero pus egrederef.⁊ Idcirco appellauit
eũ iacob. ⁊.i.supplãtatorẽ q2 plãta tenuit fratrẽ. Jsta noia im
posuit eis ysaac nõ tãq̃ in vanũ:sz tãq̃ demõstrãs in ꝯ noi
bus quosdã effectus mirabiles genitoꝝ. ¶ Erat.n.mirabile
satis q puer ex vtero exiret tot⁹ ruffus z pilosus valde.erat
aũt mirabilius q pueri nihil intelligentes z viribus total'r
carentes ad egrediendũ de vtero q̃si pati pugiles luctarent.
⁊ Sexagenari⁹ aũt erat ysaac qñ nati sũt ei puuli. ⁊ Et sic p3
q.20.ãnis steterat cu3 vxore qb⁹ ꝓcipe nõ potuit. Jn.19.ãno
ꝓcepit z in.20.pepit:p3 ex supioribus q2 40.ãnoꝝ erat ysaac
qñ accepit rebeccã in vxorẽ. ¶ S3 q̃rit q̃re cũ videret ysaac
vxorẽ suã sterilẽ esse z tãto tpe se laborare operã dãdo vt gi
gneret z nõ poterat:q̃re nõ supducebat aliã vxorẽ sic abra
hã accepit agar postq̃ stetit cũ ea decẽ ãnis facta ꝓmissione
de ꝓgenie z gignere nõ potuit:vt p3.ẽ.16.c. Rñdet ꝟ3 hebre
os q ex tpe quo ysaac voluntarie se pmisit ligari vt imolaret
deo:vt p3.ẽ.22.c.fuit ꝓfectꝰ dño nec ei licitũ accipe nisi
vnã vxorẽ forte sic apl's dixit de ep̃o q dz esse vni⁹ vxoris vir
vt p3.p̃.ad thimo.3.c. ⁊ Quib⁹ adultis. ⁊ Dic ponit gñatoꝝ
uersatio. Jsta nõ dicunt ꝟm ordinẽ hist̃orie:ꝟ3 aliq̃ h̃ antici
pant:q2 sup̃ dixit de morte abrahe h̃ de natiuitate esau z ia
cob. Et ꝟm ordinẽ narratiõis huius vi q̃ pus abrahã mor
tuus fuerit q̃s nati fuerint puuli:ꝟ3 falsu3 est:q2.15.ãnis ante
mortẽ abrahe nati sũt isti puuli p3 q2 abrahã vixit.175.ãnis:
vt p3.ẽ.qñ aũt genuit ysaac filiũ suũ erat ãnoꝝ cẽtũ:vt p3.ẽ.
21.c. ¶ Ysaac aũt genuit filios qñ erat sexagenari⁹ z tũc abra
hã ect.160.ãnoꝝ manebãt ḡ ad pplẽdũ.175.ãnos ãni.15.q̃
vixit post natiuitatẽ pueroꝝ. ⁊ Quib⁹ adultis. ⁊ Scz cũ pue
nirẽt ad ãnũ.15.vel.20.in q̃ etate vocat hõ adultus. ⁊ Factus
est esau vir gnarus venãdi. ⁊ q2 inuenit multos modos fal
lẽdi aues: z h̃ demõstrat curiositatẽ z acutiẽ itellectus eius
⁊ z hõ agricola ⁊ Jsta duo sũt duo mõi viuẽdi ptinẽtes ad cõ
tinuationẽ yconomie de qbus p3 p̃.poli. ⁊ Jacob aũt vir sim
plex. ⁊ Jdeft nõ malicios9s nõ erat tñ carẽs ꝓudẽtia. Dicit
tñ esau gnarus.i.sapiẽs q2 filij hui⁹ seculi ꝓudẽtiores sũt in
gñatiõe sua. ⁊ Habitãs in tabernaculis. ⁊ Jdest in domo q2 nõ
exibat ad opa rusticana z venatica sic esau. Uel vt volũt he
brei tabernacula vocant h̃ scholaꝝ loca in qb⁹ manebat ia
cob adiscẽs sapiam z dei timorẽ:erat aũt vnũ tabernaculuz
melchisedech q erat sapiẽs z sacerdos dei excelsi. Erat aliõ
tabernaculuz heber q ꝓpha erat z docebat de reb⁹ diuinis.
Uñ volũt hebrei q iacob.14.ãnis habitauit in tabernaculo he
ber. ⁊ Ysaac amabat esau. ⁊ Dic fuit id qõ cõiter in parẽtibus
eueniret:quia vnus de parentibus magis efficitur ad vnuz
filium q̃s ad alium z alius ad alium. Ratio autem q̃re ysaac
diligeret esau subditur in textu scilicet:q2 libenter vescebat
de venationib⁹ ei⁹:q2 iã inclinabat ysaac ad senectutẽ. Hoies
aũt in illa etate libẽtius comedũt delicata cibaria cuiusmodi
sũt aialia venatica q̃ teneriora sũt z digestibiliora z dulciora
Nec imputet aliqs ad malũ ysaac q̃ diligebat filiũ pp̃ vena
tiões. Nõ.n.diligebat eũ ex intẽperãtia q̃si vellet intẽpatis
cibis vti:ꝟ3 q2 etas illud exposcebat.ꝟ3.n.ysaac vixerit maiori
tpe q̃s abrahã cũ nõ vixit ita sanus sic abrahã:q2 cito caliga
uerũt oculi eius: z mltas egritudines incurrit:iõ indigebat
leuib⁹ cibarijs. ⁊ Rebecca diligebat iacob. ⁊ q2 a deo reuelã
te accepat qõ frẽ suo pferri debebat: z deus dedit iacob grã
vt magis diligeret a matre:vt ipsa ei industriã daret ad furã
dũ bñdictiõez. Si.n.mater plus esau dilexisset ẽt iacob mul
tũ depssisset:nec potuisset bñdictionẽ surripe iacob:vt ḡ sup̃
dictũ est deus p̃dinãs aliquẽ dat modũ deueniẽdi in istud.
vel forte magis diligebat rebeccã iacob q̃s esau:q2 magis cõ
uersabat cũ eo. Erat.n.esau vir agricola: z cũ rebecca sp̃ ma
neret in tabernaculo paucũ ꝓuersabat cũ eo. Jacob ãt mane
bat in tabernaculis z sic magis ꝓuersabat cũ mre z sic ma
gis diligi poterat. Jsta est vna de causis assignatis a pho.8.
ethi.q̃re magis parẽtes diligãt filios q̃s filij parẽtes.ſ.q2 pa
rẽtes ꝓuersant cũ filijs maiori tpe cognoscẽtes eos: q2 mox
vt nascunt cognoscunt:filij aũt nõ cognoscunt pres nisi ꝓce
dente tpe. ⁊ Coxit aũt iacob pulmentũ. ⁊ Hic ponit benedi
ctio ꝓmogenitureꝝ z fuit pulmentum qõ coxit iacob:q2 esau
multum cũcupiuit illud: z iõ pro illo vendidit primogenita
Et multũ vituperat in hoc:vt p3 ad hebre.12.c.nemo sit forni
cator aut ꝓphanus quẽadmodũ esau q ꝓpter vnã esam vẽ
didit ꝑmitiua sua:pulmẽtũ aũt nomẽ gñale est cuiuscũq̃ ci
bi decocti aut ꝓfecti. Et aliq̃n accipit pro quocũq̃ cibo:vt p3
Jo.21.c.pueri nũqd pulmentariuz habetis.i.aliqd ptinẽs ad
cibũ siue pulmentũ. ⁊ Da mihi decoctõe hac ruffa. ⁊ Erat.n.
lenticule sic ꝓfecte q ruffe videbant:q2 forte aliqd supfusuz
fuerat ad colorãdũ brodiũ sicut nũc fit in cibis ꝓfectis:ꝟ3 tũc
nõdũ gulosa auiditas curiositatẽ in cibis inuenerat. ¶ Di
cũt.n.aliq̃ iudei q eadẽ die abrahã mortuus fuerat: z iõ co
medebant lentes.vñ nũc q̃n aliqs de iudeis morit in domo
illa die mortis z exequaꝝ lenticule in cibum pant. ¶ S3 nõ
vr̃ hoc vex q2 q̃n mortuus est abrahã isti duo fratres erant
.15.ãnoꝝ vt sup̃ dictũ est:ꝟ3 in.15.ãno nondũ vr̃ q esau esset
adhuc vir agricola:q2 tener nimis erat. ¶ Jtẽ si abrahã illa
die mortuus fuisset nõ iuisset ad agrũ esau:ꝟ3 mãsisset in do
mo ad faciendũ exequas:ꝟ3 in textu dicitur q veniebat valde
fessus de agro. Jtẽ q2 si illa die mortuus fuisset abrahaz cibi
lenticulaꝝ ꝓ oib⁹ gñal'r parent: z tũc nõ hũisset esau occa
siõnẽ vẽdẽdi ꝑmogenita:q2 tũc etiã ꝓ eo lenticule pate eẽnt
ꝟ3 in lra dr̃ q iacob ꝓ se pauerat istas lentes. ⁊ Quia oppi
do lassus sum. ⁊.i.valde fessus:oppido aduerbiũ est. ⁊ q̃s ob
cãm. ⁊.i.q2 ꝓcupiuit lẽticulã ruffaz. ⁊ Uocatũ est nomẽ eius
edon. ⁊.i.ruffus siue rubeus:ꝟ3 ꝟm q Jero.dicit esau vocat
edon.i.rubeus vel sanguineus ob rubore corpis:vt p3 i quo
dã ꝓlogo ei⁹ sup̃ abdiã q incipit iacob ptriarcha. ⁊ Cui iacob
dixit vẽde mihi ꝑmogenita tua. ⁊ Sciẽdũ ẽ q̃ sint iura ꝑmo
geniture q̃ iacob desiderauit. Rñdetur q iura ꝑmogeniture
multa sũt p̃cipue octo. ¶ Primũ est q sacerdotes erãt ꝑmo
geniti. Et sic p3 de melchisedech q ex eo q reputabat ꝑmo
genitus noe sacerdos erat dei altissimi:vt p3.ẽ.14.c.z pp̃ h̃
leuite fuerũt accepti:vt essent sacerdotes in cultu dei loco oi
uz ꝑmogenitoꝝ isr̃l':vt p3 num̃.3.c. ¶ 2m. erat q ꝑmogenit⁹
sedebat ꝓr in mẽsa z accipiebat ptẽ maiorẽ cibi de q̃.j.42.
c.vbi dr̃ q ioseph fecit sedẽ ad mẽsaz fres suos coza se ꝟm or
dinẽ eoꝝ ꝑmogenit⁹ iuxta ꝑmogenita sua z pu⁹ iuxta etatẽ
suã. ¶ 3m ẽ q ꝑmogeniti bñdicebãt alios ,fres z hũiliabãt
alĩ coza eis:vt p3.j.27.c.cũ daret bñdictõez ysaac iacob dixit
incuruẽt coza te filij mris tue. ¶ 4m. erat q veste p̃ciosa vte
bat in festiuitatib⁹. de q̃.j.27.c.dixit ysaac putas se bñdicẽ fi
lio suo esau vt sensit vestimẽtoꝝ flagrantiã ecce odor filij mei
sic odor agri pleni cui bñdixit dñs. ¶ 5m. erat q ꝑmogeniti
p̃cipatũ dñatiuũ regale sup alios gerebãt:vt p3.j.27.c.vbi
dr̃ fuiãt tibi ppli z adorẽt te trib⁹ terre esto dñs fruz tuoꝝ z
incuruẽt afi te filij mris tue. z in eodẽ.c.j.dixit ysaac ad esau
de iacob dñm tuũ illũ pstitui z oẽs fres ei⁹ ſuituti illi⁹ subie
ci. De h̃ ẽt.j.49.cũ iacob bñdicẽt rubẽ q ꝑmogenitureiura
hãe debãt ait rubẽ ꝑmogenit⁹ me⁹ fortitudo mea p̃cipiũ do
loris mei por in donis maior in ipio. ¶ 6m. erat q ꝑmogeni
ti duplices ptes hĩditatis assumebãt sic p3 in auctẽ assigna
ta.ſ.por in donis maioz in ipio:ptinebãt.n.ad ruben illa duo
z iacob mutauit illa ad alios filios:q2 ius regnãdi trãsijt ad
iudã:vt p3.j.49.nõ auferet sceptrũ de iuda z ẽ.duplex autẽ
pars hereditatis transijt ad ioseph tantuz enim habuit sicut
due tribus. Jõ nõ ꝓputat tribus ioseph p se q̃si vna trib⁹:ꝟ3
ꝓputant due tribus a duobus filijs eius.ſ.tribus effrayn z
manasse:vt p3.j.48.c.vbi dr̃ duo ḡ filij tui q nati sunt tibi in
terra egypti anteq̃s huc venirẽ ad te mei erũt effrayn z ma
nasses sicut rubẽ z symeon reputabunt mihi. ¶ Septimuz
ius ꝑmũ geniture erat q ꝑmogeniti redimebant a deo qnq̃
siclis:alij aũt nõ:tãq̃ illi spal'r illi obligarent:vt p3 num̃.3.c.
¶ Octauũ z vltimũ q2 ꝑmogeniti a pribus morietib⁹ bñdi
cebant:vt p3.j.27.c.q2 dixit ysaac esau ꝑmogenito suo vt bñ
dicat tibi aia mea anteq̃s moriar. ¶ Sciẽdũ ḡ est nũc vtrum
peccauerit Jacob in emẽdo iura ꝑmogeniture. Et arguit q
peccauerit:q2 emere spũalia est symonia q̃ est graue pctũ:ꝟ3
iura ꝑmogẽiture sũt spũalia ḡ nõ licuit ea emere. ¶ Añs p3
p̃ maiori q2 circa ẽctus in spũalibus siue emẽdo siue vẽdẽ
do ꝑmittit symõia:minor ꝓbat:q2 ius ꝑmogẽiture ẽ eẽ sacer
dotẽ qõ est sacratissimũ. Sic.n.ait Jsido. ꝑmogenita erãt ve
stis sacerdotalis q̃ induti maiores natu cuz bñdictione p̃m
victimas deo velut põtifices offerebãt. Jtẽ ad ꝑmogenitu
rã ptinebat duplices ptes hĩditatis hãe:vt p3 in ephraim z
manasse qb⁹ date sũt due sortes cũ eẽnt vna tribus.ſ.ioseph
q2 iacob trãstulit ad eos istõ ius:ẽ quo.j.48.c. Q2 aũt iacob
vellet emere duas ptes hĩditatis ꝓ modico p̃cio edulij val
de iniustũ erat. Pertinebat aũt ad ꝑmogẽitũ dupla pars he
reditatis

B Q̃.6. Cur ysaac nõ fuerit alias vxorem cum sua ster̃i lis.

B opio iudeorũ z moreꝟ quidam. Cõfutatio.

C Que sint iura ꝑmogeniture. Rñsio

D Utrum Jacob peccauerit emendo iura ꝑmogẽiture

Esau ꝓ edulio ꝑmogenitura fri vẽdidit.

Rñsio

reditatis: vt supra declarauimus. ¶ Rñdeť q iacob nō pec cauit hic aliquo mō: q̄ ius p̄mogenite de iure ad iacob p̄tinebat. Sic. n. deus dispoſuerat: vt ſup̄ dictū eſt. ſ. maior mi nori ſeruiet. Et Malach. p̄mo. c. dcm̄ eſt añ̄ aliq̄d boni vel mali facerēt. Jacob dilexi. Eſau āt odio hūi. ¶ Et idē ponit apl's ad ro. 9. c. dicit. n. iſta facta fuiſſe ex diuina electione p̄ deſtinate ante ſecula. Iſta aūt diſpoſitio dei. ſ. q̄ p̄mogenitu ra p̄tineret ad iacob reuelata fuit iacob a mr̄e ſua: ꝛ ideo ipa auſa fuit: vt. j. 27. c. p3 incitare iacob ad furādū p̄ris bñdictio nē fr̄i danda3. ¶ Et l3 iſta de iure ad iacob p̄tineret. Eſau tñ violēter iſta poſſidebat ꝓ p̄mogenito ſe gerēs ꝛ vtens iuri bus p̄mogenite. Et q̄ iacob iuribus extor̄ q̄re non poterat inſidiabať q̄rens opor̄tunitate3 q̄o iura illa ad ſe reduceret tollendo poſſeſſionē ab alio. Et q̄ tūc videret eum lapſu3 de agro veniētē ꝛ fameſcētē ꝛ deſiderātē: videſq̄ q̄ p̄mogeni ture iura illo tp̄e modicū ap̄ciabāť cū diceret: en mor̄ior ꝛ qd mihi p̄derūt p̄mogenita: vt. j. p3 putauit ſe inueniſſe opor̄tu nitatē. iō tēptauit eū ſi vēdere vellet p̄mogenita ꝛ libēter vē didit. ¶ Ad arḡm dr̄ q̄ nō emerat ħ iacob iura p̄mogenite ſiue ſpūalia eſſent ſiue tp̄alia. Nō. n. emit aliqd tanq̄ a vero dño ꝛ iuſto poſſeſſore: ſ3 redimit ius ſuū tāq̄ extor̄: quendo a violēto detentore. iō nulla ſymonia ibi fuit ſicut cū qs circa ſpūālia redimit vexatōes. ¶ Ad 2m̄ dr̄ q̄ nō fuit ħ aliq̄ fraus fūdat ſe. n. iſta ſuppoſitio q̄ ħ fuerit vera emptio ꝛ vēditio: ſ3 falſū eſt vt p̄batū eſt: ḡ nō eſt fraus. Erāt. n. p̄mogenita p̄tinē tia ad iacob: l3 ipſe nō actual'r poſſideret. ¶ Poterat ḡ accipe illa ſine aliq̄ p̄cio apō quēcūq̄ repr̄ſet: ſic dñs iuenies rē ſuā furto ſubtracta apō aliū p̄ eā accipe nihil dādo. Voluit tñ aliqd dare iacob vt magis ſine ſcādalo fieret. ¶ Hebrei q dā dicūt q̄ nō ſolū fuerūt date lenticule ruffe: ſed ēt magnuz p̄ciū. Fuit aūt iſte cib⁹ datus p modū cuiuſdā vbane conſue tudinis. In trāſlatiōe. n. rei magni valoris recipiēs: vltra p̄ciū ſoluit vinū vel p̄ādiū: ꝛ iō lēticule ruffe fuerūt ħ date vt p̄ādiū p trāſlatiōe p̄mogenite: ꝛ ſic exponūt q̄n. j. dr̄. ⌊ ac cepto pane ꝛ lētis edulio. ⌋ nō p p̄cio p̄ncipali: ſ3 p quodam grato ꝓuinio. ¶ Et ſi dicať q̄: q: apl's vocat eſau ꝓphanū: q: p vna eſca p̄mogenita vēdidit: vt p3 ad hebr. 12. c. ¶ Dicūt q̄ illa eſca nō fuit totū p̄ciū vēditiōis: ſ3 ſolū dicit cām motiuā ad ħ q: eſca fuit incentiuū ad vendēdū. ¶ Sed magis vr̄ adhuc dōm q̄ illa eſca fuit totuz p̄ciū p̄mogenitor̄ vēditor̄. Rō q: iacob cū nō dū eēt pelicō. i. emācipatus peculiū nō ha bebat. Etiā q: magna rep̄henſio eſt quā agit apl's q̄ eſau pp vēditionē p̄mogenite: q: p eſca p̄didit p̄mogenita. Si aūt magnū p̄ciū datū fuiſſet nō tm̄ rep̄henſibilis fuiſſ3: peccauit aūt valde eſau: q: dedit p̄mogenita q̄ ſe vere poſſidere a nati uitate credebat. hēbat. n. bonā fidē ꝛ titulū aliq̄lē i hac re: vi derat. n. eſau q̄ oēs eū p̄mogenitū vocabāť: ꝛ pater ei⁹ facie bat eū vti p̄mogenite iurib⁹: ꝓſtabat ēt q̄ de vtero p̄us na tus⁹ fuiſſet eſau q̄ iacob. Si aūt deus aliter diſpoſuiſſet de p̄ mogenitura ei nō ꝓſtabat: q: ēt iſaac patri eius nō ꝓſtitit do nec dū ip3 iacob, bñdiceret reuelatū eſt. Si ḡ eſau vēdidit vē ſe vēdidiſſe credidit: ꝛ in hoc magnū p̄ctm̄ erat. ſ. ſymonia ꝛ magna guloſitas. Valde ēt ſtultus fuit: q: rē tanti valoris p minima re dedit. Et in ħ apl's eū redarguit ad hebr. 12. Ne mo ſit ꝓphan⁹: vt eſau q pp vnaz eſcā vendidit p̄mitiua ſua. Et dato q̄ ſciuiſſet eſau ſe iniuſte poſſidere iura p̄mogenitu re peccabat vēdēdo: q: rē ſpūalē poſſidebat q̄litercūq̄ poſſi deret. iō vel ſimpl'r dare debuiſſet illa p̄mogenita vel nullo⁹ dare: vendere aūt nō licebat q: erant ſpūalia. ⌊ Et mor̄ior. ⌋ Arguebat ſic eſau p̄mogenita ſūt q̄dā ꝓpetētia p̄mogenitor̄ dū viuit: ſ3 ego iā mor̄ior niſi comedā: ḡ nihil mihi p̄mogeni ta p̄derūt. Aliter tñ ſe res hēbat q: eſau putabat iſtā vendi tionē nihil eſſe. ⌊ Jura ḡ mihi. ⌋ Ad validandu3 ꝓctū exegit iuramentū iacob ab eſau in quo fecit eu3 iurare q̄ ſimpl'r: ꝛ total'r renunciabat ei iura p̄mogenite ꝛ oia acceſſoria ad iura p̄mogenite. Et iurabat nūq̄ ſe vltra gerere ꝓ p̄moge nito. Jurauit ēt ſe nūq̄ pturbatur̄ iacob fr̄em ſuum de iure vel de facto circa poſſeſſionē iuriu3 p̄mogenite. ⌊ Jurauit eſau ꝛ vendidit p̄mogenita. ⌋ Mutatio or̄dinis eſt: q: p̄ius eſt vēdere q̄ iurare q: iura⁹ apponit ad validandu3 magis ꝓctū. ⌊ Et ſic accepto pane ꝛ lentis edulio. ⌋ Satis erat pau cū ħ ꝓ quo p̄mogenita vēdidit: ſ3 guloſus fuit: q: cibū iſtū ſu p̄a modū deſiderauit: ſicut. n. ait Grego. in glo. Quinq̄ mo dis gule vitiū cōmittit. ſ. p̄mo mō p̄ueniēdo tp̄s. vt p3 de io natha p̄mo re. i4. c. Sc̄o mō cibos delectatiores q̄rēdo: vt p3 num. xj. de iſr̄lītis q petierūt carnes in deſto ꝛ flāma cō ſūpſit eos. Tertio mō curioſius appando: vt p3 p̄. re. 2. c. ō ſi lijs heli q a ſacrificantib⁹ carnes coctas accipe nolebāť ſicut erat de more ſacrificū: ſ3 crudas violēter accipiebāť. vt accu ratius apparēt. Quarto mō aſſumēdo in magna q̄ntitate ci bū: vt p3 eze. 16. c. Hec fuit iniqtas ſodome ſoror̄is tue ſaturi tas ꝛ habūdātia panis. Quinto mō cum ardēter aliqs vilis cibus deſiderať: ꝛ in ipſo deſiderio graui⁹ peccať: vt eſau q ħ p̄mogenita vēdidit: q: magno deſiderij eſtu lenticulā ꝓcupi uit. Dicit vltra Grego. q̄ nō cibus: ſ3 cibi appetitus in vitio eſt. Uñ lautiores cibos plerūq̄ ſine culpa ſumimus ꝛ abie ctiores cū reatu ꝓcupiſcētie deguſtamus. Eſau. n. p̄mogeni ta p lēticulā p̄didit. Helias in deſerto carnes comedēdo vir tutē ſeruauit: vt p3. 3. re. 17. c. Sumeda ſūt q̄ nāe necitas que rit: nō q̄ libido ſumēda ſugerit. Cōtinenť ħ vitia in ħ verſu. Prope laute nimis ardēter ꝛ ſtudioſe. ¶ Cr̄ōica hor̄ tp̄or̄ regnū aſſyrior̄ q̄ō ſub ſuo bello cepat āno. 25. Saruch p̄oani abrahe: durauit vſq̄ ad ānū ſeptimū oḡie regis iude q pcuſ ſus eſt lepra in frōte de quo. 4. re. 15. c. ꝛ iſta duratio fuit an nor̄ mille trecentor̄ ꝛ triū p. 26. reges vſq̄ ad ſardanapalū q vltimus fuit ꝛ delitijs deditus valde: vt ait Ariſto. p̄ ethi. ¶ Iſte. n. p̄mo plumaria inuenit ad molliter cubādū. Trā ſiuit aūt tūc regnū aſſyrior̄ ad caldeos ſiue medos de ijs io ſephus ꝛ ſcholaſtica hiſtoria. q̄n deus p angelos nunciauit abrae vxor̄i ſuā ꝓceptura yſaac: eodē āno quo arſit ſodoma cū alijs tribus ciuitatib⁹ regnabat apō aſſyrios Arrius quin tus rex eor̄. Deinde āno. 60. vite yſaac q̄n genuit eſau ꝛ ia cob apō aſſyrios antiqſſimus ille xerxes q ꝛ baleus dict⁹ eſt p̄ncipatū regū tenebat: vt ait Aug. ō ciui. li. 18. c. 3. Eodē tpe apō ſicionios i grecia cyriacus rex ſeptim⁹ eor̄ que q̄dā cyria machū vocāt impiū regebat apud cui⁹ ſepulchrū ſicionios ſa crificare ſolitos varro affirmat. De ijs Aug. vbi ſup̄ regnuz aūt ſicionior̄ incepit āno. 14. Nachor̄ aui abrahe: ꝛ cucurrit vſq̄ ad ānū. 27. heli ſacerdotis de q̄ p̄. re. j. c. Et fuit iſta dura tio p annos nōgētos ſeptuagīta vnū p reges. 36. vſq̄ ad dr̄eu miplū poſtq̄ iudicauerūt ſicioniā ſacerdotes carim deijs io ſeph⁹ in egypto aūt añ̄ naſceret abrahā fuerūt. 15. reges q̄ñ aūt deſcēdit abrahā in egyptū erat rex. 16. q p̄tinebat ad the beos. 17. ad paſtores reges. 18. fuit apō diapolitanos q ꝛ pha raones dicti ſūt p reges. 16. variati ſūt āt reges in egypto: q: aliq̄ regnabāť de q̄dā cognatiōe vel ppl'o: deiñ de alio vſq̄ ad cābyſez filiū cyri ſub quo pſe p̄mo impauerūt egypto. De ijs ioſeph⁹. ¶ Eodē ēt āno q̄ natus fuit eſau ꝛ iacob regnuz argiuor̄ icepit in argos atiq̄ ciuitate grecie i achaia ꝓuicia vt demōſtrat Sene. 2a tragedia i carie argos achaicū. Cuius regni p̄m⁹ rex inach⁹ fuit a q̄ fluui⁹ tpe illi⁹ denoiat⁹ ē: vt p3 p Aug. vbi ſup̄ dicit aūt ioſeph q̄ ħ regnū cucurrit vſq̄ 12. an nū delbor̄ ꝛ barach iudicū iſr̄l: de qb⁹ iudi. 4. c. Fuit aūt iſta duratio annor̄ qngētor̄ q̄dragintaq̄ttuor̄: ꝛ cucurrit p 14. reges q̄rū vltim⁹ fuit Acriſi⁹ quē cū nō ſpōte interfeciſſet pſe⁹ nepos eius timēs argiuos tranſtulit regnū in mycenas vbi poſtea regnauerūt. Emicreus atreus tyeſtes Agamēnō egi ſtus oreſtes tiſamemis. S3 ſi legeris in aliqbus cronicis re gnū argiuor̄ p̄ceſſiſſe vſq̄ ſtelenū nō itelligas q̄ ibi p̄ncipa liter regnū māſerit. S3 q̄ recedēte pſeo pp timorē argiuor̄ māſerūt aliq̄ p lineā inachi deſcēdētes q regnauerūt vſq̄ ſte lenū. Regnātib⁹ ijſ. ſ. armanite. 8. rege aſſyrior̄ ꝛ leucippo re ge. 8. ſicionior̄ ꝛ inacho p̄ rege argiuor̄ deus locutus ē ad yſaac p̄mittēs ei multiplicare eū vt multiplicauerat abrahā q̄ p̄miſſio hēť. j. ſe. c. vt ait aug. 18. ō ciui. dei. c. 4. Sub beloto nono rege aſſyrior̄ forzoneus 2o. rex argiuor̄ inachi filius le ges dedit: vt ait Aug. vbi. ſ. ꝛ Jſido. ethi. li. 5. c. j. ꝛ li. 18. ꝛ ex de vbo. ſig. c. forzus. Huiⁿ forzonei fr̄ minor phegorius meſes diſtinxit ꝛ tpa appellās a noib⁹ deor̄. Rit⁹ ꝛ obſuatiōes ſa cror̄ inſtituit q̄ rusticana illi⁹ tp̄is vidēs ſimplicitaſ eū poſt mor̄tē vt deū coluit. tauror̄ ouiū ꝛ alior̄ pecor̄ ei victimas offerēs. Eo tpe Jſis q̄ alio noie Jo dicta eſt de q̄ Ouid. 2. me tha. lōgā cōnectit fabulā. Regis inachi filia ſor̄or forzonei in egyptuz nauigio vecta venit: q̄ egyptijs impauit eos in lr̄is ꝛ alijs bonis inſtrucs quā poſt mor̄tē egyptij: vt deaz colue rūt: capitalē ſniaz apponētes ſi qs eā boiem fuiſſe dixiſſet: ſ3 ſp deā. iō in tēplo ei⁹ q̄ddā ſimulacrū lapideū ponebat tenēs digitū ſup labia q̄ſi admonēs ne qs eā boiez fuiſſe dixiſſ3 vt ait aug. vbi. ſ. ō ħ ſimulacro tenēte manū in ere logt Ouid. metha. li. ix. dicēs. Quicq̄ p̄mit yocē digito ꝛ ſilētia ſuadet.

¶ L. S.

Solutio argumē rum.

Opio he brēor̄.

Obo rñſio p⁹.

rñſio 2a.

A Oō. VII. Quicq̄ mo dis gule vi tiū ꝓmittit. 2o modus.

Argiuo rum re gnū eo dē anno incepit q̄ Eſau ꝛ iacob nati ſūt

Statua iſidis ſu p labia digitus tenens quare.

¶ L.S. De peregrinatione ysaac in Gerariſ de iurgio pro puteis: et de fedre cum Abimelech.

¶ Capitulum. xxvj.

ORta aũt fame ſup terrã poſt eam ſterilitatẽ q̃ acciderat in diebus abrahã abijt ysaac ad abimelech regem paleſtinorũ in gerara. Apparuitq; ei dñs et ait. Ne deſcẽdas in egyptũ: ſz qeſce in terra quã dixero tibi: et pegrinare i ea: eroq; tecũ et bñdicã tibi. Tibi.n. et ſemini tuo dabo vniuerſas regiões has: cõplens iuramentũ qđ ſpopõdi abrahã pri tuo: et multiplicabo ſemen tuũ ſicut ſtellas celi. Daboq; poſteris tuis vniuerſas regiões has: et bñdicent in ſemine tuo oẽs gentes terre: eo q̃ obedierit abrahã voci mee et cuſtodierit p̃cepta et mãdata mea et cerimõias: legeſq; ſeruauerit. Manſit itaq; ysaac in gerarí. Qui cũ interrogaret a viris loci illius ſuper vxore ſua reſpõdit. Soror mea eſt. Timuerat.n. cõfiteri q̃ ſibi eſſet ſociata cõiugio: reputãs ne forte interficerẽt eũ pp illius pulchritudinẽ. Cũq; ptrãſiſſent dies plurimi et ibidẽ morarẽt, ꝓſpiciens abimelech rex paleſtinorũ p feneſtrã vidit eũ iocantẽ cũ rebecca vxore ſua: et accerſito eo ait. Peſpicuũ ẽ q̃ vxor tua ſit Cur mẽtitus es eam ſororẽ tuã; eſſe? Reſpõdit. Timui ne morerer pp eã. Dixitq; abimelech. Quare ipoſuiſti nobis. Potuit coire quiſpiam de pplo cum vxore tua: et induxeras ſup nos grãde pctm̃. Precepitq; omni pplo dicens. Qui tetigerit hoĩs huius vxorẽ morte morietr. Senuit aũt ysaac i terra illa: et iuenit in ipſo ãno centuplũ. Bñdixitq; ei deus et locupletat⁹ eſt hõ: et ibat ꝓficiẽs atq; ſuccreſcẽs donec magnus vehementer effectus eſt: habuitq; poſſeſſiões ouiũ et armentorum: et familie plurimũ. Ob hoc inuidentes ei paleſtini: oẽs puteos quos foderãt ſui pris illi⁹ abraam: illo tpe obſtruxerũt implẽtes humo: itantũ vt ipſe abimelech diceret ad ysaac Recede a nobis qm̃ potẽtior nobis factus es valde. Et ille diſcedens vt veniret ad torrentem gerare habitaretq; ibi: rurſum fodit alios puteos quos foderant ſerui pris ſui abraham: et quos illo mortuo olim obſtruerãt philiſtijm. Appellauitq; eos eiſdẽ noib⁹ quibus ante pr̃ vocauerat. Foderuntq; in torrente et reppererũt aquã viuã. Sed et ibi iurgium fuit paſtorũ gerare aduerſus paſtores ysaac dicentiũ. Noſtra eſt aqua. Quãobrẽ nomẽ putei ex eo qđ acciderat vocauit calũniam. Foderũt aũt et alium et ꝓ illo quoq; rixati ſunt: appellauitq; eũ inimicitias. Profectus ide fodit aliũ puteũ: ꝓ quo non cõtenderũt. Itaq; vocauit nomen eius latitudo: dicẽs. Nunc dilatauit nos dñs: et fecit creſcere ſup terrã. Aſcẽdit aũt ysaac ex illo loco i berſabee: vbi apparuit ei dñs i ipſa nocte dicẽs. Ego ſum deus abrahã pris tui. Noli timere: q; ego tecũ ſuz. Benedicã tibi et multiplicabo ſemẽ tuũ pp ſeruũ meuz abrahã. Itaq; edificauit ibi altare dño: et inuocato noie dñi extẽdit tabernaculũ: ꝓcepitq; ſuis vt foderẽt puteũ. Ad quẽ locũ cũ veniſſent ỏ gerariſ abimelech et ochozath amicus illius et phicol dux militũ locutus eſt ysaac. Quid vẽiſtis ad me hoĩem quem odiſtis et expuliſtis a vobis. Qui reſpõderunt vidimus tecum eſſe dñm: et idcirco nos diximus. Sit iuramentũ inter nos: et ineamus fedus vt nõ facias nobis qcquã mali ſicut et nos nihil tuorũ attigimus: nec fecimus qđ te lederet: ſz cũ pace dimiſimus auctũ bñdictione dñi. Fecit ergo eis cõuiuiũ et poſt cibũ et potũ ſurgẽtes mane iurauerũt ſibi mutuo: dimiſitq; eos ysaac pacifice in locũ ſuum. Ecce aũt venerunt in ipſo die ſeruꝰ ysaac: ãnũnciantes ei de puteo quẽ foderant: atq; dicẽtes. Inuenimus aquã. Unde appellauit eam abũdantiã: et nomen vrbi impoſitum eſt berſabee vſq; in pſentẽ diem. Eſau vero q̃dragenari⁹ duxit vxores duas: iuditb filiã beeri ethei: et baſemath filiam elon eiuſdẽ loci: que ambe offenderant animum ysaac et rebecce.

¶ Capitulum. xxvj.

ORta autẽ. Poſtquam legiſlator⁹ deſcripſit ysaac ꝓcreationẽ hic ſubiũgit illatã pſecutionẽ: et ꝑ in duas q; ꝑ patit ab extraneis ſcõo a domeſticis ibi. ⌊ eſau vo. ⌋ in fine.c. Iterũ i duas ꝑ ꝓbat i aſperis ſcõo ꝓbat in pſperis ibi. ⌊ ſenuit ⌋ ãt ysaac ⌊ orta aũt fame ſup terrã. ⌋ ſ. ſup terrã chanaã in q̃ tũc morabat ysaac: vel forte erat fames i magna ꝑte toti⁹ terre. ⌊ poſt eã ſterilitatẽ q̃ acciderat in dieb⁹ abrahã. ⌋ ex q̃ innuit q̃ inter ſterilitatẽ illã et iſtã nulla alia itercidit ſz fuerũt tpa ſatis leta q; dz ỹ in lra poſt qõ iportat ordinẽ cõſequentẽ. Et fuerũt iter iſtas duas ſterilitates plures q̃s centũ ãni q; alia ſterilitas fuit ꝑ ãno q̃ venit abrahã in trã chanaã q̃ erat ãnus lxxv. abrahe: vt pz. ẽ. xj. c. deĩde genuit ãno centeſimo ysaac: ysaac aũt ãno. lx. genuit eſau q accepit vxorẽ baſemath filiã elon cũ eẽt. xl. ãnoꝝ. Et ỹ tpe vel pauloante fuit illa ſterilitas. Si ãt iſti ãni cõiungant faciẽt. cxxv. ſz ad min⁹ erũt ãni centũ. ⌊ abijt ysaac ad abimelech. ⌋ ad iſtã eandem terrã iuit alia vice abrahã ante natiuitatẽ ysaac: ỹ nõ ꝓp famẽ de quo ẽ. xx. c. ¶ Sz nũqd ẽ iſte idẽ abimelech ad quez iuit abrahã et q̃ cõcupiuit ſarrã. Aliq volũt q̃ ſic q; nomẽ eſt idẽ et terra eſt eadẽ. Remigi⁹ ãt dicit q̃ diuerſi fuerũt et põt ex ỹ conĵci q; iter tpa illõ q̃ iuit abrahã ad abimelech et q̃ iuit ysaac fluxerũt q̃ſi centũ ãni: vt pz q; eodẽ ãno q̃ cõcep⁹ fuit ysaac deſcidit abrahã i gerara vt dixeram⁹. ẽ. xx. c. Nũc aũt qñ ysaac deſcẽdit erat cẽtenari⁹ qđ pz: q; qñ ysaac genuit eſau erat ſexagenari⁹: vt pz ꝑcedẽte. c. ỹ eſau fili⁹ ei⁹ accepit vxorẽ paulo poſt et erat tũc q̃dragẽnari⁹: vt pz in fine hui⁹. c. ẽ erãt q̃ſi cẽtum ãni: ỹ nõ eſt verſile q̃ tandiu vixiſſet abimelech in regno: nũq̃. n. aliq⁹ rex tm̃ regnauit q; oĩs potẽtat⁹ vita breuis: vt pz eccle. x. c. Maxĩe q; ille abimelech erat vir ſatis pfecte eratis qñ deſcẽdit ad eũ abrahã q; vxores multas tunc hẽbat et ſarrã cõcupiuerat. Itẽ q; ſi iſte fuiſſet alius abimelech qñ nũc ysaac dixit rebeccã eẽ ſororẽ ſuã et poſtea cõpit q̃ eẽt vxor eius debuiſſet eũ magis increpare cõmemorãs q̃ pr̃ eius abrahã eũ iterũ fallere tẽptauerat ſz nihil hoz dr̃. ⌊ apparuit ei dñs. ⌋ ad dõm iſta q̃ ſequunt̃. ⌊ ne deſcendas in egyptũ. ⌋ ysaac hẽbat familiã magnã et pecora multa. Urgẽte ãt fame cõpellebat deſcẽdere ad terrã fertilẽ ne perirent oĩa bona ſua ſil̃. Et q; egypt⁹ tũc fertilis erat voluit deſcendere ad eũ. Erat aũt iter ſuũ ꝑ gerarã. Et cũ veniſſet ꝑ eã apparuit ei ibi dñs mãdãs ne deſcẽderet in egyptũ. ¶ Sz q̃rit q̃re magis deſcẽdebat in egyptũ q̃s i alias terras ꝓpinq̃s et idez de pre eius abrahã. Rñdet q; rõ eſt q; ỹ alie terre patiant famem: vt cõiter egyptus fertilis eſt vbi aliq⁹ caſus durus accidat vt accidit. j. xlj. c. et patet ex hoc q; etiã quãdo alius vice tẽpore ſterilitatis priozis abrahã receſſit de terra chanaã deſcẽdit ĩ egyptũ: et nõ in alias tras: vt pz. ẽ. xj. c. Rõ ãt hui⁹ fertilitatis cõiter acñtis eſt q; aliq̃ tre hñt fertilitatẽ ſuã ex pluuia cadẽte ỏ celo humectãte et fecũdãte terrã: vt pz deu. xj. c.

terra

ẽ. xj. c. Judicum. n. a.

ſſ

ſſ

A Queſtio. 1. An iſte ſit ille abimelech adquẽ ẽt iuit abraham et qui ỏſiderabat ſarram.

ſſ

ſſ

B Queſtio. 2. Cur ysaac poti⁹ deſcẽdit i egyptũ q̃s in alias terras.

C Egypt⁹ fertiliſſimus q̃re.

t̃ra ãt egypti a nilo flumĩe irrigat̃ nulla pluuia cadẽte ĩ terra
illa: sꝫ iacto seĩe ĩ hortoꝝ morẽ aq̃ ducunt̃ irrigue: vt pꝫ eodẽ
c. Nilus.n. ad modũ maris crescit ⁊ decrescit lꝫ nõ eodẽ tem
pore nec eisdẽ legibꝰ: qꝛ fluxꝰ ⁊ refluxus maris quottidiãus
est. Fluxus aũt ⁊ refluxus nili nõ est quottidiãus. Et qꝛ iste
fluxus ĩtrat t̃rã totã egypti factis artificiose q̃busdã aq̃ ducti
D bus t̃ra suis tp̃oribꝰ p h̃ irrigat̃ vt vberes fructꝰ reddat. Et
qꝛ iste fluxus ⁊ refluxus melior ⁊ secundior est q̃ȝ pluuia ca
dẽsq̃ȝ ab aliis causis ꝓducit: iõ vt cõiter ĩ egypto sterilitas eẽ
Lꝫ oĩ lune ĩcremẽto nilus crescat tñ pricipaliter bis ĩ ãno fluit ac refluit. nõ põt. Sciẽdũ aũt sm̃ solinũ in polistoꝛ i.c. de egipto ꝙ ni
lus bis in ãno fluit ⁊ refluit: lꝫ incremẽto lune.s. cũ noua lu
natiõe quolꝫ mẽse aliq̃liter crescat nilus: vt inuit phus in.ij.
posterioꝛũ notabiles tñ excessus eius sũt duo primꝰ ĩcipit: cũ
sol ĩtrat cancrũ.s.xvj. die iunij: ⁊ durat istõ magnũ cremẽtũ
vsq̃ȝ ad finẽ eiusdẽ signi.s. q̊usq̃ȝ sol totũ cãcrũ trãsierit ⁊ igre
diat̃ leonẽ: cũ ãt ingressus leonẽ in p̃nº eiꝰ ad caniculã stellã
p̃m ĩcremẽtum. accesserit tota vis incremẽti paulisp deficit ⁊ solito cursu an
nis fluit ẽt hoc est q̃si ĩ medietate iulij cũ dicimus ĩcipe dies
cãiculares. Et h̃ tp̃s vocãt sacerdotes egipti natalẽ mundi.s.
2m incremẽtum. ꝙ in illo tp̃e mũdus vel factus vel creatꝰ fuerit. Scdõs ãt ex
cessus siue fluxus nili p totã egiptũ est incipiẽte sole primuꝫ
gradũ virginis ptrãsire qõ q̃si in medio augusti: ⁊ durat per
vnũ mẽsem vsq̃ȝ quo sol ĩtret librã: ⁊ ibi redit nilus ad equa
litatẽ. Et isti duo excessus valde cõueniũt t̃re egipti: qꝛ cum
egiptus sit multũ australis existẽte sole in cãcro multũ apro
pinq̃t ad eos. Et si talis t̃re irrigatio habũdãtissima nõ fieret
calore nimio t̃ra redigeret̃ in puluerẽ: ⁊ in steriles harenas:
E sicẽ est ĩ q̃dã pte egypti. In egipto ãt põt sterilitas euẽire duo
Egypti sterilitas duobus modis bus modis: aut pp magnũ ĩcremẽtũ nili: aut pp valõ paucũ
paruũ ĩcremẽtũ totã t̃rã irrigat̃ nõ sufficit. Excessiuũ ãt diu
turno humore detinet agricolas ne colere possint: ⁊ sic p ac
Incremẽtũ maximũ quãdo. cidẽs sterilitas sequit̃. Maximũ ãt ĩcremẽtũ nili est q̃n intu
mescũt aq̃ cubitis.xxij. ĩ altũ mediocris. Et cãtiuus fertilitas
q̃n ĩtumescũt cubitis.xvj. si ãt.j.xv. cubitos ĩcremẽtũ fiat fa
Mediocre quãdo. mes seq̃tur. Egiptij ãt nilũ colũt attribuẽtes ei aliq̃d deitatis
qõ ꝓbãt qꝛ suis ĩcremẽtis vel decremẽtis futura mala preno
Egyptij ex nili ĩcremẽto ⁊ decremẽto futura pronosticant. sticat siue cũ multũ crescat siue cũ valde modicũ: vñ dicũt ꝙ
in ãno q̊ cõtigit pharsalicũ bellũ.s. iter iuliũ cesarẽ ⁊ põpeiũ
in cãpis thessalie nõ creuit nilus vltra q̃nq̃ȝ cubitos qõ ma
gne rei poꝛtẽtũ fuit. Aliõ ẽt sp̃ale hꝫ qꝛ oĩa flumina auras ge
nerãt nilus ãt nullas. De causis ãt fluxus ⁊ refluxꝰ nili ari.
libellũ sp̃alẽ edidit q̃ iter ꝓua nãlia cõputat̃ in q̊ mltas sñias
F diuersoꝝ ponit. Seneca ẽt in li.vj. de q̃õnibꝰ nãlibꝰ h̃ idẽ tra
ctat: quoꝝ sñias posui.s̃. in ꝓlogi declaratiõe. Et de h̃ mlta
dicta sũt geñ.ij.c. vbi agit̃ de exoꝛ. fluminibꝰ padisi. Solinus
G tñ alias positiões recitat. Quidã volũt ꝙ q̃dã vẽti q̃s ethesi
as vocãt apõ fontẽ nili sua frigiditate nubes ĩ aq̃s cõdensa
re a q̃bꝰ nilus ĩcremẽta suscipit. Alij ponũt h̃ fieri ex ĩpulsu
ventoꝝ nõ eodẽ mõ q̊ aristo. posuit ĩ lib. de inũdatione nili.s.
ꝙ vẽtus flet a pte littoꝝ: sꝫ ꝙ ventꝰ flet a pte illa p quã ĩ ma
re ĩtrat nilus. Et tãta est vẽti violẽtia ꝙ aquã iuxta solitã ve
locitatẽ currẽ nõ sinit iõ cũ alia aq̃ desup fluat a pte originis
Cõfutatio p̃me opinionis. fontis necio eleuabit̃. Sꝫ iste rõnes satis leuiter elidunt̃ pri
ma.n. qꝛ nõ vĩ possibile ꝙ ventꝰ tm̃ de aere cõuertat ĩ aquaꝫ
qꝛ cũ ex vno pugillo aq̃ fiãt decẽ pugilli aeris sic vnꝰ pugil
p̃ª rõ lus aq̃ (si talis cõuersio fieret) necẽ erat valõ magnã ptẽ ae
2.rõ ris cõuerti ĩ aquã qõ nõ vĩ verũ. Itẽ euidẽtiꝰ qꝛ si vẽti illi cõ
confutatio scõe positionis. uertẽtes aerẽ ⁊ nubes ĩ aquã augerẽt nilũ cũ illi vẽti nõ du
rẽt p indiuisibile necẽ eẽt ꝙ flumina vel fõtes siue toꝛrẽtes
existẽtes apõ nilũ ad vnũ iactũ lapidis vel paulo plus aug
opinio 3ª mẽtarent̃. Sꝫ falsuꝫ est qꝛ nulla aq̃ quãtũcũq̃ȝ cõiuncta nilo
auget̃. Ad aliã positionẽ eadẽ ĩpugnatio est qꝛ ẽt vẽti veniẽ
tes de mari obuiãtes aq̃s eleuarẽt eas sꝫ ĩ nl'lo alio flumĩe ibi
fit nisi ĩ nilo. Solinꝰ ãt reddit aliã cãm.s. ꝙ caloꝛ diriuatꝰ a si
deribꝰ eleuat illas vndas subtiliãdo ⁊ vĩ eẽ magis de aq̃ cũ
nõ sit sic pꝫ in olla bulliẽte q̊ plus de aq̃ vĩ hr̃e q̃ȝ ante cũ tñ
Cõfutatio. nõ hẽat sꝫ solũ fiat subtiliatio aq̃. Sꝫ ista ẽt nõ ẽ rõ sufficiẽs
p̃ª rõ lꝫ ipse putet qꝛ cũ maioꝛ caloꝛ sit in pte ĩferioꝛi ꝯ meridiẽ q̃ȝ ĩ
egipto vbi ẽ nilus magis deberẽt aq̃ eleuari ⁊ eẽt maioꝛ ex
cessus vel ĩcremẽtũ: sꝫ nõ est, sic qꝛ in nulla aq̃ nec ꝯ meridiẽ
2.rõ nec ꝯ septẽtrionẽ talis sit excessus. Itẽ si pp caloꝛẽ eleuantẽ
fit cũ vbiq̃ȝ tp̃e estatis sit magnus caloꝛ estatis: tp̃e ḡ vbiq̃ȝ fi
et aliq̃s fluxus ⁊ refluxus in fluminibus: non tñ est verũ pꝫ
ista cõsequẽtia si pp magnũ caloꝛẽ fit magnꝰ excessus ⁊ pp
maioꝛẽ maioꝛ excessus ⁊ pp maximũ maximus excessus cre

go ẽt pp caloꝛẽ simplr̃ fiet excessus p regulã phi.ij. topi.s. sim
pliciter ad simplr̃ ⁊ magis ad maxĩe: sꝫ in mltis t̃ris caloꝛ est
ḡ in mltis t̃ris dꝫ esse excessus fluuioꝛũ. Itẽ cũ maioꝛ caloꝛ fi 3.rõ.
at existẽte sole ĩ geminis vel saltẽ ĩ leone q̃ȝ existẽte ĩ virgine
magis deberet fieri ĩ tẽpoꝛe iulij vsq̃ȝ ad mediũ augustum q̃ȝ
post medietatẽ augusti vsq̃ȝ ad mediũ septẽbris: sꝫ falsuꝫ ẽ qꝛ
fit existẽte sole ĩ virgine.s. ĩ augusto ⁊ nõ fit sole existẽte ĩ leo
ne.s. ĩ iulio. Itẽ qꝛ ista rõ p̃suppõit ꝙ ista ĩfluẽtia fit pp locuꝫ 4.rõ.
fontis nili: sꝫ falsũ qꝛ nilus nõ oꝛit̃ vbi ipsi putãt sꝫ ĩ padiso ter
restri: vt sacra scriptura demõstrat. s̃.ij.c. vĩ ḡ dicendũ saluo
melioꝛi iudicio ꝙ foꝛte nulla de rõnibꝰ positis ab aristo. nec h Determinatio
seneca nec solino cõcludit ĩ hac mã: ⁊ rõ est ignoꝛãtia princi
pij qꝛ ignoꝛãt locũ originis nili quẽ putãt alicubi circa nr̃am
hitabilẽ vel ĩ t̃ra hitabili nr̃a nasci. Magis ḡ vr̃ ꝙ rõ huius
augmẽti ⁊ decremẽti ĩ certis tẽpoꝛibꝰ sit aliq̃ virtꝰ nãlis q̃ȝ
ꝯsequet̃ imediate apõ ipsuꝫ fontẽ padisi de q̊ pullulat. Est ãt
alius fluuiꝰ ĩ oꝛbe q̃ solus ad similitudinẽ nili crescit ⁊ decre
scit sꝫ h̃ fit solũ semel ĩ ãno.s. sole existẽte ĩ.xx. ḡdu cãcri: ⁊ du
rat ista inũdatio p totũ cãcrũ ⁊ leonẽ q̊usq̃ȝ trãsire velit ĩ vir
ginẽ. Et cãm huiꝰ dicit solinꝰ in polistoꝛ.c.38. de eufrate eẽ qꝛ
eufrates, ⁊ nilus sb̃ silibꝰ mũdi palelis ꝯstituunt̃ lꝫ ĩ diuersis
locis: Iõ eadẽ virtꝰ ĩ illis duobꝰ locis a sole ⁊ toto celo ĩfluit.
Sꝫ vt supꝛadixi cũ ista duo flumina magis cõiũcta sint inter
se q̃ȝ ad alia flumina padisi vĩ ꝙ in exitũ padisi vtriq̃ȝ eadeꝫ
virtꝰ cõicat̃. Locus ãt oꝛtꝰ nili.i. caput eius sm̃ nos certꝰ ẽ.s. oꝛtꝰ nili vnde.
ĩterrestri padiso: sꝫ sm̃ gẽtiles auctoꝛes q̃ sacrã scripturã ne
sciuerũt varie locꝰ assignat̃. Et rõ huiꝰ est qꝛ lꝫ illa.iiij. flumi
na p̃mariã originẽ ĩ padiso habeãt tñ post aliquãtũ t̃re spaci
um t̃ra absoꝛbent̃ ⁊ rursus exeũt: ⁊ sic in illis t̃re hyatibꝰ lo
ca fontalia gẽtiles hr̃e putauerũt. Vnõ tigris q̃ vnus de.iiij.
fluminibꝰ padisi est post cognitã eiꝰ origineꝫ ⁊ cũ transierit
p terrã medoꝝ obuiãs mõti tauro ĩpetuositate fluctuũ facta
magna fouea absoꝛbet̃: ⁊ rursus ĩ alio mõtis eiusdem latere
apõ locũ quẽ zomadã vocãt emittat expurgamẽta pluria se
cũ trahẽs deide rursus abscõdit̃: iterũq̃ȝ aliquãto interiecto
spacio apparet ad labenos arabasq̃ȝ p̃terfluẽs vt ait solinus
vbi.s̃. sic est sñia oĩuꝫ gẽtiliũ sapiẽtiũ ꝙ tigris ⁊ eufrates in
q̊dã mõte maioꝛis armẽie oꝛiunt̃: q̃ diuidunt̃ ad diuersas p
tes: de q̊ boeciꝰ de ꝯsola.li.v. metro. Rupis achimenee. Scdõꝫ Cõis gẽtiliũ opinio õ oꝛtu nili.
ḡ gẽtiliũ certissimã ⁊ famosissimã opinionẽ vt declarat soli
nus ĩ polistoꝛ i.c. de egipto nilus originẽ hꝫ a mõte ĩferioꝛis
mauritãie q̃ oceão apꝛopinq̃t vt libꝛi africãi dicũt: ⁊ ꝓtinus
magnã lacũ facit q̃ nilides dĩ: nilũ ãt ab illo loco eẽ ꝓbãt, qꝛ
illõ stagnũ easdeꝫ herbas ⁊ pisces ⁊ beluas ꝓcreat q̃s nilo
videmꝰ. Et si aliq̃n ĩ mauritania a q̃ eiꝰ origo est magne plu
uie habũdauerit ĩcremẽta magna nili in egipto fiunt postq̃ȝ
nilus ab hac lacu effundit̃ arenis. Rursus absoꝛbet̃: deinde I
in cesariẽsi specu ꝓrumpẽs cũ habũdãtioꝛi aquaꝝ ĩpetu ea Cur ysaac vẽturus ĩ egiptũ descendebat p gerarã.
dẽ hẽt q̃.s̃. diximꝰ.s. herbas pisces ⁊ beluas deide rursus ter
ra absoꝛbet̃ nec apparet dõec venerit ĩ ethiopiã ⁊ ibi exiens
nigrũ fluuiũ facit q̃ africe terminꝰ est ⁊ gẽtes terre illius asta
cũ vocãt.i. aquã de tenebꝛis emergẽtẽ deide diuersis aspisq̃ȝ
meatibꝰ varias ĩsulas facit q̃rũ nobilissima ẽ meroe asq̃ clima
diameroes dĩ: deide ĩtrãs egiptũ septẽ poꝛtis ĩ mare oceanũ
cõdit̃. ¶ Rursus reuertẽtes ad p̃mũ ẽ dubiũ cũ ysaac vellet
descẽdẽ in egiptũ q̃re descẽdebat p gerarã. Rñdet̃ ꝙ iter de
loco in q̊ erat tũc ysaac versus egiptũ erat p gerarã q̃ ẽ ĩ terra
chanaã ĩ pte q̃ vocat̃ terra philistinoꝝ: ⁊ pꝫ h̃ exo.xiij.c. vbi
dĩ ꝙ q̃n deꝰ eduxit israelitas de egipto nõ duxit eos p viam
terre philistinoꝝ q̃ vicinioꝛ est sꝫ circũduxit eos p viã desti ⁊
maris rubꝛi. Ex q̊ inuit̃ ꝙ via ꝓp̃a de egipto ĩ terrã chanaã
ẽ p terrã philistinoꝝ. Cũ ḡ descẽdẽt ysaac de terra chanaaꝫ ĩ
egiptũ debuit descẽdẽ p viã terre philistinoꝛuꝫ. Et cũ gerara
ciuitas sit ĩ terra philistinoꝝ: vt pꝫ h̃ cuꝫ dĩ ꝙ abijt ysaac ad
abimelech regẽ palestinoꝝ ĩ gerarã: palestini ãt dñr philisti
ni: pꝫ ẽt h̃ qꝛ cũ abꝛahã hitaret ĩ bersabee q̃ ẽ in terra abime
lech regis gerare: vt pꝫ.s̃.xx.c. dicebat̃ hitare ĩ terra philisti ss
noꝝ: vt pꝫ.s̃.xxj.c. ⌊ quiesce ĩ t̃ra quã mõstrauero tibi. ⌋ ista
ẽ gerara: qꝛ vt.j. dr̃ mãsit ysaac ĩ gerara: sꝫ q̃n deꝰ ista dixit ei obo
nõdũ accesserat ad ciuitatẽ gerarã. Et si dicat̃ ꝯ qꝛ.s̃. dĩ abijt
ysaac ad abimelech ĩ gerarã dico ꝙ põit̃ p ãticipatõeꝫ sicẽ fre ss
q̃nt̃.s̃. dixius: õ aliis vl' ẽ sẽsus. ⌊ abijt ysaac ad abielech ĩ gera
rã. ⌋ i. icepit abire sꝫ nõdũ illuc accesserat pꝫ h̃ maxĩe qꝛ ĩ lr̃a ss
dr̃ ⌊ ad t̃rã q̃ȝ dixo tibi ⌋ vr̃ ḡ ꝙ nõdũ ei eã dixerat ⌊ ⁊ pegria
re ĩ ea ⌋.i. mãeas ibi nũc vt pegrinꝰ.s. ñ itelligas ꝙ mãdo tibi
semper

semp ibi mãere ſz solum q̃ mãeas ibi pauco tpe vt pegrinus q.d. nõ hñs animũ ibi semp manẽdi q: cũ fames trãſijt venit in trã berſabee i q̃ ante hitauerat. ⌊ tibi.n.ꝫ semini tuo dabo vniuerſas regiões has. ⌋ Iſte ſũt regiões q̃ſ̃ pmiſit deꝰ abra he: vt pz.ſ̃.xij̃.c.ꝫ.xv. Uel forte deſigt̃ h̃ ſpãliter trã philiſtinorũ ad quã tũc deſcẽdebat yſaac: ſz magis dõz ẽ q̃ deſignat oẽm trã chanaã: vt pz.j.cũ dr cõplẽs iuramtũ qõ iurauit abra hã pri tuo: ſz abrahe tota trã chanaã pmiſſa fuerat: ḡ ſic pro miſit h̃ filio eiꝰ yſaac.ꝫ dr dabo: q: nõdũ dederat eas niſi forte quãtũ ad ꝓpꝛietatẽ: nunq̃ aũt quãtũ ad poſſeſſionem: vel forte nõ dederat eas i re ſz i certa ſpe. Erãt ãt dãde q̃ illę gẽtes pp pcta ſua mẽrenẽ expelli de trã illa: tũc ãt nõdũ merue rãt. Sic hr.ſ̃.xv.c.nõdũ.n.cõplete ſũt iniqtates amorreorũ vſq̃ i pñs tps: fuerũt ãt cõplete tpe ioſue q̃ ipſe igreſſus: fuit trã illã ⁊ deleuit reges eiꝰ: vt pz Joſue.xij̃.c.ſz nec tota deleta fuit: q: mãſerũt mlte gẽtes q̃ poſſent pugnare cũ iudeis vt expirenẽ iudei q pugnare neſciebãt bella chananeorꝫ: de qbꝰ remãſerũt philiſtini: ad qs tũc ibat yſaac: vſq̃ ad vltimã deletionẽ chanãeorꝫ: q: nec Joſue nec iudices nec deide ſaul nec dauid deleuerũt eos ſz tpe ſalomõis. Uniuerſi ſbiecti ſũt vt pz.xx.palipo.viij̃.c. ⌊ Uniuerſas regiões has. ⌋ h̃ fcã fuit yſaac demõſtratio iſtaꝝ oiuꝫ regionũ vt notat illõ ꝓnomẽ õ mõſtratiuũ has: ſz iſta demõſtratio põt eẽ duplex ſm ꝓditionẽ iſti⁹ appitiõis diuie. Si.n.dicam⁹ q̃ deꝰ appuit ei i nocte p ſõniuꝫ vt ſepe appuit abrahe ẽt abimelech regi gerare: vt pz.ſ̃.xx.c. Tũc dõm ẽ q̃ fuit ibi demõſtratio ymagiaria oiuꝫ iſtarũ regionũ. Ita q̃ deꝰ demõſtret ei cuiuſlibet illaꝝ trarũ vnã ſignatã ymaginẽ q̃ pfecte ſignaret illã trã. Si ãt dicam⁹ q̃ fuit i viſiõe diurna dõm ẽ vel q̃ deꝰ eleuauit viſuꝫ eiꝰ ſupnaturaliter: vt videẽ poſſ̃ oẽs regiões chanaã vt factũ ẽ i moyſe vt declarauim⁹ deut.vlti.c. vel q̃ veri⁹ ⁊ certi⁹ ẽ deꝰ demõſtrauit ei nõ totas trãs illas ſpãliter: ſz q̃ mãdauit ei reſpicere ꝫ ſitũ illarũ vt mãdauit pri ſuo abrahe dicẽs leua oc̃los tuos ꝫ oriẽtẽ ⁊ occidẽtẽ ad aglonẽ ⁊ meridiẽ oẽm trã quã cõſpicis tibi dabo. ⌊ Cõplẽs iuramẽtũ quod ſpopõdi abrahã pri tuo. ⌋ Iſz.n.yſaac vir ſãcꝰ eẽt tñ nõ dixit ei deꝰ q̃ dabat ei terras illas pp eũ ſz pp iuramẽtũ factũ ad abrahã: q: i h̃ maioris meriti credidit eẽ abrahã. Unde abrahe fcã ſũt ⁊ pmiſſa aliq̃ pp bonitatẽ eiꝰ: vt pz.ſ̃.xxij̃.c.vbi dixit angelꝰ ex pte dei q: obediſti voci mee ⁊ nõ pepciſti filio tuo vnigẽito multipli cabo ſemẽ tuũ ſic̃ ſtellas celi ⁊ ſic̃ arenã q̃ ẽ i littore maris. Etiã.ſ̃.xviij̃.c.dr q̃ cũcte bñdictões dãde abrahe: ⁊ poſteris eiꝰ cõplẽde erãt.ſ.ſcio q̃ ꝓceptuꝰ ſit filiꝫ ſuis ⁊ domui ſue poſt ſe vt cuſtodiãt viã dñi: ⁊ faciãt iuſtitiã ⁊ iudiciũ vt adducat dñs pp abrahã oia q̃ locutꝰ ẽ ad eũ. Ex h̃.n.q̃rũdã erro: elidit̃ q̃ putauerũt yſaac ſactiozẽ eẽ q: vnã vxozẽ hũit q̃ abrahã q duas de q̃ augu.xvj.de ciui.dei.c.39. dicit.n.q̃ cõtinẽs abſolute melioꝛ ẽ nõ cõtinẽte: ſz factꝰ vxoꝛatꝰ melioꝛ eſt nõ ꝓtinẽte ⁊ fidelis nõ cõtinẽs melioꝛ ẽ ꝓtinẽte infideli. Et cõtinẽs fidelis ⁊ obediẽs modicũ nõ ẽ ita bonꝰ ſic̃ multũ fideꝰ ⁊ multũ obediẽs: ⁊ nõ ꝓtinẽs: cũ ãt vterq̃ fidelis ⁊ obediẽs fuerit ꝓtinẽtẽ icõtinẽti: vel vt meliꝰ dicaꝫ nõ continẽti pferre nullus ambigit. Abrahã ãt lz q̃ſtũ ad aliqd excedẽt a filio ſuo erat tñ ſimpliter ſumẽdo valde melioꝛ abrahã q̃ſ̃ yſaac q: obediẽtie merita erãt in eo potioꝛa. Et h̃ demoſtrat h̃ ⁊.j.q: oia q̃ dant yſaac ⁊ poſteris eiꝰ dant pp abrahã. vñ dr.j.⁊ bñdicenẽ i te oẽs gẽtes eo q̃ obedierit abrahã voci mee: ⁊ cuſtodierit cerimõias meas atq̃ ꝓcepta mea. ¶ Sz dices: ſi oẽs ꝓmiſſiões cõfirmabanẽ i filiꝫ pp abrahe merita qd valebãt merita aliorũ ſanctorũ q erãt de illa ſtirpe. Rñdet q̃ abrahã fuit valde magne obediẽtie: vt.ſ̃.patuit deꝰ acceptauit valde merita eiꝰ ſup merita oiuꝫ aliorũ. Bonitas ãt alioꝛ ſanctorũ virorꝛ q erãt de ſtirpe abrahe ad duo ꝑderat p̃ q: p illã bõitatẽ efficiebanẽ ptes ciuitatꝫ dei ita vt eẽnt ꝓticipes vite eterne q̃ malis nõ cõtigebat. Scõz erat bõitas h̃ efficiebat eos capaces ꝓmiſſionũ fcãrũ abrahe: ⁊ iductarũ pp eũ. Boni de ſeie abrahe hẽditabãt terrã ꝓmiſſiõis ⁊ mãebant i ea vt pz deu.iij̃.c.ſi ãt mali efficerenẽ ꝑdebãt ꝓmiſſiões factas abrahe: ⁊ cõpletas i eis expellebanẽ. Nã de terra i q̃ hitabãt: vt pz leui.c.xviij̃.⁊ ducebanẽ captiui i extas natiões: vt pz leui. xxvj.⁊ deu.iij̃.⁊.xxviij̃.c.ſi ãt bõi efficerenẽ agẽtes pẽitẽtiaꝫ de iniqtatib⁹ ſuis deꝰ ꝓuertebat eos i terrã ſuã: vt pz deu.30. c.Iz ḡ merita ſactoꝛ virorũ i ſtirpe abrahe nõ ꝓmererenẽ impleri ꝓmiſſiões q: iã merita potioꝛa abrahe h̃ effecerũt ꝓ tota ſua ꝓgenie tñ ꝓmerebanẽ vt glz efficeret capaꝝ illius ꝓmiſſiõis inducte pp abrahã: vt i adepta ꝓmiſſiõe letarenẽ ⁊ mãerẽt. Et ẽ exẽplũ ꝓforme Iz nõ eq̃liter de redẽptiõe inducta p xp̃m. Nã xp̃s p mortẽ ſuã ſufficiẽter redẽit gen⁹ humanũ quãtũcũq̃ iſtũ ſic. Et dato q̃ infinita hominũ milia põi poſſent vltra eos q ſũt ãdhuc illa ſufficiẽter fuiſſẽt redẽpta. Ad ꝑticipãdũ tñ iſtã redẽptionẽ regrit̃ i nobis bõitas vite q: ini q̃ vitã eternã nõ poſſidebũt. Redẽptionẽ ḡ nr̃am ſolus xp̃s opatꝰ nec q̃ſ̃ ſactoꝛũ aliqd i ea fecit vel ꝓmeruit: ſz ſolũ ex eo q̃ bõi ſt̃ cõicaꝫ eis illa redẽptio q̃ nõ cõicaꝫ maliſ̃. ⌊ Et benedicã tibi. ⌋ i.augebo te: ⁊ ⌊ mltiplicabo ſemẽ tuũ ſic̃ ſtellas celi. ⌋ vt ſit inumerabile ſic̃ ſtelle celi. Sic.n.dr.ſ̃.xv. Si q̃s ſtellaſ̃ celi nũerare põt: ⁊ ſemẽ tuũ poterit numerare: ſz h̃ magis declaratũ fuit.ſ̃.xxij̃.c. ⌊ daboq̃ poſteris tuis. ⌋ deſcẽdẽtib⁹ ꝓ lineã iacob. ⌊ vniuerſas regiões has. ⌋ i.tota terrã chanaã q̃ fuit cõpletũ tpe ioſue. ⌊ ⁊ bñdicenẽ i ſeie tuo. ⌋ i. i xp̃o de te naſcituro oẽs gẽtes. ⌋ q: oẽs gẽtes ſuſceperũt benedictionẽ i xp̃o cũ p eũ ſaluate fuerit. Et iſte ſenſus nõ eſt tropologicꝰ ſz lr̃alis vt declaratũ fuit.ſ̃.xv.c.q: iſtũ ſenſuꝫ intẽdit facẽ ſcriptura ꝓcipaliter. Et h̃ declarat apl̃s ad gala.iij̃. c.abrahe fcẽ ſũt repromiſſiões ⁊ ſemini eiꝰ nõ dicit i ſeminibꝰ q̃ſi i mltis: ſz i vno ſeie eiꝰ q̃ ẽ xp̃s. ⌊ eo q̃ obedierit abrahe. ⌋ i.iſta ꝓmiſſio de meſſia naſcituro i tuo ſeie iõ cõplebiẽ i tuo ſeie q: abraham obediuit voci mee in q̃ magna merita abrahe inuunẽ pp q̃ cõplẽde erãt ꝓmiſſiões ⁊ nõ pp merita yſaac nec alicuiꝰ alterꝰ. ⌊ ⁊ cuſtodierit p̃cepta ⁊ mãdata mea: ⁊ cerimõias ⁊ leges. ⌋ Ex h̃ dicũt iudei q̃ abrahã cuſtodiuit añ datã legẽ oẽs cerimõias legis ⁊ oia iudicialia legis: iſta.n.q̃ h̃ ponũt ſolũ ꝓtinenẽ i lege.ſ.mãdata ⁊ p̃cepta q̃ idẽ ſũt: ⁊ accipiunẽ ꝓ p̃ceptis decalogi ⁊ alijs moralibꝰ q̃ ptinẽt ad ius nãle q̃ reducunẽ ad illa decẽ vl̃ icludunẽ ſb eiſ Cerimõie vocanẽ q̃dã ſpales obſeruatões circa cultũ dei in ſacrificijs ⁊ i alijs ⁊ i hitu ppl̃oꝛũ: leges ſt̃ q̃dã determiationes iudiciales q̃ põunẽ i exodo.c.xxj.⁊.xxij̃.⁊ i mltis locis numeri: ⁊ deu. Iſta ḡ oia dicũt iudei obſeruaſſe abrahã vt innuit h̃ lr̃a. Sz falſuꝫ ẽ q: celebratio phaſe cerimõialis erat ſz nõ obſuabat eã abrahã vt declarauim⁹ late.ſ̃.xix.c. Nec ſabbatũ vt dixim⁹.ſ̃.ij̃.c.⁊.viij̃. Sic ẽt pz de ritib⁹ ſacrificioꝛ in qb⁹ q̃ſi tota cerimõiaꝝ cõſiſtit ſũma: q: illa cerimõialia cõſiſtũt i determiatiõe locoꝛ i determiatõe miniſtrorũ ⁊ iſtrorũ varioꝛ q̃ tũc nullo mõ hẽbanẽ. Jõ ſuari non poterãt: q: nec ẽt iſraelitic⁹ ppl̃s ſuauit iſta cũ eẽt i deſto: ſz ſolũ q̃n itrarent ⁊ hitarẽt pacifice i trã chanaã eis ꝓmiſſa: iõ q̃ncũq̃ mandabaẽ eis aliq̃ cerimoniale faciẽdũ dicebaẽ eis: q̃n itraueritis trã quã dabo vobis facietis tale vel tale: vt pz numeri.xv.⁊ deu.xij̃.c.⁊ i mltis alijs locis. Dõm ḡ q̃ abrahã nõ cuſtodiuit oia cerimõialia: vel iudici alia data poſtea p moyſen ſz cuſtodiuit aliq̃ ꝓpoꝛtiõabilia eis de ꝓceptis ãt ſiue mãdatis q̃ ſũt moralia cũ iſta ptineãt ad ius nãle q: ꝓſequunẽ determiationẽ nãlẽ rõnis ꝓtice ⁊ ſemp eadẽ fuerit apũd oẽs dõm q̃ abrahã illa pfectiſſime cuſtodiuit: cerimõias ãt q̃ i lege ſcripte erãt nõ cuſtodiuit: q: nõ erãt necie q: earũ tps nõdũ venerat. Cuſtodiuit ãt alias cerimõias ꝓpoꝛtiõales q: abrahã colebat deũ: neẽe erat ḡ q̃ i h̃ tenẽt aliquẽ modũ vel aliquaꝫ ſpalẽ obſeruãtiã ⁊ illa vocaꝫ cerimõia: ⁊ q: gentiles ẽt deos ſuos colẽtes cerimõias q̃ſdã tenebãt: vt pz de modis imolãdi ⁊ turpitudinib⁹ q̃ exercebanẽ in ſacrificijs ꝑapi: ⁊ ꝑñr: de oib⁹ alijs. Et q: ille cerimõie q̃s cuſtodiebat abrahã i colẽdo deũ nõ erãt abhoiabiles vt cerimõie gẽtiliũ ſz valde amabiles deo iõ vocanẽ cerimõie dei. Jdẽ ẽ de iudicijs q̃ vocanẽ h̃ leges. Sũt.n.iſta p̃cepta ad directionẽ cõicatiõis hominũ inter ſe. Inter gẽtiles ãt erãt aliq̃ leges poſitiue vel ꝓſuetudines iniq̃. Abrahã ãt ꝓuerſabaẽ cũ oib⁹ cũ qb⁹ viuebat valde rõnabiliter ⁊ dulciter iõ leges cõicatiõis eiꝰ vocanẽ leges dei vel iudicia dei. ⌊ manſit itaq̃ yſaac in geraris. ⌋ q: Iz vltra intenderet ire: q: tñ a deo admonitus fuit nõ deſcendit vltra. Hebrei dicunt q̃ ratio quare yſaac nõ iuit in egyptum fuit q: erat domino cõſecratꝰ: vt pz.ſ̃.xxij̃.quãdo Immolari voluit ideo nõ erat ei licitũ exire terrã ꝓmiſſiõis. Gerara ãt in trã chanaã erat q̃ eſt trã ꝓmiſſiõis imo gerara ponit̃ vnꝰ terminus trẽ chanaã a meridie: vt pz.ſ̃.x.c.vbi dicit̃ facti ſunt tmini chanaã veniẽtib⁹ a ſidone gerarã vſq̃ gazã donec ingrediaris ſodomã. Sz h̃ nihil eſt q: ſi yſaac pp eẽ dño cõſecratũ nõ debebat egredi de trã chanaã: h̃ eẽt q: terre alie ꝓphane erãt: ⁊ trã chanaã ſacra vel bõa. Sz falſũ eſt q: trã chanaam ydolis ⁊ abhoiatiõib⁹ repleta erat ſic̃ alie trẽ imo magis q: chananeorum

A ſi oẽs ꝓ miſſiões cõfirmabãt i filiꝫ ꝓpter merita a brae qd valebãt merita aliorum ſanctorꝛ ex illa ſtirpe.

Cõfutatio.

Cõfutatio.

Opinio hebreorum.

Cõfutatio.

chanaeorũ ppli pp pctã sua de tra expulsi sũt: vt p3 leui. xviij c. z iniqtates eor graues erãt: qõ nõ dr de alijs ppls: iõ nõ magis vetari debebat exire ad alias gẽtes q3 exire ad aliquã ptẽ tre chanaã vel mãere i ea. Jtẽ q: ysaac nõ fuit magis cõsecrat9 dño q3 nazare9 q spãliter multa faciebat de qb9. vj. c. Nu. s3 iter oĩa vota nazareor nõ ponit q nõ posset exire de tra sua: vt p3. c. sup: adicto: g̃ nec debuit ad b ysaac ex oblatione spõtanea pũs sui: z sua obligari: dom g̃ q de9 mãdauit ei nõ exire de tra chanaã nõ pp cãm cõsecratiõis sue vel imolationis: s3 q: ipse pũidebat aliq mala futura si descenderet in egyptũ. q cum iterrogaret. Hic ponit aduersitas ysaac pp metũ de vxore. a viris loci illi9. ex q p3 q gerara nõ ẽ nomẽ pucie: s3 nomẽ ciuitatis: est tñ metropolis i regno abimelech regis palestinor. Aliqñ tñ accipit p illa ciuitate cũ territorio: z viculis ei adiacẽtib9: z tũc accipit in plri cũ dr man sit i gerar is. i. in gerara vel iterritorio. ei9 sup vxore sua. i. de vxore sua. Cũ ponit sup p de: deseruit ablatiuo. Sic hr in doctrinali in regimine ablatiui. Cũ sr est p de: sexto decet hãc sociare. Multa sup pmão rogitãs sup hec ore mlta. Rñdit sor mea est. de mõ aũt excusatiõis hui9 mẽdacij reqre. s. xij. c. Et forte dici posset q3 hic nõ fuit pctm mortale: q: meli datiũ istud nõ fuit pniciosu: s3 valde officiosu: fuit tñ venia le a q patriarchas excusare nõ est nece cũ z ipsi apli non excusent: z alij viri sanctiores. timuit. n. cõfiteri. ista est cã q re dixit ee sororẽ suã: s3 ea potuerit vocare sororẽ sm modum loquẽdi cõem hebraicũ q illi q ad eandẽ cognationẽ ptinent fres z sorores vocant. Et sic dixit abrahã de sarra alias vere sor mea é filia pris mei: z nõ mris mee: vt p3. s. xx. c. Reputãs ne forte occiderẽt eũ pp illi9 pulchritudinẽ. Sciebat n. ysaac q in tra illa z in tra egypti facin9 magnũ reputabat adulteriũ: z morte plectẽdũ: iõ leui9 reputabãt virũ occidere z deide vxorẽ ei9 accipe q3 viuẽte viro cũ ei9 vxore coire. cũ q3 ptrãsissent dies plurimi. in qb9 vt dicũt qdã ysaac continuerat ab vxore vt nõ iudicaret ee sua vxor s3 sor: deide cũ vidit q nõ erat piculũ vocare eã vxorẽ redijt ad actũ cõiugalem. Hoc forte verũ est s3 pbatio n'la: q: fundat se sup hoc. s. q quãdiucũq3 accedere debuisset ad vxorez q videret: z q: tũc ab abimelech visus est tũc dicũt p ad eã accessisse in terra illa: s3 ista satis apparẽt leuia z irratiõabilia. pspiciens abimelech. hoc vr fuisse in die qñ abimelech ludos cõiugales videre poterat. rex palestinorũ. i. philistinorũ. philistini vocant palestini sm cõsuetudinẽ smõis hebraici vocatur q: s3 apõ hebreos sit lra. f. nũq3 tñ apõ eos põit. f. i prin9 alicui9 dictiõis s3 vbicũq3 põi dz. f. ponũt. p. z dicũt. pelestin. sua lingua p filistini. p fenestrã. ex q vr q dom9 in q morabat ysaac erat apõ domum regiaz q: potuit videre rex ex atrio suo p aliquã fenestrã suã: z p fenestrã dom9 ysaac q ipi sic luderet. Jocãtẽ cũ rebecca. i hebreo põit. mecaheq. qõ sigt ridentẽ vel ludẽtẽ s3 trãsferr ad mlta vt dixim9. s. xxj. c. z accipit b ioc9 p ipsa carnali copla: s3 scriptura sacra volẽs eã hõesti9 noiare appellatõe ioci ea nũcupauit. Uel accipit ludus p qdã ludo pcedẽte iter virũ: z vxorẽ q est. q. i fistu latiõe pludiũ: z ẽ signũ petitiõis debiti. z accersito. i. vocato ad pbãdũ q mẽtit9 fuerat. pspicuũ est. i. clarũ vl no tũ ẽ dicit pspicuũ a pspiciẽdo qõ valde pspici siue videri põt q vxor tua. q: talia ioca nõ facẽt cũ sorore sua. Erat. n. ab hominabile nimis talia facẽ cũ sorore. Et q: abimelech credebat eẽ ysaac virũ bonũ nõ potuit suspicari q cũ sorore coiret: s3 poti9 eẽt ei9 vxor s3 ipse negass3. Cur mẽtit9 es. i. dixisti q3 mẽtẽ tuã q: tu sciebas q erat vxor tua: z nõ sor: z volebat eũ rex cõuincẽ de isto mẽdatio q: fuerat istõ mẽdatiũ valde cõtumeliosũ regi p q: dictũ fuerat regi illã eẽ sororẽ z nõ cõiugẽ regiã mẽtiri nephas ẽ scõo q: valde piculosũ erat b mẽdatiũ regi: z toti pplo q: potuiss3 aliqs coire cũ illa putãs eẽ sororẽ ysaac: z fuiss3 magnũ pctm: z forte magna pũitio i toto pplo. timui ne morẽr pp illã. sic dixerat. s. abrahã. xij c. te aũt viuificabũt me occidẽt. s. ne viuẽte viro cũ vxore ei9 coeant s3 magis viro mortuo. dixitq3 abimelech. adhuc nõ cõtẽt9 rñsiõe ysaac ad modũ hoiuz aliqliter cõmotorũ ab ira replicat eã dẽ rõnẽ dõec mot9 ire cess3: z videat veritatẽ rõnis q ei dr. qre ipositi nob. i. q're decepisti nos dicẽdo eẽ sororẽ tuã: vel. qre nob iposuisti. s. tã gue piculũ: q: vt. j. sequitur. potuit qspiã de pplo coire cũ illa. s. vel iducẽdo eã ad coitũ vel vi oppzimẽdo eã q: putabat eẽ sororẽ tuã. z iduxeras sr nos pctm grãde. i. fueras occasio vt vẽiret magnum pctm iter nos q: adulteriũ maximũ pctm eẽ credebãt duri9 hõicidio. Uel dr pctm grãde grãdis pũitio: q3 s3 eẽt pp vnius pctm tñ toti pplo ifligi poterat: vt p3. s. xx. c. qñ abimelech accepit sarrã q: cõclusit dñs oẽs vulua dom9 sue ne parere possent. q tetigerit hui9 hois vxorẽ morte moriat. añ isto edictũ q3 potat ipune coire cũ rebecca nisi forte eã vi oppzimeret Nũc aũt cognito q eẽt vxor nulli licebat q3 nõ cũ ea coire siue ea cõsentiẽte siue repugnãte. ¶ Sẽinauit ãt ysaac. b põit pbatio i repore pspitatẽ cõsurgẽte i eũ malorũ inuidia. z iuẽit i ipso ano. i. q3 sterilitas cessabat. cẽtuplũ. s. pluscẽ sciauerat q valde mirabile ẽ. vel cẽtuplũ. s. pluscẽ hre debuiss3: vt si deberet totalr hre ex his q sciauit quotquot gita collegit quotq milia. Et b adhuc mirabili9 ẽ q3 primũ: q: puẽt9 trax sciatax ad valde magis mltorũ ẽẽ dr quã scia tũ fuerit sm nãm seis z tre i q serit. bñdixitq3 ei de9. satis appet q tãt9 puẽt9 i frugib9 a deo fuit q: nãlr fieri isolitum erat maxie q: nulli de sciantib9 i tra illa b contigat. z locupletat9 ẽ hõ. i. replet9 fuit diuitijs q: nõ solũ de9 mltiplicabat eũ i frugib9 s3 ẽt i gregib9 vel armẽtis: z i oi alio genere possessiõis: vt p3. j. Uel forte q: mltũ collegit de frugib9 ysaac illo ano z vẽdidit: z q: ano pterito fuerat sterilitas valebãt fruges mltas pecũias: z sic ditat9 fuit quẽadmodũ nũc sepe cõtigit. z ibat pficiẽs. q: bõa ei9 nõ diminuebãt: s3 magis cõtinue augebant. atq3 succrescẽs. i. sbt9 vel latenr crescẽs s. ysaac crescebat i bõis ipso nõ vidẽte b totalr: qõ ẽ signũ dr uie liberalitatq3 sr eũ q: sine ei9 magna diligẽtia nec eo attẽdente de9 mltiplicabat bõa ei9: qsi circa mltiplicãdi bõa ei9 pzici paliter ptieret ad deũ. dõec vehemẽter magn9 effect9. ita q potat dici excellẽter vel autonomatice magn9 q: excesserar magnitudinẽ diuitiarũ hitãtiũ i gerara. Et ñ vni9 magni solũ: s3 z mltor sil: vt p3. j. q: timẽtes ei9 magnitudinẽ dixerũt ei recede a nob q: potẽtior nob effect9 es. hũitq3 possessionẽ ouiũ: z armẽtorũ. p ones itelligunt pecudes vt capre z alia aialia pua q gregẽ faciũt p armẽta itelligunt cõgregationes oiuz pecor magnor vt bouũ vacar z cãelor z asinar eqrũq3: q: i his oib9 ysaac habũdabat. ob b inuidẽtes ei. magnitudo. n. causat iuidiã de se: q: qui magnis inuidẽt sm quodcũq3 gẽus magnitudinis: siue pp sapiẽtiã: siue pp potẽtiã siue pp diuitias: honores z alia bõa q3cũq3 extollũt hoiez ad aliquẽ gdũ magnitudis sr alios. De pris ãt: z miser] nullus iuidet: q: vt cõiter dr sola miseria caret iuidia. Cõtra magnitudinẽ ãt iuidi tristant vt ait ouid9 meta. li. xx. nusquã recta acies: liuẽt rubigie dẽtes. Pectora felle virẽt: ligua ẽ suffusa venẽo. Risus abest: nisi quẽ visi fecẽ dolores. Nec fruit lõno vigilãtib9 excita curis. S3 videt igratos icalescitq3 vidẽdo Successus hominũ carpitq3 z carpit vna. Quacũq3 i gredit florẽtia pterit arua. Exuritq3 herbas: z sua papauera carpit. Dis puteos q3 foderãt fui abrahe pris sui obstruxerũt. i. cooperuerũt. iplẽtes humo. i. tra ne manaret iste ẽ effect9 iuidie nocẽ illi cui iuidet: z i b valde gaudent iuidi. S3 vbi erãt illi putei q: dicunt fui abrahe fodisse eos forte aliqs dicet istos puteos fuisse i bersabee vbi prius hitauerat abrahã z fecerat puteos sr qb9 iurauit abimelech cũ abrahã z cõstituit ei abrahaã septẽ agnas z ex b vocat9 ẽ put9 ille bsabee. i. put9 septim9: vt p3. s. xxj. c. s3 b nõ ẽ verũ q: bsabee distabat a gerara: vt p3. s. xxj. c. vbi dr q qñ abimelech rex gerare voluit inire fedus cũ abrahã vẽit ad eũ de gerara: deide fcõ fedẽ dr surrexit abimelech z reuersus ẽ i tra philistinorũ g tra i q hitabat abimelech distabat a bsabee: s3 isti putei de qb9 b mẽtio fit erãt apõ gerarã: z p3 q: nõdũ recesserat ysaac a gerara qñ isti putei obstructi sũt: q: p9 ipletionẽ puteor sbdit vltra recede a nob q: potẽtior nri fact9 es z recessit ysaac ad torrẽtẽ gerare. Dõs g q isti putei erãt apõ gerarã z foderãt eos fui abrahe qñ abrahã morabat i gerara de q. s. xx. c. mãserũt ãt ibi illi putei quscq3 redijt ysaac ad eãdẽ tra z vtebat eis: accipiẽs aquã sic fecerat pr ei9: s3 postq3 philistini videret eũ mltiplicatũ obstruxert puteos. i tñ. s. creuit eor iuidia. vt abimelech dicẽt nõ solũ tã miores iuidebãt s3 ẽt rex. Recede a nobis. Nõ poterat vider abimelech rectis oculis tantã tanq3 subitaneã ysaac multiplicationẽ. Ideoq3 ne ex eius bono magis cruciaret q est cõditio inuidor dixit ei q recederet: insinuãs cãm fictã. s. q timebãt q: potẽs effectus fuerat. Uel forte ex inuidia eorũ sequebat timor q: inuidus bonũ alterius maius existimat esse q3 sit vt ait ouid9 in lib. j. de arte amãdi loquẽs de verbis inuidorũ: fertilior: seges alienis

Detmiatio.

Unde virgilius.

Attẽde de adulterio.

E f. lra nunq3 in pncipio dictiõis ponit apõ hebreos.

sola miseria caret inuidia.

Q. 4.

Cõfuta.

Determinatio

ges alienis semp in agris. Uicinicq; pecus grādius vber hz. Poterat ḡ esse qz isti existimabāt bona ysaac maiora esse q̄z erāt: z p timoꝛ seqꝛet. s. ne ipse rebellaret ꝑ eos qz potentioꝛ eoꝝ effectus fuerat. Uel ne cōiungeret hostibus suis z deleret eos: vel hostibus venientibus traderet ciuitatē. Sic dixerūt egiptij qñ voluerūt oppꝛimere hebꝛeos duris laboꝛib⁹ vt pz exo. j. c. s. ecce ppl's iste multus z foꝛtioꝛ nobis est. Uenite sapienter oppꝛimamus eū ne foꝛte multiplicet. Et si foꝛte ingruerit ꝑ nos bellū addat inimicis nr̄is: expugnatisq; nobis egrediat de tra. ⁊ ille discedēs. ⁊ obediuit ysaac mādato regis z recessit inde. ⁊ venit ad toꝛrentē gerare. ⁊ vt ait ioseph⁹ iste est locus q dr̄ ballis pharan. Et transit p vallē toꝛrēs ga gerara aliq̄liter distat: Et in hoc satisfaciebat regi gerare: qz rex nō mādabat ei exire de toto t̄ritoꝛio gerare iz de ciuitate gerare: qz cū ibi existeret: timebāt ne i potētia sua cōfidens traderet ciuitatē hostibus: vel ītra exñs obpugnaret eos: cū aūt extra maneret nō poterat obsidere ciuitatē iz aliq̄liter ipse magnus eēt. ⁊ Rursuz fodit alios puteos quos foderāt serui p̄is sui abꝛahā. ⁊ istos etiā puteos fodit abꝛahaz cū pegrinaret in t̄ra gerare: z. n. t̄ra illa aquaꝝ deficiēs: qz est terra meridiana ꝑ deserta arabie: z t̄ra illa valde sicca est: z generaliꝛ oīs t̄ra multū meridiana multū sicca ē: qz calor magnus terre illius desiccat capita fontaliū: qz hoc p̄tinet ad terrā aliq̄liter frigidā: vt fiat cōuersio vaporū in aquā in fontali oꝛigine. ⁊ quos illo moꝛtuo olim obstruxerāt philistini. ⁊ foꝛte dū viueret abꝛahā nō ausi fūt obstruere eos qz cōfederat⁹ fuerat regi: vt pz. ē. xxj. c, z ideo ipsi in magnā penā incurrerent. ¶ Sed q̄rit̄ q̄re magis fodit ysaac puteos quos pater foderat q̄z in alio loco. Respōdet q̄ pp multa. Primo qz cuz ibi iā putei fuissent tpe abꝛahe certū est q̄ ibi vene aquarum erumpent. Scōo qz terra illoꝝ puteoꝝ qz olim defossa fuerat tenerioꝛ eēt z facilioꝛ ad fodiendū q̄z si in loco alio nouo foderēt. In quo ēt incertū esset vtrū aquarū venas essent inuenturi. Tertio qz illi putei olim ad abꝛahā patrē suū ptinuerant: ideo nūc ad eū iure venieb̄t. Nec erāt litigiosi quēadmodū st nouū opus fecisset qz potuisset tūc philistini contendere: iz adhuc hoc nō obstāte cōtenderūt cū illo: z tulerunt puteos illos. ⁊ appellauitq; eos eisdē noibus qb⁹ pater appellauerat. ⁊ vt videret hereditatē antiquā patris sui tenere z nō opus nouū fecisse. ⁊ foderūt in toꝛrēte. ⁊ toꝛrens. n. est aqua collecta ex pluuijs vel ex niuibus resolutis z fluit ad tps. sin hyeme: nō aūt in estate vel qz foꝛte ille toꝛrēs a puis fontibus oꝛiginē hz q toto tēpoꝛe aq̄s suas ex̄ deriuare non pñt. Et istū puteū fecerūt serui ysaac: vt qñ aliq̄ pluuia caderet aq̄ fluēs p toꝛrētē i ipso puteo colligeret. Uel foꝛte puteꝰ iste factꝰ fuit nō i ipso alueo toꝛrētis iz iuxta ita q̄ aq̄ toꝛrentis leuiter defluē possz i puteū: z qz aq̄ tūc modica foꝛte fluebat ex q̄ pecoꝛa adaq̄ri nō poterāt. Si aūt paulisp colligent in puteū ibi adaq̄ri possēt. Et iste puteꝰ nō vi eē de puteis quos olim fecerat abꝛahā: iz qz aq̄rū cogebat iopia fecit: z illū i toꝛrēte. ⁊ z iuenerūt aq̄z viuā. ⁊ i. magnū caput fontis habūdātis magis q̄z aq̄ putealis. Uel vocat aq̄ viua q̄z vena putealis siue fontalis: z distinguit ꝑ aq̄z moꝛtuā. i. aq̄z q̄ nō hz in loco illo p̄incipiū sue oꝛiginis: sic sūt aq̄ lacuales siue stagnales q̄ ibi nō oꝛiunt̄ iz aliūde cōfluūt vt ex puluꝝs vel al's. Et ita intēdebāt serui ysaac fodere puteū nō in q̄ iuenirēt aq̄z viuā iz in q̄ recipent aq̄ pluuiales fluētes p toꝛrētē. ⁊ z iurgiuz fuit ibi pastoꝝ gerare. ⁊ videtes pastoꝛes gerare q̄ pastoꝛes ysaac iuenerāt aq̄z viuā iuiderūt eis: z iō laboꝛauerūt: vt eis eā aufferrēt. ⁊ dicētiū nr̄a ē aq̄. ⁊ i. ad nos ptinet. ⁊ odistio. n. in solo aliēo iō solo cedit: qz radices egit cū sit puteꝰ ipsa oꝛigo fontalis: vel ipsa t̄ra dispōsita ad recipiēdū: z cōtinēdum aq̄s. ⁊ quāobrē. ⁊ i. pp iurgiū. ⁊ vocauit nomē putei ex eo q̄ acciderat calūniā. ⁊ i. qz pastoꝛes gerare calūniati fuerāt pastoꝛibꝰ ysaac dicētes nr̄a est aq̄ vocauit puteū calūniā: sed z dimisit eū nolēs cōtendere cū philistinis. ⁊ foderunt aliū. ⁊ qz dimiserāt p̄ioꝛē z nō habebāt sufficiēter vñ adaq̄rent pecora. ⁊ p illo quoq; rixati sūt. ⁊ qz dixerūt palestini nr̄a est aq̄. ⁊ appellauitq; nomē illi⁹ inimicitias. ⁊ inimicitie maius malū sunt q̄z calūnia. Et qz videbat ysaac odiū: z maliciā geraritarū cōtinua suscipe icremēta: iō posuit nomē a maioꝛi malo vocās puteū inimicitias: iz z hūc dimisit eis ne cōtendendi occasio tribueret: qz ista est intētio iuidoꝝ ꝓtendēdi oꝛiginē inueire: vt oppꝛimāt iniuste inocentē cui inuidēt quodā q̄sito coloꝛe seuiēdi i eū. ⁊ p̄fectusq; inde. ⁊ videbat ysaac q̄ pastoꝛes gerar̄ calūniabant p illis puteis dicētes q̄ eēnt i suo t̄ritoꝛio: iō vt h calūnia locū nō hēbꝛet. ⁊ p̄fect⁹ fuit inde. ⁊ s. ad locū aliq̄liter distantē in q̄ dicē nō possent pastoꝛes gerare iste locus est nr̄. ⁊ p quo nō cōtenderūt. ⁊ qz ille locꝰ distās erat a pastoꝛib⁹ gerare nec illuc cōsueuerāt accedere: iō non curauerūt vltra cōtendere. ⁊ itaq; vocauit nomē latitudo. ⁊ cā aūt hui⁹ nois subdit. ⁊ Nūc dilatauit nos deꝰ. ⁊ qz antea q̄tiescūq; puteū fodissēt pastoꝛes eiꝰ aliꝰ gerarite excludebāt eos inde. Et sic q̄si capi nō poterat cuz aliꝰ p̄ locoꝝ angustia. Nūc āt qz nullus eū coangustabat videbāt eē in latitudine. ⁊ z crescere fecit sup terrā. ⁊ s. vt bonū hr̄e possim⁹ in multiplicatiōe nr̄arū. Ante. n. si icipiebat multiplicari pibat fructꝰ ipediētib⁹ geraritis p̄fectū ei⁹: nunc aūt nullo ipediēte secure p̄ficere posset z crescere in reb⁹ suis. ⁊ Ascēdit aūt ex illo loco. ⁊ s. in q̄ foderat puteos p qbus nō cōtenderāt. ⁊ in bersabee. ⁊ in q̄ ante hitauerat abꝛahā z ipse ysaac anteq̄z descēderet in gerarā: z iā ysaac videꝰ tēpus sterilitatꝭ trāsijsse desiderabat redire in terrā de q̄ venerat. ⁊ vbi apparuit ei dñs in ipsa nocte. ⁊ i. in p̄ia nocte q̄ accessit ad locū illū: fuit. n. facta ista reuelatio dei in somnijs visione ymaginaria: qz sic vt cōiter istis accidebat. ⁊ ego sum deꝰ abꝛahā. ⁊ i. nō itelligas me eē demonē fallentē i somnijs: vel aliquā fantasticā visionem iz sum verꝰ deꝰ. Uocat aūt deꝰ abꝛahe. i. deꝰ quē abꝛahā spāli cultu colebat: z deꝰ q abꝛahe spālia bñficia p̄miserat z tribuebat. In ꝫ aūt deꝰ q est deꝰ oīuz ppꝛoꝝ z gentiū iz nāz efficit deꝰ alicuiꝰ gētis. s. vt illa gens eū spāliter colat. Sic pz j. xxvij. c. de iacob q cū eēt in bethel: z p noctē vidisset scalaz dixit si fuerit deꝰ mecū z custodierit me in via p quā ambulo z dederit mihi panē ad vescēdū z vestimentū ad induendū reuersusq; fuero ad domū p̄is mei erit mihi dñs i deuz z lapis iste quē erexi in titulū vocabit̄ domꝰ dei. Et postea ꝫiungit qd eēt illō in q̄ accipet dñuz in deū dicēs de cūctis q̄ mihi dederis decimas afferā tibi. Et iste modus faciēdi deū i aliq̄ gēte fuit ēt apud gētiles. Nā iō varie gētes varios deos ex hoibꝰ assumpserunt: qz apud illas illi hoies multa bñficia tribuerūt. Et sic aliq colūt cererē: aliq bacchū: aliq saturnuz: aliꝰ mieruā: aliꝰ iouē ⁊m diuersa bñficia q̄ ab eis dū viuerent recepunt: de qb⁹ aristo. circa finē. iij. politicoꝝ z augu. de ciuitate dei li. xviij. c. viij. z lactantiꝰ de nā deoꝝ li. j. ex isto nō euēit vt cū oēs ppli naliter sint ppli dei qz eos creauit: z continue fouet: aliq tñ dicunt̄ spāliter ppli dei qz eis spālia bñficia agit. Et sic vocauit deꝰ hebꝛeos ppl'm peculiarē sibi de cūctis ppl'is t̄re vt pz exo. xix. z deu. c. vij. cā fuit qz vt deu. c. iij. nunq̄z deꝰ fecit tātū p aliq̄ gēte sic p hebꝛeis cū dicit̄ si fcā ē aliqñ huiuscemodi res aut vnquā cognitū ē vt audiret ppl's vocē dei loquētis de medio ignis: sic tu audisti z vidisti. s. fecit deꝰ vt ꝛgrederet z tollēt sibi gentē de medio nationū p tēptatiōes: z signa atq; poꝛtēta: p pugnā atq; robustā manuz iuxta oīa q̄ fecit p nobis dñs deꝰ vr̄ in egypto videntib⁹ oculis tuis. ⁊ Noli timere. ⁊ i. iz aduersitates tibi eueniāt nō timeas qz i oib⁹ ego te defendaz. ⁊ qz tecū sum. ⁊ s. te custodiēdo. Et dū ego te custodiero nō pōt foꝛmidari aliq̄ malū: qz si deus p nobis qs ꝑ nos: vt pz ad ro. ix. c. ⁊ benedicā te. ⁊ i. te in psona tua augebo i gr̄a z honoꝛe z bōis tēpoꝛalib⁹. ⁊ z multiplicabo semē tuū. ⁊ qz multi de esau z multi de iacob p̄dierūt ⁊ pp seruū meū abꝛahā. ⁊ In q̄ magnitudo meriti abꝛahe demōstrat: qz iz ysaac sanctꝰ vir eēt: p̄missiones tñ nō fuerūt cōplete i eo z i seie suo pp se iz ex meriꝛ abꝛahe. Erāt. n. merita obediētie apō deū potioꝛa meriꝛ toti⁹ seis sui. ⁊ itaq; edificauit ibi altare dño. ⁊ ad reddēdū gr̄as sup illud de cōsolatiōe fcā z bñficijs p̄missis. ⁊ z iuocato noie dñi. ⁊ s. in laudem z gr̄arū actōez. ⁊ extēdit tabernaculū. ⁊ pz magna affectio ysaac ad deū qz p edificauit altare deo q̄z sibi extēderet habitaculū Erat. n. istō tabernaculū tētoꝛiū magnū factū de lino foꝛti retoꝛto z icerato vel de canabo: z illō extēdebāt sup palos z ligabāt funib⁹ z paxillis ita q̄ i via poꝛtari possz: z deide figeret vbicūq; vellēt. ⁊ p̄cepitq; fuis suis vt foderēt puteū. ⁊ qz aq̄ erat necia ad adaquāda pecoꝛa. ⁊ ad quē locū cū venissent de gerar̄ abimelech z ochozat. ⁊ stati vt ascēdit ysaac i bersabee ascēderūt post eū abimelech z aliꝰ cū eo. Et hoc fuit qz viderūt q̄ deus multiplicabat eū mānifeste. Et q̄ ipsi expulerāt eū de vꝛbe: timebāt ergo q̄ multiplicaret nimis z adiutus a deo irrueret sup eos. Uoluerūt ergo reintegrare amicitias p̄istinas. Et satis notat in hoc mānsuetudo ysaac: qz iz isti essent eius inimici: tñ habuit se ad eos benigne. Ponitur

hic ochozat

B Deus abꝛahe quare.

B Quare varie gētes varios ꝺos ex hoibꝰ sumpserē.

attēō ysaac religionem

attēō ysaac bēignitatez in amicitia reitegrāda.

hic ochozat tanquã nomen p̃opr̃ium cum ſm hebr̃eos ſignificat turbã amicorũ regis: ꝛ p̃z hoc qꝛ dr̃i. ⌊ ochozat amici illius ⌋ i. ſtud relatiuũ illius non põt referri ad ysaac. ſ. q̃ abimelech ꝛ ochozat eſſent amici ysaac qꝛ imediate dixit ysaac quid veniſtis ad me hoiem quẽ odiſtis ꝛ expuliſtis a nobis. Et etiã ipſi demõſtrauerũt ſe nõ ex amor̃e: ſed ex timor̃e hoc feciſſe. ſ. qꝛ viderũt deũ eſſe cũ illo nec põt dici q̃ hoc q̃ dicitur amici illius referrat ad abimelech ita q̃ ochozat ꝛ ficol eſſent amici abimelech: qꝛ dr̃i in littera ad quẽ cum veniſſent abimelech: ꝛ ochozat amici illius: ꝛ ficol dux militũ. Ex quo apparet q̃ amici illius referr̃ ad li. ochozat q̃ ſignificat pluraliter. ſ. turbã: ꝛ eſt ſnia ⌊ ad quẽ cum veniſſet abimelech ꝛ ochozat. ⌋ i. turba: vel ſocietatez ⌊ amici illius. ⌋ i. turba vel ſocietas illorũ q̃ erant amici regis. ſ. q̃ q̃n abimelech iuit ad ysaac adduxit ſecũ ficol p̃rincipẽ exercitus ꝛ turbã quorundam amicorũ ſuorũ. ⌊ qd veniſtis ad me. ⌋ q̃n iſta dixit eis ysaac iam cognouerat eorũ intentionẽ ꝛ non dicebat iſta: vt amicitias facere recuſaret: ſed vt eorũ reſponſionẽ exp̃iretur vt videret quo aio circa eũ ſe habebãt. ⌊ hoiem quẽ odiſtiſ. ⌋ i. cui inuidebatis vt ſupr̃adictũ fuit: ex inuidia aũt odium naſcitur. ⌊ ꝛ expuliſtis a vobis. ⌋ qꝛ abimelech videns eũ multũ ditatum: ꝛ inuidens eius p̃ſpitati dixit recede a nobis qꝛ potentior nr̃i effectus es. ⌊ vidimus tecũ eſſe deum. ⌋ i. exp̃ti ſumus ſenſibiliter q̃ deus erat tecũ: qꝛ tãtũ multiplicabaris ꝛ tam ſubito q̃ nullus homo p̃rudentia ꝛ diligentia humana tantũ potuiſſet tam ſubito multiplicari: neceſſario conſ̃ciebatur q̃ ibi eſſet diuina potẽtia ſupernaturaliter opans. ⌊ ꝛ iõ nunc diximus. ⌋ i. conſiliũ inter nos fecimus vt veniremus ad te. ⌊ ſit iuramentũ inter nos. ⌋ ordo p̃reposterus ẽ qꝛ p̃rius ponitur fedus q̃z confirmeꝛ iuramẽto. ⌊ ꝛ ineamus fedus. ⌋ i. faciamus pactũ: vel cõponamus amicitiaſ. ⌊ vt nõ facias nobis quicq̃z mali. ⌋ ſ. per te ipſum nos ledendo. Uel hoſtes nr̃os p̃ nos concitando vel eis ad impugnandũ nos te coniungendo. Eodẽ modo nos nihil mali faciamus tibi. ⌊ Sicut nos nihil tuorũ attigimus. ⌋ q. d. ſz fuiſſet inter noſ vt pegrinus ꝛ potuiſſemus tollere de reb⁹ tuis ꝛ nocere tibi in multis tñ nunq̃z aliqd horũ fecimus. Et hoc verũ erat qꝛ ſz inuiderent ei nunq̃z tñ aliqõ damnũ intulerant qꝛ deus nõ p̃mittebat eos eũ ledere. ⌊ ſ̃z cum pace dimiſimus. ⌋ non inferẽtes tibi bellũ vel p̃redã facientes in exitu. ⌊ auctum benedictõe. ⌋ i. multiplicatũ in benedictiõe oium rerũ: qꝛ ysaac q̃n de gerara exiuit valõ diues erat. ⌊ fecit ergo eis cõuiuiũ ⌋ in die q̃ acceſſerũt ad eũ recipiendo curialiter. ⌊ ꝛ poſt cibuz ꝛ potũ mane ſurgentes. ⌋ i. poſtquaz in die qua venerũt ad ysaac recepunt ab eo cõuiuũ in cibis ꝛ potib⁹ ꝛ deinde dormierũt: alia die mane ſurrexerũt: ꝛ tũc fecerũt iuramentum. ⌊ mane ſurgentes iurauerũt ſibi mutuo. ⌋ i. q̃ ysaac iurauit nullo modo nocere abimelech: ꝛ regno eius ꝛ hoc nec directe nec indirecte. ¶ Et abimelech ꝛ ſui milites iurauerunt nullo modo nocere ysaac. Et hoc iuramentũ factũ fuit de mane vt iurarent ex cõſilio maturo ꝛ nõ ex impetu hillaritatis cibi vel ex ebr̃ietate. Et hoc p̃pter reuerentiaz iuramenti. Et ab hoc vr̃ ſumptuz. c. placuit extra de teſtibus vbi dr̃ placuit q̃ nullus teſtimoniũ dicat niſi ieiunus: ꝛ hoc tenet ex honeſtate vt notat ibi glo. ⌊ ꝛ dimiſit eos ysaac. ⌋ i. expediuit eos a ſe. ⌊ pacifice in locum ſuũ. ⌋ i. vt irent in pace in ciuitatem gerarã. ⌊ ecce aũt fui ysaac venerũt i ipſo die. ⌋ ex hoc patet q̃ modicũ moratus fuit abimelech ire ad ysaac poſtquã aſcẽdit in berſabee qꝛ imediate vt aſcendit ysaac in berſabee mãdauit ſeruis ſuis vt foderent puteũ: ſed in ipſo die quo inituz fuit fedus venerũt nunciantes ſe inueniſſe aquã in puteo: ꝛ dr̃i. ⌊ venerũt in ipſo die. ⌋ qꝛ vt vr̃i puteus quem fodiebant nõ erat cõiunctus loco in quo ysaac fixerat tabernaculuz in berſabee: ſed erat in loco remoto in paſcuis pecorũ: ſi. n. fuiſſet p̃pinquus locus ille locus in quo fixum erat tabernaculum nõ diceꝛ q̃ venerũt ſerui eius ad annunciandũ quaſi de p̃opr̃inquo ſtaret puteus ſed de longinquo in quo ysaac nõ cognoſceret qd fiebat niſi ei annũciaretur. ⌊ Inuenimus aquã. ⌋ q̃ſi p̃ro magno gaudio hoc retulerũt cũ terra illa aq̃rum inops ſit. Tota aũt pecorũ alimentatio p̃recipue i aqua eſt. ⌊ vnde appellauit eũ habundantiã. ⌋ i. q̃ habito illo puteo iam haberet habundantiã in aqs. ⌊ ꝛ nomẽ vr̃bi impoſitum eſt berſabee vſq̃z in p̃ſentẽ diem. ⌋ ille locus in quo tenderat tabernaculũ ſuũ ysaac erat apud quandã vr̃bem in qua antiquũ nomẽ erat qõ in littera nõ monſtratur: ſed poſt mutauit ysaac nomen ciuitatis berſabee ex accidẽti. i. ꝓpter habundantiã aquarũ. ¶ Queritur vtrũ berſabee ſignet eũdem locũ hic: ꝛ. s. xxi. c. vbi dictũ fuit q̃ abꝛahaz vocauit nomen loci illius berſabee fortẽ aliqs dicet q̃ nõ qꝛ. s. nõ nominauit berſabee eſſe vr̃bez hic aũt dicit eſſe vr̃bem. Itẽ qꝛ hic nomẽ fuit impoſitũ p̃ puteo quẽ foderũt ſerui ysaac. Puteus aũt ſup quẽ iurauerãt abꝛaham ꝛ abimelech iam fuerat ab antiquo defoſſus. Itẽ qꝛ ante impoſuit ysaac nomen vr̃bi illi berſabee. ¶ Si tñ ante exiſtens locus eſſet idẽ cũ iſto nõ ponereꝛ ei iterũ nomẽ berſabee. Reſpondeꝛ q̃ idem locus ẽ iſte: ꝛ in quo ante habitauerat abꝛaham: ꝛ p̃z qꝛ alias ſcriptura equiuocaret ꝛ nõ demoſtraret dr̃iam de vno loco dicto berſabee ad alium. Itẽ qꝛ ysaac aſcendit: ad illũ locũ qꝛ in eo pater ſuus vixerat. Ualde. n. deſiderabat viuere in locis in q̃ bus pater ſuus vixerat: ꝛ ideo q̃n iterũ mutauit tabernaculum ſuũ mutauit illud ad conuallẽ mambr̃e apud hebr̃on in qua habitauerat abꝛahã: vt p̃z. j. xxxvj. c. Ad argumentũ p̃rimum reſpõdetur quãdo dr̃i q̃ berſabee in qua moꝛatus fuit abꝛaham nõ erat vr̃bs ꝛ berſabee de qua hic dr̃i erat vr̃bs: falſum eſt qꝛ. s. xxi. c. dr̃i ꝛ vocauit nomẽ loci illius berſabee: licz n. locũ noiauerit ſatis intelligi põt ciuitas: qꝛ locus nomẽ generale eſt ad vr̃bẽ ꝛ ad alia loca q̃ nõ ſunt vr̃bes. Ad ſm reſpondeꝛ q̃ ꝛz puteum quẽ nunc vocauit habundantiaz ſiue berſabee nũc foderint ſerui ysaac tñ iam defoſſus fuerat tempoꝛe abꝛahe. Philiſtini tñ opuerũt terra ſicut fecerunt alĩs puteis de q̃bus dictũ fuit. s. Et ideo ſerui ysaac rurſus foderunt illũ ꝛ inuenerũt aquã. Ad tertium dico q̃ ꝛz ante locus ille vocareꝛ berſabee tñ iterũ confirmatũ fuit illud nomen ex aliquo accidẽti: p̃rimo. n. vocatus fuit berſabee. i. puteus ſeptimus qꝛ ſeptẽ agnas dedit ibi abꝛahã abimelech. Uel qꝛ ibi iurauit vterq̃z: interp̃retat. n. berſabee puteus ſeptimus vel puteus iuramẽti: vt p̃z. s. xxi. c. Nũc autẽ vocatus fuit berſabee iterũ. i. puteus habundantie ex eo q̃ inueniſſent ibi aq̃z. Non. n. eſt inconueniẽs q̃ idem nomẽ imponaꝛ bis eidẽ rei ex diuerſis accidẽtibus: qꝛ ſic eſt de alĩs rebus. Multotiẽs n. deus idẽ abꝛahe p̃miſit: vt p̃z de p̃miſſione terre chanaaz vt p̃z. s. xvij. c. vbi eam ſemel p̃miſit. Iteruz aũt eam p̃miſit: vt p̃z. s. xv. c. Sic etiã p̃z de p̃miſſione multiplicatiõis in ſeie qꝛ p̃rimo p̃miſſa fuit: vt p̃z. s. xij. c. ꝛ. s. xv. ꝛ. xvj. ꝛ. xxj. ꝛ. xxij ꝛ in iſto. c. Et iſta multiplicatio fuit ex diuerſis accidẽtibus facta in p̃miſſione: qõ p̃z reſpicienti in ſingulis illis locis rationẽ motiuã apitionis ꝛ p̃miſſionis. Clarius aũt p̃z de impoſitione eiuſdẽ nois bis in Jacob: qꝛ p̃rimo cũ ipſe vocareꝛ iacob appuit ei angelus q̃ luctabaꝛ cum eo: ꝛ dixit nõ vocaberis vltra iacob: ſz iſrael: vt p̃z. j. xxxij. c. Iterũ cum aſcenderet in bethel apparuit ei deus ꝛ dixit nõ vocaberis vltra iacob ſz iſrael erit nomẽ tuũ: vt p̃z. j. xxxv. c. cauſe aũt duplicis mutationis huius nois tanget in eodẽ. xxxv. ⌊. c. Eſau aũt quadragenarius. ⌋ hic ponitur ſm p̃rincipale. ſ. tẽptatio vel afflictio a domeſticis. ſ. a filio ſuo qui p̃ voluntate ſua duxit vxorẽ. Et hoc ponitur vt quoddã p̃reambulũ ad ea que dicunt ſequẽti. c. in quo agitur qũo iacob ſubripuit bñdictionẽ eſau. Et ponit hic cã q̃re nõ imerito p̃uari debuit bñdictiõe. ⌊ Eſau q̃dragenari⁹. ⌋ hoc fuit cũ eẽt ysaac annorũ centũ p̃z qꝛ q̃n ysaac gẽuit eſau ꝛ iacob erat ſexagẽari⁹ g̃ q̃n filius ei⁹ agẽt ãnũ. iij. ipſe agẽt ãnũ cẽteſſimũ. Et iſto ãno moꝛtuus fuit melchiſedech rex ſalẽ q̃ fuit ſem fili⁹ noe: qꝛ vt p̃bauimus ſ. xj. c. vixit vſq̃z ad ãnũ. iij. vite iacob q̃ erat coetaneus eſau vt puta eadẽ hora nati. ⌊ iudith filiã beeri ethei. ⌋ hitabant ethei circa ebr̃on vt patuit. ſ. xxij. c. ⌊ filiã elon eiuſdẽ loci. ⌋ i. de loco in q̃ moꝛabaꝛ ysaac. ſ. de ciuitate berſabee. ⌊ q̃ ambe offenderũt animũ ysaac ꝛ rebecce. ⌋ hoc põt itelligi dupl̃r. vno mõ q̃ vterq̃z offẽdit animũ ysaac ꝛ rebecce. i. q̃ mr̃imõium: p̃ctũ cũ q̃libet eaz fuit offẽſiuũ ysaac ꝛ rebecce: qꝛ noluerãt q̃ accepat vxorẽ de tra illa: ſz de cognatiõe ſua. ſ. de filiabus ysmaelis vel aliorũ filiorũ cethure vl̃ de cognatõe rebecce. Uel dicunt offendiſſe animũ ysaac ꝛ rebecce: qꝛ q̃lz earuz erat ita male iſtructa in moꝛibus q̃ offendebat eos cũ q̃bus viuebat. Uel fortẽ qꝛ vtraq̃z ſm cõſuetudinẽ gentis ſue ydolatrie dedita erat. Et ad hoc animũ eſau inclinabat: qõ magna afflictio patri ꝛ matri erat.

¶ L. S. P̃ro eſau bñdicitur iacob mr̃ monet fugere iacob: deinde loqui patri: ꝛ fuit deceptus in ſenſibus excepto auditu. ¶ Capl̃m. xxvij.

¶ Senuũ.

A Utrum bſabee ſignet eũdẽ locũ hic ꝛ ſupra. rõ tacita p̃a. rõ. 2. rõ. 3ª. rõ. rõ vera.

ſolutio argumẽti p̃rimi

Ad 2um

Ad 3um

Cõuẽit eidez rel bis idez nomẽ imponere ex diuerſis accidẽtibus.

Enuit aũt ysaac: ⁊ caligauerũt oculi eius: ⁊ videre nõ poterat: vocauitq; esau filiũ suũ maiorem: ⁊ dixit ei. Fili mi. Qui ñdit. Adsum. Cui pr̃. Vides iqt q senuerix: ⁊ ignorez diez mortis mee: Sũe arma tua: ⁊ pharetraz: ⁊ arcũ ⁊ egredere foras. Cumq; venatu aliquid apprehenderis: fac mihi inde pulmentuz sicut velle me nosti: ⁊ affer vt comedaz: ⁊ bñdicat tibi aĩa mea añq; moriar. Qõ cum audisset rebecca ⁊ ille abijsset in agrũ vt iussionẽ pr̃is impleret: dixit filio suo iacob Audiui pr̃em tuũ loquentẽ cũ esau fr̃e tuo: ⁊ dicẽtem ei. Affer mihi de venatiõe tua: ⁊ fac cibos vt comedã: ⁊ bñdicã tibi cor̃ dño añq; moriar. Nũc ergo fili mi acquiescere consilijs meis: ⁊ pergens ad gregẽ affer mihi duos hedos optimos: vt faciam ex eis escã pr̃i tuo: quibus libẽter vescit: quas cũ intuleris ⁊ comederit: bñdicat tibi priusq; moriat. Cui ille ñdit. Nosti q esau frater meus homo pilosus sit: ⁊ ego lenis. Si attrectauerit me pater meus ⁊ senserit: timeo ne putet sibi voluisse me illudere: ⁊ inducat sup me maledictionẽ ꝓ bñdictiõe. Ad quẽ mater in me sit ait ista maledictio fili mi: tm̃ audi vocẽ meaz: ⁊ pgens affer que dixi. Abijt ⁊ attulit: deditq; mr̃i: parauit illa cibos sicut velle nouerat pr̃em illius: ⁊ vestibus esau valde bonis: q̃s apud se hẽbat domi: induit eũ pelliculasq; hedoꝝ circũdedit manib⁹: ⁊ colli nuda ꝓtexit. Beditq; pulmẽtũ ⁊ panes quos coxerat: tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. At ille respondit: audio. Quis es tu fili mi? Dixitq; iacob Ego sum p̃mogenitus tuus esau. Feci tibi sicut p̃cepisti mihi. Surge sede ⁊ comede de venatione mea: vt bñdicat mihi aĩa tua. Rursumq; ysaac ad filiũ suũ. Qũo inqt tã cito inuenire potuisti fili mi Qui ñdit. Uolũtas dei fuit: vt cito occurreret mihi qđ volebã. Dixitq; ysaac. Accede huc vt tangã te fili mi: ⁊ pbẽ vtrũ tu sis filius meus esau: an nõ. Accessit ille ad pr̃em. ⁊ palpato eo: dixit ysaac Uox qdez vox iacob est: sed manus: manus sunt esau. Et nõ cognouit eũ: qꝛ pilose manus silitudinẽ maioris exp̃serant. Bñdicens ergo illi ait. Tu es filius meus esau. Rñdit ego sum. At ille affer mihi inqt cibos de venatione tua fili mi: vt bñdicat tibi aĩa mea. Quos cũ oblatos comedisset: obtulit ei ẽt vinũ. Quo hausto dixit ad euz. Accede ad me ⁊ da mihi osculũ fili mi. Accessit ⁊ osculat⁹ est eũ. Statimq; vt sensit vestimẽtoꝝ eius fragrãtiã: bñdicẽs illi: ait Ecce odoꝛ filij mei sicut odoꝛ agri pleni. Cui bñdixit dñs. Det tibi deus de roꝛe celi: ⁊ de pinguedine terre abũdãtiã frumẽti vini ⁊ olei: ⁊ seruiãt tibi ppli: ⁊ adorẽt te trib⁹. Esto dñs fratrũ tuoꝝ: ⁊ incuruent añ te filij mr̃is tue. q male dixerit tibi. sit ille maledictus. Et q bñdixerit tibi bñdictionibus repleat. Uix ysaac sermonẽ impleuerat. ⁊ egresso iacob foras. venit esau coctosq; ꝺ venatione cibos intulit pr̃i dicẽs. Surge pr̃ mi ⁊ comede de venatione filij tui vt bñdicat mihi aĩa tua. dixitq; illi ysaac. qs. n. es tu? Qui ñdit. Ego sum filius tuus p̃mogenitus esau. Expauit ysaac stupoꝛe vehemẽti: ⁊ vltra q̃z credi põt ãmiras ait. Quis igit ille est q dudũ captã venationẽ attulit mihi: ⁊ comedi ex oĩbus priusq; tu venires. Bñdixiq; ei ⁊ erit bñdictus. Auditis esau sermonib⁹ patris: ⁊ irrugijt clamoꝛe magno ⁊ consternatus: ait. Bñdic ẽt ⁊ mihi pater mi. Qui ait. Uenit germanus tuus fraudulenter: ⁊ accepit benedictionẽ tuã. At ille subiũxit. Juste vocatus est nom̃ ei⁹ iacob. Supplantauit. n. me: en altera vice ꝑmogenita mea añ tulit: ⁊ nũc scõo surripuit bñdictionẽ meã. Rursumq; ad pr̃em: nũquid nõ reseruasti ait ⁊ mihi bñditionẽ? Rñdit ysaac. Dñm tuũ illuz cõstitui: ⁊ oẽs fr̃es suos seruituti eius subiugaui. Frumẽto ⁊ vino ⁊ oleo stabiliui eũ ⁊ tibi post hec fili mi vltra qd faciã? Cui esau. Num vnã inqt tantũ bñdictionẽ habes pr̃? Mihi quoq; obsecro vt bñdicas cũq; eiulatu magno fleret: motꝰ ysaac dixit ad eũ. In pinguedine terre ⁊ in roꝛe celi desuper erit bñdictio tua. Uiues in gladio ⁊ fr̃i tuo seruies: tẽpusq; veniet cũ excuties ⁊ soluas iugũ eius de ceruicibus tuis. Oderat ergo semp esau iacob ꝓ bñdictione qua bñdixerat ei pater. Dixitq; in coꝛde suo. Ueniẽt dies luctus pr̃is mei ⁊ occidã iacob fr̃em meũ. Nũciata sunt hec rebecce. Que tmẽs ⁊ vocãs iacob filiũ suũ: ⁊ dixit ad eũ. Ecce esau frater tuus minatur vt occidat te. Nũc ergo fili audi vocem meam: ⁊ consurgens fuge ad labaã fr̃em meum in aram: habitabisq; cum eo dies paucos donec requescat furoꝛ fr̃is tui: ⁊ cesset indignatio eius obliuiscaturq; eoꝛ que feciſti in euz: postea mittã ⁊ adducam te inde huc. Cur vtroq; oꝛbaboꝛ filio in vno die Dixitq; rebecca ad ysaac Tedet me vite mee pp filias heth. Si accepit iacob vxoꝛẽ de stirpe huius terre nolo viuere.

¶ Capitulũ. XXVII.

Enuit autez. Descripta tolerãtia ysaac tpe aduersitatis h̃ p̃ñr describit ordinatio sue posteritatis: ⁊ hoc fuit ꝓ bñdictionẽ: ⁊ q̃stũ ad h̃ duo agit. ¶ Primo ꝓponit q̃dã ad bñdictionẽ dispositio. ¶ Scõo subiũgitur ipsa bñdictio ibi. [Statimq; vt sensit.] dispositio aũt illa in tribus consistit. Primo in p̃is p̃ceptione. Scõo in matris reuelatione. ibi. [Qõ cũ audisset rebecca] 3°. in filij apparatione. ibi. [abijt ⁊ attulit.]

¶ Utruz ea q̃ h̃ dicuntur sint dicta p recapitulationem.

Ad primũ Cũ dicit. [Senuit ysaac] dicet aliqs q̃ ista ponunt h̃ p recapitulationẽ: qꝛ ꝑmo accidit istud q̃z ꝓctus mr̃imon̄ ñ esau q ponitur ꝑce. c. Et pz qꝛ ysaac mandauit esau filio suo q afferret ei de venatione sua: ĝ vr̃ q tunc esau in domo p̃is sui morabat nõdũ emãcipatus. Postq̃z aũt vxores sumpsit nõ morabat in domo p̃is. ¶ Rñdet q h̃ nihil est qꝛ ista facta sũt ꝑm ordinez q in textu recitat. s. q ꝑmo accepit vxores esau q̃z fuerit h̃ factũ. Et pz qꝛ qñ ista facta sunt erat ysaac senex valde vñ ipse dixit filio suo esau vides q senuerim: ⁊ ignorem diẽ mortis mee. Sz qñ esau accepit vxores nõ erat multũ senex: qꝛ soluz erat centũ annoꝝ vt patuit. ã. Nec in tali etate erat ysaac tã senex q diceret vides q senuerim: ⁊ ignorẽ diẽ mortis mee: qꝛ hoc nõ dr̃ nisi de aliquo q se sentit primũ mortiquale nõ poterat esse in ysaac ante centuz ãnos: qꝛ tunc erat quasi medietas etatis cũ ipse ysaac vixerit ãnis. 180. vt pz. j. 35. c. Itez pz in fine. c. qñ ista fcã sũt esau minatus fuit q occideret fr̃em suũ. Et tunc audiens rebecca misit Jacob in mesopotamiaz

ꝓpter irā fratris sui: ⁊ ꝓp vxorē accipiendā. Et subiūxit cā3 Tedet me vite mee ꝓp filias heth: ⁊ si acceperit Jacob vxorē de stirpe terre huius nolo viuere. Ex quo p3 ꝙ qñ ista facta sūt iam esau accepat vxores duas etheas: de qbus angustiabaꝯ rebecca: q3 eas esau suscepisset. Et iō mādauit Jacob filio suo ꝙ nō accipet vxorē de terra illa: sz de terra mesopotamie. Et si dicas ꝙ missio Jacob in mesopotamiā nō fuit imediate postq̄z subripuit bñdictionē: sed multo tpe post. Rñdeꝯ ꝙ falsum est: q3 dī. j. ꝙ rebecca dixit Jacob fuge ad laban fratrē meū: ⁊ hitabis cū eo donec requiescat furor fris tui: ⁊ cessset indignatio eius: postea mittā ⁊ adducā te ide. Ex quo apparet ꝙ qñ missus fuit Jacob in mesopotamia3 nouus erat furor esau ꝛ eū: ⁊ mittebaꝯ illuc donec regesceret. Dōm ḡ ꝙ ista facta sūt postq̄z accepit esau vxores p. 20. ⁊. 30. annos ita ꝙ iacob eēt tūc. 60. vel. 70. ānoꝝ. Et si vellimus ponere tps p̄cisum dōm est ꝙ ista q̄ ponunt in hoc. c. acciderūt āno. 137. vite ysaac. Et p3 q3 ista acciderūt āno. 77. vite iacob q est annus. 137. ysaac. Nā ysaac genuit Esau ⁊ iacob qñ erat ānoꝝ 60. vt p3. c. p̄ce. Addēdo ḡ istis ānos. 77. erūt. 137. ꝙ aūt acciderint āno. 77. vite iacob p3: q3 in āno in quo fcā sūt ista que dñr hic de subreptione bñdictiōis iacob iuit in mesopotamiā Qō p3: q3 rebecca misit iacob i mesopotamiā donec cessaret furor fris sui esau ꝯceptus de subreptiōe bñdictionis: ḡ ista itineratio in mesopotamiā fuit imediate post ista q̄ hic dicuntur. Sz itineratio iacob in mesopotamiā fuit āno. 77. vite sue ḡ āno. 77. vite iacob ista ꝓtingerūt. Añs p3: quia iacob erat. 130. ānoꝝ qñ descēdit in egyptū: ⁊ stetit cor̄ pharaone: ſz tūc erat filius suus. 39. ānoꝝ. ḡ op3 ꝙ ioseph genitus fuerit āno 91. vite iacob. Paret ꝓña subtrahendo. 39. a. 130. ꝙ aūt ioseph esset. 39. ānoꝝ qñ iacob erat. 130. p3: q3 iacob erat. 130. annoꝝ qñ stetit cor̄ pharaone vt p3. j. 47. c. Et ioseph qñ stetit ad soluendū somnia cor̄ pharaone erat annoꝝ. 30. vt p3. j. 41. Sz inter tps illud quo stetit ioseph cor̄ pharaone ⁊ descēdit iacob in egyptū trāsierūt āni nouē. s. septē āni fertilitatis ⁊ duo āni sterilitatis. Nā in 2° anno sterilitatis descendit iacob in egyptū vt colligit. j. 45. cū dixit ioseph fratribus suis quos hortabaꝯ vt ducerent p̄z3 suū in egyptū. Adhuc qnq̄z āni residui sūt famis ne tu ⁊ domus tua peas. Hoc dato arguit: si iacob erat ānoꝝ. 91 qñ genuit ioseph ⁊ añ natiuitatē ioseph steterat ānis. 14. in mesopotamia segt ꝙ qñ iuit ꝓmo in mesopotamiā erat ānoꝝ. 77. P3 ꝓña subtrahēdo. 14. a. 61. Antecedēs p3: q3 iacob stetit. 20. ānis in mesopotamia cū laban: vt p3. j. 31. c. ſz post natiuitatē ioseph stetit sex annis. De istis ḡ añ illā fluxerāt. 14. āni qbus māserat in mesopotamia Añs p3. j. 30. vbi nato ioseph voluit reuerti iacob in terrā suam: ſz tn postea ꝙuentū est inter eū: ⁊ laban ⁊ seruiuit annis 6. ꝓ gregibus: vt p3. j. 31. c. Cōcludit ḡ ex ūs ꝙ āno. 77. vite sue descēdit iacob in mesopotamiā vel potius ascēdit: ſz eodē āno quo iuit in mesopotamiā subripuit bñdictionez: ⁊ facta sūt ista q̄ hic ꝓtinenꝯ vt supꝑ declaratū fuit: ḡ āno. 77. iacob ⁊ anno. 137. ysaac. 37. postq̄z esau accepit vxores facta sunt ista

Senuit ysaac j. infirmatus fuit: ls. n. nō esset multū senex tn doloribus: ⁊ infirmitatib⁹ obsessus senex videbaꝯ. Et nō hēbat liberū motū cor̄pis sicut euenit in senibus iā ipotentibus. ⁊ caligauerūt oculi eius. ex senectute: ⁊ infirmitatibus visum amiserat: vt ait aug. i6. de ciui. dei. c. 40. Et videre nō poterat. nō erat ista totalr cecitas: ſz q3 valde modicū videbat deficientibus oculis eius ex infirmitate. vocauitq̄z esau filiū suū j. i. forte misit ad vocādū ad domū suā: q3 manebat cū vxoribus suis. Uel forte ipse frequēter veniebat ad visitandū p̄z3 suū: q3 erat infirmitate ⁊ senectute grauatus: ⁊ tunc vocauit eū ad mādandū ista. filiū suū maiorē j. vocat esau filiū maiorē nō ꝙ plium annoꝝ esset q̄z iacob: q3 in eadē hora vterq̄z fuit natus. imo cū ꝓtēderet qs ꝓr ō vtero egrederet: ⁊ ꝓtigisset exire esau. Jacob tenuit plātas eius ne exiret. (vt p3. ō. 25. c.) sed vocaꝯ maior: q3 ei videbant ꝓpter ꝓmogenituꝛe iura cū ꝓr de vtero natꝰ fuisset. fili mi j vocando eū. ¶ Est modus cecoꝝ q̄ pntes sibi vocāt nescientes esse pntes ne in vanū verba ꝓponāt. Adsuz j q: stabat cor̄ p̄ie ls pater eū nō videret. vides ꝙ senuerim. Intēdebat ysaac psuadere esau vt duceret aliqd de venatione ei ad comedendū vt comederet. Et bñdiceret ei: ⁊ q3 ista bñdictio solebat dari ꝓmogenitis in morte parētū: vel qñ parētes putabant se cito morituros: iō ponit qūo mortē suā opinabaꝯ p pinqua: ⁊ iō tps erat bñdicendi ei. vides ꝙ senuerim j. i. tu vides ꝙ senectus mea iā magna sit: iō tu deberes me incitā re vt te bñdicerē. Sz potuisset dicere esau ēt si senex sis p̄t tn adhuc magno tpe viuere: iō rndit ysaac. ⁊ ignorē diē mortis mee j. i. tāta senectus: ⁊ debilitas mihi ineſt ꝙ ego ignoro diē mortis mee. i. timeo eā breuiter futurā: nec vult dicere ignoro diē mortis mee j. i. nescio diē determinata3 eius: q3 isto mō qlibz q̄z tūcūq̄z iuuenis pōt dicere ista. Sz ista verba ꝑm cōem locutionē ꝙueniūt illi q morti ꝓpinquus exīs ea3 quottidie: ⁊ timet ⁊ expectat. Rōnabilr aūt hoc dicere poterat ysaac: q3 ipse erat tunc annoꝝ. 137. vt supꝑ p̄obatū fuit: ls ḡ abrahā pater suus vixerit ānis. 175. q3 tn ipe egritudinib⁹ circūdatus erat nō credebat se tādiu victurꝝ: ⁊ sic timebat se moriturꝝ in breui cū tāta eū mala ꝓmerent. Erat. n. sctoꝝ patrū ꝙsuetudo filios suos vel recomēdatos apud mortē suaz bñdicere ⁊ āmonere. Ut p3 de iacob. j. 49. c. P3 ēt de moyse qñ apud mortē suā totū ppl'm admonuit: ⁊ oibus tribubus bñdixit. Ut p3 deutero. 31. ⁊. 32. ⁊. 33. c. Sic ēt p3 de samuele admonēte totū isrl': vt p3. j. re. 12. c. voluit ḡ sic ysaac suo ꝓmogenito bñdicere. sume arma tua. in hebreo dī vasa tua: q3 oia supellectilia q̄liacūq̄z sint vasa vocanꝯ noie gñali vt declarauimus. s. 24. c. declarat aūt q̄ sint ista arma cuz subdit. pharetrā ⁊ arcū. ista sunt arma venatoria arcus ad sagittas iaciēdū pharetra ad ꝓtinendū vel ꝙseruandū eas. cūq̄z venatu j. i. venādo. Ponit hic supinū vltimū ꝓ medio gerūdio iuxta grāmaticā antiq̄z. fac mihi pulmētū j. i. cibū patū: ⁊ sigt pulmētū gñalr oēm cibū ꝓter panē: sic dī Joan. 21. pueri hētis pulmētariū. i. aliquē cibū: sicut velle me nosti j. i. sicut tu scis ꝙ ego volo patū. Multis. n. vicibus esau pabat cibos de venatione sua ⁊ dabat p̄i qbus valde delectabaꝯ pater. Sic. n. dī. s. 25. c. ysaac diligebat esau eo ꝙ de venationibus eius vesceret. Et dicit Aug. i6. de ciui. dei. c. 40. ꝙ ista nō sunt ꝓputāda ysaac ad gulā: q3 nō ꝓp carnis illecebras: ſz ꝓp senectutis ⁊ infirmitatū angustias istis delicatis cibis vtebaꝯ. affer vt comedam. postq̄z paueris. vt bñdicat tibi aia mea j. i. vt bñdicā tibi ex cor̄de meo. añq̄z moriar. Se. n. in breui moritur ꝙspabat. Per ista aūt verba ysaac ad que deus monebat eū fuit data occasio vt bñdiceret Jacob ꝓ esau: q3 p verbū ꝓmissionis ysaac fuit mota rebecca: vt ꝓsuleret filio suo ysaac vt subripet bñdictōez fris sui. Per hoc ꝙ esau ad venādū missus est data fuit oppor̄tunitas: vt rebecca cū iacob qō facere intēdebāt ꝓpetrare.

¶ Cur ysaac ꝓius quesiuit cibū q̄z daret bñdictionē.

Sed q̄rit q̄re ꝓus ysaac q̄siuit a filio cibū q̄z bñdictionē ei impenderet. vī. n. ꝙ añ cibū dari debuisset: q3 in bñdictione illa ꝓferebaꝯ vel ad minus ꝓfirmabaꝯ ius ꝓmogenituꝛe in quo erat ptās offerendi sacrificia qō ieiunio ꝙuenit: ḡ dari debuisset post cibū. Jtez q3 magna irreuerētia est circa sacramentū vel dare illud vel sumere post cibū. Sic rephēdit apl's corinthios q in die q̄ cōicaturi erāt vnusqsq̄z portabat prādiū suū ad eccl'iaz ⁊ ibi epulabaꝯ solēniter ⁊ de inde sumebant eucharistiā. Dicit. n. apl's fratres nō est iam tps dñicā cenā māducare: vnusqsq̄z. n. cenā suam ꝑsumit ad māducādū: vnus qdē esurit ali⁹ aūt ebrius est. Jtez vī ꝙ nō reqrebaꝯ ista bñdictio: q3 abrahā añq̄z moreret ōdit filio suo oia q̄ possidebat ꝓ iure ꝓmogenituꝛe nō addēs aliq̄ alia verba bñdictiōis. Rñdeꝯ ꝙ sicut dicit glo. 2di. ex. 6. c. sup verbū ⁊ nomē meū adonai nō indicaui eis. Per tpoꝝ successiones dei cognitio in sctis ꝓpibus sil'r: ⁊ dei cultus augmētata sunt. Dic est ꝙ ius ꝓmogenituꝛe qō rōne sacerdotij ānexi ꝓtinebat ad cultū diuinū abrahā tradidit filio suo in datione bonoꝝ suoꝝ sine aliqua verboꝝ solēnitate ysaac aūt dedit ꝓmogenituꝛā cū maiori verboꝝ solēnitate: vt p3 in isto. c. ſz nō adhibita oīmoda honestate: q3 post cibū: iacob aūt adhibita oīmoda solēnitate vboꝝ: ⁊ reuerētia ꝙuocauit filios suos ⁊ dedit eis bñdictiōes. Uel forte dōm ꝙ tāta erat in ysaac nāe debilitas ꝙ istā vboꝝ solēnitatē pagere nō potuisset nisi ꝓ⁹ comedisset. Sed istud 2m nō multū valet: q3 ls ysaac caligauisset oculis nō tn erat tā senex ꝙ sine cibo loq nō posset: q3 post duranit adhuc multis tpibus vsq̄z ad. 180. annos vt p3. j. 35. c. Qō cū audisset rebecca. ꝯ ponit dispō ad bñdictionē ꝓ matris reuelationē. Diligebat. n. rebecca magis iacob q̄z esau. Deo monēte ad ls vt ꝓpleret qō ipse dispoſuerat vt p3. s. 25. c. iō ꝙsuluit filio suo iacob: vt subripet bñdictionem fratris sui esau.

¶ An rebecca peccauerit inducēdo iacob ad surripiendū bñdictionē

B Obiectio C Rñsio

D

E Ysaac dolorib⁹ ⁊ infirmitatib⁹ senex videbatur.

F Modus cecoꝝ.

G

Obiectio D Rñsio

Supellectilia oia heb. breuiꝰ vocabulo gñali vasa dīr

Pulmētū gd.

A Qō. II.

Rñsio ad q̄situ qō nis.

Consuetudo scō rū patrū

Rñsio 2ª Dā Lōsur. 2ª ptis

benedictionem.

Sed q̄rit vtrū rebecca peccauerit inducēdo iacob ad subripiēdū bñdictōez esau. Et arguit q̄ sic: q̄ cōsulens alteri vt furet peccat: ſz rebecca ꝓsuluit iacob q̄ furaret bñdictiōez g̃ peccauit. Pz q̄: sic furari malū ē ita ꝓsulere furari: t ꝓsentire furāti pctm̄ est: vt pz ad ro. p̄ tā q agūt q̄ ꝓsentiūt agētibus morte digni sūt. Itē q̄to maius est furtus tāto grauius est pctm̄ in agēte: t in ꝓsulēte: ſz furari ius ꝑmogenite qđ ꝓcedebat in illa bñdictiōe erat maximū furtū. ſ. furari duplices ptes hēditatis t ptātē dñatiuā t ptātē sacerdotij t alia bñficia q̄ sūt impcabilia: vt pz. ē. 25. c. vbi declarauimus iura ꝑmogenite. g̃ valde magnū pctm̄ erat talia furari t ꝓsulere h̄ t furari. Itē sic est de pze ita est de mre: sed sic est de pze q̄ si vult trāsferre iura ꝑmogenite ab illo cui debent ad alterū peccat grauiter: ita g̃ erit de mre conāte h̄ facere. Añs pz deut. 21. c. vbi dicit q̄ si aliqs hō duas vxores hūerit vnā dilectā t aliā odiosaz: t voluerit trāsferre ius ꝑmogenite a filio odiose si ꝑmogenitus fuerit ad filiū dilecte magnū pctm̄ erit: nec poterit h̄ facere. ſ. q̄: ius nō ꝑmittit Rñdet q̄ rebecca nō peccauit i faciēdo aliqd hoz: q̄ ꝛ ecē esau ꝑmogenitus ſm carnē clara stabat dei dispō q̄tū ad rebeccā mrem: q̄: ipsa sciebat quō deus mutauerat ius ꝑmogenite ab esau in iacob: q̄ reuelatū fuerat ei q̄n ꝓsuluit dñs due gētes in vtero tuo sūt: t duo ppli ex vētre tuo diuident maioz minozi fuiet: poterat g̃ rebecca quouis mō ꝓcurare q̄ bñdictio t ius ꝑmogenite trāsirent ad iacob. ¶ Ad argumēta rñdet. ¶ Ad p̄m q̄n dicis q̄ rebecca ꝓsuluit iacob vt furaret bñdictionē dico q̄ falsuz ē: q̄ furari ē ré alienā ꝓtractare dño inuito. Jacob aūt nō accepit rē alienā: ſz rē suā: q̄ cōstabat rebecce ſm diuinū oraculū q̄ ius ꝑmogenite ptinebat ad iacob: nō g̃ dedit ꝓsiliū ad furandū: ſz dedit industriā ad liberādū ius suū de manu alicuⁱ⁹ iniusti detētoris. Maxime q̄ esau pure vēdiderat iacob ꝑmogenita sua. iō accipiendo nō furabat: sed iure suo vtebat: ꝛ ſ h̄ forte teneret q̄tū ad esau q̄ putauerat se posse vēdere ꝑmogenite iura: iō merebat pdē ea: ſz q̄tū ad iacob nō tenebat: q̄ dato q̄ iacob emisset ea nō pp h̄ trāsibant ad illū. Nā in rebus venalibus dñiū trāsfert p vēditionē. in rebus aūt nō venalibus nihil efficit venditio cū nulli⁹ vtutis sit aut efficacie. iō nihil magis est q̄ vendāt q̄ nō vēdant. Si g̃ iacob forte intēderet p emptionē illaz acqsiuisse aliqđ ius ꝑmogenite ꝓmittebat symoniā: q̄ ista iura spūalia sūt. Ad aliud q̄n dicis q̄ q̄to maius est furtū tā to grauius pctm̄ est in faciēte: t in ꝓsulēte: ſz h̄ erat valde magnū furtū. Rñdet q̄ h̄ nō erat aliqđ furtū vt dcm̄ fuit. ē. ſz si forte iacob illicite ꝑmogenita esau accepisset maximū furtuz cōmisisset t rebecca ei ꝓsulens grauissime peccasset tollens esau maximū bonū ei debitū: ſz q̄ iacob iure suo vsus ē: iō rebecca ei ꝓsulens nō peccauit docēs eū vti iure suo. Maxime q̄ ad h̄ deus eā monebat vt sic iacob adiutus ꝓseqret pmā bñdictionē. Ad aliud ar^m dico q̄ illa lra deut. loq̄t q̄cūq̄ pr̄ vel mater ex sola volūtate hūana: q̄ magis vnū diligūt trāsferūt vel dant fauorē trāsferēdi ius ꝑmogenite vni debitū ad alterū: ſz h̄ nō fuit volūtas humana: ſz voluntas diuina q̄ tribuere ꝑmogenita iacob destinauerat. iō rebecca mater iuste ꝓsorauit voluntatē suā diuine volūtati cognite vt trāsferret ꝑmogenite ius ad eū cui de⁹ dare volebat. ꝛ ille .i. esau. abijsset in agrū ad venādū: noluit aliqd rebecca reuelare. Jacob pñte esau ſz pmisit eū p ire in agrū vt iussionē pr̄is expleret .i. mādatū. ſ. vt diceret de venatione t faceret pulmētū. dixit filio suo iacob. spāl̄r erat filius iacob: q̄ magis eū diligebat: vt pz. ē. 25. c. audiui pzem tuū. hic intendit ꝓsuadere iacob q̄ subripiat bñdictionē: q̄ iacob nō sciebat aliqd de mādato pr̄is fcō ad esau t iō nō curasset: t esau veniēs si iacob istā caliditatē nō hūisset bñdictus fuisset a patre t sic maneret securus in iure ꝑmogenite. ꝛ bñdicā tibi coꝝ dño .i. impcer tibi bona coꝝ deo. Dicūt coꝝ deo fieri q̄ bene fiunt: que autem male fiūt abscōdita iudicantur vt pz. ps. 16. de abscōditis tuis ipletus est vēter eoz: dicebat g̃ se ysaac bñdictuz se esau coꝝ dño: q̄ putabat se in h̄ iuste agere tāq̄ iura ꝑmogenite deberent esau. Nō. n. fuerat ei reuelatū id qđ rebecce reuelatū q̄ maior seruiret minozi. Et ēt forte nō ꝓstabat ei q̄ esau ꝑmogēita vēdiderat. ꝛ añq̄ moriar. q̄ paulo ante mortē ꝓsuetū erat dare bñdictionē filijs q̄n pzes sciebāt sibi mortē iminere. ꝛ Nūc g̃ fili mi acqesce. i. ꝓsenti, consilijs meis. q̄: istud qđ dictura erat rebecca aliq liter videbat duxe iacob: iō ipsa volebat ꝓsulēdo psuadere: q̄ posito q̄ iacob audiuisset q̄ pr̄ volebat dare esau bñdictōez debitā ꝑmogenito: nō ausus fuisset aggredi q̄ mater ei mandauit: q̄ timebat incurrere maledictionē q̄ bñdictiōe. ꝛ pgēs ad gregē. ꝛ nō misit rebecca aliquē aliū de seruitorib⁹ suis ad ferendū edos: ſz ipse iacob iuit vt factuz h̄ cautius t secretius fieret. ꝛ duos hedos. ꝛ nō misit p hedis magnis: q̄ carnes eoꝝ dure sūt t fetide t mali saporis nec queniunt aliquo mō senib⁹ ſz misit p hedulis q q̄n pui t teneri sūt dulcissimi saporis sūt: vt ait Jsido. xj. ethi. ꝛ qbus libēter vescit. ꝛ sciebat. n. rebecca qbus cibis ysaac libēter vesceret t q̄l̄r patis. ꝛ quos cū intuleris ꝛ. i. postq̄ ei escas dederis. ꝛ bñdicat tibi. ꝛ putās eē esau quē ad panduz cibos miserat. ꝛ nosti q̄ fr̄ meus. ꝛ iacob auditis vbis matris timuit ne si ista aggrederet deprehenderet a pze mēdax t malediceret. ꝛ hō pilosus sit ꝛ. ſ. excessiue sup alios hoies: q̄ videbat pellis aialis bruti: vñ noiat⁹ est seyr: vt pz. ē. 25. c. ꝛ ego lenis ꝛ. i. carnes molles hñs carētes pilis: ex q̄ pz q̄ facil̄r poterit deprēdi fraus Dixit ista iacob: q̄ pr̄ nō videbat t ꝓsuetudo cecoꝝ ē id qđ oculis experiri nō pōt manibus expiri: credidit g̃ q̄ pr̄ attrectaturus eū eēt t fraus deprehenderet. ꝛ Si attrectauerit ꝛ. i. si tetigerit me manib⁹ ad expiendū qs sū. ꝛ t senserit. ꝛ qđ in ꝓmptu stabat q̄: esau pilosus valde. Jacob āt lenis. ꝛ timeo ne putet me sibi illudere voluisse ꝛ. q. d. si pr̄ me⁹ vitatē hui⁹ rei sciret. ſ. q̄l̄r deus vult transferre ad me ꝑmogenita: q̄l̄r ēt esau illa mihi vēdiderit ēt si attrectaret me t cognosceret eē iacob ſz me vocauisset esau nō putaret me velle illudere sibi q̄: videret iustā cām: ſz q̄ nescit h̄ timeo ne maledicat mihi. ꝛ inducat sup me maledictionē. ꝛ dignū. n. est q̄ filius q pr̄i suo illudere vult ab eo maledicat. ꝛ p bñdictiōe ꝛ. i. loco bñdictionis quā ego postulo inuenire, maledictōez quā ipse daret. ꝛ In me sit ista maledictio fili mi. ꝛ Mater certificata fuerat diuino oraculo q̄ ꝓmissiones ꝓplēde erāt in iacob. iō cōfidēter exponebat filiū tali piculo: nō dubitās qn deus dirigeret actū eius: q̄ ei ꝓmiserat ꝑmogenitura. ꝛ tātū audi vocē meā ꝛ. i. solū audi vocē meā. q. d. ſz tibi duxe videat nō cures tn de aliqb⁹ argumētis: ſz solū fac qđ dico: q̄: ego certus sū q̄ bn̄ tibi erit inde. ¶ Abijt t attulit ꝛ h̄ pōit tertia disp̄ ad bñdictōez q̄ ē i mr̄is appatōe. ꝛ t attulit ꝛ. ſ. duos edulos ¶ Cur portati fuerūt duo hedoli cū vnus sufficeret.

Sed q̄re duo hedoli portati fuerūt cū vnus sufficisset t minus q̄s vnus. Rñdet q̄ q̄ ysaac erat senex i digebat cibis multū ꝓfortatiuis: t ad h̄ sunt in hedulo certe pticule multū ꝓferētes. Et q̄: in vno hedulo forte nō potuissent tot pticule ō illis repiri mādauit afferri duos: nec h̄ mltū erat: q̄ ysaac diues erat habūdās i gregib⁹. Maxie q̄: nihil de h̄ supfluebat: q̄ qđ ysaac nō pareret p familia renuerat. ꝛ pauitq̄ illa cibos ꝛ. q̄to celerius potuit ne veniēs esau de prēderet eos faciētes h̄. ꝛ sicut nouerat velle pzem illi⁹ ꝛ. q̄ ꝓsueta erat ei pare cibos: iō sciebat in quo delectaret. ꝛ t vestib⁹ esau valde bonis ꝛ Induit rebecca iacob honorifice dās ei vestes esau. Iste vestes erāt pciose plene odoramētis aromatū: vt pz. j. q̄ dixit ysaac postq̄ sensit vestiū fragrātiā ecce odor filij mei sic odor agri pleni. Et istis vestib⁹ vtebant ꝑmogeniti in magnis festiuitatib⁹ q̄n imolaturi erāt hostias deo vel facturi alia solēnia. Et q̄: iste vestes erāt insigne ꝑmogenitor dedit eas rebecca iacob: euerti ad bñdictionē accipiēdā q̄ debebat ꝑmogenitis: sic magistri vel doctores q̄n facturi sūt aliquē actū magistralē vel doctoralē induunt hitum: t insignia magistralia: vl̄ doctoralia vt hitus ꝓueniat rei q̄ fit. Ra. Sa. dicit q̄ iste vestes pciose erāt q̄s de pellib⁹ fecit deus ade q̄n eū expulit de padiso t dicit istas venisse p successiones venatoꝝ. ſ. q̄ eas hūit lamech: deinde alij vsq̄ ad diluuium: post diluuiū aūt hūit eas nemroth q̄ erat robustus venator. Deinde aliquo interposito hūit eas esau q̄ ēt venator erat: sed h̄ est valde fabulosuz sic multa alia q̄ Ra. Sa. ꝓmittunt. Et falsitas hui⁹ tantū appet q̄ nō oz q̄ ea instare: ordo. n. successionis quē ponit in vestib⁹ demōstrat h̄ manifestū mendatiū maxie: q̄: ille vestes ſz de⁹ eas fecisset nō erāt incorruptibiles: iō tāto tpe nō durauissent. ꝛ q̄s apud se hēbat domi ꝛ. Q̄: istis vestib⁹ raro vtebat esau nō duxit eas ad domuz suā in q̄ manebat cū vxorib⁹ suis: ſz manebāt in custodia rebecce mr̄is sue. ꝛ pelliculas hedoꝝ circūduxit manib⁹. ꝛ dū cibi parabant rebecca cōsuit pelliculas in modū cyrothecaꝝ: vt aptarent digitis: q̄ aliter fraus nuda patuisset. Ex quo vr̄ q̄ vas

de pilosus erat esau q tantū pilosus erat vt pelles hedoꝝ ꝛ pr̄ post iudicauit manꝰ eē esau. Et in h̄ queniebāt pelles hedoꝝ ꝛ nō pelles agnoꝝ lanā magnā hn̄t ꝛ ꝯglobatā in vellus. Nullus ät vir q̄stūcūq; pilosus tales pilos vnq̄ hūit: qz pili viroꝝ sūt hispidi ꝛ erecti nō ꝯglobati in vellus. Dmōi aūt sūt pili hedoꝝ. s. pui ꝛ hispidi nō faciētes vellus vel pēdētes. Si aūt posite fuissent pelles agnoꝝ manifesta patuisset fraus. Decuit g̃ poni pelles hedoꝝ. Et adhuc in pellibus hedoꝝ poterat patere fraus: qz manꝰ viroꝝ lz a pte exteriori pilose sint tn̄ interiꝰ in palma pilos nullos hn̄t. Si aūt ysaac tractasset manus iacob optas pellibꝰ hedoꝝ reperisset pilos intus ꝛ extra: sz deus direxit manū ysaac vt solus respiceret ea q̄ exꝰ manꝰ ꝛ nō intra manꝰ. Etiā qz ipse iacob clausit forte manus: vt fraus nō pateret ꝛ h̄ ex industria. ⌊ ꝛ colli nuda ꝓtexit ⌋. Ista duo loca opuit pellibus qz ista duo attrectaret pr̄. Ultū aūt nō opuit qz vultus in oibꝰ viris barbatus erat tūc: qz nōdū attondebant barbas viri. Et sic q̄stū ad vultus nulla discretio inter esau ꝛ iacob erat. Etiā qz ceci nō solēt tē ptare vultū: sed collū ꝛ manꝰ. ⌊ ꝛ panes q̄s coxerat ⌋. qz forte fecit subcinericios panes vt breuiter pari possent. Et si dicas q̄ añ illos panes coxerat ꝛ nō ad h̄. Dico q̄ h̄ nō stat: qz tūc supfluū eēt dicere ꝛ panes qz manifestū est q̄ aliq̄ tpe illi panes cocti fuerāt ꝛ h̄ nihil spāle erat. Scriptura aūt ponit h̄ istō ꝓ q̄dā spāli siē pationē pulmēti. ⌊ qbꝰ illatis ⌋. i. postq̄ cibos ꝛ panes attulit ad pzem. ⌊ pr̄ mi ⌋. lz iacob apud ysaac eēt: qz tn̄ nō videbat vocabat eū vt abn̄tē vt cognosceret aliquē astare sibi. ⌊ ego sū ꝓmogenitus tuꝰ ⌋. Ra. sa. volēs excusare iacob a mēdatio istā lr̄az sic pūctat. ⌊ ego suz ⌋. s. q porto tibi cibū. ⌊ Esau ꝓmogenitus tuꝰ ⌋. i. ꝛ esau ꝓmogenitꝰ tuꝰ. Sz ista locutio valde est absurda pp duo. Pzio: qz q̄cūq; arte vboꝝ qs iuret deus solū respicit intētionē eiꝰ cui fit iuraᵐ Sic est dōm qñ vba simplr̄ pferunt sine iuraꝰ: nō g̃ excusabat iacob quocūq; mō diceret: qz ista nō sic sig̃bant. In istis tn̄ vel dz reduci vbū ad intellectū audiētis vel ad cōem intelligētiā. Itē qz dicit q̄ iacob intēdebat sig̃re p istā ꝓpositionē ⌊ ego suz ⌋. s. q porto cibos. ⌊ esau ꝓmogenitus tuꝰ ⌋. i. ꝛ esau est ꝓmogenitus tuus: sed h̄ falsū est: qz iacob p ista vba intēdebat sig̃re pzi q̄ eēt esau vt bn̄diceretur ab eo. Sz dōm est q̄ iacob voluit se noiare esau ꝓmogenitū. Qz intentio ysaac erat bn̄dicere filio suo ꝓmogenito: sz hūc putabat eē esau. Jacob aūt dicēs se esse esau ꝓmogenitū nō rn̄dit pzi suo q̄stū ad verba sz q̄stū ad intētionē q̄ erat ad ꝓmogenitū. iō bn̄ se poterat vocare esau lz nō eēt: qz iste ꝓmogenitus erat q̄ ysaac attribuebat esau. Erat g̃ iacob esau nō fm sbam: sz fm dignitatē: qz dignitas ꝓmogenitur̄ q̄ putabaꝫ ꝓpetere esau ꝓpetebat ei. Et isto mō loq̄ndi vsus fuit xp̄s Matth. c. xj. loquens de Joāne. ipse est helias: qō intelligēdo in psona falsū erat: sz dz intelligi de dignitate ꝓpbica: qz erat ꝓpba ꝛ plusq̄ ꝓpba Sz adhuc h̄ rn̄sio forte nō multū valz: qz q̄ñcūq; ꝓpositiōes sic trāssumūt vt vere sint pz de intētione dicētis q̄ sit dicere de dignitate: ꝛ nō de psona. Et tūc oēs audiētes intelligunt illā ꝓpositionē eē verā: vt pz de ꝓpositione xp̄i dicta de Joāne. s. ipse est helias. xp̄s. n. intētionē hēbat dōi q̄ ipe Joānes dignitatē helie hēbat. Et h̄ alīs volebat inuere: ꝛ nō q̄ eēt Joānes helias fm sbam. Et alī fm moduz loq̄ndi xp̄i: ꝛ fm mām in q̄ loq̄baꝫ. s. de dignitate Joānis intelligebāt manifeste. Dic aūt nullo sic erat: qz lz iacob sciret se nō eē esau in psona: sz in dignitate tn̄ ipse volebat q̄ ista ꝓpositio faceret talē sensum. s. q̄ ipse erat esau fm dignitatē: qz sic nihil hūisset de intēto: sz volebat q̄ p illā ꝓpositionē ysaac eū intelligeret eē esau fm sbaz: ꝛ ei bn̄diceret. Et pz h̄ manifestissime: qz ad exp̄mēdū se eē esau fm dignitatē ꝓmogenitur̄ nō erat neē circūdare collo: ꝛ manibus pelles hedoꝝ: sz h̄ fiebat ad sig̃ndū se esse esau fm sbam. Et pz h̄ magis: qz qñ iacob timuit h̄ agere. Rn̄dit mr̄i sue rebecce. Esau fr̄ meus hō pilosus ē. hō aūt nomē sbe est ꝛ nō dignitatis. Et mr̄ addidit modū p quē iacob assimilareꝫ hoi illi: g̃ vr̄ q̄ volebat sig̃re se esse esau fz sbaz: g̃ mētitus est: qz ꝓpositio trāsūpta in tali sensu nūq; est vera. Itē qz sic iacob dixit se eē esau ita si postulatus fuisz vt iuraret se eē esau iuraret: sz si iuraret manifeste mētiebat: qz deus nō respicit q̄cūq; vboꝝ arte iuret nisi intentionē eius cui iuraꝫ. Rn̄debit forte aliqs q̄ lz ista mēdatia eēnt ꝛ pctā qz tn̄ deus mādabat illa dici nō erāt pctā: qz si deꝰ mādaret alicui occidere alteꝝ nulloꝰ peccaret in occidēdo: sed magis mereret. Peccaret tn̄ grauiter si sine dei mādato ageret nisi forte iudicādi ptātē hn̄s cognita cā h̄ efficeret sic de quolibz alio scelere. Dōm g̃ videbiꝫ alicui ꝓformiter q̄ ita fuerit h̄. s. q̄ ista vba q̄ dixit iacob de se mēdatiū ꝛ pctm̄ graue erāt ni si deus ea dici mādasset: sz qz mādauit nō ꝙputabanꝫ ad malū. Qz aūt mādauerit pz: qz añ natiuitatē istoꝝ pueroꝝ deus reuelauerat q̄ minor maiorē suparet ꝛ maior minori seruiret Etiā qz dicūt scti doctores q̄ ista faciebat rebecca a spū sctō mota q aūt spū dei agūt nō sūt sb lege: vt pz ad gala. 5. c. Sz adhuc dico q̄ h̄ nō pōt stare: qz nō fuerat mādatū vel reuelatū rebecce vel iacob a deo q̄ isto mō se hz̄et in acqrēdo bn̄dictionē pīnā: ꝛ qñ dicis q̄ reuelatū fuit rebecce q̄ maior minori seruiret. Rn̄deo q̄ solū fuit reuelatū ei in vl̄i q̄ iura ꝓmogenitur̄ ad minorē filiū trāsferēda erāt: ꝛ q̄ minor dn̄aturꝰ eēt maiori. Modus tn̄ quo iura ꝓmogenitur̄ vel bn̄dictio filio minori dāda eēnt nō fuit declaratus. Qz aūt determinarēt se rebecca ꝛ iacob ad talē vel talē modū nō erat a deo reuelatū: sz erat a iudicio ipsoꝝ. Et h̄ pz in lr̄a cū dicit acqesce ꝙsiliꝭs meis. s. q̄ ista nō erāt mādata dei: sz ꝙsilia rebecce. Et qz iste modus ad quē se determinauerūt nō erat valde bonus: iō nō vr̄ quare nō sit ibi pctm̄. Et ad aliō qñ dī q̄ rebecca faciebat h̄ mota a spū scō dico q̄ nō sufficiebat ad excusationē pcti q̄ ipsa h̄ ageret mota a spū scō: sz q̄ sciret se moueri a spū scō. Hoc aūt nō fuit in ea qz ipa nō dixit ista filio tāq̄ a deo in h̄ edocta: sz tāq̄ ei recte ꝙsulens ex suo sensu cū dixit acqesce ꝙsiliꝭs meis. Saluo g̃ meliori iudicio vr̄ dōm q̄ nō ē magna nēcitas excusare antiquos pr̄es veteris testamēti: ꝛ añ legē datā a pctō venialī q̄le fuit h̄: qz illud erat mendatiū officiosū qō nulli nocebat: ꝛ alicui ꝓficiebat. Sz forte dices q̄ nō fuit officiosum sz pniciosuz qz nocuit esau cū p istō mēdatiū fuerit ei ablatū ius ꝓmogenitur̄ ꝛ pīna bn̄dictio. Et si nō fuisset ꝓfictū istō mēdaciū nō obtinuisset bn̄dictionē iacob. Rn̄deꝫ q̄ nō nocuit illud mēdatiū esau: qz tūc alicui nocemus qñ iuri eius aliqd detrahimus: sz p istud mēdatiū nō tollebaꝫ aliq̄ ius esau: qz ad euz nō ptinebat ꝓmogenitur̄ ius. g̃ nō nocuit: sz iure suo vsus est sibi debitā ꝓmogenituraꝫ p mēdatiū acqrēdo: sicut si nos p mēdatiū hzemus cāz inueniēdi furē ꝛ tollēdi ei q̄ portabat nō nocebamꝰ ei: qz illa nō ptinebāt ad ius suū. Mēdatiū aūt officiosuz ꝛ alia pctā venialia nō dēnt negari fuisse in antiqs pr̄ibus: qz ēt in pr̄ibꝰ legis noue. ⌊ in aplis ꝛ alīs viris pfectis ista fuerūt vt ait ioānes p. cano. c. j. Si dixerimus q̄ pctm̄ nō hēmus nos ipos seducimus: ꝛ veritas in nobis nō est. In oibus g̃ pure hoibus post btissimā virginē nullū a veniali culpa coꝛpalr̄ liberū reor: vt ait aug. in li. de nā ꝛ gr̄a: q̄sto magis pr̄es antiqui q̄ impfectiones fuerūt: cū multi eoꝝ grauia mortalia pctā cōmiscerint. Ut pz de dauid q accepit alienā vxorē: ꝛ viꝝ eius occidi fecit vt pz. 2. reg. xj. c. Filij ēt iacob q pr̄iarche erant ex graui odio vēdiderūt fr̄es suū ioseph. Etiā alia crimina facie bāt enormia: qz dr̄. j. 37. q̄ ioseph accusauit eos apud pr̄em suū de crimine pessimo. Dōz g̃ est q̄ iacob mētitus est vocādo se esau: peccauit tn̄ solū venialr̄: qz illud mēdaciū officiosum. ⌊ feci sic̄ pcepisti mihi ⌋. ducēdo de venatione mea cibū tibi. ⌊ surge ꝛ comede ⌋. pater. n. qz debilis erat ꝛ nō videns accubabat: ad comedēdū aūt se erigere dēbat. ⌊ de venatiōe mea ⌋. etiā h̄ est mendatiū: qz iacob nihil venatus sz solū ducebat hedulos de grege. Sz oia ista mēdacia redeūt ad mēdaciū officiosū. ⌊ Quō inqt tā cito vēire potuisti? ⌋. Mirabaꝫ aūt qz cito venerat de venatione: qz ad veniēdū de venatione oportebat magis tardare. Pzio ire ad nemoꝛosa loca vbi erāt aues vel alia q̄drupedia q̄ forte aliq̄lr̄ distabant: ꝛ deinde in accipiēdo venationez moꝛari neēe erat q̄re valde cito visum est ei venire. Jacob aūt vt nō deꝑhenderēt a pr̄e nō esse esau noluerat valde cito venire. Sz qz si moratus fuisset interdū veniret esau q impediuisset eū vel si eū inuenisset forte vsq̄ ad mortē litigassent: iō voluit cito venire. ⌊ voluntas dei fuit ⌋. verū dixit: qz deus dispoſuerat iacob ad talē locū ituꝝ vbi sine laboꝛe cito sibi occurreret qō petebat. s. ad gregē. Sed iacob dicebat ista ad aliā intentionē. s. qz ego obediui voci tue ōs direxit me vt cito occurreret qō petebā. Sed tn̄ h̄ falsum erat: qz iacob nō obediuerat voci ysaac cuz nihil ei mandasset. Nā mādauerat filio suo esau ire ad venationē: sz nō iacob. ⌊ accede huc vt tāgā te ⌋. ysaac dubitabat vtrū eēt ille filius eius esau: ex vna pte credebat eū esse esau: qz ꝑceptū de ducēdo venationē nō fuerat datū alteri q̄z esau ꝛ nullus aliꝰ erat ibi q eū audiret ista dicētē. Ex alia pte dubitaba

D Obo E

F Opio Ra. Salomo. Cōfutatio. p. rō.

2ª. rō.

G Rn̄si o 2ª

Cōfutatio

H Dō ē nomē sbe ꝛ nō dignitatis.

I Rn̄sio 3ª

Cōfut.

K Decimꝰ.

L Obo

M Rn̄sio

N Oēs pter btissimā virginē vēia li pctō fuerunt obnoxij.

𝔐 𝔐 𝔐 𝔐

bitabat q; valde cito venerat. Et q; vox eius aliq̃l; dissil'is erat voci esau. Jn dubio g̃ voluit expiri: z q; sensus i hoib⁹ certio; ẽ tactus in quo hõ excedit oĩa aialia: vt p3.2. de aĩa volu it g̃ in tactu expiri. ⌊ z ꝓbẽ vtrũ tu sis fili⁹ me⁹ esau ⌋. q. d. Iz auris mihi ꝺmõstret te nõ eẽ esau magis certe tñ in tactu experiar. ⌊ z palpato eo ⌋. in manib⁹ z in collo q; iste due ptes solũ discoopte erãt. Jn facie ãt pp lanuginũ magnitudinẽ nulla inter vtrũq; discretio poterat repiri. ⌊ vox qdẽ vox iacob ẽ manus aũt manus esau. vterq; sensus bñ iudicauit circa suũ obm nec vnus pp altez deceptus est. Credidit tñ magis tactui; q; certio; ẽ z errauit nõ p se: q; tales man⁹ erãt tũc manus iacob q̃les man⁹ esau. Sz error p accñs ex sil'itudine q̃ est mr̃ errozis. ⌊ z nõ cognouit eũ ⌋. q; iudicauit ꝑm tactũ q deceptus fuit p accñs z subiũgit occasionẽ errozis. s. ⌊ q; piose man⁹ ⌋. s. coopte pellib⁹ hedoz. ⌊ expl'erãt maiozis sil'itudinẽ ⌋. s. sil'itudinẽ esau q erat maioz nõ ꝑm etatẽ: q; ambo eadẽ hora nati sũt. imo vn⁹ altez egredi volẽte p plãtã tenebat vt nõ egrederet: vt p3. s. 25. c. Iz dr̃ maioz q̃tũ ad iura ꝓmogeniture: q; ꝑm existimationẽ oiuz q secretũ dei nõ vouerãt iura ꝓmogeniture ad esau ptinebãt. ⌊ bñdict⁹ g̃ illi ait ⌋. certificatus falso mõ p tactũ de esau incepit eũ bñdicere. ⌊ tu es fili⁹ me⁹ esau ⌋. expl'mit h̃ cã bñ dictõis. s. q; iste bñdicebat in q̃tũ erat esau. i. in q̃tũ ꝓmogenitus quẽ putabat ysaac eẽ esau: z ista vba ñ ponũt h̃ interrogatiue. s. q; q̃rẽt ysaac a iacob vtrũ eẽt esau fili⁹ ei⁹: Iz dixit affirmatiue. s. tu es fili⁹ me⁹ esau.

g Nõ. v. b Ristio ad qstũ qõnis

¶ Luz ysaac eẽt ꝓpha. Cur nõ cognouit venientẽ ad eum. **Sed** dicet aliq̃s cũ ysaac esset ꝓpha qũo nõ cognouit q̃s eẽt q; veniret ad eũ. Rñdeẽ q; spũs ꝓphie nõ est gra ꝓtinua: Iz gra ad tps Iz q; ꝺs varijs tpib⁹ tagit corda ꝓphaz: qñ deus actual'r nõ tagit eos nõ magis sciuit q̃s alij hoies: vt p3 de heliseo. 4. re. 4. c. q cũ venisset z iacuisset ml'r q̃dã ad pedes ei⁹ nõ cognouit ad quẽ venerat z dixit ad giezi dimitte eã q; aĩa eius in amaritudine ẽ z dñs celauit a me nec indicauit mihi. Et iõ cũ itez heliseus q̃rerẽt vt ꝓphares z nesciret qd diceret mãdauit adduci cãtorẽ z cũ cecinisset fcã ẽ man⁹ dñi sup eũ. i. spũs ꝓphie z ꝓphetauit: vt p3. 4. re. 3. c. Sic ẽt de nathan ꝓpha q cũ q̃dã die staret cũ dauid z diceret Dauid q; vellet ꝓstruere tẽplũ dño rñdit nathã oẽ qꝺ est in corde tuo vade z fac q; dñs tecũ est. Jn eadẽ nocte locutus fuit dñs ad nathã vt loq̃rẽt ad dauid q; nõ edificaret ipse domũ dño Iz si fili⁹ q nasceret ex eo: vt p3. 2. i2. 7. c. Nũc ãt actual'r aĩa ysaac nõ tagebat spũ ꝓphico. iõ nõ cognouit qs venit ad eũ z h̃ fecit ꝺs vt crederet se ysaac bñdicẽ esau ne impediret bñdictio iacob. Sed dicẽs ẽt potuisset deus reuelare ysaac q; ille erat iacob z dare ei in mẽtẽ vt eũ bñdiceret. Fateor h̃ pol'e eẽ. Sz qñcũq; deus ꝑt facẽ aliqd plurib⁹ modis z nõ vr̃ maioz rõ q̃re sic faciat q̃; sic nõ est petẽdũ rõnẽ volũtatis eius. ⌊ Rñdit ego sũ ⌋. nõ rñdit q̃si ad interrogationez: Iz rñdit q̃si ꝓfirmãs ysaac assertionẽ: q; volebat dicere ysaac certe tu es fili⁹ meus esau tũc ꝓfirmauit iacob dicẽs. ego sum. ⌊ affer mihi ingt cibos de venatiõe ⌋. qñ nunc p̃ venit iacob ad p̃zem suũ nõ tulit cibos: Iz venit vt videret vtrũ dormiret vel qd ageret vel si comedẽ vellet. Nũc aũt hita collocutiõe mãdauit pr̃ q; afferret cibos venatiõis. ⌊ quos cũ oblatos ⌋. i. appoztatos ad p̃tiaz ysaac, comedisset obtulit ei z vinum. nõ ẽ intelligẽdũ q; ꝑus degustasset oẽs cibos: z deinde vinũ assumpsisset: Iz q; Iz morẽ aliox epulãtiũ comedebat: z bibebat miscẽs vtrũq; vt sibi decẽs eẽ videbat. ⌊ quo hausto. i. bibito haurire sigt pl'ra. s. audire: videre: euacuare: pcutere: bibere: vel aquã siue vinũ de aliquo loco educere. vñ vsus hausit aq̃s fontis haurit q vulnerat hostẽ: aurib⁹ haurim⁹ oculis haurire mouemur. Et ebzardus ait: haurit ꝓsumit: videt euacuat: ferit: audit. ⌊ z da mihi osculuz ⌋. ista solẽnitas fuit ad dãdũ ꝓmogeniture iura q̃ dant cũ qbusdã insignijs de q b⁹. s. 25. c. inter q̃ ponit h̃ eẽ osculũ. Et sic inoleuit: vt qñ aliqs ad mgr̃atũ vel doctozatũ extollit iter alia insignia osculũ quoq; ei tribuat. ⌊ Statuitq; vt sensit ⌋. hic ponit 2m. ꝓncipale. s. ipsa bñdictio: z diuidit in qnq; pticulas: q; p põit bñdictiõis platio. Sc̃o bñdictiõis ꝓfirmatio ibi. ⌊ vix ysaac sermonẽ ⌋. Tertio esau q̃stio. ibi. ⌊ auditis esau ꝑmonibus. ⌋ Quarto fcã ꝺ̃ iacob moztis machiatio ibi. ⌊ oderat g̃ ⌋. 5. matris obuiatio ibi. ⌊ nũciata sũt h̃ ⌋. Circa pm. ⌊ statimq; vt sensit vestimẽtoz fragrãtiã ⌋. i. odorẽ añ nõ sensisset odozes eorũ ysaac: q; nõ accedebat iacob ad ysaac: nũc ãt q; accessit ad osculãdũ eũ sensit odorẽ. Fragrãtia vestimẽtoz erat: q; ille vestes erãt ꝓcios̃issime qb⁹ vtebãt ꝑmogeniti: z erãt plene aromaticis odoraꝫtis dr̃ fragrãtia cũ. r. in ꝑma syllaba odoz sic h̃: dr̃ flagrãtia p ꝓriũ cũ. l. in ꝑma syllaba ardoz. ⌊ Ecce odoz filij mei sicẽ odoz agri pleni ⌋. i. ita est bon⁹ odoz quẽ emittunt vestes filij mei sic̃ odoz agri pleni. Sciẽdũ q; odoz agri pleni de se nõ est suauis vt in agris plenis frugib⁹ vel vuis q; ista odorẽ modicũ emittũt q odoratui gratus nõ est: Iz odoz aromatũ: vel rosaz: z silij subtiliũ: z bñ digestoz ẽ grat⁹ odoratui: sed vocat odoz agri pleni delectabilis p accñs: q; ager plen⁹ magnã habũdãtiã subministrabit. Et sil'is modus loq̃ndi hz ꝑs. 44. i. vbi sonus quẽ faciũt comedẽtes vocat delectabilis. s. in voce exultatiõis sonus epulãtis. i. sonus epulãtis ẽ vox exultatiõis: nõ ẽ intelligẽdũ h̃ p se: q; sonus delectabilis est q est a corpe bñ sonabili cuz q̃dã vocũ armonia q̃lis nõ ẽ in epulãtib⁹: q; ibi nõ est nisi sonus masticationis inter dẽtes z ossiũ fractio: z murmurãtiũ vboz impfectoz. vocat tñ delectabilis p accñs: q; ille sonus ẽ ꝓiũctus delectatõi gustus quã vulgares hoies vnã de maxis eẽ putãt. Jsto mõlo qꝺ arist. 3. ethi. s. de tẽpantia q̃si ꝓstituit circa delectatiões tactus z gustus. Circa delectatiões aũt odoris z vocis nõ nisi p accñs inq̃tũ ista referunt ad delectationez gustus. Vñ dicit q; illi q gaudent in odore rosaz: thimiamatũ: z maloz nõ dicũt intẽpati Iz magis illi q vnguẽtoz: z pulmẽtoz odorib⁹ gaudẽt: q; p h̃ rememoratio fit eis ocupiscibiliũ. Alig ẽt qñ esuriũt gaudẽt ciboz odoꝛib⁹: nõ qdẽ q; odores sũt Iz q; demõstrãt suauẽ saporẽ ibi latere. ẽt dicit q; in alijs aialibus nõ est delectatio in alijs sensib⁹ q̃s in duob⁹. s. in gustu: z tactu nisi valde ꝑm accñs. vñ canes nõ gaudẽt odoribus lepoz Iz comestiõe. vt leo nõ gaudet in voce bouis Iz q; comedet: z videẽs ceruũ vel capreã nõ delectat in visu eoz vel auditu Iz se Iz q; p visũ z auditũ inueniet ceruũ z capreã. ⌊ Cui bñdixit dñs ⌋. i. quẽ multiplicauit ꝺs. q. d. valde bon⁹ odoz: z gaudiũ hr̃ ex agro pleno qñ deus eũ valde multiplicauit. ⌊ det tibi dñs de roze celi ⌋. hic ponũt ea in qb⁹ ꝓsistit ista bñdictio Et in hac p põit habũdãtia rez necia ad vitã q̃ sũt fruct⁹ terre. Jste. n. sũt fundam totius vite. Jõ a pho ꝓstituẽte politiã necitas istoz ponit ꝑma cã talis cõcatiõis: vt p3 p̃. 7. 3. 7. 7. poli. z cũ phs diffiniret iustũ simpl'r. s. iustũ politicũ p qꝺ hoies rl'anꝭ in vita p̃ posuit in ei⁹ diffinitiõe respectũ ad bona necia vite vñ dixit i. 5. ethi. iustũ simpl'r ẽ cõcatiuũ totius vite ad p se sufficiẽtiã in liberis z eq̃lib⁹ Iz ꝓportionẽ vel numez: h̃ aũt Iz q̃tũ ad intẽtionẽ fundãtis ciuitatẽ sit pm z totius vite fundam tñ postq̃; ciuitas fcã ẽ ita necia ẽ iudex sicibus. z potus. Sic. n. dicit phs in. 3. poli. q; in politia distributiuũ iustitie ita necia ẽ sicut panis. Jsti aũt fructus terre i duob⁹ ꝓsistũt: in terre dispõne: z in celesti influxu sup h̃ inferioza: q; tota vtus inferioz cãt a supioꝛib⁹ p motũ z ꝓtinuationẽ: vt p3 in p̃ meteo. idẽ q̃tũ ad pm. s. terre dispõnẽ dixit. ⌊ de pinguedie terre ⌋. vocat pinguedo terre q̃dã crassitudo ei⁹ q ẽ fundam vbertatis. Sũt. n. q̃dã terre valde macre q̃ ad sterilitatẽ declinãt: aliꝰ vocat. s. influctia celi cũ dr̃. ⌊ de roze celi ⌋. celi. n. p suũ motũ cãnt pluuiã: z rozẽ: z oẽs metheoricas impssiões disponẽdo ista inferioza z maxie ẽ h̃ i pluuia: z roze q terrã fecũdãt. segetes z oẽs fructus generãt z post ea genitos augẽt nutriũt z ꝓseruãt: vt p3 Jsa. 55. vbi dr̃ qũo descẽdit imber z nix de celo z illuc vltra nõ reuertit: Iz inebriat terrã z infundit z germinare eã facit: z dat semẽ serẽti z panẽ comedẽti sic z̃c. ⌊ habũdãtiã frumenti vini z olei ⌋. noluit istos tres fructus z sub istis intelligit alios: ponũt tñ isti vt ꝓncipales q; in ijs tota vita ꝓsistit hũana. Et sciẽdũ q; Iz ista bona ei ad lram ꝓmittunt. Alia tñ maioza bona ẽt ad lram p ista intelligũt: Iz mouemur ad celestia q̃ nescimus p terrestria q̃ sentim⁹ de qb⁹ latius. s. 15. c. ⌊ fuiãt tibi ppli ⌋. ꝓsistit ista bñdictio scõaria i honore q̃dã: z dñio: z fama tpali. z Iz bona tpalia ꝓpata ad vitatẽ bonoz q̃si vniuoce bona dici nõ possint ꝑm statũ tñ pñtis vite bona dicunt z ꝺs dãs illa bona nobis dare dr̃. Sic. n. dr̃. 2. re. 7. c. ꝺ dauid faciã tibi nomẽ grãde iuxta nomẽ magnoz q sũt i terra: z sic dixit. s. i2. c. abzahe magnificabo nomẽ tuũ. idẽ p3 sepẽ̃ssime ꝺ bonis alijs. Si aũt ista bona inter se ꝓpenꝭ honoz melioz ẽ q̃s fructus terre z oẽs habũdãtie diuitiaz. Et p3 q; cũ virtus bolm superexcellẽs dicat respectu istoz bonoz tpaliuz pm ei⁹ ponit honoz: z nõ aliqꝺ bonũ de alijs. Sic. n. diffinit q; honoz reuerẽtie exhibitio ẽ in testimoniũ vtutis vt colligit ex rõnib⁹ phi in p̃ ethi. Jtẽ: q; cũ de felicitate sectas aliqs enarrasset di

cit q excellẽtes viri ⁊ opatiui honorẽ felicitatẽ ponũt: q⁹ to tius vite ciuilis honor finis vr. Et in .5. ethi. cũ determinasset ꝓditionẽ boni regentis dixit q ꝓ ꝑmio bonis honor ⁊ gl'ia dari dẽbat tãq nihil melius ciuitas hẽat qõ eis dare possit. Qui aũt ips nõ ꝓtẽtus supinqrit alia tyrãnus ẽ. Mai⁹ g̃ bo nũ honor oĩb⁹ diuitq ẽ q⁹ hz q̃dã sl'itudinẽ cũ bonis hone stis. i. cũ vtutib⁹ cũ ponat ꝑmiũ illaz. Posuit tñ ḣ ysaac ꝑmo diuitias q̃ honorẽ nõ pp eaz dignitatẽ sz pp eaz necitatez. Et forte pp opionẽ vulgarẽ q magis attẽdẽs delectabilia q in tactu: ⁊ gustu sunt q̃ delectabilia spũalia: vt honor magis eligit diuitias q̃ sensui gustus: ⁊ tactus imediate fuiũt. ⌊ ser uiãt tibi ppli ⌋ .i. reges hẽas de seie tuo q⁹ alĩ reges fuiant ⁊ p3 ḣ tpe dauid ⁊ salomõis q reges multos de ꝓpinqs tri butarios hẽbat: vt p3 discurrẽti hist'orias libꝛor regũ: ⁊ pali po. ꝑcipue. 2. palipo. 8. c. ⌊ ⁊ adorẽt te trib⁹ ⌋ .i. inclinẽt aĩ te qõ est adorare: trib⁹ at aliq vna cognatio est: ⁊ ẽ min⁹ q̃ ppl's ⌊ esto dñs frum tuoꝛ ⌋ . solũ vnũ frez hẽbat iacob. s. esau nec ille põt vocari fres in pl'ri: sz vocant ḣ frees oẽs q sũt de eadẽ cognatiõe ſm modũ loq̃ndi hebꝛaicũ: quo vocant abꝛahã ⁊ loth fres: vt p3. ẽ. xj. c. Sz adhuc magis vr q accipiat ḣ frees ꝓ ve frib⁹. s. ab eodẽ ꝑe vel mre imediate. Sz vocant fres pl'r lz vnus sit so lus eo mõ quo dicimus ỏ vno hñte vnicũ filiũ q hz filios: ⁊ p3 q: cũ idẽ replicaret sub alĩs vbis mõ rheto⁹ dixit. ⌊ ⁊ icur uent añ te filꝫ mris tue ⌋ . qõ idẽ est ⁊ ḣ est humiliãdo se co rã eo in signũ debite reuerẽtie ⁊ honoris. Ista de incuruatio ne fris sui añ eũ nõ fuit ipletũ tpe ysaac ⁊ iacob q: dũ iacob vixit sp fuit minor fre suo. Et p3 q: timoze eius recessit in me sopotamiã: vt p3 seq. c. Et deinde cuz venit in reditu exiuit ei obuiã esau cũ q̃dringẽtis viris eg'tib⁹: ⁊ timuit iacob valde putans q vellet eũ dispdere: ⁊ humiliatus fuit corã eo mul totiens vsq ad terrã vocãs eum dñm: vt p3. ĩ. 33. c. ⁊ mor tuo vtroq adhuc semẽ esau pseq̃bat semẽ iacob donec tpe dauid facti⁹ sũt idumei tributarij: vt p3 2. re. 8. c. vel intelligunt ista ỏ xp̃o ad lr̃az q⁹ iste. pmissiões p̃ncipal'r de eo fiũt vt vult apl's ad gala. 3. c. ⌊ q male dixerit tibi ⌋ . 3m in quo fundat ista bñdi ctio est in bona fama ad exneos ex q̃ seq̃t bñdictio. Et dicũt ista. ppbice ⁊ nõ impcatiue. s. ⌊ q bñdixerit tibi sit bñdict⁹ ⌋ . .i. erit bñdictus q: deus multiplicabit eũ pp istud bonũ op⁹. Nã si aliqs ex caritate impcaret bona iacob ⁊ laudaret deũ q: eũ bñdixerat p istũ actũ mẽbat vitã eꝛnã: q: oẽs act⁹ i cari tate meritoꝛiũ sũt vite eꝛne. Et nõ solũ vite eꝛne: sz ẽt aliquoꝛ bonoꝛ tpaliũ: q: deus interdu bñ agẽtes tpal'r ꝑmiat. Sic p3 de obstetricib⁹ hebꝛeoꝛ sephora ⁊ phua q⁹ ỏs edificauit domos: q: timuerũt deũ vt p3 exo. 1. c. ⌊ q maledixerit tibi sit maledictus ⌋ . i. fic erit q ille q de te malũ dixerit maledictus a deo erit: nõ aũt impcaf ysaac malũ alicui q: dr̃ ad ro. 12. bñdicite ⁊ nolite maledicẽ: q: nec diabolo maledictionẽ impca ri dẽmus: q: michael archãgelus ꝓtẽdẽs cũ diabolo sup coꝛ pe bti moysi nõ ausus fuit ei maledictionis iudiciũ inferre: Sz dixit impet deus in te sathan: vt p3 in epl'a iude. c. vnico. ⌊ Uix ysaac ⌋ . ḣ ponit 2m. s. bñdictiõis ꝓfirmatio. ⌊ Uix ſmo nẽ ysaac impleuerat ⌋ . i. valde modicũ erat q ỏ ysaac ꝓpleuerat ſmonẽ. i. vba bñdictiõis ad iacob. ⌊ egresso iacob fozas ⌋ . Si. n. inuenisset intus esau iacob ꝓtendissent: ⁊ q: esau erat vir robust⁹ oppsisset iacob nisi ỏs liberasset. ⌊ Surge p̃ mi ⁊ comede ⌋ . diligẽter. n. se hẽbat esau lz vir mature etatis iaz essz ⁊ vxores hñs in obseq̃ndo p̃ii vt ei bñdiceret: q: illa bñ dictio magni põderis existimabaf apỏ antiq̃s. ⌊ Quis. n. es tu: ⌋ . nõ q̃siuit ḣ ysaac q̃si nõ cognosceret: q: audita voce co gnouit eũ imediate q esset ve esau filius eius: sz turbatus ex ꝑcedẽte illusiõe sic locutus est. ⌊ Ego sum ꝑmogenitus filius tu⁹ esau. ⌋ Rñdens esau ꝑem eẽ turbatũ ꝑsupsit q fozte il lusisset eũ iacob ⁊ q̃si iminẽs q lz alius bñdictus eẽt q illa bñdictio nõ valebat: q: fuerat p errorẽ data ei cui dari nõ de bebat: iõ expsit dicẽs. ⌊ ego sũ ꝑmogenitus ⌋ . q. d. si forte ali um bñdixisti pater nõ turberis: q: ego sũ ꝑmogenitus vere. ⌊ expauit ysaac stupoꝛe vehementi ⌋ . dicũt iudei q cũ ysaac ve cognouit q illusus fuerat a filio suo iacob voluit ei maledi cere: sz tũc apta fuit gehena ei in visione imaginaria si eũ ma lediceret vel si data bñdictionẽ retractaret: ⁊ ad hãc visionẽ ꝑterritus fuit pauoꝛe vehemẽti. Uel dỏz fz Hieron⁹. ⁊ alios doctoꝛes scõs q q̃ audiuit ysaac vba esau ne forte turbatus maledicẽt iacob raptus fuit in extasim: ⁊ cognouit q bñdi ctio data iacob ꝑcesserat ỏ volũtate diuina nec retractari de bebat. Expauit aũt ad cognitionẽ tantoꝛ secretoꝛ q̃ eũ añ latuerãt: ⁊ diuine volũtati obedies data bñdictionẽ ꝓfirma uit. ⌊ ⁊ vltra q̃z credi põt admirãs ⌋ . q: rapti in extasi ad ali quod supnãle intelligibile vel sensibile rapiunt q̃re admira tio ⁊ stupoꝛ in eis maioꝛ cãf q̃z in alĩs hoib⁹ cõiter cãri ꝓsue uerit. ⌊ qs ergo ille est ⌋ . ꝓuersus ad se vt ꝓsolaret tristitiã fi lꝫ sui esau locut⁹ fuit ista. ⌊ q dudum captam venationem ⌋ .

¶ Quomodo dicit dudum captam venationem.

Quo dicit ḣ q dudũ erat q venatio ei adducta fue rat cũ sup dixerit q vix ꝓpleuerat ſmões suos ysaac egresso iacob cum intrauit esau. Rñdet q qñ intrauit esau tũc iacob exiuit: sed dudũ erat q duxerat cibos: q: post ductionẽ cibor ⁊ locutionẽ ad ꝑem in comestione: ⁊ deiñ in bñdictiõe ysaac q senex erat ⁊ tardus in comedẽdo ⁊ lo quẽdo satis moratus fuerat ita vt posset dici q dudũ erat q venatio adducta fuerat. ⌊ bñdixiq ei ⁊ erit bñdictus ⌋ . licet ysaac ſm illusionẽ quã videbaf fecisse de eo iacob debuisset eũ rõnabil'r maledicẽ. Nũc aũt vsa vice nõ solũ nõ maledixit sz ⁊ data bñdictiõez ꝓfirmauit ⁊ ḣ q: in extasi viderat. vñ ad faciẽdũ ḣ admonitus fuerat. ⌊ Auditis esau ſmonib⁹ ⌋ . hic põit 3m. s. esau q̃stio: ñ. n. q̃rebat esau q ysaac bñdixiſz ia cob p errorẽ: sz q ei⁹ bñdictionẽ ꝓfirmasset. Putabat. n. esau q q: ysaac videbat se illusũ a iacob q eũ maledicẽt: sz nõ sic factũ est. ⌊ ỹs ſmonib⁹ ⌋ . s. ſmonib⁹ de ꝓfirmatiõe bñdictiõis ⌊ Rugỹt clamoze magno ⌋ . vo doloze vulneratus q: se totũ bonũ ꝓdidisse videbat ingẽti furoze efferat⁹ ẽ q̃si leo rugiẽs ⌊ bñdic ⌋ . i ẽt mihi pr̃ mi ⌋ . q. d, lz illi bñdixeris mihi tñ po tes adhuc bñdicere. Intelligebat. n. esau q si aliquo mõ pa ter ei⁹ bñdictionẽ q̃ ꝑmogenitis ꝓcedi solet ei dedisset q bñ dictio iacob total'r irritaret: q: sibi debebaf ex iure cũ ꝑmo genitus eẽt: ignorãs diuinã dispõnẽ p quã ḣ oĩa gerebantur ⌊ ⁊ ꝓseruatus ⌋ . i. deficiẽs aio. ⌊ venit germanus tu⁹ fraudu lẽter ⌋ . s. vocãs se esau ⁊ portãs pelliculas: hebꝛei dicũt. ⌊ p3u dẽter ⌋ . vbi nos dicimus fraudulẽter: q: illa dictio ẽ equoca ad p3udẽtiã ⁊ astutiã. Pertinet. n. ad oẽm actũ demotice vir tutis q̃ est vis nãlis intellectus p3actici in q̃ fundaf p3uden tia: vt ait phs in fine. 6. ethi. ⁊ magis ꝑpe vocaf p3udẽter q̃z fraudulẽter q: ỏs mouebat eũ ad ista: g̃ nõ erat fraus cũ vte ref suo iure. ¶ Põt ẽt satis bñ dici fraudulẽter hita ꝓsidera tiõe ad supioza. s. q: intẽdebat fallere ꝑem suũ faciẽdo crede re q erat esau. ⌊ ⁊ accepit bñdictionẽ tuã ⌋ . i. quã ad te ptine re putabas: sed nõ ptinebat: q: deus ad aliũ trãstulerat. Nõ tñ declarauit ḣ ysaac filio suo esau q bñdictio mutata fuisset ad aliũ dispõne diuina: q: forte indignus erat talia scire. vel q: talia ei nõ decebãt q: forte ỹs cognitis peioꝛ effectus fuis set magis ingratus ꝛ deũ q ei tollebat qỏ a nã ei videbaf pti nere ſm vitatẽ: tñ lz deus mutasset iura ꝓmogẽiture ab esau in iacob: ⁊ esau esset maioꝛ q̃tũ ad q̃dã añcessionẽ originis nõ debuisset indignari esau: q: si ipse nõ egressus fuisset poꝛ nullo⁹ ista ꝓpeterẽt sibi fz rẽ vel appentiã. Q g̃ ipse egressus fuerit ꝑm⁹a deo fuit cũ ambo sil' ꝓcepti eẽnt: ⁊ alius tenuisz plãtã eius. Qỏ g̃ deus tulerit qỏ añ dedisset cũ ipse sciat cãz q̃re tollit nõ est aliquo mõ iniustũ: vel alicui psone grauamẽ. Sic. n. dicebat btus iob. Si bona suscepimus de manu dñi cur mala nõ sustinemus: dñs dedit dñs abstulit sic dño pla cuit sic factũ ẽ: vt p3 iob. ꝑ 7. 2. c. esau tñ erat vir malus ⁊ ista non ꝓsideraret. Jõ non decuit talia reuelari ⌊ at ille ⌋ . i. esau ⌊ subiunxit ⌋ . i. adiunxit ad vba ꝑis sui ⌊ iuste vocatũ est no mẽ eius iacob ⌋ . i. lz tu imposueris ei istỏ nomẽ añ ista rectis sime tñ q̃uenit ei. ⌊ supplãtauit me altera vice ⌋ . s. qñ emit ꝑ mogenita. Et ista est nois applicatio: q: iacob iterꝑtat in he bꝛeo supplãtatoꝛ. ⌊ ꝑmogenita mea aũt tulit. ⌋ Mentit esau in duob⁹. Pꝛio q: dicit iacob abstulisse ꝑmogenita sua tñ non erant sua sz iacob cũ deus trãstulisset illa ad iacob. Scõo q: dixit q iacob abstulit: sz falsum est: q: nõ abstulit sz ipse gra tis vẽdidit: iacob ãt ius suũ redemit. Et ista supplãtatio pia fuit sic dolus quẽ fecit michol qñ posuit statuã sup lectũ da uid vt simularet eẽ dauid ne ipse capeꝛ si post eũ iret: ⁊ occi deref de quo ꝑ. re. 19. c. est aũt aliqs dolus malus de q dr̃ pꝛo uerb. 13. filio doloso nihil erit boni: ⁊ in eodẽ li. 12. c. nõ inue niet fraudulẽt⁹ lucrũ ⌊ ⁊ nũc. 2°. surripuit bñdictionẽ meã ⌋ . i. q̃ mihi debebaf. ⌊ nũqd ñ refuasti mihi bñdictionẽ ⌋ . q. d. lz ipsi dares: posses tñ adhuc mihi dare: vel lz ipꝫ bñdiceres nõ dares ei oĩs bñditiões: ⁊ iõ manẽt aliq ꝑ me. Et q: ysaac intelligebat quã bñditõez vellet esau rñdit ei iã data fuisse. s.

⌊ dñm

M Preposuit diuitias honori quare.

Nota actꝰ in caritate nõ solum vite eterne sed tpalium bonoꝛ est meritoꝛius.

Nec diabolo maledicẽ dẽmus.

Opinio indeoꝛ.

Rñsio

A Q. VI. B rñsio ad q̃stiõz q̃ stionis.

C 2°pticula sede ptis ꝑn cipalis.

Jacob interꝑtat supplantatoꝛ.

Mentit esau in duob⁹. Primo. Scõo

Dñm tuū illū cōstitui ⁊.vbi dixit.s.esto dñs fratruz tuoꝝ ⁊ incuruent coꝝ te filij matris tue.⁊ ⁊ oēs fres eius ⁊.Si ꝙs postea hiturus eēt.Uel accipiunt fratres vt supra dcm fuit ꝓ oibus cognatis suis q more hebraico fres dicunt.⁊ frumēto ⁊ vino stabiliui eū ⁊.i.ꝓfirmaui eum in pane ⁊ vino rogans ōm ꝙ daret ei habūdantiā frumēti vini: ⁊ olei.Jsta.3ª. sepe sit noiant qz gñalia sunt:vt ps ps.4.s.a fructu frumēti: vini: ⁊ olei sui multiplicati sūt.Et nō tenet ꝟ idē ordo in bñdictionib⁹ q añ tenebant:qz añ ꝓponebant fructus terre nūc sūt ꝓponit honoꝝ:qz hic ꝓponunt ea q̄ sunt meliora simpl'r ⁊ q̄ magis apciant magni viri.⁊ ⁊ post hec fili mi tibi vltra qd faciā ⁊.q.d.ego bene possem dare tibi de istis bñdictionibus aliq̄s q̄ nō derogaret bñdictionib⁹ iacob:sed vltra istas nihil mansit quod tibi spāliter dare possem.

¶ Utrū bñdictio ysaac ad Jacob fuerit valida.

Sed circa sup̄ dicta est dubiū:vtrū qñ ꝓmo ysaac bñdixit iacob vtruz illa bñdictio tenuerit.Et videt ꝙ nō:qz ysaac nō bñdixit nisi illi quē bñdicere intēdebat:ps in talibus regit intentio cū tota virtus huius bñdictionis cō sistat in depcationib⁹ q̄ nō ꝓficiunt nisi illi ꝑ quo fiunt:sed ysaac in ꝓma bñdictione solū intēdebat bñdicere esau: ⁊ nō iacob.iō vr ꝙ nō tenuit.Jtē sic est in istis bñdictionib⁹ sicut est in mrimonio.Si aūt aliqs in ꝟbendo mrimo^m erret in ꝑsona mrimo^m nō tenet:vt si putauit se ꝟbere cū berta ⁊ ei fuit pntata teberga.Sic ḡ cū hic voluerit ysaac bñdicere esau ⁊ ei pntatus fuerit iacob erratum fuit in psona:ḡ nō tenuit. Dōm ꝙ bñdictio ꝓma tenuit:vt ps in lra sup̄.s.bñdixi: ⁊ erit bñdictus.Et sciendū ꝙ fm moꝛē antiquū ysaac ꝓmogenitū suū bñdicere intendebat:qz ei bñdictio ꝺebat:sed qz certissime credebat esau eē ꝓmogenitū.iō determinabat se ad bñdicendū esau in psona.Si.n.dicamus ꝙ ysaac intenderet bñdicere ꝓmogenitū suū in gñali: ⁊ illū q ei astabat nō bñdiceret in q̄ꝫtū erat ille ꝓus:sed in q̄ꝫtū erat ꝓmogenit⁹ tūc qcūq̄ ꝓz bñdictionē ꝓus accepisset siue esau siue iacob nō referebat:qz vere ꝓmogenitus erat iacob ad quē ista iura ꝓmogenite ex diuina dispōne trāsierāt.Sz qz ysaac credebat certissime esau esse ꝓmogenitū suū.iō determinabat se ad bñdicēdū psonā illius: ⁊ sic bñdictio facta sup iacob nihil q̄ꝫtū ad eū valuisset nisi aliud intercidisset.s.ꝙ ysaac deceptus tactu iacob credidit illuz esse certissime esau.iō determinauit se ad istā psonā pntē:qz eam esse esau credebat.Sic ḡ bñdictio ad istū facta tenebat.Ad argumenta ad ꝓmuz rñdet ꝙ ꝛz ysaac intēdens bñdicere ꝓmogenito suo volebat bñdicere esau:qz eū suū ꝓmogenitū certissime credebat.Jta qñ venit ad cū iacob intēdebat bñdicē esau:sed qz certissime credidit hunc eē esau.iō ad bñdicēdū istū pntē se determinauit.Et ad formaz argumēti dico ꝙ peccat ꝑ fallaciā accntis qñ dr esau nō bñdixit nisi illū quē bñdicere intendebat:sed nō intēdebat bñdicere iacob ḡ nō bñdixit iacob.Dico ꝙ intentio ysaac non erat bñdicere iacob in q̄ꝫtū erat iacob ꝛz erat bñdicere istum q astabat ei cui accidebat in q̄ꝫtū erat pñs esse iacob vel esse esau.Bñdixit ḡ ꝑ se istud q ante se erat:qz eū bñdicere intendebat.Bñdixit aūt ꝑ accns iacob:qz eū nō intēdebat:sed accidit esse hunc quē intēdebat.Nō valebat ḡ ꝓsequētia sic nō valet ista ponēdo ꝙ aliqs videat petrū de longe veniētem: ⁊ nesciat esse petrū ⁊ arguat sic:iste nō videt nisi quē scit se videre:sed nō scit se videre petrū ḡ nō videt petrū.Ad 2^m arg^m de mrimo^o ꝙ nō valet qñ errat in psona.Quidā doctoꝛ rñdet qꝺ secus est in mrimo^o secus in alijs spūalibus.Quia in mrimo^o regrit determinatus ꝓsensus q sine certa psona non fit.Jn alijs spūalib⁹ non regrit determinatio tanta psone:qz dato ꝙ aliqs vellz baptizare platonē: ⁊ apponat ei socrates nihilominus baptismus tenet.Sic ēt in ordinibus ꝓferēdis intēdebat ꝓmouē eps petrū: ⁊ nō fernādū:appositꝰ fuit aūt fernandus manifeste tenet ordo: ⁊ recipit caracterem.Sic ḡ dicit fuisse de bñdictione data iacob q̄ tenuit ēt si fuerit erroꝛ psone.Sed salua reuerētia huius doctoris dōm est ꝙ actus interdū hz efficatiā suā ex mā vel forma.Jnterdū aūt ex sola intētione agentis.Qñ aūt actus vigoreꝫ hz ex mā vel forma qꝺ est aliqd intrinsecū in nā actus tūc nō regrit psone determinatio quaz intendebat agens:qz ipse actus de se validat Et hoc est in oibus sacramētis vbi mā hz aliquā virtutē vel forꝛaz ꝟboꝝ.Unde in sacramēto baptismi:qz ex nā sacramēti s.a quo cū verbis ꝓferr caracter baptizato ⁊ gra nisi obex ad sit:ita ⁊ in ordinibus ex nā ꝟboꝝ cū mā ꝓsecrata ꝓfertur ordo si ñ obmittat ꝺ eētialib⁹ facē aliqd ipse miſter.Etiā si baptizās vellz ꝙ baptizat⁹ ñ suscipet graz nec caracterē.Nō ē autez sic in oꝛone:qz totus effectus oꝛonis est ab intentione nra.iō si aliqs oꝛet ꝑ alio ⁊ nollit ꝙ illa oꝛo ei ꝓsit nullo^o ꝑ derit. Patet ēt magis:qz si aliqs coactus baptizet alium vel eps coactus ꝓferat ordines ⁊ vere baptismus ꝓferr: ⁊ ēt ordines.Si tñ aliqs inuitus cogat ꝑ alio oꝛare nihil ei oꝛo ꝓdest.idē est ꝺ mrimo^o.Quia mrimo^m cū violētia ꝟbi nō pōt alia aūt sacra sic.Dōm ḡ nēcio ꝙ oꝛo ⁊ mrimo^m q̄ꝫtuz ad validitatē actus sit ita sunt qz hñt robur ex voluntate ⁊ non est in oꝛone sicut in spūalibus q̄ sunt sacra ꝓferentia caracterē: sed est sicut in mrimonio.Et cū bñdictio fcā ab ysaac ꝑlata fuerit in modū oꝛationis ⁊ illa de nā sua nō habent aliquaz vtutē sed solū a bonitate dicentis quē deus acceptat iō non ꝓficit nisi illi quē benedicens intēdebat benedicere.Rñdeo ḡ ad argumētū ꝙ eodē modo se hz in ista benedictione ⁊ in mrimonio qz ,vtrobiq̄ erroꝛ psone excludit validitatē actus sed erroꝛ psone est duplex:vt ps ex̄ de sponsa.in.c.tua nos.s. erroꝛ in noie: ⁊ erroꝛ in substātia psone.Qñcūq̄ putat se aliqs ꝟbere cum aliqua q̄ maria vocat: ⁊ adducit ei aliq̄ q̄ vocat teberga tūc ipse si cū illa ꝑ vba de ꝓsti ꝟbat stabit dupl'r ad validitatē mrimonij:qz aut iste determinate ꝓsensit in istā psonā q̄ ꝓsens est: ⁊ putat eā esse mariā de tauro: ⁊ tunc licz ipsa sit teberga de tolleto:qz ꝓmo ⁊ ꝑ se in psonā consensus fuit tenebit ꝟctus:sed si intentio istius fuit ꝟbere cuz maria de tauro ⁊ putauit eā quē sibi adducebat esse mariā de tauro si fuerit teberga de tolleto non tenet ꝟctus qz ꝑ se ⁊ ꝑ fuit cōsensus in mariā de tauro.Scōario aūt ⁊ ꝑ accns in istā q̄ ꝓsens erat quā putabat esse mariā de tauro ꝛz nō erat.Sic ḡ dōm est de bñdictione ysaac.Si.n.ysaac intendens bñdicere totalr esau benedixisset iacob ꝓsentem ei nō qz erat ꝓsens sed qz putabat eum esse esau tunc cū ꝑ se intendat esau ꝑ accidēs aūt iste ꝓus q putat esse esau bñdictio nō tenuisset.Si aūt ysaac intenderet bñdicere istū ꝓsentē quez credebat esse esau:tñ nō erat cū intenderit ꝑ se istum:ꝑ accns aūt esau tenuit bñdictio.Sic ḡ fuit in pnti.Quia a ꝓncipio intendebat ysaac bñdicere esau:qz tñ credidit certissime esse esau determinauit se ꝓncipalr ad bñdictionē ꝓsentem q tñ erat ,iacob: ideo talis erroꝛ non excluſit validitatez actus sicut nec matrimonium excluderet in tali casu.

¶ Nūqd iacob peccauit cum dixit fraudulenter

Sed dubitat adhuc circa p̄dicta cum dcm sit.⁊ Uenit frater tuus fraudulēter ⁊ tulit bñdictionē tuā ⁊. fraus pctm est sed iacob cōmisit fraudez ḡ peccauit.Rñdet ꝙ ista fraus pōt cōsiderari dupl'r.Uno mō q̄ꝫtū ad illuz cui fit fraus:qz dānum ei irrogat cuz subtrahat aliqd iuri eius. Aut q̄ꝫtū ad ipsum q cōmittit illā fraudē q aliter se hz q̄ꝫ res sit ⁊ aliter iudicat.Quātū ad ꝓmū nō est dōa fraus sed prudens industria q̄ hita fuit a iacob in accipiendo bñdictionē: qz iure suo vsus extoꝛquēdo quō potuit ius suū de manu iniusti possessoris.Aut ꝓsiderat q̄ꝫtū ad 2^m.s.q̄ꝫtū ad ipz faciē talē fraudē q alr demōstrat q̄ꝫ sit.Et tūc dico ꝙ aut illa ꝺmōstratio est in ꝟbis aut in factis.Si aūt in ꝟbis pctm est vt si aliqs mentiat vt extrahat rem suā de manu iniusti detentoris: ⁊ sic dictum fuit sup̄ ꝙ iacob peccauit veniālr dicendo mendacia officiosa.Quātū aūt ad facta,s.cum aliqs facit aliqua que vident eē ad vnū finem ⁊ sunt ad alium in qbus decipiunt alij.Dōm ꝙ triplr contingere potest talis fraus. Quedā est fraus eruditionis qñ aliqs aliquē latenter:vel distorte facit ad fallendū alium:nō vt noceat:ſz vt eruditat vel cautioꝛē faciat.Et ista nō est pctm.Sic ioseph fraudē cōmisit ꝟ fratres suos: ⁊ ꝑcipue ꝟ beniamī mittens cyphuz in os sacci:vt eruditet euz magis ꝓseruare se a fraudibus:vt ps.j. 44.c.Et isto mō magri interdū fraudant discipulos facientes ꝟ eos sophistica argumēta vt eos ad cauendum talia ab alijs ꝓposita cautioꝛes ⁊ vigilātioꝛes reddāt.Alia est fraus diuine ꝟspirationis sicut cū egyptij a deo inspirati mādato accepto recepunt a iudeis pecunias: ⁊ vasa aurea: ⁊ argentea ⁊ vestes tā q̄ cōmodatas:ſz rapuerunt illas portātes secuz: ⁊ ea intētione rapiebāt:de hꝭ sepe dcm fuit ⁊ dicet.i.exo.3.c. Alia est fraus noxie deceptionis vt est in hypocritis qui demōstrāt se bona agere ⁊ mala agunt: ⁊ ista sola.3ª.fraus in crimine est.Fraus aūt quā cōmisit iacob fuit diuine inspirationis:qz rebecca mota a spū scō ꝓsuluit iacob facere hoc:iō ꝛz dicere se esse esau pctm veniale esset ponere tñ pelliculas

A Qō.VIII.

B rñsio ad q̄situ qōnis.

C Fraus ē duplex. ꝑ modo Scōo mō

D Uñ effectꝰ oꝛonis nre causatur.

E Doctoris rñsio bona.

F Erroꝛ psone est duplex.

D Tripl'r pōt ꝓtingere ḥ fraus. Pꝛio mō.

Scōo mō

Tertio mō

E Quā fraudē comisit Jacob.

f
Obiectio
edoꝝ manibus circũligatas nõ fuit aliqõ pctm̃ nec mortale nec veniale. Sz ad ħ ꝓ: q: ysaac talẽ fraudẽ ꝑmisit q̃lẽ cõmittũt hypocrite: g̃ peccauit siẽ peccant hypocrite pz: q: hypocrite peccãt: q: veniẽtes in pellibꝰ ouiũ lõge aliud sũt q̃ꝫ designãt: vt pz matth. 7. c. sic. n. venit iacob cooptus pellibus: vt se aliũ indicaret eẽ q̃ꝫ erat. Rñdeꝯ redeundo ad pmũ q̃ simulatio hypocritaꝝ est noxie deceptiõis: ꝛ est cũ dãno alteriꝰ. Simulatio aũt iacob fuit diuine inspiratiõis: ꝛ nõ fuit alicui nociua. Et si obꝯcias q̃ nocuit esau: q: p ħ ablata fuerũt ei ꝑmogenita iã rñsum fuit. s̃. in isto. c. Sz adhuc obꝯcit siẽ mẽtiri ꝟbo est sp pctm̃: vel mortale: vel veniale ꝓ q̃cũq; cã fiat: g̃ mẽtiri in fcõ ẽt erit pctm̃ sp. Eodẽ. n. mõ accipiẽ mẽdaciũ in facto qñ p hitũ vel opationẽ aliud quã in mẽte est indicaꝝ: sicut cũ qs ꝟbo suo alr quã intelligit explicat. Et iõ Aristo. in 2°. ꝛ. 4. ethi. tractãs de vdiciis ꝛ mẽdacibus dicit vdicos: ꝛ mẽdaces eẽ in ꝑmonibꝰ ꝛ in opationibꝰ. Rñdeꝯ q̃ aliqñ in falsa significatiõe exteriori pctm̃ est vt cũ qs in hitu mẽtiẽ vl in opatione vt noceat: q: ibi intentio mala est que sola sufficiens est culpã mortalẽ inducẽ. Sz nõ est pctm̃ quotiẽs actꝰ exterior ꝛ hitus discordant interiori ꝓceptui: ꝛ disponi: ꝛ rõ est q: lz vtrũq; significet interiorẽ hitudinẽ vnũ tm̃ p se. s. vox cũ sit data ad exꝑmẽdũ ꝓceptũ mẽtis: vt pz in ꝑn° ꝑherme. Sũt ea q̃ sũt in voce eaꝝ q̃ in aia passionũ note. Et intellectꝰ vtiq; voce formãs eã in suaui interꝑtatiua ad se ipm̃ declarãdũ. Factũ ãt si aliquo mõ sigt interiorẽ disponẽ est tm̃ magis p accñs: iõ nõ sp cãtur in eo mẽdaciũ qõ sit pctm̃ nisi ex ordine ad finẽ illicitũ. s. in q̃stũ aliqs intendit alteri nocere vel intẽdit aliqd sibi vsurpare vt hypocrite q lz nõ intendũt aliq bus nocere intẽdũt tm̃ honorẽ adipisci iniuste. Qz honor nisi p actibꝰ ve bonis dari nõ dz: in mẽdatio aũt ꝟbali q̃tocũq; aliqs ad bonuz finẽ agat sp vitiũ est: vel ẽt q: vox est signum multũ pticulare ꝛ ỏterminatũ rei. q: p istã vocẽ hõ necio hõ intelligit ꝑsuppposita impõne termini ad signdũ. in facto aũt nõ est sic: q: fcm̃ vel exterior hitus si aliq̃lr interiorẽ disponẽ sigñt nõ tm̃ determinate: sz valde in vli. ideo nõ ꝓtingit in eo mẽdaciũ ꝑpe repiri fm̃ rõnẽ suã: sed fm̃ ordinationez finis.
k
Vnã bñdictõez intelligit dupl'r. Primo mõ
Scõo mõ.
In ꝟbali aũt repit mẽdaciũ fm̃ ꝑpaz rõnez. nũ. i. nũquid. Vnã bñdictionẽ tm̃ hẽs pr̃. Põt intelligi dupl'r. vno mõ nũqd. vnã bñdictõez solã. nũqd. p vno solo hẽs bñdictionẽ. q. d. ẽt si ei oẽs bñdictiones dederis tm̃ adhuc mihi de eis dare potes: ꝛ ad istũ sensuz vr̃ rñdisse ei ysaac dans ei vnã de bñdictiõibus q̃s dederat iacob. Alio mõ intelligit. nunqd tm̃ vnã bñdictõez. nũqd istas bñdictões supioꝛes solũ hẽs q. d. iste bñdictões. q. vna sint in ꝓpatõe oium q̃s dare potes
l
Eiulatꝰ gd.
mihi quoq; obsecro: vt bñdicas. multũ desiderabat pmã bñdictiõez: vt pz q: multũ vt eã obtineret instabat. cũq; eiulatu magno fleret. eiulatus dr̃ fletus tristitie in altã vocem ꝓrũpẽs in quo magnitudo doloꝛis notat: q: cuz esau vir eẽt ad quẽ fletus nõ ptinebat maxime: q: vir magne auctoꝛitatis erat: ꝛ in satis magna etate: q: erat iã. 50. vel. 60. annoꝝ: vt ꝓbauimus in ꝑn° hui°. c. vt aliq voluerũt: fm̃ vitatem tm̃ erat. 77. ãnoꝝ: q: de iacob ꝓbatũ fuit q̃ erat nunc 77. ãnoꝝ sz ipe erat coetaneus iacob: q: eadẽ hoꝛa natiuit. flere nõ potuisset nec debuisset: sz eũ doloꝛis vehemẽtia impulit: q: tantũ doloꝛẽ tolerare non potuit.
m
obiectio.
n
Rñsio.
Motus ysaac. s. pietate: q: tãtũ eũ dolere cernebat bñdixit. Sz ꝛ. q: hz ad hebꝛe. 12. c. q̃ postq̃ esau vendidit ꝑmogenita cupiuit bñdictõez: sed pnie locũ nõ inuenit q̃ꝫ cũ lachꝛimis veniam q̃siuisset nec bñdictionẽ inuenit. Rñdeꝯ q̃ nõ logr̃ ibi apl's ꝺ q̃licũq; bñdictõne: sz de bñdictiõe magna: q̃ dabaꝝ hẽditarie ptinens ad ius ꝑmogeniture ad quã ptinebãt repꝛomissiões: ꝛ hãc nõ inuenit esau: q: ꝓfirmata fuit in iacob: vt pz. s̃. in textu: ꝛ sic declarat apl's in eadẽ auctoꝛitate ad hebꝛ. dicẽs scitote q̃m iste cupiens hereditare bñdictiõez repꝛobatus est. Data aũt fuit q̃dã alia pua: ꝛ vulgaris bñdictio. s. in pinguedine terre: quã apl's nõ negat. In pinguedie terre ꝛ in roꝛe celi desup erit bñdictio tua. i. in terre nascẽtibꝰ multiplicaberis: ꝛ ħ verus fuit. Signt̃ ista p terre pinguedinẽ: ꝛ roꝛem: q: ista duo cauſant fructuũ vbertatẽ. s. terra pinguis recipiẽdo: ꝛ ros desup influẽdo ꝛ disponẽdo. viues gladio. j. istud fuit datũ spal'r esau: ꝛ posteritati eius: q: fuerunt bellicosi valde: ꝛ expulerunt hoꝛreos de terra sua. s. de mõte seyr: ꝛ hitauerunt ibi in terra q̃ nunc dr̃ idumea: vt pz deut. 2. c. fratri tuo fuies. nõ fuit impletũ tpe esau: ꝛ iacob: q: potius seruiuit iacob fri suo esau: sz fuit impletũ tpe posteritatis eius: vt declarauim̃ .s̃. 25. ꝛ in isto. c. tpsq; veniet cũ excutias ꝛ exoluas iugu eius de ceruicib' tuis. i. tps veniet in quo tua posteritas liberabit a ſuitute stirpis iacob: ꝛ ħ fuit cuz idumei q iudeis tributa soluebãt rebellauerũt sub ioꝛã rege iuda: vt pz. 4. re. 8. c. nollẽtes soluere ꝑsita tributa. oderat g̃. hic ponit 4ª esau in mortẽ iacob machinatio. oderat g̃ sp esau iacob istud odiũ latẽs erat: q: nõ audebat publice ꝺ iacob insurgere ne ꝑiem ꝓtristaret: vt pz. j. s. venient dies luctus ꝛc. dixitq; in coꝛde suo. i. ꝓposuit vel q: forte istud nõ multũ publice dicebat. venient dies luctus pris mei. in breui existimabat esau pẽm suũ moꝛituꝝ: ꝛ se vindicaturꝝ: sz nõ sic fuit q: post vixit ysaac p ml'ta tpa vsq; 180. ãnos postq̃ redit iacob de mesopotamia: vt pz. j. 35. c. ꝛ dilatabat aũt vsq; ad diẽ planctus pris sui ne si pie viuẽte eũ occideret pez ꝓtristaret ꝛ malediceret eũ ꝛ nõ dixit q̃ volebat expectare diẽ luctus mris sue cã est: q: ẽt si viuẽte mre occideret frem tm̃ nõ timebat maledictionem materna: lz dicaꝝ ecclia. 3. c. bñdictio pris firmabit domus filioꝝ. Maledictio aũt mris eradicat fundameta: sz q: pies ꝑsueuerãt tũc bñdicere: ꝛ nõ mres nõ curauit de bñdictiõe vel maledictiõe mris. Vel ẽt: q: esau nolebat ꝓtristare pẽm q sp eũ dilexerat: vt pz. s̃. 25. c. lz mrem bñ volebat ꝓtristare: q: eã in hac pte suspectã hẽbat tãq̃ huius rei molitricẽ cũ ipsa magis diligeret iacob: vt pz. s̃. 25. c. nũciata sunt ħ ꝟba rebecce. q: esau nõ totalr tacuerat: sz aliqbus amicis suis ꝛeuelauerat vñ peruenit ad aures rebecce. q̃ mittes ꝛ vocãs filiũ suũ iacob. lz iacob nõdũ accepisset vxoꝛẽ tm̃ nõ manebat tunc in domo ꝑna forte ad aliqd expediendũ ad aliquẽ locũ secesserat vbi tũc manebat. ecce esau frater tuꝰ. psuadere vult rebecca iacob vt det locuz ire fris sui: ꝛ rccdat ad pñs ꝺ ira illa. Minaꝝ. nõ publice: sz apõ amicos suos. vt occidat te: audi vocẽ meã. i. obedias ei q: nihil audire ꝓdest nisi obediaꝝ voci. vade ad labã frez meuz. nolauit ħ labã frez suũ q: pater suus bathuel ex multis ãnis iã moꝛtuꝰ fuerat. in arã. q̃ est ciuitas mesopotamie vel mesopotamia dicta. donec regescat furoꝛ fris tui. ira tpe ꝑsumit maxie q̃m aduersarius abest: ꝛ ħ vez est in duabus spẽbus iracũdoꝝ. s. in acꝛocholis q acuti dicunt ꝛ in amaris Soluunt. n. tpe ꝛ regescunt difficiles aũt q̃tũcũq; irã tenent nõ soluunt nisi retribuerint: vt pz. 4. ethi. c. de mãsuetudine. ꝛ cesset indignatio eius. idẽ est vtrũq; sz duplicatur eadẽ ſnia multis ꝟbis: vt fit in rheto. ꝓpositiõnibꝰ: vel põt dici q furoꝛ est magis q̃ indignatio. Qz furoꝛ est ex interioꝛi doloꝛe: ꝛ mẽtis efferatiõe coꝛpis in exteriori pte q̃dã turbulenta hitudo ꝛ motus terribilis q̃ interdũ vocat fremere: vt stridere. Indignatio aũt solã ai irã vel odiũ designat: ꝛ in ꝝ ꝑ cessat furoꝛ q̃ꝫ indignatio: q: furoꝛ fit ex excedẽti doloꝛe: ꝛ ira: cũ aũt molescit ira furoꝛ desinit adhuc remanẽte indignatiõe: iõ in textu ꝑ ponit furoꝛẽ regescere q̃ꝫ indignationẽ cessare. Cur vtroq; oꝛabor: filio vna die. hebꝛei dicunt q̃ locuta fuit ħ rebecca ꝓphice. s. q: eadẽ die oꝛbata fuit vtroq; filio. s. q̃ eadẽ die moꝛtuus fuit iacob ꝛ esau: vñ dicũt q̃ cum moꝛtuus ẽt in egypto iacob ꝛ ꝓditus aromatibꝰ poꝛtatus fuit in terrã chanaã trãsioꝛdanẽ ad hareã achad in q̃ factus fuit magnus planctus ꝑ ipoꝛ: vt pz. j. 50. c. dicũt q̃ cũ vellent tunc iudei poꝛtare iacob ad locũ sepulcri occurrit eis esau q nõ ꝑsensit eis q̃ inferrẽt cadauer illõ in spelũcã duplicẽ que erat apõ hebꝛeos in q̃ erat sepultus abꝛahã: vt pz. s̃. 25. c. dixit. n. esau q̃ nõ ꝑmitteret sepeliri ibi iacob nisi demõstraret mãdatũ iacob q̃ ibi sepeliret. Joseph aũt rñdit q̃ mãdatum mãserat in egypto: ꝛ q: nõ ꝑmittebat eũ alr sepeliri esau mãdauit ioseph q̃ rediret neptalin q erat velox in cursu in egypto: vt pz. j. 49. vbi neptalin vocat ceruus emissus: tunc aũt vsin filius dan: vt pz. j. 46. c. cõmotus ira percussit esau qui moꝛtuus est: ꝛ tũc iacob ꝛ esau sil'r sepulti sũt. Sz ista ridicu losa fabula est: ꝛ nõ vitas rei geste qõ pz q: falsũ est ẽt ꝛz ista fabulã q̃ eadẽ die iacob ꝛ esau moꝛtui fuerint: q: ꝑm ħ esau moꝛtuus fuit qñ cadauer iacob delatũ fuit in egyptũ. Jtẽ: q: nõ dr̃ oꝛbari mater nisi qñ ipsa viuẽte moꝛiunt filij. Sz manifestũ est q̃ moꝛtua erat iã rebecca qñ moꝛtuus fuit iacob g̃ nõ dicebat oꝛbari eo. Jtẽ q: nõ agit ħ ad ꝓpositũ q: ista dicebat rebecca inducẽ volẽs q̃ fugẽ dẽret iacob i mesopotamiã sz nihil intererat ad ħ vtruz eadẽ die vel nõ: isti ambo postea moꝛerenr̃. Est g̃ dõm q̃ rebecca intẽdebat q̃ si maneret iacob in terra illa esau irato ꝓtingeret aliq̃ die ambos rixari ꝛ vnũ alterꝝ occidere: vel vtrũq; sil' mutuis ꝓcidere vulneribꝰ:

O
Arã est ciuitas mesopotamie.
p
Vñ furoꝛ cãt.
q
Opinio hebꝛeorum.
Confutatio rõnis.
2. rõ
3. rõ.
Rñsio
R

ꝛ sic

z sic vna die ꝑderet rebecca vtrũqz filiũ: melius ꝑ erat ꝙ iacob inde recederet. ⁊ Postea mittã z adducã te inde ⁊. Intẽdebat rebecca ꝙ erat bonũ ꝙ maneret aliq̃ tpe ibi: z postq̃z ipsa videret pacatũ aium esau mitteret per iacob.

¶ An rebecca miserit pro Jacob.

Sed q̃rit vtrũ miserit ꝑ eo. Rñdeꝯ ꝙ nõ misit postea rebecca ꝑ eo illuc: qz ipsa intendebat mittere pro eo cũ videret paccatũ esau: z qz ñ vidit tps oportunũ nõ misit: sed mãsit ibi ꝑ multos ãnos: vt cõiter teneꝯ. Licz qdã iudei dicere volunt ꝙ rebecca misit ad eũ in mesopotamiã delboz nutricẽ suã q̃ venerat cũ eo de mesopotamia: z sciebat iter lz ỏ hoc nõ fiat mẽtio in scriptura: z pp ꝫ dicit ꝙ. j. 35. c. vbi agit ỏ iacob q̃lr mutaret loca hitatiõis dr eo tpe mortua est delboza nutrix rebecce. Dicũt. n. ꝙ pp nihil aliud fuit ibi facta mẽtio nisi qz delboza ambulabat cum iacob: qz venerat cũ ipso de mesopotamia. ⁊ tedet me vite mee ⁊. ꝑsuaserat sup rebecca iacob ꝙ ire dẽret in mesopotamiã: hic ꝑsuadet idem ysaac. Et nota ꝙ illa supioz nõ ỏ furoze vel indignatiõe esau nõ fuit ꝓposita ysaac ne ipse tristareꝯ de discordia filioꝝ: vel ne pp ꝫ ysaac odio habet esau. Et qz nõ poterat recedẽ iacob in mesopotamiã qn prĩ ꝓstaret: iõ q̃siuit ꝓsensuz eiꝰ z induxit aliã rõnẽ ꝑsuasiuã ad prem eius. s. ꝙ multũ tristabaꝯ rebecca: qz accepat esau vxoꝛẽ de filiabꝰ terre illius. s. de etheis z iõ qz iã tps aduenerat: vt accipet iacob vxoꝛẽ bonũ esset ꝙ mitteret in aliã terrã. s. in mesopotamiã vbi accipet vxoꝛẽ dicẽs. ⁊ tedet me vite mee pp filias heth ⁊. i. tãtũ doleo ꝙ esau accepit vxoꝛẽ de filiabus heth. i. de filiabus etheoꝝ ꝙ tedet me vite mee. i. ꝙ nollẽ viuere. ⁊ z si accepit iacob vxoꝛẽ ỏ stirpe terre huius ⁊. i. de filiabus etheoꝝ z chananeoꝝ. ⁊ nolo viuere ⁊. qz ille mulieres erant vilissime: z offenderant aiuz iacob z rebecce: z iõ dic̃ si vxoꝛẽ cepit in terra ista imediate moziar. Jdeo si diligis vitam meam mitte iacob in mesopotamiam ad laban.

¶ C. S. Jacob mittitur ad Laban: videt scalam vouet votum. Capitulũ. vigesimũ octauũ.

Jacuit itaqz ysaac iacob z bñdixit eũ: ꝑcepitqz ei dicẽs Noli accipe cõiugem de genere chanaã: sed vade z pficiscere i mesopotamiã syrie ad domũ bathuel pris mris tue: z accipe tibi inde vxoꝛẽ de filiabus labã auũculi tui. Deus aũt oipotens bñdicat tibi z crescere te faciat atqz multiplicet vt sis in turbas ppl'oꝝ z det tibi bñdictiões abrahe: z semini tuo post te: vt possideas terrã peregrinatiõis tue quã pollicitus est auo tuo. Cũqz dimisisset eũ ysaac ꝓfectus puenit in mesopotamiã syrie ad laban filiũ bathuel syri: fratrem rebecce matris sue. Videns aũtẽ esau ꝙ bñdixisset pater suus Jacob: z misisset eũ in mesopotamiã syrie vt inde vxoꝛẽ duceret: z post bñdictionẽ ꝑcepisset ei dicẽs: nõ accipies vxoꝛẽ de filiabus chanaã: quodqz obediẽs jacob parẽtibꝰ suis isset in syriam: probans quoqz ꝙ nõ libẽter aspiceret filias chanaã pater suus: iuit ad ismaelez: z duxit vxoꝛem absqz his quas prius hẽbat malech filiaz ismael filij abrahã sororẽ nabaioth. Jgit egressus iacob de bersabee: pgebat arã. Cũqz venisset ad quendã locũ: z vellet in eo requiescere post solis occubitũ tulit de lapidibꝰ q̃ iacebãt: z supponens capiti suo dormiuit in eodẽ loco. Viditqz in somnis scalã stãtẽ sup terrã z cacumẽ illi' tãgẽs celũ: ãgelos q̃qz dei ascẽdẽtes z ỏscẽdẽtes p eã: z dñz i nixũ scale dicẽtẽ sibi. Ego sum dñs deus abrahaz pris tui z deus ysaac. Terrã in qua dormis tibi dabo z semini tuo: eritqz semẽ tuuz q̃si puluis terre. Dilatáberis ad orientẽ z occidentẽ z septẽtrionẽ z meridiẽ: z bñdicent in te z in semine tuo cũcte tribꝰ terre. Et ero custos tuus quocũqz prexeris: z reducã te in terrã hãc: nec dimittã nisi ꝓpleuero vniuersa q̃ dixi. Cũqz euigilasset Jacob ỏ somno: ait Vere dñs est in loco isto: z ego nesciebã. Pauẽsqz ait terribilis est inqt locus iste. Nõ est hic aliud nisi domus dei z porta celi. Surgens ergo iacob mane tulit lapidẽ quem supposuerat capiti suo: z erexit in titulũ fundẽs oleũ desup. Appellauitqz nomẽ vrbis bethel: q̃ prius luza vocabaꝯ. Vouit et votũ dicẽs. Si fuerit dñs mecuz: z custodierit me in via ꝑ quã ego ambulo: z dederit mihi panez ad vescẽdũ: z vestimẽtũ ad induẽdũ: reuersusqz fuero ꝓspere ad domũ prĩs mei: erit mihi dñs in deuz: z lapis iste quẽ erexi in tituluz vocabit domus dei: cũctoꝝũqz q̃ dederis mihi decimas offeram tibi.

D

Sapiẽ. 10. b Act. 12. b. infra. 13. b.

¶ Capitulum. XXVIII.

Jacuit. Descripta linea ꝓlĩ dei per duos stipites in ttia etate. s. ꝑ abrahã z ysaac ꝫ describit descẽsus vel linea p. 3m. s. ꝑ iacob: z diuidit in tres ptes: qz ꝓmo ponit iacob vt incipiẽs. ¶ 2o vt ꝓficiẽs. j. 31. c. ¶ 3o vt pfectus. j. 35. ꝓma in. 3. ꝑ i mãdati prĩ executõe. ¶ 2o in ꝓlis multiplicatione. j. 29. ¶ 3o. in possessionũ acqsitiõe. j. qsi. in medio. 30. c. ibi. ⁊ nato aũt ioseph ⁊. ꝓma in tres ponit q̃lr ipleuerit prĩs ꝑceptũ. 2o. subiũgitur diuinũ oraculum ibi. ⁊ igit egressus iacob ⁊. 3o. ponitur diuinũ obsequm ibi. ⁊ surgens ergo mane. Circa ꝓmũ. ⁊ vocauit itaqz ysaac iacob. s. postq̃z ꝑsuasus fuerat a rebecca añ ꝙ mitteret eũ in mesopotamiã: z lz rebecca ,añ vocauerit ad se iacob z ꝑsuaserit ei dẽre ire in mesopotamiaz: vt pz. c. ꝑce. qñ tñ rebecca iuit ad persuadendum ysaac nõ stabat ibidem iacob: iõ ysaac ad ꝫ ꝑsuasus fecit vocari iacob. ⁊ z bñdixit ⁊. cõfirmans ꝓmissiones bñdictiones: z eas repetẽs ad augmẽtum gr̃e. vt ait aug. ⁊ ꝑcepitqz ei dicẽs noli accipe vxoꝛẽ ⁊. pz q̃lr i ꝑsuasionẽ rebecce ꝓsenserat. ⁊ de gñe chanaã ⁊. i. de filiabus chananeoꝝ: z accipit ꝫ chanaaz nõ ꝑ vno ppl'o q vocabaꝯ spãl'r chananeus inter alios ppl'os: ꝫ chananeus vt est nomen gñale oium illoꝝ ppl'oꝝ descendentiũ de chanaã: z pz qz ꝫ dicebat ysaac ad suasionem rebecce dicẽtis si accepit iacob vxoꝛẽ de filiabus terre huius nolo viuere: z illud tedet me vite mee pp filias heth. g̃ de etheis non erat accepturus vxoꝛẽ: z ꝫ ꝓprehendit sub gñali ꝑcepto prĩs dicẽtis ꝙ non accipiat vxoꝛẽ de filiabus chanaã. ⁊ z pficiscẽ in mesopotamiã ⁊. q̃re nõ mãdauit ei accipe vxoꝛẽ de filiabus ismael' vel de filiabꝰ filioꝝ cethure. Dico ꝙ ꝫ mãdauit ysaac ꝓsuasus a rebecca q̃ nõ solũ volebat ꝙ iret in mesopotamiã ad accipiẽdã vxoꝛẽ: sed ꝑncipal'r ad euadendã irã frĩs sui. qõ nõ putabat bñ esse apud ismaelẽ cũ imediate ꝓxerit federa esau cum filiabꝰ ismaelis: vt pz. j. ẽt: qz filie ismaelis: vel de stirpe cethure nõ erãt ita honeste nec bñ instructe vt ml'eres de filiabus nachoz in cognatiõe rebecce. ⁊ In mesopotamiam syrie ⁊. qz modica illa terra ptinẽs ad mesopotamiã est in syria non in syria damasci q̃ est ad meridiẽ terre chanaã: ꝫ ad syriã supiorẽ q̃ est septẽtrionalis terre chanaã z aliq̃lr orietalis locata inter tigrim: z eufratẽ magna fluia vt ait Solinꝰ in polistoz in. c. de eufrate. ⁊ ad domũ bathuel ꝓis mris tue ⁊. Jaz mortuus fuerat bathuel: ꝫ adhuc manebat domus eiꝰ in posteritate eius. s. in labã q erat filius eius: iõ nõ dixit ad bathuel q̃si viueret: ꝫ ad domũ bathuel q̃si esset mortuus. ⁊ z accipe inde vxoꝛẽ de filiabꝰ labã ⁊. credebat. n. ysaac ꝙ labã daret iacob aliquã de filiabꝰ suis: qz antiq magis volebãt dare filias suas cognatis suis q̃z exneis a cognatiõe. ⁊ de filiabus labã auunculi tui ⁊. qz erat fr̃ rebecce mris. ⁊ Deus aũt oipotens bñdicat tibi ⁊. hic ponunt bñdictões q̃s dedit ysaac iacob: z sic mãdabat deꝰ in noie eius bñdictõez fieri: vt pz num. 6. c. ponite nomẽ meũ sup eos: z ego bñdicã eis. ⁊ bñdicat tibi ⁊. s. in ꝑsona tua dãdo tibi gr̃az. ⁊ z crescere te faciat. s. in multitudinẽ ꝓlis: desiderabãt antiq pres filioꝝ multitudinẽ ad cultũ dei: maxie qz repromissio fcã abrahe: z semini eiꝰ erat i

A

Diuisio hꝰ libri.

B

Quo accipitur hic chanaam.

C

Situs mesopotamie.

D

Antiqtus filie potius cognatę q̃z exneis.

multitudine plis dilatatione ppl'oꝝ.|_ vt sis in turbas ppl'o
rū |.i. vt nascantur de te tot turbe q̄ faciāt ppl'os.|_ z det tibi
benedictionē abrahā |.Hoc nō erat modicū: qz bñdictio abra-
he q̄ in semē extēdebat erat ꝺditiōalis.s.q̄ si semē eius custo
diret vias dñi eueniret oia sin aūt oia: auersissima. Rogādo
g̃ dari sibi bñdictōez abrahe erat rogare: vt ōs eū talē sp faceāt
vt mererē bñdictionē illā abrahe sibi euenire.|_ z sei tuo p⁹
te |.Hoc erat rogare ꝓ bonitate filioꝝ futuroꝝ sine q̄ bñdi-
ctionē abrahe ꝓseq nō poterāt.|_ vt possideas terrā pegrina-
tiōis tue |.i. terrā chanaā in q̄ nūc pegrinaris. Jsta erat terra
ꝓmissa in hr̄ditatē: ſ nōdū erat data q̄re non habitabat in illa
terra iacob vt accola vel indigena. Sz vt pegrinus z ps: q̄
nō māsit firmus qz tūc descēdit in mesopotamiaz z māsit ibi
20. ānis fuiēs ꝓ vxoribus z gregib⁹: vt ps. j. 30. c. deiñ ꝓuer-
sus in terra chanaā habitauit ibi aliq̄to tpe quousq̄ descēdit
in egiptū vbi mortu⁹ē vt ps. j. 50. c.|_ quā pollicit⁹ē auo tuo |
.i. abrahe optabat g̃ ꝟ ysaac ꝓ filio suo: qz ptinebat ad repro
missionē factā: pollicerī ꝓmittē ē.|_ cūq̄ dimisisset eū ysaac |
.i. dedisset ei licētiā eūdi z expediuisset a se.|_ pfect⁹ venit in
mesopotamiā syrie |.nō ē intelligēdū q̄ sic sine labore iuerit
sic̄ scriptura nullā mētionē laboris facit: qz distabat mesopo
tamia a terra in q̄ morabat tunc ysaac q̄si p noueꝫ vel deceꝫ
dietas: vt declarauimus. ſ. 24. c. z terra illa dura itinera bꝫ
scriptura tñ sacra solū curat de ſbalib⁹ narratiōis omittens
alia: qz nihil in ea supfluū repiri dꝫ qō tñ eēt si oia incidētia
aut ꝓtinuatiōes histoziaꝝ enarraret. Nec tñ ex ꝟ culpare de
bem⁹ sacrā scripturā si in q̄busdā locis videāt incidētia q̄dā
tāgere: qz cū tota sacra scriptura spū scō dictāte scripta fuerit
vt ps. 2. petri. ꝑ. c. nos arguere nihil possum⁹: qz vbi nos forte
arbitramur supfluū esse fuit necium sic spūi scō dictāti bñ vi
sum est.|_ Ad labā filiū bathuel |.qz ad istum direxerat eū sua
mr̄ vt cū eo ad tps hitaret: donec cessaret furoz esau: vt ps p
ce. c.|_ bathuel syri |.vocat bathuel syr⁹: qz in mesopotamia
genitus fuit z ibidē vsq̄ ad mortē hitauit q̄ ad syriā oriēta-
lē ptīnet de q̄. ſ. 24. c. Et notādū q̄ ista dñr ꝑ anticipationē.
Qz ꝑ acciderūt iacob ea q̄. j. narrant de visione scale. Etiā ꝑ
accidit ei videre: z osculari rebeccā in pascuis vt ps seq. c. vel
dico q̄ intelligat lra ista nō p anticipationē ſm modū cōem
loq̄ndi. s.|_ pfect⁹ē in mesopotamiā |.i. incepit pficisci in me
sopotamiā. Sic. n. cōiter logmur. Si. n. q̄rat de aliquo vbi ē
rndemus iuit romā ēt si nō illuc accesserit: ſz hodie iter ince-
pit z tūc vere ē q̄ pfect⁹ fuit iacob in mesopotamiā ad labā. i.
incepit pficisci ad q̄s q̄s eoꝝ q̄. j. dñr ꝓtingēt.|_ frez rebecce
mr̄is sue. i. ad labā frez mr̄is: vt ps. ſ. 24. c.|_ Videōs āt esau |
Dic ponit incidētalis ps. s. q̄l'r esau sup vxores q̄s hēbat aliā
induxit vxorē.|_ q̄ bñdixisset pr̄ su⁹ iacob |.Sciuit. n. postea
esau qūo ysaac bñdixit, itez iacob. Nō dꝫ ꝟ intelligi de ꝑma
bñdictōe q̄n iacob tulit cibos ad ysaac: qz ꝟ cognoscebat, sat̄
clare esau: qz pr̄ suus ysaac dixerat ei: nec de ꝟ diceret spāl'r
scriptura q̄ cogīscebat esau ysaac bñdixisse iacob: ſz loq̄t de
scōa bñdictione q̄ fuit ꝓfirmatio ꝓioris q̄n ysaac monitu re
becce ꝓfirmauit bñdictōez datā: z misit eū i mesopotamiā z
ꝟ ps ex eo qō subiūgit i'textu. s. z misisset eū i mesopotamiaz
q̄n. n. eū illuc misit spāl'r bñdixit amonēs ducē vxorē de co-
gnatiōe mr̄is sue: z ꝟ fuit magna tribulatio esau: z intelle-
xit q̄ de volūtate pr̄is erat q̄ iacob accipet vxorē de mesopo
tamia: z ex ꝟ fuit ipse incitatus ad ducēdū vxorē de filiabus
ismael q̄ erāt ꝺ cognatōe sua.|_ z misisset eū in mesopotamiā
syrie: vt inde duceret vxorē |.Is cognouerit esau q̄ iacob re-
cesserit in mesopotamiā nō sciuit tñ q̄ ꝑncipal' cā erat pp̄, ti-
morē indignatiōis eius: ſz solū pp vxorē sumēdā: z ꝟ fuit: qz
cā de furoze esau nō fuit expssa ysaac: ſz sola māter dixi cū ia-
cob. iō māsit apud eā occultata.|_ z post bñdictionē ꝑcepisset
ei |.tāq̄ aliqd singul'r recomēdatū.|_ nō accipiēs vxorē de fi
liabus chanaā |.Hoc valde notauit esau: qz vidit in ꝟ se of-
fensū hāc ꝑem: z mr̄ez: qz vxores de filiab⁹ chanaā accepat
z credebat forte hāc eē cām odij in eū.|_ ꝓbās |.i. ex ꝟ māda
to ꝑis conīciēs.|_ q̄ nō libēter aspiceret pr̄ suus filias cha-
naā. Nūc nouit ꝟ esau iudicabat: ante. n. ꝟ pfecte nō intende
rat vel forte añ ꝟ videbat esau q̄ ysaac p̄ su⁹ nō libēter aspi
ceret filias chananeoꝝ: ſz nō intēdebat multū ad hoc ne co
gnoscebat radicē hui⁹. Q. ñ aūt mādauit filio suo iacob acci
pe vxorē de mesopotamia: z nullo⁰ de terra chanaā euidēter
cognouit q̄ pater nō libenter respiceret m'leres terre illius:
offendebat. n. aium eius.|_ z iuit ad ismaelē |.voluit. n. patri
cōplacere: putauit. n. q̄ sic ꝓplaceret si de filiab⁹ ismael' nouā
vxorē supin duceret: iuit aūt ad ismaelez q̄ forte tūc viuebat.
Mortuus. n. fuit ismael āno. 123. etatis ysaac: z ps q̄ ismael
vixit. 137. ānos: vt ps. ſ. 25. c. ysaac aūt vixit ānis. 180. vt ps. j.
35. c. detrahāt g̃ āni. 14. qb⁹ nat⁹ fuit ismael añ ysaac q̄ isma
el genitus fuit āno. 86. vite abrahe vt ysaac fuit genitus āno
centesimo vite abrahe: vt ps. ſ. 21. c. de ismaele ps. ſ. 16. c. g̃ q̄n
ismael hr̄et. 137. ānos ysaac hr̄et. 123. detrahēdo inde. 14. Sz
tota vita ismael' fuit. 137. ānis g̃ fuit mortu⁹ āno. 123. ysaac: z
iste ānus erat tunc vel erat satis ꝓpinqu⁹ vt tetigimus. ſ. c. p
ce. Scōm quoꝝdā positiōez: ſz ſm vitatē ismael mortu⁹ fue-
rat p. 14. ānos añq̄ ista fierēt: qz ista fcā sūt āno. 137. vite ysa-
ac: ſz q̄n ysaac erat. 123. ānoꝝ mortu⁹ fuit ismael vt, pbatū fuit
ꝟ g̃. 14. āni. q sūt a. 123. vsq̄ ad. 137. fluxerāt post mortē ismael'
añcedēs ps qz ysaac erat. 60. annoꝝ q̄n genuit esau z iacob:
vt ps. ſ. 25. c. Sz q̄n iacob iuit i mesopotamiā erat ānoꝝ. 77.
vt, pbatū fuit. ſ. 27. c. g̃ si ꝓiunganť isti āni facient. 137. quos
necio hr̄et ysaac q̄n ista facta sūt: ſz āno. 123. vite ysaac mortu⁹
est ismael g̃ iā fluxerāt. 14. āni post mortē ismael'. iō si sic dica
mus q̄ erat mortu⁹ dicet iuisse ad ismaelē. i. ad cognationez
z lineā ismael'.|_ z duxit vxorez |.s. de filiab⁹ eius.|_ absq̄ ꝟs
quas ꝓius hēbat |.i. nec pp ꝟ expulit aliquā de alīs duab⁹
vxorib⁹ filiab⁹ etheoꝝ.|_ sozorē nabaioth |.vocat forte ista so
roz nabaioth: qz nabaioth q̄ erat p̄gēit⁹ dilexit magis ista so
rorē q̄s alias. Vel qz forte erat sozor ex. p̄e z mr̄e ipsi⁹ naba
ioth z nō alīs fribus filīs ismael'.|_ Jgit̄ egressus |.Hic po-
nit. 2^m. s. q̄l'r in via recepit diuinū oraculū.|_ cūq̄ venisset ad
quēdā locū |.vt vult ioseph⁹ cū iter ageret iacob in mesopo-
tamiā p chananeā nō manebat in locis ppl'atis apud aliquē
de incolis terre illi⁹: qz oderāt eū cū oēs grauati fuissent bel-
lis ab ysaac p̄e suo: iō diuertebat ad manēdū nocte in cāpis
Quis. n. locus iste fuerit. Dñt doctoꝛes hebrei: z aliq catho-
lici z in ꝟ tenet Nicol. q̄ iste fuit: mōs moria in quo abrahā
imolare voluit ysaac: z dñt q̄ iō declinauit illuc: vt ibi aliq̄
ꝓsolationē recipet a deo. Sed ista nō p̄t stare qz mōs moria
est ybi tēplū salomonis postea ꝓstructū est vt est. 2°. pali. c. 3.
z ꝟ intra hierl'z vt ps ibidē. Nomē aūt loci in quo tūc māsit
iacob fuit vocatū bethel: vt ps. j. z. j. 35. c. Sz bethel distat a
hierl'm g̃ nō iuit iacob p mōtē moria: q̄ aūt ista nō sint vn⁹
loc⁹ ps: qz bethel distat vno miliario. i. dimidia leuca a sichē
distat aūt hierl'm a sichē. 20. milliarib⁹. i. decē leucis: vt ps i li.
de diuisiōe rerre sctē. Jtē ps ꝟ qz mesopotamia est aliq̄l'r orie-
tal' terre chanaā: z multū septētrional'. sed hierl'z siue mons
moria est, multū ad occidētē terre chanaā ꝺ mare mediterra
neū: g̃ vadens de berſabee in qua manebat tunc ysaac vel de
ebron a fortiori si ibi maneret: ꝺ mesopotamiā nō hēbat iter
p terrā mōtis moria: qz ꝟ erat multū retro redire. Sic dr̄ sup
22. c. qūo vadēs abrahā ad imolādū ysaac ad mōtē moria vi-
dit eū, pcul in. 2°. die. g̃ multū retrocederet iacob si p locū iret
talē. vr̄ g̃ q̄ nō fuerit ibi bethel: ſz bethel q̄ est ad oriētē terre
chanaā ꝺ hierico collateral' exīs mōti gariçin: z ab oriente
mōtē ebal vt ps aliq̄l'r iosue. 8. c. vbi ponit ciuitas: hai z be-
thel ꝓiuncte eē iste locus ꝑpus erat ad transeūdū p eū in me
sopotamiā: qz erat aliq̄l'r oriētalis: z aliq̄l'r septētrionalis re-
spectu berſabee vt colligit ex eo q̄ hr̄. ſ. 12. c. Jtez ps ꝟ: qz q̄n
abrahā venit, de mesopotamia in terrā chanaā p̄ venit in be-
thel: vt ps. ſ. 12. c. apud ciuitatē hai z deinde venit in ebron z
post in berſabee descēdēs magis ad meridiē z occidentē. Cū
g̃ iacob rediret i mesopotamiā: p locū illū redire dēbat: z nō
p mōtē moria. Jtē nō sūt idē ista duo: qz vt ps. z. re. 12. c. q̄n ie-
roboan fuit factus rex isr̄l' putās q̄ si pp̄l's ascēderet in hie-
rusalē ad solēnitates legales ibi ꝓuertent ad dñm suū regez
iuda: iō posuit vnū vitulū in bethel: alterꝝ āt in dan g̃ bethel
erat aliqs locus in terra decē tribuū ybi dēbāt adorare vitu
lū z nō erat hierl'm: qz ipse ponebat ibi vitulum: vt nō ascen-
derēt ad imolandū in hierl'm. Jtē ps ꝟ: qz dr̄. j ve dñs ē in lo
co isto z ego nesciebā: ſz nō pōt ꝟ dici de mōte moria: qz ibi
factū fuerat altare ad imolandū p̄rem suū ysaac ꝑcepto dei.
iō nō poterat ignorare qn ibi eēt deus. Multe alie rones ad
ꝟ fieri ꝑnt de qb⁹. ſ. 12. c. Nec tñ aliqs dꝫ turbari: qz dicim⁹ be
thel de q̄ fit ꝟ mētio nō eē hierl'm cuz hierl'm ēt dicat bethel
vt declarabit. j. 35. c. dꝫ g̃ est q̄ ꝟ hierl'm dicat bethel tñ nō
est illa bethel de q̄ ꝟ fit mētio ſz alia: nam sic fuit. s. pbatū q̄
alius locus sit bethel z alius hierl'm: qō aūt intelligat de be
thel q̄ nō est hierl'm ēt ps ex supioꝛib⁹; qz nō ꝓueniūt ei dispō
nes sup

Quātū distabat mesopotamia a terra in q̄ morabatur ysaac

Bathuel q̄ re syrus appellatur.

opinio hebreoꝝ

Cōfut⁹ p⁹ rō.

2. rō.

3ª. rō.

4ª. rō.

5. rō.

nes ſup̄ aſſignate iacob pegrinātis. ⁊ vellet in eo reqeſcē ⁊ .i. manere vel dormire. ⁊ poſt ſolis occubitū ⁊ q; tūc itinerā di ꝓgruū tp̄s nō eſt. ⁊ tulit de lapidibus q iacebāt ⁊ ſuppo nēs capiti ſuo ⁊. In cāpo manēs nō hēbat vbi ꝓgruēter cu baret poſuit ḡ lapides ſub capite: nō ꝓiūctos capiti: ſz aliq̄ intermediū ne lapidū frigiditas capiti noceret. Sz quo dicit h̄ q. poſuit de lapidib⁹ ſub capite ponēs: cū. j. dicat tulit lapi dē quē capiti ſuppoſuerat. Quidā hebrei rñdent q tulit ia cob multos ad ponēdū ſub capite: ⁊ tūc illi lapides pp ſanctitatē iacob certātes quas capiti eius directe ſupponeret in vnū lapidē redierūt: ⁊ in aurora vnus lapis appuit. Alij aūt iudei dicūt q tres lapides poſuit ſub capite: ⁊ illi vnuſ lapis facti ſunt. Et dicūt h̄ ſigāre q ōs vniret iacob in itinere eius eū dirigēdo in oībus. Poſſumus aūt nos melius interptari ſi ſic fuit. ſ. q ſigt trinitatē pſonaꝝ intra vnā ſingularē eēntiam: vel ſigt tres nās in xp̄o in vnitate ſuppoſiti: vel ꝑpus tres ſbas: q; lz corpus ⁊ aīa ſint due ſbe realr diſtincte tn̄ nō ſūt due nāe: ſz ambe ſunt vna nā hūana: vel pficiūt vnā nām cū nullū iſtoꝝ habeat pfectā rōnē ſpēi: ſz ambe ſūt ptes ſpēi vt mā ⁊ foꝛa: ab vtraq; ḡ eaꝝ alteri vnita ꝓplex rō ſpēi: q; in ꝓpoſitis accipit eſſe a mā ⁊ foꝛa vt ait ſcūs Tho. in li. de ente ⁊ eēntia loq̄ndo ḡ ꝑpe poſſumus: ⁊ debemus in xp̄o vnam pſonā vel ſuppoſitū aſſigntes ponere duas nās. ſ. diuinaz: ⁊ hūanā: ⁊ iſtaꝝ duaꝝ naꝝ tres ſbas ſ. diuinā: corpeā ⁊ ſpm̄ vel aīam: loq̄ndo tn̄ large poterūt ꝓcedi in xp̄o tres nāe: ſi cō uertamus ſbam: ⁊ nām: cōius tn̄ accipit nā ꝑ ſpē: q; ꝛz ꝑz in. 2. phy. dr̄ nā de mā ⁊ foꝛa ⁊ ꝓpoſito ⁊ ſba accipit ꝑ quolz ſuppoſito vel indiuiduo ſbali: in xp̄o aūt lz ſolū vnū ſuppoſi tū ſbale ſit ſiue pſona. ſ. ſuppoſitū diuinū tn̄ ſunt tria indiuidua ſbe. ſ. diuina ſba: ⁊ ſba: ⁊ ſba indiuidua corpis ⁊ indiuiduū q̄ eſt aīa. Ecce. n. iudei pulchre dñt: ſz nō reſpiciūt Mo uet ōs lingua eoꝝ: ipſi vo auerterūt oculos ne videāt vitatē ſe ad fabulas ridiculas quertētes. hoc iudeoꝝ dictū lz rōna bile eē poſſz ad ꝓfirmādū ſaltē reuelationē quā accepit iacob in ſōnys tn̄ nō credo aliq̄d tale fcm̄ fuiſſe q; tanta rei magni tudo ē quā ſcriptura nō tacuiſſz cū tantū aut magis foꝛte ſit q̄tū ipſa reuelatio fcā i ſōnys. Nō obſtat lra ponēdo q vnū lapidē ſolū poſuerit ſub capite ſuo: ⁊ qñ dr̄ tulit ō lapidib⁹ lo ci. Rñdeꝛ q tulit ō lapidib⁹ ñ q̄dē q plres lapides accepit: ſz q int̄ alios lapides eiuſdē loci accepit vnū ex eis. ⁊ dormiuit q̄ ⁊. ſ. in agro ñ audēs declinare i oppidis. ⁊ viditq; i ſōnys ſcalā ſtantē. i. erectā. ⁊ ſup terrā ⁊. Rabi abenaſra dicit q iſta ſcala deſignat gubernationē diuinā q̄tū ad oēs creaturas. Et pōt applicari fm h̄ tota viſio. ſ. q deus erat ſup cacumen ſcale: q; tota reꝛ gubernatio ab ipſo oꝛiginarie incipit ange li aſcēdūt ⁊ deſcendūt p eā ad ſigndū q angeli ſubminiſtra toꝛes ⁊ executoꝛes volūtatis diuine ſūt q̄tū ad iſtā reꝛ gubernationē: q ſcala teneat pedē in terra: ⁊ caput in celo ſigt vniuerſitatē gubernabiliū. Quia vltra celū nihil eſt ⁊. j. terrā nihil attigit: ḡ ſcala oīa iſta q; ſoluz diuina gubernatio eſt ad res quas condidit: nō entia aūt nō gubernanť. Uarij gra dus ſcale denotāt diuerſos modos ⁊ gradus cōicationis bo nitatis diuine in inferioꝛibus: q; in qbuſdā ꝛz imaginē: ⁊ in qbuſdā fm veſtigiū: ⁊ adhuc h̄ multū diuidiť: fm. n. q ſpēs p gradus eſſentiales excedūt ſe vt numeri ita cōicatio boni tatis ffluxa reb⁹ p gñalē eaꝝ gubernationē differt gradualr Iſta ſatis bñ aſſigta ſūt. Sz adhuc fm ꝓuenientiā pſone cui fcā fuit reuelatio: ⁊ fm ea q imaginarie audiuit iacob in ſōnys magis ꝓuenit dici q iſta fuerit reuelatio de incarnatiōe xp̄i. Et p; q; h̄ firmate fuerūt ꝓmiſſiones iacob de dilatōe ſeis ſui i ppl̄os: ⁊ trās: ⁊ q; iſta bñdictio ⁊ dilatatio ſeis itelligeba t̄ ꝓcipue ō xp̄o: vt p; ad gala. 3. c. iō poſita fuit h̄ figuratio de eius incarnatōe in p̄dicta ſcala. Ad ꝓfirmatōes aūt ꝓmiſ ſionū fcaꝝ pāb⁹ iacob de dilatōe ſeis ⁊ terre chanaā q̄ ad ia cob ſic applicatur. Iſta tota ſcala deſignat lineā gñatōis ſalua toꝛis noſtri diuerſi gradus i ea ſigńt diuerſas pſonas po ſitas in linea gñatōis xp̄i. Et iſti gradus incipiētes a terra p uenīūt vſq; ad celū ad dñi inixū ſcale: q; iſte gñatiōes ꝓtro uerſe ſic eas btūs Lucas enarrat incipiūt a maria: ⁊ ioſeph q ponūt ꝑ vna pſona lz nihil attineat ioſeph ad iſtā gñatio nē cū virgo ſine virili ſeie ꝓcepit: ⁊ tn̄ ſeie nō ꝓputanť p ſe in linea ponūt ipſa ⁊ ioſeph ꝑ vna pſona deinde pueīt ꝓtextio linee retrograda vſq; ad adam deinde ad ōm vt p; Luc. 3. c. Cōputatio aūt genealogie ſaluatoꝛis poſita a Mattheo ni hil attinet ad iſtā ſcalā: q; illa incipit in abꝛahā ⁊ ꝑdūc vſq; ad virginē: nec reducit in deū. Duo latera ſcale ſūt duo gña pſonaꝝ. ſ. mali ⁊ boni ex qb⁹ xp̄s fm carnē deſcēdit: ⁊ ad qs ſaluādos venit: ⁊ ad ſigńduz iſta latera ſcale ponūť in linea xp̄i multi de pctōꝛib⁹: vt p; de multis regib⁹ iuda vt ō achaz ⁊ manaſſe: ⁊ amon: ⁊ ſabomone. imo q̄ſi oēs reges iuda poſiti i linea xp̄i mali fuerūt: vt p; eccle. c. 49. ꝓter dauid ⁊ eſe chiā: ⁊ ioſiā cum dicitur ꝓeter dauid ⁊ eſechiam ⁊ Joſiam omnes peccatum cōmiſerunt. Nā reliquerūt legē potentes reges iuda: ⁊ ꝓtēpſerūt timoꝛē dñi: ōderūt. n. regnū ſuū alys ⁊ gl̄iā ſuā alienigene genti. Et ſic̄ fuit in viris poſitis in ge nealogia xp̄i: q; qdā fuerūt ſcti: ⁊ qdā neqſſimi ita ⁊ feie po ſite in eadē genealogia q̄dā fuerūt ſctē vt btiſſima virgo q̄ ex trema ponit̄ in illa linea: alie peccatrices: vt p; de thamar nu ru iude q̄ ab ipſo cognita ē: vt p; j. 28. c. ⁊ ibi ponit̄ ſic ēt de berſabee accepta in vxoꝛē a dauid: alie due. ſ. Raab ⁊ Ruth poſite in eadē linea lz fuerint filie moabitaꝝ: ⁊ chananeoꝝ: idolatraꝝ ꝙuerſe ad ppl'm dei multū laudanť: vt p; de Raab Joſue. 2. ⁊. 6. c. de Ruth p; ruth p̄. c. ⁊ p totū libellū. Qz ſca la tangeret terrā ſigt q iſta gñatio fundata fuit ſup btāz vir ginē a q̄ xp̄s in gñatiōe iſta ſbaz coꝛpulētā. i. verā carnē hūa nā accepit. Deus dr̄ inixus huic ſcale: q; deus. ſ. vbū in diui nis carnē nr̄az de btā virgine ſūpſit p iſtā lineā. dr̄ ſcala tan gere celū: q; p iſtā lineā gñatiōis ſūma infimis ꝓiuncta ſūt. ſ. deitas hūanitati vel vt honeſtius dicamus ōs ſibi nāz nr̄az aſſumpſit. Iſte ḡ ſic genit⁹ vtrūq; tāgit. ſ. celū: ⁊ trā. Celū. n. q; ōs eſt: terrā aūt q; verus hō eſt. Angeli deſcēdētes ⁊ aſcē dētes ſigńt q tā altū miſteriū p angelos reuelatū ⁊ ꝑeratū eſt. Angeli. n. iſta ānūciauerūt abꝛahe: yſaac: ⁊ iacob deinde ꝓphīs q h̄ ꝑdixerūt. Ultio p eos fuit ꝓcuratū cū gabriel an gelus ſalutauit dñam nr̄am ⁊ accipiēdo ab ea conſenſuz de cō cipiēdo filiū dei eūdez ꝓcepit: vt p; luc̄. j. c. vel p deſcēdētes ⁊ aſcēdētes angelos deſigńť oꝛiones ſctoꝝ ad ōm ⁊ deſideria de xp̄o mittēdo ſic̄ eſt illud yſa. 64. c. vtinā diſrūpes celos: ⁊ vēres a facie tua mōtes fluerēt: ⁊ h̄ viſibl'e ē: q; ā geli dñr ōfer re oꝛiones nr̄as ⁊ pñtare coꝛā deo vt p; tho. i2. c. qñ ploꝛabas cū lacrimis ⁊ ſepeliebas moꝛtuos ego obtuli meoꝛū oꝛionis tue coꝛā dño: fuit aūt iſta reuelatio fcā fm ꝓditionē ſtatus. ſ. aliq̄l'r obſcura clarius aūt fuit facta ꝓphīs q̄ſq; yſaias dixit ecce virgo ꝓcipiet ⁊ c̄. yſa. 7. c. In ſtatu aūt p. ſ. ꝑiarchaꝝ re uelatiōes fuerūt obſcuriꝛes: vt p; exo. 6. c. ⁊ nomē meū ma gnū adonai nō indicaui eis in q̄ magis diceť. j. 49. c. ⁊ exo. 6. ⁊ Lacumē illiuſ tangens celū ⁊. q; a beata virgine vſq; ad ōm extēdit̄ gñatio. ⁊ Angelos quoq; aſcēdētes ⁊. ad nūciā dū ⁊ ꝓcurādū iſta myſteria. ⁊ dñm inixtū ſcale ⁊. i. cubantē ſup ſcalā: q; ſup hūanitatē deitaꝫ ſe iclinauit. ⁊ ego ſū dñs ōs abꝛahā ⁊. ōs repꝛomiſſiōes faciēs declarat ſe: qs ſit vt ei cre di dēat. ⁊ ōs abꝛahā ⁊ yſaac ⁊. vocať deus iſtorum quia pꝛo miſſiones ſuas iſtis duobus fecit: ⁊ non alys gentibus vel quia ab iſtis duobus ſpecialiter cultus fuit: vocatur omnipo tens vt iacob audiens magnalia que deus pꝛomittit non de ſperet ipſum poſſe complere. Et hoc valde conſonat. Nam licet in deo omnia attributa ſigńtia perfectionem reperian tur: vt bonus iuſtus ſapiens miſericoꝛs: ⁊ ſic de ceteris: ⁊ q; deus eſt operatiuus perfectiſſime alicuius rei fm perfectio nem iſtam ſigtā per attributa quando aliquis actus dicitur de deo debet poni non quodlibet attributum: ſed illud fm q talis operationis operatiuus eſt: vt ſi aliquis petat a deo ve niam de erroꝛe non attinet vocare deum ſapientem vel foꝛ tem: q; attributa iſta nihil agunt ad remiſſionem culparum ſed debet vocare eum miſericoꝛdem pium aut clementiſſimū quia fm iſta pꝛompte dimittit facinoꝛa. Si aūt aliquis vult q deus deſtruat hoſtes ſuos non opoꝛtet ad hoc vocare de um ſapientem: ſed vocare foꝛtem aut omnipotentem: ⁊ ſic in ceteris actibus conuenit nominare cetera attributa. Hic au tem quia agebatur de magnitudine pꝛomiſſionuz quas nul lus hominum aut deoꝛum gentilium deus ſe omnipotentez ad complendum iſta nominauit: nec aliud attributum ma gis huic conueniebat. ⁊ terram in qua doꝛmis tibi dabo ⁊. quia iſta terra. ſcilicet terra apud Bethel erat in terra cha naam que data fuit poſtea filys Jacob patet Joſue. 8. c. vbi ponitur Joſue pugnauiſſe contra viros vrbis hai ⁊ contra viros bethel: q; iſta duo oppida iuncta erant apud montes ebā ⁊ gariçin poſt hierico ꝙ occidentē. ⁊ ſemini tuo ⁊. iſta terra nō fuit data iacob in poſſeſſionē: ſz fuit in ea pegrinus vt p; ē. ſz dr̄ ei data: q; data fuit ſibi nō i ſe: ſz in ſeie ſuo. Qz

Deus eſt inixus huic ſcale.

pater

pr̃ aliquo mõ est in filijs ⁊ saluat se in eis: ⁊ pp̃ hoc est tantus desiderium nat̃r gñandi: illo g̃ mõ qñ pr̃ manet in filijs eor̃ bonum vel malum recipe dr̃. Et nõ solum pr̃ manere dr̃ in filijs immediatis: sz̃ etiã immediatis vt in nepotib⁹: ⁊ pnepotib⁹. Boa g̃ filior̃ nepotum ⁊ pnepotum redundãt in pres: ⁊ mala etiã. vñ pres ex eufortunijs filior̃: nepotum: ⁊ pnepotum feliciores efficiunt cum felices ante fuerint: ⁊ ex malis eor̃ infeliciores reddũt cum infelices fuerint. Uel si felices fuerint felicitas eor̃ quodãmõ denigrat: ⁊ pcurit ⁊ nõ solum viuentes pres recipiũt ista ab infortunijs: vt eufortunijs filior̃ nepotum ⁊ pnepotum: sz̃ etiã si patres mortui fuerint ⁊ filijs accidãt ista pzes defuncti vident pturbari vel in felicitate augmẽtari: vt declarat Arist. p̃ ethi. c. pnepotus aũt fortunas. Sic g̃ bona futura semini iacob q̃ nodum erat in actu erat ipsi cã felicitatis sic̃ bona filior̃ suor̃ actualr̃ existẽtia ipso nõ viuẽte ad suã felicitatẽ adiuuabant vt pz̃ ex dictis Arist. vel dr̃ dari p̃i ⁊ filijs: q: lz̃ nõ sic datus p̃i fuit tm̃ datũ filijs meritis p̃is. Sz̃ tunc dices ꝟ eẽ superflua: q: sufficiebat dicẽ. ⌊semini tuo⌋. ⁊ nõ diceret. ⌊tibi ⁊ semini tuo. Dico q̃ ponit. ⌊semini tuo⌋. ad signdũ pmissiõez ꝑpletã in seie eius nõ hito respectu ad eũ. Sed ponit ⌊tibi⌋ ad signdũ modũ ꝑpletiõis alter̃ quẽ tu recipies eo mõ quo manebis in filijs post mortẽ tuã: ⌊erit semen tuũ q̃si pulus terre⌋. q. d. nullus poterit dinumerare illõ p̃ multitudine sic̃ nullus dinumerare pt puluerẽ terre. Sic declarat textus. ſ. 15. c. ⌊dilataberis ad occidẽtẽ⌋. ne putaret iacob q̃ solũ danda erat sibi terra in qua dormiebat q̃ satis angusta erat subiunxit dñs. q. d. nõ solũ dabo istã terrã: sz̃ dilatabo te ad occidẽtis positionẽ. Apud istũ locũ. ſ. inter bethel: ⁊ hai ciuitatẽ. Deus dixerat ꝟ eadez ẽba abrahe. ſ. leua oculos: ⁊ vide a loco in quo tu es ad aglonẽ ad meridiẽ ad orientẽ: ⁊ ad occidentẽ oẽs terrã quã aspicis tibi dabo: ⁊ sei tuo post te. ⌊⁊ bñdicent in te⌋. de ꝟ diximus. ſ. 12. c. vbi ad xp̃m istã bñdictiõez reduximus in quo oẽs gẽtes redẽptiõis bñdictõez acceperũt.

¶ Cur dicitur in te ⁊ in semine tuo.

Sed q̃re dr̃ ꝟ in te ⁊ in seie tuo. Dico q̃ ꝓpa bñdictio oib⁹ in xp̃o aduenit. Sed oẽs a quibus aliquo mõ xp̃s venit fuerũt nobis cã hui⁹ tante bñdictõis: ⁊ sic aliquo mõ in abrahã oẽs gẽtes bñdicte fuerũt ⁊ in ysaac: q: isti capita hui⁹ genealogie fuerũt. Et isto mõ loq̃ndi vtimur cõiter. Sic p̃z Luc. xj. c. vbi q̃dã mr̃ laudãs xp̃m dixit btũs vẽter q te portauit: ⁊ vbera q̃ suxisti ⁊ ꝟ approbauit xp̃s. Et lz̃ btã virgo in se bñdicta eẽt: q: vtutib⁹ plena: tm̃ vbera eius btã nõ erãt: nec vẽter nisi fm cõicationẽ: ⁊ approximatiõez quã hẽbãt ad xp̃m. ſ. q: venter portauit eũ: ⁊ vbera lactauerũt eum Sic g̃ oẽs pzes btẽ virginis in linea recta bñdicti vocant̃ aliquo mõ in q̃ntũ nobis tanti boni cãm pstiterũt. Differẽtia tm̃ est in ꝟ q̃ntũ ad duo. Prio q̃ntũ ad ꝟ qõ ẽ aliqd eẽ magis sanctũ vel minus scm̃. 2°. q̃ntũ ad ꝟ qõ est esse magis ꝓpinquus. Quãtus ad p̃m illi q magis scti fuerũt in linea saluatoris fũt magis cã nr̃e bñdictiõis: q: ipsi ꝓmeruerũt magis xp̃m in illa linea nasci q̃ in alia: ⁊ q̃ntũ ad ꝟ nullus est in tota genealogia. saluatoris in quo magis tot⁹ mũdus bñdictus fuerit. q̃ i abrahã: q: bñdictio est ꝟ fz̃ q̃ messias descẽdit ab ista vl̃ ab illa linea: q: tunc illi de illa linea magis sunt cã nr̃e saluatiõis q̃s alij homes. istius aũt ꝓmissionis abrahã fuit ꝓmeritoria cã: non qd q̃ ꝓmeruerit vt deus determinauerit in linea abrahe messiã nascituz̃: q: ꝟ cũ eẽt añ secula nullus poterat ꝓmereri. Promeruit tm̃ abrahã q̃ fz̃ illã determinatõez quã deus ab eterno sine meritis fecerat messias tpaliter nasceret in linea sua: sic dr̃ geñ. 22. c. p me metipm iurauit dixit dñs q: fecisti rẽ hãc ⁊ nõ pepcisti filio tuo vnigenito: multiplicabo semẽ tuũ sic̃ stellas celi: ⁊ sic̃ harenã q̃ est in littore maris: possidebit q̃s semẽ tuũ portas inimicor̃ suor̃ ⁊ bñdicent in seie tuo oẽs gẽtes terre: ⁊ nõ solus meruit abrahã ꝓ se vt ipleret ista bñdictio in seie suo: sz̃ etiã meruit loco sue posteritatis. ſ. id qõ illi merituri erãt: vt impleret in eis ista ꝓmissio: ⁊ sic p̃z. ſ. 18. c. cũ dr̃ scio q̃ ꝑceptur⁹ sit filijs suis: ⁊ domui sue post se vt custodiãt viã dñi: ⁊ faciant iustitiã ⁊ iuditium vt adducat dñs: pp̃ abrahã oia q̃ locutus est ad eũ: idẽ p̃z. ſ. 26. c. cũ dr̃ tibi: ⁊ semini tuo dabo vniuersas regiones has: ꝓplens iurame qõ spopõdi abrahã p̃i tuo. ¶ Scdz in quo erat dria ẽ q̃ntus ad esse magis ꝓpinquũ: ⁊ est dom̃ q̃ fm q̃ in gñationibus nãlibus illud qõ est magis imediatũ genito determinat sibi genitũ q̃ntũ ad spẽm. ſ. q̃ lz̃ sol ⁊ hõ generẽt hoiem tm̃ hõ vnivocat sibi genitũ: q: est cã ꝑticularis ⁊ imediata. Dũ. n. aliq cã magis vlis: ⁊ magis remota est magis equoce afficiat genitũ. Nã cã vlior est cõiorio minus assimilat̃ cuilibz cãtor̃ q̃z minus vlis. Deus ꝓma cã: ⁊ vlis ẽ: q: ad oia tã spũalia quã corpalia influit minus tm̃ cõicat in vniuocatiõe eentie cũ qlibet rer̃ q̃z alie cãe: ⁊ cãta inter se. Deinde intelligẽtie influunt in nobis: ⁊ in oia corpea p mot⁹ orbiũ: min⁹ tm̃ assimilant intelligentie nobis q̃z corpa celestia: deinde subordinate cãe vlies sũt corpa celestia sup oia inferiora ad gñationẽ cuiuslibet rei: sz̃ minus vniuocant̃ illa cũ genitis q̃z elemẽta q̃ sunt cãe vlies. Deinde elemẽta ⁊ elemẽtabiles qlitates cãe sũt vltime in gñe vlis̃ post q̃s segt̃ ipsa cã ꝑticularis q̃ soluz est ad vnã. ſ. ipse hõ generãs: ⁊ ille approbat sibi genitũ gignẽs sibi silez in spẽ. Sic g̃ in ordine linee genealogie saluatoris cõformiter se hz̃ ad istã ordinationẽ nãlẽ cãlitatis q̃ntũ ad aliqd ſ. q̃ illi q̃ sũt posteriores magis cõnexi sũt ipsi xp̃o genito: iõ illi magis cãm natiuitatis xp̃i: ⁊ tãte bñdictiõis pstiterũt. Et q̃ntũ ad hoc btissima virgo q̃ imediatissima fuit xp̃o: vt pote de cuius ẽba corpulẽta natus: ⁊ q̃ ei totã cãz mãlẽ pstitit: q: nõ fuit ibi admixtio virilis seis cũ fcia circũdederit viz̃ suuz vt ait Jeremias. pstitit nobis magis q̃z ceteri cãm tante bñdictionis: ⁊ iõ iuste nõ solũ ipsa: sz̃ ⁊ vbera eius ⁊ vẽter bñdicta sũt. Alij aũt q fuerũt pzes ⁊ aui btẽ virginis p̃m gradũ magis ⁊ min⁹ tribuerint: ⁊ sic Joachim: ⁊ ãna: q: fuerũt pentes virginis magis ad istã bñdictionem ptinẽt q̃z ceteri. ⌊⁊ ero custos tuus quocũq̃z prexeris⌋. te ab aduersitatib⁹ itinerũ ⁊ locor̃ ptegẽdo. Hoc fuit ad magnã ꝓsolatõez iacob q: valde timebat picula illius itineris: ⁊ pp̃ hoc non audebat in nocte declinare ad loca hitata: sz̃ manebat in agris. Et sciendũ q̃ ista lra ponit hoc ordine mutato: q: ꝑtinebat ad iacob q̃ eũ custodiret q̃z q̃ alie ꝓmissiões ꝓplerent̃ in eo vel seie suo. nã nisi eũ dñs custodisset in piculis ẽ: sz̃ religisset pre in itinere nõ ꝓplerent̃ ꝓmissiões in seie eius cũ tunc nullũ semẽ hẽret: sz̃ postea hũit. ⌊⁊ reducã te in terrã hãc⌋. ex hoc accepit iacob securitatẽ q̃ nõ possent occidere eũ aliq hostes vel malinoli in mesopotamia: ⁊ pp̃ hoc nõ absorbebat̃ tristitia cũ se solũ videret in terra lõginqua: ⁊ labã pseqret eũ mutãs mercedẽ ei⁹ multotiẽs: vt p̃z. j. xi: ⁊ postea pseqns eũ ad mortẽ: pp̃ hoc ẽt nõ timuit sup̃ modũ cũ sciuit esau frez suũ cũ tãto egtatu ad se venire: vt p̃z. j. 32. ⁊ 33. c. ⌊nec dimittã nisi ꝓpleuero vniuersa q̃ dixi⌋. i. donec ꝓpleã vniuersa. Sz̃ adhuc nõ põit taxatiuũ tpis li. ⌊donec⌋. ſ. q̃uscq̃ ad tps ꝓpletois ꝓsequabit: ⁊ postea nõ: q: sp ois eũ ꝓsequabit: maxie q: ista cõpletio ẽ in vita eẽna: sz̃ põit ꝟ donec negatiue solũ ⁊ nõ includẽs aliquã affirmatiõez. ſ. q: nõ dimittet eũ vsqueq̃ ꝓpleuerat oia q̃ pmiserat ei: sz̃ nõ dicẽ q̃ postea dimittet vl̃ nõ dimittet eus. Sic dr̃ matth. p̃. c. ioseph aũt nõ cognouit mariã donec pepit ei ꝑgenitum non q̃ ioseph cognouit mariã post ꝓceptũ ꝑgẽiti. ſ. xp̃i cũ sp intacta pmãserit. ⌊cũq̃ euigilaret a sõno⌋. q: ista ñ fuerit octis corpeis visa: sz̃ sola imagiaria apheẽsiõe. ⌊ve dñs ẽ i loco isto⌋. i. talia ꝟ mihi appuerũt q̃ ꝓcludẽ possus ỏm eẽ ve i loco isto. ſ. spãliori mõ q̃z i alijs q: ỏ gñali pntia oib⁹ locis pns ẽ. ⌊⁊ ego nesciebã⌋. q: iacob nũq̃z stetẽat i mõte bethel sic nõ cogscebat q̃ ds ibi spãli mõ eẽt. q. d. si ego sciuissẽ vsq̃ nũc ds tali mõ ꝟ stare ego sepe venissẽ huc: q: iste mõs vi distare a berſabee p vnã dietã: vel q̃si: ⁊ forte ꝟ ptingit ei in pa dieta qñ i nocte accubuit. ⌊Pauẽsq̃ q̃z tribil̃ ẽ igt loc⁹ iste⌋. i. iacob pauẽs. ⌊igt⌋. i. dixit q̃z tribil̃ ẽ loc⁹ iste. Uocat̃ loc⁹ iste tribil̃ nõ i mala sigãtõez. put iportat magnitudinẽ nocumẽti: sz̃ put significat aliqd honorabile. Erat. n. locus tribil̃ iõ q̃ nõ indifferẽter sic̃ ad alia loca: ⁊ ideuote accedẽdũ erat ad eũ: sz̃ cũ mag̃ reuerẽtia: ⁊ tioze ne idigni hẽamur accedẽ ad tã scm̃ locũ: ⁊ hãc tribilitatẽ. i. reuerẽtiã sigñuit ipe. j. 35. c. cũ dixit oib⁹ i domo sua abũcite deos alienos q̃ sũt in medio vr̃i: ⁊ mũdamĩ: ⁊ mutate vestimẽta vr̃a. surgite ⁊ ascẽdam⁹ i bethel. ⌊ñ ẽ alib ꝟ q̃z dom⁹ ỏi⌋. aliq volũt ꝟ itelligi ỏ bethleẽ citate i q̃ nat⁹ fuit xp̃s q̃ ꝑt vocari bethel. i. dom⁹ dei: q: vs ds eẽn⁹ ex tpe ibi nat⁹ fuit carnis nr̃e vitatẽ assumẽs. Hoc vlt̃ blesensis. Nico. dicit q̃ loq̃bat̃ pphice ỏ domo tẽpli salomõis ibi edificãda q̃ vocabat̃ dom⁹ dei. Erat. n. edificata i mõte moria vt p̃z. 2. pali. 3. c. Sz̃ ista duo ñ pñt stare q: vtrũq̃z posuit mõte moria ⁊ bethel eẽ idẽ: ⁊ iõ blesen. dixit bethleẽ ppe eẽ: q: duabus leucis a bethleẽ ẽ hierlz̃ i pte mõtis moria. Et Nico. ibi dẽ edificatũ ibi tẽplũ dixit. Un⁹. n. sũpsit ab alio. ℓ Nico. a blesen. vt p̃z si videãt blesen. ⁊ Nico. in mlt̃ locis. Sz̃ ſta sũt ista q: vt sup̃ pbatũ ẽ mõs moria in q̃ ẽ hierlz̃ nõ ẽ idẽ cũ bethel sed distat

A Obs P Rñsio

B Rñsio ad q̃ stũ qõnis.

C

Primũ.

Scdm.

D Opinio blesẽsis E Opinio Nicolai

Lõsur

ſz diſtat p miliaria plra q̃ſ.20. vt pz in li. de diuiſiõe terre ſctẽ.

¶ Dõm g̃ q̃ vocaſ domus dei: q: ſcala in q̃ ds innixus erat tenebat ſũmitatẽ vnã in mõte illo: ió videbaſ ibi hitare: vl' q: angeli deſcẽdẽtes p ſcalã ad illũ mõtẽ deſcẽdebãt: z ibi videbanſ manere: z angeli aſcẽdẽtes ab illo loco aſcendebãt q̃ſi ibidẽ ſtetiſſẽt. ⌊ z porta celi ⌋. dic̃ Nico. ſ̃ eſſe: q: ibi xp̃s paſſus eſt p cui⁹ morte nobis porta celi añ clauſa apta ẽ. Sz nõ põt ſtare: q: ſuppõit bethel fuiſſe mõtẽ moria: q: xp̃s paſſus fuit ex hierl'm nõ multũ lõge a mõte moria: ſz vt diximus fl'z ſupponit: q: differũt bethel z mons moria in quo hierl'm: ſz dz eẽ porta celi q: in ſũmitate ſcale ibidẽ ſtãtis videbanſ eẽ q̃dã porte qb⁹ intrabãt angeli in celũ. ⌊ Surgẽs g̃ mane. ⌋ hic ponit 2m. ſ. q̃l'r iacob exhibuit deo deuotũ obſequũ. ⌊ Surgẽs ſũt mane ⌋. ad ꝓtinuãdũ iter ſuũ. Et ſciẽdũ q̃ añ euigilauit iacob a viſione ſõnũ q̃ ſurgeret ad ambulãdũ. Q: ipſa viſio fuit p noctẽ: z poſt q̃ euigilauit a ſõno mãſit cogitans in. dei laudib⁹: z bñficijs vſq̃ mane: deinde ſurgẽs ambulauit. ⌊ tulit lapidẽ quẽ ſuppoſuerat capiti ſuo ⌋. q: vnũ ſolũ poſuerat ſub capite. Uel fm iudeos lz pl'es lapides poſuiſſz oẽs tñ in vnũ miraculoſe redierãt. ⌊ z erexit in titulũ ⌋. i. in memoriale q̃ deus ibi apuiſſet ei: z vt in futurũ locũ ſacrũ ibi ꝓſtitueret hoc aũt fuit q̃n poſt ipſe cũ tota domo ſua aſcẽdit in bethel: z edificauit ibi altare: z ſoluit decimas oĩa rex ſuar: vt pz. ⁊. 35. c. ⌊ fundẽs oleũ deſup ⌋. in ſignũ ꝓſecratiõis: q: res cõſecrate oleo vnguntur.

¶ An bene fecerit iacob erigere tutulum.

Sed dicet aliq̃s vł q̃ ſ̃ fecẽit iacob malũ q: dz leui. 26. c. nõ erigetis titulos nec inſignẽ lapidẽ ponetis i terra vr̃a. Rñdeť ad ſ̃ q: forte nõ fuit culpabil' iacob cũ iſta ꝓhibitio poſtea facta fuerit: z leges nõ extẽdunť ad ꝓterita ſz ad futura: vt pz ex̃ de ꝓſti. c. cogſcẽtes z in. c. vlti. Uel dõm melius q̃ ibi ꝓhibeť poni aliq̃s titulus in memoriã alicuiuſ idoli ad adorãdũ. Sic. n. dicit lr̃a Leui. vt adorẽtis eũ. Jacob aũt nõ ponebat ſ̃ ad idolatriã: ſz ad memoriã diuine reuelatiõis: z in ſignũ loci ſancti: ẽt: q: dz ibi nec lapidẽ inſignẽ: vocaſ lapis inſignis lapis pulcher: vt q: valde bñ dolatus ẽ z artificialr reductus ad aliquã certã imagine. Lapis aũt quẽ erexit iacob erat lapis rudis de illis q̃s iacob in agro inuenerat. iõ nõ icitabat ad adorationẽ idolatrie. ⌊ appellauitq̃ nomẽ vrbis bethel ⌋. ſ. nomẽ vrbis ꝓpinq̃: q: nõ ausus fuit iacob intrare in illã ad manẽdũ in illa p noctẽ ſz mãſit in agro iuxta vrbẽ. ⌊ q̃ pus vocabaſ luza ⌋. ſigt amigdalũ q: iuxta ciuitatẽ illã habũdãt amigdali. Et ſciẽdũ q̃ nõ vocata fuit illa ciuitas bethel imediate: vt iſta viſio appuit iacob: q: indigene terre illius vocauerũt eã luzã: vt añ: ſz iacob apud ſe ꝓpoſuit: vt vocaret bethel. i. domum dei: z ſic vocauit eã poſt q̃n aſcẽdit ad ꝓſtruẽdũ altare ibi apud lapidẽ oleo litũ.

¶ Unde Jacob habuit oleum.

Sed q̃res vñ iacob hũit oleũ ad fundẽdũ ſup lapidez: q: nõ portabat ſecũ in itinere. Rñdeť q̃ in mane ſurgẽs intrauit ciuitatẽ bethel apõ quã dormierat: z ibi hũit oleũ: z poſt fudit ſup lapidẽ. Nã lz p noctẽ formidareť manere in locis: q: nox eſt ſceler̃ mr̃. hẽrẽt. n. acole terre oportunitatẽ occidẽdi ip̃z p noctẽ: p diẽ aũt nõ formidabat: q: nõ auderẽt ex cõi vecũdia aliq̃d in ip̃z ꝓmittere. Nicol. z Bleſenſis z. q. oẽs alĩ docto. moderni (q nõ tãtũ ó loco⁹ ſitu: z diſpõne coguerũt) dñt fuiſſe iſtã ciuitatẽ hierl'z: z hz mlta noia. ſ. q̃ notanť q̃s vſib⁹. ſolima. luza. Bethel. Jeroſolima. Jeb⁹. helia vrbs ſacra hierl'm dz atq̃ ſalẽ: iſta ciuitas fundata fuit p ſez q vocatus fuit melchiſedech: z vocauit eã ſalẽ q̃ hebraice pax ſiue pacifica iterꝑtať: z iõ ipſe melchiſedech vocabať rex ſalẽ: vt pz. ⁊. 14. c. deinde mortuo melchiſedech iebuſei hitates in ea eã iebus a ſuo noie vocauerũt: z iſtõ nomẽ mãſit vſq̃ ad tpa dauid: vt pz. 2. re. 5. c. z p̃ palip. xj. c. Deiñ vocata fuit ieroſolima ꝓponendo iebus z ſolima corrupto p̃ noie. ſ. mutãdo. b. in. r. vt dicať hierl'm p hiebuſalẽ. Hoc aũt eſt vez ꝓponẽdo iebus z ſalẽ q̃ ſunt duo noia ꝑza. Si aũt ꝓponať de iebus z ſolima p corruptionẽ efficieť hiebuſolima. Judei aũt dicũt vocari eã hierl'm de iere qõ eſt videre z ſalẽ. Jere dz q: iſta ciuitas edificata fuit in mõte moria in quo cũ imolare voluiſſz abrahã yſaac z poſt angelus clamãs liberauerit eũ vt pz. ⁊. 22. c. vocauit mõtẽ illũ ós videt. vñ vulgariť dr̃ in mõte dñs videbit. Salem dz q: eã ſic vocauit melchiſedech. Uocata fuit ẽt luza. i. amigdalus: q: tales arbores ibi multũ habundãt. Deinde dñt eã vocatã bethel. i. domũ dei ab iſto tali q tangiť in lr̃a. Deinde tpe ſalomonis dicta fuit ſolima. q. ſolomonia corrupto z diminuto noie. Et ſ̃ fuit q: ſalomõ eaz nobilitauit z ampliauit. Deinde ẽt ꝓponendo iſtud nomen cũ iere vel ieru. dicimus ieroſolimã: z iſta noia pmiſcenť: q: interdũ vocabať ieroſolima interdũ hierl'm: ſz ſepius hierl'z Deinde poſt xp̃i paſſionez helius adrianus eã a veſpaſiano: z tito deſtructã reedificauit z mutauit aliq̃l'r locuz q̃tuz ad q̃dã ptẽ vñ factũ eſt q̃ ſepulchrũ dñi q̃ añ erat extra ciuitatẽ aliq̃l'r diſtãs: vt ſatis pz ex lr̃a oĩum euãgeliſtar̃ maxie Marci: z luce z Joãnis eſſet intra ambitũ ciuitatis z ſic eſt vſq̃ in hodiernũ diẽ. Iſte ãt helius adrianus ex noie ſuo eã heliã noiauit. Iſta tñ ſupioza dicta Nicolai z quorũdã alioꝝ doctoꝝ nõ ſunt totalr̃ va: q: ipſi attribuunt oia iſta noĩa hie ruſalẽ ſz falſuz: q: ſ̃ ponunť. 8. noĩa ſz. 6. ſolũ ꝓueniũt ei: duo. n. ſ. luza. z bethel nõ ꝓueniũt ei: nõ ſunt idẽ hierl'z z bethel vt ſup̃ patuit. Et ſ̃ vez eſt q̃tũ ad iſtã bethel de qua ſ̃ fit mẽtio q̃ nõ ſit idez cũ hierl'm ſ̃ tñ nõ obſtãte bethel eſt vocata hierl'm: vt declarať. j. 35. c. z ſic ſunt duo loca dicta bethel: q̃ aũt iſta bethel z hierl'm nõ ſint idẽ pz ex rõnibus ſup̃dictis Et p̃ter illas rões adhuc eſt alia: q: iudi j. c. vbi agit de locis z gẽtibus q̃s q̃z tribus deleuit dr̃ q̃ filij iuda occiderũt regẽ adombeçech z occiderunt oẽs q in ciuitate hierl'm erant gladio: z ꝑbuſſerunt eã igni: z deinde interpoſitis q̃buſdaz dr̃ q̃ domus ioſeph q̃ erat alia trib⁹ aſcendit in bethel z cepit ciuitatez quodã viro ciuitatis demõſtrante loca p q̃ capi poſſet: z dr̃ q̃ nõ occiderunt oẽs: q: euaſit ꝓgenies illius viri q demõſtrauit modus capiendi ciuitatez. Sz forte rñdebit aliq̃s q̃ ille locus de quo ibi agit vocabať bethel ſz erat ali⁹ locus eiuſdẽ noĩs: ſz ſ̃ nõ obſtãte voceť hierl'm bethel. Sed iſta rñſio falſa eſt: q: ille locus de quo agit ibi z de quo agit hic idez ſunt pz: q: ille vocanť luza: vt pz ibidẽ: z iſte bethel locus de quo ſ̃ ẽt añ vocabať bethel: neẽe g̃ dõm q̃ idez bethel accipiť hic: z ibi: nec ſunt plra loca vocata bethel z licz vocenť: vt diximus tñ idem locus vocať hic bethel z ibidez nec accipi põt p hierl'm. Sed iſti doctoꝝ errant ignorãtes diſtinctiões ſituũ locoꝝ ꝓpriaſdã ſilitudines: z ſicut errãt in iſto noie bethel applicãtes illud hierl'z: q: ſ̃ dr̃ q̃ luza idẽ eſt q̃ bethel. ⌊ vouit etiã votũ ⌋. q: ſ̃ deus eus ꝑſolatus fuerat z repromiſſiones pr̃m ſuoꝝ ꝓfirmauerat ipſe iacob gr̃aſ tanto bñficio reddens vouit dare ſ̃ decimas oĩum ſuoꝝ: z facere alia ſpũalia. ⌊ ſi fuerit deus meeus ⌋. dirigẽdo negocia z ſtatus meum. ⌊ z cuſtodierit me ⌋. ſ. auferendo omne malum ⌊ in via in qua ambulo ⌋. vocat viã nõ ſolus viã de berſabee vſq̃ ad meſopotamiã: ſz etiã totã peregrinationẽ in meſopotamias: lz ſpal'r vocet viã q̃n nõdum acceſſerat ad meſopotamiã. Et in hac magis timebat q̃z ſi ſtaret in meſopotamia: q: viaꝝ ignarus erat: z picula multa erãt. ⌊ z dederit mihi panẽ ad veſcendũ ⌋. per quem conſeruať hõ in eſſe nãli individuali p intrinſeca. ⌊ z veſtimentum ad induendũ ⌋. Hoc eſt ad ꝓſeruationem individui p exteriora. ſ. nociua expellendo z ideo ſicut cibus ponit principium vite humane ita veſtimentum ſiue domus q̃ ad idem redeunt: vt patet eccleſiaſtici. 29. c. initium vite hominis panis: z aqua: z veſtimentũ z domus protegens turpitudinem. ⌊ Reuerſuſq̃ fuero pro ſpere ad domum patris mei ⌋. quia non intendebat manere in meſopotamia: ſed redire vt dixerat ei mater ſua Rebecca. ⌊ erit mihi dominus in deum ⌋. i. iſte dominus qui mihi apparuit hic z qui excellentiſſime dominus z deus eſt. ⌊ erit mihi in deum ⌋. ideſt ego colam eum vt deum. Sed obiicitur quia ſicut fit in alijs promiſſionibus conditionalibus. Expectat enim promiſſio actus ex euentu conditionis. ſi non fuerit completa conditio non erit obligatio ad actũ: ſed hic dixit Jacob ſi deus direxerit me z̃. erit mihi deus. Si ergo non ſtetiſſet conditio. ſcilicet q̃ deus non dediſſet ei veſtitus ſufficienter: vel victum vel permiſiſſet eum in manibus hoſtium videtur q̃ non tenebať colere deum illum qui verus erat. Sed hoc falſum eſt: quia quocũq̃ modo nobis res eueniant nihilominus tenemur Deum colere. ¶ Item: quia votum cum ſit ſpontanea promiſſio non poteſt eſſe de hijs ad que coacti tenemur: ſed omnes tenemur naturaliter ad colendum Deum eſt preceptum decalogi: ergo non poterit de hoc votum fieri. ¶ Reſpondetur q̃ Jacob non vouit accipere dominum in Deum vel tenere eum pro Deo: ſed vouit q̃ ei ſpãlẽ cultũ exhiberet ad quẽ nõ tenebať. Oẽs. n. homines deum nãl'r cognoſcentes: vt ponit ap'ſ ad ro. p̃ tenentur ei

maximum

f Cõfutatio opinionis nicolai ó noibus hierl'z.

g Aliquoꝝz rñſio. Cõfutatio

h Lib⁹ eſt vite humane principiuz.

i Obiectio.

k votũ ẽ ſpõtanea pmiſſio.

l Rñſio

maximū honorē exhibere cū eū cognoscāt vt sūmū deū: z tūc sūmū bonū: z sūmā cām: z iste honor principaliter ꝓsistit in aia cū se ei totā offert: vt ait beatus Joānes. 4. c. Deus spūs est z eos q eum adorant opz in spiritu adorare: sed qz iste honor nondū pfectus est quousqꝫ in exteriori opere demonstretur qō ad maiorē dei laudē ptinet. s. vt vno bñ agēte reliqui ad bene agendū incitent. iō tenetur homo ōm naturalr colere in quadā exhibitione reuerentie in actu exteriori: sed q illō obsequū exterius tale vel tale: tātū aut tātū sita pura voluntate z legis positione diuina vel hūana est? Quia ḡ reddere decimas est qdam cultus specialis dei nō tenebatur ad hunc cultū iacob: lz abraham ante decimas dederat vt pz. ē. 14. c. Poterat ḡ vouere q̄tum ad hoc iacob q dñs eēt deus eius. i. q ipse coleret eū quodā cultu speciali. s. reddendo decimas. ⁋ z lapis iste quē erexi ⁋. satis credendū putaueriz q iste lapis erectus ymobilisqꝫ pmansit vsqꝫ ad reditū iacob: qz licet aliqui accederent ad istū locum deus dabat eis in mentem ne lapidem illuz mouerent vt reperiret iacob memoriale suum ad faciendum altare domini: vel forte si aliquo casu caderet deus erigebat illuz sicut est de orbita z vestigijs que fecerūt currus pharaonis apud mare rubrum. nā vsqꝫ hodie pmanent extra aquā z intra aquā: z ab omnibus transeuntibus vident. ⁋ Erexi in titulum ⁋. i. in signum vel memoriale visionis diuine ibidem facte. ⁋ vocabit domus dei ⁋. i. in isto loco inest iste lapis vocabitur domus dei: qz lapis ille nō poterat vocari domus dei: z hoc fuit: qz fabricauit ibi altare iacob qō vocat domus dei vel qz fecit ibi aliquod coopertoriuz vel circuitū vt locus altaris remotior eēt a locis prophanis: z illud vocabat domus: de hoc. j. 35. c. ⁋ Cunctoz que dederis mihi decimas offeram: vt patet. j. 35. c. z ibi magis declarabitur.

¶ C. S. Venit Jacob p̄mo ad puteū z ad laban: z seruit pro rachel: supponit lia z iterū seruit p rachel. Lia q̄ttuor filios peperit Rachele sterili.

¶ Capitulū xxix.

Rofectus ergo iacob venit i terrā orientalē: z vidit puteuz i agro tres quoqꝫ greges ouiuz accubātes iuxta eū. Nā ex illo adaq̄bant pecora z os eius grādi lapide claudebat. mosqꝫ erat vt cūctis ouibus congregatis deuoluerent lapidē: z refectis gregib' rursuz sup os putei ponerēt. Dixitqꝫ ad pastores. Fratres vñ estis? Qui rñderunt dicentes. Nouim'. Sanus ne est ingt? Valet ingunt: z ecce rachel filia eius venit cuz grege suo. Dixitqꝫ iacob. Adhuc multū diei sup est: nec est tps vt reducant ad caulas greges. Date añ potū ouib' z sic eas ad pastū reducite. Qui rñderunt. Nō possumus donec oia pecora cōgregent: z amoueamus lapidē ō ore putei vt adaquemus greges. Adhuc loq̄bant: z ecce rachel veniebat cuz ouibus pris sui. Nā gregē ipsa pascebat. Quā cū vidisset iacob z sciret cognatā suā: ouesqꝫ labā auunculi sui amouit lapidē quo puteus claudebat z adaquato grege osculatus est eā. Et eleuata voce fleuit: z indicauit ei q frater essz patris sui z filius rebecce. At ille festinās nūciauit patri suo. Qui cum audisset venisse iacob filiuz sororis sue: occurrit obuiā ei: complexusqꝫ eū: z in oscula ruens: duxit in domuz suā. Auditis aūt causis itineris: rñdit. Os meū es z caro mea. Et postqꝫ impleti sunt dies mēsis vnius: dixit ei. Num quia frater meus es: gratis seruies mihi. Dic quid mercedis accipias? Habebat vero duas filias. Nomē maioris lie: minor vero appellabat rachel. Sed lie lippis erat oculis rachel decora facie z venusto aspectu: quā diligēs iacob ait. Seruiā tibi p rachel filia tua minore septez ānis. Rñdit labā. Melius ē vt eā tibi dez: qꝫ alteri viro. Mane apud me. Seruiuit ergo iacob p rachel septē ānis: z videbant illi pauci dies p amoris magnitudine. Dixitqꝫ ad labā. Da mihi vxorē meā: qz iam tps impletuz est vt ingrediar ad illā. Qui vocatis multis amicoz turbis ad cōuiuiū: fecit nuptias: z vespere liam filiaz suā introduxit ad eum: dans ancillā filie zelpham nōie. Ad quā cuz ex more iacob fuisset ingressus factomane vidit liaz: z dixit ad socerū suū. Quid est qō facere voluisti. Nōne p rachel seruiui tibi? Quare imposuisti mihi? Respōdit labā. Non est in loco nostro ꝓsuetudinis: vt minores ante tradamus ad nuptias. Imple hebdomadā dieruz huius copule: z hāc quoqꝫ dabo tibi pro opere quo seruiturus es mihi septē ānis alijs. Acqeuit placito z hebdomada trāsacta: rachel duxit vxorez. Cui pater seruaz balam tradiderat. Tādemqꝫ potitus optatis nuptijs amorē sequētis priori pretulit: seruiens apud eū septez ānis alijs. Videns aūt dñs q despiceret liam: aperuit vuluā eius: sorore sterili pmanente. Que cōceptū genuit filiū: vocauitqꝫ nomē eius ruben: dicens. Vidit dñs humilitatem meā. Nunc amabit me vir meus. Rursumqꝫ concepit z peperit filium z ait. Quoniā vidit me dñs habere cōtēptui: dedit etiā istum mihi. Vocauitqꝫ nomen eius symeon. Concepitqꝫ tertio: z genuit alium filiuz: dixitqꝫ. Nunc quoqꝫ copulabit mihi maritus meus. eo q peperim ei tres filios. z idcirco appellauit nomē eius leui. quarto cōcepit z peperit filium z ait. Modo cōfitebor dño. z ob hoc vocauit eum iudam. Cessauitqꝫ parere.

¶ Capitulum. XXIX.

Rofectus. Descripta iacob posteritate in diuina reuelatiōe ¶ hic ꝓsequit describit in actuali multiplicatione: z qz istā plē ꝓsecutus fuit p ꝓiugiuz. Cōiugiuz aūt p obsequm qō fuit post itineris terminū: iō z h ponunt. 4. ¶ Primo expmit scriptura laboriose vie terminū. ¶ Scōo laboriosuz obsequū ibi: z postqꝫ. ¶ Tertio laboris pmiū. s. ꝓiugiū. ibi. ⁋ Dixitqꝫ ad laban ⁋. ¶ 4° ꝓiugū fructū. ibi. ⁋ vides aūt dñs ⁋. ¶ Circa p^m. ⁋ pfectus ḡ iacob ⁋. i. ambulās p dietas suas. ⁋ venit in terrā orientalē ⁋. ista terra orientalis est qdā terra in qua pascebant greges iuxta ciuitatē aran in qua morabat laban: z vocat orientalis: qz mesopotamia orientalis est respectu totius terre chanaā maxie respcū bersabee de qua exiuerat. Et h̄ pz qz venientes de mesopotamia in terra chanaā intrabāt p ptez orientalē eius. s. p bethel apō hiericō qō in fröte orientis terre pmissionis ē vt in multis locis declaratū ē. Etiaz nō solū terra mesopotamie est orientalr respcū terre moab: terra tñ moab est orientalior terra chanaaz cum ꝓiungat extremitas eius fröti orientali terre chanaā. s. apud mare mortuū vt pz in li. de diuisione terre sctē. Mare aūt mortuū est in oriēte terre chanaā: vt pz num. 34. c. Añs pz. s. q mesopotāia sit magis orientalis qꝫ terra moab: qz cū balaā staret in terra moab duxit ō aran me balach rex moabitaz de mōtib' orientis. Et sciendū q mesopotamia nō est totalr orientalis respectu terre chanaā sed ēt aliquo mō est septentrionalis: qz iacet inter duo magna flumina. s. tygrim a septentrione: z eufratez a meridie. Terra aūt chanaā a septentrione h̄z eufratē: vt declaratū fuit late sup 24. c. nulle. n. terre sic se bñt q vna sit totalr: z directe orientalis ad

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X
Y
Z
AA
BB
CC
DD
EE
FF
GG
HH
II
KK
LL
MM
NN
OO
PP
QQ
RR
SS
TT
VV
XX
YY
ZZ
AAA
BBB
CCC
DDD
EEE
FFF
GGG
HHH
III
KKK
LLL
MMM
NNN
OOO
PPP
QQQ
RRR
SSS
TTT
VVV
XXX
YYY
ZZZ
AAAA
BBBB
CCCC
DDDD
EEEE
FFFF
GGGG
HHHH
IIII
KKKK
LLLL
MMMM
NNNN
OOOO
PPPP
QQQQ
RRRR
SSSS
TTTT
VVVV
XXXX
YYYY
ZZZZ

infra. 43. s.

t. gal. 4. a

talis ad aliã nisi sint ambe sub eodẽ gradu eleuationis poli: vel latitudinis ab equinoctiali. Sed si vna habeat latitudinem. 41. graduũ quẽadmodũ ciuitas ista salamãtica: ⁊ alia latitudinem .32. graduum vt est Hierusalem non dicemus q̃ vnus locus sit totaliter orientalis ad alterũ. iõ sequit q̃ nulla duo loca duoꝝ climatũ sũt inter se directe orietalia magis vl̃ minus: vnus respcũ alterius: rõ q: duob⁹ climatib⁹ nũq̃ ẽ ea dẽ poli eleuatio: vel ab eqnoctiali latitudo. ¶ vidit puteum in agro ¶. in quo adaq̃bant greges q: terra illa nõ multũ habũ dat in aqs ꝛ magna flumia in circuitu hẽat. ¶ tresq̃ greges ouiũ. ¶. s. triũ dñoꝝ. ¶ accubãtes ¶. s. post pastũ. ¶ iuxta eũ ¶. i. puteũ expectãdo vt alia pecora vẽirẽt: ⁊ ablato lapide ỏ ore putei biberent sil̃ iuxta ꝓsuetudinẽ terre illius. ¶ nã ex illo ¶. istỏ est redditiuũ rõis supioris dicti. s. q̃re accubabãt greges circa puteũ. Reddit cãm q: ibi adaq̃bant. ¶ ⁊ os eius grãdi lapide claudebat ¶. ne qlibet pastor veniens singul̃ q̃cũq̃ veniret adaq̃ret pecora sua: est. n. p̃ciosa aqua in terra illa pp raritatẽ in locis pascuoꝝ. ¶ deuolueret lapis ¶. s. ab oĩb⁹ pastoribꝰ iste mos introductus fuerat pp paucitatẽ aque ne frustra ꝓsumek: ⁊ si forte aliq pastores sine alĩs q ibi solebãt pascere gregẽ puteũ apirent penã incurrerẽt. ¶ ⁊ refectis gregibus ¶. i. satiatis potu. ¶ Rursũ sup os putei poneret ¶. ne aq inordinate hauriret: ⁊ pecora potu careret. ¶ fratres vñ estis fres vocauit pastores vt familiaritatẽ captaret: q: fr̃ nomen amoris: familiaritatis ⁊ eqlitatis ẽ. ¶ vñ estis? ¶. nesciebat eos eẽ de aran: ex quo p3 q̃ ciuitas nõ erat multũ ꝑpinq̃: q: si ꝑpe ciuitatẽ fuissent satis ꝓstabat eos esse de pastoribus ciuitatis: distabat aũt ciuitas ita q̃ existimari poterat eos ỏ alĩs locis eẽ. ¶ nostis labã ¶. ỏ ꝟ interrogauit: q: adhuc p̃cipal̃r mittebaĩ: vt maneret apud eũ. filium nachor.

¶ Cur nõ nominauit filium bathuelis.

Quare nõ noiauit eũ filiuꝫ Bathuelis cũ Bathuel fuerit pr̃ eius imediate ⁊ nõ nachor q au⁹ erat. ¶ Rñdeĩ q̃ fm cõem rl̃am denoiatio a digniori fit: ⁊ q: nachor nobilior ⁊ dignior erat bathuele. ideo noiauit nachor: vel meli⁹: q: nachor erat caput gñis in loco illo: iõ noiauit filiuꝫ nachor. i. de stirpe nachor. ⁊ ꝟ p3. ẽ. 24. c. vbi dr̃ q̃ eliezer ꝟnus abrahe iuit in vrbẽ nachor. i. in ciuitatẽ quã forte ipse ꝓdiderat: vel in qua ipse caput p̃cipaliorꝭ gñis erat. ¶ Sanus ne est inqt supple iacob. ¶ inqt ¶. i. dixit. ¶ ne ¶. pro nũqd sanus est. ¶ valde inqũt ¶. supple pastores inqũt. i. dñt vl̃ dixerũt valet i. nunqd valet. i. ẽ incolumis. ¶ ⁊ ecce rachel filia eius venit cũ grege suo ¶ istud fuit aliud signũ ad magis cognoscẽdũ. Rachel. n. tũc pascebat gregẽ p̃is. Et sciendũ q̃ puella tã speciosa: ⁊ iã etatis ꝓuecte gregeꝫ pascere p̃mittebaĩ in desto vel in agro inter pastores: ex duab⁹ causis. P̃rio: q: ꝟ tũc genus neq̃ eẽt nõ tñ tantũ in libidinẽ eferuerat vt nũc: iõ mulieres securiores erãt inter viros q̃ nũc. Secũda rõ ⁊ p̃ncipalis: q: credẽdũ ẽ q̃ aliq fres eius minores ea ambulabãt cũ ea in pascuis vt ipsa honestius: ⁊ sine suspitione ambularet: ⁊ forte pr̃ eius labã ibi erat custodiens pecora: vel respiciens pastores suos: vt p3 ex ĩs q̃ infra dñr. ¶ adhuc ml̃tũ diei supest ¶. dicebat ista iacob: q: videbat greges accubãtes apud puteũ nõ adaq̃ri: q: expectabãt vt veniret alĩ gregeꝫ: ⁊ in ꝟ trãsibat dies ⁊ expectãdo⁹ alios gregeꝫ aduespasceret: ⁊ adaq̃tis gregibus nõ possent reduci in pascua: q: tps erat duci in caulas. Si ãt nõ expectarẽt cũ multũ diei supect posset: post adaq̃tionẽ reduci ad pascua. ¶ nec tps est vt reducank ad caulas ¶ illis. n. fit in vespe vt nõ disp gãt grex p noctẽ: ⁊ nõ rapiat a bestijs. Dicit̃ caula ouile siue receptaculũ ouiũ ad ꝓseruãdũ eas ỏ quo num. 32. c. ¶ nõ possumus ¶. s. adaq̃re. ¶ donec ꝯgregenk oia pecora. ¶ q: sic erat mos vt supꝰ dictũ est: ⁊ iõ q p̃mo ad puteum veniebat magis expectabat vt sil̃ oẽs greges adaq̃renk. ¶ adhuc loq̃bãt ¶. s. de adaq̃tione pecoꝝ. ⁊ de revolutiõe lapidis grãdis. ¶ ⁊ ecce rachel veniebat cũ ouib⁹ suis ¶. vt adaq̃ret eas cũ alĩs gregibus alioꝝ pastoꝝ. ¶ Nã ⁊ ipsa gregẽ pascebat ¶. nõ sola ſ3 cõmitata fribus suis minoribꝰq ad eius honestatẽ multũ faciebãt. ¶ quã cũ vidisset ¶. iacob. s. ad eus appropinquãte. ¶ ⁊ sciret ꝓsobrinã suã ¶. s. filiã auunculi eius. s. labã locutus. n. fuit iacob cũ rachel ⁊ cognouerũt se eẽ parẽtib⁹ inter se ꝓpiũcti. ¶ amouit lapidẽ quo putei⁹ claudebaĩ ¶. ⁊ ꝟ fuit cũ adiutorio socioꝝ q̃s in via comites hũerat vt qdã volũt ſ3 nihil ẽ: q: q̃n venit iacob p̃ de bersabee solus veniebat portãs in manu baculũ: vt p3 ¶. 32. c. in baculo meo trãsiui iordanẽ. i. solus cũ baculo meo. Nũc aũt redeo comitatus duab⁹ turmis. Sz magis vr̃ q̃ ꝟ egit adiutorio pastoꝝ: q: oẽs ꝓuenerũt iuxta ꝛmoꝝẽ. ¶ vt adaquaret greges ¶. fuit. n. pp duo. p̃mo amore cõ obrine sue rachel cui ꝓplacere volebat. Scõdo q: sciebat gregẽ illũ ptinere ad labã in cuius reb⁹ sollicitus eẽ volebat q: apud eũ mãsurus erat. Et ista duo declarank in textu. ¶ oscu latus ẽ eã ¶. licitũ erat ei tpe illo: q: cognatus erat osculari illã: nũc aũt viros ml̃eres osculari q̃tũcũq̃ cognatas nõ honestuꝫ iudicak. ¶ Eleuataq̃ voce fleuit ¶. anticipat scriptura nõ ꝟuã ordinẽ rei geste: q: ꝑus iacob cognouit rachelẽ esse cognataꝫ suã deinde eã ex more ꝓsanguineoꝝ osculatus est postea aũt fleuit. Iste fletus in iacob ex teneritudine accidit Quidã. n. sic dispositi sũt vt cuꝫ amore teneros valde hẽant affectus: ⁊ cũ dilectos viderint tanta in p̃cordijs teneritudi ne mutank vt lacrimas sustinere nõ valeãt: ⁊ ille est dulcissimus fletus. Scriptura. n. solũ facit ꝟ mẽtionẽ q̃ iacob fleuit ſ3 credẽdũ ẽ ẽt fleuisse rachel. fere. n. teneriores hñt affectus ideo eis facili⁹ p̃cordia comouenk ſ3 scriptura lacrimas illas nõ recolit: q: forte satis cognitũ esse putauit cũ diceret iacob fleuisse rachel quoq̃ a lacrimis nõ abstinuisse: q: illud min⁹ vr̃ ineẽ ⁊ inest g̃ id qõ magis. s. fleuisse rachel. Judei aũt assignant aliã rõnẽ quare fleuerit. s. q: donaria auri: ⁊ argẽti ad danda nõ habuit vel q: solus ⁊ incomitatus veniebat: ⁊ dicũt q̃ qñ recessit iacob de bersabee visil̃e est q̃ ysaac pr̃ eius miserit eũ cũ bona comitiua ⁊ copia argẽti: ⁊ auri. Dicũt. n. q̃ sicut abrahã misit seruũ suũ elieẽer ad q̃rendũ vxorẽ filio ysaac honorifice cũ camelis decẽ: ⁊ cũ socijs vie: ⁊ cuꝫ vasis aureis: ⁊ argenteis: ⁊ vestibus: vt p3. ẽ. 24. c. ita rõnabilius esset q̃ ysaac filiũ suũ mitteret cũ mãdauisset q̃ accipet vxorẽ de filiab⁹ labã cũ comitiua ⁊ honore. Sz volũt q̃ eliphat p̃mogenitus esau de quo. j. 36. c. insecutus fuit iacob de mãdato pr̃is sui esau cũ multitudine armatoꝝ: ⁊ ꝓphendit eũ: ⁊ nõ occidit ne magna tristitia ex ꝟ seq̃ret ysaac scienti morte iacob: vel q: auũculus su⁹ erat: vel q: eũ aliq̃n iacob puulũ tẽuerat applaudẽs fri suo esau: ſ3 solũ expoliauit illũ auro: ⁊ argẽto: ⁊ tota comitiua: ⁊ solũ eũ abire p̃misit. Jacob aũt cuꝫ eẽt iã lõge voluit redire ne p̃ eius nimis ex malitia filij alteri⁹ ⁊ hui⁹ infortunio turbaret: vel voluit redire ne in uia occideret. Cũ aũt venit ad ꝓsobrinã suam cui iocalia dare voluisset memor sui infelicis euentus nõ habens qd daret ad cordiales lacrimas cõmotus est ¶ Sed ista ſ3 aliquez colorem hẽant ⁊ ea satis apparobꝫ Nicholaus tñ veritate subnixa nõ videnk. ¶ P̃imo: q: iacob missus fuit a p̃e suo ad manendũ cũ laban aliq̃to tpe ⁊ missus fuit vt fugiens: nõ expectabat aũt ad fugientẽ magna comitiua sociatũ ire nec sarcinis aliaꝝ rez. Jtez iacob recessit tacite vt non cognosceret esau quõ g̃ potuit contra eum mittere filium suũ eliphath. ¶ Jtẽ q: si iacob iuisset stipatus caterua nõ potuisset latenter recedere: ⁊ nemine sciente de bersabee: quia talis motus sine cognitione plurium fieri non põt. ¶ Jtem: q: dato q̃ eliphath spoliasset iacob oibus bonis: sed de comitibus eius qd fecit nũquid occidit eos vel p̃misit redire. Manifestũ est q̃ quocũq̃ istoꝝ dato esset in cõueniens: ⁊ contra intentionẽ esau qui nolebat demonstrare iram suã contra iacob viuente patre: vt p3. ẽ. 27. c. Si tñ familiam occidisset sequeret q̃ ysaac postea cognosceret: ⁊ ex ꝟ valde angustiaret vsq̃ ad mortẽ quasi de morte iacob. Si aũt familiã abire p̃misisset redq̃sset illa ad ysaac ex quo valde afflictus fuisset: ⁊ misisset forte ꝓ filio suo iacob. ¶ Jtem ⁊ clarius: q: via iacob directa fuit ꝑ spere sed nõ fuisset prosperata si talia ei accidissent vt de se p3 ergo nõ acciderunt talia antecedẽs patet: q: dixit p̃cedẽti. c. si fuerit deus mecũ: ⁊ custodierit me in via per quã ambulo ⁊ dederit mihi panem ad comedendum: ⁊ vestimentum ad induendũ: ⁊ reuersus fuero prospere ad domum patris mei erit mihi dominus in deum. ¶ Sed sic postea fecit: vt patet .j. 35. c. Ergo videk q̃ in via fuit prosperatus. ¶ Jtem: quia iacob dixit: vt p3. j. 32. c. in baculo meo transiui iordanem istũ .i. solus cuꝫ baculo meo: ⁊ nũc redeo comitatus duabus turmis. ergo pauper: q: se solum habebat. Si autez ibi comitiua sua ⁊ diuitijs auri: ⁊ argenti spoliatus fuisset non habuisset motiuum cõgratulandi q̃ tunc diues esset. ¶ Etiam q: nõ cõcordat hoc prosperitati vie quã deus certissime p̃misit ei. ¶ Sz forte dices q̃ ista reuelatio dei fuit fcã post trãsitũ iordanis postq̃ spoliatus fuerat iacob oĩb⁹ reb⁹ suis: ⁊ tũc vez est q̃ nõ euenit ei aliq̃ infortuniũ post illã reuelatõez ſ3 añ.

¶ Sed

Opinio iudeoꝝ.

Cõfutatio

p̃ma rõ.

2. rõ.

3. rõ.

4ª rõ.

5. rõ.

Rñsio.

F Imprōbō p[a] rō

¶ Sz hoc falsuz est: qz ꝑus fcā fuit diuina reuelatio q̄z transiret iordanē: qz diuina reuelatio fuit fcā in bethel: vt pz ꝑce. c. Bethel aūt in terra ꝓmissiōis ē apō quē locū abrahā fixit tē toria sua olim: vt pz. ē. 12. c. Etiaz qz venictib⁹ de egypto filiꝫ isrl' ꝑ iordanē trāsierūt: z ꝥuerterūt hiericō deiñ ascēderūt: ꝯ hay. z bethel. iordanis aūt in ꝓfinib⁹ terre ꝓmissiōis ē: qz ibi diuidit terra illa ab aliꝫs terris circūiacētib⁹ q̄z tū ad ptē orientalē: vt pz Nu. 34. c. Et si dicas qz Eliphath expoliauit iacob añ quā veniret in bethel z añq̄z trāsiret iordanē: z tūc vexē qz postq̄z dicta fuerūt ei diuina ꝓmissa in bethel sp direct⁹ fuit. Sz z ꝥ ñ ē vīsibile: qz a berſabee vsqz bethel ē vna dieta q̄si vt supꝫ diximꝰ: qō pz inspiciēdo locoz distātiā in li. ō diuisiōe terre sctē: neēe ḡ fuisset qz tūc i ꝓma dieta expoliaret: sz ꝥ nō est credibile: qz cū malū istō fcm fuisz tā ꝓpiquū loco berſabee in quo hitabat ysaac: imediate pueniſſet ad eū cognitōez qō esau valde abhorrebat ne ꝑis odiū z maledictiōez incurreret. Itē si in ꝓma dieta ꝥ ptigisset nō vr qz tā letus iacob in nocte ꝓria diuinā reuelationē accepisset: z vota fudisset: vl' ad minus ēt si dicas eū diuina reuelatiōe letificatū: debuisset in ista reuelatiōe fieri mētio de ꝑce. infortunio ꝓsolādo euz: z dōo illud nihil eē: qz deus daret ei multo maiora: pz ꝥ qz si le ganť dicta ꝓphaz siue in libris historicis siue ꝓphicis repietur qz qñcūq̄z deus alicui ppō aliq̄ bona ꝓmittebat sp faciebat mētionē de ꝑteritis afflictiōib⁹ dicēs illas ꝓas fuisse sāt nūc bona maiora datuꝝ: pz sepiſſime in ysaia: z Jeremia qñ logť ꝯ babylonios vel assyrios: vel ꝯ syriaz: z isrl': z alias gētes inuadētes iudā. Sic ēt cū deꝰ ꝓsolaret iudā ō malo ste rilitatis quod acciderat: ait Johel. 3. c. z desc̄dē faciet ad vos hymbrē matutinū atqz serotinū in ꝑn°: z iplebūt aree frumento: z redūdabūt torcularia vino: z oleo: z reddā vobis āños qs comedit locusta bruchꝰ: z rubigo: z eruca. Dic āt nō ꝓsolať ōs iacob de aliq̄ malo maxie de illo qō valde recās ēt: qz in eadē die fcm: ḡ vr qz nihil tale ptigit. Itē qz. j. 33. c. cū iacob rediret de mesopotamia esau exiuit in occursū eiꝰ ad recipiēdū eū honorifice qō nō feciſſet si talia in eū ꝓmisisset. nō. n. tā tū amorē mōstrasz nec ēt iacob tāti amoris ꝟba ei diceret: qz viderent adulatoria. s. sic vidi vultū tuū q̄si viderē vultū angeli. j. 33. c. Dōm ḡ vr qz iacob solus de ꝑia sua recessit pecunias nullas portās nisi q̄ vie impēsiſ habūdarēt qz aūt fleuerit rones supiores eū induxerūt. s. mētis teneritudo: z amor qz cognatus erat: vel forte qz nō hūit qd daret nō tū dolens aliq̄ sibi ablata. ¶ z indicauit ei J. i. racheli. ¶ qz fr ꝑis eiꝰ esset J. vocāt se iacob frem labā ꝑis rachel: nō qz fr fit sz more hebreī ꝥmonis in q̄ oēs de eadē cognatiōe frēs vocanť: siue sint cōsules siue maiores dūtū nō sint ꝓ lineā rectā: qz illi non vocanť a minoribꝰ frēs sz ꝑes vl' maiores. Iz ipsi maiores aliqñ filios vel alios minores frēs vocent: vt pz. j. 31. c. vbi labā z iacob vocauerūt filios suos frēs suos. Nō est iste ordo rei gestę q̄ ponit: qz ꝓ cognouit iacob qz rachel ꝓsobrina eius ēt añq̄z vellet eā osculari. Qz cū vir sctūs z honestus esset nō desiderasset puellā decorā cui nihil attinebat osculari: qz inhonestū valde ēt: z nō solū ꝥ imo ēt ipsa rachel puella vē cūda: z in moribꝰ valde instructa nō suscepiſſet osculū nisi ꝓ us cognosceret an cognatꝰ ille ēt: cuiꝰ honeste oscula recipe posset. ¶ at illa festinās nūciauit ꝑi suo J. qz forte ꝑ suus manebat ibidē i pascuis qō inuiť cū dz. j. qz labā ꝓplexus iacob duxit eū in domū suā. q. d. qz qñ osculatus fuit eū nō erāt in ciuitate in domo sua: sz manebat in pascuis: z ꝥ forte erat potissima cā q̄re rachel honeste ambulabat in pascuis apud alios pastores: qz exñte ibi ꝑe suo sine aliq̄ criminis suspitione maneret. ¶ cucurrit ei obuiā J. ex magna letitia. gaudebat enī videť semē sororis sue: qz sic impēcatꝰ fuerat ipe: z oēs aliq̄ cognati. ē. 24. c. dicentes soror nra es crescas in milia. ¶ z in

D Ruere in oscula qd

oscula ruēs: ruere in oscula ē cū ipetu osculari qō ptinet ad diligētes se q a magnis tpibꝰ se mutuo nō videruūt: qz ibi ipetus amoris: z gaudiū excedētis osculari leuiť nō finit quēad modū in illis q sepius ex vrbano amore se leniter: z delicate osculanť qō indicat ibi passionē nō intercidē amoris ¶. duxit eū in domū suā J. qz tūc erāt in pascuis: sz vt festū faceret letitie de aduētu iacob: iō duxit eū in ciuitatē ad domū suā. ¶ au

I Due cause itineris ipsi us iacob.

ditis causis itineris J. q̄ due erāt ꝓncipal'r. s. odiū fris: z 2ª vt accipet vxorē de filiabꝰ labā. ¶ os meū z caro mea es J. ꝥm illos q ponūt fuisse iacob in via expoliatū qō sup ipobauim⁹ est sensus: sz venias vacuus mihi nulla vtilitatez apportās: qz tū os meuz: z caro mea es. i. qz es meꝰ ꝓsanguineus: z sic ambo de eodē sanguine z carne. s. descēdētes a carne: z sanguine thare in quo ꝓma istoz ideptitas: z imediatioz erat. Recipiā te libēter. Uel al'r: qz iacob exponēs sui itineris cās dixit se ad accipiēdū vxorē de filiabꝰ labā venire. Rñdit labā ¶ os meū: z caro es. i. qz es meus ꝓsanguineꝰ magis volo tibi dare aliquā de filiabꝰ meis q̄z alteri viro: qz hoies tūc libētius dabāt filias suas viris de cognatione sua q̄z alteris. Dic ponit 2ᵐ. s. laboriosuz obsequz: ¶ z postq̄z expleti sūt dies mēsis vnius. ¶ in isto mēse fuiuit iacob labā z nihil de ꝑcio ꝓuētū fuit: qz in illo mēse ꝓbauit labā ꝙersatione iacob z diligētia in ope cōmisso sibi: cū aūt cognouit eū virz industriū in cura pastorali voluit ꝓuenire vt nō recederet ab eo z vt libētiꝰ ipsi labā fuiret. ¶ nūqd qz fr meus es gratis fuies mihi J. q. nō est rōnabile qz ēt si sis de cognatōe mea ꝓp ꝥ fuias mihi gratis. i. sine retributiōe vel ꝑcio. ¶ dic qd mercedis accipies volebat labā ꝓplacē iacob vt diligēs eēt circa rez suaz custodia: z meliorationē. iō dedit ei electionē in mercede. ¶ qd mercedis accipies. i. quā mercedē vis accipe. nō dz legi ꝓ modū interrogātis ō eo qō postea ptingeret: qz nesciebat iacob qd in futuꝝ accepturus eēt cū nōdū ꝙētū eēt nec aliqs euz de ꝥ interrogaret: sz labā ingrebat ō volūtate eius. s. qd velz accipe z ꝥ q̄rebat: qz volebat eiꝰ placē. ¶ hēbat vo filias duas J. Hoc ponit: qz iacob petiť vnā de istis ꝓ mercede ei dari ¶ sz lia lipis erat oculis J. i. liposis z ē lipis ablti casus sic dicimus hō pulcher pedibꝰ ex vi ꝓpetatis. in hebreo dī. ¶ qz lia ocl'os teneros hēbat J. s. qz ocli eiꝰ ex teneritudine eoz ml'rū plorabāt z sic videbať liposa eē. Multi. n. hoies sūt q oculos ita teneros hñt qz a colorib⁹ fortib⁹ vt a magna albedine pz nō pñt z si aliq̄diu patiāť effundūt lacrimas: z iō isti videť sp lugētes qō valde cāt deformitatē maxie in ml'ribꝰ. iō pōit ista macula ad notādū q̄re iacob magis elegerit rachel q̄z lia cū maior eēt lia: z ceteris paribꝰ debuisset eā accipe: qz maiores filie ꝓ maritari dērent: z ꝥ fuit quo se defendit labā a iacob qñ in nocte nuptiaz tradidit ei claz liā ꝓ rachele. ¶ Rachel decora facie J. qz vultū elegātē hēbat vinido: z suaui colore optiq̄z lineamētis dispositū: z vēusto aspectu. i. pulchro q. d. nō solū in facie decora erat in q̄ ꝓncipal'r ꝓsistit pulchritudo: sz ēt in toto corpe hñs oia mēbra z staturā ꝓportionatā iuxta mēsurā foīe muliebris. De lia aūt dicūt iudei qz ipsa teneros oculos hēbat ex ptinuo fletu: qz timebat qz esau filio rebecce traderēť in vxorē: iō ssplorabat z motiuū ē: qz labā z rebecca erāt frēs z rebecca hēbat duos filios: z laban duas filias: videbať ḡ rōnabil'r qz maior filiꝰ rebecce maiori filie labā z minor filiꝰ minori filie mrimonial'r copulari dēbāt. s. esau lie: z iacob rachel. Sz ista friuola z ridicula sūt: qz lia nō cognoscebat esau: nec forte eū vnq̄z noiari audierat. maxime qz dato qz eū audisz noiari multi ānī erāt a qbꝰ ꝯerat mrimoᵐ esau: qz erāt ānī q̄si. 40. cū iacob eēt ānoz q̄si. 80. cū accepit in vxorē rachel de q̄. j. dicēť sz ꝓitatē iacob erat ānoz. 84. qñ accepit vxorē: nā vxorē accepit ad ꝓsumādū mrimoniū septē ānis postq̄z venit in mesopotamiā: vt pz h: sz in mesopotamiā venit qñ erat ānoz. 77. vt declarauim⁹. ē. 27. c. ḡ 84. ānoz erat qñ accepit vxorē. Uidet ḡ ex ꝥ qz añ natiuitatē lie vel q̄si accepit esau vxorē: qz nō eēt tūc lia ānoz. 40. in tā magna. n. etate nō māsisset imaritata. Dōm ḡ qz lipitudo lie nālis ei erat: z nō ex fletu. ¶ quā diligēs iacob J. s. rachelē Sz forte diceť qz iacob peccauit in ꝥ qz pp pulchritudinē ꝯ xit: q. n. ꝯhibit pp pulchritudinē nō plē intēdit: sz explēdā libidinē: velle aūt explere libidinē vitiū ē. Rñdeť qz iacob licite desiderauit pulchritudinē: ē. n. pulchritudo donū dei q̄ddaz nāl'r datū quo aliq̄ mō vti bñ possumꝰ frui aūt nō. Jō rndent aliq qz dicere iacob accepisse ꝓiugē pp pulchritudinē intell'r dupl'r vl' vt li pp denoīet cāz finalē vel motiuā. Si āt noiet cāz finalē illicitū valde ē: qz tūc nō intēdit ples sz pulchritudo q̄ē puū bom ad fruēdū ea libidiose: z cū ꝥ quertať fruitio ad bom creatū magna abusio z puersio ordinis est iō pctm. ¶ Si aūt dicat cāz motiuā: siue ipulsiuā q̄ reducit ad efficiētē nō dicūt ēē malū. Sed nō videť mihi sic dōm qz quocūqz mō ipm mrimoᵐ fiat nisi pp plē ꝓcreādā: vel vt cohibeat i moderata libido terminata rl'is mrimōialib⁹ ne hō sine vxore exñs intra se vrať: z ad illicitā libidinē occasio deť de quo apls. ꝑ. ad corin. 7. c. melius ē nubere quā vri: z ibidē vnusqsqz vxorē suā hēat pp fornicationē. s. euitādam: illicite fit sz magis illicite qñ cā illicita ē finalis q̄z reducta ad efficiētē. ¶ Nullus honeste ad ꝯhēdū mrimoᵐ moueri ꝓt nisi dupl'r videtur

K Tpe iacob libēti⁹ boies filias dabāt affinibus q̄z alteri.

L opio iudeoꝝ

M obiectio

N Rñsio

O Jacob accepit se iugē ꝓpter pulchritudinē intell'r dupl'r.

P Lōsur⁹

Lōsur⁹

Uidetur ḡ dom q aliud eſt ꝯhere mr̃imom pp pulchritudinẽ: vel ꝯhere cũ iſta vl iſta mr̃e pp pulchritudinẽ. Nullus.n. honeſte ad ꝯhendũ mr̃imoniũ moueri põt niſi dupl̃r. ſ. vel vt plẽ hẽat vel vt ſe a malo cohibeat. ſ. ne in vetitas libidines icidat cũ licitã nõ hũerit. Alie aũt cãe ꝯhendi vel finales vel motiue illicite ſũt. Sz q aliq determinet ſe ad iſtã vel ad illã mulierẽ vt cũ illa ꝯhat mr̃imom nullũ illicitũ importat. v.g. ponat q aliq nũc deliberat quẽ ſtatũ vite aſſumet: ꝛ forte tũc dicit volo mr̃imom ꝯhere q: potero hẽre pulchrã vxorẽ: ꝛ delectabor cũ ea: iſte valde illicit⁹ finis eſt: vel ſi dicat volo ꝯhere mr̃imom ꝛ gignã ꝓlez ꝛ ẽt delectabor carnal̃r ita q ꝓles ſit ibi cã potior: delectatio aũt ſit cã ſcõaria ꝛ nõ finalis: ſz motiua ẽt illicitũ ẽ. Si tñ ille ingrẽs de ꝓditione ſtatus dixit ſe velle ꝯhere mr̃imom vt plẽ gigneret: deinde ingrens vxorem determinauit ſe magis ad hãc q̃ ad illã: q: pulchrior erat ſ nõ eſt illicitũ: cã aũt diuerſitatis q: in ſupiori q̃n in mr̃imo⁹ q̃rit̃ pulchritudo intendit malũ: vel p̃ vel ſecũdario: q̃n aũt 2º vult iſtã vel illã vxorẽ pp pulchritudinẽ nõ intẽdit delectatio p ſe p̃mario nec ſecũdario: ſz p accñs. ſ. vt excuſans a malo: q: iſte accipit vxorẽ pulchrã nõ vt magis delectet: ſz vt hñs eã magis ꝓtentus ſit ꝛ incitet ad q̃rẽdũ ꝓcubitũ adulterinũ. Jacob aũt ſic egit q: nõ iunxit mr̃imom pp pulchritudinẽ: q: iã intẽdebat ꝯhere mr̃imom ſolũ pp plẽ. ſ. vt ꝓlerent in eo p̃miſſiones. ſ. q in⁹ ſeie ſuo bñdicerent oẽs gentes. ¶ Ex ḡs aũt patz leuiter ſolutio ad obiecta. ⌊ Seruiã tibi p rachele filia tua ſeptẽ ãnis ⌋. Dixit iſta iacob: q: viris accipiẽtibus vxores ꝓſuetudo erat dare donationẽ pp nuptias: ꝛ q: iacob in terra illa nihil hẽbat q̃ daret poſito q ſciret ad ſe bonoꝛ p̃noꝛ: medietatẽ ſpectare noluit dare iſta loco donationis pp nuptias: ſz nõ ſolũ accipiendo vxorẽ iacob ipam vxorẽ nudã accipe dẽbat: ſz ẽt vxorẽ cũ dote. Sz in ꝟ grauauit laban iacob q: cũ debuiſſet ei dare rachelẽ vel liã nõ ſolũ eas dare dẽbat: ſz ẽt dotes eaꝛ ſz nihil dedit coegitq; magis p aliq̃li ſba ad ſuſtentãda onera mr̃imoniũ maiori vltra tpe ſuire. ſ. 7. annis p̃ter ãnos quibus finierat p filiab⁹. j. ſeq. c. ꝛ in ꝟ ẽt laban grauauit filias ſuas p̃ter grauamẽ iacob: q: p̃ tradens nuptui filiaz ſuã dz ei dare dotẽ ad ſuſtẽtanda onera mr̃imoniũ ſi hz vñ: laban ãt diues valde nihil dedit filiabus ſuis p dote ſed vendidit eas iacob p ſuitio. i4. ãnoꝛ ꝛ iõ filie laban ꝙrebant̃ de p̃re ſuo pp hoc: vt pz. j. zi. c. dicẽtis nũqd hẽmus reſidui qcq̃ in facultatibus: ꝛ hr̃ditate domus p̃ris nr̃i: nõne q̃ alienas reputauit nos ꝛ vendidit comeditq; p̃ciũ nr̃m. Sz deus tulit opes p̃ris nr̃i ꝛ nobis eas tradidit: ꝛ liberis nr̃is. ⌊ Meli⁹ẽ vt dem eã tibi q̃ alteri viro ⌋. q: tu es de cognatione mea ex traneis aũt nõ libẽter filias ſuas dabant: q: non erat tantus amoꝛ viciſſiz ꝛ afligebant̃ vxores. Et ꝟ pz: q: q̃n laban ꝛ iacob inierũt iuram ꝛ pactũ in terra galaad laban ꝓiurauit iacob ne vnq̃ affligeret filias eius nec induceret ſup eas alias vxores: vt pz. j. zi. c. ⌊ Mane apud me ⌋. fuiendo in ope paſtorali: q: n. in ꝟ iacob induſtrius vir erat rogabat eũ laban pſuadendo vt maneret cũ eo. ⌊ ꝛ videbant̃ illi pauci dies p̃ amoꝛis magnitudine ⌋. iſte amoꝛ fuit caſtus nõ excedẽs metas mr̃imoniũ nec vt frueret pulchritudine ſed q: pulchritudo incitauerat eũ: ꝛ boni mores ad accipiẽdũ rachelẽ magis q̃ liã ꝛ multũ ꝓtentus erat eaz hñs. Sz dicet aliquis q iſte amoꝛ fuit inordinatus: q: ita ardens erat: q: uidebant̃ tanti dies pauci p̃ amoꝛis magnitudine ꝛ cõiter dicũt ſcti doctores q uehemẽs amatoꝛ uxoris in ꝑa uxore adulter eſt. Rñ deꝛ q nimietas amoꝛis ſiue magnus ardoꝛ ſtat dupl̃r: quia aut amatoꝛ nimius uxoris p̃poſit illã deo. ſ. intẽdens frui delectatione uxoria: ꝛ ad hoc totus tendit: ꝛ tũc ueꝛ eſt q nimius amatoꝛ uxoris in ꝑa uxore adulter eſt: q: puertit ordinẽ diligẽdi fruẽdo utibili: ꝛ utendo fruibili q̃ mutatio ſine crimine nũq̃ eſt. Nã diligere uxorẽ licitũ ualde eſt q: ſic mãdauit apl̃s ad ephe. 5. c. ſ. uiri diligite uxores ur̃as ſicut xp̃s dilexit eccleſiã: ꝛ poſt ꝟ uiri diligite uxores ur̃as ſicut coꝛpa ur̃a: diligere ẽt pentes ꝛ filios eſt de bonis ꝛ pulchris: atq; eligibilibus ſm nam: ut dicit Ariſt. 7. ethi. ꝛ in hoc q aliq̃s amat iſta nõ peccat: ſz in qbuſdã ſupabũdãtib⁹. nã aliq̃s põt illicite amare filios. ſ. ut tantũ amet q p̃ponat amoꝛi eoꝛum amoꝛi dei ꝛ cõqueraꝛ de deo pp aliqua mala inflicta illis ut ponit p⁹ exẽm ſi q̃s pp filios ꝓtemnat deos quẽadmodum Niobe: uel ſi aliq̃s tantũ amet p̃iem q excedat uolens ei in oibus ꝓplacere: ſic dicit ibi p⁹ ô quodã uiro q dicebaꝛ ſatyrus ab amoꝛe p̃is cognoſcatus philopater: tantũ. n. amabat q uidebaꝛ diſipe. Si ḡ iſti moraliꝛ uident excedere q̃to magis in ꝓpatione ad illud ſũmũ bonũ fruibile reſpectu cuius ſtat dirigere amorẽ uel puertere in ꝟ q eũ magis aut minus amamus quã alias res. Nã cũ ſit in maxio gradu bonoꝛ ex nã ſua eſt maxie diligibile. Si aũt aliq̃s amet aliquã reꝛ magis q̃ dz puertit oꝛdinẽ nãlẽ bonoꝛ q eſt uti fruẽdo: ꝛ frui utibili: in quo ois pcti radix ꝓſiſtit. Sic ḡ ſi uir p̃ponat amorẽ uxoris amori dei. Si tñ uir diligat ardẽter uxorẽ. j. tñ metas mr̃imoniũ. ſ. q nõ p̃ponat amorẽ ei⁹ amori dei. ſ. q ſi ipſa nõ eſſet uxoꝛ eius ẽt ſi eẽt ita pulchra ſicut eſt ipſe nõ eligeret cognoſcere eam carnal̃r talis amoꝛ ẽt ſi ſit ardens nõ eſt pctm̃ mortale: q: nõ uariaꝛ oꝛdo ſz eſt quoddã ueniale pctm̃ qđ aug. ꝓputat inter illa q̃ apl̃s noiat. ſ. lignũ fenũ ꝛ ſtipulã ut p⁹ p magiſtruz ſniaꝛ li. 4. di. 24. q: apl̃s in ḡs dat indulgẽtiã ut p⁹ p. ad corin. 7. c. ꝛ iõ dicit aug. q pctm̃ qđ alias eẽt mortale efficiaꝛ ueniale pp bonum coniugale: ut p⁹ p magiſtruz ſententiaꝛ lib. 4. di. 27.

Qũo dz hic q uidebãt dies iſti pauci p̃ amoris magnitudie A Qõ. II.

Sed q̃rit̃ quo dicit ꝟ q uidebant̃ dies iſti pauci p̃ amoris magnitudine. imo dẽrent multi dies uideri: q: ſpes q̃ differt̃ affligit aiam: ut p⁹ ꝓuerb. 13. c. amanti. n. nulla mora pua eſt: q: cũ amoꝛ ſit uinculũ unitiuũ iungens amantem amato ꝛ q̃libz mora eos inuitos ꝛenitentesq; diſtrahit ois mora eis odioſa erit. P⁹. n. in amãtibus. Si. n. aliq̃s amore eſtuauerit ſi cupita foꝛa caruerit pauliſp deſiccabit̃ ꝛ potẽtes infirmitates in eo inducent̃ ut dicunt medici de quadam paſſione q̃ uocat̃ amoꝛ hereos cãta ex apꝑhẽſione certe foꝛme cui⁹ remedia uide p eos ꝛ p Ouid. in li. de remedio amoris. Rñdet magr̃ in hiſtoria ſcholaſtica: q ꝟ nõ dr̃ q uidebãtur illi parui dies ſz pauci: q: deſiderãti aio ẽt ipſa uelocitas tarda eſt. Sz dr̃ pauci q: uidebaꝛ ei q reꝛ tã amabilẽ pauco p̃cio emiſſet: pl̃ibus. n. ãnis fuiuiſſet p ea p⁹ q̃ ea caruiſſz uel ut uult Hieronymus accipiũt dies p labore ipſoꝛ dieꝛ: q: ls dies multi uiderent̃ tñ laboꝛ quẽ tollerare debebat paucus laboꝛ uidebaꝛ. Uel dom clarius ꝛ in radice q iſtos dies expectare iacob ſatis duꝛ erat: ſed tñ adhuc nõ exiſtimabat hunc laborẽ tanto bono eq̃lẽ eſſe: q: ẽt ſi dictũ fuiſſet Jacob q ſeruiret ãnis. 15. p rachel ſeruiret ẽt amplius tanto amore: honeſto tñ tenebaꝛ. Nullus. n. laboꝛ magnus uidet amãti: ignes nõ timet: niues ſpnit: gladiꝛ ſe opponit: ꝛ oia picula ſibi grata reputat dũ tñ ꝓſeq̃t amatũ ut ponit ſeneca tragedia. 4. q̃ dr̃ hipolytus cũ phedra flagrãs amore hipolytuz vbis teneris logt̃ ad eũ dices in carmine. 4. Me uel ſoꝛoꝛez hipolyte uel famulã uoca. famulãq; potius oẽ ſeruitiũ feraz: nõ me p altas ire ſi iubeas niues pigeat gelatis ingredi pinꝺi iugis. Nõ ſi p ignes ire ꝛ infeſta agmina. Cunctis pataz enſibus pectus dare. Mandata recipe ſceptra me famulam accipe. Te impia regere me decet iuſſa exeq. Muliebꝛe non eſt regna tutari p̃iis. Tu q iuuente floꝛe p̃mo uiges. Ciues p̃ino fortis impio rege. Sinu receptam ſupplicẽ ac fuã rege miſerere uidue. Eſt amoꝛ ad oia audaꝛ: ut ait Ouid. metha. li. 4. tractans de pyramo ꝛ Tiſbe. Eſt. n. amoꝛ fortis ut hẽt canticoꝛ. 8. c. fortis eſt ut moꝛs dilectio: ꝛ dura ut infernus emulatio: lãpades eius lãpades ignis aq̃ multe nõ poterũt extinguere eã. Jõ oꝛpheus q oia ſupans deos cantibus uicerat amoꝛez uincere nõ potuit: ut p⁹ p̃ma tragedia ſenece q̃ dr̃ hercules furens carmine immites potuit flectere cantib⁹ umbraꝛ dños ꝛ uoce ſupplici. De ꝟ ẽt de ꝓſola. li. 3. Metro felix q potuit tanta. n. amoris uiuacitas ꝛ uulnerandi ptãs eſt ut ab antiqs ſagittas ꝛ ungulas hꝛe diceret: de quo Seneca tragedia. 4. q̃ dr̃ hipolyt⁹ ait carie. Diua nõ mitti gñata ponto quã uocat matreꝛ geminus cupido. Nulla paꝛ iſti puero p oꝛbẽ ſpgit effuſas agilis ſagittas: tela quã certa iaculaꝛ arcu. Nõ hz latã data plaga frõtẽ: mouet hic eſtus iuuenũ feroces. Cõcitat flãmas ſenibuſq; feſſis. Dixitq; ad labã. ⌊ Da mihi uxorẽ meã ⌋. ꝟ dixit iacob p̃tãſitis ſeptẽ ãnis qbus ex pacto p⁹ rachel fuiuerat: ⌊ q: iã tp̃s eſt expletuz ⌋. ſ. qđ tecũ pepigi. ⌊ ut ingrediar ad eã ⌋. ſ. ad ꝓſumãdum matrimonium carnal̃r ad p⁹olem ꝓcreandam. A Qõ. III.

¶ Utrum iacob cõtraxerit cũ rachele a p̃ncipio. 7. annoꝛ p verba de p̃ti vel mãſerit contractus p ſeruitium futuruz. B Quoꝛũdã rñſio ad q̃ ſitũ qõnis

Sed In ꝟ dubiũ eſt vtrũ iacob ꝯxiſſet a p̃ncipio illoꝛ ſeptẽ ãnoꝛ cũ rachel p verba de p̃ti vel ſi manebat ꝯctus futurus poſt ſeruitiũ. ¶ Et dicet aliq̃s forte q nõ

fuerit

p° rō

fuerit mr̄imo^m fctm̄ p ꝟba de p̄nti vsq; ad ꝓpletū fuitiū ⁊ vr̄ rō: q; si imediate ꝓxissent p ꝟba ō p̄nti cū p ℔ efficeret rachel vxo; iacob qn̄cūq; vellet petere ab ea debitū teneret dare: ⁊ cognosceret eā carnal'r: ſz ℔ erat ꝓ intētionē labā: q; nolebat q; accederet ad eā carnal'r vsquequo ꝓplerent septez āni: vt sollicite laboraret spectās tātū bo^m. añs pz q; vir ñ hz ptātē corpis sui: ſz mr̄: ⁊ mr̄ nō hz ptātē corpis sui ſz vir: vt pz p̄. ad corin. 7. c. ¶ Rñdeť q; a p̄ncipio ꝓuētiōis fuitꝫ fuit ꝓctū mr̄imo^m p ꝟba de p̄nti: ſz suspēsa fuit ꝓsumatio p carnalē copulā ex volūtate labā vsq; ad annos septē in q̄bus maneret rachel sub ptāte labā ⁊ nihil posset ei p̄cipe iacob nec q̄tum ad ꝓiugalē copulā nec q̄tū ad alia obsequa donec ei traderet a p̄re post septē ānos: ⁊ ℔ fecit labā vt diligēti^o se hꝫet circa res suas spectādo tantū bo^m qō nō fecisset si imediate potit^o fuisset bono desiderato. ¶ Et pz ℔ q; dicit in lr̄a q; iacob dixit ad labā ꝓpletis ānis septem da mihi vxorē meā: sed vxor nūq; est aliq; nec vocat̄ nisi q̄ mr̄imo^o ducta est p ꝟba de p̄nti iō rachel iā erat ducta p ꝟba de p̄nti. ¶ Nō poterat tñ accedere ad eā iacob vsquequo ꝓplerēť septē āni: q; sic quētū fuerat. ¶ Ad ar^m rñdeť q; hz p ꝓsensuz mr̄imonialē effecta fuisset rachel vxor iacob tñ nō poterat accedere ad eā: q; ipse sibi illud interdixerat ex pacto. pōt. n. qlibz iuri suo spōte abrenunciare: nec valet si arguas q; iacob hēbat ius in rachel ⁊ ptātē: g̃ poterat cognoscere eaz carnal'r qn̄cūq; vellet. Quia hz iacob hꝫet ius vel ptātē istud tñ ius vel ptās ligata erat. iō nō hēbat executionē eius: ⁊ si forte iacob cognouisset rachelē illo tpe intermedio peccauisset mortal'r: q; nō hēbat ptātē in exercitio cognoscēdi eā: hz hꝫet ptātē q̄tuz ad hitū. Sicut sacerdos q recipit claues ligādi ⁊ soluēdi in ordinatiōe sua q̄tū ad hitum siue ptātē: ſz nō q̄tū ad exercitiū: q; nō distribuit ei mā in quā exercere possit si audiat ꝓfessionē absolueret in casu tñ peccat mortal'r i faciēdo: q; se intromittit in vetitū. ¶ Si aūt nō interceſſisset istud pactū quocūq; tpe post ꝓctū mr̄imonꝫ p ꝟba de p̄nti posset exigere debitū: ⁊ nō peccaret cognoscēdo eā carnal'r: ſz q; vxor teneat̄ soluere debitū viro petēti magnā dūā hz. Q; si tale pactū intercedat de nō cōmiscēdo carnal'r vsq; tantū tps ēt viro petēdo debitū non teneť ipsa reddere: q; nō petit debitū cū in illo tpe ptās petēdi debituz sit ligata siue suspēsa: ⁊ sic m̄r nō dz reddere tāq; debitū cū nullo^o debeat̄. Si aūt mr̄imo^m sit ꝓctū p verba de p̄nti viro petēte debitū quocūq; tpe petat pōt sine pctō reddere non tñ teneť sub p̄cepto reddere donec eccl'ie solēnitas sit ꝓpleta. ſ. bñdictiōes ⁊ publice nuptie vt teneant̄ vt vir: ⁊ vxor: ⁊ nō vt ꝓcubinarꝫ. ¶ Si aūt tota solēnitas eccl'ie cōpleta sit: ⁊ nuptie viro petēte debitū feia teneť reddē q̄ncūq; petat: ⁊ eꝫ si feia petat a viro nec est ibi pctm̄ aliq̄ in q̄tum hmōi. ¶ Sz ponamus q; iacob stāte pacto: ⁊ nōduz ꝓpleto fuitio cognouisset rachelē hz mortal'r peccasz tñ filꝫ inde geniti legitimi iudicarenť: q; vex mr̄imo^m interceſſerat: q; non solū ℔ immo si aliqs ꝓcubinā hūerit ex qua suscepit filios illi sūt illegitimi. Si tñ ꝓbat mr̄imo^m cū illa cōcubina sua filꝫ q; ante illegitimi erāt virtute mr̄imonꝫ legitimi efficiūť: vt pz ex̄ q filꝫ sūt legitimi in. c. tanta est vis. ⌊ Q; tps est. ⌋ hebrei al'r introducūt istā lr̄am. ſ. q; iacob petebat vxorē suā: q; tps erat. i. q; tps ad gñandū aptū inerat ei: ⁊ si modicū spectasz effectus fuisset senex ⁊ impotēs ad gignēdū. Et ℔: q; sciebat iacob reꝛomissiones fctās abrahe de multiplicitate ꝓlis in scie suo ꝓlēdas. Sic. n. fuerat ei reuelatū: vt pz p̄ce. c. ⁊ q; ℔ futuꝝ erat p gñationē iacob: ipse aūt videbat q; tps gignendi paulisp trāsibat sup eū: ⁊ deserebat: ⁊ ℔ q; erat. 84. ānoꝝ iō tps erat vt dareť ei vxor ne si forte dareť ei vxor post modi cū iā gignere nō posset. Ista rō iudeoꝝ hz vera cuncta suppo nat ipsa tñ inepta ē: ⁊ imptinēs: q; dato q; iacob efficeret senex ⁊ recederet ab eo tps gignēdi si tñ pactū ō fuiēdo ꝓpletū nō fuisset nullo^o ista rō induceret labā vt daret ei vxorem suā: iō supior expositio quā lr̄a ponit verior ⁊ ptinentior est. Q; tñ dr̄ q; iacob. 84. ānoꝝ erat q̄n petiuit vxorē a labā verū est: q; sic pz: q; q̄n iacob descēdit in egypto regsit^o a pharaone quot ānoꝝ eēt rñdit se esse. 130. ānoꝝ: vt pz. j. 47. c. q̄n aūt petiuit vxorem a labā vsq; ad tps quo natus fuit ioseph trāsierūt āni septē. Q; ioseph fuit natus in fine scōi septēnarꝫ q̄n seruiuit iacob p vxoribus suis ⁊ voluit recedere: vt pz j. 31. c. sed postea detentus fuit adhuc. 6. ānis q̄bus fuuit p gregibus. ioseph aūt erat ānoꝝ. 30. q̄n stetit in ꝓspectu pharaonis: vt pz. j. 41. c. ab eo aūt tpe vsquequo descēdit iacob in egyptū fluxerūt āni nouē. ſ. āni. 7. fertilitatis quoꝝ ꝑmus incepit q̄n stetit ioseph cora pharaone: ⁊ duo āni sterilitatis: vt pz. j. 45. c. colligit: ⁊ in alīs. Si g̃ ꝓiungant isti āni. ſ. septez ⁊ 30. 7. 9. facient. 46. q fluxerunt a tpe quo iacob petiuit sibi dari vxorē suā rachelē vsquequo descēdit in egyptū q si subtrahant a. 130. quos hūit in descēsu in egyptū manebunt āni 84. quos hēbat q̄n petiuit rachelē sibi dari: ⁊ data fuit Lia. Satis aūt nota est ista ꝓa subtrahēdo ānos istos q ꝓutāť a tota sūma ānoꝝ iacob. ⌊ q vocatis. ⌋ ponit ꝓsensus labā videlicet. n. q iustū peteret nec hēbat colorē ad repugnādū cōcessit qđ petebat: ſz voluit fraudare eū: ⁊ ad hoc libētius assensit ⁊ imediate ne p̄mis ꝟbis eius nō ꝓsentiret iacob aliquaz fraudem postea machinari posset intercidere ⁊ cauisset diligentius. ⌊ vocatis multis amicoꝝ turbis. ⌋ q; laban potēs erat: ⁊ multos amicos: ⁊ familiares hēbat. ⌊ ad quiuiuz ⌋. ſ. ad solēniçandū nuptias vt publice traderet filia sua viro ne q̄si ꝓcubina reputaret: ⁊ q̄tū ad hoc hz de substantia mr̄imonꝫ non sit solēnitas nuptialis magna tñ honestas est ⁊ vtilitas rei publice ne filꝫ reputenť degeneres: ſz cognoscanť legitimi ab adulterinis. ⌊ ⁊ vespe. ⌋. ſ. tpe quo tradi solet noua spōsa in cubiculū spōsi vbi iā mr̄imo^m cōsumādū est. ⌊ Introduxit ad eū ⌋. ſ. p tenebras ad vitādū verecūdiā spōsoꝝ: q; ꝑmo nubētes adhuc verecūdāť. In quo ꝓditiōis nr̄e miseria designat̄: q; ipm q; nāl'r maxie ꝓcupiscimus erubescimus. vñ tullius li. 2. de nā deoꝝ ait oia recte fcā in lucē collocari volunt hoc aūt recte factū. i. actus ꝓiugalis de quo ibi loq̄t cuz sciri velit videri nō vult. Si. n. clara luce lia fuisset introducta iacob vidisset que nō erat: ⁊ nō recepisset eam nō tñ cognouit eam vsq; mane.

¶ Quō ꝓsensit lia introduci ad iacob cū nō esset vxor.

Sed dicas quō lia ꝓsensit itroduci ad iacob cū ipsa nō fuisz mr̄imonial'r copulata ipsi. Rñdeť q; valde vr̄ lia ℔ obediēs p̄ri exponēs totū bo^m suū piculo. Maximū enim bonū puellaꝝ ꝑm hoium existimationē est virgines eē. ſz lia ℔ ponebat in piculo: q; lia cognita a iacob pderet virginitatē: ⁊ q; ipsa nō erat ei tradita p ꝓsensum mr̄imonialē: iō poterat post iacob rōnabil'r eā nō recipe: ⁊ sic mansisset ipsa deluſa. ſ. virginitate pdita: ⁊ inupta oia ista subibat lia obediēs mādato p̄ris vel forte ꝓfissa fuit se accipiēdā: q; in terra illa erat ꝓsuetudo nūq; filias mioꝛes tradi maritis donec tradanť maiores vt postea dixit labā gñō suo iacob. Fecit aūt ℔ labā nō vt impleret ꝓsuetudinē terre: ſz illa se ꝓsuetudine defenderet: ſz vt detineret iacob cogēdo eū itez fuire p rachele cū āni elapsi ꝓputarenť iā ipsi lie: ⁊ in ℔ valde multiplicabat̄ domus laban: vt pz. j. 31. c. vbi dixit iacob ad laban bene dixit tibi dñs ad introitum meum.

¶ Nūqd peccauit laban introducēdo liam pro rachele.

Sed q̄rit nūqd peccauerit labā introducēdo liā p rachele. Dicet aliqs forte q; non: q; qđ lege fit iuste fit: ꝓsuetudo aūt legis locū obtinet: ⁊ optia legū interꝑs dr̄ cū lex deficit: vt pz ex̄ de ꝓsue. in. c. cū dilect^o. Cū g̃ ꝓsuetudo eēt in terra illa q; p maritarēť maiores q̄s minores: iō potuit fultus hac ꝓsuetudine introducere liā loco rachelis. Rñdeť q; labā peccauit faciēdo ℔. Et p̄: q; dato q; aliqd valuisz ista ꝓsuetudo q̄ nihil valet: vt. j. dicet: tñ nō excusabat̄ labā: q; finis q̄ est potissima circūstātia in moralib^o magis variat spēm actus: ⁊ bonitatē vel malitiā q̄s alie ita q; a diuersis finibus neče est eē diuersitatē spēꝛ actus: ſz iste labā introduxit liaz nō ptextu ꝓsuetudinis ſz vt detineret iacob vt sup̄ dctm̄ fuit g̃ peccabat: q; malus finis erat. Sed adhuc dicet aliqs q; labā nō dicebat vex allegās talē ꝓsuetudinē: ſz ipse faciebat ℔ vt rñderet cōqōni iacob. Rñdeť q; falsū ē: q; in terra illa tal' ꝓsuetudo erat: q; alias nō ausus fuisset laban publice se tal'r defendere q; mēdacij imediate redargueret publice. Itē peccauit labā: q; coegit filiā suā adulterari: adulteriū aūt vitiuz magnū ē. Fuerūt. n. ℔ multe grauitates b^o actus. ¶ P̄mo. n. fuit stupruz q; virginē tradidit illicite deflorandā. ¶ 2°. fuit adulteriū nō q̄tū ad ipaz liā q̄ nulli tradita fuerat: ſz q̄tū ad iacob q si volūtarie eā cognouisz adulter fuisset: ⁊ sic laban adulterij occasionē ingrebat sic dās filiā. Itē fuit crimē pelli cat^o: q; fecit labā liā eē pellicē sororis sue rachelis q̄ ve ꝓpr̄ erat iacob. Fuit ēt incestus: q; filiā suā coegit carnal'r cognosci ab illo cui attinebat i ꝑmo affinitatis gradu. ſ. q; iacob rachelē sororē Lie in vxorē accepat. ¶ Hec oia patent: q; ois concubitus q sine matrimonij federe fit illicitus est: sed iste

actus

p° ℥ Introducti o lr̄e ſm hebreos.

Cōfut°

Rñsio doctoris.

Ad rōnem

A Q. iii. B Rñsio ad q̄stiū q̄nis

A Q. v. B Rñsio ad q̄stiū q̄nis. p. rō.

C Obo D Rñsio 2. ratio.

E Fuerūt mlte grauitates b° actus. Prima. Secūda Tertia Quarta

actus sic fuit: qz inter iacob z lia nullū mrimoniū: vel despō
satio p ỽba de pnti: vel de futuro itercesserat: necesse ergo fu
it actū istū illicitū fuisse. ¶ Ad arm. de cōsuetudine. ¶ Rñ
deť q nō poterat se tueri laban a pctō pretextu ꝓsuetudinis:
qz talis nō est dicēda cōsuetudo sed potius corruptela nulla
eni cōsuetudo introduci pt cōtra ius nāle vt ꝑz in decretis di.
9. qz ꝯ ius nāle nō ꝑscribiť. Sed nō fornicari vel nō coire si
ne federe mrimoniali ē de iure nāli cū sit in ꝑceptis decalogi
q̄ sunt de iure nāli: ergo cōtra hoc ꝑscribi nō poterat. Et ista
cōsuetudo magni tpis pctm̄ nō tolleret sed augmētaret: sic
eni dr q diuturnitas tpis pctm̄ nō minuit sz augmētat quia
tāto sūt grauiora pcta quāto diutius infelicē aīaz detinēt al
ligata: vt ꝑz exī de cōsuetudine. c. cū tāto. ¶ Itē lz eēt ista cō
suetudo quā allegat laban nō tñ erat eodē mō quo ipse vole
bat ea vti et eā applicare: qz verū est q in terra illius pr⁹ da
banť maiores nuptui q̄s minores. s. q pmo desponsabanť: z
deinde viris tradebanť. ¶ Sed nō erat cōsuetudo q si ali
qñ minor ante maiorē mrimoniū ꝯheret q introduceret ma
ior ante minorē: z hoc voluit laban agere: z hoc ꝑz qz si con
suetudo fuisset eo mō quo laban dicebat nō introduxisset ad
iacob liā latēter sed publice videte iacob z dato q ipse nollet
cōpelleret per ꝓsuetudinē terre illius: sz nō fuit cōfissus in lz
labā sed magis in fraude sua g̃ nō erat taliter ꝓsuetudo posi
ta. ¶ Itē peccauit valde laban in hoc q priuabat iacob iure
suo: z in hoc q deludebat eū dans vxorē nō suā: z in hoc q
quātū in ipo erat inducebat iacob ad fornicationē immo vez
adulteriū: z oēs alias criminis grauitates supra enarratas:
qz sic ad eas inducebat laban liā ita inducebat iacob.

¶ Nunqd lia in hoc peccauit mortaliter.

Sed q̄rit nunqd peccauit mortal'r in hoc forte aliqs di
cet q nō: qz fecit lz obediēs pri lz total'r fieri impe
rāti: nec ipa iudicauit vtrū malū vel bonū eēt cū pr mādauis
set. ¶ Rñdeť q lia mortal'r peccauit ꝓsentiēdo itroire ad Ja
cob qz sciebat se volūtarie stuprū pati: z pellicē sororis fieri: z
dare iacob cām adulteriū hec oīa sciebat lia magna scelera eē.
Nec sufficiebat patris iussio: qz qñ act⁹ est total'r illicit⁹ q nul
lo mō obediēdo licit⁹ fieri pōt obediēdū nō ē quicūq̄ sit mā
dās. Nā cū obediētia pēna sit ex duob⁹ aut ex debito q̄ obli
gamur aut ex amore quo ei aligamur nullū eoꝝ hic iterueni
re potuit. Nā cū pr aliqd ꝯ deū mādet ꝑceptū suū nō est obli
gatoriū: cū maioris ptātis sit de⁹ q ꝯriū mādat: nō etiā debe
mus hoc facere ex amore: qz i amore pris ad filios aut filiorū
ad priz ptingit eē suphabūdātiam si filius pp prez repugnet
deo aut pr pp filiū vt ait Phus in. 7. ethi. s. q filiū dās amor
est. Si qs pp filios repugnet ad deos quēadmodū niobe. sic
est etiā filg pp pres trāsgredianť ꝑcepta dei veri. ¶ Et dato
q voluisset pr liam fustigare nisi ad iacob itroiret debuit ipa
magis oia mala pati q̄s malo ꝓsentire vt ꝑz in decret. 32. q. 5.
c. ita ne: z exī qđ vi aut met⁹ cā in. c. sacris: nec ē incōueniens
dicē liā mortal'r peccauisse: qz adhuc nullū gradū pfectiōis:
vite attigerat: z lz nō pōt tolli totaliter qn ipsa mortal'r pec
cauerit minorabať tñ culpa ex mādato pris: qz forte lia crede
bat in oi casu pri eē obediendū: etiā desideriū cōcipiēdi a scō
viro qz ipa sciebat iacob viruz scm: iō desiderabat valde fieri
eius vxorē z maxime: qz expectabat pmissiones fcās ad Abra
ham cōplēdas in seie iacob: iō desiderauit ei iungi vt piter in
suo seie cōpleret. ⌊ dans ancillā filie noie zelphā. ⌋ istā dabat
laban in familiā filie sue ne dña sine ancilla eēt: z nō dedit eā
in vxorē iacob: qz magnū ꝓiudiciū fecisset filie inducēdo sup
eā aliā vxorē qđ laban valde abhorrebat. Et ex hoc soluit rō
q̄rūdā dicētiū q valde iustā cām hūerit rachel dādo ancillaz
suā balaā in vxorē iacob: qz prius dedit liā sz falsuz ē: qz lia ac
cepit zelphā in ancillā tñ nō dedit eā in vxorē iacob donec ra
chel dedit balā: nō g̃ ōdit labā zelphā in vxorē iacob sz in an
cillā lie: z iō ꝓiurauit iacob dicēs q nūq̄ affligēt filias suas
vl'a's vxores supducēt vt ꝑz. j. 31. c. Sz postea iacob accepit
istā ācillā i vxorē ad petitionē vxoris sue vt ꝑz. j. sequē. capi.

¶ Cur Jacob accepit tot vxores.

Sed q̄rit q̄re Jacob tot vxores accepit cū pr ei⁹ solam
rebeccā accepit. ¶ Rñdeť de ysaac q̄re vnicā ac
cepit vxorē dictū fuit. ō. 25. c. q aūt Jacob pres vxores acce
perit qdā culpāt dicētes eū fecisse ꝯ ius nāle: qz a pn⁹ cuz de
us mrimoniū instituit vnicā vnico tradidit: z nō pres vni.
¶ Aug. rndet spūs sci istinctu lz fuisse fcm vñ qđ de se illici
tum erat spūs sci dictamine z dispēsatiōe licitū efficiebať: vñ
dicit Aug. disputās p igēti crie obiciunť iacob. 4. vxores sz
qđ mos erat crimē nō erat. Nūc aūt qz mos nō ē crimen est.
¶ Et ꝓbat: qz oē pctm̄ aut fit ꝯ nām: aut ꝯ morē: aut ꝯ legē
nō fuit ꝯ nām: qz nō accepit plures vxores desiderio lasciuiē
di sz desiderio pliē gignēdi quā vberius ex multis q̄s ex vna
susciperet. Nec cōtra morē: qz tūc tpis sic fiebat. Nec ꝯ ce
ptū: qz tūc nulla lege hoc ꝓhibebať. Nūc aūt legibus z mori
bus hoc nō licz q duo si qs cōtempserit etiā si trīmodo cā p
lis gignēde vtať pluribꝰ feminis peccat z humanā violat so
cietatem transgrediendo legem: z mores qui ꝓpter huma
nam societatem conseruandam inuenti sunt.

¶ Utrum. Si nunc quis ducat plures vxores desiderio gi
gnēdi plures filios peccaret cōtra naturam.

Sed queres si aliqs nūc duceret pres vxores solo ōsi
derio gignēdi pres filios vtrū peccaret ꝯ naturā
¶ Rñdeť q peccare ꝯ nām stat tripl'r: vno⁰ vocať peccatuz
ꝯ nām. i. ꝯ spēm vl' itētionē nāe: z hoc mō sodomiticū viciuz
vocať ꝯ nām: qz ē ꝯ itētionē nāe cū nā solū itroduxerit coitū
ad gñationē: sz i mutatiōe sodomitica ipole est gignē: qz va
sa virilia repugnāt etiā: qz nā fecit vir de spē agētis: femina z
aūt de spē paciēt q aūt mutet hoc ꝯ nāz est. ¶ Scdo mō dr
ꝯ nām. i. ꝯ ordinē nāe qñ nō ꝓformamur ordini: z intētiōi na
ture: nā. n. nō igeniauit coitū ad delectari: sed ad gignē. Si g̃
aliqs cū q̄ nō dz fornicer vt delectet z nō vt gignat aliq mō
ꝯ nām ē. ¶ Tertio mō ē ꝯ nām. i. ꝯ modū nāe: ē aūt modus
nāe vt vnica sit vni⁹. De istis trib⁹ modis duo sūt idispēsabi
les: qz sp mali sūt. tertiꝰ aūt dispēsabil' ē: qz rectū finē cōpatiť
secū: iō in scis pziarchis ex dispēsatione licuit. ¶ Et lz b sint
ỽa fm Aug. adhuc tñ al'r ꝓt rñderi ex alia radice: z dōm ē q
Jacob vnicā vxorē intēdebat accipe: z hāc solā p ỽba de pnti
despōsauit. s. solā rachel deide aūt fraudulenť z ꝓter ei⁹ itē
tionē subintroducta fuit lia quā carnal'r cognouit putās eē
rachel. Et deide postq̄ clara luce cognouit eā eē liā lz nō eēt
vxor eius qz tñ abstulerat ỽginitatē eius reputās eē iniustū
sic eā illusa abicere accepit in vxorē: nec alia accepisset nisi qz
fidē dederat racheli z eā p ỽba de ꝓsenti despōsauerat: coge
bať g̃ sic duas hre vxores vnā ad quā cōpellebat mrimonia
lis ꝯct⁹ necitať aliā quā suadebat pietas: deinde cū lia pare
re desisset adhuc ōsiderio plis stimlata rogauit iacob vt an
cillā eius in vxorē accipet vt lia ex ipa filios suscipet: z b rur
sus iacob acceptauit vt vxorē molestā nō redderet. Fecit eniz
hoc exēplo abrahe q ad pces sarre agar ancillā sarre accepit
vxorē vt ꝑz. ō. 16. c. ¶ Sz si bigamia aliquid culpe de se hret
minus culpabil' abrahā eēt q̄s iacob z min⁹ sarra q̄s lia: quia
sarra iuste ancillā suā abrahe in vxorē tradidit cū ipa cōcipē
nō posset: z abrahā licite suscipit vt ex ea pliē gigneret quaz
ex sarra gignere nō poterat. Jacob aūt z lia iam. 4. filios su
sceperāt q̄re cām'ita licitā nō hēbāt. Sz qz bigamia pziarchis
licebat desiderio mltiplicādi ppl'm dei nō peccauerūt Jacob:
z lia supinducēdo zelphā. Deide aduenit rachel q̄ ppa vxor
erat ex necessitate mrimonialis ꝯct⁹: q̄ cū ꝓcipe nō posset vo
luit ex ancilla ballā cōceptū accipe vt ꝑz sequē. c. Nec. n. iusti
orē cāz hūit quā soror sua. pmo: qz soror pmo tradidit ancil
lā in vxorē: poterat g̃ ipsa tradē aliā ancillā in vxorē vt qdaz
volūt sz falsū est qz rachel p tradidit vt ꝑz. c. sequē. decipiunť
aūt isti: qz pr pmo dedit ancillā lie quā racheli: cā aūt sequēs
vera est z sufficit pbare intētū. ¶ Itē qz lia liberos genuerat
q̄ttuor cū ōdit ancillā in vxorē viro suo: sed rachel mulier ad
huc genuerat. Jacob g̃ vnā noluit sz q̄ttuor accepit: oib⁹ tem
perate vsus est nullā imoderate dilexit: nō itelligas istū fuis
se ordinē in accipiēdo: qz pmo liā accepit claz deinde post se
ptē dies accepit rachelē vt ꝑz. j. cū dr iple hebdomadā huius
copule: postea cū rachel videret parere sororē suā: z se nō: de
dit viro suo ancillā suā ballā quā iacob accepit vt non mole
stam redderet eā: post hoc cū lia desisset parere post. 4. filios
genitos dedit imitatione sororis sue ancillā suā zelphā i vxo
rem viro suo quā z accipe debuit: z accepit: iste ordo magis
j. declarabiť. ⌊ ad quā. ⌋ scz liā. ⌊ cū ex more fuisset ingressus ⌋
i. eo mō quo spōsi solent accedere ad spōsas suas. Et in b in
nuit q iacob nullā fraudē suspicat⁹ est sz putauit ad se intro
ducta rachelē. ⌊ facto mane vidit liam. ⌋ qz in nocte per tene
bras videre non potuit: z ideo si cum ea que non erat vxor
sua coiuit nō peccauit: qz verisimr eā credidit eē vxorē suā: qz
non poterat suspicari fraudez.

¶ Quō potest fuit qđ Jacob non cognosceret hāc eē liam.

Sed

Pctm̄ com
mittiť tripli
citer.

D

A
Q. ō. VIII.

Rñsio ad q̄
situ qōnis.
B

p modo
Scdo mō

Tertio mō

C
Alia rñsio

ad pmā
p̄ncm

Q. VI.
B
rñsio ad
q̄situz q̄
stionis.

ad scdaz
p̄ncm

A
Q. VII.
B
rñsio ad
q̄situz q̄
stionis.
C

A Q.ō.IX. B Rñsio ad q̄ sitū q̄nis ꝑ3 ioseph̄ū.

Sed q̄rit quō Jacob nō cognouit eē liā eā que ad eū introducta fuit: q: aut: in voce: aut i tactu: aut alias cognoscere potuerit cū septē ānis habitauit cū eis: z poterat satis distinguere iter vnā z aliā. ¶ Rñdeť q̄ ꝑm Joseph̄ū illa nocte iacob ebrius erat: q: forte ex solēnitate nūptiarū gaudēs multū de vino assumpserat: z sic non cognouit q̄ nā eēt q̄ ad eū introducta est: sīc loth ꝑ ebrietatē filias defloruit quaꝝ tñ nullā q̄ ect agnouit. ¶ Sed ꝫ nō vr ꝓuenienter dcm̄ q: oēs doctores conant excusare iacob ab oi culpa huiꝰ act⁹. Sed si dicamus q̄ ebrius erat nō erit totalr excusabilis cū ꝑ ebrietatē ipe sibi occasionē tribuet: nō agnoscēdi: sīc diximus de loth. ā. 19. c. q̄ a q̄dā parte culpe excusať nō tñ tota liter. ¶ Alij volūt q̄ in illa nocte nō tetigit eā Jacob in quo magna laus eius oñdiť: q: volebat vt scūs vir ꝓrius oꝛonibꝰ vacare vt legit de thobia iunioꝛe q̄ cū accepisset sarrā filiam Raguelis in vxoꝛē nō accessit ad eā donec tres noctes transirēt vt ꝑ3 thobi. 8. c. dixit. n. thobias ad sarrā. Surge deꝑcemur Deū in his tribꝰ noctibus: filij. n. scōꝝ sumus: nec possumus ita iungi sicut gētes q̄ ignoꝛāt deū. Ex quo innuiť q̄ viri sci nō accedebāt ad vxoꝛes suas ꝑma nocte: z sic nō cognouit eā tactu alias. n. cognouisset eā. ¶ Sed ꝫ falsū est: q: iacob nō cognouisset eā carnaliter nisi fuisset deceptꝰ: nec habuisset occasionē reclamādi ꝙ laban sīc seq̄nti die reclamauit re integra exīte. ¶ Jtē: q: cū iacob nō ꝓfisset mrimoniū cum lia ꝑ verba de ꝑsenti: nec etiā spōsalia per vba de futuro: z tē nō cognouisset eā nō erat aliq̄ cā q̄re eā accipet in vxoꝛē cuz liā aliā hēret: z maxime q: iacob nō diligebat liā q: lippis oculis erat: vt ꝑ3. ā. solū g̃ suscepit eaz ex pietate ne ipsa deluſa maneret v̄ginitate ꝑdita: z inupta: z q: ꝫ aliq̄ťr crudele videbať iacob accepit eā in vxoꝛē post. Et q̄ñ arguis de thobia q̄ filij scōꝝ nō accederēt ꝑma nocte ad vxoꝛes. ¶ Rñdetur q̄ hoc nō erat ꝓsuetū ante nec aliqs vir bonꝰ fecerat z ꝑ3: q: cū thobias iunioꝛ filiꝰ viri iusti eēt ex cōsuetudine: ista nō accessisset ad vxoꝛē ꝑmis tribꝰ noctibꝰ etiā si nullus eū monuisset sed falsū est: nō. n. fecit hoc ex ꝓsuetudine scōꝝ ꝫ ex speciali mādato angeli comitātis: vt ꝑ3 thob. 6. c. z iō q̄ñ thobie ꝑi ma nocte sarra tradita ē nō accessit ad ipaz: q: vt dī ibi in lra recoꝛdatꝰ fuit v̄boꝝ angeli: vt ꝑ3 tho. 8. c. z hoc fuit spāl'r factū in thobia ne si ipse ꝑma nocte ad sarrā accederet forte eiꝰ pulchritudinē stimulatꝰ magis ꝓp delectationē quā ꝓp ꝓlez tāgeret: z sic demō q̄ alios viros sarre occiderat eū occideret vt ꝑ3 tho. 6. ca. z q̄ñ dixit thobias sarre filij scōꝝ sumus: nec possumus ita cōiūgi sīc gētes q̄ ignoꝛāt deū nō dicit hoc q: viri sci ꝫ facerēt ꝙ q: viris scis ꝓueniēs hoc erat vt distingueręnť a gētibꝰ ignoꝛātibꝰ dicunť in alīs aūt viris scis ante thobiā iunioꝛē ꝫ nō eēt dr̄ia in tpe cognoscēdi vxoꝛes: erat tamē dr̄ia in affectu quo cognoscebāt eas: q: nō ad libidinē sed ad ꝓlē: gētes aūt ad libidinē. ¶ Dōm ergo q̄ iacob cognouit liam illa nocte ꝫ nō agnouit eā in voce: vel tactu. Nō in voce q: puelle v̄ecūde q̄ moꝛibꝰ istructe sūt ꝓ verecūdia loq nō audēt accedētes ad hoiem incognitū: maxie fuit hoc in lia que monita fuerat nō loq ne agnoscereť: etiā nō cognouit eaz in tactu in q̄ maxime laudať iacob: q: nō q̄stuit in vxoꝛe sua blādicias meretricias ad ꝓuocādā maioꝛē delectationē in qbus erat tota cura gētiliū: de qb⁹ Ouidius i fine. ꝫ. li. de arte amādi vilissima mťra recitauit ꝫ solū vsus fuit tactibꝰ honeśt] sufficiētibꝰ ad ꝓlē z nō ad cāndā libidinē.

D rñsio, doc.

¶ Cur lia mane nō fugit ne cognosceretur.

A Q.ō.X. B Rñsio ad q̄ sitū q̄nis.

Sed querit quare facto mane lia nō recessit ne agnoscereť: cū ꝓ totā noctez agnita nō fuerit. ¶ Rñdeť q̄ ꝫ lia noluerit agnosci ꝓ noctem ne anteq̄ꝫ carnalr cognoscereť a iacob expelleret tanq̄ꝫ nō vxoꝛ voluit tñ mane fcō agnosci q̄ lia eēt iō nō fugit ꝓ tenebꝛas nō habuisset intētuz: q: iacob nō videꝛ quā cognouisset putauisset se cognoscere Rachel vxoꝛē suā z post ꝫ diceret laban liaz cognitam a iacob debere eius vxoꝛē fieri negaret iacob: z maneret lia coꝛrupta z inupta. ¶ Nūc aūt q: vidit in mane Jacob Liaz eē quā cognouerat ꝫ ꝑmo doluit de fraude fcā: tñ post pietate cōmot⁹ eā accepit vxoꝛē ne lia deluſa maneret. ¶ Et si dicas peccauit in ꝫ iacob: q: nō adhibuit diligētiā: quā debuit q̄rēdo vtrū cuz sua vxoꝛe coiret. ¶ Rñdeť q̄ non peccauit: q: ñ tenebať hic aliq̄ diligētiā facē nec poťat: q: casus iste inopinabilis erat: z in talib⁹ nō regritur magna perscrutatio.

L Quoꝛūdaz opinio

L Obō D Rñsio

¶ Utrū ꝓ talē cognitionē carnalē lia sit facta vxoꝛ iacob.

Sed Adhuc q̄rit vtrū ꝑ istā cognitionē carnalē Lia fcā fuerit vxoꝛ Jacob. ¶ Rñdeť q̄ nō: q: solus cōsensus mutuꝰ est q̄ causat mrimoniū. Copula aūt carnalis sine ꝓsensu: z cū ceteris solēnitatibꝰ de mrimonio nihil causat vt ꝑ3 exī de spōsalibꝰ in. c. tua nos: z i. c. cū locū eo. titu. z i de cretis. 27. dī. 2. c. sufficiat. Lū aūt in ista copula non habuerit Jacob aliquē ꝓsensuz in eā: q: putabat cognoscere vxoꝛē suā rachel nō potuit facere ista copula eos vir: z vxoꝛē. Etiā dato q̄ iacob aliquē ꝑsupposset vel forte liā eē agnouisset z voluisset eā vt vxoꝛē cognoscere nō tñ ꝓp hoc vxoꝛ eius erat: qa requirebat ꝓsensus vtriusq̄: lia aūt nō accedebat ad iacob tā quā ad vir suū: q: sciebat nulla mrimonialia federa iter eos fuisse: z sic nō cognoscebať vt a viro ꝫ spectabat aliquē euētum fraudis sue. ¶ Et dato amplⁱ q̄ iacob cōsentiret in eā vt in vxoꝛē z lia in iacob vt in vir: nō tñ efficiebať ꝓ hoc mrimoniū. Quia mrimoniū nō solū regrit duaꝝ ꝓsonaꝝ legitimaꝝ ꝓsensum: ꝫ etiā mutuū cōsensus: mutuus dī quando vni cōstat q̄ alius consentit in eum z econtra alteri constat aliam consentire in eū. hoc nō erat in iacob z lia: de ꝫ aūt iura sunt vulgaria exī de spōsalibꝰ per totū: z ibi in. c. cū ioānes z in. c. tua nos. Potuisset aūt eē mrimoniū: saltē interꝑretatiuū fictiōe iuris si iacob despōsasset liaz per vba de futuro dicens ego te accipiā in vxoꝛē: z post eaz carnalr cognouisset. Sed nec talia spōsalia iter iacob z liā interceſſerant cū eā iacob nō diligeret. ¶ Dōm g̃ q̄ postq̄ꝫ iacob cognouit eā carnaliter misertꝰ illius ne sic deluſa maneret accepit eā in vxorem: z ibi fuit mutuus ꝓsensus ambox. [Quid ē hoc q̄ō facere voluisti] .i. quā fraudē vel nocumētū voluisti mihi facere. ¶ Quare ꝑposuisti mihi.] idest q̄re fraudasti me introducēdo liaz ꝓ rachel. Imponere: ē falsa crimina alicui apponere vel eū decipere. [nō ē in loco nr̄o ꝓsuetudinis.] idest nō est de ꝓsuetudine. [vt minoꝛes ante tradam⁹ ad nuptias.] Quia in ꝫ vr̄ maioꝛibꝰ q̄dā ꝑiudiciū fieri. Et ꝫ labā istā cōsuetudinē ad defensionē suā allegaret nō faciebat vt ꝓsuetudinē ipleret ꝫ vt iacob in suo seruitio detineret cogēdo eū alios septē ānis fuire ꝓ alia: vel forte: q: lia erat lippis oculis. nec faciliter inueniret aliquē virū bonū qui eā vellet sibi cōiugio copulare. ¶ Et sciendū q̄ ꝫ talis ꝓsuetudo esset in terra illa de copulādo ꝑmo maioꝛes quā minoꝛes nō tñ ꝑ illū modum ꝫ vt nesciēte viro itroduceret alia q̄ mrimonialiter nō fuerat accepta: z tolleret illa q̄ ex mrimonio debebať: iō q: labā eam q̄ nō fuerat mrimonialiter data nec saltē ꝓ vba de futuro despōsata nō cābať aliq̄ō ius ei dato q̄ staret consuetudo quā allegabat. Nā illa nō poterat tollere ius nāle ꝑm q̄ō est mrimoniū vt ꝑ3. ff. de iustitia z iure. l. ꝑma: z ista de iure nāli z ciuili z gētiū. §. i. Cōtra ius aūt nāle ꝑscribi nō pōt vt ꝑ3 in decret. di. 9. ꝓ totam distin. ista g̃ cōsuetudo nō poterat tollere ius nāle. Sed lia nō erat vxoꝛ iacob: q: non interceſſerat cōsensus q ꝑm nām regrit ad causandū mrimonium: nec poterat tollere eā q̄ erat legitima vxoꝛ. s. rachelē q: fuerat ei mrimonialr copulata ꝫ nōdū carnalr cognita. ¶ Jtē ꝫ consuetudo staret nō poterat labā se iuuare de ea q: egerat ꝓtra eam in tradēdo filiā suā minoꝛē rachelē in vxoꝛem iacob imediate vt venit sc̄z post vnū mēseꝛ cū nōdū sciret leges spāles patrie maxime: q: vir pastoral' erat hitans in agris: z modicum in ciuitate ꝙersans vt posset scire tales leges. ¶ Rustici aūt excusanť ab ignoꝛātia iuris vt ꝑ3. C. de iuris: z facti ignoꝛātia. l. 2. z. l. cū qs. Laban aūt egerat ꝙ hāc cōsuetudinē que erat q̄si lex in ꝑia illa ꝫ nō eēt scripta: nā multe gentes hñt ius nō scriptū vt ꝑ3 instituta de iure nāli: z ciuili z gentium. §. z nō inelegāter: nā lacedemonij vt ibi dī leges nō habebant ꝫ in sola memoꝛia retinebāt: qui aūt ꝙ legē agit non dꝫ per eā iuuari q: frustra legis auxiliū inuocat q committit in legē vt ꝑ3 exī de imunitate ecclesiaꝝ z cimiterioꝝ. c. imunitatē. Nihil g̃ militabat ista cōsuetudo terre illi⁹ ꝙ iacob: nec per eā factū laban defendi poterat. Allegauit tñ eā Laban tā q̄ꝫ quēdā coloꝛē ne totaliť videreť iniuste fecisse itroducendo ad eū liā. [Imple ebdomadā dieꝝ huiꝰ copule.] hebdomada dieꝝ dī septē dieꝝ spaciū aut tꝑs: z ponit hebdomada dierū ad dr̄iaz hebdomadaꝝ ānoꝝ q: sepe sacra scriptura hebdomadas annoꝝ vocat vt ꝑ3 Leui. 25. c. vbi ponunť septem hebdomade annoꝝ faciētes annos. 49. q sufficiebāt ad iubileū vno addito: z Dani. 9. c. ponunť. 70. hebdomade annorum. ¶ Et iō dicit Hiero. q̄ errāt illi qui dicūt post hebdomadam annoꝝ rachel copulatā fuisse iacob, s. q̄ ꝑmo seruiret ia

cob alios

A Q.XI. Rñsio ad q̄sitū q̄nis B

L Rustici excusať ab ignoꝛātia iuris.

Notan

cob alios septē ānos: z i fine illoꝝ darek ei Rachel qō qdā tenuerūt sz lra eos reꝑhēdit z ps ex ls qa Jacob fuiuit labā ānis. 20. vt ps. j. 31. c. 14. ānis ꝓ filiab⁹ z. 6. ꝓ gregib⁹. sz i fine 14. ānoꝝ qb⁹ fuierat ꝓ vxoꝛib⁹ voluit reuerti ad trā suam z tūc nat⁹ erat ioseph fili⁹ rachel z dan z neptalin filij bale ancille rachelis. vt ps seq̄n. c. qz nato ioseph voluit redīr iacob ꝙ vr̄ ꝙ ante finē. 2. septem ānoꝝ accepit iacob racheles. s. i ꝓncipio. ¶ Et si dicas ꝙ tps in quo genit⁹ fuit Joseph fili⁹ Rachel z Dan. z neptalin filij Bale ꝓputaꝝ i tpe q̄ fuiuit ia cob ꝓ gregib⁹. s. i. 6. ānis: z sic manebit ꝙ iacob accepit Rachelē p⁹. 2. ānos. 28. s. post ebdomodā ānoꝝ. ¶ Sz falsū ē qz vt hr̄. c. sequenti. cū finiuisset iacob fuitiū suum ꝓ vxoꝛib⁹ nato ioseph voluit reuerti: z p⁹ ad p̄ces labā detēt⁹ fuit: z fecerūt pactū ꝙ fuiret ei ꝓ gregib⁹: z fuiuit ei. .6. annis dixit āt ls labā ꝙ ꝓsumaret ls ebdomadā diex̄ i hac copula: qz volebat facē nuptias cōpletas filie sue lie. ¶ Cōplete āt nuptie fz illō tps erāt vt ꝓplerē ebdomada z ab ls inoleuit cō suetudo iter hebꝛeos ꝙ nuptie celebꝛenr̄ septē dieb⁹ z sic hē tur iudi. 14. ꝺ nuptꝫs sansoniś ꝙ durauerūt septē dieb⁹. ac qeuit placito ⁊ i. iacob cōsensit isti pacto vl' cōdictioni. Et trāsacta ebdomada. ⁊ i q̄ celebꝛabātur nuptie lie. ¶ Rachel duxit vxoꝛē ⁊ s. ꝓsumādo mr̄imoniū ꝓ copulā: qz iā rachel ab ipo ꝓ vba ꝺ psenti fuerat i vxoꝛē accepta vt. s. declarauimus. seruū Balā ꝺderat. qa cū iste eēnt feie diuites z potētes ñ erat honestū eas solas manere: iō decuit eis ancillas dari: z cuilz eaꝝ vna ancilla data ē: qa Lia hūit zelphā: z rachel hūit balā ācillā vt ps tādēq̄ potit⁹ optatis nuptijs ⁊ q. qa valde desideraꝛat iacob nuptias Rachelis amoꝛē tn̄ i tra limites mr̄imōij sp oꝛdinādo ad ꝓlē. amoꝛē seq̄ntis ⁊ s. Rachel. ꝓꝛi ꝓtulit ⁊ i. Lie: qz ls lia post ꝯctū mr̄io⁹ dilexerit in illa ebdomada nuptiaꝝ tn̄ postq̄ potitus fuit Rachele despexit lia vt ps imediate. Seruiēs apꝺ eū alijs septem ānis. ⁊ ꝓ q̄libz filiaꝝ labā fuiuit iacob septē ānis z q̄tū ad ls fuerūt eq̄les ille due filie q̄tū ad laboꝛē iacob non tn̄ q̄tū ad amoꝛē qa fuiuisz iacob. 20. ānis vt ñ careret Rachele: z ñ fuiuisz ꝓ lia trib⁹ ānis nisi ex pacto z fraude pꝛio sic fieri decuisz ps qz dr̄ supꝝ ꝙ videbanr̄ dies illi pauci qb⁹ fuiuit ꝓ Rachel p̄ amoꝛis magnitudie. ¶ Uidēs aūt dñs. ⁊ exp̄mit scriptura q̄rtum. s. fructū ꝓiugū. i. plē. ¶ Et ponuntur duo. ¶ Pꝛio fruct⁹ ex lia. ¶ 2⁹ fruct⁹ ex Rachel. c. sequenti ⁊ vidēs aūt ds. ⁊ Respicit. n. de⁹ mi ꝙs: erat. n. lya bōi ai feia i cui⁹ semie de⁹ voluit cōplere ꝓmissiōes z nō i seie Rachel qō ps: qz xp̄s fuit ꝺ seie iuda ꝑm carnē vt ps math. i. c. iudas tn̄ fili⁹ fuit lie vt ps. j. i lra despiciebaꝝ tn̄: qz soꝛoꝛ ei⁹ pulchꝛi oꝛ ex q̄ lia angustiabaꝝ itra se sz libenr̄ tolerabat. ¶ Patet n. ꝙ magne ꝺtutis indiciū erat ꝙ lia q̄ maioꝛ erat: z magis honoꝛari ꝺbebat hēret eūdē vir̄ cū soꝛoꝛe sua: z magis diligēr̄ soꝛoꝛ a viro: z ipa sine ꝓtētionib⁹: z clamoꝛib⁹ tolleraret qz vr̄ ꝙ sz ꝓsuetudinē aliaꝝ feiaꝝ mlt̄ debuisz eē molesta soꝛoꝛi sue sz nō erat. de⁹ q̄ vides humilitatē: z afflictionē ei⁹ dedit ei. q̄ttuoꝛ filios qz q̄ttuoꝛ ignominias paciebaꝝ. s. qz a deo abiecta videbaꝝ. ab oīb⁹ neglecta a soꝛoꝛe cōtēpta a viro suo exīnea. ꝙ despicēt lia. ⁊ q̄tū ad honoꝛes qa magis honoꝛabat iacob Rachelē z foꝛte q̄tū ad redditionē debiti: qz raro accedebat ad lyā sz magis ad Rachel z foꝛte ꝺ hoc p̄t i telligi id qō dixit lia Racheli. j. 30. c. nōne tibi parū ē ꝙ p̄ri pueris vir̄ meū nisi z mādragoꝛas filij mei abstuleris. Nā ls iacob oꝛdinauerit iter vxoꝛes suas tpa reddendi ꝺbitū cui libet tn̄ foꝛte i ꝓncip⁹ nuptiaꝝ magis cōmoꝛabaꝝ Racheli q̄ alijs. ꝺ hoc. j. sequē. c. ⁊ apuit vulua ei⁹ ⁊ i. dedit matrici eius disp̄nē ad gignēdū. nō aūt loqtur ꝺ aptione claustroꝝ: qz claustra virginalia iam apta fuerant cū a iacob sepe cognita fuisset sz ga nihil talis aptio ꝓdest nisi ꝓlis effect⁹ sequatur nūquā apta vulua dr̄ quousq̄ i matrice disp̄situs sit ad gignendū. Soꝛoꝛe sterili ꝑmanēte. ⁊ vt lia equaret Racheli. s. ꝙ illō quo excedebat Rachel lia in pulchꝛitudine excederet lia Rachelē in fecunditate. ¶ Si aūt Rachel tā fecūda fuisz sicut lia semp lia fuisz despecta cū totū bonū i Rachele simul repireꝛ. ⁊ q̄ cōceptū genuit filiū ⁊ i. q̄ cōcepit: z genuit filiū. ⁊ z vocauit nomē eius Ruben. ꝺr̄ Ruben in hebꝛeo q̄si reuben. i. fili⁹ visiōis: qz vt. j. sequr̄ vidit deus afflictionē meā. ⁊ vidit de⁹ hūilitatē meā ⁊ i. q̄ꝺ humiliata fuerā a viro meo: z soꝛoꝛe mea pōt hic humilitas duo signare. ¶ Uno mō hūilitas ꝙ sit ꝺtus fz quā aliqs se ipm subīcit: z despicit z hoc satis fuit i lia: quia cū ipa eēt maioꝛ deberet

Ruben hebꝛaice quid

humilitas dupliciter

ꝓio mō

ꝑesse soꝛoꝛi sue fz sbiecta tacebat: z tunc erit sensus: qz dñs vidit ꝙ bono coꝛde me humiliaui dñs mihi dedit filiū: z i ls me exaltauit. ¶ Alio mō accipiť hūilitas. i. despectio passiua cū quis aliū subīcit: z despicit z tūc ē sensus ꝙ qz de⁹ vidit ꝙ vir su⁹: z soꝛoꝛ sua humiliauerūt eā despiciēdo eaz dedit ei filiū ne sp ab eis despiceretur. ⁊ Nunc amabit me vir me⁹ ⁊ : añ cōceptū lie nō videbaꝝ repiri aliq̄ ꝺ bonū in ea: iō despiciebat eā vir suus. Nūc aūt qz cōcepit sciebat ꝙ vir su⁹ diligēt eam. Rō qz totū desideriū: z finis viri sui erat ꝓles i qua cōplereꝝ diuina repꝛomissio. Et iō: qz ista ꝓles repiebat i lia neēe erat ꝙ diligeret a viro suo. Quia audiuit de⁹ qūo oēs me cōtēnebant dicētes eē mirabilē z turpē. ⁊ dedit ct ⁊ i. insup. ⁊ istū mihi ⁊ i. istū 2ᵐ filiū vt iam nō ꝓtēnar sz ꝓpter fecūditatē ab oīb⁹ felix reputer. ⁊ vocauitq̄ nom̄ eius symeon ⁊ i. exauditio. s. qz audiuit dñs hr̄i me cōtēptui. ⁊ ¶ Lon cepit. 3⁹. s. q̄ tertia miseriā. s. qa a viro suo aliena reputabatur. ⁊ Nūc copulabitur mihi vir meus. ⁊ qz añ magis amās rachelē: lie copulari iacob nolebat. ⁊ Eo ꝙ peperi ei tres filios. ⁊ q. d. feia q̄ pepit tres filios digna est vt copulet ei vir suus ⁊ . Jccirco appellauit nomē ei⁹ leui. ⁊ qz leui in hebꝛeo idem ē ꝙ cōiunctio vel applicatio z desc̄ndit de. ⁊ Jlane. ⁊ i. ꝓiūget. Sicut hic i hebꝛeo ponit. ⁊ q̄rto cōcepit ⁊ . q̄ 4am afflictionem. s. quia a soꝛoꝛe sua despecta. erat. ⁊ Modo cōfitebor dño. i. ls ante confiteri debebam dño. Sed nūc magis q̄s ante. Quia nunc oēm meam afflictionem abstulit. ⁊ Et vocauit eum iudā. ⁊ quod iterꝑetať cōfessio siue laus. ⁊ cessauitq̄ parere. ⁊ non ꝙ totaliter cessauerit parere qz postea genuit duos filios. s. ysachar z zabulon vt ps seq̄ti. c.

Symeon quid

Leui quid

¶ Sed dr̄ cessare parere: qz isti q̄tuoꝛ filij fuerūt continui s. ꝙ quolibet anno pariebat z post hos quattuoꝛ aliquanto tempoꝛe cessauit parere quousq̄ due ancille. s. zelpha z Bala quattuoꝛ filios conceperunt.

¶. L. S. Rachel ancillam dat marito: post hoc lya facit similiter: lya mādragoꝛas accipit: rachel ioseph parit: iacob reditum parat merces ei pꝛomittitur. pactum statuunt. xxx.

A

Ernēs aūt rachel ꝙ infecūda eēt inuidit soꝛoꝛi sue: z ait marito suo. Da mihi liberos: alioquin moꝛiar. Cui irat⁹ rñdit iacob. Num ꝓ deo ego sum qui ꝓiuauit te fructu ventris tui? At illa. Habeo ingt famulaz balam ingredere ad illaz vt pariat sup genua mea: z habeā ex illa filios. Deditq̄z illi balā in cōiugiū Que ingresso ad se viro ꝯcepit z peperit filiū. dixitq̄z rachel. Jndicauit mihi dñs z exaudiuit vocē meā dās mihi filiū Et id circo appellauit nomē ei⁹ dan. Rursumq̄z bala cōcipiēs: pepit altex̄ ꝓ quo ait rachel. Cōpauit me dñs cū soꝛoꝛe mea: z ꝟualui. Uocauitq̄z eū neptalim. Sētiēs lya ꝙ parere desisset zelphā ācillā suā marito tradidit. Qua ꝓ ꝯceptū edēte filiū vixit Feliciter. Et idcirco vocauit nomē ei⁹ gad. Pepit q̄z zelpha altex̄. Dixitq̄z lya. Hoc ꝓ beatudie mea Beatā qppe me dicēt oēs mulieres. Propterea appellauit eū aser. Egressus āt rubē tpe messis triticee i agrū reperit mādragoꝛas q̄s matri lye ꝺtulit. dixitq̄z rachel: Da mihi ptē ꝺ mādragoꝛis filij tui. Jlla rñdit. Pax ne tibi vr̄ ꝙ pripueris maritū mihi: nisi et mādragoꝛas filij mei tuleris. Ait rachel. Dormiat tecū hac nocte ꝓ mādragoꝛis filij tui. Redeūtiq̄z ad vesperā iacob ꝺ agro egressa ē i occursuz ei⁹ lia: z ait. Ad me ingiuit itrabis: qz mercede ꝯduxi te ꝓ mādragoꝛis filij mei. Dormiuitq̄z cū ea nocte illa: z exaudiuit de⁹ p̄ces ei⁹. Cōcepitq̄z z pepit filiū qntū: z ait. Dedit de⁹ mercedē mihi: qz ꝺdi ācillā meā viro meo. Apellauitq̄z

B

C

D

E

F

LL

nomẽ eĩ⁹ yſachar. Rurſuz lyà concipiens peperit ſextũ filiũ: t ait. Dotauit me de⁹ dote bona. Etiã hac vice mecũ erit marit⁹ me⁹: eo q genuerim ei ſex filios. Et idcirco appellauit nomẽ eĩ⁹ zabulõ. Poſt quẽ peperit filiã noĩe dynã: Recordatuſqz dñs rachelis: exaudiuit eã t aperuit vuluã eĩ⁹ q cepit t peperit filiũ dicẽs. Abſtulit: deus opprobriũ meũ. Et vocauit nomẽ illius ioſeph dicens: Addat mihi dñs filiũ alterũ. Nato aũt ioſeph: dixit iacob ſocero ſuo. Dimitte me vt reuertar ĩ patriã meã t ad trã meã. Da mihi vxores t liberos meos ꝓ qb⁹ ſeruiui tibi vt abeã. Tu vo noſti ſeruitutẽ q ſeruiui tibi. ait illi labã. Inueniã grãz in ꝓſpectu tuo. Experimẽto didici: q: bñdixerit mihi de⁹ pp te. Cõſtitue mercedẽ tuã quã dem tibi. At ille reſpondit. Tu noſti quo ſeruierim tibi: t quanta in mãib⁹ meis fuerit poſſeſſio: modicũ hũiſti antequã venirẽ ad te: t nũc diues effect⁹ es: bñdixit tibi de⁹ ad introitũ meũ. Juſtũ ẽ igit vt aliqñ ꝓuideã domui mee. Dixitqz laban. Quid tibi dabo? At ille ait. Nihil volo. ſed ſi feceris qõ poſtulo iterũ paſcã t cuſtodiã pecora tua. Hyra oẽs greges tuos t ſepara cunctas oues varias t ſparſo vellere: t quodcũqz fuluũ t maculoſuz variũqz fuerit: tã in ouib⁹ quã ĩ capris: erit merces mea. Rñdebitqz mihi cras iuſtitia mea: qñ placiti tempus aduenerit coram te t oĩa q nõ fuerit varia t maculoſa t fulua tã ĩ ouib⁹ quã ĩ capris furti me argues. Dixitqz laban. Gratũ habeo qõ petis. Et ſeparauit in die illa capras t oues: t hyrcos t arietes varios t maculoſos. Cũctũ aũt gregẽ vnicolorẽ. i. albi t nigri velleris tradidit ĩ mãu filior⁹ ſuor⁹: t poſuit ſpaciũ itineris triũ dier⁹ iter ſe t gener⁹: qui paſcebat reliquos greges eĩ⁹. Tollẽs ĝ iacob vgas populeas virides t amigdalinas t ex platanis ex parte decorticauit eas. Detractiſqz corticib⁹ ĩ bis q ſpoliata fuerãt cãdor appuit: illa vo q itegra fuerãt viridia pmãſerunt: atqz ĩ bũc modũ color effectus ẽ vari⁹. Poſuitqz eas ĩ canalib⁹ vbi effundebãt a q vt cũ veĩſſent greges ad bibẽdũ: añ oculos bẽret vgas t ĩ aſpectu ear⁹ ꝯciperẽt. Factũqz ẽ vt i ipo calore coĩt⁹ oues ĩtuerent vgas: t parerẽt maculoſa t varia t diuerſo colore reſperſa. Diuiſitqz gregẽ iacob t poſuit vgas ĩ canalibus añ oculos arietũ. Erãt aũt alba t nigra queqz labã: cetera vo iacob: ſeparatis ĩter ſe gregib⁹. Jgit quando prior tpe aſcẽdebãt oues põebat iacob vgas i canalibus aquar⁹ ante oculos arietũ t ouiũ: vt ĩ ear⁹ ptẽ platiõe ꝯciperẽt. Quando vo ſerotina admiſſura erat t ꝯcept⁹ extrem⁹ nõ põebat eas. Factaqz ſũt ea q erãt ſerotina labã t q pmi tpis iacob. Ditatuſqz ẽ h õ vltra modũ t hũit greges multos ãcillas t ſeruos: camelos t aſinos. La. xxx

GErnẽs. Dicto õ lie multiplicatiõe h agit õ rachelis fructificatõe: t ß duplr. prio õ fructu ĩ ꝑſona ſubdita. ſ. i ãcilla. 2°. õ fructu i ſe ipa ibi. Recordat⁹ ãqz. Circa pmũ. Cernẽs aũt rachel q i fecũda eẽt. jañ. n. ſororẽ ſuã deſperarat qa ipa pulcrior erat t magis amabat a viro. Nũc aũt vice vſa qa lia fecũda fcã ẽ multũ amabilis erat qa totũ bonũ t finis hñdi vxorẽ ꝓſiſtebat in ple: rachel aũt q: ñ pariebat videbat ſe opprobrio hr̃i: iõ anguſtiabat. Ecce q̃ſta diuine ſapie i reb⁹ ordinatio. rachel q añ ſibi ipi felix videbat vt ſororẽ deſpicẽt p ſterilitatẽ depſſa ẽ vt ſe miſerã recogſceret. Et lia q añ oĩb⁹ cõceptibilis videbat ex fecũditatis habũdãtia. ſibi felix poſtea viſa ẽ. Sz q: ſi ſic ſucceſſus ꝓcederet lia i ſuperbiã efferret: t õ rachel vindictã capet ea tollit ifelicẽ reputas ceſſauit lia parere ne inflaret t Rachel filiũ hũit ne tollr depſſa oiuz cõceptui hret. Jnuidit ſorori ſue. jr ex ß q rachel peccauerit qa iuidia vnũ õ vicijs capitalib⁹ reputat. Et ſic dic ariſtoteles. 2. ethi. q q̃dã mox notata malicia ſũt cõuoluta vt gaudiũ õ malo⁹ inuerecũdia t iuidia. Rñdet q iuidia dr duplr. Uno mõ iuidia vt ꝑportat dolorẽ de bono alieno vel gaudiũ de aduerſitate aliena: t iſto mõ detestabile valde vitiũ ẽ. Nec fuit ſic iuidia i Rachele: q: nõ dolebat Rachel q ſoror ſua pareret nec gauderet õ morte filior⁹ ipſi⁹. Alio mõ accipit iuidia. i. zelus ꝑportãs dolorẽ õ defectu ꝓpõi cõparatiõe ad aliquẽ hñtẽ id q iſte caret: t iſto mõ iuidebat rachel dicẽs dñe de⁹ ſororis mee dediſti ꝓlẽ: mihi ãt nõ. da jmihi liberos aliogn moriar j. i. ſi nõ facis q ꝯcipiaz moriar ꝓ dolore. Et ß erat qa tã fecũda erat ſoror ei⁹. ipa aũt tã ſterilis vl qa ſupfluũ mrimoniũ eẽ putabat ſi ꝓles ide ñ ſeqret. Patet. n. ß honeſtas mrimoñ qa ñ õſiderio libidinis ſz amore ꝓlis iſta faciebat maxie qz rachel ſi itẽdiſſz delectationẽ venereã nõ dediſſet viro ſuo ãcillã ſuã in vxorẽ qa q̃nto vir ſu⁹ ĩ ples diuideret mior eẽt ad ſinglas. Dicũt q̃dã iudei q ñ petebat rachel a iacob liberos. ſ. q ipe daret ei qa videbat ipa q iacob ß facẽ ñ poterat: qa q̃tũ i ſe erat. ſ. dare operã gnoni faciebat iacob ſz nec ſic valebat. ſz petiuit ab eo q daret ei liberos. i. cur ñ rogabat ꝓ ipa vt hẽret liberos ſic⁹ yſaac pr̃ ſu⁹ rogauerat ꝓ rebecca vt ꝯcipet t ꝯcepit vt ꝑz. ŝ. 25. c. Sz ß ñ ẽ verũ: qz ſi iſta petiuiſſz rachel iuſtũ petẽt: t aliqd poſſibile iacob. ſ. rogar vt ꝯcipet rachel: t tẽ ſe querẽt duo icõueniẽtia. Primũ q iacob iniuſte iraſceba tur: qz petẽti iuſte ñ ẽ iraſcẽdũ ſz valõ irat⁹ fuit iacob racheli Jtẽ. 2m q rñſio iacob erat mltũ iptinẽs. ſ. nũqd ꝓ õo ego ſum q̃ſi ꝓuaui te fructu vẽtris tui. Quia ſi rachel petẽt ſolũ vt oraret ꝓ ea ñ petebat q daret ei id qõ ꝓtinebat ad deũ. ſ. hr̃e liberos vl ñ: ſz ipſe rñdit tãquã ipa petẽt ab ipo liberos dicẽs q ipe ñ ꝓuauerat eã fructu vẽtris ſui: ĝ mltum eẽt ſic imptinẽs rñſio iacob ad rachelẽ. Niſi forte vellim⁹ excuſare rachelẽ t accuſare iacob qõ rõni diſſonũ ẽ. Dices ĝ qũo rachel tã ſtulte petijt a iacob id qõ ſoli⁹ dei ꝯcedere erat. Rñdet q rachel amaritudie magna cordis ſui ſtimulata erat: amari ãt t irati t gñal̃r oẽs paſſioati irrõnabilia petũt qz ſic̃ira ita t q̃libz alia paſſio ipedit aiuzne poſſit cernẽ vere tõ male iudicãt t male petũt. cui rñdit irat⁹ iacob. ſz. n. iacob nimio amore rachelẽ diligẽt qz tñ vidit eã iniuſta petẽte irat⁹ fuit ei q̃dã ira q ñ ẽ ad odiũ ſz ẽ ſubit⁹ mot⁹ q cito recedit q rõnem ꝓplete ñ hẽt cũ ñ manet vt ſũt acuti ſiue acrocholi vt ꝑz. 4. ethi. c. õ mãſuetudie nũ ꝓ deo ego ſum qui ꝓ uaui te fructu vẽtris tui. q. d. iniuſte õ me cõquereris: qz ſolus de⁹ ꝑt dare vl tollere fructũ vẽtris: ego ãt ñ hẽo locũ dei q poſſiz claudẽ vl aperire vẽtrẽ tuũ. At illa hẽo inquã famula. jvidẽs rachel q iacob iuſte rñderat ipa iniuſte petẽte redargutionẽ factã pacieter tolerauit ſp deſiderio plis ardẽs maxie: qa audierat pmiſſiões fcãs abrahe ꝓplendas in ſcie iacob: qõ ĝ i ſe hr̃e nõ poterat i famula ſua hr̃e laborauit habeo ĩqt famula. ſ. q ñ ẽ ita ſterilis ſic ego. igredere ad illã. i. cognoſcas eã carnal̃r. vt pariat ſup genua mea. i. vt pariat filiũ quẽ mihi iputẽ t geſtẽ: ego: t mitriã ſup genua mea: t gaudeã õ ipo ſic̃ ſi eẽt me⁹: t ego poſtea eũ adopte ĩ filiũ. Deditqz illi Balã in ꝯiugiũ. i. fecit rachel ꝓſentire iacob in ancillã ſuã vt i cõiugẽ: t ſic celebratũ fuit pfecte mr̃im. Alr. n. iacob ãcillã nec aliã mulierẽ ñ accepiſſz qa oĩs coĩt⁹ ſine mr̃imoñ fedẽ illicit⁹ ẽ: iacob ãt ñ õſiderabat accipe aliã vxorẽ qz ſatz ſe r̃putabat ꝓtẽtũ hñdo duas vxores ſz nevxori moleſt⁹ valõ eẽt accepit t aliã vxorẽ: ſciebat. n. rachel triſtari vſqz ad mortẽ qa ſterilis erat vt ſuꝑ dixit. Si ĝ non conſenſiſſet ei dãs ſpẽ ꝓlis ei ſaltẽ ex ãcilla ꝓmeroze t tedio ꝓtabeſceret qõ triſtabile valõ erat iacob cũ eã tenero amore diligeret: nec ei⁹ poterat triſtitias ſuſtinẽ. Jſta ãt ꝙ iugum pluralitas prio tempore licita erat: quia nondum fuerat ꝓhibita. maxime qz hic ſuberat legitima cauſa t debitus finis: erat. n. intentio coz multiplicare ppl'm dei. quia videbat

D

3. reg. ij. d.

E

F

S

D

rñſio ad q̃ſitum, qõnis.

ꝑmodo

ſcõd mõ

L

Opinio quorundam hebreorum

Jmprobatio ꝑmum ſcõm

Qõ. II.

Quo Rachel ſtulte petit a iacob q ẽ ſolus dei

P

rñſio ad q̃ſitum. qõnis.

E

Omnis coitus ſine matrimõij fide illicitus ẽ.

videbat iacob q̄ ipe sol⁹ erat i q̄ remanebat ppl's dei qa esau ñ ptinebat ad repromissiões. Si añ vnā vxorē accepisset ñ possz sufficiēter dei ppl's multiplicari: iō licebat valde pl'es vxores accipe. ¶ Item qz si iacob fuisz tūc valde iuuenis possz ex vna vxore i ml'to tpe ml'tos filios gignere: qz ñ cessaret i eo potētia gñatiua. Nūc āt ñ suberat ℞: qz erat iacob declinās ad senectutē z modico tpe duratura erat i eo virt⁹ gñandi. pz. n. qa cū prio accepit liā cognoscēdo eā carnal'r. erat ānoz. 84. vt pbatū fuit supp. 29. c. z sic modicū tps restabat ad gignēdū. Debebat ḡ ad multiplicandū cito dei ppl'm ml'tas vxores simul accipe: nullū ḡ fuit pctm̄ i pl'alitate vxorū. ¶ Etiā causa legitima erat vt si forte nō pplerent reprō missiones i filijs vni⁹ vxoris pplerētur i filijs alteri⁹. Ut si solū iacob accepisz vxorē rachelē sic ipe accipe itēdebat cū i ipa nō cōplende eēnt reprōmissiones sed i filijs lie. s. iuda seqret magnū incōueniēs: puidit ḡ de⁹ vt nō sic fieret sz vt alterā vxorē accipet: z iō nō solū erat pmissū z licituz ℞ illo tpe sz etiam erat meritoriū valde stante ista causa z fine. ¶ An licuerit vnq̄ plures viros vnā vxorem habere.

Sed Querit cū licuerit aliq̄ tpe z p aliq̄ fine eundē hoiez simul plures vxores hre nūqd licuerit aliqñ eādē mulierē simul pl'es viros hēre: qz poterat stare eadē rō: z finis. s. q̄ vna mulier ñ posset gignere ex vno viro qa frigidus vl' maleficiat⁹ ppetuo ē: possz āt gignere ex alio. ¶ Ad ℞ rñdet sm Augustinū i libro ō bono cōiugali q̄ ñ ē idē ō viro z vxore pp q̄ttuor cās. ¶ Prima ē dignitas sexus qa vir ē caput mlieris: z ñ econuerso vt pz pma ad chorin. xi. c. iō q̄dā pmittē oz viris q̄ nō vxoribus siue mulieribus vt pprius dicamus. ¶ Secūda cā ē pax in cōicatione yconomica: qz nō solū accipiūt vir: z vxor ad cōicationē nā lem q̄ ē pp gignere qō ē pncipale sz ad cōicatiōez ēt yconomicā q̄ ptinet ad cōseruationē indiuidui sīc cōicatio nālis ad pseruationē spēi vt pz p ph̄m prio politicoz. c. i. z. ij. pax āt yconomica pfistit i bona hitudine rectoris yconomici ad subditos. Rector āt ē vir: subditi sūt vxor z filij z fui. ¶ Si āt pl'es viri eidē mulieri eēnt multi rectores eiusdē domus eq̄les eēnt z tales qō rō nec nā nō patit: qz ois alta ptās impatiens cōsortis erit vt ait lucanus. libro pmo i pncipio de bello iulij Cesaris z pompeij. ¶ Etiā qz isti cū diuersa capita hēant nece erat eē diuersitatē aioz: iō diuersa imo ꝯria interdū pcipent z tūc necia erat lis z disturbatio cōicatiōis yconomice z pñr totius ciuitatis. ¶ Etiā pz hoc ex pte subiectoz: qa si illi viri mādarēt vxori vel familie ꝯria vel dispata ñ possz p eodē tpe vtriq̄ dño a familia defuiri: z seq̄ret illō qō ait saluator math. 6. c. nemo pt duob⁹ dñis fuire aut vnū odio hēbit z alū diliget aut vnū sustinebit z alterū ptenet. ¶ Itē qa sic nō pcurarēt bona domestica vno mandāte oppositū alteri. nō. n. decet sic eē sz q̄ ordo yconomic⁹ imitet ordinē nature qui optimus ē vt pz. 12. metha. q: ḡ mala ē pluralitas pncipū bonus ē vnus pnceps. vt ibidē i fi. 12. metha. ¶ Ista aūt incōueniētia nō stāt i vxoribꝰ pl'ibus respectu vni⁹ viri: qz mulier nō dñatur sz vir cū vir caput sit ml'ris: z ñ ecōuerso pma ad corin. xi. sz ḡ denī pl'es vxores ñ dabunt pl'es rectores vl' dñi pl'es sz pl'es sbiecte ad quaz pl'alitatē ñ seq̄t turbatio sz ad pl'alitatē rectoz: qz dat pl'ib⁹ rectoribꝰ danī pl'a pncipia agēdi z mouēdi q̄ dissonāt. dat āt pl'ib⁹ sbditis ñ danī diuersa pncipia agēdi vel mouēdi qz sbdit⁹ ñ hz i q̄tū hmōi i se pncipiū sui motus sz mouet ab extriseco. s. a rectore. ¶ Tertia rō z potissima: qz repugnat pl'alitaſ virorz ad eādē vxorē itētiōi nāe igeniatiſ coitū z rō ni hūane determinati mr̄i m. ¶ Jō. n. nā coitū adinuēit: z rō hūana: z diuina instō mr̄i m ordinauit vt pl'es ide ad ptinuationē specificā i dei laudē seq̄ret. Sz si eadē mulier pl'es viros hret ipediret ℞ qz nūq̄ gignē possz. ¶ Mulier. n. q̄ in eodē tpe vicino cū pl'rib⁹ coit ex nl'o gignē pt sīc accidit meretricib⁹ q̄ pcipe nl'o mō pñt. Si āt duo viri cū eadē vxore coirēt i tpib⁹ aliq̄l'r differētib⁹ gignere possz vt si postq̄ pcepisz ex vno ab alio cogsceret. sz ℞ non ptigeret sp. Si āt idem vir pl'es vxores hēat ñ seq̄t hmōi icōueniēs: qz vn⁹ vir bñ pt ex pl'ib⁹ vxoribꝰ pl'es filios gignet i tpe sat vicio sīc loth q vna nocte ipregnauit filiā suā maiorē: z seq̄nti nocte filiā miorē: vt pz. s. 19. c. ¶ Ratio āt diuersitatis ē: qz vir ē emittēs feia āt recipiēs: imo satis vtile eēt aliq̄n eūdē virū pl'es hēre vxores: qz si forte ñ possz gignē i vna tñ gignet i alteraz z ℞ siue impedimētū gignēdi ab ipa feia q̄eiat siue ab ipo viro.

¶ Si aūt impedimētū eueniat a feia si illā solā hret nūq̄z gigneret accipiēdo āt alterā possz gignere. Sic. n. accidit abrahe. nā facte fuerāt ei reprōmissiones ō mltiplicatione seis: iō ne ipe occasionē tribueret ñ iplēdi reprōmissionē: z p ℞ re⁹ videret dabat operā gñationi honeste q̄tū poterat: sz nec sic qcq̄z fuit: nā vxor sua sarra sterilis erat cūq̄z eēt Abrahā. 85. ānoz tenderetq̄z ad senīū videns sarra q tps gñandi diminuebat i eo z pp sterilitatē eius impediebat rogauit eū vt accipet ācillā suā Agar: igrederetur q̄z ad eā atq̄z coḡsceret affectu mr̄imōiali. qō abrahā vxoris pcib⁹ egit z in sequēti āno. 86. genuit filiū noie Jsmael. ō hūs sup. 16. c. Si āt impedimētū vēiat ex pte viri vt pote qa icipit iā deficē potentia generādi. vl' qz semē eius ieptū ē ad gñationē ñ potit ex q̄lib⁹ muliere pcipe sz ex illa solū cuius seis bonitate ptēpet semē viri iā ōbito calore ōficiēs: z ℞ solū repit i iuuēclis: qz semē eaz ē bone pplexiōis ptēpans ieptū semē viri reducēdo ad ōbitā dispōnē ita vt sit pueniēter actiuuz: z ℞ accidit abrahe. nā abrahā cū ia⁹ eēt ānoz. 140. vt pbatū fuit. s. 24. z 25. c. ita q̄ ad gignēdū semē suū ieptū erat. z si accepisz aliquā feiaz gndeuā aut mature etaz ēt si ñ eēt sterilis gignere ñ potuis set: accepit āt cethurā q̄ iuuēcla erat ex cuius bōitate seis se nile iaq̄z pene frigidū semē Abrahe repatū ē: z genuit sex filios vt pz. s. 25. c. ¶ Quarta rō sm Augustinū ē rō sacramē tū. ē. n. mr̄i m i xp̄o z eccl'ia vt ait Apostolus ad ephe. 6. c. Sz sic ē q̄ xp̄s q ē spōsus vnicus ē: eccl'ia aūt lz i se tota vna sit aliq̄ tñ mō ē pl'es: iō sat q̄uēit sacramēto pl'aritas vxoz sz ñ pl'aritas virorz. ¶ Dicit. n. augustinus. 4. eē eccl'esiā. s. ecclesiā ptēplatiuoz signātā p rachel: eccl'iaz actiuoz signatā p liā eccl'iaz ptēplatiuoz mercenarioz signatā p Balā ancillā rachelis. eccl'iaz actiuoz mercenarioz signātā p zelphaz ancillā lie. Nūc āt vnā solā vxorē hre lz: qz alia significatio repitur i mr̄im⁰ put ē sacramētū legis noue ō q̄ ex ō bigamis; in c. debitū i textu z i glo. ¶ Preter istas rōnes augustini ad huc pñt dari alie. ¶ Prima q̄ pl'alitas virorz eidē vxori repugnat itētiōi nāe: z rectitudini finis destinati a rōe. nā. n. z recta rō hūana solū volūt mr̄i m ad plē sz vna vxor ex vno viro sufficiēter gignere pt. alius āt ñ ponerēt ad gignēdū sz ad deturpandū. Satis. n. euidēs eēt q̄ si vna feia pl'es viros simul vellet q̄ nō ad gignēdū sz ad libidinē faciebat explendā. ¶ Jste āt deordinatus finis ē: z male pstitutus: eūdē āt virū hre pl'es vxores bñ stat nō ad libidinē sz ad plē: qa ad libidinē vna sufficit. ¶ Ad plē āt nō: qz post q̄z vna mulier pcepit vsq̄z nouē vl' decē mēses itez pcipe nō pt. ¶ Potest aūt idē vir in vno āno ml'tos filios ex multis vxoribꝰ gignē sīc refert Frāciscus petrarcha i libro ō pspa fortūa z aduersa ō rege qui sexcētos filios genuit. ¶ Necesse. n. erat q̄ ille q̄libet āno. 20. vl'. 30. filios gigneret. ¶ Itē. 2°: qz ista pl'alitas virorz repugnat paci politice z yconomice: qa si pl'es viri eidē mulieri eēnt ptigeret vtrūq̄z simul ab vxore debitū peterī sz qz ñ potat vtriq̄ simul reddē seq̄ret magna dissēsio. Sic n. videm⁹ i tauris: z i alijs brutis ptēdētib⁹ sup eadē femella. ¶ Sz dices q̄ idē icōueniēs seq̄ret dādo pl'es vxores ei dē viro: qz cū vir z vxor q̄tū ad actū mr̄imonialē ad paria iudicēt testāte ap'o pxima ad corin. 7. vir ñ hz ptātē corpis sui sz mulier: z ml'r ñ hz ptātē corpis sui sz vir z sic ñ potit esse pax cū vir ñ sufficiat p eodē tpe vtriq̄z debitū reddē. ¶ Rñdet q̄ ñ ē idē i viro z vxore ml'tiplicatio: qz si pl'es viri simul peterēt ōbitū ab eadē mulier cū ipa ñ possz reddē: viri q fortiores sūt mulieribꝰ i ℞ ptēderēt vsq̄z ad mortē z nullus eos moderari possz qz vterq̄z dñs eēt: i feia āt ñ ē sic qz lz pl'es feie essent siml' petentes ōbitū: qz tñ vir erat rector: z moderator eaz possz eis dare regulā quo sibi ñ obuiarēt mutuo: iō nll'a ptētio seq̄ret. ¶ Itē. 3°. seq̄ret magna aboiatio cum vn⁹ vir sciret q̄ ali⁹ coibat cū eadē vxore cū q̄ ipe: qz cū iste actus sit turpis z fedatiꝰ valde abhorreret q̄ibz vir a se fedatā ab alio defedari: z ℞ eos iducēt ad non accedēdum ad vxores. ¶ Patz ℞: nā ñ solū aliqs abhorret eā q̄ ab alio fedata ē sz i terdū eā quā ipe fedauit z ex ℞ seq̄t id qō cōit vr i amatoꝛi b⁹ carnis: nā amāt itēsissime aliq̄z feiaz añq̄z eā adepti sint z carnalit coḡuerūt. post q̄z āt coḡuerit turpitudinē ei⁹ expiētes cū ea carnal'r ñ ita eā appreciāt sz aliā magl ōsiderāt quā añ ℞ nll'o mō desiderabant: z ñ solū ñ ita diligūt sz iterdū nimiū añ cognitionem carnalem post cognitionem sūmo odio persequūtur ita vt maior sit posterior abominatio quam fuerit pcedens dilectio. Doc aūt inter ardentissimos amatores

Jacob erat annos. 84 natus quando accepit liam cognoscēdo eam carnaliter.

Z. d. iii.

ℝ ñtio ad queſitū qōnis

ℙ⁹ cā.

ℙ⁹ cā

C Nec rō nec natura patit plures viros eidē mulieri esse maritos ꝓma rō.

ℙ⁹ rō

ℙ⁹ rō

Ratio diuersitatis

D Rōnes doctoris 5ª rō

E Obiectio

F 6. rō.

pisum'ē vt ps de amō filio dauid amante soroꝛē suā thamar ita vt depiret i amoꝛē eiꝰ: ⁊ virib⁹ oꝑimēs eā ꝓcubuit cū ea ⁊ factū ē: vt maius eēt odiū q̄ oderat eā postq̄ cognouit q̄ amoꝛ q̄ eā ardētissime dilexerat anteq̄ cogḡsceret. vt ps. 2. re. 13. c. ¶ Itē q̄rto q: seq̄ret īcertitudo plis q̄ valde repugnat honestati politice ⁊ nobilitati generis ⁊ toti vtuti ⁊ ꝓbita ti. vt. n. s. dixim⁹ mlier q̄ a plib⁹ cogḡscit gñar ñ pt sz si aliq̄ ꝓtigat eā gñar ex vno illoꝝ ñ patebit distictio plis q: vtriq; vir īgrabit ad se ptinere nisi magna pna effigies mānifesta ret i ple: ꝫ ār valde inhonestū erat: q: tollebat oēm statum politicū q ē i varietate psonaꝝ dr̄ntiuz nobilitate ⁊ statu nobilitas ār plis ēja nobilitate pna: īg̃ato g̃ pre nūq̄ pateret i posteris distictio gñis ⁊ nobilitatis: ꝫ ār oi vtuti viā pcludit: q: hoies q se a nobilib⁹ oꝛtos cogḡscūt a gñis nobili tate coguntur vt magna ⁊ quenīetia nobilitati sue faciant ne vilissimi reputenť. De ꝫ ait boeti⁹ ō psola. li. 3. ps. 5. Sic ingens q̄ si qđ̄ i nobilitate bonū id arbitrio eē solū vt ipo sita nobilib⁹ necessitudo videat ne a maioꝝ vtute ōgenēt idē ps. 5. q̄ ōuiaꝛ a bōitate faciat aliquē inobilē ⁊ ōgenerē p eūdē boetiū li. 3. ō psola. metro. 5. Sic ait. s. ꝑmoꝛdia vra au toreq̄: deū expectes null⁹ degener extat nisi vitīs peioꝛa fo uēs ꝓpriū deserat oꝛtū: cū ār talis nobilitas ignorať toꝛpet pigra vtus: ⁊ ocio ꝓtabescit. Hoc ār ē totū bonū ⁊ honoꝛez publicū eneruare. Nō segť ār ꝫ datis m'tis vxoꝛib⁹ eidē vi ro: q: ꝫ ō q̄libet generet patebit distictio gñis cū sit certus pr̄ ⁊ certa genitrix. ¶ Itē. 5. sequeret puus amoꝛ pr̄uz ⁊ fi lioꝝ q: incognita ñ diligimus: cū g̃ sic ñ pateret distictio p lis nec cogḡscēt fili⁹ pr̄em nec pr̄ filiū: nō g̃ diligerēt se. Et i ꝫ fundať rō aristotelis. 8. ethi. q̄re magis diligūt pentes ñios q̄ filꝫ pentes: dicit. n. q pr̄ ⁊ mr̄ magis cogḡscūt ⁊ maioꝛi tē poꝛe filios suos: qa cogḡscūt eos a p̄ncipio q̄ filꝫ pentes: q: cogḡscūt eos multo tpe postq̄ geniti sūt. ¶ Etiā dic̄ q pp ꝫ cogḡscit magis mr̄ filiū quā pr̄ magis diligit eū ñ pt dubita re mr̄ qs sit fili⁹ ei⁹: pr̄ ār dubitat multū: nō ē ār istō incōue niēs i multis vxoꝛib⁹ eiusdē viri: q: qlibet pr̄ ⁊ mr̄ pfecte co gnoscētes filiū suū diligēt eū ⁊ diligētur ab eo. ¶ Et si foꝛ te dicas. ꝫ nō cogḡscat fili⁹ certe pr̄em datis m'tis viris eidē mulieri tñ amabit oēs. vt pr̄es: q: qlibet eq̄'r ē idifferēs vt sit pr̄ ei⁹ ⁊ istā rōnē assignabāt socrates ⁊ plato ponētes de bere eē cōitatē vxoꝛū ⁊ possessionū i policia vt recitat aristo teles. 2. politicoꝝ. i. c. f. q̄ qlibet genitus i ciuitate diligeret oēs hoies ciuitatis vt pr̄es q'maioꝛes eēnt ita q̄ eū gigner̄ potuissent: sic. n. amoꝛ tot⁹ ciuitatis eēt vt amoꝛ pr̄is ad filiū ⁊ fr̄is ad fr̄em. Sz istā rōnē poti⁹ cōuertit ad oppositū ari stoteles dicēs q̄ cū qlibet genitus nullū pr̄em cogḡscēt nul lū vt pr̄em diligēt ēt dato q nat⁹ qlibet oēs ꝓsideraret vt po tētes eē pres suos cū iste amoꝛ pr̄nus sit q̄dam dulcedo co gnatiōis si ad oēs extēderet iā modica vel nulla eēt. Sicut modicū dulce spsum i multā aquā nihil dulce faċ. vt si modi cū mellis mittať i magnū flumē. ¶ Talē g̃ positionē tāquā multū irrōnabilē nūquā aliq̄ policia suscepit q: taľr gētes viles reputabat: iō lacedemonij qđ̄ ciues i grecia q ⁊ spar tani dr̄ iter alꝫ gētes vilissimi reputabanť: q: ab īcertis pa trib⁹ nati erāt: nā vt refert qđ̄ ystoꝛic⁹ tractās ō dea q̄ dr̄ ve nus armata cū semel lacedemōij ꝓ hostes suos ciuitatē suā lōge ꝓflicturi iuasisset manētib⁹ mulierib⁹ ad tutellā ciuitat ⁊ cū fctō bello armati lacedemōij i ciuitatē suā redeūtes mu lieres lacedemonez eos a lōge respiciētes hostes eē putaue rūt: armato g̃ feiaꝝ exercitu viris obuiā exeūtes bellū iferre pabāt: cū ār comin⁹ viderūt viri cogḡscētes vxoꝛes suas eē iu dicauerūt i eas ipetū eē faciēdū vt singli singlis, feis obuiā tes sic ꝫ idifferēt eucīret eis i gaudiū euēt⁹ bellici mis̄enť quo fcō ꝓples icerte: ⁊ mixte lacedemonū ꝓuenerunt cū ō nullo tē gēito cert⁹ ꝓstaret pr̄ ex q̄ fcō ab alīs gētib⁹ vilissimi repu tati i opꝓbriū sptani dicti sūt. Idē dic̄ ō garamātib⁹ solin⁹ i. c. ō ethiopia i li. q dr̄ polisto: ꝫ ār ō lacedēoniꝰs qđ̄ ystoꝛi ci sic narrāt. paul⁹ oꝛosi⁹ tñ i prio ō oꝛmesta mūdi aľr dic̄. s. q̄ ano. 20. añ vrbē ꝓditā q fuit ān⁹ septingētessim⁹ sexagessim⁹ ꝑm⁹ messenij vgines lacedemōioꝝ ad solēnitatē eoꝝ videdā eūtes oppsserūt ex q̄ pmoti lacedēonij p. 20. ānos ꝓ messēios bellū gesserūt q i ꝓncipio belloꝝ magis se execratiōibus de uouerūt nūq̄. s. i patriā redituros nisi messenia expugnata cūq̄ p decē ānos pugnasset nec obsidiōis sue fructum vide rent recipientes vxoꝛ suaꝝ q̄relas de longa viduitate ꝓside rātes ēt q si tē a gignendo se cohiberēt senes ipsi ⁊ vxoꝛes eoꝝ efficerēt ⁊ post cū gignere vellēt nō possēt: vñ mai⁹ eis dānū isurgeret ꝑdita spe successiōis q̄ hostib⁹ suis ēt si eos vincerēt q p⁹ tales execratiōes ⁊ iuramēta ad supplemētū exercit⁹ veniāt ad gignendū i lacedemoniā miserūt ꝓmisso oiuz feiaꝝ ꝓcubitu vt sic spe ꝓlis nō ꝓrsus careret: fuit aūt ista lnia vtilis satis lacedemonie q̄ alī pitura erat isanis tñ valde ita vt ceteris gētib⁹ abiectiones iudicēť. ⌊ Que igres so ad se viro. ⌋ i. cū bala carnalī fuit cognita a iacob nouiť i viꝝ accepto. ⌊ dixitq; rachel. ⌋ tota letitia ō natiuitate hui⁹ plis attribuebať racheli: q: ipa famulāte ācilla sua viro suo ꝓiūcta fuit. vñ sic letať rachel ac si ipa ꝓcepisset ⁊ pepisset. ⌊ iu dicauit mihi dñs. ⌋ i. iudiciū feē mecū. s. se hñdo iuste dic̄ h q: añ q̄ rachel sterilis māebat ⁊ petēte ipa ꝓlē ñ exaudiebať videbať de⁹ crudelis eē erga eā. Nūc ār: q: ōdit ꝓlē dr̄ iudi cauisse. i. iuste se hūisse cōdescēdēdo iustis ꝓcib⁹ rachelis: ⁊ iō subdit. ⌊ Et exaudiuit vocē meā. ⌋ q̄ quottidie deꝑcabar vt daret mihi ꝓlē. dās mihi filiū. ⌋ q: reputabat hūc filiū an cille eē suū: q: itēdebat eū adoptare si ipa nō pareret. ⌊ Et id circo appellauit nomē ei⁹ dan. ⌋ dan iterp̄etať iudiciū ⁊ ve nit ex ꝫ q̄ ipa dixit iudicauit mihi dñs: vľalio mō pt itrodu ci ista lra cū rachel videret soroꝛē suā q̄ttuoꝛ filios peperisse timuit: q: ipa sterilis erat q̄ a viro suo ꝓtenereť nunc: g̃ itē dit dicē rachel cōtētio erat iter me: ⁊ soroꝛē meā q̄ alteri in amoꝛe viri ꝓpōi deberet: ⁊ mihi videbať q̄ de⁹ vellet sniare p soroꝛe mea: q: ei q̄ttuoꝛ filios ōderat me sterili remanēte. Sz nūc video q̄ iudicauit mihi. i. q̄ p me tulit sniaz dans mihi filiū. ⌊ Cōpauit me dñs cū soroꝛe mea. ⌋ i. fecit me eq̄ lē soroꝛi mee: q: sic soroꝛ mea ꝓcepit ples filios ita ego ex an cilla mea genui plures. ⌊ Et iualui. ⌋ i. fcā sum i maioꝛi statu quā ipa: añ. n. quā rachel ex ancilla sua suscipet aliquē filiū timebat se iferioꝛē soroꝛe sua fieri: qūo aūt pepit ancilla pri mū iudicatū ē p rachel: q: tūc ñ timuit fieri minoꝛ: ⁊ quātū ad ꝫ ꝓpata fuit soroꝛi sue. i. fcā eq̄lis ad min⁹: qñ aūt suscepit 2^m filiū ex ancilla dic̄ se inualuisse ꝓ soroꝛē: q: iā maioris reputationis haberetur apud virum quam soroꝛ sua.

¶ Quomodo Rachel inualuit contra soroꝛem suā.

Sed Querit qūo dic̄ se ualuisse ꝓ soroꝛē suā cū soroꝛ sua q̄ttuoꝛ genuisset: ipa ār duos ⁊ soroꝛ sua ge nuisz a se: ipa aūt ō ancilla. ¶ Ñdeť q̄ ꝓpando amoꝛē ni miū quē gerebat iacob ad rachel: ⁊ modicū amoꝛē ad liā: ⁊ ꝓferēdo pulchꝛitudinē rachel turpitudini lie maioris repu tatiōis hēreńť duo filꝫ rachelis quā q̄ttuoꝛ filꝫ lie: iō sp ipa ualescebat i hebꝛeo hr̄. ⌊ oꝛones dei oꝛaui ⁊ potui cū soro re mea. ⌋ i. q̄ notať q̄ istos duos filios rachel a deo ꝓcib⁹ ex toꝛserit: q: ō ꝑmo dicebať. s. iudicauit mihi dñs: ⁊ exaudiuit vocē meā. De isto. 2°. dic̄ oꝛones dei oꝛaui potui ār cū soro re: q: ad min⁹ nō ꝓponeretur ei soroꝛ: q: duos ipa genuisset ⌊ Uocauitq; nomē ei⁹ neptalin. ⌋ q̄ ō sig̃t oꝛatū. i. oꝛone acq sitū vel sig̃t extoꝛtū: ⁊ idirecte hītū: q: rachel extoꝛsit hunc filiū a deo ꝓcib⁹: ⁊ ñ directe: q: quē ipa ō se ꝓcipe ñ potuit ō famula sua ꝓcepit. ⌊ Sentiens aūt lia. ⌋ positis filꝫs ado ptiuis rachel ponunť filꝫ adoptiui lie. ⁊ prio i duas: q: prio agiť ō adoptiuis. 2°. ō ꝓpꝛꝫs ibi. ⌊ Egressus est ār ruben. ⌋ Circa ꝑmū. ⌊ Sēties ār lia q̄ parere ōsig̃sz. ⌋ ꝫ sensit lia: q: q̄ parer̄ icepit in. 4. ānis. 4. filios gēuit: nūc ār duo āni ela psi erāt q̄si: q: ñ erāt tōlit elapsi: ⁊. videbat se ñ fecundari: iō dedit ācillā suā viro suo vt ex ea ꝓcipet. ñ ē ār putādū q̄ lia i q̄ttuoꝛ ānis pepit q̄ttuoꝛ filios ita q̄ q̄ttuoꝛ āni tñ fuerint a tpe q̄ ipa fuit assūpta: ⁊ cognita carnalī a iacob vsq; ad tps q̄ iā pepisz q̄ttuoꝛ filios: q: si q̄ttuoꝛ ānos tēuisz i pariēdo: q̄ttuoꝛ filios ñ māsisset postea tps i q̄ ācilla sua pepisz duos ⁊ p⁹ illā ipa ꝓcepisz tres successiue. s. duos filios ⁊ vnā ma rie: q: ñ ꝓcepit lia i fine septēnij isti⁹: q: rachel ꝓcepit ioseph i fine hui⁹ septēnij: ⁊ añ ꝫ alīj ꝓcepti ⁊ gēiti erāt ⁊ ps: q: dr̄ in lra q̄ nato ioseph voluit iacob reuerti i terrā suam: ⁊ ꝫ erat i fine. 2i. septēnij. nā solū stetit. 20. ānis iacob i mesopota mia. s. 14. p vxoꝛib⁹ ⁊. 6. p gregib⁹. ꝫ q̄ñ nat⁹ fuit ioseph nō dū fuierat qcq̄ p ouib⁹ ꝫ postea ꝓcēit vt ps in lra: g̃ ioseph nat⁹ fuit i fine. 2i. septēnij: ⁊ nato illo voluit iacob ꝛuerti i trā suā: ꝫ ñ dr̄ q̄ nato aliq̄ ō alīs voluit reuerti: g̃ vr̄ q̄ alīj nati sūt añ finē illi⁹ septēnij. ¶ Dom̄ g̃ q̄ lia pepit illos q̄ttuoꝛ fi lios q̄si i trib⁹ ānis: q: ō nouē i nouē mēses parere potat. de ide cū ācilla sua ꝓcepit duos ⁊ ipa tres: māebāt q̄ttuoꝛ āni i qb⁹ isti nasci possēt: q: dato q̄ isti nascēnť successiue. s. q̄ nū q̄ ꝓcepisz lia aliquē ō trib⁹ vltimis dōec zelpha pepisz duos

possent:

A.iiii. A

B rnsio ad questiū q̄nis.

Dan qđ

Jacob habitauit. 20. annis ſo luz i me sopotamia. L

possent isti nasci i pauciori tpe quã i.4.ãnis qõ ps dãdo cui libet nouem menses : z adhuc supererant tres menses de quattuor annis maxime: quia credendum est q̃ non fuerit successiue.ſz postq̃ gẽuit zelpha ãcilla vnũ redierit lia ad ꝓcipiẽdũ tres q̃s postea ꝓcepit qñ dr̃ q̃ lia sentiẽs q̃ pere desſſet ꝺdit ãcillã suã viro suo nõ ẽ itelligẽdũ q̃ ß senserit vidẽs q̃ duob⁹ ãnis nõ pepisſz:qz tũc ñ mãeret tps i q̃ zelpha z lia perent filios q ponũt i lra:iõ sat] ẽ q̃ lia ß itellexerit q̃ illo ãno nõ ꝓcepit ſic alys ãnis cũ p⁹ nouẽ mẽses ꝓsueuisset ꝓcipe.⌊zelphã ãcillã suã.⌋i.q̃ ei a pre in ancillã data fuerat ⌊Marito suo tradidit⌋.s.i vxorẽ:qz al's nll'o mõ eã accepiſ set iacob:qz adulteriũ eẽt z gue pctm:istã ãt q̃rtã vxorem ia cob nõ ꝺsiderabat:nec petebat. Nec etiã ad ꝑces lie suſcepiſ set:qz iã lia ꝓcepat filios.4.nec erat ei neẽe ꝓcipe ex ancilla. ſz suſcepit eã ne odỹ z dissensionis matia oriret:qz diceret lia ego sum infelix ego ꝺspecta:qz ad ꝑces sororiſ mee suſcepit vir me⁹ ancillã i vxorẽ:ad preces aũt meas suſcipere noluit. Quare dicitur tradidit viro suo ancillam suam zelpham.

Sed Dices q̃re dr̃ i lra.⌊ tradidit viro suo ãcillã suaz zelphã.⌋rñdeꝁ q̃ cã ẽ:qz sine ꝓsensu ei⁹ vir ãcillã i vxorem accipe nõ poterat. Sz vr̃ ß falsũ : qz eodem mõ ꝓbit vir cũ vxore scõa ſiẽ cũ p̃ma.ſz ad ꝓbẽdũ cũ p̃ma nõ regrebaꝁ ꝓsensus alicui⁹ alteri⁹ ita nec ad ꝓsentiẽdũ in scõaz. Rñdeꝁ q̃ nõ ẽ ſil'e:qz añq̃z vir accipiat aliquã vxorez ab oi lege mr̃imonỹ ẽ absolut⁹ potes facẽ qꝺcũq̃z placuerit. Post quã vo ꝓxit trãſgt i ius alteri⁹:qz vir nõ hz ptãtẽ corpis sui. ſz mulier z mlier nõ hz ptãtẽ corpis sui.ſz vir p̃ma ad chori. 7.c.si ãt virᵇ hñs vnã vxorẽ supinduceret aliã p̃me vxori iiu riã facẽt tollẽdo ei ius suũ. Quia cũ vir duas vxores hũerit nõ potit cuilibz eaz ita ꝓplete reddẽ debitũ ſic ſi vnã solam hr̃et. Quod ãt i iniuriã vergit vxoris sine illi⁹ ꝓsensu itroduci ñ pt. Et qz q̃ iacob suscipet zelphã i vxorẽ vgebat i iniuriã lie z rachel:sine eaz ꝓsensu accipi ñ potat i vxorẽ de lia ãt solũ fit hic mẽtio :qz cũ rachel añ ꝺdisset ãcillã suã viro suo i vxorẽ ñ erat difficile qñ ꝓsentiret ne traderet ẽt iacob suã ãcillã. ¶Jtẽ ñ potat fieri sine ꝓsensu lie:qz pabaꝁ ei magnũ ꝓiudiciũ cũ tolleret ãcilla q̃tũ ad fuitutẽ. Nã añq̃z assumereꝁ i vxorẽ a iacob potat lia ipare ei qꝺcũq̃z vellet et qñcũq̃z vellet:cũ ãt efficereꝁ vxor iacob qñ iacob petẽt ab ea debitũ vl'alia obsequa ad q̃ vxor tenek viro ipedirek ne agẽt id qꝺ mãdabat ei dña sua:iõ fuit sine dñoz ꝓsensu ꝓbere nõ debẽt. Si tñ ꝓxerit eccl'ia approbat mr̃imõiũ z cogit fuũ vt oia fuitia q̃ añ dño dare ꝓsueuerat postea det:vt ps eẋ de cõ iugio seruoz.c.i.

¶Quo iacob poterat satisfacẽ tot vxoribus.

Sed q̃rit qꝺo iacob potat tot vxorib⁹ ꝺbitũ soluẽ cuz vn⁹ hõ vix vni ml'ieri sufficiat imo nec semiplene sufficit. ¶Rñdeꝁ q̃ iacob sufficiẽs erat ad reddẽdũ ꝺbitũ oib⁹ hỹs vxorib⁹ z ß ex duab⁹ cãis. Pria:qz iacob potẽs vir erat valde i actu mr̃imõiali. Et rõ ẽ:qz vsq̃z ad tps q̃ accepit vxorẽ ꝓtinẽt vixit nullã vnq̃z ml'ierẽ cogscẽs:qz vir sctẽ conuersatiõis erat. Est ãt q̃ qñ hoies i pua etate ml'ierib⁹ comiscenk totũ eoz robur eneruak nec postea potẽtes ml'tũ sunt. Cũ ãt hoies abstinẽt i pua etate a coitib⁹ manet i eis nã potẽs: z integra: z efficiunt robustiores corpe: z habũdantia potẽtie gñatiue habũdãtiores. Un⁹.n.talis trib⁹ q i tenera etate cũ eneruati fuerit potẽtior ẽ: z semẽ illꝺ ꝙuẽiẽtius ad gñandũ: qz potẽs valde ẽ satz i calore cõtẽpatũ cõtẽpare valẽs sufficiẽter semẽ ml'ieris. ¶Sic.n.nr̃o tpe visũ ẽ ꝺ q̃dã:q vsq̃z ad.xxx.ãnos q̃si ab oi coitu abstinuit. Deide i etate illa vxorẽ accipiẽs ita corpe z potẽtia gñatiua habũdantissim⁹ fuit q̃ vxor sustinẽ ñ potat ei⁹ iprobã libidinẽ. Jnestimabil'r n.sup ml'tos hoies habũdabat. Expediẽtissimũ.n.ẽ ad bonũ statũ politicũ ista ꝓsiderar. ¶Unde aristo.i.7. politicoꝝ.c. 15.magnã ingsitionẽ faẽ circa h.s.qb⁹ tpib⁹: z in q̃ etate comixtio fieri ꝺz vt ples optie sequatur:diẽ.n.q̃ i viris tps generadi ẽ vsq̃z ãnos septuagita i ml'ierib⁹ ãt vsq̃z ad.50. Sz ß iã ñ ita plenũ ẽ:qz a tpe suo vsq̃z nũc sũt fere mille: z octin gẽti ãni:i qb⁹ sat] magna i reb⁹ mutatio fit:diẽ ẽt q̃ ñ debẽt spectar̃ viri:vt gignãt i extremo tpe q̃ gignẽ pñt:qz tẽ añ mo rienk pres q̃s filỹ sint adulti sufficiẽtes parẽtũ educationi. Optimũ ãt tps gñandi ẽ cũ sic gignk q̃ filỹ gẽiti añ ad etatẽ robustã deuẽiãt q̃s pentes virib⁹ ꝺficiãt:vt ñ itercidat ali qꝺ tps robur p̃m: z filioz i q̃ nec pres filys vl' sibi viribus ꝺficiẽtib⁹ ꝑcurare neẽia ñ possit: z filỹ p̃rib⁹ ꝓfectuz virilꝺ nõdũ adueniẽtiũ:mala g̃ ẽ gñatio q̃ i senectute fit solũ:qz tẽ filỹ p̃rib⁹:nec pres filys ſbuẽire pñt:hỹ qdẽ pp puos eẽ:illi ãt pp valde senes diẽ ẽt pb⁹ q̃ mala ẽ gñatio fcã in tenera etate vt vir coeat i.18.vl'.20.ãno.pp duo primo:qz pueri nati qñ ad aliqualẽ cognitionẽ deueniũt videtes pres q̃s valde iuuenes esse ñ reuerenk eis ml'tũ q̃'r reuereri oz:qz illos coetaneos existimãt:secũdo:qz si pua etate hoies vxores accipiant pp iexpientiã etat] ad disꝓnẽ rei familiaris ꝙueniẽtes ñ sũt: z sic iterdũ magne facultates dispdunk. Est ãt z potissima rõ pp hitudinẽ filioz:qz q̃ i tenera etate comiscenk ml'ierib⁹ puos corpe filios generãt: z deficiẽtes viribus. Gñale ẽ i oib⁹ aialib⁹ q̃ fet⁹ nouoz aialiũ ipfecti sũt: z iducit signuz: qz si aliq̃ ciuitates sũt i qb⁹ pmittunk iuuenes: z iuuẽcl'e cõ iugari oẽs hoies:vt cõiter corpe pui sũt. Masculis.n.gñantib⁹ i pua etate coire valꝺ nocet ñ solũ future pli sz z genito q̃ viribus caret: z augmẽto z mẽbroz magnitudie z debita ꝓꝓtiõe p̃uak:idisponik ẽt ad vitã:qz p coitũ tẽpestiue exciak calor inãlis desicans corpa tenera. Ml'ierib⁹ ẽt nociuũ valde ẽ añ ꝺbitã etatẽ coire:qz piclitari z mori ꝓtigit in ptu magis quã qñ in etate pfecta sũt pp puitatẽ mẽbroz: z tenerã etatẽ trñ ñ potẽtẽ tolerare dolorẽ.2° qz fet⁹ impfecti sũt. Tertio qz p tẽpestiuos coitus idisponũtur ne postea gñare q̃ant:iõ sepe videm⁹ q̃ aliq̃ puelle q̃ i valde tenera etate viros coguerũt postea ꝓcipe nll'o mõ pñt. Quarto:qz iuuẽcl'e cito coitib⁹ assuefacte ardẽtiores fiũt: z intẽpate q̃ nec ml'tiplicatis coitib⁹ facienk. Etas ãt ꝙueniẽtissima ad ꝓmixtiões vt decẽs sequaꝁ ꝑles vt ibidẽ ait pb⁹ i feis ꝓtigit circa decimũoctauũ vl'.xx. annũ:in viris ãt i tricesimoseptimo vl' modicũ ifra siue supr̃.Et ista etas valde ꝙueit ꝑli genite : z pr̃i gñanti ad bonã corpoz hitudinẽ: z ordinatã cõicationem yconomicã : qz filỹ gẽiti i.37.ãno erãt pfecti ad gñanduz q̃n pr̃ deuenerit ad ãnũ.70.i q̃ defficit põ gñatiua z filỹ erũt tẽ fortes vt possint pr̃ib⁹ iã seni o deficiẽtib⁹ i necessitatib⁹ prouidere: z ſz vsq̃z ad.7.ãnos potẽtia gñatiua vt i plurimũ in viris ꝓtinuet:ñ ẽ tñ bonũ vsq̃z ad illꝺ tps gignẽ:qz ꝑles iuuenũ z senũ siẽ i corpib⁹ ipfecte.ita i itellectu deficiẽtes valde sũt. Rõ ẽ:qz pfectio itellect⁹ nr̃i attẽdit fm pfectionẽ fantasie: z organoz cognitiuoz ñ q̃ illis alligat⁹ sit vt potẽtie materiales:ſz qz opationẽ istoz ꝑsuppõit ad suã itellectiõez iõ dr̃ i ꝓmo posterioz q̃ neẽe ẽ illa scia carere ꝺ cui⁹ obo potẽtia sensitiua caremus. Dicit g̃ q̃ ꝙuẽiẽs gñatio fm determinationẽ pboz: z poetaz fit vsq̃z ad ãnũ.50.vl'.54. Si aũt alys tpib⁹ ad sanitatẽ vl' bonã corpis hitudinẽ coire ſz nõ ẽ h itẽdẽdũ fm pbz:qz illꝺ ñ ptinet ad bonitatẽ ꝑlis ꝺ tpibus ãt z disꝓnib⁹ gñantiũ. Jn eodẽ.c.inqt aristoteles q̃ locuz ad gignẽdũ eligi oz magis frigidũ q̃z caliduz vl' saltẽ medio mõ se hñtẽ:iõ hoies nati i trie frigidis robustiores sũt z maioza z pl'chrioza hñt corpa hoib⁹ gẽitis i tra calida z ad bellũ z c.opa fortioza aiosiores sũt :vt idẽ aristoteles .e.lib.5.c. Rõ qz frigiditas loci spũs seis ꝑstrigẽdo detiet ne exhalent i qb⁹ tota vis ꝑlis future ẽ. Caliditas ãt loci disgregando z apiẽdo subtiliat z spũs seis exalare cogit. ¶Oportet ẽt loci positionẽ z tpis q̃litatẽ iquirere:ñ ẽ.n.ꝓgrua gño i locis sitis ꝺ austrũ.s.q̃ sũt iclinati a pte australi: z eleuati ab aqlonari. Et ꝺz fieri gño vigẽte vẽto aqlonari q̃ frigiditate sua circũstãte spũs seis detinet ne exalẽt: z sbtilitate z siccitate sua desicet hũiditates viscosas z innãles. Uẽti australes econuerso calidi sũt z hũidi:iõ iflãt z humefaciunt. q̃'r auster z colaterales ei⁹ vẽti pessimi ad tps gñonis sũt: vẽt⁹ ãt fauonius q occidẽtalis ẽ z sbsolan⁹ q oriẽtal' ẽ z colatales corpa meliores z saniores sũt: colatales ãt istoz meliores sũt declinates ad boreã q̃s ad austrũ. Tps ãt gñatiõis hyems ꝑpe ẽ ex cãis dict⁹.s.pp frigiditatẽ: ples ãt i maxia estate gẽite deficiẽtes valde sũt: z itellectu: z corpe z viribus:ẽ ãt remediũ ad ꝓtẽpandũ q̃litates tpoz: z locoz q̃ hoies hitantes i valde frigidis regiõib⁹ coeãt icipiẽte ve:vl' i estate si tra excessiue frigida ẽ:qz si magno hyemis frigore coirẽt ples qdẽ seqrẽk valꝺ aiose z robuste.ſz ñ pfecte i itellectu ymo ipetuose fm irã: z al's passiões: z aiose valꝺ vt ait pb⁹ i eodẽ li.c.4. Si ãt vt diximꝰ coeãt ples medio mõ tẽpabunk:qz aliq̃lis frigiditas loci adiuuabit ad seis disꝓnẽ vt sint corpa magna: z robusta z aliq̃lis tpis caliditas semẽ digeret hũiditates superfluas z innãles ꝑsumendo.illi ãt q i tra calida morank i magna hieme i frigoris vehemẽtia coeãt ñ qdẽ cũ auster incubũt: z aq̃z ml'taz copia ẽ:qz tẽ iflatur fet⁹: z fit hũiditas innã

Mala ẽ generatio in tenera etate ꝓpter duo. D

primo

secundo

Tempoꝝ qualitates loci positiones apte ad generationem. E

lis ⁊ idigesta. ſ3 qñ magne glacies ⁊ pruine sunt igẽte borea restringente ⁊ deficcante. Oportet etiã generare volentes quãtũ ad laborez: ⁊ officia bñ se hãre. ita ꝙ viri sunt aliqbus laboꝛib⁹ dediti. S3 nõ magnis ex q̃ segr ꝙ hoies valde ocio si nulli laboꝛi: nec cure dediti filios tumidos: ⁊ ifirmos: ⁊ in dispositi itellect⁹ ⁊ tardos ad motũ generẽt: quoꝝ corpa ad oẽm corruptionẽ: ⁊ ifirmitatẽ ꝓmpta valde sunt. ¶ Rõ est seis idigestio: ⁊ supflua hũiditas iflatiua carnes mollificas quadã mollitie muliebri. Nõ oꝫ ẽt volẽtes gignẽ vacare magnis laboꝛib⁹ violẽtib⁹: ⁊ frãgẽtib⁹ totas corpis vires. Sic fũt hastilusio: ⁊ oia certamia exercitatiua vl' q̃ttidiana puer satio. i armis: vt in illis q fũt i bellis ⁊ i agricolis q supꝰ modũ se afligũt. Rõ ẽ: qz nimi⁹ labor: ⁊ mot⁹ fortis cãt ardorẽ excessiuũ ⁊ innãlẽ q nõ solũ digerat. ſ3 seis spũs exhalare faciat: ⁊ ei⁹ hũiditatẽ nãle: ex q̃ segr ꝙ filij hoiuꝫ valde studiosoꝝ vt cõit pui corpe sũt ⁊ virib⁹ debiles: nec ml'tũ habũdãtes i itellectu imo aliq̃l'r ỏ stultitia suspecti. Rõ: qz vehemẽs studioꝝ cura hoiez ỏsiccat: ⁊ exurit: ⁊ semen ei⁹ ẽ exustũ cares ỏbita hũiditate ſm quã possit fieri augmentũ: ⁊ oꝛgana fantastica ỏsiccata i q̃dã stultitie ⁊ admiratiõis spẽz efferũt. Et fil'e ẽ qõ cõit videm⁹ ꝙ filij pastorũ corpora pulchra: magna: ⁊ robusta hñt: qz nõ magnis laboꝛi b⁹ occupãt frãgẽtib⁹: nec rursus total'r gescũt: qz mouẽt cõuenienti motu: ⁊ faciũt q̃dã alia q̃ sunt sufficiẽtes laboꝛes ad seis ꝓgruẽtẽ digestionẽ. ¶ Ex ſ3 ẽt videmus ꝙ filij agricolaꝝ q magnis laboꝛib⁹ occupant pui nascunt ⁊ vires paucas hñt: feie ãt qñ ꝓgnãtes sũt ẽt disponi debẽt ſm corp⁹: qz nõ debẽt itẽdere magnis laboꝛib⁹: qz possent pati aboꝛsum. Etiã qz semẽ nõdũ formatũ vl' si iã formari icipit ardore innaturali ꝓsurgẽte ex laboꝛe patit eadẽ incõuenietia q̃ supra dixim⁹. s. deficcationẽ hũiditatis debite: ⁊ indispõnẽ ad augmentũ ad robur: ⁊ malã itellect⁹ hitudinẽ ꝓseqnte oꝛgana fantasie. ¶ De hỹs. n. oĩb⁹ ỏ qbusdã exp̃sse ỏ qbusdã in radice logr aristo. in. 7. poli. c. 15. hec ãt oia pueniũt rectitudini stat⁹ politi. ſ3 ỏ qbusdã coꝛ. s. de tpe vl' etate coeũdi i q̃ etate mr̃i[m] iungẽdũ sit vt ꝓles optime disposite seqnt non ml'tũ curauerũt iura hũana: maxie eccl'iastica ꝓcedẽtia iur⁹ Phere mr̃i[m] in ꝓncipio pubertatis. s. in. 14. ãno. ⁊ feie in. ix. ⁊ rõ ẽ: qz iura eccl'iastica sequũt in q̃tũ pñt ius diuinũ ius ãt diuinũ magis itẽdit deuiare hoies a pctõ: vt pficiant i vita etna quã ꝓsentiẽdo pctm̃ deducere hoies ad tpanea pfectionẽ. Hoies ãt qñ deueniũt ad tpa pubertatis icipiũt ad libidinẽ iclinari. Si g̃ statui nõ pmitterent hẽre vxores dare tur eis occasio ad adulteria: incest⁹: stupra: fornicatiões ⁊ q̃dã alia ifanda gña maloꝝ: magis ãt talia mala vitãda sunt quã eis exñtib⁹ iducaf i hõib⁹ pfectio ſm corpus: ⁊ iõ apl's vxorẽ ad fornicatiõis vitãde remediũ accipe ꝓsulit: ⁊ idulget vt ps ꝑma chozin. 7. c. dicẽs vnusq̃sq vxorẽ suã habeat pp fornicationẽ. s. vitãdã. ¶ Melius ẽ. n. nubere q̃ vri. Si ãt ꝓles ipfecte sequãt nõ tm̃ ius diuinũ curat: vt ista vitia extirpent attẽdẽs ꝙ pfectio nr'a ñ ẽ i ista policia. ſ3 i alia ad quã subozdiamur. s. ad policiã ciuitaf celest'. Sic. n. ait apl's ad hebreos vlti. c. nõ hẽm⁹ ĥ ciuitatẽ manẽtẽ. ſ3 futurã inquirimus. ¶ Reuertẽdo ãt ad ꝓpositũ: qz ls aliq̃l'r disgressi lõge qdẽ fuit. ſ3 ñ iutiliter. Est s⁹. rõ q̃re iacob potat ỏbitũ reddere. 4. vxoꝛib⁹ bõa structio ⁊ honest⁹ finis vxoꝝ. Si mulieri ad sacietatẽ sufficẽ dẽret vir i actu ꝓugali añ deficaret nec vnus imo nec ml'ti vni ml'ieri sufficẽnt: qz ⁊ ipe frequẽs coit⁹ calorẽ innãlẽ afcẽdit ſm quẽ dũ magis feia huic actui itẽdit magis ỏsiderat nisi p accñs fiat fatigatio: ⁊ fractio oꝛganoꝝ sic ẽ i videdo vl' audiẽdo: qz ocl'us ñ saciabit visu: nec auris auditu: vt ps eccle. c. 5. ⁊ tñ pstat ꝙ oꝛgana fatiganr ⁊ regescẽ dicimur qñ ab oi actu sensatiõis cessam⁹ quẽadmodũ ẽi sõno. Sic decl'at aristo. i. 7. ethi. circa finẽ ꝙ i expientia q̃rũdã delectationũ tristitia ẽ. ſ3 tolleram⁹ pp assuetos eẽ sic dicẽ i: videdo ⁊ audiẽdo q̃sdã laboꝛes eẽ dele ctãs tñ i videdo. Sũt. n. delectatiões q̃dã: vt medicie tristitiaꝝ: vt delectatiões iuneiles: ⁊ seniles: nã nã iuneilis ẽ i ptinuis motib⁹: ⁊ magnis q fũt tristes: ⁊ si ñ accipet ỏlectabilia valde dolorosa ⁊ laboꝛiosa etaf eẽt illa: vt g̃ ñ vehemẽter tristenr accipiũt illa delectabilia: vt medicinas doloꝝ. medicie ãt ñ accipiũt tanq̃ ỏlectabiles. ſ3 vt expulsiue moꝛborum ⁊ si non essent expulsiue moꝛborum non acciperemus illas: quia non accipimus illas fruẽtes. ſ3 vtẽtes illis sic ẽt quedã delectabilia sũt q̃ ñ accipim⁹ vt fruẽtes ſ3 qz remedia sũt dolorũ: ⁊ sic sũt oẽs molles: vt ps. 7. ethi. q pequũt delectabilia ñ qdẽ: qz p se ferũt i delectabile. ſ3 qz tristitias passionũ tollere ñ pñt: ⁊ qz ab istis laboꝛib⁹ liberanr accipiẽtes delectationẽ oppositã: iõ ꝓsequemur illas sic̃ i ꝓsequẽtib⁹ actũ venereũ: aliq. n. ꝓsequũt: qz delectabilis sibi ꝓpoit ⁊ vult frui illo: ⁊ isti vocanr icõtinẽtes alij ꝓsequũt actũ venereũ: qz sustinẽt fortissimas passiões: ⁊ ls iste act⁹ eẽt eis valde delectabilis ñ ꝓseqrenr si i sustinẽdo passionẽ dur⁹ labor ñ eẽt: iõ vt effugiãt istũ cruciatũ ỏlectabile i actu ñ ꝙ illõ velint p se. ſ3 p accñs isti ãt vocãtur molles. Sũt g̃ istis delectabilia ñ delectabilia. ſ3 medicia laboꝝ. S3 adhuc ls mãifesti⁹ ps in aliꝭ ỏlectabilib⁹ ſm tactũ quẽadmodũ ẽ scalpe carnes qõ ẽ q̃dã ỏlectabile. ſ3 ñ ẽ delectabile pp se. ſ3 ad tollẽdũ passionẽ vl' laborẽ pruriginis: ⁊ dũ illa tollit ñ sentit scalpe eẽ triste. ſ3 ablata illa sentit: qz carnes diuidũt: ⁊ violẽter rũpunt iterdũ vsq̃ cruoꝛ emittat: ⁊ ps ls si aliqs scalpat prẽ i q̃ ñ ẽ prurigo: qz illõ laboꝛiosũ atq̃ doloꝛosũ ẽ. Sic g̃ frequẽti⁹ ipsa ỏlectabilia sibi ipis pẽa sũt: qz doloꝛe secũ iportãt: vt ps in actu venereo fracq̃ aut lassaq̃ oꝛganis: ⁊ nõdũ expleta libidine: ps ls maxie i puellis cũ ꝑmo cogñscũt: ⁊ i hoib⁹ cũ primo feias corrũpũt: qz i puellis ẽ fractio claustroꝝ vginaliũ q̃ ẽ q̃dã violẽtia fcã nãe: iõ ls i eis passio stimulet ad actũ venereũ saq̃ ꝑma ỏlectatio ꝓiucto doloꝛe ꝓpẽsaf. Tales in claustroꝝ aptio: saq̃ doloꝛosa ẽ: ls doloꝛ ei⁹ p totũ ñ patet ex admixtiõe ỏlectatiõis venereo: i viris ãt q nouit coeũdo gẽitalia vasa sua corrũpũt doloꝛ qdã ẽ: ls ñ tãt⁹ q̃nt⁹ i puellis notiter ỏflorãtis. Hoꝝ ãt vitas cuilibz speculãti ex effectu ps s. q ex corruptõe viri sequaf ⁊ ꝙ ex corruptõe feie. Nec tm̃ dico pp ls patẽ ex effectu. i. p expiẽtiã cũ null⁹ sit q vtrũq̃ expiaf nisi fuerit fictici⁹ ille thiresias ỏ q̃. Ouidi⁹ metha. li°. 3. põit qũo vtrãq̃ venerẽ exp⁹ fuerit nũc vir nũc feia fact⁹: ps ãt ls ex effectu. i, sola speculatiua ꝓsideratõe specl'ando ꝙ ex vtroq̃ sequaf. ps g̃ ꝙ volebam⁹ ỏlectatiões m'tas ꝓiuctos hr̃e doloꝛes eẽ tñ alioꝝ medicias doloꝝ: fatigãf g̃ feie. ſ3 nõ satiãf. Nõ pt ãt hõ cupiditatẽ ml'ieris expler: qz potẽtie passiue receptiue ad actiuã ñ ẽ i ls ꝓportio: qz potẽtia passiua ñ ẽ fatigabilis: potẽtia ãt actiua fatigaf q̃lis ẽ i viro. Si ãt feia hõestis moꝛib⁹ imbuta sit coitũ diligẽs solũ ad gñandũ vel aliqñ ad mitigandus aliquas isurgẽtes passiões: ⁊ ls ñ sepe facile ẽ posse ỏbitũ reddẽ ml'ieri. Sic ãt erat i. 4. vxoꝛibus iacob ꝙ ipe erãt hõeste ỏsiderãtes coitũ solũ ad gñandũ: vt satis ps ex supioꝛib⁹. Oꝛ al's lia: ⁊ rachel ñ ỏdisset iacob famulas suas i vxoꝛes: qz magis posset vacare libidini ambe quã si. 4. eẽnt ad vnũ viꝝ ⁊ q̃tũ ad ls sufficiẽs erat iacob. 4. vxoꝛib⁹ imo ml'to pl'ib⁹ suffeciss: post q̃. n. fecundabat vnã reliqua illa adinuertebat ad aliã ⁊ sic vsq̃ al's. Oñ ãt nulla fecũda erat certo tpe iter se ⁊ eas statuto accedebat ad vnaz: ⁊ certo tpe accedebat ad aliã: vt ps. j. qñ rachel vendidit ius suũ. s. qõ hẽbat i iacob ꝑ vna nocte: vt dormiret cũ ea ꝑ mãdragoꝛis filij lie. s. Rubẽ. ¶ q̃ p⁹ ꝓceptũ edẽte. ¶ i. piente zelpha filiũ. edo sigr pl'ra: vt ps i vsu. Edo ꝓpono pario: formo mãifesto. Istoꝝ edo significata gerit. ¶ dixit felicit'. ¶ lia dixit ls. s. ¶ dixit felicit'. ¶ i. lia dixit felicit' mihi accidit: ⁊ istõ aduerbiũ felicit' ñ dz sic pñtari ꝙ determiet istõ ỏbũ dixit. S3 põit p se ⁊ determiat ỏbũ subintellectũ. s. accidit. In hebreo hr̃ bagad ſ3 quãdã pñtationẽ ⁊ sigr id qõ vẽit fortũa vl' ꝓspitas siue celi bona dispõnẽ vñ dicẽ abenazra ꝙ tũc regnabat iupiter q ẽ planeta beniuol⁹ ⁊ adiuuit eã ad ꝓcipiẽdũ. ¶ appellauit nom̃ ei⁹ Bad. ¶ i. a fortũa vl' fatalẽ. Siue: vt lr̃a nr̃a magis catho. exp̃mit feliciter. ¶ ls ꝑ bñdictõe. ¶ i. iste fili⁹ erit cã vt oẽs bñdicãt mihi tãq̃ habũdãtẽ i filꝭ ⁊ ỏcl'auit ꝓtinuo. s. ¶ beatã me dicẽt ml'ieres. ¶ admirãtes vbertatẽ meã i filꝭs. ¶ iõ vocauit nom̃ ei⁹ asser. ¶ i. beat⁹ ex ls ps ꝙ ñ ꝑpe trãstulit lr̃a nr̃a dicẽs felicit' sup̃ vbi põit gad: qz felix ⁊ beat⁹ idez tõlit: qz tẽ ñ iposuiss idẽ nom̃ lia: vtriq̃ filio suo. ¶ Dom̃ g̃ ꝙ asser sigr felicitatẽ siue hũitudinẽ q̃ a nobis ostituit maximũ eẽ bonoꝝ. Bad ãt ñ sigr felicitatẽ. ſ3 fortunã vl' casũ. s. q̃ natiuitas gad videbaf vẽisse ex cãu: qz celestis dispõ q̃ tũc accidit adiuuit ad illã ꝓceptiõez: ⁊ istõ volebat dicẽ lia ⁊ idẽ abenazra. S3 Jero. tñ stulit catho. magis volẽs fatũ qõ ponunt heretici radicem habere: qz hoc sacra fides abhoꝛret

¶ Egressus

Melius ẽ nubeꝛ quã vri. F

Abena. zra qd. p

Asser ⁊ Bad qd

L. ¶ Egressus ãt rubẽ. ꝟ agiẽ rursũ ꝺ fructu lie i filꝫs ꝓpꝰ ꝺ siderabat ardẽter lia ꝓlẽ ex iacob ⁊ pp ꝟ ꝺerat ei suã ãcillã zelphã cũ ipã ꝓcipe desꝫsz: ⁊ ob ꝟ deꝰ respiciẽs eiꝰ rectã itẽtionẽ ꝺit ei adhuc filios ex se ipã. ⌊ egressus Rubẽ. ⌋ Iz rubẽ egrederet i agrũ nõ erat magne etatis: qz nõdũ ꝓpleuerat. 6. ãnos imo nec qnqz: ⁊ modicũ vltra. 4. ãnos hẽbat. ¶ Patet qz oẽs filꝫ iacob ꝑter beniamin q nati sũt ei i mesopotamia nati fuerũt i septẽ ãnis. pz qa. i4. ãnis solũ fuiuit iacob ꝓ vxorib⁹ vt pz. j. seq. c. ⁊ ꝺeide. 6. ãnis ꝓ gregib⁹ añ tñ quã fuiret ꝓ gregib⁹ nat⁹ fuit ioseph q fuit vltim⁹ natoꝝ i mesopotamia: ⁊ nato illo volebat redire iacob: ꝯ oẽs isti filꝫ nati fuerũt itra tps q̃ fuiuit iacob ꝓ vxorib⁹. s. itra. i4. ãnos sz nulla vxor fuit data iacob añ septẽ ãnos ꝑmos fuitꝫ ꝓ rachel tñ factos vt pz ꝑce. c. ꝯ i septẽ ãnis seq̃ntib⁹ fuerũt geniti oẽs filꝫ iacob. Sz cũ adhuc postquã exiuit rubẽ i agrũ pepit lia bis vt pz in lra. s. zabulon ⁊ Issachar qꝺ nõ poterat fieri nisi ad min⁹ i ãno: ⁊ dimidio relinqtur qꝺ rubẽ nõ erat tẽ sex ãnoꝝ ꝓletoꝝ. sz valde min⁹: qz ñ solũ ꝓcepit bis lia ꝓ istã egressionẽ rubẽ i agrũ sz ter: qz pepit yssachar: ⁊ zabulon ⁊ diuã: ⁊ isti ñ poterãt ꝓcipi nisi i duob⁹ ãnis: ⁊ q̃si dimidio ꝺãꝺo cuilibz nouẽ mẽses: auferãt ẽt nouẽ mẽses q trã fierũt ꝺ illo. 2°. septẽnio añ q̃z naſcẽt rubẽ faciẽt tres ãnos ꝓ fectos maxie qz ñ imediate vt picbat lia vnũ ꝓcipiebat alterũ qz aliq̃t ꝺies purgatõis itercidebãt: mãebũt ꝯ. 4. ãni ⁊ nõ ꝺũ ꝓleti ipsi⁹ rubẽ. Sz ꝺom qꝺ rubẽ erat puer puul⁹ q ludẽ do cũ alꝫs puerulis exiuit i agrũ ⁊ ibi iuẽit mãdragoras ⁊ qz pulchre ei vise sũt ꝺtulit eas ad mr̃es suã. ⌊ tpe messis triticee. ⌋ ꝺr̃ ꝟ ad ꝺr̃iaz messis ordeacee: ꝑmo. n. ẽ messis ordeacea deide triticea sic ꝺr̃ exo. 9. qñ agiẽ ꝺ lapidib⁹ ⁊ grandini b⁹ q ceciderũt i trã egypti serotina nõ sũt lesa: ⁊ p⁹ ꝺr̃ triticũ ãt ⁊ far ñ sũt lesa: qz serotina erãt. ⌊ repit mãdragoras. ⌋ rubẽ cũ puul⁹ eẽt ñ coꝯuit qd eẽnt mãdragore sz solũ fuit mot⁹ ꝓp plchritudinẽ qz figurã maris ⁊ feie exꝑsserãt. ¶ Mãdragore proma sũt q̃ sic vocãt. Radix ãt hũanã sititudinẽ hz s. vn⁹ sititudinẽ maris exꝑmit. Alⁱ⁹ radix femelle similitudinez ⁊ sunt ista poma odorifera: ⁊ pulchra ⁊ rara valde. ⌊ q̃s mr̃i lie ꝺtulit. ⌋ puerilit letat⁹ putãs aliqꝺ magnũ bonũ eẽ. Dixitqz rachel da mihi ptẽ ꝺ mãdragoris filꝫ tui.

¶ Cur rachel desiderauit mandragoras.

Quare Autem rachel mandragoras tantum desiderauit vt virum suum illa nocte ꝓ mandragoris ꝓduceret. ¶ Dicũt aliqui ex ꝟ q̃ mãdragore vim hñt adiuuãdi ad ꝓceptũ: ⁊ qz ipa sterilis erat ꝺsiderauit valde ¶ Augustin⁹ tñ dicit q̃ rõne hui⁹ꝺi queſuit diligẽter i libris pho ꝺ nã mãdragore sz nihil tale repit. Dic ꝯ se nescir aliã cãz q̃re rachel illas ꝺsiderauerit nisi ꝓp plchritudinẽ: ⁊ odorẽ: ⁊ suauitatẽ illoꝝ pomoꝝ. Sz Auicena li. 2°. c. ꝺ iabro. quã mãdragorã vocat dic̃ q̃ mãdragora siue iabro hz vtutẽ purgãdi matricẽ: ⁊ sic adiuuat ad ꝓceptũ ⌊ . parũ ne timi vr̃ q̃ ꝓpriuer ⌋ maritũ mihi. ⌋ ꝓquerit illa ꝺ rachele dicẽs. Quo audes petẽ mãdragoras. Rapuisti. n. violẽter a me virũ meũ ⁊ isup ñ ptẽtaris sz vis rape mãdragoras. ⌊ dormiat tecũ hac nocte ꝓ mãdragoris filꝫ tui. ⌊ . q. d. ista nocte mecũ dormire debebat sed da mihi mandragoras ⁊ dormiat tecũ

¶ Quo iacob reddebat debitum vxoribus.

Sed Querit cũ iacob plẽs vxores hr̃et quo se hẽbat ad eas i reddẽdo ꝺbitũ: qz cũ iacob diligẽt rachelẽ sup alꝫs vr̃ q̃ ei magis ꝺbitũ reddẽt quã alꝫs: ⁊ in ꝟ alias ꝯguaret: qz cuilibz petẽti reddẽ tenebaſ. ¶ Itẽ cũ vir ptãtem corpis sui ñ hẽat sz mlier petẽti mlieri reddẽ tenẽ. Sz ꝓtinꝯere poſat oẽs illas simꝫ petẽ. Qualr̃ ꝯ se habere deberet.

¶ Rñdẽt q̃ i plalitate vxoꝝ attẽdẽdus erat ordo iter vxorẽ ꝓncipalẽ ⁊ minꝰ ꝓncipales. ¶ Dr̃ ãt ꝓncipalis vxor illa cũ q̃ ꝑmo ꝯctũ ẽ mr̃iᵐ qz ceteris pib⁹ i petitiõe ꝺbiti ꝑferẽda ẽ ꝑma. Et rõ ẽ qz ꝺ ꝓsensu eiꝰ itroducte sũt reliq qz alꝫs iuste ñ itroducerẽt cũ vxori ꝑme ꝓiudiciũ pareẽt i redditõe debiti. ipa ꝯ ceteris ꝑferẽda ẽ q̃ cetis locũ ꝺdit ⁊ q̃ctũ ad ꝟ cũ ꝯctꝰ mr̃imõꝝ ꝑmꝰ ⁊ tõlit volũtari⁹ fuerit iacob cũ rachele ipa ceteris ꝑferri debat. Attẽdẽdũ ẽt ẽ q̃ ꝺiffert inter vxores liberas: ⁊ ãcillas: qz magis tenebaſ ꝺbitũ reddẽ liberis q̃z ãcillis. rõ ẽ qz ãcille accepte fuerũt i vxores ad petitionẽ: ⁊ ꝓsensuz liberaꝝ ⁊ q̃ctũ ad ꝟ magis tenebaſ reddẽ ꝺbitũ rachel ⁊ lie: q̃z bale ⁊ zelphe. Attẽdẽdũ ẽt ẽ q̃ ꝑma ꝺbitũ reddi pecierit: qz ꝑmo petẽs. 2°. petẽti ꝓponit: ẽ. n. vir obligat⁹ reddẽ ꝺbitũ vxoꝝ⁹ suis ꝓ tpe q̃ petierit data possibilitate i viro q̃ cũq̃z ꝯ ꝑmo petiuisſz ꝑmo obligasſz. Si. n. petiuisſz ꝑmo bala ⁊ deide petiuisſz rachel lz rachel ꝺña eẽt ꝑus tñ reddi debebat ꝺbitũ bale. Si ãt simꝫ peterẽt rachel ⁊ bala rachel ꝓponi ꝺebat: qz ꝺña erat: ⁊ libera. idẽ si simꝫ peterẽt lia ⁊ bala siue zelpha: lia. n. ꝓꝓerẽt. Si ãt ꝓtigeret oẽs simꝫ petere rachel oib⁹ ꝓꝓerẽt: ãcillis. n. ꝓponẽt: qz ipa libera erat lie aũt ponebaſ: qz rachel ꝓncipalis vxor erat. Et lz iste ordo cẽt q̃ctũ ad id ad qꝺ iacob tenebaſ tñ ñ ẽ credẽdũ qꝺ in isto solo ordie ꝑmãsisſz. Seq̃rẽt. n. tẽ icõueniẽtia mlta. s. disseſio iter vxores qñ simꝫ peterẽt ⁊ vexatio iacob i reddẽdo ẽt: qz per istũ modũ acuerẽt ad magis petẽdũ: ⁊ frequẽtiꝰ q̃z alꝫs eẽnt petiture. ¶ Ꝺom ꝯ vr̃ q̃ iacob posuerat quẽdã ordinẽ iter vxores dãdo cuilibz determiatũ tps i q̃ apꝺ illã mãere debebat: ⁊ sic ꝑ circlz ãni ⁊ sic nulla disseſio oriebaſ ꝺato cuilibz qꝺ ei ex cõi ꝺtermiatiõe ptiebat. Et i illa certa pte tpis ita efficiebaſ iuris illiꝰ vxoris apꝺ q̃z mãere ꝺebat q̃ ẽt si ipe vellet ad aliã illo tpe decliare ñ posſz: ⁊ si illa vellet eũ tradẽ alteri ꝺ vxoribꝰ poſat. Sic. n. feẽ rachel q̃ ꝺdit iacob virũ suũ sibi ꝓ illo tpe lie sororꝝ sue ꝓ mãdragoris. Sz i ꝟ forte erat ꝺña dignitatis. s. racheli qz erat ꝓncipalis vxor mai⁹ tps assignatũ erat: ⁊ deide mai⁹ lie q̃z ãcillis ⁊ deide mai⁹ bale q̃z zelphe qz bala ꝑmo i vxorẽ assũpta ẽ. Et ꝺ ꝟ forte ꝓquereba tur lia q̃ rachel rapuisſz ei virũ suũ. s. q̃ maiori tpe eũ tenẽt quã ipa. Sz magis vr̃ ꝺz q̃ istud tps i q̃ nũc mãebat iacob apꝺ rachelẽ erat ꝺbitũ lie. sz ipa rachel icitauit iacob vt mutareẽ tps: ⁊ vẽiret pꝰ ad liã: ⁊ ẽ ꝓpe ꝓripe. i. añ rape. s. q̃ añ q̃z ad te ꝺ iuꝝ vẽiret rapuisti eũ mihi ⁊ cũ istꝺ tps mutatũ trã fierit i ius suũ potuit vẽdẽ illꝺ. ⌊ redeũtiq̃z ad vesperam de ⌋ agro iacob. n. exibat ad labores suos siue ad custodiã gregũ siue vt pesſz messorib⁹ qz tps messis triticee erat. ⌊ egressa ẽ i occursuz. ⌋ iste vxores iacob hitabãt i diuersis domib⁹ vl̃ diuersis tabernaculis: hẽbat. n. quelibz suum tabernaculum vt patet. j. sequenti. c. vbi ꝺcitur tabernaculum lie ⁊ tabernaculũ ãcillaꝝ scrutat⁹ fuit labã: ⁊ deide scrutatꝰ fuit tabernaculũ rachelis. ⁊ erat ista ꝓsuetudo iacob ꝓ eo tpe q̃ apꝺ aliquã ꝺ illis mãebat ad reddẽdũ ꝺbitũ qñ ꝺ agro veniret iret ad domũ eiꝰ: ⁊ cũ illo tpe mãeret iacob apꝺ rachelẽ declinare volebat i domũ eiꝰ. Exiuit ꝯ lia i occursũ iacob ne decliaret semel i domũ rachelis ⁊ postea ñ posſz ide adducẽ ⌊ ad me inqt itrabis. ⌋ i. ad domũ meã qz i diuersis domib⁹ mãebãt oẽs lz q̃ctũ ad obseqa ãcille ibãt ad fuiẽdũ ꝺñabus suis. ⌊ qz mercede ꝓduxi te ꝓ mãdragoris filꝫ mei. ⌋ qz totũ ius iacob illo tpe erat penes rachelẽ potuit illꝺ vẽdẽ ꝓ aliq̃ re ꝓueniẽti sibi maxie: qz iacob nolebat ei displicẽ. ⌊ ꝓ mandragoris filꝫ mei. ⌋ i. ꝓ mãdragoris q̃s attulit filꝰ meꝰ rubẽ: ⁊ ꝺdi ptẽ eaꝝ racheli. ⌊ ⁊ exaudiuit ꝑces eiꝰ deꝰ. ⌋ Bono aio ista fecit lia ꝺsiderãs ꝓlẽ: ⁊ ꝓ ea deũ rogauit q̃ ꝺ deꝰ ꝺdit ei filiũ. ⌊ ⁊ pepit filiũ qntũ. ⌋ qz ãt. 4. filios peperat ꝓtinuate añ q̃z parere desꝫsz. ⌋ ꝺdit deꝰ mihi mercedẽ: qz dedi ancillaz meã viro meo. i. ⌋ deꝰ vidit q̃ ego bono ꝺsiderio dedi ãcillaz meã viro meo. s. vt ex illa filios ꝓcipez qz ex me iã ꝓcipe desierã ⁊ ꝓ mercede bõi vniꝰ dedit mihi hũc filiũ. ⌊ appellauitqz nom̃ eiꝰ yssachar. i. ⌋ ꝓductꝰ siue merces: qz ꝓ mercede siue ꝓductiõe susceꝑt virũ illa nocte. ⌊ rursumqz lia. ⌋ s. imedia te postq̃z istũ pepit: ⁊ a sua imũdicia mũdata ẽ. ⌊ ditauit me ꝺñs dote bona. ⌋ ꝺicit ꝟ lia ꝓgratulãs: qz nll̃a melioꝝ dos est quã filioꝝ ml̃itudo maxie i tpe illo: qz ml̃tũ ꝺsiderabãt. Et pz: qz nullũ bonũ mai⁹ ẽ eo q̃ efficimur felices cũ felicitas cõstituaſ sũmũ bonũ: ⁊ finis architec. oiuz opabiliũ humãoꝝ vt pz i ꝑmo ⁊ i. io. ethi. Sz lia ꝓ ml̃itudinẽ filioꝝ putabat si bi aduẽire felicitatẽ: ꝯ ml̃itudinẽ filioꝝ maximũ bonũ cõsti stuebat. añs pz qz qñ ancilla sua zelpha pepit ꝓm filiũ. s. Asser vocauit eũ asser. i. beatũ vl̃ felicẽ dicẽs ꝓ bñdictiõe mea. beatã me dicẽt mlieres: cõis ꝯ illiꝰ tpis opinio erat q̃ beatitudo alicuiꝰ ml̃ieris erat ml̃itudo filioꝝ. Si dic̃ Osee. 9. c. ꝺ tribu efrayn q̃ totũ bonũ suũ ꝓstituebat i ml̃itudie filioꝝ dicẽs gl̃ia eoꝝ a ꝓceptu: ⁊ a ptu: ⁊ ab vtero: ⁊ ñ solũ erat beatitudo lie qz filios ml̃tos ꝓcepat. Sz qz ꝺ scie viri illiꝰ iusti i cuiꝰ scie expectabãt ꝓmissiões ꝓlẽdas. ⌊ ẽt hac vice hitabit mecuz vir meus. i. non fastidiet iam habitare mecum vir meus: qz sciet q̃ cohabitatio mea non est iutilis cum ei filios ml̃tos gñaueriz. in ꝟ. n. timebat lia ne amoꝝ magnꝰ quẽ iacob gerebat singl̃r ad rachelẽ remoueret eã ab ipo: sz qz iã tanta filioꝝ copia habũdabat credidit q̃ nll̃o mõ posset eaz despicere vir snꝰ: ꝟ hitaret cũ ea. ⌊ iccirco appellauit nomen

Bõa rãõ

Nulla melioꝝ dos quã filioꝝ multitudo

eius zabulon.i. ⁊cohabitatio.qa cū ipa vir ſu⁹ cohitaret ⁊ Recordat⁹ quoq; dñs ⁊. Dic agit ꝺ fructificatiõe rachelis in ſe. ⁊ Recordat⁹ ąq;. ⁊de⁹.n.ꝑpe loq̃ndo nulli⁹ recordatur: q; nulli⁹ obliuiſcit ſ; oia ſũt ſp nuda añ oculos ei⁹: vt p; ad hebre.4.c. ſ; dr̃ more hũano: homines.n.qñ amicos i miſeriꝭ adiuuãt eor̃ recordari dicũt. Si ãt ñ adiuuãt ñ dñr recordari. De⁹ ãt q; aliq̃n nos vr̃ debere ſ; ñ ꝺſerat qñ rurſu; nos adiuuat nr̃i recordari dr̃. Sic.n.fuit q; añ rachel petebat ꝓlez a deo: ⁊ de⁹ ñ dabat: iõ oblit⁹ ei⁹ videbat nũc ãt q; ei ꝺdit ꝓlẽ viſus fuit recordari ei⁹. ⁊ exaudiuit eã. ⁊tiue petẽte a ꝺo ꝓlẽ. ⁊ apuit vuluã ei⁹. ⁊.i. matrice ei⁹ diſpoſuit ad ꝓceptũ q; vulua q̃ ẽ os mr̃icis nihil ad ſ; agit: nã accipiẽdo vuluam ꝓ ore mr̃icis vt loquũtur vulgarit dicẽtes ñ apta fuit ꝺ nouo q; cũ ꝑmo acceſſit ad eã iacob apta fuerũt claustra ei⁹ v̄ginalia q̃ dñr os mr̃icis: ſ; ia erãt q̃ſi ſeptẽ ãni q; ſ; ꝓtigiſſet iõ ñ dicebat nũc apiri vulua. ¶ Itẽ dato q; vulua q̃ os mr̃icis ẽ apiri dẽret ñ oportebat ad ſ; inuocari deũ vl̃ deum talia ſ; agẽ: q; facẽt ſ; iacob ſic̃ qlibz ali⁹ vir: ⁊ ꝑcudia fuiſſ; ad talia inuocare deũ: ⁊ ob ſ; redarguit auguſtin⁹. 6. ꝺ ciuitate dei c. 8. marcũ varronẽ: ⁊ alios gẽtiles q; põebãt pl'alitatẽ deor̃ ad ꝓplẽdũ iſtũ ifirmũ actũ quẽ ꝓcupia carnis: ⁊ ſãguinis cõplere dẽret. Ponebãt nãq; dea virginenſe ⁊ deũ pr̃ez ſubigũ ⁊ Dea p;euiã: ⁊ dea ꝓrundã: turpiſſimi ãt iter iſtos dea pꝛuia ⁊ ꝓtunda ſũt quor̃ act⁹ ꝓuerecũdia ñ explico ſ; ąre i augſtino vbi ſuꝑ. ¶ Itẽ dr̃ q; de⁹ exaudiuit p̃ces rachel: ⁊ aperuit vuluã ei⁹: g̃ vr̃ q; ſ; erat tale q; nll'o mõ nãlit fieri potat erat g̃ q̃dã diſpõ mr̃icis ſ; quã fit ꝓcept⁹: ⁊ illa ñ potat iduci nãt'r cũ rachel nãt'r eẽt idiſpoſita ſ; de⁹ ex miſericordia iduxit ¶ Itẽ aptio mr̃icis i ore nihil ꝓdeſt: q; dato q; ml'totiẽs aperiat ñ ex ſ; ſeqt ꝓcept⁹: q; tẽ ml'ieres publice ꝓſtitute maxie ꝓcipẽt qõ tñ nũq; fit ſ; de⁹ ꝓ iſtã aptionẽ ꝺdit ei ꝓceptũ g̃ ñ intelligebat ꝺ ore mr̃icis ſ; ꝺ ipa mr̃ice vt. ſ. dcm̃ eſt. ⁊ abſtulit dñs opꝛobriũ. ⁊ ꝓ magno opꝛobrio hẽbat q; ml'ier ꝓiugata ñ ꝓcipet: ⁊ erat q̃ſi ſegregata a cetu aliar̃ mulier̃ parientiũ. Timebat ẽt ne pp ſ; vir ei⁹ ꝓderet amorẽ ſpãlẽ quẽ gerebat ad eã. ⁊ vocauit nom̃ ei⁹ ioſeph. ⁊.i. additus ſiue addictio: q; dixit vt. ⁊. ſeqt addat mihi alter̃ filiũ. magnũ p; i ſ; deſiderlũ ꝓlio: q; noiauit ꝑmũ ex ꝺſiderio hñdi 2m. ⁊ nato ãt ioſeph. ⁊dicto ꝺ ml'tiplicatiõe iacob i ꝓle ſ; agit ꝺ multiplicatiõe eiuſdẽ i poſſione. ⁊ nato ãt ioſeph. ⁊iſte fuit vltimus filiꝰ iacob q; nat⁹ fuit i meſopotamia: ⁊ eo nato ꝓpleti ſũt anni. 14. qb⁹ ꝓ duab⁹ vxoꝛib⁹ ſuire labã decreuerat volebat: g̃ redire i tra ſuã: iõ petꝭt lniam ⁊ vxores ſuas a labã vt rediret cũ eis. Et ſciẽdũ q; iacob gẽuit h. 12. ſ. xi. filioſ ⁊ vnã filiã i ſeptẽ ãnis vl'i pauciori tpe: q; oẽs erãt gẽiti qñ ꝓpleuit tps ſuicꝰ ꝓ ml'eriꝫ: iõ ñ ꝑt dici q; iſti filij ſucceſſiue nati fuerit ſ. q; poſtq̃ mr̃ vni⁹ pareret alia ipegnaret: q; ſic maiori tpe idiguiſſet: lia.n. pepit ſeptẽ: filiaz vnã. ⁊ ſex filios: ⁊ ſ; i ſeptẽ ãnis. Iõ ꝺz q; i trib⁹ ãnis ꝑmis vl'i pauco maiori tpe pepit lia q̃ttuor ꝑmos filios: ⁊ deide vt dic̃ tex. ceſſauit pere. deide dedit ancillã ſuã zelphã viro ſuo q̃ pepit duos filios ꝓtinuate. ſ. i ãno: ⁊ dimidio: vl' paulo magis: ⁊ ſ; eẽt vſq; ad annuz q̃rtũ ⁊ dimidiũ vl' q̃ſi: manebãt deide ãni duo ⁊ dimidius i qb⁹ ter pepit lia. ſ. duos maſcl'os ⁊ vnã feiaz. Ita oz nec̃io, oz dinari filios lie: ⁊ zelphe: nec ꝑñt ꝑmiſceri filij zelphe tꝑib⁹ q b⁹ ꝓiebat lia: q; vt vult tex. iõ ꝺdit lia ancillã ſuã viro ſuo: q; iã ipa ñ ꝓcipiebat: ⁊ ipa ñ ꝓcipiẽte ꝓcepit: ⁊ pepit ancilla duos filios: ⁊ deide ꝓcepit lia vltimos filios. ſ; ñ ẽ incõueniẽs: vt ſuꝑ declauim⁹ q; tps lie: ⁊ zelphe mixtũ fuerit. ſ. q; poſtquã ceſſauit pere lia ꝺdit ãcillã ſuã viro ſuo: ⁊ pepit zelpha ꝑmũ. ſ. gad añ q; pepit poſtea lia ⁊ deide ꝓcipiẽte zelpha 2m aſſer ꝓcepit lia aliũ. ſ. yſachar ꝓ mãdragoꝛis filij ſui ꝓducẽdo virũ ſuũ: ⁊ ſic piẽte ãcilla peret ipa: ⁊ eẽt tps mixtũ ſaltẽ q̃tũ ad vnũ filiũ lie ⁊ vnũ filiũ zelphe. Hoc tñ ñ obſtãte poſſet põi q; fuerũt nati ſucceſſiue iſti filij. ſ. q; zelpha genuerit duos filios poſtq̃ deſꝭt pere lia: ⁊ añ ipa pepit duos q̃ rurſus lia ꝓcipet aliquẽ ꝺ trib⁹ ꝺs poſtea genuit: q; adhuc manet ſatꝭ ꝺ tpe. ſ. duo ãni: ⁊ dimidi⁹ i qb⁹ potuiſſ; gignẽ treſ q poſtea dñr. meli⁹ tñ põit q; filꝭ zelphe: ⁊ lie coincidãt ſaltez q̃tũ ad vnũ: q; al's neẽe fuiſſ; vltimũ filiũ lie gẽitũ i fine ſecũdi ſeptẽnꝭ qõ ñ vr̃ vex: q; ſ; ꝺ ſolo ioſeph ꝓcedit vt ſupza declaratũ ẽ. Joſeph ãt filꝰ rachelis nat⁹ fuit i fine iſtoꝛ ſeptẽ ãnoꝛ vt p; ex textu: q; tũc voluit redire iacob i terram ſuã cõpleto ſuitio: filꝭ aũt bale ancille rachelis nati ſũt añ q̃ genuiſſet lia omnes. 4. primos filios ⁊ anteq̃ conciperet zelpha. ⁊ dixit iacob ſocero ⁊.i. labã. ⁊ dimitte vt reuertar ⁊.i. da mihi lniam: vt reuertar in tr̃ã meã: q; iã ipletũ ẽ tps ſuitꝭ. ⁊ ad patriã meã: ⁊ ad tr̃ã meã. ⁊patria dr̃ locus natalis a pr̃e dict⁹: q; ille ꝓſeruatiu⁹ ẽ ⁊ effectiu⁹ ad gñationẽ vt pr̃ p; fluentiã receptã i eo a celeſtib⁹ coꝛpib⁹: ⁊ iõ vocat gen⁹ pria ſic pr̃ vt ait Porphiri⁹ i ꝓſagogis ſuis. ⁊ tr̃ã meã. ⁊tr̃a denoiat regnũ vl' ꝓuicia i q̃ ẽ loc⁹ natiuitatis. ⁊ da mihi vxores meas. ⁊Dicet forte aliq; ex ſ; loco ꝓbari q; nõdũ accepat iacob i vxores filias labã. ſ; ex eis genuiſſ; q; ſi iã ei tradite fuiſſẽt nõ petiuiſſ; eas itez a labã ſocero ſuo. Sz fl'm ẽ: q; ſi rachel ⁊ lia nõdũ fuiſſẽt facte vxores iacob nõ coiuiſſ; cũ eis: q; tũc ſtupzũ ⁊ fornicationẽ cõmittẽt qõ nõ ẽ ꝺz matie: q; labã nõ pmittẽt eũ ad eas ſi ñ eẽnt vxores ei⁹ accedẽ. ¶ Itẽ: q; ſuꝑ vocabãt ſp vxores ñ ſolũ ipe: ſ; ẽt eaz ancille. Sz ſ; dr̃. ⁊ da mihi vxores meas: q; ſ; iã eas ꝓ vba de ꝓſenti deſpõſaſſ; ⁊ p⁹ ſepi⁹ carnalit cognouiſſ; tñ erat obligat⁹ labã fuire. 14. ãnis ꝓ eis: ⁊ iõ q̃ſq; finirẽt iſti. 14. ãni potat detinẽ labã vxores: ⁊ liberos iacob: nũc ãt q; fuitiũ expletũ erat petit ne ãpli⁹ detineat liberos ⁊ vxores illi⁹. ⁊ ꝓ qb⁹ ſ. uiui. ſ. ⁊ſolũ ꝓ vxoꝛib⁹ nõ ãt ꝓ liberis: q; liberos ſolus de⁹ dat. ⁊ vt abeã. i. ⁊recedã ad patriã meã. ⁊ tu noſti fuitutez q̃ fuiui tibi. i. ⁊tu ſcis q; ego feci tibi valꝺ bonũ fuitiũ: ⁊ i hoc ñdet tacite qõni quã agẽ poſſ; labã. ſ. verũ ẽ q; fuiuiſti mihi toto tpe ꝓmiſſo: ſ; i iſto tpe nõ bñ fuiuiſti: q; aliq̃ dãna feciſti: iõ nũc iuſtũ ẽ q; maneas fuiẽdo dõec ꝓ dãnis datis: ⁊ negligẽtijs ſatisfacias: ad qꝺ ñdet iacob dicẽs tu ſcis quale fuit fuitiũ meũ. q. d. tu ſcis q; tale fuit i q̃ nullũ dãnũ nec negligẽtie iterciderũt: ⁊ ſi iterciderũt iã ſolute ſunt vt p; ſeq. c. ⁊ iueniã gr̃am i ꝓſpectu tuo. ⁊ ponit iter iacob ⁊ labã pꝛa gregib⁹ fctã pactio. ⁊ inueniã gr̃am i ꝓſpectu tuo. i. ⁊ Rogo q; nõ deſpicias vultũ meũ: ſ; facias q; rogo. ⁊ expimẽto didici q; bñdixit mihi dñs ꝓ te. i. ⁊ q; ml'tiplicauerit bõa mea meritis tuis ⁊ induſtria. videbat ãt ſ; labã: q; añ q̃ veniret iacob ad eũ paucas greges hũit p⁹ aducẽtũ ꝺo iacob habũdauit nimis: ⁊ ſ; idẽ ꝓfirmat iacob. ⁊. vt p; i lr̃a. ſ. modicũ hũiſti añ q̃ venirẽ. Nũc ãt diues effect⁹ es. ⁊ poſtitue mercedẽ tuaz quã dẽ tibi. ⁊videbat ſ; labã velle dare aliquẽ iacob ꝓ bono fuitio qꝺ egerat ei ne tõliter videret filias vẽdidiſſe et eas i doratas reliq̃re: ⁊ pp ſ; dicebat q; iacob poſtitueret mercedẽ i. aſſignaret quã recipe vellet. ⁊ tu noſti qũo fuiuerim tibi. ⁊ volẽs iacob cũ labã pacici ꝓ mercede demõſtrat qũo ei gratiã magnã faciat. ſ. q; ei valꝺ bñ fuiuit: ⁊ nũc nõ vult ꝓ laboꝛe ꝑterito aliqꝺ recipe remittẽs ei oia: ſ; ꝓ futuro laboꝛe. ⁊ q̃ata i manib⁹ meis fuerit poſſeſſio. i. ⁊q̃tũ fuerit multiplicata poſſio tua i manib⁹ meis. ⁊ modicũ hũiſti anteq̃ venirẽ. ſ. ⁊modicos greges ⁊ armẽta i qb⁹ tota ſba labã erat ⁊ ex iſtis diuitiaſ auri: ⁊ argẽti hẽbat. ⁊ bñdixit tibi dñs. i. ⁊ ml'tiplicauit te. ⁊ ad itroitũ meũ. i. ⁊poſtq̃ ego igreſſus fui domũ tuã ad fuiẽdũ tibi. ⁊ iuſtũ ẽ exigi vt ꝓuideã aliq̃n domui mee. ⁊ q. d. vſq; nũc laboꝛaui ꝓcurãs bõa tibi. Nũc aũt tps ẽ vt ꝓcurẽ bõa domui mee: q; iã filios hẽo ⁊ vxores: iſta g̃ bõa q̃ fecerat iacob ad labã põebat ſolũ. vt pſuadẽt ei dar̃ ſibi lniaz ad redeũdũ. ⁊ qd dabo tibi. i. ⁊ex q̃ recedeꝝ vis qd dabo ꝓ laboꝛe tuo nihil volo. ſ. ꝓ laboꝛe ꝑterito. ⁊ ſi feceris qꝺ poſtulo. ſ. iſtꝺ pactũ ꝺ fetib⁹ ouiũ qꝺ videbat eẽ ſatꝭ leue ⁊ gratũ labã. ⁊ itez paſcã ⁊ cuſtodiã peccoꝛa tua. ſ. ꝓ mercede quã ex iſto pacto hr̃e potero. Quidã ãt volũt q; labã dicebat iacob q; petẽt mercedẽ ꝓ laboꝝ fuꝰ. Sz ſ; z̃ ẽ: nihil. n. ad ꝓpoſitũ q; iacob petẽt lniaz redeũdi: ⁊ q; labã ei dicẽt q; mercedẽ petẽt ꝓ laboꝛe futuro cũ videt labã q; nll'o mõ itẽderet laboꝛare vlteri⁹ iacob i bõis ei⁹: ſ; ꝓcuraꝝ domui ſue. ¶ Itẽ p; ex lr̃a i q̃ dr̃ q; labã dixit iacob qd dabo tibi. Rñdit iacob nihil volo: mãifeſtũ ẽ q; ñ itelligiꝭ ꝺ mercede fuꝰa: q; ꝺ ſ; imediate ſubiũxit q; volebat oues ⁊ fet⁹ varioſ ocꝭ. ſ; iacob rñdebat ad itẽtiõez qõnis labã: g̃ ille dicebat ꝺ mercede ꝓ laboꝛe ꝑterito. ⁊ ñ ꝓ futuro. ⁊ gira oẽs greges. ⁊ põitur pactũ iter labã: ⁊ iacob ꝺ mercede ei⁹: ⁊ lr̃a iſta aliq̃l'r obſcura ẽ. ſ; ſus tñ ei⁹ iſte ẽ i ſũma q; poſtea applicabiꝭ ad lr̃az ſ. q; iacob petꝭt a laban: q; inquireret per omnes greges maſculos femellis: maculoſos vel varij coloꝛis vel coloꝛis ſubnigri qui non erat perfecte niger ⁊ iſta aialia daret i manu ſuoꝝ paſtoꝝ: ⁊ q; cetera q̃ erãt tõlit pure alba vl' pur̃ nigra darẽt ſb cuſtodia iacob ⁊ ponẽtur ſpatiũ iter iſtos greges ne ꝺ vno grege aliq̃ aialia tñ firẽt ad aliũ gregẽ deide q; cũq; fet⁹ pure albi vl' pur̃ nigri naſcẽnt ꝺ aialib⁹ pur̃ albis: fetus

Joſeph fuit vltimus filius iacob natus i meſopotamia

Nom

Patria quid.

Obiectio.

Liberos ſolus dat.

Quoꝝdã opinio.

Confu.

ꝛ pure nigris que custodiebat iacob pertinerent ad laban: ꝛ quicunq; fetus maculosi varij vel subruffi nascerentur pertinerent ad iacob: quod libenter acceptauit laban tã quã euidens lucrum. ⁊ gira omnes greges tuos. i. ⁊ volue eos sepe vt igras ne mãeat ibi aliqð pecus macl'osum aut variũ ſꝫ oia talia trade filijs tuis. ⁊ sepa cũctas oues. ⁊ tam masc'los quam feias: q; eadẽ cã ꝛ maio: adhuc est ꝙ color pr̃nus sit i ꝓle quã mr̃nus cũ semẽ pr̃is sit fort' ꝛ vis actiua formatiua fet': vel trãsformatiua ad oẽs figurã vl' colores i pr̃no scie deriuet. Semẽ ãt ml'iebre magis se hꝫ p̃ modus bñ passi: ꝛ ꝓpati a scie viri li. ⁊ varias. ⁊ dñr varie q̃cũq; q̃l dã ỽgulas albi coloris hñt: ꝛ al's virgl'as magnas nigri coloris ita ꝙ iste virgl'e totũ corp' vl' q̃si circũdarẽt: ꝛ vocãt vulgariť ista pecora cinchados. ꝛ ⁊ ipso vellẽ. ⁊ i. macl'osas Dicunť macl'osa aialia q̃ cũq; hñt pucs macl'as rotũdas vl' q̃si diuersor coloꝛ ꝛ dñr. ⁊ ipso vellẽ. ⁊ i. pleno vellẽ macu lis puis ꝛ distigunť ꝫ varias: q; varie hñt colores varios li nealiť ꝛ i tñsuersus circũdãtes corp' lꝫ aliq̃ accipiť variu ꝫ macl'oso vt pz iere. ij. c. Si ꝓt mutare ethiops pellẽ suã: ꝛ ꝓdus varietates suas: hꝫ. n. ꝓdus q̃si oia gña colorꝫ puis macl'is distinctoꝛ: vl' pñt distigui varia ꝛ ipsa i vellere: q; varia dñr q̃cũq; paucas macl'as hñt ꝛ magnas vt mediã ptez albã: ꝛ mediã nigrã: vel q̃si vl' vnã macl'az albã ꝛ totum nigrũ vl' ecõuerso. Dñr ãt ipsa i vellere siue macl'osa q̃cũq; ml'tas macl'as ꝛ puas hñt q̃l'cũq; disposite sunt macl'e siue circũdãtes siue nõ circũdãtes. Utrũq; ãt bñ dr̃: ſꝫ p̃m' modus melior ẽ. ⁊ ⁊ qõcũq; fuluũ. ⁊ hꝫ põit tres diuersitates. supꝫ ãt põebat duas fuluũ ãt nõ dic̃ varietatẽ diuersoꝛ coloꝛ. sed vnũ colorẽ simplicẽ: ſꝫ ille nõ ẽ pfecte albꝰ nec pfecte niger: ſꝫ ſbniger siue ſbruffus aliq̃l'r declinãs ad alborẽ quẽdã: ꝛ pecora huiꝰ coloris dabãt ẽt filijs labã vt magꝭ apperet iustitia ꝛ meritũ iacob: q; ꝙ ex coloribꝰ medijs q̃ sũt sibi vicini fiat ad iuicẽ tñsitꝰ pꝓ ꝓpiqtatẽ nõ ẽ mirãdũ valẽ: ſꝫ ó pure cãidis vl' pure nigris fiat mediꝰ color: vl' variꝰ: siue macl'osus mirabile ẽ: ꝛ q; fuluũ erat mediꝰ color facil'r potẽſ decliare ad varietatẽ vl' macl'as oia talia tradita sũt filijs labã. ⁊ macl'osũ. ⁊ idẽ ẽ ꝙ ipso vellẽ. s. hñs puas macl'as diuersi colꝛis rotũdas. ⁊ variũ. ⁊ supꝫ declaratũ ẽ. ⁊ i. ouibꝰ aut in capris. ⁊ solũ vr̃ ꝙ custodiebat iacob oues: ꝛ capras: ꝛ nõ boues: ꝛ vaccas vl' equas: ꝛ camelos. Et rõ ẽ: q; albũ ꝛ nigrũ q̃ cõuẽiebãt huic expimẽto pacti nõ ita leuiť repiunť in bobꝰ ꝛ vaccis quẽadmodũ i ouibꝰ: ꝛ capris. Et si arguaſ quo ꝕ q̃ iacob qñ recessit ó mesopotamia ótulit secũ oues: boues: ꝛ camelos. ⁊ ꝛ. c. Rñdeť ꝙ qñ iacob hẽbat ml'tos fetꝰ i illis sex ãnis ó hꝫs q̃ sibi ꝓueniebãt ex pacto vẽdebat: ꝛ emebat boues: ꝛ camelos: ꝛ nõ solũ hꝫ: ſꝫ ẽt ꝙos: ꝛ ãcillas: ꝛ supellectilẽ magnã: ꝛ oia necia ad vitã: ꝛ ml'tã ſbam quã tulit de mesopotamia. Cõstat tñ ꝙ iacob nõ vacauit alti offõ i mesopotamia nisi custodie gregũ: ꝛ armẽtoꝛ vt saꝭ pz ex supradictis: q; i. xiiij. ãnis p̃mis nihil lucrat' fuit iacob ꝓ se fuies ꝓtinue ꝓ duabꝰ vxoꝛibꝰ. i. sex ãt seq̃ntibꝰ sp custodiuit greges ꝑm pactũ supꝫ tactũ. ⁊ erit merces mea. ⁊ i. q̃cunq; aialia varia nascenť ó pure albis vel pure nigris ꝓtineãt ad mercedẽ laboris mei ꝛ q̃ nascẽť tõlit alba vl' nigra ꝓtineant ad te. ⁊ rñdebitq; mihi cras iustitia mea. ⁊ i. iustitia quam ego hẽo i fuitio ad te. ⁊ rñdebit mihi. ⁊ i. appebit ad vtilitatem meã. dr̃ cras nõ ꝙ seq̃nti die hꝫ appere dẽret: ſꝫ i futurum: iõ ad declarationẽ hui'. ⁊ sbiũgit quo placiti. tps aduenerit. ⁊ i. quo venerit tps natiuitatis nouoꝛ fetuũ ó qbꝰ pactũ feci mꝰ dr̃ iustitia mea, q. d. hꝫ qõ fiet nõ erit ꝓ nãm: ſꝫ p iustitiã: q; nãle ẽ ꝙ ex pure albis alba: ꝛ ex pure nigris nigꝝ nascãt ſꝫ ꝙ ex pure albis vl' pure nigris varia: ꝛ macl'osa nascanť ꝫ cõem nãe ꝓsuetudinẽ ẽ: iõ ex solis meis meritis ẽ. Nec est itelligẽdũ ꝙ i hꝫ laudet se iacob: q; nõ dixit se apõ deũ ml'ta mereri: ſꝫ inuit ꝙ apõ laban valde iuste se hũit: iõ deꝰ respiciens bonã eiꝰ volũtatẽ: ꝛ rectitudinẽ dabit ei mãifeste mercedẽ ꝫ consuetum modum nature.

¶ De qua iustitia loquatur iacob.

Videtur Esse aliq̃l'r dubiũ cũ dic̃ hꝫ rñdebit mihi cras iustitia mea vtrũ loquať de iustitia quã hũit i fuiẽdo recte ꝓ cũ fuiuit ꝓ vxoꝛibꝰ an ꝓ rectitudie quã postea hũit i fuiẽdo cũ fuiuit ꝓ gregibꝰ. ¶ Rñdeť ꝙ iacob ꝓpbice locutꝰ ẽ: ꝛ euẽit vt ipe dixit: ſꝫ nõ loq̃batꝝ ip se tõlit ad illã itẽtionẽ ad quã factũ ẽ a deo. nã iacob itende bat ꝙ hꝫ ipe accepisſꝫ pactũ ꝓ qõ ꝑm ꝓsuetũ modũ nãe nihil lucratur' erat tñ: q; ipe bñ fuiebat custodiẽdo greges deus daret ei q̃cq̃d merebať: ꝛ hꝫ erat rñdere ei iustitiã suã ꝛ nõ i telligebat iacob ꝙ aliq̃d ei dãdũ eẽt ꝓ fuitio ꝑterito. i. 14. an noꝛ: q; i illis ex cõuẽtiõe fuiuit ꝓ solis vxoꝛibꝰ: ꝛ ipe nihil voluit recipe ꝓ illo tpe cũ diceret ei labã ꝙ ꝓstitueret mercedẽ quã vellet: ipe dixit nihil volo si feceris qõ postulo iterũ pascã pecora tua: ſꝫ solũ itẽdebat ꝙ ꝓ iusto fuitio qõ faceret i istis tpib' rñderet ei merces debita deꝰ ãt q mouebat iacob ad loq̃ndũ ista cõuertit istos ꝑmones ad alia itẽtiõez. s. ꝙ merces q̃ nũc iuste recipet iacob õ bonis labã nõ soluz eẽt ꝓ eo ꝙ merebať accipe fuiẽdo istis sex ãnis: sed ꝓ toto qõ merebať recipe a labã oi tpe q̃ apõ eũ mãsit. Nã ꝙ labã feciſꝫ iacob fuire. i4. ãnis ꝓ duabꝰ filiabꝰ suis lꝫ ex ꝓditiõe sic fuisſꝫ tñ iniustũ valẽ erat maxie q̃stũ ad 2m q; q̃stũ ad ꝑmã. s. ꝙ rachel tãti existimabat eã ꝙ nõ solũ fuiuisſꝫ ꝓ o ea septẽ ãnis: ſꝫ ẽt ml'tis alijs: ꝛ sic dr̃ ꝑce. c. ꝙ videbãť sibi pauci dies illi ꝓ amoris magnitudie: ꝓ lia tñ ipe nõ libẽter seruiuisſꝫ duobꝰ ãnis: iõ fraꝰ ei fcã fuit: ꝛ in iustitia magꝭ ꝓ q̃ deꝰ satisfacer̃ debat iacob. ¶ Jtẽ q; labã dederat filias suas iacob i vxores nudas: q; nullã dotẽ eis dederat: ꝛ erat valde iniustũ: q; pr̃ tenerť dare filie sue dotẽ cũ eã nuptui tradit si hꝫ vñ: ſꝫ labã erat diues: iõ dare debat dotẽ: cũ g̃ nõ dederit ſꝫ filias tradiderit iacob ꝓ fuitio videbať eas vendidisseiõ deꝰ dedit nũc ó hõis labã tñ iacob q̃stũ rõnabiliť recipe debuisſꝫ i dotibꝰ duaꝝ vxoꝝ ꝛ sic dixerunt iste due vxores iacob lia ꝛ rachel. Nũqd nõ hẽmꝰ residui aliqd i facultatibꝰ pr̃is nr̃i. Nõne tãq̃ alienas reputauit nos: ꝛ vẽdidit: ꝛ comedit pciũ nr̃m: ſꝫ deꝰ tulit opes pr̃is nr̃i: ꝛ tradidit nobis: ꝛ filijs nr̃is ẽt iste i hoq̃bãť ꝓpbice: q; sic ipe dicebant ita deꝰ fecerat. s. q; pr̃ itẽdebat g̃uare eas: ꝛ iacob nõ dãdo dotes. Dabãť ipe dotes ꝓ aliũ modũ. tãq̃ ꝓuẽiret ex pacto seruitij ꝓ pecoribꝰ: ꝛ nõ solũ istas dotes reddidit ei deꝰ in ista mercede quã ei faciebat ꝓuẽire. ſꝫ ẽt iustã mercedẽ oium laboꝝ q̃s hũit iacob apõ labã. nã i sex annis non potat iacob tñ mereri nec dimidiũ: iõ videbať aliq̃l'r iuste ꝙri filij labã dicẽtes vt pz seq. c. Tulit iacob oia q̃ fuerũt pr̃is nr̃i: ꝛ de illis facl'tate ditatꝰ ẽ: ꝛ factꝰ ẽ iclytꝰ. Referẽdo. n. istã q̃rellam ad solũ fuitiũ sex ãnoꝝ ꝑm qõ ipi referebãt iusta erat. Referẽdo tñ ad oia q̃ merebať iacob apõ labã nõ erat iusta: ꝛ sic deꝰ nõ solũ tribuit ei mercedẽ hoꝝ sex annoꝝ: ſꝫ totiꝰ fuitij qõ egerat a ꝑnº qõ mercedẽ nõ recepit i hñdo vxores. ⁊ ℒo rã te. ⁊ nõ determiat hꝫ illõ vbũ venerit: ſꝫ illõ vbũ rñdebit. ꝛ ẽ sensus. ⁊ iustitia mea. ⁊ i. merces õbita ꝓ iustitia mea. ⁊ rñ debit mihi. ⁊ i. ꝓuerẽt ad me 2m quod ego meritꝰ sum vel. ⁊ iustitia mea. ⁊ i. rectitudo quã ego hũi i seruiẽdo tibi. ⁊ rñdebit mihi. ⁊ i. appebit ad vtilitatẽ meã i mercede quaz ego hẽbo. ⁊ cozã te. ⁊ i. te clare videte ita ꝙ tu mãifeste videaſ ꝙ deꝰ retribuit mihi ꝫ iustitiã meã: ꝛ nõ possit dicẽ ꝙ aliqua fraꝰ itereidit. ⁊ oia q̃ nõ fuerint varia. ista lra vsq; ibi. ⁊ furti me argue. ⁊ ipfecta ẽ: nec causat aliquã sniaz nisi suppleat. s. si aliq̃ ó nõ fuluis vl' macl'osis siue varijs iucianť apud me. ⁊ furti me argue. ⁊ i. dicas ꝙ sũ fur accipiẽs res tuas hꝫ itelligiť pꝰ diuisionẽ labã: ꝛ iacob de pecoribꝰ factã. erat. n. sic ꝙ qñ vẽiebat tps natiuitatis fetiuũ ꝓsiderabat diligẽter q̃lẽ colorẽ fetꝰ nati hr̃ent: ꝛ pascebãť cũ mr̃ibꝰ fetꝰ dẽc ablactarẽ tur ꝛ pꝰ vẽiebat labã: ꝛ accipiebat fetꝰ q̃ꝝ color erat ei ptinẽs ex pacto. Nũc ãt ñ itelligebat iacob ꝙ si aliq̃ q̃ nõ eẽnt fulua aut macl'osa aut varia repirẽt apõ eũ ꝙ furti argueret s. añ diuisionẽ pecoꝝ q̃ fiebat q̃lz ãno iter eũ ꝛ labã: q; tunc neẽe erat hr̃e eũ pecora alba: ꝛ nigra: vl' varia siẽ nascerenť. Sz itelligiť pꝰ diuisionẽ factã. s. postq̃ tñsibat tps ablactatiõis vẽiebat labã: ꝛ oia q̃ repiebat ad se ptinẽ portabat aggregẽ quẽ sui filij pascebãt: vl' dimittebat apõ iacob: q; i manu eiꝰ magꝭ ml'tiplicari credebat. Et tũc iacob sepabat i alterũ gregẽ fetꝰ q ptinebãt ad eũ vt nõ miscerenť cũ pecoribus labã q̃ ipe custodiebat. Et ó illis dic̃ ꝙ si iter illos fetꝰ repiatur aliqs q ñ sit variꝰ macl'osus aut fuluꝰ furti argueret tãquã accepisſꝫ ó hꝫs q̃ ptinebãt ad labã. ⁊ gratũ hẽo qõ pet'. ⁊ q; itẽdebat labã ꝙ iacob nihil aut modicũ i hac pte lucraret q; ſꝫ cursũ nãe ex puꝝ albis: ꝛ puꝝ nigris pure alba: aut pure nigra nascũť: nõ ãt varia aut macl'osa. ⁊ ꝛ sepauit i die illo. ⁊ hꝫ põit pacti executio. ⁊ i die illo. ⁊ q: tm̃ letabať labã itẽ dẽs lucrari ex isto pacto ꝙ noluit dilataſ hmõi rẽ vsq; ad al

Textus expositio. ℭ

Jmpꝛobatio. ℰ

ℌ Quare iacob boues ꝛ camelos non custodiebat sed solum oues ꝛ capras Obiectio. ℑ rñsio. ℑ

Q. ix.

ℜ rñsio ad q̃stũ qõnis. ℬ

terū dic̄. ⁊ capras: ⁊ oues: hyrcos: ⁊ arietes varios atq; ma
culosos. ⁊ odit istos i manu pastor suor. ⁊ cūctū gregē vni
colorē. ⁊.i.q totalit alb⁹ aut tōlit niger sine varietate aut ma
cula. ⁊ tradidit i man⁹ filior suor. ⁊ vr inuere ista lra q labā
dedit i mānu filior suor gregē tōlit albū ⁊ totalr nigrū. Sz
falsū e: qr supr ōrū dictū e. s. q greges pure albi: aut pure ni
gri darēt iacob. maculosi: ⁊ varij ēt ful ui darētur pastoribus
labā. ¶ Dicit. n. hier. q iste passus vsq; ad tpa suia fuit intri
catus: sz adhuc magis itricatus nūc vr vt pz i lra hebraica
q̄ meli⁹ declauit. ¶ Aliq aūt ad saluādū istā lraz vt iacet ex
ponūt eā duob⁹ modis. vno mō sic. ⁊ tradidit i man⁹ filioz iz
suor. ⁊.i.i mānu filior iacob q sb̄ pre suo pastores erāt. Et sb̄
nō pt istar: qr illō rl'tm. ⁊ suor. ⁊ ōdicit: cū. n. loq̄t ibi ō labā:
⁊ ipe diuiserit gregē nece e referr ad filios suos. Jō alij alio
mō dnt q accipiūt sb̄ filij. i. nepotes fz psuetudine sacre scri
pture. Et vocāt filij labā nepotes labā. Jsti aūt erāt filij iacob
q erāt nepotes labā: qr erāt filij filiar ei⁹. Sz adhuc nō pt sb̄
stare: qr pmogenit⁹ iacob nōdū erat septē ānor qr rubē qui
pmogenit⁹ ei⁹ erat ex lia nat⁹ fuerat i p āno secūdi septēnij.
s. i mēse nono vl' decio. Sz nūc erat pncipiū pmi āni p⁹ istō
2m septēniū: g̃ nōdū hūerat ad pl⁹ nisi sex ānos ⁊ tres men
ses. Alij aūt filij erāt miores: quo, g̃ poterāt isti custodire gre
gē. 2° mō exponūt sb̄ alij ō filijs labā. fz itelligunt p anticipa
tionē. s. q tenuit iacob pecora labā sic ex pacto deide aduenie
te tpe pt⁹ gregū recepit labā cūctū gregē q natus fuit inde
hns vnū colorē solū aut albū totuz aut nigrū totū. ¶ Sed
ista expositio m'tū vr exnea: ⁊ extorta: qr imediate seqtur
quo diuisuz fuit spaciū iter greges filior labā: ⁊ iter greges
iacob: ⁊ ēt seqt ō idustria quā fec iacob ponēdo vgas decor
ticatas. Dec oia pcesserūt añq; labā acciper aliquē gregē de
hijs q nati fuerāt. ¶ Dom g q pturbatio e i lra nra: qr trās
lator nō trāstulit fz q ve hr i hebreo: vl' qr alij p⁹ scriptores
corrupūt lram. Et deficit lra ista i duob⁹ p i pūctuatiōe: qr n
pūctuar sic sb̄ quēadmodū i hebreo. 2° qr nō e eadē lra. Pri
mo. n. qr i hebreo ab illa pte. ⁊ sepauit. ⁊ sq; ad illā pte.
⁊ tradidit. ⁊ totū pōit sb̄ vno versu: nec assignat aliqs pun
ct⁹ distīguēs sniας. Jn nra āt lra fiūt duo versus: qr ab illa p
te. ⁊ sepauit vsq; ⁊.ad illā pte. ⁊ cūctū āt gregē fit vn⁹ ver
sus deide fit ali⁹: ⁊ tō fz lram hebraicā leui⁹ e ista dicta vno
ptextu icludē q̄ fz nraz facē duas sniας. ¶ Jtē qr lra nra
nō sic hz sicē hebrea: dr i hebreo. ⁊ oc̄ qō habat albū i se ipo:
⁊ ruffum: vl' fulvū i arietib⁹ ⁊.i. oc̄ pec⁹ qō lz ēet nigrū hēbat
tn alīq; pticlam albi: ⁊ sic efficiebat variū vl' maculosū sb̄ tra
didit filijs suis labā. Et sic facilis erat mutatio dicēdo. ⁊ illō
qō erat totū albū dedit labā filijs suis. ⁊ vl' dicē. ⁊ totū qō hē
bat albū dedit labā filijs suis. ⁊ p̄m sensū seqt lra nra: iō val
de pturbata e. 2m ār tz vītas hebraica. ⁊ posuit spatiū itine
ris iter se. ⁊ sb̄ fec ne aliq fra⁹ iteruēire possz. Si pp e starent
greges qm aliq masculi varij: vl' maculosi tīsirēt ad gregem
quē pascebat iacob ⁊ gignerēt ide fet⁹ varij. ⁊ iter se ⁊ soce
rū suū. Jq: laban pascebat ex vna pte cū filijs suis: ⁊ ex alia
iacob q erat gener labā. ⁊ diez triū. ⁊.i. triū dieraz ⁊ sic nō
potat facilr tīsire ō vno grege ad alterz. ⁊ tolles g̃ iacob vir
gas populeas. ⁊ sb̄ pōit cautela prudēs iacob ꝺ labā ō posi
tiōe virgaz: qr labā fraudabat mercedē ei⁹: iō q tenebat ei
dar sic ab eo igrāte eo extorq̄bat. Si. n. sciuisz labā q iacob
isto mō oues faciebat pere fet⁹ varios tulisz ei violēter oia
q possidebat: vl' forte occidisz eū: ⁊ ista cautela vt qdā volūt
fuit p sapiaz iacob: qr circa nālia pit⁹ erat: ⁊ forte didicit hoc
dū starr i scholis melchisedech ō q dixim⁹. ū. 25. c. ¶ Aliq āt
dnt q sb̄ fec mōitiōe angli istruētis eū i sōnijs: ⁊ ad sb̄ vr ap
plicari lra. j. seq. c. Et sic disposuit de⁹ q p istā artē virgaz ñ
solū hr̄et iacob qō merebar p laboze illoz sex ānoz: fz ēt oia
q merebar p laboze tpoz pteritoz i. i4. ānis siue dotes fi
liaz: qr vxores sine dotib⁹ dari nō dēbāt. Erat. n. cautela q
accipent virge virides arboz: ⁊ ex pte decorticarēt: ⁊ ex p
te manerēt itegre: ⁊ ponebāt i canalib⁹ i qb⁹ bibebāt peco
ra: ⁊ ibi ascēdebāt mares sup femellas. videtes aūt femelle
colorē varij illaz virgaz: ⁊ ipi mares ipzimebāt talē colo
rē fetib⁹ ita vt varij nascēnt. ⁊ virgas popleas. ⁊.i. ō arboze q
ppl's dr: ⁊ vulgariť vocat olmo. ⁊ virides. ⁊ vt appet varie
tas coloris albi ⁊ viridis. Si āt fuisset aride idē color quasi
eēt i cortice: ⁊ i ligno. s. sb̄niger. ⁊ amigdalinas. ⁊.i. ō amig
dalo arboze. ⁊ platāio. ⁊ dr platan⁹ arbor magn apō aquas
cōiter nascēs vt dr eccl'ia. 24. c. q̄si platan⁹ exaltata sū iuxta
aq̄s ⁊ dr platan⁹: qr folia valō lata: ⁊ plana hēat platos. n.
grece planū vl' amplū dr: ⁊ folia ei⁹ sūt sil'ia folijs vitis: aliq
hnt ⁊ dnt vbi nos dicim⁹. ⁊ ex platanis ex nucib⁹ vl' virgas
storaceas. ⁊ fm iterptātes. 70. storacea dr. ⁊ vocat vga sto
racea q̄ gutā hz q̄ storaz dr vl' galban⁹. ⁊ ex pte decortica
uit eas. ⁊ vt videret aliqd vide ⁊ aliqd cādidū. qō ñ ptigeret
exñte tota virga viridi. Dnt āt aliq q tres virge fuerunt: qr
ponūt sb̄ tres spēs arboz. Sz sb̄ nullā hz apparētiā: qr i lra
dr virgas popl'eas: g̃ pl'es erāt populee: ⁊ pl'es platanine:
⁊ amigdaline. ⁊ ōtractisq; corticib⁹. ⁊.i. remotis corticibus
q̄stū ad quādā ptē. ⁊ i hijs q̄ spoliata fuerāt. ⁊.i. i ptib⁹ spo
liatis. ⁊ cādor apparuit. ⁊.i. albedo. ⁊ illa vero q̄ integra erāt. i.
ille ptes q̄ nō erāt decorticate. ⁊ atq; i hūc modū. ⁊.i. p istuz
modū. s. q̄dā decorticādo: ⁊ al's ptes ñ ⁊. color effect⁹ ē vari⁹
s. ex albo viridi. ⁊ posuit eas i canalib⁹. ⁊ loca sūt i q⁹ detine
bar aq̄ artificialr fcā: vl' ō lignis: siue ō lapidib⁹: vl' laterib⁹
⁊ calce. ⁊ vbi effūdebar aq̄. ⁊ ponebat. n. virgas i canalib⁹
magis quā i alijs locis: qr mares mag⁹ ascēdebāt sup femel
las qn ipe bibebāt q̄s al's vel vt qdā volūt: qr ista ꝓceptio fe
tuū maculosoz ⁊ varioz fiebat fm apphēsionē quā femelle
hēbāt ō formis masculoz: ⁊ qr forma masculi ascēdētis sup
femellā ñ potat apphēdi a femella p radiū directū oportebat
q apphēderet p reflexū. Reflexio āt ñ fit nisi i corpe specta
ri q̄le ēaq̄. Ponebant g̃ vge i canalib⁹ imediate sb̄ aq̄ ita q
clare videri possz color eaz ⁊ spēs visibilis maris ascēdētis
sup femellā multiplicabar vsq; ad aquā q̄ ē pspicuū tminatū
Et deide fiebat reflexio eiusdē fore maris ad oc̄los femelle
sup q̄s ascēdebat: ⁊ qr simr videbat spēz arietis rflexā: ⁊ spēz ꝺ
gaz variaz directā vtrūq; faciebat eādē q̄si visionē cū fore
visibiles arietū rcipiebāt sup loca vgaz: iō simr vtrūq; visui
pntabar: ⁊ sic femella figurabat apō se formā maris variati
vl' maculosi ex candido ⁊ viridi. Sz qa color viridis tali māe
talit digeste nātr nō pucit. s. pillis vl' carnib⁹ pecoz: qr viride
ē ex q̄dā idigestiōe: nō repit aūt talis grad⁹ digestiōis in peco
rib⁹ iccirco loco viridis colozis sb̄nigrū pingebat i fetib⁹ q
fuluū vocat. ⁊ i aspectu eaz ꝓcipent. ⁊ fit. n. ꝓceptio in ipa
decisiōe seis virilis: ⁊ feminini si iter se ꝓueniāt: ⁊ iō anteq̄
masculꝰ pficisz coitū ꝓceptio fcā erat. ⁊ factūq; ē. ⁊.i. sic acci
debat. ⁊ q ipo calore coit⁹. ⁊.i. q̄n femella erat i maxia dele
ctatiōe. s.i ipa seis decisiōe. ⁊ perēt maculosa. ⁊ q: i illo, pū
cto aia vigorē magnū hz. Dec. n. oia fūdant sup ptāt em aie.
Qr vt ait ysidor⁹. xi. ethi. aia hui⁹ ꝓditiōis ē q i extremo fer
uore libidinis posita formas visas attrahat ⁊ fetui ipzimit.
Jō dic̄ q, i thalamis pingū aliq̄ pulchre colūbe vel pſone de
core pingēde sūt vt visis illis: fet⁹ sili ymagine informēt: ⁊ sb̄
pdest siue coit⁹ fiat i visiōe ita q fcia videat i ipo feruore li
bidinis tales figuras: vel si forte ñ videat cū actuali i ipa li
bidine ō illa figura recogitet. Dicit tn ari. 7. ethi. c. vlt io i ve
nerea ōlectatiōe nihil itelligē posse. Si tn ptigat aliqd itelli
gere pdest sic si videret. Et sic ait hier. q Quintilian⁹ orator
defēdit quādā matronā q filiū nigrū vt ethiopē pepit: qr in
cubicl'o sil'is pictura fuisz. sb̄ ēt i libris hippocra. repit: qr alia
m'ierē pūiendā defēderit q v trigs penti pulē valō dissil'ez pe
pit: qr i ei⁹ cubicl'o talis pictura fuisz inēta. ⁊ diuisitq; gre
gē iacob. ⁊.i. a labā. ⁊ posuit vi rgas añ oc̄los arietū. ⁊ ita
pficiebat visio arietū sic visio femelle: qr sp masculꝰ magnaz
ptātē hz i scie: fiebat āt visio virgaz ab arietib⁹ p radiū dire
ctū: visio āt formaz arietū cū ipis virgis fiebat a femellis p
radiū reflexū vel fractum vt ōclaratum fuit. ū.

¶ An sb̄ fcm fuerit nātr vel miracl'ose q̄. s. nascerēt varia.

Sed Querit an istō miracl'ose fcm, vel nātr fuerit, vr
q̄ sup nātr qr se. c. dr quo appuit āgel⁹ iacob di
cēs leua oc̄los tuos: ⁊ vidē vniuersos masculos ascendētes, sup
fetas varios ⁊ respsos: ⁊ ex sb̄ hūit originē illō fcm: g̃ mira
cl'ose: qr āgelo reuelāte. Jn ōrū arguit ex oib⁹ exēplis supza
positis. s. ysidori. qntiliani ⁊ hippocratis. ¶ Rñdet q sb̄ fuit
fcm nātr: qr cā ad sb̄ sufficiēter efficiēdū ē i ipa nā. fz aro ista
ñ fuit cognita nātr a iacob. fz āgel⁹ docuit eū. vt. ī. p⁹: qr ñ so
lū istruūt nos ō sup nālib⁹. fz ēt ō aliqb⁹ nālib⁹ q̄ p nos coḡ
sci ñ pnt: nihil. n. q̄stū ad nos differt q nāle vl' supnāle sit dū
sit. nob eq̄r icognitū: aia. n. q corpi iūcta ē pncipiū oiuz actu
uz ꝓpositi ipſ⁹ ē vt pz i 2°. ō aia ⁊ ē pncipiū supi⁹ dirigēs cor
p⁹ fz su ā nām. Nā vt ait idē phs i 3°. ō aia vnit aia corpi vt

forma

Platanus quid.

Quoꝝ dam opinio. 1

Cōfuta.

rñsio ad q̄stū cō nis. 2

Qō. x. 2

formas vt finis & motor. Jn q̃tū ãt ẽ motor corpis mouet: & dirigit corp⁹ assil'ando illō nãe sue q̃tū pt: & hz se ad illō sic artifex ad op⁹: artifex. n. p formã exẽplar retẽti i mẽte ipm similitudinẽ forme rei fabricate. Sic aia sensitiua imaginẽ sen sibilẽ quã ꝓcipit i vltio estu: & ardore libidinis fetui iprimit q: tẽ ꝓceptio fit ñ q̃ tẽ actual'r talis forma sei iprimat: q: color vl' crispitudo capillor q̃ interdū fetib⁹ euẽit (q: mres dū ꝓcipiũt tales formas ituẽtur) ñ pt imediate formari i seie cũ ibi ñ sit crispitudo aut aliq̃ figura capillor qui nõ sunt aut color in talibus: aut talibus ptibus corporis que nondum formate sunt: sed anima que decidendi in semen quandam virtutem formatiuam principium est etiam decidit quandam virtutem in semine sm quã i fetu pfecto talis color: vl' figura iducit. Sic. n. dic̃ augustin⁹, 3°. de trinitate q̃ mltoties adhibẽt fortasse cãe q̃ & ñ nõ sunt nãles tñ sm nam adhibẽt vt ea q̃ i secreto finu nãe abdita ptinẽt erũpãt q̃dãmõ & formas cernant q̃dãmõ explicãdo mẽsuras: & nũeros suos: & põdera q̃ i occulto accepunt ab illo q oĩa i mẽsura. & ordine & nũero disposuit. ¶ erãt ãt alba q̃q̃. J. i. q̃ totaliter erãt alba & ea q̃ totaliter nigra ipsi⁹ labã. ¶ separatis iter se gregibus. J. i. q̃n separabãt greges fetus natorũ varios dãdo iacob & vnicolores labã. ¶ igit q̃n ꝑmo tpe. J. põit q̃l'r vsus fuit moderate iacob cautela sua. s. nõ ponẽdo sp vgas ne oĩa varĩ nascerent & nihil ptinẽt ad labã: q: sic itellexisset labã aliquã latẽ fraudẽ & forte iacob occidisset iuidẽs velut bona ei⁹ diripet: ¶ q̃n ꝑmo tpe ascẽdebant oues. J. i. i ꝑn°. veris põebat vgas q: illo tpe fet⁹ nascunt fortiores & pulchriores corpe. Jn 2° tpe. s. serotina q̃n fet⁹ erãt miores nõ põebat vgas & nõ ẽ intelligẽdũ q ad ꝓcept⁹ oĩs ꝑmi tpis põeret iacob vgas: q: tẽ oĩs eẽnt varĩ & ptinẽt ad iacob & null⁹ ad labã: & sic patẽt fra⁹. ¶ vt i eaꝫ ꝓtẽplatiõe ꝓcipent. J. i. q ꝓcipẽt dũ ꝓtempla rent siue respicerẽt istas vgas: q: cõceptio fit i ipo maximo feruore libidinis dũ semẽ ꝑmiscet q̃l'r tẽpari dz. ¶ q̃n vo serotina admissura erãt. J. i. q̃n fiebat serotina admixtio. s. q̃n pecora admissura erant. i. se admitttere dẽbant i comixtiõe coitus. ¶ Serotina. J. i. i tpe serotino. vel in fine veris vel i autũno. ¶ & cõcept⁹ extremus. J. i. q̃n fiebat vltima gñatio que erat i toto ãno añ hyemẽ. ¶ nõ põebat eas. J. s. vgas: q: i illo tpe ꝓcepti fet⁹ debiliores: & miores erant ꝑmis fetib⁹: & ne fra⁹ patẽt si oĩs fet⁹ ad iacob ptinerẽt. ¶ fcã sũt q̃ ꝑmi tpis iacob. J. i. fet⁹ gẽiti i ꝓncipio veris ptinebãt ad iacob nõ totaliter: sz ꝑ maiori pte vt supꝫ dixim⁹. ¶ ditatusq̃ ẽ hõ. J. i. iacob ¶ vltra modũ. J. i. vltra mẽsurã vl' q̃titatẽ alioꝝ hoium: q: i tra illa nõ erãt aliq diuites sic ipe: & b: q: multiplicabat in gregib⁹ q̃ nascebãt varĩ ꝓ ouib⁹ labã. Et deinde q̃n separabat gregẽ suũ quẽ hẽbat ꝓ ouib⁹ labã ab ipo grege labã multiplicabat valde ille grex. ¶ & hũit greges multos. s. ouiũ. & hyrcorum: q: ista duo ꝓnoiat grex: sz b accipit large ẽt ꝑ armẽtis q: iacob hũit armẽta multa vt pz. j. 32. c. sz b noiat oẽm sbam ei⁹ oz itelligere armẽta sub gregib⁹. ¶ ancillas & fuos. Jista oĩa emebat iacob vẽdẽdo oues: arietes: capras: & hircos ꝓ ipte sua recipiebat: q: ipe ñ custodiebat aliqd aliud. ¶ camelos. Jqui habũdant in tra illa. ¶ & asinos. Jista aialia erant ad ferenda onera.

¶ C. S. Fugit iacob cum suis: labã isequitur rachel abscondit ydola: iacob & laban fedus ineũt.

Cap. xxxi.

Ostquã aũt audiuit ẽba filiorũ labã dicẽtiũ. tulit iacob oĩa q̃ fuerãt ꝑris nr̃i: & ꝺ illi⁹ facta te ditat⁹: fact⁹ ẽ iclyt⁹ nimis aduertit q̃q̃ faciẽ labã q ñ eẽt erga se sicut heri & nudiustertiꝫ: magnifice dicẽte sibi dño reuertẽre i terrã patrũ tuorũ: & ad gñationez tuã eroq̃ tecũ: misit & vocauit rachel & lyã i agrũ vbi pascebat greges: dixitq̃ eis. Video faciẽ patris vestri q ñ sit erga me sicut heri & nudiustertiꝫ. Deꝰ ãt ꝑris mei fuit mecũ: & ipe nostis q̃ totis viribꝰ meis seruierim ꝑri vr̃o. Sz & ꝑ vr̃ circũuenit me: & mutauit mercedẽ meã decẽ vicib⁹: & tñ ñ dimisit eũ deꝰ vt nocẽt mihi. Si q̃n dixit: varie erũt mercedes tue: pariebãt oĩs oues varios fetꝰ. q̃n vo ẽtrario ait: alba q̃q̃ accipies ꝑ mercede oĩs greges alba peperẽrũt. Tulitq̃ deꝰ substãtiã patris vr̃i & ꝺdit mihi. Postquã eni ꝓcept⁹ ouiũ tẽp⁹ aduenerat: leuaui oculos meos & vidi i sõnis ascẽdẽtes mares sup feias varios & maculosos & diuersoꝝ colorũ. Dixitq̃ ãgelꝰ dñi ad me i sõnis iacob: Et ego rñdi adsũ. Qui ait. Leua oculos tuos & vidẽ vniuersos mascꝰlos ascẽdentes sup feias varios maculosos atq̃ respsos. Vidi eni oĩa q̃ fecit tibi labã. Ego sũ deꝰ bethel: vbi vnxisti lapidẽ & votũ vouisti mihi. Nũc ergo surge & egredẽ de tra hac: reuertẽs i trã natiuitatis tue. Rñderũtq̃ rachel & lya. Nũq̃d hẽm⁹ resídui q̃quã i facultatib⁹ & hẽreditate dom⁹ ꝑris nr̃i. Nõne q̃si aliẽas reputauit nos: & vẽdidit: comeditq̃ ꝓciũ nr̃z. Sz deꝰ tulit opes ꝑris nr̃i: & eas tradidit nob ac filijs nr̃is: vñ oĩa q̃ ꝓcepit tibi dñs fac. Surrexit ãt iacob & iposítis liberis ac ꝓiugibꝰ suis sup camelos abijt tulitq̃ oẽm subã suã & greges & q̃q̃d i mesopotãia acq̃sierat pgẽs ad ysaac ꝑrem suũ i trã chanaã. Eo tpe ierat labã ad tondẽdas oues & rachel furata ẽ ydola ꝑris sui: noluitq̃ iacob ꝓfiteri socero suo q̃ fugẽt. Cũq̃ abisset tã ipe quã oĩa q̃ iuris sui erãt & ãne tñ smisso pgẽt ꝑ mõtẽ galaad: nũciatũ ẽ laban die ẽrtio q̃ fugẽt iacob. Qui assũptis frib⁹ suis: pscut ẽ eũ die⁹ septẽ & ꝑphẽdit eũ i monte galaad. Viditq̃ i sõnis dicẽtẽ sibi dñs. Caue ne q̃quã aspe loq̃ris ꝑ iacob. Jãq̃ iacob extẽderat i mõte tabernacl'z. Cũq̃ ille ꝓsecut⁹ fuisset eũ cũ frib⁹ suis i eodẽ mõte galaad fixit tẽtoriũ. Et dixit ad iacob Quaꝫ ita egisti vt clã me abigeres filias meas q̃ si capt iuas gladio. Cur ĩgrãte me fugẽ voluisti? nec idicaꝫ mihi vt ꝓsequer te cũ gaudio & cãticis & tipãis & citharis? Nõ es passꝰ vt oscularer filios meos & filias. Stulte opat⁹ es. Et nũc qdẽ valz man⁹ mea reddẽ tibi malũ: sz deus ꝑris tui heri ꝓdixit mihi. Caue ne loq̃ris ꝑ iacob q̃quã durius. Et si ad tuos ĩ cupiebas & ꝺsiderio erat tibi dom⁹ ꝑris tui cur furat⁹ es deos meos? Rñdit iacob: q ĩscio te ꝓfect⁹ sũ: timui ne violẽter auferres filias tuas q ãt furti me arguis: apꝺ quẽcũq̃ iueneris deos tuos. necet cora frib⁹ nr̃is. Scrutare q̃q̃d tuorũ apꝺ me iueneris aufer. hec dicẽs ignorabat q rachel furata eẽt ydola. Jngressus itaq̃ labã tabernaculũ iacob & lie & vtriusq̃ famule ñ iuenit. Cũq̃ itrasset tẽtoriũ rachelis. illa festinãs absc̃dit ydola sb terstramẽta cameli & sedit ꝺsup: scrutãtiq̃ oẽ tẽtoriũ & nihil iueniẽti ait. Ne irascaꝫ dñs me⁹ q̃ coram te assurgẽ nequeo: q: iuxta ꝓsuetudinẽ feiaꝫ nunc accidit mihi. Sic deluſa sollicitudo q̃rẽtis est. Tu mẽsq̃ iacob cũ iurgio ait. Quã ob culpaz meã & ob qꝺ pctũ meũ sic exarsisti ꝑ me & scrutatus es oẽz supellectilẽ meã qd iuẽnisti ꝺ cũcta sba domus tue: põe h coram frib⁹ meis & frib⁹ tuis & iudicẽt inter me & te. idcirco vigili ãnis fui tecũ oues tue & capsteriles ñ fuerũt: arietes gregis tui ñ comedi nec ca

ptũ

Exo. 22. d.

ptū a bestia ostēdi tibi. Ego dānū oē reddebam. Quicqd furtiz pibat a me exigebas: die noctuqz estu vrgebar z gelu: fugiebatqz somnus ab oc'lis meis. Sicqz p viginti ānos in domo tua fuiui tibi q̄ttuordecī p'o filiab' z sex p'o gregib' tuis. Immutasti q̄qz mercedē meā decē vicib'. Nisi deus p'is mei abraā z timor ysaac affuisset mihi forsitā mō nudū me dimisisses. Afflictionē meā z laborē manuū meaz respexit dñs z arguit te heri. Rñdit ei labā. Filie mee z filij z greges tui z oia q̄ cernis mea sūt. Quid possū facē filijs z nepotib' meis. Veni ergo z ineam' fed': vt sit testimoniū iter me z te. Tulit itaqz iacob lapidē: z erexit illū in titulū. Dixitqz frib' suis. Afferte lapides. Qui pgregātes fecerūt tumulū: comederūtqz sup eū. Quē vocauit labā tumulum testis: z iacob aceruū testimōij: vterqz iuxta ꝓprietatē līgue sue dixitqz labā. Tumul' iste testis erit iter me z te hodie: z iccirco appellatū ē nom̄ ei' galaad. i. tumul' testis. Et adiecit labā. Intueat z iudicet dñs inter nos qñ recesserim' a nobis si afflixeris filias meas: z si introduxeris al's vxores sup eas. Null' sermōis nr̄i testis ē absqz do q̄ pñs respicit. Dixitqz rursus ad iacob. En tumul' h̄ z lapis quē erexi: iter me z te testis erit. Tumulus inquā iste z lapis sint i testimōiū: si aut ego trāsiero illū pgēs ad te: aut tu pterieris malū mihi cogitās. Deꝰ abraaz z deꝰ nachor iudicet iter nos: deꝰ p'is eoz. Iurauit ḡ iacob p tioꝛē p'is sui ysaac: īmolatisqz victimis in mōte vocauit fr̄es suos vt ederēt panem. Qui cū comedissēt mānserūt ibi. Labā vo o nocte ꝓsurgens osculatus est filios z filias suas z benedixit illis: reuersusqz est in locum suum. Ca. xxxi.

Primum. ¶ Supra descriptum fuit de iacob incipiente. hic scribitur de eodē ꝓficiēte. Maxie āt p3 ꝓfecꝰ vtutis i tolerantia aduersitatum vt p3 .2. ad chorin. c.xi.vtꝰ i firmitate perficitur. Et diuidit in tria

Diuisio. A

Primo describitur quid passus a laban suo socero. 2° ab esau fratre suo. j.32. tertio. ab emor filio sichen sibi aduerso. j.34. c

Tria motiua ponunt iacob ad recedēdū de mesopotamia.

Pria i duas. Prio ponitur iacob recedens. 2° labā eū persequēs ibi. Cūqz abūsset. Ꝑma i duas ꝑ pōit recedēdi cal'. 2° pōit r̄cedēdi fora ibi misit z vocauit. circa p'm. Postq̄ audiuit v̄ba. Ponūt tria motiua iacobad r̄cedēdū o mesopotāia ꝑmū erat v̄ba irata filioz labā. Qñ. n. a ꝑn°. fcm̄ fuit pactū inter iacob z labā putauit labā q̄ nihil lucrarer iacob: sed oia ad eū deuērēt: ꝙ ꝑie fcm̄ ē: iō idignari icipiebat labā: z filij ei' maxie circa finē sex ānoz qñ iacob ditat' erat tā valde.

B

Ꝓtulit iacob oia q̄ fuerūt p'is nr̄i. Ꝙz videbāt eū pl' hr̄e q̄ labā p̄ eoz. Et hec oia originē hūerūt ab illis gregib' q̄s ipse hūit o fetib' labā. Sz illi filij labā mēticbāt: q: nihil tulerat iacob o bōis labā nisi 2m pactū q̄ iteruenerat: z fuerat valō gtū ipi labā vt patuit p̄ce.c. z o illi' facultate ditatus ē. j.s. accipiēs ea q̄ ad labā ptinebāt vt ipi volebāt sigre: ꝙ falsū ē. z factꝰ ē iclytꝰ. j.i. famosus. s.i diuitijs: q: nō iuenie bat i trā illa aliqs sūtis ei i diuitijs vt dr̄ p̄ce.c. ditatusqz ē hō vltra modū. Ꝑaduertit q̄qz. Ista fuit 2m motiuū ad recedē dū. s.q: facies labā mutata erat o euz. s. tristior solito effecta. Ꝑanimaduertit q̄qz. j.i. ꝓsiderauit vl' respexit. Ꝙ nō eēt erga eū. j.s. hilaris. Sic heri z nudi' terti'. j.i. sic tpe ꝓterito ista duo aduerbia significāt. heri z ꝓdie siue añ heri: ꝙ h̄ ꝓ nūc solū ꝓ tpe ꝓterito. Maxie dicēte sibi dño. Ista fuit 3m motiuū recedēdi. s.q appuit ei angel' i ꝓsona dei dicēs q: rediret i trā suā. Maxieqz dicēte deo. j.i. ꝙ pp al's cās motus fuerit iacob ad recedēdū: maxie tn̄ fuit mot' pp diuinū mandatū. i trā patrū tuoz. j.s.i q̄ morāt p̄es tui. s. ysaac z vbi morat' fuit abraha. Ꝑ z ad gñationē tuā. j.s. ad videndum cognatos tuos: z ad gen' tuū. Ꝑ eroqz tecū. s. te adiuuās in redeūdo z p' i stādo. Dic̄ h̄: q: forte iacob ñ audēt vēir timēs labā ne accipet oia bōa ei'. vt ꝓz. j. nisi fuisset deus p'is mei

Opinio hieroni.

braha z timor ysaac forsitā nūc nudū me dimisisses. Jō deꝰ corroborās eū ad recedēdū dic̄. Ꝑ eroqz tecū. j.s. defendēdo i redeūdo. Ꝑ misit z vocauit. Ꝑ h̄ ponit recedēdi forma. Ꝑ misit z vocauit. Ꝑerat iacob i agro pascēs pecora: z misit p aliquē o familiarib' suis ad vocādū vxores suas vl' forte p rubē q ia erat ānoz fere. 13. z ꝓz: q: nat' fuit rubē in ꝑmo ano secūdi septēnij: z nūc tūsierat totū illud septēniū: z sex āni i sup qb' fuierat iacob ꝑ gregib' vt ꝓz. j.i trā cū dixit iacob ad laba. 20. ānis fui tecū. s.i. 14. ꝑ vxorib': z sex ꝑ gregib': erēt ḡ rubē. 12. ānoz: z triū mēsium qa nat' fuit mēse nono ꝑmi āni secūdi septēnij: z trāsierat istō 2m septēniū: z postea sex āni. Ꝑ rachelē z lia. ꝓponit rachel: q: magis dilecta erat: z q: vxor ꝑncipalis erat. Ꝑi agrū. Ꝑ vt ibi secreti' loqrer cū eis q̄z si stetisset i ciuitate. Ꝑ video faciē. Ꝑz tria motiua ad recedendū fuerit: duo solū enarrat h̄ iacob vxorib' suis: q: ō ꝑmo corū. s. ō vbis filioz labā nō faciebat magnā mētionē. Ꝑ de' āt p̄is mei. Ꝑ demōstrat h̄ q ꝙ labā voluisset ñ decē aliqñ iacob: ꝙz nō potuisset deo ꝓhibēte. Ꝑ de' p̄is mei. j.i. de' quē colit p̄ me' ysaac q ē de' ver'. Ꝑ fuit mecū. s. diriges oia q̄ ego faciebā. Ꝑ ipe nostis. j.i. vos ipe vidistis. Ꝑ q totis viribꝰ fuieriz ei. Ꝑ qñcūqz ei seruiui: ꝙz p̄ vr̄. Ꝑ circūuenit me. Ꝑ i. fraudauit me. s. mutādo pactū i q̄ videbar̄ mihi magnū detrimētū euēire circūuētio dr̄ eē fraus occulta i vbio: siue ḡ dicar̄ fra': siue dol': siue circūuētio sp ē qñ ille qui agit ita occulte agit q ñ itelligat is cui fit. Sz iacob bñ videbat h̄: ḡ nō erat fraus: ꝙz erat q̄si violētia: q: q̄litercūqz voluisset labā nō potat resistere iacob: iō violētia quedā erat. Iz iacob ꝓsentiret: q: non pure cōsentiebat. Ꝑ z mutauit mercedē meam. Ꝑ. s. quam ex pacto hr̄e debebam ꝓ custodia gregis. Ꝑ decē vicibus. Ꝑ

Q.ō.i.

Quomodo decies mutauit mercedem.

A

Sed Dices cū iacob fuierit sex ānis laban ex pacto: quo potuit in tā pauco tpe decies mutare mercedē cū pacti merces semel i āno cōplebat. Ꝑ. i. ptu ouiū z capraz. ¶ Rñdet q ponit nūerus certꝰ ꝓ icerto. s. Ꝑ decē vicibꝰ. Ꝑ. i. multi vicibꝰ. s. 3. vl' quattuor vel pluribus vl' vt vult Hier. ꝓprie ponitur decē vicibꝰ: q: toties mutauit mercedē z sat' potuit h̄ fieri cū greges trē illi' bis i āno q̄libz pariant z sic nō solū decē vicibus imo ēt pluribus mutare potuit: z h̄ inuit. s. cū dr̄ q q̄n erāt ꝑmi fet' gregū iacob ponebat v̄gas: q̄n āt erāt serotini nō pōebāt: ḡ bis i āno pariebāt greges. Ꝑ z tn̄ nō dimisit eū dñs vt noceret mihi. Ꝑ. i. q labā videns iacob tm̄ multiplicatū fuisse dixit ei: z volebat ei nocē accipiēdo ea q̄ possidebat: ꝙz de' nō ꝑmisit eū sic ꝓz. Ꝑ q ñ ꝑmisit eū cū ꝓsequer̄ eū vt nocēt ei vl' reb' suis. Ꝑ si q̄n dixit. Ꝑ. i. si aliq̄n ꝓpōebat mecū vt varie eēnt mercedes mee. i. vt ego acciperē fet' varios ꝑ mercede. Ꝑ plebāt oēs oues varios fet'. Ꝑ q: iacob pōebat v̄gas i canalib' vt sup̄ dictū fuit: z dicūtur. Ꝑ oēs oues. Ꝑ. i. pl'es eaz: q: n̄ oēs. vt dcm̄ fuit ne fra' latē videret. Ꝑ q̄n vo ecōuerso. Ꝑ. s. dicebat. Ꝑ alba q̄qz accipies: Ꝑ videns labā q vna vice oēs fet' fere erāt varij: petebat vt seqnti vice iacob accipet fet' albos z sic mutabat. q̄libz vice q̄n bn̄ futuꝛ sibi eē putabat. Ꝑ o ēs greges alba peperūt. Ꝑ q: tn̄ nō pōebat v̄gas: z fiebat ꝓcept' ꝙz nās. s. ex pur̄ albo albū: z ex pur̄ nigro nigrū. Ꝑ tulit deꝰ ꝙz p̄is vr̄ z ōdit mihi. Ꝑ ñ q aliqd ō eo q erat ꝓpriū labā tolleret ei: z daret iacob: ꝙz q fet' gregū q nasciturī erāt: z ptinē dēbāt ad labā ꝙz istō pactū fecerat docēte eū angl'o i ꝓsona dei: iō dicebat deꝰ tollere. Ꝑ postq̄ āt ꝓcept' ouiū tōs aduēit. Ꝑ vr̄ q ista reuelatio ō q̄ h̄ agit fuit fcā i tpe ꝓcept' ꝓprio añq̄ iacob ponēt istō pactū cū laba: q: al's nō auderet iacob tale pactū agē: q: nesciret vl' si sciret ñ auderet putās forte nō sic euēturū vl' q maximū c: q: istō pactū fraudē magnā iducebat ꝺ labā z nō auderet talia agredi iacob nisi mādāte deo sic̄ hebrei non aussi fuissēt furari bona egyptioꝝ nisi deus mandasset vt patet exo. 4. z. 12. c. Ꝑ leuaui oculos meos z vidi in somnijs non fuit istud in vigilia: sed in visione imaginaria. s. in somnijs ideo non erat ibi eleuatio oculoꝝ vt dicit textus. Sed est sensus q q̄n iacob erat in somnis per spēs causatas a deo i sua fantasia videbatur sibi q ipse ambulabat in agro

Forma recedendi iacob

C

Tertium.

tēpore

tpe q̄ ascēdunt oues: z q̄ eleuabat oculos i sublime: z vidit angelū z vidit mares ascēdētes sup femellas. varios z maculosos atq; diuersoꝝ coloꝝ. ℔ demōstrabat angel⁹ vt videret iacob quō se erga labā hr̄e dēret vl' vt alij volūt ista apparitio fuit fcā postq̄ iacob posuerat sepi⁹ vgas: z nascebāt varij fet⁹: z ℔ erat: qz lz iacob ℔ fecerit arte nāli, tñ ig̃rabat vtrū de⁹ illō vt licitū approbasset: z p ista apitionē visus est approbare cū de⁹ p sil'ia ei approbasset vt pz cū ipe demonstraret mascl'os varios: z macl'osos: z diuersoꝝ coloꝝ ascēdere sup oues: z q̄l'r ista cārentur. Sz meli⁹ ē vt sup dixim⁹ s. q̄ si reuelatio fca añq̄ petm̄ iniret iacob cū labā: qz al's nescīret: nec auderet. leua occl'os tuos. Ie modus loq̄ndi: vt qñ alicui nō respiciēti dr̄ respicias. vniuersos mascl'os ascēdētes sup feias varios respsos. i. respicias qūo oēs isti masculi sūt macl'osi: z varij sic tu ōbes i pacto tuo cū labā petē oēs fet⁹ macl'osos. vidi. n. q̄ fec̄ tibi laban. i. ego vidi qūo ḡuauit te: iō do tibi istū modū quo vtaris ꝓ ipm: z hēas oia tua vl' alit̄. vniuersos mascl'os ascēdētes sup feias varios respsos. i. videas qūo oēs isti mascli sunt varij: z macl'osi. ita. n. tu debes facē. Et ℔ fuit: qz forte demōstrauit ei vgas decorticatas coā arietib⁹: z ouib⁹ i quaꝝ aspectu oēs fet⁹ formabāt maculosi: z varij: vl' fului. ego sū de⁹ bethel. i. ñ intelligas q̄ ista reuelatio ē aliq̄ demonū delusio vl' perturbate fantasie cōmotio: qz ego sū de⁹ q̄ reuelo tibi hec. Deus bethel. i. de⁹ q̄ apparuit tibi qñ vēiebas huc i loco quē tu vocasti postea bethel. i. domū dei: qz ibi vidit āgelos ascēdētes z descēdētes p scalā: z dñm inixū sup cacumē scale. vbi vnxisti lapidē. quē posuit i signū: z memoriā vt ibi postea eēt dom⁹ dei: vl' loc⁹ sacer: z fuit ille lapis pfusus oleo. z vouisti votū. s. soluē decimas vt pz ō hūs oib⁹. ē. 28. c. nūc ḡ surge. Ihm illos q ponūt istā reuelationē fuisse añ pactū cū labā ōbēt dici eē ℔ due reuelatōes: nec ꝓtexit tota ista lra ad eūdē sensū: z ē ab illo loco. postq̄. n. ꝓcepit⁹ ouiū tps. vsq; istā ptē. nūc ḡ surge. vna reuelatio ō mō faciēdi ꝑ laban ponēdo vgas: z faciēdo fet⁹ varios: z ab isto loco ē alia reuelatio q̄ ñ fuit fcā simil'. sz post i fine sexti āni vt rediret Jacob i tra chanaā. lz. n. ista ꝓiūgi videāt tñ ñ piūgunt: z pz ℔ sup i. 3⁹. motiuo recedēdi vbi dixit iacob vxoꝝ⁹ suis. maxie dicēte sibi dño reuertē i tra patrū tuoꝝ. ibi. n. solū pōit monitio ad reuertēdū: z nō aliqd aliō tāq̄ ipa solitarie fctā fuerit. Scōm illos q dñt istā reuelationē fuisse quādā approbationē eoꝝ q̄ fecerat iacob ꝑ labā. ¶ Dōm ē q̄ fuit vna reuelatio tota simil' fcā iacob i fine sexti āni quo fuiebat laban tenēdo pm̄ū ē sensus. nūc ḡ surge: z egredē de tra hac. i. nūc para te ad recedēdū ō tra ista. reuertēs i tra nationis tue. s. i tra chanaā i bersabee: ibi. n. nat⁹ fuit. rūderūt rachel z lia. sentiētes eis q̄ iacob dicebāt: sz querebāt q̄ pr̄ ñ dotaret eas tāq̄ filias: sz vēderet tāq̄ ācillas. nūqd hēmus residui quicq̄ i facultatibus z hr̄ditate prisnr̄i. q. d. aliqd dēret nobis remanere ō hr̄ditate patris nr̄i. nōne. i nūqd. alienas reputauit nos. s. tradēdo nos viro fine dote. z vēdidit z comedit pciū nr̄m. i. illud qō hūit ō fuitio tuo p q̄ recepisti nos ipe comedit nihil nobis dās. Tria ḡuamina faciebat ℔ labā filiab⁹ suis. Primum q̄ reputauit eas tāq̄ alienas nihil dādo eis ō possionibus suis saltē p dote pr̄. n. filiā viro tradēs eā dotar̄ teneř maxie cū filia hēat nāliter ptē i bōis prisnr̄: nec pt eā exhr̄dare nisi i certis casib⁹ ō q b⁹ nullus ℔ erat. ¶ Scōm grauamē: qz vēdidit: eas dato. n. q̄ pr̄ ñ dedisz dotē filiab⁹ suis saltē ōdisset eas libere alicui viro: sz nō fec̄: qz p certo pcio ōdit eas: z ℔ ḡuauit eas nimis: qz apō virū suū ñ eēnt vt vxores: sz vt ancille emptitie. Nā dato q̄ q̄libz eaꝝ vellet se i aliq̄ iuuare ꝓ virꝝ vt vxor ex iure qō ꝓpetit vxori ꝓ virū nō possz: qz obijceret iacob q̄ eēt ācilla cū pure eā emisz. s. p fuitio certi tpis: lz ℔ nō tm̄ pcludit vt vr̄: qz si iacob emerit quālibet eaꝝ p fuitio certi tpis nō fuiuit p eis vt ei dareť simpl'r: sz vt ei dareť i vxores: emere ät aliquā i vxorē ñ ē emere simpl'r: z sic emit iacob sp tñ restabat grauamē: qz lz eas ñ vēdidisz simpl'r: sz vt i vxores vēdebat tñ sine dote. ¶ Tertio ḡuauit eas: qz pciū illō p quo eas vēdidit nll'o mō pueīt ad eas. Saltē. n. sm ꝓditionē legū hūanaꝝ qñ aliqs maior. 20. ānis pmittit se vēdi ñ pt fieri ista vēditio nisi vēdit⁹ recipiebat ptē isti⁹ pciū p se. vt pz isti tuta ō statu psonaꝝ circa fin: ēb ät nō pticipauerūt pcium. Saltē. n. debuisz pr̄ dare id qō recipiebat ō fuitio iacob filiab⁹ suis i dotē. Sz de⁹ tulit opes pr̄is nr̄i. p istō pactuz tollēdo ei qō ipe lucrari dēbat: z tradēdo tibi p nobis: z filijs nr̄is. vñ oia q̄ ꝑcipit tibi. s. de⁹. fac. ga iustū ē talia facē. Surrexit itaq;. iacob obfuauit tps ḡruū ad recedēdū. s. qñ labā iuerat ad tōdēdū greges vt nō videret eū recedētē timebat q̄ q̄ tātas fraudes i eū cōmiserat si eū videret recedētē oīb⁹ bōis expoliaret eū. Surrexit itaq;. iacob. pauit se ad ambulandū: qz antea cū staret: q̄si iacere vel dormire videbat. z ipositis liberis. i. filijs q adhuc parui erāt: nā maior iter filios suos erat ānoꝝ. 12. z triū mensiū z minor erat sex ānoꝝ: sz iter. 12. z sex ānos adhuc nō sūt pueri apti ad itinerādū: qz valde teneri sūt: z cito fatigabiles. añs pz: qz rubē q genit⁹ fuit ex lia erat maior: z iste fuit genit⁹. i ꝓncipio. secūdi septēnij dēptis nouē mēsib⁹: z tūc transijt illud totū septēniū: z sex āni i qb⁹ fuiuit p gregib⁹: z isti erāt 13. āni dēptis ḡ nouē mēsib⁹ ꝑmi āni secūdi septēnij i q̄ ānogēit⁹ fuit rubē manebūt. 12. āni: z tres mēses: maior ät inter filios iacob fuit ioseph fili⁹ rachelis z iste fuit gēit⁹ p⁹ oēs filios lie i fine secūdi septēnij vt pz ꝑce. c. nā isto gēito voluit reuerti iacob i trā suā qō ñ dr̄ ō natiuitate alicui⁹ alioꝝ: sed p⁹ finitū 2ᵐ septēniū solū stetit iacob sex annis i mesopotamia: vt ꝓcludit ex hūs q. j. dñr. s. fuiēdo. p gregib⁹: ḡ ioseph solū erat sex ānoꝝ: ḡ filij iacob oēs erāt iter. 12. z iter sex annos oportebat eos ḡ iponi camellis vl' alijs iumētis ad itinerādū. z vxorib⁹ camellis. i. sup camellos. Sunt. n. ista aialia valde ꝓueniēcia ad ferēdū onus: qz fortia sunt. tulit oēm sbam suā. i. posſionē. z qcqd i mesopotamia acquisiuit. Ji mesopotamia solū acq̄siuit greges caprarū: z ouiū seruiēdo labā. sz p⁹ vēdēdo ō gregib⁹ emebat armēta bouū: z camelloꝝ asinos q̄q; suos: z ancillas z oē gen⁹ supellectilis. pgēs ad ysaac. i. icipiēs pgere sz nō prexit imediate: qz ꝑmo māsit i sichē: z i bethel aliq̄ tpe: deinde iuit ad ysaac fuit ät ista māsio i itinerādo nouē: vl' decē ānoꝝ vt pz ex hūs q̄ dicenť. j. 34. z. 35. c. nā simeō z leui erāt q̄si. xi. ānoꝝ qñ ō mesopotamia recessit iacob vt pz: qz ruben erat. 12. annoꝝ: z triū mēsiū: z tñ p⁹ rubē nat⁹ fuit symeō z post symeonē leui vt pz ꝑce. c. sz isti duo cū eēt iacob i sichē q̄ ē in via anteq̄ veniret ad patrē suū ysaac occiderunt oēs sichimitas arreptis gladijs vt pz. j. 34. c. ḡ ia erāt viri admin⁹. 19. vl'. 20. annorū. ¶ Jtē qz qñ vēit iacob ad patrē suū vēdit⁹ fuit ioseph ysmaelitis: z portauerūt eū i egyptū vt iducit. j. 35. z. 37. c. Sz qñ vēdit⁹ fuit ioseph erat annoꝝ. 16. vt ait lra hebraica sz ista ꝓietas ibi ꝓcordabit: sz qñ exiuit ō mesopotamia erat solū. 6. ānoꝝ vt supꝝ iductū ē: ḡ q̄cūq; lra accipiat siue nra: siue hebraica māsit iacob i itinē mesopotamie ānis decē vl' vndeci: z tñ totū vocat iter vt pz. j. 48. c. cū dr̄ mihi ät mortua ē rachel cū vēiē ō mesopotamia i itinē: z ibi decl'abit q̄re totū ℔ vocat iter. ꝯ tpe. s. qñ recessit iacob. iuerat labā ad tōdēdas greges. ℔ ñ fuit a casu. sz a ppositō: qz obfuabat iacob tps i quo recederet nesciēte labā ne ipediret ab eo vl' ne tolleret ei vxores: z filios: z vniuersa q̄ sui iuris erāt. z rachel furata fuit idola pris sui. isti ō cognatiōe nachor ydolatre fuerūt: declinauerūt. n. cū pre suo nachor ō quo iosue. 24. c. vbi dr̄ tñfluuiū habitauerūt pres vri thare pr̄ abrahā: z nachor fuierūt dūs alicis: potuit autē rachel furari ydola: qz ipa familiarit̄ itrabat i domū pris qñcūq; volebat sic solita erat añq̄ traderet iacob. Et dic ioseph⁹ q̄ ñ accepit rachel ista ydola ad colēdū: sz vt si pr̄ insequeret eos ꝓstrati coā illis ydolis venia ꝓsequerent: qz pr̄ nimis colebat illos deos: ipa ät edocta a iacob ydola ñ colebat vel fec̄ vt prem suū ab ydolatria reuocaret tollēdo deos z sic fuit fañ bono zelo vl' forte fec̄: qz illa ydola erāt aurea: z argētea vt ō illa mā aliq̄ vasa pciosa fabricarētur vl' q̄ magis credēdū ē: qz rachel viderat sepe labā cū aliqd icipet agē q̄rētē rnsa ab illis ydolis ō exitu rei z vtrū facē posset: vel nō z de reb⁹ latētib⁹ certitu dinē ingrebat: timuit ḡ rachel q̄ pr̄ peteret rnsum ab ydolis de via p quā ibāt: vl' si cōprehēdē posset eos: z sic icitaret ad psequēdū z sic vr̄ q̄ qñ labā pseq voluit iacob iuit ad iquirēdū rnsa ab ydolis: sz nō iuēit: iō q̄ suit ea p⁹ i facultate: z supellectibus iacob. Et istō dictū valde rōnabile ē: qz cū labā eēt valde diues nō solū hēbat illos deos pciosos. sz ēt multa: alia qñ aūt voluit psequi iacob incepit perseq multū festinanť: nō ē ḡ vsimile q̄ qñ vocatus fuit a loco in quo tondebat greges qui distabat tribus dietis a ciuitate apud quam iacob custodiebat greges q̄ venerit i domū suā: z ingsuerit i oīb⁹ reb⁹ suis vtrū aliqd ōtrā tunc

Quorū ḡopio

Quere relatio facta fuit iacob.

Tria grauamina faciebat iacob filiabus suis.

primū

scōm

Tertiū

Opinio ioseph.

tē oportebat eū mlt̄ū morari qđ nō ꝓuēiebat alicui festinātē
volēti ꝑseq fugiētes q̄lis erat labā ſz ipe iglsuit deos suos:
z ñ iuēit vt p3:q3 postea dixit iacob q̄re furatus fuisti deos
meos:ḡ vr̄ q deos illos ſpāl'r iglsuit.ſz ñ iglsuit pp valorez
q3 alīs res maiorīs valorīs hēbat labā:ḡ videt q inquisiuit
eos ad q̄rendū ab eis vtrū id qđ icipiebat finē ōbitū hret.ſi-
cut i alīs reb⁹ faciebat ſp iqrēs respōsa ab illis dn̄s.Et q3 ñ
iuēit itelligit illā ꝑsecutionē iacob ſic incōsult⁹ a dn̄o ex q̄ ni
hil euēit ꝓspum ſz fuit ad mai⁹ bn̄ficiū dei mōstrādū i iacob
q eū eruit a: labā: z ibi ꝓuenerūt ābo z iurauerūt ne iacob
tn̄sire illos t̄minos ad iferendū malū ipi iacob insup iacob
iurauit ne affligēt filias labā ne supinducēt alīs vxores: vt
p3.j.i lra. ¶ Sciēdū q vbi nos dicim⁹ ydola hebrei dicūt te
raphin.i.figuras vl' imagines.Et ſz aliqđ sūt q̄dā capita me
tallina fcā i certo tpe: z aspectib⁹: z ꝓuctōibus planetaꝝ vt
deriuēt aliq̄ vtus a celo i caput idest ad rn̄dēdū iterrogatio
nibus tale āt caput fit p astrologiā z ptz p necromātiā.fec
hmōi caput fr̄ albert⁹ magn⁹ theutonic⁹ ō ordie p̄dicatorū
qđ discipul⁹ ei⁹ sanctus thomas eiusdē ordinis q̄dā die cō-
fregit:ō vtate hoꝝ dictum fuit late numeri.xi.c. z ibi videas
Hebrei āt dicūt q sūt theraphin accipiendo caput alicuius
pueri ꝓmogēiti iterfecti: z sacrificati i honorē demōis z istō
caput abscissū sale ꝑdīt: z aromatib⁹ vt a putredine illesum
diu remāeat: z incōsūptū z sup linguā ei⁹ lamina aurea po-
nit demōis cuiusdā noie ifignita: z dat rn̄sa petēti i cui⁹ āt
vtute ista rn̄sa dētur nūeri.xi.c.dcm̄ ē. noluit iacob cōfiteri
socero suo. ſ.labā. q recederet. q3 timebat ipedimētū vl'
spoliationē. quā oīa q̄ iuris eius erat.i. q̄ ad eū ptinebant
q3 amne tn̄smisso.i. ptrāsito fluuio forte erat iste fluui⁹ eu
frates:q tāgit t̄minos tre chanaā q̄ ꝓmissa fuerat abrahe vt
dicitur sup̄.xv.c.semini tuo dabo tram hanc a fluuio egipti
vsq ad flumē magnū eufratē: z vocatur b amnis p excellē
tiā:q3 nullū mai⁹ flumē i tra illa ē. ꝓgeret ꝓ mōtē galaad.
q3 forte ibi itēdebat māere aliqb⁹ dieb⁹ qđ p3 q3 qn̄ venit la
bā iuēit eū fixisse tētoria i mōte galaad.vt p3.j. z accipit istō
nom̄ p anticipationē:q3 an̄ ñ vocabat mōs galaad ſz ab isto
euctu sic vocat⁹ ē.vt.j.p3. nūciatū ē labā die 3°.q fugēt ia-
cob. q3 oues ad q̄s tōdēdas iuerat labā distabāt itinē diez
triū a ciuitate arā apō quā iacob pascebat gregē. Sic.n. dr̄
ꝑce.c.qđ posuit spatiū itter dieꝝ triū iter se z geneꝝ suū. q
assūptis secū frib⁹ suis.i. illis q ō cognatiōe sua erat q fres
vocari ꝓsueuerūt. ꝑsecut⁹ ē eū septē dieb⁹. ꝓputādo a loco
i q̄ nūciatū ē ei q fugeret iacob.ſ.a loco pascue gregū.vl' p̄t
ꝓputari a ciuitate arā:q3 ibi assūpsit secū cognatos suos. Sz
magis vr̄ dōm q isti septē dies ꝓputētur a tpe q̄ recessit de
arā ꝓmo:q3 accipiēdo q cōputētur a die:q3 nūciatū fuit sibi
cū distaret trib⁹ dieb⁹ a ciuitate arā: z ab illo loco i q̄ tonde-
bat greges fuerūt septē diete vsq ad montē galaad q ē circa
iordanē fuerūt solū.4.diete:qđ vr̄ icōueniēs q3 tē modicū di
starēt iste tre qđ fr̄m ē. ¶ Jtē q3 dr̄ q labā assūptis frib⁹ suis
i.ꝓsanguineis ꝑsecut⁹ fuit septē dieb⁹ iacob: ḡ ꝓmo accepit
ꝓsanguineos vl' fres quā icipet ꝑseq iacob ſz istos accepit i
ciuitate arā.nā i loco tōsionis gregū ñ erāt isti dispositi ad p
seq̄ndū iacob dōec vēirēt i arā: vl' forte ñ erāt i loco tōsionis
gregū qđ magis vr̄:ḡ ꝓputāt isti dies a die q̄ recessit ō arā ac
cepīt ibi frib⁹ siue ꝓsāguineis donec ꝓphēdit iacob in mōte
galaad. Cōprehēditq3 eū i mōte galaad. q3 ibi māebat ia
cob fixis tētoriis suis: z itēdebat māere aliqb⁹ dieb⁹ ñ suspi
cās labā se ꝑsecturū. viditq3 in sōnis. ſ.labā. dicētē sibi
dn̄m.i. angelū dn̄i.ſ.q appebat ei se videē angelū vl' ipz deū
dicētē sibi ista. Sola tn̄ motio fantasie erat p spēs ibi a deo
cātas vl' ordiatas.nā ex eo q i sōnijs erat ñ potat aliqd au-
dire vl' videē:q3 sōn⁹ ē qes vtutū aialiū.i.sensitiuaꝝ cū itēsio
ne nāliū sīc late ōclaratū fuit.ē.xo.c.dr̄ ḡ i sōnijs audiuisse.
āgelū q3 ille spēs impsse i fātasia ſz q̄s iudicabat se audīr vo
cē angeli cāte fuerāt ab āgelo. caue ne q̄q̄ aspe loquaris
ꝫ iacob. q3 forte itēdebat labā expoliare iacob oīb⁹ bōis z
ꝑcutē eū gladio. tāq3 iacob extēderat i mōte tabernaculuz
suū. ſ.ad manēdū aliq̄t dieb⁹:q3 forte locū optimū ad pascē
dū ibi vidit:vl' q3 volebat vt regescerēt pecora q̄ laboze itine
r nimis ḡuata erāt. cūq3 ille.i. labā. ꝑsecut⁹ eū fuiſſz i.
q3 attigisset eū.' cū frib⁹ suis.i. cognatis. i eodē monte fixit
tētoriū. ex b ꝑz q ia labā ñ erat fer⁹ vt an̄ fuerat cū icepit p
seq iacob: q3 ñ irruit sup eū subito vt hostis ſz fixit castra in
eodē mōte vt pacīū ce loq̄ret z pactū inīret. vt clāz me.i.
igrante me clā:ꝓpositio ē signās id qđ ocl'te. abigeres filias
meas. i.i.remoueres.ptiet istō vbū ad aues vt p3.ē.xv.c. vbi
dr̄ q abrahā abigebat volucres a cadauerib⁹. Et ptinet ad
greges: z ide vēit crimē abigeat⁹ qđ ē ō furto pecoꝝ vt p3 in
legib⁹ hūanis. q̄si captiuitas gladio. i.ñ duxisti eas pacifice: z me sciēte vt vxores ſz raptas: z fugiēdo q̄si captas in
bello vi armoꝝ. Sz mētit i b labā:q3 ducebat eas iure mri-
monij q̄ vellet: z ñ furtiue nec violēter. vt ꝑseq̄rer cū gau
dio z cāticis.i. vt vēirē seq̄ndo cū gaudio. Sic.n.erat ꝓsue
tudo q qn̄ aliq recedebāt ō tra sua: z ñ spectabāt cito redīr
amici eoꝝ ibāt cū eis p aliquē tractū vltra portas ciuitatis
ꝓmitātes cū gaudio: z cāticis ipecādo ꝓspa. timpanis.
dn̄r tipana a timēdo:q3 tinitu reddūt cū pcutiūtur. Sūt.n. R Timpa
puellaria organa q̄drata vl' rotūda ō ligno fcā z cōcaua co- na quid
rio desup extēto copta qbusdā interi⁹ pēdētib⁹ tintinabu-
lis ad cōcinēdū fcā: z vocāt vulgariť pādero vl' adufle. z
citharа. antiquū instr̄m est z aliqn̄ gn̄al'r sumitur p qlibet
musico organo. Resonat āt a pte inferiori: laban aūt dicens
ista mētit:q3 ñ itēdebat eū cū letitia a se expedīr ſz magis to
talit expoliare:logtur tn̄ ista vt ꝓgtularet iacob tremefact⁹
a deo. ñ es passus. i.ñ pmisisti. vt oscularer filios meos
z filias meas. filios suos vocat nepotes suos.ſ.filios iacob
filias suas vocat liā z rachelē vxores iacob sic erat ꝓsuetu-
do vt cognati se oscularēť qn̄ recedūt ad trā longinquā. z
nūc qdē valz māus mea reddē tibi malū. i.ego possez tibi
nocumētū iferre:q3 vēiebat labā comitat⁹ viris patis ad bel
lū:iacob āt solis pastorib⁹. ſz de⁹ pris tui. ista dīt labā cō
pulsus a deo q3 ipe libēter ñ daret gloriā deo abrahe quē ñ
colebat ſz mouebať ab eo iuit⁹:sic p3 ō balā.nūeri.xx.v.24. q3
c.q conabatur maledicē iudeis ſz ꝓpellebatur a deo z bn̄di-
cebat. de⁹ pris tui. p3 b mala volūtas laban:q3 ſz vidisset
deū minātē sibi: z mouētē eū ad loq̄ndū tn̄ eū vt deū recipe
nolluit:nec colere:nec vocauit eū deū absolute:nec deū vez
ſz de⁹ pris tui. q.d.nō de⁹ me⁹. esto si ad tuos ire cupie
bas.i.dato q velles vēire i patriā tuā tn̄ deos meos furari.
ñ ōbuisses z pōit. esto. qđ ē tertia ꝑsona futuri ipatiui ō
sum es fui z figt. esto. i.sit vl' dēt z ē vbū ad ponēdū ca-
suz: z iō eo freq̄nt vtimur. z ōsiderio erat tibi domus pris
tui.i. ad ōsideriū:q3 mlto tpe exī morat⁹ fuerat ia rō expo-
scebat vt prem reuisere vellet. cur furatus fuisti deos me
os. Stulte loq̄ris o labā. Si.n.dn̄ erāt sbtrahi furtiue non
potuissēt iplicas.n.p̄dictoria. Dn̄.n.q furto sbtrahi p̄nt: z ali
os ñ custodiūt ſz ecōuerso ipi hūana custodia idiget aut igni
b⁹ examinādi sūt vtꝝ dn̄ sint: aut sub fecib⁹ latrinaꝝ tāq̄ in
honoratissimo decētissimoq3 eis loco colēdi sūt. Rñdit ia-
cob. posita irrōnabili obiurgatiōe b agit ō rōnabili rn̄sio-
ne. q insscio te ꝑfect⁹ sū. exculat se iacob ō duob⁹ q ei op- q3
posita fuerāt.ſ.ō tacito recessu z ō ydoloꝝ furto. q insscio
te ꝑfect⁹ sū. ē ipfecta locutio z itelligit. q iscio te ꝑfect⁹
sū. i.ñ ōbeo redargui q recesseris te nescīēte z sbditur cā.
timui ne violēter auferres filias tuas. q.d.rōnabilit̄ non
potas auferre eas:q3 vxores mee erāt ſz solū violēter. Ti-
muit ēt iacob ablatiōez toti⁹ facultaꝫ sue ſz ñ exp̄ssit:q3 i ma
iori itelligit min⁹:mai⁹.n.erat tollēr vxores quā tollēr pecūi
as: z sbaz totā. Alia āt vr̄ rō potior q̄re ñ exp̄sserit ō ablatiōe
sbe ſz ō illa magis tiuerit q3 iacob aliq mō loq̄bat amicabil'r
cū labā.ſ.p vba pacifica aliq̄l'r eū reducēdo ad amicitiaz: iō
voluit ō eo exp̄mē id qđ pessimū erat: z vecūdosuz ipi laban
q āt labā tolleret violēter filias suas iacob ptinebat ad ira- Obie
cūdiā q̄ ñ ē vitupabl'is valō imo valō modicū vt decl'at ari. ctio
7.ethi.tollēr āt diuitias ptiet ad ꝓcupiaz pecūiaꝝ q̄ vitupa- 1
bilioz ē q̄z iracūdia cū dicať eē ō miorib⁹ reb⁹ z magis vecū
dāť hoies circa pecūias z idebitā cupiditatē quā circa irā q̄
qdāmō gnosa ē.ſz g iacob opposuerit labā q timuerit ne ei
auferret filias q̄ erāt vxores ei⁹ ñ tn̄ opposuit q timuit ne eū
spoliarer:q3 b videbať eē turpi⁹. Et si obj̄ciať qđ postea dr̄
nisi de⁹ abrahe pris mei: z tior ysaac affuiſſz mihi forsitā me
nudū dimisisses:q3 ista dicebat iacob ꝓcessisse ex magn̄ ira la
bā q i eū magn̄ ira exaspat: z iō dixit quā ob culpā meā: z ob
qđ pctm̄ sic exarsisti i me: z scrutat⁹ es oēs supellectilē meā
dicē āt q labā ex aliq̄ magna ira concepta ꝓtra iacob voluit q3
eum omnibus bonis spoliare nō ē dicere q faciebat ex cu-
piditate q̄ ē vitupabilis ſz opinionē hoiuz:q3 ē ō puis reb⁹.
ſz qđ faciebat ex iracūdia q̄ ñ ē vitupabilis sīc ꝓcupia pecu
niaꝝ. q āt furtū me arguis. i.ō eo ō q̄ tu me arguis furti

nō sum

ꝫ suꝫ culpabil'. ꝙ apꝺ quēcūqꝫ iueneris necet. ꝙ.i.occidat. ℔ dicebat iacob ex magꝫ ꝓfidētia i gnoꝛātie sue ⁊ suoꝝ: qꝛ de se bñ sciebat qꝫ ñ furat⁹ fuerat Idola labā: ꝺ suis ât idē credebat. nā accipe aliq̄ ydola ptiet. s. qꝫ aliqs accipiat ea: vt colat ea. ꝫ credebat qꝫ nul⁹ ꝺ suis colebat idola: ⁊ sic erat putabat ꝙ nullo mō accipet: ⁊ q̄dām mō bñ arguebat. s. si ydola sp accipiāt ad colēdū. Aliqñ. n. accipiūt ad alios vsus. Sic ꝓ ℏ: qꝛ rachel accepit illos ꝺos: ꝫ ñ ad colēdū: vt ꝓ. ē. exponēdo ſram: iacob ât ñ audiuerat a rachel qꝫ accepat illa idola nec coḡuit i mōte galaad: qꝛ ibi ñ iuēit ad labā: ſō putauit se liberatū iacob ꝺiſſime: rachel tñ q̄ huius cris rea erat tacuit nec coḡuit vnq̄ iacob qꝫ ipa furata fuiſſ̄ illa ydola vsq̄ exitū ꝺ sichen qñ iuerūt i bethel: vt⁹ ꝓ. j. 35. c. ml'tū ḡ ꝓfidebat iacob i familia sua credēs i nullo potuiſſe tale pctm̄ euēire. Si ât iacob sciuiſſ̄ iſtꝺ furtū deoꝝ labā ꝓpetratū ab aliq̄ ꝺ sua familia: ⁊ ipe talia ꝓpōeret. s. qꝫ apꝺ quēcūqꝫ iuēiret occidere tur peccabat: qꝛ sine caritate loq̄bat. Nā sciendo illud ōlictū fuiſſe ꝓmiſſū ab aliq̄ ꝺ suis: vl' credēdo saltē ñ debuiſſ̄ se obligare ad tale. ꝫ alio mō pacificare labā ꝟbis dulcib⁹. Naꝫ si fieret iqsitio: ⁊ iuēta fuiſſēt idola apꝺ aliquē sic iacob crediſſ̄ eē. neēe eēt illū ex pacto occidi niſi labā mīficoꝛditer moueret i q̄ erat saḡ difficultas. ꝙ coꝛā frib⁹ nr̄is. ꝙ vocanē ℔ fres iacob ℞m qꝫ cōit ꝺ filij ei⁹: qꝛ ipe nullos alios fres vel cognatos ibi hēbat. Pōt qdē ℔ stare. ꝫ lra tñ magl vult dicē ℔ fres eos q vēiebat cū labā: qꝛ si iacob dicē vellet ꝺ filijs ñ dicēt coꝛā frib⁹ nr̄is. ꝫ coꝛā frib⁹ meis. ¶ Jtē: qꝛ ꝺ qꝫ ille apꝺ quē iuēiret ydola necaret coꝛā frib⁹ nr̄is: isti fres debebāt eē q̄si ꝓsiderates vitatē: ⁊ coꝛā ipis tāq̄ coꝛā iudicibus moꝛs ifligi ꝺebat ei' q re⁹ eēt. ꝫ māifestū ē qꝫ filij iacob tales erāt qꝫ nihil hoꝛ itelligebāt: maioꝛ. n. eoꝝ erat fere. ix. ānoꝝ alij ât mioꝛes: ēt qꝛ isti q ponebāt vt iudices ñ debebant eē vt ps ꝫ quā agereꝫ. ꝫ iacob ⁊ filij sui: ⁊ tota familia erāt illi q ꝓebant suspecti ꝺ crie: ⁊ apꝺ q̄s ydola iquiri debebant: ḡ eēnt ipi iudices. Dōm ḡ qꝫ itelligit ꝺ cognatis labā q venerūt cū eo ꝫ iacob: isti vocāt ēt cognati iacob siue fres: qꝛ cognati erāt labā: iō affines erāt iacob. Uocanē ḡ ℔ fres vl' cognati ꝓ affinitatē: ⁊ isti pōebant vt iudices labā vt actoꝛ iacob cū tota sua familia: vt re⁹. ꝙ scrutare ꝙ.i. q̄ras deos tuos. ꝙ Et qcqd apꝺ me ꝙ.i. iter res meas. ꝙ tuoꝝ. ꝙ.i. ꝺ rebus tuis. ꝙ iueneris auſer. ꝙ sp existēte pēa. ꝫ ista pēa ñ ponebāt niſi ꝓ furto idoloꝝ. ꝺato ḡ qꝫ aliqd aliud ꝺ reb⁹ labā iuēiret iter res iacob ñ occideret ꝓp ℔. ꝙ hec dicēs ig;abat qꝫ rachel furata eēt. ꝙ Si. n. sciuiſſ̄ ñ posuiſſ̄ talē penā vl' antea i aliq̄ loco occultaſſ̄. ꝙ ingressus itaq̄ labā. ꝙ igrebat. n. ydola sua q: valꝺ diligebat illa cū eēnt pciosa ꝺ auro: ⁊ ꝺ argēto: ⁊ qꝛ resp̄sa ab eis recipiebat vl' qꝛ forte repire cupiebat: vel no cumētū aliq̄ ꝺ iferēdi iacob occasionē iuēiret. ꝙ tabernaculū iacob qꝺ erat mai⁹ tabernaculū ⁊ lie: qꝛ lia aliꝺ tabernaculū hēbat. Et si vis dicē qꝫ iacob ⁊ tota sua familia hēbāt vnuꝫ tētoꝛiū: ⁊ iō ponūt simℓ ñ q̄si qlibꝫ vnū tētoꝛiū hñs. ꝫ quasi oēs sub eodē tētoꝛio collecti. Dico qꝫ ñ ꝓt stare: qꝛ ꝺ qꝫ post quā scrutat⁹ fuit labā tētoꝛiū iacob: ⁊ lie: iuit ad scrutāndum tētoꝛiū rachelis. ⁊ lie. vꝫ etiam qꝫ lia aliꝺ tabernaculū hēret distictū a tabernacl'o iacob i q̄ ipa moꝛaret cū filijs suis. ꝙ ⁊ vtriusq̄ famule. ꝙ forte. n. ambe famule hēbāt vnū tētoꝛiuꝫ: vt q̄stū ad ℔ mioꝛis ꝺignitatꝫ videret q̄s libere. Sꝫ melius ꝺōm ē qꝫ q̄libet eaꝝ hēbat p se tētoꝛiū: ⁊ ē rō: qꝛ ista diuersitas tētoꝛioꝝ ē pp cōicationē singularē iacob cū ipis: qꝛ aliq̄ tpe māebat iacob cū vna reddēꝫ ei ꝺbitū aliqñ cū alia. Uere cūdū ḡ erat qꝫ i eadē domo siue tētoꝛio: iterdū cōmisceret ia cob vni famℓe iterdū altēi: qꝛ videt. n. vna saltē i ꝑludijs: ⁊ in alijs solacijs: ⁊ ℔ vl't dicē tex. cū dicē vtriusq̄ qꝺ ē copl'atiuū nom̄. i. vni⁹ ⁊ alteri⁹. s. qꝫ vna hēbat tētoꝛiū ⁊ ēt alia hēbat tētoꝛiū. Si. n. voluiſſ̄ ambab⁹ vnū tētoꝛiū ꝺaꝛ ñ ꝓpe dixisset tētoꝛiū vtriusq̄ ancille. ꝫ tētoꝛiū ācillaꝝ vl' ambaꝝ ācillaꝝ. ꝙ Cūq̄ itraſſ̄ tētoꝛiū rachelis. ꝙ vltio itrauit tētoꝛiū rachelis: vl' qꝛ ꝺ ipa mioꝛē suſpitionē hēbat. vl' qꝛ ei maioꝛē honorē ꝺabat: qꝛ forte magl eā diligebat. ꝙ illa festinans abscondit. ꝙ añq̄ pꝛ vēiret i tabernaculū rachelis nesciebat rachel ad qd itrabat pꝛ: qꝛ ista sua fuerat secreto ꝓcoꝛdata iter labā ⁊ iacob coꝛā cognatis laban: ⁊ nesciuit ℔ aliq̄ ꝺ vxoꝛib⁹ vt icautis ipis iqreretur tabernacl'a ipaꝝ. Si. n. sciuiſſēt illa q̄ hēret abscōderet. ꝙ subter stramenta cameli ꝙ.i. ſb critela vl' sella cameli dicunt ât stramēta a sternēdo. i. a pando iumēta ⁊. ꝙ edit desup. ꝙ ne pꝛ iqreret i illo loco. ꝙ ne iraſcat ꝺñs me⁹: qꝛ coꝛā te assurgere nequeo. ꝙ petit. n. Iniaꝝ a patre ne faciat eā surgere: qꝛ al's ex reuerētia filioli ad pꝛem ad ℔ tenebāt. Et nō solū tenebāt spāli obligatiōe: qꝛ erat pꝛ. ꝫ ēt gīali: qꝛ erat senex: coꝛā scīb⁹. n. assurgēdū ē. Sic ꝓ leui. ix. c. cū ꝺr coꝛā capite cano ꝓsurge: ⁊ honoꝛa psonā seis. ꝙ qꝛ ꝺxta ꝓsuetudinē feiaꝝ mihi accidit. ꝙ Jꝓsuetudo feiaꝝ ē. qꝫ certis tpib⁹ eis mēstrua fluant: ⁊ ℔ fit i qlibet mēse: iō ꝺicūtur mēstrua a mēse. hec finxit rachel sibi accidisse. ꝫ mētita est metu moꝛtis: ⁊ vecūdia pꝛis. ꝙ sic ꝺeluſa est ꝙ.i. defraudata. ꝙ solicitudo q̄rētis. ꝙ ꝺr illuſus: qꝛ cū ibi laterēt repire nō potuit. ꝙ tumēs q̄q̄ iacob. ꝙ.s. ꝓ ire magnitudie: qꝛ scrutat⁹ fuerat oēm facℓatē ei⁹ qꝫ magna iniuria ē: qꝛ qꝫ de aliq̄ suspitio mali hēaꝫ maxie ꝺ furto qꝫ valde ifamatoꝛiū reputāt: malū: ⁊ iniustū ē. ꝫ i ℔ qꝫ labā igrebat oēm facultatē iacob iudicabat se hr̄e ꝺ eo suspitionē qꝫ furat⁹ fuiſſ̄ deos suos: erat ḡ iniuria magna iacob. ꝙ cū iurgio ait. ꝙ.i. vbis iurgioſis siue iratis locut⁹ ē. Jsta ꝺditio eoꝝ q euadūt aliqꝺ crimē ipositū: qꝛ añq̄ pateret vīras cris tacebāt ꝺeīde cū reptunt ñ eē culpabiles ꝫ ipositoꝛes cris ira magꝫ: ⁊ vbis grādilogis intumescūt. ꝙ quā ob culpā ꝙ.i. pp quā culpā. ꝙ ⁊ qꝫ ob pctm̄. ꝙ replicatio ciusdē suie ē: ⁊ ptiet ad iratos q sepe cadē iterant. ꝙ sic exarsisti i me. ꝙ.i. ita magnā irā hūisti ꝫ me ꝺic hoc: qꝛ inqsitio talis q̄lē fec labā i supellectilibus iacob ñ fit sine magꝫ ira ꝙ qd iuēisti. ꝙ ꝺic ℔ iacob cōquerēs postq̄ vidit qꝫ nihil inuenerat labā: putauit. n. iacob familiā suā vere inocētē esse: qꝛ vt. ꝫ. ocm̄ ē nesciebat. n. qꝫ rachel furata fuiſſ̄ ydola pꝛis sui nec sciuit vsq̄ ml'tū tp̄s post qñ ifodit ea subt terebintū Si chen. ꝙ pone ℔ coꝛā frib⁹ meis ⁊ frib⁹ tuis. ꝙ.i. ponas coꝛaꝝ istis q venerūt tecū ꝺ mesopotamia: vt sint iudices iter me: ⁊ te: ⁊ isti vocabāt fres labā ⁊ iacob: qꝛ erāt cognati labā ⁊ affines iacob. ꝙ vt iudicēt iter me ⁊ te. ꝙ.s. an tu agis iuste ꝫ me ex q̄ māifeste p ꝫ qꝫ ñ logt ℔ iacob ꝺ filijs suis vocans eos fres: qꝛ ñ erāt filij sui tales q iudicare posſēt cū maioꝛ eoꝝ ꝫ solū. ix. āños ꝓpleuerat: vt ꝓ ex supꝺictis. Nat⁹ fuit. n. Ruben i ꝑmo āno. secūdi septenarij: ⁊ deīde vixerat toto illo septenario ⁊ sex ānis sequētib⁹ qb⁹ habuerat iacob labā ꝑ gregib⁹ q sūt ānī. ix. ⁊ ad pl⁹ duo vl' tres mēses: q̄ etas valꝺ ipfecta ē ad iudicādū. Alij ât ꝓñr mioꝛes erāt vsq̄ ad ioseph q erat minim⁹ ꝓplēs tē sex ānos. ꝙ iccirco. xo. ānis fui tecū. ꝙ li iccirco ñ ꝓt teneri cālīt. ita qꝫ ꝺicat cāz finalē niſi legaꝫ yronice. q. ꝺ. ad ℔ stabā ego tecū. xo. ānis fuiēs tibi. ita bñ sic inſra exꝑmit. s. yt nūc iqreres oēz supellectilē meā. Ul' aliter. ꝙ iccirco. xo. ānis fui tecū. ꝙ.i. q. ꝺ. ℔ merebaꝫ habitū qꝺ ego sedi stās tecū. xo. ānis. q. ꝺ. ñ. ꝙ oues tuas ꝙ ℔ ꝺcl'at qūo illō seruitū fuit valꝺ vtile labā. ꝙ ⁊ capre steriles ñ fuerūt. ꝙ demōstrat iacob qꝫ se hūit valꝺ bñ circa ſbaz labā: qꝛ ñ solū melioꝛata fuit ſba labā q̄ntū poterat meliozari diligēti cura humana. ꝫ ēt deꝰ spāli pp bonitatē iacob mltiplicabat ſbaz labā: qꝫ. n. oues: ⁊ capre ñ sunt steriles ñ ꝓt hr̄i hūana idustria. ꝫ solū diuina volūrate. ꝙ arietes gregis tui ñ comedi ꝙ qꝺ potuiſſ̄ facē: ⁊ al's occasiōes allare. ꝫ sola fidelitas ab hōe retrahebat: ⁊ ver⁹ amoꝛ ad labā. ꝙ nec captū a bestia oñdi tibi. ꝙ qñcūqꝫ bestie deuoꝛāt aliqꝺ pec⁹ si pastoꝛ mōstret dño suo p tē ei⁹ liberat a soluēdo: ⁊ i ℔ aliqñ fraudes itercidūt. Hoc ât nūq̄ fec iacob ꝫ si aliqꝺ pibat ꝺ grege iacob soluebat vt ꝺr āmediate. s. ꝙ Ego dānū oē. s. ꝙ Jeueniens i gregib⁹ tuis: solue hā. ꝙ. qcqd furto ꝑibat a me exigebas ꝙ.i. violenter extoꝛq̄bas vl' postulabas q̄ꝫ is aliqñ aliqd pꝛiuſſ̄ sine cl'pa iacob. ꝙ ꝺie noctuq̄ ꝙ.i. ⁊ nocte. ꝙ vrebar gelu: ⁊ estu. ꝙ p ꝺies estu vrebaꝫ p noctē ât gelu: ⁊ vtrūq̄ siue estu siue gelu vrebat. ꝫ ꝺiuersimode: qꝛ est⁹ resoluebat ⁊ apiebat faciebatq̄ exhalare hūiditates ſbtiles ꝺ locis poꝛosis. Frig⁹ ât idurabat pdēsando: ⁊ hūiditatē idurādo: ⁊ ꝺficcādo: idē ḡ effect⁹ erat ℔ a duab⁹ cāis oppositꝫ. ꝫ ñ p eādē actiōez ꝓ. n. qꝛ calo: lutū indurat: ⁊ ꝺficcat: ⁊ idē fac frig⁹ ⁊ ℔ accidebat i iacob: qꝛ mābat p noctē i cāpo cū gregib⁹ ꝫ ꝓsuetudinē pastoꝝ. Sic ꝺr luc. i. c. pastoꝛes erāt i regiōe illa custodictes vigilias noctis sup gregē suū. Saḡ i ℔ māifestaꝫ laboꝛ ꝑtinu⁹: ⁊ grauis iacob: qꝛ panē ociosus ñ comedebat. ꝙ fugiebat sōn⁹ ab oc'lis meis. ꝙ Respiciēs ne fere irruētes ꝺpopl'arent gregē. ꝙ sic p xo. ānos fuiui tibi. q. ꝺ. iste laboꝛ ñ fuit solū i vno āno determinate vl' i vno tpe. ꝫ i toto tpe isto. xo. ānoꝝ sic fuit q̄ttuoꝛ decim pꝛo filiabus pꝛo qualibet septem annis: ⁊ sex pꝛo gregibus ex pacto posito pꝛecedenti. c. ꝙ immutasti mercedem meam decem vicibus. ꝙ supꝺ expositum fuit in pꝛicipio

c. qꝛ

ñsio.

Obiectio.

ñsio. ℟.

ñsio. melioꝛ. ℧

℗ Consuetudo feminarum.

℘ⁿ expositio textus. ℚ.

2ª expositio textus. ℟

ē.q; qñ videbat labā q nati fuerāt ei⁹ varīj petebat ꝑ se varios: ⁊ cū postea videret nasci ei⁹ totalr albos aut totalr nigros petebat albos: ⁊ nigros: ⁊ sic variabat ꝓtiue. ⌊ nisi deꝰ ꝑris mei abraham: ⁊ timor ysaac affuisset mihi. ⌋ ℔ declarat iacob malā volūtatē laban. ſ. q labā voluisset tollere bōa iacob tñ nō ꝓmittebat eū deꝰ: ⁊ in ℔ hūiliat se iacob: q; ꝛ ipse vir sanctus esset non attribuebat ℔ meritis suis sed meritis patrū suoꝝ abrahe ⁊ ysaac ⁊ ℔ nō solū obꝺuauit iacob sed et obseruabat deꝰ: q; qñ aliqs erat viuēs nūq̄ attribuebat ei aliq̄ merita ſz ꝓprib⁹ mortuis. Uñ iacob attribuebat ℔ hui⁹ rei merita ad abrahā ⁊ ysaac: q; ysaac absens erat ꝛ nō mortuꝰ ⁊ abrahā mortuꝰ qñ tñ deꝰ cōfirmauit ꝓmissiones ad ysaac nō noiauit aliq̄ mō merita ei⁹ ſz solū merita abrahe q iam mortuus erat vt pz. ſ. 26. c. cū dr̄ tibi ⁊ semini tuo dabo vniuersas regiōes has cōplens iuramentū quod spopondi abrahe pri tuo. ⌊ nisi deꝰ ꝑris mei abrahā. i. ⌋ nisi adiuuisset me deꝰ quē colebat abrahā meritis ipsi⁹ abrahe. ⌊ ⁊ timor iacob. ⌋ aliq iudei dicūt. ⌊ Et timor ysaac ⌋ i. timor quē habuit ysaac qñ extēdit abrahā manū suā sup eā ad iugulādū eum. S3 ℔ nihil ē: q; iacob volebat dicē q meritis ysaac ⁊ abrahe nō ꝓmisisſz deꝰ labā ad eū accedere. S3 manifestū ē q timor ille quē hūit tūc ysaac nō fuit meritorius nec demeritorius cū fuerit pure nālis: nec. n. rōe deliberāte ē talis timor Quedā. n. sunt ita magna ⁊ mānifesta i qb⁹ nēce ē timere nisi insensibilitas sit: nullū aūt maiꝰ q̄ gladiū sup se videre cū ipe ligatꝰ mānib⁹: ⁊ pedib⁹ staret: ſz dr̄ ℔ timor ysaac. i. timor sanctus quē hēbat ad deū. ſ. timor reuerētialis siue filialis q valde meritoriꝰ ē. ⌊ fortsitā mō me nudū dimisisses. ⌋ Sic. n. fuisſz nisi deꝰ apparuisſz in sōnis labā ⁊ cōminatus fuisſz ei ne loqueret ꝯ iacob aspe. ⌊ afflictionē meā ⌋. ſ. iteriorē q̄tus ad curas. ⌊ ⁊ laborē manuū meaꝝ: q; fideliꝛ laborabam. ⌊ ⁊ arguit te heri. ⌋ qñ appuit tibi in sōnis mandās ne ꝯ me aliqd mali cōmitteres. ⌊ Rñdit ei labā. ⌋ postq̄ rōnabiliter redarguit iacob laban. ipe blāde captat ab eo beniuolētiā vt mutuo pactū firmēt. ⌊ filij ⁊ filie: greges: ⁊ oia q̄ cernis ⌋. ſ. i tua ptāte. ⌊ mea sunt. ⌋ i. ō reb⁹ meis originē assūpserūt ⁊ i isto sensu loqtur laban. aliogn flm dicēt dñdo q filij iacob erāt filij sui. S3 vocabanť filij sui: q; genuerat eos iacob ex filiab⁹ laban. Greges iacob erāt greges labā: q; ō quibus laban nati fuerāt saltē multi eoꝝ in ꝓncipio ꝓpacti. ⌊ qd possū facē filijs: ⁊ nepotib⁹ meis. ⌋ q. d. dato q vellē facē qō malū possem facere. i. deberē facē filiab⁹ meis: ⁊ filijs tuis q sunt nepotes mei. q. d. nullū: q; amor ꝓsanguinitatis inclinat ad oppositū. ⌊ veni ergo. ⌋ postq̄ descripta ē ꝓsecutio describit ℔ vtriusq̄ ꝓfederatio. ⌊ ⁊ ineamus fedus ⌋. i. faciam⁹ pactū vt. ⌊ sit testimoniū. ⌋. i. ⁊ sit testimoniū: nō. n. volebat dicē laban q fedus deberet eē testimoniū alicui⁹ rei: immo aliqd aliqō deberet pōi ad signandū. i. S3 ē sens⁹ faciam⁹ pactuꝫ iter nos ⁊ ponam⁹ testimoniū. i. aliqō signū q testificet fuisse iter nos tale pactū ⁊ ℔ demōstrat satis lra sequēs. ⌊ Tulit itaq̄ iacob lapidē. ⌋. ſ. magnū. ⌊ ⁊ erexit illū i titulū ⌋. i. in signū rememoratiuū pacti sic erexerat titulū in bethel vt pz. ſ. 28. c. ⌋ dixitq̄ frib⁹ suis. ⌊ ℔ possz dici ꝓ filijs: q; eis licite mādaret iacob. S3 meliꝰ vr̄ q dicanť fres iacob vt sup̄ affines eius vel aliquo modo cognati affines ex parte vxorum ⁊ cognati ex parte matris sue. Rebecce isto modo labā erat cognatus iacob. ſ. auunculus eius frater rebecce matris iacob ⁊ ex alia pte erat ei affinis. ſ. socer ei⁹: q; dederat ei filias suas i vxores. ⁊ eodē mō erat ō alijs ⁊ isti erāt q̄ venerūt cū laban ō mesopotamia ⁊ pz: q; mādabat ℔ iacob duci magnos lapides ad erigēdū aliquē titulū rememoratiuū: ad ℔ aūt nō sufficerēt filij ei⁹ q valde teneri adhuc erāt. ⌊ Fecerūt tumulū. ⌋ magnū satis lōgū: ⁊ latū: ⁊ nō rotundū i altū. sic fiūt alij cumuli pz: q; comederūt sup illū tāq̄ sup mēsaz. ⌊ q̄s vocauit labā tumulꝰ testis. ⌋ ꝑt stare li testis in recto. tumulus testis. i. tumulus q ē testis pacti facti iter nos vel in obliquo: ⁊ tūc idē signat testis qō testimoniū: ſz ponit concretū ꝑ abstracto iuxta ꝓprietatē ligue syriace. ⌊ iacob ⌋. ſ. vocauit illum. ⌊ aceruum testimonij. ⌋. i. acerū positū ꝑ testimonio vel ad testificādū. ⌊ vterq̄ iuxta ꝓpetatē ligue sue. ⌋ h. d. pp duo vel q; nō posuerūt ambo idē nomē flm voce: sed flm signum q; iacob vocauit mōtē siue cumulū illū galaad. quod hebraice signat aceruum testimonij: q; gal. aceruus dr̄. aad testimonium. Nomē āt qō ipositum labā nō hētur in bibliis nris. in bibliis āt hebraicis pōit. ⌊ ſ. igarsebaduca. ⌋

S Mala voluntas labā.

Hoc dicit ꝓpter duo 1 primo

qō ē nom̄ syriacū flz morē mesopotamie. ⌊ igar ⌋ signat acerum. ⌊ sebaduca. ⌋ signat testē. Uel dr̄ flm ꝓpetatē lingue sue qa nō solū differebāt in noib⁹: ſz in mō vocādi qa vnum ydioma vocauit ꝑ nom̄ cōcretū. Aliud ꝑ nom̄ abstractū. hebrea ligua vocauit ꝑ nom̄ abstractū dicēs aceruū testimonij: ⁊ in ℔ ꝓpor ē q̄z syriaca lingua q̄ posuit ꝛcretū ꝓ abstracto multe. n. ligue sunt q̄si barbare in cōgrue vba sui ydiomatis ordinātes, vt pz exēplarit. ⌊ iter me ⁊ te hodie ⌋. i. iste cumulus lapidū reddet testimoniū ex hodie ⁊ vltra inter me ⁊ te quo tale pactū iter nos factū fuerit. ⌊ iccirco appellatū ē nomē loci illi⁹ galaad ⌋. ſ. nomē illi⁹ mōtis qō añ alio noie vocabat: ē aūt iste mōs galaad ad oriētē ire ꝓmissionis añ iordanē i sorte duaꝝ tribuū: ⁊ dimidie. Nā media ps mōtis galaad cū vrbib⁹ ei⁹ ptinet ad tribū ruben ⁊ gad. Alia medietas mōtis ptinet ad dimidiā tribū manasse vt pz deu. 3. c. ⌊ intueat dñs. ⌋. i. rogo deū q respiciat ad istō ꝛctū pactuz. ⌊ ⁊ iudicet iter nos. ⌋. i. iudicet qs nr̄m bñ custodierit pactū alterū aūt puniat. qñ recesserim⁹ a nobis. ⌋. i. qñ diuisi fuerimus. q. d. cū nos simul fuerim⁹ vn⁹ iduceret aliū ad seruā dū pactū ſz postq̄z ab inuicē recesserim⁹ non ē q cogat nos obꝺuar pactū nisi deꝰ puniēdo pacti violatorē. dicebat ℔ laban: q; timebat q recedente ipo iacob accipet alias vxores sup filias labā ⁊ q affligeret eas. ⌊ si afflixer] filias meas. ⌋ iniuste eas grauādo magna fuitute vel vberib⁹. ⌊ Et si itro duxeris vxores alias sup eas. ⌋. i. vltra eas: q; ℔ multū redūdaret ad iniuriā rachelis ⁊ lie: nō. n. posset debitū solueř. Etiā: q; si alias nouiter itroduceret illas magis diligeret: ⁊ faceret dñarī ꝓprib⁹ vxorib⁹ qō erat valde iniustū. ⌊ nullus flmonis nr̄i testis est absq̄ deo. ⌋ ista dicebat labā ad icutiē dū maiorē: vt diligētius custodiret. q. d. ex q̄ nullus videbat illō pactū nisi deꝰ q vocabat in testē ipe acrius puniret deli quētē quā si aliq testes ibi essent qbus cōmitteret isti⁹ nego cū cura. S3 dicēs ꝯ: q; nō erāt labā ⁊ iacob soli cū ibi essent alij qui venerāt ex mesopotamia cū labā ⁊ pastorēs iacob ⁊ filij ei⁹. nā ō his oībus dicebat. s. q erāt fres sui ⁊ illos volebat fieri iudices cū inqreř tota supellex iacob: vt videret si eēt ibi aliqd ō bōis labā vl̄ dij sui. ¶ Ad ℔ ꝑt rñderi dupl̄r. Uno mō q qñ labā istō pactū inuit cū iacob segregauerunt se ambo a ceteris: ⁊ dixit labā oia vba pacti hui⁹: ⁊ tūc verū erat q nullꝰ eēt pñs: q; ipi soli erāt. Alio mō q illi q venerāt ex mesopotamia ⁊ tota familia iacob pñs erat ſz q; istud pactū fiebat ad mlta tpa: ⁊ q̄cūq̄ tpe potat frangi. ſz isti testes ñ erāt duraturi ad multa tpa: q; vl̄ morerēť aut dispgerent i alas ꝛras: ⁊ sic videbāť testes iutiles: ⁊: q; nihil ⁊ inutile eqparāť flm iura istis assistētib⁹ q testes iutiles erāt dicebať nullꝰ assistē ſz solꝰ deꝰ q rectꝰ ⁊ ꝓpetuꝰ testis ē. ⌊ qui pñs respicit. ⌋. i. deꝰ oib⁹ pñs ē ⁊ oia vbiq̄ intueř vt pz ad hebr. 4. c. oia nuda sūt oculis eius. S3 mirꝰ ⁊ mirabilis ē iste labā. deū ꝓfiteř oia ituentē oib⁹ vbiq̄z pñtē ⁊ malefactorib⁹: ⁊ pacti tñsgressorib⁹ penas debitas infligētē: ſz eū vt deū colere ñ vult euaneſcēdo i cogitatiōib⁹ suis: ⁊ nec ꝑt dici q deū suū ℔ noiat: q; nō poterat eē deꝰ ille vbiq̄ pñs quē sublatū pdi tūq̄ q̄rebat. Nec poterat deꝰ ille tñsgressores punire ꝓ q̄ sublato tñsgressores puniēdi reqrebanť. Loqtur ḡ ō deo vo ⁊ viuēte quē pōit rex hūanaꝝ ꝓuidētiā ⁊ regimen hr̄e: q; eū maloꝝ asserit pūitorē ⁊ ꝓ ꝯioꝝ regulā bonoꝝ itellit remūeratorē. Miror ḡ qūo tātā fidei vitatē ꝓfessus i suis opatiōib⁹ a vo iudicio tñ potat aberrar ⌊. en. ⌋. i. ecce. ⌊ tumul⁹ ℔ ⁊ lapis quē erexi ⌋. erat. n. vn⁹ lapis magn⁹ i tumulo illo eleuat⁹ sup alios mīores lapides: ⁊ illū posuit iacob i titulū vt. s. pz i lra: ⁊ aliū silez posuit labā in alia pte tumuli: q; tumul⁹ iste magn⁹ erat ⁊ lōgus: sup eū comederūt vt. s. pz. ⁊ i vna extremitate illi⁹ tumuli respiciēte ꝯ mesopotamiā posuit labā lapidē suū magnū. Et i alia extremitate respiciēte ꝯ terrā chanaā posuit iacob lapidē suū magnū ⁊ sic māebat spaciū mediū ad qō null⁹ eoꝝ accedē potat veniēs ꝯ aliū. ⌊ tumul⁹ inquā iste. ⌋ replicatio eiusdē sniead maiorē expssiōez affirmatiōis. ⌊ ⁊ lapis quē erexi. ⌋ ex q̄ pz q ille lapis ñ erat vn⁹ ō lapidib⁹ acerui. ſz erat i extremitate acerui eleuat⁹ sup oēs alios. ⌊ Si ego ꝓteriero illū pgēs ad te. ſ. ad occidēdū vl̄ faciēdū tibi aliqō malū: q; alas bñ potat tñsire: ⁊ pz per id qō subdit. ⌊ aut tu ꝓterieris cogitās mihi mala. ⌋. i. cogitās facē mihi mala. ⌊ deus abraaz ⁊ deus nachor iudicet inter nos. ⌋. i. det penam transgressori pacti huius: quis est iste deus quem hic nominauit laban. Si enim dicas q sit deus verus

Secūdo.

U Situs galaad montis

Obiectio

Ꝛ rñsio duplex.

prima

secūda

Descriptio tumuli.

3

Quis erat deꝰ iste quē labā nominauit ⁊

ẽus nõ apparet vex:qz ñ erat idẽ de⁹ ad abrahã ⁊ nachor: qz nachor colebat ydola vt pz iosue vltimo.c. Abrahamau tem deum verum colebat :forte ergo dicet aliqs q̃ non lo quitur hic laban de vno solo deo. sed de duobus dñs .s. de deo vero quem colebat abrahã ⁊ de deo quem colebat na chor ⁊ quantum ad istũ sensũ inuit q̃ ponerent isti duo dñ vt qlibet puniret suũ subditũ si trãsgrederet pactũ. s. q̃ de⁹ abrahã pũiret iacob trãsgredientẽ ⁊ de⁹ nachor pũiret laban ⁊ lz istõ aliq̃l videat ꝓsonare lre tñ stare ñ pt: qz labã facit sermonẽ sp õ eodẽ deo. ſz vt añ dixim⁹ nõ poterat itelligi lra supior nisi õ deo vor:qz dicebat ibi laban q̃ de⁹ pñs erat ⁊ vi debat illa q̃ fiebãt qõ nõ pt itelligi de deo laban vel nachor: qa vterq̃ ẽ idẽ. Etiã lra ista sibi repugnaret:qz dixit laban. ⁊ De⁹ abrahã: ⁊ de⁹ nachor iudicet ⁊ .s. puniẽdo :qz videbat laban q̃ de⁹ nachor nullo mõ punire poterat:qz deus lapi deus ãt metallinus erat siue ipe ignis quẽ caldei colebant. ¶ Dom g̃ q̃ itelligit de deo vero qui punire põt ⁊ ꝑuare vt ipe labã ꝓfessus ẽ: ⁊ qñ dicis quare: g̃ noluit deũ abrahã: ⁊ deũ nachor cũ nõ eẽt idẽ deus apõ vtrũq̃. Dico q̃ apõ abra hã ⁊ nachor nõ erat idẽ deus fm spãlem cultũ: qz nõ cole bat eundẽ nachor quẽ colebat abrahã cũ nachor fuerit Idolatra. ſz erat idẽ de⁹ apõ vtrũq̃ ꝑ creationẽ vel saltẽ fm gubernationẽ vt laban ꝓfessus ẽ. ⁊ isto mõ vocauit eundẽ deũ nõ aũt primo mõ. ⁊ Deus pris eor .i. de⁹ thare hũit. n. thare eundẽ deũ quẽ isti q̃tũ ad ꝓuidẽtiã ⁊ q̃tũ ad cultuz aliquo tpe ſz post declinauit ad Idolũ. ⁊ Jurauit iacob ꝑ timorẽ pris sui Isaac. Jistõ iuramẽtum magis familiare erat iacob q̃ alia iuramẽta: ⁊ i hoc valde honorabat pfem suum iurando ꝑ timorẽ quẽ ipse hẽbat ad deũ. ⁊ Immolatisq̃ victi mis. s. Jad honorẽ dei viui :alias. n. nõ ꝓmisisſz eas imolari iacob. ⁊ Vocauit fres suos vt ederent panẽ .i. iacob gauit cõ uiuiũ ꝑ laban ⁊ oib⁹ qui veniebant cũ eo ⁊ postq̃z vocaret eos, ad conuiuiũ imolauit victimas ad honorẽ dei vi q direxerat eũ ⁊ sic fecerat ꝓcorẽ cũ laban: ⁊ deinde comederunt: ⁊ dr vt comederẽt panẽ ꝑ quod intelligunt oẽs cibi vt pz. 4. reg. 6. c. vbi petit⁹ fuit panis ⁊ noie panis apposita fuit magna ciborum ꝓparatio. ⁊ Manserunt ibi. .s. tota illa die. ⁊ La ban vero de nocte consurgens. .i. volebat. n. cito redire in ter ram suam. ⁊ osculatus est filios: ⁊ filias suas. .i. filios vocat nepotes. s. filios iacob. ⁊ Benedixit illis. .i. imꝓcando bona sicut iste laban ⁊ alij cognati benedixerãt Rebecce re cedenti ab eis. s. soror nostra es crescas in milia ꝛc. vt patet ẽ. 24. c. ⁊ Reuersusq̃ ẽ in locum suum .i. in aram mesopo tamie de quo exierat.

¶ CS. Jacob angelos obuiaz videt: ad esau nũ cios mittit: ⁊ cum angelo luctatur. xxxii.

Acob aũt abijt in itinere quo ceperat: fuerũtq̃z ei obuiaz an geli dei. Quos cũ vidisset ait. Castra dei sunt hec. Et appel lauit nomẽ loci illius manaim i. castra. Misit aũt ⁊ nuncios añ se ad esau frem suũ in terra seyr i regione edon ꝓcepitq̃z eis dicens: sic loqmĩ dño meo esau. Hec dicit fra ter tu⁹ iacob. Apõ labã pegrinatus suz: ⁊ fui vsq̃z in pñtẽ diẽ. Habeo boues ⁊ asinos ⁊ oues ⁊ seruos ⁊ ãcillas: mittoq̃z nũc legationẽ ad dñm meũ vt iueniã gram in cõspectu tuo. Reuersiq̃ sunt nũcij ad iacob dicẽtes. Venimus ad esau fratrẽ tuuz ⁊ ecce ꝓperat in occursum tuũ cũ quadringẽtis viris. Timuit iacob valde: ⁊ pterritus diuisit pplz q secũ erat: greges quoq̃z ⁊ oues ⁊ boues ⁊ cameles in duas turmas dicẽs. Si venerit esau ad vnã turmã ⁊ ꝑcusserit eã alia turma q̃ reliq̃ ẽ saluabit. Dixitq̃z iacob. Deꝰ pris mei abrahã ⁊ deꝰ patris mei ysaac: dñe q dixisti mihi reuertere i terrã tuã ⁊ locũ natiuitatis tue. ⁊ bñfaciã tibi: minor sum cun ctis miserationibus tuis: ⁊ vitate tua quã explesti suo tuo. In baculo meo trãsiui iordanẽ istuz ⁊ nũc cũ duab⁹ turmis regredior. Erue me õ manu fris mei esau: qa valde eũ timeo: ne forte veniẽs ꝑcutiat mrez cũ filijs. Tu locut⁹ es q̃ benefaceres mihi: ⁊ dilatares semẽ meũ sicut arenã maris q̃ ꝑ mltitudie nũ erari ñ pt. Cũq̃z dormisſz ibi nocte il la: sepauit õ his q̃ hẽbat munera: Esau frem suo: ca pras ducẽtas: bircos vigĩti: oues ducẽtas: ⁊ arie tes viginti. camelos fetas cum pullis suis trigita vaccas q̃dragita: ⁊ thauros vigĩti: asinas vigĩti ⁊ pullos eaꝝ decẽ. Et misit ꝑ mãus seruoꝝ suoꝝ sin gulos seorsuz greges. dixitq̃z pueris suis. Antecedite me: ⁊ sit spaciũ iter gregẽ ⁊ gregẽ. Et ꝓcepit ꝑmi dicẽs. Si obuiũ hũeris frem meũ esau: ⁊ i terrogauerit te: cui⁹ es aut quo vadis: aut cui⁹ sũt ista q̃ seqris: rñdebis. Serui tui iacob. Munera mi sit dño suo esau: ipe q̃q̃z ꝑ nos vẽit. Similr õdit mãdata scõo ⁊ tertio. ⁊ cũctis q̃ seq̃bant greges. dicẽs. hisdẽ vbis loqmini ad esau cũ iueneritis eũ ⁊ addetis. Ipe q̃q̃z su⁹ tu⁹ iacob: iter nrm isequit. Dixit .n. Placabo illũ mũeribꝰ q̃ ꝓcedunt ⁊ po stea videbo illũ. Forsitã ꝑpitiabit mihi. Precesserũt itaq̃z mũera añ eũ: ipe vo mãsit nocte illa in castris. Cũq̃z maturr surrexisset tulit duas vxores suas ⁊ totidẽ famulas cũ vndecim filijs: ⁊ trãsiuit vadũ iaboch. Traductisq̃z oib⁹ q̃ ad se ptinebant mãsit sol⁹ ⁊ ecce vir luctabat cũ eo vsq̃z mãe. Qui cũ videret q̃ eũ supare ñ possz tetigit neruũ femo ris ei⁹ ⁊ statim emarcuit. Dixitq̃z ad eum. Dimitte me. Jã .n. ascẽdit aurora. Rñdit nõ dimittã te nisi bñdixeris mihi. Ait g̃. Qõ ẽ nom̃ tibi: rñdit Ja cob. At ille. Nequaquã ingt iacob appellabitur nom̃ tuũ: sz isrl. Qm̃ si ꝓ deũ fortis fuisti. q̃ntomagis ꝓ hoies ꝑualebis. Interrogauit eũ iacob Dic mihi q̃ appellaris noie. Rñdit. Cur q̃ris nomen meũ qõ ẽ mirabile. Et bñdixit ei i eodẽ loco. Vocauitq̃z iacob nom̃ loci illi⁹ phanuel dicẽs. Vidi dñm facie ad faciẽ ⁊ salua fcã ẽ aia mea. Ortusq̃z ẽ ei statim sol postquã trãsgressus ẽ phanuel. Ipse vo claudicabat pede. Quã ob cãm ñ comedunt neruũ filij isrl q̃ emarcuit i femore iacob: vsq̃z i pñtez diẽ eo q̃ tetigerit neruũ femoris ei⁹ ⁊ obstupuerit.

Iacob quoq̃z. Descripto i supiorĩ b⁹ q̃lr sustinuit iacob psecutionẽ a labã suo socero. b agitur q̃lr afflict⁹ fuit ab esau fre suo ⁊ prio agit q̃lr afflict⁹ fuit ex solo auditu. 2° q̃lr i fris visu. j. seq. c. ꝑma diuidit i. 3. ptes ꝑmo põit supuẽies diuia ꝓsolatio. 2°. supueniẽs hũana trepidatio. ibi. ⁊ misit ãt. Jnun cios. 3. iminẽs ꝓ pictm diuia ꝓfortatio ibi. ⁊ Ecce vir. Jad p mũ. ⁊ Jacob q̃q̃z abijt. .i. ẽt iacob recessit. Sic. n. labã retro cessit vñ venerat rediẽs: ita iacob abijt recto itinẽ tẽdẽs. ⁊ iti nere q̃ cepat. Jiacob cepat vẽire i trã chanaã ad locũ i q̃ hi tabat pr ei⁹ ysaac vt pz ꝑce. c, ⁊ i ß differebat a labã: qz labã ñ ꝑgebat itinẽ q̃ cepat. nã cepit vẽire de mesopotaia vsq̃z ad mõtẽ galaad tẽdẽs vsus trã chanaã ꝑsequẽdo iacob lz po stea iuẽto illo ñ ꝓtinuauit iter sz magis redijt i trã suã. iacob ãt cepat vẽire ò mesopotaia ꝓ trã chanaã ⁊ ita cõtinuauit. ⁊ fuerũtq̃z ei obuiã. ãgeli òi .i. apparuerũt ei eꝓ ãgeli dei. s. q̃ isti angeli nõ veniebãt post eũ sed stabant ꝓ facie suã ad ptẽ illã ꝓ quã iturus erat: vel q̃ isti angeli videbãtur veniẽ tes ex opposito sic viatores sibi obuiantes in via dicunt an geli dei vt non intelligantur esse angeli mali qui interdum appent in mõtibus vel i agris in magna mltitudine ⁊ vidẽ tur

Quare dicunt angeli dei

tur facē edificia maxia ⁊ fingūt magnos exercit⁹ ⁊ alia terri bilia ⁊ iterdū reliquunt eoꝝ vestigia vt pōit augustinus ō Ciuitate dei li.3. ⁊ vocant a gentilibus fauni: ⁊ satyri vt ait ebrardus ⁊ p3 p Ouidiū in libris fastoꝝ. Isti āt angeli ali qō signū spāle pferebāt i q̄ iudicaret eos iacob certissime eē āgelos dei. ¶ Dicūt āt hebrei q̄ isti āgeli erāt custodes pro uicie chanaā. ¶ Habet.n. q̄libz puicia angelū magnū ō or dine supiorū: ⁊ ſ̄ illo sūt mlti ō inferiori ordie ad custodien dū aliquā gētē sic̄ dat vn⁹ ad custodiā cuiuslibz singularis p sone. ō hoc p3 daniel.10. vbi ponitur vn⁹ āgelus pnceps p saꝝ q̄ restitit gabrieli.21. dieb⁹ ⁊ eiusdē.c.12. pōit michael pn ceps iudeoꝝ i q̄ ēt p3 q̄ cuilibet gēti ñ solū dat vn⁹ āgel⁹ pn ceps ſz mlti vt i eodē.10.c. vbi dr̄ q̄ michael erat vn⁹ ō pnci pibus pmis gētis iudeoꝝ i q̄ vr̄ plres eē pncipes. ¶ Sic.n. ps.46. pncipes ppl'oꝝ congregati sūt cū deo abraā vbi ō ange lis mānifeste logt̄ scriptura: q̄ āt isti eēnt pncipes regni cha naā saꝝ p3: qr̄ istō erat i descēsu mōtis galaad i q̄ erat regnū og ⁊ ps regni seon regis esebon q̄ erāt ō regib⁹ amorreis ⁊ chananeis vt p3 deuto.2. ⁊.3.c. ¶ Ētiā: qr̄ illi āgeli apparue rūt ei venientes obuiā q̄si occurrētes alicui volēti itrare in re gnū eis pmissū ⁊ ſ̄ erat: qr̄ iacob erat vir scūs ex dei manda to pmēdatus custodie angeloꝝ. ¶ Et qr̄ āgeli regiōis syria ce duxerāt eū vsq̄ ad tmios tre chanaā. Angeli q̄ custodie bāt illā trā occurrerūt ei vt ipi puarēt ei i trā illa saluū pduc tū. ¶ Doctores āt catholici dicūt q̄ isti āgeli venerūt ad cō fortādū eū ne timeret fr̄em suū: ⁊ saꝝ vtraq̄ expositio psonat si respiciaꝝ. ⌊ Quos cū vidiſſ3 ⌋. qr̄ cognouisset certissime illos esse bonos angelos. ⌊ ait castra dei sunt hec ⌋. i. militia dei. ¶ Dicūtur aūt castra mltitudo militū armatoꝝ ad bellū: an geli aūt q̄ mittunt̄ ⁊ in hūs iferioribz ei ministrāt: castra dr̄ n. turbe militū. Angeli āt milites ei⁹ sūt ⁊ ñc dr̄ ad iob .25.c. nūqd nosti nūerū militū ei⁹. i. āgeloꝝ. Et appellauit nom̄ lo ci illi⁹ i q̄ apparuit mltitudo illa āgeloꝝ ab illo euētu. ⌊ Ma nayn. ⌋ In hebreo dr̄. ⌊ mahanayn. ⌋ qr̄ raro noia hebrea scriptis latinis lr̄is scribūt eodē mō q̄ apō hebreos ⁊ signat ſ̄ nom̄ castra. ē.n. ⌊ mahanayn. ⌋ pl'rale. ⌊ misit āt nūcios. ⌋ ſ̄ ponit. 2m. s. supueniēs hūana trepidatio. ¶ Dic̄.n. nicola⁹ q̄ ēt volūt hebrei q̄ iacob trāsiturus erat p terrā esau ⁊ qr̄ offēderat eū timebat: iō misit munera. ¶ Sz ſ̄ pmū ñ ē vez qa iacob ñ erat itraturus p terrā esau: qr̄ iacob veniēs ō me sopotamia itēdebat ire directe ad pr̄em suū ysaac vt p3 pce.c. ſz ad ſ̄ mltū valde declinaret eūdo p trāz esau. s. ydumea vel seyr. p3 qr̄ mesopotamia ē ad septētrionē tre chanaā ⁊ ptim ad orientē post flumē eufratē: vt p3 Josue vltio ⁊ declaratuz fuit. ō.24.c. ¶ Intrroit⁹ āt ei⁹ erat p orientalē ptē tre pmissio nis. s. q̄ bethel i q̄ steterat qñ ibat i mesopotamiā: ⁊ p3 ſ̄ q̄ p mōtē galaad vēiebat ⁊ p iordanē: ista āt ad orientē tre cha naā sūt: ydumea āt ē ad meridiē ex̄ trā chanaā vt satis p3 in mltis locis biblie maxie numeri.20. ⁊ deut.2.c. vbi dr̄ q̄ he brei venientes ō egypto volebāt itraꝝ p ydumeā tāq̄ p iter re ctū ſz egypt⁹ ē meridiana tre chanaā vt nūeri.13.c. g̃ ydumea ē meridiana respcū tre chanaā. maxie p3 ſ̄ numeri.34.c. vbi ponūt̄ tmini tre chanaā: ⁊ dr̄ ps meridiana incipiet a solitu die. syn q̄ ē iuxt̄ edon. ¶ Itē p3: qr̄ caput ydumee ē damasc⁹ vt p3 ili. ō diuisiōe tre sctē. Sz damasc⁹ ē ad ptē meridianā tre chanaā vt colligit̄. ō. i.4.c. ⁊ clari⁹ i li. ō diuisiōe tre sctē. ¶ Clare g̃ p3 q̄ mltū deuiū distorqueret iacob si p ydumeā trāsitū facēt volēs ire i bersabee. ¶ Itē p3 idē: qr̄ qñ esau lo quutus fuit iacob vt p3 seq̄nti.c. dixit ei q̄ iret secū i seyr ñ dit iacob q̄ seq̄rer eū lēto gressu i seyr ſz postea reuerso esau i seyr ñ iuit iacob i seyr: ſz māsit i sochot deide i sichē deide i bethel ⁊ p⁹ i varijs locis: g̃ vr̄ q̄ ñ erat via sua p seyr siue idu meā i q̄ erat esau. ¶ Dom g̃ q̄ iacob audierat q̄ fr̄ ei⁹ esau vēiebat i occursū ei⁹: ⁊ timuit valde ne oprimeret eū vt. j. p3 iō misit mūera vt placaret eū tiebat. n. qr̄ offēderat eū emēdo pmogēita: ⁊ surripiendo benedictionem eius: vt p3. ō.27.c. ¶ Quo iacob timebat fratrē cū fuerat pfortatus i bethel.

Si autē Dicas quo timuit iacob frem suū: qr̄ iā fue rat pfortat⁹ i bethel qñ ibat i mesopotamiā vt p3. ō.28.c. ⁊ ibi dixit dns q̄ ñ dimittēt eū dōec ppleret oia q̄ pmiserat ei ſz nōdū ppleta erāt: g̃ certū erat q̄ erat eū libe raturus ⁊ p⁹ i mesopotamia añq̄z recedēt vt p3 pce.c. ⁊ dein de i āgeloꝝ appitiōe ō q̄ h. ¶ Rñdet nicola⁹ ⁊ qdā q̄ iacob ñ diffidebat ō pozib⁹ pslatiōib⁹: ſz qr̄ sciebat q̄ pmissiones dei sūt pditiōales ⁊ mutāt ad mutationē ei⁹ ad quē fiūt si ñ māeat idē stat⁹ ſz quē pmissiōes fctē sūt. ¶ Et qr̄ steterat i domo labā Idolatre tiuit aliq̄ ōlicta ibi comisisse pp q̄ fōte ti meret ne ipediret ipletio pmissiōis ⁊ sic pualeret fr̄ su⁹ ad uersus eū. ¶ Sz ſ̄ ñ vr̄ valō bñ dcm̄: qr̄ iacob postq̄z recesse rat ō domo labā fuerat bis pslat⁹ a ō: p2io.n. cū recedē de beret. 2° i igressu tre chanaā apparētibus angelis ei i mana yn. ⁊ qr̄ ſ̄ fuerat ei reuelatū p⁹ recessum ō domo labā immo postq̄z āgeli apparuerūt iacob ñ vr̄ q̄ ipe peccauerit: qr̄ eadē die misit nūcios ad esau q̄ vidit āgelos. ¶ Itē qr̄ p⁹ hac die q̄ obuiauit frī suo appuit ei āgelus q̄ pfortauit eū dicēs q̄ si aduersus deū pualuerat magis aduersū hoies pualeret ⁊ tñ p⁹ añq̄z videt fr̄em suū esau: ⁊ i ipa visiōe trit⁹ fuit valō: vt p3 seq.c. ¶ Dom g̃ q̄ iacob nll'o mō dubitauit ō pmissiōe iplē da: nec ex pte dei nec ex pte sua: ſz timuit timore hūano ſz rō sua certificata eēt se ñ passurū. ¶ Et sl'ia repim⁹ i xp̄o qui ſz fz rōnē elegerit pati qcqd passus ē: ⁊ sp añ sciebat qd pati ō bebat ſz qñ actual'r videbat sibi iminē tormēta pturbabaꝝ: ⁊ tot⁹ tremebat vt p3 luc.22.c. qñ fact⁹ ē i agonia ⁊ plixi⁹ orabat: ⁊ ceciderūt gutte sāguinis ōcutientis i trā: ⁊ appuit tūc āgelus pfortās eū. ¶ Nō ē g̃ mirū ō iacob q̄ hō ⁊ ñ mltū p fect⁹ erat q̄ timore hūano ꝛcuteret cū videret ꝓ se frem suū cū tāto vēiēte excitu quē tñ añ offēderat ⁊ dato q̄ a deo cer tificat⁹ eēt timeret ⁊ potissima rō ē: qr̄ ſz ista certificatio reti neret i rōne hitualit̄ ñ tñ erat circa eā actualis consideratio ¶ Et iō tibile supueniēs timer̄ potat. Sic.n. ē ō moralib⁹ qr̄ ſz aliqs retineat ppōes rectā moralē hitual'r siue pticularē si ue vl'em: ñ pp ſ̄ bñ opabit: immo satis pt male opari vt p3 p aristo.7.ethi.c.ō sillogismo icōtinētis. Si āt ſtineat aliqs p positionē rectā pticularē i actuali ꝑsideratiōe possibile ē ma le agē fūdaꝝ ſ̄ i trib⁹ regl'ib⁹ q̄s pōit i.7.ethi. ¶ Pria ē q̄ du pl'r scir̄ ptigit. s. fz actū ⁊ fz hitū. Scire āt fz hitū ñ tollit ma lā opatōez rō ē: qr̄ icōtinētes male agūt pp passiōes actual'r pturbātes. Scire āt vitatē moralē fz hitū ñ repugt opatiōi male: qr̄ bñ stat aliq̄ō bñ scir̄ fz hitū: ⁊ male opari fz actū: qr̄ act⁹ ⁊ hit⁹ ñ repugnāt ſz ñ stat scir̄ fz actū bñ ⁊ opari male fz actū: qr̄ ista repugnt respcū eiusdē. ¶ 2ª regl'a est q̄ i scia morali due sūt ppones. s. vl'is ⁊ pticularis. Si āt aliqs sciat actual'r vl'ez ñ pp ſ̄ tollit mala opatio. Si tñ sciat fz pticula rē ppōnē rectā tollit mala opatio: rō ē qr̄ ꝑsideratio moral'ē ō agibili. agibile āt ē pticl'are cū actio sit i pticl'aribus vt ait pb⁹. 2°. ⁊.6. ethi. g̃ cū actual'r scit ip̄s pticl'are q̄ ē agibile im possibile ē male opari cū ſ̄ pticl'are: ⁊ illō rpugnēt pticl'are tñ ⁊ vl'e ñ repugnit. nā ſz vl'e assumaꝝ vez pt sub illo vl'i vo assumi pticl'are fl'm: iō scito vl'i vo nihil repugnat adhuc ma le opari. Sz scito pticl'ari vo si actual'r ꝑsiderem⁹ ipossibile ē male opari. ¶ Tertia regula ē ō mō hñdi hitū. nā aliq̄ hñt hitū ipeditū ita q̄ fz illū nll'o mō possint opari. ¶ Alīq̄ hñt hitū expeditū ita vt qñcūq̄z voluerit opari possit facil'r ⁊ ista dr̄ia ē tāq̄z dicam⁹ q̄ aliq̄ aliq̄ mō hñt hitū alīq̄ ñ hñt: qr̄ hr̄e hitū ⁊ ñ posse opari fz illū ē q̄si ñ hr̄e hitū. nā hit⁹ ē fm quē facil'r: ⁊ delectabil'r opamur cū volum⁹: ⁊ sic dic̄ phūs in.2. ethi. q̄ signum gñati hit⁹ ē delectatōez ñeri i opib⁹: hr̄e g̃ hi tū ⁊ ñ posse opari fz illū ē q̄si ꝯ nāz hit⁹: iō q̄ sic hz dr̄ q̄si ñ hr̄e q̄ āt hz sic vt possit opari dr̄ hr̄e sic̄ p3 circa hit⁹ speculati uos: nā illi q̄ hñt hit⁹ speculatiuos. s. geometricuz vl' theori cū hitū si sūt vigilātes ⁊ sobrij opant̄ fz illos q̄l'r volūt si āt sit ebrij aut dormiēteꝝ sic hñt hitū vt nll⁹ m⁹ possit vti illo. nā hñs hitū geometricū si dormiēs sit ñ pt ꝑsiderāꝝ geometriā idē ō eo q̄ ebri⁹ ē ſz ille q̄ ebri⁹ ē dicē pt ea q̄ nouit ex hitu ſz ñ itell'it qñ dic̄. Sic ait. phūs i.7.ethi. q̄ vinolēt⁹ vba dic̄ em pedoclis q̄ difficilia erāt. ſz supple ñ iell'it. ita ē ō icōtinēte: qr̄ ſz hēat cognitionē ⁊ hitudinē pticl'ar⁊ tñ qr̄ hit⁹ ē ligat⁹ i eo tāq̄z i vinolēto qñ passionē hz: iō ñ hñ iudicat. tēpati aūt hñt hitū solutū vt sobrij: ⁊ vigilātes: iō ſp hñ iudicat: ⁊ Ad fr̄ez suū i trā seyr. j. i. i trā idūee: qr̄ ñ erat iter ei⁹ p trā illā vt supp̄ pbatū ē ⁊ sat⁊ p3. j. i lra: qr̄ tūsito iordāe erat iacob i tra pmissiōis ⁊ satis ppe trā i q̄ habitabat ysaac: ñ g̃ oportebat ō ctinare i seyr. ¶ Cōiungit̄ āt ydumea siue seyr tre chanaā i late meridiano extēdēs se aliq̄l'r ꝯ occidētē versus damascū ⁊ ad orientē circa lat⁹ austri ⁊ orietis tre pmissiōis vbi pugi tur arabie i finib⁹ bethoro supiorīs q̄ē loc⁹ terre pmissiōis misit tñ ista iacob i trā seyr: qr̄ sciebat fr̄ez suū ꝯ se vēturū ⁊ volebat eū ad pietatē iclinar̄ q̄ō magis facēt mittēdo ei mūe ra q̄z si ei subito vēiēti i itinere daret qr̄ mittēdo in seyr ma gnā reuerētiā ⁊ honorē esau exhibebat dādo āt i itinē ex ti

more

Opinio hebreorum A.

Opinio doctorum catholicorū. B

Castra qd

Opinio nicolai C

Cōfutatio. p⁹ rō D

E

2ª rō Situs damasci

3ª rō.

Determinatio. Q̄. 1.

rnsio nicolai quorundam A

Confu

Determinatio B

Tres regule aristote. 7. ethico.

prima

secunda C

Consideratio moralis est ō agibili.

Tertia D

habit⁹ est fm quez facil'ter ⁊ delectabiliter operamur cū volum⁹

more se facē demōstrabat. ⁊ regiōis edon. ⁊ hz aliq volūt tōl'r querti seyr ⁊ edon. fl'm ē: q; seyr ponit ꝺ esse i tra edon.
¶ Dōz g̃ q; Edon siue Idumea ē tota tra occupata ab esau ⁊ posteris ei⁹ ad hitandū i illa tra. Seyr āt mōs ē in terra edon magn⁹ valde i quo sūt aliq ciuitates ⁊ oppida vt p; i lib. ꝺ diuisiōe tre sctē. ⁊ ēt deut. 2. c. ꝺr circuistis mōtem seyr m'to tpe ⁊ idē vocat mōs. Esau i abdia. c. vnico. ⁊ Sic loqmini dño meo esau. ⁊ timor. n. valde vrbanū reddebat. ipse n. frez suū dīm vocabat cui⁹ dīm eū pr su⁹ eē pstituerat. vt p;. 8. 27. c. ⁊ Dec dic̄ fr tu⁹ iacob ⁊ i. scias q; i noie ei⁹ hec ti bi dicim⁹. ⁊ apud laba pegrinat⁹ sū ⁊ i. morat⁹ sū: itēdebat iacob mouere frez suū ad pietatē discēs se pegrinū m'to tpe fuisse: ⁊ nūc desiderio natalis tre redyisse: iō ñ dēre ipediri a pletiōe nālis ⁊ honesti desiderij. ⁊ vsq; i psentē die. ⁊ .q.d. nō discurri p alias gētes ꝓuocādo ad amorē meū ꝑ te. ⁊ ba beo asinos: ⁊ boues. ⁊ ne itelligēt esau iacob ad eū mittere vt aliqd ab eo recipet ſz vt i gram eius reuocaret. ⁊ mitto le gationē ad dñz meū ⁊ i. mitto tibi ad dōz quo venio ⁊ ß erat ne esau credēt se vilipensū si iacob vēiret: ⁊ ñ mitteret ei ad dōm: ⁊ nō fuit i ista legatōe missio munez ſz ifti nūcij redierūt ad iacob deide ipe elegit mūera ex hyz q̃ possidebat ⁊. vt inueniā graz i cōspectu tuo. ⁊ vt libēter me videas ⁊ diligas cū ego tibi reuerētiā faciā mittēdo ad te nūcios. ⁊ reuersi sūt nūcij. ⁊ forte iuenerūt i via esau vēientē ꝑ iacob ſz ipi citi⁹ re uersi sūt nūciantes Jacob anteq; vēiret esau. ¶ Et p; ß: q; si nō vidissent eū i via veniēt ē nescirēt vtrū cū q̃dringentis an pauciozib⁹ vl' pl'ibus militibus vēiret. ⁊ tū ipi sciebāt q; ūmediate ꝺixerūt veniā ad esau frez tuū: ⁊ ecce ꝓpat i occursum tuū cū q̃drigētis viris: necē ē g̃ q; ipi vidisset esau vēiē tē cū q̃drigentis viris: ⁊ magis vr dōm q; ipi nūcij inuenissent esau i terra seyr. ſz imediate vt ipi iuerūt ⁊ nūciauerunt esau venire frem suū iacob manētib⁹ apō eū ipsis nūcijs destinatis a iacob: ꝓgregauit q̃drigētos eqtes q; cito ꝓgregari poterāt ab eo: q; hēbat magnū ppl'm: ⁊ ipi nūcij cū redierūt ad iacob viderūt illos. 400. viros patos ad veniēdū cū esau iō ꝺixerūt iacob ecce ꝓperat i occursū tuū cū q̃dringētis. vl' forte ipi nūcij iacob viderūt illos q̃dringētos viros cū esau ⁊ postea oēs simul incepunt iter: ita q; viderūt eos ꝓperare sed qa esau ⁊ sui eqtes manebāt i aliqbus locis itineris ad descendū: ⁊ ipi nūcij velociter mouebātur vt pferrēt vbū ad Jacob ꝑus accesserūt ad eū q̃z vēiret esau: ⁊ sequēti die tran sito iordane iacob obuiauit frī suo esau Nō tñ pt ꝓuenīēter dici q; nūcij q; destinati fuerāt a iacob iuenerūt esau venientē i itinere ad recipiendū iacob cū q̃dringētis viris: q; nō possz esau ire in obuiā iacob nisi eū venire ꝓcognosceret. Scire āt nō poterat nisi aliqs ꝑnūciaret cū iacob morarē extra terrā chanaā p ānos. 20. ⁊ esau nō suspicarē eum tunc vēturum.
¶ Dōz g̃ q; iacob ꝑmisit nūcios qui inuenerūt esau in seyr ⁊ nūciauerūt ei vba iacob ⁊ tūc ipe pauit se vt. ſ. dictū ē. ⁊ ve nimus ad esau frem tuū. ⁊ cui. ſ. i itinere obuiauimus. vt ali q voluerūt. ¶ Sed nō cōuenit ß ꝓp rōnē supradictā: q; cū tūc staret iacob extra tra chanaā ñ possz scire esau eū aduenire nisi q̃z nūciasset: g̃ vr q; illi nūcij ꝑ ei declaraverunt ex qbus mot⁹ fuit ad exeūdū i obuiā ei cū toto ppl'o. ⁊ Ecce ꝓpat i occursuz tuū cū q̃drigētis viris. ⁊

¶ Cur esau venit contra iacob cum tanta multitudie

Quare ¶ Cū tanta multitudie venit esau ꝑ iacob.

¶ Respondetur vt aliqui volunt q; volebat eū delere ò terra ⁊ accipe oia q; iuris ei⁹ erāt. ¶ Sz ß ñ bñ dr: q; esau valde libēter osculat⁹ fuit frez suū iacob: ⁊ fle uit ex amore vt p; sequēti. c. ¶ Itē q; esau nō itēdebat occi dere iacob viuēte pr suo ysaac ne incurreret maledictionē ei⁹ Sic. n. dixerat. ē. 27. c. veniēt dies luct⁹ pris mei: ⁊ iterficiaz frez meū iacob. ¶ Alij aūt dicūt q; iō multā gentē addu xit vt plura dona timore ꝓmotus ei iacob mitteret. ¶ Sed ß ñ vr q; ⁊. dr q; esau satis se excusauit ne accipet munera di cēs satis i hyz habūdare: ⁊ post vix cōpellēte iacob suscepit illa munera. ¶ dōm g̃ q; tātā multitudinē esau adduxerat vt suā potētiā fri ostētaret ⁊ i ß frem honorabat. Si. n. cum pauca turba venisset: q; iacob vēiebat cū multitudie gregū: ⁊ pastoz ācillaz: ⁊ fuoz: videret eē miozis potētie esau q̃z iacob qō valde esau euitare laborabat. ⁊ timuit iacob valde. ⁊ timore hūano q̃lis timor solz isurgere qñ qs sibi tribilia videt igruere. ⁊ pterrit⁹ diuisit ppl'm q; secū erat. ⁊ vocat ß ppl'm turbā vxoz filioz: ancillaz: fuoz ⁊ pastoz: ista diui sio fuit humana cautela fcā pp duo. ¶ Primo q; si esau p cuteret vnā turmā reliq turma fugiendo saluaret. ¶ Scōo q; si esau vnā turmā deleuisset ibi forte expleret irā suaz ⁊ cū vēiret ad aliā saciat⁹ cede parceret ei. ⁊ greges quoq;. ⁊ iouiū ⁊ capraz. ⁊ boues ⁊ camelos. ⁊ ēt asinos: q; multos secū ducebat. ⁊ i duas ī mas. ⁊ cū q̃libz istaz ibāt multi ò seruis ei⁹: ⁊ sic ordinauerat iacob ī mas vt q̃cūq; min⁹ cara ⁊ mio ris valoris i ꝓspectu ei⁹ erāt hec ꝓcederēt. hoc āt appet: q; rachel: ⁊ Joseph in vltio agmine sequebant: vt tardius eis posset q̃cūq; irruere afflictio. ⁊ Alia ī ma q̃ reliq ē. i. q̃ relicta ē. ⁊ saluabit. ⁊ i. saluari potit fugiēdo. ⁊ dixitq; iacob. ⁊ dispo sito q̃tū poterūt. Jacob p hūanā industriā hic cōuertit se ad diuinā clemētiā. ⁊ Deus pris mei ysaac. ⁊ noiat pres suos: q; meritis eoz expectabat sibi bona m'ta a deo prouētura. ⁊ Qui dixisti mihi reuertē i terrā tuā. ⁊ .q.d. ex quo tu mihi mādasti da mihi securitatē ⁊ pspitatē i itinē meo: ⁊ ex hoc certificatus erat iacob: q; sciebat deū fidelē eē: ⁊ vbū ei⁹ ma nere i eternū. ſz sciebat q; deus sic bōa bonis⁹ ꝑmittit vt illa ꝓcibus suis vel alioz assequant vt videat ipe de pre suo cui ꝑmissa fuerat seminis m'titudo: cum vxor sterilis ei data ē q̃libz p ānos. 20. ꝓtinuo ꝓcans filios obtinuit de quo. ē. 25. c. credebat g̃ se iacob p ꝓces impetraturū q̃ a deo ei ꝑmissa fuerāt: q; sub tali mō ꝑmissa esse putabat. ⁊ Ad locū natiui tatis tue. ⁊ .ſ. i bersabee vbi nat⁹ fuisti. ⁊ ⁊ bñficiā tibi. ⁊ oi bus te ꝓsperādo. ⁊ Mino: sū oibus miserationibus tuis. ⁊ ß valde psuadet iacob deo. si psuasio dici ꝑt vt loq psueuimus ſ. ego sū mior q̃z misericordie tue. q. d. dñe ego ñ sū dign⁹ alicui⁹ misericordie tue. nec vni⁹ soli⁹ q; maior ē pua mia tuaz oib⁹ meritis meis. ¶ Sic. n. loq oz, ad magnanimos. ōlectant. n. magnanimi cū bñficia ab eis ipensa eis ad memoriā reducū tur: ⁊ sic libētissime ad maiora ꝓferēda mouēt. vt p;. 4. eth. c. ò magnanimitate vbi pōit phus exēplū ò theti aquaz dea a ioue aliqd magnū sub ista forma petēte: ⁊ ò laconib⁹ petēti b⁹ ab atheniēsibus: magnanim⁹ āt audiēs bñficia sibi ipēsa ñ gaudet ſz magl aliqliter vr cadere a pfecta letitia: iō volēs magnanimū ad faciēdū aliq magna opa ꝓmouere ñ narret ei bñficia. q; recepit ſz ea q; magnifice dedit. ¶ In ß āt m'tū laudat dei libalitas cū nos idignos saltē miozis bñficij ei⁹ iudicam⁹. Multū g̃ attēdē debēt orātes q; magis oones suas p modū hūiliatiōis meritoz suoz q̃z p modū cuiusdā iu stificatiōis ⁊ ꝑassi ꝓcipiāt. ¶ Meli⁹. n. sic oro ꝓcipit dñe de⁹ me⁹ ſz oīuz bñficioz idign⁹ sim: q; ⁊ pane q; vescor carē merebar nec i ß aere saluberrimo flatus vitales attrahē. tua tñ imēsa inataq; benignitate q; nos caducos: ⁊ mirabiles re demisti mihi idigno talia vl' talia ꝓcede: q̃z si sic ꝓcipiatur.
¶ Nosti tu dñe de⁹ me⁹ q; dilexeriz te i toto corde meo: ⁊ i puritate manuū meaz ambulaueri faciēs qō rectū erat i cōspectu tuo: iō miserat⁹ mei talia vl' talia tribue. ¶ Utraq; tñ oronis ꝓceptio bōa ē ad aliō ⁊ ad aliō supta. ꝺz tñ oās duo sp attēdē. ſ. qb⁹ ꝺbis magis hūiliet: ⁊ qb⁹ in amore crucifixi paupis iflamet. vtrūq;. n. expedit. ¶ Ōibus. n. hūiliari con gruit ⁊ ardē. stat⁹ tñ ꝓditionē seq̃ndo icipiētib⁹ magis hūi liari ꝓuēit q̃z ardē q; viride lignū ardori igneo idispositū ma gis ī fumū q̃z i flāmā euaporat ꝓficiētib⁹ āt ardē ꝓgruētissi mū ⁊ inebriari i torrētib⁹ vbertatis patētiū vulnez paupis crucifixi. laboret g̃ passionalia: ⁊ affectuosa q̃dā vba ꝑferrē ad amorē tenerrimū ꝓuocātia. ¶ Donec desiderio ardēs di cat cū spōsa fulcite me florib⁹ pstipate me malis qm amore lāgueo. ¶ Sz i hyz nihil me nosse pfiteor. ¶ Q; ß ñ cōe sz raz ē qō abscōdit de⁹ diligētib⁹ se dās eis i pñti q̃dā ptic'a dulcedinis sue i amādo frui. hic āt amor: ⁊ ardor mētē a tre noz ò siderioz tumultib⁹ eleuāz firmāz rōe coherētē idissolu bil'r suo alligat creatori: ita q; nec trib'latio nec āgustia nec p secutō: nec fames nec nuditas: nec pic'z: nec gladi⁹ nec moz nec vita: nec āgeli: nec pncipat⁹ nec vtutes: nec istātia: nec fu ka nec fortitudo: nec altitudo nec pfūdū nec creatura aliq̃ pt illos viros altissimos ſ separe a caritate q̃ ē i xpo iuē doctri nā apli ad ro. 8. ⁊ Et vitate qua expleſti fuo tuo. vitas dei dr fidelitas ei⁹ q; impmutabil'r pplet qō ꝑmittit. iuxta illō luc. 21. c. celū ⁊ tra trāsibūt vba āt mea ñ trāsiēt: ⁊ ß ē vez cū dei vba absolute dñr cū dñr ꝓditiōalit pmanēt manēte ꝓditiōe. Si āt ꝓditio auferat de⁹ ñ pplebit qō ꝑmisit: q; sic sub ꝓditiōe ꝑmisit. nā frāgēti fidē fides frāgat eidē vt p; extra de iure iu. c. peru enit in. 2°. Reddebat ergo iacob gratias quia multa de hyz que deus ei promiserat iam vere completa erāt

Determinatio

Determinatio

Diuisiones fuit populi iacob fecit ꝓpter duo

primo

scōo

Oras semper duo debet attendere

erāt ꝛ q̄ deerāt certissime dāda eē putabat ꝛ ñ min⁹ Deo grā rū actões referēdū ē si aliqd nobis ex ꝓmissiõe õderit q̄si sit obligat⁹ q̄s daret sine ꝓmissiõe imo magis reḡtiari õbem⁹ qñ aliq̄ dat ex ꝓmissiõe: qz ibi eq̄lis libꝛtas sua ē. ¶ Et isup magna bonitatis sue dignatio vt nobis miseriꝭ aliq̄l'r spāl'r ꝓmittē velit: qz ls spālissimi amoꝛis indiciū ē. in bac'o meo trāsiui Jozdanē. ꝓbat ꝙ q̄ dixerat. s. q⁹ Jacob erat mioꝛ oi b⁹ miseratiõib⁹ Dei: qz qñ Jacob ibat ī mesopotamiā nihil secū portabat cū trāsiꝛt iozdanē: nūc āt rediit comitat⁹ duab⁹ turmis. ⌊ i bac'o ⌋. i. cum bac'o meo. q. d. solus cum bac'o meo trāsiui iozdanē istū. ⌋ Q̄uo dic̄ se trāsiuisse iozdanē cuꝫ nodum transiuerat sed sequenti die transiturus erat.

¶ Q̄uo dic̄ iozdanē istū q̄s stās apō ipꝫ: ꝛ cū occ'o ōmōstrās cū nōdū accessisset ad eū: qz seq̄nti die trāsiuit eū trāsiuadato ꝓus toꝛrēte iaboch ꝛ fcā māsiõe i phāuel qō añ iozdanē ē ab oꝛiēte veniētib⁹ ō Mesopotamia vt satis pꝫ ꝓsiderādo textū ꝟ ꝛ i li. deut. ¶ Et i li. ō diuisiõe trē sctē. ē āt toꝛrēs iaboc ñ directe ad oꝛiētalē plagā iozdanis sꝫ ad lat⁹ septētriōalē aliq̄ mō ls sp̄ sit mag⁹ oꝛiētal' q̄s iozdanis. nā iozdānis ē ī min⁹ trē Chanaā. ¶ Jaboch āt ēvltra trā chanaā i trā duoꝛ regū amoꝛreoꝛ ꝛ pꝫ ꝙ sit ad ptē septētriōalē aliq̄l'r. nā iaboch ve niēs ō mesopotāia q̄ ē septētriōal' trē Chanaā trāsiuit p toꝛ rētē iaboch: ḡ toꝛrēs iaboch erat septētriōal' aliq̄ m⁹ adhuc pꝫ ls mag⁹ qa toꝛrēs iaboch ē circa ꝓfinia amō vt pꝫ deut. 3. c. cū dō ñ fuit vic⁹ vl' ciuitas q̄ nr̄as effugēt man⁹ oēs tradidit dñs de⁹ nr̄ nobiꝭ absq; trā filioꝛ amō ad quā accedē volui m⁹ ꝛ cūctis q̄ adiacēt toꝛrēti iaboch. Sꝫ trā filioꝛ amō erat septētriōal' vt declarabiꝫ deu. 2. c. ḡ toꝛrēs iaboch septētrio nalis illi⁹ terre. ¶ Rñdet ꝙ iacob adhuc distabat a loco p quē trāsitur⁹ erat iozdanē tñ ōscēdēs ō aliq̄ altitudie. vidē po terat q̄si ꝓpe se iozdanē ꝛ iō loq̄bat q̄si ōmōstrās eū manie qz flumia vt cōit ī trā ñ plana curuiꝭ meatib⁹ flexuosa sūt: iō poterat stare iacob ꝓpiq̄ssim⁹ alicui pti iozdāis sꝫ ñ erat trāsi tur⁹ p illū locū qz ibi ñ eēt iozdāis vadabilis sꝫ p aliū locū sat] distātē. ⌊ nūc cū duob⁹ turmis regrediꝛ ⌋. i. cū multitudie pe coꝛ ꝛ ꝟuoꝛ q̄ fac̄ duas turmas. ⌊ ꝛ qñ ⌋. aliq̄ dñt ꝙ rachel ꝛ ioseph posīti i vltio loco faciebāt vnā turmā. Hoc nihil ē: qz turma magnā mlt'tudinē sigāt. ⌊ erue me ō mānu frīs mei qz eū offēsū a se sciebat ⌋ qz valde timeo. rō qz vēiebat esau cū q̄drigētis egtib⁹: iacob āt solā gētē pastoriā ierme q̄s secū du cebat. ⌊ ne forte veniēs ⌉. s. hostiliter sup me. ⌊ pcuciat mr̄es cū filiꝭ ⌋. i. oēs nos simul nullū vite derelīquēs. ¶ Et sūmi tur ista locutio a cōi mō loq̄ndi q̄ accipiūt fet⁹ aniū latētes i nido. qz tūc totū capiť q̄ mr̄ cū filiꝭ ꝓzehēditur: ꝛ time bat ls Jacob qa forte esau vellet ꝙ bñdictiões ꝓplerēt i seie ei⁹: iō oēs ō stirpe Jacob occidēt ne q̄s q̄ manēt i q̄ repromiſ sio ipleri possꝫ: ꝛ sic credēt bñdiões nec̄io i ꝓplē ei⁹ trāsiturā ⌊ tu locut⁹ es ⌋. i. ꝓmisisti. ⌊ ꝙ mihi bñfacēs. ⌋ ꝓsperādo me i hñda mlt'tudie rex tpaliū. ⌊ ꝛ dilatazes semē meū sic ha renā maris ⌋. s. ꝙ ita eēt inumerabile hoib⁹ siē arena maris istō fuit ꝓmissū iacob q̄ ñ dormiuit i bethel eūdo mesopota miā: vt hr̄. ē. 28. c. ¶ Et abrae vt. ē. 15. ꝛ. 22. ꝛ isaac vt. ē. 26. c. q. d. ex q̄ tu de⁹ me⁹ ista ꝓmisisti ꝓple ea defendēdo me a frē meo: qz si ꝓmittis frēz meū ledē mihi nūc ōstruet oēs nos si mul: ꝛ ñ poterit ꝓpleri ꝓmissio tua i seie meo. ⌊ ¶ Cūq; doꝛ miuiſſꝫ ibi. ⌋. s. i manayn vbi apuerāt āgeli. ⌊ nocte illa ⌋ ge uerat. n. ibi prece. die vt expectaret nūcios q̄s mīsat ad esau ꝛ vt distigueret ꝛ paret mūera q̄ ad esau ōstiaret ⌊ Sepauit ō hūs q̄ hēbat ⌋. s. ō pciosioꝛib⁹ reb⁹ suis vt mag] acceptarēť ¶ Ex q̄ nō ꝙ licitū ē sctis dar̄ ō reb⁹ suis aliqb⁹ hoib⁹ maliꝭ q eos vexāt vt eos trāglle viuē ꝓmittāt qz i ls suā vexatiõez r̄dimūt. nūq; tñ ōbēt ꝓsētīr maliꝭ aliqd q̄ bōis culpabile sit añ. n. moꝛtē subire ōbēt. pditio. n. rex tpaliū ñ ē malū simp⁹. qz ipe diuitie ñ sūt bōe simp⁹l'r: nā bonum simp⁹ ē q̄ i se ipo nll'o alio ꝓsiderato bonū ē diuite āt ñ sūt bōe ō se qz ñ hñt ali q̄s bonitatē nisi i ꝓpatiõe ad id q̄ ꝓ eiꝭ dar̄ ꝛ si nihil darēť ñ mag] ꝓficiebat hr̄e diuitias mlt'as q̄s hr̄e lutū plateaꝝ vl' lapides rudes. ¶ Itē qz id q̄ ē vtile solū ē bonū fm ꝙ ꝓpa tur ad vsū sꝫ bonū ꝟ se nulli ꝓpar̄ si absolute ē tale: ñ sūt ḡ di uitie simp⁹ bōe nec eaꝝ pditio mala. maxie qz ille q̄ sic vtolē ter dat mag] ptinet ad iniustū pati q̄s ad iniustū agē vt pꝫ p aristotelem. i fine. 6. ethi. ¶ Si āt mali dimittēnť vexar̄ bo nos vt pmittē eos rape bōa paupū: vl' ꝓilegia rei publice: vl' violare sacras vgines malū eēt. ¶ Jn ls nll'a paꝛ cū ipiꝭ bñda ē vt ait boeti⁹ ō ꝓsola. ꝓsa. 3. li. i. tota. n. bonoꝝ itētio ē

Q.ō. III.

A

B Rñsio ad q̄situm qō nis.

C Quoꝛūdā opinio

nō

Diuitie nō sunt bone simpliciter

D

malor stndꝭ displicē cū dic̄ itaq; nl'ē qō admirē si i ls vite salo circūstātib⁹ ꝓcellis cogitemur qb⁹ ꝓpositū ē pessimis di splicē. ꝛ li. 3. ꝓsa. 4. nūq;. n. tñ cogi potuisti cū decoꝛato ge reres magrātū cū dr̄ tu quoq; nū tādē tot picꝭis aditi vt cū ōcoꝛato gereres mgrātū cū i eo mētē neqssimi scurre delato riscp respiceres ꝛ i li. i. ꝓsa. 4. Nūq;. n. qcq; me ab iure ad iniuriā detraxit. ¶ Ex ls ēt pꝫ ꝙ plati eccl'iaꝝ si sūt i tra ma loꝝ hoiuꝫ vexātiū eos: ꝛ eccl'ias suas si ō eis nll'o m⁹ iustī tiā hr̄e pñt vt puta: qz hītāt iter ifideles licite pñt dare ō suiꝭ redditib⁹ ꝛ ō ꝓpis redditib⁹ eccl'ie ne eccl'ias total'r vexan tes ōstruāt vl' pñt dar̄ tyrānis vt eos ꝛ eccl'ias suas ōfedāt. Si tñ illi tirāni vellēt oīa bōa: ꝛ iura eccl'ie vēdicar̄ nll'o m⁹ ꝓsentir̄ ōbēt. ꝫ magl se morti expōnē si qd resistēdo agē pñt ꝛ deū oꝛaꝛe vt defendat eccl'iā suā q̄n hūana diligētia custo diri ñ ꝑt. Sic hr̄. 2⁰. macha. c. 3. ō onia sacerdote scō q defēdit q̄stū potuit. deū oās: ꝛ corpal'r: ꝛ mētal'r se opponēs pecūi as comēdatas i scūario tēpli a qbusdā vt custodirenť ibidē mādāte Apolonio rege celesirie illas tolli ide p nūciū suū po tētē heliodoꝛū. Si āt nūc sic facē possꝫ plat⁹ custodiēs bona eccl'ie si tales res eēnt q̄ distribui facil'r possēt sine apitione magna. ꝛ distractatiõe possꝫ eaꝫ dar̄ paupib⁹ se tōlīt ad moꝛ tē ponēs. Si beat⁹ laurēti⁹ q regsit⁹ a datiāo vt daret ei the sauros eccl'e nll'o m⁹ vidēs locū posse euadē dispsit eos pau pib⁹ se ad martyrū palmā disponēs. Sꝫ i ls magꝫ prudētia hñda ē qz iste. fuit casus sat] spālis. ⌊ caprās ducētas hircos vigiti. ⌋ edit ista q̄si ad ꝓstituēdū gregē: iōq; sic ordiauit qz vn⁹ hirc⁹ decē capꝭ femellis sufficit ad gignēdū. oues ducē tas eadē rō ē i arietib⁹ ꝛ ouib⁹. s. vn⁹ aries ꝙ decē ouib⁹. ⌊ ca mellos fetas ⌋. i. q̄ iā peperāt. ⌊ cū pullis suis ⌋. i. cū filiꝭ suiꝭ puulis q̄s peperāt. pullus nom̄ gñale ē ad fet⁹ puos ouiuꝫ oiuꝫ ꝛ bestiaꝝ. Sic vocam⁹ pullū asine. j. 29. c. ꝛ math. 21. c. ¶ Cur nō posuit ēt pullos ex⁹ hircis ꝛ arietibus.

Quare Nō posuit ō hircis ꝛ arietib⁹ pullos sic̄ ca mellis. ¶ Rñdet q̄ pulli ouiū valde ꝛeneri ñ erāt disposīti ad ābulādū sic̄ pulli cameloꝝ ꝛ pꝫ qz sorte tē erāt noui pulli arietū: qz erat tps vernū i q̄ nati erāt: ꝛ ñ erāt duri ad ābulādū. Sic. n. dr̄. j. seq. c. nosti dñe ꝙ puulos tene ros: ꝛ boues atq; oues fetas mecū hēaꝫ q̄s si pl⁹ ōbito i am bulādo fecero laborare moꝛiēť vna die cūcti greges. ¶ Et si dicas q̄re ñ misit ō camellis mascl'os sic̄ ō arietib⁹ ꝛ hircis. ¶ Rñdet ꝙ pulli camelloꝝ erāt loco mascl'oꝝ qz illi vsq; ad modicū tps possent forte gigñe: vl' qz camelli erāt aialia magni valoꝛiꝭ: ꝛ erat valde ml'tū tot dare. ⌊ ꝛ vacas q̄dragi ta ꝛ tauros vigiti. ⌋ ls vn⁹ taur⁹ decē vacas sufficiat. ponit tamen vnum taurum ad duas vaccas ꝓpter tauroꝝ di gnitatem: ꝛ pulchꝛitudinem. ⌊ ꝛ misit per manus seruoꝝ suoꝝum. ⌋ ñ. n. voluit ire iacob ad videdum añq; munera p cederēt vt placarēť ei fr̄ su⁹ q erat offensuꝫ. ⌊ greges seoꝝsū ⌋ i. isti greges camelloꝝ asinoꝝ ouiū ꝛ capꝝaꝝ. ꝛ bouū q̄s mi tebat iacob ad esau erāt distincti rō fuit vt plēs apperēt ꝛ pul chꝛioꝛes irēt: qz oꝛdo ml'tū delectat i reb⁹ i q̄ magna sapiētia ꝛ pulchitudo notar̄ vt pꝫ. 3. Regnū 10. c. ꝛ. 20. paliꝑ. 9. c. de Regina saba q̄ laudauit nimis sapiaꝫ salomonis: qz vidit oꝛ dinē ouiꝫ q̄ i domo sua gerebāt. ¶ Et sciēdū ꝙ isti qnq; gre ges ñ ꝓputanť i duab⁹ r̄mis q̄s supꝭ dixit iacob: qz due r̄me sūt due ml'tudines. ¶ Jste āt qnq; greges seoꝝsū ibāt facie tes qnq; r̄mas: nā ꝑt dici ꝙ isti qnq; greges ꝓphendrē tur ls vna ō duab⁹ turmis: qz ille due turme ptinebāt ad ia cob. iste āt iā vtebanť ad esau: iō ñ faciebat ō eis mētionē ia cob sic̄ ō reb⁹ suis: qz ls male vl' bñ ei eueniret illa ñ ptinebāt ad eū. Si. n. male accideret qz illa mittebanť i pncipio irrue ret stati sup ea esau. Si āt bñ accidēt nll'o mō redirēt ad ia cob: qz esau accipet ea ꝓ munē sic̄ fcm̄ ē. ⌊ Si esau frēz meū obuiū hūeriꝭ. ⌉ bñ sciebat iacob ꝙ esau vēiret i occursuꝫ ei⁹. ſz nesciebat an p illō iter vēiret vl' forte si i aliq̄ loco expecta ret iacob vēiēte. ⌊ ꝛ cui⁹ sūt ista q̄ seq̄ris. ⌉. i. cui⁹ sūt ista peco ra q̄ añ te ducis dr̄ pastoꝛ seq gregē qz grex p̄cedit. pastoꝛ āt seq̄t p⁹ ne aliq̄ pec⁹ māeat rtro aut ōuiet. ⌊ fui tui iacob ⌋. sic docuerat iacob oēs suos ꝟuoꝭ rñdere: qz ꝟbū molle frāgit irā. vt pꝫ. puerb. 15. c. ꝟuiebat. n. ꝟ iacob ō vēto: qz aliq̄n licitū ē sic ꝟuī malis ne noceāt. ⌊ Et cūctis q seq̄banť gregē. ⌋ i isto oꝛdie ibāt oēs greges tā illi q dādi erāt ꝓ mūer esau q̄s aliꝫ ſz erat q̄dā dria qz greges q dādi erāt esau p̄cedebāt oēs alios q̄dā magno spatio: qz die vno añ iacob recesserāt deide seq̄banť greges ꝓme r̄me ꝛ i hac erat oꝛdo: qz erat distinctio

gregū

Quid ꝓtra tyr rānos ec clesiarū ꝓlati face re debēt. E

Obiectio

Rñsio

Nom

Quare pastoꝛ gregē q̄ quitur. F

gregū ꝑ diuersos pastores. Isti tñ diuersi ordies ipe turme non tm̃ iter se distabāt ꝙ diuersas ℞mas facē videret dein de iteriecto aliq̃li magno spatio vēiebat 2ꝰ ℞ma sil'ib⁹ ordini b⁹ distincta. ⌊ipe ꝟꝰ tu⁹ iacob iter vꝝ seqt. ⌋Hec addebat vt nō itelligēt esau ꝙ forte iacob p aliā viā iret ꝓpere nō audēs cozā esau. ⌊dixitq3 placabo eū mūerib⁹ q̃ ꝓcedūt. ⌋ista ēt mādabat iacob vt diceret esau: vt videt esau ꝙ iacob hūiliter petebat vēiā si aliqd peccauerat: vl' icurrerat idignatiōnē ei⁹. ⌊forsitan ꝓpiciabit mihi.

A Q̃o. v.

¶An iacob prudenter egerit, manifestādo voluntatē suaz

Forte Alicui nō videret prudēter fuisse ꝟ factū: qz ñ debuisset iacob volūtatē suā sic pandere: qz se suspectum redderet. Rñdet ꝙ qñ aliqs timet ex aliq̃ cā nō cognita hosti suo z vult ei recōciliari nō dz notificare cām: qz sic aduersarij⁹ min⁹ ꝑmptū iueiet statūq3 suū deboneſtat. Si tñ aduersari⁹ potēs valde eēt q euadi nō possz: ei recōciliatiōis cā ꝓstaret ꝺbo declarāda erat: qz generosi ai fractis citi⁹ pcūt ℞m doctrinā Virgilij eneidos li. 6. tu regere imperio pplos romāe memēto hec tibi erūt artes. paciq3 iponet more parcere ſbiectis z debellare superbos. ⌊ipse māsit nocte illa in castris. ⌋expectās vt p̄cederēt mūera. Castra vocat locū i. q̃ apparuerunt āgeli z vocauit locū illū manayn. i. castra. ⌊cūq3 mature. ⌋i. velociter surrexisz. ⌊tulit duas vxores. ⌊ñ credas ꝙ iacob accepit sup humeros suos vxores. ad tñseūdū flumē: qz cameli erāt i qb⁹ tñsirēt i qb⁹ añ venerāt. vt p3 prece. c. ⌊cū vndeci filijs. ⌋hūit. n. iacob. 12. filios z oēs iā geniti fuerāt ꝓter beniamin q p⁹nat⁹ ē mozière rachel. vt p3. j. 35. c. diua filia lie ò q̃. s. 30. c. itelligit cū mr̃e nec ꝓputat in nūero filioꝝ vl' qz ipa erat feia: z nō ꝓstituebat gen⁹ sic viri: qz sp fuit iste mos vt viri denoiarēt gen⁹ feie q̃cunq3 mō ꝑmisceri poterāt: nec denoiabāt gen⁹: qz denoiatio fit i posteris. posteri tñ q filij sūt nō denoiant a feia: sz a viro cū vir sit ꝓncipiū gñonis: qz i eo ē ꝓncipiū formatiuū tñ q̃tū ad honores filiꝰ seqt ꝓditionē mris ℞m ꝙ vulgatū ē i iurib⁹. s. ꝙ pt⁹ seqt vē trē. ⌊tñsiuit vadū iaboch. ⌋dic̄ hīstoria scolastica ꝙ iste vadus iaboch ē vad⁹ iordanis. sz vocat sic corrupte vicio scriptoꝝ q tñsferre debētes iacob iaboch tñstulerūt: sz ꝟ fm ē: qz qdā torrēs ē q sic vocat. dr̃ i li. ò diuisione terre sctē ꝙ iaboch ē torrēs distās vna leuca siue duob⁹ miliarib⁹ a iordane. Etiā deut. 2. c. i fine fit mētio ò ciuitatib⁹ adherētib⁹ torrēti iaboch cū dr̃ nō fuit ciuitas q̃ nr̃as effugēt manus oēs tradidit dñs de⁹ nr̃ nobis absqꝫ tra filioꝝ Amō ad quā accedē voluim⁹: z cūctis q̃ adiacēt torrēti iaboch. tñsiuit ĝ iacob istū vadū deide tñsiuit vada iordanis. ⌊tñsductisq3 oib⁹ q̃ ad se pertinebant ⌋. i. oia q̃ sua erāt. s. greges z oia alia ⌊ipe māsit sol⁹. ⌋pp duo. Prio vt videret si ò reb⁹ suis aliō māebat retro negligētia vl' errore aberrās. Scō vt solitari⁹ magis oroni vacaret vt de⁹ eū liberaret a pic'o ingruēti.

B Transductis, turmis iacob māsit solus pp duo.

¶Et ecce vir luctabat. hic ponitur 3ᵐ. s. iiminēs diuina cōsolatio. s. qz āgel⁹ fuit ad eū missus qui ꝓsolaret eū. ⌊Et ecce vir. ⌋qdā dñt ꝙ iste fuit āgel⁹ gabriel: qz ille cōsueuit vocari vir vt p3 daniel. 10. ecce vir gabriel. Sz ꝟ nō ꝓstat an gabriel vl' ali⁹ āgel⁹ fuerit. Nō tñ ꝓbat aliqd ex ꝟ. Qz ille angelus vocat vir: qz i spē viri appuit. Sic aliqñ alij āgeli vocāt viri: vt p3. ℞. 18. c. ò trib⁹ āgelis apparētib⁹ abrahe q vocāt ibi viri tres. sz p⁹ vocāt āgeli vt p3 i pn. 19. c. nō ꝑt dici ꝙ iste āgelus fuerit mal⁹: qz si mal⁹ fuisz nō rogassz eū iacob vt bñdiceret sibi cū iacob cogscēt qs erat ille cū q̃ pugnauerat. Itē qz iste āgel⁹ mutauit nomē iacob vocās eū isrl'. Si tñ mal⁹ āgel⁹ fecisz ꝟ nō māsisz nomē ei⁹: qz de⁹ nō ꝓsentiret talia ne fraudarēt gētes oēs putātes istud nomē a bono angelo positū. Itē mali āgeli nūq̃ veniūt ad ꝓsolādū. sz poti⁹ ad desolādū: z inducēdū hoiez i desperationē. sz iste vēit ad ꝓsolādū ꝑ timorē quē ꝓcepat ò esau cū dixit si aduersū deū fort̃ fuisti q̃ntomagis ꝑ hoīes ꝑualebis: z p ꝟ ꝓstat⁹ fuit iacob ad resistēdū timori quē ꝓcepat de esau.

C Contra

D Transductis, turmis iacob māsit solus pp duo.

E Quo rūdam opinio.

Cōfuta. ā 1ª rō.

2ª rō.

3ª rō.

Opinio hebreorum. F

¶Itē: qz iacob videns istū āgelū ita gauis⁹ ē: vt si vidisz deū verū: z ex ꝟ imposuit nom̃ loco illi i q̃ viderat dicēs. vidi dñm facie ad faciez z salua fcā ē aīa mea: z vocauit nom̃ loci illius phanuel. i. facies dñi vl' apitio dñi. ¶Dñt ät plures hebreoꝝ ꝙ iste fuit āgelus bon⁹ esau q volebat ipedire iacob ne itraret trā ꝑmissiōis z vt nō ꝓpleret i eo bñdictiones. sz i seie esau. Jōq3 luctabatur cū eo putās ꝑualere aduersus eū. Sz ad vltimū nō potēs ꝑualere tetigit nerū femoris: z fec̄ eū claudū: z ꝟ vt euadēt manū iacob fortit tenētis. sz sic nec euadē potuit q̃usq3 bñdixit iacob. Et sic exponūt hebrei id qō hr̃ Osee. 12. c. s. i fortitudine sua direct⁹ ē cū āgelo: z ualuit ad āgelū ꝓsortat⁹ ē fleuit: z rogauit eū. s. ex q̃ āgel⁹ nō potuit aduersū iacob ꝑuale re doluit: z fleuit. ¶Uel dñt ēt ꝙ ille āgel⁹ plorabat: qz esau quē ipe custodiebat pdebat bñdictiones. Et sic hr̃ ysa. 33. c. angeli pacis amare flebūt. Etiā sat̃ rōnabile ē: ꝙ āgel⁹ esau pugnaret: qz sic vn⁹ āgel⁹ bon⁹ vni⁹ ꝑuintie pugnat ꝑ alterū bonū alteri⁹ ꝑuincie vt p3. Daniel. x. c. ò āgelo q erat ꝑnceps psaꝝ z pugnauit. 21. dieb⁹ ꝑ gabrielē q defēdebat cām iudeoꝝ. ita vr̃ ꝙ āgel⁹ bon⁹ vni⁹ hois pugnabit ꝑ āgelū alteri⁹ hois: vl' ꝑ ipm hoiem. Et si dicas ꝙ nō ē visimile vnum angelū bonū pugnare ꝑ alteꝝ qñ vn⁹ bonā cām fouet qō ò āgelis malis dubitādū nō eēt: qz illi mala volūt: z mala dñt. Sz ꝟ nihil ē: qz ecce vn⁹ āgel⁹ bon⁹ pugnat ꝑ āgelū bonum z fouētē bonā cām qñ determiatio dei adhuc nō p3. Sic p3 de āgelo psaꝝ q bon⁹ erat restitit tñ. 21. dieb⁹ gabrieli petenti ꝙ iudei ò captiuitate babylonica liberarenr qō satis bonuz: z iustū erat: dōec de⁹ determiauit ꝙ iudei soluerent ò captiuitate babylonica. Sz ista expositio ꝙ iste āgel⁹ fuerit ipsius esau ñ. m'tū ꝓsonat vītati. Dñt. n. ꝙ iacob deuicit āgelū illū. Sz ꝟ nō vr̃ posse fieri: qz si ptās demōis tāta ē ꝙ ñ possit ei aliq̃ trena eqri. vt p3 Job. 40. c. nō ē ptās sub celo q̃ ꝓpetur ei q̃nto magis ptās āgeloꝝ bonoꝝ q̃ maioꝝ vr̃ ex nālibus z gratuitis nisi forte dicas ꝙ deus ꝑ tē vires āgeli nāles suspēderit sic vtutē ignis i camino i babylone sup tres ꝑueros. ꝟ ät satis ē dubiū: qz de⁹ nūq̃ res ꝓditas ꝓpriꝝ ꝑuat virtutib⁹. ¶Itē. 2°. ꝑsupponūt ꝙ iste āgel⁹ nolluerit resistē determinatiōi diuie cognite p3: qz de⁹ determiauerat ꝑmogēita esau tñsmutare ad iacob. Et si dicas ꝙ ille āgel⁹ ñ cogscebat istā determiationē dei seqt maiꝰ incōueniēs. s. ꝙ aliō reuelatuz fuerit hoib⁹ adhuc moztalib⁹ qō nō fuit āgelis. Sz ꝟ nō vr̃ ꝓueniēs: qz de⁹ ꝑ se ipm nō reuelat aliq̃. sz mediātib⁹ āgelis tāq̃ ministris: qz administratorij spūs sūt ad eos q hr̃ditatē saluꝫ capere debēt. vt p3 ad hebre. 1. c. ¶Itē seqt. 3°. ꝙ ista mutatio ꝑmogeniture fuerit miltis hoib⁹ reuelata: z nō ägelo bono esau. Patet qz ysaac cogūit eā i extasi: iō bñdictionem datā ꝓfirmauit vt p3. ℞. 27. c. ¶Itē rebecce reuelata fuit vt p3. ℞. 26. c. cū dr̃ due gētes i vtero tuo sūt: z duo ppli ex vētre tuo diuidētur z ppl's pplz supabit z maioꝝ mioꝝ fuiet. Sz sciebat satis ipa rebecca eē esau maioꝝ: qz ꝑmo ò vētre exierat. ĝ cogscebat eū fuiturū mioꝝ. s. iacob. sz ꝟ fieri nō potat sine mutatiōe iuriū ꝑmogēiture: ĝ sciebat iura ꝑmogēiture ad iacob tñsferēda: ēt ꝟ māifestat sat̃. ℞. 27. c. cū ipa istruit iacob vt ꝓccuparet bñdictionē frīs sui i q̃ dabat ius ꝑmogeniture. Si tñ ipa nō cogūisz mutāda iura ꝑmogeniture ad iacob nūq̃ talia ausa fuisz ꝑcipue cum iacob timēs facē qō mr̃ ei suadebat dixit. nosti ꝙ fr̃ me⁹ esau hō pilosus sit z ego lenis si atrectauerit me pr̃ me⁹ z senserit: timeo ne putet me sibi voluisse illudē: z iducat sup me maledictionē ꝑ benedictiōe. Tūc mr̃ ait i me sit ista maledictio fili mi tm̃ audi vocē meā: māifestū ē ät ꝙ cū rebecca diligēt valē iacob ꝙ ñ ponēret eū i tāto pic'o qō vere pic'uz erat vt iacob timebat ne si cogūisz euētū rei. s. futurā mutationē iuriū ꝑmogēiture: ĝ nēcio dōz ē ꝙ ꝟ sciebat rebecca. Reuellatū fuit ēt z ipimet iacob vt. ℞. 28. c. cū dr̃ ego sū dñs de⁹ abrahā pris tui: z deus ysaac. trā i q̃ dormis tibi dabo: z semini tuo eritq3 semē tuuz sic puluis trē dilataberis ad oriētē: z ad occidētē: z ad septentrionē: z occidētē: z bñdicent̃ i te z i seie tuo oēs trib⁹ trē: z ero custos tu⁹ q̃cūq3 prexeris: z reducā te i trā hāc nec dimittā dōec ꝓpleuero oia q̃ dixi. Hoc ät valde icōueniēs ē. ¶Itē sūt alia icōueniētia ad istā expositionē fūdata i lra Osee. 12. c. q̃ eodē mō q̃ ista lra exponi dz ò qb⁹ dicet ibidē deo dante cū ibi fuerimus. ¶Itē qz dr̃. j. ꝙ iste āgel⁹ bñdixit iacob. sz ſ fuisz āgel⁹ esau nullo mō bñdixisz iacob: qz i ꝟ diminuebat statū esau. ¶Doctores ät catholici exponūt ꝟ ò angelo iacob q vēit ad ꝓsolādū eū vt nō timeret frez suū. Sz i ꝟ diuersitas ē: qz qdā dñt iacob spūal'r solū cū āgelo fuisse luctātē: qz āgel⁹ icorporeꝰ ē. Incorpea ät tāgi nō ꝑt z sūdat hoc i gl. ordiaria q̃ ē dcm̃ hiero. z hr̃ Esa. 49. vbi dr̃ cū āgelo iacob orone nō māib⁹ luctabat. Sz nō ꝓcordat ꝟ lre i q̃ dr̃ ꝙ vir ille tāgēs nerū femoris iacob fecit eū emarcer̃ z claudicauit iacob: ꝟ ät nō fit ex sola spūali lucta. ¶Dōz ĝ z melius ꝙ ibi fuit lucta corꝑal'r, tpalis: z spūal'r. Et assignat eā sic nicola⁹ z qdā alij ꝙ āgel⁹ appuerat iacob i mesopotāia mandās ei vēire z ꝑmittēs eū liberare. vt p3 ꝑce. c. deide appue

Alia opio hebreorum ß

Obiectio. ɔ

rñsio. ſ

Cōfutatio opinionis hebreorum. ĸ

rñsio. ł

Imꝓba. m

ꝑª rō.

2ª rō.

n

Obiectio. o

rñsio. 3ª rō.

4. rō.

5. rō.

6. rō.

Opinio catholicorum. ꝑ

Determinatio. q

Expositio nicolai de pugna āgeli cū iacob. ꝛ

rũt alĩ ãgeli iacob q̃s ipe vocauit caſtra: ⁊ iſti ꝓſolati ſũt eũ. Sz poſtq̃ iacob audiuit frem ſuũ ꝓ ſe vẽiẽtẽ timuit ſup̃ modũ aliq̃l'r deſidẽs ꝓmiſſioni diuie: ⁊ ꝓſolatiõi ãgelice: iõ qñ applicuit iacob ad tozrẽtẽ iaboch ãgel⁹ q cuſtos ei⁹ erat appuit ei q̃ſi volẽs dimittẽ eũ ⁊ rcedẽ: q: diffidẽs aliq̃l'r fuerat Sic dñs nr̃ apparẽs p⁹ reſurrectionẽ ſuã duob⁹ diſcipulis cũtib⁹ i ema⁹ finxit ſe lõgi⁹ ire. vt pz luc. 24. c. Sz i h̃ nullus mẽdaciũ vl'fictio ꝓpe dicta erat: q: talis erat appitio exteri: o: q̃lis erat hĩt⁹ iterio: coꝛ qb⁹ appebat. iacob ãt videſ eũ q̃ ſi recedẽ volẽtẽ feruida oꝛone eũ rogabat ne eũ i tali tpe deſerere dignaret. ſed a fre ſuo cuſtodiret ⁊ iſta vocabaꝛ lucta ſpũal'. Et p⁹ cũ videret angelũ q̃ſi ſp velle recedẽ ex familiaritate accepit eũ tenẽs manib⁹ ne recedẽt. Sic beata maria magdalena xp̃o reſurgẽte: ⁊ cognito voluit ex ꝓſuetudie tenẽr ⁊ oſcl'ari pedes ei⁹. vt pz Jo. 20. c. Tenuit ãt iacob angelũ illũ dõec ei bñdiceret faciẽs ſecurũ ꝺ fre ſuo. ⁊ iſto mõ ꝑt applicari lra Oſee. 12. c. q iacob iualuit ad ãgelũ. ſ. potuit magis q̃ ipe recipiẽs ab ipo bñdictiõez q̃ ipe velle daꝛ nõ videbaꝛ: ⁊ fleuit. ſ. vt recipet bñdictionẽ: ⁊ rogauit. ſ. ãgelũ vt bñdiceret ei. ¶ Satis ꝓgruit iſta expoſitio. ſz q̃dã min⁹ ꝓncipalia ꝓtinet q̃ ꝓ ſupꝛadicta a nobis ⁊ ꝓ ip:obata videnť. ſ. q i hac nicolaÿ expoſitiõe ponitur q iõ fcã fuerit iſta viſio angelica ⁊ iſta lucta ſic: q: iacob aliq̃l'r diſcõfiſſus fuerat diuine ꝓmiſſiõi vidẽs ꝓ ſe hec mala iſurgẽ q̃ erant oppoſita bñdictionib⁹ ſup̃ factis. ſz h̃ nõ ꝓuẽit tñ tẽ ml'tũ culpãdus ecť pdẽs fidẽ ꝓmiſſionũ diuinaꝛ: tota tñ ſcriptura laudat hunc cũ yſaac ⁊ abzahã ꝺ fide ꝓmiſſionũ lz ml'tis laboꝛib⁹ tẽptarenť ꝺ quo iudich. 6. ⁊ ad hebꝛe. ix. c. ¶ Dom̃ g̃ q iacob pfecte ꝓfidebat diuine reuelatiõi: ⁊ angelice ꝓſolatiõi: ſed tñ humão timoꝛe q ſupioꝛib⁹ ſe ꝓpatitur eſau valde timebat. ad ꝓfortationẽ g̃ plenioꝛẽ appuit ei ãgel⁹ ſu⁹ i cuſtodiã dat⁹ ⁊ icepit luctari cũ illo: ⁊ lz potuiſſz angel⁹ i pũcto q̃ſi iacob ad nihilũ redigere tñ noluit. ſz ſolũ pmittebat ſe vinci q̃ſi nihil vltra potẽs vt daret audatia iacob ad nõ timẽdũ frem ſuũ: ⁊ iõ dixit poſtea ãgel⁹ ſi ꝓ deũ fortis fuiſti q̃ntomagis ꝓ hominẽs ꝑualebis. Ex h̃ ãt ꝓfortat⁹ fuit ml'tũ ꝓ fre ſuũ. Et q: ad vltimũ cũ coꝛpaliť luctaret adhuc videbaꝛ angelus velle recedẽ fleuit iacob: ⁊ rogauit ne recedẽt. añq̃ eũ bñdiceꝛ: ⁊ ſic factũ ẽ ⁊ nũc ꝑt applicari leuit lra ⁊ ꝑ applicabo ſm pzimũ ſẽſũ quẽ faciũt hebꝛei. Deide fz nos. ⁊ ecce vir. ⁊. i. angelus eſau q volebat detinẽ iacob ne tñſiret i trã ꝓmiſſiõis ne ꝓplerenť i eo repꝛomiſſiões ꝺ poſſidẽdo trã illã ad quaz tñſibat. ſ. trã chanaã. ⁊ luctabaꝛ cũ eo vſq̃ mane. ⁊. i. vſq̃ ad hozã matutinã: q: cito ſurrexerat iacob. ⁊ q cũ videret q nõ ſupare poſſz. ⁊. i. q iſte ãgel⁹ voluit ſupare iacob ne tñſiret. ſz de⁹ dedit tãã foꝛtitudinẽ vt viceret ãgelũ. ⁊ tetigit neruũ femoꝛis ei⁹. ⁊ vt ſaltẽ iacob p doloꝛẽ dimittẽt ãgelũ. ſz nec ſic potuit. ⁊ dimitte me: q: ia aſcẽdit auroꝛa. ⁊ i. q: ia tps ẽ vt redeã ad cãtãdũ laudes cũ aliꝭ coꝛã ꝺo q vocaꝭ aſtra matutia vt pz iob. 38. c. vbi eras cũ me laudabãt aſtra matutia: ⁊ iubi labãt oẽs filĩ ꝺi. ⁊ nõ dimittã te niſi bñdicas mihi. i. ⁊ dõec cõfitearis q bñdictiões q̃s ꝓ eſau reqris mihi ꝺbite ſũt. ⁊ ait ĝ. ⁊. i. q: reſiſtẽ nõ potuit ꝓpulſus ẽ bñdicẽ. ⁊ nõ inqd cõpellabiť iacob. ⁊. i. ſupplãtato: vl'deceptoꝛ quaſi bñdictiões ex fraude optineret. ⁊ ſz vocabiť iſrl'. ⁊iterꝓtať iſrl' ſiť nr̃is lris ſcribiť vir vidẽs deũ. ſz i hebꝛeo nõ ſic ſcribiť. ⁊ ſz yſrl'. ⁊ qꝺ iterꝓtať foꝛtis cũ deo: ſiue ꝓnceps cũ deo: vl'foꝛtis deũ. q. d. iã nũc pz q bñdictiõe quã tu aſſecut⁹ fuiſti nõ hũiſti ꝑ fraudẽ. ſz volũtate dei: iõ vocaberis ꝓnceps cũ eo. i. ꝓnceps ex pte ſua ſiue p volũtatẽ ſuã vl' ꝓpr̃iſſime vocaꝭ foꝛtis cũ deo i. foꝛtis pugnãdo cũ ãgelo q vocaꝭ de⁹ ⁊ h̃ declarat nois rõ ſeqns. Si aduerſũ deũ foꝛtis fuiſti q̃nto magis ꝓ hoies pꝛe ualebis. ⁊ qñ ſi ꝓ deũ. ⁊ agit ꝺñaz a maiozi ad min⁹ affirmatiue. Si ꝑualuiſti ꝓ ãgelũ q valde potẽs q̃to magis ꝓ hoies i. ꝓ eſau ⁊ oẽs adiutoꝛes ei⁹. ⁊ dic mihi q̃ appelleris noie. ⁊ q̃rebat h̃ iacob vt ſciret qs erat ãgel⁹ q bñdixerat ei ⁊ cũ q̃ luctat⁹ fuerat. ⁊ Cur q̃ris nom̃ meũ. ⁊. q. d. ad qd vis: q: nõ potes hr̃e illud noia angeloꝛ nõ ſũt noia idiuiduaꝛ ſbaꝛ nãliũ: q: nomẽ iponiť ad notificãdã rẽ qñ accidit aliq̃ dubitatio vl'equocatio. ſz i ãgelis certiſſima cognitio ẽ: q: ſũt idiui dua ſbalia iter ſe nũero: ⁊ ſpẽ: dria. Qñ g̃ iponunť noia ãgelis nõ ſũt fz nãz. ſz fz offm̃. ⁊ q: ꝓtigit eũdẽ ãgelũ diuerſis tẽpoꝛib⁹ diuerſis offitijs vti: iõ diuerſa noia ei inerũt: qñ g̃ aliqs ſciuerit vnũ nom̃ cũ iſta noia eiſ fixa nec ſtabilia ſint mutabiť ad aliꝺ ⁊ nõ cogſcet. ⁊ q: ẽ admirabile. ⁊ cũ iponaꝭ angelis noia ex officijs illõ nomẽ erit admirabile qꝺ ponit pp offm̃ admirabile. Aliqꝺ ãt miniſteriũ erat magnũ iſti⁹ angeli. Multe tñ biblie nõ hñt iſtã lrã. ſ. q: ẽ admirabile ⁊ bñ dixit ei i eodẽ loco. ⁊. i. añq̃ recedẽt ab eo ꝓfeſſus ẽ bñdictionẽs q̃s petebat ꝓ eſau debitas eẽ iacob: ⁊ ad h̃ coact⁹ fuit: q: victꝰ fuerat ab eo. ⁊ vocauitq̃ iacob nomẽ loci illi⁹ phanuel. ⁊ qꝺ ſõat appitio dei. Sz i hebꝛeo dr̃. ⁊ pinuel. ⁊. i. facies dei. ⁊ dicẽs vidi dñm facie ad faciẽ. ⁊. i. illũ angelũ quẽ vocabat deũ. ⁊ facie ad faciẽ. ⁊. i. clare: q: viderat eum i forma coꝛporea aſſũpta. ⁊ ſalua fcã ẽ aia mea. ⁊. i. nõ ꝓ h̃ moꝛtuus ſum. ſz ꝓualui aduerſus eũ. Nã hebꝛei ⁊ oẽs hoies exiſtimabãt deũ tãq̃ aliqd maximũ ⁊ angelũ ei⁹: iõ putabãt q nullo mõ hũana moꝛtalitas poſſz vidẽ vl'audire deũ vl' ei⁹ ãgelũ qn moꝛeret ⁊ ſic pz iudi. 13. c. cũ pr̃ ſanſonis mãue ⁊ eius mr̃ viderũt angelũ deũ: ⁊ ob hoc putauerũt ſe ꝓfeſti moꝛituros: iõ dixerũt vt pz ibidẽ moꝛiemur: q: vidim⁹ ãgelum dñi Sic ẽt pz deutro. 5. cũ iudei audierũt deũ loq̃ntẽ: ⁊ viderũt ignẽ magnũ putauerũt ſe moꝛituros ꝓfeſtim: ⁊ q: non moꝛtui ſũt admirati valde dicẽtes eẽ oñdit nobis dñs de⁹ nr̃ maieſtatẽ ſuã: ⁊ magnitudinẽ voꝛẽ ei⁹ audiuim⁹ ꝺ medio ignis ⁊ ꝓbauim⁹ hodie q loq̃nte deo cũ hoie vixerit hõ: cur g̃ moꝛiemur: ⁊ deuoꝛabit nos ignis iſte maximus. Si. n. audierimus vltra voꝛẽ dñi dei nr̃i moꝛiemur qd ẽ. n. ois caro vt audiat voꝛẽ dei viuẽtis q ꝺ medio ignis loq̃t ⁊ poſſit viuere ſicut nos audiuerimus. Mirabatur g̃ iacob q ſaluat⁹ fuiſſz vidẽs ãgelũ ⁊ nõ ſolũ vidẽs angelũ. ſz ꝓncipl'r: q: luctatus fuerat cũ ãgelo ex vriſimilit magnũ dãnũ eueire dẽbat iacob ⁊: q: nõ euẽit letat⁹ valde q̃ſi ꝓ magno bñficio dixit ⁊ ſalua fcã ẽ aia mea. i. denũciauit mihi ſalutẽ aie dicẽs q nõ ſuccũberẽ fri meo cũ itullit ſi aduerſus deũ fort̃ fuiſti q̃ntomagis ꝓ hoies ꝑualebis. Nũc ãt: q: vt dixim⁹ fũdamẽtũ hebꝛeoꝛ ẽ q iſte ãgel⁹ fuerit ãgel⁹ eſau qꝺ ip:obatũ ẽ: iõ oz tenẽr aliaz expoſitionẽ. ⁊ Et ecce vir. ⁊ ſ. ãgel⁹ ipſi⁹ iacob veniẽs ad cõfortãdũ eũ. ⁊ luctabaꝛ cũ eo. ⁊ coꝛpaliť ⁊ ſpũal'r vt. ſ. expoſitũ fuit. ⁊ vſq̃ mane. ⁊ q: ſurrexerat diluc'o valꝺ iacob ⁊ magno ſpatio tpis luctat⁹ ẽ qꝺ fuit. Vl' q: ãgel⁹ ſp videbaꝭ velle recedẽ ⁊ iacob nitebaꝭ eũ retinẽ vl' melius: q: ãgel⁹ volebat dare magnam cõfidẽtiã iacob q̃ ñ patẽt ſi modico ſpacio luctat⁹ fuiſſz cũ deo: iõ magno tpe luctat⁹ ẽ qꝺ magni roboris ad tã diuturnã ꝓpugnationẽ: ⁊ pſeuerãtiã ſignũ eſt. ⁊ qꝺ cũ ſupare nõ poſſz. ⁊. ſ. ãgel⁹ fingebat ſe ãgel⁹ nõ poſſe ſupare iacob. ſz poꝛat qdẽ eũ breuiſſime redigere i pl'uerẽ. Sz ſic ſe oñdebat vt audatia maġ daret ei tãq̃ potẽti reſiſtẽ ãgelo dei. ⁊ tetigit neruũ femoꝛis ei⁹. ⁊iſte ẽ neru⁹ iter duas cõcas femoꝛis latẽs i pte. n. ſupioꝛi vbi crura t̃minanť: ⁊ ſũt coopta ml'ta carnoſitate cruꝛ: ⁊ vatiũ ſũt duo oſſa maġ ſe cõnectẽtia ⁊ vnũ ẽ ꝓcauũ aliꝺ ãt ꝓuexũ: caputq̃ vni⁹ rotũdũ itra ꝓcauitatẽ alteri⁹ recipiť ⁊ ei conectiť i qꝺ⁹ tota coꝛpis moles iueiť. Et q: ñ ꝑt alligari os oſſi cũ dura ſint niſi mediãte retinacl'o inaſciť iter eos ꝺ ſba cartilaginoſa vtriuſq̃ qdam neru⁹ vtrũq̃ os conectẽs: ⁊ ꝓtinẽs ⁊ q: i illa ꝓcauitate vni⁹ oſſis ẽ ille neru⁹ iuiſibilis ẽ dõec aial laniati laceret vl' diſcerpaꝭ: ⁊ iõ i hebꝛeo vocaꝭ iſte neru⁹. ⁊ guidhanaſe. ⁊. i. neru⁹ obliuiõi tradit⁹ cũ nõ videaꝭ. lz aliq iudei deficiẽtes a vitate dixerũt. ⁊ guidhanaſe. ⁊ ꝓ. ⁊ guidhanaſin. ⁊iterꝓtať: ⁊ guid hanaſin. ⁊ neru⁹ ml'ieru ⁊ iſte neru⁹ ẽ mẽbrũ virile. Dñt. n. q i iſto fuit pcuſſus iacob ab ãgelo. Sz fl'm ẽ: q: dr̃ i lra q iacob fact⁹ ẽ claud⁹. ſz mãifeſtũ ẽ q nõ efficerẽt aliqs claud⁹ ex pcuſſiõe fcã i vaſe ĝcitali. ſz i illo neruo q ẽ ꝓpages totiꝰ mot⁹ coꝛpis. Et pcuſſit ãgel⁹ iacob vt ei⁹ maioꝛẽ facẽt auda tiã. ſ. q q̃nis pcuteret nõ ꝓ h̃ dimittẽt hoſtẽ: nec fugẽt: vel faciebat h̃ fingẽs velle euadẽ ab eo vt expireť ſi iacob pcuſſ⁹ dimittẽt eũ q icõſtãtis viri eẽt vl' fortis h̃ erat vt demõſtraret ãgel⁹ ſe iã ꝓ iacob pugnare nõ poſſe: iõ ſic ꝓſueuerũt facere ipotẽtes q: ledũt q̃mõcũq̃ pñt ita ipe ãgel⁹ vt ꝓfortaꝛt magl iacob demonſtrãdo ſe ñ poſſe ꝓ eũ pugre. ſz quocũq̃ euadẽ. ⁊ ſtati emarcuit. ⁊emarceri putrefieri vl' ſicari ẽ. Sz neutrũ hoꝝ ẽ i lra hebꝛaica. ⁊ ſz ſtari diſſolutiat⁹ ẽ. ⁊. i. diſſolut⁹ ẽ q: añ tenebaꝭ firmit illa duo oſſa p illũ neruũ. poſtea ex pcuſiõe extẽſus fuit neru⁹: ⁊ aliq̃l'r diſcõtiũata fuerũt oſſa ita q ñ poſſet iacob bñ moueri. ⁊ dimitte me. i. ñ lucteris vt teneaſ me. ⁊ iã. n. aſcẽdit auroꝛa. ⁊oꝛ auroꝛa q̃dã lux aliq̃l'r roſea: ⁊ lutea q̃ aſcendẽ dr̃: q: emergit ꝺ ſub oꝛizõte. i nocte. n. aer obſcur⁹ erat recedẽte ſole a nobis deide cũ appꝛopiquare vr̃ ad oꝛizõtẽ oꝛietis i mane q̃ſi p hozã ⁊ dimidiã. ſ. p. 22. grad⁹ equinoctiales

Cõfutatio. aliquoꝝ q̃ dicunť a nicolao.

Determia.

Opinio hebꝛeorum.

Textus duplex expoſitio. Prima Scõa.

Opinio iudeoꝝ

Impꝛobatio.

Quid auroꝛa ſ

noctiales icipit appeꝛ q̃dã pua lux q̃ p lutea ẽ deide i roſea colozaꝯ ad vltimũ i albẽte vtiꝯ ſole appẽte ⁊ illa vocaꝯ auoꝛa ⁊ ob ꝛ Ouidi⁹.i.7.methamoꝛfoſeos ⁊ ceteri poete vocãt auroꝛã luteã: ⁊ q; iſta cãtur p ꝛ q ſol ad emergẽdũ ỏ oꝛizõte appꝛopiquat ita iſta lux ỏ ſub oꝛizõte emergit q̃re ꝑꝓꝛ ſime aſcẽdẽ dr̃. Dixit ꝛ ãgel⁹: q; ẽt ſi p noctẽ luctati fuiſſẽt, ñ nocebat ꝛ: q; ãgel⁹ tũc a nullo alio videri poſſet q̃ a iacob. ſz i auroꝛa alij eũ videꝛe poſſẽt: q; i coꝛpe aſſũpto appuerat. nolebat ãt ãgel⁹ ab alijs videri: q; foꝛtitã nõ erãt alij digni videre eũ ſub illa effigie. ⁊ nõ dimittã te niſi bñdixeris mihi. ⁊ q; videbaꝯ iacob q̃ ille ãgel⁹ recedere volebat nõ bñdicẽdo eũ i hoc. n. tm̃ fuerat ꝓfoꝛtatus iacob i hijs q̃ faciebat ãgel⁹ q̃ putabat ſe poſſe tenẽ ãgelũ iuitũ. ⁊ qỏ nomẽ ẽ tibi: ⁊ expona tur vt. ſ̃. ⁊ bñdixit ei i eodẽ loco. ⁊ ſ. anteq̃z recedẽt. fuit ãt bñdictio nois mutatio p quã certificabaꝯ q̃ bñdictiões i eo cõplẽde eẽnt ⁊ q̃ fr̃ ſu⁹ nõ poſſz nocere ei vt. ſ̃. expoſituz ẽ. ⁊ ſalua fcã ẽ aia mea. ⁊ q; p iſtã viſionẽ itellexi me eẽ ſaluã dũ a timoꝛe: ⁊ picꝰo fris mei. ⁊ oꝛtuſq̃ ẽ ſol poſtq̃z tñ ſgreſſuz ẽ phanuel. ⁊ i. poſtq̃z trãſiuit locũ illũ cui ipe nomẽ iposuit phanuel. i. facies dei. ſ. q; ãgel⁹ receſſit a iacob i auroꝛa añ oꝛtũ ſolis ne ab aliq̃ videꝛet: ⁊ tẽ iacob ambulauit recto itineꝛ ꝓ iordanẽ: ⁊ cũ aliquãtũ ambulaſſz ptrã ſiẽs locũ phanuel i quo luctat⁹ fuerat cũ ãgelo oꝛt⁹ ẽ ſol. ⁊ ipe vo claudicabat pede. ⁊ q; nõdũ ſanat⁹ fuerat. ſz p⁹ fuit ſanat⁹ lz ſcriptura de ꝛ nõ faciat expꝛſſã mẽtionẽ: ⁊ ꝛ fuit ſaꝯ cito p⁹ oꝛtũ ſolis: q; qñ vẽit iacob ad eſau i eadẽ die nõ erat claud⁹. ſz rectiſſime ambulãs ne ex ꝛ hꝛet eſau occaſionẽ negligẽdi frem ſuũ iacob: vl̃ iterrogãdi eũ ỏ mõ q̃ acciderit ipe tñ idign⁹ erat ſibi talia reuelari. ⁊ quã ob cãz nõ comedũt filij iſrl̃ neruũ. ⁊ iſta ſũt vba moyſi ſcriptoꝛis. ſ. q; poſtq̃z iacob pcuſſus fuit i femoꝛe lz nõ eẽt data lex filij ei⁹ cuſtodierũt ꝛ tãq̃z qỏdã cerimõiale: ⁊ p⁹ data lege ſuatũ fuit: ⁊ vſq; hodie obſeruaꝯ. Putãt ãt ali q̃ q; Hero. tũſſerens bibliã ỏ hebꝛeo i latinũ iterpoſuit iſta vba. Sz fl̃m ẽ: q; Hero. nihil vnquã addẽ vl̃ diminuere auſus ẽ ne diminueꝛet auctoꝛitas ſcripture. Sic. n. dr̃ deuto. 4. c. nõ addetis vbũ ad id qỏ vobis loquoꝛ: nec auferetis ex eo. qñ cũq̃z q̃ i aliq̃ libꝛo ſacre ſcripture repiaꝯ aliqd tale. ⁊ ſ. vſq; i pſentẽ die. ⁊ vl̃ filia q̃ nõ ꝓtinuaꝯ narratiõib⁹ hiſtoꝛicis de qb⁹ ibidẽ agit itelligaꝯ q; ipe q ꝓmo libꝛũ illũ deo ditãte cõſcripſit illỏ poſuit. null⁹ ãt poſtea niſi heretic⁹ eẽt aliqd apponere vel detrahẽ auſus ẽ. Quid ãt addeꝛ liceat ſcripture vl̃ qd nõ late diceꝛ deuto. 4. c. ⁊ ibi vide. ⁊ eo q; tetigerit neruũ femoꝛis ei⁹. ⁊ nõ q; tetigerit ãgel⁹ illũ neruũ cũ ille lateat i cõcauitate oſſis vni⁹. ſz tetigit angel⁹ ſup iũcturã oſſiũ. ⁊ fecit laxari neruũ latẽtẽ. ⁊ obſtupuit. obſtupe ẽ ex timoꝛe vl̃ admiratiõe imobilẽ fieri ⁊ q; ille neru⁹ p ãgeli pcuſſionẽ faci⁹ fuit iept⁹ ad motũ: iõ dicebaꝯ ſtupe. Solũ ãt hũc neruũ ñ comedũt filij iſrl̃: ceteros aũt neruos comedũt. Iſta ãt obſeruatio ñ fuit ex aliq̃ voto emiſſo. ſz volũtarie a iacob: ⁊ a filijs ſuis cuſtoditũ ẽ i memoꝛiã illi⁹ lucte cũ ãgelo benedicẽte ei.

T. L. S. Eſau ad iacob puenit oſculaꝯ munera vix accipit. Eſau coactus a iacob pꝛocedit domũ ⁊ ſic tandem diuidũntur. Cap. xxxiij.

Leuãs ãt iacob oc̃los: vidit veniẽtẽ eſau ⁊ cũ eo q̃dꝛigentos viros. Diuiſitq; filios lye ⁊ rachel ambarũq; famulaꝝ: ⁊ poſuit vtrãq; ancillã ⁊ liberos eaꝝ in ꝓncipio lyã ỏ ⁊ filios ei⁹ i ſcỏo loco. Rachel ãt ⁊ ioſeph nouiſſimos. Et ipe ꝓgrediẽs adoꝛauit pn̄⁹ i tꝛã ſepties: dõec appꝛopinquaret fr̃ ei⁹. Currẽs itaq; eſau obuiaz fri ſuo ãplexaꝯ ẽ eũ ſtrigẽſq; collũ ei⁹ ⁊ oſculãs fleuit leuatiſq; oculis vidit mlieres ⁊ puulos earuz ⁊ ait. Quid ſibi volũt iſti: ⁊ ſi ad te ꝓtineãt? Rñdit puuli ſũt q̃s dõauit mihi de⁹ ſuo tuo. Et appꝛopiquãtes ãcille ⁊ filij eaꝝ icuruati ſunt. Acceſſit q̃z lya cũ pueris ſuis ⁊ cũ. ſil̃ adoꝛaſſẽt extremi ioſeph ⁊ rachel adoꝛauerũt. Dixitq; eſau. Que nã ſũt iſte turme q̃s obuiã hũi? Rñdit. Ut iueniꝛẽ gr̃az coꝛã dño meo: at ille ait. Habeo plurima fr̃ mi: ſint tua tibi. dixitq; iacob noli ita obſecro. ſz ſi iuẽi gr̃az in oculis tuis accipe munuſculuz ỏ mãib⁹ meis. Sic n. vidi faciẽ tuã: q̃ſi videri vultum dei. Eſto mihi ꝓpiti⁹ ⁊ ſuſcipe bñdictõez quã attuli tibi: ⁊ quam dõauit mihi de⁹ tribuẽs oia. Vix fr̃e cõpelleꝯe ſuſcipiẽs ait. Gradia murſimꝰ eroq; ſocius itineris tui. dixitq; iacob. Noſti dñe mi q; paruulos habeam teneros ⁊ oues ⁊ boues fetas mecum quas ſi plus in ambulando fecero laboꝛare: morient vna die cuncti greges. Pꝛecedat dominus me⁹ ante ſeruum ſuum: ⁊ ego ſequar paulatim veſtigia ei⁹. ſicut videro paruulos meos poſſe: donec veniam ad dñm meum in ſeyr. Rñdit eſau. Oꝛo te vt ỏ populo qui mecum eſt: ſaltẽ ſocij remaneãt vite tue. Non eſt inquit neceſſe. hoc vno tm̃ indigeo vt inueniam gr̃am in cõſpectu tuo dñe mi. Reuerſus ẽ itaq; illa die eſau itinere quo venerat in ſeyr: ⁊ iacob venit in ſochot vbi edificata domo ⁊ fixis tẽtoꝛijs appellauit nomẽ loci illi⁹ ſochot. i. taberna cula. Trãſiuitq; in ſalem vrbem ſichimoꝛ q̃ eſt in tꝛa chanaã poſtquã reuerſus eſt de meſopotamia ſyrie ⁊ habitauit iuxta oppidũ emitq; ptez agri in q̃ fixerat tabernacla a filijs emoꝛ pꝛis ſichez cetũ agnis ⁊ erecto ibi altari iuocacit ſuper illud foꝛtiſſimum deum iſrael.

Cap. XXXIII

Leuans. Deſcripto timoꝛe quẽ hũit iacob i fris auditu ꝛ deſcribit timoꝛ quẽ paſſus eſt i ei⁹ ituitu ⁊ diuidit i treſ ptes. Pꝛio i oꝛdinãdo añ fris aduẽtũ totã familiã. 2° i declinãdo fris ſui comitiuã ibi. ⁊ dixitq; iacob. 3° i recogitãdo diuinã gr̃az ſz quã a fr̃e liberat⁹ fuerat ibi. ⁊ iacob vẽit. ¶ Circa pmũ. ⁊ eleuãs oculos ſuos iacob. ⁊ ſ. a lõge ex aliq̃ loco alto. ⁊ vidit veniẽtẽ eſau ⁊ q̃dꝛigẽtos viros. ⁊ nõ poſſat videre iacob quot erãt q; veniebãt cũ eſau ex loco i quo ſtabat. ſz iam ſciebat a nũcijs q; ei pdixerãt. Diuiſitq; filios lie. Ecce q̃l̃ iacob caute ſe hũit ſm humanã pꝛudẽtiã oꝛdinãdo familiã nihil relinq̃es ỏ eo qỏ p hũanã pꝛudẽtiã poſſat expleri: cetera autem diſpõi diuie comittẽs ỏ q̃ cert⁹ erat ex diuina ꝓmiſſiõe: ⁊ ãgelica reuelatõe lz aliq̃lr timeret hũano timoꝛe. Sic. n. noſ ãmõemur vt i picꝰis vl̃ anguſtijs ꝓſtituti q̃ſtũ pꝛudẽtia nr̃a ſufficit ad euadẽdũ agẽ dẽmus dũ pcti culpa nõ itercidat q; qỏ ſine pctỏ fieri nõ ꝓt i nllo cãu audẽdũ ẽ. Deide cetera cõmittẽtes diuine ꝓuidẽtie eũ nõ tẽptabimus. Alias aũt ſi qs potẽs aliqd hũano agẽ cõſilio deũ expectat vt per miracl̃m illud agat dei tẽptatoꝛ ẽ: ⁊ culpã ñ effugit. ⁊ poſuit vtrãq; ãcillã ⁊ filios eaꝝ. ſ. aſſer: ⁊ gad ⁊ neptaliz: ⁊ dan. nã aſſer ⁊ gad erãt filij zelphe ãcille lie ⁊ neptalin: ⁊ dan erãt filij bale ãcille rachelis vt pz. ſ̃. 30. c. i pncipio. ſ. ad maioꝛẽ impetum pugne ſi eueniret. Iſti ãt lz diligeꝛẽtur a iacob: q; filij ſui erãt ⁊ vxoꝛes ſue min⁹ tñ diligebãt q̃z filij dñaꝝ. ⁊ lia ⁊ liberos ſuos. ⁊ ſ. rubẽ ſymeõ leui iudas zabulõ yſachar. vt pz. ſ̃. 30. c. ⁊. 29. ⁊ rachel ãt: ⁊ ioſeph nouiſſimos. ⁊ ponũt ſolũ rachel ⁊ ioſeph: q; nõdũ peperat rachel niſi ioſeph. beniamĩ ãt nat⁹ fuit moꝛiẽte rachel i ptu pdoloꝛe vt. j. 35. c. Vl̃ forte iſte oꝛdo fiebat ſic pp dignitatez vt mõſtraꝛet eſau pꝛudẽtia iacob ponẽtis i pncipio ea q̃ min⁹ honoꝛãda videbãt. deide ſz gradũ dignitaꝯ vſq; ad rachelẽ ⁊ ioſeph q digniozes reputabãtur a iacob. Sic. n. fit i pceſſiõib⁹ vl̃ alijs actib⁹ i qb⁹ ẽ aliq̃s oꝛdo i ambulãdo: q; ibi digniozes i fine: ⁊ alij ſz oꝛdiné dõec i pn̄⁹ ſint illi q mioꝛes oibus i dignitate ſũt. ⁊ ipſe pꝛogrediẽs. ⁊ i. añ gradiẽs. ſ. q; iacob ambulauit añ vxoꝛes ſuas: ⁊ filios iter vxoꝛes ⁊ greges ⁊ pz. j. q; iacob veniẽs ad frem ſuũ hũiliat⁹ fuit añ fr̃eꝛ ſuũ: ⁊ ſuſcepit ab eo oſculũ: deide ac ceſſerũt gỏdinẽ ãcille cũ filijs vſq; ad rachelẽ ⁊ ioſeph ex

ꝫ ꝑz q̄ iacob posuerit istos ordies i vxorib⁹ ⁊ filijs nō ꝑncipaliter vt q̄ carioza erāt magis euaderēt pcipuā. ſz vt demōstrarēt prudētia ei⁹ esau frī suo: q: si egiſſz vt carioza magis reseruarent cū hō nihil magis diligat i reb⁹ mortalib⁹ q̄s vitā suā: vt ait boeti⁹ ō ꝓsola. li. 2°. ꝓsa. 4. ſ. cū igit ꝑcipua sit mortalibus cura vite retinende ⁊c. ergo iacob se posuit in vltio post rachelē ⁊ ioseph. ſz ipe ꝑcedebat eos vt ꝑz ħ: ḡ nō faciebat vt cōseruarētur carioza. ſz ad demōstrādā prudētiā. Si tñ oppositū tenē volueris nō mlt'tū i ħ isisto. ⁊ adorauit ꝑn⁹. ¶ Ji ⁊rā humiliās se vsq̄ ad ⁊rā. ¶ Jsta tñ adoratio nō erat talis q̄lis hoib⁹ dari cōsueuerat. ſ. dulia ⁊ lz ħ fieret ex timore vt placaretur esau tamen aliqualem colorem habebit quia esau erat ꝓmogenitus secundum carnē lz ex disp̄one diuina tñ sierāt ꝓmogēita ad iacob. ⁊ septies dōec approp̄quaret frī ei⁹. ¶ magna humiliatio erat ista ⁊ nō fiebat i eodē loco. Sz icuruauit se semel iacob vsq̄ ad ⁊rā. deide modicū ꝓcedēs itez se iclinauit ⁊ sic vsq̄ ad septies. ⁊ Currēs itaq̄ esau. ¶ q: non patiebat frez suū totiēs iclinari ad ⁊rā: q: nō erat honestū vni frī q̄ altez tñ pmittēt humiliari cū frī pietatis amoris ⁊ eq̄litatis nom sit. ⁊ aplexat⁹ ē eū. ¶ Signū gñale amoris ē. ⁊ Stri gēsq̄ collū ei⁹. ¶ Jstō ē signū spālis amoris. ⁊ Osculatus fleuit. ⁊ flet⁹ āt ex teneritudine amoris ē q̄ aius ad teneras p uocat passiōes. Jn q̄ ꝑz q̄ esau tē tenē diligebat iacob siue ħ fuerit spāl'r a deo factū. Siue q: iracūdia esau p tpis lōgitudinē depierat maxie: q: generosi cordis ē ꝑcere hūilib⁹ ⁊ eosdē diligē. Esau āt videbat iacob tñ iclinatū q̄ irrōnabilius valde cēt si nō miſereret. Jn hebreo sup̄ istā dictionē oscular⁹ ponūt q̄dā pūcta i oib⁹ biblijs q̄ nihil agūt ad itellectū lr̄e. Et dic̄ rabi salo. q̄ ponūt i signū q̄ q̄n esau oscl'at⁹ fuit iacob voluit eū mordere. Sz ħ valō trufaticū ē: ⁊ valde cōtra lr̄am q̄ demōstrat esau suscepisse libētissime frez suuz iacob. ⁊ leuatisq̄ oculis ⁊ ſ. esau. ⁊ vidit mlieres ⁊ puulos, earū. ⁊ ſ. aliq̄l'r distātes. ⁊ qd sibi volūt isti. ⁊ i. qd ē q̄ isti sic veniūt ordiati vl'q sūt. ⁊ ⁊ si ad te ptinēt. ⁊ i. nūqd sū tui. ⁊ q̄s dōauit mihi de⁹. ⁊ bñ dixit: q: nullo mō ē in ptate nr̄a gignē filios. ſz i volūtate dei dātis ħ maxie: q: istos filios oronib⁹ ipetrauerat ipe: ⁊ vxores ei⁹: vt ꝑz. ē. 29. ⁊. 30. c. ⁊ ħ satꝭ ꝑz ex ꝓbis iacob. ē. 30. c. nā cū rachel irata dixisſz iacob da mihi liberos alioqn moriar. Rñdit iacob nū ꝑ deo ego sum q̄ pua ui te fructū vētris tui. ⁊ icuruati sūt. ⁊ q: iacob mādauerat ħ oīb⁹ suis vxorib⁹: ⁊ filijs vt icuruarent añ esau. ⁊ extremi ioseph ⁊ rachel adorauerūt: q: isti veniebāt i vltimo loco: ⁊ iste ordo, placuit valde esau. ⁊ q̄ sūt ⁊me q̄s obuias hūi. ⁊ i. q b⁹ obuiauit: erāt. n. ⁊me due q̄ supꝰ distincte fuerant a iacob: vt ꝑz ꝑce. c. vt efugerēt leui⁹ si aliq̄ō siniſtrū accidēt vl'forte ex ista cā quā assignauim⁹. ſ. vt iste ordo sig̃ret prudētiā iacob: ⁊ valde placeret esau. ⁊ vt iuenirē gr̄az cōā dño meo. ¶ sententia decurtata ē. ē sensus ista mea sunt. ſz ego misi cōā me ad te vt tu suscipes ō illis: ⁊ sic iuenirē gr̄am i cōspectu tuo. ⁊ ille. ⁊ i. ⁊ esau respōdit. ⁊ sint tua tibi. ⁊ i. teneas tua ꝑ te: q: ego i hūs abūdo. ⁊ noli ita obsecro. ⁊ ſ. r̄spuere q̄ tibi libēter do. ⁊ ſz si iueni gr̄am i oc'lis tuis accipe mūusculū. ⁊ i. si tu diligis me ⁊ gaudes ō meo aspectu accipias ħ puum donū. Vocat. n. hoc munusculū. ſz satꝭ ē magnū mun⁹: ⁊ solēne si ꝓsideret i supiozi. c. ⁊ tñ mod⁹ hūiliatis se ⁊ nō reputātis fcā sua: ⁊ sic gratiosa sūt mūera ipis recipiētib⁹ q̄s si dāteꝭ iactarēt laudādo mūera sua: q: tacite extollit sic vl'dep̄cit ſ̄ ꝑsōa illa cui dat mun⁹ nā si ē mun⁹ magnū ⁊ dicim⁹ illō eē puū signat eē ꝑsōa recipiēt magna cū illō mun⁹ magnū i cōpatiōe ei⁹ puuz sit. ecōuerso āt sit si dicim⁹ munus eē magnū: q: significam⁹ ꝑsonā recipiētis eē pue dignitatis de q̄ magis dixim⁹. ē. 18. c. ō āgelis abrahe hospitib⁹. ⁊ Sic. n. vidi faciē tuā ac si videre vultū dei. ⁊ p̄t stare ista lr̄a ꝑ modū cuiusdā adulatiōis licite. ſ. q: iacob valde timebat esau vt eū placaret dixit se gauisū fuisse i visiōe ei⁹ q̄si si videret āgelū dei ō cui⁹ visu valde ꝓsolaret vl'p̄t itelligi q̄ iacob dixerit tali⁹ sīc corde tenebat: q: vez erat q̄ iacob vidēs esau frem suū quē nimis timebat cū eū cerneret ira pacatū ⁊ beniuolū vt fleret cū eo valde letat⁹ ē reputās se eē a morte liberatū: ⁊ nō ē sensus q̄ iacob desiderauit videre vultū esau q̄si vultum angeli imo valde refugiebat. sed necesse erat: q: esau veniebat ei obuius: sed cū ipe iacob vidit esau verum est q̄ letat⁹ ē q̄si vidēs āgelū: q: iā pace pfecta frueret. ⁊ esto mihi ꝓpitꝰ ⁊ suscipe bñdictionē. ⁊ i. ex q̄ ego valde letatus sum vidēdo vultū frī mi rogo te vt facias tātā miſericordiaz mecū vt recipias mun⁹ meū. Magnā miſericordiā sibi fieri reputabat iacob si recipet mun⁹ ei⁹: q: receptio mūeris demōstrabat q̄ esau eū diligeret vt dixit sup̄. Si iueni gr̄az i oculis tuis suscipe bñdictionē ō māib⁹ meis. Sz magnuz aliqd reputabat iacob q̄ esau diligeret eū: ḡ magna miſericordia erat q̄ ei⁹ munus recipet. ⁊ bñdictionē quā attuli tibi. ⁊ i. mun⁹ de bñdictiōe mea. ſ. ō mltiplicatiōe quā de⁹ mihi dedit. ⁊ vix frē cōpellēte suscipiēs. ⁊ i. q̄ esau nō itendebat recipe: q: mlta ei erāt. ſz frē cōpellēte p ꝑces recepit ⁊ forte lz esau desideraret id mun⁹ dissimul'abat tñ se velle recipe. vt nō putaret iacob q̄ iō exierat esau i occursū ei⁹ vt recipet ab eo mūera. ⁊ gradiamur simul'. ¶ euntes i ⁊rā meā seyr. ⁊ dixitq̄ iacob. ⁊ ħ ponit. 2m. ſ. prudētia iacob i fugiēdo frīs sui comitiuā ⁊ lz iacob nō itēderet ire in seir ad hitandū cū esau tñ noluit ei clare dicere ne idignaret. ⁊ nosti dñe q̄ puuulos hēam. ¶ iacob itēdebat excusare se ō societate esau in itinere: ⁊ ex ħ occasionaliter excusaret se ō ei⁹ cohitatione: ⁊ iō allegauit ꝑ se cāz notā. ſ. q̄ iacob hēbat pueros teneros ⁊ fet⁹ ouiū ḡ labozē itineris ferre nō pūt ⁊ si cogerēt velociter moueri q̄s decebat mozerēt simul'. Esau āt ⁊ q cū eo erant venerāt eqtes ml'tū. ḡ mozarēt si iacob familiā expectarēt. recusabāt āt iacob mozari cū frē suo in seyr: q: lz tē begnine suscepiſſz eū timebat q̄ postea recordat⁹ iniuriaz factaz in eū. ſ. emptiōis ꝓmogenitoz: ⁊ furto surrepte bñdictiōis mouerēt ꝯ eū i malū. Vl' forte aliqs inordinate zelās ꝑ esau noceret iacob: ⁊ reb⁹ suis. ⁊ morient vna die cuncti greges. ⁊ i. ml'ti ō gregib⁹. hipbole: q: pp labozē imoderatū vni⁹ diei nō morerent oēs greges simul'. ⁊ ego sequar vestigia ei⁹. ¶ ieundo p viā p quā ipe iuerit. ⁊ dōec veniā ad dñm meū i seyr. ¶ i. ad mōtē seyr terram ydumee in qua mozabatur esau.

¶ An iacob mentitus hic fuerit.

Sed Videt q̄ iacob mētit⁹ fuerit ħ: q: ꝓmisit se iturū i seyr. ſz nō iuit: q: declinauit in sochot: ⁊ i sichē.

¶ Rñdent aliq̄ q̄ nō est mētitus: q: q̄n iacob ista dixit sic facere itēdebat. ſz postea ꝓsilio hito repit malū eē: ⁊ iudicauit nō eē illuc eundū: ⁊ sic lz fl'm dixerit mētit⁹ tñ nō ē q̄ō regritur ad pctm̄. Sic dñt ō paulo q̄ ꝓmisit se vēturū i hyspaniā vt hr̄ ad ro. 15. ſz postea nō vēit: q: ipe añ venire disposuerat. ſz de⁹ ipediuit. Quod āt dr̄ ō iacob satꝭ ꝓcedo. ſz id q̄ō supponūt ō Paulo q̄ nō vēit i hispanias nō teneo lz ħ asserat gratianus vt ꝑz i decretis. 22. q. ij. c. beat⁹: q: maiores nr̄i cronotiste oppositū tenēt q̄b⁹ magis credēdū ē q̄s gratiāo. Hoc. n. pōit ysidorus. Hoc idē lucas tudeñ. i cronicis. Hoc idē ioannes egidij zamoreñ. i li°. suo ō laudib⁹ hispanie: ⁊ vr̄ eē argumētū fort⁹ ꝑ pte ista q̄s ꝓpposita. Locus. n. ab auctoritate negatiue nec ē ver⁹ nec vīsimil'is: qd. n. valet nō legit q̄ vēit beat⁹ Paul⁹ i hispāias. ḡ ñ. vēit magis. n. valz argumētū ꝯria pte. beat⁹ paul⁹ ꝓmisit se vēturū i hyspaniā: ḡ credēdū ē q̄ venerit nisi oppositū aliq̄ mō oñdat q̄ō i nil'o loco autētico p̄t repiri quin repiat ali⁹ magis autētic⁹ qui affirmatiue tenēat. ¶ De iacob āt forte meli⁹ dicet: q̄ ipe nūq̄s itendit ire i seyr: nec ēt q̄n istō ꝓmisit: ⁊ sic mētit⁹ ē: fuit tñ istud mēdaciū officiosum q̄ō nō ē negādū fuisse i pr̄iarchis: q: nō fuerūt viri valde pfecti: q: aliq̄ eoz mortalia pctā: ⁊ satꝭ grauia comiserūt. ⁊ ozo te vt ō ppl'o qui mecū ē. ⁊ ħ fuit satꝭ vrbanus esau volēs dimittē socios equiteꝭ qui comitarēt frez suū vt sic eū saltē honoraret. ⁊ ñ iquit nece videbat iacob q̄ idē ipedimētū eēt ei si mārēt cū eo aliq̄ ō viris esau: q: illi addurerēt eū i seyr nec posſz ab eis honeste imediate decliare: ⁊ ħ vno idigeo vt iueniā gr̄az i oculis. ⁊ i. o fr̄ mi satꝭ ē mihi q̄ tu diligaꝭ me: nec idigeo vt aliquā aliā rē mihi tribuaꝭ. ⁊ Reuersus ē illa die. ⁊ i. q̄ illa die icepit reuerti esau i seyr. lz nō eadē die accesserit illuc. Vel forte dōz q̄ eadē die accessit illuc: q: erāt i ꝓncipio dici q̄n obuiauit esau iacob: ⁊ imediate reuersus ē: ⁊ q: sui comites eqtādo venerāt illa die ml'tū ambulare poterāt: maxie q: ydumea ꝓpxie erat cū ista obuiatio fcā eēt apō iordanē declinādo āt ide ad lat⁹ australe modico spacio cōiūcta erat Jdumea apō bethozō supius: vt ꝑz in li°. ō diuisiōe trē sctē q̄ō ē i sorte Ephrayn circa oriātē trē ꝓmissiōis: vt ꝑz iosue. 16. c. ⁊ ꝑz: q: ascēdētib⁹ filijs isr̄l ō egypto cū pucissent i cades barne p ⁊rā edō tñsit⁹ erat vt ꝑz nūeri. 20. c. noluit tñ rex edō ꝓsentire. lz egypt⁹ ē australis respectu trē ꝓmissiōis ēt ydumea ēt australis cū sit iter egyptū: ⁊ ⁊rā ꝓmissiōis. ⁊ ¶ Et iacob vēit. ⁊ ħ pōit. 3m. ſ. iacob

bointas

Homo nihil magis diligit q̄s vitam suā.

Humiliatio iacob ad esau.

Rabi salo.

Cōfutatio.

Quare vocat hoc munusculum.

Quodā modo dicit mentitus.

Transiit de ctoris.

So chot ad p

bonitas i recogitādo d iuinā grāz: ꝛ ꝟ fuit: qꝛ de⁹ eū i oibus direxerat a labā eripuerat ꝛ frī suo recōliauerat. ¶ vēit i socboth ¶ nom̄ cuiusdā cāpi ē apd quēdā locū hītatū: ꝛ ñ vocabaſ ille loc⁹ añ ſochoth. ſꝫ ipe eū ſic noiat: qꝛ ibi fixit tētoria ſua. ſochoth āt hebꝛaice tabernacl'a ſigt. ¶ edificata domo. ¶ qꝛ hūit itētionē manēdi ibi: ꝛ māſit ibi aliquāto tpe ꝛ forte p ām nos decē: qꝛ qñ fcā fūt ea q̄ narrātur. c. ſeq. iacob nouiter vēiſſe videbaſ apd ſichimitas: vt vr̄ ibi ex lra i q̄ rex ſichimorū ꝑſuadebat ſichimitas ad cōicationē cū iacob ꝛ filijs eius q̄ſi nouiſſ vēiētib⁹. ſꝫ ipi tūc occiderūt Sichimitas. g̃ magni erāt: ꝛ ꝑñr aliquāto tpe māſerat in ſochoth. ꝟ āt iferr̄: qꝛ qñ iſta q̄. j. ſeq. c. narrātur fcā fūt erāt viri fortes. xx. vl' ad minus xx. ānoꝝ leui: ꝛ ſymeō qñ occiderūt ſichimitas. ſꝫ qñ ipſi receſſerūt ꝺ ꝛra meſopotāie nōdū erāt ānoꝝ vndeci: vt pꝫ. ē. xi. c. ꝛi ſeq. c. dicēt. ¶ tñſiuitꝫ i ſalē vrbē ſichimoꝝ. ¶ aliq doctoꝛib⁹ nr̄is volūt ꝙ iſta vrbs ſalē ē q̄ vocabaſ ſalim. Jo. ꝛ. c. i q̄ baptizabat beat⁹ iohānes. ſꝫ nō ml'tū appet: qꝛ iohānes baptizabat i ioꝛdane: vt pꝫ luc. i. c. Sꝫ illa ciuitas nō vr̄ eē ibi. ſꝫ eē ſichē: vl' apd ſichē. ꝓſtat tñ ꝙ ſichē ñ ē apd ioꝛdanē. Nō ꝑt ēt dici ꝙ ſit iſta ſalē ciuitas q̄ dr̄ hieruſalē in q̄ añ regnauerat melchiſedech q dicebaſ rex ſalē: qꝛ hyeruſalē ē ad ptē occidētalē ꝛre ꝓmiſſiōis. Salē āt ꝺ q̄ h dr̄ erat i p̄ncipio ꝛre ꝓmiſſiōis p⁹ ioꝛdanē: qꝛ p⁹ iſtā vēit i ſichē. ꝛ p⁹ i bethel iſta āt loca ſūt oziētalia reſpcū hyeruſalē qꝛ diſtāt ab ea per miliaria. xx. i. decē leucaſ vt pꝫ i li⁹. ꝺ diuiſiōe ꝛre ſcte. ¶ Dñt āt hebꝛei ꝙ iſtō nom̄ ſale nō ē nomē ꝓpriū ciuitatis: ſꝫ ē nomē cōe ſignās pacē dr̄. n. ſalē vl' ſalō pax: ꝛ ē ſensus ꝙ vēit iacob i pace i vrbē ſichimoꝝ. ſ. i ſichē. ꝛ ꝟ ē: qꝛ i itinē nullū dānū vl' iniuria ei accidit. Et ſaᵹ ē ꝟ bñ dictū. ſꝫ i hac ꝑte magis credēdū ē hieronimo quā iudeis: qꝛ iudei locoꝝ ignari ſūt. hiero. āt totā illā ꝛrā: ꝛ loca q̄ narrāt in libꝛis ſacre ſcripture cū ſapiētiſſimis iudeis ambl'auit: nec al'r biblie locoꝝ variā pl'alitatē tñſferre ꝺ hebꝛeo ausus ē q̄ſ loca illa ꝓpꝛio viſu notaret vt ipe ait i q̄dā ꝓlogo ſup libꝛos ꝑalipo. q̄ icipit euſebi⁹. ¶ Uidet mihi dōm ꝙ iſta ciuitas ſalē ē ciuitas ſichē q̄ binomia erat: ſiē pꝫ ꝺ ml'tis alijs locis i ſacra ſcriptura. vt bethel q vocabaſ luza ꝛ iterdū bethel: vt pꝫ. ē. xviii. c. ꝛ ſego: q̄ aliq̄n vocabaſ ſegoꝝ aliq̄n bala. vt pꝫ. ē. xiiii. c. ꝛ xix. c. Et nō itrauit iacob ciuitatē. ſꝫ māſit i cāpo: vt. j. pꝫ. ¶ vrbē ſichimorū. ¶ i. ꝙ ſalē erat vrbs ſichimoꝝ. i. i q̄ hitabant ſichimite ꝛ pōiſ h ſalē: ꝛ vrbē vt exponēs ꝛ expoſitū q̄ ē ꝛra chanaam i. iſte loc⁹ erat p̄m⁹ i q̄ moꝛat⁹ fuit iacob q ptieret ad ꝛrā chanaā ex q̄ pꝫ ꝙ ſochot ñ erat i ꝛra chanaā. ſꝫ erat eꝫ vltra ioꝛdanē circa ipꝫ ioꝛdanē. ꝛra āt chanaā accipiēdo eā ꝑpe ſolū ē illa q̄ ē citra ioꝛdanē ab oziēte: vt pꝫ nūeri. xxxiiii. c. vbi ponūtur termini terre ꝓmiſſiōis: qꝛ ñ tñſiuit ioꝛdanē: vt pꝫ deutro. xxxi. c. accipiēdo tñ largi⁹ terrā chanaā vbicūq̄ hitabāt chananei ēt aliq̄ terre ſite tñs ioꝛdanē ad oziētē ei⁹ dñr terre chanaā. ſ. terra i q̄ hitauit rex og. ꝛ ꝛra i qua hitauit rex ſeon: qꝛ iſti duo erāt reges amoꝛrei: ꝛ ꝑ ꝑñs chananei. hitabāt tñ vltra ioꝛdanē i ꝛra quā poſſederūt p⁹ due trib⁹: ꝛ dimidia: vt pꝫ nūeri. xxxi. ꝛ deutro. xxxi. c. ¶ poſtq̄ reuerſuſ ē ꝺ meſopotāia. ¶ Aliq libꝛi hñt h aſſignatū p̄ncipiū. c. ſꝫ ñ dꝫ eē. ¶ Sciēdū ꝙ meſopotamia accipiť dupl'r. Uno mō ꝑ q̄dā ciuitate q̄ vocabaſ arā q̄ ē iter duo flumia tigrim ꝛ euſratē. Uel ꝑ q̄dā ꝛra exñte ibi cui⁹ caput ſit arā ciuitas. ¶ Alio mō accipiť meſopotamia ꝑ ipa ꝛra caldeoꝝ q̄ magis diſtat a ꝛra chanaā q̄ſ arā ciuitas ſiue meſopotamia ꝑ mō dicta. hoc ꝑ mō. ſ. ꝑ ciuitate arā ſiue chanaā qꝺ idē ē accipiť cōiť i tota ſacra ſcriptura. ꝛ° mō tñ repiť iudich. xi. c. i narratōe achioꝝ cū dr̄ ppl's iſte ꝺ pgēie caldeoꝝ ē h p̄mū i meſopotāia hitauit qm̄ noluerūt deos p̄rum ſuoꝝ q erāt i ꝛrā caldeoꝝ. deſerētes itaq̄ cerimōias p̄rm ſuoꝝ q̄ i ml'titudie deoꝝ erāt vnū deū coluerūt q ꝛ p̄cepit eis vt exirēt ide: ꝛ hitaret i chairā. vocať aūt ibi chairā id qꝺ arā qꝺ hebꝛei vocāt meſapotamiā. ſ. Naran Nabarayn. ſꝫ ibi vr̄ ꝙ venerūt ꝺ meſopotāia i Naran ſiue chairā g̃ nō erāt idē. Et ſic meſopotāia nō accipiť ibi ꝑ arā. ſꝫ ꝑ ꝛra caldeoꝝ. nā ſiē ſuꝑ. xi. c. i fine dr̄ ꝙ thare cū abꝛahā ꝛ ſarra: ꝛ loth vēit ꝺ hur caldeoꝝ i arā ita iudich. ꝛ. c. dr̄ ꝙ venerūt ꝺ meſopotāia i harā ſiue chairā g̃ meſopotāia aliq̄n accipiť ꝑ vr chaldeoꝝ. h āt accipiť meſopotamia ꝑ arā ciuitate vt colligiť. ē. xxix. ꝛ. xi. c. ¶ ꝛ hitauit iuxta oppidū'. ¶ i. iuxta oppidū ſichē. Ex ꝟ ēt pꝫ ꝙ illa ciuitas ſalē erat ſichē qꝛ iuxta illā hitauit iacob. Et vocat eā oppidū ñ determinādo qꝺ oppidū fuerit: qꝛ paulo añ illā ciuitatē noiauerit ꝛ dic' ꝺ ꝙ iacob hītās ibi emit ptē agri a rege emoꝝ q erat rex ſichē: g̃ apd ſichē erat. Erūt g̃ idē ſalē: ꝛ ſichē. ¶ emitq̄ ptē agri in q̄ fixerat tabernacl'a. ¶ ſ. ad manendu. ¶ a filijs emoꝝ. ¶ emoꝝ erat rex vt pꝫ ſeq. c. ꝛ h. vocāť. āt filij ei⁹ nō filij q̄s ipſe gēuit ſꝫ ꝺditi ei⁹: qꝛ maioꝝes: ꝛ dñi: p̄res dici p̄nt qꝛ ꝺditoꝝ curā gerere debēt. Sic vocabāť ſenatoꝝes romāi p̄res ꝓſcripti de q̄ boeti⁹ ꝺ ꝓſola. li⁹. i. pſa. xlvi. ſꝫ nō idē ꝺ p̄rib⁹ merebamur. i. ꝺ ſenatoꝝib⁹ ꝛ li⁹. ii⁹. metamoꝝ. vi. Nouim⁹ q̄ntas dederit ruinas vrbe flāmata p̄ribuſq̄ ceſis. i. ſenatoꝝib⁹. Et ſic locutuſ fuit ephꝝon ethe⁹ cū vēdiderit ſpelūcā duplicē abꝛahe. vt pꝫ. ē. xxiii. c. cū dr̄ agrum trado tibi ꝛ ſpelūcā q̄ ē i eo p̄ntib⁹ filijs ppl'i mei. ¶ p̄ris ſichē. ¶ nom̄ viri ē h ſichē. ꝛ noiaᵹ h: qꝛ diuā filiā iacob oppſſit vt pꝫ ſeq. c. ¶ cētū agnis. ¶ ſaᵹ erat paruus ager q ſolū cētū agnos volebat. ſꝫ credo ꝙ magnus erat: qꝛ tali idigebat iacob ꝑ paſchuis ſuoꝝ pecoꝝ. Dōs g̃ ꝙ: qꝛ tē ꝛra nōdū ml'tū hitata erat poſſiōes pauco ꝑcio vēdebāť ꝛ ¶ erecto ibi altari. ¶ ad regratiādū deo imolādo victimas qꝛ ad ſolā iuocatōez diuini nois nō erat neᵹariū altare. ¶ ꝛ iuocauit ſup' illū. ¶ faciēdo holocauſta: ꝛ ꝑces fundēdo. ¶ fortiſſimū dñr. ¶ de⁹. n. oēm pfectionē ptinet eminētē. ſꝫ iterdū nominaᵐ eū a q̄dā iterdū ab alia ꝛ effect⁹ q̄s ſentim⁹ ꝛ qꝛ iacob ſeſerat dei fortitudinē eripiēdo eū a labā ꝛ mollificādo coꝝ frīs ei⁹ eſau: iō eū fortiſſimū noiauit. ¶ fortiſſimus iſr'l. ¶ i. Deū ſuū q erat iſr'l. iacob. n. vocabať iſr'l ꝛ non iacob vt pꝫ ꝑce. c. ꝛ dicendo deum iſr'l dicebat deum ſuum.

¶ C. L. S. Byna ad vidēdū mulieres egrediť opꝑimitur. Sichimite circūcidunť. ꝓ quoꝝ occiſione iacob arguit filios. Cap. xxxiiij.

Greſſa eſt āt dyna filia lie: vt videret mlieres regiōis illi⁹: quā cū vidiſſꝫ ſichē fili⁹ emoꝝ euei p̄nceps ꝛre illius: adamauit eā ꝛ rapuit ꝛ dormiuit cū illa: vi oppm̄es ỽginē. Et cōglutiata ē aīa ei⁹ cū ea triſtēq̄z deliniuit blādicijs ꝛ ꝑgēs ad emoꝝ patrē ſuū: accipe inqt mihi puellā hāc ꝓiugē Qoud cū audiſſet iacob abſētib⁹ filijs ꝛ in paſtu pecoꝝ occupatis: ſiluit dōec rediret. Egreſſo aūt emoꝝ p̄re ſichē vt loq̄reť ad iacob: ecce filij ei⁹ veniebāť ꝺ agro auditoq̄z qꝺ acciderat irati ſūt valde: eo ꝙ fedā rē opat⁹ eēt i iſr'l: ꝛ violata filia iacob rē illicitā ꝑpetraſſꝫ. Locut⁹ eſt itaq̄z emoꝝ ad eos. Sichē filij mei adheſit aīa filie veſtre. Date eā illi vxorē ꝛ iūgamus viciſſim ꝓnubia. Filias veſtras tradite nobis: ꝛ filias nr̄as accipite: ꝛ habitate nobiſcū. Terra in ptāte vr̄a ē exercete negociami ni: ꝛ poſſidete eā. Sꝫ ꝛ ſichē ad p̄reꝝ: ꝛ ad frēs ei⁹ ait. Jnueniā gr̄am coꝝ vobis ꝛ q̄cūq̄z ſtatueritis dabo. Augete dotē ꝛ mūera poſtulate: ꝛ libenter tribuā qꝺ petieritis tñ date mihi puellā hāc vxorē. Rñderunt filij iacob ſichē ꝛ patri eius in dolo ſeuiētes ob ſtupꝝ ſororis. Nō poſſumus facere qꝺ petitis: nec dare ſororē nr̄am hoi incircunciſo qꝺ illicitū ꝛ nefariū eſt apud nos. Sꝫ in hoc valebimus federari. Si volueritis eē ſimiles noſtri: ꝛ circūcidať in vobis ois maſculini ſexus: tūc dabimus ꝛ accipiemus mutuo filias vr̄as ac nr̄as: ꝛ habitabimus vobiſcū: erimuſq̄z vnus ppl's. Si āt circūcidi nolueritis: tollemus filiam noſtram ꝛ recedemus. Placuit oblatio eoꝝ emoꝝ ꝛ ſichem filio eius: nec diſtulit adoleſcens quin ſtatim quod petebatur expleret. Amabat enim puellam valde: ꝛ erat inclytus in omni domo p̄ris ſui. Jngreſ

siqz portam vrbis locuti sunt ad populum. Viri isti pacifici sunt: et volūt habitare nobiscū. Negocientur in terra et exerceant eam: que spaciosa et lata cultoribus indiget. Filias eoꝝ accipiemus vxores: et nras illis dabimꝰ. Unū ē q̄ differt tm̄ bonuz. Si circūcidamꝰ masculos nros ritū gētis imitantes: et sba eoꝝ et pecora et cūcta q̄ possidēt nra erūt. Tm̄ in hoc acqescamus: et habitātes simlꝫ: vnū effi ciamus pplm. Assensiqz sūt oēs: circūcisis cūctis maribꝰ. Et ecce die ertio qñ grauissimus vulneruz dolorē: arreptis duo filij Jacob symeō et leui fres dyne: gladijs: igressi sūt vrbē ꝓfidēter: interfectisqz oibꝰ masculis emor et sichē pariter necauerūt: tollētes dynā d domo sichē sororē suā. Quibꝰ egressis irruerūt sup occisos ceteri filij iacob: et depopulati sūt vrbē in vltionē stupri: oues eoꝝ et armēta et asinos: cūctaqz vastātes q̄ i domibꝰ et i agris erāt: puulos q̄qz eoꝝ et vxores duxerūt captiuas. Quibus ppetratis audacter iacob dixit ad symeon et leui. Turbastis me et odiosuz fecistis me chananeis et pherezeis hītatoribꝰ tre bui. Nos pauci sumus: illi ꝯgregati pcutiēt me: et delebor ego et domus mea. Rñderūt. Nūqd vt scorto abuti debuere sororē nostrā?

Cap. XXXIIII

Egressa. Descripta tribꝰ atiōe iacob illata ꝛa coḡtis hꝫ describit, eius afflictio illata a vicinis. s. a sichē filio emor ꝯop primēte filiā suā dinā et tāḡt q̄ttuor. Primo pōit zelus et dolor ꝓ dine violatiōe. Scdo dolus i mutua collocutiōe ibi. locutuꝰ itaqz est emor. Ter scelus et iniqtas i sichimitaꝝ occisiōe ibi. et ecce die ertio. Quarto metꝰ ex vicinoꝝ ꝯgregatiōe ibi. qbꝰ patratis. Ad pmū. egressa ē ät dina. s. de domo prna mulieres. n. pp sexus verecūdiā nō vagari. ꝫ i domo māere debēt maxie v̄gines i hac culpa notaꝝ dine: qz. dr egressa ē. erat ät domꝰ iacob i agro ex ciuitatē sichē ibi. n. fixerat tabernaculū vt ps pce. c. q: ciuitatē itrare nolebat ne cū ydolatris hītaret. Fuit et dina icomitata viro vl mliere q̄ nō decebat puellā v̄ginē. Fecit ät forte hꝫ qz q̄si furti d domo patris egressa fuerat qz nesciebat mr q̄ forte eā i ciuitatē ire nō pmisisset et hꝫ timēs dina nulli indicauit q̄ iret putās se cito reditura. filia lie. hāc. n. pepit i fine oiuz filioꝝ suoz: vt ps s. 30. c. vt videret mlieres regiōis illi. fuit. n. curiosa i videdo qz voluit videre ornatū tre illi et festa q̄ faciebant. Dicit n. iosephus q̄ illa die erat festū et ꝯgregabāt mlieres regionis illi et fiebāt festa magna et gaudia dinaꝫ ät desiderauit forte emere ornatū mlieꝝ tre illi vl qz ipa nutrita fuerat in locis pastoralibꝰ ex ciuitates desiderauit illa die videre festa ciuitatis marie i ornatibꝰ mulieꝝ et hꝫ satis demōstrat textꝰ cū dicit. mlieres regiōis illi. i. nō solū volebat videre mulieres ciuitatis illi. ꝫ et mlieres totiꝰ regiōis. Hoc ät ē qz tē ꝯgregate i eodē loco ad aliq̄ festa erāt. quā cum vidisset sichē filiꝰ emor. ab isto sichē forte vocata fuit ista ciuitas sichē et hꝫ qz aliqñ dñi noiant loca sua a noibꝰ filioꝝ suoꝝ. vt ps d thayn q noiauit ciuitatē ꝑmā q̄z fecē añ diluuiū a noie filij sui enoch. vt ps. s. 4. c. cū dr coḡuit ät thayn vxorē suā q̄ cepit et pepit enoch. edificauitq̄ ciuitatē et vocauit nomen ei ex noie filij sui enoch. Sic ḡ foret d sichē. Et saꝫ ꝓcordat qz. s. vocabaꝫ salē. Quia iste sichē erat filiꝰ regis. et ꝑmogēitus eiꝰ tāq̄z regi licebat facer qcqd volebat vñ facilr potuit dinā cōprehēdere et oppmere. euechi ꝓncipiſ tre. erāt. n. isti d gñe euheoꝝ. Est. n. euheus vn d septē pplis hītatibꝰ i tra ꝑmissiōis d qbꝰ mlr totiēs i istis qnq̄z libris moysi. terre illi emor. ꝓnceps erat ciuitaꝫ sichē: et nō solū isti ciuitaꝫ. ꝫ et q̄rūdā villaꝝ: et vicloꝝ et totiꝰ tritorij. adamauit eā. i. valde amauit eā. Quia forte vidit eā pulchrioꝝ mulieribꝰ terre illiꝰ qz illa nata fuerat i mesopotamia q̄ ē septē triōaliꝰ iō frigidioꝝ et ꝑnr mlieres terre illiꝰ albioꝝes: et speciosiores terra ät chanaā satis calida ē: qz ē satis australis cū hierlm q̄ ē aliq̄lr septētrionalis i terra illa hꝫ solū eleuatione poli. 32. gradꝰ et ꝓ ꝑns magnā ꝓpinqtatē v̄sus equoctialē q̄ ät mlieres d mesopotamia erāt pulchre ps qz mlieres istoꝝ triū pr̄iarchaꝝ q̄ fuerūt d terra illa erāt ita plchre qz ipi erāt i plc'o pp eaꝫ. De sarra ps. s. 12. et. 20. c. De rebecca s. 20. rachel et plchra erat: vt ps. s. 29. c. et rapuit. Raptꝰ ē qñ puella v̄go iuolūtarie d domo prna educit. vt coḡscat ꝑm qd loquūtur iura hūana: vt ps ex d raptoribꝰ p totū. nō fuit ät sic fcm̄ dine qz ipa d domo prna egressa ē hꝫ qz violenter cognita ē vocat raptꝰ. Sichē. n. cū adamauit eaz accessit ad eā amatorijs vbis demlcens plra dare pollicitꝰ cū ät nec sic dina ꝓsentiret: qz i hꝫ pudica erat. Sichē amoris violētiā ferre nō valēs ꝓ vbis viribꝰ vsus ē. dormiuit cū ea coḡscē do eā carnaliter. vi opprimens virginem.

Quō vicit prius dormiuit sichē cum dina deinde oppsst eā. Quō dr hꝫ q̄ pus dormiuit sichē cū dina deinde q̄ oppssit eā qz cū oppssio sit violatio v̄ginis non sic post dormitionē ipam cū v̄gine. Dico q̄ ista nō sūt diuersa. ꝫ idē totaliter et pōit hꝫ pticipiū loco gerūdij secūdi. s. vi opprimēs v̄ginē. i. dormiuit cū ea oppmēdo eā ita q̄ ipsa oppssio et dormitio cū ipa idē fuerit. et ꝯglutinata ē aia eiꝰ cū ea. i. totalr adhesit aia eiꝰ aie dine eā ardētissimo amore et iocdiato amādo talr. n. icidit forma dine i apphēsionez sichē q̄ icurrit amorē fortissimū q̄ dr amor hereos ē. n. passio fortis d q̄ mlta medici i q̄. n. si amās careat amato ad insaniā vti pt nisi cito ꝯgruēt remedia adhibeaꝫ ꝯglutinatio ät sichē cū dina satis appet ex hijs q̄ fec vt j. hr. Hoc ät raro accidit qz vt cōit viri postq̄z coḡuerūt feias q̄s nimio deside rio cupiebāt nō ita ardēter ferūt i illas. ꝫ ꝓtenunt. vñ accidit iterdū q̄ ille q nimio amore exarserat nimio odio ꝓtra amatā pꝰ coitū exacerbeꝫ. vt ps d amon filio dauid amāte ardētissime sororē suā thamar ita vt depiret i amorē eiꝰ. sed postq̄z ea vi oppssit maiꝰ fuit odiū q̄ ea exossaz hūit q̄s amor q̄ ea pus dilexerat: vt ps 2° regū. 13. d hijs ät latiꝰ dicet deutro. 9. c. latissime ät d viribꝰ et ꝑditiōe amoris deo dāte dicet 2° re. 13. c. et ibi vide. hec ät supiora vera sūt nisi forte postea redeūte passiōe q̄ exñte nulla respuit feia. tristēq̄z blanditijs ōliniuit. i. dina tristata fuit et sichē ꝓsolatꝰ fuit ea qbus dā blāditijs amatoꝝ. fuit dina tristata valde qz maiꝰ bonuz qd mlierē ꝑciosa facē ꝑdiderat et iciderat magnā ignominiā qz clpa sua hꝫ ei euenerat. timebat et valde pr̄em et matrē qz sine eoꝝ mādato et cognitiōe sola venerat i ciuitatē. Sichē ät qz supꝰ modū diligebat eā q̄si aiaz suā ꝓsolabaꝫ eā blandicijs. Dñr ät blāditie vba blanda amatoꝝ qz. s. ꝑmittebat ei sichē eā accipe i vxorē et facē maioꝛē dñam quā pr̄ eius: et fres facē posset et i hꝫ vex dicebat. Puella ät hꝫ nō pfecte alijs q̄lr tñ ꝓsolata ē: qz putauit q̄ pr̄ suꝰ libēter daret eā i vxorē sichē filio regis emor. Et nō reuersa fuit dina tē i domū pr̄is sui. ꝫ māsit i domo sichē: qz ipe nō pmisit eā redire et ipa forte ausa nō fuisset. Et mirū valde ē q̄ cū sichē tenuerit dinā i domo sua et ad libitū possz frui eiꝰ ꝓcubitu oibꝰ istis diebꝰ q bus tractabāt federa donec ppli totus ꝓsensit circūcidi q̄lr ia abūdans sibi ipi nō reliqueret eā vt nō subiret tm̄ dolorē ipe et pr̄ eiꝰ rex et oēs viri ciuitatis. q̄ ät māserit apd sichen puella ps. j. in lra vbi dr q̄ cū filij iacob occiderūt oēs sichimitas rapuerūt sororē suā d domo sichen. accipe. n. puellā hāc i ꝓiugē. inimius amor erat. Si. n. anteq̄z eiꝰ frueret cōcubitu pulchritudine eius illectꝰ eā peteret i vxorē mirādū nō eēt. ꝫ postq̄z eā forte mlr totiēs coḡuerat tāto desiderio eā i ꝓiugē postulare magnū satis vr. iciderat. n. i eū passio illa durissima q̄ dr amor hereos. Qd cū audisset iacob. s. filiā suā fuisse raptā et violatā. In pastu pecoꝝ occupatis. erāt. n. oēs viri pastores et distabāt pascua a tabernaculo nec aliqd hoꝝ audierūt. siluit. dissimulādo fcm̄ qz ñ potat i mediate remediū adhiberi. donec redirēt filij. s. ad cibos sumēdos vel ad manēdū forte i domo relictis gregibꝰ apd alios pastores. egresso ät emor patre sichē. ps hꝫ q̄lr mlr tū istabat sichē patri suo emor vt iret ad petēdū illā puellā sibi i vxorē qz eadē die q̄ dcm̄ fuit hꝫ iacob forte i dic q̄ ptigit raptus dine amor iuit ad iacob vt petēt eā i vxorē ꝓ filio suo sichē anteq̄z venirēt filij iacob de agro adhuc ipis nihil huius rei coḡscētibus. ecce filij eiꝰ veniebāt d agro. Si eadez die anteq̄z aliqd d hac re coḡuissent et sic accidit vtroq̄z simul ad iacob vēire. irati sūt valde. qz magna iniuria erat in ꝑsona

A Quattuor in hoc capitulo aguntur. ꝫ ꝑm

B

Joseph opinio. ꝫ

Euheus quid. C

Chanaaz ē terra multū calida. D.

ī pſõa valõ ꝓiũcta ⁊ magꝭ adhuc dolebãt ꝺ iniuria pr̃iſ q̃ ꝺ i iuria ſua iõ ſeqr̃. ⁊ Q⁊ fedã r̃ opat⁹ ſit i iſrl̃. ⁊.i.q⁊ ſichẽ fili⁹emo⁊ ꝓmiſit aliqd valõ turpe ꝑ iacob. Vocaꝯ res feda violẽta v̊ginis defloratio. Maxie q⁊ violato⁊ gẽtilis incircunciſus erat virgo ãt violata hebrea. ⁊ Jn iſrl̃. ⁊.ſ.ꝑ iſrl̃.ſ.iacob q vocabaꝯ iſlr̃:vt p⁊.c.ꝑce. ⁊ noiaꝯ iacob q⁊ cũ ipe pr̃ puelle ꝺ floꝛate ad eũ magis iniuria ptiebat. ⁊ violata filia iacob ⁊ ī.i violãdo filiã iacob. ⁊ rẽ illicitã ꝓpetraſſ⁊ ⁊.ſ.aliqd q⁊ nõ licebat ſm ius nãle nec ſm iura hũana. ⁊ locut⁹ ẽ itaq⁊. ⁊hic ponit ⁊ⁿ.ſ.dolus i collocutione. ⁊ locut⁹ ẽ emo⁊ ad eos. ⁊.i. ad iacob ⁊ filios ei⁹. ⁊ Sichẽ filꝯ mei aĩa adheſit ſoꝛoꝛi veſtre. Jeã ardẽter amando ⁊ ꝺr̃ adherere q⁊ amo⁊ tñſformat amãtẽ i amatũ cũ ſit vinctm̃ v nitiuũ ⁊ aĩa veri⁹ ẽ vbi amat q̃ vbi aĩat. ⁊ Soꝛoꝛi vr̃e. ⁊loq̃baꝯ emo⁊ ad iacob cui⁹ erat filia dina ⁊ ad fres dine. S⁊ ꝟ vocauit oẽs illos fres dine facies denoiationẽ a pl̃ib⁹ q⁊ fres erãt mlti. Uel q⁊ fratres videbanꝯ magis dolere i apto ꝺ iſta defloratiõe q̃ pr̃ ⁊ emo⁊ ꝓponẽs iſtõ negociũ valde caut⁹ fuit q⁊ defloratione q̃ iniuriosa videbaꝯ ſbticuit ne ī ipõ v̊boꝝ exoꝛdio eos ad irã ꝓ uocãs totũ negociũ pturbaret. S⁊ ꝓpoſuit ea q̃ bõa erãt ⁊ ſatis ſuauiꝯ audiri poterãt. ⁊.q⁊ ſichẽ filiꝯ ſu⁹.ſ.filiꝯ regis adamauerat nimis:nõ rogabat vt eã ei ꝓcederẽt i vxoꝛẽ. ⁊ iunga viciſſi⁊. ⁊.i.mutuo vl̃ alterutrũ. ⁊ conubia. ⁊ſm modũ q⁊ ſeqr̃.ſ.q⁊ filiꝯ iacob accipent vxoꝛes ꝺ ſichimitis ⁊ ſichimite acciperẽt vxoꝛes ꝺ filiab⁹ iacob ⁊ filioꝝ ei⁹ ipoſterũ. Et ſic ꝑſuadẽdi mod⁹ erat iſte q⁊ p iſtõ cõnubiũ itroducerenꝯ oĩa alia. ⁊ filias veſtras tradite nobis. ⁊ loq̃baꝯ emo⁊ ꝓ futuro: q⁊ tũc nullã aliã filiam hẽbat iacob ne filꝯ ei⁹. ⁊ filias noſtras accipite. ⁊loq̃baꝯ emo⁊ i patria toti⁹ ppl̃i ſichimitarũ ⁊ regiõis illi⁹ q⁊ cũ eẽt rex eoꝝ ꝓtinebat totũ ppl̃m eminenter i v̊tute ⁊ putabat ſe emo⁊ mlt̃ũ i ꝟ ſuadẽ filꝯ iacob q⁊ illi erãt iã viri ⁊ nõ hẽbant vñ acciperẽt vxoꝛes niſi de ſichimitis ⁊ inuebat emo⁊ q⁊ ſi illi nõ ꝑſentirẽt i ꝟ ꝟiugio nõ ꝓmitterenꝯ accipe vxoꝛes ꝺ ẽra illa. ⁊ bitate nobiſcũ. ⁊.i.inter nos i ẽra iſta. ⁊ terra ī ptãte veſtra ẽ ⁊.i.erit ad hitandũ vbi cũq⁊ volueritis ſi dũtaxat ꝟ faciatis ⁊ loq̃baꝯ ꝓ modũ pñtiſ ꝺ eo q⁊ futurũ erat. nã nõ erat adhuc ẽra illa i ptãte filioꝝ iacob vt hitarẽt vbicũq⁊ vellẽt nec volebat ꝟ emo⁊ rex ſichimitaꝝ ꝓcedere eis dõec ꝑſentirẽt i illõ matrimoniũ. S⁊ q⁊ ſi ꝓcederẽt illꝰ fieri certiſſime ipe daturus erat oĩa q̃ dicebat. l⁊ futura eẽnt loq̃baꝯ ꝺ eis ꝓ modũ pñtis:q⁊ pñs notat aliqd certũ. ⁊ exercete eã. ⁊.i.extollite plãtãdo vobis vineas ⁊ oꝛtos ⁊ agros limitãdo. ⁊ negociamini. ⁊.i.ẽt ſi volueritis hẽatis officiũ negociatoꝝ.i.mercatoꝝ. ⁊ poſſidete eã. ⁊.i.ſit i ptãte vr̃a ad faciẽdũ ꝺ ea qcqd libuerit. ⁊ S⁊ ⁊ ſichen. ⁊videẽs ãt ſichẽ fili⁹ emo⁊ q⁊ loq̃nte pr̃e ſuo faceret iacob ⁊ filꝯ ei⁹putauit eoſ aliq̃l̃r foꝛe ſuaſos ad ꝟ iõ ẽt ipe addidit alia,v̊ba alliciatiua ꝓmittẽdo magnã ꝺotẽ. ⁊ ad pr̃ez ⁊ fres ei⁹. ⁊ ait nõ ponit ꝟ ad pr̃ez ſpãl̃r q̃ſi añ emo⁊ nõ locut⁹ fuiſſ⁊ ad pr̃em iacob q⁊ nõ erat v̊iſil̃e q⁊ pñte iacob loq̃reꝯ ad filios: ⁊ nõ ad pr̃em. S⁊ ponit ꝟ ad pr̃ez q⁊ nũc icipiebat loq ſichen fili⁹ emo⁊ vt videreꝯ cui loq̃baꝯ. ⁊ Jnueniam gr̃am i oculis vr̃iſ. ⁊.i.Rogo q⁊ faciatis ꝟ q̃ ꝺico. ⁊ Et q̃cũq⁊ ſtatueritis ꝺabo. ⁊.ſ.ꝺ puella ꝺotãda nõ.n.eẽt i ꝟ aliq̃ ꝓtio q⁊ ſichẽ ditiſſimus erat cũ eẽt filꝰ regis.poterat g̃ dare qcqd peterent ⁊ augete ꝺotẽ. ⁊.i.petaꝯ q̃ztũ volueritis ꝓ ꝺote. ⁊ſ ãt augete q⁊ augmẽtũ ẽ qñ aliud creſcit ſup debitũ ⁊ eq̃le. Sic g̃ ꝺicebat ſichẽ. ⁊ augete ꝺotẽ. ⁊.i.nõ ſolũ ꝺabo ꝺotẽ eq̃lẽ vel rõnalẽ ſi petatis. ſ⁊ ẽt ſi petatis ſupra iuſtũ ꝺabo. Sciendũ q⁊ dos ẽ illud q̃ ꝺaꝯ viro ab vxoꝛe ſua qñ ꝯ̃bũt mr̃imoniuꝫ ad ſuſtẽtanda onera mr̃imoñ.ꝺõatio pp nuptias ꝺr̃ q̃ ꝺ vir ꝺonat vxoꝛi qñ ꝯ̃bũt mr̃iⁿ ad eãdẽ cãm vt p⁊ exꝑ ꝺ ꝺote poſt diuoꝛtiũ reſtituẽda.c.nup i.§.vltio. Sic p⁊.C.ꝺ ꝺõationib⁹ añ nuptias.l.i. ⁊.l.vltia ꝟ tñ ꝺr̃. ⁊ augete ꝺotẽ. ⁊ accipiẽ ꝓ ipõ q̃ ſichẽ ꝺaturus erat ⁊ nõ ꝓ eo q̃ ꝺaturus eẽt iacob cũ filia ſua ꝺina q⁊ ſichẽ fili⁹ regis emo⁊ nihil petebat cũ ea. ſ⁊ ſolã eã hr̃e volebat. Jõ ꝺici ꝑt dupl̃r vno mõ q⁊ dos accipiẽ ꝓ ꝺonatiõe pp nuptias q̃ ſe t⁊ ex pte viri ita q⁊ accipiaꝯ ꝺictio iſta ipꝛopẽ ſic ſepe i ſcriptura mutuaꝯ mlte ꝺictiões a ſuo ſignificato cõi cũ ẽt ipa iura iterdũ coꝛrũpãt ꝓpetatẽ ipoꝝ vocabuloꝝ ⁊ ſic ſolũ ſtabit dos ꝓ ꝺonatione pp nuptias q̃ ſe t⁊ ex pte viri. ⁊ Alio mõ ⁊ veri⁹ atq⁊ ꝓgruẽti⁹ ſr̃e ꝑt ſtaꝛ q⁊ accipiaꝯ dos ꝓꝓrie.ſ.ꝓ ipa pecũia quã ꝺãt puelle qñ nuptui tradũtur ⁊ ẽ pecũia illa ad ſuſtẽtãda onera mr̃imoñ ⁊ ẽ ip ſius puelle. ⁊ ſi ꝓtigat q̃uis occaſiõe mr̃imonium ſe iũgi q⁊ dos reuertiꝯ ad puellã cũ ſua ſit. Sichẽ ãt offerebat ſe ad dã dũ iſtã ꝺotẽ.ſ.q⁊ nõ ſolũ daret ꝺonationẽ pp nuptias q̃ ſe tenebat ex pte ſpõſi quã ꝺãt oẽs viri.ſ⁊ ẽt q⁊ ipe daret ꝺotem puelle.ſ.q⁊ ſic iacob erat ꝺatur⁹ certũ qd ipi ſichẽ cũ filia ſua ꝺina loco ꝺotis ad onera mr̃imoñ ſuſtinẽda: ⁊ q⁊ illa pecunia eẽt puelle tradita i mr̃imoniũ.ita ipe ſichẽ ꝓſtituebat pecuniã q̃ntãcũq⁊ ipi vellent q̃ accipet puella ꝓ ſe loco ꝺotis quã ꝺare ꝺẽbat ei pr̃ ſu⁹: ⁊ q⁊ ꝓpetas illi⁹ ꝺotis ad puellaz ptinẽt ⁊ ad ꝟ pl̃a pñt mouere. Primũ q⁊ iſte ſichẽ violẽter puellã oppreſſerat. erat ãt lex tpe hebreoꝝ vt p⁊ exo.22.c. ⁊ nũc ẽ vt p⁊ exꝑ ꝺe adulterijs: ⁊ ſtupro.c.i.q⁊ ſi qs ſeduxiſſet puellã ꝺormiuiſſ⁊q⁊ cũ ea ꝺotaret eã.i.daret ei ꝺotẽ quẽ ipſa ⁊ pr̃ ei⁹ daturus erat ⁊ accipet eã i vxoꝛẽ. Si ãt pr̃ ei⁹ ꝺare voluiſſet ꝺabat coꝛrupto⁊ ꝺotẽ puelle ꝑ⁊ q⁊ accipe ꝓſueuerãt v̊gines. ꝓtat g̃ iſta lex tẽ eẽ: ⁊ ſatis v̊iſil̃e ẽ iõ cum ſichẽ violaſſet puellã volebat ſubire iſtã legẽ: ⁊ ꝺare nõ ſolũ ꝺõationẽ pp nuptias quã alias ꝺaturus erat. ſ⁊ ẽt ꝺotẽ puelle q̃ eẽt ꝓ ipa puella. ¶ Jtẽ p⁊ q⁊ dicit ꝟ ſichẽ augete ꝺotẽ q̃ſi q⁊ i ꝟ aliquã gr̃am faceꝯ cognatũ puelle. Si tñ itelligereꝯ ꝺ ꝺonatiõe pp nuptias nulla gratia eẽt:q⁊ ꝓpetas hui⁹ mãet penes virũ. g̃ itelligiꝯ ꝺ ꝺote ꝺãda puelle. ¶ Jtẽ q⁊ cũ ipe eſſet fili⁹ regis nullus ꝺubitabat qn ex pte ſua daret qcqd poſſidebat ad ſuſtẽtationẽ matrimoñ̃. ſ⁊ ꝺubitabaꝯ ſi vellet ꝺare aliqd loco puelle iõ ꝺ ꝟ ꝺicit ꝟ. ⁊ mũera poſtulate. ⁊.i.nõ ſolũ petatis ꝺotẽ ꝓ ſoꝛoꝛe veſtra. S⁊ ẽt petatis ꝓ vobis ꝺona q⁊ qcqd poſtulaueritis ꝺabo. Erat.n.ꝓſuetudo q⁊ ſponſus ꝺaret mũera coꝛtis ſpõſe:vt p⁊.ſ.24.c.ꝺ eliazer q ꝺedit munera coꝛtis rebecce qñ eã accepit i ſponſam ꝓ yſaac: ⁊ libẽs tribuã qꝺ petieritis. ⁊nõ.n.erit i ꝟ aliq̃ moza ſi ea⁊ mihi ꝓcedatis ⁊ tantũ. ⁊.i.ſolũ. ⁊ date mihi puellã i vxoꝛẽ. ⁊nõ petebat cũ ea ꝺotẽ:q⁊ ipe ꝺiueſ valde erat maxie q⁊ ipe ꝺicebat ſe ꝺotaturũ puellã ꝑ⁊ petitionẽ oĩa⁊ cognatoꝝ cũ ꝺixit augete ꝺotẽ mũera poſtulate. ⁊ Rñderunt filꝯ iacob. ⁊ſ⁊ iacob pñs eẽt huic collocutiõi:vt p⁊.ſ.tñ nõ rñdit ſ⁊ filios rñdere pmiſit. ⁊ in dolo. ⁊q⁊ ponebãt ꝓditionẽ cũ ſichimitis q̃ ſtante darẽt ſoꝛoꝛẽ ſuã ⁊ nõ itẽdebãt eã dare. ſ⁊ ſichimitas p hãc ꝓditionẽ .fallere iacob ãt nõ ꝓſenſit i ꝟ dolo nec ꝓſciꝰ fuit: vt p⁊.j.49.c.ſ.i ꝓſilio eoꝝ nõ fuit aĩa mea qñ loqr̃ ꝺ ſymeõ ⁊ leui. Et videẽ q⁊ poſtq̃ ꝓpoſuerũt emo⁊ ⁊ ſichẽ itẽctiones ſuã nõ ſtatl̃ rñderũt eis fratres dine q⁊ nõ videbaꝯ honeſtũ q⁊ i negocio ita arduo ſic p̃cipitanꝯ ⁊ ſine ꝑhito ꝓſilio rñderẽt iõ recedẽtes ad modicũ ſpaciũ iter ſe ꝓſilio hito iſtã fraudẽ machinati ſũt ⁊ p⁊ ꝟ q⁊ al̃r non poterãt oẽs fres dine ſic rñdere niſi ꝓſiliũ añ feciſſẽt q⁊ l⁊ vn⁹ ꝟ imaginareꝯ nõ imaginarenꝯ ceteri. ⁊ dato q⁊ ceteri ſimł̃i hãc fraudẽ deciderint imaginãdo tñ nõ ꝓſtaret alicui eoꝝ q⁊ oẽs ſic imaginabãtur iõ nullus eoꝝ ſic auderet ꝓ oib⁹ rñdere. Et ſi ꝺicas q⁊ ante q̃ vẽiret emo⁊ ꝓſiliati fuerãt. Hoc nõ ꝑt ſtare q⁊ nõ poterãt ꝓſiliari ꝺ eo qꝺ nullo mõ ꝑſumebãt. ¶ Jtẽ p⁊ ꝟ. ⁊.j.49.c. vbi ꝺicit iacob ꝯ̃ leui ⁊ ſymeõ i ꝓſilio eoꝝ nõ fuit aĩa mea. g̃ ꝓſiliũ ꝺ ꝟ inierũt. ⁊ Seuiẽtes ob ſtupr̃ũ ſoꝛoꝛis. ⁊dolo⁊ magn⁹ ⁊ rabiẽs mouebat eos ad iſtã fraudẽ cũ aliꝯ ſe vidicare non poſſent. ꝺr̃ ſtupr̃ũ v̊ginis defloratio ſiue volũtaria ſiue iuoluntaria iſta tñ adhuc addebat ſup ſtupr̃ũ:q⁊ iuolũtarie fcã eſt ideo maio⁊ erat iniuria. ⁊ non poſſumus facere ſcilicet de iure. Jd enim poſſumus quod de iure poſſumus.i.non eſt nobis honeſtũ ꝟ facere niſi ſeq̃nti ꝓditiõe. ⁊ ſoꝛoꝛẽ nr̃am ꝺare ꝺoi icircũciſio. ⁊erat.n.ſichẽ incircũciſſus q⁊ gentilis erat. Et dolus erat i ꝟ q⁊ iſti nõ ꝓponebãt circũciſionez q̃ſi zelatoꝛes ei⁹ ita q⁊ vellẽt attrahẽ ſichimitas ad dei cultũ. ſ⁊ vt eos ſic occideret vt.j.p⁊ grauiter g̃ peccauerunt:iõ duriꝯ increpati fuerũt a iacob poſt.vt.j.49.c. ⁊ qꝺ illicitũ ẽ. ⁊.i. ꝯ ius ⁊ ꝓſuetudinẽ nr̃az: ⁊ i ꝟ vex ꝺicebãt q⁊ ꝺe⁹ fecerat eos peculiarẽ ꝑpl̃m ſibi p circũſionẽ. vt p⁊.ſ.7.c.iõ nõ erat licitũ q⁊ ſemẽ ſanctũ ꝓũgereꝯ idolatrijs. S⁊ iſti ꝓponebãt bonũ ad malã itẽtionẽ iõ nihil merebanꝯ. ſ⁊ poti⁹ demerebanꝯ cũ ꝺ ꝟ grauiter amoniti ſũt ⁊ icrepati. vt p⁊.j.49.c.meli⁹ g̃ fuiſſ⁊ bonũ nõ ꝺicẽ q̃ ad finẽ mali ꝺicẽ. ⁊ nefariũ. ⁊.i. abhoiabile aliq̃.n.ſũt illicita q̃ nõ ſũt nefaria vt foꝛnicari ⁊ diuitias ⁊ honoꝛes idignos cupe. ſ⁊ nõ ſũt ſic oĩa q⁊ qꝺã ſũt alia vitia q̃ mala ⁊ nefaria ſũt:vt ꝓcubit⁹ ſodomiticus vl̃ cũ pecoribus. dare ãt hebreã mulierẽ hoi incircũciſſo nõ ſolũ malũ erat ſ⁊ ẽt abhoiabile q̃ſi ꝯ nãm ⁊ eoꝝ cõem legẽ q̃ ꝓcipue a deo data fuerat:iõ frãgere eã exiſtimabãt eẽ valde magnuz pctm̃ ſic facẽ idolatriã vl̃ filia q̃ ſũt mlt̃ũ ꝯ nr̃am opinionẽ

Lex hebreorum. f

Obiectio. h

rñſio.

Stuprum quid. i

Quedam ſunt illicita que nõ ſũt nefaria. k

¶ Si ⁊ ꝟ valebimus federari. ¶ i. ista ꝓditiõe appposita poterimus vobiscũ ꝓiũgere federa ꝓiugioꝝ. ¶ Si voluerit nr̃i eẽ sil'es. ¶ i. vt sitis circũcisi sic nos. ¶ vt circũcidat in vobis oẽ masculini sexus. ¶ Sic. n. data fuerat eis a deo ꝓstitutio. vt p3. ē. 17. c. ⁊ i oib⁹ hꝭ iustũ petebãt filij iacob. ſ3 malo aio iõ demerebant. ¶ Erimusq; vn⁹ ppl's. ¶ recte dicebãt: q: vt ait phs. 3. politicoꝝ ad ꝟ q̃ aliqs sit ciuis requirit q̃ pticipet legibus ciuitatis: ⁊ ꝓncipatu saltem ꝟcionatiuo. i. q̃ possit dare vocẽ suã i cõtione. i. i. ꝟcilio qñ aliqd agitur ō statu cõitatis. Eodẽ mõ requirit q̃ ad hoc q̃ aliq sint ꝗdẽ ciues iter se q̃ pticipẽt eisdẽ legib⁹ ⁊ eodẽ gñe ꝓncipat⁹. Quia g̃ iudei q̃sdã leges spales hẽbãt nõ posset eẽ pfecte vn⁹ ppl's donec sichimite tenerẽt easdẽ leges q̃s hebr̃ei. ſ. ō circũcisione ⁊ sic laborauerat emor ⁊ sichẽ: vt eos ad dãdũ sororẽ suã in vxorẽ sichẽ ꝓsentirẽt ita ipi laborauerũt: vt suaderẽt sichimitis. vt sic ō eis vindictã sumere posset. ¶ tollem⁹ sororẽ nr̃am. ¶ non virib⁹ q: ipares se eẽ putabãt. ſ3 talẽ q̃lis est accipiem⁹ eã: q: vos nobis eã dabitis nolẽtes nos magis g̃uare. ¶ ⁊ recedemus. ¶ ſ. a tra ista ad hitandũ i aliã regionẽ. ¶ placuit oblatio eoꝝ emor. ¶ i. oblatio sororis i ꝓiugẽ cũ illa ꝓditiõe. ¶ nec distulit adolescẽs. ¶ ſ. sichẽ q: imediate circũcisus ẽ ⁊ subditur cã. ¶ amabat. n. puellã valde. ¶ i. ꝟ circũcidi dolorosũ ect maxie viris pfectis ⁊ magnis tñ q: diligebat sat⁊ facile ei visum ẽ amor. i. n. nihil difficile ẽ. Sic. n. hr̃ icãti. 8. c. fortis ẽ vt mors dilectio imo morte fortior: q: vere amantes magis volũt morte q̃ amorịs pati discidia sic ꝓbat seneca tragedia q̃r ta q̃ dr̃ ypolit⁹ ⁊. ē. ct. 29. c. sic dicebat q̃ cũ vxiret iacob pro rachel septẽ ánis videbant ei eẽ dies pauci pamoris magnitudine. ¶ ⁊ ipe erat iclytus. ¶ i. honestior vl' famosior. ¶ in oi domo pris sui. ¶ q: ipe ꝓmogẽit⁹ erat: ⁊ regi pri suo iure hr̃ditario successurus i regnũ. Et ponit ꝟ ad iudicãdũ q̃'r potuerit psuaderi sichimitis q̃ ꝟ facerẽt se circũcidentes. ſ. q: iste erat futur⁹ rex eoꝝ p⁹ morte pris reb⁹ recte se hñtib⁹: iõ ei tãq; iã regnãti obedire volebãt maxie: q: rogabat ⁊ si forte aliqs ō sichimitis ei pcãti restitiss3 postq; rex foret alia q̃sta occasiõe eũ delere posss pcipue cũ emor pr̃ ei⁹ q tũc regnabat ꝟ idẽ sichimitas exorabat. ¶ igressi portã vrbis. ¶ ſ. sichẽ ⁊ emor q iã veniebãt gaudẽtes hita resp̃sione filioꝝ iacob ¶ locuti sũt ppl'o. ¶ congregãtes tot⁹ ciuitat⁹ ꝟcilio ⁊ dr̃ igressi portã ciuitatis. ¶ q: ꝟcilio ciuitatis ad portã. ¶ vocauerũt. ¶ Sic. n. erat ꝓsuetudo illi⁹ tpis vt iudicia ⁊ congregationes fierẽt i portis: vt dixim⁹. ē. 23. c. ¶ viri isti pacifici sũt. ¶ i. non veniũt ad explorãdũ prias nr̃am vl' insidiãdũ nobis. Principiũ ãt psuasiõis ad aliquã ciuitatẽ ꝟ ẽ. ſ. esse pacificos viros q: cõis regula ẽ q̃ ea q̃ obuiãt statui politico repellãt, maximũ ãt bonũ politicũ ẽ pax ciuitatis i q̃ qlibz rex suaꝝ dñs ẽ ⁊ oẽs iocũdant ⁊ magis abũdare diuitijs ⁊ delectationib⁹ pñt q̃s al's. Sicut dr̃ ō tpe salomõis regis q iperauit i diebus pacis. vt p3 ecclesiasti. 47. c. ⁊. 3. reg. 4. c. q: oẽs gẽtes terre illi⁹ ei subiecte erãt ⁊ regnabat ꝟ sideẽter nullo pturbãte iõ: sequtur i eodẽ. c. hitabat iudas ⁊ isl'r ꝟ sideẽter vnusq;q; sub vite sua ⁊ sub ficu sua absq; vllo timore vt p3 eod. c. qõ g̃ repugnat paci politice tãq; sũmũ malũ totis virib⁹ ꝓpulsandum ẽ ꝓmo g̃ remouit emor istõ ꝓmũ icõueniẽs ⁊ maximũ dicẽs. ¶ viri pacifici sũt. ¶ ſ. ō qbus nihil mali aut suspicari aut formidare possitis. ¶ ⁊ volũt hitare nobiscũ. ¶ ō q̃ pueriet nobis magna vtilitas. vt p3 p ea q̃ sequũt. ¶ negocient i tra. ¶ i. bonũ ẽ q negociẽt. nõ dicebat ꝟ emor ꝓcipiẽdo. ſ3 suadẽdo ⁊ psulẽdo. vt ad aliqd traheret. ¶ q: spaciosa ẽ ⁊ cultor⁹ indiget. ¶ ista erat vtilitas q: tra illa melior ⁊ vberior fieret cum tota coleret mltiplicatis hitator⁹ q̃s si pti iculta mãeret vt tũc erat ẽt q: magis ꝛ hostes trã defendere posset si mltipli carent q̃s al's. ¶ vnũ ẽ q̃ differt tm̃ bonũ. ¶ i. vna sola ꝓditio ẽ q̃ impedit ne tm̃ bonũ fiat vl' differt. i. plogat ne fiat dõec ipsa ꝛpleat. ¶ si circũcidatis tm̃. ¶ i. solũ. ¶ masculos vros. ¶ i. vos ⁊ filios vros. q. d. hec res sola ẽ ⁊ pua q̃ nos a tãto bono plogat. ¶ ritũ gẽtis imitãtes. ¶ i. q̃ nos efficiamur imitatores eoꝝ q̃tũ ad istũ ritũ spalẽ quẽ gẽs ista obseruat. ¶ tm̃ i ꝟ acqescamus. ¶ i. nõ petũt aliqd nisi ꝟ qõ satis puũ ẽ ad tm̃ bonũ qõ ide segr̃ iõ acqescere debem⁹. ¶ ſba eoꝝ. ¶ i. tota suppellex. ¶ ⁊ pecora eoꝝ. ¶ ſi qb⁹ maiores diuitie erãt. ¶ ⁊ tota cũcta q̃ possidẽt. ¶ ad ꝓhendẽdũ gñal'r. ¶ nra erũt. i. cõicando cũ eis bõa sua tũsferent ad nos ⁊ bõa nostra ad illos q: talis ẽ nã cõicatiõis maxie q: amici nostri erũt ⁊ amicoꝝ bõa cõia eẽ eis vidẽt cũ ⁊ ipi amici iter se idẽ sint vr̃ba

bek ꝑ aristo. 9. ethi. ſ. amic⁹ ẽ alter ipe. Et tullius i li°. ō vera amicitia ait va amicitia ẽ idẽ velle ⁊ idẽ nolle i reb⁹ licitis ⁊ honestis. Nec itelligẽdũ q̃ emor ⁊ sichẽ dixerũt q̃ bona iudeoꝝ devolui debent ex pacto ad sichimitas q: ꝟ nullo mõ crederẽt sichimite: q: nec stultissimi viroꝝ ꝟ facerẽt. Quidã ãt iudeoꝝ volẽtes excusare filios iacob aliꝭ exponũt ista litterã iducẽtes eã ita q̃ filij iacob nõ comisissẽt dolus nec aliq mõ peccassent ⁊ qñ arguit ꝯ eos ō ꝟ qõ dictũ fuit. ē. ſ. respõderũt i dolo, dñt q̃ dictio hebraica ꝟ posita aliqñ sigt fraudẽ aliqñ cautelã vl' prudẽtiã. Et sic ẽ sẽsus q̃ isti renderunt i prudẽtia. ſ. volẽtes p istũ modũ occasiõe iuẽta reducẽ sichimitas ad circũcisionẽ vt colerẽt vnũ deũ qõ valde bonũ erat qñ ãt arguit ꝯ eos q̃re g̃ occiderũt sichimitas cũ ꝟ ñ liceret. Dñt q̃ filij iacob a ꝓncipio vere itẽdebãt dare sororẽ suas in vxorẽ sichẽ obseruata ꝓditiõe circũcisiõis. ſ3 q: p⁹ viderunt emor ⁊ sichẽ fecisse dolũ ꝯ eos: q: dixerũt sichimitis q̃ oia bona filioꝝ iacob devoluerent ad eos: q: supr̃ dicebat. ¶ Cũcta q̃ possidẽt nra erũt. ¶ exponũt. n. vt dixim⁹. ſ. q̃ emor ⁊ sichẽ dixerãt q̃ pactũ fuerat bõa iacob ⁊ filioꝝ eius devolui ad sichimitas: ⁊ ꝑ hũc modũ reducẽt in fruitutẽ iacob ⁊ filij ei⁹ qõ itelligẽtes filij iacob cernẽtes q̃ fides pacti ei⁹ infringeret ipi q̃s nõ custodierũt pactũ: q: frãgẽti fidẽ fides frangẽda ẽ: vt nãlis rõ dictat: ⁊ iura hũana. dic ex ō iure iur. c. p uenit 2°. ¶ Sz ista positio iudeoꝝ nulla ẽ cũ repugnet textui. Quãtũ ad ꝓmũ qñ dñt q̃ nõ comiserũt dolũ. ſ3 fecerunt prudẽter itẽdẽtes ducere sichimitas ad circũcisionẽ fl'z est: q: imediate subdit. ¶ Seuiẽtes pp sororis stuprum. ¶ i. q̃ isti cõmittebãt istũ dolũ: q: valde irati: ⁊ seuiẽtes erãt pp stuprũ cõmissũ i sororẽ suã ⁊ q: clare ⁊ ꝑ vires ñ poterãt vlcisci pabãt. ¶ Si ãt dicãt q̃ filij iacob locuti sũt prudẽter. ſ. vt occiderẽt sichimitas ad circũcisionẽ qõ poterũt applicar̃ id qõ subdit. ſ. seuiẽtes ob stuprũ sororis sue. ¶ q: dolor ō stupro cõmisso i sororẽ nõ erat cã q̃re filij iacob zelarẽt cultũ dei intendẽtes deducẽ sichimitas ad circũcisionẽ. ¶ Ad aliõ qñ dñt q̃ a ꝓn° nõ itẽdebãt filij iacob occidere sichimitas nõ oportet mltũ argui q: satis vr̃ flm. nam si filij iacob dolose fecerũt loqntes ad emor ⁊ sichẽ seuiẽtes pp stuprũ sororis sue satis p3 q̃ itẽdebãt nõ iplere pactũ. ſ3 occasionẽ hita ꝑ pactũ occidẽ sichimitas: q: al's si dem q̃ filij iacob nõ itẽdebãt a ꝓncipio occidẽ sichimitas nulla alia dolositas ibi assignari potuisset. ¶ Itẽ q: iacob icrepauit filios suos leui ⁊ simeõ qui fuerũt iducẽtes alios ad ꝟ vt p3. j. 49. c. dicẽs. Simeõ ⁊ leui fres vasa iniqtatis bellãtia i ꝓsilio eoꝝ nõ veniat aia mea ⁊ icetu eoꝝ ñ sit gl'ia mea. ¶ Ad ꝟ ãt rñdẽt qdã iudei extẽdẽtes illũ passũ ō vẽditiõe ioseph ⁊ pti ō occisiõe sichimitaꝝ. Sz ꝟ nihil ẽ q: i vẽditiõe ioseph nõ fuerũt leui ⁊ simeõ ꝓncipales ſ3 iudas q̃ suasit eum eẽ vẽdendũ ismaelitis ⁊ tñ iudas nullo mõ vituparat ꝓp ꝟ vt p3 i eodẽ. c. Isti ãt duo soli vituperãt. Et concordat valde huic lr̃e qñ. j. dr̃ arreptis simeõ ⁊ leui duob⁹ filijs iacob fres dine gladijs igressi sũt vr bẽ cõsideter iterfectis oib⁹ masculis emor. Etiã q: i eodem 49. c. vocãtur vasa bellãtia. ſ3 solũ vasa iniqtatis ō vitate tñ illi⁹ passus magis dicẽt. j. 49. c. Sz adhuc nõ stat rñsio illo rũ: q: i fine hui⁹. c. iacob redarguit filios suos: q: occiderant sichimitas qõ nõ feciss3 iacob si filij sui iuste occidissẽt sichimitas. ¶ Volũt ãt qdã iudei rñdẽtes ad hoc q̃ iacob reprehẽdit symeõ ⁊ leui ō crudelitate nimia ſ. q: ꝑ tam puo pctõ tãtã vltionẽ exercuerũt ⁊ nõ reprehendit eos de dolositate. ¶ Sz adhuc nõ stat hoc: q: si feciss3t filij iacob sine dolo occidẽtes sichimitas pp pacti violationẽ rñdissent se excusantes obꝟciẽdo dolositatẽ ⁊ fractionẽ pacti ex pte sichimitaꝝ: q: ista cã legitima aliq̃'r videret. ſ3 nõ rñdẽrũt, defẽdẽtes se quadã leui ⁊ friuola rõne. ſ. q̃ nõ debuiss3 sichẽ abuti sororẽ sua. vt scorto. Patet. n. q̃ ista rõ nullius vigoris erat. Si. n. añ pactũ mutuũ cũ emor ⁊ sichẽ feciss3t istã vltionẽ adhuc aliq̃'r excusabiles eẽnt. ſ3 post facto pacto pacis iter vtroq; nõ potuit nisi ꝓditorie talis fieri occisio. Patet g̃ q̃ isti opposuerũt i sui defensionẽ hãc friuolã rõnẽ q̃s nullã aliã melior̃ ꝑ se habẽtes. ¶ Itẽ q: flm ẽ qõ dñt exponẽtes lr̃am. ſ. q̃ emor ⁊ sichẽ dixerit oib⁹ sichimitis q̃ bõa iacob ⁊ filioꝝ suoꝝ tñsferri deberẽt ad ciuitatẽ sichimoꝝ. Patet falsitas: q: emor psuasit sichimitas q̃ cũcta q̃ possidebãt iacob ⁊ filij ei⁹ ptinerẽt ad eos siue eẽnt sua. Sz nulli sichimoꝝ suaderi potuiss3 q̃ iacob nec filij sui talia pepigisset. Quia nullus bõ nisi stultissimus esset q oĩa bona sua alteri daret vt fieret

vnus

¶ Quare dr̃ igressi portam ciuitatis.

¶ Nota Expositio iudeorũ

¶ Cõfutatio expositionis.

¶ Cõfutatio.

¶ Quorũdam iudeorum rñsio.

¶ Cõfutatio.

¶ Quorũdam iudeorum rñsio. Cõfutatio ꝑ 1°rõ.

¶ 2° rõ.

¶ 3ª rõ.

¶ 4. rõ.

vn⁹ ꝯct⁹ ꝓiugꝫ iter al's ꝓcõas distictas:qz tc̃ nihil mãeret ia cob ⁊ filijs ei⁹ nec ad accipiẽdũ vxores vt dixerãt sichen ⁊ emor nec ad viuẽdũ i tra illa. ¶ Jtẽ dato ꝙ emor ⁊ sichẽ di cerẽt ꝙ oĩa bõa iacob ⁊ filioꝝ ei⁹ tñ fferẽt ad ciuitatẽ nõ pp ꝫ frãgebãt pactũ:qz i pacto nõ fuerat positũ vt talia nõ dicerent:ĩõ ꝫ i dicẽdo ad malã itẽtionẽ male agerẽt tñ nõ frãgebãt ex ꝫ pactũ:qz circa talia nihil conuẽtũ fuerat. ¶ Jtẽ ꝫ aliq talia posita forẽt iter ipos.ſ.ꝙ nocerẽt sibi i alterutruꝫ ⁊ dicerẽt emor ⁊ sichẽ ista:qz tñ nõ faciebãt. ꝫ solũ dicebãt nõ erãt pacti violatores idẽ ex ꝫ nõ debuissẽt hebrei ĩsurgẽ ad exercẽdũ tãtã vltionẽ:ĩõ ñ debuissẽt occidẽ sichẽ ⁊ emor. ¶ Jtẽ dato ꝙ istõ pactũ i ꝫ violatũ diceret sichimite nihil violauerãt.ꝫ soli emor ⁊ sichẽ:ĩõ ipi soli mori debuissent qd ãt meruerãt miseri sichimite. ¶ Jtẽ ira ꝫ vult inuere cũ.j.di cit arreptis duo iacob filij leui ⁊ symeon fres dine gladijs. Dic.n.dr̃ ꝙ isti spal'r moti fuerũt ad exercẽdã iterfectionẽ il lã qz erat fres dine ꝯ vr̃ ꝙ ñ fiebat ista occisio pp pactũ violati onẽ.ꝫ pp sororis sue stuprũ:vt.ſ.dcm̃ ẽ. ¶ Concludit ꝯ vt.ſ. eos ꝑditorie egisse ⁊ valde peccasse.⌊ ⁊ hĩtates simul vnũ ppl'm efficiam⁹. ⌋dicit ꝫ qz añ ꝫ iacob ⁊ filij ei⁹ nõ hĩtabãt i tra mẽia sichẽ.ꝫ i agro nõ ml'tũ ab oppido:vt p̃z p̃ce. c.i fine.⌊ vnũ efficiam⁹ ppl'm. ⌋p vnitatẽ loci ⁊ legũ. Regri tur.n.ꝑmũ ad ciuitatẽ vl' ppl'i vnitatẽ loci idẽtitas vt p̃z.3.politicoꝝ. ¶ Regrit 2°.vnitas legũ qz dato ꝙ due ciuitates cõ iũcte cingant vno muro supducto fi tñ nõ sit eis legũ idẽtitas nũqꝫ sũt vna ciuitas:vt ait pho.s.3.politi.c.5.ꝙ si qs sup inducat vnũ murũ megare ⁊ athẽis q̃ ppe sũt nõ faciẽt eas vnã ciuitatẽ.qz legib⁹:⁊ morib⁹ distãt ⁊ i illo.c.aristo.pfecte tractauit ꝺ oib⁹ q̃ faciũt ad pfectã rõnẽ idẽptitatis ciuitatꝫ. ⌊ assẽsi sũt oẽs: ⌋.i.ꝓsenserũt ẽ.n.ꝓsẽtioꝝ ꝓsẽtijs deponẽs vbũ aliq̃ ⁊ sigt id qꝺ assentio qñ ẽ neutrũ.⁊ p̃z ꝑ boetium ꝺ ꝓsola.li.3°. pſa.xi. vbi ait assẽtioꝝ ingt.⌊ ⁊ circũcisis cunctis maribus. ⌋i ciuitate sichẽ. Semib⁹ iuuenib⁹ ⁊ pueris cũ ifanti b⁹. O amor ymo isania amãtissimi sichẽ qd.n.tãt⁹ ardor cordis tui medullas exusit vt iclyt⁹ vir filiusq̃ regis exñs circũcisioni te subiceres hebreoꝝ.vt villissima puellã quaꝫ tu totiẽs ipe fedaueras i ꝓiugiũ sortireris. Quid.n.tu miserande senex emor i senectute mala i tãtã amẽtiã rapt⁹ es.cur o soli dissime hoium sic tua ꝓcordia estuarũt vt vn⁹ stultissimi:ac delicatissimi iuuenis volũtati ꝓsentiẽs venerãdã canitiẽ tuã cõmaculãs regiã exuẽs dignitatẽ ꝯ leges ꝓriasq̃ instituta q̃ maioꝝ i decrepita etate circũcidi patereris gẽtẽ tuã ⁊ regnũ ob ihonestã cãꝫ fuituti ꝺicẽs hebreoꝝ. O inquã gũis amẽtia nec.n.mirãdũ fuerat sichẽ delicioſũ iuuenẽ ad vn⁹ aspectũ puelle itra ꝓcordia vulneratũ.vbi tu q̃qꝫ ei⁹ stultitiã excessisses. Quid postremo inq̃ o miserãdi miserabilesq̃ si chimite imo vt veri⁹ dicã o stolidissimi ipaq̃ stultitia stolidior es qs vos fastiauit vt ꝑpa libertate relicta hebreoꝝ legib⁹ doloꝝ sis vobisq̃ ml'tũ obꝓbrioſis ꝯ prie ꝓsueta ob t pissimã cãꝫ colla subderetis. Nũqd deliciosus iuuenis libidinis i paciẽs nũqd amãtissim⁹ senex.hec.n.ꝓtẽpni debuissẽt. Sꝫ nescio quo caligastie, vbe ꝯ tre cui⁹ rex stult⁹ ẽ ⁊ oẽs subditi ei⁹ vehemẽter insaniũt.miseri igit q̃ piter insanistis i stulticia vr̃a pit corruetis. Sũme amẽtie ꝓmiuꝫ reportantes ⌊ ¶ Et ecce i die ẽtio. ⌋ꝫ põit scelus i sichimoꝝ iterfectioẽ. ⌊ q̃n grauissim⁹ vulnerꝫ doloꝝ ẽ. ⌋Jn plagis.n.gñal'r doloꝝ maioꝝ ẽ ẽtio die q̃ ꝓmo:⁊ 2° i tñ vt vulnerati se mouẽ ñ valeãt ⁊ spal'r i ꝫ membꝝ:qz magni isurgũt doloꝝes. Nouerant filij iacob ꝑ expietiã ⁊ ꝑ ocã maiorꝫ suoꝝ ꝙ maioꝝ doloꝝ die circũcisiõis ẽ q̃ aliꝰ diebus:ĩõ tc̃ iuaserũt sichimitas tanq̃ inermes ⁊ se nõ valentes tueri. ⌊ arreptis duo iacob filij symeon ⁊ leui gladijs.

¶ Cur non ponitur primo rubẽ cum esset maior.

Quare Ponuntur isti magis q̃ aliꝰ fres cũ ruben maioꝝ eẽt hꝫ ⁊ primo poni debuisset.

¶ Rñdeꝺ ꝙ q̃tũ ad filios ꝓcubiaꝝ siue ãcillaꝝ vt veri⁹ dicat. Satis appet rõ:qz nõ ptinebat ad eos tñ iniuria sic ad symeõ ⁊ leui:qz dina erat filia lie ⁊ isti erãt fres ei⁹ ex mre ⁊ pre. Sꝫ ꝺ aliꝰ q̃ttuoꝝ.ſ.rubẽ.iuda.zabulõ:⁊ isachar eadẽ rõ eẽ videbãt cũ eẽnt eodẽ mõ filij lie:⁊ maxie:qz rubẽ ꝑmogenit⁹ erat iter eos. Sꝫ dico ꝙ isti spal'r nolanẽt:qz spal'r doluerũt ꝺ stuprata dina:⁊ magis se dolere oñderũt. Et nõ ẽ itelligẽdũ ꝙ isti soli fecerit istã occisionẽ.ꝫ aliꝰ fres sui adiuuerũt eos ⁊ aliq ꝺ familia pris sui. vt aliq̃l'r.j.inuitur.

Quo symeõ ⁊ leui in tã pua etate potuerit facẽ tã terribilia.

Sed Querit qõ symeõ ⁊ leui i tã pua etate potuerũt facẽ tã tribilia. Quia vr̃.n.ꝙ fuerit tc̃ isti duo q̃fi.12.vl'.13.annoꝝ. Quo ẽt dina q̃ tã pua erat potuit cogĩsci carnalit ⁊ ire sola ad ciuitatẽ sichẽ vt ꝓteplaret ml'ieres regionis illi⁹:qz vix dina vr̃ fuisse tc̃ octo annoꝝ. Patent supiora: qz symeõ fuit genit⁹ i fine secũdi ãni i secundo septenario in cui⁹ septenarij fine fuit ꝑpletũ fuitiũ ꝑ vxorib⁹:⁊ icepit fuitiũ sex annoꝝ ꝑ gregib⁹:⁊ vr̃ ꝙ iste ãnus i q̃ista occisio fctã fuit ad pl⁹ fuit ꝑm⁹ vl' secũdus ãnus postq̃ vẽit iacob ꝺ mesopotamia nõ ꝯ videt potuisse ista fieri i tã parua etate. Qõ. 3 a

¶ Rñdebit aliqs ꝙ ls scriptura ñ faciat mẽtionẽ tñ postq̃ iacob vẽit ꝺ mesopotamia hitauit i sochot:⁊ apꝺ sichẽ ꝑ annos.15.vl'ples ⁊ tc̃ filia ei⁹ dina q̃ erat septẽ annoꝝ qñ recessit ꝺ mesopotamia:vt p̃z ex dictis.ſ.30.c.eẽt ia ꝺgo magna q̃ adamari potuiſſz:qz additis.15.ãnis qb⁹ nũc põit mãsisse i sochot:⁊ apꝺ sichẽ ad septẽ qꝺ ãt hũerat sũt.22.ãni.⁊ symeon ⁊ leui eẽnt tc̃ annoꝝ.27.vl'.28.additis.15.ad.12.vl'.13.qꝺ cõpleuerãt i mesopotamia:⁊ sic iã eẽnt viri pfecti potẽtes fortiter pugnare. Sꝫ adhuc ꝫ nõ ẽ total'r veruꝫ. Nõ.n.pt poni ꝙ symeõ ⁊ leui hũerit pples q̃ꝫ.20.vl'.21.ãnos qñ ista fecerũt ⁊ dina nõ potat hre ples q̃ꝫ ãnos.15.qñ stuprũ passa est qꝺ appet:qz symeõ erat maioꝝ ioseph sex ãnis.⁊ leui erat maioꝝ ioseph.5.ãnis qꝺ p̃z qz ioseph nat⁹ fuit i fine secũdi septenij qñ iacob finiebat fuitiũ qꝺ facturus erat ꝑ duab⁹ vxorib⁹ suis ⁊ iꝺ nato illo petijt a labã lniam redeundi vt p̃z.ſ.30.c. Rubẽ ãt gẽitus fuit ꝑmo ãno illi⁹ septenij ⁊ symeõ i 2° leui in.3°.saltẽ in ꝑn°.ei⁹ vt declauim⁹.ſ.30.c.ꝯ isti excedebãt ioseph ãnis sex vl'.5. Et vltra ad pl⁹ ioseph erat annoꝝ.15.qñ ista fcã sũt ꝯ ipi erãt ad pl⁹ tc̃ annoꝝ.20.vl'.21.añs p̃z:qz postq̃ recessit iacob ꝺ sichẽ:⁊ stetit i bethel ⁊ deide i efrata i aliꝰ locis ꝺ qb⁹ p̃z seq.c.dr̃ ꝺ eo ꝙ erat ãnoꝝ sexdeci cũ pasceret gregẽ cũ frib⁹ suis ⁊ ab eis vẽdit⁹ fuit.vt p̃z.j.37.c. Exꝫ ẽt p̃z:qz dina erat tũc ãnoꝝ.15.ad pl⁹ qz dina ⁊ ioseph nati sũt i eodẽ ãno:vt ꝓbatũ fuit.ſ.30.ls ioseph erat tc̃ ad pl⁹ ãnoꝝ 15.ꝯ ẽt dina erat ãnoꝝ.15.⌊ igressi sũt vrbẽ cõfidẽter. ⌋.i.cũ magna fiducia nihil timẽtes,cã erat:qz sciebãt ꝙ in ẽtio die circũcisionis tãtus doloꝝ erat i circũcisis ꝙ null⁹ eoꝝ possz nec se defẽdere nec mouere.⌊ Jnterfectisq̃ oĩb⁹ mascl'is ⌋.ſ. ciuitatis.sichẽ.⌊ emor ⁊ sichẽ pariterq̃ occiderũt. ⌋istos ãt itẽdebãt ꝓncipl'r iterficẽ:qz isti iniuriã intulerãt. Fuit ãt sic ista occisio:qz iacentib⁹ oĩb⁹ mascl'is i lectis ꝯuatis magno doloꝛe vulneꝝ circũcisionis ⁊ nõ potẽtib⁹ nec se defendere nec ipis hostib⁹ saltẽ ianuas claudẽ nec qꝺ ꝑoꝛib⁹ diebus clauserãt:qz patefcã nihil tale ꝺ hebreis suspicabãt ingressi sũt ꝑ singl'as domos filij iacob cũ ꝑte familie pris sui:⁊ vniuersos mascl'os siue puos siue magnos nõ tñ oẽs puos vt ĵ.p̃z i lecto iacẽtes occiderũt.⌊ tollẽtes dinã sorꝛẽ suã ꝺ domo sichen. ⌋manserat autẽ dina in domo sichen a die quo eam accepit ⁊ stuprauit sichen:quia eam ad domum patris redire non permisit accepũt ꝯ ide cã ⁊ tulerũt portates in domũ pris.qꝺ ãt ꝺ illa fcm fuerit post i sacra scriptura nec i aliq̃ autẽtica istoꝛia nõ reperi ls aliq dicãt eã mrimõio fuisse copl'atã fri suo symeõ:⁊ gẽuisse ex ea filiũ noie saul ꝺ q̃ dr̃.j. 46.c.ſ.saul filiꝰ chananitidis.i.Dine q̃ vocabat chananitis i.cognita a chananeo.ſz ꝺ ꝫ meli⁹ dicẽt.j.46.c.⌊ qb⁹ ingressis. ⌋.ſ.symeõ ⁊ leui ad occidẽdũ.⌊ irruerũt sup occisos ceteri filij iacob. ⌋isti erãt filij miores q adhuc armis perfecte vti nõ poterãt.ſz mortuis spolia rapiebãt. Uel forte ml'ti ⁊ ꝺ eis nõ ꝓsenserũt i mortẽ sichimitaꝝ qz videbat ꝫ eẽ mag nũ malũ.ſz postq̃ eos mortuos viderũt rapuerũt spolia eoꝝ ⁊ ꝺ populati sũt.i.destruxerũt.⌊ vrbẽ i vltionem stuprj. ⌋oẽs.n. ꝓcordes erãt vt vindicarẽt stuprũ.Sꝫ ꝙ tãta pũitio fieret nõ videbat eẽ a ꝓcordia oiuꝫ. ¶ Exꝫ ẽt p̃z qꝺ.ſ.dicebam⁹ ꝯ iudeos ꝙ nõ occiderũt filij iacob sichimitas qz pactũ fregerãt.ſz solũ qz sororẽ suã stuprauerãt.ꝯ i dolo locuti fuerãt añ nõ intẽdẽtes ꝓfuare pactũ.ſz vlcisci q̃l'cũq̃ stuprũ sororis sue.⌊ oues eoꝝ ⁊ armẽta. ⌋p oues notãt oẽs siue ouiũ siue caprarꝫ greges i marib⁹ ⁊ femellis. Armẽta signt ꝓgregatioẽs magnas aialiũ grandiũ:vt bouuꝫ equoꝝ ⁊ silium. ⌊ cũctaq̃ vastates q̃ i domib⁹ ⁊ i agris erãt. ⌋.ſ.occidentes gladio. Noluerũt.n.ꝺ hꝫ capẽ ꝑdã qa forte timebãt iũgere ea reb⁹ suis:vl' qz valde i gregib⁹ ⁊ armẽtꝫ abũdabãt nec vltra hre volebãt.spolia ãt solũ cepunt ꝺ reb⁹ q̃ suppellectilia dicũtur q̃ rei domestice vtilia sũt. vt ꝺ vestibus ⁊ vasis:⁊ de auro:⁊ argẽto ⁊ moneta quã reperũt ceteriſq̃ ꝑciosis q̃ sa-

Determinatio 4 ꝑ Que requirantur ad ciuitatis ⁊ populi vnitatem. ꝑ 1° 55 no. valde

Tertiũ.

Qõ.2 A rõsio ad ꝙstum qõnis. B

Qõ. 3 a

Prima rõsio quorundã B

Cõfutatio. ex parte. C

Dina ⁊ ioseph nati sunt in eodem anno. 55

55

Quid oues ⁊ armenta D

tis portatilia erāt. ⌊ puulos q̄q; t vxores eoꝝ duxerunt captiuas. ⌋ Ex b̄ ꝑz q̄ nō soli symeō t leui i occisiōe erāt. ſz t mlti alij q̄s scriptura tacet q; vxores t puulos sichimoꝝ ñ poterāt captiuos ducē duo viri. Patet et q̄ nō oēs circūcisi mortui sūt: q; puuli circūcisi fuerāt. ſz ñ mortui sūt q; eos captiuos duxerūt itēdēteſ eos cū mr̄ibus captiuatos alijs gentib⁹ vēdere. Sz i b̄ ñ erāt p;udētes: q; cū oēs ō tra chanaan ptinerēt alīq; mō ad vnū gen⁹. t erāt vniti affinitate p̄rie diligebāt se aliq̄l'r. iudei āt tāq; aduene: t exnei a p̄ria t gñe erāt eiſ aliq̄l'r odiosi: iō si ad aliq; ciuitatē portaret filij iacob hos captiuos ad vēdēdū ibi ipi cū captiuis capēt. ¶ Quid g̃ ō istis captiuis fcm̄ fuerit post sacra scriptura ñ narrat. q; āt isti accepint istā p̄dā: t iter se diuiſerint sat̄ ꝑz iudich. 9. c. Sz q̄d postea fecerit vtrū possederūt illā captiuitatē t vēderēt p se an dimiserit eā ire q̄ vellet ñ plene ꝑz ō aliq̄. p̄ ꝑz iudich. 9. c. Cū d̄r dñe de⁹ p̄ris mei symeō q dediſti illi gladiū i defensionē alienigenaꝝ q violatores extiterāt in coinquinationē t denudauerūt femur v̄ginis. i pfusionē t dediſti mulieres eoꝝ i p;edā: t filias eoꝝ i captiuitatē t oēs p̄dās eoꝝ i diuisionē tuis q zelauerūt zelū tuū. ¶ Sz v̄ q; post q̄ iacob coḡuit fcm̄ filioꝝ suoꝝ doluit: vt ꝑz in lra: t fec̄ dimitti captiuos vt irēt q̄ vellēt. Et ꝑz q; q̄n postea narrat seq. c. q; ascēderit iacob i bethel mādato dei nō d̄r q; iuerit cū eo nisi dom⁹ sua. vñ d̄r iacob ꝙuocata oi domo sua ait abicite deos alienos. nec ēt v̄r q; vēdiderit: q; nō audereraccedē ad aliquē ppl'm ō chananeis vt vēderet istos captiuos: q; timeret capi t mori. vñ ipe dic̄. ſ. filijs suis turbastis me: t odiosū fecistis chananeis: t ferezeis hitatorib⁹ t̄re hui⁹. Et dato q; iacob potuiſz vēdē secure istos captiuos tñ nolebat q; valde displicuit ei ō facto ꝑ sichimitas q; iniuste factuz fuerat. Si āt nūc captiuas accipe vellet vxores t puulos eoꝝ magis peccaret cū isti nichil mali meruerāt. Jō dōm q; iacob mox vt vidit filios suos accepisse captiuos puulos t vxores sichimoꝝ fec̄ vt dimitterēt q; iuste possideri nō poterāt q̄ per bellū iniustū acḡsita fuerāt. ⌊ ¶ Quib⁹ patratis. ⌋ b̄ p̄ik q̄rtū. ſ. met⁹ iacob i vicinoꝝ congregatiōe timuit. n. q; pp scelera filioꝝ suoꝝ ꝙiungerēt oēs t delerēt eū. ⌊ qb⁹ patratis. i. pfecta itersectiōe sichimitaꝝ t captiuatiōe puuloꝝ t feminarū. ⌊ audacter. ⌋ i. q; ista audacter patrata fuerant. ſ. q; filij iacob nō timuerūt ex b̄ aliq̄d malū eis euenturū q; iuuenes passionē seq̄ntes picta nō iudicāt: iō nō formidāt. Nō. n. respexerūt isti q; potuiſſet venire sup eos oēs chananei t ferezei t̄re hui⁹ t delerēt eos vsq; ad radicē. Cōsiderauit āt b iacob pater eoꝝ. vt ꝑz immediate. ⌊ dixit iacob ad symeon t leui. ⌋ istos duos p̄ncipaliter redarguit q; hui⁹ mali duces t intentores fuerūt ls ceteri aliq̄d postea fecerit vt. j. ꝑz. ⌊ turbastis me. ⌋ cōmouētes cor meū t dātes mihi cām timēdi. ⌊ t odiosum feciſtis chananeis t ferezeis hitatorib⁹ t̄re hui⁹. ⌋ q; Sichimite erāt cognati eoꝝ q; erāt i circuitu iō nēce erat vt dolerent de eoꝝ morte t oēs haberent iacob vt hostem. ¶ Quo chananei t pherezei erāt habitatores terre illius.

Sed Dices quo d̄r b q; chananei t ferezei erāt hitatores t̄re illi⁹ q; sup̄ dicebaꝫ q; emoꝝ rex sichē erat euhe⁹. Rnderi ꝑt dupl'r. Uno mō q; illa t̄ra erat chanaeoꝝ t ferezeoꝝ emoꝝ q; erat rex sichimitaꝝ erat ō gñe euheoꝝ: q; ex aliq̄ cām rex fact⁹ fuerat. Sz ꝓsonādo eis q̄ sup̄ dixim⁹ dico q; sichē erat loc⁹ in q̄ hitabāt euhei ferezei āt t chananei nō hitabāt in sichē. ſz iuxta sichen: q; forte sichē erat in finibus euheoꝝ t in t̄minis illis erāt ferezei t chananei. Et nō fit mētio ō euheis: q; de hijs mānifestum erat q; eēnt hostes iacob. sed fit mentio de vicinis ō qb⁹ minus videbaꝫ q; eēnt hostes. Uel ꝑt dici q; hitatores hui⁹. ſ. i sichē t in territorio sichē nō erāt amoꝝei nec euehi. ſz hitabāt chananei t ferezei. vt b d̄r cū g̃ d̄r q; emoꝝ erat euhe⁹ ꝓnceps t̄re nō ē sensus q; ipe eēt ō gñe euheoꝝ hitantiū t̄ra illā cū ethei nō hitarēt i t̄ra illa. ſz ipe emoꝝ poterat eē rex ferrezeoꝝ t chananeoꝝ t̄re illi⁹ tñ eēt oriundus ō alia natiōe. ſ. de gēte. ſ. de euheis q; erāt alia natio sicut balach rex sepher fili⁹ satis vocat rex moab. tñ nō erat rex nālis illi⁹ t̄re. ſz videbaꝫ illis q; efficēt rex illoꝝ aliq̄ tpe cū nō hērēt aliū directum vel q; ille vsurpabat sibi sceptra regni cū nō eēt ō gñe regū terre illi⁹ t sic emoꝝ oriūdus de ppl'o euheoꝝ veniēs ad terrā sichē t ꝓuinciā fact⁹ fuit rex t sic vocabat sp̄ ꝓnceps euhe⁹. ⌊ nos pauci sumus. ⌋ j. ſ. iacob t filij sui t aliqlis familia. ⌊ illi cōgregati. ⌋ j. ſ. ferrezei t iebusei t chananei. ⌊ p;cutiēt me. ⌋ i. me t domū meā: q; cū eēt p̄familias loq̄bat in pſōa omniū tūc. n. p̄familias deleē q̄n sua familia deleē. ⌊ nūqd vt socio filij iacob q; ex passione t ꝓ rōne ista fecerāt non inuenerūt aliq; excusationē legitimā: iō apposuerūt istā friuolā q̄ vr eē excusatio hois irati. ſ. nūqd debuit sichen filius emoꝝ abuti sorore nr̄a: vt scorto. i. meretrice. ſ. eā iuitā sine fedē cōiugū stupr̄are: iō debuim⁹ eū occidē: ista cā valde erat friuola q; dato q; sichē abusus fuiſſz sorore eoꝝ: vt scorto ipi eū occidē nō debant q; post illā defloratione iteruenerat cōditio ℞m q̄z sichē accepturus erat dinā in vxorē t illā iā opplerat: iō ꝓditoria mors fuit. ¶ Sciēdū āt q; āno. 30. vite iacob ānis. 47. anteq̄z iret i mesopotamiā qui fuit ānus ante natiuitatē x̄pi millesim⁹ octigētesim⁹ duodecim⁹ celtisses t cursatū bellū crudele ꝑ forōneū r̄gē argiuoꝝ cepūt t p⁹pau cū a forōneo victi rex hūanaꝝ adhuc p̄ria ꝓfugi: se a tota hūana ꝙuersatione abstrahere putantes phodū insulā que ofuiſſa ante vocabat quasi tuta possessione cepunt. Deide anno. 60. vite iacob āno. 17. anteq̄z iret i mesopotamiaz qui fuit ānus ante x̄pi natiuitatē millesimus septingētesimus octouagesim⁹ secūdus magnū diluuiū i achaya fuit q; ogigi tpib⁹ q; tūc eleusine vrbis ꝑditor ꝓtigit. Jōq; diluuiū ogigi nūcupatū ē de hijs paulus orosius li. i. ō ormesta mundi t augustinus de ciuitate dei li. 18. t ysidorus ethimologi. li. 15. c. de diluuio. s. Isto eodē feretpealia notabilia gesta fuere q̄. j. in fine. 39. c. inserentur.

L. S. Jacob ydola isodit sub terebithū. Rachel moritur. Jacob israel vocatur: nascitur beniamin ruben concupiscentia in lectum patris dormit: filij iacob numerantur. Cap. xxxv.

Aterea locut⁹ est deus ad iacob. Surge t ascēde bethel t hita ibi. Facq; altare domio q; apparuit tibi quādo fugiebas Esau fratrem tuum. Jacob vero cōuocata omni domo sua: ait. Abijcite deos alienos q; i medio vestri sūt t mūdamini ac mutate vestimēta vestra. Surgite t ascēdamus in bethel: vt faciamus ibi altare domino qui exaudiuit me in die tribulationis mee: t socius fuit itineris mei. Dederūt ergo ei oēs deos alienos q̄s bēbant: t inaures qui erant in auribus eorum. Ac ille infodit eas subter terebinthum que est post vrbem sichen. Cunq; profecti essent terror dei inuasit omnes per circuitum ciuitatis t non sunt ausi persequi recedentes. Uenit igitur Jacob luzan que est in terra chanaā cognomento bethel ipe t omnis populus cum eo: edificauitq; ibi altare: t appellauit nomen loci illius domus dei. Ibi enī apparuit ei deus cū fugeret fratē suū. Eodē aūt tpe mortua est delbora nutrix rebecce: t sepulta ē ad radices bethel subter querc̄ū. vocatūq; ē nomē loci illius quercus fletus. Apparuit āt iterꝝ deus iacob postquā reuersus est de mesopotamia syrie t venit in bethel: benedixitq; ei dicēs. Nō vocaberis vltra iacob: sz israel erit nomē tuū. Et appellauit eū israel. Dixitq; ei. Ego dē⁹ omp̄s. Cresce t multiplicare: gētes t populi nationū ex te erūt. Reges de lumbis tuis egredient: terrāq; quā dedi abrahām t ysaac: dabo tibi t semini tuo post te t recessit ab eo. Ille vo erexit titulū lapideū: in loco quo locutus fuerat ei deus libans super euz libamina: t effundēs oleū vocāsq; nomē loci illius bethel. Egressus aūt inde venit verno tpe ad terrā que ducit effratā. In qua cū parturiret Rachel

ob

ob difficultatē partus periclitari cepit. Dixitq; ei obstetrix. Noli timere quia & hunc habebis filiū Egrediente aūt anima pre dolore & iminente iam morte vocauit nomen filij sui bennoni id est filius doloris mei. Pater vo appellauit eum beniamin id est filius dextre. Mortua est ergo rachel & sepulta est in via que ducit effratam: hec ē bethleē. Erexitq; iacob titulū sup sepulchrum eius. Hic est titulus monumenti Rachel vsq; in psentē diē. Egressus inde fixit tabernaculum trans turrē gregis. Cunq; habitaret in illa regione: abijt ruben & dormiuit cū bala cōcubina patris sui. Quod illū minime latuit. Erāt aūt filij iacob duodeciz. Filie lye primogenitus ruben & symeō & leui: iudas & yssachar & zabulō. Filij rachel ioseph & beniamī Filij bale ancille rachelis: dan & neptalim. Filij zelphe ancille lye: gad & aser. Hi sunt filij iacob: q nati sunt ei in mesopotamia syrie. Venit etiam ad ysaac patrem suum in mambre ciuitatē arbee: hec est hebrō in qua peregrinatus est abrahā & ysaac. Et completi sunt dies ysaac cētum octoginta annorum consumptusq; etate mortuus est: & appositus est populo suo senex & plenus dierum & sepelierunt eum esau & iacob filij sui.

Cap. XXXV.

A Diuisio capituli

Alterea In superioribus descripsit moyses statū iacob icipiētis & psiciētis. h ps tractat ō statu eius iā pfecti. Et diuidit i duas ptes q: primo ponit profectio eius i terra chanaā. Scdo in terra egypti. j. 47. c. Prima in duas. Primo profectio iacob describitur. Secundo ab esau discernit ibi. c. sequti. ¶ Describitur autem ista profectio h in tribus. Primo in dei contemplatione. Secundo in aduersitatum tolleratione ibi. ⌊ Egressus ē aūt. j. ctto. i pris veneratiōe ibi. ⌊ vēit ēt. ⌋ Circa p^m. ⌊ iterea locut^s ē dns. j. i. dū ista ageret. s. post q̄s filij iacob sichimitas occiderūt. ⌊ Locut^s ē dns ad iacob. ⌋ vt cōsolaret eū: q: vt dcm fuit pce. c. timuit iacob q^p ppli circūstātes irruerēt sup eū & destruerēt eū cū domo sua. iō tē de^s appuit ei dicēs q^n timeret & sic factū ē: q: imisit de^s timorē super circūstātes & nūq; ausi fuerūt pseq recedētē. vt. j. p3 vtrū āt ista visio i sōnijs vl in visiōe diurna fcā sit scriptura nō māifestat. Sz sat vr q^p fcā fuerit i sonijs q: sic fiebat cōiter. Sic n. fcā fuit visio ysaac vt p3. ē. 26. c. Sic ēt ipi iacob eūti in mesopotamiā cū staret i bethel: vt p3. ē. 28. c. idē cū staret i mesopotamia appuit ei dormiēti āgelus: vt p3. ē. 31. c. ⌊ Surge & ascēde. ⌋ nō dr surge q̄si tūc iacēt iacob: & tē mādaret ei de^s ascēdē sz q: surgē dr dispō ad motū & oppōit qti q̄s aliq̄s bz i aliq̄ loco qn nullo mō itēdit recedē inde. ⌊ ascēde i bethel. ⌋ nō ē iste loc^s hierl'm siue mōs moria: vt dicē h nicolaus & vt putāt qdā alij: q: ē. c. 12. & 28. pbauim^s nō ee idē hierl'z & bethel bz aliq̄n bethel accipiat p hierl'm. sz raro. nā i hijs q̄ probata sūt sup. 12. & 28. ponebat bethel p q̄dā pua ciuitate q̄ satis distat a hierl'z. h āt variat aliq̄n p vna aliq̄n p altera. ē g bethel q̄dā pua ciuitas collateralis mōti garizi: & hīs mōtē ebal ad oriētē. distat āt iste loc^s a sichen media leuca siue vno miliario & dr ascēdē i bethel: q: bethel ē i fine mōtis garizi. Huic āt subiacet vallis in q̄ ē sichē. ⌊ & hita ibi. ⌋ habitauit ibi iacob. sz nō m'lto tpe q: paulo post vēit ad videndū pfectū sunū ysaac. ⌊ fac altare deo. ⌋ añ. n. q̄n appuit ibi de^s nō fec iacob altare. sz solū lapidē i titulū vngens illum oleo: vt p3. ē. 28. c. ⌊ q̄n fugiebas esau frem tuū. ⌋ i. q̄n fugiebas a facie esau fratris tui. cā. n. p̄cipalis eundi in mesopotamia fuit ipi iacob timor esau vt p3. ē. 27. c. ⌊ iacob vo vocata. ⌋ h ponit executiū mādati: q: iacob audito mādato diuino imediate vocatio domū suā pcipiēs eis q^p se parēt ad hmōi ascensum i bethel. ⌊ oi domo sua. ⌋ i. filijs vxoribus & oib^s famulis & ancillis. ⌊ abijcite deos alienos. ⌋ maxime n. q^p de^s detestat ē ydolatrie cū i h ei directe honor auferat & dei creature. In alijs āt pris bz idi recte de^s ptēnit in nullo tñ ita exesse & manifeste. ⌊ abicite deos. ⌋ dicebat h spāl iacob pp rachelē q: ipsa ignorāte labā: & ēt ipo iacob furata fuerat ydola pris. Cū g nūc deuenissent i noticiā iacob noluit nec nouā medelā istituit mādās oibus dimittē deos alienos. fuit ēt h q: filij sui & tota familia sua peruersata fuerat inter ydolatras iō timuit ne aliq̄ ydola secū ferrēt: & pcipue q: i expoliatione ciuitatis si chē potuisset repire mlta ydola aurea: & argētea q^p aliq̄ q: pulchra erāt aliq accepisset & occl'tarēt. ⌊ & mutate vestimēta vra. ⌋ h dicē pp filios qui ex occisiōe sichimitaq; ea sanguē noleta hēbāt & nō decebat cū talibus vestib^s accedē ad loca sacra. Uel q: magnū honorē itēdebat impendere deo iacob ascendendo bethel & iō tā interius q̄s exterius cupiebat deū i nouitate honorare. Ex h autem assūpserūt iudei psuetudinē vt i festis suis & q̄n vadūt ad synagogas suas vestes pretiosiores q̄s possint ferāt vl'itelligebat mutatio veteris hominis i corde p has vestes. vt p3 ioelis. 2. Scidite corda vra & nō vestimēta. ⌊ Surgite. ⌋ i. pate vos ad eūdū. ⌊ vt faciamus altare dño. ⌋ ad imolādū ibi sacrificia i honorē dei. ⌊ q exaudiuit me in die tribulatiōis mee. ⌋ i. q̄n vēiebat i occursum mihi fr me^s cū q̄drigētis armatis egtibus. vt p3. ē. 33. & ⌊ fuit socius itineris mei. ⌋ eūdo i mesopotamiā & redeūdo. ⌊ dederūt oēs deos alienos. ⌋ vt digne ascēderēt i bethel. ⌊ & iaures q̄ erāt i auribus eoz. ⌋ i. in auribus illoz deoz q: istis idolis ponebāt ad ornatū inaures armille & descralia & pischeles: & alia gña ornatuū & h q: ō hijs dijs gētiū q erāt masculi vt iupiter mars & papus aliq erāt feie vt iuno minerua bericinthia venus. Ponebant g dijs masculis ornatus masculini & dijs femineis ornat^s mliebres. Alie āt iaures q̄s hūit familia iacob q̄ idoloz cultui nō applicate fuerāt nō infosse sunt: sz māserunt ad hoium ornatū. ⌊ infodit ea. ⌋ i. idola & inaures. ⌊ subter terebintū. ⌋ fcā n. magna fossa & liāsta tota illa mā metallina infusa fuit i fossaz: & penetrauit in pfundū p viscera ter vt null^s eā inde accipet & noluit illud aurū vl' argētū saltē i aliā formā cōuersum accipe vt q̄d semel fuerat dicatū cultui demonū nunq̄s applicaret ad vsus hoium. Historia tñ scolatica refert q̄sdā dicē istud argētuz & aurū postea a dauid iuētum fuisse & in vsus templi salomonis conuersum.

¶ Cur iacob ex tali auro & argento non pflauit vasa in cultum dei.

Et Si dicat q̄re iacob nō cōuertit istō aurū & argētū i cultū dei faciēdo vasa aurea & argētea q: de auro & argēto q̄ō furati fuerūt ab egyptijs iudei fcā fuerūt post oia vasa tabernacli: & vtēsilia vt p3 exo. 35. & 37. c. ¶ Rñdet q^p nō ē sile: q: istō aurū & argentū q̄ō iacob isodit sb terebinto erat mā ō q̄ ipa idola fcā erāt: & inaures eoz iō non licebat puerti ad vsus sacros: q: detestabile & imūdū factuz fuerat. Aurū āt & argētū q̄ō accepūt iudei ab egyptijs lz eēt ipsoz egyptioz q idola ter erāt tñ i vsus ydoloz ñ fuiebat. sed in vsus hūanos ad comedēdū & bibēdū in vasis illis & ad ornat^s vestiū. Jō sat licebat fcā modica tñ smutatiōe ō h ad dei cultū vasa fabricare. ⌊ Subter terebitū. ⌋ ¶ebitus arbor a ramosa ō q̄ pciosissimū gumi emanat vt ait ysidorus. 16. ethi. ē aūt ista arbor frondosa: & ampla: magnos ramos faciens & umbras: vt p3 ysa. 6. c. & erit i extensione sic terebintus. ⌊ q̄ ē post vrbē sichē. ⌋ procedēdo vsus bethel. ⌊ Uenit g iacob luzā q̄ ē i tra chanaā cognomēto bethel. ⌋ i. q̄ alio noie vocat bethel. ista duo noia idē sīgnt vt i mlt is locis dictum ē ⌊: cognomēto bethel. ⌋ i. q̄ō nom pprium huius ciuitatis erat añ luza. Sz postea appropriate vocat^s fuit loc^s bethel ex eo q^p accidit. s. q: de^s appuit ibi iacob ō q̄ ē. 28. c. ⌊ ipe et ois ppls cū eo ⌋ i. tota familia sua q̄ bz vocaret pauca cōpata hitatoribus ter illi^s congregatis tñ satis magna erat vt patet precedenti. c. & ideo ppls vocari poterat. ⌊ & appellauit nomen loci illius domus dei ⌋ ante. n. sic appellabat cum iret in mesopotamiam nunc autem nomen illud impositum confirmat q: ante ipe solus ibat: & bz intra se nomen illud conciperet tamen non imponeret: q: nullus erat audiens qui locum illum sic nominaret. Nunc autem q: erat cum eo magna familia poterat vocari sic vrbs illa ab eis: & nomen illud per alios diuulgaretur. ⌊ Eodē tpore mortua est delbora. ⌋ de ē. 24. c. vbi pōit nutrix rebecce veniēs cū ea ō mesopotāia sz ibi ponitur

B Nicolai ac quorundaz opinio.

C Sit^s bethel

Q5. 1

A rñsio ad q̄sūū qōnis.

D

E

Terebitus quid.

ponitur nomẽ ẽm lr̃am hebraicã z bibliaꝫ nr̃as cor̃rectas Si ãt aliq̃ biblie ỏ noſtris hũr ſũptũ fuit hic z poſitũ ꝓ glo. iterlineari deide libr̃arioꝝ ipitia itra textũ collocatũ ẽ. ⁊ Et ſepulta ẽ ad radices bethel. ⁊ i. ad radicẽ ſiue pedẽ mõtis in quo ſita eſt Bethel.

¶ Qũo delbora potuit eſſe cum iacob.

Qõ. 2 A rn̄ſio ad q̃ſitũ qõnis. B.

Sed Querit̃ qũo potuit eẽ delbora cũ iacob vt ipe ſe peliret eã ad radices montis bethel q̃ iacob recedẽte i meſopotamiã ipa mãſit, cũ rebecca mr̃e ei⁹. ¶ Rñdẽt iudei q̃ qñ iacob receſſit ỏ berſabee fugiẽs i meſopotãia mãdato pris z mris dixit ei rebecca q̃ hitaret i meſopotãia cũ labã dõec regeſcẽt furoꝝ eſau z tẽ ipa mittẽt z reducẽt eũ i de ỏ q̃. ē. 27. c. dñt g̃ q̃ ceſſante furoꝛe eſau miſit rebecca, nũcios i meſopotamiã ad reducẽdũ eũ cũ qb⁹ iuit delbora tãq̃ dña: z q̃ ſciebat iter p qỏ venerat. ⁊ Subter q̃rcũ. ⁊ i. ſubter vnã magnã q̃rcũ vt apperet memoriale ſepl'cri ei⁹. ⁊ vocatũq̃ ẽ nom̃ loci illi⁹. ſ. illi⁹ cãpi i q̃ ſepl'ta ẽ delbora. ⁊ q̃rc⁹ flet⁹. ⁊ q̃ ſub illa q̃rcu fleuit eã tota familia iacob cũ ſepelire tur. iſtỏ nom̃ ipoſitũ fuit p ipm iacob. ⁊ Appuit itez de⁹ ia iacob. ⁊ nõ itelligas q̃ iſta fuit ſecũda appitio quam fecit: q̃ iã legimus q̃ttuoꝛ apparitiões factas ei a deo ſine ãgeloꝛuꝫ appitiõib⁹. Prio appuit ei eũti i meſopotamiaꝫ cũ dormiret apỏ bethel. Secũdo appuit ei amonẽs eũ ỏ meſopotãia redire dicẽs ego ſũ de⁹ bethel. vt hẽ. ē. 31. c. ⁊ Tertio appuit ei mãdãdo vt iret i bethel. ¶ Quarta fuit nũc poſt q̃ fuit in bethel. De hỹs duab⁹ hr̃ i lr̃a textu. appitiões ãgeloꝝ dne legunt vna i manayn vbi appuerũt ei ml'ti angeli q̃s vocauit caſtra dei deide ãgel⁹ luctãs cũ eo ỏ hỹs ſup. 32. c. Alia appitio ãgeli fuit i sõnỹs cũ eẽt i meſopotãia q̃ oñdit ei varios z macl'oſos arietes ỏ q̃ dr̃. ē. 31. c. cũ dr̃ dixit ad me ãgel⁹ dñi in sõnỹs iacob z ego rñdi adſũ. Dr̃ g̃ h itez ad iudicãdũ dr̃iaꝫ iter iſtã appitionẽ z illã qñ mãdauit ei de⁹ aſcẽdẽ i bethel ne eadẽ eẽ putet. ⁊ bñdixitq̃ ei. ⁊ bñdictio ſigt augmẽtũ. ſ. iſtỏ augmẽtũ nõ fuit tpale. ſ. ſpũale q̃tũ ad gratiã z ſtatum pfectũ vtutũ z p. ꝓ textũ lr̃e q̃ dr̃. ⁊ bñdixitq̃ ei dicẽs nõ vocaberis vltra iacob. ex q̃ appet q̃ ſolũ erat bñdictio in mutatiõe nois exteri⁹: z i effectu quẽ de⁹ cãbat itra iacob cui cor̃ñdebat iſta nois mutatio i exteriozi. Quia cũ noia ponant ad notificãdũ rei nãz z plerũq̃ q̃tũ ad pſonã vl' ſbaz aliq̃n tñ iponũt ad notificãdũ pſonã ẽz aliquã diſpõnẽ. Sic̃ g̃ añ vocabat iſte iacob a q̃da lucta. ita cũ nũc mutaret nom̃ aliqd ỏ q̃litate ẽz quã nom̃ iponit mutatũ eẽ dẽbat al's irrõnabilis mutatio nois fieret mutari vocẽ nõ mutata re q̃ eſſet ſ'tam ſignificationẽ inptinẽtẽ voci adaptare. ⁊ Nõ vocaberis vltra iacob. ⁊ h mutat nom̃ iacob vt vocet iſrl'. ⁊ non vocaberis vltra iacob. ⁊ i. luctator q̃ ptinet ad vitã actiuã. ⁊ ſz vocaberis iſrl'. ⁊ i. vir vidẽs deũ vl' ẽz lr̃aꝫ hebraicã. ⁊ zrael. ⁊ i. fortis dñi qỏ ad ꝓplatiuã vitã ptinet. Vocat vita actiua lucta q̃ ẽ qỏdã gen⁹ exercitatiõis z militie iuxta illỏ iob. 7. c. militia ẽ vita hois ſup tr̃a q̃ i vita actiua q̃ nõdũ ad perfectũ ſtatũ deueñt pugnat̃ ꝑ cupiaꝫ occl'oꝝ z ꝓcupiaꝫ carnis z ſuꝑbie vite. i. gñal'r ꝑ demonẽ ꝑ mũdũ z paſſiones nr̃as. Cũ ãt ad altitudinẽ ꝓplatiue vite puẽit ptñſitis gradib⁹ actiue vite ceſſãte tumltu rez exteriozꝝ i deũ tota cura cordis nr̃i iactat̃ z aia felix cũ ſpõſo ſuo xpo tota letat̃ ei⁹ viſione ſaciata quẽ tñ adhuc i enigmate videt q̃ ñ luteo carcere corpis ſoluta ẽ i q̃ manẽs magꝭ ſibi ipi amare vr̃ q̃z cogſcer̃.

¶ Eſt g̃ ſẽſus ỏboꝝ dei ad iacob vſq̃ nũc fuiſti ꝑncipl'r actiuus ꝛz aliq̃l'r ꝓplatiu⁹. Nũc ãt ꝑncipl'r ꝓplatiu⁹ eris et ſi aliq̃l'r actiu⁹. iõ nom̃ corr̃ñs erit tibi: q̃ non vocaberis vltra iacob qỏ ad vitam actiuam pertinebat, ſed iſrl' quod eſt nomen ꝓplãtis altiſſimum deum.

Qũo deus mutauerit nomẽ iacob.

Qõ. 3 A rn̄ſio ad q̃ſitũ qõnis. B.

Sed Querit̃ qũo de⁹ mutauerit h nom̃ iacob vocãs eũ iſrl' q̃ ſa mutauerat h nom̃ ãgel⁹ luctãs cũ eo vt p. ē. 32. c. ¶ Rñdet̃ q̃ illỏ nom̃ iacob bis mutatũ fuit z illỏ nom̃ iſrl' bis ipoſitũ fuit ex diuerſis rõnib⁹. ãgel⁹. n. mutauit nom̃ iacob i iſrl'; q̃ añ vocabat̃ iacob z iſtỏ nomẽ erat ei ipoſitũ a lucta quã hũit cũ eſau i vtero. Et q̃ illỏ nomẽ ſignificat puã dignitatẽ i iacob ãgel⁹ ipoſuit ei nom̃ magne dignitat̃. ſ. iſrl' ſiue zrael qỏ ſigt fortẽ dei vl' fortẽ cũ deo. ſ. luctatorẽ q̃ cũ deo. i. cũ ãgelo fortit̃ luctat⁹ ẽ maioꝛ. n. dignitas erat cũ ãgelo vl' cũ deo fortit̃ luctari q̃z cũ eſau fr̃e ſuo q̃ moꝛtalis erat iõ magis ꝓpetebat h nom̃ iſrl' q̃z iacob z iſte eſt ꝓ pr̃ãſſim⁹ ſẽſus ỏboꝝ ẽz ictionẽ ãgeli. ſ. q̃ ex q̃ iacob luctat⁹ fuerat cũ ãgelo nõ dẽbat vocari iacob. i. luctatoꝛ vl' ſupplantatoꝛ a lucta quã hũit cũ eſau. ſz a lucta quã hũit cũ angelo. Alia rñſio.

¶ Vel al'r q̃: añ dicebat̃ q̃ iacob ꝑ ſupplãtationẽ. i. ꝑ fraudẽ obtinuerat bñdictiões poſtquã ãt ãgel⁹ luctat⁹ ẽ cum eo decl'auit eũ ex volũtate dei obtinuiſſe bñdictiões nõ non dz iã vocari iacob. i. ſupplãtatoꝛ. ſz iſrl' vl' zrael. i. fortꝭ dei q̃: de⁹ eũ fortẽ feẽ z appꝛobauit. Hic ãt de⁹ mutauit nom̃ ei⁹ ex aliq̃ alia rõne. ſ. ex nã ſtat⁹ pfecti q̃: añ fuerat iacob vite pficiẽtis z nõdũ pfecte iõ ꝓuẽiebat ei iſtỏ nom̃ iacob qỏ deſigt vitã actiuã. Nũc ãt q̃ erat i vita pfecta ꝓuẽiebat ei nom̃ alti⁹: iõ vocat⁹ fuit iſrl'. i. videꝭ deũ qỏ ꝓplatiuis ꝓgruit z ſic nõ fuit mutatũ nom̃ nec bis ex eadẽ rõne: q̃ ꝑma mutatio q̃ ab ãgelo fuit ex hac rõne fcã ẽ q̃ iacob vocabat̃ luctatoꝛ: z q̃ h nom̃ ſigbat luctã factã cũ hoie i q̃ vincẽ ñ magni põderis volẽs eũ pfectioꝛi noie nũcupare noiauit eũ a noie lucte cũ ãgelo facte dicẽs eũ iſrl' ſiue vt hebraica lr̃a hz zrael. i. fortis dei vl' fortis cũ deo q̃: fortit̃ pugnauit luctãdo cũ ãgelo quo uſq̃ viſus fuit deuicẽ ãgelũ z dixit ei ãgel⁹ ſi ꝺ deũ fortis fuiſti q̃ꝛto magis ꝺ hoies ꝑualebis. de⁹ ãt mutauit h nom̃ eius ex alia rõne. ſ. q̃ ãtea vocabat̃ iacob q̃ lingua hebraica dr̃ iacoter z interptat̃ ſupplãtatoꝛ. i. elidẽs p plãtã q̃ ꝓuẽit vite iplicite actiõib⁹. nã i ea q̃tidiãis occupatiõib⁹ ꝺ vitia z paſſiões pugnam⁹ z cũ nos bñ nos hẽm⁹. z tãq̃ p plãtã pedis elidim⁹. Dec vita iacob ꝓuenerat i tpib⁹ retroactis in qb⁹ve lut nõdũ pfect⁹ circa actiões ſe ſedulũ z ſine crie exhibuerat cui⁹ merito de⁹ volẽs eũ nũc ad pfectiorẽ ſtatũ erigẽ non vocauit iacob. i. luctatorẽ i vita actiua vt pote q̃ iã domuerat paſſiões. ſz iſrl'. i. vir vidẽs deũ vt hz nr̃a lr̃a q̃: q circa cõtẽplatiões vſant deũ vidẽt ſaltẽ p quotidianã cogitationẽ z itenſũ amorẽ a curis rez mũdanaꝝ ſepatum vl' vt hz lr̃a hebraica vocãt zrael. i. fortũ cũ deo q̃: fortit̃ pmanẽt i ꝓplatione dei ñ recedẽtes ab ea ob aliquã curã tpaliũ rerum vel carnalis affectionis.

Apparitiones dei ad iacob, C

¶ Qũo h dr̃ z nõ vocaberis vltra iacob ſz iſrl'.

Qõ. 4 A rn̄ſio ad q̃ſitũ qõnis. B

Sed Querit̃ qũo dr̃ h. ⁊ nõ vocaberis vltra iacob. ſz iſrl'. ⁊ q̃: ſepe repit̃. ī. i iſto libꝛo z i oib⁹ aliꝭ libris ſacre ſcripture eũ vocatũ fuiſſe iacob. ¶ Rñdet̃ q̃ ñ fuit poſtea vocat⁹ iacob tãq̃ noie ꝓncipali. ſz noie ſecũdario text⁹ ãt itelligit q̃ ñ vocaret̃ poſtea iacob noie ꝓncipali z rõ ẽ q̃: iacob vitã deſignat actiaꝫ iſrl' ãt ꝓplatiuã. Qui ãt trãſit ỏ actiua vita ad ꝓplatiuã ñ ſp vſat̃ circa act⁹ ꝓplatiõis. ſz aliq̃n iacob ꝓncipali⁹ tñ iſrl' q̃: ꝓplatiu⁹ ñ ꝓplat̃ vt agat ſz agit vt ꝓplet̃ cũ ꝓplatio toti⁹ actiõis finis vltimat⁹ z architectoticus ſit. ⁊ appellauit eũ iſrl' dicẽs. ⁊ o iſrl' ego ſũ de⁹ oipotẽs. ⁊ noiat̃ h oipotẽtia dei: q̃: ſbdit̃ q̃ de⁹ vellz ml'tiplicare iacob. ſz cũ ml'tiplicare regrebat i deo magnã potẽtiã iõ vocat̃ oipotẽs. q. d. o iſrl'. q̃: ego ſũ de⁹ oipotẽs volẽs te ml'tiplicare ñ dubites qn poſſim te ml'tiplicare. ⁊ creſcẽ. ⁊ ſ. i magnitudie poſſibilis. ⁊ z ml'tiplicare. ⁊ in ple. q̃: ꝛz. xi. filios hr̃et ỏ qb⁹. ē. c. 30. tñ poſt gẽuit beniamĩ. vt. ī. ſegẽ vl' dr̃ crescere i ple. q̃: ꝛz nõ hũit poſt ml'tã ple nãlẽ hũit tñ adoptiuã q̃: p⁹ adoptauit manaſſẽ z efrayn q̃s gẽuit ioſeph z fẽ eos capita tribuũ ſic̃ rubẽ z ſymeõ vt p. ī. 48. c. Vl' intelligit h ỏ ml'tiplicatiõe i filiis ſuis. q̃: ãt h ml'tiplicat⁹ fuerat iacob i ſe gignẽdo filios p⁹ ml'tiplicari dẽbãt filꝭ ei⁹. tota ãt multiplicatio ſiue in ſe ſiue in filiꝭ ad pr̃eꝛ ptinet. ⁊ gẽtes z ppli nationũ erũt ex te. ⁊ Aliq̃ putãt h itelligẽdũ ſolũ q̃tũ ad ſtirpẽ beniamĩ q̃ nõdũ nat⁹ erat q̃: dr̃ i lr̃a erũt. Sz h nihil ẽ q̃: ꝛz filꝭ iacob imediati nati eẽnt tñ gẽtes z ppli q̃ poſtea ex eis ſucceſſiue z p ordinẽ tpoꝝ naſcituri erãt nõdũ erãt. ¶ Dicẽdũ g̃ q̃ iſte gẽtes vl' natiões dñr eẽ. ꝛz. trib⁹ filioꝝ iacob ẽz ꝛz. capita ꝛz excipiẽdo ab eis leui q̃ erat vn⁹ ỏ eis q̃ tñ ſepat⁹ fuit i ſorte dei nec accepit hr̃ditatẽz iter frẽs ſuos: vt p. nũe ri. 18. c. z i mltis alꝭs locis z ſic manent. ꝛz. trib⁹ ſiue nationes. Ppli dicũt eſſe ꝓgregatiões ciuiũ i vna ciuitate vel in villa. Et ỏ iſtis ppliꝭ erãt ml'ti i q̃libz tribu. q̃: q̃libet hẽbat ml'tas ciuitates z villas oppida z vicl'os. vt p. ioſue. ꝛꝛ. z 16. z. 18. z. 19. c. ⁊ reges ỏ lumbis tuis egredient. ⁊ Referũt q̃dã ad ſolũ beniamĩ ỏ cui⁹ gñe fuit ꝓmus rex iſrl'. ſ. ſaul z de inde filius eius yſboſeth ỏ q̃ primo re. 9. c. Sz non ſolum debet referri ad beniamin qui nondum natus erat. ſed etiam ad alios iam natos. ſ. ad iudam de cuius genere fuerũt plures reges q̃s de alia tribu. Quia a tempoꝛe dauid vſq̃ ad ſedechiam qui ductus fuit in babilonem z exocculatus ſemper fuerunt reges de domo Juda: z etiam poſt vſq̃

Quoꝛũdã opinio.

Determinatio

ad

ad herodem partim de domo iuda ⁊ partim de tribu Leui fuerūt ēt reges ò tribu efrayn a tpe diuisiōis regni ⁊ regnauit ieroboā filꝰ nabath ò tribu efrayn: deide successores eiꝰ vt p3.3.re.12.c.⁊ durauerūt vsq; q̄ salmanasar ⁊ tñstulit eos ī trā medoꝝ vt p3.4.re.17.c. Et p3 ℔ q2 si ista lra loq̄rek de regibꝰ futuris imediate ab ipo iacob māifestū ē q̄ nullꝰ rex genit⁹ fuit ò iacob imediate. ſz mlto tpe pⁿ ò filijs eiꝰ. ℔ g̃ vbū. ⌊erūt. ⌋nō magis referr ad iacob ꝓ filijs q nati erant q̄ꝫ ꝓ hijs q nascituris: q2 q̄ꝫtū ad vtroſq; vez erat q̄ adhuc reges q ò lumbis iacob. i. ò seie iacob nascituri erāt nōdū erāt nati. ⌊⁊ trā quā dedi abrahe ⁊ ysaac dabo tibi. ⌋quā ꝓmisi me daturū abrahe ⁊ ysaac nōdū. n. ꝓpleta fuerat promissio vsq; i tpa iosue q introduxit i trā illā filios isrl: ⁊ occidit populos tre illiꝰ nec ēt i tpe huiꝰ fuit ꝓpleta. ſz mlto post tpe. ſ. i tpe salomōis regis. vt p3. 5. c. 3. regū 1.2°. palip. 8. c. cū dr ⁊ i vniuersa trā ptātes sue oēz pplm q̄ derelicta fuerat ò ethei amorreis ferezeis atq; iebuseis q̄ non erāt de stirpe isrl ⁊ ò filijs eoꝝ: ⁊ ò posteris q̄s nō interfecerāt filij isrl subiugauit salomō i tributarios vsq; i diē hāc. añ illò tpe nō fuerūt sbiecti ex duabꝰ cāis. Prima q2 ls iosue potuisset eos delere tñ deꝰ nō pmisit q2 eos deleret pp pctā isrlitaꝝ: vt p3 iudi. 2. c. cū dr iratusq; ē furor dñi i isrl: ⁊ ait q2 irritū fec̄ gens ista pactū meū q̄ pepigi cū pribꝰ eoꝝ: ⁊ vocē meā audire cōtēpserūt ego nō delebo gētes q̄s dimisit iosue ⁊ mortuꝰ ē vt in ipis expiar isrl vt custodiāt viā dñi ⁊ ambulēt i ea sic custodierūt pres eoꝝ tñ dimisit ḡ dñs oēs has natiōes ⁊ cito sbuertere noluit nec tradidit i mānibꝰ iosue. ¶ Scōa cā q̄re ñ traditi sūt imediate fuit vt filij isrl hērēt aliq̄s gētes cū qbꝰ posset hr̄e exercitiū bellādi ne totalit virilis fortitudo ocio mersa torpet ⁊ iutiles redderet: ideo decebat vt hr̄ent aliq̄ò bellicū exercitiū. Deꝰ āt volēs istū pplm strennū tāq; bonus legis ꝓditor ꝓstituit eis ea q̄ eoꝝ saluti ꝓueniebāt. ſ. vt hērēt hostes cū qbꝰ iterdū hērēt exercitiū bellicū ⁊ ò ℔ iosue. 3°. c. sic dr hee sūt gētes q̄s dñs dereliqt vt erudiret i eis isrl'em ⁊ oēs q nō nouerāt bella chananeoꝝ: ⁊ postea discerēt filij eorū certare cū hostibꝰ ⁊ hr̄e ꝓsuetudinē pliādi. Si āt q̄ras q̄re magis tpe salomōis sbiecte fuerūt oēs iste natiōes q̄ꝫ alijs tpibꝰ ꝓcedētibꝰ. Uideas deutro. 12. c. vbi ò ℔ dicet: ⌊tibi dabo. ⌋. ſ. tibi i seie tuo: q2 iacob i pria sua nūq; stetit i trā promissiōis vt in ꝓpa. ſz vt i aliena. ⌊⁊ recessit ab eo. ⌋. i. postq̄ deꝰ ista dixit iacob disparuit ei qō ē recedē ab eo p pñtiā visiōis realis vl imaginarie. ⌊ille vo erexit titulū. ⌋. i. lapidem altū i memoriā appitiōis illi. ⌊i loco i q̄ locutꝰ fuerat deꝰ. ⌋ vt demōstraret locū illū eē sctm. ⌊libās sup eū. ⌋. i. sup titulū lapideū. ⌊libanima. ⌋. ſ. vinū ⁊ oleū q̄ vocāt libāima vt p3 ꝓ totū leuiticū ⁊ nūerū. ⌊vocāsq; nom̄ loci illius bethel.

¶ Utrū sit idem locus bethel. ⌋

Quer̄. An sit iste idē locꝰ bethel ⁊ q2 sic dictus fuit bethel. ¶ Rñdeo possz q̄ sic ⁊ tūc si q̄rat q̄re ḡ bis ipositū fuit istò nom̄ illi loco: rñdeo q̄ sic fcm̄ fuit vt ò iacob q2 bis mutat iacob istò nomen ⁊ vocatꝰ fuit bis isrl vt p3. 35. 32. ⁊ isto. c. ⁊ sic diximus fuit pp duas rōnes q̄s supꝰ assignauimꝰ ita ꝓpositū dici pōt q̄ iste locꝰ vocatus fuit añ bethel a iacob. q2 ibi appuerat ei deꝰ dormiēti dū iret i mesopotamiā. Nūc āt itez vocat bethel: q2 itez appuit ei deꝰ postq̄ vēit ò mesopotamia: vt p3 i lra. ¶ Sz magis vr mihi dom̄ q̄ ista sint duo loca qbꝰ posuit nom̄ iacob vocāo vtrūq; bethel ⁊ vr eē rō q2 q̄ncūq; fac mētionē ò alio bethel vocat illò luzā: vt p3. 28. c. 7. 35. i isto. c. ⁊ iudi. i. c. 7 i mltis alijs locis nisi q̄n logr̄ ò bethel p anticipationē ad tpa abrahe. vt p3. 35. 12. ⁊. 13. c. In ista āt 2ª noiatione bethel ñ vocat luza i q̄ ē signū q̄ alio noie vocabat nec sit idē ꝓor. Etiā p3 q2 isto 2° mō bethel vr accipi ꝓ hierl'z ℔z q̄ mōstrat ex ꝓiectu ris lr̄e q2 ex bethel vēit iacob in efrata vbi i via sepeliuit rachelē. Est āt efrata q̄ idē ē qō bethleē ꝓpe hierl'z. ſ. per duas leucas siue q̄ttuor miliaria. Bethel āt ò q. 35. diximꝰ magis dist q2 ꝓ decē vl. xi. leucas. ¶ Itē q2 rachel sepulta ē i itinē q̄ venit a bethel i efratā vt p3 i lra. ſz nō pt itelligi q̄ sit i itinere q̄ vēit ò bethel supꝰ posito ad bethleē q2 cū bethel illud sit oriētale trē ꝓmissiōis vt p3 q2 ē circa iordanez ⁊ ierico q̄ sūt oriēs trē ꝓmissiōis. vt hr̄ nūeri. 34. c. ⁊ bethleē sit ℨ meridiē nec̄e ē q̄ descēsio illa sit aliq̄l'r occidētalis magis q̄ꝫ meridiana: imo q̄si totalr occidētalis directa q2 vēire de bethel vel ierico i bethleē ē vēire ò oriēte q̄si directe i occidētē. Sz nō ē talis dispō q2 sepulchrū rachel est ℨ bethleē descēdēti bus directe ò septētrione i austrū p3 q2 hierl'm est directe septētrionalis respectu bethleē ⁊ ē septchrum rachel q̄si leuca ⁊ dimidia distāz a hierl'z ℨ bethleē ⁊ media leuca añ bethleē vbi vocat loc⁹ cabzata ḡ ē bethel. De hijs hr̄ i li. ò diuisione trē sctē. ¶ Sz nūqd pp ℔ ꝓcedimus q̄ hierl'm ē bethel i q̄ dormiuit iacob cū iret i mesopotamiā absit: q2 ℔ supꝰ negauimus. Supra. n. 12. c. 7. 28. rōnibꝰ clarissimis ⁊ irrefragabilibꝰ ꝓbauimꝰ q̄ bethel ò q̄ ibi dr nō sit hierl'm. ¶ Dom̄ g̃ q̄ erat duplex bethel. Unū qò ē ad oriētē trē ꝓmissionis inter mōtē ebal ⁊ garizin nō valde lōge a ierico. Scōm ē qò ē ad septētrionē trē hui⁹ ⁊ ē hierl'z. ⌊ ¶ Egressus āt ide. ⌋. i. ò isto 2° bethel qò ē hierl'm q2 ibi hitauit aliq̄ò dieb⁹. ⌊ vēit verno tpe. ⌋ ℔ ponit ad designādū cāz q̄re nō potuit iacob ducere vxorē suā rachelē quā ita tenere diligebat i sepulchra sua ⁊ prīm suoꝝ. ſ. i hebrō i agro duplicis spelūce. Istā. n. cāz reddidit ipe. j. 49. c. cū ipe petēt a ioseph filio suo vt eū ducēt i terrā chanaā ad sepeliēdū i spelūca duplici excusans se q̄ erat tps vernū ⁊ cito feretēt corpa sic nō possz duci illuc. Uel q2 forte erat tps pt⁹ ouiū ⁊ nō poterant moueri sic vt illuc cito irēt. Coactꝰ fuit ḡ sepelire iuxta bethleē i via. ⌊ Ad trā q̄ ducit efratā. ⌋. i. ⌊ iuxta efratā. ⌋ q̄si media leuca ⁊ sic dr. j. 48. c. q̄ mortua ē rachel dū iacob igrederet efratā. i. tritorīū efrate ista efrata ē ciuitas q̄ alio noie vocat bethlee. 3. vocata fuit ista ciuitas efrata ab vxore caleph sic dicta vt i ꝑmo palip. c. ij. Sz postea vocata fuit bethleē qò iterptāt dom⁹ panis: q2 post sterilitatez q̄ accidit tpibꝰ elimech mariti noemij tēpore ruth secuta fuit magna frugū copia i ea: ⁊ vocata fuit domꝰ panis: q2 mlta cibaria ibi recōdebāt. Istā expositionē sequit nicolaꝰ ꝑm itētionē ra. Sa. ſz neutrū istoꝝ pt stare vllo mō. Prio dr q̄ efrata fuerit vocata sic a noie mlieris caleph q̄ ē dcā efrata. ſz ℔ fl'z ē. nā siue accipiat caleph ꝓ filio effrō siue ꝓ caleph filio iephōe nlo mō pt stare. ibi tñ māifestū ē q̄ accipit ꝓ caleph filio efrō: vt dr i lra eiusdē. c. nā accipiēdo ꝓ ℔ caleph ipe nūquā itrauit i trā ꝓmissiōis. nā pr eiꝰ etiam intrauit in egyptū quus cū pre suo iuda vt p3. j. 38. ⁊. 46. c. ⁊ caleph filiꝰ eiꝰ q i egypto natꝰ ē necessario cū nō ꝓputet i numero intrātiū i egyptū: vt p3 respiciēdo. c. 48. j. ⁊ cuz hoies illiꝰ tpis accipēt vxores ⁊ gignerēt i. 20. āno. ⁊ añ. 22. vt p3. j. 38. c. forte geit⁹ fuit. 20. āis vel q̄si caleph filius efron ⁊ postea dr ꝑmo palip. 2. c. q̄ accepit efrata i vxorē mortuo patre suo efrō. māifestū ē q̄ cū iste caleph natꝰ fuerit āis. 20. vl q̄si pⁿ igressū i egyptū ⁊ cū a tpe q̄ igressi sūt i egyptū vsq; ad diē q̄ exierūt fluxerūt āi ducēti quindeci vt dect'auimꝰ. s. 15. c. a qbꝰ si subtrahant. 15. māebūt cētū nonagita qnq; qbꝰ ad dant. 40. āi qbꝰ māserūt i deserto anteq̄z intrarēt i trā chanaā. vt p3 exo. 16. ⁊ deutro. 8. c. erūt āi ducēti ⁊ trigita quinq; ad q̄s nullꝰ hō illiꝰ tpis accessit ſz q plꝰ ad cētū trigita vel sic. ḡ nō potuit itrare caleph filiꝰ efrō i trā chanaā nec vxor eiꝰ efrata: q2 eiusdē etatis vl q̄si eēt vxor iō ñ potuit denoiari efrata q̄ ē i trā chanaā ab ipa ml'iere caleph. Si āt accipiat caleph filiꝰ iephone lz textꝰ nō velit ℔ nō potit stare. Nam verū ē q̄ caleph itrauit i trā chanaā ⁊ erat tūc. 80. āno⁹ vt colligit iosue. c. 14. ⁊ ibi postulauit a iosue dari sibi trām ne bō q̄ calcauerat pes eiꝰ ⁊ tñ ñ potuit ab efrata vxore eius dato q̄ sic eēt denoiari efrata ò q̄ ℔ dr q2 ille igressus ē trāz chanaā ⁊ ipositio talis noīs erat post mortē moysi. Nā fuit mortuꝰ moyses añ igressū trē chanaā. vt p3 deutro. 32. ⁊. 34. c. ⁊ sepultꝰ in trā moab. i. i valle trē moab ptinēte ad trā regū duoꝝ amorreoꝝ: ſz ipe noiauit istū locū efrata ḡ tpe eius vocabat efrata. Sz forte dices q̄ moyses locutꝰ fuit ℔ p anticipationē. ſ. q̄ lz tūc ñ vocaret bethleē siue efrata tñ ipe cognuit spū ꝓphico q̄ sic noiandꝰ erat locꝰ ille: iō sic eū noiauit vt p3 i alijs locis i qbꝰ sacra scriptura vtit anticipatiōe si cut vtit recapitulatiōe. ḡ ℔ sic noiauit lz nōdū trīa noia extarēt. ¶ Rñdeo q̄ ñ pt ℔ stare. Nā lz moyses p ꝓphicū spiritū cognuisset q̄ futura erat trīa q2 ppls cui loq̄bat ista nō cognoscebat ea q̄ fut̄a erāt cū ñ eēnt oēs ꝓphe ñ hēbat ibi locū anticipatio ista q2 ꝓpe tē fīe sigret aut saltē itelligibilit cū tale nom̄ iponeret loco q̄ ei nullatenꝰ ꝓgruebat. Dōz ḡ q̄ iste locꝰ q̄ vocat efrata ñ fuit vocatꝰ efrata ab vxore caleph q̄litercūq; caleph accipiat. Sz vocabat efrata anteq̄z i egyptū descēderet isrlite ⁊ ℔z illò nom̄ moyses locutꝰ fuit ℔ q2 tē illò nom̄ extabat. ¶ Scōz ēt quo vocatꝰ fuerit locꝰ iste bethleē. ſ. a sanctitate pāis q̄ fuit q̄n noemij redijt ò trā moab cū nuru sua ruth ñ ꝓcēit lr̄e q2 tē dare q̄ ista ciuitas vl oppidū ñ fuit

Bethel est duplex. D

ꝑm 2ᵐᵉ

ꝑ cū. D

f cā

Obiectio. E

ſſ

f mīsio.

ſſ

Qō. 3ª mīsio ad q̄stum qōnis. B

c mīsio doctoris.

Efrata qd. E

Expositio. ſ

Cōfutatio.

G

Septchrū moysi

H

Quorūdā mīsio.

Cōfutatio.

Determi.

fuit vocatū bethleē vsq; mlta tpa post mortē moysi. s. p ānos plres quā ducētos: q; ista ruth fuit mr aui Dauid. s. Obeth. z tn a morte moysi vsq; ad mortē dauid sūt ānі. 440. qō p3: q; salomō icepit edificare tēplū dñi i hierl'm p' mortē Dauid imediate vt appet ex pn° ētū libi regū. s3 a tpe q̄ fuit egressio isrl'ō egypto vsq; ad tps qn icepit tēpli edificatio fluxerūt ānі. 480. vt p3. 3°. re. 6. c. g̃ a morte moysi vsq; ad mortē dauid q̄ fuit ptēpanea edificatōi tēpli fluxerūt ānі. 440. pña p3. q; moyses mortu' fuit. 40. ānis post exitū ō egypto. s. anno. 40. vt sat colligit ꝓūgēdo ea q̄ habētur deutro. pmo z 8. z 32. z 34. c. s3 anus dauid nat' fuit tpe Ruth qñ dñt nomē illō bethleē ipositū fuisse illi ciuitati g̃ ad min' fluxissent ānі ducēti. 50. a morte moysi vsq; ad illō tps. pña satis nota ē: q; dato q; obeth gēuisset iesse āno suo. 40. z iesse gēuisset Dauid āno. 40. eēnt ānі. 80. qb' addant oēs ānі dauid qui forte eēnt. 65. vl'. 70. Nā. 40. ānis durauit i regno vt p3. 3°. reg. i. c. añ regnū vo assūptū hūisset ānos ad plus. 30. q; satis iuuenis erat z mior oium frm suor qñ vnct' fuit pma vice i regē i bethleem: z pugnauit paulo post cū goliath getheo: z paulo post mortu' fuit saul i mōtibus gelboe vt ꝓnici pōt ex hȳs q̄ hñt. s. 20. c. exo. Nā valde modicū fuit tps regni ei' s. ānor. 13. vt qdā volūt. datis g̃ hȳs erūt a tpe q̄ natus fuit Obeth anus Dauid qñ Ruth vēit i bethleē vsq; ad mortē Dauid ānі. 150. ad plus z tūc manēt a morte moysi vsq; ad tps q̄ vēit Ruth i efrata: z ipositū fuit ei ꝟ nom bethleem anni ducēti z nonagita ex q̄ seq̄rē q; tūc vocauisse moyses nomē illō q; nō fuit ipositū vsq; ad ānos ducētos: z nonagin ta post mortē suā z tē redit idē icōueniēs qō añ erat: iō nullo mō pt dici q; istō nom bethleē ipositum fuerit tpe Ruth.

Opinio q̄rūdam. 3

Aliq g̃ putāt dom eē q; iste loc' vocabat efrata z vocabat bethleē: z vtrūq; añ natiuitatē moysi siue anteq̄ loq̄retur ista. S3 dñt q; ꝑus vocata fuit efrata: z postea cessante illo noie ipositū fuit aliō. s. bethleē: z ꝟ satis ꝓsonat isti lre q̄ hr̄ j. s. mortua ē rachel z sepl'ta i via q̄ ducit efrata ꝟ est bethleē

Cōfutatio. i. ista l3 vocarek efrata nūc tn ē bethleē. i. vocab bethleē. s. cessante ꝓri noie. S3 adhuc ꝟ nō bn dr: iō dom q; ista ciuitas fuit vocata bethleē: z efrata z vtrūq; nomē erat tūc simul z fuerat z q volebat eā noiare vno noie noiabat q āt volebat noiare alio noie noiabat magis tn cōe ꝑ tē fuit istō nomen bethleē sic vocab vsq; i pntē diē ēt si arabes z ysmaelite eaz possideāt cū metropoli sua hierl'm z p3 ꝟ. j. 38. c. vbi dr mihi n. qñ veniebā ō mesopotamia mortua ē rachel i tra chanaā i ipo itinere eratq; tps vernū: z igrediebar efratā z sepeliui eā iuxta viā efrate q̄ alio noie appellab bethleē. g̃ vr q; simul appellabat hȳs duob' noibus qñ moyses ista dicebat alias ñ dicēt eā hre duo noia siml' sic ꝓsupponit istō relatiuū ali'. nā alietas z dra ꝓsupponūt existētiā extremor. Jn qua.

¶ i. i via efrate. dū pturiret rachel. i. dū ad piendū dolores hre icepisset. ob difficultatē pt'. q; nō potat mittē fetum. cepit piclitari. i. ad mortē disp̄ōi. dixitq; ei obstetrix. ad ꝓsolādū eā aliq̄l'r. nolli timere q; z hūc hēbis filiū. qñ fetus viuus nasc' min' pic'm mri ē z q; videbat obstetrix i ꝑmptu natiuitatē beniami dicebat mri q; nō timeret. q; z hūc hēbis filiū. i. ēt hūc hēbis filiū: ista vba rndēt oroni

¶ quā fecerat rachel qñ pepit ioseph dicēs addat mihi dns alterū filiū. hūc ēt hēbis filiū. s. supr eū qué hēs vt ante petisti ō q̄. s. 30. c. egrediēte āt aia ꝓdolore. dolor ō se mortē nō causat q; dolor attestationē pfectionē rei sentiētis dolorē cū dolor sit sensus nocumēti. S3 p accidēs dolor occidit. Cū. n. dolor nocumēti sensus ē qñ magnus dolor ē. Signū ē magnū nocumētū adeē z q; nocumētū repugnat armōie i q̄ ꝓsistit tota ꝑmanētia rei cū nā luctet cū nocumto tādiu resistit vsq; vires nocumēti sint maiores virib' nature z tē deficiēte nā a virib' cessat armonia: z eē rei. Et ꝟ ē aiaz egredi ꝓdolore. i. q; tn erat nocumētū a q̄ inascebat ille magn' dolor q; nā virib' impar fuit iō ipa succūbēte armonia destructa aia q̄ sine armōia alicui corpi ñ vnit fcessit. Jmminēte iā morte. q; iā modicū deerat vt moreret vocauit nom suū

Benom qd ꝓsita. lȳ sui. quē iā peperat benom. i. fili' dolorꝭ mei. q; ē dicti. ben. signat. filiū. Lō. sigt dolorem. Lom. si gnat. signat dolorem meū. Expositio huius nominis nō ē i hebreo q; ibi satis appet cū sit eiusdē ligue. S3 ponit i vra lra ad signādū cām ipositiōis nois. pr̄ vo appellauit eū. Prius mr mortes nom iposuit deide mortua ea pr̄ mutauit nom i meli' vocās beniami qō nō mltū distat in voce s3 distat in sensu. Quia beniami signat filiū dextre. i. filiū fortitudinis. q; ben filiū signat. iamin vo ō extera i q̄ attēdit cō stātia iacob q; i morte dilectissime vxoris sue ꝑ q̄ fuiens septē ānis videbāt dies pauci ꝑ amoris magnitudie: vt p3. s. 29. c. nō ꝓsternat' ē aio. s3 equanimiter fortitudinis z ꝓstātie nom filio iposuit. z sepulta i via. nō fuit ducta i ebron ad sepulchra maior ex cā supr assignata. Jn via q̄ ducit efratā. j. s. veniētib' ō hierl'm siue ō bethel. 2° mō dicto i efratā ē āt iter illō a septēriōe descēdēs i austrū. hec ē bethleē. q; vocata fuit efrata z bethleē. cās āt vtriusq; noīs. s. isto. c. dixim'. erexit iacob titulū supr sepulchrum. erat. n. sepulchrū corpis i ꝓfunditate tre defosse. S3 post ad iudicādum ibi corp' iacē erectus fuit titulus. i. memoriale z fuit factus istō sepulchrū a iacob ex. 12. lapidib' satis magnis i memoriā. 12. filior suor z i extremitate titul' iste i piramidē acuiē q̄ a trāseūtib' trā illā ō pegrinis nrīs adhuc vr. ō ꝟ āt in li° ō diuisiōe tre sctē. hic ē titulus. ista sūt vba moysi scribētis ista q; vsq; illā diē durauerat titul' monumenti rachel. z durat ēt vsq; hodie z qñ aliq tnsibāt p trā illā videbāt eū

¶ Dicit g̃ moyses. hic. i. iste q vr a tnseūtibus p trā illā. ē titul' monumēti. rachel. i. edificiū fcm ad memoriā q; h ē sepulta rachel. vsq; i pntē diē. i. vsq; ad illō tps in q̄ ista scribebat moyses. Nūq; tn vidit moyses istō sepulchrum q; ipe nat' fuit i egypto. vt p3 exo. 2°. c. z postea nō itrauit terrā pmissiōis tns iordanē: vt p3 deutro. 3. c. z. vltio z dato q; dicamus moysen vidisse sepulchrū illō qñ ei tota trā vltra iordanē de' demōstrauit tn non vidit postq; scripsit q; ea die q̄ ascēdit ad mōtē illū abarim in trāsitu vbo supr cacumē phasga mortu' fuit nec post ab aliq̄ hoie fuit visus nec aliqd scripsit ex q̄ inuit q; ls ista hystorica eēnt tn ea ꝓphice scribebat q; q̄cūq; aliq scribūt q aliq̄ cognitiōe experimētali vel inquisitiua vl' doctrinali acqsita ñ sūt necē ē si vera sūt vl' a forma scribere vl' ꝓphice deo mouēte aiaz illustrādo vel alias reuelādo. De tali mō ꝓphie q̄stū ad ꝓterita logr supr ezechielem i ꝑncipio gregor' ō q̄ magis dixim' nūcri. 12. c. ¶ Egress' ide. ꝟ ꝓit alia diuersitas quā tulit rubē cogscēs balā vxorē pris sui viuēte eo q; valde magnum pctm erat z ignominia. Egressus ide. s. ō loco i q̄ sepeliuit rachelē apō efratez: q; ibi māsit aliqb' dieb' faciēs tumulū illū magnū ō lapidib' polit z dispositis i acutiē alte piramidis. Fixit taberna culū. hēbat. n. tentoria portatilia q̄ possz vbiq; figē. hȳs. n. vtunr magni pastores. Et i hȳs vixerāt pres sui abraham z

M Quid turris gregis. ysaac. ō abrahā p3. s. 12. z. 13. c. De ysaac. s. 26. c. Sunt. n. talia tabernacla ꝓueniētia pegrinis. trās turrē gregis. dñt iu dei q; turris gregis vocab' loc' i q̄ tēplū postea edificatū fuit a salomone z vocatū fuit turris gregis q̄dā ꝓfagio futuror. q; postea sic vocauit micheas. c. 4. tu turris gregis. vocabatur āt turris q; tēplū i magnis fortaliciꝭ ad modū turriū cō

Confutatio. structū erat vocab gregis q; mlti greges ibi imolabāt z icēdebāt. S3 ꝟ ñ stat q; l3 tēplū fuerit vocatū postea turis gregis tn ñ pt ꝟ ō loco tēpli q; tēplū fuit ꝓstructū i mōte moria vbi erat hierl'm q̄ vocabat bethel. ex. 2ª impōne iacob z de illo loco venerat iacob i efrata ñ ē g̃ visil'e q; imediate redūsz in bethel: q; ipe iquirebat sp noua pascua z bōa ēt q; si ad illū locū redūsz scriptura noiasz dicēs z ide redūt i bethel s3 ꝟ modū loq̄ndi lre ñ pt iduci vt reuersus sit ad eūdē locū ō q̄ imediate añ recesserat. ¶ Jtē q; si itēdisz iacob imediate redire i hierl'm ābulata leuca z dimidia ñ recessisset inde.

¶ Dōz g̃ ē vt vult beat' hiero. q; iste loc' q̄ dr tris gregis ē apō bethleē erat. n. ibi aliq̄ tris apō quā pastores mānebāt z ibi nato xpo appuit angel' pastorib' custodiētibus vigilias noctis supr gregē suū z mō fūdata ē ibi q̄dā eccl'ia q̄ vocab angel' ad pastores. abūt rubē z dormiuit cū bala ꝓcubia patris sui. rubē erat iā vir. 20. vl'. 21. ānі. bala erat vxor iacob q̄ fuerat ācilla rachelis. vt p3. s. 30. c. z vocab ꝟ ꝓcubia bala l3 vxor fuerit. vt p3. s. 30. c. Rō q; ñ fuit vxor ꝓncipalis sic Rachel z lya. Sic ēt agar z cetura q̄ erāt vxores abrahe. vt p3 s. 16: z. 25. c. vocantur concubine. s. 25. c. quia minus ꝓncipales. Sarra autem fuerat ꝓncipalis. dormiuit. cum bala. cognoscendo eaz carnal'r sicut volunt omnes doctores nrī: z q; hoc fuit enorme vitium z magna contumelia illata patri a filio fuit ipsi iacob materia magni doloris z cō sequenter magne virtutis quia equanimiter q̄stum decuit tollerauit. ¶ Doctores autez iudei vt Ra. Sa. z similes dicūt q; Rubē nō cognit carnal'r. s3 solū q; tnsstulit lectū bale

ancille

N Rnsio hieronymi.

O Opinio iudeorū

ancille rachelis q erat i cubicl'o rachelis tãq; ancilla in domo dñe sue z posuit i cubicl'o lie: vt videret q̃si eẽ ancilla ei⁹. h ãt valde displicuit iacob q; redũdabat i ꝓtẽptũ ac si coguisset eã carnal'r: iõ moyses scripsit istõ fcm sub talib⁹ ẏbis. Sz h valde fl'm ẽ: q; tẽ si tales tñsuptiões facẽ scriptoꝛib⁹ licẽt in sacra scriptura nulla certitudo relq̃inret. Cõfuta. Jtẽ p3 h.j.49. c. vbi dat iacob filiꝭ suis bñdictiões. Dicit. n. rubẽ ñ crescas q; ascẽdisti cubile pris tui: z maculasti stratũ ei⁹. Hãc etiã positionẽ tz Rabi: abꝛahã abenaꝛa. ¶ Qõ iacob minime la tuit. Jimo coguit istõ fcm p aliq̃s ꝓiecturas vl' q; vidit vl' q; ei ab aliquo alio: vl' a deo reuelatum ẽ. De bala autem con cubina q; postea fcm fuerit nõ scribit. sz tenẽdũ ẽ q; abdica uerit eã iacob a suo cubicl'o vt nũq̃ eã ãpli⁹ coglscẽt: q; filiꝰ coguisset. videret. n. valde ihonestũ vt rursũ ꝓaminatissima mlier a iacob coglscere. sz maneret in ꝑpetua viduitate car nali cõmertio carẽs. Sic hr õ decẽ ꝓcubinis dauid q̃s coguit absalõ: vt p3. 2°. re. 16. c. deide cũ redyt dauid i hierl'z clau sit eas dãs eis cibaria: z nõ coguit eas vnq̃. sz mãserũt i vi duitate vsq; ad tps mortꝭ sue. ¶ erãt ãt. Jh põit nũerus filio rũ isrl'q; ia icipit q̃dãmõ ꝓtexi istoꝛia p illos. ¶ q nati sũt in mesopotamia. Jnõ fuerũt oẽs nati i mesopotamia: q; benia mi nõ fuit ibi nat⁹: vt p3 i h. c. sz noiank oẽs a maioꝛi pte: q; oẽs ꝑter beniami nati sũt i mesopotamia vl' dr nat⁹ in meso potamia q; mr sua fuit ide oriũda. Sz h valde remotum est. ¶ Uẽit ẽt. Jh põit. 3m. s. ꝓfectio iacob i ꝑris veneratione. ¶ vẽit ad isaac. Jtã erat senex isaac iõ vẽit vt ei debitã reuerẽ tiã: z famel'atũ ꝑaret q̃ marie i senectute debeꝝ cũ ꝑres defi ciũt virib⁹ idigẽtes fuitoꝛib⁹: õ q̃ aristo. 8. ethi. i ꝑn⁰. z. 7. po liticoꝛ. c. 15. i toto ãt tpe postq̃ vẽit õ mesopotãia i trã cha naã i q̃ pl'es q̃s decẽ ãni fluxerãt z ãpli⁹ ñ vidit iacob ꝑrem suũ nec mrez fuit. n. sp q̃si i itinẽ. Sic. n. dr. j. 48. c. q cũ vẽi ret iacob õ mesopotãia i ipo itinẽ mortua fuit rachelis z tñ pl'es q̃s decẽ ãni trãsierãt a tpe q̃ itrauit i trã chanaã vsq; in ipm tps. ¶ Jn mãbꝛe ciuitatẽ arbee. Jvr dicẽ text⁹ q; mãbꝛe sit nom̃ ciuitatis sz nõ ẽ: vt dicebaꝝ. s. 23. c. ẽ ãt mãbꝛe nomẽ vallis cuiusdã magne i q̃ hitauit abꝛahã magno tpe apud ebꝛõ ciuitatẽ: vt p3. s. 18. c. nom̃ ãt ciuitaꝭ ꝓpriũ ẽ Nebꝛon. nom̃ vo attributũ z chariathbarbe. i. ciuitaꝭ. 4. q; ibi. 4. ꝑriar che cũ suis vxoꝛib⁹ iacẽt tumul'taõ q̃ dixim⁹. s. 23. c. Sz h nõ obstãte hec ciuitas vocaꝝ mãbꝛe q; õ ea ꝓdicaꝝ i recto mam bꝛe: vt p3. s. 23. c. cũ dr sepeliuit abꝛahã vxoꝛẽ suã i spelunca duplici q̃ respiciebat mãbꝛe hec ẽ Nebꝛõ i terra chanaam. Mamb re gd. ¶ Jtẽ si mãbꝛe ñ sit ciuitaꝭ nom̃ nõ ꝑt saꝭ bñ expõi lra: ista cũ dr vẽit iacob ad ꝑres suũ i mãbꝛe ciuitatẽ arbe. oporꝛtebit nãq; facẽ q̃sdã ꝛuppletiones q̃ m'tũ sunt aliene a tali mõ lo quẽdi: nã debit sic expõi vẽit iacob i mãbꝛe ciuitatez arbe. i. vẽit iacob i vallẽ illã magnã q̃ vocaꝝ mãbꝛe: z h ẽ apõ ciui tatẽ arbe cui. n. dubiũ ẽ q; ista expositio distoꝛta sit: z repu gnãs mõ loquẽdi i talib⁹ ꝓpositiõib⁹. Nã si sic ꝓcedaꝝ expo ni. s. vt ꝙuertam⁹ ꝓdicatiões q̃ i recto sũt ad q̃sdã hitudines obliquoꝛ tota certitudo scripture destrueꝝ: q; nesciet q̃n sit ꝓdicatio õ eẽndo vl' õ bñdo. neẽe ẽ g dicẽ q; ista ciuitas q̃ vo cata fuit Nebꝛõ: z arbe ẽt vocata fuerit mãbꝛe nõ obstante q; ẽt q̃dã vallis circa trã illã vocet mãbꝛe vt p3. s. 18. c. ¶ Jn q̃ pegrinat⁹ fuit abꝛahã. ¶ i. i q̃ vixit pegre. sz. n. m'tis annis moꝛiat⁹ fuisz ibi q; tñ nõ tenuit trã vt suã. sz vt ꝓducta vl' gra tis ad tps ꝓcessa sp pegrinari dicebaꝝ. Mãifestũ ẽ ãt q; istõ iter iacob veniẽtis õ mesopotãia nõ erat rectũ: q; ebꝛon est m'tũ australis: q; ẽ i sorte trib⁹ iude. vt p3 iosue. 15. ista autẽ sors ẽ magis australis q̃z cetere eo q; tãgit limites meridia nos trẽ ꝓmissiõis: vt p3 iosue. 15. i cui⁹ sortis mediate sita ẽ Nebꝛõ vt p3 iosue. 14. z 15. hier'm ãt ẽi sorte beniami: vt p3 iosue. 18. c. z ẽ septẽtrionalis m'tũ respectu sortꝭ iude cũ sors iude tenẽs tminos meridianos respiciat sortẽ beniami ex p te septẽtrionis: ẽt q; magis vr distare hier'm ẏsus occidẽtẽ ab oriẽte trẽ ꝓmissiõis q̃s Nebꝛõ cũ sit Nebꝛõ i medio sortꝭ filioꝝ iuda vt p3 iosue. 14. z 19. c. hier'm ãt circa occidentez trẽ chanaã nõ m'tũ distãs a mari. s. p nouẽ leucas z illõ est mare occidẽtale sic dr deutro. xi. siue mare palestinoꝝ vt dr exo. 23. z ẽ finis siue limes occidẽtalis trẽ chanaã. Determinatio ¶ Jtẽ p3 q; vẽit iacob õ sichẽ z bethel p i hier'm siue 2m bethel q̃ ẽ via directe q̃si ab oriẽte i occidẽtẽ deide decliauit a hier'm i efratã siue bethleẽ q̃ ẽ via totaliter a septẽtrione in meridiẽ. ¶ Dõm. g q; iacob nõ curabat õ rectitudie itineris. sz õ bo nis pascuis: iõ diuertebat ad m'ta loca. ¶ Et ꝛpleti sũt dies ysaac. Ji q̃ notaꝝ q; bon⁹ erat q; mali nõ dimidiãt dies suos vt p3 ꝑs. 54. z ecclesiastices. 7. c. dr q; stulti moꝛiũr i tpe ñ suo. ¶ cẽtũ octoginta ãnoꝛ. Jista ponũr h ad examiationem quia non moꝛtuus fuit ysaac cũ venit iacob patet q; j. 35. c. dicitur q; ioseph erat sexdeci ãnoꝛ z pascebat gregẽ cũ fri bꝰ suis. sz nõ erat tẽ moꝛtuꝰ ysaac nec ẽt m'to tpe post moꝛ tuꝰ ẽ. g ẽ anticipatio. añs p3: q; ysaac vixit ãnis. 180. vt p3 h: z gẽuit filios suos esau z iacob cũ eẽt. 60. ãnoꝛ vt p3. s. 25. c. g q̃n moꝛtuꝰ fuit ysaac erat iacob. 120. ãnoꝛ p3. ꝑña subtra hẽdo. 60. õ. 180. Sz q̃n iacob erat ãnoꝛ. 120. erat ioseph ãno rũ. 29. g post istõ tps q̃si p ãnos. 13. moꝛtuꝰ fuit ysaac p3 ꝑña q; nũc q̃n vẽit iacob ad videdũ ysaac pres suũ erat ioseph q̃ si sexdeci ãnoꝛ. vt p3 iferi⁹. c. 37. q; ista fuerũt q̃si i eodẽ tpe añs. pbaꝝ: q; q̃n iacob petiuit vxoꝛẽ suã rachelẽ a labã erat ãnoꝛ. 84. vt pbauim⁹ clare. s. 29. c. sz ab illo tpe qõ fuit ꝑn cipiũ secũdi septẽnỹ vsq; ad natiuitatẽ ioseph q nat⁹ fuit i fi ne secũdi septẽnỹ: vt p3. s. 30. c. fuerũt septẽ ãni. g tũc erat ia cob. 91. ãnoꝛ. Patet addẽdo. 7. ad. 84. ab illo g ãno vsq; ad ãnũ. 120. restãt ãni. 29. q̃s hẽbat ioseph q̃n moꝛtuꝰ fuit ysaac ex q̃ pcludit q; post vẽditionẽ ioseph i egyptum q̃si ãnis. 13. moꝛtuꝰ fuit isaac. s. vno ãno anteq̃z ioseph fieret dñs egypti. Patet. j. 41. c. vbi dr q; 30. ãnoꝛ erat ioseph q̃n stetit coram Pharaone z tẽ factꝰ fuit dñs egypti z sequẽti ãno incepit magna fertilitas i egypto. Patet q; ãno. 29. vite ioseph moꝛ tuꝰ fuit ysaac vt. s. dixim⁹. ¶ Consuptusq; etate. ¶ i. tm vixit q; defecit i eo calor nãlis z hũiditas radicalis ita q; totalit deficiẽs: z ꝛsuꝑ moꝛtuꝰ ẽ z ista ẽ moꝛs maturaliꝭ q̃ oppõit moꝛti imature q̃ ẽ i iuuẽib⁹ i qb⁹ nãl'r nõ deficit hũiditas ra dicalis nec calor nãlis. sz ex aliq̃ extriseco vl' accidẽti nociuo Sũt. n. ista duo vite radices q; ꝑpe vita ꝙuaꝝ i calido q; tñ calidũ igneũ manet nõ ꝑt nisi i hũido q̃ ẽ nutrimẽtũ suum nece ẽ ad vitã tenẽdã nõ solũ eẽ calidũ. sz ẽt hũidũ sic ignis i oleo cõseruaꝝ q̃ deficiẽte perit. ad h g q; vita aliq̃ aialis in longum tendatur oꝛ vt hec duo multum armonica sint z nõ cito cõsuptibilia. s. vt calor nãlis nõ sit cito extiguibilis ad hũidi abũdãtia: z humidũ nõ sit cito deseccabile a calido agẽte i ipz. ¶ appositꝰ ẽ ppl'o suo. ¶ i. iuit ad libũ sactoꝝ prm i q̃ tẽ tenebaꝝ vsq; ad xpi passionẽ. ¶ Senex: z plenꝰ dieꝝ. ¶ magis sigt plenus dieꝝ q̃s senex. senex vocaꝝ qcũq; excede bat i illo tpe ãnũ. 70. vl'. 80. sz nõ vocabaꝝ plenꝰ dieꝝ vsq; ad ãnos. 150. vel pl'es. ¶ z sepelierũt eũ esau z iacob. ¶ Jsi multi filiꝭ iterfuerit sepulture noiank tñ isti: q; erãt principales: z magis attinentes isaac q̃s omnes alij.

Caloꝛ na turalis z radicalis humiditas sunt vite ra dices.

¶ S. Esau a frẽ sepaꝝ generationes esau diuersi duces numerantur. Cap. xxxvi.

Ec ãt sũt gñatiões esau: ipe ẽ edõ. Esau accepit vxoꝛes õ fi liab⁹ chanaã ada filiã elomethei z oolibama filiã ane filij sebeõ euei. Basemath q̃q fi liã bismael soꝛoꝛem nabaiot Pepit ãt ada eliphã. Base math genuit rabuel. Oolibama gẽuit iebus z ibelõ z choꝛe. Hi filij esau q̃ nati sũt ei i trã chanaã. Tulit ãt esau vxoꝛes suas z filios z filias z oẽs aiaz dom⁹ sue z sbaz z pecoꝛa z cũcta q̃ bẽre poꝛat i trã chanaã: z abijt i alterã re gionẽ: receſſitq; a frẽ suo iacob. Diuites. n. erant valde: z simul' hitare nõ poterãt nec sustinebat eos trã pegrinatiõis eoꝝ p̃ m'ltitudie greguz. Habita uitq; Esau i mõte seyr: ipe ẽ edõ. Hec aut sũt gene ratiões esau pris edõ i mõte seyr: z hec noia filioꝝ rũ eius. Eliphas filius ada: vxoꝛis esau. Rabuel q̃q filꝰ basemath vxoꝛis eiꝰ. Fuerũtq; eliphas filij themã: omar: sephua: z gathã: z ebenẽ z choꝛe. Erat ãt thãna cõcubina eliphã filij esau: q̃ pe perit ei amelech. Hi sũt filij ada vxoꝛis esau Filij ãt rabuel: naath z zara: zemna z meza. Hi filij base math vxoꝛis esau. Isti q̃q erãt filij oolibama filie

Ane

Ane filij ſebeō vxoris eſau: q̄s gēuit ei: ieh' ⁊ ihe
lō ⁊ chore. Hi duces filioꝝ eſau. Filij eliphā p̄mo
gēiti eſau: dux theman: dux omar dux ſephua dux
chenē: dux chore dux gathā dux amelech. Hi filij
eliphā i tra edō ⁊ hi filij ada: hi q̄q3 filij rabuel fi
lij eſau dux naath dux zara dux zēna dux meza. Hi
āt duces rabuel i tra edō. Iſti filij baſemath vxo
ris eſau. Hi āt filij oolibama vxoris eſau dux ieh'
dux ihelō dux chore. Hi duces oolibama filij ane
vxoris eſau. Iſti ſūt filij eſau ⁊ hi duces eoꝝ ipe ē
edō. Iſti ſūt filij ſeyr horrei hitatoris tre: lothan ⁊
ſobal ⁊ ſebeō ⁊ anā ⁊ diſō ⁊ eſer ⁊ diſan. Hi duces
horrei filij ſeyr i tra edō. Facti ſūt āt filij lothā hor
rei ⁊ emā. Erat āt ſoror lothā thāna. Et iſti filij ſo
bal aluhā ⁊ maneeth ⁊ ebal ⁊ ſephi ⁊ onā. Et hi
filij ſebeō achia ⁊ anā. Iſte ē anā q̄ iuenit aq̄s cali
das i ſolitudie cū paſcēt aſinas ſebeō p̄ris ſui. Ha
buitq3 filiū diſan ⁊ filiā oolibama. Et iſti filij di
ſan abdā ⁊ ieſbā ⁊ iethrā ⁊ charā. Hi q̄q3 filij eſer
balaanā ⁊ zeuā ⁊ achā. Hūit āt filios diſan hus ⁊
arā. Hi duces horreoꝝ dux lothā dux ſobal dux
ſebeon dux ana dux diſon: dux eſer dux diſan. Iſti
duces horroꝝ q̄ ipauerūt i tra ſeir. Reges āt q̄ re
gnauerūt i tra edō antequā bēret regē filij iſrl' fue
rūt hi balach fili' beor nomēq3 vrbis ei' denaba.
Mortu' ē āt balach ⁊ regnauit p̄ eo iobab filius
zare ō boſra. Cūq3 mortu' eēt iobab regnauit p̄
eo huſan ō tra themāoꝝ. Hoc q̄q3 mortuo regna
uit p̄ eo adad fili' badadi q̄ pcuſſit madiā i regio
ne moab ⁊ nom̄ vrbis ei' auith. Cūq3 mortu' eēt
adad regnauit p̄ eo ſemla ō maſerecha. Hoc q̄q3
mortuo regnauit p̄ eo ſaul ō fluuio roboth. Cū
q3 ⁊ h̄ obiſſet ſucceſſit i regnū balanā filius acho
bor. Iſto q̄q3 mortuo regnauit p̄ eo adad: nomē
q3 vrbis eius phou. Et appellabat vxor ei' mee
zabel filia matred filie mizaab. Hec g̃ noia ducuꝫ
eſau i cognatiōibus ⁊ locis ⁊ vocabulis ſuis dux
thāna dux aluba dux iethteth dux oolibama dux
ela dux phinon dux cenē dux themā dux mabſar
dux mabdiel dux hyrā. Hi duces edō hītātes in
tra iperij ſui ipe ē eſau p̄ ydumeoꝝ. Habitauit āt
Jacob in terra chanaan i q̄ p̄ ſuus peregrinatus
eſt ⁊ be ſunt generationes eius.

Cap. XXXVI.

HEe ſunt. Deſcripta mltiplicatione iacob h̄ deſcribit mltiplicatio eſau: ⁊ pōit icidētal'r: q3 ſup̄ fcā fuerat mētio q̄ iacob ⁊ eſau ſepelierāt iſaac: iō merito hu ius veneratiōis p̄ne itroducit ſcriptura ge nealogiā eſau ⁊ hec fuit cā q̄re ſup̄ fec ātcipa tionē ō morte iſaac vt p̄ñr ſi aliq̄ mixtiōe pōeret genealogia ⁊ pceſſus filioꝝ ſuoꝝ ⁊ iſte ordo mltotiēs obſuat in ſacra ſcriptura: q3 ēt ipa ars rethorica ordinē artificialē magis ſe qtur q̄z nālē. Et diuidit i tres ptes. Prio pōit gñatio eſau i ſuis filijs imediatis. Scdo pōit ſepatio ei': ⁊ iacob ſui frīs ibi. tulit āt eſau. Tertio genealogia eſau i ſucceſſoribus ſuis ibi. hec ſūt gñatiōes. Circa p̄mū. hec ſūt āt ge neratiōes eſau. i. iſti ſūt filij eſau. ſiſti q imediate ſequūt q fuerūt filij ei' vl' p̄t referri ad oia iferiora: ⁊ tē ē ſenſus q̄ iſte gñones. i. ſucceſſiōes gñonū q̄ ſequūt ptinēt ad eſau. ipe ē edō. i. q̄ eſau vocabat edō. Tria. n. noia hūit eſau vt no. hier. ſup̄ Abdiā i q̄dā plogo. h̄ ēt h̄r ſup̄. 25. c. q3 vocat eſau noie ſuo vocat ſeyr. i. yſpid': q3 erat yſpid' ſic̄ pellis vocat ēt edō. i. rube' ob ruborē lētic'le quā pcupiuit: vt p3. ſ. 27. c. Vl' ēt i alia cā: vt ait hiero. ſup̄ abdiā i plogo qui incipit iacob p̄riarcha. ſ. ob ruborē corpiſ. Et ſciēdū q̄ i ſacra ſcriptura mltotiēs idē loc': ⁊ eadē pſōa diuerſis noib' appellāt. ō lo cis appet q3 idē loc' vocat Nebrō: vl' arbee: vl' cariatharbee vt p3. ſ. 23. c. ⁊ p̄ce. c. ⁊ ioſue. 14. ⁊. 15. ⁊. 19. Sic ēt idē loc' vo cat ſegor ⁊ bala: vt p3. ſ. 14. c. ⁊ .19. Sic ēt ō hierl'ez3q̄ pl'ib' noib' nūcupat ō qb'. ſ. 28. c. ō pſonis āt tā i nouo quā i ve teri teſtō p3. In nouo teſtō vocat idem cephas: ⁊ bariōa: ⁊ ſymō: ⁊ petr'. Vocat petrus ⁊ ſimō: vt p3 Mat. 10. ⁊ i mul tis alijs locis. Vocat bariona: vt p3 mat. 16. c. Vocat cephaſ vt p3 p̄ma ad chori. 15. c. In veteri teſtō eadē pſōa vocat pl'i b' noibus. Sic̄ vocat iacob: ⁊ iſrl'. ⁊ ſem ēt vocat melchiſe dech. vt p3. ſ. 14. c. Et eſau vocat trib' noibus ſuprādict' iſta āt varietas magnā itricatiōez fac̄ i hiſtoriis ita q̄ multi co gūt errare. eſau accepit vxores. Iqñ erat ānoꝝ. 40. accepit eas vt p3. ſ. 26. c. ō filiab' chanaā. Joēs mltieres q̄ erāt de illis ſeptē ppl'is tre p̄miſſiōis vocāt ō filiab' chanaā: q3 illi ſeptē ppl'i ſūt ō gñe chanaam. vt p3. ſ. 10. c. i ſpāli tñ iſte due mltieres erāt ō genere etheoꝝ q̄ ſūt vn' ō illis ſeptē ppl'is. vt p3. ſ. 26. c. ⁊. 27. vbi dixit rebecca tedet me vite mee pp fili as Neth. i. filias etheoꝝ vxores eſau. ada filiā helō. Iiſta mltier vocat alio noie baſemach vt p3. ſ. 26. c. filiaz ane filij ſebeon. Iiſta oolibama ēt dr̄ filia ſebeō. vt p3. ī. in iſto. c. ⁊ ſic vr̄ eē eadē filia p̄ris ⁊ filij. Ad q̄ dñt hebrei q̄ ſebeō paga n' erat nō curabat ō lege mr̄imōij: iō duct' libidie cōcubuit cū nuru ſua vxore filij ſui ⁊ ſic iſtā oolibama erat vere filia ſebeō. ſz adulterina ex ꝯcubitu cū nuru ſua ⁊ erat filia puta tiua ane q̄ erat vir mr̄is oolibame. Sz ſ non ē vīſile q̄ eſau voluiſſz accipe i vxorē mltieres ita turpē q̄ſtū ad natalia ſaltē pp reuerētia p̄ris ſui iſaac tē viuētis: vt p3. ſ. 26. c. q3 vxores accepit eſau dū eēt ānoꝝ. 40. vt p3. ſ. 26. c. ⁊ iſaac genuerat eſau cū eēt ānoꝝ. 60. vt p3 eodē. c. ḡ ānoꝝ. 100. erat iſaac q̄n accepit vxores eſau. Aliq̄ āt dñt q̄ iſta nō fuit filia ſebeō ſz ane. Sz q3 ſebeon erat p̄r ane adoptauit oolibama filiam ane: ⁊ ſic erat filia ane nālis: ⁊ filia ſebeō adoptiua. Sic eni adoptauit iacob effraym ⁊ manaſſē. vt p3. ī. 48. c. Vl' p̄t di ci q̄: iſta oolibama vocat filia p̄ris ⁊ filij q̄ iterdū aui ⁊ p̄ aui nepotes: ⁊ p̄nepotes filios vocāt. Magis tñ vr̄ dōm q̄ vterq3 iſtoꝝ hūerit filiā q̄ vocata fuerit oolibama. ſz nō fuit eadē mltier ⁊ dōz q̄ oolibama filia ane fuerit vxor eſau ⁊ ñ oolibama filia ſebeō. Baſemath āq3 filiā iſmael. Iiſta ē alia baſemath ab illa quā dixim' ſupi' eē vxorē eſau ⁊ filiā Helon: vt p3. ſ. 26. c. ⁊ credo q̄ iō nom̄ illi' mutatū ē vt vocarēt ada q3 duas vxores hēbat eſau quaꝝ vtraq3 vocabat baſe math. filiā iſmael. Iiſta dicebat eē ſup̄ ſoror Nabaioth. vt h̄r. c. 28. rō ē q3 Nabaioth ē p̄mogēit' iſmaelis. vt h̄r. ſ. 25. vl' ex alijs cāis aſſignat. ſ. 28. c. No. q̄ iſmael ⁊ alia nomia barbaria vl' hebrea aliq̄n tñſeūt i fozmā latinā ⁊ tē declināt aliq̄n ñ tñſeūt ⁊ ñ declināt ⁊ p3 i ſ non ie abrahā: q3 aliq̄n re pit i ſupioz' ōclinatū pl'ies āt ideclinabile repit ſic̄ iſtō no mē rachel aliq̄n ē ideclinabile: vt p3. ſ. 29. c. p totū aliq̄n repi tur ōclinatū. vt. ſ. 30. ⁊. 31. c. Iſta baſemath q̄ h̄ noiat filia iſ maelis noiat. ſ. c. 28. malech. pepit 'āt ada eliphat. Iiſte eli phath fuit p̄mogēit' eſau. Et dñt aliq̄ q̄ iſte fuit vn' ō amicis iob. qō qdē poſſz eē vez tenēdo cū hieronymo q̄ voluit hus filiū nachor eē iob: vt dixim'. ſ. 22. c. Sz nō ꝑcordat nr̄e poſitiōi p̄z auguſtinū ⁊ ambroſiū quā ibi aliq̄lib' rōnib' ful ſim' q3 iob q̄ fuit iobab filij zared ō boſra ō q̄. ī. mltū fuit p' eliphat cū p̄mo tñſierūt duces idumeoꝝ deide ſecuti fuerūt reges ñ ḡ potuit iſte eē vn' ō amicis ei' q̄ vocarēt eliphat te mānites. oolibama edidit hiēs. p̄z q̄ſdā ēt iſte vocat iaris. q̄ nati ſūt ei i tra chanaā. ex q̄ p̄z q̄ anteq̄z iret eſau i tra z edō ſiue idumeā gēuit iſtos filios q3 idūea ñ ē i tra chanaaz ⁊ p̄z q3 dr̄. ī. abḡt eſau i alterā regionē portās ſecū oia q̄ hr̄e porat. Tulit āt eſau. h̄ pōit 2m iacob ab eſau frē ſuo ſepatio. tulit eſau. Iſz eſau potētior ēt quā iacob tñ volun tate dei mot' receſſit ex terrā chanaā ⁊ māſit i ea iacob poſ ſidēs q̄ō poſteri ei' p' vere poſſeſſuri erāt. Quidā tñ inſi piētes iudei dñt q̄ iacob expulit eſau ō terra illa. Et i h̄ vo lūt q̄ ꝑpleta fuerit bñdictio iſaac dicēt q̄ iacob dñaret eſau vt p3. ſ. 27. c. Sz iſti valde errāt. nō attēdunt miſeri iudei q̄ iacob veniens de meſopotamia miſit munera eſau fratri ſuo ⁊ qualiter eum ſepe dominum vocauit inclinans ſe coram eo ſepties vſq3 ad terram ⁊ qualiter iacob cum ſolis vi ris paſtoralibus veniret. Eſau autem cum quadringen tis

Cōnexio.

A Diuſio.

B Tria noia eſau.

Nom

Opinio hebreorum.

Cōfutatio.

Alia opinio.

D Determinatio

Nom

Quorūdā opinio.

Cōfutatio

Separatio iacob ab eſau.

Opinio iudeorū

Cōfutatio 3a rō.

tis egtib⁹ :vt p3.ē.33.c. hoc ḡ ſuppoſito qūo iualeſcē poſſet iacob vt expelleret eſau ō tra chanaā. ¶ Jtē nō ē ſ3 viſimile q: nō hēbat iacob aliqs cognatos vl affines q eū iuuarēt i terra chanaā ꝓ eſau: q: affines ſui erāt i meſoporamia vnde accepat vxores eſau āt hēbat mltos affines i terra chanaā ō etheis: t euehis t iſmaelitis q̄z filias accepat in vxores. ¶ Fundamētū hui⁹ rōnis ē: q: cū qs iuuaſ ab aligb⁹: aut iuuaſ a poſteris. ſ. a filijs deſcēdētib⁹ ō ſeie ſuo: vel a cognatis tñ ſuerſalib⁹ aut ab affinib⁹ aut ab amicis: nō. n. ſūt ꝓles cōditiōes hoium a qb⁹ aliqs adiuuari queat. iacob āt a filijs: t tota ſua familia modicū poſſat: q: tē hēbat decē filios qui erāt viri. nā ioſeph i egypto tē erat. Beniamī aūt erat valde iuuenis q adiuuare nō poterat. reliq̄ āt fuoꝝ familia ſatis pauca erat q̄ ꝓ eſau minime ꝓficēt. Nō poterat ēt a cognatis adiuuari: q: cognatos nullos hēbāt ipe: t eſau cū ambo ſoli eēnt filij iſaac nec eēt i terra illa aliqs ptinēs ad eoꝝ cognationē. nā iſmaelite nepotes abrahe q erāt cognati eſau t iſaac remoti ide erāt: iſti tñ magis auxiliarēt eſau: q: erāt affines ei⁹ cū accepiſſ3 filiā iſmaelis ſoroꝝ Nabaioth. Nō poterat ēt iuuari iacob a cogtis ſuis filijs cethure: q: iſti ſemoti erāt ide vſus oriētē: vt p3.ē.25.c. nō poterat ēt adiuuari ab affinib⁹ cū i tra illa affines vllos hr̄et: q: vxores cepat ō meſopotamia t ibi erat ei⁹ affinitas nō poſſat ēt mltū iuuari iacob ab amicis: q: erat iacob pegrin⁹ q nō hitauerat mlto tpe i tra chanaā fixus: eſau āt māſerat i ea: t hēbat mlt̄ tos affines tā ō etheis q erāt i tra illa quā ō iſmaelitis q aliq̄lr aberāt: iō facilr poſſat ipe delere iacob niſi de⁹ imutaſſet coꝛ ei⁹. ¶ Dōm ḡ q nō expulit iacob eſau. ſ3 ipe vltroneus receſſit i ydumeā: t h.j. declaraſ cū dr̄ q receſſit eſau: q: iacob t eſau ita diuiteſ erāt q nō poterāt ſimlr hitare. ⌊ vxores ſuas. ⌋ iſtas tres ſuꝑ notatas. ⌊ t filios ſuos. ⌋ iſtos qnq̄ ſuꝑadictos. ⌊ t oēs aias dom⁹ ſue. ⌋ aias vocat rē aiatas denoiando totū a pte t nō denoiat oēs rē aiatā. ſ3 ſolū hominē: q: j. ponunt pecora t ſic hr̄. j. 46.c. q oēs aie domus iacob q̄ igreſſe fuerūt i egyptū fuerūt. 70. iſte aie dicunt fami liares eſau q ſequuti ſūt eū i ydūeā: t fuit t ācille. ⌊ t ſbſtātiā. ⌋ ſ. oia ſuppellectilia aliqñ tñ ſba tota poſſeſſio dr̄: ſiue bonoꝝ mobiliū: ſiue imobiliū. ⌊ t pecora. ⌋ i iſtis. n. abundabat ſaꝯ eſau: vt p3.ē.33.c. qñ iacob offerebat mūera eſau de pecoꝛib⁹ rndit eſau ſe mlta ō iſtis hr̄e. ⌊ t abȝt i alteram regionē. ⌋ i. i ydumeā q̄ ē alta regio: q: ē ex̄ tra chanaā i latē ei⁹ meridiāo t i ꝓfinio oriētis vbi ꝓiugiū arabie i ſminis bethoꝛō ſupioris. vt p3 i li°. ō diuiſiōe tre ſctē t p hāc ydumeā tñſire debebant hebrei quando venerunt de egypto: vt p3 numeri. 20. c. ⌊ receſſitqȝ a frate ſuo iacob. ⌋ q: vt. j. ſeq. diuites erant valde.

¶ An eſau receſſerit a iacob viuente yſaac.

Sed Querit an iſte receſſus eſau a iacob fuerit viuēte yſaac vl moꝛtuo eo. Si āt dicas q ſ3 fuit poſt moꝛtē yſaac ꝯ: q: eſau añ moꝛtē yſaac receſſit ad hitandū in ydumeā: t p3: q: veniēte iacob ō meſopotamia exiuit ei obuiā eſau hitās i mōte ſeyr: t dr̄ q eodē die q̄ obuiauit iacob redȝt i mōtē ſeyr: t iacob fingēs ſe velle cū eo hitare dixit q ſeqr̄et eū lēto greſſu i ſeyr: vt p3.ē.33.c. Si aūt dicas: q fuit añ moꝛtē yſaac. Nō vr̄ vez: q: añ moꝛtē iſaac moꝛabaſ iacob i meſopotamia: iō nō poſſat ſepari ab eo. ¶ Jtez dato q tpe q̄ māebat iacob i terra chanaā añq̄z recedēt i meſopotamia receſſiſſ3 eſau nō diceret recedē a frē ſuo iacob. ſ3 a pr̄e ſuo yſaac: q: cū iacob tē nō hr̄et vxorē nō erat emācipat⁹. ſ3 manebat i domo pr̄na ſb ꝑma ptāte: nec poterat hr̄e nomen in ppl'o: q: ꝓputaſ eadē pria cū pr̄e vt dñt iura hūana t declat pbs in. 5. ethi. dicēs q filiꝰ ē q̄dā ps pr̄is dōec vtiq̄z ſit pelicō. i. emācipat⁹. ¶ Jtē q: dr̄. j. q̄ iſta diſceſſio fcā fuit pp magnitudie diuitiaꝝ: erat. n. eis tāta i gregib⁹ abūdantia q ter ra pegrinatiōis eoꝝ eos cape ñ poſſat. ſ3 añq̄z morer̄et iſaac nihil hēbat iacob: q: māebat i domo pr̄na: t nō hēbat bōa diſticta a pr̄e ḡ nō ꝑt itelligi añ moꝛtē iſaac. ¶ Dōm ḡ eſt q iſta diuiſio fuit poſt moꝛtē iſaac: q: ſ3 añ moꝛtē iſaac eſau hi taret i terra edō i mōte ſeyr: vt p3.ē.33.c. tñ añ moꝛtē pr̄is ſui iſaac vēit: t ſtetit ad exeqas ipe t iacob vt p3.ē.35.c. tē habi uit aliqt dieb⁹ eſau i terra chanaā t tē moꝛtuo pr̄e diuiſa fuerūt oia bōa iter iacob t eſau: q: ſoli erāt ex q̄ locupletati ſūt valde ſup id qō hēbāt. Et ſ3 notaſ cū ifra dicet q tanta erat mltitudo gregū ſuoꝝ q terra pegrinatiōis eoꝝ eos ferꝛ nō poterat: t cū vēiſſet tē eſau ad terrā chanaā añ yſaac moꝛtē duxit ſecū ō terra ſeyr qcqd hēbat. ſ. filios: t vxores: t pecora: q: putauit ſe hitaturū i tra chanaā t ſ3 p3: q: ſupra dr̄ tulit ſecū eſau vxores: filios: pecora: t ſbaz ſuā: t oia q̄ hr̄e poterat: t receſſit i alterā regionē nō potuiſſ3 āt tollē iſta ō terra chanaā ad terrā ydumee niſi adduxerit ea ō ydumea: q: ꝑus oia iſta hēbat i ydūea cū antea ibi hitaret i tra chanaaz ſ3 vidēs q ita diuites erāt ābo frēs moꝛ fuit redire i ydūea: t de⁹ mouit eſau ad faciēdū ſ3 ſpālr pp vtilitatē eſau: t iacob: t ꝑmo pp iacob: q: ſi eſau māſiſſ3 i terra illa forte rixati fuiſſēt ābo: t eſau depſſiſſ3 iacob. ¶ Jtē q: cū nō poſſet capi i terra illa ꝑꝑ diuitias eſau: q: potēs erat expuliſſ3 inde iacob. nā accideret rixa iter paſtores ex q̄ mouerēt dñi t ſatis ſic erat ꝓmptū eē pugnā iter eſau t iacob ſic fuit iter paſtores abrahe: t paſtores loth. nā vterq̄z valō i pecoꝛib⁹ abundabat ſic dr̄ ſuꝑ. 13. c. ſ. erat qppe ſba eoꝝ mlta: t nō poterāt hitaꝛ cōiter t ſeqr̄ vñ fcā ē rixa iter paſtores abrahā t loth ſ. q: eoꝝ pecora nō poterāt ſufficiēter capi i terra illa. Et ſequitur fuiſſ3 iurgiū iter abrahā p̄udēti ꝓfilio duct⁹ diuiſiſſet cōez hitatiōez: ſic ꝑñr dr̄. ſ. dixit abrahā ne q̄ſo iurgiū ſit i iter me: t te: t paſtores t paſtores tuos frēs. n. ſum⁹ ecce. n. vniuerſa tra coꝛā te ē: r̄cede a me obſecro ſi ad ſiniſtrā hieris ego dexterā tenebo. Si dexterā elegeriſ: ego ad ſiniſtrā pgā. Ad tollēdū ḡ ſ3 icōueniēs iter eſau t iacob mouit de⁹ eſau ad recedēdū ꝓncipalr. ¶ Scō fuit ꝑꝑ vtilitatē eſau t poſterioꝝ ei⁹ de⁹. n. ꝑmiſerat daꝛ totā illā tra iacob t ſemini ei⁹ ſ3 bñonē ꝓmiſſa abrahe vt p3.ē.28.t.31.t.c. p̄ce. illa āt benedictio abrahe poſita fuit. ē. 15. c. vbi ꝓmittit tota illa tra i circuitu: erāt ḡ expellēdi ab illa tra hitatoꝛes ei⁹ ꝑꝑ pctā ſua in trātib⁹ filijs iſrl. Si āt māſiſſēt ibi filij eſau: q: mltū creuerūt magnā ptē occupaſſēt: t ſic opoꝛtuiſſ3 eos ide expelli veniētib⁹ filijs iacob: t moꝛi gladio ſic alij hitatoꝛes ppl'oꝝ de⁹ āt nolebat ſic pire filios eſau: q: ſemē abrahe erāt. ſ3 ōdit eis tera ſeyr i q̄ hitauerūt ꝓus hoꝛrei t adiuuit eos ad expellēdū hoꝛreos: vt p3 deutro. 2. c. t ſ3 de⁹ fecerit eſau: t ꝓgenies ſua receder̄ ō tra chananeoꝝ vbi moꝛabāt ſeptē ppli ſepe noiati i ſcriptura. ſ. ethe⁹ eue⁹. Fereze⁹ ꝛc. tñ ñ excluſit eū penit⁹ a bñdictōe ꝓmiſſa abrahe. nā. ē. 15. c. ꝓmittit gētes ōcē abrahe: t ſemini ei⁹: ō qb⁹ ſolas ſeptē accepūt filij iacob: vt ſepe p3 i exodo: t nūeroꝝ li°. atq̄z deutro. t ioſue atq̄z li°. iudicuz alie āt tres gētes diuiſe ſūt alijs q attinebāt ad abrahā. naz eſau tm̄ ptinebat ad abrahā ſic iacob: q: ābo erant nepotes ei⁹: t filij iſaac ſ3 bñdictio directe vēit i iacob. huic ḡ eſau t poſteritati ei⁹ data fuit tra vni⁹ illaꝝ decē: t alie due manētes ꝑter ſeptē datas filijs iacob fuerūt date duob⁹ filijs loth ſ. moab: t amō qō magis declatū fuit. ē. 14. t. 15. c. t magis deutro. 7. c. dicet t ibi vide ⌊ diuites. n. erāt valde. ⌋ anteq̄z moꝛeret yſaac filij diuites erāt. vt p3 ō quolibz coꝛ. ē. 33. c. de ide diuiſa i eos tota ſba pr̄na dictiꝛes effecti ſūt. ⌊ t ſimul hitare ñ poterāt. ⌋ t ſbdit cā. ⌊ nec capiebat eos. ⌋ ponit ibi nec ꝑ q2. i. ⌊ q: nō capiebat eos tra pegrinatiōis eoꝝ. ⌋ i. tra illa chanaā i q̄ moꝛtuo pr̄e ābo hitare volebāt: t iſta erat tra pegrinatiōis reſpcū amboꝝ. De iacob p3: q: ſ3 i tra illa hitarū eēt poſtea ſemē ſuū tñ nōdū adept⁹ fuerat eā: ſ3 pegrin⁹ erat q: nōdū ꝓplete erāt iniqtates amoꝛreoꝝ vſq̄z i die illū. De eſau ēt p3 q: tra chanaā ñ erat ſua: ſic nec yſaac pr̄is ſui: nec de⁹ ei datur⁹ erat eā. ſ3 tra ſeyr: vt q̄ deutro. 2. c. ⌊ hi tauit eſau i mōte ſeyr. ⌋ mōs ſeyr: t idumea idē ē: vt loquit abdias. c. vnico aliqñ vocās eā idumeā aliqñ mōtē ſeir. Vel forte ꝑt dici q idumea ē tra magi q̄ ē q̄dā ps q̄ vocat mons ſeir ſic dr̄. ē. 32. c. miſit iacob legatos ad eſau frez ſuū ad terrā ſeir regiōis edō: t vocat mōs ſeir: q: illa terra mōtuoſa eſt. Sic dr̄ deutro. 2. c. circuim⁹ mōtē ſeir lōgo tpe. ⌊ ipe ē edō. ⌋ ſ3 ꝑt referri ad eſau: t ad mōtē ſeir. ad eſau: q: dicaſ. ⌊ ipe eſt edō. ⌋ i. ipe eſau ē edō. Sic dixit. ē. i ꝓncipio. c. t ſ3 ē: q: eſau tria noia hz vl ꝑt accipi ꝑ mōte. ſ. ⌊ ipe ē ſeir. ⌋ i. ipſe mons ſeir in quo hitabat eſau vocat⁹ fuit edon: t hoc patet. ē. 32. c. vbi dicitur ad terram ſeir regionis edon: t ſic vocatur regio ipſa edon. Sic etiam dicitur. j. hee ſunt gñones eſau patris edon. i. patris illius terre que ſic vocatur. ¶ ⌊ hee āt ſunt generationes. ⌋ hic ponitur. 3ᵐ. ſ. multiplicatio eſau in filijs mediatis t ſuccedentibus: t diuiditur in q̄ttuoꝛ ptes quia p̄imo ponuntur filij eſau ſine aliquo diguitatis ſtatu. Scō ponunt in ducatu ibi. ⌊ hij duces. ⌋ 3° deſcribuntur i regio ſtatu. ibi reges autem. quarto redeunt ad ducatum. ibi. ⌊ hec ergo nomina. ⌋. ¶ Circa p̄imum repetuntur filij

ꝓ rō.

fundamentū ꝓbatis.

Determinatio

Situs ydumee regiōis. j

A qō. I ñſio ad ſcīm qō nis. B Obiectio. C D E ñſio. Obiectio. ꝓ rō. 2ª rō.

3ª rō.

Determiatio.

4ª rō.

ꝓ 2ª rō.

2ª expoſi.

3ª expoſi.

D Eſau tria noia habet

J Multiplicatio eſau i filijs.

filij esau. hec sūt gñatiões esau. q̄ ꝯponūt. pris edō. vocat̄ ꝟ edō tra ydūee q̄ et vocat̄ seyr t dr̄ pr̄ edō. i. pr̄ oium hitātū i tra illa q vocātur Idumei. eliphath filiꝰ ada. iste ē p̄mogenit̄ Ada nom̄ mris eiꝰ ē q̄ alio noie vocat̄ Basemath: vt. ē. dixim⁹. rauhel filiꝰ basebath. ista vocat̄ basebath nō filia edō. ꝛ filia ysmaelis: t sozor nabaioth: vt dcm̄ fuit. ē. q̄ alio noie vocat̄ maeleth vt hr̄. ē. 28. c. filij eliphath themā. ab isto denoiata fuit q̄dā ciuitas themā in tra ydumee: q: forte iste ꝓdidit eā: t ī illa hitauit eliphaz themanites amicꝰ iob. vl̄ forte ꝓdito: huiꝰ ciuitatis fuit esau tm̄ noiatuit eā ab eliphath q fuit p̄mogenitus eius. nā sic ꝓsuetū erat apud antiquos: t sic diximus. ē. 34. c. q̄ rex emor nominauit ciuitatē suaz sichen a noie filij sui q ꝑus vocabatur salem siue salin. t cepit ista ꝓsuetudo a p̄mo viro q ꝓdidit p̄mā oz bis ciuitatē. s. a chayn p̄mogēito ade. nā ciuitatez edificauit quā vocauit enoch ex noie filij sui: vt p3 pali. 4. c. cū dr̄ cogn̄uit āt chayn vxorē suā q̄ ꝯcepit: t pepit enoch. t edificauit vocauitq; nom̄ eiꝰ ex noie filij sui enoch. iactan. iste vocatur gathan. p̄mo palꝫ. c. i. erat āt thanā ꝓcubia eliphath. vocat̄ ꝓcubina: q: fuit vxor secūdaria: t minꝰ p̄ncipalis itro ducta ꝺ volūtate p̄me vxoris. Sic vocabāt agar. t cethura q̄ erāt vxores abrahe: t tñ vocabāt ꝓcubie: vt p3. ē. 25. t bala erat vxor iacob: vt hr̄. ē. 30. c. t vocat̄ ꝓcubia p̄ce. c. q̄ pepit ei amalech. ab isto amalech denoiant̄ amalechite q habitāt i arabia circa mare rubꝝ t extēdūt vsq; circa tra pmisiõis isti. n. p̄mo pugnauerūt cū iudeis i ꝺserto: vt p3 exo. 7. c. hȳ sūt filij ade. s. isti. ē. enumerati ada erat vxor esau: vt p3. ē. i tra t ꝺ ꝓgenie eiꝰ descēderūt oēs q. ē. noiati sūt ꝛ ñ oēs hos ipa peperit t eodē mō ī. 46. c. cū cōputāt oēs aie q̄ itroierūt i egyptū cū iacob ponūtur oēs eē filij. 4. vxorū iacob. s. q̄ lia hēat. 33. filios cū solū peperit sex: vt p3. ē. 29. t 30. c. t q̄ rachel hēat filios. 14. cū tñ solos duos. s. ioseph t beniamī peperit t eodē mō cōputant̄ filij bale: t filij zelphe ancille rachel: t lie. isti q̄z erāt filij oolibama. hȳ nō ponūt̄ nepotes t succesꝛes mediati esau. ꝛ filij eiꝰ īmediati: q: isti tres hȳeus: hȳelon: t chore filij erāt esau imediate: vt p3 i p̄n⁰. c. Et si arguat̄: q: supꝛadictū fuit q̄ eliphath fuit filiꝰ thana. Cū imediate dicat̄ isti sūt filij ade referendo ad eliphath: t omnes ꝓuctos ibidē. Rñdet̄ q̄ eliphath fuit vere filiꝰ thana nālis. ꝛ fuit adoptatꝰ ab ada q̄ erat vxor p̄ncipalis sic rachel vocat̄ filios bale filios suos: vt p3. ē. 30. c.

Thȳ sūt duces ȳ ponitur. 2m̄ t q: filij esau hūerūt tres status: iō sic describūt ȳ. Prio. n. fuerūt duces. 2⁰ fuerūt reges. Deide reducti sūt ad duces. Sic. n. fuit i filijs isrl̄: q: primo hūerūt duces. ſ. iudiceſ vsq; ad samuelē. deide reges vsq; ad babylonicā captiuitatē post duces: vt zorobabel t neemiaz. Sz ad vltimū reges hūerūt: q: hyrcanꝰ iohānes filiꝰ symōis dyadema regni sibi iposuit. vt p3 ī hystorijs ioseph: t pauli oroſij: t alioꝝ cronographoꝝ: t post eū succesſerunt alij reges. ſ. alexāder: t aristobolꝰ. t alij vsq; q̄ regnū datū fuit herodi ascalōite cuiꝰ tpe xp̄s natꝰ ē. hȳ sūt duceſ. plēs ꝺ istis ē. noiauit sine noie dignitatis. ȳ eos ꝺscribit vt positos i dignitate ducat⁹. dux teman. iste fuit p̄mogēitꝰ eliphath: t fuit factꝰ dux. Notādū q̄ nō eodē mō se hēbāt duces in ydumea sic reges: q: a p̄ncipio erāt duces: t isti nō erāt succeſſiue ita q̄ vno duce mortuo alius succedēt. ꝛ multi duces erāt simꝫ p̄m diuersas cognatões spāles ipoꝝ ydumeoꝝ. de ide: q: viderūt ñ bñ regi eos p duces ꝓstituerūt sup se reges t isti erāt successiui. ita q̄ vnꝰ solꝰ i tota ydumea eēt t deide mortuo ȳ succedēt alius. Post āt videtes adhuc sic nō bñ regi ad duces ꝑores reuersi sūt. Et pⁿ illos rursus logt̄. 4. ad reges. Et p3: q: tpe quo reges erāt apō filios isrl̄ etiaz reges erāt i ydumea vt p3. 4. reg. 8. c. q: ydumei q subiecti erāt regi ȳ ide repugnauerūt t ꝓstituerūt sibi regē: t deide eos habuerūt. dux Omar: dux sephu dux cenē. isti ꝛ frēs essent tñ simꝫ duces fuerūt quo ſ̄ quolibet eorum erat posteritas sua satis multiplicata. Dux coze.

Quō vocat̄ hic choze filius eliphath.

Queres Quō vocat̄ ȳ choze filiꝰ eliphath cū fuerit filiꝰ esau: t frēs eliphath. Aliq aūt dīnt q̄ vocat̄ ȳ filiꝰ eiꝰ ñ q̄ filiꝰ fuerit. ꝛ q: ex eo q̄ eliphath erat p̄mogenitꝰ nutriuit choze: t q̄tū ad ȳ vocat̄ filiꝰ eiꝰ. Sz nō mltū vr̄ ȳ: q: eadē rō eēt ꝺ oibꝰ aliꝭ filijs esau posteriozibꝰ eliphath. Dōm vr̄ magis q̄ iste choze nō ē ille q ponebatur supꝫ eē filiꝰ esau sic supꝫ diximus ꝺ oolibama. hi filij eliphath. i. isti supꝫ noiati sūt filij eliphath. i tra edō. i. geniti i tra edō vl̄ hitantes i tra edō. hi filij ade. ſ. oēs supꝫpositi. Sz q: dr̄ ȳ q̄ oēs isti erāt filij eliphath deide sbiungitur q̄ erāt filij ade: nō itelligas ex ȳ q̄ ada eēt vxor eliphath: q: mr̄ eius erat: vt p3. ē. Sz ponit̄ ȳ: q: vex ē q̄ oēs isti eēnt filij sui ēt ipe eliphath q: cū isti sint filij eliphath: t eliphath erat filius ade: ḡ oēs isti vocari dēbāt filij ade. hȳ filij rauhel. ȳ ponūt descēdētes duces ab alio filio esau. ſ. a rauhel. dux nauth. dux zare. dux semna. Jisti frēs erāt: t simꝫ duces qlibz in cognatiõe sua t in posteris suis. isti filij Basemath. Jntelligēdū ē vt supꝫ diximus ꝺ eliphath: t ada: q: isti duces erāt filij rauhel: ſ. q: rauhel erat filius basemath: iō dñr eē filij basemath. filij oolibama. Jisti q sequūtur nō sūt duces ꝺ nepotibꝰ esau. ꝛ ꝺ filijs eiꝰ imediatis: q: Nyeus hyelon: t choze filij esau sūt: vt. ē. p3. Ex hoc p3 q̄ꝺ. ē. diceba mus. ſ. q̄ choze q supponebat eē filius eliphath nō erat filius esau. ꝛ qdā alius ab eo: q: ille ponebat eē vnus ꝺ ducibus eliphath: t mris eius ade. hic āt ponit̄ eē vnus ꝺ ducibus oolibama: ḡ idē poneret eē dux bis t apō diuersas genealogias q̄ꝺ nullo mō stat: nec̄io ḡ ꝺ̄z ē q̄ ñ ē idē choze ꝺ q̄ vtrobiq; dr̄. hi duces oolibama. i. isti supiozes imediati sunt filij oolibama: t duces isti filij esau. i. oēs isti noiati a p̄ncipio. c. vsq; huc sūt filij esau ꝛ ex diuersis vxoꝝ. ꝛ hi duces eoꝝ. i. isti noiati sūt duces oīuꝫ filioꝝ esau: q: ꝑter istos noiatos erāt valꝫ mltī q nō noiant̄ quoꝝ isti erāt duces. isti sūt filij seyr. Jisti q ponūtur ȳ nō sūt ꝺ genere esau q: fuerūt añ eū i tra illa hitātes ꝺ genere horreoꝝ: t isti horrei expulsi sūt ꝺ tra illa ab esau: t filijs eius: vt p3 deutro. 2. c. ponūtur tñ ȳ q: thana q̄ fuit ꝯcubina eliphath fuit sozor cuiusdā ducis tre illi⁹. ſ. lothan: vt p3. ī. t ꝑ palipo. i. c. isti filij seyr.]. i. isti q tra noiantur sūt filij seyr. nō ē iste seyr esau sic añ dicebam⁹ esau tria noia hr̄e: edō: esau: t seyr. Sz istud nom̄ ē cuiusdā viri cuiꝰ ꝓgēies hitabat añ tpa esau i tra illa q̄ vocata fuit ydumea. iothan: t sobal. Jisti erāt filij seyr: t erāt duces tre illi⁹ sic diximus ꝺ filijs esau. sebeō t ana. filia huius ane fuit oolibama ꝺ q̄ dcm̄ fuit supꝫ: t auus eius fuit sebeon. hi duces horrei. pauci duces fuerūt ꝺ horreis q: solū septē ꝓputant̄ ȳ. filij seyr i tra edō. pr̄ istoꝝ vocabat̄ seyr. ī tra edō. ȳ pōit̄ p anticipatione: q: añq; hitaret i tra illa nō vocabat̄ edō cum dicta fuerit edō ab ipo noiato edō. facti sūt filij. lothan horrei t themā. ab isto lothan nati sūt illi q horrei dicti sūt. Fuerūt āt aliq frēs qui ȳ ꝑ coḡ noie suſceperūt: t cū ipis fuit aliꝰ q vocatus fuit themā: t ñ sortita fuit nom̄ horreoꝝ. Ex ȳ āt vr̄ q̄ filij eius seyr añ filioſ lothā nō vocabāt horrei. ꝛ postea sic noiati sūt: t hos expulit esau ꝺ tra illa. vt p3 deut. 2. c. erat āt sozor iothā thana. pp hāc descripti fuerūt ȳ duces horrei cū nihil ptinerent ad isrl̄: vl̄ esau. hi filij sebeon. Jiste fuit auus oolibama vxoris esau. Jste est ana iste fuit pater oolibama. qui inuenit aq̄s calidas in solitudine. Jaque calide vocāt aque balnearum q̄ erūpūt ꝺ vēis sulphureis: t q: sulphur ē ꝺ nā ignea iō aq̄ egrediēs p cauernas sulphuris nec̄io caliditatē ꝯhit. t iuenīunt̄ iste aq̄ erūpe i solitudie: vl̄ vt vult ysidoꝰ Ethimolo. li. xi. t mltī alij doctozes vocāt ȳ aque calide mule q̄s iuēit ana: q: iste igeiauit i solitudie quo asini ascēderēt sup eq̄s vl̄ eq sup asinas t gñarēt mulos: t mulas t hoc inuit̄: q: dr̄. cū pascēt asinas p̄ris sui. i. q: pascēdo asinas igēiauit ȳ. t filiā oolibama. Jista fuit vxor esau. hūit āt filios disan. aliꝰ ē disan: aliꝰ dison: t noiant̄ ȳ filij ducū seyr i tra horreorū t isti filij nō fuerūt. ꝛ solū ꝑres eoꝝ. ſ. septez q̄ supꝫ noiati sūt rō fuit: q: añq; ꝑres morerēt vt filij efficerēt duces expulerūt eos filij esau. hi duces horreoꝝ. ſ. nō isti q supꝫ noiati sūt. Sz isti q. ī. ponūt: q: isti. ī. positi sūt septē ꝑres ꝑdictorū: t sūt ꝓpe duces: t p3 ēt: q: cuilibz istoꝝ iferioꝝ apponit̄ istō nom̄ dux: t nō supiozibꝰ. hi duces horreoꝝ. horrei sūt solū accipiēdo ꝓpe filij lothā: vt p3. ē. Sz ȳ oēs filij seyr hitatoris tre illi⁹ vocāt̄ horrei. q iperauerūt in tra seyr. ſ. añq; vēiret esau: t expelleret eos ex q̄ p3 q̄ añ fuerūt duces horreoꝝ quā duces vl̄ reges vel secūdi duces Idumeoꝝ. Reges aūt. hic ponit̄ 3m̄. ſ. filij esau in regio p̄incipatu. qui regnauerunt in terra edon. ſ. in ydumea que vocatur edon. Et isti reges fuerunt de progenie esau: q: ante eū non fuerunt reges in terra etiam de gente seyr. sed solum septē duces supꝫ noiati. antequā hērēt regē filij isrl̄. ȳ ꝑ itelligi tripl̄r. Uno mō q̄ q: filij isrl̄ nō hūerūt regē añ mortē

moysi

1 W

Obiectio. N

rñsio. O Tres status fuerūt filiorū esau

P

Qō. 2 A

B rñsio ad q̄stū qōnis.

No⁹.

rō p̄ioris dicti Obiectio. C rñsio. D

Filij seir E

Ex hoc br̄ ratio vnius dicti F

Aque calide quid. G

Quorūdā opinio. H

horrei p̄prie quid. I

Principatus filiorum esau. M

Textus iste itelligitur duplicater. Prima expositio.

moyſi: nec poſt magno tempore ante mortē: ḡ moyſi i q̄ tpe nullū regē iſrl'ite hūerant fuerūt iſti reges in terra seyr: siue edō de genere eſau: ꝛ nō inuitur ex hoc q̄ quādo iſti reges erant in terra edon null⁹ erat rex i iſrl': ꝛ poſtq̄ iſti reges finiti sūt q̄ imediate icepunt reges i ꝛra iſrl'. ſz q̄ quādiu iſti fuerī reges ſucceſſiue i ꝛra edō null⁹ fuit rex i ꝛra iſrl' ꝛ nihil aliō ſignificat: ꝛ ſ vez ē: q: añ moyſen null⁹ rex fuit ō filīs yſrl'. Sz iſte ſēſus nō ꝓgruit p̄mo: q: nihil determiat. Si. n. nō fuerūt iſti oēs reges qs hūerunt ydumei añ tpa regū iſrl' nihil determiat ꝛ tātūdē ē vt ſi diceret q̄ duo reges iſtoꝝ fuerūt añq̄ filī iſrl' hērent regē. Et ſ nihil ē. ¶ Jtē q: ñ vr ē vez q̄ i tā puo tpe potuiſſz eē tāta ſucceſſio ducum ꝛ regū: q: a tpe q̄ iſta fcā sūt. i. a q̄ iceperūt duces eē i ꝛra ydumee vſq̄ ad tps i q̄ iſta ſcripſit moyſes fuerūt āni fere. 250. i qb⁹ potuiſſet eē tres gñones: vl' q̄ttuor ꝛ ſic dixerat de⁹ abrahe qñ p̄nūciauit ei captiuitatē ſeis ſui in egypto. ſ. 15. c. gñone āt q̄rta reuertēt huc. ſz ſ sūt mlte ſucceſſiones ducū: ꝛ regū. Sūt. n. plres quā decē generationes: vt p̄z ſi pputent in ſra. ¶ Alij āt voluerūt dicē q̄ iſti ſoli reges fuerūt ō filīs eſau añq̄ eēnt reges i iſrl'. Sz dñt q̄ p̄mus rex filioꝝ iſrl' fuit moyſes: ꝛ ſic fuerūt añ eū iſti reges ydumei. q̄ āt fuerit vocatus moyſes rex ꝓbāt deut. 33. c. vbi dr̄ erit apō rectiſſimus rex congregatis p̄ncipib⁹ ppli cū tribub⁹ iſrl'. i hebreo dr̄ erit apō iſrl' rex. Et loq̄t ō moyſe ſra vt ſatis p̄z in grēdo p̄ceden tia ꝛ ſubſequētia. ſz nō ſ⁹ fūdamētū. p̄z. n. ex argūmēto ſuperioꝝ: q: i tā pauco tpe. ſ. a tpe filioꝝ eſau i tpe q̄ deſcendit io ſeph vēdit⁹ i egyptū vſq̄ ad tps moyſi non potuerūt eē tot ſucceſſiones regū: ꝛ ducū. ¶ Jtē q: moyſes ſz illic vocet rex ſm q̄rūdā expoſitionē tñ nō vocat rex cōit i ſcripturis ſacris ſō nō dz ō eo itelligi ēt: q: ſacra ſcriptura vocat regē nō a regēdo: q: iſto mō nūq̄ fuerūt filī iſrl' ſine rege cū ſp hūerint aliq̄s rectores vt iudices: ꝛ ſacerdotes: ꝛ alios qō p̄z ex diſcurſu libꝝ ſacroꝝ moyſi: ꝛ ioſue: ꝛ iudicū. ſz accipit regē denoiatū a regali dignitate. ſ. q vnct⁹ eēt i regē: ꝛ q iura regis accipet. ō qb⁹ p̄mo reg. 8. c. ꝛ tali mō nō fuit aliq̄s rex in iſrl' vſq̄ ad ſaul. vt p̄z p̄mo reg. 10. ſz abimelech filī⁹ gedronis ipoſuit ſibi dyadema. ꝛ vocauit ſe regē ſup q̄ndā partē yſrl': vt p̄z iud. c. 9. ꝛ iſta rō magꝭ cogit q̄s p̄cedētes ſi rſpicia tur. ¶ Dōm: ḡ q̄ iſti reges q ꝛ ponūt fuerūt i ydumea anteq̄ eēnt reges i yſrl'. ſ. añq̄ ſaul vngeret i regē ꝛ vltim⁹ horū regnabat qñ ſaul vnct⁹ fuit i regē. Et ſi dicas q̄mō: ergo moyſes ſ⁹ deſcripſit cū nōdū ꝓtigiſſz. Rñdet q̄ pphice dicebat. ſic oia alia pphice: ꝛ dei ſpū afflat⁹ dicebat vt ſatis declarat i toto p̄ceſſu libꝝ ſuoꝝ. maxie i exodo: leuitico: numeris: ꝛ deutronomio i qb⁹ freq̄nter iducit loq̄ns cū deo. ꝛ mlta futura p̄dicēs: vt p̄z deutro. 32. ꝛ 33. c. i bñdictiōe: ꝛ cātico ſup filios yſrl'. bale filī⁹ beoꝝ. Jaliq putāt iſtuꝝ fuiſſe balaā regē q conduxit balac ad maledicēdū filīs iſrael vt p̄z nūeri. 22. c. Sz fl'm ē. p̄mo: q: ille vocat balach vt p̄z ſupra dicto. c. iſte āt vocat bale: vt p̄z ꝛ. Sz nō mlt⁹ ſ⁹ refert: q: in noie facilis eēt talis mutatio. 2° q: ille vocat filī⁹ ſephoꝝ. vt p̄z p̄dicto. c. iſte āt vocat filī⁹ beoꝝ. 3° q: ille erat rex moabitarū. iſte āt erat rex ydūeoꝝ. ¶ Jtē p̄z: q: nūeri. 20. c. dr̄ q̄mō cū iſrl'ite voluerūt trāſire p ꝛrā regis ydumei rñdit eis rex q̄ ñ facerēt al's eis armat⁹ occurreret: tē declinauerūt ꝑ moab: ꝛ rex moab q tē erat. ſ. balach filī⁹ ſephoꝝ vocauit balaam magnū ad maledicēdū eis: ḡ diſtricti reges rex ydumeoꝝ ꝛ balach rex moabitaꝝ: ḡ nō ꝑt referri ſ⁹ ad illū regē balach q ꝓduxit balaam ariolum ad maledicēdum indeis vt pirēt ¶ Forte āt aliq̄s dicet q̄ iſte fuit balaā mag⁹ ō q̄ nūeri. 22. c. ꝛ ē viſimilitūdo: q: ille vocat filī⁹ beoꝝ ſic iſte. Dico q̄ fl'm ē vt ſatis p̄nicit ex p̄dictis ꝑ balach. ꝛ adhuc vltra: q: balaaz mag⁹ nō erat rex qō p̄z: q: tē nō vēiſſz ꝓduct⁹ mercede: vel ꝓ mūerib⁹ ad regē Balach vt mādatū ei⁹ iſrl'itis maledicēt vt p̄z numeri. 22. c. ¶ Jtē nō vēiſſz cū duob⁹ ſolis pueris eq tās ſup aſinū. Jtē q: iſte bale erat rex ydumeoꝝ. Balaaz āt erat ō meſopotāia: vt p̄z nūeri. 23. c. vbi loq̄t balaā ad balach dicēs ō arā adduxit me balach rex moabitaꝝ ō mōtib⁹ orīētis: ꝛ deut. 23. q̄ moabite ꝛ amonite ꝓduxerūt balach ō meſopotāia ſirie vt maledicēt filīs iſrl'. nomē ciuitatis eius de naba. Jaliq putabūt fortē ex ſ⁹ q̄ iſti reges ſimul regnabant i ꝛra ydumeoꝝ ſic dñabātur mlti duces ſimł alīs tpib⁹ añ iſtos reges: ꝛ ſ⁹: q: dr̄ ſ nom̄ ciuitaꝭ ei⁹. i. nom̄ ciuitatis in q̄ ipe dñabat erat ō naba: ꝛ ſic dr̄ ō aliꝰ regib⁹ nom̄ ciuitatis ei⁹ eē ſ⁹ vl' illō vt. J. p̄z. Sz ſ⁹ nō ꝑt ſtare: q: ſcriptura nō facit mētionē tot reges hūiſſe ſimł ydumeos. ſz vnuz ſolū cū dr̄. J. nūeri. 20. c. q̄ filī iſrl' miſerūt nūcios ad regē edō vt pmitter eos trāſire p ꝛrā ſuā. ¶ Jtē ipoſſibile ē ſ⁹: q: ſi iſti reges ſimł dñarētur vel aliq ō eis ſimł nō potuiſſet durare vſq̄ ad tpa regis p̄mi iſrl'. ſ. vſq̄ ſaul: vt ſatis ō ſe p̄z: q: erāt valde magna tpa. ¶ Jtē argūmētū qō ſumūt nō ē mlt⁹ ſufficiēs. q: dr̄ ſ ō q̄libet iſtoꝝ regū ō q̄ ciuitate fuerit vel cuius ciuitatis dñs fuerit. ſz ō aliq⁹ ſolū. vt p̄z ō ſenila ſaule: ꝛ balana. J. in ſra. Poſſz: ḡ forte aliter dici. ſ. q̄ dr̄ ſ⁹: q: iſti reges ꝓſtruxerunt iſtas ciuitates q̄ denoiant ab eis ꝛ ſic dr̄. nomē ciuitat⁹ ei⁹ ō naba. i. nom̄ ciuitatis quā ipe ꝓdidit. Sz adhuc nō dr̄ ſ⁹ bñ: q: nō dr̄ ō q̄libet nom̄ ciuitaꝭ ei⁹. ſz dr̄ ō aliq⁹ q̄ fuerūt ō tali: vl' tali ciuitate ō q̄ erat aliq⁹ ſaul ō fluuio rooboth. ¶ Dōm ḡ vr̄ q̄ dr̄. nomē ciuitatis ei⁹ de naba. J. i. ciuitas i q̄ nat⁹ fuit vocabat ō naba ꝛ ſic dr̄ ō aliꝰ q̄ fuerūt ō talib⁹ vel talib⁹ ciuitatib⁹. Et ſi arguas q̄ nō ē ſ⁹ conuenīēter dictū: q: cū rex ſit dñs toti⁹ regni non denoiatur ab aliq̄ loco ſpāl'r ſic̄ natiuitas aliorū hominū maxie: q: filī regū ſi denoiationē accipent ſ⁹ eēt ab vno loco p̄ncipali in q̄ eēt ſedes ꝛ ſūma regni nō āt q̄ qlibet rex denoiaret ab vno loco ſpāl'r. Rñdet q̄ iſti reges ydumeoꝝ a p̄nci⁹. nō fuerūt ſic̄ aliq̄ reges: q: nō erāt p ſucceſſionē. ſz p electionē: vl' p ſortes ſz alios modos democratici aut timocratici p̄cipat⁹: ꝛ cū vn⁹ rex moreret aſſumebat i regē aliq⁹ q nullo mō ptineret ad gen⁹ illi⁹ ꝛ ſic erat ō alia ciuitate: iō ꝓtigebat q̄ nūq̄ eēt vn⁹ rex ō ciuitate ō q̄ erat aliq⁹. ſz vn⁹ erat de naba aliq⁹ de auith. aliq⁹ ō roboth: ꝛ ſic ō aliꝭ: vt p̄z i ſra. q̄ āt nō eēnt ibi reges p ſucceſſionē. ſz p electiōem: vl' al's p̄z: q: imediate dr̄ q̄ mortuo bale regnauit p eo iobab filī⁹ zared: ḡ q regnauit p⁹ bale nō erat filī⁹ ei⁹. ¶ Jtē dr̄. J. q̄ mortuo ſaul de fluuio rooboth regnauit p⁹ eū balana filī⁹ achoboꝝ. regnauit p eo iobab. Jō iſto iobab ꝓtio ē vtrū fuerit iob. auguſtin⁹ ꝛ ambroſi⁹ dñt q̄ ſic. hiero. vr̄ al'r ſentire ō q̄ rōnes fundamētales poſui. ſ. 22. c. ꝛ i expōne p̄logi p̄mi in. c. 7. vbi agit ō li⁹ iob. ō boſra. iſte iobab ſiue iob fuit ō ciuitate ydumee noie boſra. ē āt iſta ciuitas metropolis: vel ſaltē vna ō maioribus ciuitatib⁹ ꝛre edō ō q̄ hr̄ yſa. 63. qs ē iſte q vēit ō edō tinctis veſtib⁹ ō boſra. huſan ō ꝛra themanoꝝ. Jtra themanorum dr̄ a quadā ciuitate noie theman i ꝛra ydumee ō q̄ erat vn⁹ ō amicis iob. ſ. eliphath Themanites. fuit aūt ꝓſtructa iſta ciuitas a quodā dicto themā filio eliphat filī eſau: vt. ſ. dixim⁹. regnauit p eo. i. ſucceſſit ei nō. n. dr̄ vn⁹ regnare p altero niſi vn⁹ eēt q̄ſi vicari⁹ alteri⁹. ſz nō ē ſic: q: 29. q eligebat vel fortialit aſſumebat i regē nihil hēbat cū p̄mo cū nō eēt filī⁹ ei⁹: iō p eo nullo mō regnabat. poſſz aūt ſ⁹ aliq̄ mō dici ſi pri ſuccederet filius: q: tūc filī⁹ nullo mō rex eſſet niſi pr̄ ei⁹ fuiſſet rex. Sz q̄ſ fit p electionē: vel alias nihil ſucceſſor attinet ad p̄deceſſorē: q: ēt nō ſtāte illo vel ſi nō fuiſſz accept⁹ i regē iſte ſcīus potuiſſz aſſumi i regē cū nō ſit iter eos aliqs ordo nālis. ſz ſolū ordo volūtarius: vel fortūe. q pcuſſit madiā i regiōe moab. Jpōit ſ⁹ fcm̄ nōbile iſti⁹ regis ydumeoꝝ alīq̄. n. añ eū nō fecerūt aliq̄ mlt⁹ notabilia q̄ ſcribi deberent iſte vo ſic: q: hūit pflictū durū ꝑ madiānitas: ꝛ cū madianite ſe tuerēt itrātes regionē moabitaꝝ frm ſuoꝝ ibi expugnauit eos ꝛ occidit. Jdumei. n. moabite: ꝛ madianite: ꝛ amonite q̄ſi p̄ucti bitant vt ſatis colligit ex. c. 20. ꝛ 21. numeri ꝛ. c. 2. deutro. ꝛ ptigit idūeos pflictū ꝑ madiānitas hr̄e q ad auxiliū moabitaꝝ affiniū ſuoꝝ currētes i eoꝝ ſe t̄minis receperunt vbi a moabitis nō defenſi p regē ydumeoꝝ occiſi ſūt. regnauit p eo ſaul. nō ē iſte ſaul q fuit p̄mus rex in iſrl': q: iſte fuit Ydume⁹ ille iſraelita. ¶ Jtē ille fuit p̄m⁹ rex iſte āt fuit ſext⁹ rex ydumeoꝝ. ō flumie roboth. J. i. ō flumie amplo: vel ō latitudine fluminis: q: rehonothin i hebreo latitudines ſignat. ſz p̄mo palip. i. c. hr̄. regnauit p eo ſaul de reoboth q̄ iuxta āne ſita ē. Ji q̄ inuitur q̄ roboth nomen ciuitatis eſt ſed iſta ciuitas ē iuxta fluuium ꝛ ſatis bene eſt: q: bene ſtat aliquod nomen appellatiuum eſſe q̄ imponatur alicui loco vt p̄oprium quod magna aſſuetudine ſatis liquet. nomē vxoris eius mezabel filia matred filia mizaab. ponitur hic nomen matris: ꝛ auie ꝛ p̄oauie huius regis contra conſuetudinem ſuperioꝝ: q: in aliīs genealogīs non computātur mulieres. cauſa fuit: quia iſte mulieres fecerunt aliquod notabile: vel contigit circa eas ex quo nomē recipiūt: qd tñ hoc fuerit tacetur in textu. Sic enim eſt de aliīs mulieribus que ponuntur in aliīs genealogīs que non ponuntur

3. rō.

U
Alia rñſio

Cōfutatio.
Determia.
Obiectio.
X

rñſio.
Y
p⁹ rō.

2. rō.

Opinio q̄rūdā dictorū de Job.
Z

Theman quid.
a

Factū nota bile regis ydumeoꝝ.
b

Saul p̄imꝰ rex iſrl'.
c

tur nisi: q3 aliqd magnū circa eas ꝓtigit. vt ꝑz i genealogia. xpi. Math. ꝓmo. c. z sic i tota sacra scriptura. Dic ät nicolaꝰ q3 ista mlier. s. mezabel dr̄ h filia duaꝝ mlieꝝ. s. matrad z mizaab. z q3 h ipossibile erat. rñdet q3 fuit filia nālis vnius. z filia adoptiua alteri⁹. Sz h ꝓcedit ex q̄dā lra q̄ hz. filia matred filia mezaab. ponēdo vtrūq3 i recto. sz aliq̄ biblie hñt. filia matred filie mezaab. ita q3 vnū pōaī i recto aliō i genitiuo. mezaab. Fz iterꝓtationē hebraicā iterpretaī aque auree: q3 mayn lz corruptū sit aqs sigt. zaab sigt aurū: z sic dr̄ q3 mr̄ isti⁹ matred sciebat iueīre venas vbi aurū effodere tur q3 dr̄ iueīre aquas aureas. vt vult gaon. Sed rabi abraha hā abenazra vult q3 nihil hoc signet. Aliq ät volūt q3 matred z mezaab sūt noia viroꝝ: z non mlieꝝ vt vr̄ innuere. Viero. Sz i h nō ꝓtēdo: q3 idē iudiciū ē o patre z matre.

AA Opinio nicolai.

BB Quid significet mezaab.

Opinio rabi abrahaz ℔

Quorūdaz opinio.

DD Opinio q̄rundam.

EE rō proꝑia.

FF Determi.

Thec g̃ noia ducū. h ponit q̄rtū i q̄ reducūtur filij esau ad ducatū. De istis duab⁹ q h. j. noiant aliq volūt q3 fuerit añ reges. sz o hec p recapitulationez narrantur. Et q3 postq̄z ydumei hūerūt reges nūq̄z redierūt ad ꝓncipatū ducat⁹: z h ꝑz: q3 tpe regū iuda ydumei regē hūerunt: vt ꝑz. 4. re. 8. c. Dōm q3 ꝓmo ydumei duces hūerūt. Deide reges vt h dr̄ vltimo ät p⁹ reges duces hūerunt: vt ꝑz ꝓmo palipo. i. c. vbi dr̄ adad mortuo duces ꝑ regib⁹ eē cepunt. Dōm g̃ q3 isti duces q h noiant fuerūt p⁹ reges ſm ordinē lre. Quia reges ydumeoꝝ durauerūt vsq3 ad tpa qb⁹ icepit regere saul ꝑus rex, ysrl. Deide ydumei videtes durū iugū eē regale ad duces redierūt q̄usq3 filij isrl tpe dauid fecerūt eos tributarios q: tē vr̄ cessauisse ois ꝓncipat⁹ o medio eoꝝ dñantib⁹ isrlitis o q. 2°. reg. 8. c. Deide cū euaserūt iugū filioꝝ iuda ꝓstituerūt sup se iteꝝ regē: vt ꝑz. 4. re. 8. c. Dux thana. dñt aliq q3 ista noia Thana z oolibama sūt noia mlieꝝ. s. thana ꝓcubina eliphath o q. s. dcm̄ ē: z oolibama fuit vxor esau. sz ꝑpo nunt h iter duces ꝓ aiositatē sñt Delbora ponit iter iudices isrl: q3 valō aiosa fuit. vt ꝑz iudi. 4. c. Sz ista fla sunt: q3 vt dcm̄ fuit isti duces q h noiant fuerūt p⁹ reges. Thana ät z oolibama fuerūt i ꝓncipio ꝓmoꝝ ducū: vt ꝑz. s. g̃ n potuerūt vsq3 ad tm̄ tps viuere vt eēnt i. 2°. ducatu. Dōm g̃ q3 Thana z oolibama fuerūt duo viri duces o isrl: q3 aliqua noia ꝓueniūt qbusdā viris: z mlierib⁹ maxie sz ꝓpetate hebraicā. hi duces edon. i. isti sūt duces o filijs esau q vocat edon. z pr̄ eoꝝ ipe ē esau. Ex h ꝑz: q3 accipit h edon ꝑ esau: q3 dic ipe ē pr̄ edō. bitauit ät iacob. ꝑtinet ad i tētionē ꝓncipalē q̄ ōmōstrabat legislator eē sepatū esau a iacob. i tra chanaā. q3 recedēte esau i Idumeā māsit securꝰ iacob i loco i q̄ fugit diuertēs a fre suo credēs q3 nūq̄z ad impugnādū eū vēiret i posterū esau. z sic fuit: q3 nullaz postea ab eo molestiā passus ē. i tra i q̄ pegrinatus est pr̄ suus. s. ysaac qui māsit magno tpe i cōualle mābre apō ebron. dei de i bersabee vt ꝑz. s. 26. c. z. s. 25. z he sūt gnones eius. gnatio accipit dupl̄r vno mō ꝑ successiōe gnonis. Alio mō ꝑ re ipa gēita: z neutro mō accipit h ꝓpe: q3 nō ꝓputāt h filij iacob cū sup ꝓputati fuerit nec deriuatio ipa gēitoꝝ: sed accipit gnatio ꝑ nouo euētu q fit. Et sic dicimus nescis qd dies supuētura piet. i. nescis qd accidet i die futura. Et isto mō narrātur gnationes iacob. i. euēt⁹ eius: q3 seq. c. dr̄ q̄mō accidit ei tribulatio o vēditiōe ioseph: z ꝓnr̄ o mltis alijs vsq3 ad finē geneseos. q: iā omnia ptinent ad iacob: z filios eius.

Dermination.

Dixitq3 ioseph fratrib⁹ suis. Audite sōniū meū. qō vidi. Putabā nos ligare manipulos i agro: z q̄si ꝓsurgē manipulū meū z stare: vestrosq3 manipulos circūstātes adorare manipulū meū. Rñderūt fratres eius. Nūqd rex noster eris aut subijciemur ditiōi tue? Hec ergo cā sōnioꝝ atq3 ſmonū i uidie z odij fomitē ministrauit. Aliō q̄q3 vidi sōniū qō narrās fratrib⁹ ait. Vidi p sōniū q̄si solē z lunā z stellas vndeci adorare me. Qō cū patri suo z fratrib⁹ retulisſz icrepauit eum pater suus: z dixit Quid sibi vult hoc sōniū qō vidisti. Num ego z mater tua z fratres tui adorabim⁹ te sup terram? Inuidebāt ei igit fratres sui: pater vo rē tacit⁹ ꝓsiderabat. Cūq3 frēs illi⁹ in pascēdis gregibus patris morarēt i sichē: dixit ad eū israel. Fratres tui pascūt oues i sichimis: vēi mittā te ad eos. Quo rñdēte ꝑsto sum: ait. Vade z vide si cūcta ꝓspera sint erga fratres tuos z pecora z renūcia mihi qd agaī. Missꝰ o valle hebrō vēit i sichē. Inuenitq3 eū vir errātē i agro z iterrogauit qd q̄reret. At ille rñdit. Fratres meos quero. Indica mihi vbi pascāt greges. Dixitq3 ei vir. Recesserūt o loco isto Audiui ät eos dicētes. Eam⁹ i dothaim. Porexit itaq3 ioseph p⁹ frēs suos z iuēit eos i dothaiz Qui cū vidisſēt eū ꝓcul: añquā accedēt ad eos cogitauerūt illū occidē: z mutuo loqbant. Ecce sōniator vēit. Veīte occidam⁹ eū z mittam⁹ i cisternā veterē: dicemusq3: fera pessima deuorauit eū: z tunc appebit qd illi ꝓsint sōnia sua. Audiēs ät hec ruben: nitebaī liberare eū o māib⁹ eorum: z dicebat Nō interficiam⁹ aiaz ei⁹ nec effūdamus sāguinē: sz ꝓijcite eū i cisternā veterē q̄ ē i sollitudie: māusq3 vr̄as seruate inocias. Hoc ät dicebat volēs eripe eū o manib⁹ eoꝝ: z reddē pri suo. Cōfestim igit vt p uenit ad frēs suos: nudauerūt eū tūica talari z polymita: miserūtq3 eū i cisternā veterē q̄ non bēbat aquā. Et sedētes vt comederēt panē viderūt ismahelitas viatores vēire o galaad z camelos eorū portātes aromata z resinā z stactē i egyptū. Dixit g̃ iudas frib⁹ suis. Quid nobis ꝓdest si occidim⁹ frēz nr̄m: z celauerimus sanguinē ipsi? Veli⁹ ē vt venūdar ismaelitis: z man⁹ nre nō polluā tur. Frater. n. z caro nr̄a ē. Acqeuerūt frēs ſmoni b⁹ illi⁹ z ptereūtibus madiānitis negociatorib⁹ eē bētes eū o cisterna vēdiderūt eū ismaelitis vigīti argēteis: q3 duxerūt eū i egyptū. Reuersusq3 ruben ad cisternā nō iuēit puerū: z scissis vestibus pgēs ad frēs suos: ait. Puer non cōparet: z ego q̄ ibo? Tulerunt ät tunicā ei⁹ z in sāguinē hedi quē occiderāt tinxerunt: mittētes qui ferrēt ad pr̄ez z dicerēt. Hanc inuenim⁹ vide vtruz tunica filij tui sit an nō? Quā cū cognouisset pr̄ ait. Tunica filij mei ē. Fera pessima comedit euz bestia deuorauit Joseph. Scissisq3 vestib⁹ idut⁹ ē cilicio lugēs filiuz suū mlto tpe. Cōgregatis ät cūctis liberis ei⁹ vt lenirēt doloꝝ pris: noluit ꝓsolatiōez accipe. sz ait. Descēdā ad filiū meū lugēs i ifernū. Et illo p seuerāte i fletu madianite vēdiderūt ioseph i egypto pbutifari eunucho pharaonis magro militu.

Joseph

Distictio o gñone q3 sumit duobus modis

Oseph cū sedecim eēt ānoꝝ: pascebat gregē cū frib⁹ suis adhuc puer: z erat cū filijs bale z zelphe uxoꝝ pris sui accusauitq3 frēs suos apō pr̄ez crīe pessimo. Isrl aūt diligebat ioseph sup oēs filios: eo q3 in senectute gēuisset eū. Fecitq3 ei tunicā polymitā. Videtes ät fratres ei⁹ q3 a patre pl⁹ cūctis filijs amaret: oderāt eum nec poterant ei qcquā pacifice loq. Accidit q̄q3 vt visuz sōniuz referret fratrib⁹ suis q̄ cā maioris odij seiariū fuit

B diuiſio

Oſeph Dicto ſupra ō ſtatu iacob in tra chanaā ḃ agit ō ei⁹ deſcēſu i trā egypti ⁊ diuidit i tres ptes. Q⁹. n. pr̄ idem ꝓpu tat cū filijs iō i deſcēſu filioꝝ dr̄ deſcendere pr̄. ¶ Ponit g̃ ꝑ deſcēſus iacob i filio ſuo ioſeph. Scō i ceteris filijs. j. 42. c. Tertio ipſi⁹ iacob cū oīb⁹ reb⁹ ſuis. j. 46. c. Et diuidit ꝑma i duas. Pr̄imo tāgit ioſeph vēditio. Scō ei⁹ i dom̄ ꝓmotio. j. 41. c. Pr̄ia i duas Pr̄imo ponit ꝑs ꝑncipalis. Scō icidētalis. c. seq̄nti. Pr̄ia i q̄ttuor p̄ pōit vēditiōis occasio. Scō vēditiōis ꝓditio ibi. ⌊ Cūq; fratres illi⁹. Tertio vēditiōis ordo ibi. ⌊ q cū vidiſſēt. ⌋ Quarto vēditiōis celatio ibi. ⌊ tulerūt aūt. ⌋ ¶ Ad ꝑ mū ioſeph fuit vēdit⁹ a frib⁹ ſuis: q⁹ videret eis ꝓrius. ꝑ eos accuſādo. Scō eos ad iuidiā ꝑ maiorē amorē pr̄nuz ꝓuocādo. ibi. ⌊ iſrl̄ ät. ⌋ Tertio futura ꝓuidēdo ibi. ⌊ accidit q̄q;. ¶ Ad ꝑm dr̄. ⌊ ioſeph cū ſexdecī erat ānoꝝ. Si ät arguaſ q⁹ i hebreo dr̄ decēſeptē ānoꝝ. Rñdet ꝙ āni ꝓutāt ꝟ lr̄az he braicā tā icepti q̄ ꝑpleti. i lr̄a ät nr̄a ꝓutāt ḃ ſolū āni ꝑpleti. Et ſic verꝫ ē ꝙ ioſeph erat tē ſexdeci ānoꝝ ꝑpletoꝝ ⁊ ici piebat decimū ſeptimū ānū. ⌊ ⁊ paſcebat gregē cū frib⁹ ſuis. ⌋ erat. n. offiñ filioꝝ iacob paſcē greges q⁹ tota eoꝝ ſba i gregib⁹ erat. Et ſic dixerūt pharaoni q̄ñ ſteterūt coā eo viri paſtores ſumus: vt hr̄. j. 47. c. ⌊ adhuc puer: q⁹ i ānno. 16. ſat] erat puer vl̄ q⁹ null⁹ iter eoſ mior erat eo. Beniamī ät puul⁹ erat nōdū ablactat⁹: q⁹ paulo añ mortua fuerat rachel cū pa reret eū: vt hr̄. ḡ. 35. c. Nō tñ ē itelligēdū ex ḃ ꝙ alij fres ioſeph eēnt mlto maiores etate ipo ioſeph. q⁹ maior eoꝝ. ſ. ru bē excedebat eū ānis. 6. ſolū vt p3. ḡ. 30. c. alij ät min⁹ excede bāt. ſ. qdā excedebāt ānis tribus. Alij q̄ttuor alij quinq; alij duob⁹ ⁊ ſic varie ꝫm ꝙ fuerūt varia ord⁹ eoꝝ q̄ colligunt. ḡ. 30. c. ⌊ ⁊ erat cū filijs zelphe ⁊ bale. ⌋ ḃ erat ex magna vrba nitate ioſeph q vidēs ꝙ filij lie deſpicerēt filios ācillaꝝ iun gebat ſe cū eis vt eos ꝓſolaret vl̄ forte q⁹ filij bale ⁊ lie erāt diſtricti ⁊ filij zelphe. Joſeph ät q ptinebat ad filios rachelis q̄ nō iuuebat adiūxit ſe filijs bale q̄ erat ācilla rachelis viuentis. ⌊ vxoꝝ pr̄is ſui. ⌋ iſte due. ſ. zelpha ⁊ bala ḷ3 ancille eēnt rachelis ⁊ lye tñ a iacob i vxores aſſūpte. al's. n. nō acceſſiſſ3 ad eas: q⁹ pctm̄ gue erat q̄uis bala vocat ꝓcubina iacob vt p3. ḡ. 35. c. q⁹ ñ erat ꝑncipalis vxor. ⌊ accuſauit fres ſuos apud pr̄es. ⌋ videbat ioſeph q valde modeſt⁹ erat fres ſuos male ſe hr̄e ⁊ eos aliqñ icrepuit. S3 q⁹ mior erat oīb⁹. ⁊ ſolus nō fuit recepta monitio ei⁹. Quia g̃ ſic nō ꝓfecit de nūciauit pr̄i ſuo q poterat remediū adhibē. ¶ Quidā ät iu dei dr̄ ꝙ peccauit ioſeph: q⁹ fres ſuos accuſauit. S3 fl'm ē q⁹ velle corrigē male agētē valde op⁹ pium ē magis q̄ cibū pr̄are egeno. Rō ē q⁹ ſic q eſurīēti cibū pr̄at liberat a morte vitā ei⁹ ita qui peccātē corrigit liberat a morte eterna aiam ei⁹. q̄to ät id qō liberat ē meli⁹ tāto liberatio ē maior. ſed me lior ē aia quā vita: g̃ correctio ē melior q̄ cibatio eſurientis ⁊ q̄to ē mai⁹ pic'm id a q̄ qſquā eripit tāto ē maior libera tio. ſ3 cū qs alicui eſurīēti cibū pr̄at liberat eū ab inſtātanea morte. cū ät qſpiā pctōrē corrigit liberat eū a morte eterna g̃ valde mag] ē peccātē corrigē q̄ fame ꝓeuntē ſaluare. Hoc ät ē ō nā opatiōis ꝑ accñs ät ꝑt eē mai⁹ bonū paſcē egenum quā corrigē pctōrē. S3 ō q̄s q̄ ſūt ꝑ accñs nec eſt regula nec ars ſic fuit ō ioſeph corrigēte fres. Uidebat aūt ioſeph fres ſuos male agē recte poſſet g̃ accuſare ⁊ cū iſte act⁹ ſit bon⁹ i ſuo gñe: ⁊ ex bono fine ſolū ꝑt eē mal⁹ ſi erret i mō. cū aūt io ſeph nō errauerit i mō: q⁹ ꝑus eos admonuit deide admōi tos: ⁊ ñ caſtigatos denūciauit. rect⁹ ordo fuit magis ät pec caſſet ſi vidēs eos peccare nō admoniſſ3 nec denunciaſſet. ⌊ de crie peſſimo. ⌋ Uolūt ät alig iudei ꝙ ioſeph ſolū ruben accuſauerit apō pr̄es ꝙ ꝓcubuiſſ3 cū bala. vt p3. ḡ. 35. c. S3 ñ vr̄ verꝫ ꝙ lr̄a dic̄ accuſauit fres ſuos tāq; oēs aut mltos eoꝝ accuſaſſet. ¶ Poſſ3 forte ad ḃ rñderi ꝙ logt̄ ſcripta ō vno tāq; ō oīb⁹: q⁹ iſte ē freq̄nt mos ſcripture. Sic. n. hr̄ Math. 26. c. vbi dr̄ ō vnguēto effuſo ſup caput xp̄i diſcūbētis. ſ. indi gnati ſūt diſcipli dicētes vt qd ꝓditio hec. Solus tñ iudas ſcariothis idignat⁹ ē q⁹ ipe aliqd ō ḃ ꝓdebat: vt p3 io. 12. c. ⁊ ḃ q⁹ fur erat ⁊ loculos hēbat. S3 ḃ nō ē viſile q⁹ cū omnes fres moliret occidē ioſeph ſol⁹ rubē expoſuit ſe vt liberaret eū: vt p3. j. ēt q⁹ ſi ſolū rubē accuſaſſ3 nō debuiſſēt aliq̄ ꝑ eum moui ad odiū. ſ3 oēs eū oderāt: g̃ ex alio motiuo fcm̄ ē. ſ. ga oēs accuſabat. ¶ Alig hebrei dñt ꝙ accuſabat ioſeph fres ſuos q⁹ comedebāt ptes q̄s auferebāt ō carnib⁹ viuoꝝ aia liū caſtrādo ea. Hoc ät ꝓtm̄ erat: q⁹ ꝓhibitū fuerat. ḡ. 9. c. cū dixit de⁹ noe exeūti ō archa tāq; olera virētia tradidi vobis cūcta ꝑter ḃ ꝙ carnē cū ſanguine nō comedatis. i. ptē aīalis viuētis vt ibi expoſitū fuit. denūciabat g̃ ioſeph ḃ apō pr̄em ſuū vt corrigeret eos. ¶ S3 ḃ nō bñ dr̄ q⁹ dato ꝙ comedē carnē abſciſſā eēt pctm̄ q⁹ de⁹ iſtō ꝓhibuerat tñ nō erat peſ ſimū pctm̄. ¶ Quidā ät dñt ꝙ iſtō pctm̄ peſſimū ē peccatū beſtialitatis vt cū vir coit cū pecore ⁊ vocat peſſimū pctm̄: q⁹ horribile ⁊ deteſtabile ⁊ infandiſſimū ē. Pctm̄. n. ſodo miticū q⁹ vile valde ē: ⁊ ꝯ nature itētionē: ⁊ repugnās ma xie bonestati hūane pctm̄ ꝯ nām dr̄. ſ3 pctm̄ beſtialitatis de teri⁹ ē: q⁹ magis deuiat a ſpē mō ⁊ ordine q̄ pficiūt actū quā alij modi coit⁹. Quia i alijs ē alīq̄ ſilitudo ad finē nature ma ior q̄ꝫ i ḃ ⁊ ē iſtō vitiū paſtorale. cā ät huj⁹ ſatis cuilibz ap pet nec oz explicare ⁊ cū filij iacob paſtores eēnt nō videba tur mltū diſtare ab eis valde hmōi ſcel⁹ nō tñ aſſero aliqd tale feciſſe cū ita turpe ſit. ſed nec nego ſi aliqs dicat. occaſio ät ſatis p3. ¶ Quidā ät volētes excuſare iſtos filios iacob dñt ꝙ nō fuit coit⁹ cū pecoribꝰ. ſ3 odiū iter ſe ⁊ rixa: ⁊ deſpe ctio iſta ät ſatis ḡuia delicta iter fres ſūt. Et motiuū ad ḃ ē q⁹ dr̄ i lr̄a ꝙ ioſeph erat cū filijs ācillaꝝ q̄ſi alij negligerent eos ⁊ ex ḃ inaſcerēt rācoꝝ frnus ⁊ rixa ō q̄ ioſeph accuſaret eos vt a pr̄e ꝓcordarētur. Hoc ät ſatis ꝓcordat ⁊ vnū bonuz ḃ3 ꝙ tāta i pr̄iarchis celat turpitudinē. Primū ät tāq; rōna bilius tenerē niſi tātā i eis turpitudinē erubeſcerē. Et ñ va let rō aduerſantiū ⁊ dicētiū talē turpitudinē nō dēre dici de pr̄iarchis. modica. n. iſti reſpiciūt: q⁹ iſta ⁊ maiora ō eis dici pñt fuerūt. n. iſti hoīes filij iacob ſatis ꝑfecti viri maxie i iu uētute ſua in q̄ a paſſiōibus maxie libidinoſis iuuenes ad i fandiſſima adducūt nūqd. n. ſaḡ licit⁹ fuit coit⁹ rubē cū bala vxore pr̄iſ ſui ipo viuēte. ḷ3. n. forte mai⁹ pctm̄ ſit coit⁹ cū bru tis maiorē tñ verecūdiā dic̄ coit⁹ cū vxore pr̄is ſui ipo viuē te ⁊ min⁹ odibilis hoīb⁹ erit aliqs cū bruto coiēs q̄ꝫ cū vxo re pr̄is ſui. ⁊ min⁹ formidaret qlibz coire cū bruto q̄ꝫ cū vxo re pr̄is. Fuerūt ēt alij filij iacob ſaḡ pctōres ſic iudas q cum nuru ſua thamar tāquā cū meretrice coiuit: vt p3 ſequēti. c. Et filij ſui neqſſimi fuerūt Her ⁊ ouā q ſemē fūdebāt i tram iōq; a dño iterfecti ſūt, vt p3. j. ſeq. c. fuit ēt peſſim⁹ tot⁹ frm cet⁹ q⁹ oēs volebāt ipm occidere eūq; vēdiderūt. Quid. n. huic malitie ꝓpari queat ad mala. n. q̄ delectabilia ſūt maxie q̄ i piudiciū ꝓximoꝝ nō vergūt facile hoies iclinant. Cū ät talis libido ſaḡ facil⁹ ꝓpetrari poſſit cū ſola dei offēſa citius i hāc aliqs maxie iuuenis q̄les erāt oēs filij iacob quā i frīs rācorē ad mortē: ⁊ i vēditiōis facin⁹ incurrerēt. Satis g̃ qō dcm̄ ē ꝓcedi ꝑt ēt ſi verecūdia obſtet q⁹ ꝓ vitate oz ēt fami liaria deſtruē: vt p3 ꝑ ethi. c. ō vl̄ pl'onico. ¶ ⌊ Iſrl̄ ät. ⌋ hic ponit ſcōa cā vēditiōis ioſeph ⁊ fuit amor patern⁹. ſ. q⁹ hūc pater ꝑceteris diligēt. ⌊ Iſrl̄ ät. ⌋ i. iacob q⁹ ſic fuerat muta tū nom̄ ei⁹: vt p3. ḡ. 32. ⁊. 35. c. ⌊ ſup oēs filios ſuos. ⌋ qō ſatis demōſtrabat i veſte polimita quā fec̄ ei ⁊ ꝙ q̄ vēiret ei obui ā eſau poſuerit extremos toti⁹ agminis ioſeph ⁊ rachelez vt hr̄. ḡ. 33. c. eo q⁹ i ſenectute genuiſſ3 eū. ⌋ iſtū filiū genuit ia cob poſt oēs alios. vt p3. ḡ. 30. c. ꝑter beniamī q tūc nouiter nat⁹ erat nec dū ablactat⁹ q ita forti amore adhuc amari nō potat q⁹ nō poterāt i eo adhuc patē vlla ꝓbitatis ītīcia ſic i ioſeph. q⁹ erat pulcher valde ⁊ pſpicacis igenij affabilis at q⁹ māſuet⁹ ⁊ i oīb⁹ vitā ꝓpoſitā tenēs ſe irrepbēſibilē exhi bebat. vt iā tāta pueri ꝓbitas ſenib⁹ eqparāda foret. diligē bat ēt iacob ioſeph q⁹ erat fili⁹ rachelis cū magis rachelē di ligēt oīb⁹ alijs vxorib⁹. vt p3. ḡ. 29. c. ⌊ eo q⁹ i ſenectute. ⌋ ma gis ſolēt diligē patres filios q̄s i ſenectute gignunt q̄ꝫ q̄s in iuuētute q⁹ magis i eis pr̄na potētiā demōſtrat ꝟ illā etatē Jn hebreo dicit. ⌊ iſrl̄ diligebat ioſeph ſup alios q⁹ erat ei fi li⁹ ſenectutū. ⌋ qō ipi referūt ad duos ſenſus. Uno mō vt ꝓ dictū ē. ſ. q⁹ pater eū in ſenectute genuerat. Qualiter autez genuerit iacob ipſum ioſeph in ſenectute patet ſic quia ia cob erat ānoꝝ. 91. cū natus fuit ioſeph. etas aūt poſterior nō videtur multū apta ad gignēdū ⁊ ḷ3 poſtea genuiſſ3 beniamī tñ nō erat talis etatis aut diſpōnis vt in amore alijs pre poni debuiſſ3 ꝑ tūc. ḷ3 poſtea vēdito ioſeph i hūc totū amo rez ꝓuertit iacob ita tenero amore diligēs vt aia iacob ex aia beniamī pēdere videret ſic dixit frater ei⁹ iudas: vt p3. j. 44. c. cū dicit igit ſi itrauero ad ſuū tuū patrē noſtruz: ⁊ puer defuerit cū aia illi⁹ ex huius aia pendeat videritq; eū nō eē nobiſcū morier deducētq; famuli tui canos ei⁹ cū dolore ad

Occaſio vēditionis. L Obiectio. riſio. D

E Officiū filiorū iacob

Opinio iudeorū f Cōfuta.

Rō

Deūſ q̄ ſunt p accidēs nec eſt ſcientia nec ars. 6

Quorū dam iudeorū opinio. D Obiectio. riſio. J K Cōfuta.

L Opinio iudeorū

Cōfutatio M Quorūdaz opinio.

N Quorūdaz opinio. Motiuum iſtorum.

Approba.

Determi.

2ª cā vendi tionis ioſe phi. O

Pulchritu do ioſephi P

Textū iſtū hebrei du pliciter ex ponunt. ꝑ mō Q

inferos q̄ autē iacob eēt ānoꝝ.91. qñ gēuit ioseph: p3.ē. 35. c. ibi. n. decl'auimus ꝛ lz ħ dicaſ q̄ iacob genuerit ioseph in ſenectute tñ nō ē putādū q̄ alios m'to añ tpe gēuerit q: iacob gēuit filios. xi. i ſeptē ānis ꝛ i fine illi⁹ ſeptēnij genuit ioſeph. vt p3 ex dictis. ē. 30. c. q: tñ illo gēito ñ hūit aliquē aliū filiū q̄ſi vſq; ad. 15. ānos poſt qñ nat⁹ ē beniami tenebaſ Joſeph vt fili⁹ ſenectuſ. i. gēitus poſt oēs alios. ¶ Alio mō q̄ eēt fili⁹ ſenectutū. i. loq̄ns ſenectutes. ſ. aſtutias q̄ pertinent ad ſenes ꝛ ħ ē q: ioſeph in p̄ncipio etaſ ſue fuit p:udēs ꝛ i duſtrius valde: ꝛ ħ ſatis p3 ex ijs q̄ poſtea egit: vt. j. p3. 39. ꝛ 41. c. vl'ſi dicam⁹ q̄ illa ſolo deo faciēte pfecta ſunt ſatis p3 p:udētia ꝛ iduſtria ei⁹ in accuſando freſ: ꝛ diſſerendo ſōnia viſa q: ħ qlibet alioꝝ neſciſſz ita diſerte ꝓponē. Inducit āt ħ p̄res ad magis diligēdū filios: q: alios ſolū vt filios amāt hūc aūt vt filiū ꝛ vt ſapiētē. neēe ē āt id i q̄ pl'es rōnes amabilitatis repiunt pl⁹ amari. Sic dr̄ puer. c. 10. letit̄ia p̄is fili⁹ ſapiēs ꝛ fili⁹ ſtult⁹ meſtitia ē mr̄is ſue. Satis g̃ potat amari ioſeph a p̄e ſuo pp p:udētiā. ſz p̄m⁹ ſenſus verio: ē ꝛ lr̄e cō ſonātio:. ⌊ fecitq; ei tunicā polimitā. ⌋ i hebr:eo dr̄. ⌊ tunicaz ō petatȳo. ⌋ ſicut nūc fiūt aliq̄ tunice ō mltis ptibuſ pāni vt meli⁹: ꝛ ſubtili⁹ co:pi coapteſ ꝛ p:cedat ſatis lr̄e nr̄e q̄ dicit tunicā polimitā. Dr̄. n. polimita q̄ſi pluriū colo:ꝝ a polis q̄ ē pl'itas ꝛ mithos q̄ ē guta. q. ō pl'ib⁹ gutis vl' colo:ib⁹. Et ħ ſaꝝ ꝓſonat: q: illa veſtis ꝑz lr̄az hebr:aicā eēt ō varijs pānis: ꝛ illi varij pāni eēnt diuerſoꝝ colo:ꝝ ad magnum o:natum. ¶ Symacus trāſlato: dixit. ⌊ tunicā manicatā. ⌋. i. manicas hñtē. Aqla pōticus iterp:es dixit. ⌊ tunicā talarē. ⌋. i. ac cedētē ad talos q: lōga erat. Dñt āt aliq hebr:ei vt abenazra ꝛ ra. ſa. q̄ iſta veſtis erat iterio:. ſ. camiſia pulch:a. Sz ħ nō ē v̄iſil'e q: iacob faciebat iſtā tunicā ad oſtētatiōē filij ſui ioſeph. nulla āt oſtētatio ꝛ gl'iatō ē i ijs q̄ itra. Jō dōm melius eē quādā tunicā ſupio:ē ad alia veſtimēta. ⌊ videtes āt ſfreſ ei⁹. ⌋ ſat⁊ ꝓſpicē poterāt alij freſ amo:ē maio:ē quē gerebat mag⁊ ad ioſeph q̄ ad alioſ: vt p3 i ſupioꝛib⁹. ⌊ q̄ pl'a p̄re cū ctis diligereſ. ⌋ q: illi alteri nec oib⁹ ſiml' faciebat ea q̄ faciebat ꝓ ioſeph i ueſtib⁹ ꝛ i alijs amoꝛis iſignijs. ⌊ oderāt eū. ⌋ iſta maio: dilectio p̄is p̄buit filijs occaſionē iuidēdi q: iuidia a magno bono ꝓſpecto ꝛ exiſtimato naſcit. Jnuidia aūt p̄cedēs magni odij fomes fuit. odiū āt cādes ardētē irā pepit i tm̄ q̄ nō poterāt ei iā qcq̄ freſ pacifice loq ꝛ tātus in uidie liuo: tātuſq; odij rāco: fuit vt ipi filij ācillaꝝ q⁹ pau lo añ ioſeph ꝑ ceteros freſ ſuos p̄ſidiū fecerat ꝛ familiaris extiterat mortē ei⁹ deſiderarēt. ¶ Pater g̃ vl' dñs ſiue pl'atus q̄ a domo ſua iuidiā ꝓpulſare deſiderat, ēt ſi aliquē ſpeciali⁹ ꝛ obnixi⁹ diligat nulli tñ ſpālis amoꝛis demōſtret inſignia niſi cū rei tpis ꝛ loci neceſſitas expoꝓſcerit. Cū aūt̄ res expoſtulet moderate ijs vtēdū ē ita vt videaſ cā i pſōa magis diligi q̄ pſona. ⌊ nec poterāt ei qcq̄ pacifice loqui. ⌋ ira āt ꝛ odiū vultu valō manifeſtanſ. Cū. n. ira incandet aut odium feruet oculi turbati ſūt ꝛ iſtabiles nec recte quē ōte ſtamur ituemur ligua āt ad v̄ba iepta ē ita vt i v̄bo venenū p:aue ꝓdeat volūtatis. ¶ Aliq āt iudei laudāt filios iacob q: nō abſcōderūt irā ſuā. ſz eā v̄bis indicauerūt. O iudeo:ū veco:s inſania qō ſceleri augmētū magnū p̄bet ipi i excuſatiōis ꝙuertūt remedia. Cū. n. ira pua aut odiū paucū ē ꝛ recte itueri ꝛ pacifice loq valem⁹. Cū āt ira nimis incāduit cū iā nr̄i ꝓpotes nō⁹imus nec recte loq nec idirectuz oculos to:q̄re valem⁹. Quo g̃ miſeri a toti⁹ bōi notitia caligātes deteſtabile laudāt ꝛ nimis vitupabile venerāt. ¶ Et ſi arguas ꝑ q: dr̄ leui. 19. c. nō oderis frem tuū i co:de tuo. ſz publice argue ne hēas ſup illū pctm̄. ibi g̃ laudaſ ire manifeſtatio ꝛ vitupatur occultatio. Rñdeſ q̄ ſi aliqs irat⁹ fuit iuſte de ꝓximo ſuo: q: forte ab eo offenſus ē nō d3 fuare odiū i co:de ſuo. ſz māifeſtare vt ali⁹ ſciat cauē ab eo: vel. vt ali⁹ ſatiſſaciat ei, ō offenſa. Si tm̄ aliqs iniuſte odiū aut irā de alio ꝓceperit nec ipa ꝓceptio ire licita ē nec publicatio. Sed magis ex oppoſito ipa ira irrōnabilis ē manifeſtatio āt irrōnabilio:: qa ire aut odij māifeſtatio q̄dā ō eo cui iraſcimur aut oderimuſ cōqueſtio ē q cū inocēs ſit merito magis rei iudicabimur q̄ſi tacuiſſem⁹: ꝛ ħ ſaꝝ ꝓcludiſ ex textu leuitici vbi. ē. ne oderis frez tuū i co:de tuo. ſz publice argue. Publice arguere ē cū irat⁹ ō eo cui iraſcīſ q̄rimoniā publice ꝓponit petēs ſibi ſatiſſieri aut cū ipi ō q̄ irā ꝓcepit publice dicit qūo ei irat⁹ ē q: ab eo offēſus ē ꝛ vtrūq; hoꝝ ē vtile valde: q: ꝓ hec ceſſat ira: q: ꝓ p̄mū cā diſcutiſ an irat⁹ iuſte petat ſibi ō iniuria ſatiſfieri Et tūc ſi vere iniuria ſuſcepta eſt ſ̄bſequeſ punitio: ꝛ ſatiſſactio' ꝛ ſic ceſſat ira. Q: gñale ē i q̄libz ſpē iracūdoꝛuz q̄ ad minus geſcāt cū retribuerit: vt p3. 4. ethi. c. ō māſuetudine. Scōm ēt ꝓdeſt q: p'ſolā ꝓpoſitionē offēſe adhuc non ꝓſiderata dulci rñſione q̄ ſeq̄ pt ex q̄ ira mitigabiſ. vt p3 p:o uer. 15. c. fmo dulcis mitigat furoꝛē: ceſſāt vires iracūdie eua poꝛādo i v̄ba. Sic ceſſat māifeſte ira qñ lachr:imamur ex ira q: vires ei⁹ ibi effūduntur vt nos q̄tidie exp̄imur. Et ħ ſatiſ appet i arocolis ſiue acutis q veloces ſūt ad irā. ſz cito rege ſcūt: vt p ariſto. p3 vbi. ē. Patet ħ ēt q: dr̄ vltra in textu illo ne hēas ſup illū pctm̄. q. d. ira inducit hoīes ad peccandū. ſ. ad occidēdū vel vulnerādū illū ad quē ira vl' odium ē. Si g̃ aliqs vult nō icurrere iſtō pctm̄ publicet iraz ꝛ ſic minueſ vl' ab aliq̄ coꝛrigeſ. Vel ab hoſte ſatiſſiet. nō ē ā tale ī iſto caſu: q: freſ ioſeph valde irrōnabil'r ei iraſcebanſ: iō irrōnabili⁹ ei irā manifeſtareſ. ¶ Cōſiliū tm̄ ē q̄ qñ aliqs iram vel odiū vl' aliquā paſſionē ēt iniuſte ꝓcepit. lz nō reuelare debeat ei ꝑ quē talē ꝓcepit paſſionē reuelare tm̄ amico ſuo fideli d3. Saluꝛe ē. n. valde vt ſic ſaltez verecundia ſceleris qō ꝓponit ipa paſſio decreſcat vt q̄tidie exp̄imur: vl' vt ipe amicus ab ħ diſſuadeat vl' vt al's remedia ſolutaria adhibeat ꝛ ħ maxie ſaluꝛe ē cū qs illicete amat ꝛ ceco ardoꝛe cōſumit q: tales paſſiōes tacēdo creſcūt q̄ſi ignis abſcōditus. cū aūt māifeſteſ moꝛboſuſ vigoꝛ decreſcit vt ait Ouidi⁹ i 2°. ō remedio amoꝛis ꝛ ſeneca tragedia. 4. q̄ vocaſ ypolitus. ⌊ ¶ Ac cidit q̄q̄. ⌋ ħ ponit, tertia occaſio vēditiōis ioſeph ꝛ odij fratrū i eū. Et rō fuit: q: i ijs ſōnijs videbaſ p:efigurari ioſeph futurū dñm frm ſuoꝝ. ⌊ viſū ſōniū referret. ⌋ Sōnus dr̄ ipa doꝛmitio. ſōniū aūt ē id q̄ ꝑ ſōniū videmus' ꝛ ſic referebat ħ ioſeph ſōniū viſū. i. viſionem q̄ i doꝛmiēdo viderat. ⌊ q̄ cā maioꝛis odij ſeminariū fuit. ⌋. i. iſta reuelatio viſiōis ſomnij fuit fomes: vl' oꝛigo maioꝛis adhuc odij i eū. ⌊ q̄ cā. ⌋. i. illa relatio ſomnij. ⌊ maioꝛis odij ſemiariū fuit. ⌋ vocaſ ſeminariū p̄ncipiū ſeiale: vl' oꝛigo vñ aliqd ꝓdūt. ⌊ putabā vos ligare manip'los: ⌋ dic̄ putabā: q: viſio q̄ erat i ſōno nō erat viſio vere rei exiſtiſ. ſz ymago fantatiſca rei imaginate qō tam̄ vez ſigbat nec. n. freſ ſui vere manipulos colligebāt. ſz talis ei ymago apparebat. ⌊ meum māipulum ſurgere ꝛ ſtare veſtros aūt manipulos' circunſtantes adoꝛare manipuluz meum. ⌋ iſtō ſignificabat adoꝛaturos eum freſ eius oēs in egypto vt poſtea completum. ē. j. 43. c. ⌊ nunquid rex noſter eris. ⌋ loq̄banſ valde iracūde freſ ꝑ ioſeph dicētes. q̄ſi eum mētiri ꝛ ꝓfingere ſōnia q: ſōniū illō videbaſ ſigñe q̄ freſ ioſeph eēnt eū adoꝛaturi qō ipi reputabāt impoſſibile q: talis adoꝛatio nō fiebat niſi regib⁹: vl' valde magnis viris. Nō g̃ poſſz adoꝛari ab eis ioſeph fm eoꝝ exiſtimationē niſi rex eo rū fieret qō ipi credē nō poterāt: q: iſta ptās regnatiua: aut vēiret pacifice ioſeph aut ipe violēter rex efficēſ. Sz neutrū putabāt poſſibile: iō dicebāt. ⌊ nūqd rex nr̄ eris. ⌋. i. nunqd nos aſſumem⁹ te volūtarie i regē. ⌊ aut ſubijciemur ditioni tue. ⌋. i. aut forte violēter ſubijcies nos tibi. ⌊ Aliō q̄q̄ vidit ſōniū. ⌋ Jſtud 2m̄ ſōniū ad idē ptinet ad qō p̄mū: vt p3 ex interp̄tatione. Sz duplicaſ ſōniū ad ſigñdā maioꝛē certitudinē futuri euēt⁹ ꝛ vt noteſ cito futuꝝ: vt p3. j. 41. c. cū. n. rñderet ioſeph pharoni iterp̄tādo ſōnia ei⁹ duo dixit vtrūq; ad idē ptinere ꝛ firmitaſ iudiciū eē ꝛ q̄ fiat fmo dei ꝛ velociſ cōpleaſ. ⌊ q̄ſi ſolē ꝛ lunā ꝛ ſtellas. xi. adoꝛare me. ⌋ ſigbat q̄ i egypto eū freſ adoꝛaturi eēnt ꝛ aliq̄l'r p̄ vidēs eū i tāta dignitate ꝓſtitutū ꝛ mr̄ ſua q̄ eū vl' i ſe vl' i q̄ eū adoꝛauit. ⌊ Increpuit eū p̄. ⌋ nō q̄ iuideret future ei⁹ ꝓſpitati ſic freſ q: vt. j. dr̄ p̄ tacit⁹ rē hāc ꝓſiderabat. Sz q: volebat tollē fomitē odij eū repzimēdo nec iſta ſic coꝛā fribus dicēt ne ad iraz ꝛ odiū irritareſ. Et vt p̄ q̄ſi fauēs alijs fribus i hac pte tolleret irā: vl' impoſſibilia vt imediate ſubdit. ⌊ qd ſibi vult ħ ſōniū qō vidiſti. ⌋. i. qd ſigt iſtō ſōniū tuū. ⌊ nūqd ego mr̄ tua ꝛ freſ tui adoꝛabim⁹te. ⌋. q. d. ħ vr̄ ſigñe. ſz ſatis p3 i ħ iſania tua i ħ q: nūq̄ aliqd tale erit. ⌊ nūqd ego ꝛ mr̄ tua. ⌋ Aliq iudei volūt ex ħ q̄ tē viuēt rachel mr̄ ioſeph q: i ħ ſōnio inuebaſ q̄ mr̄ eū eēt adoꝛatura. ſz fl'z ē: q: ſup̄ fit mētio ō morte rachelis. 35. c. Sz ad ħ rñdēt dicētes q̄ ē ātic̄patio q: ñ oia codez oꝛdie narraſ q̄ euenerunt: vt p3 ō morte yſaac q̄ ſup̄ poſita fuit tñ fuit poſt vēditionē ioſeph p ānos. iz. vt ſup̄ ꝓbatum fuit. 35. c. Et tūc arguūt ſic ioſeph vēdit⁹ fuit. iz. ānis añ moꝛtē yſaac. ſz yſaac moꝛtu⁹ fuit añ racheleꝛ: ḡ rachel viueba-

dū

R Ex amoꝛis patrū erga filios

S Quid ſit polimita,

T Judeoꝛum opinio.

U Obiectio.

X Rñſio.

Y Unde oꝛiatur inuidia

Z Opinio iudeoꝛū.

Ꝛ Cōfutatio.

Obiectio.

ꝛ rñſio.

Ꝑ

A Quid ſit publice arguere.

B

C Tertia occaſio vendi-tionis. Sōniū quid.

D

E

F Opinio iudeoꝛū Cōfuta-tio rñſio iudeoꝛum

dū vēdit⁹ fuit ioseph.añs p3 q: ysaac vixit ānis.180.vt p3.ē. 35.c.t gēuit iacob t esau cum eēt ānox.60.vt p3.ē.25.ḡ qñ mortu⁹ fuit ysaac erat iacob ānox.120.p3 ꝓña ſbtrahēdo.60. ō.180.q ſūt tota vita ysaac.ſz qñ iacob erat ānox.120.erat io seph.29.ḡ.post tps vēditiōis ioseph q̄ſi p ānos.13.fuit mor tu⁹ ysaac.p3 ꝓña q: nūc qñ vēdit⁹ fuit ioseph erat ānox.16. vt p3 i ſra.añs p3 q: qñ iacob erat ānox.84.qñ petiuit vxo rē ſuā ſibi dari a labā:vt ꝓbauim⁹.ē.29.c.ſz ab illo tpe quod fuit p̄ncipiū ſecūdi ſeptēnÿ vſq; ad finē eiuſdē ſecūdi ſeptē nÿ qñ nat⁹ fuit ioseph fluxerūt āni ſeptē vt p3.ē.30.c.Erat ḡ tē iacob ānox.91.p3 ꝓña addēdo.7.ānos p̄oꝛib⁹.84.Ab il lo ḡ āno vſq; ānū.120.iacob fluxerūt āni.29.q̄s hēbat ioseph qñ mortu⁹ fuit ysaac.Fuit āt ioseph vēdit⁹ āno ſuo.16.ꝓpleto t ichoato.17.vt dcm̄ fuit i p̄ncipio.c.ḡ q̄ſi ānis.13.post vē ditionē ioseph mortu⁹ fuit ysaac.Minoꝛē ꝓbant.ſ.q; p:ius mortu⁹ fuerit ysaac q̄z rachel q: dñt q; mortu⁹ fuit ysaac dū vēiret iacob ō meſopotamia ipa āt rachel i ꝛra chanaā.Sed iſta falſa ſūt q̄ſtū ad minoꝛē. Quia p⁹ mortua fuit rachel q̄z ysaac t fl'm ē cū dñt q; iacob veniēte i via ō meſopotamia mortu⁹.fuit ysaac q:.ē.35.c.dr̄ q; iacob t esau ſteterunt ad mortē ysaac. ¶Jtē q: ioseph fuit vēdit⁹ añ mortē ysaac vt ꝓ batū ē t ḃ ipi ꝓfitent.Sz dū vēdit⁹ fuit ioseph ſtabat iacob cū pr̄e ſuo ysaac i hebꝛon.p3 q: dr̄.j.q; iacob miſit ō ebꝛon ioseph ad viſitādos frēs manētes i paſcuis:ḡ ñ fuit mortua in via dū vēiret iacob ō meſopotamia. ¶Item dato q; mor tu⁹ fuiſſz ysaac dū eēt iacob i via meſopotamie nō ex ḃ ſegt q; ſit mortu⁹ añ rachelē q: ēt ipa rachel mortua ē dū eēt ia cob i itiere meſopotamie: vt p3.j.48.c.vbi dicebat iacob ad ioseph mortua ē rachel verno tpe dū vēirem ō meſopotamia i ipo itinere. ¶Jtē p3 rachelē fu iſſe mortuaz añ ysaac :quia ysaac mortu⁹ fuit poſt vēditionē ioseph:vt p3.ē.rachel autē fuit mortua añ vēditionē ioseph quod p3 q:q̄ñ ſcm̄ fuit iſtō ſōniū erat nat⁹ beniamī.ſz rachel mortua fuit ī ptu beniami vt p3.ē.35.c.Ergo mortua fuit añ venditionē ioseph.añs p3 q: i iſto ſōnio fit mētio ō beniami cū dicat q; ſtelle.xi.eū ado rature eēnt q; itelligebat ō fr̄ib⁹ ſuis.xi.ſine beniami decez ſolū erāt.Et ſi dicas q; lz tūc nō eēt nat⁹ beniami poſſz i ſō nio illo reuelari ei vt naſciturus ſic reuelabant alia q̄ futu ra erāt ō ſua ſublimatiōe.Rñdet q; adhuc nō p̄t ḃ ſtare :q: lz ioseph ſic itelligeret:q: forte eieēt reuelatū tñ pr̄ ei⁹ t fra tres q iſtō ſōniū auſcultabāt nō itelligerēt niſi beniami na tus eēt.Sic.n.dixit pr̄ nūqd ego t mr̄ tua t frēs tui adora bimus te:ḡ tot frēs tē erāt ipſi⁹ ioſeph quot ſtelle i ſōnio vi debātur eū adorare.nā ſi ipe dicēt q; videbat ſtellas vndeci adorātes eū t nō eēnt tē ei niſi decē frēs nō poſſz itelligere pr̄ ei⁹: t frēs ō adoratiōe ei⁹ a fr̄ib⁹ q: ñ ꝓcordaret numeruſ ſtellaꝝ cū nūero frm.ſz ipe pr̄ itellexit ō adoratiōe ei⁹ a fr̄i b⁹ t frēs ō ḃ itelligebāt lz nō crederēt eē poſſibile.ḡ tūc vn deci frēs ioseph nati erāt ex q̄ ſegt natū eē beniami q vnde cim⁹ iter frēs ioseph erat.p3 āt ḃ q: frēs t pr̄ nō itelligebāt hoc quia neſcierrunt futuram ſublimationem ioseph in egy pto:vt patet.j.45.c.etiam quia tunc non tantum luxiſſz ia cob ꝓ ioseph.Sz adhuc ꝓceſſis oib⁹ q̄ dñt iudei nihil ſegt. Quia rachel ſi poneret viuēs tpe vēditiōis ioseph ḃ eēt vt ꝓpleret ꝓphia ſōnÿ i ea.ſ.q; ipa cū pr̄e adorarēt ioseph ſz ñ potuit eē q: ipa mortua fuit i ꝛra chanaā ad radices vie ve nientis ō bethel i efrata:vt p3.ē.35.c.ꝓphia ſōnÿ ō adoratio ne ioseph i egypto cōpleta fuit:vt.j.ſatꝫ p3.43.c. ¶Dom ḡ q; iſta vēditio fuit fca mortua rachele:t viuēte iā eius filio beniami t forte fuit iſta vēditio i āno mortis rachel vel pau lo poſt vt ſatꝫ p3 ex pua etate quā tūc hēbat ioseph.qñ ḡ dicit ſra.|nūqd ego t mr̄ tua. Jitēdebat iacob mitigare furoꝛē fi lioꝝ ſuoꝝ ꝑ ioseph:t eū increpare ne iſta ſic publicaret: iō demonſtrabat ſōnia iſta eſſe friuola:t ipoſſibilia q: i eis ſi gnificabat q; pr̄ t mr̄ ioseph eēnt eū adoraturi.ſz mr̄ iā erat mortua:ḡ ipoſſibile erat q; adoraret.Quare ergo ſōniatio eēt fl'a.t ſatiſ foꝛtit ꝓcludebat.Sz dices qūo ergo iſtō ſōniū ꝓpletū fuerit cū eēt a deo t mater iā eēt mortua.Ad ḃ reſpō dēt qdā q; lz nō adoꝛauit rachel i ſe adoꝛauit tñ in filio ſuo beniami q deſcēdit i egyptū:vt p3.j.43.c.Sz ḃ nihil ē q: tūc beniami hēret locū duaꝝ ꝓſonaꝝ ſupflue ergo poneret i ſō nio ei⁹ vna ſtella ō.xi.ꝑ beniami t rurſus luna ꝓo matre. ¶Ur āt magis dom̄ q; vocat ḃ mr̄ ioseph ipa bala ancilla rachelis q̄ nutriuit ioseph lactādo eū : t tales mr̄es vocari ſolēt ēt i mō vulgari.|adoꝛabim⁹ te ſup ꝛra.|i. adoꝛabim⁹ te dū vixerim⁹.dicebat ḃ ꝓp rachelē ō q̄ nō poꝛat vīficari q; adoꝛaret ioseph ſup ꝛra q: iā mortua erat|. Jnuidebāt igit ei frēs ſui. Jq: videbaſ i ḃ eis velle peſſe.|pr̄ āt rē tacit⁹ cō ſiderabat.|.i.pr̄ mirabaſ ō ḃ maxie q: duo ſōnia fuerūt que certitudinē exp̄mē videbāt.Etiā q: ꝓuitiebat ḃ dcm̄ de ſe t mr̄e t filÿs ꝓueniēter:cū pr̄ rōnabilit attribuaſ ſoli q dr̄ pr̄ deoꝝ t viroꝝ:vt p3.2° ō aia vl' q: ſic pr̄ cōicat filÿs eē p ge nerationē ita ſol dat lucē oib⁹ ſtellis t ex eodē fūdamēto fi lÿ cōgruēter vocāt ſtelle q: cōicaſ eis lux ſua p ſolē ſic filio cōicaſ eē p patrē.Mater aūt luna noiaſ q: ſic luna coꝛpus opacū exñs a ſole lumē recipit ita mr̄ i gñone p̄ncipiū paſſi uū t receptiuū ē.Nō ē āt p̄ſumēdū q; iacob ſpū ꝓphico iſtō ſōniū itelligeret q: tūc cognouiſſz ſblimationē ioseph in egi pto:ſz fl'm ē q: mirat⁹ ē q̄ dcm̄ fuit ei q; ioseph dñaret i egi pto:vt p3.j.45.c. ¶Jtē nō doluiſſz p eo tāq; p mortuo vē dit⁹ fuiſſz:q: ꝓcognouiſſz ei⁹ vēditionē.ſz fl'm eſt q:.j.hr̄ q; ipſe putauit eū deuoꝛatum ab aliq̄ fera peſſima. ¶|Cūq; frēs illi⁹. J ḃ pōit 2m.ſ.ꝓditio vēditiōis.|frēs ei⁹ i paſcēdis gregib⁹ p:iis mozaret. Jēt ioseph gregē paſcebat cū frib⁹ ſuis t erat cū filÿs ancillaꝝ.vt p3 i p̄n° hui⁹.c.ſz q: mioꝛ oiuz erat t tenerrime diligebat a pr̄e manebat magis i domo q̄z alÿ ad ꝓſolationē pr̄nā t aliq̄n mittebaſ a pr̄e ad frēs ad vidē dū q̄ agerent ſic nūc.|mozarētur i ſichē.|nō in ciuitate ſi chē q: nō cōueniebat ḃ paſtoꝛib⁹.ſz morabāt i critoꝛio ſichē. t ḃ notaſ.j.i ſra cū dr̄.j.in ſichimis.i.in ꝛra ſichē.Eſt aūt ſi chē ciuitas in q̄ moꝛat⁹ fuerat iacob in qua filÿ ſui occide rūt regē cū oib⁹ hitatoꝛib⁹.vt p3.ē.34.c.t ibi paſcebāt gre gē q: erat ꝛra illi⁹ paſcualis valde t ibi emerat iacob agruz ab emoꝛ cētū agnis:vt p3 ē.34.c.Eſt āt ſichē nō m'tū lōge ab ebꝛō t ē ebꝛō auſtralis reſpectu ſichē q: ē in ſoꝛte tribus iude in latē meridiano q̄ſi in t̄minis ꝛre p̄miſſiōis:vt p3 io ſue.15.c.ſichē āt magis ē ſeptētrionalis.p3 ēt q: q̄ abꝛahaz moꝛabaſ i bethel qō diſtaret media leuca a ſichē:vt p3 i li.ō diuiſiōe ꝛre ſctē t deſcēdit i ebꝛō dicebaſ ire ꝑ meridiē:vt p3 ē.13.c.Etiā ē ebꝛō aliq̄l' occidētalis reſpectu ſichē q: ſichē ē apō ioꝛdanē circa oziētē ꝛre p̄miſſiōis.Ebꝛon āt declinat ad occaſum q: ē i medio ſoꝛtiū iude:vt p3 ioſue.15.c.|t vide ſi cūcta ſūt ꝓſpa apō frēs tuos.|.i.vtrū bōa paſcua hēant: t vtrū greges creſcāt vl' vtrū i pace ſint t ſic ō ceteris ma lis q̄ eis vl' gregib⁹ ſuis accidē poterāt.|t renūcia mihi qd agiſ.|.i.nō maneas cū eis paſcēdo greges.ſz reuerte ad me |miſſus ē ō valle ebꝛō. Jiſta ē vallis mābꝛe dicta a q̄dā viro noie mābꝛe vt dixim⁹.ē.14.c.erat āt iſta vallis p̄ūcta ebꝛon t i hac moꝛat⁹ fuit iacob poſtq̄z venit ō meſopotamia:q: ibi hitabat ysaac:vt p3.ē.35.c.|Jnuēit eū vir.|Ra.Sa.dicit q; iſte fuit āgel⁹ gabꝛiel.t ḃ dic q: Dani.9.c.dr̄ t ecce vir ga bꝛiel.Sz ḃ nō ē m'tū ꝓbabile lz vex ſit q; aliq̄n āgel⁹ dñi di rigit hoies i via:vt p3 thobi.5.c.ō q̄ magis late dixim⁹.ē.32. t dicēt exo.23.c.circa finē. ¶Dom ḡ ē q; erat aliqs ali⁹ vir q q̄ſiuit ab eo ō loco ad quē ibat t demōſtrauit ei q; erraret i via q: i ḃ hoies ēt ſi nūq̄z coḡuerit alios m'tū iclinaſ ad dirigēdū errātes i via t ſic ariſto.q̄ ꝓbat i.8.ethi.i ꝓn. q; i ter hōies ſit amoꝛ nālis ꝓbat p erroꝛes viaꝝ: q: qlibet hō iclinaſ ad dirigēdū errātē i via ēt ſi nō cognouerit eū q̄liſcūq; ꝓditōis ſit.|errātē i agro.|nō q; ioſeph erraret in agro iḡꝛās viā q̄ ire dēret i ſichē:q: bñ nouerat t ſic dr̄.j.|receſ ſerunt ō loco iſto. Jex q̄ inuiſ q; iā ioſeph,iuerat i ſichē t q: ñ iuēiebat eos ibi errabat p agros ingrēs eos t tē tuēit eū vir errātē i agro: t demōſtrauit ei locū.|Jnterrogauitq; eū qd q̄reret. Jvidit eū p denia agroꝝ ambulātē iō credidit er rātē;iō mot⁹ amoꝛe nāli ō q̄ dixim⁹ q̄ſiuit ab eo vt eū ad rectam viam reduceret.|fratres meos quero. Jex ḃ apparet q; aliquando ille vir erat notus ioſeph t fratribus eius q: ſciebat illos qui ibi ante paſcebant gregem eſſe fratres io ſeph.|receſſerunt de loco iſto. Jex ḃ apparet q; ille vir erat foꝛte aliquis paſtoꝛ: vel agricola qui ibi manebat : quia ſteterat ibi añ exñtib⁹ fr̄ib⁹ ioſeph:t audiuerat eos loq̄ntes t nūc ēt ibidē mānebat.|eam⁹ i dothayn. Jnom iſtō dothayn ē ſignāṫ quoddā critoꝛiū paſcuale apō ſichē. ¶|Qui cum vidiſſet eū. Jdic poniť tertiū ſ.vēditiōi forma t oꝛdo in q̄ p̄mo i mortē ei⁹ moliebāt.Deide eū vēdēdū eē determiauer rūt.|anteq̄z accedēt ad eos. Jcognouerunt.n.eū ex hitu t appatu.|cogitauerūt occidē eū. Jne ꝓpleret ſōnia ſua ita q; fratres ei⁹ ſubiceret ei.|ecce ſōniatoꝛ venit. Jſatꝫ appet iſte modus loq̄ndi moꝛdax t hoſtilis eē q: eū ñ frez qō nature t

Cōſuta. nō p⁹ nō 2°. 4.rō. Obie ctio. ō riſio. ō Deter minatio Cōſuta. rō Obie ctio. ō riſio aliorum riſio do motis.

p⁹ rō dict. M Quare luna mater appellatur N Conditio vēditionis. 44 Sit⁹ ſichē O Opinio rabi. P Obiectio. Q. rñſio. 44 R Vēditionis forma S

ꝛmozis nom̃ erat.ſz ſõniatoꝛ tãq̃ criminoſũ aliquid ꝟ eẽt vocabãt.⁊ mittamus i ciſternã veteꝛes.⁊ne appeat coꝛpꝰ
ℌ eius ⁊ poſt crimẽ nr̃m cog̃ſcat.⁊ dicamus fera peſſima de uoꝛauit eũ. ⁊Satis erat iſta coloꝛata excuſatio:qꝛ in ẽra illa ſũt leones: ⁊ vrſi: ⁊ alia aialia ferocia i paſcuis:vt p3 p̃ regũ. 17.c.vbi dixit Dauid ꝙ aliq̃ cũ paſcẽt gregẽ p̃ris ſui venie bãt ad eũ leones:vl̃ vrſi: ⁊ ipe pugnabat aduerſus eos fran gẽs maxillas: ⁊ tollẽs ỏ oꝛe eoꝝ p̃edã. Sic ẽt p3.4. regũ.2. c.ỏ duobus vrſis q lacerauerũt.22.pueros ad maledictiõez Heliſei. ⁊qd p̃dert ei ſõnia ſua ⁊.q.d. nihil.qꝛ ipſe ſõniabat
ℌ ꝙ futurꝰ eẽt dñs meꝰ:ſz nõ potit:qꝛ nos occidemꝰ eũ.⁊ Audiens ꝟ Rubẽ ⁊ q erat vir mãſueti coꝛdis: ⁊ benignꝰ.⁊ nite bat libare eũ ỏ mãibꝰ eoꝝ. ⁊ſz.n. Rubẽ a p̃nꝰ dolẽt ꝙ ioſeph ſignificaret eẽ dñs oiuz fruz.qñ tñ vidit ꝙ alq̃ fres euz male tractare volebãt cõmota ſ̃ꝛviſcera eiꝰ ſup̃ fre ſuo: ⁊ volebat eũ a mõte eripe.⁊ reddẽ p̃ii ſuo. ⁊faciẽdo ne eũ ãpliꝰ ad fra tres mitteret ne forte aſcẽſus furoꝛ frꝝ i eũ ỏlẽt illũ ỏ terra. ⁊nudauerũt eũ tunica talari. ⁊ꝟ fuit qꝛ ꝓcepãt vt eũ occide rẽt: ⁊ nolebãt vt nõ cõmaculareꝫ tunica illa p̃cioſa i ſangui ne:ſz poſtea ipſi tinxerũt eã i ſaguie pecoꝛis ad idicãdũ p̃ii: vt.j.p3.⁊ tunica talari ⁊ polimita. ⁊ Nicolaus vult ꝙ fuerẽt
T ℌ Opi. nicol. de tunica. due tunice.ſ.vna talar⁊ q̃ vſq̃ pedes ptigebat.alia polimita q̃ diuerſos coloꝛes ⁊ diuerſoꝝ pãnoꝝ petacia ꝓtinẽt. Sz ma gis vr̃ ꝙ fuerit vna tunica:qꝛ iſta duo noia.ſ.talar⁊ ⁊ polimi ta ſig̃nt idẽ ſbm i diuerſis q̃litatibꝰ:qꝛ ſẽ adiectiua. vocatur Cõfutatio. enim tunica illa talaris:qꝛ vſq̃ ad talos accedebat.vocatur polimita:qꝛ eadẽ ex diuerſis coloꝛibꝰ tincta erat: ⁊ ꝟ magis pz:qꝛ aqla ſterpꝛes iſtã quã nos.ỹ.polimitã vocauimꝰ.ibi ta larẽ vocauit.⁊ miſerũtq̃ i ciſternam. ⁊ qꝛ aliq eoꝝ imediate hoꝛruerũt eũ occidẽ:iõ dũ ỏlẽbarẽt qd agẽdũ eẽt poſuert eũ i ciſternã:⁊ q̃ nõ hẽbat aquã. ⁊Sz erãt i ea ſp̃ẽtes ⁊ſcoꝛpio nes:vt dic̃ Ra. Sa.⁊ Et ſedẽtes vt comederẽt panẽ. ⁊noie panis oẽs cibi itelligũt:vt p3.4.reg.6.c.vbi petito pane da ta fuit ſꝟ noie panis magna ciboꝝ ꝓpatio.⁊ viderũt venien
U ℌ Galaad qd tes Iſmaelitas ỏ galaad. ⁊nõ moꝛabãt iſmalite i galaad:qꝛ galaad eſt ẽra i q̃ hitauerũt amoꝛrei añq̃ itrarẽt iſrl̃ite ẽrã ꝑ rõ dci p̃ia. miſſiõiſ:vt p3 ỏute.3.c.vbi dicꝫ illa ẽra galaad ⁊ alia vicinia atio 2ª. fuit ablata ỏ mãibꝰ duoꝝ regũ amorreoꝝ.ſ.og ⁊ ſeon.deide moꝛati ſũt iſrl̃ite. ¶Jtẽ qꝛ dr̃.ỹ.25.c.ꝙ hitatio poſteritaꝫ iſ mael̃ fuit ab euila vſq̃ ad ſur q̃ reſpic̃ egyptũ extẽta ỹ oꝛiẽtẽ ⁊ ẽ mag⁊ meridiana q̃s ẽra ꝑmiſſiõis.eſt nãq̃ ỏẽtũ ſur ꝓiun ctũ mari rubꝛo p illã ptẽ q̃ trãſierũt iſrl̃ite mare rubꝛũ exeun tes ỏ egypto:vt p3 exo.c.15.cũ dr̃.tulit ãt moyſes filios iſrl̃ ỏ mari rubꝛo: ⁊ egreſſi ſt̃ i deſtũ ſur. ãbulauerũtq̃ tribꝰ dieꝰ ꝑ ſolitudinẽ: ⁊ nõ iueniebãt aquã: ⁊ venerũt i marath: ⁊iſtỏ deſertũ ſur vocat aº noie deſtũ vl̃ ſolitudo Ethan:vt p3 nũi 33.c.i cathalogo mãſionũ.Jncipit ãt iſta ẽra filioꝝ iſmael̃ ab illo deſto ſur: ⁊ tẽdit i oꝛiẽtẽ.vſq̃ euila: vt p3.ỹ.25.c. ⁊ſic pſ occidẽtal̃ eius ẽ deſtũ ſur: ⁊ ps oꝛiẽtal̃ euila. Ex q̃ ſeq̃ꝫ ꝙ ſit magis oꝛiental̃ terra iſmaelitaꝝ q̃s terra iſrl̃itaꝝ:q̃ eſt terra chananeoꝝ:qꝛ occidẽs terre iſmaelitaꝝ ẽ eq̃l̃r oꝛiẽtal̃ ſic oꝛi ens terre chanaã cũ ſit ſuus occidẽs in deſto ſur qỏ q̃ſi ẽ eq̃ le oꝛiẽti terre chanaã i q̃ hitãt iſrl̃ite: ⁊ hitauerũt antea cha nanei: ⁊ Abꝛaã: ⁊ yſaac: ⁊ deide tẽdit iſta terra i oꝛiẽtẽ p lõ gitudinẽ arabicaꝝ ſolitudinũ:ita ꝙ tota iſta terra iſmaelita
Ꝛ rũ ẽ arabica: ⁊ ꝟ ẽ rõ q̃re vocamꝰ ſarracenos arabes: ⁊ ydio Quare vo camus ſar racẽos ara bes. ma ſuũ dicimꝰ arabicũ:qꝛ ſũt de g̃ne iſmaelitaꝝ. Nã macho metus arabicus fuit ex ꝟ ẽt qỏ dcm̃ ẽ:p3 ꝙ dr̃.ỹ.25.c.ſ.ꝙ ab raã dũ adhuc viuẽt ſepauit filios ꝓcubinaꝝ a filio ſuo yſaac ỹ oꝛiẽtẽ.vocanť ãt filꝫ ꝓcubinaꝝ filꝫ agar ⁊ cethure: ſz iſma el fuit filiꝰ agar.g̃ iſte hitauit ad oꝛiẽtẽ reſpectu terre chana am in q̃ moꝛabãt yſaac.ſ.in eb2õ:vt p3.ỹ.25.c.Sic.n.poteris cognoſcẽ terrã hitatõis iſmaelitaꝝ q arabes dñr. Sz iſti iſ maelite erãt mercatoꝛes: ⁊ ibãt i galaad ad accipiẽdũ ibi reſi nã: ⁊ ſtacten vt vẽderẽt in egypto. erat aũt iter eoꝝ p dotha in vbi mãebãt in paſcuis filꝫ iacob. Erat.n.dothain aliqual̃ ỹ meridiẽ terre ꝑmiſſiõis. Galaad ãt ad oꝛiẽtẽ. Egyptꝰ verꝺ ad meridiẽ:iõ trãſitꝰ iſmaelitaꝝ ꝓueniẽs erat ỏ galaad i egy ptũ ꝑ agros dothain.p3 añs:qꝛ galaad eſt ad oꝛiẽtẽ terre ꝑ miſſiõis vltra iordanẽ:vt hr̃ nũi.32.c.qa cui ibi tribꝰ Rubẽ: ⁊ tribus gad: ⁊ dimidia ps manaſſe petiuiſſent: ⁊ accepiſſẽt terrã illã in ſorte poſſeſſiõis dixerunt ꝓfitemur nos accepiſſe ſortẽ nr̃az ad oꝛiẽtẽ terre ꝑmiſſiõis fruz.nr̃oꝝ. Egyptus aũt ad meridiẽ terre ꝑmiſſiõis ẽ:vt p3 nũi.13.c. ⁊.ỹ.12.vbi abꝛaã deſcẽdẽs in egyptũ dicebat ſe deſcẽdẽ ad meridiẽ. ⁊ camel los eoꝝ poꝛtãtes aromata reſinã: ⁊ ſtacten. ⁊ Quidaz iudei ℌ dicũt iſta tria q̃ ſũt apỏ eos noia obſcura ſig̃re ceram: ⁊ tiria Judeoꝝ opio. chã: ⁊ glãdes.vocãt glãdes vbi lr̃a nr̃a hz ſtactẽ:ſz nõ p̃t ſta re:qꝛ exo.30.c.dr̃ ꝙ accipiebať ſtacten: ⁊ ꝓtudebať in pulue rẽ tenuiſſimũ: ⁊ fiebat inde thimiama ſuauiſſimi odoꝛis:ſed Cõfuta tio. nõ põt ꝟ fieri de glãdib⁹: ⁊ cuiz eſt notũ: qꝛ nõ ſunt ſuauis odoꝛis.g̃ nõ ſig̃t ſtacten glãdeſ. Sz nõ eſt ꝟ vtile ꝙ aliqua ita vilia poꝛtarenť ad vẽdendũ ꝑ terrã ad longas regiones. rõ p̃ ¶Jtẽ qꝛ iſta ſũt aliq̃ q̃ naſcũť ꝑ ſe vel fiũt in terra illa i qua hñr ſolũ illa ex qbꝰ ꝓficiunť. tiriacha aũt vbiq̃ ꝓfici põt. non rõ 2ª poꝛtareť g̃ ſic in terrã lõginquã. ¶Dom̃ g̃ ꝙ aromata ſunt Decimia tio. q̃dã ꝓfectiões ex ſpẽbꝰ redolẽtibꝰ: ⁊ qꝛ magis hẽbãt ỏ humi do q̃s de ſicco erãt i modũ vnguẽti: ⁊ cũ ꝟ vngebať tabnacu lũ ⁊ vaſa eiꝰ: vt p3 exo.30.c. ⁊ qꝛ iſta ex qbꝰ ꝓficiebãt aroma ta mag⁊ abũdabant in galaad q̃s in alia terra ꝑpinq̃ de illa 3 trãſpoꝛtabat i egyptũ.⁊ reſinã. ⁊iſta ẽ qdã ſuccus fluens ab quid ſit reſina. arboꝛibꝰ qbuſdã q̃ vocanť ferule: ⁊ ipſe ſuccus vocať galba nũ:ſz aliq̃ accipiať g̃nal̃r ꝑ oi ſucco cuiuſz arboꝛis. iſta ãt reſina valde ꝑdeſt vulneribꝰ: ⁊ ẽ in magna copia in terra ga laad: vt p3 Jere.8.c.in fi.nũqd nõ eſt reſina i galaad:aut me dicus ibi.q̃re igr̃ nõ ẽ obducta cicatrix filie ppli mei. q.d. ꝙ reſina hr̃et vtutẽ ꝓſolidandi ⁊ claudẽdi: ⁊ coꝛiũ iducendi in pcuſſura.⁊ ſtacten. ⁊Succus arboꝛis ẽ vt vocatur mirra. ⁊ dixit Judas. ⁊ꝑauit hic ir̃ã fruz ſuoꝝ iudas⁹q volebãt euz occidere excepto Ruben q nõ erat ibi dũ iſta fierent. ⁊ quid quid, ſit ſtacten. nobis ꝑdeſt ſi occiderimꝰ frem nr̃m. ⁊volebat.n.vitare frẽs ioſeph ſõnia eius ne ipe dñaret ſup eos: ⁊ qꝛ ꝟ ita poterat eẽ ſi Joſeph adduceret in terras lõginquas:de qbꝰ nũq̃ redi ret in terrã canaã:vel qꝛ laboꝛ itineris: ⁊ inedia:ceteriſq̃ vi te incõmodis puer adhuc tener moꝛi poſſet:ac ſi ipſi euz oc ciderẽt: ⁊ ꝟ minus culpabile ipſis erat. poterãt.n. timere ꝙ in durioꝛe ſeruitutẽ iciderẽt ſi Joſeph occidiſſent quã ſi non occiderẽt:ẽt qꝛ occidẽtes eũ nullã vtilitatẽ ꝓſeq̃bant. Si ãt vẽderẽt aliquã inde p̃cũ quãtitatẽ hẽrent. ⁊ celauerimus ſanguinẽ eius. ⁊q.d.ſi occiderẽt frem ſuũ ꝓueniebat eis oc ℌ ꝙ q̃ erat ỏ lectatio quã ꝓ cultare ſanguinẽ eius.i.moꝛtẽ eius:qꝛ ſi mãifeſtarẽt ꝙ eũ oc cidiſſent p̃ eoꝝ maledixiſſet eos. Delectatio ãt quã ipi ꝓſeq volebãt de moꝛte fris ſui erat vt poſſent publice dicẽ nos oc cidimus illũ peſſimũ ſõniatoꝛẽ. Sz ꝟ non licebat eis vt dixi mus.iõ nullũ fructũ ꝓſeq videbanť de occiſiõe fris ſui. ⁊ qui volebant, de mõte fra celauerimꝰ ſanguinẽ eius. ⁊.q.d.ſi nob licẽt occidẽ frez nr̃m tris ſui. ⁊ publicare ſine pena vel dãno gaudẽmus qdẽ accipientes vindictã de eo. Sz qꝛ nõ lz nob illũ occidẽ ⁊ publicare.ideo nulla vtilitas ẽ nob eũ occidẽ. ⁊ meliꝰ ẽ vt vẽdať iſmaelitꝫ. ⁊ i. nõ ẽ tñ malũ vel eſt maioꝛ vtilitas:qꝛ recipiemꝰ ab eis pec cunias. ⁊ nõ polluanť manꝰ nr̃e. ⁊ꝑ homicidũ:qꝛ in ꝟ atte nuabať culpa.fr.n. ⁊ caro nr̃a eſt. ⁊ ꝟ ꝑſuadebat eẽ aliqualẽ humanitatẽ cũ eo:qꝛ erat caro ipoꝝ cũ eẽt ab eodez pr̃e ⁊ ſic aliq̃ tpe fuerãt oẽs idẽ fm mãm in pr̃e: qꝛ illa pticula ſꝟ alis ex q̃ geniti ſũt iſti filꝫ fuit,eadẽ in pr̃e: ⁊ poſt deciſa.vt declꝛat phs.8.ethi. ⁊ Acqeuerũt frẽs. ⁊.ſ.octo frẽs.qꝛ ipſi in vniuer ℌ ꝑ Quot erãt fra tres Jo ſeph. ſo erãt.12. ab hꝭ aũt deficiebat ipſe Joſeph q in hac cã reus erat.deficiebat Beniamin q nõdũ ablactatꝰ erat. deficiebat Ruben q qñ venit ad frẽs ſuos iã puer vẽditus erat.deficie bat Judas q vba iſta dicebat.4or g̃ de fribus deficiẽtibꝰ ſolũ octo ad ꝓſentiẽdũ erãt. ⁊ exhentes eũ de ciſterna. ⁊ in q̃ euz tenebãt ad cuſtodiã donec de illo deliberarẽt qd eẽt agẽdũ. Erat aũt illa ciſterna vt puteus altus:ita ꝙ nullus ſine ſca la.aut funibus itrare poterat aut exire: vt Joſeph exire non poſſz:qꝛ alꝫ exiuiſſet Joſeph: ⁊ receſſiſſet ad pr̃em. ⁊ viginti argẽteis. ⁊aliq libꝛi hñt triginta:ſz fl̃a l̃ra ẽ.non.n. fuit ꝟ ſil̃i tudo ad xp̃z:qꝛ nõ decebat vt fuus equal̃r cũ dño vẽderet: ⁊ p3 ꝟ:qꝛ in l̃ra hebꝛaica ponunť.xx.argẽtei. ⁊ q duxerũt eũ in egyptũ. ⁊.i.cũ alĩs mercibꝰ ſuis poꝛtauerũt eũ ad vẽdẽdũ lucri cã:qꝛ pulcher valỏ erat: ⁊ etate tener. ⁊ Reuerſuſq̃ ru ben ad ciſternã. ⁊ ex ꝟ p3 ꝙ nõ ſteterat rubẽ cũ frib⁹ ſuis,qñ vẽditus fuit Joſeph.nihil g̃ cl̃pe rubẽ hũit i vẽditõe ioſeph. egit.n.q̃ſtũ potuit. ⁊ ſcelus eo igr̃ate cõmiſſuz ẽ.magna,g̃ eſ ſet excellẽtia rubẽ ſi ita fuiſſet imunis a facinoꝛe Bale. ſic li ber a facinoꝛe Joſeph. ⁊ ſciſſis veſtib⁹. ⁊ i ſignũ magni do loꝛis. ⁊puer nõ cõparet. ⁊putauit rubẽ pueꝝ ab aliq̃ beſtia fuiſſe laceratũ.q̃rebať g̃ valde. ⁊ rego q̃ibo. ⁊.q.d.iſte puer petet:qꝛ ego maioꝛ oĩb⁹ ſuz cũ g̃ nõ poſſim eũ reddẽ veh mi hi ẽ nec poſſũ coꝛã pr̃e meo cõpere. nã tũc mag⁊ adhuc p̃ ℌ eũ anguſtiareť quã in coitu cũ bala: ⁊ reuiuiſſeret ille doloꝛ

nous

nouo ꝓcitatus dolore. ⁊ tulerũt aũt tunicã ei⁹. ⁊.ſ. tunicã talarẽ quã añ ab eo accepant cũ eũ viderũt. ⁊ tinxerũt i ſãguine edi quẽ occiderũt. ⁊iſta tinctio veſtis fuit cauſa fictiua vendendi eum. ⁊ ꝑ cauſa facti. ⁊ ℔ fuit ꝓ duo. ꝑm⁹ q⁹ viderãt aliꝫ fres ꝙ rubẽ nitebat libare Joſeph: ſoꝫ ſi coguiſſẽ reuelaret ꝓi ſuo eẽ venditũ: ⁊ eos apũd ꝓnces ifamaret. ¶ Itẽ q⁹ voluerũt ꝙ rubẽ ptem reciperet ũ ũnarijs ꝑ qb⁹ vẽdit⁹ fuit ioſeph. Sꝫ q⁹ rubẽ nõ videbat qũo ſe poſſet excuſare ũ negligẽtia apũd iacob ꝓnces ſuũ ſi ꝓfiteret puerũ apũd ſe ſtetiſſe. iõ ipe ũ volũtate alioꝝ finxit ꝙ puer nũq̃ ad eos venerat: ſꝫ tigẽtes tunicã i ſanguine edi: ⁊ forte eã aliq̃l⁹ lacerãtes vt viſil⁹ videret a beſtia capt⁹ miſerũt eã ad Jacob dicẽtes ꝙ eã iuenerãt in q̃dã agro ꝙ videret an eẽt tunica filij ſui. Nõ ſciuit ãt rubẽ de vẽditõe ioſeph tũc vſq; p⁹ magnũ tps vt ſic credẽt Jacob eẽ ioſeph a beſtia deuoratũ: ſꝫ poſt cũ in egypto ũſcẽderũt filij decẽ iacob bene vr̃ rubẽ coguiſſe hãc vẽditionẽ: q; oẽs de cõi loq̃bãt dicẽtes merito ℔ patimur: q; peccauim⁹ i fres nr̃s videtes ãguſtiam aie ei⁹ dũ depcaret nos: ⁊ nõ audiuim⁹ eũ: vt ꝑz. j. 42. c. ⁊ mittentes q ferret ad ꝓnces. ⁊ i. miſerũt aliq̃s ũ illis paſtoribus q ſecũ erãt vt veſtẽ illã ꝓi idicaret. ⁊ hãc iuenimus. ⁊ i. nõ credas ꝙ Joſeph acceſſit ad nos. ſꝫ nos ãbulãtes ꝑ agrũ inuenimus iſtã veſtẽ: ⁊ putauim⁹ eã eẽ ioſeph: ⁊ iõ ad te remiſſimus vt coglſcas vtrũ ad te ptineat. ⁊ fera peſſima ũoꝛauit eũ. ⁊ nõ ſuſpicatus fuit Jacob ꝙ fres eũ occiderent vl̃ vẽderẽt: q; nũq̃ forte tale audierat: aut viderat. iõ putauit eũ veriſſime a beſtia laceratũ: q; in regiõe illa mlte fere erãt: vt. ſ. oñdim⁹: ls. n. Jacob viderat ꝙ fres Joſeph eũ odioſũ habebãt pp ſõnia: ↄiõ ipe Jacob icrepuerat aliq̃ mõ Joſeph vt taceret iducẽdo q̃dãmõ ſõnia ſua falſa: aut ficta eẽ vt alij fres ꝓtẽtarent. ipe tñ rẽ tacit⁹ ꝓſiderabat: vt. ſ. ꝑs. nõ tñ potuit vllo mõ tãtã imagiari negtiã: nec credidit poſſe fieri vt ꝑ tã leui re ſuũ cariſſimũ fres vẽderẽt: iõ nullaten⁹ ℔ ſuſpicat⁹ ẽ: q; filios ſuos meliores eẽ credidit. ⁊ ſciſſiſq; veſtib⁹. ⁊ qb⁹ idue baũ ad leticiã. ⁊ idut⁹ ẽ cilicio. ⁊.ſ. veſte aſpa in ſignũ veri doloris ꝓſolationẽ recipe nolẽs: q; pderat cariſſimũ lumẽ oculoꝝ ſuoꝝ ⁊ baculũ ſenectuꝫ ſue Joſeph. ⁊ lugẽs filiũ ſuum mlto tpe. ⁊ i. 23. ãnis q̃ſi: q; durauit plãctus iacob a tpe quo allata fuit ad eũ tũica vſq; quo dcm̃ fuit ei ꝙ viuẽt filij⁹ ſuus Joſeph ⁊ dñarẽt in egypto. de q̃. j. 45. c. fuit ãt iſtud totũ tps 23. ãnoꝝ: q; ioſeph vẽdit⁹ fuit cũ cõpleſſ⁹. 16. ãnũ: ⁊ icepiſſet 17. ⁊ poſt coguit pr̃ ſu⁹ eũ eẽ viuũ ãno illi⁹. 39. ğ. 23. ãni q̃ſi in tercideꝛũt inẽ tps q̃ icepit iacob plãctũ vſq; q̃ finiuit. añs ꝑz q; Joſeph cũ ſtetit coꝛã pharaone erat. 30. ãnoꝝ: vt ꝑz. j. 41. c. ⁊ iſte ãnus fuit ꝑn⁹ ſeptẽ ãnoꝝ fertilitaꝫ: ⁊ deiñ trãſierũt duo ãni ſeq̃ntes magne ſterilitaꝫ. i fine q̃rũ vẽit iacob in egyptũ. vt ꝑz. j. 46. c. colligit ẽt mag⁹ ex eo q̃ hr̃. j. 43. ⁊. 44. c. ſ. ꝙ i ſo ãno ſterilitaꝫ venerit iacob i egyptũ. erit ğ iſte ãnus 39. vite ioſeph a qb⁹ ſbtrahẽdo. 16. ãnos q̃s hẽbat Joſeph qñ vẽdit⁹ fuit: ⁊ aliq̃d mag⁹ manebũt. 23. ãni i qb⁹ fleuit Jacob filiũ ſuũ ioſeph. ⁊ ogregaꝫ ãt cũctis libis ei⁹. ⁊ videbãt. n. filij iacob ꝙ pr̃ eoꝝ ꝓriſtitia ũficẽt. Sciẽtes ꝙ peioꝛ erat ia⁹ patris ũſolatioꝫ Joſeph voluerũt cũ ꝓſolari aliqbus ꝑſuaſionibus. ⁊ noluit cõſolationem recipe: q; doloꝛ inextimabilis erat: ⁊ modus vere ꝓſolationis nullus.

¶ Cur Jacob cum eſſet ꝓphꝫ nõ cognouit Joſeph fuiſſe venditum.

Sed q̃rit cũ Jacob fuerit vir ꝓphꝫ: q; dñs mõſtrauit ei ſe ipꝫ ſepe: ⁊ reuelauit ei ml̃ta qũo non coguit ſpũ ꝓphico q̃l⁹ vẽdit⁹ foꝛet ioſeph. ¶ Rñdẽt q̃dã iudei ꝙ cũ fres ioſeph nouẽ vellẽt eũ vẽdẽ. nã ſolũ erãt ibi nouẽ cũ deſicerẽt tres. ſ. Beniami q nõdũ erat ablactat⁹: ⁊ rubẽ q non videbat vẽdi: ⁊ ipe ioſeph q vẽdebaꝫ. poſuerũt iter ſe herẽ. i. excõicationẽ vt nll⁹ reuelaret illõ fcm̃. ⁊ q; herẽ ſiue excõicatio ꝑ ſtituta hebꝛeoꝝ nõ ꝑt poni niſi ad min⁹ iter ẽẽ: ⁊ ibi ſolũ erãt nouẽ aduocauerũt deũ ad illã excõicationẽ. ſ. dicẽtes vt ipe excõicat⁹ eẽt ſi reuelaret illõ fcm̃. iõ de⁹ ne eẽt excõicatus nõ reuelauit i toto illo tpe ꝙ ioſeph eẽt vẽdit⁹. ⁊ q; ꝓphetie ſpũs ẽ ꝑ motũ dei nõ potuit Jacob i toto illo tpe cognoſcẽ ℔ ſpũ ꝓphico. ¶ Oſenſati iudei qs vꝛaꝫ iſaniã non videat. nã ⁊ ipſi lapides ſi eis loq̃ndi licẽtia traderet vꝛam veſaniã ꝓdicarẽt. qũo. n. de⁹ miſeroꝝ hoiuꝫ legib⁹ alligat⁹ teneri ꝑt aut qũo ꝓiarchas vꝛos tã fatuos arbitramini: vt ipi quoq; hãc iſaniã ꝓcipent poſſe deũ ab ipis excõicari. Sũt ğ iſta mlt̃ friuola. ¶ Quidã ãt dicũt ꝙ iacob nõ potuit toto iſto tpe coglſcẽ ꝑ ſpũꝫ ꝓphicũ: ⁊ ſpũs ꝓphicus nõ tãgit mẽtes triſtiũ. ſic ꝑz de heliſeo q a rege ioꝛã rogaret vt ꝓpharet: ⁊ itelligẽt ſe nõ poſſe ꝓphare: q; erat i triſtitia fec̃ adduci coram ſe cãtatricẽ vt ſic letaret ⁊ ꝓpharet dicens adducite mihi pſaltẽ. i. cãtatricẽ. cũq; canẽt fcã ẽ manꝰ dñi ſup eũ. ¶ Dom tñ ẽ meli⁹ ꝙ iõ nõ hũt cognitionẽ ꝓphicã. q; de⁹ noluit reuelare illo tpe. nã forte ſi fuiſſet reuelatum diſturbatũ fuiſſet bom̃ qõ poſtea ſecutũ eſt ũſcẽdẽte Jacob i egyptũ. ⁊ deſcẽdã ad filiũ lugẽs in ifernũ. ⁊ i. tãdiu lugeã donec ũſcẽdã ad infernũ mõtu⁹: ⁊ videã filiũ meũ. q. d. nũq̃ fletus recedet a me donec moꝛiar. iſta erat rñſio ad filios rogãtes vt ꝓſolaret. ⁊ ℔ redũdabat i ãguſtiã filioꝝ: q; ꝓpe videbãt ipſi ꝙ pr̃ eoꝝ affligeret vſq; ad mortẽ ex eoꝝ culpa: ⁊ ℔ erat eis magni cãdoloris: ⁊ i ptẽ pene ꝑ tãta eoꝝ cꝛpa ꝙ eis pſuadẽtib⁹ pr̃ cõſolationẽ recipe nollet. ⁊ ad ifernũ. ⁊ diẽ ℔ q; aie oiuꝫ ũſcẽdebãt in ifernũ añ xp̃i mortẽ: ls magna ſit dñia: q; q̃dã i loco penali. Aliꝫ ãt i loco ſyn⁹ abrahe: ⁊ i nll̃a pena ſenſus. In ℔ ãt iferno bonoꝝ putabat ſe Jacob iuẽtuꝝ filiũ ſuũ ioſeph. qa eũ i ſua inocẽtia moꝛtuũ eẽ putabat. vel dr̃. ⁊ ad infernũ. ⁊. i. ad ſepulchꝛũ. ſ. ꝙ nõ ceſſaret pr̃ a plãctu donec ũſcẽderet in foſſaꝫ vel i ſepulchꝛũ ſic̃ erat filij⁹ ſuus ioſeph. ⁊ illo pſeuerãte i fletu. ⁊. i. pſeuerãte iacob ⁊ nõ manẽte aliq̃ ꝓſolatiõe i fletu. i hebꝛeo dr̃. ⁊ ei fleuit eũ pr̃ ſuus. ⁊ referũt hãc ſniaꝫ ad ꝓſaac nimis flẽtẽ. cũ. n. eẽt pr̃ iacob ꝓſaac: ⁊ vidit eũ ꝑ filio ir remediabil⁹ flere dolebat q̃s tm̃ dilatari plãctũ: ⁊ ℔ vil⁹ ſatis ẽ ꝙ ꝓſaac q tũc viuebat: ⁊ vixit p⁹ vẽditionẽ ioſeph ãnis 13. vt ꝑbauim⁹. ſ. 35. c. ⁊ ℔ i iſto fleuerit ꝑ eo tanq̃ ꝑ dilecto nepote ſuo. ⁊ Madianite vẽdiderũt ioſeph. ⁊ ex ℔ inferũt iudei ꝙ ioſeph fuit ter vẽdit⁹. ꝑ a frib⁹ ſuis mercatoꝛib⁹ iſmaelitis. deiꝺe iſmaelite vẽdiderũt madianitq̃ q erãt ſocij ſui. 3⁰ madianite vẽdiderũt eũ phutiphari. ꝑciũ ꝑme vẽditꝰis fuit. 20. argẽtei. 2ᶜ ãt vl̃ 3ᶜ vẽditiõis nõ ũtermiat ꝑciũ: ſꝫ credẽdũ ẽ ꝙ ſp fuit augmẽtatũ: q; ſp ſic emẽtes: ⁊ p⁹ vẽdẽtes cari⁹ vẽdũt. Sꝫ nõ opꝫ ponẽ tãtã circulationẽ ex textu. ¶ Dõꝫ mag⁹ ꝙ ſolũ fuit vna vẽditio fcã a frib⁹. alia ab iſmaelitq̃ mercatoꝛib⁹. ⁊ iſti imediate vẽdiderũt phutiphari: vt ꝑz. j. 39. c. vbi dr̃ emit eũ phutiphar ũ mãib⁹ iſmaelitaꝝ a qb⁹ pduct⁹ fuerat: ⁊ ſic nõ iterceſſit alia media vẽditio. nec obſtat ꝙ ℔ noierũt iſmaelite ⁊ madianite: q; ℔ accipiũt ꝑ eodẽ ppl̃o vl̃ gẽte. nec ꝓpt ℔ ẽ ꝓſentiẽdũ hiſtoꝛie ſcholaſtice dicẽti ex ℔ appere vꝛitatem opiniõis hebꝛaice q̃ dicebat cethurã ⁊ agar eẽ idẽ. ⁊ eſt ſuũ fũdamẽtũ vt madianite ⁊ iſmaelite ſint eedẽ gẽtes. ſi. n. eedẽ ſunt cũ madianite ſunt filij cethure: vt ꝑz. ğ. 25. c. ẽt iſmaelite erũt filij eiuſdẽ. iſtã ãt põnẽ ſatꝫ ipꝛobauim⁹. ğ. 25. c. ¶ Dom ğ ꝙ agar ⁊ cethura fuerũt diuerſe mꝛieres: ⁊ iſmaelite ⁊ madianite diuerſi ppli ſt: ſꝫ vl̃ redierũt ad vnitatẽ. vt qdã volũt vl̃ vt mag⁹ credo pp quãdã hĩtatiõis vicinitatẽ iterduꝫ madianite vocanꝰ iſmaelite: ⁊ iſmaelite vocãt madianite: ſꝫ adhuc ꝓceſſa illa põne ſcholaſtice hiſtoꝛie nõ ſeqt̃ itentũ: q; cũ iſmael nõ fuerit id qõ madian ẽt ſi fuerit filij eiuſdẽ mꝛis nõ ex ℔ facerẽt vnã gẽtẽ: q; eſau: ⁊ iacob ab eodẽ ꝑe ⁊ mꝛe fuerũt. ꝓſtituerũt tñ duas gẽtes. ſ. idumeos ⁊ iſrl̃itas. ⁊ phutiphari eunucho pharaõis. ⁊ Eunuchus ãt dr̃ tripl̃r. vt ꝺcl̃auim⁹ ſ. i. plogo ꝑ. c. ſ. eiuſdẽ. ſ. eunuch⁹ q a natiuitate ipotẽs ẽ ⁊ caſt⁹ nec̃io ẽ q̃ſtũ ad actũ. aliꝫ ſũt eunuchi q pp ipatiẽtiã libidinis ſe caſtrauit: vel q; poſit⁹ fuit cuſtos aliq̃ꝝ dñaꝝ: iõ caſtrati fuerũt. 3⁰ dr̃ aliqs eunuch⁹ qꝫ potẽs ſit ⁊ hñs virilia: tñ volũtarie pp deũ reſiſtit ſuis ũſideriꝭ carniſ. hic ãt nõ accipiꝫ ꝑ eunucho q a nã ipotẽs ẽ: q; iſti gñare nõ ꝓñt. Phutiphar ãt genuit filiã Aſenech q̃ fuit poſtea vxoꝛ ioſeph: vt ꝑz. j. 41. c. nõ fuit ẽt eunuch⁹ q ſe caſtrauerit: q; eodẽ mõ gignere nõ poſſ⁹: maxie q; iſte nõ tm̃ diligebat caſtitatẽ vt pp illã ſe caſtrauerit: q; egyptij erãt valõ fornicatoꝛes: vt hr̃ eze chie. c. 23. ⁊ carnes eoꝝ: vt carnes aſinoꝝ: ⁊ ſic̃ fluxus equorũ fluxus eoꝝ. i. ſeie abũdãt: ⁊ gẽitalia eoꝝ magna. nec vocaꝫ 3⁰ mõ eunuch⁹. ſ. ꝙ eẽt potẽs: ⁊ mot⁹ a paſſiõe tñ libidinẽ domabat: q; vt volũt iudei iſte phutiphar: iõ emit ioſeph q; vidit eũ pulchꝛũ ⁊ tenere etatẽ itẽdebatq̃ abuti eo: ſꝫ õus ifrigidauit eũ: ita ꝙ nullo mõ appeteret: nec poſſet talr̃ accedere ad Joſeph. vocaꝫ ğ ℔ eunuch⁹. i. miſter vl̃ fu⁹ regis: q; gñal⁹ oẽs miſtri dñoꝝ eunuchi vocari ꝓñt: ⁊ ſic vocãt picerna reg⁹ pharaõis: ⁊ piſtõ duo eunuchi. vt ꝑz. j. 40. c. ⁊ magꝛo militũ. ⁊ ſic hr̃. j. 39. c. ꝙ fuerit ꝓnceps exercit⁹. aliq vocãt eũ ꝓncipẽ iuſtitie: vl̃ ꝓncipẽ occidẽtiũ ſiue carnificũ pp equocationẽ nois hebꝛaici. Hierony. ãt trãſtulit qõ melius videbaꝫ.

A ꝑ cauſa facti.

2° cã.

Doctoꝛis rñſio.

℔ E

Ad ifernũ exponit ꝺupliciter.

ꝓma expõ.

ſcõa expõ.

℔ F

Joſeph ter fuit vẽdit⁹ ꝑ iudeos

Detmiatio

℔ G

Confutatio hiſtoꝛie ſcholaſtice in pte iſta.

Detmiatio.

℔ H

Eunuchus trib⁹ modis dicitur.

primo mõ.

ſcõo modo

tertio mõ.

B Tẽpus plãctus Jacob.

Qõ. I A Rñſio iudeoꝝ ad q̃ſitũ qõnis. B

Cõfutatio.

C Quoꝝũ dã rñſio

¶ Capitulum. xxxviij.

A Odez tpe deſcēdēs Judas a frībus ſuis diuertit ad virū odolamitē noīe hirā: viditq; ibi filiā hois chananei vocabulo Sue. et accepta vxore igreſſus ē ad eā. Que ꝯcepit ⁊ pepit filiū: ⁊ vocauit nomē eius her. Rurſūq; ꝯcepto fetu natū filiū vocauit onan. Tertiū q̄; pepit quē appellauit ſelā. Quo nato pere vltra ceſſauit. dedit aūt iudas vxorē p̄genito ſuo her: noīe thamar. Fuit quoq; her p̄genit⁹ iude neq; in ꝯſpectu dñi: ⁊ iō ab eo occiſus ē. Dixit ḡ iudas ad onan filiū ſuū. ingredē ad vxorē frīs tui ⁊ ſociare illi vt ſuſcites ſemen frī tuo. Ille ſciēs nō naſci ſibi filios ītroiēs ad vxorē frīs ſui ſemē fūdebat i terrā ne liberi frīs nomine naſcerēt. Et idcirco pcuſſit eū dñs: eo q̄ rez ōteſtabilē fecerat. Quā obrē dixit iudas thamar nurui ſue. Eſto vidua i domo pr̄is tui: donec creſcat ſela fili⁹ meus. Timebat. n. ne ⁊ ipe moreret ſicut frēi⁹. Que abijt ⁊ hitauit i domo pr̄is ſui. euolutis aūt multis ānis mōtua ē Sue vxor iude. Qui p⁹ luctū ꝯſolatiōe ſuſcepta: aſcēdebat ad tōſores ouiū ſuaꝝ ipe ⁊ hiras opilio gregis odolamita in thānas. Nūciatūq; ē thamar q̄ ſocer illi⁹ aſcēdēt i thānas: ad tōdēdas oues. Que ōpoſita viduitatis veſtib⁹ aſſūpſit teriſtrū: ⁊ mutato hitu ſedit i biuio itineris qđ ducit thānā: eo q̄ creuiſſet ſela ⁊ nō eū accepiſſet maritū. Quā cū vidiſſet iudas: ſuſpicatus ē eē meretricē. Opuerat. n. vultū ne agnoſceret. Ingrediēſq; ad eā ait. Dimitte me vt coeā tecū. Neſciebat. n. q̄ nurus ſua eēt. Qua rñdēte: qd dabis mihi vt fruaris ꝯcubitu meo. dixit. Mittaz tibi hedū ō gregib⁹. Rurſūq; illa dicēte patiar qđ vis ſi dederis mihi arabonē dōec mittas qđ polliceris: ait iudas. Quid tibi vis p̄ arabōe dari. Reſpōdit annulū tuū ⁊ armillā ⁊ baculū quē manu tenes. ad vnū igit coitū mlier ꝯcepit ⁊ ſurgēs abijt: ōpoſitoq; hitu quē ſūpſerat: iduta ē viduitatis veſtib⁹. Miſit aūt iudas hedū p paſtorē ſuū odolamitē: vt recipet pign⁹ qđ ōderat mlieri. Qui cū non iueniſſet eā: iterrogauit hoies loci illi⁹. Ubi ē mulier q̄ ſedebat i biuio. Rñdētib⁹ cūctis nō fuit i loco iſto meretrix: reuerſus ē ad iudā: ⁊ dixt ei. Nō iueni eā. Sz ⁊ hoies loci illi⁹ dixerūt mihi: nūq; ſe diſſeibi ſcortū. Ait iudas. Hēat ſibi. Certe mēdacij arguē nos nō pōt. Ego miſi hedū quē. ꝓmiſerā: ⁊ tu nō iueniſti eā: Ecce aūt p⁹ tres mēſes nūciauerūt iude dicētes. Fornicata ē thamar nurus tua ⁊ vī vter⁹ illi⁹ itumeſcē. Dixitq; iudas. Producite eaz vt cōburaſ. Que cū ducereť ad penā: miſit ad ſocerū ſuū dicēs: de viro cui⁹ hec ſūt ꝯcepi. Cognoſce cui⁹ ſit ānulus ⁊ armilla ⁊ baculus. Qui agnitis mūerib⁹ ait: iuſtior me ē: q̄ nō tradidi eaz ſele filio meo. Attū vltra nō coguit eā: iſtāte aūt partu: appuerūt gemini i vtero atq; i ipa effuſiōe ifantiū vn⁹ ptulit manū: i q̄ obſtetrix ligauit coccinuz dicēs. Iſte egredieť p̄or. Illo vō retrahēte manuz egreſſus ē alť. Dixitq; mlier. Quare diuiſa ē pp te macerią. Et ob hāc cāz vocauit nomē eius phares. Poſtea egreſſus eſt frater eius in cui⁹ manu erat coccinum: quem appellauit zarā.

¶ Capitulum. xxxvij.

Odē. Sup̄ poſuit Moyſes ptē p̄cipalē ptinētē ad hiſtoriā Joſeph. hic ſubiūgit ptē icidētalē i q̄ agit ō iuda vxorē ducente. ⁊ inſponit h̄ vt volūt docto. latini: ⁊ hebrei: q̄ dicūt q̄ Joſeph vēdito: ⁊ Jacob pſiſtente i fletu q̄ttidiano icōſolabil⁹ dolēte oēs frēs moleſti erāt iude dicētes q̄ ipe ipulerat eos ad vēdendū Joſeph: ⁊ ſi ipſe nō dixiſſet nūq; vēdidiſſent imo ſi mādaſſz q̄ nullū malū ei irrogareť nullū fuerat irrogatū: q̄ ei tanq; dignioꝛi oēs aſſentiebāt. Judas aūt non potēs ſuſtinere q̄ttidianas moleſtias receſſit ab alijs frib⁹: ⁊ ōclinauit ad accipiendū vxorē. Sz ra. Abraā. Abenaſra dicē q̄ iſtud fcm̄ iude ꝓtigit añ venditionē ioſeph p duos vel tres ānos. rō ſua eſt: qa a tpe vēditionis Joſeph vſq; deſcenſuz Jacob in egyptū fuerūt. 23. āni nō bñ cōpleti. Jn ꝯs aūt nō poterāt pfecte fieri ea q̄ narrant in lr̄a. ſ. q̄ genuerit Judas tres filios. ſ. her: onaz: ⁊ ſela. ⁊ q̄ p̄mus accedēs ad pubtatē accepit thamar i vxorē: deinde eo mortuo accepit eā ſcōs fr. ſ. onā: ⁊ h̄ mortuo accepit eā iudas mō fornicario coiens cū ea: ⁊ q̄ iter mortem ſcōi filij iude: ⁊ ipſam fornicationē iude cū ipa expectauerit ipſa aliq̄nto tpe in viduitate. vt p̄z. J. in lr̄a. vbi dixit Judas. Eſto vidua in domo pr̄is tui donec creſcat ſela fili⁹ me⁹. hec aūt pl'ib⁹ ānis idigebāt. Sz h̄ nō valz: q̄ ordo textus ē in cōtrariū cū p̄enarreť Joſeph vēditio. deinde iude declinatio a frib⁹. Et ſi forte dicas q̄ ē h̄ recapl'atio hui⁹ vl' alteri⁹ hiſtorie anticipatio. Sz h̄ nō pōt ſtare: q̄ text⁹ dicit oppoſitū in p̄n⁹ ſui. ſ. [eodē tpe deſcēdēs iudas.] Iſtud relatiuū eodē refert p̄cedētia. ſ. hiſtoriā vēditiōis ioſeph. neče ē ḡ q̄ illa p̄ceſſerit ſiue modico ſiue magno tpe. tales aūt cōnotationes tpales tollūt anticipationē ⁊ recapl'ationē. ¶ Jtē nō eſt h̄ aliq̄ p̄ro babilitas vt fieret recapl'atio vl' ordis mutatio: q̄ cōit anticipatiōes vel recapl'atiōes p̄m regulā ſacre ſcrip^re fiūt q̄n aliqua eodē tpe feā ſūt: ſz q̄ vnū eoꝝ aliqd magnum eſt qđ intendit p̄ncipal'r narrare ſcrip^ra tūc ne id qđ min⁹ p̄ncipale ē iterrūpat narrationē p̄ncipal' fci ſi interponať aliq̄n p̄poniť tpi ſuo. Sicut. ſ. 35. cōſcripta fuit mors Iſaac añ vēditionē Joſeph: cū tñ vēditio Joſeph fuerit p ānos. 13. añ obitū iſaac. vt eodē. c. 35. ⁊. 37. pbatū ē. Fuit tñ cā mutatiōis. q̄ intendebat ſacra ſcrip^ra p̄ncipal'r hiſtoriā ioſeph q̄ ſaꝝ magna erat: ⁊ ſi iterponereť de morte iſaac interrūpeť. iō anticipata fuit morz deſcriptio. Si ḡ h̄. ſ. ōclinatio iude a frib⁹ ſuis: ⁊ acceptio vxoris fuiſſet añ vēditionē iacob ⁊ totā ſuā hiſtoriā cuz hiſtoria iacob eēt p̄ncipal' nō ōbēt interrūpi iutil'r. Sz pone reť añ vēditionē Joſeph: ⁊ tūc ꝯordareť ſibi inuicē ordo nālis: ⁊ artificialis. nūc aūt ſi eēt vt dicē ille Abenaſra eēt coꝛruptus vterq; ordo ⁊ nālis: ⁊ artificial'. fuiſſet. n. aliqd valde inutile ⁊ irrōnabile ſine aliq̄ necitate: aut vtilitate ordinem nālē ſcriptoꝝ mutare ꝓfundēdo intellectū ſcripture. Arg^m aūt Ra. Abenaſra nō militat ſz poti⁹ adduceť p̄ pte oppoſita: qđ ſic pz: q̄ qñ erat Joſeph. 16. ānoꝝ vēdit⁹ fuit. vt pz p̄cedenti. c. ḡ ſi añ iſtā vēditionē trib⁹ ānis accepit iudas vxorē ſequeť q̄ erat ānoꝝ. 16. vl' 17. qñ accepit vxorē: ⁊ ſic incidet nēcio abenaſra i laqueū quē ōuitare conať: ꝓña pz q̄ iudas excedebat ioſeph i trib⁹ ānis ⁊ dimidio: vel q̄ſi. vt pz. ē. c. 30. q̄ iudas fuit q̄rtus fili⁹ Lie quē pepit ad plus i medio q̄rti āni poſtq̄z accepit eā in vxorē: ſz in fine eiuſdē ſeptēnarij anꝝ nat⁹ fuit ioſeph: vt pz in p̄dcō. c. ⁊ ibi late declaratū. ḡ tribus ānis ⁊ dimidio. vel paulomin⁹ excedebat etas iude etatē ioſeph. ḡ qñ ioſeph erat. 16. ānoꝝ cū vēdit⁹ ē eēt iudas. 19. ānoꝝ ⁊ dimidij: vel paulo plus. Si ḡ trib⁹ ānis añ vēditionez ioſeph ꝓtigit iſtō ſeqr̄ q̄ iudas tūc cū accepit vxorē erat ānoꝝ. 16. ⁊ dimidij: vel paulo plus. Intendēs ḡ Abenaſra ⁊ ſcholaſtica hiſtoria iſtā calūniā puitaq; tpis deuitare: magis poterāt deuitare ponēdo iſtō ꝓtigiſſe imediate poſt vēditionez ioſeph. ſicut ait tex. [eodē tpe. J. i. eodē mēſe: vel ſenectute: ⁊ tūc poterit poni q̄ qlz iſtoꝝ filioꝝ iude accipet vxorem ānoꝝ. 18. cōpleto. ⁊ q̄ maneat ꝯgruēs tps p̄ oīb⁹ q̄ in lr̄a ponunť: ⁊ h̄ magis ē q̄z id qđ ſeq̄bať expōnem Abenaſra. ſ. acceꝑiſſe iudā vxorē ānoꝝ. 16. vel paulo plus: ⁊ pz ſic iter vēditionem ioſeph: ⁊ deſcēſuz Jacob i egyptū fuerūt āni. 23. vt ſepe pbatū eſt. Cū ḡ iudas declinauerit imediate poſt vēditionē

Joſeph

A Connexio.

B Rabbi abraam abenaſra de iuda.

C Judas hūit treſ filios.

Confutatio. Rñſio.

D Confutatio.

rō p̄ma dicti.

rō ſcōa.

E Solutio rōis abenaſre.

Decimatio.

Joseph a fribus suis. ⁊ accepit vxorē potuit in eodē anno in fine lre filiū pgenitū her. ⁊ deide vsq; ad vnū ānū vl' añ genitū 2ᵐ hre. s. Onā. ⁊ deide circa finē tertȳ āni. s. in 2° ⁊ dimidio poterat hre filiū tertiū. s. selā. qñ g ō illis. 23. ānis transisset. 19. her pgenitᵒ iude eēt ānoꝝ. 18. ꝑpletoꝝ: q; in fine pmi āni illoꝝ natᵒ fuit: ⁊ tūc accipe potat Thamar in vxorē in pn°. 19. āni sui q erat ānus. 20. tpis totiᵒ. ⁊ q; pessimᵒ erat fundēs semē in terraꝫ cito a deo occisus fuit forte post duos vel tres mēses: qō pꝫ: q; septē viri q appetitu libidinoso accedebāt ad sarrā vt eā carnal'r cog̃scerēt et si in vxorē accepta eēt a ōmone pᵃ nocte añ aliquē carnalē ꝓtactū a ōmone occidebañ. vt pꝫ Thobi. c. 3. scōs filiᵒ iude. s. Onā q natus fuit ei in scō āno q̃si i medio vel paulo vl' cōplēt ānū. 18. in fine āni. 20. de illis. 23. annis: ⁊ accipe poterat Thamar q̃ fuerat vxor frīs sui in vxorē paulo post mortē frīs sui: ⁊ q; iste sil'r malus erat effundēs semē sup trā cito a dño mortuᵒ ē sic' fr eius. forte in pn°. 21. āni illiᵒ totius tpis: ⁊ tūc sic' ait lra poterat manē thamar vidua dieb⁹ ml'tis. s. q̃si duob⁹ annis vsq; ad finē. 22. āni eiusdē tpis vel q̃si: ⁊ rursus ipsa videꝫ nō dari sibi selā filiū iude q iā eēt q̃si annoꝝ. 20. eo q iudaꝫ genuit eū in pn° tertȳ āni istoꝝ. 23. ānoꝝ fecit hāc astutiā in fine. 22. āni ꝑ quā ꝓcepit ō iuda: ⁊ post pepit vl' mediū. 23. āni. cōpleto aut. 23. āno ōscēdit iacob in egyptū: ⁊ sic potuerūt illuc descēdē duo puuli iude. s. sarrā ⁊ phares cū eo. ¶ Dōz g q istō icidēs fuit imediate post vēditionē ioseph: vt lra vult. s. q; sit fcm̃ eodē tempore. s. in supiorē sententiaꝫ cōmunem.

¶ Cur potius fit mētio de generatione iude.

Sed dices quare fuit positum istud incidens de generatione iude cum nō ponatur sic de alīs fribus cū tn̄ ꝓstet oēs hūisse vxores ⁊ filios cū ōscēderūt in egyptū vt pꝫ. j. 46. c. vbi numerāt filī oiuꝫ istoꝝ i ipō ōscēsu ad egyptū. ¶ Rndeī q; deᵍ mouit moysē ad ōscribēdū spāliuꝫ gnationē iude q̃ alioꝝ: q; ō tribu iuda messias nascitur⁹ erat. volebat g genealogiā suā cūctis eē mānifestā: maxie q; i hac natiuitate Phares ⁊ Zaraz q̃dā miracula oñdunt. ⁊ i morte filioꝝ iude her ⁊ onā magna dei iudicātes seueritas iudicialis ⁊ nr̄a correctio ōmōstrat. ¶ Diuidit āt in duas ptes ꝑncipales. p̄ ponit iude cū vxore sua ōspōsatio. 2° subdit nurus eiᵒ ab ipso fcā ipregnatio ibi. ⁊ euolutᵒ āt ml'tis dieb⁹. ⁊ Ad pᵐ. ⁊ eo. tpe. ⁊ s. imediate vt ioseph vēditᵒ fuit: q; tūc nō potēs sustinē frm molestias ōclinauit ab eis vt accipet vxorē. Si āt aliq doctores ꝑ̄ziū dicāt. vt August. vr̄ ꝑ̄ziū sentire nō tn̄ forte ml'tū est isistēdū ad ꝟ cū rōnabiliōr ps ista sit. nō tn̄ nego potuisse fieri ꝑ̄zio mō. Sz tūc iudaꝫ. 16. āno vel quasi genuisset qō nō ē ipol'e. ⁊ descēdēs iudas. ⁊ dr̄ ōscēdē q: illa terra ad quā iuit ē iferior trra illa in q̃ manebāt fres sui. sc̄z odolā q̃ ē i sorte iude: vt. j. decl'abo. Sors āt iude ē iferior oi tra ꝓmissiōis: q; ē i latere australi totiᵒ terre illiᵒ. alie āt terre sūt magꝫ septētriōales. Partes āt septētriōales eleuatiores sūt ptibᵒ meridianis gñal'r. Locᵒ āt i q̃ māebāt fres iude pascētes erat magꝫ septētriōal': q; forte erat apō sichē vl' in dothain qō vergit magis in boreā: vt. s. patuit. ꝓueniēter g Judas descēdē diceret. ⁊ a fribus suis. ⁊ i. recedēs ab eis vbi pascebāt gregeꝫ. ⁊ diuertit ad virū. ⁊ diuertere ē cū qs recto tramite currēs dimittit viā declinādo ad vnā ptē vel aliā. sic fecit iudas: q; cū recessisset a fribᵒ suis ōclinauit ad manēduꝫ cū isto viro. ⁊ virū odolamitā. ⁊ vocat odolamita: q; habitabat in odolā. Est āt odolā q̃dā tra saltuosa vsus meridiē tre promissiōis i q̃ latuit dauid. vt pꝫ ꝑ reg. 22. c. ⁊ ōmōstrat ꝟ q; dr̄ in textu q; parētes dauid ōscēderūt ad eū i odolā. parēteꝫ āt sui habitābāt i bethlee q̃ ē i tra iude. g nō poterāt ōscēdē i aliquā alterā trā i puicia terre ꝓmissiōis q̃ eēt iferior forte iuō q̃ tāgebat limites meridianos tre illiᵒ. Ex ꝟ ēt pꝫ qō sup̄ dicebat. s. q; locus ad quē descēdit iudas diuertēs a frib⁹ suis erat iferior q̃ locᵒ in q̃ sui fres manebāt. nā fres manebāt in sichen vel dothain qō ē circa sichē: q; paulo añ qñ vēdidert Joseph ibi manebāt. vt pꝫ ꝓcedēti. c. Sichen āt ⁊ dothain sī in sorte effrain. De sichē āt pꝫ Josue vlti. c. vbi dr̄ ossa ioseph fuisse sepulta i agro sichē q̃ erat i possione filioꝝ ioseph. s. efraitarum. ō dothain eodē mō pꝫ: q; dothain parū distat a sichen: sz odolā ad quā diuertit iudas ē i sorte iude q̃ ē magis meridiana q̃z oēs sortes: vt pꝫ iosue. 15. ⁊ nō solū ē i sorte iude: sed etiam versus finem sortis Jude ꝑ meridiem: vt declaratum fuit ꝟ. ergo erat satis. j. locum in quo manebant fres pascētes pecora: ⁊ sic ꝑpe descendisse a fribus dicebat. ⁊ no mine hirā. ⁊ Jste hiras vr̄ eē. ō q̃. j. dī q; erat opilio iude qui ascēdit cū eo ad tōdēdos greges qñ accessit ad thamar. ⁊ viditq; ibi filiā hois. ⁊ i. vidit illā: ⁊ cōplacuit i ocul'ei⁹: q; videre solū nihil aliō ꝟ erat. etiā q: nō solū istā vidit. verū etiā ml'tas alias puellaſ. ⁊ hoiſ chananei. ⁊ pt vocari iste hō chananeus: q; forte erat de q̃dā ppl'o illoꝝ septē q vocat chananeus: vel vt volūt hebrei dr̄ chanane⁹ mercator. Qz ista dictio hebraica hic posita equocat ad siḡndū mercatorē ⁊ aliquē descendētē de illo gñe. ⁊ istū sensuꝫ sequtur trāslatio nr̄a ꝑ puer. zi. c. dicēs de ml'iere forti. cingulū tradidit chananeo i. mercatori. ⁊ vocabulo suo. ⁊ aliq putauerūt istud eē nomē prīs: sz fl'm est q: ē nomē vxoris: ⁊ pꝫ ꝟ i hebreo vbi magna est distictio in ꝟ: q; si diceret nomē eiᵒ ꝑ masc'lo diceret i hebreo. ⁊ vsmo. ⁊ ꝑ feia aūt vbi nos dicimᵒ nomē eiᵒ dicūt hebrei. ⁊ vsma. ⁊ sic hr̄ ꝟ in hebreo. ⁊ sic lz ligua latina in pfectione sua dempta aūcitate hebraice ligue inquātū deᵒ istaꝫ ōdit ppl'o suo pfectior ē q̃s ligua hebraica. tn̄ ligua hebraica q̃tū ad q̃dā certior ē q̃s lingua latina. vt. j. ōcl'abik. est tn̄ simplicit pfectior lingua latina: ⁊ rō ista maioris pfectiōis sumitur ex nā finis sic i oibᵒ artificiaꝫ. est. n. fmo qōdā artificius ad exp̄mēdū ꝓcept⁹. vt ait Aristo. in pn° pyher. Sūt ea que sūt i voce eaꝝ q̃ i aia passionū note. erit g illa ligua pfectior ꝑ quā pfectiᵒ ⁊ psonāriᵒ ad rei nāz eiᵒ ꝑpetas desigt: sz ita ē: q; nulla lingua in ꝟ eq̃lis ē lingue latine. g ē pfectior. pꝫ qa maior pfectio vel mior attēdit i fmōe fz q; ō se ē, magis certificatiuus eiᵒ qō ꝑ ipz volumᵒ exp̄mē. Hoc āt ē magꝫ in latino q̃s i hebreo. Qz i hebreo mltę equocatiōes i termis. multe amphibolie in oronibᵒ: ml'te q̃s sniaꝫ ōtrūcatiōes: ⁊ icōpletiones q̃ nō ita sepe repiunt in latino: vt expientibus pꝫ añs pꝫ: q; qñ aliq̃ res ē vtilis. s. ordinata ad aliquē finez pfectionis quātitat⁹ in ea accipit fm q; illi frui ꝓportiōat: q; eē suū est ad alterū: sic' in relatiuis q̃z eē ē ad aliud q̃dāmō se hr̄e. Si g aliqd qō in finē ordinat: iō bonū vocat: q; i illū finē bn̄ se hz qñ meliᵒ se būerit meliᵒ erit. qñ āt optie se habuerit erit optimū int oia q̃ ad illū finē se hñt. vt pꝫ p reg'az aristo. in 2° topicoꝝ. s. simpl'r ad simpl'r. ⁊ magꝫ ad magis. Sed sic ē q; bonū vocis ꝟsistit i ꝟ significādo cū voces ad nihil aliud iuēte sint nisi ad siḡndū: vel ad ꝟ nā eas nob tribuit. cū g aliq̃ vox ꝓformiᵒ se hz ad istū finē. s. q: pleniᵒ sigt oia q̃ sigrī pñt: ⁊ ꝟ pl'ibᵒ ꝑpetatib⁹ erit nōbilior: ⁊ ob ꝟ illa idiomata q̃ fm aliquā gētē sigt pfectiᵒ ipas res. s. sine equocatione aut cū pauca: q; equocatio ipedit itell'z. ⁊ sine ꝳphibolia ⁊ cū certis hitudinibᵒ casualibᵒ: ⁊ cū certꝫ atq; distictis gñibus: ⁊ numeris atq; tpibᵒ: modis: ⁊ ōclinatiōibᵒ: ceteriscq; accñtibᵒ dictionū sūt pfectiora ceteris idiomatibᵒ. sic' dicimᵒ ō potētȳs apphēsiuis. nā ille potētie apphēsiue sūt pfectiores q̃ distictiᵒ ⁊ cū pl'ibᵒ determiatiōibᵒ pticularibᵒ ipz obz recipiūt. Sic'. n. dicit Arist. i phemio meta. Sensuz visus plus diligimᵒ: q; pl'es rez nob ꝟias oñdit. Sz in ꝟ ꝓsomit atq; ꝓportiōabil'r se hñt voces idiomatū ⁊ poᵉ apphēsiue. nā sic poᵉ apphēsiue sūt solū ad apphēdēdū ita voceꝫ idiomatū sūt ad siḡndū solū. Sic' g sēsus visus pfectior ē alīs potētȳs apprehēsiuis: ⁊ magis diligit: q; certiᵒ atq; distictiᵒ singl'as rerū ꝑpetates: ⁊ cetere poᵉ apphēsiue paucas distiguūt: ita illud idioma qō certiᵒ atq; distictiᵒ sigt rez ꝑpetates: ⁊ ꝓr̄ius ad nāz rei erit pfectiᵒ inter cetera: sz ꝟ i ligua latina cōparata ad certas liguas repit. g ipa simpl'r ē pfectior alīs liguis. excedit tn̄ ligua hebraica liguā latinā i ꝟ q; in adiectiuis: ⁊ i relatiuis: ⁊ i psonis vboꝝ magꝫ explicat genᵘ. nā in psonis vboꝝ apō nos nō pꝫ vtrū loq̃ns masculus aut fcia sit nisi vbo suppositū adiūctū sit ibi aut quātūcūq; suppositū: ⁊ appositū sniaꝫ vl' dictionū iterpōne distēt cogscit vtr masc'lus an fcia loquat. vñ si ponamᵒ istā psonā tertiaz vbi s. ⁊ dixit: apud nos nō pꝫ vtrūq; vir vel fcia dicat. Sz apud hebreos dr̄t: q; ꝑ viro ponit. ⁊ vayomer. ⁊ ꝑ fcia ponitur. ⁊ vatomer. ⁊ Sic si dicamᵒ: ⁊ vocauit apud nos masc'lo ⁊ semine ꝓuenit. sz apō eos ꝑ viro. ⁊ vaycra. ⁊ dr̄. ꝑ fcia āt. ⁊ vaticra. ⁊ sic in oib⁹ alīs ꝑfect. pꝫ ēt qō dcm̄ ē: q; j. dr̄ mortua est sue vxor iude. nō est g nomē prīs sed filie. ⁊ vxore accepta. ⁊ ꝑ ꝓsēsuz de pñti q solus cāt pfectū mrimoniū iter personas legitimas. vt pꝫ in ōcret. 27. q. 2. sufficiat. ⁊ ex̄ de spōsalibus ꝑ totū. ⁊ igressus ē ad eā. ⁊ carnal'r. ⁊ Rursūq; ꝓcepto fetu. ⁊ ꝓcipi fetᵒ dr̄: q; ꝑ ꝓceptionē fetᵒ efficit. est. n. fetus ipe embrio. vt ē i ꝓtinua trāsmutatiōe formaꝫ donec acqrat formā specificā ꝓpletiuā ad quā erat in poᵗᵉ semē fz vtutē deci-

Determiatio.

A

Q̄. 1

B Rñsio ad questus q̄ nis.

Diuisio

C Despōsatio Jude.

D Quorūdam doctorum opinio.

E Pars septētrionalis altior meridionali.

F Quid sit diuertere.

G Quid sit odolamita. Rō vnius dicti

H Judeorum opinio.

I

K

L In qd lingua latina excedat hebraicam.

M In qd hebraica latinam.

N Fetus quid

ſuz a gñante. ⌊ q̃ nato pere vltra ceſſauit. ⌋ Jn hebꝛeo dicit. ⌊ fuit ptus eius in q̃ſit. ⌋ Abenaſra dicit q̃ſit. p̃t eē nomē loci in q̃ pepit vxoꝛ iude ſelā qñ deſtitit pere. vel meli⁹ q̃ſit. ſignat ꝓpe mēdaciū. ⁊ ē ſenſus q̃ nato tertio filio ꝓtus hui⁹ mlieris fuit i mēdacio. i. q̃ nō pepit vlt̄ ſic̄ videbaꝫ eſſe apta ad pariendū: ⁊ ꝫ ē mētiri. i. ōfic̄. Sic dicim⁹ fōtes q̃ iterduz aqs abūdāt. interdū totaliter careꝫ eis mētiri: ⁊ i ꝫ valde attē dit btūs Diero. ſenſuz dictiōis hebꝛaice. ⌊ ōdit āt iudas vxoꝛē p̃genito ſuo. ⌋ Fz põnē quid ſequut⁹ ſuz i p̄n⁹ hui⁹. c. nō poterat eē maioꝛ p̃gēit⁹ iude qñ accepit vxoꝛē anno. 18. Minoꝛ āt poſſet eē quātūcūqz vſqz ad tps i q̃ gignē poſſz. ſ. 15. vl̄. 14. ānoꝝ Fz põnē aduerſaz poſſet eē aliqualiter maioꝛ: ſed cogebamur ponē iudā valde puū cū accepit vxoꝛē. ⌊ noie thamar. ⌋ ⌊ iſta ē vna ō mlierib⁹ q̃ i xp̃i genealogia ꝓputāt: vt ꝓz mat. p̃. c. ⌊ fuit her p̃gēit⁹ iude negſſim⁹. ⌋ Uocat negſſimus: qꝛ iſtō pctm̄ qō opabaꝫ valde turpiſſimū: ⁊ ſceleſtiſſimū erat: q̃ āt fuerit ꝫ negtia text⁹ nō logt. Sz dicūt hebꝛei q̃ eodez vicio laboꝛabat q̃ fr̄ ſu⁹ onā q ſemē fūdebat i terrā. vt ꝓz. j. Sz nō eadē itētiōe vterqz faciebat: qꝛ her videbat thamar eē de coꝛā valde: ⁊ venuſto aſpectu ſciebatqz q̃ ſi ipa ipꝛegnaret q̃ pulchꝛitudinē p̃dēt: ⁊ cito ſic ſeneſceret. ſic̄ accidit in aliꝭ mlieribꝰ: ⁊ qꝛ iſte carni dedit⁹ ei⁹ i ꝑpetuū deſiderabat frui ꝓplexib⁹: ⁊ coitib⁹. a qb⁹ ſaltē ad tps ꝑuari neēe erat dū par tui aliq̃liter vicina eēt: ⁊ i tpib⁹ purgatiōis ⁊ mēſtruoꝝ. ⁊ ma xime qꝛ pulchꝛitudinē thamar ſi peret⁹ ꝓcipet neēe erat p̃di ōficiēte humoꝛe ſubcutaneo: ⁊ lenitudine vult⁹ atqz colorīs viuacitate exurētib⁹ angoꝛib⁹ pt⁹: ⁊ ꝓcept⁹ atqz geſtationis ifātis in vtero laſſitudinē tenerā violēter excutiūt atqz marceſcē cogūt: in q̃ toti⁹ ſue btitudis ſedē velut maximus epicur⁹: ⁊ vt alt̄ ſardanapalus locauerat: iō cū coiret ſemen fūdebat in terrā vt oīuz iſtoꝝ occaſio tolleret. Onā aūt vt. j. ꝓz nō attēdebat ꝫ ſz frno noī inuidēs: qꝛ ſciebat nō ſibi: ſed frī ſuo gignē filios ne qcqz naſceret ſemē fūdebat i terrā. qō āt talia fiāt ⁊ fcā fuerint dubitādū nō ē: qꝛ ſacre ſcripr̄e aſtruūt auctoꝛitas: ⁊ ꝫ ō talib⁹ diſputādū nō ſit q̃liter qſqz talia facere potuerit ſaltē miroꝛ. O miſer ac miſabil⁹ her: q vt ꝓxoris tue illibatā pulchꝛitudinē ꝓfuares ſūmā turpitudinē exercebas: ⁊ niſi mētē meā hūana ꝓcūdia ꝓmēs oꝛi ſilētiū imparet clariſſime tuā ſtultitiā in deū: ⁊ i te ipz atqz miſerā thamar ꝓbotenus explicarē. Saltē. n. iſte ipudēs nāliter redargui poſſet nō ſolū malus: ſz ēt ineptiſſim⁹, ydiota q eo qō itēdebat ſe p ipitiā reddebat ꝓuatū: ſz ſaltē ē: qꝛ qlz itelligit. Saltē diſſime iſte poterat negſſim⁹ appellari. Prio qꝛ valde errabat in fine non qdē ex paſſiōe vt incōtinētes: ſz ex ſtudio: ⁊ iduſtria: ⁊ vt ita dicā vt itēpatiſſim⁹ ex mera electiōe ꝓſtituēs ſibi felicitatez i fruitiōe pulchꝛitudis ad act⁹ venereos. Hoc. n. valde itēpatiſſimū ē duci. n. aliq̃n ab ipetu paſſionū ꝫ mali rōnē habeat aliq̃liter tñ idulgeaꝫ hūane fragilitati. totā tñ btitudis ſedē electiōe firmata i venereis actib⁹ ꝓſtituē beſtialit̄ ꝓpꝛiſſimū eſt q̃ꝛ ad explendā coꝛpis laſciuiā tota ōſudat itētio: vt ait boetius ō ꝓſola. li. 3°. ꝓſa. 6ª. ¶ Fuit āt 2° ēt iſta maxia negtia: qꝛ dato q̃ coitib⁹ nō vti: ſz frui volebat: pmittē tñ ōbebat actū a deo intētū ſiue a nā igeniatū: vt ꝓbi aiūt. ſ. gñatione: ſz iſte turpiſſim⁹: ⁊ ifelix ſemē qō ad ꝓfuationē ſpēi nā ꝓcreauerat inutil⁹ i terrā fūdebat i q̃ ſolo ꝫ ſuū finē idirectiſſimū ꝓſiderato q̃ſtū ſcelus ſit digne ꝓſiderari nō ꝑt. ⌊ coꝛā dño. ⌋. i. i ab ſcōdito. ſ. q̃ iſta negtia ſua nō patebat ppl̄is ſic̄ alie malitie: ſz de⁹ ſolus ꝫ cernebat: iō de⁹ occulto mō occidit eū. ſ. nō coꝛā oib⁹. tñ tali plaga q̃ ſaltē iudicaret moꝛtē nō fuiſſe nāliter ꝓtigētē. Sciebat āt ꝫ miſa illa atqz ꝫ ifōtuniū miſanda Thamar vxoꝛ ſua q̃ ꝫ i ſe expiebaꝫ i q̃ fcō ſaltē magna ei fiebat iniuria: iō mirādū ē q̃liter nō ꝓquerebaꝫ vl̄ ſuis cognatē nō pādebat: ſz forte bone ꝓditiōis mlier magis ſuā iniuriā tollerare q̃ꝛ viri ꝓpalare negtiā eligebat. Sz cū ꝫ ptuliſſz i p̃ viro hermirādū ē quō i 2° tollerare voluit. ¶ Erat āt iniuria in duobus. ¶ Prio qꝛ ſi ipa ō ꝓiugio ſuo ꝓlē expectabat pp quaz mlieres honeſtiſſime nubūt maxie ide gūabaꝫ: qꝛ p talē coitū ipoſſe erat gignē effuſo ſemie eꝛ mric̄e. ¶ 2° qꝛ dato q̃ vt mlier ipudica relicta honeſtate nuptiaꝝ. ⁊ nō curās ō ſpe liberoꝝ ſol̄ venereis delectametis itēdēt tñ p talē coitū ei⁹ delectatio nō ō ſemiplena erat viril̄ aūt ſic. Nec. n. ꝫ pudet dicere: qꝛ nāle valde ē: ⁊ Augu. ſatis enucleat ꝓponēs abſqz enigmatū velametis. 14. ō ciui. dei. ¶ Delectatio coit⁹ q̃ſtū ad virū i duob⁹ ē. Jn feia āt i reliqs duob⁹: q̃ꝛ ābo hñt vnuz cōe. Jn 2° āt dīnt, vir āt delectaꝫ ꝑ i tactu carniū molliſſima rū. rō ē qꝛ delectatio: vt vult Ariſto. io. ethi. ē q̃dā paſſio ꝓpatione pfectā. eſt āt opatio pfecta: vt i eodē lib. ꝓz act⁹ poſt circa obm ſuū optie diſpoſitū exñte potētia optie diſpoſita: ⁊ qꝛ po⁸ tactiua i mēbꝛis gēitalib⁹ intēſius viget q̃ꝫ i ceteris coꝛpis ꝓticulis vt nāles ꝓfitenť. ⁊ cū molle ſit obm optie diſpoſitū tactui: iō neēe ē ꝑ talē applicationē cāri ōlectatione. ¶ 2° ōlectatio in viro ē nō q̃dē in ſeis emiſſiōe: vt q̃dā dixerūt: qꝛ q̃n effūdit nihil ad effundētē ꝓtinet: ſz i ipa ōciſiōe: ⁊ vt paulo apti⁹ loq̃mur i ipa toti⁹ coꝛpis inſenſibili ꝓcuſſione quā ſci doctoꝛes ⁊ ſacra ſcripr̄a feruoꝛē extremū coit⁹ vocat. vt ꝓz. ē. 30. c. Jſta āt ſcōa i imēſuz ꝓmā excedit: ō q̃ ꝫ ſint manifeſtiſſime ꝓbōnes ſaltē ꝓcedētes a fūdamēto nāe. tñ in talibus vt ꝓpoſui nō oia dicē expedit. Utrāqz āt expiebaꝫ ille viliſſimus atqz ipudētiſſim⁹ her p̃genit⁹ iude: ⁊ negſſim⁹ onā fr̄ ei⁹: vt ſaltē ꝓz iducē qlz ꝓſideras modū coit⁹ ei⁹ cū Thamar vxoꝛe ex p̃dictē. ¶ Jn feia aūt duplex oblectamētū eſt. ꝓmū vt in viro dcm̄ applicatio ꝓueniētis ſenſibilis. ſ. moliſſimi ad potētiā ſaltē diſpoſitā in q̃ applicatiōe neēe ē fieri oblectatione ēt ſi iuolūtarie fiat. vñ dato q̃ aliq̃ mlier renitēs: ⁊ veraciter dolēs coḡſcaꝫ. neēe ē tñ i applicatiōe ſentire oblectationē ēt ſi dū actual̄ ſentit ſentire nō dolet: vt ſi qs in ignē iuolūtari⁹ ponaꝫ. neciuz tñ ē ipz dolē ⁊ cōburi. vtrobiqz āt par eſt. ſ. tactus. ſenſatio. mlier ḡ ſic̄ totaliter iuicte cognita ꝫ i applicatione delectet pctm̄ nō ꝓbit: qꝛ ſcit de⁹ pulchꝛe qd aius nr̄ velit: ⁊ qd ipfecta nā nr̄a patiaꝫ. Sicut eꝫ ſi qs i opoꝛtunitate ſe. p xp̃o moꝛti offerēs ſp̃otane⁹ in ipa moꝛte tollerātia doleat ñ ex ꝫ miꝛaꝫ meritū ei⁹: qꝛ aliō ē qō volūtarie agim⁹. aliō āt qō nāliter ⁊ necio patimur. Et ō ꝫ dicebat btā Lucia ſi me in uitaz ad lupanar duci feceris coꝛruptio mihi duplicabit̄ ad coꝛonā. Thamar āt iſtā ꝓmā ōlectationē expiebaꝫ q cōſiſtebat in applicatōe obi ad potētiā. Eſt āt ſcōa ōlectatio in feia intēſiſſima. ⁊ ab hac imēſurabiliter diſtās. ſ. ōlectatio i irroꝛatiōe mricis feruētis ſemie virili ꝓtēpanti ei⁹ ardoꝛē: ⁊ iſta eſt potiſſima q̃ ſola feias ad ōſideriū coit⁹ allicit: qꝛ ꝓma ōlectatio q̃ ē i applicatiōe eodē mō eēt i pulis puellis: ⁊ i magnis adulꝭ iā cū vtrobiqz repiaꝫ obm diſpoſitū: ⁊ potētia ſuſcepti ua. Sz i feis nōdū adulꝭ. vel aliq̃ mō veniētib⁹ ad pubtatem nulla tal̄ inclinatio vl̄ ōſideriū ē: qꝛ in eis nō ē ardoꝛ mricis: ⁊ dū maioꝛ ardoꝛ mricis ē maiꝰ ōſideriū coit⁹ in eis ſeq̃. qō ſaltē appet in diuiſiōe tēpoꝝ āni. ſ. q̃ plus q̃dā tēpoꝛe mlieres ad coituz inclinant q̃ꝛ alio maxie icipiēte caloꝛe veris finito hyemis frigoꝛe icipiēte ardere mric̄e. eſt āt i ꝓma ōlectatiōe applicatio ꝓueniētis obi ad poſm tactiuā vt ſenſitiuā molliciei. Jn ſcōa ōlectatiōe ē applicatio obi ad poſm i rōne frigidi ⁊ humidi ꝓtēpanť calidū ⁊ ſiccū i mric̄e. hāc āt ōlectationem Thamar expiri nō poſſat: qꝛ nō ifundebaꝫ ſemē mric̄i: ſz effundebaꝫ in terrā. Quocūqz ḡ thamar ſe hret ſiue vt pudica ſiue vt libidinoſa ſaltē hre videbaꝫ: vñ iuſtiſſime cōqueri poſſet. ⌊ ⁊ ab eo occiſus ē. ⌋. i. De⁹ occidit eū dādo aliquam terribilē plagā: ita vt liqret nō eū nāliter: ſz a deo fuiſſe ſblatuz in penā iniqtatū ſuaꝝ. ⌊ dixit āt Judas ad onā filiū ſuum. ⌋ poſtqz vidit moꝛtuū p̃gēitū filiū ſuū her. ⌊ Jngredē ad vxoꝛē tui. ⌋ accipiēdo eā in vxoꝛem: ⁊ cognoſcēdo carnaliter. ¶ Cur Judas dedit aliū filiū ſuum in maritū thamar cum ꝓtimogenitus moꝛtuus fuiſſet.

Sed Quō mādauit Judas filio ſuo accipe thamar i vxoꝛē cū vidiſſet ſic mōtuū p̃genitū ſuū. ¶ Reſpōderi p̃t q̃ ꝫ Judas vidiſſet moꝛtuū filiū ſuū plaga illata a deo tñ nō putauit eū ex tali cā fuiſſe moꝛtuū: iō nihil attiebat moꝛs ꝓmi ad ſcōz. Uel forte dato q̃ p̄ coḡuiſſet filium moꝛtuū pp malitiā illā tñ mādaret filio ſuo Onā nō facē talia ⁊ ſecure accipe thamar. ⁊ dato q̃ nō ꝓmouēt nō magꝭ referebat quātuz ad ꝫ q̃ onā accipet i vxoꝛē thamar q̃ꝛ aliam qualꝫ: qꝛ ita hñdo qualibet aliā vxoꝛē poterat effūdē ſemen in terrā ⁊ occidi a domino. Ad hoc enim nulla cauſalitatem patrabat ipſa Thamar.

¶ Cur non dedit ei Selam minoꝛem.

Et ſi arguaꝫ q̃re noluit dare ei ſelā minoꝛē mōtuo onā. ¶ Rñdeť q̃ qñ Judas vidit moꝛtuū her p̃genitū ſuū: ꝫ aliq̃liter coḡuerit eū a deo fuiſſe occiſuz. non tñ putauit aliqd illi⁹ occiſiōis ptinē ad Thamar vxoꝛē. iō libēter dedit ei filiū ſcōz. ſ. onā: vt ꝓz. ē. cū āt hūc ſcōz cito cū ipa Thamar moꝛtuū ꝓſpexit ſic̄ p̃oꝛē filiū: ꝫ thamar i ꝫ nihil peccaſſet: tñ icepit iudas dubitare aliqd putās: aut ſaltē timens q̃ aliqō ifoꝛtuniū vl̄ pctm̄ Thamar erat occaſio mōtis viroꝝ: vl̄ ſal

tez

O Debꝛeoꝛuz opinio.

P Der negſſimus appellatur. ꝓ⁹ cauſa.

ſcōa cauſa.

Q Jniuria erat i duobus.

ꝓmo.

ſcōo.

R Duplex i viro ōlectatio

pꝛima.

rō ꝓmi.

S Jn feia etiā duplex. p⁹

T Dictuz btē Lucie. 2ª

Deimatio.

A Qō. 1

B Rñſio p⁹ ad q̃ſtū queſtiōis.

A Qō. 2

B Rñſio ad queſituz qō nis.

tez ipa ꝑstabat occasionē. Sic pz.ĩ.cū dr̃ q̃s obzē dixit Judaʃ Thamar nurui sue esto vidua i domo prīs tui donec crescat sela filiꝰ meꝰ. timebat.n.ne ipe mozereꝝ sic ſpūs eiꝰ. nō intendebat ergo dare ei hunc in virum. ⁊ vt ſuſcites ſemen fratri tuo. ⁊ i. vt gignas filiū ꝺ vxoze frīs tui mōtui q'vocet noie frīs tui: qz ille nō reliqt semē. ex ꝟ pz ꝙ aliq ꝺ legibꝰ iudicialibꝰ dat̃ i lege moyſi obſuabāt añ tpe moyſi: ſz qz añ non habebāt viz obligādi vt q̃dā leges dei: ſ. vt q̃dā ꝓsuetudines: iō in lege cōfirmatū ē. ꝺ iſta ſuſcitatiōe ſeis hr̃ deutro. 25. ca. ⁊ pene volētis ſuſcitare semē: ⁊ Ruth vlti. c. ⁊ ille āt sciēs non sibi nasci filios. ⁊ Ecce quāta iuidie inigtas: vt filios in noie frīs nō gignēt rē tā ꝺtestabilē exercebat. ꝓfecto magꝫ iuidia erat sibi nocē vt alteri nō ꝓdesſet. Si.n. sic faciēs onā filios sibi gignē potuiſſet adhuc qdē excusandi colꝰ qdā ſaltē leuiſſimꝰ erat. ſz sic nec sibi nec frī suo filios gignebat semē in utilit̄ effundēs. ſz adhuc iſte miſabilio: erat: qz ſe filīs ꝓuabat vt frez suū mortuū ꝓgēitū ꝓuaret. nō. n. erat lex vt fr̃ minor accipiēs vxorē frīs sui mortui sine filīs oēs filios ꝓ frē gignēt. Sz vt ꝓgēitū noie frīs mortui vocaret q ad familiā: ⁊ cognatiōnē mortui ptinebat. oēs āt aliꝰ post gēiti quotq̃t eēnt ad familiā ⁊ domū hēditatē ipſiꝰ gignētis ptinerent: ⁊ sic pokat facē iſte gignens post ꝓgēitū qd frī mortuo tribuebat aliū seq̃ntē q ꝓiogēitꝰ eēt apō familiā ꝺnoiandā a se. ſo lā g̃ ꝓiogēiturā dare iuidit Onā frī suo her mortuo. ⁊ semē fūdebat in trā. ⁊ Iſte adhuc peior erat frē ſuo mortuo: maxie ſi coḡuerat frez suū mortuū fuiſſe pp ls: ⁊ sat̃ ē credendū ꝙ thamar reuelaret ls viro ſuo onā fuiſſe iſtā cāz mort̃ her ꝓ ris viri sui. O rude illud scl'm ⁊ miſandū i q̃ hoies oi bōitat̃ carētes igenio tātis sceleribꝰ abūdāt. ⁊ ne libi frīs noie nascerent. ⁊. ſ. pmꝰ filiꝰ: vt pz ꝺute. 25. c. qz ille vocari ꝺbebat noie frīs mortui. Alīꝫ āt q̃ocūq̃z gignēs vellet. ⁊ idcirco pcuſſit eū deus. ⁊ Iſligēdo aliquā penā durā ⁊ tribilē: sic fecerat frī eiꝰ her. ⁊ eo ꝙ rē ꝺtestabilē facēt. ⁊ vocat ls ꝺtestabile: qa nō solū malū ſz ⁊ cuiuscūq̃z hoi abominandū. ⁊ quā obzē. ⁊ i. qz mortuꝰ fuit ēt 2ꝰ filiꝰ iude. ſ. onā Judas q ꝟz legē ꝺ ſuſcitādo semē ex ſela filiū tertiū thamar i vir̃ dare dēbat: timebatq̃z ꝙ ille sic ceteri mozereꝝ: iō cū dare timebat: ⁊ finxit se eū daturū i futurū cū nīl'o mō dare itēdēt. ⁊ esto vidua. ⁊ Si enim oēs filij iude iā mortui fuiſſēt potuiſſet thamar libe accipe virū quē vellet: ſz qz viuebat adhuc sela quē accipe posſz in virū cogebat ꝓ legē illiꝰ tpis expectare q̃ſq̃z eēt sella adultus ⁊ i pfecta pubtate: ⁊ iſto tpe medio manē ꝺbat vt vidua expectans virū i hitu lugubri: ⁊ sic māſit q̃ſq̃z exuit se: cū voluit fallē socerū ſuū iudā: qz tūc exutis pāniſ vetuſtat̃ vidualis iduit se theriſtro: vt. ĩ. pz. ¶ Iſte miſer Onā ꝺ q̃ diximꝰ q semē effūdebat nolēs effūdē i mr̃ice Thamar vt nō gignēt filios ꝓ frē suo mortuo valde iniuſte faciebat: ⁊ ꝯ deū: ⁊ ꝯ frez suū. fr̃ suus tñ her iuſtiſſime ls patiebat: qz tal' viliſſimꝰ ſucceſſore idignꝰ erat: ⁊ forte deꝰ pmiſit ls fieri ne nasceret ꝺ ſtirpe illiꝰ negſſimi. Si.n. Onā gēuiſſet ꝓiogēitū ꝺ thamar ꝓ frē suo her nō hr̃et thamar occasionē accedēdi ad Judā: ⁊ nō, ꝓcepiſſz ex eo: ſz ſeparet eiꝰ linea ꝓ ꝓgēitū iude her: ⁊ ab eo genealogia ſaluatoris ꝺscēdēt: qꝺ satis erat horibile. ⁊ Euoluꝫ āt. ⁊ Dic põit 2ᵐ ꝓncipale. ſ. thamar ꝓ iudā soceruꝫ ſuū fcā ipregatio. ⁊ diuidit i tres ptes. ꝓ ponit ipregnatio. 2º thamar ꝓgnātis ꝓdēnatio. 3º puuloꝝ ꝺ vētre emiſſio. 2ª ibi. ⁊ ecce āt. ⁊ 3ª ibi. ⁊ iſtāte āt. ⁊ ¶ Ad pmū. ⁊ euolutis āt mltis dieb⁹. ⁊ Iſta ē cā q̃re thamar fuit mota ad fallendum Judaz illo mō, q̃. ĩ. dr̃. ſ. qz ꝓmiſerat Judas dare selā filiū ſuū ei in virū cū eēt adoleſcēs. nūc āt expectatis duobꝰ āniſ: vl' forte pl'ibus cū eēt sela adultꝰ: ⁊ nō dareꝫ i virū ipi thamar. hūit illa iuſtā cāz aliqd cōmittēdi ꝯ iudā. ſz nec pp ls iuſtificāt actus iſte quē egit: qz ꝟz se malꝰ ē. ⁊ mortua ē ſue vxoze iude. ⁊ Iſ fuit post mortē her ⁊ onā aliq̃t dieb⁹: ⁊ tūc icepit thamar hr̃e occasionē fallēdi iudā: qz q̃n vxorē hēbat non diuertebat ad aliā. nē āt qz nullā hēbat erat satis diſpoſitꝰ ad aliā si ꝓmptā ueniret. ⁊ q post luctū ꝓsolatōe ſuscepta. ⁊ nō decet virū magna triſtitia. Pias. n. lachrymas ad funera amicoꝝ: ⁊ cetero rū effūdē ad quēlz ꝓbū virū ptiet. Sz magno tpe in luctu p manēʒ virilē maiestatē ñ ꝺcet: qz puſillanimitat̃ idiciū ē. ꝺ ls iducit' mltas rōnes exēplares Seneca i li. ꝺ ꝓsol. ad helbiā mr̃ez suā. ⁊ aſcēdebat ad tōſores ouiū suaꝝ. ⁊ vt gaudēt cuz eis: qz illa die magnū festū: ⁊ ſolēnes epule fieri ſolebāt tōſoribꝰ: ⁊ pastoribꝰ: vt ꝺ reg. 25. c. ꝺ Nabal carmelo viro ſtulto q feē magnū q̃uiuiū die illo. pz ēt. 2º reg. 13. c. ꝺ abſalōe q i die ue tōſioꝝ. ſ. q̃n pastoꝝ ſui tōdebāt greges ſuos feē q̃uiuiū magnū q̃ſi q̃uiuiū reg⁹: ⁊ iuitato rege: ⁊ nolēte illuc ire iuerūt oēs filij reg⁹: ⁊ ibi iterfectꝰ fuit annō filiꝰ dauid q violauerat thamar soꝛoꝛē abſalōis: ⁊ ls itēdebat facē abſalōi illo q̃uiuio vt pz ex iſidēs q̃s iā ꝓauerat: vt hr̃ eodē. c. ⁊ ipe ⁊ hiras opilio. ⁊ Iſte hiras erat vir apō quē ꝺcliauit cū vēit nouit i trā illā: qz eū añ nouerat: ⁊ erat opilio gregis iude. ſ. ꝺux vl' magr̃ alioꝝ pastoꝝ. ⁊ odolamita. ⁊ qz ꝺ illa regione odolā oriūdus erat. ⁊ i thānas. ⁊ qdā locꝰ ē thānas i sorte Jude. ⁊ si arguat quō possz eē qꝺ h ꝺz. ſ. ꝙ ascēderit iudas i thanas: qz iudi. 14. c. ꝺz ꝺscēdit sanſō i thanatha. ¶ Rūdēt aliq ꝙ thanas siue thanatha ē tal'r sita ꝙ ē i ꝺscēſu mōtis: ⁊i pte supioꝛi ē saraa i q̃ hitabat sāſō: vt pz iudi. 14. c. ex pte iferioꝛi mōtis ē locꝰ i q̃ morabaꝫ iudas: ⁊ sic ꝺ loco sāſō ad thanatha erat ꝺscēſus: ⁊ a loco iude ꝺſus thanatha erat ascēſus. ſz ñ vi eē idē locꝰ thanatas i quē ꝺscēdit sāſō: ⁊ i quē ascēdit iudas sic nec saraa ⁊ estahol ꝺ qbꝰ ꝺscēdebat sāſō. ē. n. saraa ⁊ estahol i sorte dan: vt pz iudicū. 19. ⁊ i isto saraa morabaꝫ sāſō q erat ꝺ tribu dā: vt pz iudi. 14. c. ⁊ ꝺ isto ꝺscēdit i thanath: vt ibidē ꝺz. ē āt estahol ⁊ saraa i sorte iude: vt pz Josue. 15. c. ⁊ ista loca saꝭ distāt ab aliꝭ duobꝰ in sorte dā. Sic ēt ꝺz thānas ad quā iuit Judas i trā iude eē q̃ postea tribui sue sorte accidit: ⁊ tē argm̃ ñ ꝓcedit: qz ñ cidē locꝰ thānaʃ vtrobiq̃z. ⁊ nūciatū ē thamar. ⁊ sorte ipa itēdēs añ socez suū sic illudē posuerat aliq̃s q occ̄t te scirēt qñ iudas ascēderet ad tōdēdas oues: qz ibi erat locꝰ aptꝰ ei qꝺ itēdebat facē. ⁊ ꝙ socer illi⁹. ⁊ ſ. iudas au⁹ filij acceperāt thamar i vxorē. ⁊ q̃ ꝺpositis viduitat̃ vestib⁹. ⁊ qz dixerat iudas thamar esto vidua i domo prīs tui ꝺec crescat sela filiꝰ meꝰ ipa sic steēat i veste lugubri. nūc āt vt fallē posset mutauit hitū. ⁊ assūpsit tristrū. ⁊ ꝺz tristrū. vestis ꝺ cādido lino fcā q̃ pp calorē ⁊ leuitatē vtūr̃ mlieres i estate. ⁊ ꝺz a terēdo: qz terit ⁊ ꝓplicat i rugas. ⁊ Sedit i biuio itineris. ⁊ i loco vbi ꝺdūr̃ vie ꝺz biuiū via bifurcata vl' quētus viaꝝ: ⁊ ille fixit se crete tabernaculū siue tētoriū suū thamar: ⁊ ñ feē ls ponēs in biuio q̃ſi nesciret certā viā: ⁊i manēt ibi ne erraret ibi ne erraret pdēdo iter: qz iudas p vnū vl' aliꝰ iter ascēderet: qz ipa bñ nouerat iter: ſz iō ſe colocauit i biuio vt fcm̃ suū magr̃ occultareꝫ vt putareꝫ eē meretrix. meretrices. n. ꝙsueuerāt sedē i biuꝭ vl' viaꝝ quētib⁹: vt ibi ab oib⁹ a q̃cūq̃z pte vēētib⁹ videri possint. erat āt istꝰ biuiū nō apō locū vl' villā in q̃ morabāt iudas ⁊ thamar: ſz vlt quēdā aliū locū q erat i itinēꝛ qꝺ iudas ascēſurus erat i thānas: ⁊ ls vt ñ facil'r thamar cogñsci possz. ¶ Et pz: qz cū. ĩ. ꝺz hiras opilio sedit in biuio ad ingrēdū thamar ⁊ ꝺdū ei ꝓmiſſuz: ⁊ nō inuēit eā q̃ſiuit ab hoib⁹ loci illiꝰ apō quē erat biuiū ꝓ meretrice illa: ⁊ ipi, rñdērūt nūq̃z, ſedisse ibi meretricē. Māifestū ē āt qꝙ ñ erat ls in loco i q̃ morabaꝫ iudas ⁊ hyras opilio suꝰ: qz ꝺ ls ñ oportebat ꝙ q̃rēt hiras ab aliꝭ quē ipe sciret. In hebreo ꝺz. ⁊ sedit i peca enayn. ⁊ qꝺ signat tria. ſ. portas fōtiū vl' apturā occuloꝝ: vl' portas coloꝝ: qz istō nom̃ en: ⁊ pl'r enayn i hebreo plura sigt. ſ. fōtē: occulū: coloꝛē: ⁊ iuxt̃ pm̃ sigtū satis porat eē ꝙ thamar sedēt i via apō aliquē fōtē q eēt satis pulcher ⁊ structus fornice vl' testudine i pte supioꝛi: ⁊i trareꝫ ad eū q̃ſi ꝓ q̃dā hoſtia: sic ē i mltis magnis ⁊ ꝓciosis fōtib⁹. In illo āt loco ꝓpe ꝓsederat: qz viatores fessi ꝺclināt vt refocillent bibēdo ꝺ fōtibus: ⁊ sic eēt locꝰ ꝙueniēs lucro meretricio. vel ꝑt dici in 2º sigro. ſ. ꝙ sedit thamar i aptiōe occuloꝝ. ſ. ozās ad deuz vt ei daret plē eleuādo i eū occ'los suos cū magno ꝺsiderio. Et sic vi ꝙ ls deꝰ nō icitauerit thamar ad istū actū: qz malus erat ꝟz se. pmiſit tñ eā peccātē: qz aliq̃ rōne mouebaꝫ ꝯ iudā non fuiſſe pūitā. Magno eteni pic'o se exposuit thamar: qz ſi iudas ꝓ fruitiōe coit̄ ꝺdiſſz ei imediate pecuniā vl' edū ꝺ capo ita ꝙ nō māerēt aliq̃ iſignia certiſſima iude apō eaz cōbuſta fuiſſz cū repireꝫ ꝑgnās: sic pz. ĩ. qz mādabat eā iudas cōburi niſi ꝺmōſtraſſet iſignia. Deꝰ q̃ vides itētionē eiꝰ: ⁊ bonū qꝺ ide i futurū ſeq dēbat: vl' potiꝰ qꝺ ex ipo malo ipe ſeq ordinauerat. ſ. messias, ꝺscēdēs ꝓ linea illā exaudiuit eā ſaltē ne iudicio adultere pūireꝫ. ſz ls ꝺ ꝙcordet aliquātulū. nō tñ plene: qz lra vult. ⁊ peca enayn. ⁊ eē locū: qz ꝺz. ĩ. ꝙ q̃ſiuit hiras vbi erat mltier q ſedebat i biuio: ⁊ rñderūt hoies loci illi⁹ nūq̃z ſe disse ibi meretricē. ſz māifestū ē ꝙ iſti ꝺ aliq̃ loco loq̃bāt: ⁊ nō ꝺ eleuatiōe occuloꝝ thamar i deū: qz ls eis igtum erat: ēt qz nll'us sedē porat i aptiōe occ'loꝝ. vl' ꝑt vocari locꝰ ille aptura occ'loꝝ. i. aliqs locꝰ alt⁹ ex villā vl' oppidū i via q vndiq̃z videri possit: ⁊ ibi ꝙgrue sedēt meretrix vt oēs eā ituerent ⁊ scirēt ibi eē: vl' ꝑt eē. ⁊ peca enayn. ⁊ nomē alicꝰ oppidi puꝭ ꝓ qꝺ trāſtuli⁹ erat iudas ad tōdēdas oues: ⁊ ls pz ꝓ tñſuz acco

E bi sit thanas. F Obiectio. G Rñſio aliq̃rum. Obiectio. H

L Lex, q̃dam iudeoꝝ.

I Quid sit tristrum. K Quid sit biuium. L Situs huius biuij.

Incrēpatio.

Nō. circa dicta'

Rō dicti.

Dertermiatio. M Significata en ⁊ in pl'ali enūc ꝓm̃

D Ponit i pregnatio thamar.

2m

Determinatio.

EE v

lex loc̃ulli⁹ q rñderũt ñ fuit i loco isto meretrix: ⁊ sic videbã tur log ȯ ipo oppido i q̃ vl'i cui⁹ exitu posuit tẽtoriũ suũ tha mar q̃si meretrix.⌊ eo ꝙ gẽuisset sela ⁊ nõ accepiſſ eũ mari tũ.⌋ põit ꝟ cã aliq̃l'r rõnabil': ⁊ si nõ simpl'r saltẽ q̃tũ ad Ju dã q ȯludi merebaſ: q; ꝓmittẽs dare selã filiũ suũ i vix non ȯdiſſ eũ cũ iã adult⁹ eẽt i q̃ magꝫ fiebat iniuria thamar: q; ꝑ uabaſ ꝓle.⌊ Suspicat⁹ ẽ eẽ mẽtricẽ.⌋ q; vidit eã i hitu mere tricio. qꝛ.n.ex hitu suo iudicaſ ꝺẽc ꝯriũ ꝓbeſ. iõ ydiote bñ vestiti sapiẽtes eẽ vñr. Sic qdã ꝟificator ait. vir bñ vestit⁹ ꝑ vestib⁹ eẽ pit⁹. Credit a mille q̃uis ydiota sit ille.⌊ ne coſſce ret.⌋ ſi.n. coguiſſ eã iudas añq̃ ad eã carnal'r accessiſſet fe ciſſ eã ꝓburi tãq̃ adulterã. maxie q; eũ ȯludẽ volebat. dato n. ꝙ ñ accessiſſ adhuc carnal'r ad aliqué viꝛ: q; tñ exñs ob ligata viro ponẽdo pu⁹ tabnacl' meretricis merebaſ ꝓburi.⌊ Ingredieſq; ad eã.⌋ i.i tẽtoriũ ei⁹ nõ accipit igredi ad eaꝫ i.coſſcẽ eã carnal'r: ſic accipit in m'tis locis. ẽ. ſ. i6. ⁊. 29. c. ⁊ alibi: ſ accipit ſolũ ꝑ itrare i tabnacl' ei⁹. nã si accipeſ ꝑ co gnoſcẽ carnal'r ñ diceſ ꝙ igressus ẽ ad eã. ⁊ dixit dimitte me vt coeã tecũ: q; eo ꝙ igrederer ad eã coſſcebat eaꝫ carnalit cũ ista idẽ sint. ex ꝓsupposito illo.⌊ dimitte vt coeã tecũ.⌋ no luit cũ ea iuita coire.⌊ nesciebat.n. ꝙ eẽt nur⁹ sua.⌋ In ꝟ sa cra scrip⁻ra, aliq̃l'r excusabiliꝛ reddit iudã. q; ꝛ forcani⁹ sim plex q̃ cõmittit cũ meretrice vitiũ capitale sit. distat tñ valde ꝟ q̃ti⁻em ꝯuitaſ ab icestu q ꝓmittit cũ ꝓsanguinea vl' affini q̃lis erat nur⁹. si ꝯ coguiſſ iudaſ thamar eẽ illã q̃ sedebat i biuio nll'o mõ accessiſſ ad eã.⌊ q̃ rñdẽte.⌋ vr ꝙ thamar nõ solum mutauit hitũ ꝛ ẽt vocẽ ne coſſceret: qȯ facile ẽ i feis varias voces foꝛare.⌊ vt fruaris ꝓcubitu meo.⌋ ꝑa locutio est: q; ois q cũ meretrice coit fruit ꝓcubitu. q aũt cũ vxore coit põt vti ꝓcubitu. Rõ ẽ i euidẽti: q; frui aliq̃ ȯlectatiõe est q̃cũq; dimisso ipo creatore q finis ẽ quertimur total'r ad ipam crea turã vt i ea ȯlectemur. ⁊ ꝟ nec̃io ẽ i meretrice: q; nll'us coiẽs cũ meretrice pt rectã itentionẽ hre directã in deũ. fit ꝯ muta tio ordis i q̃ ꝙsistit rõ pcti. ſ. ꝙ ȯ fruibili fit vtibile ⁊ vice ꝛsa ȯ vtibili fruibile. cũ vxore aũt pt eẽ ꝓcubit⁹ q sit vsus ⁊ nõ frui tio vt cũ qs ꝑ honestũ finẽ nuptiaꝛ accedit ad vxorẽ suaꝫ: q; ipꝫ mrimõiuꝫ ȯ se i deũ ordiatũ ẽ nec̃e ẽ actũ tal'r itẽdẽtes eẽ i deũ ordiatũ. iõ vsuꝫ eẽ ⁊ nõ fruitionẽ. In oi actu pcti vl'r nec̃e ẽ frui creatura in q̃ stat tota deordiatio nra.⌊ mittã tibi edũ ȯ gregib⁹.⌋ Saꝫ apciabaſ ꝓcubitũ illi⁹.⌊ patiar qȯ vis.⌋ ſ. ꝓcubitũ tuũ.⌊ si ȯderis mihi arabonẽ.⌋ i.pign⁹ ꝑ edo quẽ ꝓmitt': dr̃ arabo. q̃si arra bõa. i. bo⁻m pign⁹ vl' vadiũ. ⁊ dr̃ ali q̃ arra id qȯ daſ vl'r p̃ciũ rei. Sic.n. aliq ludẽtes q eq̃litatez nolũt arras petũt i vulgari nr̃o.⌊ anulũ tuũ.⌋ thamar pete bat ista pigra: q; erat certa isignia maxie anulus: q; cũ illo si gillabat lr̃as; ⁊ i ꝟ erat i fig⁻ra distãs ab aliꝭ anul': ⁊ sic dr̃ in hebreo.⌊ sigillũ tuũ.⌋ i.anulũ q̃ lr̃as sigillaſ. erat. n. apȯ an tiq̃s mos lr̃as anul' sigillare sic̃ ⁊ nẽ m'ti faciũt. ȯ ꝟ hester. 8 c.⌊ ⁊ armillã.⌋ dr̃ armilla ornamẽtũ armi. i. later': q; i latẽ ge stabaſ. hebrei tñ dicũt ꝙ erat sudariũ q; dictio ꝟ poita. ſ.⌊ pe til.⌋ signat aliqd fcm̃ ȯ pãno.⌊ ⁊ baculũ quẽ manu tenes.⌋ erat forte bacul⁹ q̃lẽ pastores gestare solẽt q̃ minãt greges.⌊ ad vnũ igiꝭ coitũ ꝙcepit m'lier.⌋ tunc.n. nouit receptũ fuit semẽ i mrice ei⁹: q; duo viri sui ꝓnes effudebãt semẽ i terrã. erat ꝯ saꝫ dispositа thamar ⁊ ipe iudas: q; iudas erat abstinẽs a coitu ꝑ m'tos dies p⁹mõtẽ vxoꝛis. iõ coit⁹ erat in nãli vtute foꝛtioꝛ ⁊ ad gignendũ aptioꝛ: q; purũ semẽ erat. Cõce pit ꝯ ad ꝑm coitũ gemellos: vt.j.ꝑ.ſ. ȝarã ⁊ phares. ⁊ forte ꝟ fcm̃ fuit disponẽ dña ad ꝟ spal'r adiuuãte. ſ. n. ȯs ñ stimu lauerit iudã vl' thamar ad talẽ coitũ. q; vitiosus erat: adiuua bat tñ ad ꝙceptũ i q̃ vitiũ nullũ erat: ⁊ ꝟ fuit vt nõ fuiſſ coi tus iutil' vt dareſ occasio vt itex thamar cogſceret a Juda: qm̃ ipa ꝓlẽ ȯsiderabat valde: q; ꝯ ipa sensit se imediate cõce pisse nõ curauit vlteri⁹ ꝛ coitu.⌊ ꝙposuitq; hitũ quẽ assũpse rat.⌋ ſ. teristrũ ⁊ alia meretricia ornamẽta.⌊ ⁊ iduta ẽ viduitaſ vestib⁹.⌋ reuertẽs ad domũ ꝑris sui q̃si nihil feciſſ.⌊ per pastorẽ suũ.⌋ odolamitã q vocabaſ hyras. vt. ſ. dcm̃ ẽt. ⁊. j. hr̃.⌊ vt recipet pign⁹.⌋ ſ. anulũ: armillã ⁊ baculũ. ¶ Sz di cet aliqs quo tot pigra ȯdit iudas ꝑ puo ꝓcio nũqd nõ suf ficiebat anulus: ⁊ supabũdabat q argẽte⁹ eẽt: ⁊ nõ pue q̃ti taſ: q; ipo sigillabat lr̃as. Rñdeſ ꝙ iudas tãto calore libidiꝭ tenebaſ: maxie i pñtia ipi⁹ obi ȯlectabil' ꝑ ȯtermiationẽ itel lect⁹ ⁊ volũtatis vbi⁹ia tota nr̃a opatio ẽ pecoraſ ꝙ nõ soluꝫ ȯdiſſ illa ſ ẽt vestes si ipa postulaſſ.⌊ q cũ ñ iueniſſ eã.⌋ qa imediate recessit mutato hitu ⁊ a nemie coſſceret q̃ eẽt. Jaꝫ ꝟ. bũerat qȯ itẽdebat.⌊ iterrogauit hoies loci illi⁹.⌋ i. illius oppidi vl' viculi q erat apȯ biuiũ i q̃ sederat thamar.⌊ nõ fu it i isto loco meretrix.⌋ i. nũq̃ ꝓsueuit eẽ. nll'us. n. eoꝛ videꝛ rat eã nec aliã. ex q̃ ꝑ ꝙ ꝟ valȯ velocit ⁊ latẽter fc̃ fuit. Sz ⁊ hoies. i. etiã.⌊ nũq̃ sedisse ibi scoꝛtũ.⌋ i. meretricẽ. Sic hr̃ ȯute. 23. c. nõ erit meretrix aut scoꝛtator ȯ filiab⁹ isr'l aut de si liꝭs.⌊ hẽat sibi.⌋ i. retineat ꝑ se.⌊ certe mẽdacẽ arguẽ nos nõ poſit.⌋ i. si ipa recessit ȯ loco añ tps ñ sum⁹ i cl'pa. ꝑ. in ꝟ ꝙ iudas nõ curabat eẽt si abstuliſſ sibi anulũ ⁊ armillã q̃ aliq̃n ti valor⌋ eẽnt. i hebreo dr̃.⌊ hẽat sibi ne ȯspectui sim⁹.⌋ i. reti neat ꝑ se nec q̃rẽ eã multũ cures ne fcm̃ sciaſ: ⁊ ifamemur.⌊ ¶ Ecce ãt p⁹ tres mẽses.⌋ ꝟ põit 2⁻m. ſ. thamar cõdẽnatio.⌊ ecce p⁹ tres mẽses.⌋ post istõ tps fetu iã creſcẽte inſ mris vterũ. itumescit alu⁹: ⁊ m'lier pgnãs iudicaſ. ꝟ vsq; ad illam ptẽ iferiorẽ ȯ pena q̃ iponebat thamar bñ i ȯcretis. 56. disti. c. dñs. ⁊ ȯ sacra. distin. ⁊. c. aquã in gl.⌊ fornicata ẽ thamar ¶ Quo ꝑat sciri q; thamar eẽt fornicata. (nur⁹ tua.

Sed quo puꝛat sciri q; fornicata eẽt: q; potuit eẽ ꝙ ꝓce piſſ ȯ viro suo paulo añq̃ mozereſ. ¶ Rñdeſ ꝙ mõtu⁹ erat vir thamar a m'tis retro dieb⁹: q; forte erãt duo ãni vl' pl'es. iõ leuit cogſci poſat ꝙ nõ ȯ viro coguiſſ ſ adul terata fuiſſ. sic pz ex supiozib⁹: q; m'tis dieb⁹ expectauit tha mar vt vidua i domo ꝑis sui dõec creſcẽt sela ⁊ nõ fuit ei da tus i virũ.⌊ vr̃ vter⁹ ei⁹ itumescẽ.⌋ ꝟ erat signũ fornicatõis.⌊ dixit iudas.⌋ Judas mãdauit ꝟ dari penã: q; forte ipse iu dex ⁊ maioꝛ erat i loco illo: vl' q; ad eũ ptiebat iniuria ȯ forꝛ nicatõe thamar: ⁊ forte lex dabat ei ptãtẽ vt ꝓburẽt adulterã sic̃ nũc ꝑ leges regni castelle vir accipiẽs vxorẽ ⁊ aliquẽ cuz ea fornicãtẽ põt vtrũq; occidẽ. vl' si postea ꝓbatũ fuerit r̃ dũc i ptãte ei⁹ vt iugulet eos. vl' faciat qȯ voluerit.⌊ ꝓducite eã vt ꝓburaſ.⌋ volũt hebꝛei ex ꝟ qȯ thamar erat filia ſacerdot⌋ ſ. melchisedech: q; alie m'lieres nõ ꝓburebãt ꝑ fornicatione simplici. imo nec iponũt leges aliquã penã alꝭs m'lierib⁹ ꝑ fornicatiõe. ȯ pena ãt filiaꝛ ſacerdotũ hr̃ leui. 21. c. vbi dr̃ ꝙ si filia ſacerdoꝫ ẽt nõdũ copl'ata viro vl' r̃dita i mrimo⁻m si in domo ꝑis sui stupr̃ ꝓmiserit qȯ ẽ fornica⁻o simplex mõte mo riaſ: ⁊ exuraſ flãmis. volũt ãt ꝙ iste ſacerdos fuerit melchi sedech: q; tẽ nll'us, ali⁹ erat ſacer. vl' saltẽ nõ fit mẽtio ȯ eo i scrip⁻ra. ⁊ si forte alꝫ ſacerdotes erãt idoloꝛ. tñ illa lex nõ eẽt apȯ eos. Sz ista fl'a sẽ. ꝑ q; dixit. ſ. iudas thamar esto vidua i domo ꝑis tui. ꝯ pr̃ tẽ viuebat. Sz melchisedech mõtu⁹ fue rat añ ꝟ q̃si ꝑ an. 90. q; vixit melchise. vsq; ad annũ. 40. vite iacob. vt ꝓbauim⁹. ſ. xi. c. ſz iacob tẽ erat q̃si ãnoꝛ. 130. q; i se quẽti ãno vl' q̃si ȯscẽderẽt i egyptũ: vt pz ex nũatiõe fcã i pn⁹ h⁹. c. ꝯ nõ erat viu⁹ melchise. añs pz: q; iacob añ erat ãnoꝛuz 130. quo ȯscẽdit i egyptũ: vt pz. j. 47. c. ꝯ ñ erat filia melchise. nec ẽt alic⁹ alti⁹ ſacerdotis: q; pena ꝓbustiõis ñ dabaſ filiab⁹ ſacerdotũ q̃rũcũq; ſz sũmi sacerdotis. nõ erat ãt tal' ordiatio sũmi sacerdot⌋ añ tpa moysi int hebreos. Itẽ q; dato ꝙ itelli gaſ illa lex ȯ filia cuiuscũq; ſacerdot⌋ nũq̃ tñ obligauit: nec fuit añq̃ dareſ i ȯdto synai cũ aliꝭ legib⁹. ꝯ ñ dẽbat ꝑ eã pu niri thamar tãq̃ filia ſacerdot⌋ ȯ simplici fornicatõe pena cõ bustiõis. ¶ Dõz ꝯ ꝙ thamar ñ ꝺẽnabaſ ad ignẽ ꝑp simpli cẽ fornicatõez ſz ꝑp adulteriũ: q; sic m'lier postq̃ accepta ẽ i mrimo⁻m: ⁊ cognita a viro suo si aſi cõmisceaſ plectiſ capite: ita si solũ sit ȯspõsata ꝑ vba ȯ pñti: ⁊ ñ cognita a viro suo si ab a⁹ coꝯscaſ plectẽda capite ẽ. thamar ãt ȯspõsata erat sele filio iude: ⁊ ſz ñ ꝑ vba: erat tñ ꝑ mãdatũ leg⌋ ȯ suscitatiõe seiꝭ ꝑ quã ñ potat vxoꝛ ȯfucti sine filiꝭ ȯhẽ cũ alto ꝺẽc fr̃ moꝛ tui respuẽt eã: ⁊ pateſ penã legis. ſ. ꝙ spuereꝛ i faciẽ ei⁹: ⁊ ꝙ discalciareſ. vt pz. j. ȯute. 25. ⁊ ruth. 4. c. ⁊ qz nõdũ eã respue rat sela. iõ ei obligata. ⁊ peccãs tãq̃ adulꝛa puniri debebat. ¶ Quare thamar nõ lapidabatur ꝑpter adulterium.

Sed Dices q̃re ñ lapidabaſ: q; lex mãdat adulꝛos lapi dari ȯute. 22. c. ¶ Rñdeſ ꝙ lex illa tẽ data ñ erat. iõ pũiebãſ adulti ꝑ leges mũcipales tre illi⁹ mãdates cõburi adulteros: ⁊ ſz thamar aliq̃ mõ videt excusari⁻a q̃dã pte cl'pe qz ñ ȯderat ei iudas filiũ suũ sela. tñ ñ total'r excusabaſ: ⁊ ma gis peccauerat thamar coiẽs cũ iuda q̃si cũ a⁹ viro: q; ibi adul teriũ erat cũ ipa eẽt obligata viro. Erat ẽt iceſt⁹ qz iudas erat socer ei⁹. iudas ãt ñ merebaſ ꝟ leges hũanas penã aliquaz q; iueit eã i hitu meretricio: ⁊ i loco publico.⌊ q̃ cũ educereꝛ ad penã.⌋ ñ oportebat ꝟ fieri m'tas iudiciarias iqsitiões q; ꝓstabat euidẽtissime eẽ eã ꝑgnãtẽ: ex q̃ nec̃ario iferebaſ fuiſ se fornicatã sic̃. ſ. iducebaſ.⌊ misit ad socex suũ.⌋ ſn erat ꝑi us iudas i loco vbi dari dẽbat suppliciũ: q; ꝟ eã accusarz de reatu volebat tꝛ ȯ ei⁹ cruciatu. Vel forte ista insignia misit

thamar.

Ingredi ad illi quo reci pit hic.

Rõ dicti.

Quid signi ficet arabo.

armilla qd hebreoꝛuz opinio.

Cõceptus Judas.

Obiectio. Rñsio.

thamar cõdẽna tio.

Qõ. IIII.

Rñsio ad que situz questionis.

Signũ fornicationis thamar.

Hebreo rũ opio.

Obo. pmarõ.

scõa'rõ.

Rñsio.

Qõ. V.

Rñsio ad que situz q̃ stionis.

pa expo.

2a expo.

thamar cū eēt i domo sua anteq̄ȝ educeref ad torturā iudas āt forte apō locū supplicij erat.⌊ ō viro cui⁹ h sūt ɔcepi.⌋ mittebat h isignia thamar vt iudas coḡscēt ea coram toto pplo ꝛ alij q̄ȝ q coḡuerāt anulū . ꝛ armillā iude i cā hac viderent qd rectū eēt. Satꝭ.n.credebat thamar ꝙ iudas coḡscēs ista isignia absoluerȝ eā h ꝑficiebat ipi thamar ad duo.ſ. mittē ad locū publicū ꝑ q2 si iudas ꝛcepiſſȝ illa isignia i secreto dato ꝙ coḡscēt illa eē sua: ꝛ p h argueret thamar eē ab eo ip2egnatā tñ forte ne ipe aliq̄lr ifamaref: q2 coḡsceretur coiuiſſe cū nuru sua ēt si nesciēs: ꝛ p h iuolūtari⁹ tñ vulgus q res ipsas. ꝛ ñ cās rez respicit eū aliq̄lr ɔtēptibilē ex h hr̄et ꝛ pp h iudas si vellȝ ꝑuaricari i thamar occl'taret isignia illa ꝛ ipa ñ hr̄et locū defēsiōis facētqȝ eā iudas ɔburi vt ipe ñ ifamaretur saltē leuit. Ul' forte occl'taret illa isignia si exoſſā hr̄et ipsaȝ thamar. vt sic poſſȝ eā excruciare q̄z neutrū fieri potat si pateret publice illa isignia q2 sciret oēs q aderāt illū anuluȝ ad iudā ptinē ꝛ cetera: ꝛ iudicaſſēt eū coiuiſſe cū thamar: ꝛ sic ñ poſſȝ eā ɔburē ipe dato ꝙ vellȝ. Q2 cū duo eiusdē criminis pticipes sūt vn⁹ aliū accusar̄ ñ pt q2 se ipȝ sic accusat. ꝛ si forte iudas allaret ꝙ coḡuit eā existētē i hitu meretricio quā ñ putauit eē nuȝ suā thamar: ꝛ sic ꝙ poſſȝ eā accusar̄ negāret thamar vnq̄ȝ i hitu sediſſe meretricio aut i biuio collocaſſe māsionē ꝛ tc̄ iudas ñ poſſȝ ꝑbar̄ oppositū q2 dato ꝙ iras oppilio iude testificaref ꝙ iudas ōdiſſȝ illū anulū : ꝛ bacl'm ꝛ armillā cuidā meretrici erat singl'aris i suo dcō: iō ei stādū ñ erat maxie i cā criali. ¶ Scōȝ ad qō ꝑficiebat manifesta demōstratio illoz isigniū iude pñte pplo erat q2 dato ꝙ iudas i occl'to illa isignia recipiēs remittēt ei illā iniuriam adulterij cognito ꝙ ipe eā carnal'r coḡuiſſȝ: tñ ppl's ñ coḡscēs h putaret ipaȝ thamar ꝛcepiſſe veniā a iuda ex alia cā ꝛ māeret sp ō ipa ifamia ꝙ cogta fuiſſȝ ab aliq̄ exneo viro. cū āt illa isignia publice oblata sūt vidēte pplo: ꝛ dcm̄ fuit ō viro cui⁹ h sūt ɔcepi coḡscebat ppl's māifeste ꝙ iudas coiuiſſet cū ea: ꝛ sic ñ tm̄ ipa eēt ifamata: q2 videf hūiſſe aliq̄lr rōnabile motiuū i eo ꝙ egiſſȝ ɔ iudā frāgētē ei ꝑmiſſū.ſ.q2 ꝑmiſſerat dar̄ ei sellā filiū suū i viz cū adlt⁹ eēt: ꝛ ñ ōderat qō iudas illico exꝑſſit vocans thamar iustiorē se.⌊ coḡsce cui⁹ sit armilla.⌋ ista ēt v̓ba misit ei dici thamar p nunciū vt coḡscēt iudas ꝙ thamar sciebat se cū eo coiuiſſe.⌊ q agnitꝭ mūerib⁹.⌋ q2 erāt satꝭ coḡscibilia maxie anul⁹ q erat i fig^{ra} distict⁹ ab alijs anulis. Etiā q2 modicū tp̄s erat q̄ ista pig̃ra ōderat.ſ.tres mēses iō sat] coḡscibilia erāt maxie sciēs modū q̊ eū meretrix deluserat.⌊ iustior me ē.⌋.i.maiorē cāȝ hūit ad mouēdū se vt facēt h ɔ me q̄ȝ ego vt facerē istā pūitionē i ipaȝ. Nō ē itelligēdū ꝙ magl peccaiut iudas i coitu illo q̄ȝ thamar q2 iudas solā simplicem formicatōeȝ ɔmisit: q2 putabat v̓isimil'r illā eē meretricē: nec potat aliq̄ mō putar̄ eē nurū suā q2 talia exercē ñ solebat. thamar āt ɔmisit adl'teriū ɔmisit ēt icestū vt sup̄ ꝑbauim⁹ q̄ satꝭ mag̃ cria erāt. ē ḡ sēs⁹ ꝙ thamar satis fuit rōnabilis ɔ iudā eo ꝙ ñ ōderat ei sellā filiū suū quē dar̄ tenebaf p⁹ q̄ȝ adultus erat ꝛ cogebat eā manē viduā sine ꝑle. iudas āt ñ fuit mot⁹ iuste ɔ ipaȝ eo ꝙ ipe ōdit ei icētiuū ad ista q̄ egit. Si āt ɔtēdiſſēt corā alio iudice magl valō thamar q̄ȝ iudas accusabil' erat. Sȝ q2 iudas i hac pte iudex erat ꝛ ipe aliq̄lr huic cl'pe occasionē ōderat ñ seuerit iudicauit. erat āt vtriusq̄ȝ fcm̄ capite plectēdū. sȝ vnū p ig̃rātiā altez p iniuriā excusatuȝ est.

¶ Nunquid iudas fuerit iniustus.

Sed Diceſ vr̄ ꝙ fuit iudas i hac pte iniust⁹ cū ñ pūiuerit reā tātoz criuȝ. Rñdef ꝙ punitio hoz crium erat pp iniuriā iude ꝛ filij ei⁹ selle qb⁹ iferebaf ig̃minia q̄dā i h adl'terio ipis āt ñ ɔq̄rētib⁹ nl'la pūitio thamar ifligenda erat potuit ḡ iudas iq̄ȝtū erat q̄dā ꝑsōa singl'aris iuri suo renūciare ita ꝙ remittēt iniuriā thamar lȝ si eēt iudex solū nō poſſȝ remittē hāc iniuriā i ꝑiudiciū ptis cui dānū vl' iniuria erat illata: q2 tc̄ peccaret ɔ iustitiā distributiuā q2 ñ distribuebat loco cōitatis penas: ꝛ honores q̄l'r distribuē dēbat. De q̊ aristo.i.5.ethi. Sȝ q2 adhuc ista iniuria illata fuerat selle filio iude cui thamar alligata erat ꝑȝ legē vt efficef vxor ei⁹ ñ potat remitti ista pēa thamar nisi ɔsētiēte ꝛ remittēte sella. sȝ credēdū ē ꝙ ipe remiserit ad petitionē pr̄is sui maxie q2 sciebat ꝙ iā ñ erat ōcēs eā fieri vxorē suā cū pr̄ eius eā carnal'r coḡuiſſȝ.⌊ attñ vltra ñ coḡuit eā.⌋ q2 valō magnū crimē erat ꝙ pr̄ ꝛ fili⁹ eādē coḡsceret feminā. coḡuerāt āt hāc feminaȝ thamar duo filij iude.ſ. her ꝛ onā. rūpēdo claustra v̓ginitatis ei⁹ ꝛ ɔtiue i coitu apiēdo ita ꝙ ipa v̓go ñ erat cū v̓go dicat q̄ndā itegritatē claustroz null⁹ tñ semē ifuderat mr̄ici ei⁹ ō illis duob⁹. Sȝ tc̄ ꝑmo suscepit semē virilecū a iuda in biuio vt meretrix cognita ē.⌊ Instāte āt.⌋ h pōif ȝ^{m}.ſ.ꝑuuloruȝ de vētre effusio.⌊ istāte ptu.⌋ ɔpletis mēsib⁹ nouē.⌊ appuerūt gemini i vtero ei⁹.⌋.i. appuit qō erāt duo ꝑuuli i vt̄o ista apparētia fuit p h ꝙ ɔtēdebāt exire i hora pt⁹: ꝛ erat iter eos q̄dāȝ sil'itudo lucte q̄ fuerat iter iacob ꝛ esau. ¶ Aliqs forte dic̄ ꝙ appuerūt duo ꝑuuli eē i vt̄o qñ ābo exiuerūt vētrē appuit eē duos. sȝ h ñ ɔsonat lr̄e dicēti.⌊ appuerūt gemini i vtero.⌋ ꝑȝ h necariū ē ꝙ i vtero existētes apperent duo anteq̄ȝ exirēt. Dicet aliqs ꝙ appuerūt gemini p h ꝙ exñtib⁹ ipis intra vtez vn⁹ ꝑduxit manū i q̄ fuit ligatum coccineū filum. Deide retrahēte isto ꝑduxit ali⁹ i q̊ māifestabāf duo. Sȝ ad huc ñ valet h q2 anteq̄ȝ aliqs eoz mōstraret manuȝ coḡuit obstetrix eē duos ꝛ pȝ p lr̄aȝ seq̄ntē.ſ. ꝙ qñ ifātes ō vt̄o effūdi dēbāt vn⁹ mōstrauit manū ꝑ i q̄ fuit alligatū coccineū: ꝛ ō illo dixit obstetrix iste egredief ꝑor ꝛ nōdū ali⁹ aliq̊ mō manū ostēderat. Sȝ illa locutio mōstrat duos añ man⁹ oñsiōeȝ cognitos eē. q2 al's ñ dicēf iste ad spālē ōmōstratōeȝ ꝛ ꝑor ad relatiōeȝ admin⁹ iter duos. ¶ Dōȝ ḡ ꝙ isti duo ꝑuuli apparuerūt i vtero vt añ dixim⁹ q2 ɔtēdebāt qs ꝑor egredēf anq̄ȝ q̄sq̄ȝ eoz egredēf i totū vl' i ptē ꝛ h sēsit obstetrix p motū ipsoz iteri⁹ applicādo man⁹ ad vtez q2 sētiebat quēdā accedē ad ostiū vētris ꝛ eodē recedēte altez ꝑmanē ꝛ rurs⁹ vice v̓sa h manēte q venerat sēsibil'r ali⁹ fugiebat pug̃ sat] nōbil'r iter vtrūq̄ȝ mota i vno āt pug̃ ñ ē ꝛ satꝭ h appet q2 si añ ōmōstratōeȝ istoz ꝑuuloz ex̄ ñ ꝑpēderef eos duos eē sine cā obstetrix alligaſſȝ coccinia māui pueri ꝑ apparētꝭ i distictiōeȝ cōceptuū. vt videf qs ꝑmogeit⁹ eēt. Et ō h nl'lo mō dubitādū ē Laborauit āt obstetrix facē istā distictiōeȝ: q2 ille q ꝑ aliquā ptē sui ex̄ aliū oñdēt ꝑmogeit⁹ iudicabaf ñ.n. modicū erat ꝑ ciū ꝑmogeife vt pȝ.s̄.21.c. vbi sa] ō h dixim⁹.⌊ atq̄ȝ i ipa effusione infantū.⌋ i.cū dēret ifātes effūdi ex vt̄o siue exir̄.⌋ vn⁹ ꝑtulit manū.i.ōmōstrauit eā foris ꝛ iste vocat⁹ fuit ȝarā. vt.j. pȝ.⌊ i q̄ obstetrix ligauit cocinū.⌋.i. fillū rubeū valō. cocc⁹.n. nom̄ serici ē qō postea ad ruborē vl' ad nigredinē valō tigif ita ꝙ ille color ñ facile ōlebil' sit iō de⁹ q̄si ꝑ miraculo dixit ysa.i.c. si pctā vr̄a fuerit vt coccinū q̄si nix dealbabūf i. si fuerit pctā vr̄a ita nigra vt cocc⁹ bis tict⁹ ōalbabūf vt nix ꝛ pȝ ꝙ ibi accipiaf ꝑ nigro: q2 imediate sbdif ibidē ꝛ si fuerit rubra vt v̓micul⁹ erūt q̄si lana alba.⌊ dicēs iste egredief ꝑor.⌋ i.lȝ i vt̄o pugnēt iste ꝑ egredief ꝛ ecce ꝑmogeit⁹.⌊ illo v̓o retrahēte manū.⌋ q2 ali⁹ iterior ipellebat. vt ꝑor egredēt egress⁹ ē alf.⌋ q māebat posterior ꝛ iste vocat⁹ fuit phares vt pȝ.j. ꝛ ñ fuit fcm̄ h vt i esau ꝛ iacob q2 ibi lȝ iacob tēuerit plantā esau tñ ꝑor egreſſ⁹ ē esau. h āt lȝ ȝarā ꝑus manū oñderit ꝑcessit eū egrediēdo fares ꝛ h a dō fcm̄ ē q2 messias ō seie fares nasciturus erat. vt patet Matthe.i.c.⌊ ꝛ dixit mulier.⌋.i. obstetrix q̄ ligauerat cociniū ꝛ sciebat quis erat prior.⌊ quare propter te diuisa ē maceria. vocatur maceria proprie lapideus paries sine calce aut luto ꝛ hec vocatur pellis siue mēbranula q̄ iuoluif ifās i vt̄o itra mr̄icē ꝛ ē sēsus.⌊ q̄re pp te diuisa ē maceria.i.⌋ q̄re tu diuisisti pelliculū secūdinā in q̄ iuolut⁹ erat ali⁹ egredi volēs. neēe.n. erat ꝙ ex q̊ ȝarā appuerat clausurā i q̄ erat i mr̄ice puenicēs vsq̄ȝ ad ostiū vētris ꝙ ali⁹.ſ. phares cū exiret rūpet vl' diuidēt ptē mēbranule ȝarā ex ɔpſſiōe vtriusq̄ȝ ꝛ ista miracl'a. sūt. vl' ē sēsus ꝙ loq̄ref obstetrix ad phares q̄si obiurgādo.⌊ q̄re.⌋.i. q̄re tu existi ꝑor propter te diuisa est maceria quasi dicat alius qui prior manum demonstrauit ꝛ i h rupit maceriā ñ fec̄ vt tu exires ꝑor malū ḡ fecisti alt̄i surripiēdo ꝑmogeiturā. Sȝ ꝑor sēs⁹ melior ē q2 ista rupf a macerie ꝑȝ lr̄aȝ attribuif ꝑmo; ꝛ ob h vocatū ē nom̄ ei⁹ phares.ſ. ꝙ ipe diuiserit mr̄icē vl' pelliculā. In 2° āt sēsu ruptio macerie attribuif ȝarā ꝛ ñ phares.⌊ ꝛ ob hāc cāȝ vocauit nom̄ phares.⌋ q2 phares iterp̄taf diuisio: vt pȝ dan. c.5. vbi pōif māe techel phares.i. numerauit appēdit diuisit qō referf ibi ad regnū balthasar.⌊ In cuius māu erat coccinū.⌋.i. fillū de serico nigro quod appenderat colligās obstetrix quem appellauit ȝaran qui interpretatur oriens: quia ꝑus oriri voluit manū ꝑferēs añ fr̄ez suū vel iterp̄taf refulgens ꝑpter serici refulgētiā ex magna nigredine. Et not. ꝙ qñ dr̄ hic.⌊ vocauit nomē ei⁹.⌋ ꝛ supra ō alio fratre nō refertur ad obstetricē. sȝ ad iudam qui imposuit noia filijs suis ꝛ lȝ hoc nō pateat in nr̄o ydiomate latino: q2 vt supra dixim⁹ apō nos ꝑsone verboz nō determināt genera suppositorū ſ. an masculinū vel femininū sit. In hebreo tñ determinatur q2 vbi nos dicimus h.⌊ ꝛ vocauit.⌋ iude hūt.⌊ vaycra.⌋ qō nullo

Marginal notes (left): E Primus ꝑfectus veniēs ipsi thamar ex donis factis corā populo. — D Quando duo eiusdem criminis pticipes sūt vn⁹ alterz accusare non pōt — Scōs ꝑfectus — ꝑ^{a} expo. 2^{a} — Nom circa dicta — Q. VI. — A Rñsio ad q̄situm qōnis. B — Aristotelis sētentia

Marginal notes (right): C Paruulorz ō vētre effusio — D Obiectio. — E rñsio — F Obiectio. — G Doctoris rñsio. — Approba. — Coccus qd sit — H — Quar̄ phares precessit ȝaran in partu — I Quid sit maceria. — K ꝑ^{a} expo. 2ª exposi. ꝑ^{a}. expo. melior. — Phares quid — Nom circa dicta

nullo mō de feia dr̄. ſz p feia dicūt. ⌊ vaticra. vt. s. declarauimus. ¶ Cronica aūt hoz tēpoz icidētia fuerunt in quo anni ab orbe condito ſm trāſlationē hebraicā que certior ē anni bis mille trecenti triginta fere fluxerant. lz ſm translationē. 70. iterpretū fuerūt q̄ſi tres mille qngenti. Fuit pmetheus fr̄ athlantis qui dictus ē feciſſe hoies ō luto: z intixiſſe in aquā accipiendo q̄ndā ptem materie celeſtis p anima vt vult Ouidi⁹ methamorfo. lib. pmo in pn̄. Sic ingrēs terra feras cepit aues agitabilis aer. Sanctius ūs aial mentiſq̄ capatius alte Deerat, adhuc z q̄ dn̄ari in ceteri poſſit. Nat⁹ hō ē ſiue hūc diuino ſeie fecit. Ille opifex rex mundi melioris' orīgo. Siue recēs tellus ſeducta nup ab alto. Ethere cognati retinebat ſeia celi. Quā ſatus iapeta mixtā fluuialibus vndis. Finxit in effigiē moderatū cuncta deoz. pnaq̄ cū ſpectēt aialia cetera terram. Os hoi ſublime dedit. celūq̄ videre. Juſſit z erectos ad ſidera tollere vult⁹. Sic mō q̄ fuerat rudis z ſine ymagine tellus. Jnduit ignotas hominum cōuerſa figuras. Hoc āt ē q: p artē ſuā de hōibus rudib⁹ doctos efficiebat qō ē quaſi hoiem gignere. Uel quia fecit q̄ſdam ymagines quas ſpiritu quodā artificioſe imiſſo ambulare faciebat. Eodē mō refert ariſto. primo politicoz de carpētatoze ſubtiliſſimo dedalo. Dicūt etiā de iſto pmetheo q: de celeſti igne furatus ē adūs apō mōtē caucaſū religat⁹ ē vbi torquet religat⁹ ſaxis ab aqlis eū diſcrepētib⁹ z ꝓiuū cruoze effūdētib⁹ ō q̄ ſeneca i. 7. tragedia q̄ vocat medea in carmie. 7. qō ichoat pauet aiuſ. iſte p̄m⁹ fec anulū ferreū z i q̄dā cauatura ei⁹ gēmā icluſit quē vngulū vocauit q: gēmaz ferro ſic vnguiſ carnificatoz pat⁹ ē hūc i. 4. digito poſuit ad dignitatē z ornatū q: ab eo q̄dā vēa extēdit vſq̄ ad coz a q̄ ſumit orīgiez ō lz ioſeph⁹ i libris ſtiqtatū. ¶ Eo tpe tritolom⁹ fu⁹ regie cereris ꝓmoraſ i cicilia mādato ei⁹ fruges i grecia tulit i q̄ añ gladib⁹ hoies veſcebāt z q: iſte fruges i ratib⁹ in ſignito ymagie drachonū allate ſūt ſup drachōes p aera volitaſſe a poetis tritolom⁹ ꝓfict⁹ ē ō q̄ ouidi⁹ metamorfo. li. 5. i ℔. q icipit hac aretuſa ten⁹ i fine qnti ſic ait. Hac aretuſa ten⁹ gemios dea fertil' angues currib⁹ admouit. freniſq̄ cohercuit ora z mediū celi trecſ p aera vecta ē. Atq̄ leuē curruz tritōida miſit i vrbē. Tritolemo ptinq̄ rudi data ſeia: iuſſit Spgē hūo ptiz. p⁹ tpa lōga r̄culte. ¶ Tūc ēt regia ceres arte agricl'ture dilatauit q: p̄ iſtra arādi iā dudū i cicilia inuēta mēſuras ſegetū excogitauit cū añ fruges i archōys pone rēt z triticū p aceruoſ nūerabat vñ pp lz dimetra. i. mēſuraſ ceres dcā ē. De ūs tāgit aliqd petr⁹ cōeſtor z lucas tudeñ. i p̄ crōicoz ſuoz. ¶ Eo tpe athlaſ vir i aſtriſ pitiſſim⁹ fuit vñ celū hūeris ſuſtētare dicebāt z fuit lz tractū ab athlāte mōte altiſſimo i ꝓfinio occeāi i fi. affrice vbi ꝓiungit europe vlt fines, hiſpāie apō quē fcā q̄dā ruptura eſt⁹ occeāi tris imittit faciēs mar̄ meditraneū qō mor, tirrenū vocat h⁹ māt mons. qz pp altitudiez nebl'oſā nix cacumē ōmōſtrat celū ptigē dr̄ z ſuſtinē q̄ſi celi liqdi ſint. ſra āt ſolida. ō lz ſolin⁹ in poliſtor. c. 25. ō libia z mōte athlāte z ortis heſpidū ō lz ēt lz paucum paul⁹ oroſi⁹ p̄ ō ornesta mūdi. h athlas ō vxore ſua plexiōe ſeptē filias gēuit q̄ oēs imortalib⁹ dūs copl'ate feruntur p̄ter vnā q̄ mortali viro iūcta ē iō qñ oēs hee ſtellificate ſūt z quer ſe i ꝓſtellatiōez quā hiſpāi vulgarit ſeptē capellas vocant ex nūero deoz ſex ille q̄ dūs ꝓiūcte fuerūt vult⁹ claro lumie de tegūt q̄ſi honorabiles ex cōubio deoz fuerit z famoſe. Septia eaz q̄ viro mōli ꝓiūcta ē, inter ceteras ſorores q̄ſi facti ſui pſcia q̄ſi a ceteraz ſoroz ōgenerauerit dignitate ore pudibundo vultus ſuos mundo pandere auſa non eſt de hoc Ouidius in libris. faſtorum: fūdamētum autez huius poetice fictiōis fuit: q: ſic ſtelle ſeptē q̄s vulgarit ſeptē capellas noiam⁹ q̄ i ſigno tauri ſūt hñt nūerū ſeptēnariū. ita filie athlātis z pleyōes fuert ſeptē z q: ſex illaz ſtellaz lucēt ſeptima āt q̄ int' al's ēmodicū valō lucet. ita vt aliqñ videaſ z aliqñ ñ: imo nūq̄ videaſ niſi ſbtilit ſpecl'antib⁹ z filie athlāt z pleyōe ſex iūcte fuert illis viris q̄s gētilis fatuitas deos imortales noiauit z vna eaz iūcta fuit viro q̄ ēt ſz gentiles de⁹ ñ vocaſ z pp lz int' ceteras ſorores mioris dignitatis eſt hūerūt motiuū poete vt ſeptē filie athlātis i ſeptē ſtellas vni⁹ ꝓſtellatiōis emerſe dicāt q̄ ſorores videnť pp ſimil' eē z ille q̄ dūs imōlib⁹ ꝓiūcte ſūt appeāt tāq̄ ñ vecūdates actū ſuū vel tāq̄ recipiētes munē deoz lumē. ſeptia āt pudore cōfuſa ſe maifeſtare ñ audet. iō radios ñ emittit vl' qz forte dūi ei ñ oceſſert lumē cū nulli deoz iūcta fuerit. iſte āt ſeptē capelle aliqñ vocāt pliades aliqñ vocāt athlātides pliades vocant a mr̄e q̄ dicebaſ pleyōe z iſto mō vocāt cōit. ſ. ſeptē pliades. Et ſic loq̄t Ouidi⁹ i libro methamorfo. z i libris faſtoz ſepe z in li. i. ō pūcto vbi dic̄ q̄ttuor aptūos pleyas orta. fac vocāt aūt aliqñ athlātides ab athlātide pr̄e z ſic accipit v̄gili⁹ i li. georgicorum cū dicit ante tibi athlātides abſcondaſ ꝛc. paulo mercuri⁹ nepos athlātis ſbtilioza i aſtrologia repiēs p⁹ mortē iter deos tūſlat⁹ ē. tpa āt: itermedia hyſtoziā nll'az cōtinēt aut qd relatu dignū vſq̄ ad tpa aſenech qō fuit tp̄s ānoruz 15. aut. 16. cū eā accepit ioſeph in vxorem de q̄. j. 41. c. dicetur.

Lap. xxxviij.

Hīt ioſeph duct⁹ ē i egyptū emitq̄ eū phutifar eunuch⁹ phonis p̄nceps exercit⁹ ſui vir egypti⁹ ō mānu biſmaeli taz: a qb⁹ pduct⁹ erat. Fuitq̄ dn̄ſ cū eo: z erat vir i cūctis p pe agēs. Hitauitq̄ i domo dn̄i ſui q optīe nouerat dn̄z eē cū eo: z oia q̄ gerēt ab eo dirigi i mānu illi⁹. Jnueitq̄ ioſeph grāz coz̄ dominoo ſuo z miniſtrabat ei. An p̄poſit⁹ oib⁹ gubernabat creditā ſibi domum: z vniuerſa q̄ ei tradita fuerāt. Bñdixitq̄ dn̄s domui egypti pp ioſeph: z mltiplicauit tā i edib⁹ q̄z i agris cūctā ei⁹ ſbaz. Nec qcq̄ aliud nouerat: niſi panē q̄ veſcebaſ. Erat āt ioſeph pchra facie z decoruz aſpectu. Poſt mltos itaq̄ dies iniecit dn̄a ſua oculos ſuos i ioſeph: z ait: dormi mecū. Qui nequaq̄ acqeſcēs opi nefario: dixit ad eā. Ecce dn̄s me⁹ oib⁹ mihi traditis ignorat q̄ bēat i domo ſua: nec q̄q̄ ē qō nō i mea ſit ptāte: vel ñ tradiderit mihi p̄ter te q̄ vxor ei⁹ es. Quō g̃ poſſū hoc malū facē z peccare i dn̄z meū. Huiuſcemodi v̄bis p ſingl'os dies loq̄bant: z mlier moleſta erat adoleſcēti: z ille recuſabat ſtupr̄ū. Accidit āt q̄dā die vt itraret ioſeph domū z opis gppiā abſq̄ arbitris facēt: z illa ap̄hēſa lacinia veſtimēti ei⁹ diceret. Dormi mecū. Qui relicto i mānu ei⁹ pallio fugit: z egreſſus ē foras. Cūq̄ vidiſſet mulier veſtē i mānib⁹ ſuis z ſe eſſe ptēptā: vocauit ad ſe hoies dom⁹ ſue: z ait ad eos. Ecce introduxit vir hebreū vt eludēt nob. Jngreſſ⁹ ē ad me vt coirz mecū Cūq̄ g̃ ſucclamaſſē z audiſſet voce mea reliqt palliū qō tenebā: z fugit foras. In argumētū g̃ fidei retētum palliū oñdit marito reuertēti domū: z ait. Jngreſſus ē ad me fu⁹ hebre⁹ quē adduxiſti: vt illudēt mihi. Cūq̄ audiſſz me clamar̄ rliqt palliū qō tenebā z fugit foras. His auditis dn̄s z nimiū credulus v̄bis ꝓiugis ſrat⁹ ē valō: tradiditq̄ ioſeph i carcerem vbi victi regis cuſtodiebāt z erat ibi clauſus. Fuit āt dn̄s cū ioſeph z miſt⁹ ē illi⁹ z ōdit ei graz i ſpectu p̄ncipis carceris Qui tradidit i mānu filiū vniuerſos victos q i cuſtodia tenebāt z qcqd fiebat ſb ipo erat: nec nouerat aliqd cūct⁹ ei creditis. Dn̄s. n. erat cū illo: z oia opera eius dirigebat.

Cap. xxxviij.

Hitur. Deſcripſerat ſupra moyſes ptē i cidētale h nūc reuertit ad hyſtoriā p̄ncipalē z iſta narratio ē tota ō ioſeph z diuidit i duas ptes ſz q̄ ioſeph duas hūit māſiones vnā i domo phutipharis. 2⁹ i domo phonis De. 2ª. j. c. 41. pma i duas. Prio pōit ioſeph i domo phutifaris exaltatio. 2⁹ ei⁹ idigna icarceratio. ī. 40. c. z circa finem huius. c. ſ. ibi cūq̄ vidiſſz. Prima iterꝝ i duas pmo deſcribit ioſeph fidelitas. 2⁹ ei⁹ laudabilit caſtitaſ ibi. ⌊ erat āt. ⌋ ad p̄m. ⌊ igit ioſeph duct⁹ ē i egyptū. ⌋ ꝓtinuaſ eis q̄ dicta ſūt. ſ. 37. c. ſ. q̄ vēdit⁹ fuit ioſeph iſmaelitis z deide duct⁹ i egyptū. Sz adhuc ſacra ſcriptura vtit h recapitulatiōe: qz ſupra i fi. 37. c. dcm ē q̄ fuit duct⁹ ioſeph i egyptū z vēdit⁹ phutifari. h āt vt videaſ hyſtoriā a q̄dā velut capite itermiſſa ichoare repetit ei⁹ vēditionē i egypto: z lz valō vtile ē: qz cū h r̄citēt ea q̄ dicta ſūt. ſ. 37. c. i fine z deide ꝓtexaſ hyſtoria appet nihil ō ea itremiſſū eē. Si āt ñ repereret forte putarem⁹ aliqd eē dimiſſū. ⌊ Duct⁹ ē i egyptū. ⌋ per yſmaelitas q cū emerāt a frib⁹ ſuis. ⌊ emitq̄ eū phutifar. ⌋ qz vidit eū pulchrū z bōe idolis: z vt ei videbaſ erat iduſtrius qō p̄z: qz p̄poſuit eū toti domui ſue. ⌊ eunuch⁹ pharaōis. ⌋ i. miſter phonis. ō eunuchis āt qō ſunt ſpēs z q̄re ſic vocētur ſ. 37. c. i fine dixim⁹: z ſatis p̄z q̄ vocē h eunuchus. i. miniſter qz non fuit vocatus eunuchus ſimpliciter. ſed eunuchus phonis. ⌊ p̄nceps exercit⁹. ⌋ aliq vocāt eum p̄ncipem carnificū

Ouidius ō tritolemo. O.

Ceres dilatator artis agriculture P

Nota de athlante

Quid ſint capelle ſtelle. Q

Quid ſint pleiades z athlātides R

Diuiſio narrationis A

Quid ſit eunuchus B

Cōnexio

carnificū.alij ꝓncipē coquoꝝ.hebrei ät vocät ꝓncipē iustitie qz forte erat maioꝝ ꝓtoꝝ aut malefactoꝝ inq̄sitoꝝ t cäꝫ difficilioꝝ.⁊ ó mäu ismaelitaꝝ.⁊ex ß clare elidit ſ'a q̄rūdä iudeorū opinio asserētiū ter fuisse ioseph vēditū ꝑmo ismaelitis a suis frib⁹ deide madianitis ab ismaelitis.3° phutifari.a madianitis.S3 ß dī ꝙ ismaelite vēdiderūt eū phutifari:iō clare inuit ex ß text⁹ ꝙ ismaelite: t madianite eedē gētes aliqñ vocāt.⁊a qb⁹ ꝓduct⁹ fuerat.⁊adhuc ꝓfirmat ß magis rō supioꝝ qz poterät cauillare iudei dicētes ꝙ ismaelite vēdiderūt ioseph madianitis t deide madiāite eū portātes vēdiderūt eū rursus ismaelitis q eū phutifari tradiderūt.S3 ß ñ stat: qz i lſa dī ꝙ ismaelite ꝓduxerūt eū i egyptū t ñ madianite. ¶Jtē qz tc ñ tres tm̄.ſ3 q̄ttuoꝝ vēditiōes facte fuissēt qō ipi nolūt.⁊fuitꝫ dñs cū eo.⁊faciēdo eū gratū i ꝓspectu dñi sui t oiuꝫ domesticoꝝ ita vt cūcta negocia domestica ei cōmitterēt.ꝙ ät fuitoꝝ i oc'lis dñi sui gr'am hēat g̃tia g̃tis data est a deo.vt p3 Thobi.ꝑ.c.vbi dr ó thobia ꝙ qz memoꝝ fuit dei i toto coꝝde suo dedit ei de⁹ gr'az i ꝓspectu salmanasar regis t dedit ei ptätē quocūqz ire vellet.⁊ erat vir i cūctis ꝓspere agēs.⁊.i.ꝙ oia negocia t dispō rei familiaris quā tractabat ꝓsperū euētū hēbant.Et ob ß diligebat eū valde dñs suus.⁊hitabatꝫ i domo dñi sui.⁊.i.ꝓtinue mäebat i domo dñi sui.⁊.i.ꝓtinue mäebat i domo dñi sui disponēs oia nec mittebat eū dñs ad tractādū aliqs negociatiōes.ſ3 domestice cure sp istabat nec vnq̄ diuagabat p loca.⁊q optime nouerat eē dñz cū eo.⁊videbat iste egypti⁹ i effectu ꝙ täta ꝓspitas: t bon⁹ euēt⁹ ierat reb⁹ q̄s dispōebat ioseph vt nulla hūana idustria ß hri possz.arguebat g̃ necessario phutifar aliquā cäz supioꝝ dirigētē eē t hāc deū eē dicebat.Et ß vocät phi eē bonā fortunā vt p3 p aristo.i lib. de fortuna bona.Est enim bona fortuna quidam instinctus in mentibus humanis a causa superioꝝ prospere dirigente absq̄ aliq̄ rōne vl' iudicio intellect⁹ nr̄i.vt qñ coꝝdat nobis vt faciam⁹ aliqd t nescim⁹ aliquā rōnē q̄re magis illud q̄ꝫ oppositū facē debeam⁹: t p⁹ felicit nobis euēit bōa fortuna vocāt.ß ät aliq̄ directio ē a cā ñ errāte.ſ.a deo sine nr̄o iudicio hmōi ät pōebat eē phutifar i ioseph.Ul' videbat deū esse cū illo qz qñ phutifar voluit coḡscē sodomitice ioseph ad qō eū emerat qz pulcher erat vt iudei aiunt de⁹ ifridiganit eū i tm̄ vt nec postea ad eū vl' ad aliquā feiaz aut vix ōsideriū vl' potētiā accedēdi hūerit.Et ob hāc ifrigidationē dñt eū scm̄ sacerdotē eliopoleos ó q̄ magis.j.4i.c.ꝙ ät aliqs vir potēs coire: t nimis ad coeūdū iclynat⁹ ñ vr̄ posse fieri a nā cū nā nūq̄ agat subito ꝙ ipe subito ifrigidet vt äpli⁹ nec feminaz nec vix ad actū venereū ꝓcupiscē potuerit.Cū g̃ ipe i se hāc subitaneā ifrigidationē expt⁹ fuerit vt iudei q̄dāmō dicunt. neče ē vt coḡscēt aliquā cäz supioꝝ opantē atq̄ adiuuātem ioseph vt eū coḡscē nullo mō carnal'r potuerit,imo nec vlteri⁹ i eū exarserit,sic ꝓsueuerat nec ēt i aliquā feiaz flagraret qō iusto dei iudicio fcm̄ ē vt ille q ꝫ näz aliqd desideraverat eis ēt q näliū erät careret.hāc ät cäz supᵱ opantem deū vocauit phutifar:qz nihil meli⁹ excogitari pt.⁊ oia q̄ facēt diri gi i mäu illi⁹.⁊.i.nulla res p eū gerebat q̄ ñ hret ꝓspex euē tū.⁊ iuēit ioseph gr'az coꝝā dño. ⁊.i.ꝙ oia q̄ faciebat placebāt dño suo.Et ista ē gr'a quā desiderāt fui apō dños.Uocāt ät ista gr'a apō deū gr'a g̃tū faciens qz eos t opa sua deo g̃tos efficit.Sr'a g̃ data ē qōlibz aliō bñficiū datū hoi a deo p,qō ñ necessario deo g̃tus efficit:vt scia robur pl'chritudo,veloci tas:sanitas ꝓbia t sil'ia.Dño.n.ista i pctō mortali: t Dei odio stare pt apō dños tpales.gen⁹ hui⁹ gr'e ē ꝙ dñi dent famulis aliq̄ dona q̄,iterdū dät dñi illis qō vere ñ diligūt: nūq̄ tñ pt stare ꝙ alicui dño ꝓplaceat i oib⁹ factis alicui⁹ fuitoꝝ sui: t ꝙ ñ diligat eū.⁊ mistr abat ei.⁊täq̄ spälis fuitoꝝ aut camerari⁹ ei⁹:qz phutifar valde vir potēs erat.⁊ a q̄ ꝓposit⁹ oib⁹.⁊.i.ꝙ phutifar videns ioseph i cūctis ita ꝓspere agē pcepit vt qcqd ipe mädaret i domo sua fieret.oēs g̃ fuitoꝝes dom⁹ phutifaris p manū ioseph disponebāt.⁊ gubernabat creditā sibi domū.⁊.i.domū sibi comēdatā.ſ.ꝙ ñ mandabat phutifar ioseph facias ß vl' illō siq̄ dñi faciūt. Sed dixit ioseph ꝙ recipet totā domū i cura sua: t qcqd vellet faceret.⁊ vniuersa q̄ ei tradita fuerant.⁊.ſ.spä'r qz ꝫ phutifar totā domū ei gñä'r comēdassz spä'r tñ q̄dā negocia magis cōmēdauit.⁊ bñdixit dns domui egyptⁱ.⁊.i. multiplicauit vl' augmētauit de⁹ domū phutipharis.Qz bñdictio sp i portat augmtū.⁊ pp ioseph.⁊.ſ.vt videēt q̄'r deus erat cū ioseph.⁊tā i edib⁹ q̄ꝫ i agriſ.⁊qō ꝑt dupl'r itell'i.vno,mō ꝙ de⁹ multiplicauit phutifarem i edib⁹: t agris.i. dando ei edes t agros multos q̄s emebat ex multitudie pecūie rex q̄ crescebāt disponēte ioseph vl' alr multiplicauit eū.⁊ i edib⁹.⁊.i.i oib⁹ reb⁹ q̄ sūt i edib⁹.ſ.i filijs t supellectilib⁹, t oib⁹ reb⁹ domesticis.⁊ t i agris.⁊.i.i oib⁹ reb⁹ stätib⁹ i agris vt i pecoꝝib⁹: t i vino t frugib⁹ multis.S3 ꝑoꝝ snia melioꝝ ē:qz fz istū sēsū posteriorē ñ dēret dici i edib⁹.ſ3 i ede qz vna erat familia phutifar] ēt si multa hitacl'a vl' mäsiōes hr̄et.⁊ t ñ nouerat nisi panē q̄ vescebat.⁊B ꝑt referri ad ioseph vl' ad phutifarē.Si referat ad phutifarē fz ra.sa.ē sēsus ꝙ phutifar nihil sciebat ó domo sua ꝓmittēs oia ioseph nisi panē.i.nisi vxorē suā quā ñ ꝓmēdauerat ioseph:nec erat vlli ꝓmēdāda t ß vr̄ qz.j.dr cū ioseph rñdēt dñe solicitāti eū ad coitū.ecce oib⁹ mihi traditⁱ dñs me⁹ igrat qd sit i domo sua:nec ē aliqd qō ñ sit i mea ptā te vl' mihi ñ tradiderit ꝑter te q̄ vxoꝝ ei⁹ es.t istū modū loq̄ndi accipit ra.sa.ab eo qō hr̄ puer.9.c. aq̄ furtiue dulciores sūt t päis absc̄dit⁹ suauioꝝ.ecce vocat ß päis vt vult ra.sa. vxoꝝ aliēa quā aliqs occulte coḡscit.alio mō ꝑt itell'i vt vult ra.abz ahä abenazra referēdo ad phutifarē ꝙ phutifar ó domo sua nihil coḡscebat dimittēs oia negocia ioseph nisi panē qz mädauerat futifar ioseph ꝙ ñ accedēt ad cibos q̄s ipe cōestur⁹ erat t ß qz vt.j.hr̄.c.43.illicitū ē egiptijs cōedē cū hebreis t ꝓphanū putät hmōi ꝓuisiū. ¶Alio mō ꝑt itell'i ꝙ phutifar ꝓfidēs ó fidelitate t idustria ioseph ꝓmisit ei oia negocia nec curabat ó aliq̄ q̄'r dispōeret nisi ó pāe q̄ vescebat t ceteris cibarḡs.hec.n.videbat.ſ3 alia negocia nec videbat fieri nec ó ijs rōnē petebat. ¶Ali⁹ sēsus ē referēdo ad ioseph ſ. ꝙ lz ioseph oia ꝓspe gubernaret t possz ide mr̄a sibi acci pe dño igrāte tñ nihil accipiebat nisi panē.i.cibū sufficientē tēpatel ad vitā.Alia ät dño suo tradebat.Et i ß nimis laudā da ē ioseph fidelitas pauci.n.tales dispēsatoꝝes sunt iō dixit appl's q̄r̄ iter dispēsatoꝝes qs fideliſ iueniat.vt p3 p⁹ ad chori.4.c.oēs isti sēsus saḡ ꝓuēiētes sūt.ſ3 ēti⁹ hoc melioꝝ ē sic n.j.dī dns me⁹ cūctꝫ mihi traditⁱ igrat qd hēat i domo.⁊erat ät ioseph.⁊ß pōit 2ᵐ.ſ.ioseph castitas q̄ ꝓcul dubio magna fuit.⁊erat ät pulchra facie.⁊.i.hns pl'chrā faciē.ſ.bñ foꝝatā. t toti coꝝpi i quātitate t figura ꝓporciōatā t isup coloꝝe vigore t suaui supfusa: t i ß sil'abat mr̄i sue rachel q̄ pulchra valō fuerat:vt p3 ē.29 c.ß pl'chritudo illiciebat valō dñam suā qz viri egiptij aliq̄'r deforꝝes sūt t ōclinātes ad,nigredinē pp ēre caloꝝe meridianū qz mr̄ū ōcliat ad egnoctiale t ethiopica dekta.Grata ēt iuuēt⁹ icliabat valō dñaz.Potat ēi valō icliari ioseph ex ijs nisi de⁹ custodiuisſz eū qz pl'chritudo superbiā gignit supbia icōsiderationē sui. t i agēdis negligētiam negligētia ät cadēdi facilitatē.Uñ Ouidi⁹ i li.ó arte amädi. regnat t i tenera mag̃ supbia foꝝa.⁊ t ōcoꝝus aspectu .⁊dif ferūt pl'chritudo t ōcoꝝus aspect⁹ qz pl'chritudo ē ꝓsitas mēbroꝝ cū suauitate coloriſ t lz sit i ꝓsitate oiuꝫ mēbroꝝ iter se t ad vnū ꝓcipue tñ attēdit i faciē.Decoꝝ aspect⁹ dr ꝓueniētia stature.ſ.ꝙ sit tāte altitudis q̄nte oꝝ: t tāte latitudinis t vtrūqz erat i ioseph:qz erat ꝓporciōat⁹ mēbriſ cū suaui coloꝝe t isup erat pulchritudis stature.⁊ p⁹ ml'tos itaqz dies.ſ.pⁿ quā recept⁹ fuerat ioseph i domo phutifaris. Satis erät ml' ti dies:qz qñ vēdit⁹ fuit ioseph phutifari nōdū ꝓpleuerat.17. änos:vt p3.ē.37.c.vbi dr ꝙ ioseph erat.16.änoꝝ qñ pascebat gregē cū frib⁹ suis: t qñ vēdit⁹ fuit: t imediate fuit portat⁹ ab ysmaelitis i egyptū t vēdit⁹ ipsi phutifari p manus eoꝝ vt p3 i pn°.hui⁹.c.Et postq̄ dña sua eū pcupiuit t tenē voluit i carcerē imediate missus fuit t deide stetit ibi aliq̄t die b⁹ t extract⁹ fuit ó mädato phonis ad iterp̄tädū sōniū t qñ stetit coꝝā phone ad iterp̄tädum erat änoꝝ.30.vt p3.j.4i.c. forte g̃ fuerūt decē äni:vl' pl'es a tpe aduēt⁹ sui qñ dña iniecit occl'os i eū ad ꝓpeträdū opus nefariū.⁊ iniecit dña occulos suos i ioseph.⁊.i.respexit eū occl'o libidinoso ad pcupiscēdum eū qz autez placebat ei vt ver⁹ seruiēs nūc autez placebat vt amās si eē vellet.dr ät occl'os iniecē i alio iacē:vl' ponere: t ꝓtinet ad amätes.iniecerat.n.dña occl'os i ioseph:qz eū solum aspiciebat eū solū videē delectabat cū iā tota vita sua pēdēt ex ioseph nihil.n.sibi ipi qō placēt reliq̄rat totū ꝓstitues i amato qz aia vius ē vbi amat q̄ꝫ vbi aiat q̄'rcūqz amet dū tñ itēse amet.⁊ät dormi mecū.⁊valde ipudica fuit ista dña:qz amoꝝe suū talib⁹ vbis exꝑssit.potuerat.n.vbiſ ꝓposit⁹: t tenerioꝝib⁹ allectiuis passiōis suū affectū exꝑmē quēadmodum phedera ꝓuocabat hypolitum quē totis viribus amabat imo amädo furiebat vt p3.i q̄rta tragedia q̄ vocāt hypolit⁹ i ceri

me

Quoꝝ dās opi.

D ic apparet falsa que dās opinio iudeoꝝ

Cofuta. p⁹ rō

p⁹ rō

ſſ

p⁹ expo.

Quid sit bona fortuna

F

s⁹ expo.

S Judeorum opinio.

D Quid gr'a gratum faciens.

Benedictio ipoꝝ tat augmētuz

ſſ

p⁹ expoſi.

2ᵘˢ expoſi.

ꝑmus ſēſus

ſ

Scōs ſenſus

Tertiꝰ ſenſu

L Laus ioſeph.

M Caſtitas ioſeph.

N Triplex cā inclinatōis ꝑ cā

2ª cā

3ª cā

O Dria inter decoꝝem t pulchritudinem

ſſ

P Qñ ioſeph vēdit⁹ fuit erat annos natus xvij.

Q Modus amantium

me sexto qd̄ icipit qs me dolori ⁊ icipiūt v̄ba phedē ad hypo
litū. Nō me p̄ altas ire si iubeas niues. pigeat gelatis igredi
pidi iugis. nō si p̄ ignes ⁊ ifesta agmina. Cūctis patis en
sibus pectus dare. mandata recipe familiam me accipe
Te imperiar regere. me decet iussa sequi. Muliebre non
ē regna tutari pris. Tu q iuuēte flore p̄ viges. Ciues p̄rno
fort̄ impio reges. Synu receptā supplicē ac fuā regē mise
re amātis. Ecce q̄z pulchre ⁊ tenē ɔclusit nihil ihonestū ver
bis p̄ferēs: cū ad ifandissimū facin⁹ totis p̄cordijs hortaret.
Ista āt oib⁹ obmissis rusticāo mō: ⁊ iuerecūde turpe fcm̄ p̄
locuta ē. Forte añ ip̄a cogitauerat itra se aliq̄s teneritudies
amātū q̄s dicēt. Sz vt assolz amātib⁹ i amoris p̄ncipio eue
nire. vt cū loq velit q̄cūq̄z ɔcepant p̄turbatiōe p̄dant. vt pz
ex v̄bis philodoxij loq volētis ad doxiā i comedia dicta phi
lodoxeos. q neq̄ q̄z acqescēs opi nefario. vocat op⁹ nefa
riū. i. qd̄ idignū ē p̄ferri. s. fuū coire cū dn̄a sua. ioseph valde

Dn̄a Joseph in eundem verbis obsegnis amoris explicauit. R

laudādus atq̄z celebrād⁹ vir ē q cū potuissz sine mortis pi
cl'o agē potuissz ēt p⁹ h dn̄e sue graz p̄mereri. Cōtrariū āt fa
ciēs timebat sibi iminē mortis picl'm maxiazq̄z nois delatio
nē ⁊ ifamiā q̄s tn̄ moueri n̄ potuit volēs magis tpale suppli
ciū p̄peti inocēter q̄z peccādo man⁹ icidere dei viuēt. ecce
dn̄s me⁹. h laborabat ioseph dissuadēdo dn̄e sue illū amorez
turpissimū si q̄ mō vellet prorsus tn̄ n̄ valuit: q2 ardor icreue
rat oēz rōnē extiguēs. oib⁹ mihi traditis. demonstrat io
seph q̄ valō nefariū sibi eēt talia cōmittē. Eēt. n. ml'tū igra
t⁹ dn̄o suo q oīa corde beniuolo sbdiderat ei⁹ ptāti nihil vl

Quid nefariū opus S

H teri⁹ i h igrēs. igrat quid hēat i domo sua. oia mihi confi
dēs. nec qcq̄z ē qd̄ i mea ptāte n̄ sit. Q2 vt sup̄ dcm̄ fuit
dn̄s su⁹ p̄posuerat eū oib⁹ domesticis suis vt ocs sub ei⁹ re
gerent ipio ⁊ oīa negocia domestica ad sui libitū tēparet. q̄n
to g̃ maior fuit dn̄i ɔfidētia i ioseph tāto maior eēt ioseph in
H gratitudo talia p̄ talib⁹ retribuēs. p̄ter te q̄ ei⁹ vxores. ⁊
nulli honeste cōmēdari potas. quō g̃ possū h malū facē.
q. d. nullo mō debeo talia ɔ dn̄m meū cōmittē ɔsiderādo bn̄
ficia ⁊ beniuolētiā eius. ⁊ peccare i deū meū. Dupl'r in
isto actu peccabat p̄ ɔ deū q istituit dādo itellectui n̄ro nā
liter legē p̄ quā viuerem⁹: vt pz ad ro. 2°. c. i q̄ cauet ne qs ac
cipiat vxorē alteri⁹. 2° peccabat ɔ dn̄z suū phutipharē deho
norātē eū cog̃scēdo vxorē ei⁹ maxie recept ab eo tātis bōis
⁊ lz maior eēt offēsa dei q̄z iniuria q̄ fieret phutiphari p̄mo
tn̄ pōit iniuria ⁊ igratitudo ɔ phutipharē cū dr̄. quō g̃ pos
sū. 2m. s. dei iniuria tāgit cū dr̄. ⁊ peccar i deū meū. ⁊ h
fec q2 egyptia si moueri potuissz mag fuissz mota p̄ iniuriā
q̄ iferebat phutifari q̄z p̄ offēsaz q̄ iferebat deo ioseph quez
minime cog̃scebat. Sz p̄ neutrū mutari potuit: q2 obdura

T Duplex peccatū in isto actu p̄m 2m

uerat cor suū sup̄ petrā declinās occl'os ne videret celū nec
itelligēt iudicia iustoꝝ v̄boꝝ. huiuscemodi v̄bis. s. dicen
do dormi mecū: vt añ dixerat vl' p̄ferēdo v̄ba huiuscemodi.
i. sil'ia p̄tinētia ad idē. ml'ier p̄ singl'os dies. i. q̄ncūq̄z hē
bat oportūitatē loq̄ndi cū ioseph solitaria vt null⁹ arbit iter
esset. sz ioseph vidēs malitiā dn̄e q̄ztū potat fugiebat ne ei
occasionē mali daret. ¶ O viꝝ laudabilē i p̄a acie v̄bis ama
toꝝ restitisse laudabile qdē: ⁊ valō virile fuit. sz q̄ttidianis

V Laus ioseph

iacl'is venenatis n̄ succūbē iuuenē pulchrū: ⁊ elegāt forme
qb⁹ fortissimi q̄q̄z succūbūt diuinissimum fuisse fateamur.
Quis i iuuētute posit⁹ amāt ⁊ obsecrātis q̄ttidianā istātiā
sbstulissz. molesta erat adolescēti. postq̄z. n. dn̄a illa ad pri
mā petitionē pudicā v̄ecūdiā p̄didit maiori ardore succensa
ex repulsa. mai⁹ desideriū nascebat. q2 femia ē p̄na rei q̄ p̄hi
bet ei. Ex h āt q̄ttidiana molestia i ioseph isurgebat. ⁊ ille
recusabat. n̄ duris v̄bis eā sp̄nēs: q2 dn̄a sua erat. Sz p̄sua
sionib⁹ mollib⁹ ⁊ rōnabilib⁹ q̄ztū de⁹ ei largiebat fz ea v̄ba
q̄ sup̄ posita sūt. recusabat stuprū. p̄p̄e stuprū ē deflora
tio v̄ginis sine fedē mrimōij ⁊ dr̄ stuprū q̄si studiū p̄m q2 tē

X Quid sit stuprum ⁊ vnde

icipit illa vacare libidini. dn̄a āt ioseph n̄ erat v̄go q2 deflo
rata erat cū viꝝ h̄ret. sz vocat h stuprū p̄ut sig̃t adulteriū ⁊
n̄ solū adulteriū. sz ēt q̄ndā ɔditionē aggrauātē. s. cog̃scē do
minā suā ɔiugatā qui⁹ q̄ppe valde erat i ioseph dn̄e sue ɔmi
sceri quā si al'ri ml'ieri ɔiugate ɔmisceret. Rō aūt ē q2 maior

Rō dicti

ig̃titudo eēt ɔ dn̄z suū phutifarē q tāta bōa ei indulserat q̄z
si vxorē aliquā alteri⁹ p̄sōe p̄iuate cog̃scēt a q̄ nulla bn̄ficia
recepissz. Accidit āt vt q̄dā die. vt ait iosephus ista dies
erat valde solēnis i tota egypto. q2 forte erat dies q̄ semel p̄
quēlibz āñū apis: bos de⁹ magn⁹ egyptioꝝ tolit iseq̄ntib⁹
cū egyptijs vsq̄z i ciuitatē mēphur ō q̄ magis dicet exo. 2. c.

⁊ vxor phutifaris p̄ aliq̄t dies añ finxit se eē ifirmā vt hēret
occasionē manēdi i domo ⁊ q2 ioseph erat hebre⁹ colēs deū
celi ɔuenictib⁹ oib⁹ egyptijs ad phana ydolorūz suoꝝ scie
bat dn̄a ioseph i domo māsurūz ⁊ q̄si remotis oib⁹ arbitris
possz cū ioseph securi⁹ ⁊ p̄mpti⁹ loq: vt q̄ q̄uis mō eū ad suā
libidinē trahēt. vt itraret ioseph domū. s. i q̄ māebat dn̄a
al's supflue diceret si itelligat ō tota domo dn̄i sui. sz dr̄ ō do
mo i q̄ māebat dn̄a: ⁊ h valde erat accidētale vl' casuale cū
ioseph n̄ ɔsuescēt itrare domū dn̄e sue. Sz tc̄ a casu vt aliqd
facēt itrauit. nā n̄ solū ip̄e n̄ desiderabat itrare ad locum vbi
dn̄a māebat: sz valde exhorrebat ne sustieret q̄ttidianā mole
stiā i solitatōe dn̄e sue. vt qppiā opis facēt. i h excusat scri
ptura ioseph: q2 dicēt aliqs q̄re itrauit ioseph domū i q̄ ma
nebat dn̄a sua: ip̄e g̃ dedit ei occasionē solicitādi eū ad op⁹ Obie.
nephariū. Lr̄a rn̄det q̄ n̄ itrauit ioseph vt dn̄az sollicitaret: Y
nec vt curiosi⁹ inqsitor visurus camerā: vl' domū vl' dn̄e sue
sz ex nec̄itate suscepti officij coact⁹ ē illuc itrare: q2 aliqd ne Rn̄sio
cessario itra domū illā expeditur⁹ erat. absq̄z arbitris. i. Z
absq̄z iudicib⁹ vl' socijs. s. q̄ q̄n itrauit ioseph domū dn̄e sue
null⁹ itrauit cū eo q iudicare posset qd ioseph facēt. at illa
app̄hēsa lacinia vestimēti eius. dr̄ lacinia extremitas vl' fim
bria vestimēti ⁊ q̄ hāc app̄hēdit dn̄a i hebreo dr̄. apprehē
sa veste. Sz q2 rōnabili⁹ dicebat ⁊ i eadē sn̄ia q̄ app̄hen Quid sit lacinia
sio fieret p̄ extremitatē vestimēti q̄z p̄ ip̄z totū vestimētū cō
grue tn̄stulit hier. app̄hēsa lacinia. ⁊ n̄ fec h dn̄a ioseph
sic al's facē solita erat. s. vt v̄bis eū exoraret. sz app̄hēdit p̄ ex ⁊
tremitatē vestimēti ioseph icauto nec qcq̄z p̄meditato. h aūt
fec dn̄a q2 al's q̄n rogabat solebat ioseph eā reliquere nūc te
nuit eū vt saltē sic n̄ euadēt p̄ verbis virib⁹ vsa sic faciūt ip̄e
tuosi amātes recusato qd̄ petūt. q relicto i māu ei⁹ palio.
n̄ curauit h ioseph rn̄dere sic alijs vicib⁹ ɔsueuerat q2 si i rn̄
dēdo moraret sic dn̄a talit eū tractaret q̄ forte eū icitaret: vt
forte app̄hēdēs eū p̄ virilia: vl' saltē aliqd ihonestū fieret. po
tuerat āt ioseph paliū ō māu dn̄e sue violēter attrahē: vt idu
t⁹ recedēt. sz q2 dn̄a sua erat noluit i eā man⁹ inicere tāgēdo
violēter ad extorq̄ndū clamidē ō māib⁹ ei⁹ ⁊ i h fuit vrban⁹
valde: ⁊ deuot⁹ fuiēs ioseph q2 dato q̄ dn̄a sua ipudica atq̄z
vilis existeret ⁊ ei nimis molesta nūq̄z tn̄ erga eā irreuerent Urbanitas ioseph.
se gessit qcq̄z dure rn̄dēs aut dure agēs obfuans reuerētiā
dn̄atiuā lz ip̄a hui⁹ idigna foret. fugit ⁊ egressus ē foras.
s. ex domū dn̄e sue n̄ āt ex totā domū dn̄i sui phutifaris. Cau
te. n. fec ioseph fugiēdo: q2 expectādo se ip̄m vreret ⁊ dn̄am
acrius stiml'aret. hz. n. aliqd sp̄ale libido ɔ cetera vitia. Cete
ra enim sperando fugantur. Sola etiam libido fugiendo
superatur: vt ait alanus in lib. de complanctu nature me
tro. 5. Si venerem vitare vellis loca tempora. Et locus ⁊
tp̄s pabl'a donāt ei. De h Ouidi⁹ i. 2° ō remedio amoris ait ⁊
loca sepe nocēt. fugito loca ɔscia vr̄i. Cūq̄z vidissz ml'ier.
hic incipit sequens hystoria. s. ioseph icarceratio fuit autem
ista incarceratio lz iniusta quantū ad facientem fuit tamen Joseph incarceratio
valde vtilis q̄ztū ad ioseph patiētē: q2 sic añ bn̄ se hūerat i p̄
sp̄is ita nūc erudiret bn̄ se hr̄e i aduersis. Vl' ēt q2 illa incar
ceratio fuit occasio sblimatiōis ioseph. Cūq̄z vidissz. p̄oit āt
p̄us tribl'atio deide sbdit diuia ɔsolatio ibi fuit āt dominus
Circa p̄m dn̄a ioseph vidēs q̄ ioseph fugissz timuit ne eā ac A
cusaret apō virū suū. ⁊ sic rea ⁊ ifamis hēret. molita ē g̃ ip̄ ioseph tribulatio.
sa accusatiōes suas p̄mittē ⁊ clamare q̄si fuissz iniuriā passa
Sic. n. fec phedra ɔ hypolitū cū ei ɔsentire noluit aduoluta
fuit gēib⁹ ei⁹ ⁊ rursus i āplexus hypoliti ruit. Cūq̄z hypoli
tus euaginassz ensē: ⁊ ɔtorq̄ns manū ad capillos phedre vo
luissz eā iugl'are ip̄a dixit ad eū h ē qd̄ ego valde desidero hy
polite māib⁹ tuis imori saluo pudore. Tūc idignat⁹ hypoli
t⁹ gladiū quē ɔ feminā euagiauerat a se abiecit fugiēs vt de B
uitaret iportunitatē ei⁹ ip̄aq̄z tc̄ clamauit q̄si viz sibi factam Seneca de hypolito qd dicat
ɔuocādo attheniēses ō q̄ seneca i tragedia q̄rta q̄ vocat hy
polit⁹ i metro vl' carmie. 6. qd̄ incipit qs me dolori. ⁊ se esse
ɔtēptā Satis ɔtēpta erat cū totiēs petēdo repulsa ē ⁊ nūc
tādē ab ei⁹ māib⁹ quē diligebat euasit. Vocauit hoies do
mus sue. imediate vt h videret facere: q2 vere iniuriā passa
fuissz. en itroduxit virū hebreū. s. vir me⁹ phutifar. aggra
uabat. n. i h iniuriam q2 ioseph hebre⁹ erat ⁊ isti erāt odiosi p̄a rō aggrauationis
egyptijs. Itē q2 ioseph erat fuilis ɔditiōis ⁊ ad dn̄az suā ac
cedere volebat. vt illuderet nobis. i. q illuderet nobis n̄ 2a rō.
tenet h. vt dicēs cāz finalē. n̄ volebat dn̄a dicer q̄ phutifar i
troduxissz ioseph ad illudēdū eis. Sz q̄ ex eo q̄ eū itrodu
xerat

erat seqbaꝫ q ipe illudere possz cū vellet vt ipa clamabat. ⌊Ingressus ē ad me vt coiret mecū. ⌋i ℔ declarat iniuriam vl illusionē quā facē dicebat velle ioseph q̄ saꝫ erat magna si sic.vt.s. ipe dixerat psuadēdo dne sue ad oppositū vt pz in lra. ⌊Cūq; ego succlamasseꝫ. ⌋i.icepissē modicū clamare qz sub dimiuit sic subrideo.i.pau cū ridē vl ñ pfecte reddit dna scm suū ꝓbabile.s.q ipsa clamāte fugerit ioseph z rliqrit p timore paliū i māib⁹ ei⁹. ⌊Reliqt paliū qō tenebā. ⌋i. q qñ ipe conat⁹ fuit ad me accedē ego tēui paliū: z ad clamorem meū reliqt paliū: z recessit. In argumētū ḡ fidei. ⌋i.ad certi tudinē credulitat⁹. ⌊paliū oñdit marito reuertēti. ⌋aliqlr videbaꝫ iudicare paliū retētū maxie ioseph fugiēte qz ñ videbaꝫ eē modus p quē dna sic paliū tēuisz. ⌊Ingressus est ad me ꝯ hebre⁹. ⌋videbaꝫ valde ꝙrī ō ℔ q cū ille hebre⁹ eēt q ex ℔ apō egyptios vilis: z odiosus reputaꝫ ēt qz ꝯ eius fuisz ausus dnaz sic illudē. Sz i ꝺo oīb⁹ ioseph tacebat p qz iustitiā suā pōebat i deo i q̄ vere ꝓfidebat. sciēs se i hac pte penit⁹ inocētē. Item qz videbat q dna sua aliqlia iudicia facti ptēdebat. Itē qz nolebat ꝯ dnaz suā vbis disceptare ꝯdicēdo ei. ⌊vt illudēt mihi. ⌋ñ pōit ℔ illudē vt añ.sz dicēdo ꝓsecutionē.sz dic ℔ cāz finalē qz ñ determiat ℔ istō vbū adduxisti.sz istō vbū ingressus ē. ⌊ꝺs audit⁹ dns nimiū credulus vbis vxoris. ⌋ñ.n.debuisz imediate assētire vbis vxoris.sz iq rere vitatē maxie qz sciebat feminas fallaces eē. ⌊iratus est valō. ⌋saꝫ.n.hēbat irascēdi cāz.imo mix ē q tm̄ dolorē tollere potuit z ñ occidit imediate ipz ioseph. ¶Dōz q phutifar eū occidisz nisi de⁹ q eripiebat ioseph ō oi angustia eū ℔ eruisz. ⌊tradiditqz i carcerē. ⌋forte posuit eū ibi vsq; ad facti examinationē pleniorē vl vt ibi morereť: qz postea stetit i carcē ioseph plib⁹ duob⁹ ānis. vt.⌋ pz z ñ tractabaꝫ i isto tē pore aliqd ō cā ei⁹ ex q̄ signū ē q dns su⁹ posuerat eū ibi vt ibidē morereť nolēs eū p se occidē qz forte aliqlr ꝓpatiebaꝫ ei qz fidelr ꝓfuerat. ⌊vbi victi regis custodiebāť. ⌋erat.n.carcer public⁹. ⌊z erat ibi clausus. ⌋qz ñ dabaꝫ ei lnia foras ex eūdi. ⌊¶Fuit āt dns. ℔ pōit.2m.s.diuina psolatio: qz de⁹ ñ dereliqt aliquē spantē i se. ⌊fuit āt dns cū ioseph. ⌋s.dādo ei graz cū pncipe carceris valde magna gra erat ista.vt vbicū qz māeret gāz inueiret qz oīb⁹ placens: z acceptabilis erat. ⌊z misertus ē illi⁹. ⌋psolādo i⁹ angustiā. ⌊z dedit ei gram in ꝓspectu pncipis carceris. ⌋vt valde grat⁹ ei eēt z tractaret bñ ioseph ñ icludēdo eū ꝓpedibus: vl fortib⁹ cathenis sicut alij pmebāť. sz maiorē ei lniaz tribuebat sz nō exiret ō domo carceris. Qui tradidit i mānu ei⁹ vniuersos victos. ⌊vt curā fidelr ō ipis gereret soluēdo opus eēt vl ligādo z cibos eis dādo. ⌊z qcqd fiebat. ⌋ō ligatiōe vl solutiōe vinctoz. ⌊nec vouerat aliqd cūctis ei traditis. ⌉Sic.n.scm fuerat i domo phutifaris: vt pz.s. ⌊z oīa ei⁹ opa dirigebat. ⌋qz cūcta q̄ ēt in carcere ioseph faciebat prospum exitum habebant.

Dictio sub: diminuit ℓ

Quare ioseph tacebat ℔ p⁹ cā 2ª cā 3ª cā. Obiectio. ℰ Rñsio f.

ß Josep stetit in carce tes qui duobuo annis. ð Diuina psolatio

A

B

Cap.xl.

Is itaqz gest⁹ accidit vt peccarēt duo eunuchi: picerna regis egypti z pistor dño suo ſrat⁹qz ꝯ eos pharao nā alt picernis erat: alter pistorū⁹ misit eos i carcerē pncipis militū: i q̄ erat vict⁹ z ioseph. At custos carceris tradidit eos ioseph: q z mīstrabat eis. Aliquātulū tpis fluxerat z illi i custodia tenebāť. Viderūtqz ābo sōniū nocte vna iuxta iterptationē ꝓgruā sibi. Ad ꝙs cū itroisset ioseph māe z vidisz eos tristes scisciťa⁹ ē eos dicēs. Cur tristior ē hodie solito facies vrā? Qui rñderūt. Sōniū vidim⁹: z ñ ē q̄ iterpteť nobis. Dixitqz ad eos ioseph. Nūqd ñ dei ē iterptatio? Referte mihi qō viderit⁹. Narrauit ꝑor ꝓpositꝰ picernaz sōniū suū. Videbā coraꝫ me vitē i q̄ erant tres ꝓpagines crescē paulati i gēmas. z p⁹ flores vuas maturescē: calicēqz pharaonis i mānu mea. Tuli ḡ vuas z expssi i calicē quē tenebā: z tradidi poculū pharaoni. Rñdit ioseph. Hec ē iterptatio somnij

Tres ꝓpagines tres adhuc dies sūt post ꝙs recordabiť pharao misteriū tui: z restituet te i gradū pstinū dabisqz ei calicē iuxta officiū tuū sic añ facē ꝓsueueras. Tm̄ memēto mei cū tibi bñ fuerit z facies me cū misericordiā vt suggeras pharaōi vt educat me ō isto carcē qz furti sblat⁹ ō tra hebreoz: z ℔ innocēs i lacū missuz sū. Videš pistoz mgr q prudenť sōniū dissoluisz ait: Et ego vidi sōniū q tria canistra farine hērē sup caput meū z i vno canistro qō erat excelsi⁹ portare me putabā oēs cibos q fiunt arte pistoria aueszq; comedē ex eo. Rñdit ioseph. Hec ē iterptatio sōnij. Tria canistra: tres adhuc dies sūt p⁹ ꝙs auferet pharao caput tuū: ac suspendet te i cruce z lacerabunt volucres carnes tuas. Exide dies tertiꝰ natalitiꝰ pharaōis erat. Qui faciēs grāde ꝓuiuiū pueris suis: recordat⁹ ē iter epulas magrī picernaz z pistoz pncipis: restituitqz altez i locū suū vt porrigeret ei poculū altez susp̄dit in patibulo: vt cōiectoris vitas ꝓbaret. Et tm̄ succedētib⁹ prosperis: pposit⁹ pincernarum oblitus est interpretis sui.

C

D

Cap.XL.

Is itaqz. Descripta psolatione ioseph i pene mitigatione. Hic subdiť psolatio i mētis sue illustratione .s. qz spūs iterptādi sōnia a deo ei dat⁹ ē. z diuidiť i tres ptes pmo pōit sōniātiū icarceratio. 2º sōnij narratio z iterptatio. ꝫ. ⌊ad ꝙs cū itroisz ioseph. ⌋z º. iterpretatiōis ipletio ibi. exide dies tertius. Ad p̄m. ⌊his itaqz gestis. ⌋i.fcā accusatiōe ioseph z icarcerato eo. Qz ista ō eunuchis paulo p⁹ ptigerunt. ⌊accidit vt peccarēt duo eunuchi. ⌋Ecce q̄lr vocat ℔ eunuchos ñ ipos castratos: qz picerna z pistor ñ erāt castrati. sz vocāť eunuchi. i. mīstri. ⌊picerna regis egypti. ⌋i.ille q ꝓerat ꝺuietibus regi ō vino. Et diē ra.sa. q peccatū istoz fuit qz pistor negligēter dimisit vnū lapillū i pane i q̄ rex forte dētes offēdit: Et picerna peccauit qz i vino regis cecidit musca: z pp vtrūqz irat⁹ ē rex. sz ꝓpe z magis pp lapidē reptū i pāe: qz iudicatū fuit q ñ possz cadē lapis i panē sine negligētia pistoris: musca āt possz cadē i vinū sine culpa ipsi⁹ dapiferi. s. dū ꝓpinabamur vinū. Sz ista ridicula sūt. ñ.n. sufficiūt tales cāe ad mortē ēt i crudelissimo viro. Qr āt magis dōz q isti vl fuerūt accusati ō ifidelitate vl ipe rex i rōcinijs eoz repꝛt eos aliqlr culpabiles sic solet eē cōit i dispēsatoribꝰ: qz vt ait appl's q̄ritur iter dispēsatores qs fidelis iueniať vt pz ꝑma ad chorin. 4.c. ⌊misit eos i carcerē. ⌋vt eisdē ibi exāt⁹ iudicareť vtrū bñ an male i officijs meruissēt. ⌊pncipis militū. ⌉sup⁹ vocat⁹ fuit phutifar pnceps exercit⁹ z qz pnceps militie: z exercit⁹ idē eē vr: iō dicet qsqz forte hūc pncipē carceris eē phutifarē. Sz ñ vr eē idē: qz ꝑce.c.dr ō ioseph q tradit⁹ fuit p dñz suū phutifarē i carcerē z de⁹ dedit ei graz i ꝓspectu pncipis carceris: sz ñ pt ℔ itelligi ō phutifare qz iā videbaꝫ exosus a phutifare q eū ibidē posuerat. Dico q ad ℔ rñderi pt dupl'r. vno mō dicēdo q phutifar ñ erat pnceps carceris. Et qñ arguiť q pncipꝫ exercit⁹ z militie sūt idē. sz phutifar erat princeps exercitus: ergo princeps militie z ex consequenti princeps carceris. negatur q princeps exercitus z princeps militie sunt idem. Quia exercitus nunquā vocatur nisi coniūcti milites ad pugnādū ꝯ hostes. Potat ḡ esse aliqs dux vl pnceps militū i pace ali⁹ i bello. In bello.n. illi q vocāť comites stabiles sūt duces. qz ad eos expectat bellātes ordinare dū sūt hostes aggressuri vl spectaturi. Ali⁹ āt pt eē pnceps militie. s. q milites regit i pace: qz cū pax diutina sit nisi milites ꝓtinuo armoꝝ exercitio polleāt fortitudo ꝓsenescit p⁹ dissuetudinē vñ ineptiores p⁹ z timidiores ad bella fiūt. neēe ē ḡ aliquē eē ductorē q pacis tpe dirigat milites z nouos tirones i armis exerceat vt ad bella ꝓmptissimi fiāt z iste vocabiť pncipes militū ꝓut milites distinguūt ꝯ exercitū. ¶Alio mō pt dici q phutifar fuerit pncipes exercit⁹ z pncipes militū, z q ista duo idē sint z tm̄ ñ fuerit phutiphar pncipes carceris

Obiectio ℰ

Rñsio doctoris

D

Cōfutatio ℰ

Rñsio iudex p⁹

F

Quid exercitus.

ß

Secunda.

ceris. Qz cū iſte ꝓnceps militū eēt vir potētiſſim⁹ hñs mlta officia ⁊ dignitates ñ poſſet p ſe exeq̄ dlibz iſtoꝝ iō tradebat alteri exeq̄nda iſta ꝫ auctoritas ⁊ dignitas principalis apd eū remāeret. Et tc̄ cū phutifar eēt ꝓnceps exercit⁹ ſiue militū qđ idē erat ēt ꝓnceps carceris: qz tm̄ h erat paruum offm̄ nō exeq̄bat p ſe phutifar. ſz tradebat alteri ⁊ ille vocabat ꝓnceps carceris. coz̄ illo āt hūit gr̄az ioſeph vt p3 ꝓce. c. ⁊ ſic nō obſtāt ſuprādicta. ⸌ In .⸍.ſ. carcē. ⸌ vinctus erat ioſeph ⸍.i. ligat⁹ ñ ē itelligēdū q ioſeph eēt vicīat⁹ cathenis qz vt dictū fuit ꝓce. c. ioſeph iuēit gr̄az coz̄ ꝓncipe carceris. ſ. vt ñ teneret eū i vicīis ſic ceteros. ſz pmittēt eū hr̄e ceteros i cuſtodia ⁊ facēt ꝺ ipis qcqd placēt. ¶ Item qz vt dr̄ h ioſeph miniſtrabat illis duob⁹ eunuchis regis. Sz mālfestū ē q ñ poſſz miniſtrare ſi chatenis vicīat⁹ eēt. dr̄ g̃ vinct⁹ ñ q cathenas hēret. ſz q detineret i carcē ne ad aliū locū foras ꝓdiret. ⸌ at cuſtos carceris tradidit eos. ⸍.i. iſtos duos eunuchos regis: qz iſti erāt honorabiliores recomēdauit eos ei ſp̄ali mō. ⸌ ⁊ miniſtrabat eis. ⸍ ſz iſti tenerēt victi qz tamē erāt magni viri exhibebāt eis magna obſeqa qđeadmoduz ꝓſueuerāt anteq̄z ponerēt i carcē. Et qz ioſeph erat valō cir ca oīa ꝓuidus ⁊ i agēdis īduſtri⁹ dat⁹ ē eis i cuitorē. ⸌ Ali q̄ſtū tp̄ſ fluxerat ⁊ illi i cuſtodia tenebāt. ⸌ ex h appet q ad min⁹ ſtetit ioſeph i carcē q̄ſi p tres āos qđ ſic ꝓbat qz per duos āos poſtq̄z ioſeph decīarunt iſta ſōnia eductus fuit de carcē vt decīaret ſōniū pharonis: vt p3 ſeq. c. Itē qz aliquanto tpe añ pctm̄ ⁊ īcarcerationē iſtoꝝ eunuchoꝝ ſteterat ioſeph mltis dieb⁹ i carcere ꝫ h pauci vocāt ex mō loq̄ndi. Dr̄ ēt q iſti eunuchi detēti ſūt aliquāto tpe i carcē ⁊ iſto toto tē poze fuit detēt⁹ ioſeph. ſ. añ ⁊ tc̄ ⁊ p⁹. ⸌ videritq̄z ambo ſomniū nocte vna. ⸌ .i. qlibz eoꝝ ſōniauit ſe vidē aliquid ⁊ hoc fuit i eadē nocte. ſōniū ꝓpe eſt ipa nocturna ⁊ imaginaria apitio: ⁊ dñr iſti videre ſōniū ñ q iſti viderēt apitionē imaginariā qz viſio ñ ē aliqd viſibile. ſz q̄ videm⁹. Sz dr̄ videre p iſtā nocturnā apitionē aliqd. Et ſciēdū q iſta ſōnia fuerūt a deo imiſſa iſtis duob⁹ eunuchis. vt ex ꝯs mālfestaret ioſeph ⁊ exaltaret. Sz ꝫ iſta ſōnia ñ hr̄ent ſp̄alē cālitatē i deo: ſed vl̄ i nā: vl̄ i ipa re. q̄dā fantaſiatōe ⁊ ptigētia tm̄ deus ita in eis cogſcēdi regulā oſtēdere poſſet i hȳs ſic i oīb⁹ alȳs qz ni hil deo p accēns atq̄z icauſatū ē ⸌ iuxta iterp̄tationē ꝓgruā ſi bi. ⸍.i. q iſta duo ſōnia ita ſignificauerūt ſic ioſeph ea iterp̄tat⁹ ē q ē ꝓfecte iterp̄tationē. ¶ ⸌ Ad qs cū itroiſſz ioſeph mane. ⸍ hic pōit .2m. ſ. ſōnij narratio ⁊ iterp̄tatio. ⸌ ad qs cū itroiſſz. ⸍ Manebant iſti duo eunuchi i aliq̄ domo ſecretioꝝ carceratiōis. ⁊ h vl̄ ēt grauī⁹ iter ceteros lateret vt ſecuri⁹ cuſtodirēt. vl̄ qz forte erāt viri ſingl̄ares tradiderat eis ꝓnceps carceratiōis viros q̄ fuirēt eis ⁊ loca ſecretioꝝ vt nulla ibi ꝓturbationē hr̄ent i vicinia alioꝝ ꝓſtituti q̄cūq̄z modo eēt ſufficit q poſtq̄z ioſeph miniſtrabat eis in ſero recedebat ab eis dormiētib⁹ ipis ⁊ ide redibat i mane vt rurſuz miniſtraret eis ſurgētib⁹ ⁊ ſic faciebat p ſingl̄os dies. ⸌ Et vidiſſet eos triſtes. ⸍ qz ñ cōſueuerat videre eos triſtes. vt. ſ. dr̄. ſ. cur ſolito triſtioꝝ ē facies vr̄a. Cū. n. affectiōes nr̄e cauſent a reb⁹ exterioꝝib⁹. neēe ē mutaq̄ illiſ mutari ſōnia ⁊ facere mutari ſuas cuilibz affectiōes. Qz g̃ ſōnia q videbāt eſſe triſtia iſtis euenerant facies eoꝝ ex expectatione mali futuri triſtioꝝ facte fuerāt. ⸌ Sōniū vidim⁹. ⸍.ſ. viſio nocturna nobis appuit pp quā ſuſpecti: ⁊ timidi ſum⁹. ⸌ ⁊ nō ē q iterp̄te tur nobis. ⸍ h ipz timidioꝝ eos efficiebat ꝓſueuerāt. n. antiq ſuꝑſtitiōib⁹ ſōnioꝝ fidē tribuere: ⁊ p h vitā ducere: ideo mox vt qſq̄z aliqd ſōniaſſz iterp̄tē reg rebat tāq̄z aliqd neceſ ſariū ad viuere. Nūc āt p legē diuinā iſta ſuꝑſtitio abolita⁹ ē vt nihil ꝺ ſōnȳs mōeamur. ⸌ Nūqd ñ ē dei iterp̄tatio. ⸍.q.d. q mō poteratis iterp̄tatiōes ab hoib⁹ cogſcere cū illa pertineat ad deū. vl̄ cur igrebatis ab iſtis maleficis incātatoꝝib⁹: ⁊ diuinis qz demōes qs ipi colūt ñ nouerūt iſta. ſz de⁹ ſolus ñ tm̄ tollit qn aliq̄ ſōnia iterp̄tationē recipiāt ab hoibus qm̄ aliq̄ ſūt ſōnia q̄ nālē cāz hñt ⁊ ſūt hōi cognita ⁊ ſic hoi ſunt nāl̄r cognita qđā alia ita q̄z ⁊ iſta. Sz h ioſeph logt ꝓncipal̄r ꝺ ſōnȳs q a deo imittūtur qm̄ iſta a ſolo deo iterp̄tationē recipe debēt qz in nobis ñ ſunt nāl̄r aliq̄ vie cognitiue ſupnaturalis veritatis i ſp̄ali. ꝫ bñ q̄ſtū ad qđā gñaliſſima dei ꝺ qb⁹ ap̄lus ad ro. p. c. De ȳs āt nihil ad ſōnioꝝ attinet cō iectoꝝes. ⸌ Referte mihi quid videritis. ⸍ i h demonſtrabat ioſeph ſe eē. ꝓphām qz ipe ſupza dixerat ſomnioꝝ iterp̄tationē ñ ad hoies. ſz ad deū ptinere. ſz ipe dicebat eis vt narrarēt: g vl̄ dicebat ſe eē deū qđ nll'o mō ꝓcedēdū ē aut talē vir̄ cui de⁹ dignaret iſta reuelare iſti āt ꝓpbe vocāt ⁊ h ver̄ eſt ioſeph ꝓpham eē: qz oīs cognitio nobis cōicata a deo ſine aliq̄ lūmie nāli ꝓductiuo aliq̄ mō ad talē cognitionē ē ſupnaturalis ⁊ ꝓphica. Dmōi āt erat i ioſeph. ⸌ narrauit ꝓz ꝓpoſit⁹ picernaz. ⸍ qz iſte honorabilioꝝ erat alter dedit ei honorē i loq̄ndo. ⸌ videbā coz̄ me. ⸍.ſ. viſiōe imagiaria nocturna q̄lis ptinet ad ſōniū. ⸌ Uitē. ⸍ qlibz ſōniabat ꝫ offm̄ ſuū ſ. picerna circa vinū: ⁊ piſtoꝝ circa panē. Sic qppe eueīre ſolet mētib⁹ occupatis vt circa q̄ i die tractauerit nocturna cogitatiōe laborēt. Sz nō pp h ē itelligēdum q iſta ſōnia euenerit ex eoꝝ occupatiōib⁹ circa officia qz talia nihil ſignāt vt. ſ. dicā. Sz iſta ſōnia fuerūt eis imiſſa ſp̄al̄r a deo: vt i horū expoſitiōe ⁊ iterp̄tatiōe euidēter ioſeph ſapia mōſtraret. ⸌ In qua erant tres ꝓpagines. ⸍ dicuntur ꝓpagines rami vitium ⁊ dicuntur a ꝓpagando. i. extendendo quia ſe extendunt ⁊ multiplicantur. Quare autem ſint tres ꝓpagines dicē ñ attinet qz. ſ. i ſra text⁹ exponūt p ioſeph. ⸌ creſcere paulati gēmas. ⸍ vocāt gēme illa q̄ p arbozem emittit cū i cipit q̄libz āno frutifare: ⁊ iſte gēme ſunt ꝓncipia ſiue flozū: ſiue frōdiū ſiue fructuū. ⸌ Et p⁹ flozes vuas matureſcē. i. q p illa vitis ꝫ ꝓceſſū nature quē tz gēmas ꝺ palmitib⁹ teneris ⁊ creſcētib⁹ emittebat deide ille gēme formabāt i frōdes ⁊ vuas ipfectas. ſ. acidas ⁊ ad vltimū maturitas vuis inēē videbāt. ⸌ ⁊ p⁹ flozes vuas. ⸍ ñ accipiūt h ꝓpe flozes qz vites ñ ꝓducūt flozes. ſz vocāt flozes ipe frōdes ⁊ p3 ex ordie qz h ponūt tria. ſ. gēmas creſcē flozes naſci ⁊ vuas mature ſcē ⁊ iſta tria ſatȝ appēt i vite: qz p gēmas emittit deide ex gēmis formāt frōdes ⁊ rurſ⁹ formāt vue nec repiūt aliq̄ alia i vite. Qđ āt vitis flozes ñ hēat ſic mlte arbozes hñt. cā ē qz flozes gignūt ex hūido aq̄o ſbtili valō ⁊ tenero bñ paſſo ab hūido aereo. Jn vite āt ē hūiditas groſſa ⁊ ñ paſſa ab hūido aereo. iō ñ fac flozes. Signū hui⁹ ē qz vue tardi⁹ matureſcūt q̄z alȳ fructus ⁊ q folia vitis tardi⁹ cadūt ⁊ q i pauciozib⁹ trīs gignūt q̄z alie arbozes cōes. Maxie i trīs frigidis valō i qb⁹ nullū vinū aut valde paucū hr̄. Fundamētū hoꝝ ē ga vitis hñs groſſū humozē ⁊ forte idiget forti ꝺcoctiōe p calorē ſolis q̄ ñ ꝓtigit i trīs frigidiſ. vl̄ ꝓñt vocari h flozes ipe vue dū nouit naſcūt dōec aliq̄l̄r formetur ⁊ tc̄ vua ⁊ flos idē ſūt ſz dr̄nt q̄z tū aliqd pfectū. ⁊ ipfectū. ⁊ h ſatȝ pōt hr̄i ex lr̄a qñ dr̄. ⸌ ⁊ p⁹ flozes vuas matureſcere. ⸍.i. q poſtq̄z flozes. i. ipſe vue adhuc valde ipfecte naſcebāt paulati maturabāt ⁊ nō dixit. ⸌ poſt flozes vuas gigni. ⸍ q̄ſi volēs diſtīguere iter flores: ⁊ vuas ꝫ ſbam. ꝫ dixit. ⸌ poſt flozes vuas matureſcē. ⸍ vue matureſcētes ꝓſupponūt vuas gēitas ⁊ ſic itelligentur vue nate p flozes ⁊ deide matureſcunt. Utraq̄z ſatȝ bona expoſitio eſt. ſz ꝓma aliq̄l̄r ꝓſonantioꝝ lr̄e ē. ⸌ calicēq̄z pbonis i mānu mea. ⸍.i. videbā calicē pbonis i mānu mea. erat āt iſte aligs calix valde p̄ciosus ⁊ ſp̄alis i q̄ ſoli pharaoni pot⁹ dabāt ⸌ tulli igit vuas ⁊ exp̄ſſi i calice. ⸍.i. videbāt mihi q tollebā ꝺ illis vuis: ⁊ ꝓmebā ſup calicē vinū eli̇ciēs. ⸌ ⁊ tradidi poculū pharaoni. ⸍.i. videbāt mihi q tradebā poculū pharaōi ⸌ Dec. ⸍ Jē iterp̄tatio. ſ. q̄ ſeq̄t. ⸌ tres ꝓpagines tres adhuc dies ſūt. ⸍.i. tres ꝓpagines ſignt tres dies futuros imediate i h valō appuit certitudo iterp̄tatiōis qz determinatū fuit ibi tp̄s valde ꝓpiquū: iō leuiſſime cogſci poſſet vtrū mētirēt ⸌ poſt ꝺs recordabit pharao miniſterij tui. ⸍.i. recordabitur pharao officij tui. qz i die natali regis vt. ſ. dr̄ ſolebat rex mutare officiales vl̄ ꝓfirmare ꝓzes ꝫ rōcinia ſua ⁊ tc̄ recordat⁹ fuit officialis ſui. ſ. magri picernaz ⁊ feē illū vocari ad rōcinia. tāde finitis rōcinijs vl̄ qz dign⁹ offō iuēt⁹ ē vl̄ qz placuit in oc̄lis regis reſtituit eū ad p̄ſtinos honorez reduxit. Jn hebreo dr̄ munerabit vel eleuabat pharao caput tuū. Et p3 qz eadē dictio ꝫ hebreos hētur h ⁊. ſ. vbi dr̄ ꝺ ꝓncipe piſtoꝝ. ⸌ auferet pharao caput tuum. ⸍ ⁊ eſt ſenſus q in illa die natalis regis ipſe pharao inter alios milites: ⁊ officiales numeraret perſonam principis pincernarum quod eſt caput numerare. Qz q̄libz pſona vnū caput dr̄. Sic ēt tñſferimus ad pecudes ⁊ pecoza dicētes tot capita hr̄e aliquē poſſidētē vl̄ dī. ⸌ eleuabit caput tuū. ⸍ Reſtituēdo te ad ꝓzē dignitatē vel forte magis ꝺ honore dādo ⁊ iſta eleuatio capitis oppoīt dimiutiōi q̄ ē pena ꝫ leges ⁊ fit tripl̄r ꝺ q iſtituta ꝺcapitis diminutōe. ⸌ dabiſq̄z ei calicē iuxta offm̄ tuū. ⸍ Sic. n. ſōniū ſignabat i exp̄ſſiōe vuaz ⁊ pntatiōe coz̄ pbone. ⸌ tm̄ memēto mei. ⸍ tm̄ ē h dictio excluſiua. i. ſolū ⁊ ñ nom̄ adiectiuū ſignis q̄ſtitatē. ē ſenſus q ioſeph diceret magro pincernarū

No^m p^a rō dicti.

2^a rō.

Tempus carceris.

Rō ꝓma dicti.

2^a rō.

Quid ſomnium.

No^a

Narratio ſomnij ioſeph.

Affectiōes cauſantur a rebus exterioribus.

In quo demonſtrabat ioſeph ſe eſſe p phetā.

Remotio obiectionis.

Unde ꝓpago

Quid ſint gēme

Quare vites ñ habeāt flores

Rō dictorum

p^a expo.

2ª expo.

Cōſuetudo q̄dam regis.

p^a expo.

2ª expo.

naz ꝫ ego iterꝓtatus fueri tibi illō ſōniū ꝓſpe: z ſic ſmedia te fiet tñ ñ peto aligd a te ꝓ ħ niſi vt ſolū recozderis mei qñ bñ tibi fuerit.i.qñ fueris reſtitutus ad ꝓſpitatē gradus tui priſtini. ⁊ facies mecū mīaz. J.i.cōpatiaris laborib⁹ meis ſuggerēdo pħoni vt educat me ō carcē iſto: z ꝫ ħ eēt mīa q̄ꝫ tū ad ioſeph q: ſaꝭ miſereꝝ ei q pħoni ſugge reret vt ō carcē eū educēt tñ q̄ꝫtū ad magr̄m picernaz erat iuſtitia cōmuta tiua ꝫ quā tenemur bñfactozibus ad antidola.i.ad dādum eꝝrio nō qdē mala ꝓ bōis q: ħ malū ꝫ paſſū ē.ꝫ ſic nos añ recipimus z ipſi dabāt ita poſt nos demus z ipſi recipiāt qō ē antidolū.i.ꝫpaſſū z hō ſolū tenemur tm̄ ō bñficio retribue re amicis q̄ꝫtū recepimus.ꝫ ēt plus vt late determiat pħs i 9.ethi.ō equatiōe ꝓ analogiā ēt tenemur iſup eos famulari vt ꝓz.ſ.ethi. Magnū.n.bñficiū fuit magro picernaz a tāta eū triſtitia abſoluere q̄nta tenebaꝭ cū ſōnū ſignificationē ad uerſā formidaret neīe declarāte. Etiā q: tm̄ bonū ei q̄ſi ſubito z inſpato affuturū eē certiſſime ꝑdixerat: ꝓ ꝗs aūt ad ſaꝭ magna magiſter picernaz ioſeph obſeq tenebaꝭ. ⁊ ſuggeras pħoni. J.i.tacite roges pharaonē vt me hic educat denū ciādo q̄ſ ħ iniuſte detieoz viculat⁹ vel ſaltē ñ ꝑmittoz liber eſſe. Suggere ꝓꝑe denūciare ē: z ptinet ad miozes z ſic cō ueniebat iſti reſpcū pħonis. Aliq̄n accipiꝭ ꝓ ꝑſilio ſiue ꝓſua ſiōe. Et ſic dicim⁹ q aligs malū faē diabolica ſuggeſtiōe ali qñ tñ repiꝭ ad maiozes ptinē. Sic hr̄.io.c.i4. paclit⁹ āt ſpūs ſctūs quē mittet pr̄ i nōie meo ille vos docebit oīa z ſuggēt q̄cūq; dixero vobis. ⁊ q: furtiꝫ ſblat⁹ ſū de ŕa hebreoz. Iſħ referꝭ ñ ad ẏſmaelitas q eū emerūt z poſt in egypto vēdide rūt q: iſti emerūt ꝓ ꝑcio ꝗeto cū frib⁹ ei⁹ q̄s forte putabāt eū poſſe vēdē. ffes āt vēdētes iniuſte fecerūt z dñr rapuiſſe eū q: ħ qō dā furtū fctm̄ fuit. ls.n.furtū ꝓꝑe dcm̄ ſit ꝓtrectatio rei aliene inuito dño aio lucrādi fcā. Et ħ ñ poſſit eē niſi i reb⁹ poſſeſſis q̄ ꝓꝑe dñs hñt: q: dr̄ i diffinitiōe iſta inuito dño tñ aliqs dr̄ furari hoiez ad vēdēdū qñ eū latēter accipit ſine ꝓſenſu illi⁹ ad quē cura illi⁹ hois ptinet vl̄ ēt ſi accipiaꝭ hō q̄ ſub nulli⁹ cura ſit. hūc.n.modū loq̄ndi ſeq̄ſ ſcriptura exo. c.2i. q furat⁹ fuerit hoiez z vēdiderit illū ꝗuict⁹ morte moria tur. Sic ḡ glibz q vēderet hoiem aliquē iuituz niſi eū i bello accepiſſz ita q ſeruus eēt vl̄ niſi ſnia iudicū ħ ſtatueret dicebaꝭ eū furari. Sz adhuc magis ꝓꝑe ꝑt dici ioſeph furtiꝫ ſblatus: q: qñ ioſeph fuit vēdit⁹ erat puer.i6. āno⁹ vt ꝓz.ō. 37.c. z mācbat i domo pr̄na nōdū emācipat⁹: q: nōdū acce pat vxoꝛē. erat ḡ tē q̄ſi aliq̄ res vl̄ ps pr̄is z tollēdo eū tollebaꝭ aliqd ptinēs ad iacob. Sic naq; dic̄ ariſto. ſ.ethi. q fili⁹ ē ps pr̄is dōec vtiq; ſit pelicon.i.emācipat⁹. Sz dices ad qd referebat iſta dcā ioſeph cū eēnt mlt̄ imptinētia ñ.n.ex hoc merebaꝭ ſolui ō carcere ioſeph magis q: furti ō ŕa hebreoz ſblatus, ē q̄ꝫ ſi nūq̄ fuiſſz ſblat⁹ furtiue imptinētia āt ꝓponi ñ debēt. nā i iudicio ñ admittiꝭ aliqs ad ꝓbādū id qō ꝓbatū nihil ꝑdeſt. ¶ Rñdet q ħ imptinēs erat q̄ſtū ad iuſtā vl̄ in iuſtā detētionē. Erat tñ qdā ſmo paſſiōaliꝭ ꝓuocās ad miſe ricozdiā ſui vel amozē ꝗs āt debēt vti ꝓſuadere volētes q: in ħ magna vis ē maxie apō q̄ſdā ꝓſonas. ō ħ Tulli⁹ i ꝓ li⁹. re thozice noue. iſti āt ſmōes paſſiōales ls ꝫ ariſto. i ꝑn⁹ primi retho. i iudicijs pmitti nō debēt: q: pturbāt rectū iudiciū to tūq; ozdinē iuris eneruāt cū ibi ꝓuocētur audiētes ad iraz vl̄ amozē miſericozdiā odiū z al's paſſiōes. iſte aūt ipediuit aciē itellect⁹ ne valeat vez lucide itueri. vt ait catho. ipedit ira aiuz ne poſſit cernere vez: Debēt tñ iſti ſmones iſeri in alijs ꝓſuaſiōib⁹ extraiudicialib⁹. i iudicio āt ſola ea q̄ cām in ſtificāt ꝓponēda ſūt. Cū āt ioſeph eēt ħ eꝛ iudiciū i ꝓiuata ꝓſuaſiōe licite vtebaꝭ ꝗs ſmōib⁹ paſſiōalib⁹ imo q̄ſcūq; oza mus ſi aliqd ſapim⁹ ſmōib⁹ paſſiōalibus ad deū vt demus iuxta ea q̄ tradimus. ō. 32. c. Et ꝓz ħ māifeſte in oꝛonibus in ſertis i cāone ſacre ſcripture quaz nulla ē q̄ paſſiōaliꝭ nō ſit vtebaꝭ āt ioſeph iſtis ꝗbis q: valde inclinat ad mīam tanta ſtatus calamitas vt aliqs dicat ſe ō natali ſolo furtiue violē terq; ōductū z vēditū i ŕa aliena. Et ꝓ ħ ꝓſuadebat duob⁹. ſ. ſmo. Quid ſignifi-cet ſugge-rere. T: furtuz quid. Ū Obiec. X ñſio. Ioſeph perſua-debat duobus ſ ſmo

T: ſi ħ ſuggeſtiōe ſmonis ſuggeſſit ioſeph vt ſe excuſaret ſuper furto ſibi obiecto: videt q mentit⁹ fuerit. Sz ſcriptura ſacra ſcribit ſine mendacio. Ergo ſuggeſtio ſmonis ſuggeſſit ioſeph vt ſe excuſaret ſuper furto ſibi obiecto. Sz ſcriptura ſacra ſcribit ſine mendacio. Ergo ſuggeſtio ſmonis ſuggeſſit ioſeph vt ſe excuſaret ſuper furto ſibi obiecto.

Ad hoc dicendum q ſuggeſtio ſmonis ſuggeſſit ioſeph vt ſe excuſaret ſuper furto ſibi obiecto. Sz ſcriptura ſacra ſcribit ſine mendacio. Ergo ſuggeſtio ſmonis ſuggeſſit ioſeph vt ſe excuſaret ſuper furto ſibi obiecto.

latus nūc āt ħ.i.i iſta ŕa aliena fuerat iniuſte carceri manci patus. ⁊ inocēs i lacū miſſus ſū. ⁊ phutifar dñs ſuus poſue rat eū i carcerē ad q̄relā vxoꝛis ſue q̄ ꝗqueſta fuit ioſeph vo luiſſe z tēptauiſſe coire cū ea. Sz i hac pte inocens erat: q: magiſ eꝝ ioſeph diſſuadebat dñe volēti ab ipo cogſci ne talia vnq; fieret. vt ꝓz.c.ꝑcedēti. Uocat ħ carcer lacus q: carcer ſolet eē i locis ꝑfūdis ad q̄ ꝗcurrūt z defluūt aq̄ pluuiales facientes lacū. Sic ſūt nūc mlti carceres cliꝛ. aſprimi. vel dicebat ſe eē i lacū q: forte q̄ nouiter itrauit carcerē ponebat eū ꝑnceps carceris ꝓ noctē i aliquo loco valde ꝑfūdo z clauſo q: videbaꝭ eē q̄ſi lacus vel puteus vt ibidem ſecurius cuſtodiret. ⁊ ¶ Uidēs piſtoꝛ magr̄. ħ ponit iterꝓtatio ſecūdi ſōnū. ſ. magri piſtoꝛ ſoluto ſōnio magri picernaz. ⁊ vidēs āt. J.i. q: vidit magr̄ piſtoꝛ q ioſeph ſoluebat ſōniū magiſtri picernaz ſat] rōnabil'r ꝓſonādo ptibus ſōnū ꝓ ptes in terꝓtatiōis. Et q: ꝑdixit ei euētū ꝓſperū motus fuit ēt ipſe vt iterꝓtaret ei ſōniū ſuū. ⁊ q ꝓudēter ſōniū diſſoluiſſet. J Debzei qdā dñr vt abenazra q glibz ō iſtis duobus ꝓpoſitiſ vidit ſōniū ſuū z iterꝓtationē ſōnū alterius. ſz ñ vidit iterꝓ tationē ſōnū ſui: ō cū magr̄ piſtoꝛ ꝫ iſtā poſitionē vidiſſz i ſōnijs iterꝓtationē ſōnū magri picernaz. Et ⁊uxta ſuā viſionē aſpiceret iterꝓtationē ioſeph iudicauit eū ꝓudēter iterꝓ tari, z eodē mō vr̄ ꝫ ipos q magiſter picernaz vidit in ſōnijs iterꝓtationē ſōnū magri piſtoꝛ. Sz ħ ñ mlt̄ū vr̄ q: tūc dixiſſēt ſibi i alterutrū iterꝓtatiōes ſōnioꝛ z ñ eēnt triſtes expectādo alios iterꝓtes nec.n.poſſat eē viſile q hoies tātū cōicātes celaret ſibi iuicē ſōnia ſua maxie cū vnus poſtea co rā altero ꝑnē ioſeph recitauerit ſōniū ſuū. Et ſi dicas q lz ſi bi iuicē reuelaſſēt ſōnia tñ ñ voluit ꝓnceps picernaz declarare ſōniū ꝓncipi piſtoꝛ: q: durū erat: z nolebat eū meſtuz reddere ō expectatiōe mali futuri. Sz ħ nihil valet: q: tē ſal tē magiſter piſtoꝛ q ꝓuidiſſz bonā z felicē iterꝓtationē ſocij ſui magiſtri picernaz iterꝓtatus fuiſſz ēt tacēte ipo magro pincernaz. ¶ Jō dōz ē q glibz eoꝛ ſōniauit id qō ad eū ꝑ tinebat. ſed non ſomnium quod pertinebat ad alterum nec interꝓtationem eius z quando in textu dicitur. ⁊ Uidēs magr̄ piſtoꝛ q ꝓudēter ſōniū diſſoluiſſz. Jtelligiē ñ q ipe añ ſōniauerit illā iterꝓtationē. ſz q: ſat] ꝓcozdare videba tur ſibi ea q̄ dicebāt a ioſeph ipis vbis ſōnij. ¶ Dicit aūt q ioſeph ꝓudēter iterꝓtabaꝭ. Nō ē itelligēdū q accipiēdū ſit ħ ꝓudēter ꝓꝑe q: ꝓudētia ē hit⁹ cū recta rōne actiuus. vt ꝓz i. 6. ethi. Aliqs āt ꝓudēter agit q̄n bñ dirigit actōes ſuaſ i vltimū finē recte iudicādo z ad itellectū practicū ħ ꝑtinet iterꝓtatio āt ſōnioꝛ ꝑtinet ad itellectū ſpeculatiuū q: ibi at tēdit vitaſ abſolute. ſ. vtrū reſ ſic ſit vl̄ alr̄ z ñ q̄rit vitaſ ꝓfor miter ſe hñs appetitui recto. i. q̄ſtū ad viā directiuā electionū qō ꝑtiet ad ꝓudētiā z illō ē op⁹ itellect⁹ ſpeculatiui ſiue bonū ſuū: vt ꝓz. 6. ethi. z. 2° metafiſice. Dr̄ ḡ ħ ꝓudēter. i. ſa piēter vl̄ ſcieter. ſ. ſbtilit̄ p hitū itellect⁹ ſpeculatiui. ⁊ ait ego vidi ſōniū. Jq: vidit ꝓſperā z ꝓſonātē iterꝓtationē datā ꝓ ſonio poſuit ſuū putās ſil'ez iterꝓtationē dādā i ſuo ſonio cū videret hr̄e eūdē modū. Si āt ipe vidiſſz datā fuiſſe ifelicē iterꝓtationē ſonio ſocij ſui tacuiſſz ipe ne ſaltez expectatione mali diuti⁹ toꝛq̄ret. ⁊ q hr̄em tria caniſtra farine ſup caput meū. Jiſta cāiſtra erāt pua vaſa fcā ō viminib⁹ ꝓtextis: z cō plicitis i q̄b⁹ portabaꝭ farina z talibus nūc nos vtimur i q bus portamus panē. erāt āt ſaꝭ pua q: vnus hō facil'r poꝛtabat tria ſup caput. erāt q; tal'r diſpoſita vt vnū locari poſſz ꝗueniēter ſup altez: z ñ caderēt. Sz dices q̄re portabātur tria caniſtra ſuppoſita: q: pic'oſū erat ſic ea poꝛtare poterāt n. leuiꝭ cadē. Melius.n. qcqd i trib⁹ portabaꝭ i vno magno deferret. ¶ Rñdet q tria erāt ad poꝛtādū i eis diuerſitatē farine vt i vno poꝛtaret delicatiſſima i alio min⁹ delicata. In 3° āt ea q̄ groſſioꝛ erat. ꝓficiebant etiam iſta tria caniſtra ad poꝛtandum coꝛam pharaone: z ſeruis eius diuerſos modos panis. Quia nō eodē pane rex: z milites: z alij mio res veſcebāt. Cōgrue ḡ tria caniſtra erāt. ¶ Jntelligēdū āt q lz ħ dicaꝭ iſta tria caniſtra eē plena farina nō dz accipi ꝓ ꝑe faria. ſ. ꝓ vt nōdū ē ꝗerſa i paſtā p aſpſionē: vl̄ i panes p decoctionē q: ferre farinā ad pharaonem nihil vtile erat. ¶ Jtē q: dr̄. J. q̄ i caniſtro qō erat excelſius poꝛtabat oēs ci bos factos arte piſtoria: tō panes iā coctos vl̄ ſartagine frixos itelligi volebat: z nō farinā ꝓꝑe accipiēdo. ⁊ i vno ca niſtro qō erat excelſius. Satis ꝓz ex ħ q iſta tria caniſtra nō hēbāt eūdē modū cibi: tō nō iutil'r poꝛtabāt tria. dicit āt

ſſ ꝓ expoſi.

Per qd ſa matur hic carcer.

3 2ª expoſi. Interꝓta tio ſomnū

ſſ 2

Quoꝛūdaz hebꝛeoꝛum opinio.

Cōfutatio. ꝓ

Obiectio. A

ñſio. No^m B

Prudentie quid.

Determi.

Quid ſint caniſtra. C

Obiectio. D

ñſio. E

ꝓ^m nō. 2^m.

Q

Opinio ioseph. f

Obsonium quid. g

Opinio augustini. h

Obiectio. i

Rñsio k

Rō.

l

Hebreoꝝ opinio. m

Obiectio. n

Rñsio

Determi.

o

p

p

Interpretationū impletio.

p exposi.

q

o.

ꝑ excelsiori portabat panes factos arte pistoria in multis modis. Jn alijs vo aliqd alio portabat. ¶ Dicit. n. ioseph⁹ ꝙ portabat duo canistra iferiora plena panib⁹. s. panib⁹ cōi bus. Jn 3⁹ aute portabat obsoniū. vocaꝫ obsoniū cib⁹ solem nis ptinēs ad inuitatos vel ad magnos dños ꝛ iste erat cib⁹ q ferebaꝫ ad regē. Et h mō accipit Terētius i andria dicēs ō Cremete ꝙ obsonat⁹ ē. i. pauit obsoniū q erat cib⁹ deli cat⁹ ꝑ cōuiuijs. Erat. n. valde delicat⁹. Augustin⁹ ãt dicit ꝙ i supiori erãt panes delicati. Jn alijs erãt pães cōes. Et h ē vex. Sꝫ adhuc respicē oꝛ: qꝛ nō portabãt panes eiusdē mo di i canistro supiori ꝛ iferiori ō duob⁹ ifimis: qꝛ tūc nō opoꝛ teret portare canistra tria: sꝫ duo. ¶ Videt g̃ dōꝫ ꝫ ꝙ text⁹ inuit ꝙ i supiori canistro afferebãt panes delicatissimi ꝓ rege: ꝛ isti erãt fabricati ꝫ oēs artē pistoriã qꝛ alig erant co cti i clibano ꝛ i istis erat magna dria. Qꝛ i istis. q̃dã erant hñtes aliquã ꝓpositiōeꝫ qs artocreas vl artopitia vocamus i. panes cū carnib⁹ vl panes cū piscib⁹. Alij erãt simplices ꝛ g̃ adhuc differebãt. erãt ãt alij fcã in sartagine alij i craticula ꝫ distictionē ꝓpositã teui. p. c. i lra in canistro. 2⁹ erãt alij pa nes min⁹ delicati ꝛ tñ ptinebãt ad milites ꝛ magnos viros Jn tertio canistro ferebãt panes cōes: ꝛ nō hr i lra nra sic i hebꝛeo. ⌊ tria canistra foꝛata farine. ⌋ hebꝛei. n. dñt ꝙ ista ca nistra dñr foꝛata qꝛ erãt fcã de vimib⁹: ꝛ qꝛ non poterãt sibi totaliꝛ ꝓplicari mãet necessario aptura iter vimina: ꝛ ista vo caꝫ foꝛatio vl aptio. Sꝫ nō videt h vex qꝛ si i aliq̃ istoꝝ poꝛ tabaꝫ farina vt lra vr velle non possꝫ ptineri: qꝛ decidet ꝑ il las apturas. ꝛ si dicas ꝙ qꝛ nos dixim⁹ supꝙ ista erãt de vi mine. Rñdet ꝙ eēnt foꝛte de vimine ꝓplicito ꝛ vituminato vt nō flueret farina. ꝛ dato adhuc ꝙ diceremus ista canistra eē ad portãdos panes: ꝛ sic eē ex viminib⁹ ꝓplicita vt ipsi di cūt tñ nō ē ista itētio lre qꝛ nihil ad lraꝫ ꝙ illa canistra sic vl sic fabꝛicata eēnt. Sꝫ dōꝫ ista canistra vocaꝫ apta. i. i pte supioꝛi pfoꝛata ꝛ h valde ē ō itētiōe lre: qꝛ dicitur i textu ꝙ aues celi comedebãt ex isto pane. Sꝫ h nō poꝛat eē si ista ca nistra eēnt clausa vndiqꝫ vl coopta: iō vocauit ea foꝛata. i. ñ hñtia tegimē i pte supioꝛi ita ꝙ aues libere comedē possent. ⌊ auesqꝫ comedē ex eo. ⌋ ex superiori canistro dixit aues co medisse qꝛ ō alijs comedē ñ poterãt qꝛ iferiora duo canistra clausa qꝛ cū vnū eēt sup aliū fundū ei⁹ erat sup apturã alte ri⁹ ꝛ claudebat illã. mãebat g̃ isto mō os canistri superioris aptū ō q̃ solū comedere poterãt aues. Et h valde ꝓsonabat si gnificatiōi. s. vt itelligeret ꝙ caput pistoris altissime in pati bulo eleuari dēbat. ⌊ hec ē iterꝓtatio sōn̄. ⌋ magis voluiss ꝫ ioseph iterꝓtari sōniū i q̃ ꝓspa ꝓmittent q̃ istum q ita erat durus: iō vt ait iosephus credēdū ē ꝙ ipe dixerit in ꝓncipio hui⁹ iterꝓtatiōis se magis velle eē bonoꝝ iterꝓtē q̃ aduer soꝝ. Sꝫ nūc nō posse facere nisi ꝙ de⁹ ei daret. Sic. n. dixit daniel nabuchodonosoꝛ regi cū ei declare vellet sōniū ō ar boꝛe magna ꝙ mala vētura sup eū designabat vt pꝫ daniel. 4. c. dñe mi rex sōniū tuuꝫ ḡs q te oderūt ꝛ iterꝓtatio ei⁹ hostib⁹ tuis sit. Mltū tñ fuit h cōueniēs ad iudicādū sapiē tiã ioseph qꝛ si vtrūqꝫ sōniū ꝓsperū eēt cū vtrūqꝫ q̃si esset si mile i vbis nō videret aliqd magnū vtrūqꝫ declare. Sꝫ qa vtrūqꝫ erat q̃si idē iter ea tãtã anotare dñaꝫ vt vnū ad tota le ē ꝓspitatē aliud ad. oimodã miseriã. s. ad vltimū tribiliuꝫ. i. moꝛtē eēt: valde difficile erat. ⌊ auferet pharao caput tuū. ⌋ Jn hebꝛeo eadē dictio hr h q̃ supra. s. ⌊ eleuabit caput tuū. ⌋ s. ponēdo i patibulo vl si ponaꝫ. ⌊ nūerabit caput tuū. ⌋ verū ē. s. ꝙ pharao i die natalis sui qñ rōcinia oiuꝫ officialiū assu mebat feē mētionē pistoꝝ magro: ꝛ feē eū vocari. sꝫ postea: vl nō ꝓtē ō rōcinijs: vl ex q̃libꝫ altera cā leui mādauit euꝫ suspendi. ⌊ ꝛ lacerabūt volucres carnes tuas. ⌋ qꝛ dimittebãt suspēsi ihumati i patibulis ad alioꝝ emendationē ꝛ ibi volucres lacerabãt eos: ꝛ vorabant carnes. ⌊ Exinde | dies tertiꝰ. ⌋ h pōit ētiū. s. iterꝓtationū ipletio ꝑdixerat. n. ioseph ꝙ post tres dies ista ipleēda eēnt i vtroqꝫ. ⌊ exinde dies ter tius. ⌋ i. tribus dieb⁹ postq̃ ista interꝓtata fuit a ioseph fuit dies natalis regis i q̃ ista ipleri dēbãt. ⌊ dies natalis regis erat. ⌋ ꝫ litterã nostrã solū ꝓt itelligi ꝙ post tres dies erat i q̃ nat⁹ fuerat rex: ꝛ i illo die faciebat magnã festiuitatē suis: ꝛ ꝓuidebat ō officijs ꝓfirmādo ea habētib⁹ vl dãdo alteris succedētibus. Sic. n. q̃stū ad aliqd faciūt reges nr̃i tpis ce lebrãtes festiuitates mirabiles cū militib⁹ suis ꝛ in totis re gnis suis. Sic hr matth. i4. c. ō herode q feē festiuitatē i die natalis sui: ꝛ tē saltauit coram eo puella filia herodiadis ꝛ petiuit caput ioannis baptiste ⁊ dixit. ¶ Scōꝫ lraꝫ hebꝛei eã ꝓt ista lra dupliꝛ itelligi. Uno mō ꝙ i illa die natus fue rat rex sic exposuimus. Alio mō ꝙ i illa die natus fuit aliq̃s fili⁹ regi ꝛ ꝓp istū feē magnas solēnitates ꝛ istū sensū se quit abenaꝛa.

¶ Quomodo ioseph potuit scire qñ nasci dēbat fili⁹ regis.

Quō potuit scire ioseph ꝙ i die illo nasci dēret fili⁹ regis. Et rñdet ꝙ ioseph sciebat reginā eē fecun dã ꝛ ꝓpiqssimã ptui cū q̃ diceret i sōnio ꝙ illa erãt fiēda ad tres dies ⁊ itellexit ō trib⁹ dieb⁹ ꝛ ñ ō trib⁹ ãnis vl mēsib⁹. Sꝫ valō errat iste pessim⁹ vir si attēdaꝫ: qꝛ ñ attribuit h diuine sa piētie ꝛ reuelatiōi ꝓphice: sꝫ cuidam arti illicite. Repugnat ãt h lre supꝙ posite. s. qñ dixit ioseph ꝙ iterꝓtatio sōnioꝝ pti net ad deū ꝛ nō ad hoies. Si g̃ reuelauit deus ei ista sōnia nūqd nō reuelaret tps i q̃ ptigere deberēt: ꝛ si dicas ꝙ de⁹ reuelauit res ipas q̃ fieri debebãt tñ ñ dēbat vl nō erat ne cessariū reuelari tps q̃ finiri dēbãt. Sic. n. pꝫ i ꝓphis q res gerēdas descripserūt. sꝫ nō descripserūt tpa q̃bus ꝓpleri de beret. Rñdet ad h ꝙ qñ i sōnijs nulla ps est q̃ ponaꝫ ad de terminādū tps euētus eius satis ꝓt declarari pfecte sōniuꝫ ñ determiata tpis certitudie. Sꝫ si i sōnio pōit aliq̃ ps q̃ de terminet tps i q̃ ꝓpleri dꝫ sōniū nō ꝓt pfecte declarari sōniū nisi tps q̃qꝫ ꝓplēdi sōnij declaret: ꝛ qꝛ i q̃libꝫ istoꝝ pōit nu merus ternari⁹ q ad ipletionē rei refert: neē erat vt cū deus pfecte decl'auerit istō sōniū ꝑ ioseph tps q̃qꝫ de q̃ ibi agebaꝫ declararet. ¶ Itē qꝛ adhuc ḡs ñ stãtib⁹ mãifestū ē ꝙ ea que spãl'r a deo fiunt pfectiori mō fiūt q̃s ea que fiūt mediãte nã valde g̃ magnus defectus erat ꝙ aliqs effectus causaretur supnãliter a deo ꝛ ille eēt ipfect⁹ idigēs adhuc adiutorio ali cuius rei nãl'r agētis vl i cognitionem deducētis. Nūq̃. n. legimus aliqd feciss ꝛpm supnãt'r vl sui discipuli i q̃stū fue rūt instra dei agētis supnãt'r vl potius aliqd ꝓmeritoriū opatiōis illius diuie ꝫ ordinationē diuine bonitatis qñ illi effectus eēnt pfectiores q̃s illi q pure nãl'r causabãt. Satis g̃ꝑ itētio isti⁹. s. ꝙ ioseph decl'auerit sōnia ista ꝑ quãdã artē ꝓhibitã ꝫ q̃sdã regl'as ꝛ qꝛ ista ars ē ml'tũ vl'is nesciēs trã decl'are i ptic'ari oꝛ ꝙ ipi habētes eã i ptic'aribus nō seq̃n tur artē. sꝫ iudicēt ꝓiectãdo ꝛ i h errãt ml'toties. Scōꝫ g̃ istã artē ñ poꝛat aliqs determiare ō tribus ꝓpaginibus vel pal mitibus tã i ptic'ari. s. vtrū signaret tres dies vl tres ãnos: vel. mēses volebat g̃ abenaꝛa ꝙ ꝓiectauerit ioseph illud eē post tres dies qꝛ regina ꝓpingssima ptui videbaꝫ post duos vl tres dies pitura ꝛ qꝛ i tali die magne festiuitates fieri de bebãt ꝓ filio regis satis potuit conn̄cē ꝙ post tres dies cōplēda eēnt hec. ¶ Sꝫ valde errat iste mirabilis qꝛ nō soluꝫ rē gestã. sꝫ ēt tps rei geste a deo declaratū fuit ipsi ioseph vt appet ex lra. ⌊ q faciēs grãde ꝓuiuiū pueriꝫ suiꝫ. ⌋ i. suis fui toꝛib⁹ siue alijs miꝛib⁹. Sic. n. assuer⁹ rex faciēs ꝓuiuiū grã de iuitauit oēs ppl'm q iuētus ē i ciuitate susis. vt pꝫ hester ꝑ. c. ⌊ Recoꝛdat⁹ ē iter epulas. ⌋ ꝓt itelligi duobus mōis vno mō ꝙ pharao iter epulas. i. dū epl'aret recoꝛdatus ē istoꝝ duoꝝ officialium ꝛ qꝛ dies erat magne leticie mãdauit eos educi ō carcē ꝛ mgr̃m pincernaꝝ absoluit ꝛ magr̃ꝫ pistoꝝ ꝓdēnauit. Sꝫ dices si mãdauit pharao illos educi ō carcere ꝓp magnã festiuitatem q̃re ipa die magr̃m pistoꝝ suspēdit. Dicetur foꝛte ꝙ ñ fuit illa die suspēsus magr̃ pistoꝝ. sꝫ illo die fuit educt⁹ ō carcē ꝛ post trãseũte solēnitate phonis suspēsus ē. Sꝫ h fl'm ē: qꝛ eadē die natalis phonis suspēsus fuit Qꝛ sic iterꝓtatus fuerat ioseph dicēs tres dies sũt post q̃s pharao auferet caput tuū: ꝛ suspēdet te. ¶ Dōm g̃ ꝙ pha rao itēdebat illis facē gr̃aꝫ extrahēdo illos de carcē illo die: Sꝫ qꝛ post ꝓncepꝰ pistoꝝ nimis reꝑ iuēt⁹ fuit eadē die suspēdi iussus ē. Ul'al'r ꝛ meli⁹ dōꝫ ꝙ pharao ñ suspēdissꝫ illa die magr̃m pistoꝝ. sꝫ de⁹ mouit illū ad faciēdū h vt ꝓbaret vitas iterꝓtationū ioseph ꝛ sic dr̃. i. lra ꝙ vnuꝫ restituit in offiū suū alteꝝ suspēdit i patibl'o vt ꝓiectoris vitas ꝓbaret. ¶ Alio mō ꝓt itelligi illō supius. s. cū dr̃. ⌊ Recordat⁹ ē ꝓho iter epulas. ⌋ i. ꝙ ꝓho illa die oēs officiales domus sue: vel nouit istituebat vl'istitutos ꝓfirmabat ꝛ cū disposuiss ō ml'tis officijs vēit tãdē ad officia ptinētia ad epulas. s. ad pisto res. coquos piscatoꝛes ꝛ sil'es ꝛ iter istos recoꝛdatus fuit ō magro pistoꝝ ꝛ ō magro picernaꝝ ꝛ h ē recoꝛdari iter epu las. i. dū tractaret ō epulaꝝ officialib⁹ recoꝛdat⁹ fuit istoꝝ. ⌊ restituitq̃ alterū. i. vnū. ⌋ vt ꝓiectoris vitas ꝓbaret. i. ideo pharao imediate pistoꝛē suspēdit ꝛ aliū restituit quia deus

mouit

a² expo. p Opinio abenaꝛa. q Qō. r Rñsio ad q̃stū qōnis. s Cōfuta. Obiectio. t Rñsio. u ꝑ rō. a² rō. x Determinatio y Opinio abenaꝛa. Cōfuta. z Recoꝛdatus ē iter epulas ꝓt i telligi dupliciꝫ ꝑ mō a Obiectio. b Rñsio c Obiectio. d ꝑ rñsio a² rñsio. e

mouit eū ad faciēdū tē vt ꝓbaret eē vez dictū ioseph. Si āt distulisset pharao penā ꝑncipis pistozis vsq; aliū die p⁹ diez natalis sui fuisset fl'a iterꝓtatio ioseph. ꝑt alio mō intelligi ita ꝙ ly vt teneat nō ꝓ cā finali. ſz vt dicat ꝓsecutionē. ſ. vt cōie ctozis vitas ꝓbaret. i. ista fcā fūt i. 3°. die sic ꝑdixerat ioseph coniciēdo sōnioz iterꝓtationē z sic vitas quā ipe hūit in co niciēdo vl' iterꝓtādo appuit cū i executiōe positū ē qō ipe ꝑ dixerat: z eo tpe q̄ ipe ꝑdixerat. Et sic multotiēs in sacra scri ptura tenet vt signdo cām ꝓsecutiōis: z nō finē. ꝑma tñ ex positio fuit vioz: q: ista duo sōnia ꝗs duob⁹ eunuchis regis iō a deo ifixa fuerūt sōniātibus vt solū ioseph iterꝓtaret ea: z sic hret magnū honorē apō pbonē z si sōnia pp eū solū i missa fūt q̄nto magis sōnioz iterꝓtatio ꝙ ipo solū fozet . vt ei⁹ vitas apperet. ⌊ Et tñ succedētib⁹ ꝓsperis. ⌋ ꝓspitas. n. fa cit hoies obliuisci amicoz q: q i ꝓspitate ē soli sibi itēdit. fa cit. n. ꝓspitas fortūe iertē: z icōsideratū z pene sui ipsi⁹ obli tū. aduersitas āt nos cautos: z vigilantes reddit iō ꝓcludit boeti⁹ ō ꝓsola. li. 3°. ꝓsa. 8. ꝙ magis tenemur regratiari ad uerse fortūe q̄ ꝓspe. Multa. n. alia bōa fac: q: amicos fl'os a veris secernit ꝙ nulli i ꝓspitate euēit. ⌊ oblit⁹ ē iterꝓretis sui. ⌋. i. ioseph q iterꝓtat⁹ fuerat sōniū ei⁹. ¶ De sōnioz i terꝓtatione h z. c. seq̄nti tāgit iō ad euidētia hui⁹ ꝓsideradū vtrū licite iterꝓtari quisq̄ valeat somnia.

Virum liceat interꝓretari somnia.

Et Vr ꝙ nō q: dr deutro. 18. c. nō iueniat i te q obseruet sōnia. In ꝯriū vr ꝙ sit licitū q: iudicare aliqd ꝓ vita tē diuinā q̄ certissima ē nō ē illicitū. ſz i sōnijs declarāt vitates diuine g̃ nō ē illicitū sōnia iterꝓtari. maioz nota ē minoz ꝓbat q: hr iob. c. 33. ꝓ sōniū i visione nocturna qñ irruit sopoz sup hoies: z dormiūt i lecto tē apit de⁹ aures eoz z eru diēs eos ūstruit disciplina. ¶ Jtē credē cognitiōi ꝓphice vl' iterꝓtari ꝓ eā nō ē illicitū. ſz ꝓphe cogſcūt vitates suas ꝓ sō nia g̃ ñ ē illicitū iterꝓtari ꝓ illa vl' credē: mioz ꝓbat nūeri. 12. c. vbi dr si qs fuerit iter vos ꝓpheta dñi i visiōe apparebo ei aut in sōnio loquar ad illū. ¶ Jtē sct i viri q̄z fcā sacra scri ptura appꝛobat z comēdat fuerūt sōnioz iterꝓretatoꝛes vt ioseph ō q̄ h z seq̄nti. c. Et daniel coꝛā nabuchodonosoꝛ bis iterꝓtat⁹ fuit z semel coꝛā balthasar vt ꝓz daniel. 2. c, z. 4. z 5. ¶ Ad istā qōnē Rñdeꝛ ꝙ ad ꝟ ꝙ nos interꝓtemur aliq̄ sōnia oz ꝙ illa hēant aliquā significationē z significatio illa hēat aliquā certitudinē. Si. n. ista duo nō insint nō ē licitū iterꝓtari sōnia imo valde stultū ē. Prima ps ꝓz q: i iterꝓ tatione sōnioz nos ingrim⁹ gd illa sōnia futuꝛ demōstret. Si g̃ nihil futurū signēt stultū ē velle ea iterꝓtari. talia autē sūt q̄dam sōnia q̄ ita sūt aliqd cātū ꝙ nō sūt signū: iō caret oi significatiōe. sic cū aliqs patiēs defectū i fantasia ex capi tis q̄dā exianitione quēadmodū ꝓtigit i mltū ieiunantibus vl' ex silī⁹ cāis solū pturbāti⁹ fantasticā disponē sequūt sō nia q̄ ñ sūt ab aliq̄ cā ad aliqd ordināte. ſz solū a cā deordinā te z tūc ista sōnia nihil significāt. Alia āt sōnia sūt q̄ aliqd si gnant vt imissa a deo vl' nāl'r. ¶ Sz dices qūo cogſcet qñ sōnia sūt aliqd significātia vl' ñ. Rñdeꝛ ꝙ ad ꝟ ē ispiciēda cā sōnioz. Si. n. aliqs sōniū hz qō vltra sōniū illō ꝑ se aliquid efficē possit sōniū significationē hz. Si āt sōniū sit a cā q̄ ꝓte ter ipm sōniū nihil aliqd cāre ꝑt nō hz sōniū aliquā signifi cationē. Et rō ē q: qñ sōniū signat aliqd ē aliqd futurū: oz g̃ illō ab aliq̄ cā fieri q: nihil ē quod fiat a se ipo. Nam nihil se ipm aggenerat ſz ꝓseruet. vt ꝓz ꝑ aristo. 2°. ō aia. z isto mō ne cesse erit illā cām a q̄ ē sōniū posse efficē aliqd vltra sōniū. ſ. ipm qō sigſ vl' expectaſ ꝑ sōniū. Si āt illa cā q̄ sōniū cāuit ñ hret aliquā potētiā vltra sōniū nihil post sōniū effici possz z sic nihil significaret. Vl' si aliqd signaretur illō eēt fl'a ꝓz ꝓña q: ab eo qō res ē vl' nō ē oꝛo vera vl' fl'a dr vt ait aristo. i ꝑ peryarme. ad ꝟ g̃ ꝙ aliqd vez significaret oportebat vt sic eēt in re. z q: res nō sūt sine causalitate ꝑcedenti oz vt si aliq̄ res sigſ eē sic: vl' sic ꝙ sit aliq̄ cā q̄ eā efficiat sic vel sic. Si āt diceē ꝙ aliq̄ cā nālis significaret aliqd qō ñ possz effi cere esset illa fl'a significatio fl'a: q: nō sic se hz i rebus cānti b⁹ z causaſ sic i ipo significāte qō impossibile ē: q: nā fl'z nō efficit. ſz solū itellect⁹ nr illō ꝓfingit. Et si dicas ꝟ nō ē neces sariū: q: ꝓt sōniū cāri ab vno agēte qō aliqd vltra ñ possit facē z tñ significabit id qō ꝑ aliā cām potētiozē effici ꝑt z tē nō stabit ista distictio. ¶ Rñdeꝛ ꝟ eē fl'm: q: si eēnt iste due cāe distincte: z vna significaret id qō ꝑ aliā effici dēbat q̄ritur an ille cāe eēnt distincte z cōnexe z ꝛdinate: aut nō essent ꝛdinate. Si āt cāe iste nō eēnt subordinate z ꝓnexe possi bile erat vnā eaꝝ significare qō ꝑ alterā effici dēbat imo in cludit ꝯdictionē: q: significare fundaſ sup eē. neče ē g̃ ꝙ si vna hz cū alīa ꝓnexiōem i signādo qn hēat i efficiēdo. Si āt iste due cāe distincte sic hēnt se ꝙ vna ē ꝓnexa alteri z subor dinata ei neče ē ꝙ qcqd ꝑ vnā efficiť ꝑ alterā efficiať cū sic se hēat ordo cārū ꝙ magis vl'es influāt in effectū vltimatū z in cās inferioꝛes min⁹ vl'es z deide alie min⁹ vl'es z ime diate influūt i effectū z i cās min⁹ vl'es z sic ꝓcedēdo dōec deueniať ad infimā cāz q̄ solū influit i effectū q sibi imediat⁹ ē z nō in aliquā aliā cām. Et ista ē rō q̄re i gñonib⁹ vniuo cis vl' actiōib⁹ cā vltima assimilet sibi passū vl' effectū ꝟz spēz vt in gñatione hois lz oēs cāe supioꝛes influāt ad ei⁹ gñonē z lz magis agāt q̄z ipe hō ꝟz ꝑma regulā libꝛi de cāis. ſ. ois cā ꝑmaria magꝛ influit in suū effectū q̄z cā secūdaria. Tamen hō ꝓticꝛaris cā existēs assimilat sibi genitū z nō aliq̄ ō cāis supioꝛib⁹. Quod āt sit talis subordiatio cārū z ꝙ qcqd agit vna: agit alia saţ ꝓz ꝑ ꝑbm in 2°. phisi. ſ. sol z homo gene rāt hominē z in. 7. phisi. ō ꝟ lati⁹ hētur exo. 23. c. z ibi vide. ¶ Necesse ē g̃ ꝙ si deť cā ipzimēs sōniū subordiata cāe q̄ efficē dz id qō ꝑ sōniū significať vtrāq; concāre ad effectum significatū ꝑ sōniū. vñ dať regula vl'r ꝙ nulla res nālis ē q̄ signet aliqd qō ipa vel totaľr vel ꝑm ꝓtē efficē nō possit.

¶ Dicetur g̃ vt supꝛa icepimus ꝙ si res cāns sōniū nihil vl tra sōniū efficē ꝑt nō ē dāda aliq̄ sigtio sōnī sicut ꝓturbatio fātasie nō ꝑt habere aliā actionem realem nisi ipsam inuo lutionē spēz in quibus cātur somnium. g̃ si cāetur somniuz ex perturbatione fantasie exinanite vl' alias nō potest illud somnium aliquid significare z ista talia somnia vocātur va na ꝓpe q: vanū est quod finē nō hz vel finē nō assequeť z de ꝗs ꝓpe loq̄batur salomō ecclesia. c. ſ. vbi plurima sōnia ibi plurime vanitates. Sic etiam si aliquis in vigilia valde qd timuit i sōnijs ꝓtiget circa talia eū vsari. ſ. ꝙ sōniet se mo ri vl' iugulari: vl' alīs i magna picꝛa scidere z q: ille timoꝛ ꝓ cedēs directe nō hēbat aliū effectū nisi turbationē fantasie talia sōnia significare nihil ꝑñt z stultū valde eēt i talib⁹ q̄ rere iterꝓtē z cōit talia sūt oia i qb⁹ cōit vsamur. Si āt som nia sint ab aliq̄ cā potēte aliqd efficē ꝓter ipm sōniū tūc ibi si gnificatio aliq̄ ē: z istō significabit sōniū qō res a q̄ cātū est efficē ꝑt z iō qñ sōnia sūt a deo: vl' a reb⁹ nāl'r agētibus vt a coꝛpib⁹ celestib⁹: q: ista agētia aliqd ꝓter sōniū efficē ꝑñt ista sōnia hēbūt aliquā significationē. ¶ Sed adhuc dices qūo cogſcet vtrū sōnia nob aduenientia sint a deo vl' nā vl' alias. Nō ꝑt certissima regꝛa dari: q: ꝓtigit eadē sōnia eē a deo z ab alijs cāis: q: maioꝛ cā ꝑt sp idē qō mioꝛ. Recurrēdū ē g̃ ad ipsi⁹ sōniātis rectū iudiciū q bñ suā nouerit bitudinē. ſ. vtrū i eo ꝓcessisz ebꝛietas vl' timoꝛ aut aliq̄ occupatio vl' affectio circa res sōniatas q: tūc istō sōniū porat ab ipis exterioꝛib⁹ reb⁹ euenire ꝓut retinēť i fātasia: z tunc talia somnia nihil signat cū spēz retēte i fantasia solā hńt actionē spūalē. ſ. imu tare ꝑ sōnia: z inclinare hoiem ad diuersos affect⁹: exteriuo ār nullā realē actionē hńt. Et sic ē in amatoꝛib⁹ q ꝓp nimias affectiōes: z spēs amabiliū eis fortit imanētes p noctez sola fātasiatōe vsanť circa ea q̄ ꝑ die ꝓcupiscebāt. iō sōnia amātiū nulla sūt cū nihil figꝛe possint z ob ꝟ vgili⁹ i bucolicis eglo ga octaua vocat sōnia amatoꝛ fictiōes dicēs. Credimus an q amāt ipi sibi sōnia fingūt z sic ꝑt considerare hō ō aljs di spositionib⁹ q̄s hēbat anteq̄z iret dormitū: z sōniaret. Nā ꝑ hec ꝑt vīsimiliter conicere vnde sibi sōnia insurgant lz i qui busdam somnijs satis pz ꝙ nō sunt a deo quia in se ipsis vi lescunt. Secundū āt quod supꝛa diximus ad hoc ꝙ alicui⁹ sōnij interꝓtatio queri deberet oz ꝙ habeat aliquam certi tudinem licet enim somnium aliquid significet si tamen cau sa effectiua significati non habet magnam determinationē ad suum effectum: sed vt frequenter vel quasi ad vtrūlibet tunc non oportet inquirere determinationem somniozum i talibus. Patet autem q: quedam cause naturales sunt que non multā habent determinationem ad suum effectum.

¶ Est autem circa hoc aduertendum ꝙ licet aristoteles di cat in fine primi ethicoꝛum factis autem paulisper transmu tationibus melioꝛa fiunt fantasmata studiosi. i. ꝙ somnia viroꝛum bonoꝛum sunt melioꝛa somnijs viciosoꝛum z stulto ꝛ tñ somnia stultoꝛum z insipientium maioꝛem certitu dinē: z significationē hńt ꝗs sōnia viroꝛ sapiētiū: z sensato rū. Sicut. n. dicit ꝑbs i li°. ꝑ ō bōa fortūa vbi mltus itellect⁹

pauca

Lōpara tio expo sitionuz D

Prospe ritas fa cit hoies obliui sci amico rum. ñ

Qō. 2. A Quod nō ꝓ rō.

In ꝯriū ꝓ rō.

ꝟ rō. B ñsio ad ꝗsitum qōnis.

C Obie ctio. D ñsio. nō dicti.

Obie ctio. E ñsio. F

Rō vnius dicti.

Determi.

G Quod sint non habet vanum ap pellatur

H Obiectio. rñsio

J

pauca fortūa: vbi ăt pauc⁹ itellect⁹ ibi mlta fortūa. Conso
miter ait i 3°.li°.ō sōno i q̄ tractat ō diuinatiōe q̄ sit in sōnijs
dic̄ q̄ sapiētes ꝑpriū motū hñt i. motū ꝙ sapiaz. i. paucos mo
tus extrisecos ꝓcipiūt. Stulti ăt z isipiētes q: ꝑprios mo
t⁹ nō hñt cū deserta sit eoꝝ fātasia z itelligētia mlt⁹ mot⁹
extrisecos recipiūt. s. a reb⁹ nālib⁹. Q̄ñcūq; ḡ mouet fanta
sia sapiētis p sōnū mouet q̄ i ipa retinet. s. cogitādo p sōnū ō
ijs circa q̄ i die vsatus e. Et q: cogitatio p̄cedēs i vigilia non
bz aliquā cālitatē nisi ad motū fātasie: iō sōnia sapiētū sunt
aliqd pure cātū z nō sūt signa. Stulti ăt vl insipiētes hñtes
vacuā fantasiā recipiūt spēs: vl mutāt i eis �sm ifluētiā rez
nāliū z q: res nāles sūt cātiue alicui⁹ effect⁹ vltra ipm sōniū
iō illa isipiētū sōnia significationē hñt z aliq̄z certitudinez.
Sic et ꝓz q: lz hoies ꝓcellāt oia aialia q̄tū ad tactū: vt ꝓz in
2°.ō aia tn q̄dā aialia vt cornices sentiūt �sm tactū tpoꝝ mu
tatiōes q̄tū ad pluuias q: añ pluuiā clamāt vt ait ysidorus
in. ethimologi. hoies ăt nō sentiūt aliqd hoꝝ maxie i vigilia
i q̄ nullū sōniū ꝓtigere ꝑt pp occupationē fantasie circa act⁹
rōnatiuos. Et iō lz corpa celestia illo tpe vigilie magis influ
ant i nos q̄z i cornices vl alia aialia tn nō ꝓcipim⁹: vt ait ari
sto. 3°.ō sōnio z vigilia. ¶ Ad maiorē ăt euidētiā adhuc cō
siderādū ē q̄ sōnia illa iterꝑtari lz q̄ hñt aliq̄z cām ad quam
hñt nec̄riaz vel q̄si necessariā ꝓnexionē nālē vl volūtariam
potētē res adeē vl nō eē necessitare q̄ ꝓnexio aliq̄ mō possit
eē nobis nota. Si ăt aliq̄ sōnia sint q̄ sic nō hēant nec inter
ꝑtari nec assētire eis licet. Et sciēdū ꝙ ꝑ q̄ cā sōnioꝝ i gñali
est duplex q̄dā extriseca q̄dā itriseca. Intriseca ăt ē duplex q̄
dā ē casualis mot⁹ fantasmatū sic vl sic: z ex ꝑ motu causat
q̄dā ꝓplexio q̄si ꝓpositio sig̃ns aliqd sic esse vl ꝛrio mō. Et
sic cōiter aliq sōniant ea circa q̄ ꝙ die vsati sūt z ista nō sūt
sig̃. lz signata: nisi valde p accīs. Jn istis ăt ꝑdicere vl iudica
re aliqd valde ē vanū z illicitū q: talia non sig̃nt qcq̄ z si
ꝓtigēt forte aliqd significare ñ oporteret ad illō attēdē q: cā
p accīs nō fac̄ certū iudiciū. Et ō ijs dr i catone. Sōnia ne
cures. Alia cā intriseca sōnioꝝ ē corpis disp̄ō q: fantasma
ta formāt iterdū �sm ꝓueniētia ꝓplexiōis vel actualis disp̄o
sitionis. Sic illi q sūt fleumatici siue ꝓplexiōis frigide sōm
niāt se iterdū p niuē aut aquā vl glacie portari. Sic et de co
lericis: z sanguineis ꝓformit ad suas ꝓplexiōes. Melācolici
sūt q frequēti⁹ sōniāt z certissime cā ē: q: sūt ꝑ mordacita
tē ꝓplexiōis ad iteriorē motū veloces. vt ait phs. 3°.ō sōno z
vigilia. Et iō dic̄ phs i eodē libro q̄ gratiosi medicoꝝz dñt
ad sōnia oportē attēdere q: ista mlt⁹ i patiēte demonstrant.
Sic. n. ait cōmentator q̄ qdā laborās i egritudie sōniauit si
bi ifundi i gutture mlt̄ picē z seq̄nti die euomuit colerā ni
grā i magna q̄titate. Jn istis ăt q: cā nālis ē effect⁹ seq̄t̄ nā
liter. iō nō ē illicitū iudicare lz aliq̄n sequat errorē q: ēt nā er
rat aliq̄n i valde ptic̄larib⁹ lz raro. Sic. n. ait phs. 5. ethimo
gi. q̄ nā vult sp facē sinistrā debiliorē dextra. lz aliq̄n ꝓtingit
ābdextros fieri. i. q̄ ābe man⁹ sint eq̄l valētes: z eq̄l agi
les z ꝑ ꝓsulebat plato iducē p exercitationē. s. q̄ efficerētur
hoies ambidextri: vt ꝓz in fine secūdi politico. ¶ Cā extrin
seca sōnioꝝ ē duplex q̄dā ē corpalis q̄dā spūalis. corpalis ē
celū z elemētaris nā q̄ i nos ꝓtinue ifluūt �sm suā conditio
nem: z sic influunt in oia entia nālia corpalia vt i plātas.
Jn mineralia: z i aialia bruta. Sic etiā ifluūt in fantasiā no
strā q: lz vtus fantastica nō sit corpus nec ꝑs corpis ē tn ali
q̄ vt⁹ i corpe alligata spāl̄r alicui organo corpis z q: illō or
ganū ē ps corpis hns certā ꝓplexionē quam ipa vt⁹ fantasti
ca q̄ ibi ē imitat: nece ē fantasiā moueri a nālib⁹ agētib⁹ i ea
aliqd ipsimētib⁹. Causāt ḡ nālia agētia i fantasiā nr̄az aliq̄
fātasmata ꝓformia tpiq̄ litati z lz ꝑ nōt fieri diuersa sōnia
i diuersis tpib⁹ lz diuersas tpis q̄litates. Jsta tn opatio coꝝ
poꝝ celestiū i fantasia nō ꝓcipit i vigilia ꝑ mot⁹ frequētes
vtutis rōnatiue qb⁹ itēta ē vt⁹ fantastica. Jn sōnio ăt cū sit
q̄s vtutū aialiū: z rōnaliū z itēdant nāles magis ista ꝓci
pimus vt ait phs in 2°.ō sōno z vigilia. Sup itellectū vero
ista nālia agētia ptātē nō hñt: q: itellect⁹ nec ē corp⁹ nec ps
corpis. nec vt⁹ alligata determiate parti corpis imo nec toti
corpi. lz i corpe sit. lz ipa aia rōnalis cui⁹ ps ē ipa volūtas z
memoria vnita sit corpi realit̄ q: corp⁹ vegetat: z viuificat:
z itra ipm corp⁹ itelligit tn q̄tū ad ipam vim itellectiuā nul
lā hz spāl̄ colligationē ex q̄ vitate cōmentatoꝝ aueroys hūit
occasionē errādi dicēs nō eē tot itellect⁹ quot sūt homines.
sed vnū z eundē nūero itellectū eē i oib⁹ hoib⁹ q eis vnitur
�sm fantasiā. ¶ Cā ăt extriseca sōnioꝝz spūalis ē duplex. s.
de⁹ aut demō. de⁹. n. iterdū ꝙ se iterdū p angelos bonos mu
tat fantasiā nr̄az ipsimēdo eis nouas rez spēs ad ꝓcipiēdū
aliq̄ noua vl spēs antiquas al̄r ordināndo vt aliqd significa
rēt. q̄ añ nullo mō significabāt. Sz vt cōiter ista sōnia fiunt
p āgelos sibi ministrātes ad salutē istoꝝ inferioꝝ. vt ꝓz ad
hebreos ꝑ. c. q̄ ăt de⁹ p se ipz in ijs inferioribus oparet esset
mutare q̄si nāz sic si de⁹ facēt q̄ ignis nō ꝓbureret conbusti
bilia. lz ipe de⁹ p se sine igne adiuncto ꝓbureret. Iste ăt mu
tatiōes rarissime fiūt ēt i corpalib⁹: z tūc pp aliquā cāz: val
de spāl̄ vt nos istruamur z dei potētiā admiremur. Jn spūa
lib⁹ ăt dato q̄ mutaret ille ordo. s. q̄ de⁹ p se ipz oparet nos
nō cogīscem⁹: z sic iutilit̄ fieret talis mutatio q̄ nō ē ꝓceden
dū qa de⁹ z nā nihil faciūt frustra vt colligit̄ ex ꝑ. c. ꝑmi po
liti. Exēplū huius hētur. s. 3i. c. vbi dr ō sōnio iacob q̄n vidit
ascendentes arietes varios: z macl̄osos super oues q: di
cit ibi q̄ āgel⁹ demōstrauit ei ꝟ. Et iste mod⁹ sōnioꝝ ꝓtigit
dupl̄r q: aliq̄n vni mittit ipz sōniū z ñ dat itelligētia. Sicu
ti fuit in pharone: z in eunuchis suis. s. pincerna z pistore: q:
lz isti hūerūt a deo sōniū nō tn iterꝑtationē. vt ꝓz ꝟ. c. seq̄n
ti. Alij solū dat iterꝑtatiōsōnij z nō ipe sōnus z sic fuit ioio
seph q̄ ista nō sōniauit. lz iterꝑtat⁹ ē. Sic et ē ō daniele z na
buchodonosoꝝ z balthasar. quia Nabuchodonosoꝝ somniauit z non intellexit: vt patet daniel. 2. z. 4. c. daniel au
tem interꝑtatus ē. Et balthasar vidit visionē: z nō intelle
xit. lz daniel. lz fcm balthasar nō ad sōniū. lz ad vigiliā perti
net. Est tn aliq̄ mō simile huic. isti vero qui somniant z non
intelligunt. lz talia somnia a deo mittantur non sunt ꝓphe
lz illi sūt ꝓphe qui ea interꝑtantur q: intelligētia opus ē
in visione vt patet daniel. 10. c. id est necessaria est intelli
gentia rei vise i sōnijs ad ꝟ q̄ vidēs dicat ꝓpha. Jn istis ăt
sōnijs licitū ē iterꝑtari: q: talia sōnia inuariabilē vtutē hñt
cū ex deo sint. Sz nō ē ꝟ licitū cuilibz interꝑtari. lz solū il
lis q⁹ a deo datū ē. Et isti q talia interꝑtāt ꝓphe sunt: q:
sine nāli cognitione nō fit. Et sic dr nūeri. 12. c. Si qs fuerit i
ter vos ꝓpha aut in visione appebo ei aut p sōniū loquar
ad illū. ¶ Causa extriseca spūalis ē demō q̄ ēt sōnia i nobis
cāt q̄ vocant demonū illusiones: vt ait gregorius. 4. dialo
goꝝ. Et isti ēt p nocturnā visionē a demonib⁹ imutantur i
fantasia: sicut ꝓz de adorātib⁹ phebū in delphos insula vna
de cicladib⁹ vbi maximū eius tēplū ē: q: ibi virgo q̄ erat sa
cerdos phebi cū itraret in antro phebi replebat a phebo de
inde dormiebat z post sōnia dicebat vel cū repleret a phebo
furebat z sic nihil intelligēs vtates alijs declarabat. Alij ăt
assumebāt folia lauri q̄ tripodes vocant: z repiunt in illa i
sula spāl̄r z illas apponebāt sub capitib⁹ z tūc in sōnijs rn̄
sum eorū que volebant accipiebant. De ijs tangit lucanus.
in. 3°. de bello iulij cesaris: z pompei z aliq̄l̄r in fine primi.
Jn ijs ăt sōnijs supuacuū ē ꝓnosticare. lz sole artes demonū
q̄s malefici nouerūt ꝟ ꝓnosticant ex pactis occl̄tis vl mani
festis q̄ cū demōib⁹ hñt. Hec ăt lz plena vtate constēt nimis
vl iter dicta sunt. Judicare ăt que somnia eueniāt ex casuali
motu fantasmatū q̄ ex corporis ꝓplexionali disp̄one: que ex
deo vl demonib⁹ nimis labor ē: nec credo in ijs pfectaz posse
dari regulam q: contingit ea infinitis modis verti. Caute ḡ
vtendū est sōnioꝝ interꝑtatione vt nō nisi a deuotissimus
hominibus taliū iterꝑtationes queramus ab ijs etiā nimiū
abstinēdo ne magnus errorē intercidat iudicāti. Unde lz qui
busdā vt supradictum est assentire possimus z interꝑtatio
nē q̄rere ad pericula deuitāda securi⁹ ēt nullius somnij
interꝑtationem requirere. Nunc ad argumentum quod
s. fiebat. s. q̄ nemo sit q̄ obfuet sōnia. Rādet q̄ obfuare sō
nia aliq̄ mō licitus ē aliquo mō illicitū vt supꝛ determiatū ē. il
lic autem solum ꝓhibemur obfuare sōnia supstitiosa vel
sōnijs ēt nālib⁹ i suis iterꝑtationibus magnā. fidem adhibē.

Cap. xli.

Fost duos āos vidit pharao
sōniū. Putabat se stare sup flu
uiū: ō q̄ ascēdebāt septem bo
ues pulchre z crasse nimis: z
pascebāt i locis palustribus
Alie q̄s septē emergebāt ō
flumie ne fede ꝓfecteq; ma
cie

Nota

Cā sōnioꝝ duplex. R

ꝑa cā.

2a cā.

Cā extrinseca sōniorū ē duplex ꝑa.

Cā 2a ꝙ sōnioꝝ extrinseca z spiritualis ē duplex. ZD

Deus z natura nihil agunt frustra. N

Modo itte somniorum duplicat contigit. O

ꝑ Cā extrinseca spiritualis.

Determinatio

rñsio ad argm.

cie: ⁊ paſcebāt in ipa amnis ripa i locis virētib⁹: deuozauerūtq; eas q̄z mira ſpēs ⁊ hitudo corpoꝛ erat. expgefact⁹ pharao rurſū dormiuit: ⁊ vidit alteꝛ ſōniū. Septē ſpice pululabāt i culmo vno plene atq; formoſe: alie q̄q; totidē ſpice tenues: ⁊ p/cuſſe vredie oꝛiebāt: deuozātes oēs pꝛioꝛ plebitudinē. Euigilās pharao p⁹ getē: ⁊ facto mane pauore pterrit⁹ miſit ad oēs ꝓiectoꝛes egypti: cūctoſq; ſapiētes: ⁊ accerſitis: narrauit ſōniū: nec erat q̄ iterꝓtaret. Tūc demū reminiſcēs magr̄ pincernaꝛ ait. Cōfiteoꝛ pcm̄ meū. Jrat⁹ rex ſuis ſuis me ⁊ magiſtrū piſtoꝛ retrudi iuſſit i carcerē pncipis militū vbi vna nocte vterq; vidim⁹ ſōniū pſagiū futuroꝝ. Erat ibi puer hebꝛeus eiuſdē ducis militū famulus: cui narrātes ſōnia audiuim⁹ q̄cq̄d poſtea rei ꝓbauit euēt⁹. Ego.n. reddit⁹ ſū offō meo ⁊ ille ſuſpēſus ē i cruce. Protinus ad regis iperiū eductū ō carcere ioſeph totōderūt ac veſte mutata obtulerūt ei. Cui ille ait: Vidi ſōnia nec ē q̄ edīſſerat audiuiq; te ſapiētiſſime conjūcere. Rñdit ioſeph. Abſq; me de⁹ rñdebit pſpa pharaōi. Narrauit ergo pharao q̄ viderat. Putabā me ſtare ſup ripā flumis: ⁊ ſeptē boues ō āne ꝓcēdē pchꝛas nimis ⁊ obeſis carnib⁹ q̄ i paſtu paludis directa carpebāt. Et ecce bas ſequebantur alie ſeptē boues intantū deformes ⁊ macilēte vt nunquā tales in terra egypti viderim. Que deuozatis ⁊ conſumptis pꝛioꝛibus: nullū ſaturitatis dedere veſtigium. ſꝫ ſi mili macie ⁊ ſqualoꝛe toꝛpebāt. Euigilās rurſus ſopoꝛe depreſſus vidi ſomnium. Septem ſpice pullulabant in culmo plene atq; pulcherrime. Alie quoq; ſeptē tenues ⁊ percuſſe vredine oꝛie bantur e ſtipulam que pꝛioꝛum pulchꝛitudinem deuozauerunt. Narraui ꝓiectoꝛib⁹ ſōniū: ⁊ nemo ē q̄ edīſſerat. Rñdit ioſeph. Sōniuꝫ regis vnū eſt Que facturus ē de⁹ oñdit pharaōi. Septē boues pchꝛe ⁊ ſeptē ſpice plene: ſeptē vbertat⁹ āni ſūt, eā dēq; viꝫ ſōnij ꝓpbēdunt. Septē q̄ boues tenues atq; macilēte q̄ aſcēderūt poſt eas: ⁊ ſeptē ſpice ⁊ tenues vēto vrēte pcuſſe: ſeptē āni venture ſunt famiſ. q̄ h̄ ordie ꝓplebūtur. Ecce ſeptē āni veniēt fertilitat⁹ magne i vniuerſa tra egypti q̄s ſeq̄nt̄ ſeptē āni alij tāte ſterilitatis: vt obliuiōi tradat cūcta retro abūdātia. Cōſūptura ē.n. fames oēz trā ⁊ vbertat⁹ magnitudinē pditura ē iopie magnitudo. Q̄ō āt vidiſti ſecūdo: ad eādē rē ptinēs ſōniū: firmitat⁹ ſidiciū ē: eo q̄ fiat ſmo dei ⁊ velociꝰ ipleat. Nūc g̃ puideat⁹ rex viꝫ ſapiētē ⁊ induſtriū ⁊ pficiat eū tre egypti q̄ ꝓſtituat ꝓpoſitos p cūctas regiōes: ⁊ qntā ptē fructuū: p ſeptē āños fertilitat⁹ q̄ iā nūc futuri ſūt ꝓgreget i hoꝛrea: ⁊ oē frumētū ſub pharaonis ptāte cōdat ſuetq; i vrbib⁹ ⁊ ꝓpareſ future ſeptem āno⁊ fami: q̄ oppſſura ē egyptū ⁊ ñ ꝓſumet terra i opia. Placuit pharaoni ꝓſiliuꝫ: ⁊ cūctis miniſtris eiꝰ. Locutuſq; ē ad eos. Num iuenire poterim⁹ talē virū q̄ ſpū dei plen⁹ ſit: Dixit ergo ad ioſeph Q̄ oñdit tibi de⁹ oīa q̄ locut⁹ es: nūq̄d ſapiētioꝛē ⁊ ꝓſilem tui iuenire potero. Tu eris ſup domū meā ⁊ ad tui oꝛis ipiuꝫ cūct⁹ ppl̄s obediet. Uno tm̄ regni ſolio ꝓcedā te. Dixitq; rurſum pharao ad ioſeph. Ecce ꝓſtituitē ſup vniuerſā trā egypti. Tulitq; anulū ō mānu ſua ⁊ dedit eū i mānu ei⁹: veſtiuit q̄z eū ſtola byſſina: ⁊ collo toꝛto quē aureā circūpoſuit. Fecit eū aſcēdere ſup currū ſuū ſecūdū clamāte pcone: vt oēs coꝛā eo genuflecterēt: ⁊ ꝓpoſitus eē ſcirēt vniuerſe trē egypti. Dixit q̄z rex egypti ad ioſeph. Ego ſū pharao. Abſq; tuo impio non mouebit q̄ſquā manū aut pedem in oi trā egypti. Uertitq; nomen eius: ⁊ vocauit eum lingua egyptiaca ſaluatoꝛem mundi. Deditq; illi vxoꝛem aſſenec filiam phutifaris ſacerdotis eliopoleos. Egreſſus eſt itaq; ioſeph ad terram egypti. Triginta annoꝛ erat q̄n ſtetit i ꝓſpectu regis pharaonis ⁊ circumiuit oēs regiōes egypti. Uenitq; fertilitas ſeptem āno⁊ ⁊ i māipulos redacte ſegetes ꝓgregate ſunt i horrea egypti. Dis etiā frugū abundātia i ſinglis vrbib⁹ ꝓdita eſt. Tantaq; fuit abundantia tritici: vt arene maris coeq̄ret ⁊ copia menſurā excederet. Natiq; ſunt ioſeph filij duo antequā veniret fames q̄s pepit ei aſſenec filia putifaris ſacerdotis eliopoleos. Uocauitq; nom̄ p̄ mogeniti manaſſes dicens: Obliuiſci me fec̄ de⁹ oīuꝫ laboꝛ meoꝛ ⁊ dom⁹ pr̄is mei. Nomē q̄z ſcōi appellauit effraim dicens. Creſcē me fecit deus i trā pauptatis mee. Jgit trāſactis ſeptez vbertatis ānis q̄ fuerāt i egypto ceperūt venire ſeptez anni ſopie q̄s ꝓdixerat ioſeph ⁊ i vniuerſo oꝛbe fames ꝓualuit. Jn cuncta ēt trā egypti fames erat. Qua exuriente clamauit ppl̄s ad pharaonez alimenta petens. Quibus ille rñdit. Jte ad ioſeph ⁊ q̄cq̄d ipe vobis dixerit facite. Creſcebat āt quottidie fames in oi trā: appuitq; ioſeph vniuerſa hoꝛrea ⁊ vendebat egyptijs. Nā ⁊ illos oppſſerat fames. Omneſq; puicie veniebāt i egyptum vt emerent eſcas ⁊ malum ſopie temperarent.

Cap. XLI.

Poſt duos. Deſcripta ioſeph diutur na icarceratiōe, h̄ agit de ei⁹ nimia exaltatiōe. Et h̄ fuit q: appuit valde ſapiēs i ſōnioꝝ declaratiōe. Et diuidit i tres ptes. Q: ꝓ pōit ei⁹ ſapiētie declaratio. 2° ipſi⁹ exaltatio ibi. ⌊ placuit pharaōi. ⌋ 3° iterptatiōis ſue iplectio ibi. ⌊ venitq; fertilitas. ⌋ ſapiētia āt duplex demōſtrat h̄ vna q̄ ad ſpeculatiuū itellectū ptinet i cognitiōe vitatū futuraꝝ q̄ſtū ad iterptationē ſōnioꝝ. Alia in ordinatiōe reꝝ gerēdaꝝ: q: ſapiētis ē oꝛdiare ⁊ iſta ptiet ad itellectū practicū. ſ. ad prudētiā ō iſta ibi. ⌊ nūc g̃. ⌋ Circa pri mū. ⌊ poſt duos ānos. ⌋ iſti duo anni ꝓputāt a tpe imediato ſupioꝛi. ſ. a reſtōne magri picernaꝝ ⁊ ſuſpēſiōe piſtoꝛis moratus fuit tāto tpe ioſeph i carcē p⁹ reſtōnē magri picernaꝝ q: vt dñt iudei ioſeph nimis ꝓfidit i hūano adiutoꝛio iō de⁹ pmiſit eū ad tp̄s pati. ⌊ vidit pharao ſōniū. ⌋ i. vidit p ſōniū aliq̄s viſiōes vl̄ fatasmata. ⌊ putabat ſe ſtare ſup fluuiū. ⌋ recte loq̄t: q: ñ ſtabat realit̄ ſup fluuiū. ſꝫ ꝫ appentiā viſiōis i ſōnio appebat eē ſup fluuiū nec itelligas q̄ pharao p ſōniū putaret ſe eē ſup fluū. i. ſup aquā. ſꝫ putabat ſe ſtare ſup flumen. i. i alq̄ colle eminēte fluuio vl̄ i aliq̄ palacio cui⁹ ſit⁹ eēt alt⁹ ⁊ i littoꝛe fluminis ſic̄ ſūt ml̄ta palacia dñoꝝ: ⁊ iſto mō loq̄t ſcriptura cū dic̄ pſ. 23. q̄ tra ē fūdata ſup maria. ⁊ ſup flumina. ſ. q̄ſtū ſad ptes eminēt⁹ iſte fluui⁹ ō quo h̄ dr̄ nilus vn⁹ ō q̄ttuoꝛ fluminib⁹ paradiſi: ⁊ irrigat planioꝛa egypti ō q̄ ml̄ta dixim⁹. ſ. 26. c. ⁊. ſ. 2. c. ⌊ ō q̄ aſcēdebāt. ⌋ i. videbāt aſcēdere ⁊ dr̄ q̄ aſcēdebāt: q: flumē ſp ē i locis hūilioꝛib⁹ trcū aqua ſp. labaſ ad ꝓna. ⌊ pulchꝛe. ⌋ q̄ſtū ad appētiā ⁊ ſigurā ⁊. ⌊ coiſſe nimis. ⌋ q̄ſtū ad coꝛpulētiā q̄ autē iſta ſignificēt. ⁊ h̄r. ſ. ſeptē ānos fertilitat⁹ magne. ⌊ ⁊ paſcebāt i locis

ff

Diuiſio A

Duplex ſapientia. B

Sapie ioſephi declaratio

ff

Dani. 2.g.

paluſtrib⁹. ¶.i.i locis aq̃ticis vbi ſũt paludes:q; ibi ſũt magne herbe: ⁊ ml'te aq̃ qb⁹ idigẽt pecora. ¶alie q̃q; ſeptẽ. ¶p⁹ iſtas. ¶emergebãt ỏ flumie. ¶emergẽ ꝓpe ỏ flumie ẽ ỏ aqua emergẽ.ſ3 iſte ñ emergebãt ỏ ipa aq̃.ſ3 magis ỏ aligb⁹ fructe tis vl'locis hũilib⁹ circa aquã ita ꝙ videret exire ỏ aq̃. ¶fede. ¶quãtũ ad figurã ⁊ iceſſu3:q; tarde mouebãt ex debilitate. ¶ ⁊ ꝓfecte macie. ¶.i.debilitate p macredinẽ. ¶ ⁊ paſcebãt i ipa ãnis ripa. ¶.i.i ripa fluminiſ ⁊ nõ dr̃ ſic ỏ alȳs.ſ.ꝙ paſceret i ripa fluminis. Et notãter dr̃:q; i septẽ ãnis gbus ſterilitas ñ erãt paſcua niſi circa fluuiũ. Jn alȳs ãt ãnis erat i tota egypto. Et rõ ẽ:q; vt declauimus lati⁹.ſ.26 c.i egypto nũq; ꝑt eẽ ſterilitas niſi ex defectu nili qñ modicũ creſcit:q; i illa ẽra ñ ſũt pluuie nutriẽtes ſegetes:vt p3 deutro.xi.ſ3 per duas inũdatiões q̃s fac nilus tota ẽra humectaꝫ ⁊ ſegetes vſq; ad maturitatẽ deducit. Quãdo ḡ nilus ml'tũ exũdat i pediũꝫ agricole ne poſſit ẽrã colere: ⁊ ſic ꝑ accñs ſeqꝫ ſterilitas. Etiã qñ modicũ inũdat ſeqꝫ fames nẽcario cũ null⁹ ímber i ẽra illa ſit: ⁊ ſ3 miorẽ inũdationẽ ẽra magis ſterilis eſt qñ ãt medio mõ exũdat ẽra fertilis ẽ:q; nec hũiditas deficit nec ꝑa debita colẽdi ipedit.ẽ ãt maior inũdatio i nilo.22.duo rũ cubitor mediocres vo ẽ.16.deide q̃tũcũq; minorꝫ noci uũ valỏ ẽ ⁊ q; iſta ſterilitas ſeptẽ ãnor fuit ꝑ defectũ inundatiõis nili iõ aq̃ ei⁹ cũ modicũ vl'nihil exũdaret ſolum erat herba apỏ ripã fluminis ⁊ ibi paſcebãꝫ aialia q̃ ꝓſeruari poterãt. ¶pe ãt fertilitaꝫ qõ ſignaꝫ ꝑ ſeptẽ vaccas pigues, nõ dicebãꝫ vacce paſci i ripa fluminis:ſ3 i locis paluſtrib⁹ quaſi vbiq; eẽnt paludes ex ꝓuẽti inũdatiõe nili. ¶i locis virentib⁹. ¶q; adhuc tpe magne ſterilitatis loca q̃ erãt ꝓiũcta aq̃.ſ.i ripa fluminis virẽtia erãt. ¶deuorauerũtq; eas quaꝫ mira ſpẽs: ⁊ hitudo corpis erat. ¶.i.videbaꝫ ꝙ ſeptẽ vacce macilẽte deuorabãt ſeptẽ q̃ erãt pigues:q; ãni ſeptẽ ſterilitatis deuorauerũt totã porẽ fertilitatẽ. ¶quarum mira ſpẽs. ¶.i.figura q̃tũ ad plchritudinẽ. ¶ ⁊ hitudo corpis.ſ.craſſedo corpis erat. ¶ experrect⁹ pharao. ¶ſ3 fuit pp duo. Prio vt ñ videretur ãbo illa ſõnia ex idiſpoſitiõe fantaſie ꝓceſſiſſe q:q; poſtq̃ exprect⁹ fuiſſ3 ſi aliq̃ mutatio fãtaſie erat piret. Et ſic l3 forte vellem⁹ dicẽ vnũ eẽ ex fãtaſia forte ſic idiſpoſita.ſ3 ñ poterat idẽ dici ỏ.2°. ¶Jtẽ vt pharao recordaret ſõnj ſui qñ euigilaret ⁊ ñ obliuiſceret ꝓpoſis p 2m aduenies. ¶rurſũ dormiuit. ¶comẽdato memorie ꝑmo ſõnio. ¶ ⁊ vidit altez ſõniũ. ¶quod erat altez q̃tũ ad tps: ⁊ appitionẽ. Sz ñ q̃tũ ad ſignificatio nẽ.q; eadẽ ſignificatio erat i vtroq; vt.ỏ.dixit ioſeph ipi pharaoni. ¶ſeptẽ ſpice pullulabãt. ¶.i.naſcebãt. ¶i culmo vno. ¶i.i vno calamo ſiue cãna. ⁊ ſ3 ſignum mane fertilitatis erat ꝙ ſeptẽ ſpice naſcerẽt q; cõit ñ naſcit i vno culmo niſi vna ſpica. ¶plene. ¶.ſ.ꝙ ipe ſpice ⁊ folliculi erãt repleti ſba pãis. ¶atq; formoſe. ¶q; aſpect⁹ erat eoz valỏ ḡtus. ¶alie q̃q; tenuidẽ ſpice tenues. ¶iſte ẽt ſignt ſeptẽ ãnos vbertatis ⁊ ſterilitatis ⁊ l3 cã duplicatiõis hui⁹ ſõnj.j.ponaꝫ.ſ.ad maiorẽ certitudinẽ ⁊ velocitatẽ ipletiõis tñ adhuc põebanꝫ iſta duo ſõnia.ſ.vnũ i vaccis ⁊ aliud i ſpicis q; i ſeptẽ ãnis vbertatis ñ ſolũ fuit vbertas i frugib⁹,ſ3 ẽt i fetib⁹ pecoz: ⁊ i ſeptẽ ãnis ſterilitatis ñ ſolũ fuit ſterilitas i frugib⁹:ſ3 ẽt i fetib⁹ aialiũ.l3 ỏ aialib⁹ ñ erat tãta cura tũc egyptijs. Q; egyptij i illo tpe ⁊ p⁹ p magnũ tpꝰ ñ comedebãt carnes.ſ3 adorabãt ipa aialia ỏ ꝑmo p3.j.46.c.i fine.ſ.deteſtãtur egyptij omnes paſtores ouiũ. Si ãt ipi comederẽt oues ñ deteſtarẽt paſtores eaz hẽbat tñ pharao aliqs paſtores:vt p3.j.47.c.vbi dixit pharao ioſeph. Si videris iter fres tuos viros iduſtrios ꝓſtitue eos magiſtros pecorum meorum iſta tamen pecora non erant ad eſum carnium.ſed ad vſum lanarum ⁊ pellium ⁊ lactici nij quod non modicam partem vite monſtrauit.de ſcdo.ſ. ꝙ egyptij colerẽt iſta pecora vt deos p3 exo.8.c.vbi dicebat moyſes pharaõi vt ꝑmittẽt eos ſacrificare i deſtũ itinẽ diez triũ. Cui ñdit pharao ſacrificate dño deo vro in ẽra hac ad quẽ moyſes iqt ñ ꝓt ita fieri.nũqd abhoiationes egyptiorũ ſacrificabim⁹ dño deo nro ꝙ ſi mactauerim⁹ aialia q̃ colunt egyptij corã ipis lapidib⁹ nos obruent. ¶totidẽ ſpice. ¶q; tot erãt ãni ſterilitatis ſic fertilitatis. ¶pcuſſe vredie. ¶.i. vento vrẽte.vrebãꝫ i ꝓncipio germinatiõis ſpice: ⁊ roze noxio pfũ debãꝫ. Et ſic l3 poſtea folliculi ⁊ ſpine creſcerẽt tñ ipa grana ꝓtinẽtia molliſſimã ſbaz pãis vrebãꝫ ita ꝙ nl'lo mõ creſcerẽt ¶deuorates oẽz plchritudigẽ poz. ¶.i.ꝙ conſiderata ſterilitate iſtaz ſeptẽ ſpicaz pcuſſaz nihil videbaꝫ plchritudo poz ſpicaz plchraz ⁊ plenaz. ¶euigilãs pharao p⁹ getẽ. ¶non dr̃ qes ita ꝙ pharao tẽ ml'tũ qeſcẽt.q; vt imediate ſbiungiꝫ pterrit⁹ erat. Sz vocaꝫ qes ipe ſõnus. Sic.n.diffiniunt phi. Sõn⁹ ẽ qes vtutũ aialiũ cũ itẽſiõe nãliũ.vt p3 i.2° de ſõno ⁊ vigilia. Et ſic euigilauit pharao p⁹ qetẽ.i.p⁹ ſõniũ. ¶ ⁊ facto mane ¶.l3 ỏ nocte euigilauerit p⁹ 2m ſõniũ tñ ñ fec vocari im mediate ꝓiectores vſq; ad dic. ¶pauore pterrit⁹. ¶q; putauit illỏ ſõniũ alicui⁹ magni ſupuẽturi regno ſuo ſignũ eẽ. ¶ miſit ad ꝓiectores q erãt i tota egypto dñr ꝓiectores ſõnior interptatores: ⁊ vocaꝫ ꝓiectores ꝑpe a coniciẽdo.i. iudicãdo p ꝓiecturas q; iſti q ſõnia interptãtur ñ ſequũtur aliquã certi tudinẽ.ſ3 q̃ſdã pſũptiões leues niſi forte a deo interptatione hẽant ⁊ tẽ illi ñ vocaꝫ ꝑpe ꝓiectores.ſ3 ꝑphe. ¶ Cũctoſq; ſapiẽtes. ¶.i.ẽt ad oẽs alios q erãt ſapiẽtes i nãlibus:vel in aſtrolo.ſiue geometricis l3 ꝓiectores ñ eẽnt vt ab oib⁹ ſõnia meli⁹ interptarenꝫ. Erãt ãt tẽ ml'ti ſapiẽtes i egypto q; abrahã docuerat eos i aſtrologia cũ deſcẽderat i egyptũ.vt p3.ẽ. i.c.ariſto. ãt dic ꝑmo metaſi.ꝙ pp nimiũ admirari ſacerdotes i egypto icepunt ꝑphari. Et idẽ vult ſeneca i libris ỏ naturalibus queſtionibus. Quomodocũq; ſit ſatis p3 ꝙ ibi fuit quaſi principium oium ſcientiarum maxime aſtrologie ⁊ geometrie. Aſtrologie quidem quia cũ terra illa ſit carẽs metheoro.impreſſionibus turbantibus aerẽ claro lumine curſus ſidereos ꝓtẽplabanꝫ. Maxime q; ſacerdotes egypti qui valde abſtinentes erãt omni negocio carentes ſoli ꝓtẽplationi aſtrologice ⁊ naturali vacabant etiam geometrie: q; vt ait yſidorus ethimolo.lib.3°.nam ſemel nilo vltra ſoliti curſus alueum profluẽte cõfuſiſq; limitibus prediorũ agrũ ab agro prius per lineas diuiſerunt inde principium ad alia geometrica datum eſt. Jn hac terra primum ſtudium gñale vniuerſi.ſ.memphis ciuitas fuit:in qua ſapientiſſimi ſacerdotes egypti manebant.ideo Pitagoras volens famoſam egyptiorum adiſcere diſciplinam adijt memphiticos vates, vt dicit Hieronymus in epiſtola ad paulinum.c.i. ⁊ ibidem diximus multa de eo ſm valeriũ ⁊ alios. ¶Plato ẽt famoſus vir vt geometriã ⁊ aſtralogiã pfecte ꝑdẽderet egyptuz pagrauit vt ait hiero.vbi ſuꝑ. Durauit ãt ſtudiũ mẽphiticũ p valde ml'tos ãnos. Q; adhuc tpe alexẽdri macedonis durabat. Fuit nãq; adiutoriũ darij ꝓ ipz zoroas mẽphitic⁹ q i aſtrologia: ⁊ geometria tẽ tpis opinatiſſim⁹ hẽbaꝫ. De quo galturus alexãdreidis li.3°. ¶Poſt ſtudia egypti ml'tiplicata ad athenien.i grecia i achaya ꝓuincia ſapia dilatata fuit deide p totũ orbẽ ſucceſſiue. ¶ accerſitis. ¶.i.vocatis. ¶narrauit ſõniũ. ¶hoies tpis illi⁹ dediti ydolatrie oib⁹ ſuperſtitionib⁹ ſtudebãt vñ ſõnior interptatione tãquã aliud ſacramẽtũ hẽbãt. ¶nec erat q interptaret. ¶.ſ.ſatisfaciẽdo volũtati regis. Nã vt hebrei dicũt dabãt ml'tas interptatiões friuolas.ſ. ꝙ rex ỏ ꝓpiq̃ ſeptẽ ỏ filiab⁹ ſuis ſepeliret. Et alie ſeptẽ ei naſcerẽt. Sz iſta ñ videbaꝫ coherere directe nec potat aliq̃ mõ ꝓtẽtari pharao ⁊ ſ3 mõ faciebat de⁹ vt ioſeph vocaret ad interptãdũ. ¶ tẽ demũ. ¶ſ3 põit ꝑ quẽ fuit itroduct⁹ ioſeph ad interptãdũ ſõnia pharaonis. ¶ tũc demũ. ¶.i.finaliter. ¶remini ſcẽs picernaz magr̃. ¶hacten⁹ ñ fuerat memor veniẽtib⁹ ꝑ ſpis vt p3 ꝑce.c. Sz q; nũc vidit eẽ neceſſitatẽ interptũ recogitãs itra ſe recordatus fuit interptis ſui ioſeph. ¶pfiteor pctm meũ. ¶ Satis erat graue pctm ⁊ dura ſpes igratitudinis vt vult ſeneca tãti bñficij accepti obliuiſci. ⁊ ꝓpoſuit iſtỏ preambulũ princeps pincernarum propter duo primo vt ſe ipſum accuſando excuſaret:q; ſi ipſe non ſe accuſaſſet de illa ingratitudine ⁊ retuliſſ3 tm̃ bñficiũ interpretatiõis q̃tũ recepat a Joſeph alij eus ingratitudinis accuſarent vt ḡ alij ñ accuſarent ipe ſeipz accuſauit.2° quia volebat princeps picernarum introduce re ioſeph ad interpretandum ſomnia regis ⁊ quia tenebatur in carcere.neceſſe erat ad educendum eũ ide enarrare geſta ſõniorum i carcere: ⁊ modum incarcerationis ioſeph. ¶ Jratus rex ſuis ſuis. ¶l3 loqꝛet princeps pincernaz directe ad pharaonẽ tñ ñ loq̃baꝫ i 2ª ꝑſona q̃ ẽ ꝓpria eius ad quẽ loqmur.ſ3 i.3ª q; maior vrbanitas ⁊ reuerẽtia ẽ. Sic.n.nũc loqmur regibus ⁊ magnis viris dicentes vra dñatio mãdauit ſ3 fieri ⁊ ñ dicimus vos mãdauiſtis ſ3 fieri. ¶ Jrat⁹ rex ſuis ſuis. ¶.ſ.mihi magro picernaz ⁊ magro piſtorũ. ¶me ⁊ magrm piſtoz.p3 lra vſq; ibi. ¶pſagiũ futurorũ. ¶.i.illa ſõnia q̃ nos vidimus ñ erãt vana q; ſic rei ꝓbauit euẽtus. Sz vocabãt ꝑſagia futuroz.i.demõſtrãtia aliqd i futuz.ꝑſagium dr̃ diuinatio vl'ſignificatio futuroz. ¶erat ibi puer hebreus.ſ.ioſeph q cogſcebaꝫ ab oibus eẽ hebreus

vel

Emergere quid. D.

Rõ dicti

Alia rõ

ꝑª rõ dicti.

ꝑª rõ dicti.

Diffinitio ſõnj

Quid ſunt ꝓiectores ſõniorũ

Quis itroduxit ioſeph ad interpretandus ſomnia pharaonis.

ꝑª cã facti 2ª cã

vl'q: forte iſte magr̃ picernaꝝ ſolus cognouit cū ioſeph dixit ei ſe fuiſſe furti ablatū ỏ terra hebreoꝝ ⁊ vocaꝫ puer ñ etate: q: qñ decl'auit illa ſonia piſtoris: ⁊ picerne i carcē erat an noꝝ.28.qỏ p3 q: qñ fuit ioſeph adductꝰ ad iterp̃tādū ſōnia phonis erat ānoꝝ.30. vt p3.j.ilr̃a.ſ3 b̄ fuit duobꝰ ānis poſt i terp̃tationē ſōnioꝝ i carcē g̃ erat tūc ānoꝝ.28. Uocaꝫ ergo puer.i. Fuiēs: q: miſtrabat eis vt p3 p̃ce.c. ⁊ p3 ēt q: imediate dr̃. eiuſdē ducis militū famulꝰ.i.q̃ ille puer egypti erat famulꝰ p̃ncipis carceris. Ul' ſaꝫ p̃t vocari puer etate: q: l3 ſimpl'r ñ eēt puer erat tñ puer reſpectu ip̃ oꝝ eunuchoruꝫ.ſ. magr̃ picernaꝝ ⁊ magri piſtoꝝ q iā erāt magni viri. audiuimꝰ qcqd poſtea rei p̃bauit euēt. Satis pl'cher modus abbreuiādi cū oia ſatis. clare dicat nihil ỏ eis explicat. p̃timus ad regis iperiū. cū audiuit pharao ita ſapiēter iterptari ioſeph mādauit vt imediate educereꝫ de carcē: ⁊ p̃tareꝫ coram eo. deductū totỏderūt. erat.n.i carcē i hitu neglecto: ⁊ ceſarie dilatata capillis vndiq3 creſcētibꝰ. Et ſi dicas q̃ q: ioſeph placuit i occl'is p̃ncipis carceris: ⁊ regebāt cūta p manū eiꝰ ig̃rāte p̃ncipe carceris qd fieret tm̃ p̃fidebat i recta diſpōne ioſeph. Rñdeꝫ q3 ioſeph fuerit releuatꝰ a victis ſpāli gr̃a: ⁊ q̃dā alia ei ſpāl'r fierēt i hitū icarcerati: ⁊ modū non mutauit: q: adhuc ibi miſtrabat p̃ncipi carceris ⁊ alijs icarceratis nobilibꝰ. vt.ſ. p3 at veſte mutata. q: ñ decebat aliquē coram rege i hitu ſordido appere. Sic p3 veſter.4.c. quia mardocheus ñ itrabat aulā regiā cū eēt iduꝰ veſtibꝰ p̃tinētibꝰ ad lamētū. nec ē q ediſſerat. j.i. pfecte ỏclaret. audiuite prudētiſſime conicē. j.i. audiui q tu ſapiētiſſime iudicabis ỏ ſōnijs ecce adhuc errabat pharao q: ioſeph vocauit p iectoꝛē. i. iudicātē p piecturas ſic iudicabāt alij ſapiētes hūanitꝰ. ſ3 ñ erat ſic q: ioſeph p̃pha erat: cū deꝰ ei iſta reuelaret ſic alijs p̃phis alia reuelabat al'r.n.ñ potuiſſ3 tā certo iudicio futuros euēt p̃phēdē ⁊ iſtū erroꝛē hūerūt ātiq gētilium hyſtoꝛici q aliqd ỏb̄ dixerūt. Unde trogꝰ pōpeyus crono graphoꝝ oiuꝫ maximꝰ ⁊ reꝝ geſtaꝝ idagatoꝛ curioſiſſimꝰ qli b̄os hyſtoꝛicos.40.feē ⁊ hyſtoriā ſuaꝫ a nino rege aſſirioꝝ capite antiqſſimo ichoauit: vt ait auguſtinꝰ de ciui.dei li.4.c.6. ⁊ iuſtinꝰ eiꝰ abbreuiatoꝛ dixerūt q añ ānos vrbis p̃dite.i. anteq̃ romā fieret ānis milie ⁊ octo q ſūt ante natiuitatē x̄pi āni mille ſeptigēti qnquagita octo fuit caput egyptū iſolita ⁊ faſtidiēs reꝝ vbertas. Deide dura ⁊ itollerabilis ſterilitas cui ioſeph vir ſapiēs diuia p̃uiſioe ſubuenit de q̃ ſubdūt q cū iſte ioſeph iter fr̃es ſuos minimꝰ eēt: q: alios i genio ⁊ iduſtria excellebat fr̃es timētes ſibi ipoſteꝝ eū mercatoribꝰ vēdiderūt a qbꝰ deportatꝰ i egyptū cū magicā artē ibi didiciſſ3: ⁊ ſolerti igenio eā p̃cepiſſ3 breui tpe regi egypti valỏ carus fuit. Nā p̃digioꝝ ſagaciſſimꝰ erat ⁊ ſōnioꝝ p̃rimuſ itelligētiā p̃didit.i. artē dedit ad ſōnia iterp̃tāda nihilq3 ei diuinaꝝ reꝝ ⁊ hūanaꝝ icognitū fuit a deo vt agroꝝ ſteritatē añ miltos ānos p̃ſpicies fruges p̃gregaſſ3 tātaq3 expi mēta eiꝰ fuerūt vt ñ ab hoie: ſ3 a deo vider ēt. In hūs āt q̃tū iſti hyſtoꝛici gētiū l3 igenio acutiſſime ⁊ reꝝ geſtarū ſolertiſſimi ſacraꝝ tñ l̃rarū ignari a vitate deuiauerit cuib3.n. ſatis p3 ituēti ſacras l̃ras ioſeph nāq3 ñ arte magica. ſ3 diuia ſapiētia ad q̃ſita rñdebat. nā artē adiſcē nephas eē putabat q: i ea q̃dā demonū pacta fūt q̃ odit veriſſimꝰ dei cultoꝛ.

Occaſio errādi iſtis hyſtoꝛiciſ gētiū fuit falſitas antiquoꝝ ſcriptoꝝ a qbꝰ ipi rerū exoꝛdia ſcribere moliti ſūt. Sacerdotes q̃ppe egypti inuidātes laudibꝰ veri dei: ⁊ fame ioſeph ⁊ timēres cultū ydoloꝝ ſuoꝝ aut minui: aut aboleri ſi planā vitatē p̃ſcriberēt i q̃ demõſtrareſ laudādus deꝰ hebreoꝝ q tāta p̃digia ſup pharaonē ⁊ ſuos eiꝰ ⁊ deos egyptioꝝ oñdit. vt p3 p p̃ncipia exo. vſq3 ad.14.c. ⁊ famoſuſ videretur moyſes p cuiꝰ manū tāta fuiſſēt fcā mirabilia qbꝰ ñ imerito dīs egytioꝝ p̃ponēduſ erat lõge g̃ al'r q̃ res ſe hr̃ent narra uerūt vt.j. magis diſceremus. De ijs paulꝰ oroſiꝰ li.i. ỏ orme ſta mūdi ab b̄ loco vſq3 ad circa finē hui⁹.c. vbi tāgit hyſtoria aſenech q fuit vno ānoꝝ p̃ ea q̃ dñr̃ b̄ ỏ ioſeph qñ ſtetit coram p̃hone. abſq3 me rñdebit deꝰ. p̃ſpa phoni. p̃udētiſſime rñdit b̄ ioſeph te fellēdo ⁊ aliq̃ mỏ emēdādo dcm̃: ⁊ intētione phonis dixerat.n. ſup̃ pharao ioſeph eē p̃udētiſſimuꝫ p̃iectoꝛē. i. p̃udētiſſime iudicātē p q̃ſdā cōiecturas ⁊ regulas traditas hūanitus ioſeph ât negans b̄ dixit. abſq3 me rñdebit deꝰ. j.i. nỏ itelligas o rex q ego rñdeo tibi i hac pte q: deꝰ rñdebit abſq3 me. i. deꝰ p ſuā ſapiētiā ſine me. i. ſine aliq̃ mea ſapia hūanitꝰ acq̃ſita p̃iectādi q̃lē tu putas rñdebit tibi. Et b̄ erat q deꝰ daret reuelationē p̃phicaꝝ ioſeph p quam decl'aret ſōnia regis ea.n. q̃ p̃phe dñt q: deo iſpirāte dñt deꝰ dicere vr̃ imo viſſime ipe dicit q: actio f3 vitatē ⁊ doctrinam phoꝝ denoiaꝫ a p̃ncipio agēdi imo ⁊ ñ ab inſtr̃o vt p3 p ariſto.i.ſ.ethico. circa finē vbi q̃rit an iniuſtū pati ſit volūtariū. Cū g̃ deꝰ ſit p̃ncipiū ſupnaturaliē mouēs ⁊ eleuās itellectū p̃phe: ⁊ ipe p̃pha ē vt aliqd motū ⁊ inſtr̃m ñ p̃pe dicēt iſa yas: vl'talis p̃pha dixit. ſ3 deꝰ p iſayā ⁊ iſtū modū loq̃ndi fuauit hieronymus i epl'a ad paulinū.c.4. dicēs malachias p̃pha imo dñs p malachiā iterrogauit ſacerdotes. ſpera phoni. ex b̄ appet q ioſeph cognouit anteq̃ p̃tareꝫ phoni. al's ñ potuiſſ3 aſſerere coram rege dñi rñſurum p̃ſpa: q: timeret ſi nōdū cogniſſ3 q venirēt aduerſa. Exquo dỏ3 q antequā vēiret ad phonē deꝰ indicauerat ei ſōnia eiꝰ ⁊ ſōnioꝝ iterp̃tatiõ3 vt minꝰ formidaret ſe ei p̃tare. ſup ripā flumi nis. b̄ p̃rius loq̃ſ ſcriptura q̃ ſup̃: q: ſup̃ dixerat q putabat ſe ſtare ſup fluuiū. S3 q̃ocūq3 dicaꝫ itelligiē q putabat eē pharao i aliq̃ palatio magno pēdēte ſup ripā fluminis vl' i aliq̃ colle. Et ſic dr̃ ſup̃.24.c. vbi dixit eliezer ſeruus abrahe ego ſto hodie ſup fōtē. i. i tra eminēte ſup aquā fōtis. Sic ēt dr̃ pſ.134. ſup flumina babilonis illic ſedimꝰ māifeſtū eſt q iſti ñ ſedebāt ſup aquā fluminis. ſ3 ſup ripaꝝ fluminis. ſiē dr̃ ezechi.i.c. q ipe cū p̃captis ſuis apỏ fluuiū chobar ⁊ iſte eſt fluuiꝰ babilonis apỏ quē erāt captiui iudei q dicebāt b̄ vba ſ. ſup flumina babilonis. ſeptē boues. ſup̃ dixerat vaccas ſ3 idē ē: q: bos p̃phēdit vtrūq3 genꝰ. ỏ amne p̃ſcēdē. j.i. aſcēdere ỏ aq̃ fluminis. ⁊ obeſſis carnibꝰ. i. piguibꝰ carnibus vl' circūdatis. ſ. q: i circuitu rotỏde erāt carnibus. q̃ in paſtu paludis. i loco paſchuali apỏ paludes. vireta carpebāt. j.i. comedebāt herbas viriedo. has ſeptē ſequebātur alie. ſeptē ponūt iſte vacce ſiue pigues ſiue macre ſimł. q: oēs āni fertilitatis p̃tinuo ſibi ſuccedētes fuerūt ⁊ eodē mỏ oēs āni ſterilitatis. vt nūq3 tales i tra egypti videri. q: nūq3 fuit talis ſterilitas i tota egypto a die quo inhabitari cepit. q̃ deuoratis ⁊ p̃ſūptis poribus. q̃tū ad appētiā ñ q̃tū ad rē nec ēt vult dicē q videbaꝫ pharaoni q ſeptē vacce deuoraret al's ſeptē: q: b̄ ñ capit itellectꝰ nec ymago cū vacce ñ ſint pecoꝛa comedētia carnes. S3 ē methaphoꝛa. ſ. q: tā ta eē videbaꝫ macredo poſterioꝝ ſeptē q p̃oꝛes pigues iā vidēbāt deuoꝛare ⁊ p̃ſūpte ⁊ b̄ inuiſ. j. cū dr̃. nullū ſaturitatis dedere veſtigiū. i.i. tāta ſterilitas pp ſeptē poſterioꝛes ſecuta fuit q nullū ſignū p̃oris vbertatis māſit. ſ3 ſimili macie. j.i. macredine ⁊. ſqualoꝛe. j.i. duritie vl' aſpitate. toꝛpebāt. toꝛpere ē turpē appere vl' deformatū. Hoc erat i vacciſ q: p̃ꝛe macredine figure eaꝝ turpes erāt ⁊ ſqualide. i. dure q: tāta macredo nihil p̃ter oſſa. ⁊ cutē reliq̃ erat q̃ duritiē macredinē cānt. ⁊ b̄ dr̃ ỏ piguibꝰ. ⁊ p3 q: dr̃. ſimili macie. i. ſicut poſterioꝛes erāt macre ita videbāt iā p̃rioꝛes q̃ p̃cedebāt: ⁊ b̄: q: iſti ſeptē āni ſterilitatis ita fuerunt duri vt crederēt hoies oēs ānos p̃oꝛes ſimileſ fuiſſe. Euigilās rurſum ſopoꝛe depſſus. i.i. l3 euigilaueri poſt p̃rimū ſōniū ⁊ ñ debuiſſē dormire formidās rē ita grauē tñ ſopoꝛ oppſſit me. Sic dr̃ ỏ diſcipulis tribus x̄pi matth.26.c. q̃s x̄pꝰ monuerat vt vigilarēt cū ipo iminēte captiõe tñ dormierūt ter. ⁊ ſubiū gif̄ cā: q: occl'i eoꝝ tenebātur grauati ⁊ forte iſte ſopoꝛ fuit faciēte deo vt aliud ſōniū videret. Alie ſeptē oꝛiebāt eſtipula. ỏ alijs dixit q pululabāt ỏ culmo vno de iſtis dicē q oꝛiebātur de ſtipula q: ſtipula ſiccitatē dicit q̃ p̃uenit ſterilitati. q̃ p̃rioꝝ pulchꝛitudinē deuoꝛauerūt. j.i. pulchꝛitudo p̃rioꝝ viſa ē nihil eē p deformitate iſtaꝝ ſeptem. Rñdit ioſeph. b̄ ponit ioſeph rñſio. ſōniū regis vnū ē. nō i ſe ipo q: varie ymagines erāt. ſ. ſpicaꝝ ⁊ vaccaꝝ ⁊ i diuerſis tēporib⁹ viſa ſūt q: ſōniū ỏ vaccis p deide ſōniū ſpicarū vt p3.ſ. S3 vocaꝫ vnū vnitate rei ſigte q: idē totaliē vtrūq3 ſignabat. q̃ factur⁹ ē deꝰ oñdit pharaoni. i.q deꝰ oñdit pharaoni in ſōnijs fertilitatē ⁊ ſterilitatē quā facturus erat. Dicūtur iſta a deo fieri: q: ſiunt ſm motum celi. celum autem a deo regiē fuerunt autem iſta oñſa magis pharaoni q̃s alteri de egypto q: p̃uidentia diuina ſm quam gubernantur omnia inferioꝛa directius intendit p̃incipes q̃s alios: q: iſti continent totum populum in virtute. Vel forte deus inmiſit iſtud ſomnium vt fieret conſeruatio frugum ad nos ſteriles: q: nullus ita poterat hoc facere ſicut pharaoꝛ: ideo ei congrue reuelata ſunt vel q: deus volebat exaltare ioſeph in egyptto per viam ſapiētialē in ſomnioꝝ interpretationem ⁊ q: nul-

Quãdo ioſeph declarauit ſomnia pincerne erat annos natus .28. p

Obiec. 3

Rñſio 2

Determ.

Primꝰ qui iterpretãdi ſomnia artẽ dedit

Occaſio errandi hiſtoꝛicis

No. methaphoꝛa ſſ

Toꝛpe qd.

ſſ

Ioſeph rñſio

Quare dicũtur hec a deo fieri

p̃a cã

2a cã

3a cã

lus ē q eū ad honores ꝓmouere posſz nisi rex: iō regi reuelata sūt ⁊ magis talia sōnia imisit q̄z alia: q; nullū sōniū erat p cui⁹ iterp̄tationē magis grat⁹ pharaoni ⁊ toti ꝓpl'o eē poterat q̄z p istō cū b̄ declararet eis mod⁹ p quē ꝓseruari potuisſent: ⁊ nisi istō fuisſz oportebat eos fūdit⁹ pire vl' egyptiacas sedes reliq̄re al's iquirētes regiones. Septē boues pulchre ⁊ septē spice plene. septē vbertat| āni sūt. Duplicatum fuit istō sōniū pp cāz. j. positā vl' q; vbertas ⁊ sterilitas erant. in duob⁹. s. i frugib⁹ ⁊ i pecorib⁹ ō vtroq̄z āt sterilitas: ⁊ abūdātia notata ē. eādēq̄z vim sōnꝫ ꝓphētāt. i. idē signt boues qō spice. Septē spice tenues. q; granis nō repletis spice nullā corpulētiā faciebāt. ⁊ vēto vrēte pcusse. b̄ declarat qō supra dixerat. s. ⁊ vredine pcusse. iste ē vēt⁹ calidus ⁊ nociuus ꝓsumēs nālē hūiditatē granoꝝ ita q̄ nutriri post aut augmētari ñ possint. Jtē pt assignari rō ꝓueniētie q̄re p hec itelligat fertilitas: ⁊ sterilitas. Duplex. n. ē cā fertilitatis. s. bōa tre cultura: ⁊ bōa semiatio. primū. sigtur per vaccas fortes: ⁊ pigues. q; vacce vl' boues pigues trā fortiter colūt. 2ᵐ signat p̄ spicas: q; qñ grana mlta: ⁊ piguia sūt fruges ide in abūdantia nascunt. Ecōtrario sūt due cāe sterilitatis. s. mala cultura agroꝝ: ⁊ mala seminatio. mala cultura inuit p macilētas vaccas q̄ debilit ⁊ paucū colūt. Et p spicas pcussas vēto vrēte sigt mala seiatio: q; i granis istarum pauca: vl' nulla vis ē ad pullulādū spicas. Et b̄ notat. j. 45. c. cū dixit ioseph gnq̄z āni adhuc restāt quib⁹ nec arari: nec meti potit. Et ista vult nicola⁹: ⁊ sat| stare pñt. Sz ñ multuz ꝓcorāt sterilitati egyptiace: q; illa vt supra declauim⁹ accidit ex defectu nili. Qz tūc modicū aut nihil inundabat. Si āt fuit defect⁹ agriculture aut seiationis. b̄ ñ fuit p se. sz per accñs. s. q; deficiēte aq̄ nili exundante itrāſ p̄ariditate terra arari nō potat nec ꝓfr seri vl' meti. Magis g̃ vr qō. s. diximus. s. q̄ p fruges sigtur vbertas: vl' sterilitas i frugib⁹ p bones significat sterilitas: vl' fertilitas i carnib⁹. Circa supradicta pt q̄ri ō iterp̄tatione sōnioꝝ cū dicam⁹ ioseph ꝓvaluisse i sōnioꝝ ⁊ danielem. ioseph āt circa phonē. ⁊ Danielē apō nabuchodonosor.

Cur daniel vltra iterp̄tationē retulit ēt ad memoriā somniū oblitum, ioseph āt tm̄ iterpretatur visionem.

Quare Daniel ñ solū iterp̄tat⁹ fuit sōniū. sz ēt retulit ad memoriā sōniū regi oblito Joseph aūt solū iterp̄tat⁹ fuit visionē. Rñdet quē de⁹ dedit istis duobus gram iterp̄tādi sōnia vt exaltaret eos apō reges oñendo eoꝝ sapiētiā. Sz i daniele nō potat demōstrari sapientia solū iterp̄tādo sōniū: q; euēt⁹ sōnꝫ qō tunc interpretat⁹ fuit daniel erat ad mlta tpa post q; erat de statua aurea ⁊ argētea significāte oia regna futura. Siue g̃ in b̄ male: vl' bñ iterp̄taret daniel ñ posſz cito examiari: q; depēdebat ex futuro mltū distāte. Nō g̃ iudicaret ex b̄ sapiēs mltū. Sz q; ipe reduceret regi ad memoriā sōniū qō solus rex viderat nulliq̄ reuelauerat necārio ad deū ptinebat: iō ꝓgruebat q; ñ soluz sōniū iterp̄taret. sz ēt referret illō iā elapsū a memoria regis In ioseph āt ñ appuit eadē rō: q; sōniū pharaonis imediate ipl'ēdū erat: iō dato q; ñ referret ioseph sōniū obliuiōi traditū satis patebat ei⁹ sapia: q; ipa q̄ dixit rex occl'is suis paulo p⁹ ꝓtēplat⁹ ē. Amni. n. fertilitatis ō qb⁹ iterp̄tat⁹ fuit sōniū ioseph incepunt i ipō āno i q̄ ista declarata sūt. Et pz p ea q̄ j. ponūt. s. nūc āt ꝓuideat rex. j. s. vir idustriū q posſit ꝓcurare q̄l'r i tpe sterilitatis terra ñ peat. Al'r rñdet ⁊ valde bñ. s. q; vterq̄z dedit de⁹ graz iterp̄tādi sōnia: ⁊ sciēdi qd sōniatū eēt anteq̄z ipe q sōniauerat enūciasſz tm̄ ñ vsus fuit ioseph gra sua q̄tū ad reuelatiōez rex sōniatoꝝ ipi sōniāti. sz solū q̄tū ad sōnioꝝ iterp̄tationē. ⁊ b̄ qdē solū q; nō fuit necessariū ioseph q̄ anūciarz regi sōniū q; rex recordabat ei⁹ si tm̄ nō recordat⁹ fuisſz ioseph potuisſz ei indicare sicut indicauit daniel regi nabuchodonosor. Et si forte rex nabuchodonosor nō oblit⁹ fuisſz sōniū suū ñ recitasſz illō daniel. fuit g̃ data ista gra eēlis vtriq̄z ⁊ pz q; ioseph bñ coḡuit sōnium pharaonis cū dixit sup̄ phoni absq̄z me rñdebit deus ꝓspa pharaoni: ⁊ hoc anteq̄z pho aliqd ō suo sōnio recitasſz quā tm̄ rñsionē nō dedisſz ioseph nisi p̄cognouisset sōniū phonis alias. n. timeret q; forte aliqō icōueniēs vel malū pho somniasſz. sz ioseph firmit atq̄z itrepide asserit q; de⁹ rñderet p spa pharaoni: g̃ coḡuerat sōniū phonis nō tm̄ anūciauit sōniū phoni: q; ipe pharao p se anūciauit. i daniele aūt idē dicēdū ē. s. q; accepit graz cognoscēdi qd iterp̄tādū eēt de quo libet sōnio. Et p̄ter cognoscebat qd ē qō glibet sōniabat. qñ āt nabuchodonosor sōniauit si sciuisſz sōniū suū referre nō enūciasset illud daniel. sz ei⁹ iterp̄tationē. Qz tm̄ oblitus fuerat rex sōniū vsus fuit daniel gra vtraq̄z. s. cognoscēdo quid sōniatū fuerat: ⁊ qd significabat ipm sōniū. Cū tm̄ itez somniauit nabuchodonosor de magna arbore: ⁊ auib⁹ atq̄z restiḡs cōmorātib⁹ sub ea: q; ipe sciuit referre sōniū suū nō retulit illud daniel. vt pz danielis. c. 4. qui b̄ ordie cōplebuntur. hic ponit ordo i ꝓpletiōe iterp̄tationis sōnꝫ ⁊ lz aliq̄ liter de se demōstraret. s. q; septē vacce pigues pcedebant ⁊ deinde iterposito spatio a lōge seq̄bant eas alie macillēte. sz tm̄ nō erat certificat⁹ pharao ō isto ordie. Nesciebat. n. vtrū ꝑpus āni fertilitatis: an sterilitatis venirēt deinde nesciebat vtrū ꝓtinue vl' iterpolati isti āni ꝓplerent. Ecce āni septez veniēt fertilitatis. j. s. imediate. q̄s seq̄t alꝫ septē tātē sterilitatis. ñ iterponēdo aliq̄s ānos mediocres. vt obliuioni tradat cūcta retroabundātia. hoies magis aduertūt ad ea q̄ ꝑntia sūt q̄z ad ꝓterita: q; q̄ nūc sūt magis mouēt. maxime qñ ea q̄ nūc sunt maiora sūt q̄z ea q̄ trāsierūt qñ actualr erāt. Qz ḡ ista sterilitas fuit ita afflictiua oē bonū ꝓteritum abūt in obliuionē. Cōsuptura ē fames oēm traz. logē de terra egypti: ⁊ de alīs vicinis: q; nō ē intelligēdū q; ñ fuerit locus i toto orbe i quo nō eēt fames. Sz dato q; i asia tota nūc eēt magna frugū vbertas: ⁊ hic magna sterilitas qd ad nos attinebat: q; nullo mō ide poteramus sustētari. ita ꝓcul moti nisi sedes mutaremus. ⁊ vbertatis magnitudinē ꝓditura inopie magnitudo. i. i. lz fuerit magna vbertas tm̄ nihil ō ea reliquet q; totū ꝓsumet seq̄ns sterilitas nec habūdabit. Quod āt vidisti secūdo ad eādē rē ptinēs sōniuz. j. i. sōniū 2ᵐ. s. ō spicis qō ptinet ad eādē rē. i. signat idem qō primū. firmitatis idiciū ē. Jn eis. n. q̄ deus promittit si simpl'r ꝓmittit nō ē maior firmitas sic q̄z sic siue iuramento firmet ꝓmissio siue nō. Est tm̄ firmitatis indiciū q̄tū ad nos. Qz sic iter homes magis credit qbusdā vbis q̄z alteris: ⁊ magis iuramēto q̄z simplicib⁹ vbis ⁊ duplici ꝓmissioni q̄z vni. Jta apō deū nos accipimus maiorē firmitatē eē i duabus ꝓmissiōibus q̄z in vna lz nō sic sit fm vitatē. de⁹ tm̄ cognoscēs ꝓditionē nr̄am qñ nos certiores reddē vult aut bis ꝓmittit aut iuramēto ꝓmissa firmat. Cū aūt nō tm̄ curat certos reddere aut semel ꝓmittit aut sine iuramēto cū nō tm̄ nihil magis firmitatis sic q̄z al'r sit. sz solū vt ꝓplaceat. eo q; fiat sermo dei. Jstō ē q; declarat duplicatio sōnꝫ. s. fieri quod ibi intelligit ⁊ velociter fieri. eo q; fiat ſmo dei. j. i. vt scias certissime q; fit ſmo dei: q; aliq̄n de⁹ ꝓmittit aliq̄ mala siue bona que itelligunt ꝓditionaliter. s. si fuerit idem status qui est cum talia publicantur. Si autem non manserit etiam ꝓmissum mutatur. Sic habet hiere. 18. c. Repente loquar aduersum gentē: ⁊ aduersum regnum vl' eradicē: destruam ⁊ disperdaz illud. Si pniam egerit, gens illa a malo suo quodlocutus sum aduersus eam Agam ego pniam super malo qō cogitaui vt facerem ei ⁊ subito loquar de gente: ⁊ regno vt edificem: ⁊ plantem illud. Si malum fecerit in oculis meis vt non audiat vocem meam penitentiam agam super bono quod loquutus sum vt facerem ei. Et similia ponit ezechiel. Volebat g̃ hic dicere ioseph q; per istam duplicationem sōnꝫ significabatur q; verbum dei erat certissimū. s. q; ex nulla ꝓditione mutaretur. Et velocius impleatur. j. i. etiā ista duplicatio somnꝫ signat q; velocius implebuntur ea q̄ signata sunt ⁊ b̄ satis apparet quia in anno interpretationis icepit totum hoc cōpleri. Fuit namq̄z tunc primus annus vbertatis. Et hoc consonat nr̄o modo loquendi: q; vocamus. aliquē hoiem bis qñ eum velociter venire volumus. Si autem semel vocamus non signatur tanta instantia aie. Nunc g̃ prouideat. hic demonstratur sapientia ioseph i dispone rerū agendarum. Nunc g̃ prouideat rex. declauerat sapientiam suam ioseph in reuelatione veritatum occultaruz pertinentium ad intellectum speculatiuum nūc demonstrat prudentiam suam prouidendo de remedio huic tanto periculo quantum prouideri poterat modo humano: ⁊ dicit: q; visum est qualiter magna fertilitas euentura est. deinde durissima fames supest vt rex in hoc ꝓuideat ponendo virum qui colligat fruges ne desit cibus in tēpore famis. viruz sapientem. Sapiens propie dicitur qui considerat cās altissimas vt pz in. 6. ethicoꝝ. c. de sapientia. ⁊ solum vocatur sapientia theologia que considerat de cā altissima. s. de deo ⁊

fm

Duplex cā fertilitatis. Q

Duplex cā sterilitatis. R

Cōfutatio opiniōis nicolai. S

Determi.

Qō. l. A' Rñsio ad q̄situm qō nis. P

L

2ª rñsio

Ordo i ꝓpletione iterp̄tationis somnꝫ. D

Hoies magis aduertunt ad ea q̄ ꝑntia sunt q̄z ad ꝓterita. E

Nom

f

Quid significatur per duplicationem somnꝫ. G

Sapiētia ioseph in dispositione rerū agēdarum. I

Sapiēs propie quid

fm ꝑm sola met ha. est sapiẽtia quia tractatur in .12. lib. eius de prima intelligentia ⁊ de octo ꝓprietatibus eius ⁊ ꝑñr ó alijs intelligentijs: ⁊ ista sũt maxia entia vel maxime causę. Hoc mõ nulla prudentia ꝑt vocari sapientia q̃ considerat cãs inferiores imo agibilia humana q̃ sunt vltima causata. Et tũc accipitur hic vir sapiens .i. vir prudẽs. ¶ Alio mõ sapientia assignatur in artibus certissimis .i. q illi qui sunt certissimi in aliqua arte vocentur sapientes. Sic. n. dicit ꝑhs in 6. ethicoꝝ in ꝑn. c. de sapiẽtia. Sapiẽtiã ãt in artibus certissimis assignamus. puta fidiam latomũ sapientẽ ⁊ polidetũ statuificum ḃ'gdẽ igit nihil aliud signtes sapiẽtiã q̃ꝫ q ỽtus artis ẽ isto mõ illi qui excellentes in prudentia sunt quia inter prudentes certissimi sunt sapiẽtes vocant. ⁊ sic satis bñ dr hic q deberet eligi vir sapiens. ⌊ industriũ. Jdr industri⁹ vir bñ actiõibus applicatus ⁊ ꝑriat inepto q ad nihil vtilis ẽ. vl' dr idustrius q diuersos modos iuenit ad aliqd agẽdum. ⌊ ⁊ ꝑficiat eũ tre egypti. Jnõ q̃tũ ad oia negocia: q tũc modicũ differret a rege. ℔ solũ q̃tũ ad istã ꝓcurationẽ frugum. Ualde bñ ordinabat hic ioseph faciẽs monarchiaz vt. s. vn⁹ eẽt capitane⁹ oiuz in isto negocio: ⁊ deide ponerent ꝑ singulas vrbes alij minores sub illo ⁊ isti ſm mãdatũ supioris colligerẽt fruges in illa ciuitate. Si. n. ples simul ponerent nõ subordinati nõ ꝓcordarẽt ad vnũ: q quot capita tot sensus ⁊ sic negociũ inpfectũ maneret. qñ ãt reducunt oia i vnũ ille quodãmõ mouet oẽs: q ẽ ꝓncipiũ inpans: ⁊ q ille vnus ẽ in se discordare nõ ꝑt q̃tũ ad ℔ g̃ optimã politiã elegit ioseph. s. monarchicã. Et ista ẽ sniã ꝑhi i. 3. politi. s. eẽ monarchicũ ꝓncipatũ simpl'r oibus meliorẽ ℔ sit ꝑ accñs pic'osus q difficile ẽ cõmittere oia vni. vt p3 ibidez circa finem tertij politi. qñ tñ securitas est de bonitate ꝓncipis magis valeret monarchiã ꝓstituere q̃ꝫ aristocraticos ples facẽ aut oligarchicos aut timocraciã vl' democratiã. ¶ Monarchicã ãt tirãnidẽ null⁹ volũtarie ꝓstituit. ℔ ꝓncipes violẽter efficiunt. Et ℔ p3: q i natura nõ est ꝓncipatus aliqs nisi monarchicus q demõstrat eẽ optimus eo q ordo nature ẽ optimus vt p3 in fine. 12. methafice. s. entia nolunt male ordinari mala ẽ pl'aritas ꝓncipũ. bonus est g̃ vnus ꝓnceps. Hoc ẽt manifestat ex euẽtib⁹: q in ciuitate romana qñ erant duo ꝓsules q totã rẽ publicã administrabãt si ad bellũ ꝓcedere deberẽt seq̃bat in terdũ magna discordia: ⁊ vincebant romani. vt patuit i maximo bello romanoꝝ ℨ anibalẽ apõ lacũ trãsimenũ vbi discordãtibus duob⁹ ꝓsulibus. s. paulo emilio: ⁊ Terẽtio varrone volẽte paulo emilio bellũ ad diẽ alterꝝ dilatare: q Romane copie nõ satis ꝓmpte ad bellum eẽnt. Uarrone Terẽtio ℨdicẽte bellũ ea die satis discorditer ⁊ infeliciter gestũ ẽ: ita vt caderẽt gladio q̃draginta duo milla romanoꝝ. vt dicit titus liuius. li. 3. de 2°. bello pũico ⁊ romuleon li. 4. Et ℔ mlt⁹ toties scm̃ ẽ. vñ romani meliori ꝓsilio ducti cũ bellũ agere deberẽt dictatorẽ faciebãt q̃ solis qnq; mẽsibus durabat: ⁊ in fine illoꝝ veniebat romã ad deponẽda insignia dictature ẽt si tũc bellum instaret. ⁊ si vir ꝓbus fuisset rursus eligebatur iste ãt oẽm ptãtẽ i bellis absolute hẽbat sup consules ⁊ oẽs magistratus ad dignitates romanas ⁊ quia tanta potentia erat tam pauco tpe ꝓmanebat. Qñ tñ dictator creabat bella ꝓspe agebant. Si ãt ꝓsules duo bella mouerẽt ℨ hostes infausta videbant. Uñ hostes romanoꝝ istã acceperãt sniam q cũ romani nõ creassẽt dictatorẽ audacter aggrediebantur romanas acies q̃si victas reputãtes cũ ãt dictatorẽ creatuz eẽ cognoscerẽt ꝓgredi formidabãt. Aristoteles tñ magis securũ q̃ꝫ simpl'r bonũ seq volẽs dixit in 3°. politi. ꝓncipatũ democraticũ. i. popl'arẽ cinitati valõ ꝓẽire: q sine iuidia ⁊ ptẽtiõe ẽ cũ tñ popl'ares isipiẽtes: ⁊ sine ỽtute: sine ỽtute sint ⁊ ℔ se iste ꝓncipat⁹ bon⁹ nõ sit. ⌊ Et qntã ptẽ fructuũ. Jtanta erat fertilitas illoꝝ septẽ ãnoꝝ q dẽpta qnta pte frugũ cetere relicte sustẽtationi sufficiebãt ⁊ supabũdabãt. ¶ Sz q̃rit cũ tñ debuit durare tps sterilitatis sicut fertilitatis vt supra patuit ⁊ i isto tpe sterilitatis nihil frugũ colligerẽt de ẽra. vt p3. j. 45. c. vbi dixit ioseph frib⁹ suis qnq; adhuc ãni restant qb⁹ arari nõ poterit nec meti.

¶ Cur non seruata fuit medietas frugum: cum prędixisset sterilitatem.

Quare Nõ fuit ſuata medietas frugũ. ¶ Ad qõ respõdeẽ q nõ erat necessaria q: vt qdam volũt in tpib⁹ sterilitatis aliqd serebat: ⁊ metebat. Et ℔ satis ỽisimile ẽ q apõ ripas nili ad aliquã ſaltẽ distãtiã vbi sufficiebat pua inũdatio poterat arari: ⁊ meti. Sz q ℔ valõ pau cũ erat ꝑ nihilo reputabat. Nihil. n. ⁊ inutile eẽparantur. Etiã q tpe fertilitatis aliq diuites reseruauerãt cibaria ꝑ tpe sterilitatis ⁊ ex illis mlti sũstẽtabãtur. Uel melius quia hoies tpe famis strictius vitã ducũt q̃ꝫ tpe vbertatis ⁊ pauciorib⁹ ꝓtẽtantur. ⌊ Per septẽ ãnos fertilitatis. Jsz dicẽs q modo poterãt tãto tpe cõseruari frumẽta. s. a ꝑ ãno vbertatis vsq; ad vltimũ ãnũ sterilitatis in q̃ tpe erãt ãni. 14. ¶ Rñdetur q vt qdã volũt nõ accipiebant frumẽta iã triturata ⁊ expurgata a paleis. ℨ accipiebãt fasciculi spicaꝝ cũ suis stipulis ⁊ sic diutius cõseruabant: q ille erat locus nãlis ⁊ ḃ. j. p3 in lra. Etiã ꝑt dici insup q erat distictio iter ista frumẽta q ea q̃ in ꝑmo ãno vbertatis collecta sũt distincta ꝑ ꝑ anno sterilitatis ꝓseruata sũt: ⁊ ea q̃ in 2° ãno fertilitatis distincta fuerũt ꝑ 2° ãno sterilitatis. Et sic de alijs annis ita q nulla frumẽta vltra septẽ ãnos durarẽt ⁊ sic satis ꝓseruari posset. Qui iã nũc futuri sũt. ⌊ i. nũc icipiẽt. s. q illo ãno i quo ioseph iterꝑtatus fuit icepant. s. i prima seiatione: ⁊ messione. ⌊ Cõgreget i horrea. ⌊ i. faciat ꝓgregari i orrea ꝑ alios ꝑpositos vrbiũ sibi subiectos. ⌊ Oẽ frumẽtũ sub regis ptãte condatur. ⌊ loquitur q̃tũ ad qntã ptẽ frugũ de reliqs aũt ptib⁹ viuerẽt: ⁊ sererẽt agricole egypti. nõ. n. posℨ intelligi q rex accipet oẽ frumentũ: q tũc nihil maneret pplis ad cibũ ⁊ diceb at ℔ ioseph ne pmitterent agricole in illis septẽ ãnis fertilibus aliqd vẽdere alienigenis qõ ipsi valde volebãt: q ñ egebãt tãtis frugib⁹. ⁊ egebãt pecunijs ad ceteras rex ꝓmutatiões. Sz rex mãdabat vt qnta ps darẽt ei ꝑ ꝓueniẽti prẽcio ſm tps vbertatis: ⁊ cogerẽt ad vẽdẽdã ẽt si nollẽt ipi tñ valõ volebãt: q reliq ptes eis abũdabãt. Deide si qspiã vellz de residuis ptib⁹ aliqd vẽdere emebat illõ ꝑpositꝰ regis ita q nullũ frumẽtũ vẽdebat exneis: ⁊ sic ꝓdebat. i. custodiebatur in ptãte regis. s. oẽ frumẽtũ vẽdibile. ⌊ seruetur q̃ꝫ vrbibus. ⌊ i locis i qb⁹ metebat ibidẽ custodiebat dispositis magnis horreis ⁊ vr debere fuisse ista loca incredibilis magnitudinis i qb⁹ tãta frugũ copia i spicis ꝓseruaret ⁊ fasciculis ⌊ ⁊ nõ ꝓsumeret ꝛa inopia. s. moriẽtibus hoib⁹ ꝑ ciboꝝ iopia. Satis. n. ỽisile ẽ q i tãta rex sterilitate aliq saltẽ exegyptũ fame mortui fuerit. ⌊ Placuit pharaoni ꝓsilio. ⌊ hic pot 2m ꝓncipale. s. ipsi⁹ ioseph ꝓmotio. s. q ꝑ istã sõnioꝝ iterꝑtationẽ ⁊ prudẽtẽ dispositionẽ fuit exaltat⁹ ad magnos honoreꝝ ⌊ Placuit pharaõi ꝓsiliũ q: vidit q ꝑ istũ modũ poſat ipe ⁊ oẽs alij effugẽ plicm sterilitatis. ⌊ ⁊ cũctis mistris ei⁹. ⌊ qa ista iterꝑtatio sõnij: ⁊ ꝓsiliũ fuerũt posita coꝛã regi: ⁊ militib⁹ suis. ⌊ Locutusq; est ad eos. ⌊ s. pharao omnibus mistris suis. ⌊ nũ. ⌊ i. nũqd. ⌊ iuenire poterimus. ⌊ q. d. nõ. ⌊ q spũ dei plen⁹ sit. ⌊ vocat spiritũ dei ỽtutẽ iterꝑtãdi sõnia certissime q vr ꝑ sui excellẽtia eẽ a deo. sic hr da. 5. c. vbi dixit regia ad balthasar ẽ vir i regno tuo q spm̃ deoꝝ scõruz hz i se: ⁊ in dieb⁹ prijs tui scia: ⁊ sapiẽtia i eo iuẽte sũt q ãt itelligat illõ ó sõnioꝝ iterꝑtatiõe p3 ꝑ ea q̃ sequũt i daniele pr tu⁹ inquã o rex q spũs amplior: ⁊ prudẽtia itelligẽtia ⁊ iterꝑtatio sõnioꝝ ⁊ ostẽsio secretoꝝ ⁊ solutio ligatoꝝ inuẽte sunt i eo ℔ ẽ i daniele cui rex iposuit nomẽ balthasar ⁊ nõ credebãt isti q hẽret ioseph spm̃ dei q spũs ei⁹ mouerẽt ad itelligẽda ista ꝑ reuelationẽ dei: q ñ credebãt aliquã cõicationẽ eẽ hoium cũ dñs: vt p3 dani. 2. c. vbi dr nemo ẽ q sermonẽ istũ reuelare possit exceptis dñs quoꝝ cũ hoib⁹ ñ ẽ cõicatio. Et ℔ voluit aristoteles. 8. ethi. dicẽs q iter deos ⁊ hoies ñ ẽ amicitia tãquã ñ sit ibi cõicatio ꝑ ieqlitatẽ. ¶ Quidã tñ gẽtiliũ ꝓtra alioꝝ opinionẽ dixerũt deos sibi log. vt nũma põpilius qui voles dare romanis adhuc gẽti idomite leges vt libẽter reciperẽt cũ dñs se log fingebat. dicebat. n. sibi Niphamphegeriã hec sibi declarare vnde ⁊ frequentia sacrificia instituebat de quo multa Ouidius. 3. fastorum. Et Augustinus de ciuitate dei lib. 5°. c. 30. Et ligurgus lacedemoniꝰ leges tradẽs finxit se ex auctoritate phebi ista recipere vt ait Augustinus ó ciuitate dei li. 6. c. 8. Sed volebant dicere q habebat spiritũ deorum. i. q ita intelligebat secreta sicut dñ. ℔ posset reduci ad aliam ptem ſm modũ loq̃ndi Trogi pompeij ⁊ Justini de quo. 6. diximus ⁊ p3 iste modus exseq̃nti lrã. s. ⌊ q̃ oñdit tibi deus oia q̃ loquut⁹ es. ⌊ i. q: de⁹ tibi reuelauit ℔ iste verũ diceret: q mouebat a deo ad sic dñz tñ ignorabat euz hr spm̃ ꝑphicũ. Et erat ista opinio ℨ sapiẽtes gẽtiliũ q volebãt deos log hoib⁹. ⌊ Nũqd sapiẽtiorẽ. ⌊ s. i dispoñẽdo ista q̃ facere oz ꝓgregãdo frumẽta. ⌊ ⁊ similẽ tui. ⌊ i. nec maiorẽ te in

R Sapiẽtia dupliciter ꝑmo

2°

Quid sit industrius. 2

Quot capita tot sensus. M

Rõ dci.

Mala est pluralitas principum. N

O hostes romanoruz quã sniaz acceperãt. P

Dictum aristote.

Qõ. II. A rñsio ꝑa ad q̃sitũ qõnis B

Rñsio scõa C

Obiectio D

Rñsio ꝑma E

Rñsio 2ª F

Exaltatio Joseph. G

Opinio q̃rũdam gentilium. O

Opinio q̃ volebat deos cuz hoibus loqui. J

sapiẽtia nẽc eq̃lẽ tibi iuenire potero. ¶ Tu eris sup̃ domum meã. ¶ ꝑpositꝰ oiuꝫ famulozꝫ meozꝫ. ¶ z ad tui oris iperium cũctus ppl's obediet. ¶ i. nõ solũ mãdabis q̃tũ ad ea q̃ perti nẽt ad domũ meã. sꝫ ẽt ad oẽs ỏ regno. ¶ vno tm̃. ¶ i. vna re ꝑcedã te. Ponit ℔ vno i neutra terminatione sine sbo z cuꝫ addit. ¶ regni solio. ¶ exponẽs supiozis est. s. q ꝑ pharao volebat ioseph eẽ ei eq̃lẽ i ptãte ꝑter ℔ q ꝑ nõ vocaret rex nec sederet in solio regis i quo nullus vnquã sedebat nisi rex. ¶ ecce ꝓstitui sup̃ vniuersã trã egypti. ¶ ℔ satiꝫ itelligebat i supza dictis: q: si pharao i solo regni solio ꝑcedẽ debebat ioseph. Cũ pharao dñaret toti egypto. neẽe erat vt ioseph dñaretur egypto. ¶ Tulit anulum ỏ manu sua: z dedit in mãu eiꝰ. ¶ s. i manu ioseph in ℔ ꝑcedebat tota ptãs ioseph: q: anulus regis erat ad sigillãdũ lras q ãt ꝑ sigillare anulo regis lras ꝑ ibi mãdare q cqd voluerit. ¶ Et vestiuit eũ stolla byssina. ¶ i. veste fcã de lino cãdidissimo: z delicatissimo ¶ z collo toz quẽ aureã circũposuit. ¶ Torques erat magnũ ornamẽtũ colli in modũ circuli: z circũdabat collo in signũ magni honoris: q: nõ oẽs ducebãt talẽ ornatũ. sꝫ solũ viri magni z nobiles. Sic inuit dani. 5. c. vbi dixit balthasar dãieli si vales scripturã legere z eiꝰ iterptationẽ dicẽ purpura indueris z torquẽ aureã circa collũ tuũ hẽbis: z tertius ꝑnceps in regno meo eris. Et sic ẽt inuit i facto manli torquati nobilis romani q cũ iret in bellũ ꝓ gallos sub tito quintio quẽdã nobilem gallũ ꝓuocatẽ eũ ad singl'are certamẽ iuasit: z occidit z torquẽ aurea quã circa collũ hebat spoliauit eã sibi apponẽs: a q̃ manlius torquatus i memoriã victozie dictus ẽ. vt ait Titus liuius. 6. ab vrbe ꝑdita: z romuleon li. 3ꝰ. ¶ fecitq̃ ascendere sup̃ currũ suũ ꝑm. ¶ In ostẽtatione gl'ie: z honozis currũ ascẽdit z vocabat ille currus scỏs q: hebat rex duos currus ꝑciosos vnũ sup̃ quẽ solus ipe sedebat: aliũ sup̃ quẽ ascẽderet ille quẽ sibi ascẽdẽ placẽt: z eẽt scỏs ab eo i regno. assuerus ãt volẽs honozare mardocheũ ñ feẽ eũ ascẽdẽ super currũ. sꝫ sup̃ equũ ad sniaz amã. vt p3 hester. c. 4. Causa est: q: tpe ioseph magis vtebanꝫ reges curribus q̃ eqs currilibus vl' sellatis tpe ãt assueri magis erat vsus simpl'r equozũ sellatoz sine curru. ¶ Clamãte coz̃ eo ꝑcone ¶ ad mãdatuꝫ regis. ¶ vt oẽꝫ genua flecterẽt adozãdo ioseph. Sic mãdauit assuerus fieri mardocheo vt p3 hester. 4. c. i hebzeo ñ dr q̃ clamaret ꝑco adozationẽ vl' genuflexionẽ coz̃ ioseph. Sed dicebat. ¶ abzeq. ¶ qỏ iterptaꝫ pr̃ tenet. ¶ af. dr pr̃ raqua. ¶ dr tener z ista ꝓueniebãt ioseph q: erat pr̃ pharaonis: z totius domus sue p ꝓsiliũ: z disponẽ vocabaꝫ tener q: adhuc erat iuuẽis etate. s. ãnoz 30 vt. j. p3. Et sic volebat dicẽ ꝑceco ecce videatis q: iste lꝫ iuuenis ẽ pr̃ pharaonis z lꝫ nõ dicat lra hebzaica q̃ clamabat ꝑco genuflexionẽ tñ satis itelligiẽ i ea q: vocãdo eũ patrẽ tenerũ phoniꝫ inuebat ei genuflexionẽ fieri debere sic̃ fiebat phoni. ¶ z ꝑpositũ eẽ scirẽt terre egypti. ¶ Hoc manifestabaꝫ vt qñ postea ioseph mãdaret aliqd obediret ipi sic̃ regi. ¶ Ego sũ pharao. ¶ i. sũ pharao q̃ possũ te exaltare q̃tum voluero dicit ℔: q: volebat rex exaltare ioseph: iõ declarat id ꝑ q̃ poterat. s. q: erat pr̃o. i. rex: iõ erat oi potẽs i terra egypti ꝑm potẽtiã dñ̃ humani. ¶ absq̃ tuo impio nõ mouebit q̃sq̃ pedẽ aut manũ i tota terra egypti. ¶ hy pobole ẽ: q: nõ ẽ sẽsus q ỽissime nullꝰ moueret pedẽ aut manũ q: ℔ iopinabile ẽ z ipossibile: q: tẽ oẽs eẽnt imobiles in egypto nisi vbi pñs eẽt ioseph mãdãs mouere pedẽ aut manũ. Sꝫ itelligiẽ q ꝑ nullus facẽt aliqỏ magnũ: vl' rẽ notabilez sine mãdato ioseph. ¶ vertitq̃ nom̃ eiꝰ. ¶ s. vt nõ vocaret Ioseph qỏ erat nomẽ hebzaicũ. ¶ z vocauit eũ ligua egyptiaca saluatorẽ mũdi. ¶ nõ ponũt ℔ noia egyptiaca qbꝰ vocauit eũ pharao. Sꝫ i lra hebzaica ponũt z sũt. ¶ saphenat pane. ¶ z dicũt hebzei q ℔ signat reuelatorẽ occultoz z satis vr̃ ꝓuidere ioseph q reuelauit sõnia q nemo disserere poterat vt p3 c. ꝑcedẽte. sꝫ nõ ẽ ista itẽtio textꝰ: q: noia ibi posita sunt egyptiaca z nõ hebzea z cum voces diuersarũ linguarũ aliq̃ consonent in lris lꝫ non in sigto contigit q aliquod nomen esset cõmune lingue egyptiace: z hebzee quod satis apparet in lingua caldaica: z hebzea. sed quia textuꝫ ponit ista nomina ꝓut signant in egyptio sermone: z in hebzeo non debet interpzetari secretozum reuelatoz ꝑm hebzeos. sed id qỏ impoztatur ꝑm egyptios. s. saluatoz mundi. Sed dices vnde p3 q ista noia significent in sermone egyptiaco saluatorem mundi: q: lra hebzaica non declarat. ¶ Rñdetur q beatus Hiero. hoc posuit quia nouerat linguam egyptiacam habitauit. n. in egypto z parambulauit oẽs habitationes heremiticas monachoz ꝓ magnas solitudies egypti: vt ipe refert in vita beati iohãnis thebei i vitis patrũ qs ꝓo magna pte ꝓposuit. potuit q̃ sic egyptiacã linguam satis cognoscere maxime q̃tum ad ista que parua erãt vel ab aliquo egyptio sciscitari. ¶ Vocatur ãt saluatoz mundi: q: per interpzetationem somniozũ z dispositionẽ colectarũ saluauit egyptũ totam a morte per famẽ: z multas prouincias que tẽpore famis alimenta suscipiebant de egypto. ¶ deditq̃ illi vxorem asenech filiam phutifaris. ¶ i hebzeo dicitur. ¶ sacerdotis on. ¶ hebzei putant. on. esse nomen alicuius ydoli. Sed est nomẽ ciuitatis q̃ fm grecam interpzetationem vocatur eliopoleos. i. ciuitas solis. Elyon. sol est. polis vero ciuitatẽ signat. In hac ciuitate manebat phutifar: iõ vocabaꝫ sacerdos eliopoleos: sicut vocabatur ietro sacerdos madian: q: morabatur in terra madian. vt p3 exo. 2. c. de ista ciuitate habetur ysa. 19. c. vbi dr ciuitas solis erit vna s. de quinq̃ ciuitatibus egypti loq̃ntibus lingua terre chanaã.

¶ Nunquid phutifar fuerit qui emit ioseph.

Ioste phutifare cuius filiã accepit ioseph dubitaꝫ an fuerit ille qui emit eũ. Quidã ãut volũt q̃ ñ z dant cãm. Primo: q: in hebzeo nõ eisdẽ lris scribũtur q: superior vocaꝫ potifar. Iste ãt vocaꝫ potifara apponit ibi ayn lra hebzaica i fine dictiõis: z pũctus loco vocalis ꝑm morem scripture hebzaice. ¶ Itẽ q: alius phutifar vocabatur ꝓnceps militũ. Iste vero vocatur sacerdos eliopoleos z hoc satis est verisimile: q: non est aliquid cogens ad cõtrarium. Melius tamẽ videt dicẽdum q̃ iste fuit phutifar qui fuit dñs ioseph donec in carcerem missus ẽ z hoc tenet Hiero. in lib. de hebraicis qõnibus z ra. sa. ¶ Ad rões in cõtrarium põt responderi. Ad primũ qñ dicit q ꝑ nõ sunt eedẽ lre in isto phutifar: z in alio dicit ra. sa. q̃ istud nomen corrupte ꝓfertur ℔ vocãdo eum potifera: q: ipse phutifar libidie ipzoba corruptus fuit: vt. j. dicetur. Uel põt dici melius q̃ in omnib⁹ hebraicis faciliter additur: vel subtrahitur lra vna. Sicut p3 in isto nomine efron quod aliquãdo scribit cũ vater lra hebzaica vt p3. ẽ. 23. c. Aliq̃n sine ea vt ibidẽ z. j. 49. c. Nõ est ergo mirum si hic addatur vna lra. s. ayn. ¶ Ad 2ᵐ quod dr iste phutifar añ erat ꝑnceps militũ z post effectꝰ fuit sacerdos. Q: vt vult Hiero. z alij iste videꝫ ioseph q̃ vẽdebaꝫ eẽ iuuenẽ decoz vultu emit eũ ad abutendũ eo. ſꝫ deꝰ ifrigidauit eũ vt nũq̃ ampliꝰ coiret nec ẽt cũ vxore nec vllo mõ appeteret coitũ z q: nullꝰ accipi debebat i sacerdotẽ eliopoleos nisi totaliter ꝓtinẽs eẽt. s. vl' castratꝰ vl' totaliter ifrigidatꝰ cognito q eẽt ifrigidatꝰ datũ fuit ei sacerdotiũ eliopoleoꝫ nisi tota liter qỏ magni honozis erat: z dimisit militie ꝓncipatũ: q: ille ꝓncipatus sacerdotũ ei ꝓueniebat iã z nõ militaris: an tñ q̃ eẽt ifrigidatus tenuit filiã noie asenech q̃ fuit tradita ioseph i vxorẽ. De ista asenech q̃l'r fuerit suscepta i vxorẽ aliq̃ ex qbusdã hystozijs accepta q̃ narrat vicentiꝰ ꝑmo libzo speculi historialis: saltẽ cã solatij dicã q̃ nõ ab autẽticissimis. sꝫ aliq̃l'r apocriphis dicta videnꝫ. Sũt. n. ỏ liꝰ. q dr iusti. enoch quẽ sacra eccl'ia iter apocripha noiat ñ recipiẽs in numero sacroz lbroz q̃z fides: z auctozitas apbzobatissima est: vt ait Augustinus ỏ ciuitate dei liꝰ. 15. c. 23. De ℔ tñ mẽtionem facit iudas i epistola sua allegãs vt aliqd sanctũ. fuit g̃ asenech. filia phutifaris sacerdotis puella pulcherrima iter oẽs puellas egypti q̃ puellis chananeoz z mesopotamioz ỏ quibus ioseph originẽ duxerat silis valde erat. hec. n. oẽs viros exosa nullũ vnq̃ eoz viderat ꝑter pr̃em suũ custodita in altissima turri ciuitatis eliopoleos iuxta palaciũ phutifaris. in supiozi ãt pte turris vbi asenech morabaꝫ tres fenestre erãt ꝓncipales vna ad oziẽtẽ: reliqua ad bozeã alia ad austrum Erãt ẽt ibi decẽ camere, pulchze: vna i q̃ erat lectꝰ ꝑciosissimus asenech i quẽ nullꝰ vnquã viroz ascẽderat z i q̃ erant iocalia auri: z argẽti asenech z cetera similia. 3ª i q̃ reconde bat asenech ỏ cũctis bonis terre egypti. In alijs septẽ erant septẽ ỏgines fuiẽtes asenech ỏscribit ãt asenech ita magna vt sarra ita speciosa vt rebecca ita decora vt rachel sedẽs in alta turri ad cuiꝰ pedẽ palatiũ pulchrũ erat clausũ quattuoz portis ferreis q̃s. 18. iuuenes viri fortissimi armati die noctu q̃ custodiebãt. Cõtigit ãt vt cũ i ꝑmo ãno fertilitatis ioseph discurreret per vniuersam terram egypti ad congregandas fruges in bozrea visitando ꝑfectos ciuitatum declinaret in ciuitatẽ eliopoleos in domũ phutifaris qui ante aduentum

ioseph

Q. Quare ioseph saluatoz mundi appellatur

R. Opinio hebzeorum.

S. Quid sit eliopoleos.

A. Q. III. Opinio quoꝛundam.

B. ꝑª rõ 2ª rõ

C. rñsio ad ꝺsitu qõnis. Ad primã rõnem. Aliter ad primam rationem.

D. Ad secũdã rõnẽ

E. historia de vxore asenech

F. Cuius fuerit filia asenech

G. Locus vbi habitabat. Pulchritudo asenech describit

Af raqua quid

Quaꝫ pharao dixit ego sũ pharao.

Nom

Obiectio

Rñsio.

Joſeph dixit filie ſue ecce ioſeph ad nos decliabit hodie cui
te volo tradere in vxorē: ad quē aſenech ego ñ hoi captiuo
t ſuo nubere volo. ſz filio regis. Cū ät iſta iter ſe loq̄rent in-
greſſo ioſeph domū aſenech vidēs fugit i ptē ſupioꝛē dom⁹
ioſeph ät putauit illā eē aliquā feminā veniētē ad ſolicitādū
eū ad coitū ſiē plereq̄ ſollicitabāt eū mittētes ei mūera dixit-
q̄ phutifari abice illā a domo. cui phutiſar dñe filia mea⁹ē q̄
hoiez nūq̄ vidit niſi me ꝓter nunc: q: vidit te t ē exoſſa oēs
viros ſiē tu oēs feminas nec te aliq̄ mō ꝓturbabit. Qō au-
diēs ioſeph vehemēter qeuit. cū ät itraſſet ioſeph domū t vi
diſſet eū aſenech turbata i ꝑmone qō ät dixerat ait. ecce ſol
venit ō celo ad vos i curru ſuo neſciebā q ioſeph filius dei
erat. Quis hoium potuit tātā ꝓcreare pulchꝛitudinem: aut
qs vēter mulieris tm portare lumē. Dixit ät phutifar ad Jo-
ſeph dñe vis vt vēiat filia mea: t ſalutet te. Logitās autē io
ſeph q ipa oderat viros ait ſi virgo ē filia vra diligo eā vt ſo
roꝛē. t aſcēdit mr vt duceret eā: t pñaret ioſeph ad quā ait
pr filia mea ſaluta frem tuū ioſeph q odit oēs feias alienige
nas ſiē tu oēs viros. Et ait aſenech bñdicte tu a deo excelſo
ad quā ioſeph bñdicat te deus q viuificat oia t dixit phuti
far filie ſue vt oſcularet ioſeph qō cū ipa facere paret appo-
ſuit ioſeph manū pectoꝛi ei⁹ tenēs eā nec ad ſe pmittēs acce
dere t ſubiunxit nō oz virū colentē deū viuū t comedentez
panē ſctm oſculari mlier ydola colēs. t de eoꝝ pane come-
dēs t vino bibēs eaq̄ manibus ꝓtractās: q: illiciū ē hmōi
oſculū. qb⁹ auditis aſenech vehemēter triſtata ploꝛauit cui
miſertus ē ioſeph: t bñdixit eā ponēs manū ſup caput eius
letata ē ät aſenech poſuitq̄ ſup ſe lectū ſuū ifirmata gaudio
t timoꝛe agēs pniaz a dīs qs coluerat. Joſeph ät ſūpto cibo
receſſit de domo phutifaris laboꝛātis eū ibidē aliqb⁹ retiere
ꝓmiſſiōe tñ fcā ſe vſq̄ ad octauū diē ad ipam domū reuerſu
rū. Aſenech vero ſūpta tunica nigra i ſignū lameti quā idue
rat i moꝛte fris ſui minoꝛis clauſo hoſtio fleuit amare ꝓroie-
citq̄ oia ydola ſua p feneſtrā q reſpiciebat ſeptētrionē. Le-
nā ät ſibi delicate patā dedit canib⁹ ponēs ſe ſup pauimentū
ꝓſpſo capite cinerib⁹. pſeuerauit ät ſeptē dieb⁹ flēs ſup pau
mētū. Octauo ät die diluculo cātauerūt galli: t canes latra-
uerūt: eleuato⁹ät capite aſenech ꝓſpexit p feneſtrā q reſpicit
oriētē t vidit luciferū ſtellā viſaq̄ ē lux magna. Ad qs viſaz
aſenech iclinauit caput ſuū ſup cineres. Moꝛ venit ſup ca-
put eius qdā vir de celo vocās ex noie ſuo q timoꝛe ꝓcuſſa ñ
rñdit. ad quā iteꝝ āgelus aſenech: aſenech: cui rñdit dñe aſ
ſum qs eo anūcia mihi ad quā āgelus ego ſū ꝓnceps dom⁹
dei: t exercit⁹ dei ſurge t ſta ſup pedes tuos. Tunc leuauit
caput aſenech viditq̄ iuuenē p oia ſimilē ioſeph: t videns
aſenech cecidit i faciē ſuā quā āgelus ꝓhortās ait exue ō lū-
bis tuis ciliciū t cinerē de capite: ablue faciē tuā t indue te
veſtibus tuis: t loquar ad te: quod cū feciſſz ait āgelus ꝓho-
tare aſenech qa nomē tuū ſcriptū ē ab hodierno die in libꝛo
viuētiū: t non delebiſ i eternū viuificata es: t renouata. Bi
bes vinū incoꝛruptionis: t comedes panē bñdictionis t ñ
vocabiſ vltra nomē tuū aſenech. ſz mlti refugū pnia. n. q̄ eſt
virgo filia altiſſimi ſemp ridens: atq̄ modeſta oꝛauit ꝑ te. t
ecce ſpōſa eris ioſeph. Cūq̄ aſenech q̄reret ab angelo de
noie ei⁹ rñdit nomē meū digito i libꝛo altiſſimi ſcriptū ē vbi
q̄ ſcripta ſūt ineffabilia ſunt. Tūc aſenech tenēs angelū p ſū
mitatē palꝝ ait ſi iueni gꝛām i oculis ſede h modicū ſuper le
ctū iſtū ſup quē viroꝝ null⁹ vnq̄ aſcēdit t parabo tibi men
ſaz q rñdit affer cito. Illa ät attulit panē: t vinū ſuaue t mē
ſam nouā. Et ait āgelus affer mihi fauū mellis: Cū ät illa cō
triſtata ſtaret coā eo: q: fauū mellis ñ hꝛet ait āgelus intra
cubiculū celarꝝ tui: t iuenies fauū ſup mēſā tuā. Intrās ve
ro aſenech iuenit fauū cādidū ſiē niue: t mel odoꝛatiſſimuz
t ſuauiſſimū dixitq̄ dñe nō hēbā fauū. ſz dixiſti. oꝛe tuo t fa
ctū ē. Subriſit aūt āgelus gaudēs ſup itelligentiā aſenech
t tetigit caput eius dicēs beata es tu que abieciſti oia ydola
tua: t credidiſti i vnū deū viuū: t beati veniētes ad deū per
pniam comedēt ō h fauo quē faciūt apes padiſi: t qcūq̄ co-
mederit ex eo nō moꝛiet in eternū. ſūpſit aūt modicū ō eo an
gelus totūq̄ reſiduū dedit in os aſenech dicēs. Ecce come
diſti panē vite: t vncta es criſmate ſcto ex hinc erit iuuētus
tua ideficiens nō trāſies in ſenectutē t pulchꝛitudo tua p-
manēs t renouabunt oia oſſa tua. Tūc augelus tetigit fa-
uū t fact⁹ ē iteger ſicut añ. Et extēdēs digitū tetigit fauū i p
te reſpiciēte oriētē t retraxit ſup fauū ꝓ occidētē t via digi-
ti verſa ē in ſanguinē. Et 2⁹ tāgēs fauū ab extremitate ſeptē-
trionali fauū ꝓ illā q̄ reſpicit meridiē: t via digiti verſa eſt in
ſanguinē tūc āgelus ad aſenech aſpice fauū t exierūt ō fauo
apes cādide ſicut niꝛ: t alie purpuree ſicut herba iacint⁹, cir
cueūtes aſenech faciebātq̄ fauos ſup manus ei⁹. Ad qs di
xit angelus ite in locū vrm q̄ prexerūt p feneſtrā oriētalē in
paradiſū. tūc ait angelus ſic erūt oia vba q̄ locut⁹ ſū hodie te
cū: tetigit ät tertio āgelus fauū ſup mēſā: t exiēs ō ipo igniꝝ
voꝛauit eū mēſaz penitus illeſam reliquēs cuius fumus di-
recte i celū tēdebat. Tūc ait aſenech ad angelū dñe ſunt
ſeptē vgines mecū nutrite mecū ab infantia mea q i eadem
nocte genite fuerūt i q̄ ego. Rogo vt bñdicas eas ſicut me.
cui āgelus voca eas ad qs vocatas angelus ait. Benedicat
vos de⁹ altiſſim⁹: t ſitis colūne ſeptē ciuitatis refugū: cūq̄z
h facto aſenech mēſā ſeponere vellet angelus diſparuit ab
occulis ei⁹ p viā oriētis ſup currū q̄ituoꝛ eoꝝ: cūq̄z oꝛare vel
let vt idulgeret ei q tā audacter locuta fuiſſz ad illū ecce q-
dā familiaris phutifaris dixit ad eā. ecce ioſeph venit q: nū-
cius ei⁹ ad portā ē q̄ deſcēdēs ſalutauit ioſeph t ab eo ex mā
dato pharaonis i vxoꝛē ducta ē: t date ſūt ei due cozone au
ree facteq̄z ſūt nuptie honoꝛabiles p ſeptē dies i qbus quie
uit totus ppl's iſiſtēs gaudijs: t letitie. nulla ab h loco vſq̄z
ad pncipiū exodi vlla tpoꝝ notat hyſtoꝛia qō fuit ſpaciū q̄ſi
ānoꝝ. 80. Egreſſus itaq̄z ioſeph ad trā egypti. Jpſus vr q
accepit ioſeph vxoꝛē q̄z iret ad diſponēdū aliqd ō ijs q̄ facere
debebat p totā egyptū. vidit. n. pharao q ioſeph erat iam vir
magnus: t tpo erat bñdi vxoꝛem dedit ḡ ei aſenech deinde
Egreſſus ē ioſeph ad terrā egypti. nō ē itelligēdū q añ
ſtetiſſet ioſeph i egypto: q: ſp ſtetit in ea poſtq̄ duct⁹ fuit de
terra: t h vl'i domo dñi ſui: vl'in carcere: vl' domo regis. ſed
q: ioſeph nūq̄ ambl'auerat p egyptū manēs ſp i ciuitate il-
la regia cū nūc incepit ambulare p terram egypti dicebatur
egredi ad terram egypti tanq̄ ad aliquid in quo nunquā
ſtetiſſet. trigita annoꝝ erat ioſeph qñ ſtetit coram rege
pharone. Jh poſt ad ſciēdū q̄ſtū tpo fuit iter vēditionē ioſeph
t exaltationē ſuā. Q2 fūt. 13. āni: t paucū plus erat. n. 16. an
noꝝ ioſeph qñ vēdit⁹ ē: vt pz. ſ. 37. t icepat iā. 17. ānū nunc
ät erāt. 30. āni vite eius. Fuerūt ḡ. 13. āni ei⁹ i fuitio: t carcē.
Ceteri ät in letitia magna vſquequo moꝛtu⁹ fuit ānoꝝ cētū
t decē. vt pz. j. 50. c circuiuit oēs regiōes egypti. vt cog-
ſceret eū ois egypt⁹ qb⁹ ꝓpoſitus fuerat vl' vt poneret ꝓpo
ſitos in ſingl'is ciuitatibus ad colligēdas fruges: t vt ꝓſide
raret q̄ erāt tēperatioꝛa: t aptioꝛa loca ad ꝓſeruationem fru
gū maioꝛi tpe. Veniteq̄z fertilitas. h ponit tertiū. ſ. iterpre
tatiōis ſōnij ipletio. venit fertilitas. h fuit in āno i quo io
ſeph iterpratus ē verūtñ iterptatio ioſeph pceſſit natiuitatē
frugū ita vt videret pfecte q̄ iudiciū iterptatiōis ioſeph nō
fuit ex aliq̄ apparēti. ſz p ſolā dei ſapiētiā occultā. t in ma-
nipulos redacte ſunt fruges. ſ. manentibus granis intra lo
ca ſua ſpicarum vt ſic diutius conſeruarentur tanq̄ in loco
magis naturali. t congregate ſunt i hoꝛrea. i. in loca ad
ꝓſeruandum diſpoſita. aliqua. n. de edificijs in qbus iſte fru
ges conſeruabant vſq̄z hodie permanent in egypto vt quī-
dā videtes referūt q̄ icredibilis magnitudinis ſūt t talia nā
q̄z decebat qa ibi tāta frugū copia recludēda erat. oꝛ enim
frugū abūdātia. i. qnta ps frugū q̄ i q̄libet ciuitate aſſumeba
tur q: abūdabat ad neciſtates hoium t cetera q̄ ipi ſpōte vē
debant. In ſingulis ciuitatibus condita ſunt. i. in quali-
bet ciuitate ponebatur qnta ps que ibi colligebat cū alijs
voluntarie venditis.

Quō accipiebatur quinta pars frugum.

Sed Queritur de iſta qnta pte frugū quo accipiebat
vtrū ꝓputabātur oēs fruges totius populi t de
inde facta ſūma detrahebat qnta ps vel accipiebat a q̄libet
qnta ps. Rñdet q a q̄libet qnta ps aſſumebat: q: q̄tum
ad ſūmā ꝓueniētē nihil differt ſic vl' ſic. q̄libet. n. mō iſtoꝝ
qnta ps ſegetū hꝛet t erat mod⁹ iſte leuioꝝ q̄z ſi oēs fruges
vnā ſūmā ꝓiūgerent: deide ſubtraheret qnta ps oium. vt
arene maris coeq̄ret. Jhyphole ē ad exꝑmenda mltitudinē
tritici tñ ſm rē nō poterat eq̄ri arene maris. t copia mēſu-
rā excedet. Jpoſſz itelligi dupl'r vno mō q copia excedebat
mēſurā. i. q tāta erat copia tritici q nō mēſurabat. ſz dabat
ſine mēſura ad exiſtimationē. ſz h nō ē valde cōuenienter di
ctū q: ſi nō eēt mēſura neſciret q̄ eēt qnta q aſſumi debebat
Alio mō itelligit q excedebat copia menſurā. ſ. alioꝝ an

P Pchꝛitudo aſenech.
I Locutio inter ioſeph t aſenech
K Acceſſio angeli ad aſenech. Locutio angeli. L
Interogatio aſenechꝫ facta ad angelū. M
Rñſio angeli N
Nota mirabilia fcā p angelū. O
P Rñſio aſenech ad angelum
Q Angel⁹ benedixit virgines que erāt cū aſenech
R Diſparitio angeli.
ff Nota
S Interuallū qō fuit iter vēditionez ioſeph t exaltatiōez eius
T Anni carceris ioſephi.
U Impletio i terpꝛetationis ſōnij.
Qō. iiij. A Rñſio ad q̄ſtū qōnis. B
Copia menſurā excedebat dupliciter itelligit C
p mō 2⁹ mō

tioꝛ: q; dato q; alij ãni p̃cedẽtes fuisset fertiles: tñ nũq; tanta fuit abũdãtia. ⌊ natiq; sũt ioseph filij duo. ſz ioseph mlto tẽ poꝛe vixerit nũq; legit genuisse nisi hos duos filios vñ qñ moꝛtuꝰ fuit iacob pr̃ suꝰ nõ hẽbat nisi hos duos vt p3. j. 48. vbi dixit iacob efrayn ⁊ manasse q̃si rubẽ ⁊ symeon reputabunt ceteri ãt q̃s genueris reputabunt tibi. ⌊ anteq; vẽiret fames. ⌊ q. d. q; i tpe famis nõ vacabat mltiplicatiõi posteritatis q; i tpe cõis tribulatiõis oẽs a gignẽdo abstinẽ debẽt. Sic scm̃ fuit dũ starz noe i archa: q; nullũ aial ibi gẽuit eo q; eẽt mũdi vlis tribl'atio: vt diximꝰ. ſ. 7. c. sic in tpe famis tribulatio vlis erat. ⌊ q̃s pepit asenech filia phutifaris. ⌊

¶ Quõ ioseph accepit vxoꝛem extraneam.

Aliquis Queret quõ ioseph q erat vir iustus ⁊ icõtaminatus accepit vxoꝛẽ ỏ stirpe gentiuz exũeaz. Possz ad ſ rñderi q; si recitata a nobis sup̃ hystoꝛia asenech vex̃ ꝓtinet ioseph excusatꝰ ẽ: q; mãdato dei fecit postq̃ asenech renũciauit ydolis suis ⁊ fleuit faciẽs magnã puiaz. Bñdictaq; fuit ab angelo: ⁊ ioseph in spõsaz tradita. Si ãt huic inuiti volumꝰ dicemꝰ eãdẽ eẽ noxã oiuz frz suoꝝ si noxa ẽ: q; ipi videt accepisse vxoꝛes ỏ stirpe chanaã cũ nõ hr̃ent aliãs i stirpe sua ⁊ sic impossibilitas eos excusabat. Sz q; ỏ alijs frib⁹ ioseph forte alr̃ dicet. j. 46. c. vr̃ dom̃ alr̃ ỏ ioseph. Quidã g̃ dñt q; ioseph ñ accepit vxoꝛẽ alienigenaz qa asenech ad stirpẽ suã ptinebat. Et dñt ad fulcimẽtũ huius q; dina filia iacob ⁊ lie postq̃ educta fuit ỏ vrbe sichẽ accepta fuit i vxoꝛẽ a iob. ⁊ ipe genuit phutifarẽ ex dina. Ex q̃ sequebat asenech eẽ neptẽ dine: ⁊ cognatã ioseph. ſz ſ valde rõni absonũ ẽ. Quocũq; mõ ponat fuisse iob: q; vt diximus sup̃ 36. c. qdã volũt eũ fuisse filiũ nachoꝛ. Alij volũt eũ esse regem ydumee ỏ seie esau. si ãt ponat ꝑm primũ modũ nõ cõuenit: q; nachoꝛ cito ita genuit filios suos sic abꝛahã ysaac imo citius: q; abꝛahã gẽuit in senectute magna. ſ. cũ eẽt cẽtũ ãnoꝝ vt p3. ỡ. 21. c. Eẽt g̃ admin⁹ totidẽ annoꝝ iob quot erat ysaac ſz ysaac erat. 180. ãnoꝝ qñ moꝛtuꝰ fuit: ⁊ tũc dina nõ eẽt ad huc magna puella vt p3 exꝑ dicto. ỡ. c. 36. ⁊. 37. Ergo hõ tot ãnoꝝ nõ accipet vxoꝛẽ maxie puellã: q; rarissimi ad tantã senectutẽ accedebãt. Nec ꝑt ſ astrui ponẽdo iob fuisse ỏ stirpe esau: q; iobab q vocat apõ nos iob fuit scõs rex de stirpe esau ꝑ moꝛtẽ oiuz ducũ post q̃s successerunt reges. vt p3. ỡ. 36. nõdũ g̃ aliqs ỏ regib⁹ stirpis esau natꝰ eẽt qñ ista fca sũt maxie q; asenech põit eẽ neptis isto mõ iob. qõ ipossibile ẽ ſ. tot gñones decurrẽ i linea esau dũ nõ decuitisz adhuc vna p lineã iacob. Patet: q; esau ⁊ iacob coetanei erãt cũ eadem hoꝛa nati fuissẽt g̃ tot gñones debuissz vnus hr̃e quot habebat alius vl q̃si tot. Sz iacob solã hẽbat vnã cũ genita fuit dina: q; dina filia erat iacob. vt p3. ỡ. 30. c. qñ tñ scõs rex in ydumea erat noie iobab mlte gñones trãsierãt i ẽra seir p lineaz esau. ſ. oẽs duces poꝛes q ponũtur. ỡ. 36. c. ⁊ duo reges g̃ nõ fuit iob in tali tpe vt possz hr̃e i vxoꝛẽ ipsã dinaz filiã iacob.

¶ Itẽ repugnat ſ ex pte dine: q; dina ⁊ ioseph nati sũt eodẽ ãno: vt declarauimꝰ. ỡ. 30. c. Q; dina fuit vltia filia lie genita i fine scõi septẽnarij i fine cuiꝰ natꝰ fuit ioseph. ipossibile erat g̃ q; dina i ãno. 30. vite sue hẽret neptẽ iã aptã mr̃imõio ſz neẽe erat dinã eẽ. 30. ãnoꝝ solũ qñ ioseph accepit vxoꝛem qui vt diximus. ỡ. ioseph ⁊ dina coetani erãt. ſz ioseph erat 30. ãnoꝝ qñ accepit vxoꝛẽ vt p3 ſ. c. i ãno q̃ stetit coꝛã pharone anteq; ambl'aret p terrã egypti g̃ ipossibile simpl'r ẽ asenech fuisse ỏ stirpe iob aut dine. ¶ Uidet g̃ dom̃ q; asenech fuit ỏ stirpe gẽtiliũ. Sz q; erat honesta puella q̃ ydola abiecerat ⁊ ipe nõ poterat hr̃e tũc queniẽter aliã ỏ stirpe sua accepit illã. ⌊ vocauit nomẽ ꝑmogeniti manasse. ⌊ ista noia filioꝝ ioseph nõ fuerũt ipsita ꝑm linguaz egyptiacã. ſz ꝑm hebꝛeam vt p3 ex iterꝑtationibꝰ eoꝝ ⁊ cãis nominũ positis i ẽra que queniũt lr̃e hebꝛaice. ⌊ dicẽs obliuisci me fecit. ⌊ manasse interꝑtat obliuio. q: qñ eũ genuit ioseph oblit⁹ erat oiuz malorũ q̃ ei acciderãt. ⌊ me fecit deꝰ oiuz laboꝝ meoꝝ. ⌊ dicebat ſ q: deductꝰ fuerat ad magnã ꝓsperitatẽ i q̃ nihil molestũ sẽtiebat ꝑm expiẽtiã ẽt si recoꝛdaret ꝛz memoriã. iõ oblitus dr̃ Isti ỏ laboꝛes fuerũt vẽditio sua a frib⁹ ⁊ seruitiũ in domo phutifaris: ⁊ icarceratio. ⌊ ⁊ domꝰ pr̃is mei. ⌊ i. ẽt oblitꝰ suz domus pr̃is mei: q; tãta bona mihi dedit deꝰ q; ñ idigeo domo pr̃is mei. ⌊ nomẽ scõi appellauit efrayn. ⌊ qõ iterꝑtat crescẽs vl fructificãs ⁊ subdit rõ. ſ. ⌊ crescere me fecit deꝰ i terra pauptatis mee. ⌊ terra pauptatis ioseph vocat egyptꝰ i q; ipe paup erat cũ vẽditꝰ fuit ⁊ i carcẽ detẽtus. ſz postea creuit: q; factꝰ fuit dñs terre egypti vt p3 ỡ. Et ỡ fecit deꝰ: q; nõ fuit acqsita ista dñatio idustria: vl laboꝛe hũano. ſz sola gia dei q dedit ei gr̃az iterꝑtandi sõnia: ⁊ pꝛudentiã disponendi res ⁊ mouit volũtatẽ pharonis vt eũ exaltaret. ⌊ igit tñ factis ⌊ Cõpleta iterꝑtatione ioseph q̃stũ ad vnã ptẽ. ſ. ad tps fertilitatis ponit ỡ ꝓpletio q̃stũ ad aliã ptẽ i q̃ ꝓdicebat sterilitas. ⌊ Et i vniuerso oꝛbe fames ꝑualuit. ⌊ ſ. i magna pte terrarũ adiacẽtiũ egypto nõ ẽ. n. itelligẽdũ q; nõ fuerit locus i oꝛbe i q̃ fames ñ ꝑualeret. Q: tũc cũ ois terra nõ poterat gubernari ỏ alimẽtis egypti. necesse erat mltos ppl'os fame moꝛi imo maioꝛẽ ptẽ gñis hũani: q; tũc ẽt deficerẽt fructꝰ arboꝛũ: ⁊ gramina ꝑ aridita te terre. ⌊ In cũcta ãt ẽra egypti defecerat panis. ⌊ hoc vex̃ ẽ vl r̃: q; nõ erat locꝰ i egypto i q̃ ñ eẽt sterilitas: ⁊ panis iopia. hoc ãt erat i fine ꝑmi ãni sterilitatis q: iã icipiebat ibi deficẽ panis ãni pcedẽtis in q̃ finita fuerat vbertas: ⌊ qua esuriẽte clamauit ppl's ad pharaonẽ. ⌊ q: sciebant q; rex cõdiderat mltas fruges i hoꝛrea ex qbꝰ poterãt sustẽtari. Alias stulta fuisz cõclamatio. ⌊ ite ad ioseph ⁊ qc qd vobis dixerit facite. ⌊ oia negocia regni comẽdauit pharo i manu ioseph: ⁊ maxie istỏ negociũ ỏ frugibꝰ colligendis: iõ remittebat egyptios ad ipm. ⌊ Crescebat aũt quottidie fames. ⌊ q: magis deficiebat pplis frumẽta. ⌊ apperuit ioseph vniuersa hoꝛrea. ſ. i q̃libet ciuitate apperiebat hoꝛrea vt ñ cogerent oẽs ire ad vnũ locũ: ⁊ sicut posuerat ioseph pꝛepositos ad colligẽdas fruges ita cosdẽ posuit ad vẽdẽdas data eis regula q̃stũ vẽdere deberẽt ⁊ ꝑ q̃sto ꝓcio. ⌊ oẽsq; ꝓuicie veniebãt i egyptũ. ⌊ ſ. ꝓuicie ꝓpinque vt ỏ terra chanaã: ⁊ ỏ alijs circũstantibus nõ ãt oẽs: q; nec i oib⁹ fames erat nec dato q; fames eẽt vbiq; nõ poterãt oẽs ire illuc q: indi ⁊ arathusij hyspani ⁊ anglici: nõ bñ irẽt i egyptũ: ⁊ si oẽs iuissẽt nõ sufficẽt eis triticũ ꝑ medio ãno. ⌊ ⁊ malũ iopie temperarẽt. ⌊ tẽpantia diminutionẽ notat: q; i tpe illo nõ emebãt gẽtes frumẽtũ ad abũdãtiã. ſz solũ ad ciboꝝ necitatẽ i q̃stũ vita defẽsari possz ⁊ ſ q: cibaria valde cara erãt nec tãtas pecunias hr̃e poterãt. Et dato q; ad abũdãtiã emere vellẽt tñ ioseph nõ vẽdebat eis q̃stũ volebãt. ſz q̃stũ possz necessitati sufficere ꝓsiderata q̃ntitate frugũ reconditarum ⁊ tpis sterilis quantitate.

Cap. xlij.

Uidiens ãt iacob q; alimenta vẽderẽtur i egypto: dixit filijs Quare negligitis Audiui q; triticũ venũdet i egypto. Descẽdite ⁊ emite nobis necessaria: vt possumus viuere: ⁊ non ꝓsumamur iopia. Descẽdetes igit frẽs ioseph ỏcẽ: vt emerẽt frumẽta i egypto: beniamĩ domi retẽto a iacob q; dixerat frib⁹ eiꝰ: Ne forte in itinere q̃quã patiat mali igressi sũt terrã egypti cũ alijs q; ꝓgebant ad emẽdũ. Erat ãt fames i ẽra chanaã: ⁊ ioseph erat ꝓnceps i ẽra egypti: atq; ad eiꝰ nutũ frumẽta populis vendebãt. Cũq; adoꝛassent eũ frẽs sui ⁊ agnouissent eos q̃si ad alienos duriꝰ loq̃batur iterrogãs eos. Uñ venistis. Qui rñderũt: ỏ ẽra chanaã: vt emamꝰ victui necessaria. Et tñ frẽs ipe cognoscẽs: nõ ẽ cognitꝰ ab eis. Recoꝛdatus q; sõnioꝝ q̃ aliq̃ viderat ait ad eos. Exploꝛatoꝛes estis vt videatis infirmioꝛa ẽre venistis. Qui dixerũt. Nõ est ita dñe. ſz frẽs tui venerũt vt emerẽt cibos. Oẽs filij vniꝰ viri sumꝰ. Pacifici venimꝰ: nec q̃quã famuli tui machinant mali. Quibꝰ ille rñdit. Aliter est. Immunita terre huiꝰ ꝓsiderare venistis. At illi dixerũt duodeciz inquntfrẽs sui tui sumꝰ filij viri vniꝰ i ẽra chanaã. Minimus cũ pr̃e nr̃o ẽ: aliꝰ ñ ẽ sup̃. Hoc est ait q̃ locutꝰ sũ. Exploꝛatoꝛes estis Jã nũc expimitũ vr̃i capiã. Per salutẽ phonis nõ

egrediemini

egrediemini hinc donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis vnum & adducat eum: vos autem eritis in vinculis donec probentur que dixistis vtrum vera an falsa sint. Alioquin per salutem pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo illos custodie tribus diebus. Die autem tertio eductis de carcere ait: Facite que dixi: & viuetis. Deum enim timeo. Si pacifici estis: frater vester vnus ligetur in carcere: vos autem abite: & ferte frumenta que emistis in domos vestras: & fratrem vestrum minimum ad me adducite vt possitis vestros probare sermones: & non moriamini. Fecerunt vt dixerat: & locuti sunt adinuicem. Merito hec patimur: quia peccauimus in fratrem nostrum videntes angustias anime illius: dum deprecaretur nos & non audiuimus: iccirco venit super nos ista tribulatio. Equibus vnus ruben ait: Nunquid non dixi vobis. nolite peccare in puerum: & non audistis me. En sanguis eius exquiritur. Nesciebant enim q̄ intelligeret ioseph: eo q̄ per interpretem loqueretur ad eos. Auertitq; se parūper & fleuit & reuersus locutus est ad eos. Tollensq; symeon & ligans illis presentibus iussit ministris vt implerent eorum saccos tritico: & reponerent pecunias singulorum in sacculis suis: datis supra cibarijs i via. Qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis suis profecti sunt. Apertoq; vnus sacco vt daret iumento pabulum in diuersorio: contemplatus pecuniam in ore sacculi: dixit fratrib⁹ suis Reddita est mihi pecunia. En habetur in sacco. Et obstupefacti turbatiq; mutuo dixerūt. Quid nam est h̄ quod fecit nobis deus. Venerūtq; ad iacob patrem suum in terra chanaam: & narrauerunt ei omnia que accidissent sibi dicentes: Locutus est nobis dominus terre dure: & putauit nos exploratores esse prouincie. Cui respondimus: Pacifici sumus: nec vllas molimur insidias. Duodecim fratres vno patre geniti sumus: vnus nō ē super. minimus cum patre nostro est in terra chanaam. Qui ait nobis: Sic probabo q̄ pacifici sitis. Fratrem vestrum vnum dimittite apud me & cibaria domibus vestris necessaria sumite & abite. Fratremq; vestrum minimum adducite ad me vt sciam q̄ non sitis exploratores: & istum qui tenetur in vinculis recipere possitis: ac deinceps q̄ vultis emendi habeatis licentiam. His dictis cum frumenta effunderent: singuli repererunt i ore saccorum ligatas pecunias: exterritisq; simul omnib⁹ dixit pater iacob. Absq; liberis me eē fecistis. Joseph ne est super: symeon tenetur in vinculis. & beniamin aufertis. In me hec omnia mala reciderunt. Cui respondit ruben. Duos filios meos interfice si non reduxero illum tibi. Trade illum in manu mea & ego eum tibi restituam. At ille. Nō descendet inquit filius meus vobiscum. Frater ei⁹ mortuus est & ipse solus remansit. Si quid ei aduersitatis acciderit in terra ad quam pergitis deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

Cap. XLII.

Adiens. Descripto descensu iacob in egyptū i filio suo ioseph qui dei ordinatiōe missus vt disponeret alijs locū p tpe famis h̄ ꝓnr describit descensus iacob in ceteris filijs & diuidit i duas ptes: qa p agit ō descensu decē fratrū maior. 2° ō descensu eorundē: & iunioris iporr. s. beniami. j. 43. c. Pria i tres p̄ ponitur eorr descensus i egyptū. 2° tribulatio descendentium ibi. Cūq; adorassēt. 3° regressus ad pfectū suū ibi. at illi portantes. Circa pmū. audiēs āt iacob q̄ alimēta vēderēt i egypto. audiuit h̄ ab alijs adducētibus ide alimēta. In hebreo dr. vidit āt iacob. nō ē accipiendū q̄ iacob vidisset occlis suis ꝓstitutus in terra chanaam cum tantum distet terra egypti maxime interpositis alpibus & collibus deserti. Sed vt dicunt quidam hebrei vidit occulis spiritualibus. s. intellectu q̄ sepe transferimus actum potentie visiue organo: & de intellectu sic volunt q̄ spiritu prophetico cognouerit ista iacob. Sed magis videt q̄ ponatur videre pro audire: q̄ act⁹ occulorr qui ē cōior alijs sensationib⁹ transferri sepe ad alias sensationes signdas. Et hoc modo loquendi vtitur sepe scriptura sacra. vt p3 exo. 19. c. vbi dicitur cunctus populus videbat voces. i audiebat. vox. n. audiri pt. 3 videri minime: q̄ excedit obm formale potētie visiue. Quare negligitis. i. q̄re negligitis descendere in egyptum ad emenda alimēta ne moriamur nos: & puuli nostri. Dictio autem hebraica hic posita signat duo. s. iurgari vel ostentare. Et est sēsus: q̄ filij iacob volebant descendere in egyptum pro alimentis. sed iurgabantur inter se dicentes descendas tu aut descendat ille. Et tunc iacob mandauit eis descendite in egyptum. Si aūt accipiatur pro ostentare est sensus q̄ filij iacob volebant descendere in egyptum pro alimentis: quasi ostentātes se oia necessaria habere: nec opus eē descēdere in egyptū: q̄s pr̄ increpat dicens quare demonstratis vos habere alimēta cum nihil habeatis descendite in egyptum. ¶ Aliqui autem ad pauca respicientes dicunt q̄ ioseph cognoscens q̄ in terra chanaam fames esset misit paleas minutas per quendaz fluuium qui fluebat de egypto in terram chanaam transeuntē apud locū i quo morabat iacob. & ex illis stipulis cognouit iacob panem esse in egypto de qua fluui⁹ ille descendebat. hoc autem dicunt sequentes quendā libellū vulgariter conscriptum qui genesis vsurpato nomine apud eos vocat i q̄ mlta mēdacia ꝓtinent. Falsitas āt & ipossibilitas hui⁹ p3: q̄ aq̄ nō fluūt ab occidēte ꝑ oriētē. 3 potiꝰ ab oriēte ꝑ occidētē cū tra chanaā i q̄ morabat iacob sit aliq̄l magis oriētalis q̄s egypt⁹. vt supra sepe pbatū ē. c. 12. & 26. Nece ē magis aquas a terra chanaā labi ꝑ egyptū q̄s ab egypto ꝑ terrā chanaaz. Itē dato q̄ aq̄ aliq̄n flueret ab occidēte vsus oriētē cū aq̄ nō sit bñ terminabilis termino ꝓpo. 3 termio alieno sp petit loca iferiora nec pt ascēdere nālit nisi ad eglibrā originis. sed tra chanaā ē altior tra egypti cum sit septētrionalis respectu eius. vt p3 nūeri. 13. c. & sepe pbauim⁹ |mundus āt altior ē q̄s tū ad ptē terre ex pte septētrionis q̄s ex meridie. iō nece ē aquas fluere a septētrionali pte i meridiē. s. a tra chanaā i egyptū & eō. ¶ Itē q: a tra chanaā versus egyptū ē descensus. vt p3 h̄. s. descēdite & emite vobis necaria ab egypto ꝑ terra chanaā ē ascēsus: vt p3 exo. 12. c. s. vulgus ꝓmiscuū ascēdit cū eis & nūeri. 11. c. dr vulgus q̄ ascēderat cū eis. & logt sp de egypto ad terrā ꝓmissiōis. Cū āt aq̄ nō possint ascēdere. sed descēdere ipossibile erat fluere aq̄s fluminis ab egypto i terrā chanaā. descēdite & emite nobis necessaria. loq̄bat iacob ad oēs filios suos vt emerēt necaria pro ipso: & familia sua. Et ēt q̄libz ꝓ domo sua: q̄ oēs erāt iā hītes vxores. vt possimus viuere: & nō ꝓsumamur iopia. cū. n. tanta fames terrā chanaā ꝓsisset. necesse erat eos: vt i egiptū ꝓ alimētis descēdere: vt fame mori. descēdētes igit. q̄ egipt⁹ ē inferior terra chanaā cū sit magis australis: vt dictum est supra fratres ioseph decem. dñt hebrei q̄ vocantur hic fratres ioseph: q̄ penitebat eos de venditione ioseph: & eo animo descendebant in egyptum vt si ibi inuenirent ioseph redimerent eum: & reducerent ad patrem suum. beniamin domi retento a iacob. i. q̄ beniamin mansit apud patrem ne videretur orbatus omnibus filijs & vt sic aliquo modo consolaretur. Qui dixerat fratribus suis. istud relictū refertur ad iacob: & non beniamin quod p3 ex modo locutionis quia si beniamin locutus fuisset de se ipso non dixisset. ne forte aliquid mali patiatur. sed diceret. ne forte aliquid mali

A Lōexio. B Diuisio C Descensus fratrū i egiptum D Opinio hebreorum E ꝑ exposi. Expositio aliorum. F Lōfutatio. ꝑ rō. ;ª rō. ;ª rō. Opinio hebreorum G

patiat. Sed hoc dixit iacob excusando beniamin ne illuc descenderet. ⌊fratribus suis. ⌋Iustud relatiuū. ⌊suis. ⌋nō refert loquentē. ſꝫ beniami cui⁹ frēs erāt isti decē ad ꝙs loq̄bat iacob ⁊ ē sensus. ⌊qui. ⌋i.iacob. ⌊dixerat fribus suis. ⌋i. fribus beniamin. ⌊ne forte aliqd mali patiat. ⌋i.nolo eū mittere in egyptū vobiscū ne contingat eum pati aliquid mali: quia tunc cum ego eum tenerrime diligam moriar. De aliꝭ autez non tantum dolebat pater. ¶ Nicolaus dicit ꝙ nolùit mittere eum cum ipsis: qz valde iuuenis erat: ⁊ non posset tollerare laborem itineris. Sed hoc non videt valde bene dictum: qz beniamin adminus haberet tunc annos. 25. in qua etate iuuenis robustus est: ⁊ fortior ⁊ leuior ad motum q̄z postea procedente etate. ꝓz autem hoc: qz sequenti anno. ſ. in 2° āno sterilitatis descendit iacob in egyptum cum omni prole sua: vt patet. j. 46. ⁊ computantur omnes qui descēderunt cum iacob inter quos computantur decem filij beniamin qui tamē gignere nō posset: vel nō daret ei vxor añ ānos. 15. ꝑ dato ꝙ gigneret q̄libet āno eēt q̄si. 25. ānoz. ꝑma ꝑ positio ē vera. ⌊cū aliꝭ q ꝓgebant ad emēdū. ⌋qz mlti de tota tra chanaā ⁊ de arabia: ⁊ moabitis: ⁊ amonitis: ⁊ idumeis: ismaelitis ⁊ amalechitis qui omnes erant vicini egypto: ⁊ terre chanaam ibant in egyptum. ⌊erat autem fames in tra chanaā ⌋ ß exponit supiora qñ dicebat. ⌊cū alio q ꝓgebant ad emendū. ⌋q.d. nō ꝓgebāt soli ō terra chanaā filij iacob. sed multi alij: qz fames erat in terra chanaā vl̄r. ⌊ ⁊ ioseph ꝓnceps egipti. ⌋ß ponit ad itroductionē eoz que. j. dñr. ſ. quō filij iacob adorauerūt ioseph. ⌊ ⁊ ad illū nutū fruméta pꝫis vēdebantur. ⌋i. q̄ nihil vēdebat sine mandato ei⁹ ⁊ ob ß ꝓpulsi sunt ire ad eū ⁊ adorare eū. ſꝫ. n. supra ꝓcedēti. c. dcm̄ fuerit ꝙ horea p singulas ciuitates ad vēdēdū apta sūt tm̄ nō vēdebat ibi aliqd cuiꝫ sine ß q ꝑus iret ad ioseph: ⁊ sciret ioseph ō qua terra erat: ⁊ q̄stū emere vellet. Tūc ipe taxabat q̄stuz ei dari deberet: ⁊ accipiēs ab eo pecuniā dabat ei fruméta i ciuitate in q̄ tūc stabat: vl̄ dabat ei lr̄am ad aliquē ꝓpositū alicuius ciuitatis roborata3 noie suo. vt daret ei tot mensuras tritici q̄s tā solutiſ3. Et isto mō iuerūt filij iacob ad ioseph. vt peterēt ab eo lniam emēdi fruméta. ⌊Cūq3 adorassent eū. ⌋ß ponit 2ᵐ. ſ. tribulatio descēdētiū. Et ꝑ pōit simulata austeritas. 2° vo ipsi⁹ charitaſ ibi. ⌊auertit se parūp. ⁊ fleuit. ⌋ Cir ca ꝑmū cōsiderādū ꝙ ß ꝓplenū fuit sōniuz ioseph ꝑ pte. ſ. ꝙ frēs sui adoraturi eēnt eū. ⌊cūq3 adorassent eū. ⌋vt. n. viderūt filij iacob ioseph quē nō coḡuerūt vt ioseph ſꝫ vt dominū egypti adorauerūt eū iclinātes se corā eo sic̄ solet fieri coram magnis viris: qz ipe erat ꝓpositus toti⁹ egypti. ⌊ ⁊ agnouisset eos. ⌋ ⁊ nō fuiſ3 agnit⁹ ab eis: vt. j. ꝓz ⁊ cā hui⁹ ē qz Joseph qñ vēdit⁹ fuit a fribus suis erat ānoz. 16. vt ꝓz. ē. 37. ⁊ sic nōdū erat barbatus postq̄ at barbatus fuit imutata fuit facies ei⁹ aliq̄l⁹ ita ꝙ eū coḡscē nō posset. Frēs at sui erant barbati qñ ipe recessit ab eis: ⁊ iō nō fuerat facies eoz mlt̄ mutata ita ꝙ coḡsci satis posset maxie: qz vidit eos simul sin. quēlibet eoz ꝑ se vidiſ3 forte nō coḡuiſ3 eos: ſꝫ qz oēs simul appuerūt corā eo ꝑ vnū potat coḡscē alios. ¶ Itē qz ioseph vidit frēs suos i hitu i q̄ erāt i terra chanaaz. ſ. vt viros simplices ⁊ sic cognouit eos. ioseph aūt hēbat hitū q̄si regio iō nō coḡuerūt eū frēs sui: qz nō poterāt suspicari ꝙ puer q i ꝑuū vēdit⁹ fuerat eēt tātus dño. ⌊q̄si ad alienos duri⁹ loq̄bat. ⌋i. nō loq̄bat eis ꝓsolabilit⁹ ⁊ amoroſe sic̄ decebat loqui fribus cognitis. ſꝫ dure loq̄bat vt vitatem ab eis scire posſ3. ¶ Unde sciēdū ꝙ cū ioseph vidit oēs frēs suos simul ⁊ nō vidēs beniami timuit forte ꝙ ceteri frēs iuidētes ei sicut sibi inuiderāt pp singularē amorē pris ad eū: vt ꝓz. ē. 37. c. occidissent eū vl̄ vēdidissent: vt ꝙ sciret vitatē hui⁹ rei iquisiuit ab eis de cognatione de patre: ⁊ matre ⁊ fratribus si q erāt: ⁊ ō oib⁹ aliꝭ circūstantiꝭ ſm ordinē. Sic dr̄. j. c. seq̄nti interrogauit nos hō ꝑ ordinē nrāz ꝓgeniē ⁊. j. 44. c. iterrogasti prius suos tuos hētis prēz. 2° multa alia ⁊ ꝓpter hoc imposuit eis crimen explorationis vt ipsi etiam sine interrogatione confiterentur totum suum statum. nec enim ioseph ab isto rigore laxatus est donec sciret probabiliter, fratrem suū beniamin saluum esse. ⌊Unde venistis. ⌋ista fuit prima interrogatio ⁊ non erat ista specialis ad fratres suos: qz oēs ad se venientes isto modo interrogabat.

¶ Prima interrogatio que fuerit an de patre ⁊ matre.

Sed Prima interrogatio specialis quam fecit ad eos vtrum patrem haberent ⁊ qūo dicitur. j. 44. c. interrogasti prius seruos tuos habetis patrem: ⁊ matrem hic autem dicitur ꝙ imediate vt venerūt quesiuit ab eis⁹ vñ essent ⁊ hoc verisimilius est. Respondetur ꝙ ista interrogatio fuit prima simplr̄ in ordine omnium intetrogationum sed interrogatio de patre ⁊ matre fuit prima inter speciales interrogationes. ⌊de terra chanaam. ⌋Iſ3 illa terra esset ꝓmissa hebreis: quia tamen nondum receperant eam in possessionem non vocabant eam terram hebreorum. ⌊vt emamus victui necessaria. ⌋i. alimenta necessaria ad viuendū. ⌊Recordatusq3 somniorū que aliquando viderat. ⌋ista fuerunt somnia de inclinatione manipl'oz frm suoz coram manipulo suo ⁊ sōniatio de sole ⁊ luna ⁊ stellis. xi. adorantib⁹ ipsum. ⁊ dicit hoc hic qz ista somnia ꝓ parte implebantur s. somnium de manipulis. somnium autem de stellis sole ⁊ luna implebatur q̄stum ad aliquam partem. ſ. q̄stum ad decem stellas. i. decem fratres adorantes eum tunc. de hijs somnijs habetur supra. 37. c. ⌊ exploratores estis. ⌋hoc dicebat eis vt per istam verborum duriciem veritatem de statu beniamī cognosceret ab eis. ¶ Et si arguaē ꝙ ioseph mentitus fuit hic ꝑ peccauit. forte aliquis respondebit ꝙ non mētitus fuit Joseph: qz mentiri est contra mentem ire. Joseph autem nō iuit ꝓtra mentem quia ignorabat an essent exploratores an nō. Sed hoc nihil est quia ioseph bene cognoscebat eos: qz vt. ſ. dicitur cognouit fratres suos ⁊ non fuit ab eis agnit⁹. Sed dices adhuc bene poterat eos cognoscere esse fratres suos. sed dubitaret adhuc vtrum essent exploratores. Rñdetur ꝙ non qz exploratores dicuntur homines missi ad inquirendum vias: ⁊ status terre alicuius vt postea inuadant eā vt ꝓz de exploratoribus missis a filijs ysrael ad vidēdū vtrū terra chanaam esset murata an sine muris plana: an mōtuosa ⁊ sic de aliꝭ vt patet numeri. 13. ⁊ deutro. primo. c. isti aūt vt bene nouerat ioseph erant filij vnius patris de cuius ꝓgenie nulli alij stabant quomodo ergo poterant insidiari alicui terre ad inuadendum eam. ¶ Alij autem dicunt ꝙ Joseph nō mētit⁹ est qz noluit vocare eos exploratores. i. ingrētes de statu terre. ſꝫ vocauit exploratores. i. inquisitores vie bone ꝑ quā venirēt in egyptū: ⁊ ß vex erat ß tz ra. ſa. Sed valde friuolum est ⁊ falsum ⁊ ꝓz ꝓriū i lr̄a. ſ. q ioseph vocabat eos exploratores. i. igrētes loca oportuna ad inuadendū terrā ⁊ sic ꝓz: qz imediate dr̄ imunita terre ꝓsiderare vēistis. ¶ Itē qz ioseph itēdebat eos affligē ꝭ ꝏbis duris: ſꝫ si vocaret eos exploratores. i. explorātes viā bonā ꝑ quā vēirēt nullo modo ex hoc affligerentur ergo non intendebat hoc. si forte dicas ꝙ iste intelligebat intra se ꝙ erant exploratores vie bone ⁊ eis declarare nolebat ꝙ erant exploratores in malum adhuc nihil valet quia tunc repuguat ilꝛa littera immunita terre considerare vēistis q̄ non potest itelligi aliquo mō i bōa significarde. ¶ Itē qz dato ß ñ excusaē mēdaciū qz q̄cūq3 arte qs iuret de⁹ ñ respicit fraudē iurātis aut dicēs. ſꝫ ītētionē audiēs aut modū cōes loq̄ndi: ⁊ sēsū quē solēt facē illa ꝏba. ¶ Dōz ꝑ ꝙ ioseph dixit ß mēdaciū officiosū ⁊ iō nō fuit pctm̄: qz erat ad igrēdā vitatē ō statu beniami vl̄ an peniterēt qz vēdiderāt eū nec oportet laborar excusādo ioseph ⁊ alios pr̄iarchas a mēdacio ⁊ ēt a qbusdā saḡ ꝗuib⁹ sceleri b⁹. vt dixim⁹. ē. 37. c. maxie: qz mēdatio officiosū: ⁊ venialib⁹ peccatis ñ excusant magni viri nec ēt ipi apli vt ꝓz io. i. c. ꝓ. si dixerim⁹ ꝙ pctm̄ ñ hēm⁹ ipi nos seducim⁹ ⁊ vitas i nobis ñ ē. ⁊ saḡ credo eē licitū si iudex credēt certissime aliquē eē malefactorē ꝑ mēdacia ornata officiosa iducē eū ad ꝓfitēdū vitatē facti sui. qñ aūt ñ ē suspitio ñ sūt talia mēdacia licita imo sūt pctā mōtalia: qz aliqs potit inocētē isto mō deducē ad ꝓfitēdū facin⁹ qō nō egit qō valde piculosū: ⁊ malū ē. cū ꝫ ēt iura hūana meli⁹ fit nocētē ipunitū relinquere q̄z inocētē iniuste pūire. ⌊vt videaḡ ifirmiora tre vēistis. ⌋istō ē offm̄ exploratorꝫ ꝓsiderare q̄ loca ifirma aut imūita sint vt ꝑ hec valeant vrbes aut oppida ipugnare. ⌊q dixerūt ñ ē ita dñe. ⌋i ß nulā iniuriā iferebāt ioseph q ñ asserebat eos eē exploratores. ſꝫ iquirebat ō ß. Et q̄stū ad talia cuicūq3 magne ꝓsone iqrēti ō statu alicui⁹ rei ſꝫ negare qō dic̄: nec ß ē ꝑꝑe repugnatio qz oones ingrentiū ſꝫ videaḡ indicatiue impatiue tm̄ sunt oro aūt nulla vera aut falsa ē ꝑter idicatiuā: iō iste nō sūt vere vl̄ falsę q̄re oones indicatiue negatiue vl̄ affirmatiue nō repugnant illis. ⌊omnes filij vnius viri⁹imus. ⌋ista est excusatio eoz quia ioseph vocando eos exploratores inuebat se credere eos esse de diuersis gentibus venientes ad videndum

Rñsio ad quesitz qō nis. B

Opinio nicolai ō missione beniamin. Cōfutatio. Ratio.

Cauē lege fortē

C Obiec. D rñsio

E Obiec. F rñsio.

G Quid sit explorator.

H Opinio ra. ſa. Cōfuta. ꝑ rō

2ª rō. I Obiec. alia.

ꝑª rō

2ª rō Determinatio K

Officiū explorantium. L

Excusatio frm ioseph. M

Tribulatio descendentium. Nom circa primum.

Causa 1. dicti ꝓma.

2ª cō

Nom.

Qō. 1. a.

videndū infirmiora egypti: vt postea videtes renūciarēt hoc multis gētibus ⁊ inducerēt magnū exercitū ꝯ egyptū. Ad ꝟ rñdebāt se nō eē de diuersis gētibus ꝓgregatos: ſz oēs vni⁹ ꝑis filios. Et inuebāt ēt ꝙ nō eēt vīsibile eos esse explozatores: qz vnus hō cuius ipsi oēs erāt filij nō posset pugnare ꝯ aliquā gentē. Supfluuz ḡ erat mittere eos vt explozatores. ⌊ pacifici venim⁹. ⌋ i. nō ad pugnādū. ⌊ nec qcq̄ famuli tui machinant malū. ⌋ i. nō cogitāt videre loca terre ad inferendū post bellū vt tu iponis. ⌊ alr est. ⌋ ſz sciret Joseph sic eē tñ dicebat alr esse vt induceret eos ad decl'andū magis de statu suo. ⌊ Immunita terre huj⁹ ꝓsiderare venistis. ⌋ i. intētio vra fuit videre loca q̄ nō hñt muros: vel q̄ hñt ōbiles vt per illa inducatis exercitū ꝯ egyptū. ⁊ quātū ad ꝟ arguebat contra eos colozate Joseph: qz illi decē frēs intrātes ciuitatē discurrebant p vicos ⁊ plateas: ⁊ loca secreta vt si forte viderent Joseph: ⁊ adducerēt eū ad ꝑrem suū. Mouebant autē ad ꝟ: qz vēdiderant eū mercatozibus venientibus in egyptuz ⁊ qz illa ciuitas in q̄ erat tunc Joseph cū rege erat famosioz in regno: ideo putabāt euz ibi manere. ⌋ Joseph aūt arguebat ex hoc dicēs. Uos nō venitis emere panē: qz mercatozes nō ingrunt vicos ⁊ plateas: ⁊ muros: ⁊ oēs ptes ciuitatis: ſz ꝟ ad explozatozes ptinet. vos aūt tota die in ꝟ discurritis. ḡ ve ſi explozatozes estis. ⌊ duodecim fui tui. ⌋ hic excusant se de crie iposito explozatiōis: ⁊ nō rñdēt ad istā argumētationē supza proximā de discursu per ciuitatē: qz ad hoc nlr rñsio bona esset nisi dicerent se q̄rere frez suū venditū in quo suuz crimen ꝓiterentur: ideo euadētes rationē ⌋ quantū poterant respōdebāt ad superius argumentū. ſ. ꝙ nō essent ipſi explozatozes dicentes ꝙ oēs erant filij vnius ꝑis: ⁊ decl'ant magis. ſ. ꝙ erant. 12. ⁊ vnus eoz nō supest. ali⁹ aūt manebat cū ꝑe ponunt istas circūstantias: qz ex ijs solet vītas aut falsitas ꝓnici. ⌊ filij viri vnius. ⌋ i. q̄ est vir simplex nec est aliqs princeps vel rex vt nos mitteret ad explozandū terrā ad iuadendū eaz ⌋ post. ⌊ in terra chanaā. ⌋ i. ista terra ꝓpe est si vis ingrere vītatē cito mittere poteris illuc. Uel dr̄ de terra chanaam ad magis excusandū se de crimine explorationis. q. d. hoies terre chanaā ita miserrimi sūt ꝙ nō auderēt venire ad ponendū insidias vel pugnādū ꝯ egyptuz: ſz magis egyptij ꝓtra eos: qz chananei maledicti erāt inter oēs gētes: qz maledixerat eos a pncipio post diluuiū Noe: vt p3. ē. 9. c. S3 ꝑmus sensus melioz est. ⌊ minimus cū ꝑe nr̄o est. ⌋ ſ. Beniamin. ⌊ ⁊ alius nō supest. ⌋ i. nō viuit. sed nō dixerūt ei modū mortis eius vel defectus vel forte accipiē. ⌊ non supest. ⌋ ſ. nec apud ꝑez est nec apud nos: ita ꝙ nullo mō cogſcimus qd de eo fcm̄ sit. ꝟ est ait. i. locutus suz. i. Joseph. ⌊ ait. ⌋ i. dixit tūc visa eoz rñsione. ⌊ ꝟ est qō locutus suz. ⌋ i. nūc vificatur: vel ꝑfirmatur vbū meuz. ſ. ꝙ estis explozatozes. ista ꝓna pōt dupl'r itroduci. vno mō vt dicaē ꝙ ex ipsi⁹ dicebāt se esse duodeciz frēs: ⁊ vnū apud ꝑem ⁊ aliū nō supesse. videbaē ista eē quedā vbozꝝ colozatio ad dissimulandū ꝙ nō eēnt explozatozes. ⁊ sic dicebat ioseph ꝟ est qō locutus suz. i. qz vos vba multiplicatis fingēdo vos hr̄e alios duos vnū apud patrē: ⁊ aliū de q̄ nescitis. Satis vr̄ verū esse vbū meū. ſ. ꝙ sitis explozatozes: nō est ista rō necia ſz q̄liscūq̄ rō est: qz ipoſe ē fl'm necēs rōnibus ꝓbari. qō aūt Joseph conabaē inducere fl'm erat. ſ. eos eē explozatozes. non est ḡ mirū si rōnes sue leues sunt magis ꝓcedētes ex opiniōe ⁊ aūcitate dādi quam ex vero fundamēto vel illatiōe. Nicola. alr introducit istud dcm̄. ſ. addēdo aliqd qō frēs ioseph dixerint. ſ. ⌊ alius nō sup est. ⌋ i. nescimus vtrū viuat an nō: ⁊ qz credimus ꝙ ductuſ fuerit in egyptū: iō circuimus ciuitatē ad videndū vtruz in ea sit: tunc dicit Joseph quasi clamās ꝯ eos ⁊ dicens. ⌊ hoc est qō locut⁹ suz. ⌋ i. nūc appet verū vbū meū: qz vos nō q̄ritis aliquē frem vr̄m p ciuitatē: ſz vīssime estis explozatozes. S3 ꝑma expō vior est: qz nō vr̄ verū ꝙ ipsi ꝓfiterēt se credē frem suū ductū in egyptū: ſz magis esse mortuū. ¶ Jtē qz p vba inferioza, demōstraē aliq̄l'r ꝙ Joseph dixerit eos fl'm dicere cū dixerunt se hr̄e aliū frez: qz ista erat eius itētio vt demonstrareē si viueret beniami: ⁊ cū ipsi dixerūt aliū eē apud ꝑem imediate Joseph firmauit sup illū punctū dicēs eos fl'z dicere vt cogeret eos ducere ad se beniamin: ⁊ sic non dicebat Joseph eos fl'm dicere eo ꝙ ipsi dixissent ingrere aliquē frem suū in ciuitate illa: sed qz dixerāt ꝙ alius fr eoz manebat apud ꝑem eoz. ⌊ Jaz nūc expimentū vr̄i capiā. ⌋ i. nūc videbo vtrū verū dixeritis in ꝟ ꝙ aliū frem hēatis. vel vtruz fingatis vt dissimuletis vos eē explozatozes. ⌊ p salutē pharaonis. ⌋ hic iurat Joseph mō gentiliuz p salutē regū suoꝝ. cū iramentū fieri deberet per deū. vt p3 Jere. 4. c. iurabitis viuit dñs in iudicio iusticia: ⁊ veriate. Si tñ Joseph iurasset per deū viuū dareē occasio vt cogſcereē a fribus: qz nulli homines talr iurabant nisi hebrei q dei veri cultozes erant. Joseph autē laborabat vt nō cognosceret a fribus. ¶ Quidaz vo iudei dicunt ꝙ qz Joseph falsa iraturus erat noluit per deū iurare: ſz per creatura: ⁊ ꝓbant qz iurauit ꝙ nō exirēt inde donec veniret fr eoz: tñ exierunt: qz redierunt ad ꝑez cū oibus suis. ¶ Uideē aūt melius dōm ꝙ Joseph bñ iurauit iurans per salutē pharaonis: qz nō iurauit per salutez q̄ est creatura: sed per ipm deū q est salus pharaonis: ⁊ oium regū terre. Jn quo sumus viuimus: ⁊ mouemur: vt hr̄ actu. 17. c. Nec iurauit fl'm: qz dixit ꝙ nō exirent inde donec veniret frater minimus. ⁊ hoc verū fuit: qz non oēs exierūt. fuit enim detētus ſymeon loco oium in cuius detentione oēs detineri videbantur. ⌊ donec veniat frater vester minimus. ⌋ ſ. Beniamin: ⁊ hoc faciebat Joseph vt sciret vtrū aliqō maluz fecissent ꝓtra beniamin sicut ꝓtra ipm. Prętēdebat tñ ipſis ꝙ volebat videre beniamin vt ꝓbaret vtrū vera dicerēt: ⁊ p ꝟ ꝓniceret an explozatozes eēnt. ⌊ mittite euobis vnū vt adducat eū. vt vos liberemini. vos aūt eritis in vinculis donec ꝓbent q̄ dixistis vtrū vera an fl'a sint. ⌋ ſz sic diceret Joseph cōminādo penā tñ istā tēpare itēdebat vt postea fecit. ⌊ alioquin. ⌋ i. si nō adducitis frem vr̄m minimum. Uel si fl'm est vos hr̄e frez minimū. ⌊ Per salutē pharaonis explozatozes estis. ⌋ i. si nō reducitis ad me frez vr̄m ego itelligā vos esse explozatozes: ⁊ est sensus. ego iuro p salutē pharaonis ꝙ si in ꝟ fl'm dicitis asserētes vos frem hr̄e: ⁊ nō hētis satis seq̄ꝝ ꝙ ita mētiemini hic. ⁊ ꝙ veri explozatozes estis. Jn ijs omnibus non cognoscebant isti decē frēs Joseph. ¶ Et dicēs qūo non cognoscebāt ſaltē in noie. Qz non est verisile ꝙ illi nō ingrerēt q̄l'r vocabaē ille dñs q mādabat vendi cibaria cōperto ergo noie satis possent venire in cognitionez eius. ¶ Rñdeē ꝙ ſatis verisil'e est ꝙ frēs ingrerent ꝓ noie illi⁹ dñi: ſz nō potuerūt in ꝟ aliqd cognoscere: qz nomē eius fuerat iam mutatū: qz vt dr̄. c. ꝓcedēti. Pharao vtit nomē eius: ⁊ vocauit eū lingua egyptiaca Saphan pane. i. saluatozem mundi. Jn toto ēt isto tpe nō cognouit Jacob quicq̄ de Joseph. S3 dices cū Jacob vir ꝓpha eēt cui de⁹ frequēter apparebat. vt p3. ē. 28. ⁊. 31. ⁊. 32. ⁊. 35. c. Quō ꝓphice nō cognoscebat vbi eēt. ¶ Quidā hebrei rñdent causam eē: qz Jacob multū tristis erat tūc dicēs descendā ad infernū lugens: vt p3. ē. 37. c. spūs aūt ꝓphicus nō tāgit hoies tristitia mersos: ⁊ declarant de heliseo cū ꝓphare vellet cozā regib⁹ duobus Josaphat ⁊ Achab dixit vt adducereē cozā eo psaltes. i. psalens in vasis musicis vt sic letificatus recipet spūm ꝓphie. ¶ Sed ra. sa. dat quandā aliā rōnē. ſ. ꝙ qñ vēditus fuit Joseph nouē frēs vēdiderunt eū: qz Rubē nō aderet: vt p3. ē. 37. ⁊ posuerūt iter se excōicationē vel maledictionē ne q̄sq̄ eoz decl'aret hoc alicui hoi. ⁊ qz ſz morē hebraicū non pōt fieri excōicatio vel ꝑiuratio nisi decē sint inter quos fiant: ⁊ qz ibi vnus deficiebat vocauerūt deū iter se q̄si vnū de ipsis ⁊ posuerūt sup eū excōicationē ne ꝟ ōclaret. iō de⁹ nec i somnijs: vel signis: vel alio modo: vel spū ꝓphico decl'abat. ⁊ sic deus q dilectus erat Jacob nō dabat ei reuelationes de hoc fcō. ¶ Sed quāta stultitia istius ꝓgrediaē imo vt vius dicā isania satis p3: qz ponit deū posse ad illoꝝ excōicationē ligari q̄ viri pessimi erāt: ⁊ dilecto suo Jacob ob ꝟ rñdere nō pol se. cessent ḡ in sacra scriptura tanta ridicula ⁊ vera ꝑferaē. ¶ Dōm ḡ ꝙ Jacob non cognouit in ijs tpibus aliqd de statu Joseph spū ꝓphetico: qz spūs ꝓphetię non datur cuilibz qñ vult: sed qñ deus gratis cōicare vult. vt p3. 2ª petri. c. ꝓio vbi dr̄. non. n. aliqñ voluntate hūana allata est ꝓphia. ſz spū dictante locuti sunt sci dei hoies. ¶ Jtē qz lumē ꝓphicū supnaturale est tangens mentē ꝓphē: ⁊ nō est vt aliqd hituali'r manens: sed vt quedā ipressio luminosa cito transiens. dum aūt manet illa ipressio ꝓpha intelligit multa futura: ⁊ predicit illa cessatq̄ spūs ꝓphie q est illa illuminatio transiēs: ⁊ non pōt vlterius ꝓphare etiā si per vocē humanā conet intelligere: nihil tñ intelliget: sicut cū aliqs hō vertit itellectū suū circa aliquod altissimū difficillimumq̄ obiectuz nō potest quicq̄ intelligere etiam si conetur. Intelligibile aūt nullum difficile est q̄ ꝓphicū cuz sit pure diuinū. ideo ꝓpheta

desertus

P Jusiurādū more gentilium.

Q Opi. iudeorum ō iuramento Joseph. Cōfutatio.

ꝓma expō scōa.

No^m R Obiectio.

S Respōsio

T Pharao mutauit nomē Joseph

U Obiectio

X Rñsio quorundaz hebreorum.

Y Rñsio rab. Sa.

Cōfutatio.

Z Rñsio doctoris ꝓma ratio. scōa ratio.

N Rō Joseph.

O Excusatio, cris.

ꝑª expō 2ª expō.

ꝑª expō.

2ª expō.

ꝑª expō.

Alia expositio Nicolai

Cōfutatio. ꝓma rō. scōa rō.

Sefertus ab illa illuminatiõe diuina itelligere nihil põt. Sic ꝓz de nathan ꝓpha qui conatus fuit Dauid ꝑdicere volũta tem dei circa id qõ Dauid volebat facere: q: tñ nõ mouebaꝫ actualr a deo: nõ potuit verũ diuinũ cognoscere saltẽ ꝑ accidens: sed errauit ꝛ post modicũ redyt ad reuocandũ dictum suũ asserens oppositũ motus a deo: vt ꝓz reg. 2°. c. 7°. Et eodem mõ eliseus ꝓpha exñs coꝛã Joꝛã rege iuda ꝛ Achab rege israel cũ vellet ꝓbare mãdauit adduci coꝛã se psaltez. i. cantatricẽ: ꝛ nõ potuit quicqꝫ dicere donec deus ỏdit ei spiritũ ꝓpheticũ cũ dz: ꝛ facta est manus dñi super eũ. Hoc tñ ynũ hñt ꝓphe q lz cognitio illa fuerit ꝑ modũ luminis trãseuntis: tñ facit in memoria ipsius ꝓphe talẽ impꝛessionem vt nõ deleaꝫ donec ipm qõ diuinitus assecutꝰ fuerit eis qbuꝫ nũciãdũ fuerit anũciet. Sic ꝓz de Jeremia cuiꝰ libꝛuꝫ cũ ministri regis: ꝛ ipse rex ꝓncipalr cõbussissent Jere. itex scripsit.

Nec valet si dicas q deus ei dedit iterũ spũm ꝓphicum q: solũ dz q mãdauit ei rescribere libꝛũ: vt ꝓz Jere. 36. c. Si aũt ꝓphia vt dicebamus esset aliqd impssuꝫ per modũ bitus qñ cunqꝫ ꝓpha vellet posset ꝓphare: q: bitus est per quẽ faciliter ꝛ delectabilr opamur cũ volumus hñtes illũ. Sed non põt ꝓpha qñcunqꝫ voluerit talẽ cognitionẽ hre. g nõ est ꝓpheta vt bitus. ¶ Itẽ nõ ꝙueniebat: q: ioseph aũt in isto tẽ poꝛe intermedio erat in ꝑsperitate. Si añ istã ꝑsperitatẽ Jacob spũ ꝓphico cognouisset nõ hꝛet vñ tristaꝛet: ꝛ q: deus volebat Jacob pati tristicias: siue ad expimentũ ỽtutis sue: siue ad aliqd aliud: vt declarat latissime Boe. de ꝙso. li. 4. ꝑsa. 6ª. iõ non reuelabat ei ꝓphicũ spũm statũ filij sui Joseph.

¶ Itẽ sciendũ est in ista ꝑte q ista fames q̃ accidit in ẽra chanaã nõ erat totalr dura sicẽ fuerat alie. Q: alio tpe qñ fuit fames stante Abꝛaã in terra illa nõ solũ erat defectus in frugibus ad vsum hũanũ: imo ẽt in hebꝛeis ad pascua pecoꝛ. vñ coactus fuit Abꝛaã descẽdẽ in egyptũ tũc: vt ꝓz. g. 12. c. ꝛ quãdo ꝓtigit alia fames tpe ysaac coactus fuit ipse cũ oibꝰ rebus suis descendere in gerarã terrã palestinoꝛ: vt ꝓz. g. 26. c. nũc aũt lz eẽt frugũ penuria tñ herbe nõ totalr deficiebãt ita vt pecoꝛa ꝑseruari possent. iõ mittebat filios ꝓ alimentis: ꝛ nõ descendebat ipse illuc cũ tota domo sua sicut fecerat abꝛaaz. ⌊tradidit eos. ⌋ i. oẽs decẽ fratres. ⌊custodie. ⌋ i. in carcerẽ vt detinerent. ⌊tribus diebus. ⌋ volebat aliquã penã dare ꝟ Joseph fribus suis ꝓ malo qõ fecerant: ꝛ q: pene qñ iuste danꝫ debent coꝛrndere culpe ꝓ qua danꝫ cũ sint quedam medele ipsoꝛ vicioꝛ: vt sepe declaꝛat phs in libꝛo ethi. iõ sicut tria mala cõmiserunt fres Joseph ꝓ ipm ita detenti st ab ipo tribus diebus. Mala aũt fuerũt mortis machinatio ꝛ in cisterna positio: ꝛ mercatoꝛibus fcã venditio. ¶ Sz dices vꝛ q ista punitio fuit iniusta: q: Rubẽ nullo mõ in ꝟ peccauerat tñ ibidẽ detẽtus est. ¶ Rñdeꝛ q Rubẽ nihil peccauit: q: laboꝛabat eripe ioseph de manibus frm suoꝛ: ꝛ tradere illũ pri suo: vt ꝓz. g. 37. c. nec sciuit Ruben quicqꝫ de vẽditione Joseph: iõ quãdo non inuenit eũ in cisterna in q reliqꝛat nesciens quid de eo fcm eẽt vehemẽter anxiabaꝫ: lz g in hoc nõ peccauerit: q: tñ erat in societate oium alioꝛ frm q pecauerant puniuit eũ Joseph detinẽdo cũ ceteris ne si hunc foꝛte dimitteret vel aliquã ei gram facẽt daret viã vt cogscerẽt eũ qõ ipse nolebat. Si aũt ꝓtigisset Rubẽ solũ venire nullo mõ puniuisset eũ detinẽdo: puniuisset tñ quẽlz de alijs soluꝫ vemẽtẽ: q: oẽs alij peccauerant.

¶ Quo Joseph tã sanctus afflixit fratres suos.

Sed Adhuc qres quõ Joseph q erat vir ita sanctꝰ ꝛ pfecte vite: ꝛ ita dulcis in ỽbis: ꝛ ꝙuersatiõe sua: vt ex supioꝛibꝰ declaꝛat ita afflixit fres suos nõ se eis ondẽdo sed detinẽdo in carcere ꝛ ỽbis duris exaspando. Q: ỏbuisset potius iniuriã in se cõmissaz imediate remittere. ¶ Rñdeꝛ q in iniuriã in se cõmissaz imediate remittere. ¶ Rñdeꝛ q in iniurijs oẽs recipiẽtes eas tenenẽ ꝑcere faciẽtibus eas quãtũ ad odiũ ꝛ rancoꝛẽ. s. vt nõ hẽant eos odiõ: nec nocere vellẽt eis data opoꝛtunitate nocẽdi. Quãtũ aũt ad dãnuz receptũ: vel quãtũ ad penã debitã ꝑ pctõ est distiguendũ. Q: aut recipiẽs est ꝙsona singlaris aut publica. Si aũt singlaris dico q nõ teneꝛ de iure vel necitate ꝑcepti remittẽ executionem iuris vel dãni recepti recõpẽsationẽ sufficientem. est tñ magna pfectio remittere volentibus ad qõ nos hoꝛtaꝫ xps i ꝓsilijs positis Mat. 5°. c. ꝛ in tolerãtia alape q ei illata fuit a ꝙuo sumi sacerdot]: vt ꝓz mat. 26. de alapis mltis. ⌊z, luc. 23. de alapa serui sacerdotis ꝓz Jo. 18. c. Cũ ois xpi actio nra instructio sit. ¶ Sciẽdũ tñ q si dãnũ fem fuit in reb⁹ vt furtũ vel rapinã: vel qlz alia rex deꝑditio oi mõ recõpẽsatio licite peti põt. Si aũt sit sola iniuria ꝙsonal ꝓ q ỏbeaꝫ pena a lege põt iniuriatꝰ accusare licite iniuriantẽ ad iuris executionẽ. s. penã determinatã a lege: sz ꝟ nõ est licitũ nisi cũ petitur ista punitio ꝓp meliozationẽ ipsius q peccauit. Q: sepe mlti peccãtes peiozes efficiunt: q: pena debita nõ cohercenꝫ: vt ait Grego. ꝛ hr exẽ de vita ꝛ hone. cllico. in. c. vt mares. s. ne facilitas venie incẽtiuũ tribuit delinquẽdi. ꝛ ecclẽ. 8°. c. s. q: cito ꝑ malos non ꝑfert ꝙnia filij hoiuz ꝓpetrãt mala. Si ergo aliqs iniuriatus vidẽs q iniuriãs si nõ punit supbiet: ꝛ mouebit ad faciendũ ỏterioza. Si ãt punit cohercebit a malr nõ solũ licitũ est eũ accusare ad penã iuris: imo valde meritoziũ est: vt si aliqs egrotũ ad medicũ ỏporꝛaret vt egritudis radices resecaret. vt declaꝛat Boetiꝰ de ꝙso. li. 4°. ꝑsa. 4ª. Si tamẽ aliqs petat aliquẽ iniuriantẽ puniri pena a iure ỏterminata nõ intẽdẽs vt ipse coꝛrigaꝫ: vel vt alij exẽplũ accipiãt: sz sola intẽtiõe vindicãdi se in supplicijs alterius illicitũ petit. Q: vindicta appetẽda nõ est: vt ꝓz deutro. 32. c. s. mihi vindictaz ꝛ ego retribuã. Si aũt iniuria fcã fuit alicui cõitati nõ dz aliquo mõ remitti sine ꝙgrua satisfactiõe ꝛ punitiõe. Vñ si alicuis eẽt iudex positꝰ a cõitate. ꝛ coꝛã eo vẽtilaret cã de iniuria fcã cõitati: vel peteret ab eo vt ipse remitteret nõ deberet remittere: q: eẽt iniustitia distributiua cũ iste in ꝑiudicium cõitatis alicui parcat: ꝛ dato q iniuria nõ esset directe facta cõitati sz alicui ꝙsone: illa tñ ꝙsona est cõis: iõ lz illa posset remittere quãtũ ad se iniuriã totalr tñ remittere nõ põt: immo valde magnũ vitiũ eẽt velle remittẽ totalr vt si alicui iudici qui est ꝙsona publica eẽt fcã iniuria: lz ille inquãtũ est ꝙsona ꝑuata possit remittere iniuriã. s. vt ille agere nõ possit ꝑ iniuriantẽ nõ põt tñ remittere: nec dz iniuriã fcãm ꝑut tãgit cõitatẽ. ꝛ pp hoc qñ aliqs cllicus ꝓcutiꝫ non põt remittere totaliter iniuriã: q: nõ solũ fit ei iniuria: sed ẽt toti ordini cllicali: ideo dato q cllicus remittat iniuriã adhuc eꝑs suuꝫ põt agẽ ꝑ iniuriantẽ. ¶ Nũc autẽ Joseph cõsiderari põt dupllr aut inquãtũ ꝙsona ꝑuata. aut inquãtũ ꝙsona publica. erat. n. ꝙsona publica inquãtũ erat qdã iudex frm suoꝛ datus ex auctoritate dei: vt ꝓz ex sõnijs suis in qbꝰ declaꝛabaꝫ q fres sui debẽrent eũ adoꝛare. Quãtũ ad ꝟ tñ nõ fiebat ei iniuria vt ꝙsone publice: q: nõ erat ipse iudex alicuiꝰ cõitaꝫ cui inferreꝛ iniuria eã inferendo Joseph: q: tñ erat iudex: lz nõ ꝑtineret ad eũ iniuria vt ad ꝙsonã publicã: q: tñ isti fres iniuriã fecerãt alteri. s. Jacob furtim rapiẽtes filiũ eius: ꝛ faciẽtes eũ angustiari: ꝛ dolere tanto tpe. s. 23. ãnis: vt declauimus. g. 37. c. licitũ valde erat vt ioseph q iudex erat puniret iniuriã fcãz Jacob ꝓri suo. Fuit tñ in ꝟ moderatio: q: nõ puniuit ioseph fratres suos tãqꝫ iferẽs penã ꝓdignã illi crimini: sz solũ vt reducens eis ad memoriã maleficia sua. Pz q: si crimina frm Joseph ꝓdigna pena iuris punirenꝫ valde maioꝛa cruciamina eis irrogarenꝫ. Nunqd ꝓ fris vẽditiõe nõ merebanꝫ capi talẽ subire sniaz. Merebanꝫ qdẽ: q: ꝑ qlz alio hoie si eũ furarenꝫ ꝛ vẽderẽt capitalr pena dẽbaꝛ: vt ꝓz exo. 21. c. quanto magꝭ ꝑ iniuria fcã ꝓri suo i tã diutino doloꝛe quẽ pp eoꝛuz malitiaz patiebaꝫ. Pius g in ꝟ fcõ dicẽdus ẽ ioseph magis q̃ durus: ꝛ in ꝟ nullo mõ peccasse: sz magis ỽtutis: ꝛ iusti doloꝛis spõtaneeqꝫ pnie fribꝰ mãm tradidisse. ⌊die aũt ẽtio eductis de carcere. ⌋ cũ iã miseꝛet eoꝛ sciẽs q caro eiꝰ erãt: nolensqꝫ eos punire vlterius. ⌊facite qõ dixi. ⌋. s. vt mittatis vnũ de vobis vt adducat frem vrm minoꝛẽ vt videã euz ad ꝓbandũ vtrũ falsa an vera dixeritis: ꝛ maneãt apud me alij nouẽ. ⌊ꝛ viuetis. ⌋ i. tũc demonstrato fre vestro mioꝛe liberẽ ibitis poꝛtãtes cibaria alioqn tenebo vos in vinculis: ꝛ eritis q̃si mortui nũqꝫ inde exeũtes. ⌊ Deũ. n. timeo. ⌋ hic demonstrat ioseph se mitigare furoꝛẽ suũ dicẽs. ⌊ deũ timeo. ⌋ i. nisi timerẽ deũ ego vos detinerẽ fil in vinculis: ꝛ punirez. ꝛ ꝟ iuste q: saꝭ appet vos eẽ exploꝛatoꝛes. Sz q: deũ timeo miseꝛeoꝛ vri. ⌊ si pacifici estis. ⌋. i. nõ veniẽtes exploꝛanduz terrã vt vos dicitis. ⌊ ligeꝛ fraꝛ vr vnus vos ãt abite. ⌋. q. d. si vos nõ estis noxij i crie exploratiõis saꝭ ꝙuẽiẽs modus est ad expiẽdã ỽtatẽ. s. vt vn⁹ ligeꝛ: ꝛ ceti recedãt poꝛtare onera sua: ꝛ on⁹ qõ ꝑtiebat ad eũ q ligat⁹ mãebat. Si ãt ioseph mãdauisset vt añ volebat. s. vt maneꝛẽt nouẽ: ꝛ recedẽt vnus ad poꝛtãdũ fres suũ mioꝛẽ. erat tẽ eis magnũ dãnũ: q: ñ possent ferre alimẽta neẽia domibꝰ suis: ꝛ piclitaꝛẽt fame familie eoꝛ ꝛ ipi pecunias suas iutilr ꝙsumerẽt. nũc ãt nullũ dãnũ erat: q: onera que deꝑoꝛtaturi erãt decẽ viri deꝑoꝛtarent nouem.

dixit g

Titus est ꝑ quez facilit opamur cũ volumus.

3ª ratio.

Nota.

Obiectio.

Respõsio

A Qõ. II.

B Rñsio ad q̃ filiũ qõnis.

Nota

C Joseph duplicit ꝙsidera tur

Rõ dci.

Decimatio.

D Hic Joseph mitigat in fres furoꝛez suum.

dixit ꝯ eis. ¶ si pacifici estis. ¶ i. si vos pacifici estis non recusabitis istā ꝓditionē: nec videbit vob̄ grauis. Si āt exploratores erāt loq̄ntes ſ'a videret eis valde ḡuis ꝓditio: q; non possent ōmōstrare frem si nō hūissent: ⁊ ſ'a locuti fuissēt. In recipiēdo ḡ istā ꝓditionē aliq̄'r videret vtrū eēnt exploratores vel ñ. ¶ frumēta q̄ emistis i domos vr̄as. ¶ ꝓuo ꝑmisit eos emere alimēta q̄s aliqd istoꝝ dicēt eis vt facili⁹ iclinaret eos ad ducendū frez suū beniamī si viuēt cū vellēt alimēta in domos suas reducē. ¶ vt possiꝫ vr̄os ꝓbare ſmões. ¶ ſ. vtrū verū dixeritis dicētes vos hr̄e aliū frem minorē vob̄: q; ꝑ ꝫ potero ego cogſcē an vez̄ sit vos esse exploratores: an nō. ¶ ⁊ nō moriamini. ¶ ſ. detēti ꝫ sil'in carcē si nō assentiſ isti cōditioni. ¶ fecerūt vt dixerat. ¶ ſ. dātes ei fidē de reducēdo frem suū minorē: ⁊ dimittētes vnū de ſeipſis obsidē quē voluit ioseph. ſ. ſymeonē: ⁊ locuti sūt adinuicē. ſ. lingua hebraica putātes se a neie itelligi cū tñ ioseph ꝓfecte itelligēt eos. ¶ Merito ꝫ patimur. ¶ vt ait ysaias vexatio dat inte^m: iō isti q̄ñ viderunt se vexari ꝓfessi sūt itra se pctm̄ suū. ¶ q; peccauim⁹ in frez nr̄m. ¶ ſ. vēdētes eū. nō putabāt isti filij iacob ab illo domino egypti quē ipi nō existimabāt eē ioseph pati ꝑ pctō vēditiōis frīs sui: q; nō putabāt ipſi ꝫ eē cognitū apō illū dñm ꝫ putabāt q; de⁹ q oia videbat ⁊ sciebat ꝑmittēt eos puniri ꝓp illud facinus. ¶ videntes angustiā aie ei⁹ dū deprecarēt ⁊ nō audiuim⁹. ¶ Qñ vidit ioseph q puer erat tener. i6. āno rū qō frēs sui eū iugulare vellēt vehemēter timuit deꝑcans eos cū lachrymis ꝑ frēm pietatē: vt miſerent eius. Deide cū ad vltimū vidit se ismaelitis vēdi recogitās q; nūq̄ ꝯplū⁹ reuersurus in ꝑtā suā: nec visurus carissimū ꝑez suū: ⁊ inter alienigenas: mlta icōmoda familia tolleraturus clamabat cū lachrymis: ⁊ doloꝛe valido dicēs. O iā nūc miſemini mei dulcissimi frēs mei. Miſemini ꝑtis nr̄i q tāta me teneritudine diligit vt iā ex nūc vita ei⁹ cū gētib⁹ agēda sit: ⁊ cū vehemēti fletu ad iferos ei⁹ canicies ōscēsura. Miſemini ḡ mei nec ꝫ pctm̄ hēatis sup me dulcissimi frēs mei. ꝫ ad ꝫ ⁊ plima alia q̄ ꝓloꝛabat ille ioseph puer tenerrimus cui de⁹ nālē tradiderat eloquētiā ipſi leonib⁹ fremētib⁹ seuioꝛes hyrcanis tigribus: ferociꝛes surdis aspidib⁹: truculētioꝛes: ⁊ aſpioꝛes vrsa raptis catul': nullaten⁹ fieri sūt: nō frna coꝛda sed hostilia adamātino lapide durioꝛa gestātes: q; ōclinauerāt occl'os suos ne viderēt celū nec recoꝛdarent iudicioꝝ iustoꝝ. ¶ O infelicissimi: quō iuidie tñ facula icāduit vt cognatissimi sanguis amoꝛ. ⁊ ꝑis miſeri ꝓfēda senectus. frīsq; rogātis vba tā dulcia cui saltē seuissim⁹ pcēt hostis a male ceptis nō retraxerūt q̄s saltē ipſa tenerrimi ioseph ꝑcātis imago efficacissime mouere ꝏuerat. ¶ Idcirco venit sup nos ista tribulatio. ¶ Satꝫ ꝓiectare poterāt istā aduersitatē ō meritis illi⁹ ꝑuaricatiōis accidisse: q; nulla alia maioꝛē se fecisse coḡuerant. ¶ Jtē q; sil'i pena afficiebāt. ſ. vt ꝑ frīs vēditiōe minorē frez suū cum mlt'is laboꝛib⁹ ⁊ āgustꝫs ad eū reꝑoꝛtarēt. ¶ e qb⁹ vn⁹ rubē ait. ¶ Jiste iter alios loq potuit: q; i vēditōe Joseph inocēs fuerat cū laboꝛasset obnixi⁹ vt reduceret frēs suos ꝑi suo: vt pz. ē. 37. c. ¶ Nūqd nō dixi vob̄. ¶ q. d. nō recoꝛdamini q; ego dixerim vob̄ ne peccarem⁹ in frez nr̄z: q; certissime nob̄ eueniret ꝓp euz afflictio. ¶ Nolite peccare i puez. ¶ Inferēdo ei aliqd mali: q; q̄cūq; malo illato pctm̄ erat cū ipe eoꝛum nemini nocuisset. ¶ en sanguis ei⁹ exgrit. ¶ i. de⁹ regrit a nob̄ vltionez ꝑ sanguie frīs nr̄i. Ultio ſsanguis ꝓpe ꝑtinet: si qs iniuste occisus sit, putabāt āt ipſi ꝑ visil'r q; ioseph mortu⁹ eēt: q; puer tā tener ꝑis: ⁊ ꝑie amoꝛe: sil' ⁊ doloꝛe tabescēs: ⁊ duritia rū fuiliū iugo deꝑssus cito mori potuiſſ: vl' dicebāt eū mortuū ciuili morte q̄ ē amissio libtatis q̄ eqpaꝛ morti nāli: imo hoies nobilissimi coꝛpis morte q̄s fuitutē pati ꝑeligūt. ¶ nesciebāt āt q; itelligēt ioseph. ¶ ſ. ille vir q erat ioseph: ⁊ ipſi ñ putabāt eū eē ioseph. iō loq̄bant coꝛā eo cūcta ydiomate hebꝛeo. ¶ eo q; ꝑ iterꝑtē loq̄rē ad eos. ¶ ista fuit cā deceptōis. Putabāt. n. q; si ipſe linguā hebꝛaicā noſſ ꝫ nō loq̄rē ꝑ iterꝑtē ad hebꝛeos. ¶ Dōz ēt q; qñ ista ipſi loq̄rent iterꝑs nō aderat. nā si affuiſſ ꝫ posset nūciare ioseph vba eoꝝ: ⁊ q; ipſi negabāt se exploꝛatoꝛes si ipſi putarent q; ioseph. i. ille vir q erat ioseph quē tñ ipſi nō putabāt ioseph saꝫ timē ōbebāt q; ex ꝫ eoꝝ mēdaciū i aliq̄ deꝑhēdē posſz aut saltē ꝓnicē: ⁊ eos il'vicul' ōtinē: vl' ſbūcē i fuitutē. iō nll'o mō hebꝛaice talia loq̄rēt ēt coꝛā ipo iterꝑte. Hebꝛei dicūt q; iste iterꝑs fuit manasses ꝑgēit⁹ ioseph q linguā egyptiā a mr̄e didicerat siue a nutrice. hebꝛeā vo'a ioseph. Sed videt ꝫ eē difficile: q; manasses ita erat pu⁹ q; vix vnā linguā ꝑfecte coḡscē aut itelligē posſz quāto magꝫ duas ita diuersas: ⁊ ꝫ q; manasses nondū ꝓplerat octo āños q̄ sat⁊ pua etas ē ad itelligēdū duas liguas: ⁊ pz ꝫ q; ioseph accepit vxoꝛē i ꝑ āno fertilitatis i ꝑn⁰. ⁊ ōin de vsq; ad 2^m āni sterilitatis i q̄ vēit iacob in egyptū. vt pz. ī. 45. c. trāsierūt āni nouē. ſ. duo āni sterilitatis: ⁊ septē āni fertilitatis. Ab istis āt nouē ānis opz ōtrahē tps qō fluxit a tē poꝛe q̄ ioseph accepit vxoꝛē vsq; ad natiuitatē manasses qui ad min⁹ fuit nouē mēsiū. opz ēt ſbtrahi tps qō itercidit inter reditū istoꝝ nouē frz ō egypto vsq; ad ōscēsuz iacob qō forte fuit vni⁹ āni vl' plus: q; vt pz seq. c. iudas dixit ad iacob pez q; si nō ōtinuiſſēt eos volēs ei tē dē beniami iā bis redyſſent. ¶ Jtē q; post venerūt poꝛtātes beniami i egypto: ⁊ tūc ter tia vice ōscēdit iacob cū tota domo sua: vt pz. ī. 46. c. Satꝫ ḡ appet ex ꝫs q; nōdū manasses ipleuerat octo annos. ¶ Respōdet q; nō ē aliq̄ necitas dicēdi magꝫ manasses fuisse iter ꝑetē q̄s aliquē aliū. ⁊ sic ñ obligamur rūdē isti breuitati annoꝝ vl' paucitati. Si tñ voluerim⁹ dicē hūc fuisse manassem dicet q; manasses fuit capacis igenij ⁊ sollicitudo ꝑis ⁊ matris circa eū fuit magna i docēdo vtrāq; liguā vt saltē cōioꝛa vba idiomatis hebꝛaici q̄ ad vsuz frequētē eueniūt intelligeret. Joseph āt cauēs ne cogſceret: loq i liguā hebꝛaica nolebat: q; expediebat magꝫ cognitio mutua post: ⁊ maioꝛ letitie ⁊ vtutis. diuineq; laudis mā foꝛet si sero q̄s si imediate fuisset: q; tē nō fuisset eis dat⁹ locus ex afflictiōe vē penitēdi. ¶ auertit se parūp. ¶ Posita austeritate sil'ata in frēs suos ꝫ ponit pietas vā ad ipos. cū dī. ¶ auertit se parūp. ¶ i. modicū. Joseph. n. q vir mitis ⁊ tractabil' erat gerēs frna ꝑcoꝛdia cū vidit frēs suos vere iter se āxiari vē ꝓdolēs: q; cōmota erant pietatis viscera sup eos lachrymas ꝓtinē nō potuit: ⁊ iā i eo rū āplexus ruisset nisi q; saniori ꝑsi⁰ cognitionez suā adhuc differebat: ne ḡ ispectis lachrymis a frīb⁹ cogſceret auertit se parūp: ⁊ tādiu lachrymat⁹ ē quādiu teneritudis ille mot⁹ lachrymas cessaret emittē vt rursus coꝛā eis loq sine lachrymis posſz: tē ḡ lota facie vt lachrymaꝝ signū ōꝛehēdi neq ret: vt pz. c. seq. reuersus ē ad eos. ¶ O pie: o dulcis: o amantissime ioseph nll'a laus quantacūq; sit tuis meritis eq̄bit q cū ferocissimos non fratres ꝫ hostes tuos affligi ꝑspiceres ēterna benignitatis affluētia ad lachrymas cōpulsus es. potuisti. n. iuste nocētes affligē: ⁊ nō afflixisti. potuisti nequissimos frēs ꝓdigna vltione punire ⁊ nō puniuisti. iō laus tua nll'is secl'oꝝ termis coartabit. Sic. n. ōcet maxios viros q̄s fcā magnifica sup astra vehūt. ¶ ⁊ reuersus loquutus est ad eos. ¶ cū iā lachrymas potuit ꝓtinē. ¶ tollēsq; symeō ⁊ ligās illis pñtib⁹. ¶ nō dimisit in eoꝝ arbitrio quē eoꝝ dimittē vellēt i vicul' ꝑp duo. ꝑ q; nō videbat iustū nec frno amoꝛi ꝓuenire vt ipſi ō ſeipſis ōtermiarēt vnū magꝫ q̄s aliū viculādū: sed magis glz eoꝝ se ꝓ alijs offerre deberet. ¶ Jtē q; cū ista esset quedā punitio vel saltē apparētia punitiōis debuit ad arbitriū iudicis illi infligi q magis peccasset in hoc. Ut. n. dicūt hebꝛei symeon plus q̄s aliqs de alijs ligatus est: q; plus deliquerat vñ refferūt cū dixisse ecce sōniatoꝛ venit venite ⁊ occidamus eū. ¶ Jtē dicūt q; iste posuit eū i cisterna vetere: de qbus. ē. 37. c. ¶ ligans illis pñtib⁹. ¶ ſ. vt ipſi viderent quō illum puniebat. ⁊ laboꝛarent vt cito reducerent beniamin. illis tñ abñtibus solui fecit eū: ⁊ ei de cibo cōueniēti ꝓuidere in quo pietas frna demōstrabat: tenebat tñ solutus i loco seruo de quo fugere non posset donec reduceret Beniamin ꝓpter quē ista fiebāt. ¶ Jussit ministris vt iplerēt saccos tritico. ¶ Jlz ipi emissent iā triticū: ⁊ dedissent pecunias. vt pz. ē. vbi dr̄ vos aūt abite. ⁊ ferte alimenta que emistis i domos vr̄as: etiā pz: q; mādauit eis poni pecunias in sacculis suis quod nō posset fieri nisi iam recepissēt eas ab eis. tñ adhuc facta vēditione: ⁊ receptis eoꝝ pecunijs nōdum dederat eis alimenta. Postea vero mandauit impleri saccos eoꝝ ipſis ñ videtib⁹ sine aliqua mēsura: ⁊ pz q; si ipi pñtes eēnt cum sacci implerentur non possent poni pecunie in sacculis singuloꝝ quin ipſi viderent: Sed non viderunt. vt patet ī. ¶ datiſ sup cibarijs in via. i. ad viā. ¶ ista cibaria se ōmōstrabant dare mīstri ioseph nō tāq; cogſceret eos in frēs: ꝫ vt citius irēt ⁊ reducerēt beniamī: ⁊ ꝫ faciebat ioseph ne qd de pecunijs suis cogerent expēdere. pecunia āt in oꝛe saccoꝝ ꝓsita est vt ad ꝑez suū Jacob rediret: ⁊ nō depauperet erogatiōe tātaꝝ pecuniaꝝ. ¶ Jtē vt frēs sui pecuniā ineniētes anxiarent aliq̄'r: ⁊ eēt maioꝛ mā vtutis ⁊ doloꝛis de malo cō

missō

ꝑma ratio.

scōa ratio.

Determinatio.

Oñdit pietas ioseph erga frēs.

Nota

ꝑma cā sci.

scōa causa.

tertia cā.

Nota

ꝗrta causa

missō cū cogerent redire ad ipm p symeōe quē vinculis alligatū in carceris custodia reliq̄rāt. Si aūt nō mansisset aliqs de eis apō ioseph detētus: z ipsi repirēt pecuniā i saccis suis forte ex timore nō auderēt vltra redire ad ioseph nisi magna famis vrgēte necitate si nō posset aliūde cibos hre. ⁊ Quē fecerūt ita. ⁊ s. redierūt in terrā suā intētiōe deportādi secū in reuētu beniamī vt solueret frem suū symeonē a vinculis vt aliq̄ volūt referētes ꝫ ad fres ioseph. Sz fm est: q: istud relatiuū q̄ refert ad imediatos. s. ad fuos ioseph qb⁹ manda uit vt iplerent saccos tritico z ponerēt pecunias p ora sacco rū q̄ fecerūt vt dōs ipauerat: z p3 ista fl'itas p ea q̄ sequūtur s. ⁊ at illi portātes frumēta. ⁊ qō nec̄io refert ad fres ioseph: z p̄iūctio cupulatiua nunq̄ p̄sueuit copulare eosdē sz diuersos. hic āt dr. ⁊ at illi. ⁊ i. z illi. Si ḡ illud supius itelligeret de frib⁹ ioseph nō pōeret ꝫ p̄iūctio copulatiua referēs se ad eosdē. ⁊ aptoq̄ vnus saccoꝝ. ⁊ aliq̄ hre hñt. ⁊ vnius sacco. ⁊ tāq̄ incōgrua locutio sit p̄cedēs: sz nō est: q: est talis ordo. vnus p̄ēplat⁹ pecuniā in ore sacculi apto sacco vt daret pabulū iumēto in diuersorio. ista āt satis ꝯgrua locutio ē. ⁊ aptoq̄ vnus. ⁊ hebreiꝫ dicūt q̄ iste vnus fuit Leui. Et vocatur vnus. i. solitari⁹: q: cū decē filij iacob ōsēdissent nūc in egyptū ibant cōbinati: z inter hos symeon: z Leui erāt socij: q: isti magis iuicē familiares erāt iter se: vt p3. ē. 34. c. ex destructione ciuitatis, sichē vbi dr q̄ symeon z Leui fres arripuerunt gladios. Nūc ḡ detēto symeōe in vinculis solitarius redibat leui. s. sine spāli socio: lz iter oēs alios fres veniret. iōq̄ vocat vnus. i. solus. ¶ Andreas dicē q̄ sic iste vnus quisq̄ fuerit apuit saccū: z iuenit pecuniā: ita z singuli fecerunt. vocat tñ ille vnus: q: qsq̄ ille fuerit vnus fuit q̄ añ ceteros apiret, z pecuniā iueniret: z ꝫ sat̄ appet: q: sic ille p̄mus icōueniēs a casu inuenit apiēs saccū vt daret pabulū asino: ita cū ceteri dare deberēt pabula iumētis suis neēe erat eos apire ora saccoꝝ: z iuenire pecunias q̄ in ore cuiusl̄z sacci cōdite erant. ¶ Itē dato q̄ nō eēt necitas apiēdi saccos p pabulo iumentoꝝ: tñ cū vnus sic iueniret oēs alij mouerent ad ingrediendū vtrū sic p̄tigisset i saccis eoꝝ. appet ēt ꝫ ex eo qō. ⁊. dr s. cū veniss̄emus ad diuersoriū apuim⁹ sacculos nr̄os: z inuenimus pecuniā in ore saccoꝝ. ⁊ vt daret iumēto pabulū. ⁊ ex q̄ vr q̄ ēt portabāt anonā siue ordeū: q: triticū nō ē cibus iumentoꝝ cū sit̄ iflatiuū. maxie q: ꝫ maiori vigebat caristia q̄z ordeū qō ad iumēta p̄tinebat. ¶ Et si arguas q: sup̄ dicebat ipleuit sacculos eoꝝ tritico. ¶ Rñdet q̄ verū ē: q: ipsi portabāt mltos asinos: z saccos: z oēs ipleuerūt tritico p̄ter aliquē p̄ulū satis saccū quē ciulz darēt p cibo iumētoꝝ. suo rū ut q̄ eēt ordeū: z i ꝫ posite fuerūt pecunie vt cito ipsi inuenirēt eas cū vellēt dare cibos iumētis suis. Et si forte dicas q̄ totū qō portabāt erat triticū tñ iumēta in tpe necitatis comedebāt triticū. ¶ Rñdet q̄ ꝫ nō est mltū verisīle. Sciebat enī Joseph q̄ iumēta frm suoꝝ idigebāt anona ad cibū: cuius ḡ ipse in oib⁹ ḡs abūdantiā hret nō est verisīle q̄ nō daret eis de ea sic mādauit eis dari cibaria ad viā: vt p3. ē. ⁊ in diuersorio. ⁊ diuersoriū dr a diuertēdo. i. declinādo a via: z st̄ qdā dom⁹ circa ipsas vias publicas ad qs declināt viatores per diē aut noctē vt dormiāt: vt gescāt: z vt cibos sumāt. ⁊ ptem platus pecuniā. ⁊ q̄ inuoluta erat in aliquo fozulo vel loculo. ⁊ reddita est mihi pecunia mea. ⁊ oēs fres p se emerāt: z per se soluerāt. nec dederūt de cōi pecunias p oibus onerib⁹ tritici: lz qlz distincte: z ita cuilz distincte reddita fuit: iō iste p̄imus cū inuenit pecuniā admirat⁹ dixit. ⁊ reddita est mihi pecunia mea. ⁊ Q: videbat eē tāte quātitatis quante pecunia quā dederat: lz nesciuit an errore famuloꝝ ioseph an ex idustria fcm̄ sit. ⁊ en hr in sacco. ⁊ i. ecce videte eam: q: in sacco meo est. ⁊ obstupefacti. ⁊ ex nimia admiratiōe nesciētes quō fcm̄ eēt: aut qs fecisset. ⁊ z turbati. ⁊ nimio timore. q̄ si forte posuisset eā ex industria ille q̄ eis triticū dederat posuisset vt in reditu ad eūz tenēt eos captos z subīceret in p̄uitutē q̄si fures. ⁊ quidnā ꝫ est qō fec̄ nobis deus. ⁊ admirabāt valde q: ꝫ aliqd insolitū erat: nec sciebāt certe vtrū deus posuisset ibi illas pecunias meritis Jacob p̄is eoꝝ q̄ erat vir iustus aut si posuissent fui ioseph. Sciebāt. n. q̄ de⁹ fecisset: vel ipe ponēdo vel ipellēdo: vel pmittēdo fuos ioseph vt ponerent exitū aūt hui⁹ rei ignorabāt. s. an p̄sper: vel infaustus: iō ancipati timore z expectatiōe pēdebāt. ⁊ venerūtq̄ ad Jacob in terra chanaā. ⁊ q: egyptus nō multum distat a termis terre chanaā p̄ via terre philistiim. distat. n. vt qdā volūt q̄ ambulauerūt q̄si p leucas septuaginta aut octoginta. ⁊ z nūciatie rūt ei oia q̄ accidissent. ⁊ s. ista q̄ sup̄dcā sunt: z ꝫ ēt recitāt. ⁊ loquut⁹ est noꝫ dōs terre. ⁊ i. dōs egypti. s. ioseph qui erat p̄posit⁹ toti egypto quē ipsi ignorabāt eē ioseph. ⁊ dura. ⁊ q̄ aūt fuerint ista dura. ¶ Dōz q̄ fuerūt ista supiora ꝺba qbus afflixerat alios eoꝝ vocādo eos exploratores: z sic dr supra q̄ cū ioseph fres suos coguisset q̄si ad alienos duri⁹ loq̄bat. Ra. sa. dicē q̄ q̄siuit ab eis q̄t fres erāt: z ipsi rñderūt se fuisse xii. sz vnū eoꝝ p̄ysse: nec scire eos qcq̄ ō ipso. tūc dixit ioseph forte vos occidistis eū: aut vēdidistis: aut aliqd ipiū ꝺ eū egistis. Quib⁹ rñdētibus nihil tale fcm̄ fuisse. dixit ioseph certe vos exploratores estis: q: ego audiui q̄ duo de vob p̄dictorie destruxerāt vnā ciuitatē i tra chanaā. Nūc āt sic venitis vt videat̄ ifirmiora terre hui⁹: z post renūcieꝫ alīs ꝑplicib⁹ vr̄is: vt veniētes obsideatis z ōstruatis terrā istā. ⁊ z putauit nos exploratores ꝓuicie. ⁊ i. putauit q̄ nos ibamus ad explorandū vel ꝑsiderandū ifirmiora tre egypti vt postea obsidēmus. z nō erat sic: q: ioseph nō putabat eos eē exploratores cū sciret eos eē fres suos: sz finxit se putare eos esse exploratores vt hret occasionē ōtinēdi aliquē ipsoꝝ ꝑferendo ꝺba: z sic eos iducēt ad indicādū ei certissime statū beniami frīs sui. ⁊ pacifici sumus. ⁊ i. nō intēdētes facē bellū vel obsidionē. ⁊ nec vllas molimur. ⁊ i. machinamur vl' cogitamus. ⁊ insidias. ⁊ s. q̄ nō venim⁹ vt explorem⁹ terrā istā. ⁊ duodecim fres. ⁊ oia ista ꝓter q̄dā pauca sup̄ declarata sūt. Uno p̄ geniti. de mr̄e subticuerūt: q: nō erat eis vna mr̄ sz q̄ttuor: vt p3. ē. 30. c. s. Lia: Rachel: Zelpha: Bala. ⁊ minim⁹ cū p̄re nr̄o vsaf. ⁊ i. manet vl' p̄uersaf ad ꝑsolationē ei⁹. ⁊ sic ꝓbabo q̄ pacifici estis. ⁊ i. isto mō patebit vitas. s. an sitis exploratores vl' nō. s. q̄ dimitteret apō eū vnū fres: z recedē: vt ipsi cū ciba rijs suis: z reducerēt minorē fres ad eū. vis hui⁹ ꝓbōnis est in ꝫ. s. q: ipsi dixerāt se hre aliū fres: z ioseph dicebat eos fl'a ꝑsingē vt euaderēt crimē explorationis: iō q̄ si ipse sciret qūo ipsi dicebāt vitatē ō fre mioꝝ quē dicebāt se hre. cognoscerēt vtrū vitatē dicebāt, negādo se eē exploratores. z sic itēdit dicere q̄ si ipse cogsceret eos dicē vnā vitatē credēt alia q̄ dicebāt eē vitates: z si repiret eos ꝫ mētitos credēt in oib⁹ fuisse mētitos. Sz mānifestū ē q̄ ista ꝓbō vl' expietia q̄ volebat Joseph expiri fres suos erat mltū ōficiēs. Q: bñ stat q̄ ipsi dicerēt vitatē vnā z dicerēt mlta mēdacia: imo sic agit q̄ mēdacia sua ꝓbabilia reddē vult nō oia mēdacia in vnū globum colligit vt oia sil' enūciet: q: sic sat̄ ꝑspicerēt fl'itas: sz vnū mēdaciū p̄ib⁹ vitatib⁹ p̄iūgit vt ex eis saltē fricū vitat̄ trahat. dicebāt āt fres ioseph se eē filios vni⁹ viri: z hre aliū minorem fres cū p̄re suo: z ꝫ verū erat: sz cū ꝫ bñ stabat q̄ ipsi eēnt exploratores. ¶ Sz dices q̄re ḡ tā ōbilē. ꝓbōnē accepit ioseph Rñdet q̄ intētio ioseph nō erat expiri eos eē exploratores: q: bñ nouerat nō eē exploratores: sz itēdebat scire statū frīs sui beniami. ad hāc āt certificationē sat̄ erat q̄ ipsi ōmōstrarēt ei fres suū beniami: sz istā itētionē occl'tabat: z colorabat ꝫ ptextu cris ipositi. s. q̄ eēnt exploratores. fuit ḡ sat̄ cautꝰ ioseph. fres āt i ꝫ nō cogu erūt. q: eū ioseph eē nesciebāt. ⁊ ac ōinceps emēdi q̄ vult̄ hēat licētiā. ⁊ i. si semel vos ōmōstraueritis nō eē exploratores ducēdo fres vr̄s minorē ad me recipiemini. secure vt viri pacifici: z potitis educē de tra: quicqd volueritis. ⁊ hijs dictis cū frumenta effūderent inuenerūt pecunias i ore saccoꝝ. ⁊ Ex hoc vr̄ q̄ solus vnus iuenit pecuniā, añ qñ erāt in diuersorio alij āt nō. Sz ex rōnib⁹. ē. positis vr̄ q̄ oēs sil' inuenerint. s. eadē die. Opz ergo dicere q̄ sit ordo pmutatus. s. vel p modū anticipatiōis vel recapl'ationis. Si aūt velimus dicē q̄ oēs iuenerūt in diuersorio ꝫ ponet ꝫ p recapl'ationē. Si āt velim⁹ dicē q̄ illud p̄mū de vno inueniente pecuniā in ore sacci dr p anticipationē scriptura non patit: q: ibi in lra refert ordo rei. s. q̄ i diuersorio ille inuenerit pecuniā suā. Si āt velimus mutare ordinē. s. vt nō in diuersorio: sz cora Jacob p̄re suo pecunias iuenerint mēdaces textū faciem⁹. Si aūt velimus dicē fcm̄ p recapl'ationē. s. vt in diuersorio pecunie inuēte fuerint: z nūc narret videbitur textus iste falsus q̄ dicit q̄ oēs cora Jacob istis apiētes singuli saccos suos iuenerūt pecunias in ore saccoꝝ. ¶ Si āt velimus dicē q̄ vnus iuenit pecunias i diuersorio: vt añ dicebatur: z iuenerūt oēs alij postea cora p̄re suo vt iste rōnes fortes posite in lra vñr sonare: negabim⁹ argumēta fortia satis qbus sup̄ ꝓcludebam⁹ vtrūq̄ in eodē tpe debuisse ptigē. Ur ḡ iste passus sat̄ difficilis quātū ad lram: sz text⁹ q̄ ponit sequenti

M Opio quorundam.

Cōfutatio.

N Hebreoꝝ opinio.

O Andree opinio.

p̄ma ratio.

scōa ratio.

P Obiectio.

Q Responsio

R Obiectio.

S Respōsio.

T Uñdicatu diuersoriū.

U Opio quorundam.

Decīma tio.

X Opinio rabbi solo

Uis bu ius p3o bati ōis in q̄ cōi stat.

Z Obo. z Rñsio.

Nom

Passus difficil lralis

quẽti.c.decl'at hũc q̃ ꝺbeat itelligi ꝑ recapl'atiõẽ cũ ꝺ̃ cuz veniſſemus in diuerſoziũ apuimus ſacculos nr̃os: z inueni mus in ore ſaccoꝝ pecuniã: qꝺ ad oẽs ſil' referr': z ſatis ꝑz: qz iſta lr̃a nõ ꝓtinuaꝝ ad iferiozẽ imediate: ſz iterpoſitis qui buſdã.ſ.ad illud qꝺ ꝺ̃.⌊abſq; liberis me eẽ feciſtiſ.⌋i.q̃ cũ Jacob audiuit ea q̃ eis ꝓtigerãt: z qũo ꝑmiſerãt reducẽ illuc Beniami dixit.⌊abſq; liberiſ me eẽ feciſtis.⌋Si ãt ponatur imediate id qꝺ ꝺ̃ de pecunijs nulla ſnia erit: qz nõ rñdet aliquo mõ carẽtia libozꝝ ad inuẽtionẽ pecuniaꝝ. Cũ ꝺ̃ g̃ ijs dictis nõ ꝺz iũgi imediate.⌊cũ frumẽta effunderẽt ſingl'i.⌋qa B fuit qꝺã iterpoſitũ ꝑ recapl'ation ẽ cũ ſz vitatẽ añ accide rit: ſz referr' ad ea q̃.ꝺ.dicunt.ſ.⌊dixit Jacob abſq; libijs me eẽ feciſtis.⌋B g̃ qꝺ intermediũ eſt nulli ꝺz ꝓtinuari: ſz poni diſſolutũ ordine.⌊cũ frumẽta effuderẽt ſingl'i.⌋ſ.in diuerſorio poſtq̃ vnus eoꝝ iuenit pecuniã.⌊z repirẽt in ore ſaccoꝝ li gatas pecunias.⌋erãt.n. iſte pecunie ſz q̃ diſtricte fuerãt da te ita diſtricte cuilz ſue pecunie reddite ſũt ligate in aliqbus foꝛulis vel loculis ne ſpgerenr̃ iter frumẽtũ: z ꝑderenr̃: vel ex̃ exire ꝓtingeret fcã modica aptiõe vel ligature hiatibus.⌊territis ſil' oĩb⁹.⌋Quia oẽs ſil' iuenerũt. Quare aũt territi fuerint ſupꝺcm̃ eſt.⌊dixit pr̃ Jacob.⌋B referr' ad ſupioza cũ ꝺ̃.⌊ijs dict'.⌋z ſeq̃t.⌊abſq; libis me eẽ feciſtis.⌋ꝓquerit B Jacob de filijs q̃re ꝓfeſſi ſũt ſe hr̃e aliũ frem minoꝛẽ: z q̃re eũ illuc ducẽ ꝑmiſiſſent. Satis appet q ꝫ iſta ꝓpõ ſit alicui⁹ do lẽtis: qz dolẽtis ꝑ modico faciũt ꝓpõnes vl'es. vñ ſi paucuz malũ ei adſit dicũt ſibi oĩa mala adeſſe. Si ãt pauca bona de ficiãt dicũt oĩa bona õficẽ. Sic g̃ Jacob cũ ſolũ tres filios ſi bi abeẽ cõputet ſine libis ſe eẽ pnũciat: cũ tñ ſupſint ei nouẽ adhuc iſtis ablatꝫ q tñ nõꝺũ õficiebãt.⌊Joſeph nõ ſupeſt.⌋ Iz ioſeph viuẽt tñ nõ putauit Jacob eũ viuẽ: ſz magis q̃ fera peſſima deuoꝛaſſet eũ: vt pz.ſ.37.c. Sic.n.dicebat fera peſſi ma deuoꝛauit filiũ meũ Joſeph.⌊Simeõ tenet i vinculis.⌋ a ioſeph donec ducerer̃ ad eũ beniami. iõ hunc putabat ſibi iã Jacob ablatũ: ſz ſecurus ſatꝫ eẽt. Eſt.n. ꝺditio amãtis ſemp timẽ: vt decl'at Qui in lib.epl'aꝝ epl'a p⁹q̃ eſt Penelopes ad vlixẽ. Decl'at ẽt Alanus õ cõplãctu nãe metro. ſ⁰.⌊Beniamin auferreꝝ.⌋i.z vulꝫ auferre Beniami a me.⌊Jn me ma la h̃ oĩa redũdabũt.⌋i.gcũq̃ ſit q malũ patiꝝ õ filijs meis re dũdare facẽ in me meũ malũ vl'r. z h̃ dicebat: qz amoꝛ pr̃nus extẽtus ẽ p oẽs filios: iõ oẽs amat oĩb⁹ cõpatiꝫ. Sic̃ dicebat Paul.2ª corinthi.xj.c. Quis ifirmaꝫ: z ego nõ ifirmoꝛ: quis ſcãdalizaꝫ z ego nõ vroꝛ: qz oẽs quos erudiebat vt filios re putabat dicẽs. filioli mei quos ego itez̃ pturio donec forme tur i vob̃ x̃ps.⌊Cui rñdit Ruben.⌋qz maioꝛ erat z ſibi Be niamin cõmẽdandũ eẽ putabat: ſz nõ fuit ſic: qz nõ placebat in occul' Jacob cũ vxoꝛe ei⁹ balã ancillã racheľ coguiſſz infe rendo magnũ õdecus pr̃i.⌊duos filios meos iterfice. Non dixit Rubẽ pr̃i ſuo Jacob q̃ occidẽt duos filios ſuos ꝑ Be niamin ſi nõ reducẽt eũ q̃ſi nõ hr̃et niſi duos filios: qz. 4. fi lios hũiſſe in deſcẽſu Jacob in egyptũ ſcrip⁹ narrat.ĵ.46.c. z ſi dicas q̃ illos duos genuit poſtq̃ dixerat iſta pr̃i ſuo an teq̃ õſcẽꝺẽt tota ꝺomus Jacob i egyptũ nõ põt ſtare: qz iter tp̃s iſti⁹ ꝺci: z deſcẽſuz Jacob i egyptũ nõ itercidit magnuz tp̃s: qꝺ ꝑz: qz cũ iſti peterẽt a pr̃e ſuo vt ꝺaret eis beniami: z ſic õſcẽꝺerẽt: qz alr̃ deſcẽꝺẽ nõ poterãt ꝺetinuit eos aliq̃l'r ia cob volẽs ꝺare beniami in tñ q̃ in illis ꝺieb⁹ qbus õtinuit eos Jacob potuiſſent itez̃ õſcẽꝺiſſe: z redq̃ſſe ꝺ egypto. De inde õꝺit eis beniami: z õſcẽꝺerũt: z i reditu ad terrã chana am fecerũt ſecũ õſcẽꝺẽ pr̃ez ſuũ: fuit g̃ iſta moza tp̃is triũ vel q̃ttuoꝛ mẽſiũ. nõ poſſat g̃ in tã pauco tpe gignẽ Rubẽ duos filios. ¶ Ꝺ̃z g̃ q̃ nõ iõ ꝺixit q̃ occidẽt duos filios ſuos q̃ſi alios nõ hr̃et: ſz vt ſatiſſacẽt pr̃i ſuo Jacob q tñ reputabat filiũ ſuũ beniamin ſic̃ duos filios ꝺe alijs: z h̃ ſatꝫ erat occidi duos hoies ꝑ vno. Rubẽ locut⁹ fuit iſta valꝺe icõueniẽt: z cũ paſſiõe: qz iſta pactio erat valꝺ illicita vtriq; ſ.ipſi rubẽ z ipſi Jacob. ꝑ qꝺẽ q̃ztũ ad rubẽ: qz ipe ꝑ nll'a cã poſſat obliga re filios ſuos ad moꝛtẽ cũ moꝛs iſligi ſolũ ꝺebeat ꝑ crib⁹ma gnis pr̃ ãt ptãtẽ nõ hz q̃ztũ ad h̃ ſup filios ſuos: imo nec ſup ſuos ſuos. ¶ Jtẽ iſta pactio erat icõueniẽs ex pte Jacob. ꝑ qz ſine cl'pa nõ poſſat occiꝺi vnus hõ inocẽs ꝑ q̃cũq̃ cã. Ja cob ãt recipe nolebat niſi licitã ꝓꝺitionẽ. 2⁰ qz ꝺato q̃ iacob iſtã ꝓꝺitionẽ recipe poſſet ſine pctõ. eẽt tñ ſibi nimis ꝺoloꝛo ſa: z magꝭ nociua: qz ꝺuo filij rubẽ erãt nepotes Jacob q ſe piſſime in ſacra ſcrip⁹ filij nũcupanr̃ q̃ g̃ Jacob ꝑ amiſſiõe vni⁹ filij occiꝺẽt ꝺuos nepotes eẽt triplicare i quãtitate dolo rẽ: qz pꝺcẽt q̃ſi tres filios. tãq̃ g̃ irrõnabilẽ ꝓ:ſus pactionem Rubẽ eiecit iacob a ſe.⌊trade tu eũ in manu mea.⌋i.ꝺa illũ in cura mea vel ptãte: qz ego reꝺucã ad te.⌊nõ ꝺeſcẽꝺet vo biſcũ filij⁹ meus.⌋nõ mẽtitus fuit Jacob: qz ſic nunc ꝺicebat ita itẽꝺebat: ſz poſt cogẽte famis iopia coact⁹ fuit eũ ꝺare il lis.⌊filij⁹ meus.⌋vocauit beniamin filiũ ſuũ nõ q̃ alij nõ eſ ſent filij ſui: ſz qz beniami erat ſpãl'r ꝺilect⁹ iter alios ſicut Jo ſeph: z ꝑ erat: qz fuit iſte filij⁹ racheľ quã Jacob tenerrime ꝺi ligebat: z eã ſpãliter vocabat vxoꝛem ꝺicẽs ꝺuos pepit mihi vxoꝛ mea.ſ.rachel.egreſſus ẽ vn⁹: z ꝺixiſtis beſtia comeꝺit eũ: vt pz.ĵ.44.c.⌊fr̃ ei⁹.⌋ſ.ioſeph.⌊moꝛtu⁹ ẽ.⌋Sic.n.exiſti mabat Jacob ꝺicẽtib⁹ filijs ꝑſolabat g̃ in ꝺoloꝛe ſuo cuz filio ſuo beniami. Si ãt hũc tollerẽt: z ꝓtigẽt ei aliqꝺ ſiniſtrũ mo reꝛer̃ iacob.⌊ipe ſolus remãſit.⌋ſ.ꝺ vxoꝛe mea rachele.⌊in terra ad quã pgit.⌋i.ad quã pgẽ vulꝫ nõꝺũ.n. pgebãt.⌊ꝺe ducetis canos meos cũ ꝺoloꝛe ad iferos.⌋cani vocãr̃ capilli albi i ſenectute. eſt ſenſus ſi aliqꝺ malũ euenit beniami vita mea erit cũ ꝺoloꝛe vſq; ad moꝛtẽ. vel alr̃ z meli⁹: qz ꝺ̃.⌊õꝺu cetis canos meos.⌋i. vos facietꝭ me moꝛi añ tp̃s meũ ꝑꝺolo re.⌊ad iferos.⌋i.facietꝭ me õſcẽꝺẽ ad iferos ꝑ moꝛtẽ: qz oẽs tũc moꝛiẽtes ifernũ itrabãt ſiue boni ſiue mali: ſz mali ꝺiuerſis locis penaꝝ recipiebãr̃ a loco bonoꝝ q hitãtes i ſynu ab rahe penalitatis nihil hẽbãt. vel vocãr̃ inferi ſepulchrũ. Sic enim ſigt ꝺictio hebꝛaica hic poſita.ſ.ſeol. interꝺum eniz in fernum interꝺum ſepulchꝛum notat.

eE Quid cant ꝑma expõ.

ſcꝺa expõ.

ff

¶ Capitulum. xliij. A

Alterim fames oẽm terrã ve heměter p̃mebat: ꝓſumptiſqz cibis quos ex egypto ꝺetule rãt: ꝺixit iacob ad filios ſuos Reuertimini z emite nobis pauxillũ eſcaꝝ. Rñdit iuꝺas. Benũciauit nobis virile ſub atteſtatiõe iuriſiurãꝺi ꝺicens. Nõ videbitis faciẽ meã: niſi fr̃em vr̃m minimũ ad ꝺuxeritis vobiſcũ. Si ergo vis eũ mittẽ nobiſcuz pgemus piter: z ememus tibi neceſſaria: ſi aũt nõ vis nõ ibimus. Dix̃.n. vt ſepe ꝺixim⁹: Benũci a uit nobis ꝺicẽs. Nõ videbitis faciẽ meã abſq; fr̃e vr̃o minimo. Dixit eis iſrl'. Jn meã hoc feciſtiſ mi ſeriã: vt indicaretis ei z aliũ hr̃e vos fr̃em. At illi rñderunt. Jnterrogauit nos hõ per oꝛꝺinẽ noſtrã ꝓgenieẽ: ſi pr̃ viueret: ſi hẽremus fr̃es. Et nos re ſpondimus ei ꝑr̃: iuxta id qꝺ fuerat ſciſcitat⁹. Nũ quid ſcire poteramus q̃ ꝺicturus eẽt aꝺꝺucite fra trẽ vr̃m vobiſcũ? Judas quoq; ꝺixit pr̃i ſuo. Mitte puerũ mecũ vt ꝑficiſcamur z poſſimus viuere ne moꝛiamur nos z puuli nr̃i. Ego ſuſcipio pue rum: ꝺe manu mea reqr̃e illũ. Niſi reꝺuxero z red ꝺidero eũ tibi: ero pctõ reus in te oĩ tpe. Si nõ iter ceſſiſſet ꝺilatio: iã vice altera veniſſemus. Jgit̃ iſrl' pr̃ eoꝝ ꝺixit ad eos. Si ſic neceſſe eſt: facite qꝺ vul tis. Sumite ꝺe optimis terre frugibus i vaſis ve ſtris: z ꝺeferte viro mũera: moꝺicũ reſine z mellis z ſtoꝛacis ſtactes z therebinti z amigꝺalaꝝ. Pe cuniãq; ꝺuplicẽ ferte vobiſcũ: z illã quã iueniſtis in ſacculis repoꝛtate: ne forte erroꝛe fcm̃ ſit. Sz z fr̃em vr̃m tollite. z ite ad virũ. Deus aũt me⁹ oꝑs faciat vobis eũ placabilẽ z remittat vobiſcũ fr̃em veſtrũ quẽ tenet in vinculis: rbũc Beniami. Ego autẽ q̃ſi oꝛbatus abſq; liberis ero. Tulerunt ergo viri muneꝛa z pecuniã ꝺuplicẽ: z beniamin deſcen deruntq; in egyptum z ſteterunt coꝛam Joſeph. Quos cum ille vidiſſet z beniamin ſimul: pꝛece pit diſpẽſatoꝛi ꝺomus ſue ꝺicẽs. Jntroduc viros

B ĵ.44.e

ĵ.44.g

C

D

domũ

domũ: z occide victimas z instrue ꝓuiuiũ: qm̃ hodie mecũ sunt comesturi meridie. Fecit ille qđ sibi fuerat ipatũ. z itroduxit viros domũ. Ibiqz exterriti dixerũt mutuo. Propter pecuniã quã retulimus ꝓus i saccis nr̃is: itroducti sumus vt deuoluat i nos calũniã: z violẽter subĝciat suituti: z nos z asinos nr̃os. Quã obrẽ in ipsis forib⁹ accedẽtes ad dispẽsatorẽ locuti sũt. Oramus dñe vt audias nos. Jã añ descẽdimus vt emẽmus escas qbus emptis cũ venissemus ad diuersoriũ appuim⁹ sac cos nr̃os: z iuenim⁹ pecuniã i ore saccoꝝ: quã nũc eodẽ põdẽ reportauim⁹. Sz z aliud attulimus argentũ vt emam⁹ q̃ nobis necia sũt. Nõ ẽ nr̃a ꝓscia qs posuerit eã in marsupijs nr̃is. At ille rñdit. pax vobiscũ nolite timẽ. Deus vr̃ z de⁹ pr̃is vr̃i dedit vobis thesauros in saccis vr̃is. Nã pecuniã quaz dedistis mihi, pbatã ego hẽo. Eduxitqz ad eos symeon. Et itroductis domũ attulit aquã: z lauerũt pedes suos: deditqz pabula asinis eoꝝ. Illi vo parabãt munera donec ingrederet Joseph meridie. Audierãt. n. q̃ ibi comesturi eẽnt panẽ. igit̃ ingressus est ioseph domũ suã: obtulerũtqz mũera: tenẽtes in mãib⁹ suis: z adorauerũt ꝓni in terrã. At ille cleméter resalutatis eis iterrogauit eos dicẽs. Sanus ne est pat̃ vr̃ senex: de quo dixeratis mihi? Adhuc viuit? Qui rñderũt. Sospes est seruus tuus pr̃ nr̃. Adhuc viuit. Et icuruati adorauerũt eũ. At tollẽs aũt ioseph oculos vidit beniami fr̃em suũ: z ait. Jste est fr̃ vr̃ puulus ỏ quo dixeratis mihi? Et rursuz. Deus inqt miseriat tui fili mi. Festinauitqz i domũ: qr cõmota fuerãt viscera eius sup fr̃e suo z erũpebãt lachrymę z itroiẽs cubiculũ fleuit. Rursumqz lota facie egressus ꝓtinuit se: z ait. Ponite panes. Quibus appositis: seorsuz ioseph: z seorsum fr̃ib⁹: egyptijs quoqz q̃ vescebañt sil̃ seorsuz. Illicitũ ẽ. n. egyptijs comedẽ cũ hebreis: z ꝓphanũ putãt huiuscemodi ꝓuiuiũ: sederãt coram eo: ꝓrimogenitus iux̃ ꝓriogenita sua: z minus iux̃ etatẽ suã. Et mirabãt nimis: sũptis ptibus q̃s ab eo acceperãt. Maiorqz ps venit beniamin: ita vt qnqz ptibus excederet. Biberũtqz z iebriati sũt cũ eo.

E s. 42. a.

F

G s. 29. a.

H s. 42. c. z. j. 45. a.

Capitulum. XLIII.

A Cõnexio.

Aterim. Descripto descẽsu decẽ fr̃m in egyptũ. hic ꝓr̃ describit ỏscẽsus beniamin: z diuidit in duo. Prio ponit in aduentu⁹ ꝓspitatis. deinde quedam subozit ad uersitas. j. 44. c. Prima diuidit in tres partes. Prio ponit itineris ordinatio. Scõ timoris q̃dam occasio ibi. quos cũ vidisset. Jº sequẽs cõsolatio ibi. at ille rñdit. Jꝑma in duas. ꝑmo inducit pr̃ cum filijs discẽptãs. 2º ponit eis assentiẽs ibi. igit̃ istr̃. ¶ Circa ꝑmum. interim. Jfames terrã ꝑmebat. s. i scõo ãno sterilitatis in q̃ ipsi descẽderũt cũ beniamin: qr Joseph dixit eis: vt pz. j. 45. c. adhuc qnqz ãni restãt qbus nec arari nec meti poterit. z interim. J. i. dũ Jacob disceptaret cũ filijs suis vtrũ daret eis beniamin aut nõ: z ista ꝑssura famis vrgẽtissima fuit ei cã dãdi beniamin alijs fribus. alias. n. nõ descẽdisset cũ eis: vt dixerat. s. ꝑcedẽti. c. Jacob. s. nõ descẽdet vobiscũ filius meus. dũ aũt magis tardaret Jacob ꝑmittere beniamin magis in ualescebat sames. ꝓsumptisqz cibis quos ex egypto detulerant. Jnõ est intelligẽdũ q̃ eẽnt totaliter ꝓsumpti: qr tũc nihil maneret ad alimentũ domui Jacob: z filioꝝ eius dũ ipsi descenderent in egyptũ. dicunt̃ ergo ꝓsumpti cibi: qr iã modicum de eis restabat. Reuertimini z emite vobis pauxillus escaꝝ. Mandauit Jacob pauxillũ de escis afferri ꝑ duo.

B Diuisio.

No⁹

C Mãdauit Jacob pauxillũ ỏ escis afferri ꝑ duo.

ꝑmo qr in tpe tante famis cibaria erant valde cara: z hoies strictius viuũt. scõ qr Jacob credebat q̃ deus cito miseret pplo suo dãdo remediũ queniẽs: iõ pauci cibi sufficiebant. Rñdit Judas. Jsciebãt oẽs fr̃es: qr nõ poterãt vtiliter i egyptũ ire nisi portarent Beniamin secũ: z qr Ruben locut⁹ fuerat i hoc pr̃i suo: z repulerat preces: z pactionẽ eius tãq̃ irrationabilez. Judas q̃ inter ceteros dignior erat: z facũdior: audatior: z eloquẽtior: pr̃i dixit q̃ daret eis Beniami. denũciauit vir ille. J. s. prepositus egypti qui vendidit nobis frumenta. sub testificatiõe iurandi. J. i. sub iuramẽto. non vi debitis faciẽ meam. J. i. nõ ꝑmittã vos accedere coram me nec quicq̃ loqui aut emere in tota egypto nisi duxeritis fr̃em minorẽ. Nec intelligit̃ q̃ Joseph Juraret q̃ ipsi nũq̃ viderent faciẽ suã sic simpliciter intelligendo: qr nõ erat in potestate sua: qui cum ipse prodiret in publicũ etiam eo inuito a fratribus videri posset, z ememus tibi necessaria. Js isti filij Jacob irent ad emendũ prio domibus suis: qr omnes habebãt vxores: z filios: z domos: tamẽ fecerunt solũ de patre tanq̃ de honorabiliori mentionẽ. Sinautẽ non vis non ibimus. qr iter nostrũ esset inutile: z forte eueniret nobis aliqđ malũ qr irasceretur nobis dominus egypti tãq̃ non cõplentibus iussa eius. absq̃ fr̃e nostro minimo. J. i. minore nobis. non tñ erat minimus. i. valde paruus: qr ad minus erat. 24. aut 25. ãnoꝝ: z habebat iam decẽ filios: vt. s. probauimus precedenti. c. etiã: qr quãdo ioseph vẽditus fuit iã erat natus Beniamin: vt pz. s. 35. c. vbi moriente Rachel natus est Beniamin. post aũt venditus fuit Joseph: vt patet. 37. c. tunc autez qñ venditus fuit Joseph erat ãnorum. 16. vt patet eodem. c. Nunc autẽ erat. 39. annorum. ergo ad minus erat beniami annorum quasi. 24. dato q̃ natus fuisset anno quo vẽditus fuit Joseph: qr ab anno. 16. Joseph in quo vẽditus fuit vsq̃ ad annũ. 39. in quo tũc erat fluxerant anni. 23. quãto magis: qr non fuit idẽ annus natiuitatis Beniamin z venditionis Joseph. ãis patz: qr quãdo stetit Joseph ad interpretandus somnia coram pharaone erat annoꝝ. 30. vt patet. s. 41. c. z post transierunt septem anni fertilitatis z duo anni sterilitatis: vt patet. j. 45. c. ergo erant. 39. anni. dixitqz eis israel. i. Jacob cuius nomẽ mutatũ est vt vocaretur israel. Sic patet. s. 32. z. 35. c. In miseriã hoc feciſtis meam. loquit̃ hic Jacob ad modum alicuius passionati z dolentis qui contra manifestam loquit̃ veritatem. Satis enim apparet q̃ filij sui nõ dicerent aliquid de Beniamin vt molestarẽt patrem suũ scienter: z a proposito: tamẽ ita ipse loquitur cõtra eos tãq̃ si ipsi a proposito voluissent eum molestare. vt indicaretis ei alterum vos habere fratrẽ. quasi dicat nulla necitas erat vt diceretis vos alterũ habere fratrẽ. Satis ergo apparet q̃ ad faciendũ mihi miseriã hoc reuelastis. Interrogauit nos homo. hic excusat se iudas: z alios q̃ nõ ex malitia eorum vel negligẽtia fuit declaratũ eos habere alterum fratrez: sed ex ordine interrogationũ factarum. per ordinem nostram progeniem. primo quesiuit ab eis vnde essent: vt patet precedenti capło. deinde obĝiens eis q̃ eẽnt exploratores sciscitabatur de cognatione eoꝝ vt videretur q̃ ipse non multum deũderabat videre aut cognoscere eorum progeniẽ: sed solum an exploratores essent: z pater hoc quesiuit de cognatione eorũ quasi per hoc se certificaret de dubio. Ordo autez in querendo de progenie fuit iste qui sequit̃. primo si pater viueret. ex hoc apparet qđ supra dicebamus. s. q̃ prius obiecit eis crimẽ explorationis anteq̃ quicq̃ horũ interrogaret. Deinde ipsis volentibus se purgare: vel saltẽ aliquo modo excusare de illo crimine dicebãt se esse filios vnius patris z tunc Joseph incepit querere ista que ipsi dicunt hic. z si haberemus fratrem. ipsi volũt dicere q̃ Joseph interrogauit eos vtrũ haberent fratrem. Sed supra videt̃ q̃ ipsi purgando se de crimine dixerũt sine aliq̃ interrogatiõe se habere fratrem. Si tamẽ hoc sit excusatio eorum nõ videtur habere vigorem: quia ipsi se excusant dicẽtes q̃ ipsi non dixerunt: sed vir ille prepositus egypti quesiuit ab eis. hec autez responsio eorum aduuatur per illud qđ habetur. j. sequenti capitulo quãdo loquitur Judas ad Joseph. dicens interrogasti prius seruos tuos habetis patrem aut fratrez. Et sic videtur fuisse ista prima interrogatio anteq̃ ipsi aliquid dicerent. Ad hoc ergo quid dicendum. Respondetur q̃ posset dici filios Jacob mentitos fuisse patri vt excusarent se: scilicet q̃ primo ipsi dixerint alium se habere fratrez ad excusandum se nunc coram Joseph. Nũc autez dicũt eos prius fuisse

D Ordo i ingrẽdo de ꝓgenie fuit.

interrogatos

interrogatos de hoc q̃ aliqd tale dixisse vt excusent se coram
pre suo Jacob: nec est inconueniens q̃ isti mentiant: q̃ alia de
teriora fecerũt. Et si dicas ꝫ q̃ lra. c. sequẽtis quã. ē. allega-
uimus. s. interrogasti ꝓus ꝓuos tuos hẽtis prem aut frez ad
iuuat illos. ¶ Rñdet q̃ in illa lra illi nõ poterant mẽtiri: q̃
ea que ꝓtinent. c. seq. dicebant ipsi coram Joseph: coram quo añ
ista fca fuerant. Patri aũt suo satis mẽtiri poterãt: q̃ aliqd
istoꝝ nesciebat. Sed adhuc illa lra nõ tollit qn mentiri po-
tuissent pri suo in ℔. Quia verũ est q̃ post q̃ incepit cuꝫ eis
ventilare pactũ Joseph vt reduceret beniamĩ ad eũ ꝓ us q̃si
uit de pre. deinde de fre si quẽ hẽrent. tñ anteq̃ aliqd q̃reret
de Jacob pre suo: aut de beniamin dixerat eos Joseph eẽ ex
ploratores: ꝛ ad ℔ ipsi dixerũt se esse filios vnius pris: ꝛ ha
bere aliũ frem. ꝛ tũc quesiuit rursus Joseph vt magis infor
maret. Satis tñ põt vtrũq̃ stare in veritate: ita q̃ nõ mẽtia
tur filij Jacob pri suo: ꝛ ꝛ verũ sit q̃ ꝑmo ipsi dixerũt se esse
fres. i. ꝛ hre prem. tñ hoc fuit aliqualiter vl'r dcm ita q̃ ille
dñs egypti non multũ ex hoc coꝝuisset nisi postea ipse ꝓ or-
dinẽ q̃siuisset eoꝝ ꝓgenie. Et decl'at hoc aliqual'r ex eorum
ꝓfessione. Quia dr hic q̃ interrogauit eos dñs. Egypti vtr̃
pr eoꝝ viueret. ad hoc ꝓsequit q̃ ipsi ante ꝓfessi fuissent se
esse fres: q̃ alꝫ stultũ esset q̃rere vtrũ viueret pr eoꝝ si non
dum sciret q̃ vnũ prem hẽrent. ē. ꝓfessi erant se vnũ patrem
hre. hoc aũt fuit cũ dixit eos eẽ exploratores. idẽ demonstra
tur ex alia pte q̃nis Joseph. s. vtrũ frez hẽrent. q̃ nõ potuis-
set Joseph q̃rere ab eis vtrum frem haberent nisi sciret eos
fres esse. ¶ ꝛ nos rñdimus ei ꝓut. i. ꝑm interrogatiões: ꝛ
ordinẽ eaꝝ. ¶ Juxta id q̃ fuerat scisitatus. i. ꝑm illud q̃
interrogabat. s. q̃ querebat de pre rñdebamus de pre: quã-
do aũt de fre rñdebam⁹ de fre. ¶ nõ scire poteram⁹ q̃ dicturus
esset. i. q. d. nõ poteram⁹ nos diuinare q̃ ipse dicturus eẽt.
¶ ducite ad me frem vrm. i. q. d. si nos nõ cognouissem⁹ q̃ ℔
ducturus eẽt non dixissemus ei de fre nr̃o minori. ¶ Mitte
puerũ mecũ. Jꝫ nõ ꝓsenserit Jacob ꝓcibus Rubẽ tñ iudas
videns famis necitatez petiuit frem suũ beniamin a pre: ꝛ
istã petitionẽ iude suscepit Jacob: ꝛ nõ petitõez Rubẽ ꝓpter
tria. Prio q̃ iudas nõ erat ita odiosus pri sicut Rubẽ q̃ coi
uerat cũ sui pris vxore. s. Bala. Scõm q̃ iudas rõnabili⁹ pe
tebat q̃s rubẽ qui ꝓditionẽ iniquã apposuit. s. q̃ occiderent
duo filꝫ sui si nõ reduceret beniami. Judas aũt nihil tale di-
xit: vt j. ꝓz. Tertiũ q̃ iudas rogauit ꝑez q̃n in maiori famis
necitate q̃s q̃n rogauit ruben. ꝛ ista est cã potissima. ¶ vt ꝓ
ficiscamur. i. vt possimus ꝓficisci: q̃ alio mõ non poterant
videre facie dñi egypti. s. Joseph: vt. ē. dcm est. ¶ ꝛ possimus
viuere. Jbñtes alimenta. ¶ ꝛ non moriamur nos ꝛ paruuli
nostri. Jarguit rõnabiliter Judas dicens si nõ mittis nobis-
cũ beniamĩ vt adducamus de egypto cibaria necẽ est te: ꝛ
nos: ꝛ filios nr̃os: ꝛ ipsum beniamin mori fame. Melius est
ē mittere eũ nobiscũ: ꝛ subꝫcere eũ cuicũq̃ piculo fortuito
q̃s ꝓmittere eũ mori certa fame. ¶ Ego suscipio puerũ. ¶ s. be
niamin. vocat puer: q̃ minor erat oĩbus alꝫs: ſz nõ erat mul
tum puer. vt. ē. ꝓbatũ est. q̃ iam hẽbat decẽ filios. ¶ de manu
mea requir illũ. Jq̃ ego suscipio eum in cura mea ꝛ custodia.
¶ nisi reduxero. Jad terrã istã ꝛ tradidero tibi. ponẽs in tua
ptate sicut a te accepi. ¶ ero pcti reus omni tpe. J. i. ero obli-
gatus tibi oi tpe vite mee ad quã cũq̃ penã p:o pctõ q̃ ei te
cõmiseriz. ¶ si non intercessisset dilatio. J. i. nisi fuisset ista mo
ra magna quã tu ꝫbere nos fecisti non dando nobis benia-
min. ¶ Jã vice altera venissemus. J. s. i scõa vice: q̃ semel so-
lum inerant in egyptũ: ꝛ potuissent itez iuisse ꝛ redũsse nisi
ꝓp istã moram. ¶ ¶ Jgitur Jsrl'. Jhic ponit Jacob filꝫs as-
sentiens tradens eis Beniamin. ¶ igit isrl'. J. i. Jacob pr eoꝝ
i. istoꝝ decẽ qui descẽderãt in egyptũ p:o cibariꝫs. ¶ si sic ne-
cesse est. J. i. si non potestis aliter videre facie dñi egypti: nec
emere alimẽta nisi ducatis vobiscũ beniamin. ¶ facite quod
vultis. J. i. accipiatꝫ eũ sicut petistis. ¶ sumite de optimis ter-
re fructibus. Jmonuit eos Jacob aliq̃ munera deferre illi
viro placabilis illis eẽt. Nouerat. n. Jacob quãta vis sit in
muneribus: q̃ aios iratos ꝓciliant: ꝛ amorẽ cant: vt ꝑz quã
do ipse misit munera Esau frĩ suo quẽ valde timebat cuꝫ ve
niret de mesopotamia: vt ꝑz. ē. xxxij. ꝛ xxxiij. c. hoc. n. hũana pru-
dentia fieri potest. Deus aũt cetera vt voluerit disponat. ¶ de
optimis terre fructibus. Jq̃ q̃n munera mittuntur aliquid
spãle mitti dz. isti ē fructus q̃ missi sunt erãt optimi in terra
chanaã de qbus pauci vel nõ ita boni erãt in egypto. ¶ ꝛ de-
ferte viro munera. ¶ s. illi viro q̃ est dñs egypti: ꝛ dz vob fra-
trem vrm Symeonẽ dare. ¶ modicũ resine. ¶ Quidã hebrei
dicũt resinã esse tiriacã. Sz nõ vr verũ q̃ Jere. 8. c. dr nũqd
nõ est resina in galaad aut medicus ibi: q̃re igit nõ est obdu
cta cicatrix ppli mei. In quo inuit q̃ resina est aliqd qõ na-
scitur: ꝛ iõ magis est in vna terra q̃s in alia. tiriaca aũt q̃ cõsi
citur ꝛ nõ nascit vbiq̃ põt abũdare. ¶ Dom ē q̃ resina est
quidã succus fluẽs ab arboribus qbusdã que vocant ferule
ꝛ ipse succus vocat galbanũ: ſz aliqñ accipiat gñal'r ꝓ suc
co fluente a q̃ſz arboꝛe. ꝛ ista resina valde ꝓdest vulneribus
q̃ est ꝓsolidatiua ꝛ inductiua coꝛñ. vt dicit Jere. in lra. ē. al-
legata. s. nũquid nõ est resina in galaad ꝛc. ¶ mellis ¶ q̃ mel
valde ꝓcioſuz est in terra ꝓmissionis: qm̃ ibi sunt floꝛes sa
lubres valde ꝛ odoꝛiferi. ¶ ꝛ storacis. ¶ Storax pua arbor ē
ꝛ est arabica cuius fum⁹ saluberrimus subuenit morbis q̃s
gignit fumus arboris ligni mirre quo plimũ vtunt arabes:
ꝛ fructus huius vocat hic storax: de ℔ Jsidorus ethimo. 16.
¶ stactes. ¶ est succus arboris que vocat mirra. iudei dicunt
has esse glandes: sed nihil est. ¶ therebinti. ¶ therebintus est
arboꝛ arabica: vt ait Jsido. ethimo. 16. cui⁹ gumi ꝑciosissimũ
ꝛ est ista arboꝛ valde frõdosa: ꝛ extensa. sic ꝑz ysa. 6. c. ꝛ erit
in extensionẽ sicut therebintus. hic aũt accipit therebintus
ꝓ fructu eius vel succo. ¶ ꝛ amgidalaꝝ. ¶ Sunt. n. optima
amigdala in terra chanaã. ¶ ꝛ duplicem pecuniã. ¶ q̃ puta
bat q̃ fame inualescente cibaria in duplũ carioꝛa venderen
tur. ¶ ꝛ illa quã inuenistis in sacculis. ¶ Quia oẽs inuene-
rũt pecunias suas in oꝛe saccoꝝ. ¶ ne forte erroꝛe factũ sit. ¶
est sensus si illa pecunia: iõ fuisset posita ibi nõ oportebat eã
reduci in terraꝫ egypti. vel si forte dñs egypti a quo emistis
frumenta mandauit ibi poni ex industria nihil volens a no
bis accipe. Sed si forte fcm̃ sit per erroꝛẽ. s. vt famuli ꝑ inad
uertentiam ligauerint pecunias in oꝛe saccoꝝ vestroꝛuz pu
tantes se alibi posuisse: ꝛ postea querent ꝛ nõ inueniẽt. po-
terat aũt esse q̃ ille pecunia ex industria a ministris Joseph
vt possent accusari de furto fres eius. ꝛ etiã ad ℔ proficiebat
ista reductio: q̃ cũ ipsi libẽter reducerẽt pecuniã ad Joseph
non interrogati de ea satis apparet q̃ ipsi nõ fuissent furati
¶ deus aũt meus. J. i. quẽ ego spãliter colo: ꝛ nõ gentes que
ad vana simulcra cõuertunt. vel deus meus. s. q̃ spãlia mihi
beneficia ꝓstitit ꝛ vlterioꝛa ꝓmisit. ¶ oipotens. ¶ vocat deũ
hic oipotentẽ. Deus. n. oẽm ꝓfectionẽ quã nos possum⁹ ima
ginari ꝛ adhuc vlterioꝛẽ hz: q̃ infinite ꝓfectionis pelagus
est sed eũ denominat scriptura: ꝛ nos quoq̃ ab illo effectu
quẽ eũ facere ꝓcamur: vel fecisse testamur. vt cũ a deo pctõ
rum veniã flagitamus nõ vocamus eũ forte sed misericordẽ
ꝛ benignũ. Cum autẽ hostiũ superationẽ petimus nõ voca
mus eũ sapientẽ sed fortẽ vel potentẽ. Cũ autẽ nunc Jacob
peteret a deo q̃ ille dñs egypti redderet placabilis suis filꝫs
quibus ante durus apparuerat vocat eũ oipotentẽ: q̃ red-
dere aliquẽ qui erat iratus vel in odio vt sic placatus: ꝛ dili
gat est mutatio volũtatis: ꝛ intellectus: ꝛ q̃ iste due potẽtie
extẽdunt coꝛpus: ꝛ a penditia coꝛpis nulla vis nãlis rerum
elementaꝝ vel coꝛpoꝝ celestiũ. vel etiã ipsoꝝ angeloꝝ põt
influere super istas potẽtias ad solã infinitã potestatẽ perti
net que est diuina: ꝛ quãtum ad hoc distinguit a potẽtijs re
rum ꝓditaꝝ inq̃nãtuz ipsa est oipotentia. alie aũt nõ, recte
ergo vocauit deũ oipotentẽ cum nullus possit alium placa-
tum facere mutãdo. s. eius intellectũ ꝛ voluntatem nisi qui
omnipotens est. ¶ ꝛ remittat vobiscũ fratrẽ vestrũ quẽ tenet
in vinculis. ¶ s. symeonẽ. Si. n. placaret' remitteret eum sicut
promiserat. ¶ ꝛ hunc Beniamin. ¶ timebat enim Jacob q̃ be
niamin detineret forte ab illo domino egypti. ¶ Ego autem
quasi oꝛbatus absq̃ liberis ero. J. i. dũ vos itis ꝛ redit' ego
manebo oꝛbatus: q̃ nullus filius manet mecũ. Jn alia vice
ſz vos recessistis mansit mecũ Beniamin: nunc aũt nullus
manet: ꝛ hoc est esse absq̃ liberis. dicit quasi oꝛbatus. q. d.
nõ vere oꝛbatus cũ filios haberet: sed q̃ nõ hẽbat aliquẽ eo
rum secũ qui eius ꝓsolaret senectuti q̃si oꝛbatus erat: vl' vt
aliqui volunt dr q̃si oꝛbatus si beniamĩ morerer i itinere vel
ꝓtingeret eũ ibi detineri: q̃ solũ beniamĩ filiũ suũ spãl'r repu
tabat: sꝫ ꝑm⁹ sensus ꝓsonat itẽtiõi lre. iste aũt aliql'r ꝺuiat. ¶ tu
lerunt ē viri. ¶ i. filij Jacob q̃ viri perfecti erãt oẽs vltra ãnos
xl. ꝑter beniamĩ q̃ vocat adhuc puer tãq̃ i. xiiij. vel xv. ãno.
¶ quos cũ vidisset. J. s. Joseph coram q̃ steterunt: vt ℔ dr: ſz mo
dicũ steterũt tũc coram eo: q̃ nõ locut⁹ fuit cũ eis nec potuerũt

ei dare

E Obo f. Rñdo.
5
℔ p⁹ cã.
2° causa
3° causa.
D Quare Beniamin vocat puer
J Dic pat Jacob filijs assẽtiẽs tradẽs eis Beniamin.
D Hebreoꝛuz opinio.
Cõfutatio.
L Derimiatio
Quid resina.
M Quid storax.
N Quid stactes.
O Quid therebintus.
P Deus meus dupl'r expo nitur.
Q Opio quorundam.

ei dare munera: nec narratur q̄ tunc adorauerint eum. videtur enim q̄ tunc cū ipsi apꝛopinquassent ad domū Joseph egrediebatur Joseph de domo sua fortе vt iret in domum regis ad expediēda negocia: ⁊ qꝛ multe gētes circūstabāt nō valuerunt accedere ad eū nec loqui ei: ipse tñ videns eos vocauit tacite dispensatoꝛē suum mādans q̄ introduceret eos in domū donec ipse rediret: ⁊ tunc ipso redeūte steterunt coram eo adorantes eum: ⁊ offerentes munera. ⁊ beniamin simul. ¶ Fit mētio hic de Beniamin q̄ eū viderit: qꝛ ioseph ad illū spāliter respiciebat cū esset frater suus vterinus. etiaꝫ qꝛ mandauerat: qꝛ non apparerent coꝛā eo nisi ducerent beniamin. Si ḡ videns ceteros frēs beniamin nō vidisset nō mādasset eos lete recipi: ſꝫ magis tāq̄ inobedientes vbo eius duro carceri mācipari. ⁊ precepit dispensatoꝛi domus sue. ¶ qꝛ tunc nō locutus fuit cū fribus suis ex causis iaꝫ dictis. ⁊ Introduc viros domū. ¶ vt ibi quiescant. letabatur. n. iaꝫ ioseph in fribus suis: qꝛ cognouerat eos nō nocuisse beniamin fri suo: ideo iam eis opera frne hospitalitatis iocundius q̄ ãte exhiberi mandabat. ⁊ occide victimas. ¶ Occisio victimaruꝫ non solū pertinet ad sacrificia deo oblata: ſꝫ etiã ad quālibet occasionē animaliū ad cibos: ⁊ sic babeť. ē. zi. c. qñ Jacob inuitauit Laban in monte galaad. imolatis victimis vocauit frēs suos vt ederent panē. ⁊ dicūtur ista animalia occisa victime qñ mactanť cū magna solēnitate sicut mactantur i sacrificijs dei. ⁊ instrue. ¶ i. para quiuū s. aducēdo oia necessaria ad solēnes cibos. ⁊ qꝛ mecū comesturi sunt meridie. ¶ ibat. n. Joseph ad negocia domus regie: ⁊ veniebat semper meridie ad prandium in quo satis pꝫ q̄ non multū ociosus erat intētus tantis curis totius domus regie: ⁊ in hoc comē dādus erat: qꝛ p̄cipes nō debent comedere mane: sicut pꝫ ecclesia. io. c. cū dicit veh tibi terra cuius rex est puer: ⁊ p̄rincipes eius mane comedūt. Beata terra cuius rex est nobilis ⁊ p̄ncipes eius vescūtur tēpoꝛe nō ad luxuriā ſꝫ ad sobꝛietatem: ⁊ iste laboꝛ erat. Quia magni honoꝛes magis onerib⁹ alliganť: ideo pusillanimes magnos status nō sufferunt qꝛ quātūlibet onus ferre recusant. In hoc autē diligēter aduertendū est q̄ quidā circa honoꝛū fugā valde fallunť: qa non eos fugiunt vt dñari fugiant: sed vt dignitatū onera non sustineant. ħ autē nō virtuosi sed miseri sunt animi viribus carentes. Uñ. aliqui virtuosius honoꝛes suscipiūt q̄ aliqui eos fugiāt. Solus. n. ille virtuose fugit honoꝛes qui cū onera nō recusat solos honoꝛes: ⁊ laudes recusat vt in ipsis pꝛosperis nō exalteť: ſꝫ magis cū xp̄o paupere infimā vitam gerat. honoꝛes tñ ⁊ ptātes nō cōdenans: qꝛ oia ista a deo sūt: que autē a deo sunt oꝛdinata sunt: vt decľat apl's ad roma. 13. c. Mali autē hoies merito detestādi sunt q̄ voluntate sua pꝛaua dignitatibus ⁊ honoꝛibus abutunť. ⁊ fecit ille sic̄ fuerat impatū. ¶ s. dispēsatoꝛ introducēs viros in domū. ⁊ Illiq̄ exteriti. ¶ ecce quātū hꝫ humana opi. qō. n. ad quietem ⁊ pꝛsolationē istis fcm̄ est ipsi ad miseriā reputabāt: ⁊ nō i merito: qꝛ hēbant radicē suspicādi aduersa: vt. j. dr̄. ⁊ dixerūtq̄ mutuo. ¶ loquētes lingua hebꝛea ne intelligeret dispēsatoꝛ. ⁊ pp pecuniā quā retulimuꝫ p̄us. ¶ i. alia vice qñ reuersi fuimus in terrā nr̄aꝫ. ⁊ itroducti sumus. ¶ s. qꝛ iatra domū magis potēs est sup nos. ⁊ vt deuoluat sup nos calūniā. ¶ Putabant. n. q̄ ioseph vellet p calūniā subijcere eos seruituti iponēdo eis q̄ furati fuissēt pecuniā: ſꝫ lōge alīō erat vt rei iudicauit euent⁹. ⁊ nos ⁊ asinos nr̄os. ¶ ipsi viri poterāt subijci in seruitutē: qꝛ liberi añ erant: sed asini qdē tolli aut violēter eripi poterāt. Subijci aūt in fuitute nequaq̄: qꝛ fuitus est quedā penalitas vel iugū inductū de iure gētiū: vel a lege super illū q̄ erat nāl'r liber. Asini aūt vel aialia bruta nullo mō cōicant libertate cū careant volūtate ⁊ intellectu in qb⁹ radicať: ⁊ ꝓsumať libertas. aialia vero bruta a p̄meua rex cōditione nēcitati ⁊ volūtati humane subiecta sunt. vt pꝫ. s. p̄. c. ⁊ in multis locis tā fm̄ sniaꝫ sacre scripture q̄ fm̄ iudiciū phoꝛ: vt pꝫ aliqual'r in. 2°. phicoꝛ. ⁊ Seneca multotiēs idez dicit. ¶ Quā obrē in ipsis foꝛib⁹ accedētes ad dispēsatoꝛē. ¶ timētes. n. filij Jacob incarcerari renuebāt intrare domū: ſꝫ in foꝛibus domus añq̄ intrarent accesserūt ad dispēsatoꝛem ſe excusando de pecunia pp quam se capi existimabāt. ⁊ oꝛamus dñe vt audias. ¶ i. anteq̄ nos introducas in domuꝫ rogamus te vt audias q̄ dicere volumus. ⁊ Jam ante descendimus. ¶ Incipiunt hic narrationē suā a p̄n°. s. qual'r venerūt p̄ma vice ad emēdos cibos. ⁊ Cū venerimus i diuersoꝛiū. ¶ i. in quādā domū que erat apud iter ad quā cōsueuerant diuertere. siue declinare viatoꝛes. ⁊ Apuimus saculos nr̄os ⁊ inuenimus pecuniā. ¶ ex hoc pꝫ q̄ isti oēs inuenerūt in itinere in quodā hospicio pecunias suas: ⁊ nō q̄ñ venerūt ad Jacob vt videbať sonare lr̄a. s. p̄cedenti. c. vbi ħ determiatū est tāq̄ rōnabilius. ⁊ quā nūc eodē pōdere repoꝛtamus. ¶ ex ħ pꝫ q̄ illa moneta erat aurea vel argētea: ⁊ nō de minoꝛibus metallis: qꝛ moneta aurea pōdere mensurať: ⁊ aargētea. moneta aūt ex alīō metallis sola figura: ⁊ q̄litate metalli ispicitur: ⁊ non pōdere: ⁊ rō est: qꝛ q̄ñ monete vel māe monete modicus valoꝛ est nō refert vtrū modicū minus vel plus de mā sit. ⁊ Sꝫ ⁊ aliud atulim⁹ argentū vt emamus nēcia. ¶ ⁊ qꝛ aliqs posset obijcere dicens q̄ ipsi nō poꝛtabāt pecuniaꝫ quā tulerāt in saccis: ſꝫ mō dicebāt se afferre: qꝛ afferrebant pecuniā que esset ad emendū cibos. ¶ Rñdent q̄ nō soluꝫ poꝛtant pecuniā q̄ sic est ad emendū cibos. verū et pecuniā que sit ad soluendū q̄aūt in saccis letuant qō nōdū solutū esset: quia pariter pecuniā repoꝛtassent. ⁊ nō est in nostra cō scientia. ¶ i. nos nullo modo scimus quis posuit eam in saccis nostris: ⁊ in hoc verū dicebant: qꝛ ministri Joseph ignorantibus eis posuerāt. ⁊ in marsupijs nostris. ¶ Dices quomodo hoc stabit: qꝛ ante dicebatur inuenta in oꝛe saccoꝛum. nunc dicitur inuēta in marsupijs. ¶ Rēspōdeť q̄ vtrunq̄ simul verum est: qꝛ ipsa pecunia fuit inuenta in oꝛe saccoꝛū. ⁊ in oꝛe ipsoꝛ saccoꝛum erant marsupia quedā in quibus pecunie erant colligate ne perderetur moneta mixta tritico. ⁊ at ille rēspōdit. ¶ s. dispensatoꝛ domus ioseph. ⁊ pax vobis nolite timere. ¶ vidit ille dispensatoꝛ domus Joseph qualiter timuerant valde illi viri: ideo ꝓsolatus fuit eos dicēs habete pacez inter vos nec quicq̄ timeatis. q. d. non introducti fuistis huc vt aliqō malum vobis fieret. ⁊ Deus vester. ¶ i. deus quē vos colitis. ⁊ ⁊ de⁹ patris vestri. ¶ i. quez colit pater vester. ⁊ dedit vobis thesauros in sacculis vestris. ¶ ex ħ apparet q̄ iste dispēsatoꝛ fuit vnus de illis qui posuerūt pecunias in oꝛe saccoꝛ: vel q̄ ipse fuit ꝓscius qualiter illud factum fuisset de mandato ioseph. ⁊ satis patet: qꝛ aliter cum iste dispensatoꝛ audiret q̄ pecunia ducereť ad dominū suuꝫ gauderet: vel ad minus miraretur: ⁊ non diceret q̄ deus eorum dederat eis illas pecunias. Itē non diceret: vt. j. sequiť q̄ pecunia quā ipsi dederant ipse tenebat apud se pꝛobataꝫ ⁊ reconditā. Impossibile est enim q̄ pecunia quam alīō tollebant in itinere maneret apud eū. ⁊ dato q̄ apud eum mansisset si ipse nō fuisset pꝛeuisus vt sic rēspōderet saltez dubitasset audito tali euētu; ⁊ creuisset ei pecunie desiderīū quā ipsi sponte offerebant. ¶ Dicendum ergo q̄ erat edoctus a Joseph vt sic rēspōderet si de talibus queretur. ⁊ Naz pecuniam quam dedistis mihi. ¶ ista est alia ratio potissima ex q̄ patet q̄ iste dispensatoꝛ erat huius facti ꝓscius: qꝛ hic confitetur se recepisse pecuniam ab eis: ⁊ hoc verus esset alīs nullo modo diceret coꝛam illis qui optime nouerāt cui dederāt pecuniam suam. Si ergo iste recepit pecuniā quā illi dederunt non poterat redire ad eos ita q̄ poneretur in saccis eorum nisi iste sciret. s. q̄ daret eā ponentibus: vel ipse per se ipsum poneret. ⁊ eduxitq̄ ad eos Symeon. ¶ qui tenebať custoditus in aliquo loco abscondito ne fugeret: ⁊ hoc loqueretur cum eis: ⁊ sic letarenť simul. ⁊ introductis domum attulit aquam. ¶ ista fuit cōsuetudo antiquoꝛ q̄ quādo aliquem hospitaliter recipere volebāt amoꝛose pꝛio exhibebāt aquam ad lauandum pedes: vt pꝫ. s. 18. c. de angelis tribus quibus susceptis Abꝛaam in hospiciū dedit aquam ad lauādum pedes. Idem patet. s. 19. c. de Loth qui suscipiēs ad duos angelos in figura viroꝛum obtulit aquam pedibus coꝛ. ⁊ hoc est qꝛ aqua multum refrigerat: ⁊ itineris laborē quietat. ⁊ deditq̄ pabula asinis eoꝛum. ¶ vt plene hospitalitatis officium exhiberet. ⁊ illi vero pabant munera. ¶ poꝛtabant munera colligata in vasis suis. nunc autē quādo dare volebant ea apabāt ea honestioꝛi mō vt gratioꝛa appareret. ⁊ do nec ingrederetur Joseph. ¶ s. domū suam veniens de domo regis liberans negocia. ⁊ meridie. sciebant. ¶ iam fratres sui q̄ vsq̄ ad illam hoꝛā non esset vēturus. ideo interim disponendo munera sua occupabātur. ⁊ audierant enī q̄ ibi eēnt comestrui. ¶ istud est expositiuū ⁊ redditiuū rōnis supioris. Dicebať supius q̄ isti. xj. frēs expectabant Joseph quousq̄ veniret in meridie de domo regis. ħ aūt fuit: qꝛ vt hic dī scieбāt: se ibi comesturos panē. Si. n. ibi comedere nō deberent

ante

Nota

Honoꝛes ptātes aūt deo sūt

Seruit⁹ qd U Aialia bruta carēt voluntate ⁊ intellectu.

a Determiatio.

bñ Consuetudo antiquoꝛ.

ante meridiē ipſi pauiſſent cibos ad comedēdū ꝓ ſe. ⁊ igr̄ ingreſſus eſt. ⁊ poſita ꝓſolatiōe a diſpēſatore ioſeph. hic ſubiūgit ꝓſolatio ab ipo ioſeph. ⁊ Ingreſſus ē ioſeph domū ſuā. ⁊ ſ. veniēs ō domo regi expediēs negocijs. ⁊ obtulerūt ei mune ra. ⁊ q̄ portabāt. ō qb⁹. ſ. dī. ⁊ tenētes māib⁹. ⁊ i. iſti pñtauerūt iſta mūera eleuātes ea i māib⁹: q; ſic erat mos vl'vt munera cū maiori reuerētia data acceptabiliora eēnt ſaltē ex ōuotiōe offerēti q̄ apō gñoſos alios recipiētiū magi valē ſolet q̄s ipſa munera: vt p3 geñ. 4. c. ſ. reſpexit deus ad abel ⁊ munera ei⁹ ad cayn aūt ⁊ munera ei⁹ non reſpexit. Prio. n. ponit̄ ꝓſona ad quā deus reſpicit q̄s munera eius: q; munera ꝓp ꝓſonam accepta, fūt: ꝓſona aūt ex meritis muneris nō acceptat̄ ſ3 ex munere ſuo interiori. ſ. ex aī motu. ⁊ adorauerūt ꝓni in terra. ⁊ ad pmerendū eius miſericordiā. hic cōpletū fuit totaliter ſōniū Jacob quātū ad ſtellas. xi. q; hic ēt beniami q vndecimus erat cū alijs adorauit ioſeph. ⁊ at ille. ⁊ ſ. Joſeph. ⁊ clementer reſalutatis eis. ⁊ nō. n. loq̄bat ꝑ dure ad eos ſic ante fecerat: vt p3 ꝑce. c, ⁊ ꝑ q'añ non cognouerat aliqd de ſtatu beniami: ⁊ ſuſpicabat̄ ei aliqd mali a fribus illatum. nūc aūt videbat ſtatū ꝓſperū beniami quē ꝓcul' cernebat ſoſpitate gaudētē. ⁊ ſaluus ne eſt pr̄ veſter ſenex. ⁊ Senex. n. eē debuerat q filios. 45. ānox hēbat: ⁊ vltra: q; tūc rubē. 46. an nox erat: q; natus fuit q̄ſi ſeptē ānis añ ioſeph. tūc aūt Joſeph erat ānox. 39. vt. ſ. ſepe dcm̄ eſt. ⁊ de quo dixeratis mihi. ⁊ Jn ꝑ fingit ſe Joſeph nihil de ꝑ ſcire q̄ſi ipſe neſciret q̄ pr̄ eox vn⁹ erat: ⁊ q̄ ſenex erat qui tunc ānos. izo. complebat. vt p3. j. 46. c. ⁊ adhuc viuit. ⁊ i. nunqd viuit. ⁊ adhuc. ⁊ añq̄ Joſeph coḡuiſſet ſtatū fris ſui beniami magis inſtabat vt ſciret ſtatū fris q̄s pris. ⁊ ꝑ q; ſciebat Joſeph q̄ fres ſui nō molirent aliqd ꝯ pr̄em ſuū: ꝑ de fre ſuo valde dubitabat q; timebat q̄ inuiderēt ei ſic ſibi inuiderāt. Nunc aūt clare cognito ſtatu beniamin inſiſtebat obnixius circa ſtatū pris cognoſcendū. ⁊ ſoſpes eſt ſenex tuus pr̄ nr̄. ⁊ i. ſan⁹ eſt. valde. n. vrbane loq̄bant. q; timor eos lepidos valde reddebat. ⁊ ⁊ icuruati adorauerūt eū. ⁊ ꝑ fuit itex. ꝑ bene didiſcerāt a pre ſuo Jacob q ſepties incuruatus adorauit añq̄ accederēt ad eſau frez ſuū dōec ille rueret in oſcula: ⁊ ꝯplexus ē: vt p3 ſ. 33. c. ⁊ atollēs aūt. ⁊ i. eleuās. ⁊ oculos ſuos. ⁊ ſ. ꝯ beniamī cū añ nō reſpiceret ꝺ̄ſus eū. ⁊ vidit beniamin. ⁊ nō eſt itelligē dū q; añ eū nō viderit: q; ſ. dcm̄ fuit q; ioſeph vidit fres ſuos ſil'q; ⁊ beniamin. Sz dr̄ q; añ ad eū ſingl'r nō reſpiciebat nec loq̄bat vt nūc ad eū loq̄t. ⁊ frez ſuū vterinū. ⁊ i. q ō eodē vtero natus fuerat: de quo Joſeph: q; ābo fuerūt filij rachel' ⁊ in ꝑ differebat ab alijs: q; nullus de eis erat vterinus Joſeph. qdā. n. erāt filij Lie. qdā Bale. qdā Zelphe. Joſeph aūt ⁊ beniamī erāt filij rachelis. Jn ꝑ cautꝰ fuit Joſeph ne coḡſceret. Si. n. Joſeph ſecutꝰ fuiſſet amorē ſuū quē ad benimai gerebat imediate ruiſſet in oſcula vt vidit beniamī: tāto i eū frno ardebat amore. Nūc aūt vt nō coḡſceret amorē ſuū diſſimulauit fingēs ſe nihil curare de beniamin. ⁊ iſte eſt fr̄ vr̄ minimus. ⁊ i. nūqd iſte eſt fr̄ vr̄ minimus. ecce multū fingit vt nō cognoſcat. cū. n. bñ cognoſcat beniamī: tñ ſe nō cognoſcere monſtrat. ⁊ rurſuz. ⁊ iſta aditio fundat̄ ſup rñſionem datā. ſ. q; fres rñderint illū eſſe beniamī. ⁊ tūc Joſeph q̄ſi certus qs eēt icepit ipz̄ecari ei bona. ⁊ Deus inquit miſereat tui fili mi. ⁊ faciēdo tibi bonū: ⁊ aduerſa tollēdo. ⁊ feſtinanit̄q; in domū. ⁊ i. feſtinauit ad loca ſecreta dom⁹: q; iā itra domū erat: vt p3. ſ. vbi dī. Jngreſſus eſt domū. ⁊ q; cōmota ſunt viſcera eius. ⁊ ſ. ad quandā amoris teneritudinē ex q̄ ſeq̄t eruptio lachrymax. ⁊ ſup fre ſuo. ⁊ ſ. beniamī. cōmotus. n. fuit ad hūc: q; iſte erat ſpāl'r fr̄ eius cū eēt vterinus ei. ſ. filiꝰ Rachel ſic ⁊ Joſeph. ⁊ erūpebant lachrymę. ⁊ ex amoris teneritudine. Ecce. n. duo ſil' miracula duz aliqs amor tenerior eſt fortior ⁊ durior eſt. Nō. n. amor tener dī: q; in ſe tener ſit: ſz q; oia robore ſuo tenera facit. eſt. n. fortis vt mors dilectio. vt p3 canti. 8. c. iſte tñ amor fortior amori mlierꝫ q tenerior ē cōparat. Sic. n. hr̄. 2° reg. ꝑ. c. dū dauid lugēt Jonathā filiū ſauliſ quē maxie diligebat. ait doleo ſup te fr̄ mi Jonatha ōcore nimis: ⁊ amabil' ſup amorē mlierꝫ. ſic mr̄ vnicum filiū amat ita te diligebā. ⁊ ⁊ itroiēs cubiculū fleuit. ⁊ noluit videri plorās coram frib⁹ ſuis ne ab eis coḡſcēt: q; adhuc cognitionē ſuā differebat i poſterū vt fiēt ꝙgruētiori mō. ¶ Rabbi ſalomō dic̄ q; nō fleuit Joſeph nec cōmota ſūt tñ viſcera ei⁹ ex ſola viſiōe beniamī. Sz vult q; Joſeph vocauit beniamin: ⁊ que fuit ab eo vtrū hr̄et filios: aut vxorē q; rñdit ſe hr̄e decem filios. Rurſus Joſeph q̄ſiuit qbus noib⁹ vocarent. rñditq; beniamin belabechot: ⁊ abel: naemā: Jechi ⁊c. vt p3. j. 46. ca. dixitq; Joſeph q̄re ſic vocaret eos: q; pr̄ ſu⁹ Jacob nec auus ſ. yſaac nec ꝓauus. ſ. abraā nō vocabant̄ ſic. Cui ingt beniamin hec noia ſic ipoſui ad memoriā illi⁹ fris mei quē ꝑdidi. ¶ Un̄ vocat̄ ꝓmus Belā. i. ōuoratus vel ōſtructus: q; dcm̄ eſt de eo q; beſtia peſſima deuorāſſet eū. Hera iterꝑtat̄ pegrinus: q; pegrinat̄ in terra nō ſua: ſed moꝛtuus nō eſt. Vocabat̄ Naamā. i. pulcher: q; valde pulcher erat: vt dī. Vocatur Jechi. i. fr̄ meus: q; iſtū ꝑpe exiſtimabā frem: alios aūt non. Vocabat̄ Ros. i. caput: q; ipſe erat caput meū: ⁊ ſic p3 ō applicatiōe interꝑtatiōis oiuz noiuz filioꝝ beniamin de qbus magis dicēt. j. 46. c. tunc ḡ videns Joſeph tm̄ amorem fris ſui beniamin ad ſe ita q; ipoſuerat oīa noia filꝫ ſuis ad memoriā fris ſui ꝑditi cōmotus dilectiōe magna icepit lachrymari. ¶ Sz iſta vñr eē ꝓficta a ra. ſa. ſic̄ pl'ma alia cōfingit. maxie q; fundat ſe in ꝑ q; nō potuerat ſup beniamin moueri Joſeph niſi talia ei dixiſſet: ſed fl'm eſt: q; amor conſanguineoꝝ tenerrimus puo incētiuo mouet. Satis ḡ moueretur Joſeph viſo beniamin: q; tm̄ dilectus eius erat ēt recedentibus ceteris ꝑtibus. ⁊ Rurſumq; lota facie. ⁊ vt nō coḡſcerer ur ſi fleuerat. ⁊ ꝓtimuit ſe. ⁊ i. ceſſauit a lachrymis: ⁊ niſus eſt vt nō erūpent amplius: ⁊ ꝑ facile erat deſtructo: vel pertranſito ipetu ꝓmo teneritudinis. ceteri. n. debiliores ſūt cū a minoribus viribꝰ ꝓcedāt. Primus. n. ipetus agit ꝑ totas vires. Jn ſcō aūt ipetu aliqd de viribꝰ exhauſtū eſt. ⁊ ponite panes. ⁊ noie panis ois cibus quātūcūq; ſolēnis itelligit: vt p3. 4. reg. 6. vbi mādāte heliſeo vt ponerēt panis coram venientibus de ſyria ſeq̄t in textu q; poſita fuit magna ciboꝝ ꝓparatio. ⁊ ꝑ ēt p3 ex ſupioꝛibꝰ vbi dixit Joſeph occide victimas: ⁊ inſtrue ꝓuiuiū. victime aūt occiſe mlta gña auiū vel pecoꝝ ſunt. ⁊ Quibꝰ appoſitis. ⁊ i. panibus ſiue diuerſis cibarijs. ⁊ ſeoꝛſuz ioſeph ⁊ ſeoꝛſuz fribus ſuis. ⁊ fuerūt poſite ad minus tres meſes vna in q̄ comedebat ioſeph tanq̄ dñs: ⁊ alia in q̄ comedebāt vndecim fres ſui coram eo: tertia in q̄ comedebant alij egyptij. nō. n. comedebat Joſeph cū fratribus ſuis: q; nolebat ſe ioſeph frib⁹ ſuis oñdere egyptū eē: ⁊ q; illicitū erat egyptijs māducare cū hebꝛeis: vt p3. j. ideo nō comedit cū eis ne eū coḡſcerent. ¶ Aliq aūt putant q; ioſeph cū frib⁹ ſuis comederit ſeoꝛſuz ab egyptijs. ⁊ ſic ſolū oportuerit eē meſas duas. Sz ꝑ fl'm eſt rationabile. ꝑz q; ſi ioſeph vellet comedē cū frib⁹ ſuis cū ipe ſciret eos eē hebꝛeos: ⁊ ſciebant oēs domeſtici. ⁊ ipſi fres ſciebāt q; Joſeph ꝑ ſciret: qa ꝓfeſſi fuerāt ſe eē de terra chanaā: ⁊ q; erat illicitū iudeis comedere cū egyptijs māifeſtaret ſe in ꝑ ioſeph fribus ſuis qō nōdū intēdebat facē. Itē ꝑ eſt ꝯ textū in q̄ ponit̄ ſepatio triū menſaꝝ cū dr̄ ter ſeoꝛſuz cū dr̄ ſeoꝛſum ioſeph: ⁊ ſeoꝛſuz fratribus ſuis ⁊ egyptijs q; ſil' comedebāt ſeoꝛſuz. Opz ḡ ponē has tres menſas. ⁊ ſeoꝛſum ioſeph. ⁊ i. ſolus in vna meſa tā q̄ dñs. ⁊ ⁊ ſeoꝛſum fribus. ⁊ in alia meſa coram eo vt videret ioſeph fres ſuos comedētes: ⁊ letaretur. ⁊ ⁊ egyptijs quoq; qui ſimul veſcebant. ⁊ i. q; alij egyptij vt ſcutiferi ⁊ viri magni qui erant in domo ioſeph comedebāt ſimul. ſ. in alia meſa vel in multis: ſed non in meſa ioſeph nec in menſa fratrū ſuoꝝ: vel dicitur qui ſimul comedebāt. i. qui tūc comedebāt quādo comedebat ioſeph ⁊ fratres eius. ⁊ hoc ponitur ad differentiā: q; in domo ioſeph erāt multi ſeruitores egyptij quorum quidam erant magni viri: ⁊ honorati qui comedebant eo tempore quādo dominus ſuus. Alij erant meſaruz ſeruitores qui poſtea comedebāt. dr̄ ergo qui ſimul comedebāt. i. tūc comedente dño ſuo ioſeph. ⁊ ſeoꝛſuz. ⁊ i. ēt iſti egyptij comedebāt ſepati in alijs meſis. ⁊ illicitū ē. n. egiptijs comedere cum hebꝛeis. ⁊ iſta rō refert̄ ad oēs tres diuiſiones meſarū. ſ. q; nō comedebat ioſeph cū frib⁹ ſuis: q; oſtēdebat ſe eē egyptiuz. egyptijs aūt illicitū ē comedere cuz hebꝛeis ēt ex eadē cā nō comedebāt alij milites egyptij cū frib⁹ ioſeph. Cā aūt q̄re egyptij cū hebꝛeis cōmedere abhoꝛrebāt erat ciborū diuerſitas: egyptij. n. carnes nō comedebāt ſaltem carnes pecoꝝ. habꝛei aūt peccora comedebāt. ideo egyptij detestabant paſtoꝛes ouiuz. vt p3. j. 46. c. in fi. hoc eſt: q; oues vl' alia peccora ad comedēdū ea paſcūt. Etiā qa egyptij iſta peccora: vt ōs colebāt. hebꝛei aūt ad honorē dei ſui illa occidebāt. vt p3. j. exo. 8. c. vbi dicēte pharaōe ad moyſez: ⁊ Aarō vt ſacrificarēt deo ſuo i tra egypti: tñ irēt i ōſtū. Rñdit moyſes nō ꝑt ita fieri abhoiatōes: nūqd egyptioꝝ ſacrificabim⁹ dño deo

hh Per belam qd iterꝑtat̄ ii Per Heraz qd iterꝑtat̄ kk Per Naamam quid interꝑtat̄. ll Per hiechi qd iterꝑtat̄ Per Ros qd inter.

Cōfutatio.

mm illicitū erat egyptijs māducare cū hebꝛeis. nn Opi. q̄rūdā

Cōfutatio. ꝓma rō.

ſcōa rō.

oo Quāt egyptij cuz hebꝛeis comedere abhoꝛrebāt.

ad Mos mūera offerentis.

ee

No.

ff Quare amor tener dr̄.

gg Rabbi ſolō opinio.

deo nr̄o q̄ si mactauerimus aialia que egyptij colūt coram eis lapidibus nos obruēt. ⁊ pfanū putant hmōi ꝙuiuiū. ⁊ pprie vocāt ꝙuiuiū istō pphanū. i. pcul a fano vel scitate egyptioꝝ. nihil. n. est magis ꝛ religionē ⁊ diuinas obseruatiōes egyptioꝝ q̄s q̄ hebrei occiderēt deos quos egyptij colebāt. ⁊ sederūt coram eo. ⁊. s. frēs Joseph coram eo vt ipse videt eos comedētes: sz nō in eadē mēsa: vt dcm̄ fuit. ⁊ pgenitus iuxta priogenita sua. ⁊ fecit. n. Joseph q̄ sic sederēt p̄mo mandās q̄ sederet Rubē: deinde simeon: post leui: ⁊ deinde vsq̄ ad beniamin q̄ erat vltimus in etate: ⁊ sedit postremus. Sic. n. sedere ꝙsueuerant in domo p̄is sui. ⁊ p̄mogenitus iuxt̄ priogenita sua. ⁊. i. p̄genitus sedit in loco quē regrebant p̄mogenita siue iura p̄mogeniture. s. in prio loco. Octo aūt iura primogeniture enumerauimus. s. 25. ⁊. 27. c. inter q̄ erat vnuz q̄ p̄mogenitus sedeat in altiori loco frm suoꝝ in mēsa. ⁊ minimus iuxt̄ etatē suā. ⁊. i. minimus sedit in vltio loco sz q̄ etas sua regrebat. ⁊ mirabāt nimis. ⁊. s. q̄re hō exneus sciret eos ordinare sic vt in domo p̄na ordinati eē ꝙsueuerāt.

¶ Quō frēs Joseph non cognouerunt.

Sed dices quō g̃ frēs Joseph nō cognouerunt eū: vl̄ saltē aliquā suspitionē hūerunt p talia signa. sic discipuli xp̄i duo cognuerūt eū in fractiōe panis: q: erat sig^m spāle eius. vt pz Luc. vlti. c. ¶ Rndent iudei q̄ Joseph fingebat se facere b̄ p artē auguriādi aut mittēdi sortes. Unde hēbat coram se Joseph quēdā ciphum q̄ē p̄mo pcuties dixit. hic est p̄geit^r. deinde pcuties itez dxit ille est scōs: ⁊ sic vsq̄ ad vltimū. ⁊ satis erat difficile cognitu: q: oēs isti erāt eiusdē q̄si etatis: q: oēs frēs p̄ter Beniamin in septē ānis nati sūt: vt pz. s. 30. c. ⁊ b̄ pz ex eo q̄ hr̄. j. c. seq. cū loq̄rer dispensator Joseph ad frēs eius obiurgans q̄re furati fuissent ciphū dn̄i sui. dicēs ipse in quo dn̄s meus bibit: ⁊ in quo auguriari solet. ⁊ sumptis ptibus q̄s ab eo accepant. ⁊ Quilz istoꝝ frm p se comedebat in vno disco: lz oēs in eadē mēsa sumerent cibum. ⁊ de mādato Joseph apponebanr̄ eis cibaria. s. vt tāta vel tanta ps cuilibet darer̄: ⁊ in b̄ vr̄ q̄ Joseph seruauerit ordinē priogenitur̄: vt aliqualr̄ magis dederit Rubē q̄s alīs p̄terq̄s beniamin quē lz in ordine sedēdi nō p̄posuit vt rectū ordinē teneret: tn̄ in cibo ceteris p̄posuit. ⁊ ita vt quinq̄ ptibus excederet. ⁊ pōt eē vt de quolz cibo darēt in quēcuplū beniamin sup alios: sz cū cuilibet alioꝝ ad sufficientia: ⁊ ad residuū darer̄ valde videbat supfluū tm̄ dari Beniamin q̄tuz quinq̄ vel sex hoibus sufficeret vt supabundaret. forte frm aliquos posset dici q̄ nō datū fuit de quolz cibo q̄cuplum Beniamin sup alios: sz q̄ ei q̄nq̄ cibi dati sunt alīs āt vnus cibus tm̄. Sz adhuc minus vr̄ b̄ q̄ tot cibaria apponerētur beniamin. alīs āt vnus solū. maxie q: solēnitas fcā alicui p̄sone magis vr̄ in multiplicitate ciboꝝ ēt si de quolz modicū derēt q̄s si ei de vno cibo magna q̄titas appanar̄. Joseph aūt tēperatius logr̄. ita q̄ n̄ videret honor tā excessiuus tribui beniamin. tn̄ aliqs honor videret attributus. ⁊ b̄ est q̄ q̄nq̄ cibi appositi fuerit cuilz illoꝝ frm Joseph: sz ō quolz cibo duplū accepit: ⁊ q: q̄nq̄ cibi erāt supabat beniamī alios q̄nq̄ ptibus. ¶ Et nōndū est q̄ nō vocanr̄ b̄ q̄nq̄ ptes q̄cuplū q̄ō sig̃t geome^cam p̄portionē: q: tūc si date fuerūt quinq̄ ptes cuilz de frib^s. Joseph in q̄nq̄ cibarijs neēe erat dari vigintiq̄nq̄ beniamin: q: b̄ est suū q̄cuplū: sed vocanr̄ q̄nq̄ ptes. i. q̄nq̄ medietates cōparādo nō ad totū sil̄ sz ad quālz ptē p se. s. q̄ in p̄mo cibario id q̄ō dabar̄ beniami erat duplū ad id q̄ō dabar̄ cuilz alioꝝ: ⁊ sic excedebat vna pte. s. medietate. In scō cibario eodē mō: ⁊ in tertio vsq̄ i 5° in quo excedebāt cibaria beniami ad cibaria cuiuslibz alioꝝ q̄nq̄ partibus. Si tn̄ cōparer̄ totū ad totū solū erūt cibaria beniamin dupla ad cibaria cuiuslibet alioꝝ: sic in qualibet vice duplū ei dabatur: ⁊ iste est modus valde ꝙueniens.

¶ Cur Joseph dedit maiorē ptē beniami q̄s cuilibet alioꝝ.

Quare aūt dedit Joseph maiorē ptez beniamin q̄s cuilz alioꝝ. ¶ Quidā dicūt q̄ faciebat ad videndū vtrū alīq̄ frēs iuiderēt beniami sic ei iuiderāt: q: plus ceteris a p̄re diligebat: ⁊ b̄ satis pōt dici. Pōt dari alia cā. s. q̄ b̄ faciebat Joseph: q: plus beniami ceteris diligebat. ⁊ lz rō prior stare possit: ista tn̄ scōa magis stat: q̄ō pz q̄re. j. 45. c. postq̄s cogniti sunt frēs a Joseph dedit ioseph singulis frib^s binas stolas. beniamin aūt dedit stolas q̄nq̄ ⁊ argēteos trecentos: sz tūc nō dabar̄ ad cogscendū vtrū frēs inuiderēt beniamin: q: viuēte Joseph nō erat locus ceteris agendi ꝛ Beniamin. ⁊ Biberūtq̄ ⁊ iebriati sunt cū eo. ⁊ Ra. Sa. dicit q̄ iebriati sunt ēt si modicū vinū bibissent ex dissuetudine vini. Quia vt ipse vult postq̄s vēdiderūt frēs illi Joseph pnia ducti nūq̄s vinū biberūt vsq̄ diē illā: ideoq̄ leuiter iebriati sunt facilr̄. Sz valde vr̄ fabulosuz sic ꝙsueuit mlta alia ꝙfingere Ra. sa. Nō. n. tm̄ vr̄ tristari frēs Joseph de eo q̄ vinū non gustarēt. maxie q: si ista ebrietas accidisset in istis fribus ex hac cā quō potuit ptingē in Joseph q a vino nō abstinuerat Sz de eo dr̄ q̄ ēt iebriatus est. s. q̄ oēs alij frēs iebriati sunt cū eo. ¶ Dom̄ g̃ est q̄ iebriatio nō accipit̄ h̄ pro carētia act^s rōnis: ⁊ variatiōe vboꝝ veniēte ex imoderata vini sūptione cū ceteris organis: vt cōiter noiare solem^r: sz accipit̄ p potu sufficiēti iductiuo letitie: ⁊ nō carēte sensatiōis recte ⁊ vsus rōnis. Est. n iste ordo in potu q̄ exīte vino q̄li opz ad sanitatē ⁊ ꝙueniētē saporē. s. q̄ p̄mo bibēs saciat: deide letat: deinde sensu ⁊ actu rōnis ꝙuat. Est āt rō. q: po^a receptiua pfici p id q̄ō recipit. q̄n aūt ptingat potētia receptiua tm̄ recipere quātū sufficiat cōplex pōlitas vel vacuitas potentie ad q̄ō in rebus sentiētib^s segr̄ delectatio vel exhiberatio. Si āt vlterius de vino assumāt vires vini pturbāt fantasiā ⁊ totū caput: ⁊ q: a capite deriuat sensus: ⁊ motus in oēs ptes corporis pturbata ipsa fantasia cū toto cerebro neēe est mouendi p̄n^m nde fluens vacillare: ⁊ sensuz. ⁊ q: intell's nr̄ lz non alligēt organo. regrit tn̄ ⁊ p̄supponit organa ad suū iudiciū: q: carētibus nobis aliquo organo potētie apphensiue neēe est carere scia de illo obo: vt ait Aristo. in p̄ posteriorū. oportet ergo q̄ in dispositis organis sequatur distortum iudiciū intellectus. ⁊ sic necessario cessabit iudicium in ebrijs.

¶ Capitulum. xliij.

Recepit aūt Joseph dispensatori domus sue dicēs. Imple saccos eoꝝ frumento quātū p̄nt capere: ⁊ pone pecuniā singulorū in sūmitate sacci. Cyphū autem meū argenteū ⁊ preciū q̄ō ōdit tritici pone i ore sacci iunioris. Factum est ita. Et ꝙrto mane: dimissi sunt cū asinis suis. Jāq̄s vrbē exierant: ⁊ pcesserāt paululū. Tunc Joseph accersito dispēsatore dom^s ait. Surge ingt ⁊ psequere viros ⁊ apphēsis dicito. Quare reddidistis malū p̄ro bono. Cyph^s quē furati estis ipse est in quo bibit dn̄s meus ⁊ in quo augurari solet. Pessimā rem fecistis. Fecit ille vt iusserat: ⁊ apphēsis per ordinē locutus est. Qui rndērūt. Quare sic loqtur dn̄s nr̄ vt serui tui tm̄ flagitij cōmiserīt. Pecuniā quā inuenimus in sūmitate saccoꝝ reportauim^s ad te ō terra chanaā. Et q̄o ꝙs est vt furati sumus ō domo dn̄i tui aurū ⁊ argentū. Apud quēcūq̄s fuerit inuētū seruoꝝ tuoꝝ q̄ō q̄ris: moriat̄: ⁊ nos erimus serui dn̄i nr̄i. Qui dixit eis. Fiat iuxta vr̄az sniam. Apud quēcunq̄s fuerit inuentū ipse sit ꝟuus meus: vos aūt eritis inoxij. Itaq̄s festinato deponētes in terrā saccos: apperuerūt singli. Quos scrutatus incipiēs a maiore vsq̄ ad minimū: inuenit cyphū in sacco beniamin. At illi scissis vestibus oneratisq̄ rursuz asinis reuersi sunt i oppidū: p̄musq̄ Judas cū fribus ingressus est ad Joseph. Necdū. n. de loco abierat. Oēsq̄ añ eū pariter in terrā corruerunt. Quibus ille ait. Cur sic agere voluistis. An ignoratis q̄ nō sit sil̄is mei in augurādi scia. Cui iudas. Quid respōdebim^s ingt dn̄o meo: vel qd loq̄mur: aut iuste poterimus obtēdere. Deus inuenit iniqtatē ꝟuoꝝ tuoꝝ. En oēs ꝟui sumus dn̄i mei: ⁊ nos ⁊ apud quē inētus ē cyphus. Rndit Joseph. Absit a me: vt sic agā. Qui furatus est cyphū ipse sit ꝟuus meus: vos aūt abite liberi ad p̄rez vr̄m. Accedens aūt ppius iudas: p̄fidēter ait. Oro dn̄e audi me: vt loqtur ꝟuus tuus vbū i auribus tuis ⁊

¶ Opi. quoꝝū dam.

¶ Notandū.

¶ Rñsio ad q̄stiū q̄stiōis quorūdā iudeorum.

¶ Rñsio quorundaz ad q̄situz questionis.

¶ Rñsio doctoris.

¶ Opinio rabbi Solom.

¶ Confutatio.

¶ Confutatio.

¶ Determinatio.

tuis: ⁊ ne irascaris famulo tuo. Tu es n. post pha raonē dñs me⁹. Interrogasti pus suos tuos: bētl prem aut frem: ⁊ nos rndimus tibi dño meo. Est nobis pr senex: ⁊ puer puulus q in senectute illius natus est cuius vterinus fr est mortuus: ⁊ ipz solū hz mr sua. pr vo tenere diligit eū. Dixistiqz seruis tuis. Adducite eū ad me: ⁊ ponā oculos meos su per illū. Suggessimus tibi dño meo: nō pōt puer relinquere prez suū Si. n. illū dimiserit morietur. 43.a Et dixisti suis tuis. Nisi venerit fr vr minim⁹ vo biscū: nō videbitis āplius faciē meā. Cū ergo ascē dissemus ad famulū tuū prez nrz: narrauim⁹ ei oīa q locutus ē dñs meus. Et dixit pr nr. Reuertimi ni ⁊ emite nobis parū tritici. Cui dixim⁹. Nō pos sumus ire. Si fr nr minimus descēderit nobiscum pficiscemur sil: aliogn illo abñte nō audem⁹ vidē faciē viri: At ille rndit. Vos scitis q duos genue 37.d rit mibi vxor mea. Egressus est vnus: ⁊ dixistis: bestia deuorauit eū: ⁊ hucusqz nō cōpet. Si tuleri tis ⁊ istū ⁊ aliqd ei in via ptigerit: ꝺducetis canos meos cū merore ad inferos. Igit si itrauero ad ser uuz tuū prem nrm ⁊ puer defuerit: cū aīa illius ex huius aīa depēdeat: videritqz euz nō ē nobiscum morie ⁊ deducent famuli tui canos eius cū dolo re ad inferos. Ego ꝑpe seruus tuus sim: q ī meā būc recepi fidē: ⁊ spopōdi dicens. Nisi reduxero 43.b eū: pctī reus ero in prez oi tpe. Manebo itaqz ser uus tuus pro puero in ministerio dñi mei ⁊ puer ascēdat cū frībus suis. Nō. n. possuz redire ad pa trem absente puero ne calamitatis que oppressu ra est patrem meum testis absistam.

Capitulum. XLIIII.

A Diuisio

Recepit Descripta Beniamin in egy ptū descēsiōe. Hic agitur de orta pp eū tribulatiōe: ⁊ diuidit principal'r in duas ptes. p̄ponit Beniamin ⁊ frm suoz cō prehensio. 2° confusibilis ⁊ despecta reductio ibi. ¶ at illi vestibus scissis. ¶ Circa primū. ¶ precepit aūt Joseph. Justud qō hic Joseph fieri p̄cepit ptra fres suos q̄dā fraus erat: ꝙ q: ad ingstitionē veritatis erat: ⁊ nō in p̄iudiciū: nec ad punitionem frm satis licite potuit Jo seph facere: maxime q: ex malis q̄ gesserant fres ioseph satis merebant affligi. volebat aūt ioseph intentionē frm suoz ad plenū cognoscere. q̄lia viscera pietatis erga eū ⁊ frem suū Beniamin gestarēt: ⁊ q: prudens valde erat: ⁊ negocioꝝ particulariū optimus ꝓiectatiuus. Cognito q fres sui ō vē ditione sua penitebāt vt ꝓbauerat aliqualibus argumentis Cognito ēt q ꝫ frez suū vterinū Beniamin nullū malū ma chinati fuissent: nec ei ex ꝓspero euētu ⁊ honore excellenti apud ipm Joseph inuidie signa oñdebāt voluit vlteri⁹ expe riri vtrū adhuc amoꝛez firmū erga beniamī hrent ꝓ eo ī pe riculo ꝓstituto fortiter se exponēdo. Ordinauit g̃ sic Joseph vt Beniamin in furto manifesto cōprehenderet vt sic euz te nere posset q̄si ad mortē vel fuitutē: ⁊ tūc clarissime pateret in opere q̄li eū affectiōe diligerent. Qꝛ vt ait Grego. in q̄daz omilia sup Joā. c. 13. l. manifestatio charitatis exhibitio ē ope ris. hmōi aūt ꝓbatio ꝓcedebat: q: nōdū total'r ioseph fribus suis ꝓfidebat cū in se tantā eoꝝ negtiā exptus fuisset. Non erat āt dignū vt se eis añ frem oñderet q̄s eoꝝ coꝛda talia pa B Joseph n potuit n demō strār fri bus suis terent vt amoꝛe frno diligerent. ⁊ signū huius est: q: factis istis expiētis ad plenū nō se potuit ptinere ioseph q̄n se suis fribus demōstraret: vt p3 seq. c. ¶ Precepit dispēsatoꝛi dom⁹ sue. ¶ p̄cepiebat ioseph dispēsatoꝛi suo hec facere: q: vir idu strius erat efficere ista subtil'r poēs ⁊ fidelis valde: qō patet q: ipse tal'r hoc fecit vt fres ioseph nihil de ꝫ suspicarent: ⁊ ad eoꝝ aduentū eis p̄udēter valde locutus est celās factuz dñi sui. erat ēt satis fidelis: q: mādāte ioseph poni pecunias in saccis eoꝝ poterat iste dispēsatoꝛ accipe eas vel magnam ptē eaꝝ nesciētibus frib⁹ ioseph: ⁊ nesciēte ipo ioseph. ¶ im ple saccos eoꝝ frumēto quātū possint cape. ¶ non dabat eis 44 triticū ad mēsurā sic alīs qb⁹ vēdebat: q: ab istis pecunias nullas accepturus erat. ista repletio saccoꝝ fiebat abñtibus ipsis fribus ioseph: q: al's nō posset poni pecunia in oꝛe sac coꝝ qn ipsi viderēt: qō nullo mō decebat: q: tūc nulla fraus intercidere posset: ⁊ in ꝫ aliquo mō tolerabāt angustiā: ⁊ su spitionē fres ioseph: q: nesciebāt vtrū trī in saccis eoꝝ pone retur quātū poni debebat: ꝫ in ꝫ nō erat magna difficultas: q: quicqd faceret ioseph tolerarent timētes eū valde cū non 44 agnoscerēt. ¶ ⁊ pone pecuniā singuloꝝ. ¶ nō dabāt oēs pe cuniā de cōi ꝓ toto onere frumenti qō portabāt: ꝫ glz ꝓ se dabat forte ꝫ erat: q: cū qlibet eoꝝ hret vxorē ⁊ filios por tabat frumentū ꝓ familia sua. ⁊ de hoc dabant patri suo. fu it ergo posita pecunia cuiuslibet in sacco suo. ¶ In oꝛe saccoꝝ rum. ¶ vel vt habet alia littera. ¶ in sūmitate sacci.

A

¶ Quomodo potuit poni pecunia in oꝛe saccoꝝ rum. Qō. 1.

Sed Dices qūo potuit poni pecunia in oꝛe saccoꝝ: q: tunc cū apirent sacci ad ingrendū cyphū ioseph B inuenirent pecunie. Sz nō fuit mētio q fuerint inuēte: imo Rñsio ad q̄ nō fuerunt inuēte: q: tūc ēt cōprehensi fuissent alīj fres tāq̄ situz qōnis furātes pecunias: ⁊ si forte dicas q inuēte sunt cū nō fuerūt L detenti: q: patebat q ministri ioseph posuissent eas i saccis. Obiectio. Jta dicē q beniamin nō debuisset cōprehendi: q: eodē mō pateret cyphū ibi ꝓ industriā fuisse ipositū. Sz p̄riū pfessus D fuit Judas: vt p3. j. in lra cū dixit qd rndere poterimus: qa Rñsio. deus inuenit iniqtatē seruoꝝ tuoꝝ. Forte dicet aliqs q licz E ponerent pecunie singuloꝝ in sūmitate saccoꝝ: tn q: inuen Obiectio. tus fuit cyphus imediate apud beniamin nō oportuit ingri apud alios. Sz ꝫ fm est: q: vt. j. hr ꝓmo fuit q̄situ in sacco Cōfutatio. maioꝛis. deinde p̄r vsqz ad beniamī in cuius sacco cyphus F inuentus est. ¶ Poterit aliqs vlterius rndere q vt. 8. dixi Respōsio. mus quilz istoꝝ portabat pres saccos: ⁊ in vno eoꝝ ingrere tur vel in pribus ꝫ non in oībus: ⁊ q: dispēsatoꝛ ioseph scie bat saccū cuiuslz i quo pecunias posuerūt: iō illuz relinq̄bat nō quesitū. Sz ꝫ nō est rōnabile: q: si saccos aliquos ingre Cōfutatio. ret dispēsatoꝛ: ⁊ alios non satis pateret illā ingstitionē nihil G valere. ¶ Dom g̃ est q in oīb⁹ saccis cuiuslz plena fiebat in Respōsio quisitio. Sz tūc dices qūo g̃ fcm est. Rndet q pecunie erat H in sūmitate saccoꝝ: ꝫ nō ita in sūmitate qn coopte cēnt frumentoꝛ: ita vt nō viderent tūc mittebat brachiū dispēsatoꝛ io Obiectio. seph ⁊ ingrebat cyphū: ⁊ dato q intra pecunias cyphuz re I perirent nō curabat de eis nihil iudicās se inuenisse: q: ipse Responsio posuerat eas. cū aūt venit ad saccū beniamī: q: cyphus erat positus in sūmitate sacci sine magna ingstitōe inuent eū. pe cunie aūt eius erāt posite in pte magis abscōdita: iō non cu rauit de eis. ¶ Posset adhuc aliter dici ⁊ satis ꝓpoꝛmiter ad K lras q pecunie istoꝝ erāt posite in sūmitate saccoꝝ ⁊ cū ing Alia rñsio. reret saccos dispēsatoꝛ inuenit eas: ꝫ nō curauit ō eis fingēs nō ē illas q̄s ipsi dederant ꝓ frumento: ꝫ q ipsi portabant ibi thesaurū suū in marsupijs suis. Sit'e hr p̄ce. c. cū dixissent fres ioseph se inuenisse pecunias q̄s dederāt in saccis suis, rndit dispēsatoꝛ q ipse hēbat pecuniā quā recepat ab eis: ꝫ deus suus dederat eis illas: ⁊ q: ipse nō veniebat vt q̄reret pecunias pecunias finxit pecunias nullas sibi deficere: sed 44 solū vas: iō illū inuenire curabat. ¶ cyphū aūt meū. ¶. i. i quo ego bibo. ¶ ⁊ preciū qō dedit tritici. ¶ Jouo mandauit Joseph poni in sacco beniamin: s. cyphū argenteū: ⁊ ꝑcium tritici. fu it aūt ꝫ additū vt intelligeret dispēsatoꝛ. poterat. n. intellige re q sicut mandabat cuilz poni precium in sacco ita manda bat in sacco beniamin poni cyphū loco p̄cij. voluit g̃ vtrūq̄ declare. ¶ in oꝛe sacci iunioꝛis. ¶ nō noiauit eū hic ioseph suo noie: q: fres nō exp̄sserāt nomē eius: q: ioseph de noie nō in quirebat ne aliqualis suspitio. cognitionis a fratribus habe retur. ¶ factumq̄ est ita. ¶. s. ipleti sacci frumēto: ⁊ pecunia ipsita in saccis: ⁊ cyphus in sacco beniamin. ¶ ⁊ oꝛto ma ne. Joie. n. p̄cedēte venerāt añ portas ioseph: ⁊ eadē die co mederunt cū eo post meridiē: ⁊ q̄euerunt vsqz sequentē diē. tunc aūt recesserunt. ¶ tunc dimissi sunt cū asinis suis. ¶. i. tunc expedierūt se a ioseph data oībus illis licētia redeūdi. ¶ Jāqz vrbe. ¶. i. ab vrbe coierāt. ¶ tūc ioseph accersito. ¶. i. vo 44 cato. ¶ dispēsatoꝛe domus. Jhūc ponebat vt ministruz oium istoꝝ: q: vir industrius erat ⁊ fidelis: ⁊ q: ad eius offm pti nebat, fres hmōi custodire cū totius domus curā gereret p̄n-

cipalē. Surge ingt i. velociter parate. ⌊ ꝛ psequere viros. ⌋ i. curre post eos. ⌊ ꝛ cōprehensis dicito. ⌋ i. postq̄ cōprehenderis eos dicas eis. ⌊ q̄re reddidistis malū pro bono. ⌋ s. domi
¶ nus meus iuitauit vos: ꝛ vos furati fuistis cyphū eius. in q̄ satis rederet malus pro bono. ⌊ cyphus quē furati estis. ⌋ iste est cautus modus loquēdi ad cōprehēdēdū furtū: q; nō q̄siuit ab eis vtrū furati fuissent vel nō: sed asseruit eos furatos fuisse tāq̄ furtū eoꝝ notū eēt vt in pcē spez celandi haberent. Sz in ꝟ verū erat q; ꝟ fres Joseph nihil furati fuissent: tm cyphū quē dispēsator petebat ipsi portabāt: ꝛ sciebat dispensator ipsos portare: q; ipse posuerat in sacco iuniorꝭ.
¶ ⌊ ipse est in quo dño meus bibit. ⌋ ꝛ pp ꝟ cū maiozi diligētia mandat eū ingri: ꝛ maiozē penā patiemini. ⌊ ꝛ in quo auguriari solet. ⌋ hoc ēt aggrauat culpaz. Q; adhuc si solū in illo vase biberet ioseph remediabile eēt: q; poterat in aliquo alio bibere: sed si in hoc auguriabat non posset in alio ita auguriari. Est. n. auguriari. i. auguria ingrere vel sortes mittere ad
1 inueniēdas aliq̄s vitates: ꝛ ꝟ fz est: q; ioseph verus dei cultor sciebat auguria illicita esse cū ibi tribuat demōibus qdā
Augurari quid. diuinus bonoꝝ. Jō nullo mō exercebat ea: fz fingebat se exercere ad integrimentū vitatis ad tps. Si tm sic verū esset q; auguriaret in cypho illo magnū dānū fiebat Joseph auferēdo ei tale vas: q; forte ad talē ingsitionē eēt scm in certis tēporibus conrādētibus motibus celi: ꝛ figuratiōibus: siue aspectibus planetaꝝ quēadmodu dixi de capite fcō de ferro qō ad ingsita rādet: de quo nūi. xi. satis late. Maiozē ḡ penā merebat furādo hūc cyphū q̄z quēlibet aliū: q; fm getiliū opinez talis cyph⁹ reputaret vt aliqd sacrū ptinēs ad rīsa deo
M Opinio gētilium. rū. ⌊ pessimā rē fecistis. ⌋ nō vocatū fuit istud pctm malū: sed pessimū: q; agrauabat valde ex circūstantiꝭ. s. q; ingratitudo fuerat reddēdo malū pro bono. ¶ Jtē q; furati fuerāt id qō spāliissimū erat in reputatiōe Joseph. s. cyphuz in quo ipse bibebat: ꝛ in quo auguriabat. hec oia vera eēnt si dispensator fundasset se sup verū. s. q; furati fuissent vere vas illō fratres Joseph: sed ꝟ a vitate longinquū erat. ⌊ fecit ille. ⌋ i. dispensator. ⌊ vt iusserat. ⌋ s. ioseph psequēdo illos cū hoibus
¶ armatis ne possent resistere: ꝛ cōprehendēdo eos. ⌊ ꝛ apphensis p ordinē loquutus est. ⌋ s. iuxta ordinē supdictoruz vt dño iperauerat. ⌊ Qui rīderūt. ⌋ admirātes ō eis q̄ ptra ipsos ꝓponebant. ⌊ q̄re sic loq̄t dño nr̄. ⌋ q. d. nō debēt dño nr̄ talia ꝝ nos dicere cū nos talia nūq̄z fecerimus: nec sit verisimile nos fecisse. ⌊ vt serui tui tantū flagitiū cōmiserint. ⌋ i. asserendo ita efficaciter q; nos q sumus serui tui tm pctm siue flagitiū qō magnū pctm notat cōmiserimus cū nihil tale egerimus. ⌊ pecuniā quā inuenimus in ore saccoꝝ reporta-
¶ uimus. ⌋ hic arguūt satis fortiter dicēdo q; nullo mō possit ptra ipsos psumi q; cyphū furati fuerint: q; ipsi exītes ex egypto inuenerūt pecuniā religatā in saccis suis: ꝛ ibi nll'o mō timebant aliq̄ egyptiū: fz ex bonitate sola pscie deporauerunt pecunias ipsi ioseph. qūo ḡ psumi posset q; in domo ioseph furari vellēt vbi maius pctm erat. Jtē q; ibi si furarent timere deberent ioseph tāq̄ potentē eos ibi punire ꝛ occidere. ⌊ reporta uimus ad te. ⌋ q; qñ venerūt cora dispēsatore domus ioseph in scda vice añq̄ introducerent i domuz dixerūt ei qūo inuenerāt pecunias in ore saccoꝝ: ꝛ q; ipe dixit hre apud se reconditā pecuniā quā ipsi dederāt nō curauerunt instare vlterius nec ꝓposuerūt coram ioseph. Jō dicūt
n ¶ ⌊ reporta uimus ad te. ⌋ q. d. nō ad ioseph dñm tuū. ⌊ de terra chanā. ⌋ nō q; ipsi inuenerint eā in terra chanaā: q; i egypto eā inuenerūt: fz dicunt portare eā de terra chanaā: q; eaz in egypto inuenerūt. deinde tulerūt eā secū in terra chanaā: tādem ō terra chanaā reduxerūt eā in egyptū in domū ioseph ad dispensatore eius. ⌊ ꝛ qūo ꝓfs est. ⌋ i. qūo visile est ꝓsideratis prioribus. ⌊ vt nos furati fuerimus de domo dñi nr̄i. ⌋ s. ioseph. ⌊ aurū vel argētū. ⌋ i. cyphū aureū vel argenteū vt tu nobis opponis. ⌊ apud quēcūq̄z fuerit inuentū. ⌋ fratres ioseph sciētes se ab hac crimine eē imunes: nec putātes aliqd fraudis latere vt magis ꝓtentarēt dispensatore ioseph ne ipe locū hret aliqd cōtra eos suspicādi posuerūt cōtra se ita. dura sniaz ⌊ seruoꝝ tuoꝝ. ⌋ i. de nobis q; sumus fui tui. ⌊ qō q̄ris. ⌋ s. cyphus. ⌊ moriat. ⌋ tāq̄z fur. ⌊ nos aūt fui erimus dñi nr̄i. ⌋ i. insup nos efficiemur serui ioseph: sed ꝟ erat supfluū: q; dato q; vnus eoꝝ furatus fuisset ceteris nescientibus ille solus
O Modus innocentiuz. puniri deberet. ad alios aūt nullo mō pena expectabat: fz obligabāt se ad ipertinēs tāq̄z securi de inocētia sua. Jste est. n. modus oīum inocentiū vel eoꝝ q se existimāt inocentes vt fortissimis rebus ꝓ quo obligent. ⌊ qui. ⌋ s. dispēsator dixit. ⌊ fiat fm sniam vram: ⌋ i. fm q; vos iudicatis. apparebat. n. hic sniaz eoꝝ: sed nō i totū: sed solū quātū ad pmā ptē. Dixerant. n. duo filij Jacob. pmū vt ille q vas teneret occideretur 2° vt oēs alij fui efficerēt. Quātū ad pmā ptē apparebauit dictū eoꝝ: sed nō quātū ad scōaz: vt pz in lra. ꝛ adhuc ista primam ptē nō recepit vt ipsi dixerūt. s. vt hns cyphū morereꝰ: fz vt in fuitutē redigeret. ⌊ Vos aūt eritis innoxij. ⌋ i. fz apud aliquē vz cyphus inueniat ille solus efficiet seruus. vos āt manebitis quasi inculpabiles: ꝛ psequēter sine pena. Jnnoxius sigt duo. s. sine culpa vel sine obl'one ad penaz. Primo mō dr innoxius de in ꝛ noxa. i. culpa q̄si sine culpa. 2° mō innoxius vt sigt aliquē carentē obl'one a pena dī de in ꝛ nexus i. obl'o. s. carens obl'one ad tolleranda penā: ꝛ sic vocant ali qui obnoxij. i. obligati ad aliqd: ꝛ in vtroq; sensu accipi pōt q; pōt intelligi q; illi apud quos nō eēt cyphus eēnt innoxij i. reputarent nō culpabiles. vel innoxij eēnt. i. nō obligati ad aliqd faciendū: vel patiēdū: vel subeūdū. ⌊ itaq̄z festinato. ⌋ i. cū festinatiōe. ista est ꝓditio inocentū q; nō dubitāt pmittē se ingri. Ipsi. n. se inocentes reputabāt: ꝛ sic erat fm veritatem: fz fraus ibi intercidit: q; ministri ioseph ex mādato eius cyphū in sacco beniamin posuerūt: vt pz. s. vt videret culpabilis: sed nec in ꝟ peccauit ioseph: q; nō itēdebat aliquē punire: ꝛ intēdebat ingrere veritatē de affectu frz ad beniamī. ⌊ deponētes saccos. ⌋ s. de asinis. ⌊ aperuerūt singuli. ⌋ itātū ꝓfidebant in sua inocentia: ꝛ volebāt cito illā fieri ingsitionem q; singuli saccos suos aperuerunt nec expectauerūt vt apiret dispensator ioseph: sed nō aperuerūt isti saccos suos seoꝝ sum: q; tūc ille q inueniret in sacco suo cyphū tolleret in de ne post eum videret dispensator ioseph: sed quilibet aperuit saccum suum astnate sibi dispensatore illo: ꝛ inquirente in sacco. ⌊ qbus scrutatis incipiēs a maiore. ⌋ i. q; in scrutando saccos istoꝝ incepit a maiore vsq; ad minorē. ꝛ dz iste ablatiuus absolutus ꝓuerti in gerūdiū vel exponi p dū. s. ⌊ qb⁹ scrutatis. ⌋ i. dū scrutaret illos: nec dz p post tāq̄ exponi: q; esset litteta falsa. esset. n. sensus q; post tāq̄ scrutatus fuit saccos illoꝝ incepit a maiore: fz ꝟ fz est: q; in scrutādo incepit a maiore. ⌊ Jncipiēs a maiore. ⌋ bñ noverat dispēsator cyphuz esse in sacco beniamin: q; ipse posuerat: fz ne aliqua suspicio fraudis hret incepit a maiore vsq; in finē dilatans venire ad beniamin ꝛ satis rōnabilis ꝓcessus erat iste: q; maior malicia ꝓsumit in maioribus q̄z in minoribus: vel vt fm ordinem natiuitatis: ita eēt ordo ingsitiōis. ⌊ vsq; ad minimū. ⌋ Forte queret aliq̄s qūo iste dispensator sciebat qs eoꝝ esset maior vel minor. ꝛ dato q; posset scire beniamin eē minorē: q; qlz alioꝝ hēbat super eū ad minus annos. 16. vel. 17. vt pz quando modicū post natiuitatē beniamin venditus fuit ioseph q; tunc erat ānoꝝ. 16. vt pz. s. 37. iste tm erat minor alioꝝ. ḡ alij excedent beniamin in ānis. 20. vel q̄si. Sz de alijs oibus qui quasi eiusdē etatis eē videbant: q; oēs decē in spacio sex annoꝝ nati sunt: vt patuit. s. 30. c. Qūo poterat distingui quis maior aut minor erat: aut succedēs. Forte dicet aliq̄s q; iste dispēsator nō cognouit qs erat maior: aut minor quātuz ad oēs: fz a fortuna ꝟ fecit. Cōtigit. n. sic fieri: fz nō vr ꝟ rōnabiliter dcm q; a fortuna sic cognouisset: vel sine errore oēs ornate ingsitisset. ¶ Dōz ḡ q; iste dispēsator sciebat quis erat maior aut minor. iō dixit ei dñs su⁹ ioseph q; poneret cyphuz in sacco iuniorꝭ q̄si ipse cogōsceret qs eēt iunior. ¶ Sed dices vñ ḡ hoc scire potuit. Rādet q; sciuit qñ dñs suus fecit eos sedere ad mēsaz seriati. s. ꝑgenitus in ꝑn°. deinde 2° vsq; ad vltimū: vt in fine ꝑce. c. ꝛ ꝟ fingebat se cogōscere ioseph p arte auguriandi cū tangeret pcutiendo cyphū semel: ꝛ dicēt ille est ꝑmogenitus: ꝛ tāgeret scōs: ꝛ diceret ille est scōs. Hec ergo audiēs dispēsator satis cognoscere potuit ordinē natiuitatis eoꝝ. ⌊ ¶ At illi sciſſis vestibus. ⌋ hic ponit scōm. s. eoꝝ ꝓfusibilis ꝛ descripta reductio. hec in duas. ꝑ ponit reductio. 2° iude ad ioseph ad misericordiā ꝑsuasio ibi. ⌊ Cui iudas. ⌋ Ad ꝑm. ⌊ at illi sciſſis vestibus. ⌋ cōperta appenti iniquitate quā tāq̄z inocentes añ negauerāt vehemēter cōfusi sunt: ꝛ turbati doluerūt: ꝛ q; apud ātiquos tristitie magne signū erat vestiū sciſſio. vt pz Joel'. 2°: vbi dr tristatis mltū de pctō scindite corda vra: ꝛ nō vestimēta vra. Et mat. 26. hr q; Cayphas audito vbo xpi qō ipse reputabat appētē blasphemiā q̄si mltū tristatus scidit vestimēta sua. Sciderūt isti vestes suas:

P Innoxius duaz hz significationes.

Q Cōditio inocentum.

Confutatio.

Nom R Obo

S Rñsio grunda

T Rñsio doctor'.

U Obo.

X Rñsio

Y Joseph fratrum reductō

ſres ſuas:q; veriſſime dolebāt q; tm̄ pctm̄ in eis inuentum fuiſſet. z q; beniami in ſuitutē redigi ōbēt: z q; maxie augebat:q; pr̄ eoz Jacob p̄amoze: z doloze beniami mozeret. vt j. decl'at Judas iclinas ioſeph ad mīaz. ⌊ oneratiſq; rurſum aſinis. ⌋ ad redeūdū in ciuitatē vt vidēnt qd ō eis ioſeph facere vellet. pecunias tm̄ in ſaccis ſuis ſingl'i retinuerūt nō repetēte eas diſpēſatoze ꝑz modū ſup̄ ōcl'atū. ⌊ Reuerſi ſunt i oppidū. ⌋ ℔ vocat oppidū locū quē añ ciuitatē vocauerat de q̄ exierāt ſres ioſeph. Et ſig̃t oppidū duo. vno mō accipiť ꝓ pzie ꝓ villa: z iſto mō vocāť oppidani. i. villani vt diſtinguūtur ꝛ ciues. Alio mō z large accipiť oppidū ꝓ qlz loco murato: ſiue villa: ſiue ciuitate. z dicitur oppidū. q. opē dās. qa muri ſūt adiutoziū manētib⁹ itra eos. ⌊ ꝓmuſq; Judas. Jinť oēs ſres iudas ꝓm⁹ iſtitit valde. z ꝑ vt beniami libaret ꝓpť duo. ꝑ q; ꝓ ipſo erat fideiuſſor apud pzez: z eū in ſua cuſtodia recepat dicēs vt pz̄ ꝑce. c. niſi reduxero z tradidero eū tibi ero pcti re⁹ oi tpe. 2°. q; Judas conſtātioz erat iter oēs nec erubeſcebat: vel formidabat loq; añ magnos viros: ēt q; ceteris eloq̄ntioz z rōnabilioz erat. ⌊ Cū frib⁹ ſuis. ⌋ z q; oēs pariter mīaz iploz abāt. ꝓfitētes pctm̄ ſuū: q; ipſi putabāt bēiamin peccaſſe ex q̄ ſic vas ioſeph apō eū iutētū eſt. Nec poterant putare ō vaſe iſto ſic̄ ō pecuniꝫs tc̄: z añ iuētis: q; poterat eē q; de⁹ poſuiſſet i ſaccis eoz al's totidem pecunias q̄t dederāt diſpēſatoꝛi ioſeph: nec poterāt ipſi cogſcē an eedē pecunie, eēnt ille illis q̄s ipſi attulerāt: q; forte fuerūt eis date alie pecunie totidē z nō eedē in nūo: z dato q; eēnt eedē nō poſſēt cogſci: q; oīs moneta eiuſdē ſpēi eiuſdē figure z q̄ntitatis ē. de vaſe aūt ſaţ cogſci poťat q; erat ille ciphus in q̄ bibebat ioſeph. ¶ Jtē tē q; ſaţ credebāt ipſi q; de⁹ nō toleret rez vni⁹ ad dādū alteri. ¶ Jtē q; diſpēſatoꝛ ioſeph nō pſecutus eos ipa vice nec alia ꝓ mōeta q̄ aliqd pdidiſſet: imo dicebat q; totā illā apō ſe integre retinebat. ꝓ vaſe āt nō ſic feē: ſz eos imediate pſecut⁹ eſt: ℔ oīa monebāt ſres ioſeph ad credēduz q; beniami ℔ feciſſet ipe aūt vecūdus: z ſtupefact⁹: q; tm̄ malū apud eū iuētū fuiſſet q; negare nullo mō poterat nihil ꝓ ſe rñdebat. ¶ Ra. ſa. dicit ℔ q; ſres iſti vidētes q; i ſacco Beniamin ciphus iuētus fuiſſet q̄ſi in vidictā tāti ſceleris: z q; eos dehoneſtauerat eū colaphis cedebāt: z caput ōpilabāt dicebāt iſte fili⁹ mſis latrone. ſ. rachel' q̄ furata fuerat idola ꝑis ſui. vt pz̄. ē. zi. c. ita furat⁹ fuit ſic̄ mr̄ ſua. Sz ℔ nō ē verſimile: q; ſres beniamin vidētes ciphū in ſacco beniami exteriti ſūt: z q̄ſi examinati. Ad tales āt pcutere nō ptinet: q; q̄ſi ēmobiles ꝑ ſtupoze fci ſūt. Sz ad illos q; ex ira tāq; certā iniuriā vidicare volāt. maxie q; ſi ipſi puniuiſſent beniami ꝓfiterent i ℔ ſe credē q; beniami illud feciſſet: z ſic cām ſuā deterioraret: ſz ℔ ipſi nō itēdebāt: q; lz apō ſe ipoſ crederēt benia min feciſſe illō: tm̄ ex ōmōſtrabāt ſe aliqd dubitare. ¶ Jtē q; ſi ſres pcuſſiſſent beniami ō ℔ ml'tū triſtat⁹ fuiſſet ioſeph: q; tenerrime eū diligebat: z pp eū oīa iſta faciebat: lz nō fit mētio q; ipſe aliqd triſtat⁹ fuiſſet. ğ nihil tale iteruenit. ¶ Jtem q;, diſpēſatoꝛ ioſeph ſciebat iſtā fraudē z itētionē: iō dato q; ſres vellēt pcutē beniami nō ꝓmittēt ipe. Tm̄ Rabbi ſalomō dic̄ q; ſres beniami ſaţ ōpilauerūt eū: z cū ipzopio dicētes ei ecce ſic̄ mr̄ tua fuit latrona cū furata fuerit deos ꝑris ſui: vt pz̄. ē. zi. c. ita tu furat⁹ fuiſti ciphū argēteū. Sz vt dcm̄ ē q̄daz ficta ſūt iſta. ⌊ necdū. ⌋ i. nōdū. ⌊ de loco abierat. ⌋ ſ. de loco i q̄ ſtabat q̄n iuit diſpēſatoꝛ ad pſeq̄ndū z reducēdū ſres ſuos z ℔ erat: q; iā vehemēter volebat ſe eis oñdē cognita eoruz affectiōe ad beniami: nec volebat eos āpli⁹ affligē vlteri⁹ cognitionē mutuā differēdo. Dī aūt ſtare i eodē loco: q; vt dixi mus. c. ꝑce. ꝓſueuerat q̄lz die in mane ire ad domum ꝓbonis ad expediēda negocia regni: z deīde vēiebat meridie ad pzā dendū i domo ſua. illo āt die diſtulit ire i domū regis donec ſres redirēt vt ſe mutuo cogſcerēt. ⌊ oēſq; añ eū i terrā parit coꝛruerť. ⌋ ad petēdū ſupplicit i mīaz ei⁹: q; ad magnatos viros ptiet ſupplicib⁹ ꝑcere. vt ait Virgi. i. 6°. eneidos ꝑz ſram quā dabat. Nec pi ſu⁹ Anchiſes exñs in cāpis eliſÿs. ſ. ꝑcere ſubiectis z ōbellare ſupbos. ⌊ Cur ſic agē voluiſtis. ⌋ i. q̄re feciſtis tm̄ malū reddētes iniuriaz z dānū ꝓ bñficio q̄ cā mouit vos vt ſic agētis. ⌊ an ignoratis q; nō ſit ſil'is mei in auguriādi ſcia. ⌋ ſp̄t dupl'r itelligi. vno mō q; ipſe notet i hoc magnā inḡtitudinē cū abſtulerit ei id qō maxie diligebat. ſ. vas in q̄ ſolebat auguriari. Cū ğ ipſe eēt maxim⁹ i augurian di ſcia maxie, idigebat vaſe in q̄ auguriabāt. Tollere ğ eū ſibi magnū dānū erat z magna igratitudo i eis qb⁹ bonuz fecerat. Alio mō ꝓt intelligi q; dicēt eis ioſeph, q̄re voluiſtis ℔ facē: q; dato q; velleţ malū facē ſciebatis q; ego p artē auguradi ſcirē qs feciſſet: z nō potuiſſet nll'o mō euadē. z iſta eſt melioꝛ ſnia. ⌊ an iḡratis. ⌋ ſ. q. d. nō poſaţ vos iḡrare q; ſcirez artē auguradi: q; vidiſtis me augurari cū feci vos ſedē cozā me ꝑz oꝛdinē natiuitaţ vre pcutiēdo vas. ⌊ q; nō ſit ſil'is mei in auguradi ſcia. ⌋ ℔ fingebat ioſeph. z ℔ ōmōſtrabat ex opinione egyptioꝛ q; dicebāt nullū talē ꝓiectoꝛē ſōnioꝛ eſſe: z ipſi putabāt ℔ eē ex arte auguradi vl' nigromātia: vt ōcl'auimus ſm̄ gētiliū cronoḡphos. ſ. 4i. c. Qualē ğ egyptȳ putabāt talē ſe eis nūc demōſtrabat lz apō phonē qñ ſōnia iterp̄tari debuit dixit q; de⁹ rñderet ſine ipō ꝓſpa phoni: z cū rñderet ad dcā eunuchoꝛ icarceratoꝛ ſōniātiū dixit iterp̄retationē ſonioꝛ ad deū ſolū ptinere. Et ſi dicas qūo ioſeph mētitus ē dicēs ſe eē auguē cū nō eēt: ſz ea q̄ iterp̄tabať diuino ſpū iterp̄tať. Joā. galeñ. rñdet q; iſta oīo nō cāt mendacium: nec ē va nec fl'a cū ſit iterrogatiua. Jnterrogatiue āt oīones nō ſūt affirmatiue vel negatiue. ¶ Rñdeť q; ſalua reuerentia ſua ℔ nihil ē: q; lz oīones iterrogatiue nō ſint vē nec fl'e ꝑ ꝑte ſua. i. ꝑ eo q; ꝑſupponūt: vt ſi dicamus nūqd neſcitis qūo xp̄s moꝛtu⁹ ē: z ſurrexit. iſta ē iterrogatiua: z lz ꝑz ſe tā affirmatiua vel negatiua. nō eſt tm̄ ſm̄ aliqd qō ſupponit affirmatiua ē: q; clariſſime iſta oīo dic̄ xp̄m moꝛtuū fuiſſe: z ſurrexiſſe. Sic tota iſta oīo ꝓlata a ioſeph nō erat negatiua vel affirmatiua: tm̄ ꝑz ꝑtē aſſerebat ioſeph eē pitiſſimū in ſcia auguradi: z lz ℔ nō tenēt ioſeph⁹ volebat tm̄ ℔ facē credere ſres ſuos: z i ℔ ē ꝓpziū mēdaciū. al's ſi ſic nō itelligat nō ꝓcedet aliq̄ mō rō ſua ꝛ ſres ſuos. ¶ Alio⁹ rñdet q; itelligať ꝑ iſtā ꝓpōnē q; null⁹ augur i egypto vel in tota tra erat ſic̄ ioſeph: q; alq̄ erāt augures in q̄rēdo rñſa demonū. ipe āt erat augur accipiēs oīa ꝑ diuinā reuelationē. Sz adhuc ℔ nihil vz: q; iſta vba debebāt ꝓferri a ioſeph i illo mō in q̄ a ſres ſuis itelligerent: al's nihil ꝓdeſſent: lz ſres ſui nec aliqs ali⁹ nō itelligēt iſta vba ad iſtū ſenſuz: iō nō ptulit ioſeph ad hūc ſenſū. ¶ Dōz ğ q; ioſeph itēdebat oñdē ſe ſapiētē i augurȳs z q; ℔ fl'z erat mētiebať ioſeph: lz iſtud mēdaciū erat aliq̄l'r offōſuz: q; ad iuēiēdā quādā vitatē: z nō ad puniēdū aliquē iō lz pctm̄ fuit erat tm̄ veniale ſolū a q̄ nō ē neēe eū excuſare: z iſta eſt itētio bti augu. ⌊ Jn augurādi ſcia. ⌋ Jauguriū accipiť dupl'r. ſ. large z ſtricte. cū. n. ſtricte accipiť ſig̃t ſolā inḡſtionē futuroꝛ in auiū volatibus: vl' garritibus. large accipitur auguriū ꝓ oī arte diuinādi. z ℔ mō accipiť ℔: q; nō dicebat ioſeph ſe eē pitū i ōtēplādo garrit⁹ auiū: q; ℔ nihil ad ꝓpoſitū. ⌊ Cui iudas. ⌋ ℔ ponit ſcōz. ſ. ad mīam ꝑſuaſio. ⌊ cui iudas. ⌋ ſ. dixit vl' rñdit. q̄re āt iſte rñderit z nō alī cā ſupza aſſignata ē. ⌊ Quid rñdebim⁹ dño meo. ⌋ ſ. q. d. nihil poſſum⁹ rōnabil'r rñdē. Jſte modus loq̄ndi ē valde caut⁹ ad captādū mīaz. ſ. arguē ꝯ ſe ſic̄ aduerſari⁹ arguere deberet: z tūc total'r cognito pctō: z vlla rōe defendēte oppoſita ſolā mīficoꝛdiā ſupplicit poſtulare: z iſte modus tenēdus ē ad viros gñoſi aī q; in penis alioꝛ nō delectanť: ſz ſolū deſideraťeos ſubiectos eē. Si aūt ſint aliq miſeri vilis ꝓditiōis nō opz ſic ꝓfiteri: q; magis ad puniēdū exacerbarenť. Qui āt ipſi ſciebant ioſeph mitē z benignū eē ſupplicit z ſuū erroꝛē ꝓfitētes venīā petierūt. ⌊ qd logmur. ⌋ multiplicat vba idē ſignificātia: z iſte eſt modus rethoꝛicoꝛ. ſ. ml'tiplicare eādē ſniam ꝓ vba varia ad cāndū vberioꝛē ꝑſuaſionē: q; vba ml'tiplicata itēſionē effectū deſig̃nt gaudȳ: vel ire: vel cuiuſlz affectiōis: z magis ipſe audiētiū aīus varȳs vbis q̄ſi ſimplicib⁹ tāgiť. ℔ aūt ptinet ad rethoꝛicos coloꝛes. Signū aūt hui⁹ eſt. q; oēs paſſionati vba ml'tiplicāt vt ꝑz aī affectionē rē exaggerēt. ⌊ aut qd iuſte poterim⁹ obtēdere. ⌋ ſ. l. i ꝓriū rñdē. q. d. nihil. Quia ſcm̄ eſt ita noto⁹ q; nō poſſum⁹ negare vel diſſil'are. ⌊ deus inuenit iniqtatē ſuoꝛ tuoꝛ. ⌋ i. deus feē vt inueniret pctm̄ nr̄m qō occultū erat. ¶ Aliq volūt dicere q; ipſi volebāt dicere q; de⁹ demōſtrauerat nūc aliqd ꝑ qō puniren de malis ſuis occultis. Sed ℔ fl'm eſt: q; iſti nō volebant q; ioſeph cognoſceret aliqd pctm̄ eoz niſi ℔ q; notū erat. non eſt ſenſus nos fecimus iſtud pctm̄ occultū: q; vt decl'auimus. ſ. putabant q; beniamin feciſſet: z exiſtimauim⁹ q; nullus ſciret: ſz deus decl'auit pctm̄ iſtud. z cū iſtud pctm̄ eēt vni⁹ ſyt ipſi putabāt. vocauerūt tm̄ illud eē iniqtatē ſuoꝛ ſuoꝛ: q; vt. ſ. patuit oēs ſe obligauerāt ad ſuitutē ſi aliqd tale ꝯ eos iuenire tur: z ℔ ēt pz̄: q; ī. ſubdiť. ⌊ en oēs ſui ſumus dñi mei. ⌋ ſ. ſz ꝯditionē quā poſuimus. ⌊ z nos z apud quē inuētus eſt ci-

ſcōo mō. ſſ

Le Opio egyptioꝛum.

Dd Nom Obiectio.

Ee Rñſio Joānis. ff Rñſio doctoꝛis.

Gg Qualis augur erat ioſeph.

Determinatio.

hh Auguriuz accipiť dupliciter. ꝓmo modo ſcōo modo

Ji Jude ad ioſeph ad miſericoꝛdiaz ꝑſuaſio.

Kk Modus rethoꝛicoꝛuz.

Ll Quoꝛūdaz opinio. Cōfutatio.

ſſ

Ad Nom Rabbi ſalo. op. Confutatio. 1ª ratio

2ª ratio.

3ª rōtio ꝑ Opinio ra. ſalo.

Aa

Bb Textuſ iſte duplicit intelligit, ꝓmō.

phus. ¶.i.siue nos q nihil peccauimus siue ille q̄ ciphū acce
pit fuit tui sum⁹:q: talē sniam sup nos posuim⁹.¶ absit a me
vt sic agā.¶.i.nolo tm̄ vos p̄mere:q: iniustū ē:l3.n. istā sniaz
ponerēt ipsi sup se:tm̄ ꝓcurato: siue dispēsato: ioseph nō re
cepit eā: vt p3.s.de ioseph:nō debebat sic punire.maxie q: f3
ius q furat solū puniri d3.alī āt nihil peccauerāt:q: nō pote
rat ꝯ eos ꝓbari q huic fcō ꝓsentirēt:et q: ioseph nō itende
bat oēs illos detinere:sz solū beniami vt eoꝝ amorē erga Be
niamin expireꝝ.¶ q furat⁹ fuit ciphū ipse sit ꝑuus meus.¶ l3
mereꝝ morte fur tm̄ in arbitrio ei⁹ ꝯ quē furtū fcm̄ est erat
vtrū eū mōte nāli aut ciuili puniret.s.ꝑuitute q̄ mors ciuilis
dr̄.¶ vos āt abite ad p̄rem vr̄z. ¶q: nihil peccastis. ℞ dicebat
ioseph vt expireꝝ vtrū recedē vellēt dimisso beniami in ꝑuitu
te.¶ Accedēs aūt iudas.¶ Postq̄ iudas ꝯ se t fres ¦suos,cō
cessit ꝓdictā iniqtatē ℞ iplorat supplicit ioseph pietatē. t ¦iste
modus valde rethoricus ē t suasiu⁹:q: valde passional':sed
solū ptinet ad aliquē q se miserū calamitosūq̄ ōmōstrat viro
gñosi ai. Ad eos āt q vilis ai sūt: t vindicatiui ¦tali suasione
vti nō decet:q: poti⁹ oppositū suadētes ¦iferem⁹.¶ Accedēs
aūt iudas ꝑ̄pus.¶ volebat iudas supplicare t loq ml'ta ad
ioseph: t q: ipsi qñ inclinati fuerāt cor̄ā ipso vsq̄ ad terram
erāt aliq̄'r distātes nō audētes ꝓpe accedē q̄si idigni iudas
q nūc volebat loq accessit ꝑ̄pius.i. ꝓpinquius vt ꝫgruētius
audireꝝ.¶ ꝓfidēter ait.¶ ℞ fuit vna de causis q̄re mag⁹ iudas
loquut⁹ ē q̄z aliꝯ de aliꝯ.¶ o:o dñe mi loq̄tur ꝑu⁹ tuus i ma
nibus tuis.¶.i.p̄co: te dñe mi vt p̄mittas me ꝑuū tuū loq t
audias q̄ dico.¶ ne irascaris famulo tuo.¶.i. l3 peccauerim⁹
tm̄ rogo vt me audias.¶ tu es post ꝑhonē dñs meus.¶ hic ca
ptat bēiuolētiā exaltādo eū.ihebr:eo,dr̄.¶ tu es sil'is ꝑhoni.¶
qō aliq iudei ōcl'ant.i.sic ꝑho est fraudulēt⁹ t calūniato:,ita
t tu.℞ aūt ꝓcedit p modū obiurgatiōis.vñ Anq̄los i trāsla
tiōe caldaica ꝓtinēte istos qnq̄ libros ml'ta dixit in isto loco
q̄ saꝝ a vitate discor̄dāt.s.q iudas irat⁹:q: ioseph volebat de
tinere beniamī accessit cū ipetu ad ioseph: t apphēso ense p
manubriū attrahē voluit q̄si iuasur⁹ ioseph: t dixit. Quare
nos q̄ttidie affligis ecce p⁹ vice calūniat⁹ es nob⁹ q eram⁹ ex
ploratores.postea dixisti q ducēm⁹ ad te puerū beniamī: t
poneres oculos tuos sup eū:nūc āt calūniatus es ponēs ci
phū i sacco pueri vt eū ōtinēs t subices i ꝑuitutē:tu es calū
niato: sic dñs tu⁹ ꝑho nūqd nescis q duo fres mei ¦symeon
t leui ōstruxerint vnā ciui⁽em⁾tre chanaā. Si g̃ nūc ¦surgit fu
ror me⁹ t idignatio mea dura oēs egyptios trāsfodiā gladio
icipiēs i te: t finiēs in ꝑhone. Ml'ta q̄z alia ridicula ista trā
slatio: t alīḡ hebr:ei i ista pte fabulāt q̄ ita friuola t icōpacta
sūt q nec recitare dignū ¦duxi. quātū āt a vitate lr̄e ista disco:
dēt sag̃ appet.s.q iudas q paulo añ genib⁹ aduolut⁹: t i ter
rā ꝓstrat⁹ cū ceter] frib⁹ suis iacuerat i tātā ¦sanīā: t totalez
demētiā erūpet vt ioseph dñz egypti cor̄ā famul' suis vi oppꝫ
meret:aut gladio trāsuerbare vellet nisi eos libos pmitteret.
Disco:dat ēt ab iferiori narratiōe i q̄ mō rethorico iudas sag̃
pulchre ꝓcedit.q āt virib⁹ vtiḡ nll'a idiget ꝑsuasiōe.est g̃ sen
sus verus ꝑz lr̄az nr̄am q̄ dic̄.¶ tu es dñs me⁹ post ꝑhonē.¶
i.pharao ē rex egypti: t illi valde obedire teneor:sz post illuz
tu es dñs me⁹.i.nullꝰ ē maior te post illū i tota egypto: t sic
ꝓstituerat eū pharao 2ⁿ post se:vt p3.s.41.c.est sensus sicut
obedire teneor ꝑhoni ita imediate post eū oīb⁹ post positis ¦ti
bi soli obedire debeo: t ad istū sensū reducit lr̄a hebraica in
isto loco.s.tu es sil'is ꝑhoni.i.sic ꝑho magn⁹ dñs est:ita tu es
magnus vir i tota egypto.lr̄a tm̄ nr̄a adhuc mag⁹ difficatq̄
facūde locuta ē:nā l3 aliquo mō ioseph sil'is eēt ꝑhoni.tm̄ ¦nō
erat ei eq̄lis:q: nō erat tāte ptātis sic ꝑho vel tāte dignitat̄.
sil'itudo tm̄ in mō locutiōis vulgaris t i sacra scrip[ra] vt i plu
rimū eq̄litatē ipor̄tat:q: scrip[ra] sacra modis loq̄ndi vulgari
bus adaptat vt ab ipsis vulgarib⁹ ꝑpēdat.iō lr̄a nr̄a licz ad
ad plenū trāsferat sensuz lr̄e hebraice i hac pte: t i ceter] ver
ba tm̄ eius:q: rusticano more ꝓlata erant imitari nō voluit.
Sic.n.q rethoricos flores nouerūt l3 in alios dict̄ trāsferen
dis aut recitādis mediā ipaz vitatis radicē fidel'r teneāt: ver
ba tm̄ nō tenēt in distiore lōge atq̄ facūdiore stillū ¦quertentes:q: g̃.s.41.c.dcm̄ fuerat q ioseph eēt scōs post ꝑhonē.s.
imediat⁹ ei lr̄a nr̄a nō dixit tu es sil'is ꝑhoni q̄si eūdē ptātis
atq̄ dignitat̄ obtinerēt g̃dū:sz tu es post ꝑhonē dñs me⁹.i.
in egypto p̄m⁹ dñs me⁹ ē ꝑho.post eū āt nullū hēo dñm nisi
te saltē imediate.¶ Interrogasti ꝑus.¶ ℞ itēdit iudas ꝑsuadē
vt beniamin dimittat̄ lib⁹ redire ad pr̄es cū aliꝯ frib⁹: t ipe te
neat in vincul' vel subīciat in ꝑuitutē loco beniami: Jn q̄ rō
ne sic ꝓcedit q inocēs nō d3 puniri:sz Jacob p̄ eoꝝ in hac
cā ē inocēs.g̃ nō d3 puniri. Sz si teneret beniami puniretur
Jacob:q: cū aia iacob colligata sit aie beniami q̄si ōpēdens
ab illa si beniami manēt:vel qcq̄z mali pateret nēce erat Ja
cob mori p̄ dolore de malo beniami. Minorē.s.q Jacob ino
cens fuerit ꝓbat q: nō fuit ꝓsci⁹ hui⁹ furti cū nō viderit:nec
ꝑus fuerit:nec ēt aliqd tale fieri mādauit:qō p3 q: pecuniaz
portatā i saccis in trā chanaā reduci iussit: t aliā duplicē su
peraddidit. Nō āt sag̃ late iduc̄: t ꝓcludit q cū Jacob pater
eoꝝ nihil peccauerit nō d3 puniri:sz manēte beniami valde
puniret:imo morereꝝ.iō mag⁹ debēt manē ꝓ eo iudas.¶ Jn
terrogasti ꝑus suos tuos.¶ nō ē itelligēdū q ꝑ[a]interrogatio
cā eis fuerit ista:q: p̄riū ꝓbauim⁹.s.43.c. t p3 ēt.42.c. vbi
p̄ q̄siuit ioseph ab eis de q̄ terra oriundi eēnt. Et ℞ rōnabile
videbat:q: ꝑm nāz iter hoies icognitos ꝑ̄ interrogatio est
ista.vñ estis q̄z ista: hētis p̄rem aut frem:sz ponūt istā interro
gationē fuisse ꝑ̄rē quātū ad inq̄sitionē ꝓgenici sue. fuerūt
āt fcē interrogatiōes iste de ꝓgenie postq̄z vocauit eos ioseph
explorato:es. t ipsi ℞ ificiates dixerūt se esse filios vni⁹ viri.
hūit ioseph istis dictis occasionē inq̄rēdi mag⁹ pticl'aritē ō eo
rū ꝓgenie.¶ t nos rndim⁹ tibi ꝑz istas interrogatiōes.¶ post
q̄z sup ipsi spōte nec q̄siti ista i gñali mag⁹ ꝓfessi fuerāt.¶ est
nob⁹ p̄r senex.¶ q cōplebat ānos.129.tūc qō p3:q: seq. āno de
scendit i egyptū cor̄ā ꝑhone: t interrogat⁹ de etate sua rndit
se hr̄e ānos.130.vt p3.¶.47.c.¶ t puer puulus.¶ ex ℞ p3 q ñ
fuit ista ꝑma interrogatio vel collocutio iter eos:q:.s.dixerāt
ipsi se oēs decē eē filios vni⁹ viri.nō ꝓfessi sūt g̃ aliqd tē de be
niamin.nec̄io g̃ due fuerūt interrogatiōes:vel vna fuit spōta
nea ꝓfessio.alia āt ad interrogationē. t si dicas tunc q ista re
spōsio fuit p̄or q̄z alia ꝓfessio. Nō stat q: ista ꝓtinet aliā:ideo
data ista rnsiōe nō erat nec̄ia alia ꝓfessio.cū ista tm̄: t āplius
ptineat:sz fcā illa p̄or adhuc erat ista nec̄ia cū magis ista ex
plicet.¶ q in senectute ei nat⁹ est.¶ q: genuit eū cū eēt ānorū
pluriū q̄z cētū t qnq̄z. t p3 q: in isto āno q̄ ōscēdit Jacob in
egyptū cōplebat ānos.130.vt p3.¶.47.c. Beniami āt comple
bat ānos.24.vel.25.vt ꝑbauim⁹.s.42.c.¶ cui⁹ vterinus fr̄
mortu⁹ ē.¶ Joseph erat vterin⁹ fr̄ beniami: q: ābo erant filij
rachel. hūc āt mortuū dicebāt: q: sic p̄r eoꝝ putabat: t ipsi
nesciebāt vtrū viuēt an nō.¶ t ip̄z solū h3 mr̄ sua.¶.s.solū be
niami. Mr̄ aūt ei⁹ rachel nō viuebat:q: pariēs mortua fuit
in via efrata:vt p3.s.35. t.¶.48.c.sz volebāt dicē q ip̄m solū
h3 mr̄ sua.i.ille solus māsit ex illa mr̄e moriēte alio. Uel for
te ipsi volebāt dicē q mr̄ sua viuēt t illū solū hr̄et: t si men
daciū dicāt nō ē mirū:q: ipsi nō ml'tū de ℞ curabāt cū puta
rent hmōi mēdaciū nō posse cōprehēdi:sz ꝑma expō melior
est vt teneāt ipsos vitatē dicē voluisse:maxie vbi vitas nul
lum eis p̄eiudiciuz inferebat.¶ pat vero tenere diligit eū.¶
amor tener est talis qualis est amor matrum qui in quibus
dam blanditiꝯ p3 eo q libēti⁹ cū illo q̄z cū alio delectet t ei
ꝑfabuleꝝ. Signū hui⁹ ē:q: Jacob nolebat p̄mittē venire be
niamin cū eis ne careret iteriz consolatore: t ne ei aliqd sini
stri eueniret ex q̄ mors imineret iacob.¶ dixistiq̄z ꝑuis tuis ¶
i.nobis q sum⁹ ꝑui tui.¶ t ponā occulos meos sup eū.¶.i.vi
debo eū.q.d.q ioseph inuerat solūmō velle videē eū.¶ Sug
gessimus.¶.i.dixim⁹ vel p̄cati sum⁹.¶ dño meo.¶.i. tibi q es
dñs meus.¶ nō pōt puer relinq̄re p̄rez.¶ poterat qdē benia
min relinq̄re p̄rem simpl'r sic post relict. Sz dr̄ q nō potat
s.sine magna tribulatiōe p̄ris sui q hūc solū h3 cōsolatorem. t
declarat ℞ cū subiūgit.¶ Si.n. dimiserit eū morieꝝ.¶ q: tota
vita p̄ris pēdet a vita pueri.nō pōt g̃ comode illū reliquere.
¶ nisi venerit fr̄ vr̄ minimus.¶ ℞ dicebat Joseph q̄n isti fres
eius venerūt ꝑma vice.¶ nō videbitis amplius facie mea.¶
i.nō permittā vos vltra accedere ad me: vel colloq mihi⁹ vel
emere aliqd in egypto.¶ cū g̃ ascēdissemus.¶ Sciēdū q Ju
das inducit in tota ista lr̄a ab illo loco vbi dr̄.¶ interrogasti
ꝑus suos tuos.¶ vsq̄ in finē.c.quō Jacob tm̄ diligit benia
min q si manet morieꝝ Jacob: t ℞ inferat in fine.c.se debere
manere p̄ beniami ne manente beniamin torqueret vsq̄ ad
amasā mortē ille atq̄ calamitosus senex Jacob q vissime mo
reret si benianin ꝑuituti mācipatus in vinculis teneret. Ju
das g̃ teneri debebat q̄ retēto nō seq̄ret ℞ icōueniēs. Scien
dū tm̄ q ista suasio nō est iuridica: sz rethorica t passionalis
q: dato q Jacob diligeret Beniamin tenerrime velut aiam
suā: t eo detēto vel mortuo certissime p̄ angustia morereꝝ tm̄

ſi Beniamin

Nom Cōfutatio trāslationū quorūdam hebr:eorum

Nn Pharao rex egypti

Oo Quid intē dat Judas

Nom

pp

qq Obo

rr Rnsio

ſſ Rachel pariens obiit in via efrata.

tt Qual'e amor, te mer.

Nom

Nom

si Beniamī peccasset furādo vel silīa faciēdo q̄ morte plectē da sūt ſm leges mori debebat: nec magis a morte euadēt q̄ſ si eū nullus diligeret. iō Aristo. in p̄ retho. c. i. vetat hmōi ſermones passiōales in iudicio ꝓponēdos: q: tales merita cāe potiora nō reddūt: ſz aliq̄s iudicis a iuris eqtate diſtorquēt. Judas tn̄ ista argumēta rethorica faciebat: q: nō in iudicio litigabat: sed ab ipso q̄ iniuriā vel dānū potius suscepat suppliciter exposcebat vt ēt a iuris rigore ad mificordiā flectere tur: ⁊ lz ad faciēda potiora merita cāe ſmones passiōales ñ valeāt ad effect⁹ tn̄ ptiū ꝓuocādos nihil efficatius q̄ verba passionalia sūt. ⁊ Cū g̃ ascēdissem⁹ ad famulū tuū p̄ez nr̄z. ⁊ dī ſ:q: eūtib⁹ de egypto in terrā chanaā ascēdē est: q: terra egypti australior est ⁊ gñal'r ps australis est ōcliuior: pte septē trionali. ⁊ ad famulū tuū p̄ez nr̄m. ecce q̄ rethorice ⁊ q̄ vrbane ꝓsuadet iudas: q: cū Jacob eēt p̄ eor. ⁊ fuus ioseph ſm existimationē iude: ⁊ modū loquēdi vrbanitat̄ hūane: tn̄ ꝓposuit id qđ ptiebat ad ioseph. s. iacob eē famulū ei⁹: ⁊ post intulit qđ attinebat ad ip̄z iudā: ⁊ alios. s. iacob eē p̄ez eor. qđ nō modicā nōt vrbanitatē. s. q: in p̄ notat honor ioseph: q: vocat iacob famulus ei⁹: ⁊ ſ tā q̄z magī bonū ipsi ioseph iudas p̄posuit. Jn 2° notat id qđ est bonū iude: ⁊ p̄cipal'r ipsi iacob. s. vt maneat iudas obligat⁹ ꝓ beniamī: ⁊ ſ postpo suit. ex ſ g̃ scire poterim⁹ q̄ nisi vba ista vrbanitatis hūane ad adulationē vel malū finē ꝓuertant de se licita sūt cuilibet boi quātūcūq̄ pfecto: q: sic magis suadē potimus ad bonū qđ itēdim⁹: ⁊ de⁹ sibi sic vult suaderi quantū ad ea q̄ facē dispositū. ⁊ oīa q̄ loquut⁹ ē dñs meus. ⁊ i. tu q es dñs meus. Ecce hic alia vrbanitas q̄ nō parū in secō attēdit q̄ dñis loquamur nō q̄ſ dirigētes ad eos vba ſz ad aliquē alterū sepatū: ⁊ cū eis loqmur de eis aliqd dicētes nō loqmur de eis vt de scōa psona: ſz vt ō q̄dā tertia sepata vt nō dicam⁹ vos mā dauistis mihi ſ facē: ſz dñs me⁹ mādauit mihi ſ facē. Et nō dicamus p̄uideatis in ſ ſz dñs me⁹ ꝓuideat in ſ. istō enim quādā magnitudinē notat si attēdat radix huⁱ⁹ locutionis. Q: cū sic ad dños terrenos loqmur statuim⁹ vel fingimus illū ad quē loqmur eē aliqd magni cui nos cōicare vel collo qui nō debeam⁹ nec mereamur. Cōicatio ât fit p̄ directionez vbor̄ vel locutiōis ad ip̄m cui loqmur qđ fit semp̄ p̄ scōam psonā. Volētes g̃ ei loq: ⁊ nō videri loq ei loqmur ō eo i tertia psona q̄ſ de q̄dā bono sepato excedēte nāz nr̄az. Cū autē hoies pauliſp humiliore stillo vti volūt nō loquūt̄ total'r per tertiā psonā: ſz mixti ponētes ſbaz noiuz tertiar̄ psonar̄: ⁊ adiectiua possessiua denotātia scōas psonas: vt cū volentes dicere vos mādauistis dicimus dñatio vra mādauit: ⁊ sic de alīs. Prior ât modus maiorē nōt excellētiā: ⁊ illo vsus fuit Judas. Recte g̃ iter frēs suos ipse solus loquut⁹ est q̄ ita eloquēs erat: ⁊ satis mirādū ē q̄l'r rude illō scī'm tātā eloq̄ntiaz hūerit. ¶ Sciēdū ꝓ tali vbor̄ facūdia ad tpales dños vti lz ēt ipsis viris scis. dū tn̄ nō ad adulationē ista ꝓuertāt. ⁊ hoc potissime cū viri boni aliqd bonū a p̄ncipib⁹ huⁱ⁹ seculi adipisci desiderāt qđ al'r se adepturos satis sciūt se nō posse. naz eloq̄ntia qđā ē de bonis g̃tuitis: qđ vel natural'r venit vt corpis robur: vel a deo spāl'r tributū ē. licitū ē g̃ illō i bonum finē ꝓuertere sic bonū ē ip̄z corpis robur in deū ꝓfuare. Sic dicebat dauid fortitudinē meā ad te custodiā. ⁊ ſ p̄z ſ exemplo pauli. Cuz qdā in vinculis tenerent̄ corā felice pro mano p̄sule i. puicia syrie i q̄ ē hierl'z: ⁊ corā successore suo festo tāta in ōfensionē sui eloq̄ntie g̃uitate ⁊ facūdie flore vigebat vt rex agripa ad videndū eū loq̄ntē admirās veniret. vñ ⁊ in tātū ipse festus p̄sul facūdā sapiaz pauli admirat⁹ ē nihil ei potens rndere vt dicēt insanis paule mlte te lre faciūt insanire. cui paul. eloquētie sui testimoniū ꝓhibēs ait nō insanio inqt optime feste ſz sobrietat̄: ⁊ vitat̄ vba loquor. De ḡs p̄z actuum 25. ⁊ magis. 26. c. lz ēt vti hac facūdia eloq̄ntia ad dños tēporales: q: eis ſz mādatū apl'i ēt ipsos viros bonos ⁊ pfectos subditos eē op̄z. vt p̄z p̄ᵃ petri. c. 2. cū dī ſbditi estote oi creatu re pp̄ me siue regi tāq̄ p̄excellēti siue ducib⁹ tāq̄ a deo missis: ⁊ in eo. c. ait deū timete regē honorificate: ſz bonor est in q̄dā reuerētia exteriori: ⁊ ista p̄cipue p̄z i vbis q̄ magis q̄ſ cetera q̄litatē ai attestant. g̃ lz talib⁹ facūdis vbis vti. nō tn̄ dz ſ fieri ſp: nec ex oi cā ne ad adulationē fieri videāt. vel ne ad q̄ſdā q̄ſ carnales delitias taliū vbor̄ son⁹ melodic⁹: ⁊ ꝓpor tio referat sic est in oi stillo rethorico. Et ob ſ vt caueretur adulatio: ⁊ secl'i honor despicabil'ē mōstraret btūs anto. dū exīs in heremo ml'tas a x̄pianis regib⁹ atq̄ ipatore destinatas epl'as suscepisset in nulla vnq̄ eis rndebat q̄ſi putāt̄ honorē illū q̄ erat a regib⁹ cogīsci: ⁊ ab eis scripta directa suscipe. de ḡs in vita bti antonij in vitis p̄m quā scripsit Euagrius. ⁊ Et dixit p̄ nr̄. ⁊ista lra satis p̄z: ⁊ c. ōcl'ata fuit p̄ce. c. ⁊ alioqn illo abnte. ⁊ i. nō desc̄dēte nobiscū. ⁊ nō audem⁹ videē facie viri. ⁊ q: ipse dixerat nō videbitis faciē: qđ ipatiue legēdū est. s. mādo vobis ne veniatis ad me: nec videatis faciē si nō aduxeritis illū. ⁊ ad q̄. ⁊ i. ad rōnes istas q̄ videbāt cogere. ⁊ ille rndit. ⁊ s. Jacob p̄ nr̄. ⁊ vos scitis. ⁊ista sūt vba Jacob loq̄ntis ad filios suos. ⁊ q̄ duos genuerit mihi vxor mea. ⁊ Quō dicit ſ Jacob: q: nō solū duos ſz duodecim filī ei erāt: ⁊ nō solū vna vxor quā spāl'r noiare posset suā: ſz q̄tuor vxores Lia: Rachel: Bala: Zelpha. ¶ Rndet ꝓ loquit ſ Jacob de illa q̄ spāl'r vxor eius erat. s. de rachele. Dec. n. pp duo spālius erat vxor eius q̄ cetere. Prio q: hāc solā absolute accepit: ⁊ total'r spōtane⁹: nec aliā intēdēs accipe. Lia aūt postea fraudulēter itroductā ⁊ igrāter defloratā ex mificordia accepit ne delusa videret. ancillas aūt in vxores accepit monitu ⁊ p̄cib⁹ vxor̄ ne eas tedio afficeret si p̄cibus repugnaret. 2° ista erat spālior: q: eā solā plus alīs oīb⁹ sil' dilige bat: qđ p̄z. ſ. 29. c. Sic ḡ ista erat verior: ⁊ magis dilecta vxor ita filū hīti ex ista erāt magis ad eū ptinentes: ⁊ magis p̄z. ſ. 33. c. vbi cū veniret obuiā ei Esau quez timebat valde ne oia vno ipetu ōleret: aut laceraret: posuit rachelē ⁊ ioseph extremos in tota turba vt tardi⁹ ad eos malū posset puenire: ⁊. ſ. 37. c. dī q̄ Jacob diligebat tenerrime ioseph. ⁊ duos genuerit. ⁊ s. ioseph ⁊ beniamī. ⁊ vxor mea. ⁊ i. rachel. egressus est vnus. s. ⁊ p̄mus eor̄. ⁊ i. ioseph q̄ erat p̄genit⁹ ex illa vxore. ⁊ ⁊ dixistis bestia deuorauit eū. ⁊ Jn ſ poterat ioseph deducere aliquā suspitionē p̄ iudā: ⁊ frēs eius: q: sup̄ dixerant q̄ nō superat. nō. n. clare dicebāt q̄ mortu⁹ erat: ſz dicebāt se ō eo nescire. Nūc ât dicūt ſ quō ipsi dixerant p̄ri suo q̄ bestia pessima deuorauerat eū. ista g̃ erat vītas in dictis ex q̄ p̄sumptio mali orieb̄at. Scōm illos q dicūt q̄ frēs ioseph rndērūt ipsi q̄ñ p̄ eos dixit q̄ exploraba⁹t imunita ⁊ ifirma loca terre nō eē exploratores: lz ingrere frem suū p̄ diuersa loca ciuitatis. Pōt dici q̄ iudas erat in vā p̄dictione cū dixisset p̄ri suo q̄ ioseph fuerat deuoratus a bestia. postea vō dicebat se illuz ingrere in ciuitate. Nicola. vō dic̄ q̄ nō seq̄t p̄dictio in dcis iude: q: dato q̄ ioseph vellet arguere p̄ iudā ip̄e poterat īmediate rndere q̄ ista vba. s. fera pessima deuorauit eū. nō dixerunt p̄ri suo añq̄ descēderēt in egyptū: ſz postq̄ descēderūt: ⁊ ingrentes p̄ ciuitatē nō inuenerūt eū putauerūt eū eē mor tuū. iō in reditu de egypto i terrā chanaā dixerūt p̄ri suo Joseph eē deuoratū a bestia. añ vo q̄ redirēt in terrā chanaaz di xerūt ioseph q̄ fr̄ suus nō superat iter eos. iō ingrebāt eum. Sz ista fl'a sūt: nec p̄t Nico. nec aliqs hoium euitare qn hic sit⁊ vera p̄dictio: q: qñ ioseph missus fuit a p̄re suo ad videndū frēs in agro paschuor̄: ⁊ vēdit⁹ fuit ab eis ipsi itinxerūt vestē ei⁹ sanguie inuentes eū fuisse a bestia deuoratū. vt p̄z. ſ. 37. c. g̃ ex illo tpe cū mortuū nūciauerūt: nūc demū ingrebant eū. g̃ vā p̄dictio erat in dictis eor̄: q: tūc tā q̄z viuētē ingrebāt eū quē ml'tis ānis añ mortuū deuoratūq̄ eē inuerāt. lz tn̄ ista esset vā p̄dictio nō poterat ioseph ꝓcludē p̄ iudā esse istā p̄dictionē: q: iudas mētirē dicēs id qđ ꝑus dcm̄ est eē posteri⁹ dcm̄. Sz adhuc nō stat: q: ex ḡs vbis satis poterat demōstrari p̄dictio nll'o alio p̄siderato. ⁊ p̄z q: ipsi referūt ſ q̄ p̄r eor̄ dixerat. ⁊ egressus ē vnus: ⁊ dixistis bestia deuorauit eu⁹. ⁊ ista egressio: ⁊ eor̄ assertio de deuoratiōe a bestia ad idē tē pus referunt. vt p̄z ex mō ꝓxt⁹ lre ispiciēti: ſz ioseph dicitur egressus q̄ñ iuit ad q̄rēdū eos in paschuis. ⁊ ide nō redijt. g̃ neēe ē q̄ ipsi tē dixerint bestia deuorauit eū. Et si dicas dato q̄ sic eēt tn̄ ioseph q̄ſi ipsi aliū forte putabāt nō cogīsceret illū ordinē gestor̄. s. vtrū ista egressio ioseph fcā fuisset añq̄ ipsi venirēt ꝑma vice in egyptū vel in reditu. iō q̄ non posset cōcludē p̄dictionē ex dcis iude. ¶ Dōm q̄ ioseph: ⁊ q̄z alius clare ex ḡs vbis cogīscē poterat: q: ipsi īmediate vt ꝑma vice venerūt i egyptū dixerūt q̄ ille minor eis nō superat ſz erat pditus. g̃ sat⁊ pbat in ſ q̄ añq̄ in egyptū venirēt fuit factus iste egressus: ⁊ tūc fuit dcm̄ q̄ bestia deuorauerat eū. ¶ Jtē q: in ista relatiōe dictor̄ p̄ris eor̄ quā ipsi nūc faciebāt corā ioseph nō dr̄ dicitis ſz dixistis q̄ſi istō dcm̄ fuerit alīs tpibus añ: ⁊ nō in ipso regressu de egypto. ¶ Sz dices q̄re g̃ nō inducebat ioseph eos ad p̄dictionē p̄ hec sup̄dcā cū posset subtilius arguere. Rndet ꝓ ista iductio ad p̄dictionē nō ptine

Et r

Obo

Rnsio

ꝑmo.

scōo.

Nom

aaA

Opinio. Nicolai.

Nom

Cōfutatio.

bbB

Obo

ccC

Responsio ꝑma rō.

scōa ratio.

ddD

Obiectio.

eeE

Responsio

Nom Quō fit cōicatio

Nom Ex Eloquētia qđā est ō bonis g̃tuitis: ⁊ est i duplici dīa.

Yy Zz bonor ē in reuerētia q̄dā exteriori.

bat niſi ad ingrendū ſtatū ioſeph: ⁊ qz ipſe erat ioſeph ⁊ cognoſcebat ſtatū ſuū nō curabat inſtare. Inſtabat aūt magis ad cogſcēdū ſtatū beniami ⁊ affectionē ꝑm erga eū. ⁊ huc uſq nō cōparet. ⁊ trāſpoſitio rethozica vel exoneratiua eſt: qz ōbēt dici vſq huc.i.vſq nūc nō cōparet cū nihil ō eo ſciamus. ſi tuleritis iſtū. i.beniami. ⁊ aliqd ei in via ptigerit. Fff Pericla iti neris In via.n.ſolēt picula pla accidē q̄ in ciuitate vl domo ex fame: ex ſiti: ex beſtijs agri: ex latronib⁹: ⁊ multiplicitate hominū cū qb⁹ ꝓuerſari oz. poſtremo ex laboze itineris: ex diſcoz dātia terre in q̄ fit itineratio ad eū q iter agit. Sic pōit apls 2ª ad cozin. xj.c. vbi ponit eē picla i itinerib⁹ ⁊ ſolitudie. de ducetis canos meos cū doloze ad iferos. i.faciet me canuz ⁊ miſerū ꝑ doloze mozi ſiue deſcendere in ſepulchrū qō noie hebzeo vocaſ eodē noie q̄ ifernus. igit ſi intrauero. Ecce tenera, rō eſt iſta: ⁊ paſſiōalis valde cōmouēs viſcera hūane pietaſ in q̄ iudas ſuā affectionē in beniami ad reuerentiā ⁊ amoze in ꝑez ſuū Jacob oñdit. ⁊ hec fuit q̄ potēter trāſfixit aiuz ioſeph: ⁊ mouebanſ viſcera ei⁹ amoris teneri itra eum motu magno: ita q̄ ſe āpli⁹ ptinē nō poſſet: vt pz in ꝑn⁹ ſeqntis. c, ſz cū magno fletu clamare cōpulſus ē. Si itrauero ad fuū tuū. ſemp Judas facūdiā loq̄ndi vſq in finē oziōnis tenuit fcā penit⁹ ſuaſiōe ꝓus cōmemozās Jacob eē fuum Joſeph qō ad ioſeph ptinebat q̄ eē ꝑez ſuū qō ad eos attinebat. ⁊ puer defuerit. i.nō poſſit teneri mecū puez beniami q dicebaſ puer ex cauſis .ſ. aſſignatis. 42.c. cū aia illi⁹ i.vita iacob. ex hui⁹ aia. i.ex vita beniami. pēdeat. i. q̄ Ggg Aia veriuſ ē vbi amat q̄ vbi aiat. iacob nō pōt viuē nō viuēte beniami: qz ipſe eſt ps vite eius: qz aia veri⁹ē vbi amat q̄ vbi aiat. amās.n. q̄ta ps aie vocaſ alteri⁹ amātis Sic.n. ait Ouidi. metamoz. li. 8. vbi iduc Theſeū ⁊ Pirithoū q ꝓcordia maximi erant. quoz Theſe⁹ Pirithoū a certamine apri arcē deſiderās eū aie ſue q̄tā ptē vocauit ſe ipſo ſibi cariozē. moziet. ꝑ doloze. ⁊ ōducēt famuli tui. i.ſ. nos famuli tui. canos ei⁹ cū doloze ad iferos. i. nos erim⁹ occaſio vt ipſe ꝑ doloze añ tps ſuū moziaſ: qō magnū, ſcelus ē. ego ꝓpe fuus tuus. hic addit iudas aliā rōnem explicādo q ipſe teneri ōbeat: ⁊ beniami dimitti. Et ꝟ arguit ex rōne fideiuſſiōis. Sic iducēs aliqs oz manē i fuū tibi dñe mi: qz tm̄ ſcelus ꝑ te cōmiſſim⁹: ſz nō eſt iuſtū manē beniami: qz illo manente mozeret pr nr q nihil peccauit: qō nephas ē. Juſtū eſt q̄ me manē in fuitute q ꝓ ipo fidez dedi de reducēdo eū ad ꝑez ſuū. ego ꝓpe. i. valde rōnabilit. fuus tuus ſuz. q.d. iuſtius ē q ego maneā tibi in fuum q̄ q maneat beniami. qz i meā hūc fidez recepi. i.qz ego recepi eū a pre meo ſub fidelitate reducēdi eū illuc. Qz ergo ꝟ malū euenit manebo ego vt ipſe recedat. ⁊ ſpopōdi. i. ꝓmiſi. niſi reduxero eū pcti reus ero oi tpe. vt q̄ pcti re⁹ nō arguar: nec pri meo moztis occaſio ſiz māebo ꝓ eo. manebo itaq. ponit tertia rō i q̄ ꝑſuadet iudas quātū ad ptē vtilitatis vel dāni ipſi⁹ ioſeph. ꝓ facinoze. n. q in ioſeph ꝓpe tratū fuerat debebat ei manē vnus fu⁹: ſz iudas aptior erat ad fuiēdū q̄ beniami: qz iudas fortior erat iter frēs ſuos. beniami aūt iunior: iō tenerior ⁊ ad fuiēdū min⁹ apt⁹. mane bo itaq fuus tu⁹. ecce qz oēs iſte rōnes viſcerose ſūt: nec mentes tenere ⁊ hūane poſſent talia ſine cōpaſſone audire. Mānebo itaq fuus tu⁹. ſi tibi placuerit dñe mi. ꝓ puero. i, loco beniami. In miſterio dñi mei. i.ad fuiendum in oīb⁹ mādatis tuis: qz ad ꝟ aptior ſuz ego q̄ beniami. ⁊ puer aſcēdat cū frib⁹ ſuis. i.ꝛ beniami aſcēdat i terrā chanaā cū alijs frib⁹ ad ꝑez ſuū. Judas ār i ꝟ recte mouebaſ: ſz ſi ſic fuiſſet vt aſcēdēte beniami iudas māſiſſet fact⁹ fu⁹ maior calamitas oppreſſiſſet iacob ſciētē q̄lr iudas ꝓ pctō beniamin māſiſſet ne pr triſtareſ. at.n. Jacob cōſideras ſcelus filij ſui beniami pp qō iudas fuus effect⁹ fuiſſ: ⁊ amoze nimiū iude erga ꝑez in beniami nō ꝓſolareſ: ſz viceuerſa i diuerſa diſtract⁹ doloze: amoze: ⁊ meroze tabeſceret. nō. n. poſſuz re dire. ꝟ fūdaſ q̄rta rō ex ꝑis anxietate quā Judas tollerare nō poſſet. nō. n. poſſuz redire. i.nllo mō coz meū ad ꝟ iduci poſſet q̄cūq pena vel ꝓditiōis aut ſtat⁹ ḡuitate ēt ſi milleſies occidas. libētius. n. hec oīa tollerabo q̄ vt miſandā patris mei calamitatez ꝓus ipſe ꝓſpiciā. ne calamitaſ. i.miſerie. dī calamitas miſia ſm quā aliqs cadit de ſtatu ꝓſpero in ſelicē. vñ calamitas. q. cadamitas a cadēdo dī. vt ait Ysidozus. io. ethimologiaz. q̄ oppreſſura ē piem meū teſtis aſſiſtaz. i.nō videā miſeriā q̄ euenīet pri meo qñ nō viderit beniamin cū alijs frib⁹: ⁊ eſt locutio iſta metaphozica ſic teſtis videre dz ea, q̄ teſtificaſ: ita ego ſi aſcēderē cū frib⁹ meis relicto beniamin eēm teſtis miſie pīis mei: qz ꝓus illā viderem. Certe valde laudabil' eſt Judas: q cū coze virili tenerā ꝛbu manā affectionē geſtabat. aium virilē hūit: qz cuz certiſſime putaret ſe aut beniami in fuitutē manē dēre nullā ꝓditionē aut ſtatū durū reputauit ad oīa virili⁹: ⁊ aīo itegro: ⁊ ipauido ſe opponēs. hūit aūt hūanā ⁊ piā affectionē: qz tm̄ viſcera ſua pietate pīna mouēri potuerit vt oīa dura equo animo īmo letiſſimo ſuſtinēt ne pris miſiā cernere cogereſ: ⁊ recte qdē. qz iter frēs ſuos nullus ei eqlis in ꝓbitate fuit: iōq Jacob pr eū i maiozi pte bñdictiōis reliqt ſucceſſozē. ſ. vt regeā de eius femoze naſcerenſ eūq ꝑceteris firmiuſ dilexit. vnde in moꝛte ſua filium eum vocauit: vt patet .j. quadrageſimo nono capl'o qō de alijs non legitur.

No.

¶ Capitulum. xlv.

On ſe poterat vltra cohibere ioſeph multis coꝛā aſtātib⁹ vnde ꝑcepit vt egrederenſ cūcti foraſ ⁊ nullus itereſſet alienus agnitiōi mutue. Eleuauitq vocē cū fletu: quā audierūt egyptij. oiſq domus pharaōis: ⁊ dixit frib⁹ ſuis. Ego ſuz Joſeph. Adhuc pr meus viuit? Nō poterāt rñdere frēs. nimio terꝛoze ꝑterriti. Ad q̄s ille cleméter: accedite inqt ad me. ⁊ cū acceſſiſſent ꝓpe: ego ſuz ait ioſeph fr vr quē vēdidiſtis in egyptū. Nolite pauere: neq vobis durū eē videaſ q vēdidiſtis me i his regiōib⁹. Pro ſalute. n. veſtra miſit me de⁹ añ vos in egyptū. Biennium eſt. n. q cepit fames in terra eē: ⁊ adhuc qnq anni reſtāt q̄bus nec arari poterit nec meti. Premiſitq me de⁹ vt reſeruemini ſup terrā ⁊ eſcas ad viuēdū hre poſſitis. Non vro ꝓſilio ſz dei volūtate huc miſſus ſum q fecit me q̄ſi pfez pharaōis ⁊ dñm vniuerſedom⁹ eius ac ꝓncipem in oi terra egypti. Feſtinate ⁊ a cēdite ad ꝑez meuz: ⁊ dicetis ei. Hec mādat fili⁹ tuus Joſeph. Deus feē me dñz vniuerſe terre egypti. Deſcē de ad me: ne moziers: ⁊ habitabis in terra ieſſen. Eriſq iuxt me tu ⁊ filij tui: ⁊ filij filioz tuoz oues tue ⁊ armenta tua ⁊ vniuerſa q̄ poſſides: ibiq te paſcā. Adhuc. n. qnq āni reſidui ſūt famis ne ⁊ tu pereas ⁊ oīa dom⁹ tua. ⁊ oīa q̄ poſſides En oculi vri ⁊ oculi frīs mei Beniamin vident q os meū loquaſ ad vos. Nūciate pri meo vniuerſaz gl'iam meā: ⁊ cūcta q̄ vidiſtis in egypto. Feſtinate ⁊ adducite eū ad me. Cūq amplexaſ⁹ recidiſſet in collū Beniamin frīs ſui fleuit: illo quoq ſimr flēte ſuper collū eius. Osculatuſq eſt ioſeph oēs frēs ſuos. ⁊ plozauit ſuper ſingl'os. Poſt q̄ auſi ſūt loq ad eū. Auditūq eſt ⁊ celebri ꝓmōe vulgatū in aula regis. venerūt frēs ioſeph. Et gauiſus eſt pharao atq oīs familia ei⁹. Dixitq ad Joſeph vt iperaret frībus ſuis dicēs. Onerātes iumēta: ite in terrā chanaā ⁊ tollite inde pr̄ez vr̄m ⁊ cognationē: ⁊ venite ad me ⁊ ego dabo vobis oīa bona egypti: vt comedatis medullā terre. Precipe ēt vt tollant plauſtra de terra egypti ad ſubuectionē puuloz ſuoꝝ ac ꝓiugū. Et dicito. Tollite pr̄em vr̄m ⁊ ꝓpate quātotius veniētes: nec dimittatſ qcq̄ ō ſuppellectili vra. qz oēs opes egypti vre erūt. Fecerūtq filij iſr̄l vt eis mādatū fuerat. Quib⁹ dedit Joſeph plauſtra ꝟ pharaonis iperiū ⁊ cibaria i itinere. Singul' quoq pferri iuſſit binas ſtolas. beniamin vo dedit trecētos argēteos cū qnq ſtolis optimis tātūdē pecunie ⁊ veſtiū mittēs pri ſuo addēs ei aſinos decē: q ſubueherēt ex oibus diuitijs

A

B

j.50.c.

C

D

E

F

Hhh Calamitas miſeria dr.

uitꝰ egypti: ⁊ totidē asinas: triticū in itinere panesq; portātes. Dimisit ḡ frēs suos. ⁊ pficiētibus ait. Ne ira
6 scamini in via. Qui ascēdētes ex egypto: venerūt in ter
rā chanaā ad pfem suū Jacob: ⁊ nūciauerūt ei dicētes
Joseph filius tuus viuit: ⁊ ipse dñaī in oi terra egypti
Quo audito Jacob q̄si de graui sōno euigilās: tñ non
credebat eis. Illi eꝯ referebāt oēm ordinē rei. Cumq;
vidisset plaustra ⁊ vniuersa q̄ miserat: reuixit spiritus
eius ⁊ ait. Sufficit mihi si adhuc Joseph filius meus
viuit: vadam ⁊ videbo illum anteq; moriar.

¶ Capitulum. XLV.

Non se poterat vltra. Po
sita filioꝝ Jacob p beniami tribulatiōe. h agit de
Joseph manifestatiōe: ⁊ diuidit in duas ptes.
p ponit manifestatiōis modus. 2° subiūgit ma
nifestatiōis fructus ibi. auditūq; est. Prima diuidit i q̄ttu
or ptes. p ponit ⁊ enarrat tudo nimia dilectiōis. 2° benignitas re
missionis ibi. ad q̄s ille. 3° magna gra pmissiōs ibi. festi
nate. 4° instātia pslatiōis ibi. en oculi vri. ¶ Ad p^m. nō
se poterat vltra cōtinere. pōt hr̄e ista lra duos sensus. vno
mō q; Joseph nullo mō se poterat ptinere qn fleret: vel qn se
eis demōstrarēt. ⁊ si vellet. sic aliq̄n passiones ⁊ motus nā
les nō subiūciunt arbitrio volūtatis: vt aliq̄n appheēsa aliqua
re ridem⁹. ⁊ si nollem⁹. Judicamus. n. risus ptinēdū ee: q; ve
recūdia vel dānū nobis erit fortassis si rideam⁹ ptinē tñ non
possum⁹. Idē iudiciū est de fletu q cātur ex cōmotiōe viscer
p quādā tenerit udinē affectiōis faciēte fluē lachrymas. Sic
p3. ē. 43. c. q̄n vidit Joseph frem suū beniamī: q; cōmota sūt
viscera ei⁹: ⁊ fleuit absc̄ōdēs se a frib⁹ suis. Sic nūc cū tanta
⁊ tā eloq̄nter de vbis viscerosis Judas ptulisset ptinētibus
ad pr̄nā pietatē ⁊ affectionē Beniamin ita medullit⁹ fuit ex
totis pcordijs Joseph cōmotus vt iā p̄ fletū eluctari nō pos
set: clamauit ḡ voce magna. vt. j. p3. ¶ Alio mō pōt itelligi.
nō poterat. i. nō debebat. q. d. Joseph coḡuerat pnias frs
suoꝝ de vēditiōe eius. Et statū psperū beniamin: ⁊ affectio
nē tenerā ⁊ firmā q̄lē frēs hr̄e decebat. Jniustū ḡ erat si am
plius eos affligere vellet differēdo cognitionē suam ab eis.
multis cora astātib⁹. i. qñ ista vtebant iter ioseph ⁊ iudā
⁊ ceteros frēs ei⁹ multi de egyptijs q erāt ministri ioseph ade
rāt. ⁊ si illi nō astitissent ioseph imediate in eoꝝ aplexus ru
issset. vñ pcepit vt egrederent cūcti foras. i. ex domū illā i q̄
ista collocutio pcesserat. ⁊ nullus iteresset alienus. i. qui
nō eēt de cognatiōe eoꝝ. agnitiōi mutue. i. agnitōi eorū
inter se. vocat agnitio mutua. i. recip: oca vel relatiua. s. quā
do vnus cōgnoscit aliū: ⁊ cognoscit ab eo: ⁊ cognoscit se cōgnosci
ab eo. Nō excluſit Joseph oēs alienos a mutua agnitiōe: ita
q; nollet ab alijs cōgnosci illos eē frēs suos q̄si dedignaret: qa
ipse postea publicauit: si q; volebat eis aliq̄ secreta dicere de
qb⁹ pfunderent forte si egyptij audirent. ⁊ eos viros vilissi
mos despectaret: ⁊ ptēneret. Josephus dicit q; ioseph dixit
frib⁹ suis vba hec. vtutē ⁊ fauorē vr̄m circa frem vr̄m valde
collaudo: ⁊ meliores q̄s spabā ex vjs q̄ in me cogitastis inue
nio. hec oia feci volēs expiri amorē frnitatis vr̄e. nāl⁹ autez
nec malignos vos arbitror p̄ me extitisse: si dei volūtate fcm
est. quo ⁊ nūc bonoꝝ adeptio: ⁊ in futuro si ppiti⁹ deus vo
bis fuerit pferēda sit. eleuauitq; voce cū fletu. magna intra se viscerū cōmotio: ⁊ affectiōis tenerit udo ipetu magno
ferebant. vt neēe eēt eū alte voce emittē donec emitteret pri
mus ipetus tenerit udis. Jsta vox fuit q̄. j. ponit. s. ego sum io
seph. quā audierī egyptij. i. s. ministri ioseph q erāt i domo io
seph exclusi ad foras dom⁹ mādato dñi sui dū mutuo cōgnosce
bāt. oisq; dom⁹ pharaonis. nō est intelligēdū q; tota domus
pharaonis. i. oēs de domo pharaonis audirēt: q; dom⁹ pharaonis ista
bat a domo Joseph: nec poterāt q stabāt in domo pharaōis
audire: si audierūt ab alijs referētib⁹: q; illi q audierūt voces
illā clamāte ioseph retulerūt in domo pharaonis. ⁊ dixit frib⁹
suis ego sū ioseph. ista fuit pma vox quā dixit eis. adhuc
pr̄ meus viuit. nō dz ista lra pūgi cū alia: si ōbēt poni duo
comata: q; alia legit assertiue. ista āt iterrogatiue. s. adhuc
pr̄ meus viuit. i. nūqd pr̄ me⁹ viuit. nec poterant rndere
frēs. i. s. ad istā iterrogationē vtrū pr̄ eoꝝ viuēt nec dicē ali
qō aliud vbū. ⁊ h nō erat: q; forte ex rnsiōe ad istā qōnez ca
perēt in aliq̄ p̄dictiōe: q; ipsi pfessi fuerāt. ē. 43. c. q; viue
bat Jacob pat eoꝝ: si nō potuerūt rndē: q; tantus eos ex co
gnitiōe ioseph terror ⁊ admiratio inuaserat vt nec qdē orga
noꝝ liberū motū hr̄ent. sic. j. dr̄. nimio troꝛe pterriti. troꝛ
fac aliquē imobilē: ⁊ puat eū executiōe potētiaꝝ suaꝝ exe
cutiuaꝝ atq; opatiuaꝝ. Tātus ḡ timor tenuit istos: q; no
uerāt se mala ppetrasse i ioseph frez suū q; nullo mō ausi fue
rūt nec qdē potuerūt aliqd loq. Judas āt q paulo añ pstanti
or extiterat virilē aiuz gestās nūc timore ⁊ tremore tenebat:
nec ex h vitupabiliores erāt: q; tāto eoꝝ scelere patefcō val
de efrōs fuisse q nō erubesceret ⁊ paueret carēs ioseph potē
tia. Stupuit ēt beniamī q iz nō timeret: q; pditorie vēditiōi
ioseph nō pſenserat cū tūc nōdū ablactat⁹ eēt tñ cōsiderata
re magna ita ispata. s. tāta pspitate ioseph q mortu⁹ añ repu
tabat mēs eius attonita q̄dā admirāda suspēsiōe tenebatur.
¶ Ad q̄s ille clemēter. h⁹ ponit scōz. s. benignitas remis
sionis. ad q̄s ille clemēter. cū vidit eos ioseph ita attoni
tos ⁊ timore pterritos volēs illos pſolari dixit clemēter. scz
vultu blādo ⁊ sereno: ⁊ vbis dulcib⁹ ista q̄ erāt mordicatiua
vt subiūgēt ea q̄ erāt lenitiua. accedite inqt ad me. añq;
ista dicēt ioseph iz māsissēt soli cū ioseph: tñ q; nō cōgnoscebāt
eū ex reuerētia nō accedebāt ad eū. Nūc autē q; ioseph vole
bat loq eis aliq̄ secreta vt nō audirēt egyptij voces eius fec
eos ad se accedē. Ego sum ait Joseph. i. ipse ait. ego sum io
seph. frēs vr̄i. nō dedignat eos vocare fratres: iz in eū tanta
cōmiserint facinora. quē vēdidistis in egyptū. ista dixit io
seph voce submissa ne q̄q; audire aut itelligē posset: q; aliq
erat iā in domo q linguā hebreā ab ipso audierāt: ⁊ didisce
rāt. voce pmā in q̄ denotabat frna cognitio voluit ioseph o
bus eē notā. p3: q; audierūt egyptij: ⁊ ois dom⁹ pharonis: sed
scōaz i q̄ nōbat frs maligna vēditio voluit eē egyptijs occul
tā ne eos egyptij viros ptemptibiles: ⁊ scelestos iudicarent.
Aliq̄ lre hnt. quē vēdidistis i egypto. si non est va lra: q;
frēs sui nō vēdiderūt eū stātes in egypto: iz stātes i terra cha
naā in paschuis dothayn trāseūtib⁹ ismaelitis: vt p3. ē. 37. c.
si dz stare lra. quē vēdistis in egyptū. i. quē vēdidistis vt
duceret i egyptū: q; ea itētōe dederūt eū frēs sui ismaelit: q;
sciebāt eos ire in egyptū vt duceret in tras lōgiquas i qbus
nūq; ō eo q̄q; pr̄ audire possis aut cogscē. nolite pauere.
si. timētes aliquā punitionē a me vob iferēda. nec durū vi
deat q; vēdidistis me. i. nō tristemini m̄ltū q; me vēdideri
tis: q; iā tristitia nō est nēcia. In ijs regiōib⁹. i. ad has re
giones. i. vt ducerer ad has regiones. p salute. n. vra. h cō
solat eos attenuādo eoꝝ delictū. ⁊ h pt itelligi dupl⁹. Uno
mō q; ipse dicēt nō debē eos multū tristari: q; iz fcm malum
fuerit. finis tñ bonus secut⁹ ē. s. q; iz ipsi mitteret eū i egyptū
vt moreret: vel vt in fuitutē redigeret: tñ de⁹ ordinauit eius
ire illuc vt exaltaret. ⁊ i sup vt pasc̄et frēs suos. ⁊ prez in tpe
famis. Hoc āt aduertēdū q; soli diuine bonitatis ⁊ sapie pro
prium ē. vt ipsis q̄z malis bn̄ vtat̄ quertēdo ea ad rectitudines
alicui⁹ ordinis. nō. n. pñt pſilia hūana tollē diuina. puidētias
q; q̄l⁹cūq; hō a deo p malū recedat ad eū. rursus p aliū ordi
nē nēcio relabī. vt ait Grego. in moralibus. Sic ēt ait Boe
tius de pso. li. 4. pſa sexta. in fi. Sola ē. n. diuina vis cui ma
la q̄s bona sint cū eis cōpetēter vtēdo alicui⁹ boni elicit effe
ctū. Ordo. n. qdā cūcta cōplectit vt qd ab assignata ordis rō
ne discessit h⁹ iz i aliū tñ ordinē relabat. ne qd i regno puidē
tie temeritati liceat. ¶ Alio mō pt itelligi q; ioseph excuset
magi⁹ eoꝝ viciū: q; isto supiori mō nō excusat viciū: q; finis q
seq̄t ex re qñ ē p accns cū nō sit itēt⁹ ab ipso agēte imediato:
si ab alia cā supiore ordināte nō fac̄ quātitatē bonitat⁹ i actu
nec quātitatē malitie cū sit pēnit⁹ cā extriseca. ⁊ h vez est q;
pctm̄ eoꝝ nō potat p quēcūq; euētū tolli qn pctm̄ eēt. ¶ 2°
mō ponet q; magi excusent frēs ioseph: ⁊ dicat nō tristemi
ni q; feceritis h: q; de⁹ disposuit vt sic fieret. ⁊ sic aliq̄ mō moti a
deo fecistis q̄si nō ex vob. ⁊ h magi clare ponit. j. 50. c. vbi di
xit ioseph frib⁹ suis. nūqd dei possum⁹ renuere volūtati. vos
cogitastis ō me malū: si de⁹ vtit illō in bonū. de q̄ magi dicet
j. 50. c. quo verū sit. añ vos i egyptū. q̄si ad disponēdū lo
cū in q̄ maneret ne in hac fame valida peat. biennium ē q;
fames cepit eē i tra. isti āni pputant a tpe q fruges colligē
deberēt in āno seq̄nti post vltimū ānū vbertat⁹. q; nq; alij re
stāt. ad pplēdū septēnariū famis sic ipe pdixerat regi: vt p3
ē. 41. c. qb⁹ nec arari nec meti potit. nisi i paucis locis qs

A Diuisio

B Non se poterat vltra cōtinē ex ponitur dupliciter p modo

C Flet⁹ cātur ex viscerū cōmotiōe.

2° modo

D agnitio mutua quid

E Opinio Joseph.

Nom.

F benignitas remissionis Joseph.

G Pro salute vra itelligitur dupl⁹ p modo.

Nom

2° modo

scripr[a] nullos reputat i cõpatiõe tãte magnitudis terre que nec colebaf: nec metebaf. nihil. n. z iutile eqpanf. Aliq aũt opinanf ifta magna famẽ accidiſſe ex magi inundatiõe, nili nõ pmittẽtis tra coli: qr qñcũqz vltra debitũ iundat tra maiori tpe coopif z nõ pt coli tpe q̃ dz. z sic manet iculta: z nõ ſciata. ỏ q̃ dixim[o]. ſ. 26. z. 41. c. Sz nõ vi ß verũ: qr ſi nili inũdatio ß feciſſet tra chanaã. z alie p q̃s nilus nõ fluit nec exũ dat nõ paterenf iſtã famẽ: ſz fl'z ẽ: qr iſta fames erat p magnã ptẽ terre. vñ dr. ſ. 41. c. oẽs puicie veniebãt in egyptũ vt emerẽt eſcas. z malũ iopie tẽparẽt. Magis aũt dom ẽ vt ſup ỏter minatũ fuit iſtã ſterilitatẽ accidiſſe i egypto ex ỏfectu inũda tõis nili: qr nõ inũdabat forte illis ãnis vlt tres vl' 4[or] cubitos q̃s q̃ſi nihil erat. qr ad debitã copiã frugũ regrebanf ad minus. 16. cubiti cremẽti flumis. vt ait Solinus i poliſtor. c. de egypto. z ſz iſta inũdatio modica erat in ß tñ ſerebãt illi q poterãt. z accepant frumta ad ſerẽdũ a ioſeph. vt p3. j. 47. c. Jn alijs aũt tris eueniebat ſterilitas ex defectu pluuie. erat ẽ vtrobiqz exterilitaf cã ſiccitas. pmiſit me dñs. cognoſcebat ioſeph ꝓphice q̃ de[o] eũ miſiſſet z exaltaſſet. vt nõ ỏficeret fame ꝓgenies ſua. vt refuemini ſup terrã. i. vt viuaf qr niſi eſcas eis ioſeph dediſſet i tãta famis inopia nece erat ples eoz mori fame. nõ vro ꝓſilio ſz dei volũtate. ꝓſilium fratrũ fuit ad occidẽdũ ioſeph. deide ad pdẽdũ eũ vt miſſus i egyptũ nũq̃ cõperet nec audiret ỏ q̃cq̃ Jacob: ſz de[o] diſpoſitiõe ſua eterna flectebat iſtũ effectũ i aliũ ordinẽ z finẽ. ſ. vt inde exaltatio ioſeph ſeq̃ref. q fec me q̃ſi pr̃ez phonis. qr ſic filj[o] facit q̃cd pat mãdat ita q̃cd ego dico vel iudico eẽ faciẽdũ pharao facit. z sic mãdauit pho q̃ clamaref coã ioſeph cũ fecit eũ aſcẽdẽ currũ ſcõz. vt p3. ſ. 41. c. ſ. abreq. i. pz tener fm iterptationẽ hebraicã: ſz ß in tra noſtra nõ hẽaf de q̃ ibidẽ dcm ẽ. z dñm vniuerſe dom[o] eius. qr q̃cd ipſe diſponebat i domo phonis oẽs de domo phonis faciebant illud tãq̃ mãdaſſet pharao. qr ſic dr. ſ. 41. c. Ego ſum pharao abſq̃ tuo iperio nõ mouebit q̃ſpiã pedẽ vel manũ i tota tra egypti. Dixit ẽt eodẽ. c. tu eris ſup domuz meã z ad tui oris iperiũ cũctus ppl's obediet. feſtinate. ponif tertiũ. ſ. magna gra pmiſſiõis: qr pmiſit dare oib[o] illis abũdãtiã i oib[o] nectijs. feſtinate z aſcẽdite ad pr̃ez meũ. i. ite velociter: qr pr̃ meus iã expectabit vos: z angustiabif ex mora veſtra: z cito anũciate ei tm̃ gaudiũ. hec mãdat filj[o] tuus Joſeph. nõ accipif ß mãdare. i. ipare vel p̃cipe ſed pmittẽ: qr filj[o] non mãdaret aliqd pr̃i: z eſt ſenſus. hec mãdat tibi filius tu[o]. i. hec mittit tibi ad dom. Deus me feꝯ dñs vniuerſe tre egypti. ß dicebat vt ſuadẽt pr̃i deſcẽdere in egiptũ ad videndũz tantã letitiã: z ß vez eſt: qr ioſeph nõ fact[o] fuit dño p ſuã induſtriã: ſz qr de[o] decit illi ſapiaz in interptatione ſõnioz pla cuit coã pharaone z exaltauit illũ ſup totã domũ ſuã: z terrã egipti. ỏſcẽde ad me. qr de terra chanaã in egiptũ ỏſcẽ ſus eſt. ne moreris. qr piculũ eſt in mora. quãto. n. magis morat[o] fueris tãto magis fame oppmeris: z familia: z ſuba tua depdenf. z hita in tra geſſen. i. ei hitabis in tra geſſen q̃ propinq̃s ẽ hitatiõi tue ad paſcẽda pecora. vt p3 ſeq̃n. c. z. j. 47. Juxta me tu z filj tui. põt ß itelligi dupl'r. Uno mõ hita iuxta me. i. nõ hites in tra chanaã i q̃ nũc manes: qa ibi valde remot[o] eo a me: ſz ỏſcẽde in egyptũ i terrã geſſen z ibi eris ꝓpiquus mihi ita q̃ poſſiz te freq̃nt videre. Uel aliter hita iuxta me. i. hitãdo i tra geſſen hitabis iuxta me: qr circa terrã illã erat ciuitaſ in q̃ ioſeph domũ ſuã pncipalẽ tenebat qr rex cõiter i ciuitate illa morabaf. iõ oportebat ibi manẽ Joſeph. Nico. diẽ q̃ itẽdebat dicẽ ioſeph q̃ q̃ñ ỏſcẽdẽt Jacob i egyptũ nõ veniret imediate ad regẽ: ſz manẽt i geſſen vt ibi ifozmaref ab eo q̃lr oportẽt log coã regẽ: z sic fañ ẽ: qr ỏſcẽdẽs iacob mãſit i geſſen dõec venit ei in occurſuz ioſeph. Sz ß nõ mltũ vr: qr illõ ponebaf vt allicitiuũ ad ỏſcẽdẽdũ i egyptũ. ſ. hitare in tra illa q̃ erat ỏlectabil'. z sic feꝯ poſtea mãdaſ illis dicẽ q̃ erãt paſtores vt hitarẽt i tra geſſen. maxie qr in textu dr. z hita i terra geſſen. hitare aũt diẽ cõmorationez diuturnã cũ itẽtiõe manẽdi: qõ nõ erat i aduẽtu iacob vt maneret ibi ad ß q̃ ifozmaref: qr imediate vt coguit ioſeph veniſſe pr̃ez ſuũ exiuit ei obuiã. Jtẽ qr dr. hita iuxta me tu z filj tui. manifeſtũ ẽ q̃ nõ pt itelligi de ỏſcẽſu ei[o] in tra geſſẽ qr ex ß nõ dicebaf hitare iuxta ioſeph cũ ioſeph veniret ei obuiã: ſz ex ß q̃ iacob poſtea mãſurus erat cũ tota domo ſua in terra geſſen: z apõ illã terrã erat mãſio ioſeph dicebanf morari apõ ioſeph. z filj filioz tuoz. Qr iã q̃z filj[o] iacob habebat filios vt p3 i narratiõe ſeq. c. z armta tua. j. i. greges magnoz pecoz. ſ. bouũ: vaccaz: eq̃z: z camelloz. Sciẽdũ q̃ armẽta ſz cõez ſignificationẽ z vſuz latinoz accipif p gregatõib[o] aialiũ maioz ſic vaccaz: bouũ: camelloz: z eq̃z ceterozũq̃z i hũc modũ. Greges ſũt gregatiões minoz aialiũ: vt ouiũ: capraz: porcoz: z ſil'iuz. iſta tñ dicta nõ ſp obſeruaf i trãſlatiõe biblie nr̃e fcã a Piero. q̃ aũt obſuef p3 de hoc deute. 14. c. cũ dr pmogenita de armtis: z ouib[o] tuis ibi diſtinguũf armta ꝯ oues: z ſũt oues aialia minora. g̃ armta ſt aialia maiora. q̃ aũt nõ obſuef p3 i eo. c. cũ or poſtea emes ex ea dẽ pecunia q̃cd placuerit tibi ſiue ex armtis ſiue ex bob[o]. Sũt aũt diſticta armta ꝯ boues: ſz boues ſũt maiora aialia. g̃ armẽta accipiũf p puis: z sic i. 12. c. deute. nõ obſuaf dicta iſta qr diſtinguũf armẽta ꝯ pecora: z pecora ſunt maiora aialia. g̃ armta ſt minora. h aũt obſuaf dicta: qr diſtinguũf oues ꝯ armẽta: z oues ſũt maiora aialia. g̃ armta ſũt maiora. z vniuerſa q̃ poſſides. ß dicebat vt nõ hret iacob aiuz redeũdi itraz chanaã: vel qr ſi aliqd ad eũ ptinẽs manẽt in tra chanaã viuere nõ poterat. qr te paſcã. i. tibi z toti familie tue pbebo alimẽta. adhuc qnq̃ ãni reſidui ſũt famis. ß dicebat al liciẽdũ eũ vt veniret i tra egypti: qr cũ iacob ſciret terrã chanaã eẽ pmiſſaz pr̃ib[o] ſuis: z ſibi: z ſei ſuo vſq̃ i eternũ nollz ỏſcẽdẽ inde niſi igrueret aliq̃ vrgẽs neceſſitas q̃lis erat neceſſitaſ famis tã diuturne. Ne z tu peas z dom[o] tua. i. ne moriaris fame ſi nõ ỏſcẽderis huc. z domus tua. i. tota familia tua. z oia q̃ poſſides. i. armenta z greges tui fame: z oia alia bona peãt: qr cogeris oia vendẽ famis neceſſitate nec ſuffi ciẽs tibi. En oculi vri. ß ponif q̃rtũ. ſ. iſtãtia conſolatiõis. Poſtq̃ pmiſit eis tãta bona dare itẽ ꝓſolaf eos certificando magis de ſe ipo. Qz ipſi ita erãt ſtupoze repleti: z admiratiõe ſuſpẽſi q̃ vix credebãt illũ eẽ ioſeph. iõ ad certificãdum eos ait. en oculi vri. tẽ ſẽſus nũciate pr̃i meo q̃ deſcẽdat in egyptũ: qr ego viuus ſuz ſic vos videf: z fr̃ me[o] beniamin z poteſtis vlteri[o] dicẽ q̃ mecũ locuti eſtis clare in lingua hebraica. en. j. i. ecce. ocli vri. j. ſ. decẽ frm q̃ erãt filij Lie: z Bale: z Zelphe. z ocli beniami. noiat pãtr beniamin: qr iſte erat vterin[o] ei. ſ. filj[o] rachel: z eũ ſpãli[o] diligebat. videt q̃ os meũ loquaf ad vos. j. i. vos clare videf q̃ ego loquor vobiſcũ: nec pt eẽ vlla clarior ꝓbõ. Nõ ẽ itelligẽdũ q̃ oculi viderẽt locutionẽ: qr vox audit[o] obm ẽ z non viſus: ſz ponif videndi ꝓ audire: qr cõior ſenſus ẽ viſus q̃z audit[o]: z magi certificat: vt p3 in ꝓphe. metaphiſi. iõ ſacra ſcripr[a] ſepe vtif iſto mõ loq̃ndi ponẽs audire ꝓ videndi. Sic p3 exo. 20. cũ dr cũct[o] ppl's videbat voces. i. audiebat. vel pt accipi alr. ſ. ocli vri videt q̃ os meũ loq̃f ad vos. i. iz ocli vri nõ videãt locutionẽ meã. videt tñ me loq̃ntẽ ad vos: vl' alr. z iſte ẽ ꝓpius ſẽſus lre. ſ. ocli vri videt q̃ os meũ loq̃f ad vos. i. vos bñ videf q̃o ego ſuz coã vob: z apio os meũ: z moueo labia: z linguaz q̃ ỏ eſt ad locutionẽ: z null's ali[o] ẽ q loco mei loq̃f p q̃ ſufficiẽtiſſima ẽ notitia. ſ. p actũ duaz potẽtiaz ſenſitiuaz. ſ. p viſuz z auditũ ſil'ſũptos. Hec aũt q̃ ß dicũf pceptibilia ſũt p viſuz. ſ. motus labioz: z ligue: z clauſio oris q̃ ſũt nectia i loq̃nte. iõ iz ocli nõ pcipiãt directe locutionẽ tãq̃ ſenſibile ꝓpriũ. ſentiunt tñ tãq̃ ſenſibile cõe p motũ ozganoz: qr mot[o] ỏ ſenſibili[o] cõibus eſt: vt patet p phm in 2[o] de aia. os meũ loq̃f ad vos. i. ego loquor vob p me ipz i lingua hebraica: z nõ p iterptez ſic añ loq̃bar. nũciate pr̃i meo vniuerſaz gl'riaz meã. ſ. honorẽ magnũ z maximũ dñatũ. diuitias imenſas: z oia ꝓſpera ad vota ſuccedẽ inſup fauorẽ z amorẽ oiuz ppl'oz in qb[o] bonoz ſũma eſt ſi i reb[o] moztalib[o] aliqd bonũ eẽ ponamus. z adducite eũ ad me. ß filj[o] ad pr̃ez poti[o] q̃ pr̃ ad filiũ ire ỏbẽt tñ filj[o] mittebat ad pr̃ez ſuũ vt deſcẽderet ad eũ. ꝓ qr nõ ỏcebat nec erat aliq̃ vtilitas ioſeph aſcẽdẽ i terrã chanaã ad videndũ pr̃ez cũ illa tra oppmeref fame valida. z de[o] eỏrio fecerat ioſeph pncipẽ egypti vt facẽt ỏſcẽdẽ pr̃ez ſuũ z totã domũ ſuã illuc: z paſcẽt eos ſic ipe ſupdixit. ꝓ ſalute vra miſit me dñs añ vos i egyptũ. i. ipſe erat miſſur[o] vos oẽs i egyptũ ſz vt diſpoſiti[o] vos igrederemini miſit me añ vos: z .j. dr pre miſit me dñs vt refuemini ſup tra z eſcas ad viuendũ habẽ poſſiſſẽt dato q̃ in tra chanaã nõ eẽt fames: qr tñ ioſeph totũ regnũ egypti regebat nõ erat rõnabile q̃ oia ß dimitteret ziret exr regnũ ad videndũ pr̃ez ſuũ: qr amor dñoz ẽ ad pñtes cũ g̃ ioſeph recedẽt tali mõ poſſet rex aliũ recipe quẽ diligẽt expediebat g̃ magi pr̃ez venire ad videndũ filiũ q̃z filiũ ire ad videndũ pr̃ez. Cũq̃ ãplexat[o] recidiſſet i collũ beniami.

bꝫs oibus

D Nõnulloz opitio.

Cõfutatio.

Dertermiatio.

Maĝ gra ꝓmiſſiõis Joſeph.

R

L Juxta me tu z filj tui in telligif dupliciter. ꝓ modo. 2° modo.

M Opi. Nico.

Cõfutatio.

N hitare qd.

O Jnſtantia cõſolationis Joſeph.

P

Q Uox eſt obm auditus.

Nota

hȳs oib⁹ supdictis:q; frēs ei⁹ erāt attoniti nō āplexat⁹ fuit eos ioseph donec redirēt ad se ipos vt pfectū gaudiū accipe rent.tē ḡ cū creduli eēnt:z nō tiītes āplexat⁹ fuit ioseph p frēz suū beniamī:q; ille magl ad eū attiebat q̄ aliqs de alȳs z osculat⁹ ē eū.z lꝫ ē recidē i collū ei⁹.i. cadē sup collū ei⁹.ſ. ad osculādū z āplexādū.|osculatusq; est ioseph oēs frēs su os.|Jn sig^m amoris:q; ve diligebat eos.|z plorauit sup sin gulos.|.i.cū cadēt sup collū cuiusl̄z ad āplexādū z osculan dū eu3:ex teneritudie amor| q̄ ad singl'os hēbat iducēte ad fletū:z lꝫ q; spālē modū z rōnē amādi hebat ad quēlz dimiſ so oi rācore z odio frno.in q̄ vīsil'e ē q; sup rubē spāli mō fle uerit:q; ille nō ꝓsētiebat i mortē ei⁹:nec vēditionē ſz nitebaſ eū eripe:z reddē pri suo.eodē mō sup iudā q lz ī vēditiōe ei⁹ ꝓsentiēs fuerit:tñ postea viril'r se opposuit p beniamin z Ja cob pre suo volēs se pmittē effici fuū vt pī su⁹ calamitatē eui taret abnte beniami quē tenere diligebat.|post q̄ ausi sī loq ad eū.|.i.post q̄s fcā sūt ista accepūt audaciā loq̄ndi ad eu3: q; añ timebāt q; forte ioseph vellet eos ex vbis suis puicere z punire capite viso tñ q; ipe oscl'at⁹ē eos:z plorauit sup'sin gl'os certissime crediderī q; nō vellz eos penis afficē:ſz mul tis bonis facē abūdare.|auditūq; ē z celebri fmone vulga tū.|ista duo idē sig̃nt.vl' pt itelligi q; sig̃nēt duo.ſ.q; p^m re ferat ad p^am auditionē hoz vboz i domo phonis referētib⁹ suis ioseph.2^m referī ad magnā diuulgatōez fame natā ex il la rl'one.|z celebri fmōe|vulgatū.|.i.diuulgatū ē i tota au la phonis fmōe celebri.i.famoso.Jnde vēit celebitas nois.i. fama vl' diuulgatio nois ō q̄ sepe Boe.ō ꝓso. lib.3.|venerūt frēs ioseph.|lꝫ pōit h mā'r.ſ.q; ista vba venert frēs Joseph audita sūt i aula phonis.|z gauisus ē pho atq; ois familia eius.|istō gaudiū potuit eē ex duab⁹ cāis.vno⁹ q; pho z to ta egypt⁹ve diligebāt ioseph:q; tñ bonū fecerat:z ꝓtiue fa ciebat nll'iq; ō tota egypto tediosus erat:z q; q̄ñ aliqs vere diligit aliū gaudet i q̄lz bono illi⁹ aduenientib⁹.ḡ frib⁹ ioseph i qb⁹ ipe letabaſ letat⁹ ē pho z tota dom⁹ ei⁹.¶Alio⁹q; licz pho z oēs de egypto gauderēt i ioseph:z diligerēt eū pp tū ta bōa q̄ fecerat:q; tñ erat fu⁹ceptiti⁹ quē emerat phutiphar aliq̄ mō eis onerosuz erat q; tñ dñiuz iter eos hret.Q̄ñ āt vi derūt frēs suos hoies q ꝓbi videbāt putauerūt eos eē ō ali quo bono gñe:iō mag| ꝓsolati sūt.z qeuit aīus eoz.iō mā dauit pho q; ōscēdēt tota cogtio sua i egyptū:q; ibi eā sustē tare volebat vt cogscereť stirps ioseph.|dixitq; ad ioseph vt iparet frib⁹ suis.|ex lꝫ p3 q; postq̄s fuit recognit⁹ ioseph cuz frib⁹ suis iuit ad phonē:z frēs sui nō iuerūt: q; tē mādasset eis rex vt ascēderēt ꝓ pīe suo:ſz ñ mādauit.imo dixit ioseph vt mādaret eis lꝫ q̄si ipsi manerēt ī domo ioseph post mutuā cognitionē dū ioseph ibat ad domū reg|.|onerātes iumēta ite in trā chanaā:z tollite ide pīez vr̄z.|nō dī lꝫ q; onera mā dabat iponē pho iumētis ad portādū i trā chanaā:nec vī q; mādaret iponere onera frumti:q; nō erāt pmāsuri i trā cha naā.ſz stati vt accederēt pīez suū reducere mādabat. vī ḡ q; mādabat duci vestes de egypto:z aliq̄ cibaria ꝓ itinē sic po stea mandauit ioseph.|z cognationē.|.i.oēs cogtos vr̄os vt null's māeat ibidē ō ꝓgēie vr̄a.|z venite ad me.|.i.ad ha bitādū i regno meo.|z ego dabo vob oia bōa egypti.|.i.de oib⁹ bonis egypti ptē hēbit.|.vt tollāt plaustra.|.i.q̄drigas |ad sbuectionē puulox vr̄ox.|.i. ad ducēdū puulos vr̄os q; p se pedib⁹ moueri neqrēt.ex q̄ p3 q; trā q̄ erat iter terraz chanaā z egyptū plana erat:q; q̄drige nō pnt moueri p vi as valde duras quēadmodū icedūt iumēta p se ipa sine iugo z lꝫ,ēt p3:q; filȳ isr'l portabāt q̄drigas ō egypto q̄ñ exierunt eūtes i terrā ꝓmissiōis.vñ i ōdicatiōe tabnacl'i q; fcā fuit in mōte sinay.12.duces tribuū obtulerūt sex plaustra cū bobus 12.ex qb⁹ tradita sūt 4^or plaustra filȳs merari ad portādum colūnas z tabulas scūarū.duo alia tradita sūt filȳs gerſō ad portādas cortinas:z vella.vt p3 nūi.7.c.lꝫ ista sol'itudo non m̄l'tū agit:q; nō erat eadē via p quā iuerūt plaustra filioz ia cob q̄ñ iuerūt ad ducēdū eū ō terra chanaā i egyptū: z plau stra q̄ ferebāt sui posteri q̄ñ exierūt de captiuitate egiptiaca. nā cuz frēs ioseph iuerūt ꝓ pīe suo i plaustris ābulauerūt p viā tre philisti q; ē plana:z ꝓpl'ata ē ꝓpinq̄.ō q̄ dī exo.13.c.cū āt exierūt ō captiuitate egipti trāsierūt p terrā iuias.ſ.p soli tudines circa mare rubz:z illa terra erat magl aspa:z a nul lo hitata:z nō hñs viā.ō hac exo.13.z iudith.c.3.|z iugū.| q; m̄lieres nō bñ pedestres icederūt pp mollicie:z virīū pau citatē.|z ꝓpate quātoti⁹.|.i.vēte quāto citi⁹ potuerīt: ga

R In col- lꝫ recī- dere qd

S

T quo ga- uisus ē pho potuit esse duplicit ꝑ modo 2° modo

moza nociua ē.|nec dimittaſ qcq̄ ō suppellectili'vra.i.|de reb⁹ mobilib⁹ q̄ aliq̄ mō portari pnt. Res āt īmobiles .nece ē pmanē vt agros z domos. Jn domib⁹ āt aliqd ꝓpriū hre po tuisset iacob in terra chanaā:ſz i agris nihil vī hūisse ꝓpriū nisi agrū quē emit i sichē cētū agnis:vt p3.ē.33.c. z lꝫ omon straſ:q; qñ didebat Bñdictōes filȳs suis.z dabat illis sortes in terra chanaā ꝓmissas a dño ioseph tradidit spāl'r terrā si chē quā emerat lꝫ spāl'r noians q̄si nihil aliō hret. vt.ī.p3.c. 48.mādauit āt tota suppellectilē ducē ne ōsiderarēt illuc re dire.|q; oēs opes egipti vre erūt.|lꝫ allicitiuū ē ad venien dū i egiptū:z ē sensus ō oib⁹ opib⁹ z reb⁹ pciosis egipti ptē hēbitū ad sufficiētiā. hebrei āt qdā volūt q; ꝓphice dixerit lꝫ pho lz nō itellexerit signāo illā sublationē opez quā facturi erāt hebrei ō terra egipti:vt p3 exo.12.c. Sil'e ē ō Layphā:q; ipse dixit expedit vt vn⁹ hō moriaſ ꝓ ppl'o ne tota gēs peat: vt p3 Jo.xi.c.lꝫ āt vt ait ibidē euāgelista nō dixit Layphas a se ipso:ſz cū eēt pōtifex āni illi⁹ ꝓphauit.z tūc sīc dicēte Lai pha ista vba ipe nō itellexit q; xp̄s moritur⁹ ꝓ hūani gñis re dēptiōe lz ad ista itētione spūs scūs in eo foaret vba: ſz solū q; bonū eēt xp̄m mori ꝓ tota gēte.i.ne tota gēs iudeoz moze reť aduenientib⁹ romanis ō eos pp xp̄i miracl'a:vl' magis:q; se regē iudeoz dicebat qō romāi abhorrebāt cū iudei eēnt eis sbiecti:ita pho itelligēt q; cūcte opes egipti eēnt hebreoz.i. de oib⁹ hrent ptē cū tñ spūs scūs ista vba ꝓferret ad sig̃ndaz illā egiptioz spoliationē.nō tñ potat dici pho ꝓpha lz meno ei⁹ mouerēt a spū scō ad ꝓcipiendū ista vba: z ligua ei⁹ ad ꝓfe rendū:q; nō itelligebat qd de⁹ itendebat ꝓ illa sig̃re cū itelligē tia op⁹sit i ꝓphia:vt p3 Daniel'.10.c.sīc nec asina balaā ꝓpha vocari poterat.q; ligua ei⁹ ad loq̄ndū a ꝺo mouebaſ:q; nihil itelligebat nec potat vocari rōnal'is:q; vba rōnalia ꝓferebat. Sz adhuc nō vī q; spūs scūs mouerit phonē ad dōm ista in sig^m futuroz:q; nō ꝺbēt fieri tāta distributio vl'is ꝓ ita pau cis ptic'aribus.hebrei.n.hitabāt i q̄dā pte sepata egipti.ſ. in terra gessen iter egiptios q̄sdā z ab eis sol'petierūt ista dona acōmodata q̄ postulātes postea secū tulerūt. ab oib⁹ āt alȳs ptib⁹ egypti nihil tullere.|fecerūtq; filȳ isr'l.|.i.filȳ iacob q vocaſ isr'l mutato noie:vt p3.ē.33.z.35.c.|vt eis mādatum fuerat.|.i.sīc eis mādauerat ioseph recipiēs mādata a pho ne.|Quib⁹ ōdit plaustra ioseph.|i terra chanaā sz ēt ascen derūt cū eis aliq ō egiptȳs mādato ioseph:q; tot plaustra z iumēta onerata nō poterāt duci z regi ꝓ viros vndeciz.|z cibaria i itinē.|.i.cibaria ad iter i eūdo z redeūdo,ꝓ iacob z tota domo ei⁹:q; i itinē nihil iuenirēt:q; tota terra ibat i egi ptū,ꝓ alimētis:vt p3.ē.41.c.|Singl'isq; ꝓferri iussis stolas binas.|.i.vnā mlt̄ū solēnē:z aliā min⁹ solēnē ad vsuz quot tidianū.Stola.n.nomē gñale vestis ē.z dī a telon q; ē lōgū q; iste vestes lōge sr̄ coopiētes totā hois staturā.|Beniami vo ōdit trecētos argēteos.|mōeta scā ō argēto ē q̄ satis ma gni valoris eē videbaſ.lꝫ āt datū fuit q; eū spāl'r diligebat cū eēt fr̄ vterin⁹.|cū quīq; stolis optimis. Jiste vestes excellen tiores erāt q̄s vestes date alȳs frib⁹:q; ō istis dī q; erāt opti me:ō alȳs āt nō.|tātūdē pecunie.|pecunia data pri vel be niami nō erat ad aliquā necitatē vie:ſz ad amoris ōmōstra tionē vt singl'aris amor pri ōmōstraret q̄ tāto tpe ꝓ Joseph doluerat:z eū tenerrime diligebat:vt p3.ē.37.c.|.addens ei asinos decē.|.i.spāl'r ōdit pri asinos ōcē sup donū qō dedit beniami:q; rōnabili⁹ erat magis prez diligē q̄s frem.z dato q; magis frez diligēt:tñ magl prez honorare debat z reuere ri ei cū teneamur p̄zi⁹ ad maiora q̄s qbusl̄z alteris hoib⁹ sic ait phs.4.ethico.q; p̄zi⁹ z dȳs nō possum⁹ retribuē eq̄lia. |q; sbueherēt.|.i.portarēt.|ex oib⁹ diuitȳs egipti.|Jista erāt aliq̄ dona spāl'r electa q̄ iacob possent letificare.|z totidē asi nas triticū i itinē panesq; portātes.|Jille asine portabant pa nes coctos ꝓ itinere quādiu durare posset in bona disp̄one comestibili.ōinde portabāt triticū vt ide panes fierēt:ti eis dē reducerēť cibaria cū plaustra fuire dērēt ad subuehendū puulos z vxores suas.|dimisit ḡ frēs suos.|.i.expediuit a se mādas vt recederēt ad reducēdū prem.|ne iraſcamini in via.|.i.nō pugnet mutuo. Timebat.n. ioseph q; postq̄s ipsi vidissent bonitatē suā pugnarēt i itinē iponētes sibi i alteru trū culpā vēditiōis ioseph.|Qui ascēdētes.|lꝫ ponit p̄nū gaudiū ō bona ānūciatiōe:z p3 lr̄a.|.zipse dñaſ i tota terra egipti.|lꝫ i sūma totā gl'iaz ioseph cōprehēderūt. Joseph āt mādauerat oia pri suo referri singl'r.vt p3.ē. ſz ipsi tenuerūt modū valde cautū zrethoricū.q̄.n.aliqs vult enarrare ali-

Opinio hebreorum.

Cōfutatio.

Stola qd

Pr̄nū gaudiū ō bona annūciatōe

quam rerum geſtaꝝ hiſtoriam que magnum gaudiuꝫ conti neat hiſtoria magna ē ne gaudiū per partes aſſumptuꝫ nūe rus efficiatur totam ſūmam gaudij in hiſtoria colectā ſimul ponunt vt gaudium ſit ſimul plenū: deinde res geſte per oꝛ dinem enarrētur: ita filij Jacob vt pater eoꝛum nimis ſimul delectarentur totā dominationem ꝛ gloꝛiam Joſeph dicen tes eum dominuꝫ totius egypti: qꝛ in hoc cōſiſtebat ſumma honoꝛis: ꝛ dñi eius. deinde totū hoc per oꝛdinem narraue runt: vt patet. j. ⌊ quo audito Jacob. ⌋ tantuꝫ enim Jacob do luit de abſentia Joſeph: qꝛ putauit eū vere deuoꝛatum a be ſtia ꝙ nunc quādo tantum gaudium enarratum eſt ſuſtine re nō potuit: qꝛ vt ait philoſophus ſecundo de anima. excel lens ſenſibile coꝛrumpit ſenſum. ꝛ ſi aliquādo nō ⌈coꝛrūpat⌉ tamen ſtupefacit. Sic fuit hic preſentato tāto delectabili po tentie que iam dudum anguſtijs ꝛ quottidianis triſtitijs aſ ſuefacta erat. bonum magnum ita totum ſubito aduenienſ qualiter debuit recipi nō potuit. ⌊ tamē non credebat eis. ⌋ Iſta eſt conditio afflictoꝛum qui poſtq̄ ſemel afflictionibus ſubcubuerint ſi aliqua eis proſpera eueniant non imediate credunt iam ſe totaliter putantes extremis miſerijs dereli ctos. ⌊ illi ecōtra. ⌋ ſcilicet aſſerentes Joſeph viuere. ⌊ Refe rebant omnem oꝛdinem rei. ⌋ vt veriſimilius eſſet: ſcilꝫ qua liter ipſi eū vendiderunt: ꝛ qualiter in egyptum ductus eſt: ꝛ qualiter Phutiphari venditus: ꝛ poſt incarceratus. vlti mo per ſōniоꝛum interpꝛetationem ſublimatus. ⌊ cunq̄ vi diſſet plauſtra. ⌋ ad ſubuehendum paruulos: ꝛ vxoꝛes. ⌊ ꝛ omnia que miſerat. ⌋ ſcilꝫ veſtes ꝛ pecunias: ꝛ aſinos one ratos⌋ diuitijs egyptij. ⌊ reuixit ſpiritus eiꝰ. ⌋ ideſt letificatꝰ eſt ꝛ credere incepit. ⌊ Sufficit mihi ſi adhuc viuit filius me us. ⌋ quaſi dicat multa bona ſunt que mihi enarratis de Jo ſeph: tamen mihi ſufficit ſi ipſe viuat: qꝛ ego non tantum cu ro de dominatione ꝛ honoꝛe eius quātum de vita eius. hic Jacob demonſtrat ꝙ ſatis erat ſibi ſcire filij ſui vitā ꝛ proſpe ritatem dato ꝙ ipſe non acciperet partem de bonis Joſeph ꝛ iſtud eſt ſignum veri amoꝛis: ſcilicet ꝙ aliquis amet alte rum ſm ſe ipſum: qꝛ in bono eius ſm ſe ipſum delectatur. ꝛ hoc ventilat Ariſto. in octauo ethicoꝝ. vbi querit quid ma gis pertineat ad amare vel amari. ꝛ reſpondet ꝙ amare eſt proꝑius actus eoꝝ: ꝛ probat per matres ⌈que maxime fi lios amant: ꝛ tamen plereq̄ earum dant filios nutriri. ꝛ ſic amant eos cognoſcētes eos: ꝛ tamē non amantur ⌈ipſe ab il lis: quia non cognoſcunt eas. ꝛ hoc cognoſcunt eas: ꝛ hoc cognoſcunt ipſe: ſcilicet ꝙ non amantur: ꝛ tamen de hoc nō multum curant. Satis enim eis eſt ꝙ filios amēt: ꝛ videant eos proſperari etiam ſi nō redamentur. Si tamen eſſet ami citia in amari vellēt matres ſemper filios ſuos preſentes eē vt amarentur ab illis cuꝫ earū ad filios ſit maximus amoꝛ. Sic fecit hic Jacob dicens ſufficere ſibi Joſeph viuebat qꝛ hoc erat bonum Joſeph. ꝛ non curauit vtrum ex illo bo no Joſeph aliquid contigeret eum. ⌊ vadam ꝛ videbo eum anteq̄ moꝛiar. ⌋ ideſt ſaltem hanc delectationem volo vt vi deam ipſum anteq̄ moꝛiar. Sciebat enim Jacob ꝙ viſurus eum eſſet poſt moꝛtem: ſed quia alterum genus delectatio nis quod poſt moꝛtem ſequitur voluit eum in vita videre: ne ſaltem iſta delectatione priuaretur. de iſta diuerſitate de lectationis diximus deutero. j. c. tractando de pena inflicta moyſi: ꝛ ibi vide late ſatis.

Ꝛ Cōditio af flictoꝝ.

¶ Capitulum. xlvj.

Rofectuſq̄ iſrael cuꝫ omnibus que habebat venit ad puteum iuramenti ꝛ mactatis ibi ⌈victi mis deo pꝛis ſui yſaac: audiuit eum per viſionem nocte vocan tem ſe ꝛ dicentem ſibi. Jacob ia cob. Cui reſpōdit. Ecce adſuꝫ. Ait illi deus. Ego ſum fortiſſi mus deus patris tui. Noli timere: ſed deſcēde in egy ptum: qꝛ in gentem magnam faciam te ibi. Ego deſcē dam tecum illuc: ꝛ ego inde adducam te reuertentez. Joſeph quoq̄ ponet manus ſuas ſuper oculos tuos. Surrexit Jacob mane a puteo iuramenti: tuleruntq̄ eum filij cuꝫ paruulis ſuis ꝛ vxoꝛibus ſuis in plauſtris que miſerat pharao ad poꝛtandum ſemē ꝛ omnia que poſſiderat in terra chanaan. Uenitq̄ in egyptum cuꝫ omni ſemine ſuo filij eius ꝛ nepotes filie ꝛ cūcta ſimul pꝛogenies. Hec ſunt autem nomina filioꝝ iſrael q ingreſſi ſunt in egyptuꝫ ipſe cum liberis ſuis. ⌈Primo genitus Ruben. Filij ruben enoch ꝛ phallu ꝛ eſron ꝛ charim. Filij ſymeon: iamuel ꝛ iamin ꝛ iami ꝛ abod ꝛ iachin: ꝛ ſaber ꝛ ſaul filius chananitidis. Filij leui: ger ſon ꝛ caath ꝛ merari. Filij iuda: her ⌈ona ꝛ ſela ꝛ pha res ꝛ zara. Moꝛtui ſunt autem her ꝛ ona in terra cha naam. Natiq̄ ſunt filij phares eſron ꝛ amul. Filij yſa char. tola ꝛ phua ꝛ iobab ꝛ ſemron. Filij zabulon: ſa reth ꝛ chelon ꝛ iabelel. Hi filij lye quos genuit ⌈in me ſopotamia ſyrie: cum dina filia ſua. Omnes anime fi liоꝝ eius ꝛ filiarum triginta tres. Filij gad: ſephon ꝛ aggi ꝛ eſbon ꝛ ſuni ꝛ beri ꝛ arodi ꝛ areli. Filij aſer: iemna ꝛ ieſua ꝛ ieſui ꝛ beria ſara quoq̄ ſoꝛoꝝ eoꝝ. Filij beria: haber ꝛ melchiel. Hi filij zelphe quam de dit laban lye filie ſue: ꝛ hos genuit Jacob: ſedeci ani mas. Filij rachel vxoꝛis iacob: ioſeph ꝛ beniamin. Na tiq̄ ſunt ioſeph filij i ⌈ra egypti quos genuit ei aſſeneꝯ filia phutipharis ſacerdotis eliopoleos: manaſſes ꝛ effrain. Filij beniamin bela ꝛ bechoꝛ ꝛ albel ꝛ gera ꝛ naaman ꝛ lechi ꝛ iethꝛos ꝛ reſemophin ꝛ ofim ꝛ ared. Hi filij rachel quos genuit Jacob omneꝯ anime quattuoꝛdecim. Filij dan vſan. Filij Neptalin: iaſiel ꝛ guni ꝛ ieſer ꝛ ſalem. Hi filij Bale: quam dedit Laban racheli filie ſue ꝛ hos genuit iacob omne anime ſeptē. Cunctiq̄ anime que ingreſſe ſunt cum Jacob in egy ptum: ꝛ egreſſe ſunt de femoꝛe illius abſq̄ vxoꝛibus fi liоꝝ eius: ſexagintaſex. Filij autem Joſeph qui nati ſunt in terra egypti anime due. Omnes anime domus iacob que ingreſſe ſunt in egyptum fuere ſeptuaginta. Miſit autem Jacob iudam ante ſe ad ioſeph in egy ptum vt nunciaret ei ꝛ ille occurreret in Jeſſen. Quo cum peruenieſſet iuncto ioſeph curru aſcendit obuiam patri ad eundem locum: videnſq̄ eum irruit ſuper col lum eius: ꝛ inter amplexus fleuit. Dixitq̄ pater ad io ſeph. Jam lectus moꝛiar: quia vidi faciem tuam: ꝛ ſu preſtitem te relinquo. Et ille locutus eſt ad fratres ſu os: ꝛ ad omnem domum patris ſui. Aſcendam ꝛ nun ciabo pharaoni. dicamq̄ ei. Fratres mei ꝛ domus pa tris mei qui erant in terram chanaan venerūt ad me: ꝛ ſunt viri paſtoꝛes ouium: curamq̄ habent alendoꝝ gregum. Pecoꝛa ſua ꝛ armēta ꝛ omnia que habe re potuerunt adduxerunt ſecum. Cūq̄ vocauerit vos ꝛ dixerit ꝙ eſt opus veſtrum: reſpondebitis. Viri pa ſtoꝛes ſumus ſerui tui: ab infantia noſtra vſq̄ in pſens ꝛ nos ꝛ patres noſtri. Hec autem dicetis vt habitare poſſitis in terra ieſſen: quia deteſtantur egyptij omnes paſtoꝛes ouium.

B

C

D

De. io. d

¶ Capitulum. XLVI.

Rofectus. Deſcripto deſcenſu filio rum Jacob in egyptum conſequenter ponitur deſcenſus quantum ad ſe ipſum. Et diuiditur in tres partes. Pri mo ponitur deſcendendi modus. Secundo deſcendentium

A Diuiſio

descendentium numerus. ibi. ⌊ hec sunt nomina. ⌋ tertio Joseph occursus ibi. ⌊ misit autem Judam. ⌋ ¶ Ad primum. ⌊ profectus israel. ⌋ idest Jacob. ⌊ cum omnibus que habebat. ⌋ q̄ sic dixerant ei filij sui ex parte ioseph ipse cognoscēs hoc vtile esse q̄tum ratione humana, conici poterat non dubitauit facere licet postea in hoc dñi consuluit. vt patet. j. ⌊ et venerit ad puteum iuramenti. ⌋ in hebreo dicitur. ⌊ venit in bersabee. ⌋ est autē bersabee in littera hebraica equiuocū ad puteum iuramenti et puteum septimum. ⌊ ber. ⌋ enim hebraice puteum notat. deinde si deriuetur de. ⌊ seua. ⌋ quod sigt septem vocabitur puteus septimus. Si autē deriuetur de seuoa q̄ interpretatur iuramentum significabit puteum iuramenti. Littera autem nostra accepit alteram partē equiuocationis. s. puteum iuramenti: et vocatur puteus iuramēti: q̄ illic iurauerunt abraham et abimelech rex palestinoꝝ faciēdo inter se phedera vt patet. ē. xi. c. vocatur etiā puteus septem vel puteus septimus: quia ibi dedit abraham septē agnas regi Abimelech in testimonium q̄ puteus ille suus erat: vt patet eodem capitulo. Venit autem iacob per puteū illū in egyptum propter duo. Primo quia erat in recta via versus egyptum: est enim recta via a terra chanaan vsq̄ in egyptum: et breuis per quam non oporteat transire mare rubrum via terre philistinorum. vt patet exo. decimotertio capitulo. et per hanc descenderāt ante filij sui ad emendum cibaria in egypto. Cum autē nunc iacob habitaret in hebron in valle mambre: que est in sorte iude. vt patet iosue. xv. capitulo: et est in medio sortis iude aliqualiter tamen ad orientalem plagam: et debet descendere in egyptum que est australis respectu terre chanaan: et aliqualiter occidentalis via recta ipsi erat descendere per terram philistinorum in qua est bersabee quam vocat hic puteum iuramenti. vt patet. ē. vigesimotertio capitulo. ¶ Secunda cā fuit: q̄ mutatio status in hominibus est aliquid magnum. maxime q̄ aliquis recedat de terra sua ad habitandum in terra longinqua: et aliena. cum ergo iacob hoc facturus esset non fuit cōtentus humano consilio: sed inquisiuit diuinum iudicium quod orationibus impetratur. Et q̄ puteus iuramenti: scilicet ille locus in quo est puteus iuramenti erat sacer: et deuotus: quia ibi auus suus abrahā erexerat altare: et inuocauerat deum vt patet. ē. xi. c. etiam pater suus ysaac ibi inuocauerat dominum: vt patet. ē. vigesimosexto capitulo. voluit magis ibi q̄ in alio loco deum consulere. In magnis enim rebus auxiliū diuinum inuocandum: et consilium eius testimonio probatur eruditissimoꝝ. Sic plato in thymeo inquit et boeti. de cō sola. li. iij. pſa. 9ª. ió et iste iacob cū tēderet i mesopotamiā q̄si aliqd magni agressurus. s. pegrinari icipiēs deū inuocauit in bethel. vt p3. ē. xxviij. c. Nūc maiº aliqd istabat. s. mutatio sediꝰ cū tota posteritate ad hitādū trā alienoꝝ: magis ḡ deū inuocare dēbat. ⌊ et mactaꝫ ibi victimis. ⌋ i. facto holocausto ó aialiº q̄ totaliē icendebanē ad magnū honorē dei ꝫ ritū q̄ hr leui. p. c. Et deide ad dormiēdū se ponēs audiuit dñm loquētē. ⌊ et mactatis. ⌋ h̄ ponit añs. s. mactatio victimaꝝ: et itelligit pñs. s. eaꝝ icēsio vl totalis pbustio. mactatio. n. victimaꝝ s. aliqd vlteriº. n. sequat nihil pdest: q̄ q̄tū ad h̄ cōe ē deo aliqd cū hoibº cū mactenē et victime ad cibos hoium: vt p3. ē. xliij. c. vbi dixit ioseph dispensatori suo occide victimas: et instrue quiuiū: et loq̄bat ó occisiōe eaꝝ ad cibū illō ät q̄ seq̄t. s. incēsio eaꝝ i altari ad diuinū honorē nō est cōe deo et hoibº: q̄ ad vtilitatē hoium nūq̄ pburūtur carnes pecoꝝ occisoꝝ. ió i h̄ 2º delectat deº valde. s. i odore carniū: et adipis pbusti ad honorē eiº: et vocat istū odorē suauissimū: et gratissimū sibi. Sic p3. ē. c. 8. cū noe icēderet i altari ad honorē dei aialia masculina: q̄ subiūgit: et odorat º ē dñs odorē suauitatē sic hētur sepe leui. p. et totū libū. ista ḡ incēsio fcā fuit a iacob: ls textº nō exprmat ad dei honorē. ⌊ deo prīs sui ysaac. ⌋ exprīsit q̄s deº eēt iste. ne putaretur q̄ imolaret deo directoꝛi viaꝝ ꝫ gētiliū opinionē. s. deo iugatiuo q̄ i iugis ptātem hꝫ: vl dee valonie q̄ vallibº pest: vl dee rusine, cui stulta gentilitas agros: et rura: et vias planas cōmēdauit. ó h̄ augustinº ó ciuitate dei. 4. li. c. 8. et ista explicatio nō ponit ad istructionē hebreoꝝ q̄ saꝫ credebāt iacob nulli nisi deo vo imolare. ꝫ ad gētiliū istructionē qui putabāt iudeos tales deos colere. Sic p33º regū. c. xx. cū. n. benadab rex syrie cū mltitudie magna victº fuisꝫ a paucis viris regis achab dixerūt ei sui sui dñi mōtiū sūt dñi eoꝝ, ꝫ meliº ē vt pugnem º ēos i cāpestribº. Sic. n. credebāt syri hebreos colere deos mōtiū. ꝫ deº tulit stultitiā hāc ó vtice eoꝝ dicēs p ppha3 eodē. c. q̄ dixerūt syri deº mōtiū ē dñs et nō valliuꝫ dabo oēꝫ mltitudinē hanc grādē i manu tua ó diuersitate hoꝝ latissima ꝓsideratio ē i libris de ciuitate dei vsq̄ ad decimum librum. de hoc Ouidius in libris sex fastorum: et ioannis vocatio de certaldo in libris de genealogia deorum de quo modicum tangitur. exo. xxiij. sed latius. ꝛ. regū. xx. c. et ibi vide. ⌊ audiuit eum per visionē noctis. ⌋ facto holocausto dormiuit i lecto et tunc audiuit vocem dñi. Sic enim consueuerant patres sui audire vocem domini per noctem de abraham patet. ē. xxvi. c. quando mandatum fuit ei ne descenderet in egyptum: sed maneret i gerara. De iacob etiam patet. ē. xxviij. c. quando apparuit ei dominus in bethel: et dormienti loquutus est. Idem patet ē. xxxi. c. quando angelus monstrauit ei in somnijs arietes varios ascendentes super oues. ⌊ vocantem se. ⌋ i. ipsum iacob. iste qui vocabat iacob angelus erat: et non deus: q̄ vt sepe dictum est sicut in rebus corporalibus naturalibus ls deus sit cā ꝑma simplr mouēs cās: et cāta tñ non agit ista nālia p se ipm imediate. ls p cās subsuietes: q̄ ad h̄ ē subordinatio cāꝝ subseruietiū. als. n. supflua: et iutilis eēt talis ꝛdinatio. Sic ēt i nā spūali deº hꝫ āgelos ministrātes: et angelos assistētes: q̄ milia miliū ministrabāt ei: et decies centena milia assistebāt ei. vt pꝫ dani. vij. c. iste ät ordo rectissimº ē cum ipsi ministrantes ad nos mittantur vt patet ad hebre. primo. c. sunt administratorij spiritus in ministerium missi. pp eos qui hereditatem capiunt salutis cum ergo iacob esset vnus de predestinatis vt tota tenet ecclesia ille qui ei loquebatur angelus erat alias ordo ille excellētissimus ierarchiarum in assistentibus: et ministrantibus frustraretur q̄ non decet. Et si arguas ꝓ: quia iste qui loq̄bat dixit ego sū fortissimus Deus patris tui. vt patet immediate quod non cōuēit angelo. ¶ Ad h̄ rndeē q̄ iste q loq̄bat erat āgelus et loq̄bat ista nō in pſona sua: ꝛ i pſona dei quē repñtabat. Sic. n. pꝫ exo. xx. c. i legislatiōe vbi vox q̄ sonabat de medio ignis dicebat ego sū dñs deº tuº q eduxi te ó tra egypti ó domo seruitutis nō hēbis deos alienos cora me iste tñ q loq̄bat non erat deº. ꝛ angelus ait appl's ad gala. iij. c. lex ordinata p āgelos i manu mediatoris. ⌊ Jacob iacob. ⌋ duplicatio nominis signū ē certitudinis vocatiōis: et q̄ illa res ad q̄s vocat certa sit: et cito expleri debeat. sic. n. iterpātº fuit ioseph q̄n pharao dixit ei duo sōnia q̄ ad idē ptinebāt. Rndit q̄ sōnium ingematum fuit ad significandum q̄ sermo dei fieri debebat: et q̄ cito compleretur. vt patet. ē. xli. c. Sic ista vocatio duplex significauit velocitatem in descensu illo: et q̄ nullo modo iacob in hoc dubitare deberet. ⌊ Ecce assumi. ⌋ recta responsio vt velociter vocans paratum habeat responsum. ⌊ ait illi deus. ⌋ i. angelus qui loquebatur loco dei vt supra declarauimus. ⌊ Ego sū fortissimus. ⌋ sicut declarauimus. ē. xliij. c. licet omnis perfectio deo eminenter conueniat tamen eum quandoq̄ secundum diuersa perfectionis attributa appellamus secundum illud pro quo rogamus: vl quod narramus: et deus cognoscens intima nostra confortatur nobis in h̄ modo loquendi de se ipso. vnde quia iacob timebat incidere in magnas calamitates extra terram suam ipe: nec semen suum. Deus autem volebat ei promittere q̄ reduceret semen suum in terram chanaan: et q̄ ipse sepeliretur in ea quod pertinebat ad magnam potentiam agentis: ideo deus ista agens se fortissimū vocauit tanquam potentem implere quod promittebat deus patris tui. i. quē colui pater tuus vel qui direxerim patrem tuum in omnibus vijs suis: et confirmaui illi promissiones abrahe. ⌊ noli timere. ⌋ timor iacob erat qui dictus est. s. quia erat senex: et non putabat redire in terram chanaan. sed q̄ in egypto moreretur: et ibidem sepeliretur: et q̄ posteritas sua deprimeretur ibi ita q̄ non possent multiplicari: et ad hoc respondet deus dicens. ⌊ noli timere. ⌋ quia non euenient ista. vt tu putas. ⌊ descende in egyptum. ⌋ quia de terra filistinorum vsus egyptum existentem in latere meridiano descensus est ⌊ quia in gentem magnam faciam te ibi. ⌋ Satis completa fuit ista promissio. quia. lxx. anime de semore iacob igresse sunt i egyptum. vt patet. j. in littera. sed in exitu fuerunt sexcenta millia peditum potentium pugnare preter mlieres: et paruulos: et senes qui erat multitudo inumerabilis. vt patet exo. duodecimo. c. ⌊ Ego descendam tecum illuc. ⌋ deus

cū vbiq̄

B Quare vocatur puteus iuramenti

C Quare iacob venit p illum puteum p modo

No. 2º modo

D

No.

E Obiectio

F Rñsio

G quis timor erat Jacob

De⁹ ybiq; tot⁹ fit: t tota trā t celos ipleat nec adhuc cōprehē di pt.q2 vt p3 iere.c.23. Celū t trā ego ipleo t.3.reg.8.c.nūq; ad aliquē locū ascēdere potit: nec descēdere: elevari: nec deprimi pdicatur tm ista ō deo fm effectū. de⁹ n. or cū aliquo descēdere qñ descēsū ei⁹ ad aliquē locū pserū fac custodiens eū i illo. Q2 g de⁹ directurus erat iacob i descensu egypti: t manēdo ibi dicebat descēdere cū illo. ⁊ ego ide. ⁊.i. de egypto. adducā te reuertētē. ⁊ fuit ipletū mortuo iacob qñ istictu dei ioseph duxit corpus ei⁹ ad tumulandū i terra chanaā i spelūca duplici. vt p3.j.50.c. pōt ēt itelligi ō reditu filiorū suoz i trā chanaā: q2 pri filios redire or: t tūc de⁹ reduxit eos: q2 i pdigos: t signis horrēdis eduxit eos ō egypto vt p3 p totū exodū. ioseph q3. ⁊ ēt desiderabat valde iacob. s. videre ioseph: q2 pp ⁊ pncipal'r descēdebat i egyptū: iō de⁹ p2o mittit ei q nō solū videbit ioseph anteq; moriat' qnimo Joseph pōet manū suā sup oculos tuos. i. stabit ad mortē tuā. Jn ⁊ ēt magna cōsolatio erat ei q mozeret iter dilectos suos. Et oēs boies q̄tūcūq; bōi sint nāliter iclinā ad desiderādū mozi i trā sua: t cū egrotāt vellēt eē i trā sua: q2 viscera sioz pietas' eiter cognatos q̄s iter extraneos: t putāt boies ipēdi eis magis sopa pietat' a suis q̄s ab exneis. t sic dicebat Ouidi⁹ i li°. ō ponto desideras redire ō exilio i trā suā: t mori ibi: ne mea sarmaticū cōtegat ossa solū. t post ⁊ molius os sa recubarunt manib⁹ tumulata suoz. ponet manū suam sup oculos tuos ⁊.i. claudet oculos tuos cū mortu⁹ fueris qñ. n. aliq moriunt' ifrigidant' mēbra: t manēt dura q̄si gelida ita vt cōgrue flecti nequeāt. Ne g ptes corpis valde deformes maneāt imediate vt aliqs mozit' cū adhuc aliq; calidi tas remissa i eo manet coopiunt' oculi eius a circūstātibus t alia mēbra apte disponunt' ne post cū cadauera infrigidata fuerit plicari: t disponi nō possint. erat āt apō antiqs psuetudo q; ille q a defūcto dū viueret magis diligebat, morīēti oculos claudat: t q2 ioseph magis diligebat a iacob q̄s alīs filīs vt p3.ē.37.c. ipe oculos iacob morīētis clausurus erat si mozi adesset. pmittēdo g q; ioseph claudēt oculos ei⁹ pmittebat q; mozi ei⁹ interesset. ⁊ Surrexit iacob. ⁊.s. sequēti die in aurora psortat⁹ voce āgelica. ⁊ a puteo iuramēti. ⁊.i. ab illo loco q ē iuxta puteū iuramēti. ē. n. ibi qdā villa q̄ ex noie putei vocabat' bersabee. ⁊ tulerūtq; eū filij sui. ⁊ filij iacob erant iuuenes. iacob āt erat senex. s. ānoz. 130. vt p3 sequēti. c. iō ipi disponebāt plaustra: t alia iumēta ad subuehēdū aliqd i via ⁊ Cū puulis: t vxoribus suis. ⁊ Jistō relatiuū nō refert iacob. s3 filios suos. Patet: q2 or cū puulis: t vxoribus suis. iacob aūt nullos filios puulos hēbat. ō vxoribus āt vtrū tē vxores hret ex textu nō appet: De rachele āt sat' cōstat q; mortua fuerit ē. 35. c. De lia āt. bala: t zelpha nō p3. s3 volūt eas tūc viuere doctores latini: t hebraici: t si dicat de lia ꝯ q2. j. 49. c. or q; Lia sepulta fuit in spelūca duplici. S3 nō fit mētio q; ducta fuerit i trā chanaā ad sepeliēdū ibi g mortua fuit i trā chanaan anteq; descēderet iacob i egyptū. ¶ Ad hoc posset rnderi forte q; ipa descēdit i egyptū t ibidē mortua deide reducta3 fuit cadauer ei⁹ i trā chanaā. s3 nō fit mētio qñ reductum fuerit. Sic. n. volūt m'ti q; ossa oiuz priarchaz. s. 12. filioz iacob mortuoz i egypto ducta fuerit i trā chanaā i exitu ō egypto. s3 ō solis ossib⁹ ioseph sacra scriptura comemozet. vt p3 exo. 13. c. Si g ossa lie i trā chanaā ducta sūt ⁊ fuit i reditu de egypto. q2 nō fuit ꝑ ipa fcā spālis reditio i trā chanaā sicut ꝑ iacob. mihi āt vr cōuenient⁹ dōm diu mortuā fuisse an descēsū i egyptū t sepultā i tra chanaā. Jd qō iducit' ō ossib⁹ priarcharū. s. 12. filioz iacob nō m'tū visimile ē. Et vr ⁊ dicē scriptura exo. 13. c. vbi fit mētio ō reductiōe ossiū ioseph. Dr. n. i lra tulit āt moyses secū ossa ioseph eo q; abiurasset filios isr'l dicēs visitabit vos dns ferte ossa mea hic vobiscū. Jn q̄ text⁹ inuit rōnē q; s3 ioseph fuiss3 oib⁹ filijs isr'l q̄si pr tm ossa ei⁹ ide portare durū eis erat nisi q2 eos adiurauerat. Cū āt alīj n legantur adiurauisse nō ē valde ꝑbabile ossa eoz inde fuisse reducta. ¶ Jtē q2 si ossa istoz priarchaz reducta fuisset i trā chanaā visimile ē q; q̄libet trib⁹ reducēt ossa pris sui. al's. n. non decebat nec vna trib⁹ m'tū curaret ducere ossa priarcheq ñ ptinebat ad suā tribū filijs ei⁹ ducē negligētibus. s3 filij Joseph nō curauerūt ducē ossa pris sui ioseph q honoratissim⁹ erat cū dicat textus exo. 13. c. q; moyses ista ossa secū tulerit ⁊ alie tribus nō tulerūt ossa aliaz priarchaz. Et forte sep'chra eoz nō cogscent: vl'i tāta festinatione exeūdi ad ⁊ attēdere nō poterāt. P3 exo. 12. c. vbi or q; pharao: t fui eius i stabāt monētes iudeos vt cito recederēt vñ massas cōspsas fermentare nō potuerunt. vt ibidē habet. hjs rōnibus ñ obstātibus q̄ sat' videt ꝯcludē. Dōm ē q; ossa oiuz. 12. priarcharū filioz iacob ducta sūt i trā chanaā. vt p3 actu. 7. c. cū or t descēdit iacob i egyptū t defūctus ē ipe: t pres nri: t tñslati sūt i sichē: t positi sūt i sepulchro qō emit abrahā. Dz g referri ista lra ad filios iacob. s. q; ipi tulerūt pres suū iacob: t vxores suas nō vxores iacob. s3 qs ipi hēbāt: t puulos suos ēt. ⁊ Jn plaustris. ⁊ or p recapitulationē: q2 pus filij iacob tullerūt eū: t oia sua i plaustris q̄s recedēt ō loco i q̄ morabātur. s3 ⁊ ponit p q; recesserit ō trā sua deide q; portati fuerit i plaustris. ⁊ Que misit pharao. ⁊ vt p3 pce. c. ⁊ senē. s. ⁊ iacob qui erāt ānoz. 130. vt p3 seq c. ⁊ t oia q̄ possederat. ⁊ i bonis mobilib⁹. ⁊ venit q̄s i egyptū cū oi gñe suo. ⁊.i. cū oibus descēdētibus ab ipo. ⁊ filij eius: t nepotes. ⁊ ē exponēs supioris: q2 genus iacob erāt filij eius: t nepotes. hēbat. n. qlibet ō filijs iacob iā vxorē: t filios. ⁊ t filie. ⁊ iacob ñ hēbat filias. s3 vnā tm filiā. s. dinā: t ista vocat' ⁊ plr. sic ō hoie vnicū filiū hñte dicim⁹ q̄s filios h3. Sic p3. j. ō dan. filio iacob q vni cū filiū hēbat. s. vsin: t or hre filios. vl' vocat' ⁊ filie iacob filie filioz suoz: q2 sic est psuetudo sacre scripture oēs supiores vocare pres t oēs descēdētes vocare filios. vt p3 ex ō ver. signifi. c. nā t rex nabuchodonosor. ¶ Hec. ⁊ āt sūt noia ⁊. ⁊ ponit' .2m. s. descēdētiū nūerus. Nūerat ⁊ scriptura oēs descēdētes i egyptū ad demōstrādā diuinā bonitatē q̄ ex tā paucis tātā mltitudinē āpliauit ō q̄ postea exo. 12. c. q̄ fuit in exitu ō egypto sexcētoz milliū peditū absq; puulis senib⁹ t vxoribus vocat' āt ⁊ filij isr'l nō illi q imediati erāt filij iacob. s3 etiaz oēs descēdētes ab eo: q2 filij sui imediati duodeci soli fuerūt. ⁊ q igressi sūt i egyptū. ⁊ aliq ꝯputāt ⁊ q nō itrauerūt in egyptū. s3 ibi nati sūt vt manasse t efrayn q.j. ꝯputāt iter filios rachelis. Ad ⁊ dñt aliq q; isti dñr igressi i egyptū nō i se ipis s3 i pre suo: cū filij pextiterit q̄dā ps pris añ gnationē: t moto pre mouebat' illa ps cū eo ō q̄ aristo. 8. ethi. S3 ⁊ nihil est q2 tē oēs alij q̄s isti filij iacob itrātes i egyptū genuerūt i egypto dicētur, igressi i egyptū: t sic nō solū erūt. 70. aie ō femore iacob igresse i egyptū. s3 plres q̄s mille qō nō ꝯgruit dici.

¶ Dōz g q; illi q erāt ō semie, iacob: t añ descēsū iacob i egyptū gēiti erāt dñr descēdisse cū iacob i egyptū. Q2 añ manasse t efrayn erāt gēiti qñ descēdit iacob i, egyptū: q2 fuerūt nati añ. ānos sterilitatis. vt p3. ē. 41. c. dñr igressi cū iacob alij āt ō qb⁹ arguit nō erāt tūc gēiti. s3 postea i egypto nati sunt. vñ dōz q; qñ ōscēdit iacob i egyptū: nulli alij ō scie suo nati erāt q supstites eēnt i egypto vl' ex egyptū nisi hij q ⁊ nolantur. ⁊ Primogēitus rubē. ⁊ nūerat p3 ordinē natiuitatis t fm vxores: ita' q; posito vno ō filijs iacob subdūtur mox oēs filij ei⁹. s. nepotes iacob: vt posito rubē subsecūt filij ei⁹: t posito iuda sequūt' oēs filij ei⁹. ⁊ pmogenit⁹ rubē. ⁊ p3 pozitate nati uitatis. s3 nō p3 iura pmogeniture. ¶ Q2 ps iurū pmogeniture tñslata' fuit ad ioseph. s. duplex portio hrditatis: t pars ad iudā. s. pncipat⁹ regiu⁹. De qb⁹. j. 48. t. 49. c. filij ruben 4or. ponūt. ⁊ filij symeō. iemuel. ⁊ iste vocat' nūeri. 26. c. namuhel. ⁊ t abod. ⁊ iste vl' cito mortu⁹ ē vl' plē nullā hre potuit. Vl' forte oēs filij ei⁹ mortui sūt i defto i fornicatiōe cū ml'eribus moabitaz: i q̄ pūitiōe dñr fuisse oēs ō stirpe symeō cū pncipe. s. zābri q igressus fuit ad madianitidē fuerit dux tribus symeō vt p3 nūeri. 25. vl' p al's plagas: t mortes creberrimas ꝯciderūt: q2 i ꝯputatiōe trib⁹ symeō i igressu tre ꝑmissiōis ñ inuenit aliqs ō familia abod: nec ēt i palipomenō. p li°. c. 4. vbi ista recapitulāt'. De istis duob⁹ sober t naod fit mentio exo. 6. ex q̄ inuit q; istoz ꝑgenies fuit mortua i defto cū ibi numerēt' post igressū i egyptū: t ñ numerēt i exitu ō egypto vt p3 nūeri. 26. c. ⁊ saber. ⁊ ō isto nihil repit' in ꝯputatiōe facta i li°. numeroz: nec i palipoñ. s3 ponit' ibi ali⁹ q vocat' zare q forte ē idē. qō iste. s3 ē binomi⁹ ō quo sepe repit' i scrip'a vt decl'auim⁹. ē. 36. c. vl' forte dicēt q; filij saber pierūt i defto t iste zara siue zare sit ali⁹ fili⁹. Ponitur ēt alius filius qui vocat' iarib ꝑmo palipoñ. c. 4. ō quo magis ibidē dicēt. ⁊ Saul filius chananitidis. ⁊.i. chananee. Que āt fuerit ista chananea dubitat'. Ra. Sa. vult q; ista chananea fuerit dina filia iacob: t vocat' ⁊ chananea: q2 a chananeo viro. s. sichē filio emor stupzata fuit. vt p3. ē. 34. dic. n. q; qñ symeō zleui ō populati sūt vrbē sichē: t accepūt dinā sororē suā de domo sichē. vt p3. ē. 34. c. ipa videō se defloratā: t imundā abhoia bilēq; fcā3 tenuebat venire cū eis i domū pris sui iō symeon

frater

De⁹ ybiq; t tota terra ac celos implet.

Determinatio

Quare dicit in plaustris. 1

Descendentiū numerus. 20

Qui vocantur filij isr'el. 1

Quozū daz opinio.

Cōfuta. Determinatio

Ad hoc

Rñsio:

Obiectio.

Opinio Rabbi salomō.

fr su⁹ dixit ei. Ne timeas ire: q⁹ ego ꝓmitto tibi ꝙ te ducam in vxorem. Quod vt ipse refert sic factum. Sed hoc non videtur cōuenienter dictū ꝙ frater accipet sororem ex eodem pre: t mre i vxorē cū solū licuerit ℔ i statu ꝑme ꝓditiōis: cū nulle alie femine hr̄i posset. Nec ē crēdēdū ꝙ iacob aliqd tale ꝓsenserit fieri. Etiā: q⁹ nō ē rō sufficiēs ꝙ ista vocaret chanāitidis: siue chananea solū: q⁹ stupr̄ata fuit a chanāeo viro.

Cōfuta.

¶ Rabi abenazra meli⁹ vr̄ dicē. ſ. ꝙ ista fuerit mlier ō genere chananeoꝝ: Ex q̄ inuit ꝙ symeō accepit plres vxores quarū vna fuit chananea: ex q̄ genuit saulē. alij ät non fuerūt filij chananeoꝝ mlieꝝ. Ex ℔ et volūt iudei ꝙ null⁹ istoꝝ pr̄iarchaꝝ filioꝝ iacob assūpserit vxorē chananeā ꝓter symeonē. ſz alij acceperit vxores moabitidas: amonitidas: vl̄ madianites: siue ydumeas: vl̄ ō gñe ismael: q⁹ oēs iste deriuabant ab abrahā: t pr̄e ei⁹ thare. Et si arguat ō iuda q accepit vxorē filiā viri chananei. vt p3. ē. 38. c. Rñderi ꝓt fm hebreos ꝙ chanane⁹ nō sigt ibi virū descēdētem ō gñe chanaā. ſz mercatorē. Dicūt ät ꝙ ille erat ō gñe idumeoꝝ: vl̄ aliaꝝ gētiū q̄ nō erāt chananee. Sz adhuc nō mltū vr̄ ℔. rōnabili⁹. n. dicer̄et ꝙ iudas accepit vxorē ō filiab⁹ chanaā: q⁹ ille vir q dedit iude filiā suā i vxorē erat Odolamites. vt p3. ē. 38. c. Odolā ät erat i t̄ra chananeoꝝ p3 q⁹ postea fuit i t̄ra quā accepūt filij isr̄l: t cecidit i sorte iude ō q̄ fit mētio ꝑmo re. c. 12. filij ät isr̄l nullā aliā t̄rā accepūt i possione nisi illā que ptinebat ad pplos chananeoꝝ: t hec sola ꝓmissa ē eis. vt p3. ē. 15. c. ō t̄ra ät idumeoꝝ: vl̄ moabitaꝝ: amonitaꝝ t aliaꝝ gētū ptinētū ad stirpē abrahe nō accepūt nec passū pedis: vl̄ vestigiū: vt p3 deutro. 2. c. Itē p3 ℔ q⁹ nō solū socer iude. ſz ēt vxor data sibi filia illi⁹ vocat chananea. vt p3 ꝑmo palipo. 2. c. Et si dicas q̄re g̃ nō noiauit ℔ iudā hāsse vxorē chananitidē. Dico ꝙ ñ erat neꝛe q⁹ iā. ē. expssū fuerat. c. 38. ⌊ Filij leui. ⌋ ¶ Jsti tres filij q. ℔ ponūtur mäserūt sp vt p3 exo. 6. c. t nūeri. 3. t. 4. c. t ꝑmo palipo. 6. c. ō istis. n. pierūt pauciores i defto q̄s de alijs tribub⁹: q⁹ maledictio illa q̄ data fuit nūeri. 14. c. ꝙ null⁹ illoꝝ viroꝝ q nūerati fuerāt t exierāt ō egipto a. 20. annis supra itraret t̄rā ꝓmissioīs ꝓter caleph: t iosue ñ cecidit suple uitas: q⁹ ipi nō erāt nūerati iter illos q erāt ad bellū nūerati a. 20. ānis: t supra. ⌊ Filij iuda. her. t Onā. ⌋ ¶ Jsti duo nō descēderūt i egiptū: q⁹ mortui fūt i t̄ra chanaā. vt p3 in t̄ra t ē. 38. c. ſz ꝙ tant ℔. alias nō repir̄et. 33. filij lie: t dna filia. vt p3. j. nisi isti ꝙ tarent.

Rñsio doctoris.

Ad pr̄imam rationem.

¶ Cōputātur hic her t onam filij iude qua rōne cū mortui ꝓius fuissent.

Qō. I.

Quare Ergo ꝙ tant ℔. Posset dici ꝙ nō ꝙ tantur ℔ tāc̄ descēdētes i egyptū. ſz solum q⁹ erāt filij iuda. Sz adhuc nō stat rō: q⁹ t̄ra ponit. 70. alias ō femore iacob ingressas egyptū: tñ si nō ꝙtarēt isti deficient due aie vt p3: iducēdo pticlarit ꝙtationē. ¶ Itē q⁹ ponūt i t̄ra eē filij lie. 33. Sz si nō ꝙtarent isti erūt solū. 31. vt p3 ꝙtādo i t̄ra. ¶ Aliq rñdēt vt magr̄ i scolastica historia ꝙ loco istorū duoꝝ Onā t her ponūt due ācille lie t rachelis q̄ fuerūt vxores iacob. Sz ℔ valde fl'm ē q⁹ t̄ra dic̄. 70. alias de femore iacob ingressas i egyptū. mäifestū ē autē ꝙ bala t zelpha vxores iacob nō egresse fuerāt ō femore ei⁹ ēt q⁹ tē pari rōne cōputarent vxores filioꝝ iacob t nepotū ei⁹ t sic erūt plres q̄s nonagita aie. ¶ Dōm ē g̃ ꝙ nō ꝙtāt ℔ her t onā tāc̄ ingredētes i egyptū. ſz tāc̄ filij iude. Et ad rōnes rñdetur.

A Rñsio ad q̄stū qō̄nis.

B Obiec. p⁹ rō

C 2⁹ rō

D Opinio magri historie scolastice.

E Impugnatur opinio magistri

F Rñsio

¶ Ad pr̄imam q̄n dr̄ ꝙ. 70. aie sūt egresse ō femore iacob: t igresse i egyptū dico ꝙ vere ē: q⁹ ēt si tollam⁹ istos duos ponuntur loco eoꝝ alij duo. s. iacob ipe qui ingressus fuit licet nō sit de femore suo tamen quia omnes alij erant de femore suo cōputat ipse cū eis. Et ponat iocabed filia leui que nata fuit i itinere dū veniret i egyptū. Uerūtn ē ō ista iocabed id q̄ exo. ij. c. declarabit. Uel dato ꝙ nō ꝙtaret isti: t ñ sit nūerus ꝙpletus tñ more scripture sic ponit frequenter vt de paucis ñ curet dñs tñ pōat nūerus ꝙplet⁹. Sz ꝑmū veri⁹ ē ꝙ scriptura voluerit ℔ ponē nūerū ꝙpletū certificatū. Et ℔ innuit. j. cū pōit ꝑ ꝙ aie igresse cū iacob fuer̄t. 66. ꝙtādo solū eas q̄ descēderūt sit cū eo deide dr̄ ꝙ fuer̄t. 70. aie ꝙtando oēs quotquot erāt siue tē descēdētes siue añ. Et tē ponūt ioseph t duo filij sui q erāt i egypto q̄n vēiebat iacob nec descēderūt cū eo. Et ponit ipe iacob cū istis trib⁹ q⁹ ñ ꝙtat cū alijs ꝓcedētib⁹: t sic finit nūerus totalis. ¶ Ad aliā rōnē ō 33 filijs lie nō ponit ad sciēdū quot ō filijs suis descēderint i egyptū. ſz ad sciēdū quot filij erāt oēs q nati fuerāt ō lia vsq; ad descēsū i egyptū. Et tē sūt. 33. filij. Alio mō ꝑt rñderi t meli⁹ ꝙ isti filij lie ꝙtant ad sciēdū quot descēderit i egyptū. Et dico ꝙ nō ꝙtant hūs duob⁹ adhuc manēt. 33. filij ꝙtādo dnā cū eis t aliquā aliā filiā quā hūerit aliqs ō filijs lie t ℔ inuit text⁹ cū dic̄ oēs aie filioꝝ ei⁹: t filiaꝝ. 33. Oportet g̃ ibi ꝙtare filias. Sz nō ꝑt ℔ stare ꝙtādo her t Onā i hūs. 33. Q⁹ tē nō posset ꝙtari filie nec vna: q⁹ ꝙtata dna sola sup oēs illos erūt. 34. aie. Cōcludit g̃ nō eē ꝙtandos istos duos i hac sūma descēdētiū i egyptū. ⌊ t sella. ⌋ istū t alios duos ꝑores hūit iudas ō sue chananitide vt p3. ē. 38. c. ⌊ phares: t zarā. ⌋ Jstos duos genuit vno cōcubitu cū thamar nuru sua. vt p3. ē. 38. c ō trib⁹ ät vltimis filijs iuda null⁹ defuit qn familiā a se denoiaret. vt p3 nūeri. 26. t ꝑ palipoñ. 2. c. ⌊ mortui sūt her: t Onā i t̄ra chanaā. ⌋ q⁹ occidit eos de⁹ morte pessima cū eēnt viri neqssimi cora dño. Quoꝝ neqtia tāgit. ē. 38. c. t ibi dixim⁹ ō ℔. ⌊ Natiq; sūt filij phares efron t amul. ⌋ Jō filijs phares fit ℔ mētio: t nō ō filijs zare: t sella. Sz isti filios hūerit t familias denoiauerit. vt p3 nūeri. 26 c. ſ. familiā zareitaꝝ t sellaitaꝝ. Rō ē q⁹ iste hūit iura ꝓmogeniture i tribu iuda vt p3 post ex descēsu regū: t ꝓncipū: q⁹ aminadab: t Naason q fuerūt ꝓncipes i tribu iuda fuerunt descēdētes p lineā phares vt p3 Matth. ꝑmo. c. t luc. 3. t ꝑmo palipo. 2. c. ō ꝓncipatu ät naason p3 nūeri. 7. c. t exo. 6. c. Et forte dicēt ꝙ nō ē ista cā q̄re positi sūt ℔ filij phares. ſz ex eo ꝙ ꝑmo genuit phares q̄s sella vl̄ zarā. ¶ Sz ℔ ñ vr̄ rōnabil'r dcm: q⁹ ſz ō zara ꝓcedi possz: q⁹ phares: t zarā eadē die nati sūt. vt p3. ē. 38. c. tñ ō sella nō dz cōcedi: q⁹ sella erat tā adult⁹ qñ phares t zarā nati sūt p3. ē. 38. vbi dr̄ ꝙ iudas ꝓmiserat dar thamar sellā filiū suū cū eēt adult⁹. cū ät tñ̄isset dies mlti: t sella eēt adult⁹ vides thamar ꝙ nō dabat eū sibi iudas i virū mutauit hitū suū assūpto hitu meretricio: t sedēs i bilio cognita fuit a iuda ex q̄ coitu pepit phares: t zarā. ita g̃ erat adult⁹: t magis q̄s adult⁹ sella qñ nat⁹ ē phares g̃ vr̄isimilit ꝑ⁹ dēret gignere filios sella q̄s phares. Sz ponunt ℔ filij phares: t nō selle ex cā supradicta. Sz adhuc qōcūq; dicat neꝛe ē ponere ista dici p anticipationē: q⁹ filij phares nō potuerūt eē nati añ descēsū i egyptū: q⁹ ſz ꝙ ꝑhauim⁹ supra. 38. c. phares: t zarā nati fuerūt ō thamar āno q̄ descēdit iacob i egyptū. neꝛe erat ꝙ phares tē hr̄et ad min⁹ ānos. 16. vl̄. 17. q⁹ nō potat gignere añ ānū. 14. cū tē pueri pubertatez inbuāt. Et dato ꝙ cōtigeret aliquē puberē añ ānos. 14. tñ ñ ē vr̄isimile ꝙ ei vxor daret: q⁹ puer i tā tenera etate recipies vxorē eneruat: t effeminat valde: nec gignere ꝑt: t si gignat fetus miserrimi: t defectuosissimi sūt. vt p3 p phm. 7. politicorū ō q̄ late dixim⁹. ē. 30. c. ℔ ät nll'o mō eē possz ꝙ phares. 16. vel. 17. ānos agēt: q⁹ p cōputationē sāg latā quā fecim⁹. ē. 38. c. ponebat ꝙ iste nat⁹ fuissz i āno descēsus iacob i egyptum. Et ℔ ꝓcedebat dato ꝙ iudas accepissz vxorē āno. 18. t her fili⁹ su⁹ āno. 18. t. Onā eodē āno. 18. seqnti ſz ordinē natiuitatis eoꝝ: t deide aduenēti āno. 18. selle dēbat dari thamar i vir̄ ſz ꝓmissa iude. ſz dr̄ i textu. ē. 38. c. ꝙ tñ̄ierūt dies mlti: t nō fuit dat⁹ ei sella i virū. ℔ ät eēt ad min⁹ i āno. 20. selle: t tē cognita fuit thamar a iuda. Si g̃ nos vellim⁹ detruncare ab ista ꝙtatione ānos. 16. vl̄. 17. quos hr̄et phares in anno descēsus i egyptū detruncabunt octo ānī ō ānis quos hēbat iudas qn ꝓxit matrimoⁿ⁹ t alij octo ō ānis quos hēbat her vl̄ onā filij iude qn ꝓxerunt q⁹ fere eodē anno duxerunt vxores vel vn⁹ vno āno alius sequēti āno. Et sic manebit ꝙ iudas qn genuit ꝑmogenitum suū erat ānoꝝ decē: vl̄ ad mag̃ decē: t dimidij t eodē mō onā fili⁹ suus. t her qō ipossibile ē q⁹ null⁹ tali in etate gignit. ¶ Itez si diceremus ꝙ phares hēbat duos filios i āno quo descēdit iacob i egiptū dabit necessario ꝙ iudas possz hr̄e ꝓnepotes: t vltra i āno illo imo vltra ꝓnepotes q sūt tertia gño qō sic p3. her erat ꝑmogenit⁹ iude g̃ illo āno quo duxit her vxorē thamar potuisset ab ea hr̄e filiū: q⁹ ipe potēs erat: t ipa disposita erat nisi ipe fuisset pessim⁹: t fudisset semē i t̄ra: t filius istius fuissz nepos Jude deide filius alius q idign aret forct ꝓnepos iude. Sz tñ t amplius tps ℔ expensum ē: q⁹ qñ accepit vxorē her q potuisset gignē filium qui esset nepos iude non genuit t mortuo isto. Onā fr su⁹ accipiēs eādē vxorē cū potuissz gignere pari mō filiū q eēt nepos iude nō genuit. ſz semē fūdebat i t̄ra t mortu⁹ ē: t iudas potēs recipe tē filiū thamar q ſz rectaz lineā filioꝝ eēt nepos ñ suscepit. ſz tñ̄ierūt dies mlti. vt p3 i t̄ra. ē. 38. t postea fraudulēter thamar se ei exhibuit i hitu meretricio

Ad secūdā rationē

Alia rñsio.

Determia.

Quare fit mētio de filijs phareꝝ t nō de filijs zare t sella.

2ª rō

Obiectio

Confuta.

ꝑª rō.

2ª rō

meretricio cogscēdā vñ ꝓcepit ⁊ pepit phares. ⁊ zarā q̄ poterāt eē nepotes imo magis q̄ nepotes: q̄ ml'tū tps itercidit ī q̄ gignē potuissēt. ſz a gignēdo vacauerūt. Deide phares genuit duos filios. ſm istoꝝ positionē dicereť eū hūisse duos filios i āno descēsus iacob i egyptū. Tollanť ģ tpa ista q̄ manēt supflua ad gñonē. ſ. duo āni ad minꝰ vt voceť dies multi i qbꝰ poſat dari sella thamar i virū: ⁊ ñ datꝰ ē. Et vnꝰ i q̄ duo fres her. ⁊ Onā eādē vxorē accipiētes mortui sūt. tollať etiā vnꝰ ānus i q̄ phares 2ᵐ filiū gēuisſz: ⁊ faciēt q̄ttuor ānos additos ad tres gñones. Nūc āt ꝑsiderādū ē ī q̄nto tpe ꝑñt eē tres gñones. Et accipiať sic ꝑt aliqs hō gignere i āno. 15. ⁊ hēbit filiū natū āno. 16. deide post aliū ānū. 16. hēbit nepotez ⁊ sic erūt āni. 32. deide post aliū 16. ānū hēbit ꝓnepotē ⁊ erūt āni. 48. cū ģ iudas hre poſat ꝓnepotē si phares duos filios genuerat vt ꝓbatū fuit. s. hēret admin' ānos. 48. tē. Quibꝰ addanť āni q̄ttuor i qbꝰ cū gignē potuisſēt a gignēdo se cohibuerūt vt supra declauimus: manebit q̄ si phares i igressu iacob i egyptū duos filios hūit. iudas ānos. 52. hūit. ſz hō i possibile ē: ģ illud ex q̄ seq̄t. ſ. q̄ phares tē filios duos hūerit añs p3: q: iudas hēbat tres ānos vl' ad magis q̄ttuor: sup ioseph q̄ declaratū fuit. s. 30. c. Q: iudas fuit q̄rtus filiꝰ lie: ⁊ i fine illiꝰ septēnij i q̄ lia gignere cepit natꝰ fuit ioseph. vt p3 ibidē. Sz ioseph erat tūc ānoꝝ. 39. ģ iudas erat ad plꝰ ānoꝝ 43. ⁊ sic deficiēt ei nouē āni ad ꝓpletionē. añs p3: q: Joseph ꝓpleuit ānus 30. qñ stetit coꝝ pbone ad iterp̄tādū sōnius ⁊ sequēti āno icepit fertilitas. vt p3. s. 41. c. ſz ānus i q̄ descēdit iacob i egyptū erat ānus scōs sterilitatis. ģ tñsierāt nouē āni a tpe q̄ stetit ioseph coꝝ pharaone. Et sic erāt āni ioseph. 39. ⁊ iudas hēbat ad plus ānos tres sup ioseph. vl' tres ⁊ dimidiū: ģ hret i āno ipo q̄ igressus fuit iacob i egyptū. 43. ānos nō ꝓpletos. Cōcludēdū ē ģ ex supioꝝib⁹ q̄ phares nō hēbat filios qñ itrauit egyptū: ſz fuit fcā h anticipatio ō filꝰ eiꝰ: ⁊ ꝓputanť iter itrātes ſz nō itrauerit i se ipis: ſz fit merito ō eis ꝑ dignitatē ꝓmogenitur tribus regalis. ⁊ Filꝰ ysachar. ⁊ Dic ñ fuať oꝛdo natiuitatis: q: ꝑus nati sunt aser: ⁊ gad q̄ ysachar. vt p3. s. 30. c. ſz q: illi nō sūt filꝰ lie vt ponāť simul filꝰ lie itercipiunť alꝰ duo q erāt filꝰ zelphe. Prius etiā nati sūt filꝰ bale duo. ſ. dan. ⁊ neptalim. ſz eadē cā reticenť. ⁊ thola. ⁊ q̄ttuor filꝰ ysachar ponūť h. nomñ isti' nō mutať ⁊ iobab iste vocať iasub. numeri. 26. ⁊ ꝑ palipo. 7. c. ⁊ semron. ⁊ iste vocať semiron. nūeri. 26. c. ⁊ vocať samarō ꝑ palipo. 7. c. ⁊ Fi lꝰ zabulō. ⁊ iste fuit sextꝰ: ⁊ vltimꝰ filiꝰ lie vt p3. s. 30. de filꝰ isti' nulli' defecit qn faceret familiā: q: tres familie ab eo deriuate sūt iuxta nūerū triū filioꝝ. vt p3 numeri. 26. c. ⁊ bꝰ filꝰ lie. ⁊ Satis poterāt itelligi oēs supiores p istō relatiuuz bꝰ: q: ſz nō eēnt imediate filꝰ lie: erāt tñ filꝰ filioꝝ suoꝝ: ⁊ sic poterāt vocari filꝰ sui. Sz solū p3 referri ad sex ō supioꝛibus patres oiuz alioꝝ q fuerūt imediati filꝰ lie: q: ſra sequēs p:obi bet referri ad oēs cū dr'. ⁊ qs genuit i mesopotamia. ⁊ ſ. ruben: symeō. leui: iuda ysachar: zabulō. bꝰ. n. geniti sūt i mesopotamia. vt p3. s. 30. c. nullꝰ āt ō alīs supra enarratis ibi genitus fuit. Quod p3: q: ꝓmogenitꝰ lie ⁊ iacob erat solū. 12. ānoꝝ. qñ venerūt ō mesopotamia: q: iacob māsit ānis. 20. i mesopotamia. vt p3. s. 31. c. a qbꝰ subtrahanť septē ꝓmi i qbꝰ fuiuit ꝑ vxorē: ⁊ nō fuerat adhuc ei data manēt. 13. subtrahanť ēt nouē mēses i qbꝰ filiū adhuc hre nō potuit ⁊ manebūt. 12. āni i tali āt tpe nullꝰ ꝑt gignere. ⁊ Jn mesopotamia syrie. ⁊ Nō est ista syria: cuiꝰ caput ē damascus ō q̄ ysa. 7. c. q: illa est ad austrū tre chanaā ꝑ egyptū: ⁊ arabiā. alia ē ad septētrionē. ſ. in q̄ ē mesopotamia iter tigrī ⁊ euphratē de q̄ magis diximꝰ. s. 24. c. ⁊ cū dina filia sua. ⁊ dina ēt filia lie q̄ i ciuitate sichen a sichē filio regis emoꝝ stupꝛata fuerat deide strage ciuū fcā a frib⁹ capta egyptū igressa ē. ſz vtrū maritata an nō ſra subtacet. Iz Ra. Sa. dixerit eā accepisse i virū symeonē fres suū. ſz ꝑ supra repulimꝰ. ⁊ oēs aie filioꝝ ⁊ filiaꝝ eiꝰ trigitatres. ⁊ qō vex est ꝓputādo solos tē supstites. ſz si numerenť oēs nati ab ea siue viuētes: siue mortui ita q̄ ibi ꝓputentur her. ⁊ Onā plēs erūt q̄. 33. q: ad minꝰ erūt. 34. Nō sūt ģ ꝓputandi illi q: mortui fuerāt. Jō textꝰ ꝑ inuit cōmemoꝛās q̄ mortui fuerit. q. d. q̄ nō ē ꝓputādū sup eos filꝰ gad. ⁊ Dic ponūť si lie zelphe ancille lie añ istā tñ pepit bala ācilla rachel. vt p3 s. 30. c. ex eo āt q̄ lia vidit ācillā rachelis parietē tradidit ancillā suā zelphā viro suo iacob: ⁊ pepit duos. Sz nō ꝓponūtur filꝰ bale ne filꝰ ācille ꝓponātur filꝰ dñe sue. Et si dicas tñ deberēt ģ filꝰ zelphe ꝓponi filꝰ rachel: q: zelpha erat ancilla rachel āt dña. Rñdeť q̄ lz zelpha eēt ācilla tñ ñ erat ancilla rachelis: iō filꝰ eiꝰ bñ poterāt ꝓponi filꝰ rachelis maxime quia filꝰ zelphe erant filꝰ adoptiui. Lie ideo positis filꝰ naturalibus lie: ponūť adoptiui ne itercipianť alꝰ. Jste ponitť hre septē filios ō qbꝰ i ſra: ⁊ nl'la defectio fuit i istis: q: totidē familie ponūť nūeri. 26. c. ⁊ esebō. ⁊ Iste vocať ozni nūeri 26. c. ⁊ beri. ⁊ iste vocať her. nūeri. 26. ⁊ arody. ⁊ iste vocatur arod nūeri. 26. ⁊ areli. ⁊ iste vocať ariel numeri. 26. Filꝰ aser. ⁊ Jste fuit scōs. ⁊ filiꝰ zelphe. Jste h3 q̄ttuor filios ⁊ vnā filiā ⁊ deficit isti vna familia. Q: nūeri. 26. vbi ꝓputati sūt oēs supstites filioꝝ isrl' post mortes: ⁊ plagas frequentes sole tres familie aser ꝓputate sūt. ⁊ iessua. ⁊ Iste vl' filios ñ hūit vl' oēs i dexto pierť: q: i cathalogo oiuz israelitaꝝ nullꝰ pōitť ō stirpe iessua. ſz ō stirpe iesui q fuit aliꝰ filiꝰ. vt p3 imediate ⁊ beria. ⁊ Iste vocať bzie nūeri. 26. c. ⁊ soꝛoꝛ eoꝝ sarra. ⁊ Ista femia ponitť h iter nepotes iacob ꝓp dignitatē nois: q: vocata fuit eo noie quo vxor abrahe. ⁊ filꝰ beria. Heber: ⁊ melchiel. ⁊ Jeisdē noibꝰ vocať iste de familie nūeri. 26. c. ⁊ bꝰ filꝰ zelphe. ⁊ Jstō relatiuū refert oēs supra ꝓputatos. Et vex ē q̄ oēs bꝰ sūt filꝰ zelphe imediate vl' mediate. Et p3 q̄ referatur ad oēs p ſra3 q̄. j. seq̄t. ſ. q̄ zelpha gēuit. 16. aias: totidē āt sūt oēs supiores ꝓputati. ⁊ quā dedit labā filie sue. ⁊ i. q̄ laban dedit istā i ācillā filie sue: ⁊ post ipa lia tradidit eaz iacob in vxorē. vt p3. s. 30. c. ⁊ hos gēuit. ⁊ Jqsdā imediate. ſ. asser: ⁊ gad: alios. 14. mediate. ⁊ sexdeci aias. ⁊ i. isti oēs sunt. 16. aie. ⁊ filꝰ rachel vxoꝛis iacob. ⁊ Dic ponūť filꝰ rachel. Et ꝑ ponūtur filꝰ eiꝰ nāles deide filꝰ adoptiui q erāt filꝰ nāles bale. ⁊ vxoꝛis iacob. ⁊ Jz alie tres eēnt vxores iacob ista tñ spālius erat vxor iacob. Sic dixit ipe. s. 44. c. duoꝰ pepit mihi vxor mea. ſ. rachel. Erat āt spālis i duobꝰ primo: q: ipa erat vera vxor iacob quā ipe itēdit iacob ducere i vxorē: lia āt ei fraudulēter iposita ē. ācille vo ad istantiā dñaꝝ suaꝝ in vxoꝛes a iacob suscepte sūt nō āt ipo petēte. Scdo ista fuit spālis: q: eā tenerius dilexit: ita vt hāc solā plꝰ ceteris tribꝰ diligēt. vt p3. s. 29. c. ⁊ ioseph ⁊ beniami. ⁊ Dos solos gēuit vt p3 i supioꝛibꝰ vñ ipm beniamī in state morte enixa ē. ⁊ Nati sūt ioseph filꝰ i ſra egypti. ⁊ Isti nō itrauerūt i egyptū cū iacob: q: i egypto nati sūt. ⁊ qs genuit ei. ⁊ i. ꝓcepit. ⁊ asenech filia phutifaris. ⁊ ō asenech ⁊ phutifare. s. 41. c. sať diximuš ibi q̄ras. ⁊ sacerdotis eliopoleos. ⁊ i. q. erat sacerdos i ciuitate solis q̄ dr' i greco eliopolis ab elion qđ ē sol ⁊ polis qđ ē pl'itas vl' ciuitas. q. ciuitas solis. Jn hebꝛeo hr'. ⁊ sacerdotis on. ⁊ Et dicūt q̄ on sit nomñ ydoli cui imolabat: ⁊ cultū exhibebat. ⁊ Filꝰ beniami. ⁊ Isti sū decē ꝑ ꝓputatione totalē filioꝝ rachelis q̄ ponitť. j. ſz i ſra solū ꝓputanť nouē. Jn quo satis appet ſraz nr̄az scriptoꝝ ig̃rātia ⁊ negligētia viciatā: q: in hebꝛeo decē noia ponūť. Un aliq ō doctoꝛibus nr̄is q ſram hebꝛaicā nō viderūt diuiserūt aliq̄ ō istis noibꝰ. Un magr' Hugo ꝓmo nomñ tertiū. ſ. asbel i asa ⁊ bellū diuisit. Sz adhuc ꝑ ꝑ nr̄az ſraz nō stat: q: j. i cathalogo filioꝝ isrl'. nūeri. 26. vna familia beniami vocať familia asbelitaruz qđ necario arguit eē vnū nomñ: q: ex duobꝰ noibꝰ nō deriuať vnū possessiuuz. Est ģ error i alio noie qđ latini ꝓiūgāt ō quo. j. diceť. Jn filꝰ āt bentami magnꝰ defectꝰ fuit: q: ō decē filꝰ sole qnq̄ familie remāserūt: vt p3 nūeri. 26. ⁊ ꝓmo palipo. 8. c. Et ꝑ vl' quia qnq̄ ō istis filꝰ minime genuerūt: vl' q: i dexto perierūt qđ magis vť ō q̄ diximꝰ nūeri. 26. c. ⁊ bebi. ⁊ Iste vocať bale nūi 6. c. ⁊ ꝓmo palipo. 8. familia āt huiꝰ manſit q̄ vocať familia baleitaꝝ. Interp̄tať bela destructꝰ: vl' deuoꝛatꝰ qđ dic̄ Ra. Sa. retulisse beniami ad ioseph vt diximꝰ. s. 43. c. vocauit ģ istū deuoꝛatū: q: dixerāt fres ō ioseph bestia pessima deuoꝛauit eū. ⁊ Bethoc. ⁊ i hebꝛeo dō. ⁊ Behor. ⁊ i. ꝓmogenitꝰ q: iste erat ꝓmogenitꝰ rachelis. Familia āt nl'la ab ꝑ denoiať: nō quia nō repiť i liꝰ nūeroꝝ: nec i liꝰ. palipo. ⁊ asbel. ⁊ q̄ interp̄tať captiuꝰ: q: beniami captiuū ioseph credebat: q: nō cōparebat. Familia āt ab isto denoiať abelitaꝝ. Sic. n. vocať iste ſ. asbel. nūeri. 26. c. ſz ꝑ palipo. 8. c. vocatur asbal. ⁊ gera. ⁊ hebꝛaice vocať. ⁊ guera. ⁊ q: i hebꝛaico nl'la ſra ē faciēs talē sonū. iterp̄tať gera pegrinꝰ: q: ioseph i ſra aliena pegrinabať: iste vocať. j. nūeri. 26. achirā. ⁊ ab eo deriuať familia achiranitaꝝ ⁊ vocať ꝓmo palipo. 8. aboꝛa. ⁊ naemā. ⁊ manēt autez due familie denominate a duobus filꝰ beniamī quoꝝ neuter tale nomñ hꝫ qle h ē. ſz vocať nuphā: ⁊ zuphā a qbꝰ familia Nuphanitaꝝ ⁊ familia zuphanitaꝝ. Primo palipo. 8. alīs noibꝰ appellātur eedē ꝓsone a qbꝰ sūt familie. ſ. Nuaba ⁊ Rapha.

Jn q̄nto tē poꝛe possūt esse tres generationes

Judas fuit quartuš lie filius h

Determi.

Dic ponuntur filꝰ iacob quos genuit i mesopotamia.

Jacob habitauit annis. 20. i mesopotamia

Siria ē duplex.

Opinio ra. sa.

Obiectio. R

Quare ponitť h sarra

Eliopolis quid

Cōfuta.

Per belam qđ interpꝛetatur

Per Heram quid interpꝛetatur.

z rapha. ⌊naemã. ⌋vnũ nom̃ ẽ ꝫ ml'te biblie diuiſuꝫ hñt ad
pplẽdũ decẽ filios beniami. ſꝫ errorẽ: qz Naemã iterpretaꝫ
pulcher ỏ noemi. i. pl'chra vt pꝫ ruth. p. c. z ꝫ qz ioſeph pul-
cher valde erat. ⌊iechi. ⌋i hebreo dr. ⌊Jehi. ⌋qỏ iterptaꝫ frme⁹
qz ioſeph ſolus erat fr beniami. ⌊roſmophin. ⌋iſtỏ ponitur i biblijs latinis vt vnũ nomẽ: z ſũt duo. ſ. roſ ẽ vnũ: z ſignat caput: qz ioſeph erat caput beniami. mophin. ſignat nouerca nuptã: qz ioſeph pl'cher erat vt noue nupt⁹. ⌊ophin. ⌋qỏ iterptaꝫ cooptũ: qz ioſeph erat cooptura beniami. ⌊ared. ⌋i terptaꝫ roſa: qz pl'cher. z rubicũdus erat ioſeph vt roſa. ẽ aũt error latine biblie i illo noie roſmophin cũ ſint duo ꝺnoia in vnũ copulate. ⌊hỹ filij rachelis. ⌋i. oẽs iſti ſuperiores. ⌊qs
ꝑ Per nam̃ qd iterpretatur. gẽuit iacob. ⌋ſ. mediate z imediate qz beniami: z ioſeph immediate iacob genuit. alios aũt mediate. ⌊oẽs aie q̃ttuordeci. ⌋i. oẽs iſti ſimℓ ſũpti faciũt. 14. aiaꝫ: qz duo ſũt filij ioſeph: z decẽ filij beniami: z ioſeph: z beniami alij duo. ⌊filij dan ⌋hi ſũt filij adoptiui rachelis q ſũt näles bale. ſ. dan: z neptalin. ⌊filij dan vſin. ⌋¶ Dan ſolũ filiũ vnuꝫ hẽbat dicebaꝫ tñ hre alios ſic vulgariter dicim⁹ ỏ aliq̃ hñte vnũ filiuꝫ q filios hꝫ. Jſte aũt vocaꝫ ſubã nũeri. 26. c. z ab eo familia ſbamitaꝝ. ⌊filij neptalin. ⌋iſte ẽ ſcỏs fili⁹ bale hꝫ iſte q̃ttuor filios nullus defecit: qz totidẽ familias hꝫ. vt pꝫ nũeri. 26. c. ⌊iahel. ⌋iſte vocaꝫ ieſſihel nũi. 26. c. alij eiſdẽ noib⁹ vocanꝫ hỹ qb⁹ ibi ſale aũt vocaꝫ ibi ſalẽ. ⌊hỹ filij bale. ⌋ſ. q ſupỏ imediate cõputati ſũt. ⌊quã dedit labã rachel filie ſue. ⌋labã cuilibet filiaꝝ ſuarũ: qz honorãde dñe erãt dedit vnã ancillã hãc aũt rachel dedit i vxorẽ viro ſuo iacob. vt ſaltẽ ex ipa filios ſuſcipet cũ exſe hre nõ poſſꝫ. vt pꝫ. ẽ. 30. c. ⌊oẽs aie septẽ. i. oẽs filij bale mediati z imediati ſũt septẽ z vocat aiaꝫ ipm hoiez denoiando
ꝟ totũ a pte. ⌊Cũcte aie q̃ igreſſe ſũt cũ iacob. ⌋veniẽtes i egyptũ. ⌊ z egreſſe ſũt ỏ femore ei⁹. ⌋hoc dicit vt excludat alios q deſcẽderũt cũ iacob i egyptũ q nõ erãt ỏ ſeie ſuo vt aliq paſtores ſui z alij famuli. ⌊abſqz vxorib⁹ filioꝝ. ⌋qz vxores filioꝝ iacob nõ egreſſe ſũt ỏ femore iacob. Et ꝫ ex abũdãti poſitũ ẽ: qz dicẽdo q̃ egreſſe ſũt ỏ femore iacob ſatis inuebaꝫ q nõ ꝓputãtur vxores filioꝝ ei⁹ z p vxores filioꝝ itelliguntur vxores nepotũ: qz forte aliq nepotes iacob vxores hẽret illo
Obiec. Aa tpe cũ legaꝫ. ã. 38. c. q filij iude q nepotes erãt iacob vxores accepiſſẽt. Sic g̃ potat eẽ ỏ filijs alioꝝ frꝫ iude. Ex ꝫ loco forte aliqs ſumet occaſionẽ errãdi putãs q bala: z zelpha cõputent i hijs. 66. vℓ. 70. aiabus cũ ſolũ lra videaꝫ excludẽ ab ꝫ nũero deſcẽdẽtiũ vxores filioꝝ iacob. ſꝫ nõ pñt ꝓputari cũ lra ſup repugnet dicẽs q̃ egreſſe ſũt ỏ femore iacob. qz eodẽ mõ argueret ỏ oib⁹ paſtorib⁹: z famlis dom⁹ iacob q deſcenderũt cũ iacob: qz nõ erat vſimile q iacob: nec aliqs de filijs ei⁹ nõ hret famulos: vℓ ancillas cũ ita eẽt iacob vir potẽs: z diues. Et ỏ iuda legim⁹. ã. 38. c. q opilionẽ: z paſtores hũerit
Rñſio. Bb Jſti. n. nõ excludũtur ſpaℓr g̃ ſũt ꝓputãdi. Nõ. n. valet ꝓna: qz abſurdũ valde eẽt tũc. n. plẽs q̃s cẽtũ aie diceret igreſſe cũ
Obiec. Cc iacob i egyptũ. ¶ Rñdendũ g̃ ẽ vt. ã. dixim⁹ q ꝫ ponit ꝫ p ſupabũdãtiã nec faꝫ aliquã dr̃iaꝫ: vℓ excluſionẽ. ⌊ſexaginta
Rñſio. Dd ſex. ⌋Si arguas ꝛ: qz. j. noiank. 70. aie. Forte aliqs rñdebit q vez ẽ ſic. j. dr̃ q fuerũt. 70. aie igreſſe cũ iacob i egyptũ. ſꝫ ponẽdo minorẽ nũerũ vez dr̃: qz ſi igreſſe fuerũt. 70. aie ingreſſe fuerũt. 66 qz maior nũerus icludit minorẽ. ¶ Sꝫ iſta
Cõfuta. ꝑa rõ rñſio ẽ valde ridicula ex trib⁹ cãis. Primo: qz ſacra ſcriptura non intẽdit facere veritates inutiles ſophiſtico amictu vel latas. ſed intendit declarare ſolidam: z lucidiſſimam veritatem. Licet enim verum ſit q ſi anime. 70. ingreſſe ſunt q 66. igreſſe fuerit q̃ tñ vitatis declatio ẽ: qz vitas clara nũeri ẽ
Sacra ſcriptura oẽm humanã dignitatez excedit. Ee i ꝑciſſiõe. Ut ſi dicaꝫ q q̃ttuor ſũt euãgeliſte itelligi dr̃ q q̃ttuor ſũt: z ꝓter iſtos q̃ttuor nulli alij ſũt. Sic. n. poſſꝫ dici dato q ille aie fuerit. 70. q qnqz aie itrauerũt cũ iacob in egyptũ cũ icludanꝫ qnqz i. 70. Sꝫ iſta q̃ vtilitas eẽt ſcripture cũ nihil determiaret. Tm̃. n. valeret q aliqd ſcribereꝫ q̃ttuꝫ q nihil ſcribereꝫ imo magna eẽt fatuitas talis iutilib⁹: z friuolis occupari qỏ abſit a dignitate ſacre ſcripture q̃ oẽm hũanã dignitatẽ excedit cũ vba ſacre ſcripture a xp̃o vocẽt margarite Matth. c. 7. Nolite dare ſctm̃ canib⁹ nec mittatꝭ margaritas añ porcos Si g̃ ſacra ſcriptura dicit fuiſſe aias %66. vult inuere non eẽ pl'es q̃s. 66. r° qz ſp ẽ mos ſacre ſcripture
ꝛa rõ cũ nõ ẽ magn⁹ error ponẽ nũerũ pfectũ z itegrũ dato q aliqd deficiat vℓ aliqd creſcat ſic̃ declarauim⁹. ã. 15. c. vbi de⁹ ꝑdixit abrahe ſemẽ ſuũ pegrinari dẽre p ãnos. 400. Sꝫ vt ibi dẽ clare ꝓbauim⁹ fuerũt ãni. 405. Si g̃. 70. aie erãt itrantes i egyptũ cũ iacob cũ. 70. ſit nũerus integer qd iduxit moyſẽ recedẽ a vitate nũeri z ponẽ nũerũ inpfectũ. Si. n. aliqd addidiſſꝫ vℓ minuiſſꝫ vt formaret nũerũ pfectũ: qz ſic meli⁹ retineꝫ ꝓſentiẽdũ qdẽ erat. ſꝫ a vitate iutilit recedẽ vãitaꝫ maxima ẽ qỏ abſit a ſcriptorib⁹ fidei catholice totiuſqz ſacre ſcripture
ff A veritate inutiliter recedere vanitas maxima eſt. 3ª rõ
q̃s errare ipoſſibile fuit q ſpũ ſcõ dictãte ſcripſerũt. vt pꝫ pe. ſcõa. c. ꝑ: qz ipe ſpũs ſctũs errare nõ potat ỏ ꝫ auguſtin⁹ in epiſtola ad vincẽtiũ donatiſtaꝫ. Tertio z fortius qz id qỏ iſti aſſerũt fℓm ẽ. ſ. q. 70. aie igreſſe ſũt cũ iacob i egyptũ: qz Joſeph: z filij ſui nõ itrauerũt cũ iacob i egyptũ qb⁹ detractis ñ manẽt. 70. aie. ¶ Dom̃ g̃ ẽ q iſte due lre referunt ad diuerſa: qz i illa inferiori lra q̃ põit. 70. aias ỏ femore iacob igreſſaſ egyptũ. ẽ ſenſus ỏ oib⁹ q itrauerũt i egyptũ ỏ ſeie iacob: ſiue itrauerũt cũ iacob ſiue ſine iacob: z iſti ſũt. 70. vt magℓ. j. patebit. Jſta aũt lra q̃ põit. 66. referẽ ad illos q igreſſi ſũt ſimℓ in grediẽte ioſeph: z iſti fuerunt ſolũ. 66. qỏ ſic ꝓbat nicolaus oẽs q itrauerũt egyptũ ſũt. 70. vt. j. pꝫ ỏ femore iacob. ab iſtis aũt ſ btrahãt. Her. z Onã q mortui ſũt i tra chanaã. vt pꝫ. ã. i lra. Simil'r excludanꝫ ioſeph z duo filij ei⁹ ab iſto nũero: qz nõ deſcẽderũt cũ iacob i egyptũ. ſꝫ antea ibi manebant. vt pꝫ ex oib⁹ ꝓcedẽtib⁹: z ẽt ꝫ i lra cũ qb⁹ ſi ponaꝫ dina que fuit excluſa a nũero. 33. filioꝝ lie erũt. 66. cui nũero ſi addaꝫ ioſeph z duo filij ei⁹ q erãt i egypto añ igreſſũ iacob: z iocabed que nata fuit i itinẽ vt volũt hebrei deſcẽdẽdo ỏ tra chanã hẽbit nũerus. 70. ꝓplet⁹ iſta ꝓbatio: z ꝓputatio ſatis ꝓueniẽs ẽ ꝫ ꝓſupponat aliqd qỏ nos ſupra negauim⁹: z ſp negãdum eẽ clar ꝓbauim⁹. ſ. q Her. z Onã ſint ꝓputãdi i nũero. 33. filiorũ lie. Oꝫ g̃ q nos nõ teneam⁹ iſtã ſolutionẽ: qz tollẽdo Her. z Onã q̃s ponebat nicola⁹ facẽ ad itegritatẽ nũeri filioꝝ lie z tollẽdo ioſeph cũ filijs ſuis duob⁹ deficiẽt qnqz pſone: z ſu paddẽdo dinã efficiẽt. 66. nos ãt: qz nõ tollim⁹ Her. z Onã ỏ ꝓputatiõe. 33. filioꝝ lie: nec poſſum⁹ ita diminuere: nec ita addeꝛ. ꝓbauim⁹. n. ſupra q ꝓter Her. z. Onã erãt. 33. filij lie. ¶ Cõputãdũ ẽ g̃ ſic q ỏ nũero ꝓpleto. 70. q cauſaꝫ ex iacob cũ oib⁹ poſteris ſuis. oꝫ ſubtrahẽ ioſeph: z duos filios ei⁹: z ſic manebũt. 67. deide ſubtrahaꝫ iacob q nõ dr̃ itroiſſe ſe cũ manebũt. 66. deide redeũtib⁹ oib⁹ iſtis. 4. efficiẽt ꝓplet⁹ numerus oiuꝫ igredictiũ i egyptũ: ſiue cũ iacob: ſiue añ iacob q autem nõ debeat ꝓputari iacob iter iſtos ỏ ꝑma ꝓputatione: z debeat ꝓputari i 2°. nũero pꝫ: qz i ꝑ dr̃ cũcte aie ỏ femore iacob q̃ igreſſe ſũt cũ iacob i egyptũ fuere. 66. iacob ãt nõ fuit egreſſus ỏ femore ſuo. Jn 2° nũero dr̃ oẽs aie domus iacob q̃ igreſſe ſũt egyptũ fuere. 70. z nõ ponit ꝫ egreſſa ſuiſſe ỏ femore. Nũc g̃ ꝫ iacob nõ ſit egreſſus ỏ femore ſuo cuꝫ nihil generet ſe ipm: vt ait ariſto. 2°. ỏ aia: tñ bñ vocatur ipſe vna ỏ aiabus dom⁹ ſue: qz ipe ẽ ychonomic⁹: z caput dom⁹ ſue: iõ vn⁹ ỏ domo dici ꝑt. ¶ Jtẽ ꝓputatio illa nicolai ñ erat ſolida: qz ꝓplebat nũerũ. 70. cũ iocabed filia leui. Sꝫ ꝫ valde ẽ ifirmũ: qz neſcit an leui talẽ filiã hũerit. hebrei ãt q iſtã poſitionẽ adinuenerũt fũdauerũt ſe ſup fℓm. ſ. dicẽtes q iocabed vxor amrã eẽt filia leui ỏ q̃ magis diceꝛ exo. c. ij. vbi mãifeſte oppoſitũ iducek. Si ãt aliam filiã talis nois hũerit nõ ꝓſtat iõ magis ẽ ponẽdus iacob q egyptũ itrauit ſic̃ ceteri iſti ,oẽs igreſſi ſũt i egyptũ: ſiue cũ iacob: ſiue añ iacob qỏ dico ꝓp filios ioſeph q nati fuerũt i egypto: z duos filios phares de q b⁹ ſupra dixim⁹ q nõ itrauerũt i egyptũ. ſꝫ ibidẽ nati ſũt dñr tñ igreſſi: qz pres eoꝝ nõ erãt ỏ illa tra oriũdi. oẽs ãt qui nati ſũt ỏ ſtirpe iacob poſtq̃ iacob itrauit trã illã excludunt ab iſto nũero ꝑter duos filios phares. ſ. efrõ z amul q ꝓanticipationem ponuntur cum iſtis ex cauſis ſupra aſſignatis. ⌊egreſſe de femore illius. ⌋Ex ꝫ aliqui occaſionem errandi aſſumũt dicẽtes aiam eẽ extraduce deriuatã a pre p rõnez ſeminalẽ quẽadmodũ corp⁹ qb⁹ fides catholica obuiat dicens aias a deo creari z i ipa creatiõe corpib⁹ ifundi. pboꝝ etiam repugnat auctoritas qñ ariſto. z ceteri pipate. dicentes ceteras formas educi ỏ potẽtia materie ſolũ itellectũ diuinũ eẽ dicũt. i. nõ ptinẽtẽ ad ꝺditionẽ materie: z aduẽire de foris. ꝛ errẽt: qz neſciũt qũo p creationẽ a deo fit. Et rõ nãlis refragaꝫ: qz genitũ ꝓſequtur näz generãtis. Si. n. aia ſic̃ cetere forme eẽt ỏ potẽtia materie educta. neẽe eẽt q ꝓſequeꝛ ꝺditionẽ materie. Sꝫ ꝫ nõ ẽ i itellectu q nõ itelligit mãliter. ſꝫ imaterialit. ſ. rẽ ñ ptic'lariter. ſꝫ vℓ r ſine ꝺditiõib⁹ materie. Etiã qz itellect⁹ nõ ẽ alligat⁹ alicui pti mãli corpis: nec ẽ ỏ ꝓplexiõe corpis: qz tũc ſeqreꝫ magis ꝺditionẽ vni⁹ gñis obi q̃s alteri⁹. Sic̃ potẽtia viſiua ex nã organi fortit ꝑfectatẽ obi. ſ. vt colo
Nota
Impugnat opinio nicolai ỏ lira hh
Ii
Kk
Error quorũdã q aia ſit extraducе.
Ll
Impugnat error predictus.
rẽ

rẽ itẽdat: ꝛ nõ odoꝛẽ ꝛ sic ꝺ q̃libet alia potẽtia. Intellectꝰ ãt nihil hoꝛ hꝫ:qꝛ eq̃liter se hꝫ ad oẽ genꝰ obi maxie:qꝛ ꝓsiderat aliq̃ q̃ totaliꝛ excedũt materiã: ꝛ imaginẽ: ꝛ oia appendicia materie. Nõ ẽ ḡ dõm aiaꝫ ex traduce deriuari vt coꝛpa. ſꝫ a deo creari. Hic ãt dicũt aie egresse ꝺ femoꝛe iacob:qꝛ accipitur aia ꝓ toto hoie. Et ꝫ nõ dicamꝰ aiaꝫ a pꝛe genitã dicimꝰ tñ hoiez q ẽ totũ a pꝛe genitũ:qꝛ ille mãm tribuit: ꝛ vim foꝛmatiuã coꝛpis. ⌊ filij ãt ioseph q nati sũt ei i ẽra egypti anime due. ⌋ Hic appet quo vult excludẽ moyses filios ioseph ab illa ꝓputatiõe ꝑma. 66. aiaꝝ:qꝛ ibi loq̃bat ꝺ igrediẽtibꝰ cũ iacob i egyptũ: isti ãt nõ fuerũt igressi cũ iacob imo nati in egypto vt dicit lra. Et ꝫ ḃ mãifeste nõ excludat ioseph: tñ eũ aliq̃ mõ excludit:qꝛ nõ itrauit cũ iacob. ſꝫ añ eũ mltis diebꝰ veit i egyptũ Ammouet ẽt iacob vt supꝛ declarauimus. ⌊ Oẽs aie domꝰ iacob. ⌋ domꝰ vocaꝫ nõ ꝓgregatio ychonomica que est vniꝰ simplicis domus. ſꝫ cõicatio mltoꝝ descẽdẽtiũ ab eodẽ stipite. Sic vocaꝫ tota ꝓgregatio iudeoꝝ domꝰ isrl: vt ꝑ ꝑs. iij. ꝛ. xxx. ſ. domꝰ isrl bñdicite dñm. Sic ẽt i q̃libet gñe tota cõgregatio omnium descendentium vocatur vna domus si est congregatio omnium romanoꝝ vocatur domus asaraci: quia descẽdit de asaraco patre anchise fratre ꝛegis laomedõtis. Sic ait ṽgili⁹ eneidos liº. 6. Cũ domꝰ asaraci gre cia claraſq̃ micenas impio reget victis dñabit argis. Logꝫ ibi ꝺ romanis q victuri erãt grecos ꝛ hẽbãt eos subicẽ i seruitutẽ: vl facẽ tributarios. ⌊ Oẽs aie domus iacob ⌋ i. hoies veniẽtes ꝺ stirpe iacob. ⌊ q̃ igresse sũt i egyptũ. ⌋ ſ. vl cum iacob: vl añ iacob: vl gẽite erãt añ descensũ iacob ꝓter duos filios phares. ⌊ fuere septuagita. ⌋ Cõputatio aũt haꝫ patuit ſ. i ista 2ª ꝓputatiõe nõ ponit q̃ igresse sũt cũ iacob sicut ꝓ ponebat i ꝑma. ſꝫ q̃ igresse sũt simpliꝛ loq̃ndo siue añ: siue post i trauerit. ¶ Septuagita iterptes ponũt fuisse. 75. aias igressas cũ iacob. ſꝫ nõ ꝓnt colligi ex textu. Hiero. ãt dicit ḃ fuisse fcm̃:qꝛ iterptes ꝓputauerũt quiq̃ nepotes ioseph filios matasse: ꝛ efrayn. Et ḃ ꝓp honoꝛẽ ioseph ꝓp quẽ recepti fuerũt i egypto honoꝛifice oẽs ꝺ domo iacob. Et hũc modũ secutus fuit beatꝰ lucas i actibꝰ apliꝝ recitans ista. c. 7. vbi posuit. 75. aias itrasse i egyptũ cũ iacob: ꝛ ḃ fecit:qꝛ scripsit i grecia vbi auctoꝛitas iterptũ tũc vigebat cũ nõdũ eẽt aliq̃ tñslatio fcã i latinũ. Vocat ãt septuagita aias denoians totũ a meliori ꝑte. Et sic ꝓcoꝛdat iste modꝰ loq̃ndi q̃tũ ad ṽba platonis q voluit totã rõnẽ spẽi hũane eẽ i aia. coꝛpus ãt eẽ aliqꝺ aie instrm ꝓiũctũ vñ diffiniuit hõ ẽ aia i coꝛpe viuẽs. ḃ ãt non ꝛz aristo. nec ẽ vez cũ vtrũq̃ ad rõnẽ spẽi ptinẽ mltis rõnibus demõstrat. Alludit tñ huic positiõi arist. aliq̃liꝛ i ṽbis loq̃ns moraliꝛ i. 9. ethi. ⌊ Misit ãt. ⌋ ḃ póiꝛ. 3ᵐ. ſ. ioseph adueniẽtis occursũ. ⌊ misit iudã añ se. ⌋ ioseph dixerat frib⁹ suis anteq̃ recederẽt ab eo anteq̃ veniret ad pꝛez vt i reditu nõ veniret imediate ad ciuitatẽ regiã. ſꝫ expectarẽt i terra gessen vt occurreret eis ibi: ꝛ loq̃reꝛ eis aliq̃ ptinẽtia ad eoꝝ istructionẽ q̃liꝛ coꝛã rege loq deberẽt: ne rex tãq̃s icautos eos capet i sermone. Sic ḡ cũ veniret iacob pmisit iudã vt nũciaret eũ venire. Quare ãt magis misit iudã q̃s aliquẽ ꝺ aliꝰ rõ ẽ: qꝛ iudas honoꝛabilioꝛ erat: ꝛ facũdioꝛ: ꝛ ceteris appentioꝛ maxime: qꝛ tũc videbaꝫ eẽ mltũ acceptꝰ ioseph: qꝛ mltũ se exposuerat ꝓ fre eiꝰ beniami. ⌊ vt nũciaret ei. ⌋ ſ. q̃ pꝛ veniebat. ⌊ ꝛ occurreret i gessẽ. ⌋ Hoc erat ad duo. pmũ pp honoꝛẽ iacob: qꝛ decẽs erat vt filiꝰ pꝛez honoꝛaret: maxie: qꝛ iste honoꝛ redũdabat i ioseph si demõstraret se hr̃e pꝛez honoꝛabilem. Scꝺo vt colloq̃reñ ibi anteq̃ veiret añ regẽ. ⌊ Jn gessen. ⌋ erat q̃dã terra gessẽ q̃ erat i itroitu egypti veniẽtibꝰ de terra chanaã: ꝛ sic anteq̃ accedẽt ad ciuitatẽ regiã: vl mltũ intraret ꝓ terrã egypti mãsit ibi expectãs ioseph occurrẽtẽ sibi in ista terra post hitauerũt hebꝛei filij iacob qꝺ ꝑ. j. Et hoc magna dei ꝓuidẽtia fcm̃ ẽ: vt nõ cogerenꝫ iudei tñsire ꝓ totam egyptũ i reditu ad ẽrã chanaã. Si. n. hebꝛei hitauissẽt i extremitate egypti vsus meridiẽ cũ terra chanaã sit ad septẽtrionalẽ plagã egypti: q̃n recedẽ deberẽt ꝺ ẽra illa i ẽrã chanaã. neẽe erat tñsire ꝓ totã egyptũ: ꝛ egyptij isurrexissẽt ꝙ eos volẽtes eos oppmere: vl detinẽ. vt ꝑ exo. 14. c. ꝓfesti. n. vt pharao ꝛ sui sui pmiserũt recedẽ hebꝛeos de terra sua penituit eos: ꝛ armati insecuti fuerũt eos vsq̃ ad ẽminos egypti ad mare rubꝛũ. q̃nto magis fecissẽt si oportuissꝫ tñsire hebꝛeos totũ regnuz egyptioꝝ ẽt qꝛ hebꝛei q timidi valde erãt scientes quãta mala egyptij exercuerãt i eos timuerãt tñsire per medũ eoꝝ. ¶ Alij dñt i vrbẽ: Heroũ q̃ẽ i ẽra rameſſe ꝛ postea thebays: vl thebe dicta ẽ a q̃ fuit legio thebea gl̃osa cui Mauritiꝰ erat q sup flumẽ rodanũ ꝓ xpi noie ne siml sacra adoꝛaret spõtanee pcussoꝝ gladio occubuit maximiano impante ḃ. De q̃ galterus alexãdreidis li. 2º. tũc. n. dñt ex sãgine illiꝰ legiõis siml fusi rapidi flumiꝭ fluctꝰ icreuisse. Ex hac ciuitate postea thebã reges egypti fuerũt tẽ ãt ciuitaꝭ heroũ dicta ẽ q: heroes egypti. i. viri nobiles ꝛ famosi eiꝰ custodiaz hẽbãt: i fine ãt illiꝰ terre postea hebꝛei cogẽtibꝰ egyptijs vrbẽ tabernaculoꝝ ꝓdiderũt q̃ rameſes dicta est ꝛz due ciuitates tabernaculoꝝ fuerũt. ſ. phiton: ꝛ rameſes. vt ꝑ exo. p. c. deide ista ciuitas pagus arsenoites dicta ẽ qꝺ iterptaꝫ sine sexu: qꝛ i ea sũme sine distãtia tã viri q̃s feie regre cepũt. ⌊ quo cũ pueniſſet. ⌋ i. cũ veniſſet iacob i ẽrã gessẽ ex q̃ inuit ꝙ ante q̃s accedẽt iacob ad ẽrã iesse misit iudã ꝓnũciaturũ aduẽtuz suũ. ⌊ iũcto ioseph curru suo. ⌋ iũgere currũ ẽ eq̃s i curru vnire vl ꝓiũgere. Vel vt aliq dñt currus vnit: qꝛ añ rote currus ꝛ alie ptes dissiũcte erãt vt miꝰ loco ẽra domũ ꝙseruarẽtur miꝰ occupãdo. ſꝫ ꝑmũ meliꝰ: ꝛ rõnabili⁹ ẽ. ¶ Aliq volunt ꝙ ioseph met iũxit currũ. ſ. ꝙ tãto gaudio repletꝰ ẽ audiens pꝛez suũ veisse ꝙ nõ expectauit ꝙ aliꝰ iũgeret currũ. Sꝫ ḃ n ẽ vsimile: qꝛ ioseph post nũciata sibi ṽba iude aliq̃s moraz ꝛ xit. Oꝛ oportuit ioseph mãdare pari viros q irẽt cũ eo in obuiã pꝛi: ꝛ isti eẽnt mlti ad faciẽdũ magnã solẽnitatẽ ioseph: ꝛ pꝛi eiꝰ. Et oportebat eos ire oꝛnatos valde: ꝛ ipm ioseph admirabiliꝛ vt ibi mõstraret pꝛi gloriã suã. Dũ ḡ tanta moza ꝛhebaꝫ bñ iũgeret aliqs ꝺ famulis currũ ioseph. Dr̃ aũt Joseph iũxisse currũ sic dr̃ salomõ fecisse tẽplũ. vt ꝑ. 3. re. 6. c. ſ. nõ manibꝰ. ſꝫ ꝓcepto: ꝛ sũptibꝰ. ⌊ ascẽdit obuiã pꝛi. ⌋ ex duabꝰ cãis supꝛ assignatis. ⌊ ad eũdẽ locũ. ⌋ ſ. terrã gessen. ⌊ Uidẽsq̃ eũ. ⌋ ſ. ioseph vidẽs iacob. ⌊ irruit sup collũ eiꝰ. ⌋ ad osculãdũ: ꝛ amplexãdũ. ⌊ ꝛ iteramplexus fleuit ⌋ ſ. ioseph ex teneritudine amoꝛis ad pꝛez quẽ tm̃ diligebat: ꝛ a q̃ se tenerime diligi nullatenꝰ dubitabat maxie qꝛ iã nouiſſꝫ plactum quẽ tã diuturne ꝓ ipo pꝛ egerat ꝙ dixitq̃ pꝛ ad ioseph. ⌊ iã letus moꝛiar. i. qñcũq̃ iã moꝛiar letꝰ eroꝛ: nec vlla me deterrebit tribulatio. ⌊ qꝛ vidi faciẽ tuã. ⌋ quã tm̃ desiderabã. ⌊ ꝛ supstitẽ te reliquo. ⌋ i. dimitto te viuẽtẽ dũ ego moꝛioꝛ. iacob ãt tẽpoꝛibꝰ ꝑteritis putabat ioseph moꝛtuũ ꝛ sic filio moꝛtuo pꝛ supstes erat. nũc ãt vterq̃ supstes erat. dixit tñ iacob ꝙ ipse moꝛiẽs ioseph supstitẽ. i. viuẽtẽ relinq̃ret ꝛ ḃ: qꝛ ꝛz tũc iacob nõ moꝛeretꝰ tñ certificatꝰ erat ꝙ añ ipe q̃s ioseph moꝛeretꝰ: qꝛ dixerat ei deꝰ i nocte q̃ stetit apꝺ puteũ iuramẽti ioseph q̃q ponet manũ suã sup occulos tuos qꝺ ꝺ clausiõe oculoꝝ in moꝛte itelligiꝫ. vt ibi declaratũ ẽ. ⌊ Et ille. ⌋ i. ioseph. ⌊ loquus tus ẽ. ⌋ ista q̃ sequũt. ⌊ ad fres suos. ⌋ q̃ erãt ibi simul cũ pꝛe. ⌊ ꝛ oẽm domũ pꝛis sui. ⌋ i. ad totã aliã familiã. ⌊ ascẽdam: ꝛ nũciabo ꝓboni. ⌋ ꝛz sp sup dixerimꝰ ꝙ eũdo ꝺ terra chanaã i egyptũ ẽ descẽdere: ꝛ ꝓs vr̃ ꝙ eũdo magis ꝓ egyptũ magis fit descẽsus. cũ ḡ terra gessẽ sit magis ꝓpiqua terre chanaaz q̃s ciuitas i q̃ tũc rex manebat: videbaꝫ ꝙ dẽret magis descẽdere ꝺ terra gessẽ i ciuitatẽ regiã. ſꝫ ḃ dr̃ ꝙ ascẽdere debebat. Ex ḃ vr̃ ꝙ terra gessẽ ẽ terra plana: ꝛ hũilis ex eo ꝙ ẽ terra pascualis terre. n. pascuales sũt necessario hũiles ad abũdantiã aquaꝝ ꝛ herbaꝝ. terra ãt i q̃ tũc erat rex ẽ altioꝛ: qꝛ talia loca sũt sanioꝛa ad hitatione ꝓp aeris tẽpiẽ: ꝛ subtiliatiõez ꝛ radios solis oꝛiẽtis. talis ãt locus ꝙgruebat regie hitationi. ⌊ Fres mei. ⌋

¶ Quare Joseph non fecit de patre mentionem.

Quare Nõ faciat mẽtionẽ ꝺ pꝛe cũ rõnabilius ibi debuiſſ icipe. Rñdeꝺ ꝙ nõ opoꝛtuit pꝛem noiari: qꝛ itelligebaꝫ ipm ascẽdisse cũ ipe pharao mãdauisset mitti plaustra ad ducẽdũ eũ: ꝛ res suas. vl intelligiꝫ cũ dr̃ ꝛ domꝰ pꝛis mei: qꝛ domꝰ pꝛis tota nõ vẽiret nisi pr̃ qui caput erat vẽiret. ⌊ venerũt ad me. ⌋ vr̃ ꝙ loq̃bat ḃ ioseph idisciplinate: qꝛ cũ pharao mãdauisset ꝙ venirẽt ꝛ ipe aleret eos debuisset dicẽ ioseph fres mei venerũt ad dñationẽ vr̃am. ſꝫ dixit ad me tãq̃s se dñm facẽt. ¶ Rñdeꝺ ꝙ bñ locutus ẽ: qꝛ nõ intendebat dicẽ venerũt ad me tãq̃s ad illũ quẽ ꝑncipaliꝛ intẽdebãt. ſꝫ tãq̃s ad eũ quẽ magis agnitũ hẽbãt vt supplicarẽ ꝓ ei⁹ apꝺ dñationẽ vr̃az. ⌊ ꝛ sũt viri pastoꝛes ouiũ. ⌋ dicit ḃ apꝺ fres suos vt hec eadẽ ṽba ipi rñdeãt apꝺ regẽ cũ quesiti fuerit ne capiant i ꝺdictione. ⌊ curãq̃ hñt alendoꝛ gregũ. ⌋ i. totũ suum officium ẽ i alendis gregibus: ꝛ circa nihil aliud occupantur. ⌊ pecoꝛa sua. ⌋ ſ. oues: ꝛ capꝛas. ⌊ ꝛ armenta. ⌋ i. bouez: ꝛ camelos. Pecoꝛa enim tam animalia magna

gna q̄ pua sig̃nt. sz q: ꝟ ponunt armētū q̄ sig̃nt armēta magna ponūt pecora ꝓ puis solū. ⌊ adduxerūt secū. ⌋ Hec āt locq̄ volebat ioseph corā rege vt daret ei terrā gessē q̄ pascualis erat: vt. j. declarauit. ⌊ Cūq̄ vocauerit vos. ⌋ s. rex ⌊ ⁊ dixerit qō ē opus vr̄z ⌋ i. qō offm̄ hētis: vl' quā vitaz ducitis ꝟ dicebat ioseph: q: sciebat ꝙ rex talia q̄siturus eēt. ⌊ viri pastores sumus fui tui. ⌋ i. nos fui tui sum⁹ viri pastores. ⌋ ab īfantia nostra vsq̄z i pn̄s. ⌋ i. nullū aliud offm̄ hūimus i vita nostra nisi ꝟ. Et ꝟ dicebat ioseph ne rex faceret eos bellatores: ⁊ disiūgeret. Quod nō faceret sciēdo tota vita ꝟ offm̄ te nuisse: q: iudicaret eos ihabiles ad aliqd aliō. ⌊ ⁊ nos ⁊ patres nostri. ⌋ Quasi dicat nullus fuit i ꝓgenie nostra q aliō opus in officium haberet ⁊ hoc adhuc maiorem ineptitudinem ad arma sig̃bat. ⌊ Hec autem dicetis. ⌋ Hic declarat ioseph cāz: q̄re ista dicē debeāt. ⌊ vt hitare possitis in terra gessē. ⌋ pōt ꝟ dupl'r itelligi vno mō ꝙ ipi hitarēt i terra gessē: q: erat terra herbida apta pastorib⁹ alio mō: q: terra gessē erat terra sepata i fine egypti vt non hitarēt iter egyptios: ⁊ ꝟ ipe rex libēter facēt. s. q: egyptij abhoiant pastores: iō nolēt eos videre iter se. sz pmitterēt stare i extremitate regni. ⌊ q: detestant egyptij oēs pastores ouiū ⌋ ꝓ pastores ouiū itelligit pastores capraz: ⁊ vaccaz. Idē. n. iudiciū ē ō ouib⁹ : q: egyptij colūt ista tria genera aialiū vt declarauim⁹ i plogo puo sup leuiticū. Et q: pastores pcutiūt ista aialia q̄ sūt dij eoz ipi ōte stant eos tāq̄z ꝓphanos ⁊ sue religiōi ꝟrios ipsi āt ob ꝟ nō comedūt carnes istoz aialiū: nec ad ea tāgēda quis mō accedūt. sz colūt. Et nō dixit ꝟ ꝙ egyptij detestarēt oēs pastores simpl'r. sz oēs pastores ouiū: q: pastores equaz ⁊ camelorū: ⁊ asinoz nō detestant cū egyptij nō colāt ista aialia. sz vtantur eis ad labores. Et ō hijs pecorib⁹ dixit pharao. c. seq. ꝙ si nosset eē i illis idustrios viros ꝓstitue illos magros pecorū meoz. nulla. n. alia pecora pharao tenebat. Licet pt itelligi ꝙ haberet pharao pecora nō qdē ad esū carniū aut lactis. sz ꝓp lanas ad faciēdū vestes. Sz meli⁹ dcm̄ ē primū. s. ꝙ nulla talia pecora hūerit: q: ifra gñaliter dicit egyptios detestari oēs pastores ouiū. Et si arguas q̄l'r ḡ egyptij lanas habent ad faciēdas vestes. Rndeť ꝙ pnt emere ab alijs gētib⁹ ita ꝙ ipi nō teneāt pecora. Uel dicēdū aliqs oues eē iter egyptios eo modo quo declaratur sequenti. c.

Cap. xlvij.

Agressus ḡ ioseph nunciauit pharaoni dicēs. Pater me⁹ ⁊ fres oues eoz ⁊ armēta ⁊ cuncta q̄ possidēt venerūt ō terra chanaā ⁊ ecce ꝓsistūt i ifra iessen. Extremos q̄q fr̄m suoz̄ qnqz viros ꝓstituit corā rege. Quos ille interrogauit. Quid hētis opis. Rndeř ūt. Pastores ouiuz sum⁹ serui tui: ⁊ nos ⁊ pres nr̄i. Ad pegrinādū i ifrā tuā venimus: qm̄ n̄ ē herba gregib⁹ suoz tuoz: igraueſcēte fame i ifra chanaā. Petimusq̄z vt eē nos iubeas tuos i ifra iessē. Dixit itaq̄z rex ad ioseph. Pr̄ tu⁹ ⁊ fres tui venerūt ad te. Terra egipti i ꝓspectu tuo ē: i optio loco fac eos hitare: ⁊ trade eis terrā iessē. Qō si nosti i eis eē viros idustrios: ꝓstitue illos magros pecoz meoz. Post hec introduxit ioseph pr̄z suū ad regē ⁊ statuit eū corā eo. Qui benedicēs illi: ⁊ iterrogat⁹ ab eo: quot sūt dies ānoz vite tue. rndit. Dies pegrinatiōis vite mee: cētū trigita ānoz sūt: pui ⁊ mali: ⁊ n̄ puenerūt vsq̄z ad dies patrū meoz qb⁹ pegrinati sūt. Et bn̄dicto rege egressus ē foras. Joseph vo pr̄i ⁊ frib⁹ suis dedit possiōnē i egypto i optio ifre loco rameſſe: vt p̄cepat pharao: ⁊ alebat eos: oēmq̄z domū pr̄is sui: pbēs cibaria singlis. In toto. n. orbe pāis deerat: ⁊ oppſſerat fames ifrā maxie egypti ⁊ chanaā. E q ꝟ oēz pecuniā ꝓgregauit ꝓ vēditiōe frumēti: ⁊ intulit eā i erariū regi. Cūq̄z defecisſz ēptorib⁹ pciū: vēit cūcta egypt⁹ ad ioseph: dicēs. Da nobis panes. Quare morimur coram te deficiēte pecunia. Quib⁹ ille rndit. Adducite pecora vestra: ⁊ dabo vobis ꝓ eis cibos: si pciū nō hētis. Que cū adduxisſēt dedit eis alimēta ꝓ eqs ⁊ ouib⁹ ⁊ bob⁹ ⁊ asinis: sustētauitq̄z eos illo āno ꝓ cōmutatōe pecoz. Uenerūt q̄q āno secūdo: ⁊ dixerūt ei: Nō celam⁹ dño nr̄o ꝙ deficiēte pecūia: pecora simł defecerūt: nec clā te ē ꝙ absq̄z corpib⁹ ⁊ ifra nihil hēam⁹. Cur ergo morimur te videte. Et nos ⁊ ifra nr̄a tui erimus. Eme nos i sustutē regiā: ⁊ pbe seia: ne peū te cl'ore redigat ifra i solitudinē. Emit igit ioseph oēz ifrā egypti: vēdētib⁹ singlis possiones suas ꝓ magnitudiue famis. Subiecitq̄z eā pharaōi: ⁊ cūctos ppl'os ei⁹: a nouissimis terminis egypti vsq̄z ad extremos fines ei⁹ p̄ter ifrā sacerdotū q̄ a rege tradita fuerat eis: qb⁹ ⁊ statuta cibaria ex horreis publicis pbebant: ⁊ iccirco nō sūt ꝓpulsi vēdē possessiōes suas. Dixit ergo ioseph ad ppl'os: En vt cernitis ⁊ vos ⁊ ifrā vr̄az pharao possidet. Accipite seia ⁊ serite agros: vt fruges hr̄e possitis. Quitā ptē regi dabitis: q̄ttuor reliqs pmitto vobis i semētē: ⁊ i cibū familijs ⁊ liberis vr̄is. Qui rndērūt Salus nr̄a i manu tua ē. Respiciat nos tm̄ dñs nr̄ ⁊ letj sjuemus regi. Ex eo tpe vsq̄z in pn̄tē diez in vniuersa ifra egypti regib⁹ qnta ps soluit̄: ⁊ factū ē q̄si i legē absq̄z ifra sacerdotali q̄ libera ab hac ꝓditiōe fuit. Habitauit ergo isr̄l i egypto i ifra iessen ⁊ possedit eā auctusq̄z ē ⁊ mltiplicat⁹ nimis: ⁊ vixit i ea decē ⁊ septē ānis. Factiq̄z sunt oēs dies vite illi⁹ cētū quadragīta septē ānoz. Cū appropiquare cerneret diē mortis ei⁹. vocauit filiū suū ioseph ⁊ dixit ad eū. Si iueni gratiā i ꝓspectu tuo: pōe manū tuā sub femore meo ⁊ facies mihi misericordiā ⁊ vitatē vt nō sepelias me i egypto: sed dormiā cū pr̄ib⁹ meis ⁊ auferas me ō terra hac cōdasq̄z in sepulchro maioz meoz. Cui rndit ioseph. Ego faciā qō iussisti. Et ille. Jiura ergo ingt mihi. Quo iurāte adorauit israel dominum ꝙuersus ad lectuli caput.

Cap. xlvij.

Agressus. Dicto ō iacob i egyptō descēsu ꝟ agit ō eiusdē ibi incolatu. Et diuidit i duas ptes ꝓ agit ō iacob hitatiōe. 2° ō ei⁹ ꝓsumatiōe ibi. ⌊ factiq̄z sūt oēs dies. ⌋ adhuc ꝓma i duas. ꝓ ponit benigna susceptio. 2° ei⁹ larga sustētatio ibi. ⌊ ioseph vo. ⌋ Prima i duas. Primo ponit receptio i ple sua. 2° i psona ꝓpria ibi. ⌊ post ꝟ introduxit. ¶ Ad pmū. ⌊ igressus ioseph. ⌋ s. domū pharaōis postq̄z occurrerat pr̄i suo. ⌊ nūciauit pharaoni. ⌋ ipe ioseph in psona sua iuit ad pharaonē vt libētius cōcederet ei qō itēdebat. s. ꝙ pr̄ su⁹: ⁊ tota ꝓgenies hitaret i terra gessen. ⌊ pr̄ me⁹ ⁊ fres. ⌋ nō narrat ꝟ ioseph sic supꝺ dixerat se narraturū. s. ꝙ fres sui: ⁊ tota dom⁹ pr̄is sui venerant: sz i ꝟ nulla ē difficultas: q: i istis narratiōib⁹ dū tn̄ teneat dicta ꝛ snia vboz vl' ordinis aliqlis mutatio nihil agit. Joseph āt cōpens corā pharaone nō adduxit imediate secū prem ⁊ fres vt ꝓparet si affectio quā tenuerat pharao a pncipio erga cognationē ei⁹ pseueraret: ne si forte mutata fuisset affectio. ⁊ ipi ꝓparerēt corā pharaone non recipent honorifice. ⌊ ⁊ fres. ⌋ p fres itelligit totā aliā familiā: q: nō pnt itelligi p pecora: ⁊ armēta. ⌊ oues eoz. ⌋ i. oia aialia minora. vt oues ⁊ capre. ⌊ ⁊ armēta. ⌋ i. aialia magna vt boues: ⁊ asini: ⁊ camelj

Diuisio.

Extremum pt dupliciter accipi

Ut habitare possitis i ꝛra gessen intelligitur dupliciter

Obiec

Rnsio.

meli. ⁊ cūcta q̄ possidēt. ⁊tā i reb⁹ viuētib⁹ q̄z nō viuenti-
⁊ ecce ꝓsistūt i terrā gessen. ⁊.s.expectātes impiū tuū vt vi
deāt quid ō eis disponas. ⁊extremos q̄q3 frm suoꝝ. ⁊extre-
mitas sigt ⁊minuz rei siue a pte ꝓxi:siue a posteriozi fres,foz
tiozes: ⁊ cozpulētiozes ⁊ eloq̄ntiozes faciebāt vnū extremū
fres,āt debiliozes: ⁊ minus eruditi faciebāt ꝭalteꝝ extremuz
s.deficiēs.ꝑt ḡ frā itelligi ō vtraq3 extremitate. Si accipiaꝫ
ꝑ extremitate deficiēti ē sēsus q̄ ioseph accepit secū q̄nq3 vi
ros ō frib⁹ suis minozis cozpulētie: ⁊ apparētie, ⁊ eloquē
tie,dimissis apō ꝑrem i terra gessē sex alīs ⁊ itroduxit istos
cozā pharaōe. Hoc āt fecit ne si pharao videret eos cozpulē
tos ⁊ aptos ad bellū ꝓstitueret eos iter milites suos. Et hūc
sēsū sequūt hebrei. Sz magis vr oppositū.s.q̄ ioseph accepit
extremos frz suoꝝ.s.maiozes cozpe: ⁊ eloq̄ntiozes. vt ōmōstra
rz nobilitatē gnis sui ita q̄ putarēt egyptij eū eē ō bono gne
⁊ libēter eū i dnz sustierēt. Ad icōueniēs āt qō itēdebat,vita
re.s.ne rex ꝓstituerz eos viros bellatozes ioseph ꝓuidēt faciē
do q̄ dicerēt se viros pastozes ab adolescētia sua nihil aliqd
op⁹ nosse. ⁊statuit cozā rege. ⁊.i.pūtauit. Uenit ⁊ ꝑteritus
desisto.is.qō sigt pūtare qñ ē vbū trāsitiuū. vt p3 luca.2.c. de
xp̄o vbi dr q̄ postq̄z ipletū ē tps purificationis marie tulle-
rūt puerū pentes eiⁿ i hierl'm vt sisterēt cozā dño .i. vt pūta-
rēt i tēplo añ altaꝝ dñi. ⁊Quos ille ꝛterrogauit. Quid bētis
opis ⁊istā qōnē fecit rex pp duo. Prio vt honorificaret Jo
seph:q: volebat scire eoꝝ officia vt aliōs ō frib⁹ ei⁹ sublima-
ret in officijs domus sue. vl' belli sīc ioseph sublimauerat. 2°
q: putabat pharao q̄ sīc ioseph erat vir idustrius nimis ita
fres ei⁹ eēnt:iō volebat eos ꝓponē officijs suis: ⁊ ꝛterroga-
uit officia eoꝝ vt ꝓponēt eos domui sue: vl' reb⁹ suis in illis
officijs q̄ nouerāt:q: putabat eos magis vigere in officijs in
qbus fuerāt enutriti. Et ⁊ appet ex eo qō .j. ponit.s.q̄ cū ipi
respōdissent se eē viros pastozes dixit pharao ad ioseph. Si
cogueris i eis eē viros idustrios ꝓstitue illos magros peco-
rū meoꝝ. ⁊Quid bētis opis. ⁊.i.qō officiū bētis. ⁊ pastozes
ouiū sumus. ⁊dixerūt se pastozes ouiū, ⁊ ñ pastozes simpl'r
pp duo.ꝑ.vt inuerēt se nō scire gerere curā ō alīs pecozibus
vt rex ñ ꝓstitueret eos magros pecoꝝ suoꝝ.s.equoꝝ asinor-
ū ⁊ cameloꝝ.magros āt ouiū ꝓstituere nō potat:q: nullas
oues hēbat cū egyptij detestēt oēs pastozes ouiū.vt p3 ꝑce.
c.Scō vt dareť eis ad hitandū trā gessē:q̄ ē saꝫ paschualis
⁊ sepata i ⁊minis egypti ita vt ñ cōuersarenť inter alios egy
ptios q̄ detestanť pastozes ouiū:ne si mozarēt iter egyptios
⁊ viderēt eos occidētes pecoza: vl' ꝓcutientes ea,brent eos
exosos: ⁊ isurgerēt i eos. Sic.n.dixit moyses ad pharaonez
q̄ nō poterāt sacrificare deo suo i trā illa:q: si egyptij vide-
rēt eos mactātes pecoza q̄ ipi colebāt lapidib⁹ eos obruerēt
vt p3 exo.8.c. ⁊ lz ioseph vellet q̄ hitarēt i trā gessen:ex ista
cā tn de⁹ itēdebat pp aliqd qō memozauim⁹ ꝑce.c.s.q̄ eēnt
i ⁊minis egipti. vt ad exeūdū ō egipto ꝓmptiozes eēnt, cum
de⁹ vellet eos tollere ide. Mouebat tn de⁹ ioseph ad ꝓcurā-
dū ⁊.vt q̄cūq3 mō itēderet dei ꝓuidētia fatali lege p hoium
misteria iplerenť. ⁊ad pegrinādū i terra tua venim⁹. ⁊Jn ⁊
instructi erāt a ioseph: ⁊ rñderūt sic pp duo primo vt si forte
onerosū eēt regi tenē illos i terra sua diceret se ñ veniſſe. vt
total'r i terra illa mozarenť. lz vt solū pegrinarēť.i. ad tps hi
tarēt dū tñ sibat sterilitatis tps: ⁊ sic min⁹ onerosos regi se
eē significarēt. Scō vt inuerēt se ñ eē iopes: ⁊ vēisse ad hi-
tādū i ppetuū q̄si ñ potētes se ipos gubernar vt a ioseph eis
ō necessarijs ꝓuideret. Qz sic aliq̄r ꝓteptibiliozes ipi: ⁊ io-
seph redderēť iudicio vulgariū hoium q̄ sola bona q̄ videnť
respiciūt. lz vēisse eos vt ad tps manerēt i trā illa dōec sterili
tas finireť al's āt abūdātes diuitijs eē: nec idigētes vt a Jo
seph alerenť. ⁊ qm̄ ñ ē herba gregib⁹ ꝓuoꝝ tuoꝝ. ⁊.i. gregi-
b⁹ nr̄is q.sum⁹ ꝓui tui i terra chanaā ex magna siccitate her
ba aruerat: nec vsq3 virēs q̄cq3 i herbis māebat: cogebāt ḡ
descēdē i egyptū ad igrēdū paschua. ¶Sz dices qūo pote-
rāt pascua repiri i egypto cū ibi eēt tāta sterilitas sīc in alīs
terris nisi q̄ fruges ꝓsilio ioseph,recōdite fuerāt: herbe tn ñ
vr̄ q̄ gigni posset i tāta tps siccitate. ¶Ad ⁊ rñdet magr̄ i
hystoria scolastica q̄ egypt⁹ ē ꝓ ꝓsuetudinē aliaꝝ terraꝝ: q:
cū sterilis,ē frugib⁹ abūdabat i herbis: ⁊ cūctis graminib⁹.
Sz ñ vr̄ vez: q: lz fruges: ⁊ alie herbe ñ ꝓueniāt ex eadem
ꝓplexiōe,imediata terre tn ꝓueniūt ex eodem ꝑn°,remoto.s.
ex hūiditate terre fecūdāte eā ad ꝛcipiēdū: ⁊ germinādū ꝑm
rōnē seialē quā hz:iō deficiētib⁹ frugib⁹ ex hūiditate,necesse
erat deficē herbas ex eodē ꝑn⁹. ¶Rñdet ēt alio mō.s.q̄ qñ
inūdatio nili magna ē: ⁊ māet m'ltis diebus sup terrā segeteꝫ
putrefiūt: ⁊ ne nascāť ipediunť. herbe āt magis crescūt. Sz
ēt ⁊ ñ ꝑt stare: q: ꝓsupponit q̄ ista nimia sterilitas vēiebat i
egypto ex vehemēti inūdatione nili. Cōtrariū tn huiⁿ claris
rōnib⁹.s.oñsū ē.c.45.⁊.41. ¶Nicola⁹ āt dic̄ q̄ lz i tota egi
pto sterilitas: ⁊ siccitas eēt tn terra gessē erat sic disposita. vt
ñ eēt m'ltū sicca: ⁊ ꝑgruētia paschua hēret: hic āt bn̄dictū est
⁊ valde vl'r ita q̄ tm̄ valeret nihil dixisse: q: i ptic'larib⁹ ñ oz
reddē cāz vl'em vt dec'at aristo.6.ethico.dicēs q̄ si aliqs di
cat patiēti ad sanandū oz accipe ea q̄ mādanť i arte medicie
⁊,nō dicat ap̄li⁹.s.qd mādať i arte medicine iutiliter locut⁹ ē
nūq̄z.n. sic sanabit vl' si dicat laboratī carnes leues eē dādas
nesciat āt q̄ sūt carnes leues nihil ꝑderit. Sic.n. locut⁹ ē ni
colaⁱ dicēs q̄ illa terra gessē erat tal'r disposita q̄ ñ erat m'l-
tū desicata tūc.iō pascua erāt ibi. ¶Ad euidētia huiⁿ scien
dū vt ꝑsupposuimus q̄ terra gessē in q̄ manebāt iudei ē hu
milioꝝ ceteris terris egypti:q: ab illa terra ad ciuitatē i qua
mābat rex i terra egypti q̄ rōnabilioꝝ iferioꝝ: ⁊ hūlioꝝ esse
dēbat cū terra ⁊sus austrū sp hūiliať tn̄ dicebať p̄ce.c. q̄ ab
illo loco ad ciuitatē i q̄ manebat rex ascēsus erat: terre āt hūi
liozes sūt hūidiozes: iō maioꝝ abūdātia pascuoꝝ ibi eē pote-
rat. Hoc āt ñ ex hūiditate celi stillātis: q: in terra egypti non
pluit. lz ex irrigatiōe nili inūdātis: ⁊ ex irrigatiōe alioꝝ flu-
minū ñ inūdātiū ⁊ p3 deutro.xi.c. vbi dixit deus iudeis q̄ ter
ra chanaā ad quā tēdebāt ñ erat sic terra egypti i q̄ iacto seie
i ortoꝝ morē aq̄ ducūt irrigue. lz terra mōtuosa ē ō celo plu
uias expectās qō necē ē referri ad terrā gessē: q: ⁊ ē i ter
ra alia egypti: ⁊ ñ i terra gessē ñ dicēt ista de⁹ iudeis: q: tc̄ ip
si ⁊suefacti eēnt expectare aq̄s ō celo sic facturi eēnt in terra
ꝓmissiōis. Nō ē tn̄ dōm q̄ iste aq̄ irrigātes terrā gessen sint
exundātes ō nilo flumīe: q: mare rubrū excipit aq̄s nili ne
vltra tn̄ seāt ad irrigādū. vltra tn̄ mare rubrū ē terra gessē ꝛ
terrā chanaā. Nilus āt vēit ō pte meridiana p' deserta ethiopi
ca ad meridiē maris rubri. i ⁊ āt aliq̄lis sit⁹ locoꝝ itricatio ē
q̄ declarabiť. ⁊.exo.13.c. Ex hac ḡ irriguitate terre iessē ⁊ hu
miditate sua,causabať abundātia ꝑgruēs tpi i pascuis maxi
me: q: ñ erat illo tpe totalis sterilitas i terra egypti ita q̄ ni
hil i frugib⁹ colligereť: q: aliqd colligebať. lz illō erat modi-
cū. Poterat ḡ tc̄ i terra tēpata q̄lis erat gessē aliq̄lis pascuo
rū vbertas hr̄i. ⁊Ingraueſcēte fame. ⁊.i. q: fames valida ē i
trā chanaā herba nll'a ē: arguūt isti q̄si a ꝙuertibilib⁹. s. si ma
gna fames ē ḡ magn⁹ defect⁹ herbaꝝ: ⁊ eō q: ista duo adue
niūt ex eadē radice. s. ex defectu aquaꝝ pluuialiū. ⁊ petimus
q̄z vt iubeas nos ꝛuos tuos eē i trā gessē. ⁊ista petitio. s. q̄ ꝛ
mittēt: vl' iuberet rex eos manere i trā gessē initebať rōni:
q: tota eoꝝ ꝛba erat i ouib⁹: ⁊ armētis: nullaq̄z i tota terra
egypti ad ⁊ ꝓneniētioꝝ eē videbať loc⁹. ⁊ dixitq̄z rex ad Jo
seph. ⁊rñdēdo ad petitionē frm suoꝝ. ⁊ pr̄ tuⁿ: ⁊ fres tui ve
nerūt ad te. ⁊.i. ex q̄ pr̄ tuⁿ ⁊ fres tui venerūt ad te. ⁊trā i cō
spectu tuo ē. ⁊.i. ⁊ trā ē i ꝓspectu. s. i ptāte tua ita q̄ potes ō
ea ordiare q̄litercūq3 voluer. ⁊ i optio loco fac hitare eos. ⁊
q̄ ꝙueāt,eoꝝ mō viuēdi. s. vite pastorali. ⁊ trade eis terrā
gessē. ⁊q: ipi petiuerāt tāq̄z sibi optimā. ⁊ ꝙueniētē cōces-
sit eis gratis. ⁊ q̄ si nosti. ⁊.i. ⁊ si nosti. ⁊ i eis. ⁊.i. int illos eē
viros idustrios. ⁊ ꝓstitue illos magros pecoꝝ meoꝝ. ⁊ in ⁊
volebat exaltaī pharao frēs ioseph: q: oia officia q̄cūq3 sint
i domib⁹ regū magni honoz]: ⁊ vtilitat] sūt. ⁊ pecoꝝ meoꝝ ⁊
pharao nec aliquis ō egypto hēbat oues: nec capras. nec
boues: q: talia egyptij nō comedūt. lz colūt vt deos lz ad cul
turā terre aliq̄s boues hr̄e visimile erat ⁊ i hūs poterāt esse
pastozes: vl' i eges: ⁊ camelis asinis: ⁊ burdonib⁹ q: ista aia
lia sūt oneri portādo vtilia: iō cura ō hūs agebāt egyptij sub
pastoꝛib⁹. Oues āt nullo mō hēbāt: q: detestanť egiptij oēs
pastozes ouiū vt p3 ꝑce.c. Hoc āt itelligas q̄tū ad abūdātiā
s.q̄ nō hēret egiptij oues: ⁊ capras sīc gentes alie: q: maioꝝ
necitas hoꝝ aialiū ad,cibū ē ipi āt nō comedebāt ō talibus
aialib⁹. lz hēbāt ea ad delectationē: vl' ad necitatē lanaꝝ ⁊
ob ⁊ nō oportebat eē tot oues sic apō reliq̄s gētes. Et si ar-
guas ꝓ ⁊: q: dr̄.s.c.43.q̄ ioseph mādauit dispēsatozi suo oc
idē victimas: ⁊ pare puiuiū. Occisio āt victimaꝝ ad aialia
ptinet: res.n. aia carētes occidi nequeūt. Aliqs forte rñde-
bit q̄ ⁊ itelligať de piscib⁹. s. q̄ pisces mādaret,ioseph para-
ri ad cōuiuium fratrum suoꝛum. Nam maioꝛ egypti sustē-
tatio ꝓter panem videbatur tunc temporis eē in piscib⁹
⁊ fructib⁹

§§ Quare dixit Rex qd hētis, opis

§§ Quare fratres ioseph ita rñderūt regi

§§ Instať qūo illo tpe tāte siccitaꝫ po terant esse pascua in egypto

§§ Rñsio magri hist. sco

§ Obiec.

§ Rñsio.

§ Cōfuta.

§ Rñsio Nicolai de his

§ Cōfuta. opinionis nicolai.

§ Rñsio auctoris

§ Ortus nili fluminis.

§§ Quare pharao non hē bat pecora.

§ Obiec.

§ Rñsio

z fructib⁹. Sic.n.appet ex eo qō hr̄ nūeri.xi.c.vbi ppl's qui ascenderat de egiptꝰ cū ipsis hebreis dicebat recordamur pisciū ꝙs comedebam⁹ i egypto gr̄tis.i.sine vllo p̄cio p̄ multitudine eoꝝ. In mēte nobis veniūt cucumeres: z pepones porriꝙ cepe: z alia.aia nr̄a arida ē:nihil respiciūt occuli nr̄i nisi man. Sꝫ ꝫ nō stat imo ex illa lr̄a eiusdē.c. ꝓbat ꝙ egyptꝰ comederēt carnes:qz dr̄ i p̄ncipio p̄dicte auctoritatis ꝙ egyptꝰ desiderauerāt carnes ad comedēdū z petiuerāt eas qō tn̄ nō eēt si nullas i egypto carnes comederēt vt pz ibidē cū dr̄ vulgus qppe ꝓmiscuū qō ascēderat cū eis.s.de egypto flagrauit desiderio carniū sedēs z flēs iūctis piter filꝫs isr̄l. z ait qs dabit nobis ad vescēdū carnes:g̃ carnes comedebāt egyptꝰ. Et dato ꝙ vellemus sic exponere nō staret:qz ñ diceret ioseph disp̄satori suo occide victimas si pisces pare dēret. Nā pisces ò ipo flumine mortui ducūt nisi raro ꝯtriuꝫ fiat.nō g̃ diceret occide victimas.sꝫ para victimas:vl'in strue quiuiū.necario g̃ dom erat ꝙ ista eēnt animalia q̄ nō eēnt a q̄tilia q̄ carnes hñt. ¶ Jtē qz dato ꝙ egyptꝰ nō comederent carnes qō nō'ē ꝓcedēdū tn̄ cū ioseph cibos pare dēret homi nibus exneis ꝙs sciebat carnib⁹ vesci crededū erat ꝙ eis cibos paret ꝑm ꝓueniētia tre illoꝝ cū semp ipi q aliꝙs iuitāt eo rū studeāt ꝓplacere volūtati.dōz g̃ ibi eē quiuium carnium lꝫ ad hoc respondere posset quilibet ꝙ licet ioseph vellet inuitando complacere voluntati fratrum suorum dando eis cibos sicut vesci soliti erant: tamen qz in terra illa non erat: non poterat eis ioseph i conuiuio dare:ad lr̄am tn̄ r̄ndere nō poterit in qua dr̄ ꝙ ioseph mādauit occidi victias q̄ necessa rio sunt aialia nō aq̄tilia. R̄ndendū ergo ꝙ ioseph mādauit carnes occidi: z pari ꝓ quiuio fr̄m suoꝝ: z ꝙ ipi egyptꝰ comedebāt carnes sicut fres ioseph vt pz:qz desiderauerūt eas cū eēnt i deserto: z petierūt eas tn̄ carnes ꝙs egyptꝰ comedebāt nō erāt carnes ouiū z capraꝝ z similiū aialiū q̄ egyptꝰ vt deos colebāt z ꝫ satis sufficit ad tollēdū incōueniēs qō i ducebaf dato ꝙ egyptꝰ comedissēt carnes z dedissēt eaſ ad comedēdū hebreis iuitatis nō tn̄ erāt iste carnes ouiū: z bouꝫ:atꝙ capraꝝ z sic dato ꝙ oues nō eēnt in egypto poterāt comedi carnes:erāt tn̄ aliq̄ i egypto ꝑm modū supra posi tū:eēnt āt carnes q̄ ꝫ comedebant carnes volatiliū domesticaꝝ:q̄ cito ad oia quiuia parari p̄nt. Et talia aialia non colebāt egyptꝰ :iō bn̄ comedē poterāt illa. Sꝫ adhuc dices vtrū fribus ioseph date fuerit ibi carnes ouiū vl' capraꝝ :ac bouū qz dato ꝙ egyptꝰ nō comederēt ista tn̄ darēt eis ad comedendum fratribus ioseph qui tenebantur vt hebrei: z comederent ea:sicut interdum fit cū iudei iuitāt xp̄anos vel ecōuerſos:qz dāt ad iuicē tales cibos ò qbus ipi nō comedūt. R̄ndetur ꝙ fribus ioseph nō fuerūt date carnes ouiū aut capraꝝ: vl' bouū:qz egyptꝰ colebāt ista aialia vt deos.nullo mō g̃ cō sentirēt ꝙ aliꝙs comederet ea coꝝ eis. Sic.n.dr̄ exo.8.ꝙ tn̄ egyptꝰ colebāt ista aialia ꝙ si videret aliquem occidētem ea lapidibus obruerēt eum. Et ob ꝫ ptēdebat moyses ꝙ nō deberēt iudei itra egyptū sacrificare deo suo sic mādabat pho: sꝫ ire i desertū itinere dieꝝ triū maxie ꝫ:qz si egiptꝰ horrebāt videre alios occidētes deos suos g̃ magis horrerēt ipi eoſ occidere.sꝫ ibi dicebat ioseph disp̄satori suo q erat vir egiptius occide victias. g̃ vr̄ ꝙ ñ dēbat occidē oues aut boues:aut ca praſ:qz tūc nullo mō ioseph mādaret z dato ꝙ ipe mādaret nullo mō exeq̄ret disp̄sator. Cōcludēdū ergo ioseph mādauit occidi aialia ad iuitādos fres suos.sꝫ illa aialia talia erāt q̄ liceret iudeis: z egiptꝰ simul comedē.s.aliꝙs aues vel similia. ⌊post hec introduxit. ⌋nō fuit imediate post hoc.qz vt supra dixim⁹ ioseph postq̄ occurrit pr̄i suo in gessē dimisit eū ibi cū tota domo z assūptis qnq̄ frib⁹ suis ascēdit ad pharaonē z retulit ei patrē suū aduenisse z ꝓsistere i tra gessen. Nūc āt viso ꝙ pharao affectionē bonā erga p̄em ioseph hē bat redꝫt ad patrē suū quē reliq̄rat in terra gessen: z reduxit eū ad pharaonē vt staret i ꝓspectu eius. ⌊itroduxit patrē suū ad regē. ⌋erat.n.ioseph tāq̄ aliꝙs multū cognit⁹ i domo pharaonis:iō ipe itroduxit patrē suū q̄ incognitus erat. ⌊ z statuit eū. ⌋.i.p̄sentauit. ⌊ante ipm. ⌋.s.regē.fuit āt ista p̄tatio pp duo. Primū vt ioseph patrē suū honorificaret ducēdo eū in ꝓspectu regis.2° vt iacob gratias regi referret ò bn̄ficio recepto ab eo.s.ꝙ dedisset eis ad hitandū trā gessē: z ꝙ pmisſset eos alere. ⌊ q bn̄dicēs illi. ⌋.i.iacob bn̄dixit pharoni z pz.qz imediate dicit. ⌊ z interrogatus ab eo quot sunt dies ānoꝝ vite tue. ⌋Jsta interrogatio fuit fcā a rege ad iacob.z li ⌊interrogat⁹. ⌋z li. ⌊qui. ⌋referunt ad idē. ⌊ bn̄dicēs illi. ⌋benedictio ista fuit bonoꝝ iprecatio: z ꝫ ad quēlibet ptiuꝫ. Jsto.n. mō miores p̄nt bn̄dicere maiores.bn̄dictio āt q̄ ē bonoꝝ collatio cū effectu: vl' cū auctoritate dicēdi nō ptinet nisi ad maiores. Sic hētur ad hebre.7.c.sine vlla.n.p̄dictiōe qō minuſ ꝫ a meliore bn̄dicit. Que āt fuerit ista bonoꝝ iprecatio non declarat littera. Sꝫ credendū ē ꝙ fuerit iprecatio ꝑm formam cōem.s.vt de⁹ ꝓseruaret thronū ei⁹: z coronā regiā i eternuꝫ z adaugeret vitā ei⁹ subiceret qꝫ oēs hostes ei⁹ scabello pedū ei⁹ vt nomē ei⁹ p oia orbis climata resonaret. ⌊ z interrogat⁹ ab eo. ⌋.s.iacob a pharone. ⌊quot sūt dies ānoꝝ vite tue. ⌋ nō q̄rebat vt diceret quot dies erāt i ānis vite sue:qz nullo vnq̄ taliter querit.sꝫ q̄rebat quot eēnt āni eius.ista aūt ē qō ad solaciandū ò q̄ solēt senes interrogari. ⌊ dies pegrinatiōis vite mee. ⌋vocat vitā suā pegrinationē.p:qz i tota vita sua nō sederat i aliq̄ loco tāq̄ colon⁹: z idigena.sꝫ sp fuit i motu: qz anteq̄ hēret vxorē iuit i mesopotamiā: z mortu⁹ fuit ibi seruiēs p.20.ānos vt pz.ē.31.c. Deide venit: z hitauit in sochot modico tpe:postea venit z mortu⁹ fuit apò sichē aliq̄t annis ò hys.ē.33.z.34.c. Deide venit i hebrō siue qualle mambre vbi mādebat pater ei⁹ isaac.vt pz.ē.35.nūc āt descendit i egiptū z qz tūc vt pegrinus apparebat coꝝ rege veniēs de remotis locis ad manendū ibi ad tp̄s pegrinationē vitā suam vocauit.vel alr̄ vocat pegrinatus qz sē pegrini sūt in laboribus abstinētes ab oi delectatione: z patientes lachrimas z exiliū a dulcore natalis p̄me:ita ipe vitā suā i laboribus duxerat. Nūq̄.n. fuit ei qes p̄ qñ insidiabat ei frater su⁹ esau: vt occidēt.vt pz.ē.27.c. ¶ Jtē post i fraudib⁹ ꝙs faciebat ei labā:z i laboribꝰ ꝙs sustinuit fuiēdo ei vt pz.ē.31.c.z post in timore quē ꝓcepit occurrēte ei esau i via.vt hr̄.ē.33.c. ¶ Jtē i angustia quā sustinuit ò stupro dine: z i timore quē hūit ne icurrerēt sup'eū vicini: z delerēt eū.vt pz.ē.34.c.z in dolore quē sustinuit cū rubē ꝓcubuit cū bala.vt pz.ē.35.c. Jtē in vēditiōe ioseph ꝓ q̄ luxit tot dieb⁹ arbitrās eū a bestꝫs laceratū. ¶ Jtē i angustia famiſ pp quā cogebaf exire ò tra sua aliter p̄t vita quiuſlibꝫ vocari pegrinatio:qz quādiu viuim⁹ pegrinamur a dño.vt p2.2ª ad cor.in.5.c.z a supna hierl'm mr̄e nr̄a. Et lꝫ i q̄libet hoie vita ista q̄dā pegrinatio: z militia sit. vt pz iob.7.c.cū finis nr̄ z bonū ꝓsumatū hr̄i non possit nisi post vitā:spāl'r tn̄ i bōis vita ista perginatio ē:qz lꝫ i malis finis q a nā posit⁹ ē tāq̄ verus finis: z ꝓsumatū bonū ꝫ hr̄i ñ possit.ipi tn̄ tāq̄ errātes bonū suū ꝫ ꝓstituūt iō lꝫ vere pegrinēf se pegrinos eē nō credūt:qz ceci sūt z lumē celi ñ vidēt. Boni tn̄ q bonū suū exlabētia hui⁹ vite bona sophistica se positū eē recte credūt tādiu suspirāt:quousq̄ bonū qō desiderāt assequātur. isti g̃ cū pegrini sint: sic se pegrinos arbitrātur ò qb⁹ iacob erat q viuebat i spe bonoꝝ ꝓmissoꝝ: qa iustus ex fide viuit vt hr̄ ad ro.p.c. z clari⁹ ꝫ p2 ad hebre.xi. c.cū dr̄ fide q vocat abrahā demōstrat⁹ ē i tra repromissiōis tāq̄ i aliena: z in casulis hītādo cū isaac: z iacob cohēdibuſ repromissiōis eiusdē expectabat.n.fundamētū hñtē ciuitatē cui⁹ artifex: z ꝓditor de⁹. Et ò ꝫ milta i eodē.c. ⌊ cētū trigita ānoꝝ sūt. ⌋sꝫ postea vixit ānis.17.vt p2 seq.c.fuerūt g̃ ānī iacob colecti cētū q̄dragita septē. ⌊ parui. ⌋isti āni dñr parui.i. pauci:qz nō erat aliqs ò ānis suis mior q̄ ānus suoꝝ p̄decessoꝝ.sꝫ pauciores sūt. Et sic idicat ꝫ iacob etatē suā q̄si immediate moriturus eēt al's ñ dicēt ꝙ erāt pauci dies z ñ accesserāt ad dies patrū suoꝝ:qz lꝫ tē nō accessissēt poterāt accedē postea imo supare. Jta.n.potuisſz dicē isaac qñ erat cētū ānoꝝ.s.dies mei sūt pauci: z ñ accesserūt ad dies patrū meorū.tn̄ postea dies sui accesserūt ad dies p̄ris sui abrahe: z sup excreuerūt ānis qnq̄ qz abrahā vixit.175.ānis isaac vo.180. potuerat ēt dicē ꝫ iacob cū eēt annoꝝ.40.ꝙ dies sui erant pauci qō eēt valde irrōnabiliter dictū. Oportet g̃ dicē ꝙ Jacob itelligebat se eē i ꝓsumatiōe vite cū ista dixit. ⌊ z mali. ⌋ mali dñr dies non ꝙ in se mali sunt: quia cuncta que deus fecit sunt valde bona. vt patet.ē. primo.c. vocantur tamen mali ꝓpter mala que in eis facimus⁹: vel que sustinemus. Sic habetur Matthe.6.c.sufficit diei malitia sua.i. sufficit cuilibet diei sollicitudo que in eo nascetur non'curemus inquirere soliciti esse vno die pro altero. Sic etiam ait apostolus redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Erant ergo mali dies quos vixerat Jacob:quia semper fuit in angustia vt supra declarauimus. ⌊ Et non peruenerunt vsq̄ ad dies patrum meorum. ⌋quia abrahām annus suus vixit

ānis

Lōfutatio p'mō

2° rō

P Rñsio doctoris

Q Obiec.

R Rñsio

S Egiptꝰ colebāt pecora vt deos

Determinatio

Joseph statuit patrem suū ante regē pp duo.

T

Vita hominis in hoc mundo vocatur peregrinatio

V

p° cā

2° cā.

3. cā

X

Y

Quot annis abrahā z isaac vixerunt

Z

ānis.175. vt pz.ē.25.c. ysaac vo pr̄ ei⁹ vixit.180. ānis vt hr̄.ē. 35.c. alq̄ āt paui ⁊ attaui diuti⁹ vixerunt vt pz.ē.xi.c. ꝛ ipse solū loq̄bat de dieb⁹ abrahe: ⁊ ysaac. ¶ gb⁹ pegrinati sunt. ¶ pr̄es suos dicit pegrinatos: q; nūq̄ hitauerūt i ẽra ꝓpa. sed expectātes diuinā ꝓmissionē mutabāt sedes i tota vita sua vt pz ō abrahā q̄ p̄ egressus fuit ō hur caldeoꝝ ẽra natiuit. tis ei⁹ vt pz.ē.xi.c. ⁊ post egressus fuit ō arā mesopotamie i q̄ erat domus pr̄is sui. vt pz.ii.c. Deide ambulauit vagus in ẽra chanaā ⁊ descēdit i egyptū: vt pz.ē.ii.c. deide redūt i bethel vbi añ morat⁹ fuerat vt pz eodē.c. Rursus mutauit sedē veniēs i ualle mābre apō hebrō. vt pz ē.iz.c. deide vēit ad pegrinādū i gerarā vt hr̄.ē.xo.c. postea moratus fuit in ber sabee vt hr̄.ē.xi.c. Isaac āt ēt pegrinat⁹ ē: q; cogēte fame vo lēs descēdere i egyptū. vt pz.ē.26.c. amonitus a deo māsit in gerara. Deide aduersitates sustinēs reuersus fuit i bersabee vt pz eodē.c. vl' vocauit pegrini ex alīs duab⁹ causis assigna tis.ē.i iacob. ¶ Et bñdicto rege. ¶ bñdictio accipit vt.ē. dixi- Bñdictio quos accipit ⁊ nius ꝓ iprecatiōe boni. Et nō ē ista iprecatio ō q̄.ē. dixit. sed fuit alia quā fec̄ iacob qñ volebat se expedire a rege. vt sicut i trās ad ipm iprecat⁹ fuit bōa ei ita recedēs ab ipo iprecaret bonū. Et pz ℔: q; si itelligeret ō ꝑma bñdictiōe nō discereꝫ q̄ bñdicto rege egressus ē foras: q; post bñdictionē ei⁹ aliqua alia p̄cesserūt. Jō dēret dici fcā collocutiōe ō vita ei⁹ exiuit fo ras cū ista iterrogatio fuit post bñdictionē ꝑmā regis. ¶ egrel sus ē foras. ¶ s. expēdiēs se a rege: ⁊ veniēs i terram gessen. ¶ Joseph vo pri ⁊ fribus dedit possionē. ℔ describit iacob Descriptio iacob ⁊ familie de larga sustentatione ⁊ familie sue larga sustētatio. ¶ dedit possionē. ¶ mādato re gis. ¶ In egypto. ¶ collocādo eos vt accolas egypti. ¶ i optio solo tre rameses. ¶ rameses nomē ciuitatis ē i terra gessen ⁊ ponit ℔ p anticipationē: q; nōdū erat fcā rameses: q; ipsi iu dei postea ꝓstruxerūt eā cogētib⁹ egyptijs. vt pz exo.ꝓ.c. Sz q; qñ moyses ista scribebat fcā erat illa ciuitas vsus fuit an ticipatiōe. Inceperūt ḡ tē bitare iacob: ⁊ filij sui i ẽra illa vbi postea fcā fuit ciuitas rameses. Et cū terra gessen eēt sat⁹ ma gna i meliori pte tre illi⁹ magis ꝙuenīēti alēdis pecorib⁹ hi tare cepunt. Nec ē itelligēdū q̄ i illa ẽra null⁹ ō egyptijs hi taret q; tē terra illa inhitata eēt: ⁊ sollitudo. sz nō ē sic: q; in ter ipos iudeos egyptij morabant⁹ vt pz exo.ii.c. iō ipsi in exitu de egypto mandato dei liniebant vtrūq̄ postē domus sanguine agni occisi: vt angelus pcutiēs videns portā sāgui ne litā ptrāsiret ad domos egyptioꝝ nō litas ēt isto mō mu lieres hebreoꝝ petebāt vasa aurea: ⁊ argētea vna q̄q; a vici na sua. vt pz ibidē magis tn̄ erāt sepati i ẽra illa a cōicatiōe cū egyptijs q̄z i alia terra. ¶ ⁊ alebat eos. ¶ i. fres suos. ¶ ⁊ oēm domū pr̄is sui. ¶ i. totā familiā q̄ venerat cū pre. Sic n. dixe rat pho q̄ aleret eos. vt pz p̄ce.c. ¶ pbens cibaria singl'is. ¶ i. Nō pōt eē malum vniuersale i toto mundo. ꝓ q̄libet ꝑsona ꝓstituebat q̄tū sufficēt. ¶ i toto orbe. ¶ Jsta ē itroductio ad emptionē cibarioꝝ: ⁊ exactionē ppetuā iposi tā egiptijs. ¶ i toto orbe. ¶ hipbole ē q; ñ deficiebat cib⁹ i toto orbe ita q̄ nō eēt locꝰ i q̄ fames nō eēt q; nūq̄ aliq̄ maluz toti orbi vl' euēit ꝓter diluuiū q dr̄ cathadismus tpe noe: nec onq̄ vēturū ē ꝓter ꝓflagrationē secl'i añ die iudicij i qua oia pibūt. vt pz.2ª petri.c.3º. ⁊ i carmie sibille Eritree q̄ pōit augustinus.18.ō ciuitate dei.23. q; si aliq̄ maluz vniuersale veniret totus mundus piret. Nec p̄ nāliter eadē influentia eē i oib⁹ ptib⁹ terre vt declauimus. ē.8.c. dr̄ ḡ i toto orbe. i. i mlta terra vicina tre egypti. Et ℔ declarat ex antiqo cronographis cornel io tacito. Trogo pōpeyo ⁊ iustino q; ista scri pserūt ponētes istā sterilitatē ꝑcipue accidisse i egypto nō fa cientes mētionē ō alīs terris. vt diximus. ē.41.c. ex auctoritate pauli orosij lib.ꝓ ō ormesta mūdi. ¶ oppſſerat fames trā. ¶ i. vastauerat destruēdo mlta: q; pecora ex defectu ciboꝝ pierāt: ⁊ forte mlti hoies cogēte fame. Terrā āt ℔ vastatā: vel oppſſam dicit nō denoians aliquā spāliter q̄si vl' totā terrā oppmi fame sīgri velit. sz ypbolica locutio ē vt dictū ē. ¶ maxi me egypti ⁊ chanaā. ¶ q; maioꝛ siccitis i hīs terris forte ac ciderat. ¶ eqbus. ¶ i. a qbus duab⁹ terris. s. egypto ⁊ tra cha naā. ¶ oēm pecuniā ogregauit ꝓ vēditiōe frumenti. ¶ q; iste due terre veniebāt ad emēdū ad ioseph: ⁊ q; fames erat vali da ⁊ cibaria erāt in magno valore: ⁊ hoies nihil poterant lu crari i breui tpe totā pecuniā dederūt ꝓ frumēto. Et ita ven ditio ioseph lz ꝓ multis pecunijs eēt: ⁊ valde cara videretur tn̄ iniusta nō erat: q; id q̄ tpe magne fertilitatis ꝓ puo pre cio ꝓparabat ⁊ q̄si ꝓ nihilo: q; erat copia frumēti sine men sura quasi barena maris vt pz.ē.41.c. nūc ꝓ tpis necessitate magno p̄cio extimabat: q; sm iura hūana tn̄ valet res q̄tā vēdi pōt. Jn tāta āt rer̄ vastitate: ⁊ fame valida visimile est multos ad infames escas fuisse cōuersos. s. vt degustarēt ca dauera mortuoꝝ siue pecoꝝ siue hoiuz vl' bestiaꝝ. Si. n. obsessa samaria ad tpe regnāte achab tāta fames inualuit. vt venūdaret caput asini octoagita argētei ⁊ q̄rta ꝑs. ē cabi ster cozis colūbaꝝ q̄nq̄ argēteis ⁊ due mulieres comederūt fi liū vni⁹ die vna vt comederēt filtū alteri⁹ die altera vt pz. 4. re.6.c. ⁊ in destructione ⁊ obsidione hirl'm iosephus author certissimus idē factū eē affirmat i libris antigratū q̄nto ma gis in tā valida fame. ¶ ⁊ itulit i erariū regis. ¶ i. in locū vbi ꝓseruabant thesauri regis. s. in gazophilatijs suis. Jn ℔ aūt valde fidelis fuit ioseph q̄ i tāta pecuniaꝝ copia vt iā nume rū excederet nihil accepit custodies manus suas mūdas: ⁊ coz suū rectū oi tpe. Et ℔ fecit: q; sic oēs ille fruges ō thesau ro regis empte fuerāt ita p̄ciū eaꝝ ad regis thesauꝝ rediret ¶ cūq̄ defecisset emptoꝛis p̄ciū. ¶ q̄ āno sterilitatis ℔ factum fuerit nō pt colligi ex ſra. Forte dom eēt ℔ fuisse in.3º. vl'. 4. āno ō q̄ magis dicēt. ¶ deficiebat ptiū emptoꝛibus ingraue scente fame: maxie: q; tpe ꝓtrahebat. verisimile ē. n. q̄ i isto tpe ex anguſtia modicitatis cibarioꝛuz: ⁊ caristia magna ne hoies ꝓfligarēt vniuersam ſbam suā vēdēdo ꝓ frumēto p̄ro expectatiōe quottidiana parco victu trāsq̄sse: iō pecuniā nō valde cito fuisse exhausta liq̄t. ¶ venit cūcta egyptus ¶ i. mul ti de egypto ē. n. hypbole q; nō est verisimile q̄ oēs hoies q̄t quot i egypto hitabāt ad ioseph venissent. sz ml'ti. vl' dī venis se tota egyptus. i. ō quolibet loco p̄ncipali egypti venerunt alīq ad egypti dñm ioseph q ab alīs tāq̄z p̄curatoꝛes ad istō negociū missi erāt. Sic ḡ tota egypt⁹ venit ad ioseph. i. p̄curatoꝛes oiuz locoꝝ egypti. ¶ da nobis panes. ¶ i. da nobis frumētū ad faciēdū panes. Et lz ℔ isti petētes panes nul lū p̄ciū offerrēt: q; pecunijs iā carebāt oib⁹ erogatis sine pre cio tn̄ vl' gratis panē ñ petebāt. sz volebāt dare q̄cq̄d ioseph impasset. ¶ q̄re morimur. ¶ i. q̄re morti exponimur nō habē tes cibos. ¶ cozā te. ¶ i. videte te q̄ potes remediū adhibere. ¶ deficiente pecunia. ¶ i. q; non possumus dare tibi pecuniā que iā defecit quasi dicat iniustū ℔ ē. ¶ adducite pecora ve stra. ¶ i. licet ñ hēatis pecunioz tn̄ vobis sine p̄cio dare nō de beo cū adhuc hēatis q̄d q̄ dare possitis. Hic āt fiebat cōmu tatio sine medio formāliter mēsurante q̄ est numisma. vt pz in. 5. ethico. hēbatur tn̄ q̄dā respectus ad numisma mēsurās ista sm valorē. Vel cōmutabāt res ꝓ re absolute sm valorē cuiuslibet rei ꝓsideratū ex tpis necessitate ⁊ vtilitate sic. n. dicit phs in. 5. ethico. q̄ si vna domus valeat q̄nq̄ minas: ⁊ vnus lectus valeat vnam minā vnus lect⁹ erit q̄nta pars valoris domus. nihil ḡ magis differt dare q̄inq̄ lectos p̄ro vna domo cū vna domus valeat q̄nq̄ minas. ¶ que cūq̄ ad duxissent: dedit eis alimenta. ¶ Jls oia sua pecora qs daret ml' tū tn̄ frumētū nō recipiebat q; pecora modicū vtilia tē erant panis āt fūme necarius: ⁊ pz: q; cibus datus ꝓ pecoribus non durauit vltra vnū ānū iō seq̄nti āno ꝓpul si sunt iterum vēire ad petēdū cibos. vt. ¶. hētur. ¶ ꝓ eqs: ⁊ ouib⁹. ¶ ista q̄ ℔ nolant sunt oia pecora egyptioꝝ p̄ncipalia pecora erāt equi in quibus magis abundabant ad necitates bellicas: ⁊ ad itinerandum.

Quō.i. A rōsio ad q̄situm. qōnis. ¶ Quō egyptij adduxerūt oues ad ioseph cum ipsi eas nō haberent.

Sed Queret aliquis quō dr̄ ℔ q̄ egyptij adduxerunt oues ad ioseph cū suprādictuz fuerit q̄ non hñt egyptij oues: sz magis detestant⁹ oēs pastores ouiū. ¶ Rñdeꝰ q̄ iter egyptios nō erat ml'tudo ouiū cū non occidant eas: nec talibus cibis vescant⁹ vt plene ꝓbatū ē. iō pastoꝛib⁹ nō idigēt ad oues: nec iter eos sunt: nutriunt tn̄, egiptij aliquas oues ad delectationē: ⁊ ille sunt domestice: ⁊ rare sicut iterdū nutriunt oues pulchre in domibus nō ad cibū. sz ad delectamētū i visu ⁊ auditu. Hoc āt ē q; egiptij colūt vt deos illa aialia: iō qescūt cū vidēt ea. Nō tn̄ in mānu pastoꝛ q̄ occi dunt: ⁊ peutiunt ipa: detestant ḡ egyptij pastores ouiū lz ipi pauculas oues hēant q̄ nulle dici pñt: q; nihil ⁊ paucuz vel iuste eqparant. de ℔ āt suprādictum ē. ¶ bobus: ⁊ asinis. ¶ Jsta ꝓputant iter armēta: ⁊ egyptij hēbāt ista: q; boues ꝓ derant ad agricultura: ⁊ asini ad ferēda onera. ¶ sustentauit il los āno illo ꝓ cōmutatiōe pecoꝝ. ¶ ex ℔ pz: q̄ cibi i magna caristia erāt q̄ tot aialia ꝓ tā pauco cibo dabātur vt solum vno āno sufficēt. Et si dicas aliq erāt qui valde pauca peco

Tantū res valet q̄tū vēdi potest

Vēnit cuncta egyptus duplicā ter exponitur

Obiec.

vno āno sufficēt. Et si dicas aliq erāt q valde pauca pecora hēbāt q̄z p̄ciū nō sufficēt ad cibos vni⁹ āni: t alij erāt q nulla pecora hēbāt isti quo hērēt cibū. Rñdeř q ioseph vidēs q nō erat rōnabile pmittē aliq̄s mori fame illos q nec armēta: nec pecuniā aliquā: vl' domestica supellectilia tradere poterāt g̃tis sustētabat dato' aliq̄nto cibo. p3 ħ: q: qñ ipi petierūt panē a ioseph dicētes se mori coram eo: rñdit ioseph q darent pecora. Si g̃ nihil hūissent nihil postulasset. ꝛ g̃tis alimēta p̄cessissꝫ. ⌊ Venerūtq; āno 2°. ⌋ Quis āt fuerit iste scōs annus ñ plene p3. Dōz tñ ē q iste é scōs ānus pputādo ab illo tpe q̄ dederūt pecora t i quo defecerūt pecunie. Aliq tñ hebrei dñt q iste fuit scōs ānus sterilitatis in quo intrauit Jacob egyptū: t seq. āno. s. 3° nilus inūdauit meritis ei⁹: t secuta fuit magna fertilitas ablata siccitate q̄ erat occasio sterilitatis. S3 é p̄ textū. p̄mo q: ioseph p̄phico spū denunciauerat septē ānos p̄tinuos futuros i sterilitate vt p3. s. 41. c. Si āt isto āno fuissꝫ fertilitas meritis iacob solū durasset sterilitas duob⁹ ānis fl'a g̃ fuissꝫ interp̄tatio ō septē ānis sterilitatis p̄nūciatis a ioseph. Qđ nō é dōz: q: i ħ voluit de⁹ oñdere sapiētē interp̄tationē ioseph. ¶ Jtē q: tē fuissꝫ supuacua tāta ciborū p̄seruatio: vt i quolibet ō septē ānis fertilitatis obseruare ř q̄nta ps p duob⁹ ānis sterilitatis. Et si dicas q: nō seq̄ ex ħ q interp̄tatio p̄phica eēt fl'a: q: aliq̄n p̄phia fit cū p̄ditione. s. vt si tale nō fuerit tale sequat̄ sic p3 ō morte p̄nūciata regi ezechie p̄phice: t tñ ñ euenit vt p3. 4°. re. 20. c. t Esa. 38. Sic ēt declarat Jeremias. 18. c. q istē p̄phie itelligūt̄ p̄ditionaliter. s. si exīstat modus vl' p̄ditio rei vt stabat illo tpe quo p̄nūciata ē. Si āt mutař mutabit̄ p̄phia p̄minatoria: vel p̄mittēs bonū: q: subito loquar de gēte: t regno vt eradicem destruā: t dispdaz illud si pniaz egerit gens illa a malo suo qō loquutus sum aduersus eā agā: t ego pniaz sup malo q cogitaui vt facerē ei. Et subito loquar de gente: t regno. vt edificē: t plātē illud. Si fecerit malū i oc̄lis meis vt nō audiat vocē meā pniaz agā sup bono qō locut⁹ sū vt facerē ei. ¶ Nūc g̃ ad ppositū dicerē q ꝛ de⁹ idicauerit in somniophonis: t i interp̄tatione ioseph q septē āni sterilitatis veniřet sup trā egypti itelligebař sub p̄ditiōe. s. si nō rogaret p̄o eis iacob. S3 q: postea iacob veniēs rogauit p egyptū̄s inundauit fluuius: t secuta fuit fertilitas. Sicut ezechias flēs exauditus é: ꝛ p̄ ipm iā eēt certificatū ꝛ illū modū q tūc stabat morte eē inferendā. ¶ S3 hoc nō valet: q: ꝛ p̄phie cominatorie: t penales isto mō iferanř: t p̄nūcienť tñ quādo p̄phe denūciař q taliter: vl' taliter erit: t ex ull'o euētu mutabit̄ nō p̄t aliter eē nūc: ꝛ dubitare alr posse p̄tigere. Sic āt factū fuit ħ: q: de⁹ reuelauit ioseph q certissime sic eueīret nec ullo mō mutareť. vt p3. s. 41. c. qñ pho nunciauit duo sōnia sua ioseph q declarato p̄mo dixit scōz ad idē ptinere: ꝛ fuisse geminatū sōniū eiusdē rei ad sig̃ndū q p̄mo dei. i. ea q̄ p̄nūciata erāt sine dubio fierēt: t q̄ cito p̄plerenť. Quasi dicat q aliq̄n verbū dei p̄nūciatū ex aliq̄ p̄ditiōe nō iplebař: ꝛ hoc sine aliq̄ p̄ditiōe: vl' statu rez eueniētiū p̄plereť. ¶ Jtez q: cū ioseph p̄dixisset septē ānos sterilitatis futuros si postea soli duo āni sterilitatis forēt repireť eū mētitū fore: t nō tenereť li honore magno quē añ apud regē hēbat. Etiā fuisset supflua tāta segerū p̄seruatio. s. p̄seruare p ānis septē cuz soli duo anni esse deberent. Sed ioseph sp fuit hitus in honore illo i quo a p̄n. tenebař p totā vitā suā: imo ēt post vitā suā pp eū in magno honore sua tota tenebař p̄genies vsque quo post multa tpa: surrexit rex q nō cog̃scebat ioseph t incipit affligere ppl'm hebreoz. vt p3 exo. p̄mo. c. ¶ Jtē p3 dictū illud eē fl'm: q istē fuissꝫ scōs ānus sterilitatis. Sequereť. n. tūc manifeste p̄ textū. s. q i scōo āno emissēt egyptū̄s cibaria p terris t i p̄mo āno sterilitatis emissent p pecoribꝰ. Nullus g̃ ānus sterilitatis relinqueret i quo emissēt p pecunijs. Textus tñ dicit q postq̄ defecerūt pecunie emptori bus: q: oēs illas congregauerat ioseph i errariū regis venerūt ad eū dicētes q daret eis panes ne fame pirēt coram ipso. Ergo alijs tribus. receperāt cibaria p pecunijs maxie: q: ñ defecit triticū egyptijs p̄mo āno famis. Dato. n. q nō fuissꝫ fames p̄nūciata egyptijs p. ioseph būissent alimēta ex p̄ceden ti anno in quo fuerat vbertas: q: ea que vno āno colligūtur sequēti āno comedunť. ¶ Jtē q: multi de egyptijs reseruauerunt sibi bladū p̄o tempore ideo dato q non duraret toto illo tempore aliquot annis durasset: t sic non compellen tur ⁊mediate emere p̄o pecunijs a fortiori nec p̄o terris vel pecoribus. ¶ Dicendum ergo. vt supra diximus q iste fuit scōs annus cōputando ab illo tēpore in quo pecunie ad cibos defecerunt: q: tunc pecora in cōputatione dederunt: t sequēti anno qui erat secūdus de istis dederunt terras. Jste autē ānus in quo terras dederunt videtur fuisse quitus: vel sextus de annis sterilitatis. ⌊ Nō celamus dñm nostrū. ⌋. i. non celamus a te qui es dñs noster volebāt hic egyptij petere rursum cibaria: t quia nō habebant pecunias: nec pecora que darent reuelabant suā inopiam ioseph vt eis p̄uideret dicētes. ⌊ Nō celamus dñm nostrum. ⌋. i. non abscondimus a te inopiam nostram. ⌊ q deficiente pecunia pecora si mul defecerint. ⌋ Est sensus dicimus tibi dñe q pecunia nobis defecit ad emendum cibos: t pecora nobis defecerūt vt daremus in cōmutationē ciborū. Jsta littera pōt hēre duos sensus p̄pter illud aduerbiū. ⌊ Simul. ⌋ carnerūt pecoribꝰ. Sed iste sensus nō potest stare: q: vno anno antea cessauit: vel defecit omnis pecunia q̄s deficerent pecora. datis autem omnibus pecunijs mādauit ioseph dari pecore t vno anno p̄o bis pecoribus sustētati sunt nullo alio p̄tio dato vt p3 s. Est ergo alius sensus q li simul nō significet simultatez: sed stet p̄o etiā. Et é sensus. ⌊ Nō abscondimus a te dñe q deficiente pecunia. ⌋. i. sicut defecit pecunia. ⌊ pecora simul defecerit. ⌋. i. ēt pecora defecerit nō imediate. sed post. ⌊ nec clā te ē. ⌋. i. nō é a te absconditū. ⌊ q absq; corpibus t terris nihil habeamus. ⌋ bene arguebant: q: si ioseph q ipsi dederant omnes pecunias suas: t oia pecora q nihil haberēt reliquū nisi corpora sua t terras. Vocat autē terraś p̄dia rusticana: t p̄dia vrbana. s. domos t alia bona imobilia. Volebat g̃ significare q cū nulla alia bona eis relicta essent nisi ista oportebat: vel eis panes gratis dari: vel q accipet de bonis istis qcqd vellet. ⌊ cū g̃ moriamur. ⌋. laboremus famis egestate. ⌊ te vidente. ⌋. i. te sciente q ista patiamur. ⌊ t nihil alq̄ hēamus. ⌋ quasi dicat hoc iniustuz ē. ⌊ t nos t terra nostra tui erimus. ⌋. i. voluimus tibi tradere terrā nostram venditam: t nos ipsos in seruos vt des nobis cibos. ⌊ eme nos in seruitute regia. ⌋. i. eme nos vt simus tui regis. ātea n. eramus vasalli regis nūc erimus tui eius. Et nō dixerūt eme nos in seruitute tua sicut dixerunt eme nos in seruitute regia: quia sciebant ipsi q fruges emptę fuerant de pecunia regis. Jdeo quicquid p̄o eis dabatur ad regem pertinebat: t non ad Joseph. Erat autem Joseph solum ad ministrator: vel dispensator harum pecuniaruz: sed nō dñs. ⌊ Et p̄be semina. ⌋ ex hoc videtur q in illis ānis sterilitatis licet modicum erat: aliquid tamen seminari poterat alias nō petiuissent isti semina. Et hoc p3 in ripa fluminū vbi crescente nilo ꝛ modicum inundaret illa tamē terra que irrigabař seri poterat t colligebantur fruges. Vel potest dici aliter t melius! q egyptij audiuerant a ioseph q sterilitas septē annis duratura erat: t q: videbant q incipiebat septimus scie bant q āno sequēti fertilitas eēt. ita q sufficienter meti posset t arari. Petierunt g̃ semina p̄o illo anno: q: dato q ille annus fertilis esse deberet p̄m celi influentiā: t terre temperiem: tñ si non sereretur nihil colligeretur. Et q: egyptij nihil frugum habebant dato q scirent sequēti anno vbertatez futuram tamē se t terras suas p̄o cibarijs illius anni: t semente alterius vendiderunt. Quia nisi in illo āno p̄ouiderent: ita morerentur fame tunc sicut in alijs annis mori potuerant. ⌊ ne peunte cultore. ⌋. i. ne deficiant colentes terrā deficiente semine. ⌊ redigatur terra in sollitudinē. ⌋. i. efficiatur terra sicut desertuz. s. q nō sit terra cicta: t ornata: ꝛ ascēdant herbe nociue: t frutices iutiles vt vrtice: vepres: t saliunce. Sic dicit de vinea que non colitur. Ponā eaz in desertum: non putabitur nō fodietur: ascendent super eam vepres t spine: vt p3 Esa. 5. c. hoc autem magnū damnū erat. s. redigi terram in sollitudinē: q: tunc necesse eēt omnes egyptios perire: t ipsuz regē cū tota domo sua. ⌊ Emit g̃ ioseph omnē terram egypti. ⌋ q̄tum ad possessiones p̄sonarum singularium: q: alie ptes terre egypti erant que erant pertinentes ad solum regē: t has non emit: alie pertinebant ad res publicas: t sacras vt menia ciuitatū teatra: t portę: t similia loca. de quibus instituta de rerum diuisione in .§. sacre quoq; res. Hec autē in nullius bonis sunt: iō nullatenus vēdi possunt. ⌊ vendentibus singulis possessiones suas. ⌋ tam rusticas q̄s vrbanas. Nec enim fuit aliquis in tota egypto q non venderet possessionez suam p̄ter terram sacerdotum

ḡ libera mansit. vt ps. j. ¶ premagnitudine famis. ¶ nulla ma ior fames esse poterat q̄s vt nullus de egypto aliqua cibaria hēret ad vescendū p̄ter ea q̄ a Joseph recipiebant. ¶ Subie cit q̄s eā phoni. i. ¶ totā terrā egypti sub p̄ditiōe q̄ infra ponit ¶ & cūctos populos eius. ¶ i. Nō solum terra data fuit pho nī: sed etiā ppli: oia. n. venūdata sūt Joseph. sic ps supra. ¶ en nos & terra nr̄a tui erimus eme nos in seruitute regia. ¶ vbi nos dicimus. ¶ subiecit. ¶ in hebreo dr̄. ¶ & trāstulit ppl̄s ad ciuitates de fine termini egypti vsq̄ ad finē ei⁹. ¶ Et ē sen sus q̄ rex accipiēs trā egypti sub illa p̄ditione fecit oēs egy ptios q morabātur in vna pte regni trāsire ad aliā. & eō: ita q̄ nullus ō egyptijs fuit q maneret in loco i quo antea erat: & hoc faciebat pharao ad accipiēdū possiones realēs: & nālem & clare mōstrarē egyptios nihil p̄ priū hr̄e i trā illa cū null⁹ maneret i eo q̄ añ possederat. cā āt deceptionis: vl̄ transum ptiōis eē potuit: qz apō hebreos vba ista modicū dr̄nt. ¶ via euit. ¶ scripta cū lr̄a q̄ dr̄ res apō hebreos in fine signat fecit trāsire. ¶ via euid. ¶ cū de det i fine signat subiecit i seruitutē. Jste aūt due lr̄e. s. res & dedet magnā cōueniētiā in caracteri bus hñt ls in sono differāt & vtute. Potuit ḡ in biblia hebraī ca vna scribi p alia: vt post trāslationē factā a Hieronymo in aduertētia hebreoz scriptoz vl̄ forte trāslatoz noster in hoc nō multū aduertit: q: faciliter talis deceptio cāri poterat. sen tētia aūt in vtrisq̄ eadē ē ls forte magis exp̄mat q̄ntū ad aliq̄d lr̄a hebraica. s. q̄tū ad possessionē: s q̄tū ad vēditionem magis declarat lr̄a nr̄a. ¶ a nouissimis terminis egypti vsq̄ ad extremos fines eius. ¶ i. Joseph subiecit phoni totam egy ptū: & cūctos ppl̄os ei⁹ ab vno fine egypti vsq̄ ad alium fi nē. i. ab ortu suo vsq̄ occasū suū. & ab austro suo vsq̄ suū bo realē t̄minū. Vl̄ seq̄ndo aliā lr̄az quā ts hebraica biblia ē ses⁹ q̄ Joseph tūsire fec̄ cūctos ppl̄os egypti ō locis suis ab extre mo i extremum. s. eos q ad oriētē egypti morabāt occidētales ec̄ fec̄: illos vo q meridiē icolebāt ad septētrionē collocauit. ¶ p̄ter trā sacerdotū. ¶ nō ē itelligēdū q̄ sit aliq̄ spālis terra i egypto i q̄ morarēt sacerdotes: & q̄ illa refuarēt: qz i q̄libz ci uitate erāt sacerdotes: s ē sensus q̄ possiones sacerdotuz & domus eoz vēdite nō sūt. ¶ q̄tū a rege tradita fuerat illis. ¶ i. q̄ rex tradiderat cuilibz sacerdoti terrā i q̄ moraretur. Et erāt in magno honore isti sacerdotes. Quod ps: qz filia sa cerdotis eliopoleos fuit data i vxorem ioseph a phone. Erat aūt ioseph scōs post regē i egypto: & p̄positus totius egypti vt ps. ē. 41. c. Ex q̄ vr̄ p̄formiter q̄ phutiphar sacerdos elio poleos erat ō honoratissimis viris toti⁹ egypti. Unde forte erat ō archiflaminib⁹ egypti. erat. n. iter sacerdotes gētilium p̄minētie: & dignitatis ordo. quoz qdā flamines. i. sacerdotes simplices erāt alij archiflamines vt cpi q̄si p̄ncipes flaminū i. sacerdotū. vltimi aūt q oibus p̄erāt p̄thoflamines dice bant q̄si p̄mi in flaminibus a p̄thos q̄ ē p̄mus & forte ista dignitas p̄cessa erat phutifari sacerdoti eliopoleos cui⁹ filiā ioseph duxit i vxorē. ¶ Ab hūs āt antiqs gentiliū distinctio nibus in ministris ordo ecclesiasticus quēdā discretiōis mo dū sūpsit i patriarchas metropolitanos. & eōs & simplices sacerdotes. vt ait Jsidorus. & ponit magr̄ in. 4. li. sniaz dist. 24. ¶ & statuta cibaria. ¶ s. p singulis annis certa pēsio: vel redditus ad sustentationē ex horreis publicis. i. de frugibus cōitatum. Sicut. n. nūc ex decimis q̄ sunt date a tota cōitate sacerdotes sustentant: ita tunc. ls decime nō darent in quali bet tū cōitate statuebantur horrea frumentoz de bōis cōita tis. & ex illis tradebat sustētatio cōueniens sacerdotibus ēt iter. ipsos gentiles spāliter oēs de pplis quedā tributa solue bāt sacerdotibus q̄ erāt psone publice & illa erāt q̄si decime nr̄e: vl̄ aliqd simile. Decime ēt fructuū oium maxie ip̄az fru gū gētiles exhibebāt sacerdotib⁹ quolibz āno post collectas fruges i aubtūno qñ oēs vocabāt faciētes magnas solēnita tes dūs: & cōgregabant ad faciendū sacrificia. de quo aristo. 8. ethico. Et sacrificia faciētes & circa has p̄gregationes ho noresq̄ tribuētes dūs: & sibi ipis requiē acqrentes cū delec tatione. Antiqua. n. sacrificia: & p̄gregationes vident fieri post fructuū delectatiōes. puta p̄micie: maxie. n. in hūs vaca bāt tpibus. hoc aūt erat: qz sacerdotes eēnt persone publice qz ministeriū q̄ faciebāt in cultu deoz erat p̄ salute totius cōitatis: iō de cōitatis bonis sustētari debebāt. erat. n. illo tē pore apō egyptios in magno honore sacerdotalis dignitas: ita vt reges darent eis terras: & cōstituerent eis cibaria ō cō munitatibus. Sic vt ipsi nullo mō cogerent ad alias nego ciatiōes. In quo valde reges: & dñi nr̄i tempozis exprobabi les reddunt: q nō solū eccles̄ie existēte vero sacroq̄ deitatiq̄ cultu qui apud gētiles nō viguit bona nō p̄ferūt: sed etiā ab antiquoz deuotiōe collata auferunt ministris eccles̄iasticis exactiones extorsiones q̄ partim publicas: ptim p̄uatas ipo nētes vt iā idē rex: & papa: & eps videat. Sz abhoiandū val de ē vt filij patres subijciāt fiuiuti. ¶ Scōa cā q̄re ista ciba ria p̄ferebant in egypto sacerdotib⁹ erat: qz ibi scientijs spe culatiuis p̄mo vacare iussi sūt maxie astrologie. Sic eni ait phūs p̄mo metaphi. q̄ pp nimiū admirari sacerdotes i egypto iceperūt phari. Jsti aūt p̄ncipiū doctrine in abrahā hūerunt. vt qdā antiq testant & iosephus idē dicit in libris antiqtatū lib. p̄ ō quo diximus. s. ii. c. Sz itelligēdū ē q̄ abrahā modi cū eos docere potuit cū nō moratus fuerit i egypto p̄ anū. s solū vsq̄ ad tps quo agnouit phō q̄ sarra eēt vxor abrahe ō quo. s. ii. c. ¶ Jccirco nō sunt coacti vēdere possiones suas. ¶ cū hērent vñ viuerēt aliūde. ¶ Dixit ḡ ioseph. ¶ hūs ponitur ioseph ad afflictū ppl̄m magna clemētia. q̄ fuit i hoc q̄ terrā emptā eis reddidit: & cum eos i suos emisit liberos dimisit. ¶ Ēn vt cernitis. ¶ i. ecce vos videtis q̄liter p̄ octus & cōē tiones factas iter me & vos pharao possidet vos: & terrā ve strā nō solū vt rex: s vt dūs in integrū totius egypti: & oiuz possessionū q̄ in ea & vos ipsos possidet in suos. ¶ Accipite seia: & serite agros. ¶ Tradidit eis hic maiorē quātitatem tri tici q̄s in alijs ānis: qz nūc oēs acceperunt triticum ad cibos ad seminandū etiā. alijs aūt annis accipiebant solū ad cibos q̄a terra nec arari: nec seri poterat. vt ps. ē 45. c.

¶ Quare isto anno dabant eis semina.

Sed Queres. quō isto anno dabat eis semina: qz non poterāt serere vt p̄dictū. Rñdet vt. ē. s. q̄ iste erat annus vltim⁹ sterilitatis: & sequēs ānus futurus erat ferti lis. Jō oportebat seri ad colligēdū fertiliter fruges. ¶ Ut fru ges hēre possitis. ¶ Quasi dicat qz sequēti āno fertilitas fru gū erit. ¶ qntā ptē regi dabitis. ¶ i. ls ego posse vti vobis tā quā suis regis ex q̄uentionibus factis iter me: & vos: & acci pe oēs fruct⁹ trē quos p cultū hr̄etis: tū volo misericorditer ls relaxare p̄mittēdo vos in libertatē cū vr̄is familijs: & vt qc qd p cultū trē hūerij vr̄m sit p̄ter qntā ptē: quā regi dabitis. magna ḡ clemētia vt de suis pēsionarios p̄stitueret vl̄ cēsua les. ¶ qntā ptē. ¶ Jn ls aūt vlteri⁹ appet: qz trē que fertilitate sunt excellētes satis iuste p̄o medietate fructuū colende tra dunt. egyptus aūt nō solū fertilis ē imo sine magno labore colit. vt dicūt q terrā illā viderūt. Dare ḡ eis p̄o medietate terrā cēsualē clemētia erat quāto magis p̄ qnta pte. ¶ quat tuor reliqs p̄mitto vobis i sementē. ¶ Jstos p̄ci⁹ ioseph facie bat nihil curāte rege cū totū regnū ioseph disponeret. ¶ fami lijs vr̄is: & liberis. ¶ i. filijs. filij aūt cōputant in familia p̄rij. Sz ls nō p̄putauit sic solū vocās familiā suos: & ācillas: & v̄ naculos. ¶ Salus nr̄a i manu tua ē. ¶ i. tu potes dare nobis vitā & salutē si vis vl̄ tollere. ¶ O qnta populoz: & regū in gratitudo tāta bñficia: & vtilitates ioseph egypti regibus p̄ curauit vt maior eēt reddit⁹ regū multiplicit q̄s añ fuerūt ipi q̄s ppli ei⁹ bñficio viuebant q taliter iudicauit & disposuit: & postea frumēta recōdita prudēter distribuit: ita vt tota egy ptus ioseph debeat qcqd ē qñ ei⁹ munere ē. Si eo mortuo rex surrexit i egypto q nō cognuit ioseph nō magnitudie ela psi tpis: s vitio ingratitudinis cū se ei⁹ bñficio sentiret maiori b⁹ ditari redditib⁹. ppli quoq̄ truces cognatione illi⁹ cuius bñficio ipi cū p̄ria p̄manebāt. duritio afflixerūt fuituti subie cerūt: & morte nepharia vastauerūt ifantib⁹ eoz i ipa lucis appitiōe necatis. s mētita ē iniqtas sibi: qz iniuste ingratitudi nis penas iustissimas vberrime eluerūt. ¶ Respiciat nos tm̄ dūs nr̄. ¶ i. nos videm⁹ q̄ vita nr̄a i ptāte tua ē solū oramus vt respicias nos bono vultu ne irascaris nobis seruis tuis. ¶ Et leti fuiem⁹ regi ¶ i. istō onus qnte ptis soluēde qō no bis iponis libenter tollerabimus quasi nihil nobis impo neretur. & corde hillari seruiemus regi. ¶ Ex eo tempore ¶ In q̄ fcā fuit ista q̄uētio. ¶ vsq̄ i p̄ntē diē. ¶ aliq volūt ista fuis se vba hesdre. q legē p̄busta repauit & s eos aliqs additio nes fec̄. Sz ls fls ē: qz null⁹ vnq̄s q̄ntecūq̄s eēt auctoritat⁹ ali cui libro canonico quē spū scō ditāte scriptū fuisse firmit̄ cre dimus qcq̄s addē aut detrahē ausus fuit. De q̄. s. 22. c. & dicē magis deutro. 4. c. Dōs ē, ḡ q̄ ista fuerūt vba moysi q ls sat̄ p̄grue dicē potuit: qz a tpe illo i q̄ ista q̄uētio fcā fuit vsq̄ ad tps i q̄ iste liber geneseos i dcto scriptus ē anni plures q̄s du

cēti &

Euir quid.

Nom

No.

Erat iter sacerdotes gētilium ordo dignitatis.

Ecclesia in ordinādis plātis sum psit quēdā actum a gētilibus

Quare decie dabant sacerdotibus egypti

p rō

Q

2ª cā

R

Opinio antiquorum

S

Qō. II. A

Rñsio ad quesitū qō

B

C

Opinio quorundam

D

Determiatio.

cēti: ⁊ vigiti trāsierūt. Quod saꝫ ꝑ ꝓputādo tpa qdē isr'lite māserūt i egypto: ⁊ deide tpa q̄ fluxerūt i deſto vſqꝫ q̄ iſte liber ſcript⁹ fuit ō q̄ magis dicet exo.24. ⁊ deutero .31.c. ⁊ gnta ꝑs regib⁹ ſoluit. ⁊ nō ſolū vſqꝫ ad tps moyſi illa iura regibus ꝑſoluta ſūt: ſꝫ ēt vſqꝫ hodie ꝑſeuerāt. Jn q̄ ꝑ magna ſolertia regū circa ſubditos i recipiēdis redditib⁹: q⁹ i tantis tp̄oꝝ circulatiōibus: ⁊ varijs q̄ſi mutatis mūdi euētib⁹ nū q̄ illa iura aboleri potuerūt ꝛ ſ̄ ſaꝫ egyptus deſideraret. Si aūt ſ̄ fuiſſꝫ aliq̄ ꝓuilegiū i fauoꝛē cōitatū: vl' ꝓpꝛoꝝ ſiue aliqua lex iuſte ꝓpꝛos dirigēs: iā a mltis tpib⁹ abolita: ⁊ obliuioni data fuiſſꝫ. Et factū ē q̄ſi i legē. Jimo maioꝛis vigoris ē q̄ꝫ lex: q⁹ nulla vnq̄ꝫ alicui⁹ ꝓpꝛi lex poſita tādiu duraſſ uit. Sꝫ dr̄ q̄ſi in legē: q⁹ lex ꝓpꝛie dr̄ ius ſcriptū. Jſtud āt ñ ē aliqd ſcriptū: ſꝫ ex ipoſitione illa moꝛibus ⁊ tentiuꝫ ſolidiſſime appꝛobatū. vl' dr̄ q⁹ fcā q̄ſi lex. i. vere lex. ſ. q⁹ iſta ipoſitio hūit oēs ꝓditiones i q̄ hr̄e poterat aliq̄. Et ſic dicim⁹ q⁹ rex noſter ſtetit hodie i medio ſuoꝝ militu⁹ in hitu regali q̄ſi rex. Et ſic facit multotiēs ſcriptura vt ꝑs Jo. ꝑ. c. ſ. gl'iam q̄ſi vnigeniti a pr̄e plenū gr̄e: ⁊ vitatis. Dr̄ ibi ō xp̄o q⁹ erat q̄ſi a pr̄e vnigenitus. Scriptura tñ tota clamat q⁹ erat vere vnigenitus dei. ⁊ absq̄ tra ſacerdotali. ⁊ i. absq̄ poſſionib⁹ vrbanis: ⁊ ruſticanis ꝑtinētib⁹ ad ſacerdotes, q̄ ꝑ ſucceſſionē ſacerdotū deriuanē in alios ſacerdotes. ⁊ q̄ libera ab hac ꝓditione fuit. ⁊ i. q⁹ nō coacti ſūt ſacerdotes vendere poſſeſſiones ſuas: cū eis tpe ſterilitatis alimēta ō hoꝛreis publicis tribuerētur. ⁊ hitauitq̄ꝫ. ⁊ hic ponit̄ ſm ꝓncipale. ſ. iacob in tra egypti cōſūmatio. Et diuidit̄ i duas ꝑ ponit̄ ō ſepultura ſua fcā oꝛdinatio. 2⁹ eiuſdē iacob moꝛtui i aſſignato loco tumulatio. ⁊. 50.c. ꝓia i duas. Prio ponit̄ dicta oꝛdiatio. Secūdo filioꝝ bñdictō. ⁊. 48.c. ⁊ hitauit ḡ iſr'l. ⁊ i. iacob. ⁊ i egypto. ⁊ idest i tra geſſē. Ponit̄ i lr̄a exponēs ⁊ expoſitū ⁊ vtrū q⁹ vex ē. ſ. q⁹ hitauerit iacob i egypto: ⁊ illa ꝑs i qua hitauit erat tra geſſen. ⁊ poſſedit eā. ⁊ q⁹ ibi date fuerūt eis ciuitates: ⁊ oppida i qbus moꝛarent̄: ⁊ agri q̄s colerēt. Hoc āt poſſederūt q̄n diu fuerūt i egypto: ēt q⁹ ipi emebant ab egyptijs agros: ⁊ domos: ⁊ dilatabātur magis i tra. ⁊ auctuſq̄ ē. ⁊ in nūero p generationē q̄ntū q̄libet alius ꝑpl's generādo auger i poterat. ⁊ ⁊ mltiplicat⁹ nimis. ⁊ i. nō ſolū q̄ntū alī ꝑpl'i: ſꝫ ēt magis i īmenſum. Q⁹ ex. 70. deſcēdētibus in egypto vſqꝫ ad ānos ducētos fuerūt ſexcēta millia peditū potētiū ꝓcedere ad bellū. vt ꝑs exo 12.c. ꝓter infinitā mltitudinē feiaꝝ ⁊ par uuloꝝ: ⁊ ſenū q nūerari vix poſſēt. Et ſ̄ eis ad miraculū repetit eis moyſes deutero.10.c. Jn 70. aiabus deſcēderūt pr̄es vr̄i i egyptū: ⁊ ecce nūc mltiplicati eſtis ſic aſtra celi. Fiebat aūt tāta mltiplicatio: q⁹ ſeie mltotiens pariebāt: ⁊ i ipo ptu i terdū gemellos, iterdū tres: aut pl'es fetus effundebant coperāte deo ad ꝓceptionē ſeis. de q̄ exo. ꝑ. c. ⁊ vixit i ea. ⁊ ſ. i tra egypti. Ex ſ̄ ꝑt nr̄deri ſi q⁹ dicat q⁹ illa lr̄a ſupioꝛ. ſ. hita uit iſr'l nō itelligit̄ ō ipo iacob. ſꝫ ō filijs ei⁹ q vocant̄ iſr'l cuꝫ ſubdat̄ imediate auct⁹ ⁊ mltiplicat⁹: q⁹ ō filijs iacob ꝓgrue itelligit̄. Q⁹ ſi itelligeret ō filijs iſr'l nō diceret̄ hitauit in ea decē ſeptē ānis: q⁹ pl'ibus hitauit q̄ꝫ ducētis ēt q⁹ ſubdit̄ facti ſūt dies vite ei⁹ cētū q̄dragita ſeptē āni. Quod nullo mō referri ꝑt ad ppl'm filioꝝ ei⁹: q⁹ nō diceret ō illo ppl'o q⁹ vixerit ānis. 147. ꝛ ō ipo iacob. decē ſeptē ānis ⁊ añ vixerat. 130. vt ꝑs i ꝑn. hui⁹. c. Et ſic colligētur. 147. āni toti⁹ vite iacob q ⁊. ponūtur. Et moꝛtu⁹ fuit iacob. 12. ānis poſt ſterilitatē finitā qō ꝑs: q⁹ iacob vēit i egyptū i fine ſecūdi āni ſterilitat̄. Et ꝑs q⁹ dr̄. ſ. 45.c. gnq̄ āni adhuc reſtāt qbus nec arari: nec meti poterit. Cōputatis ḡ illis gnq̄ ānis q remanebant futuri vſqꝫ ad finē ſterilitatis manent. 12. alī extra ſterilitatē ad cō pledū. 17. ānos. ⁊ Factiq̄ ſunt oēs dies vite illi⁹ cētū q̄dragita ſeptē ānoꝝ. ⁊ Quod ꝑs colligēdo. 130. ānos q⁹ hūit q̄n venit i egyptū ⁊. 17. q⁹ ibi poſtea vixit. ⁊ Cūq̄ appꝛopinquare cerneret diē moꝛtis. ⁊ dicit nicola⁹ q⁹ ex ſ̄ ꝑs iacob hūiſſe ſpiritū ꝓpheticū: q⁹ ſciuit appꝛopiquare diē moꝛtis. Quod autem iacob hūerit ſpm̄ ꝓphetie nullus dubitare rōnabiliter ꝑt. Sꝫ q⁹ ex ſ̄ ſequat̄ eū hūiſſe ſpm̄ hmōi fm̄ ē. ꝑma ꝑs ꝑs: q⁹ aliqs vocat̄ ꝓpha i ſacra ſcriptura dupl'r. vno mō: q⁹ de⁹ cū q̄ loquitur: vl' ei ſe reuelat. 2⁹ q⁹ reuelat ei aliquā vitatē ſiue futuram ꝓtingētē ſiue pñtē: ſiue ꝑteritā cui⁹ cognitio ſine diuia reuelatiōe ipoſſibilis ē. Quātū ad ꝑmū modū vocat̄ abꝛahā pꝛopheta: q⁹ ꝛ nihil pnūciaret: nec diſereret incognitū: q⁹ tamē ei de⁹ ſepe loq̄bat̄. vt ꝑs. ſ. 12. ⁊. 13. ⁊. 15. ⁊. 17. ⁊. 18. ⁊. 21. ⁊. 22. c. iō ſcriptura vocauit eū ꝓphām: imo ipe de⁹ loquēs ad abimelech vocauit abꝛahā ꝓphaz. vt ꝑs. ſ. 20. c. vbi dicit. Nūc ergo redde ei vxoꝛē ſuā: q⁹ vir ꝓpha ē: ⁊ oꝛabit ꝑ te. ¶ Quātum ad 2ᵐ modū q magis vſitatus ē Eſaias: ⁊ Jeremias: ⁊ oēs alī quoꝝ libꝛos hēmus ꝓphe fuerūt: q⁹ enūciauerūt q̄dam ō futuris: q̄dā aūt ō occultis ꝑteritis. vt ꝑs i ſuis libꝛis. iacob aūt quolibet iſtoꝝ modoꝝ ꝓpha vocari ꝑt. Prio mō: q⁹ aliq̄n ei appebat de⁹: ⁊ ipe iacob nihil pnūciabat: ſꝫ aliquā vitatē a deo recipiebat. vt ꝑs. ſ. 31. Et poſtea i itinere redeundo. vt ꝑs. ſ. 22. Deide rurſū i bethel. vt ꝑs. ſ. 35. ¶ Cōpetit ei ēt ſcōs modus: q⁹ aliq̄n futura icognita ꝑdicebat. vt ꝑs. ⁊. 49. c. vbi bñdixit filios ſuos denūciās eis ea q̄ poſt ſic euenerūt: iō dixit in ꝑn. vboꝝ ſuoꝝ. Cōgregamini vt anūcie vobis q̄ vētura ſūt in dieb⁹ nouiſſimis. ¶ Quantū ad 3ᵐ. ſ. q⁹ nō poſſit ꝑbari hic q⁹ ſit ꝓpha. ꝑs ſic. Q⁹ ꝛ poterat eē q⁹ iacob cogſcēt moꝛtē ſuā iſtare: tñ nō arguit̄ euidēter ex textu q⁹ ꝑ ſpiritū ꝓphicū imo mag⁹ vr̄ oppoſitū. Q⁹ vt hr̄ deutero .18. c. ſignū ad cogſcendū i aliq̄ caſu q⁹ nō ē ꝓpha ſ̄ ſi ea que ꝓpha dixerit nō euenerit: vl' nō eo tpe: vl' nō taliter: q⁹ tūc nō ē locut⁹ de⁹: ſꝫ ꝓpha ille pſeudo ꝑ ſuphiā ai ſui ꝓfinxit. Nūc ḡ ea que iacob nūc dixit nō ita videt̄ euenīſſe: vt ipſe dixit. Jpſe enī dixit q⁹ ſentiebat moꝛtē ſibi inſtare tñ non inſtabat: q⁹ alicui egrotanti moꝛtē inſtare dicimus: q̄ñ ex illa egritudine moꝛiturus eſt. Sed nō fuit ſic de iacob: q⁹ non moꝛtuus fuit ex illa infirmitate. Nā poſtq̄ ipe i hac egritudine: vl' q̄licūq̄ coꝛporis defectu putās ſe moꝛiturū rogauit ⁊ adiurauit filium ſuū ioſeph vt duceret oſſa ſua i tra chanaā. ⁊ qualit ⁊ receſſit ab eo ioſeph. Jteꝝ nūciatū ē ioſeph q⁹ pr̄ ſuus iacob egrotaret: ⁊ ex iſta 2ª egritudie moꝛtuus ē. Jpe tñ tāq̄ꝫ moꝛiturus i ꝓma egritudie diſpoſuit ō ſepulchꝛo ſuo tāq̄ꝫ illi hoies q putātes moꝛtē ſibi adeē cōdūt teſtamēta: ⁊ poſtea ab egritudie ⁊ qualeſcūt. Videt ḡ dōꝫ q⁹ ñ ſpū ꝓphico: ſꝫ p q̄dā ſigna nālia coḡuit: vl' veri⁹ opinatus fuit moꝛtē ſibi adeē: q⁹ forte expt⁹ fuit i coꝛpe ſuo talē deoꝛdiationē q̄lem nūq̄ꝫ añ coḡuerat: vl' magnā viriū ōfectionē. Et dato q⁹ iſte fuiſſꝫ vn⁹: ⁊ idē lāgoꝛ q⁹ ē ꝯ textū: ⁊ ēt vere moꝛtē ſuā ꝓiectaſſꝫ tñ ñ arguebat hic q⁹ ꝑ ſpm̄ ꝓphicū cogſcēt: q⁹ medici ſapiētes vere iudicāt vt i plurimū ō moꝛte: vl' ſanitate ꝓſtitutoꝝ i egritudie. Et ꝓter ſ̄ ſepiſſime videm⁹ mltos egrotātes ſe moꝛituros iudicare: q⁹ talia i ſe expiunt̄ q̄ vite nō ꝓueniūt. Si āt dies moꝛtis appꝛopiquabat: ita q⁹ poſt iſtā vocationē ioſeph nō mltis diebus moꝛtu⁹ ſit nō ꝓſtat. Satis tñ clare ꝑs i textu q⁹ tūc non hr̄et egritudinē ō q̄ moꝛtu⁹ ē: q⁹ dr̄. ⁊. q⁹ hūs trāſactis nūciatū eſt ioſeph q⁹ pr̄ ei⁹ egrotaret. Nos tñ cōiter moꝛtē ſolū alicui appꝛopiquare dicimus q̄ñ egritudo ei ineſt ex q̄ moꝛiturus eſt vl' ſic iudicat̄. ⁊ vocauit filiū ſuū ioſeph ⁊. i. fec⁹ eū vocari ꝑ nūciū: q⁹ ñ moꝛabat̄ i eodē loco ioſeph i q̄ pr̄ ſu⁹ iacob: q⁹ iacob mābat i tra geſſē. Joſeph āt ſp erat i curia regis cū oia ꝑ eū iudicarent̄: ⁊ diſponēnt̄ ſicut dictus fuerat. ſ. 41. c. Ego ſum pharao. Abſq̄ ipio tuo nullus mouebit manū: aut pedē in terra egypti. ⁊ Si inueni gr̄am in conſpectu. ⁊. i. ſi tu diligis me vel ſi ego ſum aliqd i tua reputatiōe. ⁊ pone manū tuā ſu ꝑ femur meū. ⁊ Sic. n. hñt aliq̄ lr̄e: ſꝫ fl'a lr̄a ē: vt ꝑs i hebꝛeo q̄ dic̄. ⁊ ſbter femur meū. ⁊ ſicut dicebat̄. ſ. 24. c. q̄ñ abꝛahā mādauit eliezer ſuo ſuo q⁹ iuraret ponēdo manum ſub femoꝛe. modus āt iuratiōis ibi declarat⁹ ē. Quare āt ſic iurare⁹. Dñt doctoꝛes nr̄i q⁹ iplicite iurabat̄ ꝑ xp̄m naſcituꝝ de femoꝛe pr̄iarchaꝝ. Et hoc bñ ipi coḡſcebāt ⁊ ꝑdicebāt. Vel vt volūt hebꝛei q̄dā q⁹ hoc fiebat ad honoꝛē circūciſionis. Jō ponebat̄ manus iurātis circa illud mēbꝛū i q̄ erat circunciſio. ¶ Rabi abꝛahā abenazra dicit q⁹ ſ̄ fiebat ad ſignum ſubiectionis. Et nunq̄ꝫ fiebat iſtud iuramentum niſi q̄n aliquis dñs adiurabat ſuū: vl' quando maioꝛ adiurabat minoꝛem ſicut q̄n abꝛahā adiurauit ſeruū ſuū eliezer. vt ꝑs. ſ. 24. c. vl' q̄n hic iacob adiurauit ioſeph q⁹ minoꝛ erat ex eo q⁹ erat filius eius: ⁊ tenebat̄ ei obedire. Et iſta conſuetudo adhuc apud q̄ſdā gētes iudeoꝝ refert obſuari. ⁊ faciēs mihi miſericoꝛdiā ⁊. i. facies mihi aliqd tale q⁹ ego reputabo ad magnā miſericoꝛdiā: ⁊ magnū bonū meū ſi ſepelias me in ſepulchris maioꝝ meoꝝ. ⁊ Et veritatem. ⁊. i. rectitudinez iuſtitie. Quaſi dicat faciendo hoc facies id ad qō teneris: q⁹ ex q̄ filius meus es teneris mihi iuſte ꝑcipienti obedire. Non dixit iſta iacob alicui de alijs filijs ſ̄ ipſi libēter exequerent̄: q⁹ ſciebat q⁹ null⁹ aliozum hoc facere poſſet. Nam dato q⁹ aliqs de alijs vellet poꝛtare cadauer patris extra egyptum non permitteret eum pharao exire egyptum. Joſeph autē: q⁹ acceptus valde erat

£ Lex ꝓpꝛie ius ſcriptuꝫ dicitur

f Conſumatio iacob in tra egypti

ſ Opinio nicolai de lra ponit̄ ⁊ impꝛobatur

h Duplex q⁹ vocatur ꝓpheta 3

k

ſ Quare pr̄i arche exhibebāt iuramētū ſuper femur ſuuꝫ l

Opinio hebꝛeoꝝ. m

Opinio rabi abe. n

Dormire dupl'r sumitur

Quare Jacob volebat i maiorum sepulchro sepeliri.

A

B

C

D

A Diuisio

Opinio firma hebreorum

Toculis phōis sciebat iacob q permitteret a phone facē qō vellet. Non sepelias me i egypto. Sciebat Jacob q nisi ista dixiss ītēdebat ioseph facē ei sepulchrū pciosū t memorabile valde i tra egypti. Sz dormiā cū pribꝰ meis. dormire iterdū sigt mori. Interdū āt sepeliri. De p p3.3°.re.2.c. Dormiuit igit dauid cū pribus suis t sepultus ē i ciuitate dauid. B aūt accipitur dormire pro sepelire. Et p3 q rogat Jacob filiū suū Joseph vt non sepeliat eum in egypto: sz vt dormiat cū patribus. Si autē acciperet dormire pmo mō. i. mori nō deprecaret Jacob Joseph: q dato q sepeliretur cū egyptijs siue in terra egypti dormiret cū patribus suis. i. moreretur sicut patres sui. Sz accipit necessario dormire. i. sepeliri. auferas me de hac terra. postq̄ mortuus fuero portando me in terrā chanaā. Condasq̄ me. i. sepelias me. in sepulchro maiorꝫ. i. in sepulchro patrū meorū qui vocantur maiores mei. Sic p3 pſ. 77. in deutero. etiā. c. 32. interroga patrē tuum t dicet tibi: maiores tuos: t anūciabunt tibi. Accipiūtur ibi maiores. i. patres: siue aui: t paui: t oēs ascēdentes p lineā rectā qui more sacre scripture pres vocantur. vt ait beatus Piero. sup danielē. t habet extra de verbo. signi. in. c. Nam t rex nabuchodonosor. sepulchro maiorū. sepulchrū maiorꝫ siue pr̄um suorꝫ vocat ager spelūce duplicis i valle mābre in quo sepulti erant Abraham: t sarra Isaac t Rebecca Jacob postea sepultus fuit cum lya. vt p3. j. 49. c. Causa aūt quare volebat i sepulchro illo sepeliri erat: q Jacob in spiritu videbat q messias in terra illa cōuersari debebat t mori: t resurgere. Credidit ḡ q sicut multa corpora sctōꝝ cū ipso christo resurrectura erant. vt p3 Matth. 27. c. ita ipse posset cū eis resurgere. Et sic tenet ab omnibus catholicis factū fuisse. s. q Jacob cū christo surrexit. Ego faciam qō iussisti. Joseph cognouit iustas p̄ces pr̄is sui coḡuit ēt dignū eē filios pribus obedire. Etiā putauit se ß posse facere: q pharao daret ei lniam eundi ad sepeliendū patrem suū: iō assensit pcibus nō tanq̄ pcibus: sz tanq̄ mandatis: iōq̄ subdidit. ego faciam qō iussisti. i. ego p me metipm exequar hoc. Nec itelligas pater q ego comittā corpus tuū alteri illuc deferendū: sz egomet ero dux in portando. Et ille. i. Jacob dixit tunc. iura inquit mihi. i. iz ego credam simplicibus vbis tuis: tn̄ volo q iures vt magis te obligatū eē ppendens hanc rē diligētius exequaris. quo iurante. i. postq̄ ille iurauit. adorauit isrl'. i. iacob. deū. s. verus alia lra hz. Cōtra sumitatē virge sue. vel' sup caput vge sue. t ē sensus q cū iacob eēt senex non posset se tenere erectus acubuit ad adorandū sup virgā quam manu tenebat. uersus ad lectuli caput. i. ad orierē vl' q̄ ptē erat caput lectuli trā chanaā q̄ erat pti ad orientē respcū tre egypti ad septētrionē vt sepe. s. pbatū ē. Sic. n. orabāt iudei deuoti post fcm̄ tēplū salomōis q̄ trā chanaā. Et ß vbicunq̄ eēnt vt p3 dan. 6. c. Et ß erat: q salomō rogauit deū post fabricatiōez tēpli q si iudei ducerent ad alias gentes captiui vel quomodocūq̄ manerent in alijs terris si cōuerterent ad orandum cōtra illud templū deus exaudiret eos. vt p3. 3°. re. 8. c. in tabernaculo tamē facto i deserto locus oronis siue cōtra quez orare deberent non ad orientem: sed contra occidentem collocatus erat. de quo exo. c. 26. t leui. 16.

Capi. xlviij.

Ds ita trāsactis nūciatū ē Joseph q egrotaret pater suus. Qui assumptis duob' filijs: manasse t effrayn ire prexit. Dictūq̄ est seni. Ecce filius tuus ioseph venit ad te. Qui cōfortat' sedit i lecticulo. Et ingresso ad se ioseph: ait. Deꝰ omnipotens apparuit mihi in luza: que est in terra chanaam benedixitq̄ mihi: t ait: ego te augebo t multiplicabo: t faciam te in turbas populorum. Daboq̄ tibi terram banc: t semini tuo post te in possessionem sempiternam. Duo ergo filij tui qui nati sunt tibi in terra egypti antequam hūc venirem ad te: mei erunt effrayn t manasses: sicut ruben t symeon reputabuntur mihi. Reliq̄ autez quos genueris post eos tui erunt: t noīe fratrum suorum vocabunt in possessiōibus suis: Nā bi. n. quādo veniebā de mesopotamia: mortua est rachel in terra chanaan in ipso itinere. Eratq̄z vernū tēpus. Et ingrediebar effratā: t sepeliui eaz iuxta viā effrate que alio nomie appellatur bethleē. Videns autē filios eius dixit ad eum. Qui sunt isti? Respōdit. Filij mei sunt: quos donauit mihi dñs in hoc loco. Adduc iquit eos ad me: vt bñdicam illis. Oculi. n. isrl' caligabant pre nimia senectute: t clare videre nō poterat. Applicitosq̄z ad se deosculatus t circūplexus eos dixit ad filium suū. Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper oīa dit mihi deus semē tuū. Cūq̄z tulisset eos ioseph de gremio patris: adorauit pronus i terrā: posuit effrayn ad dexteraz suaz. i. ad sinistrā israel: manasse vero in sinistra sua ad dexteram. s. patris applicuitq̄z ambos ad eum. Qui extendens manū dexteram posuit super caput effrayn iunioris fratris sinistraz autē super caput manasse qui maior natu erat cōmutans manus. Bñdixitq̄z iacob filijs Joseph: t ait Deus in cuius cōspectu ambulauerūt patres mei abrahā t Isaac: deus qui pascit me ab adolescentia mea vsq̄z in p̄sentē diez: angelus qui eruit me de cunctis malis: bñdicat pueris istis: t inuocetur super eos nomen meū: nomina quoq̄z patrum meorum abraham t Isaac t crescant in multitudinē super terrā. Videns aūt ioseph q posuisset pater suus dexteram manuz sup caput effrayn grauiter accepit. Et apprehensam manuz patris leuare conatus est de capite effrayn t trāsferre super caput manasse. Dixitq̄z ad patrem. Nō ita cōuenit pater q: hic est primogenitus. Pone dexterā tuā super caput eius. Qui renuēs ait. Scio fili mi scio. Et iste quippe erit in pplos t multiplicabitur: sed frater eius iunior maior erit illo: t semē illius crescet. in gentes. Bñdixitq̄z eis in tpe illo dicēs. In te bñdicetur isrl': atq̄z dicetur. Faciat tibi deꝰ sicut effrayn t sicut manasse. Cōstituitq̄z effrayn ante manassen. Et ait ad Joseph filium suum. En ego morior t erit deꝰ vobiscū: reducetq̄z vos ad terram patrū vestrorꝫ. Do tibi partez vnam extra fratres tuos quam tuli ō manu āmorrei in gladio t arcu meo.

Capi. xlviij.

Jis itaq̄z. Dicto de iacob in egypto māsione. hic agit ō filiorꝫ bñdictione: t diuidit in duas ptes. Primo ponit filiorꝫ Joseph bñdictio singulariter. Scōo subinfert bñdictio oium filiorꝫ suorum vniuersaliter. j. 49. c. pma in tres ptes. Primo ponitur filiorꝫ ioseph adoptatio. Scōo eorum benedictio ibi. videns aūt. Tertio spālis remūeratio ibi. t ait ad ioseph pma in duas. Primo ponit adoptatio. 2° adoptantis quedā excusatio. ibi. mihi. n. Dūs itaq̄z trāsactis. Postq̄ ioseph iurauit pri suo iacob q duceret eum in terrā chanaan ad sepeliendū: t recessit ab eo dimittens eum cōualescentē. nūciatū est ioseph. q: Jacob manebat in terra gessen. Joseph autē in curia regis manebat ad disponendum omnia negocia regni: sed q: iacob erat senex: t ppinquans morti: t Joseph diligebat eum valde: posuerat nūcios qui semper ei salutē: vl' statū pris sui referrēt. q: egrotaret pr̄ ei°. Hebrei dñt hic q tres petitiones fuerūt facte notabiles a tribus viris sanctis.

rio sanctis. Prio petiuit Jsaac. vt dareť hoib⁹ aliqua pena ad cogscendū se ipos: vl' vt a malo recederēt: iō data ē ei caligo oculoz. vt p3.s.27.c.l.scuit Jsaac: z caligauerāt oculi ei⁹. Secūdā petitionē fecit Jacob petēs vt hoi añ mortez aligs morbus dareť vt cogscēt homo quādo eēt in dispōne ad moriendum: z conuertereť ad deū: q2 vt ipsi volunt añ Jacob nullus homo egrotauerat: sed subito moriebanť. huic autez cōcessum est q egrōtaret. z deinde alīs hoibus. Tertiā petitionē fecit rex ezechias. s. vt hoies post morbum sanari possent: q2 vt ipsi dicūt ante tēpora eius quicūq egrotabat in illa egritudine moriebať ipe aūt orauit Deū vt possent aliquā do hoies post morbū sanari. vt ipse sanatus est. vt p3.4.reg. 20, z Esa.38.c. ¶ Sz ista quedā ficticia sunt: z fundanť sup quandā ignorantiā: z errorē magnū. Q2 ipsi putant q ea q̄ in sacro canone scripta nō sunt nō fuerūt. Sed ista ratio est stultissima: q2 tūc sequereť nihil fuisse nisi quod in sacro canone scriptū est quo nihil stultius cogitari pōt. Et confirmatur testimonio scripture: q2 Jo.21.c. dicit multa alia fecit Jesus in conspectu discipulorz q̄ in hoc libro scripta non sunt. Hec aūt scripta sunt: vt credatis: q2 Jesus ē christus filiꝰ dei viui: z vt credentes vitā habeatis. Sacra. n. scriptura nō intendit oium tēporz gesta narrare: sed ea describere que saluti nostre aut vtilia: aut necessaria sunt: vt dicebať in p̄dicta auctoritate oia autē describere eēt impossibile. Esset z pondus quoddā inutile: q2 nullus eēt q legeret: nec lecte ꝓdessent. Est adhuc maior error: q2 si isti miseri scripturas in quibus a teneris trepudijs enutriti sunt scrutētur multa aduersantia eis q̄ dixerūt reperiēt. ¶ Ad primū cū dñt nullaz vnquā punitionē hoibus fuisse illatā. vt se ipsos agnoscerēt ante tēpora Jsaac p3 ꝓriū ex sacro canone. genesis. 4.c. vbi dr̄ de chayn cui datus fuit tremor in penā: z in signū. vt oēs cognoscerēt eū. Latebatq3 iter frutecta: z dēsas arbores timēs vndiq3 mortē quousq3 incurrit in illā. Sic p3 et ō abrahā. s. 25.c. vbi dr̄ q defecit: z mortuus ē. Etiā vbi isti miseri obliti sunt maximā illā penā hoibus datam q perierit diluuio. vt p3.s.7.c. ¶ Jtē vbi reliq̄rūt punitionē durissimā sodomorū cū ꝓpetis suis oēs igne celesti absumpti sunt. ¶ Jtez valde isti errant in fundamēto dicētes ex⁹suppositiōe caligationē oculoz fuisse datā Jsaac vt se cogscceret. Nam tales pene aligbus infligunť ō qbus vr̄ q sit aliqua supbia: z contemptus: sed in Jsaac nō vr̄ sic cū eēt vir mitis: z tractabilis at q3 simplex. sz vr̄ magis q ista pena ei nāliter euenerit. s. q2 ex causis nālibus in talē egritudinē icidere debebat. Sic morz iā non videť hoi pena: sed natura sicut arbitrāť phi gentiuz. Et hoc lz deus aliqua cā det: q2 ipsa ēt q̄ nāliter fieri possunt deus amministrat ꝑm suū altissimū iudiciū: nō tn̄ videbatur spāliter data in penā sceleris alicuius. ¶ Ad 2ᵐ qñ dicebať q nullus egrotabat vnq3 ante tēpora Jacob. sed oēs subito moriebanť. hoc aūt repugnat toti rōni: q2 vita aialis ꝓsistit i quadā corporis armonia qua exīte nō pt̄ deficere vita. Ista autē pōt dupliciter tolli aut p nocumentū extrinsecū totum animal subito distemperās aut p corruptionē humidi radicalis aut calidi nālis in qbus fundať vita. Cum ḡ non oēs qui mortui sunt ante tēpora iacob mortui fuerint illatis vulneribus oportebat pl'es eoz mori p defectū duoz p̄ncipioz in qbus fundať vita. s. calidi z humidi. Istoz aūt consumptio z restauratio quotidiana ē. Sz cū ad tale tps venitur i quo aliqō istoz duoz: ita deperditū est q restaurari nō potest cū icipiat deperdi totaliter armonia. neče ē seq magnos dolores cū dolor sit sensus nocumenti. Necesse est etiā sequi viriū iualitudinē q̄ ꝓsistebat in bona dispōne mēbroz executiuoz q̄ ablata ē p ablationē totius ꝓpaginis armonie corporee. Jsta autē aiunt langorem eē sine egritudine. ¶ Jtem p3 hoc ex sacra scriptura. s. 25.c. vbi dr̄ de abrahā q erat die rū multoz defecitq3: z mortuus ē. deficē aūt vocať ꝑm ipsos hebreos: z doctores nr̄os qñcūq3 aliqs pauliſp resoluitur vsq3 mortē. Sic ēt dr̄ ō Jsmaele i eodē. c. s. defecitq3 z mortuꝰ ē. Maxie: quia ipsi iudei tradūt ismaelē mortuū fuisse disinteria. Patet ēt ō phone q plagis magnis vapullauit: q2 deti nebat sarrā vxorē abrahe. vt hr̄. s. 12.c. Jdē ō abimelech rege gerare qñ accepit sarrā vt p3. s. 20.c. ¶ Ad tertiū. s. q nl'lus egrotās euaserit mortē añ tpa ezechie: sz oēs quotquot egrotabāt moriebanť. Rñdeť fl'z eē. ē. n. ꝓriū oi rōni naturali. Q2 ois disproportio i armonia corpis hūani ē morb⁹. Sz ptigit q iterdū ista disproportio: ita sit parua. q nā ipsa p se valeat se reducē ad sanitatē iterdū adiutorio medici: z medicamētorz: sicut nūc fit. Nisi forte dicē velint q̄ qlibet morbus vitā corrupet necessario nisi deꝰ miracl'ose eū tollat. Sz lz fl'm ē: q2 tūc supflua eēt medicina cū nihil opeť: sz totū deꝰ agit. Sz lz fl'm ē: q2 scriptura sacra mādat honorari medicos tanq̄ necessarios. vt p3 ecclesiastici. c. 38. honora medicū pp necessitatē. ¶ Jtē qñcūq3 sunt eedē cāe mortis: z vite sanitaťq3 z egritudinis. neče ē eandē existere vitā z mortē sanitatez z egritudinē. Sz eedē cāe tā q̄ntū ad nos q̄z q̄tū ad influētiā celi sunt nūc: z ante tpibus illis. ḡ eodē mō egritudines: z sanitates. Sz aliq nūc egrotātes sanātur ḡ z tūc. ¶ Jtez ꝓriū habeť. s. 12.c. vbi legimus phonē plagis magnis percussum: sz postea sanatū. Jdē p3 i abimelech rege palestinoz. s. 20.c. ¶ Jtē p3 lz in iob: q infirmatus fuit valde: ita vt a tota corpis mole tabes diffluereť: z saniē testa raderet manēs in sterqlinio. vt p3 iob. 42. ¶ Jtē q2 si oēs q egrotabāt morerēť nl'lus horuz qñ egrotaret q̄reret an moriturus eēt cū argueret se certe moriturū: sz ꝓriū p3.4.regū p.c. ō ochozia rege samarie q misit ad ꝓsulēdū dñi acharon vtrū sanaret ō infirmitate sua. Jdē p3 de Jeroboā q misit vxorē suā ad q̄rendum rn̄ sionē Ahie ꝓphe silonitis vtrū abias filiꝰ suꝰ egrotās moreret. vt p3 ītio reg. i4.c. z oēs isti fuerūt añ tpa ezechie regis ḡ falsum dñt. ⌊ qui assumptis duobꝰ filīs suis. ⌋ assumebat hos filios suos. vt portaret ad iacob vt eos bñdiceret. Quia erat cōsuetudo q pentes in morte bñdicebāt filios: vl' alios minores. Cū ḡ ioseph suspicareť pr̄em suū iacob cito moritu rū: quia senex erat voluit sistere ei bñdicēdos filios. ⌊ Manasse z efrayn. ⌋ nōdū. n. alios genuerat. vt p3. j. cū dixit Jacob duo filij tui q nati sūt tibi in terra egypti anteq̄z venirez ad te mei erūt reliq ār quos genueris post eos tui erūt. ⌊ ire prexit. ⌋ i. festinauit ire. ⌊ Dictūq3 ē seni. ⌋ i. iacob anteq̄z introiret ad eū ioseph. ⌊ Ecce filiꝰ tuꝰ ioseph vēit ad te. ⌋ Jste ad uētus multū erat gaudiosus iacob. Quod p3 in eo qō sequitur. s. ⌊ Qui' cōfortatus sedit in lecticulo. ⌋ i. lz ane egrotaret carens viribꝰ tn̄ audito q veniret ioseph exhillaratuz est cor ei⁹: z mltiplicatis dilatatisq3 spibus resūpsit vires. ⌊ sedit in lecticulo. ⌋ erigēs se ad loquēdū. Antea aūt iacebat extentus in longū nō potens se apodiare: vel aliq̄l'r sustinere. ⌊ Deus oipotens. ⌋ hic aūt intēdit nouiter psuadere Jacob id qō ante psuaserat. s. q ducat corpus eius ioseph in terraz chanaā ad sepeliendū. Et ad hec vt iducat eū adoptat duos filios eius manasse: z efrayn dando eis ptes hr̄ditatis sicut alīs filīs suis. s. symeon z Ruben. Et q2 posz dicere ioseph pr̄ qūo das eis sortes in terra chanaā cū ibi nihil possideas. Rñdet iacob q deus ꝓmisit dare ei: z semini suo illā terraz iō tanq̄z certam distribuit. Et hoc dicit imediate. ⌊ deus omnipotens. ⌋ vocat eum oipotentē. i. potentē facere quod ꝓmi fit. Istud nomen recte hic cōuenit: q2 ad aliqd arduū faciendum non oportet deū vocari benignū: siue mansuetum vel misericordē: vel sapientem: q2 ista nihil attinēt ad magna faciendū: sz magis oipotentē eē: quia oipotentem nihil effugit qn illud facere possit. ⌊ apparuit mihi in luza. ⌋ q̄ vocať alio noie bethel. vt p3. s. 28. z. 35. z iudi. ꝑmo. c. Jsta appitio fuit qñ ibat in mesopotamiā qñ vidit scalā tangentē celos: z deū innixū sup scalā. vt p3. s. 28. c. ⌊ Que ē in terra chanaan. ⌋ circa ciuitatē sichē miliario vno distās z apud montē nebal z garizin: z i opposito ciuitatis nayn. vt p3. s. 12. z Josue. 8. c. Aliq ār volūt ista ciuitatē vl' oppidū eē id qō hierl'z qō fl'z eē claris rōnibꝰ. s. 12. c. z. 28. ꝓbauimus. ⌊ bñdixitq3 mihi. ⌋ anūciando bona futura: vl' augmentū cum benedictio semp augmentuz notet. ⌊ Ego te augebo. ⌋ in possessionibus. ⌊ z mltiplicabo. ⌋ in ꝓle. ⌊ z faciā in turbas pplorz. ⌋ i. faciā vt de te nascanť mlti pplī. z copiosi. Quod patuit postea cum ab eo duodeci tribus exierint in qbus erāt duo reges simul z mlte ciuitates munitaq3 oppida. ⌊ daboq3 tibi terrā hāc ⌋ pp hāc pticulā itroducit iacob oia ista vba. s. vt demōstraret aliq̄ mō ptinere ad eū id qō ꝓmittebat nepotibꝰ suis effrayn z manasse. Ex q̄. n. dñs dixit q daret terrā illā dubitari non potest quin daret: quia verbum dñi in eternum permanet. Et dato q celum z terra transeant verbum dñi non transiet: vt p3 Matth. 24.c. ⌊ z semini tuo post te. ⌋ s. tibi dabo vt nūc in ea pegrineris. Semini aūt tuo dabo: vt teneat in firmam possessionē: z hereditat ē. Quod fuit tēpore iosue qui introduxit filios isrl' in terram chanaā: z inceperunt tunc tenere ꝓprietatē: z possessionem terre deletis inde aliīs genti

Jmprobaťio iudeorum falsa opi

Solutio rōnum D

Ad pri mas positiones iudeorū

Ad secūdā positionem iudeorū

E In būido nāli fundať vita

f Deficere quid ꝑm hebreos

Ad tertiā positionem iudeoz

Jmprobatio

Jmprobať instantia z oppm ꝓbatur

§§ Cōsuetudo antiqua. 6

§§

Obiecº. h

Rñsio J

k

§§ l

Opinio q̄rū dam

bus. vt p3 i li°. ioſue. ⌊ In poſſeſſionem ſempiternam. ⌋ Iſta p̄missio cōditionalis fuit. ſ. ſi filij iacob cuſtodirent mandata dñi manerēt in terra illa. ſi autē nō deus mitteret i eos hoſtes qui eradicarent eos de terra ſua ſicut hr̄ leui. 26. ⁊ deutero. 28. ⁊. 29. Et dato ꝙ iſta p̄missio nō eſſet conditionalis tamē non oportet durare in eternū. Sic. n. p3 de circūcisione q̄ vocata fuit pactū ſempiternū. vt p3. ē. 17. c. ⁊ nō fuit data cū aliqua conditione tñ non durauit in eternum.

§§ no. Sic etiā de obſeruatione ſabbati exo. 31. ⁊. 35. c. ⁊ ō ḡbuſdā alijs. ⌊ duo ḡ filij tui. ⌋ Hic facit magnā gratiā iacob filio ſuo ioſeph adoptādo filios eius duos: vt recipiant ptes heredi tatis ſicut alij filij Jacob. Nec fuit tanta gratia facta alicui alteri de filijs iacob. ſ. ꝙ filij eius adoptarent: vt reciperent ptes in hereditate iacob. Et faciebat hoc iacob: q̄ p̄mogeni tis debebat iſta portio dupla iter frēs. Cum ḡ ruben p̄mogenitus eſſet ſm carnē illi debebat. S3 q̄ indignum ſe fecerat coeūdo cū bala vxore p̄ris ſui translata ſunt ab eo iura p̄mogeniture. Et q̄ Joſeph p̄mogenitus erat ex Rachele q̄ p̄ncipalis vxor erat ad eū iura iſta tranſire debebant. S3 q̄ videret eē quedā auſteritas ⁊ magni odij cā ſi oīa iura p̄mogeniture traderent ioſeph manētibus filijs lie q p̄mo nati fuerāt diuiſit iſta iura iter filios rachelis: ⁊ filios lie. ſ. duas ptes hr̄ditatis concedens ioſeph qui erat vnus de filijs rachelis p̄ncipatū autē regnatiuū tribuens filijs lie. Et q̄ p̄uaro rubē p̄mogenitus poſt eū erat ſymeō: vt p3. ē. 29. c. de buiſ3 dari p̄ncipat⁹ regnatiuus ſymeoni: ſ3 q̄ peccauit faciens ꝯ voluntatē iacob in occiſione ſichimitaꝝ non debuit ei dari. Poſt iſtū p̄mogenitus erat leui. Adhuc ḡ trāſire debebat iſte p̄ncipatus: ſ3 q̄ ipe eodē mō peccauerat vt ſymeō vt p3 ſequēti. c. ſ. ſymeō ⁊ leui frēs vaſa iniqtatis bellantia. Deinde ſequit eoꝝ maledictio. ſ. diuidam eos in iacob ⁊ diſpergā eos i iſrl̄. Poſt iſtos p̄mogenitus erat iudas: ⁊ō cuj3 b nō peccaſſet notabiliter: ſ3 fecit ꝙ non occideretur ioſeph ⁊ poſt laborauit vt nō maneret beniamī in ſeruitutē: vt p3. ē. 44. c. meruit ſuſcipere regium principatū quā ob rē ei conceſſus eſt. ⌊ Qui nati ſunt tibi in terra egypti. ⌋ Jex aſenech filia phutipharis ſacerdotis eliopoleos quā in vxorē ioſeph accepit: vt p3. ē. 41. c. ⌊ anteq̄ venirē ad te. ⌋ qa iacob deſcēdit in egyptū 2° āno ſterilitat̄: vt colligit̄. ē. 45. c. manaſſes āt ⁊ effrayn nati ſunt tēpore fertilitatis: vt. p3. ē. 41 c. ⌊ mei erūt. ⌋ i. erunt filij mei nō p̄ naturā: ſed per adoptionē ⁊ declaratur. ſ. cum dr̄. ⌊ Effrayn ⁊ manaſſes ſicut ruben ⁊ ſymeon reputabunt mihi. ⌋ i. ſicut ruben: ⁊ ſymeon filij mei capiunt partē hr̄ditatis mee: ita effrayn ⁊ manaſſes capiēt. Et cōpauit eos ruben ⁊ ſymeoni: q̄ iſti maiores erant inter filios iacob quoꝝ magis certa erat hr̄ditas. Quaſi dicat. Ita certa erit portio hr̄ditatis manaſſe: ⁊ effrayn in hr̄ditate mea ſicut hr̄ditas ſymeon ⁊ ruben. ⌊ Reliqui aūt quos genueris poſt eos. ⌋ Ex hoc p3 ꝙ illo tēpore ñ hēbat Joſeph alios filios ⁊ iam erant āni. 26. qb⁹ acceperat vxorē. Quod apparet: q̄ ioſeph accepit vxorē aſenech filiam phutipharis imediate poſt ſōnioꝝ interp̄retationē in p̄mo āno fertilitatiſ vt colligit̄. ē. 41. c. deinde vſq̄ ad deſcēſum iacob in egyptuꝫ fluxerūt āni nouē: q̄ ipſe venit in 2° āno ſterilitatis: vt ſepe dictū eſt. Deinde vſq̄ ad iſtud tp̄s in quo benedixit iacob filios ſuos: ⁊ mortuus eſt fluxerūt āni. 17. quibus vixit iacob in egypto: vt p3 p̄cedē. c. qui coniuncti faciunt. 26 annos ioſeph aūt nō legitur alios filios poſtea genuiſſe nec credit ꝙ alios genuerit ⁊ iſtud verbū iacob. ſ. ⌊ Reliqui aūt quos genueris poſt. ⌋ Non eſt intelligendū dictū fuiſſe ſpū ꝓphico quaſi inueretur ꝙ alios filios geniturus eſſet: ſ3 exp̄mit conceptū humanū. Et eſt ſenſus ego adopto iſtos duos filios tuos q nūc geniti ſunt: vt accipiant partes in hereditate mea. Relīq aūt quos genueris. i. ſi alios poſt gēueris tui erunt. i. pertinentes ad te: ⁊ accipientes hereditatē tuam ⁊ non inter filios meos. Quaſi dicat non intelligas ꝙ oēs filios tuos quotquot genueris adopto ſicut iſtos duos: qa ſi alios genueris non adopto eos: nec reputabūtur filij mei: ſ3 filij tui. ⌊ ⁊ nōie frm ſuoꝝ vocabunt̄. ⌋ i. Iſti duo manaſſes ⁊ effrayn accipiēt diuerſas ptes hr̄ditatis: ⁊ faciēt diſtictas tribus: q̄ alia erit tribus manaſſe alia tribus effrayn. Si tñ alios filios genueris iſti non facient diuerſas tribus cū non hēant diuerſas ſortes hr̄ditatis: ſ3 vocabunt̄ noie fratrum ſuoꝝ. i. putabunt̄ ſub tribu manaſſe: ⁊ effrayn. ⌊ in poſſionibus ſuis. ⌋ i. poſſeſſiones quas acceperint filij ꝙs poſtea

Joſeph primogenitus erat ex Rachele M

Aſenech erat vxor Joſeph N Nom.

§§ O Quare accipient manaſſes ⁊ effrayn diuerſas ptes hr̄ditatis ⁊ faciēt diſtinctas tribus

genueris nō abuntur ſub alijs tribus. ſ. poſſeſſiones effrayt arū vel manaſſetaꝝ. ⌊ ¶ Mihi aūt. ⌋ hic ponitur 2m. ſ. adoptantis excuſatio. oīa ſuperiora: vt p̄dictū eſt inducta fuerūt a iacob vt p̄ſuaderet magis nouiter Joſeph ducere corpus ſuū in terrā chanaā. Et hoc facit: q̄ conſiderauit iacob ꝙ l3 ioſeph iuraſſet ducere corpus eius in terrā chanaā tamē valde graue ei videret. Primo q̄ magno labore: ⁊ expēſis indigebat. 2° q̄ iacob maxime diligebat vxorē ſuā Rachelem tamē cum mortua fuiſſet in terra chanaan nō valde longe ab Hebron vbi erat duplex ſpelunca in agro quem emerat Abrahā in quo maiores ſui ſepeliebant non duxit eā iacob in illā ſpeluncā: ſ3 ſepeliuit in itinere. ⌊ Mihi. n. ⌋ i. non culpes me de hoc ꝙ nō ſepeliueri matrē tuā rachelē i ſepulchro maiorꝫ meorꝫ: q̄ ipſa mortua eſt i tali tēpore in quo nō potui eā ducere illuc. ⌊ Qñ veniebā de meſopotamia. ⌋ Nō videt ꝙ qñ mortua fuit rachel veniebat iacob de meſopotamia: q̄ mors Rachelis fuit inter luſā. ſ. bierl̄m ⁊ effratan. i. bethleē ſicut p3. ē. 35. c. Sed anteq̄ vēiret iacob illuc veniēs de meſopotamia hitauerat in ſochot: vt p3. ē. 33. c. ⁊ edificauit ibi domū. deinde mortuus fuit p annos ſex vel ſeptem in agro apud ciuitatem ſichen: vt probauimus. ē. 34. c. Deinde venit in bethel vbi mortua eſt Rachel.

¶ Videt incongrue dictū ꝙ Rachel mortua ſit dū veniret de meſopotamia.

Qō. r. A Rñſio ad q̄ſitū qōnis B

Quō Ergo diceretur mortua qñ veniebat de meſopotamia cū iam āni decē: vel plures tranſiſſent q̄bus receſſerant de meſopotamia: ⁊ habitauerant in alijs locis. ¶ Rñdetur ꝙ totum ſpaciū interceptū inter locum a q̄ quis recedit ⁊ locū ad quē vltimate vadit ⁊ vbi quieſcere intendit vocat̄ via: l3 in iſta via fiat aliqua mora. S3 iacob exiens de meſopotamia intendebat venire ad patrē ſuū Jſaac ⁊ matrē ſuā Rebeccā: vt p3. ē. 31. c. vbi dixit deus iacob reuertere in terrā patrū tuoꝝ: ⁊ ad generationem tuam: ⁊ deinde ſubdit ꝙ Angelus in ſomnijs dixerit ei. Nūc ḡ ſurge: ⁊ egrede de terra hac reuertens in terrā natiuitatiſ tue ꝓ̄tūcūq̄ ḡ ex accidenti morareť anteq̄ accederet ad locum vbi erat p̄r ſuus ſemp dicebat eē in via. S3 rachel mortua eſt iter bethel ⁊ efratā anteq̄ veniret iacob in ebron ad patrem ſuum Jſaac: vt p3. ē. 35. c. ḡ cōgrue dicit mortua Rachel qñ veniebat de meſopotamia. ⌊ Mortua eſt rachel i terra chanaā. ⌋ Jn ptu mortua fuit rachel: vt p3. ē. 35. c. ⌊ Jn terra chanaā. ⌋ q̄ bethel ⁊ effrata iter quas mortua fuit Rachel erāt i terra chanaā. ⌊ erat q̄ vernū tp̄s. ⌋ i. p̄ncipiū veris. Jn hoc excuſat ſe dupliciter ꝓ̄tū ad viā: q̄ ꝓſtitutus in via non poterat totā familiā ſuā: ⁊ greges dimittere: ⁊ retrocedere: vl̄ deuiare veniendo in ebron: vt eā ibi ſepeliret. Et ſi diceret: Joſeph patri ſuo debuiſſes ducere illuc greges ⁊ totā familiā: ⁊ corpus eius ibi ſepelire. Ad hoc rñdet hic ꝙ nō poterat fieri cū eēt tp̄s vernū. Jmpedit. n. tēpus vernū duplr̄ ne portari potuiſſet illuc cadauer Rachelis. Primo q̄ calore vrgente verni tēporis corpora mortuoꝝ fetent imediate horribiliter: ita ꝙ duci nō potuiſſet qn oēs inficerent. Scōm impedimentū q̄ in p̄ncipio veris pecora fecunda ſunt ⁊ nouos fetus hñt adhuc multū teneros. Si ḡ coganť ambulare plus debito morientur vna die cuncti greges. Sic. n. reſpōdit ipſe iacob eſau fratri ſuo p̄ſuadenti ꝙ ſimul irent in ſeyr: vt p3. ē. 33. c. ⌊ Jngrediebar efratā. ⌋ i. ingrediebar terminū efrata. Nō. n. eſt intelligendū ꝙ ingrederet ciuitatē efrata: q̄ nō fuit ſepl̄ta Rachel in ciuitate efrata: ſ3 apud viā anteq̄ accederet ad efratā per dimidiā leucam. Sunt. n. quattuor miliaria itineris iter bethel ⁊ effratā. ſ. bethleē que faciunt duas leucas ⁊ ad dimidiā leucam circa bethleē ſiue efratā eſt ſepulchrū rachelis apud locū qui dicit̄ cabzata: vt p3 in li°. de diuiſione terre ſancte. ō hoc magis diximus'. ē. 35. c. ⌊ Que alio noie vocat̄ bethleē. ⌋ Jſtud nomē impoſitū fuit poſt q̄ impoſitus fuit aliud: q̄ efrata eſt primū nomē. deinde ex quodā caſu. ſ. ex fertilitate panis in terra illa vocata fuit bethleē. i. domus panis. ¶ Aliqui aūt dicūt ꝙ iſtud nomen impoſitum erat ſolū a tēpore famis q̄ accidit cuj3 elimech vir noemi propter famē egꝫt de efrata in terrā moab: ⁊ deinde redeunte fertilitate magne copie frugū fuerūt in terra illa: ⁊ō q̄ bethleē vocata eſt. Hoc aūt pertinet ad tēpus Ruth. Hoc autē falſuꝫ eſt: q̄ iſtud nomen bethleem impoſitū fuiſſet tēpore Ruth. ⁊ Noemi cū iſte multo tēpore poſt moyſen fuerūt ſequereť ꝙ iſta lra nō fuiſſet ſcripta per moyſen: ſ3 per Eſdram vel p

§§ Adoptantis excuſatio. §§ L Duplr̄ ſe excuſat Jacob ꝙ nō ſepeliuit Rachel in ſepulchro patrū ſuorum in ebron Obiec. D Rñſio E p̄a cā 2a cā Nom Situs ſepl̄chri Rachelis F Opinio quoꝝundam G Cōfut°.

aliquē

aliquē aliū quod p̄cedē.c.improbauimus.de hoc magis dixi mus.s.35.c.¶ & edificaui sepulchrū. ¶.i.ꝫ non duxi eā ad se pulchra maiorꝫ meorꝫ:qz nō poterā tñ edificaui ei nobile se pulchrū iuxta viā:ita ꝙ trāseūtes videret:& sciret ibi sepul tā eē Rachelē in satis honorabili loco:hebrei aūt istā lr̄aꝫ to tā legūt ad excusationē iacob:vt nos:ſ differūt i modo excu sandi.¶ mortua ē rachel i terra chanaā. ¶.q.d.fili mi Joseph nō intelligas ꝙ ego nō sepeliui Rachelē matrē tuā i ebron in sepulchris maiorum meorꝫ quasi fugiēs laborē vie: quia satis ꝑpe erat:qz distat ebron a hierl'm octo leucis bethleez aūt duabus leucis a hierl'm & ē ꝓtra hebron.s.versus meri diē:iō est distantia quasi sex leucarꝫ q̄ satis modica erat non hoc ꝯ me impediuit. Nec ēt me detinuit vel ab hoc distraxit temporis importunitas ad ambulandum:qz conueniēs tēpus erat.s.tps vernū i quo boies expedite ambl'are pñt. Im pedimentum ꝯ fuit volūtas dei. Quia vt volūt hebrei iacob coḡuit ex diuina reuelatiōe ꝙ tpe nabuchodonosor destruē da erat hierl'm:vt p3.4.reg.25.c.& ꝙ nabuzardan princeps exercitus qui al's vocaf̄ p̄nceps coquorꝫ:vt p3 baruch:p̄mo c.duceret captiuū ppl'm in babilonē:& trāsirent iuxta sepul chrū Rachel,qō ē sitū iuxta viā:& tūc miraculose ipa rachel ō sepulchro clamaret ad deū querēs misericordiā sup ppl'm captiuatū.sic p3 hier.c.p̄mo.vox in rama vel in excelsis au dita ē ploratus:& luctus Rachelis ploratis filios suos. ista expositio hebreorū aliqualiter vr̄ colorata:ſ non est solida. Primo qz finis ad quē cōuertunt iudei istā expositionē non est certus:iste.n.clamor Rachelis de sepulchro inductione captiuorꝫ in babilonē videf̄ fictus: & error iudeorum in hac parte est ex ignorantia situs locorū:quia filꝫ Rachelis dicū tur filꝫ beniamin cū beniamin fuerit filius Rachelis. Si ḡ cum filꝫ beniamin bitent in hierl'm si tēpore captiuitatis ba bilonice deberēt duci de hierl'm in babilonē per sepulchrum rachelis adhuc videref̄ posse stare quia tunc trāseūtibus fi lꝫs suis q erāt filꝫ beniami ipsa posset clamare:sed nō est sic qz cū babilō sit ab aquilone hierl'm: & totius terre chanaā: vt p3 Jere.p̄mo.c.s.ab aglone pandet oē malū: & loquit̄ ma nifestissime de babilonica captiuitate:vt sequitur i lr̄a Jere. p̄mo.c.cū ducerentur in captiuitatē babilonicā non poterāt transire illi qui morant̄ in hierl'm per sepulchrum rachelis: quia sepulchrū illud est venientibus a hierl'm ꝓtra bethleez quod est descendere ad meridiem:illi aūt qui habitabant in hierl'm debebant duci in babilonē ꝓtra septētrionē.ḡ nō po terant trāsire per sepulchrū illud. Illi aūt qui habitabant in bethleē quādo ducerentur in babilonē transire debebāt per sepulchrū rachelis:qz illud est magis ad septentrionē q̄s be thleē:sed hitantes in bethleē non erant filꝫ beniamin & per ꝙsequens nec filꝫ rachelis:sed erant de tribu iuda.vt patet matth.2.c.vbi dicebant iudei ꝙ oportebat messiā nasci in be thleē iuda.& idē habeē michee.6.c. Et tu bethleē effrata mil libus iuda puula es & circa.filꝫ ḡ iuda erāt q trāsituri erant p sepulchrū illud & nō filꝫ beniami:nec rachelis:qz iter be thleē & beniami diuidit̄ terminus sortis inde & beniamin. Et si dicāt iudei ꝙ rachel plorādo p filꝫs iude trāseūtibus p locū illū dicebaf̄ plorare p filꝫs suis:qz vicini erant. Ad huc hoc nō valet:qz eodē mō si fuisset sepulta rachel i ebrō vbi sunt sepulchra patriarcharꝫ possent plorare p filꝫs iude trāseūtibus p̄p̄m locū cū hebron sit in sorte tribus iuda: vt p3 iosue.15.c. ¶ Dōm ḡ ꝙ ista fuit q̄dā fictio iudeorꝫ q̄ mouenf̄ ex ignorātia locorꝫ q̄ valde necessaria ē in intellectu sa cre scripture in tantū ꝙ vir ille beatissimus hiero.nunq̄s au sus fuerit trāsferre sacrā scripturā vertēdo ō hebraico in lati nū donec oia loca ō qbus in tota sacra scriptura mētio fit q̄ sint in terra promissionis:vel apud illam cū quibusdā pitissi mis hebreorū deambulauerit & ꝓp̄ris oculis fuerit cōtem platus:vt ipse declarat in prologo quodaꝫ super palipo.qui incipit eusebius. ¶ Itē applicationes littere quas faciunt ad istum finē non videnf̄ bene situate:ſ quodāmodo extor te qñ primo dicit̄ ꝙ nō excusauit se iacob ꝓpter longitudi nem vie:qz distantia a loco illo vsqꝫ hebron.vbi erat ꝓpe unca duplex erat sex leucarꝫ:vel paulo plus:sed hoc non be ne conuenit:qz ꝫs istud spaciū in se modicū eēt tñ multū erat respectu iacob qui erat tanta familia & gregibus occupat⁹. ¶ Ad 2m qñ dñs ꝙ nō fuit excusatus tps mala disponē:qz tūc erat tps vernū in quo cōgrua est ambulatio. ¶ Rñdet ꝙ ꝫs tps vernū sit cōueniens ad ambulandū non fereti on⁹ tñ ad portandum mortuum ineptū tps est maxime: qz tpe illo imediate fetent corpora mortuorꝫ & inficiūt portātes. ¶ Itē qz nō poterat cito ducere cū i tēpore illo vernō oues eēnt fete: & aliqne fecunde: & nō poterant moueri nisi lentis sime ꝓpter fetuum teneritudinē. Satis ḡ inferē ex superio ribus non posse formari illas excusationes: vt iudei for mant: & sic tenenda est prima expositio nra.¶ Videns.s. Ia cob.¶ filios eius. ¶.s.ioseph.¶ dixit ad eum qui sunt isti. Jex quo inferē ꝙ nō cognoscebat eos iacob. Sed argues qūo ḡ iacob dedit eis ptes in hr̄ditate sua quos nō cogscebat: & illa traditio sortis duplicis fuit ante istā cōnem factam. ¶ Rñdetur ꝙ iacob bñ sciebat ꝙ ioseph hēbat duos filios qui vocabanf̄ manasses & effrayn:ſ nō cogscebat eos p vi sum:iō quesiuit qūo vocabanf̄ illi qui astabant ei vel q erāt. ¶ Sed adhuc qūo poterat eē ꝙ iacob non cognosceret ne potes suos.dicet aliqs forte ꝙ nō videbat eos vnq̄s Jacob: sed hoc nō est verisimile ꝙ in tanto tēpore nō monstrauerit ioseph filios suos pr̄i suo iacob qui tantū eum diligebat & le taretur in nepotibus valde. ¶ Rñderi pōt ꝙ qñ iacob vēit ante ꝓbonem vidit manassen & effrayn filios ioseph: postea vero nunq̄s vidit illos vsqꝫ ad illud tps:qz iacob manebat i terra gessen.manasses aūt & effrayn manebant cū patre suo ioseph in curia regis q̄ erat extra terrā gessen.nec cogscebat eos iacob nūc ex illo visu solo:p̄mo:qz qñ vidit eos erāt pue ri sex vel septē ānorꝫ nūc aūt qz inter tps illud & istud fluxe rāt āni.17.vt p3 ꝑce.c.ia isti erāt effecti viri: & mutauerāt effi giē priorē cū ia barbati eēnt: & hñtes ānos.24.vl'.25. ¶ Al'r rñderi pōt ꝙ oculi iacob caligauerant: & ꝫ videret aliquātu lū tñ modicū erat: & obscure:ita ꝙ nō poterat perfecte disti guere quis esset talis vel talis sicut p3 de illo ceco quem chr̄i stus curauit: & p̄mo suscepit visum impfectū: & dicebat ꝙ vi debat boies ambulantes quasi arbores:vt p3 marci.8.c. & postea pfecte sanatus ē. Et sic iacob vidit effrayn & manassē vt p3:qz quesiuit qui sunt isti tamen non cognoscebat q erāt qz visus suus obscurus erat: & nō poterat pfecte distiguere & p3 solutio ista in lr̄a. Quia cū dictū fuiſſ ꝙ q̄siuit iacob q sunt isti quasi nō cognosceret reddēdo rōnem quare nō co gnosceret dicit̄:oculi.n.istr̄ caligauerāt p̄nimia senectute: & clare videre nō poterat. Sed tūc argues quare ḡ cognouit iacob ipsum ioseph & nō cognouit effrayn & manassen: Ali quis posset respondere ꝙ iacob clare nō videbat p̄nimia se nectute:iō nec pfecte distinguebat de filio suo ioseph ita ꝙ cognosceret eum per visum:ſ cognouit eū p auditū perfecte distinguendo cū ab alꝫs hoibus: & p visum cognoscebat im pfecte.eodē mō dicēdum forte videretur de istis filꝫs ioseph ꝙ ꝫs viderit eos iacob:qz tñ nō cognoscebat perfecte per vi sum nesciuit qui erāt & qz ipsi nō loquebanf̄ sicut ioseph pr̄ eorꝫ nō potuit eos in voce cognoscere sic̄ cognouit Joseph. Sꝫ hoc nō pōt stare:qz littera inuit ꝙ iacob vtroſq̄ visu co gnouerit: & nō solo auditu:vt p3.j.cuꝫ dicit̄ ex verbis iacob ad ioseph non sum fraudatus aspectu tuo visu perostendit mihi dñs semē tuum. Ecce enim qūo dicit se vidisse Joseph & semen eius quod non potest intelligi de imperfecta cogni tione ꝑm quā aliquis distinguere non potest:sed ō perfecta ꝑm quam res videf̄: & cognoscit̄ que sit res que vr̄. nā aliaꝫ nō posset gaudere iacob videndo ioseph & filios eius si illa visio ita imperfecte videret:vt cognoscere non posset q erāt illi nō esset tunc maior delectatio q̄s si ipse cecus esset: & ad ducerētur coram eo filꝫ sui: & nepotes. Sed littera vult ꝙ iacob fuerit multum gauisus in hac visione: & se affectum esse quod desiderabat cū dicit̄ nō sum fraudat⁹ aspectu tuo defraudari dicit̄ qñ aliquis spectabat aliquid & non assequi tur istud.iacob aūt non fuit defraudat⁹ aspectu ioseph.ḡ vi dit ioseph & ante desiderabat eum videre.istud desiderū re fertur ad tēpus quo iacob desyt videre ioseph quādo vendi tus est: & ante consolabatur in visione eius:sed ioseph ven dit⁹ fuit ānō.16.vite sue vt p3.s.37.c. & nūc erat ānorꝫ.56.vel 57. & sic trāsierant ab illo tēpore vsqꝫ nūc anni.40. nam in ānō.iij7.vite iacob fuit venditus Joseph:p3 quia qñ ioseph natus est erat iacob.91.ānorꝫ:vt ꝓbauimus.s.29.c. & alibi addēdo ḡ ad istos ānos.16.vite ioseph quos agebat qñ ven ditus est:vt p3.s.37.c.erunt āni.iij7.vite iacob:nūc aūt erat iacob ānorꝫ.147.vt p3 hic in lr̄a a quibus demātur.iij7.ma nebunt.40.tot ḡ āni fluxerant ex quo venditus fuerat Jo seph & desiderabat eū videre iacob:sed in anno.iij7.nō esset

No. ſſ

Opinio hebreorum D

Cōfu°.

Alia opinio hebreorum J

Confu° Determina°

Obiec. K

No. Rñsio L

Obiec. M

Rñsio ꝑma N

Rñsio 2a O

Obiec. P

Obiec. Q

Rñsio aliquorum

Cōfut° R

Defraudari quid

caligãs oculis iacob ſicut nũc caligabat: q; nõ erat magna ſenectus ꝓ illo tempore. ⁊ ſic deſiderium eius erat videre ioſeph ſicut videbat illo tpe qñ vẽditus ẽ ⁊ tũc videbat clare. Nũc aũt dicit ſe nõ eẽ fraudatũ deſiderio aſpectus eius. g̃ vidit eũ taliter: vt poſſ3 cog̃ſcere eſſe Joſeph: ⁊ non ſolum de ipſo: ſed etiã ꝺ filꝫs eius manaſſe: ⁊ effrayn: q; vtrãq; viſionem cõparat hic dicens nõ ſum fraudatus aſpectu tuo inſuper oñdit mihi dño ſemẽ tuum. vidit g̃ iacob oẽs hos eo mõ quo poſſet agnoſcere. Aliter g̃ dicẽdum eſt. ſ. q; ioſeph cog̃ſcebatur clare a iacob: filꝫ aũt eius l3 viderent a iacob nõ tamẽ cognoſcebãtur clare rõ diuerſitatis ẽ: q; ioſeph erat coniunctus iacob. filꝫ aũt ſui nõ erãt ꝓiuncti. Et l3 viſus iacob caligaret ꝓnimia ſenectute: ita q; clare diſtinguere nõ poſſ3 cũ tamẽ aliqui cõiungebãtur ei diſtinguebat cognoſcẽs qs eſſet, ioſeph autẽ cõiunctus erat patri ſuo iacob: iõ cognoſcebat eum effrayn autem ⁊ manaſſe erant valde curialiter inſtructi: iõ ꝓ: o magna reuerentia nõ appꝛopinquabãt iacob: ſ3 aliqualiter diſtantes erant: ⁊ ſic l3 videret eos iacob non diſtinguebat perfecte qui eẽnt: ⁊ adhuc querebat qui eſſent iſta rñſio inuitur clare ex lr̃a cum dicit qui ſunt iſti ⁊ cũ ioſeph rñdiſſet filꝫ mei ſunt quos dedit mihi dño in hoc loco dixit iacob. Aduc eos ad me. ſi tñ ipſi eſſent apud eũ nõ diceret aduc eos ad me etiã p3: q; dr̃ poſtea applicitoſq; deoſculatus: ⁊ circũplexus dixit. Non ſum fraudatus aſpectu tuo inſuper oñdit mihi dño ſemẽ tuũ. Hoc dixit poſtq; appliciti ſunt ad eũ: q; tunc clare vidit eos. ⁊ antea nõ dicebat: q; viſio illa ſm quã non diſtinguebat nihil ꝓderat: ⁊ ꝓ nulla reputabatur. filꝫ mei ſunt. quos ipſe adducebat vt bñdiceret eos iacob. Quos dedit mihi dño. recte dixit: q; nõ eſt in ptãte viri habere filios: ſed cui deus voluerit illos dat diſponẽdo nãles cãs ſm quas gignũtur. Nec putet aliquis q; ideo aliquis gignat: q; in coeundo potens eſt cum aliqs in primo ꝓcubitu cõceptionẽ opatus fuerit. Alꝫ aũt potẽtiſſimi in materia ſeiali multiplicatis coitibus gignere nũq; valuerũt. Et hec eſt rõ quare viri vel feie filios a deo petãt qõ nõ facerent ſi pure in eoꝝ potentia eſſet gignere: vel non gignere. In hoc loco. i. in hac terra. ſ. in terra egypti: q; nõ genuit ioſeph iſtos duos filios in illo loco terre geſſen i quo tunc manebat iacob: ſ3 genuit eos in alꝫs locis interioribus egypti cũ in illis locis nunq; hitauerit: q; erant ad extremitatẽ egypti. Aduc inquit eos ad me. i. ſ. iacob inquit. i. dixit aduc eos ad me. i. applica ad me: q; iã aducti erãt cuꝫ ſtarent in ptia iacob: ⁊ ipe videret eos: ſ3 dixit q; adducerẽtur ad eũ. i. applicarenf: q; volebat bñdicere eos ad bñdictionẽ aũt regrif manuũ ipoſitio: vt. ꝛ. p3. vt benedicã illis. ãnũciando illis bona a deo parata ſibi: vel oꝛãdo ſup eos vt bona eis euenirent. oculi. n. iſrl. i. iacob. caligauerãt. iſta eſt cã qre nõ cognouit bene nepotes ſuos pt aliã cãm ſuꝛa aſſignatã. ⁊ dr̃ etiam hoc: q; ex eo q; iacob nõ clare videbat fecit applicari ad ſe nepotes ſuos vt illos ꝓplari poſſ3. ꝓ nimia ſenectute. nõ erat nimia ſenectus reſpectu patrum ſuoꝝ qui plibus annis vixerant: ſed q̃ntũ ad ipꝫ magna ſenectus erat: q; multis laboꝝibus fractus erat nec vocat ſenectus ſolũ diuturnitas vite: ſ3 ꝓprius ſenectus dr̃ ſtatus hominũ in quo vires totius coꝛꝛis deficiunt: ⁊ perfectus vſus oꝛganoꝝ: ſiue iſte ſtatus ſero hoi adueniat ſiue cito ñ refert: q; vtroq; mõ ſenex vocabit. Sic. n. aliqui cõquerũtur ſenectutẽ eis ante tẽpoꝛa accidiſſe. Sic. n. ait Boetius de cõſola. li. ꝓmo metro ꝓmo: cõquerens ex curis: ⁊ fletu ſenectaꝫ intempeſtiuã veniſſe. Uenit. n. ꝓperata malis inopinata ſenectus ⁊ doloꝛ etatẽ iuſſit inee ſuam. Intempeſtiui fundũtur vertice cani. Et creuit effecto coꝛpoꝛe laxacutis. erat ergo nimia ſenectus iacob: q; vires multũ in eo defecerãt cuꝫ ſe apodiare nõ poſſet: ⁊ defecerat pfecta opatio oꝛganoꝝ cum iam videre nõ poſſet. ꝛ clare videre nõ poterat. Uidebat. n. aliquid iacob: ſed modicũ: ⁊ nõ bene diſtinguebat ꝓ viſum. Et in hoc ſimulabatur patri ſuo Iſaac cuius oculi caligauerãt p̃ ſenectute: ⁊ doloꝛibus: ſed magis videbat Iacob: q; Iſaac penitus nihil videbat: vt p3. ſ. 27. c. ⁊ q; qñ venit ad eũ iacob ad ſurripiendum bñdictionez non ꝓbauit eũ Iſaac ꝓ viſum: ſed ꝓ tactũ. aplicitoſq; ad ſe deoſculãs. i. q; iacob dixerat vt applicaret ad eũ filios. Poſtq; ãt iacob ſenſit eſſe applicitos ad ſe oſculatus fuit eos. Et circũplexus. i. ãplectẽs illos. dixit ad filiũ. i. ad ioſeph. l3 oſculaꝛetur ⁊ amplexaꝛetur nepotes: ⁊ tñ locutionẽ ſuã nõ diri-

Rñſio doctoris S

Quare homines ⁊ femine a deo filios petũt T

Quare Jacob non cognouit bñ nepotes ſuos X

Senectus ꝓpꝛie qd

gebat ad filiũ. ſ. ad ioſeph cũ ꝓpter eũ iſta faceret. nõ ſum fraudatus ꝓſpectu tuo. fraudari aliquis dr̃ qñ aliquid deſiderat qõ nunq; hr̃e põt: q; aũt iacob deſiderauerat valde videre ioſeph: ⁊ vidit eum nõ fuit fraudatus iſto deſiderio. Inſuper oñdit mihi dñs ſemẽ tuum. q. d. deus fecit mihi plura bona q̃ ego petebã: q; ego ſolũ petebã: vt videre vultum tuũ: ⁊ hunc vidi deus autẽ inſupeꝝ oñdit mihi ſemen tuum. i. filios tuos l3 ego non tãtum ab eo petiuiſſẽ. Cũq; tulliſſet eos ioſeph. i. effrayn ⁊ manaſſen. de gremio patris ſui. ſ. iacob. Et hoc erat: q; cum iacob iaceret i lecto ⁊ in aduentu ioſeph ereꝛiſſet ſe in lecto ⁊ duo nepotes ei⁹ acceſſiſſent ad oſculandum eum: ⁊ amplexãdũ oporꝛebat eos inclinari ſuper gremium eius. i. ſup crura eius extenta in lecto vel pendẽtia a lecto: vt p3 ſequẽti. c. ⁊ hoc p3 in littera hebꝛaica veri dr̃. Cũq; tulliſſet eos ioſeph de inter crura patris ſui. q; crura pendebant i anteꝛioꝛi pte lecti p quã accedebant nepotes ſui ad oſculandũ eum: ⁊ ſic dicebanf eſſe i ter crura eius. adoꝛauit ꝓnus in terra. ſ. q; ioſeph adoꝛauit. Et iſta erat quedã diſpoſitio ad bñdictionẽ: volebat eni ioſeph q; pr̃ ſuus bñdiceret filios ſuos ⁊ vt iduceret eu3 ad hoc inclinauit ſe coꝛã eo vſq; in terrã in ſignũ magne reuerẽtie. Et poſuit effrayn ad dexteꝛã ſuam. i. ioſeph poſuit effrayn ad dexteꝛã ſuã. Jdeſt ad ſiniſtrã iſrl. i. iacob: erãt n. ex oppoſito iacob: ⁊ ioſeph ſe mutuo reſpiciẽtes: ⁊ dexteꝛa ioſeph erat ꝓtra ſiniſtrã iacob ⁊ eꝫ: ita illi qui erant in medio iſtoꝝ hẽbant iſtũ reſpectũ q; ille qui erat ad dexteꝛã Joſeph erat ad ſiniſtrã iacob ⁊ ecõuerſo: vt p3 reſpicienti. manaſſen vero in ſiniſtra ſua. ſ. i dextera patris ecõuerſo: iſte ponebaf cã aũt iſtius oꝛdinis erat: quia ille qui ponebaf ad dexterã benedicẽtis: ponebaf vt dignioꝛ ⁊ debebat bñdicẽs maioꝛes bñdictiones ei ipꝛecari. Cũ g̃ manaſſes eẽt ꝓmogenitus ioſeph ꝓpoſuit eũ: vt maioꝛẽ bñdictionẽ recipet. applicuitq; ambos ad eũ. i. poſtq; ſic oꝛdiauit eos applicuit ad patrẽ ſuũ: vt bñdiceret eis. Qui extẽdẽs manum dexteꝛã. bñdictio. n. ꝓ manus ipoſitionẽ datur: vt bñdicẽs imponat manũ ſup caput eius cui benedicit ⁊ cõtinef bñdictio i duobus. ſ. in manuũ impoſitione ⁊ verboꝝ ꝓlatione: ⁊ ex hoc inoleuit in eccl'ia: vt oẽs benedicentes: vel abſoluentes manũ imponant: q; manus impoſitio ptãtem deſignat in ſubiectũ. ſuper caput effrayn iunioꝛis fris. i. q; erat iunioꝛ inter duos fres. Siniſtrã ſup caput manaſſe. nõ tenuit Jacob oꝛdinem quẽ volebat ioſeph. ſ. vt poneret manum dexteꝛã ſuper manaſſẽ: q; erat ꝓmogenitus: ⁊ manũ ſiniſtrã ſup effrayn qui minoꝛ erat. cã aũt. j. ſubdif. cõmutãs manus i. ſuperponẽs vnã alteri tranſuerſaliter i modũ crucis. Sic n. neceſſe erat: q; cũ ioſeph vellet q; imponereꝫ mãus dexteꝛa ſuper manaſſen ⁊ ſiniſtra ſuper effrayn: ⁊ ſic diſpoſuiſſet eos iacob volens imponere manũ dexteꝛã ſuper effrayn: neceſſe erat vt manus mutaret. bñdixitq; filio ſuo ioſeph. l3 dicaf hic q; iacob benẽxit ioſeph tñ foꝛma bñdictionis nõ cõſonat: ſ3 ꝓfertur ſolũ ſuper pueros. Rñdef q; l3 pueri benedicatur ſm iſta verba: pr̃ tñ benedicitur in filꝫs cum eſſe patris conſeruetur in filꝫs etiã: q; filꝫ benedicũtur ꝓpter patrem. Deus in cuius ꝓſpectu. Iiſta eſt foꝛma benedictionis que cauſatur p̃ inuocationẽ dei cũ bñdictio hũana nihil cõferat: ſ3 ſolũ ꝓtecef aliqd a deo conferri. Sic p3 nũeri. 6. c. vbi dr̃ inuocabunt nomẽ meũ ſuper filios iſrl: ⁊ ego benedicã eos. In cuius cõſpectu ambulauerũt patres mei. i. cui fuiuerunt patres mei. Ambulare. n. i ꝓſpectu alicuius ẽ ad voluntatẽ eius cuncta facere. Et ſic dixit deus abꝛahe. ſ. 17. c. Ego deus omnipotens ambula coꝛam me: ⁊ eſto pfectus. Ponit iſta verba i quibuſ allegat merita pr̃um ſuoꝝ: vt deꝰ ꝓpter illoꝝ faceret ea q̃ iacob rogabat. Et l3 iacob eẽt vir iuſtus: ⁊ in merito ſuo deus iſta faceret tamẽ in meritis patrũ ſuoꝝ petebat iſta fieri: q; nõ ſuſpicabatur ſe aliqd mereri coram deo. iſta eſt. n. vere humilitatis conditio: vt cum defectus ſuos diligentiſſime attẽderit ꝓfectus ſuos nũquã reſpiciat: ſed magis ſe miſerũ: ⁊ inutilem timeat: ⁊ iudicet: vt ait Gregoꝛius, bonaꝝ mẽtium eſt ibi culpã timere, vbi culpa minime reperitur: vt p3 extra ꝺ obſeruatiõe ieiuniꝝ. c. ꝓfiliũ. Et l3 diligẽtiſſime admonet ſaluatoꝛ noſter. Luc. 17. c. vbi ait: ſ3 vos cũ oia q̃ ꝓcepta ſũt vobis feceritis dicite: q; ſui inutiles ſumus. vñ ſic ẽ oꝛdo i merẽdo: vt nũc iacob q; nihil ſe valere putabat: ſ3 oia patrũ meritis aſcribebat ſuis meritis ea q̃ petebat iueniret. Et ſi rurſus ſicuti merebaf ita ſe iudicaret mereri: vt

Rñſio

Lã oꝛdinis nepotũ Jacob Y

Manꝰ impoſitio potestatẽ deſignat i ſubiectũ Z

Obiec. ⁊ Rñſio

Foꝛma benedictionis. ꝓ

Aa Quid i alicuius conſpectu ambulare

reri: vt illius meritis alij adiuuari deberent iam efficeret vt nihil mereretur quo se vel alios iuuare valeret. ⌊ abrahам ⁊ Isaac. ⌋ alij priores fuerunt patres iacob: vt thare ⁊ nachor ⁊ alij de quibus. ē. xi. c. Sed nullum horum nominat cā est: q; promissio bonorum futurorum. s. vite eterne: ⁊ messie venturi ⁊ terre chanaan istis solis facta est. ¶ Item q; istos solos deus spāliter dilexit: ⁊ his solis locutus est. ¶ Item q; in his solis primo incepit vocari ppl's dei. ⌊ Deus q pascit me ab adolescentia mea. ⌋ i. deus qui dedit mihi bona tporalia ad vite sustentationem det etiā eis bona ad vite transitum. Hoc autē precatus fuit iacob deū. ē. 28. c. qñ dormiuit i bethel pgens in mesopotamiā. s. Si dederis mihi panem ad comedendum: ⁊ vestes ad induendum erit mihi dominus in deum. ⌊ Et angelus qui eripuit me ⌋ iacob multa mala passus fuerat: ⁊ multa pericula inciderat: sed deus eripuit eū ex oibus: vt p3. ē. 28. c. Ero custos tuus quocūq3 perrexeris: nec dimittā te donec cōpleuero oia que dixi. Et hoc faciebat deus p Angelum suum qui minister erat voluntatis dei: vt p3 ad hebre. pmo. c. ⁊ iste angelus appuit iacob demonstrāj quo se hꝛet ptra laban in decorticatione virgaꝝ: vt p3. ē. 31. c. cum dicit: postq3. n. conceptuj ouiū tēpus aduenerat leuaui oculos meos: ⁊ vidi in sōnijs ascendentes mares sup fetas varios: ⁊ maculosos ⁊ diuersoꝝ colorꝝ dixitq3 angelus dñi ad me iacob: ⁊ ego rñdi adsuj. Qui ait leua oculos tuos: ⁊ vide vniuersos masculos ascendentes sup fetas varios resp sos: atq3 maculosos. vidi. n. oia q̄ fecit tibi laban angelus et liberauit hūc de manu esau qñ venit ad cōfortandum euj ⁊ luctatus fuit cū eo in quo eū maxime cōsolatus est: vt p3. ē. 32. c. angelus etiā liberauit eū de manu laban qñ psequebat eum in via vt cōprehenderet eum acciperet oia bona ei⁹: angelus tamē apparens exteruit eū ne auderet saltē durū vbū cōtra iacob pferre: vt p3. ē. 31. c. ⌊ de cunctis malis. ⌋ i. de oibus periculis q̄ mihi acciderūt. iste erat angelus datus i custodiā iacob qui eū diligentissime mādato dei ab oi malo custodiebat. Et lz aliqñ dicatur in textu q; deus apparebat ei: vel deus eripiebat eū: itelligit de angelo: q; deus non operatur ista inferiora imediate: sj mediate angelo maxime q̄tuj ad actus humanos cum angeli sint administratorij spūs. in ministerium missi ppter eos qui hereditatez capiunt salutis vt p3 ad hebre. i. c. Sacra tñ scriptura maxime in veteri testō angelos nomine dei vocat vt p3 in hoc li⁹. ⁊ in exodo: ⁊ in alijs. In nouo aūt testaméto nō vocanť nomine dei: sj angeli solum. Et cā est: q; in veteri testaméto apparebāt angeli: vt dñi generis humani exhibentes quēdā diuinū apparatū: ⁊ pmittebāt se adorari: vt p3 Judi. 13. c. de angelo qui apparuit mamie patri sanson. In nouo aūt testaméto nō demōstrant se vt dñi nec maiores hoie: nec pmittunt se adorari: vt p3 apocalip. 19. ⁊. 22. c. vbi beatus ioānes voluit adorare angelū qui ei ista mysteria demōstrabat humiliando se corā: angelus tñ nō permisit dicens, caue ne feceris cōseruus tuus, fū: ⁊ frm tuoꝝ. Rō radicalis huius est: q; i, veteri testō nullus homo sublimatus erat ad equalitatē angelorum cum nullus homo staret in gadiso. In nouo aūt testamento christus verus Deus ⁊ homo naturā nostrā exaltauit sup choros angelorū ad dexterā dei in tantum q; ipi angeli desiderant respicere i faciē ipsius hūanitatis christi. Sic. n. ait beatus Petrus p^a canonica. c. pmo. s. in quē desiderāt angeli pspicere. Nunc ḡ nō sunt angeli maiores nobis: sj ipsi nobiscū sunt serui illi⁹ christi hois quod significauit angelus loquēs beato Joanni dicēs apo. 19. caue ne feceris. i. nō me adores conseruus tu⁹ sum: ⁊ frm tuoꝝ. i. non sum ego dñs tuus quem adorare vel cui genuflectere debeam: sj pseruus tuus sum. i. ego tecū seruus sū illi⁹ christi qui verā humanitatē assumpsit fit tamē in hoc magna dria in veteri testaméto: q; aliqñ angeli noiabāt se dei noie dicendo: ego sum deus: vl' q; scriptura dicit apparuit siue loquutus fuit deus. Aliqñ vocātur angeli: vt p3 in alijs locis radix autem huius. s. q; aliqñ noie dei aliqñ noie angelorum noientur declarabitur exo. 19. c. Est ḡ hic sensus deus meus ⁊ āgelus qui est custos meus ab omni malo me custodiēs bñdicat istis pueris. s. vt sicut deus bona mīta mihi dedit ipsis quoq3 bona tribuat. Et angel⁹ qui fuit custos meus ipse custodiat eos. Aliqui aūt multū superficialiter sācram scripturam attendentes qui omnia ad christum referre deo inate valde cupiunt quasi homero centonas ⁊ virgilio centonas p deliramenta varia cōpingentes conantur assere re Jacob itellexisse istā lrām ō messia. s. q; ñ itellexerit h ō aliq̄ āgelo q ē sba spūalis creata: sj ō āgelo magni pncipij qui ē messias ⁊ fundamētū suū ē: q; dr Angelus. ⌊ qui eripuit me de cunctis malis. ⌋ dicūt. n. q; nullus angelus ē qui eripe possit ab oibus malis: q; hoc ē potētie infinite. ¶ Itē q; dr m arci. c. 2. q; nullus pcta dimittere pōt nisi solus deus: sed pc mā malū ē imo oium malorum pessimū: q; ēt minimū pctōrum est fm suā spēm peius omni pena etiā pena gehene rō est: quia malū dicit per deuiationē a bono: qñ ḡ magis deuiatur a bono maius malū ē: sj q̄libet culpa distrahit a deo q; ē vex bonus cū diuina maiestatē offendat. nulla aūt pena fm se distrahit a deo: q; cū aliquo patiente acerbissimā penaꝝ si nihil aliud obstet pt stare gra gratū faciēs. s. diuina acceptatio imo valde magna gra. ḡ maius malū est culpa q̄ntūcūq3 pua q̄ pena q̄ntūcūq3 magna. ḡ a malo qō culpa ē nullus angel⁹ eri pere potuit. ḡ ille qui eripuit nō fuit āgelus: sj verus deus. s. messias. ¶ Ad hoc rñderi pōt q; iste fuit purus angelus q datus fuerat in custodiam iacob ⁊ qñ arguitur q; nullus angelus pōt eripere ab oibus malis dico vex esse: sed hic nō dr ab oibus malis simplr: sj ab omnibus malis pene. a. malis aūt pene angelus eripere pōt cū sit minister dei ēt q̄libet angelus in sua nāli virtute tantū ē potens q; fortitudo sua excedet robur oium hominū cōgregatorum. Sed adhuc non vr hoc cōueniēter dictū. s. q; aliqs angelus possit eripere ab oibus malis pene sine piculis: q; adhuc tanta malorum extēsio maiorē potentiā q̄ angelicā requirit. ¶ Rñdet q; null⁹ angelus pōt eripere simplr ab oibus piculis: sj pōt eripe vnuj hoiem ab oibus malis: p3 rō diuersitatis: q; picula sūt simul vbiq3 terraꝝ: alia. n. picula sunt in india: alia i ethyopia: alia in hispania. Virtus aūt angeli nō se pōt simul extendere ad tm̄ locū: vel tā grandia spacia: ideo si aliqs eripere dēret ab oibus piculis simul hic ⁊ in oriente ille angelos excederet si tamen oia picula ⁊ malū iferētia q̄ sunt pcurrerēt i vnuj locū ⁊ ad vnā cālitatē poterat āgelus expellere illa cū vt⁹ sua vnita sit maior q̄ vtus aliorum vnita. Cū ḡ vnus angelus pōt vni hoi semp assistere pt eū ab oi piculo eruere. Cū ḡ Jacob dixit angelū qui eripuit me de cunctis malis. i. piculis ad se solū retulit. s. q; eū solū eripuisset: ⁊ nō alios hoies qō sat̄ facile ē cuilibet āgelo ēt minimo oium in virtute: vel robore. ⌊ bñdicat istis pueris. ⌋ i. q; deuj eos benedicat bona pferēdo: ⁊ angelus bñdicat eis a malo eos eripiēdo. ⌊ ⁊ Jnuocēť sup eos nomē meū. ⌋ i. rogo deū q; faciat eos vocari nomine meo. s. q; vocenť de Jacob: ⁊ sint duo capita tribuū iter filioj Jacob. ⌊ ⁊ noia patrū meoꝝ abrahā ⁊ Isaac. ⌋ i. ēt rogo q; innocenť super eos noia pr̄um meoꝝ. s. vt dicantur filij abrahe ⁊ filij Isaac: hoc aūt dicit: quia pmissio fuit fcā istis: iō si isti cape debebāt ptes illi⁹ hr̄ditatis neće erat vt vocarēť ex noie istorum triū pr̄iarchaꝝ qb⁹ ex pmissione ista hr̄ditas debebat. ⌊ ⁊ crescāt i mltitudine sup terrā. ⌋ q̄ntū ad plis numerositatē: i hebreo ponit h quoddā vbū qō sigt mltiplicari vt pisces i latino aūt nō ē aliqd vbū potēs exprmere sigtuj illius. Et ponit illud vbū ad exprmēdū numerosā mltitudinez q; pisces magis mltiplicātur: ⁊ i maiori nūero sunt q̄ aliqd genus aialiū. ⌊ videś aūt Joseph q; posuiss pr̄ su⁹ dexterā su per effrayn. ⌋ qd erat p̄ suā volūtatē. cū manasses eēt pmogenit⁹ ⁊ vellet eū maiorib⁹ bñdictiōibus honorari. ⌊ ḡuiter ac cepit. ⌋ i. displicuit ei: q; videbat eē p̄ ordinem rectitudinis. ⌊ apphēsaꝝ pr̄is manū leuare conat⁹. ⌋ i. apphēdit manum dexterā pr̄is quā posuerat sup effrayn: ⁊ conat⁹ fuit trāsferre ad manassē. ⌊ nō ita pcēdit pr̄. ⌋ i. non ē iustū qō agis. s. vt ponas manū dexterā sup minorē. Dicebat ār. ioseph hoc putās q; iacob ageret hoc ex errore ñ cogscēs qs eēt pmogenitus. Sciebat tñ: vt j. p3: sj ioseph ig̃rabat euēntū futurū ō futura mltiplicatione: aut glia pueroꝝ. lz ppha eēt ⁊ mlta ei a deo reuelarenť vt p3. ē. 40. ⁊. 41. c. de⁹ tñ iterdū reuelat vni ppe que alteri nō reuelat: vl' ñ dat pticulū spūm ppie. Sic p3. 4. re. c. 4. ō mlier q̄ vēit ad heliseū vt suscitaret filiū eius cūq3 pcubuiss ad pedes ei⁹: ⁊ giesi niterēť eam leuare dixit heliseus dimitte eā: q; aia ei⁹ i amaritudie ē: ⁊ dns celauit a me vt idicauit mihi. Sic p3. 2°. re. 7. c. ō nathan ppha ⁊. 4. re. c. 5°. ō heliseo ppha. ⌊ Quia h ē pmogenit⁹. ⌋ demonstrauit nūc ei manasse: ⁊ nō mirabat ioseph q; pr̄ ei⁹ nō cognosceret qs eēt pmogenitus: q; forte vnus non videbat maior altero in etate cū nō excederet nisi forte vno āno q; tps i iuuene, 24. vel. 25. ānorū quales erant isti duo: vt supra decla-

No.

ss

ss

ss

ss

ss

Bb Obiec. Lc Peccatuj ē pessimum malorum oium

Dd Rñsio

Ee Obiec.

Ff Rñsio

rauimus nullā dñe facit apparētiā: vl' forte: q2 iacob nō clare videbat: vt dr̄.s.q2 caligauerat ꝓinimia senectute nec posset bñ distiguere in figura. ⌊ Pone dexterā tuam sup caput eius. ⌋ qñ ioseph conatus fuit leuare manū dexterā iacob ò capite effrayn: ⁊ ponere sup caput manasse tūc iacob intelligēs erro:ē Joseph. s.q ꝟ faciebat: q2 nō coḡuerat dispōnem ò futuro statu pueroꝝ ꝑsit ḡuiter manū ita q nō potuit eā leuiter eleuare Joseph q volēs facere ꝯ volūtatē ꝑris icepit vbis admonere: vt ipse ꝟ faceret dicēs. ⌊ nō ita cōuenit pr̄. ⌋ ad qò iacob renuēs ait. ⌊ scio fili mi scio ⌋ .i.nō putes me facē ꝟ ex erro:e: q2 bene scio q ipse ē ꝓmogenitus. ⌊ ⁊ ꝟ quidē. ⌋ i.manasses. ⌊ erit in ppl'os. ⌋ .i.nascent ò eo populi multi: q2 nati ò eo mlt'as ciuitates: ⁊ oppida replebāt. vl' meli⁹. ⌊ Erit in ppl'os. ⌋ .i diuisus in duos ppl'os: q2 spāle fuit i tribu manasse ḡntū ad'alias tribus: q2 cuilibet tribui dabat tota hereditas simul ⁊ ꝓtinua: vt p3 i diuisione fcā iosue. i5. ⁊. 18. ⁊. 19. c. Tribus āt manasse diuisa fuit in duas ptes: ⁊ dimidia pars accepit possessionē vltra iordanē. s. in regno og regis basan: ⁊ seon regis esebon duoꝝ regum amoꝛreoꝝ: ⁊ cecidit eis in partē terra Basan: ⁊ dimidia pars mortis Galaad. vt p3 nūeri. 32. ⁊ deutro. 3. c. Alia aūt medietas tribus manasse accepit sortē citra iordanē apud frem suū effrayn: vt p3 Josue. 16. ⁊. 17. c. ⌊ ⁊ multiplicabit. ⌋ .i.nō solū diuidet i duos ppl'os: ꝟ ēt qlibet ppl'os illoꝝ mlt'iplicabit in gētes mlt'as. ⌊ ꝟ frater eius iunio: ⌋ .s.effrayn. ⌊ maioꝛ illo erit. ⌋ i honoꝛe: ⁊ dignitate. ꝟ p3: q2 iosue qui introduxit ppl'm isrl' in terrā ꝓmissionis fuit ò tribu effrayn. vt p3 nūeri. i5. c. vbi vocat Osee. sed idē nomē ē. Patet ēt iosue. 24. c. fuit āt iosue gl'iosioꝛ: ⁊ beatioꝛ iter oēs duces ⁊ reges hebꝛeoꝝ: nec fuit quisq̄ tam foꝛtunatus. quod ad magnam gloriam tribus effrayn redundabat. ¶ Item q2 de tribu effrayn surrexerūt reges qui regnarent sup regnū isrl': quoꝝ ꝓimus fuit Jeroboā ò stirpe effrayn: vt p3. 3. re. c. xi. ⌊ ⁊ semē eius crescet in gētes. ⌋ .i.ꝟ tribus effrayn nō fuerit diuisa in duas partes quēadmodū tribus manasse maioꝛis tamē multitudinis fuit ⁊ hoc notatur cum dicitur. ⌊ ⁊ semē eius crescet in gentes. ⌋ faciens dñiaꝫ inter gentes: ⁊ ppl'm: q2 ppl'i vocant cōgregationes vrbane vel oppidane ita q quelibet ciuitas vel quodlibet oppidum facit ppl'm. Gens autē vocatur q̄dā multitudo specialiꝫ vni⁹ ꝓuincie vel terre: ⁊ continet multa loca. ⌊ benedixitq; eis in illo tēpoꝛe. ⌋ .i.tunc impositis manibus forma āt benedictionis est que seqtur ꝟ sup2a ptē bñdictionis posuerit. Jn te bñdicet. ⌋ istud ꝓnomē te. demōstrat Joseph. ⁊ ꝟ filios bñdicere velit prem tñ. s. tm̄ Joseph bñdicit: q2 bonū pris deriuat in filios: ⁊ bonum filioꝝ redundat in gloriam patris. Sic. n. inuicem sua bona cōmutant ꝓpter ꝓnexionē gignētis: ⁊ geniti q̄ vult redire in idēptitatē numeralē cū aliq̄ndiu gignēs ⁊ genitū ꝼm partē fuerūt idē nūero qñ. s. pars materialis ex qua genitus constat non erat decisa a gignēte sed erat idem realiter cū eo. Sic p3. s. in bñdictionis ꝓncipio cū vellet Jacob bñdicere filiꝭ Joseph dr̄ in textu bñdixitq; filio suo Joseph: ⁊ deinde seqtur Deus in cuius cōspectu ambulauerūt prēs mei ⁊c. bñdicat pueris istis. ē autē sensus. ⌊ Jn te bñdicetur isrl'. ⌋ o ioseph in te benedicetur isrl'. i. i seie tuo. ⌊ isrl'. ⌋ i. iacob: ⁊ sic vult dicere ego benedicā in te. i. in seie tuo: ⁊ p3 p id quod subdit. ⌊ faciat tibi dñs sic effrayn; ⁊ manasse. ⌋ s.q qñ aliqs volebat alteri ipꝛecari bonuꝫ dicebat faciat tibi deus tantū bonū ḡntū fecit manasse ⁊ effrayn. Et in ista bñdictione bñdicebat iacob. i. recipiebat bonū vel gloriam. s.q tantū bonū euenisset nepotibus suis vt in noie suo bñdicerent gētes: vel alī hoies de iudeis iter se. ⌊ atq; dicēt. ⌋ .s.iter hoies volentes sibi ipis. i. vnus alteri bona ipꝛecari: vel bñdicere: ita q istud qò sequit eēt forma bñdicēdi. ⌊ faciat tibi deus sicut effrayn ⁊ manasse. ⌋ Jn hoc notat q mlt'a bona tpalia deus istis dedit: q2 hoies qñ ipꝛecant alīs bona siue ex affectu: siue sine affectu ipꝛecantur maxia bona: q2 nihil magis ꝓstat bona magna ipꝛecari q̄s pua. Deus āt in ꝓceden do qd agat viderit. Lū ḡ in oibus istoꝝ spāliter fieret benedictio: ⁊ bonoꝝ ipꝛecatio. neē ē q his magna bona valde ꝓcessa sunt. ⌊ ꝓstituitq; effrayn añ manassē. ⌋ ꝑt dupl'r intelligi. vno mō q qñ bñdicebat hos iuuenes posuit effrayn ante manassen applicādo magis ad se effrayn: ⁊ retro eu3 q̄si ponēdo manassē. ¶ Alio āt mō ⁊ verius ꝓpriꝰ ꝓnātius ire intelligit q iacob ꝓstituit effrayn ante manassen. i. ꝓposuit eu3 ꝼm dignitatē dans ei maioꝛē auctoꝛitatē i ꝓstituēdis ⁊ eligēdis ꝓncipibus: ⁊ figēdis: ⁊ locādis vl' mutādis castris alīq; in qbus ꝑeminentia aliqua pōt inueniri. ⁊ p3 hoc: q2 qñ mouebantur filī isrl' per desertum distinguebāt in q̄ttuoꝛ turmas sub quattuoꝛ vexillis: vt p3 nūeri 2. c. de quibus vnū erat vexillū filioꝝ effrayn sub quo castrametabātur filī manasse: ⁊ tribus beniami. ⌊ ¶ Et ait ad ioseph. ⌋ hic ponit 2ⁿ ꝓncipale. s. Joseph spāliꝫ ꝓmiatio: fuit aūt spāliter ꝓmiatus in parte hꝛditatis apud sichen quā emerat a rege emoꝛ: vt p3. s. 33. ⁊ iosue. 24. rō aūt huius erat: q2 iacob lꝫ oēs filios diligeret a nullo tm̄ nec ab oibus simul sūptis tanta bñficia: ⁊ honoꝛez recepit q̄nta a ioseph: iō tenebat ei pl'a dare q̄ꝫ alīs: q2 ꝑter hoc q filius erat bñfactoꝛ magnus fuerat nō tm̄ potuit equi parare iacob magnitudinē bñficij absolute in se nec lꝫ dedit tanq̄ꝫ illi satisfaciens: lꝫ ad solam memoriā specialez tribuit. Ex alia tm̄ pte ēt nihil dando satisfecerat: q2 ḡntacūq; bona filius faceret patri nō pōt equiparari bono recepto a pr̄e euꝫ esse recepit. Sic. n. ait pl'a. 9. ethi. dñs ⁊ parētibus equalia retribuere non possumus. ⌊ En ego moꝛioꝛ. ⌋ .i. vide q ego nūc moꝛiar coꝛa te. ⌊ ⁊ erit deus vobiscū. Nūc loquit ad oēs filios suos qui vident tūc interfuisse. decebat. n. vt qñ pater dabat spāliter aliquid vni filioꝝ alī viderent ne postea i diuisione hꝛditatis, iurgia seqrent. Et si dicat q̄ꝫ: q2 in ꝓncipio seq̄ntis. c. dr̄ vocauit āt iacob filios suos: ḡ añ non erant ibi. Rñderi ꝑt q ibi erāt. ꝫ aliqualr distabāt a iacob qñ ista dicebat postea aūt qñ eos spāliter bñdicere: aut maledicē voluit fecit ꝓpꝛius accedere: ⁊ hoc fuit vocare eos. Vel pōt teneri oppositū q nō fuerit ibi ⁊ qñ dr̄ hic. ⌊ erit vobiscū. ⌋ De⁹ dico q loq̄batur ad ioseph: ⁊ alios filios suos abñtes tāq̄ꝫ ad pñtes. Sic. n. cōsueuimus aliqñ loq vni hoi ò aliq̄ cōitate i pl'ari tāq̄ꝫ loq̄mur oibus ò illa cōitate pp ꝓnexionē i aliquo vno vl' q: idē bonū vl' malū oib⁹ illis euenire dz. ⌊ erit deus vobiscū. ⌋ Jml'tiplicādo vos. lꝫ i isto tpe ml'tū trībl'amini. ⌊ vt erit de⁹ vobiscum. ⌋ liberādo vos ò manu gētis q̄ vos i posterū afflictura ē. ⌊ ⁊ reducet vos ad trā pr̄uꝫ vr̄oꝝ. ⌋ .i. ad trāꝫ chanaā q̄ ꝓmissa fuit pr̄ibus vr̄is: ⁊ i q̄ hitauerūt pr̄es vr̄i. ⌊ do tibi ptē vnā. ⌋ nō dabat istā ptē ioseph: ꝫ posteris suis: q2 sciebat q ioseph nō iret ad possidēdū eā: q2 i egypto moriturus erat. filī āt sui possederūt eā. Sic p3 iosue. 24. c. vbi dr̄ q in illa pte agri sepulta sūt ossa ioseph: ⁊ data fuit in hꝛditatē posteris. ⌊ extra frēs suos. ⌋ .i. ꝑter ptes q̄s suscipere debēt filī tui diuidēdo cū fribuꝫ tuis: ego do tibi spāliter lꝫ ⁊ in lꝫ faciebat ꝓditionē ei⁹ melioꝛē. ⁊ saꝫ patebāt tā in lꝫ: q2 Joseph prem suū: ⁊ frēs pauerat tpe famis: ⁊ ꝓmiserat eū portare ad sepulchꝛa maioꝛ suoꝝ i terrā chanaā qò mlt'is expēsis idigebat. Sic hodie in testis obseruat q pr̄ dare pōt maioꝛē ptē vni filio q̄ꝫ alteri spāliter si ab eo bñficia recepit specialia. ⌊ quā tuli de manu amoꝛrei. i. ꝺ potestate regis amoꝛrei. s. emoꝛ. iste emoꝛ non erat amoꝛreus vt hic dicit: sed erat eueus vt p3. s. 34. vocat tm̄ amoꝛreus noie gñali. Sicut enim oēs isti ppl'i iterdū vocant chananei gñali noie vt p3. s. 24. c. cū fecit iurare seruo suo eliezer q ñ acciperet p filio suo vxoꝛē de filiabus chananeoꝝ. ⁊ tm̄ p hoc nō dabat ei Iniam accipiendi vxoꝛē de gergeseis: vel ferezeis. Sed mandabat ire i mesopotamiā. Sic vocantur interdum isti ppl'i oēs amoꝛrei ꝓpter dignitatem amoꝛreoꝝ q2 foꝛtissimi erant iter omnes septem ppl'os terre chanaā. ⌊ i gladio: ⁊ arcu meo. ⌋

Quo accepit partē agri gladio ⁊ arcu si eam erant.

Sed Dices qūo pōt ista littera stare. s.q Jacob in gladio ⁊ arcu acceperit ptē agri ab emoꝛ rege sichē cū dicat sup2a. 33. c. q emit illā ptē agri centū agnis: ⁊ edificauit ibi tabernaculū. ¶ Aliqs foꝛte rñdebit q lꝫ ꝑmo emisset iacob partē agri ab emoꝛ tm̄ postea accepit totā sichen armoꝝ vi. s. iure bellico: ⁊ ad notandū q nō solum dabat ei ꝑticulam illam q̄ꝫ emerat: sed etiā totam sichen dictū fuit. ⌊ in gladio ⁊ arcu. ⌋ q2 modicum p emptionē acquisitum est per bellū aūt totū. Sed hoc fl'm: quia dato q tota sichē fuissꝫ ante possessa a iacob tamē solū dedit ioseph spāliter illā ꝑticulā quaꝫ emerat: vt p3 iosue. 24. vbi ponit possessio eius tradita filīs Joseph ⁊ dr̄ ossa quoq; ioseph q̄ tulerant filī isrl' de egypto sepelierunt in sichen in parte agri quez emerat iacob a filīs emoꝛ patris sichen centum nouellis ouibus ⁊ fuit i possionē filioꝝ ioseph. ¶ Dom ē ergo q illam solā ꝑticulā hic spāliter donauerit: qūo ḡ dr̄ acquisiuisse in gladio ⁊ arcu trāslatio caldaica dicit hic in ꝑcibus ⁊ oꝛone q̄ methaphoꝛice armadñr cū p illa hostes impugnemus: vt p3 exo. 17. c. qñ

oꝛante

Joseph spiritualis ꝑliatio

Obiec. Rñ°

Rñ°

Rñsio doctoꝛis

Sg' Gentes ⁊ populi differunt

Pb

Cōstituitq; effrayn añ manassen dupl'r exponitur

Ji ꝑ° mō

2° mō

Qō. II. No.

Rñsio alicuius ad quesitum qō nis

Cō fut°

orante moyſe vincebant amalechite: ⁊ ceſſante oꝛone: ⁊ manu eleuatione vincebãtur iudei. Et hanc ſniam ſequit Rabi abꝛahã abenaꝛra. Eſt aũt ſenſus q̃ qñ filij ſui deſtruxerũt ſichimitas ipſe timuit valde increpauitq; filios ſuſpicans q̃ incurrerẽt ſup eũ oẽs vicini terre: ⁊ delerẽt eũ. vt p̃z. ē. 34. c. ıõ tunc oꝛauit: ⁊ deus incuſſit timoꝛẽ oibus circũſtantibus: ita q̃ nullus auderet pſequi eũ: vt p̃z. ē. 35. c. ⁊ ſic tenuit pacifice terrã ſichẽ p oꝛonẽ: ⁊ deprecationẽ. ¶ Nicolaus ſequtur i hac pte ſniaꝛra. ſa. ꝑpatriote ſui ad quẽ ſaꝛ affectus ẽ. ſ. q̃ qñ ſymeon ⁊ leui vaſtauerũt ſichẽ occidẽtes oẽm virũ oẽs qui i circuitu erãt armauerũt ſe vt irruerẽt ſup Jacob: ⁊ pderent eũ cũ domo ſua. ipſe ãt cõfidẽs ò diuio adiutoꝛio armauit ſe: ⁊ familiã: ⁊ ſtetit in porta ſichẽ expectãdo ſi hoſtes irruerẽt deus tñ imiſit ſup eos timoꝛẽ validũ: vt ſe nõ mouerẽt. ⁊ ſic iure belli optinuit terrã illã q̃ ò oꝛ i gladio: ⁊ arcu pdẽtibus ſichimitis locũ ſuum: ⁊ vitã ꝑpter demeritum violatiõis Dine. q̃ ò ḡ illi iuſte pdiderũt iacob iuſte poſſedit. tamen etiam: q; deus totam illam terram ei promiſerat. Jacob autem ꝛs aduena: vel peregrinus eſſet in terra chanaan tamẽ icepit poſſidere non ſolum partẽ quã emerat ab emoꝛ rege ſichen: ſed etiam totam ſichen cũ terminis ſuis. quod p̃z: q; poſt ꝛ quãdo iacob miſit ioſeph filium ſuum ad paſcua: vt videret fratres ſuos iuit ad terram ſichem: quia in ſichimis paſcebant greges fratres ſui tanquã in terra propꝛia. Ciuitas autem ſichen in diuiſione ſoꝛtium tribuũ cecidit filijs Joſeph. ſ. in pte effraym: ſed dato q̃ cecidiſſet in ſoꝛtẽ cuiuſq; alterius tribus. neceſſe erat q̃ illa pars q̃ ſpãliter data fuerat filijs Joſeph maneret apud eos cũ illa daꝛet ꝓter oẽs ſequẽtes diuiſiones. Sic. n. mandauerat hic Jacob. ¶ Vl̃ poteſt dici obtẽta ſichen in gladio. ⁊ arcu non in gladio Jacob: ſed in gladio filioꝛũ ſuoꝛum qui occiderunt hitatoꝛes ⁊ ceperunt vrbem. ¶ Prima autem expoſitio melioꝛ eſt: iſta enim tertia nõ mltum valet: q; non eſt veriſimile q̃ iacob gloꝛiaꝛet in tali acqſitione ſichen per gladium ſymeon ⁊ leui cum redarguerit eos de tali acquiſitione ibi. 34. c. ⁊ ſequenti. c. foꝛtius ⁊ mordatius in eos inuehitur vocãs eos vaſa iniquitatis bellãtia nec multũ valꝛ. ¶ 2ª expoſitio poſita a rabi ſalomone. ſ. q̃ aꝛ mauerit ſe iacob: ⁊ familia ſua: q; dato q̃ ad defendẽdum ſe arma ſũpſit q̃ò valde icertũ ẽ tñ nõ ꝓp ꝟ recte diceꝛet acquiſiuiſſe i gladio: ⁊ arcu: q; ciuitas nõ fuit acqſita tũc: ſꝛ magiꝰ diceꝛet acqſita qñ ſymeõ ⁊ leui deleuerũt hitatoꝛes vrbis. ¶ Itẽ q; iſte modus loq̃ndi redũdat in ꝓpriã gloꝛiaꝛ quod iacob nõ faceret q̃ intẽdebat ſp gloꝛiã dei maxie q; non eratꝛ vex q̃ in arcu: ⁊ gladio acquiſiuiſſet: ſed nec defendiſſet magis ãt volũtate dei q̃ imiſit terꝛoꝛẽ i oẽs vicinos ꝓp̃los: alias eni irritus fuiſſet arcus ⁊ gladius. iſte ãt timoꝛ irruit ſup illos qñ deprecatus fuit iacob deũ: vt liberaret eũ: iõ p oꝛonez: ⁊ preces recte acqſiuiſſe dr̃ q̃ ſigꝫuit prima expoſitio.

¶ Cur hec terra nõ data fuit potiꝰ ſymeõi ⁊ leui q̃ Joſeph

Querũt Aliq cũ ſymeon ⁊ leui iſtã terrã deſtruxerit: ⁊ deletis indigenis hitatoꝛibus cepint quare nõ data fuit eis ſpãliter i poſſionẽ: ⁊ fuit data ioſeph q̃ nihil in ꝟ fecerat. ¶ Rñdet ioãnes bleſenſ. q̃ i terra illa deſtruxit iacob idola abſcõdẽs ea ſub terebito q̃ ẽ poſt vrbẽ ſichẽ: vt p̃z. ē. 35. c. ioſeph aũt ſigt chriſtũ iõ recte ei daꝛ: q; ſigbaꝛ q̃ chriſtus dñaꝛet gẽtibus deletis ſimulachꝛis eaꝛ. Sꝛ iſta rõ ẽ mltũ methaphoꝛica. in methaphoꝛicis ãt nõ eſt arguere: iõ ſalua reuerẽtia eiꝰ nõ mltum valet. ¶ Dom̃ ḡ q̃ ſymeõ ⁊ leui valde peccauerũt in deſtructiõe ſichimitaꝛ tũ q; ppl̃s inocens erat: ⁊ ſolus ſichen ⁊ pr̃ ſuus emoꝛ peccauerãt: tũ q; confederati erãt: ⁊ alij cõplẽtes fedus circũciſi erãt iſti aũt ꝑditoꝛie valde occiderunt eos quã ob rem deteſtabiles valde erãt: ⁊ valde redarguit eos ibi iacob magis tñ nũc ante moꝛtẽ vocans eos vaſa iniquitatis: ⁊ noleng gloꝛiam ſuam noſari in illis: vt p̃z ſequẽti. c. nõ debuerũt ḡ ò tanto ſcelere fructũ aliũ preter maledictionem repoꝛtare. Si tamẽ daretur eis ſichen repoꝛtarent cõmodum de malitia quod iuꝛa valde deuitãt. ¶ Aliter ãt põt reſponderi etiam valde conuenienter q̃ iſta queſtio nõ habet locum: quia ſi iacob dediſſet Joſeph vrbẽ ſichen quã ſymeõ ⁊ leui depopulati fuerant ⁊ acquiſierant etiam ſceleſte: ſed dedit ei partem agri quam emerat ab emoꝛ: ⁊ erat extra ciuitatem ad quam nihil attinebat id quod fecerunt ſymeon ⁊ leui quo iure dato q̃ illi iuſte occidiſſent ſichimitas ⁊ laudabiliter acquiſiuiſſent vrbẽ eoꝛum tamen nihil pertinebat ad eos de agro quẽ emit Jacob ab emoꝛ: ⁊ quem nunc donauit Joſeph nihil ergo queſtio ad illa attinet ad illud.

Opinio nicolai E

Q. III. A No. B Rñſio Joãnis ad queſitum qõ nis Cõfut. C

Prima rñſio doctoꝛis

D 2ª rñſio

Cap. xlviiij.

Ocauit ãt iacob filios ſuos: ⁊ ait eis. Cõgregami vt ãnuncie q̃ vẽtura ſũt vobis i dieb' nouiſſimis. Cõgregami ⁊ audite filij Jacob audite iſrl' patrẽ vr̃m. Rubẽ ꝑmogenit' meus. Tu foꝛtitudo mea ⁊ pncipiũ doloꝛis mei. Pꝛioꝛ in donis maioꝛ in impio. Effuſus es ſicut aq̃. Non creſcas: q; aſcẽdiſti cubile pr̃is tui: ⁊ maculaſti ſtratũ ei'. Symeõ ⁊ leui fr̃es vaſa iniqtatis bellantia. In ꝓſiliũ eoꝛ ñ veniat aia mea: ⁊ i cetu illoꝛ ñ ſit gloꝛia mea: q; i furoꝛe ſuo occiderũt viꝛ: ⁊ i volũtate ſua ſuffoderũt muꝛ. Maledict' furoꝛ eoꝛ: q; ptinax: ⁊ idignatio eoꝛ q; dura. Diuidaꝛ eos i iacob: ⁊ diſpgã eos i iſrl. Juda te laudabũt fr̃es tui. Manus tue i ceruicib' inimicoꝛ tuoꝛ adoꝛabunt te filij patris tui. Catulus leonis iuda. Ad ꝑdaꝛ fili mi aſcẽdiſti requieſcẽs accubuiſti vt leo: ⁊ q̃ſi leena. Quis ſuſcitabit eũ? Nõ auferet ſceptrũ ò iuda ⁊ duxꝛ de femoꝛe ei': dõec veniat q̃ mittẽdus ẽ: ⁊ ipſe erit expectatio gẽtiũ. Ligãs ad vineã pullũ ſuuꝛ: ⁊ ad vitẽ o fili mi aſinã ſuã. Lauabit i vino ſtolã ſuã: ⁊ in ſãguine vite palliũ ſuũ. Pulchꝛioꝛes ſũt oculi eiꝰ vino: ⁊ dẽtes eius lacte candidioꝛes. Zabulon in littoꝛe maris habitabit: ⁊ in ſtatiõe nauiũ ptinges vſq; ad ſydonẽ. Jſachar aſinꝰ foꝛtis: accubãs iter ẽminos. Vidit requiẽ q̃ eẽt bõa ⁊ trã q̃ optima: ⁊ ſuppoſuit humerũ ſuũ ad poꝛtãdũ: factuſq; eſt tributis ſuiẽs. Dan iudicabit ppl'm ſuũ: ſicut ⁊ alia trib' i iſrl'. Fiat dan coluber in via ceraſtes i ſemita moꝛdens vngulas eq; vt cadat aſcẽſoꝛ eiꝰ retro. Salutare tuũ expectabo domine. Gad accict' ꝓliabit'ãñ eũ: ⁊ ipe acciget retroꝛſuꝛ. Aſer pinguis panis eiꝰ: ⁊ ꝓbebit delicias regibꝰ. Neptaliꝛ ceruꝰ emiſſus ⁊ dãs eloqa pchꝛitudĩs. Filiꝰ accreſcẽs ioſeph filiꝰ accreſcẽs ⁊ decoꝛ aſpectu. Filie diſcurrerũt ſup muꝛ. ꝛs exaſperauerũt eũ ⁊ iurgati ſũt iuideruntq; illi hñtes iacula. Sedit in foꝛti arcus eiꝰ ⁊ diſſoluta. ſũt vincula brachioꝛ ⁊ manuum illiꝰ p manꝰ potẽtis iacob. Inde paſtoꝛ egreſſus eſt lapis iſrl'. Deꝰ pr̃is tui erit adiutoꝛ tuꝰ ⁊ opꝰ bñdicet tibi bñdictiõibꝰ celi deſup bñdictiõibꝰ abyſſi iacẽtꝫ deoꝛſuꝛ bñdictiõibꝰ vberũ ⁊ vulue. Bñdictiões pr̃iꝰ tui ꝓfoꝛtate ſũt bñdictiõibꝰ pr̃uꝛ eiꝰ dõec veniret deſideriũ collis eternoꝛ. Fiãt i capite ioſeph ⁊ i vertice naſarei iter fr̃es ſuos. Beniamĩ lupus rapaxꝰ mane comedet ꝑdã ⁊ veſpe diuidet ſpolia. Oẽs hi in tribubus iſrl' duodeci. Hec locutꝰ ẽ eis pr̃ ſuꝰ bñdixitq; ſinglis bñdictiõibus ꝓpꝛijs ⁊ ꝑcepit eis dicẽs. Ego ꝓgreꝛoꝛ ad ppl'm meum. Sepelite me cũ pr̃ibꝰ meis i ſpelũca duplici q̃ ẽ i agro ephꝛõ ethei ꝟ mãbre i terra chanaã quã emit abꝛahã cum agro ab effron ethei o i poſſeſſionẽ ſepulchꝛi. Ibi ſepelierũt eũ ⁊ ſarrã vxoꝛẽ eiꝰ. Ibi ſepultus eſt Iſaac cũ rebecca ꝓuge ſua. Ibi ⁊ lya ꝑdita iacet. Finitiſq; mãdatis qbus filios iſtruebat collegit pedes ſuos ſup lectulũ ⁊ obiit appoſituſq; ẽ ad ppl'ꝫ ſuũ.

Cap. xlviiij.

Ocauit. Deſcripta bñdictiõe filioꝛ ioſeph in ſpeciali hic conſequẽter deſcribitur benedictio omniuꝫ filioꝛ iacob in vniuerſali cuilibet tamẽ ſuam benedictiõem applicando ⁊ diuidit in duas partes. Primo docet eos ea que pertinent ad eoſ quãtum ad ſtatum vite moꝛtalis. Secundo mentes eoꝛum erigit ad ſpẽ ⁊ deſiderium vite imoꝛtalis. ibi. ⌊ ⁊ benedixit ſingulis. Prima in duas. Primo ponit prefatio ſiue q̃dã ꝓhemialis pꝛelocutio. Scõo ſubiũgit opis ꝓſecutio ibi. ⌊ Rubẽ. ⌋ ꝑmogẽi tuo. ⌋ Circa ꝑmũ. iſta ꝑfatio ſiue ꝑlocutio ꝓtinet aliaꝛ viꝛes ꝑfationũ

A Diuiſio

pfationū. Est aūt vis aliaz pfationū auditoz attentum aut docilē reddere. Sic.n. fit hic: q: pmo filij iacob attenti: vl' docil̄ reddunt cū dr eis congregamini: vt annunciez vobis tc̄. ⁊ Uocauit aūt iacob filios suos. ⁊ista lra dupliciter intelligi pōt: vt diximus pce. c. Uno mō q̄ starēt omnes filij Jacob pntes qñ loquebat iacob supadicta: aliud Joseph ⁊ filios eius ⁊ tūc est sensus. ⁊ Uocauit iacob filios suos. ⁊. i. q̄ oēs preter Joseph: ⁊ filios suos erant aliqualr elongati a iacob: q: illa q̄ dicebant nō attinebāt ad eos. Postq̄z aūt finita fuerūt illa colloquia: ⁊ iacob voluit loqui oibus vocauit eos. i. mandauit eos: vt appropiquarent sibi: ⁊ diligenti⁹ audirent. Si aūt dicamus aliter. s. q̄ filij iacob nō erāt tunc presentes ē sensus q̄ iacob vocauit filios suos. i. fecit eos vocari: q: in vltimo vite sue loq volebat cū eis: ⁊ hoc q: pres solent loqui cum filijs in fine vite sue instruentes eos in moribus. Sic fecit moyses vt p3 deutero. 31. c. ⁊ vsq̄z ad finē deuteronomij. Sic ēt fecit thobias putans mortem sibi iminere monita filio suo tradidit: vt p3 thobie. 3. c. Sic etiā fec̄ samuel toti israeli quē vt filium fouebat ad finem vite redarguēs ⁊ ad bonam spē eleuans: vt p3 pmo re. 12. c. Sic etiā fecit christus ihs ad finē vite sue mortalis iter hoies discipulos suos valde instruens in opibus charitatis: ⁊ in oibus alijs necessarijs magnū sermonē faciens: vt p3 a pn̄. c. 13. Joānes vsq̄z 18. Sic.n. dr in pncipio. 13. c. ante diē festū pasche. Sciēs ihs q: venit hora eius cum dilexisset suos ⁊ in finē dilexit eos. ⁊ Et ait illis: ⁊ postq̄z vocati venerunt ad eum. ⁊ Congregamini. ⁊. i. cōiungimini ad me: ⁊ audite diligenter q̄ dico. hic vult eos reddere dociles: benivolos: ⁊ attentos q̄ pertinet ad naturā pfationis. dociles reddit eos in q̄ntū dicit. ⁊ vt annūciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis dieb⁹. ⁊. q. d. nolo vobis historiā texere de preteritis quoz potestis hr̄e notitiā vsu: vel experimento: vel studio historiaz siue fide auditoz nec de pntibus: de quibus qlibet vr̄m iudicare pt: q: sensibus pntia sunt. S3 de futuris de qbus notitiā hēre nō potestis nisi reuelatione diuina. Recte.n. q̄ntū ad istā partē captauit docilitatē: q: nihil est quod magis dociles reddat q̄z promissa narratio de futuris. Desiderant.n. hoies valde notitiā futuroz. ⁊ hoc ppter duo. Primo q: magis afficiuntur ad cognoscendū ea q̄ difficiliora cognitu sunt preterita aūt ⁊ pntia humano studio faciliter cognitioni puta sunt futura aūt nullo mō nisi a pncipio supiori. Et h̄ ēt dicit aristo. in pmo d aia i plogo. vbi iter rōnes alias q̄s ponit ad pbādū q̄ desiderāt hoies hr̄e cognitionē d aia est vna: q: difficilis cognitio ei⁹ ē. Sic.n. ait ⁊ oio āt difficilimoz accipere cognitionē d ipa. ¶ Scdo ppter necessitatē vl' vtilitatē nraz. Sūt.n. hoies valde amātes se ipos: ⁊ cū sciāt se a multis pericula ppeti posse: ⁊ totū bonū pdere: ⁊ noscāt preterita nec malū: nec bonū iferre posse. pntia aūt siue bona: siue mala iā videri. Solius q̄ futuri solēt expectatione ⁊ timoze suspēdi cū sit pdictio amātis sp peioza timere: vt p3 iudi. 5. c. de mr̄e sisare q̄ eū diligebat deterioza suspicāte. Describit ēt h̄ Ouidius in li⁹. epl'az epl'a pma q̄ titulat. Penelopes ad vlixē. ⁊ icipit hāc tua Penelope lēto tibi mittit vlixe. timēt hoies i futurū malū sibi euēturū. maxie q: h̄ p expientiā in alijs cognouerūt: nec lecti: vl' qeti sunt donec aliqd istoz nouerint. Benivolos aūt notat esse debere: q: vocat eos filios d se patrē filij āt benivole audire debent patrē suū. ⁊ h̄ insinuat cū dr. ⁊ audite isrl' pr̄em vr̄m. ⁊ attētos reddit i h̄ qd bis dic̄ audite quasi cū magna diligētia audiēdū ee moneat ēt: q: non solū voce coporea audiri debere monet: sz ēt magis auditu tacito itellectus. ¶ Circa pmū. Cōgregamini vt ānuncie vobis. ⁊. i. piungimi bñdictione mihi: q: aliqd spāle vobis volo annūciare. ⁊ q̄ vētura sūt in nouissimis diebus. ⁊ dies nouissimos vocat dies in qbus ista ꝓpleta sūt: q: nō imediate cōpleri debebāt: sz post mltos dies fuit āt vltimata hoz cōpletio i tpe christi q̄ntū ad illud qd dictū ē d iuda d cuius seie pnūciātur futuri reges vsq̄z ad messiā. Et istū modū loquendi hñt ppbe vocātes tpa remota vltimos dies. vt p3. Esa. 2. ⁊ michee. 4. c. s. erit in nouissimis dieb⁹ pparatus mons domus dñi in vertice mōtiū. ⁊ loquūtur ibi ambo d xpo futuro vt ab oibus pcedit: ⁊ alias magis in suis locis videbit. Deo dāte vel vocant isti vltimi siue nouissimi dies q̄ntū ad prici piū cōplectionis hoz: q: pma istoz inceperūt cōpleri in nouissimis dieb⁹ pegrinationis iudeoz. Prima. n. istoz q̄ hic pdicūtur inceperūt cōpleri tpe distributōis sortiū in terra chanaā: vt p3 discurrēdo p ea q̄ dicta sunt cuilibet tribui: tps āt quo inceperūt recipere sortes in terra chanaan fuit nouissimū in pegrinatione eoz: q: a pncipio qñ Abraham exiuit d terra caldeoz q̄ erat terra natiuitatis sue: vt p3. s. xi. c. maxime qñ ipse recessit mandato dei de mesopotamia. vbi erat domus patris sui: ⁊ venit in terram chanaan. icepit pegrinari q: non tenebat locū certū: nūc. n. stabat i⁹ bethel. nūc in egypto: nūc in hebrō: nūc gerara. nūc in bersabee: vt p3 per ordinē istoz. s. 12. c. ⁊. 13. ⁊. 20. ⁊. 21. Deinde tota posteritas sua pegrinata ē p. 400. ānos: vt deus pdixerat. s. 15. c. s. scito pnosces q̄ pegrinū futurū sit semē tuū i terra nō sua: ⁊ subjciēt eos fuituti affligētq̄z q̄dringentis ānis qñ aūt filij isrl' exierūt de egypto: ⁊ trāseuntes desertū redierūt in terrā chanaā pmissam accipiētes in ea sortes finierūt pegrinationē sua: iō vocant q̄ hic pdicunt euentura in nouissimis diebus. i. q̄ icipiēt cōpleri in vltimis diebus pegrinationis cū iceperint sortes tribubus distribui. vl' vocant ista euētura nouissimis dieb⁹: q: q̄dā eoz cōplenda erāt diebus messie: vt sunt illa q̄ pdicunt de iuda: ⁊ sceptro auferendo. Dies aūt messie in scriptura nouissimi vocant tā fm ppbas q̄z fz scriptores noui testamenti. ⁊ rō ē: q: nouissimū vel vltimū vocant illud i. qō oia tendūt ⁊ finis ē. Sed oia q̄ in veteri testō scripta sūt, ponebant vt significantia messiā futurum esse vel disponētia ad participiendū fructū quem ipse causaturus erat. Sic.n. loquuntur doctores hebreoz um dicētes q: omnes ppbe ppbauerunt ad dies messie. In nouo testamēto dies messie nouissimi vocantur: q: eis nō succedent alij dies in quibus aliter viuere debeamus. s. fz aliā legē. Sic dicitur Apo. 10. c. s. q: angelus qui tenebat vnum pedem in mari: ⁊ alium in terra iurauit per viuentē in secula seculoz um q: amplius tēpus non erit. i. post legem nouam alia non succedet lz de veritate huius magis dicetur ibidem deo dante, vocatur etiaz tēpus messie hora nouissima: vt p3 Jo. pma. c. 2. carissimi nouissima hora est: ⁊ loquebat ibi Beatus Joānes de tempore quod tunc inceperat. s. de diebus annunciatt Euangelij. ⁊ Congregamini: ⁊ audite. ⁊ duplicat eandem sententiam p multa verba ppter duo. Primo q: modus rhetoricus ē sententiam verbis exagerare. Scdo quia intendit multum benivolos reddere: ⁊ attentos repetitio autem verboz attentionem captat. ⁊ Audite filij Jacob. ⁊ In hoc reddit benivolos cum filius benivole audire debeat ea que mandat pr̄ ⁊ dicit. ⁊ audite Isrl'. ⁊. i. Jacob patrez vestrum duplicatio sententie est: ⁊ in hoc notat attentio: q: dicit audite: monere. n. aliquē q̄ audiat est reddere eū attentum. ⁊ ¶ Rubē. ⁊ h̄ ponitur 2m. s. operis persecutio coaptando singulis benedictiones suas. Et primo incipit a Ruben: ⁊ non sequitur totaliter ordinem natiuitatis: quia Dan pmo natus est q̄z zabulō. vt p3. s. 30. c. fz primo ponitur zabulon. Item primo natus fuit Jsachar q̄z zabulō: sed hic non sic ponitur. Itē pmo dan ⁊ neptalin q̄z Jsachar: ⁊ zabulon: sed hic fit econuerso hec omnia patent. s. 30. c. nec fuat h̄ iacob aliquem modum specialem ordinis.

Quomodo iacob benedixerit filijs suis.

Sed Querit cū dicat cōiter q̄ iacob bñdixit i morte filios suos qūo eos bñdixerit: q: h̄ ñ vr̄ vl' bñdicere cū aliqb⁹ magis maledicat vt p3. j. d symeōe ⁊ leui quos vocat vasa iniqtatis: ⁊ pdicit eos dispgēdos i signū maledictiōis. ¶ Itē q: bñdictio ē iprecatio boni. h̄ āt ñ ē aliqd tale: sz magis ea q̄ dr̄ ponūt p modū ānūciatiōis rez gerēdaz. Sic.n. dr i pncipio congregamini vt ānūcie vobis que vētura sūt i nouissimis dieb⁹. Ad h̄ rndēt qdā iudei stultissimi dicēte q̄ iacob itēdebat bñdicē filijs suis: ⁊ eis futura ānūciare: vt p3 i pn⁹. c. sz postea recessit ab eo spūs ppbie: ⁊ incepit variare. dicēs ista q̄ sequūt iterdū bñdicēs iterdū āt maledicēs. Sz ista stultitia magē ē: ⁊ isup hereses dānāda valdē. p q: ipi volūt q̄ ista q̄ h̄ dr̄ sint q̄dā deliramēta iacob carētq̄z spū ppbico: q: tē seqrēt q̄ aliq̄ deliramēta i sacra scriptr̄a asserēt ⁊ vt dicta certissima tenerēt hac āt heresi detestabilioz nll'a ē q: totaliter eneruat robur: ⁊ auctoritatē sacre scriptr̄e i q̄ si aliq̄ falsa p̄mittāt equū ē vt d ceteroz vitate suspitio hēat quo se mel pcesso totū hūanū statū i vanū laborare pstabit cū nulla certitudo hēbit d bōis q̄ i scriptura bñe agētib⁹ pmittūt ⁊ d penis q̄ negissimis viris ifligēde asserūt. ¶ Itē q: ipi dñt q: p iacob hñs spm̄ ppbicū dixit cōgregamini vt ānūcie vobis q̄ vētura sit, deide q: recedēte ab eo spū icepit vacillare: q: tē seq̄

retur q

Uocauit iacob filios suos dupliciter intelligitur

B

p° mō

2° mō

C

Doies valde desiderāt notitiaz futuroz ppter duo

p°

2°

Longregamini ⁊ audite dixit propter duo

D

p°

2°

Operis psecutio Jacob

E

Qō. 1.

A

No.

p⁹ rō

2⁹ rō

B

Rñsio quoz undam iudeoz Cōfu°.

p⁹ rō

2⁹ rō

retur q̄ spūs dñi faceret aliquē mētiri dicendo q̄ annuncia
ret futura: ꝛ postea ñ ānūciaret. ¶ Itē q̄ tūc cū homo deser
5ª rō tus a spiritu dei naturali via de futuris nihil noscat ꝓtingere
ret q̄ iacob sic ista dicēs erraret in aliqbus fm dicens. Ḃ āt
incōueniens est: q̄ spiritus dñi bonus qui ē spūs ꝓphicus
£ nūq̄ facit mentiri: q̄ certus ꝛ securus est: vt p̄z sapie. 7. c.
Diabol⁹ etiā: q̄ mendaciū ꝑoli demoni cōuenit qui mendax est: ꝛ pa
est pater ter mendacij: ꝛ a p̄ncipio in vitate nō stetit: vt p̄z Jo. 8. c. spi
menda- ritus. n. dei neminē seducit: iō q̄n ꝓphe regis achab ei denū
cij ciabant ꝓspera cum essent aduersa euentura: ꝛ ipse malī
4ª rō cia sua demereret occidi permisit deus ꝓphas ei⁹ decipi: ſ3
adhuc ad istam deceptionem non iuit aliquis spiritus bon⁹:
D sed ꝓuus spiritus qui ibi vocatur singl'ariter: vt habet .3⁹
Obiec. re. 22. c. ¶ Item patet hoc esse falsum: quia omnia ista secreta
que hic Jacob dixit eodem modo completa sunt nec defuit
ex eis verbum vnum quin compleretur. hoc autem esse non
Rñsio poterat q̄ vnus homo tot veritates: ꝛ de tam varijs rebus
E ita cito ꝓtulisset circa futura de quibus nulla certa cogni
tio humana est. Et si dicas q̄ dixit istas veritates nō ex ha
bitu cognitio: siue per lumē ꝓphicum siue alias: ſ3 per acci
dens: vel a fortuna: vt sicut ꝓtingeret eum falsum dicere: ita
5ª rō poterat euenire verū dicere. Sed nō potest stare: q̄ dato q̄
aliquis a casu diceret aliquam futuram veritatez multas ta
men ꝛ tam varias dicere non posset: q̄ fortuna est cā carēs
aliqua directione plura ꝛ omnia vera dicere sine quadaz di
rectione nō est. ¶ Item si ista spiritu dei dicta non essent spi
ritus dei nō confirmaret illa: sed spiritus dei nō cōfirmaret
6ª rō illa: sed spiritus dei ea confirmauit ꝛ declarauit: q̄ moyses
qui ista scripsit nō scribebat ea tanq̄ ipse sciret ea memoria
rez gestarum: vel q̄ ea i hist oriis recepisset: ſ3 q̄ spūs sctūs
dictabat ei ista scribenda. Patet q̄ aliter non potuisset ei cō
stare de mundi creatione: ꝛ de modo: ꝛ ordine rerū creata
Alia rñ rum. Si ergo hec falsa fuisset aut deliramēto humani ingenij
sio plata spūs ꝓphicus nō dictaret ea scribēda moysi. Concludo
F dū ḡ ē istos ml'tū errare: q̄ ista ꝓphico spū dicta ꝛ cōscripta
Obiec. sūt. Rñderi aūt fortassis posset q̄ ista q̄ in lra dicunt fue
G runt bñdictiones: q̄ in eis aliqua bona futura ꝓnūciantur.
Rñsio Et q̄n obḡcit q̄ symeō ꝛ leui nō benedicunt. ſ3 magis male
H dicunt. Rñdet q̄ q̄ in alijs oibus bñdictionis v̄ba ponunt
Rñsio oēs iste bñdictiones vocant a maiori ꝑte sicut scriptura face
doctoris re cōsueuit. ¶ S3 magis v̄ dom q̄ iacob bñdixit filijs suis
J q̄: vt. j. dr̄ bñdixitq̄ singulis bñdictionibus ꝓprijs ꝛ nō v̄
p̄ª rō q̄ fuerint bñdictiones iste q̄ ponūtur ḃ ꝓp rones supra assi
gnatas. ſ. q̄ bñdictiones ꝓferunt p modū iprecationis bo
noꝝ. iste aūt dicunt p modū enūciatiōis futuroꝝ ēt q̄. j. dr̄
bñdixit singulis bñdictionibus ꝓprijs. ḡ nō fuit aliqs eoꝝ
qui nō bñdiceret. S3 manifestū ē q̄ ea q̄ dicta sūt symeon i
2ª rō ꝛ leui nō fuerūt bñdictiones: ſ3 maledictiōes. ḡ alie benedi
ctiones date fuerūt. ¶ Itē q̄. j. i fine huius. c. fit dr̄ia inter
Determi. istas ānūciationes: ꝛ singuloꝝ bñdictiones: q̄ dr̄ i lra hec
Ruben locutus ē eis pr̄ suus bñdixitq̄ singulis bñdictionibus ꝓ
prijs ita q̄ hec refert ad supradicta: ꝛ enūciata deinde dicit
fuisse factas spāles bñdictiones ad quēlibet. ¶ Cōcludendū ḡ vr̄ q̄ iacob bñdixerit filios suos: ſ3 bñdictiones tacent
q̄ fuerit. ¶ Rubē ꝓmogenitus. Incipit a Rubē q erat ma
ior fm carnē: ꝛ filⁱ⁹ lie q̄s ꝓmo carnaliter coḡuerat iacob: vt
p̄z. 8. 29. c. ꝓmogenitus me⁹. ſ3 carnē ꝓmo natus fuit Ru
bē q̄s alij: ſ3 ꝓmogeniture iura nō accepit: q̄ ex pcto suo de
Exposi. meruit illa. ſ. q̄ coiuit cū vxore pr̄is sui: vt i lra stati cōmemo
Nicolai rat. tu fortitudo mea. Nicolaus exponit sic. i. tu fortitudo
K mea q̄ntū ad bonū vtutis ꝛ gr̄e q̄ in te lucere dēret potius
Exposi. q̄s in alijs: ſ3 ecōuerso fcm ē. q̄ fact⁹ es p̄incipium doloris
doctoris mei. Ji. q̄ ꝛ m'tos alios dolores senserim nullū tn ita mihi
L durus sicut iste quē tu ituliſti coeūdo cum vxore mea: ſ3 ista
snia nō m'tū coheret lre. Jō dōs al'r. Fortitudo mea. Ji. q̄
M te in etate robustiore genui: ꝛ tu ceteris fortior: ꝛ digniꝝ eē
Exposi. debueras. p̄incipiū doloris mei. Ji. tu fuisti p̄ncipiū dolo
Diero. ris mei. i. sollicitudinis mee: q̄ aī q̄s te genuisse nullā curam
hēbam cū aūt te genui icepi sollicitudinibus anxiari. Jel vt
ait Diero. in li⁹. ō sentēt̄ys sctoꝝ dr̄ p̄ncipiū doloris: q̄ vsq̄
ad illū dolorē nullū iacob senserat vel dr̄ p̄ncipiū doloris q̄n
tū ad seis effusionē q̄. in virginibus cū q̄dā difficultate fit cū
ibi tā vir q̄s femina coꝛrūpant: ꝛ vtrobiq̄ quedā nature vio
lentia inferat q̄n aūt genuit Jacob Ruben ꝓmogenitū nul
lā vnq̄ feminā cognouerat: iō ibi dolorē q̄ndā sensit in pri
ma coꝛruptiōe. Ponūtur aūt ista ad designandā ingratitu
dinē Rubē: q̄ cū ipe eēt ꝓmogenit⁹ pr̄is sui: ꝛ fortitudo sua
ꝛ in eo incepant dolores pr̄is sui magis tenebat pr̄ suo q̄s
aliqs ō alijs cū ḡ ipe fedauerit balā pr̄is sui vxorē multū vi
tupandus: ꝛ dānādus erat. Jpor in donis. Jlra hebraica ē
hic multū intricata ex quoda ipoꝛpꝛio mō loq̄ndi. Et trāsla
tio caldaica exponēs illā dixit q̄ ruben tria hic hr̄e debebat
s. regnū sacerdotiū: ꝛ ꝓmogenituā. S3 i hoc ml'tū ipoꝛpꝛie
loqtur distinguēs ꝓmogenituā ꝑ sacerdotiū: ꝛ regnū. Q̄ꝛ
primogenitura hic accipitur ꝓ iure cōuenienti primogeni
to. Sunt autem hec iura que enarramus. ō. 25. ꝛ. 27. c. inter
q̄ ꝓmū est p̄ncipatus regnatiuus siue dominatiuus iter fra
tres. Scōm est sacerdotium deinde duplex portio hr̄ditatis
ꝛ alia ibidē ꝓnominata. Nō distiguit ḡ bñdictione ꝓmoge
nitura a iure regnatiuo: vl' iure sacerdotali tanq̄ si distingua
tur totū a ptibus suis: ꝛ ponātur eē ml'te res cū nō sit aliqō Determi.
ens ipm totū ablatis ptib⁹. Dimissa ḡ illa iepta distictiōe di
cēdū q̄ iacob designauit oia iura ꝓmogenite in his duo
bus q̄ i lra ponūt. ſ3 p̄ncipal'r signēt̄ur duo. Jpor in donis. J
i. q̄ rubē: q̄ ꝓmogenit⁹ erat debebat eē maior i donis q̄s ali
qs ō frib⁹ suis. s. q̄ duplex portio hr̄ditatis ei dareť. ſ3 pdi
dit eā. Fuit aūt translatū ius ꝓmogenite q̄ntū ad istā pti
culā ad ioseph: q̄ cū alij fres singulas sortes acciperēt: ꝛ sin
gulas tribus denoiarent ioseph duas sortes accepit: ꝛ duas
solus tribus denoiauit: vt p̄z in duobus filijs eius manasse:
ꝛ effrayn qui duas tribus denominauerunt: ꝛ duplicem sor
tem acceperunt: vt p̄z ꝑcedē. c. Jmaior impio. Q̄ꝛ p̄ncipa
tus inter fratres debebatur p̄rimogenito ꝛ cum p̄rincipat⁹
regnatiuus promissus fuisset semini Jacob ille pertineret ad No.
tribum Ruben nisi peccatum eoitus obstitisset. Jn his aūt
duobus omnia alia iura p̄rimogeniture aut dñt dignitatez
aut vtilitatem. Si aūt dicant dignitatem reducunt ad impe
riū. Si aūt dicūt vtilitatē reducunt ad p̄ioꝛitatē i donis. vñ
ius sacerdotale ad vtrūq̄ ptinebat: q̄ aliquo mō dicit digni
tatē. s. ptātem imolandi hostias. coꝝ dño fm tps illud. ali
quo mō ad vtilitatē ꝛ3 q̄ sacerdotes recipiebant q̄dā iura a
ppl'o siue iter gēiles siue iter hebꝛeos ō hebꝛeis satis p̄z. de
gētilibus aūt p̄z. ō. 47. vbi dr̄ q̄ terra egyptioꝝ vēdita fuit
ꝑter terrā sacerdotū q̄ libera mānsit: q̄ illis ō hoꝛreis publi
cis ministrabant cibaria: iō nō sūt coacti vēdere terrā suam. §§
Dabat ēt siue añ legē datā: siue post legē datā: post legē da
tā p̄z nūeri. 18. ꝛ deutero. 12. ꝛ. 18. c. añ legē p̄z: q̄ abꝛaham de
dit decimas ō oib⁹ reb⁹ suis melchisedech regi salē: q̄ erat Melchise-
sacerdos dei altissimi: vt hr̄. ō. 14. c. magis tn ptinebat sacer deb Rex
dotiū ad iperiū. i. ad dignitatē q̄s ad dona. i. ad vtilitatez: q̄ Salē
sacerdotiū fm se icludit ptātē imolādi ꝛ offerēdi victias deo N
p accns aūt dicit aliqs reddit⁹: vl' pēsionē q̄s āt ꝓmogenitus
sederet i capite mēse ad dignitatē: vl' iperiū ptinet q̄ āt bñ
diceret fres suos ad dignitatē ptinet ꝛ iperiū. Q̄ꝛ vt ait apo
stolus ad hebꝛeos. 7. sine q̄dictiōe vlla qō min⁹ ē a maiore
bñdicīt q̄ ēt ꝓmogeniti vestib⁹ nobiliorib⁹ iduant ad hono §§
rē siue dignitatē ptinet q̄ āt a pr̄e bñdicat i morte spāl'r ad Opio quo-
vtrūq̄ ptinet. s. ad dignitatē: ꝛ ad vtilitatē: q̄ vtrūq̄ ibi ꝛfer rundam
tur vl' vtrūq̄ pr̄ moriēs iprecat ꝛ sic p̄nt reduci ad ista duo
oia alia ꝓmogeniture iura. effusus ē sic aq̄. Jaliq referunt
B ad libidinē ꝛ3 quā coḡuit rubē nouereā suā balā: ſ3 moral'
vl' mistic⁹ vr̄ eē sēsus: talis ē. n. itētus ꝛ3 nicolaum q̄ effusus
fuit rubē: vt aq̄. i. q̄ sic q̄n aq̄ ō vase effūdit nihil manet sic i
effusiōe aliox liquox: vt i melle qō ñ p̄t tm effūdi qn aliqd
maneat iherēs ō vino āt māet odor saltē. De oleo effuso ma O
net piguedo: ꝛ sapor idē ō alijs liquoꝛib⁹: q̄ aliq̄l'r inhesim
sūt vl' tenacis nature. De aq̄ āt effusa nihil manet ō sapore:
vl' odore: siue colore: ita rubē effusus fuit: q̄ ō iurib⁹ ꝓgeni
ture ad eū ptinētib⁹ nihil ei māsit: ſ3 totū fuit trāslatum ad
al's trib⁹: q̄ ps fuit trāslata ad ioseph ps ad iudā ps aūt po
stea leui ꝑcessa ē: vt diximus ꝑce. c. S3 q̄ntū ad sacerdotiū nō
erat aliqua dr̄ia: quia in qualibet tribu p̄rimogeniti de illa
tribu erant sacerdotes anteq̄ deus specialiter segregaret le
uitas ad sacerdotium: vt p̄z Exo. 24. c. vbi mandauit moyseꝝ
iuuenibus de p̄ncipibus tribuum: vt immolarent victi
mas ad confirmationem federis. vt patet ibidem. ¶ Iste sē
sus satis conformis est littere: sed adhuc conformius dici
potest q̄ Ruben effusus fuit sicut aqua: quia sicut aqua P
non eleuatur supra terram eminens vel faciens tumoꝛes: Unde a q̄
sed est equalis terre. vnde dicta est aqua quasi equa ꝛ
petit

petit loca ꝓna terre :ita ruben nō fuit eleuatus sup' alios ita ꝙ hꝫ aliquā excellentiā qualē hꝫ decebat ꝓmogēito, ꝛ hoc declarat lra sequens cū dicit nō crescas.i. non sis eleuatus sup alios:ſz eris q̄ſi vn⁹ ō eis.⸗ nō crescas. ⸗i.ñ cresces. Nō oz legi ꝑ modū impꝛecandi:ita ꝙ ponaꝫ i optatiuo: sed ꝑ modū ꝓnūciandi: vt ponaꝫ i idicatiuo ,ſ.ego denūctio tibi ex pte dei ꝙ nō crescis iter frēs tuos.ſ.recipiēdo aliq̄s ꝑemi nētiā:ſz eris equalis.⸗ qa astēdisti cubile pris tui. ⸗Rethorice loqtur Jacob colozādo turpe factū Ruben. Uocat autē cubile siue lectū pris nō ipm locū in quo pr̄ dozmiebat: quia tūc ascēdere sup lectū eius scelus nō erat: sed accipiē cubile ꝑ vxoze q̄ in cubili erat cū iacob. cubile aūt ascendit qñ cum bala vxoze pris sui: ꝛ nouerca sua cōcubuit: vt pz.ſ.35.c. Et vocaꝫ vxoz cubile siue lectus: q; cū viro suo in eodē lecto cubauit. Sic.n. aliqñ vocaꝫ vxoz camera viri siue penetrali: q; ipa sola ē cū viro i penetrali. ꝛ ſ mō logr̄ Boeti⁹ ō ꝓsola.li.i. ꝓsa.4. iducēs ad defensionē cris sibi ipositi bonitatē vxoziꝭ sue q̄ talia fieri nō ꝑmitteret cū dr̄ ꝓterea penetral inocens domus honestissimoꝝ ꝙ cetus amicoꝝ socer ēt sanctus: ꝛ eque actu ipo reuerēdus ab oi nos hmōi cris suspitione defendunt. ⸗Et maculasti stratū ei⁹. ⸗replicatio eiusdē ſnie est mō rethozico ad exaggerandū dr̄ aūt lect⁹ maculat⁹: q; ali⁹ quā marit⁹ i eo ꝓcubuit cū ipa vxoze: pctm̄ istō fuit gue valde. Prio erat adulteriū: q; cū ꝓiugata. Scō icestus: q; cuz affine sua.ſ.cū nouerca sua viuēte pr̄e. Fuit ēt magna ingratitudo: q; ꝑ patrē q genuit: ꝛ nutriuit: ꝛ tāta bona ei traditurus erat tm̄ scelus opatuſ ē:ſz ḡ postea Rubē laborauerit vt placeret pr̄i defendēdo ne alī frēs vēderēt aut occiderēt ioseph tm̄ nūq̄s i totā gr̄am pr̄is sui reuocari potuit. Maxie q; ista mutatio iuriū ꝓmogeniture nō arbitrio hūano: ſz volūtate diuina fcā ē. Jn hebꝛeo ēt dr̄. ⸗ ꝛ leuasti illō. ⸗i.ꝙ rubē leuauerit lectū pris sui.ſ.ꝓuādo pr̄ez suū ne vnq̄s accederet ad vxorē suā balā: q; non erat iustū ꝙ pr̄ accedēt ad vxorē q̄s filī⁹ coḡuerat. Sicut dauid nō accessit ad concubinas suas decē q̄s coḡuerat absalon filī⁹ eius: vt pz.ſ°.re.16.c. de quo plura diximus.ſ.35.c. Aliq aūt iudei volūt colozare valde pctm̄ ruben excusando illū dicētes ꝙ nō coiuit cum bala nouerca sua:ſz solū mutauit cubile pris sui: ꝛ bale ō vno loco ad alterꝝ. Sz isti valde irrōnabiliter loquūtur: q; excusantes ruben iacob accusant. Respiciant.n. qd deterius est aut Rubē accusare aut iacob ꝏdēnare. Si.n. dicamus ꝙ ruben nō coiuit cū bala:ſz mutauit lectū ꝏpoꝛteret dicere iacob esse valde iniustū: ꝛ asperū q ꝑ tā leui offensa ruben cū tota posteritate tātis bonis ꝓriuauisset: q; in hꝫs totus statuſ ꝓsistebat: ꝛ q; iacob videbaꝫ detestari hꝫ rubē ꝓp istud pctm̄ ne totaliter videret derelictus moyses bñdixit eū in cathalogo benedictionū. vt pz deutero.33. dicēs viuat ruben ꝛ ñ moziaꝫ. ⸗ Symeō ꝛ leui. ⸗hꝫ ponit simul ānūciatio futuroꝝ q̄ntū ad tribū symeō ꝛ leui: ꝛ ponunt iste due tribus simul: q; symeon ꝛ leui erāt ꝓiuncti ad malū maxie: q; hꝫ arguunt de q̄dā scelere.ſ.ꝑ sichimitas ꝙ ambo gesserūt. Simul ḡ ponēdi erāt. ⸗frēs. ⸗vocat symeō ꝛ leui frēs nō ꝙ isti nō habuerūt alios frēs eiusdē pris: ꝛ matris: q; sex frēs fuerūt filī iacob ꝛ lie.ſ.rubē: symeō leui iudas ⸗sachar: ⸗abulon. vt hr̄ ſ.29. ꝛ.30.c. ſz vocant frēs: q; erāt ꝓcordes mēte: ꝛ ope in oib⁹: vt pz in cede sichimitaꝝ.ſ.34.c. ꝛ hꝫ. ⸗ Vasa iniqtatis. ⸗vas dr̄ a ꝓtinēdo: ꝛ q; hoies ꝓtinēt aliqd in se bonū: vel malū: ideo vasa vocantur ꝛ isto mō loq̄ndi vtiē apl's ad ro.9.c. vocans quosdā hoies vasa ire parata in interitū. Alios aūt vocat vasa gl'ie pata ad gl'iaz. Sic ēt loqtur 2ª ad thimo.c.2. dicens in magna āt domo ñ solū sūt vasa aurea: ꝛ argētea: ſz ⸗ lignea: ꝛ fictilia: ꝛ q̄dā qdē in honoꝛē q̄dā āt in ꝓtumeliā. Si quis emūdauerit se ab istis erit vas i honoꝛē sanctificatū: ꝛ vtile dño ad oē opus bonū opatum. Dñr ḡ symeō ꝛ leui vasa iniqtatis. i. hoies ꝓtinētes iniqtatē ꝛ ꝑpe dñr vasa iniqtatis illi q tenēt malitiā i coꝛde reconditā sic vas itra se aliqd continet: ꝛ ꝓuēit ꝑpe symeō ꝛ leui q̄ntū ad ꝑditionē quā tenuerūt ꝫ sichimitas facto pacto ī dolo: vt hērent opoꝛtunitatem occidēdi eos. Exponiē aūt totū hꝫ qō dr̄ de symeone ꝛ leui a doctoꝛib⁹ nr̄is cōformiter ō scelere cōmisso i occisione sichimitaꝝ quod narratū fuit supꝛa.34.c. ⸗ bellantia. ⸗i. iniqui bellantes: q; belluz qō cōmiserunt ꝓtra sichimitas non fuit iustum: sed valde ꝑdicioſum cū essent inter eos pacis federa: ꝛ alī cōpleuissent ꝑditionem pacis.ſ. circūcisionē. ⸗Jtē q; ꝓtra inermes ipsi armati pugnauerunt. Jtē q; nō dixerūt eis tanq̄s hostibus aliquid de bello: q; saltē opoꝛtuisset ꝓdicere nisi essent iam manifeste inimicitie: ꝛ bella alia ꝓcessisset. ⸗Jtem q; omnes sichimite tunc egrotabant carentes viribus: ꝛ dolentes doloꝛe circuncisionis. ⸗Jn consilio eoꝝ non veniat aia mea. ⸗i.in cōsilio eoꝝ nō venit. q.d. qñ ipsi cogitauerūt scelus illud ꝓtra sichimitas ego non cōsiliatus sum cū eis nec approbaui: q; valde malū: ꝛ ꝓditoriū inocentes: ꝛ federatos: ꝛ pactuz pacis ꝙplentes idemq̄z incautos: ꝛ inermes sic subito lacerare: vel ꝙ legatur ꝑ modū futuri sicuti ponit in littera.ſ. ⸗in cōsilio eoꝝ non veniat anima mea. ⸗i.nunq̄z velit deus ꝙ aia mea cōsentiat malo cōsilio qō ipi inierūt: ꝛ patrauerūt. ⸗ ꝛ i cetu eoꝝ. ⸗i.in cetu famuloꝝ: ꝛ socioꝝ qd ipi ꝓgregauerūt ad delendos sichimitas. ⸗nō sit gl'ia mea. ⸗i.honoꝛ meus: vl' laus mea.q.d. nolit de⁹ ꝙ ego lauder ō hꝫ ꝙ illi duo filī mei cū cetu suo sic deleuerūt sichimitas: q; ista laus magis eēt vituperiū: q; id de quo laudarer ē aliqd turpe. ō aggressiōe aūt ꝛ patratione rū turpiū nullus iuste laudaꝫ nisi laudis inexptus: sed magis virupabilis valde reddiꝫ. Et si sic laudeꝫ magis irrideꝫ. ⸗Nicolaus obꝫcit: q; supꝛa ꝓmece.c. iacob gl'iatus ē se accepisse sichē in arcu suo ꝛ gladio ō mānu emoꝛ regis amoꝛrei. Ad hꝫ respōdet ꝙ nō gl'iatus fuit iacob: q; symeō ꝛ leui sic ꝑditorie sichimitas deleuerūt: ſz gl'iaꝫ ꝙ deletis illis: ꝛ congregatis amoꝛreis: ꝛ cananeis q i circuitu erāt: vt veniētes irruerēt i iacob: ꝛ delerēt eū ipe dei ꝓfidēs adiutoꝛio armat⁹ cū familia sua ꝓstātissime expectauit si qs ō hostib⁹ irrueret deo tm̄ faciēte ꝓterriti sūt: vt nō mouerenꝫ i iacob ista solutio ꝛ fm expositionē nicolai: ꝛ Ra. Sa. ꝑce.c. positam quā non tenui. Scōm aūt expositionē quā ꝙsequutus fui qō ista nihil agit nec obiectio: q; nō gl'iatus fuit iacob in gladio: ꝛ arcu se accepisse sichen: ſz ꝑcibus: ꝛ oꝛone: vel aliter. ⸗ Jn cōsilio eoꝝ nō veniat aia mea. ⸗ ꝙ referatur hꝫ ad ea q̄ futura erant qñ ista bñdictio data est: ꝛ vnū ꝓtinet ad leui.ſ. istud ꝓmū. Scōm ꝓtinet ad symeonē. ⸗Jn cōsiliū eoꝝ nō vēiat anima mea. ⸗i. nolit deus ꝙ ego ꝙsentiā malo ꝙ futurū, esse scio i tribu leui: ꝛ hoc fuit qñ choze qui erat de tribu leui de chaathitis ꝓgregauit secū alios ō tribu rubē: ꝛ ō alīs tribub⁹: vt isurgerēt i moysē: q; ipi volebāt accipe sacerdotiū sic Aaron venit aūt tūc ira dei sup eos: q; qdā incēdio consumpti sunt alios aūt viuentes terra deuoꝛauit facto hyatu magno vsq̄z ad infernū: vt pz nūeri.16.c. Jn hoc aūt nolebat iacob ꝙ illi vocarentur filī sui qui tā detestanda cōmiserāt: ꝛ sic fuit: q; qñ scriptura narrauit illud factum non vocauit choze filiuz Jacob: sed solū vocauit eum filiū leui dicens ecce aūt choze filius ysuar filī chaath filī leui ꝛ datan ꝛc. ibi computauit ꝓgeniē choze vsq̄z ad leui ꝛ non noīauit ibi iacob cū esset imediatus leui. Gloria aūt iacob apparuit in leui qñ in descriptionibus cantoꝝ ianitoꝝ sacerdotū: ꝛ alioꝝ officialiū templi noīatur iacob tanq̄s pater eoꝝuz: vt in ꝓmo libꝛo paralipo. in multis locis. vbi agitur de oꝛdinatione: ꝛ dispositione totius tribus leuitice. ſ.c.23. ꝛ.24. atq̄z.25. ꝛ.26. ⸗ ꝛ i cetu eoꝝm. ⸗ hoc refertur ad symeonem. ⸗ Non sit gloria mea. ⸗i. nolo ego gloriari de malo quod tribus symeō in magno cetu operatura est quod fuit in fornicatione cum mulieribus moabitarum: ꝛ madianitaꝝ: vt pz nūeri.25.c. q; tūc illi qui fornicabantur colebant belphegoꝛ ꝓpter qō ira dei insurrexit in ppl'm: ꝛ suspensi sunt ꝓncipes: ꝛ ml'ti perierunt quoꝝ omnes: vel plures asserunt fuisse de stirpe symeō. Qz ipe ꝓnceps illius tribus intrauit ad scoꝛtū madianitidem noīe coꝛbi ꝛ vterq̄z mutatione per genitalia a phinees filio Eleazari transfossus est. vt pz ibidē. Hoc aūt factū nolebat iacob sibi appꝛopꝛiare: q; nō ad gloriam pertinebat: sed ad magnam confusionem. ⸗ Quia in furoꝛe suo occiderunt viꝝ. ⸗ ſz ista expositio imediata de symeone ꝛ leui satis conuenire possit. ꝓma tamen consonantioꝛ: ꝛ melioꝛ: ac veriꝛ est: qa littera intelligi vult de occisione sichimitarum: ꝛ subdiē hic causa superioꝛum. ⸗ Quia in furoꝛe suo. ⸗i.ego nolleꝫ ꝙ factum istoꝝ cōputaretur ad gloriam meam: q; non fuit fcm̄ ex rectitudine rōnis: ſz ex quodam furoꝛe irrōnabili ſz.n. anteq̄s sichimite ꝛ filī iacob pepigissent interposito federe pacis de circuncisione facienda: ꝛ de accipiendis mutuo vxoribus poterant iuste expetere vltionē violate foꝛoris postq̄z tm̄ vtriq̄z in phedera pacis consensum est non poterāt iuste mouē bellū: q; hostes ñ hēbāt: ſz amicos ꝙfederatos. solus ḡ furoꝛ fuit oꝛigo huius cladis sichimitaꝝ. ⸗ occiderūt virū. ⸗

i. viros

No. Q Opinio aliquoꝝm iudeoꝝm cōfu⁹

Simeon leui Annunciatio futuroꝝm R

S Unde vas

Bellum symeonis ꝛ leui contra sichimitas T

No. Obiec. nicolai X Rñsio

.i.viros sichē: ⁊ ponit singulare ꝓ plāli sicut aliqñ scriptura sacra ꝓsueuit: vt ps exo.8.c. Venit musca gñissima ñ qdez vna musca: sz muscax plāralitas. ⁊ ps.77. misit i eos cinomiā. i. muscā caninā: sed nec vna musca canina fuit. Uel oꝝ occiderūt virum. i. sichen filium regis emoꝝ. nam licet alios sichimitas occiderit istū tñ ꝑncipal'r occidē itēdebāt q soroꝛē eorū stupꝛauerat. Jn hꝭ tñ ēt peccauerūt. Nā hz eis ꝯ istū a ꝑncipio patrati sceleris itaret iusta cā doloꝛis tñ facto fedē nihil i eū nisi impie cōmittē potuerūt. ⌊ Jn volūtate sua. ⌋ i. sz voluntalē suā deoꝛdinatā. ⌊ suffoderūt murū. ⌋ i. muros sichē. Tāta. n. eoꝝ fuit idignatio q ad plenā vltionē nō solū viros occidere: sz muros ēt total'r delere pabāt: sz nō valuerūt: qꝛ ad faciēdū hꝭ magnū tps reqrebat ⁊ gētis mltitudo quoꝛuz nullū eis i ꝓmptu erat. Uolūtas ꝑ sua fuit ad suffodiēdū vl' euertēdū murū: sz ptās nō fuit. ⌊ Maledictus furoꝛ eoꝝ qꝛ ptinax. ⌋ i. valde tenax siue pmanēs. ⌊ ⁊ idignatio eoꝝ: qꝛ dura. ⌋ duplicatio eiusdē sñie ē ad exaggerādū: ⁊ exoꝛnādū: ⁊ ē modus loq̄ndi passionatoꝝ. Erat aūt iacob q̄si iratus ꝯ istos: qꝛ talia ipie gesserāt: iō talia eū ꝟba decebāt. Est āt sensus si furoꝛ vl' idignatio eoꝝ fuisz ꝯ sichimitas: ⁊ nō duraret tāto tpe. ſ. quousq; ad executionē ꝓducerēt occidēdo sichimitas: vl' nō fuisz tā dura. i. ad patrādū tm malū erat aliquo mō pctm istoꝝ duoꝝ remissibile: sz qꝛ furoꝛ eoꝝ tm icāduit nō ē venialis. sz maledictus. i. detestabilis valde furoꝛ: ⁊ ipi ꝓp furoꝛē suū maledici dñr ⁊ est iste furoꝛ culpabilis ꝓpter duo. Prio qꝛ rācoꝛ retētus fuit i coꝛde magis q̄z rō recta peteret. Scō qꝛ maioꝛ vltio expetita ē q̄z deberet. q̄stū ad primū dr. ⌊ maledict⁹ furoꝛ eoꝝ. ⌋ i. maledicat furoꝛ symeon: ⁊ leui. ⌊ qꝛ ptinax. ⌋ i. valde tenax ⁊ vltra rōnez pmanēs. q. d. iuste poterāt isti tenere furoꝛē: ⁊ intētionē vlciscendi ꝯ sichimitas anteq̄z aliqd iter eos ꝓuentū eēt: sz postq̄z pacis federa mutuo suscepta sūt ⁊ ex pte sichimitaꝝ ꝓpleta nō debuit durare rācoꝛ: qꝛ ꝑ durauit ptinax. i. valde tenax dictus est.

¶ Scōm notat cū dr. ⌊ ⁊ idignatio eoꝝ: qꝛ dura. ⌋ i. dure punies ⁊ sup̄ q̄ntitatē pcti. ad hꝭ. n. q̄ fiat iustitia comutatiua i dādo alicui penas ꝓ vitio oꝝ hri rōnē ꝯ passi. qō ē i q̄dā ꝓmensuratiōe: ⁊ ꝓpoꝛtiōe. vt declarat ariſto. 5. ethi. Sic ēt dr deutero. 25. c. fz q̄ntitatē pcti erit: ⁊ plagaꝝ modus. i. q̄ntitas vl' mēsura: ⁊ Apo. 18. q̄ntū gl'ificauit se in delitijs suis tm̄ date illi ō toꝛmēto. cōsiderāda ḡ erat i ista vidicta quam expetere volebāt symeō ⁊ leui q̄ntitas pcti: vl' potiꝰ illate sibi iniurie: iō dato q nulla: pcis phedera mutuo ꝓueniſſent ad iuste vltionē exigēdā. neꝯ erat modū ñ excedē. Nūc āt si ꝓsideret eoꝝ fcm̄. ablato q ꝑditoꝛie hꝭ fecerit q ꝯ iterpositā federa q ꝯ incautos: ⁊ inermes q ꝯ egrotos vl'r: ⁊ nec mouere: nec ꝛēdere se potētes bellū quoddā securū assūpserit quoꝝ q̄ntitatē pēsare nō saꝭ facile eēt. Solū aduertēdo magnitudinē cladis iflicte: liḉt eos iniuste egisse: qꝛ ꝓ defloꝛatiōe vni⁹ stulte puelle q̄ ipa sibi hui⁹ mali cāz dederat' solitarie iter alienigenas euagata nō tot⁹ ab hꝭ crie imunis ppl'e: sz aut libidinosus iuuenis: aut stult⁹ pr̄ filij delitias ꝓtristari recusās merito delēdus erat. dura ḡ indignatio fuit: nec q dē solū dura: sz durissima: ⁊ ꝛopinabilis fuit. ⌊ diuidaz eos in iacob. ⌋ seqt̄ pena eos iflicta eis a deo ⁊ ē ꝓfoꝛmis pctō eoꝝ. Est. n. regula q morbi ꝑ cōria sanāt. Sic. n. ait pbs in 2° ethi. c. 3. ſ. pene āt medicine q̄dā sūt: medicine aūt nate sunt fieri ꝑ cōria. Sicut ḡ pctm̄ symeō ⁊ leui fuit: qꝛ ipi mltū ꝓsentiētes sibi erāt: ⁊ ad oē malū ꝓcoꝛdes q diuidātur: vt nūq̄z i bono vl' malo ꝓcoꝛdēt: iō seqt̄. ⌊ diuidā eos i iacob. ⌋ i. diuidēt isti duo ppli i iacob. i. iter filios iacob. ⌊ ⁊ dispgā eos in isrl'. ⌋ ea dē sñia ē: qꝛ isrl' ⁊ iacob idē sūt ⁊ dispgere: ⁊ diuidē. vl' pt accipi ista sñia 2ª vt sit altera: qꝛ dispgere i ligua latia maioꝛem diminutionē ipoꝛtat q̄z diuidē: qa diuidē ē qñ res secat in ptes siue i duas siue i pl'es. dispgere aūt ē qñ res minutati cōcidit ⁊ ptes minute p ptes diuersas locant: ⁊ hꝭ maius malū ē: qꝛ q̄ntocūq̄z res magis diuisa minus valet: qm̄ ꝟtus vnita fortioꝛ ē se ipsa diuisa. Et ꝓpleta fuit ista diuisio ⁊ dispsio tpe diuisiōis fortiū: qꝛ leui nō accepit sortē iter frēs suos: vt ps nūeri. 34. ⁊. 18. c. ⁊ iosue. 18. ⁊. 19. vbi ponit diuisio fortiuz aliaꝝ tribuū. Sz date sūt ei ciuitates i singlis tribubꝰ: vt ps nūeri. 35. c. vt i eis hitarēt ⁊ hr̄ent suburbana ad alenda pecoꝛa. Trib⁹ āt symeō: qꝛ pua erat i medio sortis iude recepta ē. vt ps iosue. 19. c. ¶ Ul'pt itelligi ista lra: ita q̄ sint due sñie referēdo vnā ad vnā tribū: ⁊ aliā ad alterā. ⌊ diuidā eos i iacob. hꝭ referat ad viros de tribu symeō. Et diuisi ab alijs i iacob. i. hñtes aliqd spāle iter ceteros i hr̄ditate iacob: qꝛ cetere trib⁹ sortes spāles receperūt: ⁊ distictas: symeō āt nō recepit ptē spālē: sz qꝛ puus erat receptus fuit in pte sortis iude tāq̄z pegrinus vel nō hñs hr̄ditatē: sz ꝑcario hitans in sorte alterius: vt ps iosue. 19. c. ⌋ ⁊ dispergā in isrl'. ⌊ hoc ptinet ad tribum leui q̄ nō solū diuisa fuit: sed dispsa. i. in pl'es: ⁊ minutas partes ꝓcissa 'cū nō accepit aliquā sortē nec suā: nec alienam: sz in totā terrā ꝓmissionis dispsa fuit: qꝛ i q̄libet tribu aliquas ciuitates acceperūt: ⁊ i hoc differt leui a symeon: qꝛ hz symeon sepatā sortē nō recepit simul tm̄ totus receptꝰ fuit in medio sortis iude. Leui aūt in nulla tribu simul totus receptus ē: sz in qualibet pte tenuit. Judei āt variāt: vt in ista expōne: qꝛ vt diximus. ē. 34. c. ipi nitunt defendere symeonē ⁊ leui de scelere cōmisso ꝯ sichimitas dicētes ꝙ iuste egerūt ō q̄ ibidē satis dictū est: sz solū māsit: qꝛ iudei illi dicebāt istaz lr̄am ō maledictiōe leui: ⁊ symeonis nō referri ad pctm̄ illō: sz ad aliqd alteꝝ ō q̄ ꝟ imediate diceꝯ. ¶ Uariāt aūt hebrei: qꝛ isti q nitebant excusare symeonē ⁊ leui ō illo scelere expō nūt totā istā lr̄az ō vēditiōe ioseph. Alij āt ptiz ō viris sichē ⁊ ptiz de ioseph. ꝓmi ḡ dicūt istā maledictionē inflictā fuisse symeoni ⁊ leui: qꝛ soli machinati sūt in mortē ioseph ⁊ nitūtur ꝓbare: qꝛ Rubē nō vr̄ machinatus in necē ioseph cum ipe niteret eū liberare ō manibus eoꝝ: ⁊ reddē pr̄i: vt ps. ē. 37. c. Similr iudas non videt in hoc machinatus: qꝛ absente Ruben suasit ceteris fratribus suis dicens qd ꝓdest si occiderimus fratrē nostruz: ⁊ celauerimus sanguinem eius caro nostra: ⁊ frater noster est: ⁊ vt non occideretur suasit eum vendi debere Jsmaelitis: vt ps. ē. 37. Quattuoꝛ etiam filij ancillarū. ſ. dan ⁊ Neptalin Gad ⁊ Aſer nō vident ad hꝭ machinati fuisse: qꝛ ipe ioseph manebat cū eis ad eoꝝ ꝓsolationē cū despicerent a filijs lie. De ysachar: ⁊ zabulō q erant minoꝛes iter filios lie nō vr̄ q tale qd ipi incepint: qꝛ tale negociū arduū erat: sz vꝺsimile ē q alijs fr̄ib⁹ maioꝛib⁹ ꝓponētibus ꝓsenserit ⁊ tūc exponūt lr̄az dicētes ecce hñr frēs octo manēt ḡ quattuoꝛ ad ꝓplēdū numerū. i. fr̄m filioꝝ iacob a q bus tollat ioseph q erat ⁊ vēdebat: manebūt tres: ⁊ ab istis rursus tollat beniami q puus erat nōdū ablactat⁹: ⁊ manebat i domo soli: ḡ duo manebāt q i hꝭ scelus ꝓsentiētes essent. ſ. leui ⁊ symeō q maledicunt hic. ⌊ Simeō ⁊ leui frēs. ⌋ i. ad malū plus ceteris ꝓcoꝛdātes. ⌊ vasa iniqtatis. ⌋ i. ꝓtinentes malitiā i coꝛde suo. ⌊ bellātia. ⌋ i. ſ. ꝯ minoꝛē frez eū volentes occidē. ⌊ in ꝓsiliū eoꝝ. ⌋ i. ſ. q̄ ꝓsiliati sūt inter se ad occidēdū ioseph ⁊ alios ad hoc iducebāt. ⌊ ⁊ in cetu eoꝝ ñ sit gl'ia mea. ⌋ i. i cetu oiuz fr̄m ꝓgregatoꝝ i mortē ioseph suasu ipsorū nō sit laus mea. i. ego nolo laudari: vl' gl'iari ō tali fcō: qꝛ iniquū fuit: ⁊ vitupabile. ⌊ Jn furoꝛe suo occiderūt virū. ⌋ i. ioseph. ſ. nō eū actual'r occidentes: sz in furoꝛe suo occidē ꝓponētes: ⁊ determinātes in volūtate sua suffoderunt murū. Littera hebraica' in isto loco secundum equiuocationē pōt significare subneruare taurum.

¶ Quare ioseph taurus vocatur.

Uocatur Joseph taurus: qꝛ sic noiaꝭ deutero. 33. c. ſ. ꝓmogeniti tauri pulchꝛitudo eius. Subneruare ē neruos amputare. i. vires tollere: quia totuz robur in neruis: ⁊ musculis est. Hunc autez subneruauerūt qꝛ foꝛtitudinem ioseph tollere dispoſuerūt. ⌊ maledictus furoꝛ eoꝝ: qꝛ ptinax. ⌋ i. multū tenax cū totiens a ruben dulcibus ꝟbis admoniti nō destiterūt. ⌊ ⁊ indignatio eoꝝ: qꝛ dura. ⌋ Idem sigt q precedens. ⌊ diuidam eos in iacob. ⌋ exponitur: vt supꝛa. vel aliter q ꝓpter istud peccatū tā tribus symeon q̄z leui dispersa est inter omnes filios iacob. de leuitis manifestum est: qꝛ discurrebant per diuersas ciuitates aliarū tribuum ad recipiendum vnam decimā ⁊ ad hoc q sustētarentur ab alijs cum nihil haberent. Sic patet deutero. 12. ⁊. 14. vbi multum cōmendat moyses populo ne dimittant eos ieiunos: quia nihil aliud habent nisi quod eis deuoti populi dederint. De symeone dicunt q omnes scriptoꝛes in isrl': ⁊ introductoꝛes pueroꝝ erant de tribu symeon: iōq̄z discurrebant ad hoc per has tribus: ⁊ nunq̄z multiplicabātur in bonis temporalibus: quia ista sunt talia officia i quibus homines non possunt multum lucrari. Sed ista expositio satis extoꝛta est: ⁊ violenter inducta: quia nec littere coherere potest quasi innata fuerit quod requiritur ad bonitatem alicuius expositionis. ꝓ quo notandum q aliter inquiritur veritas ꝓpositionum in scientijs methafisicis aut

nālibus

Occiderunt dupliciter exponit ꝟ ꝓ ꝟ exposi. 2ª expo.

Furoꝛ iste est culpabilis pp duo. pº 2º

Nota

⁊ Morbi ꝑ cōtraria sanātur

Uirtus vnita fortioꝛ quā diuisa ꝙ

Opino iudeoꝝ ꝓ

Cōfuta.

Qō. II. A

nālibus aliter i sacra scriptura: q; ēntum ad metha. z nālia
aliq; mō itellectus i mēsura ē vitatis: q; illa ꝓpositio q̄ lumi
ni itellect⁹ nr̄i ꝓsonat: z coheret recipiť tanq; vera: vl' possi-
bilis. illa ār q̄ dissonat tāq; ipossibilis abȝcit. Jn sacra scriptu
ra cū ipe ꝓpositiones nō volūtate hūana: sz spū scō dictante
sic ꝓscripte sūt nō ē itellect⁹ nr̄ mēsura vitatis ꝓpositiōis ita
q; illa ꝓpositio iudicari debeat vera q̄ itellectui nr̄o coheret
z illa fl'a quā itellect⁹ nr̄ nō recipit. Q; tūc ml'ta dicta sacre
scripture abȝceremus tāq; fl'a: q; vitatē eoȝ itellect⁹ nr̄ non
recipit. vt pz ō sacro euchie. pz ō misterio trinitatis. pz de re-
surretiōe mortuoȝ. Et ō assūptione nature hūane a vbo z ō
pleriscq; aliȝs quoȝ plena ē scripᵗᵃ: sz absit: q; appl's captiuā-
dū mādat itellectū i obsequiū chr̄isti vt pz 2ª ad chorin. io. c.
¶ Cōtrario mō faciēdū ē. s. vt ꝓpositiones sacre scripᵗʳᵉ sint
regule itellect⁹ nr̄i. s. q; si aliqd ō sacra scriptura ꝓponať q̄le
cūq; istud sit imediate ei assentiamus: q; ō sacra scriptura ē.
Ex ls ār ifero q̄ ō itendebā. s. q; i exponēdis sacris scripturis:
z ingrēda vitate eaȝ nō debēt laborare expositores. vt sacrā
scripturā ad suū itellectū retorqueāt: sz vt itellectū suū ad sa-
crā scripturā cōuertāt: q; al's querteremus rez näm mēsurā
do mēsurā p mēsuratū q̄ toti ordini: z rōni repugnat. Q; ñ
g̃ sacra scriptura aliqd ō se sonat q̄ manifeste vitati ñ repu
gnat nl'lus dz laborare: vt eā reducat ad aliū itellectū quem
ipe ꝓcepit: q; sic dānādo tolleť ois certitudo scripturaȝ: z
vitas elōgabiť. Nec putēt aliq magnū. igenū acumē eē sacrā
scripturā iuitā renitētēq; ad suā prauā ducē itelligētia: quia
valde differūt sacrā scripturā directe: vl' extorte expōere. Et
nesciūt miseri ēntā deo iniuriā faciāt cū sensū dei suo sensui
imo vt verius dicā sue amētissime demētie subȝcē moliūtur.
Insup q; apō quosdā nō expositio: sz tā mānifesta extorsio est
vt ipa l'ra clamare credať. Et nimirū: q; si phia apō boetiū li.
p. psa pma ꝓquirit p fl'as expositiōes vestes suas quorūdā
violētoȝ manib⁹ laniaras ēnto magis sacra scriptura q̄z cu
iusq; manib⁹ ipie attrectari nephas valde ē cū vitatis ei⁹ di
gnitatis oēm humanā nālēq; vitatē q̄si i imensū excellat.
¶ Aduertāt g̃ isti⁹ l're violētissimi: z irrōnabiles distorsores
vtrū l'ra ista saȝ ō se ꝓsonet sceleri patrato i sichimitas: ita vt
iste sensus ēt nullo exponēte ei innatus eē videať. qd g̃ tor-
quēt: qd laniāt: qd discerpūt: qd exenterāt ꝓcordē vnitāq; si
bi ipi sacre scripture sniaz pcipue cū rōnes eorum iualide: z
eoȝ expositio distorsio q̄dā sit. Cū. n. dñt q; soli symeon z le-
ui in mortē ioseph machinati sūt ml'tū ꝓbabile nō vr̄: q; cā
erat oibus par: ñ erat g̃ irrōnabile q; oēs eūdē ꝓceptū hr̄ent
oēs. n. eū oderāt: ita q; nō poterāt ei pacifice loq. vt pz. ō. 37.
c. Si g̃ oēs oderāt nō ē vitati dissonū q; oēs occidē vellēt ēt:
q; dr̄ in l'ra ibidē q; cū vidissēt eū a lōge dixerūt ecce somnia
tor' venit. vēnite z occidamus eū. z dr̄ ibidē q; ls loquebanť
mutuo. i. qdā ad alteros: g̃ ml'ti erāt i ls machinātes. ¶ Jtez
q; cū scriptura dixerit istos sic loquētes postea subdidit solū
Rubē ab ls excludēs q; ille niterēť liberare ioseph ō mānibus
eoȝ. Et q̄ dr̄ ō iuda q; ille nō ꝓsenserit: q; dixit postea q; ñ
effunderēt sanguinē ei⁹: sz vēderēt. dico q; a ꝓncipio oēs ꝑ-
ter rubē ceperūt dicē q; eū occideret lz vn⁹ añ alios dicēt: q;
nō ꝓtigeret oēs eos siml' istō vbū ꝓferre: sz postea hito consi
lio iudas dixit q; ñ occideret: sz vēderet: z ēntū ad ls nō est
magna dr̄ia: q; i fine ꝓsilȝ oēs determinauerūt nō eē occidē
dū: sz vēdēdū etiam symeon z leui.
¶ Quo dr̄ ō ēttuor filȝs ancillaȝ q; illi nō machinati sūt
in mortem Joseph.

Q.ō. III. A Rñsio ad q̄ situ qōnis. B p³ rō

Quo Aūt dr̄ ō 4ᵒʳ filȝs ācillaȝ q; illi ñ machinati
sūt i mortē ioseph: q; ioseph māebat cū eis ad
eoȝ ꝓsolationē. Rñdeť q; ista rō ml'tū defecit ex inaduerten
tia: q; lz ioseph bñfaceret filȝs ācillaȝ si ipi hēbant eādē cāz
cōem cū aliȝs ēre odiū hr̄ent ñ erat dissonū q; ēt mortē eius
appeterēt declarať magis. Manifestū ē. n. q; ioseph nulluz
malū frīb⁹ itulerat: sz q; sōnia dicebat q̄ eū frēs suoȝ dñiuz p
nūciabāt oderāt eū frēs q iugo ei⁹ subȝci nolebāt cū ipe oiuz
illoȝ mior eēt. Hoc aūt tm̄ attinebat ad filios ācillaȝ sic ad
alios: q; ēt ipi ioseph subiecti eē nolebāt. ¶ Jtē q; si isti filȝ
ācillaȝ erga ioseph sanā volūtatē hr̄ent sic decebat: z vt isti
corruptores sniaȝ ꝓsupponūt nō solū nō ꝓsentirēt i mortez
ioseph: sz ēt nō ꝓsensissēt eū vēdi repugnādo aliȝs. maxie q;
ipi erāt ēttuor z rubē q fortiter ioseph defendere conabatur
ab aliȝs cū ipi cū ioseph eēnt pl'es q̄z aliȝ: sz ipi tacuerūt g̃ cō-
sensissē videnť: q; fm eos q tacebāt alioȝ ītentio approbari
videbať: q; vt iura hūana: z nālis rō manifestāt ñ caret scru
pulo societatis occulte q manifesto facinori desinit obuiare.
z q aliū a morte cū ꝑt nō liberat se cū occidisse demōstrat. vt
pz exō homicidio. c. sic dignū. ¶ Ad aliud q̄ dicunt de ysa
char z zabulō q; nō ē visimile q; isti negociū icipent cū mio
res eēnt. Rñdetur hoc valde eē ualidū: q; i mioribus etate
ītrdū malicia maior ē. Nec ēt erāt zabulon z ysachar valde
miores aliȝs: q; null⁹ ō aliȝs excedebat eō nisi i trib⁹: vl' quat
tuor ānis z sic qlibet eoȝ eēt adminus. 17. vl'. 18. annorum.
¶ Jtē q; eodē mō isti recusarēt ferre sup se iugū ioseph sicut
oēs aliȝ. Uel qñ dñt q; nō ē visi'e istos icepisse ls negociū. ad
huc ꝓcedať ls lz nō sit necessariū ꝓcedi: z dicať q; aliȝ ꝑ dixe
rūt q; occideret ioseph. deide isti dicētib⁹ ꝓsenserūt ēt pz ex-
torsio q̄dā i expositiōe l're: q; qñ dr̄. Symeon z leui frēs. si
gnat ls ēntā magnā ꝓcordiā ad faciēdū malū cū b fiml' ma
le dicanť: sz nō repieť i vēditiōe: vl' machinatione mortis io-
seph q; vocenť frēs z reperiť i scelere occisiōis sichimitaȝ
vt pz. ē. 34. c. cū dr̄ arreptis duobus iacob filȝ symeon z leui fra
tres dine gladȝs igressi sūt vrbē nō g̃ dz itelligi ō machina-
tiōe mortis ioseph: sz ō sichimitis. ¶ Jtē qñ dr̄ i l'ra. Vasa
iniqtatis bellātia. nō ꝓnt vocari bellantes symeō z leui in
mortis machinatiōe ioseph q; bellū dicit hostilē cladē q̄ ꝑ-
tinet ad destructionē eoȝ sichimiticā. ¶ Jtē qñ dr̄. Jn cetu eoȝ nō sit gl'ia meo. cetus dicit magnā turbā ꝓiunctā: z
deliberatā ad faciēdū aliqd q̄ nō cōuenit machinatiōi ꝺ io
seph q; ibi ñ fuit deliberatio fcā q; iterficeret ioseph: sz statiz
viso eo moti sūt ad ls deide hito ꝓsilio deliberauerūt eū vēde
re: ñ fuit g̃ ibi cetus ēt: q; i machinatiōe ista pauci erāt. s. fra-
tres ioseph z ñ oēs q; solū erāt nouē q ñ faciunt cetū. Jn de
structiōe āt sichimitaȝ ml'ti fuerūt: q; familiā prīs isti secuz
vocauerūt. ¶ Jtē qñ dr̄. i furore suo occiderūt virū. hoc
nō ꝓuenit: q; ista l'ra māifeste dicit occisionē actualē z nō i-
tentionalē solā. Oportet g̃ eā itelligi i casu i q̄ fuerit occisio.
Hoc āt ē referēdo ad sichimitas. vbi fuit occisio ml'toȝ. vel-
le aūt ista referre ad mortē itentionalē cū possint ꝓgrue itelli
gi ō morte actuali ē velle mutare totalia sigīta ēminoȝ z sic
carebimus fundamētis q̄ absonū valde ē. ¶ Jtē cū dr̄. in
volūtate sua suffoderūt murū. ñ ꝑt vllo mō itelligi ō ioseph
q; i machinatiōe mortis eius nō fuit aliq̄ sufossio muri: nec
realis: nec itentionalis: siue i ꝓposito: fuit aūt i depopulatio
ne vrbis sichē: q; solū occiderūt hitatores: sz ēt voluisset libē
ter diruere murū si eis facl'tas patrādi fuisz: sz copia viriū: z
magnitudo tpis eis defuit q̄ ad ls reqrebať. Si ār velit facē
equocationē i l'ra dicētes. Jn volūtate sua subneruauerūt
taurū. saȝ pz q; ē occasionē q̄rere ad fugiēdū. Sz nec ls bñ
coheret: q; ioseph p ēntā remotā methaphorā vocať ꝓmo-
genitus tauri. ¶ Jtē pz fortius q; ñ possit intelligi ō ioseph
qa textᵘ facit b dr̄ia i ls qō ē occidere i furore: vl' i volūtate
q; ea q̄ fm furorē fuit fcā sūt. ea aūt q̄ fz volūtatē fuit nō fuit.
sz solū volumus illa facē deide ex aliq̄ occasiōe nō fuit. Opor
tet g̃ dicer q; occisio q̄ dr̄ fcā i furore realit fuerit. Suffossio
aūt q̄ fuit i volūtate nō actual'r fuerit: sz i machinatiōe mor
tis ioseph nō fuit aliq̄ realis occisio: sz oia fuerūt ītentiona-
lia. ¶ Jtem nō ꝓnt euadere ad hec p equocationem: q; ēt si
dicāt. Jn volūtate sua subneruauerūt taurū. oz dare disti
ctionē iter actualē occisionē: z ītentionalē subneruationē qō
nullo mō poterūt assignare. ¶ Ex hȝs oib⁹ z ex quolibz eo
rū p se pz sufficiēter q; ītētio illoȝ q; sic exponebāt reducen-
tes istā l'ram ad vēditionē ioseph ē erronea: z stulta valde.
Aliȝ aūt sūt q l'ram hāc aliq̄l'r referūt ad vēditionē ioseph z
aliq̄l'r ad occisionē sichimitaȝ. Erroꝛ ār istoȝ q̄tū ad illam
partē in qua exponūt de ioseph eadē rōne refellit. z dñt sic.
Symeon z leui frēs. s. procordātes nimis ad malū. vasa
iniqtatis. i. ptinētia iniqtatē ō machinatiōe mortis ioseph
bellātia. s. ad iducendū ioseph mortem. Jn consilio eo-
rū. ad occidendū ioseph. z in cetu eorum. parato iam de
liberate ad occidendum eū. nō sit gl'ia mea. i. nolo ego
de talibus gl'iari: quia valde fuerūt turpia. Quia in furore
suo. s. deordinato. occiderūt virū. s. viros sichen. z in
volūtate sua subneruauerunt taurum. i. ioseph voluerūt
destruere: z ꝑuare vir ib⁹ maledict⁹ furor eoȝ. s. ō sichimi
tas. Q; ptinax. i. valde tenax sup rōnē z idignatio ista
fz hebreos istos ñ fuit fz se mala: q; vt ipi aiūt iuste mouebā
tur sz solū peccauerūt: q; nimis rigorose vltionē p tā puo
pctō expetiuerūt. Sz ꝓriū huius satis lucide supra ꝓbatum
ē. z idignatio

Letus quid. ℓ

Occide re i furo re z in volunta te diffe runt. ꝺ

Quorū dā expo sitiones

ē.⌊ ⁊ indignatio eoꝝ:qz dura.⌋hoc referūt ad machinatiōnē mortis Joseph.q.d.multū fuit eoꝝ ira dura ꝓtra Joseph pp sōnia que ꝓnūciabat cū in hoc ipe nichil meret mali vel qz amabaꝫ a patre suo plus ceteris:vl'qz accusabat eos apō patrē de crimine pessimo de qbus.ē.37.c.dictū ē.⌊ ℂ Juda te laudabūt.⌋hic ponit'anūciatio facta de statu tribus iude: ⁊ ponit p⁹ symeonem ⁊ leui:qz post illos nat⁹ē.vt p3.ē.29.c.⌊iuda te laudabūt.⌋ ℑm lr̄am hebraicā ē q̄dā alusio rethorica in vbis cōcordantib⁹:qz iudas ℑm linguā hebraicā iter ꝓtaꝫ la⁹:vel cōfessio: ⁊ ponit vbū laudabūt quod i hebreo deriuaꝫ ab hoc nole iuda.qz hebraice dr̄.⌊iehuda iehudi.⌋ i.iuda te laudabūt.⌊a⁹aūt Jude attēdit in roboze:qz iter fratres suos robustioz erat ℑm pmm in ꝓmo ethicoꝝ laudabile dr̄ quod bene se hz: ⁊ ē ad alterū vñ qlibet bonus hitus: vel ꝑditiōalis ℑ3 quā bñ opatiui:vl'factiui sum⁹ad alterū lauda bil'est.dicit ḡ Judas laudabil'q̄ntū ad hoc:qz in ml'tis moralibus: ⁊ nālibus hitib⁹: ⁊ potentīꝫ excellebat.erat.n.ceteriꝫ fratrib⁹ eloquētioz.vt p3 i ꝑsuasionib⁹ rethoricis.ē. 44.c. quas dirigebat ad ioseph.erat ēt ceteris constātioz.vt p3 ibi dē:qz dr̄ q⁹ Judas ꝑm⁹ inter fratres suos accessit ad ioseph: ⁊ loquut⁹ē.fuit etiā laudabil'de magna ꝓstātia.Qz in itroi tu maris rubri omnis trib⁹ iceperūt formidaꝛ:nec aliq̄ intrare audebat.trib⁹ aūt Juda ꝑmo igressa ē.Fuit etiā magn̄ la⁹ isti tribui:qz mortuo Josue q a deo ꝓceps iudeoꝝ posit⁹ fuerat.vt p3 deutero.31.c.q̄rētibus oībus yr̄l'itis qs ascēderꝫ in bellū ad regēdū yr̄l'.rn̄dit dn̄a Judas erit dux vr̄.vt p3 iudi. ꝑ.c.1.a⁹ aūt potissima trib⁹ Juda fuit:qz ꝓncipatus regnatiu⁹fuit in ea.qz hoies cōes q sola bōa q̄ videē attēdūt ꝓsiderantes hoies potentes in scl'o: ⁊ eoꝝ fulgoꝛē putāt nihil Beati⁹potētia eē:iōq̄ potētes maxie laudāt atq̄ btificāt ō q bus aristotiles i ꝓmo ethico.Judei āt cū hoies seculares valde eēnt sola hui⁹ scli bōa cōtēplātes maxie tribuꝫ Juda laudabāt atq̄ felicissimā ꝑdicabāt cui tātā dñi sūmā fortiri cōtigisset.⌊man⁹tua i ceruicib⁹inimicoꝝ tuoꝝ.⌋.i.manus tua erit sup ceruices inimicoꝝ tuoꝝ ꝓmēdo: ⁊ humiliādo eos. Hoc autē dicūt ipletū fuisse in Dauid q in philistinis hostib⁹ iudeoꝝ añ adeptū regnū: ⁊ p⁹ adeptionē strages magꝫ faciebat.vt p3 ꝓmo re.18.c.qñ obrulit ducēta ꝓpucia philistino rū.de hoc ēt sepissime in.2°.re.in quo ml'tas clades in gētiles exercuisse narraꝫ:Sz ñ solū ē itelligēdū hoc ō ipo Dauid.sz etiā de tota ꝓgenie sua iusta:qz ista est q̄dā ꝓmissio ad tribū Juda facta cōditiōal'r.vt p3.2°.re.7.⁊ ꝑs.85.⁊.150.iō i quo cūq̄ rege de tribu iuda qui bon⁹ēct hoc generale erat.sz qz vt hr̄ ecc⁽¹⁾.39.c.oēs reges iuda ꝑter Dauid Josiā: ⁊ Ezechiam peccatum cōmiserūt:iō istos tres De⁹ magis adiuuit.

Alios autem qz lz mali eēnt tñ aliqñ ℑm ꝑtē iusticiā boni erant deus iuuabat eos:deinde deserebat eos in calamitates.vt p3 ml'toties in.3.libro regū.lz aliqñ ipos reges q actu al'r mali erant deus iuuabat ñ meritis suis nec meritis populi q deprauatus erat sz meritis Dauid q bonus fuerat.Et ambulauerat ℑm coꝛ dei.vt p3 p̄s.88.ℓ.inueni virū fz coꝛ meum: ⁊ p3 hoc de rege Roboan.q qz malus erat desertur⁹ eū erat De⁹.lz voluit eū ꝓseruaꝛ ne ꝓret lucerna Dauid.vt p3 3°.re.c.⌊adorabūt te filij ꝓris tui.⌋nō loquit de ipo Juda i ꝑsona sua:qz ipo viuēte nihil hoꝝ cōpletū fuit:nec adoraueruūt eū fratres sui:qz dum vixit nunq̄ dānat⁹ ē cū manēt in Egypto: ⁊ ibidē mortuus fuerit vbi nō erat aliqs ꝓncipat⁹ iude:qz viuente ioseph ipse ꝓncipabaꝫ toti cognatiōi sue. mortuo āt ipso inceperūt dn̄ari Egyptij: ⁊ ꝑmē hebreos.vt p3 exo.ꝓmo.c.Intelligit ergo lz de tribu posteritatis sue: qz cū ibi rex esse incepit ceteri fratres sui.i.oēs alij filij yr̄l' ō alis tribub⁹obedire cepūt ei quod fuit tēpoze Dauid: ⁊ salomonis.in quo tēpoze tota domus yr̄l' subiecta erat vni regi.

Mortuo autē salomone diuisū fuit regnuꝫ ad tribum Efraym manēte tribu iuda: ⁊ Beniamin apud regē ō tribu iuda: ⁊ iste due trib⁹ semp māserūt cū rege de tribu iuda vsq̄ ad Babilonicā captiuitatē in q̄ de vtraq̄ tribu trāsducti sūt q̄plurimi in Babilonē.⌊Catulus leonis iuda.⌋pōt referri ad ipm iudā q iter fratres suos robustioz fuit tāq̄ leo: ⁊ cōstantioz.quod p3 i hūs q̄ dixit coꝛā ioseph cū nō cognosceret eum. vt p3.ē.44.c.Sed vt magis cōiungatur tota lr̄a' ꝓtextio pōt referri ad suā posteritatē in q̄ cōpleta sunt oīa hec.Alii q autē de nostris volunt istā lr̄am de xp̄o exponē vocātes eum catulū leonis:qz in resurrectiōe sua fortis fuit vt leo cōfringēs iferni potestates: ⁊ educēs inde patres sanctos mō teq̄ deuicta triūphās.sed ista expositio ml'tū allegoꝛica ē. ḡ referēdū lz ad reges q fuerūt de tribu iuda: ⁊ p3 hoc cōpletū maxie in Dauid qui fuit fortis vt catulus leonis.Uel vocaꝫ catul⁹ leonis: ⁊ nō leo simpl'r:qz cū Dauid minō eēt iter fratres suos.vt p3 ꝓmo re.16.c.pugnauit cū goliath Philisti noꝝ fortissimo: ⁊ ꝓualuit aduersus eū.vt p3 p̄ re.17.c. sic. n. dixerat ipe Dauid regi sauli cū pugnare vellet.pascebat fu⁹tu⁹ ꝑis sui gregē: ⁊ veniebat leo vel vrsus tollebatq̄ arietē de medio gregis: ⁊ sequebar eos: ⁊ ꝓcutiebā eruebāq̄ ō oze eoꝝ: ⁊ illi cōsurgebant aduersuꝫ me: ⁊ apprehēdebā mentum eoꝝ suffocabam interficiebāq̄ eos.nam ⁊ leonē: ⁊ vrsum interfeci ego fu⁹ tuus. erit igitur icircūcisus philiste⁹ hic q̄si vnus ex eis.tūc aūt deuicto Goliath getheo positus fuit dux sup viros belli.vt p3 primo re.18 c.⁊ p⁹mōtuo Saule p totū isr̄l'ez cōstitutus est rex iterfecto etiā ysboseth filio Saulis: ⁊ omnes obedierūt ei.vt p3.2.re.5.c.dixitq̄ ad eum totus isr̄l' .cum eēt rex Saul sup nos tu eras educens: ⁊ reducēs isr̄l'.⁊ deinde seqtur quomō vnxerūt eū in regē concorditer.⌊ad p̄das ascendisti fili mi.⌋ lr̄a hebraica dicit.⌊ de deuoratione surrexisti vel eleuasti te fili mi.⌋ ⁊ referūt iudei ad ipsum iudam quantuꝫ ad venditionem ioseph: qz ceteri fratres intendebant occidere ioseph que moꝛe erat deuoratio q̄daꝫ sicut bruta animalia: ⁊ ferocia alia deuoꝛāt.ab hac deuoratione eleuauit se iudas cum non cōsensit in mortē eius.sed magis eum dixit esse vendendū.vt p3.ē.37.c.Et in hoc ℑm istoꝝ sniam laudat eum Jacob. Sed ista sententia nō ml'tū cōcordat:qz ñ est verisimile q⁹ Jacob laudauerit iudam in hac parte cū vere vituperabil'fuerit.qz lz minus malum erat vēdere q̄ occidere satis magnū scelus erat vendere fratrē cuius ḡuitatē assignauimus.ē.37.c.℔ Itez quia si in hoc aliqua la⁹ tribuēda esset magis laudari deberꝫ Ruben qui conatus fuit total'r liberare Joseph de manib⁹ fratꝝ: ⁊ reddere patri q̄ꝫ Judas sed nō laudaꝫ.℔ Et si dicas verū est q⁹ laudabil'erat.sed qz se qbusdam magnis malis immiscuit nomē eius maculatū nullo modo laudari debuit. Sed hoc nō valet:qz dato hoc ꝓo constanti si id qō simpl'r bonū in Ruben ex admixtione alicui⁹ mali laudē demeruit id qō minoꝛis bonitatis immo vt vius dicatur id qō parue malicie erat reuere in iuda laudari non debuit ne ex huius laude arguatur Ruben laudabilē extitisse.℔ Dicendū ergo q⁹ lr̄a nostra cōtinet verā sniam: ⁊ cōformaꝫ littere hebraice quaꝫ ipsi hebrei vere nō itelligūt.Nec est mirū:qz xp̄s predixit regnū celoꝝ ab illis tollēdū esse.i. itelle^m.sacraruꝫ scripturaꝝ ⁊ deindē alteri genti.i.christiane faciēti fructū eius.vt patꝫ Mat.21.c.vbi.n.iudei dicūt deuoratione nos habem⁹ p̄daꝫ: qz idem est:qz p̄de cū deuorationibus fiūt. Et trahitur hoc de p̄dīs animaliū venaticoꝝ qui qñ p̄dant deuoꝛāt: ⁊ refertur hoc ad regē iuda.ſ.ad Dauid de quo supꝛa dixim⁹.ascēdere aūt ad bellū est ascendere ad p̄dam: ⁊ hoc qz Dauid i suis bellis p̄dabaꝫ: ⁊ p3 maxime hoc anteq̄ esset assūptus i regem:qz in primo bello qō mādato Saulis egit cōtra Philistinoꝫ petētibus ipsis centū p̄pucia Philistinoꝝ. Dauid expugnatis illis duxit ducenta p̄pucia.vt patet primo re.18.c. ⁊ postea cū fugisset a facie regis Saul': ⁊ stetisset coꝛam rege Achis declinabat in terras Philistinoꝝ: ⁊ faciebat predas de qbus sustentabaꝫ: ⁊ occidebāt omnē hominē: ⁊ feminam ne quis nūciaret quod factum erat: ⁊ cum quereret ab eo rex Achis in que loca incurrisset putans q⁹ faceret predam in regno isr̄l':dicebat Dauid in tali vel tali loco regni isr̄l' feci predam.vt patet primo re.27.c.vel si dicaꝫ.⌊ascendisti ad ꝺuoꝛationē.⌋hoc satis conuenit: ⁊ est methaphoꝛa sūpta a preda leonis:qz qñ leo vadit ad predaꝫ deuorat animalia que iuenire ꝑt.Sic.n.Dauid in ꝓncipio regni sui magna bella ad deuoꝛationē gētiū egit.vt p3.2°.re.5.c.de bello facto p̄ Philistinos in balpharasin.deinde fecit bella ml'ta: ⁊ subdidit moabitas: ⁊ ydumeos.Sirios quoq̄ expugnauit:lz regē emat ml'taſq̄ al's gētes.vt p3.2°.re.8.c.pcussit etiā filios Amon.vt p3.2.re.10.c.Et sic de plurib⁹ alijs narratis i toto.2°.li.r̄gū.⌊Regescēs accubuisti vt leo.⌋.i.postq̄ fecisti p̄das magꝫ:vl'ꝺuoꝛationes quiesti cessās a bell'.qz p⁹q̄ dauid fec̄ mirifice ml'ta bella p̄ Philistinos: ⁊ alias gētes null⁹ audebat ingetare eū māebatq̄ q̄si gescēs: ⁊ dormiēs quē nll⁹ excitare audet.Sic patet.2°.re.7.c.⁊ est methafoꝛa assūpta a ꝓpꝛietate leonis.leo enim est inter bestias terribilissimus : ideoq̄ capta preda cum accubuerit ad vorandum

eam vel

f Juda

Anūciatio facta de statu tribꝰ Jude.

g Juda interpretatur laus

Notandum.

h Catulꝰ leonis. Juda ꝑt referri ad duo.

i Quoꝝdā opi.

Obiectio k

Rñsio l

Determinatio.

Leo iter bestias terribilissimus.

m

eā vel recubuerit ad qescēdū nullū quadrupes ad illū accedē audet. nec ipe leo timet si aliqua bestia ei obuiā veniat sic p3 puer. 30. c. leo fortissim⁹ bestiaꝝ ad nulli⁹ pauebit occursū. ⁊ q̄si leena. Sic leo fōtis ē: ⁊ tribil' cūctis bestijs. ita leena suo mō maxie q̄n leena efferat raptis ca tul': q2 tūc null⁹ ei⁹ ipetū ferr̄ poterit. ē. n. ipo leōe atrocio2 ⁊ q⁹ susciabit eū. i. q2 iuda fili⁹ me⁹ tā fortis ē vt leo recubās null⁹ audebit eu3 excitar. s. igetar: vl' ad iracūdiā puocar. ¶ Hoc p3 i dauid q p⁹ q̄3 mlta bella mirabil'r ꝯ hostes gessit null⁹ eū audebat excitar vl' cōmouē ad pugnā. ¶ Alīq referūt p̄dcā ad xp̄m. s. q xp̄s q fortis erat vt catul⁹ leonis ascēdit ad p̄dā: q2 ifernas sedes spoliauit p pte iuxta illud osee. 13. c. O mors mors ero tua mor⁹ tu⁹ iferne. requeuit aūt p mōtē i sepulch2o vt leo: q2 fōtiē vt leo resurrectuꝝ erat p⁹ triduū. ⁊ qs suscitabit eū. i. a⁹ morte. q. d. null⁹ eū potit suscitare: 3 ipe se ipꝫ suscitabit. ¶ Ista tñ l3 catholica vitate pstēt isti lre nō coherēt nisi forte in sēsu alegozico: lralis aūt snia quā itēdebat iacob ista p ferēs lōge distās ē. ⁊ nō auferet sceptrū. ⁊ pōit pphia de messia vēturo: ⁊ ponit q̄ddā signū i q̄ aliq̄l'r cogsci potat ad uēt⁹ messie. ⁊ nō auferet sceptrū de iuda. ⁊ i. nō auferēt dignitas regia ad quā ptinet sceptrū. ⁊ de iuda. ⁊ i. de tribu iuda. ⁊ dōec veniat q mittēd⁹ ē. ⁊ i. Messias vus xp̄s ihs q ad redēptionē humani generis vēturus erat 3 pmissa pphaꝝ. Et ē sēs⁹ nūq̄3 cessabūt regētes siue tenētes sceptrū ō domo Juda donec veniat messias. ¶ S3 nūc nō sūt aliq regētes ō domo iuda iā veit messias q iudei totis virib⁹ negar̄ ptēdūt vitas aūt hui⁹ pphie p3: q2 vsq3 ad xp̄m quē fides catholica verū Messiā pfitet nūq̄3 defecerūt regētes de tribu iuda. Nam a tpe Dauid vsq3 ad captiuitatē Babilonicā nūq̄3 defecisse reges de tribu iuda null⁹ dubitat cū ipi libri regū euidētissime ptestēt. deinde aūt vsq3 ad xp̄m aliqb⁹ dubiū vr̄. 3 satis pstat: q2 mōtuo sedechia q fuit vltim⁹ regū añ Babilonicā captiuitatē: ꝯozobabel: q erat de stirpe iuda: ⁊ de filijs Dauid iperaꝝ icepit iudeis. l3 in Babilone 3 nō patuit: quia erāt ibi i captiuitate: ⁊ dominādi locū ñ hēbāt 3 p⁹ q̄3 redierūt i tr̄ā suā iste dominari icepit. vt p3 zacha. x. ⁊ Aggei. 2. c. fuit ēt post neemias: ⁊ ōide alīq successozes istoꝝ vsq3 q̄ sūmi sacerdotes iceperūt regere ppl'3: vt p3 in Mathathia: ⁊ in filijs suis Machabeis. isti aūt de tribu iuda erāt: q2 sūmi sacerdotes ducebāt vxozes de tribu regia de filiab⁹ regū: vl' ō cognatiōe regali: vt p3 in aaron q accepit in vxozem elisabeth filiā aminadab sozozē naason. erat aūt aminadab pncep3 i tribu iuda: ⁊ p⁹ eū naasō fili⁹ ei⁹. vt p3 numeri. 2. c. ⁊ tpe regū iuda 3 fiebat. vt p3 4. re. xi. c. vbi dr̄ q ioſabeth sozō Ochosie rgis hasie: ⁊ absc̄odit eū. erat aūt ipa vxo2 Joia ō pncipis sacerdotū. ōide mortuis trib⁹ machabeis regnit ioānes yrcan⁹ fili⁹ symonis machabei: vt p3 p macha. vltio. c. ⁊ iste iposu it sibi cozonā regiā. deinde aristobul⁹ postea ioānes. deide antigon⁹: ⁊ ioānes vsq3 ad herodē ascalonitā q fuit alienigena vt p3 p iosephū. dr̄. n. fuisse iste de stirpe ydumeoꝝ ⁊ imediate incipiēte regno isti⁹ nat⁹ fuit xp̄⁹ de quo Mat. 2. c. ⁊ ipe erit expectatio gētiū. ⁊ i. ipm gētes expectabūt: q2 oib⁹ salutē inductur⁹ erat. Sic dr̄ Esa. xi. c. in die illa radix iesse q exurget regē gētes: vl' 3 aliā lram q stat in signū ppl'oꝝ ipꝫ gētes ō p̄cabūt: ⁊ erit sepl'ch2ū ei⁹ gl'iosū: ⁊ p3 aggei. 2⁰. c. adhuc modicū vnum: ⁊ ego mouebo celū: ⁊ terrā: mare: ⁊ aridā: ⁊ veniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹. s. messias quē desiderāt cūcte gētes. ¶ In hebreo dr̄. ⁊ ipe erit agregatio gētiū. ⁊ i. gētes ad eū agregabunt. fuit aūt cōpletū 3 p⁹ resurrectionē: ⁊ euāgelū 3 repugnāt dicentib⁹ quersi sūt ad gētes: ⁊ ml'tū ibi pfecerūt: q2 maiozē ptē gētiū sua p̄dicatiōe mouerunt. deinde paulatī fides total'r suscepta ē. Sic dixit Paulus iudeis actu. 13. c. vobis opozebat primū loqui de regno: sed q2 repulistis illud: ⁊ indignos vos fecistis vbo ecce cōuertimur ad gentes. Sic. n. p̄cepit nobis de⁹. tūc ḡ gentes ad xp̄m agregate sunt qñ voces apl'oꝝ in omnē terrā audite sunt. vt p3 ps. 18. ¶ Doctozes nostri anti q: ⁊ moderni vt nicola⁹ ⁊ ceteri volētes refellere versutias iudeoꝝ q mitunt distrahere istā lram a sē su suo vt non videatur intelligenda de messia fundāt pncipal'r sup illā ptē. ⁊ q mittēdus ē. ⁊ q2 nō sic hr̄ i hebreo 3 ⁊ sylo. ⁊ vñ iudei bñt locū saltē aliqual'r apparētē subtfugiēdi nisi eis adit⁹ p̄cludat. sed in alio magis pfistit robur argumētationis q̄ doctozes nostri aut nō viderūt aut neglexerūt. q̄ cū ista cōia expediero tangā. ¶ Sylo 3m hebreos est nomē cuiusdā ciuitatis in qua fuit tabnaculū dñi a pncipio ⁊ vbi soztes tribuū distribute sunt. vt p3 Josue. 18. c. ō quo ēt p̄. re. p̄. c. dicunt ergo iudei quidā sensū hui⁹ littere eē q potestas regia nunq̄3 cessaret in tribu iuda donec aliqs vngendus in regem veniret in sylo. i. in ciuitatez illam. Et volunt isti q impleta fuerit hec littera tēpoze vnctionis saul' q fuit ō tribu beniamin. vt p3 pmo re. 9. c. ⁊ qñ vngi debuit venit in sylo vbi erat archa dñi. Tūc autē cessauit sceptrū Juda: q2 autē cōtinua sucessio pncipū erat de tribu Juda. vñ etiā i deſto dum castra metarentur ex mādato dei vexillū iude pcedebat. vt p3 numeri. 2. c. ⁊ in honoribus: ⁊ eminentijs iudas p̄o2 ē. vñ q̄ñ pncipes tribuū obtulerūt in dedicatiōe taberna culi. vt p3 numeri. 7. c. Naason q erat pnceps in tribu Juda pcessit omneſ alios. Nunc autē q̄ñ Saul qui erat de genere beniamin suscepit principatū. Sceptrū q̄ō ante manserat in domo iuda vr̄ mutatū. ¶ S3 ista expositio falsū suppōit. s. q q̄ñ saul fuit vnctus in regē manē archa dñi in sylo. q2 post q̄3 in bello capta fuit a Philistinis interfectis duobus filijs heli. vt p3 p̄. re. 4. ⁊. 5. c. nunq̄3 redijt in sylo sed reducta fuit post q̄3 miserūt eaz Philistin in chariathiarin: ⁊ ibi mansit i domo Aminadab. tēpoze ergo quo saul vnctus fuerit erat archa i chariathiarin: ⁊ non in sylo vt p3 primo. re. 7. c. ⁊ si forte aliquis pteruire velit dicens archā esse in alio loco tēpoꝝ vnctionis saul videas ea que habēt exo. 20. c. vbi plenissime br̄ vbi archa steterit ex tēpoze quo fabricata est vsq3 ad tempus hodiernū. de hoc etiam deutero. 12. c. dicetur aliquid.

¶ Jtē dato q archa dñi esset tūc in sylo nihil arguet: q2 saul non fuit vnctus in sylo. sed in maspha. vt p3 prio. re. 10. c. nec aliquo modo venit in sylo. ¶ Jtem ista expositio est multum irrationabilis: q2 mortuo saul: ⁊ filio eius ysboseth vnctus fuit Dauid in regez qui fuit primus rex de domo iuda: ⁊ deinde durauerunt reges succedentes de progenie ei⁹ vsq3 ad Babilonicam captiuitatē. vt patet ex discursu librozū regum. dicere ergo q sceptrum tribus iude cessauit anteq3 primus rex de tribu iuda assumeretur irrationabile valde ē cum res non dicaī deficere cum incipiat venire ad suuz gradū pfectissimuz immo tūc magis dicīt icipere: q2 nouuz esse inchoat. ¶ Alij autē volētes magis colozate loqui dñt istaz pphiam cōpletā fuisse tēpoze quo roboam filius salomonis vngi debebat in regem: ⁊ ipso loquēte dure recesserunt ab eo decē trib⁹ isr̄l': ⁊ cōstituerūt sup se regem ieroboam filiū de stirpe effrayn. vt patet. 3. re. 12. c. Manseruut. n. tunc sole due tribus cū Roboan. s. Juda: ⁊ beniamin: ⁊ q2 potestas regia in domo Dauid diminuta est: dicūt sceptruz regni cessauisse: ⁊ sensus est 3m istos. ⁊ non auferetur sceptrum ō iuda donec veniat sylo. ⁊ i. donec Roboan veniat cozonādus in sylo. ¶ Sed ista expositio pſupponit falsuz. s. q ieroboan assumptus fuerit in regem in sylo: quia assumptus fuit in regem in sichen. vt patet. 3. re. 12. c.

¶ Et hoc fuit: q2 Jeroboan erat effrayta de genere Joseph: ideoꝝ ad honozem Joseph acceperunt regem in sichē vbi sepultus erat Joseph. vt patet Josue. 24. c. ¶ Jtem falsuz dicit ista expositio: quia non cessauit sceptrum de domo Dauit dato q ieroboan vnctus fuerit super decē tribus. ¶ Nā roboan filius salomonis tunc regnauit. deinde omnes successozes vsq3 ad sedechiam qui ductus fuit in Babilonem. vt patet. 4. re. 25. c. ¶ Jtem iste due expositiones p̄dicte iudeorum nō sunt rationabiles: q2 si accipiatur i eis sylo vt sigt locum quendam non diceret textus donec veniat sylo. sed donec veniat in sylo: vel ad sylo: q2 nō potest poni sylo vt rect⁹ vl' suppositū. 3 vt actus denotās eminū i quē. ¶ Et si obijcias q nō 03 poni in sylo: vl' ad sylo: q2 noīa pp̄a locoꝝ ponūt aduerbial'r vt emini ⁊ sine pp̄ositiōe. ¶ Rndet q i lingua latina ista rnsio aliqd fōte valēt 3 vsū modernoꝝ gmaticoꝝ 3 i lra hebraica nullo mō fuat 3 sēp ponūt pp̄ositiones piūcte noib⁹: siue pp̄is siue appellatiuis ad signō hitu diez c̄ualē deficiēte i hebreo. vt p3 discurredo p oēs libros hebreoꝝ: q2 ēt apō latinos ñ fuit ista psuetudo ab ātiqssimis 3 q̄tidie noui gmatici acuerūt. ¶ Jtē dato q ponēt sylo in actō siue pp̄one oportebat ibi ponē rectū 3 ñ pōit. ḡ oz dicē q sylo sit rect⁹: ⁊ p q̄s ñ sit nom̄ loci 3 nom̄ alicui⁹ rei aiate q̄ pt venir̄. ¶ Alij autē iudei accipiētes istō nom̄ sylo vt sigt

missionē

Sylo 3 hebreos quid.

Rnsio hebreorū.

Cōfutatio.

opinio q̄ꝝ.

Confutatio.

p̄a ratio

2a rō.

3a rō.

Obiectio

p̄a rō.

2a rō.

Rnsio. q̄rūdam iudeoꝝ

missionē dicunt q̄ ista lr̄a fuit ipleta tp̄e nabuchodonosor: q̄ dr̄ mittēdus.i.q̄: de⁹ eū mittere debebat ad captiuandos iudeos pp̄ scelera sua. ⁊ tūc dicūt q̄ nūq̄ erat auferendus sceptrū domus iude donec nabuchodonosor vēiret i hierl'm q̄ a deo mitti debebat: ⁊ iste captiuauit duos reges iudeoꝝ .ſ. regē ioachin qui alio noīe dr̄ iechonias. vt p̄z matthe.p̄.c.du xitq̄ eū in babilonē vt p̄z.4.re.24.c.captiuauit ēt sedechiaz q̄ māsit in regē postea. vt p̄z.4.re.25.c.tūc cessauit sceptruz: q̄ nō fuerūt vltra reges de tribu iuda. vt ipsi dñr. ⁊ lz sup̄ diximus q̄ sceptrū māsit in tribu iuda vsq̄ ad xp̄m: q̄ rexerūt machabei: ⁊ alij. lꝫ lz q̄ntū ad nos ad rñdendum eis sufficiēs sit ad arguēdū tñ p̄ eos penitus nihil valet. p̄ q̄ ipsi vocāt solū sceptrū regiā ptātē. post captiuitatē tñ babilonicam nō reuersi fuit reges ad tribū iuda. vt añ erāt: ſz qdā p̄ncipes ⁊ duces postea fuerūt. ¶ Jtē q̄ nō adhuc durauit sp̄ p̄incipatus iste q̄liscūq̄ ad tribū iuda: ſz cōuersus fuit ad machabeos q̄ erāt sacerdotes. Et si dicamus q̄ trib⁹ regia: ⁊ trib⁹ sacerdotalis mixta erat. Hoc non p̄t patere: q̄ lz aliq̄n repiaꝫ sacerdotes accepisse vxores de seie regia nō tñ infertur ex lꝫ sp̄ sic fuisse. ¶ Jtē q̄ adhuc apō iudeos nō constat machabeos rexisse post babilonicā captiuitatē: q̄ ipi nō hñt libros machabeoꝝ nisi q̄ndā pticulā apocrifam iter eos. ¶ Jtez q̄ nos dicamus fuisse reges post captiuitatē babilonicā. ſ. Joā nē yrcanū: alexandrū. Joannē aristobolū antigonū: lꝫ nō p̄t patere apō eos: q̄ solū hr̄ lꝫ ex libris iosephi: ⁊ ex cronographis gentiū de q̄bus iudei nō curāt. Hos vt pote indissimi atq̄ ineptissimi nec scīūt: nec recipiūt. Concludiē g̃ gñaliter q̄ ō statu iudeoꝝ post babilonicā captiuitatē: vl' sufficienter p̄bari p̄t nisi q̄stū ad reedificationē tēpli: ⁊ ciuitatis vt p̄z in ageo ⁊ zacharia hesdra: ⁊ neemia. ō ceteriꝫ aūt arguēs p̄ eos subticeat. ¶ Ad istā g̃ expositionē iudeoꝝ q̄ magis colorata ē q̄ cetere nicolauus, ñ videō locū rñdendi: ⁊ arguendi p̄ eos ex sacra scriptura recurrit ad trāslationē caldaicam q̄ dicit donec vēiat messias. hāc aūt trāslationem q̄ apud iudeos targū vocaī tāte auctoritatis eē dicit: vt nullus eoruz aliq̄ mō audeat repugnare. ¶ S3 salua reuerētia dñi Nicolai: q̄ apō hebreos ē duplex trāslatio caldaica a diuersis doctoribꝰ. p̄ma ē trāslatio totiꝰ pēthateuci moysi: ⁊ hāc, fec̄ An quelos. alia ē trāslatio caldaica solū q̄stū ad p̄phas maiores ⁊ minores ⁊ istā fecit ionathas. ista aūt tāte veneratiōis apō hebreos est q̄ nullus audeat ei q̄cq̄ nec i minimo obuiare. alia aūt q̄ ē sup̄ penthatheucū. ſ. ista nō ē tāte auctoritat̄. vñ doctores hebrei aliq̄n ei repugnāt dñtes ip̄z anquelos i trāslatiōe, illa sōniasse. Sic. n. isultat ei frequēter abenazra q̄ iter hebreos subtilior visus ē. Et lz Ra. Sa. q̄ ē doctor quē sequitur nicolaus nō repugnet isti trāslationi repugnāt tñ multi alij. Cōsentiamus tñ isti pti: q̄ p nobis ē ne videamur familiaria quoq̄ destruë. ſz magis initiē nicolaꝰ dicēs ex lꝫ patē q̄ nō itelligat ō nabuchodonosor: nec ō aliq̄ p̄dictoꝝ: q̄ 'nullꝰ eoꝝ vnq̄ messias vocatꝰ ē: vl' cōcessuz fuit ō eo q̄ esset messias. ¶ S3 adhuc vr̄ mihi ex sacra scripr̄a posse refelli istā expositionē. ſ. p̄ ea q̄ sequūt i lr̄a: q̄ dī. donec veniat syloipse erit expectatio gētiū ligās ad vineā pullū suuz ⁊ ad vitē o fili mi asinā suā. manifestū. ē q̄ ista nō p̄t itelligi ō saule ō q̄ erat p̄ma positio q̄n ip̄e nō fuit expectatio gētiū vl' aggregatio ꝑz q̄ sonat lr̄a hebraica: q̄ nec gētes expectauerūt aliq̄ō bonū ab eo: nec ad ip̄m p̄gregate sūt: q̄ gētiles nō fuerūt ei. Etiā nō legit iste ligasse asinā suā ad vineā: nec pullū ad vitē: ēt nō laudaret eū scriptura dicēdo eū hr̄e dētes cādidos: ⁊ oculos rubicūdos: idē dom ē ō ieroboā cū nō fuerit i eo aliq̄d spāle: nec ēt fuit talis quē laudaret scripr̄a imo p̄rio mō i libris regū i.3. ⁊ 4. q̄ncūq̄ fit mētio ō regibꝰ malis dr̄ q̄ ambulauerūt i vijs ieroboā filij nabath q̄ peccare fecit isr̄l. ⁊ sic ip̄e vituperat sup̄ omnes hoies cum ipse cum quolibet malo vituperetur. Nec p̄t itelligi ō Roboan filio Salomonis: q̄ nihil ō hūs q̄ i hac lr̄a posita sūt ei cōuenire p̄nt. vt p̄z ip̄iciēti supiora, applicādo ad ip̄z ꝑz hystoriā libri.3. regū. ¶ Nec ēt p̄t lꝫ itelligi ō nabuchodonosor: q̄ lz ad illū gētes aggregate sūt: q̄ dñatus fuit sup̄ multas gētes: ⁊ p̄uincias. vt p̄z dan. p̄.c. tñ ñ p̄pe ad eū dñr gētes aggregate: q̄ aggregatiō dicit q̄ndā adiunctionē spōtaneā. ſ. q̄ gētes nullo cogēte ad eum venirēt: ſz nō fuit sic i nabuchodonosor: q̄ ip̄e violēter subiecit sibi regna multa: ⁊ p̄uincias ō lꝫ p̄z abacub p̄. ⁊, 2°. c. p̄z g̃ applicare istā p̄phiaz ad altez q̄ gētes spōtanee applicitas brēt: ⁊ iste fuit messias quē oēs gētes expectabāt. vt p̄z Agei 2°. ſ. vēiet desideratus cūctis gētibꝰ: vl' q̄: p ei⁹ p̄dicationez ⁊ discipulozꝝ ei⁹ cūcte gētes ei adheserūt vt fuirēt ei humero vno: ⁊ manerēt i p̄ceptis ei⁹. vt p̄z sopho.c.2. ¶ Jtē nō cōuenit nabuchodonosor q̄ ip̄e ligauerit asinā suā ad vitē: ⁊ asi nū suū ad vineā: nec q̄ oculi ei⁹ rubicūdi: cādidi sint aūt dentes. Jsta g̃ de alio intelliguntē qui vocat̄ ſylo. ¶ S3 adhuc dicet aliq̄s q̄ ista p̄nomina diriuatiua: ⁊ relatiua q̄ ſylo ponūtur nō demōstrant: vel referūt li ſylo: ſz referūt ⁊ demōstrant iudā. Et sic dr̄ q̄ iudas sit expectatio gētiū: ⁊ oculi eius pulchri: ⁊ dētes cādidi. ¶ Ad lꝫ dr̄ q̄ nō ē possibile: q̄ neče est diriuationē ⁊ relationē fieri ad ſylo: ⁊ nō ad iudā. Q̄z ad scōaz psonā sp̄ fit relatio: ⁊ ōmōstratio i 2ª psona: ⁊ nūq̄ i.3ª cū g̃ vocatiuus sit 2ª psone nūq̄ ad illū fiet relatio i 3tia psona: ſz iudas ponit̄ ꝑ in tertia psona cū dr̄. Jpse erit expectatio gētium ligās ad vineā asinā suā: ⁊ ad vitē o fili mi asinū suū. Jcū g̃ loquat̄ ꝑ ad filiū suū iudā in 2ª psona nō poterit illud p̄nomē demōstratiuū ip̄e: ⁊ illō relatiuū suā p̄iungi illi. Neceſſe ē g̃ q̄ referat̄ ad ſylo: ⁊ nō ad iudā. Ex lꝫ ēt p̄z sufficiēter q̄ nō significet ſylo locū: q̄ nullus locus ē expectatio gētiū vel ligat asinā aut pullū: siue hz oculos rubicundos: vel dentes candidos. Neceſſe est g̃ ad aliuz referre. nec videtur quis sit ille nisi ponatur messias: q̄ ad nullum hominez oēs, gentes spontanee aggregabūtur nisi ad messiā qui de⁹: ⁊ hō ex sacris scripturis esse p̄obatur. vel si aduersarij aliquem alium in sacra scriptura aut in hystoriōs gentium reperierunt dicant: sed credo q̄ nullum talem inuenient. ¶ Cognitis superioribus rñdendū est ad quoddam aliud argum q̄ iudei faciūt fundantes nouā positionē p̄ō quo notan dū q̄ istud p̄nomē ſylo. vt ponit̄ hic tria sigt. vno mō ſylo idē est q̄ nomē loci cuiusdā i terra p̄missiōis sic dicti i sorte efrayn vt p̄z iosue. 18. c. Et in quo māsit archa dñi multo tēpore de quo etiā p̄mo re. p̄mo. c. Scōo mō ſylo sigt filium q̄ p̄z p derivationē a quodā noie hebreo sigñte matricē q̄, habeī deutro. 28. c. vbi nos dicimus illuuie secundinaꝝ. ¶ Tertio mō ſylo sigt messiā vt testat̄ ꝑ caldaica trāslatio. Aliq āt volūt q̄ ſylo significet mittendū vl' missionē: ſz eruditissimi hebreoꝝ repugnāt ē. n. magis dīa i scripr̄a q̄stū ad vnā lr̄az: q̄ qñ ſylo significat ista tria supiora scribit cū lr̄a he. cū āt significat missionē scribit cū lr̄a het. i qb⁹ dr̄ia ē i caracteribꝰ: ⁊ vtute p̄latiōis: q̄ duri⁹ het q̄z he sonat. Hiero. tñ transtulit mittēdū: q̄ forte inuenit cū het. scriptū. facilis ē. n. mutatio i. he. ⁊ het. q̄ modicā dr̄iaz hñt i caracter. sic i latio. c. ⁊. e. i sono āt ē maior dr̄ia: ſz dato q̄ videt scriptū ſylo vt nūc scribit cū he non ēet magnꝰ error tñ ferre mittēdū: q̄ idē q̄ mittēdus erat messias erat. ¶ Quidā āt iudei volētes nimis subtiles eē i q̄dam libro quē ip̄i defensoriū fidei vocāt rñdētes ad istā auctoritatē q̄ a xp̄ianis p̄ eos inducebat̄ ō aduētu messie: rñdēt q̄ ex hac auctoritate nihil p̄bat̄ p̄ eos q̄ dato q̄ dicat̄ q̄ ñ auferetur sceptrū ō domo iuda dōec vēiat messias ñ seq̄t q̄ postq̄ messias aduenerit imediate cessare debuerit sceptrū iuda. Et p̄bāt q̄ hr̄. ē. 28. c. vbi dixit de⁹ iacob ego ero tecū nec dimittā te q̄usq̄ ꝑficiam oia q̄ p̄misi. nūqd g̃ seq̄t q̄ postq̄ de⁹ dedisset iacob ea q̄ p̄misit q̄ dimissurus erat eū: abſit: q̄: i mag̃ felicitate mag̃ p̄fuare dēbat. p̄nt ēt arm. suū p̄firmare p nr̄az rñsionē: q̄: qñ, ip̄i arguūt p̄ nos ō eo q̄ hr̄ matthe. p̄. c. ſ. Joseph accepit mariā vxorē suā et ñ cog̃scebat eā dōec pepit ei filiū suū p̄mogenitū. dicim⁹ q̄ ñ seq̄t ex lꝫ q̄ postq̄ pepit p̄genitū cog̃uerit eā: lꝫ solū negat añ ñ fuisse cognitā: ō sequētib⁹ āt nihil determiat. Sic ip̄i dñt q̄ dato q̄ messias aduenerit ñ ex lꝫ cessabit sceptrū dom⁹ iude q̄si velit ex lꝫ iferre q̄, messias vēire potuerit tp̄e: q̄ māebat sceptrū i domo iuda. i. tp̄e q̄ erāt reges ō illa tribu. ¶ Jsti errāt dupl'r. p̄: q̄ putāt q̄ nos dicim⁹ messiā ñ debuisse vēire vsq̄ cessaret sceptrū dom⁹ iuda. nos āt lz post cessationē sceptri iude vl' ip̄o sceptro cessāte messiā nr̄m christū Jesuz vēisse asseram⁹ tñ añ vēire potuisse ex hac lr̄a ñ diffitemur. fcm̄ g̃ fuisse negam⁹: ſz fieri potuisse p̄cedim⁹. Scōo errāt isti: q̄ p̄naz istā ñ p̄uertūt lz. n. text⁹ ñ p̄bet messiā debere vēire post cessationē regū: vl' postq̄ ip̄e veniret, ōberēt cessare reges nec io ista p̄cludit si sceptrū cessauit messiā aduēisse. Hoc g̃ ē quod volumus. ſ. q̄ lz nō sequat̄ q̄ post aduentū messie cessare reges debuerit p̄cluditur tamen q̄ ante cessationē eoꝝ: vel cessantibus ip̄is venire debuerit. Sed sic est q̄ sceptruz a multis annis cessauit ergo messias iam a multo tempore venit quod ipsi inficiantur.

¶ Alij autem iudei fundantes se in equiuocatione littere

hebraice

Determinata.

Opinio nicolai.

ꝑfuta.

no. Y Doctoris expositio.

Obiec. 3

Rñsio 3

no.

Solutio argumenti iudeorum. 2

Nom. 2

Quoꝝdaz opinio. 2

no. A

Alia rñsio iudeorū

B

ꝑfuta. p°

2°

No. Alia rñsio iudeoꝝ

hebraice valde diſtãter ab oibus iſtis poſitionibus expoſuerũt ꝑ quo ſciẽdũ ꝙ vbi lr̃a nr̃a dicit. ⌊ auferret. ⌋ hebraica dicit. ⌊ Jacur. ⌋ ⁊ vbi lr̃a nr̃a dicit. ⌊ veniat. ⌋ lr̃a hebraica dic. ⌊ meno ⌋. nũc ãt ẽ equocatio in hꝫs dictiõib⁹: q⁹ ⌊ Jacur. ⌋ ſigt auferre vl̃ accedere ⁊. ⌊ meno. ⌋ ſigt venire: vl̃ occidẽ. i. cadere qõ ptinet ad ſolẽ vt dicimus ſolis occaſũ: vl̃ dicimus occidere. i. cadere domos. De ꝑmo habeť exẽplũ. ſ. ix. c. vbi lr̃a nr̃a dicit declinate i domũ pueri vr̃i ſiue accedite i domũ pueri vr̃i. hebraica lr̃a hꝫ. ⌊ curima. ⌋ qõ deriuať ỏ. ⌊ iacur. ⌋ i. accedite. Sic ẽt habetur. Ruth. iij. c. vbi lr̃a nr̃a dicit. ⌊ extẽde paliũ tuum ſuper famulam tuam. ⌋ dicit littera hebraica. ⌊ cura. ⌋ i. extende vel adiunge ſiue accede. De equiuocatione alterius partis. ſ. ⌊ meno. ⌋ q⁹ vbi nos dicimus a ſolis oꝛtu: ⁊ vſq; ad occaſũ. ⌊ ponit meno. ⌋ ad ſignd̃ũ occaſum: ⁊ i multis alꝫs locis ſcripture. Sciendũ etiã ꝙ iſti volunt accipere ſylo pro loco qui ſic dicebať. Et tũc eſt ſenſus ſm iſtam equiuocationẽ nõ accedet ſceptrũ iude donec occidat: vl̃ cadat ſylo iſte ſenſus eſt multum diſtans ab alꝫs expoſitionibus: q⁹ in alꝫs ꝑdicebatur qñ ceſſare deberet ſceptrũ dom⁹ iude. hic ãt ẽ pnunciatur qñ incipere deberet. Et inuitur ꝙ non accedet ſceptrum domus iude. i. nullus erit rex de tribu iuda dõec occidat ſylo. i. dõec cadat ab honoꝛe ſuo. ſ. ſub lata inde archa. ⁊ iſta expoſitio vr̃ multũ rõnabilis: q⁹ paulo poſt ceſſationem arche: vel ablationem de ſylo aſſumptus fuit dauid in regẽ qui fuit pr̃imus rex de tribu iuda. ⁊ adhuc cõfirmant hoc auctoꝛitate pſalmi. lxxvij. vbi dicit. ⁊ repullit tabernaculꝫ ſylo: ⁊ tribũ ephrayn nõ elegit. ſꝫ elegit tribũ iuda ⁊ montẽ ſyon quẽ dilexit. Ecce qualiter ibi illa duo ſimul poſita ſunt. ſ. repulſio: vel occaſus ſylo: ⁊ electio ſceptri iſrael cum imediate dicatur: ⁊ elegit dauid ſeruum ſuum: ⁊ ſuſtulit eũ ỏ gregibus ouiũ: ⁊ de poſt fetantes accepit eũ. Sic enĩ iſta duo in iſta lr̃a cõtinentur vt habẽtia quendã oꝛdinẽ ſuc ceſſiõis. ſ. deſtructio ſylo: ⁊ eleuatio ſceptri in tribu iuda. ita vt illa auctoꝛitas pſalmi ex ita videať emanaſſe. Iſta g̃ poſitio videť ſatis ſolida nec habet ꝓietates in textu biblie: q⁹ nec fl̃m dicit: vel ſupponit vt alie ꝑdicte expoſitiones faciebant: q⁹ q̃libet aliaꝝ peccabat: vel in dicto vel in ſuppoſitione. Et ſi hoc cõcedamus nullã ꝓbationẽ facimus de tꝑe aduẽtus meſſie: nec poſſumus refellere iſtaꝫ poſitionẽ ꝙ dicta ſacre ſcripture ſicut alias: q⁹ multũ diſſonat ab eis. Sed oꝛ iſtã maceriam. i. parietem lapideũ vt iudeis videť diſſoluere putant. n. hanc poſitionẽ factã irrefragabilẽ eẽ nec vllis rationibus cõtrariũ poſſe cõuinci. Et modus deſtruendi ẽ duplex. ¶ Pr̃imo q⁹ iſta poſitio aſſerit hic accipi ſylo pro loco. Sed hoc impoſſibile eſſe ſupra ꝓbatum eſt ſupra cũ littera ſequẽs repugnet. ſ. ⌊ ad ipſum gentes aggregabuntur. ⌋ vel ſm nr̃am. ⌊ ipſe erit expectatio gentium. ⌋ manifeſtum eſt ꝙ locus ille non fuit expectatio gentium vel gentes nõ fuerunt agregate ad eũ etiam: q⁹ dicit. j. ⌊ ligans ad vineã aſinã ſuam: ⁊ ad vitem fili mi aſinum ſuũ. ⌋ manifeſtũ eſt ꝙ nullus locus poteſt ligare aſinũ: vel aſinã ad vineã: vel vitẽ: q⁹ locus aſinã: vl̃ aſinũ nõ hꝫ: ⁊ dato ꝙ hr̃et ligare non poſſet.

Duplex modus deſtruẽdi hãc poſitionem

ꝑmus modus

¶ Itẽ q⁹ dicit. j. ⌊ pulchꝛiores oculi ei⁹ vino ⁊ dentes eius lacte cãdidiores ⌋ ꝑ ſe notũ eſt nullũ locũ hr̃e dẽteꝫ cãdidos aut oculos pulchꝛos. Et ſi dicas ꝙ iſta nõ referuntur ad ſylo: ſed ad aliqd aliud. Non põt eẽ: q⁹ in iſta lr̃a ſolũ ſunt duo antecedẽtia: vl̃ duo ſba ad que fiat relatio vl̃ demõſtratio. ſ. iudas ⁊ ſylo: ſed nõ põt aliqd horum referri ad iudã: q⁹ iſta relatio vel demonſtratio fit in tertia ꝑſona: vt pꝫ in littera: iudas aũt ponitur in ſecũda perſona. ſ. in vtõ cum dicitur in lr̃a. ⌊ O fili mi. g̃ ipoſſibile eſt ad eum referri. ⌋ neĉe ẽ g̃ demõſtrari: ⁊ referri ad ſylo. vt ſupra ꝓbauimus.

E Obiectio ſ Rñsio

¶ Secundus modus diſſoluẽdi ẽ interimẽdo equocationẽ. ſ. ꝓbando ex lr̃a hebraica ꝙ nõ põt fieri hic talis equocatio. ⁊ arguit ſic. ⌊ Jacur. ⌋ qñ ſigt accedẽ ⁊ qñ ſigt recedere nõ ſigt eandẽ habitudinẽ: q⁹ vnũ deſigt motũ a q̃. ſ. auferre aliud. ſ. accedere ſigt terminũ i quẽ ipſi⁹ motus: debẽt g̃ oꝛdinari cũ diuerſis cãualibus i ligua latina q̃ caſus hꝫ: vel cũ diuerſis habitudinibus caſualibus i lingua hebraica q̃ caſus non hꝫ. Et ſciẽdũ ꝙ ſicut apud latinos ad ẽ hitudo acti: ⁊ ab. ẽ hitudo ablati: ita apud hebreos el ẽ hitudo actⁱ denotans ⁊ me eſt hitudo ablatiuũ deſignans. lꝫ iſta variať: q⁹ aliqñ vocať me aliqñ mi. Sciendũ vlterius ꝙ ſicut accedo in latino oꝛdinatur cũ ad ⁊ actõ deſignãte terminũ motus in quẽ ⁊ aufero ꝓſtruit cũ ab, ⁊ ablatiuo ſigñte terminũ a quo, ita neceſſe eſt apud hebreos ꝙ qñ. ⌊ yacur. ⌋ ſigt auferre ꝓſtruať cuꝫ mi. ⁊ aliqua dictiõe hñte locũ ablatiui: ⁊ qñ ſigt accedere cõſtruatur cũ el. ⁊ aliqua dictione ſigñte vel habẽte locum ablatiui. Nũc g̃ ſicut in lr̃a nr̃a latina oꝛ. ⌊ Nõ auferret ſceptrũ ỏ iuda. ⌋ ⁊ ponit ibi iuda in ablatiuo cũ illa ꝓpoſitione. de hñte locũ ab ita in hebꝛeo iſta dictio. ⌊ yehuda. ⌋ ponit cũ mi. q̃ eſt habitudo denotans ablatiuũ. ⁊ pꝫ cũ oꝛ in hebꝛeo. ⌊ lo Jacur ⌋ ieruet mi. ⌊ yehuda ⌋. i. ñ auferret ſceptrũ ỏ iuda: g̃ neceſſe eſt ꝙ ponať ibi. ⌊ yacur. ⌋ ꝑ auferre: ⁊ nõ ꝑ accedere: q⁹ ſi ſigret accederet oꝛdinareť cũ dictione hitudinali conuenienti actõ. ſ. el. ⁊ diceretur. ⌊ lo yacur ſenet el yehuda. ⌋ i. non accedet ſceptrum ad iudam. Sed non eſt ſic: g̃ neceſſe eſt ꝙ ponať hic. ⌊ yacur ⌋. i. auferretur. Cõfirmatur ẽt hoc per quãdam regulã quã dat abenazra pitiſſimus iudeoꝛum nõ in iſto. c. ſed in alio loco ad directionẽ equocationũ. ſ. ꝙ iſtud ỽ bum. ⌊ yacur. ⌋ vel ⌊ cura. ⌋ ſiue. ⌊ curima. ⌋ vl̃ alia deſcendẽtia a iudice impoſitionis huius verbi aut ponũtur cũ. ⌊ el. ⌋ aut cũ. ⌊ mi. ⌋ ſi ponanť cũ ⌊ mi. ⌋ ſigñt auferre vl̃ recedere. Si aũt ponanť cũ el ſigñt accedere vel venire. De ꝑmo habeť exẽplũ. pꝫ. vi. vbi dicit lr̃a noſtra. diſcedite a me oĉs q ope ramini iniqtatẽ. lr̃a hebraica ponit iſtud verbũ cũ mi. ſ. ⌊ curima mi. ⌋ De 2° pꝫ. ix. c. vbi dicit lr̃a noſtra. declinate vl̃ accedite ad domũ pueri vr̃i dicit lr̃a hebraica. ⌊ curima el. ⌋. i. accedite ad domũ. ¶ Excluſa aũt equocatione hui⁹ dictõis. ⌊ yacur. ⌋ manet adhuc equocatio in illa dictiõe. ⌊ meno. ⌋ q̃ põt poni ꝑ venire vl̃ occidere. Si. n. ponať ꝙ ſignificet occidere ſiue cadere erit ſenſus diſtoꝛtus. ⁊ nõ habebim⁹ aliqd ỏ aduẽtu meſſie quẽ itẽdimus i hac auctoꝛitate ſtabilire. Oꝛ dicet lr̃a nõ auferret ſceptrũ ỏ iuda donec cadat ſylo. hoc ãt nihil nobis ad ꝓbandũ, vtile ẽ nec põt deſtrui iſta equocatio eo mõ quo deſtruximus ſupioꝛẽ: ſꝫ deſtruet ex ꝑſuppoſitiõe alteri⁹: q⁹ ſi lr̃a iſta teneat auferret non põt hẽre. ⌊ donec cadat. ⌋ vel occidat: q⁹ ſi dicamus ſic. ⌊ Nõ auferretur ſceptrũ de iuda donec cadat ſylo. ⌋

¶ Quid ſignificat ſylo.

O.IIII. A

Queritur aut ſaulẽ ỏ quo ꝑma expoſitio aut ieroboã de quo 2ª aut roboan: aut nabuchodonoſoꝛ de quo cõis poſitio nõ ſignificabit iſto mõ locũ: qa vt dictũ eſt nõ põt accipi hic ſylo pro loco cũ nõ cõueniãt ei ea q̃ dicunt i littera.

Rñsio ad queſitũ qõnis.

B

¶ Sꝫ adhuc dato ꝙ illa ei cõuenirẽt nõ poſſꝫ ſtare cũ iſto ỽ bo cadet: q⁹ tũc eẽt ſenſus ꝙ nũq̃ auferret ſceptrũ de domo iuda donec cadat ſylo. ſ. ab honoꝛe ꝑſtino quẽ hẽbat dũ erat ibi archa dñi. Sꝫ B ſtultiſſimũ valde vr̃: q⁹ cũ nũq̃ regnaurit qſq̃ de domo iuda pꝛiuſq̃ deſtrueret ſylo: ſꝫ pꝛius magiſ q̃ſi p ãnos. lxx. capta fuit archa ỏ ſylo anteq̃ dauid regnaret ſup iſrl̃. q fuit ꝑmus rex de domo iuda: quo g̃ diceret ꝙ non auferret ſceptrũ de iuda anteq̃ cadat ſylo: hoc enim p ſe notum erat ⁊ certũ imo neceſſariũ. Si aũt ẽ cadere debebat ſylo q̃ inſurgeret regnũ iuda. Nihil g̃ ſic lr̃a illa determiaret: ſed eſſet ſuperflua quod non eſt ponendũ in ſacra ſcriptura. nec põt ſic cõuenire ſauli de quo erat ꝑma poſitio: q⁹ eodem modo lr̃a ſuperflua videretur: q⁹ antea q̃ inciperet regnũ domus iuda cecidit regnum domus ſaulis. mortuo enim yſboſeth filio ſaulis: qui poſt eum regnare incepit dauid vnctus eſt rex ſuper totum iſrl̃. vt pꝫ. ij. re. v. c. Nec etiam põt intelligi de ieroboan. vt ponebat ſcõa expoſitio. Quia ieroboã icepit regnare quaſi in pꝛin. regni iuda: q⁹ ante eũ ſolum regnauerant Dauid ⁊ Salomõ. vt pꝫ in. ꝫ. re. diſcurrendo. deinde cum ſuccedere deberet roboã filius ſalomonis. vt pꝫ. ꝫ. re. xij. c. diſcoꝛdia facta incepit regnare ieroboã ſuper decez tribus iſrl̃. Quid g̃ notabat iſta auctoꝛitas ꝙ non auferret ſceptrũ iude donec caderet ieroboã: q⁹ tunc erat regnũ iude quaſi in cipiens. li aũt donec aliqd magnũ honoꝛẽ vult. ſ. magnã duratiõnẽ: q⁹ alias ſupfluũ eẽt: ⁊ inutile vt ſi dicať nõ auferret ſceptrũ dom⁹ iude donec Dauid regnauerit vno ãno: q⁹ tũc regnũ iude icipiebat. Nec ẽt põt dici de nabuchodonoſoꝛ de quo ẽ tertia opinio. ſ. ꝙ nõ auferret ſceptrũ de iuda donec cadat nabuchodonoſoꝛ. ſm iudeos q vocãt ſceptrũ ſolã regiaz ptãt, vl̃ ſm ẽ: q⁹ anteq̃ moꝛeret: vel caderet nabuchodonoſoꝛ captiuauerit ioachin. vt pꝫ. iiij. re. xxiiij. c. ⁊ ſedechiã regẽ. iiij. re. xxv. dicẽtes eos in babilonẽ. Poſt hos aũt nõ venit aliqs rex de recta linea hoꝛ: g̃ fl̃m eſſet ſm iudeos. ¶ Nec põt itelligi de meſſia. vt tenet cõis opinio: q⁹ añq̃ caderet vel occideret meſſias ablatũ eſt ſceptrũ domus iuda. Nã incipiente re

gno herodis

gno herodis ascalonite qui alienigena erat.s.ydumeus nat⁹ fuit xp⁹: z postea moztu⁹ p anos.33.ḡ iaz cessauerat sceptruz qñ cecidit Messias.etiã fm eozũ positionẽ nõ cõuenit:qz tẽ sequeret Messiaz veniſſe quod ipi nõ assentiũt:qz ḡ nulli ex positioni conuenit ista lra si dicaẽ in ea donec cadat: ḡ non dz dici sic,ſz redeundũ ẽ ad alterã partẽ equocatiõis.s.ad veniendũ vt dicaẽ.|donec veniat sylo.i.Messias: z dux de femoze. ¶ista est duplicatio fnie.sic sepe cõsuetũ ẽ in ꝓphẽa,.i. nõ cessabit dux qui nascaẽ de femoze iuda.i.de seie eius.i hebzeo dr̃.|z scriba ò iter crura sua.|vocaẽ scribe hñtes magnas dignitates: z dicũ scribe:qz scribũt leges dãdas populis: z ad idẽ ptinet qz dux.|donec veniat q mittẽd⁹ ẽ.|.i.xp̃s ihs qui mittẽdus erat a pre ad redẽptionẽ nr̃am. Sic.n. ait Apl⁹ ad Gala.qñ venit plenitudo tpis misit de⁹ filiũ suũ factũ sub lege factũ de muliere.vt eos q sub lege erãt redimeret. In hebzeo.|donec veniat sylo.|.i.Messias.vt ait translatio caldaica:qz nõ põt accipi sylo pzo loco:vl̃ sylo pzo filio .i.donec veniat fili⁹.s.ille q est p excellẽtiã fili⁹.s.fili⁹ Dei pris. Sicut.n.De⁹ pr̃ est pr̃ a quo ois pr̃nitas in celo: z i terra. vt Apl⁹ ait ita dicef vbũ fili⁹ p excellẽtiaz a quo ois filiatio i celo: z i terra.Donec ãt iste filius venit ad nos nãz humanam assumptur⁹ nõ fuit ablatũ r̃gnũ iuda.|ipe erit expectatio gẽtiũ.|: qz in eo omnes spabant saluationẽ nõ anteq̃z veniret qz tũc gẽtiles nihil nouerant de Messia sz postq̃z p Apl̃oz̃ doctrinã cõmoti sũt inceperũt ponere in eo totam spem suaz de bonis que promittit in vita eterna bñ opãtib⁹ in pñti. |ligãs ad vineã pullũ suũ.|iste Messias ligauit pullũ: z asinã ad vineã. z ad vitẽ.sigr̃ aũt p asinã ppl̃s iudaic⁹ domit⁹ onẽ legis.Pull⁹ aũt sigt gẽtilẽ ppl̃z nl̃o p̃ceptoz aut obꝺuationũ onere domitũ.istos aũt ligauit Messias ad se.quẽ vocat vineã: z vitẽ.sic ps.Jo.15.ego sum vitis va: z pr̃ me⁹ agricola ẽ.ligauit aũt istos duos ppl̃os ad se:qz vt ait Apl̃s fecit vtraq̃z vnũ.añ.n. Judaic⁹ ppl̃s: z gẽtilic⁹ erant valde distincti p xp̃m aũt in vnitatẽ eccl̃ie deuenerũt. z hoc valde sigt ex eo qz fecit xp̃s iminẽte tẽpoze passiõis cũ oia mysteria cõpletur⁹ erat:nã cũ in ciuitate Jhrl̃m in porta ciuitatis eẽt asina posita ad necessitates pauperũ: z hẽbat pullũ quoz vterq̃z ligatus erat: z si aliqs veniebat tollebat sibi asinã ad laborandũ cũ aũt Jhs misit pzo asina discipulos mãdauit fiml̃: z pullũ adduci: z vtroq̃z adducto sedit sup ãbos: z tñ nl̃⁹ adhuc su per pullũ sederat.cũ aũt quidã iudei q erant in porta Jhrl̃z viderũt discipulos xpi portãtes pullũ q̃si increpãtes eos admirati sup hoc dixerũt:q̃re soluebãt pullũ:nec videbanẽ velle pmittere hoc fieri donec discipuli rñderũt xp̃m hoc mãdauisse.vt ps Mat.xi.c. z sic vr̃ qz per pullũ z asinã sup qs sedit añ passionẽ volebat sigre iudeos: z gẽtiles qbus dñaturus erat p⁹ passionẽ: z resurrectionẽ.alias supfluũ erat mandare adduci asinã: z pullũ p̃ cõsuetudinẽ alioz hominũ cũ asina ad hoc sufficeret.|lauabit in vino stolã suã.|.i.carnẽ suã mundissimã q̃ fuit q̃dã stola.i.coopimẽtũ latentis Deitatis.sic dicit Apl̃s qz xp̃s bitu inuctus ẽ vt homo.i.qz ipe fuit homo v⁹. z caro sua fuit vt quidam bitus vel cooptoziũ Deitatis.|z in sanguine vue paliũ suuz. ¶ista est eadez sntia cũ supioze: z vocaẽ sanguis vue ipm vinũ quod rubeũ ẽ ad modũ sanguinis humani. Fuit aũt stola xp̃i.i.sua caro mundissima lota in sanguine suo rubeo tanquã in sanguine vue qñ per acerbissimam passionez: z multiplicata vulnera sacratissimus sanguis eius vndiq̃z exũdabat carnẽ illam beatissimam tingens: z rubricãs. Sic.n .dicit Esa.63.c.qs est iste q venit de Edon tinctus vestib⁹ de Bosra. Ego sum q loquoz iusticiã torcular calcaui solus: z de gentibus nõ fuit vir mecũ.|Pulchriozes oculi ei⁹ vino.|põt hoc itelligi de pulchritudine xp̃i qui ad lram fuit pulcherrimus viroz in facie honestissima.vt ps ps.44. Speciosus forma p̃ filijs hominum dicũ pulchriozes oculi ei⁹ vino:qz vinũ valde pulchrũ ẽ cũ limpidi coloris est:qz fulget in vase.Sic dr̃ puer.23.c.ne intuearis vinũ cũ flaueſcit in vitro colo⁹ eius:qz blandus itrabit: z in fine mozdebit vt coluber: z vt regulus venena diffũdet. Gratiositas aũt oculoz attendiẽ in tribus in figura: in situ: z in coloze.color aũt ẽ pzecipuus inter alia.|dentes eius lacte candidoz.|pulchritudo dentiũ eodẽ modo attẽdiẽ in situ vtrum distantes aut cõiuncti sunt in q̃ntitate vtz magni vel minuti. In coloze vtrum nigri:palidi:aut extro coloze deformati. Magnã aũt pulchritudinẽ eis confert color.

L Quare dicaẽ scribe.

Quid per asinã z pullũ significatur.

Gratiositas oculoz̃ in trib⁹ attẽdiẽ

Erãt ergo illi dentes benedicti candidi vt nix:qz tales decebant hominẽ illũ qui ceteros pulchritudine excellebat.vel p̃t vocari oculi sui: z dentes Apostoli predicantes verbum eius post ascensionez suã.dicuntur oculi quantũ ad specu-lationem:vel altissimam cognitionem:qz isti profundissime intellexerũt mysteria ecclesie que nobis ꝓulis celantur.vocaẽ dentes quantũ ad ꝓpinationẽ doctrine:qz doctrina tanq̃z panis frangi dicit. z ꝓulis ꝓpinari. Sic ps treno.3.c.ꝓuli petierũt panem: z nõ erat qui frangeret eis. In quoz autẽ istoz Apl̃i excellentes fuerũt z pulchri:qz valde pulchra cõsiderabant.de hoc Esa.60.c.qui sunt isti qui q̃si nubes volant: z quasi columbe ad feneſtras suas. Inquantũ dentes. i.ꝓdicatozes candidissimi erant: qz verbũ vite eterne lucide ꝓponebant nõ obfuscatur aliqua nigredine falsitatis aut p̃ue intentiõis. qppe q a tali doctoze audiuerãt q non solum exterius sed magis interi⁹ edocebat.felices ḡ qui talẽ doctorem hãe meruerunt: z nempe felices:qz sicut eiusdẽ doctoriz testimonio cõfirmatur.beati oculi qui vidẽt que vos videtis z aures q̃ audiunt q̃ vos auditis.amen dico vobis qz multi reges: z ꝓphe desideraverũt videre q̃ vos videtis: z non viderunt: z audire que vos auditis: z nõ audierũt.vt ps.

F Opinio nicolai.

¶Nicolaus dicit qz ista expositio fm quã predicta de xp̃o exponunt magis ẽ mystica q̃z nãlis. Refert ḡ ipe ad descriptionẽ qualitatũ sortis iude: z iste vr̃ eẽ ogruus ordo vt post q̃z Jacob descripsit dignitatẽ regiã in tribu iuda hic describit cõditionẽ terre quã acceptura erat trib⁹ illa. Et est condictio qz eẽt fertilis in vino: z lacte.|ligans ad vineã pullus suum.|.i.qz tantum erat terra illa fertilis in vino qz vn⁹ asinus ligabaẽ ad vnam vitem vt ibidem oneraret de fructu illius vitis solius:vel qz tanta copia erat in his fructibus qõ asini: z asine ligabanẽ in vineis ad vites:nec curabaẽ vtruz comederent vel nõ.|lauabit in vino stolam suã.|.i.tãta erit copia vini qz non solũ sufficiet ad bibendum sed etiã ad lauandos pãnos. Est autẽ ista locutio hiperbolica ad notandã magnam abundantiã:qz nõ ẽ putandũ qz aliqs lauaret vestes in vino:qz non mundarentur immo magis dãnificarẽtur: z maneret i eis odoz vini. Sic logr̃ moyses hipbolice cũ benedicit istas trib⁹.vt ps deutero.33.c.dicẽs de Aser.benedictus in filijs Aser: z placẽs fratrib⁹ suis tinget in oleo pedez suum:es z ferrum calciamentum eius.i.lauabit pedes suos in oleo.|z in sanguine vue palliũ suuz.|replicatio fnie eiusdẽ ẽ. Et in hoc ps qz sit ista locutio pabolica:qz dato qz aliqs lauaret vestem in vino nunq̃z tñ lauaret in vino rubeo qui dicit sanguis vue.i.rubeum ad modum sanguinis:qz vinuz album subtile aliqual̃ conueniret ad laudandũ vestes:quia concordat cũ aqua tñ vinum rubeuz valde total̃ rubricaret z deturparet.ḡ nõ est intelligendũ de vino:sed de sanguine xp̃i.|pulchriozes oculi eius vino.|In hebzeo dicit.|Rubicũdiozes oculi ei⁹ vino|.qõ nõt abundãtiã vini:qz mltũ vinum bibituz maxie si forte ẽ relucet in oculis scintillantibus z facit qz in rubedinẽ cõuertantur.|dentes eius lacte cãdidiozes.|hoc sigt abundantiã lactis in sortẽ iude:qz lac vr̃ in dentibus: z in oze comedentis. ¶Nicolaus aũt dixit supza expositionẽ illã quã ꝓposuimus eẽ misticã:hanc aũt eẽ lralẽ. Sed salua reuerentia sua: z omniũ talia asserentiũ:qz ista littera nullo mõ põt exponi.vt nũc immediate exposita ẽ.s. de cõditione terre sortis iude.sed necesse est de xp̃o exponi fm lram: z ps hoc ex supzadictis:qz in ista lra fit rl̃o: z demonstratio ad idez: z in ista lra sunt duo noia suba solũ ad que possit fieri relatio:vel demõstratio.s.iudas z sylo: ꝓbatũ ẽ qz non potest fieri ista relatio ad iudam:qz iudas ponit hic in 2ª psõa cũ fiat locutio ad ipm p vocatiuũ.relatio aũt ista.s.suum fit in.3.psona: z demõstratio eodẽ modo.oz ḡ necessario referri oia ista ad sylo quẽ diximus esse Messiã: z sic dicunt omnes doctores xp̃iani. Asinus ḡ z asina:vinea z stola dẽtes z oculi:omnia ad Messiã necessario referẽda sunt:vl̃ ad aliquez aliũ si non velimus itelligere Messiã p sylo:vel permittendũ de quo nullus xp̃ianoz̃ cõtendit. Sed adhuc negato qz itelligatur de Messia impossibile est exponi posse ò iuda:vel de terra eius cum obuiet nã demonstrationis: z relationis de quo iam.s.declarauimus. Et quãdo dicit nicolaus qz ista lra videtur mystice intelligi de xp̃o: z nõ litteral̃ vl̃ historice salua eius reuerentia:qz cuicunq̃z littere est dandus vn⁹ sensus lralis siue historicus. Si ergo nõ põt ò alio exponi littera ista nisi de xp̃o vt predictũ ẽ:ḡ nõ ẽ illa expositio mystica sz historica. Nec debet dici ideo mystica:qz p̃ sto-

Notanduz

Opinio Nicolai

Cõfutatio

zabulon

Anūciatio aduentura tribui zabulon

Quid sydō & eius situs

yfachar

Renūciatio facta ad tribum ysachar

Expositio iudeorum

Opinio nicolai.

Cōfutatio

lā intelligimus carnē xpi: & per vinū vel sanguinē vue eius sacraciſſimum ſanguinē: q3 tūc expoſitiones q̄ ponūt i Daniele date ab ipſo Daniele. ſ. de ymagine hūte caput aureū: & pectus argēteū: & de arboze magā: & volucribus multis: & ō q̄t oz beſtijs: & in oībus alijs viſiōe in qbus longe aliud in medulla latet q̄ in coztice p̄ferat eēnt allegozice. q̄ includit cō tradictionē cū ipe dicat ſe exponere lrām illius viſiōis etiā: q3 hoc eſt nō diſtinguēdo ſenſū pabolicū a ſenſu lrali. ſed ꝺ icō ueniēs ē: q3 iſti duo ſenſus valde diſtincti ſunt. nā lralis ſenſus ē quē intēdit ipe q illa ꝟba ꝓfert. Senſus aūt pabolicꝰ quē faciunt ꝟba dicta in coztice obſcure ꝓlata quē nō intendit ꝓferēs. ſed ſic ꝓfert: q3 vult intētionē ſuā occultari. ſic dixit xp̄s Mat. 13. c. ſ. nobis aūt oz declarare miſteriuz regni dei ceteris aūt in pabolꝭ vt videtes nō videant: & audietes nō intelligāt. Senſus g̃ lrāl' eſt quē expoſuimꝰ ꝺ xp̄o. ille āt quē vocat Nicolaus lralē 13 nō ſit totalr parabolicꝰ magis tñ ē ꝓparabolicꝰ quam lral'. ⁊ ¶ Zabolon. ⁊ hic ponit anūciatio quātum ad euētura tribui zabulon. ⁊ in littore maris habitaui. ⁊ i. ſors zabulon q̄ntū ad magnā ptē erat ſup mare medi terraneū. ſic dr deutero. 33. c. letare zabulon in exitu tuo. i. in exitu ſup littus maris: q3 inde magnā vtilitatē hēbat. ⁊ In ſtatione naiū. ⁊ in iſta anūciatiōe zabulon ſolū cōtinet ſtatꝰ ſuus q̄ntū ad ſoztē ei cōtingētē. erat aūt iſta ſors in littore maris: & non ſolū in littore ſed ēt in ſtatiōe nauiū. i. in portu ad onerādas: & exonerādas naues: & vbi reqeſcerēt: & hoc mltūz: q3 nō in omni littore ſtatio nauiū ē: q3 ſtatio eſt locꝰ trāgllus ab inſultib⁹ vndaꝝ vbi naues qeſcant. vt cōiter. n. portꝰ vel littora maris tēpeſtuoſa ſūt ex illiſiōe fluuiū ꝓfractoꝝ ad aridā. maxie q̄ ſcopuli ꝓminēt: vel aliqua magna ꝓmōtoria: iōq3 in raris locis ſūt ſtationes nauiū 13 in mltis locis ſunt portꝰ. ⁊ ptingens vſq3 ad ſydonē. ⁊ i. q̄ maritima zabulon extendebat vſq3 ad ſydonē ciuitatē. ē. n. ſydō q̄dā ciuitas Fenicie iuxta tyrū poſita. ſūt aūt ambe notabiles ciuitates in littore maris mercibꝰ habūdātes. In hijs aūt p̄dicauit xp̄ꝰ: vl' ſaltez in finibus eaꝝ. vt p3 Mat. 15. q̄ ſanauit filiā chananee q̄ male a demōe vexabat. Sūt. n. iſte ciuitates in angulo occidētis: & ſeptētrionis tre chanaā: magis aūt erāt in latere occidentali: q3 erant in littore maris. Mare aūt ē ad occidentē tre chanaam. vt p3 numeri. 34. c. Ex hoc inferē q̄ ſors zabulon erat multū ſeptētrional' inter alias ſortes: q3 attingebat ad angulū ſeptētrionis & occidētis quā ex vna pte. ⁊ ¶ Yſachar. ⁊ h ponit p̄nūciatio facta ad tribuz yſachar: & ſicut p̄nūciatio zabulon cōtinebat cōditionē ſortis in q̄ hitaturi erant zabulonite ita iſta p̄nūciatio cōtinz cōditionē laboꝝ: vel exercitiorū tribꝰ yſachar. ⁊ yſachar. ⁊ Iudei exponunt iſtam lrām quā tū ad. labozē legis. dicūt. n. q̄ iſta tribꝰ fuit multū intenta ſtudio legis: & ideo alie tribꝰ fuiebāt ei tāq3 diſcipuli magiſtro dona ferentes. ⁊ aſinus fortis. ⁊ i. fortiſ tollerās labozes ſtudij q magni valde ſūt qb⁹ corpales labozes adequari ñ ꝓñt. habitās iter t̄minos. i. nō exiēs ad mercimonia q̄ admodū tribꝰ zabulon de qua ſupza diximus. ⁊ vidit requm q̄ eēt bona. ⁊ i. cognouit q̄ reqes a mundanis occupationib⁹ q̄ regrit ur ad vacationē ſtudij ēe bona. quies nāq3 corpozis regrit vt cōueniente cōuerſionē ſup fantaſinata intellectꝰ hr̄e poſſit. alias modicuz aut nihil intelliget. ⁊ & terraquod optia. ⁊ i. q̄ hret cōuenientem terram ad vacandum ſtudio. ⁊ ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum. ⁊ i. poſuit ſe ad tollerandum laboꝛem ſtudij. ⁊ & factus eſt tributis ſeruiens. ⁊ i. q̄ alij ppli aliarum tribuum ſeruiebant ei dantes tributa ſicut conſueuerunt dari mgris a cōitatibus. Sic etiā dabant ſacerdotibꝰ Egypti: q3 vacabant ſpeculationi ſcie vt diximꝰ ſ. 47. c. Sed iſta ſnia multum eſt diſtorta: nec cōuenit quātū ad aliquam partem poſitam in littera. ¶ Nicolaus aute dicit hoc non eſſe veriſimile: quia non legitur in tota ſacra ſcriptura q̄ homines de tribu yſachar fuerint ſapiētes: vel excellētes ingenio. Sed in hoc nō multū vr̄ aduertiſſe nicolaus vt quidā dicūt: q3 p̄mo paliꝑ. 24. c. hr̄ q̄modo de tribu yſachar erant ducēti doctozes legis. Sed dato hoc adhuc ñ ꝓcedit iſta expoſitio hebreoꝝ. potuit. n. eſſe q̄ in illo tēpoze in quo ordinabāt illa p Dauid eēnt illi doctozes de tribu yſachar. ſed ante nō cōſueuerāt eſſe ſapiētes in illa tribu. Et dato q̄ ſemp eēnt ſapiētes multi in illa tribu non poteſt flecti iſta lra ad illū ſenſum niſi tollat totaliter a ſuis limitibus. p̄ſuppoſitū tñ falſuz ē: q3 de tribu yſachar nō dicūt fuiſſe doctozes: & illi de qbus dr̄ in lra paliꝑ. nō fuerūt ex tribu yſachar. ſed de leuitis de familia chozitaꝝ de Eman. & idithim Sed adhuc hoc cōceſſo nō pōt ſtare dictum illud nicolai. ſ. q̄ de yſachar nō reperit in ſacra ſcriptura q̄ aliq eēnt viri ſapientes. ſed ꝓtrariū p3 primo paliꝑ. 12. c. cum dicit de filijs quoq3 Iſachar viri eruditi qui nouerāt ſingula tempoza ad p̄cipiendū quid facere deberet; yſrl' principes ducenti. & ſi forte aliquis velit defendere Nicolaū in hac parte non poterit: q3 ipſemet ſe in ꝓtradictione ponit cum hic dicit nūq3 fuiſſe viros eruditos de yſachar: & primo paliꝑ. 12. c. exponēs ipſe lram illam quā allegauimꝰ dicit q̄ de tribu yſachar erāt viri valde ſtudioſi in lege: & ſciebant conſulere quid: & quā do fieri opz. & patet magis per lram que ibi immediate ſequit. ſ. omnis āt reliqua tribus eoz cōſilium ſequebat. Solum ergo dicendū eſt q̄ quādo Nicolaus hic cōmentauit neſciebat illum textū paliꝑome. cū āt cōmentauit illum nō recordabatur eius quod hic dixerat. necꝭ hoc vllatenꝰ ei imꝓrorandū eſt. Sed generalr ꝓcendū eſt ei: & omnibus qui magna opera faciunt. nam in tanta operis diffuſione nullū niſi diuinum ingenium poſſet omniū memozari. per hunc enim modum etiā ipſi maximi doctozes vt Auguſtinus: & ceteri ex ea parte qua defectus humanos hēbant errauerunt. clementer ergo talia tolleranda ſunt cum reperiant. hoc tamē ſtante littera iſta exponi nō pōt de vacatione ſtudij in tribu yſachar. vt p3 ex ſequētibus. primo non cōuenient iſta tribus aſinus fortis ad deſignandū cōtemplationem ſapiētie quia inter animalia nullum ita deſidioſum: obliuioſum: ineptum: inerz: atq3 ſtolidum eſt q̄ repugnat vacationi cōtemplationis. Si autem fieret hic methaphorica tranſlatio ſicut ſepiſſime fit in ſacra ſcriptura oportebat fieri per cōuenientiā eius quod tranſferebatur. alias inepta: & ſtulta eſſet trāſlatio qō non conuenit ſacre ſcripture. ¶ Item quādo dicitur. ⁊ hitans inter terminos. ⁊ manifeſtum eſt q̄ loquit littera de ſitu ſortis ſue: & non de ſtudij vacatione. Item quando dicitur. ⁊ & terra q̄ eēt optima. ⁊ nō loquit de aliqua cōditione pertinente ad quietem contēplatiuam. ſed de bonitate terre que principalr conſiſtit in fertilitate. ¶ Item quando dicit. ⁊ ſuppoſito humerum ſuum ad portandum. ⁊ manifeſtum eſt q̄ iſta portatio nōt motum localē: & non tolleran tiaz ſtudij que fit in quiete ceſſante exteriori occupatiōe. Itē quando dicitur. ⁊ factus eſt tributis ſeruiens. ⁊ non conſentit aliquo modo ſenſum quem dant hebrei. ſ. q̄ alie tribꝰ dabant ei tributa tanq3 magiſtro cōtemplanti: & docenti. Qz euidenter littera innuit non q̄ tributa darent yſachar. ſed q̄ ipſa tribus yſachar dabat tributa. ⁊ q3 factus eſt tributis ſeruiens. ⁊ idem eſt q̄ ſoluens tributa: vel ſubiectus tributis qō non cōuenit contemplanti. ſ. vt cōtemplet: & inſuper ſoluat tributa. ¶ Conuertenda ergo eſt lra ad expoſitionem aliaz cum iſtam non poſſit tollerare maxime: q3 dato q̄ filij yſachar vacarent ſtudio non darent eis alie tribus tributa: q3 iſtud ſtudium cōueniebat ꝓprie tribui leuitice que totaliter intenta erat diuinis officijs: & ſtudijs: & huic prouidebant alie tribus. Cū ergo vix poſſent ꝓuidere iſti tribui aut nollent perfecte ꝓuidere: q3 leuite pauperes erant: & petentes: & cuz pupillis: & orphanis alebant. vt patet deutero. 12. & 14. c. q̄modo vellent aut poſſent ꝓuidere alteri tribui. ſ. yſachar. non videt cōueniens. ¶ Dicendū ergo: q̄ intelligat lra de occupatione tribus yſachar circa agriculturā: & aliqualr de cōditione terre. ⁊ yſachar aſinus fortis. ⁊ i. tribus yſachar erit fortis ad laboꝛem vt aſinus. nulluz. n. animal tā parue quantitatis tantis laboribus: & tam aſſiduis ſubijcitur: nec tam infatigabile ſit hitaq3 modica quiete rurſuz fortificat ad laboꝛem. In hebreo dicit. ⁊ aſinus oſſeus. ⁊ i. habens magna oſſa: & dura ad tollerandum duros: & aſſiduos labozes. cum in oſſibus: & neruis totum animalis alicuius robur ſit. quanto g̃ iſta ſunt ꝓpēſioza. i. graſſioza tanto vires ſūt maioꝛes. vt ait yſidorus ethimologiaꝝ lib. xi. ⁊ accubans iter terminos. ⁊ i. q̄ ſors yſachar fuit terminata duobus terminis nālibꝰ. ſ. ab vna parte mari mediterraneo: & ab alia mari galilee quod nō eſt mare oceanū: nec mediterraneum. ſed ē q̄dā lacus magna in figurā maris q̄ in euangelia ſepe vocat mare tyberiadis: vl' mare galilee. vt p3 ioānis. 5. & 21. c. aliquādo etiā vocat ſtagnū Genezareth. vt p3 i multis locis Euāgelij. aliq̄n vocat mare Cenereth. vt p3 numeri. 34. & ibi plenius diximꝰ. vl' hūit mare mediterraneū ex vna parte: & ex alia mōtes altos terminantes ſortē ſuā. ⁊ vidit reqes

Alia cō futatio.

Determinatio

Expoſitio doctoꝝ

Determinatio

dit requiē q̄ esset bōa. ¶ i. cognouit vł iudicauit q̄ melius si bi erat manere in terra sua exercens agriculturam q̄ ire per mare in longinquas prouincias sub vite: ꝛ merciū magno discrimine cum tot pericula in mari efferuescant. ꝛ hoc dicit ad differentiā sortis: ꝛ studij tribus zabulon. Quia zabulonite in longinquas terras merces efferebant ad lucra sectanda. Hec dria ponitur in benedictione moysi deutro. 33. c. s. letare zabulon in exitu tuo. i. in exitu ad alias terras nauigando. ꝛ Issachar in tabernaculis tuis. i. manendo in terra tua intentus agriculture: ꝛ non nauigans. ¶ ꝛ terra q̄ optima. ¶ i. considerauit tribus Issachar q̄ terra sortis sue erat optima. i. fertilis valde. ꝛ hoc induxit illam tribum ad manēdum intentam agriculture: q̄ terra sua modico labore culta multos proferret fructus. Tribus autem zabulon: habebat terram non valde fertilem: ideo tradidit se nauigationi: tāq̄ non potens aliter satis abundanter viuere. Issachar autem considerans terram suam fertilē eē: ꝛ q̄ in ea posset sufficiēter viuere sine negociatione nauigatiua iudicauit magis valere terram suaz colere q̄ maria discurrere. sicut faciebat tribus zabulon: ꝛ consueuerunt facere terre sterriles apud mare. ¶ Suppossuit humerum suum ¶ s. ad tollerādum laborez agriculture. ¶ humerū suum ad portandum. ¶ i. ad portādū merces ad nauigia: quia cum terra Issachar esset fertilis habens multa venalia haberet stationem maris sicut tribꝰ zabulō portabat venalia ad maris littora: ꝛ ibi vēdebat ea negociatoribus aliunde venientibus: sed ipsi ō tribu Issachar non intendebant nauigationi: vt dictum est. ¶ Factus est tributis seruiens. ¶ i. seruiens in labore agriculture ad colligēdum fructus de quibus illi qui tributa dare debebant solue rent. Et est sensus q̄ quia in terra illa vbertas fructuz erat illi qui dare debebant tributa in frumēto: vel vino: siue alijs fructibus veniebant ad terram Issachar ꝛ ibi emebāt. ¶ Vł aliter. ¶ factus est tributis seruiens. ¶ i. q̄ dictum est q̄ erāt agricole: nec intendebant militie: vel alijs occupationibꝰ propter quas sortirentur aliquam imunitatem efficiebantur tributarij regū magis quam alie tribus cum magis abundarēt in diuitijs frugum. ¶ Dan iudicabit. ¶ hic ponitur prenūciatio futurorū in tribu Dan ꝛ solum ponitur dignitas tribus dan quantū ad iudicium ꝛ bellum: ꝛ non tangitur aliquid de conditione sortis eius sicut in alijs predictis. ¶ Dan iudicabit populū suū. ¶ i. aliquis de tribu Dan iudicabit populū suū. i. totum isrł'em hoc fuit cōpletum in sanssone. q̄ fuit de stirpe Dan. vt p3 iudi. 13. c. iste autem iudicauit isrł' annis. 20. vt patet iudi. 16. c. aliqui libri habēt. ¶ vindicauit populuz suū. ¶ faciliter corrūpi posset talis littera ex similitudine: sed non est magnus error: q̄ vtrūq̄ verū. Sicut enim iudicauit populū: ita etiam vindicauit eum de hostibus suis philisteis vt p3 in multis malis que inflixit eis. Primo enim occidit. 30. viros: vt patet iudi. 14. c. Post ligauit trecentas vulpes tempore segetum iā siccarū cuilibet autem vulpi appossuit i cauda ardente facez que fugerunt in segetes philistinorum: ꝛ incendentes eas vniuersas cōbusserunt: ꝛ in tantum maluz illud incanduit: vt vinee: ꝛ oliueta ceteraq̄ arbores illo incendio cōflagrarent: vt patet iudi. 15. c. deinde cum ligatus a suis cognatis: ꝛ cōtribulibus traderetur in manus philistinorū occidit mille viros percutiens eos mandibula asini. vt p3 iudi. 15. c. ad vltimum in morte sua atrū colūnas in quo vł ei illuderetur adducte fuerat apprehendens: occidit plures philistinorū moriens q̄ viuens occiderat: vt habetur iudi. 16. c. ¶ Sicut alie tribus in isrł'. ¶ i. sicut de alijs tribubus fuerūt iudices in isrł' ita fuit iudex de tribu Dan ne minor alijs videretur. ¶ Primus dux iudeorū q̄ fuit iosue ō tribu effrayn erat: vt p3 numeri. 13. c. ꝛ iosue. 24. ¶ Secundus iudex isrł' s. othoniel fuit de tribu iuda: quia fuit frater minor Caleph: qui erat de iuda: vt patet Josue. 14. ꝛ. 15. c. Deinde fuit aioth qui videtur fuisse de tribu beniamin. de quo iudi. 3. c. deinde delbora que iudicabat isrł' fuit ō tribu effrayn: vt patet iudi. 4. q̄ iudicabat in terra sua in monte effrayn nō est enim verisimile q̄ iret ad aliam tribum ad iudicandum. deinde gedeon qui iudicauit isrł' fuit de tribu manasse: vt p3 iudi. 6. c. Post iudicauit abimelech filius gedeonis de concubina: ꝛ iste se regem vocauit: vt patet iudi. 9. c. Et iste eodem modo erat de manasse. Deinde iudicauit thola qui fuit ō tribu Issachar. vt p3 iudi. io. c. Post hūc iudicauit Jayr qui fuit ō tribu manasse de parte dimidia habitante vltra iordanem in monte Galaad. in terra Anothayr: vt p3 iudi. io. c. Deinde iudicauit abesan qui erat de tribu iuda. quod p3 ex eo quod dicitur esse de bethleem: vt p3 iudi. 12. c. est autem bethleē in sorte iude: vt p3 matth. 2. c. ꝛ michee. 6. Post hunc iudicauit abdon qui erat de tribu zabulon: vt p3 iudi. 12. c. Post hunc sanson qui fuit de stirpe Dan vt dictum est ꝛ patet iudi. 13. c. ¶ fiat dan coluber in via. ¶ Aliqui de nostris exponunt istaz litteram de antixpo quē dicunt esse de tribu dan: ꝛ quidem littera satis ei applicari posset secūdum ea q̄ scti doctores i multis locis de antixpo dixerunt si constaret eum futurum ō tribu dan. ¶ fiat dan. ¶ i. antixps nasciturus de tribu dan. ¶ coluber in via. ¶ i. sicut coluber latet in via: ꝛ insidiose mordet transeuntes ita antixps fraudulenter inducet ad se gentes quoniā fraude plenus erit varijsq̄ astutijs: ꝛ omnia que fecerit fraudulenta: ꝛ mendacia sunt. Sic enim ait aposto. 2ª ad thessa. c. 2. ¶ cerrastes in semita. ¶ eadē sententia est: q̄ cerrastes species serpentis est ꝛ innuit q̄ in vijs ꝛ in semitis antixps insidiabitur ad notandum q̄ vix poterit aliquis effugere semitas eius: ꝛ conuenit proprie cerrastes astutie antixpi Quia cerrastes: vt ait solinus in polistor. c. de africa est serpens: q̄ttuor cornicula in capite habens totūq̄ se in arenis mergens abscondit preter illa cornicula que extra in figurā escaꝝ ex industria relinquūtur quibus aues illecte: vt cibuz inde sumāt a cerrastibus deuorantur. Sic enim antixps p̄mittens q̄busdā seculi varia blādimēta: vt delitijs diffluāt: alꝰ vt diuitijs affluant multipliciter oēs fraudare conabit. ¶ mordens vngulam equi. ¶ Jvngula equi pars posterior ē eq. Sic antixps in nouissimis diebus veniet ad mordendum circa finem seculi ad semium occidentis. Vel dicit mordere in vngula. Quia morsus vngule qui non p̄t euitari cum non videatur notat calliditatē ꝛ astutiā in fallēdo. ¶ Salutare tuū expectabo domine. ¶ ista sunt verba Jacob de tanto malo exclamantis. Cum enim in spiritu p̄uidisset Jacob tanta mala facturum antixp̄m: vt vix aliquis ei resistere possit iuxta illud matthe. 24. c. erit tribulatio qualis nunq̄ fuit a p̄ncipio mundi vsq̄ modo nec fiet. confugit ḡ ad auxilium diuinum vt q̄ homines tanta mala per se vitare nō possent deus eos eripiat. dicit ergo. ¶ salutare tuū expectabo dñe. ¶ i. ls tāta tribulatio orbem pressura sit tamē ego expecto salutare tuuz. i. expecto q̄ a te veniat nobis salus in tanto malo. Et sic erit: quia nisi deus specialiter adiuuaret nō possent homines tollerare tanta mala sic patet matthe. 24. c. ꝛ nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua oīs caro: sed ꝓpter electos breuiabuntur dies illi. Sed quia vt prepossuimus non constat antixp̄m esse futurum de tribu dan. exponatur littera ista de sanssone tota. Sicut enim in principio eius dictum fuerat q̄ dan. i. sanson de tribu dan iudicaret: vel vindicaret populuz suū: ita hic ponitur cōsequenter modus. s. ¶ fiat dan. ¶ i. sanson qui est de tribu eius. ¶ coluber in via. ¶ i. sicut quādo est coluber in via nullus audet transire: ita sanson faciebat q̄ philistei non auderēt venire ad p̄tendaz terram isrł' sicut ante cōsueuerant. ¶ ꝛ cerrastes in semita. ¶ eadē sententia ē: sz ponitur ad exaggerandū timorem quē conceperant philistini de sanssone. Semita enim angusta est ꝛ quādo in ea aliq̄ offendiculū est nullus audet per eam transire: q̄ non est in ea locus ad declinandum periculū. maxime quando periculuz est incognitū sicut cū cerrastes latet sub arena. ¶ mordens vngulam equi: vt cadat ascensor eius. ¶ i. sicut isti cerrastes latentes sub harenis transeuntes equos atrociter mordent: ꝛ ascensores cadere faciunt: ita sanson faciebat cadere philistinos. Vel aliter sicut mordens vngulam equi facit ruere equitantem non accedendo ad euz: ita sanson in fine vite sue occidit p̄ncipes philistinorū: ꝛ multos alios quasi tria milia non accedendo: nec tangendo eos quando concussit duas colūnas domus: ꝛ ruit mortuiq̄ sunt oēs qui aderant cum sanssone: vt p3 iudi. 16. c. ¶ Salutare tuuz expectabo domine. ¶ i. ls sanson fuerit ita fortis non ꝓpter hoc dicendus est messias qui expectabatur. Sed adhuc mortuo illo expectabo salutare tuū. i. messiā missum a te ad saluādas oēs gētes ꝛ hanc sententiam ponit translatio caldaica. s. ¶ expectabo salutare tuū. ¶ i. dñe ego nō expecto gedeonē qui fuit saluator contra madianitas: nec expecto sanssonē de tribu dan: q̄ fuit saluator ꝑ philistinos: sz expecto salutare tuū. s. messiā de tribu iuda. ¶ Gad acictus. ¶ hic ponitur prenunciatio status gad ꝛ solum prenūciatur quātum ad vnum bellū vł

Factus ē tributis seruiens dupliciter exponit

Q

1ª expo.

2ª expo. Dan

Prenūciatio futurorum in tribu dan

R

S

Josue fuit primus rex iudeoꝝ

T

Expō aliq̄rum

Cerrastes quid

U

X

Prenūciatio status Gad

potius bellicam ordinationem. s. ad introitum terre promissionis: z ad pugnam donec esset acquisita. ⌊ Gad acictus preliabitur. ⌋ hic notatur fortitudo gad in pugnando: quia viri de illa tribu fuerunt bellicosi valde: z robustissimi. Sic dixit moyses in benedictione tribus gad. vt patet deutro. 33. c. benedictus in latitudine gad: vt leo requieuit. cepitq; brachium: z verticem. i. vno ictu abscidit brachia: z verticē. Vl' refertur ad bellum factum in terra promissiōis. Quia vt habetur nūeri. 32. c. quando filij Ruben: z Gad: z dimidia tribus manasse acceperunt possessionem in terra seō regis ese bon mandauit eis moyses: vt p̄cederent armati fratres suos i. alias nouem tribus: z dimidiam donec maneret i trāquilitate possessionis terre chanaā quod vt mandatum fuerat fecerunt sicut dicit Josue. 22. c. vbi laudauit eos de hoc Josue.

⌊ acictus preliabitur. ⌋ i. ista tribus fuit acincta: vel expedita cū alijs tribubus ad pugnandum in terram chanaan. Et dicitur acinctus ad dr̄iam aliarum nouē tribuum: z dimidie: q; ille non ibant acincte. i. expedite ad pugnam cum portarent secum vxores: z filios totāq; familiaz greges: z armēta cunctāq; supellectilem. Gad autem: z Ruben: z dimidia pars manasse pergebant acicti. i. expediti non onerati cū oia dimisissent in vxibus. Galaad vxores filios pecora: z variā supellectilē. In hac benedictione Gad tanta intricatio in littera hebraica est. vt dicat abenazra se non intelligere: qa iste fuit aliqs euentus specialis patrum suoz ō quo non ꝓstat.

Cur solus fit mētio de tribu Gad qō iuerit ad pugnāduz

Sed Queritur cur dicat hic de tribu Gad q; iuit acincta ad pugnandum coram alijs tribubus cū nō solum ipsa: sed etiam tribus Ruben: z dimidia pars manasse eodem modo iuerint: vt patet eorum promissio numeri. 32. z completio Josue. 22. c. ¶ Rñdetur q; de qualibet istarum tribuum idem vel consimile dici debebat: z Jacob qui ista cognoscebat ꝓphice cognouit idem in tribu Ruben sicut i tribu Gad: z idem in dimidia tribu manasse. Sed nō decuit idem in alijs dici. Quantum ad ruben causa patet: quia Jacob loquens per spiritum intendebat multum reprehēdere Ruben propter peccatum coitus cum bala. non decuit ergo inter reprehensiones inseri laudes. Quantum ad dimidiaz partem tribus manasse non potuit hoc fieri: q; non bñdixit hic Jacob distincte tribum manasse: z effrayn: sed solum benedixit patrem earum Joseph. Maxime quia dato q; quelibet harum tribuuz per se benediceretur nō poterat dimidia pars manasse cui hoc competebat distincte benedici. ⌊ z ipe accingetur retrorsum. ⌋ i. non solum Gad cum Ruben: z dimidia tribu manasse fuerunt precicti: vt pugnarent añ frēs suos precedentes eos in bellis: sed etiā retrorsum. i. post accicti sūt. i. parauerunt se ad pugnandum: q; postq; stetissent isti per. 14. annos cum fratribus suis in terra promissiōis. s. trans iordanem redeuntes in patriam suum hostes cōuicinos habuerunt cum quibus cōfligentes fortiter deuicerūt. hoc autem ipsi post alias tribus certamen habuerunt: ideo retro. i. postea etiam acicti dicuntur. ⌊ ¶ Aser pīguis. ⌋ hic ponit prenunciationem quantum ad tribum aser: z tāgit cōditionem status eius in abundantia terre nascentium. ⌊ pinguis panis. ⌋ i. in terra sortis aser vbertas frugum: z oīum terre nascentium erit que vocantur pinguedo panis. ⌊ prebebit delitias regibus. ⌋ quia in terra aser erant aliqua specialia terre nascentia que non erant in alijs sortibus tribuū z hec apportabātur ad delectandum reges: quia hīs libenter vescebantur. Sic ait beatus Hiero. in libro de collectionibus sanctoū aser pinguis panis eius de fructibus terre sue honorabit reges. ⌊ ¶ Neptalin. ⌋ hic ponitur prenūciatio neptalin z solum tangitur status eius quantum ad terre nascentium qualitatē. ⌊ ceruus emissus. ⌋ Aliqui dicunt q; intelligitur hoc de bello facto cōtra sisaram ducem regis Jabin: vt patet iudi. 4. c. in quo barach mandato delbore prophetisse accepit decem milia virorum de tribu neptalin qui iuerunt expedite cum eo in pugnam: z fecerunt vastationē in sisaram: z milites suos: z propter istam victoriam fuit factum canticum diuine laudis a delbora z Barach in quo cōtinebantur eloquia pulchritudinis: vt p; iudi. 5. c. Sed non videtur cōgrue ista expositio q; non solum descenderūt ad istud bellum viri filij neptalin: sed etiam de zabulon. vt patet iudi. 4. etiam de ysachar: z manasse: vt patet iudi. 5. ideo de quolibet eorum equaliter dici debebat q; erat ceruus emissus. Alij dñt q; filij neptalin recipiebant munera ab alijs tribubus: z propter hec dabant eloquia pulchra imprecando bona dantibus munera quemadmoduz fieri ꝓsueuit. Sz adhuc non conuenit hoc: q; non manet ratio quare dicātur filij neptalin ceruus emissus. ¶ Dicendum ergo q; in sorte neptalin erant terre nascentia temporanea valde ita q; p̄us ibi fructus: z segetes crescebant: z maturabantur q̄s in alijs sortibus tribuum. Dicebatur ergo ista terra velox sicut ceruus emissus. i. emissus ad cursum idem enim sigt emissus q; velox. ⌊ Dans eloquia pulchritudinis. ⌋ i. q; de istis nouis fructibus: z frugibus qui nascebantur in sorte neptalin offerebantur oblationes primitiuorum in templo. z propter has sacerdotes pulchras laudes domino personabant que vocantur eloquia pulchritudinis. ¶ Joseph filius. ⌋ hic ponitur prenunciatio facta Joseph in qua tangitur primo hystorica narratio gestorum Joseph sub quadam figuratione. deinde ponuntur benedictiones quantum ad posteritatem eius. ⌊ Filius accrescens Joseph. ⌋ hic alludit Joseph interpretationi nominis Joseph: quia Joseph sigt in hebreo additum: vel crescentem. z vocauit eum mater sua Rachel sic quia quando genitum eum peperit dixit addat mihi deus z alterum filium: vt patet. ē. 30. c. suus pater eum ioseph vl' crescentem nunc vocauit: q; multū creuerat super fratres suos in honore: z dominio: quia factus fuerat prepositus totius egypti: vt p;. ē. 41. c. crescebat etiam in posteritate sua: qa de filijs eius due tribus facte sunt q; nulli alteri de fratribus eius euenit. ⌊ filius accrescens. ⌋ duplicatur ad rethoricam exornationem vt sepe diximus: quia talis est vsus in pphīs maxime in li° Esaye. vel duplicatur ad notandaz valde magnā multiplicationem Joseph: quia repetitio verborum designat vehementiam conceptionis intellectualis. ⌊ z decorus aspectu. ⌋ erat enim Joseph valde pulcher: vt p;. ē. 39. c. quia i ß similabatur Racheli matri sue que valde pulchra erat vt habetur. ē. 29. c. ⌊ filie discurrerunt super murum. ⌋ i. quādo ioseph erat in egypto: quia viri: z femine illius terre aliqualiter deformes sunt: vt diximus. ē. 12. c. Joseph autez valde pulcher erat. mulieres quando sciebant q; transiturus esset per callem ponebant se ad fenestras: vel ascendebant super muros ad cōtemplandam speciem eius: z hoc maxime quando erat factus prepositus egypti: q; tunc incedebat in habitu ꝑcioso: z ornatus valde. ⌊ Sed exasperauerunt eum. i. amari cauerunt quasi dicat. licet iste Joseph ita pulcher esset vt ab omnibus amari deberet: z nullus ei nocumentuz inferre deberet tamen exasperauerunt eum. i. amaricauerūt vitā eius prementes eum multis angustijs quando fratres eius non poterant ei quicq; pacifice loqui: sed omnia cum quodā vultu horribili: z turbato: quod ipsi vertebatur in angustiam: z merorem. Etiam quia eum occidere voluerunt: vt p;. ē. 37. etiam: quia eum ad vltimum vendiderunt Jsmaelitis: vt duceretur in longinquam terram. ⌊ Jnuiderunt q; ei habentes Jacula. ⌋ i. fratres sui inuidebant ei: quia a patre plus ceteris amaretur: z quia accusauisset eos de crimine pessimo: z quia somnia illis dicebat in quibus innuebatur q; ipse foret in posterum dominus eorum. ⌊ habentes iacula. ⌋ i. verba dura: z acuta que vocantur iacula: q; pungunt: z perfodiūt vt iacula: z fuerunt hec quādo non poterant ei quicq; pacifice loqui: sed omnia in duriciem conuertebant: vt cum dixerunt nunquid rex noster eris aut subīciemur ditioni tue.

¶ Aliqui autē exponunt istam litteram referentes ad dominam Joseph. s. vxorem phutipharis que amaricauit Joseph duci faciens eum in carcerem: z iurgata fuit contra eū dicens q; voluerat ei illudere: vt patet. ē. 39. c. Sed non pōt stare ista expositio: quia littera loquitur hic pl'aliter domina autem sua erat vna persona. Item quia dicitur inuiderunt. domina autem sua erat vna persona non inuidit ei: quia nō erat aliquid in quo domina inuideret ei cum esset maior eo: z generaliter ab omnibus inuidia semper dicatur esse de maioribus, rebus q̄s habeat ille qui inuidet. domina autem seruo suo maior est. ¶ Item quia dicitur habentes iacula hoc autem non conuenit ei cum ipsa sit vna: etiam quia non habebat iaculum contra ioseph vl' iacula. Aliqui exposuerunt de filiabus egyptiorum que licet discurrerent per muruz ad videndum eum tamen amaricauerunt cū. Sed non cōuenit ista expositio: quia non videtur quomodo filie egyptiorū possent amaricare Joseph: z inuidere ei: quia hoc aut sigbitus fuisse

Fortitudo Gad in pugnam.

Q. v. A No.

Rñsio ad q̄ situz qōnis B

Aser Prenūciatio ad tribū Aser C

Neptalin Prenūciatio neptali D

Opinio q.dam E

Cōfutatio.

F Aliorum opinio Cōfut° Deter°

Joseph G Prenū ciatio facta Joseph

H Joseph quid hebraice

Aliquorum expositio I

Cōfut°, p° rō 2° rō 3° rō Aliquorū opio K Cōfut°.

fuisse anteq̄ ioseph fieret prepositus egypti aut post. Si autem dicatur fuisse ante quomodo poterant filie egyptiorum inuidere: quia tunc seruus erat nec aliquam preminentiam habebat de qua possent inuidere ei. Si autem dicatur fuisse postq̄ factus fuit prepositus egypti quomodo poterant ei filie egyptiorum amaritudinem facere: quia potens erat ⁊ omnes ei obediebant: vt patet .s. 41.c. vbi dixit pharao ego sum pharao absq; tuo imperio non mouebit quispiam pedem vel manum in tota terra egypti. ¶ Dicēdum ergo est q̄ ista littera non potest intelligi proprie nisi de malo quod contra ioseph faciebant fratres sui. ⌊ Sedet in forti arcus eius. ⌋ fortis vocatur deus qui solus fortis est super omnia: quia quicquid vult facit. Arcus vocatur defensio sicut dixim⁹. s. p̄ce. c. in fine. Est sensus ly amaricassent eum: ⁊ inuidissent habētes iacula. i. fratres sui volentes eum occidere non fuit defēsus ab aliquo homine: sed deus solus qui fortis est fuit arcus eius. i. defensio eius: vt eum ab hūs omnibus liberaret: ⁊ postea de carcere educeret. ⌊ ⁊ dissoluta sunt vincula brachiorum eius. ⌋ hoc ponit ad designandum liberationem a carcere in quo detinebatur ioseph a quo solus deus eum liberauit. In hebreo dicitur. ⌊ deaurata sunt brachia eius. ⌋ vel ⌊ topazion cōstitutus fuit super brachia eius. ⌋ quod iudei referunt ad ornamenta que fuerunt posita in brachiis eius quando constitutus fuit prepositus egypti. Quod verisimile: quia cum rex tradiderit ei tunc anulum suum: vt p3. s. 41. c. satis credendum est q̄ daret multa alia ornamenta maxime fecit eum adduci in curru secūdo regis: ⁊ clamari coram eo: vt omnes cognoscerent eum prepositum esse terre egypti. ⌊ Per manū potētis iacob. ⌋ i. p manū vl' ptātē dei q̄ ē fortis iacob. i. q̄ ē fortitudo: vl' potētia iacob: q3 iacob totam suam spē: ⁊ fortitudinē ponebat i deo ō se ipo nihil cōfisus. Et p̄t referri ly ad vtrūq; sēsū lre supiorio. i. q̄ siue vicula: Joseph fracta aut dissoluta fuerit. siue brachia ei⁹ deaurata fuerint vtrūq; factum est per manum fortis Jacob. i. dei: qa ipse monuit pharaonem ad faciendum. s. vt Joseph de carcere educeret: ⁊ vt eum sublimaret. ⌊ Jnde. ⌋ i. de ioseph. s. de seie eius. ⌊ Pastor egressus est. ⌋ pastores vocātur reges: quia ad modum pastorum subditos: vt oues per bonas leges dirigunt ducentes in bonum: ⁊ facientes cauere a malo. Sic vocat aristo. in. 8. ethicorū vbi tractat de amicitia politica dicēs q̄ rex amat subditos sicut pastor oues: ⁊ probat ibi per dictum homeri qui agamenonē regem bonum pastorem populorum nuncupauit. De tribu autem Joseph egressus ē pastor. i. rex s. ieroboā qui fuit de tribu effrayn filij Joseph: vt habetur 3⁹. re. xi. c. ⁊ xij. ⌊ lapis isrl'. ⌋ lapis: q3 solidus est cemento cōunit. Sic dicitur iste ieroboā fuisse lapis: quia primus fuit ⁊ cementum in omnibus regibus isrl'. i. decem tribuum: vt p3 tertio re. 12. c. hebrei intelligunt hoc de ipso Joseph qui fuit pastor isrl'. i. Jacob patris sui: ⁊ totius familie ⁊ fuit lapis super quem initebantur tempore angustie famis. ⁊ tunc ē sensus referendo ad supiora. s. ⌊ Jnde egressus ē pastor. ⌋ i. post q̄ de⁹ dissoluit vicula ioseph. ⌊ Jnde. ⌋ i. ex ipo tēpore egressus est pastor. i. factus est pastor. i. cibator: vel sustentator. ⌊ lapis isrl'. ⌋ i. etiam fuit firmamentum iacob ⁊ totius domus sue: vel aliter. ⌊ Jnde. ⌋ i. de carcere. ⌊ Egressus est pastor. ⌋ i. ideo dissoluit deus vincula brachiorum ioseph: vt exiens inde esset pastor patris sui: ⁊ fratrum suorum. ⌊ De⁹ patris tui. ⌋ i. deus quem ego colo: vel qui mihi bona ml'ta fecit. sicut dixit p̄decē. c. Deus qui pascit me ab adolescentia mea: ⁊ multa alia promisit. s. ⌊ erit adiutor tuus. ⌋ te defendēdo ab aduersis: ⁊ prospera conferendo. nominat autem deū patris sui quasi dicat non solum faciet deus tibi bonum propter meritum tuum: sed etiam propter preces meas. ⌊ ⁊ omnipotens benedicet tibi. ⌋ i. multiplicabit te in bonis. Recte vocat hic omnipotentem: quia nullus melius multiplicatū aliquem facere potest q̄ omnipotens. ⌋ Benedictionibus celi desuper. ⌋ hic imprecatur multiplicationem in terre nascētibus que sunt fundamentum totius humane vite ⁊ omniū diuitiarum. Consistit autem ista fertilitas in duobus. s. conuenienti agente: ⁊ contēperante: ⁊ in materia bene suscipiētē. Agens autem disponens ista inferiora ad multiplicationem fructuum est influentia celestis a qua secundum pḥm in secundo de generatione: ⁊ corruptione causatur oīs corruptio: ⁊ gnatio in terra. Jsta autem influentia est in rore: vel pluuia terram humectante: ⁊ inebriante: ⁊ fecūdante ad productionem. vt patet Esa. 55. quomodo descendit imber: ⁊ nix de celo: ⁊ illuc vltra non reuertitur: sed terram inebriat ⁊ infundit eam: ⁊ germinare eam facit: ⁊ dat semen serenti: ⁊ panem comedenti: sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Quando autem ros vel imber venit de celo i cōgruentia secundum statum terre ⁊ calor temporibus suis ad digerendum humiditatem: ⁊ maturandum fructus celū benedictionem suam infundere dicitur. ⌊ ⁊ benedictionibus abissi iacentis. ⌋ secundum q̄ est materia bene suscipiens ē terra. dispositio ergo bona terre. s. q̄ sit bene suscipiens celi influentiam: ⁊ q̄ ipsa sit in se pinguis apta ad fructus gignēdos: terra autem ficca sterilitati cognata est. ista terra vocatur abissus deorsum iacens: quia est infima in situ omnium elementorum: vel vocatur abissus. i. sine visu: quia nullo modo est visui paruia. sicut alia elementa sunt in totum vel in p tem. Simile habetur. s. 27. c. in benedictione esau. s. in rore celi: ⁊ in pinguedine terre erit benedictio tua. ⌊ Benedictionibus vberum ⁊ vulue. ⌋ posuit benedictiones. i. multiplicationes in terre nascentibus que ordinantur ad esum ⁊ sustētationem animalium hic ponit ipsam multiplicationem animalium. s. filiorum ioseph. Et quia multiplicatio individuorum in specie humana est per generationem, Generatio autē habet pro vase conseruatiuo vuluam. i. matricem mulieris dicit hic venturam ioseph benedictionem. i. multiplicationē vulue. i. filiorum genitorum in vulua. i. matrice. Non vocatur autem hic vulua os ventris: siue os matricis: vt pauca scientes trufatorie dicunt: quia hoc nihil erat quoniam isto modo benedictio vulue est multiplicatio in coitu: ⁊ multiplici seminis effusione: sed hoc non prodest per se: quia multi semper coeuntes plurimum abundantes in humore seminali nunq̄ gignunt: quia generatio fit secundum contēperationem seminis virilis: ⁊ femine in matrice in qua sequitur: vel sterilitas vel paucitas: vel pluralitas in filiis. multiplicatio ergo coitus secundum se modicum agit: quia ex vno coitu solo possunt duo vel tres filij generari: vt patet. s. 38. c. vbi thamar concepit phares: ⁊ zaram ad vnum coitū iude. Nō est ergo multum necessaria coitus multiplicitas que attinet ad benedictionem vulue: vt vulgariter sumitur cū fiat vbertas conceptus ex contemperatione seminis que attinet ad vuluam: vt sit matricem. Et quia natura non solum intendit generationem imo magis conseruationem geniti: cuius generatio fiat ad conseruationem speciei per durationem aliqualem in diuidui geniti: quia alias generatio frustratoria esset quod non conuenit intentioni nature non solum ponitur hic generatio que pertinet ad generationē vulue: sz etiam enutritio genitorum que pertinet ad vberum vbertatē: ⁊ de nominat vbera: q3 mox geniti: quia teneri sunt nullo alio cibo ali possunt nisi lacte quod est cibus liquidus ⁊ valde tener: etiam: quia secundum intentionem pḥi ex eisdem gignimur sumus: ⁊ alimur. vnde ait in primo politicorum q̄ natura desiderans conseruationem rei genite sicut ingenia vel generationem: ita ingeniat cibum rei genite. s. lac in vberib⁹ quousq; fetus per se cibum solidum capere queat. ⌊ dicitur ergo benedictionibus vberum. ⌋ i. sicut deus dedit tibi benedictionem vulue filios in gignendo potentiam tribuēdo: ita det benedictionem in vberibus tribuendo lac ad nutriēdum: ⁊ postea nutriendum. Quia in lacte in quo est prima natorum alimentatio tota sequens nutritio ad conseruationem intelligitur. Hoc patet ose. 9. c. vbi cum loqueretur contra tribum effrayn dixit gloria eorum ab vtero a partu: ⁊ a conceptu. i. tota gloria vel totum bonum effrayn consistebat in generatione filiorum: ⁊ nutritione: ideo prophetа ꝓpter peccata eorum predicit eis mala oppositа per modum ip̄recationis. dicens da eis domine quid dabis. da eis vuluam sine liberis: ⁊ vbera arentia: ⁊ sicut ista benedictio vberum: ⁊ vulue refertur ad homines eodem modo potest referri ad pecora: quia conceptus fit ibi, in matrice: ⁊ nutritio i lacte vberum. Est autem benedictio q̄ pecora multiplicarentur in q bus tota antiquorum substantia consistebat: sed magis dicēdum est q̄ per benedictionem celi ⁊ abissi intelliguntur ml'tiplicationes in frugibus: ⁊ fructibus: ⁊ in animantibus p benedictionem vulue: ⁊ vberum intelligatur multiplicatio liberorum. Et ista est propria expositio. Alio modo potest exponi q̄ referantur omnes iste benedictiones ad ipsam per sonam Joseph. Et ponuntur hic quattuor benedictiones: q3

Quare terra vocatur abissus

Benedictionibus vberū tripliciter exponitur.

2ª exposi.

quattuor sunt de quibus aliquis: vel in quibus benedici solet. s. dies in qua natus est. Et terra in qua natus est. Tertio q̄ sunt benedicta vbera que eum lactauerūt. Quarto q̄ benedictus sit vterus in quo gestatus est ista concordant littere. ⌊Benedictionibus celi de super. ⌋Quantus ad primā benedictionem diei in qua aliquis natus est: quia dies ¦causatur secundum motum celi. s. per motum solis super nostrū emisperium. ⌊Benedictionibus abissi iacentis deorsum. ⌋Quantum ad secundam benedictionem. s. benedicta terra i qua natus est que vocatur abissus: quia est inferior in situ omnibus elementis: z minus paruſa visui. ⌊Benedictionibus vberum. ⌋quantum ad tertiam benedictionem. s. benedicta sunt vbera que eum lactauerunt. ⌊Et vulue. ⌋quantū ad tertiam benedictionem. s. benedictus sit vterus i quo gestatus est: quia vterus vocatur vulua: vt supra declaratum est ⌊Benedictiones patris tui. ⌋i. benedictiones mee. ⌊Cō fortate sunt benedictionibus patrum eius. ⌋i. benedictiones mee quas ego do tibi maiores sunt q̄ benedictiones patrum eius. i. q̄ benedictiones quas dederunt patres eius. s. patres mei quasi dicat maiorem benedictionem ego tribuo tibi q̄ contulit abraham filio suo Jsaac z Jsaac pater meus mihi. Uel maiores sunt benedictiōes quas ego recepi a deo q̄ benedictiones quas receperunt patres mei. Una autem istarum expositionum sequitur ex alia. s. si maiores benedictiones deus contulit Jacob q̄ patribus suis q̄ ipse potuit conferre maiorem benedictionem filio suo Joseph q̄ patres sui. s. abraham z Jsaac contulerant ei: z non solum sequitur q̄ poterant conferre maiores benedictiōes ipse filio suo Joseph q̄ contulerat abraham Jsaac: z Jsaac Jacob: sed ēt q̄ contulit, nam quilibet horum benedicebat filio quantum poterat: quia benedictio ista erat imprecatio: vt bonus quod deus alicui promiserat: vt veniret super eum: z semen eius q̄ confirmaretur: z sicut specialiter dictum fuerat ad patres q̄ ita transiret ad filium. ¶Adhuc potest alio modo exponi q̄ ille ablatiuus benedictionibus non tenetur comparatiue sicut tenebatur secundum duas priores expositiones: sed q̄ signet causam instrumentalem: z est sensus scias fili mi Joseph q̄ benedictiones mee qui sum pater tuus confortate sunt. i. facte sunt fortes benedictionibus patrum suorū. i. per benedictiones patrum suorum. z hoc patet: quia per additionem efficitur aliquid maius: quia abraham solum contulit benedictionem suā quaz a deo acceperat filio suo Jsaac Jsaac autem contulit magis: quia contulit benedictionem quam acceperat a patre suo: z insuper propriam benedictionem, deinde Jacob dedit maiorem benedictionem ioseph: qz dedit benedictionem abrahe z benedictionem Jsaac: z insuper benedictionem suam: ideo confortata fuit benedictio sua benedictionibus patrum suorum. i. per benedictionem patrum suorum adiuuantem benedictionem suam. ¶Istarum autem trium expositionum secunda tenenda est. s. q̄ benedictiones quas deus dedit iacob fuerunt maiores quam ille quas dedit patribus suis. Et est intentio sūmaria in tota ista littera q̄ benedictiones maiores quas dedit deus iacob q̄ patribus suis veniant super caput ioseph. Et sciendum ad euidentiam hui⁹ q̄ deus tenet istum modum in datione gratuitorum quemadmodum tenet natura ab eo condita in sua operatione. Natura enim in operando procedit ab imperfectis ad perfecta: vt patet in prohemio primi philoso. Sic autem deus ꝛ hoc non est generaliter: quia nullus certus ordo deo prefigendus est cum ipse sit ordo: z regula. Sanctis enim antiquis reuelata sunt aliqua mysteria: sed pauca z nō multum clare. deinde posteriores plura: z clarius cognouerunt. Sic dicitur exo. 6. c. quando dixit deus moysi ego dominus qui apparui abraham Jsaac: z Jacob: z in deo omnipotenti z nomen meum adonay non indicaui eis. Sed postea indicauit istud nomen moysi cum dicatur cognouisse deum: z vidisse per essentiam: vt innuitur numeri. 12. c. z ibi dictum fuit de hoc. sic ergo cum Jacob esset posterior patribus suis plura ei reuelata sunt q̄ patribus suis: z plura ei promissa sunt. z in hoc congaudet iacob filio suo Joseph dicens benedictiones mihi date a deo sunt maiores benedictionibus quas receperunt patres mei: z has tibi confero. Et non potest stare conuenienter prima expositio. s. q̄ benedictiones quas ego do tibi sunt maiores q̄ benedictiones quas dederunt mihi patres mei: quia tunc esset littera aliquiliter superflua: quia. j. dicitur. ⌊Fiant in capite Joseph. ⌋i. iste benedictiones magne veniant in capite Joseph. Tertia expositio. s. q̄ benedictiones Jacob confortate sunt per benedictiones patrum suorum eodez modo non conuenit hic quia. j. demonstratur q̄ tenetur iste ablatiuus comparatiue cum ponitur vsq̄ quantum extenditur benedictio data iacob. ⌊Benedictiones patris tui. ⌋i. benedictiones mihi a deo collate. ⌊fortificate sunt benedictionibus patruz eius. ⌋i. facte sunt maiores q̄ benedictiones collate patrib⁹ meis. ¶Et est sciendum q̄ benedictionem Jacob fuisse confortata tam super benedictiones suorum patrum potest duplex intelligi. s. aut quantum ad reuelationes aut q̄tum ad ꝓmissiones. Si quantum ad reuelationes verum est: quia plura reuelata fuerunt Jacob q̄ abrahe. aut Jsaac. vt. j. declaratur. Si autem quantum ad promissiones non erat maior promissio facta nouis sanctis patribus q̄ veteribus: quia idem vtriq̄ promittebatur. dicebatur tamen maior esse promissio facta nouis: quia istis explicite fiebat: veteribus autē implicite. scilicet q̄ id quod promittebatur abrahe implicite promittebatur Jacob explicite. z de hoc loquitur hic Jacob ad Joseph. s. q̄ benedictiones sue fortificate sūt super benedictiones patrum suorum. i. q̄ clarius promissa sunt ei omnia ista q̄ omnibus precedentibus: z sic plura sibi promissa esse existimauit: quia ille cui aliquid implicite promittitur sibi promissum esse non putat. Sed dices quomodo sciebat Jacob q̄ reuelationes facte ei erant maiores reuelationib⁹ factis antiquis patribus. Respondetur q̄ abraham cui primo reuelationes z promissiones facte sunt declarauit hic filio suo. scilicet quid ei promissum esset ad demonstrandum dei benignitatem promittentis: z ad incitandum eum: vt desideraret placere deo z ambulare in preceptis eius. Deinde facte fuerunt reuelationes: z promissiones Jsaac: z has declarauit Jsaac filio suo Jacob ratione superiori. Jacob ergo recepit postea reuelationes: z promissiones: z collatis illis iuuenit iacob reuelationes: z promissiones ei factas esse maiores. i. euidentiores z magis explicite. Sic enim dauid cognoscens reuelationes factas aliis prophetis: z reuelationes factas sibi cognouit reuelationes factas ad se esse maiores q̄ reuelationes factas antiquis. Sic patet pſ. i 18. Super senes intellexi. i. magis cognoui ego de tuis mysteriis q̄ senes qui precesserunt me. ⌊Donec veniret desiderium collium eternorum. ⌋i. in tantum vel vsq̄ ad tantuz ista facta reuelatio magna fuit: z clara q̄ venit ad desiderium collium eternorum. i. q̄ in hac reuelatione fiebat mentio de collibus eternis. i. de paradiso qui est altus locus: vt colles: z est eternus: quia in eternum durat. hec autem reuelatio fuit quomodo porta paradisi apperienda esset per christum in passione sua. ⌊Fiant in capite Joseph. ⌋i. iste benedictiones magne mihi date a deo super benedictiones patrum meorum confertate veniāt super caput Joseph. scilicet ego rogo deū vt omnes benedictiones mihi date a deo compleantur in ioseph. ⌊Et in vertice nazarei inter fratres suos. ⌋Repetitio eiusdem sententie est vocatur Joseph nazareus. i. separatus secundum interpretationē hebraici nominis quoniam illi q nazarei separati erant. vnde votum nazareorum nihil aliud est q̄ votū de separatione a quibusdam quibus omnes alii homines licite vtuntur: vt non ascendat nouacula in caput eius non bibat vinum nec comedat quicq̄ de vinea non accedat ad exequias mortuorum nec tangat dato q̄ sit pater vel mater: z quedam alia de quibus numeri. 6. c. erat autem separatus Joseph inter fratres suos: quia alii eum odio habebāt nec poterant ei quicq̄ pacifice loqui: ideo non poterat cōmunicare cum eis. postea vere ductus in egyptum separatus fuit a fratribus suis. tota ergo vita Joseph fuit in separatione a fratribus suis. est ergo sensus fiant siue veniant benedictiones iste in capite nazarei inter fratres suos. i. in capite Joseph qui fuit nazareus. i. separatus inter fratres suos. ¶Hebrei autem aliter exponunt litteram istam. s. promissione facta sibi maiore q̄ patribus suis. Uolunt enim q̄ non solum fuerunt ei declarata plura q̄ fratribus: sed etiaz ei promissa plura q̄ patribus suis. ¶Et sciendum q̄ ista diuersitas sententie inascitur ex aliquali variatione littere: qa in littera hebraica habetur minus q̄ in nostra: quia ipsi nō habent veniret. Et vbi nos dicim⁹ donec dicunt ipsi vsq̄ z vbi nos dicimus desiderium dicunt ipsi terminum: quia dictio hebraica

3ª expo.

Nota

Nota

Obiec.

Rñsio

Quid votū nazareorū sit

Expositio hebreorū.

Nota

ctio hebraica ibi poſita eſt equiuoca ad vtrumq; & vbi nos dicimus eternorum hebrei dicunt ſeculi: quia idem nomen eſt pro vtroq; ſcilicet olam: ergo eſt littera eorum continuata ſuperiori. ⁊ Benedictiones patris tui confortate ſunt benedictionibus patrum ſuorum vſq; ad terminum ſeculi. ⁊ dicunt etiam iudei q̄ benedictiones Jacob fuerunt maiores q̄s benedictiones patrum ſuorum: quia quando deus apparuit ei apud bethel cum iret in meſopotamiam: vt patet ſ̄. 28. c. dixit ei dilataberis ad orientem occidentem ſeptentrionem: & meridiem. In hoc volunt iudei q̄ deus promiſerit iacob dominium totius mundi non in ſe: ſed in ſemine eius. Abrahe autem non tantum: ſed valde modicum promiſſum eſt. ſcilicet ſolum terra chanaan. de abraham patet. ſ̄. 13. c. cū dixit leua oculos tuos a loco in quo es ad aquilonem. orientem & meridiem: & occidentem. & cum in hoc videretur dixiſſe multum vniuerſaliter reſtrinxit ſe dicens omnes terras quam conſpicis tibi dabo: & ſemini tuo poſt te. De Iſaac autem patet. ſ̄. 26. c. tibi dabo vniuerſas regiones has cōplēs Iuramentum quod ſpopondi abraham patri tuo. Benedictiones ergo Jacob dicunt fuiſſe maiores: quia ei tota terra poſſidenda promiſſa eſt. vt inferunt ex littera ſuperiori. ſcilicet. ⁊ Uſq; ad colles ſeculi. i. vſq; ad terminos totius terre. & tunc exponetur ſic littera. ⁊ Benedictiones patris tui. ⁊ benedictiones date mihi. ⁊ Confortate ſunt benedictionibus patrum eius. ⁊ i. facta ſunt maiores vel fortiores q̄s benedictiones patrum meorum. ſcilicet que eis fuerunt date: & patet per ſequentem litteram. ⁊ vſq; ad terminum colliuꝫ ſeculi. ⁊ i. benedictiones vel promiſſiones facte patribuſ meis ſolum fuerunt de terra chanaan danda eis: & ſemini eorum. benedictiones autem mihi collate ſunt vſq; ad terminum collium ſeculi. i. vſq; ad colles: vel ſaltus in quibus terminatur tota terra habitabilis. quaſi dicat tota terra mihi promiſſa eſt. ¶ Sed iſta expoſitio non poteſt ſtare: quia preſupponit falſum. ſcilicet q̄ Jacob fuerit promiſſum dominium totius mundi in ſemine ſuo: quia eadem promiſſio fuit facta Jacob: & omnibus patribus ſuis: ſed ſuis patribus ſolū fuit promiſſa terra chanaan: vt patet in ſuperioribus: ergo etiam Jacob ſola terra chanaan promiſſa fuit. Hoc apparet manifeſte exo. 6. c. vbi dixit deus moyſi ego dominus qui apparui abraham: & Iſaac: & Jacob in deo omnipotenti: & nomen meum adonay non indicaui eis: pepigiq; cum eis phedus vt darem eis terras chanaan terrā pegrinationiſ eor. & poſt ſubditur & ſcietis: quia ego ſum deus veſter: & eduxeri vos de ergaſtulo egyptiorum & induxerim ſuper terram ſup quam leuaui manum meam: vt darem eam abraham Iſaac & Jacob. ecce qualiter in hijs euidenter apparet ſolam terram chanaan fuiſſe promiſſam Jacob ſicut fuerat patribus ſuis. ¶ Item vt volunt iudei patribus poſterioribus ſemp promittebantur maiora: ſed moyſes fuit pater poſterior populi iudaici q̄s abraham Iſaac: & Jacob ergo debuerunt ꝑmitti maiora illi populo iudaico tempore ſuo. Confirmatur: quia moyſes magis acceptus erat deo & plura reuelabat ei q̄s prioribus: quia vt dicitur exo. 6. c. deus apparuit abrahā Iſaac: & Jacob & nomen ſuum magnum adonay non indicauit eis. moyſi autem iſtud nomen indicatum eſt. ¶ Item quia moyſes vidit deum facie ad faciem: vt patet numeri. 12. ceteri enim prophete aut in ſōnio aut per viſionem deum loquentem audiebant. Moyſes autem non per enigmata: & figuras deum videbat: ſed facie ad faciem. idez patet deutro. 34. c. ſcilicet non ſurrexit maior prophetа in iſrl' quem noſſz deus facie ad faciem in ſignis: & prodigijs: ſz tempore moyſi non fuit promiſſa iudeis niſi terra chanaan. vt patet exo. 3. dixi: vt educerem vos de afflictione egypti in terram chanaan: iebuſei hethei amorrei: ferrezei & euei: & iſta eſt tota terra chanaan: & non amplius: ergo non fuit facta maior ꝑmiſſio Jacob. ¶ Item promiſſio facta Jacob complenda erat in ſemine ſuo: quia in Jacob non potuit compleri: ſed poſteri ſui putauerunt promiſſionem eſſe completam quando tenuerunt pacifice terram chanaan: vt patet in libro Joſue ſepius & in libro iudicum & in libro regum: & paralipo. ergo ſola illa terra promiſſa fuit ei. habetur enim clare ioſue c. 21. cum dicitur deditq; domin⁹ iſrl'i omnem terram q̄s ſe patribus eorum traditurum iurauerat: & poſſederunt illam atq; habitauerunt in ea: & ſequitur. j. ne vnum quidem verbuꝫ quod illis prēſtiturum ſe eſſe promiſerat irritum fuit: ſed rebus omnia expleta ſunt. Et hoc neceſſario tenendum eſt Falſa eſt ergo expoſitio iudeorum ſecundum quam putant totum mundum promiſſum fuiſſe Jacob ad poſſidendum. Tenenda eſt ergo prior expoſitio in qua demonſtratur q̄ fuerit promiſſio maior Jacob non in pluribus rebus ei promiſſis: quia eadem omnibus promiſſa ſunt: ſed in rerum ꝑmiſſarum explicatione: quia alijs patribus non explicite fuerunt: Jacob autem explicite fuerunt donec veniret deſiderium collium eternorum: ideſt donec ſua explicatio in tantum accederet q̄ explicaretur ei apperitio vite eterne ideſt paradiſi qui videtur eſſe in collibus eternis ideſt in altitudine ſūma ſemper durante quam deſideramus valde. ¶ Alij exponunt deſiderium collium eternorum de collibus arnon qui inclinati ſunt ad introitum filiorum iſrl'in cōfinio terre moab: & apud amorreos & interfecti fuerunt: ibi amorrei ò quo dictum fuit numeri. 21. c. vocantur autem colles eterni: quia ita erant duri & lapidoſi q̄ videbantur poſſe in eternum durare. apud iſtos montes accepit poſſeſſionez dimidia tribus manaſſe que dicitur recepiſſe ſortem trans iordanem: vt patet deutro. 3. & numeri. 32. c. & applicatur ſic. benedictiones mee que confortate ſunt ſuper benedictiones patrum meorum veniant ſuper caput Joſeph: donec veniat deſiderium collium eternorum: ideſt donec poſteritas ſua habitet confidenter circa colles illos qui eterni ſunt preduricie quod valde a me deſideratuz eſt. ¶ Alij exponunt de monte ſamarie in quo accepit poſſeſſionem tribus effrayn. & vocantur iſti colles eterni eadem ratione qua. ſ̄. & tunc dicebat Jacob benedictiones mee maiores benedictionibus patrum meorum veniant ſuper te fili mi Joſeph donec veniat deſiderium collium eternorum ideſt donec poſteritas tua per effrayn habitet in monte ſamarie tanq̄s in ſorte ſua in qua ſunt colles eterni valde deſiderati a me: ſed expoſitio prima quam ſupra dixi tenenda eſt inter has quattuor. ⁊ Beniamin. ⁊ hic ponitur prenunciatio beniamin: qui fuit duodecimus: & vltimus filius: & ſolum tangit quēdam caſum particularem quantum ad vnum bellum. ⁊ Beniamin lupus. ⁊ iſta littera intelligitur de bellis que fecerunt filij beniamin contra ceteras tribus: quia ipſi acceperunt in gabaa que erat villa quedam in ſorte beniamin vxorem cuiuſdam leuite tranſeūtis: & violenter tantum abuſi ſunt illa quouſq; occiderunt illam: vt patet iudi. 19. c. deinde omnes tribus congregate pugnauerunt contra eos: & beniamin deuicit omnes tribus. xi. bis & in prima vice occiderunt viginti. duo millia virorum de alijs tribubus. in ſecunda occiderunt decem octo milia: vt patet iudi. 20. c. Sed poſtea ad vltimum victi ſunt in tertio bello: & perierunt omnes viri de illa tribu vſq; mulieres: & paruulos preter ſeccentos viros qui fugerunt in petra remon. & tunc eſt ſenſus. ⁊ Beniamin lupus rapax. ⁊ i. tribus beniamin ita tunc ferociter pugnauit tam lupus famelicus deſiderans rapere pecudes ad cibum. ⁊ mane. ⁊ i. in mane ſiue aurora. ⁊ Predam comedet. ⁊ i. interficiet hoſtes de alijs tribubus. ⁊ Et veſpere diuidet ſpolia. ⁊ i. in ſero finito bello cum redire debebant in loca ſua accipiebant ſpolia mortuorum: & diuidebant ea inter ſe. ¶ Aliter poteſt hoc exponi non de iſto bello ſic geſto: ſed de conditione tribus beniamin: quia nimis bellicoſa erat: & diſpoſita ad bellum. & hoc patet iudi. 20. c. vbi laudantur filij beniamin q̄ erant viri fortiſſimi maxime viri gabaa qui ita ſiniſtra: vt dextra vtebantur preliando. iactantes autem fundis ita ad certum lapides: vt capillum quoq; poſſent rapere: vel percutere: & nequaq̄s in alteram partem ictus lapidis deferretur. dicitur ergo tunc. ⁊ Beniamin lupus rapax. ⁊ Quia ſemper erant in hac tribu viri bellicoſi rapaces vt lupus. ⁊ Mane comedet predam. ⁊ i. per diem pugnabit contra hoſtes: & occidet eos quod eſt comedere predam ſicut dicimus in lupis. ⁊ Et veſpere diuidet ſpolia. ⁊ i. quando finiebat bellum in ſero diuidebat ſpolia inter ſe. ¶ Aliqui catholici cum hebreis concordantes exponunt hoc de templo ſalomonis quod erat in ſorte beniamin. nam hieruſalem erat in ſorte beniamin: vt patet Joſue. 19. c. in hieruſalem autem fuit factum templum ſalomonis. In hoc autez templo erat ignis perpetuus iuxta illud leui. 6. ignis in altari meo ſemper ardebit: quem mitteret ſacerdos ſubijciens ligna: in hoc conburebantur quotidie ſacrificia in mane: & in veſpere: vt patet numeri. 28. c. & leui. 8. & exo. 29. hoſtie concremande ap

Dictū iudeoꝝ

Cōfut°. expoſi.

Terra chanaā

Alioꝝ expoſitio.

Alioꝝ dicuntur colles eterni

Alioꝝ expoſitio

Beniamin

Prenūciatio beniamin

Expoſitio quorundaz catholicoꝝ ac hebreoꝝ

ponebantur super ignē: ⁊ vorabantur. partes autem remanentes diuidebantur inter sacerdotes: vt p3 leui. 6. ⁊. 7. c. vbi ponitur qd accipiebant sacerdotes de holocaustis: quid de victimis pacificis: qd de sacrificio pro peccato. ⁊ tunc dicitur. ⌊ Beniamin lupus rapax. ⌋ i. erit vt lupus rapax: qa in sua sorte erit ignis altaris qui rapit ⁊ vorat victimas sicut lupus. ⌊ mane comedet predā. ⌋ i. mane conburentur victime: ⁊ dicentur laudes diuine. ⌊ Et vespere diuidet spolia. ⌋ i. in sero sacerdotes inter se diuidebant secundū mandatum legis reliquias sacrificiorum. ¶ Sed ista expositio nō videtur conueniens. Primo qr ly templum fuerit in sorte beniamin tamen nihil attinebat ad beniamin: quia sacerdotes cō ponebant sacrificia: ⁊ deinde diuidebant inter se. nō debuit ergo denominari beniamin specialiter ab eo quod ad ipsum non attinebat. ¶ Item non congrue vocatur incensio hostiarum rapacitas lupi: quia voracitas: vel rapacitas lupi in scriptura in malum accipitur non ergo debuit transferri ad immolationem holocaustorum que erat ad diuinā laudem.

¶ Itē quia satis apparet ista verba. s. ⌊ mane comedet predam. ⌋ satis dictorte adduci ad istā intentionē cū illa proprie conueniant bello: aut latrocinio: non enim videtur qualiter sacrificia oblata deo vocentur preda cum volūtarie dentur: ⁊ de propriis. ¶ Itē: quia dato ꝙ sic applicare vellem⁹ non consonat cum sacrificia non solum fierent in mane: sed etiaz in vespere. ita enim pertinebat ad perpetuam dei religionez ⁊ honorem: ⁊ festiuitatem sacrificium vespertinū sicut matutinum: vt p3 nūeri. 28. c. imo specialiter sacra scriptura nominauit acceptū sacrificium vespertinum. vt p3 ps̄. 141. dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo eleuatio manuum mearū sacrificiū vespertinū. ¶ Itē quando dicitur vespere diuidet spolia. quod referunt ad diuisiōez ptinet relictarum de sacrificijs inter sacerdotes non conuenit: quia sacerdotes non solum accipiebant partem sacrificiorum in vespere. imo etiam in mane cum de vtriscz aliqua iura eis accrescerent imo stante hoc magis proprie dicerentur in mane diuidere spolia: quia plura iura adueniebant sacerdotibus in sacrificijs matutinis q̄z in vespertinis: ⁊ patet: quia vt declarauimus in exodo: ⁊ in leuitico sacrificia spontanea q̄ faciebant laici inter iudeos in holocaustuz: vel pacificas hostias siue pro peccato fiebāt in sacrificio matutio vt ipsi interessent ibi videntes: ⁊ non in vespertino. nunc autem sacerdotes plura iura recipiebant de sacrificijs sponte oblatis a populo q̄z de illis que ordinarie offerebantur de redditibus tabernaculi. Quia sacrificia que ordinarie fiebant. s. matutinuz: ⁊ vespertinum erant holocausta: vt patet exo. 29. ⁊ nūeri. 28. De holocaustis autem nihil recipiebant sacerdotes nisi pelles pecorum immolatorum: vt patet leui. 7. c. Cum ergo sacrificia vespertina essent ordinaria ⁊ per consequens holocausta nihil pertinebat ad sacerdotes nisi pelles. in tempore autem sacrificij matutini veniebant laici qui multotiens sacrificia spontanea faciebant. s. hostias pacificas. In hijs autem plura sacerdotes habebant: quia vt dicitur leui. 7. sacerdos qui offert victimam pacificorum habebit pectusculum: ⁊ armū eleuationis: Patet ergo ꝙ magis proprie diceretur retenta ista sententia ꝙ mane essent diuidēda spolia q̄z in vespere. infertur ergo non debere sic exponi litteram. Sed redeundum ad primam ⁊ secundam sententiam. Augustin⁹ exponit istam litteram de beato Paulo apostolo qui fuit de tribu beniamin: vt patet prima ad chorin. 5°. c. iste in mane i. ante conuersionem suam ad christum erat: vt lupus rapax persequens christianos: vt patet actu. 9. eos vinctos adducens in hierusalem: sed post suam conuersionem fortissime p̄dicabat: ⁊ disputabat contra iudeos. ⁊ in hoc diuidebat predam: quia sententias legis: ⁊ prophetarum digerebat: ⁊ coaptabat contra iudeos in testimonium euangelij. conuersio autem sua vocatur vespere: quia fuit vltimus status suus. Sed ista vtrum magis allegorico q̄z litterali sensui coaptentur non facile dixerim: videntur tamen magis ad sensum mysticum applicari. ⌊ Et omnes hij in tribubus suis duodeci ⌋ i. isti qui benedicti sunt duodecim sunt: ⁊ faciunt trib⁹ duodecim quilibet suam: vt videtur littera velle innuere. Non est tamen sic intelligendum: quia si quilibet istorum hic nominatorum faceret tribum sequeretur esse tribus. 13. quia tunc leui faceret tribum cum hic computetur nō dicitur tamen facere tribum: sed de Joseph exeunt due tribus: patz hoc quia in tota sacra scriptura veteris testamenti vbi fit mētio de tribub⁹ non ponitur leui. quia tribus dicitur secundū sortem quam accipiebant in terra promissionis. leui autem non accepit sortem: quia domin⁹ erat sors eius: vt patet numeri. 18. c. Sed sine leui adhuc fuerunt duodecim tribus: ⁊ 12. distributiones sortium: vt patet numeri. 35. c. ⁊ Josue. 15. 16. 17. 18. 19. c. simul sūptis. Potest tamē adhuc vocari trib⁹ leui: qr trib⁹ denoīatur dupliciter quia aut vl'a capite: aut a possessione: vel a sorte. ⁊ quia possessiones vel sortes distincte solum fuerunt. 12. in quibus nullam accepit leui non vocabitur hoc modo tribus leui. Si autem nominentur a capite: quia leui fuit vnus de. 12. filijs Jacob: ideo ita denominabitur ab ipso tribus sicut a iuda vel Ruben. primo modo tribus accipitur cōmuniter in omnibus libris veteris testamēti. Secundo modo accipitur in nouo testamento: vt patet Apoc. 7. c. vbi inter numerum signorum in alijs tribub⁹ ponuntur duodeciz milia signati de tribu leui. sed iste modus accipiendi tribum non est vsitatus sicut primus. ⌊ hec locutus est eis pater suus. ⌋ Prenunciando cuilibet eorum aliquid de eueturis sibi vt spiritussanctus dabat eloqui illi. ¶ Benedixitqz. ⌋ hic ponit secundum. s. incitatio ad spez ⁊ desiderium vite imortalis. ⁊ hoc facit dupliciter. Primo in verbo imprecando eis bona spiritualia. Secundo in signo preter dendo resurrectionem futuram. Circa primum. ⌊ benedixitqz singulis. ⌋ i. postq̄z loquutus fuit eis ista q̄ erant per modum prophetice enunciationis benedixit eis dicendo bona per modum imprecationis. ¶ Aliqui volunt ꝙ benedictiones date a Jacob fuerint iste que. s. posite sunt: quia cuilibet specialis enunciatio facta fuit sicut dicitur in littera ꝙ benedixit Jacob benedictionibus proprijs. Sed non videtur: quia benedictio dicitur a bonorū imprecatione. hic autem non omnibus bona dicuntur: sed quibusdam mala vt Ruben: leui: ⁊ symeoni. vt patet. s. Et si dicas ꝙ maiori parti benedicendo diceretur benedixisse cuilibet particulariter. Non sufficit quia littera vult magis exprimere: qr si dixisset benedixit omnibus adhuc sub benedictione plurium staret ꝙ dicerentur omnes benedicti: sed dicitur benedixit singulis. i. cuilibet per se. ⁊ ad confirmandum hoc magis dicitur. ⌊ benedictionibus proprijs. ⌋ i. ꝙ cuilibet singulariter specialis benedictio collata est. ¶ Item quia benedictio fit semper per modum imprecationis: sed ista non dicta sunt per modum imprecationis per modum annunciationis futurorum: vt patet supra cum dictum fuit cōgregamini: ⁊ annunciabo vobis que ventura sunt in nouissimis diebus ergo non sunt iste benedictiones. ¶ Item quia scriptura facit hic differentiam inter istas superiores ānunciationes: ⁊ inter benedictiones cum dicitur. hec loquutus est eis pater suus benedixitq̄z singulis benedictiōibus ꝑprijs. primum refertur ad superiora. scilicet hec loquutus est eis. s. istas futurorum annunciationes. ⌊ benedixitqz eis. ⌋ i. ⁊ benedixit eis. ponit enim istos duos actus esse distinctos.

¶ Dicendum videtur ergo ꝙ preter supradicta que futurorum ānunciationes dicuntur dedit cuilibet filio vnam specialem benedictionem Jacob que non ponitur hic: quia nō omnia scribuntur que gesta sunt. ista enim que supra ānunciata fuerant erant futura contingentia quantum ad statuz temporalem cuiuslibet tribus istarum. non est ergo verisimile ꝙ tam deuotus patriarcha qui supra in ānunciatione Joseph dixerat reuelationem suam peruenisse vsqz ad desiderium collium eternorum. i. vsqz ad reuelationem apertionis paradisi quem omnes desiderant non dixisset filijs suis aliquid de vita eterna excitando eos ad desiderandum eam. Satis ergo ē rationabile ꝙ in benedictionibus singulorum cōmemoraret aliquid de vita eterna que omnia hic tacētur. ⌊ Precepit eis. ⌋ hic ponitur eleuatio ad spem: vel desiderium vite eterne in signo. s. mandando eis sepelire corpus suum in sepulchro patrum propter spem resurrectionis. ⌊ Precepitq̄z eis. ⌋ i. omnibus filijs postq̄z benedixit eos. Preceptum autem subditur. ⌊ Ego congregor ad populum meum. ⌋ i. ego morior sicut patres mei: ⁊ per hoc congregor ad illos: quia antea ego manebam in vita hac remotus ab eis. nunc autem per mortem congregor ad eos: quia vado ad locum in quo ipsi sunt. Sepelite me cum patribus meis quasi dicat non sepeliatis me in hac terra egypti.

¶ Cur

Cōfutatio. p⁹ rō

2ª rō

3ª rō

4. rō

5. rō

Tribus dupliciter denominat

A a p°

2°

B b Incitatio ad spē ⁊ desiderium vite imortalis

C c Quorū dā opio No. Cōfut°.

D d Obiec.

E e Rñsio p⁹ rō

2ª rō

3ª rō

Determinatio

¶ Cur nō rogauit Jacob ceteros filios: vt sepelirēt eum in terram chanaan.

No. O. III. A Rñsio ad questi nē questionis. B

Sed Dices quare non rogauit hic Jacob ceteros filios q̄ eum ducerent in terram chanaan ad sepeliendum. Solum enim Joseph rogauit: vt patet. s. 48. c. ceteris autem mandauit. ¶ Respondetur q̄ magis tenebantur ceteri filij ad mandata patris q̄s Joseph: quia filij semper cum patre vixerant: z ipse dederat eis vxores: z bona q̄ habebant Joseph autem nihil dederat cum semper fuisset i egypto: z omnia recepisset a pharaone. ¶ Item quia Joseph erat constitutus in dignitate cum esset prepositus totius terre egypti. vt patet. s. 41. c. Illij autem fratres erant psone priuate sine aliqua dignitate aut honore: ideo iustum erat ceteris mandare Joseph non: sed rogare. ¶ Item ioseph ministraturus erat omnes expensas ad funera patris: z ad portandum eum in terram chanaan que satis magne erant ceteri autem solum erant comitaturi corpus patris vsq̄s in terram chanaan. Decebat ergo Joseph tanq̄s magis laborantem rogari ceteris autem hoc precipi. ⌊ In spelunca duplici. ⌋ quare vocetur spelunca duplex supra diximus. 23. c. in hac sepeliebantur patres sui in spe resurrectionis: quia cuz crederent messiam conuersaturum in terra illa z morituruz z resurrecturū putabant se cum illo resurrecturos: z sic fuit quia multa corpora sanctorum que in monumentis dormierant surrexerunt: z apparuerunt multis in ciuitate hierusalem: vt patet Matth. 27. c. de quibus essent isti tres patriarche cum essent principales in veteri testamento. ⌊ Que est in agro ephron ethei. ⌋ terra illa in qua est hebron est terra etheorum. Sunt ethei vnus de septem populis terre chanaan. emit autem abraham agrum illuz in quo erat sepulchrū ab ephron: z confirmatus fuit ager quondā ephronis abrahe in possessionem sepulchri pro se: z posteritate sua: vt p̄z. s. 23. c. ⌊ Contra mābre. ⌋ aliqui dicunt mābre esse ciuitatem hebron que alio nomine vocatur arbee: z chariatharbe: z mābre: sed vt diximus. s. 23. c. magis videtur signare conuallem quandam que vocatur conuallis mambre quod quidez tenet secundum quorundam opinionez: sed veritas aliter se habet scilicet q̄ mābre est nomen ciuitatis: vt in eodem. c. declarauimus. ⌊ In terra chanaan. ⌋ ista est causa quare ibi mandabat sepeliri se iacob. scilicet quia in terra illa chanaā messias moriturus. z resurrecturus erat. Fuit autez cōuallis mābre: siue ebron apud quam erant sepulchra istorum patriarcharum in parte meridiana terre chanaan in sorte iude. vt p̄z iosue. 14. z. 15. c. ⌊ quā emit: ⌋ .s. spelunca duplicē. principaliter abrahā emit agrum: z accessorie venit sepulchruz quod erat in agro. lz vt. s. diximus. 23. c. satis potuit abrahaz emere directe speluncam duplicē: quia illa nonduz erat facta locus sacer cū nullus ibi sepultus fuisset: nec in toto agro: sed erāt cōstructa sepulchra ad sepeliendum. ⌊ in possessionē sepulchri. ⌋ .i. illum agrum cum spelunca non emit abrahām ad colendum illum: vel serendum aliquid in eo: vel vt planraret ortum: quia hoc non permisissent ethei: quia cuz ille ager esset iter suos agros vbi mortuos condebant pararetur eis preiudicium: quia necesse esset transire animalia ad colendū super agros sepulchrorum gentilium quod ipsi nullo modo paterentur emit ergo agrum solum ad possessionē sepulchri. vt possideret illum ad sepeliendum mortuos suos. ⌊ ibi sepelierunt eum. ⌋ .i. abrahām. ⌊ Et sarram vxorem eius. ⌋ preponitur abrahām propter dignitatem: sed non fuit ipse primo sepultus quoniam sarra mortua est ante eum: quia ipse sepeliuit eam: vt patet. s. 23. c. fuit enim mortuus abraham 38. annis post sarram: patet: quia sarra mortua est cum esset annorum. 127. vt patet. s. 23. c. abraham autem mortuus fuit anno. 175. vt patet. s. 25. c. z sic superant anni abrahām ad annos sarre in. 48. a quibus detrahantur decem quibus natus fuit abraham ante sarram: quia quando abraham erat centenarius sarra fuit nonagenaria: vt patet. s. 17. c. manebunt anni. 38. quibus mors sarre fuit ante mortem abrahe. ⌊ ibi sepultus Jsaac. ⌋ de hoc habetur aliqualiter. s. 35. c. ⌊ cū Rebecca coniuge sua. ⌋ de Rebecca coniuge sua q̄ ibi sepulta sit non habetur alibi: sed sufficit q̄ habeatur hic. ⌊ Ibi z lia condita iacet. ⌋ ex hoc videtur q̄ lia mortua fuerit in terra chanaan anteq̄s descenderent in egyptum de hoc diximus. s. 46. c. alias non videtur modus quomodo ipsa sepulta fuerit in spelunca duplici. Rachel autem que principalis vxor iacob erat non fuit sepulta in spelūca duplici: quia mortua fuit in itinere inter bethel: z efratan siue bethleem cum periclitaret in partu: z ibi sepulchrum ei constructum est vt patet. s. 48. c. ⌊ Finitisq̄s mandatis. ⌋ .i. mandatis de ducendo corpus suum in terram chanaan. ⌊ Quibus filios instruebat. ⌋ Quia in istis mandatis dabat eis moduz quomodo eum portare deberent: z in hoc instruebantur. vel quia in mandando eis hoc instruebat eos sperare futuram resurrectionem. Uel quia inter ista mandata interponebat eis aliqua salubria monita. ⌊ collegit pedes suos super lectuluz. ⌋ dum enim ista loquebatur Jacob pendebant pedes sui a lecto forte super aliquod stratum. deinde hūs dictis recollegit se totum in lecto: z hoc patet: quia dictum fuit. s. 48. c. q̄ iacob iacebat in lecto cum veniret ad eum ioseph: sed audito q̄ veniret ioseph confortatus sedit super lectum. ad sessionē super lectum vt proprie diceretur sedere: necesse erat pedes extra pendere: quia alias magis iacere q̄s sedere diceret. maxime quia sic oportebat: vt loquendo conuerteretur ad eos Tenuit ergo pedes pendentes a lecto quandiu loquutus. est. deinde finitis colloquūs collegit pedes suos in lectuluz i. retraxit eos ad se: z incepit rursus iacere in lectulo exrētus quia iam deficiebat viribus. ⌊ Et obijt. ⌋ ex quo p̄z fuisse eū mortuum sine magno dolore: z mortis atrocitate qualiter moriuntur illi quorum mors imatura aut acerba est. scilicet in adolescentia aut virilitate: sed ista mors fuit ex continua corporis resolutione vsq̄s quo nihil mansit in quo vita fundaretur. ⌊ Et appositus est ad populum suum. ⌋ .i. collectus est in lymbo sanctorum patrum qui vocatur synus Abrahe. ⌊ vel appositus est ad populum suum. ⌋ .i. ad angelos non in re: sed in certa spe. angeli autem sunt populuſ beatoꝝ: qz faciūt vnam ptem ciuitatis dei vt ait augustinus. 12. d ciuitate dei i pncipio. ¶ Nicolaꝰ āt redarguit magrm historie scolastice: q̄ dixit iacob fuisse appositū ad ppl'm suū. .i. ad āgelos. Pro q̄ vr pōsupponere fl'm nullꝰ. n. ad āgelos apponit nisi q̄ trāsferē ad locū vbi ipsi sūt i beatitudie celi empirei: lz añ passionē nullus ß adeptus ē q̄re nec ipe iacob cū ianua celi sanguie christi reserata ē q̄ añ duris repagulis clausa fortissime tenebatur. Secūdo q̄ motiuum magistri videt fl'm. dixit. n. q̄ abraham z Jsaac tam pauci erant vt populū facere non possent: quia non solum in limbo tunc erat abraham z Jsaac: sed z multi alij viri sancti vt abel de quo reddit testimoniū matth. 23. cū dr a sanguine abel iusti. Et seth z noe: z melchisedech alijq̄s viri q̄ penituerūt ō malis suis vt patet sapientie quarto capitulo. ml'te quoq̄ mulieres sancte vt forte sarra: z Rebecca: z Lia. isti autem populum facere poterant. maxime quia secundum leges humanas decem homines faciunt populum. ¶ Posset responderi pro magistro. Quantum ad primum: quia non solum dicuntur illi apposiri ad angelos qui sunt cum eis secundum rem: sed etiam illi qui eis apponūtur secundum firmam: z certam spē: z hmōi sūt oēs i gra decedentes: quia q̄ modicuz distat nihil distare videtur. ¶ Ad argumentū q̄n arguit cōtra motiuum magistri. respondetur q̄ ipse nō assūpsit ppl'm suū. i. iacob p̄ tota cōgregatione fidelium in gratia decedentium: sed solum pro congregatione illa patriarcharum. scilicet abrahām ysaac: z iacob z rationabiliter fit ista denomiatio ppl'i distincte ab oibus alijs fidelibus: qz lz alij pertineāt ad ciuitatem dei tamen specialiter pertinebat abrahā: z sui posteri: quia eis solis promissiones de messia futuro dē suo semine facte sunt: z de vita eterna: z hos specialiter accepit Deus ad se: z speciali amore dilexit eisq̄s se frequenter ostendebat deditq̄s circūcisionē in signum distinguēdi hūc populum a ceteris populis terre: vt patet. s. 17. c. z hoc expressit ibidem dicens masculus cuius prepucij caro circuncisa non fuerit peribit de populo suo. vocauit ibi populum suum quasi ille quidam populus specialis esset. z sic patet deutro. 7. c. vbi dicitur Deum iunctuz fuisse populo huic amore speciali: z fecisse eum sibi peculiarem populum de cunctis populis terre. de isto ergo populo peculiari dei qui incepit in abraham loquitur hic magister. dicens q̄ non erāt tot de eo qui possent facere populuz: quia solum abraham z Jsaac mortui fuerant: z due eorum vxores: z vxores due iacob. scilicet sex persone. Dato q̄ omnes hee in lymbo manerent populum non facerent. Pro mō accipiēdo mlti erāt in libo. sed accipiēdo 2° mō valō pauci. q̄ āt magister

No. Nicolai contra magrm historie scolastice

E

pma rō

2a rō

Rñsio

F

Ad primas rōnem

Ad secūdā

magiſter accipiat. in iſto ſecũdo mõ p3 ex vbis ſuis: q3 dic̃ de populo iacob ſolum eſſe in limbo abraham ⁊ Iſaac. S3 manifeſtum eſt q3 ipſe non excludit a limbo abel quem eccleſia pthomartyrẽ vocat: ⁊ chriſtus eu3 iuſtu3 vocauit Matth. 23. c. nec excludit Noe qui dicitur ſolus placuiſſe deo in generationibus ſuis: vt p3. ſ. 6. c. ⁊ poſt mortem ſua3 narratur de eo tanq̃ de aliquo qui indubitate bonus eſt q3 deo placuerit ⁊ q3 fide: ⁊ meritis eius ſecula conſeruata ſunt: ⁊ facta ſunt ei teſtamenta de non deſtruendo ſeculum per diluuium: vt patet eccleſiaſtici. 44. idem ad hebr. xi. vbi eſt cathalogus ſanctorum. idem de adam patet quem tota eccleſia aſſerit eſſe nunc in paradiſo: ⁊ conſequenter fuiſſe ante in limbo: quia de peccatis ſuis valde doluiſſe ſacre ſcripture teſtimonio confirmatur. Sic patet ſapientie. 10. c. hec id eſt ſapientia illu3 qui primo formatus eſt a deo pater orbis terrarum cum ſolus eſſet creatus cuſtodiuit ⁊ eduxit illum a delicto ſuo. i. fecit eum penitere de peccato prime tranſgreſſionis. Cũ q̃ omnes hos teſtimonio canõice ſcripture pſtet fuiſſe viros ſanctos non eſt intelligendum q3 eos magiſter excluderet a conſortio beatorum: ſed vocauit populum ſolã congregationem iſtius populi peculiaris dei qui incepit in abraham de quo ſolum duo viri erant in ly mbo. De trib⁹ autem feminis mortuis que coniuncte fuerant iſtis viris non conſtat. vera ſunt ergo que dicit Nicolaus: ſed argumenta ſua non militant in magiſtrum.

Nom

ss

Cap. L.

A

Quod cernens Joſeph ruit ſuper faciẽ patris flens ⁊ deoſculans eu3 precepitq3 ſeruis ſuis medicis: vt aromatib⁹ condirent patrem. Quibus iuſſa explentibus tranſierunt quadraginta dies. Iſte q̃ppe mos erat cadauerum condi-torum. Fleuitq3 eum egyptus ſeptuaginta diebus. Et expleto plan-ctus tempore: locutus eſt Joſeph ad familiã pharaonis. Si inueni gratiam in conſpectu veſtro: lo-quimini in auribus pharaonis: eo q3 pater meus adiurauerit me dicens. En morior in ſepulchro meo quod fodi mihi in terra chanaan: ſepelies me. Aſcendam igitur ⁊ ſepeliam patrem meum ac reuertar. Dixitq3 ei pharao: aſcende ⁊ ſepeli patrem tuum ſicut adiuratus es. Quo aſcendente ierunt cum eo omnes ſenes domus pharaõis: cunctiq3 maiores natu terre egypti: domus Joſeph cum fratribus ſuis abſq3 paruulis ⁊ gregibus atq3 armentis: que dereliquerunt in terra ieſſen. Habuit quoq3 in comitatu currus ⁊ equites. ⁊ facta eſt turba non modica. venerũtq3 ad areã achad que ſita eſt trans iordanem: vbi celebrãtes exequias planctu magno atq3 vehementi impleuerunt ſeptem dies. Quod cum vidiſſent habitatores terre chanaan dixerunt. Planctus magnus eſt iſte egyptijs. Et iccirco vocatum eſt nomẽ loci illius planctus egypti. Fecerũt ergo filij iacob ſicut preceperat eis: ⁊ portantes eum in terra chanaan ſepelierunt eum in ſpelunca duplici quã emerat abraham cum agro in poſſeſſionem ſepulchri: ab ephron etheo contra faciem mambre. Reuerſuſq3 eſt Joſeph in egyptum cum fratribus ſuis ⁊ omni comitatu ſepulto patre. Quo mortuo timentes fratres eius ⁊ mutuo colloquentes: ne forte memor ſit iniurie quam paſſus eſt: ⁊ reddat nobis omne malum quod fecimus: mandauerũt ei dicentes. Pater tuus precepit nobis antequa3 moreretur: vt hec tibi verbis illius diceremus. Obſecro vt obliuiſcaris ſceleris fratrum tuorum ⁊ peccati atq3 malicie quam exercuerunt in te. Nos quoq3 oramus vt ſeruo dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis fleuit Joſeph: veneruntq3 ad eum fratres ſui: ⁊ proni adorantes in terram dixerunt. Serui tui ſumus. Quibus ille reſpondit. Nolite timere. Num dei poſſumus reſiſtere voluntati. Vos cogitaſtis de me malum: ſed deus vertit illud in bonum: vt exaltaret me ſicut in preſentiarum cernitis: ⁊ ſaluos faceret multos populos. Nolite timere. Ego paſcam vos ⁊ paruulos veſtros. Conſolatuſq3 eſt eos ⁊ blande ⁊ leniter eſt loquutus ⁊ habitauit in egypto cum omni domo patris ſui: Vixit centum decem annis: ⁊ vidit effrayn filios ſuos vſq3 ad tertiam generationez. Filij quoq3 machir filij manaſſe: nati ſunt in gentibus Joſeph. Quibus tranſactis loquutus eſt fratribus ſuis. Poſt mortem meam deus viſitabit vos: ⁊ aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram quam iurauit abrahã Iſaac ⁊ Jacob. Cunq3 adiuraſſet eos atq3 dixiſſet deus viſitabit vos: aſportare oſſa mea vobiſcum de loco iſto: ⁊ mortuus eſt expletis centumdecem vite ſue annis: ⁊ conditus aromatibus repoſitus eſt i loculo in egypto.

ſ. 47.

B

C

ſ. 45. d D

Cap. L.

Quod cernens. Deſcripta Jacob morte hic agitur de eius honorabili tumulatione. Et diuiditur in duas. Primo ponitur funeris Jacob executio. Secundo in egyptum reuerſio ibi. ⌊ Reuerſuſq3 eſt. ⌋ Prima i duas. Primo ponitur ad patrem morientem compaſſio. Secundo honoris exhibitio ibi. ⌊ Precepitq3. ⌋ Circa primum. ⌊ quod cernens Joſeph. ⌋ i. Joſeph videns patrem ſuum obiuiſſe quem nimis diligebat. ⌊ Ruit ſuper faciem patris. ⌋ Flendo et deoſculando eum: quia iſte eſt modus plangendi recenter mortuos quos viuentes deoſculantur tanq̃ adhuc in eis vita permaneat. Vel forte Joſeph ruit ſuper patrem ſũ mortuum ad claudendum oculos eius dum adhuc teneri erant anteq̃ rigeſcerent: vt fit in alijs cadaueribus: ⁊ hoc quia mos erat: vt filius magis dilectus: vel alia perſona que morienti carior eſſet contegeret lumina morienti. Et hoc p̃dixerat Deus Jacob anteq̃ veniret in egyptum: vt patet. ſ. 46. c. ſcilicet Joſeph quoq3 ponet manum ſuam ſuper oculos tuos quod de morte intelligatur: vt ibidem expoſitum fuit. ⌊ Flens ⁊ deoſculas eum. ⌋ in ſignum amoris: quia adhuc ei iam mortuo qui nihil aliud niſi gleba inutilis erat oſſuum applicare dignabatur. Precepitq3 ſeruis ſuis. ⌋ hic ponitur honoris exhibitio que fuit in condiendo eum ia3 mortuum: ⁊ plangendo ſolemniter ferendoq3 in terram chanaan. ⁊ quia in morte anima ſeparatur a corpore. Anima autem tria facit in corpore. ſcilicet: vt conſeruãs corpus: vt mouens illud: vt vinificans illud. neceſſe eſt ergo anima ſeparata a corpore corpus non conſeruari: ⁊ per conſequens corrumpi: ⁊ non moueri: ⁊ non viuere. ⁊ q3 quodlibet iſtorum damnum eſt ad quodlibet ſequitur fletus: ideoq3 in hoc capitulo ter ponitur planctus. Et quia primum damnum eſt corruptio quam incurrit corpus ex aĩe abſentia: primo

A Diuiſio

ss

B Ruit ſuper faciẽ p̃ris

honoris exhibitio

C Anima tria facit i corpore

p^m damnum

2^m

3^m

conditur

conditur aromatibus:quia ista conseruant corpora lōgo tē-
pore.Et quia 2m damnū est q̄ corpus fiat imobile: z necessa
rio ab alio portabile si moueri debeat sequitur ad hoc q̄
cadauer iacob portatū fuerit ab alijs in terram chanaan.
¶Tertiū dānū ē q̄ corpꝰ efficit ñ viuēs:z p̄ñr p̄uertit i trā
ideo sequitur q̄ terra terre coniungatur:ideoq̄ corpus Ja-
cob quantum ad tertium tumulatum est.De primo dictum
est partis et hic magis ponitur.s.condimentum corporis.|p̄
cepit autem seruis suis medicis.]Quia Joseph erat prepo
situs totius egypti medicos multos habebat: z pigmenta-
rios qui scirent condire corpora mortuorum.z vocantur isti
medici improprie: quia medici sunt qui curant de sano : z
egro:corpus autem quod mortuum est:quia iam nec sanabi
le:nec egrotabile est exīt consideratione medicoꝝ. Vo-
cantur ergo magis pigmentarij vel vnguentarij qui talia cō
ficiunt q̄s medici.|Ut aromatibus condirent patrem.]Vo
cantur aromata quedam vnguenta confecta que virtutem
habent conseruandi a putrefactione.Sic enim oportebat:q̄
corpus deportari debebat longe in terram chanaan ne in iti
nere resolueretur: z gigneret intollerabilem: z pestiferū odo
rem.|Quibus iussa explentibus.]i.dum isti occuparētur
in complendo q̄ mandauerat Joseph.s.condiendo aromati
bus patris cadauer.|Transierunt quadraginta dies.]Et
subditur causa quare tanto tempore morati sunt in condiē-
do cadauer .s.|Iste quippe mos erat cadauerum condito-
rum.]i.que condiri debebant.s.q̄ seruarētur per.40. dies.
In hoc autez dicit magister in historia scolastica differre mo
rem egyptiorum: z iudeorum,nam apud egyptios .40. die-
bus corpora que condiebantur seruabantur anteq̄s sepelirē
tur apud hebreos.30.diebus solum z hoc totuz completum
fuit in Jacob:quia.70.diebus luxerunt eum egyptij:vt p3.i.
erat autem iste mos:vt corpora que condiri deberent per no
uem dies primos incondita reseruarentur: z quotidie plan-
gebantur: z fomentabatur aqua vt sciretur an anima sopita
esset an egressa.Deinde condiebantur per.30.dies:quia non
tumulabantur mox:vt condiebātur:sed pmittebanꝫ desicca
ri ad aerem:vel alias vt aromata proficerent ne simul totum
sub terra putrefieret.|Fleuitq̄s eum egyptus.70. dies .]Is
40.dies luctus sufficerent secundū consuetudinez egyptio-
rum tamen:vt compleretur vterq̄s ritus.scilicet egyptiorum
z hebreorum .70. dies planxerunt eum. ad egyptios au-
tem nihil attinebat lugere Jacob:sed amore ioseph fleuerūt
eū tandiu:quia ioseph erat prepositus egypti tantaq̄s eis bo
na contulerat.¶Hebrei quidam dicunt q̄ egyptus planxit
iacob pro beneficio quod susceperat ob causam eius.s.q̄ ad
ueniente eo in egyptum nilus fluuius inundauit.Sed hoc
ñ.45.c.improbatum est:ideo tenendum est primum.|exple
to planctus tempore.s.]i.70.diebus in quorum quibusdam
conditus est in alijs solum deploratus est.|loquutus est io-
seph ad familiā phonis.]persuadendo eis vt precarentur re
gem concedere licentiam Joseph eundi in terram chanaan
ad sepeliendum patrem suum.|Si inueni gratiam in cōspe
ctu vestro.]i.si vos diligitis me:vel reputatis me in aliquo.
|loquimini in auribus phonis.]i.loquimini ad pharaonē
nollebat Joseph rogare pro se imediate:quia videret ex pas-
sionali affectione hoc agere familia autem pharaonis possz
suadere regi hoc esse rationabile:z sic rex consentiret. |Eo
q̄ pater meus adiurauerit me.]Quod iuramentū transgre
di non licet.|en morior.]i.ecce tu vides q̄ ego morior. sūt
verba iacob ad ioseph.|i sepulchro meo quod fodi mihi i ter
ra chanaan.Sed dicetur contra:quia iacob mandabat se se
peliri in spelunca duplici: vt patet .ñ.49. capitulo z ista
spelunca fuerat empta ab efron per abrahā:vt patet.ñ.23.c.
z preceden.c.Et si dicas q̄ in illo agro quem abraham emit
ab efron ad ius sepulture iacob fodit aliquod sepulchruz p̄
se.Adhuc dicetur contra:quia ipse mandauit se sepeliri i spe
lunca duplici quam emit abraham ab efron:vt patet p̄cedē.
c.ergo non fodit aliam speluncam cum mandaret se sepeliri
in spelunca quam emerat auus suus abraham.¶Respon
detur q̄ spelunca duplex non solum erat vnum sepulchruz
duplicatum.Sed erat quidam locus magnus paratus ad
sepeliendum mortuos in quo iacob aliquem locum parauit
in ipsamet spelunca ad sepeliendum se:z vxorem suam lia:
quia Rachel iam mortua fuerat quando venit iacob ad vi-
dendum sepulchra in ebron.scilicet postq̄s venit de mesopo
tamia Rachel autē i itinere mesopotamie mortua est.|ascē-
dam igitur.]i.rogāte q̄ permittat me ascendere in terram
chanaan dicebatur ascendere:quia terra egypti magis au-
stralis est q̄s terra chanaan,Terra autem septentrionalis ge
neraliter altior q̄s terra australis:ideo euntibus de egypto i
terram chanaan versus egyptum ascendere est.|Et sepelia
patrem meum ac reuertar.]Quasi dicat non intelligat do-
minus meus rex q̄ ego vellim manere in terra chanaan:q̄
nihil aliud morabor postq̄s sepeliero patrem.|Dixitq̄s pha-
rao ascende.]diligebat pharao valde ioseph: z noluit eum
contristari.maxime quia videbat q̄ rem iustam poposcisset.
|Et sepelli patrem tuum sicut adiuratus es.]i.quia adiu-
ratus es a patre tuo quod non licet transgredi permitto te
ascendere:quia alias non permisissē te ascendere cū sis val-
de necessarius pro negocijs regni.|Quo ascendente.]i. ia
cob ascendente in terram chanaan ad sepeliendum patrem
suum.|ierunt cum eo omnes senes.]i.omnes viri prudē-
tes: z iudicantes:vel habentes auctoritatem qui vocantur
senes,i.sensati non est hoc verū simpliciter:quia tunc nō ma
nerent in domo pharaonis aliqui viri honorabiles qui co-
mitarentur regem: z consulerent:vel famularentur tempore
illo quod est absurdum:quia plures deberent manere cum
rege q̄s ire cum ioseph:sed est hic hyperbole.sicut multotiēs
fit in scriptura . Sic dicitur .ñ.41.c. q̄ de omni terra venie-
bant in egyptum vt emerent alimenta: z malum inopie tem
perarent.Sed ibi declaratum est q̄ non veniebant omnes
terre nec est verisimile.|Cunctiq̄s maiores natu terre egy-
pti.]Maiores natu vocantur dupliciter vno modo dicun-
tur maiores natu.i.antiquiores in etate:quia ante nati sunt
z sic sepe accipitur z vocatur vnus frater maior natu alte-
ro:quia prius natus est.Alio modo vocantur maiores natu
i.qui de maiori genere vel nobiliori sunt: z isto modo accipi
tur hic:quia non est intelligendū q̄ omnes seniores egypti
venissent cum eo:quia hoc fuisset pondus inutile. Sed ad
honorandum ioseph inerunt cum eo illi qui nobiliores erāt
genere: z eodem modo est hic hyperbole:quia non est hic in
telligendum q̄ omnes senes egypti vel nobiles irent cuz io
seph:sed multi de illis.|Domus ioseph.]i.omnes famuli
ioseph: z milites sui.|Cum fratribus suis.]i.omnes fīes
undecim ioseph ascenderunt illuc:quia sic decebat ad hono
randum patrem. z dato q̄ ipsi non haberent affectuz ad pa
trem propter amorem ioseph: z reuerentiam facerent: quia
timebant eum z verebantur.|absq̄s paruulis suis:quia fer
re paruulos erat pondus inere ad nihilq̄s conueniens. ma-
xime quia non multum more contracturi erant in eundo: z
redeundo.|absq̄s gregibus: z armentis que dereliquerūt
in terra gessen.]i.etiam reliquerunt paruulos: z armenta:
z ls non dicatur hic de vxoribus tamen intelligendum est:
quia frustra vxores ducerentur ad terram illam cuz mox vi
ri redituri erant maxime:quia femine ad itinerandū inepte:
z impeditiue sunt.¶Item quia paruuli indigent cura ma
terna.cum ergo dicatur q̄ paruuli manebant in domo idez
de vxoribus intelligendum est.Itē quia requirebatur que-
dam dispositio domestica que non poterat fieri sine feminis.
¶Itē non est intelligendū q̄ omnes filij iacob irent cū cor
pore eius in terram chanaan : quia cum dicantur armenta
mansisse in domo: z armenta: z greges sine pastore non sūt
ergo manebant saltem de iudeis saltem gregum pastores q̄
erant de filijs hebreorum.nec potest dici q̄ hebrei haberēt
conductos aliquos egyptios ad custodiendas greges: qa
egyptij detestantur omnes pastores ouium.vt patet .ñ.46.
c.sed ipsimet hebrei pascebant.ceteri autem de filijs Jacob
qui specialibus officijs: z necessarijs nō erant adaptati iue
runt illuc.|In terra gessen.]quia in hac morabantur a pri-
cipio quo inuerunt vsq̄s in egyptum: z tunc |habuitq̄s in co
mitatu currus z equites.]i.venerunt cum eo currus falca
ti qui erant ad bellum de quibus sepe in libris regum. z pa
ralipo.iosue. z iudi.equites autem sunt insidentes curribus
ad puguandum.duxit ḡ secum ioseph aliquē apparatū belli
cum:vt si quispiam vellet inferre eis vim vel pugnam.|z
turba facta est non modica.]imo valde multa : quia omnes
cupiebant honorare ioseph.|Veneruntq̄s ad aerā achad]
hic ponitur iuocatio planctꝰ.achad in hebreo non est nomē
ppriū:ls cōe z figit spinas grādes.Erat ātista area cāpꝰ ma
gnꝰ circūdatus tablis z spinis vndiq̄s i modū corone vl' ouili
s z

Aromata quid ℰ

ℱ Hebreorū opinio

ℊ Obiecꝰ. No.

ℌ Rñsio

ℐ Obiec. Rñsio ℵ

Maiores natu vocātur dupliciter. ℒ

pꝰ mō

2ꝰ mō

Nom.

ℳ Jnuocatio planctus

lis: ⁊ recollegerunt ſe ibi egyptij: vt ait hyſtoria ſcolaſtica ꝓpter bella inſurgentia. ⌊ queſita eſt trans iordanem. ⌋ eūdo de egypto in terram chanaā: ſed ecōuerſo eſt venientibus ō terra chanaā in egyptū. ⌊ celebrātes exequias ⌋. rō autē celebrandi exequias: vel inuocandi planctum illic fuit ſicut nunc vulgariter fit: quia plangitur quando moritur: deinde intercepto vel ceſſante planctu ad modicum quando ſepeliri debet apud tumulum planctus relictus reſumitur: quia tunc nouus dolor generatur cum tollatur ab oculis amantium ille qui quondam carus habebatur. Ita cum nunc Joſeph ⁊ egyptij intrarent in terram in qua cadauer patris Joſeph relicturi erant quaſi nouo dolore ꝓpuncti plāgebāt.

Qō. I. A Rñſio ad q̄ ſitū qōnis. B

¶ Cur exequie iacob non fuerūt facte apud tumulū eius

Sed Dices quare iſte exequie nō facte ſunt apud tumulum Jacob in ſpelunca duplici apud manbre cum magis diceret ibi facere. ¶ Reſpondetur q̄ egyptij feciſſent ibi libenter exequias: ſed timuerunt manere tot diebus in terra chanaā ne forte irruerent ſuper eos chananeorū gentes. Jn area autem illa cum eſſet in ꝓncipio terre chanaa: ⁊ poterant retrocedere ſi viderent aduerſus ſe bella cōſurgere manſerūt ſeptē diebus exequas celebrātes q̄s apō tumulū eſſent celebraturi. ⌊ Planctu magno atq̄ vehemēti. ⌋ fit iſta replicatio ſecundū conſuetudinē hebraice lingue ad notandā intenſionē planctus: quia ſumptis ante viribus intermiſſo fletu nunc demū recentiores: ⁊ fortiores redibant ad plangendū. ⌊ Quod cum vidiſſent habitatores terre chanaā. ⌋ Jn cuius ꝓncipio manebant egyptij tam validū plāctum fieri. ⌊ dixerunt planctus magnus eſt egyptijs. ⌋ hoc ſenſerant in experientia: ⁊ mirabantur q̄ veniētes egyptij tam acerbe plangerent: ⁊ ideo putabant aliquod magnum malum egyptijs accidiſſe. ⌊ ⁊ iccirco. ⌋. ſ. q̄ factus fuerat ibi aliqd notabile. ⌊ appellauerunt nomen loci illius planctus egypti. ⌋ q̄ ibi egyptij tam diutine planxiſſent. Sic enim antiquitus imponebantur nomina locis: vt patet. ō. de bethel. c. 28. ⁊ de monte Galaad. ō. 31. ⁊ de manayn. ō. 32. ⁊ in multis alijs. ⌊ fecerūtq̄ filij iacob. ⌋ in hoc notatur diligens cōſumatio ꝓcepti in opere: q̄ filij Jacob omnes ſimul iuerunt ad tumulationem patris: vt ꝓceperat ipſe anteq̄ moreretur. ⌊ Jn ſpelunca duplici. ⌋ quare ſic vocetur videas. ō. 23. c. vbi aſſignauimus rationē. ⌊ Quam emerat abraham cū agro. ⌋ hic textus notat principaliter emiſſe agrū: ⁊ ſecundario ſpeluncam: q̄ ipſam cum agro emit. i. agrū emit: ⁊ q̄ ſpelunca erat in agro cōſequenter: ⁊ acceſſorie tranſibat in poſſionē abrahe cū agro. Sed ſi diceretur q̄ ipſa ſpelunca principaliter empta fuit nō erat error: q̄ nōdū fuerat fcā res ſacra vel locus ſacer q̄ō fit ꝓ cadaueris illationē in illā. Tunc aūt illa monumēta erāt noua i q̄ nōdū q̄ſq̄ ſepultus fuerat: ſi erant ꝓta ad ſepeliendum ipſū efrō: ⁊ cognationē ſuā. Sic dicit̄ luc. 23. c. q̄ ioſeph ab arimathia ciuitate ſepeliuit corpus ihu in monumēto nouo q̄ō exciderat ſibi in petra in quo nondū quiſq̄ poſitus fuerat. Sic itelligendum eſt hic: quia ſi cadauera gentilium fuiſſent illata in ſepulchra illa nullo modo emiſſet abraham: q̄ illa inquinata cēſeret: ⁊ nephas videretur patriarchas capitaneos linee xp̄i cum gentilibus idolatris tumulare. ⌊ Quā emerat abrahā. ⌋ contra hoc dictū fuit ō. ſ. en mortuor in ſepulchro meo quod fodi mihi in terra chanaā ſepeliens me. Si ergo abraham emerat non poterat fodere illud Jacob. Reſpondeatur, vt. ō. ſ. q̄ ſpelunca duplex quam emit abraham non ſolū erat vnū ſepulchrum: ſed erat magnus locus defoſſus in quo iacob poſtea diſpoſuit ſibi ſepulchrū: ⁊ vxori ſue fodiēdo aliqd ⁊ eodē mō vī q̄ Jſaac foderit ibi ſepulchrū ꝓ ſe: ⁊ Rebecca vxore ſua. ⌊ i poſſeſſionez ſepulchri. ⌋. i. q̄ vēditio facta fuit cū iſta cōditione q̄ acciperet abraham agrum illum ad ſepeliēdū ibi mortuos ſuos: ⁊ ad nullum alterum vſum: quia tunc redundaret in preiudiciū: ⁊ dedecus gentiliū: vt. ō. fuit expoſitū. ⌊ cōtra faciē manbre. ⌋. i. nō intra cōualle manbre: ſed contra eam. i. ex oppoſito in aliquo loco cōiuncto vel vocatur hebron manbre: ⁊ dicitur contra faciem manbre. i. contra ciuitatem illam. q. d. nō erat ſepulchrum illud in ciuitate: ſed in agris: q̄ nunq̄ fuit mos ſepeliri corpora mortuorum in ciuitatibus niſi poſt chriſtum ⁊ a ſolis chriſticolis: ⁊ hoc fit: vt in cimenterijs cōdantur que ſunt loca ſacra: ⁊ ſecundū diſpoſitionē eccleſie quedam pars pene remittitur bonis fidelibus ibi ſepultis. Et vt a fidelibus qui eccleſias viſitāt ꝓpter ſacramēta ⁊ celebri

Nom

Obiectio. C

Rñſio D

Reuerſio Joſeph in egyptum E

tates miſſar. horarq̄ ceterar. monumenta conſpecta maiorum eos ad memoriam reducant ꝓ eiſq̄ ad deum preces fundant quoniā ſancta: ⁊ ſalubris cogitatio eſt ꝓ defūctis orare. vt a peccatis ſoluantur: vt patet ſecundo macha. c. 12. de hijs diximus numeri. 19. c. ⌊ ¶ Reuerſuſq̄ eſt Joſeph. ⌋ hic ponitur ſecundū p̄ncipale. ſ. in egyptum reuerſio. ⁊ tanguntur duo. Primo ponitur Joſeph reditus. ſecundo deſcribitur eius obitus. ibi. ⌊ Quibus tranſactis. ⌋ ¶ Circa primum. ⌊ Reuerſus eſt Joſeph in egypum. ⌋ completis omnibus que mandauerat iacob fieri circa tumulationem ſuam. ⌊ Cum fratribus ſuis. ⌋ denominat hic imediate fratres: qa iſte erant perſone ad quas principaliter tangebat iſtud negocium cum Joſeph. Et ſi alij de egyptijs ibi eſſent honorabiliores tamen non nominauit eos: quia non attinebat ad eos principaliter iſtud factum: ſed venerant vt comitarētur Joſeph. ⌊ Et omni comitatu. ⌋ curruum ⁊ equitum egyptiorum: ⁊ ſeniorum domus pharaonis: ⁊ domus ſue famulorum. ⌊ quo mortuo. ⌋ hic ponitur timor natus in fratribus Joſeph poſt mortem patris. ⌊ ⁊ mutuo loquentes. ⌋ colloquebantur inter ſe de cauſa timoris quomodo nunc magis ſibi timendum erat q̄ viuente patre ſuo: ⁊ conſiliabantur inter ſe confingentes ea que. ſ. dicuntur. ⌊ Ne forte memor ſit iniurie quam paſſus eſt. ⌋ Ne forte recordetur nunc de venditione ſua in egyptum: ⁊ de moleſtijs quas ei inferebamus nolentes ei pacifice loqui: ⁊ volentes occidere cum eum in ciſterna locauimus: ⁊ huius iniurie memor ſit ad puniendū q̄ de memoria que eſt ſimplex recordatio rerum geſtarum ſine aliqua alia inclinatione ad bonum vel malum. ⁊ iſta bene fuit viuente Jacob cum multotiens recordaretur Joſeph afflictionum ſuarum preteritarum: non tamen ex hoc volebat fratres punire. nunc autem patre mortuo magis timebant: quia putabant q̄ viuente patre noluit vidictā ſumere de eis ne patrem contriſtaret. nunc autem eo mortuo eos de terra deleret: ſed non ſic intendebat pius ille Joſeph. ⁊ hoc timere poterant: quia ſimile dixerat eſau de fratre ſuo. iacob ſ. venient dies luctus patris mei: ⁊ occidam fratrem meum. vt patet. ō. 27. c. ⌊ Et reddat nobis malum omne quod fecimus. ⌋ i. det nobis penam ſufficientem ꝓ omnibus malis que in eum cōmiſſimus. ⌊ mandauerunt q̄ ei. ⌋. i. miſerunt ad dicendum ſic enim in quibuſdam terris dictur mandare i. mittere. non eſt enim intelligendum q̄ ipſi mandarent cuz ex timore valido precarentur. Sic pater. ō. 45. vbi dicitur q̄ Joſeph loquutur fuit fratribus ſuis dicens dicite patri meo hec mandat Joſeph filius tuus. i. hec mittit tibi ad dicendum ⌊. Per filios bale. ⌋ Quia inter ceteros iſtos diligebat cum fuiſſet bala ancilla matris ſue: ⁊ nutriuiſſet eum. ⁊ forte cuz iſtis iuit beniamin frater vterinus quem tenere Joſeph diligebat qui non fuerat in venditione Joſeph cum adhuc nondum ablactatus fuiſſet: ⁊ iſte poſſet eum magis inclinare dato q̄ ad iram motus eſſet. ⌊ Pater tuus precepit nobis. ⌋ hoc confinxerunt inter ſe: quia nunq̄ talia dixerat Jacob: quia ſi talia dicere vellet coram Joſeph dixiſſet: vt coram eo iniuria remitteretur magis q̄ mortuo eo cum non eſſet cui reuerentiam Joſeph deferre deberet. Jacob autem nō curauit dicere hoc: quia tantam cognouit benignitatez ioſeph q̄ non eſſet opus hijs āmonitionibus. Rogauernnt autem fratres Joſeph hoc ex parte iacob propter duo. primo quia propter patris reuerentiam ⁊ amorem credebant eum facilius flectendum. 2° quia tanta mala ipſi geſſerant in ioſeph q̄ indigni erant: vt ex ſe exaudirentur. ⁊ in hoc ſatis erat ſignum penitentie cuz Immanitatem culpe cognoſcerent: vt ſe nullius boni dignos exiſtimarent: nec tamen deſperarent ſed quod in ſe non poterant alijs interceſſoribus precabantur: ⁊ non comparuerunt in iſta deprecatione omnes coram ioſeph: ſed filios bale miſerunt non quidem: quia alij dedignarētur ante eum precari cum poſtea ſe fateret ſeruos ei°. Nec etiam recuſauerunt venire tanq̄ expectantes reſponſum vtrum durum an molle eſſet: ⁊ ſi viderent durum eē fugerent: quia non credebant ſe poſſe vllo modo liberari ſi ioſeph eos vellet punire cum ipſe eſſet prepoſitus totius terre egypti: ſed non venerunt ante eum: quia ſciebant ſe mala multa geſſiſſe in eum: ⁊ timebant q̄ ſi ad petendum miſericordiam coram eo apparerent magis eum afficerent ad oppoſitum: miſerunt ergo illos ſolos: quos ei magis gratos acceptoſq̄ credebant. ⌊ Ut hec tibi verbis illius dicere-

Nom

Fratres ioſeph rogauerūt hoc pp duo. ꝓmo 2°

remus. ¶.i. vt nos diceremus ista tibi in nomine illius eius vel ex pte illius. hoc fm ee satis ioseph intel exit: ꝫ nō curauit: q: nō pcebat eis ex mādato pris qsi ante vindictam sumere destinaret: ꝫ remisit: q: nūq vindicandi voluntatē habuit. ¶ obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. ¶ i. non recorderis isti⁹ pcti ad puniēdū illos: q: ō alia simplici recordatione rerum gestarū que est sine inclinatione ad malum vel bonum faciendum non precabantur cum illa nihil attineret ad eos: Quia q: illa recordatio est naturalis interdum: z non voluntaria: q: interdum aliquorum recordamur que ignota nobis esse mallemus. De illo, ergo quod non est in potestate nostra precari non conuenit de quo aristo. in fine primi ethicoꝝ tractās de apetitu sensitiuo qualiter sit obaudibilis z exaudibilis. ¶ z peccati atq malitie ꝗs exercuerunt in te. ¶.i. quam fecerunt super te vendentes te. Ponuntur hic tria nomina. s. scelus peccatum z malicia ad exaggerandum quantitatem mali: z est modus rethoricus malitiā vel bonitatē alicuius per plura nomina laudem: vel malitiā significantia explicare. Uel possunt ista sigre tria mala distincta primum vocatur scelus. s. propositum de occidendo Joseph: z aspitas verborum. peccatū fuit spoliatio eius. Malitia fuit venditio eiusdem. vel melius dicendū q ista tria nomina ponuntur hic ad signdam vnam rem: sed significant eam sub diuersis rationibus mali ad magis explicandum. s. scelus sigt aliquam magnam iniquitatem quam ratio ipsa: z omnis homo abhorret nec audire vellet. Tale autem fuit istud factum. s. proditio fratris: venditio: z voluntas occidendi cum innocens esset. Scelus autem non de omnibus vitijs predicatur: sed solum de quibusdam detestabilibus vt est parricidium: incestus: patrie proditio: z crimen lese maiestatis: z labes sodomitica: ceteraq in hunc modum peccatū dicitur: quia erat contra legem: vnde peccatum est voluntaria transgressio legis siue diuine: siue humane: siue in multo siue in pauco. Sic autem fuit hic: q: contra legem erat frem innocentem tantis malis tanq rerum mortis afficere. Malitia dicitur: quia malitia secundum pm in septimo ethicorū dicitur malum siue peccatum quod est ex deliberatione. s. ex habitu: vt distinguitur contra mala que repentine fiunt ex passione: sed ex deliberato animo: q: ex multis diebus concerpant in eum odium: z occidere parabant non potentes ei pacifice loqui. ¶ Nos quoq oramus. ¶.i. ꝫ nos indigni sim⁹ tamen si aliquid ex ituitu patris nostri possumus precamur vt hoc facias. ¶ vt seruo dei patri tuo. ¶ valde rethorice psuadent isti si respiciatur. Primo vocauerunt Jacob seruū dei tanq ex acceptione quē Jacob habebat apud deum merere tur: vt propter eum hec remitteretur iniuria. z hoc verū: q: in reuerentiam sanctorum virorum plura agere debem⁹ q̄ propter alios qualescunq. scō dixerunt. ¶ patri tuo. ¶.i. qui te valde diligebat: vt patet. ē. 37. c. s. isr'l autem diligebat eū z preceteris: quia in senectute genuisset eum. z. ē. 45. vbi dixit sufficit mihi si Joseph viuit: vadam: z videbo eum antequ moriar. Si enim dixissent patri nostro timebant q ex adiunctione ad ipsos bonum vel gratia quam debebat Joseph patri suo minueretur. ¶ dimittas iniquitatem hanc. ¶ etiam in hoc non modica vis persuasionis rethorice latet: quia si ipsi dixissent: vt remitteretur eis forte putabant q ioseph nō inclinaretur ad hoc: ipsi ergo constituebant hanc iniquitatem super caput iacob tanq ipse hoc fecisset: z pro eo veniā postulabant. Uel petebant sic: quia si in nomine suo peterēt veniam dari cognoscentes se valde reos non sperabant posse ad ipsa. preposuerunt ergo nomen paternum tanq dignū reuerentia: z honorabile: vt facilius veniam impetrarent. ¶ vt dimittas patri tuo iniquitatem hanc. ¶.i. q si nobis remittis existima te ei remisisse cum nobis propter eum dimittas. ¶ Quibus auditis fleuit ioseph. ¶ Amantissimus ille atq benignissimus ioseph auditis verbis quibus fratrum suorum notabatur angustia attentaq sceleris penitentia tanta teneritudine inter viscera conate pietatis permotus est q lachrimas tenere nō valuit nec occultauit hic ioseph lachrimas sicut quondam eorum erumnas considerās occultare solitus fuerit: quia ibi adhuc latere cupiebat: vt veritatis patrie fierent argumenta. hic autem timidis z afflictis fratribus viscera pietatis fraterne ad consolationem ostendebat. ¶ Uenerunt q ad eū fratres sui. ¶. s. omnes fratres post q cognouerunt nunciorum relata q ioseph pietate, fraterna fuerat lachrimatus. ¶ z proni in terram adorauerūt. Sic enim humiliari decet eos qui veniam adipisci desiderāt quā nullus vnq per superbiā acquisiuit: quia superbis deus resistit humilibus autem dat gratiam. ¶ adorauerunt z dixerunt. ¶ humiliatio ista corporis que in vere penitentibus z venia dignis attenditur duobus manifestatur. s. in voce z opere. In opere autem: quia adorauerunt proni in terra qua nulla maior humiliatio esse potest: si tamen recto animo fiat. quoniam est qui nequiter se humiliat: z interiora eius plena sunt dolo: vt patet ecclesia. 19. c. humilitas in voce patet cum formiter cum dixerunt. ¶ Serui tui sumus. ¶.i. nos peccauimus valde: z mala mlta meremur: sed ecce erimus serui tui si vis. vel, dispone de nobis: vt libuerit. ¶ Quibus respōdit ¶ videns eorum humilitatem. ¶ nolite timere. ¶.i. non putetis q ego intendaz vobis mala infligere pro malo quod egeritis. ¶ Num dei renuere possumus voluntati. ¶ Hic consolabatur eos Jacob ne absorberentur pretristitia mali qō egerunt excluso adhuc timore: z lenit dulcibus verbis eorū duram iniquitatem. z in hoc attendere valde debent qui confitentes audiunt: vt iuxta eorum dispositionem respondeant. Sunt enim qui cum mala multa patrauerint nihil se fecisse existimant male facta parui pendentes. Hos autem duris verbis de scelerum grauitate prolatis ad sanctorum penitentiaz z sui ipsorum detestationem inducere oportet. Sunt autem alij qui criminis grauitate pensata tam vehementi inconsolabiliq tristitia absorbentur: vt pene in diffidentiaz adducātur. Hos autem verborum mulcedris: ita moliri oportet grauitatem criminis leniendo: z opportunitates scelerum mutabilitatēq nature: z figmenti humani fragilem conditionem deiq prompte penitentium miserentem: vt ad hylaritatem quandam: z dispositionem meliora sperandi reducantur. ¶ Notandum tamen q ꝫs ista verba Joseph dicta sunt: vt consolatoria: z ad hunc finem, ipse proferebat tamen veritate pensata nihil de grauitate leniunt. z patet quia quādo dicitur. ¶ Nunquid dei possumus renuere voluntati. ¶ Uidet velle dicere q peccatum eorū non valde graue erat: quia dei voluntas erat: vt ista venditio fieret vt tantum bonum inde sequeretur. s. q Joseph in tempore famis pasceret patrem suum totāq progenie. z sic innuit q voluntati dei nemo potest resistere. i. quod ipse vult ꝫs nos non velimus fieri necesse est. Et hoc quidem distinguendum est: quia aut voluntas diuina est quantum ad ipsum regimen vniuersi preter humanā actionem quod regimen quibusdam nexibus necessarijs ducitur: vt nequaq in alterutrū deflecti possit z in istis sicut ipsa diuina cognitio immutabiliter se habet ita ipsarum rerū ordinata congeries quodaz necessario nexu dirigitur cū in natura ipsa necessariam causam habeat: vt patet de motu celi: z de ceteris naturalibus que deus ex natura sua perfectissima imutabiliter sicut cetera alia cognoscit. deide hoc abstracto adhuc ipsa in natura sua necessariam causam habet: vt impossibile sit aliter se habere nisi deus ipse nature ordinem velit cōmutare. In actionibus autem humanis: secus est: quia ꝫs ipse deus ex natura sua: quia incōmutabilis est immutabiliter res ei future sunt: intelligat tñ in se ipso. i. in causa sua productiua necessitatem nullā habent: sed ab omni nexu soluta motibus liberi arbitrij in alterutrum verti possent. Et vt ex abundantia loquar si humanus intellectus: z voluntas existerent dato per impossibile deo non existente nec alia causalitate celi: vel naturarum superiorum vel inferiorum nullus ambigeret quin voluntas: z intellectus humanus tunc nullo coacti libere operarentur: ita nunc deo existente ꝫs omnium inspectore cunctaq cognoscente nihil magis necessitat voluntati imprimitur: nec aliquid magis libertatis aufertur z vt apertius dicam tam libera est voluntas humana nunc deo existente: z actus nostros cognoscēte. sicut si non existeret vel actus nostros non cognosceret. z tunc verum est q voluntati Dei nullus repugnare potest sed ei nullatenus repugnando nos in alterutrum actiones nostras liberrime deflectere possumus. talis est enim diuine nature conditio: vt quātūcunq actus nostri in alterutrum mutabilitatis lege vertantur ipsa cuncta cognoscens immutabiliter cuncta cognoscat. ¶ Fundamentum huius est: q: diuina cognitio temporum cōnotationes non recipit: quia nihil: vt futurum nec vt preteritū cognoscit: ꝫ oiavno simpliciq ituitu pntario mō cognoscit nec pp ꝫs min⁹ cognoscit: vl' ei⁹ cognitō intricata

Ponūtur tria noia ad exaggerandum quātitatē mali

Petm ē voluntaria trāsgressio legis siue būane siue diuine

Superbis de⁹ resistit humilibus dat gratiam

No.

No.

Voluntas diuina est duplex

intricata: ꝛ incerta eſt: qꝛ ls ꝑ modū ꝓteriti aut futuri nihil cognoſcat cognoſcit tñ quid ꝓteritū aut futurum in rebus ipſis ſit. Q; ꝓteritio: ꝛ futuritio nō dicāt cōnotationes cognitiōis eius: ſed ipſas res cognitas. Et ſicut nos actus rerū ꝛ ipſas rez gñones per modū ꝓteriti: aut futuri contēplamur: ita deus ipſos actꝰ ꝛ ꝓteritionē atqꝫ futuritionem modo ꝓſentario intuetur cum ipſum quoqꝫ futurum ei ꝑſens ſit que nullis temporū ſucceſſionibus diſtrahitur. Hoc ergo ſuppoſito etiam in nobis id quod in deo eſt ſequeretur. nam id quod eſt in eo quod eſt neceſſe eſt eſſe: omne autem quod ꝓſens eſt in ratione: vt dum eſt cognoſcitur: ergo cognitionem neceſſariam facit. omnes g̃ mortales dum rez ꝓſentem cognoſcimus: vt eam cognoſcimus neceſſario cog̃ſcimus imutabiliter ſi ad alterum nullus reſpectus habeaf. Nullus tamen ex hoc aliquam neceſſitatē rebus imponet: qꝛ tunc quilibet homo neceſſitatē cuilibet rei cognite exiſtē di imponeret quod nullus etiam inter homines inſipientiſſimus cōfitebitur. Quid ergo mirum ſi quod in nobis eſt in deo quoqꝫ reperiatur. ſ. vt cum omnia ꝑſentario modo cog̃ſcat imutabiliter illa cognoſcat. Res autem imutabiliter cognita ex imutabilitate cognitionis neceſſitatem exiſtēdi nō acquirit: ſed ex neceſſario nexu cauſarum. Cum ergo contingat reſ nexus cāꝫ variabiles habēteſ, ꝑtario mō imutabil'r qꝫ cognoſci conſtat de rebus mobilibus neceſſariam cognitionem haberi ipſamqꝫ cuiuſcunqꝫ cognitionem nullam rebus exiſtendi neceſſitatem imponere cum neceſſitas vel immobilitas cognitionis non ex eiſdem cauſis oriantur. neceſſitas enim cognitionis ex quodam modo ſiue circunſtantia cognitionis aſſumitur. ls interdum ex re cognita. ſ. cognitio nem imutabilem eſſe: vt res ꝓſentarie ſolū cognoſcitur nō conſiderata rei ꝓteritione aut futuritione. Futurum autez ꝛ ꝓteritum: vt ſic ab imutabilitate diſtrahunt cognitiōis. Deus cuncta imutabiliter cog̃ſcit

Neceſſitas autem rerū a cauſarū nexu ſumitur. Si enim nexus cauſarū neceſſarius eſt ipſam rem neceſſariam eſſe habere conſtat. Si autem res nexum cauſarum variabilez habet eſſe variabile conſtat eſſe. nihil ergo mirandum eſt ſi deꝰ cuncta imutabiliter cognoſcat: qꝛ ſic neceſſarium eſt ipſum cognoſcere cum omnia vnico intuitu ꝑtarieqꝫ cognoſcat. Determi.

Sic enim in nobis contingeret ſi omnia: vt preſentia noſceremus. Nihil ergo diuina ꝑſcientia ſiue predeſtinatio timenda nobis eſt tanq̃ nobis aliquez terminum neceſſitatis imponat cum imobilitas ſue cognitionis non ex rerū cauſis: ls ex conditione diuine conditionis inſurgat. ¶ Redeuntes ergo ad id quod ꝓponebamus intendendū eſt ꝙ verba ioſeph ſi recte attēdantur nihil excuſant fratres ſuos: qꝛ ls voluntati dei renuere: vel repugnare non poſſumus in alterutrū tamen voluntatē noſtram deflectere poſſumꝰ nihil voluntati eius repugnantes. Iſta tamen verba excuſandi modum haberent ſi qꝛ deus aliquid ꝓcognouit nos inuiti illud cogeremur vel aggredi: vel euitare quod nllo modo ſentiendum eſt. Et quādo dicitur. ⌊ vos cogitaſtis de me malū deus autem vertit illud in bonum. ⌋ hoc autem patet: quia fratres Joſeph vendiderunt illum: vt moꝛeretur in terra extranea: ꝛ non complerentur ſomnia eius in quibus ſigbatur fratrum ſuorum futurus dñs: ſed deus vertit illud in bonum: qꝛ ex hoc factus fuit dñs egypti: ꝛ poſtea pauit patrez ſuū in fame. ꝛ totam familiaz. Sed hoc nihil excuſat ſi reſpiciatur: quia quantitas non conſideratur in eo quod eſt per accidens: ſed in eo quod eſt per ſe: qꝛ cum peccatum cōſiſtat in hoc quod eſt eſſe voluntarium malum id quod eſt per ſe facit voluntarium aut inuoluntarium. Quod autem ꝑ accidens eſt nec voluntarinm nec inuoluntariū cauſat cum ſit poſterius. Sic ergo quod ex aliquo malo opere bonū ſequatur non eſt per ſe: ſed valō per accidens. Etiā qꝛ ē poſterius. Quantūcunqꝫ ergo bonum ſequatur ex malo nō ex hoc malū minuiť cū hoc nō tollat de ratione volitionis deordinate ſm quā malū ꝓſtituebaf. maxie: qꝛ deus id quod malū eſt vtat in bonū: ꝓditio ſua ē. nec fuit hoc ſpāle in hoc facto: qꝛ ex oi malo aliqō bonū elicit. Sic. n. ait boetius de ꝓſola. li. 4. ꝓſa. 6. vbi ſic inquit. Sola eſt enim diuina vis cui mala quoqꝫ bona ſunt cū eis cōpetenter vtendo alicuius boni elicit effectum. Ordo enim quidam cuncta cōplectitur: vt quod ab aſſignata ſordinis ratione diſceſſerit hoc ls vitium temē ordinem relabatur. Fatendum eſt g̃ iſta ẏba ioſeph ls diminuēdi leniendiqꝫ culpā ſpēm hēant nihil vere lenire: ac diminuere. Determiº.

Niſi ꝫ quoddā diuine ꝓuidentie lateat ſecretū qō dū alꝫ ō dei ꝓuide. itia ſepe referrē tacui ſemperqꝫ tacebo: qꝛ talia pi culoſa ſunt cum forte a paucis ſane accipiantur. In hac aūt materia errare peſſimū eſt vt alꝫ dictū. Melius eſt g̃ in his nihil ſcire q̃ temere iudicare. ⌊ vt exaltaret me. ⌋ faciēdo me ꝓpoſitū totius egypti: vt in ꝑſentiaꝫ cernitis. ⌋ i. vt nunc videtis. q. d. vos nūc videtis ꝙ ego ſum dñs egypti. naz ſicut a principio qñ interpretatus fuit ſomnia: ꝛ diſpoſuit alimenta tēpoze fertilitatis ꝓ tēpoze famis erat dñs totius egypti ita nunc erat: qꝛ ſemper cūcta regni negotia diſponebat oiaqꝫ in manu eius ꝓſperabantur: nec in tota vita ſua caruit ꝑncipatu quē ſemel adeptus ē. inpñtiaꝫ eſt vna dictio. ſ. aduerbiū tpis: ꝛ ſignificat nūc. vel in pñti. ⌊ ꝛ ſanos facerē ml'tos ppl'os. i. ⌋ q deus ꝓmouit ioſeph: vt ꝑ manū illiꝰ iſta fierent: ꝛ de cibarijs collectis ab eo ml'ti ppli alerenť: qꝛ multe terre veniebāt in egyptū ad emendū iſta cibaria: vt ꝑz. ē. 41. c. ⌊ Cōſolatus ē eos blāde. ⌋ ſ. loquēdo ẏba blanda que poſſent alicere fres ſuos ad meliora ſperandū. ⌊ loquutuſqꝫ ē leniter. ſ. leniendo vl' mitigādo doloꝛē quē ō malo qō ꝓ ioſeph geſſerāt olim cōceperant. ⌊ ꝛ habitauit in egypto. ⌋ ſ. poſt moꝛtem patris vſqꝫ ad moꝛtē ſuā. ⌊ cū oi domo pris ſui. ⌋ i. cum tota familia quā dimiſerat pater ſuus. ⌊ vixitqꝫ centū decem ānis. ⌋ ecce q̃liter vita iſtius valde defecit a vita pruꝫ ſuoruꝫ qꝛ iacob. 147. ānos vixit vt ꝑz. ē. 47. c. yſaac. 180. vt ꝑz. ē. 35. c. abraha vixit. 175. vt ꝑz. ē. 25. c. ml'tū g̃ defecit iſte ī etate ab alijs. fuit āt moꝛtuus poſt moꝛtē iacob annis. 54. quod ꝑz: qꝛ qñ iacob venit in egyptū ioſeph erat ānoꝝ. 39. qꝛ trāſierāt iā ſeptē anni fertilitatis ꝛ duo āni ſterilitatis. ĩceperāt āt oia iſta ab āno. 30. vite ioſeph qñ ſtetit coꝛā pharone vt ꝑz. ē. 41. c. deide poſtq̃ vēit iacob ī egyptū vixit ibi ānis. 17. vt ꝑz. ē. 47. c. g̃ tūc in moꝛte iacob compleret ioſeph ānos. 56. additi. 17. ad. 39. ſed vita tota ioſeph fuit centū decem anni g̃ reſtabant poſt moꝛtē iacob adhuc anni. 54. cōplēdi. etiā non vixit iſte tantū ſicut alij fratres ſui: qꝛ vt patet. ĵ. 6. c. leui filiꝰ iacob vixit annis. 137. ꝛ ſic videť fuiſſe de alijs fribus: qꝛ ipſe adiurauit eos anteq̃ moꝛereť q aſpoꝛtarent oſſa eius ſecū. ⌊ vidit effrayn filios vſqꝫ ad quartā gñonē. ⌋ effrayn erat filius Joſeph cuius nepotes: ꝛ pronepotes vidit Joſeph: qꝛ filius ē ꝑma gñatio: nepos ē 2ª generatio. ꝓnepos eſt tertia cū g̃ nepotes effrayn ſint pronepotes iacob illi qui ſūt pronepotes effrayn erunt ōrta gñatio Joſeph. ⌊ filij quoqꝫ machir. ⌋ iſti filij machir erant pronepotes Joſeph: qꝛ manaſſe erat filius ioſeph machir erat nepos Joſeph: ꝛ filiꝰ manaſſe. filij āt machir erant pronepotes Joſeph: ꝛ nepotes manaſſe. ⌊ nati ſūt in genibus Joſeph. ⌋ i. q quādo filij machir qui erāt pronepotes eius nati ſūt Joſeph adhuc erant in tali diſpōne q poterat tenere eos in genibus: ꝛ blādiri eis moze vetez ꝓgaudētium garritibus: ſiue vagitibus pueroꝝ ꝛ nō ē intelligendū q illi filij nati ſint ī genibus ioſeph qꝛ ipe non erat obſtrix: ls paulo poſtq̃ nati erāt nutriebanť in genibꝰ eius. Nota

Obitus Joſeph

⌊ ¶ Quibus trāſactis. ⌋ h̃ ponit 2ᵐ. ſ. Joſeph obitus ꝛ fuit ꝑncipalis cura ioſeph ordinare ō ſepulture loco ex cā tacta. ſ. in iacob. ⌊ quibꝰ trāſactis. ſ. poſtq̃ ioſeph ad tantā deuenerit etatē: vt videret ꝓnepotes: ꝛ quartam generationem ap propinquauit ei moꝛs: ꝛ ſecuta ſunt ea que hic ponuntur. ⌊ loquutus eſt fratribus ſuis. ⌋ quando videbat moꝛtez ſibi iminere diſponens de loco ſepulture. ex hoc videť aliq̃liter qō. ē. dicebamus. ſ. q ioſeph moꝛtuus ſit ante oēs fres ſuos qꝛ ad moꝛtem eius viuebant ipſi cum adiurauit eos Joſeph vt ferrent oſſa ſua in terram chanaan. ⌊ poſt moꝛtem meam deus viſitabit vos. ⌋ ieruendo vos de laboꝛibus: ꝛ afflictionibus veſtris: ꝛ ducendo in terrā vām: ſed nō erit hoc immediate pꝰ moꝛtē meā: qꝛ vt ꝓbatū fuit. ē. 15. c. ꝓmoꝛatio filiorum iſrl' in egypto a tpe quo ingreſſus fuit iacob in egyptuz fuit annoꝛum. 215. ab iſtis ſubtrahantur. 69. anni qui manebant de vita ioſeph quando intrauit iacob in egyptuz quod fuit anno. 39. vite Joſeph. quia deinde vſqꝫ no. reſtat. 69. quos vixit Joſeph exiſtentibus fratribus ſuis ꝛ tota poſteritate in egypto. Si ergo tollantur iſti anni de. 215. annis manent. 146. quibus poſt moꝛtem Joſeph manſerunt filij iſrl' in egypto. ⌊ Deus viſitabit vos. ⌋ i. redibit ad videndū vos: quia in iſto tempoze apparebat ꝙ deus non videret eos: quia nihil nouum in eis operabatur. Sed quando incepit percutere egyptios: vt educeret populum hebreoꝝ dicebatur viſitare eos. Hoc autem futurum eſſe poterat cognoſcere

rat cognoſcere ioſeph vel ſpū ꝓphico quem hēbat: vel narrationē ꝓteritoꝝ: qz de⁹ ꝓnunciauerat Abrahaz ꝙ peregrinum futurū eſſet semē ſuum in terram nō ſuam: ⁊ affligerent eos quadrigentis annis: deinde egrederenť in multitudine diuitiaꝝ de terra illa. vt p3. ē. 15. c. iſta aūt memoriē retinebanť a Joſeph. maxime: qz iam maioꝝ pars illius tēporis elapſa fuerat. ſ. 259. anni. ⌊ ⁊ aſcendere vos faciet de terra iſta: ⁊ ⌋ i. ipſe vos faciet exire inuitis renitentibuſqz Egyptiis per ꝓdigia magna ⁊ brachium extentum. ⌊ ad terram quam iurauit. ⌋ ſ. in terram Chanaan: quia iſtam terram ꝓmiſit deus ſub iuramēto patriarchis. ⌊ Abraham. ⌋ vt p3. ē. 13. c. ⁊ 15. ⁊ 22. c. ⌊ yſaac. vt p3. ē. 26. c. ⌊ ⁊ iacob. ⌋ ē. 28. c. ⁊ 35. c. ⌊ cumqz adiuraſſet eos. ⌋ ſicut iacob adiurauerat eum vt portarent corpus eius in terraz Chanaan ita ioſeph adiurabat fratres: qz preuidit ꝙ ſubito exituri eēnt de Egypto qñ egrederenť cōpellente Pharaone. vt p3. ī. exo. 12. c. non ergo curarent de oſſibus Joſeph niſi adiurati fuiſſent. ⌊ deus viſitabit vos aſportate vobiſcuz oſſa mea. ⌋ i. nō dico ꝙ immediate poſt mortem meam deducatis corpus meuz in terram illam. ſed ꝙ maneat hic: ⁊ quādo exieritis hinc aſportetis oſſa mea vobiſcuz. ¶ Joſephus dicit hoc prudenti factum cōſilio vt manente Joſeph in Egypto manerēt beneficia in recordatione Egyptiorum: ⁊ leuiť tractaret cognationem ioſeph. ſed in ꝓprium relapſum eſt: qz ſurrexit rex nouus q non cognoſcebat ioſeph: ⁊ afflixit hebreos valde. vt p3 exo. ꝓio c. ¶ Alia cā fuit: quia ioſeph petebat hoc in munere a fratribus ſuis. Si aūt petiuiſſet vt immediate poſt mortem ducerētur in terram Chanaan valde graue fuiſſet fratribus ſuis: qz hoc opus magnas exigebat expenſas quas non poterāt facere fratres ſui. ¶ Alia ratio: qz ſciebat Joſeph ꝙ dato ꝙ ipſi vellent corpus eius immediate portare. tamē Egyptij ñ ꝑmitterent eos inde exire putantes ꝙ vellent totaliť recedere de terra. ⌊ mortuus eſt expletis centum decē annis. ⌋ ſi ñ eſſet tanta ſenectus huius quanta ſenectus alioꝝ frm: ⁊ patrū ſuorum tamen ſatis erat ſenectus bona. ¶ Judei aūt dicunt ꝙ ioſeph ante alios mortuus eſt: qz fratres ſuos afflixit. Sed hoc falſum eſt: qz qcquid in fratres egit iuſte egit: ⁊ magis benigne q̄ iuſte ad eos ſe habuit ſi forte mortuꝰ fuit añ alios: qz curarū pondere grauabatur cuz miniſtraret diſponeretqz omnia negocia regni. Cure aūt multuz affligūt vnde non iniuſte dicit cura. quaſi' coz vrat cum ſpirituz valde affligat. Et iſta eſt vna de cauſis quare viri multum potentes paucum viuunt. Sic. n. dicitur eccleſiaſtici: ideo omnis potentatus vita breuis. ⌊ cōditus aromatibꝰ. ⌋ adhuc i morte ioſeph manebat tenera affectio Egyptioꝝ ad eum: iō honorauerunt eum valde tumulantes honorifice: ⁊ condientes aromatibꝰ. ⌊ Repoſitus eſt in loculo in Egypto. ⌋ non dicitur ſepultus Joſeph in terra hac. ſed repoſitꝰ. i. ad cuſtodiam poſitus: quia ſepultus fuiſſe dicitur in ſichen i ſorte ſua vt patet Joſue. 24. c. oī aūt repoſitio a ſepultura: qz repoſitio dicitur poſitio cadaueris alicuius in loco aliquo non ad manendum: ſed vt ibidem cuſtodiatur vſqz ad aliqō tempus: ⁊ poſt tranſferať ad alium locum. Sepultura dicit locus vbi ponitur corpus mortuuz vt ſemp maneat. Et quia ioſeph oſſa manere debebant in ſichen dictum fuit ꝙ ibi ſepultus ē. ⌊ in loculo in Egypto. ⌋ loculus dicitur paruuſ locus: ⁊ ſigt ſepulturam que parua eſt: qz ad menſurā hominis fit. Alia autem loca in quibus homo viuens manere ſolet ſpacioſa ſt vt domus. ¶ Cauſa autem quare adiurauit Joſeph aſportare oſſa ſua in terram Chanaam fuit: quia ſicut iacob per ſpiritum ꝓphicū cognoſcebat Meſſiaz de ſuo ſemine naſciturum: ⁊ in terra chanaam cōuerſaturū ibiqz poſt paſſionez reſurrecturū cuz quo: ⁊ corpa multa ſanctoꝝ reſurrectura eſſe credebat deſiderauit eſſe vnus de illis ſurrecturis. ita ioſeph eundem ſpiritum ꝓphicū habens credidit eadē optauitqz ſe inter reſurgentes cum xp̄o cōputari qō ſatis veriſimile eſt cū dicatur Mat. 27. c. multa ſanctoꝝ corpoꝝ ſur rexiſſe. Joſeph aūt de principalibus erat inter patriarchas q bus cum chriſto reſurgere primo conuenit, ⁊ conſequenter alīs minoribus vt ꝓphetis.

O Opinio Joſeph

P Opinio iudeoꝝ

Confutatio

O Sepultura quid

R Quare adiurauit ioſeph aſportaī oſſa ſua in terra chanaam

¶ Ad honoꝝ Dei rudis ac qualiſcunqz poſtilla ſuper geneſin in ſenſu litterali ſolum explicit feliciter.

Deo gratias.

Regiſtrum.

¶ Impreſſum Venetijs per Gregoꝝ de gregoꝝ ſumptibus dñi ioānis iacobi de angelis Liuis veneti. Anno domini. 1507. Die. 14. mēſis octobꝝis. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq. Rr. Ss. Tt. Uu. Xx. Yy. Zz. AA. BB. CC. DD. EE. FF. GG. HH. JJ. Omnes ſunt quinterni preter J J qui eſt quaternus. quinterni 31. char. 4.

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - VALENCIA

2.379